Esposizione Biblioteca Universitaria
1864

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIA SACRA

Vulgatæ Editionis

SIXTI V. PONTIFICIS MAX.

IVSSV RECOGNITA,

ET CLEMENTIS VIII.

Auctoritate edita.

VERSICVLIS DISTINCTA,

Et ad singula Capita Argumentis aucta,

Pluribusque Imaginibus, ad Historiarum notitiam politissimè elaboratis, ornata;

Indicesque Epistolarum, & Euangeliorum locupletata.

Bibl. domus Prob. Romanae Schol. Piarum.

VENETIIS, M.DC.XCVII.

Apud Nicolaum Pezzana.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆFATIO AD LECTOREM.

IN multis, magnisque beneficijs, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ sue Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quod inter tot Latinas editiones Diuinarum Scripturarum, solam veterem, ac vulgatam, quę longo tot seculorum vsu in Ecclesia probata fuerat, grauissimo Decreto authenticam declarauit. Nam, vt illud omittamus, quod ex recentibus editionibus non pauce ad hęreses huius temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipsa certè tanta versionum varietas, atque diuersitas, magnam in Ecclesia Dei confusionem parere potuisset. Iam enim hac nostra ętate illud ferè euenisse constat, quod sanctus Hieronymus tempore suo accidisse testatus est, tot scilicet fuisse exemplaria, quot codices; cum vnusquisque pro arbitrio suo adderet, vel detraheret. Huius autem veteris, ac vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, tamque excellens præstantia, vt eam cæteris omnibus Latinis editionibus longè anteferendam esse, apud æquos iudices in dubium reuocari non posset. qui namque in ea libri continentur (vt à maioribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex sancti Hieronymi translatione, vel emendatione, suscepti sunt; partim retenti ex antiquissima quadam editione Latina, quam sanctus Hieronymus communem, & Vulgatam, sanctus Augustinus Italam, sanctus Gregorius Veterem translationem appellat. Ac de Veteris quidem huius, siue Italæ editionis sinceritate atque præstantia, præclarum sancti Augustini testimonium exstat in secundo Libro de doctrina Christiana, vbi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam censuit, quòd esset, vt ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. De sancto verò Hieronymo multa exstant veterum Patrum egregia testimonia: eum enim sanctus Augustinus hominem doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat, atque eius translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse confirmat. Eumdem sanctus Gregorius ita prædicat, vt eius translationem, quam nouam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta verius transfudisse dicat: atque idcircò dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Isidorus non vno in loco Hieronymianam versionem cæteris omnibus anteponit, eamque ab Ecclesijs Christianis communiter recipi, ac probari affirmat, quòd sit in verbis clarior, & veracior in sententijs. Sophronius quoque, vir eruditissimus, sancti Hieronymi translationem non Latinis modò, sed etiam Græcis valdè probari animaduertens, tanti eam fecit, vt Psalterium, & Prophetas ex Hieronymi versione in Græcum eleganti sermone transtulerit. Porrò qui secuti sunt, viri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonauentura, cæterique omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, sancti Hieronymi versione ita sunt vsi, vt cæteræ, quæ penè innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum penitus obsoleuerint. Quare non immeritò Catholica Ecclesia sanctum Hieronymum doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas diuinitus excitatum, ita celebrat, vt iam difficile non sit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximij Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certè paria, præstare se posse confidunt. Cæterum ne tam fidelis translatio, tamque in omnes partes Ecclesiæ vtilis, vel iniuria temporum, vel impressorum incuria, vel temerè emendantium audaciâ, vlla ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud Decreto suo sapienter adiecit, vt hæc ipsa vetus vulgata Editio emendatissimè, quoad fieri posset, imprimeretur; neque vlli liceret eam sine facultate, & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto simul typographorum temeritati, ac licentiæ modum imposuit, & Pastorum Ecclesiæ in tanto bono, quàm diligentissimè retinendo, & conseruando, vigilantiam atque industriam excitauit. Et quamuis insignium Academiarum Theologi in Editione vulgata pristino suo nitori restituenda magna cum laude laborauerint; quia tamen in tanta re nulla potest esse nimia diligentia, & codices manuscripti complures, & vetustiores Summi Pontificis iussu conquisiti, atque in Vrbem aduecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipsa Scripturarum integritas, ac puritas ad curam Apostolicæ Sedis potissimùm pertinere cognoscitur: ideò Pius IV. Pontifex Maximus, pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantia, lectissimis aliquot sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, alijsque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam prouinciam demandauit, vt vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebraicis, Græcisque Bibliorum fontibus; consultis denique veterum Patrum commentarijs, accuratissimè castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verùm Conuentum illum, ob varias grauissimasque Sedis Apostolicæ occupationes

Digitized by Google

iamdudum intermiſſum, Sixtus V. diuina prouidentia ad ſummum Sacerdotium euocatus, ardentiſſimo ſtudio renocauit, & opus tandem confectum typis mandari iuſſit. Quod cum iam eſſet excuſum, & vt in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animaduertens non pauca in ſacra Biblia præli vitio irrepſiſſe, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus ſub incudem renocandum cenſuit atque decreuit. Id verò cum morte præuentus præſtare non potuiſſet, Gregorius XIV. qui poſt Vrbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto ſucceſſerat, eius animi intentionem executus, perficere aggreſſus eſt; ampliſſimis aliquot Cardinalibus alijſque doctiſſimis viris, ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, & qui illi ſucceſſit, Innocentio IX. breuiſſimo tempore de hac luce ſubtractis; tandem ſub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Eccleſiæ vniuerſæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo benè iuuante perfectum eſt. Accipe igitur, Chriſtiane Lector, eodem Clemente ſummo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia, veterem, ac vulgatam ſacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia caſtigatam: quam quidem ſicut omnibus numeris abſolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile eſt, ita cæteris omnibus, quæ ad hanc vſque diem prodierunt, emendatiorem, purioremque eſſe, minimè dubitandum. Et verò quamuis in hac Bibliorum recognitione, in codicibus manuſcriptis, Hebræis Græciſque fontibus, & ipſis veterum Patrum commentarijs conferendis, non mediocre ſtudium adhibitum fuerit: in hac tamen peruulgata Lectione, ſicut nonnulla conſultò mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, conſultò immutata relicta ſunt; tum quod ita faciendum eſſe, ad offenſionem populorum vitandam, ſanctus Hieronymus non ſemel admonuit: tum quod facilè fieri poſſe credendum eſt, vt maiores noſtri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum, & emendatiorum librorum habuerint, quam ij, qui poſt illorum ætatem ad nos peruenerunt, qui fortaſsè, tam longo tempore identidem deſcribendo, minus puri atque integri euaſerunt: tum denique, quia ſacræ Congregationi Ampliſſimorum Cardinalium, alijſque eruditiſſimis viris ad hoc opus à Sede Apoſtolica delectis, propoſitum non fuit, nouam aliquam editionem cudere, vel antiquum interpretem vlla ex parte corrigere, vel emendare; ſed ipſam veterem, ac vulgatam editionem Latinam, à mendis veterum librariorum, necnon prauarum emendationum erroribus repurgatam, ſuæ priſtinæ integritati, ac puritati, quoad eius fieri potuit, reſtituere: eaque reſtituta, vt quam emendatiſſimè imprimeretur iuxta Concilij Oecumenici Decretum, pro viribus operam dare. Porrò in hac Editione nihil non canonicum, nihil adſcititium, nihil extraneum apponere viſum eſt; atque ea cauſa fuit, cur Liber III. & IV. Eſdræ inſcripti, quos inter Canonicos libros ſacra Tridentina Synodus non annumerauit, ipſa etiam Manaſſe regis Oratio, quę neque Hebraicè, neque Græcè quidem exſtat, neque in manuſcriptis antiquioribus inuenitur, neque pars eſt vllius Canonici libri, extra Canonicæ ſcripturæ ſeriem poſita ſint; & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ poſthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conſpiciantur. Sed ſicut Apoſtolica Sedes induſtriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes S. Hier. & alia id genus in alijs editionibus inſeruerunt: ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipſa Vaticana editione eiuſmodi adiumenta, pro ſtudioſorum commoditate atque vtilitate in poſterum adijciantur, ita tamen, vt lectiones variæ ad marginem ipſius Textus minimè annotentur.

CLE-

Digitized by Google

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei Memoriam.

CVm sacrorum Bibliorum vulgatæ editionis Textus summis laboribus, ac vigilijs restitutus, & quam accuratissimè mendis expurgatus, Benedicente Domino, ex nostra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, vt in posterum idem Textus incorruptus, vt decet, conseruetur, opportunè prouidere volentes, auctoritate Apostolica, tenore præsentium districtius inhibemus, ne intra decem annos à data præsentium numerandos, tam citra, quàm vltra montes, alibi quam in nostra Vaticana Typographia, à quoquam imprimatur. Elapso autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, vt nemo hanc sanctarum Scripturarum editionem typis mandare præsumat, nisi habito prius exemplari in Typographia Vaticana excuso: cuius exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, nisi aliquid occurrat, quod Typographicæ incuriæ manifestè adscribendum sit, inuiolabiliter obseruetur. Si quis verò Typographus in quibuscumque Regnis, Ciuitatibus, Prouincijs, & locis tam nostræ S. R. E. ditioni in temporalibus subiectis, quam non subiectis, hanc eandem Sacrarum Scripturarum editionem intra decennium prædictum quoquo modo, elapso autem decennio, aliter quam iuxta huiusmodi exemplar, vt præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut alias edere, vel euulgare; aut si quis Bibliopola à se vel ab alijs quibuslibet, post datam præsentium, huius editionis impressos libros, seu imprimendos à præfato restituto, & correcto Textu in aliquo discrepantes, seu ab alio, quàm à Typographio Vaticano, intra decennium excusos, pariter vendere, venales proponere, vel euulgare præsumpserit, vltra amissionem omnium librorum, & alias arbitrio nostro infligendas pœnas temporales etiam maioris excommunicationis sententiam eo ipso incurrat: à qua nisi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constitutus, absolui non possit. Mandamus itaque vniuersis, & singulis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Ecclesiarum, & locorum etiam regularium Prælatis, vt præsentes litteras in suis quisque Ecclesijs, & Iurisdictionibus ab omnibus inuiolatè perpetuò obseruari curent, ac faciant. Contradictores per Censuras Ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris, & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis; Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac in Generalibus, Prouincialibus, vel Synodalibus Concilijs editis generalibus, vel specialibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Vniuersitatum, etiam studiorum generalium iuramento, Confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, ac priuilegijs, indultis, ac literis Apostolicis in contrarium quomodocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latissimè derogamus, ac derogatum esse decernimus. Volumus autem, vt præsentium transumptis etiam in ipsis voluminibus impressis eadem, in iudicio, & extra, fides vbique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris, die ix. Nouembris MDXCII. Pontific. Nostri Anno I.

M. Vestrius Barbianus.

DE CANONICIS SCRIPTVRIS DECRETVM

Ex Concilio Tridentino Sessione quarta.

Sacrosancta Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, hoc sibi perpetuò ante oculos proponens, vt sublatis erroribus, puritas ipsa Euangelij in Ecclesia conseruetur.

Et infrà.

Sacrorum verò librorum Indicem huic Decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt verò infrascripti: Testamenti veteris, Quinque Moysi, id est, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: Iosue, Iudicum, Ruth: Quatuor Regum: Duo Paralipomenon: Esdræ primus, & secundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium Dauidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, id est, Osee, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, & secundus. Testamenti noui: Quatuor Euangelia, secundùm Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Actus Apostolorum à Luca Euangelistâ conscripti, Quatuordecim Epistolæ Pauli Apostoli Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apostoli duæ: Ioannis Apostoli tres. Iacobi Apostoli vna: Iudæ Apostoli vna: & Apocalypsis Ioannis Apostoli. Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueuerunt, & in veteri Vulgata Latina editione habentur, pro sacris, & canonicis non susceperit, & traditiones prædictas sciens, & prudens contempserit, anathema sit.

HIE-

Digitized by Google

HIERONYMVS PROLOGVS GALEATVS.

VIginti & duas litteras esse apud Hebræos, Syrorum quoque lingua, & Chaldæorum testatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis est, nam & ipsi viginti duo elementa habent eodem sono, sed diuersis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moysi totidem litteris scriptitant, figuris tantùm, & apicibus discrepantes. Certumque est Esdram scribam, legisque doctorem, post captam Ierosolymam, & instaurationem templi sub Zorobabel, alias litteras reperisse, quibus nunc vtimur: cum ad illud vsque tempus ijdem Samaritanorum, & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum, hæc eadem supputatio, sub Leuitarum, ac sacerdotum censu, mysticè ostenditur. Et nomen Domini tetragrammaton, in quibusdam Græcis voluminibus, vsque hodie antiquis expressum litteris inuenimus. Sed & psalmi trigesimus sextus, & centesimus decimus, & centesimus vndecimus, & centesimus decimus octauus, & centesimus quadragesimus quartus, quamquam diuersio scribantur metro, tamen eiuidem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ lamentationes, & oratio eius. Salomonis quoque in fine prouerbia, ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inueniet? ijsdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porrò quinque litteræ duplices apud Hebræos sunt, Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim scribuntur per hæc principia, medietatesque verborum, aliter finem. Vnde & quinque à plerisque libri, duplices æstimantur, Samuel, Melachim, Dibre haiamin, Esdras, Ieremias, cum Cinoth, id est, lamentationibus suis. Quomodo igitur vigintiduo elementa sunt, per quæ scribimus Hebraicè omne, quod loquimur, & eorum initijs vox humana comprehenditur: ita viginti duo volumina supputantur, quibus quasi litteris, & exordijs, in Dei doctrina tenera adhuc, & lactens viri iusti eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur בראשית Bereſith: quem nos Genesim dicimus.

Secundus, ואלה שמות Veelle semoth: qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא Vaijcra, id est Leuiticus.

Quartus, וידבר Veiedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלה הדברים Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi sunt quinque Libri Moysi, quos propriè תורה Thora, id est, Legem appellant.

Secundum prophetarum ordinem faciunt. & incipiunt ab Iesu filio Naue: qui apud eos יהשוע בן נון Iehosue ben Nun dicitur.

Deinde subtexunt שופטים Sophetim, id est Iudicum librum. Et in eundem compingunt Ruth: quia in diebus Iudicum facta eius narratur historia.

Tertius sequitur שמואל Samuel, quem nos Regum primum, & secundum dicimus.

Quartus, מלכים Melachim, id est Regum, qui tertio, & quarto Regum volumine continetur.

Meliusque multo est מלאכים Melachim, id est Regum, quam ממלכות Mamlachot, id est regnorum dicere. Non enim multarum gentium describit regna, sed vnius Israelitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus, est ישעיה Isaias.

Sextus, ירמיה Ieremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octauus, liber duodecim prophetarum: qui apud illos vocatur תרי עשר There asar,

Tertius ordo, Hagiographa possidet.

Et primus liber incipit a איוב Iob.

Secundus à דוד Dauid: quem quinque inclinationibus, & vno psalmorum volumine comprehenduntur.

Tertius est שלמה Salomon, tres libros habens: Prouerbia, quæ illi משלי Misle, id Parabolas appellant.

Quartus Ecclesiasten, id est קהלת Coheleth.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir hassirim prænotant.

Sextus, est דניאל Daniel.

Septimus. דברי הימים Dibre haiamin, id est, Verba dierum: quod significantius, Chronicon totius diuinæ historiæ possumus appellare, qui liber apud nos Paralipomenon primus, & secundus inscribitur.

Octauus, עזרא Esdras: qui & ipse similiter apud Græcos, & Latinos in duos libros diuisus est.

Nonus, אסתר Esther,

Atque ita sunt pariter Veteris legis libri viginti duo: id est, Moysi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum nouem. Quamquam nonnulli רות וקינות Ruth, & Cinoth, inter Hagiographa scriptitent, & hos libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse priscæ legis libros vigintiquatuor: quos sub numero vigintiquatuor seniorum Apocalypsis Ioannis inducit adorantes Agnum, & coronas suas prostrati vultibus offerentes: stantibus coram quatuor animalibus, oculatis ante & retrò, id est in præteritum, & id futurum respicientibus, & indefessa voce clamantibus, Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Hic prologus, Scripturarum quasi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, conuenire potest: vt scire valeamus, quidquid extra, hoc est, inter apocrypha esse ponendum. Igitur Sapien-

pientia, quæ vulgo Salomonis inſcribitur, & Ieſu filij Sirach liber, & Iudith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in canone. Machabæorum primum librum, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cum ita ſe habeant, obſecro te Lector, ne laborem meum, reprehenſionem exiſtimes antiquorum. In templo Dei offert vnuſquiſque quod poteſt: alij aurum, argentum, & lapides pretioſos: alij byſſum, & purpuram, & coccum offerunt, & hyacinthum: nobiſcum benè agitur, ſi obtulerimus pelles, & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus contemptibiliora noſtra magis neceſſaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies, Eccleſiæ præſentis futuræque diſtinctio, pellibus tegitur, & cilicijs, ardoremque ſolis, & iniuriam imbrium ea, quæ viliora ſunt, prohibent. Lege ergo primum, Samuel, & Melachim meum: meum, inquam, meum. Quidquid enim crebrius vertendo, & emendando ſollicitius, & didicimus, & tenemus, noſtrum eſt. Et cum intellexeris, quod antea neſciebas, vel interpretem me æſtimato, ſi gratus es; vel Paraphraſten, ſi ingratus, quamquam mihi omninò conſcius non ſim, mutaſſe me quippiam de Hebraica veritate. Certè ſi incredulus es, lege Græcos codices, & Latinos, & confer cum iis opuſculis, quæ nuper emendauimus: & vbicumque diſcrepare inter ſe videris, interroga quemlibet Hebræorum cui magis accommodare debeas fidem: & ſi noſtra firmauerit, puto quod eum non æſtimes correctorem, vt in eodem loco mecum ſimiliter diuinare. Sed & vos famulas Chriſti rogo (quæ Domini diſcumbentis pretioſiſſima fidei myrrha vngitis caput, quæ nequaquam Saluatorem quæritis in ſepulchro, quibus iam ad Patrem Chriſtus aſcendit) vt contra latrantes canes, qui aduerſum me rabido ore deſeuiunt, & circumeunt ciuitatem, atque in eo ſe doctos arbitrantur, ſi alijs detrahant, orationum veſtrarum clypeos opponatis. Ego ſciens humilitatem meam, illius ſemper ſententiæ recordabor, Dixi, cuſtodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator aduerſum me. Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis.

HIERONYMVS PAVLINO.

FRater Ambroſius tuus mihi munuſcula perferens detulit ſimul, & ſuauiſſimas litteras, quæ à principio amicitiarum, fidem probatæ iam fidei, & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa neceſſitudo eſt, & Chriſti glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris, non præſentia tantùm corporum, non ſubdola, & palpans adulatio: ſed Dei timor, & Diuinarum ſcripturarum ſtudia conciliant. Legimus in veteribus hiſtorijs quoſdam luſtraſſe prouincias, nouos adiſſe populos, nuria tranſiſſe, vt eos quos ex libris nouerant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, ſic Plato Ægyptum, & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laborioſiſſimè peragrauit, vt qui Athenis magiſter erat, & potens, cuiuſque doctrinam Academiæ gymnaſia perſonabant, fieret peregrinus atque diſcipulus: malens aliena verecundè diſcere, quam ſua impudenter ingerere. Denique dum litteras quaſi toto fugientes orbe perſequitur, captus à piratis, & venundatus, etiam tyranno crudeliſſimo paruit, captiuus, vinctus & ſeruus; tamen quia philoſophus, maior emente ſe fuit. Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hiſpaniæ Galliarumque finibus quoſdam veniſſe nobiles leginus: & quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſæculis, celebrandumque miraculum, vt vrbem tantam ingreſſi, aliud extra vrbem quærerent. Apollonius, ſiue ille magus, vt vulgus loquitur, ſiue philoſophus, vt Pythagorici tradunt, intrauit Perſas, pertranſiuit Caucaſum, Albanos, Scytas, Maſſagetas, opulentiſſima Indiæ regna penetrauit: & ad extremum, latiſſimo Phiſon amne tranſmiſſo, peruenit ad Bracmanas, vt Hiarcham in throno ſedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos diſcipulos, de natura, de motibus ſyderum, ac dierum curſu audiret docentem. Inde per Ælamites, Babylonios, Chaldæos, Medos, Aſſyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Paleſtinos, reuerſus Alexandriam, peruexit Æthiopiam, vt Gymnoſophiſtas, & famoſiſſimam Solis menſam videret in fabulo. Inuenit ille vir vbique quod diſceret, & ſemper proficiens, ſemper ſe melior fieret. Scripſit ſuper hoc pleniſſimò octo voluminibus Philoſtratus. Quid loquar de ſæculi hominibus, cum Apoſtolus Paulus, vas electionis, & magiſter Gentium, qui de conſcientia tanti in ſe hoſpitis loquebatur, An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? poſt Damaſcum Arabiamque luſtratam, aſcenderit Ieroſolymam, vt videret Petrum, & manſerit apud eum diebus quindecim? Hoc enim myſterio hebdomadis, & ogdoadis, futurus Gentium prædicator inſtruendus erat. Rurſumque poſt annos quatuordecim, aſſumpto Barnaba, & Tito expoſuerit Apoſtolis Euangelium, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurriſſet. Habet enim neſcio quid latentis ἐμφύτου viua vox, & in aures diſcipuli de auctoris ore tranſfuſa, fortius ſonat: Vnde & Æſchines cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demoſthenis oratio, quam aduerſus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus, ſuſpirans ait, Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiam, ſua verba reſonantem? Hæc non dico, quod ſit in me aliquid tali, quod vel

poſſis

poſſis à me audire, vel velis diſcere: ſed quod ardor tuus, & diſcendi ſtudium etiam abſque nobis per ſe probari debeat. Ingenium docile, & ſine doctore laudabile eſt. Non quid inuenias, ſed quid quæras conſideramus. Mollis cera, & ad formandum facilis etiam ſi artificis, & plaſtæ ceſſent manus: tamen virtute totum eſt quidquid eſſe poteſt. Paulus Apoſtolus ad pedes Gamalielis legem Moyſi, & Prophetas didiciſſe ſe gloriatur, vt armatus ſpiritualibus telis, poſtea diceret confidenter, Arma noſtræ militiæ, non carnalia ſunt, ſed potentia Deo, ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, & captiuantes omnem intellectum ab obediendum Chriſto, & parati ſubiugare omnem inobedientiam. Ad Timotheum ſcribit ab infantia ſacris litteris eruditum, & hortatur ad ſtudium lectionis, ne negligat gratiam, quæ data ſit ei per impoſitionem manus presbyterij. Tito præcipit, vt inter cæteras virtutes epiſcopi, quem breui ſermone depinxit, ſcientiam quoque in eo eligat Scripturarum: Obtinentem, inquit, eum, qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem: vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & contradicentes reuincere. Sancta quippè ruſticitas ſolùm ſibi prodeſt: & quantum ædificat ex vite merito Eccleſiam Chriſti, tantùm nocet ſi deſtruentibus non reſiſtat. Malachias propheta, immò per Aggæum Dominus, interroga, ait, ſacerdotes legem: in tantum ſacerdotis officium eſt interrogatum reſpondere de Lege. Et in Deuteronomio legimus, Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; ſeniores tuos, & dicent tibi. In Pſalmo quoque centeſimo decimooctauo, Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in deſcriptione iuſti viri, cum eum Dauid arbori vitæ, quæ eſt in paradiſo, compararet, inter cæteras virtutes, & hoc intulit, In lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die, ac nocte. Daniel in fine ſacratiſſimæ viſionis ait, iuſtos fulgere ſicut ſtellas, & intelligentes, id eſt doctos, quaſi firmamentum. Vides quantum inter ſe diſtent, iuſta ruſticitas, & docta iuſtitia? Alij ſtellis, alij cœlo comparantur. Quamquam iuxta Hebraicam veritatem vtrumque de eruditis poſſit intelligi. Ita enim apud eos legimus. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apoſtolus vas electionis? Nempè quia legis, & Scripturarum ſanctarum erat armarium. Phariſæi ſtupent in doctrina Domini: & mirantur in Petro, & Ioanne quomodo legem ſciant, cum litteras non didicerint. Quidquid enim alijs exercitatio, & quotidiana in lege meditatio tribuere ſolet, illis hoc Spiritus ſanctus ſuggerebat, & erant iuxta, quod ſcriptum eſt, θεοδίδακτοι. Duodecim annos Saluator impleuerat, & in templo ſenes de quæſtionibus legis interrogans, magis docet dum prudenter interrogat: Niſi fortè ruſticum Petrum, ruſticum dicimus Ioannem: quorum vterque dicere poterat, Etſi imperitus ſermone, non tamen ſcientia. Ioannes ruſticus, piſcator, indoctius? & vnde illa vox obſecro, In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum? λόγος enim Græce multa ſignificat, nam & verbum eſt, & ratio, & ſupputatio, & cauſa vniuſcuiuſque rei, per quam ſunt ſingula, quæ ſubſiſtunt, quę vniuerſa rectè intelligimus in Chriſto. Hoc doctus Plato neſciuit, hoc Demoſthenes eloquens ignorauit. Perdam, inquit, ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera ſapientia perdet falſam ſapientiam; & quamquam ſtultitia prædicationis in cruce ſit, tamen Paulus ſapientiam loquitur inter perfectos: ſapientiam autem non ſæculi huius, nec principum ſæculi iſtius, quæ deſtruitur; ſed loquitur Dei ſapientiam in myſterio abſconditam, quam prædeſtinauit Deus ante ſæcula. Dei ſapientia, Chriſtus eſt. Chriſtus enim, Dei virtus, & Dei ſapientia. Hęc ſapientia in myſterio abſcondita eſt: de qua, & noni Pſalmi titulus prænotatur, Pro occultis filij. in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei abſconditi. Et qui in myſterio abſconditus erat, prædeſtinatus eſt ante ſęcula: prędeſtinatus autem, & præfiguratus in lege, & Prophetis. Vnde & Prophetæ appellabantur videntes: quia videbant eum, quem cęteri non videbant. Abraham vidit diem eius, & lætatus eſt. Aperiebantur cœli Ezechieli, qui populo peccatori clauſi erant. Reuela, inquit Dauid, oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Lex enim ſpiritualis eſt, & reuelatione opus eſt, vt intelligatur, ac reuelata facie Dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalypſi ſeptem ſigillis ſignatus oſtenditur: quem ſi dederis homini ſcienti litteras, vt legat, reſpondebit tibi, Non poſſum: ſignatus eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe litteras, tenent ſignatum librum, nec aperire poſſunt, niſi ille reſeruauerit, qui habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit; claudit & nemo aperit. In Actibus Apoſtolorum ſanctus Eunuchus, immò vir (ſic enim eum Scriptura cognominat) cum legeret Iſaiam prophetam, interrogatus à Philippo, Putaſne intelligis, quæ legis? reſpondit: Quomodo poſſum, niſi aliquis me docuerit? Ego (vt de me loquar interim) nec ſanctior ſum hoc Eunucho, nec ſtudioſior, qui de Æthiopia, id eſt de extremis mundi finibus, venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator legis diuinæque ſcientiæ fuit, vt etiam in vehiculo legeret Litteras ſacras. Et tamen cum librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volueret, labijs perſonaret, ignorabat eum, quem in libro ne ſciens venerabatur. Venit Philippus, oſtendit ei Ieſum, qui clauſus latebat in littera. O mira doctoris virtus! eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & ſanctus factus eſt; ac magiſter de diſcipulo, plus in deſerto fonte Eccleſiæ, quàm in aurato ſynagogæ templo reperit. Hæc à me perſtricta ſunt breuiter (neque enim epiſtolaris anguſtia euagari longius patiebatur) vt intelligeres te in Scripturis ſacris ſine prævio, & monſtrante ſemitam non poſſe ingredi. Iaceo de grammaticis, rhetoribus, philoſophis, geometris, dialecticis, muſicis, aſtronomis, aſtrologis, medicis, quorum ſcientia mortalibus, vel vtiliſſima eſt, & in tres partes ſcinditur,

tur, ἐξ ἀγγέλων, τὸν μάθετε τὸν ἐκπαιδεύσαντα. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu administrantur. Agricolæ, cæmentarij, fabri metallorum, lignorumque cæsores, lanarij quoque, & fullones, & cæteri, qui variam supellectilem, & vilia opuscula fabricantur, absque doctore esse non possunt, quod cupiunt. Quod mediocrium est, promittunt medici: tractant fabrilia fabri, sola scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vindicant. Scribimus indocti doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc vniuersi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alij adducto supercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alij discunt, proh pudor, à feminis, quod viros doceant, & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, immò audacia, edidicerunt alijs, quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si forte ad Scripturas sanctas post seculares litteras venerint, & sermone compositio aures populi mulserint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant. nec scire dignantur quid Prophetæ, quid Apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, deprauare sententias, & ad voluntatem suam, Scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homerocentonas, & Vergiliocentonas: ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere Christianum, quia scripserit: Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna. Iam noua progenies cœlo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium. Nate meæ vires, mea magna potentia solus. Et post verba Saluatoris in cruce: Talia perstabat memorans, fixusque manebat. Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia, docere quod ignores: immo, vt cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire, quod nescias.

Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diuisione terræ, de confusione linguarum, & gentium, vsque ad exitum scribitur Hebræorum.

Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis diuinisque præceptis.

In promptu est Leuiticus liber, in quo singula sacrificia, immò singulæ pene syllabæ & vestes Aaron, & totus ordo Leuiticus spirant cœlestia sacramenta.

Numeri verò nonne totius arithmeticæ, & prophetię Balaam, & quadraginta duarum per eremum mansionum mysteria continent?

Deuteronomium quoque secunda lex, & Euangelicæ legis præfiguratio, nonne sic ea habet, quæ priora sunt, vt tamen noua sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucvsque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui se velle Apostolus in Ecclesia gloriatur.

Iob exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur: omnesque leges Dialecticæ, propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba, plena sunt sensibus. Et (vt de cæteris filea) resurrectionem corporum sic prophetat, vt nullus de ea vel manifestius, vel cautius scripserit. Scio, inquit, quod redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Veniam ad Iesum Naue, qui typum Domini non solùm gestis, verùm etiam nomine præfert. transit Iordanem, hostium regna subuertit, diuidit terram victori populo, & per singulas vrbes, viculos montes, flumina, torrentes, atque confinia, Ecclesię cœlestisque Ierusalem spiritualia regna describit.

In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ sunt.

Ruth Moabitis, Isaiæ explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine Dominatorem terræ de terra deserti ad montem filiæ Sion.

Samuel in Heli mortuo, & occiso Saul, veterem legem abolitam monstrat. Porrò in Sadoc atque Dauid, noui sacerdotij, nouique imperij sacramenta testatur.

Melachim, id est tertius, & quartus Regum liber. a Salomone vsque ad Iechoniam, & à Ieroboami filio Nabat vsque ad Osee, qui ductus est in Assyrios, regnum Iuda, & regnum describit Israel. Si historiam respicias, verba simplicia sunt: si in litteris sensum latentem inspexeris; Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur.

Duodecim prophetæ in vnius voluminis angustia coarctati, multo aliud, quàm sonet in littera, præfigurant.

Osee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Ioseph, Iezrahel, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere viduam, & sub veste lugubri, viri ad se reditum præstolari.

Ioel filius Phatuel describit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locusta, rubigine vastante consumptam; & post euersionem prioris populi, effusum iri Spiritum sanctum super seruos Dei, & ancillas, id est super centum viginti credentium nomina, & effusum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti, ab vno vsque ad quindecim paulatim, & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in psalterio mysticè continentur.

Amos pastor, & rusticus, & ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim dignè exprimat tria, aut quatuor scelera Damasci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon, & Moab, & in septimo, & octauo gradu Iudæ, & Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in Samariæ monte, & ruituram domum maiorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locustæ, & stantem Dominum super murum litum vel adamantinum, & vncinum pomorum, attrahentem supplicia peccatoribus, & famem in terram, non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei.

Abdias, qui interpretatur seruus Dei, pertonat contra Edom sanguineum, terrenumque hominem: fratris quoque Iacob semper æmulum, hasta pereutit spiritali.

Ionas, columba pulcherrima, naufragio suo passionem Domini præfigurans, mundum ad

pœni-

Digitized by Google

pœnitentiam reuocat: & suo nomine Niniue, Gentibus salutem nuntiat.

Michæas de Morasthi cohæres Christi, vastationem annunciat filiæ latronis, & obsidionem ponit contra eam: quia maxillam percusserit iudicis Israel.

Nahum consolator orbis increpat ciuitatem sanguinum, & post euersionem illius loquitur, Ecce super montes pedes Euangelizantis, & annuntiantis pacem.

Habacuc luctator fortis, & rigidus stat super custodiam suam, & figit gradum super munitionem, vt Christum in cruce contempletur, & dicat, Operuit cœlos gloria eius, & laudis eius plena est terra. Splendor eius, vt lux erit, cornua in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius.

Sophonias speculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem a Porta piscium, & ciulatum a Secunda, & contritionem a collibus. Indicit quoque vlulatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt vniuersi, qui inuoluti erant argento.

Aggæus festiuus, & lætus, qui seminauit in lacrymis, vt in gaudio meteret; destructum templum edificat, Deumque Patrem inducit loquentem, Adhuc vnum modicum, & ego commouebo cœlum, & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus.

Zacharias memor Domini sui, multiplex in prophetia, Iesum vestibus sordidis indutum, & lapidem oculorum septem; candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoque oliuas a sinistris lampadis cernit, & dextris: vt post equos nigros, rufos, albos, & varios, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Ierusalem, pauperem regem vaticinetur, & prædicet, sedentem super pullum filium asinæ subiugalis.

Malachias aperte, & in fine omnium prophetarum, de abiectione Israel, & vocatione Gentium, Non est mihi, ait, voluntas in vobis, *dicit* Dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra, Ab ortu enim solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Isaiam, Ieremiam, Ezechielem, & Danielem, quis potest vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, sed Euangelium.

Secundus virgam nuceam, & ollam succensam a facie Aquilonis, & pardum spoliatum suis coloribus, & quadruplex diuersis metris nectit alphabetum.

Tertius principia, & finem tantis habet obscuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur.

Quartus verò, qui & extremus inter quatuor prophetas, temporum, conscius, & totius mundi [illegible], lapidem præcisum de monte sine manibus, & regna omnia subuertentem, claro sermone pronuntiat.

Dauid Simonides noster, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Christum lyra personat, & in decachordo psalterio, ab inferis excitat resurgentem.

Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam instruit, & Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epitalamium.

Esther in Ecclesiæ typo, populum liberat de periculo; & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes conuiui, & diem celebrem mittit in posteros.

Paralipomenon liber, ideſt Testamenti veteris [illegible], tantus ac talis est, vt absque illo siquis scientiam Scripturarum sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina iunctura sque verborum, & præterm ssæ in Regum libris tanguntur historiæ, & innumerabiles explicantur Euangelij quæstiones.

Esdras & Nehemias, adiutor videlicet, & consolator a Domino, in vnum volumen coarctantur, instaurant templum, muros extruunt ciuitatis: omnisque illa turba populi redeuntis in patriam, & descriptio sacerdotum, Leuitarum Israelis, proselytorum, ac per singulas familias murorum, ac turrium opera diuisa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis ne Scripturarum amore raptum, excessisse modum epistolæ, & tamen non impleſſe, quod volui. Audiuimus tantum, quid nosse, quid cupere debeamus, vt & nos quoque possimus dicere: Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Cæterum illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantùm scio, quod nescio.

Tangam & nouum breuiter Testamentum. Matthæus, Marcus, Lucas, & Ioannes, quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur scientiæ multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintillę emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in sublime tendentes, terga pennata, & vbique volitantia, tenent se mutuo, sibique perplexi sunt, & quasi rota in rota voluuntur, & pergunt quocumque eos flatus Spiritus sancti perduxerit.

Paulus Apostolus ad septem scribit ecclesias: octaua enim ad Hebræos, a plerisque extra numerum ponitur. Timotheum instruit ac Titum, & Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quam pauca scribere.

Actus Apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, & nascentis Ecclesiæ infantiam texere: sed si nouerimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cuius laus est in Euangelio, animaduertemus pariter, omnia verba animæ languentis esse medicinam.

Iacobus, Petrus, Ioannes, Iudas, septem epistolas ediderunt, tam mysticas, quam succinctas, & breues pariter, ac longas: breues in verbis, longas in sententijs: vt rarus sit, qui non in earum lectione ca cutiat.

Apocalypsis Ioannis, tot habet sacramenta, quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater charissime, inter hæc viuere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quærere. Nonne tibi videtur iam hic in terris regni cœlestis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate, & quasi vilitate verborum, quæ vel vitio interpretum, vel de industria sic prolata sunt, vt rusticam concionem facilius instruerent, & in vna eademque sententia

tentia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans, & hebes, vt hæc me nosse pellicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cœlo fixæ sunt: sed velle fateor. Sedenti me profero, magistrum venuens, comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quærens inuenit. Discamus in terris, quorum scientia nobis perseueret in cœlo. Obuijs te manibus excipiam, & (vt inepte aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæsieris, tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicauit, referens honestatem morum tuorum, contemptum sæculi, fidem amicitiæ, amorem Christi. Nam prudentiam, & eloquij venustatem etiam absque illo ipsa epistola præ se rebat. Festina, queso te, & hærentis in salo nauiculæ funem magis præcide, quam solue. Nemo renuntiaturus sæculo bene potest vendere, quæ contempsit, vt venderet. Quidquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum est, Auaro tam deest, quod habet, quam quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum est: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic viuamus, tamquam nihil habentes, & omnia possidentes. Victus & vestitus diuitiæ Christianorum sunt. Si habes in potestate rem tuam, vende: si non habes, proijce. Tollenti tuniam, & pallium relinquendum est. Scilicet nisi tu, semper cras tinans, & diem de die trahens, cautè & pedetentim tuas possessiunculas vendideris, non habet Christus, vnde alat pauperes suos. Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. Apostoli nauem tantùm, & retia reliquerunt. Vidua duo æra misit in gazophylacium, & præfertur Cræsi diuitijs. Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.

PRÆFATIO SANCTI HIERONYMI PRÆSBITERI IN PENTATEVCVM MOYSI AD DESIDERIVM.

DEsiderij mei desideratas accepi epistolas, qui quodam præsagio futurorum, cum Daniele sortitus est nomen, obsecrantis, vt translatum in Latinam linguam de Hebræo sermone Pentateucum, nostrorum auribus traderem. Periculorum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me asserunt in Septuaginta interpretum fugillationem noua pro veteribus cudere, ita ingenium quasi vinum probantes: cùm ego fæpissimè testatus sim, me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre, quæ possim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod vt auderem, Origenis me studium prouocauit, qui editioni antiquæ translationem Theodotionis miscuit, asterisco, & obelo opus omne distinguens: dum aut eluceſcere facit, quæ minus ante fuerant; aut superflua quæq; jugula & confodit, maximè que Euangelistarum, & Apostolorum auctoritas promulgauit. In quibus multa de veteri testamento legimus, quæ in nostris codicibus non habentur: vt est illud, Ex Ægypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se: & multa alia, quæ proprium εὐαγγέλιον desiderant. Interrogemus ergo eos vbi hæc scripta sint: & cum dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Osee, secundum in Isaia tertium in Zacharia, quartum in Prouerbijs, quintum equè in Isaia. Quod multi ignorantes apocryphorum deliramenta sectantur: & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere. Iudęi prudenti factum dicunt esse consilio: ne Ptolæmeus vnius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem diuinitatem deprehenderet. Quod maximè idcircò faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique vbicunque sacratum aliquid Scriptura testatur de Patre, & Filio, & Spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omninò tacuerunt: vt & regi satisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit: quibus diuisi eadé scriptitarint: cum Aristæas eiusdé Ptolemæi ὑπομνηστικὸς, & multo post tempore Iosephus, nihil tale retulerint: sed in vna basilica congregatos, contuliſſe scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud est esse interpretem: ibi Spiritus ventura predicit: hic eruditio, & verborum copia, ea quæ intelligit transfert. Nisi fortè putandus est Tullius, Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Ctesiphonte orationem afflatus theorico spiritu transtuliſſe. Aut aliter de eisdem libris per Septuaginta interpretes, aliter per Apostolos Spiritus sanctus testimonia texuit: vt quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? damnamus veteres? Minimè. Sed post priorum studia, in domo Domini, quod possumus laboramus. Illi interpretati sunt ante aduentum Christi, & quod nescibant, dubijs protulere sententijs: nos verò post passionem, & resurrectionem eius, non tam prophetiam quam historiam scribimus, aliter enim audita, aliter visa narrantur, quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator ausculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: sed confidenter cunctis illis Apostolos præfero. Per istorum os nobis Christus sonat, quos ante prophetas inter spiritalia charis-

charismata positos lego: in quibus vltimum pene gradum Interpretes tenent. Quid liuore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diuersarum vrbium magistros consule. Quod illi habent de Christo, tui codices non habent. Aliud est, si contra se postea ab Apostolis vsurpata testimonia probauerunt, & emendatiora sunt exemplaria Latina, quàm Græca, & Græca quàm Hebraica. Verùm hæc contra inuidos. Nunc te precor Desiderii charissime, vt me, quia tantum opus subire fecisti, & a Genesi exordium capere, orationibus iuues: quo possim eodem spiritu, quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonem.

Eiusdem in Iosue Præfatio.

TAndem finito Pentateucho Moysi, velut grandi fœnore liberati, ad Iesum filium Naue manum mittamus, quem Hebræi יהושע בן נון id est Iosue filium Nun, vocant: & ad Iudicum librum, quem שופטים appellant: ad Ruth quoque, & Esther, quos eisdem nominibus efferunt. Monemusque lectorem, vt syluam Hebraicorum nominum, & distinctiones per membra diuisas, diligens scriptor conseruet: ne & noster labor, & illius studium pereat. Et in primis, quod sæpè testatus sum, sciat me non in reprehensionem veterum noua cudere, sicut æmuli mei criminantur: sed pro virili parte offerre linguæ meę hominibus (quos tamen nostra delectat) vt pro Græcorum [illegible], quæ & sumptu & labore maximo indigent, editionem nostram habeant. Et si cubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes, inueniant quod requirunt: maximè cum apud Latinos tot sint exemplaria, quot codices: & vnusquisque pro arbitrio suo vel addiderit vel subtraxerit, quod ei visum est: & vtique non possit verum esse, quod dissonat. Vnde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, & sanctum opus venenata carpere lingua, vel suscipiens, si placet; vel contemnens, si displicet: memineritque illorum versum, Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum: hæc fecisti, & tacui. Existimasti iniquè, quod ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam. Quæ enim audientis, vel legentis vtilitas est, nos laborando sudare, & alios detrahendo laborare? dolere Iudæos, quod calumniandi eis, & irridendi Christianos sit ablata occasio, & Ecclesiæ homines id despicere, immò lacerare, vnde aduersarij torqueantur? Quod si vetus eis tantùm interpretatio placet, quæ & mihi non displicet, & nihil extra recipiendum putant; cur ea, quę sub asteriscis, & obelis vel addita sunt, vel amputata, legunt, & negligunt? Quare Danielem iuxta Theodotionis translationem, ecclesiæ susceperunt? Cur Origenem mirantur, & Eusebium Pamphili, cunctas editiones similiter differentes? Aut quæ fuit stultitia, postquam vera dixerint, proferre quæ falsa sunt? Vnde autem in nouo Testamento probare poterunt assumpta testimonia, quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omninò calumniantibus tacere videamur. Cęterum post sanctę Paulę dormitionem, cuius vita virtutis exemplum est, & hos libros quos Eustochio virgini Christi negare non potui, decreuimus, dum spiritus hos regit artus, prophetarum explanationi incumbere, & omissum iam diu opus, quasi quodam postliminio, repetere: præsertim cum & admirabilis sanctusque vir Pammachius, hoc idem litteris flagitet; & nos ad patriam festinantes, mortiferos Sirenarum cantus surda debeamus aure transire.

PRÆFATIONEM EIVSDEM sancti Hieronymi in libros Regum supra reperies, ideo in principio positam, quod librorum sacrorum ordinem contineat. Inscribitur autem, Prologus galeatus.

Eiusdem in librum Paralipomenon prafatio.

SI Septuaginta interpretum, pura, & vt ab eis in Græcum versa est, editio permaneret, superfluè me, Chromati episcoporum sanctissime atque doctissime, impelleres, vt Hebręa tibi volumina Latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupauerat, & nascentis Ecclesiæ roborauerat fidem, iustum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc verò cum pro varietate regionum diuersa ferantur exemplaria, & germana illa, antiquaque translatio corrupta sit, atque violata; nostri arbitrij putas, aut è pluribus iudicare quid verum sit, aut nouum opus in ueteri opere cudere, illudentibusq; Iudęis, cornicum, ut dicitur, oculos configere. Alexandria, & Ægyptus in Septuaginta suis Hesychium laudat auctorem. Constantinopolis usque Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has prouinciæ Palæstinos codices legunt: quos ab Origene elaboratos Eusebius, & Pamphilus uulgauerunt: totusque orbis hac inter se trifaria uarietate compugnat. Et certè Origenes non solùm exempla composuit quatuor editionum è regione singula uerba describens, ut unus dissentiens, statim cæteris inter se consentientibus arguatur: sed quod maioris audacię est, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miscuit, asteriscis designans, quæ minus fuerant, & uirgulis que ex superfluo uidebantur apposita. Si igitur alijs licuit non tenere, quod semel susceperat: & post Septuaginta cellulas, quę uulgo sine auctore iactantur, singulas cellulas aperuere, hocque in ecclesijs legitur, quod Septuaginta nescierunt: cur me non suscipiant Latini mei, qui inuiolata editione ueteri ita nouam condidi, ut laborem meum Hebręis, &, quod his maius est, Apostolis auctoribus comprobem? Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi, ostendens illa de Euangelio, Ex Ægypto uocaui filium meum: &, Quoniam Nazaręus uocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: & illud Apostoli, Quæ oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quę preparauit Deus diligentibus illum: ceteraque his similia, in Hebręorum libris inueniri. Certè Apostoli, & Euangelistæ, Septuaginta interpretes nouerant: & unde eis hæc, quæ in Septuaginta interpretibus

bus non habentur? Christus Dominus noſter veriuſque Teſtamenti conditor in Euangelio ſecundùm Ioannem, Qui credit, inquit, in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vtique ſcriptum eſt, quod Saluator ſcriptum eſſe teſtatur. Vbi ſcriptum eſt. Septuaginta non habent: apocrypha neſcit Eccleſia. Ad Hebræos igitur reuertendum eſt, vnde & Dominus loquitur, & diſcipuli exempla præſumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtrectatoribus meis tantùm reſpondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, ijdem & accuſatores & defenſores, cum in alijs probent, quod in me reprobant: quaſi virtus, & vitium non in rebus ſit, ſed cum auctore mutetur. Ceterum memini editionem Septuaginta translatorum, olim de Græco emendatam tribuiſſe me noſtris: nec inimicum debere exiſtimari eorum, quos, in conuentu fratrum ſemper ediſſero. Et quod nunc דברי הימים, ideſt Verba dierum, interpretatum ſum, idcircò feci, vt inextricabiles moras, & ſyluam nominum, quę ſcriptorum confuſa ſunt vitio, ſenſuumque barbariem, apertius & per verſuum cola digererem, mihimetipſi & meis iuxta Iſmeniam canens, ſi aures ſurdę ſunt cæterorum.

Ad Domnionem & Rogatianum, in eundem præfatio eiuſdem.

QVomodo Græcorum hiſtorias magis intelligunt, qui Athenas viderint; & tertium Virgilij librum, qui a Troade per Leucaten, & Acroceraunia, ad Siciliam, & inde ad oſtia Tiberis nauigauerint, ita ſanctam Scripturam lucidius intuebitur, qui Iudeam oculis contemplatus ſit, & antiquarum vrbium memorias, locorumque vel eadem uocabula, uel mutata cognouerit. Vnde & nobis curæ fuit, cum eruditiſſimis Hebreorum hunc laborem ſubire: ut circumiremus prouinciam, quam uniuerſe Chriſti Eccleſię ſonant. Fateor enim, mi Domnion, & Rogatiane chariſſimi, nunquam me in diuinis uoluminibus, proprijs uiribus credidiſſe, nec habuiſſe opinionem meam, ſed ea etiam de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum, quantò magis de his ſuper quibus anceps eram? Denique cum a me nuper litteris flagitaſſetis, ut uobis librum Paralipomenon Latino ſermone transferrem, de Tiberiade quemdam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumpſi: & contuli cum eo à uertice, ut aiunt, uſq; ad extremum unguē: & ſic confirmatus, auſus ſum facere, quod iubebatis. Liberè enim uobis loquor, ita in Græcis, & Latinis codicibus hic nominum liber uitioſus eſt, ut non tam Hebrea, quàm Barbara quædam, & Sarmatica nomina coniecta arbitrandum ſit. Nec hoc Septuaginta interpretibus, qui Spiritu ſancto pleni, ea quę uera fuerunt tranſtulerant, ſed ſcriptorum culpę aſcribendum, dum de emendatis inemendata ſcriptitant: & ſæpè tria nomina, ſubtractis è medio ſyllabis, in unum uocabulum cogunt, uel è regione unum nomen, propter latitudinem ſuam, in duo uel tria uocabula diuidunt. Sed & ipſe appellationes, non homines, ut plerique exiſtimant, ſed & urbes, & regiones, & ſaltus, & prouincias ſonant, & obliquè ſub interpretatione, & figura eorum, quędam narrantur hiſtoriæ: de quibus in Regnorum libro dicitur, Nonne ecce hæc ſcripta ſunt in libro uerborum dierum regum Iudæ? Quæ vtique in noſtris codicibus non habentur. Hoc primùm ſciendum, quod apud Hebræos liber Paralipomenon, vnus ſit: & apud illos vocatus, דברי הימים ideſt Verba dierum: qui propter magnitudinem, apud nos diuiſus eſt, quod nonnulli etiam in bruto, Ciceronis dialogo, faciunt, vt eum in tres partes fecent, cum vnus à ſuo auctore ſit editus. Deinde etiam illud attendendum, quod frequenter nomina, non vocabula hominum, ſed rerum, vt dixi, ſignificantias ſonant. Ad extremum quod omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: & hiſtoriæ, quę vel prętermiſſæ ſunt in ſuis locis, vel perſtrictæ leuiter, hic per quędam verborum compendia explicentur. Orationum itaq; veſtrarum adiutus auxilio, miſſi librum benevolis placiturum, tamen inuidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quęque, vt ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebręos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem textumque ſermonis; & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Vbicunque ergo aſteriſcos, ideſt ſtellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi ſciatis de Hebręo additum, quod in Latinis codicibus non habetur. Vbi verò obelus, tranſuerſa ſcilicet virga præpoſita eſt, illic ſignatur quid Septuaginta interpretes addiderint, uel ob decoris gratiam, uel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licet in Hebręis voluminibus non legatur.

Eiuſdem ad Domnionem, & Rogatianum, in Eſdram, & Nehemiam præfatio.

VTrum difficilius ſit, facere quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui, nam neque uobis aliquid imperantibus abnuere, ſententiæ eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita ceruices premit, ut ante ſub faſce ruendum ſit, quàm leuandum. Accedunt ad hoc inuidorum ſtudia: qui omne, quod ſcribimus, reprehendendum putant; & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publicè lacerant, quod occultè legunt, in tantum vt clamare compellar, & dicere: Domine, libera animam meam à labijs iniquis, & à lingua dolosa. Tertius annus eſt, quod ſemper ſcribitis atque reſcribitis, vt Eſdræ librum, & Eſther, vobis de Hebræo transferam: quaſi non habeatis Græca, & Latina volumina: aut quidquid illud eſt, quod a nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtra autem, vt ait quidam, niti, neque aliud fatigando niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos mi Domnion, & Rogatiane chariſſimi, vt priuata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis: vitetiſque eorum ſupercilium, qui iudicare tantùm de alijs, & ipſi facere nihil nouerunt. Si qui autem fratrum ſunt, quibus noſtra non diſplicent, his tribuatis exemplar; admonentes vt Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtinctè & per interualla tranſcribant. Nihil enim proderit emen-

emendaſſe librum, niſi emendatio, librariorum diligentia, conſeruetur. Nec quemquam moueat, quod vnus a nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertij, & quarti ſomnijs delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ Nehemiæque ſermones in vnum volumen coarctantur, & quæ non habentur apud illos, nec de viginti quatuor ſenibus ſunt, procul abijcienda. Si quis autem Septuaginta vobis oppoſuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata, & inuerſa demonſtrat; nec poteſt vtique verum aſſeri, quod diuerſum eſt: mittite eum ad Euangelia: in quibus multa ponuntur quaſi de Veteri teſtamento, quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut illud, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Ex Ægypto vocaui filium meum: &, Videbunt in quem compunxerunt: multaque alia, quæ latiori operi reſeruamus: & quærite ab eo vbi ſcripta ſint: cumque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus, quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis contodiuntur. Sed vt ad compendium veniam, certè quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quam à me verſum eſt? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipſis auctoribus, translationi meæ, vel arrogent vel derogent fidem. Porrò aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium, ac beneuolentiam, qui poſt Septuaginta translatores, iam Chriſti Euangelio coruſcante, Iudæos, & Hebionitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſè legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, eccleſijs dedicarunt. Quantò magis Latini grati eſſe deberent, quòd exultantem cernerent Græciam à ſe aliquid mutuari? Primum enim magnorum ſumptuum eſt, & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiam, qui habuerint, & Hebraei ſermonis ignari ſunt, magis errabunt, ignorantes, quis è multis verius dixerit. Quod etiam ſapientiſſimo cuidam nuper apud Græcos accidit, vt interdum Scripturæ ſenſum relinquens, vniuſcuiuſque interpretis ſequeretur errorem. Nos autem, qui Hebrææ linguæ ſaltem paruam habemus ſcientiam, & Latinus nobis vtcumque ſermo non deeſt, & de alijs magis poſſumus iudicare, & ea, quæ ipſi intelligimus, in noſtra lingua promere. Itaque licet hydra fibilet, victorque Simon incendia iactet: numquam meum, iuuante Chriſto, flebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant, qui volunt: qui nolunt, abijciant. Euentilent apices, litteras calumnientur: magis veſtra charitate prouocabor ad ſtudium, quam illorum detractione, & odio deterrebor.

Eiuſdem ad Chromatium, & Heliodorum in Tobiam præfatio.

MIrari non deſino exactionis veſtræ inſtantiam: exigitis enim, vt librum Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylum traham; librum vtique Tobiæ, quem Hebrei de catalogo diuinarum ſcripturarum ſecantes, his quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci ſatis deſiderio veſtro; non tamen meo ſtudio. Arguunt & nos Hebræorum ſtudia: & imputant nobis contra ſuum canonem Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe iudicans Phariſæorum diſplicere iudicio, & Epiſcoporum iuſſionibus deſeruire, inſtiti vt potui. Et quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico, vtriuſque linguæ peritiſſimum loquacem reperiens, vnius diei laborem arripui: & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem huius operis compenſabo, cùm gratum vobis didicero me, quod iubere eſtis dignati, compleſſe.

Eiuſdem præfatio in librum Iudith.

APud Hebræos liber Iudith inter hagiographa legitur: cuius auctoritas ad roboranda illa, quæ in contentionem veniunt, minus idonea iudicatur. Chaldæo tamen ſermone conſcriptus, inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum ſynodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquieui poſtulationi veſtræ; immò exactioni: & ſepoſitis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic vnam lucubratiunculam dedi, magis ſenſum è ſenſu, quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitioſiſſimam amputaui: ſola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis inuenire potui, Latinis expreſſi. Accipite Iudith viduam, caſtitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconijs declarare. Hanc enim non ſolùm fœminis, ſed & viris imitabilem dedit, qui caſtitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, vt inuictum omnibus hominibus vinceret, & inſuperabilem ſuperaret.

Eiuſdem in librum Eſther præfatio.

LIbrum Eſther varijs translatoribus conſtat eſſe vitiatum, quem ego de archiuijs Hebræorum reuelans, verbum è verbo expreſſius tranſtuli. Quem librum editio vulgata, lacinioſis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea, quæ ex tempore dici poterant, & audiri; ſicut ſolitum eſt ſcolaribus diſciplinis, ſumpto, themate, excogitate quibus verbis vti potuit, qui iniuriam paſſus eſt, vel qui iniuriam fecit. Vos autem ò Paula, & Euſtochi, quoniam & bibliothecas Hebræorum ſtuduiſtis intrare, & interpretum certamina comprobaſtis, tenentes Eſther Hebraicum librum, per ſingula verba noſtram translationem aſpicite; vt poſſitis agnoſcere, me nihil etiam augmentaſſe addendo, ſed fideli teſtimonio ſimpliciter ſicut in Hebræo habentur, hiſtoriam Hebraicam Latinæ linguæ tradidiſſe. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expaueſcimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus: quoniam Deus diſſipat oſſa eorum, qui hominibus placere deſiderant: & ſecundùm Apoſtolum. Qui eiuſmodi ſunt, ſerui Chriſti eſſe non poſſunt. Rurſum, in libro Eſther alphabetum ex minio vſque ad Teth litteram fecimus diuerſis in locis, volentes ſcilicet Septuaginta interpretum ordinem per hoc inſinuare ſtudioſo lectori. Nos enim iuxta morem Hebraicum, ordinem

profequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

Eiusdem in librum Iob prafatio.

COgor per singulos scripturæ diuinæ libros aduersariorum respondere maledictis, qui interpretationem meam, reprehensionem Septuaginta interpretum criminantur: quasi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum è verbo, vel sensum è sensu, vel ex vtroque commixtum, & medi temperatum genus translationis expresserint, & omnia Veteris instrumenti volumina Origenes obelis, astericisque distinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione sumptos, translationi antiquæ inseruit, probans defuisse, quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis radere. Neque enim fieri potest, vt quos plura intermisisse susceperint, non eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, precipuè in Iob: cui si ea, quæ sub asteriscis addita sunt, subtraxeris, pars maxima detruncabitur, & hoc dumtaxat apud Græcos. Cæterum apud Latinos, ante eam translationem, quam sub asteriscis, & obelis nuper edidimus, septuaginta fermè aut octingenti versus desunt; vt decurtatus, & laceratus corrosusque liber, seditatem sui publicè legentibus præbeat. Hæc autem translatio nullum de veteribus sequitur interpretem: sed ex ipso Hebraico, Arabicoque sermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc simul vtrumque resonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur, & lubricus: & quod Græci rhetores vocant, ὑπαλλαγὴν dum qui aliud loquitur, aliud agit: vt si velis anguillam vel murenulam strictis tenere manibus, quantò fortius presseris, tantò citius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddeum quendam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redemisse nummis: cuius doctrina an aliquid præfecerim, ne scio: hoc vnum scio, non potuisse me interpretari, nisi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis, vsque ad verba Iob, apud Hebræos prosa oratio est. Porrò à verbis Iob, in quibus ait, Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, conceptus est homo: vsque ad eum locum, vbi ante finem voluminis scriptum est, Idcircò ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla, & cinere: hexametri versus sunt, dactylo spondeoque currentes: & propter linguæ idioma, crebrò recipientes, & alios pedes, non earumdem syllabarum, sed eorumdem temporum. Interdum quoque rhythmus ipse dulcis, & tinnulus fertur numeris pedum solutis: quod metrici magis quam simplex lector intelligunt. A supradicto autem versu vsque ad finem libri, paruum comma, quod remanet, prosa oratione contexitur. Quod si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebræos, & in morem nostri Flacci, Græcique Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Psalterium, vel Lamentationes Ieremiæ, vel omnia fermè scripturarum cantica comprehendi; legat Philonem, Iosephum, Origenem, Cæsarienfem Eusebium, & eorum testimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcirco me in hoc volumine laborasse, non vt interpretationem antiquam reprehenderem, sed vt ea, quæ in illa aut obscura sunt, aut omissa, aut certè scriptorum vitio depravata, manifestiora nostra interpretatione fierent: vt qui Hebræorum sermonem ex parte didicimus, & in Latino pœnè ab ipsis cunabulis inter Grammaticos, & rhetores philosophos detriti sumus. Quod si apud Græcos, post Septuaginta editionem, iam Christi Euangelio coruscante, Iudæus Aquila, & Symmachus, ac Theodotio Iudaizantes hæretici; sunt recepti, qui multa mysteria Saluatoris subdola interpretatione celarunt, & tamen in Ecclesiis habentur apud ecclesiasticis viris: quantò magis ego Christianus, & de parentibus Christianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portans, cuius studium fuit omissa repetere, depravata corrigere, & sacramenta Ecclesiæ puro, & fideli aperire sermone; vel à fastidiosis, vel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoque descriptos, vel vncialibus, vt vulgo aiunt, litteris onera magis exarata, quam codices: dummodo mihi, meisque permittant pauperes habere schedulas, & non tam pulchros codices, quàm emendatos. Vtraque autem editio, & Septuaginta iuxta Græcos, & mea iuxta Hebræos, in Latinum meo labore translata est. Eligat vnusquisque quod vult: & studiosum me magis, quam maleuolum probet.

Alia eiusdem prafatio.

SI autem fiscellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, vt in sudore vultus mei comederem panem, & ventris opus sollicita mente pertractarem; nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia iuxta sententiam Saluatoris, volo operari cibum, qui non perit, & antiquam diuinorum voluminum viam sentibus virgultisque purgare; error mihi geminus infligitur: corrector vitiorum, falsarius dicor, & errores non auferre, sed serere. Tanta est enim vetustatis consuetudo, vt etiam confessa plerisque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quam emendatos. Quapropter, ô fratres dilectissimi, vnicum nobilitatis, & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, sportellisque, munusculis monachorum, spiritalia hæc & mansura dona suscipite; ac beatum Iob, qui adhuc apud Latinos iacebat in stercore, & vermibus scatebat erroruni, integrum immaculatumque gaudere. Quomodo enim post probationem atque victoriam, duplicia sunt ei vniuersa reddita: ita ego in lingua nostra, vt audacter loquar, feci eum habere, quæ amiserat. Igitur & vos, & vnumquemque lectorem solita præfatione commoneo, & in principijs librorum eadem semper annectens, rogo, vt vbicumque præcedentes virgulas videritis, sciatis ea, quæ subiecta sunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porrò vbi stellæ imago præfulserit, ex Hebræo in sermone nostro addita sunt, necnon & illa, quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, vt sensum legentibus tollerent, orantibus vobis ma-

magno labore cortexi: magis vtile quid ex otio meo ecclesijs Christi, venturum tatus, quam ex aliorum negotio.

Eiusdem in Psalterium, quod secundum Septuaginta editionem correxit, præfatio.

PSalterium Romæ dudum positus emendaram: & iuxta Septuaginta interpretes, licet cursim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rursum videtis, ô Paula, & Eustochi, scriptorum vitio deprauatum, plusque antiquum errorem, quam nouam emendationem valere: me cogitis, vt veluti quodam nouali, scissum iam aruum exerceam, & obliquis sulcis renascentes spinas eradicem: æquum esse dicentes, vt quod crebro malè pullulat, crebrius succidatur. Vnde consueta prefatione commoneo tam vos, quibus fortè labor iste desudat, quam eos, qui exemplaria istiusmodi habere voluerint, vt, quæ diligenter emendaui, cum cura, & diligentia transcribantur. Notet sibi vnusquisque, vel iacentem lineam, vel radiantia signa; ideſt obelos, vel asteriscos. Et vbicumque viderit virgulam præcedentem, ab eo vsque ad duo puncta, quę impressimus, sciat in Septuaginta translatoribus plus haberi. Vbi autem perspexerit stellæ similitudinem, de Hebræis voluminibus additum, nouerit æquè vsque ad duo puncta, iuxta Theodotionis duntaxat editionem, qui simplicitate sermonis a Septuaginta interpretibus non discordat. Hæc ergo & vobis, & studioso cuique fecisse me sciens, non ambigo multos fore, qui vel inuidia, vel supercilio malint contemnere videri præclara, quàm discere: & de turbulento magis riuo, quàm de purissimo fonte potare.

Eiusdem præfatio in libros Salomonis.

IVgat epistola, quos iungit sacerdotium, immò charta non diuidat, quos Christi nectit amor. Commentarios in Osee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poscitis, scripsissem si licuisset præ valetudine. Mittitis solatia sumptuum: notarios nostros, & librarios sustentatis, vt vobis potissimum nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diuersa poscentium: quasi aut æquum sit, me vobis esurientibus, alijs laborare: aut in ratione dati, & accepti, cuiquam præter vos, obnoxius sim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos nutus essem, tridui opus nomini vestro consecraui, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum: משל quas Hebræi Parabolas, vulgata autẽ editio Proverbia vocat: קהלת, quem Græcè Ecclesiasten. Latine concionatorem possumus dicere: שיר השירים, quod in nostra lingua vertitur Canticum canticorum. Fertur & Panæretos Iesu filij Sirach liber, & alius pseudopigraphus, qui Sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi: non Ecclesiasticum, vt apud Latinos sed Parabolas prænotatum, cui iuncti erant Ecclesiastes, & Canticum canticorum: vt similitudinem Salomonis non solùm librorum numero, sed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nusquam est, quin & ipse stylus Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli scriptorum veterum hunc esse Iudæi Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter canonicas scripturas non recipit: sic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Si cui sanè Septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neque enim noua sic cupimus, vt vetera destruamus. Et tamen cum diligentissimè legerit, sciat magis nostra scripta intelligi, quæ non in tertium vas transfusa coacuerint, sed statim de prælo purissimæ commendata testę, suum saporem seruauerint.

Ad Paulam, & Eustochiam in translationem Isaiæ ex Hebraica veritate, eiusdem præfatio.

NEmo cum prophetas versibus viderit esse descriptos, metro eos existimet apud Hebræos ligari, & aliquid simile habere de Psalmis, & operibus Salomonis; sed quod in Demosthene, & Tullio solet fieri, vt per cola scribantur, & commata, qui vtique prosa, & non versibus conscripserunt. Nos quoque vtilitati lugentibus prouidentes, interpretationem nouam, nouo scribendi genere distinximus. Ac primùm de Isaia sciendum, quod in sermone suo disertus sit: quippe vt vir nobilis, & vrbane eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio rusticitatis admistum. Vnde accidit, vt præ cæteris florem sermonis eius, translatio non potuerit conseruare. Deinde etiam hoc adijciendum, quod non tam propheta dicendus sit, quam euangelista. Ita enim vniuersa Christi Ecclesiæque mysteria ad liquidum persecutus est, vt non putes eum de futuro vaticinari, sed de præteritis historiam texere. Vnde conijcio noluisse tunc temporis Septuaginta interpretes fidei suæ sacramenta perspicuè Ethnicis prodere: ne sanctum canibus, & Margaritas porcis darent: quæ, cum hanc editionem legeritis, ab illis animaduertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit prophetas intelligere: nec facilè quempiam posse iudicare de interpretatione, nisi intellexerit antequam legerit: nos quoque patere morsibus plurimorum, qui stimulante inuidia, quod consequi non valent, despiciunt. Sciens ergo, & prudens in flammam mitto manum: & nihilominus hoc a fastidiosis lectoribus precor, vt quomodo Græci post Septuaginta translatores Aquilam, & Symmachum, & Thodotionem legunt, uel ob studium doctrinæ suæ, uel vt Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: sic & isti saltem unum post priores habere dignentur interpretem. Legant prius, & postea despiciant: ne uideantur, non ex iudicio, sed ex odij præsumptione ignorata damnare. Prophetauit autem Isaias in Ierusalem, & in Iudæa, necdum decem tribubus in captiuitatem ductis: ac de utroque regno, nunc commistim, nunc separatim texit oraculum. Et cum interdum ad præsentem respiciat historiam, & post Babyloniæ captiuitatem reditum populi significet in Iudæam: tamen omnis eius cura de uocatione Gentium, & aduentu Christi est. Quem quantò plus ama-

tis, ò Paula, & Eustochi, tantò magis ab eo petite, ut prolixtractatione præsenti, qua nec audiente æmuli lanient, ipse mihi mercedem restituat in futuro: qui scit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione sudasse, ne Iudæi de falsitate Scripturarum ecclesijs eius diutius insultarent.

Eiusdem in Ieremiam prafatio.

IEremias Propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebræos Isaia, & Osee, & quibusdam alijs prophetis uidetur esse rusticior, sed sensibus par est: quippè qui eodem spiritu prophetauerit. Porro simplicitas eloquij, à loco est in quo natus est, accidit. Fuit enim Anathotites, qui est usque hodie uiculus, tribus ab Ierosolymis distans milibus, sacerdos ex sacerdotibus, & in matris utero sanctificatus: uirginitate sua euangelicum uirum Christi Ecclesiæ dedicans. Hic uaticinari exorsus est puer: & captiuitatem urbis atque Iudææ, non solùm spiritu, sed & oculis carnis intuitus est. Iam decem tribus Israel Assyrij in Medos transtulerant: iam terras earum, coloniæ Gentium possidebant. Vnde in Iuda tantùm, & in Beniamin prophetauit: & ciuitatis suæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos mensuræ metri uersibusque reddidimus. Præterea ordinem uocalium, qui apud Græcos, & Latinos omninò confusus est, ad pristinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarij eius, qui apud Hebræos nec legitur nec habetur, prætermisimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præstolantes quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior: quia uos me cogitis. Cæterum ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum silentio meo ponere, quam quotidie noui aliquid scriptitantem, inuidorum insaniam prouocare.

Eiusdem in Ezechielem prafatio.

EZechiel propheta cum Ioachin rege Iuda captiuus ductus est in Babylonem: ibique ijs, qui cum eo captiui fuerant, prophetauit, pœnitentibus quod ad Ieremiæ uaticinium i. ultrò aduersarijs tradidissent, & uiderent adhuc urbem Ierosolymam stare, quam ille casuram esse prædixerat. Trigesimo autem ætatis suæ anno, & captiuitatis quinto, exorsus est ad concaptiuos loqui. Et eodem tempore, licet posterior, hic in Chaldæa, Ieremias in Iudæa prophetauerunt. Sermo eius nèc satis disertus, nec admodum rusticus est: sed ex utroque mediè temperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut Ieremias: principia voluminis, & finem magnis habens obscuritatibus involuta. Sed & vulgata eius editio non multum distat ab Hebraico. Vnde non satis miror quid causæ extiterit, vt si eosdem in vniuersis libris habemus interpretes: in alijs eadem, in alijs diuersa transtulerint. Legite igitur, & hunc iuxta translationem nostram: quoniam per cola scriptus, & commata, manifestiorem legentibus sensum tribuit. Si autem amici uiri, & hunc subsannauerint, dicite eis, quod nemo eos compellat, vt scribant. Sed vereor ne illud eis euenat, quod Græcè significantius dicitur, vt vocentur φαγε δακνες, quod est, manducantes sannas.

Eiusdem in Danielem prafatio.

DAnielem prophetam iuxta Septuaginta interpretes, Domini Saluatoris Ecclesiæ non legunt, vtentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit nescio. Siue enim, quia sermo Chaldaicus est, & quibusdam proprietatibus à nostro eloquio discrepat, noluerunt Septuaginta interpretes easdem linguæ lineas in translatione seruare: siue sub nomine eorum ab alio nescio, quo non satis Chaldæã linguam sciente, editus est liber: siue aliud quid causæ extiterit ignorans: hoc vnum affirmare possum, quod multùm à veritate discordet, & recto iudicio repudiatus sit. Sciendum quippè est, Danielem maximè, & Esdrã, Hebraicis quidem litteris, sed Chaldæo sermone conscriptos, & vnam Ieremiæ pericopen: Iob quoque cum Arabica lingua plurimam habere societatem. Denique & ego adolescentulus post Quintiliani, & Tullij lectionem, ac flores rhetoricos, cum me in linguæ huius pristinum reclusissem: & multo sudore, multoque tempore vix cœpissem anhelantia stridentiaque verba resonare, & quasi per cryptam ambulans, rarum desuper lumen aspicerem, impegi nouissimè in Danielem: & tanto tædio affectus sum, vt desperatione subita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verùm adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebrius in sua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit: & qui mihi videbar sciolus, inter Hebræos cœpi rursus esse discipulus Chaldaicus. Et vt verum fatear, vsque ad præsentem diem magis possum sermonem Chaldaicum legere, & intelligere, quàm sonare. Hæc idcirco refero, vt difficultatem vobis Danielis ostenderem: qui apud Hebræos nec Susannæ habet historiam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis draconisque fabulas: quas nos, quia in toto orbe dispersæ sunt, verum antepositio, easq; iugulante, subiecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audiui ego quemdam de præceptoribus Iudæorum, cum Susannæ derideret historiam, & à Græco nescio, quo eam diceret esse confictam: illud opponere quod Origeni quoque Africanus opposuit, etymologias has ἀπὸ τῦ σχίνου χιοῦ, ἀπὸ τῦ πρίνου πρίσου, de Græco sermone descendente. Cuius rei nos intelligentiam nostris hanc possumus dare: Vt verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixisse eum, illicò pereas: & à lentisco, in lentem te comminuat Angelus: vel non lente pereas: aut lentus, ideſt flexibilis ducaris ad mortem: siue aliud quid ad arboris nomen conueniens. Deinde tantùm fuisse otij tribus pueris cauillabatur, vt in camino æstuantis incendij metro luderent: & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa prouocarent, aut quod miraculum, diuinæque aspirationis indicium, vel draconem interfectum offa picis, vel sacerdotum Belis machinas deprehensas: quæ magis prudentia solertis viri, quàm prophetalis essent spiritu perpetrata? Cum verò ad Habacuc veniret, & de Iudæa in Chaldæam raptum discophorum lectitaret, quærebat exemplum, vbi legissemus in toto veteri testamento quemquam sanctorum graui volasse corpore, & in puncto horæ tanta

terra-

terrarum ſpatia tranſiſſe, cui cum quidam è noſtris ſatis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxiſſet in medium, & diceret eum de Chaldæa in Iudæam fuiſſe translatum: derisit hominem, & ex ipſo volumine demonſtrauit Ezechielem in ſpiritu ſe vidiſſe tranſpoſitum. Denique & Apoſtolum noſtrum, videlicet vt eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didiciſſet, non fuiſſe autum affirmare ſe raptum in corpore, ſed diciſſe, Siue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio, Deus ſcit. His & talibus argumentis apocryphas in libro Eccleſiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter Prophetas, ſed inter eos, qui hagiographa conſcripſerunt. In tres ſiquidem partes omnis ab eis Scriptura diuiditur: in legem, in prophetas, & in hagiographa, id eſt in quinque, & octo, & in vndecim libros: de quo non eſt huius temporis differere. Quæ autem ex hoc propheta, immò contra hunc librum, Porphyrius obijciat, teſtes ſunt Methodius, Euſebius, & Apollinarius, qui multis verſuum millibus eius veſaniæ reſpondentes, neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint. Vnde obſecro vos, ò Paula, & Euſtochi, fundatis pro me ad Dominum preces: vt quamdiu in hoc corpuſculo ſum, ſcribam aliquid gratum vobis, vtile Eccleſiæ, dignum poſteris. Præſentium quippe iudicijs oblatrantium non ſatis moueor: qui in vtramque partem, aut amore labuntur aut odio.

Eiuſdem in XII. Prophetas præfatio.

NOn eſt idem ordo duodecim prophetarum apud Hebræos, qui eſt apud nos: Vnde ſecundùm id quod ibi legitur, hic quoque diſpoſiti ſunt. Oſee commaticus eſt, & quaſi per ſententias loquens. Ioel planus in principijs: in fine obſcurior. Et vſque ad Malachiam, habent ſinguli proprietates ſuas: quem Eſdram ſcribam, legiſque doctorem. Hebræi autumant. Et quia longum eſt nunc de omnibus dicere: hoc tantum vos, ò Paula, & Euſtochi admonitas volo, vnum librum eſſe duodecim prophetarum & Oſee ſynchronen Iſaiæ: Malachiam verò Aggæi, & Zachariæ fuiſſe temporibus. In quibus autem temporibus non præfertur in titulo: ſub illis eos regibus prophetaſſe, ſub quibus & hi, qui ante eos habent titulos prophetauerunt.

Eiuſdem in Euangeliſtas ad Damaſum præfatio.

NOuum opus me facere cogis ex veteri: vt poſt exemplaria Scripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidam arbiter ſedeam: & quia inter ſe variant, quæ ſint illa, quæ cum Græca conſentiant veritate, decernam. Plus labor, ſed periculoſa præſumptio iudicare de cæteris ipſum ab omnibus iudicandum: ſenis mutare linguam, & canescentem iam mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cum in manus volumen aſſumpſerit, & à ſaliua quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare, quod lectitat, non ſtatim erumpat in vocem, me falſarium, me clamitans eſſe ſacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduerſus quam inuidiam duplex cauſa me conſolatur: quod & tu, qui ſummus ſacerdos es, fieri iubes: & verum non eſſe, quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides eſt adhibenda: reſpondeant quibus: tot enim ſunt exemplaria pœnè quot codices. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem reuertentes, ea quæ vel à vitioſis interpretibus male reddita, vel à præſumptoribus imperitis emendata peruerſa: vel à librarijs dormitantibus aut addita ſunt, aut mutata corrigimus? Neque verò ego de Veteri, diſputo teſtamento, quod à Septuaginta ſenioribus in Græcam linguam verſum, tertio gradu ad nos vſque peruenit. Non quero quid Aquila, quid Symmachus ſapiant, quare Theodotion inter nouos, & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio, quam Apoſtoli probauerunt. De nouo nunc loquor teſtamento: quod Græcum eſſe, non dubium eſt, excepto Apoſtolo Matthæo, qui primus in Iudæa Euangelium CHRISTI Hebraicis litteris edidit. Hoc certè cum in noſtro ſermone diſcordat, & in diuerſos riuulorum tramites ducit: vno de fonte quærendum eſt. Prætermitto eos codices, quos à Luciano, & Heſychio nuncupatos, paucorum hominum aſſerit peruerſa contentio, quibus vtique nec in toto Veteri teſtamento poſt Septuaginta interpretes emendare quid licuit, nec in Nouo profuit emendaſſe: cum multarum gentium linguis Scriptura ante translata doceat, falſa eſſe, quæ addita ſunt. Igitur hęc præſens præfatiuncula pollicetur quatuor tantùm Euangeliſtas, quorũ ordo eſt iſte, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes: codicum Græcorum emẽdata collatione, ſed veterum, quæ ne multũ à lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparẽt, ita calamo temperauimus, vt his tantum, quę ſenſum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur, vt fuerant. Canones quoque, quos Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus Alexandrinus ſecutus Ammonium in decem numeros ordinauit, ſicut in Græco habentur, expreſſimus. Quod ſi quis de curioſis voluerit noſſe, que in Euangelijs, vel eadem, vel vicina, vel ſola ſint, eorum diſtinctione cognoſcet. Magnus ſiquidem hic in noſtris codicibus error inoleuit, dum quod in eadem re alius Euangeliſta plus dixit, in alio quia minus putauerint, addiderunt. Vel dum eundẽ ſenſum alius aliter expreſſit, ille qui vnum è quatuor primùm legerat ad eius exemplum cæteros quoque exiſtimauerit emendandos. Vnde accidit, vt apud nos mixta ſint omnia, & in Marco plura Lucæ atque Matthæi, Rurſum in Matthæo plura Ioannis, & Marci, & in cæteris reliquorum, quę alijs propria ſunt, inueniãtur. Cum itaque canones legeris, qui ſubiecti ſunt, confuſionis errore ſublato, & ſimilia omnium ſcies, & ſingulis ſua quæq; reſtitues. In canone primo concordãt quatuor, Matthæus, Marcus, Lucas Ioannes. In ſecundo tres, Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Ioannes. In quarto tres, Matthæus, Marcus, Ioannes. In quinto duo, Matthæus, Lucas. In ſexto duo, Matthæus, Marcus. In ſeptimo duo, Matthæus, Ioannes. In octauo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Ioannes. In decimo, propria quinque, quæ non habentur in alijs, ediderunt.

runt. Singulis verò Euangelijs, ab vno incipiens vſq; ad finem librorum diſpar numerus accreſcit. Hic nigro colore deſcriptus, ſub ſe habet alium ex minio diſcolorem numerum, qui ad decem vſque procedens, indicat prior numerus in quo ſit canone requirendus. Cum ergo aperto codice, verbi gratia: illud ſiue illud capitulum ſcire volueris cuius canonis ſit, ſtatim ex ſubiecto numero doceberis. & recurrens ad principia, in quibus canonum eſt diſtincta congeries, eodemque ſtatim canone ex titulo frontis inuento, illum quem quærebas numerum, eiuſdem Euangeliſtæ, qui & ipſe ex inſcriptione ſignatur, inuenies, atque e vicino cæterorum tramitibus inſpectis, quos numeros è regione habeant, annotabis, & cum ſcieris, recurres ad volumina ſingulorum, & ſine mora repertis numeris, quos ante ſignaueras, reperies, & loca in quibus, vel eadem, vel vicina dixerunt. Sciendum tamen ne quis ignarum ex ſimilitudine numerorum error inuoluat; quod ſicubi in ſubnotatione canonum diſtinctorum in canone quolibet tres Euangeliſtæ bis, ter vel quater, aut etiam amplius eundem numerum per ordinem habuerint adnotatum, & quartus è contrario, diſcrepantes, quod id tres illi in eo loco ſemel dixerint, quartus toties in corpore voluminis ſui ponat, quoties diuerſi numeri in eius canone poſiti ſtant contra prædictorum numerorum continuatas ſimilitudines. Item ſi in vno quolibet eorum, aut etiam duobus ideni in canone numerus bis, ter, & quater, aut amplius reperiatur in ordine collocatus, & diſpares inueniantur in cæteris: dubium non erit, quin id quod illius illorumue canonis numerus bis terque repetitum ab his in volumine ſemel dictum eſſe oſtendit, alter alterius eorum toties vno atque eodem ſenſu loquantur, quoties prætulerint in numerorum annotatione diſtantiam. Et hoc in omnium nouem canonum collatione ſeruabitur. Cæterum in decimo (quoniam propria ſingulorum tantummodò continentur) non poteſt contra id comparatio eſſe, quod ſolum eſt. Opto vt in Chriſto valeas, & memineris mei Papa beatiſſime.

Eiuſdem ex Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum.

PAulus Apoſtolus, qui ante Saulus, extra numerum duodecim Apoſtolorum, de tribu Beniamin, & oppido Iudææ Giſcalis fuit, quo a Romanis capto, cum parentibus ſuis Tarſum Ciliciæ commigrauit, à quibus ob ſtudia legis miſſus Ieroſolymam, à Gamaliel viro doctiſſimo, cuius Lucas meminit, eruditus eſt. Cum autem interfuiſſet necis martyris Stephani, & acceptis à Pontifice templi epiſtolis, ad perſequendos eos, qui Chriſto crediderant, Damaſcum pergeret, reuelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur. in vas electionis de perſecutore translatus eſt. Cumque primùm ad prædicationem eius Sergius Paulus proconſul Cypri credidiſſet, ab eo, quòd eũ Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus: & iunctò ſibi Barnaba, multis vrbibus peragratis, reuertenſque Ieroſolymam, à Petro, Iacoboque & Ioanne, Gentium Apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſimè de eius conuerſatione ſcriptum eſt, hoc tantùm dicam, quod poſt paſſionem Domini vigeſimoquinto anno, ideſt ſecundo Neronis, eo tempore quo Feſtus procurator Iudææ ſucceſſit Felici, Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens cuſtodia, aduerſus Iudæos de aduentu Chriſti quotidie diſputauit. Sciendum autem in prima ſatisfactione (necdum Neronis, imperio roborato, nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ) Paulum à Nerone dimiſſum, vt Euangelium Chriſti in occidentis quoque partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timotheũ (eo tempore quo, & paſſus eſt, de vinculis dictat epiſtolam.) In prima mea ſatisfactione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, & confortauit me, vt per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gẽtes, & liberatus ſum de ore leonis, manifeſtiſſimè leonem propter crudelitatem, Neronem ſignificans. Et in ſequentibus. Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim, liberauit me Dominus ab omni opere malo, ſaluauit me in regnum ſuum, cœleſte, quòd ſcilicet, præſens ſibi ſentiret imminere martyrium. Nam & in eadem epiſtola premiſerat, Ego enim iam immolor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite truncatus, ſepultuſque eſt in via Oſtienſi, anno poſt paſſionem Domini trigeſimoſeptimo. Scripſit autem nouam ad ſeptem Eccleſias epiſtolas, ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnam, ad Epheſios vnam, ad Philippenſes vnam, ad Coloſſenſes vnam, ad Theſſalonicenſes duas. Præterea ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas, Tito vnam, Philemoni vnam. Epiſtola autem, quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur propter ſtyli ſermoniſque diſtantiam: ſed vel Barnabæ iuxta Tertullianum: vel Lucæ Euangeliſtæ iuxta quoſdam, vel Clementis Romanę, poſteà Eccleſiæ Epiſcopi, quem aiunt ſententias Pauli proprio ordinaſſe, & ornaſſe ſermone, vel certè quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter inuidiam ſui apud eos nominis titulum in principio ſalutationis amputauerat, ſcripſerat vt Hebræus Hebræis Hebraicè, ideſt ſuo eloquio diſertiſſimè, vt ea, quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Græcum, & hanc cauſam eſſe, quòd à cæteris Pauli epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam, & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

Eiuſdem ex Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum.

IAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Iuſtus; vt nonnulli exiſtimant, Ioſeph ex alia vxore; vt autem mihi videtur, Mariæ ſororis matris Domini, cuius Ioannes in libro ſuo meminit, filius, poſt paſſionem Domini, ſtatim ab Apoſtolis Ieroſolymorum Epiſcopus ordinatur, vnam tantùm ſcripſit epiſtolam, quæ de ſeptem catholicis eſt: quæ & ipſa ab alio quodam ſub nomine alius edita aſſeritur, licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egeſippus vicinus Apoſtolicorum temporum, in quinto commenta-

mentariorum libro de Iacobo narrans, ait, Suſcepit eccleſiam Ieroſolymæ, poſt Apoſtolos, frater Domini Iacobus, cognomento Iuſtus, multi ſiquidem Iacobi vocabantur. Hic de vtero matris ſanctus fuit, vinum & ſiceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquam attonſus eſt, nec vnctus vnguento, nec vſus balneo: huic ſoli licitum erat ingredi Sancta ſanctorum: ſiquidem veſtibus laneis non vtebatur, ſed lineis: ſoluſque ingrediebatur templum: & fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum vt camelorum duritiem traxiſſe eius genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum eſt. Sed & Ioſephus in vigeſimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in ſeptimo ὑποτυπώσεων, mortuo Feſto, qui Iudæam regebat, miſſum à Nerone eſſe ſucceſſorem eius Albinum: qui cum necdum ad prouinciam peruenifſet, Ananus, inquit, Pontifex adoleſcens, Anani filius, de genere Sacerdotali, accepta occaſione ἀναρχίας concilium congregauit, & compellens publicè Iacobum, vt Chriſtum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari iuſſit, qui cum precipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhuc ſemiuiuus tendens ad cœlum manus diceret, Domine ignoſce eis: quod enim faciunt, neſciunt: fullonis fuſte, quo vda veſtimenta extorqueri ſolent, in cerebro percuſſus interijt. Tradit item Ioſephus, tantæ eum ſanctitatis fuiſſe, & celebritatis in populo, vt propter eius necem, creditum ſit ſubuerſam eſſe Ieroſolymam. Hic eſt de quo Paulus Apoſtolus ſcribit ad Galatas, Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Iacobum fratrem Domini. Et Apoſtolorum ſuper hoc crebrius Acta teſtantur. Euangelium quoque quod appellatur ſecundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum Latinumque ſermonem translatum eſt, quo & Origenes ſæpè vtitur, poſt reſurrectionem Saluatoris refert: Dominus autem cum dediſſet ſindonem ſeruo ſacerdotis, iuit ad Iacobum, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum reſurgentem à mortuis. Rurſuſque poſt paululum, Afferte, ait Dominus, menſam & panem. Statimque additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Iacob Iuſto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia reſurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Ieroſolymis rexit Eccleſiam, id eſt, vſque ad ſeptimum Neronis annum, & iuxta templum, vbi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum vſque ad obſidionem Titi, & vltimam Hadriani notiſſimum habuit. Quidam è noſtris in Monte oliueti eum conditum putant: ſed falſa eorum opinio.

Eiuſdem ex Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum.

SImon Petrus filius Ionæ, prouinciæ Galilææ, vico Bethſaida, frater Andreæ Apoſtoli, & Princeps Apoſtolorum, poſt epiſcopatum Antiochenſis Eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorum, qui de circumciſione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia Aſia, & Bithynia, ſecundo Claudij anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit, vſque ad vltimum annum Neronis, id eſt decimum quartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus eleuatis, afferens ſe indignum, vt ſic crucifigeretur, vt Dominus ſuus. Scripſit duas epiſtolas, quæ catholicæ nominantur: quarum ſecunda à pleriſque eius eſſe negatur, propter ſtyli cum priore diſſonantiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius, & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem, è quibus vnus Actorum eius inſcribitur, alius Euangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus iudicij, inter apocryphas ſcripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta viam triumphalem, totius vrbis veneratione celebratur.

Eiuſdem ex Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum.

IVdas frater Iacobi, paruam quidem, quæ de ſeptem catholicis eſt, epiſtolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimonium, à pleriſque reijcitur: tamen auctoritatem vetuſtate iam, & vſu meruit, & inter ſanctas ſcripturas computatur.

OR-

ORDO LIBRORVM VETERIS TESTAMENTI.

	Fol.		
Eneſis	1.	Canticus Canticorum	489
Exodus	45	Liber Sapientiæ	492
Leuiticus	84	Eccleſiaſticus	504
Numeri	105	Iſaiæ Prophetæ	537
Deutero nomium	135	Ieremiæ	576
Ioſue	161	Baruch	626
Liber Iudicum	179	Ezechielis	605
Ruth	199	Danielis	672
Regum I.	202	Oſee	690
Regum II.	228	Ioelis	697
Regum III.	250	Amos	700
Regum IV.	278	Abdiæ	705
Paralipomenon I.	302	Ionæ	706
Paralipomenon II.	324	Michææ	708
Eſdræ I.	350	Nahum	712
Eſdræ II.	359	Habacuc	714
Tobias	370	Sophoniæ	716
Iudith	378	Aggæi	719
Eſther	389	Zachariæ	720
Iob	399	Malachiæ	729
Liber Pſalmorum	419	Machabæorum I.	732
Prouerbia Salomon	465	Machabæorum II.	757
Eccleſiaſtes	483		

ORDO LIBRORVM NOVI TESTAMENTI.

Euangelium ſecundùm Matthæum	775	Ad Theſſalonicenſes I. 961. & II.	964
Euangelium ſecundùm Marcum	815	Ad Timotheum I. 965. & II.	969
Euangelium ſecundùm Lucam	832	Ad Titum	971
Euangelium ſecundùm Ioannem	865	Ad Philemonem	973
Actus Apoſtolorum	888	Ad Hebræos	974
Pauli Apoſtoli ad Romanos	917	Iacobi Epiſtola	982
Ad Corinthios I. 929. & II.	940	Petri Epiſtola I.	986
Ad Galatas	947	Petri Epiſtola II.	989
Ad Epheſios	951	Ioannis Epiſtola I.	992
Ad Philippenſes	955	Ioannis Epiſtola II. 996. & III.	996
Ad Coloſſenſes	958	Iudæ Epiſtola	977
		Apocalypſis	999
		Liber Eſdræ III. 1018. & IV.	1030

LIBER GENESIS,

HEBRAICE BERESITH.

CAPVT PRIMVM.

De mundi creatione, rerum creatarum distinctione, & ornatu, deque hominis formatione, cui subiecit Deus omnia, quæ creauerat.

IN Principio creauit Deus cœlum, & terram. * Terra autem erat inanis, & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi: & Spiritus Dei ferebatur super aquas. * Dixitque Deus: Fiat lux. Et facta est lux. * Et vidit Deus lucem, quod esset bona, & diuisit lucem à tenebris. * Appellauitque lucem Diem, & tenebras Noctem: factumque est vesperè, & manè, dies vnus. * Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum: & diuidat aquas ab aquis: * Et fecit Deus firmamentum, diuisitque aquas, quæ erant sub firmamento, ab his, quæ erant super firmamentum. Et factum est ita: * Vocauitque Deus firmamentum, Cœlum: & factum est vesperè, & manè, dies secundus: * Dixit verò Deus: Congregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt, in locum vnum: & appareat arida. Et factum est ita: * Et vocauit Deus aridam Terram, congregationesque aquarum appellauit Maria. Et vidit Deus, quòd esset bonum: * Et ait: Germinet terra herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum, cuius semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita. * Et protulit terra herbam virentem, & facientem semen iuxta genus suum, lignumque faciens fructum, & habens vnumquodque semen tem secundùm speciem suam. Et vidit Deus quod esset bonum. * Et factum est vesperè, & manè, dies tertius: * Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant diem, ac noctem, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos: * vt luceant in firmamento cœli, & illuminent terram. Et factum est ita. * Fecitque Deus duo luminaria magna: luminare maius, vt præesset diei: & luminare minus, vt præesset nocti, & stellas. * Et posuit eas in firmamento cœli, & lucerent super terram, * & præessent diei, ac nocti, & diuiderent lucem, ac tenebras. Et vidit Deus quòd esset bonum. * Et factum est vesperè, & manè, dies quartus. * Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile super terram sub firmamento cœli. * Creauitque Deus Cete grandia, & omnem animam viuentem, atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas, & omne volatile secundùm genus suum. Et vidit Deus quòd esset bonum. * Benedixitque eis dicens: Crescite, & multiplicamini, & replete aquas maris: auesque multiplicentur super terram. * Et factum est vesperè, & manè, dies quintus. * Dixit quoque Deus: Producat terra animam viuentem in genere suo, iumenta, & reptilia, & bestias terræ secundùm species suas. Factumque est ita. * Et fecit Deus bestias terræ iuxta species suas, & iumenta, & omne reptile terræ in genere suo. Et vidit Deus quòd esset bonum, * & ait. Faciamus homi-

Act. 14. c. 17. 17. c. 24. Pf. 32. a. 6. 113. a. 5. Eccl. 18. a. 1.

* Heb. 11. a. 3.

* Pf. 135. a. 5. Iere. 10. b. 51. b. 15. Pf. 148. a. 4.

Pf. 32. b. 7. 88. b. 12. 135. a. 6. Iob. 38. a. 4.

* Pf. 113. b. 7.

minem ad imaginem & similitudinem
* Col. 3. b. 10. Inf. 5. a. 1. 9. a. 6. 1. Cor. 11. b. 7. nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestijs, vniuersæque terræ, omnique reptili, quod mouetur in terra.
* Sap. 2. c. 23. Matth. 19. a. 4. Eccl. 17. a. 2. Inf. c. 8. a. 9. a. 5. * Et creauit Deus hominem ad imaginem 27 suam: ad imaginem Dei creauit illum, ma- D sculum & fœminam creauit eos: * Benedi- 28 xitque illis Deus, & ait: Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subiicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & vniuersis animantibus, quæ mouentur super terram. * Dixitque 29 Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & vniuersa ligna, quæ habent in semetipsis sementem
* Inf. 9. a. 3. generis sui, vt sint vobis in escam: * & cun- 30 ctis animantibus terræ, omnique volucri cœli, & vniuersis, quæ mouentur in terra, & in quibus est anima viuens, vt habeant ad vescendum. Et factum est ita: * Viditque 31
* Eccl. 39. c. 21. Mar. 7. d. 37. Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona. Et factum est vesperè, & manè, dies sextus.

CAP. II.

Deus, completo sex diebus opificio, septimo quieuit, cui & benedixit: hominem in paradisum varijs arboribus fructiferis, ac fluminibus insignitum posuit, cui Euam ex ipsius costa in adiutorium formauit, ac matrimonium instituit,

IGitur perfecti sunt cœli, & terra, & om- 1
nis ornatus eorum. * Compleuitq; Deus 2
* Exod. 20. b. 11. 31. d. 17. * Deut. 5. b. 4. Hebr. 4. b. 4. die septimo opus suum quod fecerat: & re- A quieuit die septimo ab vniuerso opere quod patrarat * Et benedixit diei septimo & sanctificauit illum; quia in ipso cessauerat ab 3
omni opere suo quod creauit Deus, vt faceret. * Istæ sunt generationes cœli, & terræ, 4
quando creata sunt, in die quo fecit Dominus Deus cœlum, & terram: * Et omne vir- 5
gultum agri antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis priusquam germinaret: non enim pluerat Dominus Deus super terram, & homo non erat qui operaretur terram: * Sed fons ascendebat è 6
terra, irrigans vniuersam superficiem terræ: * Formauit igitur Dominus Deus hom- 7
nem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem. * Plantauerat autem 8
* Cor. 15. 45 Dominus Deus Paradisum voluptatis à prin- I cipio: in quo posuit hominem quem formauerat. * Produxitque Dominus Deus de hu- 9
mo omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suaue: lignum etiam vitæ in medio paradisi, lignumque scientiæ boni, & mali. * Et fluuius egrediebatur de loco vo- 10
luptatis ad irrigandum paradisum, qui inde
* Eccl. 24. c. 35. diuiditur in quatuor capita. * Nomen vni 11
Phison: ipse est, qui circuit omnem terram
12 Heuilath, vbi nascitur aurum: * Et aurum terræ illius optimum est: ibi inuenitur Bdel-
13 lium, & lapis Onychinus. * Et nomen fluuij secundi Gehon: ipse est, qui circuit omnem
14 terram Æthiopiæ. * Nomen verò fluminis C tertij, Tygris: ipse vadit contra Assyrios. Fluuius autem quartus, ipse est Euphrates:
15 * Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum: * Præcepitque
16 ei dicens: Ex omni ligno paradisi comede:
17 * De ligno autem scientiæ boni, & mali ne comedas: in quocunque enim die comede-
18 ris ex eo, morte morieris: * Dixit quoque Dominus Deus: Non est bonum hominem esse solum: faciamus ei adiutorium simile
19 sibi. * Formatis igitur, Dominus Deus, de humo cunctis animantibus terræ, & vniuersis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam, vt videret quid vocaret ea: omne enim quod vocauit Adam animæ viuentis, ipsum est
20 nomen eius: Appellauitque Adam nomini- D bus suis cuncta animantia, & vniuersa volatilia cœli, & omnes bestias terræ: Adæ verò
21 non inueniebatur adiutor similis eius: * Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam: cumque obdormisset, tulit vnam de
22 costis eius, & repleuit carnem pro ea: * Et ædificauit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem: & adduxit
23 eam ad Adam * Dixitque Adam. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quoniam de viro
24 sumpta est. * Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit
25 vxori suæ: & erunt duo in carne vna: * Erat autem vterque nudus, Adam scilicet, & vxor eius, & non erubescebant.

* 1. Cor. 11. b. 9. Mat. 19. a. 5. Mar. 10. a. 7. Eph 5. 5. 31 * 1. Cor. b. d. 16.

CAP. III.

Serpentis astutia primi parentes Dei præceptum transgrediuntur, Messias orbi promittitur; atque indicta singulis pœna, è paradiso pelluntur.

1 SEd & serpens erat callidior cunctis ani-
A mantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis de omni
2 ligno paradisi: * Cui respondit mulier: De fructu lignorum, quæ sunt in paradiso, ve-
3 scimur: * de fructu verò ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus: & ne tangeremus illud, ne
4 forte moriamur. * Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam morte morietur. * 1. Cor. 5 a. 3.
5 * Scit enim Deus quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri: & eritis sicut dij, scientes bonum, & ma-
6 lum. * Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum

ocu-

oculis, aſpectuque delectabile, & tulit de fructu illius, & * comedit deditque viro ſuo, 7
qui comedit. Et aperti ſunt oculi amborum: 8
* Eccl. 25. d. 33. 1. Tim. 2. d. 14. cumque cognouiſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata. * Et cùm audiſſent vocem Domini 8
Dei deambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem, abſcondit ſe Adam & vxor eius à facie Domini Dei in medio ligni paradiſi. * Vocauitque Dominus Deus Adam, 9
& dixit ei: Vbi es? Qui ait: Vocem tuam 10
audiui in paradiſo, & timui, eò quòd nudus 11
eſſem, & abſcondi me. * Cui dixit: Quis enim indicauit tibi quòd nudus eſſet, niſi quòd ex ligno, de quo præceperam tibi ne 12
comederes, comediſti? * Dixitque Adam: Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi. * Et dixit Dominus 13
Deus ad mulierem: Quare hoc feciſti? Quæ 14
reſpondit: Serpens decepit me, & comedi. C * Et ait Dominus Deus ad ſerpentem: Quia feciſti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & beſtias terræ: ſuper pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. * Inimicitias ponam inter te, 15
& mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius: ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius. * Mulieri quoque 16
dixit: Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos, in dolore paries filios, & ſub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui. * Adæ verò dixit: Quia audiſti vocem vxo- 17
* 1. Cor. 14. c. 34. ris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. * Spinas & tribu- 18
los germinabit tibi, & comedes herbam terræ. * In ſudore vultus tui veſceris pane, do- 19
nec reuertaris in terram, de qua ſumptus es: Quia puluis es, & in puluerem reuerteris. * 20
Et vocauit Adam nomen vxoris ſuæ, Heua: eò quòd mater eſſet cunctorum viuentium. * Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & 21
vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos, * 22
Et ait: Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonum, & malum: nunc ergo, ne forte mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum. * Et emiſit eum Dominus Deus 23
de paradiſo voluptatis, vt operaretur terram, de qua ſumptus eſt: Eiecitque Adam: 24
& collocauit ante paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque verſatilem, ad cuſtodiendam viam ligni vitæ.

CAP. IV.

Adam ex Eua gignit Cain & Abel: impius Cain pium Abel fratrem occidit, & à Deo punitus ac profugus vitam agens, Enoch genuit: ſed & Adam Seth generauit, cui natus eſt Enos.

1 ADam verò cognouit vxorem ſuam Heuam: quæ concepit, & peperit Cain,
2 dicens: Poſſedi hominem per Deum. * Rurſumque peperit fratrem eius Abel. Fuit autem
3 Abel paſtor ouium, & Cain agricola. * Factum eſt autem poſt multos dies, vt offerret Cain de fructibus terræ munera Do-
4 mino: * Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui & de adipibus eorum: & reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius.
5 * Ad Cain verò, & ad munera illius non reſpexit: iratuſque eſt Cain vehementer, & Heb. 11. d. 4.
6 concidit vultus eius: * Dixitque Dominus ad eum: Quare iratus es? & cur concidit fa-
7 cies tua? * Nonne ſi benè egeris, recipies: ſin autem malè, ſtatim in foribus peccatum
8 aderit? ſed ſub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius: * Dixitque Cain ad Abel fratrem ſuum: Egrediamur foras. Cùmque eſſent in agro, conſurrexit Cain aduer- x Sap. 10. d. 3.
ſus fratrem ſuum Abel, & interfecit eum.

Matt. 23. c. 35. 1. Ioan. 3. b. 12. Iudæ. 1. d. 11.

* Et ait Dominus ad Cain: Vbi eſt Abel fra- 9
ter tuus? Qui reſpondit: Neſcio: Num cuſtos fratris mei ſum ego? * Dixitque ad eum: 10
Quid fecisti? vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra, * Nunc igitur maledi- 11
ctus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuũ, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua. * Cum operatus fueris eam, non dabit 12
tibi fructus ſuos: vagus, & profugus eris ſuper terram. * Dixitque Cain ad Dominum: 13
Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear. * Ecce eijcis me hodie à facie terræ, 14
& à facie tua abſcondar, & ero vagus, & C
profugus in terra: omnis igitur, qui inuenerit me occidet me. * Dixitque ei Dominus: 15
Nequaquam ita fiet: ſed omnis qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur. Poſuitq; Dominus Cain ſignum, vt non interficeret eũ omnis, qui inuenisſet eum. * Egreſſuſque 16
Cain à facie Domini, habitauit profugus in terra ad orientalem plagam Eden. * Cognouit autem Cain vxorem ſuam, quæ concepit, & peperit Henoch: & ædificauit ciuitatem, vocauitque nomen eius ex nomine filij ſui, Henoch. * Porrò Henoch genuit Irad, 18
& Irad genuit Mauiael, & Mauiael genuit Mathuſael, & Mathuſael genuit Lamech. * 19
Qui accepit duas vxores, nomen vni Ada, & nomen alteri Sella. * Genuitque Ada Ia- 20
bel, qui fuit pater habitantium in tentoriis, atque paſtorum. * Et nomen fratris eius In- 21
bal: ipſe fuit pater canentium cithara, & D
organo. * Sella quoque genuit Tubalcain, 22
qui fuit malleator, & faber in cuncta opera æris, & ferri. Soror verò Tubalcain, Noema.
* Dixitque Lamech vxoribus ſuis Adæ, & 23
Sellæ: Audite vocem meam vxores Lamech, auſcultate ſermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum, & adoleſcẽtulum in liuorem meum. * Septuplum vltio 24
dabitur de Cain: de Lamech verò ſeptua-
gies ſepties: * Cognouit quoque adhuc A- 25
dam vxorem ſuam: & peperit filium, vocauitque nomen eius Seth, dicens: Poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occi-
dit Cain. * Sed & Seth natus eſt filius, quem 26
vocauit Enos: iſte cœpit inuocare nomen Domini.

CAP. V.

Texitur genealogia Adæ, ac poſterorum per Seth: annique vita ipſorum vſque ad Noe.

HIc eſt liber generationis Adam. In die, 1
A qua creauit Deus hominem, ad ſimi-
litudinem Dei fecit illum, * Maſculum, & 2
fœminam creauit eos, & benedixit illis: & vocauit nomen eorum Adam, in die quo
creati ſunt. * Vixit autem Adam centum 3
triginta annis: & genuit filium ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, vocauitq; nomen eius Seth. * Et facti ſunt dies Adam, 4
poſtquam genuit Seth, octingenti anni: genuitque filios, & filias. * Et factum eſt om- 5
ne tempus quod vixit Adam, anni nongenti
triginta, & mortuus eſt. * Vixit quoque Seth 6
centum quinque annis, & genuit Enos: * Vi- 7
xitque Seth poſtquam genuit Enos, octingentis ſeptem annis, genuitque filios, & filias. * Et facti ſunt omnes dies Seth nongen- 8
torum duodecim annorum, & mortuus eſt.
B
* Vixit verò Enos nonaginta annis, & genuit 9
Cainan. * Poſt cuius ortum vixit octingen- 10
tis quindecim annis, & genuit filios, & filias.
* Factique ſunt omnes dies Enos nongenti 11
quinque anni, & mortuus eſt. * Vixit quo- 12
que Cainan ſeptuaginta annis, & genuit
Malaleel. * Et vixit Cainan, poſtquam ge- 13
nuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque filios, & filias. * Et facti ſunt 14
omnes dies Cainan nongenti decem anni,
& mortuus eſt. * Vixit autem Malaleel ſe- 15
xaginta quinque annis, & genuit Iared. * Et 16
vixit Malaleel poſtquam genuit Iared,
octin-

* Sup. 1. d. 24. Eccl. 17. a. 1. Sup. 1. d. 28. Inf. 9. a. 6.

* 1. Par. 1 a. 1.

octingentis triginta annis: & genuit filios, & filias. * Et facti sunt omnes dies Malaleel octingenti nonaginta quinque anni, & mortuus est. * Vixitque Iared centum sexaginta duobus annis, & genuit Henoch. * Et vixit Jared, postquam genuit Henoch, octingentis annis, & genuit filios, & filias. * Et facti sunt omnes dies Iared nongenti sexaginta duo anni, & mortuus est. * Porrò Henoch vixit sexaginta quinque annis, & genuit Mathusalem, * Et ambulauit Henoch cum Deo, & vixit, postquam genuit Mathusalem, trecentis annis, & genuit filios, & filias. * Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque anni. * Ambulauitque cum Deo, & non apparuit: quia tulit eum Deus. * Vixit quoque Mathusalem centum octoginta septem annis, & genuit Lamech. * Et vixit Mathusalem, postquam genuit Lamech, septingentis octoginta duobus annis, & genuit filios, & filias. * Et facti sunt omnes dies Mathusalem nongenti sexaginta nouem anni, & mortuus est: Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, & genuit filium: * vocauitque nomen eius Noe, dicens: Iste consolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum nostrarum in terra, cui maledixit Dominus. * Vixitque Lamech, postquam genuit Noe, quingentis nonaginta quinq; annis, & genuit filios, & filias. * Et facti sunt omnes dies Lamech, septingenti septuaginta septē anni, & mortuus est: Noe verò cùm quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Iapheth.

Eccl. 44. c. 15. Hab. 11. a. 5.

CAP. VI.

Hominis peccata fuere diluuij causa: Nec tamen iustus inuentus est, cui arca fabricanda mandatur, in qua ipse & cunctorum animantium genera seruentur.

CVmque cœpissent homines multiplicari super terram, & filias procreassēt, * Videntes filij Dei filias hominum quòd essent pulchræ, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant. Dixitque Deus: Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est: eruntque dies illius centum viginti annorum. * Gigantes autem erant super terram in diebus illis. postquam enim ingressi sunt filij Dei ad filias hominū, illæque genuerunt, isti sunt potentes à sæculo viri famosi. * Videns autem Deus quòd multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, * pœnituit eum, quòd hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus, * Delebo, inquit, hominem, quem creaui, à facie terræ, ab homine usque ad animantia, a reptili usque ad volucres cœli, pœnitet enim me fecisse eos. * Noe verò inuenit gratiam coram Domino. * Hæ sunt generationes Noe. Noe vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulauit. * Et genuit tres filios, Sem, Cham, & Iapheth. * Corrupta est autem terra coram Deo, & repleta est iniquitate. * Cumque vidisset Deus terram esse corruptam, (omnis quippè caro corruperat viam suam super terram) * dixit ad Noe: Finis uniuersæ carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate à facie eorum, & ego disperdam eos cum terra. * Fac tibi arcam de lignis læuigatis: mansiunculas in arca facies, & bitumine lineis intrinsecus, & extrinsecus. * Et sic facies eam: Trecentorum cubitorum erit longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum latitudo, & triginta cubitorum altitudo illius. * Fenestram in arca facies, & in cubito consummabis summitatem eius: ostium autem arcæ pones ex latere: deorsum, cœnacula, & tergesta facies in ea. * Ecce ego adducam aquas diluuij super terram, vt interficiam omnem carnem,

Eccl. 44. c. 17.

Isa. 8. d. 2. Matth. 15. d. 19.

in qua ſpiritus vitæ eſt ſubter cœlum: Vniuerſa,quæ in terra ſunt,conſumentur.* Po- 18
namque fœdus meum tecum: & ingrediẽris arcam tu & filij tui, vxor tua, & vxores D
filiorum tuorum tecum.*Et ex cunctis ani- 19
mantibus vniuerſæ carnis bina induces in arcam, vt viuant tecum: maſculini ſexus & fœminini.*De volucribus iuxta genus ſuum,20
& de iumentis in genere ſuo.& ex omni reptili terræ ſecundùm genus ſuum: bina de omnibus ingredientur tecum, vt poſſint viuere. * Tolles igitur tecum ex omnibus 21
eſcis, quæ mandi poſſunt, & comportabis
Heb. 11, b. 7. apud te: & erunt tam tibi, quàm illis in cibum. * Fecit igitur Noe omnia,quæ præce- 22
perat illi Deus.

CAP. VII

Ingreſſo Noe cum ſuis in arcam, ſtatim aquæ omnium montium cacumina 150. diebus ſuperant, reliquaque animantia ſubmerſit.

1. Pet. 3. b. 5. DIxitque Dominus ad eum: Ingredere 1
tu, & omnis domus tuam in arcam: A
te enim vidi iuſtum coram me in generatione hac. * Ex omnibus animantibus mundis 2
tolle ſeptena & ſeptena, maſculum,& fœminam: de animantibus verò immundis duo & duo,maſculum & fœminam.* Sed & 3
de volatilibus cœli ſeptena & ſeptena,maſculum & fœminam: vt ſaluetur ſemen ſuper faciem vniuerſæ terræ. * Adhuc enim, 4
& poſt dies ſeptem ego pluam ſuper terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & delebo omnem ſubſtantiam, quam feci, de ſuperficie terræ. * Fecit ergo Noe 5
omnia,quę mandauerat ei Dominus.*Erat- 6
que ſexcentorum annorum, quando diluuij B
aquæ inundauerunt ſuper terram. * Et in 7
* Matt. 24. d. 31. Luc. 17. f. 26. 2. Pet. 3. d. 20. greſſus eſt Noe & filij eius, vxor eius & vxores filiorum eius cum eo in arcam propter aquas diluuij.* De animantibus quoque 8
mundis,& immundis, & de volucribus, & ex omni,quod mouetur ſuper terram,* duo 9
& duo ingreſſa ſunt ad Noe in arcam, maſculus & fœmina,ſicut præceperat Dominus Noe. * Cumque tranſirẽt ſeptem dies, 10
aquæ diluuij inundauerunt ſuper terram. * 11
Anno ſexcenteſimo vitæ Noe,menſe ſecundo, ſeptimodecimo die menſis, rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & cataractæ cœli apertæ ſunt:* & facta eſt pluuia ſuper 12
terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. * In articulo diei illius ingreſſus 13
eſt Noe, & Sem, & Cham, & Iapheth filij C
eius: vxor illius,& tres vxores filiorum eius cum eis in arcam:* ipſi,& omne animal ſe- 14
cundum genus ſuum, & vniuerſa iumenta in genere ſuo, & omne quod mouetur ſuper terram in genere ſuo, cunctumque volatile ſecundùm genus ſuum,vniuerſæ aues, omneſque volucres* Ingreſſæ ſunt 15
ad Noe in arcam,bina,& bina ex omni carne, in qua erat ſpiritus vitæ. * Et quæ in- 16
greſſa ſunt, maſculus & fœmina ex omni carne introierunt,ſicut præceperat ei Deus. & incluſit eum Dominus deforis. * Factumque eſt diluuium quadraginta diebus 17
ſuper terram: & multiplicatæ ſunt aquæ, & eleuauerunt arcam in ſublime à terra. * 18
Vehementer enim inundauerunt:& omnia repleuerunt in ſuperficie terræ: porrò arca 19
ferebatur ſuper aquas.* Et aquæ prævalueD runt nimis ſuper terram: opertiq; ſunt om- 20
nes montes excelſi ſub vniuerſo cœlo. * Quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper * Sapien. 18. 4. Eccl. 39 c. 28. 1. Pet. 3. d. 20. montes, quos operuerat. * Conſumptaque 21
eſt omnis caro, quæ mouebatur ſuper terram, volucrum, animantium, beſtiarum, omniumque reptilium, quæ reptant ſuper 22
terram: vniuerſi homines,* & cuncta, in quibus ſpiraculum vitæ eſt in terra,mortua 23
ſunt. * Et deleuit omnem ſubſtantiam, quæ erat ſuper terram ab homine vſque ad pecus,tam reptile,quàm volucres cœli: & deleta ſunt de terra: remanſit autem ſolus 24
Noe, & qui cum eo erant in arca. * Obtinuerunt aquę terram centum quinquaginta diebus.

CAP. VIII.

Imminutis paulatim aquis diluuij poſt corui ac columbæ emiſſionem, Noe cum vniuerſis, qui in arca continebantur, egreditur: & altari exſtructo, offert Deo in gratiarum actionem holocauſta, quibus placatus Deus promittit, nunquam deinceps fore diluuium.

1 REcordatus autem Deus Noe, cunctoA rumque animantium,& omnium iumentorum,quę erant cum eo in arca,adduxit ſpiritum ſuper terram,& imminutę ſunt
2 aquæ.* Et clauſi ſunt fontes abyſſi, & cataractæ cœli: & prohibitæ ſunt pluuiæ de cę-
3 lo.* Reuerſæque ſunt aquæ de terra euntes, & redeuntes: & cœperunt minui poſt cen-
4 tum quinquaginta dies;* Requieuitque arca menſe ſeptimo,vigeſimoſeptimo die mẽſis ſuper montes Armeniæ. * At verò aquæ
5 ibant, & decreſcebant vſque ad decimum menſem: decimo enim menſe, prima die
6 menſis, apparuerunt cacumina montium.* Cumque tranſirẽt quadraginta dies, apeII riens Noe feneſtram arcæ,quam fecerat, di-
7 miſit corum:* qui egrediebatur,& non reuertebatur, donec ſiccarentur aquæ ſuper
8 terram. * Emiſit quoque columbam poſt eum, vt videret ſi iam ceſſaſſent aquæ ſuper
9 faciem terræ.*Quæ cum non inueniſſet,vbi requieſceret pes eius, reuerſa eſt ad eum in arcam: aquæ enim erant ſuper vniuerſam terram: extenditque manum,& apprehen-
10 ſam intulit in arcam.* Expectatis autem vltra ſeptem diebus alijs, rurſum dimiſit

co-

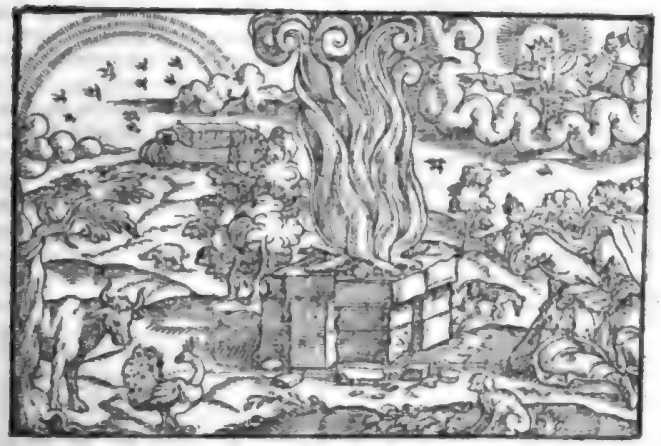

columbam ex arca. * At illa venit ad eum 11
ad veſperam, portans ramum oliuæ virenti-
bus foliis in ore ſuo: intellexit ergo Noe
quòd ceſſaſſent aquæ ſuper terram. * Expe- 12
ctauitque nihilominus ſeptem alios dies: &
emiſit columbam, quæ non eſt reuerſa vltra
ad eum. * Igitur ſexcenteſimo primo anno, 13
primo menſe, prima die menſis imminutæ
ſunt aquæ ſuper terram: & aperiens Noe te-
ctum arcæ, aſpexit, viditque quòd exiccata
eſſet ſuperficies terræ. * Menſe ſecundo, ſe. 14
ptimo & vigeſimo die menſis arefacta eſt
terra. * Locutus eſt autem Deus ad Noe, di- 15
cens: * Egredere de arca tu, & vxor tua, filij 16
tui, & vxores filiorum tuorum tecum. * 17
Cuncta animantia, quæ ſunt apud te, ex
omni carne, tam in volatilibus, quàm in be-
ſtijs, & vniuerſis reptilibus, quæ reptant ſu-
per terram, educ tecum, & ingredimini ſu-
per terram: creſcite & multiplicamini ſu-
per eam. * Egreſſus eſt ergo Noe, & filij eius: 18
vxor illius, & vxores filiorum eius cum eo. D
* Sed & omnia animantia, iumenta, & rep- 19
tilia, quæ reptant ſuper terram ſecundùm
genus ſuum, egreſſa ſunt de arca. * Ædifica- 20
uit autem Noe altare Domino: & tollens de
cunctis pecoribus & volucribus mundis,
obtulit holocauſta ſuper altare. * Odoratuſ- 21
que eſt Dominus odorem ſuauitatis, & ait:
Nequaquâ vltra maledicam terræ propter
homines: ſenſus enim, & cogitatio humani
cordis in malum prona ſunt ab adoleſcen-
tia ſua: non igitur vltra percutiam omnem
animam viuentem, ſicut feci. * Cunctis die- 22
bus terræ, ſementis, & meſſis, frigus, &
æſtus, æſtas & hyems, nox & dies non re-
quieſcent.

* Sap. 11. d. 23. Iaſ. 9. a. 15.

* Sap. 6. a. 2. Matt. 15. b. 19.

CAP. IX.

Deus Noe, ac filijs eius benedicit, cunctaque animantia vna cum piſcibus in cibum tribuit, prohibito tamen illis ſanguine: fœdus inter Deum & homines de non inducendis amplius aquis diluuijs, iride firmatur. Noe ebrium videns filius Cham, in Chanaam filio maledicitur: Sem verò & Iapheth benedicuntur.

1 BEnedixitque Deus Noe, & filijs eius. Et
A dixit ad eos: Creſcite, & multiplicami- Sup. 1. c. 22. & 8. c. 17.
2 ni, & replete terram. * Et terror veſter, ac
tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ, &
ſuper omnes volucres cœli, cum vniuerſis,
quæ mouentur ſuper terram: omnes piſces
3 maris manui veſtræ traditi ſunt. * Et omne, Sup. 1. d. 29.
quod mouetur, & viuit, erit vobis in ci-
bum: quaſi olera virentia tradidi vobis om-
4 nia: * Excepto, quod carnem cum ſanguine
5 non comedetis. * Sanguinem enim anima- Iere. 17. d. 14.
rum veſtrarum requiram de manu cuncta-
rum beſtiarum: & de manu hominis, de ma-
nu viri, & fratris eius requiram animam
6 hominis. * Quicunque effuderit humanum * Matth. 26. c. 52. * Apoc. 13. c. 10.
B ſanguinem, fundetur ſanguis illius: ad ima-
7 ginem quippè Dei factus eſt homo. * Vos * Sap. 1. d. 2. 8. c. 17.
autem creſcite & multiplicamini, & ingre-
8 dimini ſuper terram, & implete eam. * Hæc
quoque dixit Deus ad Noe, & ad filios eius
9 cum eo: * Ecce ego ſtatuam pactum meum
10 vobiſcum, & cum ſemine veſtro poſt vos,
& ad omnem animam viuentem, quæ eſt
vobiſcum, tam in volucribus, quàm in iu-
mentis, & pecudibus terræ cunctis, quæ
egreſſa ſunt de arca, & vniuerſis beſtijs ter-
11 ræ: * Statuam pactum meum vobiſcum, & * Iſa. 54. c. 9.
nequaquam vltra interficietur omnis caro
aquis diluuij, neque erit deinceps diluuium
12 diſſipans terram. * Dixitque Deus: Hoc ſi-
gnum fœderis, quod do inter me & vos, &
ad omnem animam viuentem, quæ eſt vo-

Digitized by Google

* Eccli. 44. b. 18.

biſcum in generationes ſempiternas: * Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram. * Cumque obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus in nubibus: * & recordabor fœderis mei vobiſcum, & cum omni anima viuente, quæ carnem vegetat: & non erunt vltra aquæ diluuij ad delendum vniuerſam carnem. * Eritque arcus in nubibus, & videbo illum, & recordabor fœderis ſempiterni, quod pactum eſt inter Deũ, & omnem animam viuentem vniuerſę carnis, quæ eſt ſuper terram. * Dixitque Deus ad Noe: Hoc erit ſignum fœderis, quod conſtitui inter me, & omnem carnem ſuper terram. * Erant ergo filij Noe, qui egreſſi ſunt de arca, Sem, Cham, & Iapheth: porrò Cham ipſe eſt pater Chanaan. * Tres iſti filij ſunt Noe: & ab his diſſeminatum eſt omne genus hominum ſuper vniuerſam terram. * Cœpitque Noe vir agricola exercere terram, & plantauit vineam. * Bibenſque vinum inebriatus eſt, & nudatus in tabernaculo ſuo. * Quod cum vidiſſet Cham pater Chanaan, verenda ſcilicet patris ſui eſſe nudata, nunciauit duobus fratribus ſuis

foras. * At verò Sem & Iapheth pallium impoſuerunt humeris ſuis, & incedentes retrorſum, operuerunt verenda patris ſui: facieſque eorum auerſæ erant, & patris virilia non viderunt. * Euigilans autem Noe ex vino, cum didiciſſet, quæ fecerat ei filius ſuus minor, * ait: Maledictus Chanaan, ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis. * Dixitque: Benedictus Dominus Deus Sem, ſit Chanaan ſeruus eius. * Dilatet Deus Iapheth, & habitet in tabernaculis Sem, ſitque Chanaan ſeruus eius. * Vixit autem Noe poſt diluuium trecentis quinquaginta annis. * Et impleti ſunt omnes dies eius nongentorum quinquaginta annorum: & mortuus eſt.

CAP. X.

Genealogia filiorum Noe, à quibus diuiſæ ſunt gentes poſt diluuium & orti omnes mortales.

Par. 1. 2. 5.

HAc ſunt generationes filiorum Noe, Sem, Cham, & Iapheth: natique ſunt eis filij poſt diluuium. * Filij Iapheth: Gomer, & Magog, & Madai, & Iauan, & Thubal, & Moſoch, & Thiras. * Porrò filij Gomer: Aſcenez, & Riphath, & Thogorma. * Filij autem Iauan: Eliſa, & Tharſis, Cetthim, & Dodanim. * Ab his diuiſæ ſunt inſulæ gentium in regionibus ſuis, vnuſquiſque ſecundum linguam ſuam, & familias ſuas in nationibus ſuis. * Filij autem Cham: Chus, & Meſraim, & Phuth, & Chanaan. * Filij Chus: Saba, & Heuila, & Sabatha, & Regma, & Sabatacha. Filij Regma: Saba, & Dadam. * Porrò Chus genuit Nerod: ipſe cœpit eſſe potens in terra, * & erat robuſtus venator coram Domino. Ob hoc exiuit prouerbium quaſi Nemrod robuſtus venator coram Domino. * Fuit autem principium regni eius Babylon, & Arach, & Achad, & Chalanne in terra Senaar. * De terra illa egreſſus eſt Aſſur, & ædificauit Niniuem, & plateas ciuitatis, & Chale. * Reſen quoque inter Niniuem, & Chale: hæc eſt ciuitas magna. * At verò Meſraim genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, Nepthuim, * & Phetruſim, & Chasluim: de quibus egreſſi ſunt Philiſthijm, & Caphtorim. * Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum ſuum, Hethæum, * & Iebuſæum, & Amorrhæum, Gergeſæum, * Heuæum, & Araccæum, Sinæum, * & Aradium, Samarcæum, & Amathæum: & poſt hæc diſſeminati ſunt populi Chananæorum. * Factique ſunt termini Chanaan venientibus à Sidone Geraram vſque Gazam, donec ingrediaris Sodomam, & Gomorrham, & Adaman, & Seboim vſque Leſa. * Hi ſunt filij Cham in cognà-

gnationibus & linguis, & generationibus, terrisque & gentibus suis. *De Sem quoque 21
nati sunt, patre omnium filiorum Heber, 1. Par. 1. b. 17.
fratre Iapheth maiore. *Filij Sem: Aelam & 22
Assur, & Arphaxad, & Lud, & Aram. *Filij 23
Aram: Vs, & Hul, & Gether, & Mes. * At 24
vero Arphaxad genuit Sale, de quo ortus est
Heber. * Natique sunt Heber filij duo: no- 25
men vni Phaleg, eo quòd in diebus eius di- D
uisa sit terra: & nomen fratris eius Iectan. * 26
Qui Iectan genuit Elmodad, & Saleph, &
27 Asarmoth, Iare, *& Aduram, & Vzal, & De-
28 cla, * & Ebal, & Abimael, Saba, * & O-
29 phir, & Heuila, & Iobab. omnes isti filij
30 Iectan. * Et facta est habitatio eorum de
Messa pergentibus vsque Sephar montem
31 orientalem. * Isti filij Sem secundum
cognationes, & linguas, & regiones in
32 gentibus suis. * Hæ familiæ Noe iux-
ta populos & nationes suas. Ab his
diuisæ sunt gentes in terra post dilu-
uium.

CAP. XI.

In turris Babel ædificatione, superborum fastus ac lingua confunditur. Sem genealogia vsque ad Abram texitur.

ERat autem terra labij vnius, & fermo- 1
Sap. 10. 2. 5. num eorundem. * Cumque proficisce- A
rentur de oriente, inuenerunt campum in 2
terra Sennaar, & habitauerunt in eo. * Di- 3
xitque alter ad proximum suum: Venite,
faciamus lateres, & coquamus eos igni. Ha-
bueruntque lateres pro saxis, & bitumen
pro cæmento: * & dixerunt. Venite, facia- 4
mus nobis ciuitatem, & turrim, cuius cul-
men pertingat ad cælum: & celebremus no-
men nostrum, antequam diuidamur in vni-
uersas terras. * Descendit autem Dominus, 5
vt videret ciuitatem & turrim, quam ædifi-
cabant filij Adam, * & dixit: Ecce, vnus est 6
populus, & vnum labium omnibus: cœpe-
runtque hoc facere, nec desistent à cogita-
tionibus suis, donec eas opere compleant. * 7
Venite igitur descendamus, & confunda-
mus ibi linguam eorum, vt nō audiat vnus-
quisque vocem proximi sui. * Atque ita di- 8
uisit eos Dominus ex illo loco in vniuersas
terras, & cessauerunt ædificare ciuitatem. * 9
Et idcirco vocatum est nomen eius Babel,
quia ibi confusum est labium vniuersæ ter-
ræ, & inde diuersit eos Dominus super fa-
ciem cunctarum regionum. *Hæ sunt gene- 10
rationes Sem: Sem erat centum annorum
quando genuit Arphaxad, biennio post di- * 1. Par. 1. b. 17.
11 luuium. * Vixitque Sem postquam genuit
Arphaxad, quingentis annis: & genuit fi-
12 lios, & filias. * Porrò Arphaxad vixit trigin-
ta quinque annis, & genuit Sale. Vixitque
13 Arphaxad postquam genuit Sale, trecentis
14 tribus annis: & genuit filios, & filias. * Sale
quoque vixit triginta annis, & genuit He-
15 ber. * Vixitque Sale postquam genuit He-
C ber, quadringentis tribus annis, & genuit fi-
16 lios, & filias. * Vixit autem Heber triginta
17 quatuor annis, & genuit Phaleg. * Et vixit
Heber postquam genuit Phaleg, quadrin-
gētis triginta annis: & genuit filios, & filias.
18 * Vixit quoque Phaleg triginta annis, & 1. Par. 1. b. 19.
19 genuit Reu. * Vixitque Phaleg postquam
genuit Reu, ducentis nouem annis, & ge-
20 nuit filios, & filias. * Vixit autem Reu tri-
21 ginta duobus annis, & genuit Sarug. * Vixit
quoq; Reu postquam genuit Sarug, ducen-
22 tis septem annis: & genuit filios, & filias. *
Vixit verò Sarug triginta annis, & genuit
23 Nachor. * Vixitque Sarug, postquam genuit
Nachor, ducentis annis: & genuit filios, &
24 filias. * Vixit autem Nachor viginti nouem
25 annis, & genuit Thare. * Vixitque Nachor
postquam genuit Thare, centum decem &
26 nouem annis: & genuit filios, & filias. * Vi- * 1. Par. 1. b. 26.
D xitque Thare septuaginta annis, & genuit
Abram

Abram & Nachor, & Aran. * Hæ ſunt au- 27
tem generationes Thare: Thare genuit A-
bram, Nachor, & Aram. Porrò Aram genuit
Lot. * Mortuuſque eſt Aran ante Thare pa- 28
trem ſuum, in terra natiuitatis ſuæ in Vr
Chaldæorum. * Duxerunt autem Abram, 29
& Nachor vxores: nomen vxoris Abram,
Sarai: & nomen vxoris Nachor, Melcha fi-
lia Aran patris Melchæ, & patris Ieſchæ. * 30
Erat autem Sarai ſterilis, nec habebat libe-
tos. * Tulit itaque Thare Abram filium 31
ſuum, & Lot filium Aran, filium filij ſui, &
Sarai nurum ſuam, vxorem Abram filij
ſui, & eduxit eos de Vr Chaldæorum, vt
irent in terram Chanaan: veneruntque vſ-
que Haram, & habitauerunt ibi. * Et facti 32
ſunt dies Thare ducentorum quinque an-
norum, & mortuus eſt in Haran.

CAP. XII.

Abram Dei mandato parens, promiſſaque accipiens, patriam relicta, comitante Lot, peregrinatur in Chanaan, & Domino in Sichem & Bethel ſacrificat. Inde propter famem Ægyptum ingreſſus, vxorem ſuam vocat ſororem: quam in domum regis Pharaonis ſublatam, poſtea recepis intactam.

DIxit autem Dominus ad Abram: Egre- 1
dere de terra tua, & de cognatione A
tua, & de domo patris tui, & veni in terram,
quam monſtrabo tibi. * Faciamque te in 2
gentem magnam, & benedicam tibi, & ma-
gnificabo nomen tuum, eriſque benedictus.
* Benedicam benedicentibus tibi, & male- 3
dicam maledicentibus tibi, atque IN TE
benedicentur vniuerſæ cognationes terræ. 4
Egreſſus eſt itaque Abram ſicut præceperat
ei Dominus, & iuit cum eo Lot: ſeptuaginta
quinque annorum erat Abram, cum egre-
deretur de Haram. * Tulitque Sarai vxorem 5
ſuam, & Lot filium fratris ſui, vniuerſam-
que ſubſtantiam, quam poſſederant, & ani-
mas, quas fecerat in Haran: & egreſſi ſunt,
vt irent in terram Chanaan. Cumque veniſ-
ſent in eam, * pertranſiuit Abram terram 6
vſque ad locum Sichem, vſque ad conual-
lem illuſtrem: Chananæus autem tunc erat
in terra. * Apparuit autē Dominus Abram, 7
& dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc.
Qui ædificauit ibi altare Domino, qui ap-
paruerat ei. * Et inde tranſgrediens ad mon- 8
tem, qui erat contra orientem Bethel, tetен-
dit ibi tabernaculum ſuum, ab occidēte ha-
bens Bethel, & ab oriente Hai: ædificauit
quoque ibi altare Domino, & inuocauit no-
men eius. * Perrexitque Abram vadens, & 9
vltra progrediens ad meridiem. * Facta eſt 10
autem fames in terra: deſcenditque Abram C
in Ægyptum, vt peregrinaretur ibi: præua-
luerat enim fames in terra. * Cumque pro- 11
pè eſſet, vt ingrederetur Ægyptum, dixit Sa-
rai vxori ſuæ: Noui, quod pulchra ſis mu-
lier: * & quòd cùm viderint te Ægyptij, di- 12
cturi ſunt: Vxor ipſius eſt: & interficient
me, & te reſeruabunt. * Dic ergo, obſecro 13
te, quòd ſoror mea ſis: vt benè ſit mihi pro-
pter te, & viuat anima mea ob gratiam tui.
* Cum itaque ingreſſus eſſet Abram Ægyp- 14
tum, viderunt Ægyptij mulierem, quod eſ-
ſet pulchra nimis: * Et nunciauerunt prin- 15
cipes Pharaoni, & laudauerunt eam apud
illum: & ſublata eſt mulier in domum Pha-
raonis. * Abram verò benè vſi ſunt propter 16
illam: Fueruntque ei oues, & boues, & aſini,
& ſerui, & famulæ & aſinæ, & cameli. * Fla- 17
gellauit autem Dominus Pharaonem pla-
gis maximis, & domum eius propter Sarai
vxorem Abram. * Vocauitque Pharao A- 18
bram, & dixit ei: Quidnam eſt hoc, quod fe-
ciſti mihi? quare non indicaſti, quod vxor
tua eſſet? * Quam ob cauſam dixiſti eſſe 19
ſororem tuam, vt tollerem eam mihi in vx-
orem? Nunc igitur ecce coniux tua, accipe
eam, & vade. * Præcepitque Pharao ſuper 20
Abram viris: & deduxerunt eum, & vxo-
rem illius, & omnia quæ habebat.

CAP. XIII.

Abram & Lot Ægyptum egreſſi, præ nimia opulentia ſeparantur: & Lot Iordanis fines eligente, Abram habitat in terra Chanaan: vbi rurſum Dei promiſſiones de multiplicando ſemine, terraque poſſidenda, accipit.

AScendit ergo Abram de Ægypto, ipſe, 1
A & vxor eius, & omnia quæ habebat,
& Lot cum eo ad auſtralem plagam. * Erat 2
autem dives valdè in poſſeſſione auri, &
argenti. * Reuerſuſque eſt per iter, quo vene- 3
rat à meridie in Bethel vſque ad locum, vbi
prius fixerat tabernaculum inter Bethel &
Hai: in loco altaris, quod fecerat prius, & 4
inuocauit ibi nomen Domini. * Sed & Lot, 5
qui erat cum Abram, fuerūt greges ouium,
& armenta, & tabernacula. * Nec poterat 6
B eos capere terra, vt habitarent ſimul: erat
quippè ſubſtantia eorum multa, & nequi- 7
bant habitare communiter. * Vnde & facta
eſt rixa inter paſtores gregum Abram, &
Lot. Eo autem tempore Chananæus, & 8
Pherezæus habitabant in terra illa. * Dixit
ergo Abram ad Lot: Ne quæſo ſit iurgium
inter me, & te, & inter paſtores meos, & paſ-
tores tuos: fratres enim ſumus. * Ecce vni- 9
uerſa terra coram te eſt: recede à me, obſe-
cro: ſi ad ſiniſtram ieris, ego dexteram te-
nebo: ſi tu dexteram elegeris, ego ad ſini-
ſtram pergam. * Eleuatis itaque Lot oculis, 10
vidit omnem circa regionem Iordanis, quæ
vniuerſa irrigabatur, antequam ſubuerteret
Dominus Sodomam, & Gomorrham, ſicut
C paradiſus Domini, & ſicut Ægyptus ve-
nien-

If. 14. c. 1.

* Ioſ. 24. a. 2. Nehe. 9. b. 7. Iudith. 5. a. 6.

Act. 7. c. 2.

* Gal. 3. b. 8. Iſa. 18. c. 18. 51. c. 27. Mich. 2. 1. b. 8

* Infr. 15. d. 18. 17. d. 18. 26. a. 2. * Deut. 34. b. 4.

* Sup. 12. b. 1.

* Inf. 19. 7.

nientibus in Segor. * Elegitque ſibi Lot re- 11
gionem circa Iordanem, & receſſit ab O-
riente: diuiſique ſunt alter utrum à fratre
ſuo. * Abram habitauit in terra Chanaan: 12
Lot verò moratus eſt in oppidis, quæ erant
circa Iordanem, & habitauit in Sodomis. * 13
Homines autem Sodomitæ peſſimi erant,
& peccatores coram Domino nimis: Dixit- 14
que Dominus ad Abram, poſtquam diuiſus
eſt ab eo Lot: Leua oculos tuos, & vide à
loco, in quo nunc es, ad aquilonem, & meri-
diem, ad orientem, & occidentem. * Om- 15
nem terram, quam conſpicis, tibi dabo, &
ſemini tuo vſque in ſempiternũ. * Faciam- 16
que ſemen tuum ſicut puluerem terræ: ſi
quis poteſt hominum numerare puluerem D
terræ, ſemen quoque tuum numerare pote-
rit. * Surge, & perambula terram in longi- 17
tudine, & in latitudine ſua: quia tibi daturus
ſum eam. * Mouens igitur tabernaculum 18
ſuum Abram, venit & habitauit iuxta con-
uallem Mambre, quæ eſt in Hebron: ædifica-
uitque ibi altare Domino.

*Sap.12.b. 7. Deut.11.c.18. 26.2.4. Deut.34.b. 4.

CAP. XIV.

De victis quinque regibus, ac ſpoliatis Sodomis, Lot cum pierijque alijs captiuus ducitur, à quatuor regibus victoribus: quos Abram perſecutus omnes captiuos, ſpoliaque reduxit; latuſque pro victoria decimas dat Melchiſedecho, à quo benedictione accepta, cuncta Regi Sodomorum reddidit.

FActum eſt autem in illo tempore, vt 1
Amraphel rex Senaar, & Arioch rex A
Ponti, & Chodorlahomor rex Elamitarum,
& Thadal rex Gentium * inirent bellum cõ- 2
tra Bara regem Sodomorum, & contra Ber-
ſa regem Gomorrhæ. & contra Sennaab re-
gem Adamæ, & contra Semeber regem Se-
boim, contraque regem Balæ, ipſa eſt Segor.
* Omnes hi conuenerunt in vallem Silue- 3
ſtrem, quæ nunc eſt mare ſalis. * Duodecim 4
enim annis ſeruierant Chordorlahomor,
& tertiodecimo anno receſſerunt ab eo. * 5
Igitur quartodecimo anno venit Chodor-
lahomor, & reges, qui erant cum eo: percuſ-
ſeruntque Raphaim in Aſtarothcarnaim, &
Zuzim cum eis, & Emim in Saue Cariatha-
im, * & Chorræos in montibus Seir, vſque 6
ad Campeſtria Pharan, quæ eſt in ſolitudi-
ne. * Reuerſique ſunt, & venerunt ad fon- 7
tem Miſphat, ipſa eſt Cades: & percuſſe-
runt omnem regionem Amalecitarum, &
Amorrhæorum, qui habitabat in Aſaſon-
thamar. * Et egreſſi ſunt rex Sodomorum, & 8
rex Gomorrhæ, rexque Adamæ, & rex Se-
B boim, necnon & rex Balæ, quæ eſt Segor: & 9
direxerunt aciem contra eos in valle Silue-
ſtri: * ſcilicet aduerſus Chodorlahomor re-
gem Elamitarum, & Thadal regem Gen-
tiũ, & Amraphel regem Sennaar, & Arioch
regem Ponti: quatuor reges aduerſus quin-
10 que. * Vallis autem Silueſtris habebat pu-
teos multos bituminis. Itaque rex Sodomo-
rum, & Gomorrhæ terga verterunt, ceci-
derunt que ibi: & qui remanſerant, fugerunt
11 ad montem. * Tulerunt autem omnem ſub-
C ſtantiam Sodomorum, Gomorrhæ, & vni-
uerſa, quæ ad cibum pertinent, & abierunt:
12 * necnon & Lot, & ſubſtantiam eius, filium
fratris Abram, qui habitabat in Sodomis.
13 * Et ecce vnus, qui euaſerat, nunciauit Abrã
Hebræo, qui habitabat in conualle Mam-
bre Amorrhæi fratris Eſchol, & fratris A-
ner: hi enim pepigerant fœdus cum Abram.
14 * Quod cum audiſſet Abram, captum vi-
delicet Lot fratrem ſuum, numerauit expe-
ditos vernaculos ſuos trecentos decem, &
15 octo: & perſecutus eſt vſque Dan. * Et diui-
ſis ſocijs, irruit ſuper eos nocte: percuſſit-
que eos, & perſecutus eſt vos vſque Hoba,
16 quæ eſt ad læuam Damaſci. * Reducitque

om-

omnem ſubſtantiam, & Lot fratrem ſuum cum ſubſtantia illius, mulieres quoque & populum. * Egreſſus eſt autem rex Sodo- 17
morum in occurſum eius, poſtquam reuerſus eſt à cæde Chodorlahomor, & regum, qui cum eo erant, in valle Saue, quæ eſt vallis regis. * At verò Melchiſedech rex Salem, 18
proferens panem, & vinum, erat enim Sacerdos Dei altiſſimi, * benedixit ei, & ait: Be- 19
nedictus Abram Deo excelſo, qui creauit cœlum, & terram: * & benedictus Deus ex- 20
celſus, quo protegente, hoſtes in manibus tuis ſunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. *
Dixit autem rex Sodomorum ad Abram: 21
Da mihi animas, cætera tolle tibi. * qui reſpondit ei: Leuo manum meam ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem cœli, & 22
terræ, * quòd à filo ſubtegminis vſque ad corrigiam calige, non accipiam ex omnibus quæ tua ſunt, ne dicas: ego ditaui Abram: 23
* exceptis his, quæ comederunt iuuenes, & partibus virorum, qui venerunt mecum, Aner, Eſchol, & Mambre: iſti accipient partes ſuas. 24

* Heb. 7. a. 1.

CAP. XV.

Deus Abrę de poſteritate deſperanti filium promittit, cui credens Abram iuſtificatur. & in ſignum promiſſæ terrę, præſcriptum à Domino offert ſacrificium, auditque ſua poſteritatis futuram peregrinationem.

HIs itaque tranſactis, factus eſt ſermo 1
Domini ad Abram per viſionem di- A
cens: Noli timere Abram, ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis. * Di- 2
xitque Abram: Domine Deus, quid dabis mihi? ego vadam abſque liberis: & filius procuratoris domus meæ iſte Damaſcus Eliezer. * Addiditque Abram: Mihi autem 3
nõ dediſti ſemen & ecce vernaculus meus, hęres meus erit. * Statimque ſermo Domini factus eſt ad eum, dicens: Non erit hic hęres tuus: ſed qui egredietur de vtero tuo, B
* Re. 4. c. 18. ipſum habebis hæredem. * Eduxitque eum 5
foras, & ait illi: ſuſpice cœlum, & numera ſtellas, ſi potes. Et dixit ei: Sic erit ſemen
* Ro. 4. a. 3. Gal. 3. a. 6. tuum. * Credidit Abram Deo, & reputatum 6
eſt illi ad iuſtitiam. * Dixitque ad eum: Ego 7
Dominus, qui eduxit te de Vr Chaldęorum, vt darem tibi terram iſtam, & poſſideres eam. * At ille ait: Domine Deus, vnde ſcire 8
poſſum, quod poſſeſſurus ſim eam? * Et re- 9
ſpondens Dominus: Summe, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque,
10 & columbam. * Qui tollens vniuerſa hæc, diuiſit ea per medium, & vtraſque partes * Ier. 14. d. 18.
contra ſe altrinſecus poſuit: aues autem
11 non diuiſit. * Deſcenderuntque volucres ſu-
2 per cadauera, & abigebat eas Abram. *
Cùmque ſol occumberet, ſopor irruit ſuper C
Abram, & horror magnus & tenebroſus
13 inuaſit eum. * Dictumque eſt ad eum: Scito * Act. 7. a. 6.
prænoſcens quòd peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua, & ſubijcient eos ſeruituti, & affligent quadringentis an-
14 nis. * Verumtamen gentem, cui ſeruituri ſunt, ego iudicabo: & poſt hæc egredientur
15 cum magna ſubſtantia. * Tu autem ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute
16 bona. * Generatione autem quarta reuertentur huc: nedum enim complętę ſunt iniquitates Amorrhæorum vſque ad præſens
17 tempus. * Cum ergo occubuiſſet ſol, facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit clibanus fumans, & lampas ignis tranſiens inter di-
18 uiſiones illas. * In illo die pepigit Dominus fœdus cum Abram, dicens: Semini tuo dabo terram hanc à fluuio Ægypti vſque ad
19 fluuium magnum Euphraten, * Cinæos, &
20 Cenezæos, Cedmonæos, * & Hethæos, &
21 Pherezæos, Raphaim quoque, * & Amorrhæos,

* Sup. 12. b. 7. 13. d. 5. Inf. 26. a. 4. Deut. 14. b. 4. 2. Par. 9. f. 26. 1. Reg. 4. c. 20.

thæos, & Chananæos, & Gergeſæos, & Iebuſæos.

CAP. XVI.

Agar à domina Sarai traditur Abræ vxor: quę vbi concepiſſet, atque ob id dominam contemneret, ab illa afflicta, fugam init; ſed iuſſu Angeli eidem ſubmiſſa, parit Iſmaelem.

IGitur Sarai, vxor Abram, non genuerat liberos: ſed habens ancillam Ægyptiam 1 A
nomine Agar, *dixit marito ſuo: Ecce, con- 2
cluſit me Dominus, ne parerem: ingredere

ad ancillam meam, ſi forte ſaltem ex illa ſuſcipiam filios. Cùmque ille acquieſceret de- 3
precanti, * tulit Agar Ægyptiam ancillam
ſuam poſt annos decem, quam habitare cœperant in terra Chanaan: & dedit eam viro
4 ſuo vxorem. * Qui ingreſſus eſt ad eam. At
B illa concepiſſe ſe videns, deſpexit dominam
5 ſuam. * Dixitque Sarai ad Abram: Iniquè agis contra me: ego dedi ancillam meam in ſinum tuum, quæ videns, quòd conceperit, deſpectui me habet. iudicet Dominus in-
6 ter me, & te. * Cui reſpondens Abram: Ecce, ait, ancilla tua in manu tua eſt, vtere ea, vt libet. Affligente igitur eam Sarai, fugam
7 inijt. * Cùmque inueniſſet eam angelus Do-
mini iuxta fontem aquæ in ſolitudine, qui
8 eſt in via Sur in deſerto, * dixit ad illam: Agar ancilla Sarai vnde venis? & quò vadis: quæ reſpondit: A facie Sarai dominæ meæ
9 ego fugio. * Dixitque ei angelus Domini: Reuertere ad dominam tuam, & humiliare C
10 ſub manu illius? * Et rurſum: Multiplicans, inquit, multiplicabo ſemen tuum, & non
11 numerabitur præ multitudine. * Ac dein-
ceps: Ecce, ait, concepiſti, & paries filium, vocabiſque nomen eius Iſmael, eo quod audierit Dominus afflictionem tuam. * Hic
12 erit ferus homo: manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum; & è regione vniuerſorum fratrum ſuorum figet tabernacula. * Vocauit autem Agar nomen
13 Domini, qui loquebatur ad eam: Tu Deus, qui vidiſti me. Dixit enim: Profectò hic vidit poſteriora videntis me. * Propterea ap-
14 pellauit puteum illum, Puteum viuentis, & videntis me. Ipſe eſt inter Cades, & Barad. *
15 Peperitque Agar Abræ filium: qui vocauit
16 nomen eius Iſmael. * Octoginta, & ſex annorum erat Abram, quando peperit ei Agar Iſmaelem,

Iſai. 24. B. 61.

CAP. XVII.

Abrahę repetuntur promiſſiones, ipſius & Sarai nomina immutantur, circumciſio præcipitur in fœderis ſignum; filius ex Sara promittitur vnà cum ſucceſſu Iſmaelis, & Abraham circumciſionis præceptum exequitur.

1 POſtquam verò nonagínta, & nouem an-
A norum eſſe cœperat, apparuit ei Dominus: dixitque ad eum: Ego Deus omnipo-
2 tens: ambula coram me, & eſto perfectus. *
3 Ponamque fœdus meum inter me, & te, & multiplicabo te vehementer nimis. * Cecidit Abram pronus in faciem. * Dixitque ei
4 Deus: Ego ſum, & pactũ meum tecum, erit-
5 que pater multarum gentium. * Nec vltra vocabitur nomen tuum Abram: ſed appellaberis Abraham: quia patrem multarum
6 gentium conſtitui te. * Faciamque te creſcere vehementiſſimè, & ponam te in gentibus, regeſque ex te egredientur. * Et ſtatuam
7 pactum meum inter me, & te, & inter ſemen tuum poſt te in generationibus ſuis fœdere ſempiterno: vt ſim Deus tuus, & ſemi-
8 nis tui poſt te. * Daboque tibi, & ſemini tuo
B terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan in poſſeſſionem æternam, eroque
9 Deus eorum. * Dixit iterum Deus ad Abraham; Et tu ergo cuſtodies pactum meum, & ſe-

* Exec. 44. c. 20 Roman. 4. c. 17.

* Act. 7. 8.

& ſemen tuum poſt te in generationibus
ſuis. Hoc eſt pactum meum, quod obſerua- 10
bitis inter me, & vos, & ſemen tuum poſt
te: Circumcidetur ex vobis omne maſcu-
linum: * & circumcidetis carnem præputij 11
veſtri, vt ſit in ſignum fœderis inter me, &
* Rom. 4. b. 11. Gen. 17. 1. Luc. 1. c. 22. vos. * Infans octo dierum circumcidetur in 12
vobis, omne maſculinum in generationibus
veſtris: tam vernaculus, quàm emptitius
circumcidetur, & quicumque non fuerit de
ſtirpe veſtra: * eritq; pactum meum in car- 13
ne veſtra in fœdus æternum. * Maſculus, 14
cuius præputij caro circumciſa non fuerit,
delebitur anima illa de populo ſuo: quia pa-
ctum meum irritum fecit. * Dixit quoque 15
Deus ad Abraham: Sarai vxorem tuam non C
vocabis Sarai, ſed Saram. * Et benedicam ei, 16
& ex illa dabo tibi filium cui benedicturus
ſum, eritque in nationes, & reges populo-
rum orientur ex eo. * Cecidit Abraham in 17
faciem ſuam, & riſit, dicens in corde ſuo:
Putaſne centenario naſcetur filius? & Sara
nonagenaria pariet? * Dixitque ad Deum: 18
* Inf. 8. b. 9. 3. 11. b. 2. Vtinam Iſmael viuat coràm te. * Et ait Deus 19
ad Abraham: Sara vxor tua pariet tibi filiũ,
vocabiſque nomen eius Iſaac, & conſtituam
pactum meum illi in fœdus ſempiternum,
20 & ſemini eius poſt eum. * Super Iſmael
quoque exaudiui te. ecce, benedicam ei, &
augebo, & multiplicabo eum valdè: & duo-
decim duces generabit, & faciam illum in
21 gentem magnam. * Pactum verò meum
D ſtatuam ad Iſaac, quem pariet tibi Sara
22 tempore iſto in anno altero. * Cumque fini-
tus eſſet ſermo loquentis cum eo, aſcendit
23 Deus ab Abraham. * Tulit autem Abra-
ham Iſmael filium ſuum, & omnes verna-
culos domus ſuæ: vniuerſoſque quos eme-
rat, cunctos mares ex omnibus viris domus
ſuæ, & circumcidit carnem præputij eorum
ſtatim in ipſa die, ſicut præceperat ei Deus.
24 * Abraham nonaginta & nouem erat
annorum, quando circumcidit carnem præ-
25 putij ſui. * Et Iſmael filius tredecim an-
nos impleuerat tempore circumciſionis
26 ſuæ. * Eadem die circumciſus eſt Abra-
27 ham & Iſmael filius eius. * Et omnes
viri domus illius, tam vernaculi, quàm
emptitij, & alienigenæ pariter circumci-
ſi ſunt.

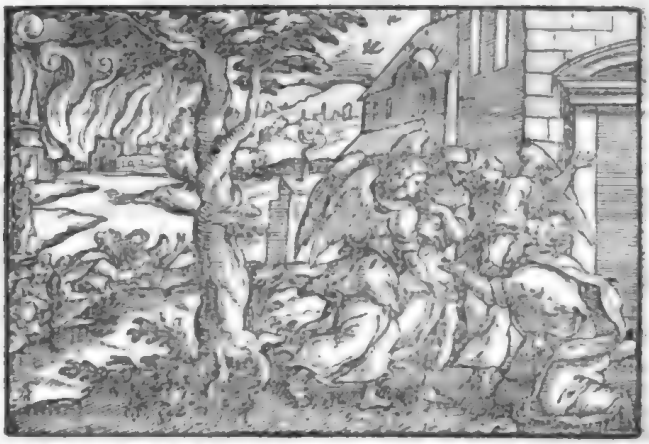

CAP. XVIII.

Angeli ab Abraham hoſpitio ſuſcepti, filium ex Sara promittunt: quę ob id ridens, corripitur. Sodomorum euerſio prædicitur, pro quibus Abraham ſapius deprecatur.

Heb. 13. a. 2. APparuit autem ei Dominus in conual- 1 A
le Mambre ſedenti in oſtio tabernacu-
li ſui in ipſo feruore diei. * Cùmque eleuaſ- 2
ſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes
propè eum: quos cùm vidiſſet, cucurrit in
occurſum eorum de oſtio tabernaculi, &
adorauit in terram. * Et dixit: Domine, ſi in- 3
ueni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſer-
uum tuum: * ſed afferam pauxillum aquæ, 4
& lauate pedes veſtros, & requieſcite ſub
arbore. * Ponamque buccellam panis, & 5
confortate cor veſtrum, poſteà tranſibitis
idcircò enim declinaſtis ad ſeruum veſtrũ.
6 Qui dixerunt: Fac vt locutus es. * Feſtinauit
Abraham in tabernaculum ad Saram, di-
xitque ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commi-
ſce, & fac ſubcinericios panes. * Ipſe verò
7 ad armentum cucurrit, & tulit inde vitu-
lum tenerrimum, & optimum, deditque
8 puero: qui feſtinauit, & coxit illum. * Tulit
quoque butyrum, & lac, & vitulum quem
coxerat, & poſuit coram eis: ipſe verò ſta-
9 bat iuxta eos ſub arbore. * Cùmque come-
diſſent, dixerunt ad eum: Vbi eſt Sara vxor
10 tua? Ecce in tabernaculo eſt. * Cui dixit:
Reuertens veniam ad te tempore iſto, vita
comite, & habebit filium Sara vxor tua.

* Sap. 17. a. 19. Inf. 21. a. 2. Rom. 9. b. 9. 2. Pet. 3. a. 6.

Quo

Quo audito, Sara risit post ostium tabernaculi. * Erant autem ambo senes, prouectæ 11
que ætatis, & desierãt Saræ fieri muliebria. * Quæ risit occultè, dicens: Postquam con- 12
senui, & dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo? * Dixit autem Dominus 13
ad Abraham? Quare risit Sara, dicens: Num verè paritura sum anus? * Numquid Deo 14
quidquam est difficile? iuxta condictum reuertar ad te hoc eodem tempore, vita comite, & habebit Sara filium. * Negauit Sara, 15
dicens: Non risi: timore perterrita. Dominus autem: Non est, inquit, ita: sed risisti. * 16
Cùm ergo surrexissent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam: & Abraham simul gradiebatur, deducens eos. * Dixitque 17
Dominus. Num celare potero Abraham quæ gesturus sum: * cùm futurus sit in gen- 18
tem magnam, ac robustissimam, & BENEDICENDÆ sint in illo omnes nationes ter- Supr 12. 3. Infr. 22. d. 18.
ræ? * Scio enim quòd præceperus sit filijs C
suis, & domui suæ post se, vt custodiant viam Domini, & faciant iudicium, & iustitiam: vt adducat Dominus propter Abraham omnia, quæ locutus est ad eum. * Dixit 20
itaque Dominus: Clamor Sodomorum, & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis. * Descẽdam, 21
& videbo vtrum clamorem qui venit ad me, opere compleuerint: an non est ita, vt sciam. * Conuerterunt que se inde, & abe- 22
runt Sodomam: Abraham verò adhuc stabat coram Domino. * Et appropinquans ait: 23
Nũquid perdes iustum cum impio? * Si fue- 24
rint quinquaginta iusti in ciuitate, peribunt simul? & non parces loco illi propter quinquaginta iustos, si fuerint in eo, * Absit à te, 25
vt rem hanc facias, & occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius, non est hoc tuum: qui iudicas omnem terram, ne quaquam facies iudicium hoc. * Dixitque 26
Dominus ad eũ: Si inuenero Sodomis quinquaginta iustos in medio ciuitatis, dimittam omni loco propter eos. * Respondens- 27
que Abraham, ait: Quia semel cœpi, loquar D
ad Dominũ meum, cùm sim puluis, & cinis. * Quid si minus quinquaginta iustis 28
quinque fuerint? delebis, propter quadraginta quinque, vniuersam vrbem? Et ait: Nõ delebo, si inuenero ibi quadraginta quinq;. * Rursumque locutus est ad eum; Sin au- 29
tem quadraginta ibi inuenti fuerint, quid facies? Ait: Non percutiam propter quadraginta. * Ne quæso, inquit, indigneris Domi- 30
ne, si loquar: Quid si ibi inuenti fuerint triginta? Respondit: Non faciam, si inuenero ibi triginta. * Quia semel, ait cœpi, loquar ad 31
Dominum meum. Quid si ibi inuenti fuerint viginti? Ait: Non interficiam propter viginti. * Obsecro, inquit, ne irascaris Domine, 32

si loquar adhuc semel: Quid si inuenti fuerint ibi decem? Et dixit? Non delebo propter decem. * Abijtque Dominus, postquam 33
cessauit loqui, ad Abraham: & ille reuersus est in locum suum.

CAP. XIX.

Lot, Angelis hospitio susceptis, à Sodomitis vim patitur, cum vxore & vtraque filia à Sodomitico ereptus incendio vxorem in via amisit: tandemque inebriatus, cum vtraque filia incestum ignorans commisit, vnde ortum habuerunt Moabita & Ammonita.

1 VEneruntque duo Angeli Sodomam ve-
A sperè, & sedente Lot in foribus ciuitatis. Qui cùm vidisset eos, surrexit, & iuit ob- Hebr. 13. a.
2 uiam eis: adorauitque pronus in terram, * & 2.
dixit: Obsecro, domini, declinate in domum pueri vestri, & manete ibi: lauate pedes vestros, & manè proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt: Minimè, sed in platea
3 manebimus. * Compulit illos oppido, vt diuerterent ad eum: ingressisque domum illius fecit conuiuium, & coxit azyma: & co-
4 mederunt. * Prius autem quàm irent cubitum, viri ciuitatis vallauerunt domum à puero vsque ad senem, omnis populus si-
5 mul. * Vocaueruntque Lot, & dixerunt ei. Vbi sunt viri qui introierunt ad te nocte? educ illos huc, vt cognoscamus eos. * Egres-
6 sus ad eos Lot, post tergum occludens ostiũ,
7 ait: * Nolite, quæso, fratres mei, nolite ma-
8 lum hoc facere. * Habeo duas filias, quæ necdum cognouerunt virum: educam eas ad vos, & abutimini eis sicut vobis placuerit, dummodò viris istis nihil mali faciatis, quia ingressi sunt sub vmbra culminis mei.
9 * At illi dixerunt. Recede illuc. Et rursus: Ingressus es, inquiunt, vt aduena; nunquid vt iudices? te ergo ipsum magis, quàm hos affligemus. Vimq; faciebant Lot vehementissimè, iamque propè erat, vt effringerent * 1. Pet. 2.
10 fores. Et ecce miserunt manum viri, & in- b .8.
troduxerunt ad se Lot, clauseruntque ostiũ:
11 * eos, qui foris erant, percusserunt cæcitate * Sap. 19. c
à minimo vsque ad maximum, ita vt ostium 26.
12 inuenire non possent. * Dixerunt autem ad C Lot: Habes hic quempiam tuorum? generum, aut filios, aut filias, omnes, qui tui
13 sunt, educ de vrbe hac. * delebimus enim locum istum, eò quòd increuerit clamor eorum coram Domino, qui misit nos, vt per-
14 damus illos. * Egressus itaque Loth, locutus est ad generos suos, qui acceperi erant filias eius, & dixit: Surgite, egredimini de loco isto: quia delebit Dominus ciuitatẽ hanc. Et visus est eis quasi ludens loqui. * Cùm-
15 que esset mane, cogebant eum Angeli, dicentes: Surge, tolle vxorem tuam, & duas filias quas habes: ne & tu pariter pereas in
16 scelere ciuitatis. * Dissimulante illo, apprehen-

henderunt manum eius, & manum vxoris,
* Sap. 10. 6. ac duarum filiarum eius, eò quòd parceret
Dominus illi. * Eduxeruntque eum, & po- 17
fuerunt extra ciuitatem: ibique locuti sunt
ad eum dicentes: Salua animam tuam; noli
respicere post tergum, nec stes in omni circa
regione: sed in monte saluum te fac, ne & tu
simul pereas. * Dixitque Lot ad eos: Quæso 18
Domine mi, * quia inuenit seruus tuus gra- 19
tiam coram te, & magnificasti misericor-
diam tuam, quam fecisti mecum, vt saluares
animam meam, nec possum in monte salu-
ari, ne fortè apprehendat me malum, &
moriar: * Est ciuitas hæc iuxta, ad quam 20
possum fugere, parua, & saluabor in ea: nun-
quid non modica est, & viuet anima mea?
* Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc su- 21
* Sap. 10. 6. scepi preces tuas, vt non subuertam vrbem E
pro qua locutus es. * Festina, & saluare ibi: 22
quia non potero facere quidquam, donec in-
grediaris illuc. Idcircò vocatum est nomen
vrbis illius Segor. * Sol egressus est super 23
* Deut. 29. d. 23. terram, & Lot ingressus est Segor. * Igitur 24
Isa. 16. d. 29. Dominus pluit super Sodomam & Gomor-
Ier. 50. f 40. rham sulphur, & ignem à Domino de cœlo:
Ezec. 16. f. 48. * & subuertit ciuitates has, & omnem circa 25
Os. 11. c. 8. regionem, vniuersos habitatores vrbium, &
Amos 4. d. 11. cuncta terræ virentia. * Respiciensque vxor 26
Luc. 17. f. 29. eius post se, versa est in statuam salis. * A- 27
Iud. 1. c. 7. braham autem consurgens manè, vbi stete-
* Luc. 17. g. 28. rat priùs cùm Domino, * intuitus est Sodo- 28
Sap. 18. a. 1. mam, & Gomorrham, & vniuersam terram
regionis illius: viditque ascendentem fauil-
lam de terra, quasi fornacis fumum. * Cum 29
F enim subuerteret Deus ciuitates regionis il-
lius, recordatus Abrahæ, liberauit Lot de
subuersione vrbium in quibus habitauerat.
30 * Ascenditque Lot de Segor, & mansit in
monte, duæ quoque filiæ eius cum eo (ti-
muerat enim manere in Segor) & mansit in
31 spelunca ipse, & duæ filiæ eius cum eo. *
Dixitque maior ad minorem: Pater noster
senex est, & nullus virorum remansit in
terra, qui possit ingredi ad nos iuxta morem
32 vniuersæ terræ. Veni, inebriemus eum vi-
no, dormiamusque cum eo, vt seruare pos-
33 simus ex patre nostro semen. Dederunt ita-
que patri suo bibere vinum nocte illa: Et in-
gressa est maior, dormiuitque cum patre: at
ille non sensit, nec quando accubuit filia,
34 nec quando surrexit. * Altera quoque die
G dixit maior ad minorem: Ecce dormiui heri
cum patre meo, demus ei bibere vinum etiã
hac nocte, & dormies cum eo, vt saluemus
35 semen de patre nostro. * Dederunt etiam &
illa nocte patri suo bibere vinum, ingressa-
que minor filia, dormiuitque cum eo: & ne
tunc quidem sensit, quando concubuerit,
36 vel quando illa surrexerit. * Conceperunt
37 ergo duæ filiæ Lot de patre suo. * Peperit-
que maior filium, & vocauit nomen eius
Moab, ipse est pater Moabitarum vsque in
38 præsentem diem. * Minor quoque peperit fi-
lium, & vocauit nomen eius Ammon, id est,
filius populi mei; ipse est pater Ammoni-
tarum vsque hodie.

CAP. XX.

Abraha in Geraris peregrinanti vxor à rege tollitur; quæ ad Domini iussum cum magnis donis intacta redditur, & Abraham orante salus domui regis restituitur.

PRofectus inde Abraham in terram au- 1
stralem, habitauit inter Cades, & Sur: A
& peregrinatus est in Geraris: * Dixitque de 2
Sara vxore sua, Soror mea est. Misit ergo A-
3 bimelech rex Ceraræ, & tulit eam. * Venit
autem Deus ad Abimelech per somnũ no-
cte, & ait illi: En morieris propter mulie-
rem, quam tulisti: habet enim virum. * Abi-
4 melech verò non tetigerat eam, & ait: Do-
mine, num gentem ignorantem & iustam
5 interficies? Nonne ipse dixit mihi, Soror
mea

mea est: & ipsa ait, Frater meus est? in simplicitate cordis mei, & munditia manuum mearum feci hoc.* Dixitque ad eum Deus: 6
Et ego scio, quod simplici corde feceris: & E
ideò custodiui te, ne peccares in me & non
dimisi, vt tangeres eam. * Nunc ergo redde 7
viro suo vxorem, quia propheta est: & orabit pro te, & viues: si autem nolueris reddere, scito quòd morte morieris tu, & omnia
quæ tua sunt. * Statimque de nocte consurgẽs Abimelech, vocauit omnes seruos suos; 8
& locutus est vniuersa verba hæc in auribus eorum, timueruntque omnes viri valdè. * Vocauit autẽ Abimelech etiam Abra- 9
ham, & dixit ei: Quid fecisti nobis? quid C
peccauimus in te, quia induxisti super me &
super regnum meum peccatum grande? quę
non debuisti facere, fecisti nobis. * Rur- 10
sumque expostulans, ait: Quid vidisti, vt
hoc faceres? * Respondit Abraham: Cogi- 11
taui mecum, dicens: Forsitan non est timor
Dei in loco isto: & interficiente me propter
vxorem meam: * Alias autem & verè soror 12
mea est, filia patris mei, & non filia matris
meæ, & duxi eam in vxorem. * Postquam 13
autem eduxit me Deus de domo patris mei,
dixi ad eam: Hæc misericordiam facies mecum: In omni loco, ad quem ingrediemur,
dices quod frater tuus sim. * Tulit igitur A- 14
bimelech oues & boues, & seruos & ancillas, & dedit Abraham: reddiditque illi Saram vxorem suam, * Et ait: Terra coram vo- 15
bis est, vbicumque tibi placuerit, habita. * 16
Saræ autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes, qui tecum sunt, & quocumque perrexeris: mementoque te deprehensam. * Orante autem Abraham, sanauit 17
Deus Abimelech & vxorem, ancillasq; eius,
& pepererunt. * Concluserat enim Domi- 18
nus omnem vuluam domus Abimelech
propter Saram vxorem Abrahæ.

CAP. XXI.

Nascitur Isaac, circumciditur, & ablactatur: Ismael verò cum matre domo pellitur in desertis victurus. Abimelech cum Abraham fœdus medio iuramento percussit.

VIsitauit autem Dominus Saram sicut* 1
promiserat: & impleuit quæ locutus A
est. * Concepitque & peperit filium in sene- 2
ctute sua, tempore quo prædixerat ei Deus,
* Vocauitque Abraham nomen filij sui, quẽ 3
genuit ei Sara, Isaac: * Et circumcidit eum 4
octauo die, sicut præceperat ei Deus * Cùm 5
centum esset annorum: hac quippè ætate
patris natus est Isaac. * Dixitque Sara: Risum 6
fecit mihi Deus: & quicunque audierit, corridebit mihi. * Rursumque ait: Quis auditurus crederet Abraham, quòd Sara iactaret fi- 7
lium, quem peperit ei jam senì? * Creuit igi- 8
tur puer, & ablactatus est: fecitque Abraham grande conuiuium in die ablactationis eius. * Cùmque vidisset Sara filium Agar 9
Ægyptiæ ludentem cum Isaac filio suo, dixit ab Abraham: * Eijce ancillam hanc, & 10
filium eius: non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Isaac. * Durè accepit hoc 11
Abraham pro filio suo Cui dixit Deus: Non 12
B tibi videatur asperum super puero, & super
ancilla tua: omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius: quia in Isaac vocabitur tibi
semen. * Sed & filium ancillæ faciam in gẽ- 13
tem magnam, quia semen tuum est. * Surre- 14
xit itaq; Abraham manè, & tollens panem
& vtrem aquæ, imposuit scapulæ eius, tradiditque puerum, & dimisit eam. Quæ cùm
abijsset, errabat in solitudine Bersabeæ. * 15
Cumque consumpta esset aqua in vtre, abiecit puerum subter vnam arborem, quę ibi
erat. * Et abijt, seditque è regione procul 16
quantum potest arcus iacere, dixit enim: Nõ
videbo morientem puerum: & sedens con-
tra, leuauit vocem suam, & fleuit. * Exaudi- 17
uit autem Deus vocem pueri; vocauitque
Angelus Dei Agar de cœlo, dicens: Quid agis Agar? noli timere: exaudiuit enim Deus
vocem pueri de loco, in quo est. * Surge, tol- 18
C le puerum, & tene manum illius: quia in
gentem magnam faciam eum. Aperuitque 19
oculos eius Deus: quę videns puteum aquę,
abijt, & impleuit vtrem, deditque puero bibere. * Et fuit cum eo: qui creuit, & mora- 20
tus est in solitudine, factusque est iuuenis
sagittarius. * Habitauitque in deserto Pha- 21
ran, & accepit illi mater sua vxorem de terra Ægypti. * Eodem tempore dixit Abime- 22
lech, & Phicol princeps exercitus eius, ad
Abraham: Deus tecum est in vniuersis quæ
agis. * Iura ergo per Deum, ne noceas mihi, 23
& posteris meis, stirpiq; meæ: sed iuxta misericordiam, quam feci tibi, facies mihi, &
terræ in qua versatus es aduena. * Dixitque 24
Abraham: Ego iurabo. * Et increpauit Abi- 25
melech propter puteum aquæ, quem vi abstulerant serui eius. * Respondit q; Abime- 26
lech: Nesciui quis fecerit hanc rem: sed &
tu non indicasti mihi, & ego nõ audiui prę-
ter hodie, * Tulit itaque Abraham oues & 27
D boues, & dedit Abimelech: percusserunteque
ambo fœdus. * Et statuit Abraham septem 28
agnas gregis seorsũ. * Cui dixit Abimelech: 29
Quid sibi volunt septem agnæ istę, quas statuisti seorsum? At ille: Septem, inquit, 30
agnas accipies de manu mea: vt sint mihi in
testimoniũ, quoniam ego fodi puteum istũ.
* Idcircò vocatus est locus ille Bersabee: 31
quia ibi vterq; iurauit. * Et inierunt fœdus 32
pro puteo iuramenti. * Surrexit autem Abi- 33
melech, & Phicol princeps exercitus eius,
reuersique sunt in terram Palæstinorum.

D Abra-

* Sap. 17. c. 13. & 18. c. 10. * Gal. 4. c. 23. Hebr. 11. c. 11 * Sap. 17. d. 10. Matt. 1. & 2.

* Sap. 10. d. 13.

* Gal. 4. d. 30.

* Rom. 9. in 7. Hebr. 11. d. 18.

Abraham verò plantauit nemus in Berſabee,& inuocauit ibi nomen Domini Dei æterni. * Et fuit colonus terræ Palæſtinorum 34
diebus multis.

CAP. XXII.

Fides, & obedientia Abrahæ in filij ſui præcepta immolatione probatur, ſed ab ipſius immolatione prohibetur ab Angelo: promiſſiones quæ ei denuò ob hanc inſignem obedientiam confirmantur: & filij Nachor fratris Abrahæ numerantur.

Iudith.8. c. 11. Heb.11.d.1. QVæ poſtquam geſta ſunt, * tentauit 1
Deus Abraham,& dixit ad eũ: Abra- A
ham,Abraham. At ille reſpondit: Adſum.* 2
Ait illi: Tolle filium tuum vnigenitum,quẽ
diligis Iſaac, & vade in terram viſionis: atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper
3 vnum montium,quem monſtrauero tibi.* Igitur Abraham de nocte conſurgens, ſtrauit aſinum ſuum: ducens ſecum duos iuuenes, & Iſaac filium ſuum: Cùmque concidiſſet ligna in holocauſtum, abijt ad locum
4 quem præceperat ei Deus. *Die autem tertio,eleuatis oculis,vidit locum procul:*
5 Dixitque ad pueros ſuos: Expectate hic cum aſino: ego & puer illuc vſque properantes, poſtquã adorauerimus, reuertemur ad vos.
6 Tulit quoq; ligna holocauſti,& impoſuit ſuper Iſaac filium ſuum: ipſe verò portabat in manibus ignem & gladium. Cumque duo

pergerent ſimul,*Dixit Iſaac patri ſuo: Pa- 7
ter mi. At ille reſpondit: Quid vis fili? Ecce,
inquit, ignis & ligna: vbi eſt victima holocauſti? * Dixit autem Abraham: Deus pro- 8
uidebit ſibi victimã holocauſti, fili mi. Pergebant ergo pariter: * Et venerunt ad locũ, 9
quem oſtenderat ei Deus, in quo ædificauit
altare,& deſuper ligna compoſuit; cùmque
alligaſſet Iſaac filium ſuum, poſuit eum in
altare ſuper ſtruem lignorum.* Extenditq; 10
Iac.2. d.21. manum, & arripuit gladium, vt immolaret
filium ſuum. * Et ecce Angelus Domini de 11
cælo clamauit,dicens: Abraham,Abraham.
Qui reſpondit: Adſum.* Dixitque ei: Nõ ex- 12
tendas manum tuam ſuper puerum,neq; facias illi quidquam: nunc cognoui, quod times Deum,& non peperciſti vnigenito filio
tuo propter me.* Leuauit Abraham oculos 13
ſuos,viditque poſt tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem aſſumens
obtulit holocauſtum pro filio.* Appellauit. 14
que nomen loci illius, Dominus videt. Vnde
vſque hodie dicitur: In monte Dominus videbit. *Vocauit autem Angelus Domini A- 15
braham ſecundò de cœlo dicens: * Per me 16
metipſum iuraui,dicit Dominus: quia feci-
ſti hanc rem, & non peperciſti filio tuo
17 vnigenito propter me: Benedicam tibi, & *Pſal.104 a. 2. Luc.1.g.73. Eccli.44.d. 21. Heb.6.c.13. 1. Macha.2. f.52. Luc.1.g.73. * Sup.22.a. 3.18.c.18. Iſa.29. a.4. Act.3.d.25. Eccli.44.d. 25.
multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli,& velut arenam, quæ eſt in littore maris: poſſidebit ſemen tuum portas inimicorum
18 ſuorum. Et* BENEDICENTVR in ſemine tuo omnes gentes terræ, quia obediſti voci
19 meæ* Reuerſus eſt Abrahã ad pueros ſuos, abieruntq; Berſabee ſimul, & habitauit ibi.
20 *His ita geſtis, nuntiatum eſt Abrahæ quod Melcha quoque genuiſſet filios Nachor fra-
21 tri ſuo, * Hus primogenitum, & Buz fratrẽ
22 eius, & Camuel patrem Syrorum. * Et Ca-
23 ſed,& Azau,Pheldas quoque & Iediaph, * Ac Bathuel de quo nata eſt Rebecca: octo iſtos genuit Melcha, Nachor fratri Abrahæ.
24 Concubina verò illius, nomine Roma, peperit Tabee,& Gaham,& Tahas,& Maacha.

CAP. XXIII.

Sara mortua plangitur, atque in ſpelunca duplici quam Abraham ab Ephron cum agro præſenti emit pecunia, ſepelitur.

1 VIxit autem Sara cẽtum vigintiſeptem
A annis. * Et mortua eſt in ciuitate Ar-
2 bee,quæ eſt Hebron, in terra Chanaan: venitque Abraham vt plangeret,& fleret eam.

* Cùm-

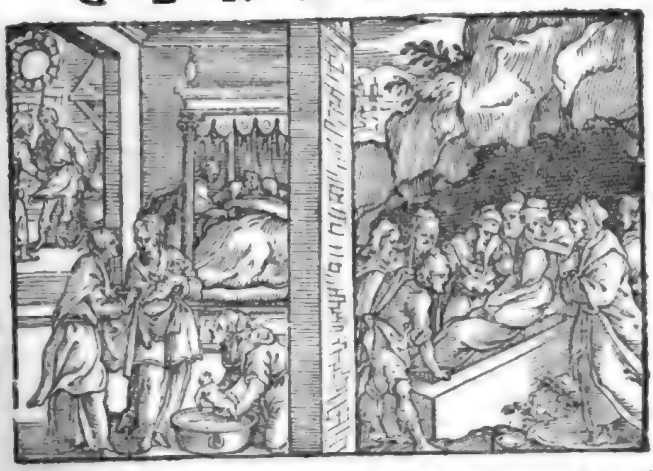

* Cùmque surrexisset ab officio funeris, lo- 3
cutus est ad filios Heth, dicens:* Aduena sũ 4
& peregrinus apud vos: date mihi ius sepul-
chri vobiscum, vt sepeliam mortuum meũ.
* Responderunt filij Heth, dicentes:* Audi 5
nos Domine, princeps Dei es apud nos: in 6
electis sepulchris nostris sepeli mortuum
tuũ: nullusque te prohibere poterit, quin in
monumento eius sepelias mortuum tuum.
* Surrexit Abraham, & adorauit populum 7
terræ, filios videlicet Heth: Dixitque ad eos: 8
Si placet animę vestræ, vt sepeliam mortuũ
meum, audite me, & intercedite pro me a-
pud Ephron filium Seor: * Vt det mihi spe- 9
luncam duplicem, quam habet in extrema
parte agri sui pecunia digna tradat eam mi-
hi coram vobis in possessionem sepulchri. * 10
Habitabat autem Ephron in medio filiorũ
Heth. Respondítque Ephron ad Abraham
cunctis audientibus, qui ingrediebãtur por-
tam ciuitatis illius, dicens: * Nequaquam 11
ita fiet, Domine mi, sed tu magis auscultа
quod loquor: Agrum trado tibi, & spelun-
cam quæ in eo est, præsentibus filijs populi
mei, sepeli mortuum tuum. * Adorauit A- 12
braham coram populo terræ. * Et locutus 13
est ad Ephron circunstante plebe: Quæso, vt
audias me: Dabo pecuniam pro agro: susci-
pe eam, & sic sepeliam mortuum meum in
agro. * Respondítque Ephron: * Domine mi, 14
audi me: Terra, quam postulas, quadringen- 15
tos siclos argenti valet: illud est pretium in-
ter me & te: sed quantũ est hoc? sepeli mor-
tuum tuum. * Quod cùm audiuisset Abra- 16
ham, appendit pecuniam, quam Ephron
postulauerat audientibus filijs Heth, qua-
dringentos siclos argenti probatæ monetæ
publicæ. * Confirmatusque est ager quon- 17
dam Ephronis, in quo erat spelunca duplex D
respiciens Mambre, tam ipse, quàm spelun-
ca, & omnes arbores eius in cunctis termi-
18 nis eius per circuitum. * Abrahæ in posses-
sionem, videntibus filijs Heth, & cunctis
19 qui intrabant portam ciuitatis illius. * Atq;
ita sepelíuit Abraham Saram vxorem suam
in spelunca agri duplici, quæ respiciebat
Mambre, hæc est Hebron in terra Chanaan.
20 Et confirmatus est ager, & antrum quod
erat in eo, Abrahæ possessionem monumen-
ti à filijs Heth.

CAP. XXIV.

Seruus Abraha ab ipso adiuratus, & in Meſopotamiam ad quærendam vxorem Iſaac miſſus ſigno à Domino petito, Rebeccam inuenit, & habito parentum ac fratris ipſiuſque conſenſu adducit ad Iſaac; quam ille ducit in vxorem, & ita ſuper matris morte accipit conſolationem.

1 ERat autem Abraham senex, dierumque A
multorum: & Dominus in cunctis be- * Iaſr. 47. 8
2 nedixerat ei. * Dixitque ad seruum seniorem 19.
domus suæ, qui præerat omnibus quę habe-
bat: Pone manum tuam subter femur meũ,
3 Vt adiurem te per Dominum, Deum cœli
& terræ, vt non accipias vxorem filio meo
de filiabus Chananæorum, inter quos habi-
4 to: * Sed ad terram, & cognationem meam
proficiscaris, & inde accipias vxorem filio
5 meo Isaac. * Respondit seruus: Si noluerit
mulier venire mecum in terram hanc, nun-
quid reducere debeo filium tuum ad locũ,
6 de quo tu egressus es? * Dixitque Abraham: * Sup. 12. b.
Caue nequando reducas filium meum il- 7. 13. d. 15. &
7 luc. * Dominus Deus cœli & terræ, qui tu- 15. d. 18.
lit me de domo patris mei, de terra nati- Iaſ. 26. 6. 2.
uitatis meæ, qui locutus est mihi, & iurauit
mihi dicens: Semini tuo dabo terram hanc;
ipse mittet Angelum suum coram te, & ac-
8 cipies inde vxorem filio meo: Sin autẽ mu-
lier noluerit sequi te, non teneberis iuramẽ-
9 to: filium meum tantùm ne reducas illuc. *
Posuit ergo seruus manum sub femore A-

Digitized by Google

braham domini ſui,& iurauit illi ſuper ſermone hoc.* Tulitq; decem camelos de grege domini ſui, & abijt, ex omnibus bonis eius portans ſecum, profectuſque perrexit in Meſopotamiã ad vrbem Nachos.*Cùmque camelos feciſſet accumbere extra oppidum iuxta puteum aquæ veſpere,eo tempore quo ſolent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit: * Domine Deus domini mei Abraham,occurre,obſecro,mihi hodie, & fac miſericordiam cum domino meo Abraham.*Ecce ego ſto propè fontem aquę, & filiæ habitatorum huius ciuitatis egredientur ad hauriẽdam aquam.*Igitur puella,cui ego dixero:Inclina hydriam tuam vt bibam: & illa reſponderit,Bibe, quin & camelis tuis dabo potum : ipſa eſt,quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac : & per hoc intelligam, quod feceris miſericordiam cum domino meo Abraham.*Nec dum intra ſe verba compleuerat, & ecce Rebecca egrediebatur filia Bathuel, filij Melchæ vxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in ſcapula ſua:* Puella decora nimis,virgoque pulcherrima & incognita viro: deſcenderat autem ad fontem, & impleuerat hydriam, ac reuertebatur.* Occurritque ei ſeruus,& ait: Pauxillum aquæ mihi ad bibẽdum præbe de hydria tua.*Quæ reſpondit:Bibe domine mi:celeriterque depoſuit hydriam ſuper vlnam ſuam,& dedit ei potum*Cùmq; ille bibiſſet, adiecit : Quin & camelis tuis hauriam aquam,donec cũcti bibant.Effundensque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum,vt hauriret aquam:& hauſtam omnibus camelis dedit.*Ipſe autem cõtemplabatur eam tacitus, ſcire volens vtrùm proſperum iter ſuum feciſſet Dominus,an non.* Poſtquam autem biberunt cameli,protulit vir inaures aureas, appendentes ſiclos duos, & armillas totidem pondo ſiclorum decem.*Dixitq; ad eam.Cuius es filia?indica mihi: eſt in domo patris tui locus ad manendum?* Quæ reſpõdit:Filia ſum Bathuelis, filij Melchæ, quem peperit ipſi Nachor.*Et addidit,dicens:Palearum quoque & feni plurimum eſt apud nos, & locus ſpatioſus ad manendum.* Inclinauit ſe homo,& adorauit Dominum.* Dicens : Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non abſtulit miſericordiam & veritatem ſuã à domino meo, & recto itinere me perduxit in domum fratris domini mei.* Cucurrit itaq; puella, & nunciauit in domum matris ſuæ omnia quæ audierat,* Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban,qui feſtinans egreſſus eſt ad hominem, vbi erat fons.* Cumq; videt inaures & armillas in manibus ſororis ſuæ, & audiſſet cũcta verba referẽtis:Hæc locutus eſt mihi homo;venit ad virũ,qui ſtabat iuxta camelos,& pro-
31 pè fontẽ aquæ:* Dixitq; ad eum: Ingredere, benedicte Domini:cur foris ſtas?præparaui
32 domũ,& locum camelis tuis.*Et introduxit eum in hoſpitium;ac deſtrauit camelos,deditq; paleas & fœnum, & aquam ad lauandos pedes eius, & virorum qui venerant cũ
33 eo.Et appoſitus eſt in conſpectu eius panis. Qui ait : Non comedam, donec loquar ſer-
34 mones meos.Reſpondit ei:Loquere.At ille:
35 Seruus, inquit, Abraham ſum : * Et Dominus benedixit domino meo valdè, magnificatuſq; eſt: & dedit ei oues & boues, argentum & aurum,ſeruos & ancillas,camelos &
36 aſinos.*Et peperit Sara vxor domini mei filium domino meo in ſenectute ſua,deditq;
37 illi omnia quæ habuerat.* Et adiurauit me dominus meus,dicens : Non accipies vxorẽ filio meo de filiabus Chananeorum,in quo-
38 rum terra habito:*Sed ad domũ patris mei perges,& de cognatione mea accipies vxorẽ
39 filio meo:*Ego verò reſpondi domino meo:
40 Quid ſi noluerit venire mecũ mulier?* Dominus, ait,in cuius conſpectu ambulo,mittet Angelum ſuum tecum, & diriget viam tuam:accipieſq; vxorem filio meo de cogna-
41 tione mea,& de domo patris mei.*Innocẽs eris à maledictione mea, cũ veneris ad pro-
42 pinquos meos, & non dederint tibi.* Veni ergo hodie ad fontem aquæ,& dixi: Domine Deus domini mei Abraham, ſi direxiſti
43 viam meam,in qua nunc ambulo,*Ecce ſto iuxta fontem aquæ,& virgo, quę egredietur ad hauriendã aquam,audierit à me:Da mihi pauxillum aquæ ad bibẽdum ex hydria tua:
44 *Et dixerit mihi:Et tu bibe,& camelis tuis hauriam : ipſa eſt mulier quam præparauit
45 Dominus filio domini mei.*Dumq; hęc tacitus mecum voluerem, apparuit Rebecca veniens cum hydria, quam portabat in ſcapula: deſcenditq; ad fontem,& hauſit aquã.
46 Et aio ad eam: Da mihi paululum bibere,* Quæ feſtinans depoſuit hydriam de humero,& dixit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis tribuam potum.Bibi,& adaquauit camelos.
47 * Interrogauitq; eam,& dixi : Cuius es filia? Quę reſpondit:Filia Bathuelis ſum,filij Nachor,quem peperit ei Melcha.Suſpendi itaque maures ad ornandam faciem eius,& ar-
48 millas poſui in manibus eius. * Pronuſque adoraui Dominũ, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere,vt lumerem filiam fratris domi-
49 ni mei filio eius.* Quamobrẽ ſi facitis miſericordiã & veritatem cũ domino meo:indicate mihi,vt vadã ad dexterã,ſiue ad ſiniſtrã.*
50 Reſponderuntq; Laban & Bathuel: à Domino egreſſus eſt ſermo:nõ poſſumus extra placitũ eius quidquã aliud loqui tecũ.
51 * En Rebecca corã te eſt,tolle eam, & proficiſce-

ficiſcere,& ſit vxor filij domini tui,ſicut locutus eſt Dominus.*Quod cũ audiſſet puer 52
Abrahã, procidens adorauit in terram Dominum.*Prolatiſq;vaſis argẽteis,& aureis, 53
ac veſtibus, dedit ei Rebeccæ pro munere, fratribus quoq;eius & matri dona obtulit.
*Inito conuiuio,veſcentes pariter & bibẽ- 54
tes manſerunt ibi. Surgens autem manè,locutus eſt puer:Dimitte me,vt vadam ad dominum meum.* Reſponderũtq;fratres eius 55
& mater: Maneat puella ſaltem decem dies
apud nos, & poſtea proficiſcetur. * Nolite, 56
ait,me retinere,quia Dominus direxit viam
meam: dimitte me vt pergam ad dominum
meum.* Et dixerunt: Vocemus puellam,& 57
quæramus ipſius volũtatem.* Cùmq;voca- 58
ta veniſſet,ſciſcitati ſunt:Vis ire cum homine iſto? Quæ ait:Vadam.* Dimiſerunt ergo 59
eam,& nutricem illius,Deboram,ſeruumq; G
Abrahã,& comites eius.* Imprecantes pro 60
ſpera ſorori ſuę,atq;dicẽtes:Soror noſtra es,
creſcas in mille millia, & poſſideat ſemen
tuum portas inimicorum ſuorum. * Igitur 61
Rebecca & puellæ illius aſcẽſis camelis,ſecutæ ſunt virum: qui feſtinus reuertebatur
ad dominum ſuum.*Eo autem tempore de- 62
ambulabat Iſaac per viã, quæ ducit ad puteum, cuius nomen eſt Viuentis & vidẽtis:
habitabat enim in terra auſtrali: * Et egreſ- 63
Sup. 18. d. 10. ſus fuerat ad meditãdum in agro, inclinata
iam die:cùmq;eleuaſſet oculos,vidit camelos venientes procul.* Rebecca quoq;con- 64
ſpecto Iſaac,deſcendit de camelo,*Et ait ad 65
puerum:Quis eſt ille homo qui venit per agrum in occurſum nobis? Dixitq;ei:Ipſe eſt
dominus meus. At illa tollens citò pallium
ſuum,operuit ſe.*Seruus autem,cuncta quę 66
geſſerat, narrauit domino ſuo Iſaac. * Qui 67
introduxit eam in tabernaculum Sarę matris ſuæ, & accepit eam vxorem: & in tantùm dilexit eam, vt dolorem, qui ex morte
matris eius acciderat, temperaret.

CAP. XXV.

Abraham multis ex Cetura ſuſceptis filijs, quibus munera largitur, relicta Iſaaco hereditate, mortuus eſt: Iſmael quoque poſtquam duodecim genuit duces, moritur. Iſaac pro vxore ſua ſterili precatus, geminos genuit Eſau, & Iacob, quorum maior vendidit minori primogenita.

ABraham verò aliam duxit vxorem no- 1
1. Par. 1. d. 32. mine Ceturam:*Quę peperit ei Zãran, A
& Ieeſan,& Madan,& Madian,& Iesboc,& 2
Sue.*Ieeſan quoq;genuit Saba,& Dadan Fi. 3
lij Dadan fuerunt, Aſſurim, & Latuſim,& Loomim.* At verò ex Madian ortus eſt E- 4
pha,& Opher, & Henoch, & Abida,& Eldaa:omnes hi filij Ceturæ.*Deditq;Abrahã 5
cuncta,quæ poſſederat,Iſaac: * Filijs autem 6
concubinarũ largitus eſt munera,& ſeparauit eos ab Iſaac filio ſuo, dũ adhuc ipſe vi-
7 ueret,ad plagam orientalẽ.*Fuerunt autem
dies vitę Abrahæ,centũ ſeptuaginta quinq;
8 anni.* Et deficiens mortuus eſt in ſenectute
bona, prouectęq; ætatis, & plenus dierum:
9 congregatuſq;eſt ad populum ſuum.*Et ſepelierunt eum Iſaac & Iſmael filij ſui in ſpelunca duplici,quę ſita eſt in agro Ephron fi-
10 lij Seor Hethęi,ẽ regione Mambre. * Quem
B emerat à filijs Heth: ibi ſepultus eſt ipſe,&
11 Sara vxor eius.*Et poſt obitum illius benedixit Deus Iſaac filio eius, qui habitabat
iuxta puteum nomine Viuentis & videntis.
12 *Hę ſunt generationes Iſmael filij Abrahæ,
quẽ peperit ei Agar Ægyptia, famula Saræ:
13 *Et hęc nomina filiorũ eius in vocabulis & 1. Par. 1. b. 29.
generationibus ſuis. Primogenitus Iſmaelis
Nabaioth,deinde Cedar,& Adbeel,& Mab.
14 ſam,* Maſma quoque,& Duma,& Maſſa: *
15 Hadar,& Thema, & Iethur, & Naphis, &
16 Cedma.* Iſti ſunt filij Iſmaelis:& hæc nomina per caſtella & oppida eorum, duode-
17 cim principes tribuum ſuarum. * Et facti
ſunt anni vitę Iſmaelis centum triginta ſeptem, deficienſq; mortuus eſt, & appoſitus
18 ad populum ſuum.* Habitauit autẽ ab Hecuila vſq; Sur, quæ reſpicit Ægyptum introeuntibus Aſſyrios; coram cunctis fratribus
19 ſuis obijt.*Hę quoq;ſunt generationes Iſaac
20 filij Abraham:Abraham genuit Iſaac.*Qui
cùm quadraginta eſſet annorum,duxit vxorem Rebeccã filiam Bathuelis Syri de Me-
21 ſopotamia,ſororem Laban. * Deprecatuſq;
eſt Iſaac Dominum pro vxore ſua, eò quòd
eſſet ſterilis: qui exaudiuit eum,& dedit cõ-
22 ceptum Rebeccæ.* Sed collidebantur in vtero eius paruuli,quæ ait: Si ſic mihi futurũ
erat,quid neceſſe fuit concipere? Perrexitq;
23 Rebecca vt conſuleret Dominum *Qui re- * Rom. 9. c. 10.
ſpondens,ait. Duę gentes ſunt in vtero tuo,
& duo populi ex ventre tuo diuidentur, populuſque populum ſuperabit,& maior ſer-
24 uiet minori.*Iam tempus pariendi aduenerat, & ecce gemini in vtero eius reperti ſũt.
25 * Qui prior egreſſus eſt, rufus erat, & totus *Oſee 12. a. 3. Mat. 1. a. 2.
in morem pellis hiſpidis:vocatumq;eſt nomen eius Eſau. Protinus alter egrediens,plãtam fratris tenebat manu:& idcircò appel-
26 lauit eum Iacob. * Sexagenarius erat Iſaac,
27 quando nati ſunt ei paruuli.*Quibus adultis,factus eſt Eſau vir gnarus venãdi,& homo agricola:Iacob autem vir ſimplex habi-
28 tabat in tabernaculis.*Iſaac amabat Eſau,
eò quòd de venationibus illius veſceretur:
29 & Rebecca diligebat Iacob. * Coxit autem * Heb. 12. c. 16. Abd. 1. a.
Iacob pulmentum: ad quem cùm veniſſet
30 Eſau de agro laſſus,*Ait:Da mihi de coctione hac ruſa,quia oppido laſſus ſum. Quam
ob cauſam vocatum eſt nomen eius Edom.
31 *Cui dixit Iacob: Vende mihi primogenita

tua. * Ille respondit: En morior, quid mihi 32
proderunt primogenita? * Ait Iacob: Iura 33
ergo mihi. Iurauit ei Esau, & vendidit pri-
mogenita. * Et sic accepto pane & lentis 33
edulio, comedit, & bibit, & abijt parui pen-
dens quòd primogenita vendidisset.

CAP. XXVI.

Isaac ob famem in Gerari peregrinatus post acceptam Terræ promissionem & seminis benedictionem reprehenditur ab Abimelech, quod Rebeccam dixerit suam esse sororem: & pastoribus ipsorum pro puteis iurgantibus, Abimelech cum Isaac fœdus percussit, Esau vxores accipit.

ORta autem fame super terram, post eā 1
sterilitatem, quæ acciderat in diebus A
Abraham, abijt Isaac ad Abimelech regem
Palæstinorum in Gerara. * Apparuitq; ei Do- 2
minus, & ait: Ne descēdas in Ægyptum, sed
quiesce in terra, quam dixero tibi. * Et pere- 3
grinare in ea, eroq; tecum, & benedicam ti-
bi: tibi enim & semini tuo dabo vniuersas
regiones has, complens iuramentum, quod
spopondi Abraham patri tuo. * Et multipli- 4
cabo semen tuum sicut stellas cœli: daboq;
posteris tuis vniuersas regiones has: & BE-
NEDICENTVR in semine tuo omnes gen-
tes terræ, * Eò quòd obedierit Abraham vo- 5
ci meæ, & custodierit præcepta & mandata
mea, & cęremonias legesq; seruauerit. * Mā- 6
sit itaq; Isaac in Geraris. * Qui cùm interro- 7
garetur à viris loci illius super vxore sua, re-
spondit. Soror mea est: timuerat enim confi-
teri, quòd sibi esset sociata coniugio, reputās
ne fortè interficerent eū propter illius pul-
chritudinem. * Cùmque pertransissent dies 8
plurimi, & ibidem moraretur, prospiciens
Abimelech rex Palæstinorum per fenestrā,
vidit eum iocātem cum Rebecca vxore sua.
* Et accersito eo, ait: Perspicuum est quòd v- 9
xor tua sit: cur mentitus es eam sororem tuā
esse? Respondit: Timui ne morerer propter
eam. * Dixitq; Abimelech: Quare imposui- 10
sti nobis? potuit coire quispiam de populo
cum vxore tua, & induxeras super nos grā-
de peccatum. Præcepitq; omni populo, di-
cens: * Qui tetigerit hominis huius vxorem, 11
morte morietur. * Seuit autem Isaac in terra 12
illa, & inuenit in ipso anno centuplum: Be-
nedixitq; ei Dominus. * Et locupletatus est 13
homo, & ibat proficiens atque succrescens,
donec magnus vehementer effectus est, * 14
Habuit quoq; possessiones ouium & armen-
torum, & familiæ plurimum. Ob hoc inui-
dentes ei Palæstini, * Omnes puteos, quos 15
foderant serui patris illius Abraham, il- D
lo tempore obstruxerunt, implentes hu-
mo: * In tantum, vt ipse Abimelech diceret 16
ad Isaac: Recede à nobis, quoniam potētior
nobis factus es valdè. * Et ille discedens, vt 17
veniret ad torrentē Gerarę, habitaretq; ibi.
18 * Rursum fodit alios puteos, quos foderant
serui patris sui Abraham, & quos, illo mor-
tuo, olim obstruxerant Philisthijm: appel-
lauitq; eos eisdem nominibus, quibus ante
19 pater vocauerat. * Foderuntq; in Torrente,
20 & repererunt aquā viuam. * Sed & ibi iur-
gium fuit pastorum Gerarę aduersus pasto-
res Isaac, dicentium: Nostra est aqua: quam
ob rem nomen putei, ex eo quod acciderat,
21 vocauit Calumniam. * Foderunt autem &
E alium: & pro illo quoq; rixati sunt, appella-
22 uitq; eum, Inimicitias. * Profectus inde fo-
dit alium puteum, pro quo non contende-
runt: itaq; vocauit nomen eius, Latitudo, di-
cens: Nunc dilatauit nos Dominus, & fecit
23 crescere super terram. * Ascendit autē Isaac
24 ex illo loca in Bersabee. * Vbi apparuit ei
Dominus in ipsa nocte, dicens; Ego sū Deus
Abraham patris tui, noli timere, quia ego te-
cum sum: benedicam tibi, & multiplicabo
semen tuum propter seruum meum Abra-
25 ham. * Itaq; ędificauit ibi altare: & inuocato
F nomine Domini, extendit tabernaculū: præ-
26 cepitq; seruis suis, vt foderent puteum. * Ad
quem locum cum venissent de Geraris, A-
bimelech, & Ochozath amicus illius, &
27 Phicol dux militum, * Locutus est eis Isaac:
Quid venistis ad me, hominem quem odi-
28 stis, & expulistis à vobis? * Qui respondē-
runt: Vidimus tecum esse Dominum, & id-
circò nos diximus: Sit iuramentū inter nos,
29 & ineamus fœdus, * Vt non facias nobis
quidquā mali, sicut & nos nihil tuorum at-
tigimus, nec fecimus quod te læderet: sed
cum pace dimisimus auctum benedictione
30 Domini. * Fecit ergo eis conuiuium, & post
31 cibum & potum. * Surgentes manè, iurauē-
G runt sibi mutuò: dimisitque eos Isaac pacifi-
32 cè in locum suum. * Ecce autem venerunt
in ipso die serui Isaac, annuntiātes ei de pu-
teo, quem foderant, atq; dicētes: Inuenimus
33 aquam. * Vnde appellauit eum, Abundan-
tiam: & nomen vrbi impositum est Bersa-
34 bee, vsque in præsentem diem. * Esau verò
quadragenarius duxit vxores duas, Iudith
filiam Beeri Hethæi, & Basemath filiam E-
35 lon eiusdem loci: * Quę ambæ offenderant * Inf. 27. 1. 46.
animum Isaac & Rebeccæ.

CAP. XXVII.

Iacob matris consilio benedictionem loco Esau accepit; ad cuius odium fugiendum monetur à matre, vt in Haran ad Laban concedat.

1 SEnuit autem Isaac, & caligauerunt oculi
eius, & videre non poterat: vocavitq; Is-
sau filū suum maiorem, & dixit ei: Fili mi?
2 Qui respondit: Adsum. * Cui pater: Vides, in-
quit, quod senuerim, & ignorē diem mortis
3 meę. * Sume arma tua, pharetrā, & arcum, &
egredere foras: cùmq; venatu aliquid appre-
hen-

henderis,*Fac mihi inde pulmẽtũ ſicut vel. 4
le me noſti,& affer vt comedã,& benedicat
tibi anima mea, antequã moriar. * Quod cũ 5
audiſſet Rebecca, & ille abijſſet in agrũ, vt
iuſſionẽ patris impleret, *Dixit filio ſuo Ia- 6
cob:Audiui patrem tuũ loquentem cum E-
ſau fratre tuo,& dicentem ei:*Affer mihi de 7
venatione tua, & fac cibos vt comedam, & 8
benedicã tibi coram Domino,antequã mo-
riar.* Nunc ergo,fili mi, acquieſce conſilijs 8
meis:* Et pergens ad gregẽ,affer mihi duos 9
hædos optimos, vt faciam ex eis eſcas patri
tuo,quibus libenter veſcitur.* Quas cũ in- 10
tuleris, & comederit, benedicat tibi, priuſ-
quã moriatur.*Cui ille reſpõdit:Noſti quod 11
Eſau frater meus homo piloſus ſit,& ego le-
nis:* Si attrectauerit me pater meus,& ſen- 12
ſerit, timeo ne putet me ſibi voluiſſe illude-
re,& inducã ſuper me maledictionẽ pro be-
nedictione.*Ad quẽ mater:In me ſit,ait,iſta 13
maledictio,fili mi: tãtùm audi vocem meã,
& pergens affer quæ dixi.* Abijt,& attulit, 14
deditq; matri. Parauit illa cibos, ſicut velle
nouerat patrẽ illius:*Et veſtibus Eſau valdè 15
bonis, quas apud ſe habebat domi, induit
eum.*Pellicula ſq;hædorum circũdedit ma. 16
nibus,& colli nuda protexit. * Deditq;pul- 17
mentum,& panes,quos coxerat,tradidit. * 18
Quibus illatis,dixit:Pater mi: At ille reſpõ- C
dit: Audio. Quis es tu fili mi?* Dixitq; Ia- 19
cob: Ego ſum primogenitus tuus Eſau: feci
ſicut præcepiſti mihi: ſurge,ſede,& comede
de venatione mea,vt benedicat mihi anima
tua.*Rurſumq;Iſaac ad filium ſuum: Quo- 20
modo,inquit,tam citò inuenire potuiſti,fili
mi?Qui reſpondit:Voluntas Dei fuit,vt citò
occurreret mihi quod volebam.* Dixitque 21
Iſaac:Accede huc,vt tangã te fili mi,& pro-
bẽ,vtrùm tu ſis filius meus Eſau, an non. * 22
Acceſſit ille ad patrem, & palpato eo dixit
Iſaac: Vox quidẽ,vox Iacob eſt: ſed manus,
manus ſunt Eſau.*Et non cognouit eũ,quia 23
piloſæ manus ſimilitudinẽ maioris expreſ-
ſerant,Benedicens ergo illi.*Ait:Tu es filius 24
meus Eſau? Reſpõdit,Ego ſum.*At ille: Af- D
fer mihi,inquit,cibos de venatione tua, fili 25
mi,vt benedicat tibi anima mea. Quos cùm
oblatos comediſſet,obtulit ei etiam vinum,
quo hauſto* Dixit ad eum: Accede ad me, 26
& da mihi oſculũ fili mi.*Acceſſit,& oſcu- 27
latus eſt eum.Statimq;vt ſenſit veſtimento-
rũ illius fragrantiam,benedicens illi,ait.Ec-
ce odor filij mei ſicut odor agri pleni, cui
benedixit Dominus.*Det tibi Deus de rore 28
cœli,& de pinguedine terræ,abundantiã fru- E
menti & vini.* Et ſeruiant tibi populi,& a- 29
dorent te tribus: eſto dominus fratrũ tuorũ,
& incuruentur ante te filij matris tuæ: qui
maledixerit tibi, ſit ille maledictus, & qui
benedixerit tibi,benedictionibus repleatur.

30 *Vix Iſaac ſermonem impleuerat: & egreſ-
31 ſo Iacob foras,venit Eſau,*Coctoſq;de ve-
natione cibos intulit patri,dicens:Surge pa-
ter mi, & comede de venatione filij tui: vt
32 benedicat mihi anima tua.*Dixitq;illi Iſaac:
Quis enim es tu? Qui reſpõdit: Ego sũ filius
33 tuus primogenitus Eſau.*Expauit Iſaac ſtu-
pore vehementi:& vltra quam credi poteſt,
admiratus, ait: Quis igitur ille eſt,qui dudũ
captam venationem attulit mihi,& comedi
ex omnibus priuſquã tu venires? benedixi-
34 que ei,& erit benedictus.*Auditis Eſau ſer-
monibus patris,irrugijt clamore magno: &
conſternatus,ait:Benedic etiam & mihi,pa-
35 ter mi,*Qui ait.Venit germanus tuus frau.
F dulenter, & accepit benedictionẽ tuã. * At
36 ille ſubiunxit: Iuſtè vocatũ eſt nomen eius * Sup.25.d.
Iacob:ſupplantauit enim me en altera vice: 31.
primogenita mea ante tulit,& nunc ſecũdò
ſurripuit benedictionem meã. Rurſumq;ad
patrem: Nunquid nõ reſeruaſti, ait,& mihi
37 benedictionem?*Reſpondit Iſaac: Dominũ
tuum illum conſtitui, & omnes fratres eius
ſeruituti illius ſubiugaui: frumento & vino
ſtabiliui eum, & tibi poſt hæc, fili mi, vltra
38 quid faciã?Cui Eſau:Num vnam,inquit,tã-
tum benedictionẽ habes,pater? mihi quoq;
obſecro vt benedicas.Cùmq;eiulatu magno
39 fleret,* Motus Iſaac,dixit ad eũ: In pingue- Hebr.11. d.
40 dine terræ,& in rore cœli deſuper * Erit be- 17.
nedictio tua. Viues in gladio, & fratri tuo
ſeruies: tempuſq;veniet,cũ excutias & ſol-
41 uas iugum eius de ceruicibus tuis.*Oderat
ergo ſemper Eſau Iacob pro benedictione,
qua benedixerat ei pater: dixitque in corde
ſuo. Venient dies luctus patris mei,& occi-
42 dã Iacob fratrem meũ.*Nunciata ſunt hæc Abd.1.c.10*
Rebeccæ:quæ mittens & vocans Iacob filiũ
ſuũ,dixit ad eum: Ecce Eſau frater tuus mi-
43 natur,vt occidat te.*Nunc ergo,fili mi,audi
vocem meam,& conſurgens fuge ad Laban
44 fratrem meum in Haran:*Habitabiſq;cum
eo dies paucos, donec requieſcat furor fra-
45 tris tui, * Et ceſſet indignatio eius, obliui-
ſcaturque eorum quæ feciſti in eum: poſtea
mittam,& adducam te inde huc: cur vtroq;
46 orbabor filio in vno die? *Dixitque Rebec- * Sup.26.g.
ca ad Iſaac: Tædet me vitæ meæ propter fi- 35.
lias Heth: ſi acceperit Iacob vxorem de ſtir-
pe huius terræ, nolo viuere.

CAP. XXVIII.

*Iacob accepta à patre benedictione in Meſopo-
tamiam tranſiens, videt in ſomnis ſcalam,
cui innitebatur Dominus,& accepta de ter-
ra ac ſeminis multiplicatione promiſſione,
experrectus votum Deo vouet.*

1 VOcauit itaq; Iſaac Iacob, & benedixit
A eum,præcepitq;ei dicens:Noli accipe-
2 re coniugem de genere Chanaan:*Sed vade,
& proficiſcere in Meſopotamiam Syriæ, ad-

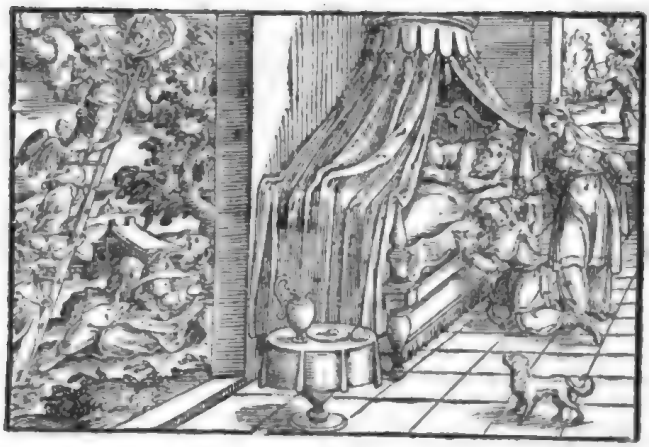

domũ Bathuel patris matris tuæ, & accipe tibi inde vxorẽ de filiabus Laban auunculi tui.*Deus autem omnipotens benedicat tibi,& creſcere te faciat,atque multiplicet:vt ſis in turbas populorũ. *Et det tibi benedictiones Abrahæ, & ſemini tuo poſt te: vt poſſideas terram peregrinationis tuæ:quam pollicitus eſt auo tuo.* Cùmq; dimiſiſſet eũ Iſaac,profectus venit in Meſopotamiam Syriæ ad Laban filiũ Bathuel Syri,fratrem Rebeccæ matris ſuæ.* Videns autẽ Eſau,quòd benedixiſſet pater ſuus Iacob, & miſiſſet eũ in Meſopotamiam Syriæ, vt inde vxorẽ duceret, & quòd poſt benedictionẽ præcepiſſet ei dicens:Non accipies vxorẽ de filiabus Chanaan.*Quòdq; obediens Iacob parentibus ſuis iſſet in Syriã: *Probans quoq; quòd non libenter aſpiceret filias Chanaan pater ſuus:*Iuit ad Iſmaelẽ,& duxit vxorẽ,abſq; ijs quas prius habebat,Maheleth filiã Iſmael filij Abraham ſororem Nabaioth. *Igitur egreſſus Iacob de Berſabee,pergebat Haran. *Cùmq; veniſſet ad quendam locũ,& vellet in eo requieſcere poſt ſolis occubitum, tulit de lapidibus qui iacebant, & ſupponẽs capiti ſuo,dormiuit in eodem loco.*Viditq; in ſomnis ſcalã ſtantem ſuper terram,& cacumen illius tangens cœlũ: angelos quoq; Dei aſcendentes & deſcendentes per eã,*Et Dominũ innixum ſcalę dicentem ſibi*Ego ſum Dominus Deus Abraham patris tui,& Deus Iſaac: Terrã,in qua dormis,tibi dabo & ſemini tuo.*Eritq; ſemen tuũ quaſi puluis terræ: dilataberis ad Occidentẽ,& Orientẽ, & Septentrionẽ,& Meridiem:BENEDICENTVR IN TE & in ſemine tuo cunctę tribus terrę.*Et ero cuſtos tuus quocunq; perrexeris, & reducam te in terrã hanc: nec dimittam, niſi compleuero vniuerſa quæ dixi. * Cùmq; euigilaſſet Iacob de ſomno,ait:Verè Dominus eſt in loco iſto,& ego neſciebam. * Pauenſq; Quam terribilis eſt,inquit,locus iſte,non eſt hic aliud niſi domus Dei,& porta cęli. * Surgens ergo Iacob manè, tulit lapidem quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum, fundens oleũ deſuper. * Appellauitq; nomen vrbis Bethel, quæ prius Luza vocabatur.*Vouit etiam votũ,dicens: Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum,* Reuerſuſq; fuero proſperè ad domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum,*Et lapis iſte,quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei: cunctorumque quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.

* Oſee 12. d

* Deut. 12. c. 20. & 19. c. 24.

* Sup. 26. 2. 4. Iaſ. 54. 13.

CAP. XXIX.

Iacob à Laban ſuſceptus, ſeptem annis illis pacto inito pro Rachel filia ſeruiuit; cui cum ſuppoſita eſſet Lia, ſeptem alios annos pro eadem implere coactus eſt: Rachele autem ſterili, Lia quatuor peperit filios.

1 A PRofectus ergo Iacob venit in terram Orientalem.*Et vidit puteum in agro,tres
2 quoq; greges ouium accubantes iuxta eum: nam ex illo adaquabantur pecora,& os eius
3 grandi lapide claudebatur. *Moriſque erat, vt cunctis ouibus congregatis deuoluerent lapidem, & refectis gregibus rurſum ſuper
4 os putei ponerent.*Dixitq; ad paſtores:Fratres,vnde eſtis?Qui reſponderũt:De Haran.
5 * Quos interrogans, Nunquid, ait, noſtis Laban filium Nachor? Dixerunt: Nouimus.
6 *Sanuſne eſt? inquit.Valet,inquiunt: & ecce
7 Rachel filia eius venit cum grege ſuo. * Dixitq; Iacob: Adhuc multum diei ſupereſt, nec eſt tempus vt reducantur ad cauſas greges: date ante potũ ouibus,& ſic eas ad paſtum reducite.*Qui reſponderunt:Non poſſumus, donec omnia pecora congregentur, & amoueamus lapidẽ de ore putei, vt adaquemus greges.*Adhuc loquebantur,& ecce Ra-

te Rachel veniebat cũ ouibus patris sui: nã gregem ipsa pascebat.* Quam cùm vidisset Iacob,& sciret consobrina suam,ouesq;Laban auunculi sui: amouit lapidem, quo puteus claudebatur.*Et adaquato grege,oscu- 11
latus est eã:& eleuata voce fleuit,* Et indi- 12
cauit ei, quòd frater esset patris sui, & filius Rebeccæ:at illa festinãs nuntiauit patri suo.
* Qui cum audisset venisse Iacob filium so- 13
roris suæ, occurrit obuiam ei: complexusq; eum,& in oscula ruẽs,duxit in domum suã. Auditis autem causis itineris,* Respondit: 14
Os meum es,& caro mea. Et postquam impleti sunt dies mensis vnius,*Dixit ei:Num 15
quia frater meus es, gratis seruies mihi? dic quid mercedis accipias. * Habebat verò 16
duas filias,nomen maioris Lia: minor verò appellabatur Rachel.*Sed Lia lippis erat o- 17
culis: Rachel decora facie, & venusto aspectu.*Quam diligens Iacob,ait:Seruiam tibi 18
pro Rachel filia tua minore:septem annis:* Respondit Laban:Melius est,vt tibi eã dem, C quàm alteri viro,mane apud me. * Seruiuit 19
ergo Iacob pro Rachel septem annis: & vi- 20
debantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.*Dixitq;ad Laban:Da mihi vxorem 21
meã:quia iam tempus impletũ est,vt ingrediar ad illã.*Qui vocatis multis amicorum 22
turbis ad conuiuiũ,fecit nuptias.*Et vespere Liam filiã suam introduxit ad eũ. *Dans 24
ancillam filiæ,Zelpham nomine. Ad quam cùm ex more Iacob fuisset ingressus, facto manè vidit Liam:*Et dixit ad socerũ suum: 25
Quid est quod facere voluisti? nõne pro Rachel seruiui tibi? quare imposuisti mihi? * 26
Respondit Laban: Nõ est in loco nostro cõsuetudinis, vt minores ante tradamus ad nuptias.*Imple hebdomadã dierũ huius co- 27
pulę:& hanc quoq;dabo tibi pro opere,quo D seruiturus es mihi septem annis alijs. * Ac- 28
quieuit placito:& hebdomada trãsacta,Rachel duxit vxorem:*Cui pater seruam Balã 29
tradiderat.*Tandemq;potitus optatis nup. 30
tijs, amorem sequentis priori prætulit, seruiens apud eum septem annis alijs.*Videns 31
autẽ Dominus, quòd despiceret Liam,aperuit vuluam eius,sorore sterili permanẽte.* 32
Quæ conceptũ genuit filium, vocauitq;nomen eius Ruben,dicens:vidit Dominus humilitatem meam, nũc amabit me vir meus.
*Rursumq;cõcepit & peperit filium,& ait: 33
Quoniam audiuit me Dominus haberi cõ- E
temptui,dedit etiam istum mihi, vocauitq; nomen eius Simeon. * Concepitq;tertiò,& 34
genuit alium filium:dixitq;Nunc quoq;copulabitur mihi maritus meus, eò quòd peperierim ei tres filios, & idcircò appellauit nomen eius,Leui.*Quartò concepit,& pe- 35
*Mat.1. 2. perit filium,& ait:Modò confitebor Dño:& ob hoc vocauit eũ, Iudã: cessauitq; parere.

CAP. XXX.

Rachel sterilis & Lia parere cessans ancillas suas marito tradunt, ex quibus singulę binos suscipiunt filios: præter quos Lia duos alios & filiam parit; Rachel verò Ioseph: quibus natis, Laban de mercede pacisciture cum Iacob, qui hoc modo plurimum ditatus est.

1 CErnẽs autẽ Rachel quòd infęcunda es-
A set,inuidit sorori suę,& ait marito suo:
2 Da mihi liberos,alioquin moriar. * Cui iratus respondit Iacob:Num pro Deo ego sum,
3 qui priuauit te fructu ventris tui? At illa: Habeo,inquit,famulã Balam: ingredere ad illam,vt pariat super genua mea,& habeam
4 ex illa filios. Deditq;illi Balã in coniugium:
5 quę,*Ingresso ad se viro,concepit,& peperit
6 filiũ.*Dixitq;Rachel:Iudicauit mihi Dominus,& exaudiuit vocẽ meam,dans mihi filium,& idcircò appellauit nomẽ eius, Dan.
7 * Rursũq; Balam concipiens peperit alterũ.
8 *Pro quo ait Rachel Cõparauit me Deus cũ
9 sorore mea,& inualui,vocauitq;eum Neph-
B thali. *Sẽtiens Lia quòd parere desijsset,Zel-
10 pham ancillam suam marito tradidit.*Qua
11 post conceptum edente filium,*Dixit:Feli-
12 citer; & idcircò vocauit nomen eius,Gad.*
13 Peperit quoq;Zelpha alterum.*Dixitq;Lia: Hoc pro beatitudine mea:Beatã quippè me dicent mulieres: propterea appellauit eum,
14 Aser.*Egressus autẽ Ruben tempore messis triticeę in agrum,reperit mandragoras:quas matri Liæ detulit. Dixitq; Rachel: Da mihi
15 partẽ de mandragoris filij tui.*Illa respon-
C dit:Parumne tibi videtur,quòd prępueris maritũ mihi,nisi etiã mandragoras filij mei tuleris?Ait Rachel:Dormiat tecũ hac nocte
16 pro mãdragoris filij tui:*Redeuntiq;ad vesperã Iacob de agro, egressa est in occursum eius Lia,& ad me,inquit,intrabis:qu a mercede conduxit te pro mandragoris filij mei.
17 Dormiuitq; cũ ea nocte illa. *Et exaudiuit Deus preces eius: concepitq;& peperit filiũ
18 quintũ. * Et ait: Dedit Deus mercedẽ mihi, quia dedi ancillã meam viro meo, appella-
19 uitq;nomen eius,Issachar.*Rursũ Lia cõci-
20 piẽs,peperit sextũ filiũ,*Et ait:Dotauit me Deus dote bona:etiam hac vice mecum erit maritus meus, eò quòd genuerim ei sex filios:& idcircò appellauit nomẽ eius,Zabu-
21 lon. *Post quẽ peperit filiã nomine Dinam.
D *Recordatus quoq;Dñs Rachelis,exaudiuit
22 eam,& aperuit vulvã eius. *Quæ concepit
23 & peperit filiũ,dicẽs:Abstulit Deus oppro-
24 briũ meũ. * Et vocauit nomen eius,Ioseph,
25 dicens: Addat mihi Dominus filiũ alterũ. *
Nato autem Ioseph,dixit Iacob socero suo: Dimitte me vt reuertar in patriã, & ad ter-
26 rã meam.*Da mihi vxores,& liberos meos, pro quibus seruiui tibi,vt abeã: tu verò no-
27 sti seruitutẽ,qua seruiui tibi.*Ait illi Laban:

Inue-

Inueniam gratiã in conſpectu tuo: experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te.* Conſtitue mercedẽ tuam, quam dem tibi.* At ille reſpõdit: Tu nosti quomodo ſeruierim tibi, & quãta in manibus meis fuerit poſſeſſio tua.* Modicũ habuiſti, antequã venirem ad te, & nunc diues effectus es: benedixitq; tibi Dominus ad introitũ meũ. Iuſtũ eſt igitur vt aliquãdo prouideam etiã domui meæ.* Dixitq; Laban: Quid tibi dabo? At ille ait: Nihil volo: ſed ſi feceris quod poſtulo, iterũ paſcã, & cuſtodiã pecora tua. *Gyra omnes greges tuos, & ſepara cunctas oues varias & ſparſo vellere: & quodcunq; furuum, & maculosum, variumq; fuerit, tã in ouibus, quàm in capris, erit merces mea. *Reſpondebitq; mihi cras iuſtitia mea, quãdo placiti tempus aduenerit corã te: & omnia, quę nõ fuerint varia, & maculoſa, & furua, tam in ouibus, quã in capris, furti me arguent.* Dixitq; Laban Gratum habeo quod petis. * Et ſeparauit in die illa, capras, & oues, & hircos, & arietes, varios atq; maculoſos: cunctũ autem gregẽ vnicolorem, id eſt, albi & nigri velleris, tradidit in manu filiorũ ſuorum.* Et poſuit ſpatium itineris triũ dierum inter ſe & generũ, qui paſcebat reliquos greges eius. * Tollens ergo Iacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas; detractiſq; corticibus, in his quæ ſpoliata fuerãt, candor apparuit, illa verò quæ integra fuerant, viridia permanſerunt: atq; in hunc modum color effectus eſt varius.* Poſuitq; eas in canalibus, vbi effundebatur aqua, vt cùm veniſſent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aſpectu earũ conciperent.* Factumq; eſt, vt in ipſo calore coitus, oues intuerentur virgas, & parerent maculoſa, & varia, & diuerſo colore reſperſa. * Diuiſitq; gregem Iacob, & poſuit virgas in canalibus ante oculos arietum: erant autem alba & nigra quæq; Laban: cętera verò, Iacob, ſeparatis inter ſe gregibus. * Igitur quando primo tẽpore aſcendebantur oues, ponebat Iacob virgas in canalibus aquarum ante oculos arietum & ouium, vt in earum contemplatione conciperent:* Quando verò ſerotina admiſſura erat, & conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque ſunt ea quę erant ſerotina, Laban: & quæ primi temporis, Iacob.* Ditatuſq; eſt homo vltrà modum, & habuit greges multos, ancillas & ſeruos, camelos, & aſinos.

CAP. XXXI.

Iacob, iubente Domino, ad patrem cum omnibus ſuis tacitus reuertitur quem Laban inſequitur: Rachel autem patris idolis ablatis, ipſum quærentem aſtu decipit: tandemque poſt varias querelas & iurgia, & Iacob & Labã inito fœdere ad propria quiſque diſcedit.

POſtquam autem audiuit verba filiorum Laban dicentium: Tulit Iacob omnia quæ fuerunt patris noſtri, & de illius facultate ditatus, factus eſt inclytus:* Animaduertit quoq; faciem Laban, quòd nõ eſſet erga ſe ſicut heri & nudiuſtertius.* Maximè dicente ſibi Domino: Reuertere in terrã patrum tuorum, & ad generationem tuam, eroq; tecum.* Miſit, & vocauit Rachel, & Liam in agrum, vbi paſcebat greges. Dixitq; eis: Video faciem patris veſtri, quòd non ſit erga me ſicut heri & nudiuſtertius: Deus autem patris mei fuit mecum.* Et ipſę noſtis quòd totis viribus meis ſeruierim patri veſtro.* Sed & pater veſter circumuenit me, & mutauit mercedem meã decem vicibus: & tamen non dimiſit eum Deus, vt noceret mihi.* Si quãdo dixit: Varię erunt mercedes tuæ: pariebãt omnes oues varios fœtus: quãdo verò è contrario ait: Alba quęq; accipies pro mercede: omnes greges alba pepererũt.

* Tu-

* Tulitq; Deus substãtiã patris vestri, & dedit mihi, * Postquam enim concepeus ouiũ tempus aduenerat, leuaui oculos meos, & vidi in sõnis ascendentes mares super fẽminas, varios & maculosos, & diuersorũ colorum. * Dixitq; angelus Dei ad me in somnis: Iacob? Et ego respõdi: Adsum. * Qui ait: Leua oculos tuos, & vide vniuersos masculos ascendentes super fẽminas, varios, maculosos, atq; respersos. Vidi enim omnia quę fecit tibi Laban. * Ego sum Deus Bethel, vbi vnxisti lapidem, & votũ vouisti mihi. Nunc ergo surge, & egredere de terra hac, reuertens in terra natiuitatis tuę. * Responderuntque Rachel & Lia: Nunquid habemus residui quidquã in facultatibus & hæreditate domus patris nostri? * Nonne quasi alienas reputauit nos, & vendidit, comeditq; pretium nostrũ? * Sed Deus tulit oues patris nostri, & eas tradidit nobis, ac filijs nostris: vnde omnia quæ præcepit tibi Deus, fac. * Surrexit itaq; Iacob, & impositis liberis ac coniugibus suis super camelos, abijt. * Tulitq; omnem substãtiã suã, & greges, & quidquid in Mesopotamia acquisierat, pergens ad Isaac patrem suum in terram Chanaan, * Eo tempore ierat Laban ad condendas oues, & Rachel furata est idola patris sui. * Noluitq; Iacob cõfiteri socero suo quòd fugeret. * Cùmq; abijsset tam ipse, quàm omnia quæ iuris sui erant, & omne transmisso pergeret contra montẽ Galaad. * Nuntiatũ est Laban die tertio, quod fugeret Iacob. * Qui, assumptis fratribus suis, persecutus est eum diebus septem: & comprehendit eũ in monte Galaad. * Viditq; in somnis dicentem sibi Dominum. Caue ne quidquã asperè loquaris contra Iacob. * Iamq; Iacob extenderat in monte tabernaculũ: cumq; ille consecutus fuisset eum cũ fratribus suis, in eodẽ monte Galaad fixit tentorium. * Et dixit ad Iacob: Quare ita egisti: vt clam me abigeres filias meas quasi captiuas gladio? * Cur ignorãte me fugere voluisti, nec indicare mihi, vt prosequerer te cũ gaudio, & cãticis, & tympanis, & citharis? * Nõ es passus vt osculari filios meos & filias: stulte operatus es: & nunc quidẽ, * Valet manus mea reddere tibi malũ: sed Deus patris tui heri dixit mihi: Caue ne loquaris contra Iacob quidquã durius. * Esto, ad tuos ire cupiebas, & desiderio erat tibi domus patris tui: cur furatus es deos meos? * Respondit Iacob: Quod inscio te profectus sum, timui ne violẽter auferres filias tuas. * Quòd autẽ furti me arguis: apud quẽcunq; inueneris deos tuos, necetur corã fratribus nostris: scrutare, quidquid tuorũ apud me inueneris, aufer: hęc dicẽs, ignorabat quod Rachel furata esset idola. * Ingressus itaq; Labã tabernaculũ Iacob & Lię, & vtriusq; famulę, nõ inuenit. Cùmq; intrasset tentoriũ Rachelis, * Illa festinãs abscondit idola subter stramẽta cameli, & sedit desuper: scrutantiq; omne tentorium, & nihil inueniẽti, * Ait: Ne iratscatur dominus meus quod corã te assurgere nequeo: quia iuxta consuetudinẽ fẽminarum nunc accidit mihi: sic delusa solicitudo quęrẽtis est. * Tumẽsq; Iacob, cum iurgio ait: Quã ob culpã meam, & ob quod peccatum meũ sic exarsisti post me. * Et scrutatus es omnẽ supellectilem meã? Quid inuenisti de cũcta substantia domus tuæ: pone hic corã fratribus meis, & fratribus tuis, & iudicent inter me & te. * Idcircò viginti annis fui tecum: oues tuæ & capræ steriles nõ fuerunt, arietes gregis tui non comedi: * Nec captũ à bestia ostendi tibi, ego damnũ omne reddebã: quidquid furtim peribat, à me exigebas: * Die noctuq; æstu vrebar, & gelu, fugiebatq; somnus ab oculis meis. * Sicq; per viginti annos in domo tua seruiui tibi, quatuordecim pro filiabus, & sex pro gregibus tuis; immutasti quoq; mercedem meam decem vicibus. * Nisi Deus patris mei Abraham, & timor Isaac, adfuisset mihi, forsitan modò nudũ me dimisisses: afflictionem meã & laborem manuũ mearũ respexit Deus, & arguit te heri. Respõdit ei Laban: Filię meę & filij & greges tui, & omnia quæ cernis, mea sunt: quid possũ facere filij & nepotibus meis? * Veni ergo, & ineamus fœdus: vt sit in testimoniũ inter me & te. * Tulit itaq; Iacob lapidem, & erexit illum in titulum. * Dixitq; fratribus suis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntq; super eum: * Quem vocauit Laban Tumulum testis: & Iacob, Aceruũ testimonij, vterq; iuxta proprietatem linguæ suæ. * Dixitq; Laban: Tumulus iste erit testis inter me & te hodie, & idcircò appellatum est nomen eius Galaad, id est, Tumulus testis. * Intueatur & iudicet Dominus inter nos, quando recesserimus à nobis. * Si afflixeris filias meas, & si introduxeris alias vxores super eas: nullus sermonis nostri testis est absq; Deo, qui præsens respicit. * Dixitq; rursus ad Iacob: Ecce tumulus hic, & lapis quem erexi inter me & te. * Testis erit: tumulus, inquam, iste & lapis sint in testimonium, si aut ego transiero illũ pergens ad te, aut tu preterieris, malũ mihi cogitans. * Deus Abraham, & Deus Nachor, iudicet inter nos, Deus patris eorum. Iurauit ergo Iacob per timorem patris sui Isaac: Immolatisq; victimis in mõte, vocauit fratres suos, vt ederent panem. Qui cùm comedissent, manserunt ibi. * Laban verò de nocte consurgens, osculatus est filios & filias suas, & benedixit illis: reuersusq; est in locum suum.

CA-

CAP. XXXII.

Iacob visis angelis, nuntios & munera ad fratrem suum Esau territuſ mittit, interea cum Angelo luctans, & benedictionem, at nominis mutationem, tacto femoris neruo, accepit.

Infr. 48. c. 16. IAcob quoque abijt itinere quo cęperat: 1
fueruntq; ei obuiam Angeli Dei. * Quos A
cùm vidiſſet, ait: Caſtra Dei ſunt hæc: & ap- 2
pellauit nomen loci illius Mahanaim, ideſt,
Caſtra. * Miſit autẽ & nuntios ante ſe ad E- 3
ſau fratrem ſuum in terram Seir, in regionẽ
Edom: * Præcepitq; eis, dicens: Sic loquimini 4
domino meo Eſau: Hæc dicit frater tuus Ia-
cob: Apud Laban peregrinatus ſum, & fui
vſq; in præſentem diem. * Habeo boues, & a- 5
ſinos, & oues, & ſeruos, & ancillas: mittoq;
nunc legationem ad dominum meum, vt
inueniã gratiam in conſpectu tuo. * Reuerſi- 6
que ſunt nuntij ad Iacob, dicentes: Venimus B
ad Eſau fratrem tuũ, & ecce properat tibi in
occurſum cum quadringẽtis viris. * Timuit 7
Iacob valdè: & perterritus diuiſit populum
qui ſecum erat, greges quoq; & oues & bo-
ues & camelos, in duas turmas, * Dicens: Si 8
venerit Eſau ad vnam turmam, & percuſſe-
rit eam, alia turma, quæ reliqua eſt, ſaluabi-
tur. * Dixitq; Iacob: Deus patris mei Abra- 9
ham, & Deus patris mei Iſaac: Domine qui C
dixiſti mihi: Reuertere in terram tuam, & in
locum natiuitatis tuæ, & benefaciam tibi: * 10
Minor ſum cunctis miſerationibus tuis, &
veritate tua, quam expleuiſti ſeruo tuo. In
baculo meo tranſiui Iordanem iſtũ: & nunc
cum duabus turmis regredior. * Erue me de 11
manu fratris mei Eſau, quia valdè eũ timeo:
ne fortè veniens percutiat matrem cũ filijs.
* Tu locutus es, quòd benefaceres mihi, & 12
dilatares ſemen meũ ſicut arenã maris, quæ
præ multitudine numerari non poteſt. * Cũ- 13
que dormiſſet ibi nocte illa, ſeparauit de his D
quæ habebat, munera Eſau fratri ſuo. * Ca- 14
pras ducentas, hircos viginti, oues ducentas,
& arietes viginti. * Camelos fętas cum pul- 15
lis ſuis triginta, vaccas quadraginta, & tau-
ros viginti, aſinas viginti, & pullos earũ de-
cem. * Et miſit per manus ſeruorũ ſuorũ ſin- 16
gulos ſeorſũ greges, dixitq; pueris ſuis: Ante-
cedite me: & ſit ſpatiũ inter gregẽ & gregẽ.
* Et præcepit priori dicens: Si obuiũ habue- 17
ris fratrẽ meũ Eſau: & interrogauerit te. Cu-
ius es? aut, Quo vadis? aut, Cuius ſunt iſta
quę ſequeris? * Reſpondebis: Serui tui Iacob, 18
munera miſit domino meo Eſau: ipſe quoq; E
poſt nos venit. * Similiter dedit mãdata ſe- 19
cundo, & tertio, & cunctis qui ſequebantur
greges, dicens: Iiſdẽ verbis loquimini ad E-
ſau, cũ inueneritis eũ. * Et addetis. Ipſe quoq; 20
ſeruus tuus Iacob iter noſtrũ inſequitur: di-
xit enim: Placabo illũ muneribus quę præce-
dunt, & poſtea videbo illũ, forſitan propitia-
bitur mihi. * Præceſſerunt itaq; munera ante 21
eum, ipſe verò manſit nocte illa in caſtris. *
F Cùmq; maturè ſurrexiſſet, tulit duas vxores
ſuas, & totidem famulas cũ vndecim filijs, 22
& tranſiuit vadum Iacob. * Traductiſq; om- 23
nibus quæ ad ſe pertinebant, * Manſit ſolus: 24
& ecce vir luctabatur cum eo vſq; manè. *
Qui cùm videret, quòd eum ſuperare non
poſſet, tetigit neruum femoris eius, & ſtatim
emarcuit. * Dixitq; ad eum, Dimitte me, iam 26
enim aſcendit aurora: Reſpõdit; Non dimit-
tã te, niſi benedixeris mihi. Ait ergo: Quod 27
nomen eſt tibi? Reſpondit: Iacob. * At ille, 28
Nequaquã, inquit, Iacob appellabitur no-
mẽ tuum, ſed Iſrael: quoniã ſi contra Deum
fortis fuiſti, quantò magis contra homines
præualebis? * Interrogauit eum Iacob: Die 29
G mihi, quo appellaris nomine? Reſpõdit: Cur
quæris nomen meum? Et benedixit ei in eo-
dem loco. * Vocauitq; Iacob nomen loci il- 30
lius Phanuel, dicens: Vidi Deum facie ad fa-
ciem, & ſalua facta eſt anima mea. * Ortuſq; 31
eſt ei ſtatim ſol, poſtquam tranſgreſſus eſt
Phanuel: ipſe verò claudicabat pede. * 32
Quam ob cauſam non comedunt neruum
filij Iſrael, qui emarcuit in femore Iacob, vſ-
que in præſentem diem: eò quòd tetigerit
neruum femoris eius, & obſtupuerit.

CAP. XXXIII.

Iacob ab Esau occurrente benignè excipitur, agrèque adigit, vt munera accipiat, domumq; reuertatur: & ſic Iacob eo ab ſe dimiſſo, in Socoth primùm, deinde in Salem profectus agri partẽ emit, fixiſq; tabernaculis altare erexit.

1 ELeuans autem Iacob oculos ſuos, vidit
A venientem Eſau, & cum eo quadringẽ-
tos viros: diuiſitq; filios Liæ & Rachel, am- 2
barumq; famularum. * Et poſuit vtranq; an-
cillam, & liberos earum, in principio: Liam
verò, & filios eius, in ſecundo loco: Rachel
3 autem & Ioſeph nouiſſimos. * Et ipſe pro-
grediens adorauit pronus in terram ſepties,
4 donec appropinquaret frater eius. * Currens
itaq; Eſau obuiam fratri ſuo, amplexatus eſt
eum: aſtringenſq; collum eius & oſculatus
5 fleuit. * Leuatiſq; oculis, vidit mulieres &
paruulos earum, & ait: Quid ſibi volunt iſti?
& ſi ad te pertinent? Reſpõdit: Paruuli ſunt,
6 quos donauit mihi Deus ſeruo tuo. * Et ap-
II propinquantes ancillæ & filij earum, incur-
7 uati ſunt. Acceſſit quoq; Lia cũ pueris ſuis
& cùm ſimiliter adoraſſent, extremi Ioſeph
8 & Rachel adorauerunt. * Dixitq; Eſau: Que-
nam ſunt iſtæ turmæ, quas obuiã habui? Rẽ-
ſpondit: Vt inuenirem gratiam corã domino
9 meo. * At ille ait: Habeo plurima, frater mi,
10 ſint tua tibi. * Dixitq; Iacob: Noli ita, obte-
cro: ſed ſi inueni gratiam in oculis tuis, ac-
cipe munuſculũ de manibus meis: ſic enim
vidi faciem tuam, quaſi viderim vultũ Dei

elto

esto mihi propitius,*Et suscipe benedictionem,quam attulit tibi,& quam donauit mihi Deus tribuens omnia.Vix fratre compellente suscipiens,* Ait: Gradiamur simul, 12
croque socius itineris tui.*Dixitque Iacob: 13
Nosti Domine mi, quòd paruulos habeam teneros,& oues & boues fętas,mecum:quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur vna die cunctigreges.* Præcedat dominus meus ante seruũ suum:& ego sequar paulatim vestigia eius:sicut videro paruulos meos posse, donec veniã ad dominum meũ in Seir.*Respondit Esau:Oro te,vt de populo qui mecũ est,saltem socij remaneant vi- 15
tuę.Non est,inquit,necesse:hoc vno tantùm indigeo, vt inueniam gratiam in conspectu 16
tuo domine mi. * Reuersus est itaq; illo die 17
Esau itinere quo venerat in Seir.* Et Iacob venit in Socoth: vbi ædificata domo & fixis tentoriis, appellauit nomen loci illius So- 18
coth,idest,tabernacula. * Transiuitq;in Salem vrbem Sichimorum, quæ est in terra Chanaan, postquam reuersus est de Mesopotamia Syrię:& habitauit iuxta oppidum. 19
*Emitq; partem agri, in qua fixerat tabernaculą, a filijs Hemor patris Sichem, centum agnis. * Et erecto ibi altari, inuocauit 20
super illud fortissimum Deum Israel.

CAP. XXXIV.

Ob Dina raptum ac stuprum à Sichem Sichemitarum principis filio, Sichemita prius circumcisi, à Simeone & Leui Dina fratribus perimuntur,atque à reliquis Iacob filijs vrbs eorum vastatur: quapropter Simeon & Leui à patre arguuntur.

EGressa est autem Dina filia Lie,vt videret mulieres regionis illius. * Quam cũ A 1
vidisset Sichem filius Hemor Heuæi, princeps terræ illius,adamauit eam:& rapuit,& 2
dormiuit cum illa, vi opprimens virginem.
* Et conglutinata est anima eius cum ea,tristemq;deliniuit blanditijs. * Et pergens ad 3 4
Hemor patrem suum, Accipe, inquit, mihi puellam hanc coniugem. * Quod cùm audisset Iacob,absentibus filijs,& in pastu pecorum occupatis,siluit donec redirent. * Egresso autem Hemor patre Sichem,vt loqueretur ad Iacob.* Ecce filij eius veniebant de 5 6 7
agro:audito;q;quòd acciderat,irati sunt valdè, eò quòd fędam rem operatus esset in Israel,& violata filia Iacob,rem illicitam perpetrasset.* Locutus est itaq; Hemor ad eos: 8
Sichem filij mei adhæsit anima filiæ vestrę: date eam illi vxorem:*Et iungamus vicissim 9
connubia: filias vestras tradite nobis,& filias nostras accipite. * Et habitate nobiscũ: 10
& terra in potestate vestra est, exercete,negotiamini,& possidete eam.*Sed & Sichem ad 11
patrem & ad fratres eius ait:Inueniam gratiam coram vobis:& quæcunq;statueritis, 12
dabo:*Augete dotem,& munera postulate, & libenter tribuam quod petieritis:tantùm 13
date mihi puellam hanc vxorem. *Responderunt filij Iacob Sichem & patris eius in 14
dolo,fæuientes ob stuprum sororis: * Non possumus facere quod petitis, nec dare sororem nostram homini incircumciso: quod 15
illicitum & nefarium est apud nos. *Sed in hoc valebimus fœderari, si volueritis esse similes nostri,& circumcidatur in vobis omnis masculini sexus: * Tunc dabimus & ac- 16
cipiemus mutuò filias vestras ac nostras:& habitabimus vobiscum, erimusq; vnus po- 17
pulus: *Si autem circumcidi nolueritis,tol- 18
lemus filiam nostram,& recedemus. * Placuit oblatio eorum Hemor, & Sichem filio 19
eius: * Nec distulit adolescens, quin statim quod petebatur, expleret: amabat enim puella valdè, & ipse erat inclytus in omni 20
domo patris sui.*Ingressique portam vrbis, 21
locuti sunt ad populum: * Viri isti pacifici sunt, & volunt habitare nobiscum: negotientur

tientur in terra,& exerceant eam,quæ ſpatioſa & lata cultoribus indiget:filias eorum accipiemus vxores, & noſtras illis dabimus. *Vnum eſt,quo differtur tantum bonum. Si circumcidamus maſculos noſtros, ritum gentis imitantes, * Et ſubſtantia eorum,& pecora,& cuncta quę poſſident,noſtra erunt tantùm in hoc acquieſcamus,& habitantes ſimul, vnum efficiamus populum. * Aſſenſique ſunt omnes, circumciſis cunctis maribus.*Et ecce die tertio,quando grauiſſimus vulnerum dolor eſt: arreptis, D duo filij Iacob, Simeon & Leui fratres Dinæ,gladijs ingreſſi ſunt vrbem confidenter: interfectiſque omnibus maſculis,* Hemor & Sichem pariter necauerunt, tollentes Dinam de domo Sichem ſororem ſuam.*Quibus egreſſis, irruerunt ſuper occiſos cæteri filij Iacob: & depopulati ſunt vrbem in vltionem ſtupri.*Oues eorum,& armenta,& aſinos, cunctaque vaſtantes quæ in domibus & in agris erant:*Paruulos quoque eorum & vxores duxerunt captiuas.*Quibus patratis audacter, Iacob dixit ad Simeon & Leui: Turbaſtis me,& odioſum feciſtis me Chananęis & Pherezęis habitatoribus terræ huius; nos pauci ſumus: illi congregati percutient me, & delebor ego, & domus mea. * Reſponderunt: Nunquid vt ſcorto abuti debuere ſorore noſtra.

Iaſ.40.a.6.

C A P. XXXV.

Cùm Iacob idola ſuorum iuxta Sichem defodiſſet, iubente Domino aſcendit in Bethel, vbi, ædificato altari Deo ſacrificauit, nouaque Dei apparitione confortatus fuit, Debora moritur: naſcitur Beniamin cum morte matris Rachel: Ruben cum Bala inceſtum commiſtit: numerantur filij Iacob, cuius pater Iſaac moritur.

*Supr.28.c.13.

INterea locutus eſt Deus ad Iacob: Surge, & aſcende Bethel,& habita ibi, facq; altare Deo,qui apparuit tibi,quando fugiebas Eſau fratrem tuum. * Iacob verò conuocata omni domo ſua, ait: Abijcite deos alienos,qui in medio veſtri ſunt,& mundamini, ac mutate veſtimenta veſtra. * Surgite, & aſcendamus in Bethel,vt faciamus ibi altare Deo: qui exaudiuit me in die tribulationis meæ,& ſocius fuit itineris mei. * Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant, & inaures quę erant in auribus eorum:at ille infodit ea ſubter terebinthum, quæ eſt poſt vrbem Sichem. * Cùmque profecti eſſent, terror Dei inuaſit omnes per circuitũ ciuitates,& non ſunt auſi perſequi recedentes. * Venit igitur Iacob Luzam, quæ eſt in terra Chanaan,cognomento Bethel: ipſe & omnis populus cum eo. *Ædificauitque ibi altare,& appellauit nomen loci illius, Domus Dei:ibi enim apparuit ei Deus,cùm ſu-

*Supr.28.c.18.

geret fratrem ſuum. *Eodem tempore mortua eſt Debora nutrix Rebeccæ, & ſepulta eſt ad radices Bethel ſubter quercum.vocatumq; eſt nomen loci illius, Quercus fletus. * Apparuit autem iterum Deus Iacob poſtquam reuerſus eſt de Meſopotamia Syriæ, benedixitq; ei,*Dicens:Non vocaberis vltrà Iacob,ſed Iſrael erit nomen tuum.Et appellauit eum Iſrael, *Dixitq; ei: Ego Deus omnipotens, creſce, & multiplicare: gentes & populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur. Terramq; quam dedi Abraham & Iſaac, dabo tibi & ſemini tuo poſt te. *Et receſſit ab eo. * Ille verò erexit titulum lapideum in loco,quo locutus fuerat ei Deus: libans ſuper eum libamina, & effundens oleum: * Vocanſq; nomen loci illius,Bethel.*Egreſſus autem inde,venit vero tempore ad terram quæ ducit Ephratã; in qua cùm parturiret Rachel, * Ob difficultatem partus periclitari cœpit.Dixitq; ei obſtetrix: Noli timere, quia & hunc habebis filium. * Egrediente autem anima præ dolore,& imminẽte iam morte,vocauit nomen filij ſui Benoni,ideſt,filius doloris mei: pater verò appellauit eum Beniamin,id eſt, filius dextrę.*Mortua eſt ergo Rachel,& ſepulta eſt in via, quæ ducit Ephratam, hæc eſt Bethlehem.*Erexitq; Iacob titulum ſuper ſepulchrum eius.Hic eſt titulus monumenti Rachel,vſq; in præſentem diem.*Egreſſus inde,fixit tabernaculum trans turrẽ gregis. * Cùmque habitaret in illa regione, abijt Ruben, & dormiuit cum Bala concubina patris ſui: quod illum minimè latuit. Erant autem filij Iacob duodecim. * Filij Liç:primogenitus Ruben,& Simeon,& Leui,& Iudas,& Iſſachar,& Zabulon.* Filij Rachel: Ioſeph & Beniamin:*Filij Balç ancillæ Rachelis: Dan & Nephthali.* Filij Zelphæ ancillæ Liæ:Gad & Aſer:hi ſunt filij Iacob, qui nati ſunt ei in Meſopotamia Syriæ.*Venit etiam ad Iſaac patrem ſuum in Mambre,ciuitatem Arbee,Hęc eſt Hebron: in qua peregrinatus eſt Abraham & Iſaac.* Et completi ſunt dies Iſaac centum octoginta annorum.*Conſumptuſq; ętate mortuus eſt: & appoſitus eſt populo ſuo ſenex & plenus dierum: & ſepelierunt eum Eſau & Iacob filij ſui.

Supr.c.28.

*Supr.c.30.

*Infr.49.a.1.

*1.Paral.1.c.29.

C A P. XXXVI.

Eſau cũ vxoribus & filijs à fratre Iacob ob nimiam vtriuſq; opulentiam ſeparatur: filiorũ Eſau genealogia cũ habitationibus deſcribitur.

HÆ ſunt autem generationes Eſau, ipſe eſt Edom. *Eſau accepit vxores de filiabus Chanaan:Ada filiam Elon Hethæi,& Oolibama filiam Annæ filiæ Sebeon Heuæi. * Baſemath quoque filiam Iſmael ſororem Nabaioth:*Peperit autem Ada,Eliphaz:Baſemath

semath genuit Rahuel: * Oolibama genuit 5
Iehus & Ihelon & Core, hi filij Esau qui nati sunt ei in terra Chanaan. *Tulit autem Esau vxores suas & filios & filias, & omnem animam domus suæ, & substãtiam, & pecora, & cuncta quæ habere poterat in terra Chanaan: & abijt in alteram regionem, recessitque à fratre suo Iacob. * Diuites enim 7
*Sup. 13. a. 6. erant valde, & simul habitare non poterant: nec sustinebat eos terra peregrinationis eorum præ multitudine gregum. *Habitauit- 8
*Isa. 34. a. 4. que Esau in monte Seir, ipse est Edom. * Hæ 9
autem sunt generationes Esau patris Edom in mõte Seir. *Et hæc nomina filiorum eius: 10
*Paral. 1. c. 44. Eliphaz filius Ada vxoris Esau: Rahuel quoque filius Basemath vxoris eius. *Fueruntq; 11
Eliphaz filij: Themam, Omar, Sepho, & Gatham, & Cenez. *Erat autem Thamna, con- 12
cubina Eliphaz filij Esau: quæ peperit ei Amalech: hi sunt filij Ada vxoris Esau. *Filij 13
autem Rahuel: Nahath & Zara, Samma & Meza: hi filij Basemath vxoris Esau. * Isti 14
quoq; erant filij Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon, vxoris Esau, quos genuit ei, Iehus & Ihelon & Core. *Hi duces filiorum Esau: Fi- 15
lij Eliphaz primogeniti Esau: dux Omar, dux Sepho, dux Cenez, Dux Core, dux Gathan, dux Amalech: hi filij Eliphaz in 16
terra Edom, & hi filij Ada. * Hi quoque filij 17
Rahuel filij Esau: dux Nahath, dux Zara, dux Samma, dux Meza: hi autem duces Rahuel in terra Edom: isti filij Basemath vxoris Esau. * Hi autem filij Oolibama vxoris 18
Esau: dux Iehus, dux Ihelon, dux Core: hi duces Oolibama filiæ Anæ vxoris Esau. * 19
Isti sunt filij Esau, & hi duces eorum: ipse
*1. Paral. 1. c. 38. est Edom. *Isti sunt filij Seir Horrhæi habi- 20
tatores terræ: Lothan, & Sobal, & Sebeon, & C
Ana, * Et Dison, & Eser, & Disan: hi duces 21
Horræi, filij Sei, in terra Edom. *Facti sunt 22
autem filij Lothan: Hori & Heman; erat autem soror Lotan, Thamna. * Et isti filij So- 23
bal: Aluan & Manahat & Ebal, & Sepho & Onam. * Et hi filij Sebeon. Aia & Ana. Iste 24
est Ana qui inuenit aquas calidas in solitudine, cùm pasceret asinas Sebeon patris sui.
* Habuitq; filium Dison, & filiam Oolibama. *Et isti filij Dison: Hamdan, & Eseban, 25 26
& Iethram, & Charan. * Hi quoq; fili Eser. 27
Balaan, & Zauan, & Acan. * Habuit autem 28
filios Disan: Hus & Aram. *Hi duces Hor- 29
ræorum: dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana, * Dux Dison, dux Eser, dux Disan: 30
isti duces Horræorum, qui imperauerunt in
terra Seir. *Reges autem qui regnauerunt in 31
terra Edom, antequam haberent regem filij D
Israel, fuerunt hi. * Bela filius Beor, nomen- 32
que vrbis eius Denaba. *Mortuus est autem 33
Bela, & regnauit pro eo Iobab filius Zarę de
Bosra. * Cùmque mortuus esset Iobab, re- 34
gnauit pro eo Husam de terra Themanorũ.
35 * Hoc quoque mortuo, regnauit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in
36 regione Moab: & nomen vrbis eius Auith. *
Cùmque mortuus esset Adad, regnauit pro
37 eo Semla de Masreca. *Hoc quoque mortuo
38 regnauit pro eo Saul de fluuio Rohoboth. *
Cumque & hic obijsset, successit in regnum
39 Balanan filius Achobor. *Isto quoque mortuo, regnauit pro eo Adar, nomenque vrbis eius Phau: & appellabatur vxor eius Meeta-
40 bel, filia Matred filiæ Mezaab. * Hæc ergo nomina ducum Esau, in cognationibus, & locis, & vocabulis suis: dux Thamna, dux
41 Alua, dux Ietheth, * Dux Oolibama, dux
42 Ela, dux Phinon, * Dux Cenez, dux The-
43 man, dux Mabsar, * Dux Mabdiel, dux Hiram: hi duces Edom habitantes in terra imperij sui, ipse est Esau pater Idumæorum.

CAP. XXXVII.

Ioseph fratres apud patrem de crimine accensans, visaq; somnia narrans, fratrem odium in se concitat; quare primum volentes illum occidere, consilio Rubẽ primò in cisternam detruditur; deinde venditur Ismaelitis, inscio Ruben: à patre autem existimante eum à fera occisum lugetur; interea Ioseph in Ægypto Putiphari venditur.

1 HAbitauit autem Iacob in terra Cha-
A naan, in qua pater suus peregrinatus
2 est. * Et hæ sunt generationes eius: Ioseph cùm sedecim esset annorum, pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer: & erat cum filijs Balæ & Zelphæ vxorum patris sui: accusauitque fratres suos apud patrem
3 crimine pessimo. * Israel autem diligebat Ioseph super omnes filios suos, eò quòd in senectute genuisset eum: fecitq; ei tunicam
4 polymitam. * Videntes autem fratres eius quod à patre plus cunctis filijs amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam
5 pacificè loqui. * Accidit quoque, vt vi-
B sum somnium referret fratribus suis: quæ causa maioris odij seminarium fuit.
6 * Dixitque ad eos: Audite somnium
7 meum quod vidi: * Putabam nos ligare manipulos in agro; & quasi consurgere manipulum meum, & stare, vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum
8 meum. *Responderunt fratres eius: Nunquid rex noster eris? aut subijciemur ditioni tuæ? Hæc ergo causa somniorum atque sermonum, inuidiæ & odij somitem ministrauit.
9 * Aliud quoq; vidit somnium, quod narrans, fratribus ait: Vidi per somniũ, quasi solem, & lunã, & stellas vndecim, adorare me.
10 * Quod cum patri suo & fratribus retulis-
C set, increpauit eum pater suus, & dixit: Quid

sibi

ſibi vult hoc ſomnium quod vidiſti? num ego & mater tua & fratres tui adorabimus
te ſuper terram? * Inuidebant ei igitur fra- 11
tres ſui: pater verò rem tacitus cõſiderabat.
* Cùmque fratres illius in paſcendis gregi- 12
bus patris morarentur in Sichem, *Dixit ad 13
eum Iſrael. Fratres tui paſcunt oues in Si-
chimis: veni, mittam te ad eos. Quo reſpon-
dente, * Præſto ſum, ait ei: Vade, & vide ſi 14
cuncta proſpera ſint erga fratres tuos, & pe-
cora: & renuntia mihi quid agatur. Miſus
de valle Hebron, venit in Sichem: *Inuenit- 15
que eum vir errantem in agro, & interroga-
uit quid quæreret. * At ille reſpondit: Fra- 16
tres meos quæro, indica mihi vbi paſcant
greges. *Dixitque ei vir: Receſſerunt de loco 17
iſto: audiui autem eos dicentes: Eamus in
Dothain. Perrexit ergo Ioſeph poſt fratres
ſuos, & inuenit eos in Dothain. * Qui cum 18
vidiſſent eum procul, antequam accederet
ad eos, cogitauerunt illum occidere: * Et 19
mutuò loquebantur: Ecce ſomniator venit:
* Venite, occidamus eum, & mittamus in 20
ciſternam veterem: dicemuſque, fera peſſi-
ma deuorauit eum: & tunc apparebit quid
illi profint ſomnia ſua. * Audiens autem 21
* Inf. 42. c. 22. hoc Ruben, nitebatur liberare eum de ma-
nibus eorum, & dicebat: *Non interficiatis 22
animam eius, nec effundatis ſanguinem: ſed
proijcite eum in ciſternam hanc, quæ eſt in
ſolitudine, manuſque veſtras ſeruate inno-
xias: hoc autem dicebat, volens eripere
eum de manibus eorum, & reddere patri
ſuo. * Confeſtim igitur vt peruenit ad fra- 23
tres ſuos, nudauerunt eum tunica talari &
polymita: * Miſeruntque eum in ciſternam 24
veterem, quæ non habebat aquam. * Et ſe- 25
dentes vt comederent panem, & viderunt
Iſmaelitas viatores venire de Galaad, & ca-
melos eorum, portantes aromata, & reſi-
nam, & ſtacten, in Ægyptum. * Dixit ergo 26
Iudas fratribus ſuis: Quid nobis prodeſt ſi
occiderimus fratrem noſtrum, & celaueri-
27 mus ſanguinem ipſius? * Melius eſt vt ve-
numdetur Iſmaelitis, & manus noſtræ non
polluantur: frater enim & caro noſtra eſt.
28 Acquieuerũt fratres ſermonibus illius. * Et * Sap. 10. c. 13.
prætereuntibus Madianitis negotiatoribus,
extrahentes eũ de ciſterna, vendiderunt eũ
Iſmaelitis, viginti argenteis: qui duxerunt eũ
29 in Ægyptum. * Reuerſuſque Ruben ad ci-
30 ſternam, non inuenit puerum. *Et ſciſſis ve-
ſtibus pergens ad fratres ſuos, ait: Puer non
31 comparet, & ego quo ibo? *Tulerunt autem
tunicam eius, & in ſanguine hœdi, quem oc-
32 ciderant, tinxerunt: * Mittentes qui ferrent
G ad patrem, & dicerent: Hanc inuenimus: vi-
33 de vtrùm tunica filij tui ſit, an non. Quam
cùm agnouiſſet pater, ait: Tunica filij mei
eſt, fera peſſima comedit eum, beſtia deuo-
34 rauit Ioſeph. * Sciſſiſque veſtibus, indutus
eſt cilicio, lugens filium ſuum multo tem-
35 pore. * Congregatis autem cunctis liberis
eius, vt lenirent dolorem patris, noluit con-
ſolationem accipere, ſed ait: Deſcendam ad
filium meum luges in infernum. Et illo
36 perſeuerante in fletu, *Madianitæ vendide-
runt Ioſeph in Ægypto Putiphari eunucho
Pharaonis, magiſtro militum.

CAP. XXXVIII.

Iudas ex vxore Chananæa tribus filijs ſuſceptis, primum & deinde ſecundum Thamar copulauit, quibus mortuis, eam inſcius proſcorta cognouit, quo concubitu Phares & Zaram geniti.

1 EOdem tempore deſcendens Iudas à fra-
E tribus ſuis, diuerſit ad virum Odollami-
2 tem, nomine Hiram. * Viditque ibi filiam * 1. Par. 2. 3.
hominis Chananæi, vocabulo Sua: & accep-
3 ta vxore, ingreſſus eſt ad eã. *Quæ concepit,
& peperit filiũ, & vocauit nomen eius Her.

* Rur-

*Nu.26. b. 29. *Rursumq; concepto fętu, natum filium vocauit Onan. *Tertium quoq; peperit: quem appellauit Sela, quo nato, parere vltra cessauit. *Num.6. c. 8. *Dedit autem Iudas vxorē primogenito suo Her, nomine Thamar. * Fuit quoq; Her primogenitus Iudę nequā in conspectu Domini: & ideò ab eo occisus est. *Dixit ergo Iudas ad Onan filium suū: Ingredere ad vxorem fratris tui, & sociare illi, vt suscites semen fratri tuo. *Ille sciens nō sibi nasci filios, introiens ad vxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur. *Et idcircò percussit eū Dominus, eò quòd rem detestabilē faceret. *Quā ob rem dixit Iudas Thamar nurui suæ: Esto vidua in domo patris tui, donec crescat Sela filius meus: timebat enim, ne & ipse moreretur, sicut fratres eius. Quę abijt, & habitauit in domo patris sui. * Euolutis autem multis diebus, mortua est Sua vxor Iudæ: C qui post luctū consolatione suscepta ascendebat ad tonsores ouium suarum, ipse & Hiras opilio gregis Odollamites, in Thamnas. *Nuntiatumq; est Thamar, quod socer illius ascenderet in Tamnas ad tondendas oues. * Quę depositis viduitatis vestibus, assumpsit theristrum: & mutato habitu sedit in biuio itineris, quod ducit Thamnā: eò quòd creuisset Sela, & non eum accepisset maritum. * Quam cùm vidisset Iudas, suspicatus est esse D meretricē: operuerat enim vultum suum, ne agnosceretur. *Ingredienśq; ad eam ait: Dimitte me, vt coeam tecum; nesciebat enim, quòd nurus sua esset. Qua respōdente: Quid dabis mihi, vt fruaris cōcubitu meo? *dixit: Mittam tibi hędum de gregibus. Rursumq; illa dicente: Patiar quod vis, si dederis mihi arrhabonem donec mittas, quod polliceris. *Ait Iudas: Quid tibi vis pro arrabone dari? Respōdit: Annulum tuum, & armillā, & baculū, quem manu tene: Ad vnum igitur coitum mulier cōcepit, *& surgens abijt: depositoq; habitu, quem sumpserat, induta est viduitatis vestibus. *Misit autē Iudas hędum per pastorem suū Odollamitem, vt reciperet pignus, quod dederat mulieri: qui cū nō inuenisset eam, *interrogauit homines loci illius: Vbi est mulier, quę sedebat in biuio? Respōdentibus cunctis: Nō fuit in loco isto meretrix. *Reuersus est ad Iudā, & dixit ei: Non inueni eā: sed & homines loci illius dixerunt mihi, nunquā sedisse ibi scortū: *Ait Iudas: Habeat sibi, certè mēdacij arguere nos non potest, ego misi hędū, quem promiserā: F & tu nō inuenisti eam: *Ecce autē post tres menses nuntiauerunt Iudę, dicentes: Fornicata est Thamar nurus tua, & videtur vterus illius intumescere: Dixitq; Iudas: Producite eam, vt cōburatur. *Quæ cùm ducerentur ad pœnam, misit ad socerū suum, dicens:

De viro, cuius hęc sūt, cōcepi: cognosce, cui- 26 us sit annulus, & armilla, & baculus: * Qui G agnitis muneribus, ait: Iustior me est: quia non tradidi eam Sela filio meo. Attamen vl- 27 tra non cognouit eam. *Instante autem partu, apparuerunt gemini in vtero: atq; in ipsa effusione infantium vnus protulit manum; 28 in qua obstetrix ligauit coccinum dicens: * 29 Iste egreditur prior. * Illo verò retrahente manū, egressus est alter: dixitq; mulier: Quare diuisa est propter te maceria? & ob hanc 30 causam vocauit nomen eius Phares. * Postea egressus est frater eius, in cuius manu erat coccinum: quem appellauit Zara. * Mat.1.a. 3. *1.Par.2.a. 4.

CAP. XXXIX.

Cùm prosperè ageret Ioseph apud herum Putipharem, eiq; gratiosus totam administraret familiam, contemnens heram sapiùs de concubitu interpellantem accusatur apud dominum, & in carcerem conijcitur, vbi custodis gratiam demeretur, à quo omnium vinctorum curam accipit.

1 IGitur Ioseph ductus est in Ægyptū, emitA Iquе eum Putiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus sui, vir Ægyptius, de manu Ismaelitarum, à quibus perductus erat. 2 * Fuitq; Dominus cum eo, & erat vir in cūctis prosperè agens: habitauitq; in domo domini sui: 3 *quo optimè nouerat Dominū esse cū eo, & omnia, quę gereret, ab eo dirigi in manu illius. 4 * Inuenitq; Ioseph gratiam coram domino suo, & ministrabat ei, à quo præpositus omnibus gubernabat creditam sibi domum, & vniuersa quæ ei tradita fuerāt: 5 *benedixitq; Dominus domui Ægyptij propter B Ioseph, & multiplicauit tam in ędibus, quā in agris cunctam eius substantiā: nec quidquam aliud nouerat, nisi panem, quo vescebatur. Erat autē Ioseph pulchra facie, & de- 6 corus aspectu. *Post multos itaq; dies iniecit domina sua oculos suos in Ioseph, & ait: 7 Dormi mecum. *Qui nequaquā acquiescēs 8 operi nefario, dixit ad eam: Ecce dominus meus omnibus mihi traditis ignorat, quid habeat in domo sua: 9 *nec quidquā est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ vxor eius es: quo modo ergo possum hoc malum facere, peccare i n 10 Dominū meum: * Huiuscemodi verbis per C singulos dies, & mulier molesta erat adole- 11 scenti: & ille recusabat stuprū. *Accidit autem quadam die, vt intraret Ioseph domū, 12 & operis quippiam absq; arbitris faceret: *, & illa apprehensa lacinia vestimēti eius, diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu 13 eius pallio, fugit, & egressus est foras. * Cúque vidisset mulier vestem in manibus suis, 14 & se esse cōtemptam, *vocauit ad se homines domus suę, & ait ad eos: En introduxit virum Hebræū, vt illuderet nobis: ingressus

Deum loquelatur.

eſt ad me, vt eoiret mecum: cùmq; ego ſuc-
clamaſſem, & audiſſet vocē meam, reliquit
palliū, quod tenebam, & fugit foras: * In ar- 16
gumentum ergo fidei retentū pallium oſten-
dit marito reuertenti domū, & * ait: Ingreſ- 17
ſus eſt ad me ſeruus Hebræus, quem adduxiſti, vt illuderet mihi: * cùmq; audiſſet me 18
clamare, reliquit pallium quod tenebam, &
fugit foras. * His auditis dominus, & nimiū 19
* Pſ. 104. b. credulus verbis coniugis, iratus eſt valdè: * 20
tradiditq; Ioſeph in carcerem, vbi vincti re-
gis cuſtodiebantur, & erat ibi clauſus. * Fuit 21
autem Dominus cū Ioſeph, & miſertus eſt
illius, & dedit ei gratiā in conſpectu princi-
pis carceris. * Qui tradidit in manu illius v- 22
niuerſos vinctos, qui in cuſtodia tenebātur:
& quidquid fiebat, ſub ipſo erat. * Nec none- 23
rat aliquid, cūctis ei creditis: Dominus enim
erat cū illo, & omnia opera eius dirigebat.

CAP. XL.

Eunuchorum Pharaonis in carcere Ioſeph ſomnia interpretatus, alterum officio priſtino reſtituendum, alterum ſuſpendio finiendum prædixit: quæ omnia in Pharaonis natalitio euenerunt.

HIs itaq; geſtis, accidit vt peccarent duo 1
eunuchi, pincerna regis Ægypti, & pi- A
ſtor domino ſuo. * Iratuſq; cōtra eos Pharao 2
(nā alter pincernis præerat, alter piſtoribus)
* miſit eos in carcerem principis militū, in 3
quo erat vinctus & Ioſeph. * At cuſtos car- 4
ceris tradidit eos Ioſeph, qui & miniſtrabat
eis: aliquantulū temporis fluxerat, & illi in
cuſtodia tenebantur. * Viderunt q; ambo sō- 5
nium nocte vna, iuxta interpretationē con-
gruam ſibi. * Ad quos cum introiſſet Ioſeph 6
manè, & vidiſſet eos triſtes, * ſciſcitatus eſt 7
eos, dicēs: Cur triſtior eſt hodiè ſolito facies
veſtra? * Qui reſponderūt: Somniū vidimus, 8
& non eſt, qui interpretetur nobis. Dixitq;
ad eos Ioſeph Nunquid nō Dei eſt interpre- B
9 tatio? referte mihi quid videritis. * Narrauit
prior, præpoſitus pincernarū, ſomnium ſuū:
10 videbam coram me vitem, in qua erant tres
propagines, creſcere paulatim in gēmas, &
11 poſt flores vuas matureſcere: * calicemque
Pharaonis in manu mea: tuli ergo vuas, &
expreſſi in calicem, quē tenebam, & tradidi
12 poculū Pharaoni. * Reſpondit Ioſeph: Hæc
eſt interpretatio ſomnij: Tres propagines,
13 tres adhuc dies ſunt: * poſt quos recordabi-
tur Pharao miniſterij tui, & reſtituet te in
gradū priſtinum: dabiſq; ei calicē iuxta offi-
14 cium tuum, ſicut antè facere cōſueueras. *
C Tātùm memento mei, cùm benè tibi fuerit,
& facias mecum miſericordiam: vt ſuggeras
15 Pharaoni, vt educat me de iſto carcere: *
16 quia furto ſublatus ſum de terra Hebræorū,
& hic innocens in lacum miſſus ſum. * Vi-
dens piſtorum magiſter, quòd prudenter sō-
nium diſſoluiſſet, ait: Et ego vidi ſomnium,
Quod tria caniſtra farinæ habere ſuper ca-
17 put meum * & in vno caniſtro, quod erat
excelſiùs, portare me omnes cibos, qui fiunt
18 arte piſtoria, aueſq; comedere ex eo. * Reſpō-
D dit Ioſeph: Hęc eſt interpretatio ſomnij. Tria
19 caniſtra, tres adhuc dies ſunt: * poſt quos
auferet Pharao caput tuum, ac ſuſpendet te
in cruce, & lacerabūt volucres carnes tuas.
20 * Exinde dies tertius natalitius Pharaonis
erat: qui faciens grande conuiuium pueris
ſuis, recordatus eſt inter epulas magiſtri
21 pincernarum, & piſtorum principis. * Re-
ſtituitq; alterum in locum ſuum, vt porrige-
22 ret ei poculum: * alterum ſuſpendit in pati-
23 bulo, vt coniectoris veritas probaretur. * Et
tamen ſuccedentibus proſperis, præpoſitus
pincernarum oblitus eſt interpretis ſui.

CAP. XLI.

Somnia Pharaonis de bobus & ſpicis, cùm nemo alius valeret interpretari, vnicus Ioſeph interpretatur, idcòq; toti Ægypto præficitur, &

ex

ex Aseneth data sibi à Pharaone uxore duos sustulit filios ante septem famis annos. Sterilitas tandem fertilitati succedit.

POst duos annos vidit Pharao somnium. 1
Putabat se stare super fluuium, *de quo A
ascendebant septē boues.pulchrę, & crassæ 2
nimis: & pascebantur in locis paluſtribus. * 3
Aliæ quoq; septem emergebant de flumine,
fędę;confectęq;macie:& pascebantur in ip-
sa amnis ripa in locis virentibus: * deuora- 4
ueruntq; eas,quarum mira species,& habi-
tudo corporū erat.Expergefactus Pharao,* 5
rursum dormiuit,& vidit alterum somniū:
Septem spicæ pullulabāt in culmo vno ple-

nę,atq;formosę *alię quoque totidem spicę 6
tenues,& percussæ vredine oriebantur,*de- 7
uorantes omnem priorum pulchritudinem.
Euigilans Pharao post quietē,*& facto ma- 8
nè,pauore perterritus, misit ad omnes con-
iectores Ægypti cunctosq;sapientes: & ac-
cersitis narrauit somniū,nec erat, qui inter-
pretaretur: *Tunc demum reminiscens pin- 9
cernarū magister, ait: Confiteor peccatum B
meum: *Iratus rex seruis suis,me & magi- 10
strū pistorū retrudi iussit in carcerem prin-
cipis militū.*vbi vna nocte vterq;vidimus 11
somnium pręsagū futurorum.*Erat ibi puer 12
Hebręus, eiusdem ducis militum famulus:
cui narrātes somnia,*audiuimus quidquid 13
postea rei probauit euentus.ego enim reddi-
tus sum officio meo: & ille suspensus est in
cruce. *Protinus ad regis imperiū eductum 14
de carcere Ioseph totonderunt:ac veste mu-
tata,obtulerūt ei. *Cui ille ait:Vidi somnia, 15
nec est qui edisserat: quæ audiui te sapiētis-
simè conijcere. *Respōdit Ioseph:Absq;me 16
Deus respōdebit prospera Pharaoni.*Nar- 17
rauit ergo Pharao,quod viderat: Putabā me C
stare super ripā fluminis, *& septem boues 18
de amne cōscendere,pulchras nimis,& obe-
sis carnibus: quæ in pastu paludis virecta
carpebant. * & ecce, has sequebantur aliæ 19
septē boues intantum deformes,& macilen-
tæ, vt nunquam tales in terra Ægypti vide-
rim: *quæ,deuoratis,& consumptis priori- 20
bus,*nullū saturitatis dedere vestigium:sed 21
simili macie, & squalore torpebant. Euigi-
lās,rursus sopore depressus,*vidi somnium: 22

Septē spicę pullulabāt in culmo vno plenæ,
& atq;pulcherrimę.*Aliæ quoq;septē tenues, 23
& percussæ vredine,oriebantur ē stipula: * 24
quæ priorū pulchritudinem deuorauerunt.
Narraui coniectoribus somniū,& nemo est,
qui ediſſerat.*Respondit Ioseph:Somniū re- 25
gis vnum est: quæ facturus est Deus,ostēdit
Pharaoni. *Septem boues pulchræ,& septē 26
D spicę plenę:septem vbertatis anni sunt:ean-
demq;vim somnij cōprehendunt. *Septem 27
quoq;boues tenues,atq;macilētę,quę ascē-
derunt post eas, & septem spicæ tenues, &
vento vrente percussæ:septem anni venturæ
sunt famis. *Qui hoc ordine cōplebuntur.* 28
Ecce septem anni venient fertilitatis magnæ 29
in vniuersa terra Ægypti: * quos sequentur 30
septē anni alij tantę sterilitatis, vt obliuioni
tradatur cuncta retro abundātia: consump-
tura est enim fames omnem terram, *& v- 31
bertatis magnitudinem perditura est inopię
magnitudo.*Quod autem vidisti secūdo ad 32
eandem rem pertinens somnium: firmitatis
indiciū est, eo quòd fiat sermo Dei, & velo-
cius impleatur. * Nunc ergo prouideat rex 33
virū sapientem, & industrium, & præficiat
eum Terra Ægypti.*Qui constituat prepo- 34
sitos per cunctas regiones:& quintam partē
fructuū per septem annos fertilitatis,* qui 35
iam nunc futuri sunt,cōgreget in horrea: &
omne frumentum sub Pharaonis potestate
condatur,seruetur;in vrbibus. * Et præpa- 36
E retur futurę septē annorū fami, quę oppres-
sura est Ægyptum,& non consumetur terra
inopia.*Placuit Pharaoni consiliū,& cūctis 37

miniſtris eius: * locutuſq; eſt ad eos Nũ in- 38
uenire poterimus talem virũ, qui ſpiritu Dei
plenus ſit? * Dixit ergo ad Ioſeph. Quia oſtẽ- 39
dit tibi Deus omnia, quę locutus es, nũquid
ſapientiorem, & cõſimilem tui inuenire po
terit? * Tu eris ſuper domũ meam, & ad tui 40
oris imperiũ cunctus populus obediet: vno
tantũ regni ſolio te præcedam. * Dixitq; rur- 41
ſus Pharao ad Ioſeph: Ecce, cõſtitui te ſuper
vniuerſam terram Ægypti. * Tulitq; annulũ 42
de manu ſua, & dedit eum in manu eius: ve-
ſtiuitq; eum ſtola byſſina, & collo torquem
auream circumpoſuit. * Fecitq; eum aſcẽde- 43
re ſuper currum ſuum ſecundum, clamante
præcone, vt omnes corã eo genuflecterẽt, &
præpoſitũ eſſe ſcirent vniuerſę terræ Ægypti:
* Dixit quoq; rex ad Ioſeph: Ego ſum Pha- 44
rao: abſq; tuo imperio non mouebit quiſquã
manum, aut pedem in omni terra Ægypti. * 45
Vertitque nomen eius, & vocauit eũ lingua
Ægyptiaca, Saluatorẽ mũdi. Dedit q; illi vxo-
rem Aſeneth filiã Putiphare ſacerdotis He-
liopoleos. Egreſſus eſt itaq; Ioſeph ad terram
Ægypti (* triginta autem annorũ erat quã- 46
do ſtetit in cõſpectu regis Pharaonis) & cir-
cuiuit omnes regiones Ægypti. * Venitq; fer- 47
tilitas ſeptem annorũ: & in manipulos reda-
ctæ ſegetes cõgregatę ſunt in horrea Ægyp-
ti. * Omnis etiam frugũ abundantia in ſingu- 48
lis vrbibus condita eſt. * Tantaq; fuit abun- 49
dãtia tritici, vt arenę maris cõquaretur, &
copia menſuram excederet. * Nati ſunt autẽ 50
* Iuſ. 48. c. Ioſeph filij duo, antequã veniret fames: quos G
20. 49. d. 1. peperit ei Aſeneth filia Putiphare ſacerdotis
Heliopoleos. * Vocauitq; nomen primoge- 51
niti, Manaſſes, dicẽs: Obliuiſci me fecit Deus
omnũ laborũ meorũ, & domus patris mei. 52
* Nomen quoq; ſecũdi appellauit Ephraim,
dicens: Creſcere me fecit Deus in terra pau-
pertatis meę, * Igitur tranſactis ſeptẽ vber- 53
tatis annis, qui fuerãt in Ægypto, * cœperũt 54
venire ſeptem anni inopia: quos prædixerat
Ioſeph, & in vniuerſo orbe fames prævaluit,
in cuncta autem terra Ægypti panis erat. * 55
Qua eſuriẽte, clamauit populus ad Pharao-
nẽ, alimenta petens. Quibus ille reſpõdit: Ite
ad Ioſeph, & quidquid ipſe vobis dixerit, fa- 56
cite. * Creſcebat autẽ quotidie fames in om-
ni terra: aperuitq; Ioſeph vniuerſa horrea, &
vendebat Ægyptijs: nam & illos oppreſſe- 57
rat fames. * Omneſque Prouinciæ ve-
niebant in Ægyptum, vt emerent eſcas,
& malum inopiæ temperarent.

CAP. XLII.

Fratres Ioſeph, cogente fame, in Ægyptum pro emendis frumentis à patre miſſi, ab eo cognoſcentur, ac durius tractantur, & in carcerem conijciuntur: tandem Simone in vinculis relicto, reuertuntur, ac pecuniam in ſaccum cuiuſque inditam vna cum frumento inſcij referunt.

1 A Vdiens autẽ Iacob, quod alimenta vẽ-
A derentur in Ægypto, dixit filijs ſuis:
2 Quare negligitis? audiui, quod triticũ venũ-
detur in Ægypto: deſcendite, & emite nobis
neceſſaria, vt poſſimus viuere, & non cõſu-
mamur inopia. * Deſcendentes igitur fratres 3
Ioſeph decẽ, vt emerent frumenta in Ægyp-
to, * Beniamin domi retento à Iacob, qui di- 4
xerat fratribus eius: Ne forte in itinere
quidquã patiatur mali: * ingreſſi ſunt terram 5
Ægypti cũ alijs, qui pergebant ad emendũ.
Erat autem fames in terra Chanaan. * Et Io- 6
ſeph erat princeps in terra Ægypti, atque ad
eius nutum frumenta populis vendebãtur.
B Cumq; adoraſſent eum fratres ſui, * & agno- 7
uiſſet eos, quaſi ad alienos durius loquebatur, interrogãs eos: Verũtamen veniſtis? Qui
reſpõderunt: De terra Chanaan, vt emamus
victui neceſſaria. * Et tamen fratres ipſe co- 8
gnoſcens, non eſt cognitus ab eis. * Recorda- 9
tuſq; ſomniorũ, quę aliquãdo viderat, ait ad

eos:

eos: Exploratores eſtis:vt videatis infirmiora terræ veniſtis:qui dixerũt:Non eſt ita,do- 10
mine,ſed ſerui tui venerut vt emerent cibos:
*Omnes filij vnius viri ſumus: pacifici ve- 11
nimus,nec quidquã famuli tui machinãtur C
mali.*Quibus ille reſpondit: Aliter eſt:im- 12
munita terræ huius cõſiderare veniſtis. *At 13
illi,duodecim,inquiunt,ſerui tui, fratres ſu-

ſtis,vtrũ vera an falſa ſint:alioquin per ſalutẽ Pharaonis exploratores eſtis. * Tradidit 17
ergo illos cuſtodiæ tribus diebus.*Die autẽ 18
tertio eductis de carcere,ait:Facite quæ dixi
& viuetis:Deũ enim timeo.*Si pacifici eſtis, 19
frater veſter vnus ligetur in carcere:vos au. D
tẽ abite,& ferte fruméta,quæ emiſtis,in do-
* Infr. 43 8. mos veſtras, *& fratrẽ veſtrum minimũ ad 20
9. me adducite, vt poſſim veſtros probare ſermones,& nõ moriamini.Fecerũt,vt dixerat,
* & locuti ſunt ad inuicẽ: Meritò hæc pati- 21
mur,quia peccauimus in fratrem noſtrũ videntes anguſtiã animæ illius,dũ deprecaretur nos,& nõ audiuimus:idcirco venit ſuper
nos iſta tribulatio. *E quibus vnus Ruben, 22
ait: Nũquid nõ dixi vobis:Nolite peccare in
* Sap. 37. c. 22. puerũ:& nõ audiſtis me?en ſanguis eius exquiritur.*Neſciebant autẽ,quòd intelligeret 23
Ioſeph:eo quòd per interpretem loqueretur E
ad eos:*Auertitq; ſe parũper,& fleuit:& re- 24
uerſus locutus eſt ad eos:* Tollẽſq; Simeon, 25
& ligans illis preſentibus,iuſſit miniſtris,vt
implerent eorũ ſaccos tritico,& reponerent
pecunias ſingulorũ in ſacculis ſuis, datis ſupra cibarijs in viam:qui fecerunt ita.*At illi 26
portãtes fruméta in aſinis ſuis,profecti ſunt.
*Apertoq; vnus ſacco,vt daret iumento pa- 27
bulũ in diuerſorio,contẽplatus pecuniam in
ore ſacculi,*dixit fratribus ſuis:Reddita eſt 28
mihi pecunia,en habetur in ſacco Et obſtupefacti,turbatiq; mutuo dixerũt:Quidnã eſt F
hoc quod fecit nobis Deus? *Veneruntq; ad 29
Iacob patrem ſuũ in terra Chanaan,& narrauerũt ei omnia,quæ accidiſſet ſibi dicẽtes,
30 *Locutus eſt nobis dominus terræ durè, &
31 putauit nos exploratores eſſe prouinciæ. *
Cui reſpondimus: Pacifici ſumus, nec vllas
32 molimur inſidias. * Duodecim fratres vno
patre geniti ſumus: vnus nõ eſt ſuper, mini-
33 mus cũ patre noſtro eſt in terra Chanaan.*
Qui ait nobis: Sic probabo quòd pacifici ſitis: Fratrẽ veſtrũ vnũ dimittite apud me, &
cibaria domibus veſtris neceſſaria ſumite,&
34 abite,fratremq; veſtrũ minimũ adducite ad
me,vt ſciã,quòd nõ ſitis exploratores:& illũ,
qui tenetur in vinculis, recipere poſſitis: ac
deinceps quæ vultis,emẽdi habeatis licẽtiã.
35 *His dictis,cũ fruméta effũderẽt,ſinguli re-
pererũt in ore ſaccorũ ligatas pecunias, ex-
36 territiſq; ſimul omnibus,*dixit pater Iacob:
G Abſq; liberis me eſſe feciſtis,Ioſeph nõ eſt ſuper,Simeon tenetur in vinculis,& Beniamin
37 auferetis:in me hæc omnia mala reciderũt.*
Cui reſpõdit Rubẽ: Duos filios meos interfice, ſi nõ reduxero illũ tibi:trade illũ in manu
38 mea,& ego eũ tibi reſtituã.*At ille:Nõ deſcẽdet,inquit,filius meus vobiſcum: frater eius
mortuus eſt,& ipſi ſolus remanſit: ſi quid ei
aduerſi acciderit in terra, ad quam pergitis,
deducetis canos meos cũ dolore ad inferos.

CAP. XLIII.

Ægre impetrarunt fratres Ioſeph à patre, vt in Ægyptum reuertentes additis muneribus ac duplici pecunia, Beniamin ſecum ducerent: qui, inuitati ad conuiuium, eductò Simeone de carcere, ſimul epulantur cum Ioſeph.

Digitized by Google

INterim fames omnẽ terram vehementer premebat. * Conſumptiſq; cibis, quos ex Ægypto detulerãt, dixit Iacob ad filios ſuos: Reuertimini, & emite nobis pauxillũ eſcarum. *Reſpondit Iudas: Denunciauit nobis vir ille ſub atteſtatione iuriſiurandi, dicens: Non videbitis faciem meã, niſi fratrem veſtrum minimũ adduxeritis vobiſcum. *Si ergo vis eum mittere nobiſcũ, pergemus pariter, & ememus tibi neceſſaria: *ſin autem non vis, non ibimus: vir enim, vt ſæpè diximus, denunciauit nobis, dicens: Nõ videbitis faciem meã abſq; fratre veſtro minimo.* Dixit eis Iſrael: In meam hoc feciſtis miſeriam, vt indicaretis ei & aliũ habere vos fratrem: *At illi reſpõderunt: Interrogauit nos homo per ordinem noſtrã progeniem: ſi pater viueret, ſi haberemus fratrem: & nos reſpõdimus ei cõſequenter iuxta id, quod fuerat ſciſcitatus: nũquid ſcire poteramus, quod dicturus eſſet: Adducite fratrem veſtrũ vobiſcum? * Iudas quoq; dixit patri ſuo: Mitte puerũ mecũ, vt proficiſcamur, & poſſimus viuere: ne moriamur nos, & paruuli noſtri. *Ego ſuſcipio puerum: de manu mea require illũ. niſi reduxero, & reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tẽpore. *Si non interceſſiſſet dilatio, iam vice altera veniſſemus. * Igitur Iſrael pater eorũ dixit ad eos: Si ſic neceſſe eſt, facite, quod vultis: ſumite de optimis terræ fructibus in vaſis veſtris, & deferte viro munera, modicũ reſinæ, & mellis, & ſtoracis, ſtactes, & terebinthi, & amygdalarũ. *Pecuniam quoq; duplicem ferte vobiſcum: & illam, quã inueniſtis in ſacculis, reportate, ne forte errore factum ſit: *ſed & fratrem veſtrũ tollite, & ite ad virũ. *Deus autẽ meus omnipotens faciat vobis eũ placabilem: & remittat vobiſcũ fratrem veſtrũ, quẽ tenet, & hunc Beniamin. ego autẽ quaſi orbatus abſq; liberis ero: *Tulerũt ergo viri munera, & pecuniã duplicem, & Beniamin: deſcenderunt q; in Ægyptum, & ſteterũt coram Ioſeph. *Quos cum ille viciſſet, & Beniamin ſimul, præcepit diſpenſatori domus ſuæ dicens: Introduc viros domũ, & occide victimas, & inſtrue conuiuium: quoniã mecũ ſunt comeſturi meridie. *Fecit ille, quod ſibi fuerat imperatũ, & introduxit viros domũ. *Ibiq; exteriti, dixerunt mutuò: Propter pecuniã, quam retulimus prius in ſaccis noſtris, introducti ſumus: vt deuoluat in nos calumniam, & violenter ſubijciat ſeruituti & nos, & aſinos noſtros. *Quamobrẽ in ipſis foribus accedentes ad diſpẽſatorem domus *locuti ſunt: Oramus domine, vt audias nos. Iam ante deſcendimus, vt emeremus eſcas: *quibus emptis, cùm veniſſemus ad diuerſorũ, aperuimus ſaccos noſtros, & inuenimus pecuniã in ore ſaccorum: quam nunc eodẽ pondere reportauimus. *Sed & aliud attulimus argẽtũ, vt emamus, quæ nobis neceſſaria ſunt: nõ eſt in noſtra conſciẽtia quis poſuerit eã in marſupijs noſtris: *At ille reſpõdit: Pax vobiſcũ, nolite timere: Deus veſter, & Deus patris veſtri dedit vobis theſauros in ſaccis veſtris: nã pecuniam, quã dediſtis mihi, probatam ego habeo. Eduxitq; ad eos Simeon. *Et introductis domum, attulit aquã, & lauerunt pedes ſuos, dediitq; pabulum aſinis eorũ. *Illi verò parabãt munera, donec ingrederetur Ioſeph meridie: audierãt enim, quod ibi comeſturi eſſent panẽ. *Igitur ingreſſus eſt Ioſeph domum ſuã, obtulerunt q; ei munera, tenẽtes in manibus ſuis: & adorauerunt proni in terrã. *At ille clemẽter reſalutatis eis, interrogauit eos, dicẽs: Saluus ne eſt pater veſter ſenex, de quo dixeratis mihi? Adhuc viuit? *Qui reſpõderunt: Sospes eſt ſeruus tuus pater noſter, adhuc viuit. Et incuruati, adorauerunt eum. *Attollens autẽ Ioſeph oculos, vidit Beniamin fratrem

* Sup. 42. d. 20.

* Inf. 44. g. 32.

*Sup. 43. h.

trem ſuũ vterinum,& ait: Iſte eſt frater veſter paruulus,de quo dixeratis mihi?Et rurſũ. Deus,inquit,miſereatur tui,fili mi.*Feſtinauitq; quia commota fuerãt viſcera eius ſuper fratre ſuo,& erumpebant lacrymæ:& introiens cubiculum fleuit.*Rurſumq; lota facie egreſſus,continuit ſe,& ait: Ponite panes. * Quibus appoſitis,ſeorſum Ioſeph,& ſeorſum fratribus, Ægyptijs quoq; qui veſcebantur ſimul,ſeorſum(illicitum eſt enim Ægyptijs comedere cum Hebræis,& profanum putant huiuſcemodi conuiuiũ)*ſederunt coram eo, primogenitus iuxta primogenita ſua, & minimus iuxta ætatem ſuam. Et mirabantur nimis, * ſumptis partibus quas ab eo acceperant:maiorque pars venit Beniamin, ita vt quinq; partibus excederet. Biberuntque & inebriati ſunt cum eo.

CAP. XLIV.

Ioſeph iubet abſcõdi ſcyphum ſuum in ſacco Beniamin, & poſt eum inuentum, reuocatos ab itinere fratres furti arguit: Iudas autem pro Beniamin ſe in ſeruitutem offert.

PRæcepit autem Ioſeph diſpenſatori domus ſuæ,dicens: Imple ſaccos eorũ frumento,quãtum poſſunt capere: & pone pecuniã ſingulorum in ſummitate ſacci. *Scyphum autem meum argenteum, & pretium quod dedit tritici,pone in ore ſacci iunioris. Factumq; eſt ita.*Et orto mane,dimiſſi ſunt cum aſinis ſuis. * Iamq; vrbem exierant, & proceſſerant paululũ tunc Ioſeph accerſito diſpenſatore domus, Surge, inquit,& perſequere viros:& apprehẽſis dicito:Quare reddidiſtis malũ pro bono?*Scyphus,quẽ furati eſtis, ipſe eſt, in quo bibit dominus meus, & in quo augurari ſolet: peſſimã rem feciſtis.*Fecit ille,vt iuſſerat.Et apprehenſis per ordinẽ locutus eſt.*Qui reſponderunt:Quare ſic loquitur dominus noſter, vt ſerui tui tãtum flagitij cõmiſerint?*Pecuniam,quam inuenimus in ſummitate ſaccorum, reportauimus ad te de terra Chanaan:& quomodo conſequens eſt, vt furati ſimus de domo domini tui aurum,vel argentũ? *Apud quẽcunq; fuerit inuentum ſeruorũ tuorũ, quod quæris,moriatur, & nos erimus ſerui domini noſtri. *Qui dixit eis;Fiat iuxta veſtram ſententiã: apud quemcunq; fuerit inuẽtum, ipſe ſit ſeruus meus,vos autẽ eritis innoxij.* Itaq; feſtinato deponentes in terram ſaccos, aperuerũt ſinguli. *Quos ſcrutatus,incipiẽs à maiore vſq; ad minimum, inuenit ſcyphũ in ſacco Beniamin. * At illi,ſciſſis veſtibus, oneratiſq; rurſum aſinis, reuerſi ſunt in oppidum.*Primuſque Iudas cum fratribus ingreſſus eſt ad Ioſeph(necdum enim de loco abierat)omneſq; ante eum pariter in terram corruerunt. * Quibus ille ait: Cur ſic agere voluiſtis?an ignoratis quod nõ ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia?*Cui Iudas:Quid reſpondebimus,inquit,domino meo?vel quid loquemur, aut iuſtè poterimus obtendere? Deus inuenit iniquitatẽ ſeruorum tuorum: en omnes ſerui ſumus domini mei, & nos, & apud quẽ inuentus eſt ſcyphus.*Reſpondit Ioſeph:Abſit à me,vt ſic agam:qui furatus eſt ſcyphũ,ipſe ſit ſeruus meus: vos autẽ abite liberi ad patrem veſtrum.*Accedens autẽ propius Iudas,confidenter ait:Oro domine mi, loquatur ſeruus tuus verbũ in auribus tuis,& ne iraſcaris famulo tuo: tu es enim poſt Pharaonem:*dominus meus.Interrogaſti prius ſeruos tuos:Habetis patrem, aut fratrem?*& nos reſpõdimus tibi domino meo: Eſt nobis pater ſenex, & puer paruulus,qui in ſenectute illius natus eſt:cuius vterinus frater mortuus eſt:& ipſum ſolum habet mater ſua, pater verò tenerè diligit eum. *Dixiſtiq; ſeruis tuis: Adducite eũ ad me,& ponã oculos meos ſuper illũ *Suggeſſimus domino meo:Non poteſt puer relinquere

*Sup.41. c. 11.

quere patrẽ ſuum: ſi enim illũ dimiſerit, mo-
rietur. * Et dixiſti ſeruis tuis: Niſi venerit 23
* Sup. 43. b. 1. & 6. frater veſter minimus vobiſcũ, nõ videbitis
amplius faciem meã. *Cum ergo aſcẽdiſſe- 24
mus ad famulum tuum patrem noſtrũ, nar-
rauimus ei omnia, quę locutus eſt dominus
meus. *Et dixit pater noſter: Reuertimini, & 25
emite nobis parũ tritici. *Cui diximus: Ire 26
non poſſumus: ſi frater noſter minimus de-
ſcẽderit nobiſcũ, proficiſcemur ſimul: alio-
quin ille abſente, nõ audemus videre faciem
* Sup. 37. c. 28. g. 31. viri: *Ad quę ille reſpondit. Vos ſcitis quod 27
duos genuerit mihi vxor mea. * Egreſſus eſt G
vnus, & dixiſtis: Beſtia deuorauit eũ: & hu- 28
cuſq; non cõparet. * Si tuleritis & iſtum, & 29
aliquid ei in via contigerit, deducetis canos
meos cũ mœrore ad inferos. *Igitur ſi intra- 30
uero ad ſeruũ tuum patrem noſtrũ, & puer
defuerit, (cum anima illius ex huius anima
pendeat) *videritq; eum non eſſe nobiſcum, 31
morietur, & deducent famuli tui canos eius
cum dolore ad inferos. *Ego propriè ſeruus 32
tuus ſim, qui in meã hunc recepi fidẽ, & ſpo-
pondi dicens: Niſi reduxero eũ, peccati reus
ero in patrem meũ omni tempore. *Manebo 33
itaq; ſeruus tuus pro puero in miniſterio * Sup. 43. b. 9.
domini mei, & puer aſcendat cum fratribus
ſuis. * Non enim poſſum redire ad patrem 34
meũ, abſente puero: ne calamitatis, quę op-
preſſura eſt patrem meum, teſtis aſſiſtam.

CAP. XLV.

Ioſeph ſe fratribus manifeſtat, eoſque territos cum oſculo amplexatur: quare Pharao vnà cum tota domo ſua exultans, præcepit vt adducatur pater cum vniuerſa domo ſua in Ægyptum; idem multis verbis denuntiat Ioſeph, fratreſque multis donatos muneribus ad patrem remittit.

NOn ſe poterat vltra cohibere Ioſeph 1
multis coram aſtantibus: vnde præce- A
pit, vt egrederentur cunctis foras, & nullus
intereſſet alienus agnitioni mutuæ. *Eleua- 2
uitq; vocem cũ fletu: quam audierũt Ægyp-
tij, omniſq; domus Pharaonis. *Et dixit fra- 3
* Act. 7. b. 13. tribus ſuis: Ego sũ Ioſeph: adhuc pater meus
viuit? Nõ poterant reſpondere fratres nimio
terrore perterriti. * Ad quos ille clementer: 4
Accedite, inquit, ad me. Et cum acceſſiſſent B
propè, Ego ſum, ait, Ioſeph, frater veſter, quẽ
vendidiſtis in Ægyptum. *Nolite pauere: ne- 5
que vobis durum eſſe videatur, quòd vendi-
diſtis me in his regionibus. pro ſalute enim
* Iaſ. 45. c. 10. veſtra miſit me Deus ante vos in Ægyptũ * 6
Biennium eſt, enim quòd cœpit fames eſſe in
terra: & adhuc quinq; anni reſtant, quibus
non arari poterit, nec meti. *Præmiſitque me 7
Deus, vt reſeruemini ſuper terram, & eſcas
ad viuendum habere poſſitis. * Non veſtro 8
C cõſilio, ſed Dei voluntate huc miſſus sũ, qui
fecit me quaſi patrem Pharaonis, & dominũ
vniuerſæ domus eius, ac principem in omni
terra Ægypti. *Feſtinate, & aſcendite ad pa- 9
trẽ meũ, & dicetis ei. Hec mandat filius tuus
Ioſeph: Deus fecit me dominũ vniuerſę ter-
ræ Ægypti: deſcende ad me, ne moreris, * & 10
habitabis in terra Geſſen: eriſq; iuxta me tu,
& filij tui, & filij filiorum tuorũ, oues tuę, &
armẽta tua, & vniuerſa, quę poſſides, *Ibiq; 11
te paſcã (adhuc enim quinq; anni reſidui sũt
famis) ne & tu pereas, & domus tua, & om-
nia, quę poſſides. * En oculi veſtri, & oculi 12
fratris mei Beniamin vidẽt, quod os meũ lo-
quatur ad vos: *Nuntiate patri meo vniuer- 13
ſam gloriã, meam, & cuncta, quę vidiſtis in
Ægypto: feſtinate, & adducite eum ad me. * 14
Cumq; amplexatus reciniſſet in collũ Benia-
min fratris ſui fleuit: illo quoq; ſimiliter flẽ-
te ſuper collũ eius: * Oſculatuſq; eſt Ioſeph 15
omnes fratres ſuos, & plorauit ſuper ſingu-
los: poſt quę auſi ſunt loqui ad eum: *Audi- 16
tumq; eſt, & celebri ſermone vulgatũ in aula
E regis: Venerunt fratres Ioſeph: & gauiſus eſt

Pha-

Pharao,atq;omnis familia eius.*Dixitq;ad 17
Ioſeph, vt imperaret fratribus ſuis dicens:
Onerantes iumenta,ite in terrã Chanaan,* 18
& tollite inde patrem veſtrũ,& cognationẽ,
& venite ad me: & ego dabo vobis omnia
bona Ægypti,vt comedatis medullam terræ.
*Præcipe etiã,vt tollant plauſtra de terra Æ- 19
gypti,ad ſubuectionem paruulorũ ſuorũ,ac F
coniugũ: & dicito: Tollite patrem veſtrum,
& properate quantocyus veniẽtes.*Nec di- 20
mittatis quidquã de ſupellectili veſtra:quia
omnes opes Ægypti veſtræ erũt.*Fecerũtq; 21
filij Iſrael,vt eis mandatũ fuerat:Quibus de-
dit Ioſeph plauſtra ſecũdum Pharaonis im-
periũ:& cibaria in itinere.*Singulis quoque 22
proferri iuſſit binas ſtolas: Beniamin verò
dedit trecẽtos argenteos cũ quinq;ſtolis op-
timis,*tãtundẽ pecuniæ,& veſtiũ mittẽs pa. 23
tri ſuo,addẽs & aſinos decẽ, qui ſubueherẽt
ex omnibus diuitijs Ægypti:& totidem aſi-
nas,triticum in itinere,paneſq;portãtes*Di 24
miſit ergo fratres ſuos,& proficiſcẽtibus ait:
Ne iraſcamini in via.*Qui aſcẽdentes ex Æ. 25
gypto venerunt in terrã Chanaan ad patrẽ G
ſuum Iacob.* Et nunciauerunt ei dicentes: 26
Ioſeph filius tuus viuit,& ipſe dominatur in
omni terra Ægypti.Quo audito Iacob,quaſi
de graui ſomno euigilans,tamen non crede-
bat eis.*Illi è contra referebant omnẽ ordi. 27
nẽ rei. Cumq;vidiſſet plauſtra,& vniuerſa,
quæ miſerat,reuixit ſpiritus eius,*& ait:Suf- 28
ficit mihi,ſi adhuc Ioſeph filius meus viuit:
vadam, & videbo illum antequam moriar.

CAP. XLVI.

Iacob renouata Dei promiſſione cum vniuerſis filijs ac nepotibus,quorũ nomina recẽſentur, in Ægyptũ deſcendit:eius occurrẽs Ioſeph ſuadet vt Pharaoni ſe eſſe paſtores ouium dicãt.

PRofectuſq;Iſrael cum omnibus,quæ ha- 1
bebat,venit ad Puteũ iuramenti: & ma- A
ctatis ibi victimis Deo patris ſui Iſaac,* au- 2
diuit eum per viſionem noctis vocantẽ ſe,&
dicentẽ ſibi:Iacob,Iacob.cui reſpondit:Ecce
adſum.* Ait illi Deus: Ego ſum fortiſſimus 3
Deus patris tui:noli timere,deſcẽde in Ægy-
ptũ, quia in gentem magnam faciem te ibi.
Ego deſcendã tecum illuc,& ego inde addu- 4
cam te reuertẽtem:Ioſeph quoq;ponet ma-
nus ſuas ſuper oculos tuos:*Surrexit autem 5
Iacob à Puteo iuramenti. tuleruntq;eum fi-
lij cũ paruulis,& vxoribus ſuis in plauſtris,
Act. 7. b. 15. qui miſerat Pharao ad portandũ ſenem, & 6
omnia,quæ poſſederat in Terra Chanaan:ve-
nitq;in Ægyptum cum omni ſemine ſuo,* 7
*Ioſ. 24. a. 3. filij eius,& nepotes,filiæ,& cũcta ſimul pro-
Pſ. 104. b. 22. genies.*Hæc ſunt autem nomina filiorum Iſ. 8
Iſ. 52. a. 4. rael,qui ingreſſi ſunt in Ægyptum,ipſe cum B
*Exod. 1. a. 26. b. 14. liberis ſuis,Primogenitus Ruben:*Fili Ru- 9
Num. 26. a. 6. bẽ:Henoch & Phallu & Heſron & Charmi.
*Filij Simeon: Iamuel & Iamin & Ahod,& 10
Iachin & Sohar,& Saul filius Chanaanitidis.
11 *Filij Leui: Gersõ & Caath & Merari.*Filij
12 Iuda: Her & Onan & Sela & Phares & Za-
ra: mortui ſunt autem Her & Ona in terra
Chanaã. Natiq;ſunt filij Phares: Heſron, &
13 Hamul.* Filij Iſſachar: Thola & Phua &
14 Iob & Sẽron. *Filij Zabulon: Sared & Elon
15 & Iahelel.* Hi filij Lia,quos genuit in Me-
ſopotamia Syriæ cum Dina filia ſua: omnes
16 animæ filiorum eius,& filiarũ,triginta tres.*
Filij Gad: Sephion & Haggi & Suni & Eſe-
17 bon & Heri & Arodi & Areli.* Fili Aſer:
Iamne & Ieſua & Ieſſui & Beria,Sara quoq;
ſoror eorum.Filij Beria: Heber & Melchiel.
18 hi filij Zelphæ,quam dedit Laban Liæ filiæ
19 ſuæ. & hos genuit Iacob ſedecim animas.*
Filij Rachel vxoris Iacob: Ioſeph & Benia-
20 min.*Natiq;ſunt Ioſeph filij in Terra Ægy-
C pti, quos genuit ei Aſeneth filia Putiphare
ſacerdotis Heliopoleos: Manaſſes & Ephra-
21 im. *Filij Beniamin: Bela & Bechor & Aſ-
bel & Gera & Naaman & Echi & Ros &
22 Mophim & Ophim & Ared.*hi filij Rachel
quos genuit Iacob:omnes animæ,quatuor-
23 decim.*Filij Dã:Huſim.*Filij Nephthali:Ia-
24 fiel & Guni & Ieſer & Sallẽ.* Hi filij Balæ,
25 quã dedit Laban Racheli filiæ ſuæ:& hos ge-
26 nuit Iacob:omnes animæ,ſeptẽ.*Cũctæ ani-
mæ,quæ ingreſſæ ſunt cũ Iacob in Ægyptum,
& egreſſæ ſunt de femore illius, abſq;vxori-
27 bus filiorum eius,ſexaginta ſex.* Filij autẽ
Ioſeph,qui nati ſunt ei in terra Ægypti,ani-
mæ duæ. Omnes animæ domus Iacob, quæ
ingreſſæ ſunt in Ægyptum,fuere ſeptuagin-
28 ta.*Miſit autem Iudam ante ſe ad Ioſeph,vt *Deut. 10. d. 22.
29 nunciaret ei,& occurreret in Geſſen.* Quo
D cum perueniſſet, iuncto Ioſeph curru ſuo,
aſcendit obuiam patri ſuo ad eundem locũ:
videnſq;eum,irruit ſuper collum eius,& in-
30 ter amplexus fleuit.* Dixitq; pater ad Io-
ſeph:Iam lætus moriar,quia vidi faciem tuã,
31 & ſuperſtitem te relinquo.* At ille locutus
eſt ad fratres ſuos,& ad omnem domum pa-
tris ſui: Aſcendã, & nunciabo Pharaoni,di-
camq;ei: Fratres mei, & domus Patris mei,
qui erat in Terra Chanaan.venerunt ad me.
32 *& ſunt viri paſtores ouium, curamq; ha-
bent alendorum gregum: pecora ſua, & ar-
menta,& omnia,quæ habere potuerunt,ad-
33 duxerunt ſecum.* Cumque vocauerit vos,
34 & dixerit: Quod eſt opus veſtrum?* Re-
ſpondebitis:Viri paſtores ſumus ſerui tui,ab
infantia noſtra vſque in præſens, & nos, &
patres noſtri.Hæc autem dicetis,vt habita-
re poſſitis in Terra Geſſen, quia deteſtantur
Ægyptij omnes paſtores ouium.

CAP. XLVII.

Ioſeph, aduentu patris & fratrum Pharaoni nuntiato,introducit Iacob cum filijs ad Pharaonem,terra Geſſen conceditur ijs ad inhabitan-

bitandum, famiſque tempore eos alit: porrò fames tantùm premit Ægyptum, vt, venditis pecoribus, terram quoque vendere ſint coacti: quo factum eſt vt quinta pars fructuum regibus Ægypti perpetuò cedat, præterquam in poſſeſſionibus ſacerdotum. Poſt annos ſeptendecim Iacob plurimum ditatus, & iam morituus adiurat Ioſeph de ſua ſepultura in Chanaan.

INgreſſus ergo Ioſeph nunciauit Pharaoni, dicens: Pater meus & fratres, oues eorum & armenta, & cuncta, quæ poſſidet, venerunt de Terra Chanaan: & ecce cõſiſtunt in Terra Geſſen. *Extremos quoq; fratrum ſuorum quinq; viros conſtituit coram rege: quos ille interrogauit: Quid habetis operis? Reſponderunt: Paſtores ouium ſumus ſerui tui, & nos, & patres noſtri. *Ad peregrinandum in terra tua venimus: quoniam non eſt herba gregibus ſeruorũ tuorũ, ingraueſcente fame in terra Chanaan: petimuſq; vt eſſe nos iubeas ſeruos tuos in Terra Geſſen. *Dixit itaq; rex ad Ioſeph: *Pater tuus & fratres tui venerunt ad te. *Terra Ægypti in cõſpectu tuo eſt: in optimo loco fac eos habitare, & trade eis Terram Geſſen. Quod ſi nolti in

eis eſſe viros induſtrios, cõſtitue illos magiſtros pecorum meorũ. *Poſt hæc introduxit Ioſeph patrem ſuũ ad Regem, & ſtatuit eũ coram eo: qui benedicens illi, *& interrogatus ab eo: Quot ſunt dies annorum vitæ tuæ? *Reſpondit: Dies peregrinationis meæ centũ triginta annorum ſunt, parui, & mali, & non peruenerunt vſq; ad dies patrum meorum, quibus peregrinati ſunt. *Et benedicto rege, egreſſus eſt foras. * Ioſeph verò patri, & fratribus ſuis dedit poſſeſſionẽ in Ægypto in optimo terræ loco, Rameſſes, vt præceperat Pharao. *Et alebat eos, omnemq; domũq; patris ſui, præbens cibaria ſingulis. * In toto enim orbe panis decrat, & oppreſſerat fames terram, maximè Ægypti, & Chanaan. *E quibus omnem pecuniam congregauit pro venditione frumenti, & intulit eã in ærariũ regis. *Cumq; defeciſſet temporibus pretiũ, venit cũcta Ægyptus ad Ioſeph, dicens. Da nobis panes: quare morimur coràm te, deficiente pecunia? *Quibus ille reſpondit: Adducite pecora veſtra, & dabo vobis pro eis cibos, ſi pretiũ non habetis. *Quæ cũ adduxiſſent, dedit eis alimenta pro equis, & ouibus, & bobus & aſinis, ſuſtentauitq; eos illo anno pro cõmutatione pecorum. * Venerunt quoq; anno ſecundo, & dixerunt ei: Nõ celabimus dominum noſtrum quod deficiente pecunia, pecora ſimul defecerunt: nec clã te eſt, quod abſq; corporibus & terra nihil habeamus. *Cur ergo moriemur te vidente? & nos & terra noſtra tui erimus: eme nos in ſeruitutem regiã, & præbe ſemina, ne pereunte cultore redigatur terra in ſolitudinẽ. *Emit igitur Ioſeph omnem Terrã Ægypti, vẽdentibus ſingulis poſſeſſiones ſuas præ magnitudine famis. Subiecitq; eã Pharaoni: *& cunctos populos eius à nouiſſimis terminis Ægypti vſq; ad extremos fines eius, *præter terrã ſacerdotum, quæ à rege tradita fuerat eis: quibus & ſtatuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, & idcircò nõ ſũt cõpulſi vendere poſſeſſiones ſuas. *Dixit ergo Ioſeph ad populos: En vt cernitis, & vos, & terrã veſtram Pharao poſſidet: accipite ſemina, & ſerite agros, *vt fruges habere poſſitis. Quintã partem regi dabitis: quatuor reliquas permitto vobis in ſemẽtem, & in cibũ familijs, & liberis veſtris. *Qui reſpõderunt: Salus noſtra in manu tua eſt: reſpiciat nos tantũ dominus noſter, & læti ſeruiemus regi. *Ex eo tempore vſq; in præſentem diẽ in vniuerſa terra Ægypti reẽbus quinta pars ſoluitur, & factũ eſt quaſi in legẽ, abſq; terra ſacerdotali, quæ libera ab hac cõditione

ne

ne fuit.*Habitauit ergo Iſrael in Ægypto id 27
eſt,in terra Geſſen,& poſſedit eam:auctuſq;
eſt,& multiplicatus nimis. * Et vixit in ea 28
decē & ſeptem annis:factiq;sūt omnes dies
vitę illius centū quadraginta ſeptē annorū.*29
Cūq; appropinquare cerneret diem mortis
ſuæ,vocauit filium ſuum Ioſeph,& dixit ad
* Supr. 24. 8. 2. cū:Si inueni gratiam in conſpectu tuo,pone
manum tuā ſub femore meo: & facies mihi
miſericordiam & veritatem,vt non ſepelias
me in Ægypto: * ſed dormiā cum patribus 30
meis,& auferas me de terra hac,condaſq; in
ſepulchro maiorum meorum. Cui reſpōdit
Ioſeph:Ego faciam,quod iuſſiſti.*Et ille:Iu- 31
ra ergo,inquit,mihi. Quo iurante, adorauit
Iſrael Deum, conuerſus ad lectuli caput.

CAP. XLVIII.

Iacob agrotantem inuiſit Ioſeph, cuius filios Manaſſen & Ephraim Iacob ſibi adoptat ac benedicit, minorem, contradicente Ioſeph, maiori præponit; denique ſupra fratres partem vnam Ioſeph tribuit.

HIs ita tranſactis nunciatum eſt Ioſeph, 1
quod ęgrotaret pater ſuus: qui aſſum- A
ptis duobus filijs Manaſſe & Ephraim, ire
perrexit. Dictumq; eſt ſeni:*Ecce filius tuus 2
Ioſeph venit ad te. Qui confortatus ſedit in
lectulo.*Et ingreſſo ad ſe ait: Deus omnipo- 3
* Supr. 28. c. 11. tens apparuit mihi in Luza,quę eſt in Terra
Chanaan:Benedixitq; mihi,& ait:Ego te au- 4
gebo,& multiplicabo,& faciam te in turbas
populorū: daboque tibi terram hanc,& ſe-
mini tuo poſt te in poſſeſſionem ſempiter-
nam.*Duo ergo filij tui,qui nati ſunt tibi in 5
* Supr. 41. f. 50. Terra Ægypti,antequā huc venirē ad te,mei
* Ioſ. 13. b. 7. d. 29. erunt: Ephraim & Manaſſes,ſicut Ruben &
Simeon reputabuntur mihi.*Reliquos autē, 6
quos genueris poſt eos,tui erunt, & nomine
fratrū ſuorum vocabūtur in poſſeſſionibus
ſuis.* Mihi enim,quando veniebā de Meſo- 7
* Supr. 35. c. 21. potamia,mortua eſt Rachel in terra Chanaā B
in ipſo itinere, eratq; vernum tempus:& in-
grediebar Ephratā,& ſepeliui eam iuxta viā
Ephratæ,quæ alio nomine appellatur Beth-
lehem.*Vidēs autem filios eius dixit ad eū: 8
Qui ſunt iſti?*Reſpōdit: Filij mei ſunt,quos 9
donauit mihi Deus in hoc loco. Adduc, in-
quit, eos ad me,vt benedicam illis.*Oculi 10
enim Iſrael caligabant prę nimia ſenectute,
& clarè videre non poterat. Applicitoſq; ad
ſe,deoſculatus,& circumplexus eos, *dixit 11
ad filium ſuum: Non ſum fraudatus aſpectu
tuo: inſuper oſtendit mihi Deus ſemen tuū.
*Cūq; tuliſſet eos Ioſeph de gremio patris, 12
adorauit pronus in terrā. *Et poſuit Ephra- 13
im ad dexteram ſuam,ideſt,ad ſiniſtrā Iſrael
Manaſſen verò in ſiniſtra ſua, ad dexteram C
ſcilicet patris,applicuitq; ambo ad eū.*Qui 14
extendens manū dexteram, poſuit ſuper ca-
put Ephraim minoris fratris: ſiniſtram autē
ſuper caput Manaſſe, qui maior natu erat,
15 cōmutans manus. *Benedixitq; Iacob filijs * Heb. 11. b. 21.
Ioſeph,& ait: Deus,in cuius conſpectu am-
bulauerunt patres mei Abraham, & Iſaac,
Deus qui paſcit me ab adoleſcētia mea vſq;
16 in præſentē diem: *Angelus,qui eruit me de
cunctis malis, benedicat pueris iſtis: & in- * Sup. 31. d. 29. 32. a 2. Matth. 18. b. 10.
uocetur ſuper eos nomen meum, nomina
quoq; patrum meorum Abraham, & Iſaac,
& creſcant in multitudinem ſuper terram.
17 *Vidēs autem Ioſeph,quòd poſuiſſet pater
ſuus dexterā manum ſuper caput Ephraim,
grauiter accepit, & apprehenſam manum
D patris leuare conatus eſt de capite Ephraim,
18 & transferre ſuper caput Manaſſe. *Dixit-
que ad patrem. Non ita conuenit pater;quia
hic eſt primogenitus, pone dexteram tuam
19 ſuper caput eius. *Qui renuens,ait:Scio fili
mi, ſcio: & iſte quidem erit in populos, &
multiplicabitur:ſed frater eius minor maior
20 erit illo: & ſemen illius creſcet in gentes. *
Benedixitque eis in tempore illo,dicens: In
te benedicetur Iſrael,atque dicetur: Faciat
tibi Deus ſicut Ephraim, & ſicut Manaſſe.
21 Conſtituitq; Ephraim ante Manaſſen. *Et
ait ad Ioſeph filium ſuum: En ego morior,
& erit Deus vobiſcum, reducetque vos ad
22 terram patrum veſtrorum.*Do tibi partem * Ioſ. 15. b. 7. 16. a. 1.
vnam extra fratres tuos,quam tuli de manu * Ioſ. 24. b. 1.
Amorrhæi in gladio & arcu meo.

CAP. XLIX.

Iacob moriturus ſingulis filijs ſuis benedicit, quorundam tamen benedictione ob peccata in maledictionem & acrem obiurgationem verſa, futura illis prædicit, tandemque declarato ſepulturæ ſuæ loco, moritur.

1 VOcauit autem Iacob filios ſuos, & ait
A eis:Congregamini,vt annunciem, quę Deut. 33. a. b.
2 vēntura ſunt vobis in diebus nouiſſimis.*Cō-
gregamini,& audite filij Iacob,audite Iſrael
3 patrem veſtrū:*Ruben primogenitus meus,
tu fortitudo mea,& principiū doloris mei:
4 prior in donis,maior in imperio.*Effuſus es * Sup. 35. d. 22. 1. Par. 5. a. 1.
ſicut aqua,non creſcas,quia aſcendiſti cubi-
5 le patris tui, & maculaſti ſtratum eius. *Si-
meon & Leui fratres:vaſa iniquitatis bellā-
6 tia. *In conſilium eorum non veniat anima
mea,& in cœtu illorum non ſit gloria mea,
quia in furore ſuo occiderunt virum, & in
7 voluntate ſua ſuffoderūt murum: *Maledi- * 34 d. 35.
ctus furor eorum,quia pertinax,& indigna-
tio eorum,quia dura:diuidam eos in Iacob,
8 & diſpergam eos in Iſrael. * Iuda, te lauda- * Ioſ. 19. a. 1. 21. a b.
B būt fratres tui: manus tua in ceruicibus ini-
micorum tuorum,adorabunt te filijs patris
6 tui.*Catulus leonis Iuda:ad prædam fili mi * 1. Par. 5. 2. 1.
aſcendiſti: requieſcens accubuiſti vt leo,& * Ioan. 1. f. 45
10 quaſi leæna,quis ſuſcitabit eū.* NON AV- Matth. 2. a. 6.
FERETVR ſceptrum de Iuda, & dux de fe-
more eius,donec veniat,qui mittēdus eſt,&
ipſe

ipſe erit expectatio gentium. *Ligans ad vi- 11
neam pullum suũ, & ad vitem, ò fili mi, asi-
nam ſuam. Lauabit in vino ſtolam ſuam, &
in ſanguine vuæ pallium ſuũ. *Pulchriores 12
ſunt oculi eius vino, & dentes eius lacte cã-
didiores. *Zabulon in littore maris habita- 13
bit, & in ſtatione nauium pertingens vſq; ad
Sidonẽ. *Iſſachar aſinus fortis accubãs in- 14
ter terminos. *Vidit requiẽ, quòd eſſet bo- 15
na: & terram, quòd optima: & ſuppoſuit hu-
merum ſuum ad portandum, factuſq; eſt tri-
butis ſeruiens. *Dan iudicabit populũ ſuũ, 16
ſicut & alia tribus in Iſrael. *Fiat Dan colu- 17
ber in via, ceraſtes in ſemita, mordẽs vngu-
las equi, vt cadat aſcẽſor eius retro. *SALV- 18
TARE tuum expectabo Dñe. * Gad, accin- 19
ctus præliabitur ante eũ: & ipſe accingetur
retrorſum, *Aſer pinguis panis eius, & prę- 20
bebit delicias regibus. * Nephthali, ceruus 21
3. Par. 3.a. emiſſus, & dãs eloquia pulchritudinis. *Fi- 22
3. lius accreſcẽs Ioſeph, filius accreſcẽs & de-
corus aſpectu: filię diſcurrerũt ſuper murũ.
*Sed exaſperauerunt eũ, & iurgati ſunt, inui- 23
deruntq; illi habentes iacula. *Sedit in forti 24
arcus eius, & diſſoluta ſunt vincula brachio-
rum, & manuũ illius per manus potentis Ia-
cob: inde paſtor egreſſus eſt lapis Iſrael. * 25
Deus patris tui erit adiutor tuus, & omni-
potens benedicet tibi benedictionibus cœli
deſuper, benedictionibus abyſſi iacentis de-
orsũ, benedictionibus vberũ, & vuluę. *Be- 26
nedictiones patris tui confortatę ſunt bene- D
dictionibus patrum eius: donec veniret de-
ſiderium collium ętternorum: fiant in capite
Ioſeph, & in vertice Nazaræi inter fratres
ſuos. * Beniamin lupus rapax, mane come- 27
det prędam, & veſpere diuidet ſpolia. *Om- 28
nes hi in tribubus Iſrael duodecim: hęc lo-
cutus eſt eis pater ſuus, benedixitq; ſingulis,
benedictionibus proprijs. *Et præcepit eis, 29
dicens: Ego congregor ad populũ meum: ſe-
pelite me cũ patribus meis in ſpelũca dupli * Sup. 23.d.
30 ci, quæ eſt in agro Ephron Hethęi, * contra
Mambre in Terra Chanaan, quã emit Abra-
hã cum agro ab Ephron Hethæo in poſſeſ-
31 ſionem ſepulchri. * Ibi ſepelierunt eum, &
Saram vxorem eius: ibi ſepultus eſt Iſaac
cum Rebecca coniuge ſua: ibi & Lia cõdita
32 iacet. * Finitiſq; mandatis, quibus filios in-
ſtruebat, collegit pedes ſuos ſuper lectulũ,
& obijt, appoſituſq; eſt ad populum ſuum.

C A P. L.

Ioſeph corpus patris aromatibus conditum curans, & adhibito luctu funebri, cum ſenioribus Ægypti proficiſcitur, vt in terra Chanaan ſepeliat: quo magna ſolemnitate peracto, fratres ab irrogatam illi iniuriam ſibi timentes; benignè ſuſcepit & conſolatur: qui, vbi mandatum dediſſet de ſuis oſſibus in terram Chanaan, cùm ex Ægypto ſint migraturi, deferendis, in pace quieuit.

1 QVod cernens Ioſeph ruit ſuper faciem
A patris flens, & deoſculans, eũ. *Præce-
2 pitq; ſeruis ſuis medicis vt aromatibus cõdi-
3 rent patrẽ. *Quibus iuſſa explentibus, trãſi-
erunt quadraginta dies: iſte quippe mos erat
cadauerũ conditorũ. fleuitq; eum Ægyptus
4 ſeptuaginta diebus. *Et expleto plãctus tem-
pore locutus eſt Ioſeph ad familiã Pharao-
nis: Si inueni gratiã in cõſpectu veſtro, loqui-
5 mini in auribus Pharaonis: eo quod pater
meus adiurauerit me, dicens: En morior, in
ſepulchro meo, quod fodi mihi in terra Cha-
naan, ſepelies me. Aſcendã igitur, & ſepeliã
6 patrem meũ, ac reuertar. *Dixitq; ei Pharao: * Sup. 47.d.
Aſcende, & ſepeli patrem tuũ, ſicut adiura- 29.
7 tus es. *Quo aſcendente, ierunt cũ eo omnes
B ſenes domus Pharaonis: cunctique maiores
8 natu Terræ Ægypti: *domus Ioſeph cũ fra-
tribus ſuis, abſq; paruulis, & gregibus, atque
9 armẽtis, quę dereliquerãt in Terra Geſſen. *
Habuit quoq; in comitatu currus, & equites:
& fa-

facta eſt turba non modica. *Veneruntq; ad 10
Aream Arad, quę ſita eſt trans Iordanē: vbi
celebrantes exequias planctu magno, atq;
vehementi, impleuerūt ſeptem dies. *Quod 11
cum vidiſſent habitatores Terræ Chanaan,
dixerunt: Plāctus magnus eſt iſte Ægyptijs.
Et idcircò vocatū eſt nomen loci illius, Plā-
ctus Ægypti: *Fecerunt ergo filij Iacob ſicut 12
præceperat eis. *Et portantes eum in Terrā 13
Chanaan, ſepelierunt eum in ſpelunca du-
plici, quam emerat Abrahā cum agro in poſ-
ſeſſionem ſepulchri ab Ephron Hethęo cōtra
faciem Mambre. * Reuerſuſq; eſt Ioſeph in 14
Ægyptū cum fratribus ſuis, & omni comi-
tatu, ſepulto patre. *Quo mortuo, timentes 15
fratres eius, & mutuò colloquētes: Ne fortè
memor ſit iniuriæ, quā paſſus eſt, & reddat
nobis omne malū, quod fecimus, *mādaue- 16
rūt ei dicētes: Pater tuus præcepit nobis, an-
tequam moreretur, *vt hęc tibi verbis illius 17
diceremus: Obſecro, vt obliuiſcaris ſceleris
fratrum tuorum, & peccati, atque malitiæ,
quam exercuerunt in te: nos quoq; oramus,
vt ſeruis Dei patris tui dimittas iniquitatē

* Act. 7. b. 10.
* Sup. 13. d. 16.

18 hanc. Quibus auditis fleuit Ioſeph. *Vene-
runtq; ad eum fratres ſui: & proni adorantes
19 in terram dixerunt: Serui tui ſumus. *Qui-
bus ille reſpondit: Nolite timere: num Dei
20 poſſumus reſiſtere voluntati? *Vos cogita-
D ſtis de me malum: ſed Deus vertit illud in
bonum, vt exaltaret me, ſicut in preſentiarū * Sup. 45 b. 9.
21 cernitis, & ſaluos faceret multos populos. *
Nolite timere: ego paſcam vos, & paruulos
veſtros, conſolatuſq; eſt eos, & blandè, ac le * Sup. 49 c. 12.
22 niter eſt locutus. * Et habitauit in Ægypto
cum omni domo patris ſui: vixitq; centum
decem annis. Et vidit Ephraim filios vſq; ad * Nu. 32. d. 39.
tertiam generationem. Filij quoque Machir
23 filij Manaſſe nati ſunt in gentibus Ioſeph. *
Quibus tranſactis, locutus eſt fratribus * Heb. 11. d. 22.
ſuis: Poſt mortem meam Deus viſitabit vos,
& aſcendere vos faciet de terra iſta ad ter-
ram, quam iurauit Abraham, Iſaac, & Ia-
24 cob. * Cumque adiuraſſet eos, atq; dixiſſet: * Exod. 13. 19. Ioſ. 24. g. 32.
Deus viſitabit vos: aſportate oſſa mea vobiſ-
25 cum de loco iſto. *mortuus eſt, expletis cē-
tum decem vitæ ſuæ annis. Et conditus aro-
matibus repoſitus eſt in loculo in Ægypto.

LIBER EXODVS,

HEBRAICE VEELLE SEMOTH.

CAPVT PRIMVM.

Nomina filiorum Iſrael qui Ægyptum ingreſſi ſunt quorū multiplicationem nouus Pharao fruſtrà impedire nititur onerum impoſitione, maſculorū cędę ac ſubmerſione, de obſtetricū miſeratione, & earum à Deo præmiatione.

Gen. 46. a. 8.

HÆc ſunt nomina filiorum Iſrael 1
qui ingreſſi ſunt in Ægyptum cū A
Iacob ſinguli cum domibus ſuis
introierunt: *Ruben Simeon, Le- 2
uij, Iudas, * Iſſachar, Zabulon, & Beniamin, 3

4 *Dan, & Nephthali, Gad & Aſer. *Erāt igi-
tur omnes animæ eorum, qui egreſſi ſunt de
femore Iacob, ſeptuaginta: Ioſeph autem in
6 Ægypto erat. Quo mortuo, & vniuerſis fra-
7 tribus eius, omniq; cognatione illa, *filij Iſ-
rael creuerunt, & quaſi germinantes multi-
plicati ſunt: ac roborati nimis impleuerunt
8 terram. Surrexit interea rex nouus ſuper Æ-
9 gyptū, qui ignorabat Ioſeph: * & ait ad po-
B pulum ſuum: Ecce, populus filiorum Iſrael * Act. 7. c. 17.
10 multus, & fortior nobis eſt. *Venite, ſapien
ter op-

ter opprimamus eum, ne forte multiplicetur: & ſi ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis noſtris, expugnatiſq; nobis egrediatur de terra. *Præpoſuit itaque eis magiſtros operũ, vt affligerent eos oneribus: ædificaueruntq; vrbes tabernaculorũ Pharaoni, Phithom, & Rameſſes. *Quanto oq; opprimebant eos tãtò magis multiplicabãtur, & creſcebant: *oderantq; filios Iſrael Ægyptij, & affligebant illudentes eis: *atq; ad amaritudinẽ perducebant vitam eorum operibus duris luti, & lateris, omniq; famulatu, quo in terræ operibus premebantur. *Dixit autem Rex Ægypti obſtetricibus Hebrçorum: quarum vna vocabatur Sephora, altera Phua, * præcipiens eis: Quando obſtetricabitis Hebræas, & partus tẽpus aduenerit: ſi maſculus fuerit, interficite eũ, ſi fœmina, reſeruate.

17 *Timuerunt autẽ obſtetrices Deũ, & nõ ſeD cerunt iuxta prçceptũ regis Ægypti, ſed cõ-
18 ſeruabant mares. *Quibus ad ſe accerſitis, rex ait: Quidnã eſt hoc, quod facere voluiſtis, vt pueros ſeruaretis? *Quç reſpõderunt:
19 Non ſunt Hebrçç, ſicut Ægyptiæ mulieres: ipſç enim obſtetricãdi habent ſciẽtiã, & priusquã veniamus ad eas, pariũt. *Benè ergo
20 fecit Deus obſtetricibus; & creuit populus:
21 cõfortatuſq; eſt nimis. *Et quia timuerũt obſtetrices Deũ, ædificauit eis domos. Præcepit
22 ergo Pharao omni populo ſuo, dicẽs: Quidquid maſculini ſexus natũ fuerit, in flumen proijcite: quidquid fœminini, reſeruate.

CAP. II.

Moyſes naſcitur, aquis expoſitus, & inde extractus, ac à matre ſua nutritus: iuſſu filia Pharaonis, quæ ipſum adoptauit: propter Ægyptij cædem in Madian metu regis fugit, vbi accepta vxore Sephora filia ſacerdotis, duos genuit filios, Gerſam & Eliezer.

EGreſſus eſt poſt hæc vir de domo Leui: 1
& accepit vxorẽ ſtirpis ſuę, *quę cõce- A
pit, & peperit filium: & videns eum elegan- 2
tem, & abſcondit tribus menſibus. *Cumq; 3
iã celare non poſſet, ſumpſit ſiſcellã ſcirpea, & liniuit eã bitumine, ac pice: poſuitq; intus infantulũ, & expoſuit eũ in carectо ripę fluminis, *ſtante procul ſorore eius, & cõſide- 4
rante euentũ rei. *Ecce autẽ deſcẽdebat filia 5
Pharaonis, vt lauaretur in flumine: & puellę eius gradiebãtur per crepidinẽ aluei. Quę cũ vidiſſet ſiſcellã in papyrione, miſit vnã è famulabus ſuis: & allatã *aperiens, cernẽſq; 6
in ea paruulũ vagientẽ miſerta eius, ait: De infantibus Hebrçorũ eſt hic. *Cui ſoror pue- 7
ri: Vis, inquit, vt vadã, & vocem tibi mulierẽ B
Hebræã, quæ nutrire poſſit infantulũ? * Re- 8
ſpõdit: Vade. Perrexit puella, & vocauit matrem ſuã. *Ad quam locuta filia Pharaonis: 9
Accipe, ait, puerum iſtum, & nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuã. Suſcepit mulier, & nutriuit puerum, adulteumque tradidit filiæ
10 Pharaonis. *Quem illa adoptauit in locum filij, vocauitque nomen eius Moyſes, dicens: * Heb. 11. c. 24.
11 Quia de aqua tuli eum. *In diebus illis poſtquã creuerat Moyſes, egreſſus eſt ad fratres ſuos: vidit q; afflictionem eorũ, & virum Ægyptium percutiẽtem quendam de Hebrçis
12 fratribus ſuis. *Cumq; circumſpexiſſet huc atq; illuc, & nullum adeſſe vidiſſet, percuſ-
13 ſum Ægyptium abſcõdit fabulo. *Et egreſſus die altero conſpexit duos Hebræos rixãtes: dixitque ei, qui faciebat iniuriam: Quare percutis proximum tuum? *Qui reſpon-
C dit: Quis te cõſtituit principem, & iudicem ſuper nos? num occidere me tu vis, ſicut heri occidiſti Ægyptium? Timuit Moyſes, & ait: Quomodo palam factum eſt verbum iſtud?
15 *Audiuitq; Pharao ſermonem hunc, & quęrebat occidere Moyſen: qui fugiens de conſpectu eius, moratus eſt in Terra Madian, &
16 ſedit iuxta puteum. *Erant autem ſacerdoti Madian ſeptẽ filiæ, quæ venerunt ad hauriẽdam

Inf. 6. c. 20. *Heb. 11. d. 23.

* Act. 7. c. 21. Heb. 11. d. 23.

dam aquam:& impletis canalibus adaquare cupiebãt greges patris ſui. *Superuenere pa- 17
ſtores,& eiecerunt eas:ſurrexitque Moyſes,
& defenſis puellis, adaquauit oues earum.
* Quæ cum reuertiſſent ad Raguel patrem 18
ſuum,dixit ad eas:Cur velocius veniſtis ſo-
lito? * Reſponderunt: Vir Ægyptius libera- 19
uit nos de manu paſtorum: inſuper & hau-
ſit aquam nobiſcum,potumq; dedit ouibus.
* At ille: Vbi eſt? inquit, Quare dimiſiſtis 20
hominem? vocate eum,vt comedat panem. D
*Iurauit ergo Moyſes,quòd habitaret cum 21
eo,Accepitq; Sephoram filiam eius vxorem:
22 * quæ peperit ei filium, quem vocauit Ger-
ſam,dicens:Aduena fui in terra aliena Alte-
rum verò peperit,quem vocauit Eliezer,di-
cens: Deus enim patris mei adiutor meus
23 eripuit me de manu Pharaonis. * Poſt
multum verò temporis mortuus eſt rex
Ægypti: & ingemiſcentes filij Iſrael, prop-
ter opera vociferati ſunt: aſcenditque cla-
24 mor eorum ad Deum ab operibus. * Et au-
diuit gemitum eorum,ac recordatus eſt fe-
deris,quod pepigit cum Abraham,Iſaac, &
25 Iacob. *Et reſpexit Dominus filios Iſrael,&
cognouit eos.

* Iaſ. 18. a. 2. 1. Par. 23. b. 15.

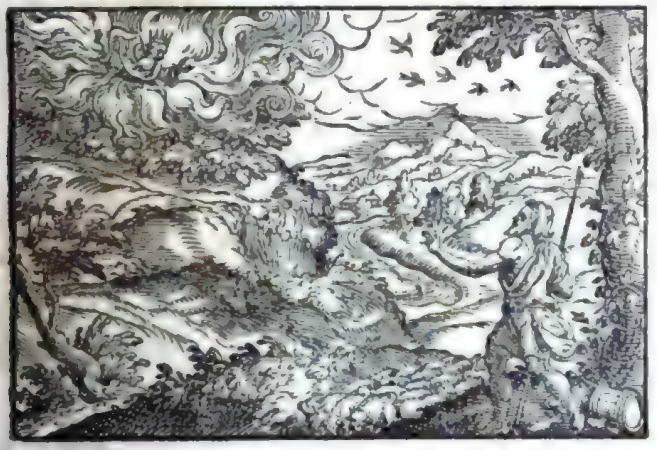

CAP. III.

Dominus Moyſi, oues Iethro ſoceri paſcenti, in rubo ardente & incombuſto, apparens mittit eum etiam renitentem ad filios Iſrael de manu Pharaonis liberandos, ſpoliatis Ægyptijs.

MOyſes autem paſcebat oues Iethro ſo. 1
ceri ſui ſacerdotis Madian:cumq; mi- A
* Act. 7. c. 30. naſſet gregem ad interiora deſerti, venit ad
montem Dei Horeb. * Apparuitq; ei Dñs in 2
flãma ignis de medio rubi: & videbat,quòd
rubus arderet,& non comburetur. *Dixit 3
ergo Moyſes: Vadam & videbo viſionẽ hãc
magnã,quare non comburatur rubus. *Cer 4
nens autẽ Dominus,quòd pergeret ad vidẽ- B
dum,vocauit eũ de medio rubi,& ait:Moy-
ſes,Moyſes.Qui reſpondit: Adſum. *At ille: 5
Ne appropies,inquit,huc:ſolue calceamẽtũ
de pedibus tuis:locus enim,in quo ſtas,ter-
* Matt. 22. c. 32. Mar. 12. c. 26. Luc. 20. f. 37. ra ſancta eſt. *Et ait. Ego ſũ Deus patris tui, 6
Deus Abraham,Deus Iſaac,& Deus Iacob.
Abſcondit Moyſes faciẽ ſuã:non enim aude-
bat aſpicere contra Deũ. *Cui ait Dominus. 7
Vidi afflictionem populi mei in Ægypto,&
clamorem eius audiui propter duritiam eo-
rum,qui præſunt operibus: & ſciens dolorẽ 8
eius, deſcendi, vt liberem eum de manibus
Ægyptiorum,& educam de terra illa in ter-
ram bonam,& ſpatioſam, in terram, quę fluit C
lacte,& melle,ad loca Chananęi,& Hethęi,
& Amorrhęi,& Pherezęi,& Heuçi,& Iebu-
9 ſæi. * Clamor ergo filiorum Iſrael venit ad
me:vidiq; afflictionem eorum,qua ab Ægy-
10 ptijs opprimuntur. *Sed veni,& mittã te ad
Pharaonem, vt educas populum meũ. filios
11 Iſrael de Ægypto. *Dixitq; Moyſes ad Deũ:
Quis ſum ego, vt vadam ad Pharaonem, &
12 educam filios Iſrael de Ægypto? *Qui dixit
ei:Ego ero tecũ: & hoc habebis ſignũ, quod
D miſerim te: Cum eduxeris populum meum
13 de Ægypto,immolabis Deo ſuper montem
iſtum. *Ait Moyſes ad Deum:Ecce ego va-
dam ad filios Iſrael,& dicam eis:Deus patrũ
veſtrorũ miſit me ad vos. Si dixerint mihi:
14 Quod eſt nomẽ eius?quid dicam eis? *Dixit
Deus ad Moyſen: EGO SVM QVI SVM.
Ait:Sic dices filijs Iſrael:QVI EST,miſit me
15 ad vos. *Dixitq; iterũ Deus ad Moyſen:Hæc
dices filijs Iſrael.Dominus Deus patrum ve-
E ſtrorum,Deus Abrahã, Deus Iſaac, & Deus
Iacob miſit me ad vos: hoc nomen mihi eſt
in æternũ,& hoc memoriale meum in gene-
16 rationem,& generationem. *Vade,& con-
grega ſeniores Iſrael,& dices ad eos: Domi-
nus Deus patrũ veſtrorum apparuit mihi,
Deus Abraham,Deus Iſaac,& Deus Iacob,
dicens. Viſitans viſitaui vos, & vidi omnia,

quæ

quæ acciderunt vobis in Ægypto: * Et dixi 17
vt educam vos de afflictione Ægypti in ter-
ram Chananæi,& Hethæi,& Amorrhæi, &
Pherezæi,& Heuæi,& Iebuſæi,ad terrã fluẽ F
tem lacte,& melle. *Et audient vocem tuã: 18
ingredieriſq; tu, & ſeniores Iſrael ad regem
Ægypti, & dices ad eũ: Dñs Deus Hebræo-
rum vocauit nos: ibimus viam trium dierũ
in ſolitudinẽ, vt immolemus Domino Deo
noſtro. * Sed ego ſcio, quòd non dimittet 19
G vos rex Ægypti,vt eatis niſi per manum va-
20 lidam.* Extendam enim manum meam,& percutiam Ægyptum in cũctis mirabilibus meis,quæ facturus ſum in medio eorũ; poſt
21 hæc dimittet vos. *Daboq; gratiam populo huic coram Ægyptijs: & cum egrediemini,
22 non exhibitis vacui: *ſed poſtulabit mulier à vicina ſua, & ab hoſpita ſua, vaſa argentea,& aurea,ac veſtes:ponetiſq;eas ſuper filios,& filias veſtras,& ſpoliabitis Ægyptũ.

* Iaſ 11. a. 2. & 12. c. 35.

CAP. IV.

Moyſes ſuæ miſſionis tribus ſignis à Deo acceptis, variè ſe excuſat ab hac miſſione; tandem acquieſcit, reditq; in Ægyptum cum vxore & filijs: Angelus minatur Moyſi mortem: hinc vxor circumcidit filium. Aaron fratri Moyſi occurrit, ſimulque venerunt ad filios Iſrael.

REſpondens Moyſes,ait:Non credẽt mi- 1
hi, neq; audient vocem meam, ſed di- A
cent: Nõ apparuit tibi Dominus.*Dixit er- 2
go ad eũ: Quid eſt quod tenes in manu tua?
Reſpõdit: Virga. *Dixitq;Dominus:Proijce 3
eam in terram. Proiecit,& verſa eſt in colu-
brum,ita vt fugeret Moyſes.*Dixitque Dñs: 4
Extende manum tuam, & apprehende cau-
dam eius.Extendit,& tenuit,verſaque eſt in
virgam. *Vt credant,inquit,quòd apparue- 5
rit tibi Dominus Deus patrũ ſuorum, Deus
Abrahã,DeusIſaac,& Deus Iacob.*Dixitq; 6
Dominus rurſum:Mitte manum tuam in ſi-
num tuum. Quam cùm miſiſſet in ſinum,
protulit leproſam inſtar niuis,*Retrahe,ait, 7
manum tuam in ſinum tuum. Retraxit, &
protulit iterum,& erat ſimilis carni reliquę.
* Si non crediderint,inquit,tibi,neq; audie- 8
rint ſermonem ſigni prioris, credent verbo
ſigni ſequentis. * Quod ſi nec duobus quidẽ 9
his ſignis crediderint, neq;audierint vocem
tuã: ſume aquam fluminis, & effunde eam
ſuper aridam, & quidquid hauſeris de flu-
uio,vertetur in ſanguinẽ.*Ait Moyſes:Ob- 10
C ſecro Domine,non ſum eloquens ab heri,& nudiuſtertius: & ex quo locutus es ad ſeruũ tuum,impeditioris, & tardioris linguę ſum.
11 *Dixit Dominus ad eum:Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus eſt mutũ, & ſur-
12 dũ,videntem,& cęcum?nonne ego? *Perge igitur,& ego ero in ore tuo:doceboq;te quid
13 loquaris. *At ille: obſecro,inquit,Domine, * Matt. 10. d.10.
14 mitte quẽ miſſurus es. * Iratus Dominus in Moyſen, ait: Aaron frater tuus leuites, ſcio quòd eloquens ſit: ecce ipſe egreditur in oc-
15 curſum tuũ,videnſq;te lętabitur corde:*Lo- D quere ad eũ, & pone verba mea in ore eius: & ego ero in ore tuo,& in ore illius, & oſtẽ-
16 dã vobis,quid agere debeatis:*ipſe loquetur * Inf. 7. a. 2.
pro te ad populũ, & erit os tuũ: tu autẽ eris
17 ei in his,quæad Deu pertinent.*Virgã quoque hãc ſume in manu tua, in qua facturus
18 es ſigna. * Abijt Moyſes, & reuerſus eſt ad Iethro ſocerum ſuum,dixitq; ei: Vadam, & reuertar ad fratres meos in Ægyptum,vt videam,ſi adhuc viuãt. Cui ait Iethro:Vade in
19 pace. * Dixit ergo Dominus ad Moyſen in E Madian:Vade,& reuertere in Ægyptũ:Mortui ſunt enim omnes, qui quærebant animã
20 tuam. *Tulit ergo Moyſes vxorem ſuam,& filios ſuos,& impoſuit eos ſuper aſinum,reuerſuſq;eſt in Ægyptum, portans virgã Dei
21 in manu ſua.*Dixitq;ei Dominus reuerten- ti in Ægyptum: Vide,vt omnia oſtenta,quæ poſui in manu tua,facias coram Pharaone:

ego

ego indurabo cor eius,& nō dimittet popu-
lum. *Diceſq; ad eum: Hæc dicit Dominus 22
Filius meus primogenitus Iſrael. *Dixi tibi: 23
Dimitte filiū meū,vt ſeruiat mihi, & noluiſti dimittere eum: ecce ego interficiam filiū tuū primogenitū. *Cumq; eſſet in itinere,in 24
diuerſorio occurrit ei Dominus, & volebat occidere eū. *Tulit illicò Sephora acutiſſimā 25
petrā,& circūcidit prepotiū filij ſui,tetigitq; pedes eius,& ait: Sponſus ſanguinū tu mihi es. * Et dimiſit eū poſtquā dixerat: Sponſus 26
ſanguinū ob circumciſionem. *Dixit autem 27
G Dominus ad Aaron: Vade in occurſū Moyſi in deſertum. Qui perrexit obuiam ei in Mō- 28
te Dei,& oſculatus eſt eum. * Narrauitq; Moyſes Aaron omnia verba Domini,quibus 29
miſerat eum,& ſigna quæ mādauerat. *Veneruntq; ſimul, & congregauerunt cunctos 30
ſeniores filiorum Iſrael. *Locutuſq; eſt Aaron omnia verba, quæ dixerat Dominus ad 31
Moyſen: & fecit ſigna coram populo, * & credidit populus. Audieruntque quod viſitaſſet Dñs filios Iſrael, & quod reſpexiſſet afflictionum illorum: & proni adorauerunt.

CAP. V.

Moyſes & Aaron Pharaoni Dei mandata referunt: qua ille contemnens grauius Iſraelitas premit negatis paleis; quod audiens Moyſes, orat pro eis Dominum.

POſt hæc ingreſſi ſunt, Moyſes & Aaron, 1
& dixerūt Pharaoni: Hęc dicit Dominus A
Deus Iſrael: Dimitte populū meum,vt ſacrificet mihi in deſerto. *At ille reſpōdit: Quis 2
eſt Dominus,vt audiā vocē eius,& dimittā Iſrael? neſcio Dominū,& Iſrael nō dimittā. *Dixeruntque: Deus Hebręorū vocauit nos, 3
vt eamus viam trium dierum in ſolitudinē, & ſacrificemus Domino Deo noſtro: ne forte accidat nobis peſtis aut gladius. * Ait ad 4
eos rex Ægypti: Quare Moyſes & Aaron ſollicitatis populū ab operibus ſuis? ite ad onera veſtra. ? Dixitq; Pharao: Multus eſt popu- 5
lus terræ: videtis quod turba ſuecreuerit: quātò magis ſi dederitis ei requiē ab operibus? *Precepit ergo in die illo prefectis ope- 6
rū & exactoribus populi,dicēs: *Nequaquā B
vltra dabitis paleas populo ad conficiendos 7
lateres, ſicut prius: ſed ipſi vadant, & colligant ſtipulas. *Et menſuram laterum,quam 8
prius faciebāt,imponetis ſuper eos,nec minuetis quidquā: vacant enim,& idcircò vociferantur,dicentes: Eamus,& ſacrificiemus Deo noſtro. *Opprimantur operibus,& ex- 9
pleant ea: vt non acquieſcāt verbis mendacibus. *Igitur egreſſi prefecti operū,& exac- 10
tores ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao: Non do vobis paleas: * ite,& colligite ſicubi inueniere poteritis,nec minuetur quid 11
quam de opere veſtro. *Diſperſuſq; eſt populus per omnem Terram Ægypti ad colli- 12
gendas paleas. *Prefecti quoq; operum in- 13
C ſtabant, dicentes: Complete opus veſtrum quotidie,vt priùs facere ſolebatis,quādo data- 14
bantur vobis paleę. *Flagellatique ſunt,qui prærant operibus filiorum Iſrael, ab exactoribus Pharaonis,dicentibus: Quare non impletis meſuram laterum ſicut prius,nec 15
heri,nec hodie? *Veneruntq; prepoſiti filiorum Iſrael, & vociferati ſunt ad Pharaonē 16
dicentes. Cur ita agis contra ſeruos tuos. * Paleæ non dantur nobis, & lateres ſimiliter imperantur: en famuli tui flagellis cędimur, 17
& iniuſtè agitur contra populū tuum. *Qui ait: Vacatis otio,& idcircò dicitis: Eamus,& 18
ſacrificemus Domino. * Ite ergo, & operamini: paleæ non dabuntur vobis,& reddetis 19
conſuetum numerum laterum. *Videbāt; D
ſe prepoſiti filiorum Iſrael in malo,eo quod diceretur eis: Non minuetur quidquam de 20
lateribus per ſingulos dies. *Occurreruntq; Moyſi,& Aaron,qui ſtabāt ex aduerſo,egre- 21
dientibus a Pharaone: *& dixerunt ad eos:

Videat Dominus,& iudicet,quoniam fętere feciſtis odorem noſtrũ coram Pharaone, & ſeruis eius,& præbuiſtis ei gladium,vt occideret nos.*Reuerſuſq;eſt Moyſes ad Domi- 22
nũ,& ait:Domine,cur afflixiſti populũ iſtũ? quare miſiſti me? * Ex eo enim quo ingreſ- 23
ſus ſum ad Pharaonẽ,vt loquerer in nomine tuo,afflixit populũ tuũ:& non liberaſti eos.

CAP. VI.

Deus animat Moyſen, ei renelat nomen ſuum, Iehoua,ſolaturque Iſraelitas per Moyſen,terra Chanaan promiſſione; recenſetur genealogia Ruben,Simeonis, & Leui,uſque ad Moyſen & Aaron.

DIxitq;Dominus ad Moyſen: Nunc vi- 1
debis quæ facturus ſim Pharaoni per A
manũ enim fortem dimittet eos, & in manu robuſta eijciet illos de terra ſua. * Locu- 2
tuſque eſt Dominus ad Moyſen dicens:Ego
Dominus * qui apparui Abraam, Iſaac, & 3
Iacob in Deo omnipotente: & nomen meũ
ADONAI non indicaui eis. *Pepigique fœ- 4
dus cum eis,vt darẽ eis Terrã Chanaan,terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt
aduenæ. *Ego audiui gemitum filiorum Iſ- 5
rael, quo Ægyptij oppreſſerunt eos: & recordatus ſum fœdi mei. * Ideò dic filijs Iſ- 6
rael.Ego Dominus,qui educam vos de ergaſtulo Ægyptiorum, & eruam de ſeruitute:
ac redimam in brachio excelſo, & iudicijs
magnis. *E aſſumã vos mihi in populum,& 7
ero veſter Deus:& ſcietis,quod ego ſum Do. B
minus Deus veſter,qui eduxerim vos de ergaſtulo Ægyptiorum: *& induxerim in ter- 8
ram,ſuper quã leuaui manum meam,& darem eã Abrahã, Iſaac,& Iacob: daboq;illã
vobis poſſidendã,ego Dominus: *Narrauit 9
ergo Moyſes omnia filijs Iſrael: qui non acquieuerunt ei propter anguſtiã ſpiritus, &
opus duriſſimũ.*Locutuſq;eſt Dominus ad 10
Moyſen, dicens: * Ingredere, & loquere ad 11
Pharaonẽ regem Ægypti, vt dimittat filios
Iſrael de terra ſua.*Reſpõdit Moyſes coram 12
Domino: Ecce filij Iſrael nõ audiunt me, &
quo modo audiet Pharao, præſertim cũ incircumciſus ſim labijs? * Locutuſq;eſt Do- 13
minus ad Moyſen,& Aaron,& dedit mãdatũ ad filios Iſrael, & ad Pharaonem regem C
Ægypti vt educerẽt filios Iſrael de terra Ægypti.*Iſti ſunt principes domorũ per fãmi- 14
lias ſuas.Filij Rubẽ primogeniti Iſraelis:Henoch & Phallu,Heſron,& Charmi.*hæ co- 15
gnationes Ruben, Filij Simeon: Iamuel &
Iamin, & Ahod, & Iachim,& Soar,& Saul,
filius Chananitidis.hæ progenies Simeon.* 16
Et hec nomina filiorum Leui per cognationes ſuas: Gerſon & Caath & Merari. Anni
autẽ vitę Leui fuerunt centum triginta ſeptem. *Filij Gerſon:Lobni & Semei,per co- 17
gnationes ſuas. * Filij Caath: Amram, & 18
Iſaar,& Hebron & Oziel:anni quoque vitę 19
Caath, centum triginta tres. * Filij Merari:
Moholi & Muſi: hæ cognationes Leui per
Familias ſuas.*Accepit autẽ Amrã vxorem 20
Iochabed patruelem ſuam: quæ peperit ei
Aaron & Moyſen.Fueruntq;anni vitæ Amram,centum triginta ſeptem.*Filij quoque 21
Iſaar:Core,& Nepheg,& Zechri.*Filij quo- 22
que Oziel: Miſael, & Eliſaphan & Sethri. * 23
Accepit autẽ Aaron vxorem Eliſabeth,filiã
Aminadab, ſororem Nahaſon, quæ peperit 24
ei Nadab,& Abiu,& Eleazar,& Ithamar:*
Filij quoq; Core: Aſer, & Elcana, & Abia- 25
ſaph: hæ ſunt cognationes Coritarum.* At
verò Eleazar filius Aaron accepit vxorẽ de
filiabus Phutiel: quæ peperit ei Phinees. hi
ſunt principes familiarum Leuiticarum per 26
cognationes ſuas.*Iſte eſt Aarõ,& Moyſes,
quibus præcepit Dominus,vt educerẽt filios
Iſrael de Terra Ægypti per turmas ſuas.*Hi 27
ſunt,qui loquuntur ad Pharaonem regẽ Ægypti,vt educãt filios Iſrael de Ægypto: iſte
eſt Moyſes & Aaron,*in die qua locutus eſt 28
Dominus ad Moyſen in Terra Ægypti. * Et 29
locutus eſt Dominus ad Moyſen,dicẽs: Ego
Dominus: loquere ad Pharaonem regem
Ægypti,omnia quæ ego loquor tibi. *Et ait 30
Moyſes coram Domino: Ecu incircumciſus
labijs ſum,quomodo audiet me Pharao?

CAP. VII.

Moyſes & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in ſerpentem,& aquam virga percuſſam in ſanguinem: ſimilia faciunt magi Pharaonis,ſuis incantationibus,quam ob cauſam Pharao indurator, ne dimittat Hebræos.

DIxitq;Dominus ad Moyſen: Ecce con- 1
ſtitui te Deum Pharaonis, & Aaron A
frater tuus erit propheta tuus. *Tu loqueris 2
ei omnia,quæ mãdo tibi: & ille loquetur ad
Pharaonem,vt dimittat filios Iſrael de terra
ſua. *Sed ego indurabo cor eius,& multipli- 3
cabo ſigna & oſtẽta mea in Terra Ægypti,* 4
& nõ audiet vos: immittamq; manum meã
ſuper Ægyptum, & educam exercitum &
populum meum filios Iſrael de Terra Ægypti per iudicia maxima. *Et ſcient Ægyptij, 5
quia ego ſum Dominus,qui extẽderim manum meam ſuper Ægyptum, & eduxerim
filios Iſrael de medio eorũ.*Fecit itaq;Moy- 6
ſes & Aaron,ſicut præceperat Dominus: ita
egerũt. *Erat autẽ Moyſes,octoginta anno- 7
rum, & Aaron octoginta triũ, quãdo locuti
ſunt ad Pharaonem: *Dixitq; Dominus ad 8
Moyſen & Aarõ: *Cũ dixerit vobis Pharao, 9
Oſtendite ſigna:dices ad Aaron:Tolle virgã
tuam,& proijce eam corã Pharaone,ac vertatur in colubrum.*Ingreſſi itaq;Moyſes & 10
B Aaron ad Pharaonem,fecerunt ſicut præceperat Dominus. tulitq; Aaron virgam coram

Pha-

* Gen. 46. b. 9. Num. 26. a. 5.
1. Pa. 5. a. 1.
2. Par. 4. d. 34.
* 1. Par. 6. a. 1. & 23. a 6.
* Num. 3. c. 17.
Num. 26. g. 57.
1. Par. 6. a. 1. & 23. a 6.
* Sup. 4. d. 15.

Phiraone & ſeruis eius,quæ verſa eſt in co-
lubrum.*Vocauit autẽ Pharao ſapientes & 11
*2. Tim. 4. b. 6. maleficos:& fecerunt etiã ipſi per incãtatio-
nes Ægyptiacas & arcana quæ dã ſimiliter.
*Proiecerunt q; ſinguli virgas ſuas,quæ ver- 12
ſæ ſunt in dracones:ſed deuorauit virga Aa-
rõ virgas eorum.*Induratumq; eſt cor Pha- 13
raonis,& non audiuit eos, ſicut præceperat
Dominus.*Dixit autẽ Dominus ad Moyſẽ: 14
Ingrauatũ eſt cor Pharaonis, nõ vult dimit-
tere populũ.*Vade ad eum mane,ecce egre- 15
dietur ad aquas:& ſtabis in occurſũ eius ſu-
per ripã fluminis:& virgam,quæ cõuerſa eſt C
in Draconem,tolles in manu tua. * Diceſq; 16
ad eũ:Dominus Deus Hebræorum miſit me
ad te,dicens: Dimitte populũ meũ,vt ſacri-
ficet mihi in deſerto:& vſq; ad præſens audi-
re noluiſti. * Hæc igitur dicit Dominus: In 17
hoc ſcies,quòd ſim Dominus: ecce percutiã
virga, quæ in manu mea eſt, aquã fluminis,
& vertetur in ſanguinem.* Piſces quoque 18
qui ſunt in fluuio,morientur,& computre-
ſcent aquæ, & affligentur Ægyptij bibentes
aquam fluminis. *Dixit quoq; Dominus ad 19
Moyſen: Dic ad Aaron, Tolle virgam tuam,
& extende manum tuam ſuper aquas Ægy-
pti,& ſuper fluuios eorum,& riuos ac palu-
des,& omnes lacus aquarũ, vt vertantur in
ſanguinẽ: & fit cruor in omni Terra Ægyp-
*Iaſ. 17. b. 5. ti,tam in ligneis vaſis,quàm in ſaxeis. * Fe- 20
Pſ. 77. c. 44. ceruntq; Moyſes,& Aaron,ſicut præceperat D
Dominus:& eleuans virgã percuſſit aquam
fluminis coram Pharaone & ſeruis eius:quę
verſa eſt in ſanguinem.*Et piſces qui erat in 21
flumine, mortui ſunt:cõputruitque fluuius,
& non poterant Ægyptij bibere aquam flu-
minis, & fuit ſanguis in tota Terra Ægypti.
*Sap. 17. b. 7. * Feceruntque ſimiliter malefici Ægyptio- 22
rum incantationibus ſuis: & induratum eſt
cor Pharaonis,nec audiuit eos: ſicut præce-
perat Dominus.*Auertitque ſe,& ingreſſus 23
eſt domum ſuam,ne appoſuit cor etiam hac
24 vice. *Foderunt autem omnes Ægyptij per
circuitum fluminis aquam vt biberent:non
25 enim poterant bibere de aqua fluminis. *
Impletique ſunt ſeptem dies, poſtquam
percuſſit Dominus fluuium.

CAP. VIII.

Secunda Ægypti plaga eſt ranarum; propter quarum ablationem promittit Pharao populum dimittere,nec facit:quare additur tertia ſcinifphum, & quarta muſcarum, propter quas rurſum promittit Pharao filios Iſrael dimiſſurum, quod non facit.

1 A DIxit quoq; Dominus ad Moyſen:Ingre-
dere ad Pharaonem,& dices ad eum:
Hæc dicit Dominus: Dimitte populũ meũ,
2 vt ſacrificet mihi:*ſin autem nolueris dimit-
tere, ecce ego percutiam omnes terminos
3 tuos ranis.* Et ebulliet fluuius ranas: quæ
aſcendent,& ingredientur domum tuam,&
cubiculum lectuli tui,& ſuper ſtratum tuũ,
& in domos ſeruorum tuorum,& in popu-
lum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias
4 ciborum tuorum: * & ad te,& ad populum
tuum,& ad omnes ſeruos tuos intrabũt ra-
næ. *Dixitque Dominus ad Moyſen: Dic ad
Aaron:Extende manum tuam ſuper fluuios
ac ſuper riuos,& paludes,& educ ranas ſu-
6 per Terrã Ægypti. *Et extendit Aaron ma-
B nũ ſuper aquas Ægypti,& aſcenderũt ranę,
7 operueruntque Terram Ægypti. *Fecerunt
autem & malefici per incantationes ſuas ſi-
militer, eduxeruntque ranas ſuper terram
8 Ægypti. * Vocauit autem Pharaõ Moyſen
& Aaron,& dixit eis: Orate Dominum, vt
auferat ranas à me,& à populo meo: & di-
9 mittam populum,vt ſacrificet Domino.*Di-
xitque Moyſes ad Pharaonem: Conſtitue
mihi,quando deprecer pro te,& pro ſeruis
tuis,& pro populo tuo, vt abigantur ranæ à
te & à domo tua & à ſeruis tuis & à popu-

Videat Dominus,& iudicet,quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrũ coram Pharaone, & ſeruis eius,& præbuiſtis ei gladium,vt occideret nos.*Reuerſuſq;eſt Moyſes ad Domi- 22
nũ,& ait:Domine,cur afflixiſti populũ iſtũ? quare miſiſti me? * Ex eo enim quo ingreſ- 23
ſus ſum ad Pharaonẽ,vt loquerer in nomine tuo,afflixit populũ tuũ:& non liberaſti eos.

CAP. VI.

Deus animat Moyſen, ei revelat nomen ſuum, Iehova, ſolatur que Iſraelitas per Moyſen, ſerva Chanaan promiſſione; recenſetur genealogia Ruben, Simeonis, & Leui, uſque ad Moyſen & Aaron.

DIxitq;Dominus ad Moyſen: Nunc vi- 1
debis quæ facturus ſim Pharaoni per A
manũ enim fortem dimittet eos, & in manu robuſta eijciet illos de terra ſua. * Locu- 2
tuſque eſt Dominus ad Moyſen dicens:Ego Dominus * qui apparui Abraam, Iſaac, & 3
Iacob in Deo omnipotente: & nomen meũ ADONAI non indicaui eis. *Pepigique fœ- 4
dus cum eis,vt darẽ eis Terrã Chanaan,terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt aduenæ. *Ego audiui gemitum filiorum Iſ- 5
rael, quo Ægyptij oppreſſerunt eos: & recordatus ſum fœdi mei. * Ideò dic filijs Iſ- 6
rael.Ego Dominus,qui educam vos de ergaſtulo Ægyptiorum, & eruam de ſeruitute: ac redimam in brachio excelſo, & iudicijs magnis. *E aſſumã vos mihi in populum,& 7
ero veſter Deus:& ſcietis,quod ego ſum Do. B
minus Deus veſter,qui eduxerim vos de ergaſtulo Ægyptiorum: *& induxerim in ter- 8
ram,ſuper quã leuaui manum meam,& darem eã Abrahaã, Iſaac,& Iacob: daboq;illã vobis poſſidendã,ego Dominus: *Narrauit 9
ergo Moyſes omnia filijs Iſrael: qui non acquieuerunt ei propter anguſtiã ſpiritus, & opus duriſſimũ.*Locutuſq;eſt Dominus ad 10
Moyſen, dicens: * Ingredere, & loquere ad 11
Pharaonẽ regem Ægypti, vt dimittat filios Iſrael de terra ſua.*Reſpõdit Moyſes coram 12
Domino: Ecce filij Iſrael nõ audiunt me, & quo modo audiet Pharao, præſertim cũ incircumciſus ſim labijs? * Locutuſq;eſt Do- 13
minus ad Moyſen,& Aaron,& dedit mãdatũ ad filios Iſrael, & ad Pharaonem regem C
Ægypti vt educerẽt filios Iſrael de terra Ægypti.*Iſti ſunt principes domorũ per fãmi- 14
* Gen. 46. b. 9. Num. 26. a. 5. 1. Pa. 5. a. 1. 1. Par. 4. d. 24.
lias ſuas.Filij Rubẽ primogeniti Iſraelis:Henoch & Phallu,Heſron,& Charmi.*hæ co- 15
gnationes Ruben, Filij Simeon: Iamuel & Iamin, & Ahod, & Iachim,& Soar,& Saul, filius Chananitidis.hæ progenies Simeon.* 16
* 1. Par. 6. a. 1. & 23. a 6. * Num. 3. c. 17. Num. 16. g. 57.
Et hec nomina filiorum Leui per cognationes ſuas: Gerſon & Caath & Merari. Anni autẽ vitę Leui fuerunt centum triginta ſeptem. *Filij Gerſon:Lobni & Semei,per co- 17
gnationes ſuas. * Filij Caath: Amram, & 18
Iſaar,& Hebron & Oziel:anni quoque vitę 1. Par. 6. a. 2. 23. b. 12.
19 Caath, centum triginta tres. * Filij Merari: D
Moholi & Muſi: hæ cognationes Leui per Familias ſuas.*Accepit autẽ Amrã vxorem
20 Iochabed patruelem ſuam: quæ peperit ei Aaron & Moyſen.Fueruntq;anni vitæ Am-
21 ram,centum triginta ſeptem.*Filij quoque
22 Iſaar:Core,& Nepheg,& Zechri.*Filij quo-
23 que Oziel: Miſael, & Eliſaphan & Sethri. * Accepit autẽ Aaron vxorem Eliſabeth,filiã Aminadab, ſororem Nahaſon, quæ peperit
24 ei Nadab,& Abiu,& Eleazar,& Ithamar:* Filij quoq; Core: Aſer, & Ecana, & Abia-
25 ſaph: hæ ſunt cognationes Coritarum.* At verò Eleazar filius Aaron accepit vxorẽ de filiabus Phutiel: quæ peperit ei Phinees. hi ſunt principes familiarum Leuiticarum per
26 cognationes ſuas.*Iſte eſt Aarõ,& Moyſes, quibus præcepit Dominus,vt educerẽt filios
27 Iſrael de Terra Ægypti per turmas ſuas.*Hi ſunt,qui loquuntur ad Pharaonem regẽ Ægypti,vt educãt filios Iſrael de Ægypto: iſte
28 eſt Moyſes & Aaron,*in die qua locutus eſt
29 Dominus ad Moyſen in Terra Ægypti. * Et locutus eſt Dominus ad Moyſen,dicẽs: Ego Dominus: loquere ad Pharaonem regem
30 Ægypti,omnia quæ ego loquor tibi. *Et ait Moyſes coram Domino: Ecce incircumciſus labijs ſum,quomodo audiet me Pharao?

CAP. VII.

Moyſes & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in ſerpentem, & aquam virga percuſſam in ſanguinem: ſimilia faciunt magi Pharaonis, ſuis incantationibus, quam ob cauſam Pharao induratur, ne dimittat Hebræos.

1 DIxitq;Dominus ad Moyſen: Ecce conA
ſtitui te Deum Pharaonis, & Aaron * Sup. 4. d. 15.
2 frater tuus erit propheta tuus. *Tu loqueris ei omnia,quæ mãdo tibi: & ille loquetur ad Pharaonem,vt dimittat filios Iſrael de terra
3 ſua.*Sed ego indurabo cor eius,& multiplicabo ſigna & oſtẽta mea in Terra Ægypti,*
4 & nõ audiet vos: immittamq; manum meã ſuper Ægyptum, & educam exercitum & populum meum filios Iſrael de Terra Ægy-
5 pti per iudicia maxima. *Et ſcient Ægyptij, quia ego ſum Dominus,qui extẽderim manum meam ſuper Ægyptum, & eduxerim
6 filios Iſrael de medio eorũ.*Fecit itaq;Moyſes & Aaron,ſicut præceperat Dominus: ita
7 egerũt. *Erat autẽ Moyſes,octoginta annorum, & Aaron octoginta triũ, quãdo locuti
8 ſunt ad Pharaonem: *Dixitq; Dominus ad
9 Moyſen & Aarõ: *Cũ dixerit vobis Pharao. Oſtendite ſigna:dices ad Aaron:Tolle virgã tuam,& proijce eam corã Pharaone,ac ver-
10 tatur in colubrum.*Ingreſſi itaq;Moyſes &
11 Aaron ad Pharaonem,fecerunt ſicut præceperat Dominus. tulitq; Aaron virgam coram

Pha-

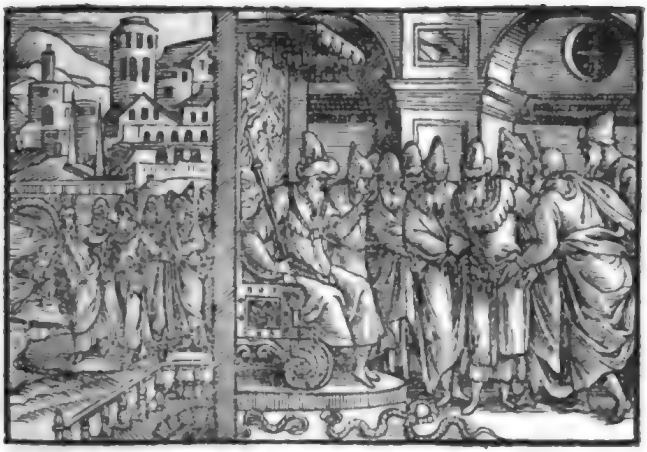

Phiraone & ſeruis eius,quæ verſa eſt in colubrum. *Vocauit autẽ Pharao ſapientes & 11
*1. Tim. 4. b. 6. maleficos:& fecerunt etiã ipſi per incãtationes Ægyptiacas & arcana quædã ſimiliter. *Proiecerunt;q;ſinguli virgas ſuas,quæ ver- 12
ſæ ſunt in dracones:ſed deuorauit virga Aarõ virgas eorum. *Induratumq; eſt cor Pha- 13
raonis,& non audiuit eos, ſicut præceperat Dominus. *Dixit autẽ Dominus ad Moyſẽ: 14
Ingrauatũ eſt cor Pharaonis, nõ vult dimittere populũ. *Vade ad eum mane,ecce egre- 15
dietur ad aquas:& ſtabis in occurſũ eius ſuper ripã fluminis:& virgam,quæ cõuerſa eſt C
in Draconem,tolles in manu tua. * Diceſq; 16
ad eũ:Dominus Deus Hebræorum miſit me ad te,dicens: Dimitte populũ meũ,vt ſacrificet mihi in deſerto:& vſq; ad præſens audi-
re noluiſti. * Hæc igitur dicit Dominus: In 17
hoc ſcies,quòd ſim Dominus: ecce percutiã virga, quæ in manu mea eſt, aquã fluminis, & vertetur in ſanguinem. * Piſces quoque 18
qui ſunt in fluuio,morientur,& computreſcent aquæ, & affligentur Ægyptij bibentes aquam fluminis. *Dixit quoq; Dominus ad 19
Moyſen: Dic ad Aaron, Tolle virgam tuam, & extende manum tuam ſuper aquas Ægypti,& ſuper fluuios eorum,& riuos ac paludes,& omnes lacus aquarũ, vt vertantur in ſanguinẽ: & fit cruor in omni Terra Ægyp-
*Iaſ 19. b. ſi. Vl. 77. c. 49. ti,tam in ligneis vaſis,quàm in ſaxeis. * Fe- 20
ceruntq; Moyſes,& Aaron,ſicut præceperat D
Dominus:& eleuans virgã percuſſit aquam fluminis coram Pharaone & ſeruis eius:quę verſa eſt in ſanguinem. *Et piſces qui erat in 21
flumine, mortui ſunt:cõputruitque fluuius, & non poterant Ægyptij bibere aquam fluminis, & fuit ſanguis in tota Terra Ægypti.
*Sap. 17. b. 7. * Feceruntque ſimiliter malefici Ægyptio- 22
rum incantationibus ſuis: & induratum eſt cor Pharaonis,nec audiuit eos: ſicut præceperat Dominus. *Auertitque ſe,& ingreſſus 23
eſt domum ſuam,ne appoſuit cor etiam hac 24
vice. *Foderunt autem omnes Ægyptij per circuitum fluminis aquam vt biberent:non 25
enim poterant bibere de aqua fluminis. * Impletique ſunt ſeptem dies, poſtquam percuſſit Dominus fluuium.

CAP. VIII.

Secunda Ægypti plaga eſt ranarum; pro quarum ablatione promittit Pharao populum dimittere,nec facit:quare additur tertia ſcinifphum, & quarta muſcarum, propter quas rurſum promittit Pharao ſe filios Iſrael dimiſſurum, quod non facit.

1 A DIxit quoq; Dominus ad Moyſen:Ingredere ad Pharaonem,& dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populũ meũ,
2 vt ſacrificet mihi:*ſin autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam omnes terminos
3 tuos ranis. * Et ebulliet fluuius ranas: quæ aſcendent,& ingredientur domum tuam,& cubiculum lectuli tui,& ſuper ſtratum tuũ, & in domos ſeruorum tuorum,& in populum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias
4 ciborum tuorum: * & ad te,& ad populum tuum,& ad omnes ſeruos tuos intrabũt ranæ. *Dixitque Dominus ad Moyſen: Dic ad
5 Aaron:Extende manum tuam ſuper fluuios ac ſuper riuos,& paludes,& educ ranas ſuper Terrã Ægypti. *Et extendit Aaron ma-
6 B nũ ſuper aquas Ægypti,& aſcenderũt ranæ,
7 operueruntque Terram Ægypti. *Fecerunt autem & malefici per incantationes ſuas ſimiliter, eduxeruntque ranas ſuper terram
8 Ægypti. *Vocauit autem Pharao Moyſen & Aaron,& dixit eis: Orate Dominum, vt auferat ranas à me,& à populo meo: & di-
9 mittam populum,vt ſacrificet Domino. *Dixitque Moyſes ad Pharaonem: Conſtitue mihi,quando deprecer pro te,& pro ſeruis tuis,& pro populo tuo,vt abigantur ranæ à te & à domo tua,& à populo tuo,& a

lo tuo: & tantum in flumine remaneant. * 10
Qui reſpondit: Cras. At ille: Iuxta, inquit, C
verbum tuum faciam: vt ſcias, quoniam
non eſt ſicut Dominus Deus noſter. *Et re- 11
cedent ranæ à te, & à domo tua, & à ſeruis
tuis, & a populo tuo: & tantum in flumine
remanebunt. *Egreſſiq; ſunt Moyſes & Aa- 12
ron a Pharaone: & clamauit Moyſes ad Do-
minum pro ſponſione ranarum, quam con-
dixerat Pharaoni. *Fecitque Dominus iux- 13
ta verbum Moyſi: & mortuæ ſunt ranæ de D
domibus, & de villis, & de agris. * Congre- 14
gaueruntque eas in immenſos aggeres, &
computruit terra. * Videns autem Pharao, 15
data eſſet requies, ingrauauit cor ſuum, &
non audiuit eos, ſicut præceperat Dominus.
* Dixitque Dominus ad Moyſen: Loquere 16
ad Aaron: Extende virgam tuam, & percute
puluerem terræ & ſint ſciniphes in vniuer-
ſa terra Ægypti. *Feceruntque ita. Et exten- 17
dit Aaron manum, virgam tenens: percuſ-
ſitq; puluerem terræ, & facti ſunt ſciniphes
in hominibus, & iumentis: omnis puluis
terræ verſus eſt in ſciniphes per totam ter-
ram Ægypti. *Feceruntque ſimiliter male- 18
fici in cantationibus ſuis, vt educerent ſci-
niphes tam in hominibus, quàm in iumen-
tis. *Et dixerunt malefici ad Pharaonẽ: Di- 19
gitus Dei eſt hic: induratumque eſt cor Pha- E
raonis, & non audiuit eos, ſicut præceperat
Dominus. *Dixit quoq; Dominus ad Moy- 20
ſen: Conſurge diluculo, & ſta coram Pha-
raone: egredietur enim ad aquas: & dices ad
eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte popu-
lum meum, vt ſacrificet mihi. * Quod ſi nõ 21
dimiſeris eum, ecce ego immittam in te, &
in ſeruos tuos, & in populũ tuum & in do-
mos tuas, omne genus muſcarum, & imple-
buntur domus Ægyptiorum muſcis diuer-
ſi generis, & vniuerſa terra, in qua fuerint. * 22
Faciamq; mirabilem in die illa terram Geſ- F
ſen, in qua populus meus eſt, vt non ſint ibi
muſcæ: & ſcias quoniam ego Dominus in
23 medio terræ. * Ponamque diuiſionem inter
populum meum & populum tuum: cras • Sap. 16. b.
24 erit ſignum iſtud. * Fecitque Dominus ita. 9.
Et venit muſca grauiſſima in domos Pha-
raonis & ſeruorum eius, & in omnem ter-
ram Ægypti: corruptaque eſt terra ab hu-
25 iuſcemodi muſcis. *Vocauitq; Pharao Moy-
G ſen & Aaron, & ait eis: Ite & ſacrificate Deo
26 veſtro in terra hac. *Et ait Moyſes: non po-
teſt ita fieri: abominationes enim Ægyptio-
rum immolabimus Domino Deo noſtro:
quod ſi mactauerimus ea, quæ colunt Ægy-
27 ptij coram eis, lapidibus nos obruent. * Viã
trium dierum pergemus in ſolitudinem: &
ſacrificabimus Domino Deo noſtro, ſicut
28 præcepit nobis. *Dixitque Pharao: Ego di-
mittam vos vt ſacrificetis Domino Deo ve- • Sup. 3. d.
ſtro in deſerto: verũtamen longius ne abea- 18.
29 tis, rogate pro me. *Et ait Moyſes: Egreſſus à
te, orabo Dominum: & recedet muſca à
Pharaone, & à ſeruis ſuis, & à populo eius
cras: veruntamen noli vltra fallere, vt non
30 dimittas populum ſacrificare Domino. *
Egreſſuſque Moyſes à Pharaone, orauit Do-
31 minum. * Qui fecit iuxta verbum illius: &
abſtulit muſcas à Pharaone, & à ſeruis ſuis,
& à populo eius: nõ ſuperfuit ne vna quidẽ.
32 *Et ingrauatum eſt cor Pharaonis, ita vt
nec hac quidem vice dimitteret populum.

C A P. I X.

*Quinta plaga eſt peſtis in iumentis, ſexta vlce-
rum, ſeptima grandinis, tonitruorum & ful-
minum; ob quam promittit Pharao ſe di-
miſſurum populum ſi ceſſet, verum nec id
cõplet, & rurſũ ſe obdurat: nullus antẽ filio-
rum Iſrael in his malis vllũ patitur damnũ.*

1 DIxit autem Dominus ad Moyſen: In-
A gredere ad Pharaonem: & loquere ad
eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorũ:

Di-

Dimitte populum meum, vt ſacrificet mihi.
* Quòd ſi adhuc renuis, & retines eos: * Ecce 2
manus mea erit ſuper agros tuos: & ſuper 3
equos, & aſinos, & camelos. & boues, &
oues, peſtis valdè grauis. * Et faciet Domi- 4 B
nus mirabile, inter poſſeſſiones Iſrael, &
poſſeſſiones Ægyptiorum, vt nihil omni-
nò pereat ex his, quę pertinent ad fi-
lios Iſrael. * Conſtituitque Dominus tem- 5
pus, dicens: Cras faciet Dominus ver-
bum iſtud in terra. * Fecit ergo Dominus 6
verbum hoc altera die: mortuaq; ſunt om-
nia animantia Ægyptiorum: de animalibus
verò filiorum Iſrael nihil omninò perijt. * Et 7
miſit Pharao ad videndum: nec erat quid-
quam mortuũ de his, quę poſſidebat Iſrael.
Ingrauatumque eſt cor Pharaonis, & non
dimiſit populũ. * Et dixit Dominus ad Moy- 8
ſen & Aaron: Tollite plenas manus cineris
de camino, & ſpargat illum Moyſes in cœ-
lum coram Pharaone. * Sitque puluis ſuper 9
omnem terram Ægypti, erunt enim in ho-
minibus & iumentis vlcera, & veſicæ tur-
gentes, in vniuerſa terra Ægypti: * Tulerũt- 10
que cinerem de camino, & ſteterunt coram
Pharaone, & ſparſit illum Moyſes in cœlũ,
factaque ſunt vlcera veſicarum turgentium C
in hominibus, & iumentis. * Nec poterant 11
malefici ſtare coram Moyſe propter vlcera
quę in illis erant, & in omni terra Ægypti. * 12
Indurauitq; Dominus cor Pharaonis, & nõ
audiuit eos, ſicut locutus eſt Dominus ad
Moyſen. * Dixitque Dominus ad Moyſen, 13
Manè conſurge, & ſta coram Pharaone, &
dices ad eum, Hęc dicit Dominus Deus He-
bræorum, Dimitte populum meum, vt ſa-
crificet mihi. * Quia in hac vice mittã om- 14
nes plagas meas ſuper cor tuum, & ſuper
ſeruos tuos, & ſuper populum tuũ, vt ſcias
quòd non ſit ſimilis mei in omni terra. * 15
Nunc enim extendens manum percutiam
D te, & populum tuum peſte, peribisq; de ter-
16 ra. * Ideircò autem poſui te, & oſtendam in
te fortitudinem meam, & narretur nomen
17 meum in omni terra. * Adhuc retines po- *Rom. 9. d. 17.
18 pulum meum, & non vis dimittere eum? *
En pluam cras hac ipſa hora grandinẽ mul-
tam nimis, qualis non fuit in Ægypto, à die
qua fundata eſt, vſque in præſens tempus.
19 * Mitte ergo iam nunc, & congrega iumen-
ta tua, & omnia quæ habes in agro: homi-
nes enim, & iumenta, & vniuerſa quæ in-
uenta fuerint foris, nec congregata de agris,
20 ceciderit que ſuper ea grando, morientur: *
Qui timuit verbum Domini de ſeruis Pha-
raonis, fecit confugere ſeruos ſuos & iumen-
21 ta in domos: * Qui autem neglexit ſermonẽ
Domini, dimiſit ſeruos ſuos & iumenta in
22 agris. * Et dixit Dominus ad Moyſen: Ex-
E tende manum tuam in cœlum, vt fiat grãdo
in vniuerſa terra Ægypti, ſuper homines, &
ſuper iumenta. & ſuper omnem herbam
23 agri in terra Ægypti. * Extenditque Moyſes
virgam in cœlum, & Dominus dedit toni- * Sup. 16 c. 16. & 19. d. 19.
trua, & grandinem ac diſcurrentia fulgura
24 ſuper terram: pluitq; Dominus grandinem
ſuper terram Ægypti. * Et grando & ignis
miſta pariter ferebantur. tantæque fuit ma-
gnitudinis, quanta ante nunquam apparuit
in vniuerſa terra Ægypti, ex quo gens illa
25 condita eſt. * Et percuſſit grando in omni
terra Ægypti cuncta, quæ fuerunt in agris,
ab homine vſque ad iumentum: cunctam-
que herbam agri percuſſit grando, & omne
26 lignum regionis confregit. * Tantùm in ter-
ra Geſſen, vbi erant filij Iſrael, grando non
27 cecidit. * Miſitque Pharao, & vocauit Moy-
ſen & Aaron, dicens ad eos: Peccaui etiam
nũc: Dominus iuſtus ego & populus meus,
28 impij: * Orate Dominum, vt deſinant toni-
trua Dei, & grando: vt dimittam vos, & ne
29 quaquam hic vltra maneatis. * Ait Moyſes:

Cùm egreſſus fuero de vrbe,extendam palmas meas ad Dominum,& ceſſabunt tonitrua, & grando non erit : vt ſcias, quia Domini eſt terra. * Noui autem, quòd & tu,& 30
ſerui tui necdum timearis Dominum Deũ.
* Linum ergo & hordeum læſum eſt , eò 31
quòd hordeum eſſet virẽs,& linum iam folliculos germinaret: *Triticum autem,& far 32
non ſunt læſa,quia ſerotina erant.*Egreſſuſ- 33
que Moyſes à Pharaone ex vrbe , tetendit manus ad Dominum : & ceſſauerunt tonitrua, & grando,nec vltra ſtillauit pluuia ſu-
34 per terram. * Videns autem Pharao, quòd ceſſaſſet pluuia,& grando,& tonitrua,auxit
35 peccatum: * Et ingrauatum eſt cor eius , & ſeruorum illius,& induratum nimis:nec dimiſit filios Iſrael,ſicut præceperat Dominus per manum Moyſi .

CAP. X.

Octauum ſignum ſeu plaga eſt locuſtarum: quibus ablatis , obduratus Pharao ne ſic quidem iuxta conditum dimittit populum:quapropter nonum additur, nempè tenebrarum denſiſſimarum ; propter quas permittit Pharao, vt exeant; ſed omnium,etiam pecorum miſſionem vrgente Moyſe,idem denegat , Moyſique minatur mortem .

ET dixit Dominus ad Moyſen: Ingredere 1
ad Pharaonem : ego enim induraui cor A
eius,& ſeruorum illius:vt faciam ſigna mea
hæc in eo. * Et narres in auribus filij tui, & 2
nepotum tuorum , quoties contriuerim Ægyptios,& ſigna mea fecerim in eis: & ſciatis, quia ego Dominus . *Introierunt ergo 3
Moyſes & Aaron ad Pharaonem,& dixerũt
ei : Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum:
Vſquequò non vis ſubijci mihi?dimitte populum meum,vt ſacrificet mihi.*Sin autem 4
* Sap.16.b. 19. reſiſtis, & non vis dimittere eum : ecce ego B
inducam cras locuſtam in fines tuos: *Quæ 5
operiat ſuperficiem terræ , ne quidquã eius
appareat, ſed comedatur, quod reſiduũ fuerit grandini:corrodet enim omnia ligna,quę
germinant in agris . * Et implebunt domos 6
tuas & ſeruorum tuorum,& omnium Ægyptiorum : quantam non viderunt patres tui
& aui, ex quo orti ſunt ſuper terram, vſque
in præſentem diem. Auertitque ſe, & egreſſus eſt à Pharaone . * Dixerunt autem ſerui 7
Pharaonis ad eum:Vſquequò patiemur hoc ſcandalum : dimitte homines, vt ſacrificent
Domino Deo ſuo , nonne vides quòd per ie-
8 rit Ægyptus?*Reuocaueruntque Moyſen &
C Aaron ad Pharaonem: qui dixit eis: Ite, ſacrificate Domino Deo veſtro : quinam ſunt
9 qui ituri ſunt? * Ait Moyſes : Cum paruulis noſtris & ſenioribus pergemus,cum filijs & filiabus , cum ouibus & armentis : eſt enim
10 ſolemnitas Domini Dei noſtri. *Et reſpondit Pharao: Sic Dominus ſit vobiſcum, quo modo ego dimittam vos , & paruulos veſtros : cui dubium eſt,quòd peſſimè cogite-
11 tis?Non fiet ita,ſed ite tantùm viri,& ſacrificate Domino:hoc enim & ipſi petiſtis.Statimque eiecti ſunt de conſpectu Pharaonis .
12 *Dixit autem Dominus ad Moyſen: Extẽ- D de manum tuam ſuper terram Ægypti ad locuſtam,vt aſcendat ſuper eam,& deuoret omnem herbam, quæ reſidua fuerit grandi-
13 ni. * Et extendit Moyſes virgam ſuper terrã Ægypti,& Dominus induxit ventum vrentem tota die illa & nocte : & mane facto,
14 ventus vrens leuauit locuſtas. *Quæ aſcenderunt ſuper vniuerſam terram Ægypti : & ſederunt in cunctis finibus Ægyptiorum innumerabiles , quales ante illud tempus
15 non fuerant,nec poſtea futuræ ſunt. *Ope- E rueruntque vniuerſam ſuperficiem terræ , vaſtantes omnia . Deuorata eſt igitur herba terræ , & quidquid pomorum in arboribus fuit,quæ grando dimiſerat : nihilque omninò virens relictum eſt in lignis,& in herbis

terræ ,

terrę, in cuncta Ægypto. *Quam ob rem fe- 16
ſtinus Pharao vocauit Moyſen & Aaron, &
dixit eis: Peccaui in Dominum Deum ve-
ſtrum, & in vos. *Sed nunc dimittite pecca- 17
tum mihi etiam hac vice, & rogate Domi-
num Deum veſtrum, vt auferat à me mor-
tem iſtam. *Egreſſuſque Moyſes de conſpe- 18
ctu Pharaonis, orauit Dominum. *Qui fla- 19
re fecit ventum ab occidente vehementiſſi-
mum, & arreptam locuſtam proiecit in ma-
re rubrum: non remanſit ne vna quidem in F
cunctis finibus Ægypti. * Et indurauit Do- 20
minus cor Pharaonis, nec dimiſit filios If-
rael. *Dixit autem Dominus ad Moyſen: Ex- 21
tende manum tuam in cęlum: & ſint tene-
brę ſuper terram Ægypti, tam denſę vt pal-
pari queant. *Extenditque Moyſes manum 22
in cœlum: & factæ ſunt tenebræ horribiles
in vniuerſa terra Ægypti tribus diebus. *23
Nemo vidit fratrem ſuum, nec mouit ſe de
G loco in quo erat: vbicunque autem habita- 24
bant filij Iſrael, lux erat. *Vocauitque Pha- 25
rao Moyſen & Aaron, & dixit eis: Ite, ſacri-
ficate Domino: oues tantùm veſtræ, & ar-
menta remaneant, paruuli veſtri eant vobiſ-
cum. *Ait Moyſes: Hoſtias quoque & holo- 26
cauſta dabis nobis, quæ offeramus Domino
Deo noſtro. *Cuncti greges pergent nobiſ- 27
cum: non remanebit ex eis vngula. quæ ne-
ceſſaria ſunt in cultum Domini Dei noſtri:
præſertim cùm ignoremus, quid debeat im-
molari, donec ad ipſum locum perueniа-
mus. *Indurauit autem Dominus cor Pha- 28
raonis, & noluit dimittere eos. * Di- 29
xitque Pharao ad Moyſen, Recede à me,
& caue ne vltra videas faciem meam:
quocunque die apparueris mihi, morie-
ris. * Reſpondit Moyſes: Ita fiat, vt lo-
cutus es, non videbo vltrà faciem
tuam.

* Sap. 19. a. 3.
Sap. 18. a. 1.

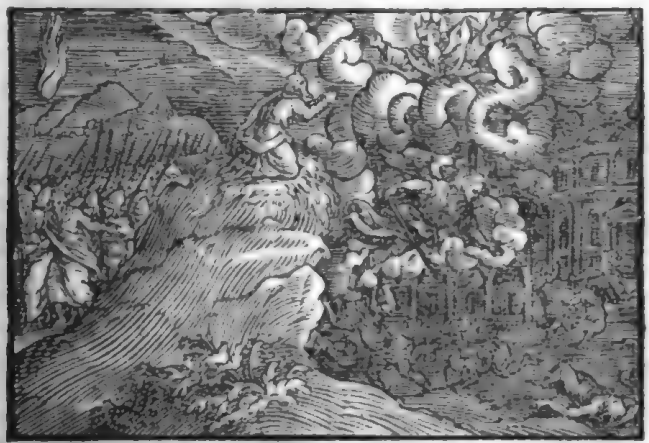

CAP. XI.

Ante decimum ſignum (ſtragem primogenitorum) quod prædicit Dominus, hortatur ad Ægypti ſpoliationem, quæ poſt ſtragem peracta eſt.

ET dixit Dominus ad Moyſen: Adhuc 1
vna plaga tangam Pharaonem, & Ægy- A
ptum, & poſt hæc dimittet vos, & exire cō-
pellet: * Dices ergo omni plebi, vt poſtulet 2
vir ab amico ſuo, & mulier à vicina ſua, va-
ſa argentea & aurea. * Dabit autem Domi- 3
nus gratiam populo ſuo coram Ægyptijs.
Fuitque Moyſes vir magnus valdè in terra
Ægypti, coram ſeruis Pharaonis, & omni
populo. *Et ait: Hæc dicit Dominus: Media 4
nocte egredias in Ægyptum: * Et morietur B
omnem primogenitum in terra Ægyptio- 5
rum, à primogenito Pharaonis, qui ſedet in
ſolio eius, vſque ad primogenitum ancillę,
quæ eſt ad molam, & omnia primogenita
iumentorum. * Eritque clamor magnus in 6
C vniuerſa terra Ægypti, qualis nec ante fuit,
7 nec poſtea futurus eſt: * Apud omnes autem
filios Iſrael non mutiet canis ab homine vſ-
que ad pecus: vt ſciatis, quanto miraculo
8 diuidat Dominus Ægyptios & Iſrael: * De-
D ſcendentque omnes ſerui tui iſti ad me, &
adorabunt me, dicentes: Egredere tu, & om-
nis populus, qui ſubiectus eſt tibi: poſt hæc
9 egrediemur. * Et exiuit à Pharaone iratus
nimis. Dixit autem Dominus ad Moyſen.
Non audiet vos Pharao, vt multa ſigna fiat
10 in terra Ægypti. * Moyſes autem & Aaron
fecerunt omnia oſtenta, quæ ſcripta ſunt,
coram Pharaone. Et indurauit Dominus
cor Pharaonis, nec dimiſit filios Iſrael de
terra ſua.

* Sap. 3. f. 21. Inf. 12 c. 35.
* Eccli. 45. a. 1.

CAP. XII.

Paſchalis agni immolandi & comedendi ritu declarato, ac celebrato, eiuſque ſanguine domorum ſuperliminaribus illito, Angelus cæſis omnibus Ægypti primogenitis, Iſraelitas in-

taſtos relinquit, qui cum ſpolijs, & diuitijs Ægypti egrediuntur: de ritu Phaſe ac eſu azimorum, & tempore habitationis Iſrael in Ægypto.

DIxit quoque Dominus ad Moyſen & Aaron in terra Ægypti: * Menſis iſte, A vobis principium menſium: primus erit in menſibus anni. * Loquimini ad vniuerſum cœtum filiorum Iſrael, & dicite eis: Decima die menſis huius tollat vnuſquiſque agnum per familias & domos ſuas. *Sin autem minor eſt numerus, vt ſufficere poſſit ad veſcendum agnum, aſſumet vicinum ſuum, qui iunctus eſt domui ſuæ, iuxta numerum animarum, quæ ſufficere poſſunt ad eſum agni. * Erit autem agnus abſq; macula, maſculus, anniculus: iuxta quem ritum tolletis & hædum. *Et ſeruabitis eum vſq; ad quartam decimam diem menſis huius: immolabitq; eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperã. *Et ſument de ſanguine eius, ac ponent ſuper vtrunque poſtem, & in ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent illum. *Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus. * Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed tantùm aſſum igni: caput cum pedibus eius & inteſtinis vorabitis. *Nec remanebit quidquam ex eo vſq; manè: ſi quid reſiduum fuerit, igne comburetis. *Sic autem comedetis illum: Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis feſtinanter: eſt enim Phaſe (ideſt tranſitus) Domini. *Et tranſibo per terram Ægypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in terra Ægypti ab homine vſque ad pecus: & in cunctis dijs Ægypti faciam iudicia, ego Dominus. *Erit autẽ ſanguis vobis in ſignum in ædibus, in quibus eritis: & videbo ſanguinem, & tranſibo vos: nec erit in vobis plaga diſperdens, quando percuſſero terram Ægypti. *Habebitis autem hunc diem in monumentum: & celebrabitis eum ſolemnem Domino in generationibus veſtris cultu ſempiterno. *Septẽ diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus veſtris: quicũque comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſrael, à primo die vſque ad diem ſeptimum. *Dies prima erit ſancta atque ſolemnis, & dies ſeptima eadem feſtiuitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad veſcendum pertinent. * Et obſeruabitis azyma: in eadem enim ipſa die educam exercitum veſtrum de terra Ægypti, & cuſtodietis diem iſtum in generationes veſtras ritu perpetuo. *Primo menſe, quartadecima die menſis ad veſperam, comedetis azyma vſque ad diem vigeſimam primam eiuſdem menſis ad veſperam. * Septem diebus fermentum non inuenietur in domibus veſtris: qui comederit fermentatum, peribit anima eius de cœtu Iſrael, tam de aduenis, quàm de indigenis terræ. *Omne fermentatum non comedetis: in cunctis habitaculis veſtris edetis azyma. *Vocauit autem Moyſes omnes ſeniores filiorũ Iſrael, & dixit ad eos: Ite tollentes animal per familias veſtras, & immolate Phaſe. * Faſciculumque hyſſopi tingite in ſanguine, qui eſt in limine, & adſpergite ex eo ſuperliminare, & vtrumque poſtem: nullus veſtrum egrediatur oſtium domus ſuæ vſque manè. *Tranſibit enim Dominus percutiens Ægyptios: cùmque viderit ſanguinem in ſuperliminari, & in vtroq; poſte, tranſcendet oſtium domus, & non ſinet percuſſorem ingredi domos veſtras & lædere. *Cuſtodi verbum iſtud legitimum tibi & filijs tuis vſque in æternum. * Cùmque introieritis terram, quam Dominus daturus eſt vobis, vt pol-

* Leu. 23. Num. 28. 16.

Hebr. 11. 28.

vt pollicitus est, obseruabit is cæremonias istas. *Et cũ dixerint vobis filij vestri: Quæ 26
est ista religio? *Dicetis eis: Victima transi- 27
tus Domini est, quando transiuit super domos filiorum Israel in Ægypto, percutiens Ægyptios, & domos nostras liberans. Incuruatusque populus adorauit. * Et egressi 28
filij Israel fecerunt, sicut præceperat Dominus Moysi & Aaron. * Factum est autem in 29
noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui in solio eius sedebat, vsq; ad primogenitum captiuæ, quæ erat in carcere, & omne primogenitum iumentorum. *Surrexitque Pharao nocte, & omnes serui 30
eius, cunctaque Ægyptus: & ortus est clamor magnus in Ægypto: neq; enim erat domus, in qua non iaceret mortuus. *Vocatis- 31
que Pharao Moyse & Aaron nocte, ait: Surgite & egredimini à populo meo, vos & filij Israel: ite, & immolate Domino sicut dicitis. *Oues vestras & armẽta assumite, vt pe- 32
tieratis, & abeuntes benedicite mihi. *Vrgebantq; Ægyptij populum de terra exire ve- 33
lociter, dicentes: Omnes moriemur. * Tulit 34
igitur populus conspersam farinam antequam fermentaretur: & ligans in pallijs, posuit super humeros suos. *Feceruntque filij 35
Israel, sicut præceperat Moyses: & petierunt ab Ægyptijs vasa argentea & aurea, vestemque plurimam. *Dominus autem dedit gra- 36
tiam populo coram Ægyptijs, vt commodarent eis: & spoliauerunt Ægyptios. *Profe- 37
ctique sunt filij Israel de Rameſſe in Socoth, F
sexcenta ferè millia peditum virorum absq; paruulis. *Sed & vulgus promiscuum innu- 38
merabile ascendit cum eis, oues & armenta & animantia diuersi generis multa nimis. * 39
Coxeruntque farinam, quam dudum de Ægypto consperſam tulerant: & fecerunt subcinericios panes azymos: neque enim poterant fermentari cogentibus exire Ægyptijs, & nullã facere finentibus moram: nec pulmenti quidquã occurrerat præparare. *Ha- 40
bitatio autem filiorum Israel qua manserũt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum. *Quibus expletis, eadẽ die egres- 41
sus est omnis exercitus Domini de terra Ægypti. * Nox ista est obseruabilis Domino, 42
quando eduxit eos de terra Ægypti: hãc obseruare debent omnes filij Israel in generationibus suis. *Dixitque Dominus ad Moy- 43
sen & Aaron: Hæc est religio Phase: Omnis G
alienigena non comedet ex eo. *Omnis au- 44
tem seruus emptitius circumcidetur, & sic comedet. *Aduena & mercenarius non edẽt 45
ex eo. *In vna domo comedetur, nec efferetis de carnibus eius foras, nec os illius confringetis. *Omnis coetus filiorum Israel fa- 47
ciet illud. * Quòd si quis peregrinorum in 48
vestram voluerit transire coloniam, & facere Phase Domini, circumcidetur prius omne masculinum eius, & tunc ritè celebrabit: eritque sicut indigena terræ: si quis autem circumcisus non fuerit, non vescetur ex 49
eo. *Eadem lex erit indigenæ & colono qui 50
peregrinatur apud vos. * Feceruntq; omnes filij Israel sicut præceperat Dominus Moy- 51
si & Aaron. * Et eadem die eduxit Dominus filios Israel de terra Ægypti per turmas suas.

* Sup. 12. b. & 11. b. 15.

CAP. XIII.

Iubet Deus sibi offerri primogenita hominum & pecorum, & liberationis ab Ægypto religione Phase ac primogenitorum consecratione meminisse. Inde Israelem educit Deus non per Philisthaam, sed per desertum; ossa Ioseph secum defert, & columna ignis ac nubis est dux itineris.

1 A LOcutusque est Dominus ad Moysen di- * Infr. 22. c. 9. Num. 3. c. 16. Luc. 2. d. 23. Leuit. 27. c. 26.
2 cens: * Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vuluam in filijs Israel, tam de hominibus, quàm de iumentis: mea
3 sunt enim omnia. * Et ait Moyses ad populum: Mementote diei huius in qua egressi estis de Ægypto, & de domo seruitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco isto: vt nõ comedatis fermentatum pa-
4 nem. * Hodie egredimini mense nouarum
5 frugum. * Cùmque introduxerit te Dominus in terrã Chananæi & Hethæi & Amorrhæi & Heuæi & Iebusæi, quam iurauit patribus tuis vt daret tibi, terram fluentem lacte & melle, celebrabis hunc morem sacro-
6 rum mense isto. * Septem diebus vesceris azymis: & in die septimo erit solemnitas
7 Domini. *Azyma comedetis septem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatũ,
8 nec in cunctis finibus tuis. *Narrabisque filio tuo in die illo, dicens: Hoc est quod fecit
I mihi Dominus, quando egressus sum de Æ-
9 gypto. *Et erit quasi signum in manu tua, & quasi monimentum ante oculos tuos: & vt lex Domini semper sit in ore tuo, in manu enim forti eduxit te Dominus de Ægypto.
10 * Custodies huiusce modi cultum statuto
11 tempore à diebus in dies. *Cùmque introduxerit te Dominus in terram Chananæi, sicut iurauit tibi & patribus tuis, & dederit
12 tibi eam: *Separabis omne quod aperit vuluam, Domino, & quod primitiuum est in pecoribus tuis: quidquid habueris masculi- *Infr. 22. d. 29. & 34. c. 19. Ezech. 44. g. 30.
13 ni sexus, consecrabis Domino. *Primogeni-
C tum asini mutabis oue: quòd si non redemeris, interficies: Omne autem primogenitum
14 hominis de filijs tuis, pretio redimes. *Cũque interrogauerit te filius tuus cras, dicẽs: Quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de terra Ægypti, de
15 domo seruitutis. *Nam cùm induratus esset Pha-

Pharao,& nollet nos dimittere,occidit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenita hominis vſque ad primogenitum iumentorum:idcirco immolo Domino omne quod aperit vuluam maſculini ſexus,& omnia primogenita filiorum meorum redimo. *Erit igitur quaſi ſignum in manu tua: & quaſi appenſum quid, ob recordationem, inter oculos tuos: eò quòd in manu forti eduxit nos Dominus de Ægypto.*Igitur cùm emiſiſſet Pharao populum,nõ eos duxit Deus per viam terræ Philiſthijm,quæ vicina eſt: reputans ne fortè pœniteret eum, ſi vidiſſet aduerſum ſe bella conſurgere, & reuerteretur in Ægyptum. *Sed circumduxit per viam deſerti, quæ eſt iuxta mare rubrum: & armati aſcenderunt filij Iſrael de terra Ægypti.* Tulit quoque Moyſes oſſa Ioſeph ſecum:eò quod adiuraſſet filios Iſrael, dicens: Viſitabit vos Deus, efferte oſſa mea hinc vobiſcum.*Profectiq; de Socoth caſtrametati ſunt in Etham in extremis finibus ſolitudinis. *Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, vt dux eſſet itineris vtroque tempore. *Nunquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo.

*Gen.50.d. 25. *Num.14. c.11. 1.Cor.10.a. *Neh. 9.d. 19.

CAP. XIV.

Pharao cum ſuis Iſraelē perſequitur, Angelus in columna nubis medium ſe interponit, Moyſes diuidit mare rubrum, quod ſicco pede tranſeunt Hebræi, Ægyptij tum ab Angelo, tum ab aquis recurrentibus, cum vniuerſo equitatu, ac curribus ſubmerguntur.

LOcutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens: *Loquere filijs Iſrael: Reuerſi caſtrametētur è regione Phihahiroth, quę eſt inter Magdalum,& mare cõtra Beelſephon:in conſpectu eius caſtra ponetis ſuper mare.*Dicturuſque eſt Pharao ſuper filijs Iſrael: Coarctati ſunt in terra, concluſit eos deſertum.*Et indurabo cor eius,ac perſequetur vos:& glorificabor in Pharaone,& in omni exercitu eius: ſcientque Ægyptij, quia ego ſum Dominus. Feceruntque ita. * Et nũciatum eſt regi Ægyptiorum,quòd fugiſſet populus:immutatumque eſt cor Pharaonis & ſeruorum eius ſuper populum, & dixerunt:Quid voluimus facere,vt dimitteremus Iſrael,ne ſeruiret nobis?*Iunxit ergo currum,& omnem populum ſuum aſſumpſit ſecum. *Tulitque ſexcentos currus electos,& quidquid in Ægypto curruum fuit: & duces totius exercitus.*Indurauitq;Dominus cor Pharaonis regis Ægypti, & perſecutus eſt filios Iſrael:at illi egreſſi erant in manu excelſa. * Cùmque perſequerentur Ægyptij veſtigia præcedentium,repererunt eos in caſtris ſuper mare: omnis equitatus & currus Pharaonis,& vniuerſus exercitus erant in Phihahiroth contra Beelſephon.* Cùmque appropinquaſſet Pharao,leuantes filij Iſrael oculos, viderunt Ægyptios poſt ſe:& timuerunt valdè: clamaueruntque ad Dominum. *Et dixerunt ad Moyſen: Forſitan non erant ſepulchra in Ægypto,ideò tulliſti nos, vt moreremur in ſolitudine, quid hoc facere voluiſti, vt educeres nos ex Ægypto? Nonne iſte eſt ſermo,quem loquebamur ad te in Ægypto, dicentes: Recede à nobis, vt ſeruiamus Ægyptijs? multò enim melius erat ſeruire eis,quàm mori in ſolitudine. *Et ait Moyſes ad populum:Nolite timere:ſtate,& videte magnalia Domini,quæ facturus eſt hodie: Ægyptios enim, quos nunc videtis,nequaquam vltra videbitis vſque in ſempiternum. * Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. * Dixitque Dominus ad Moyſen: Quid clamas ad me?Loquere

*1.Machab. 4.a.9. Ioſ.24.b.6.

quere filijs Iſrael vt proficiſcantur. *Tu au- 16
tem eleua virgam tuam, & extende manum
tuam ſuper mare,& diuide illud: vt gradiã-
tur filij Iſrael in medio mari per ſiccum. * 17
Ego autem indurabo cor Ægyptiorum, vt
perſequantur vos:& glorificabor in Pharao-
ne, & in omni exercitu eius, & in curribus
& in equitibus illius. * Et ſcient Ægyptij, 18
quia ego ſum Dominus, cùm glorificatus
fuero in Pharaone, & in curribus, atque in
equitibus eius. *Tollenſque ſe Angelus Dei, 19
qui præcedebat caſtra Iſrael, abijt poſt eos:
cum eo pariter columna nubis, priora di-
mittens, poſt tergum. *Stetit, inter caſtra 20
Ægyptiorum & caſtra Iſrael: & erat nubes
tenebroſa,& illuminans noctem,ita vt ad ſe E
inuicem toto noctis tempore accedere non
valerent. *Cùmque extendiſſet Moyſes ma- 21
num ſuper mare,abſtulit illud Dominus flã-
te vento vehementi & vrente tota nocte, &
vertit in ſiccum: diuiſaque eſt aqua. *Et in- 22
greſſi ſunt filij Iſrael per medium ſicci ma-
ris: erat enim aqua quaſi murus à dextera
eorum & læua. * Perſequenteſque Ægyptij 23
ingreſſi ſunt poſt eos, & omnis equitatus
Pharaonis, currus eius, & equites, per me-
dium maris. *Iamq; aduenerat vigilia ma- 24
tutina,& ecce reſpiciẽs Dominus ſuper ca- F
ſtra Ægyptiorum per columnã ignis & nu-
bis,interfecit exercitum eorum: *Et ſubuer- 25
tit rotas curruum,ferebanturque in profun-
dum. Dixerunt ergo Ægyptij: Fugiamus Iſ-
raelem: Dominus enim pugnat pro eis con-
tra nos. *Et ait Dominus ad Moyſen: Exten- 26
de manum tuam ſuper mare,vt reuertantur
aquæ ad Ægyptios ſuper currus & equites
eorum. *Cùmque extendiſſet Moyſes ma- 27
num contra mare,reuerſum eſt primo diluculo ad priorem locum: fugientibuſque Æ-
gyptijs occurrerunt aquæ, & inuoluit eos
Dominus in medijs fluctibus. *Reuerſæque 28
ſunt aquæ, & operuerunt currus & equites
cuncti exercitus Pharaonis, qui ſequentes
ingreſſi fuerant mare: nec vnus quidem ſu-
perfuit ex eis. * Filij autem Iſrael perrexe- 29
runt per medium ſicci maris, & aquæ eis
erant quaſi pro muro à dextris,& à ſiniſtris:
* Liberauitq; Dominus in die illa Iſrael de 30
manu Ægyptiorum. * Et viderunt Ægyp- 31
tios mortuos ſuper littus maris, & ma-
num magnam, quam exercuerat Dominus
contra eos: timuitque populus Dominum,
& crediderunt Domino, & Moyſi ſeruo
eius.

*Pſal.77.b. 13.& 104.d. 26. Pſal.113.a. 3. Iſaiæ.11.d. 29.
*Sap.18.b. 15.

CAP. XV.

Moyſes & Iſraelita, gratijs Deo cum cantu peractis, veniunt in Marath, vbi amaritudine aquarum à Moyſe verſa in dulcedinem, pergunt in Elim, vbi 12. fontes & 70. palmæ erant.

1 TVnc cecinit Moyſes & filij Iſrael car-
A men hoc Domino, & dixerunt: Can-
temus Domino: gloriosè enim magnifica-
tus eſt,equum,& aſcenſorem deiecit in ma-
2 re. *Fortitudo mea,& laus mea Dominus,&
factus eſt mihi in ſalutem, iſte Deus meus,
& glorificabo eum: Deus patris mei, & ex-
3 altabo eum. * Dominus quaſi vir pugnator,
4 omnipotens nomen eius. * Currus Pharao-
nis,& exercitum eius proiecit in mare: ele-
cti principes eius ſubmerſi ſunt in mari ru-
5 bro. * Abyſſi operuerunt eos, deſcenderunt
6 in profundum quaſi lapis. *Dextera tua,Do-
mine,magnificata eſt in fortitudine; dexte-
7 ra tua, Domine,percuſſit inimicum. * Et in
B multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti aduerſa-
rios tuos: miſiſti iram tuam, quæ deuorauit
8 eos ſicut ſtipulam. * Et in ſpiritu furoris tui
congregatæ ſunt aquæ: ſtetit vnda fluens,
9 congregatæ ſunt abyſſi in medio mari. *Di-
xit inimicus: Perſequar,& comprehendam,
diuidam ſpolia,implebitur anima mea: eua-
ginabo gladium meum, interficiet eos ma-
10 nus mea. * Flauit ſpiritus tuus, & operuit
eos mare: ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in
11 aquis vehementibus. * Quis ſimilis tui in
fortibus Domine? quis ſimilis tui,magnifi-
cus in ſanctitate,terribilis atque laudabilis,
12 faciens mirabilia? *Extendiſti manum tuã,
13 & deuorauit eos terra. *Dux fuiſti in miſe-
ricordia tua populo quem redemiſti:& por-
taſti eum in fortitudine tua, ad habitaculũ
14 ſanctum tuum. * Aſcenderunt populi, &
irati ſunt: dolores obtinuerunt habitatores
15 Philiſthijm. *Tunc conturbati ſunt princi-
pes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor:
obriguerunt omnes habitatores Chanaan.
16 *Irruat ſuper eos formido & pauor, in ma-
gnitudine brachij tui fiant immobiles qua-
ſi lapis,donec pertranſeat populus tuus Do-
mine, donec pertranſeat populus tuus iſte,
17 quem poſſediſti. * Introduces eos, & plan-
C tabis in monte hæreditatis tuæ, firmiſſimo
habitaculo tuo, quod operatus es Domine:
ſanctuarium tuum Domine,quod firmaue-
18 runt manus tuæ. * Dominus regnabit in æ-
19 ternum & vltra. * Ingreſſus eſt enim eques
Pharao cum curribus & equitibus eius in
mare: & reduxit ſuper eos Dominus aquas
maris: filij autem Iſrael ambulauerunt per
20 ſiccum in medio eius. * Sumpſit ergo Maria
prophetiſſa, ſoror Aaron, tympanum in ma-
nu ſua; egreſſæq; ſunt omnes mulieres poſt
21 eam cum tympanis & choris, *Quibus præ-
cinebat,dicens: Cantemus Domino,glorio-
sè enim magnificatus eſt, equum & aſcen-
22 ſorem eius deiecit in mare. * Tulit autem
D Moyſes Iſrael de mari rubro, & egreſſi ſunt
in deſertum Sur: ambulaueruntque tribus
diebus per ſolitudinem,& non inueniebant
aquam.

*Sap.10.d. 15. Iſa.12.a.2. Pſal.117.a. 14.

aquam. *Et venerunt in Mara, nec poterant 23
bibere aquas de Mara, eò quòd essent amarę: vnde & congruum loco nomen impoſuit, vocans illum Mara. ideſt, amaritudinem. *Et murmurauit populus contra Moy- 24
ſen, dicens: Quid bibemus? *At ille clamauit ad Dominum, qui oſtendit ei lignum: 25
* Iudith. 5. c. 15. Eccli. 38. a. 1. quod cùm miſiſſet in aquas, in dulcedinem verſæ ſunt, ibi conſtituit ei præcepta, atque iudicia, & ibi tentauit eum, * Dicens: Si 26
audieris vocem Domini Dei tui, & quod rectum eſt coram eo feceris, & obedieris mandatis eius, cuſtodieriſque omnia præcepta illius, cunctum languorem, quem poſui in Ægypto, non inducam ſuper te: ego enim ſum Dominus ſanator tuus.
27 * Venerunt autem in Elim filij Iſrael, vbi erant duodecim fontes aquarum, & ſeptuaginta palmæ: & caſtramentati ſunt iuxta aquas.

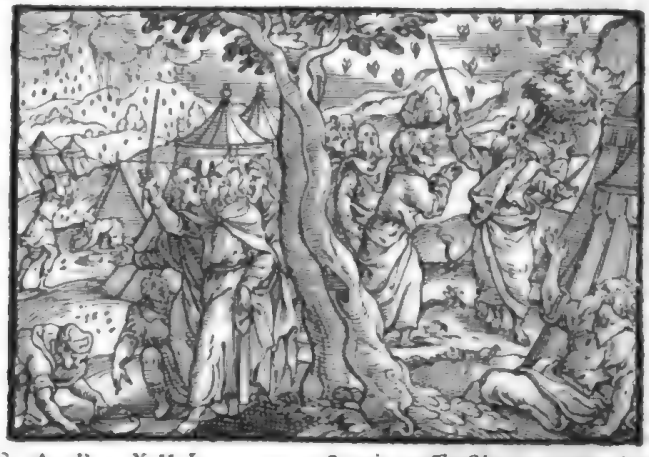

CAP. XVI.

Murmurantibus in deſerto Sin de ciborum inopia Iſraelitis, mittit Dominus coturnices, & pluit Man ad ſaturitatem; iuſſio Domini de Sabbato ſeruando, & manna colligendo, & in monumentum reponendo, quo eos alit quotidie per quadraginta annos.

Sap. 11. 2. 3. PRofectique ſunt de Elim, & venit omnis 1
multitudo filiorum Iſrael in deſertum A Sin, quod eſt inter Elim & Sinai: quinto decimo die menſis ſecundi, poſtquam egreſſi ſunt de terra Ægypti. *Et murmurauit om- 2
nis congregatio filiorum Iſrael contra Moyſen & Aaron in ſolitudine. *Dixeruntque fi- 3
lij Iſrael ad eos: Vtinam mortui eſſemus per manum Domini in terra Ægypti, quando ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus panem in ſaturitate: cur eduxiſtis nos in deſertum iſtud, vt occideretis omnẽ 11
multitudinem fame? * Dixit autem Domi- 4
nus ad Moyſen. Ecce ego pluam vobis panes de cœlo: egrediatur populus, & colligat quæ ſufficiunt per ſingulos dies: vt tentem eum vtrum ambulet in lege mea, an non. * 5
Die autem ſexto parent quod inferant: & ſit duplum quam colligere ſolebant per ſingulos dies. *Dixeruntque Moyſes & Aaron ad 6
omnes filios Iſrael: Veſperè ſcietis, quod Dominus eduxerit vos de terra Ægypti: *Et ma- 7
nè videbitis gloriã Dñi: audiuit enim murmur veſtrũ cõtra Dñm: nos verò quid ſumus,
8 quia muſſitaſtis contra nos? *Et ait Moyſes: Dabit vobis Dñs veſperè carnes edere, & mane panes in ſaturitate: eò quòd audierit murmurationes veſtras, quibus murmurati eſtis contra eum, nos enim quid ſumus? nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra
9 Dominum. * Dixit quoque Moyſes ad Aaron, Dic vniuerſę congregationi filiorum Iſrael: Accedite coram Domino: audiuit enim
10 murmur veſtrum. * Cùmque loqueretur Aaron ad omnem cætum filiorum Iſrael, reſpexerunt ad ſolitudinem: & ecce gloria
11 Domini apparuit in nube. *Locutus eſt au- *Eccl. 45. a. 4.
12 tem Dominus ad Moyſen, dicens: * Audiui murmurationes filiorum Iſrael, loquere ad eos: Veſperè comedetis carnes & mane ſaturabimini panibus: ſcietiſque quòd ego ſũ
13 Dominus Deus veſter. * Factũ eſt ergo veſperè, & aſcendens coturnix, cooperuit caſtra: mane quoque ros iacuit per circuitum
14 caſtrorum. * Cùmque operuiſſet ſuperficiẽ * Num. 11. b. 7. Pſalm. 77. c. 24. Sup. 16. c. 10. Ioan. 6. d. 31.
Dterræ, apparuit in ſolitudine minutum, & quaſi pilo tuſum, in ſimilitudinem pruinæ
15 ſuper terram. *Quòd cùm vidiſſent filij Iſrael, dixerunt ad inuicem? Manhu? quod ſignificat: Quid eſt hoc? ignorabant enim quid *1. Cor. 10. a. 3.
eſſet. Quibus ait Moyſes. Iſte eſt panis, quẽ
16 Dominus dedit vobis ad veſcendum. * Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus: Colligat vnuſquiſq; ex eo quantum ſufficit ad veſcẽdum: gomor per ſingula capita, iuxta numerum

merum animarum veſtrarum,quę habitant in tabernaculo,ſic tolletis *Feceruntque ita 17
filij Iſrael:& collegerũt,alius plus,alius minus.*Et menſi ſunt ad mẽſuram gomor:nec 18
qui plus collegerat,habuit amplius:nec qui E
minus parauerat, reperit minus : ſed ſinguli
iuxta id quod edere poterant , congregauerunt. *Dixitq;Moyſes ad eos: Nullus relin- 19
quat ex eo in manè.*Qui non audierunt eũ,20
ſed dimiſerunt quidam ex eis vſq;manè, &
ſcatere coepit vermibus,atque computruit:
& iratus eſt contra eos Moyſes.*Colligebãt 21
autem manè ſinguli, quantum ſufficere poterat ad veſcendum: cùmque incaluiſſet ſol,
liquefiebat.*In die autem ſexta collegerunt 22
cibos duplices, ideſt, duo gomor per ſingulos homines : venerunt autem omnes principes multitudines,& narrauerunt Moyſi.* 23
Qui ait eis:Hoc eſt,quod locutus eſt Dominus: Requies ſabbati ſanctificata eſt Domino cras:quodcunq;operandum eſt,facite;&
quæ coquenda ſunt,coquite: quidquid autẽ
reliquum fuerit,reponite vſq;in manè.*Fe- 24
ceruntque ita,vt præceperat Moyſes,& non
computruit, neq; vermis inuentus eſt in eo.
* Dixitque Moyſes, Comedite illud hodie, 25
quia ſabbatum eſt Domini : non inuenietur F
hodie in agro. * Sex diebus colligite : in die 26
autem ſeptimo ſabbatum eſt Domini,idcir
27 cò non inuenietur.*Venitque ſeptima dies,
& egreſſi de populo vt colligerent,non inue-
28 nerunt.*Dixit autem Dominus ad Moyſen.
Vſquequò nõ vultis cuſtodire mãdata mea,
29& legem meam?*Videte quòd Dominus de-
derit vobis ſabbatũ,& propter hoc die ſexta tribuit vobis cibos duplices : maneat v-
nuſquiſq;apud ſemetipſum,nullus egredia-
30 tur de loco ſuo die ſeptimo. *Et ſabbatiza-
31 uit populus die ſeptimo. * Appellauitq; domus Iſrael nomen eius Man:quod erat quaſi ſemẽ coriandri album,guſtuſq;eius quaſi
32 ſimilæ cum melle. * Dixit autem Moyſes:
G Iſte eſt ſermo,quem præcepit Dominus:Imple gomor ex eo , & cuſtodiatur in futuras
retro generationes:vt nouerint panem, quo
alui vos in ſolitudine,quando educti eſtis de
33 terra Ægypti.*Dixitq;Moyſes ad Aaron:Sume vas vnum , & mitte ibi Man , quantum poteſt capere gomor : & repone coram Domino ad ſeruandum in generationes ve-
34 ſtras. * Sicut præcepit Dominus Moyſi.Poſuitque illud Aaron in tabernaculo reſer-
35 uandum. * Filij autem Iſrael comederunt Man quadraginta annis , donec venirent in terram habitabilem : hoc cibo alibi ſunt , vſquequò tangerent fines terræ
36 Chanaan. * Gomor autem decima pars eſt Ephi.

* 2. Cor. 8. b. 15.

* Neh. 9. d. 21. Iudith. 8. c. 25.

CAP. XVII.

Rurſum murmurantibus in Raphidim ob aquæ penuriam filijs Iſrael , dat Dominus aquam de petra: Amalecita inuadunt Hebræos , ſed pugnante Ioſue , & in monte Moyſe extenſis manibus erante vincuntur .

IGitur profecta omnis multitudo filiorum 1
Iſrael de deſerto Sin per manſiones ſuas , A
iuxta ſermonem Domini,caſtramẽtati ſunt
*Num. 20. d. 6. in Raphidim,vbi non erat aqua ad bibendũ
populo.*Qui iurgatus cõtra Moyſen:ait:Da 2
nobis aquam,vt bibamus. Quibus reſpõdit
Moyſes.Quid iurgamini contra me?cur ten-
3 tatis Dominum? * Sitiuit ergo ibi populus
præ aquæ penuria , & murmurauit contra
Moyſen dicens: Cur feciſti nos exire de Ægypto, vt occideres nos, & liberos noſtros,
4 ac iumenta ſiti?*Clamauit autem Moyſes ad
Dominum,dicẽs:Quid faciam populo huic?
5 adhuc paululum , & lapidabit me . * Dixit
Dominus ad Moyſen: Antecede populum ,
& ſume tecum de ſenioribus Iſrael, & virgam, qua percuſſiſti fluuium, tolle in manu *Sap. 14. c. 20.
6 tua,& vade. * Ecce ego ſtabo ibi corã te,ſupra
petram

petram Horeb:percutiesq; petram,& exibit ex ea aqua, vt bibat populus. Fecit Moyses ita coram senioribus Israel:*Et vocauit nomen loci illius,Tentatio,propter iurgium filiorum Israel,& quia tentauerunt Dominũ, dicentes:Est ne Dominus in nobis,an non?* Venit autem Amalec,& pugnabat cõtra Israel in Raphidim.*Dixitq; Moyses ad Iosue: Elige viros: & egressus, pugna contra Amalec: eras ego stabo in vertice colliis, habens virgã Dei in manu mea: *Fecit Iosue,vt locutus erat Moyses, & pugnauit cõtra Amalec: Moyses autem & Aaron & Hur ascenderunt super verticem collis. *Cumque leuaret Moyses manus,vincebat Israel:sin autem paululùm remisisset, superabat Amalec. *Manus autem Moysi erant graues: sumentes igitur lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit: Aaron autem & Hur sustentabant manus eius ex vtraque parte. Et factum est, vt manus illius non lassarentur vsque ad occasum solis.Fugauitq; Iosue Amalec,& populum eius in ore gladij.* Dixit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monimentum in libro, & tradet auribus Iosue: delebo enim memoriam Amalec sub cœlo. * Ædificauitque Moyses altare: & vocauit nomen eius, Dominus exultatio mea, dicens:* Quia manus solij Domini, & bellum Domini erit contra Amalec, à generatione in generationem.

Ps.77.b.15. 1.Cor.10.a. * Iudith. 4. d. 12. Sap.11.a.3. Deut.25. d. 17.

CAP. XVIII.

Iethro socer Moysi vxorem cum filijs ad eum reduxit: & auditis Dei operibus, cum Dominum laudasset,atq; sacrificasset, fanum constituum Moysi dedit in constituendis iudiciorum magistratibus,qui minora dijudicent.

CVmq; audisset Iethro,sacerdos Madian, cognatus Moysi, omnia quæ fecerat Deus Moysi,& Israeli populo suo, & quòd eduxisset Dominus Israel de Ægypto: *Tulit Sephoram vxorem Moysi, quam remiserat:*Et duos filios eius,quorum vnus vocabatur Gersam,dicente patre: Aduena fui in terra aliena.*Alter verò Eliezer: Deus enim, ait patris mei adiutor meus, & eruit me de gladio Pharaonis. * Venit ergo Iethro cognatus Moysi, & filij eius, & vxor eius, ad Moysen in desertum,vbi erat castramentatus iuxta montem Dei.*Et mandauit Moysi,dicẽs: Ego Iethro cognatus tuus venio ad te,& vxor tua,& duo filij tui cum ea. *Qui egressus in occursum cognati sui, adorauit, & osculatus est eum: salutaueruntq; se mutuò verbis pacificis. Cùmq; intrasset tabernaculum, * Narrauit Moyses cognato suo cuncta, quæ fecerat Dominus Pharaoni, & Ægyptijs propter Israel, vniuersumq; laborẽ,qui accidisset eis in itinere, & quod liberauerat eos Dominus * Lætatusq; est Iethro super omnibus bonis,quę fecerat Dominus Israeli,eò quòd eruisset eum de manu Ægyptiorum, * Et ait,Benedictus Dominus, qui liberauit vos de manu Ægyptiorum, & de manu Pharaonis: qui eruit populum suũ de manu Ægypti.*Nunc cognoui,quia magnus Dominus super omnes deos: eò quòd superbè egerint contra illos. *Obtulit ergo Iethro cognatus Moysi holocausta, & hostias Deo:veneruntq; Aaron & omnes seniores Israel,vt comederent panem cum eo coram Deo. * Altera autem die sedit Moyses, vt iudicaret populum, qui assistebat Moysi à mane vsque ad vesperam.*Quod cum vidisset cognatus eius,omnia scilicet quę agebat in populo, ait: Quid est hoc quod facis in plebe? cur solus sedes, & omnis populus præstolatur de manè vsque ad vesperam? * Cui respondit Moyses:Venit ad me populus querens sententiam Dei:*Cùmque acciderit eis aliqua discepetatio, veniunt ad me, vt iudi-

* Sup. 2. d. 21.

*Sup.1.b.4. 10. c.16. d. 31. b.7. a. 18. 14. b.8.

iudicem inter eos,& ostendã præcepta Dei,
& leges eius.* At ille: Non bonam,inquit, 17
rem facis: *Stulto labore consumeris & tu, 18
populus iste qui tecum est: vltra vires tuas
est negotium, solus illud non poteris sustinere. * Sed audi verba mea atq; consilia, & 19
erit Deus tecum. Esto tu populo in his, quæ
ad Deum pertinent,vt referas quæ dicuntur
ad eum:*Ostendatq;populo cęremonias & 20
ritum colendi, viamque per quam ingredi
debeant,& opus quod facere debeant.*Pro- 21
uide autem de omni plebe viros potentes,& D
timentes Deum,in quibus sit veritas, & qui
oderint auaritiam,& constitue ex eis tribunos,& centuriones, & quinquagenarios, &
decanos,*Qui iud cẽt populum omni tem- 22
pore:quidquid autem maius fuerit,referant
ad te,& ipsi minóra tantummodo iudicent:
leuiusque sit tibi,partito in alios onere. * Si 23
hoc feceris,implebis imperium Dei,& præcepta eius poteris sustentare: & omnis hic
populus reuertetur ad loca sua cum pace.* 24
Quibus auditis,Moyses fecit omnia,quæ ille
suggesserat.*Et electis viris strenuis de cun- 25
cto Israel, constituit eos principes populi,
tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos: * Qui iudicabant plebem 26
omni tempore: quidquid autem grauius
erat, referebant ad eum, faciliora tantummodò iudicantes. * Dimisitque cognatum 27
suum: qui reuersus abijt in terram suam.

Deut.1.b. 11.

CAP. XIX.

Israelita motis castris veniunt in Sina: Moyses iussu Dei ascendit in montem, monita eius refert ad populum, qui sanctificari iubetur, vt descendat Dominus in fulgure & tonitru, coram omni plebe Moysi locuturus.

MEnse tertio egressionis Israel de terra 1
Ægypti, in die hac venerunt in soli- A
tudinem Sinai. * Nã profecti de Raphidim, 2
& peruenientes vsque in desertum Sinai,castrametati sunt in eodem loco, ibique Israel
fixit tentoria è regione montis.*Moyses au- 3
tem ascendit ad Deum, vocauitq;eum Dominus de mõte,& ait: Hæc dices domui Iacob,& annuntiabis filijs Israel,*Vos ipsi vi- 4
distis,quę fecerim Ægyptijs,quomodo portauerim vos super alas aquilarum,& assumpserim mihi.*Si ergo audieritis vocem meã, 5
& custodieritis pactum meum, eritis mihi
in peculium de cũctis populis: mea est enim
omnis terra. * Et vos eritis mihi in regnum 6
sacerdotale,& gens sancta: hæc sunt verba, B
quę loqueris ad filios Israel.*Venit Moyses: 7
& conuocatis maioribus natu populi,exposuit omnes sermones,quos mandauerat Dominus. * Respondit q;omnis populus simul: 8
Cũcta quæ locutus est Dominus,faciemus.
Cùmque retulisset Moyses verba populi ad
Dominum,*Ait ei Dominus:Iam nunc ve- 9
niam ad te in caligine nubis, vt audiat me
populus loquentem ad te, & vt credat tibi
in perpetuum. Nuntiauit ergo Moyses ver- 10
ba populi ad Dominum. *Qui dixit ei:Vade ad populum, & sanctifica illos hodie, &
cras,lauentque vestimenta sua.*Et sint pa- 11
rati in diem tertium: in die enim tertia descendet Dominus coram omni plebe super
montem Sinai.* Constituesq; terminos po- 12
pulo per circuitum, & dices ad eos: Cauete C
ne ascendatis in montem,nec tangatis fines
illius: omnis qui tetigerit montem, morte
morietur.*Manus non tanget eum,sed lapi- 13
dibus opprimetur, aut confodietur iaculis:
siue iumentum fuerit,siue homo,non viuet:
cùm cęperit clangere buccina, tunc ascen- 14
dant in montem.*Descenditque Moyses de
monte ad populum, & sanctificauit eum.
Cùmque lauissent vestimenta sua, * Ait ad 15
eos: Estote parati in diem tertium,& ne ap-
propinquetis vxoribus vestris. * Iamq; ad- 16
uenerat tertius dies, manè inclaruerat: &
ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare
fulgura, & nubes densissima operire montem,clangorque buccinæ vehementius perstrepebat: & timuit populus,qui erat in ca- 17
stris. *Cùmque eduxisset eos Moyses in occursum Dei de loco castrorum, steterunt ad
radices montis. * Totus autem mons Sinai 18
D fumabat.eò quòd descendisset Dominus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo
quasi de fornace:eratque omnis mons terri- 19
bilis. *Et sonitus buccinæ paulatim crescebat in maius,& prolixiùs tendebatur:Moyses loquebatur,& Deus respõdebat ei. *De- 20
scenditq; Dominus super montem Sinai in
ipso Montis vertice, & vocauit Moysen in
cacumen eius.Quò cùm ascendisset,*Dixit 21
ad eum: Descende,& contestare populum.
ne fortè velit transcendere terminos ad videndum Dominum, & pereat ex eis pluri-
ma multitudo. *Sacerdotes quoque qui ac- 22
cedunt ad Dominum,sanctificentur,ne per-
cutiat eos. * Dixitq;Moyses ad Dominum: 23
Non poterit vulgus ascẽdere in montem Sinai,tu enim testificatus es,& iussisti,dicens:
Pone terminos circa montem, & sanctifica
illum. *Cui ait Dominus: Vade, descende: 24
ascendesque tu,& Aaron tecum: sacerdotes
autem & populus ne transeant terminos,
nec ascendant ad Dominum,ne fortè interficiat illos. * Descenditque Moyses ad po- 25
pulum, & omnia narrauit eis.

Num.11.c. 1.

Act. 7. c. 38.

*Deut.29.a. 2.

*Ps.23.a.2. *1.Pet.2.b. 9.

Heb.12.c. 18.

Deut.4.b. 11.

CAP. XX.

Angelus vice Dei ex Sina monte decalogum promulgat toti populo, sed is manuit Moysi internuncio mandata Dei sibi exponi: Moyses solatur populum; ac terreum aut lapideum de inseBis lapidibus altare fieri iubetur, ad quod non sit per gradus ascendendum.

Lo-

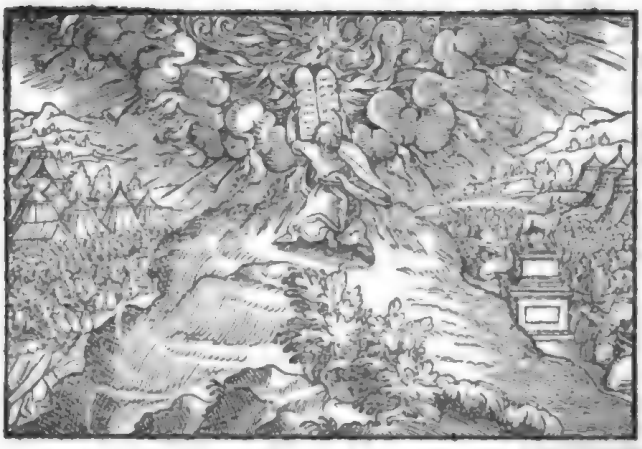

LOcutuſque eſt Dominus cunctos ſermones hos: *Ego ſum Dominus Deus A
tuus,qui eduxi te de terra Ægypti,de domo 2
ſeruitutis. * Non habebis deos alienos coră 3
me. * Non făcies tibi ſculptile,neque omnẽ 4
ſimilitudinem, quæ eſt in cœlo deſuper, &
quæ in terra deorſum, nec eorum, quæ ſunt
in aquis ſub terra. *Non adorabis ea,neque 5
coles: ego ſum Dominus Deus tuus fortis,
zelotes, viſitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationẽ eorum,qui oderunt me.* Et faciens miſericor- 6
diam in millia his qui diligunt me,& cuſto- B
diunt præcepta mea. *Non aſſumes nomen 7
Domini Dei tui in vanum: nec enim habebit inſontem Dominus eum qui aſſumpſerit nomen Domini Dei fruſtra. * Memento 8
vt diem ſabbati ſanctifices. *Sex diebus ope- 9
raberis,& facies omnia opera tua. *Septimo 10
autem die ſabbatum Domini Dei tui eſt: nõ
facies omne opus in eo,tu, & filius tuus, &
filia tua,ſeruus tuus & ancilla tua, iumentũ
tuum, & aduena qui eſt intra portas tuas. * 11
Sex enim diebus fecit Dominus cœlum, &
terram,& mare,& omnia quæ in eis ſunt,&
requieuit in die ſeptimo, idcircò benedixit
Dominus die ſabbati,& ſanctificauit eum.* 12
Honora patrem tuum & matrẽ tuam, vt ſis C
longæuus ſuper terram, quã Dominus Deus
tuus dabit tibi. *Nõ occides. *Non mœcha- 13
beris. *Non furtum facies. * Nõ loqueris cõ- 14
tra proximum tuum falſum teſtimonium. 15
* Non concupiſces domũ proximi tui: nec 16
deſiderabis vxorem eius,non ſeruum, non 17
ancillam,non bouem,nõ aſinum,nec omnia
quæ illius ſunt. *Cũctus autem populus vi- 18
debat voces & lampades,& ſonitum buccinæ,montemque fumantem: & perterriti ac
pauore concuſſi,ſteterunt procul, * dicẽtes 19
Moyſi: Loquere tu nobis,& audiemus: non
loquatur nobis Dominus, ne forte morja-
mur. *Et ait Moyſes ad populũ: Nolite time- 20
re: vt enim probaret vos venit Deus, & vt
terror illius eſſet in vobis,& nõ peccaretis.
21 *Stetitq; populus de longè. Moyſes autẽ ac-
22 ceſſit ad caliginem,in qua erat Deus. *Dixit
præterea Dominus ad Moyſen: Hæc dices fi-
lijs Iſrael: Vos vidiſtis quod de cœlo locutus
23 ſim vobis. *Nõ facietis,deos argenteos, nec
24 deos aureos facietis vobis. *Altare de terra
facietis mihi, & offeretis ſuper eo holocauſta & pacifica veſtra, oues veſtras & boues
in omni loco in quo memoria fuerit nomi-
25 nis mei: veniam ad te,& benedicam tibi. *
Quòd ſi altare lapideum feceris mihi, non
ædificabis illud de ſectis lapidibus: ſi enim
26 leuaueris cultrum ſuper eo, polluetur. *
Non aſcendes per gradus ad altare meum,
ne reueletur turpitudo tua.

Deut.5.a.6. Pſ.80.c.11. 96.b 7. Ieu.16.a.1. Deu.4. c 15 Ioſ.24.d.14

* Deut.5.b. 11. Leuit. 19.c. 12.ã Mat 5.c.27. *Ezec. 20.b. 32. Deu.5.b 11 Infr. 31. b. 24.

* Gen. 2. a. 2.

* Deu.5. b. 16. Mat. 15.a.4 Eph 6. a. 2. * Matt.5. c. 16.

* Ro.7.b.7. 13 c.9.

C A P. XXI.

Præcepta iudicialia quoad emptitios ſeruos, & ancillas, furta, homicidia, parricidia, plagium,parentum maledicta, rixas,& talionis pœnas, atque: corruptam bonem.

1 HÆc ſunt iudicia quæ propones eis: *Si
A emeris ſeruum Hebræũ,ſex annis ter- Deut. 15.c. 12.
2 uiet tibi: in ſeptimo egredietur liber gratis. Ier.34.c 14
3 *Cum qualis veſte intrauerit,cum tali exeat:
ſi habens vxorem, & vxor egredietur ſimul.
4 * Sin autem dominus dederit illi vxorem,&
pepererit filios & filias: mulier & liberi eius
erũt domini ſui, ipſe verò exibit cum veſti-
5 tu ſuo. *Quòd ſi dixerit ſeruus: Diligo domi-
num meum & vxorem, ac liberos, nõ egre-
6 diar liber: offeret eum dominus dijs, & ap-
B plicabitur ad oſtium,& poſtes,perforabitq;
aurem eius ſubula: & erit ei ſeruus in ſæcu-
7 lum. * Si quis vendiderit filiam ſuam,in famulam,nõ egredietur ſicut ancillæ exire cõ-
8 ſueuerunt. *Si diſplicuerit oculis domini ſui,
cui tradita fuerat,dimittet eam: populo autem alieno vendendi non habebit poteſtatẽ,
ſi ſpre-

si spreuerit eam. *Sin autem filio suo despō- 9
derit eam, iuxta morem filiarum faciet illi.
* Quòd si alteram ei acceperit, prouidebit 10
puellæ nuptias, & vestimenta, & pretium
pudicitiæ non negabit. *Si tria ista nō fece- 11
rit, egredietur gratis absque pecunia. * Qui 12
Leu. 24. c. 17. percusserit hominem volens occidere, mor- C
te moriatur. *Qui autem non est insidiatus, 13
Deu. 19. a. 2. sed Deus illum tradidit in manus eius: con-
stituam tibi locum in quem fugere debeat.
* Si quis per industriam occiderit proximū 14
suum, & per insidias: ab altari meo euelles
eum, vt moriatur. * Qui percusserit patrem 15
suum aut matrem, morte moriatur. * Qui 16
furatus fuerit hominem, & vendiderit eum,
Leu. 20. b. 9. Prou. 20. c. 20. conuictus noxæ, morte moriatur. *Qui ma- 17
Matt. 15. a. 4. ledixerit patri suo, vel matri, morte moria-
Matt. 7. b. 10. tur. *Si rixati fuerint viri, & percusserit al- 18
ter proximum suum lapide vel pugno, & il-
le mortuus non fuerit, sed iacuerit in lectu-
lo: *si surrexerit, & ambulauerit foris super 19
baculum suum, innocens erit qui percusse- D
rit, ita tamen vt operas eius, & impensas in
medicos restituat. *Qui percusserit seruum 20
suum, vel ancillam virga, & mortui fuerint
in manibus eius, criminis reus erit. *Sin au- 21
tem vno die vel duobus superuixerit, non
subiacebit pœnæ, quia pecunia illius est. *Si 22
rixati fuerint viri, & percusserit quis mulie-
rem prægnantem, & abortiuum quidem fe-
cerit, sed ipsa vixerit: subiacebit dāno quan-
tum maritus mulieris expetierit, & arbitri
iudicauerint. * Sin autem mors eius fuerit 23
subsecuta, reddet animam pro anima, *ocu- E
lum pro oculo, dentem pro dente, manum 24
pro manu, pedem pro pede, *aduſtionē pro 25
* Matt. 5. f. 38. aduſtione, vulnus pro vulnere, liuorem pro
Leu. 24. d. 20. liuore. *Si percusserit quispiam oculum ser- 26
Deut. 19. d. 20. ui sui aut ancillæ, & luscos eos fecerit, dimit-
tet eos liberos pro oculo quem eruit. *Den- 27
tem quoque si excusserit seruo vel ancillæ
suæ, similiter dimittet eos liberos. * Si bos 28
cornu percusserit virum aut mulierem, &
mortui fuerint, lapidibus obruetur: & non
comedentur carnes eius, dominus quoque
bouis innocens erit. *Quòd si bos cornupe- 29
ta fuerit ab heri, & nudiustertius, & contе- F
statі sunt dominum eius, nec recluserit eū,
occideritque virum aut mulierem: & bos
lapidibus obruetur, & dominum eius occi-
dent. * Quod si pretium fuerit ei impositū, 30
dabit pro anima sua quidquid fuerit postu-
latus. *Filium quoq; & filiam si cornu per- 31
cusserit, simili sententiæ subiacebit. *Si ser- 32
uum, ancillamq; inuaserit, triginta siclos ar-
genti domino dabit, bos verò lapidibus op- G
primetur. * Si quis aperuerit cisternam, & 33
foderit, & nō operuerit eam, cecideritq; bos
aut asinus in eam, *reddet dominus cister- 34
næ pretium iumentorum: quod autem mor-
tuum est ipsius erit. *Si bos alienus bouem 35
alterius vulnerauit, & ille mortuus fuerit:
vendent bouem viuum, & diuident pre-
tium, cadauer autem mortui inter se diſper-
tient. * Sin autem sciebat quòd bos cornu- 36
peta esset ab heri, & nudiustertius, & non
custodiuit eum dominus suus: reddet bo-
uem pro boue, & cadauer integrum ac-
cipiat.

CAP. XXII.

*Furti damnique illati pœna, depositi, commo-
dati, conducti, atque stupri lex, maleficorum,
bestialitatis, sacrificij idololatriæ supplici-
um, aduenæ, viduæ & pupillo nocentium
pœna: mutui, vsuræ & pignoris lex, ac obe-
dientiæ & decimarum primitiarum, primo-
genitorum: de carne à bestijs præcisa.*

1 SI quis furatus fuerit bouem, aut ouem, & 1. Reg. 12. b. 6.
A occiderit vel vendiderit: quinque boues
pro vno boue restituet, & quatuor oues pro
2 vna oue. *Si effringens fur domum siue suf-
fodiens fuerit inuentus, & accepto vulnere
mortuus fuerit: percussor non erit reus san-
3 guinis. *Quòd si orto sole hoc fecerit, homi-
cidium perpetrauit, & ipse morietur. Si non
habuerit quod pro furto reddat, ipse venun-
4 dabitur. *Si inuētum fuerit apud eum quod
furatus est, viuens, siue bos, siue asinus, siue
5 ouis: duplum restituet. *Si læserit quispiam
agrum vel vineam, & dimiserit iumentum
suum, vt depascatur aliena: quidquid opti-
mum habuerit in agro suo, vel in vinea, pro
6 damni æstimatione restituet. * Si egressus
B ignis inuenerit spinas, & comprehenderit
aceruos frugum, siue stantes segetes in agris,
7 reddet damnum qui ignem succenderit. * Si
quis commendauerit amico pecuniam, aut
vas in custodiam, & ab eo, qui susceperat,
furto ablata fuerint: si inuenitur fur, duplū
8 reddet, *si latet fur, dominus domus appli-
cabitur ad deos, & iurabit quòd non exten-
9 derit manum in rem proximi sui, * ad per-
petrandam fraudem, tam in boue, quam in
asino, & oue ac vestimento, & quidquid dā-
num inferre potest: ad deos vtriusque causa
perueniet: & quem illi iudicauerint, duplum re-
10 stituet proximo suo. * Si quis commenda-
uerit proximo suo asinum, bouem, & ouem,
& omne iumentum ad custodiam, & mor-
tuum fuerit, aut debilitatum, vel captum ab
11 hostibus, nullusque hoc viderit: * iusiuran-
dum erit in medio, quod nō extenderit ma-
C num ad rem proximi sui: suscipietque domi-
nus iuramentum, & ille reddere non coge-
12 tur. *Quòd si furto oblatum fuerit, restituet
13 damnum domino. * Si comestum à bestia, * Gen. 31. f. 39.
deferat ad eum quod occisum est, & non re-
14 stituet. *Qui à proximo suo quidquam ho-
rum mutuo postulauerit & debilitatū aut
mortuum fuerit domino non præsente, red-

dere compelletur. *Quòd ſi impræſentiarũ dominus fuerit,non reſtituet,maximè ſi cõ-
ductum venerat pro mercede operis ſui.*Si ſeduxerit quis virginem nec dum deſponſatam,dormieritque cum ea: dotabit eam, & habebit eam vxorem.*Si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam iuxta modum dotis,quam virgines accipere conſueuerũt.
* Maleficos non patieris viuere. *Qui coierit cum iumento,morte moriatur.*Qui immolat dijs, occidetur, præterquam Domino ſoli. *Aduenam non contriſtabis,neque affliges eum: aduenæ enim & ipſi fuiſtis in Terra Ægypti. * Viduæ & pupillo non nocebitis: * Si læſeritis eos,vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum: * & indignabitur furor meus,percutiamque vos gladio,& erunt vxores veſtræ viduæ,& filij veſtri pupilli.*Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi,qui habitat tecum, non vrgebis eum quaſi exactor, nec vſuris opprimes. * Si pignus à proximo tuo acceperis veſtimentum,ante ſolis occaſum reddes ei. * Ipſum enim eſt ſolum, quo operitur,indumẽtum carnis eius,nec habet aliud in quo dormiat; ſi clamauerit ad me,exaudiam eum,quia miſericors ſum. * Dijs non detrahes, & principi populi tui non maledices. *Decimas tuas & primitias tuas non tardabis reddere, primogenitum filiorum tuorum dabis mihi. * De bobus quoque,& ouibus ſimiliter facies: ſeptem diebus ſit cum matre ſua, die octaua reddes illum mihi.*Viri ſancti eritis mihi:carnem,quę à beſtijs fuerit præguſtata,non comedetis,ſed proijcietis canibus.

* Deut. 22. d. 29.
* Leuit. 19. a. 4.
Zach. 7. c. 10.
* Act. 23. a. 25.
* Leu. 22. b. 8. Ezec. 44. g. 30. Sue. 13. a. 2. & b. 12. Inf. 33. b. 19

CAP. XXIII.

Leges præfixa iudicibus: bos & aſinus inimici ſeruandus,non accipienda à iudicibus munera: de anni & diei ſeptimi quiete, tribuſque feſtis præcipuis:promittit Deus ſe populo Angelum in ducem itineris præmiſſorum,& præmium ſeruantibus præcepta:de idololatria & fœdere Chananæorum fugiendis, deque eis exterminandis.

NOn ſuſcipies vocem mẽdacij: nec iun- 1
ges manum tuam vt pro impio dicas falſum teſtimonium.*Non ſequeris turbam 2 A
ad faciendum malum: nec in iudicio,plurimorum acquieſces ſententiæ, vt à vero deuies. * Pauperis quoque non miſereberis in 3
iudicio.* Si occurreris boui inimici tui,aut 4
aſino erranti, reduc ad eum. * Si videris aſinum odientis te iacere ſub onere, non pertranſibis, ſed ſubleuabis cum eo. * Non de- 5 6
clinabis in iudicium pauperis. * Mendaciũ 7
fugies. Inſontem,& iuſtum nõ occides:quia 8 B
auerſor impium,*Nec accipies munera,quę
etiam excæcant prudentes, & ſubuertunt verba iuſtorum. * Peregrino moleſtus non 9

* Deut. 16. d. 19. Eccl. 20. d. 31. Gen. 46. a. 5

eris. ſcitis enim aduenarum animas: quia 10
& ipſi peregrini fuiſtis in Terra Ægypti. *
Sex annis ſeminabis terram tuam, & con- 11
gregabis fruges eius.*Anno autem ſeptimo dimittes eam, & requieſcere facies, vt comedant pauperes populi tui:& quidquid reliquum fuerit,edant beſtiæ agri:ita facies in 12
vinea,& in olieto tuo, *Sex diebus operaberis:ſeptimo die ceſſabis,vt requieſcat bos & aſinus tuus: & refrigeretur filius ancillæ 13
tuæ,& aduena.*Omnia quæ dixi vobis,cuſtodite. Et per nomen externorum deorum non iurabitis,neque audietur ex ore veſtro.
*Tribus vicibus per ſingulos annos mihi feſta celebrabitis.*Solemnitatẽ azymorũ cuſtodies. Septem diebus comedes azyma,ſicut præcepi tibi,tempore menſis nouorum, quando egreſſus es de Ægypto: non appa- 14 15 16
rebis in conſpectu meo vacuus. *Et ſolemD nitatem meſſis primitiuorũ operis tui,quæcunque ſeminaueris in agro, ſolemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaue- 17
ris omnes fruges tuas de agro.*Ter in anno apparebit omne maſculinum tuum coram 18
Domino Deo tuo. * Non immolabis ſuper fermento ſanguinem victimæ meæ, nec remanebit adeps ſolemnitatis meę vſque manè * Primitias frugum terræ tuæ deferes in 19
domũ Domini Dei tui. Non coques hędum in lacte matris ſuæ. * Ecce ego mittam An- 20
gelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in via,& introducat in locum,quem paraui. 21
*Obſerua eum,& audi vocem eius,nec cõtemnendum putes: quia non dimittet cùm peccaueris, & eſt nomen meum in illo. * 22
Quòd ſi audieris vocem eius,& feceris omE nia quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, 23
& affligam affligentes te. * Præcedetque te Angelus meus, & introducet te ad Amorrhæum, & Hethæum,& Pherezæum,Chananæumque & Heuęum,& Iebuſęum,quos 24
ego conteram,*Non adorabis deos eorum, nec decoles eos: non facies opera eorum, ſed deſtrues eos,& confringes ſtatuas eorũ. 25
*Seruietiſque Domino Deo veſtro,vt benedicam panibus tuis & aquis,& auferam in- 26
firmitatem de medio tui. * Non erit infœF cunda,nec ſterilis in terra tua:numerũ dierũ 27
tuorum implebo. * Terrorem meum mittã in præcurſum tuum, & occidam omnẽ populum,ad quem ingredieris:cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertã: 28
* emittens crabrones prius, qui fugabunt Heuæum,& Chananæum,& Hetheum,an- 29
tequam introeas. * Non ejiciam eos à facie tua anno vno, ne terra in ſolitudinem redi- 30
gatur,& creſcant contra te beſtiæ.*Paulatim expellam eos de conſpectu tuo, donec 31
augearis,& poſſideas Terram. * Ponam autem terminos tuos à Mari rubro vſq; ad Ma-

* Deut. 16. d. 19. Eccl. 20. d. 31. Gen. 46. a. 5
*Sap. 18. b. Inf. 34. c. 11. Deut. 16. d. 16. *Eccl. 35. a. 6.
Deut. 24. c. 12. Inf. 34. cap. 26. Deut. 7. b. 11.
* Inf. 33. a. 2. Inf. 34. c. 11 Deuter. 7. c. 22.
Deuter. 7. c. 14.

re Pa-

re Palæſtinorum, & à deſerto vſque ad fluuium: tradam in manibus veſtris habitatores Terræ, & eijciam eos de conſpectu veſtro. * Non inibis cum eis fœdus, nec cum 32
Deut. 7. a. 2. Ioſue. 24. b. 15.
dijs eorum: *Non habitent in terra tua, ne 33
fortè peccare te faciant in me, ſi ſeruieris dijs eorum: quod tibi certè erit in ſcandalum.

CAP. XXIV.

Moyſes à Deo latas leges ad populum refert, populus eas acceptat: & fœdus ſancit inter Deum & populum, oblatis Domino ſacrificijs, fœderiſq; ſanguine in populum reſperſo. Moyſes, cæteris ad radicem montis manentibus, ſolus in montem aſcendit, vt tabulas legis accipiat, vbi cum Domino quadraginta diebus & noctibus permanſit.

MOyſi quoq; dixit: Aſcende ad Domi- 1
num tu, & Aaron, Nadab & Abiu, & A
ſeptuaginta ſenes ex Iſrael, & adorabitis procul. *Soluſq; Moyſes aſcēdet ad Dñm, & 2
illi nō appropinquabunt: nec populus aſcēdet cum eo. *Venit ergo Moyſes, & narrauit 3
plebi omnia verba Dñi, atq; iudicia: reſpōditq; omnis populus vna voce: omnia verba Domini, quæ locutus eſt, faciemus. *Scripſit 4
autē Moyſes vniuerſos ſermones Domini: & manè conſurgens ædificauit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Iſrael. *Miſitq; iuuenes de filijs Iſ- 5
rael, & obtulerūt holocauſta, immolauerūtque victimas pacificas Dño, vitulos. * Tulit 6
itaq; Moyſes dimidiam partem ſanguinis, & miſit in crateras: partē autem reſiduam fudit ſuper altare; *Aſſumenſq; volumen fœderis, legit audiente populo: qui dixerunt: 7
Omnia quę locutus eſt Dominus, faciemus, & erimus obedientes: *Ille verò ſumptū ſan- 8
guinem reſperſit in populū, & ait: Hic eſt sāguis fœderis quod pepigit Dñs vobiſcū ſuper
9 cunctis ſermonibus his. * Aſcenderuntque Hebr. 11. c. 10.
Moyſes & Aron, Nadab, & Abiu, & ſeptua- 10
ginta de ſenioribus Iſrael: *& viderūt Deū Iſrael: & ſub pedibus eius quaſi opus lapidis 11
ſapphirini & quaſi cęlū, cū ſerenū eſt. *Nec ſuper eos, qui procul receſſerant de filijs Iſrael, miſit manū ſuam, viderūntq; Deum, & 12
comederunt, ac biberūt. *Dixit autē Dominus ad Moyſen: Aſcende ad me in montē, & eſto ibi: daboq; tibi tabulas lapideas, & legē 13
ac mādata, quæ ſcripſi: vt doceas eos. Surre- D
xerunt Moyſes, & Ioſue miniſter eius: aſcē- 14
denſq; Moyſes in mōtē Dei, *ſenioribus ait: Expectate hìc, donec reuertamur ad vos. Habetis Aaron, & Hur vobiſcum: ſi quid na- 15
tum fuerit quæſtionis, referetis ad eos. *
Cùmque aſcendiſſet Moyſes, operuit nubes 16
montem, * & habitauit gloria Domini ſuper Sinai, tegens illum nube ſex diebus: ſeptimo autem die vocauit eum Dñs de medio 17
caliginis. *Erat autem ſpecies gloriæ Domini, quaſi ignis ardens ſuper verticem montis 18
in conſpectu filiorum Iſrael. *Ingreſſuſque Moyſes medium nebulæ, aſcendit in montem: & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.

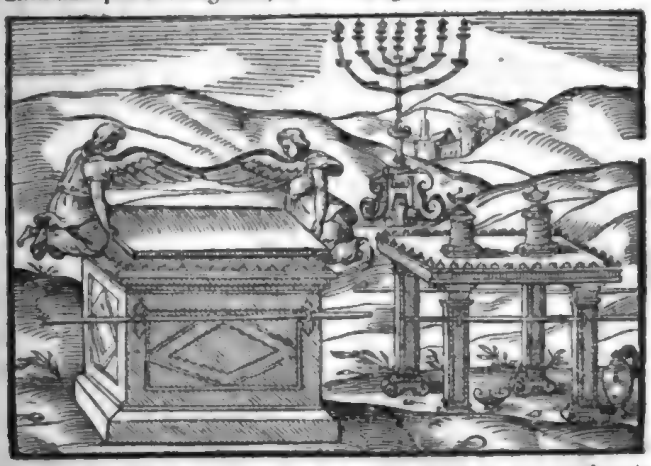

CAP. XXV.

Iubetur primitiarum, ac donorum oblatio ad Dei tabernaculum formandam, arcam fœderis, menſam panum propoſitionis, & ſepticeps candelabrum, cunctaque illis pertinentia: horum omnium monſtratur exemplar.

*Exod. 35. a. 5.
LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens: *Loquere filijs Iſrael, vt tollant 2
A mihi primitias ab omni homine, qui offeret
3 vltroneus, accipietis eas. *Hæc ſunt autem quæ accipere debetis: Aurum, & argentum,
4 & æs, hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byſſum, pilos caprarū,
5 & pelles arietum rubricatas, pelleſque ianthinas, & ligna Setim: *oleum ad luminaria
6 concinnanda: aromata in vnguentum, &

thymiamata boni odoris: *lapides onychinos,& gemmas ad ornandum ephod,ac rationale. * Facientque mihi sanctuarium, & habitabo in medio eorum: *iuxta omnem similitudinem tabernaculi, quod ostendam tibi, & omnium vasorum in cultum eius: sicq; facietis illud. * Arcam de lignis Setim compingite,cuius longitudo habeat duos & semis cubitos: latitudo, cubitum & dimidium: altitudo,cubitum similiter ac semissem. * Et deaurabis eam auro mundissimo intus,& foris:facieisque supra,coronam auream per circuitum: * & quatuor circulos aureos,quos pones per quatuor arcæ angulos: duo circuli sint in latere vno, & duo in altero. * Facies quoque vectes de lignis Setim,& operies eos auro. Inducesque per circulos qui sunt in arcæ lateribus, vt portetur in eis: *qui semper erunt in circulis, nec vnquam extrahentur ab eis. * Ponesque in arca testificationem quam dabo tibi. * Facies & propitiatorium de auro mundissimo: duos cubitos,& dimidium tenebit longitudo eius, & cubitum ac semissem latitudo. *Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies, ex vtraque parte oraculi. * Cherubim vnus sit in latere vno, & alter in alt ero. *Vtrunq; latus propitiatorij tegant expandentes alas, & operientes oraculum, respiciantque se mutuò versis vultibus in propitiatorium quo operienda est arca, *in qua pones testimonium quod dabo tibi. * Inde præcipiam, & loquar ad te supra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim,qui erunt super arcam testimonij,cuncta quæ mandabo per te filijs Israel. *Facies & mensam de lignis Setim, habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum,& in altitudine cubitum ac semissem. * Et inaurabis eam auro purissimo: facieisque illi labium aureum per circuitum, * & ipsi labio coronam interrasilem altam quatuor digitis: & super illam,alteram coronam aureolam. * Quatuor quoque circulos aureos præparabis,& pones eos in quatuor angulis eiusdem mensæ per singulos pedes. *Subter coronam erunt circuli aurei, vt mittantur vectes per eos,& possit mensa portari. * Ipsos quoque vectes facies de lignis Setim, & circumdabis auro ad subuehendam mensã. * Parabis & acetabula,ac phialas,& thuribula,& cyathos,in quibus offerenda sunt libamina,ex auro purissimo. *Et pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper. * Facies & candelabrum ductile de auro mundissimo,hastile eius,& calamos singulos,sphærulaque simul, & lilia: & tres similiter scyphi instar nucis in calamo altero,sphærulaque simul,& lilium hoc erit opus sex calamorum, qui producendi sunt de hastili: * in ipso autem candelabro erunt quatuor scyphis in nucis modũ,sphærulæque per singulos,& lilia. *Spherulæ sub duobus calamis per tria loca,quia simul sex fiunt procedentes de hastili vno. * Et sphærulæ igitur,& calami ex ipso erunt,vniuersa ductilia de auro purissimo. * Facies & lucernas septem, & pones eas super candelabrum,vt luceant ex aduerso. * Emunctoria quoq; & vbi quę emuncta sunt extinguantur,fiant de auro purissimo. *Omne pondus candelabri cum vniuersis vasis suis habebit talentum auri purissimi. * Inspice, & fac secundùm exemplar, quod tibi in monte monstratum est.

* Heb.9. 2.

* Heb.8 b. 5. Act.7.f.44.

CAP. XXVI.

Forma & constructio tabernaculi Mosaici,v.li, arcæ,propitiatorij,mensæ,candelabri,& tentorij, iuxta suas quaque mensuras.

A TAbernaculum verò ita facies: Decem cortinas de bysso retorta, & hyacintho,ac purpura,coccoq; bis tincto,variatas opere plumario facies. * Longitudo cortinæ vnius habebit viginti octo cubitos:latitudo, quatuor cubitorum erit. Vnius mensuræ fiant vniuersa tentoria. * Quinque cortinæ sibi iungentur mutuò, & aliæ quinque nexu simili cohærebunt. *Ansulas hyacinthinas in lateribus,ac summitatibus facies cortinarũ,vt possint inuicem copulari. *Quinquagenas ansulas cortina habebit in vtraq; parte, ita insertas, vt ansa contra ansam veniat, & altera alteri possit aptari. *facies & quinquaginta circulos aureos,quibus cortinarũ vela iungenda sunt, vt vnum tabernaculũ fiat. *Facies & saga,cilicina vndecim, ad operiendum tectum tabernaculi. * Longitudo sagi vnius habebit triginta cubitos: & latitudo, quatuor: æqua erit mensura sagorum omnium. *E quibus quinque iunges seorsum, & sex sibi mutuò copulabis, ita vt sextum sagum in fronte tecti duplices. *Facies, & quinquaginta ansas in ora sagi vnius, vt coniungi cum altero queat: & quinquaginta ansas in ora sagi alterius, vt cum altero copuletur. * Facies & quinquaginta fibulas æneas, quibus iungantur ansæ,vt vnum ex omnibus operimentum fiat, Quod autem superfuerit in sagis, quæ pa-
C rantur tecto, id est vnum sagum quod amplius est,ex medietate eius operies posterio. ra tabernaculi. * Et cubitus ex vna parte pendebit,& alter ex altera qui plus est in sagorum longitudine, vtrumque latus tabernaculi protegens. * Facies & operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis;

& su-

& ſuper hoc rurſum aliud operimẽtum de
ianthinis pellibus. * Facies & tabulas ſtan- 15
tes tabernaculi de lignis Setim,*quæ ſingu- 16
læ denos cubitos in longitudine habeant, &
in latitudine ſingulos ac ſemiſſem.*In late- 17
ribus tabulæ,duæ incraſſaturæ fient,quibus
tabula alteri tabulæ connectatur: atque in
hunc modum cunctæ tabulæ parabuntur. D
* Quarum viginti erunt in latere meridia- 18
no,quod vergit ad Auſtrum. *Quibus qua- 19
draginta baſes argenteas fundes,vt binæ ba-
ſes ſingulis tabulis per duos angulos ſubij-
ciantur. * In latere quoque ſecundo taber- 20
naculi quod vergit ad Aquilonem, viginti
tabulæ erunt,*quadraginta habentes baſes 21
argenteas, binæ baſes ſingulis tabulis ſup-
ponentur. * Ad occidentalem verò plagam 22
tabernaculi facies ſex tabulas,* & rurſum 23
alias duas,quæ in angulis erigantur poſt ter-
gum tabernaculi.*Eruntq; coniunctæ à de- 24
orſum vſque ſurſum, & vna omnes compa-
go retinebit.Duabus quoque tabulis,quę in
angulis ponendæ ſunt, ſimilis iunctura ſer
vabitur.*Et erunt ſimul tabulæ octo,baſes 25
earum argenteæ ſedecim, duabus baſibus
per vnam tabulam ſupputatis. * Facies & 26
veſtes de lignis Setim quinque ad continẽ-
das tabulas in vno latere tabernaculi, * & 27
quinque alios in altero, & eiuſdem numeri 28
ad occidẽtalem plagam:*qui mittentur per F
medias tabulas à ſummo vſque ad ſummũ. 29
*Ipſas quinque tabulas deaurabis,& fundes
in eis annulos aureos,per quos veſtes tabu-
latæ cõcineant: quos operies laminis aureis: 1
* Et eriges tabernaculum iuxta exemplar, 30
quod tibi in monte monſtratum eſt.*Facies 31
*Sup.24.c. & velum de hyacintho, & purpura,coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere plumario & pulchra varietate contextum. * 32
Quod appendes ante quatuor columnas de
lignis Setim, quæ ipſæ quidem deauratæ

erunt, & habebunt capita aurea, ſed baſes
33 argenteas.*Inſeretur autem velum per cir-
G culos, intra quod pones arcam teſtimonij,
quo & Sanctuarium,& Sanctuarij ſanctua-
34 ria diuidentur. * Pones & propitiatorium
ſuper arcam teſtimonij in ſancto ſanctorũ:
35 * Menſamque extra velum: & contra men-
ſam candelabrum in latere tabernaculi me-
ridiano: menſa enim ſtabit in parte Aquilo-
36 nis: *Facies & tentorium in introitu taber-
naculi de hyacintho, & purpura, coccoque
bis tincto, & byſſo retorta, opere plumarij.
37 * Et quinq; columnas deaurabis lignorum
Setim, ante quas ducetur tentorium: quа-
rum erunt capita aurea, & baſes æneæ.

CAP. XXVII.

Altare holocauſtorum & atrium tabernaculi, tentorium, columnæ, & oleum lucernarum parari iubentur, & earum accenſio.

1 FAcies & altare de lignis Setim,quod ha-
A bebit quinque cubitos in longitudine, Inf.38.c.6.
& totidem in latitudine, ideſt quadrum, &
2 tres cubitos in altitudine. * Cornua autem
per quatuor angulos ex ipſo erunt: & ope-
3 ries illud ære. * Facieſque in vſus eius labe-
tes ad ſuſcipiendos cineres, & forcipes atq;
fuſcinulas, & ignium receptacula; omnia
4 vaſa ex ære fabricabis. *Craticulamque in
modum retis æneam:per cuius quatuor an-
5 gulos erunt quatuor annuli ęnei,*Quos po-
nes ſubter arulam altaris: eritque craticula
6 vſque ad altaris medium. * Facies & veſtes
altaris de lignis Setim duos,quos aperies la-
7 minis ęneis:*Et induces per circulos,erunt-
Bque ex vtroque latere altaris ad portandum. * Sup. 30. 4.
8 *Non ſolidum,ſed inane & cauum intrinſe- 24.
cus facies illud, ſicut tibi in monte mon-
9 ſtratum eſt. * Facies & atrium tabernaculi,
in cuius auſtrali plaga contra meridiẽ erunt
tentoria de byſſo retorta: centum cubitos
10 vnum latus tenebit in longitudine. *Et co-

lumnas viginti cum baſibus totidem æneis, quæ capita cum cælaturis ſuis habebunt argentea. *Similiter & in latere Aquilonis per 11
longum erunt tentoria centum cubitorum, columnæ viginti, & baſes æneę eiuſdem numeri, & capita earum cum cęlaturis ſuis argentea. *In latitudine verò atrij, quod reſpi- 12
cit ad occidentem, erunt tentoria per quinquaginta cubitos, & columnę decem, baſeſque totidem. * In ea quoque atrij latitudi- 13
ne, quæ reſpicit ad orientem, quinquaginta cubiti erunt. *In quibus quindecim cubito- 14
rum tentoria lateri vno deputabuntur, columnęque tres & baſes totidem. *Et in late- 15
re altero erunt tentoria cubitos obtinentia quindecim, columnæ tres, & baſes totidem. *In introitu verò atrij fiet tentorium cubi- 16
torũ viginti ex hyacintho & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere plumarij: columnas habebit quatuor, cum baſibus totidem. * Omnes columnæ atrij per 17
circuitum veſtitæ erunt argenteis laminis, capitibus argenteis, & baſibus æneis. * In 18
longitudine occupabit atrium cubitos centum, in latitudine quinquaginta, altitudo quinque cubitorum erit: fietque de byſſo
19 retorta, & habebit baſes æneas. * Cuncta vaſa tabernaculi in omnes vſus & cæremonias, tam paxillos eius, quàm atrij, ex ære fa-
20 cies. * Præcipe filijs Iſrael, vt afferant tibi oleum de arboribus oliuarum puriſſimum, piloque contuſum: vt ardeat lucerna ſem-
21 per. * In tabernaculo teſtimonij, extra velũ quod oppanſum eſt teſtimonio. Et collocabunt eam Aaron & filij eius, vt vſque manè luceat coram Domino. Perpetuus erit cultus per ſucceſſiones eorum à filijs Iſrael.

CAP. XXVIII.

Pontificalia indumenta Aaronis, & filiorum eius deſcribuntur.

1 APplica quoq; ad te Aaron fratrem tuũ
A cum filijs ſuis de medio filiorũ Iſrael, vt ſacerdotio fungantur mihi: Aaron, Na-
2 dab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar. * Faceſque veſtem ſanctam Aaron fratri tuo in glo-
3 riam & decorem. * Et loqueris cunctis ſapienti-

Digitized by Google

pientibus corde, quos repleui ſpiritu prudẽtiæ, vt faciant veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus miniſtret mihi. * Hæc autem erũt 4
veſtimenta, quæ facient: Rationale, & ſuperhumerale, tunicam & lineam ſtrictam, cidarim & balteum. Facient veſtimenta ſancta fratri tuo Aaron & filijs eius, vt ſacerdotio fungantur mihi. *Accipientque aurum, 5
& hyacinthum, & purpuram, coccumque B
bis tinctum, & byſſum. *Facient autem ſu- 6
perhumerale de auro & hyacintho & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere polymito. * Duas oras iunctas habebit in vtroque latere ſummitatem, vt in vnũ 7
redeant. *Ipſa quoq; textura & cuncta operis varietas erit ex auro, & hyacintho, & 8
purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta. * Sumeſque duos lapides onychinos, 9
& ſculpes in eis nomina filiorum Iſrael: * 10
Sex nomina in lapide vno, & ſex reliqua in altero, iuxta ordinem natiuitatis eorum. * 11
Opere ſculptoris & cælatura gẽmarij, ſcul- C
pes eos nominibus filiorum Iſrael, incluſos auro atque circumdatos. *Et pones in vtro- 12
que latere ſuperhumeralis, memoriale filijs Iſrael. Portabitq; Aaron nomina eorum coram Domino ſuper vtrunq; humerum, ob recordationem. *Facies & vncinos ex auro, 13
* Et duas catenulas ex auro puriſſimo ſibi 14
inuicem cohærentes, quas inferes vncinis. * 15
Rationale quoque iudicij facies opere polymito iuxta texturam ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta. * Quadrangulum erit 16
& duplex: menſuram palmi habebit tam in longitudine, quàm in latitudine. *Poneſque 17
in eo quatuor ordines lapidum: in primo verſu erit lapis ſardius, & topazius, & ſmaragdus: * In ſecundo carbunculus, ſapphirus & iaſpis: * In tertio ligurius, achates, & 18 19
amethyſtus: * In quarto chryſolitus, ony- 20
chinus, & beryllus: incluſi auro erunt per 21
ordines ſuos. * Habebuntque nomina filiorum Iſrael: duodecim nominibus cælabuntur, ſinguli lapides nominibus ſingulorum 22
per duodecim tribus. * Facies in rationali D catenas ſibi inuicem cohærentes ex auro 23
puriſſimo: * Et duos annulos aureos, quos 24
pones in vtraq; rationalis ſummitate. *Catenaſque aureas iunges annulis, qui ſunt in 25
marginibus eius: * Et ipſarum catenarum extrema duobus copulabis vncinis in vtroque latere ſuperhumeralis, quod 26
rationale reſpicit. * Facies & duos annulos aureos, quos pones in ſummitatibus rationalis, in oris, quæ è regione ſunt ſuperhu- 27
meralis, & poſteriora eius aſpiciunt. * Nec non & alios duos annulos aureos, qui ponendi ſunt in vtroque latere ſuperhumeralis deorſum, quod reſpicit contra faciem iuncturæ inferioris, vt aptari poſſit cum ſu- 28
perhumerali, *Et ſtringatur rationale annulis ſuis cum annulis ſuperhumeralis vitta hyacinthina, vt maneat iunctura fabrefacta, & à ſe inuicem rationale & ſuperhume- 29
rale nequeant ſeparari. * Portabitq; Aaron E
nomina filiorum Iſrael in rationali iudicij ſuper pectus ſuum, quando ingredietur Sanctuarium memoriale coram Domino in æ- 30
ternum. * Pones autem in rationali iudicij Doctrinam, & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quãdo ingredietur coram Domino: & geſtabit iudicium filiorum Iſrael in pectore ſuo, in conſpectu Domini ſem- 31
per. *Facies & tunicam ſuperhumeralis to- 32
tam hyacinthinam, *In cuius medio ſupra erit capitium, & ora per gyrum eius textilis, ſicut fieri ſolet in extremis veſtium partibus, ne facilè rumpatur. * Deorſum verò, 33
F ad pedes eiuſdem tunicæ, per circuitũ, quaſi mala punica facies, ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tin-

tinnabulis. *Ita vt tintinnabulum ſit aureũ & malum punicum, rurſumque tintinnabulum aliud aureum & malum punicum. 34

* Eccli. 45. b.11. *Et veſtietur ea Aaron in officio miniſterij, vt audiatur ſonitus quando ingreditur & egreditur Sanctuarium in conſpectu Domini,& non moriatur. *Facies & laminam de auro puriſſimo: in qua ſculpes opere cælatoris,Sanctum Domino. *Ligabiſq; eam vitta hyacinthina,& erit ſuper tiaram,*Immi- 35 36 37 38 nens fronti pontificis: Portabitque Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt & ſanctificauerunt filij Iſrael,in cunctis muneribus & donarijs ſuis.Erit autem lamina ſemper in fronte eius, vt placatus ſit eis Dominus. *Stringeſque tunicam byſſo,& tiaram 39 byſſinam facies, & balteum opere plumarij. *Porrò filijs Aaron tunicas lineas parabis,& balteos ac tiaras in gloriam & decorem:*Veſtieſq; his omnibus Aaron fratrem 40 41 tuum & filios eius cum eo. Et cunctorum conſecrabis manus, ſanctificabiſque illos, vt ſacerdotio fungantur mihi.*Facies & fe- 42 minalia linea, vt operiant carnem turpitudinis ſuę,à renibus vſq;ad femora.*Et vtentur eis Aaron & filijs eius, quando ingredientur tabernaculum teſtimonij,vel quando appropinquant ad altare,vt miniſtrent in ſanctuario,ne iniquitatis rei moriantur.Legitimum ſempiternum erit Aaron, & ſemini eius poſt eum. 43

CAP. XXIX.

Qua fuerit ſacerdotum conſecratio,ritusque oblationis pro illis, & qui his oblationibus veſcentur: ac de duobus agnis anniculis quotidie offerendis.

SEd & hoc facies, vt mihi in ſacerdotio conſecrentur. Tolle vitulum de armento,& arietes duos immaculatos. * Panesque azymos,& cruſtulam abſque fermento,quę conſperſa ſit oleo, lagana quoque azyma oleo lita:de ſimila triticea cuncta facies.*Et poſita in caniſtro offeres: vitulum autem & duos arietes. *Et Aaron ac filios eius applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonij.Cũque laueris patrem cum filijs ſuis aqua, * Induues Aaron veſtimentis ſuis, ideſt, linea & tunica, & ſuperhumerali, & rationali: quod conſtringes balteo. * Et pones tiaram in capite eius, & laminam ſanctam ſuper tiaram, * Et oleum vnctionis fundes ſuper caput eius: atque hoc ritu conſecrabitur. Filios quoq; illius applicabis, & induces tunicis lineis,cingeſque balteo. * Aaron ſcilicet & liberos eius, & impones eis mitras: eruntque ſacerdotes mihi religione perpetua. Poſtquam initiaueris manus eorum. * Applicabis & vitulum coram tabernaculo teſtimonij.Imponentque Aaron & filij eius manus ſuper caput illius,*Et mactabis eum 1 Leu. 9. a.7. A 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 in conſpectu Domini, iuxta oſtium taber- 12 naculi teſtimonij.*Sumptumque de ſanguine vituli, Pones ſuper cornua altaris digito tuo,reliquum autẽ ſanguinem fundes iuxta 13 baſim eius. * Sumes & adipem totum, qui operit inteſtina,& reticulũ iecoris, ac duos renes,& adipem qui ſuper eos eſt,& offeres 14 incenſum ſuper altare: *Carnes verò vituli C & corium & ſimum combures foris extra 15 caſtra,eò quòd pro peccatis ſit.Vnum quoque arietem ſumes, ſuper cuius caput po- 16 nent Aaron & filij eius manus.Quem cùm mactaueris,tolles de ſanguine eius, & fun- 17 des circa altare. * Ipſum autem arietem ſecabis in fruſta,lotaque inteſtina eius ac pedes pones ſuper conciſas carnes, & ſuper 18 caput illius.*Et offeres totum arietem in incenſum ſuper altare: oblatio eſt Domino, 19 odor ſuauiſſimus victimæ Domini.*Tolles quoque arietem alterum, ſuper cuius caput 20 Aaron & filij eius ponent manus. * Quem D cùm immolaueris, ſumes de ſanguine eius, & pones ſuper extremum auriculæ dexterę Aaron & filiorum eius,& ſuper pollices manus eorum ac pedis dextri, fundeſque ſan- 21 guinem ſuper altare per circuitum.*Cùmque tuleris de ſanguine,qui eſt ſuper altare, & de oleo vnctionis, aſperges Aaron & veſtes eius, & filios & veſtimenta eorum. Cõ- 22 ſecratiſque ipſis & veſtibus,*Tolles adipem de ariete,& caudam & aruinam,quę operit vitalia, ac reticulum iecoris, & duos renes, atque adipem qui ſuper eos eſt, armumque 23 dextrum,eò quòd ſit aries conſecrationis:* Tortamq;panis vnius: cruſtulam conſperſam oleo, laganum de caniſtro azymorum, 24 quod poſitum eſt in conſpectu Domini: * Ponesque omnia ſuper manus Aaron & filiorum eius,& ſanctificabis eos eleuans co- 25 ram Domino.*Suſcipieſq; vniuerſa de manibus eorum:& incendes ſuper altare in holocauſtum,odorem ſuauiſſimum in conſpe- 26 ctu Domini,quia oblatio eius eſt. * Sumes quoque pectuſculum de ariete, quo initiatus eſt Aaron, ſanctificabiſque illud eleuatum coram Domino, & cedet in partem 27 tuam.*Sanctificabiſque & pectuſculum cõ- E ſecratum,& armum quem de ariete ſeparaſti,* 28 Quo initiatus eſt Aaron & filij eius,cedentque in partem Aaron, & filiorum eius iure perpetuo a filijs Iſrael, quia primitiua ſunt, & initia de victimis eorum pacificis, 29 quæ offerunt Domino.*Veſtem autem ſanctam, qua vtetur Aaron, habebunt filij eius poſt eum,vt vngantur in ea,& conſecrentur 30 manus eorum. * Septem diebus vtetur illa, qui pontifex pro eo fuerit conſtitutus de filijs eius, & qui ingredietur tabernaculum 31 teſtimonij,vt miniſtret in Sãctuario.*Arietem autem conſecrationis tolles, & coques

carnes

*Lev.8.f.31 31. b.9. Mat.12.a.4

carnes eius in loco sancto: *Quibus vescetur & Aaron & filij eius. Panes quoque, qui sunt in canistro, in vestibulo tabernaculi testimonij comedent. *Vt si placabile sacrificium; & sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vescetur ex eis, quia sancti sunt. *Quòd si remanserit de carnibus consecratis, siue de panibus vsque manè, combures reliquias igni: non comedentur, quia sanctificata sunt. *Omnia, quę præcepi tibi, facies super Aaron & filijs eius. Septem diebus consecrabis manus eorum: * Et vitulũ pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum. Mundabisque altare, cùm immolaueris expiationis hostiam, & vnges illud in sanctificationem. *Septem diebus expiabis altare, & sanctificabis, & erit Sanctum sanctorum, omnis, qui tetigerit illud, sanctificabitur, *Hoc est quod facies in altari: Agnos anniculos duos per singulos dies iugiter, * Vnum agnum manè, & alterum Vesperè, *Decimam partem similæ conspersæ oleo tuso, quod habeat mensuram quartam partem bin, & vinum ad libandum eiusdem mensuræ in agno vno. *Altero verò agnum offeres ad vesperam iuxta ritum matutinæ oblationis, & iuxta ea quæ diximus, in odorem suauitatis: * Sacrificium est Domino, oblatione perpetua in generationes vestras, ad ostium tabernaculi testimonij coram Domino, vbi constituam vt loquar ad te. * Ibiq; præcipiam filijs Israel, & sanctificabitur altare in gloria mea. * Sanctificabo & tabernaculum testimonij cum altari, & Aaron cum filijs suis, vt sacerdotio fungantur mihi. Et habitabo in medio filiorum Israel, eroque eis Deus, *Et scient quia ego Dominus Deus eorum, qui eduxi de terra Ægypti, vt manerem inter illos, ego Dominus Deus ipsorum.

CAP. XXX.

Institutio altaris thymiamatis, & pecunia in vsus tabernaculi exigendę, & labri quod construendi pro lotione sacerdotum, vnguenti sacri pro vngendis sacerdotibus & vasis templi, vnctionis thymiamatis & reliquorum, quæ ad tabernaculum spectant.

FAcies quoq; altare ad adolendum thymiama, de lignis Setim, *Habens cubitum longitudinis, & alterum latitudinis, id est, quadrangulum, & duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedent *Vestiesque illud auro purissimo, tam craticulam eius, quàm parietes per circuitum, & cornua: Faciesq; ei coronam aureolam per gyrum. * Et duos annulos aureos sub corona per singula latera, vt mittantur in eos vectes, & altare portetur. * Ipsos quoque vectes facies de lignis Setim, & inaurabis. *Ponesque altare contra velum, quod ante arcam pendet testimonij coram propitiatorio, quo tegitur testimonium, vbi loquar tibi. *Et adolebit incensum super eo Aaron, suaue fragrans, manè. Quando componet lucernas, incendet illud: *Et quando collocabit eas ad vesperum, vret thymiama sempiternum coram Domino in generationes vestras: * Non offeretis super eo thymiama compositionis alterius, nec oblationem, & victimam, nec libabitis libamina. * Et deprecabitur Aaron super cornua eius semel per annum, in sanguine quod oblatum est pro peccato, & placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit Domino. *Locutusq; est Dominus ad Moysen, dicens: * Quando tuleris summam filiorum Israel iuxta numerum, dabunt singuli pretium pro animabus suis Domino, & non erit plaga in eis, cùm fuerint recensiti. *Hoc autem dabit omnis, qui transit ad nomen, dimidium sicli iuxta mensuram templi. Siclus viginti obolos habet, Media pars sicli

*Num.1.f.2.

ſicli offeretur Domino. * Qui habetur in 14
numero, à viginti annis & ſupra, dabit pre-
* Leu.27.c. 25. Num.3.8.47 & 18.c.16. d. 22. tium. * Diues non addet ad medium ſicli, & 15
pauper nihil minuet. * Suſceptamque pecu- 16
niam, quæ collata eſt à filijs Iſrael, trades in
vſus tabernaculi teſtimonij, vt ſit monimē-
tum eorum coram Domino, & propitietur
animabus eorum. * Locutuſque eſt Domi- 17
nus ad Moyſen, dicens: * Facies & labrum 18
æneum cum baſi ſua ad lauandum: poneſq;
illud inter tabernaculi teſtimonij & altare. C
Et miſſa aqua, * Lauabunt in ea Aaron, & fi- 19
lij eius manus ſuas ac pedes, * Quando in- 20
greſſuri ſunt tabernaculum teſtimonij, &
quando acceſſuri ſunt ad altare, vt offerant
in eo thymiama Domino, * Ne forte moriā- 21
tur: legitimum ſempiternum erit ipſi, & ſe-
mini eius per ſucceſſiones. * Locutuſque eſt 22
Dominus ad Moyſen, * Dicens: Sume tibi 23
aromata, primę myrrhæ & electæ quingen-
tos ſiclos, & cinnamomi medium, id eſt, du-
centos quinquaginta ſiclos, calami ſimiliter
ducētos quinquaginta. * Caſiæ autem quin- 24
gentos ſiclos in pondere ſanctuarij, olei de
oliuetis menſuram hin. * Facieſque vnctio- 25
nis oleum ſanctum, vnguentum compoſi-
tum opere vnguentarij, * Et vnges ex eo ta- 26
bernaculum teſtimonij, & arcam teſtamen-
ti. * Menſamque cum vaſis ſuis, candelabrū, 27
& vtenſilia eius, altaria thymiamatis, * Et 28
holocauſti, & vniuerſam ſupellectilem, quę
ad cultum eorum pertinet. * Sanctificabiſq; 29
omnia, & erunt Sancta ſanctorum: qui teti-
gerit ea, ſanctificabitur. * Aaron & filios eius D
vnges, ſanctificabiſque eos, vt ſacerdotio 30
fungantur mihi. * Filijs quoque Iſrael dices: 31
Hoc oleum vnctionis ſanctum erit mihi in
generationes veſtras. * Caro hominis non 32
vngetur ex eo, & iuxta compoſitionem eius
non facietis aliud, quia ſanctificatum eſt, &
ſanctum erit vobis. * Homo quicunque tale 33
compoſuerit, & dederit ex eo alieno, exter-
minabitur de populo ſuo * Dixitque Domi- 34
nus ad Moyſen: Sume tibi aromata, ſtacten
& onycha, galbanum boni odoris, & thus
lucidiſſimum, æqualis ponderis erunt om-
nia: * Facieſque thymiama cōpoſitum ope 35
re vnguentarij, mixtum diligenter, & purū,
& ſanctificatione digniſſimum. * Cūmque 36
in tenuiſſimum puluerem vniuerſa contu-
deris, pones ex eo coram tabernaculo teſti-
monij, in quo loco apparebo tibi. Sanctum
ſanctorum erit vobis in thymiama. * Talem 37
compoſitionem non facietis in vſus veſtros,
quia ſanctum eſt Domino. * Homo quicun- 38
que fecerit ſimile, vt odore illius perfruatur,
peribit de populis ſuis.

CAP. XXXI.

Deputantur à Domino Beſeleel & Ooliab ad extructionem tabernaculi, ac ceterorum, quæ dicta ſunt: de ſabbati obſeruatione & de duabus lapideis tabulis legis à Domino Moyſi datis.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
A cens: * Ecce, vocaui ex nomine Beſeleel
2 filium Vri filij Hur de tribu Iuda. * Et imple-
3 ui eum ſpiritu Dei, ſapientia, & intelligen-
4 tia, & ſcientia in omni opere. * Ad excogi-
tandum quidquid fabrefieri poteſt ex auro,
5 & argento, & ære, * Marmore, & gemmis, &
B diuerſitate lignorum. * Deditque ei ſocium
6 Ooliab filium Achiſamech de tribu Dan. Et
in corde omnis eruditi poſui ſapientiam: vt
7 faciant cuncta, quæ præcepi tibi, * Taberna-
culum fœderis & arcam teſtimonij, & pro-
pitiatorium, quod ſuper eam eſt, & cuncta
8 vaſa tabernaculi. * Menſamque & vaſa eius,
candelabrum puriſſimum cum vaſis ſuis,
9 & omnia vaſa eorum, labrum cum baſi ſua,
10 * Veſtes ſanctas in miniſterio Aaron ſacer-
doti, & filijs eius, vt fungantur officio ſuo in
11 ſacris. * Oleum vnctionis, & thymiama aro-
matum in Sanctuario, omnia quæ præcepi
12 tibi, facient. * Et locutus eſt Dominus ad
13 Moyſen, dicens: * Loquere filijs Iſrael, & di-
C ces ad eos: Videte, vt ſabbatum meum cuſto- * Sup.20.h. 8. Ezech.20.h. 12.
diatis: quia ſignum eſt inter me & vos in ge-
nerationibus veſtris: vt ſciatis, quia ego Do-
14 minus, qui ſanctifico vos. * Cuſtodite ſab-
batum meum, ſanctum eſt enim vobis: qui
polluerit illud, morte morietur: qui fecerit
in eo opus, peribit anima illius de medio
15 populi ſui. * Sex diebus facietis opus: in die
ſeptimo ſabbatum eſt, requies ſancta Domi-
no, omnis qui fecerit opus in hac die mo-
16 rietur. * Cuſtodiant filij Iſrael ſabbatum, &
D celebrent illud in generationibus ſuis: Fa-
17 ctum eſt ſempiternum. * Inter me & filios * Gen. 1.d. 31.
Iſrael, ſignumque perpetuum: ſex enim die-
bus fecit Dominus cœlum & terram, & in
18 ſeptimo ab opere ceſſauit. * Deditque Do- * Deut.9.h. 10.
minus Moyſi, completis huiuſcemodi ſer-
monibus in monte Sinai, duas tabulas teſti-
monij lapideas, ſcriptas digito Dei.

CAP. XXXII.

Moyſe abſente, populus vitulum aureum conflat & adorat; ob vitulum adoratum Moyſes Deum precatur; de monte deſcendens tabulas frangit, vitulum combuſſit, & Aarone obiurgato, idololatras occidi iubet, ceteriſque veniam impetrat iterum conſcenſo monte.

1 VIdens autem populus quòd moram fa-
A ceret deſcendendi de monte Moyſes,
congregatus aduerſus Aaron, dixit: Surge,
fac nobis deos, qui nos præcedant: Moyſi
enim huic viro, qui nos eduxit de terra Æ-
2 gypti, ignoramus quid acciderit. * Dixitque * AR.7.c. 40.
ad eos Aaron: Tollite inaures aureas de vxo-
rum, filiorumque, & filiarum veſtrarum au-

ribus

ribus,& afferte ad me. * Fecitque populus, 3
quæ iusserat, deferens inaures ad Aaron. * 4
* Pſal. 105. d.19. Quas cùm ille accepisset,formauit opere fu-
sorio,& fecit ex eis vitulum conflatilem,di-
xeruntque: Hi sunt dij tui Israel,qui te edu-
xeruntque de terra Ægypti. *Quod cùm vi- 5
disset Aaron,ædificauit altare coram eo, &
prçconis voce clamauit dicens:Cras solem-
nitas Domini est. *Surgentesque manè,ob- 6
tulerunt holocausta, & hostias pacificas, & B
* Cor. 10. b. 32. sedit populus manducare, & bibere,& sur-
rexerunt ludere.*Locutus est autem Domi- 7
* Deut.9.b. 12. nus ad Moysen,dicens:Vade,descende: pec-
cauit populus tuus, quem eduxisti de terra
Ægypti.*Recesserunt citò de via,quã ostẽ- 8
disti eis: feceruntque sibi vitulum conflati-
lem, & adorauerunt, atque immolantes ei
hostias,dixerunt: Isti sunt dij tui Israel,qui
te eduxerunt de terra Ægypti. *Rursumque 9
* 3.Reg 12 f. 28. Isa. 33. a. 3. ait Dominus ad Moysẽ:Cerno quòd popu-
lus iste duræ ceruicis sit: * Dimitte me, vt 10
irascatur furor meus contra eos, & deleam C
eos,faciamq; te in gentem magnam.*Moy- 11
* Deu. 9.c. 13. f. Psal. 105. b. 23. Num. 14. c. 13. ses autem orabat Dominum Deum suum,
dicens: Cur, Domine, irascitur furor tuus
contra populum tuum, quem eduxisti de
terra Ægypti, in fortitudine magna, & in
manu robusta? * Ne quæso dicant Ægyptij: 12
Callidè eduxit eos, vt interficeret in mon-
tibus & deleret è terra: quiescat ira tua, &
esto placabilis super nequitia populi tui. * 13
Recordare Abraham, Isaac,& Israel, seruo-
rum tuorum, quibus iurasti per temetip-
sum,dicens:Multiplicabo semen vestrum sic-
ut stellas cœli: & vniuersam terram hanc,
* Gen. 12. b. 7. & 13. b. 7. & 26. f. 4. de qua locutus sum, dabo semini vestro, &
possidebitis eam semper. * Placatusque est 14
Dominus, ne faceret malum, quod locutus D
fuerat aduersus populum suum. * Et reuer- 15
sus est Moyses de monte, portans duas ta-
bulas testimonij in manu sua, scriptas ex
16 vtraque parte. * Et factas opere Dei: scrip-
17 tura quoque Dei erat sculpta in tabulis. *
Audiens autem Iosue tumultum populi vo-
ciferantis,dixit ad Moysen: Vlulatus pugnæ
18 auditur in castris. * Qui respondit, Non est
clamor adhortantium ad pugnam, neq; vo-
ciferatio compellentium ad fugam: sed vo-
19 cem cantantium ego audio. * Cùmque ap-
propinquasset ad castra, vidit vitulum, &
choros: iratusque valdè, proiecit de manu
tabulas, & confregit eas ad radicem mon-
20 tis: * Arripiensque vitulum quem fecerant,
E combussit, & contriuit vsque ad puluerem,
quem sparsit in aquam, & dedit ex eo po-
21 tum filijs Israel. *Dixitque ad Aaron:Quid
tibi fecit hic populus, vt induceres super eũ
22 peccatum maximum? Cui ille respondit:
Ne indignetur Dominus meus:tu enim no-
sti populum istum, quod pronus sit ad ma-
23 lum: * Dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui
nos præcedant: huic enim Moysi, qui nos
eduxit de terra Ægypti, nescimus quid ac-
24 ciderit. * Quibus ego dixi: Quis vestrum
habet aurum? Tulerunt, & dederunt mihi:
& proieci illud in ignem, egressusque est hic
25 vitulus. * Videns ergo Moyses populũ quod
esset nudatus (spoliauerat enim eum Aaron
propter ignominiam sordis, & inter hostes
26 nudum constituerat) * Et stans in porta ca-
F strorum, ait: Si quis est Domini, iungatur
mihi.Congregatique sunt ad eum omnes fi-
27 lij Leui: * Quibus ait: Hæc dicit Dominus
Deus Israel,Ponat vir gladium super femur
suum: ite, & redite de porta vsque ad por-
tam per medium castrorum, & occidat vn-
us quisque fratrem, & amicum, & proxi-
28 mum suum. * Feceruntque filij Leui iuxta
sermonem Moysi, ceciderunteque in die illa
29 quasi viginti tria millia hominum. * Et ait
Moyses: Consecrastis manus vestras hodie
Domino, vnusquisque in filio, & in fratre
suo,

ſuo, vt detur vobis benedictio. * Facto au- 30
tem altero die, locutus eſt Moyſes ad popu-
lum: Peccaſtis peccatum maximum: aſcen-
dam ad Dominum, ſi quo modo quiuero eũ
deprecari pro ſcelere veſtro. * Reuerſuſque 31
ad Dominum, ait: Obſecro, peccauit popu-
lus iſte peccatum maximum, feceruntque
ſibi deos aureos: aut dimitte eis hanc no-
xam, * Aut ſi non facis, dele me de libro tuo 32
quem ſcripſiſti. * Cui reſpondit Dominus: 33
Qui peccauerit mihi, delebo eum de li-
bro meo. * Tu autem vade, & duc po- 34
pulum iſtum, quò locutus ſum tibi: An-
gelus meus præcedet te. Ego autem in
die vltionis viſitabo & hoc peccatum 35
eorum. * Percuſſit ergo Dominus po-
pulum pro reatu vituli, quem fecerat
Aaron.

CAP. XXXIII.

Minis Dei in populum ſedatis à Moyſe, populus deponit ornatum ſuum, & ſuum luget delictum: placatur Deus, & loquitur Dominus cum Moyſe facie ad faciem, qui cupit videre faciem & gloriam Domini.

LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens: Vade, aſcende de loco iſto tu, & A
populus tuus, quem eduxiſti de terra Ægypti, in terram quam iurauí Abraham, Iſaac,
& Iacob, dicens: Semini tuo dabo eum: * Et 2
Gen. 12. b. 7. Sap. 23. c. 10 Ioſ 24. c. 11. Deut. 7. d. 21. mittam præcurſorem tui Angelum, vt eijciam Chananæum, & Amorrhæum, & Hethæum, & Pherezæum, & Heuæum, & Ieburæum. * Et intres in terram fluentem la- 3
Sup. 32. b. 9. Deut. 9. b. 13. cte & melle. Non enim aſcendam tecum, quia populus duræ ceruicis es: ne fortè diſperdam te in via. * Audienſque populus ſer- 4
monem hunc peſſimum, luxit: & nullus ex more indutus eſt cultu ſuo. * Dixitque Do- 5
minus ad Moyſen: Loquere filijs Iſrael: Populus duræ ceruicis es, ſemel aſcẽdam in medio tui, & delebo te. Iam nunc depone ornatum tuum, vt ſciam quid faciam tibi. * 6
Depoſuerunt ergo filij Iſrael ornatum ſuũ B
à monte Horeb. * Moyſes quoque tollens ta- 7
bernaculum, tetendit extra caſtra procul, vocauitque nomen eius, Tabernaculum fœderis. Et omnis populus, qui habebat aliquam quæſtionem, egrediebatur ad tabernaculum fœderis, extra caſtra. * Cùmque 8
egrederetur Moyſes ad tabernaculum, ſurgebat vniuerſa plebs, & ſtabat vnuſquiſque in oſtio papilionis ſui, aſpiciebantque tergum Moyſi, donec ingrederetur tentorium.
9 * Ingreſſo autem illo tabernaculum fœderis, deſcendebat columna nubis, & ſtabat
10 ad oſtium, loquebaturque cum Moyſe. * Cernentibus vniuerſis quod columna nubis ſta-
ret ad oſtium tabernaculi. Stabantque ipſi, & adorabant per fores tabernaculorum
11 ſuorum. * Loquebatur autem Dominus ad Moyſen facie ad faciem, ſicut ſolet loqui homo ad amicum ſuum. Cùmque ille reuerteretur in caſtra, miniſter eius Ioſue filius Nun, puer non recedebat de tabernaculo.
12 * Dixit autem Moyſes ad Dominum: Præcipis, vt educam populum iſtum: & non indicas mihi quem miſſurus es mecum, præſertim cùm dixeris: Noui te ex nomine, &
13 inueniſti gratiam coram me: * Si ergo inueni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi faciem tuam, vt ſciam te, & inueniam gratiam ante oculos tuos: reſpice populum tuũ
14 gentem hanc. * Dixitque Dominus: Facies
15 mea præcedat te, & requiem dabo tibi. * Et
16 ait Moyſes: Si non tu ipſe præcedas, ne educas nos de loco iſto. * In quo enim ſcire poterimus ego & populus tuus, inueniſſe nos gratiam in conſpectu tuo, niſi ambulaueris nobiſcum, vt glorificemur ab omnibus po-
17 pulis, qui habitant ſuper terram? * Dixit D autem Dominus ad Moyſen: Et verbũ iſtud, quod locutus es, faciam: inueniſti enim gratiam

tiam coram me, & te ipſum noui ex nomine. * Quæ ait: Oſtende mihi gloriam tuam. 18
* Reſpondit: Ego oſtendam omne bonum tibi, & vocabo in nomine Domini coram te: & miſerebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit. * Rurſumque ait: 20
Non poteris videre faciem meam: non enim videbit me homo, & viuet. * Et iterũ: 21
Ecce, inquit, eſt locus apud me, & ſtabis ſupra petram. * Cùmq; tranſibit gloria mea, 22
ponam te in foramine petræ, & protegam dextera mea donec tranſeam: * Tollamque 23
manum meam, & videbis poſteriora mea: faciem autem meam videre non poteris.

CAP. XXXIV.

Moyſes nouis paratis tabulis redit in montem, vbi tergum Dei videt: prohibitaq; Gentium ſocietate & idololatria, datiſque præceptis de primogenitis, ſabbato, azymis, cæteriſque feſtis, poſt 40. dierum ieiunium cornutus de monte deſcendit, ac velata facie populo loquitur.

AC deinceps, Præcide, ait, tibi duas tabulas lapideas inſtar priorum, & ſcribam ſuper eas verba, quæ habuerunt tabulæ quas fregiſti. * Eſto paratus manè, vt aſcẽdas ſtatim in montem Sinai, ſtabiſque mecum ſuper verticem montis. * Nullus aſcendat tecum, nec videatur, quiſpiam per totũ montem: boues quoque & oues non paſcãtur è contra. * Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales anteà fuerant: & de nocte cõſurgens aſcendit in montem Sinai, ſicut præceperat ei Dominus, portans ſecum tabulas. * Cùmque deſcẽdiſſet Dominus per nubem, ſtetit Moyſes cum eo, inuocans nomẽ Domini. * Quo tranſeunte coram eo, ait: Dominator Domine Deus, miſericors, & clemens, patiens & multæ miſerationis, ac verax. * Qui cuſtodis miſericordiam in millia: qui aufers iniquitatem, & ſcelera, atq; peccata, nulluſque apud te per ſe innocens eſt. Qui reddis iniquitatem patrum filijs, ac nepotibus, in tertiam & quartam progeniem: * Feſtinauſque Moyſes, curuatus eſt pronus in terram, & adorans. * Ait: Si inueni gratiam in conſpectu tuo Domine, obſecro vt gradiaris nobiſcum (populus enim duræ ceruicis eſt) & auferas iniquitates noſtras atque peccata, noſque poſſideas. * Reſpondit Dominus: Ego inibo pactum videntibus cunctis, ſigna faciam quæ nunquam viſa ſũt ſuper terram, nec in vllis gentibus: vt cernat populus iſte, in cuius es medio, opus Domini terribile quod facturus ſum. * Obſerua cuncta quæ hodie mando tibi: ego ipſe eijciam ante faciem tuam Amorrhæum, & Chananæũ, & Hethæum, Pherezæum quoque, & Heuæum, & Iebuſæum. * Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ illius iũgas amicitias, quæ ſint tibi in ruinam: * Sed aras eorum deſtrue, confringe ſtatuas, lucoſque ſuccide: * Noli adorare Deum alienum. Dominus zelotes nomen eius, Deus eſt æmulator. * Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum: ne cùm fornicati fuerint cum dijs ſuis, & adorauerint ſimulachra eorum, vocet te quiſpiam, vt comedas de immolatis. * Nec vxorem de filiabus eorum accipies filijs tuis: ne, poſtquam ipſæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant & filios tuos in deos ſuos. * Deos conflatiles non facies tibi. * Solemnitatem azymorum cuſtodies. Septem diebus veſceris azymis, ſicut præcepi tibi, in tempore menſis nouorum: menſe enim verni temporis egreſſus es de Ægypto. * Omne, quòd aperit vuluam generis maſculini, meum erit, de cunctis animantibus, tam de bobus, quàm de ouibus, meum erit: * Primogenitum aſini redimes oue: ſin autem nec pretium pro eo dederis, occidetur. Primogenitum filiorũ tuorum

Rom. 9. c. 15.
Deut. 10. a. 1.
Pſ. 145. a. 9.
Ier. 32. c. 18.
Deut. 5. a. 9.
Deut. 7. a. 2.
1. Reg. 2. 2.
Deut. 5. a. 2.
Ier. 31. a. 2.

rum redimes: nec apparebis in conſpectu
meo vacuus. *Sex diebus operaberis, die ſe- 21
ptimo ceſſabis arare & metere. *Solemnita- 22
*Sup. 23. b. 10. tem hebdomadarum facies tibi in primitijs
Deut. 16. d. frugum meſſis tuæ triticeæ, & ſolemnita-
16. tem, quando redeunte anni tempore cuncta
Eccli. 35. a. 6. conduntur. *Tribus temporibus anni appa- 23
Sup. 23. b. rebit omne maſculinum tuum in conſpe-
26. ctu enim tulero gentes à facie tua, & dilatauero 24
* Sup. 23. c. 28. 29. terminos tuos, nullus inſidiabitur terræ tuæ,
* Deut. 25. c. 21. aſcendente te, & apparente in conſpectu
* Sup. 34. d. 28. Domini Dei tui ter in anno. * Non immo- 25
* Deut. 9. b. 6. c. 18. labis ſuper fermẽto ſanguinem hoſtiæ meæ:
Deut. 4. b. 23. neque reſidebit manè de victimis ſolemni- 26
tatis Phaſe. * Primitias frugum terræ tuæ of- D
feres in domo Domini Dei tui. Non coques
hœdum in lacte matris ſuæ. *Dixitque Do- 27
minus ad Moyſen: Scribe tibi verba hæc,
quibus & tecum & cum Iſrael pepigi fœ-
dus. * Fuit ergo ibi cum Domino quadra- 28
ginta dies, & quadraginta noctes: panem nõ
comedit, & aquam non bibit, & ſcripſit in
tabulis verba fœderis decem. *Cùmque de- 29
ſcenderet Moyſes de monte Sinai, tenebat
duas tabulas teſtimonij, & ignorabat quod
cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermo-
nis Domini. * Videntes autem Aaron, & fi- 30
lij Iſrael cornutam Moyſi faciem, timuerũt
prope accedere. * Vocatique ab eo, reuerſi 31
ſunt tam Aaron, quàm principes ſynagogæ.
Et poſtquam locutus eſt ad eos, * Venerunt 32
ad eum etiam omnes filij Iſrael: quibus præ-
cepit cuncta, quæ audierat à Domino in mõ-
te Sinai. * Impletiſque ſermonibus, poſuit 33
velamen ſuper faciem ſuam. *Quod ingreſ- 34
*2. Cor. 3. c. 13. ſus ad Dominum, & loquens cum eo, auſe-
rebat donec exiret, & tunc loquebatur ad
filios Iſrael omnia, quæ ſibi fuerant impe-
rata. * Qui videbant faciem egredientis 35
Moyſi eſſe cornutam, ſed operiebat ille rur-
ſus faciem ſuam, ſi quando loquebatur
ad eos.

CAP. XXXV.

Præcipitur ſabbatum, petuntur primitiæ & donaria, ac artifices ad conſtruenda omnia, quæ dicta ſunt, quibus deputati à Domino dicuntur Beſeleel, & Ooliab.

IGitur congregata omni turba filiorum 1
Iſrael, dixit ad eos: Hæc ſunt quæ iuſſit A
Dominus fieri. *Sex diebus facietis opus: ſe- 2
ptimus dies erit vobis ſanctus, ſabbatum &
requies Domini: qui fecerit opus in eo, occi-
detur. * Non ſuccendetis ignem in omni- 3
bus habitaculis veſtris per diem ſabbati. * 4
Et ait Moyſes ad omnem cœtum filio-
rum Iſrael: Iſte eſt ſermo, quem præcepit
* Sup. 25. a. 2. Dominus, dicens: * Separate apud vos pri- 5
mitias Domino. Omnis voluntarius & pro-
no animo offerat eas Domino: aurum & ar-
6 gentum, & æs. *Hyacinthum & purpuram,
coccumque bis tinctum, & byſſum, pilos
7 caprarum, * Pelleſque arietum rubricatas,
B & ianthinas, ligna Setim, * Et oleum ad lu-
8 minaria concinnanda, & vt conficiatur vn-
9 guentum, & thymiama ſuauiſſimum, * La-
pides onychinos, & gemmas ad ornatum
10 ſuperhumeralis & rationalis. * Quiſquis
veſtrum ſapiens eſt, veniat, & faciat quod
11 Dominus imperauit: *Tabernaculum ſcili-
cet, & tectum eius, atque operimentum, an-
nulos, & tabulata cum vectibus, paxillos &
12 baſes. *Arcam & vectes, propitiatorium, &
13 velum, quod ante illud oppanditur: * Men-
ſam cùm vectibus & vaſis, & propoſitionis
14 panibus: * Candelabrum ad luminaria ſu-
ſtentanda, vaſa illius & lucernas, & oleum
15 ad nutrimenta ignium. *Altare thymiama-
tis, & vectes, & oleum vnctionis, & thymia-
ma ex aromatibus: Tentorium ad oſtium
16 tabernaculi: *Altare holocauſti, & craticu-
lam eius æneam cum vectibus, & vaſis ſuis:
17 labrum & baſim eius: * Cortinas atrij cum
columnis & baſibus, tentorium in foribus
18 veſtibuli, *Paxillos tabernaculi, & atrij cum
19 funiculis ſuis: * Veſtimenta, quorum vſus
eſt in miniſterio ſanctuarij, veſtes Aaron
Pontificis ac filiorum eius, vt ſacerdotio fũ-
20 gantur mihi. *Egreſſaque omnis multitudo
21 filiorum Iſrael de conſpectu Moyſi, * Ob-
tulerunt mente promptiſſima atque deuota
C primitias Domino, ad faciendum opus ta-
bernaculis teſtimonij. Quidquid ad cultum
22 & ad veſtes ſanctas neceſſarium erat. *Viri
cum mulieribus præbuerunt armillas & in-
aures, annulos & dextralia: omne vas au-
23 reum in donaria Domini ſeparatum eſt. *Si
quis habebat hyacinthum, & purpuram,
coccumque bis tinctum, byſſum & pilos
caprarum, pelles arietum rubricatas, & ian-
24 thinas, * Argenti, æriſque metalla, obtule-
runt Domino, liguaq; Setim in varios vſus.
25 *Sed & mulieres doctæ, quæ noueram, de-
derunt hyacinthum, purpuram, & vermi-
26 culum ac byſſum, *Et pilos caprarum, ſpõ-
27 tè propria cuncta tribuentes. *Principes ve-
rò obtulerunt lapides onychinos & gem-
28 mas ad ſuperhumerale & rationale, * Aro-
mataque & oleum ad luminaria concinnã-
da, & ad præparandum vnguentum, ac thy-
29 miama odoris ſuauiſſimi componendum. *
Omnes viri & mulieres mente deuota ob-
D tulerunt donaria, vt fierent opera, quæ iuſ-
ſerat Dominus per manum Moyſi. Cuncti
filij Iſrael voluntaria Domino dedicauerũt.
30 *Dixitque Moyſes ad filios Iſrael: Ecce, vo- * Sup. 31. a. 2.
cauit Dominus ex nomine Beſeleel filium
31 Vri filij Hur de tribu Iuda. * Impleuitque
eum ſpiritu Dei, ſapientia & intelligentia,
32 & ſcientia & omni doctrina, * Ad excogi-

tan-

tandum, & faciendum opus in auro & argento,& ære, * Sculpendiſque lapidibus, & 33
opere carpentario. Quidquid fabre adinueniri poteſt. * Dedit in corde eius: Ooliab 34
quoque filium Achiſamech de tribu Dan: * 35
Ambos erudiuit ſapientia, vt faciant opera
abietarij, polymitarij, ac plumarij,de hyacintho ac purpura, coccoque bis tincto, & byſſo,& texant omnia, ac noua quæque reperiant.

CAP. XXXVI.

Oblatis pluſquam opus eſſet donarijs, paratur tabernaculum iuxta omnes partes ſuas, nempè cortinas, ſaga, opertoria, tabulata, vectes, velum, & tentorium.

FEcit ergo Beſeleel, & Ooliab, & omnis 1
vir ſapiens, quibus dedit Dominus ſa- A
pientiam & intellectum, vt ſcirét fabre operari, quæ in vſus Sanctuarij neceſſaria ſunt, 2
& quæ præcepit Dominus. * Cùmque vocaſſet eos Moyſes, & omnem eruditum virum, cui dederat Dominus ſapientiam, & qui ſponte ſua obtulerant ſe ad faciendum opus. * Tradidit eis vniuerſa donaria filio- 3
rum Iſrael. Qui cùm inſtarent operi, quotidie manè vota populus offerebat. * Vnde ar- 4
tifices venire compulſi, * Dixerunt Moyſi: 5
Plus offert populus quàm neceſſarium eſt. * Iuſſit ergo Moyſes præconis voce cantari: 6
Nec vir nec mulier quidquam offerat vltra in opere Sanctuarij. Sicque ceſſatum eſt à 7
muneribus offerendis, * Eò quòd oblata ſufficerent & ſuperabundarent. * Feceruntque 8
omnes corde ſapientes ad explendum opus B
tabernaculi, cortinas decem de byſſo retorta, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, opere vario, & arte polymita: * Quarum vna habebat in lõgitudine viginti octo 9
cubitos, & in latitudine quatuor, vna menſura erat omnium cortinarum. * Coniun- 10
xitque cortinas quinque alteram alteri, & alias quinque ſibi inuicem copulauit. * Fe 11
cit & anſas hyacinthinas in ora cortinæ vnius ex vtroque latere, & in ora cortinæ alterius ſimiliter, * Vt contra ſe inuicem veni- 12
rent anſæ & mutuò iungerentur. * Vnde & 13
quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarum anſas, & fieret vnum 14
tabernaculum. * Fecit & ſaga vndecim de pilis caprarum ad operiendum tectum ta- 15
bernaculi: * Vnum ſagum in longitudine habebat cubitos triginta, & in latitudine cubitos quatuor, vnius menſuræ erant om- 16
nia ſaga: * Quorum quinq; iunxit ſeorſum, 17
& ſex alia ſeparatim. * Fecitque anſas quinquaginta in ora ſagi vnius, & quinquaginta in ora ſagi alterius, vt ſibi inuicem iunge- 18
rentur. * Et fibulas æneas quinquaginta, quibus necteretur tectum, vt vnum pallium ex 19
omnibus ſagis fieret. * Fecit & opertorium C tabernaculi de pellibus arietum rubricatis: aliudque deſuper velamentum de pellibus 20
ianthinis. * Fecit & tabulas tabernaculi de 21
lignis Setim ſtantes. * Decem cubitorum erant longitudo tabulæ vnius: & vnum ac 22
ſemis cubitum latitudo retinebat. * Binę incaſtraturæ erant per ſingulas tabulas, vt altera alteri iungeretur. Sic fecit in omnibus 23
tabernaculi tabulis. * E quibus viginti ad plagam meridianam erant contra Auſtrum, 24
cum quadraginta baſibus argenteis. * Duæ baſes ſub vna tabula ponebantur ex vtraque parte angulorum, vbi incaſtraturæ la- 25
terum in angulis terminantur. * Ad plagam quoque tabernaculi, quæ reſpicit ad 26
aquilonem, fecit viginti tabulas, * Cum quadraginta baſibus argenteis, duas baſes 27
per ſingulas tabulas. * Contra occidentem verò, ideſt, ad eam partem tabernaculi, quæ 28
mare reſpicit, fecit ſex tabulas, * Et duas alias per ſingulos angulos tabernaculi re- 29
tro: * Quæ iuncta erant à deorſum vſque ſurſum

Exp. 35. 2. 1.

1. Par. 22. d. 29.

ſurſum,& in vnam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex vtraque parte per angulos: * Vt octo eſſent ſimul tabulæ, & haberent baſes argenteas ſexdecim, binas ſcilicet baſes ſub ſingulis tabulis. *Fecit & vectes de lignis Setim, quinque ad continendas tabulas vnius lateris tabernaculi, * Et quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas, & extra hos quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare. *Fecit quoque vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo vſque ad angulum perueniret. *Ipſa autem tabulata deaurauit, fuſis baſibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci poſſent: quos & ipſos laminis aureis operuit. * Fecit & velum de hyacintho, & purpura: vermiculo, ac byſſo retorta, opere polymitario, varium atque diſtinctum: * Et quatuor columnas de lignis Setim, quas cum capitibus deauratis, fuſis baſibus earum argenteis. *Fecit & tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byſſoq; retorta, opere plumarij: * Et columnas quinque cum capitibus ſuis, quas aperuit auro, baſeſque earum fudit æneas.

CAP. XXXVII.

Formatur arca, propitiatorium, Cherubin, menſa, candelabrum, lucernæ, altare thymiamatis, pro quo thymiama componitur.

FEcit autem Beſeleel & arcam de lignis Setim, habentem duos ſemis cubitos in longitudine, & cubitum ac ſemiſſem in latitudine, altitudo quoque vnius cubiti fuit & dimidij: veſtiuitque eam auro puriſſimo intus ac foris. * Et fecit illi coronam auream per gyrum, * Conflans quatuor annulos aureos per quatuor angulos eius: duos annulos in latere vno, & duos in altero. * Vectes quoque fecit de lignis Setim, quos veſtiuit auro, * Et quos miſit in annulos, qui erant in lateribus arcæ ad portandum eam. * Fecit & propitiatorium, id eſt, oraculum, de auro mundiſſimo, duorum cubitorum & dimidij in longitudine, & cubiti ac ſemis in latitudine. * Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos poſuit ex vtraque parte propitiatorij: *Cherub vnum in ſummitate vnius partis, & Cherub alterum in ſummitate partis alterius: duos Cherubim in ſingulis ſummitatibus propitiatorij, *Extendentes alas, & tegentes propitiatorium, ſeque mutuò & illud reſpicientes. * Fecit & menſam de lignis Setim in longitudine duorum cubitorum, & in latitudine vnius cubiti, quæ habebat in altitudine cubitum ac ſemiſſem. *Circumdeditque eam auro mundiſſimo, & fecit illi labium aureum per gyrum, * Ipſique labio coronam auream interraſilem quatuor digitorum, & ſuper eandem, alteram coronã auream. *Fudit & quatuor circulos aureos, quos poſuit in quatuor angulis per ſingulos pedes menſæ. *Contra coronam: miſitque in eos vectes, vt poſſet menſa portari. *Ipſos quoque vectes fecit de lignis Setim, & circumdedit eos auro. *Et vaſa ad diuerſos vſus menſæ, acetabula, phialas, & cyathos, & thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda ſunt libamina. * Fecit & candelabrum ductile de auro mundiſſimo. De cuius vecte calami, ſcyphi, ſphærulæque ac lilia procedebant: * Sex in vtroque latere, tres calami ex parte vna, & tres ex altera: * Tres ſcyphi in nucis modum per calamos ſingulos, ſphærulæque ſimul & lilia: & tres ſcyphi inſtar nucis in calamo altero, ſphærulæque ſimul & lilia. Æquum erat opus ſex calamorum, qui procedebant de ſtipite candelabri. *In ipſo autem vecte erant quatuor ſcyphi in nucis modum, ſphærulæque per ſingulos ſimul & lilia: *Et ſphærulę ſub duobus calamis per loca tria, qui ſimul ſex fiunt calami, procedentes de vecte vno. *Et ſphærulę igitur, & calami ex ipſo erant, vniuerſa ductilia ex auro puriſſimo. * Fecit & lucernas ſeptem cum emunctorijs ſuis, & vaſa vbi ea quæ emuncta ſunt, extinguantur, de auro mundiſſimo. * Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vaſis ſuis. * Fecit & altare thymiamatis de lignis Setim, per quadrum ſingulos habens cubitos, & in altitudine duos: e cuius angulis procedebant cornua. *Veſtiuitque illud auro puriſſimo, cum craticula ac parietibus & cornibus. * Fecitque ei coronam aureolam per gyrum, & duos annulos aureos ſub corona per ſingula latera, vt mittantur in eos vectes, & poſſit altare portari. * Ipſos autem vectes fecit de lignis Setim, & operuit lamnis aureis. * Compoſuit & oleum ad ſanctificationis vnguentum, & thymiama de aromatibus mundiſſimis, opere pigmentarij.

CAP. XXXVIII.

Fabricator altare holocauſtorum cum labro æneo, & atrio, oblataque donaria recenſentur.

FEcit & altare holocauſti de lignis Setim, quinque cubitorum per quadrum, & trium in altitudine: * Cuius cornua de angulis procedebant, operuitque illud laminis æneis. *Et in vſus eius parauit ex ære vaſa diuerſa, lebetes, forcipes, fuſcinulas, vncinos, & ignium receptacula. *Craticulamque eius in modum retis fecit æneam, & ſubter eam in altaris medio arulam. *Fuſis quatuor annulis per totidem retiaculi ſummita-

1. Par. 1. b. 5.

Digitized by Google

mitate, ad immittendos vectes ad portandum: *Quos & ipsos fecit de lignis Setim, & 6
*Sup.27.b. operuit laminis æneis: * Induxitque in cir- 7
8. culos, qui in lateribus altaris eminebant. Ipsum autem altare non erat solidum, sed cauum ex tabulis, & intus vacuum. * Fecit 8 & labrum æneum cum basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi. * Fecit & atrium, in cuius australi 9 plaga erant tentoria de bysso retorta, cubitorum centum, *Columnæ æneæ viginti cũ 10 basibus suis, capita columnarum, & tota operis cælatura, argentea. *Æque ad septẽ- 11 trionalem plagam tentoria, columnę, baseque & capita columnarum eiusdem mensuræ, & operis ac metalli, erant. *In ea verò 12 plaga, quę ad occidentem respicit, fuerunt tentoria cubitorum quinquaginta, columnæ decem cum basibus suis æneæ, & capita columnarum, & tota operis cælatura, argentea. * Porrò contra orientem quinqua- 13 ginta cubitorum parauit tentoria: * E qui- 14 bus, quindecim cubitos columnarum triũ, cum basibus suis, vnum tenebat latus: * Et 15 in parte altera (quia inter vtraque introitum tabernaculi fecit) quindecim æque cubitorum erant tentoria, columnęque tres, & bases totidem. * Cuncta atrij tentoria byssus 16 retorta texuerat. *Bases columnarum fuere 17 æneæ, capita autem earum cum cunctis cęlaturis suis argentea: sed & ipsas columnas atrij vestiuit argento. * Et in introitu eius 18 opere plumario fecit tentorium ex hyacin- C tho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta, quod habebat viginti cubitos in longitudine, altitudo verò quinque cubitorum erat iuxta mensuram, quam cuncta atrij tentoria habebant. *Columnæ autem in ingressu 19 fuere quatuor cum basibus æneis, capitaque earum & cælaturæ argenteæ. *Paxillos 20 quoque tabernaculi & atrij per gyrum fecit æneos. *Hæc sunt instrumenta tabernaculi testimonij, quæ enumerata sunt iuxta 21 præceptum Moysi in ceremonijs Leuitarum per manum Ithamar filij Aaron sacerdotis: * Quæ Beseleel filius Vri filij Hur de 22 tribu Iuda, Domino per Moysen iubente, compleuerat, * Iuncto sibi socio Ooliab 23 filio Achisamech de tribu Dan: qui & ipse artifex lignorum egregius fuit, & polymitarius atque plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo & bysso. * Omne aurum 24 quod expensum est in opere Sanctuarij, & quod oblatum est in donarijs viginti nouem talentorum fuit, & septingentorum triginta siclorum, ad mensuram Sanctuarij. *Oblatum est autem ab his, qui transierunt ad numerum à viginti annis & supra, de sexcentis tribus millibus, & quingentis D quinquaginta, armatorum. * Fuerunt præ- 26 terea centum talenta argenti, è quibus conflatæ sunt bases Sanctuarij, & introitus vbi 27 velum pendet. * Centum bases factæ sunt de talentis centum, singulis talentis per ba- 28 ses singulas supputatis. *De mille autem septingentis & septuaginta quinque, fecit capita columnarum, quas & ipsas vestiuit ar- 29 gento. * Æris quoque oblata sunt talenta septuaginta duo millia, & quadringen- 30 ti supra sicli, * Ex quibus fusæ sunt bases in introitu tabernaculi testimonij, & altare æneum cum craticula sua, omnia- 31 que vasa, quæ ad vsum eius pertinent. * Et bases atrij tam in circuitu, quàm in ingressu eius, & paxilli tabernaculi atque atrij per gyrum.

CAP. XXXIX.

Pontificalia, sacerdotaliaque conficiuntur ornamenta, totumque iniunctum opus perficitur: benedicit Moyses populo.

1 DE hyacintho verò & purpura, vermi- A
culo ac bysso, fecit vestes, quibus Sup. 28. a. 6.
indueretur Aaron, quando ministrabat in 2 sanctis, sicut præcepit Dominus Moysi. * Fecit igitur superhumerale de auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, 3 & bysso retorta, * Opere polymitario, inciditque bracteas aureas, & extenuauit in fila, vt possent torqueri cum priorum 4 colorum subtegmine, * Duasque oras sibi inuicem copulatas in vtroque latere summitatum, *Et balteum ex eisdem coloribus, 5 6 sicut præceperat Dominus Moysi. * Para- B
uit & duos lapides onychinos, astrictos & 7 inclusos auro, & sculptos arte gemmaria nominibus filiorum Israel: * Posuitque eos in lateribus superhumeralis, in monimentum filiorum Israel, sicut præceperat Domi- 8 nus Moysi. * Fecit & rationale opere polymito iuxta opus superhumeralis, ex auro, hyacintho, purpura, coccoque bis tinc- 9 to, & bisso retorta. * Quadrangulum, C duplex, mensuræ palmi. * Et posuit in 10 eo gemmarum ordines quatuor. In primo versu erat, sardius, topazius, smarag- 11 dus. * In secundo, carbunculus, sapphi- 12 rus, & iaspis. * In tertio, ligurius, 13 achates, & amethystus. * In quarto, chrysolytus, onychinus, & beryllus, circumdati & inclusi auro per ordines suos. 14 * Ipsique lapides duodecim, sculpti erant nominibus duodecim tribuum Israel, sin- 15 guli per nomina singulorum. * Fecerunt in rationali & catenulas sibi inuicem co- 16 hærentes, de auro purissimo. * Et duos vncinos, totidem annulos aureos. Porrò annulos posuerunt in vtroque latere ra- 17 tionalis, * E quibus penderent duæ catenæ aureæ, quas inseruerunt vncinis, qui 18 in superhumeralis angulis eminebant. *

Hæc & antè & retrò ita conueniébant ſibi, vt ſuperhumerale & rationale mutuò necterentur, * Stricta ad balteum, & an- 19
nulis fortiùs copulata, quos iungebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerent, & à ſe inuicem mouerentur, ſicut præcepit Dominus Moyſi. * Fecerunt quoque tuni- 20
cam ſuperhumeralis totam hyacinthinam, * Et capitium in ſuperiori parte contra me- 21
dium, oramque per gyrum capitij textilem: * Deorſum autem ad pedes mala 22
punica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac byſſo retorta: * Et tintinnabula de 23
auro puriſſimo, quæ poſuerunt inter malogranata in extrema parte tunicæ per gy- E
rum: * Tintinnabulum autem aureum, 24
& malum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex, quando miniſterio fungebatur, ſicut præceperat Dominus Moyſi. * Fecerunt & tunicas byſſinas opere 25
textili Aaron & filijs eius: * Et mitras 26
cum coronulis ſuis ex byſſo: * Fœminalia 27
quoque linea byſſina: * Cingulum verò 28
de byſſo retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo bis tincto, arte plumaria, ſicut præceperat Dominus Moyſi. * Fece- 29
runt & laminam ſacræ venerationis de auro puriſſimo, ſcripſeruntque in ea ope- F
re gemmario, Sanctum Domini: * Et 30
ſtrinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina, ſicut præceperat Dominus Moy- 31
ſi. * Perfectum eſt igitur omne opus tabernaculi, & tecti teſtimonij: feceruntque filij Iſrael cuncta, quæ præceperat 32
Dominus Moyſi. * Et obtulerunt tabernaculum & tectum & vniuerſam ſuppellectilem, annulos, tabulas, vectes, co- 33
lumnas ac baſes, * Opertorium de pellibus arietum rubricatis, & aliud operi- 34
mentum de ianthinis pellibus, * Velum, 35
arcam, vectes, propitiatorium, * Menſam cum vaſis ſuis, & propoſitionis pa- 36
nibus: * Candelabrum, lucernas, & 37
vtenſilia eorum cum oleo: * Altare aureum, & vnguentum, & thymiama ex 38
aromatibus: * Et tentorium in introi- G
tu tabernaculi: * Altare æneum, retia- 39
culum, vectes, & vaſa eius omnia, labrum cum baſi ſua: tentoria atrij, & 40
columnas cùm baſibus ſuis: * Tentorium in introitu atrij, funiculuſque illius & paxillos. Nihil ex vaſis defuit, quæ in miniſterium tabernaculi, & in 41
tectum fœderis iuſſa ſunt fieri. * Veſtes quoque, quibus ſacerdotes vtuntur in Sanctuario, Aaron ſcilicet & fi- 42
lij eius, * Obtulerunt filij Iſrael, ſicut 43
præceperat Dominus. * Quæ poſtquam Moyſes cuncta vidit completa, benedixit eis.

CAP. XL.

Primo menſe tabernaculum erigendum, & conſecrandum præcipitur; quo facto, maieſtate Dei repletur, nube tabernaculum continuò operiente, niſi dum eſſet proficiſcendum.

LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens: * Menſe primo, prima die A
menſis, eriges tabernaculum teſtimo- 2
nij, * Et pones in eo arcam, demit- 3
teſque ante illam velum: * Et illata menſa, pones ſuper eam, quæ ritè præcepta ſunt. Candelabrum ſtabit cum lucer- 5
nis ſuis, * Et altare aureum in quo adoletur incenſum, coram arcam teſtimonij. Tentorium in introitu tabernaculi 6
pones, * Et ante illud altare holocauſti: * Labrum inter altare & taberna- 7 8
culum, quod implebis aqua. * Circum-

cumdabisque aerium tentorijs, & ingressum eius. * Et assumpto vnctionis oleo vnges tabernaculum cum vasis suis, vt sanctificentur: * Altare holocausti, & omnia vasa eius: * Labrum cum basi sua: omnia vnctionis oleo consecrabis, vt sint Sancta sanctorum. * Applicabisque Aaron & filios eius ad fores tabernaculi testimonij, & lotos aqua. * Indues sanctis vestibus, vt ministrent mihi, & vnctio eorum in sacerdotium sempiternum proficiat. * Fecitque Moyses omnia, quæ præceperat Dominus. * Igitur mense primo anni secundi, prima die mensis, collocatum est tabernaculum. * Erexitque Moyses illud, & posuit tabulas ac bases & vectes, statuitque columnas, * Et expandit tectum super tabernaculum, imposito desuper operimento, sicut Dominus imperauerat. * Posuit & testimonium in arca, subditis infra vectibus, & oraculum desuper. * Cùmque intulisset arcam in tabernaculum, appendit ante eam velum, vt expleret Domini iussionem. * Posuit & mensam in tabernaculo testimonij ad plagam Septentrionalem extra velum, * Ordinatis coram propositionis panibus, sicut præceperat Dominus Moysi. * Posuit & candelabrum in tabernaculo testimonij è regione mensæ in parte australi, * Locatis per ordinem lucernis, iuxta præceptum Domini. * Posuit & altare aureum sub tecto testimonij contra velum. * Et adoleuit super eo incensum aromatum, sicut iusserat Dominus Moysi. * Posuit & tentorium in introitu tabernaculi testimonij, * Et altare holocausti in vestibulo testimonij, offerens in eo holocaustum, & sacrificia, vt Dominus imperauerat. * Labrum quoque D statuit inter tabernaculum testimonij & altare, implens illud aqua. * Lauerunt que Moyses & Aaron, ac filij eius manus suas & pedes, * Cùm ingrederentur tectum fœderis, & accederent ad altare, sicut præceperat Dominus Moysi. * Erexit & atrium per gyrum tabernaculi & altaris, ducto in introitu eius tentorio. Postquam omnia perfecta sunt, * Operuit nubes tabernaculum testimonij, & gloria Domini impleuit illud. * Nec poterat Moyses ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, & maiestate Domini coruscante, quia cuncta nubes operuerat. * Si quando nubes tabernaculum deserebat, proficiscebantur filij Israel per turmas suas: * Si pendebat desuper, manebant in eodem loco, * Nubes quippè Domini incubabat per diem tabernaculo, & ignis in nocte, videntibus cunctis populis Israel per cunctas mansiones eius.

* Num.7.1.

* Num.9.c. 15. 3 Reg.8.b. 10.

tized by Google

LIBER LEVITICVS,

HEBRAICE VAICRA.

CAPVT PRIMVM.

Varius ritus ac modus armentorum, pecudum, & auium offerendorum in holocauſtum.

VOcauit autem Moyſen, & locutus eſt ei Dominus de tabernaculo teſtimonij, dicens: *Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos: Homo, qui obtulerit ex vobis hoſtiam Domino de pecoribus, id eſt, de bobus & ouibus offerens victimas, * Si holocauſtum fuerit eius oblatio, ac de armento; maſculum immaculatum offeret ad oſtium tabernaculi teſtimonij, ad placandum ſibi Dominum: * Ponetque manum ſuper caput hoſtiæ, & acceptabilis erit, atque in expiationem eius proficiens. *Immolabitque vitulum coram Domino, & offerent filij Aaron ſacerdotes ſanguinẽ eius, fundentes per altaris circuitum, quod eſt ante oſtium tabernaculi. *Detractaque pelle hoſtiæ, artus in fruſta concident, *Et ſubijcient in altari ignem, ſtrue lignorum ante cõpoſita. *Et membra, quæ ſunt cæſa, deſuper ordinantes, caput videlicet, & cuncta quæ adhærent iecori, *Inteſtinis & pedibus lotis aqua: adolebitque ea ſacerdos ſuper altare in holocauſtum & ſuauem odorem Domino. * Quòd ſi de pecoribus oblatio eſt, de ouibus ſiue de capris holocauſtum, maſculum abſque macula offeret: *Immolabitque ad latus altaris, quod reſpicit ad aquilonem, coram Domino: ſanguinem verò illius fundent ſuper altare filij Aaron per circuitum: * Diuidentque membra, caput, & omnia quæ adhærent iecori: & ponent ſuper ligna, quibus ſubijciendus eſt ignis: * Inteſtina verò & pedes lauabunt aqua. Et oblata omnia adolebit ſacerdos ſuper altare in holocauſtum & odorem ſuauiſſimum Domino. * Si autem de auibus, holocauſti oblatio fuerit Domino, de turturibus, aut pullis columbæ, * Offeret eam ſacerdos ad altare: & retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet ſanguinem ſuper crepidinem altaris: * Veſiculam verò gutturis, & plumas proijciet propè altare ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi ſolent, * Confringetque aſcellas eius, & non ſecabit, neq; ferro diuidet eam, & adolebit ſuper altare, lignis igne ſuppoſito. Holocauſtum eſt & oblatio ſuauiſſimi odoris Domino.

* Exod 29. & 10.

CAP. II.

Ritus oblationis ſacrificiorum, ſimila oleo conſperſa, thuris, panum, laganorum, atque primitiarum, addito in omnibus ſale, nuſquam autem fermento nec melle.

ANima cum obtulerit oblationem ſacrificij Domino, ſimila erit eius oblatio, fundetque ſuper eam oleum, & ponet thus. *Ac deferet ad filios Aaron ſacerdotes: quorum vnus tollet pugillum plenum ſimilę & olei, ac totum thus, & ponet memoriale ſuper altare in odorem ſuauiſſimum Domino. * Quod autem reliquum fuerit de ſacrificio, erit Aaron & filiorum eius, Sanctum ſanctorum de oblationibus Domini. *Cùm autem obtuleris ſacrificium coctum in clibano: de ſimila, panes ſcilicet abſque fermento, conſperſos oleo, & lagana azyma oleo lita. * Si oblatio tua fuerit de ſartagine, ſimilę conſperſæ oleo & abſq; fermento,

* Eccli. 7. 4.

* Di-

* Diuides eam minutatim, & fundes super 6
eam oleum. * Sin autem de craticula fuerit 7
sacrificium, æque similа oleo conspergetur:
*Quam offerens Domino, trades manibus 8
sacerdotis. * Qui cùm obtulerit eam, tollet C
memoriale de sacrificio, & adolebit super 9
altare in odorẽ suauitatis Domino; *Quid- 10
quid autem reliquum est, erit Aaron, & fi-
liorum eius, Sanctum sanctorum de obla-
tionibus Domini. * Omnis oblatio, quæ of- 11
fertur Domino, absque fermento fiet, nec
quidquam fermenti ac mellis adolebitur in
sacrificio Domini. * Primitias tantùm eo- 12
rum offeretis ac munera: super altare verò
non imponentur in odorem suauitatis. * 13
Mar. 9. E. 49. Quidquid obtuleris sacrificij, sale condies, D
nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio
tuo. In omni oblatione tua offeres sal. * Si 14
autem obtuleris munus primarum frugum
tuarum Domino de spicis adhuc virenti-
bus, torrebis igni, & confringes in morem
farris, & sic offeres primitias tuas Do-
mino, * Fundens supra oleum, & thus 15
imponens, quia oblatio Dñi est. * De qua 16
adolebit sacerdos in memoriam muneris,
partem farris facti, & olei, ac totum thus.

CAP. III.

Quo pacto offerantur hostiæ pacificorum, nempè de bobus, ouibus, agnis & capris, adipem omnem & sanguinem sibi deposcit Deus, eorumque vetatur vsus.

QVòd si hostia pacificorum fuerit eius 1
oblatio, & de bobus voluerit offerre, A
marem siue fœminam, immaculata offeret
coram Domino. * Ponetque manum super 2
caput victimæ suæ, quæ immolabitur, in in-
troitu tabernaculi testimonij, fundentque
filij Aaron sacerdotes sanguinem per altaris
circuitum. * Et offerent de hostia pacifico- 3
* Exod. 29. b. 13. rum in oblationem Domino, adipem qui
operit vitalia, & quidquid pinguedinis est
intrinsecus: *Duos renes cum adipe quo te- 4
guntur ilia, & reticulum iecoris cum renun-
culis. *Adolebuntque ea super altare in ho- 5
locaustum, lignis igne suppositò: in oblatio- B
nem suauissimi odoris Domino. *Si verò de 6
ouibus fuerit eius oblatio & pacificorũ ho-
stia, siue masculum obtulerit, siue fœminã,
immaculata erunt. *Si agnum obtulerit co- 7
ram Domino, * Ponet manum suam super 8
caput victimæ suæ: quę immolabitur in ve-
stibulo tabernaculi testimonij: fundentque
filij Aaron sanguinem eius per circuitum
altaris. * Et offerent de pacificorum hostia 9
sacrificium Domino: adipem & caudam to-
tam. *Cum renibus, & pinguedinem, quæ 10
operit ventrem atque vniuersa vitalia, & C
vtrumque renunculum cum adipe, qui est
iuxta ilia, reticulumque iecoris cum renun-
culis. * Et adolebit ea sacerdos super altare 11
12 in pabulum ignis, & oblationis Domini. *Si
capra fuerit eius oblatio, & obtulerit eã Do-
13 mino, * Ponet manum suam super caput
D eius: immolabitque eam in introitu taber-
naculi testimonij. Et fundent filij Aaron
14 sanguinem eius per altaris circuitum. *
Tollentque ex ea in pastum ignis Domini-
ci, ad pem qui operit ventrem, & qui tegit
15 vniuersa vitalia: * Duos renunculos cum
reticulo, quod est super eos iuxta ilia, &
16 aruinam iecoris cum renunculis: * Adole-
bitque ea super altare sacerdos, in alimo-
niam ignis, & suauissimi odoris. Omnis
17 adeps, Domini erit. * Iure perpetuo in
generationibus, & cunctis habitaculis ve-
stris: nec sanguinem, nec adipem omninò
comedetis.

CAP. IV.

Modus offerendi hostias pro peccato sacerdotis, principis, & multitudinis per ignorantiam commisso.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen,
A dicens: * Loquere filijs Israel: Anima,
2 quæ peccauerit per ignorantiam, & de vni-
uersis mandatis Domini, quæ præcepit, vt
3 non fierent, quippiam fecerit: * Si sacerdos,
qui vnctus est, peccauerit, delinquere fa-
ciens populum, offeret pro peccato suo vi-
4 tulum immaculatum Domino. *Et adducet
illum ad ostium tabernaculi testimonij co-
ram Domino, ponetque manum super ca-
5 put eius, & immolabit eum Domino. *Hau-
riet quoque de sanguine vituli, inferens il-
6 lum in tabernaculum testimonij. *Cùmque
B intinxerit digitum in sanguine, aspergit eo
7 septies coram Domino contra velum San-
ctuarij. * Ponetque de eodem sanguine su-
per cornua altaris thymiamatis gratissimi
Domino, quod est in tabernaculo testimo-
nij: omnem autem reliquum sanguinem
funder in basim altaris, holocausti in introi-
8 tu tabernaculi. * Et adipem vituli auferet
pro peccato, tam eum qui talia operit, quã
9 omnia quæ intrinsecus sunt: * Duos renun-
culos, & reticulum quod est super eos iux-
10 ta ilia, & adipem iecoris cum renunculis, *
C Sicut aufertur de vitulo hostię pacificorum:
11 & adolebit ea super altare holocausti. *Pel-
lem verò & omnes carnes, cum capite &
12 pedibus & intestinis & fimo, * Et reliquo
corpore, efferet extra castra in locum mun-
dum, vbi cineres effundi solent: incendetque
ea super lignorum struem, quæ in loco effu-
13 sorum cinerum cremabuntur. * Quod si
omnis turba Israel ignorauerit, & per im-
peritiam fecerit quod contra mandatum
14 Domini est, * Et postea intellexerit pecca-
tum suum, offeret pro peccato suo vitulum,
15 adducetque eum ad ostium tabernaculi, *
D Et ponent seniores populi manus super ca-

put eius coram Domino. Immolatoque vi-
tulo in cōſpectu Domini; *Inferet ſacerdos, 16
qui vnctus eſt, de ſanguine eius in taber-
naculum teſtimonij, *Tincto digito aſpergens 17
ſepties contra velum. *Ponetque de eodem 18
ſanguine in cornibus altaris, quod eſt corā
Domino in tabernaculo teſtimonij: reliquū
autem ſanguinem fundet iuxta baſim alta-
ris holocauſtorum, quod eſt in oſtio taber-
naculi teſtimonij. *Omnemque eius adipē 19
tollet, & adolebit ſuper altare: *Sic faciens 20
& de hoc vitulo, quo modo fecit & priùs: &
rogante pro eis ſacerdote, propitius erit eis
Dominus. *Ipſum autem vitulum efferet 21
extra caſtra, atque comburet ſicut & prio-
rem vitulum: quia eſt pro peccato multitu-
dinis. *Si peccauerit princeps, & fecerit 22
vnum è pluribus per ignorantiam, quod
Domini lege prohibetur, *Et poſteà intelle- 23
xerit peccatum ſuum; offeret hoſtiam Do-
mino, hircum de capris immaculatum. *Po- 24
netq; manum ſuam ſuper caput eius: cùm-
que immolauerit eum in loco vbi ſolet ma-
ctari holocauſtum coram Domino, quia pro
peccato eſt, *Tinget ſacerdos digitum in 25
ſanguine hoſtiæ pro peccato, tangens cornua
altaris holocauſti, & reliquum ſanguinem
fundens ad baſim eius. *Adipem verò ado- 26
lebit ſuprà, ſicut in victimis pacificorum
fieri ſolet: rogabitq; pro eo ſacerdos, & pro
peccato eius, & dimittetur ei. *Quòd ſi pec- 27
cauerit anima per ignorantiam, de populo
terræ, vt faciat quidquam de his, quę Domi-
ni lege prohibentur, atque delinquat, *Et 28
cognouerit peccatum ſuum, offeret capram
immaculatam. *Ponetque manum ſuper 29
caput hoſtiæ, quę pro peccato eſt, & immo-
labit eam in loco holocauſti. *Tolletque ſa- 30
cerdos de ſanguine in digito ſuo: & tangens
cornua altaris holocauſti, reliquum fundet
ad baſim eius. *Omnem autem adipem au- 31
ferens, ſicut auferri ſolet de victimis pacifi-
corum, adolebit ſuper altare in odorem
ſuauitatis Domino: rogabitque pro eo, &
dimittetur ei: *Sin autem de pecoribus ob- 32
tulerit victimam pro peccato, ouem ſcilicet
immaculatam; *Ponet manum ſuper caput 33
eius, & immolabit eam in loco vbi ſolent
cædi holocauſtorum hoſtię. *Sumetque ſa- 34
cerdos de ſanguine eius digito ſuo, & tan-
gens cornua altaris holocauſti, reliquum
fundet ad baſim eius. *Omnem quoq; adi- 35
pem auferens, ſicut auferri ſolet adeps arie-
tis, qui immolatur pro pacificis; cremabit
ſuper altare in incenſum Domini: rogabitq;
pro eo, & pro peccato eius, & dimittetur ei.

CAP. V.

De hoſtijs pro peccatis ex ſilentio veritatis, immunditia, errore, iuramento, ſacrorum abuſu, atque ignorantia.

1 A SI peccauerit anima, & audierit vocem
iurantis, teſtiſque fuerit quòd aut ipſe
vidit, aut conſcius eſt: niſi indicauerit, por-
2 tabit iniquitatem ſuam. *Anima, quæ tetigerit aliquid immundum, ſiue quod occiſum à beſtia eſt, aut per ſe mortùum, aut quodlibet aliud reptile: & oblita fuerit im-
3 munditiæ ſuæ, rea eſt, & deliquit: *Et ſi tetigerit quidquam de immunditia hominis, iuxta omnem impuritatem, qua pollui ſolet, oblitaque cognouerit poſtea, ſubiacebit
4 delicto. *Anima, quæ iurauerit, & protulerit labijs ſuis, vt vel malè quid faceret, vel benè, & idipſum iuramento & ſermone firmauerit, oblitaque poſtea intellexerit delictum ſuum, *Agat pœnitentiam pro pecca-
6 to, *Et offerat de gregibus agnam ſiue ca-
B pram, orabitque pro ea ſacerdos & pro pec-
7 cato eius. *Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum, Domino, vnum pro peccato,
8 & alterum in holocauſtum, *Dabitque eos ſacerdoti: qui primum offerens pro pecca- *Infrà 14 d. 8. Luc. 2. d 24.
to, torquebit caput eius ad pennas, ita vt collo hæreat, & non penitus abrumpatur.
9 Et aſperget de ſanguine eius parietem altaris: quidquid autem reliquum fuerit, faciet diſtillare ad fundamentum eius, quia pro
10 peccato eſt. *Alterum verò adolebit in holocauſtum, vt fieri ſolet, rogabitque pro eo ſacerdos & pro peccato eius, & dimittetur
11 ei. *Quòd ſi non quiuerit manus eius duos
C offerre turtures, aut duos pullos columbarum, offeret pro peccato ſuo ſimilæ partem ephi decimam: non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro pec-
12 cato eſt. *Tradetque eam ſacerdoti: qui plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit ſuper altare, in monimentum eius qui obtu-
13 lerit, *Rogans pro illo & expians, reliquam
14 verò partem ipſe habebit in munere. *Lo-
15 cutu que eſt Dominus ad Moyſen, dicens: *Anima, ſi pręuaricans ceremonias, per errorem, in his quæ Domino ſunt ſanctificata, peccauerit, offeret pro delicto ſuo arietem immaculatum de gregibus, qui emi poteſt
16 duobus ſiclis, iuxta pondus Sanctuarij. *Ipſumque quod intulit damni reſtituet, &
quintam partem ponet ſupra, tradens ſacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem,
17 & dimittetur ei: *Anima ſi peccauerit per ignorantiam, feceritque vnum ex his, quæ Domini lege prohibentur, & peccati rea in-
18 tellexerit iniquitatem ſuam, *Offeret arietem immaculatum de gregibus ſacerdoti, iuxta menſuram æſtimationemque peccati: qui orabit pro eo, quia neſciens fecerit: &
19 dimittetur ei, *Quia per errorem deliquit in Dominum.

CA-

CAP. VI.

Oblatio pro peccato ex certa scientia commissa: leges holocausti, ignis perpetui, singulorum sacrificiorum & oblationum sacerdotis in die unctionis suæ: & in genere de hostia pro peccato: quinam & quando his vesci possint.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, dicēs:
2 *Anima quę peccauerit, & contempto A
Domino, negauerit proximo suo depositū,
quod fidei eius creditum fuerat, vel vi ali-
3 quid extorserit, aut calumniam fecerit, *Si-
Num. 5. 8. ue rem perditam inuenerit, & inficians in-
6. super peierauerit, & quod libet aliud ex plu-
ribus fecerit, in quibus solent peccare ho-
4 mines, *Conuicta delicti, reddet *Omnia
5 quæ per fraudem volut obtinere, integra, &
quintam insuper partem domino cui dam-
6 num intulerat. *Pro peccato autem suo of-
ferat arietem immaculatum de grege, & da-
bit eum sacerdoti, iuxta æstimationem mē-
7 suramque delicti: *Qui rogabit pro eo co-
ram Domino, & dimittetur illi pro singulis
8 quæ faciendo peccauit. *Locutusq; est Do-
9 minus ad Moysen, dicens: *Præcipe Aaron
& filijs eius: Hæc est lex holocausti: Cre- B
10 mabitur in altari tota nocte vsque manè:
ignis ex eodem altari erit. *Vestietur tunica
sacerdos & fœminalibus lineis: tolletque
cineres, quos vorans ignis exussit, & ponens
11 iuxta altare, *Spoliabitur prioribus vesti-
mentis, indutusque alijs efferet eos extra ca-
12 stra, & in loco mundissimo vsque ad faul-
lam consumi faciet. *Ignis autem in altari
semper ardebit, quem nutriet sacerdos sub-
ijciens ligna manè per singulos dies, & im-
posito holocausto, desuper adolebit adipes
13 pacificorum. *Ignis est ille perpetuus, qui
14 nunquam deficiet in altari. *Hæc est lex sa-
crificij & libamentorum, quæ offerent filij
Aaron coram Domino, & coram altari. *
15 Tollet sacerdos pugillum similæ, quæ con-
sperſa est oleo, & totum thus, quod super
similam positum est: adolebitque illud in al-
tari, in monimentum odoris suauissimi Do-
mino: *Reliquam autem partem similæ co-
16 medet Aaron cum filijs suis, absque fermen- C
to: & comedet in loco sancto atrij tabernā-
culi. *Ideò autem non fermentabitur, quia
17 pars eius in Domini offertur incensum. Sā-
ctum sanctorum erit, sicut pro peccato atq;
delicto. *Mares tantùm stirpis Aaron come-
18 dent illud. Legitimum ac sempiternum erit
in generationibus vestris de sacrificijs Do-
mini. omnis qui tetigerit illa, sanctificabi-
19 tur. *Locutusq; est Dominus ad Moysen, di-
20 cens: *Hęc est oblatio Aaron, & filiorū eius,
quam offerre debent Domino in die vnctio-
nis suæ. Decimam partem ephi offerent fi-
milæ in sacrificio sempiterno, medium eius
21 manè, & medium eius vesperè: *Quę in sar-
tagine oleo consperſa frigetur. Offeret autē
eam calidam in odorem suauissimum Dño
22 *Sacerdos, qui iure patri successerit, & tota
23 cremabitur in altari. * Omne enim sacrifi-
cium sacerdotū igne consumetur, nec quis-
24 quam comedet ex eo. * Locutus est autem
25 Dominus ad Moysen, dicens: *Loquere Aa-
rō & filijs eius: Ista est lex hostię pro pecca-
to: In loco vbi offertur holocaustum, immo-
labitur coram Domino. Sanctum sanctorū
26 est. * Sacerdos, qui offert, comedet eam in
27 loco sancto, in atrio tabernaculi. * Quid-
quid tetigerit carnes eius, sanctificabitur. Si
de sanguine illius vestis fuerit aspersa, laua-
28 bitur in loco sancto. *Vas autem fictile, in
quo cocta est, confringetur: quod si vas
æneum fuerit, defricabitur, & lauabitur
29 aqua, *Omnis masculus de genere sacerdo-
tali vescetur de carnibus eius, quia Sanctum
30 sanctorum est. * Hostia enim quæ cedetur
pro peccato, cuius sanguis infertur in taber- *Heb. 13. b.
naculum testimonij ad expiandum in San- 11.
ctuario; non comedetur, sed comburetur igni. Sup. 4. a. 5.

CAP. VII.

Ritus oblationis hostiæ pro delicto & hostiæ ac victimæ pacificorum: adeps & sanguis in universum comedi prohibentur.

1 HÆc quoq; lex hostiæ pro delicto, San-
A cta sanctorum est: *Idcircò vbi im-
2 molabitur holocaustum, mactabitur & vi-
ctima pro delicto: sanguis eius per gyrum
3 altaris fundetur. *Offerent ex ea caudam &
4 adipem qui operit vitalia: *Duos renuncu-
los, & pinguedinem quæ iuxta ilia est, reti-
5 culumq; iecoris cum renunculis. *Et adole-
bit ea sacerdos super altare: incensum est
6 Domini pro delicto. * Omnis masculus de
sacerdotali genere, in loco sancto vescetur
his carnibus, quia Sanctum sanctorum est.
7 *Sicut pro peccato offertur hostia, ita & pro
delicto: vtriusq; hostiæ lex vna erit: ad sacer-
8 dotem, qui eam obtulerit pertinebit. *Sacer-
dos qui offert holocausti victimam, habebit
9 pellem eius. * Et omne sacrificium similæ,
quod coquitur in clibano, & quidquid in
craticula, vel in sartagine præparatur, eius
10 erit sacerdotis, à quo offertur: * Siue oleo
B consperſa, siue arida fuerint, cunctis filijs
Aaron mensura æqua per singulos diuide-
11 tur. * Hæc est lex hostiæ pacificorum, quæ
12 offertur Domino. *Si pro gratiarum actione
oblatio fuerit, offerent panes absq; fermento
cōsperſos oleo, & lagana azyma vncta oleo,
coctamq; similam, & collyridas oleo admi-
13 stione consperſas: * Panes quoq; fermenta-
tos, cum hostia gratiarum, quæ immolatur
14 pro pacificis: * Ex quibus vnus pro primi-
tijs offeretur Domino, & erit sacerdotis qui

fundet hostię sanguinem.*Cuius carnes ea- 15
dem comedentur die, nec remanebit ex eis
quidquam vsque manè.*Si voto,vel sponte 16
quispiam obtulerit hostiam,eadem similiter
edetur die:sed & si quid in crastinam remā-
serit,vesci licitum est: *Quidquid autē ter- 17
tius inuenerit dies,ignis absumet.* Si quis 18
de carnibus victimæ pacificorum die tertio
comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit
offerenti:quin potiùs quæcunque anima ta-
li se edulio contaminauerit, præuaricatio-
nis rea erit.*Caro,quæ aliquid tetigerit im- 19
mundum, non comedetur, sed comburetur C
igni:qui fuerit mundus, vescetur ex ea.*Ani- 20
ma polluta, quæ ederit de carnibus hostiæ
pacificorum, quæ oblata est Domino, peri-
bit de populis suis.*Et quæ tetigerit immūdi- 21
ditiam hominis,vel iumenti,siue omnis rei,
quæ polluere potest, & comederit de huiu-
scemodi carnibus, interibit de populis suis.
*Locutusq;est Dominus ad Moysen,dicens: 22
* Loquere filijs Israel: Adipem ouis,& bo- 23
uis,& capræ, non comedetis. * Adipem ca- 24
daueris morticini, & eius animalis quod à
bestia captum est,habebitis in varios vsus.* 25
Si quis adipem, qui offerri debet in incensū
Domini,comederit,peribit de populo suo.*26
Sanguinem quoq; omnis animalis nō sume-
tis in cibo, tam de auibus, quàm de pecori-
bus. *Omnis anima,quæ ederit sanguinem, 27
peribit de populis suis. * Locutusq; est Do- 28
minus ad Moysen,dicens:*Loquere filijs Is- 29
rael,dicens:Qui offert victimam pacificorū
Domino,offerat simul,& sacrificium,id est,
libamenta eius. * Tenebit manibus adipem 30
hostiæ, & pectusculum: cùmque ambo ob- D
lata Domino consecrauerit, tradet sacerdo-
ti. * Qui adolebit adipem super altare, pe- 31
ctusculum autem erit Aaron & filiorū eius.
Armus quoq;dexter de pacificorum hostijs 32
cedet in primitias sacerdotis,*Qui obtule- 33
rit sanguinem & adipem, filiorum Aaron,
ipse habebit & armum dextrum in portio-
ne sua. * Pectusculum enim eleuationis, & 34
armum separationis tuli à filijs Israel de
hostijs eorum pacificis,& dedi Aaron sacer-
doti,& filijs eius lege perpetua,ab omni po-
pulo Israel. * Hæc est vnctio Aaron & filio- 35
rum eius in cæremonijs Domini, die qua
obtulit eos Moyses,vt sacerdotio fungeren-
tur,*Et quę præcepit eis dari Dominus à fi- 36
lijs Israel religione perpetua in generationi-
bus suis. *Ista est lex holocausti,& sacrificij 37
pro peccato atque delicto, & pro consecra-
tione & pacificorum victimis.*Quam con- 38
stituit Dominus Moysi in monte Sinai,
quando mandauit filijs Israel, vt offerrent
oblationes suas Domino in deserto Sinai.

CAP. VIII.

Aaronis in Pontificem, & filiorum eius in Sacerdotes consecratio; ac tabernaculi supellectilisque eius vnctio per Moysen.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di-
A cēs:*Tolle Aaron cum filijs suis,vestes
2 eorum,& vnctionis oleum, vitulū pro pec-
3 cato,duos arietes,canistrum cum azymis,*
Et congregabis omnem cœtum ad ostium
4 tabernaculi.*Fecit Moyses vt Dominus im-
perauerat. Congregataq; omni turba ante
5 fores tabernaculi,*Ait:Iste est sermo,quem
6 iussit Dominus fieri.Statimq;obtulit Aaron
7 & filios eius.Cùmque lauissent eos,*Vestiuit
Pontificem subucula linea, accingens eum
balteo,& induens eum tunica hyacinthina,
8 & desuper humerale impositit,* Quod as-
tringens cingulo aptauit rationali, in quo
9 erat Doctrina & Veritas.* Cidari quoq; te-
B xit caput:& super eam,contra frontem,po-
10 suit laminam auream consecratam in san-
ctificatione,sicut præceperat ei Dominus.*
Tulit & vnctionis oleum,quo liniuit taber-
11 naculum cum omni supellectili sua.*Cùm-
que sanctificans aspersisset altare septem vi-
cibus,vnxit illud,& omnia vasa eius,labrū-
12 que cum basi sua sanctificauit oleo.*Quod • Eccli. 45.
fundens super caput Aaron, vnxit eum, & c.38.
13 consecrauit: * Filios quoq;eius oblatos ve-
stiuit tunicis lineis, & cinxit balteis, impo-
14 suitq; mitras, vt iusserat Dñs. * Obtulit &
C vitulum pro peccato: cùmque super caput
eius posuissent Aarō,& filij eius,manus suas,
15 *Immolauit eum: hauriens sanguinem, &
tincto digito,tetigit cornua altaris per gyrū;
quo expiato,& sanctificato, fudit reliquum
16 sanguinem ad fundamenta eius. *Adipem
verò qui erat super vitalia, & reticulum ie-
coris, duosque renunculos cum aruinulis
17 suis, adoleuit super altare: * Vitulum cum
pelle & carnibus,& fimo,cremans extra ca-
18 stra,sicut præceperat Dñs:*Obtulit & arie-
tem in holocaustum:super cuius caput cùm
impositissent Aarō & filij eius manus suas,
19 Immolauit eum, & fudit sanguinem eius
20 per circuitum altaris.* Ipsumq;arietem in
frusta concidens,caput eius,& artus,& adi-
21 pem adoleuit igni,*Lotis prius intestinis &
D pedibus,totumq;simul arietem incendit su-
per altare, eò quòd esset holocaustum sua-
uissimi odoris Domino, sicut præceperat ei.
22 *Obtulit & arietem secundum,in consecra-
tione sacerdotum: posueruntq;super caput
23 eius Aaron & filij eius manus suas.*Quem
cùm immolasset Moyses,sumens de sangui-
ne eius, tetigit extremum auriculæ dextræ
Aaron,& pollicem manus eius dextrę,simi-
24 liter & pedis.* Obtulit & filios Aaron:cū-
que de sanguine arietis immolati tetigisset
extremum auriculæ singulorum dextræ, &

pol-

pollices manus ac pedis dextri, reliquũ fudit ſuper altare per circuitum: *Adipem ve- 25
rò, & caudam, omnemq; pinguedinem, quæ operit inteſtina, reticulumq; iecoris, & duos renes cum adipibus ſuis & armo dextro ſeparabit. *Tollens autem de caniſtro azymo- 26
rum, quod erat coram Dño, panem abſque fermento, & collyridam conſperſam oleo, laganumque poſuit ſuper adipes, & armum dextrum, * Tradens ſimul omnia Aaron & 27
filijs eius. Qui poſtquam leuauerunt ea coram Domino, *Rurſum ſuſcepta de mani- 28
bus eorum, adoleuit ſuper altare holocau- F
ſti, eò quòd conſecrationis eſſet oblatio, in odorem ſuauitatis, ſacrificij Dño. *Tulitque 29
pectuſculum, eleuans illud coram Domino, de ariete conſecrationis in partem ſuam, ſicut præceperat ei Dñs. *Aſſumenſq; vnguen- 30
tum, & ſanguinem qui erat in altari, aſperſit ſuper Aaron & veſtimenta eius, & ſuper filios illius ac veſtes eorum. * Cùmque ſanctificaſſet eos in veſtitu ſuo, præcepit eis, di- 31
G cens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, & ibi comedite eas: panes quoque conſecrationis edite, qui poſiti ſunt in caniſtro, ſicut præcepit mihi Dominus, dicens: Aa- 32
ron & filij eius comedent eos: * Quidquid autem reliquum fuerit de carne & pani- 33
bus, ignis abſumet. * De oſtio quoque tabernaculi non exhibitis ſeptem diebus. vſq; ad diem quo complebitur tempus conſecrationis veſtræ, ſeptem enim diebus ſi- 34
nitur conſecratio. * Sicut & impræſentiarum factum eſt, vt ritus ſacrificij comple- 35
retur. * Die ac nocte manebitis in tabernaculo obſeruantes cuſtodias Domini, ne moriamini: ſic enim mihi præceptum eſt. 36
* Feceruntque Aaron, & filij eius cuncta, quæ locutus eſt Dominus, per manum Moyſi.

*Exod. 29. f. 33. Lafr. 19. b. 3.

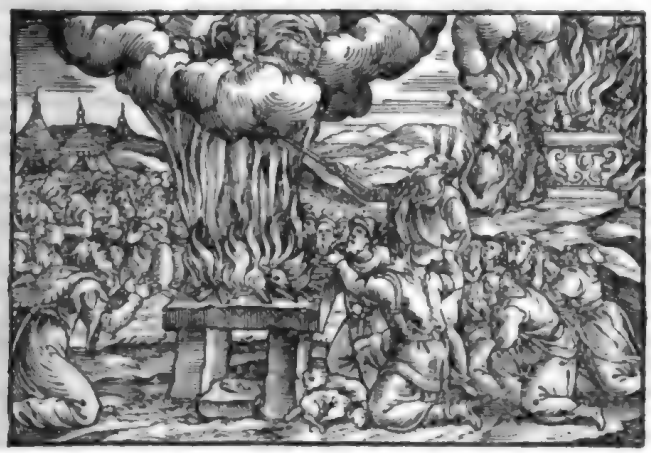

CAP. IX.

Inducitur Aaron conſecratus, ac primitijs ſacrificiorum pro ſe ipſo ac populo Deo redditis, Aaron populo benedixit, gloria Domini apparuit, igniſque holocauſtum deuorauit.

FActo autem octauo die, vocauit Moyſes 1
Aaron & filios eius, ac maiores natu If- A
rael, dixitq; ad Aaron: *Tolle de armento vi- 2
*Exod. 29. 2. 1. tulum pro peccato, & arietem in holocauſtum, vtrunque immaculatum, & offer illos coram Domino. *Et ad filios Iſrael loqueris: 3
Tollite hircum pro peccato, & vitulum atq; agnum anniculos & ſine macula, in holocauſtum, *Bouem & arietem pro pacificis: 4
& immolate eos coram Domino, in ſacrificio ſingulorum ſimilam conſperſam oleo offerentes: hodie enim Dominus apparebit vobis. * Tulerunt ergo cuncta, quæ iuſſerat 5
Moyſes ad oſtium tabernaculi: vbi cùm om- B
nis multitudo aſtaret, * Ait Moyſes: Iſte eſt 6
ſermo, quem præcepit Dominus: facite, & apparebit vobis gloria eius. *Et dixit ad Aa- 7
ron: Accede ad altare, & immola, pro peccato tuo: offer holocauſtum, & deprecare pro te & pro populo. Cùmque mactaueris hoſtiam populi, ora pro eo, ſicut præcepit 8
Dominus. * Statimque Aaron accedens ad altare, immolauit vitulum pro peccato ſuo: 9
Cuius ſanguinem obtulerunt ei filij ſui: in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, 10
& fudit reſiduum ad baſim eius. *Adipemque & renunculos, ac reticulum iecoris, quæ ſunt pro peccato, adoleuit ſuper alta- 11
re, ſicut præceperat Dominus Moyſi. * Carnes verò & pellem eius extra caſtra com- 12
buſſit igni. *Immolauit & holocauſti victi- C
mam: obtuleruntque ei filij ſui ſanguinem 13
eius, quem fudit per altaris circuitum. *Ipſam etiam hoſtiam in fruſta conciſam, cum capite & membris ſingulis obtulerunt: quæ 14
omnia ſuper altare cremauit igni, * Lotis 15
aqua prius inteſtinis & pedibus. * Et pro

pecca-

peccato populi offerens, mactauit hircum: expiatoq; altari, *Fecit holocaustum,* Ad- 16
dens in sacrificio libamenta, quę pariter of- 17
feruntur, & adolens ea super altare absque
ceremonijs holocausti matutini. *Immola- 18
uit & bouem, atque arietem, hostias pacifi-
cas populi; obtuleruntq; ei filij sui sangui-
nem, quem fugit super altare in circuitum.* 19
Adipem autem bouis, & caudam arietis, re- D
nunculosque cum adipibus suis, & reticu-
lum iecoris. *Posuerunt super pectora: cùm. 20
que cremati essent adipes super altare, *Pe- 21
ctora eorũ, & armos dextros separauit Aa-
ron, eleuans coram Domino, sicut præcepe-
rat Moyses. *Et extendens manus ad popu- 22
lum, benedixit ei. Sicque completis hostijs
*2. Mach. 2. c. 11. pro peccato, & holocaustis, & pacificis, de-
scendit. *Ingressi autem Moyses & Aaron in 23
tabernaculum testimonij, & deinceps egres-
si benedixerunt populo. Apparuitque gloria
Domini omni multitudini. * Et ecce egres- 24
sus ignis à Domino, deuorauit holocau-
stum, & ad pes qui erant super altare. Quod
cùm vidissent turbæ, laudauerunt Domi-
num, ruentes in facies suas.

CAP. X.

Nadab & Abiu thurificantes igne profano, igne cœlesti consumpti plangunntur à populo, non à sacerdotibus: vini vsu & sicera sacerdoti-bus interdicto, præcipitur vt residuum oblationis comedant.

ARreptisque Nadab & Abiu filij Aaron 1
thuribulis, posuerunt ignem, & incen- A
sum desuper, offerẽtes coram Domino igne
* Num. 3. 8. 4. 26. 1. Par. 24. 2. alienum quod eis præceptum non erat. * E- 2
greſſusq; ignis à Domino, deuorauit eos, &
mortui sunt coram Domino. *Dixitq; Moy- 3
ses ad Aaron: Hoc est quod locutus est Do-
minus: Sanctificabor in ijs, qui appropin-
quant mihi, & in conspectu omnis populi
glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron. * 4
Vocatis autem Moyses Misaele & Elsaphã
filijs Oziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite & 5
tollite fratres vestros de conspectu Sãctua-
rij, & asportate extra castra. *Confestimque
pergentes, tulerunt eos sicut iacebant, vesti-
tos lineis tunicis, & eiecerunt foras, vt sibi
fuerat imperatum. *Locutusque est Moyses 6
ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar, filios B
eius: Capita vestra nolite nudare, & vesti-
mẽta nolite scindere, ne fortè moriamini, &
super omnem cœtum oriatur indignatio.
Fratres vestri, & omnis domus Israel, plan-
gant incendium quod Dominus suscitauit:
* Vos autem non egrediemini fores taber- 7
naculi, alioquin perhibitis: oleum quippè
sanctæ vnctionis est super vos. Qui fecerunt
omnia iuxta præceptum Moysi. *Dixit quo- 8
que Dñs ad Aaron: * Vinum, & omne quod 9
inebriare potest, non bibetis tu & filij tui,
quando intrabitis in tabernaculum testimo-
nij, ne moriamini: quia præceptum sempi-
10 ternum est in generationes vestras. * Et vt
habeatis scientiam discernendi inter san-
ctum & profanum, inter pollutum & mun-
11 dum. *Docearisque filios Israel omnia legi-
tima mea, quæ locutus est Dominus ad eos
12 per manum Moysi. * Locutusq; est Moyses
ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar, filios
C eius, qui erant residui: Tollite sacrificium,
quod remansit de oblatione Domini, & co-
medite illud absque fermento iuxta altare,
13 quia Sanctum sanctorum est. * Comedetis
autem in loco sancto: quod datum est tibi &
filijs tuis de oblationibus Domini, sicut præ-
14 ceptum est mihi. *Pectusculum quoq; quod
oblatum est, & armum qui separatus est,
edetis in loco mundissimo tu & filij tui, &
filiæ tuæ tecum: tibi enim ac liberis tuis re-
posita sunt de hostijs salutaribus filiorum
15 Israel: *Eò quòd armum & pectus, & adipes
qui cremantur in altari, eleuauerunt coram
D Domino, & pertineãt ad te, & ad filios tuos,
16 lege perpetua, sicut præcepit Dominus. *In- * 2. Mach. 2. c. 11.
ter hæc, hircum, qui oblatus fuerat pro pec-
cato, cùm quæreret Moyses, exustum repe-
rit: iratusq; contra Eleazar & Ithamar filios
17 Aaron, qui remanserant, ait * Cur non co-
medistis hostiam pro peccato in loco san-
cto, quę Sancta sanctorum est, & data vobis,
vt porteris iniquitatem multitudinis, & ro-
18 getis pro ea in conspectu Domini, *Præser-
tim cùm de sanguine illius non sit illatum
intra sancta, & comedere debueritis eam in
19 Sanctuario, sicut præceptum est mihi? *Re-
spondit Aaron: Oblata est hodie victima
pro peccato, & holocaustum coram Domi-
no: mihi autem accidit, quod vides: quomo-
do potui comedere eam, aut placere Domi-
20 no in cæremonijs mente lugubri? * Quòd
cùm audisset Moyses, recepit satisfactio-
nem.

CAP. XI.

Animalium mundorum ab immundis separa-tio, eorumque vsus, vt sancti sint filij Israel, sicut & Dominus.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen &
A Aaron, dicens: *Dicite filijs Israel: Hæc *Deut. 14. 1.
2 sunt animalia, quæ comedere debetis de cũ-
3 ctis animantibus terræ: *Omne quod habet
diuisam vngulam, & ruminat in pecoribus,
4 comedetis. *Quidquid autem ruminat qui-
dem, & habet vngulam, sed non diuidit eã,
sicut camelus & cætera, nõ comedetis illud,
5 & inter immunda reputabitis. *Choerogril-
lus qui ruminat, vngulamq; non diuidit, im-
6 mundus est. *Lepus quoque: nam & ipse ru-
7 minat, sed vngulam non diuidit. *Et sus: qui
8 cum vngulam diuidat, non ruminat. *Horũ *2. Mach. 6. d. 18.
carnibus non vescemini, nec cadauera con-
tin-

tingetis,quia immunda sunt vobis.*Hęc sũt 9
quæ gignuntur in aquis,& vesci licitum est.
Omne quod habet pinnulas & squamas, tã
in mari, quàm in fluminibus & stagnis, co-
medetis.*Quidquid autẽ pinnulas & squa- 10
mas non habet,eorum quę in aquis mouen-
tur & viuunt,abominabile vobis. *Execrã- 11
dumq;erit,carnes eorum non comedetis,&
morticina vitabitis. * Cuncta,quæ non ha- 12
bent pinnulas & squamas in aquis polluta
erunt. * Hæc sunt quæ de auibus comedere 13
non debetis,& vitãda sunt vobis: Aquilam,
& gryphem,& haliæetum, * Et miluum,ac 14
vulturem iuxta genus suum,*Et omne cor- 15
uini generis in similitudinem suam, * Stru- 16
thionum,& noctuam,& larum,& accipitrẽ
iuxta genus suum: *Bubonem,& mergulũ, 17
& Ibin,*Et cygnum,& onocrotalũ,& por- 18
phyrionem.*Herodionẽ & charadrion iux- 19
ta genus suum, vpupam quoq; & vespertI- C
lionem.*Omne de volucribus,quod gradi- 20
tur super quatuor pedes, abominabile erit
vobis. *Quidquid autem ambulat quidem 21
super quatuor pedes,sed habet longiora re-
trò crura,per quę salit super terrã, *Come- 22
dere debetis,vt est bruchus in genere suo,&
attacus atq;ophiomachus,ac locusta,singu'
la iuxta genus suum. * Quidquid autem ex 23
volucribus quatuor tãtùm habet pedes:exe,
crabile erit vobis:* Et quicunq;morticina 24
eorum tetigerit, polluetur, & erit immũdus D
vsq;ad vesperũ.*Et si necesse fuerit,vt por- 25
tet quippiam horum mortuũ, lauabit vesti-
menta sua, & immundus erit vsq; ad occa-
sum solis. *Omne animal quod habet qui- 26
dem vngulam,sed non diuidit eã, nec rumi-
nat, immundum erit: & qui tetigerit illud,
contaminabitur.*Quod ambulat super ma- 27
nus, ex cunctis animantibus, quæ incedunt
quadrupedia,immundum erit: qui tetigerit
morticina eorum,polluetur vsq;ad vesperũ.
* Et qui portauerit huiusce modi cadauera, 28
lauabit vestimenta sua, & immundus erit
vsq;ad vesperum: quia omnia hæc immũda
sunt vobis. * Hæc quoq;inter polluta repu- 29
tabantur de his,quę mouentur in terra,mu- E
stela & mus & crocodilus,singula iuxta ge-
nus suum,* Mygale & chamæleon,& stel- 30
lio,& lacerta,& talpa: *Omnia hæc immũ- 31
da sunt. Qui tetigerit morticina eorum, im-
mundus erit vsq;ad vesperũ:*Et super quod 32
ceciderit quidquã de morticinis eorum,pol
luetur tam vas ligneũ & vestimentum, quã
pelles & cilicia:& in quocunq;fit opus,tin-
gentur aqua, & polluta erunt vsq;ad vespe-
rum,& sic postea mundabuntur: *Vas autẽ 33
fictile, in quod horum quidquam intro ce-
ciderit,polluetur, & idcircò frãgendum est.
*Omnis cibus,quem comedetis,si fusa fue- 34
rit super eum aqua,immundus erit; & om-
ne liquẽs quod bibitur de vniuerso vase,im-
mundum erit. * Et quidquid de morticinis 35
F huiusce modi ceciderit super illud,immun-
dum erit: sive clibani,sive chytropodes,de-
struentur,& immundi erunt. * Fontes verò 36
& cisternæ, & omnis aquarum congregatio
munda erit. Qui morticinum eorum tetige-
rit,polluetur.*Si ceciderit super sementem, 37
non polluet eam. *Si autem quispiam aqua 38
sementem perfuderit, & postea morticinis
tacta fuerit,illicò polluetur. * Si mortuum 39
fuerit animal, quod licet vobis comedere,
qui cadauer eius tetigerit, immundus erit
vsq;ad vesperum: * Et qui comederit ex eo 40
quippiam,sive portauerit,lauabit vestimen-
ta sua, & immundus erit vsque ad vesperũ.
* Omne quod reptat super terram, abomi- 41
nabile erit,nec assumetur in cibum.*Quid- 42
G quid super pectus quadrupes graditur, &
multos habet pedes,sive per humum trahi-
tur,non comedetis,quia abominabile est. * 43
Nolite contaminare animas vestras, nec tã- 44
gatis quidquam eorum,ne immundi sitis.*
Ego enim sum Dominus Deus vester:sancti * 1.Pet.1.c. 16.
estote,quia ego sanctus sum. Ne polluatis
animas vestras in omni reptili,quod moue- 45
tur super terram.*Ego enim sum Dominus,
qui eduxi vos de terra Ægypti,vt essem vo-
bis in Deum. Sancti eritis, quia ego sanctus
sum. * Ista est lex animantium, ac volu- 46
crum,& omnis animę viuentis,quæ moue-
tur in aqua,& repat in terra, * Vt differen- 47
tias noueritis mundi & immundi, & scia-
tis quid comedere & quid respuere de-
beatis:

CAP. XII.

Puerpera immunditia, & mundatio cum obla-tione.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di-
A cens:* Loquere filijs Israel,& dices ad * Luc. 2. c. 22. Ios 7. c. 12.
2 eos: Mulier, si suscepto semine pepererit
masculum,immũda erit septem diebus,iux- * Luc. 2. c. 21.
3 ta dies separationis menstruæ: *Et die octa-
4 uo circuncidetur infantulus: *Ipsa verò tri-
B ginta tribus diebus manebit in sanguine pu-
rificationis suæ. Omne sanctum non tãget,
nec ingredietur in Sanctuarium,donec im-
5 pleantur dies purificationis suæ.*Sin autem
fœminam pepererit, immunda erit duabus
C hebdomadibus,iuxta ritum fluxus mẽstrui:
& sexaginta sex diebus manebit in sangui-
6 ne purificationis suæ.*Cùmque expleti fue-
rint dies purificationis suę,pro filio,sive pro
filia, deferet agnum anniculum in holocau-
stum, & pullũ columbæ sive turturem pro
peccato, ad ostium tabernaculi testimonij,
7 & trades sacerdoti, * Qui offeret illa coram
D Dño, & orabit pro ea, & sic mundabitur à
profluuio sanguinis sui:ista est lex parientis
8 masculum, aut fœminam.*Quòd si non in-
nerit

nerit manus eius, nec potuerit offerre agnum, ſumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, vnum in holocauſtum, & alterum pro peccato: orabitque pro ea ſacerdos, & ſic mundabitur.

CAP. XIII.

Lex, & cognitio lepræ Sacerdotibus commiſſa in homine, & veſtimento, quæ præcipiantur leproſo.

LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, & Aaron, dicens: *Homo, in cuius cute & carne ortus fuerit diuerſus color ſiue puſtula, aut quaſi lucẽs quippiam, id eſt plaga leprę, adducetur ad Aaron ſacerdotem, vel ad vnum quemlibet filiorum eius. * Qui cum viderit lepram in cute, & pilos in album mutatos colorem, ipſamq; ſpeciem lepræ humiliorẽ cute & carne reliqua: plaga lepræ eſt, & ad arbitrium eius ſeparabitur. * Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, & pili coloris priſtini, recludet eum ſacerdos ſeptem diebus. *Et conſiderabit die ſeptimo: & ſiquidem lepra vltra non creuerit, nec tranſierit in cute priores terminos, rurſum recludet eũ ſeptem diebus alijs. * Et die ſeptimo contemplabitur: ſi obſcurior fuerit lepra, & nõ creuerit in cute, mũdabit eum, quia ſcabies eſt: lauabitq; homo veſtimenta ſua, & mundus erit. * Quod ſi poſtquam à ſacerdote viſus eſt, & redditus munditiæ, iterum lepra creuerit, adducetur ad eum, *Et immunditiæ condemnabitur. * Plaga lepræ ſi fuerit in homine, adducetur ad ſacerdotem, *Et videbit eum. Cùmq; color albus in cute fuerit, & capillorum mutauerit aſpectum, ipſa quoq; caro viua apparuerit: *Lepra vetuſtiſſima iudicabitur, atq; inolita cuti. Contaminabit itaq; eum ſacerdos, & non recludet, quia perſpicuæ immũditiæ eſt. * Sin autem efflorueriſ diſcurrens lepra in cute, & operuerit omnem cutem à capite vſq; ad pedes, quidquid ſub aſpectum oculorum cadit, * Conſiderabit eum ſacerdos, & teneri lepra mundiſſima iudicabit: eo quod omnis in candorem verſa ſit, & idcirco homo mundus erit. * Quando verò caro viuens in eo apparuerit, * Tunc ſacerdotis iudicio polluetur, & inter immundos reputabitur; caro enim viua ſi lepra aſpergitur, immunda eſt. *Quod ſi ſurſum verſa fuerit in alborem, & totum hominem operuerit, * Conſiderabit eum ſacerdos, & mundum eſſe decernet. * Caro autem & cutis in qua vlcus natum eſt, & ſanatum, *Et in loco vlceris cicatrix alba apparuerit, ſiue ſubruſa, adducetur homo ad ſacerdotem. *Qui cum viderit locum leprę humiliorem carne reliqua, & pilos verſos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepræ orta eſt in vlcere. *Quod ſi pilus coloris eſt priſtini, & cicatrix ſubobſcura, & vicina carne non eſt humilior, recludet eum ſeptem diebus. * Et ſi quidem creuerit, adiudicabit eum lepræ. * Sin autem ſteterit in loco ſuo, vlceris eſt cicatrix, & homo mundus erit. *Caro autẽ & cutis, quam ignis excuſſerit, & ſanata albã ſiue rufam habuerit cicatricem, *Conſiderabit eam ſacerdos, & ecce verſa eſt in alborem, & locus eius reliqua cute eſt humilior: contaminabit eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta eſt. * Quod ſi pilorũ color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, & ipſa lepræ ſpecies fuerit ſubobſcura, recludet eum ſeptem diebus. * Et die ſeptimo contemplabitur: ſi creuerit in cute lepra, contaminabit eum. *Sin autem in loco ſuo candor ſteterit non ſatis clarus, plaga cõbuſtionis eſt, & idcircò mundabitur, quia cicatrix eſt cõbuſturæ. *Vir, ſiue mulier, in cuius capite, vel barba germinauerit lepra, videbit eos ſacerdos. * Et ſiquidẽ humilior fuerit locus carne reliqua, & capillus flauus, ſolitoq; ſubtilior, contaminabit eos, quia lepra capitis, ac barbæ eſt. *Sin autem viderit locum, maculæ æqualẽ vicinæ carni, & capillum nigrum: recludet eum ſeptem diebus *Et die ſeptimo intuebitur. Si non creuerit macula, & capillus ſui coloris eſt, & locus plagæ carni reliquæ æqualis: * Radetur homo abſq; loco maculæ, & includetur ſeptem diebus alijs. * Si die ſeptimo viſa fuerit ſteteriſſe plaga in loco ſuo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotiſq; veſtibus ſuis mundus erit. *Sin autem poſt emundationẽ rurſus creuerit macula in cute, *Nõ quæret amplius vtrum capillus in flauum colorem ſit immutatus, quia apertè immundus eſt. * Porrò ſi ſteterit macula, & capilli nigri fuerint, nouiter hominẽ ſanatum eſſe, & confidenter eum pronũtiet mundũ. *Vir, ſiue mulier, in cuius cute candor apparuerit, * Intuebitur eos ſacerdos, ſi deprehenderit ſubobſcurum alborem lucere in cute, ſciat non eſſe lepram, ſed maculam coloris candidi, & hominem mundum. * Vir, de cuius capite capilli fluunt, caluus & mundus eſt: *Et ſi à fronte ceciderint pili, recalueſter & mũdus eſt. * Sin autem in caluitio, ſiue in recalueſtione albus, vel rufus color fuerit exortus. *Et hoc ſacerdos viderit, condemnabit eum haud dubiæ leprę, quę orta eſt in caluitio. * Quicunq; ergo maculatus fuerit lepra, & ſeparatus eſt ad arbitrium ſacerdotis, *Habebit veſtimenta diſſuta, caput nudum, os veſte contectum, contaminatum, ac ſordidum ſe clamabit. *Omni tempore, quo leproſus eſt & immundus, ſolus habitabit extra caſtra. *Veſtis lanea ſiue linea, quæ leprã haburit. *In ſtamine atq; ſubtegmine, aut certè pellis, vel quidquid ex pelle confectũ eſt.

* Si

*Si alba vel rufa macula fuerit infecta,lepra 49
reputabitur, oſtendeturq; ſacerdoti. * Qui 50
conſideratam recludet ſeptem diebus: * Et 51
die ſeptimo rurſus aſpiciens ſi deprehende-
rit creuiſſe,lepra perſeuerans eſt: pollutum
iudicabit veſtimentum,& omne in quo fue-
rit inuenta:* Et idcirco comburetur flāmis. 52
*Quod ſi eam viderit non creuiſſe, *Præci- 53
piet, & lauabunt id in quo lepra eſt, reclu- 54
detq;illud ſeptem diebus alijs.*Et ſi cum vi- 55
derit faciem quidem priſtinā nō reuerſam, G
nec tamen creuiſſe lepram,immundum iu-
dicabit,& igne comburet,eo quod infuſa ſit
in ſuperficie veſtimēti,vel per totum,lepra,
*Sin autē obſcurior fuerit locus lepræ,poſt- 56
quam veſtis eſt lota,abrumpet eum,& à ſo-
lido diuidet. * Quod ſi vltra apparuerit in 57
his locis,quæ priùs immaculata erant,lepra
volatilis & vaga;debet igne comburi. * Si 58
ceſſauerit, lauabit aqua ea, quæ pura ſunt,
ſecundo,& munda erunt.*Iſta eſt lex lepræ 59
veſtimenti lanei & linei, ſtaminis, atque
ſubtegminis, omniſque ſupellectilis pelli-
ceæ, quomodo mundari debeat, vel con-
taminari.

CAP. XIV.

Lepra expiandæ ſacrificia pro homine, domo, ac veſtimento,lepra iam curata: ratio lepra domorum inueſtigandæ,curandæ,purificandæ.

LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens:*Hic eſt ritus leproſi,quādo mun. A
dandus eſt: Adducetur ad ſacerdotem:*Qui 2
egreſſus de caſtris,cum inuenerit lepram eſ- 3
ſe mundatam,*Præcipiet ei qui purificatur, 4
vt offerat duos paſſeres viuos pro ſe,quibus
veſci licitum eſt, & lignum cedrinum, ver-
miculumq;& hyſſopum. * Et vnum ex paſ- 5
ſeribus immolari iubebit in vaſe fictili ſu-
per aquas viuentes: * Alium autem viuum 6
cum ligno cedrino,& cocco & hyſſopo,tin-
get in ſanguine paſſeris immolati, *Quo aſ- 7
perget illum,qui mundandus eſt,ſepties, vt
ſure purgetur: & dimittet paſſerem viuum,
vt in agrum auolet. * Cumq; lauerit homo 8
veſtimenta ſua,radet omnes pilos corporis,
& lauabitur aqua: purificatuſq;ingredietur
caſtra, ita tamen vt maneat extra taber-
naculum ſuum ſeptem diebus.*Et die ſepti- 9
mo radet capillos capitis, barbamq; & ſu-
percilia, ac totius corporis pilos. Et lotis
rurſum veſtibus & corpore,*Die octauo aſ- 10
ſumet duos agnos immaculatos, & ouem
anniculam abſq;macula,& tres decimas ſi-
milæ in ſacrificium, quæ conſperſa ſit oleo,
& ſextarium olei ſeorſum.*Cumq;ſacerdos 11
purificans hominem, ſtatuent eum, & hæc
omnia coram Dño in oſtio tabernaculi te-
ſtimonij,*Tollet agnum, & offeret eū pro 12
delicto,& olei ſextarium,& oblatis ante Dñm
omnibus,*Immolabit agnum,vbi ſolet im- 13
molari hoſtia pro peccato, & holocauſtum;
ideſt, in loco ſancto. Sicut enim pro pecca-
to,ita & pro delicto ad ſacerdotem pertinet
hoſtia: Sancta ſanctorum eſt: *Aſſumenſq; 14
ſacerdos de ſanguine hoſtiæ,quę immolata
eſt pro delicto,ponet ſuper extremum auri-
culæ dextræ eius, qui mundatur, & ſuper
pollices manus dextræ & pedis: *Et de olei 15
ſextario mittet in manum ſuam ſiniſtram,
*Tingetq;digitum dextrum in eo,& aſper- 16
get coram Domino ſepties. * Quod autem 17
C reliquū eſt olei in læua manu, fundet ſuper
extremum auriculæ dextræ eius,qui mūda-
tur,& ſuper pollices manus,ac pedis dextri,
& ſuper ſanguinem,qui effuſus eſt pro deli- 18
cto, *Et ſuper caput eius.*Rogabitq;pro eo
coram Dño, & faciet ſacrificium pro pec- 19
cato:tunc immolabit holocauſtum.*Et po- 20
net illud in altari cum libamentis ſuis, &
homo ritè mūdabitur. *Quod ſi pauper eſt, 21
& non poteſt manus eius inuenire, quæ di-
cta ſunt, pro delicto aſſumet agnum ad ob-
lationem,vt roget pro eo ſacerdos, decimā-
que partem ſimilæ conſperſæ oleo in ſacrifi-
cium,& olei ſextarium,*Duoſq;turtures ſi- 22 * Supra 5.6.
ue duos pullos columbæ: quorum vnus ſit 11.11 & 6.
pro peccato,& alter in holocauſtum: *Of- 23 Luc.2.d.24.
feretq; ea die Octauo purificationis ſuæ ſa-
cerdoti, ad oſtium tabernaculi teſtimonij
coram Dño.*Qui ſuſcipiens agnum pro de- 24
D licto & ſextarium olei, leuabit ſimul. * Im-
molatoq;agno,de ſanguine eius ponet ſuper 25
extremum auriculæ dextræ illius qui mun-
datur,& ſuper pollices manus eius,ac pedis
dextri: * Olei verò partem mittet in manū 26
ſuam ſiniſtram, * In quo tingens digitum 27
dextræ manus aſperget ſepties coram Dño:
*Tangetq;extremum dextræ auriculę illius 28
qui mundatur, & pollices manus, ac pedis
dextri, in loco ſanguinis, qui effuſus eſt pro
delicto. *Reliquam autem partem olei,quæ 29
eſt in ſiniſtra manu, mittet ſuper caput pu-
rificati,vt placet pro eo Dominum:*Et tur- 30
turem ſiue pullum columbæ offeret, * Vnū 31
pro delicto, & alterum in holocauſtum cū
libamentis ſuis.*Hoc eſt ſacrificium lepro- 32
ſi, qui habere non poteſt omnia in emunda-
tione ſui. *Locutuſq; eſt Dominus ad Moy- 33
ſen & Aaron,dicens: * Cum ingreſſi fueri- 34
E tis terram Chanaan, quam ego dabo vobis
in poſſeſſionem, ſi fuerit plaga lepræ in ædi-
bus, * Ibit cuius eſt domus,nuntiabit ſacer- 35
doti,& dicet:Quaſi plaga lepræ videtur mi-
hi eſſe in domo mea. * At ille præcipiet vt 36
efferat vniuerſa de domo, priuſquam ingre-
diatur eam, & videat vtrum leproſa ſit, ne
immūda ſint omnia,quę in domo ſunt. In-
trabitq;poſtea vt conſideret lepram domus
*Et cum viderit in parietibus eius quaſi 37
valliculas pallore, aut rubore deformes, &

hu-

humiliores ſuperficie reliqua, *Et egredie- 35
tur oſtium domus, & ſtatim claudet illã ſe-
ptem diebus. *Reuerſuſq; die ſeptimo, con- 39
ſiderabit eam: ſi inuenerit creuiſſe lepram,* 40
Iubebit erui lapides, in quibus lepra eſt, & F
proijci eos extra ciuitatem in locũ immun-
dum: *Domum autem ipſam radi intrinſe- 41
cus per circuitũ, & ſpargi puluerem raſurę
extra vrbem in locum immundum, *Lapi- 42
deſq; alios reponi pro his, qui ablati fuerint,
& luto alio liniri domum. *Sin autem poſt- 43
quam eruti ſunt lapides, & puluis eraſus &
alia terra lita, * Ingreſſus ſacerdos viderit 44
reuerſam lepram, & parietes reſperſos ma-
culis, lepra eſt perſeuerans, & immunda do-
mus: *Quã ſtatim deſtruent, & lapides eius 45
ac ligna, atq; vniuerſum pulueren proijciẽt
extra oppidum in locum immundum, *Qui 46
intrauerit domum, quando clauſa eſt, im-
mundus erit vſq; ad veſperum: *Et qui dor- 47
mierit in ea, & comederit quippiam, lauabit
veſtimenta ſua. *Quod ſi introiens ſacerdos 48
viderit lepram non creuiſſe in domo, poſt- G
quã denuò lita fuerit, purificabit eam red-
dita ſanitate. *Et in purificationem eius ſu- 49
met duos paſſeres, lignumq; cedrinũ, & ver-
miculum atq; hyſſopum: *Et immolato vno 50
paſſere in vale fictili ſuper aquas viuas, * 51
Tollet lignum cedrinũ, & hyſſopum, & coc-
cum, & paſſerem viuum, & tinget omnia in
ſanguine paſſeris immolati atq; in aquis vi-
uentibus, & aſperget domum ſepties, * Pu- 52
rificabitq; ea tam in ſanguine, quã in aquis
viuentibus, & in paſſere viuo, lignoq; cedri-
no & hyſſopo atq; vermiculo *Cũmq; dimi- 53
ſerit paſſerem auolare in agrũ liberè, orabit
pro domo, & iure mundabitur. *Iſta eſt lex 54
omnis lepræ & percuſſuræ, *Leprę veſtiũ & 55
domorum, *Cicatricis & erumpentium pa- 56
pularum, lucentis maculæ, & in varias ſpe-
cies, coloribus immutatis, * Vt poſſit ſciri 57
quo tempore mundum quid, vel immun-
dum ſit.

CAP. XV.

*Seminiſlui viri, concubantium, menſtruoſę mu-
lieris & hæmorrhoiſſæ expiatio, ac purificatio.*

LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen & Aaron, 1
dicens: *Loquimini filijs Iſrael, & dici- A
te eis: Vir, qui patitur fluxũ ſeminis, immun- 2
dus erit. *Et tũc iudicabitur huic vitio ſub- 3
iacere, cum per ſingula momenta adhæſerit
carni eius, atq; concreuerit fœdus humor. * 4
Omnis ſtratũ, in quo dormierit, immundũ
erit, & vbicunq; ſederit. * Si quis hominum 5
tetigerit lectum eius, lauabit veſtimẽta ſua:
& ipſe lotus aqua, immũdus erit vſq; ad ve-
ſperum. * Si ſederit, vbi ille ſederat, & ipſe 6
lauabit veſtimẽta ſua: & lotus aqua, immũ-
dus erit vſq; ad veſperũ. * Qui tetigerit car- 7
nem eius, lauabit veſtimenta ſua: & ipſe lo-
tus aqua, immundus erit vſq; ad veſperum:
8 *Si ſaliuã huiuſcemodi homo iecerit ſuper
eũ, qui mundus eſt, lauabit veſtimenta ſua:
& lotus aqua, immũdus erit vſq; ad veſperũ.
9 Sagma, ſuper quo ſederit, immundum erit:*
10 Et quidquid ſub eo fuerit, qui fluxum ſemi-
B nis patitur, pollutum erit vſq; ad veſperum.
Qui portauerit horũ aliquid, lauabit veſti-
mẽta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit
11 vſq; ad veſperum. * Omnis, quem tetigerit
qui talis eſt, non lotis ante manibus, lauabit
veſtimẽta ſua: & lotus aqua, immundus erit
12 vſq; ad veſperum. *Vas fictile, quod tetige-
rit, confringetur: vas autem ligneũ lauabitur
13 aqua. * Si ſanatus fuerit, qui huiuſcemodi
ſuſtinet paſſionem, numerabit ſeptem dies
poſt emundationem ſui, & lotis veſtibus &
toto corpore in aquis viuentibus, erit mun-
14 dus. *Die autem octauo ſumet duos turtu-
res, aut duos pullos columbæ, & veniet in
conſpectu Dñi ad oſtium tabernaculi teſti-
15 monij, dabitq; eos ſacerdoti. *Qui faciet vi-
num pro peccato, & alterũ in holocauſtum:
rogabitq; pro eo coram Dño, vt emũdetur à
16 fluxu ſeminis ſui. *Vir de quo egreditur ſe-
C men coitus, lauabit aqua omne corpus ſuũ:
17 & immundus erit vſq; ad veſperũ. *Veſtem
& pellem, quam habuerit, lauabit aqua, &
18 immũda erit vſq; ad veſperum. *Mulier, cũ
qua coierit, lauabitur aqua, & immũda erit
19 vſq; ad veſperũ. *Mulier, quę redeunte men-
ſe patitur fluxum ſanguinis, ſeptem diebus
20 ſeparabitur. *Omnis qui tetigerit eam, im-
21 mundus erit vſq; ad veſperum: * Et in quo
dormierit, vel ſederit diebus ſeparationis
22 ſuæ, polluetur. * Qui tetigerit lectum eius,
lauabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua,
23 immundus erit vſq; ad veſperũ. *Omne vas,
ſuper quo illa ſederit, quiſquis attigerit, la-
uabit veſtimẽta ſua: & ipſe lotus aqua, pol-
24 lutus erit vſq; ad veſperum. *Si coierit cum
D ea vir tempore ſanguinis mẽſtrualis, immũ-
dus erit ſeptem diebus: & omne ſtratum, in
25 quo dormierit, polluetur. * Mulier, quæ pa-
titur multis diebus fluxum ſanguinis nõ in
tempore menſtruali, vel quæ poſt menſtruũ
ſanguinem fluere non ceſſat, quamdiu ſub-
iacet huic paſſioni, immunda erit quaſi ſit
26 in tempore mẽſtruo. * Omne ſtratũ in quo
dormierit, & vas in quo ſederit, pollutũ erit.
27 *Quicunq; tetigerit ea, lauabit veſtimenta
ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit vſque
28 ad veſperum. * Si ſteterit ſanguis, & fluere
ceſſauerit, numerabit ſeptem dies purifica-
29 tionis ſuæ: *Et die octauo offeret pro ſe ſa-
cerdoti duos turtures, aut duos pullos co-
lumbarum, ad oſtium tabernaculi teſtimo-
30 nij: *Qui vnum faciet pro peccato, & alterũ
in holocauſtum, rogabitq; pro ea corã Dño,
31 & pro fluxu immunditiæ eius. * Docebitis

ergo

ergo filios Iſrael, vt caueant immunditiam, & non moriantur in ſordibus ſuis, cum polluerint tabernaculum meum, quod eſt inter eos. *Iſta eſt lex eius, qui patitur fluxum ſeminis, & qui polluitur coitu, *Et quæ menſtruis temporibus ſeparatur, vel quæ iugi fluit ſanguine, & hominis, qui dormierit cum ea.

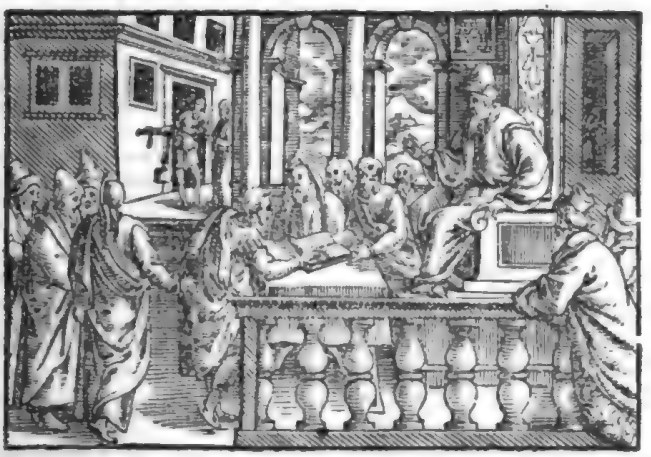

CAP. XVI.

Quando & quomodo ſacerdos ingredi debeat ſanctuarium, ipſumque expiare vna cum tabernaculo & altari, omiſſarium caprum abigere, & feſtum expiationum celebrare.

LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, poſt mortem duorum filiorum Aaron, quando A
* Sap. 10. 8. * Exod. 30. b. 10. Heb. 9. b. 7. offerentes ignem alienum interfecti ſunt. * Et præcepit ei, dicens: Loquere ad Aarō fratrem tuum, ne omni tempore ingrediatur Sanctuarium, quod eſt intra velum coram propitiatorio, quo tegitur arca, vt nō moriatur (quia in nube apparebo ſuper oraculū) *Niſi hæc ante fecerit: Vitulum pro peccato offeret, & arietem in holocauſtum. *Tunica linea veſtietur, ſeminalibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineā imponet capiti: hęc enim veſtimēta ſunt sācta: quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur: * Suſcipietque ab vniuerſa multitudine filiorum Iſrael duos hircos pro peccato, & vnum arietem in holocauſtum. *Cùmq; ob. tulerit vitulum, & orauerit pro ſe & pro domo ſua, * Duos hircos ſtare faciet coram Dño in oſtio tabernaculi teſtimonij. * Mittenſq; ſuper vtrunque ſortem, vnam Domino, & alteram capro emiſſario. *Cuius exierit ſors Domino, offeret illum pro peccato: * Cuius autem in caprum emiſſarium, ſtatuet eum viuum coram Dño, vt fundat preces ſuper eo, & emittat eum in ſolitudine, * His ritè celebratis, offeret vitulum, & rogans pro ſe & pro domo ſua, immolabit eū *Aſſumpto q; thuribulo, quod de prunis altaris impleuerit, & hauriens manu compoſitum thymiama incenſum, vltra velum intrabit in ſancta: *Vt poſitis ſuper ignē aro-

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

matibus, nebula eorū & vapor operiat oraculum, quod eſt ſupra teſtimonium, & non
14 moriatur. *Tollet quoq; de ſanguine vituli, & aſperget digito ſepties contra propitiato-
15 rium ad Orientem. * Cùmque mactauerit hircū pro peccato populi, inferet ſanguinem eius intra velum, ſicut præceptum eſt de sā-
16 guine vituli, vt aſpergat è regione oraculi, * Et expiet Sāctuarium ab immunditijs filiorum Iſrael, & à præuaricationibus eorum, cunctiſq; peccatis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo teſtimonij, quod fixū eſt inter
17 eos, in medio ſordium habitationis eorū. *
D Nullus hominum ſit in tabernaculo, quādo pontifex Sanctuarium ingreditur, vt roget pro ſe & pro domo ſua, & pro vniuerſo cœ-
18 tu Iſrael, donec egrediatur. *Cum autē exierit ad altare, quod coram Dño eſt, oret pro ſe, & ſumptū ſanguinem vituli atq; hirci fū-
19 dat ſuper cornua eius per gyrum: * Aſpergenſq; digito ſepties, expiet, & ſanctificet il-
20 lud ab immunditijs filiorū Iſrael. *Poſtquā emundauerit Sanctuarium, & tabernaculū,
21 & altare, tunc offerat hircum viuentem: *Et poſita vtraq; manu ſuper caput eius, confiteatur omnes iniquitates filiorū Iſrael, & vniuerſa delicta atq; peccata eorum: quę imprecans capiti eius, emittet illum per homi-
22 nem paratum in deſertum. * Cumq; portauerit hircus omnes iniquitates eorū in ter-
E 23 rā ſolitariam, & dimiſſus fuerit in deſerto, * Reuertetur Aarō in tabernaculum teſtimonij, & depoſitis veſtibus, quibus prius indutus erat, cum iraret Sanctuariū, relictiſq;
24 ibi, * Lauabit carnem ſuam in loco ſancto, induetur; veſtibus ſuis. Et poſtquam egreſſus obtulerit holocauſtum ſuum, ac pl. bis,

* Luc. 1. a. 10.

roga-

rogabit tã pro ſe,quàm pro populo:*Et adi- 25
pem, qui oblatus eſt pro peccatis, adolebit
ſuper altare. *Ille verò,qui dimiſerit caprũ 26
emiſſarium, lauabit veſtimenta ſua & cor-
pus aqua,& ſic ingredietur in caſtra.*Vitu- 27
lum autem & hircum,qui pro peccato fue- F
rant immolati,& quorum ſanguis illatus eſt
in Sactuarium,vt expiatio compleretur, af-
portabunt foras caſtra, & comburent igni,
* Heb.13.b. 11. tam pelles,quàm carnes eorum,ac fimum:* 28
Et quicunq;combuſſerit ea,lauabit veſtimẽ-
ta ſua & carnem aqua, & ſic ingredietur in
Infrà 23.c. 27. caſtra. Eritq;vobis hoc legitimum ſempi- 29
ternũ: Menſe ſeptimo,decima die mẽſis,af-
fligetis animas veſtras,nullumq;opus facie-
tis, ſiue indigena, ſiue aduena, qui peregri-
nantur inter vos. * In hac die expiatio erit 30
veſtri, atq;mundatio ab omnibus peccatis G
veſtris:coram Dño mundabimini. *Sabba- 31
tum enim requietionis eſt, & affligetis ani-
mas veſtras religione perpetua. * Expiabit 32
autem ſacerdos, qui vnctus fuerit, & cuius
manus initiatę ſunt,vt ſacerdotio fungatur,
pro patre ſuo:induetur q;ſtola linea & veſti.
bus ſanctis,*Et expiabit Sanctuarium,& ta- 33
bernaculum teſtimonij atq;altare,ſacerdo-
tes quoq;& vniuerſum populum. *Eritque 34
vobis hoc legitimum ſempiternum, vt ore-
tis pro filijs Iſrael, & pro cunctis peccatis
eorum ſemel in anno.Fecit igitur ſicut prę-
ceperat Dominus Moyſi.

CAP. XVII.

*Iubentur Hebræi ſoli Deo ſacrificare,non dæmo-
ni, nec vſquam niſi ad oſtium tabernaculi:
atq; à ſanguinis, & morticini eſu abſtinen-
dum.*

ET locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens: * 1
Loquere Aaron & filijs eius & cunctis A
filijs Iſrael, dicens ad eos:Iſte eſt ſermo quẽ 2
mandauit Dominus:dicẽs:*Homo quilibet 3
de domo Iſrael,ſi occiderit bouem,aut ouẽ,
ſiue capram, in caſtris vel extra caſtra, * Et 4
non obtulerit ad oſtiũ tabernaculi oblatio-
nem Dño,ſanguinis reus erit:quaſi ſi ſangui-
nem fuderit,ſic peribit de medio populi ſui.
*Ideò ſacerdoti offerre debent filij Iſrael ho- 5
ſtias ſuas,quas occident in agro, vt ſanctifi-
centur Dño ante oſtiũ tabernaculi teſtimo-
nij,& immolent eas hoſtias pacificas Dño.* 6
Fundetq; ſacerdos ſanguinem ſuper altare
Dñi ad oſtium tabernaculi teſtimonij,& a- B
dolebit adipem in odorem ſuauitatis Dño:* 7
Et nequaquã vltra immolabũt hoſtias ſuas
demonibus cũ quibus fornicati ſunt. Legi-
timum ſempiternũ erit illis & poſteris eorũ.
*Et ad ipſos dices: Homo de domo Iſrael,& 8
de aduenis, qui peregrinantur apud vos,qui
obtulerit holocauſtum ſiue victimã, * Et ad 9
oſtium tabernaculi teſtimonij non adduxe-
rit eam,vt offeratur Dño,interibit de popu-
lo ſuo. * Homo quilibet de domo Iſrael,& 10
C de aduenis,qui peregrinantur inter eos,ſi co-
mederit ſanguinem,obfirmabo faciem meã
contra animam illius, & diſperdam eam de
populo ſuo.*Quia animæ carnis in ſangui- 11
ne eſt:& ego dedi illum vobis,vt ſuper alta-
re in eo expletis pro animabus veſtris,& sã-
guis pro animæ piaculo ſit.*Idcircò dixi fi- 12
lijs Iſrael:Omnis anima ex vobis nõ come-
det ſanguinem,nec ex aduenis, qui peregri-
nantur apud vos. *Homo quicunq;de filijs 13
Iſrael,& de aduenis, qui peregrinãtur apud
vos,ſi venatione atq;aucupio ceperit feram
vel auem, quibus veſci licitum eſt, fundat
ſanguinem eius,& operiat illũ terra. *Ani- 14 * Gen.9.d. 4.
D ma enim omnis carnis in ſanguine eſt: vnde Supr.7.c. 26.
dixit filijs Iſrael:Sanguinem vniuerſæ carnis
non comedetis:quia anima carnis in ſangui-
ne eſt: & quicunq;comederit illũ,interibit.
* Anima, quæ comederit morticinum, vel 15
captum à beſtia,tam de innigenis, quàm de
aduenis,lauabit veſtimenta ſua & ſemetip-
ſum aqua, & contaminatus erit vſq; ad ve-
ſperum:& hoc ordine mundus fiet. *Quod 16
ſi non lauerit veſtimenta ſua & corpus,por.
tabit iniquitatem ſuam.

CAP. XVIII.

*Gradus coniugij illiciti, ad Gentium & Cha-
naanæorum opera fugienda in varia carnali
turpitudine.*

LOcutus eſt Dñs ad Moyſen,dicens: Lo- 1
quere filijs Iſrael,& dices ad eos: Ego 2
Dominus Deus veſter:*Iuxta conſuetudinẽ 3
A terræ Ægypti,in qua habitaſtis,non facietis;
& iuxta morem regionis Chanaan, ad quã
ego introducturus ſum vos, non agetis, nec
in legitimis eorum ambulabitis. * Facietis 4
iudicia mea, & præcepta mea ſeruabitis, &
ambulabitis in eis: ego Dñs Deus veſter: * 5 *Rom.10.a.
Cuſtodite leges meas atq;iudicia,quæ faciẽs Ezech.20.b.
homo,viuet in eis: ego Dñs. * Omnis homo 6 11. Gal.3.b.12.
ad proximum ſanguinis ſui non accedet, vt
reuelet turpitudinem eius. ego Dñs. *Tur- 7
pitudinem patris tui, & turpitudinem ma-
tris tuæ non diſcooperies;mater tua eſt:non
reuelabis turpitudinem eius. *Turpitudinẽ 8
vxoris patris tui non diſcooperies: turpitu-
do enim patris tui eſt. *Turpitudinem ſoro- 9
B ris tuæ ex patre,ſiue ex matre,quæ domi vel
foris genita eſt,non reuelabis. *Turpitudi- 10
nem filiæ filij tui vel neptis ex filia non re-
uelabis:quia turpitudo tua eſt.*Turpitudi- 11
nem filiæ vxoris patris tui, quam peperit
patri tuo, & eſt ſoror tua, non reuelabis.* 12
Turpitudinẽ ſororis patris tui non diſcoo-
peries quia caro eſt patris tui. * Turpitudi- 13
nem ſororis matris tuæ non reuelabis, eo
quod caro ſit matris tuæ.*Turpitudinẽ pa- 14
tris tui non reuelabis,nec accedes ad vxorẽ
eius,quæ tibi affinitate coniungitur. *Tur- 15

pitu-

pitudinem nurus tuæ non reuelabis,quia vxor filij tui eſt, nec diſcooperies ignominiã eius. * Turpitudinem vxoris fratris tui non reuelabis: quia turpitudo fratris tui eſt. * Turpitudinem vxoris tuę & filię eius nõ reuelabis. Filiam filij eius,& filiam filiæ illius non ſumes,vt reueles ignominiam eius:quia caro illius ſunt,& talis coitus inceſtus eſt. * Sororem vxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec reuelabis turpitudinẽ eius adhuc illa viuẽte. *Ad mulierem,quæ patitur menſtrua,non accedes, nec reuelabis fœditatem eius.*Cum vxore proximi tui nõ coibis,nec ſeminis commiſtione maculaberis.
* Infr.20.2. 3. * De ſemine tuo non dabis, vt conſecretur idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui. ego Dominus. *Cum maſculo non commiſcearis coitu fœmineo,quia abominatio eſt. *Cum omni pecore nõ coibis, nec maculaberis cum eo.Mulier non ſuccumbet iumẽto, nec miſcebitur ei: quia ſcelus eſt. * Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ ſunt vniuerſæ gentes, quas ego ejiciam ante conſpectũ veſtrum, * Et quibus polluta eſt terra:cuius ego ſcelera viſitabo, vt euomat habitatores ſuos. *Cuſtodite legitima mea atq; iudicia, & non faciatis ex omnibus abominationibus iſtis,tam indigena, quàm colonus, qui peregrinantur apud vos. * Omnes enim execrationes iſtas fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam. *Cauete ergo ne & vos ſimiliter euomat,cũ paria feceritis,ſicut euomuit gentem,quæ fuit ante vos. *Omnis anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiam,peribit de medio populi ſui.*Cuſtodite mandata mea. Nolite facere,quæ fecerunt hi qui fuerunt ante vos,& ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus veſter.

CAP. XIX.

Varia præcepta moralia & ceremonialia ante recenſita rurſus inculcantur, additis de nouo alijs.

LOcutus eſt Dñs ad Moyſen,dicens:*Loquere ad omnem cœtum filiorum Iſrael, & dices ad eos: Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum,Dominus Deus veſter. *Vnuſquiſq; patrem ſuum, & matrem ſuã timeat. Sabbata mea cuſtodite. Ego Dominus Deus veſter. * Nolite conuerti ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis.Ego Dñs Deus veſter. * Si immolaueritis hoſtiam pacificorũ Domino,vt ſit placabilis,*Eo die quo fuerit immolata,comedetis eã,& die altero:quidquid autem reſiduum fuerit in diem tertiũ, igne comburetis. * Si quis poſt biduum comederit ex ea, profanus erit. & impietatis reus:*Portabit q; iniquitatem ſuam,quia ſãctum Domini polluit, & peribit anima illa de populo ſuo. * Cùmque meſſueris ſegetes terræ tuę,non tondebis vſq; ad ſolum ſuperficiem terræ: nec remanẽtes ſpicas colliges: * Neq; in vinea tua racemos & grana decidentia congregabis,ſed pauperibus & peregrinis carpenda dimittes. Ego Dñs Deus vester. *Non facietis furtum. Non mentiemini,nec decipiet vnuſquiſq; proximum ſuũ. *Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. *Nõ facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercenarij tui apud te vſq; manè. *Non maledices ſurdo, nec coram cœco pones offendiculum: ſed timebis Dominum Deum tuum, quia ego ſum Dominus. * Non facies quod iniquum eſt,nec iniuſtè iudicabis. Non conſideres perſonam pauperis,nec honores vultum potentis. Iuſtè iudica proximo tuo. * Non eris criminator,nec ſuſurro in populo. Non ſtabis contra ſanguinem proximi tui. Ego Dñs. *Non oderis fratrem tuum in corde tuo,ſed publicè argue eum,ne habeas ſuper illo peccatum. *Non quæras vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. Diliges amicum tuum ſicut teipſum. ego Dominus. * Leges meas cuſtodite. Iumentum tuum non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non ſeres diuerſo ſemine. Veſte,quæ ex duobus texta eſt,nõ indueris. *Homo ſi dormierit cum muliere coitu ſeminis, quæ ſit ancilla etiam nubilis, & tamen pretio non redempta,nec libertate donata: vapulabunt ambo,& non moriẽtur,quia non fuit libera. *Pro delicto autem ſuo offeret Dño ad oſtium tabernaculi teſtimonij arietem: * Orabit q; pro eo ſacerdos, & pro peccato eius coram Domino, & propitiabitur ei, dimitteturq; peccatum. * Quando ingreſſi fueritis terram, & plantaueritis in ea ligna pomifera,auferetis præputia eorum: poma,quæ germinant,immunda erunt vobis,nec edetis ex eis. *Quartò autẽ anno omnis fructus eorum ſanctificabitur laudabilis Domino. * Quinto autem anno comedetis fructus,congregantes poma,quę proferunt. Ego Dominus Deus veſter. *Non comedetis cum ſanguine. Non augurabimini,nec obſeruabitis ſomnia. *Neq; in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam. *Et ſuper mortuo non incidetis carnẽ veſtram, neq; figuras aliquas,aut ſtigmata facietis vobis. ego Dominus. * Ne poſtuas filiam tuam, ne contaminetur terra,& impleatur piaculo. *Sabbata mea cuſtodite, & Sanctuarium meum metuite. ego Dominus. *Non declinetis ad magos,nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos. ego Dñs Deus veſter. *Coram cano capite conſurge,& honora perſonã ſenis:& timebis Dominum Deum tuum. ego sũ Dñs. *Si habi-

* Exod. 20. b. 7. * Eccli. 20. 4. Deut. 24. c. 14. c. Tob. 4 c. 15 *Deut. 1. c. 17. & 16. a. 19. * 1. Ioan. b. 11. & 3. c. 15. Eccli 19. b. 11. * Luc. 17. a. * Matt. 5 g. 44. 22. d. 40. Rom. 13. c. 9.

* 1. Pet. 1. c. 16. Sup. 11. g. 44.

*Infr.23. d. 22.

habitauerit aduena in terra veſtra, & mora-
tus fuerit inter vos, non exprobretis ei: *Sed 34
* Exod. 22. c. 21. ſit inter vos quaſi indigena: & diligetis eum
quaſi voſmetipſos. fuiſtis enim & vos adue-
næ in terra Ægypti. ego Dñs Deus veſter. * 35
Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in
regula, in pondere, in menſura. * Statera iu- 36
ſta, & æqua ſint pondera, iuſtus modius, æ-
quuſq; ſextarius. ego Dominus Deus veſter,
qui eduxi vos de terra Ægypti. * Cuſtodite 37
omnia præcepta mea, & vniuerſa iudicia, &
facite ea. ego Dominus.

CAP. XX.

Morte plectendi ſunt, qui de ſemine ſuo Moloch offerunt, qui magos aut ariolos conſulunt, qui parentibus maledicunt, qui varios exercent coitus illicitos.

LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, dicens: * 1
Hæc loqueris filijs Iſrael: Homo de fi- A
lijs Iſrael, & de aduenis, qui habitant in Iſ- 2
* Sup. 18. c. 21. rael, ſi quis dederit de ſemine ſuo idolo Mo-
loch, morte moriatur, populus terræ lapida-
bit eum. * Et ego ponam faciem meam cõtra 3
illum: ſuccidamq; eum de medio populi ſui,
eò quòd dederit de ſemine ſuo Moloch, &
contaminauerit Sãctuarium meum, ac pol-
luerit nomen ſanctũ meum. * Quod ſi negli- 4
gens populus terræ, & quaſi paruipendens
imperium meũ, dimiſerit hominem, qui de-
dit de ſemine ſuo Moloch, nec voluerit eum
occidere: * Ponam faciem meam ſuper ho- 5
minem illum, & ſuper cognationẽ eius, ſuc-
cidamq; & ipſum, & omnes qui conſenſerũt
ei, vt fornicaretur cum Moloch, de medio
populi ſui. * Anima, quę declinauerit ad ma- 6
gos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis,
ponã faciem meam contra eam, & interfi-
ciam illam de medio populi ſui. * Sanctifi- 7
* 1 Pet. 1. c. 15. camini & eſtote ſancti, quia ego ſum Domi-
nus Deus veſter. * Cuſtodite præcepta mea, 8
& facite ea: Ego Dominus, qui ſãctifico vos. B
* Exod. 21. c. 16. Matt. 15. a. 4. Mar. 7. b. 10. * Ioan. 8. a. 5. * Qui maledixerit patri ſuo, aut matri mo- 9
riatur: patri, matriq; maledixit, ſanguis eius
ſit ſuper eum. * Si mœchatus quis fuerit cũ 10
vxore alterius, & adulterium perpetrauerit
cum coniuge proximi ſui, morte moriantur
Deut. 22. d. 22. & mœchus & adultera. * Qui dormierit cũ 11
nouerca ſua, & reuelauerit ignominiam pa-
tris ſui, morte moriantur ambo. ſanguis eo-
rum ſit ſuper eos. * Si quis dormierit cũ nu- 12
ru ſua, vterq; moriatur, quia ſcelus operati
ſunt: ſanguis eorum ſit ſuper eos. * Qui dor- 13
mierit cum maſculo coitu fœmineo, vterq;
operatus eſt nefas, morte moriantur: ſit ſan-
guis eorum ſuper eos. * Qui ſupra vxorem 14
filiam, duxerit matrẽ eius, ſcelus operatus C
eſt: viuus ardebit cum eis, nec permanebit
tantũ nefas in medio veſtri. * Qui cum iu- 15
* Sup. 18. d. 23. mẽto & pecore coierit, morte moriatur: pe-
cus quoq; occidite. * Mulier, quę ſuccubue- 16
rit cuilibet iumẽto, ſimul interficietur cum
17 eo: ſanguis eorum ſit ſuper eos. * Qui acce-
perit ſororem ſuã, filiam patris ſui, vel filiã
matris ſuæ, & viderit turpitudinem eius, il-
laq; conſpexerit fratris ignominiam: nefariã
rẽ operati ſunt: occidentur in conſpectu po-
puli ſui, eò quòd turpitudinem ſuam mutuò
reuelauerint, & portabunt iniquitatem ſuã.
18 * Qui coierit cũ muliere in fluxu menſtruo,
& reuelauerit turpitudinem eius, ipſaq; ape-
ruerit fontem ſanguinis ſui, interficientur
19 ambo de medio populi ſui. * Turpitudinem
D matertęræ & amitæ tuæ non diſcooperies:
qui hoc fecerit, ignominiam carnis ſuæ nu-
20 dauit, portabunt ambo iniquitatem ſuam. *
Qui coierit cum vxore patrui, vel auunculi
ſui, & reuelauerit ignominiam cognationis
ſuæ, portabunt ambo peccatum ſuum: abſq;
21 liberis morientur. * Qui duxerit vxorẽ fra-
tris ſui, rem facit illicitam, turpitudinẽ fra-
22 tris ſui: reuelauit: abſq; liberis erunt. * Cuſto-
dite leges meas, atq; iudicia, & facite ea: ne
& vos euomat terra, quam intraturi eſtis &
23 habitaturi. * Nolite ambulare in legitimis
nationum, quas ego expulſurus ſum ante
vos. Omnia enim hæc fecerunt, & abomi-
24 natus ſum eas. * Vobis autem loquor: Poſſi-
E dete terram eorum, quam dabo vobis in hę-
reditatem, terram fluentem lacte & melle.
ego Dominus Deus veſter, qui ſeparaui vos
25 à cæteris populis. * Separate ergo & vos iu-
mentum mundum ab immundo, & auem
mundam ab immunda: ne polluatis animas
veſtras in pecore, & auibus, & cunctis, quæ
mouentur in terra, & quæ vobis oſtendi ei-
26 ſe polluta. * Eritis mihi ſancti, quia ſanctus
* Petr. 1. c. 15. ſum ego Dominus, & ſeparaui vos à cæteris
27 populis, vt eſſetis mei. * Vir, ſiue mulier, in
* Deut. 10. 1. Reg. 28. b. 7. quibus pythonicus, vel diuinationis fue-
rit ſpiritus, morte moriantur, lapidibus
obruent eos: ſanguis eorum ſit ſuper illos.

CAP. XXI.

Quibus funeribus intereſſe poſſint ſacerdotes, & quales ducere vxores, quive inepti ſint ad ſacerdotium: & de filia ſacerdotis fornicante.

1 DIxit quoq; Dñs ad Moyſen: Loquere ad
A ſacerdotes filios Aarõ, & dices ad eos:
Ne contaminetur ſacerdos in mortibus ci-
2 uium ſuorũ. * Niſi tantùm in conſanguineis,
ac propinquis, ideſt, ſuper patre, & matre, &
3 filio, & filia, fratre quoque, * Et ſorore virgi-
4 ne, quæ non eſt nupta viro: * Sed nec in prin-
5 cipe populi ſui contaminabitur. * Non radẽt
* Sup. 19. f. 27. Ezech. 44 f. 20. caput, nec barbam, neq; in carnibus ſuis fa-
* Sup. f. 19. 6 cient inciſuras. * Sanctí erunt Deo ſuo, & nõ
polluent nomen eius: incenſum enim Dñi,
& panes Dei ſui offerũt, & ideò ſancti erunt.
7 * Scortũ & vile proſtibulũ non ducent vxo-
rẽ, nec eam, quæ repudiata eſt à marito: quia
con-

consecrati sunt Deo suo, *Et panes propositionis offerunt. Sint ergo sancti, quia & ego sanctus sum, Dominus, qui sanctifico eos. * Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, & violauerit nomen patris sui, flammis exuretur. *Pontifex, id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fusum est unctionis oleum, & cuius manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusq; est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta nō scindet. *Et ad omnem mortuum non ingredietur omninò, super patre quoq; suo & matre non contaminabitur. * Nec egredietur de sanctis, ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum sanctæ unctionis Dei sui super eum est. ego Dominus. C *Virginem ducet uxorem. *Viduam autē & repudiatam, & sordidam, atq; meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo: * Ne commisceat stirpem generis suis vulgo gentis suę: quia ego Dns, qui sanctifico eum: *Locutusq; est Dns ad Moysen, dicens. *Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo. *Nec accedat ad ministeriū eius: si cœcus fuerit, si claudus, si paruo vel grandi, vel torto naso, *Si fracto pede, si manu, *Si gibbus, si lippus, si albuginem habēs in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel hernio'us. * Omnis, qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo: * Vescetur tamen panibus, qui offeruntur in Sanctuario, * Ita dumtaxat, vt intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, & contaminare non debet Sanctuarium meū. Ego Dominus qui sanctifico eos. *Locutus est ergo Moyses ad Aaron, & ad filios eius, & ad omnem Israel, cuncta quæ fuerant sibi imperata.

*Exech. 44. f. 22.

CAP. XXII.

Ab esu sanctiſicatorum, seu victimarum alienigena, & immundi abstinere debent: describuntur macula seu vitia, quibus victima carere debeant, & qua debeant offerri.

LOcutus quoq; est Dns ad Moysen, dicēs: *Loquere ad Aarō & ad filios eius, vt caueant ab his, quæ consecrata sunt filiorum Israel, & non contaminent nomen sanctificatorum mihi, quæ ipsi offerunt. ego Dns. Dic ad eos, & ad posteros eorum: Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt. & quæ obtulerunt filij Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. ego sum Dominus. * Homo de semine Aaron, qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his, quæ sanctificata sunt mihi donec sanetur. Qui tetigerit immunditiā super mortuo, & ex quo egreditur semen quasi coitus. Et qui tangit reptile, & quodlibet immundum cuius tactus est sordidus, *Immundus erit usq; ad vesperum, & non vescetur his, quæ sanctificata sunt: sed cum lauerit carnē suam aqua, *Et occubuerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis, quia cibus illius est. *Morticinum & captum à bestia nō comedent, nec polluentur in eis. ego sū Dns. Custodiant præcepta mea, vt non subiaceāt peccato, & moriantur in Sanctuario, cum polluerint illud. ego Dominus qui sanctifico eos. *Omnis alienigena non comedet de B sanctificatis, inquilinus sacerdotis & mercenarius non vescentur ex eis. *Quem autē sacerdos emerit, & qui vernaculus domus eius fuerit, hi comedent ex eis. * Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his, quæ sanctificata sunt, & de primitijs nō vescetur. *Sin autem vidua, vel repudiata, & absq; liberis reuersa fuerit ad domum patris sui: sicut puella consueuerat, aletur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet potestatem: *Qui comederit de sanctificatis per ignorantiam, addet quintā partem cum eo quod comedit, & dabit sacerdoti in sanctuariū. *Nec contaminabūt sanctificata filiorum Israel, quæ offerūt Domino. *Ne forte sustineant iniquitatem delicti sui, cum sanctificata comederint. ego C Dominus qui sanctifico eos. *Locutusq; est Dns ad Moysen, dicens: *Loquere ad Aaron & filios eius & ad omnes filios Israel, dicesque ad eos: Homo de domo Israel, & de aduenis, qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota soluens, vel spōtè offerens, quidquid illud obtulerit in holocaustum Dni, * Vt offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus, & ouibus, & ex capris: *Si maculam habuerit, nō offeretis, neq; erit acceptabile. * Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota soluens, vel spontè offerens, tam de bobus, quàm de ouibus, immaculatum offeret, vt acceptabile sit: omnis macula non erit in eo. *Si cæcum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, aut scabiem, aut impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altare Dni. *Bouem & ouem, aure & cauda amputatis, voluntariè offerre potes, votum autem ex eis solui non potest. *Omne animal, quod vel cōtritis, vel tusis, vel sectis ablatisq; testiculis est, nō offeretis Dño, & in terra vestra hoc omnino ne faciatis. * De manu alienigenæ non offeretis panes Deo vestro, & quidquid aliud dare voluerit, quia corrupta, & macula lata sunt omnia: non suscipietis ea. *Locutusq; est Dominus ad Moysen, dicens: *Bos ouis, & capra, cùm genita fuerint, septē diebus

*Supra 17. d. 15.

*Exech. 44. f. 31.

*Deut. 14. c. 21.

*Deut. 15 d. 10.

*Eccli. 35. b. 8.

fundet hoſtię ſanguinem.*Cuius carnes ea- 15
dem comedentur die, nec remanebit ex eis
quidquam vſque manè.*Si voro,vel ſpontè 16
quiſpiam obtulerit hoſtiam,eadem ſimiliter
edetur die:ſed & ſi quid in craſtinam remã-
ſerit,veſci licitum eſt: *Quidquid autè ter- 17
tius inuenerit dies,ignis abſumet. * Si quis 18
de carnibus victimæ pacificorum die tertio
comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit
offerenti:quin potiùs quæcunque anima ta-
li ſe edulio contaminauerit, præuaricatio-
nis rea erit.*Caro,quæ aliquid tetigerit im- 19
mundum, non comedetur, ſed comburetur C
igni:qui fuerit mundus,veſcetur ex ea.*Ani. 20
ma polluta, quæ ederit de carnibus hoſtiæ
pacificorum, quæ oblata eſt Domino, peri-
bit de populis ſuis.*Et quæ tetigerit imũ- 21
ditiam hominis,vel iumenti,ſiue omnis rei,
quæ polluere poteſt, & comederit de huiuſ-
cemodi carnibus, interibit de populis ſuis.
*Locutuſq;eſt Dominus ad Moyſen,dicens:22
* Loquere filijs Iſrael: Adipem ouis,& bo- 23
uis,& capræ, non comedetis. * Adipem ca- 24
daueris morticini, & eius animalis quod à
beſtia captum eſt,habebitis in varios vſus.* 25
Si quis adipem, qui offerri debet in incensũ
Domini,comederit,peribit de populo ſuo.*26
Sanguinem quoq; omnis animalis nõ ſume-
tis in cibo, tam de auibus, quàm de pecori-
bus. *Omnis anima,quæ ederit ſanguinem, 27
peribit de populis ſuis. * Locutuſq; eſt Do- 28
minus ad Moyſen,dicens:*Loquere filijs Iſ. 29
rael,dicens:Qui offert victimam pacificorũ
Domino,offerat ſimul,& ſacrificium,id eſt,
libamenta eius. * Tenebit manibus adipem 30
hoſtiæ, & pectuſculum: cùmque ambo ob- D
lata Domino conſecrauerit, tradet ſacerdo-
ti. * Qui adolebit adipem ſuper altare, pe- 31
ctuſculum autem erit Aaron & filiorũ eius.
Armus quoq;dexter de pacificorum hoſtijs 32
cedet in primitias ſacerdotis,*Qui obtule- 33
rit ſanguinem & adipem, filiorum Aaron,
ipſe habebit & armum dextrum in portio-
ne ſua. * Pectuſculum enim eleuationis, & 34
armum ſeparationis tuli à filijs Iſrael de
hoſtijs eorum pacificis,& dedi Aaron ſacer-
doti,& filijs eius lege perpetua,ab omni po-
pulo Iſrael. * Hæc eſt vnctio Aaron & filio- 35
rum eius in cæremonijs Domini, die qua
obtulit eos Moyſes,vt ſacerdotio fungeren-
tur,*Et quę præcepit eis dari Dominus à fi- 36
lijs Iſrael religione perpetua in generationi-
bus ſuis. *Iſta eſt lex holocauſti,& ſacrificij 37
pro peccato atque delicto, & pro conſecra-
tione & pacificorum victimis.*Quam con. 38
ſtituit Dominus Moyſi in monte Sinai,
quando mandauit filijs Iſrael, vt offerrent
oblationes ſuas Domino in deſerto Sinai.

CAP. VIII.

Aaronis in Pontificem, & filiorum eius in Sacerdotes conſecratio; ac tabernaculi ſupellectiliſque eius vnctio per Moyſen.

1 LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, di-
A cẽs:*Tolle Aaron cum filijs ſuis,veſtes
2 eorum,& vnctionis oleum, vitulũ pro pec-
3 cato,duos arietes,caniſtrum cum azymis, *
Et congregabis omnem cœtum ad oſtium
4 tabernaculi.*Fecit Moyſes vt Dominus im-
perauerat. Congregataq; omni turba ante
5 fores tabernaculi,*Ait:Iſte eſt ſermo,quem
6 iuſſit Dominus fieri.Statimq;obtulit Aaron
7 & filios eius.Cùmque lauiſſet eos,*Veſtiuit
Pontificem ſubucula linea, accingens eum
balteo,& induens eum tunica hyacinthina,
8 & deſuper humerale impoſuit, * Quod af-
ſtringens cingulo aptauit rationali, in quo
9 erat Doctrina & Veritas. * Cidari quoq; te-
B xit caput:& ſuper eam,contra frontem,po-
ſuit laminam auream conſecratam in ſan-
10 ctificatione,ſicut præceperat ei Dominus.*
Tulit & vnctionis oleum,quo liniuit taber-
11 naculum cum omni ſupellectili ſua.*Cùm-
que ſanctificans aſperſiſſet altare ſeptem vi-
cibus,vnxit illud,& omnia vaſa eius,labrũ
12 que cum baſi ſua ſanctificauit oleo.*Quod • Exod. 40.
fundens ſuper caput Aaron, vnxit eum, & c.38.
13 conſecrauit: * Filios quoq;eius oblatos ve-
ſtiuit tunicis lineis, & cinxit balteis, impo-
14 ſuitq; mitras, vt iuſſerat Dñs. * Obtulit &
C vitulum pro peccato: cùmque ſuper caput
eius poſuiſſet Aarõ,& filij eius,manus ſuas,
15 *Immolauit eum: hauriens ſanguinem, &
tincto digito,tetigit cornua altaris per gyrũ;
quo expiato,& ſanctificato, fudit reliquum
16 ſanguinem ad fundamenta eius. *Adipem
verò qui erat ſuper vitalia, & reticulum ie-
coris, duoſque renunculos cum aruinulis
17 ſuis, adoleuit ſuper altare: * Vitulum cum
pelle & carnibus,& ſimo,cremans extra ca-
18 ſtra,ſicut præceperat Dñs:*Obtulit & arie-
tem in holocauſtum:ſuper cuius caput cùm
impoſuiſſent Aarõ & filij eius manus ſuas,
19 Immolauit eum, & fudit ſanguinem eius
20 per circuitum altaris. * Ipſumq;arietem in
fruſta concidens,caput eius,& artus,& adi-
21 pem adoleuit igni,*Lotis priùs inteſtinis &
D pedibus,totumq;ſimul arietem incendit ſu-
per altare, eò quòd eſſet holocauſtum ſua-
uiſſimi odoris Domino, ſicut præceperat ei.
22 *Obtulit & arietem ſecundum,in conſecra-
tione ſacerdotum: poſueruntq;ſuper caput
23 eius Aaron & filij eius manus ſuas.*Quem
cùm immolaſſet Moyſes,ſumens de ſangui-
ne eius, tetigit extremum auriculæ dextræ
Aaron,& pollicem manus eius dextrę,ſimi-
24 liter & pedis. * Obtulit & filios Aaron:eſq-
que de ſanguine arietis immolati tetigiſſet
extremum auriculæ ſingulorum dextræ, &

pol-

pollices manus ac pedis dextri, reliquũ fudit ſuper altare per circuitum: *Adipem ve- 25
rò, & caudam, omnemq; pinguedinem, quæ operit inteſtina, reticulumq; iecoris, & duos renes cum adipibus ſuis & armo dextro ſeparabit. *Tollens autem de caniſtro azymo- 26
rum, quod erat coram Dño, panem abſque fermento, & collyridam conſperſam oleo, laganumque poſuit ſuper adipes, & armum dextrum, * Tradens ſimul omnia Aaron & 27
filijs eius. Qui poſtquam leuauerunt ea coram Domino, *Rurſum ſuſcepta de mani- 28
bus eorum, adoleuit ſuper altare holocau- F
ſti, eò quòd conſecrationis eſſet oblatio, in odorem ſuauitatis, ſacrificij Dño. *Tulitque 29
pectuſculum, eleuans illud coram Domino, de ariete conſecrationis in partem ſuam, ſicut præceperat ei Dñs. *Aſſumensq; vnguen- 30
tum, & ſanguinem qui erat in altari, aſperſit ſuper Aaron & veſtimenta eius, & ſuper filios illius ac veſtes eorum. * Cùmque ſanctificaſſet eos in veſtitu ſuo, præcepit eis, di- 31
G cens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, & ibi comedite eas: panes quoque conſecrationis edite, qui poſiti ſunt in caniſtro, ſicut præcepit mihi Dominus, dicens: Aa-
ron & filij eius comedent eos: * Quidquid 32 * Exod. 29. f. 32. Infr. 22. b. 9.
autem reliquum fuerit de carne & pani- 33
bus, ignis abſumet. * De oſtio quoque tabernaculi non exhibitis ſeptem diebus. vſq; ad diem quo complebitur tempus conſecrationis veſtræ, ſeptem enim diebus ſi- 34
nitur conſecratio. * Sicut & impræſentiarum factum eſt, vt ritus ſacrificij comple- 35
retur. * Die ac nocte manebitis in tabernaculo obſeruantes cuſtodias Domini, ne moriamini: ſic enim mihi præceptum eſt. 36
* Feceruntque Aaron, & filij eius cuncta, quæ locutus eſt Dominus, per manum Moyſi.

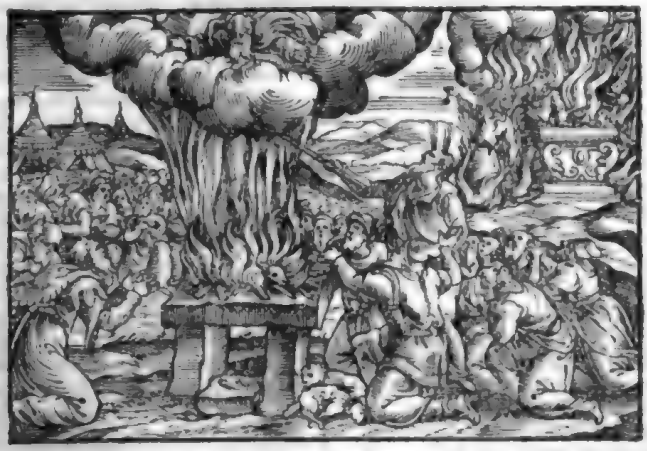

CAP. IX.

Inducitur Aaron conſecratus, ac primitijs ſacrificiorum pro ſe ipſo ac populo Deo redditis, Aaron populo benedixit, gloria Domini apparuit, igniſque holocauſtum deuorauit.

FActo autem octauo die, vocauit Moyſes 1
Aaron & filios eius, ac maiores natu Iſ- A
rael, dixitq; ad Aaron: *Tolle de armento vi- 2 *Exod. 29. a. 1.
tulum pro peccato, & arietem in holocauſtum, vtrunque immaculatum, & offer illos coram Domino. *Et ad filios Iſrael loqueris: 3
Tollite hircum pro peccato, & vitulum atq; agnum anniculos & ſine macula, in holocauſtum, *Bouem & arietem pro pacificis: 4
& immolate eos coram Domino, in ſacrificio ſingulorum ſimilam conſperſam oleo offerentes: hodie enim Dominus apparebit vobis. * Tulerunt ergo cuncta, quæ iuſſerat 5
Moyſes ad oſtium tabernaculi: vbi cùm om- B
nis multitudo aſtaret, * Ait Moyſes: Iſte eſt 6
ſermo, quem præcepit Dominus: facite, & 7
apparebit vobis gloria eius. *Et dixit ad Aa-
ron: Accede ad altare, & immola, pro peccato tuo: offer holocauſtum, & deprecare pro te & pro populo. Cùmque mactaueris hoſtiam populi, ora pro eo, ſicut præcepit 8
Dominus. * Statimque Aaron accedens ad altare, immolauit vitulum pro peccato ſuo: 9
Cuius ſanguinem obtulerunt ei filij ſui: in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, 10
& fudit reſiduum ad baſim eius. *Adipemque & renunculos, ac reticulum iecoris, quæ ſunt pro peccato, adoleuit ſuper alta- 11
re, ſicut præceperat Dominus Moyſi. * Carnes verò & pellem eius extra caſtra com- 12
buſſit igni. *Immolauit & holocauſti victi- C
mam: obtulerunt que ei filij ſui ſanguinem 13
eius, quem fudit per altaris circuitum. * Ipſam etiam hoſtiam in fruſta conciſam, cum capite & membris ſingulis obtulerunt: quæ 14
omnia ſuper altare cremauit igni, * Lotis 15
aqua priùs inteſtinis & pedibus. * Et pro

peccа-

peccato populi offerens, mactauit hircum: expiatoq; altari, *Fecit holocaustum,* Ad- 16
dens in sacrificio libamenta, quę pariter of- 17
feruntur, & adolens ea super altare absque
ceremonijs holocausti matutini. *Immola- 18
uit & bouem, atque arietem, hostias pacifi-
cas populi; obtuleruntq; ei filij sui sangui-
nem, quem fugit super altare in circuitum.* 19
Adipem autem bouis, & caudam arietis, re- D
nunculosque cum adipibus suis, & reticu-
lum iecoris. *Posuerunt super pectora: cùm- 20
que cremati essent adipes super altare, *Pe- 21
ctora eorũ, & armos dextros separauit Aa-
ron, eleuans coram Domino, sicut præcepe-
rat Moyses. *Et extendens manus ad popu- 22
lum, benedixit ei. Sicque completis hostijs
*2. Mach. 2. c. 11. pro peccato, & holocaustis, & pacificis, de-
scendit. *Ingressi autem Moyses & Aaron in 23
tabernaculum testimonij, & deinceps egres-
si benedixerunt populo. Apparuitque gloria
Domini omni multitudini. * Et ecce egres- 24
sus ignis à Domino, deuorauit holocaus-
tum, & ad pes qui erant super altare. Quod
cùm vidissent turbæ, laudauerunt Domi-
num, ruentes in facies suas.

CAP. X.

Nadab & Abiu thurificantes ignę profano, ignę cœlesti consumpti plangũtur à populo, non à sacerdotibus: vini vsu & sicera sacerdotibus interdicto, præcipitur vt residuum oblationis comedant.

ARreptisque Nadab & Abiu filij Aaron 1 A
thuribulis, posuerunt ignem, & incen-
sum desuper, offerẽtes coram Domino ignẽ
* Num. 3. 8. 4. 16 alienum quod eis præceptum non erat. * E- 2
1. Par. 24. 2. greditusq; ignis a Domino, deuorauit eos, & 3
mortui sunt coram Domino. *Dixitq; Moy-
ses ad Aaron: Hoc est quod locutus est Do-
minus: Sanctificabor in ijs, qui appropin-
quant mihi, & in conspectu omnis populi
glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron. * 4
Vocatis autem Moyses Misaele & Elsaphã
filijs Oziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite &
tollite fratres vestros de conspectu Sanctua-
rij, & asportate extra castra. *Confestimque 5
pergentes, tulerunt eos sicut iacebant, vesti-
tos lineis tunicis, & ciecerunt foras, vt sibi
fuerat imperatum. *Locutusque est Moyses 6
ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar, filios B
eius: Capita vestra nolite nudare, & vesti-
menta nolite scindere, ne forte moriamini, &
super omnem cœtum oriatur indignatio.
Fratres vestri, & omnis domus Israel, plan-
gant incendium quod Dominus suscitauit:
* Vos autem non egrediemini fores taber- 7
naculi, alioquin perhibitis: oleum quippe
sanctæ vnctionis est super vos. Qui fecerunt
omnia iuxta præceptum Moysi. *Dixit quo- 8
que Dñs ad Aaron: * Vinum, & omne quod 9
inebriare potest, non bibetis tu & filij tui,
quando intrabitis in tabernaculum testimo-
nij, ne moriamini: quia præceptum sempi-
10 ternum est in generationes vestras. * Et vt
habeatis scientiam discernendi inter sanc-
tum & profanum, inter pollutum & mun-
11 dum: *Doceatisque filios Israel omnia legi-
tima mea, quæ locutus est Dominus ad eos
12 per manum Moysi. * Locutusq; est Moyses
ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar, filios
C eius, qui erant residui: Tollite sacrificium,
quod remansit de oblatione Domini, & co-
medite illud absque fermento iuxta altare,
13 quia Sanctum sanctorum est. * Comedetis
autem in loco sancto: quod datum est tibi &
filijs tuis de oblationibus Domini, sicut præ-
14 ceptum est mihi. *Pectusculum quoq; quod
oblatum est, & armum qui separatus est,
edetis in loco mundissimo tu & filij tui, &
filiæ tuæ tecum: tibi enim ac liberis tuis re-
posita sunt de hostijs salutaribus filiorum
15 Israel: *Eò quòd armum & pectus, & adipes
qui cremantur in altari, eleuauerunt coram
D Domino, & pertineãt ad te, & ad filios tuos,
16 lege perpetua, sicut præcepit Dominus *In-
* 2. Mach. 2. c. 11. ter hæc, hircum, qui oblatus fuerat pro pec-
cato, cùm quæreret Moyses, exustum repe-
rit: iratusq; contra Eleazar & Ithamar filios
17 Aaron, qui remanserant, ait * Cur non co-
medistis hostiam pro peccato in loco san-
cto, quę Sancta sanctorum est, & data vobis,
vt porteris iniquitatem multitudinis, & ro-
18 getis pro ea in conspectu Domini, *Præser-
tim cùm de sanguine illius non sit illatum
intra sancta, & comedere debueritis eam in
19 Sanctuario, sicut præceptum est mihi? *Re-
spondit Aaron: Oblata est hodie victima
pro peccato, & holocaustum coram Domi-
no: mihi autem accidit, quod vides: quomo-
do potui comedere eam, aut placere Domi-
20 no in cæremonijs mente lugubri? * Quòd
cùm audisset Moyses, recepit satisfactio-
nem.

CAP. XI.

Animalium mundorum ab immundis separatio, eorumque vsus, vt sancti sint filij Israel, sicut & Dominus.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen &
A Aaron, dicens: *Dicite filijs Israel: Hæc
2 sunt animalia, quæ comedere debetis de cũ- *Deut. 14. 3.
ctis animantibus terræ: *Omne quod habet
3 vngulam, & ruminat in pecoribus,
4 comedetis. *Quidquid autem ruminat quidem, & habet vngulam, sed non diuidit cã,
sicut camelus & cætera, nõ comedetis illud,
5 & inter immunda reputabitis. *Chœrogrillus qui ruminat, vngulamq; non diuidit, im-
6 mundus est. *Lepus quoque: nam & ipse ru-
7 minat, sed vngulam non diuidit. *Et sus: qui
8 cum vngulam diuidat, non ruminat. *Horũ *2. Mach. 6. 18.
carnibus non vescemini, nec cadauera con-
tin-

tingetis,quia immunda ſunt vobis.*Hęc sũt 9
quæ gignuntur in aquis,& veſci licitum eſt.
Omne quod habet pinnulas & ſquamas, tã
in mari, quàm in fluminibus & ſtagnis, co-
medetis.*Quidquid autẽ pinnulas & ſqua- 10
mas non habet,eorum quę in aquis mouen-
tur & viuunt,abominabile vobis. *Execrã- 11
dumq;erit,carnes eorum non comedetis,&
morticina vitabitis. * Cuncta,quæ non ha- 12
bent pinnulas & ſquamas in aquis polluta
erunt. * Hæc ſunt quæ de auibus comedere 13
non debetis,& vitãda ſunt vobis: Aquilam,
& gryphem,& haliætum, * Et miluum,ac 14
vulturem iuxta genus ſuum,*Et omne cor- 15
uini generis in ſimilitudinem ſuam, * Stru- 16
thionum,& noctuam,& larum,& accipitrẽ
iuxta genus ſuum: *Bubonem,& mergulũ, 17
& Ibin,*Et cygnum,& onocrotalũ,& por- 18
phyrionem.*Herodionẽ & charadrion iux- 19
ta genus ſuum, vpupam quoq; & veſperti- C
lionem.*Omne de volucribus,quod gradi- 20
tur ſuper quatuor pedes, abominabile erit
vobis. *Quidquid autem ambulat quidem 21
ſuper quatuor pedes,ſed habet longiora re-
trò crura,per quę ſalit ſuper terrã, *Come- 22
dere debetis,vt eſt bruchus in genere ſuo,&
attacus atq;ophiomachus,ac locuſta,ſingu'
la iuxta genus ſuum . * Quidquid autem ex 23
volucribus quatuor tãtùm habet pedes:exe-
crabile erit vobis :* Et quicunq;morticina 24
eorum tetigerit, polluetur, & erit immũdus D
vſq;ad veſperũ.*Et ſi neceſſe fuerit,vt por- 25
tet quippiam horum mortuũ, lauabit veſti-
menta ſua, & immundus erit vſq; ad occa-
ſum ſolis. * Omne animal quod habet qui- 26
dem vngulam,ſed non diuiditeã, nec rumi-
nat, immundum erit : & qui tetigerit illud,
contaminabitur.*Quod ambulat ſuper ma- 27
nus, ex cunctis animantibus, quæ incedunt
quadrupedia,immundum erit: qui tetigerit
morticina eorum,polluetur vſq;ad veſperũ.
* Et qui portauerit huiuſcemodi cadauera, 28
lauabit veſtimenta ſua , & immundus erit
vſq;ad veſperum: quia omnia hæc immũda
ſunt vobis. * Hæc quoq;inter polluta repu- 29
tabantur de his,quę mouentur in terra,mu- E
ſtela & mus & crocodilus,ſingula iuxta ge-
nus ſuum,* Mygale & chamæleon,& ſtel- 30
lio,& lacerta,& talpa: *Omnia hæc immũ- 31
da ſunt. Qui tetigerit morticina eorum, im-
mundus erit vſq;ad veſperũ:*Et ſuper quod 32
ceciderit quidquã de morticinis eorum,pol-
luetur tam vas ligneũ & veſtimentum, quã
pelles & cilicia:& in quocunq;ſit opus,tin-
gentur aqua, & polluta erunt vſq;ad veſpe-
rum,& ſic poſteà mundabuntur: *Vas antẽ 33
fictile, in quod horum quidquam intro ce-
ciderit,polluetur, & idcircò frãgendum eſt.
*Omnis cibus,quem comedetis,ſi ſuſa fue- 34
rit ſuper eum aqua,immundus erit; & om-
ne liquẽs quod bibitur de vniuerſo vaſe,im-
35 mundum erit. * Et quidquid de morticinis
F huiuſcemodi ceciderit ſuper illud,immun-
dum erit: ſiue clibani,ſiue chytropodes,de-
36 ſtruentur,& immundi erunt. * Fontes verò
& ciſternæ, & omnis aquarum congregatio
munda erit. Qui morticinum eorum tetige-
37 rit,polluetur.*Si ceciderit ſuper ſementem,
38 non polluet eam. *Si autem quiſpiam aqua
ſementem perfuderit, & poſtea morticinis
39 tacta fuerit,illicò polluetur. * Si mortuum
fuerit animal, quod licet vobis comedere,
qui cadauer eius tetigerit, immundus erit
40 vſq;ad veſperum : * Et qui comederit ex eo
quippiam,ſiue portauerit,lauabit veſtimen-
ta ſua, & immundus erit vſque ad veſperũ.
41 * Omne quod reptat ſuper terram, abomi-
42 nabile erit,nec aſſumetur in cibum.*Quid-
G quid ſuper pectus quadrupes graditur, &
multos habet pedes,ſiue per humum trahi-
43 tur,non comedetis,quia abominabile eſt. *
Nolite contaminare animas veſtras, nec tã-
44 gatis quidquam eorum,ne immundi ſitis.*
Ego enim ſum Dominus Deus veſter:ſancti * 1.Pet.1.c.
eſtote,quia ego ſanctus ſum. Ne polluatis 15.
animas veſtras in omni reptili,quod moue-
45 tur ſuper terram.*Ego enim ſum Dominus,
qui eduxi vos de terra Ægypti,vt eſſem vo-
bis in Deum. Sancti eritis, quia ego ſanctus
46 ſum. * Iſta eſt lex animantium, ac volu-
crum,& omnis animę viuentis,quæ moue-
47 tur in aqua,& reptat in terra, * Vt differen-
tias noueritis mundi & immundi, & ſcia-
tis quid comedere & quid reſpuere de-
beatis:

CAP. XII.

Puerpera immunditia, & mundatio cum obla-tione.

1 LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, di-
A cens:* Loquere filijs Iſrael,& dices ad * Luc. 2. c.
2 eos: Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pepererit 12.
maſculum,immũda erit ſeptem diebus,iux- Ioa. 7. v. 22.
3 ta dies ſeparationis menſtruæ: *Et die octa- * Luc. 2. c.
4 uo circuncidetur infantulus: *Ipſa verò tri- 21.
B ginta tribus diebus manebit in ſanguine pu-
rificationis ſuæ. Omne ſanctum non tãget,
nec ingredietur in Sanctuarium,donec im-
5 pleantur dies purificationis ſuæ.*Sin autem
fœminam pepererit, immunda erit duabus
C hebdomadibus,iuxta ritum fluxus mẽſtrui:
& ſexaginta ſex diebus manebit in ſangui-
6 ne purificationis ſuæ.*Cùmque expleti fue-
rint dies purificationis ſuę,pro filio,ſiue pro
filia, deferet agnum anniculum in holocau-
ſtum, & pullũ columbæ ſiue turturem pro
peccato, ad oſtium tabernaculi teſtimonij,
7 & trades ſacerdoti, * Qui offeret illa coram
D Dño, & orabit pro ea, & ſic mundabitur à
profluuio ſanguinis ſui:iſta eſt lex parientis
8 maſculum, aut fœminam.*Quòd ſi non in-
uenerit

nerit manus eius, nec potuerit offerre agnum, ſumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, vnum in holocauſtum, & alterum pro peccato: orabitque pro ea ſacerdos, & ſic mundabitur.

CAP. XIII.

Lex, & cognitio lepræ Sacerdotibus commiſſa in homine, & veſtimento, quæ præcipiantur leproſo.

LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, & Aaron, 1
dicens: *Homo, in cuius cute & carne A
ortus fuerit diuerſus color ſiue puſtula, aut 2
quaſi lucẽs quippiam, id eſt plaga leprę, adducetur ad Aaron ſacerdotem, vel ad vnum quemlibet filiorum eius. * Qui cum viderit 3
lepram in cute, & pilos in album mutatos colorem, ipſamq; ſpeciem lepræ humilioré cute & carne reliqua: plaga lepræ eſt, & ad arbitrium eius ſeparabitur. * Sin autem lu- 4
cens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, & pili coloris priſtini, recludet eum ſacerdos ſeptem diebus. *Et conſidera- 5
bit die ſeptimo: & ſiquidem lepra vltra non creuerit, nec tranſierit in cute priores terminos, rurſum recludet eũ ſeptem diebus alijs. * Et die ſeptimo contemplabitur: ſi obſcu- 6
rior fuerit lepra, & nõ creuerit in cute, mũdabit eum, quia ſcabies eſt: lauabitq; homo veſtimenta ſua, & mundus erit. * Quod ſi 7
poſtquam à ſacerdote viſus eſt, & redditus munditiæ, iterum lepra creuerit, adducetur B
ad eum, *Et immunditiæ condemnabitur. * 8
Plaga lepræ ſi fuerit in homine, adducetur 9
ad ſacerdotem, *Et videbit eum. Cùmq; co- 10
lor albus in cute fuerit, & capillorum mutauerit aſpectum, ipſa quoq; caro viua apparuerit: *Lepra vetuſtiſſima iudicabitur, atq; 11
inolita cuti. Contaminabit itaq; eum ſacerdos, & non recludet, quia perſpicuæ immũditiæ eſt. * Sin autem efflоruerit diſcurrens 12
lepra in cute, & operuerit omnem cutem à capite vſq; ad pedes, quidquid ſub aſpectum oculorum cadit, * Conſiderabit eum ſacer- 13
dos, & teneri lepra mundiſſima iudicabit: eo quod omnis in candorem verſa ſit, & idcirco homo mundus erit. * Quando verò caro 14
viuens in eo apparuerit, * Tunc ſacerdotis 15
iudicio polluetur, & inter immundos reputabitur; caro enim viua ſi lepra aſpergitur, immunda eſt. *Quod ſi rurſum verſa fuerit 16
in alborem, & totum hominem operuerit, * Conſiderabit eum ſacerdos, & mundum 17
eſſe decernet. * Caro autem & cutis in qua 18
vlcus natum eſt, & ſanatum, *Et in loco vl- 19
ceris cicatrix alba apparuerit, ſiue ſubruſa, C
adducetur homo ad ſacerdotem. *Qui cum 20
viderit locum leprę humiliorem carne reliqua, & pilos verſos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepræ orta eſt in vl ce. re. *Quod ſi pilus coloris eſt priſtini, & cica- 21
trix ſub obſcura, & vicina carne non eſt hu- 22
milior, recludet eum ſeptem diebus. * Et ſi 23
quidem creuerit, adiudicabit eum lepræ. * Sin autem ſteterit in loco ſuo, vlceris eſt ci- 24
catrix, & homo mundus erit *Caro autẽ & cutis, quam ignis excuſſerit, & ſanata albã 25
ſiue rufam habuerit cicatricem, *Conſiderabit eam ſacerdos, & ecce verſa eſt in albo. rem, & locus eius reliqua cute eſt humilior: contaminabit eum, quia plaga lepræ in ci- 26
catrice orta eſt. * Quod ſi pilorũ color non D
fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, & ipſa lepræ ſpecies fuerit ſubob- 27
ſcura, recludet eum ſeptem diebus. * Et die ſeptimo contemplabitur: ſi creuerit in cute 28
lepra, contaminabit eum. *Sin autem in loco ſuo candor ſteterit non ſatis clarus, plaga cõbuſtionis eſt, & idcircò mundabitur, quia 29
cicatrix eſt cõbuſturæ. *Vir, ſiue mulier, in cuius capite, vel barba germinauerit lepra, 30
videbit eos ſacerdos. * Et ſiquidẽ humilior fuerit locus carne reliqua, & capillus flauus, ſolitoq; ſubtilior, contaminabit eos, quia le- 31
pra capitis, ac barbæ eſt. *Sin autem viderit locum, maculæ æqualẽ vicinæ carni, & capillum nigrum: recludet eum ſeptem diebus 32
*Et die ſeptimo intuebitur. Si non creuerit E
macula, & capillus ſui coloris eſt, & locus 33
plagæ carni reliquæ æqualis: * Radetur homo abſq; loco maculæ, & includetur ſeptem 34
diebus alijs. * Si die ſeptimo viſa fuerit ſtetiſſe plaga in loco ſuo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotiſq; veſtibus ſuis 35
mundus erit. *Sin autem poſt emundationẽ 36
rurſus creuerit macula in cute, *Nõ quæret amplius vtrum capillus in flauum colorem 37
ſit immutatus, quia apertè immundus eſt. * Porrò ſi ſteterit macula, & capilli nigri fuerint, nouiter hominẽ ſanatum eſſe, & confi- 38
denter eum pronũtiet mundũ. *Vir, ſiue mu- 39
lier, in cuius cute candor apparuerit, * Intuebitur eos ſacerdos, ſi deprehenderit ſubobſcurum alborem lucere in cute, ſciat non eſſe lepram, ſed maculam coloris candidi, & 40
hominem mundum. * Vir, de cuius capite 41
capilli fluunt, caluus & mundus eſt: *Et ſi à fronte ceciderint pili, recalualter & mũdus 42
eſt. * Sin autem in caluitio, ſiue in recalua- F
tione albus, vel rufus color fuerit exortus. 43
*Et hoc ſacerdos viderit, condemnabit eum 44
haud dubiæ leprę, quę orta eſt in caluitio. * Quicunq; ergo maculatus fuerit lepra, & ſe- 45
paratus eſt ad arbitrium ſacerdotis, *Habebit veſtimenta diſſuta, caput nudum, os veſte contectum, contaminatum, ac ſordidum 46
ſe clamabit. *Omni tempore, quo leproſus eſt & immundus, ſolus habitabit extra caſtra. *Veſtis lanea ſiue linea, quæ leprã ha- 47
48
buerit. *In ſtamine atq; ſubtegmine, aut certe pellis, vel quidquid ex pelle confectũ eſt.

* Si

49 *Si alba vel rufa macula fuerit infecta,lepra reputabitur, oſtendeturq; ſacerdoti. * Qui 50 conſideratam recludet ſeptem diebus: * Et 51 die ſeptimo rurſus aſpiciens ſi deprehenderit creuiſſe,lepra perſeuerans eſt: pollutum iudicabit veſtimentum,& omne in quo fuerit inuenta:* Et idcirco comburetur flāmis. 52 *Quod ſi eam viderit non creuiſſe, *Præci- 53 piet, & lauabunt id in quo lepra eſt, recludetq;illud ſeptem diebus alijs.*Et ſi cum vi- 55 derit faciem quidem priſtinā nō reuerſam, G nec tamen creuiſſe lepram,immundum iudicabit,& igne comburet,eo quod infuſa ſit in ſuperficie veſtimēti,vel per totum,lepra, *Sin autē obſcurior fuerit locus lepræ,poſt- 56 quam veſtis eſt lota,abrumpet eum,& à ſolido diuidet. * Quod ſi vltra apparuerit in 57 his locis,quæ priùs immaculata erant,lepra volatilis & vaga;debet igne comburi. * Si 58 ceſſauerit, lauabit aqua ea, quæ pura ſunt, ſecundo,& munda erunt.*Iſta eſt lex leprę 59 veſtimenti lanei & linei, ſtaminis, atque ſubtegminis, omniſque ſupellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat, vel contaminari.

CAP. XIV.

Lepra expianda ſacrificio pro homine, domo, ac veſtimento,lepra iam curata: ratio lepra domorum inueſtiganda,curanda,purificanda.

LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
* Matt.8.a. cens:*Hic eſt ritus leproſi,quādo mun. A
t. Mar. 1. d. dandus eſt: Adducetur ad ſacerdotem:*Qui 2
40. egreſſus de caſtris,cum inuenerit lepram eſ- 3
Luc.5.d.12. ſe mundatam,*Præcipiet ei qui purificatur, 4
vt offerat duos paſſeres viuos pro ſe,quibus veſci licitum eſt, & lignum cedrinum, vermiculumq;& hyſſopum. * Et vnum ex paſ- 5
ſeribus immolari iubebit in vaſe fictili ſuper aquas viuentes: * Alium autem viuum 6
cum ligno cedrino,& cocco & hyſſopo,tinget in ſanguine paſſeris immolati, *Quo aſ- 7
perget illum,qui mundandus eſt,ſepties, vt iure purgetur: & dimittet paſſerem viuum, vt in agrum auolet. * Cumq; lauerit homo 8
veſtimenta ſua,radet omnes pilos corporis, & lauabitur aqua: purificatuſq;ingredietur caſtra, ita dumtaxat vt maneat extra tabernaculum ſuum ſeptem diebus.*Et die ſeptimo 9
radet capillos capitis, barbamq; & ſupercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rurſum veſtibus & corpore,*Die octauo aſ- 10
ſumet duos agnos immaculatos, & ouem anniculam abſq;macula,& tres decimas ſimilæ in ſacrificium, quæ conſperſa ſit oleo, & ſeorſum olei ſextarium.*Cumq;ſacerdos 11
purificans hominem, ſtatuerit eum, & hæc omnia coram Dño in oſtio tabernaculi teſtimonij, * Tollet agnum, & offeret eū pro 12
delicto,oleiq;ſextariū:& oblatis ante Dñm omnibus,*Immolabit agnum,vbi ſolet immolari hoſtia pro peccato, & holocauſtum; ideſt, in loco ſancto. Sicut enim pro peccato,ita & pro delicto ad ſacerdotem pertinet 13
14 hoſtia: Sancta ſanctorum eſt: *Aſſumenſq; ſacerdos de ſanguine hoſtiæ,quę immolata eſt pro delicto,ponet ſuper extremum auriculæ dextræ eius, qui mundatur, & ſuper
15 pollices manus dextræ & pedis: *Et de olei ſextario mittet in manum ſuam ſiniſtram,
16 *Tingetq;digitum dextrum in eo,& aſper-
17 get coram Domino ſepties. * Quod autem C reliquū eſt olei in læua manu, fundet ſuper extremum auriculæ dextræ eius,qui mūdatur,& ſuper pollices manus,ac pedis dextri, & ſuper ſanguinem,qui effuſus eſt pro deli-
18 cto, *Et ſuper caput eius.*Rogabitq;pro eo
19 coram Dño, & faciet ſacrificium pro pec-
20 cato:tunc immolabit holocauſtum.*Et ponet illud in altari cum libamentis ſuis, &
21 homo ritè mūdabitur. *Quod ſi pauper eſt, & non poteſt manus eius inuenire, quæ dicta ſunt, pro delicto aſſumet agnum ad oblationem,vt roget pro eo ſacerdos, decimāque partem ſimilæ conſperſæ oleo in ſacrifi-
22 cium,& olei ſextarium,*Duoſq;turtures ſi- *Supr 5.c. 11.12. d. 8. Luc.2.d.24.
ue duos pullos columbæ: quorum vnus ſit
23 pro peccato,& alter in holocauſtum: *Offeretq; ea die Octauo purificationis ſuæ ſacerdoti, ad oſtium tabernaculi teſtimonij
24 coram Dño.*Qui ſuſcipiens agnum pro de. D licto & ſextarium olei, leuabit ſimul. * Im-
25 molatoq;agno,de ſanguine eius ponet ſuper extremum auriculæ dextræ illius qui mundatur,& ſuper pollices manus eius,ac pedis
26 dextri: * Olei verò partem mittet in manū
27 ſuam ſiniſtram, * In quo tingens digitum dextræ manus aſperget ſepties coram Dño:
28 *Tangetq;extremum dextræ auriculę illius qui mundatur, & pollices manus, ac pedis dextri, in loco ſanguinis, qui effuſus eſt pro
29 delicto. *Reliquam autem partem olei,quæ eſt in ſiniſtra manu, mittet ſuper caput pu-
30 rificati,vt placet pro eo Dominum:*Et tur-
31 turem ſiue pullum columbæ offeret, * Vnū pro delicto, & alterum in holocauſtum cū
32 libamentis ſuis.*Hoc eſt ſacrificium leproſi, qui habere non poteſt omnia in emundatione ſui. *Locutuſq;eſt Dominus ad Moy-
33 ſen & Aaron,dicens: * Cum ingreſſi fueri-
34 E tis terram Chanaan, quam ego dabo vobis in poſſeſſionem, ſi fuerit plaga lepræ in ædi-
35 bus, * Ibit cuius eſt domus,nuntians ſacerdoti,& dices:Quaſi plaga leprę videtur mihi eſſe in domo mea. * At ille præcipiet vt
36 efferāt vniuerſa de domo, priuſquam ingrediatur eam, & videat vtrum leproſa ſit, ne immūda fiant omnia,quę in domo ſunt.Introibitq;poſtea vt conſideret lepram domus:
37 *Et cum viderit in parietibus illius quaſi valliculas pallore, ſiue rubore deformes, &

hu-

humiliores ſuperficie reliqua, *Et egredie- 38
tur oſtium domus, & ſtatim claudet illã ſe-
ptem diebus. *Reuerſuſq; die ſeptimo, con- 39
ſiderabit eam: ſi inuenerit creuiſſe lepram,* 40
Iubebit erui lapides, in quibus lepra eſt, & F
proijci eos extra ciuitatem in locũ immun-
dum: *Domum autem ipſam radi intrinſe- 41
cus per circuitũ, & ſpargi puluerem raſurę
extra vrbem in locum immundum, *Lapi- 42
deſq; alios reponi pro his, qui ablati fuerint,
& luto alio liniri domum. *Sin autem poſt- 43
quam eruti ſunt lapides, & puluis eraſus &
alia terra lita, * Ingreſſus ſacerdos viderit 44
reuerſam lepram, & parietes reſperſos ma-
culis, lepra eſt perſeuerans, & immunda do-
mus: *Quã ſtatim deſtruent, & lapides eius 45
ac ligna, atq; vniuerſum pulucrem proijciẽt
extra oppidum in locum immundum, *Qui 46
intrauerit domum, quando clauſa eſt, im-
mundus erit vſq; ad veſperum: *Et qui dor- 47
mierit in ea, & comederit quippiam, lauabit
veſtimenta ſua. *Quod ſi introiens ſacerdos 48
viderit lepram non creuiſſe in domo, poſt- G
quã denuò lita fuerit, purificabit eam red-
ditã ſanitate. *Et in purificationem eius ſu- 49
met duos paſſeres, lignumq; cedrinũ, & ver-
miculum atq; hyſſopum: *Et immolato vno 50
paſſere in vaſe fictili ſuper aquas viuas, * 51
Tollet lignum cedrinũ, & hyſſopum, & coc-
cum, & paſſerem viuum, & tinget omnia in
ſanguine paſſeris immolati atq; in aquis vi-
uentibus, & aſperget domum ſepties, * Pu- 52
rificabitq; ea tam in ſanguine, quã in aquis
viuentibus, & in paſſere viuo, lignoq; cedri-
no & hyſſopo atq; vermiculo *Cũmq; dimi- 53
ſerit paſſerem auolare in agrũ liberè, orabit
pro domo, & iure mundabitur. *Iſta eſt lex 54
omnis lepræ & percuſſurę, *Leprę veſtiũ & 55
domorum, *Cicatricis & erumpentium pa- 56
pularum, lucentis maculæ, & in varias ſpe-
cies, coloribus immutatis, * Vt poſſit ſciri 57
quo tempore mundum quid, vel immun-
dum ſit.

CAP. XV.

*Seminiſtui viri, concubantium, menſtruoſę mu-
lieris & hæmorrhoiſſa expiatio, ac purificatio.*

LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen & Aaron, 1
dicens: *Loquimini filijs Iſrael, & dici- A
te eis: Vir, qui patitur fluxũ ſeminis, immun- 2
dus erit. *Et tũc iudicabitur huic vitio ſub- 3
iacere, cum per ſingula momenta adhæſerit
carni eius, atq; concreuerit fœdus humor. * 4
Omnis ſtratũ, in quo dormierit, immundũ
erit, & vbicunq; ſederit. * Si quis hominum 5
tetigerit lectum eius, lauabit veſtimẽta ſua:
& ipſe lotus aqua, immũdus erit vſq; ad ve-
ſperum. * Si ſederit, vbi ille ſederat, & ipſe 6
lauabit veſtimẽta ſua: & lotus aqua, immũ-
dus erit vſq; ad veſperũ. * Qui tetigerit car- 7
nem eius, lauabit veſtimenta ſua: & ipſe lo-
tus aqua, immundus erit vſq; ad veſperum:
8 * Si ſaliuã huiuſcemodi homo iecerit ſuper
cũ, qui mundus eſt, lauabit veſtimenta ſua:
& lotus aqua, immũdus erit vſq; ad veſperũ.
9 Sagma, ſuper quo ſederit, immundum erit: *
10 Et quidquid ſub eo fuerit, qui fluxum ſemi-
B nis patitur, pollutum erit vſq; ad veſperum.
Qui portauerit horũ aliquid, lauabit veſti-
mẽta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit
11 vſq; ad veſperum. * Omnis, quem tetigerit
qui talis eſt, non lotis ante manibus, lauabit
veſtimẽta ſua: & lotus aqua, immundus erit
12 vſq; ad veſperum. * Vas fictile, quod tetige-
rit, confringetur: vas autem ligneũ lauabitur
13 aqua. * Si ſanatus fuerit, qui huiuſcemodi
ſuſtinet paſſionem, numerabit ſeptem dies
poſt emundationem ſui, & lotis veſtibus &
toto corpore in aquis viuentibus, erit mun-
14 dus. * Die autem octauo ſumet duos turtu-
res, aut duos pullos columbæ, & veniet in
conſpectu Dñi ad oſtium tabernaculi teſti-
15 monij, dabitq; eos ſacerdoti. * Qui faciet vnum pro peccato, & alterũ in holocauſtum:
rogabitq; pro eo coram Dño, vt emũdetur à
16 fluxu ſeminis ſui. * Vir de quo egreditur ſe-
C men coitus, lauabit aqua omne corpus ſuũ:
17 & immundus erit vſq; ad veſperũ. * Veſtem
& pellem, quam habuerit, lauabit aqua, &
18 immũda erit vſq; ad veſperum. * Mulier, cũ
qua coierit, lauabitur aqua, & immũda erit
19 vſq; ad veſperũ. * Mulier, quę redeunte men-
ſe patitur fluxum ſanguinis, ſeptem diebus
20 ſeparabitur. * Omnis qui tetigerit eam, im-
21 mundus erit vſq; ad veſperum: * Et in quo
dormierit, vel ſederit diebus ſeparationis
22 ſuæ, polluetur. * Qui tetigerit lectum eius,
lauabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua,
23 immundus erit vſq; ad veſperũ. * Omne vas,
ſuper quo illa ſederit, quiſquis attigerit, la-
uabit veſtimẽta ſua: & ipſe lotus aqua, pol-
24 lutus erit vſq; ad veſperum. * Si coierit cum
D ea vir tempore ſanguinis mẽſtrualis, immũ-
dus erit ſeptem diebus: & omne ſtratum, in
25 quo dormierit, polluetur. * Mulier, quæ pa-
titur multis diebus fluxum ſanguinis nõ in
tempore menſtruali, vel quæ poſt menſtruũ
ſanguinem fluere non ceſſat, quamdiu ſub-
iacet huic paſſioni, immunda erit quaſi ſit
26 in tempore mẽſtruo. * Omne ſtratũ in quo
dormierit, & vas in quo ſederit, pollutũ erit.
27 * Quicunq; tetigerit ea, lauabit veſtimenta
ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit vſque
28 ad veſperum. * Si ſteterit ſanguis, & fluere
ceſſauerit, numerabit ſeptem dies purifica-
29 tionis ſuæ: * Et die octauo offeret pro ſe ſa-
cerdoti duos turtures, aut duos pullos co-
lumbarum, ad oſtium tabernaculi teſtimo-
30 nij: * Qui vnum faciet pro peccato, & alterũ
in holocauſtum, rogabitq; pro ea corã Dño,
31 & pro fluxu immunditiæ eius. * Docebitis

ergo

ergo filios Iſrael, vt caueant immunditiam, & non moriantur in ſordibus ſuis, cum polluerint tabernaculum meum, quod eſt inter eos. *Iſta eſt lex eius, qui patitur fluxum ſeminis, & qui polluitur coitu, *Et quæ menſtruis temporibus ſeparatur, vel quæ iugi fluit ſanguine, & hominis, qui dormierit cum ea.

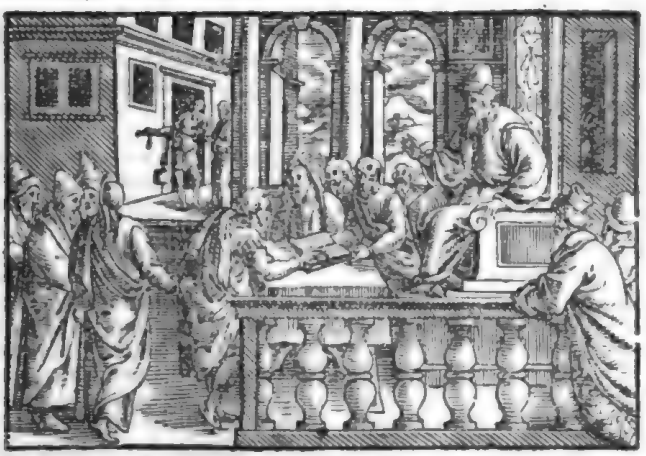

CAP. XVI.

Quando & quomodo ſacerdos ingredi debeat ſanctuarium, ipſumque expiare vna cum tabernaculo & altari, emiſſarium caprum abigere, & feſtum expiationum celebrare.

* Sup. 10. 2. 3. * Exod. 30. b. 10. Hebr. 9. b. 7.

LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, poſt mortem duorum filiorum Aaron, quando A
offerentes ignem alienum interfecti ſunt. * 2
Et præcepit ei, dicens: Loquere ad Aarõ fratrem tuum, ne omni tempore ingrediatur Sanctuarium, quod eſt intra velum coram propitiatorio, quo tegitur arca, vt nõ moriatur (quia in nube apparebo ſuper oraculũ)
*Niſi hæc ante fecerit: Vitulum pro peccato 3
offeret, & arietem in holocauſtum. *Tunica 4
linea veſtietur, fœminalibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineã imponet capiti: hęc enim veſtimẽta ſunt sãcta: quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur: * Suſcipietque ab vniuerſa multitudine 5
filiorum Iſrael duos hircos pro peccato, & B
vnum arietem in holocauſtum. *Cùmq; ob- 6
tulerit vitulum, & orauerit pro ſe & pro domo ſua, * Duos hircos ſtare faciet coram 7
Dño in oſtio tabernaculi teſtimonij. * Mit- 8
tenſq; ſuper vtrunque ſortem, vnam Domino, & alteram capro emiſſario. *Cuius exierit ſors Domino, offeret illum pro peccato: 9
* Cuius autem in caprum emiſſarium, ſta- 10
tuet eum viuum coram Dño, vt fundat preces ſuper eo, & emittat eum in ſolitudine, * 11
His ritè celebratis, offeret vitulum, & rogans pro ſe & pro domo ſua, immolabit eũ:
*Aſſumptoq; thuribulo, quod de prunis altaris impleuerit, & hauriens manu compoſitum thymiama incenſum, vltra velum intrabit in ſancta: *Vt poſitis ſuper ignẽ aro- 12 13
C matibus, nebula eorũ & vapor operiat oraculum, quod eſt ſupra teſtimonium, & non
14 moriatur. *Tollet quoq; de ſanguine vituli, & aſperget digito ſepties contra propitiato-
15 rium ad Orientem. * Cùmque mactauerit hircũ pro peccato populi, inferet ſanguinem eius intra velum, ſicut præceptum eſt de sã-
16 guine vituli, vt aſpergat è regione oraculi, * Et expiet Sãctuarium ab immunditijs filiorum Iſrael, & à præuaricationibus eorum, cunctiſq; peccatis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo teſtimonij, quod fixũ eſt inter
17 eos, in medio ſordium habitationis eorũ. *
Nullus hominum ſit in tabernaculo, quãdo * Luc. 1. a. 10.
D pontifex Sanctuarium ingreditur, vt roget pro ſe & pro domo ſua, & pro vniuerſo cœ-
18 tu Iſrael, donec egrediatur. *Cum autẽ exierit ad altare, quod coram Dño eſt, oret pro ſe, & ſumptũ ſanguinem vituli atq; hirci fũ-
19 dat ſuper cornua eius per gyrum: * Aſpergenſq; digito ſepties, expiet, & ſanctificet il-
20 lud ab immunditijs filiorũ Iſrael. *Poſtquã emundauerit Sanctuarium, & tabernaculũ,
21 & altare, tunc offerat hircum viuentem: *Et poſita vtraq; manu ſuper caput eius, confiteatur omnes iniquitates filiorũ Iſrael, & vniuerſa delicta atq; peccata eorum: quę imprecans capiti eius, emittet illum per homi-
22 nem paratum in deſertum. * Cumq; portaE uerit hircus omnes iniquitates eorũ in ter-
23 rã ſolitariam, & dimiſſus fuerit in deſerto, * Reuertetur Aarõ in tabernaculum teſtimonij, & depoſitis veſtibus, quibus prius indutus erat, cum intraret Sanctuariũ, relictiſq;
24 ibi, * Lauabit carnem ſuam in loco ſancto, induetur; veſtibus ſuis. Et poſtquam egreſſus obtulerit holocauſtum ſuum, ac pl. bis,

roga-

rogabit tã pro ſe,quàm pro populo:*Et adi- 25
pem, qui oblatus eſt pro peccatis, adolebit
ſuper altare. *Ille verò,qui dimiſerit caprũ 26
emiſſarium, lauabit veſtimenta ſua & cor-
pus aqua,& ſic ingredietur in caſtra.*Vitu- 27
lum autem & hircum,qui pro peccato fue- F
rant immolati,& quorum ſanguis illatus eſt
in Sactuarium,vt expiatio compleretur, aſ-
portabunt foras caſtra, & comburent igni,
* Heb.13.b. 11. tam pelles,quàm carnes eorum,ac fimum:* 28
Et quicunq;combuſſerit ea,lauabit veſtimẽ-
ta ſua & carnem aqua, & ſic ingredietur in
Infra 23.c. 27. caſtra. Eritq;vobis hoc legitimum ſempi- 29
ternũ: Menſe ſeptimo,decima die mẽſis,af-
fligetis animas veſtras,nullumq;opus facie-
tis, ſiue indigena, ſiue aduena, qui peregri-
nantur inter vos. * In hac die expiatio erit 30
veſtri, atq;mundatio ab omnibus peccatis G
veſtris:coram Dño mundabimini. *Sabba- 31
tum enim requietionis eſt, & affligetis ani-
mas veſtras religione perpetua. * Expiabit 32
autem ſacerdos, qui vnctus fuerit, & cuius
manus initiatę ſunt,vt ſacerdotio fungatur,
pro patre ſuo:induetur q;ſtola linea & veſti-
bus ſanctis,*Et expiabit Sanctuarium,& ta- 33
bernaculum teſtimonij atq;altare,ſacerdo-
tes quoq;& vniuerſum populum. *Eritque 34
vobis hoc legitimum ſempiternum, vt ore-
tis pro filijs Iſrael, & pro cunctis peccatis
eorum ſemel in anno.Fecit igitur ſicut prę-
ceperat Dominus Moyſi.

CAP. XVII.

*Iubentur Hebræi ſoli Deo ſacrificare,non dæmo-
ni, nec vſquam niſi ad oſtium tabernaculi:
atq; à ſanguinis, & morticini eſu abſtinen-
dum.*

ET locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens: * 1
Loquere Aaron & filijs eius & cunctis A
filijs Iſrael, dicens ad eos:Iſte eſt ſermo quẽ 2
mandauit Dominus:dicẽs:*Homo quilibet 3
de domo Iſrael,ſi occiderit bouem,aut ouẽ,
ſiue capram, in caſtris vel extra caſtra, * Et 4
non obtulerit ad oſtiũ tabernaculi oblatio-
nem Dño,ſanguinis reus erit:quaſi ſi ſangui-
nem fuderit,ſic peribit de medio populi ſui.
*Ideò ſacerdoti offerre debent filij Iſrael ho- 5
ſtias ſuas,quas occident in agro, vt ſanctifi-
centur Dño ante oſtiũ tabernaculi teſtimo-
nij,& immolent eas hoſtias pacificas Dño.* 6
Fundetq; ſacerdos ſanguinem ſuper altare
Dñi ad oſtium tabernaculi teſtimonij,& a- B
dolebit adipem in odorem ſuauitatis Dño:* 7
Et nequaquã vltra immolabũt hoſtias ſuas
dæmonibus cũ quibus fornicati ſunt. Legi-
timum ſempiternũ erit illis & poſteris eorũ.
*Et ad ipſos dices: Homo de domo Iſrael,& 8
de aduenis, qui peregrinantur apud vos,qui
obtulerit holocauſtum ſiue victimã,* Et ad 9
oſtium tabernaculi teſtimonij non adduxe-
rit eam,vt offeratur Dño,interibit de popu-
lo ſuo. * Homo quilibet de domo Iſrael,& 10
C de aduenis,qui peregrinantur inter eos,ſi co-
mederit ſanguinem,obfirmabo faciem meã
contra animam illius, & diſperdam eam de
populo ſuo.*Quia animæ carnis in ſanguine 11
eſt:& ego dedi illum vobis,vt ſuper altare
in eo expletis pro animabus veſtris,& sã-
guis pro animæ piaculo ſit.*Idcircò dixi fi- 12
lijs Iſrael:Omnis anima ex vobis nõ comedet ſanguinem,nec ex aduenis, qui peregri-
nantur apud vos. *Homo quicunq;de filijs 13
Iſrael,& de aduenis, qui peregrinãtur apud
vos,ſi venatione atq;aucupio ceperit feram
vel auem, quibus veſci licitum eſt, fundat
ſanguinem eius,& operiat illũ terra. *Ani- 14 * Gen.9.d. 4.
D ma enim omnis carnis in ſanguine eſt: vnde Super.7.c. 26.
dixit filijs Iſrael:Sanguinem vniuerſæ carnis
non comedetis:quia anima carnis in ſangui-
ne eſt: & quicunq;comederit illũ,interibit.
* Anima, quæ comederit morticinum, vel 15
captum à beſtia,tam de innigenis, quàm de
aduenis,lauabit veſtimenta ſua & ſemetip-
ſum aqua, & contaminatus erit vſq; ad ve- 16
ſperum:& hoc ordine mundus fiet. *Quod
ſi non lauerit veſtimenta ſua & corpus,por-
tabit iniquitatem ſuam.

CAP. XVIII.

*Gradus coniugij illiciti, ad Gentium & Cha-
naneorum opera fugienda in varia carnali
turpitudine.*

1 LOcutus eſt Dñs ad Moyſen,dicens: Lo-
2 quere filijs Iſrael,& dices ad eos: Ego
3 Dominus Deus veſter:*Iuxta conſuetudinẽ
A terræ Ægypti,in qua habitaſtis,non facietis:
& iuxta morem regionis Chanaan, ad quã
ego introducturus ſum vos, non agetis, nec
4 in legitimis eorum ambulabitis. * Facietis
iudicia mea, & præcepta mea ſeruabitis, &
5 ambulabitis in eis: ego Dñs Deus veſter: * *Rom.10.a.
Cuſtodite leges meas atq;iudicia,quæ faciẽs Ezech.20.b. 11.
6 homo,viuet in eis: ego Dñs. * Omnis homo Gal.3.b.12.
ad proximum ſanguinis ſui non accedet, vt
7 reuelet turpitudinem eius. ego Dñs. *Tur-
pitudinem patris tui, & turpitudinem ma-
tris tuæ non diſcooperies;mater tua eſt:non
8 reuelabis turpitudinem eius. * Turpitudinẽ
vxoris patris tui non diſcooperies: turpitu-
9 do enim patris tui eſt. *Turpitudinem ſoro-
B ris tuæ ex patre,ſiue ex matre,quæ domi vel
10 foris genita eſt,non reuelabis. * Turpitudi-
nem filiæ filij tui vel neptis ex filia non re-
11 uelabis:quia turpitudo tua eſt.*Turpitudi-
nem filiæ vxoris patris tui, quam peperit
12 patri tuo, & eſt ſoror tua, non reuelabis.*
Turpitudinẽ ſororis patris tui non diſcoo-
13 peries:quia caro eſt patris tui. * Turpitudi-
nem ſororis matris tuæ non reuelabis, eo
14 quod caro ſit matris tuæ.*Turpitudinẽ pa-
tris tui non reuelabis,nec accedes ad vxorẽ
15 eius,quæ tibi affinitate coniungitur. * Tur-
pitu-

pitudinem nurus tuæ non reuelabis,quia vxor filij tui eſt, nec diſcooperies ignominiã eius. * Turpitudinem vxoris fratris tui non reuelabis: quia turpitudo fratris tui eſt. * Turpitudinem vxoris tuę & filię eius nõ reuelabis. Filiam filij eius,& filiam filiæ illius non ſumes,vt reueles ignominiam eius:quia caro illius ſunt,& talis coitus inceſtus eſt. * Sororem vxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec reuelabis turpitudinẽ eius adhuc illa viuẽte. *Ad mulierem,quæ patitur menſtrua,non accedes, nec reuelabis fœditatem eius.*Cum vxore proximi tui nõ coibis,nec ſeminis commiſtione maculaberis.

* Infr.20.2.1. * De ſemine tuo non dabis, vt conſecretur idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui. ego Dominus. *Cum maſculo non commiſceris coitu femineo,quia abominatio eſt. *Cum omni pecore nõ coibis, nec maculaberis cum eo.Mulier non ſuccumbet iumẽto, nec miſcebitur ei: quia ſcelus eſt. * Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ ſunt vniuerſæ gentes, quas ego ejiciam ante conſpectũ veſtrum, * Et quibus polluta eſt terra:cuius ego ſcelera viſitabo, vt euomat habitatores ſuos. *Cuſtodite legitima mea atq; iudicia, & non faciatis ex omnibus abominationibus iſtis,tam indigena, quàm colonus, qui peregrinantur apud vos. * Omnes enim execrationes iſtas fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam. *Cauete ergo ne & vos ſimiliter euomat,cũ paria feceritis,ſicut euomuit gentem,quæ fuit ante vos. *Omnis anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiam,peribit de medio populi ſui.*Cuſtodite mandata mea. Nolite facere,quæ fecerunt hi qui fuerunt ante vos,& ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus veſter.

CAP. XIX.

Varia præcepta moralia & cæremonialia ante recenſita rurſus inculcantur, additis de nouo aliis.

LOcutus eſt Dñs ad Moyſen,dicens:*Loquere ad omnem cœtum filiorum Iſrael, & dices ad eos: Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum,Dominus Deus veſter. *Vnuſquiſq; patrem ſuum, & matrem ſuã timeat. Sabbata mea cuſtodite. Ego Dominus Deus veſter. * Nolite conuerti ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis.Ego Dñs Deus veſter. * Si immolaueritis hoſtiam pacificorũ Domino,vt ſit placabilis,*Eo die quo fuerit immolata,comedetis eã,& die altero:quidquid autem reſiduum fuerit in diem tertiũ, igne comburetis. * Si quis poſt biduum comederit ex ea, profanus erit. & impietatis reus:*Portabit q; iniquitatem ſuam,quia ſãctum Domini polluit, & peribit anima illa de populo ſuo. * Cùmque meſſueris ſegetes terræ tuę,non tondebis vſq; ad ſolum ſuperficiem terræ: nec remanẽtes ſpicas colliges: * Neq; in vinea tua racemos & grana decidentia congregabis,ſed pauperibus & peregrinis carpenda dimittes. Ego Dñs Deus veſter. *Non facietis furtum. Non mentiemini,nec decipiet vnuſquiſq; proximum ſuũ. *Non periurabis in nomine meo, nec polues nomen Dei tui. Ego Dominus. *Nõ facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercenarij tui apud te vſq; manè. *Non maledices ſurdo, nec coram cœco pones offendiculum: ſed timebis Dominum Deum tuum, quia ego ſum Dominus. * Non facies quod iniquum eſt,nec iniuſtè iudicabis. Non conſideres perſonam pauperis,nec honores vultum potentis. Iuſtè iudica proximo tuo. * Non eris criminator,nec ſuſurro in populo. Non ſtabis contra ſanguinem proximi tui. Ego Dñs. *Non oderis fratrem tuum in corde tuo,ſed publicè argue eum,ne habeas ſuper illo peccatum. *Non quæras vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. Diliges amicum tuum ſicut teipſum. ego Dominus. * Leges meas cuſtodite. Iumentum tuum non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non ſeres diuerſo ſemine. Veſte,quæ ex duobus texta eſt,nõ indueris. *Homo ſi dormierit cum muliere coitu ſeminis, quæ ſit ancilla etiam nubilis, & tamen pretio non redempta,nec libertate donata: vapulabunt ambo,& non morientur,quia non fuit libera. *Pro delicto autem ſuo offeret Dño ad oſtium tabernaculi teſtimonij arietem: * Orabitq; pro eo ſacerdos, & pro peccato eius coram Domino, & propitiabitur ei, dimitteturq; peccatum. * Quando ingreſſi fueritis terram, & plantaueritis in ea ligna pomifera,auferetis præputia eorum: poma,quæ germinant,immunda erunt vobis,nec edetis ex eis. *Quartò autẽ anno omnis fructus eorum ſanctificabitur laudabilis Domino. * Quinto autem anno comedetis fructus,congregantes poma,quę proferunt. Ego Dominus Deus veſter. *Non comedetis cum ſanguine. Non augurabimini,nec obſeruabitis ſomnia. *Neq; in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam. *Et ſuper mortuo non incidetis carnẽ veſtram, neq; figuras aliquas,aut ſtigmata facietis vobis. ego Dominus. * Ne poſt tuas filiam tuam, ne contaminetur terra,& implcatur piaculo. *Sabbata mea cuſtodite, & Sanctuarium meum metuite. ego Dominus. *Non declinetis ad magos,nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos. ego Dñs Deus veſter. *Coram cano capite conſurge,& honora perſonã ſenis:& timebis Dominum Deum tuum. ego sũ Dñs. *Si

* Exod. 20. b. 7.
* Eccli. 10. a.
Deut. 24. c. 14. e.
Tob. 4. c. 15.
*Deut. 1. c. 17. & 16. a. 19.
* 2. Ioan. b. 11. & 3. c. 15.
Eccli 19. b. 11.
* Luc. 17. a.
* Matt. 5. g. 44. 22. d. 40.
Rom. 13. c. 9.

* 1. Pet. 1. c. 16.
Sup. 11. g. 44.

*Iſa. 24. d. 22.

habitauerit aduena in terra veſtra, & mora- G
tus fuerit inter vos,non exprobretis ei:*Sed 34
* Exod. 23. c. 22. ſit inter vos quaſi indigena: & diligetis eum quaſi voſmetipſos.fuiſtis enim & vos aduenæ in terra Ægypti. ego Dñs Deus veſter. * 35
Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regula,in pondere,in menſura. * Statera iu- 36
ſta,& æqua ſint pondera, iuſtus modius, æquuſq;ſextarius. ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de terra Ægypti. * Cuſtodite 37
omnia præcepta mea,& vniuerſa iudicia,& facite ea. ego Dominus.

CAP. XX.

Morte plectendi ſunt,qui de ſemine ſuo Moloch offerunt,qui magos ariolos conſulunt,qui parentibus maledicunt, qui varios exercent coitus illicitos.

LOcutuſq;eſt Dñs ad Moyſen, dicens: * 1
Hæc loqueris filijs Iſrael: Homo de fi- A
lijs Iſrael,& de aduenis, qui habitant in Iſ- 2
* Sup. 18.c. 21. rael,ſi quis dederit de ſemine ſuo idolo Moloch,morte moriatur,populus terræ lapidabit eum.*Et ego ponam faciem meam cõtra 3
illum:ſuccidamq;eum de medio populi ſui, eò quòd dederit de ſemine ſuo Moloch, & contaminauerit Sãctuarium meum, ac polluerit nomen ſanctũ meum.*Quod ſi negli- 4
gens populus terræ, & quaſi paruipendens imperium meũ,dimiſerit hominem,qui dedit de ſemine ſuo Moloch,nec voluerit eum occidere: * Ponam faciem meam ſuper ho- 5
minem illum,& ſuper cognationẽ eius,ſuccidamq;& ipſum,& omnes qui conſenſerũt ei, vt fornicaretur cum Moloch, de medio populi ſui.*Anima,quę declinauerit ad ma- 6
gos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponã faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi ſui. * Sanctifi- 7
* 1. Pet. 1. c. 15. camini & eſtote ſancti,quia ego ſum Dominus Deus veſter. *Cuſtodite præcepta mea, 8
& facite ea:Ego Dominus,qui sãctifico vos. B
* Exod. 21. c. 16. Matt. 15. a. 4. Mar. 7. b. 10. * Ioan. 8. a. 5. *Qui maledixerit patri ſuo, aut matri mo- 9
riatur: patri,matriq; maledixit,ſanguis eius ſit ſuper eum. *Si mœchatus quis fuerit cũ 10
vxore alterius, & adulterium perpetrauerit cum coniuge proximi ſui,morte moriantur
Deut. 22. d. 22. & mœchus & adultera. * Qui dormierit cũ 11
nouerca ſua,& reuelauerit ignominiam patris ſui,morte moriantur ambo. ſanguis eorum ſit ſuper eos.*Si quis dormierit cũ nu- 12
ru ſua, vterq; moriatur, quia ſcelus operati ſunt: ſanguis eorum ſit ſuper eos.*Qui dor- 13
mierit cum maſculo coitu fœmineo, vterq; operatus eſt nefas,morte moriantur: ſit ſanguis eorum ſuper eos. * Qui ſupra vxorem 14
filiam, duxerit matrẽ eius, ſcelus operatus C
eſt: viuus ardebit cum eis, nec permanebit tantũ nefas in medio veſtri. * Qui cum iu- 15
* Sup. 18. d. 23. mẽto & pecore coierit,morte moriatur:pecus quoq;occidite. *Mulier,quę ſuccubue- 16
rit cuilibet iumẽto, ſimul interficietur cum
17 eo: ſanguis eorum ſit ſuper eos. * Qui acceperit ſororem ſuã, filiam patris ſui,vel filiã matris ſuæ,& viderit turpitudinem eius,illaq;conſpexerit fratris ignominiam: nefariã rẽ operati ſunt:occidentur in conſpectu populi ſui,eò quòd turpitudinem ſuam mutuò reuelauerint, & portabunt iniquitatem ſuã.
18 *Qui coierit cũ muliere in fluxu menſtruo, & reuelauerit turpitudinem eius,ipſaq;aperuerit fontem ſanguinis ſui, interficientur
19 ambo de medio populi ſui.*Turpitudinem D
matertęræ & amitæ tuæ non diſcooperies: qui hoc fecerit, ignominiam carnis ſuæ nu-
20 dauit,portabunt ambo iniquitatem ſuam.* Qui coierit cum vxore patrui, vel auunculi ſui, & reuelauerit ignominiam cognationis ſuæ,portabunt ambo peccatum ſuum:abſq;
21 liberis morientur. *Qui duxerit vxorẽ fratris ſui, rem facit illicitam,turpitudinẽ fra-
22 tris ſui:reuelauit:abſq;liberis erunt.*Cuſtodite leges meas,atq;iudicia,& facite ea: ne & vos euomat terra,quam intraturi eſtis &
23 habitaturi. * Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulſurus ſum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, & abomi-
24 natus ſum eas.*Vobis autem loquor:Poſſi- E
dete terram eorum,quam dabo vobis in hęreditatem, terram fluentem lacte & melle. ego Dominus Deus veſter, qui ſeparaui vos
25 à cæteris populis. *Separate ergo & vos iumentum mundum ab immundo, & auem mundam ab immunda:ne polluatis animas veſtras in pecore,& auibus, & cunctis, quæ mouentur in terra,& quæ vobis oſtendi eſ-
26 ſe polluta. *Eritis mihi ſancti, quia ſanctus ſum ego Dominus,& ſeparaui vos à cæteris * Petr. 1. c. 15.
27 populis, vt eſſetis mei. * Vir,ſiue mulier,in * Deut. 10. 1. Reg. 28. b. 7. quibus pythonicus, vel diuinationis fuerit ſpiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos: ſanguis eorum ſit ſuper illos.

CAP. XXI.

Quibus funeribus intereſſe poſſint ſacerdotes,& quales ducere vxores, quinue inepti ſint ad ſacerdotium: & de filia ſacerdotis fornicante.

1 DIxit quoq;Dñs ad Moyſen:Loquere ad
A ſacerdotes filios Aarõ,& dices ad eos: Ne contaminetur ſacerdos in mortibus ci-
2 uium ſuorũ. *Niſi tantùm in conſanguineis, ac propinquis,ideſt,ſuper patre,& matre,&
3 filio,& filia,fratre quoque, *Et ſorore virgi-
4 ne,quæ non eſt nupta viro:*Sed nec in prin-
5 cipe populi ſui contaminabitur.*Non radẽt * Sup. 19. f. 27. Ezech. 44 f. 10. caput,nec barbam, neq;in carnibus ſuis fa-
6 cient inciſuras. *Sanctierunt Deo ſuo,& nõ * Supr. f. 19. polluent nomen eius: incenſum enim Dñi, & panes Dei ſui offerũt,& ideò ſancti erunt.
7 *Scortũ & vile proſtibulũ non ducent vxorẽ,nec eam,quæ repudiata eſt à marito:quia

con-

consecrati sunt Deo suo, *Et panes propositionis offerunt. Sint ergo sancti, quia & ego B
sanctus sum, Dominus, qui sanctifico eos. * 9
Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, & violauerit nomen patris sui, flammis
exuretur. *Pontifex, id est, sacerdos maximus 10
inter fratres suos, super cuius caput fusum
est vnctionis oleum, & cuius manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusq; est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet,
vestimenta nō scindet. *Et ad omnem mor- 11
tuum non ingredietur omninò, super patre
quoq; suo & matre non contaminabitur. * 12
Nec egredietur de sanctis, ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum sanctæ vnctionis Dei sui super eum est. ego Dominus. C
*Virginem ducet vxorem: *Viduam autē & 13
repudiatam, & sordidam, atq; meretricem 14
non accipiet, sed puellam de populo suo: * 15
Ne commisceat stirpem generis sui vulgo
gentis suæ: quia ego Dñs, qui sanctifico eum:
*Locutusq; est Dñs ad Moysen, dicens. *Lo- 16
quere ad Aaron: Homo de semine tuo per 17
familias, qui habuerit maculam, non offeret
panes Deo suo. *Nec accedat ad ministeriū 18
eius: si cœcus fuerit, si claudus, si paruo vel
grandi, vel torto naso, *Si fracto pede, si ma- 19
nu, *Si gibbus, si lippus, si albuginem habēs 20
in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem
in corpore, vel hernio'sus. * Omnis, qui ha- 21
buerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec
panes Deo suo: * Vescetur tamen panibus, 22
qui offeruntur in Sanctuario, * Ita dumta- 23
xat, vt intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, &
contaminare non debet Sanctuarium meū.
Ego Dominus qui sanctifico eos. *Locutus 24
est ergo Moyses ad Aaron, & ad filios eius,
& ad omnem Israel, cuncta quæ fuerant sibi imperata.

CAP. XXII.

Ab esu sanctiss. eorum, seu victimarum alienigena, & immundi abstinere debent: describuntur macula seu vitia, quibus victima carere debeant, & qua debeant offerri.

LOcutus quoq; est Dñs ad Moysen, di- 1
cēs: *Loquere ad Aarō & ad filios eius, A
vt caueant ab his, quæ consecrata sunt filio- 2
rum Israel, & non contaminent nomen sanctificatorum mihi, quæ ipsi offerunt. ego
Dñs. Dic ad eos, & ad posteros eorum: Om- 3
nis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad
ea quæ consecrata sunt. & quæ obtulerunt
filij Israel Domino, in quo est immunditia,
peribit coram Domino. ego sum Dominus.
*Homo de semine Aaron, qui fuerit lepro- 4
sus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his, quæ sanctificata sunt mihi donec
sanetur. Qui tetigerit immundū super mortuo, & ex quo egreditur semen quasi coitus.
Et qui tangit reptile, & quodlibet immun- 5
dum cuius tactus est sordidus, *Immundus 6
erit vsq; ad vesperum, & non vescetur his,
quæ sanctificata sunt: sed cum lauerit carnē
suam aqua, *Et occubuerit sol, tunc mun- 7
dus vescetur de sanctificatis, quia cibus illius est. *Morticinum & captum à bestia nō 8
comedent, nec polluentur in eis. ego sū Dñs. * Sup. 17. d. 15.
Custodiant præcepta mea, vt non subiaceāt 9 Ezech. 44. f. 31.
peccato, & moriantur in Sanctuario, cum
polluerint illud. ego Dominus qui sanctifico eos. *Omnis alienigena non comedet de 10 Deut. 14. c. 21.
B sanctificatis, inquilinus sacerdotis & mer- 11
cenarius non vescentur ex eis. *Quem autē
sacerdos emerit, & qui vernaculus domus
eius fuerit, hi comedent ex eis. * Si filia sa- 12
cerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de
his, quæ sanctificata sunt, & de primitijs nō
vescetur. *Sin autem vidua, vel repudiata, & 13
absq; liberis reuersa fuerit ad domum patris
sui: sicut puella consueuerat, aletur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis
non habet potestatem: *Qui comederit de 14
sanctificatis per ignorantiam, addet quintā
partem cum eo quod comedit, & dabit sa- 15
cerdoti in sanctuariū. *Nec contaminabūt
sanctificata filiorum Israel, quæ offerūt Do- 16
mino. *Ne forte sustineant iniquitatem de-
C licti sui, cum sanctificata comederint. ego
Dominus qui sanctifico eos. *Locutusq; est 17
Dñs ad Moysen, dicens: *Loquere ad Aaron 18
& filios eius & ad omnes filios Israel, dicesque ad eos: Homo de domo Israel, & de aduenis, qui habitant apud vos, qui obtulerit
oblationem suam, vel vota soluens, vel spōtè offerens, quidquid illud obtulerit in ho- 19
locaustum Dñi, * Vt offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus, & ouibus, & ex capris: *Si maculam habuerit, nō 20 * Deut. 15 d. 21.
offeretis, neq; erit acceptabile. * Homo qui 21 * Eccli. 35. b. 8.
obtulerit victimam pacificorum Domino,
vel vota soluens, vel sponte offerens, tam de
bobus, quàm de ouibus, immaculatum offeret, vt acceptabile sit: omnis macula non
erit in eo. *Si cæcum fuerit, si fractum, si ci- 22
catricem habens, si papulas, aut scabiem, aut
impetiginem: non offeretis ea Domino, nec
adolebitis ex eis super altare Dñi. *Bouem 23
& ouem, aure & cauda amputatis, voluntariè offerre potes, votum autem ex eis soluī
non poterit. *Omne animal, quod vel cōteritis, vel tusis, vel fectis ablatisq; testiculis est, 24
nō offeretis Dño, & in terra vestra hoc omnino ne faciatis. * De manu alienigenæ non 25
offeretis panes Deo vestro, & quidquid
aliud dare voluerit, quia corrupta, & macu-
lata sunt omnia: non suscipietis ea. *Locu- 26
tusq; est Dominus ad Moysen, dicens: *Bos 27
ouis, & capra, cùm genita fuerint, septē die-

bus erunt ſub vbere matris ſuæ: die autem octauo, & deinceps offerri poterunt Dño. * 28
Siue illa bos, ſiue ouis, non immolabuntur vna die cum fœtibus ſuis. *Si immolaueri- 19
tis hoſtiam pro gratiarum actione Domino, vt poſſit eſſe placabilis, *Eodem die come- 30
detis eam, non remanebit quidquam in ma-
ne alterius diei. ego Dñs. * Cuſtodite man- 31
data mea, & facite ea. ego Dñs. *Ne pollua- 32
tis nomen meum ſanctum, vt ſanctificet in
medio filiorum Iſrael. Ego Dominus, qui
ſanctifico vos, * Et eduxi de terra Ægy- 33
pti, vt eſſem vobis in Deum. ego Do-
minus.

CAP. XXIII.

Solemnitates Sabbati, Paſcha, Primitiarum Hebdomadarum, Meſſis, Tubarum, Expiationis, ac Tabernaculorum, & quibus ritibus, peragi debeant.

LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, dicens: * 1
Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos: Hę A
ſunt feriæ Dñi, quas vocabitis ſanctas. * Sex 2
diebus facietis opus: dies ſeptimus, quia ſab- 3
bati requies eſt, vocabitur ſanctus, omne o-
* Exod. 11. 12. Num. 28. c. 18. pus non facietis in eo, ſabbatum Dñi eſt in
cunctis habitationibus veſtris. *Hæ ſunt er- 4
go feriæ Domini ſanctæ, quas celebrare de-
betis temporibus ſuis. *Menſe primo, quar- 5
tadecima die menſis ad veſperũ, Phaſe Dñi
eſt: * Et quintadecima die menſis huius ſo- 6
lemnitas azymorum Dñi eſt. Septem diebus
azyma comedetis. * Dies primus erit vobis 7
celeberrimus, ſanctuſq; omne opus ſeruile
non facietis in eo: * Sed offeretis ſacrificium 8
in igne Domino ſeptem diebus, dies autem B
ſeptimus erit celebrior & ſanctior: nullum-
que ſeruile opus facietis in eo. * Locutuſq; 9
eſt Dominus ad Moyſen, dicens: *Loquere 10
filijs Iſrael, & dices ad eos: Cũ ingreſſi fueri-
tis terram, quam ego dabo vobis, & meſſue-
ritis ſegetem, feretis manipulos ſpicarũ, pri-
mitias meſſis veſtræ, ad ſacerdotem: * Qui 11
eleuabit faſciculum coram Dño, vt accepta-
bile ſit pro vobis, altero die Sabbati, & ſan-
ctificabit illum. * Atq; in eodẽ die quo ma- 12
nipulus conſecratur, cædetur agnus imma-
culatus anniculus in holocauſtum Dñi. *Et 13
libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ
ſimilæ conſperſæ oleo in incenſum Domi-
ni, odoremq; ſuauiſſimum: liba quoque vini,
quarta pars hin. *Panẽ, & polentam, & pul- 14
*Deut. 19. 9. tes non comedetis ex ſegete, vſq; ad diẽ, qua
offeretis ex ea Deo veſtro. Præceptum eſt ſẽ. C
piternum in generationibus, cunctiſq; habi-
taculis veſtris. *Numerabitis ergo ab altero 15
die Sabbati, in quo obtuliſtis manipulum
primitiarum, ſeptem hebdomadas plenas, * 16
Vſq; ad alteram diem expletionis hebdoma-
dæ ſeptimæ, ideſt, quinquaginta dies: & ſic
17 offeretis ſacrificium nouum Dño. *Ex om-
nibus habitaculis veſtris, panes primitiarũ
duos de duabus decimis ſimilæ fermentatæ,
18 quos coquetis in primitias Dñi. *Offeretiſ-
que cum panibus ſeptem agnos immacula-
tos, anniculos, & vitulum de armento vnũ,
& arietes duos, & erunt in holocauſtum cũ
libamentis ſuis, in odorem ſuauiſſimũ Dño.
19 * Facietis & hircum pro peccato, duoſque
20 agnos anniculos hoſtias pacificorum. *Cũ-
D que eleuauerit eos ſacerdos cũ panibus pri-
mitiarum coram Dño, cedent in vſum eius. * Sup. 19. b. 9.
21 *Et vocabitis hunc diem celeberrimũ, atq;
ſanctiſſimum: omne opus ſeruile non facie-
tis in eo. Legitimũ ſempiternum erit in cun-
22 ctis habitaculis, & generationibus veſtris. *
Poſtquam autem meſſueritis ſegetem terræ *Num. 29. a. 7.
veſtræ, non ſecabitis eam vſq; ad ſolum: nec
remanẽtes ſpicas colligetis, ſed pauperibus
& peregrinis dimittetis eas. Ego ſum Dñs
23 Deus veſter. * Locutuſq; eſt Dominus ad
24 Moyſen, dicens: *Loquere filijs Iſrael: Menſe
ſeptimo, prima die menſis, erit vobis ſabba-
tum, memoriale, clangent bus tubis, & vo-
25 cabitur ſanctum: *Omne opus ſeruile non * Sup. 16. b. 29. Num. 29. a. 7.
facietis in eo, & offeretis holocauſtum Dño.
26 *Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
27 *Decimo die menſis huius ſeptimi, dies ex-
piationũ erit celeberrimus, & vocabitur sã-
E ctus: affligetiſq; animas veſtras in eo, & of-
28 feretis holocauſtum Dño. *Omne opus ſer-
uile non facietis in tempore diei huius, quia
dies propitiationis eſt, vt propitietur vobis
29 Dñs Deus veſter. *Omnis anima, quæ affli-
cta non fuerit die hac, peribit de populis
30 ſuis: *Et quæ operis quippiam fecerit, dele-
31 bo eam de populo ſuo. * Nihil ergo operis
facietis in eo: legitimum ſempiternum erit
vobis in cunctis generationibus, & habita-
32 tionibus veſtris. * Sabbatum requietionis
F eſt, & affligetis animas veſtras die nonò mẽ-
ſis: A veſpera vſq; ad veſperum celebrabitis Ioz7. f. 37.
33 ſabbata veſtra. *Et locutus eſt Dñs ad Moy-
34 ſen, dicens: *Loquere filijs Iſrael: A quinto-
decimo die menſis huius ſeptimi, erunt fe-
riæ tabernaculorum ſeptem diebus Domi-
35 no. * Dies primus vocabitur celeberrimus
atq; ſanctiſſimus: omne opus ſeruile non fa-
36 cietis in eo. * Et ſeptem diebus offere-
tis holocauſta Domino, dies quoque
octauus erit celeberrimus, atque ſanctiſ-
ſimus, & offeretis holocauſtum Do-
mino: eſt enim cœtus atque collectæ:
37 omne opus ſeruile non facietis in eo. * Hæ
ſunt feriæ Dñi, quas videbitis celeberrimas
atq; ſanctiſſimus, offertiſq; in eis oblationes
Dño, holocauſta & libamenta iuxta ritum
38 vnius cuiuſq; diei: * Exceptis ſabbatis Dñi,

do-

doniſq; veſtris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ ſponte tribuetis Domino, *A quintodecimo ergo die menſis ſeptimi, quando congregaueritis omnes fructus terræ veſtræ, celebrabitis ferias Domini ſeptem diebus, die primo & die octauo erit ſabbatum, ideſt requies. *Sumetiſq; vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, ſpatulaſq; palmarum, & ramos ligni denſarum frondium, & ſalices de torrente, & lætabimini corã Domino Deo veſtro. *Celebratiſq; ſolemnitatem eius ſeptem diebus per annum, legitimum ſempiternum erit in generationibus veſtris. Mẽſe ſeptimo feſta celebrabitis, * Et habitabitis in vmbraculis ſeptem diebus, omnis, qui de genere eſt Iſrael, manebit in tabernaculis: *Vt diſcant poſteri veſtri, quod in tabernaculis habitare fecerim filios Iſrael, cum educerem eos de terra Ægypti, ego Dominus Deus veſter. * Locutuſque eſt Moyſes ſuper ſolemnitatibus Domini ad filios Iſrael.

CAP. XXIV.

Ritus & tempus concinnandarum lucernarum, panum propoſitionis: pœna blaſphemorum, ac talionis.

ET locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens: *Præcipe filijs Iſrael, vt afferant tibi oleũ de oliuis puriſſimum, ac lucidum, ad cõcinnandas lucernas iugiter, * Extra velum teſtimonij in tabernaculo fœderis. Ponetq; eas Aaron à veſpere vſq; ad manè coram Domino, cultu rituq; perpetuo in generationibus veſtris. *Super candelabrum mundiſſimum ponẽtur ſemper in conſpectu Domini. *Accipies quoq; ſimilam, & coques ex ea duodecim panes, qui ſinguli habebunt duas decimas: * Quorũ ſenos altrinſecus ſuper mẽſam puriſſimam coram Domino ſtatues: * Et pones ſuper eos thus lucidiſſimum, vt ſit panis in monimentum oblationis Domini.* Per ſingula ſabbata mutabuntur coram Domino ſuſcepti à filijs Iſrael fœdere ſempiterno: * Eruntq; Aaron & filiorum eius, vt comedant eos in loco ſancto: quia Sanctũ ſanctorum eſt de ſacrificijs Dñi iure perpetuo. * Ecce autem egreſſus filius mulieris Iſraelitidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Iſrael, iurgatus eſt in caſtris cũ viro Iſraelita. * Cumq; blaſphemaſſet nomen, & maledixiſſet ei, adductus eſt ad Moyſen (Vocabatur autem mater eius, Salumith, filia Dabri de tribu Dan.) * Miſeruntq; eum in carcerem, donec noſſent, quid iuberet Dñs. *Qui locutus eſt ad Moyſen. *Dicens: Educ blaſphemum extra caſtra, & ponant omnes qui audierunt, manus ſuas ſuper caput eius, & lapidet eum populus vniuerſus. * Et ad filios Iſrael loqueris. Homo, qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatum ſuum: * Et qui blaſphemauerit nomen Domini, morte moriatur: lapidibus opprimet eum omnis multitudo, ſiue ille ciuis, ſiue peregrinus fuerit. Qui blaſphemauerit nomen Domini, morte moriatur. *Qui percuſſerit, & occiderit hominem, morte moriatur. *Qui percuſſerit animal, reddet vicarium, ideſt, animam pro anima. * Qui irrogauerit maculã cuilibet ciuium ſuorum: ſicut fecit, ſic fiet ei: *Fracturam pro fractura, oculũ pro oculo, dentem pro dente reſtituet, qualem inſlixerit maculam, talem ſuſtinere cogetur. * Qui percuſſerit iumẽtum, reddet aliud, Qui percuſſerit hominẽ, punietur. * Æquũ iudicium ſit inter vos, ſiue peregrinus, ſiue ciuis peccauerit: quia ego ſum Dñs Deus veſter.* Locutuſq; eſt Moyſes ad filios Iſrael, & eduxerunt eum, qui blaſphemauerat, extra caſtra, ac lapidibus oppreſſerunt. Feceruntque filij Iſrael, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

* Exod. 13. b. 12.
* Matt. 5 f. 19
Exod 21. c. 12.
Deut. 19 d. 21.

CAP. XXV.

Septimi, ideſt Sabbatici, & quinquageſimi anni, ideſt, Iubilæi lex: non ſumenda à fratribus vſura, nec ipſi ſeruitute perpetua opprimendi ſunt, ſed magis ab aduenis potentibus redimendi.

LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen in mon- 1
te Sinai, dicens: *Loquere filijs Iſrael, & A
dices ad eos: Quando ingreſſi fueritis terram 2
quam ego dabo vobis, ſabbatizes ſabbatum
Domini. * Sex annis ſeres agrum tuum, & 3
ſex annis putabis vineam tuam, colligeſque
fructus eius. * Septimo autem anno ſabba- 4
* Exod. 23. b. 12. tum erit terræ, requietionis Dñi: agrum non
ſeres, & vineam non putabis. * Quæ ſponte 5
gignet humus, non metes: & vuas primitia-
rum tuarum non colliges quaſi vindemiam:
annus enim requietionis terræ eſt. *Sed erũt 6
vobis in cibum, tibi & ſeruo tuo, ancillæ &
mercenario tuo, & aduenę, qui peregrinãtur
apud te: *Iumentis tuis & pecoribus, omnia 7
quæ naſcuntur, præbebunt cibum. *Nume- 8
rabis quoq; tibi ſeptem hebdomadas anno-
rũ, ideſt, ſepties ſeptem, quæ ſimul faciũt an-
nos quadraginta nouem. *Et clanges bucci- 9
na menſe ſeptimo, decima die menſis, propi-
tiationis tempore in vniuerſa terra veſtra. * 10
Sanctificabiſq; annum quinquageſimum, & B
vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus
terræ tuæ: ipſe eſt enim iubileus. Reuertetur
homo ad poſſeſſionem ſuam, & vnuſquiſq;
rediet ad familiam priſtinam: * Quia iubi- 11
leus eſt & quinquageſimus annus. Non ſe-
retis, neq; metetis ſponte in agro naſcentia,
& primitias vindemiæ non colligetis, *Ob 12
ſanctificationem iubilei, ſed ſtatim oblata
comedetis. *Anno iubilei redient omnes ad 13
poſſeſſiones ſuas, *Quando vendes quippiã 14
ciui tuo, vel emes ab eo, ne contriſtes fratrẽ
tuum, ſed iuxta numerum annorum iubilei
emes ab eo, *Et iuxta ſupputationem frugũ 15
vendet tibi. * Quantò plures anni remanſe- 16
rint poſt iubileum, tantò creſcet & pretium:
& quantò minus temporis numeraueris, tã-
tò minoris & emptio conſtabit, tẽpus enim
frugum vendet tibi. *Nolite affligere contri- 17
bules veſtros, ſed timeat vnuſquiſq; Deum
ſuum, quia ego Dominus Deus veſter. *Fa- 18
cite præcepta mea, & iudicia cuſtodite, &
implete ea, vt habitare poſſitis in terra abſ- C
que vllo pauore, * Et gignat vobis humus 19
fructus ſuos, quibus veſcamini vſq; ad ſatu-
ritatem, nullius impetum formidantes. * 20
Quod ſi dixeritis: Quid comedemus anno
ſeptimo, ſi non ſeuerimus, neq; collegerimus
fruges noſtras? * Dabo benedictionem meã 21
vobis anno ſexto, & faciet fructus triũ an-
norum: *Seretiſq; anno octauo, & comedetis 22
veteres fruges vſq; ad nonum annum: donec
noua naſcantur, edetis vetera. *Terra quoq; 23
non vendetur in perpetuum: quia mea eſt, &
24 vos aduenæ & coloni mei eſtis. *Vnde cun-
cta regio poſſeſſionis veſtræ ſub redemptio-
25 nis conditione vendetur. *Si attenuatus fra-
ter tuus vendiderit poſſeſſi unculam ſuam,
& voluerit propinquus eius, poteſt redime-
26 re quod ille vendiderat. *Sin autem non ha-
buerit proximum, & ipſe pretium ad redi-
27 mendum potuerit inuenire: *Computabũ-
D tur fructus ex eo tempore, quo vendidit, &
quod reliquum eſt, reddet emptori, ſicq; re-
28 cipiet poſſeſſionem ſuam. *Quod ſi non in-
uenerit manus eius, vt reddat pretium, ha-
bebit emptor quod emerat, vſq; ad annum
iubileum. In ipſo enim omnis venditio redi-
bit ad dominũ, & ad poſſeſſorem priſtinum:
29 Qui vendiderit domum intra vrbis muros,
habebit licentiam redimendi, donec vnus
30 impleatur annus. *Si non redemerit, & an-
ni circulus fuerit euolutus, emptor poſſide-
bit eam, & poſteri eius in perpetuum, & re-
31 dimi non poterit, etiam in iubileo. * Sin au-
tem in villa fuerit domus, quæ muros non
habet, agrorum iure vendetur. Si ante redẽ-
pta non fuerit, in iubileo reuertetur ad do-
32 minum. *Ædes Leuitarum, quæ in vrbibus
33 ſunt, ſemper poſſunt redimi: * Si redemptæ
E non fuerint, in iubileo reuertentur ad domi-
nos, quia domus vrbium Leuitarũ pro poſ-
34 ſeſſionibus ſunt inter filios Iſrael. * Subur-
bana autem eorũ non veneant, quia poſſeſ-
35 ſio ſempiterna eſt. *Si attenuatus fuerit fra-
ter tuus, & infirmus manu, & ſuſceperis eũ
quaſi aduenam & peregrinum, & vixerit te-
36 cum, * Ne accipias vſuras ab eo, nec am-
plius quam dediſti. time Deum tuum, vt vi-
37 uere poſſit frater tuus apud te. * Pecuniam
tuam non dabis ei ad vſuram, & frugum ſu-
38 perabundantiam nõ exiges. *Ego Dominus
F Deus veſter, qui eduxi vos de terra Ægypti,
vt darem vobis terram Chanaan, & eſſem
39 veſter Deus. *Si paupertate compulſus ven-
diderit ſe tibi frater eius, non eum opprimes
40 ſeruitute famulorum. *Sed quaſi mercena-
rius & colonus erit: vſq; ad annum iubileũ
41 operabitur apud te, * Et poſtea egredietur
cum liberis ſuis, & reuertetur ad cognatio-
42 nem & ad poſſeſſionem patrum ſuorum. *
Mei enim ſerui ſũt, & ego eduxi eos de ter-
ra Ægypti. non veneant conditione ſeruorũ.
43 Ne affligas eum per potentiam, ſed metuito
44 Deum tuum. * Seruus & ancilla ſint vobis
45 de nationibus, quæ in circuitu veſtro ſunt *
Et de aduenis, qui peregrinantur apud vos,
vel qui ex his nati fuerint in terra veſtra, hos
46 habebitis famulos: * Et hæreditario iure
tranſmittetis ad poſteros, ac poſſidebitis in
æternum. fratres autem veſtros filios Iſrael
47 ne opprimatis per potentiam. *Si inualue-
G rit apud vos manus aduenę atq; peregrini, &

atte-

attenuatus frater tuus vendiderit se ei, aut
cuiquam de stirpe eius: *Post vēditionē po- 48
test redimi. Qui voluerit ex fratribus suis,
redimet eum, *Et patruus, & patruelis, & cō- 49
sanguineus, & affinis. Sin autem & ipse po-
tuerit, redimet se, *Supputatis dumtaxat an- 50
nis à tempore venditionis suæ vsq; ad annū
iubileum: & pecunia, qua venditus fuerat,
iuxta annorū numerum & rationem mer-
cenarij supputata. * Si plures fuerint anni, 51
qui remanēt vsq; ad iubileum, secūdum hos
reddet & pretium. *Si pauci, ponet rationē 52
cum eo iuxta annorum numerum, & red-
det emptori, quod reliquum est annorum, * 53
Quibus ante seruiuit mercedibus imputatis
non affliget eum violenter in conspectu tuo.
* Quod si per hæc redimi non potuerit, an- 54
no iubileo egredietur cum liberis suis. *Mei 55
enim sunt serui, filij Israel, quos eduxi de ter-
ra Ægypti.

CAP. XXVI.

Dei præcepta seruantibus bona promittuntur, non seruantibus verò plurima mala.

EGo Dominus Deus vester: *Nō facietis 1
vobis idolum & sculptile, nec titulos A
erigetis, nec insignē lapidem ponetis in terra
vestra, vt adoretis eum. ego enim sum Dñs
Deus vester. *Custodite sabbata mea, & pa- 2
uete ad Sanctuarium meum. ego Dominus.
*Si in præceptis meis ambulaueritis & mā- 3
data mea custodieritis & feceritis ea, dabo
vobis pluuias temporibus suis. *Et terra gi- 4
gnet germen suum, & pomis arbores reple-
buntur. *Apprehendet messium tritura vin-
demiam, & vindemia occupabit sementem:
& comedetis panem vestrum in saturitate,
& absq; pauore habitabitis in terra vestra. * 6
Dabo pacem in finibus vestris: dormietis, & B
non erit, qui exterreat. Auferam malas be-
stias: & gladius non transibit terminos ve-
stros. * Persequimini inimicos vestros, & 7
corruent coram vobis, *Persequentur quin- 8
que de vestris centum alienos, & cētum de
vobis decem millia: cadēt inimici vestri gla-
dio in conspectu vestro. * Respiciam vos, & 9
crescere faciam: multiplicabimini, & firma-
bo pactum meum vobiscum. * Comedetis 10
vetustissima veterum, & vetera nouis super-
uenientibus proijcietis. *Ponam tabernacu- 11
lum meum in medio vestri, & non abijciet
vos anima mea. * Ambulabo inter vos, & 12
ero Deus vester, vosq; eritis populus meus. * 13
Ego Dominus Deus vester: qui eduxi vos de
terra Ægyptiorum, ne seruiretis eis, & qui
confregi catenas ceruicum vestrarum, vt in-
cederetis erecti. *Quod si nō audieritis me, 14
nec feceritis omnia mandata mea, *Si spre- 15
ueritis leges meas, & iudicia mea contemp- C
serit, vt non faciatis ea, quæ à me constituta
sunt, & ad irritum perducatis pactum meū:

16 *Ego quoq; hæc faciam vobis: Visitabo vos
velociter in egestate, & ardore, qui conficiat
oculos vestros, & consumat animas vestras.
Frustra seretis sementem, quæ ab hostibus
17 deuorabitur. *Ponam faciem meam contra
vos, & corruetis coram hostibus vestris, &
subijciemini his, qui oderunt vos. fugietis,
18 nemine persequente. * Sin autē nec sic obe-
dieritis mihi, addā correptiones vestras sep-
19 tuplum propter peccata vestra, *Et conterā
superbiam duritiæ vestræ. Daboq; vobis cę-
lum desuper sicut ferrum, & terram ęneam.
20 *Consumetur incassum labor vester, non
D proferet terra germē, nec arbores poma prę-
21 bebunt. *Si ambulaueritis ex aduerso mihi,
nec volueritis audire me, addam plagas ve-
22 stras in septuplum propter peccata vestra: *
Immittamq; in vos bestias agri, quæ consu-
māt vos, & pecora vestra, & ad paucitatem
cuncta redigant, desertæq; fiant viæ vestræ.
23 *Quod si nec sic volueritis recipere disci-pli-
24 nam, sed ambulaueritis ex aduerso mihi: *
Ego quoq; contra vos aduersus incedam &
percutiā vos septies propter peccata vestra.
25 *Inducamq; super vos gladium vltorem fę-
deris mei. Cumq; confugeritis in vrbes, mit-
tam pestilentiam in medio vestri, & trade-
26 mini in manibus hostium. *Postquam con-
fregero baculum panis vestri: ita vt decem
mulieres in vno clibano coquant panes, &
reddant eos ad pondus: & comedetis, & non
27 saturabimini. * Sin autem nec per hæc au-
28 dieritis me, sed ambulaueritis contra me: *
E Et ego incedam aduersus vos in furore cō-
trario, & corripiā vos septem plagis propter
29 peccata vestra. *Ita vt comedatis carnes fi-
30 liorum vestrorum & filiarum vestrarum. *
Destruam excelsa vestra, & simulachra cō-
fringā. Cadetis inter ruinas idolorū vestro-
31 rum, & abominabitur vos anima mea. * In
tantum vt vrbes vestras redigam in solitu-
dinem, & deserta faciam Sanctuaria vestra,
32 nec recipiam vltra odorem suauissimum. *
Disperdamq; terram vestram, & stupebunt
super ea inimici vestri, cū habitatores illius
33 fuerint. *Vos autem dispergam in Gētes, &
euaginabo post vos gladium, eritq; terra ve-
34 stra deserta, & ciuitates vestrę diruтę. *Tūc
placebunt terræ sabbata sua cunctis diebus
35 solitudinis suę: quādo fueritis *In terra ho-
stili, sabbatizabit, & requiescet in sabbatis
solitudinis suæ, eo quod non requieuerit in
36 sabbatis vestris, quando habitabatis in ea. *
F Et qui de vobis remanserint, dabo pauorem
in cordibus eorū in regionibus hostium ter-
rebit eos sonitus folij volantis, & ita fugient
37 quasi gladium: cadent, nullo persequente, *
Et corruent singuli super fratres suos quasi
bella fugientes, nemo vestrum inimicis au-
38 debit resistere. *Perhibitis inter Gentes, &

* Exod. 20. d. 4. Deut. 5. a. 8. Ps. 96. b. 7.

*Deut. 28. a. 8.

* Deut. 28. b. 63. Thren. 2. f. 17. Malac. 2. a. 12.

* 1. Cor. 10. d. 16.

hostilis vos terra consumet. * Quod si & de 39
ijs aliqui remanserint,rabescent in iniquita-
tibus suis, in terra inimicorum suorum, &
propter peccata patrum suorũ & sua affligẽ-
tur: *Donec cõfiteantur iniquitates suas,& 40
maiorum suorum, quibus prævaricati sunt
in me, & ambulaverunt ex aduerso mihi. * 41
Ambulabo igitur & ego contra eos,& indu-
cam illos in terram hostilem, donec erube-
scat incircumcisa mens eorum:tunc orabũt
pro impietatibus suis.*Et recordabor fœde- 42
ris mei,quod pepigi cum Iacob, & Isaac, & G
Abraham. Terræ quoq;memor ero. *Quæ 43
cum relicta fuerit ab eis,complacebit sibi in
sabbatis suis,patiens solitudinem propter il-
los. Ipsi verò rogabunt pro peccatis suis,eo
quod abiecerint iudicia mea, & leges meas
despexerint.*Et tamen etiam cum essent in 44
terra hostili,non penitus abieci eos, neq;sic
despexi,vt consumerentur,& irritum face-
rem pactum meum cum eis. Ego enim sum
Dñs Deus eorũ,*Et recordabor fœderis mei 45
pristini, quando eduxi eos de terra Ægypti
in conspectu Gentium,vt essem Deus eorũ,
ego Dñs. Hæc sunt iudicia,atq; præcepta,&
leges, quas dedit Dominus inter se & filios
Israel in monte Sinai per manum Moysi.

CAP. XXVII.

Varia sanciuntur leges de votis, seu rebus per votum oblatis Deo, & de illorum ac decimarum persolutione.

LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di- 1
cens: *Loquere filijs Israel, & dices ad A
eos:Homo qui votum fecerit,& spoponde-
rit Deo animam suam,sub æstimatione dabit
pretium. *Si fuerit masculus à vigesimo an- 3
no vsq;ad sexagesimum annum,dabit quin-
quaginta siclos argenti ad mensuram San-
ctuarij: *Si mulier,triginta. *A quinto autẽ 4
anno vsq;ad vigesimum,masculus dabit vi- 5
ginti siclos:fœmina decem. *Ab vno mense 6
vsq;ad annum quintum,pro masculo dabũ-
tur quinq;sicli:pro fœmina,tres. *Sexagena- 7
rius & vltra masculus dabit quindecim si-
clos:fœmina decem.*Si pauper fuerit,& æ- 8
stimationem reddere non valebit,stabit co-
ram sacerdote:& quantum ille æstimauerit,
& viderit eum posse reddere, tantum dabit.
*Animal autem,quod immolari potest Do- 9
mino,si quis voverit,sanctum erit.*Et mu- 10
tari non poterit, idest nec melius malo, nec
peius bono:quod si mutauerit,& ipsũ quod
mutatum est,& illud pro quo mutatum est,
consecratum erit Dño.*Animal immundũ, 11
quod immolari Domino non potest, si quis B
voverit,adducetur ante sacerdotem. * Qui 12
iudicãs vtrum bonum an malum sit, statuet
pretiũ. *Quod si dare voluerit is,qui offert, 13
addet supra æstimationem quintam partẽ.* 14
Homo si voverit domum suam, & sanctifi-
cauerit Domino,considerabit eam sacerdos
vtrum bona an mala sit, & iuxta pretium,
quod ab eo fuerit constitutũ,venundabitur:
15 *Sin autem ille, qui voverat, voluerit redi-
mere eam, dabit quintã partem æstimatio-
16 nis supra,& habebit domũ. * Quod si agrũ
possessionis suæ voverit, & consecrauerit
Dño:iuxta mensuram sementis æstimabitur
pretium: si triginta modijs hordei seritur
terra,quinquaginta siclis venũdetur argẽti.
17 * Si statim ab anno incipientis iubilei vo-
uerit agrum, quantò valere potest,tantò æ-
18 stimabitur.*Sin autem post aliquantũ tem-
poris: supputabit sacerdos pecuniam iuxta
annorum,qui reliqui sunt,numerum vsq;ad
19 iubileum,& detrahetur ex pretio.*Quod si
C voluerit redimere agrum ille, qui voverat,
addet quintam partem æstimatę pecuniæ,&
20 possidebit eum. * Sin autẽ noluerit redime-
re,sed alteri cuilibet fuerit venumdatus,vl-
tra eum,qui voverat,redimere non poterit:
21 *Quia cum iubilei venerit dies,sanctifica-
tus erit Dño, & possessio consecrata ad ius
22 pertinet sacerdotum.*Si ager emptus est,&
non de possessione maiorum sanctificatus
23 fuerit Domino.*Supputabit sacerdos iuxta
annorum numerum vsq; ad iubileum, pre-
24 tium: & dabit ille,qui voverat eum,Dño. *
In iubileo autem reuertetur ad priorem do-
minum,qui vendiderat eum,& habuerat in
25 sorte possessionis suæ.*Omnis æstimatio si-
clo sanctuarij ponderabitur. Siclus viginti * Exod. 30.
26 obolos habet. * Primogenita, quę ad Dñm b. 13.
pertinent, nemo sanctificare poterit & vo- Num. 3 &
uere:sive bos, sive ovis fuerit, Domini sunt. 47.
27 *Quod si immundum est animal, redimet Ezech. 45.
qui obtulit, iuxta æstimationem tuã,& ad- d. 13.
C det quintam partem pretij: si redimere no-
luerit,vendetur alteri quantocunq;à te fue- *Leuit. 17.
28 rit æstimatum. * Omne quod Domino cõ- d. 15.
secratur,sive homo fuerit, sive animal, sive
ager,nõ vendetur,nec redimi poterit. Quid-
quid semel fuerit consecratum,sanctum sã-
29 ctorum erit Dño. * Et omnis consecratio,
quæ offertur ab homine,non redimetur, sed
30 morte morietur. *Omnes decimæ terræ,si-
ve de frugibus,sive de pomis arborum,Dñi
31 sunt,& illi sanctificantur. *Si quis autẽ vo-
luerit redimere decimas suas, addet quintã
32 partẽ earum.*Omniũ decimarũ bouis & o-
uis & caprę,quę sub pastoris virga trãseũt,
quidquid decimum venerit, sanctificabitur
33 Dño.*Non eligetur, nec bonum, nec malũ,
nec altero cõmutabitur.si quis mutauerit:&
quod mutatum est,& pro quo mutatũ est,
34 sanctificabitur Domino,& nõ redimetur.*
Hæc sunt præcepta, quæ mandauit Domi-
nus Moysi ad filios Israel in monte Sinai.

LI-

LIBER NVMERI,

HEBRAICE VAIEDABBER.

CAP. I.

Numeratis duodecim tribuum bellicis viris, filij Leui ad deferendum tabernaculum inſtituuntur.

Ocutuſque eſt Dominus ad 1
Moyſen in deſerto Sinai in A
tabernaculo fœderis, prima die menſis ſecundi, anno altero egreſſionis eorum ex Ægypto, dicens. *Tollite 2
* Exod. 30. b. 12.
ſummam vniuerſæ congregationis filiorum Iſrael per cognationes & domos ſuas, & nomina ſingulorũ, quidquid ſexus eſt maſculini, * A vigeſimo anno & ſupra, omnium vi. 3
rorum fortium ex Iſrael, & numerabit eos per turmas ſuas, tu & Aaron: * Eruntq; vo- 4 B
biſcum principes tribuum, ac domorum in
cognationibus ſuis, * Quorum iſta ſunt no- 5
mina: De Ruben Eliſur filius Sedeur. * De Si. 6
meon, Salamiel, filius Suriſaddai. * De Iuda, 7
Nahaſſon filius Aminadab. * De Iſſachar, 8
Nathanael filius Suar. * De Zabulon, Eliab 9
filius Helon. * Filiorum autem Ioſeph, de E- 10
phraim, Eliſama filius Ammiud, de Manaſſe, Gamaliel filius Phadaſſur. * De Benia- 11
min, Abidam filius Gedeonis. * De Dan. A- 12
hiezer filius Amiſaddai. * De Aſer, Phegiel 13
filius Ochrã. * De Gad, Eliaſaph filius Duel. 14
* De Nephthali, Ahira filius Enan. * Hi no- 15
biliſſimi principes multitudinis per tribus 16
cognationes ſuas, & capita exercitus Iſrael:
* Quos tulerũt Moyſes & Aaron cum om- 17
ni vulgi multitudine: * Et congregauerunt 18
primo die menſis ſecundi, recenſentes eos per cognationes, & domos, ac familias, & capita, & nomina ſingulorum, à vigeſimo
19 anno & ſupra. * Sicut præceperat Dominus
C Moyſi. Numeratique ſunt in deſerto Sinai. *
20 De Ruben primogenito Iſraelis per generationes & familias, ac domos ſuas, & nomina capitum ſingulorum, omne quod ſexus eſt maſculini à vigeſimo anno & ſupra,
21 procedentium ad bellum, * Quadraginta
22 ſex millia quingenti. * De filijs Simeon per generationes & familias, ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina & capita ſingulorum, omne quod ſexus eſt maſculini à vigeſimo anno & ſupra, proce-
23 dentium ad bellum. * Quinquaginta nouem
24 millia trecenti. * De filijs Gad per generationes & familias, ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à viginti annis & ſupra, omnes qui ad
25 bella procederent. * Quadragintaquinque
26 millia ſexcenti quinquaginta, * De filijs Iu- D
da per generationes & familias, ac domos cognationum ſuarum, per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui
27 poterant ad bella procedere, * Recenſiti
28 ſunt ſeptuaginta quatuor millia ſexcenti. *
De filijs Iſſachar, per generationes & familias, ac domos cognationum ſuarum, per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſu-
29 pra, omnes qui ad bella procederent, * Re-
cenſiti ſunt quinquaginta quatuor millia
30 quadringenti. * De filijs Zabulon per generationes & familias, ac domos cognationũ ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorũ à vigeſimo anno & ſupra, qui poterant
31 ad bella procedere, * Quinquaginta ſeptem
32 millia quadringenti. * De filijs Ioſeph, filio- E
rum Ephraim per generationes & familias,

ac do-

ac domos cognationū ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere, *Quadraginta millia quingenti. *Porrò filiorum Manaſſe per generationes & familias, ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere, *Triginta duo millia ducenti. * De filijs Beniamin per generationes & familias, ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt nominibus ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere, *Triginta quinque millia quadringenti. *De filijs Dan per generationes & familias, ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt nominibus ſingulorū à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterāt ad bella procedere, *Sexaginta duo millia ſeptingenti. *De filijs Aſer per generationes & familias, ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere, *Quadraginta millia & mille quingenti. *De filijs Nephthali per generationes & familias, ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt nominibus ſingulorum à vigeſimo anno, & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere, *Quinquaginta millia quadringenti. * Hi ſunt, quos numerauerunt Moyſes & Aaron, & duodecim principes Iſrael, ſingulos per domos cognationum ſuarum, *Fueruntq; omnes numerus filiorum Iſrael per domos & familias ſuas à vigeſimo anno & ſupra, qui poterant ad bella procedere, *Sexcenta tria millia virorum quingēti quinquaginta, *Leuitę autem in tribu familiarum non ſunt numerati cum eis. *Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens: *Tribum Leui noli numerare, neque pones ſummam eorum cū filijs Iſrael: *Sed conſtitue eos ſuper tabernaculum teſtimonij & cuncta vaſa eius, & quidquid ad ceremonias pertinet. Ipſi portabunt tabernaculum & omnia vtenſilia eius: & erunt in miniſterio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur. *Cùm proficiſcendum fuerit, deponent Leuitæ tabernaculum: cum caſtramētandum, erigent. quiſquis externorum acceſſerit, occidetur. *Metabuntur autem caſtra filij Iſrael vnuſquiſq; per turmas & cuneos, atque exercitum ſuum. *Porrò Leuitæ per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio ſuper multitudinem filiorum Iſrael, & excubabunt in cuſtodijs tabernaculi teſtimonij. * Fecerunt ergo filij Iſrael iuxta omnia, quæ præceperat Dominus Moyſi.

CAP. II.

Qua tribus circa tabernaculum in quatuor aci. s ad quamuis mundi plagam ordinentur, recenſitis familiarum principibus.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen &
A Aaron, dicens: *Singuli per turmas, ſigna atq; vexilla, & domos cognationū ſuarum, caſtramentabuntur filij Iſrael, per gyrum tabernaculi fœderis. *Ad orientem Iudas figet tentoria per turmas exercitus ſui: eritq; princeps filiorum eius Nahaſſon filius
4 Aminadab. *Et omnis de ſtirpe eius ſumma pugnātium, ſeptuaginta quatuor millia ſexcenti. *Iuxta eum caſtramentati ſunt de tribu Iſſachar, quorum princeps fuit Nathana-
6 el filius Suar. *Et omnis numerus pugnatorum eius, quinquaginta quatuor millia
7 quadringenti. * In tribu Zabulon princeps
8 fuit Eliab filius Helon. * Omnis de ſtirpe eius exercitus pugnatorum, quinquaginta
9 ſeptem millia quadringenti. * Vniuerſi qui in caſtris Iudæ annumerati ſunt, fuerunt cētum octoginta ſex millia quadringenti: &
10 per turmas ſuas primi egredientur. * In ca-
B ſtris filiorum Ruben ad meridianam plagā
11 erit princeps Eliſur filius Sedeur: * Et cunctus exercitus pugnatorum eius, qui numerati ſunt, quadraginta ſex millia quingenti:
12 *Iuxta eum caſtramentati ſunt de tribu Simeon: quorum princeps fuit Salamiel filius
13 Suriſaddai: *Et cunctus exercitus pugnatorum eius, qui numerati ſunt, quinquaginta
14 nouem millia trecenti. *In tribu Gad prin-
15 ceps fuit Eliaſaph filius Duel. * Et cunctus exercitus pugnatorum eius, qui numerati ſunt, quadraginta quinque millia ſexcenti
16 quinquaginta. *Omnes recenſiti ſunt in caſtris Ruben, centum quinquaginta millia, & mille quadringenti quinquaginta per tur-
17 mas ſuas: in ſecundo loco proficiſcentur. * Leuabitur autem tabernaculum teſtimonij per officia Leuitarum & turmas eorū, quomodo erigetur, ita & deponetur. Singuli per
18 loca & ordines ſuos proficiſcentur. *Ad oc-
C cidentalem plagam erunt caſtra filiorum Ephraim, quorum princeps fuit Eliſama fi-
19 lius Ammiud. * Cunctus exercitus pugnatorum eius, qui numerati ſunt, quadraginta
20 millia quingenti. * Et cum eis tribus filiorū Manaſſe, quorum princeps fuit Gamaliel fi-
21 lius Phadaſſur. * Cunctuſque exercitus pugnatorum eius, qui numerati ſunt, triginta
22 duo millia ducenti. * In tribu filiorum Beniamin princeps fuit Abidan filius Gedeo-
23 nis. *Et cunctus exercitus pugnatorum eius qui recenſiti ſunt, triginta quinque millia
24 quadringenti. * Omnes, qui numerati ſunt in caſtris Ephraim, centum octo millia cen-
25 tum per turmas ſuas tertij proficiſcentur: * Ad aquilonis partem caſtramentati ſunt filij Dan: quorum princeps fuit Ahiezer fi-
26 lius Ammiſaddai. * Cunctus exercitus pugna-

gnatorum eius,qui numerati ſunt,ſexaginta
duo millia ſeptingenti . *Iuxta eum fixere 27
tentoria de tribu Aſer : quorum princeps
fuit Phegiel filius Ochran.*Cunctus exer- 28
citus pugnatorum eius, qui numerati ſunt,
quadraginta millia & mille quingenti.*De 29
tribu filiorum Nephthali princeps fuit A-
chira filius Enan .* Cunctus exercitus pu- 30
gnatorũ eius, quinquaginta tria millia qua-
dringenti.*Omnes qui numerati ſunt in ca. 31
ſtris Dan,fuerunt centum quinquaginta ſe-
ptem millia ſexcenti: & nouiſſimi proficiſ-
centur. *Hic numerus filiorum Iſrael , per 32
domos cognationum ſuarum & turmas di-
uiſi exercitus,ſexcenta tria millia quingenti
quinquaginta.*Leuitæ autem non ſunt nu- 33
merati inter filios Iſrael: ſic enim præcepe-
rat Dominus Moyſi .* Feceruntque filij Iſ- 34
rael iuxta omnia , quæ mandauerat Domi-
nus. Caſtramentati ſunt per turmas ſuas,&
profecti per familias , ac domos patrum
ſuorum .

CAP. III.

Leuita in tabernaculi miniſterium aſſumpti numerantur , cum ſuis principibus , ac miniſterijs,& loco primogenitorum Iſrael ſuſcipiuntur, reliqua primogenita numerum Leuitarum excedentia pretio redimuntur .

HÆ ſunt generationes Aaron & Moyſi , 1
in die qua locutus eſt Dominus ad A
Moyſen in monte Sinai.* Et hæc nomina fi- 2
liorum Aaron : primogenitus eius Nadab ,
deinde Abiu,& Eleazar,& Ithamar. * Hæc 3
nomina filiorum Aarõ ſacerdotum, qui vn-
cti ſunt , & quorum repletæ & conſecratæ
manus,vt ſacerdotio fungerentur. * Mortui 4
ſunt enim Nadab & Abiu , cum offerrent
ignem alienum in conſpectu Domini in de-
ſerto Sinai, abſque liberis: functiq; ſunt ſa-
cerdotio Eleazar & Ithamar coram Aaron
patre ſuo.*Locutuſq; eſt Dominus ad Moy- 5
ſen,dicens:*Applica tribum Leui,& fac ſta- 6
re in conſpectu Aaron ſacerdotes , vt mini-
ſtrent ei, & excubent , * Et obſeruent quid- 7
quid ad cultum pertinet multitudinis eorã
tabernaculo teſtimonij, * Et cuſtodiant va- 8
ſa tabernaculi,ſeruientes in miniſterio eius. B
*Dabiſq;dono Leuitas.*Aaron & filijs eius, 9
qui traditi ſunt à filijs Iſrael. Aaron autem 10
& filios eius conſtitues ſuper cultum ſacer-
dotij.Externus,qui ad miniſtrandum acceſ-
ſerit,morietur. * Locutuſq;eſt Dominus ad 11
Moyſen,dicens: *Ego tuli Leuitas à filijs Iſ- 12
rael pro omni primogenito , qui aperit vul-
uam in filijs Iſrael , eruntq; Leuitæ mei . * 13
Meum eſt enim omne primogenitũ : ex quo
percuſſi primogenitos in terra Ægypti:ſan-
ctificaui mihi quidquid primum naſcitur
in Iſrael ab homine vſq; ad pecus,mei ſunt:
ego Dominus. * Locutuſq; eſt Dominus ad 14
Moyſen in deſerto Sinai, dicens :* Numera
C filios Leui per domos patrum ſuorum & fa-
milias , omne maſculum ab vno menſe &
16 ſupra .* Numerauit Moyſes,vt præceperat
17 Dominus , * Et inuenti ſunt filij Leui per
18 nomina ſua,Gerſon & Caath & Merari.*Fi-
19 lij Gerſon : Lebni & Semei . * Filij Caath :
20 Amram & Ieſaar, Hebron & Oziel . * Filij
21 Merari: Moholi & Muſi.* De Gerſon fuere
22 familiæ duæ,Lebnitica,& Semeitica:*Quа-
rum numerarus eſt populus ſexus maſculi-
ni ab vno menſe & ſupra,ſeptẽ millia quin-
23 genti. * Hi poſt tabernaculum metabuntur
24 ad occidentem, * Sub principe Eliaſaph fi-
25 lio Lael.*Et habebunt excubias in taberna-
26 culo fœderis,*Ipſum tabernaculum & ope-
D rimentum eius , tentorium quod trahitur
ante fores tecti fœderis , & cortinas atrij :
tentorium quoque quod appenditur in in-
troitu atrij tabernaculi, & quidquid ad ritũ
altaris pertinet, funes tabernaculi & omnia
27 vtenſilia eius. * Cognatio Caath habebit
populos Amramitas & Ieſaaritas & Hebro-
nitas & Ozielitas . Hæ ſunt familiæ Caathi-
28 tarum recenſitæ per nomina ſua .* Omnes
generis maſculini ab vno menſe & ſupra ,
octo millia ſexcenti habebunt excubias Sã-
29 ctuarij,* Et caſtrametabuntur ad meridia-
30 nam plagam . * Principeſq;eorum erit Eli-
31 ſaphan filius Oziel: * Et cuſtodient arcam,
menſamque & candelebrum, altaria & vaſa
Sanctuarij,in quibus miniſtratur,& velum,
32 cunctamque huiuſcemodi ſupellectilem. *
Princeps autẽ principum Leuitarum Elea-
zar filius Aaron ſacerdotis,erit ſuper excu-
33 bitores cuſtodiæ Sanctuarij . * At verò de
Merari erunt populi Moholitę & Muſitę re-
35 cenſiti per nomina ſua : * Omnes generis
maſculini ab vno menſe & ſupra,ſex millia
35 ducenti.*Princeps eorum Suriel filius Abi-
E haiel : in plaga ſeptentrionali caſtramenta-
36 buntur.*Erunt ſub cuſtodia eorum tabulæ
tabernaculi & vectes, & columnæ, ac baſes
earum, & omnia , quæ ad cultum huiuſce-
37 modi pertinent: * Columnæq;atrij per cir-
cuitum cum baſibus ſuis,& paxilli cum fu-
38 nibus . * Caſtramentabuntur ante taberna-
culum fœderis,ideſt,ad orientalem plagam,
F Moyſes & Aaron cum filijs ſuis , habentes
cuſtodiam Sanctuarij in medio filiorum Iſ-
39 rael: quiſquis alienus acceſſerit,morietur.*
Omnes Leuitæ , quos numerauerunt Moy-
ſes & Aaron, iuxta præceptum Domini per
familias ſuas in genere maſculino à menſe
40 vno & ſupra fuerunt viginti duo millia . *
Et ait Dominus ad Moyſen ; Numera pri-
mogenitos ſexus maſculini de filijs Iſrael
ab vno menſe & ſupra,& habebis ſummam
41 eorum. * Tollesque Leuitas mihi pro omni
primogenito filiorum Iſrael, ego ſum Do-
minus

* Exod.6.a.
2 3.

* Leuit.10.
a.2.
1.Par.24.a.
2.

* Exod. 13.
a. 2.
Leuit.8. c.10.

* Exod.6 c.
6.

minus: & pecora eorum pro vniuerſis primogenitis pecorum filiorum Iſrael. *Recẽ- 42
ſuit Moyſes,ſicut præceperat Dominus,primogenitos filiorum Iſrael. *Et fuerunt ma- 43
ſculi per nomina ſua, à menſe vno & ſupra C
viginti duo millia ducenti ſeptuaginta tres.
* Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: * 44
Tolle Leuitas pro primogenitis filiorum Iſ- 45
rael,& pecora Leuitarum pro pecoribus eorum,eruntque Leuitæ mei.ego ſum Dñs. * 46
In pretio autem ducentorũ ſeptuaginta triũ,
qui excedunt numerum Leuitarum de primogenitis filiorum Iſrael,* Accipies quinq; 47
ſiclos per ſingula capita ad menſuram Sanctuarij,Siclus habet viginti obolos.* Dabiſ. 48
que pecuniam Aaron & filijs eius, pretium
eorum qui ſupra ſunt. *Tulit igitur Moyſes 49
pecuniam eorum, qui fuerant amplius, &
quos redemerant à Leuitis. * Pro primoge- 50
nitis filiorum Iſrael, mille trecentorum ſexaginta quinq; ſiclorum iuxta pondus Sanctuarij, * Et dedit eam Aaron & filijs eius 51
iuxta verbum, quod præceperat ſibi Dominus.

* Exod. 30. b. 13. Leuit. 27. c. 25. Ezech. 45. d. 12.

CAP. IV.

Ritus & officia Leuitarum, iuxta cuiuſque familiam diſtribuuntur.

LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen & 1
Aaron,dicens: * Tolle ſummam filiorũ A
Caath de medio Leuitarum per domos & 2
familias ſuas, * A trigeſimo anno & ſupra 3
vſq;ad quingenteſimum annum, omnium
qui ingrediuntur vt ſtent & miniſtrẽt in tabernaculo fœderis, *Hic eſt cultus filiorum 4
Caath: Tabernaculum fœderis,& Sãctũ ſanctorum. * Ingrediuntur Aaron & filij eius, 5
quando mouenda ſunt caſtra, & deponent
velum,quod pendet ante fores,inuolentque
eos arcam teſtimonij. * Et operient rurſum 6
velamina ianthinarum pellium,extendentque deſuper pallium totum hyacinthinum,
& inducent vectes. *Menſam quoq;propoſitionis inuoluẽt hyacinthino pallio, & po- 7
nent cum ea thuribula & mortariola, cyathos & cratheras ad liba fundenda: panes
ſemper in ea erunt. *Extendentque deſuper 8
pallium coccineum, quod rurſum operient
velamento ianthinarum pellium,& inducẽt
vectes. *Sumẽt & pallium hyacinthinũ,quo 9
operient candelabrum cum lucernis & forcipibus ſuis & emunctorijs & cunctis vaſis
olei,quæ ad concinnandas lucernas neceſſaria ſunt: *Et ſuper omnia ponent operimen- 10
tum ianthinarum pellium, & inducent vectes. *Nec non & altare aureum inuoluent 11
hyacinthino veſtimẽto,& extendẽt deſuper
operimentũ ianthinarum pelliũ,inducentq; B
vectes. *Omnia vaſa,quibus miniſtratur in 12
Sanctuario, inuoluẽt hyacinthino pallio,&
extendent deſuper operimentum ianthinarum pellium,inducentq;vectes. *Sed & al- 13
tare mundabitur cinere, & inuoluent illud
purpureo veſtimento, * Ponentq; cum eo 14
omnia vaſa,quibus in miniſterio eius vtuntur,ideſt, ignium receptacula, fuſcinulas ac
tridentes,vncinos & batilla.Cuncta vaſa altaris operient ſimul velamine ianthinarum
pellium,& inducent vectes.*Cumq;inuo- 15
luerint Aaron & filij eius Sanctuarium &
omnia vaſa eius in commotione caſtrorũ,
tunc intrabunt filij Caath,vt portent inuoluta:& non tangent vaſa Sanctuarij,ne moriantur. Iſta ſunt onera filiorũ Caath in ta- 16
bernaculo fœderis: * Super quos erit Eleazar filius Aaron ſacerdotis, ad cuius curam
pertinet oleum ad concinnandas lucernas,
& compoſitionis incenſum, & ſacrificium,
quod ſemper offertur, & oleũ vnctionis, &
quidquid ad cultum tabernaculi pertinet,
omniumq;vaſorum quę in Sanctuario ſunt.
*Locutuſq;eſt Dñs ad Moyſen,& Aaron,di- 17 18
cens: * Nolite perdere populum Caath de
medio Leuitarum.*Sed hoc facite eis,vt viuant,& non moriantur, ſi tetigerint Sancta 19
ſanctorum. Aaron & filij eius intrabunt,ipſique diſponent opera ſingulorum, & diui-
dent quid portare quis debeat. * Alij nulla 20
curioſitate videant, quæ ſunt in Sanctuario
priuſquam inuoluantur, alioquin morien-
tur. *Locutuſq;eſt Dñs ad Moyſen,dicens: 21 22
*Tolle ſummam etiam filiorum Gerſon per
C domus,ac familias & cognationes ſuas, * A 23
triginta annis & ſupra,vſq;ad annos quinquaginta. Numera omnes,qui ingrediuntur
& miniſtrant in tabernaculo fœderis.*Hoc 24 25
eſt officium familię Gerſonitarum,*Vt portent cortinas tabernaculi, & tectum fœderis operimentum aliud, & ſuper omnia velamen ianthinum,tentoriumq;quod pendet
in introitu tabernaculi fœderis, *Cortinas 26
atrij,& velum in introitu, quod eſt ante tabernaculum. Omnia quæ ad altare perti-
nent,funiculos,& vaſa miniſterij, *Iubente 27
Aaron & filijs eius, portabunt filij Gerſon:& ſcient ſinguli cui debeant oneri manci-
pari. *Hic eſt cultus familiæ Gerſonitarũ 28
in tabernaculo fœderis, eruntque ſub manu
Ithamar filij Aarõ ſacerdotis. *Filios quoq; 29
Merari per familias & domos patrum ſuorũ
recenſebis,*Atriginta annis & ſupra,vſque 30
ad annos quinquaginta, omnes qui ingrediuntur ad officium miniſterij ſui & cultũ
fœderis teſtimonij.*Hęc ſunt onera eorum: 31
Portabũt tabulas tabernaculi & vectes eius,
columnas ac baſes earum,*Columnas quo- 32
que atrij per circuitum cum baſibus, & paxillis & funibus ſuis. Omnia vaſa & ſupellectilem ad numerum accipient,ſicq;porta- 33
bunt.*Hoc eſt officium familiæ Meraritarũ
& miniſterium in tabernaculo fœderis:erũt-

que

que ſub manu Ithamar filij Aaron ſacerdotis. * Recenſentur igitur Moyſes & Aaron 34
& principes ſynagogæ filios Caath per cognationes & domos patrum ſuorum, * A 35
triginta annis & ſupra, vſq; ad annum quinquageſimum, omnes qui ingrediuntur ad
miniſterium tabernaculi fœderis. * Et inuẽti 36
ſunt duo millia ſeptingenti quinquaginta.
* Hic eſt numerus populi Caath, qui intrãt 37
tabernaculum fœderis: hos numerauit Moyſes & Aaron iuxta ſermonem Dñi per manum Moyſi. * Numerati ſunt & filij Gerſon 38
per cognationes & domos patrum ſuorum,
* A triginta annis & ſupra, vſq; ad quinqua- 39
geſimum annum, omnes qui ingrediuntur
vt miniſtrent in tabernaculo fœderis: * Et 40
inuenti ſunt duo millia ſexcenti triginti. * 41
Hic eſt populus Gerſonitarum, quos numerauerunt Moyſes & Aaron iuxta verbum
Domini. * Numerati ſunt & filij Merari per 42
cognationes & domos patrum ſuorum. * A 43
triginta annis, & ſupra, vſq; ad annum quinquageſimum, omnes qui ingrediuntur ad
expẽdos ritus tabernaculi fœderis: * Et in- 44
uenti ſunt tria millia ducenti. * Hic eſt nu- 45
merus filiorum Merari, quos recenſuerunt
Moyſes & Aaron iuxta imperium Dñi per
manum Moyſi. * Omnes qui recenſiti ſunt 46
de Leuitis, & quos recenſeri fecit ad nomen
Moyſes & Aaron, & principes Iſrael, per cognationes & domos patrum ſuorum. * A tri- 47
ginta annis & ſupra, vſq; ad annum quinquageſimum, ingredientes ad miniſterium
tabernaculi, & onera portanda, * Fuerunt 48
ſimul octo millia quingenti octoginta. * 49
Iuxta verbum Domini recenſuit eos Moyſes, vnumquemque iuxta officium & onera
ſua, ſicut præceperat ei Dominus.

CAP. V.

Quod immundi à caſtris arcendi: ſatisfactio tranſgreſſionis per negligentiam; de primitijs ac oblationibus: & lege zelotypiæ.

LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens: * Præcipe filijs Iſrael, vt eijciant A
de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine 2
fluit, polluturſq; eſt ſuper mortuo. * Tam maſculum, quàm fœminam eijcite de caſtris, 3
ne contaminent ea, cum habitauerim vobiſcum. * Feceruntq; ita filij Iſrael, & eiecerũt 4
eos extra caſtra, ſicut locutus erat Dominus
Moyſi. * Locutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, di- 5
cens: * Loquere ad filios Iſrael: Vir, ſiue mu- 6
lier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quę
ſolent hominibus accidere, & per negligentiam tranſgreſſi fuerint mãdatum Domini,
atq; deliquerint, * Confitebuntur peccatum 7
ſuum, & reddent ipſum caput, quintamque
partem deſuper, ei in quem peccauerint. * 8
Sin autem non fuerit, qui recipiat, dabunt
Domino, & erit ſacerdotis, excepto ariete,
qui offertur pro expiatione, vt ſit placabilis
hoſtia. * Omnes quoq; primitiæ, quas offe- 9
runt filij Iſrael, ad ſacerdotem pertinent: * 10
Et quidquid in Sanctuarium offertur à ſingulis, & traditur manibus ſacerdotis, ipſius
erit. * Locutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, dicens: 11
* Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos: 12
Vir, cuius vxor errauerit, maritumq; contẽnens * Dormierit cum altero viro, & hoc 13
maritus deprehendere non quiuerit, ſed latet adulterium, & teſtibus argui non poteſt,
quia non eſt inuenta in ſtupro: * Si ſpiritus 14
zelotypiæ concitauerit virum contra vxorẽ
ſuam, quæ vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appetitur, * Adducet eam ad ſacerdotẽ; 15
& offeret oblationem pro illa, decimã partem ſatisfarinę hordeaceæ: non fundet ſuper
eam oleum, nec imponet thus: quia ſacrificium zelotypiæ eſt, & oblatio inueſtigans
adulterium. * Offeret igitur eam ſacerdos, & 16
ſtatuet coram Domino. * Aſſumetq; aquam 17
C ſanctam in vaſe fictili, & pauxillum terrę de
pauimento tabernaculi mittet in eam. * Cũ- 18
que ſteterit mulier in cõſpectu Dñi, diſcooperiet caput eius, & ponet ſuper manus illius ſacrificium recordationis, & oblationẽ
zelotypiæ: ipſe autem tenebit aquas amariſſimas, in quibus cum execratione maledicta congeſſit. * Adiurabitq; eam, & dicet: Si 19
non dormiuit vir alienus tecum, & ſi non
polluta es deſerto mariti thoro, non te nocebunt aquæ iſtę amariſſimæ, in quas maledicta congeſſi. * Sin autẽ declinaſti à viro tuo, 20
atq; polluta es, & concubuiſti cum altero vi-
ro: * His maledictionibus ſubiacebis: Det te 21
Dominus in maledictionem, exemplumque
cunctorum in populo ſuo: putreſcere faciat
femur tuum, & tumens vterus tuus diſrumpatur. * Ingrediantur aquę maledictę in vẽ- 22
trem tuum, & vtero tumeſcente putreſcat
femur. Et reſpondebit mulier. Amen, amen.
Scribetq; ſacerdos in libello iſta maledicta, 23
D & delebit ea aquis amariſſimis, in quas ma-
ledicta congeſſit, * Et dabit ei bibere. Quas 24
cum exhauſerit, * Tollet ſacerdos de manu 25
eius ſacrificium zelotypiæ, & eleuabit illud
coram Dño. imponetq; illud ſuper altare: Ita 26
dumtaxat, vt prius. * Pugillum ſacrificij tollat de eo, quod offertur, & incendat ſuper altare: & ſic potum det mulieri aquas amariſ- 27
ſimas. * Quas cum biberit, ſi polluta eſt, &
contempto viro adulterij rea pertranſibunt
eam aquæ maledictionis, & inflato ventre
computreſcet femur: eritq; mulier in male- 28
dictionem, & in exemplum omni populo. *
Quod ſi polluta non fuerit, erit innoxia, & 29
faciet liberos. * Iſta eſt lex zelotypiæ. Si declinauerit mulier à viro ſuo, & ſi polluta 30
fuerit, * Marituſq; zelotypiæ ſpiritu concitatus adduxerit eam in conſpectu Domini,
& ſc-

& fecerit ei ſacerdos iuxta omnia, quę ſcripta ſunt: * Maritus abſque culpa erit, & illa 31
recipit iniquitatem ſuam.

CAP. VI.

Nazaraeorum conſecratio & oblatio quibuſque verbis ſacerdotes populo benedicant, præſcribitur.

LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, dicens: * 1
Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos: A
Vir, siue mulier, cum fecerint votum, vt sãctificentur, & ſe voluerint Dño conſecrare: 2
A vino, & omni quod inebriare poteſt, ab- 3
ſtinebunt. Acetum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quidquid de vua exprimitur, non bibent: vuas recentes ſiccaſque non comedent. * Cunctis diebus quibus ex voto 4
Domino conſecrantur: quidquid ex vinea eſſe poteſt, ab vua paſſa vſq; ad acinum non comedent. * Omni tempore ſeparationis ſuę 5
nouacula non tranſibit per caput eius, vſq; ad completum diem, quo Domino cõſecratur. Sanctus erit, creſcente cæſarie capitis eius. * Omni tempore conſecrationis ſuæ ſu- 6
per mortuum non ingredietur, * Nec ſuper B
patris quidem & matris & fratris ſororiſq; 7
funere cõtaminabitur, quia conſecratio Dei ſui ſuper caput eius eſt. * Omnibus diebus 8
ſeparationis ſuæ ſanctus erit Domino. * Sin 9
autem mortuus fuerit ſubito quiſpiam corã eo, polluetur caput cõſecrationis eius: quod radet illicò in eadem die purgationis ſuæ & ſurſum ſeptima. * In octaua autem die of- 10
feret duos turtures, vel duos pullos columbæ ſacerdoti in introitu fœderis teſtimonij. * Faciet q; ſacerdos vnum pro peccato, & al- 11
terum in holocauſtum, & deprecabitur pro eo, quia peccauit ſuper mortuo: ſanctificabitq; caput eius in die illo: * Et conſecrabit 12
Dño dies ſeparationis illius, offerens agnum anniculum pro peccato: ita tamen vt dies priores irriti fiant, quoniam polluta eſt ſanctificatio eius. * Iſta eſt lex conſecrationis. 13
Cum dies quos ex voto decreuerat, compleC
buntur: adducet eum ad oſtium tabernaculi fœderis, * Et offeret oblationem eius Domi- 14
no, agnum anniculum immaculatum in holocauſtum, & ouem anniculam immaculatam pro peccato, & arietem immaculatum, hoſtiam pacificam, * Caniſtrum quoq; panũ 15
azymorum, qui conſperſi ſint oleo, & lagana abſq; fermento vncta oleo, ac libamina ſingulorum: * Quæ offeret ſacerdos coram 16
Domino, & faciet tam pro peccato, quam in holocauſtum. * Arietem verò immolabit 17
hoſtiam pacificam Dño, offerens ſimul caniſtrum azymorum, & libamenta, quæ ex more debẽtur. * Tunc radetur nazaræus an- 18
te oſtium tabernaculi fœderis cæſarie conſecrationis ſuę: tolletq; capillos eius, & ponet ſuper ignem, qui eſt ſuppoſitus ſacrificio pa-

* Iud. 13. 8. 5.

* Act. 21. 24.

cificorum. * Et arietem coctũ arietis, tortam D
que abſq; fermento vnam de caniſtro, & laganum azymum vnum, & tradet in manus nazaræi, poſtquam raſum fuerit caput eius. 19
* Suſcepta q; rurſum ab eo, eleuabit in con- 20
ſpectu Dñi: & ſanctificata ſacerdotis erunt, ſicut pectuſculũ, quod ſeparari iuſſum eſt, & femur: poſt hæc poteſt bibere nazaræus vinum. * Iſta eſt lex nazaræi, cum vouerit 21
oblationem ſuam Domino tempore conſecrationis ſuæ, exceptis his, quę inuenerit manus eius: iuxta quod mente deuouerat, ita faciet ad perfectionẽ ſanctificationis ſuę.
* Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di- 22 23
cens: * Loquere Aaron & filijs eius: Sic benedicetis filijs Iſrael, & dicetis: * Benedicat 24
tibi Dominus, & cuſtodiat te. * Oſtendat * Eccli. 36. 25
Dominus faciem ſuam tibi, & miſereatur c. 19.
tui. * Conuertat Dominus vultum ſuum ad 26
te, & det tibi pacem. * Inuocabuntque no- 27
men meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis.

CAP. VII.

Oblationes principum duodecim tribuum in dedicationem tabernaculi & altaris: Dominus Moyſi ſanctuarium ingreſſo loquitur de propitiatorio.

FActum eſt autem in die, qua compleuit 1
A Moyſes tabernaculum, & erexit illud: vnxitq; & ſanctificauit cum omnibus vaſis * Exod. 40.
ſuis, altare ſimiliter & omnia vaſa eius. * Ob- 2 b. 16.
tulerunt principes Iſrael & capita familiarum, qui erant per ſingulas tribus, præſtiq; 3
eorum, qui numerati fuerant, * Munera corã Domino, ſex plauſtra tecta cum duodecim bobus. Vnum plauſtrum obtulere duo duces, & vnum bouem ſinguli, obtuleruntque 4
ea in conſpectu tabernaculi. * Ait autẽ Dñs 5
ad Moyſen. * Suſcipe ab eis, vt ſeruiant in miniſterio tabernaculi, & trades ea Leuitis iuxta ordinem miniſterij ſui. * Itaq; cum ſu- 6
ſcepiſſet Moyſes plauſtra & boues, tradidit eos Leuitis. * Duo plauſtra & quatuor boues 7
dedit filijs Gerſon, iuxta id quod habebant neceſſarium. * Quatuor alia plauſtra & octo 8
boues dedit filijs Merari, ſecundum officia & cultum ſuũ, ſub manu Ithamar filij Aarõ ſacerdotis. * Filijs autem Caath non dedit 9
plauſtra & boues: quia in Sãctuario ſeruiũt, & onera proprijs portant humeris. * Igitur 10
obtulerunt duces in dedicationẽ altaris, die qua vnctum eſt, oblationem ſuam ante altare. * Dixitq; Dñs ad Moyſen: Singuli duces 11
B per ſingulos dies offerant munera in dedicationem altaris. * Primo die obtulit obla- 12
tionem ſuam Nahaſſon filius Aminadab de tribu Iuda: * Fuerunt q; in ea, acetabulũ ar- 13
genteum pondo centum triginta ſiclorum, phiala argentea habens ſeptuaginta ſiclos, iuxta pondus Sanctuarij, vtrumq; plenum ſimi-

similia cõsperſa oleo in ſacrificium: *Mortariolum ex decem ſiclis aureis plenum incẽſo: *Bouem de armento & arietem, & agnũ anniculum in holocauſtum: *Hircumq; pro peccato: * Et in ſacrificio pacificorũ boues duos, arietes quinque, hircos quinq;, agnos anniculos quinq;. hæc eſt oblatio Nahaſſon filij Aminadab. *Secũdo die obtulit Nathanael filius Suar, dux de tribu Iſſachar. *Ace tabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, iuxta pondus Sanctuarij, vtrumq; plenum ſimila cõſperſa oleo in ſacrificium: * Mortariolum aureum habens decem ſiclos plenum incenſo: * Bouem de armento, & arietem, & agnũ anniculum in holocauſtum: *Hircumq; pro peccato: * Et in ſacrificio pacificorũ boues duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Nathanael filij Suar. *Tertio die princeps filiorum Zabulõ, Eliab filius Helon, *Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, C phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumq; plenũ ſimila conſperſa oleo in ſacrificium: *Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo: *Bouẽ de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum: *Hircumq; pro peccato: *Et in ſacrificio pacificorum boues duos, arietes quinq; hircos quinq; agnos anniculos quinq; : hęc eſt oblatio Eliab filij Helon. *Die quarto princeps filiorum Ruben, Eliſur filius Sedeur, *Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumq; plenũ ſimila conſperſa oleo in ſacrificium: * Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo: *Bouem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtũ: *Hircumq; pro peccato: * Et in hoſtias pacificorũ boues duos: arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque, hęc fuit oblatio Eliſur filij Sedeur. *Die quinto princeps filiorũ Simeõ, Salamiel filius Suriſaddai, * Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumq; plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificiũ: *Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo: *Bouem de armẽto, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtũ. * Hircumq; pro peccato: * Et in hoſtias pacificorũ boues duos, arietes quinque, agnos anniculos quinque, hæc fuit oblatio Salamiel filij Suriſaddai. * Die ſexto princeps filiorũ Gad, Eliaſaph filius Duel, * Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumq; plenũ ſimila conſperſa oleo in ſacrificium: * Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo: *Bouem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum: * Hircumq; pro peccato: *Et in hoſtias pacificorum boues duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinq; hæc fuit oblatio Abidam filij Gedeonis. * Die decimo princeps filiorum Dan, Ahiezer filius Ammiſadai, * Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentẽ ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumq; plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium: *Mortariolum aureum appendẽs decem ſiclos, plenum incenſo: * Bouem de armẽto, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum: * Hircumq; pro peccato: *Et in hoſtias pacificorum boues duos, arietes quinque, agnos anniculos quinq; hæc fuit oblatio Eliſama filij Ammiud. *Die octauo princeps filiorum Manaſſe, Gamaliel filius Phadaſſur, * Obtulit acetabulum argenteũ appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumq; plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium: * Mortariolũ aureum appendens decem ſiclos, plenũ incenſo: * Bouem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum: * Hircumq; pro peccato: *Et in hoſtias pacificorum boues duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hęc fuit oblatio Gamaliel filij Phadaſſur. *Die nono princeps filiorum Beniamin, Abidan filius Gedeonis, * Obtulit acetabulum argenteũ appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumq; plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium. *Et mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenũ incenſo: *Bouem de armẽto, & arietem, & agnũ anniculũ in holocauſtũ: hircumq; pro peccato: *Et in hoſtias pacificorũ, boues duos, arietes quinq; hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Eliſama filij Ammiud. *Die octauo princeps filiorum Manaſſe, Gamaliel filius Phadaſſur, * Obtulit acetabulum argenteũ appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumq; plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium: * Mortariolũ aureum appendens decem ſiclos, plenũ incenſo: * Bouem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum: * Hircumq; pro peccato: *Et in hoſtias pacificorum boues duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinq; hæc fuit oblatio Abidam filij Gedeonis. * Die decimo princeps filiorum Dan, Ahiezer filius Ammiſadai, * Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentẽ ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumq; plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium: *Mortariolum aureum appendẽs decem ſiclos, plenum incenſo: * Bouem de armẽto, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum: * Hircumq; pro peccato: * Et in hoſtias pacificorum boues duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quin-

quinq; hæc fuit oblatio Ahiezer filij Ammiſaddai. *Die vndecimo princeps filiorum 72
Aſer, Phegiel filius Ochran, * Obtulit ace- 73
tabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem
ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumq; plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium: *Mortariolum aureum appendẽs 74
decem ſiclos, plenum incenſo: * Bouem de 75
armento, & arietem, & agnum anniculum
in holocauſtum: *Hircumque pro peccato: 76
* Et in hoſtias pacificorũ boues duos, arie- 77
tes quinque, hircos quinq; agnos anniculos
quinque: hæc fuit oblatio Phegiel Ochran.
*Die duodecimo princeps filiorum Neph- 78
thali, Ahira filius Enan, *Obtulit acetabu- 79
lum argenteum appendens centum triginta G
ſiclos, phialam argẽteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumq;
plenum ſimila oleo conſperſa in ſacrificiũ:
* Mortariolum aureum appendens decem 80
ſiclos, plenum incenſo: *Bouem de armẽto, 81
& arietem, & agnum anniculũ in holocauſtum: *Hircumq; pro peccato: *Et in hoſtias 82
pacificorum boues duos, arietes quinque, 83
hircos quinque, agnos anniculos quinque:
hæc fuit oblatio Ahira filij Enan. * Hæc in 84
dedicatione altaris oblata ſunt à principibus Iſrael, in die qua conſecratum eſt. acetabula argentea duodecim: phialæ argenteę
duodecim: mortariola aurea duodecim: *Ita 85
vt centum triginta ſiclos argenti haberet vnum acetabulũ, & ſeptuaginta ſiclos haberet vna phiala: ideſt, in commune vaſorum
omnium ex argẽto ſicli duo millia quadringenti, pondere Sanctuarij. * Mortariola au- 86
rea duodecim plena incenſo, denos ſiclos
appendentia pondere Sãctuarij, id eſt, ſimul
auri ſicli centum viginti: *Boues de armen- 87
to in holocauſtum duodecim, arietes duodecim, agni anniculi duodecim, & libamenta eorum: hirci duodecim pro peccato. *In 88
hoſtias pacificorum, boues viginti quatuor,
arietes ſexaginta, hirci ſexaginta, agni anniculi ſexaginta. Hæc oblata ſunt in dedicatione altaris, quando vnctum eſt. * Cumq; 89
ingrederetur Moyſes tabernaculum fœderis, vt conſuleret oraculum, audiebat vocem ſoquentis ad ſe de propitiatorio, quod
erat ſuper arcam teſtimonij inter duos
Cherubim, vnde & loquebatur ei.

CAP. VIII.

Candelabri, & lucernarum locus, ſitus, materia, ac forma: ætaſque & conſecratio Leuitarum.

LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs: 1
Loquere Aaron, & dices ad eum: Cum A 2
poſueris ſeptem lucernas, candelabrum in
auſtrali parte erigatur. Hoc igitur præcipe, vt
lucernæ contra boream è regione reſpiciãt
ad menſam panum propoſitionis, contra eã
partem, quam candelabrum reſpicit, lucere
debebunt. * Feciq; Aaron, & impoſuit lu- 3
cernas ſuper candelabrum, vt præceperat
Dominus Moyſi. * Hæc autem erat factura 4
candelabri, ex auro ductili, tam medius ſtipes, quàm cuncta, quæ ex vtroq; calamorũ
latere naſcebantur: iuxta exemplum quod
oſtendit Dominus Moyſi, ita operatus eſt
candelabrum. * Et locutus eſt Dominus ad 5
Moyſen, dicens: Tolle Leuitas de medio fi- 6
liorum Iſrael, & purificabis eos. *Iuxta hũc 7
ritum: Aſpergantur aqua luſtrationis, & radant omnes pilos carnis ſuę: Cumque lauerint veſtimẽta ſua, & mundati fuerint, *Tol- 8
lent bouem de armentis, & libamentũ eius
ſimilam oleo conſperſam: bouem autem alterum de armento tu accipies pro peccato:
* Et applicabis Leuitas coram tabernaculo 9
fœderis, conuocata omni multitudine filio-
rum Iſrael, * Cùmq; Leuitæ fuerint coram 10
Domino, ponent filij Iſrael manus ſuas ſu- 11
per eos. * Et offeret Aaron Leuitas, munus
in conſpectu Domini à filijs Iſrael, vt ſer- 12
uiant in miniſterio eius. *Leuitæ quoq; ponent manus ſuas ſuper capita boum, è quibus vnum facies pro peccato, & alterum in
holocauſtum Domini, vt depreceris pro eis.
* Statueſq; Leuitas in conſpectu Aaron & 13
C filiorum eius, & conſecrabis oblatos Dño. *
Ac ſeparabis de medio filiorum Iſrael, vt 14
ſint mei. * Et poſtea ingredientur taber- 15
naculum fœderis, vt ſeruiant mihi. Sicq; purificabis & conſecrabis eos in oblationem Dñi:
quoniam dono donati ſunt mihi à filijs Iſ- * Sup. 3. b
rael. *Pro primogenitis, quæ aperiunt om- 16 13. Exod 13. a.
nem vuluam in Iſrael, accepi eos. *Mea ſunt 17 1. Luc. 2. d. 23.
enim omnia primogenita filiorum Iſrael, tã
ex hominibus, quàm ex iumẽtis. Ex die quo
percuſſi omne primogenitum in terra Ægy- 18
pti, ſanctificaui eos mihi: * Et tuli Leuitas 19
pro cunctis primogenitis filiorum Iſrael: *
Tradidiq; eos dono Aarõ & filij eius de medio populi, vt ſeruiant mihi pro Iſrael in tabernaculo fœderis, & orent pro eis, ne ſit
in populo plaga, ſi auſi fuerint accedere ad
Sanctuarium. * Feceruntq; Moyſes & Aarõ 20
D & omnis multitudo filiorum Iſrael ſuper 21
Leuitis, quæ præceperat Dñs Moyſi: *Purificatiq; ſunt, & lauerunt veſtimenta ſua. Eleuauitque eos Aaron in conſpectu Dñi, & 22
orauit pro eis, *Vt purificati ingrederentur
ad officia ſua in tabernaculum fœderis corã
Aaron & filijs eius. Sicut præceperat Dñs 23
de Leuitis, ita factum eſt. * Locutuſque eſt 24
Dominus ad Moyſen, dicens: *Hæc eſt lex
Leuitarum, A vigintiquinq; annis & ſupra,
ingredientur, vt miniſtrent in tabernaculo
fœderis. * Cùmq; quinquageſimum annum 25
ætatis impleuerint, ſeruire ceſſabunt: *Erũt- 26

que

que miniſtri fratrum ſuorum in tabernaculo fœderis, vt cuſtodiant, quæ ſibi fuerint commendata, opera autem ipſa non faciant. Sic diſpones Leuitas in cuſtodijs ſuis.

CAP. IX.

Quo tempore debeant mundi Phaſe celebrare, & quo immundi: nubes tabernaculum operiens per diem columna nubis, per noctem vt ſpecies ignis ducit exercitum totis 40. annis.

LOcutus eſt Dñs ad Moyſen in deſerto 1
Sinai, anno ſecundo, poſtquam egreſſi A
ſunt de terra Ægypti, menſe primo, dicens: * 2
Faciant filij Iſrael Phaſe in tempore ſuo, * 3
Quarta decima die menſis huius ad veſperã,
iuxta omnes cęremonias & iuſtificationes
eius. *Præcepitq; Moyſes filijs Iſrael, vt fa- 4
cerent Phaſe. * Qui fecerunt tempore ſuo: 5
quartadecima die menſis ad veſperam, in
monte Sinai. Iuxta omnia, quæ mandauerat
Dominus Moyſi, fecerunt filij Iſrael. * Ecce 6
autem quidam immundi ſuper anima ho-
minis, qui non poterant facere Phaſe in die
illo, accedentes ad Moyſen, & Aaron, *Dixe- 7
runt eis: immundi ſumus ſuper anima homi- B
nis: quare fraudamur, vt non valeamus ob
lationem offerre Domino in tempore ſuo
inter filios Iſrael? * Quibus reſpondit Moy- 8
ſes. State, vt conſulam, quid præcipiat Domi-
nus de vobis, * Locutuſq; eſt Dominus ad 9
Moyſen, dicens: Loquere filijs Iſrael: Homo 10
qui fuerit immundus ſuper anima, ſiue in
via procul in gente veſtra, faciat Phaſe Do-
mino. *In menſe ſecundo, quartadecima die 11
menſis ad veſperam: cum azymis & lactu-
cis agreſtibus comedent illud: * Non relin- 12
quent ex eo quidpiam vſq; manè, & os eius
non confringent, omnem ritum Phaſe ob-
ſeruabunt. * Si quis autem & mundus eſt, 13
& in itinere non fuit, & tamen non fecit
Phaſe, exterminabitur anima illa de populis
ſuis, quia ſacrificium Domino non obtulit C
tempore ſuo: peccatum ſuum ipſe portabit.
* Peregrinus quoque & aduena ſi fuerint 14
apud vos, facient Phaſe Domino iuxta cęre-
monias & iuſtificationes eius. Præceptum
idem erit apud vos tam aduenæ, quàm indi-
genæ. * Igitur die qua erectum eſt taberna- 15
culum, operuit illud nubes. A veſperè autẽ
ſuper tentorium erat quaſi ſpecies ignis vſq;
manè. *Sic fiebat iugiter: per diem operiebat 16
illud nubes, & per noctẽ quaſi ſpecies ignis.
*Cumq; ablata fuiſſet nubes, quæ taberna- 17
culum protegebat, tunc proficiſcebantur fi-
lij Iſrael: & in loco vbi ſtetiſſet nubes, ibi ca-
ſtrametabantur. * Ad imperium Dñi pro- 18
ficiſcebantur, & ad imperium illius figebãt
tabernaculum. Cunctis diebus quibus ſta-
bat nubes ſupra tabernaculum, manebant
in eodem loco: * Et ſi quenniſſet, vt multo 19
D tempore maneret ſuper illud, erant filij Iſ-
rael in excubijs Dñi, & non proficiſceban-
20 tur. *Quot diebus fuiſſet nubes ſuper taber-
naculum. Ad imperium Domini erigebant
tentoria, & ad imperium illius deponebant.
21 *Si fuiſſet nubes à veſpere vſq; manè, & ſta-
tim diluculo tabernaculum reliquiſſet, pro-
ficiſcebantur: & ſi poſt diem & noctem re-
22 ceſſiſſet, diſſipabant tẽtoria: *Si verò biduo,
aut vno menſe, vel longiori tempore fuiſſet
ſupra tabernaculum, manebant filij Iſrael
in eodem loco, & non proficiſcebantur: ſta-
tim autem, vt receſſiſſet, mouebant caſtra.
23 *Per verbum Domini figebant tentoria, &
per verbum illius proficiſcebantur: erantq;
in excubijs Domini iuxta imperium eius
per manum Moyſi.

CAP. X.

Iubet Deus fieri duas tubas argenteas, docetque earum vſum: quo ordine mota ſint caſtra de deſerto Sinai: orat Moyſes cognatum Hobab, vt cum ipſis proficiſcatur: & verba, quæ loquebatur Moyſes, cum eleuaretur, vel deponeretur arca.

1 LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, dicẽs: Fac
A tibi duas tubas argenteas ductiles, qui-
bus conuocare poſſis multitudinem, quando
2 mouenda ſunt caſtra. * Cumq; increpueris
3 tubis, congregabitur ad te omnis turba ad
4 oſtium tabernaculi fœderis. *Si ſemel clan-
gueris, veniẽt ad te principes, & capita mul-
5 titudinis Iſrael. * Si autem prolixior atque
conciſus clangor increpuerit, mouebunt ca-
6 ſtra primi, qui ſunt ad orientalem plagam. *
In ſecundo autem ſonitu & pari vlulatu tu-
bæ, leuabunt tentoria, qui habitant ad me-
ridiem, & iuxta hunc modũ reliqui facient,
7 vlulantibus tubis in profectionem. *Quan-
do autem congregandus eſt populus, ſim-
plex tubarum clangor erit, & non concisè
8 vlulabunt. * Filij autem Aaron ſacerdotes
clangent tubis: eritq; hoc legitimum ſempi-
9 ternum in generationibus veſtris: * Si exie-
B ritis ad bellum de terra veſtra cõtra hoſtes,
qui dimicant aduerſum vos, clangetis vlu-
lantibus tubis, & erit recordatio veſtri corã
Domino Deo veſtro, vt eruamini de mani-
10 bus inimicorum veſtrorum. *Si quando ha-
bebitis epulum, & dies feſtos, & calendas,
canetis tubis ſuper holocauſtis, & pacificis
victimis, vt ſint vobis in recordationem Dei
11 veſtri: ego Dominus Deus veſter. * An-
no ſecundo, menſe ſecundo, vigeſima die
menſis, eleuata eſt nubes de tabernaculo fœ-
12 deris. *Profectiq; ſunt filij Iſrael per turmas
ſuas de deſerto Sinai, & recubuit nubes in
13 ſolitudine Pharan. *Moueruntq; caſtra pri-
14 mi iuxta imperium Dñi in manu Moyſi. *
Filij Iuda per turmas ſuas: quorum prin-
15 ceps erat Nahaſſon filius Aminadab: * In

* Exod. 12. a. 2.
* Exod. 12. §. 46. Num. 9. 12.
* 1. Cor. 10. a. 1.
* Exod. 40. b. 36.
* Sup. 1. 8. 7.

tribu filiorum Iſſachar fuit princeps Nathanael filius Suar. *In tribu Zabulon erat prin- 16
ceps Eliab filius Helõn. * Depoſitumq; eſt 17
tabernaculum, quod portantes egreſſi ſunt
filij Gerſon & Merari. *Profectique ſunt & 18
filij Ruben, per turmas & ordinem ſuum:
quorum princeps erat Heliſur filius Sedeur. C
* In tribu autem filiorum Simeon, princeps 19
fuit Salamiel filius Suriſaddai. *Porrò in tri- 20
bu Gad erat princeps Eliaſaph filius Duel.
*Profectiq; ſunt & Caathitæ portantes San- 21
ctuarium. Tandiu tabernaculum portaba-
tur, donec venirent ad erectionis locum. * 22
Mouentur caſtra & filij Ephraim per tur-
mas ſuas, in quorum exercitu princeps erat
Eliſama filius Ammiud. *In tribu autem fi 23
liorum Manaſſe princeps fuit Gamaliel fi-
lius Phadaſſur. * Et in tribu Beniamin erat 24
dux Abidan filius Gedeonis. *Nouiſſimi ca- 25
ſtrorum omnium profecti ſunt filij Dan per
turmas ſuas, in quorum exercitu princeps
fuit Aiezer filius Amiſaddai. *In tribu autẽ 26
filiorum Aſer erat princeps Phegiel filius
Ochran. * Et in tribu filiorum Nephthali 27
princeps fuit Ahira filius Enan. * Hæc ſunt 28
caſtra, & profectiones filiorum Iſrael per
turmas ſuas, quando egrediebantur. *Dixit 29
que Moyſes Hobab filio Raguel Madianitæ, D
cognato ſuo: Proficiſcimur ad locum, quem
Dominus daturus eſt nobis: veni nobiſcum,
vt benefaciamus tibi: quia Dominus bona
promiſit Iſraeli. *Cui ille reſpondit: Non va- 30
dam tecum, ſed reuertar in terram meam, in
qua natus ſum. *Et ille: Noli, inquit, nos re- 31
linquere: tu enim noſti, in quibus locis per
deſertum caſtra ponere debeamus, & eris
ductor noſter. *Cumque nobiſcum veneris, 32
quidquid optimum fuerit ex opibus, quas
nobis traditurus eſt Dominus, dabimus ti-
bi. * Profecti ſunt ergo de monte Domini 33
viam trium dierum, arcaq; fœderis Domini
præcedebat eos, per dies tres prouidens ca-
ſtrorum locum. *Nubes quoq; Domini ſu- 34
*Pſ 67.8.2. per eos erat per diem cum incederent. * 35
Cumque eleuaretur arca, dicebat Moyſes:
Surge Domine, & diſſipentur inimici tui, &
fugiant, qui oderunt te, à facie tua. *Cum au- 36
tem deponeretur, aiebat: Reuertere Domi-
ne ad multitudinem exercitus Iſrael.

CAP. XI.

Murmurans Hebræi primum ex defatigatione, dein petunt carnes, cæpas, allia Ægypti: turbatoque Moyſi ſpiritu, Deus illius onus in ſeptuaginta ſeniores partitur, qui omnes prophetant; dantur coturnices, punieturque populus propter carnium concupiſcentiam.

*Pſ. 77. c. 59. *Pſ. 77. c. INterea ortum eſt murmur populi quaſi 1
dolentium pro labore contra Dominum. A
Quod cum audiſſet Dñs, iratus eſt. Et accen-
ſus in eos ignis Dñi deuorauit extremã ca-
2 ſtrorum partem. *Cumq; clamaſſet populus
ad Moyſen, orauit Moyſes ad Dñm, & ab-
3 ſorptus eſt ignis. * Vocauitq; nomen loci il-
lius, Incenſio: eò quòd incenſus fuiſſet con-
4 tra eos ignis Dñi. * Vulgus quippè promi-
ſcuum, quod aſcenderat cum eis, flagrauit
deſiderio, ſedens & flens, iunctis ſibi pariter
filijs Iſrael, & ait: Quis dabit nobis ad veſcẽ-
5 dum carnes? * Recordamur piſcium, quos
B comedebamus in Ægypto gratis: in mentẽ *1. Cor. 10. a. 3.
nobis veniunt cucumeres, & pepones, por-
6 riq; & cepe, & allia. *Anima noſtra arida eſt,
nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri niſi Man.
7 * Erat autem Man quaſi ſemen coriãdri, co-
8 loris bdellij. * Circuibatq; populus, & colli- *Exod. 16. c. 14. Sap. 16. c. 20. Pſ. 77. c. 24. Ioa. 6. d. 31.
gens illud, frangebat mola, ſiue terebat in
mortario, coquens in olla, & faciens ex eo
9 tortulas ſaporis, quaſi panis oleati. *Cumq;
deſcenderet nocte ſuper caſtra ros, deſcen-
10 debat pariter & Man. * Audiuit ergo Moy-
ſes flentem populum per familias, ſingulos
per oſtia tentorij ſui. Iratuſq; eſt furor Do-
mini valdè: ſed & Moyſi intoleranda res vi-
11 ſa eſt. *Et ait ad Dñm: Cur afflixiſti ſeruum
C tuum? quare non inueni gratiam coram
te? & cur impoſuiſti pondus vniuerſi popu-
12 li eius ſuper me? *Nunquid ego cõcepi om-
nem hanc multitudinem, vel genui eam, vt
dicas mihi: Porta eos in ſinu tuo, ſicut por-
tare ſolet nutrix infantulum, & defer in ter-
13 ram, pro qua iuraſti patribus eorum? * Vn-
de mihi carnes, vt dem tantæ multitudi ni?
flent contra me, dicentes: Da nobis carnes,
14 vt comedamus: *Non poſſum ſolus ſuſtine-
re omnem hunc populum, quia grauis eſt
15 mihi. * Sin aliter tibi videtur, obſecro vt in-
terficias me, & inueniam gratiam in oculis
16 tuis, ne tantis afficiar malis. * Et dixit Dñs
ad Moyſen. Congrega mihi ſeptuaginta vi-
ros de ſenibus Iſrael, quos tu noſti, quod ſe-
nes populi ſint, ac magiſtri: & duces eos ad
oſtium tabernaculi fœderis, faciesq; ibi ſta-
17 re tecum. *Vt deſcendam & loquar tibi: &
D auferam de ſpiritu tuo, tradamq; eis, vt ſu-
ſtẽtent tecum onus populi, & non tu ſolus
18 graueris. *Populo quoq; dices: Sanctificami-
ni: cras comedetis carnes, ego enim audiui
vos dicere: Quis dabit nobis eſcas carnium?
benè nobis erat in Ægypto. Vt det vobis
19 Dñs carnes, & comedatis: *Nõ vno die, nec
duobus, vel quinq; aut decem, nec viginti
20 quidem. * Sed vſq; ad menſem dierum, do-
E nec exeat per nares veſtras, & vertatur in
nauſeam, eo quod repulerit is Dominũ, qui
in medio veſtri eſt, & fleueritis coram eo, di-
21 centes: Quare egreſſi ſumus ex Ægypto? *
Et ait Moyſes: Sexcenta millia peditum hu-
ius populi ſunt, & tu dicis: Dabo eis eſum
22 carnium menſe integro? *Nunquid ouium
& boum multitudo cædetur, vt poſſit ſuffi-

cere

cere ad cibum? vel omnes pisces maris in
vnum congregabuntur, vt eos satient? *Cui 23
* Isa.59.a.1. respondit Dñs: Nunquid manus Domini in-
ualida est? Iam nunc videbis, vtrum meus
sermo opere cõpleatur.* Venit igitur Moy- 24
ses, & narrauit populo verba Dñi, congregãs
septuaginta viros de senibus Israel, quos ita. F
re fecit circa tabernaculum. * Descenditq; 25
Dominus per nubem, & locutus est ad eũ,
auferens de spiritu, qui erat in Moyse, & dãs
septuaginta viris. Cumq; requieuisset in eis
Spiritus, prophetauerunt, nec vltra cessauerunt. *Remanserant autẽ in castris duo viri, 26
quorum vnus vocabatur Eldad, & alter Me-
dad, super quos requieuit Spiritus: nã & ipsi
descripti fuerant, & non exierant ad taber-
naculũ. *Cumq; prophetarent in castris, cu- 27
currit puer & nuntiauit Moysi, dicens: Eldad
& Medad prophetant in castris. *Statim Io- 28
sue filius Nun, minister Moysi, & electus è
pluribus, ait: Dñe mi Moyses prohibe eos: * 29
At ille: Quid inquit, æmularis pro me? quis
tribuat, vt omnis populus prophetet, & det
eis Dñs Spiritũ suum? *Reuersusq; est Moy- 30
* Ps. 77. c. 26. ses, & maiores natu Israel in castra. *Ventus 31
autem egrediens à Domino, arreptans trans G
mare coturnices detulit, & demisit in castra
itinere, quantum vno die confici potest, ex
omni parte castrorum per circuitum, vola-
bantq; in aere duobus cubitis altitudine su-
per terram. *Surgens ergo populus toto die 32
illo, & nocte, ac die altero, congregauit co-
turnicũ qui parum, decem coros: & siccaue-
runt eas per gyrum castrorum. *Adhuc car. 33
* Ps. 77. d. 30. nes erant in dentibus eorum, nec defecerat
huiusce modi cibus: & ecce furor Dñi con-
citatus in populum, percussit eum plaga ma-
gna nimis. * Vocatusq; est ille locus, Sepul- 34
chra concupiscentiæ: ibi enim sepelierunt
populum, qui desiderauerat. Egressi autem
de sepulchris concupiscentiæ, venerunt in
Haseroth, & manserunt ibi.

CAP. XII.

*Aaron & Maria in mitissimum Moysen mur-
murant, apud quos Deus Moysen laudat à
familiaritate erga Dominum. Maria lepra
percussa & septem diebus à populo separata,
sanitati restituitur, orante pro ea Moyse.*

LOcutaq; est Maria & Aarõ cõtra Moy- 1
sen propter vxorẽ eius Æthiopissam, * A
Et dixerunt: Num per solũ Moysen locutus 2
est Dñs? nonne & nobis similiter est locutus?
Quod cum audisset Dominus, *(Erat enim 3
Moyses vir mitissimus super omnes homi-
nes, qui morabãtur in terra) *Statim locutus 4
est ad eũ, & ad Aaron & Mariã: Egredimini B
vos tantũ tres ad tabernaculũ fœderis. Cũq;
fuissent egressi, *Descendit Dñs in columna 5
nubis, & stetit in introitu tabernaculi vocãs
Aaron & Mariã. Qui cum iissent, *Dixit ad 6
eos: Audite sermones meos: Si quis fuerit in-
ter vos propheta Dñi, in visione apparebo
ei, vel per somnium loquar ad illũ. * At non 7
talis seruus meus Moyses, qui in omni do- *Heb.3.a.1.
mo mea fidelissimus est: *Ore enim ad os lo- 8 *Exod.33.
quor ei: & palam, & nõ per ænigmata & fi- c.11.
guras Dñm videt. Quare ergo non timuistis
detrahere seruo meo Moysi. * Iratusq; cõtra 9
eos abijt: *Nubes quoq; recessit, quę erat su- 10
per tabernaculũ: & ecce Maria apparuit cã-
dens lepra quasi nix. Cùmq; respexisset eam
Aarõ, & vidisset perfusã lepra, Ait ad Moy- 11
sen: Obsecro domine mi, ne imponas nobis
hoc peccatũ, quod stultè commisimus, *Nec 12
D fiat hæc quasi mortua, & vt abortiuũ, quod
projicitur de vulua matris suæ, ecce iã me-
dium carnis eius deuoratum est à lepra. * 13
Clamauitq; Moyses ad Dominum, dicens: 14
Deus, obsecro, sana eam: * Cui respondit
Dñs: Si pater eius spuisset in faciem illius:
nonne debuerat saltem septem diebus ru-
bore suffundi? Separetur septem diebus ex- 15
tra castra, & postea reuocabitur. *Exclusa
est itaque Maria extra castra septem diebus:
& populus non est motus de loco illo, do-
nec reuocata est Maria.

CAP. XIII.

*Missi à Moyse 12. exploratores ad considera-
dam terram promissionis, palmitem cum be-
tro, alijsq; fructibus in fertilitatis signum post
40. dies referunt; qui tamen vniuersi præter
Caleb, & Iosue, murmur in populo conciant.*

1 PRofectusq; est populus de Haseroth, fixis
A tentorijs in deserto Pharan, *Ibiq; locu- 2
tus est Dñs ad Moysen, dicens, *Mitte viros, 3
qui considerent terram Chanaan, quam da-
turus sum filijs Israel, singulos de singulis
4 tribubus, ex principibus. * Fecit Moyses,
B quod Dñs imperauerat, de deserto Pharan
mittens principes viros, quorũ ista sunt no-
5 mina. *De tribu Ruben, Sammha filium Ze-
6 chur. *De tribu Simeon, Saphat filium Huri.
7 *De tribu Iuda, Caleb filium Iephone. *De
8 tribu Issachar, Igal filiũ Ioseph. *De tribu E-
9 phraim, Osee filium Nun. *De tribu Benia-
10 min, Phalti filiũ Raphu. *De tribu Zabulõ,
11 Geddiel filiũ Sodi. *De tribu Ioseph, sceptri
12 Manasse, Gaddi filium Susi. *De tribu Dan,
13 Amiel filiũ Gemalli. *De tribu Aser, Sthur
14 filiũ Michael. *De tribu Nephthali, Nahabi
15 filiũ Vapsi. *De tribu Gad, Guel filiũ Machi.
16 *Hęc sunt nomina virorũ, quos misit Moy-
17 ses ad considerandã terram: vocauitq; Osee
C filium Nun, Iosue. * Misit ergo eos Moyses
18 ad considerandã terram Chanaan, & dixit
ad eos: Ascendite per meridianã plagã. Cũq;
19 veneritis ad montes, *Considerate terram,
qualis sit: & populũ, qui habitator est eius,
vtrum fortis sit, an infirmus: si pauci nume-
20 ro an plures: * Ipsa terra, bona an mala: vr-

bes quales, muratæ an absq; muris: * Hu- 21
mus, pinguis, an sterilis, nemorosa an absq;
arboribus. Confortamini, & afferte nobis de
fructibus terræ. Erat autem tempus, quãdo
iam præcoquę vuæ vesci possunt. * Cumque 22
ascendissent, explorauerunt terram à de ser- D
to Sin, vsq; Rohob intrãtibus Emath. * Ascẽ- 23
deruntq; ad meridiem, & venerunt in He-
bron, vbi erãt Achiman & Sisai & Tholmai
filij Enac. nam Hebron septem annis ante
Tanim vrbem Ægypti condita est. * Pergen- 24
* Deut. 1. d. 24. tesque vsq; ad Torrentem botri, abscideruntpalmitem cum vua sua, quę portauerunt in
vecte duo viri. De malis quoq; granatis, & de
ficis loci illius tulerũt: * Qui appellatus est 25
Neheleschol, idest, Torrens botri, eo quod bo-
trum portassent inde filij Israel. * Reuersiq; 26
exploratores terræ post quadraginta dies,
omni regione circuita, * Venerunt ad Moy- 27
sen & Aaron & ad omnem cętum filiorum
Israel in desertum Pharan, quod est in Ca-
des. Locutiq; eis & omni multitudini osten-
derunt fructus terræ. * Et narrauerunt, dicẽ- 28
tes: Venimus in terrã, ad quam misisti nos, F
quæ reuera fluit lacte & melle, vt ex his
fructibus cognosci potest. * Sed cultores for- 29
tissimos habet, & vrbes grandes atq; mura-
tas. Stirpẽ Enac vidimus ibi. * Amalec habi- 30
tat in meridie, Hethæus & Iebusæus & A-
morrhęus in mõtanis: Chananęus verò mo-
ratur iuxta mare & circa fluenta Iordanis. * 31
Inter hæc Caleb compescens murmur po- G
puli, qui oriebatur contra Moysen, ait: Ascẽ-
damus, & possideamus terram, quoniã po-
terimus obtinere eam. * Alij verò, qui fuerãt 32
cum eo, dicebant: Nequaquam ad hunc po-
pulum valemus ascendere, quia fortior no-
bis est. * Detraxeruntq; terrę, quam inspexe- 33
rant, apud filios Israel, dicentes: Terra, quam
lustrauimus, deuorat habitatores suos: po-
pulus, quem aspeximus, procerę staturæ est.
34 * Ibi vidimus monstra quædam filiorum
Enac de genere giganteo: quibus comparati,
quasi locustæ videbamur.

CAP. XIV.

Murmur populi, auditis exploratoribus, frustra sedare conantur Iosue & Caleb: iratum Dominum placat Moyses: omnes mori in deserto addicuntur praeter Caleb, ac Iosue, & pugnantes Israelita contra Domini voluntatem caduntur ab hostibus.

1 IGitur vociferãs omnis turba fleuit nocte
A illa, * Et murmurati sunt cõtra Moysen &
2 Aaron cuncti filij Israel, dicentes: * Vtinam
3 mortui essemus in Ægypto: & in hac vasta
solitudine vtinam pereamus, & nõ inducat
nos Dñs in terram istam, ne cadamus gla-
dio, & vxores, ac liberi nostri ducantur cap-
tiui. Nonne melius est reuerti in Ægyptum?
4 * Dixeruntq; alter ad alterum: Cõstituamus
5 nobis ducem, & reuertamur in Ægyptum. *
Quo audito Moyses & Aaron, ceciderunt
proni in terram corã omni multitudine fi-
6 liorum Israel. * At verò Iosue filius Nun, & * Eccli. 46. b. 9. 1. Mac. 2. f. 55. 56.
Caleb filius Iephone, qui & ipsi lustrauerãt
7 terram, sciderunt vestimẽta sua, * Et ad om-
II nem multitudinem filiorũ Israel locuti sunt:
8 Terra, quam circuiuimus, valdè bona est. * Si
propitius fuerit Dominus, inducet nos in
eam, & tradet humum lacte & melle manã-
9 tem. Nolite rebelles esse contra Dñm: neque
timeatis populũ terræ huius, quia sicut pa-
nem, ita eos possumus deuorare: recessit ab
eis omne præsidiũ: Dominus nobiscum est,
10 nolite metuere. * Cumq; clamaret omnis
multitudo, & lapidibus eos vellet opprime-
re, apparuit gloria Domini super tectũ fœ-
11 deris cunctis filijs Israel. * Et dixit Dñs ad
Moysen; Vsquequò detrahet mihi populus
iste? Quousq; non credent mihi, in omnibus
12 signis, quæ feci coram eis? * Feriam igitur
eos pestilentia, atq; consumam: re autem fa-

ciam

ciam principem ſuper gentem magnam, & fortiorem, quàm hæc eſt. * Et ait Moyſes ad 13
Dominum: Vt audiant Ægyptij, de quorum C
* Exod. 19. d. 11. medio eduxiſti populum iſtum, * Et habita- 14
tores terræ huius, qui audierunt, quod tu
Domine in populo iſto ſis, & facie videaris
ad faciem, & nubes tua protegat illos, & in
columna nubis præcedas eos per diem, & in
columna ignis per noctem: * Quod occide 15
ris tantam multitudinem quaſi vnum homi.
nem, & dicant: * Nõ poterat introducere po- 16
* Exod. 32. f. 28. pulum in terram, pro qua iurauerat: idcircò
occidit eos in ſolitudine. * Magnificetur er- 17
go fortitudo Domini, ſicut iuraſti, dicens: * 18
* Pſ. 102. b. 8. Dominus patiens & multæ miſericordiæ,
Exod. 34. a. 6. auferens iniquitatem & ſcelera, nullumque
innoxium derelinquens, qui viſitas peccata
patrum in filios in tertiam & quartam gene.
rationem. * Dimitte obſecro, peccatum po- 19
puli huius ſecundum magnitudinem miſe- D
ricordiæ tuæ, ſicut propitius fuiſti egredi-
tibus de Ægypto vſq; ad locum iſtum. * Di- 20
xitq; Dominus: Dimiſi iuxta verbum tuum.
* Viuo ego: & implebitur gloria Domini vni 21
uerſa terra. * Attamen omnes homines, qui 22
viderunt maieſtatem meã, & ſigna, quæ feci
in Ægypto, & in ſolitudine, & tentauerunt
me iam per decem vices, nec obedierunt vo.
ci meę, * Non videbunt terram, pro qua iu- 23
* Deut. 1. f. 35. raui patribus eorũ, nec quiſquã ex illis, qui
detraxit mihi, intuebitur eã. * Seruum meũ 24
* Ioſ. 14. b. 6. Caleb, qui plenus alio ſpiritu ſecutus eſt
me, inducã in terram hanc, quam circuiuit:
& ſemen eius poſſidebit eam. * Quoniam A- 25
malecites & Chananæus habitant in valli- E
bus. Cras mouete caſtra, & reuertimini in
ſolitudinem per viam maris rubri. * Locu- 26
tuſq; eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron, di-
cẽs: * Vſquequò multitudo hęc peſſima mur. 27
murat cõtra me? querelas filiorũ Iſrael audi,
ui. * Dic ergo eis: Viuo ergo, ait Dñs: ſicut lo- 28
cuti eſtis audiẽte me, ſic faciã vobis. * In ſo- 29
* Pſ. 105. d. 26. litudine hęc iacebũt cadauera veſtra. Omnes,
Deut. 1. f. 41. qui numerati eſtis à viginti annis & ſupra, & murmuraſtis cõtra me, * Non intrabi- 30
tis terram, ſuper quã leuaui manum meam,
vt habitare vos facerem, præter Caleb filiũ
Iephone, & Ioſue filiũ Nun. * Paruulos autẽ 31
veſtros, de quibus dixiſtis, quod prædę ho-
ſtibus forent, introducã: vt videant terram,
quę vobis diſplicuit. * Veſtra cadauera iace. 32
bunt in ſolitudine. * Filij veſtri erũt vagi in 33
deſerto annis quadraginta, & portabũt for-
nicationem veſtrã, donec conſumãtur cada-
uera patrũ in deſerto, * Iuxta numerũ qua- 34
* Ez ech. 4. b. 6. draginta dierum, quibus conſideraſtis terrã: F
* Pſ. 94. b. 10. annis pro die imputabitur. Et quadraginta
annis recipietis iniquitates veſtras, & ſcie-
tis vltionẽ meã: * Quoniã ſicut locutus ſum, 35
ita faciam omni multitudini huic peſſimę,
quæ conſurrexit aduerſum me: in ſolitudine
36 hac deficiet, & morietur. * Igitur omnes viri, * Tulit 8.c. 14.
quos miſerat Moyſes ad contemplandam 1.Cor. 10.b. 10
terrã, & qui reuerſi murmurare fecerant cõ- Hebr. 3. d. 17
37 tra eum omnẽ multitudinẽ, detrahentes ter- Iudæ 1.b 5.
38 ræ, quod eſſet mala, * Mortui ſunt atq; per-
cuſſi in conſpectu Dñi. * Ioſue autem filius
Nun, & Caleb filius Iephone, vixerunt ex
omnibus, qui perrexerant ad conſiderandã
39 terram. * Locutuſq; eſt Moyſes vniuerſa ver- G
ba hæc ad omnes filios Iſrael, & luxit popu-
40 lus nimis. * Et ecce manè primo ſurgentes
aſcenderunt verticem montis, atq; dixerũt:
Parati ſumus aſcendere ad locũ, de quo Do-
41 minus locutus eſt: quia peccauimus: * Quibus
Moyſes: Cur, inquit, trãſgredimini verbũ
42 Dñi, quod vobis nõ cedet in proſperũ? * No- * Deut. 1. g. 42.
lite aſcendere: nõ enim eſt Dominus vobiſ-
43 cum: ne corruatis coram inimicis veſtris. *
Amalecites & Chananæus ante vos ſunt,
quorum gladio corruetis, eo quod noluerit-
is acquieſcere Domino, nec erit Dominus
44 vobiſcum. * At illi contenebrati aſcende-
runt in verticem montis. Arca autem teſta-
menti Domini & Moyſes non receſſerunt
45 de caſtris. * Deſcenditq; Amalecites & Cha, H
nanæus, qui habitabat in monte: & percu-
tiens eos, atque concidens, perſecutus eſt
eos vſque Horma.

CAP. XV.

Quæ libamenta ingreſſis terram offerenda ſint, ac primitia ſeparanda: pœna peccati per ignorantiam, aut ſuperbiam commiſſi: lapidatur, qui Sabbato ligna collegit: fimbria, ac vitta ab Hebræis per quatuor angulos palliorum ponenda, quæ moneant eos legis Dei.

1 LOcutus eſt Dñs ad Moyſen, dicẽs: * Lo-
A quere ad filios Iſrael, & dices ad eos.
2 Cum ingreſſi fueritis terrã habitationis veſ-
3 træ, quam ego dabo vobis, * Et feceritis ob-
lationem Domino in holocauſtũ, aut victi-
mã, vota ſoluentes, vel ſpõtè offerentes mu-
nera, aut in ſolemnitatibus veſtris adolentes
odorem ſuauitatis Domino, de bobus, ſiue
4 de ouibus: * Offeret quicunq; immolauerit
victimã, ſacrificium ſimilæ, decimam par-
tem ephi, conſperſæ oleo, quod menſuram
5 habebit quartam partem hin: * Et vinum ad
libã fundenda eiuſdẽ menſuræ dabit in
holocauſtũ, ſiue in victimam. Per agnos ſingu-
6 los * Et arietes erit ſacrificiũ ſimilæ duarum
decimarũ, quę cõſperſa ſit oleo tertię partis
7 hin: * Et vinũ ad libamẽtũ tertię partis eiuſ-
dẽ menſurę offeret in odorẽ ſuauitatis Dño:
8 * Quando verò de bobus feceritis holocau-
B ſtum, aut holtiam, vt impleas votum vel pa-
9 cificas victimas, * Dabis per ſingulos boues
ſimilę tres decimas cõſperſæ oleo, quod ha-
10 beat mediũ menſuræ hin: * Et vinũ ad libã
fundenda eiuſdẽ menſurę in oblationẽ ſua-

uiſſimi odoris Dño. *Sic facies. * Per ſingu- 11
los boues & arietes & agnos & hędos. * Tã 12
indigenæ,quàm peregrini * Eodem ritu of- 13
ferent ſacrificia.*Vnum præceptum erit,at- 14
que iudicium tam vobis,quàm aduenis ter- 15
ræ.*Locutus eſt Dñs ad Moyſen,dicẽs:*Lo- 16
quere filijs Iſrael,& dices ad eos:*Cum ve- 17
neritis in terram,quam dabo vobis,*Et co- 18
mederitis de panibus regionis illius,ſepara- 19
bitis primitias Dño *De cibis veſtris. Sicut 20
de areis primitias ſeparatis, *Ita & de pul- 21
mẽtis dabitis primitiua Dño. *Quod ſi per 22
ignorantiam prẽteritis quidquã horum,quę
locutus eſt Dñs ad Moyſen, * Et mandauit 23
per eum ad vos,à die qua cępit iubere & vl-
tra, *Oblitaq;fuerit facere multitudo:offe- 24
ret vitulum de armento,holocauſtũ in odo-
rem ſuauiſſimũ Dño,& ſacrificium eius, ac C
liba,vt ceremoniæ poſtulant, hircumq;pro
peccato: * Et rogabit ſacerdos pro omni 25
multitudine filiorum Iſrael: & dimittetur
eis,quoniam non ſpontè peccauerunt,nihilo-
minus offerentes incenſum Dño pro ſe &
pro peccato,atq;errore ſuo:* Et dimittetur 26
vniuerſæ plebi filiorũ Iſrael, & aduenis,qui
peregrinantur inter eos: quoniam culpa eſt
omnis populi per ignorantiã. *Quod ſi ani- 27
ma vna neſciens peccauerit,offeret capram
anniculam pro peccato ſuo:*Et deprecabi- 28
tur pro ea ſacerdos, quod inſcia peccauerit
coram Dño: impetrabitq; ei veniam,& di- 29
mittetur illi.*Tam indigenis,quàm aduenis
vna lex erit omnium,qui peccauerint igno- 30
rantes. * Anima verò,quæ per ſuperbiã ali-
quid commiſerit,ſiue ciuis ſit ille,ſiue pere-
grinus, (quoniam aduerſus Dñm rebellis 31
fuit) peribit de populo ſuo. *Verbum enim
D Dñi contempſit,& præceptum illius fecit ir-
ritum:idcircò delebitur,& portabit iniqui- 32
tatem ſuam. *Factum eſt autem,cum eſſent
filij Iſrael in ſolitudine,& inuenirent homi- 33
nem colligentem ligna in die Sabbati,*Ob-
tulerunt eum Moyſi & Aaron & vniuerſæ 34
multitudini. * Qui recluſerunt eum in car-
cerem,neſcientes quid ſuper eo facere debe- 35
rent.*Dixitq; Dñs ad Moyſen:Morte moria-
tur homo iſte, obruat eum lapidibus omnis 36
turba extra caſtra. *Cumq;eduxiſſent eum
foras, obtulerunt lapidibus,& mortuus eſt 37
ſicut præceperat Dñs. *Dixit quoq; Domi- 38
nus ad Moyſen: *Loquere filijs Iſrael,& di-
ces ad eos,vt faciant ſibi fimbrias per angu-
los palliorum ponentes in eis vittas hyacin- 39
thinas: * Quas cum viderint, recordentur
omnium mandatorum Dñi, nec ſequantur
cogitationes ſuas & oculos per res varias 40
fornicantes,*Sed magis memores præcepto-
rum Domini faciant ea, ſintque ſancti Deo
ſuo. * Ego Dominus Deus veſter,qui eduxi 41
vos de terra Ægypti,vt eſſem Deus veſter.

* Deut. 22. b 12. Matt 23. 6. 5.

CAP. XVI.

Core, Dathan & Abiron ſeditionem mouent contra Moyſen & Aaron, ambiuntq; principatum & ſacerdotium, unde eos uiuos terra abſorbet, & ignis interficit 250. uiros offerentes incenſum, & alios 14700. murmurantes conſumpſit incendium, quod oratione ſua Aaron compeſcuit.

ECce autem Core filius Iſaar,filij Caath, 1
filij Leui, & Dathan, atq; Abiron filij A
Eliab, Hon quoq;filius Pheleth de filijs Ru- 2
ben, *Surrexerunt contra Moyſen,alijq; fi-
liorum Iſrael ducẽti quinquaginta viri pro-
ceres ſynagogæ,& qui tempore concilij per 3
nomina vocabantur. * Cumq;ſtetiſſent ad-
uerſum Moyſen & Aarõ,dixerunt: Sufficiat
vobis,quia omnis multitudo ſanctorum eſt,
& in ipſis eſt Dñs: Cur eleuamini ſuper po- 4
pulum Dñi? * Quod cum audiſſet Moyſes,
cecidit pronus in faciem.*Locutuſq;ad Co- 5
re & ad omnẽ multitudinem:Manè,inquit,
notum faciet Dñs, qui ad ſe pertineant, &
ſanctos

* Eccli. 45. c. 23. Iudæ 1. ch 12. 1. Cor. 10. b. 10.

sanctos applicabit sibi: & quos elegerit,appropinquabunt ei.*Hoc igitur facite:Tollat 6
vnusquisq; thuribula sua,tu Core, & omne concilium tuum:*Et hausto cras igne,ponite desuper thymiama coram Dño:& quem- 7
cunq; elegerit,ipse erit sanctus.multum erigimini filij Leui.*Dixitq; turba ad Core:Au- 8
dite filij Leui: *Num parum vobis est,quod 9
separauit vos Deus Israel ab omni populo, & iunxit sibi,vt seruiretis ei in cultu tabernaculi, & staretis coram frequentia populi, & ministraretis ei?*Idcirco ad se fecit accedere te,& omnes fratres tuos filios Leui, vt 10
vobis etiam sacerdotium vẽdicetis,*Et omnis globus tuus stet contra Dñm? quid est 11
enim Aaron,vt murmuretis contra eum?* 12
Misit ergo Moyses,vt vocaret Dathan & Abiron filios Eliab. Qui responderunt: Non venimus.*Nunquid parũ est tibi,quod edu- 13
xisti nos de terra,quæ lacte & melle manabat,vt occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri? * Reuera induxisti nos in 14
terram,quæ fluit riuis lactis & mellis,& dedisti nobis possessiones agrorum & vinearũ, an & oculos nostros vis eruere? non venimus.* Iratusq; Moyses valdè, ait ad Dñm: 15
Ne respicias sacrificia eorum: tu scis, quod C
ne asellum quidem vnquam acceperim ab eis,nec afflixerim quempiã eorum.*Dixitq; 16
ad Core:Tu,& omnis congregatio tua state seorsum coram Dño, & Aaron die crastino separatim.*Tollite singuli thuribula vestra, 17
& ponite super ea incensum,offerentes Dño ducẽta quinquaginta thuribula:Aarõ quoq; teneat thuribulum suum. * Quod cũ fecis- 18
sent,stantibus Moyse & Aaron,*Et coacer- 19
uassent aduersum eos omnem multitudinẽ ad ostium tabernaculi,apparuit cuncta gloria Domini.* Locutusq; Dñs ad Moysen & 20
Aaron ait:*Separamini de medio congrega- 21
tionis huius,vt eos repentè disperdã. * Qui 22
ceciderunt proni in faciẽ,atq; dixerunt:Por- D
tissimè Deus spirituum vniuersæ carnis, nũ vno peccãte,contra omnes ira tua desæuiet? *Et ait Dominus ad Moysen. *Præcipe vni- 23
uerso populo, vt separetur à tabernaculis 24
Core,& Dathã & Abiron.*Surrexitq; Moy- 25
ses,& abijt ad Dathan & Abiron:& sequentibus eum senioribus Israel, * Dixit ad tur- 26
bam: Recedite à tabernaculis hominũ impiorũ,& nolite tangere,quæ ad eos pertinẽt, ne involuamini in peccatis eorum.*Cumq; 27
recessissent à tẽtorijs eorum per circuitum, Dathan & Abiron egressi stabant in introitu papilionum suorum,cum vxoribus & liberis,omniq; frequentia,*Et ait Moyses:In 28
hoc scietis,quod Dñs miserit me, vt faceré vniuersa,quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim:* Si consueta hominum 29
morte interierint, & visitauerit eos plaga, E
qua & cæteri visitari solent: non misit me 30
Dñs:*Sin autem nouam rem fecerit Dominus,vt aperiens terra os suum deglutiat eos, & omnia,quæ ad illos pertinent, descenderintq; viuentes in infernũ, scietis quod bla- 31
sphemauerint Dominum. *Confestim igitur, vt cessauit loqui, dirupta est terra sub 32
pedibus eorum. * Et aperiens os suum,deuorauit illos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorum,*Descenderuntque viui in infernum operti humo, & perierunt 33
de medio multitudinis.*At verò omnis Israel,qui stabat per gyrum,fugit ad clamorẽ pereuntium,dicens:Ne forte & nos terra de- 34
glutiat. *Sed & ignis egressus à Domino,interfecit ducentos quinquaginta viros, qui 35
offerebant incensum.*Locutusq; est Dñs ad 36
Moysen,dicẽs: *Præcipe Eleazaro filio Aaron sacerdoti,vt tollat thuribula,quę iacent in incendio,& ignem huc illucq; dispergat: 37
quoniam sanctificata sunt. * In mortibus 38
peccatorum:producatq; ea in laminas,& affigat altari,eo quod oblatum sit in eis incẽsum Domino,& sanctificata sint,vt cernant 39
ea pro signo & monimento filij Israel.*Tulit ergo Eleazar sacerdos thuribula ænea,in quibus obtulerant hi, quos incendium deuorauit, & produxit ea in laminas, affigens 40
altari: * Vt haberent postea filij Israel,quibus commouerentur, ne quis accedat alienigena, & qui non est de semine Aaron, ad offerendum incensum Domino, ne patiatur sicut passus est Core, & omnis congregatio 41
eius,loquente Domino ad Moysen. * Murmurauit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen & Aarõ, dicens, Vos interfecistis populum Domini, 42
Cumq; oriretur seditio, & tumultus incresceret, * Moyses & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod, postquam in- 43
gressi sunt,operuit nubes,& apparuit gloria Domini.*Dixitque Dominus ad Moysen. * 44
Recedite de medio huius multitudinis, 45
& etiam nunc delebo eos. Cumq; iacerent in terra, *Dixit Moyses ad Aaron.Tolle thuri- 46
bulum,& hausto igne de altari, mitte incẽsum desuper, pergens citò ad populum, vt roges pro eis: iam enim egressa est ira à Do- 47
mino,& plaga desæuit. *Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam iam vastabat incendium, ob- 48
tulit thymiama:*Et stans inter mortuos,ac viuentes,pro populo deprecatus est, & plaga cessauit. * Fuerunt autem, qui percussi 49
sunt, quatuordecim millia hominum & septingenti, absque his, qui perierant in seditione Core. * Reuersusque est Aaron ad 50
Moysen ad ostium tabernaculi fœderis postquam quieuit interitus.

* Ps 105.b. 17.18. Deut.11.d. 6.

* Sup 18.d. 21.

CAP. XVII.

Sumptis 12. virgis à duodecim tribuum principibus, sola Aaronis virga floruit, ac fructum produxit: hoc miraculo & indicio Sacerdotium illi à Deo confirmatur: fermataque est in tabernaculo testimonij.

ET locutus est Dñs ad Moysen, dicens: * Loquere ad filios Israel, & accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas, à cūctis principibus tribuū, virgas duodecim, & vniuscuiusq; nomen superscribes virgę suæ. *Nomen autem Aaron erit in tribu Leui, & vna virga cunctas seorsū familias continebit: *Ponesq; eas in tabernaculo fœderis coram testimonio, vbi loquar ad te. *Quem ex his elegero, germinabit virga eius: & cohibebo à me querimonias filiorum Israel, quibus contra vos murmurant. *Locutusque est Moyses ad filios Israel: & dederunt ei omnes principes virgas per singulas tribus: fueruntq; virgæ duodecim absq; virga Aaron. *Quas cum posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonij. *Sequēti die regressus inuenit germinasse virgā Aarō in domo Leui: & turgentibus gemmis eruperant flores, qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt. *Protulit ergo Moyses omnes virgas de cōspectu Dñi ad cunctos filios Israel: viderunt q; & receperunt singuli virgas suas. *Dixit q; Dñs ad Moysen: Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonij, vt seruetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, & quiescant querelæ eorum à me, ne moriantur. * Fecit q; Moyses sicut præceperat Dñs. * Dixerunt autem filij Israel ad Moysen: Ecce consumpti sumus, omnes periuimus. * Quicunq; accedit ad tabernaculum Domini, moritur. num vsque ad internecionem cuncti delendi sumus?

* Num. 9. a. 4.

CAP. XVIII.

De oneribus sacerdotum & excubijs Leuitarum: loco sortis hereditaria, primitia & oblationes, ac sacrificia sacerdotibus, decima autem Leuitis assignantur, qui earum decimam rursum dabant Aaron.

DIxit q; Dñs ad Aaron: Tu, & filij tui, & domus patris tui tecum, & portabitis iniquitatem Sāctuarij: & tu & filij tui simul sustinebitis peccata sacerdotij vestri. * Sed & fratres tuos de tribu Leui, & sceptrū patris tui sume tecum, præstoq; sint, & ministrent tibi: tu autem & filij tui ministrabitis in tabernaculū testimonij. * Excubabunt q; Leuitæ ad præcepta tua, & ad cuncta opera tabernaculi: ita duntaxat, vt ad vasa Sāctuarij, & ad altare non accedant, ne & illi moriantur, & vos pereatis simul. *Sint autē tecum, & excubent in custodijs tabernaculi, & in omnibus ceremonijs eius. Alienigena nō miscebitur vobis. *Excubate in custodia Sāctuarij, & in ministerio altaris: ne oriatur indignatio super filios Israel. * Ego dedi vobis fratres vestros Leuitas de medio filiorū Israel, & tradidi donū Dño, vt seruiāt in ministerijs tabernaculi eius *Tu autem & filij tui custodite sacerdotiū vestrum: & omnia, quæ ad cultū altaris pertinent, & intra velū sunt, per sacerdotes administrabūtur: si quis externus accesserit, occidetur. *Locutusque est Dñs ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia, quæ sanctificantur à filijs Israel, tradidi tibi & filijs tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna. Hæc ergo accipies de his, quæ sanctificātur & oblata sunt Dño. Omnis Oblatio, & sacrificiū, & quidquid pro peccato, atq; delicto redditur mihi, & cedit in Sācta sanctorū, tuum erit, & filiorū tuorū. *In Sāctuario comedes illud: mares tātū edent ex eo, quia cōsecratū est tibi. *Primitias autē, quas vouerint & obtulerint filij Israel, tibi dedi, & filijs tuis, ac filiabus tuis, iure perpetuo: qui mundus est in domo tua, vescetur eis. *Omnem medullā olei, & vini, ac frumēti, quid- quid offerunt primitiarum Dño, tibi dedi. * Vniuersa frugum initia, quas gignit humus, & Dño deportātur, cedent in vsus tuos: qui mundus est in domo tua, vescetur eis. *Omne, quod ex voto reddiderint filij Israel, tuū erit. *Quidquid primū erumpit è vulua cūctæ carnis, quam offerunt Dño, siue ex hominibus, siue de pecoribus fuerit, cui iuris erit: ita dūtaxat, vt pro hominis primogenito pretium accipias, & omne animal, quod immundū est, redimi facias. *Cuius redemptio erit post vnum mensem, siclis argenti quinq; pōdere Sāctuarij. Siclus viginti obolos habet. *Primogenitū autē bouis & ouis & capræ non facies redimi, quia sanctificata sunt Domino, sanguinem tantùm eorum fundes super altare, & adipes adolebis in suauissimū odorem Dño. * Carnes verò in vsum tuū cedent, sicut pectusculū consecratū, & armus dexter, tua erunt. *Omnes, primitias Sanctuarij, quas offerunt filij Israel Dño, tibi dedi, & filijs, ac filiabus tuis, iure perpetuo. Pactum salis est sempiternū corā Dño, tibi ac filijs tuis. *Dixit q; Dominus ad Aaron: In terra eorū nihil possidebitis, nec habebitis partē inter eos: ego pars & hæreditas tua in medio filiorū Israel. *Filijs autē Leui dedi omnes decimas Israelis in possessionē, pro ministerio, quo seruiunt mihi in tabernaculo fœderis: Vt nō accędant vltra filij Israel ad tabernaculū, nec cōmittant peccatum mortiferū, *Solis filijs Leui mihi in tabernaculo seruientibus, & portantibus peccata populi: legitimū sempiternū erit in generationibus vestris. Nihil aliud possidebunt, *Decimarū oblatione cōtenti, quas in

* Sup. 1. g. 48. Exod. 30. b. 13. Leuit. 27. c. 15. Ezech. 45. d. 12.

* Deut. 18. a. 1.

vsus

vſus eorũ & neceſſaria ſeparaui. *Locutuſq; 25
eſt Dominus ad Moyſen, dicens: * Præcipe 26
Leuitis, atq; denuntia: Cum acceperitis à filijs Iſrael decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, ideſt, decimam partem decimæ. *Vt reputetur vobis in ob- 27
lationem primitiuorum, tam de areis, quàm de torcularibus: *Et vniuerſis quorum acci- 28
pitis primitias, offerte Dño, & date Aarõ ſacerdoti. *Omnia, quæ offeretis: ex decimis, 29
& in donaria Dñi ſeparabitis, optima & electa erunt. Diceſq; ad eos: Si præclara & me- 30
liora quæq; obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis quaſi de area & torculari dederitis primitias: *Et comedetis eas in omni- 31
bus locis veſtris tam vos, quàm familiæ veſtræ: quia pretiũ eſt pro miniſterio, quo ſeruitis in tabernaculo teſtimonij: *Et non pec- 32
cabitis ſuper hoc, egregia vobis & pinguia reſeruantes, ne polluatis oblationes filiorum Iſrael, & moriamini.

CAP. XIX.

Ritus parandi aquam luſtrationis traditionis, ex cinere vaccæ rufæ fiebat aqua expiationis, qua varia immunditia abluebantur: de moriente in tabernaculo, & vaſe non habente operculum, ac tangente cadauer hominis.

LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen & 1
Aaron, dicens: *Iſta eſt religio victimæ, A
quam conſtituit Dominus, Præcipe filijs Iſ- 2
rael, vt adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla ſit macula, nec portauerit iugum: * Tradetiſq; eam Eleazaro ſa- 3
*Heb. 13. b. 11. cerdoti. qui eductam extra caſtra immolabit in conſpectu omnium: *Et tingens digi- 4
tum in ſanguine eius, aſperget contra fores tabernaculi ſeptem vicibus. * Comburetq; 5
eam cunctis videntibus, tam pelle & carnibus eius, quàm ſanguine & fimo flãmæ traditis. *Lignum quoq; cedrinum, & hyſſopũ, 6
coccumque bis tinctum ſacerdos mittet in flammam, quæ vaccam vorat. * Et tunc de- 7
mum, lotis veſtibus & corpore ſuo, ingre- B
dietur in caſtra, commaculatuſq; erit vſque ad veſperum. * Sed & ille, qui combuſſerit 8
eam, lauabit veſtimẽta ſua & corpus, & immundus erit vſq; ad veſperum. *Colliget au- 9
tem vir mundus cineres vaccæ, & effundet eos extra caſtra in loco puriſſimo, vt ſint multitudini filiorum Iſrael in cuſtodiam, & in aquam aſperſionis: quia pro peccato vacca combuſta eſt. *Cumq; lauerit, qui vaccæ 10
portauerat cineres, veſtimenta ſua, immundus erit vſq; ad veſperum. Habebunt hoc filij Iſrael, & aduenæ, qui habitant inter eos ſanctum iure perpetuo. *Qui tetigerit cada- 11
uer hominis, & propter hoc ſeptem diebus fuerit immundus: *Aſpergetur ex hac aqua 12
die tertio & ſeptimo, & ſic mundabitur. Si C
die tertio aſperſus non fuerit, ſeptimo non
13 poterit emundari. *Omnis qui tetigerit humanæ animæ morticinum, & aſperſus hac commiſtione non fuerit, polluet tabernaculum Dñi, & peribit ex Iſrael: quia aqua expiationis non eſt aſperſus, immundus erit,
14 & manebit ſpurcitia eius ſuper eum. * Iſta eſt lex hominis, qui moritur in tabernaculo: Omnes qui ingrediũtur tentorium illius, & vniuerſa vaſa, quæ ibi ſunt, polluta erunt
15 ſeptẽ diebus. *Vas, quod nõ habuerit operculũ, nec ligaturã deſuper, immundum erit.
16 Si quis in agro tetigerit cadauer occiſi hominis, aut per ſe mortui, ſiue os illius, vel ſe-
17 pulcrum, immundus erit ſeptem diebus. * Tollentq; de cineribus cõbuſtionis, atq; peccati, & mittent aquas viuas ſuper eos in vas.
18 In quibus cum homo mundus tinxerit hyſ- D
ſopum, aſperget ex eo omne tentorium, & cũctam ſupellectilem, & homines huiuſce-
19 modi contagione pollutos: *Atq; hoc modo mundus luſtrabit immundum tertio & ſeptimo die: expiatuſq; die ſeptimo, lauabit & ſe & veſtimenta ſua, & immundus erit vſq;
20 ad veſperum. * Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Eccleſiæ: quia ſanctuarium Dñi polluit, & non
21 eſt aqua luſtrationis aſperſus. *Erit hoc præceptum legitimum ſempiternum. Ipſe quoque, qui aſpergit aquas lauabit veſtimenta ſua: Omnis, qui tetigerit aquas expiationis,
22 immundus erit vſq; ad veſperum. * Quidquid tetigerit immundus, immundum faciet: & anima, quæ horum quippiam tetigerit, immunda erit vſq; ad veſperum.

CAP. XX.

Maria moritur: murmuranti populo aqua è petra fluit: Moyſes, & Aaron offendunt Deum ad aquas contradictionis, ideò priuantur ingreſſu terra promiſſæ: negantesque tranſitum Edom, diſcedunt ad montem Hor; vbi conſecrato in ſummum ſacerdotem Eleazaro, moritur Aaron pater ipſius.

1 VEneruntq; filij Iſrael, & omnis multi-
A tudo in deſertum Sin, menſe primo & manſit populus in Cades. Mortuaq; eſt ibi
2 Maria, & ſepulta in eodem loco. *Cumq; indigeret aqua populus, conuenerunt aduerſũ
3 Moyſen & Aaron: Et verſi in ſeditionem, dixerũt: Vtinã periſſemus inter fratres noſtros
4 corã Dño. *Cur eduxiſtis Eccleſiam Domini in ſolitudinem, vt & nos & noſtra iumẽ- *Exod. 17. 8. 3.
5 ta moriamur? *Quare nos feciſtis aſcendere de Ægypto, & adduxiſtis in locũ iſtũ peſſimum, qui ſeri non poteſt, qui nec ficum gignit, nec vineas, nec malogranata, inſuper &
6 aquam non habet ad bibendum? *Ingreſſuſque Moyſes, & Aaron, dimiſſa multitudine, B
tabernaculum fœderis, corruerunt proni in terram, clamaueruntq; ad Dñm, atq; dixerũt: Domine Deus audi clamorem huius populi, &

li,& aperi eis thesaurum tuum in fontẽ aquę viuæ: vt satiati, cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria Dñi super eos. *Locutusq; est 7
Dñs ad Moysen, dicẽs: *Tolle virgam, & cõ- 8
grega populum, tu & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas. Cumq; eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo, & iumenta eius. *Tu- 9
Exod. 17. b. lit igitur Moyses virgam, quæ erat in cõspe-
3. 6. & Ps. 77. b. ctu Dñi, sicut præceperat ei, *Congregata 10
13 multitudine ante petram, dixitq; eis: Audite
1. Cor. 10. b. 4 rebelles & increduli: Num de petra hac vo-
* Deut. 1. f. 37. bis aquam poterimus eijcere? *Cumq; ele- 11
uasset Moyses manum, percutiens virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimę, ita vt populus biberet & iumenta. *Dixitq; Dñs 12
ad Moysen & Aaron: Quia non credidistis mihi, vt sãctificaretis me coram filijs Israel, non introducetis hos populos in terram, quã dabo eis. *Hæc est aqua cõtradictionis, vbi 13
iurgati sunt filij Israel contra Dñm, & sanctificatus est in eis, *Misit interea nuntios 14
Moyses de Cades ad regẽ Edom, qui dicerẽt: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnẽ laborem, qui apprehendit nos, *Quo modo 15
descenderunt patres nostri in Ægyptum, & habitauerimus ibi multo tempore, afflixeruntq; nos Ægyptij, & patres nostros. *Et 16
quo modo clamauerimus ad Dñm, & exaudierit nos, miseritq; Angelũ qui eduxerit nos de Ægypto: Ecce in vrbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi, *Obsecra- 17
mus, vt nobis transire liceat per terram tuã. Non ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transeamus terminos tuos, *Cui respondit Edom: Non trã- 18
sibis per me, alioquin armatus occurrã tibi. Dixeruntq; filij Israel: Per tritam gradiemur 19
viam: & si biberimus aquas tuas nos & pecora nostra, dabimus quod iustum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transeamus. *At ille respõdit: Non transibis. 20
Statimq; egressus est obuius, cum infinita multitudine, & manu forti, *Nec voluit ac 21
quiescere deprecanti, vt concederet transitũ D per fines suos, quam ob rem diuertit ab eo Israel. *Cumq; castra mouissent de Cades, 22
venerunt in montem Hor, qui est in finibus terræ Edom: *Vbi locutus est Dñs ad Moy- 23
sen, *Pergat, inquit, Aaron ad populos suos: 24
non enim intrabit terram, quam dedi filijs Israel, eo quod incredulus fuerit ori meo, ad Aquas contradictionis. *Tolle Aaron & fi- 25
* Infr. 33. c. 38. lium eius cum eo; & duces eos in montem
Deut. 32. f. 50. Hor. *Cumq; nudaueris patrem veste sua, 26
indues ea Eleazarum filium eius: Aaron colligetur, & morietur ibi. *Fecit Moyses, vt 27
præceperat Dñs: & ascenderunt in montem
28 Hor coram omni multitudine. *Cumq; Aaron spoliasset vestibus suis, induit eis Elea-
29 zarum filium eius. *Illo mortuo in montis
30 supercilio, descendit cum Eleazaro. *Omnis autem multitudo videns occubuisse Aaron, fleuit super eo triginta diebus per cunctas familias suas.

CAP. XXI.

Vincitur ab Israel rex Chananeus: serpentes in populum ob itineris taedium aqua penuriam, manna nauseam murmurantem, immittuntur, quorum morsibus erectus serpens aeneus medetur: Seon & Og reges vincuntur.

1 QVod cũ audisset Chananæus rex Arad,
A qui habitabat ad meridiẽ, venisse scilicet Israel per exploratorum viã pugnauit contra illum, & victor existens, duxit ex eo
2 prædam. *At Israel voto se Dño obligãs ait: Si tradideris populum istũ in manu mea, de-
3 lebo vrbes eius: *Exaudiuitq; Dñs preces Israel, tradidit Chananæum, quem ille interecit subuersis vrbibus eius: & vocauit no-
4 men loci illius Horma, id est, anathema. *
B Profecti sunt autem & de monte Hor, per viam, quæ ducit ad mare rubrum, vt circũirent terram Edom. Et tædere cæpit populũ
5 itineris, ac laboris: *Locutusq; contra Deum & Moysen, ait: Cur eduxisti nos de Ægypto, vt moreremur in solitudine? Deest panis, nõ sunt aquæ: anima nostra iam nauseat super
6 cibo isto leuissimo. *Quamobrẽ misit Dñs * Sap. 16. a. 5.
in populum ignitos serpentes, ad quorũ pla-
7 gas & mortes plurimorum, *Venerunt ad 1. Cor. 10. b. 9.
Moysen, atq; dixerunt: Peccauimus, quia lo- Num. 8. b. 11.
cuti sumus contra Dominum & te: ora vt tollat à nobis serpẽtes. Orauitq; Moyses pro
8 populo, *Et locutus est Dominus ad eũ: Fac
C serpentem æneum, & pone eum pro signo:
9 qui percussus aspexerit eum, viuet: *Fecit ergo Moyses SERPENTEM ÆNEVM, & posuit eum pro signo: quem cum percussi aspi-
10 cerent, sanabantur. *Profectiq; filij Israel ca-
11 strametati sunt in Oboth. *Vnde egressi fi- *Num. 33. b. 44.
xere tentoria in Ieabarim, in solitudine, quę
12 respicit Moab contra orientalem plagam. *
Et inde mouentes, venerunt ad torrentẽ Za-
13 red. *Quem relinquentes castrametati sũt * Iudit. 11. c. 18.
contra Arnon, quæ est in deserto, & prominet in finibus Amorrhæi. siquidem Arnon terminus est Moab, diuidens Moabitas &
14 Amorrhæos. *Vnde dicitur in libro bello-
D rum Domini: Sicut fecit in mari rubro, sic fa-
15 ciet in torrentibus Arnon. *Scopuli torrentium inclinati sunt, vt requiescerent in Ar,
16 & recumberent in finibus Moabitarum: *
Ex eo loco apparuit puteus, super quo locutus est Dñs ad Moysen: Congrega populum,
17 & dabo ei aquam. *Tunc cecinit Israel car-
18 men istud: Ascendat puteus. Concinebant: *
Puteus, quem foderunt principes, & parauerunt

uerũt duces multitudines in dacore legis,& in baculis ſuis. De ſolitudine, Matthana. * 19 De Matthana in Nahaliel.de Nahaliel in Bamoth. * De Bamoth,vallis eſt in regione 20 Moab,in vertice Phaſga, quod reſpicit cõtra deſertum. * Miſit autem Iſrael nuntios ad 21 Sehon regem Amorrhæorum,dicens: * Ob- 22 ſecro,vt tranſire mihi liceat per terram tuã: non declinabimus in agros & vineas,nõ bibemus aquas ex puteis , via regia gradiemur,donec trãſeamus terminos tuos. *Qui 23 concedere noluit , vt tranſiret Iſrael per fines ſuos: quin potius exercitu congregato , egreſſus eſt obuiam in deſertum, & venit in Iaſa,pugnauitq;contra eum. * A quo per- 24 cuſſus eſt in ore gladij , & poſſeſſa eſt terra eius ab Arnon vſq;Ieboc,& filios Ammon: quia forti præſidio tenebantur termini Ammonitarum. * Tulit ergo Iſrael omnes ciui- 25 tates eius , & habitauit in vrbibus Amorrhæi,in Heſebõ ſcilicet,& viculis eius. *Vr- 26 bs Heſebon fuit Sehon regis Amorrhæi, qui pugnauit contra regem Moab: & tulit omnẽ terram,quę ditionis illius fuerat,vſq;Ar-

* Deut. 2. c. 26. Iudic. 11. d. 20. ▲

* Amos 2. c. 9. Pſ. 134. c. 1.

27 non. *Ideircò dicitur in Prouerbio,Venite in Heſebõ,ædificetur,& conſtruatur ciuitas 28 Sehon.* Ignis egreſſus eſt de Heſebon,flamma de oppido Sehon, & deuorauit Ar Moa- 29 bitarum,& habitatores excelſorũ Arnon.* Væ tibi Moab : periſti populę Chamos. Dedit filios eius in fugam , & filias in captiui- 30 tatem,regi Amorrhæorum Sehon. * Iugum ipſorum diſperijt ab Heſebon vſq; Dibon , laſſi peruenerunt in Nophe,& vſq;Medaba. 31 Habitauit itaq; Iſrael in terra Amorrhæi . * 32 Miſitq;Moyſes,qui explorarent Iazer:cuius ceperunt viculos , & poſſederunt habitato- 33 res.*Verteruntq; ſe,& aſcenderunt per viã Baſan , & occurrit eis Og rex Baſan cum 34 omni populo ſuo,pugnaturus in Edrai.*Dixitq; Dominus ad Moyſen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum , & omnem populum,ac terram eius: facieſque illi ſicut feciſti Sehon regi Amorrhęorum habitato- 35 ri Heſebon. * Percuſſerunt igitur & hunc cum filijs ſuis,vniuerſumque populum eius vſque ad internecionem,& poſſederunt terram illius.

* Iudic. 11. c. 13. 1. Reg. 11. c. 7.

* Deut 3. a. 3. 29. b. 7.

CAP. XXII.

Bis vocatur Balaam ariolus à Balac rege Moab,vt Iſraelitis malediceret ; quem Angelus aſina loquente corripit .

PRofectiq;caſtramentati ſunt in campeſtribus Moab,vbi trans Iordanem Iericho ſita eſt. * Videns autem Balac filius Sephor omnia,quæ fecerat Iſrael Amorrhæo, * Et quod pertimuiſſent eũ Moabitæ,& impetum eius ferre non poſſent,*Dixit ad maiores natu Madian: Ita delebit hic populus omnes,qui in noſtris finibus commorãtur , quo modo ſolet bos herbas vſq; ad radices carpere.Ipſe erat eo tempore rex in Moab.* Miſit ergo nuntios ad Balaam filium Beor ariolum , qui habitabat ſuper flumen terræ filiorũ Ammon,vt vocarent eũ,& dicerent: Ecce egreſſus eſt populus ex Ægypto , qui operuit ſuperficiem terræ,ſedens cõtra me. Veni igitur , & maledic populo huic , quia fortior me eſt: ſi quo modo poſſim percutere & eijcere eum de terra mea : noui enim quod benedictus ſit,cui benedixeris,& maledictus, in quem maledicta congeſſeris .* Perrexeruntque ſeniores Moab, & maiores natu Madian , habentes diuinationis pretiũ in manibus. Cumq;veniſſent ad Balaam, & narraſſent ei omnia verba Balac : * Ille reſpondit: Manete hic nocte , & reſpondebo quidquid mihi dixerit Dominus. Manentibus autem illis apud Balaam,venit Deus,& ait ad eum : * Qui ſibi volunt homines iſti apud te?*Reſpondit:Balac filius Sephor rex Moabitarum miſit ad me,*Dicens:Ecce populus,

A B C

* Ioſ. 24. b. 9.

pulus, qui egreſſus eſt de Ægypto, operuit ſuperficiem terræ: veni,& maledic ei,ſi quo modo poſſim pugnãs abigere eum.*Dixitq; 12 Deus ad Balaam: Noli ire cum eis,neq; maledicas populo: quia benedictus eſt. * Qui 13 manè conſurgens dixit ad principes: Ite in terram veſtram,quia prohibuit me Dñs venire vobiſcum.*Reuerſi principes dixerunt 14 ad Balac: Noluit Balaam venire nobiſcum. * Rursũ ille multò plures & nobiliores,quã 15 ante miſerat, miſit. * Qui cum veniſſent ad 16 Balaam, dixerunt: Sic dicit Balac filius Sephor: Ne cunctẽris venire ad me: * Paratus 17 ſum honorare te, & quidquid volueris, dabo tibi:veni,& maledic populo iſti.*Reſpõ- 18 dit Balaam: Si dederit mihi Balac plenã domum ſuam argenti & auri, non potero immutare verbũ Dñi Dei mei: vt plus, vel mi- 19 nus loquar. *Obſecro, vt hic maneatis etiã hac nocte,& ſcire queam,quid mihi rurſum 20 reſpondeat Dominus, * Venit ergo Deus ad Balaam nocte,& ait ei: Si vocare te venerũt homines iſti,ſurge,& vade cum eis:ita dun- 21 taxat,vt quod tibi præcepero,facias.*Surrexit Balaam mane, & ſtrata aſina ſua pro- 22 fectus eſt cum eis. * Et iratus eſt Deus.Stetitq; Angelus Dñi in via contra Balaam,qui inſidebat aſinæ, & duos pueros habebat ſe- 23 cum. * Cernens aſina Angelum ſtantem in via,euaginato gladio,auertit ſe de itinere,& ibat per agrum. Quam cum verberaret Ba- 24 laam,& vellet ad ſemitam reducere,*Stetit

* Iaſr. 24 c. 21.

1. Pet. 2. c. 15.

Angelus in anguſtijs duarum maceriarum, quibus vineæ cingebantur. * Quem videns 25 aſina,iunxit ſe parieti,& attriuit ſedẽtis pedem.At ille iterum verberabat eam.*Et ni- 26 hilominus Angelus ad locũ anguſtum tranſiens,vbi nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram poterat deuiare,obuius ſtetit.*Cumq; vidiſ- 27 ſet aſina ſtãtem Angelum, concidit ſub pedibus ſedentis: qui iratus,vehementius cædebat fuſte latera eius.*Aperuitq; Dñs os aſinæ,& locuta eſt:Quid feci tibi? cur percutis me?ecce iam tertio?*Reſpondit Balaam. 29 Quia commeruiſti,& illuſiſti mihi: vtinam F haberem gladium,vt te percuterem.*Dixit 30 aſina: Nonne animal tuum ſum, cui ſemper ſedere conſueuiſti vſq; in præſentem diem? dic quid ſimile vnquam fecerim tibi?At ille ait:Nunquam.*Protinus aperuit Dñs ocu- 31 los Balaam, & vidit Angelum ſtantẽ in via euaginato gladio, adorauitq; eum pronus in terrã.*Cui Angelus:Cur,inquit,tertio ver- 32 beras aſinam tuam? Ego veni,vt aduerſarer tibi,quia peruerſa eſt via tua, mihiq; cõtraria,*Et niſi aſina declinaſſet de via,dans lo- 33 cum reſiſtenti,te occidiſſem, & illa viueret. 34 *Dixit Balaam: Peccaui,neſciens, quod tu ſtares contra me: & nunc ſi diſplicet tibi,vt 35 vadam,reuertar. * Ait Angelus: Vade cum iſtis, & caue ne aliud,quam præcepero tibi, 36 loquaris.Iuit igitur cũ principibus. * Quod G cum audiſſet Balac, egreſſus eſt, in occurſũ eius,in oppido Moabitarum,quod ſitum eſt 37 in extremis finibus Arnon. Dixitq; ad Balaam. Miſi nuntios,vt vocarem te, cur non ſtatim veniſti ad me?an quia mercedem ad- 38 uentui tuo reddere nequeo? Cui ille reſpondit: Ecce adſum: nunquid loqui potero 39 aliud,niſi quod Deus poſuerit in ore meo,* Perrexerunt ergo ſimul, & venerunt in vrbem, quæ in extremis regni eius finibus 40 erat.*Cunq; occidiſſet Balac boues & oues, miſit ad Balaam, & principes qui cum eo 41 erant, munera. * Manè autem facto duxit eum ad excelſa Baal, & intuitus eſt extremam partem populi.

CAP. XXIII.

Balaam, extructis aris parat ſe ad maledicendum Hebræis, ſed loco maledictionis benedicit ſemel, ac iterum populo Iſrael, multa de illo vaticinatur.

Di-

Dixitq; Balaam ad Balac: Ædifica mihi hic ſeptē Aras,& para totidē vitulos, eiuſdemq; numeri arietes. * Cumq; feciſſet iuxta ſermonem Balaam, impoſuerūt ſimul vitulum & arietē ſuper aram. * Dixitq; Balaam ad Balac: Sta pauliſper iuxta holocauſtum tuum, donec vadam, ſi fortè occurrat mihi Dñs,& quodcunq; imperauerit, loquar tibi: Cumq; abijſſet velociter, occurrit illi Deus: Locutuſq; ad eū Balaā: Septem, inquit, aras erexi, & impoſui vitulum & arietē deſuper. * Dominus autē poſuit verbū in ore eius, & ait: Reuertere ad Balac, & hæc loqueris. * Reuerſus inuenit ſtātem Balac iuxta holocauſtum ſuum, & omnes principes Moabitarum: * Aſſumptaq; parabola ſua, dixit: De Aram adduxit ad me Balac rex Moabitarum, de mōtibus Orientis. Veni inquit, & maledic Iacob: propera, & deteſtare Iſrael. * Quo modo maledicam, cui non maledixit Deus? Qua ratione deteſter, quem Dñs non deteſtatur? * De ſummis ſilicibus videbo eum, & de collibus conſiderabo illum. Populus ſolus habitabit, & inter gentes nō reputabitur. * Quis dinumerare poſſit puluerē Iacob, & noſſe numerū ſtirpis Iſrael? Moriatur anima mea morte iuſtorum, & fiant nouiſſima mea horum ſimilia. * Dixitq; Balac ad Balaam: Quid eſt hoc quod agis? Vt maledíceres inimicis meis, vocaui te; & tu è contrario benedicis eis. * Cui ille reſpōdit: Num aliud poſſum loqui, niſi quod iuſſerit Dñs? * Dixit ergo Balac: Veni mecum in alterum locum, vnde partem Iſrael videas, & totum videre non poſſis, inde maledicito ei. * Cumq; dixiſſet eum in locum ſublimem, ſuper verticē montis Phaſga, ædificauit Balaam ſeptem aras, & impoſitis ſupra vitulo, atq; ariete, * Dixit ad Balac: Sta hic iuxta holocauſtum tuum, donec ego obuius pergam. * Cui cum Dñs occurriſſet, poſuiſſetq; verbum in ore eius, ait: Reuertere ad Balac, & hęc loqueris ei. * Reuerſus inuenit eum ſtātem iuxta holocauſtum ſuum, & princeps Moabitarum cū eo. Ad quem Balac: Quid, inquit, locutus eſt Dñs? * At ille aſſumpta parabola ſua, ait: Sta Balac & auſcultа, audi fili Sephor: * Non eſt Deus quaſi homo, vt mētiatur: nec vt filius hominis, vt mutetur. Dixit ergo, & non faciet: locutus eſt, & non implebit? * Ad benedicendum adductus ſū, benedictionem prohibere non valeo. * Non eſt idolum in Iacob, nec videtur ſimulachrū in Iſrael, Dñs Deus eius cum eo eſt, & clangor victoriæ regis in illo. * Deus eduxit illū de Ægypto, cuius fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis. * Non eſt augurium in Iacob, nec diuinatio in Iſrael. Temporibus ſuis dicetur Iacob & Iſraeli, quid operatus ſit Deus, * Ecce populus, vt leæna conſurget, & quaſi leo erigetur: non accubabit, donec deuoret prędam, & occiſorum ſanguinem bibat. * Dixitque Balac ad Balaam: Nec maledicas ei, nec benedicas. * Et ille ait: Nonne dixi tibi, quod quidquid mihi Deus imperaret, hoc facerē? * Et ait Balac ad eum: Veni & ducam te ad aliū locum: ſi fortè placeat Deo, vt inde maledicas eis. * Cumq; duxiſſet eum ſuper verticem montis Phogor, qui reſpicit ſolitudinem, * Dixit ei Balaam: Ædifica mihi hic ſeptem aras, & para totidem vitulos, eiuſdemque numeri arietes. * Fecit Balac, vt Balaam dixerat: impoſuitq; vitulos & arietes per ſingulas aras.

* Iaſc. 24. 8.

CAP. XXIV.

Balaam tertio benedicit, & proſpera vaticinatur de Iſrael, & de Chriſto: item de Amalecitis, Cinais, & Romanis vaſtandis, ac perdendis.

A CVmq; vidiſſet Balaam, quod placeret Dño, vt benediceret Iſraeli, nequaquā abijt, vt ante perrexerat, vt augurium quęreret: ſed dirigens contra deſertum vultum ſuum, * Et eleuans oculos, vidit Iſrael in tentorijs commorantem per tribus ſuas: & irruente in ſe ſpiritu Dei, * Aſſumpta parabola ait: Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cuius obturatus eſt oculus: * Dixit auditor ſermonum Dei, qui viſionem omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius; * Quam pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Iſrael! * Vt valles nemoroſæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula, quæ fixit Dñs, quaſi cedri propè aquas: * Fluet aqua de ſitula eius, & ſemē illius erit in aquas multas. Tolletur propter Agag, rex eius, & auferetur regnum illius. * Deus eduxit illum de Ægypto, cuius fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis. * Deuorabunt gentes hoſtes illius, oſſaq; eorū confringent, & perforabunt ſagittis. * Accubans dormiuit, vt leo, & quaſi leæna, quā ſuſcitare nullus audebit: Qui benedixerit tibi, erit & ipſe benedictus: qui maledixerit, in maledictione reputabitur. * Iratuſq; Balac contra Balaam, complosis manibus ait: Ad maledicendum inimicis meis vocaui te, quibus è contrario tertio benedixiſti. * Reuertere ad locum tuum. Decreueram quidem magnificè honorare te, ſed Dñs priuauit te honore diſpoſito. * Reſpondit Balaam ad Balac: Nonne nuncijs tuis, quos miſiſti ad me, dixi: * Si dederit mihi Balac plenam domum ſuā argenti & auri, non potero prętерire ſermonem Domini Dei mei, vt vel boni quid vel mali proferam ex corde meo: ſed quidquid Dominus dixerit, hoc loquar? * Verumtamē pergens ad populum meum, dabo conſiliū, quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore. * Sumpta igitur parabola,

* Deut. 23. d. 22.

* Deut. 9. d. 18.

rurſum

rursum ait: Dixit Balaam filius Beor: Dixit homo, cuius obturatus est oculus: * Dixit auditor sermonum Dei, qui nouit doctrinã Altissimi, & visiones Omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos.* Videbo eum,sed non modo:intuebor illum,sed non propè. ORIETVR STELLA ex Iacob,& cõ surget virga de Israel: & percutiet duces Moab,vastabitq;omnes filios Seth. * Et erit Idumæa possessio eius: hæreditas Seir cedet inimicis suis: Israel verò fortiter aget. * De Iacob erit, qui dominetur, & perdat reliquias ciuitatis. *Cumq;vidisset Amalec,assumens parabolam, ait: Principium gentiũ Amalec, cuius extrema perdentur. * Vidit quoq; Cinæum: & assumpta parabola, ait: Robustum quidem est habitaculũ tuum:sed si in petra posueris nidum tuum, *Et fueris electus de stirpe Cin, quamdiu poteris permanere? Assur enim capiet te. *Assumptaq; parabola iterum locutus est: Heu, quis viuturus est,quando ista faciet Deus? *Veniẽt in triremibus de Italia, superabunt Assyrios,vastabuntq;Hebræos, & ad extremum etiam ipsi peribunt.* Surrexitque Balaam, & reuersus est in locum suum: Balac quoq; via,qua venerat, redijt.

* Matt.1.& 2.

* Num.11.c. 23.

CAP. XXV.

Ob fornicationem Israel cum Moabitis,& Madianitis iubet Deus principes suspendi,& pereunt è plebe 24. millia: ipsique Phinees dat promercede perpetuũ sacerdotiũ,eo quod diuino zelo Zãbri & Cozbi pugione confodisset.

MOrabatur autem eo tempore Israel in Setim, & fornicatus est populus cum filiabus Moab,*Quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt & adorauerunt deos earum.*Initiatusq;est Israel Beelphegor,& iratus Dñs,*Ait ad Moysen:Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, vt auertatur furor meus ab Israel.*Dixitq;Moyses ad Iudices Israel. Occidat vnusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor.* Et ecce vnus de filijs intrauit coram fratribus suis ad scortum Madianitidem, vidente Moyse, & omni turba filiorum Israel,qui flebãt ante fores tabernaculi.* Quod cum vidisset Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis,surrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione,* Ingressus est post virũ Israelitem in lupanar, & perfodit ambos simul, virum scilicet & mulierem in locis genitalibus.Cessauitq;plaga à filijs Israel: *Et occisi sunt viginti quatuor millia hominum. *Dixitq;Dñs ad Moysen:* Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis auertit iram meã à filijs Israel: quia zelo mei commotus est contra eos, vt non ipse delerem filios Israel in zelo meo.*Idcirco loquere ad eum: Ecce do ei pacem fœderis mei,* Et erit tam ipsi quàm semini eius pactum sacerdotij sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo, & expiauit scelus filiorum Israel.*Erat autem nomen viri Israelitæ,qui occisus est cũ Madianitide,Zambri filius Salu,dux de cognatione & tribu Simeonis.*Porrò mulier Madianitis, quæ pariter interfecta est, vocabatur Cozbi, filia Sur principis nobilissimi Madianitarum.*Locutusq;est Dõs ad Moysen, dicens:*Hostes vos sentiant Madianitæ, & percutite eos:* Quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos, & decepere insidijs per idolum Phogor, & Cozbi filiam ducis Madian sororem suam, quæ percussa est in die plagæ pro sacrilegio Phogor.

* Ecclí.45. d. 28. 1. Mach. 2. f. 54.

* Iosue 22. d. 17.

* Deut. 4. 3.

* Exod. 32. 27.

* Num. 31. 8.

CAP. XXVI.

Numerantur Israelita per singulas tribus, qui bello apti sunt terram promissionis ingressuri: & iuxta hanc dinumerationem subetur illis terra diuidi.

POstquam noxiorum sanguis effusus est, dixit Dñs ad Moysen & Eleazarũ filium Aaron sacerdotem.*Numerate omnẽ summam filiorũ Israel à viginti annis & supra, per domos & cognationes suas, cunctos, qui possunt ad bella procedere.* Locuti sũt, itaq; Moyses & Eleazar sacerdos in campestribus Moab super Iordanem contra Iericho,ad eos, qui erãt.* A viginti annis & supra,sicut Dñs imperauerat, quorum iste est numerus:* Ruben primogenitus Israel. huius filius Henoch, à quo familia Phalluitarum:* Et Hesron, à quo familia Henochitarum: & Phallu, à quo familia Hesronitarum;& Charmi,à quo familia Charmitarũ. *Hæ sunt familiæ de stirpe Ruben: quarum numerus inuentus est,quadraginta tria millia & septingenti triginta.* Filius Phallu,Eliab.* Huius filij,Namuel,& Dathan & Abiron. isti sunt Dathan & Abiron principes populi, qui surrexerunt contra Moysen & Aaron in seditione Core, quando aduersus Dñm rebellauerunt:* Et aperiens terra os suum deuorauit Core,moriẽtibus plurimis, quando combussit ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum est grande miraculũ, *Vt, Core pereunte,filij illius non perirent.* Filij Simeõ per cognationes suas:Namuel, ab hoc familia Namuelitarum: Iamin, ab hoc familia Iachinitarum:*Zare,ab hoc familia Zareitarum:Saule ab hoc familia Saulitarum.*Hæ sunt familiæ de stirpe Simeon, quarũ omnis numerus fuit,viginti duo millia ducẽti:* Filij Gad per cognationes suas: Sephon, ab hoc familia Sephonitarum: Aggi,ab hoc familia Aggitarum: Suni, ab hoc familia Sunitarum:*Ozni,ab hoc familia Oznitarum:Her,ab hoc familia Heritarum: *Arod, ab hoc familia Aroditarum: Ariel, ab hoc

* Supr. 1 2. 2. 3.

*Gen. 46. 8. 9. Exod. 6. b. 14. 1. Par. 5. 3.

* Sup. 16. 2 3.

ab hoc familia Arielitarum.*Iſtę ſunt fami- 43
liæ Gad, quarum omnis numerus fuit,qua-
draginta millia quingenti. * Filij Iuda,Her 19
& Naã,qui ambo mortui ſunt in terra Cha-
naan.*Fueruntq;filij Iuda,per cognationes 20
ſuas: Sela,à quo familia Selaitarum: Phares
à quo familia Pharefitarum : Zare,à quo fa-
milia Zareitarum. *Porrò filij Phares:Heſ- 21
ron,à quo familia Heſronitarum.& Hamul,
à quo familia Hamulitarum. * Iſtæ ſunt fa- 22
miliæ Iuda,quarum omnis numerus fuit ſe-
ptuaginta ſex millia quingenti. * Filij Iſſa- 23
char per cognationes ſuas. Thola, à quo fa-
milia Tholaitarũ: Phua, à quo familia Phu-
laitarum:*Iaſub,à quo familia Iaſubitarum:24
Semran, à quo familia Semranitarum.*Hę 25
ſunt cognationes Iſſachar,quarumnumerus
fuit,ſexaginta quatuor millia trecenti.*Fi- 26
lij Zabulõ per cognationes ſuas.Sared,à quo
familia Sareditarum: Elon à quo familia E-
lonitarum: Ialel,à quo familia Ialelitarũ.* 27
Hæ ſunt cognationes Zabulon,quarũ nume-
rus fuit,ſexaginta millia quingẽti.*Filij Io 28
ſeph per cognationes ſuas, Manaſſe & E-
phraim, * De Manaſſe ortus eſt Machir, à 29
quo familia Machiritarum. Machir genuit D
Galaad,à quo familia Galaaditarum. *Ga- 30
laad habuit filios: Iezer, à quo familia Ieze-
ritarum:& Helec,à quo familia Helecitarũ.
*Et Aſriel,à quo familia Aſrielitarum:& Se- 31
chem, à quo familia Sechemitarum: Et Se- 32
mida,à quo familia Semidaitarũ:& Hepher,
à quo familia Hepheritarum.*Fuit autẽ He- 33
pher pater Salphaad, qui filios nõ habebat,
ſed tãtũ filias,quarũ iſta sũt nomina: Maala,
& Nola,& Hegla,& Melcha,& Therſa.*Hę 34
sũt familiæ Manaſſe,& numerus earũ,quin-
quaginta duo millia ſeptingẽti.*Filij autem 35
Ephraim per cognationes ſuas,fuerũt hi:Su-
thala,à quo familia Suthalaitarũ : Becher,à
quo familia Becheritarum: Thebẽ,à quo fa-
milia Thebenitarum .* Porrò filius Sutha- 36
la fuit Heran,à quo familia Heranitarum.*37
Hæ ſunt cognationes filiorũ Ephraim, qua- E
rum numerus fuit,triginta duo millia quin-
gẽti.*Iſti ſunt filij Ioſeph per familias ſuas. 38
Filij Beniamin in cognationibus ſuis: Bela,à
quo familia Belaitarum: Asbel,à quo fami-
lia Asbelitarum:Ahiram,à quo familia Ahi-
ramitarum:*Supham,à quo familia Supha- 39
mitarum: Hupham, à quo familia Hupha-
mitarum.*Filij Bela:Hered,& Noeman.De 40
Hered, familia Hereditarum : de Noeman,
familia Normanitarum. * Hi ſunt filij Be- 41
niamin per cognationes ſuas, quorũ nume-
rus fuit,quadraginta quinq;millia ſexcenti.
* Filij Dan per cognationes ſuas : Suham,à 42
quo familia Suhamitarum. hæ ſunt cogna-
tiones Dan per familias ſuas.*Omnes fuere 43
Suhamitæ,quorum numerus erat, ſexaginta
44 quatuor millia quadringẽti. *Filij Aſer per
cognationes ſuas:Iemna,à quo familia Iem-
naitarum: Ieſſui, à quo familia Ieſſuitarum:
45 Brie à quo familia Brieitarum .* Filij Brie:
Heber,à quo familia Heberitarum : & Mel-
46 chiel,à quo familia Melchielitarum. Nomẽ
47 autem filiæ Aſer,fuit Sara.*Hæ cognationes
filiorũ Aſer,& numerus eorũ,quinquaginta
48 tria millia quadringenti . * Filij Nephthali
F per cognationes ſuas:Ieſiel,à quo familia Ie-
49 fielitarum:Guni,à quo familia Gunitarum:*
Ieſer. à quo familia Ieſeritarum : Sellem,à
50 quo familia Sellemitarum.*Hæ ſunt cogna-
tiones filiorum Nephthali per familias ſuas:
quorum numerus quadraginta quinq; mil-
51 lia quadringenti. * Iſta eſt ſumma filiorum
Iſrael, qui recenſiti ſunt, ſexcenta millia, &
52 millia ſeptingenti triginta . * Locutuſq; eſt
53 Dñs ad Moyſen, dicẽs:*Iſtis diuidetur ter-
ra iuxta numerum vocabulorum in poſſeſ-
54 ſiones ſuas.*Pluribus maiorem partem da-
bis,& paucioribus minorem: ſingulis,ſicut
55 nunc recenſiti ſunt,tradetur poſſeſſio :* Ita
duntaxat vt ſors terram tribubus diuidat &
56 familijs . * Quidquid ſorte contigerit, hoc
57 vel plures accipiãt,vel pauciores.*Hic quo-
que eſt numerus filiorum Leui per familias
ſuas . Gerſon, à quo familia Gerſonitarum:
Caath,a quo familia Caathitarum: Merari,
58 à quo familia Merariturum.*He ſunt fami-
liæ Leui:Familia Lobni,familia Hebroni,fa-
milia Moholi,familia Muſi,familiaCore.At
59 verò Caath genuit Amram: *Qui habuit v-
G xorem Iochabed filiam Leui, quæ nata eſt
ei in Ægypto. hæc genuit Amram viro ſuo
filios,Aaron,& Moyſen,& Mariam ſororem
60 eorũ. * De Aaron orti ſunt Nadab & Abiu,
61 & Eleazar & Ithamar:*Quorum Nadab &
Abiu mortui ſunt, cum obtuliſſent ignem
62 alienum coram Dño. * Fuerunteque omnes,
qui numerati ſunt, viginti tria millia gene-
ris maſculini, ab vno menſe, & ſupra : quia
non ſunt recenſiti inter filios Iſrael, nec eis
63 cum cęteris data poſſeſſio eſt . * Hic eſt nu-
merus filiorum Iſrael, qui deſcripti ſunt à
Moyſe & Eleazaro ſacerdote, in campeſtri-
64 bus Moab ſupra Iordanem contra Iericho.*
Inter quos,nullus fuit eorũ, qui ante nume-
rati ſunt à Moyſe & Aaron in deſerto Sinai.
65 * Prædixerat enim Dñs,quod omnes more-
rẽtur in ſolitudine: Nulluſq; remãſit ex eis,
niſi Caleb filius Iephone,& Ioſue filius Nũ.

CAP. XXVII.

Filiæ Salphaad, deficiente prole maſcula, patri ſuccedunt in hereditatem: dicit Dominus Moyſem moriturum, vbi ex monte Abarim terram promiſſionis conſpexerit, ſibique in ducatu populi ſubſtituerit Ioſue.

1 ACceſſerunt autem filiæ Salphaad, filij
A Hepher, filij Galaad, filij Machir, filij
Ma-

* Gen.38.2.
8.
* Ioſ.17.c.
3.
* Inf.17.2.
1.
*Inſr.17.2.
2.
* Exod.6.c.
17.
* Sup.3.2.
4.
Leuit.10.2.
1.
1.Par.24.2.
2.
* 1.Cor.10.
8. 1.
* Sup.14.d.
33.34.
* Sup.26.d.
33.

pletis hebdomadibus, venerabilis & ſancta
erit: omne opus ſeruile non facietis in ea. * 27
Offeretiſq; holocauſtum in odorem ſuauiſ-
ſimum Dño, vitulos de armento duos, arie-
tem vnum, & agnos anniculos immacula-
tos ſeptem: *Atq; in ſacrificijs eorum, ſimilę 28
oleo conſperſæ tres decimas per ſingulos vi-
tulos, per arietes duas, * Per agnos decimã 29
decimæ, qui ſimul ſunt agni ſeptem, hircum
quoq; *Qui mactatur pro expiatione: præter 30
holocauſtum ſempiternum & liba eius. * 31
Immaculata offeretis omnia cum libationi-
bus ſuis.

CAP. XXIX.

*Solemnitates menſis ſeptimi, & quid in eis offe-
rendum ſit: nempè ſolemnitas tubarum, ex-
piationis, & tabernaculorum, quæ ollo diebus
varias habent oblationes.*

MEnſis etiam ſeptimi prima dies vene- 1
rabilis & ſancta erit vobis. omne o- A
pus ſeruile non facietis in ea, quia dies clan-
goris eſt & tubarum. * Offeretiſq; holocau- 2
ſtum in odorem ſuauiſſimum Dño, vitulum
de ramento vnum, arietem vnum, & agnos
anniculos immaculatos ſeptem: *Et in ſacri- 3
ficijs eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres de-
cimas per ſingulos vitulos, duas decimas
per arietem, * Vnam decimam per agnum, 4
qui ſimul ſunt agni ſeptem: * Et hircum pro 5
peccato, qui offertur in expiationem populi,
* Præter holocauſtum calendarum cum ſa- 6
crificijs ſuis, & holocauſtum ſempiternum
cum libationibus ſolitis. eiſdẽ cęremonijs
offeretis in odorem ſuauiſſimum incenſum
Dño. *Decima quoq; dies mentis huius ſep- 7
timi erit vobis ſancta, atq; venerabilis, & af-
* Lev. 16. g. 30 & 23. c. 24. fligetis animas veſtras: omne opus ſeruile nõ
facietis in ea. *Offeretiſq; holocauſtum Dño 8
in odorem ſuauiſſimum, vitulum de armẽ-
to vnum, arietem vnum, agnos anniculos
immaculatos ſeptem: *Et in ſacrificijs eorũ, 9
ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſin- B
gulos vitulos, duas decimas per arietem, * 10
Decimam decimæ per agnos ſingulos, qui
ſunt ſimul agni ſeptem: *Et hircum pro pec. 11
cato, abſq; his, quæ offerri pro delicto ſolent
in expiationem, & holocauſtum ſempiter-
num, cum ſacrificio & libaminibus eorum.
*Quintadecima verò die mẽſis ſeptimi, quę 12
vobis ſancta erit, atq; venerabilis, omne o-
pus ſeruile non facietis in ea, ſed celebrabi-
tis ſolemnitatem Dño ſeptem diebus. *Ofie- 13
retiſq; holocauſtum in odorem ſuauiſſimũ
Dño, vitulos de armento tredecim, arietes
duos, agnos anniculos immaculatos qua-
tuordecim: *Et in libamentis eorum, ſimilę 14
oleo cõſperſæ tres decimas per vitulos ſin-
gulos, qui ſunt ſimul vituli tredecim: & duas
decimas arieti vno, ideſt, ſimul arietibus
duobus. * Et decimam decimæ agnis ſingu- 15
16 lis, qui ſunt ſimul agni quatuordecim: * Et
C hircum pro peccato, abſq; holocauſto ſem-
17 piterno, & ſacrificio, & libamine eius. * In
die altero offeretis vitulos de armento duo-
decim, arietes duos, agnos anniculos imma-
18 culatos quatuordecim: *Sacrificiaq; & liba-
mina ſingulorum per vitulos & arietes &
19 agnos ritè celebrabitis: * Et hircũ pro pec-
cato, abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrifi-
20 cioq; & libamine eius. * Die tertio offeretis
vitulos vndecim, arietes duos, agnos anni-
21 culos immaculatos quatuordecim: * Sacri-
ficiaq; & libamina ſingulorum per vitulos
22 & arietes & agnos ritè celebrabitis: *Et hir-
cum pro peccato, abſq; holocauſto ſempi-
23 terno, ſacrificioq; & libamine eius. * Die
quarto offeretis vitulos decem, arietes duos,
agnos anniculos immaculatos quatuorde-
24 cim: * Sacrificiaq; & libamina ſingulorum
per vitulos & arietes & agnos ritè celebra-
25 bitis: * Et hircum pro peccato, abſq; holo-
cauſto ſempiterno, ſacrificioq; eius & liba-
26 mine. *Die quinto offeretis vitulos nouem,
arietes duos, agnos anniculos immaculatos
27 quatuordecim: * Sacrificiaq; & libamina
ſingulorum per vitulos & arietes & agnos
28 ritè celebrabitis: *Et hircũ pro peccato, abſ-
que holocauſto ſempiterno, ſacrificioq; eius
29 & libamine. *Die ſexto offeretis vitulos o-
D cto, arietes duos, agnos anniculos immacu-
30 latos quatuordecim: *Sacrificiaq; & libami-
na ſingulorũ per vitulos & arietes & agnos
31 ritè celebrabitis: * Et hircum pro peccato,
abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificioque
32 eius & libamine. *Die ſeptimo offeretis vi-
tulos & arietes duos, agnos anniculos im-
33 maculatos quatuordecim: * Sacrificiaq; &
libamina ſingulorum per vitulos & arietes
34 & agnos ritè celebrabitis: * Et hircum pro
peccato, abſq; holocauſto sẽpiterno, ſacrifi-
35 cioq; eius & libamine. *Die octauo, qui eſt
celeberrimus, omne opus ſeruile non facie-
36 tis, * Offerentes holocauſtum in odorem
ſuauiſſimum Dño, vitulum vnum, arietem
vnum, agnos anniculos immaculatos ſep-
37 tem: * Sacrificiaq; & libamina ſingulorum
per vitulos & arietes & agnos ritè celebra-
38 bitis: * Et hircum pro peccato, abſq; holo-
cauſto ſempiterno, ſacrificioq; eius & liba-
39 mine. * Hæ offeretis Domino in ſolemnita-
tibus veſtris. præter vota & oblationes
ſpontaneas in holocauſto, in ſacrificio, in li-
bamine, & in hoſtijs pacificis.

CAP. XXX.

*De voto, ac iuramento virorum, & quando
puellarum & vxorum vota, ſeu iuramenta
rata ſint, vel irrita.*

1 NArrauitq; Moyſes filijs Iſrael omnia,
A quæ ei Dñs imperarat: *Et locutus eſt
ad principes tribuum filiorum Iſrael: Iſte

eſt ſermo,quem præcēpit Dñs: * Si quis virorum votum Dño viuerit, aut ſe conſtrinxerit iuramento:non faciet irritum verbum ſuum, ſed omne, quod promiſit, implebit.* Mulier ſi quippiam vouerit, & ſe conſtrinxerit iuramento,quæ eſt in domo patris ſui, & in ætate adhuc puellari: ſi cognouerit pater votum, quod pollicita eſt, & iuramentū quo obligauit animam ſuā, & tacuerit,voti rea erit: * Quidquid pollicita eſt & iurauit, opere complebit. * Sin autem, ſtatim vt audierit,contradixerit pater: & vota & iuramenta eius irrita erunt,nec obnoxia tenebitur ſponſioni,eo quod contradixerit pater.* Si maritum habuerit, & vouerit aliquid, & ſemel de ore eius verbum egrediens animā eius obligauerit iuramento:*Quo die audierit vir,& nō contradixerit, voti rea erit,reddetq;quodcunq;promiſerat.*Sin autem audiens ſtatim contradixerit, & irritas fecerit pollicitationes eius,verbaq;quibus obſtrinxerat animam ſuam:propitius erit ei Dñs.* Vidua & repudiata quidquid vouerint,reddent. *Vxor in domo viri cum ſe voto conſtrinxerit,& iuramento, *Si audierit vir, & tacuerit, nec contra dixerit ſponſioni, reddet quodcunq;promiſerat.* Sin autem extemplò contradixerit, nō tenebitur promiſſionis rea: quia maritus contradixit,& Dñs ei propitius erit. * Si vouerit, & iuramento ſe conſtrinxerit,vt per ieiunium,vel cęterarum rerum abſtinentiam, affligat animam ſuam,in arbitrio viri erit,vt faciat, ſiue non faciat. * Quod ſi audiens vir tacuerit, & in alteram diem diſtulerit ſententiam: quidquid vouerat, atq; promiſerat, reddet: quia ſtatim vt audiuit,tacuit.*Sin autem contradixerit,poſtquam reſciuit,portabit ipſe iniquitatem eius.* Iſtæ ſunt leges,quas conſtituit Dominus Moyſi, inter virum & vxorem, inter patrem & filiam, quæ in puellari adhuc ætate eſt, vel quæ manet in parentis domo.

CAP. XXXI.

Caſis Madianitis iuſſu Dei, virgines ſola reſeruantur: ſubſtantia ex æquo diuiditur pugnantibus & plebi, primitiæ Sacerdoti, ac Leuitis traduntur, gratia Deo cum donarijs offeruntur, quod nullus Hebræorum occubuit.

*Su p.22.d. 17.

LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens: * Vlciſcere prius filios Iſrael de Madianitis,& ſic colligeris ad populū tuū.* Statimq; Moyſes, Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui poſſint vltionem Dñi expetere de Madianitis,*Mille viri de ſingulis tribubus eligantur ex Iſrael,qui mittātur ad bellum. * Dederuntq;millenos de ſingulis tribubus,ideſt, duodecim millia expeditorum ad pugnam:*Quos miſit Moyſes cū Phinees filio Eleazari ſacerdotis,vaſa quoq; ſancta, & tubas ad clangendum tradidit ei. Cumq; pugnaſſent contra Madianitas, atq; viciſſent, omnes mares occiderunt, * Et reges eorum,Eui,& Recem,& Sur, & Hur, & Rebe,quinq;principes gentis:Balaam quoq; filium Beor interfecerunt gladio. * Cœperuntq;mulieres eorum & paruulos,omniaque pecora,& cūctam ſupellectilem, quidquid habere potuerant, depopulati ſunt:* Tam vrbes, quàm viculos & caſtella flāma cōſumpſit. *Et tulerunt prædam,& vniuerſa,quæ cęperant, tam ex hominibus, quàm ex iumentis, *Et adduxerunt ad Moyſen,& Eleazarum ſacerdotem, & ad omnem multitudinem filiorum Iſrael. reliqua autē vtēſilia portauerunt ad caſtra in campeſtribus Moab iuxta Iordanem contra Iericho. * Egreſſi ſunt autē Moyſes & Eleazar ſacerdos, & omnes principes ſynagogæ, in occurſum eorum extra caſtra. * Iratuſq;Moyſes principibus exercitus,tribunis,& cēturionibus, qui venerant de bello. * Ait: Cur fœminas reſeruaſtis?Nonne iſtæ ſunt,quæ deceperūt filios Iſrael ad ſuggeſtionē Balaam, & pręuaricari vos fecerunt in Domino ſuper peccato Phogor,vnde,& percuſſus eſt populus? * Ergo cūctos interficite quidquid eſt generis maſculini, etiam in paruulis: & mulieres,quæ nouerunt viros in coitu, iugulate:* Puellas autem & omnes fœminas virgines reſeruate vobis:*Et manete extra caſtra ſeptem diebus. Qui occiderit hominē,vel occiſum tetigerit,luſtrabitur die tertio & ſeptimo.*Et de omni præda,ſiue veſtimentum fuerit,ſiue vas,& aliquid in vtenſilia pręparatum,de caprarum pellibus, & pilis, & ligno,expiabitur. *Eleazar quoq;ſacerdos,ad viros exercitus, qui pugnauerant, ſic locutus eſt:Hoc eſt prœceptum legis,quod mandauit Dñs Moyſi: *Aurum,& argentum,& æs,& ferrum,& plumbum,& ſtannum,*Et omne quod poteſt trāſire per flammas,igne purgabitur. quidquid autem ignem nō poteſt ſuſtinere, aqua expiationis ſanctificabitur: *Et lauabitis veſtimenta veſtra die ſeptimo,& purificati poſtea caſtra intrabitis:* Dixit quoq;Dñs ad Moyſen: *Tollite ſummam eorum,quæ capta ſunt, ab homine vſque ad pecus,tu & Eleazar ſacerdos & principes vulgi:*Diuideſq;ex æquo prędā,inter eos,qui pugnauerunt,egreſſiq;ſunt ad bellū: & inter omnem reliquam multitudinē.*Et ſeparabis partem Dño ab his, qui pugnauerunt & fuerunt in bello, vnam animam de quingentis,tam ex hominibus,quàm ex bobus & aſinis & ouibus,*Et dabis eam Eleazaro ſacerdoti,quia primitiæ Dñi ſunt. *Ex oniedia quoq; parte filiorum Iſrael accipies quinquageſimum caput hominum, & boū, & aſinorum,& ouium,cunctorum animantium,

* Iof.13.c. 21.

* Iud.21.b. 11.

* Leu.6.d. 28.& 11.c. 31.& 15.b. 11.

stium,& dabis ea Leuitis,qui excubãt in cu-
stodijs tabernaculi Dñi. *Fecerunt;q; Moy- 31
ses & Eleazar, sicut præceperat Dñs. * Fuit 32
autem præda,quã exercitus cæperat,ouium
sexcenta septuaginta quinq; millia,*Boũ se- 33
ptuaginta duo millia,* Asinorum sexaginta 34
millia & mille:* Animę hominum sexus fę- 35
mineꝰ,quę non cognouerant viros, triginta
duo millia.Dataq; est media pars his,qui in 36
prælio fuerãt,ouiũ trecẽta triginta septẽ mil.
lia quingẽtę:*E quibus in partẽ Dñi suppu- 37
tatæ sunt oues sexcẽtę septuaginta sex milli. F
bus boues septuaginta quinq;:*Et de bobus 38
triginta & sex millibus,boues septuaginta&
duo: *De asinis triginta millibus quingẽtis, 39
asini sexaginta vnus: * De animabus homi- 40
nũ sedecim millibus cesserunt in partẽ Dñi
triginta duę animę.*Tradiditq; Moyses nu- 41
merum primitiarũ Dñi Eleazaro sacerdoti,
sicut fuerat ei imperatum,* Ex media parte 42
filiorum Israel, quã separauerat his, qui in
prælio fuerant,* De media verò parte,quæ 43
cõtigerat reliquæ multitudini,:dest,de oui-
bus trecẽtis triginta septem millibus quin-
gentis,*Et de bobus triginta sex millibus,* 44
Et de asinis triginta millibus quingentis,*Et 45
de hominibus sedecim millibus, * Tulit 46
Moyses quinquagesimũ caput, & dedit Le- 47
uitis,qui excubabant in tabernaculo Dñi,si. G
cut præceperat Dominus.*Cumq; accessis- 48
sent principes exercitus ad Moysen, & tri-
buni centurionesq; dixerunt.*Nos serui tui 49
recensuimus numerum pugnatorum, quos
habuimus sub manu nostra:& ne vnus qui-
dem defuit. *Ob hanc causam offerimus in 50
donarijs Dñi singuli, quod in præda auri
potuimus inuenire,periscelides & armillas,
annulos & dextralia, ac murænulas, vt de-
preceris pro nobis Dñm, *Suscepertuntque 51
Moyses,& Eleazar sacerdos,omne aurum in
diuersis speciebus,*Pondo sedecim millia, 52
septingentos quinquaginta siclos,à tribunis
& centurionibus. * Vnusquisq; enim quod 53
in præda rapuerat,sunm erat. * Et suscep- 54
tum intulerunt in tabernaculum testimo-
nij,in monimentũ filiorũ Israel coram Dño.

CAP. XXXII.

Filijs Ruben & Gad & dimidiæ tribui Manasse, quod pecoribus abundaret, portio datur trans Iordanem, modò fratres suos in terram promissionis armati præcedant.

FIlij autẽ Ruben & Gad habebãt pecora 1
multa,& erat illius in iumẽtis infinita A
substantia. Cumq; vidissent Iazer & Galaad
aptas animalibus alendis terras,*Venerunt 2
ad Moysen,& Eleazarũ sacerdotem,& prin-
cipes multitudinis,atq; dixerunt:*Ataroth, 3
Dibon,& Iazer,& Nemra,Hesebon,& Eleale,
& Saban,& Nebo,& Beon, *Terra,quam 4
percussit Dñs in conspectu filiorum Israel,
regio vberrima est ad pastum animaliũ: &
5 nos serui tui habemus iumenta plurima: *
Precamurq; si inuenimus gratiam corã te,
vt des nobis famulis tuis eam in possessio-
6 nem,nec facias nos trãsire Iordanem.*Qui-
B bus respondit Moyses: Nunquid fratres ve-
7 stri ibunt ad pugnam,& vos hic sedebitis: *
Cur subuertitis mentes filiorũ Israel,ne trã-
sire audeant in locum, quem eis daturus est
8 Dñs? *Nonne ita egerunt patres vestri,quãdo
misi de Cadesbarne ad explorãdã terrã? * Sup. 13. d.
9 *Cumq; venissent vsq; ad vallem botri, lu- 24.
strata omni regione, subuerterunt cor filio-
rum Israel, vt non intrarent fines, quos eis
10 Dñs dedit. * Qui iratus iurauit,dicens:* Si
11 videbunt homines isti, qui ascenderunt ex
Ægypto, à viginti annis & supra, terram,
quam sub iuramento pollicitus sum Abra-
ham,Isaac,& Iacob:& noluerunt sequi me,
12 Præter Caleb filium Iephone Cenezæum,
C & Iosue filium Nun: isti impleuerunt volũ-
13 tatem meã. * Iratusq; Dñs aduersum Israel,
circumduxit eum per desertum quadragin-
ta annis, donec consumeretur vniuersa ge-
neratio,quæ fecerat malũ in conspectu eius.
14 *Et ecce,inquit,vos surrexistis pro patribus
vestris,incrementa & alumni hominũ pec-
catorum, vt augeretis furorem Dñi contra
15 Israel.*Quod si nolueritis sequi eum,in so-
litudine populum derelinquet,& vos causa
16 eritis necis omnium'. * At illi propè acce-
dentes, dixerunt: Caulas ouium fabricabi-
mus,& stabula iumentorum,paruulis quo-
17 que nostris vrbes munitas:*Nos autem ipsi
D armati & accincti pergemus ad prælium ante
filios Israel,donec introducamus eos ad lo-
ca sua. Paruuli nostri, & quidquid habere
possumus,erunt in vrbibus muratis,propter
18 habitatorum insidias.*Non reuertemur in
domos nostras, vsq; dum possideant filij Is-
19 rael hereditatem suam:*Nec quidquã quę-
remus trans Iordanem, quia iam habemus
nostram possessionem in orientali eius plaga.
20 Quibus Moyses ait:Si facitis,quod promit- *Ioſ. 1. c. 13.
titis,expediti pergite coram Dño ad pugnã:
21 * Et omnis vir bellator armatus Iordanem
trãseat,donec subuertat Dñs inimicos suos,
22 * Et subijciatur ei omnis terra: tunc eritis
inculpabiles apud Dñm & apud Israel, &
obtinebitis regiones,quas vultis,corã Dño.
23 *Sin autem,quod dicitis non feceritis,nul-
E li dubium est,quin peccetis in Deum:& sci-
tote,quoniam peccatum vestrum apprehẽ-
24 det vos.*Ædificate ergo vrbes paruulis ve-
stris,& caulas & stabula ouibus,ac iumen-
25 tis: & quod polliciti estis, implete. * Dixe- *Ioſ. 4. c. 12.
runtq; filij Gad & Ruben ad Moysen: Serui
tui sumus,faciemus, quod iubet dominus
26 noster. * Paruulos nostros, & mulieres, &
pecora,ac iumenta relinquemus in vrbibus

Galaad: *Nos autem famuli tui omnes ex- 27
pediti pergemus ad bellum,ſicut tu Dñe lo-
queris. *Præcepit ergo Moyſes Eleazaro ſa 28
cerdoti,& Ioſue filio Nun,& principibus fa-
miliarum per tribus Iſrael,& dixit ad eos:* 29
Ioſ 13. b. 8.& 22 a.4. Deut. 3. b. 11. Si tranſierint filij Gad & filij Ruben vobiſ-
cum Iordanes omnes armati ad bellum co-
ram Dño,& vobis fuerit terra ſubiecta:date
eis Galaad in poſſeſſionem. *Sin autem no- 30
luerint tranſire armati vobiſcum in terram
Chanaan, inter vos habitandi accipiant lo-
ca.*Reſponderunt;q;filij Gad,& filij Rubē: 31
Sicut locutus eſt Dñs ſeruis ſuis, ita facie-
mus: * Ipſi armati pergemus coram Dño in 32
terram Chanaan, & poſſeſſionē iam ſuſce-
piſſe nos confitemur trans Iordanem. *De- 33
Ioſ.22. a. 4. dit itaq;Moyſes filijs Gad & Ruben, & di-
midiæ tribus Manaſſe filij Ioſeph, regnum
Schon regis Amorrhæi,& regnum Og regis
Baſan, & terram eorum cum vrbibus ſuis
per circuitum. *Igitur extruxerūt filij Gad, 34
Dibon,& Ataroth,& Aroer,* Et Etroth,& G
Sophan,& Iazer,& Iegbaa,*Et Bethmnem- 35
ra,& Betharan,vrbes munitas,& caulas pe- 36
coribus ſuis*Filij verò Ruben ædificauerūt 37
Heſebon,& Eleale,& Cariathaim, *Et Na- 38
bo,& Baalmeon verſis nominibus, Sabama
quoq;: imponentes vocabula vrbibus,quas
extruxerant.*Porrò filij Machir,filij Manaſ- 39
*Gen 50.d 23. ſe perrexerunt in Galaad, & vaſtauerunt eā
interfecto Amorrhæo habitatore eius.*De- 40
dit ergo Moyſes terram Galaad Machir fi-
lio Manaſſe,qui habitauit in ea.*Iair autem 41
filius Manaſſe abijt,& occupauit vicos eius,
quos appellauit Hauoth Iair, id eſt, Villas
Iair. * Nobe quoq;perrexit,& apprehendit 42
Chanath cum viculis ſuis.vocauitq;eam ex
nomine ſuo Nobe.

CAP. XXXIII.

Manſionibus 42 filiorum Iſrael per varia loca in deſerto recenſitis, Chananæa Domino inbentur interimi.

HÆ ſunt manſiones filiorum Iſrael, qui 1
egreſſi ſunt de Ægypto per turmas A
ſuas in manu Moyſi & Aarō *Quas deſcri- 2
pſit Moyſes iuxta caſtrorum loca, quæ Dñi
iuſſione mutabant. *Profecti igitur de Ra- 3
meſſe menſe primo, quintadecima die mē-
ſis primi,altera die Phaſe, filij Iſrael in ma-
nu excelſa, videntibus cunctis Ægyptijs,* 4
Et ſepelientibus primogenitos,quos percuſ-
ſerat Dñs (nam & in dijs eorum exercuerat
vltionem) * Caſtramentati ſunt in Soccoth. 5
*Et de Soccoth venerunt in Etham, quæ eſt 6
in extremis finibus ſolitudinis.*Inde egreſſi 7
*Exod. 14. a. 2. venerunt contra Phihahiroth, quæ reſpicit B
Beelſephon,& caſtramētati ſunt ante Mag-
dalum. * Profectiq;de Phihahiroth. tranſie- 8
runt per medium mare in ſolitudinem : &
ambulantes tribus diebus per deſertum E-
9 tham,caſtramentati ſunt in Nara.*Profecti- *Exod. 15. g. 27.
que de Mara venerūt in Elim,vbi erant duo-
decim fontes aquarū,& palmæ ſeptuaginta:
10 ibiq;caſtramentati ſunt.*Sed & inde egreſ-
ſi,fixerunt tētoria ſuper mare rubrum. Pro-
11 fectiq;de mari rubro, * Caſtramentati ſunt
12 in deſerto Sin. * Vnde egreſſi, venerunt in
13 Daphca. * Profectique de Daphca, ca- *Exod. 17.
14 ſtramentati ſunt in Alus.*Egreſſiq;de Alus, a. 1.
C in Raphidim fixere tentoria, vbi populo de- *Exod 19.
15 fuit aqua ad bibendum. *Profectiq;de Ra- a. 1
phidim,caſtramentati ſunt in deſerto Sinai. *Sup.11.g. 35. *Sup.13. b. 1.
16 *Sed & de ſolitudine Sinai egreſſi,venerunt
17 ad ſepulchra concupiſcentiæ,caſtramenta-
18 ti ſunt in Haſeroth. * Et de Haſeroth vene-
19 runt in Rethma.*Profectiq;de Rethma,ca-
20 ſtramentati ſunt in Remmomphraees.*Vn-
21 de egreſſi, venerunt in Lebna.* De Lebna,
22 caſtramentati ſunt in Reſſa. * Egreſſiq; de
23 Reſſa venerunt in Ceelatha. * Vnde profe-
24 cti, caſtramentati ſunt in monte Sepher. *
Egreſſi de monte Sepher, venerunt in Ara-
25 da,*Inde proficiſcentes,caſtramentati ſunt
26 in Maceloth,*Profecti q;de Maceloth,vene
27 rūt in Thahath.*De Thahath,caſtramentati
28 ſūt in Thare.*Vnde egreſſi,fixere tētoria in
29 Methca.*Et de Methca,caſtramētati ſunt in
30 Heſmona.*Profectiq;de Heſmona, venerūt
31 in Moſeroth.*Et de Moſeroth,caſtramētati
32 ſūt in Beneiaacā.*Profectiq;de Beneiaccan,
D venerūt in mōtē Gadgad.*Vnde profecti,ca-
33 ſtramentati ſunt in Ietebatha. * Et de Iete-
34 batha, venerunt in Hebrona. * Egreſſiq;de *Deut. 10.
35 Hebrona,caſtramentati ſunt in Aſiongaber. 6.
36 *Inde profecti, venerunt in deſertū Sin hęc
37 eſt Cades.*Egreſſiq;de Cades,caſtramenta- *Sup.20.a.
ti ſunt in mōte Hor, in extremis finibus ter- 1.
38 ræ Edom.* Aſcenditq; Aaron ſacerdos in
E montem Hor,iubente Dño: & ibi mortuus *Sup.20.b. 8.d 25.
eſt anno quadrageſimo egreſſionis filiorum *Deut.32 & 50.
Iſrael ex Ægypto, menſe quinto, prima die
39 menſis,*Cum eſſet annorum centum vigin-
40 ti trium, *Audiuitq;Chananæus rex Arad,
qui habitabat ad meridiem, in terrain Cha-
41 naan veniſſe filios Iſrael. *Et profecti
de monte Hor,caſtramentati ſunt in Salmo
42 na.*Vnde egreſſi,venerūt in Phunon.*Pro-
43 fectiq;de Phunon,caſtramentati ſunt Obo-
44 th.*Et de Oboth,venerūt in Ijeabarim,quæ
F eſt in finibus Moabitarū.*Profectiq;de Ijea-
45 barim,fixere tentoria in Digbongad.*Vnde
46 egreſſi,caſtramentati ſunt in Helmōdebla-
47 thaim. *Egreſſiq;de Helmōdeblathaim,ve-
48 nerunt ad montes Abarim contra Nabo.*
Profectiq;de montibus Abarim,tranſierunt
ad campeſtra Moab,ſupra Iordanem contra
49 Iericho. *Ibiq;caſtramentati ſunt de Beth-
ſimoth vſq;ad Abelſatim in planioribus lo-
50 cis Moabitarum, * Vbi locutus eſt Dñs ad
51 Moyſen:*Præcipe filijs Iſrael,& dic ad eos:

Quan-

Deut.9.a.5. Quando tranſieritis Iordanē: intrantes terram Chanaan, *Diſperdite cunctos habita- 52
Iudic.2.a.2. tores terræ illius: confringite titulos, & ſtatuas comminuite, atq; omnia excelſa vaſtate, *Mundantes terram, & habitantes in ea, 53
ego enim dedi vobis illam in poſſeſſionem, * 54
Quam diuidetis vobis ſorte. Pluribus dabitis latiorem, & paucis anguſtiorem. Singulis vt ſors ceciderit, ita tribuetur hæreditas. Per tribus & familias, poſſeſſio diuidetur, * 55
Sin autem nolueritis interficere habitatores terræ: qui remanſerint, erunt vobis quaſi claui in oculis, & lanceæ in lateribus, & aduerſabuntur vobis in terra habitationis veſtræ: *Et quidquid illis cogitaueram facere, 56
vobis faciam.

CAP. XXXIV.

Terra promiſſionis ſitus & limites iuxta 4. orbis plagas, eaque ſorte dimidenda præcipitur, additis illorum nominibus, qui eam diuidant.

LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, dicens: * 1
Præcipe filijs Iſrael, & dices ad eos: Cū A
ingreſſi fueritis terram Chanaan, & in poſ- 2
ſeſſionem vobis ſorte ceciderit, his finibus
*Ioſ.15.a.1. terminabitur: *Pars meridiana incipiet à ſo- 3
litudine Sin, quæ eſt iuxta Edom: & habebit
terminos contra orientem mare ſalſiſſimū.
*Qui circuibunt auſtralē plagam per aſcen- 4
ſum Scorpionis, ita vt tranſeant in Senna, &
perueniant à meridie vſq; ad Cadesbarne:
vnde egredientur confinia ad villam nomine Adar, & tēdent vſq; ad Aſemona. *Ibitq; 5
per gyrum terminus ab Aſemona vſque ad B
torrentem Ægypti, & maris magni littore
finietur. * Plaga autem occidentalis à mari 6
magno incipiet, & ipſo fine claudetur. *Porrò ad ſeptentrionalem plagā à mari magno 7
termini incipient, peruenientes vſq; ad mōtem altiſſimum, *A quo veniēt in Emath vſque ad terminos Sedada: * Ibuntq; confinia 8 9
vſq; ad Zephrona, & villam Enan. hi erunt
termini in parte Aquilonis. *Inde metabū- 10
tur fines contra orientalem plagam de villa
Enan vſq; Sephama, *Et de Sephama deſcē- 11
dent terminiꝰ in Rebla contra fontem Daphnim: inde perueniēt contra orientē ad mare Cenereth. *Et tendent vſq; ad Iordanē; & 12
ad vltimum ſalſiſſimo claudentur mari. Hāc C
habebitis terram per fines ſuos in circuitu.
*Præcepitq; Moyſes filijs Iſrael dicens: Hæc 13
erit terra, quam poſſidebitis ſorte, & quam
iuſſit Dñs dari nouem tribubus, & dimidiæ
tribui. *Tribus enim filiorum Ruben per fa- 14
milias ſuas, & tribus filiorum Gad iuxta cognationum numerum, media quoq; tribus
Manaſſe, * Ideſt, duæ ſemis tribus, acceperunt 15
partem ſuam trans Iordanem contra
*Ioſ.14.a. Iericho ad orientalem plagam. * Et ait Dñs 16
2. ad Moyſen: * Hæc ſunt nomina virorū, qui 17

terram vobis diuident, Eleazar ſacerdos, & 18
Ioſue filius Nun, * Et ſinguli principes de D
tribubus ſingulis, * Quorum iſta ſunt voca- 19
bula: De tribu Iuda, Chaleb filius Iephone.
*De tribu Simeon, Samuel filius Ammiud. 20
*De tribu Beniamin, Elidad filius Chaſelō. 21
*De tribu filiorum Dan, Bocci filius Iogli. 22
*Filiorum Ioſeph de tribu Manaſſe, Ha- 23
niel filius Ephod. * De tribu Ephraim, Ca- 24
muel filius Sephthan. * De tribu Zabulon, 25
Eliſaphan filius Pharnach. * De tribu Iſſa- 26
char, dux Phaltiel filius Ozan. *De tribu A- 27
ſer, Ahiud filius Salomi. * De tribu Neph- 28
thali, Phedael filius Ammiud. * Hi ſunt, 29
quibus præcepit Dominus, vt diuiderent filijs Iſrael terram Chanaan.

CAP. XXXV.

Aſſignari iubentur vrbes 48. & ſuburbana Leuitis, & ex ijs vrbes 6. refugij pro homicidio non voluntario: lex homicidij voluntarij, & non voluntarij, vnius teſtimonio nemo puniendus.

HÆ quoq; locutus eſt Dñs ad Moyſen 1
A in campeſtribus Moab ſupra Iorda- A
nem, contra Iericho: *Præcipe filijs Iſrael, vt 2
dent Leuitis de poſſeſſionibus ſuis. * Vrbes *Ioſ.21.a.1.
ad habitandum, & ſuburbana earū per circuitum: vt ipſi in oppidis maneant, & ſubur- 3
bana ſint pecoribus, ac iumentis: * Quę à 4
muris ciuitatum forinſecus, per circuitum, mille paſſuum ſpatio tendentur. * Contra 5
orientem duo millia erunt cubiti, & contra
meridiem ſimiliter erunt duo millia: ad mare quoq; reſpicit ad occidentem, eadem mēſura erit, & ſeptentrionalis plaga æquali termino finietur, eruntq; vrbes in medio, & ſoris ſuburbana. *De ipſis autem oppidis, quæ 6
Leuitis dabitis, ſex erunt in fugitiuorum *Ioſ.20.c.
auxilia ſeparata, vt fugiat ad ea, qui fuderit 8.
ſanguinem: & exceptis his, alia quadraginta *Deut.4.5.
duo oppida. * Ideſt, ſimul quadraginta octo 7
cum ſuburbanis ſuis. *Ipſæq; vrbes, quæ da- 8
B buntur de poſſeſſionibus filiorum Iſrael, ab B
his, qui plus habent, plures auferentur: & qui minus, pauciores. ſinguli iuxta menſuram hereditatis ſuę dabunt oppida Leuitis.
Ait Dñs ad Moyſen. *Loquere filijs Iſrael, & 9 10
dices ad eos: * Quando tranſgreſſi fueritis
Iordanem in terram Chanaan, *Decernite, 11 *Deut.19.a.
quæ vrbes eſſe debeant in præſidia fugiti- 2.
uorum, qui nolentes ſanguinem fuderint: * Ioſ.20.a.1.
In quibus cum fuerit profugus, cognatus 12
occiſi non poterit eum occidere, donec ſtet
in conſpectu multitudinis, & cauſa illius
iudicetur. * De ipſis autem vrbibus, quæ ad 13 14
fugitiuorum ſubſidia ſeparantur, *Tres erūt 15
trans Iordanem, & tres in terra Chanaan, *
Tam filijs Iſrael, quàm aduenis, atq; peregrinis, vt confugiat ad eas, qui nolens ſanguinem fuderit. * Si quis ferro percuſſerit, & 16

mortuus fuerit, qui percuſſus eſt: reus erit
homicidij,& ipſe morietur.*Si lapidem ie- 17
* Deut. 19. c. 11. Leſ.19 2.3. cerit, & ictus occubuerit: ſimiliter punie-
tur.*Si ligno percuſſus interierit: percuſſo- 18
ris ſanguine vindicabitur.*Propinquus oc- 19
ciſi,homicidam interficiet:ſtatim vt appre-
henderit eum,interficiet.*Si per odium quis 20
hominem impulerit, vel iecerit quippiam
in eum per inſidias.*Aut cum eſſet inimicus 21
manu percuſſerit,& ille mortuus fuerit:per-
cuſſor,homicidij reus erit. cognatus occiſi,
ſtatim vt inuenerit eum,iugulabit.*Quod ſi 22
fortuitu,& abſq;odio *Et inimicitijs quid- 23
quam horum fecerit, *Et hoc audiente po- 24
pulo fuerit comprobatum, atq;inter per-
cuſſorem & propinquum ſanguinis quæſtio
ventilata: *Liberabitur innocens de vltoris 25
manu, & reducetur per ſententiam in vrbē,
ad quam confugerat, manebitq; ibi, donec D
ſacerdos magnus,qui oleo ſācto vnctus eſt,
moriatur. * Si interfector extra fines vrbiū, 26
quæ exulibus deputatæ ſunt*Fuerit inuen- 27
tus, & percuſſus ab eo, qui vltor eſt ſangui-
nis: abſque noxa erit, qui eum occiderit. * 28
Debuerat enim profugus vſq;ad mortē Pō-
tificis in vrbe reſidere.poſtquam autem ille
obierit, homicida reuertetur in terram ſuā.
*Hęc ſempiterna erunt,& legitima in cun- 29
ctis habitationibus veſtris. * Homicida ſub 30
teſtibus punietur: ad vnius teſtimoniū nul-
lus condemnabitur.*Non accipietis pretiū 31
ab eo, qui reus eſt ſanguinis, ſtatim & ipſe
morietur. * Exules & profugi ante mortem 32
Pontificis nullo modò in vrbes ſuas reuerti
poterunt: * Ne polluatis terram habitatio- 33
nis veſtrę,quę inſontium cruore maculatur.
nec aliter expiari poteſt,niſi per eius ſangui-
nem,qui alterius ſanguinem fuderit. *Atq; 34
ita emundabitur veſtra poſſeſſio, me com-
morante vobiſcum: ego enim ſum Domi-
nus,qui habito inter filios Iſrael.

CAP. XXXVI.

Lex fertur, vt filia paternam hæreditatem adeuntes nubant contribulibus ſuis, ne tribus per connubia miſceantur, & poſſeſſiones confundantur.

1 ACceſſerunt autem & principes fami-
A liarum Galaad filij Machir,filij Manaſ- Sup.17 2.&c
ſe,de ſtirpe filiorum Ioſeph; locutique ſunt
2 Moyſi corā principibus Iſrael,atq;dixerūt.*
Tibi Dño noſtro præcepit Dñs, vt Terram
ſorte diuideres filijs Iſrael,& vt filiabus Sal-
phaad fratris noſtri dares poſſeſſionem de-
3 bitam patri: *Quas ſi alterius tribus homi-
nes vxores acceperint,ſequetur poſſeſſio ſua
& translata ad aliam tribum, de noſtra hæ-
4 reditate minuetur. * Atque ita fiet,vt cum
B iubileus, ideſt, quinquageſimus annus re-
miſſionis aduenerit, confundatur ſortium
diſtributio, & aliorum poſſeſſio ad alios
5 tranſeat: *Reſpondit Moyſes filijs Iſrael, &
Dño præcipiente,ait: Rectè tribus filiorum
6 Ioſeph locuta eſt. *Et hæc lex ſuper filiabus
C Salphaad à Dño promulgata eſt: Nubant * Tob.7. d.
14.
quibus volunt tantum,vt ſuæ tribus homi-
7 nibus:*Ne commiſceatur poſſeſſio filiorum
Iſrael de tribu in tribum. Omnes enim viri
8 ducent vxores de tribu & cognatione ſua: *
Et cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos
accipient: vt hæreditas permaneant in fa-
9 milijs, * Nec ſibi miſceantur tribus, ſed ita
10 maneant * Vt à Dño ſeparatæ ſunt. Fece-
runtq;filiæ Salphaad,vt fuerat imperatum.
11 *Et nupſerunt,Maala, & Therſa, & Hegla,
12 & Melcha,& Noa, filijs patrui ſui * De fa-
milia Manaſſe,qui fuit filius Ioſeph: & poſ-
ſeſſio, quæ illis fuerat attributa, manſit in
13 tribu & familia patris earum. * Hæc ſunt
mandata atque iudicia,quæ mandauit Do-
minus per manum Moyſi ad filios Iſrael, in
campeſtribus Moab ſupra Iordanem contra
Iericho.

Digitized by Google

LIBER DEVTERONOMII,

HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

CAPVT PRIMVM.

Breuis repetitio eorum, quæ Israelis in deserto cõtigerunt; pœnaque infideli populo inflicta, vel mortis, vel peregrinationis per 40. annos.

HÆc sunt verba, quę locutus 1
est Moyses ad omnem Is- A
rael trans Iordanem in so-
litudine campestri, contra
mare rubrum, inter Pharan
& Thophel & Laban & Ha-
seroth, vbi auri est plurimum. * Vndecim 2
diebus de Horeb per viam montis Seir vsq;
ad Cadesbarne. * Quadragesimo anno, vn- 3
decimo mense primo die mensis, locutus est
Moyses ad filios Israel omnia, quæ præcepe-
rat illi Dñs, vt diceret eis: * Postquam per- 4
* Num. 21. c. 14. cussit Sehon regem Amorrhæorum, qui ha-
bitauit in Hesebon: & Og regem Basan, qui
mansit in Astaroth, & in Edrai, * Trans Ior- 5
danem in terra Moab. Cœpitq; Moyses ex- B
planare legem, & dicere: * Dominus Deus 6
noster locutus est ad nos in Horeb, dicens:
Sufficit vobis, quod in hoc monte mansistis.
Reuertimini, & venite ad montem Amor-
rhæorum, & ad cætera, quæ ei proxima sunt 7
campestria, atq; montana & humiliora loca
cõtra meridiem, & iuxta littus maris, terrã
Chananęorũ, & Libani vsq; ad flumẽ magnũ
Euphratẽ. * En, inquit, tradidi vobis: ingredi- 8
mini & possidete eam, super qua iurauit Dñs
patribus vestris, Abraham, Isaac, & Iacob, vt
daret illam eis, & semini eorũ post eos: * Di- 9
xitq; vobis illo in tempore: * Non possum 10
* Exod. 18. c. 18. solus sustinere vos: quia Dñs Deus vester
multiplicauit vos, & estis hodie sicut stellæ C
cęli, plurimi. * Dominus Deus patrũ vestro- 11
rum addat ad hunc numerum multa millia,
& benedicat vobis sicut locutus est) * Non 12
valeo solus negotia vestra sustinere, & pon-
dus, ac iurgia. * Date ex vobis viro sapiẽtes 13
& gnaros, & quorum conuersatio sit proba-
ta in tribubus vestris, vt ponam eos vobis
principes. * Tũc respondistis mihi: Bona res 14
est, quam vis facere. * Tuliq; de tribubus ve- 15
stris viros sapientes & nobiles, & constitui
eos principes, tribunos, & centuriones, &
quinquagenarios, ac decanos, qui docerent
vos singula. * Præcepiq; eis, dicens. Audite il- 16
los, & quod iustum est, iudicate: siue ciuis sit
* Leu. 7. d. 24. * Infr. 16. d. 19. ille, siue peregrinus. * Nulla erit distãtia per- 17
sonarũ, ita paruũ audietis, vt magnum: nec
accipietis cuiusquam personã, quia Dei iu-
dicium est. Quod si difficile vobis visum ali- 18
quid fuerit, referte ad me, & ego audiam. *
Præcepiq; omnia, quæ facere deberetis, * 19 Leu. 19. c. 15. Prou. 24. c. 23. Eccli. 42. a. 1 Iacobi 2. a. 2.
Profecti autem de Horeb, transiuimus per
eremum terribilem & maximam, quam vi-
distis, per viam mõtis Amorrhæi, sicut præ-
ceperat Dñs Deus noster nobis. Cumq; ve- 20
nissemus in Cadesbarne, * Dixi vobis: Veni-
stis ad montem Amorrhæi, quem Dñs Deus 21
noster daturus est nobis. * Vide terram quã
Dñs Deus tuus dabit tibi: ascẽde & posside
eam, sicut locutus est Dominus Deus no-
ster patribus tuis: noli timere, nec quidquã 22
paueas. * Et accessistis ad me omnes, atque
dixistis: Mittamus viros, qui considerent ter-
ram: & renuntient, per quod iter debeamus * Num. 13. a. 4.
ascendere, & ad quas pergere ciuitates. * 23
Cumq; mihi sermo placuisset, misi ex vobis
duodecim viros, singulos de tribubus suis.
* Qui cum perrexissent, & ascendissent in 24
montana, venerunt vsq; ad vallem botri: &
considerata terra, * Sumentes de fructibus 25
eius, vt ostenderent vbertatem, attulerunt
ad nos, atq; dixerunt: Bona est terra, quam
Dñs Deus noster daturus est nobis. * Et no- 26
E luistis ascendere, sed increduli ad sermonem
Dñi Dei nostri. * Murmurastis in tabernacu- 27
lis vestris, atq; dixistis: Odit nos Dñs, & id-
circò eduxit nos de terra Ægypti, vt trade-
ret nos in manu Amorrhæi, atq; deleret. * 28
Quo ascendemus? nuntij terruerunt cor no-
strum, dicentes: Maxima multitudo est, &
nobis statura procerior: vrbes magnæ, & ad
cœlum vsq; munitæ, filios Enacim vidimus
ibi. * Et dixi vobis: Nolite metuere, ne ti- 29 30
meatis eos: * Dñs Deus, qui ductor est ve-
ster, pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in 31
Ægypto cunctis videntibus: * Et in solitu-
dine (ipse vidisti) portauit te Dñs Deus tuus,
vt solet homo gestare paruulum filium suũ,
in omni via per quam ambulastis, donec ve- 32
niretis ad locum istum. * Et nec sic quidem
credistis Dño Deo vestro, * Qui præcessit 33 * Exod. 13. d. 21. Num. 14. c. 14. * Num. 14. d. 22. Ps. 94. c. 11.
vos in via, & metatus est locum, in quo ten-
toria figere deberetis, nocte ostendens vo-
bis iter per ignem, & die per columnam nu-
bis. * Cumq; audisset Dñs vocem sermo- 34 35
num vestrorum, iratus iurauit & ait: * Non
videbit quispiam de hominibus generatio-
nis huius pessimæ Terram bonam, quã sub
iuramento pollicitus sum patribus vestris:
* Præter Caleb filium Iephone. ipse enim 36
videbit eam, & ipsi dabo terram, quam cal-

cauit,& filijs eius, quia secutus est Dñm. * 37
Nec miranda indignatio in populum, cum
mihi quoq; iratus Dñs propter vos dixerit:
Nec tu ingredieris illuc: * Sed Iosue filius 38
Nun minister tuus, ipse introibit pro te. hūc
exhortare & robora, & ipse sorte terram di-
uidet Israeli. * Paruuli vestri, de quibus dixi- 39
stis, quod captiui ducerentur, & filij, qui ho. G
die boni, ac mali ignorāt distantiam, ipsi in-
gredientur: & ipsis dabo terram, & posside-
bunt eam. * Vos autem reuertimini & abite 40
in solitudinem per viam maris rubri. * Et 41
respondistis mihi: Peccauimus Dño: ascen-
demus & pugnabimus, sicut præcepit Dñs
* Num. 14. f 40. Deus noster. Cumq; instructis armis perge-
retis in montem, * At ait mihi Dñs: Dic ad 42
eos: Nolite ascendere, neq; pugnetis, nō enim
sum vobiscum: ne cadatis corā inimicis ve-
* Num. 14 f. 41. stris. * Locutus sum, & non audistis: sed ad- 43
uersantes imperio Dñi, & tumētes superbia,
ascendistis in mōtem. * Itaq; egressus Amor- 44
rhæus, qui habitabat in montibus, & ob-
uiam veniens, persecutus est vos, sicut so-
lent apes persequi: & cecidit de Seir vsque
Horma. * Cumque reuersi ploraretis coram 45
Dño, non audiuit vos, nec voci vestræ vo-
luit acquiescere. * Sedistis ergo in Cadesbar. 46
ne multo tempore.

CAP. II.

Beneficiorum populo exhibitorum repetitio, pugna contra Moab & Ammon prohibitio, regisque Sehon, & terra ipsius expugnatio.

PRofectiq; inde venimus in solitudinem, 1
quæ ducit ad Mare rubrum, sicut mihi A
dixerat Dñs: & circuiuimus montem Seir
longo tempore. * Dixitq; Dñs ad me: * Suffi- 2
cit vobis circuire montem istum: ite contra 3
Aquilonem: * Et populo præcipe dicens. 4
Trāsibitis per terminos fratrum vestrorum
filiorum Esau, qui habitant in Seir, & time-
bunt vos. * Videte ergo diligenter, ne moueā- 5
mini contra eos. neq; enim dabo vobis de
terra eorum, quantum potest vnius pedis
calcare vestigium, quia in possessionem E-
sau dedi montem Seir. * Cibos emetis ab eis 6
pecunia, & comedetis: aquam emptam hau-
rietis, & bibetis. * Dñs Deus tuus benedixit 7
tibi in omni opere manuum tuarum: nouit
iter tuum, quomodo transieris solitudinem II
hanc magnam, per quadraginta annos habi-
tans tecum Dñs Deus tuus, & nihil tibi de-
fuit. * Cumq; transissemus fratres nostros fi- 8
lios Esau, qui habitabant in Seir, per viam
campestrem de Elath, & de Asiongaber, ve-
nimus ad iter, quod ducit in desertū Moab.
* Dixitq; Dominus ad me: Non pugnes con- 9
tra Moabitas, nec ineas aduersus eos prēliū:
non enim dabo tibi quidquam de terra eorū
quia filijs Lot tradidi Ar in possessionem. * 10
Emim primi fuerunt habitatores eius, po-
pulus magnus, & validus, & tam excelsus,
11 vt de Enacim stirpe. * Quasi gigantes, crede-
rentur, & essent similes filiorum Enacim.
Denique Moabitę appellant eos Emim.
12 * In Seir autem prius habitauerūt Horrhęi,
C quibus expulsis, atq; deletis, habitauerunt fi-
lij Esau, sicut fecit Israel in terra possessionis
13 suæ, quam dedit illi Dñs. * Surgentes ergo vt
transiremus torrentem Zared, venimus ad
14 eum. * Tempus autem, quo ambulauimus
de Cadesbarne, vsq; ad transitum torrentis
Zared, triginta & octo annorum fuit: donec
consumeretur omnis generatio hominum
bellatorum de castris, sicut iurauerat Dñs:
15 * Cuius manus fuit aduersum eos, vt inter-
16 irent de castrorum medio. * Postquam autē
17 vniuersi ceciderunt pugnatores, * Locutus
18 est Dñs ad me, dicens: * Tu transibis hodie
19 terminos Moab, vrbem nomine Ar: * Et ac-
D cedens in vicina filiorum Ammon, caue ne
pugnes contra eos, nec moueris ad prælium:
non enim dabo tibi de terra filiorum Am-
mon, quia filijs Lot dedi eam in possessionē.
20 Terra gigantum reputata est: & in ipsa olim
habitauerunt gigantes, quos Ammonitę vo-
21 cant Zomzommim, * Populus magnus, &
multus, & proceræ longitudinis, sicut Ena-
cim, quos deleuit Dñs à facie eorum: & fe-
22 cit illos habitare pro eis, * Sicut fecerat fi-
lijs Esau, qui habitant in Seir, delens Hor-
rhæos, & terram eorum illis tradens, quam
23 possident vsq; in præsens. * Heuæos quoque,
E qui habitabant in Haserim vsq; Gazan, Cap-
padoces expulerunt: qui egressi de Cap-
padocia deleuerunt eos, & habitauerūt pro
24 illis. * Surgite, & transite torrentem Arnon:
ecce tradidi in manu tua Sehon regem He-
sebon Amorrhæorum, & terram eius incipe
possidere, & committe aduersus eū præ-
25 lium. * Hodie incipiam mittere terrorem, at-
que formidinem tuam in populos, qui habi-
tant sub omni cœlo: vt audito nomine tuo
paueant, & in morem parturientium cōtre-
* Num. 21. c. 21. 26 miscant, & dolore teneantur. * Misi ergo nūtios de solitudine Cademoth ad Sehon regē
27 Hesebon verbis pacificis, dicens: * Transibi-
mus per terram tuam, publica gradiemur
via: non declinabimus, neq; ad dexteram, ne-
28 que ad sinistram. * Alimenta pretio vende
nobis, vt vescamur: aquam pecunia tribue,
& sic bibemus. Tantum est, vt nobis conce-
29 das transitum, * Sicut fecerunt filijs Esau,
F qui habitant in Seir, & Moabitæ, qui morā-
tur in Ar, donec veniamus ad Iordanem, &
transeamus ad terram, quam Dñs Deus no-
30 ster daturus est nobis: * Noluitq; Sehon rex
Hesebon dare nobis transitum: quia indura-
uerat Dñs Deus tuus spiritum eius, & ob-
firmauerat cor illius, vt traderetur in ma-
31 nus tuas, sicut nunc vides. * Dixitq; Dñs ad
me:

me: Ecce cœpi tibi tradere Sehon, & terram
eius, incipe possidere eam. *Egressusq; est Se- 32
*Amos 3.c. 9. hon obuiam nobis cum omni populo suo
ad prælium in Iasa, *Et tradidit eũ Dñs Deus 33
noster nobis: percussimusq; eum cum filijs
suis & omni populo suo. *Cunctasq; vrbes 34
in tempore illo cepimus, interfectis habita- G
toribus earum, viris ac mulieribus & par-
uulis. non reliquimus in eis quidquam. * 35
Absq; iumentis, quæ in partem venere præ
dantium: & spolijs vrbium, quas cepimus. * 36
Ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Ar-
non, oppido quod in valle situm est, vsq; Ga-
laad. Non fuit vicus & ciuitas, quæ nostras
effugeret manus: omnes tradidit Dominus
Deus noster nobis. *Absque terra filiorum 37
Ammon, ad quam non accessimus: & cun-
ctis, quæ adiacent torrenti Ieboc, & vrbi-
bus montanis, vniuersisque locis, à quibus
nos prohibuit Dominus Deus noster.

CAP. III.

Pugna contra Og regem Basan, & lectus eius, atque sors duarum tribuum & semis citra Iordanem: precatur Moyses, vt liceat ei terram promissam ingredi, sed Deus id illi negat: Iosue ad casteros Chananæos debellandos roborat.

ITaq; conuersi ascendimus per iter Basan: 1
egressusq; est Og rex Basan in occursum A
*Infr. 29.b. 7. Num. 21. g. 33. nobis cum populo suo ad bellandũ in Edrai.
*Num. 21.c. 34. *Dixitq; Dñs ad me. Ne timeas eum: quia in 2
manu tua traditus est cum omni populo, ac
terra sua: faciesq; ei sicut fecisti Sehon regi
*Num. 21. g. 33. Amorrhæorum, qui habitauit in Hesebon. * 3
Tradidit ergo Dñs Deus noster in manibus
nostris etiam Og regem Basan, & vniuersũ
populum eius: percussimusq; eos vsq; ad in-
ternecionem. * Vastantes cunctas ciuitates 4
illius vno tempore. nõ fuit oppidum, quod
nos effugeret: sexaginta vrbes, omnem regio-
nem Argob regni Og in Basan. *Cunctæ vr- 5
bes erant munitæ muris aleissimis, portisq;
oppidis innumeris, quæ non habebant mu-
ros. * Et deleuimus eos, sicut feceramus Se- 6
hon regi Hesebon, disperdentes omnes ciui- B
tatem, viros q; ac mulieres & paruulos: *Iu- 7
menta autem & spolia vrbium diripuimus.
* Tulimusq; illo in tempore terram de ma- 8
nu duorum regum Amorrhæorum, qui erãt
trans Iordanem: à torrente Arnon vsque ad
montem Hermon, * Quem Sidonij Sarion 9
vocant, & Amorrhæi Sanir: *Omnes ciuita- 10
tes, quæ sitæ sunt in planitie, & vniuersam
terram Galaad & Basan vsq; ad Selcha & E-
drai ciuitates regni Og in Basã. *Solus quip- 11
pè Og rex Basan restiterat de stirpe gigantũ:
Monstratur lectus eius ferreus, qui est in
Rabbath filiorum Ammon nouem cubitos
habens longitudinis, & quatuor latitudinis
ad mensuram cubiti virilis manus. *Terrãq; 12
possedimus tempore illo ab Aroer, quæ est
super ripam torrentis Arnon, vsq; ad mediã *Num. 32.f.
partem montis Galaad: & ciuitates illius 39.
13 dedi Ruben & Gad. *Reliquam autem par-
tem Galaad, & omnem Basan regni Og, tra-
didi mediæ tribui Manasse, omnem regionẽ
Argob: cunctaq; Basan vocatur terra gigan-
14 tũ. *Iair filius Manasse possedit omnem re-
C gionem Argob vsq; ad terminos Gessuri &
Machati. Vocauitque ex nomine suo Basan,
Hauoth Iair, idest, Villas Iair, vsq; in presen-
15 tem diem. *Machir quoq; dedi Galaad. * Et
16 tribubus Ruben & Gad dedi de terra Ga-
laad vsq; ad torrentem Arnon medium tor-
rentis, & confinium vsq; ad torrentem Ie-
17 boc, qui est terminus filiorum Ammon: *Et
planitiem solitudinis, atq; Iordanem, & ter-
minos Cenereth vsq; ad mare deserti, quod
est salsissimum, ad radices montis Phasga
18 contra orientem. *Præcepiq; vobis in tẽpo-
re illo, dicens: Dñs Deus vester dat vobis
terram hanc in hæreditatem, expediti præ-
cedite fratres vestros filios Israel omnes vi-
19 ri robusti: *Absq; vxoribus, & paruulis, atq;
iumentis. Non enim, quod plura habeatis
pecora, & in vrbibus remanere debebunt,
20 quas tradidi vobis, *Donec requiem tribuat
Dñs fratribus vestris, sicut vobis tribuit: &
possideãt ipsi etiam Terram, quam daturus
est eis trans Iordanem: tunc reuertetur vnus-
quisq; in possessionem suam, quam dedi
21 vobis. *Iosue quoq; in tempore illo præcepi, * Num. 27.
D dicens: Oculi tui viderunt, quæ fecit Dñs & 18.
Deus vester duobus his regibus: sic faciet
22 omnibus regnis, ad quæ transiturus es. *Ne
timeas eos: Dñs enim Deus vester pugnabit
23 pro vobis. *Precatusq; sum Dñm in tempo-
24 re illo, dicens: *Dñe Deus, tu cœpisti osten-
dere seruo tuo magnitudinem tuam, manũ-
que fortissimam: neq; enim est alius Deus,
vel in cœlo, vel in terra, qui possit facere ope-
25 ra tua, & comparari fortitudini tuæ. *Trans-
ibo igitur, & videbo terram hanc optimam
trans Iordanem, & montem istum egre-
26 gium, & Libanum. * Iratusq; est Dñs mihi
propter vos, nec exaudiuit me, sed dixit mi-
hi: Sufficit tibi: nequaquam vltra loquaris
27 de hac re ad me. * Ascende cacumen Phas-
ga, & oculos tuos circumfer ad occidẽtem,
& ad aquilonem, austrumq; & orientem, &
28 aspice. nec enim transibis Iordanem istum. * *Iosue. 1.d. 3.& 14.b.4.
Præcipe Iosue, & corrobora eum, atque
confortа: quia ipse præcedet populum
istum; & diuidet eis terram, quam visurus
29 es. * Mansimusque in valle contra fanum
Phogor.

CAP. IV.

Exhortatur Moyses ad seruanda Dei præcepta tum beneficij Dei tum eorum laudibus: comminando transgressoribus, prohibet omnem imagi-

imaginem, quæ ad idololatriam induceret: fugam præcipit; treſque vrbes refugij ſeparat trans Iordanem pro homicidijs inuoluntarijs & caſualibus.

ET nunc Iſrael audi præcepta & iudicia, quæ ego doceo te: vt faciens ea, viuas, & ingrediens poſſideas terram, quam Dñs Deus patrum veſtrorum daturus eſt vobis. 1 A
*Nõ addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo: cuſtodite mandata Dñi Dei veſtri, quæ ego præcipio vobis. 2
* Oculi veſtri viderunt omnia, quæ fecit Dñs contra Beelphegor, quomodo contriuerit omnes cultores eius de medio veſtri. * Vos autem, qui adhæretis Dño Deo veſtro, viuitis vniuerſi vſq; in præſentem diem. * Scitis, quod docuerim vos præcepta, atq; iuſtitias, ſicut mandauit mihi Dñs Deus meus: ſic facietis ea in terra, quam poſſeſſuri eſtis. *Et obſeruabitis & implebitis opere. Hæc eſt enim veſtra ſapientia & intellectus coram populis, vt audientes vniuerſa præcepta hæc, dicant: En populus ſapiens & intelligens, gens magna. *Nec eſt alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt cũctis obſecrationibus noſtris. * Quæ eſt enim alia gens ſic inclyta, vt habeat cęremonias, iuſtaq; iudicia, & vniuerſã legem, quam ego proponam hodie ante oculos veſtros. * Cuſtodi igitur temetipſum, & animam tuam ſolicitè: Ne obliuiſcaris verborum, quę viderunt oculi tui, & ne excidãt de corde tuo cunctis diebus vitę tuę. Docebis ea filios, ac nepotes tuos, * A die in quo ſtetiſti coram Dño Deo tuo in Horeb, quando Dñs locutus eſt mihi, dicens: Congrega ad me populũ, vt audiatur ſermones meos, & diſcant timere me omni tempore, quo viuunt in terra, doceantque filios ſuos. *Et acceſſiſtis ad radices montis, qui ardebat vſq; ad cęlum: eratq; in eo tenebræ, & nubes, & caligo. * Locutuſq; eſt Dñs ad vos de medio ignis. Vocem verborum eius audiſtis, & formam penitus non vidiſtis. *Et oſtendit vobis pactum ſuum, quod præcepit, vt faceretis, & decem verba, quæ ſcripſit in duabus tabulis lapideis. *Mihiq; mandauit in illo tẽpore, vt docerem vos cęremonias & iudicia, quæ facere deberetis in terra, quam poſſeſſuri eſtis. *Cuſtodite igitur ſolicitè animas veſtras. Non vidiſtis aliquam ſimilitudinẽ, in die qua locutus eſt Dñs in Horeb de medio ignis: * Ne fortè decepti faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem, aut imaginem maſculi, vel fęminæ, *Similitudinem omnium iumentorum, quæ ſuper terram, vel auium ſub cœlo volantium, *Atq; reptilium, quæ mouentur in terra, ſiue piſcium, qui ſub terra morantur in aquis: *Ne fortè eleuatis oculis ad cœlum, videas Solem & Lunam, &

* Num. 25. 1. 4.

* Exod. 19. c. 18.

omnia aſtra cœli, & errore deceptus adores ea & colas, quæ creauit Dñs Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub cœlo ſunt. *Vos autem tulit Dñs, & eduxit de fornace ferrea Ægypti, vt haberet populum hæreditarium, ſicut eſt in præſenti die. *Iracuſq; eſt Dñs contra me propter ſermones veſtros, & iurauit, vt non tranſirẽ Iordanem, nec ingrederer terram optimam, quã daturus eſt vobis. * Ecce morior in hac humo, non tranſibo Iordanem: vos tranſibitis, & poſſidebitis terram egregiam. * Cauę, ne quãdo obliuiſcaris pacti Dñi Dei tui, quod pepigit tecum: & facias tibi ſculptam ſimilitudinem eorum, quæ fieri Dñs prohibuit: *Quia Dominus Deus tuus ignis conſumẽs eſt, Deus æmulator. *Si genueritis filios, ac nepotes, & morati fueritis in terra, deceptique feceritis vobis aliquam ſimilitudinem, patrantes malum coram Dño Deo veſtro, vt eum ad iracundiam prouocetis: *Teſtes inuoco hodie cœlum & terram, citò perituros vos eſſe de terra, quam tranſito Iordane poſſeſſuri eſtis: non habitabitis in ea longo tempore, ſed delebit vos Dñs. *Atq; diſperget in omnes gentes, & remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus eſt Dominus. * Ibiq; ſeruietis dijs, qui hominum manu fabricati ſunt, ligno & lapidi, qui non vident, nec audiunt, nec comedũt, nec odorantur. * Cumq; quæſieris ibi Dñm Deum tuum, inuenies eum: ſi tamen toto corde quæſieris, & tota tribulatione animæ tuæ. * Poſtquam te inuenerint omnia, quæ prædicta ſunt, nouiſſimo tempore reuerteris ad Dñm Deum tuum, & audies vocem eius. * Quia Deus miſericors, Dñs Deus tuus eſt: non dimittet te, nec omninò delebit, neque obliuiſcetur pacti, in quo iurauit patribus tuis. *Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te ex die, quo creauit Deus hominem ſuper terram, à ſummo cœlo vſque ad ſummum eius, ſi facta eſt aliquando huiuſcemodi res, aut vnquam cognitum eſt, *Vt audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis, ſicut tu audiſti & viciſti. * Si fecit Deus, vt ingrederetur, & tolleret ſibi gentem de medio nationum, per tẽtationes, ſigna, atq; portenta, per pugnam & robuſtã manum, extentumq; brachium, & horribiles viſiones, iuxta omnia, quæ fecit pro vobis Dñs Deus veſter in Ægypto, vidẽtibus oculis tuis: * Vt ſcires, quoniam Dñs ipſe eſt Deus, & non eſt alius præter eum. *De cœlo te fecit audire vocem ſuam, vt doceret te, & in terra oſtendit tibi ignem ſuum maximũ, & audiſti verba illius de medio ignis, * Quia dilexit patres tuos, & elegit ſemen eorum poſt eos. Eduxitq; te præcedens in virtute ſua magna ex Ægypto, *Vt deleret nationes

* Sup. 1. 6. 7.

* Exod. 13. d. 21.

tiones maximas & fortiores te in introitu tuo: & introduceret te, daretq; tibi terram earum in possessionem, sicut cernis in præsenti die. * Scito ergo hodie, & cogitato in 39
corde tuo, quod Dñs ipse sit Deus in cœlo sursum, & in terra deorsum, & non sit alius.
* Custodi præcepta eius, atq; mandata, quæ 40
ego præcipio tibi: vt benè sit tibi, & filijs tuis post te, & permaneas multò tempore super
Terram, quã Dñs Deus tuus daturus est tibi. G
* Tunc separauit Moyses tres ciuitates trans 41
*Num. 35. a. 6. Iordanem ad orientem plagam, * Vt confu- 42
giat ad eas, qui occiderit nolens proximum
suum, nec sibi fuerit inimicus ante vnum &
alterum diem, & ad harum aliquam vrbẽ
possit euadere: * Bolor in solitudine, quæ sita 43
*Ios. 20. c. 8. est in terra campestri de tribu Ruben: & Ra-
moth in Galaad, quæ est in tribu Gad: &
Golan in Basan, quæ est in tribu Manasse. * 44
Ista est lex, quam proposuit Moyses corã fi-
lijs Israel, * Et hæc testimonia & cæremonię, 45
atq; iudicia, quæ locutus est ad filios Israel,
quando egressi sunt de Ægypto, * Trans Ior- 46
danem in valle cõtra fanum Phogor in ter-
ra Sehon regis Amorrhæi, qui habitauit in
Hesebon, quem percussit Moyses. Filij quo-
que Israel egressi ex Ægypto * Possederunt 47
terram eius, & terram Og regis Basan, duo-
rum regum Amorrhæorum, qui erant trans
Iordanem ad solis ortum: * Ab Aroer, quæ 48
sita est super ripam torrentis Arnon, vsq; ad
montem Sion, qui est & Hermon, * Omnem 49
planitiem trans Iordanem ad orientalem
plagam, vsque ad mare solitudinis, & vsque
ad radices montis Phasga.

CAP. V.

Præceptorum decalogi repetitio, & explanatio: & de timore filiorum Israel, cum Dei vocem audissent, & montem ardere vidissent, ad legis promulgationem.

VOcauitq; Moyses omnem Israelem, & 1
dixit ad eum: Audi Israel cæremonias, A
atq; iudicia, quæ ego loquor in auribus ve-
stris hodie: discite ea, & opere complete. * 2
Dñs Deus noster pepigit nobiscum fœdus
in Horeb. * Non cum patribus nostris iniit 3
pactum, sed nobiscum, qui in præsentiarum
sumus, & viuimus. * Facie ad faciem locutus 4
est nobis in monte de medio ignis. * Ego se- 5
quester & medius fui inter Dñm & vos in
tempore illo, vt annunciarem vobis verba
eius: timuistis enim ignem, & non ascendi-
stis in montem, & ait: * Ego Dñs Deus tuus, 6
qui eduxi te de terra Ægypti, de domo ser-
vitutis: * Non habebis deos alienos in con- 7
spectu meo. * Non facies tibi sculptile, nec 8
*Exod. 20. a. 2. Leuit. 26. a. 1. Pſ. 80. b. 8. * Exod. 20. a. 4. similitudinem omnium, quæ in cœlo sunt
desuper, & quæ in terra deorsum, & quæ
versantur in aquis sub terra. * Non adorabis 9
ea, & non coles. Ego enim sum Dñs Deus
tuus: Deus æmulator, reddens iniquitatem
patrum super filios in tertiam & quartam
10 generationem his, qui oderunt me, * Et fa-
ciens misericordiam in multa millia dili-
11 gentibus, & custodientibus præcepta mea. *
Non vsurpabis nomen Dñi Dei tui frustra:
E quia non erit impunitus, qui super re vana
12 nomen eius assumpserit. * Obserua diem
sabbati, vt sanctifices eum, sicut præcepit
13 tibi Dñs Deus tuus. * Sex diebus operabe-
14 ris, & facies omnia opera tua. * Septimus
dies sabbati est, idest, requies Dñi Dei tui.
Non facies in eo quidquam operis tu, & fi-
lius tuus, & filia, seruus & ancilla, & bos, &
asinus, & omne iumentum tuum, & pere-
grinus, qui est intra portas tuas: vt requie-
15 scat seruus tuus, & ancilla tua, sicut & tu. *
C Memento, quod & ipse seruieris in Ægypto,
& eduxerit te inde Dñs Deus tuus in manu
forti, & brachio extento. Idcircò præcepit
16 tibi, vt obseruares diem sabbati. * Honora
patrem tuum & matrem, sicut præcepit tibi
Dñs Deus tuus, vt longo viuas tempore, &
benè sit tibi in terra, quam Dñs Deus tuus
17 daturus est tibi. * Non occides. * Neq; moe-
18 chaberis. * Furtumq; non facies. * Nec lo-
19 queris contra proximum tuum falsum te-
20 stimonium. * Non concupisces vxorẽ pro-
21 ximi tui: non domum, non agrum, non ser-
vum, non ancillam, non bouem, non asi-
22 num, & vniuersa, quæ illius sunt. * Hæc verba lo-
cutus est Dñs ad multitudinem vestram in
monte, de medio ignis & nubis & caliginis,
voce magna, nihil addens amplius: & scrip-
sit ea in duabus tabulis lapideis, quas tradi-
23 dit mihi. * Vos autem postquam audistis
vocem de medio tenebrarum, & montem
ardere vidistis, & accessistis ad me omnes
principes tribuum, & maiores natu, atq; di-
24 xistis: * Ecce ostendit nobis Dñs Deus no-
ster maiestatem & magnitudinem suã, vo-
cem eius audiuimus de medio ignis, & pro-
bauimus hodie, quid loquente Deo, cũ ho-
25 mine, vixerit homo. * Cur ergo moriemur,
& deuorabit nos ignis hic maximus: Si enim
D audierimus vltra vocem Dei nostri, morie-
26 mur. * Quid est omnis caro, vt audiat vocẽ
Dei viuentis, qui de medio ignis loquitur
27 sicut nos audiuimus, & possit viuere? * Tu
magis accede: & audi cuncta, quæ dixerit
Dñs Deus noster tibi: loquereq; ad nos au-
28 dientes faciemus ea. * Quod cum audisset
Dñs: ait ad me: Audiui vocem verborũ po-
puli huius, quæ locuti sunt tibi: benè omnia
29 sunt locuti. * Quis det talem eos habere mẽ-
tem, vt timeant me, & custodiant vniuersa
mandata mea in omni tempore, vt benè sit
30 eis, & filijs eorum in sempiternum? * Vade
31 & dic eis: Reuertimini in tẽtoria vestra. * Tu
verò hic sta mecum, & loquar tibi omnia
manda-

mandata mea, & cęremonias, atq; iudicia: quæ docebis eos, vt faciant ea in terra, quã dabo illis in possessionem. *Custodite igitur 32
& facite, quæ præcepit Dominus Deus vobis: non declinabitis, neque ad dexteram, neque ad sinistram: * Sed per viam, quam 33
præcepit Dominus Deus vester, ambulabitis, vt viuatis, & benè sit vobis, & prorelentur dies in terra possessionis vestræ.

CAP. VI.

Dominus ex toto corde diligendus, eiusque mandata sollicitè seruanda, & posteris inculcanda.

HÆc sunt præcepta, & cæremoniæ atq; 1
iudicia, quæ mandauit Dñs Deus ve- A
ster, vt docerem vos, & faciatis ea in terra,
ad quam transgredimini possidendam: * Vt 2
timeas Dñm Deum tuum, & custodias omnia mandata, & præcepta eius, quæ ego præcipio tibi, & filijs, ac nepotibus tuis, cunctis
diebus vitæ tuæ, vt prolongentur dies tui. * 3
Audi Israel, & obserua, vt facias, quę præcepit tibi Dñs, & benè sit tibi, & multipliceris amplius, sicut pollicitus est Dñs Deus patrum tuorum tibi terram lacte, & melle manantem, *Audi Israel, Dñs Deus noster, Do- 4
minus tuus est. * Diliges Dñm Deum tuum B
ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & 5
ex tota fortitudine tua. *Eruntq; verba hæc, 6
quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo. * 7
Et narrabis ea filijs tuis, & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atq; consurgens. * Et ligabis 8
ea quasi signum in manu tua, eruntq; & mouebuntur inter oculos tuos, *Scribesq; ea in 9
limine & ostijs domus tuæ. *Cumq; introduxerit te Dñs Deus tuus in terram, pro qua 10
iurauit patribus tuis, Abraham, Isaac, & Iacob: & dederit tibi ciuitates magnas & optimas, quas non ædificasti, * Domos plenas 11
cunctarum opum, quas non extruxisti, cisternas, quas non fodisti, vineta & oliueta, quæ non plantasti, * Et comederis, & satu- 12
ratus fueris: *Caue diligenter, ne obliuiscaris Dñi, qui eduxit te de terra Ægypti, de domo seruitutis. Dñm Deum tuum timebis, & 13
illi soli seruies, ac per nomen illius iurabis. * 14
Non ibitis post deos alienos cunctarum gẽtium, quæ in circuitu vestro sunt: *Quoniã 15
Deus æmulator, Dñs Deus tuus in medio tui: nequando iracscatur furor Dñi tui contra te, & auferat te de superficie terræ. *Non tẽ- 16
tabis Dñm Deum tuum, sicut tentasti in loco tentationis. *Custodi præcepta Dñi Dei C
tui, ac testimonia & cęremonias, quas præ- 17
cepit tibi: *Et fac, quod placitum est & bonum in conspectu Dñi, vt benè sit tibi: & ingressus possideas terram optimam, de qua 18
iurauit Dñs patribus tuis, *Vt deleret om- 19
nes inimicos tuos corã te, sicut locutus est.

20 *Cumq; interrogauerit tẽ filius tuus cras, dicens: Quid sibi volunt testimonia hæc, & cæremoniæ, atq; iudicia, quæ præcepit Dñs
21 Deus noster nobis? *Dices ei: Serui eramus Pharaonis in Ægypto, & eduxit nos Dñs de
22 Ægypto in manu forti: *Fecitq; signa atque prodigia magna, & pessima in Ægypto contra Pharaonem, & omnem domum illius, in
23 cõspectu nostro, *Et eduxit nos inde, vt introductis daret terram, super qua iurauit
24 patribus nostris. *Præcepitq; nobis Dñs, vt faciamus omnia legitima hæc, & timeamus Dñm Deum nostrum, vt benè sit nobis cun-
25 ctis diebus vitæ nostræ, sicut est hodie. * Eritque nostri misericors, si custodierimus & fecerimus omnia præcepta eius coram Domino Deo nostro, sicut mandauit nobis.

CAP. VII.

Nulla cum gentibus societas contrahenda, sed earum aræ, luci, ac simulacra delenda: memoratis Dei beneficijs promittit in omnibus auxilium & vbertatem, modo eius præcepta obseruent.

1 CVm introduxerit te Dñs Deus tuus in
A terram, quam possessurus ingrederis, * Exod. 23. c. 23. & 34. a. 2.
& deleuerit gentes multas coram te, Hethæum, & Hergezæum, & Amorrhæũ, Chananæum, & Pherezæum, & Heuæum, & Iebusæum, septem gentes multò maioris nu-
2 meri, quam tu es, & robustiores te: * Tradideritq; eas Dñs Deus tuus tibi, percuties eas * Exod. 23. c. 32. & 34. b. 15. 16.
vsq; ad internecionem. *Non inibis cum eis
3 fœdus, nec misereberis earum, *Neq; sociabis cum eis coniugia. Filiam tuam nõ dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo.
4 Quia seducet filium tuum, ne sequatur me, & vt magis seruiat dijs alienis: irascetur que
5 furor Dñi, & delebit te citò. * Quin potius hæc facietis eis: Aras eorum subuertite, & cõfringite statuas, lucosq; succidite, & sculptilia comburite. *Quia populus sanctus es
6 Domino Deo tuo. Te elegit Dñs Deus tuus, vt sis ei populus peculiaris de cunctis po-
7 pulis, qui sunt super terram. *Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis iunctus est Dñs, & elegit vos, cum omnibus fi-
8 tis populis pauciores: *Sed quia dilexit vos Dominus, & custodiuit iuramentum, quod iurauit patribus vestris: eduxitq; vos in manu forti, & redemit de domo seruitutis, de
9 manu Pharaonis regis Ægypti. * Et scies, quia Dñs Deus tuus, ipse est Deus fortis, & fidelis, custodiens pactum & misericordiã diligentibus se, & his, qui custodiunt præce-
10 pta eius in mille generationes: disperdat eos, & vltra non differat, protinus eis resti-
11 tuens, quod merentur. *Custodi ergo præcepta & cæremonias, atq; iudicia, quæ ego
12 mando tibi hodie, vt facias. * Si postquam audie-

* Matt. 22. d. 36. Marc. 12. c. 30. Luc. 10. c. 27.
* Infr. 11. b. 8.
* Matt. 4. b. 7. Luc. 4. b. 12. Infr. 10. d. 20

audieris hæc iudicia, cuſtodieris ea & feceris, cuſtodiet & Dñs Deus tuus pactum tibi,& miſericordiam quam iurauit patribus
* Exod. 13. f. 16. tuis: *Et diliget te,ac multiplicabit,benedi- 13
cetq; fructui vẽtris tui, & fructui terræ tuæ, C frumento tuo,atq; vindemiæ,oleo,& armẽtis, gregibus ouium tuarum ſuper terram, pro qua mutauit patribus tuis,vt daret eam
tibi.*Benedictus eris inter omnes populos. 14
Non erit apud te ſterilis vtriuſq; ſexus, tam in hominibus,quàm in gregibus tuis. *Au- 15
feret Dñs à te omnem languorem : & infirmitates Ægy pti peſſimas, quas nouiſti, non inferet tibi,ſed cunctis hoſtibus tuis: * De- 16
uorabis omnes populos, quos Dñs Deus tuus daturus eſt tibi. Non parcet eis oculus tuus,nec ſeruies dijs eorum, ne ſint in ruinã tui,*Si dixeris in corde tuo:plures ſunt gen- 17
tes iſtæ, quàm ego, quomodo potero delere eas? *Noli metuere,ſed recordare,quæ fece- 18
rit Dñs Deus tuus Pharaoni,& cũctis Ægyptijs.*Plagas maximas,quas viderunt oculi 19
tui, & ſigna, atq; portenta manumq; robuſtam,& extentum brachium,vt educeret te Dñs Deus tuus: ſic faciet cunctis populis,
* Exod. 13. c. 23. 33. 34. quos metuis.*Inſuper & crabrones mittet 20
Dñs Deus tuus in eos, donec deleat omnes
* Iaſr. 24. c. 2. atq; diſperdat, qui te fugerint, & latere po- D
tuerint. * Non timebis eos, quia Dñs Deus 21
tuus in medio tui eſt, Deus magnus & terribilis. *Ipſe conſumet nationes has in con- 22
ſpectu tuo paulatim,atq; per partes. Nõ poteris eas delere pariter: ne fortè multiplicẽtur contra te beſtiæ terræ.*Dabitq; eos Dñs 23
Deus tuus in conſpectu tuo:& interficiet illos,donec penitus deleantur. * Tradetq; re- 24
ges eorum in manus tuas, & diſperdes nomina eorum ſub cœlo:nullus poterit reſiſte-
* 2. Machab. 12. 3. 40. re tibi,donec conteras eos. * Sculptilia eo- 25
rum igne combures: non concupiſces argentum & aurum, de quibus facta ſunt,neque aſſumes ex eis tibi quidquam,ne offendas,propterea,quia abominatio eſt Domini
Dei tui:*Nec inferes quippiam ex idolo in 26
domum tuam: ne fias anathema, ſicut & illud eſt.Quaſi ſpurcitiam deteſtaberis,& velut inquinamentum, ac ſordes abominationi habebis,quia anathema eſt.

CAP. VIII.

Commemorantur beneficia & afflictione, qua Dominus eis in deſerto immiſerat,ne illorum & Dei ſui fiant immemores.

OMne mãdatum, quod ego præcipio ti- 1
bi hodie,caue diligenter,vt facias, vt A poſſitis viuere,& multiplicemini, ingreſſiq; poſſideatis terram,pro qua iurauit Dñs patribus veſtris.*Et recordaberis cuncti itine- 2
ris,per quod adduxit te Dñs Deus tuus quadraginta annis per deſertum,vt affligeret te, atq; tentaret,& nota fierent,quæ in tuo animo verſabantur,vtrum cuſtodires mandata
3 illius,an non.*Afflixit te penuria,& dedit ti- * Matt. 4. a. 4. Luc. 4. a 4.
bi cibum Manna. quod ignorabas tu & patres tui: vt oſtenderet tibi,quod non in ſolo
pane viuat homo, ſed in omni verbo, quod
4 egreditur de ore Dei.*Veſtimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetuſtate de-
B tecit & pes tuus non eſt ſubtritus, en qua-
5 drageſimus annus eſt.*Vt recogites in corde tuo,quia ſicut erudit filium ſuum homo,
6 ſic Dñs Deus tuus eruditi te, * Vt cuſtodias mandata Dñi Dei tui, & ambules in
7 vijs eius, & timeas eum. * Dñs enim Deus tuus introducet te in terram bonam,terram riuorum,aquarumq; & fontium:in cuius cãpis,& montibus erumpunt fluuiorum abyſ-
8 ſi. * Terram frumenti, hordei,ac vinearum, in qua ficus, & malogranata, & oliueta naſcuntur:terram olei,ac mellis.*Vbi abſq; vlla penuria comedes panem tuum, & rerum omnium abundantia perfrueris: cuius lapides ferrum ſunt, & de montibus eius æris
10 metalla fodiuntur.*Vt cum comederis, & C ſatiatus fueris, benedicas Dño Deo tuo pro
11 terra optima,quam dedis tibi.*Obſerua,& caue nequando obliuiſcaris Dñi Dei tui, & negligas mandata eius, atq; iudicia & cære-
12 monias,quas ego præcipio tibi hodie: * Ne poſtquam comederis,& ſatiatus fueris, domos pulchras ædificaueris, & habitaueris
13 in eis, * Habueriſq; armenta boum, & ouiũ greges, argenti, & auri cuncta rumq; rerum
14 copiam, * Eleuetur cor tuum, & non reminiſcaris Dñi Dei, qui eduxit te de terra Æ- * Num. 20. b. 9 21. b. 6. Exod. 16. a. 30. & 17. b. 6.
15 gypti,de domo ſeruitutis: *Et doctor tuus fuit in ſolitudine magna, atq; terribili, in qua erat ſerpens flatu adurens, & ſcorpio, ac dipſas,& nullæ omninò aquæ:qui eduxit
16 riuos de petra duriſſima.*Et cibauit te mãna in ſolitudine,quod neſcierunt patres tui.
D Et poſtquam afflixit,ac probauit, ad extre-
17 mum miſertus eſt tui, *Ne diceres in corde tuo : Fortitudo mea, & robur manus meæ,
18 hæc mihi omnia præſtiterunt. * Sed recorderis Dñi Dei tui, quod ipſe vires tibi præbuerit,vt impleret pactum ſuum, ſuper quo iurauit patribus tuis, ſicut præſens indicat
19 dies. * Sin autem oblitus Dñi Dei tui, ſecutus fueris deos alienos,colueriſq; illos,& adoraueris : ecce nunc prædico tibi,quod om-
20 ninò diſpereas. * Sicut gentes, quas deleuit Dominus in introitu tuo, ita & vos peribitis, ſi inobedientes fueritis voci Domini Dei veſtri.

CAP. IX.

Reprimitur elatio,ne futuras victorias ſibi, ſed ſoli Domino adſcribant, refricat Moyſes populo ſua murmura & peccata in deſerto, & ſuam pro populo interceſſionem.

Au-

AVdi Iſrael: Tu tranſgredieris hodie Iordanem,vt poſſideas nationes maximas & fortiores te ciuitates ingentes & ad cœlum vſq;muratas. *Populum magnum,atq; ſublimẽ, filios Enacim, quos ipſe vidiſti,& audiſti, quibus nullus poteſt ex aduerſo reſiſtere. * Scies ergo hodie, quod Dñs Deus tuus ipſe tranſibit ante te,ignis deuorans,atque conſumens,qui conterat eos, & deleat, atq;diſperdat ante faciem tuam velociter,ſicut locutus eſt tibi. * Ne dicas in corde tuo, cum deleuerit eos Dñs Deus tuus in conſpectu tuo:Propter iuſtitiam meam introduxit me Dñs, vt terram hanc poſſiderem, cum propter impietates tuas iſtæ deletæ ſint nationes. * Neq;enim propter iuſtitias tuas,& æquitatem cordis tui, ingredieris vt poſſideas terras earum:ſed quia illæ egerunt impiè,introeunte te deletæ ſunt: & vt compleret verbum ſuum Dñs, quod ſub iuramento pollicitus eſt patribus tuis,Abraham,Iſaac, & Iacob, *Scito ergo,quod non propter iuſtitias tuas Dñs Deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in poſſeſſionem, cum duriſſimæ ceruicis ſis populus. * Memento, & ne obliuiſcaris,quomodo ad iracundiam prouocaueris Dñm Deum tuum in ſolitudine. Ex eo die, quo egreſſus es ex Ægypto vſq;ad locum iſtum, ſemper aduerſum Dominum contendiſti.*Nam & in Horeb prouocaſti eum, & iratus delere te voluit, * Quando aſcendi in montem, vt acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti, quod pepigit vobiſcum Dñs: & perſeueraui in monte quadraginta diebus,ac noctibus, panem nõ comedens,& aquam non bibens. *Dediteq; mihi Dñs duas tabulas lapideas ſcriptas digito Dei, & continentes omnia verba, quæ vobis locutus eſt in monte de medio ignis, quando concio populi congregata eſt.*Cũque tranſiſſent quadraginta dies,& totidem noctes, dedit mihi Dñs duas tabulas lapideas,tabulas fœderis,*Dixitq;mihi: Surge, & deſcende hinc citò : quia populus tuus, quem eduxiſti de Ægypto , deſeruerunt velociter viam,quam demonſtraſti eis, feceruntq;ſibi conflatile.*Rurſumq;ait Dñs ad me:Cerno,quod populus iſte duræ ceruicis ſit: *Dimitte me,vt conteram eum,& deleã nomen eius de ſub cœlo , & conſtituam te ſuper gentem, quæ hac maior & fortior ſit. *Cumq;de monte ardente deſcenderem,& duas tabulas fœderis vtraq;tenerem manu, *Vidiſſemq;vos peccaſſe Dño veſtro,& feciſſe vobis vitulum conflatilem,ac deſeruiſſe velociter viam eius,quam vobis oſtenderat.*Proieci tabulas de manibus meis,confregique eas in conſpectu veſtro.*Et procidi ante Dñm ſicut prius , quadraginta diebus, & noctibus panem non comedens,& aquam non bibens , propter omnia peccata veſtra,quæ geſſiſtis contra Dñm, & eum ad iracundiam prouocaſtis: * Timui enim indignationem , & iram illius, qua aduerſum vos cõcitatus,delere vos voluit.Et exaudiuit me Dñs etiam hac vice.*Aduerſum Aaron quoq;vehementer iratus , voluit eum cõterere, & pro illo ſimiliter deprecatus ſum. * Peccatum autem veſtrum , quod feceratis ideſt vitulum,arripiens,igne combuſſi,& in fruſta comminuens,omninòq;in puluerem redigens, proieci in torrentem, qui de mõte deſcendit . * In incendio quoq; & in tentatione,& in Sepulchris concupiſcentiæ prouocaſtis Dñm:*Et quando miſit vos de Cadesbarne,dicens: Aſcendite,& poſſidete terram,quam dedi vobis,& contempſiſtis imperium Dñi Dei veſtri,& non credidiſtis ei, neq;vocem eius audire voluiſtis:*Sed ſemper fuiſtis rebelles a die,qua noſſe vos cepi. *Et iacui coram Dño : quadraginta diebus, ac noctibus, quibus eum ſuppliciter deprecabar,ne deleret vos,vt fuerat comminatus: *Et orans dixi: Dñe Deus,ne diſperdas populum tuum, & hæreditatem tuam, quam redemiſti in magnitudine tua , quos eduxiſti de Ægypto in manu forti. * Recordare ſeruorum tuorum,Abrahã, Iſaac, & Iacob: ne reſpicias duritiã populi huius , & impietatem,atq;peccatum: * Ne fortè dicant habitatores terræ,de qua eduxiſti nos: Nõ poterat Dominus introducere eos in terram, quam pollicitus eſt eis,& oderat illos:idcirco eduxit,vt interficeret eos in ſolitudine.* Qui ſunt populus tuus & hæreditas tua, quos eduxiſti in fortitudine tua magna,& in brachio tuo extento.

* Exod. 17. b.6.19. a 1. 32. d.18.32. d 15.

* Exod. 32. b. 7.

* Num.11.d. 1.16. d.1.20 a. 5.

CAP. X.

Tabularum ſecundarum inſtauratio, Leuitarum officia: timor & dilectio Dei ad ſeruanda præcepta mouere debent: præputium cordis circumcidendum , peregrini amandi , & per Dei nomen iurandum.

IN tempore illo dixit Dominus ad me:Dola tibi duas tabulas lapideas,ſicut priores fuerunt,& aſcende ad me in montẽ:faciesq; arcam ligneam. *Et ſcribam in tabulis verba , quæ fuerunt in his, quas ante confregiſti,ponesq;eas in arca.*Feci igitur arcam de lignis Setim . Cumq; dolaſſem duas tabulas lapideas inſtar priorum,aſcendi in mõtem, habens eas in manibus. *Scripſitq;in tabulis,iuxta id,quod prius ſcripſerat, verba decem,quæ locutus eſt Dñs ad vos in mõte de medio ignis , quando populus congregatus eſt:& dedit eas mihi.*Reuerſuſq;de monte, deſcendi, & poſui tabulas in arca , quam feceram,quæ hucuſq;ibi ſunt, ſicut mihi præcepit Dñs. *Filij autem Iſrael mouerunt caſtra ex Beroth filiorum Iacan in Moſera,vbi Aaron

* Exod. 34. a.1.

Aaron mortuus,ac ſepultus eſt,pro quo, ſacerdotio functus eſt Eleazar filius eius. *Inde venerunt in Gadgad ; de quo loco profecti,caſtramentati ſunt in Ietebacha,in terra aquarum,atq;torrentium. *Eo tempore ſeparauit tribum Leui , vt portaret arcam fœderis Domini,& ſtaret coram eo in miniſterio,ac benediceret in nomine illius vſque in præſentem diem. *Quam ob rem nõ habuit Leui partem , neq;poſſeſſionem cum fratribus ſuis : quia ipſe Dñs poſſeſſio eius eſt, ſicut promiſit ei Dominus Deus tuus. * Ego autem ſtẽti in monte , ſicut prius , quadraginta diebus,ac noctibus: exaudiuitque me Dominus etiam hac vice, & te perdere noluit. *Dixitq;mihi: Vade,& præcede populum,vt ingrediatur,& poſſideat terram,quã iuraui patribus eorum,vt traderem eis. *Et nunc Iſrael, quid Dominus Deus tuus petit à te, niſi vt timeas Dominum Deum tuum , & ambules in vijs eius , & diligas eum , ac ſeruias Domino Deo tuo in toto corde tuo , & in tota anima tua: *Cuſtodiaſq;mandata Domini,& cæremonias eius,quas ego hodie præcipio tibi, vt benè ſit tibi. * En Domini Dei tui cœlum eſt,& cœlum cœli,terra,& omnia,quæ in ea ſunt: * Et tamen patribus tuis conglutinatus eſt Dominus, & amauit eos,elegitq;ſemen eorum poſt eos,ideſt vos, D de cunctis gentibus,ſicut hodie comprobatur. *Circumcidite igitur præputium cordis veſtri, & ceruicem veſtrã, ne indurẽtis amplius: * Quia Dominus Deus veſter,ipſe eſt Deus deorum, & Dominus dominantium , Deus magnus & potens , & terribilis , qui perſonam non accepit,nec munera. * Facit iudicium pupillo , & viduæ , amat peregrinum,& dat ei victum,atq;veſtitum. *Et vos ergo amate peregrinos , quia & ipſi fuiſtis aduenę in terra Ægypti. *Dominum Deum tuum timebis,& ei ſoli ſeruies: ipſi adhærebis,iurabiſq;in nomine illius. *Ipſe eſt laus tua , & Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia & terribilia , quæ viderunt oculi tui. * In ſeptuaginta animabus deſcenderunt patres tui in Ægyptum : & ecce nunc multiplicauit te Dominus Deus tuus ſicut aſtra cœli .

* Num.33. d.31.
* Num.20. d.28.
*Act. 10.b. 34.
2.Par.30.c. 7.
Iob. 34.b. 19.
* Supr.6.b. 9.
Eccli.35.c. 15.
Rom.2.b 11.
Gal.2.b.6.
* Supr.6.c. 11.
Matth.4.b. 10.
Luc.4.b.8.
*Gen.46.c. 27.
Exod.1.d.5.

CAP. XL

Recenſentur varia Dei beneficia, multaque bona promittuntur ſeruantibus eius præcepta, mala autem non ſeruantibus,hoc eſt,benedictio & maledictio ſuper montes Galizim & Hemal ponenda .

AMa itaq;Dominum Deum tuum,& obſerua præcepta eius,& cæremonias,iudicia,atq;mandata,omni tempore. *Cognoſcite hodie,quæ ignorant filij veſtri,qui non viderunt diſciplinã Domini Dei veſtri, magnalia eius,& robuſtam manum,extentũq; brachium, *Signa,& opera,quæ fecit in medio Ægypti Pharaoni regi,& vniuerſæ terræ eius. * Omniq; exercitui Ægyptiorum , & equis ac curribus:quo modo operuerint eos Dominus, vſq;in præſentem diem : *Vobiſque,quæ fecerit in ſolitudine,donec veniretis ad hunc locum: * Et Dathan,atq;Abiron filijs Eliab,qui fuit filius Ruben:quos aperto ore ſuo terra abſorbuit, cum domibus & tabernaculis,& vniuerſa ſubſtantia eorum , quam habebant in medio Iſrael. *Oculi veſtri viderunt omnia opera Domini magna , quæ fecit, * Vt cuſtodiatis vniuerſa mandata illius, quæ ego hodie præcipio vobis , & poſſitis introire,& poſſidere terram, ad quã ingredimini, *Multoq;in ea viuatis tẽpore : quam ſub iuramento pollicitus eſt Dominus patribus veſtris,& ſemini eorum, lacte & melle manantem. *Terra enim,ad quam ingrederis poſſidendam, non eſt ſicut terra Ægypti , de qua exiſti , vbi iacto ſemine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguę. * Sed montuoſa eſt & campeſtris, de cęlo expectans pluuias . * Quam Dominus Deus tuus ſemper inuiſit,& oculi illius in ea ſunt à principio anni,vſq;ad finem eius. *Si ergo obedieritis mandatis meis , quæ ego hodie præcipio vobis, vt diligatis Dominum Deũ veſtrum,& ſeruiatis ei in toto corde veſtro, & in tota anima veſtra. *Dabit pluuiã terræ veſtræ temporaneam & ſerotinã. vt colligatis frumentum,& vinum,& oleũ,*F œnumq;ex agris ad paſcenda iumenta , & vt ipſi comedatis,ac ſaturamini. * Cauete ne fortè decipiatur cor veſtrum , & recedatis à Domino, ſeruiatiſq;dijs alienis , & adoretis eos: *Iratuſq;Dominus claudat cœlum,& pluuiæ non deſcendant,nec terra det germẽ C ſuum , pereatiſq;velociter de terra optima, quam Dominus daturus eſt vobis. * Ponite hæc verba mea in cordibus,& in animis veſtris,& ſuſpendite ea pro ſigno in manibus, & inter oculos veſtros collocate. * Docete filios veſtros,vt illa meditentur, quando ſedetis in domo tua,& ambulaueris in via, & accubueris,atq;ſurrexeris . * Scribes ea ſuper poſtes & ianuas domus tuæ: * Vt multiplicentur dies tui,& filiorum tuorũ,in terra,quam iurauit Dominus patribus eius,vt daret eis, quamdiũ cœlum imminet terræ . * Si enim cuſtodieritis mandata , quæ ego præcipio vobis , & feceritis ea , vt diligatis Dominum Deum veſtrum, & ambuletis in omnibus vijs eius,adhærentes ei, * Diſperdet Dñs omnes gentes iſtas,ante faciem veſtrã,& poſſidebitis eas,quæ maiores,& fortiores vobis ſunt. *Omnis locus,quem calcauerit pes veſter,veſter erit. A deſerto,& à Libano, à flumine magno Euphrate,vſq; ad mare occidẽtale erunt termini veſtri *Nullus ſta-

* Num.16. d.1.
* Num.16. d.32.
* Sup.10.c. 12.
*Ioſ.1.d.4.

lus ſtabit contra vos: terrorem veſtrum, & D
formidinem dabit Dñs Deus veſter ſuper
omnẽ terram,quam calcaturi eſtis, ſicut lo-
cutus eſt vobis. * En p:opono in conſpectu 26
veſtro hodie benedictionem & maledictio-
nem:*Benedictionem,ſi obedieritis manda- 27
tis Dñi Dei veſtri, quæ ego hodie prȩcipio
vobis.*Maledictionem,ſi nõ obedieritis mã 28
datis Dñi Dei veſtri, ſed recedieritis de via,
quam ego nunc oſtendo vobis, & ambula-
ueritis poſt deos alienos, quos ignoratis. * 29
Cum verò introduxerit te Dominus Deus
tuus in terram,ad quam pergis habitandã,
pones benedictionem ſuper montem Gari-
zim,maledictionem ſuper montem Hebal:* 30
Qui ſunt trans Iordanem, poſt viam, quæ
vergit ad ſolis occubitum, in terra Chana-
næi, qui habitat in campeſtribus contra
Galgalam,quæ eſt iuxta vallem tendentem
& intrantem procul. *Vos enim tranſibitis 31
Iordanem, vt poſſideatis terram,quam Dñs
Deus veſter daturus eſt vobis, vt habeatis,
& poſſideatis illam.Videte ergo,vt implea- 32
tis cȩremonias,atque iudicia,quæ ego hodie
ponam in conſpectu veſtro.

CAP. XII.

Præcipit exterminari idololatriam, decimas ac primitias reddi; ſacrificia certo loco exolui, & comedi: à ſanguine & omni cibo immundo abſtineri.

HÆc ſunt præcepta,atq;iudicia,quȩ fa- 1
cere debetis in terra,quam Dñs Deus A
patrum tuorũ daturus eſt tibi, vt poſſideas
eam cunctis diebus, quibus ſuper humum
gradieris.*Subuertite omnia loca,in quibus 2
coluerunt gentes,quas poſſeſſuri eſtis, deos
ſuos ſuper mõtes excelſos,& colles,& ſub-
ter omne lignum frõdoſum. *Diſſipate aras 3
eorum,& confringite ſtatuas,lucos igne cõ-
burite,& idola comminuite: diſperdite no-
mina eorum de locis illis. * Non facietis ita 4
Dño Deo veſtro: * Sed ad locum,quem ele- 5
gerit Dñs Deus veſter de cunctis tribubus
veſtris,vt ponat nomen ſuum ibi,& habitet
in eo,venietis:*Et offeretis in loco illo holo- 6
cauſta & victimas veſtras, decimas & pri-
mitias manuum veſtrarum,& vota,atq;do-
naria,primogenita boum,& ouium.*Et co- 7
medetis ibi in conſpectu Dñi Dei veſtri: ac
lætabuntur in cunctis,ad quȩ miſeritis ma-
num vos & domus veſtræ, in quibus bene-
dixerit vobis Dñs Deus veſter. *Non facie- 8
tis ibi, quæ nos hic facimus hodie, ſinguli
quod ſibi rectum videtur. * Neq;enim vſq; 9
in præſens tempus veniſtis ad requiem, &
poſſeſſionem, quam Dñs Deus veſter datu B
rus eſt vobis.*Tranſibitis Iordanem,& ha- 10
bitabitis in terrra, quam Dñs Deus veſter
daturus eſt vobis, vt requieſcatis à cunctis
hoſtibus per circuitum,& abſq;vllo timore
habitetis,*In loco,quem elegerit Dominus 11
Deus veſter,vt ſit nomẽ eius in eo.illuc om-
nia,quæ præcipio,conferetis,holocauſta, &
hoſtias, ac decimas, & primitias manuum
veſtrarum: & quidquid præcipuum eſt in- 12
muneribus.quæ vouetis Domino.*Ibi epu-
lamini coram Domino Deo veſtro, vos &
filij, ac filiæ veſtræ famuli & famulæ, atque
Leuites, qui in vrbibus veſtris cõmoratur.
neq;enim habet aliam partem & poſſeſſio- 13
nem inter vos:*Caue,ne offeras holocauſta 14
tua in omni loco,quem videris: *Sed in eo,
quem elegerit Dominus, in vna tribuum
tuarum offeres hoſtias,& facies quæcumq;
præcipio tibi:*Sin autem comedere volue- 15
ris, & te eſus carnium delectauerit, occide,
& comede iuxta benedictionẽ Domini Dei
tui,quam dedit tibi in vrbibus tuis:ſiue im-
mundum fuerit,hoc eſt, maculatum & de-
bile: ſiue mundum,hoc eſt integrum & ſine
C macula,quod offerre licet, ſicut capream & 16
ceruum,comedes,*Abſq;eſu dumtaxat sã-
guis,quem ſuper terram, quaſi aquam effu-
des.*Non poteris comedere in oppidis tuis 17
decimam frumẽti,& vini,& olei tui,primo-
genita armentorum & pecorum,& omnia,
quæ voueris, & ſpontè offerre volueris, &
primitias manuum tuarũ:* Sed coram Do- 18
mino Deo tuo comedes ea, in loco,quẽ ele-
gerit Dominus Deus tuus,tu & filius tuus,
& filia tua,& ſeruus & famula,atq;Leuites,
qui manet in vrbibus tuis:& lętaberis,& re-
ficieris coram Domino Deo tuo,in cunctis,
quę extenderis manum tuam.*Caue,ne de- 19
relinquas Leuitem in omni tẽpore,quo ver-
ſaris in terra. *Quãdo dilatauerit Dominus 20
Deus tuus terminos tuos, ſicut locutus eſt
tibi,& volueris veſci carnibus,quas deſide-
rat anima tua:*Locus autem,quem elegerit 21
Dominus Deus tuus, vt ſit nomen eius ibi,
ſi procul fuerit,occides de armẽtis,& pecо-
ribus,quę habueris,ſicut prȩcepi tibi.& co-
medes in oppidis tuis,vt tibi placet. * Sicut 22
comeditur caprea,& ceruus,ita veſceris eis:
& mundus & immundus in commune ve-
ſcẽtur. *Hoc ſolùm caue,ne ſanguinem co- 23
D medas: ſanguis enim eorum pro anima eſt:
& idcircò non debes animam comedere cũ
carnibus: * Sed ſuper terram fundes,quaſi 24
aquam.*Vt benè ſit tibi & filijs tuis poſt te, 25
cum feceris, quod placet in conſpectu Do-
mini. *Quæ autem ſanctificaueris,& voue- 26
ris Domino,tolles,& venies ad locum, quẽ
elegerit Dominus: * Et offeres oblationes 27
tuas carnem & ſanguinem ſuper altare Do-
mini Dei tui: ſanguinem hoſtiarum fundes
in altari:carnibus autem ipſe veſceris:*Ob- 28
ſerua,& audi omnia,quæ ego præcipio tibi,
vt benè ſit tibi & filijs tuis poſt te in ſempi-
ternum, cũ feceris, quod bonum eſt & pla-
citum

* Supr.7.d. 25
2 Mat.12.g. 4.c.

* Gen.28.c. 14.
* Infr.19.b. 8.
* Exod. 34. c. 24.

citum in conſpectu Domini Dei tui. *Quã- 29
* Infr. 19. 8. do diſperdiderit Dominus Deus tuus ante
faciẽ tuam gentes, ad quas ingredieris poſ-
ſidendas, & poſſederis eas, atq; habitaueris
in terra earum: *Caue ne imiteris eas, poſt- 30
quam te fuerint introeunte ſubuerſæ, & re-
quiras cæremonias earum, dicens: Sicut co-
luerunt gentes iſtæ deos ſuos, ita & ego co-
lam. * Non facies ſimiliter Domino Deo 31
tuo. Omnes enim abominationes, quas
auerſatur Dominus, fecerunt dijs ſuis, offe-
rentes filias & filias, & comburentes igni.
*Quod præcipio tibi, hoc tantùm faci- 32
to Domino: nec addas quidquam, nec
minus.

CAP. XIII.

Pſeudoprophetæ à Deo auertens occidi debet, quantumuis propinquus ſit, vel amicus; imò & vrbis vaſtari funditus, cuius habitatores id facere conati fuerint.

SI ſurrexerit in medio tui propheres, aut 1
qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, & prædixe- A
rit ſignum, atq; portentũ, *Et euenerit, quod 2
locutus eſt, & dixerit tibi: Eamus, & ſequa-
mur deos alienos, quos ignoras, & ſeruia-
mus eis: *Non audies verba prophetæ illius, 3
aut ſomniatoris: quia tentat vos Dominus
Deus veſter, vt palam fiat vtrum diligatis
eum, an non, in toto corde, & in tota anima
veſtra. *Dñm Deum veſtrum ſequimini, & 4
ipſum timete, & mandata illius cuſtodite,
& audite vocẽ eius: ipſi ſeruietis, & ipſi ad- B
hærebitis. * Propheta autem ille, aut fictor 5
ſomniorũ interficietur: quia locutus eſt, vt
vos auerteret à Dño Deo veſtro, qui eduxit
vos de domo ſeruitutis: vt errare te faceret
de via, quam tibi præcepit Dñs Deus tuus:
& auferes malum de medio tui. *Si tibi vo- 6
luerit perſuadere frater tuus filius matris
tuæ, aut filius tuus, vel filia, ſiue vxor, quæ
eſt in ſinu tuo, aut amicus, quem diligis, vt
animam tuam, clam dicens: Eamus, & ſer-
uiamus dijs alienis, quos ignoras tu, & pa-
tres tui, * Cunctarum in circuitu gentium, 7
quæ iuxta, vel procul ſunt, ab initio vſq; ad
finem terræ, *Non acquieſcas ei, nec audias, 8
neq; parcat ei oculus tuus, vt miſerearis &
occultes eum. *Sed ſtatim interficies. ſit pri- 9
*Infr. 17. b. 7. mum manus tua ſuper eum, & poſtea omnis
populus mittat manũ. * Lapidibus obrutus 10
necabitur: quia voluit te abſtrahere à Dño
Deo tuo, qui eduxit te de terra Ægypti, de C
domo ſeruitutis? *Vt omnis Iſrael audiẽs ti- 11
meat, & nequaquam vltra faciat quippiam
huius rei ſimile. *Si audieris in vna vrbium 12
tuarum, quas Dñs Deus tuus dabit tibi ad
habitandum, dicentes aliquos: *Egreſſi ſunt 13
filij Belial de medio tui, & auerterunt habi-
tatores vrbis ſuæ, atq; dixerunt: Eamus, &
ſeruiamus dijs alienis, quos ignoratis: Quę- 14
re ſolicitè & diligenter, rei veritate perſpe-
cta, ſi inueneris certum eſſe, quod dicitur,
& abominationem hanc opere perpetratã,
15 *Statim percuties habitatores vrbis illius
D in ore gladij, & delebis eam, ac omnia, quæ
16 in illa ſunt, vſq; ad pecora. Quidquid etiam
ſupellectilis fuerit, congregabis in medio
platearum eius, & cum ipſa ciuitate ſuccẽ-
des, ita vt vniuerſa conſumas Dño Deo tuo,
& ſit tumulus ſempiternus, non ædificabi-
17 tur amplius, *Et non adhærebit de illo ana-
themate quidquam in manu tua, vt auerta-
tur Dominus ab ira furoris ſui, & miſerea-
tur tui, multiplicetque te ſicut iurauit pa-
18 tribus tuis, * Quando audieris vocem Do-
mini Dei tui, cuſtodiens omnia præcepta
eius, quæ ego præcipio tibi hodie, vt facias,
quod placitum eſt in conſpectu Domini
Dei tui.

CAP. XIV.

Gentium ritus super mortuis fugiendus: animalium mundorum, & immundorum diſcretio: & decimas eſſe ſoluendas.

1 FIlij eſtote Domini Dei veſtri: nõ vos in-
A cidetis, nec facietis caluitiũ ſuper mor- *Sup 7 c. 6. Infr. 26. 4. 18.
2 tuo. *Quoniam populus ſanctus es Domino * Lev. 11 a. 4.
Deo tuo: & te elegit, vt ſis ei in populũ pe-
culiarem, de cunctis gentibus, quæ ſunt ſu-
3 per terram. * Ne comedatis, quæ immunda
4 ſunt. *Hoc eſt animal, quod comedere debe-
5 tis, Bouem, & ouem, & capram, *Ceruũ, &
capream, bubalum, tragelaphum, pygargũ,
6 orygem, camelopardalum. * Omne animal,
quod in duas partes findit vngulam, & ru-
7 minat, comedetis. *De his autem, quę rumi-
nant, & vngulam non findunt, comedere nõ
debetis: vt camelum, leporem, chęrogryllũ:
hæc quia ruminant, & non diuidunt vngu-
8 lam, immunda erunt vobis. * Sus quoq; quo-
B niam diuidit vngulam, & non ruminat, im-
munda erit. carnibus eorum nõ veſcemini,
9 & cadauera non tangetis. * Hæc comedetis
ex omnibus, quæ morãtur in aquis: Quę ha-
10 bent pinnulas, & ſquamas comedite: *Quæ
ab ſq; pinnulis & ſquamis ſunt, ne comeda-
11 tis, quia immunda ſunt. * Omnes aues mũ-
12 das comedite. * Immundas ne comedatis:
13 aquilam ſcilicet, & gryphem, & haliætum, a
Ixion, & vulturem, ac miluum iuxta genus
14 ſuum: * Et omne coruini generis, * Et ſtru-
15 thionem, ac noctuum, & larum, atq; acci-
16 pitrem iuxta genus ſuum: * Herodium, ac
17 aygnum, & ibin, * Ac mergulum, porphy-
18 rionem, & nycticoracem, * Ouocrotalũ, &
charadrium, ſingula in genere ſuo: vpupam
19 quoq; & veſpertilionem. *Et omne quod re-
ptat & pennulas habet, immundum erit, &
20 non comedetur. * Omne, quod mundũ eſt,
21 comedite. *Quidquid autem morticinũ eſt,
C nec veſcamini ex eo. Peregrino, qui intra por-

tas tuas eſt,da vt comedat,aut vende ei:quia
tu populus ſanctus Domini Dei tui es.Non
* Exod. 23. d 19. 34. c. 26. coques hœdum in lacte matris ſuæ,*Deci- 22
mam partem ſeparabis de cũctis fructibus
tuis,qui naſcuntur in terra per annos ſingu
los,*Et comedes in conſpectu Domini Dei 23
tui,in loco quem elegerit,vt in eo nomen il-
lius inuocetur,decimam frumenti tui,& vi-
ni,& olei,& primogenita de armentis,& o-
uibus tuis:vt diſcas timere Dñm Deum tuũ
omni tempore.*Cum autem longior fuerit 24
via, & locus, quem elegerit Dominus Deus
tuus, tibiq; benedixerit, nec potueris ad eũ D
hæc cuncta portare,* Vendes omnia, & in 25
pretiũ rediges,portabiſq;manu tua, & pro-
ficiſceris ad locum, quem elegit Dominus
Deus tuus:*Et emes ex eadẽ pecunia quid- 26
quid tibi placuerit, ſiue ex armentis, ſiue ex
ou bus, vinum quoq; & ſiceram,& omne,
quod deſiderat anima tua: & comedes corã
Domino Deo tuo, & epulaberis tu & do-
mus tua:* Et Leuites, qui intra portas tuas 27
eſt: caue ne derelinquas eum, quia non ha-
bet aliam partem in poſſeſſione tua.*Anno 28
tertio ſeparabis aliam decimam ex omni-
bus,quę naſcuntur tibi eo tempore:& repo.
nes intra ianuas tuas.*Venietq;Leuites,qui 29
aliam non habet partem, nec poſſeſſionem
tecum,& peregrinus,ac pupillus, & vidua,
qui intra portas tuas ſunt, & comedent &
ſaturabuntur: vt benedicat tibi Dominus
Deus tuus in cunctis operibus manuum
tuarum,quæ feceris.

CAP. XV.

Lex remiſſionis ſeptimi anni, in quos exerceatur: de ſeruo Hebræo, qui noluerit manumitti: de primogenitis Domino ſanctificandis, & comedendis.

SEptimo anno facies remiſſionem,*Quæ 1
hoc ordine celebrabitur. Cui debetur a- A
liquid ab amico,vel proximo,ac fratre ſuo,
repetere non poterit,quia annus remiſſionis
eſt Dñi.*A peregrino,& aduena exiges:ciuẽ 3
& propinquum repetendi non habebis po-
teſtatem.*Et omninò indigens,& mendicus 4
nõ erit inter vos:vt benedicat tibi Dñs Deus
tuus in terra,quã traditurus eſt, tibi in poſ-
ſeſſionẽ.*Si tamen audieris vocem Dñi Dei 5
tui,& cuſtodieris vniuerſa,quę iuſſit,& quę
ego hodie præcipio tibi, benedicet tibi, vt
pollicitus eſt:*Fœnerabis gentibus multis, 6
& ipſe à nullo accipies mutuum. Domina-
beris nationibus plurimis, & tui nemo do- B
minabitur.* Si vnus de fratribus tuis, qui 7
morantur intra portas ciuitatis tuæ,in terra
quam Dñs Deus tuus daturus eſt tibi, ad
paupertatem venerit: non obdurabis cor
tuum,nec contrahes manũ,*Sed aperies eã 8
pauperi,& dabis mutuum,quo eum indige-
re perſpexeris.*Caue,ne fortè ſubrepat tibi 9
impia cogitatio,& dicas in corde tuo: Ap-
propinquat ſeptimus annus remiſſionis: & * Matt.5.g. 42. Luc.6.c.34.
auertas oculos tuos à paupere fratre tuo,
nolens ei, quod poſtulat mutuum cõmoda-
re: ne clamet cõtra te ad Dñm,& fiat tibi in
10 peccatum.* Sed dabis ei: nec ages quippiã
callidè in eius neceſſitatibus ſubleuandis: vt
benedicat tibi Dñs Deus tuus in omni tem-
pore: & in cunctis,ad quę manum miſeris.
11 *Non deerunt pauperes in terra habitatio- *Mat.26.a. 11.
nis tuæ:idcircò ego præcipio tibi,vt aperias
C manum fratri tuo egeno, & pauperi, qui te-
12 cum verſatur in terra: * Cum tibi venditus
fuerit frater tuus Hebræus, aut Hebræa, & * Exod.21. 2. Ierem.34.c. 14.
ſex annis ſeruiuerit tibi,in ſeptimo anno di-
13 mittes eum liberum:* Et quẽ libertate do-
naueris,nequaquam vacuum abire patieris:
14 Sed dabis viaticum de gregibus,& de area,
& torculari tuo, quibus Dñs Deus tuus be-
15 nedixerit tibi.* Memento, quod & ipſe ſer-
uieris in terra Ægypti,& liberauerit te Dñs
Deus tuus,& idcircò,ego nunc præcipio ti-
16 bi,*Sin autem dixerit:Nolo egredi:eo quod
diligat te,& domũ tuam, & benè ſibi apud
17 te eſſe ſentiat:*Aſſumes ſubulam,& perfo-
rabis aurẽ eius in ianua domus tuæ, & ſer-
uiet tibi,vſq;in æternum. ancillę quoq;ſimi-
18 liter facies.*Nõ auertas ab eis oculos tuos,
quando dimiſeris eos liberos:quoniam iux-
ta mercedem mercenarij per ſex annos ſer-
uiuit tibi: vt benedicat tibi Dñs Deus tuus
19 in cunctis operibus,quę agis.*De primoge-
nitis,quæ naſcũtur in armentis,& in ouibus
tuis,quidquid eſt ſexus maſculini, ſanctifi-
cabis Dño Deo tuo. Non operaberis in pri-
20 mogenita ouium.*In cõſpectu Dñi Dei tui
comedes ea per annos ſingulos, in loco quẽ
21 elegerit Dñs,tu,& domus tua.*Sin autẽ ha-
buerit maculam,vel claudum fuerit,vel cę- Leuit.22.c. 20.
cum,aut in aliqua parte deforme,vel debile, Eccli.35.b. 14.
22 non immolabitur Dño Deo tuo.*Sed intra
portas vrbis tuę comedes illud:tam mũdus,
quàm immũdus ſimiliter veſcentur eis,qua.
23 ſi caprea,& ceruo.*Hoc ſolũ obſeruabis,vt
ſanguinem eorum non comedas, ſed effun-
des in terram qua ſi aquam.

CAP. XVI.

Tres præcipuæ anni ſolemnitates, Azymorum, Hebdomadarum, & Tabernaculorum: de iuſtis iudicibus conſtituendis, & de cauendo ab occaſionibus idololatriæ.

1 OBſerua menſem nouarum frugũ & ver-
A ni primũ temporis,vt facias Phaſe Do-
mino Deo tuo:quoniam in iſto mẽſe eduxit
2 te Dñs Deus tuus de Ægypto nocte.Immo-
labiſq;Phaſe Dño Deo tuo de ouibus, & de
bobus,in loco,quẽ elegerit Dñs Deus tuus,
3 vt habitet nomen eius ibi.*Non comedes in
eo panem fermentatum:Septem diebus co-
medes,abſq;fermẽto,afflictionis panẽ,quo-
niam

niam in pauore egreſſus es de Ægypto : vt
memineris diei egreſſionis tuæ de Ægypto,
omnibus diebus vitæ tuæ. * Non apparebit 4
fermentum in omnibus terminis tuis ſeptē
diebus,& non remanebit de carnibus eius,
quod immolatum eſt veſperè in die primo,
vſq; manè, * Non poteris immolare Phaſe in 5
qualibet vrbium tuarum, quas Dñs Deus
tuus daturus eſt tibi. * Sed in loco, quem ele- 6
gerit Dñs Deus tuus, vt habitet nomen eius
ibi: immolabis Phaſe veſperè ad ſolis occa-
ſum, quando egreſſus es de Ægypto. * Et co- 7
ques,& comedes in loco, quem elegerit Dñs
Deus tuus, maneq; conſurgens vades in ta-
bernacula tua. * Sex diebus comedes azy- 8
ma: & in die ſeptima, quia collecta eſt Dñi
Dei tui, non facies opus. * Septem hebdo- 9
madas numerabis tibi ab ea die, qua falcem
in ſegetem miſeris. * Et celebrabis diem feſ- 10
ſtum hebdomadarū Dño Deo tuo, oblatio-
nem ſpontaneam manus tuæ, quam offeres
iuxta benedictionem Domini Dei tui: * 11
Et epulaberis coram Domino Deo tuo, tu
filius tuus,& filia tua, ſeruus tuus, & ancil-
la tua, & Leuites, qui eſt intra portas tuas,
aduena, ac pupillus & vidua, qui morantur
vobiſcum: in loco quem elegerit Dominus
Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi: * Et re- 12
cordaberis, quoniam ſeruus fueris in Ægyp-
to: cuſtodieſq; ac facies, quæ præcepta ſunt.
* Solemnitatem quoq; tabernaculorum ce- 13
lebrabitis per ſeptem dies, quando college-
ris de area & torcular fruges tuas: * Et epu- 14
laberis in feſtiuitate tua, tu, filius tuus, &
filia, ſeruus tuus,& ancilla, Leuites quoq; &
aduena, pupillus, ac vidua, qui intra portas
tuas ſunt. * Septem diebus Domino Deo tuo 15
feſta celebrabis, in loco quem elegerit Dñs:
benedicetq; tibi Dominus Deus tuus in cūc-
tis frugibus tuis, & in omni opere manuū
tuarum, eriſq; in lętitia. * Tribus vicibus per 16
annum apparebit omne maſculinum tuum
in conſpectu Domini Dei tui, in loco quem
elegerit: in ſolemnitate azymorum, in ſolē-
nitate hebdomadarum, & ſolemnitate ta-
bernaculorum. Non apparebit ante Domi-
num vacuus. * Sed offeret vnuſquiſq; ſecun 17
dum, quod habuerit iuxta benedictionē Do-
mini Dei ſui, quam dederit ei. * Iudices, & 18
magiſtros cōſtitues in omnibus portis tuis,
quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per
ſingulas tribus tuas: vt iudicent populū iu-
ſto iudicio, * Nec in alteram partem decli- 19
nent. Non accipies perſonam, nec munera:
quia munera excæcant oculos ſapientum,
& mutant verba iuſtorum. * Iuſtè, quod iu- 20
ſtum eſt perſequeris, vt viuas & poſſideas
terram, quam Dominus Deus tuus dederit
tibi. * Non plantabis lucum, & omnem ar- 21
borem iuxta altare Domini Dei tui. * Nec 22
facies tibi, neq; conſtitues ſtatuam: quę odit
Dominus Deus tuus.

*Exod.13. c.15.14.c. 20.

Eccli.35.a. 6.

*Sapi.1.c. 17.

Leu. 19.c. 35.

*Exod.23. b.8.

Eccli.20.d. 30.

CAP. XVII.

*Hoſtia deligenda; idololatria puniendа, in gra-
ui difficultate ad ſummum ſacerdotem eiuſ-
que concilium recurrendum; & qua regi eli-
gendo ſint obſeruanda.*

1 NOn immolabis Domino Deo tuo ouē, 1
A & bouē, in quo eſt macula, aut quid-
piā vitij: quia abominatio eſt Domino Deo
2 tuo. * Cum reperti fuerint apud te, intra v-
nam portarum tuarū, quas Dominus Deus
tuus dabit tibi, vir aut mulier, qui faciant
malū in conſpectu Domini Dei tui, & trā-
3 grediantur pactum illius, * Vt vadant & ſer-
uiāt dijs alienis, & adorent eos ſolem & lu-
nam, & omnem militiam cœli, quæ nō præ-
4 cepi: * Et hoc tibi fuerit nuntiatum, audiēſq;
inquiſieris diligenter, & verum eſſe repere-
5 ris, & abominatio facta eſt in Iſrael: * Edu- *Infr.19.d. 15.
ces virum, ac mulierem, qui rem ſceleratiſ- Matth. 18.
B ſimam perpetrarūt, ad portas ciuitatis tuæ, b.16.
6 & lapidibus obruētur. * In ore duorum, aut 2. Cor. 13.
trium teſtium peribit, qui interficietur. Ne- a.1.
mo occidatur, vno contra ſe dicēte teſtimo- * Sap.11.c. 9.
7 nium. * Manus teſtium prima interficiet eū, 2. Par.19.c.
& manus reliqui populi extrema mittetur: 10.
8 vt auferas malum de medio tui. * Si difficile,
& ambiguum apud te iudicium eſſe perſpe-
xeris inter ſanguinem, & ſanguinem, cauſā,
& cauſam, lepram & lepram: & iudicum
intra portas tuas videris verba variari: ſur-
ge, & aſcende ad locum, quem elegerit Do-
9 minus Deus tuus. * Veniēſq; ad ſacerdotes
Leuitici generis, & ad Iudicem, qui fuerit
illo tempore: quæreſq; ab eis, qui iudicabūt
10 tibi iudicij veritatem. * Et facies quodcunq;
C dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit
11 Dominus, & docuerint te. * Iuxta legē eius:
ſequerisq; ſententiam eorum, nec declinabis
12 ad dexteram, neq; ad ſiniſtram. * Qui autem
ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis im-
perio, qui eo tēpore miniſtrat Domino Deo
tuo, & decreto Iudicis, morietur homo ille,
13 & auferes malum de Iſrael: * Cunctuſq; po-
pulus audiens timebit, vt nullus deinceps
14 intumeſcat ſuperbia. * Cum ingreſſus fue-
ris terram, quam Dñs Deus tuus dabit tibi,
& poſſederis eam, habitaueriſq; in illa, & di-
xeris: Conſtituam ſuper me regem, ſicut ha-
15 bent omnes per circuitum nationes: * Eum
conſtitues, quem Dñs Deus tuus elegerit de
numero fratrum tuorum. Non poteris alte-
rius gentis hominem regem facere, qui non
16 ſit frater tuus. * Cumq; fuerit conſtitutus,
non multiplicabit ſibi equos, nec reducet
populum in Ægyptum, equitatus numero
ſubleuatus, præſertim cum Dominus præ-
ceperit vobis, vt nequaquam amplius, per
17 eandem viam reuertamini. * Non habebis

rum duplicabis: *Vt nō effundatur ſanguis innoxius in medio Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi poſſidendam, ne ſis sāguinis reus, *Si quis autem odio habēs proximum ſuum, inſidiatus fuerit vitæ eius, ſurgenſq; percuſſerit illum, & mortuus fuerit, fugeritq; ad vnam de ſupradictis vrbibus, *Mittent ſeniores ciuitatis illius, & arripient eum de loco effugij, tradentq; in manu proximi, cuius ſanguis effuſus eſt, & morietur. *Non miſereberis eius, & auferes innoxium ſanguinem de Iſrael, vt benè ſit tibi. *Nō aſſumes, & transferes terminos proximi tui, quos fixerunt priores in poſſeſſione tua, quam Dñs Deus tuus dabit tibi in Terra, quam acceperis poſſidendam. *Non ſtabit teſtis vnus contra aliquem, quidquid illud peccati, & facinoris fuerit: ſed in in ore duorum, aut trium teſtium ſtabit omne verbum. *Si ſteterit teſtis mendax cōtra hominem, accuſans eum præuaricationis, * Stabunt ambo, quorum cauſa eſt, ante Dñm in conſpectu ſacerdotum, & iudicum, qui fuerint in diebus illis. *Cumq; diligentiſſimè perſcrutantes, inuenerint falſum teſtem dixiſſe contra fratrem ſuum mendacium: * Reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogitauit, & auferes malum de medio tui: *Vt audientes cæteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere. *Non miſereberis eius, ſed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

* Num. 35. c. 10.
*Sup. 17. c. 6.
*Exod. 21. c. 23. 24. Leu. 24. c. 20. Matth. 6. f. 38.
Matt. 18. b. 16. 2. Cor. 13. a. 1.
*Sup. 13. c. 2.
*Dan. 13. g. 62.

CAP. XX.

Qui tempore pugnæ ſint domum remittendi: iura belli quomodo ſeruanda, quæ arbores cædenda ad machinas inſtituendas, quæ relinquenda.

SI exieris ad bellum contra hoſtes tuos, & videris equitatus, & currus, & maiorem, A quam tu habeas aduerſarij exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dñs Deus tuus tecum eſt, qui eduxit te de Terra Ægypti. *Appropinquante autem iam prælio ſtabit ſacerdos ante faciem, & ſic loquetur ad populum: * Audi Iſrael, vos hodie cōtra inimicos veſtros pugnam cōmittitis, non pertimeſcat cor veſtrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos. *Quia Dominus Deus veſter in medio veſtri eſt, & pro vobis contra aduerſarios dimicabit, vt eruat vos de periculo. * Duces quoq; per ſingulas turmas, audiente exercitu, proclamabunt. Quis eſt homo, qui ædificauit domum nouam, & non dedicauit eam? vadat, & reuertatur in domum ſuam, ne forte moriatur in bello, & alius dedicet eam. * Quis eſt homo, qui plātauit vineam, & necdum fecit eam eſſe cōmunem, de qua veſci omnibus liceat? vadat, & reuertatur in domum ſuam: ne forte moriatur in bello, & alius homo eius fungatur officio. * Quis eſt homo, qui deſponſit vxorem, & non accepit eam? vadat, & reuertatur in domum ſuam, ne forte moriatur in bello, & alius homo accipiat eam. * His dictis addent reliqua, & loquentur ad populum: Quis eſt homo formidoloſus, & corde pauido? vadat, & reuertatur in domum ſuā, C ne pauere faciat corda fratrum ſuorum, ſicut ipſe timore perterritus eſt. *Cumque ſiluerint duces exercitus, & finem loquendi fecerint, vnuſquiſq; ſuos ad bellandum cuneos præparabit. * Si quando acceſſeris ad expugnandam ciuitatem, offeres ei primum pacem. * Si receperit, & aperuerit tibi portas, cunctus populus, qui in ea eſt, ſaluabitur, & ſeruiet tibi ſub tributo. * Sin autem fœdus inire noluerit, & cœperit contra te bellum, oppugnabis eam. *Cumq; tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percuties omnē, quod in ea generis maſculini eſt, in ore gladij, * Ablq; mulieribus & infantibus, iumentis, & cæteris, quæ in ciuitate ſunt: Omnem prædam exercitui diuides, & comedes de ſpolijs hoſtium tuorum, quæ Dñs Deus tuus dederit tibi. *Sic facies cunctis ciuitatibus, quæ à te procul valdè ſunt, & nō ſunt de his vrbibus, quas in poſſeſſionem acceptурus es. *De his autem ciuitatibus, quæ dabuntur tibi, nullum omnino permittes viuere: *Sed interficies in ore gladij, Hethæum videlicet, & Amorrhæum, & Chananæum, Pherezæum, & Heuæum, & Iebuſæū, ſicut præcepit tibi Dñs Deus tuus: * Ne forte doceant vos facere cunctas abominationes, quas ipſi operati ſunt dijs ſuis: & peccetis in Dominum Deum veſtrum. * Quando obſederis ciuitatem multò tempore, & munitionibus circumdederis, vt expugnes eam, non ſuccides arbores, de quibus veſci poteſt, nec ſecuribus per circuitum debes vaſtare regionem, quoniam lignum eſt, & non homo, nec poteſt bellantium contra te augere numerum. * Si qua autem ligna non ſunt pomifera, ſed agreſtia, & in cæteros apta vſus, ſuccide, & inſtrue machinas, donec capias ciuitatem, quę contra te dimicat.

*Iudith. 7. a. 1.

CAP. XXI.

Cautio ſuper homicidio occulto; muliere in bello capta, de filio odioſo primogenito; filio contumace, & eo, qui ſuſpenſus eſt in ligno.

1 QVando inuentum fuerit in terra, quā A Dñs Deus tuus daturus eſt tibi, hominis cadauer occiſi, & ignorabitur cædis 2 reus, *Egredientur maiores natu, & iudices tui, & metientur à loco cadaueris ſingularū 3 per circuitum ſpatia ciuitatum: *Et quā viciniorem cæteris eſſe perſpexerint, ſeniores ciuitatis illius tollent vitulam de armento,

quæ non traxit iugum,nec terram ſcidit vomere: * Et ducent eam ad vallem aſperam, 4
atq;ſaxoſam, quæ nunquam arata eſt, nec
ſementem recepit: & cędent in ea ceruices
vitulæ:*Accedętq;ſacerdotes filij Leui,quos 5
elegerit Dñs Deus tuus, vt miniſtrent ei, &
benedicant in nomine eius, & ad verbū eorum, omne negotium, & quidquid mundū, B
vel immundum eſt, iudicetur. * Et venient 6
maiores natu ciuitatis illius ad interfectū,
lauabuntq; manus ſuas ſuper vitulam, quæ
in valle percuſſa eſt, * Et dicent: Manus no- 7
ſtræ non effuderunt ſanguinem hunc, neč
oculi viderunt. * Propitius eſto populo tuo 8
Iſrael, quem redemiſti Dñe, & ne reputes
ſanguinem innocentem in medio populi tui
Iſrael: Et auferetur ab eis reatus ſanguinis:* 9
Tu autem alienus eris ab innocentis cruore,
qui fuſus eſt, cū feceris, quod præcepit Dominus.*Si egreſſus fueris ad pugnam contra 10
inimicos tuos, & tradiderit eos Dñs Deus
tuus in manu tua,captiuoſq;duxeris. * Et 11
videris in numero captiuorum mulierē pulchram,& adamaueris eam,volueriſq;habere vxorem,*Introduces eā in domum tuā: 12
quæ radet cæſariem, & circūcidet vngues. C
*Et deponet veſtem,in qua capta eſt:ſedenſ. 13
que in domo tua, flebit patrem, & matrem
ſuam vno menſe:& poſtea intrabis ad eam,
dormieſq;cum illa,& erit vxor tua.*Si autē 14
poſtea non ſederit animo tuo,dimittes eam
liberam, nec vendere poteris pecunia, nec
opprimere per potentiam: quia humiliaſti
eam.*Si habuerit homo vxores duas,vnam 15
dilectam, & alteram odioſam, genueritq;
ex eo liberos, & fuerit filius odioſæ primogenitus,*Volueritq;ſubſtantiam inter filios 16
ſuos diuidere. non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odio-
*1.Par.5.1. ſæ.*Sed filium odioſæ agnoſcet primogeni- 17
3. tum, dabitq;ei de his, quæ habuerit cuncta
duplicia: iſte eſt enim principium liberorū
eius,& huic debentur primogenita. *Si ge- 18
nuerit homo filium contumacem,& proteruum, qui non audiat patris, aut matris imperium,& coercitus obedire contemſerit:
*Apprehendent eum,& ducent ad ſeniores 19
ciuitatis illius,& ad portam iudicij,*Dicętque ad eos: Filius noſter iſte proteruus, & 20
cōtumax eſt,monita noſtra audire contemnit,comeſſationibus vacat, & luxuriæ, atq;
conuiuijs:*Lapidibus eum obruet populus 21
ciuitatis, & morietur, vt auferatis malum
de medio veſtri, & vniuerſus Iſrael audiens
pertimeſcat. * Quando peccauerit homo, 22
quod morte plectendum eſt,& adiudicatus
* Gal.3.b. morti appenſus fuerit in patibulo: * Non 23
11. permanebit cadauer eius in ligno,ſed in eadem die ſepelietur: quia maledictus à Deo
eſt,qui pendet in ligno: & nequaquam con-

taminabis terram tuam, quam Dominus
Deus tuus dederit tibi in poſſeſſionem.

CAP. XXII.

Pietas in rem proximi exercenda: de veſte alterius ſexus, de inuento nido, de circumdando tecto domus, de non commiſcendis rebus diuerſis generis, de fimbrijs, de ſignis virginitatis, de adulterio, de corruptæ in urbe, vel in agro, de vxore patris non ducenda.

1 NOn videbis bouem fratris tui, aut ouē * Exod. 23
A errantem, & præteribis: ſed reduces 4.
2 fratri tuo,*Etiamſi non eſt propinquus frater tuus, nec noſti eum: duces in domum
tuam, & erunt apud te,quamdiū quærat ea
3 frater tuus,& recipiat. * Similiter facies de aſino, & de veſtimēto, & de omni re fratris
tui,quæ perierit:ſi inueneris eam, ne negli-
4 gas quaſi alienam.*Si videris aſinum fratris
tui, aut bouem cecidiſſe in via, non deſpicies,ſed ſubleuabis cum eo. *Non induetur
5 mulier veſte virili, nec vir vtetur veſte fœminea: abominabilis enim apud Deum eſt,
6 qui facit hæc. * Si ambulans per viam,in arbore, vel in terra nidum auis mueneris, &
matrem pullis, vel ouis deſuper incubantē:
7 non tenebis eam cum filijs: * Sed abire patieris,captos tenens filios:vt benè ſit tibi,&
8 longo viuas tempore. * Cum ædificaueris
B domum nouam,facies murum tecti per circuitum: ne effundatur ſanguis in domo tua,
& ſis reus labente alio, & in præceps ruente. *Non ſeres vineam tuam altero ſemine:
9 ne & ſementis,quam ſeuiſti,& quę naſcuntur ex vinea, pariter ſanctificentur. * Non
10 arabis in boue ſimul,& aſino: *Non indue-
11 ris veſtimento,quod ex lana,linoq; contex-
12 tum eſt. * Funiculos in fimbrijs facies per
13 quatuor angulos pallij tui, quo operieris. * Num.15.d. 38.
Si duxerit vir vxorem, & poſtea odio ha-
14 buerit eam,*Queſieritq;occaſiones,quibus
dimittat eam, obijciens ei nomen peſſimū,
& dixerit:Vxorem hanc accepi,& ingreſſus
15 ad eam non inueni virginem: *Tollent eam
pater, & mater eius,& ferent ſecum ſigna
virginitatis eius ad ſeniores vrbis, qui in
16 porta ſunt:*Et dicet pater:Filiam meā dedi
17 huic vxorem:quam quia odit, *Imponit ei
C nomen peſſimum,vt dicat: Non inueni filiā
tuam virginem: & ecce hæc ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ. expandent veſtimentū
18 coram ſenioribus ciuitatis:*Apprehendętque ſenes vrbis illius virum, & verberabūt
19 illum,*Condemnantes ſuper centum ſiclis argenti,quos dabit patri puellæ: quoniā diffamauit nomen peſſimum ſuper virginem
Iſrael: habebitq; eam vxorem, & non poterit dimittere eam omnibus diebus vitæ ſue.
20 *Quod ſi verum eſt,quod obijcit,& non eſt
21 in puella inuenta virginitas: *Eijcient eam
extra fores domus patris ſui, & lapidibus
obruent

obruent viri ciuitatis illius, & morietur: quoniam fecit nefas in Iſrael, vt fornicaretur in domo patris ſui: & auferes malum de
*Leu.20.b. 21. medio tui. *Si dormierit vir cum vxore alterius, vterq; morietur, ideſt, adulter, & adultera: & auferes malum de Iſrael. *Si puel- 23
lam virginem deſponderit vir, & inuenerit eam aliquis in ciuitate, & concubuerit cum ea, * Educes vtrunq; ad portam ciuitatis il- 24
lius, & lapidibus obruentur: puella quia nō clamauit, cum eſſet in ciuitate: vir, quia humiliauit vxorem proximi ſui. & auferes malum de medio tui. *Sin autem in agro repe- 25
rerit vir puellam, quæ deſponſata eſt, & apprehendens concubuerit cum ea, ipſe morietur ſolus: * Puella nihil patietur, nec eſt 26
rea mortis: quoniam ſicut latro conſurgit contra fratrem ſuum, & occidit animam eius, ita & puella perpeſſa eſt. * Sola erat in 27
agro: clamauit, & nullus affuit, qui liberaret eam. * Si inuenerit vir puellam virginem, 28
quæ non habet ſponſum, & apprehendens concubuerit cum illa, & res ad iudicium
*Exod.22. & 17. veneritur: *Dabit, qui dormiuit cum ea, patri 29
puellæ quinquaginta ſiclos argenti, & habebit eam vxorem, quia humiliauit illam: non poterit dimittere eam cunctis diebus vitæ ſuæ. *Non accipiet homo vxo- 30
rem patris ſui, nec reuelabit operimentum eius.

CAP. XXIII.

De his, qui ab Eccleſia Dei arcendi ſunt, vel admittendi: Idumæus, & Ægyptius non ſunt abijciendi: de pollutione nocturna, & de loco ad neceſſaria naturæ deputando: de ſeruo fugitiuo, de mercede proſtibuli, fugienda vſura erga fratres, de voto, de vinea, & ſegete proximi.

NOn intrabit eunuchus, attritis, vel am- 1
putatis teſticulis, & abſciſſo veretro, A
Eccleſiam Dñi. * Non ingredietur mamzer, 2
Deut. 33. a. 2. hoc eſt, de ſcorto natus, in Eccleſiam Dñi,
Num.22. a. 5. vſq; ad decimam generationem. *Ammonites, & Moabites etiam poſt decimam generationem non intrabunt eccleſiam Domini, 3
in æternum: *Quia noluerunt vobis occurrere cum pane, & aqua in via, quando egreſſi eſtis de Ægypto: & quia conduxerunt cōtra te Balaam filium Beor de Meſopotamia Syriæ, vt malediceret tibi: * Et noluit Dñs 5
Deus tuus audire Balaam, vertitq; maledictionem eius in benedictionem tuam, eo B
quod diligeret te. *Non facies cum eis pacē, 6
nec quæras eis bona cunctis diebus vitæ tuę in ſempiternum. * Non abominaberis Idu- 7
mæum, quia frater tuus eſt: nec Ægyptium, quia aduena fuiſti in terra eius. * Qui nati 8
fuerint ex eis, tertia generatione intrabunt in eccleſiam Dñi. * Quando egreſſus fueris 9
aduerſus hoſtes tuos in pugnam, cuſtodies te ab omni re mala. *Si fuerit inter vos ho- 10
mo, qui nocturno pollutus ſit ſomnio, egredietur extra caſtra, *Et nō reuertetur, priuſ- 11
quam ad veſperam lauetur aqua: & poſt ſolis occaſum regredietur in caſtra, ad quem 12
egrediaris ad requiſita naturæ, *Gerens pa- 13
C xillum in balteo. cumq; ſederis, fodies per
circuitum, & egeſta humo operies. * Quo 14
releuatus es (Dñs enim Deus tuus ambulat in medio caſtrorum, vt eruat te, & tradat tibi inimicos tuos) & ſint caſtra tua ſancta, & nihil in eis appareat fœditatis, ne declinet te. *Non trades ſeruum domino ſuo, 15
qui ad te confugerit. * Habitabit tecum in 16
loco, qui ei placuerit, & in vna vrbium tuarum requieſcet: ne contriſtes eum. *Nō erit 17
meretrix de filiabus Iſrael, nec ſcortator de 18
filijs Iſrael. *Non offeres mercedem proſtibuli: nec pretium canis, in domo Dñi Dei D
tui, quidquid illud eſt, quod voueris: quia abominatio eſt vtrumq; apud Dñm Deum 19
tuum. * Non fœnerabis fratri tuo ad vſurā pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam
rem: * Sed alieno. Fratri autem tuo abſque 20
vſura, id, quo indiget, commodabis: vt benedicat tibi Dñs Deus tuus in omni opere tuo in terra, ad quam ingredieris poſſidendam. * Cum votum voueris Dño Deo tuo, 21
nō tardabis reddere: quia requiret illud Dñs Deus tuus. & ſi moratus fueris, reputabitur
tibi in peccatum. *Si nolueris polliceri, abſ- 22
que peccato eris. Quod autem ſemel egreſſum eſt de labiis tuis, obſeruabis, & facies 23
ſicut promiſiſti Dño Deo tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es. *Ingreſſus 24
vineam proximi tui, comede vuas quantum tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum. *Si intraueris in ſegetem amici tui, franges 25
ſpicas, & manu conteres: falce autem non metes.

CAP. XXIV.

Libellus repudij permittitur: miſericordia in debitores pauperes: non neganda merces: de iudicio aduenæ & pupilli: reliquia meſſis, ac vindemia pauperibus relinquenda.

SI acceperit homo vxorem, & habuerit 1
A eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fœditatem: ſcribet *Matt.5.c. 31.19.a.7. Marc.10.a. 4.
libellum repudij, & dabit in manu illius, & 2
dimittet eam de domo ſua. *Cumq; egreſſa 3
alterum maritum duxerit, * Et ille quoque oderit eam, dederitq; ei libellum repudij, & dimiſerit de domo ſua, vel certè mortuus
fuerit: *Non poterit prior maritus recipere 4
eam in vxorem: quia polluta eſt, & abominabilis facta eſt coram Dño: ne peccare facias terram tuam, quam Dñs Deus tuus tradiderit tibi poſſidendam. * Cum acceperit 5
B homo nuper vxorem, non procedet ad bellum, nec ei quippiam neceſſitati* iniunge-

tur publicæ, sed vacabit absq; culpa domi suæ, vt vno anno lætetur cum vxore sua. * 6
Non accipies loco pignoris inferiorem, & superiorem molam: quia animam suam opposuit tibi. *Si deprehensus fuerit homo so- 7
licitans fratrem suum de filljs Israel,& vendito eo, acceperit pretium, interficietur, & auferes malum de medio tui. *Obserua dili- 8
genter, ne incurras plagam lepræ, sed facies quæcunq; docuerint te Sacerdotes Leuitici
* Num. 12. c. 10. generis iuxta id, quod præcepi eis, & imple sollicitè. *Mementote,quę fecerit Dñs Deus 9
vester Mariç in via,cum egrederemini de Ægypto. *Cũ repetes à proximo tuo rem ali- 10
quam, quam debet tibi,non ingredieris do- C
mum eius,vt pignus auferas: *Sed stabis fo 11
ris,& ille tibi proferet,quod habuerit. * Sin 12
autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus, * Sed statim reddes ei ante solis oc- 13
* Leu. 19. c. 15. Tob. 4. c. 25. casum: vt dormiens in vestimento suo benedicat tibi,& habeas iustitiam coram Dño Deo tuo. *Non negabis mercedem indigen- 14
tis, & pauperis fratris tui, siue aduenæ, qui tecũ moratur in terra, & intra portas tuas est: *Sed eadem die reddes ei pretium labo- 15
ris sui, ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: ne clamet
* 4. Reg. 14. b. c. 2. Par. 25. a. contra te Dñm, & reputetur tibi in peccatum. *Non occidentur patres pro filijs,nec 16
filij pro patribus, sed vnusquisq; pro peccato suo morietur. * Non peruertes iudicium 17
aduenę,& pupilli,nec auferes pignoris loco D
viduæ vestimentum. * Memento, quod ser- 18
uieris in Ægypto, & eruerit te Dñs Deus tuus inde. Idcircò præcipio tibi, vt facias hanc rem. * Quando messueris segetem in 19
agro tuo,& oblitus manipulum reliqueris, non reuerteris, vt tollas illum:sed aduenã, & pupillum, & viduam auferre patieris, vt benedicat tibi Dñs Deus tuus in omni opere manuum tuarum. * Si fruges collegeris 20
oliuarum, quidquid remanserit in arboribus,non reuerteris,vt colligas:sed relinques aduenæ,pupillo,ac viduæ. *Si vindemiaue- 21
ris vineam tuam, non colliges remanentes racemos,sed cedent in vsus aduenæ, pupilli,ac viduæ. *Memento,quod & tu seruieris 22
in Ægypto,& idcirco præcipio tibi,vt facias hanc rem.

CAP. XXV.

Iudices iustè iudicent: quot plagis reus cædendus, boui trituranti os non alligandum, semen fratri suscitandum, pœna mulieris verenda apprehendentis, non committenda in ponderę, & mensura iniustitia, Amalecita delendi.

SI fuerit causa inter aliquos,& interpella- 1
uerint iudices: quem iustum esse perA
spexerint,illi iustitiç palmam dabunt:quem impium,condemnabunt impietatis. * Sin 2

autem eum, qui peccauit, dignum viderint plagis: prosternent,& coram se facient verberari: Pro mensura peccati erit & plaga- * 2. Cor. 11. c. 24.
3 rum modus: *Ita dumtaxat,vt quadragenarium numerum non excedant: ne fœdè laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.
4 * Non ligabis os bouis terentis in area fruges tuas. * Quando habitauerint fratres simul, & vnus ex eis absq; liberis mortuus
5 fuerit, vxor defuncti non nubet alteri: sed accipiet eam frater eius,& suscitabit semen
6 fratris sui: * Et primogenitum ex ea filium
B nomine illius appellabit, vt non deleatur
7 nomen eius ex Israel. * Sin autem noluerit accipere vxorem fratris sui, quæ ei lege debetur,perget mulier ad portam ciuitatis,& interpellabit maiores natu,dicetq;Non vult frater viri mei suscitare nomen fratris sui in
8 Israel:nec me in coniugem sumere. *Statimque accersiri eum facient,& interrogabunt.
9 Si responderit:Nolo eam vxorem accipere: *
C Accedet mulier ad eum coram senioribus, & tollet calceamentum de pede eius, spuetque in faciem illius,& dicet: Sic fiet homi-
10 ni,qui non ædificat domum fratris sui: * Et vocabitur nomen illius in Israel,Domus discalceati. *Si habuerint inter se iurgium vi-
11 ri duo,& vnus contra alterum rixari cœperit, volensq; vxor alterius eruere virum suũ de manu fortioris, miseritq;manum, & ap-
12 prehenderit verenda eius: *Abscides manũ illius, nec flecteris super eam vlla miseri-
13 cordia. * Non habebis in sacculo diuersa
14 pondera,maius & minus: * Nec erit in do-
15 mo tua modius maior,& minor. * Pondus habebis iustum & verum,& modius æqualis,& verus erit tibi: vt multò viuas tempore super terram, quam Dñs Deus tuus de-
16 derit tibi. * Abominatur enim Dñs Deus D tuus eum, qui facit hæc, & auersatur om- * Exod. 17.
17 nem iniustitiam. *Memento,quæ fecerit tibi Amalec in via, quando egrediebaris ex c. 8.
18 Ægypto. *Quomodo occurrerit tibi:& extremos agminis tui, qui lassi residebant, ceciderit,quando tu eras fame,& labore con-
19 fectus,& non timuerit Deum. * Cum ergo Dominus Deus tuus dederit tibi requiem, & subiecerit cunctas per circuitum nationes, in Terra, quam tibi pollicitus est: delebis nomen eius sub cœlo.Caue,ne obliuiscaris.

CAP. XXVI.

Primitiæ, ac decimæ vbi & quibus exsoluendæ, & sub qua verborum forma.

1 CVmque intraueris Terram, quam Do-
A minus Deus tuus tibi daturus est possidendam, & obtinueris eam, atque habi-
2 taueris in ea: * Tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo, pergesque ad locum, quem Dominus Deus tuus

elege-

elegerit, vt ibi inuocetur nomen eius: *Accedesque ad sacerdotem, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: profiteor hodie coram Dño Deo tuo, quod ingressus sum in terram, pro qua iurauit patribus nostris, vt daret eam nobis, * Suscipiensque sacerdos cartallum de manu tua, ponet ante altare Dñi Dei tui: * Et loqueris in conspectu Domini Dei tui: Syrus persequebatur patrem meum, qui descendit in Ægyptum, & ibi peregrinatus est in pauciſſimo numero: creuitque in gentem magnam, ac robustam & infinitæ multitudinis. * Afflixeruntque nos Ægyptij, & persecuti sunt imponentes onera grauissima: * Et clamauimus ad Dominum Deum patrum nostrorum: qui exaudiuit nos, & respexit humilitatem nostrã, & laborem, atque angustiam: *Et eduxit nos de Ægypto in manu forti, & brachio extento, in ingenti pauore, in signis atque portentis: *Et introduxit ad locum istum, & tradidit nobis terram lacte, & melle manantem. * Et idcircò nunc offero primitias frugum Terræ, quam Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conspectu Dñi Dei tui, & adorato Dño Deo tuo. *Et epulaberis in omnibus bonis, quæ dominus Deus tuus, dederit tibi, & domui tuæ, tu & Leuites, & aduena, qui tecum est. * Quando compleueris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio, dabis Leuitæ, & aduenæ, & pupillo & viduæ, vt comedant intra portas tuas, & saturentur: *Loquerisque in conspectu Domini Dei tui: Abstuli, quod sanctificatum est de domo mea, & dedi illud Leuitæ, & aduenæ, & pupillo, ac viduæ, sicut iussisti mihi: non præteriui mandata tua, nec sum oblitus imperij tui. * Non comedis ex eis in luctu meo, nec separaui ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his, quidquam in re funebri. Obediui voci Domini Dei mei, & feci omnia sicut præcepisti mihi. * Respice de sanctuario tuo, & de excelso cœlorum habitaculo, & benedic populo tuo Israel, & terræ, quam dedisti nobis, sicut iurasti patribus nostris, terræ & lacte & melle mananti. *Hodie Dominus Deus tuus præcepit tibi, vt facias mandata hæc, atque iudicia: & custodias, & impleas ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, *Dominum elegisti hodie, vt sit tibi Deus, & ambules in vijs eius, & custodias cæremonias illius, & mandata, atque iudicia, & obedias eius imperio. *Et Dominus elegit te hodie, vt sis ei populus peculiaris, sicut locutus est tibi, & custodias omnia præcepta illius. *Et faciat te excelsiorem cunctis gentibus, quas creauit, in laudem, & nomen, & gloriam suam: vt sis populus sanctus Domini Dei tui, sicut locutus est.

*Sup. 14. d. 28.

*Isa. 62. d. 12. Bar. 2. d. 16.

*Sup. 7. a. 6.

CAP. XXVII.

Transito Iordane, altare lapidum erigendum, lexque lapidibus inscribenda: benedictionis piorum, & maledictionis impiorum vitus, & formula.

1 PRæcepit autem Moyses, & seniores Is-
A rael, populo dicentes: Custodite omne
2 mandatum, quod præcipio vobis hodie. *
Cumque transieritis Iordanem in terram,
quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges
3 ingentes lapides, & calce leuigabis eos, *Vt
possis in eis scribere omnia verba legis huius, Iordane transmisso: vt introeas terram,
quam Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte, & melle manantem, sicut iurauit
4 patribus tuis. * Quando ergo transieritis
B Iordanem, erigite lapides, quos ego hodie præcipio vobis in monte Hebal, & leuiga-
5 bis eos calce: * Et ædificabis ibi altare Domino Deo tuo, de lapidibus, quos ferrum non tetigit, *Et de saxis informibus, &
impolitis: & offeres super eo holocausta
7 Domino Deo tuo, * Et immolabis hostias pacificas, comedesque ibi, & epulaberis
8 coram Domino Deo tuo. * Et scribes super lapides omnia verba legis huius planè,
9 lucidè. * Dixeruntque Moyses, & sacerdotes Leuitici generis ad omnem Israelem: Attende, & audi Israel: hodie factus es po-
10 pulus Domini Dei tui: *Audies vocem eius, & facies mandata, atque iustitias, quas ego
11 præcipio tibi. * Præcipitq; Moyses populo
12 in die illo, dicens: * Hi stabunt ad benedicendum populo super montem Garizim, Iordane transmisso: Simeon, Leui, Iudas, Is-
13 sachar, Ioseph, & Beniamin. * Et è regione
C isti stabunt ad maledicendum in monte Hebal: Ruben, Gad, & Azer, & Zabulon, Dan, * Gen. 9. c.
14 & Nephthali, * Et pronuntiabunt Leuitæ, 31.
dicentque ad omnes viros Israel excelsa vo-
15 ce: * Maledictus homo, qui facit sculptile, & conflatile, abominationem Domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abscondito. & respondebit omnis populus, &
16 dicet: Amen. * Maledictus, qui non honorat patrem suum, & matrem. & dicet om-
17 nis populus: Amen. *Maledictus, qui transfert terminos proximi sui. & dicet omnis
18 populus: Amen. *Maledictus, qui errare facit cæcum in itinere. & dicet omnis popu-
19 lus: Amen. *Maledictus, qui peruertit iudicium aduenæ, pupilli, & viduæ. & dicet om-
20 nis populus: Amen. * Maledictus, qui dormit cum vxore patris sui, & reuelat operimentum lectuli eius. & dicet omnis
21 populus: Amen. * Maledictus, qui dor-
D mit cum omni iumento. & dicet omnis
22 populus: Amen. * Maledictus, qui dormit cum sorore sua, filia patris sui, vel ma-
23 tris suæ. & dicet omnis populus: Amen. *

Ma-

Maledictus, qui dormit cum socru sua: & dicet omnis populus: Amen. *Maledictus, 24
qui clam percusserit proximum suum. & dicet omnis populus: Amen. * Maledictus, 25
qui dormit cum vxore proximi sui. & dicet omnis populus: Amen: *Maledictus, qui 26
accipit munera, vt percutiat animam sanguinis innocentis. & dicet omnis populus: Amen. * Maledictus, qui non permanet 27
in sermonibus legis huius, nec eos operæ perficit. & dicet omnis populus: Amen.

CAP. XXVIII.

Multiplex promittitur obseruantibus legem benedictio, & transgredientibus maledictio.

SI autem audieris vocem Domini Dei 1
tui, vt facias, atque custodias omnia A
mandata eius, quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te Dominus Deus tuus excelsiorem cunctis gentibus, quæ versantur in terra. * 2
Venientque super te vniuersæ benedictiones istæ, & apprehendent te: si tamen præcepta eius audieris. * Benedictus tu in ci- 3
uitate, & benedictus in agro. * Benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ 4
tuę, fructusque iumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & caulæ ouium tuarum. * Benedicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ tuæ. *Benedictus eris tu ingre- 5 6
diens, & egrediens. *Dabit Dominus inimi- 7
cos tuos, qui consurgunt aduersum te, corruentes in conspectu tuo: per vnam viam venient contra te, & per septem fugient à facie tua. * Emittet Dominus benedictio- 8
nem super cellaria tua, & super omnia opera manuum tuarum: benedicetque tibi in terra, quam acceperis. *Suscitabit te Dominus sibi in populum sanctum, sicut iurauit 9
tibi: si custodieris mandata Domini Dei tui, & ambulaueris in vijs eius. * Vide- 10
buntque omnes terrarum populi, quod B
nomen Domini inuocatum sit super te, & timebunt te. *Abundare te faciet Dominus 11
omnibus bonis, fructu veteri tui, & fructu iumentorum tuorum, fructu terræ tuæ, quam iurauit Dominus patribus tuis, vt daret tibi. * Aperiet Dominus thesaurum 12
suum optimum, cælum, vt tribuat pluuiam terræ tuæ in tempore suo: benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. Et fœnerabis gentibus multis, & ipse à nullo fœnus accipies. * Constituet te Dominus 13
in caput, & non in caudam: & eris semper supra, & non subter: si tamen audieris mandata Domini Dei tui, quæ ego præcipio tibi hodie, & custodieris, & feceris, * Ac non 14
declinaueris ab eis, nec ad dexteram, nec ad sinistram, nec secutus fueris deos alienos, neque coluerit eos. * Quod si audire 15
nolueris vocem Domini Dei tui, vt custo-

*Leu. 26. b. 14 Thren. 2. 17.

dias, & facias omnia mandata eius, & cæremonias, quas ego præcipio tibi hodie, venient super te omnes maledictiones istæ, & 16
apprehendent te. * Maledictus eris in ciui- 17
tate, maledictus in agro. * Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ. 18
*Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & gre- 19
ges ouium tuarum. *Maledictus eris ingre- 20
diens, & maledictus egrediens. * Mittet C
Dominus super te famem, & esuriem, & increpationem omnia opera tua, quæ tu facies: donec conterat te, & perdat velociter, propter adinuentiones tuas pessimas in 21
quibus reliquisti me. * Adiungat tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te de 22
terra, ad quam ingredieris possidendam. * Percutiat te Dominus egestate, febri & frigore, ardore, & æstu, & aere corrupto, ac 23
rubigine, & persequatur, donec pereas. *Sit cœlum, quod supra te est, æneum: & terra, 24
quam calcas, ferrea. * Det Dominus imbrem terræ tuæ puluerem, & de cœlo de- 25
scendat super te cinis, donec conteraris. * Tradat te Dominus corruentem ante hostes tuos, per vnam viam egrediaris contra eos, & per septem fugias, & dispergaris per 26
omnia regna terræ. * Sitque cadauer tuum in escam cunctis volatilibus cœli, & bestijs 27
terræ: & non sit, qui abigat. * Percutiat te Dñs vlcere Ægypti, & partem corporis, per quam stercora egeruntur, scabie quoque, & 28
prurigine: ita vt curari nequeas. * Percutiat te Dominus amentia, & cæcitate, ac fu- 29
rore mentis, *Et palpes in meridie sicut palpare solet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas. Omnique tempore calumniam sustineas, & opprimaris violentia, nec ha- 30
beas, qui liberet te. *Vxorem accipias, & alius dormiat cum ea. Domum ædifices, & non habites in ea. Plantes vineam, & non 31
vindemies eam. * Bos tuus immoletur coram te, & non comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, & non reddatur tibi. Oues tuæ dentur inimicis tuis, & non 32
sit, qui te adiuuet. *Filij tui, & filiæ tuę tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, & deficientibus ad conspectum eorum tota die, & non sit fortitudo in manu tua. 33
*Fructus terræ tuæ, & omnes labores tuos, comedat populus, quem ignoras: & sis semper calumniam sustinens, & oppressus 34
cunctis diebus, * Et stupens ad terrorem 35
eorum, quæ videbunt oculi tui. * Percutiat te Dñs vlcere pessimo in genibus, & in suris, sanarique non possis à planta pedis 36
vsque ad verticem tuum. * Ducet te Dñs, & regem tuum, quem constitueris super te, in gentem, quam ignoras tu, & patres tui: 37
& seruies ibi dijs alienis, ligno, & lapidi. *

Et

Malac. 2. d. 2. Baruc. 1. d. 20.

Et eris perditus in prouerbium, ac fabulam omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus. *Sementem multam iacies in ter- 38
*Mich.6.d. 15. Aggæi 1.b. 6. ram, & modicum congregabis: quia locuſtę deuorabunt omnia. *Vineam plantabis, & 39 fodies: & vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam: quoniam vaſtabitur vermibus. *Oliuas habebis in omnibus terminis 40 tuis, & non vngeris oleo: quia defluent, & peribunt. * Filios generabis, & filias, & 41 non frueris eis: quoniam ducentur in cap- E tiuitatem. * Omnes arbores tuas, & fruges 42 terræ tuæ rubigo conſumet. * Aduena, qui 43 tecum verſatur in terra, aſcendet ſuper te, eritque ſublimior: tu autem deſcendes, & eris inferior. *Ipſe fœnerabit tibi, & tu non 44 fœnerabis ei. Ipſe erit in caput, & tu eris in caudam. * Et venient ſuper te omnes male- 45 dictiones iſtæ, & perſequentes apprehendent te, donec intereas. quia non audiſti vocem Dñi Dei tui, nec ſeruaſti mandata eius, & cæremonias, quas præcepit tibi. *Et erũt 46 in te ſigna, atque prodigia, & in ſemine tuo, vſque in ſempiternum: * Eo, quod non ſeruieris Domino Deo tuo in gaudio, cordiſque lætitia, propter rerum omnium abundantiam: * Seruies inimico tuo, quem im- 48 mittet tibi Dominus, in fame, & ſiti, & nuditate, & omni penuria: & ponet iugum ferreum ſuper ceruicem tuam, donec te conterat. *Adducet Dñs ſuper te gentem de lon- 49 ginquo, & de extremis terræ finibus, in ſimilitudinem aquilæ volantis cum impetu: cuius linguam intelligere non poſſis: *Gentem procaciſſimam, quæ non deferat ſeni, 50 nec miſereatur paruuli, *Et deuoret fructũ 51 iumentorum tuorum, ac fruges terræ tuæ: donec intereas, & non relinquat tibi triticum, vinum, & oleum, armenta boum, & greges ouium: donec te diſperdat, *Et con- 52
*Bar.2.8.2. Thren.4.b. 10. terat in cunctis vrbibus tuis, & deſtruantur F muri tui firmi, atque ſublimes, in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obſideberis intra portas tuas in omni terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus: *Et 53 comedes fructum ventri tui, & carnes filiorum tuorum, & filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus in anguſtia, & vaſtitate, qua opprimet te hoſtis tuus. * 54 Homo delicatus in te, & luxurioſus valdè inuidebit fratri ſuo, & vxori, quæ cubat in ſinu ſuo, * Ne det eis de carnibus filiorum 55 ſuorum, quas comedet: eo quod nihil aliud habeat in obſidione, & penuria, qua vaſtauerint te inimici tui intra omnes portas tuas. *Tenera mulier, & delicata, quæ ſuper 56 terram ingredi non valebat, nec pedis veſtigium figere, propter mollitiem, & teneritudinem nimiam, inuidebit viro ſuo, qui cubat in ſinu eius, ſuper filij, & filiæ carni- 57 bus, *Et illuuie ſecundarum, quæ egrediuntur de medio fœminum eius, & ſuper liberis, qui eadem hora nati ſunt: comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obſidione, & vaſtitate, qua op- 58 primet te inimicus tuus intra portas tuas. * Niſi cuſtodieris, & feceris omnia verba legis huius, quæ ſcripta ſunt in hoc volumine, & timueris nomen eius glorioſum, & terri- 59 bile, hoc eſt, Dominum Deum tuum: *Augebit Dominus plagas tuas, & plagas ſeminis tui, plagas magnas, & perſeuerantes, in- 60 firmitates peſſimas, & perpetuas, * Et conG uerret in te omnes afflictiones Ægypti, quas 61 timuiſti, & adhærebunt tibi: * Inſuper & vniuerſos languores, & plagas, quæ non ſunt ſcriptæ in volumine legis huius, indu- 62 cet Dñs ſuper te, donec te conterat: * Et remanebitis pauci numero, qui prius eratis ſicut aſtra cœli præ multitudine, quoniam 63 non audiſti vocem Dñi Dei tui: * Et ſicut ante lætatus eſt Dominus ſuper vos, benè vobis faciens, voſque multiplicans: ſic lætabitur diſperdens vos, atque ſubuertens, vt auferamini de terra, ad quam ingredieris 64 poſſidendam. * Diſperget te Dominus in omnes populos, à ſummitate terræ, vſque ad terminos eius: & ſeruies ibi dijs alienis, quos & tu ignoras; & patres tui, lignis, & 65 lapidibus. * In gentibus quoque illis non quieſces, neque erit requies veſtigio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pauidum, & deficientes oculos, & animam con- 66 ſumptam mœrore: *Et erit vita tua, quaſi pendens ante te. Timebis nocte, & die, & 67 non credes vitæ tuæ. *Manè dices: Quis mihi det veſperum? & veſpere: Quis mihi det manè? propter cordis tui formidinem, qua terreberis, & propter ea, quæ tuis videbis 68 oculis. * Reducet te Dominus claſſibus in Ægyptum, per viam de qua dixit tibi, vt eam amplius non videres. Ibi venderis inimicis tuis in ſeruos, & ancillas, & non erit, qui emat.

CAP. XXIX.

Fœdus, & iuramentum Iſraelitarum cum Domino iuxta Dei beneficia, & comminatio aduerſus fœdifragos.

1 HÆc ſunt verba fœderis, quod præcepit A Dominus Moyſi, vt feriret cum filijs Iſrael in terra Moab: præter illud fœdus, 2 quod cum eis pepigit in Horeb. * Vocauitque Moyſes omnem Iſrael, & dixit ad eos: *Exod. 19. 8. 4. Vos vidiſtis vniuerſa, quæ fecit Dominus coram vobis in terra Ægypti Pharaoni, & omnibus ſeruis eius, vniuerſæque terræ illius, 3 *Tentationes magnas, quas viderunt 4 oculi tui, ſigna illa, portentaque ingentia, * Et non dedit vobis Dominus cor intelligẽs, & oculos videntes, & aures, quæ poſſunt audi-

audire, vsque in præsentem diem. *Adduxit 5
vos quadraginta annis per desertum: non
sunt attrita vestimenta vestra, nec calcea-
mēta pedum vestrorum vetustate consum-
pta sunt. *Panem non comedistis, vinum & 6
siceram non bibistis: vt sciretis, quia ego
sum Dominus Deus vester. * Et venistis ad 7
hunc locum: egressusque est Sehon rex He-
sebon, & Og rex Basan, occurrentes nobis
ad pugnam. Et percussimus eos, *Et tulimus 8
terram eorum, ac tradidimus possidendam
Ruben, & Gad, & dimidiæ tribui Manasse. * 9
Custodite ergo verba pacti huius, & imple-
te ea: vt intelligatis vniuersa, quæ facitis. * 10
Vos statis hodie cuncti coram Dño Deo ve-
stro, principes vestri, & tribus, ac maiores
natu, atque doctores, omnis populus Israel,
*Liberi, & vxores vestræ, & aduena, qui te- 11
cum moratur in castris, exceptis lignorum
cæsoribus, & his, qui comportant aquas: * 12
Vt transeas in fœdere Domini Dei tui, & in
iureiurando, quod hodie Dominus Deus
tuus percutit tecum: * Vt suscitet te sibi in 13
populum, & ipse sit Deus tuus, sicut locutus
est tibi, & sicut iurauit patribus tuis, Abra-
ham, Isaac, & Iacob. * Nec vobis solis ego 14
hoc fœdus ferio, & hæc iuramenta confir-
mo, * Sed cunctis præsentibus, & ab- 15
sentibus. * Vos enim nostis, quo modo 16
habitauerimus in terra Ægypti, & quo mo-
do transierimus per mediū nationum, quas
transeuntes, *Vidistis abominationes, & sor- 17
des, idest, idola eorum, lignum, & lapidem,
argentum, & aurum, quæ colebant. *Ne sor 18
te sit inter vos vir, aut mulier, familia, aut
tribus, cuius cor auersum est hodie à Dño
Deo nostro: vt vadat, & seruiat dijs illarum
gentium, & sit inter vos radix germinans fel
& amaritudinem. * Cumq; audierit verba 19
iuramenti huius; benedicat sibi in corde
suo, dicens: Pax erit mihi, & ambulabo in
prauitate cordis mei: & absumat ebria si-
tientem, *Et Dominus non ignoscat ei: sed 20
tunc quam maximè furor eius fumet, & ze-
lus contra hominem illum, & sedeant super
eum omnia maledicta, quæ scripta sunt in
hoc volumine: & deleat Dominus nomen
eius sub cœlo, *Et consumat eum in perdi- 21
tionem ex omnibus tribubus Israel, iuxta
maledictiones, quæ in libro legis huius, ac
fœderis continentur. *Dicetque sequens ge- 22
neratio, & filij, qui nascetur deinceps, & pe-
regrini, qui de longè venerint, videntes pla-
gas Terræ illius, & infirmitates, quibus eam
afflixerit Dominus, * Sulphure, & salis ar- 23
dore comburens, ita vt vltra non seratur,
nec virens quippiam germinet, in exemplū
subuersionis Sodomæ, & Gomorrhæ, Ada-
mæ, & Seboim, quas subuertit Dñs in ira, &
furore suo. *Et dicent omnes gentes: Quare 24

*Sap.8.a.1.
*Sap.3.a.1.
• Gen.19.d.24.
*3. Reg.9.b.8.
Ier.22.b.5.

sic fecit Dñs Terræ huic? quæ est hæc ira fu-
roris eius immensa? * Et respondebunt: 25
Quia dereliquerunt pactum Dñi, quod pe-
pigit cum patribus eorum, quando eduxit
eos de Terra Ægypti: * Et seruierunt dijs 26
alienis, & adorauerunt eos, quos nesciebant,
& quibus non fuerant attributi: * Idcirco 27
iratus est furor Dñi contra Terram istam, vt
induceret super eam omnia maledicta, quæ
in hoc volumine scripta sunt: *Et eiecit eos 28
de terra sua in ira, & in furore: & in indi-
gnatione maxima, proiecitque in terram
alienam, sicut hodie comprobatur. * Ab- 29
scondita, Domino Deo nostro: quæ mani-
festa sunt, nobis & filijs nostris, vsque in
sempiternum, vt faciamus vniuersa verba
legis huius.

CAP. XXX.

Lapsos hortatur Moyses ad pœnitentiam; vera enim pœnitentia Deum placat: præceptum nobis datum, non longè à nobis separatur: in eius impletione, vel neglectu proponitur bonum, & malum; vt vtrò bonum eligentes, viuamus, & non pereamus, malo adhærentes.

CVm ergo venerint super te omnes ser- 1
A mones isti, benedictio, siue maledictio,
quam proposui in conspectu tuo: & ductus
pœnitudine cordis tui, in vniuersis gentibus
in quas disperserit te Dñs Deus tuus, 2
*Et reuersus fueris ad eum, & obedieris eius
imperijs, sicut ego hodie præcipio tibi, cum
filijs tuis, in toto corde tuo, & in tota anima
tua: *Reducet Dñs Deus tuus captiuitatem 3
tuam, ac miserebitur tui, & rursum congre-
gabit te de cunctis populis, in quos te, ante
dispersit. *Si ad cardines cœli fueris dissipa- 4
B tus, inde te retrahet Dominus Deus tuus, *2. Mach. 1.f.29.
*Et assumet, atque introducet in terram, 5
quam possederunt patres tui, & obtinebis
eum: & benedicens tibi, maiores numeri te
esse faciet, quàm fuerunt patres tui. * Cir- 6
cumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, &
cor seminis tui: vt diligas Dominum Deum
tuum in toto corde tuo, & in tota anima
tua, vt possis viuere. * Omnes autem male- 7
dictiones has cõuertet super inimicos tuos,
& eos, qui oderunt te & persequuntur. *Tu 8
autem reuerteris, & audies vocem Domini
Dei tui: faciesque vniuersa mandata, quæ
ego præcipio tibi hodie: *Et abundare te fa- 9
ciet Dñs Deus tuus in cunctis operibus ma-
nuum tuarum, in sobole vteri tui, & in fru-
ctu iumentorum tuorum, in vbertate terræ
tuæ, & in rerum omnium largitate. Reuer-
tetur enim Dñs, vt gaudeat super te in om-
nibus bonis, sicut gauisus est in patribus
tuis: *Si tamen audieris vocem Dñi Dei tui, 10
C & custodieris præcepta eius, & cæremonias,
quæ in hac lege conscripta sunt: & reuerta-
ris ad

ris ad Dñm Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua. *Mandatum hoc, quod 11
ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque pro procul positum, * Nec in cœlo si- 12
tum, vt possis dicere: Quis nostrum valet ad cœlum ascendere, vt deferat illud ad nos, & audiamus, atque opere compleamus? * Ne- 13
que trans mare positum: vt causeris, & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos vsque deferre: vt possimus audire, & facere, quod præceptum est? *Sed 14
iuxta te est sermo valdè, in ore tuo, & in corde tuo, vt facias illum. *Considera, quod 15
hodie proposuerim in conspectu tuo vitam, & bonum, & è contrario mortem, & malum: * Vt diligas Dñm Deum tuum, & am- 16
bules in vijs eius, & custodias mandata illius, ac cæremonias, atque iudicia, & viuas, atque multiplicet te, benedicatque tibi in Terra, ad quam ingredieris possidendam. * 17
Si autem auersum fuerit cor tuum, & audire nolueris, atque errore deceptus adoraueris deos alienos, & seruieris eis: *Prædico ti- 18
bi hodie, quod pereas, & paruo tempore moreris in Terra, ad quam, Iordane transmisso, ingredieris possidendam. *Testes in- 19
uoco hodie cœlum, & terram, quod proposuerim vobis vitam, & mortem, benedictionem, & maledictionem. Elige ergo vitam, vt & tu viuas, & semen tuum: * Et diligas 20
Dominum Deum tuum, atque obedias voci eius, & illi adhæreas (ipse est enim vita tua, & longitudo dierum tuorum) vt habites in terra, pro qua iurauit Dominus patribus tuis, Abraham, Isaac, & Iacob, vt daret eam illis.

CAP. XXXI.

Moyses Iosue sibi sufficit in ducem, Deuteronomium scribit, iubetque illud populo prælegi 7. anno remissionis, & in latere arcæ adseruari.

ABijt itaque Moyses, & locutus est om- 1
nia verba hæc ad vniuersum Israel, * A 2
dixit ad eos: Centum viginti annorum sum hodie, non possum vltra egredi, & ingredi, præsertim cum & Dominus dixerit mihi: Non transibis Iordanem istum. * Dñs ergo 3
*Su p.3.d. 21. Deus tuus transibit ante te: ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo, & possidebis eas: & Iosue iste transibit ante te, sicut locutus est Dominus. * Facietque Domi- 4
*Num.21.c. 24. nus eis, sicut fecit Sehon, & Og regibus Amorrhæorum, & terræ eorum, delebitque eos * Cum ergo & hos tradiderit vobis, si- 5
militer facietis eis, sicut præcepi vobis. *Vi- 6
*Sap.7.d.1. riliter agite, & confortamini: nolite timere, nec paueatis ad conspectum eorum: quia Dñs Deus tuus ipse est ductor tuus, & non 8
*Inf.1.b.6. dimittet, nec derelinquet te. * Vocauitque 7
3.Reg.2.d. 2. Moyses Iosue, & dixit ei coram omni Israel:

Confortare, & esto robustus: tu enim introduces populum istum in Terram, quam daturum se patribus eorum iurauit Dominus, 8
& tu eam sorte diuides. *Et Dñs, qui ductor est vester, ipse erit tecum: non dimittet, nec derelinquet te: noli timere, nec pa- 9
ueas. * Scripsit itaque Moyses legem hanc, & tradidit eam sacerdotibus filijs Leui, qui portabant arcam fœderis Domini, & cun- 10
ctis senioribus Israel. *Præcepitque eis, dicens: Post septem annos, anno remissionis, in 11
solemnitate tabernaculorum, * Conuenientibus cunctis ex Israel, vt appareant in conspectu Dñi Dei tui, in loco, quem elegerit Dominus, leges verba legis huius coram 12
omni Israel audientibus eis, * Et in vnum omni populo congregato, tam viris, quàm mulieribus, paruulis, & aduenis, qui sunt intra portas tuas: vt audientes discant, & timeant Dñm Deum vestrum, & custodiant, impleantque omnes sermones legis huius. 13
*Filij quoque eorum, qui nunc ignorant, vt audire possint, & timeant Dñm Deum suum cunctis diebus, quibus versantur in Terra, ad quam vos, Iordane transmisso, 14
pergitis obtinendam: * Et ait Dominus ad Moysen: Ecce propè sunt dies mortis tuæ: voca Iosue, & state in tabernaculo testimonij, vt præcipiam ei. Abierunt ergo Moyses, & Iosue: & steterunt in tabernaculo testi- 15
monij: * Apparuitque Dominus ibi in columna nubis, quæ stetit in introitu tabernaculi. * Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce 16
tu dormies cum patribus tuis, & populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in Terra, ad quam ingreditur, vt habitet in ea: ibi derelinquet me, & irritum fa- 17
ciet fœdus, quod pepigi cum eo. * Et irascetur furor meus contra eum in die illo: & derelinquam eum, & abscondam faciem meam ab eo, & erit in deuorationem: inuenient eum omnia mala, & afflictiones, ita vt dicat in illo die: Verè, quia non est Deus 18
mecum, inuenerunt me hæc mala. *Ego autem abscondam, & celabo faciem meam in die illo, propter omnia mala, quæ fecit, quia 19
secutus est deos alienos. *Nunc itaque scribite vobis canticum istud, & docete filios Israel: vt memoriter teneant, & ore decantent, & sit mihi carmen istud pro testimonio 20
inter filios Israel. * Introducam enim eum in terram, pro qua iurauí patribus eius, lacte, & melle manantem. Cumque comederint, & saturati, crassique fuerint, auertentur ad deos alienos, & seruient eis: detrahentque mihi, & irritum facient pactum 21
meum. * Postquam inuenerint eum mala multa, & afflictiones, respondebit ei canticum istud pro testimonio, quod nulla delebit obliuio ex ore seminis sui. Scio enim cogita-

gitationes eius, quæ facturus sit hodie, antequam introducam eum in terram, quam ei pollicitus sum. * Scripsit ergo Moyses 22
canticum, & docuit filios Israel. * Præcepit- 23
que Dominus Iosue filio Nun, & ait: Confortare, & esto robustus: tu enim introduces filios Israel in terram, quam pollicitus sum, & ego ero tecum. * Postquam ergo 24
scripsit Moyses verba legis huius in volumine, atque compleuit: * Præcepit Leuitis, qui 25
portabant arcam fœderis Domini, dicens: * 26
Tollite librum istum, & ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei vestri, vt sit ibi
contra te in testimonium. * Ego enim scio 27
contentionem tuam, & cervicem tuam durissimam. Adhuc viuente me, & ingrediente vobiscum, semper contentiosè egistis cõtra Dominum: quantò magis cum mortuus fuero? * Congregate ad me omnes maiores 28
natu per tribus vestras, atque doctores, & loquar audientibus eis sermones istos, & inuocabo contra eos cœlum, & terram. * Noui enim, quod post mortem meam iniquè 29
agetis, & declinabitis citò de via, quam præcepi vobis: & occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu Domini, vt irritetis eum per opera manuum vestrarum. * Locutus est er- 30
go Moyses, audiente vniuerso cœtu Israel, verba carminis huius, & ad finem vsque compleuit. *

CAP. XXXII.

Canticum Moysi, quo Dei refert beneficia, populique ingratitudinem sæpiùs à Domino castigatum: iubetur Moyses montem Abarim ascendere, vt promissam terram contempletur.

AVdite cœli, quæ loquor, audiat terra 1
verba oris mei. * Concrescat, vt pluuia A
doctrina mea, fluat vt ros eloquium meum, 2
quasi imber super herbam, & quasi stillæ super gramina. * Quia nomen Domini inuo- 3
cabo: date magnificentiam Deo nostro. * 4
Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ eius iudicia. Deus fidelis, & absque vlla iniquitate, iustus & rectus. * Peccauerunt ei, & 5
non filij eius in sordibus: generatio praua, atque peruersa. * Hæccine reddis Domino 6
populo stulte, & insipiens? nunquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creauit te? * Memento dierum antiquo- 7
*Iob.8.b.8. rum, cogita generationes singulas: interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; maiores tuos, & dicent tibi. * Quando diuidebat Altissimus gentes: quando separabat 8
filios Adam, constituit terminos populo- B
rum, iuxta numerum filiorum Israel. * Pars 9
autem Domini, populus eius: Iacob funiculus hæreditatis eius. * Inuenit eum in 10
terra deserta, in loco horroris, & vastæ solitudinis, circumduxit eum, & docuit:
11 & custodiuit, quasi pupillam oculi sui. * Sicut aquila prouocãs ad volandũ pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & assumpsit eum, atque portauit in humeris
12 suis. * Dominus solus dux eius fuit: & non
13 erat cum eo Deus alienus. * Constituit eum super excelsam terram: vt comederet fructus agrorum, vt sugeret mel de pe-
14 tra, oleumque de saxo durissimo. * Butyrum de armento, & lac de ouibus, cum adipe agnorum, & arietum filiorum Basan: & hircos cum medulla tritici, & sanguinem
15 vuæ biberet meracissimum. * Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit: incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari
16 suo. * Prouocauerunt eum in dijs alienis, & in abominationibus ad iracundiam con-
17 citauerunt. * Immolauerunt dæmonijs, & non Deo, dijs, quos ignorabant: noui recentesque venerunt, quos non coluerunt
18 patres eorum. * Deum, qui te genuit dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris
19 tui. * Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est: quia prouocauerunt eum
20 filij sui, & filiæ. * Et ait: Abscondam faD ciem meam ab eis, & considerabo nouissima eorum: generatio enim peruersa est, &
21 infideles filij. * Ipsi me prouocauerunt in * Rom.10.b.19. eo, qui non erat Deus, & irritauerunt in 1.Reg.12.c.21. vanitatibus suis: & ego prouocabo eos in eo, qui non est populus, & in gente stulta
22 irritabo illos. * Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima: deuorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta combu-
23 ret. * Congregabo super eos mala, & sa-
24 gittas meas complebo in eis. * Consumentur fame, & deuorabunt eos aues morsu amarissimo: dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super
25 terram, atque serpentium. * Foris vastabit eos gladius, & intus pauor, iuuenem simul, ac virginem, lactentem cum ho-
26 mine sene. * Dixi: Vbinam sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.
27 * Sed propter iram inimicorum distuli: ne forte superbirent hostes eorum, & dicerent: Manus nostra excelsa, & non Domi-
28 nus, fecit hæc omnia. * Gens absque con-
29 silio est, & sine prudentia. * Vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiE derent. * Quo modo persequatur vnus
30 mille, & duo fugient decem millia? nonne ideò, quia Deus suus vendidit eos, &
31 Dominus concluserit illos? * Non enim est E Deus noster, vt dij eorum: & inimici no-
32 stri sunt iudices. * De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de suburbanis Gomorrhæ:

vua

vua eorum vua fellis, & botri amariſſimi. * Fel draconum vinum eorum, & ve- 33
nenum aſpidum inſanabile. * Nonne hæc 34
condita ſunt apud me, & ſignata in theſauris meis? * Mea eſt vltio, & ego retribuam 35
* Eccli.28. d.1. in tempore, vt labatur pes eorum: iuxta
Rom. 11.d. 19. eſt dies perditionis, & adeſſe feſtinant tem-
Hebr.10.f. 30. pora. * Iudicabit Dominus populum ſuum, 36
& in ſeruis ſuis miſerebitur: videbit, quod
infirmata ſit manus, & clauſi quoque de-
*Iſa.3.f.28 fecerunt, reſiduique conſumpti ſunt. * Et 37
dicet: Vbi ſunt dij eorum, in quibus habebant fiduciam? * De quorum victimis co- 38
medebant adipes, & bibebant vinum libaminum: ſurgant, & opitulentur vobis,
& in neceſſitate vos protegant. * Videte, 39
* 1.Reg.2. n.6. quod ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus
Tob.13.a. 2. præter me: ego occidam, & ego viuere fa-
Sap.16.b. ciam: percutiam, & ego ſanabo, & non
11. eſt, qui de manu mea poſſit eruere. * Leua- 40
* Iob.10.b. 7. bo ad cœlum manum meam: & dicam:
Viuo ego in æternum. * Si acuero, vt fulgur 41
gladium meum, & arripuerit iudicium manus mea: reddam vltionem hoſtibus meis,
& his, qui oderunt me retribuam. * Ine- 42
briabo ſagittas meas ſanguine, & gladius
meus deuorabit carnes, de cruore occiſorum, & de captiuitate, nudati inimicorum capitis. * Laudate gentes populum 43
eius, quia ſanguinem ſeruorum ſuorum
*2.Mach.7. b.6. vlciſcetur: & vindictam retribuet in hoſtes eorum, & propitius erit terræ populi
ſui. * Venit ergo Moyſes, & locutus eſt 44
omnia verba Cantici huius in auribus populi, ipſe, & Ioſue filius Nun. * Compleuitque omnes ſermones iſtos, loquens ad 45
vniuerſum Iſrael. * Et dixit ad eos: Ponite corda veſtra in omnia verba, quæ ego 46
teſtificor vobis hodie: vt mandetis ea filijs veſtris cuſtodire, & facere, & implere vniuerſa, quæ ſcripta ſunt legis huius:
* Quia non incaſſum præcepta ſunt vobis, 47
ſed vt ſinguli in eis viuerent: quæ facientes longo perſeueretis tempore in terra,
ad quam, Iordane tranſmiſſo, ingredimini poſſidendam. * Locutuſque eſt Domi- 48
nus ad Moyſen in eadem die, dicens:
* Aſcende in montem iſtum Abarim, id 49
eſt, tranſituum, in montem Nebo, qui
eſt in terra Moab contra Iericho: &
vide terram Chanaan, quam ego tradam filijs Iſrael obtinendam, & mo-
*Num.27. c.13. & 20. d.26. rere in monte. * Quem conſcendens 50
iungeris populis tuis; ſicut mortuus
* Num.20. a.4 & 27.c. 14. eſt Aaron frater tuus in monte Hor, &
appoſitus populis ſuis: * Quia præuari- 51
cati eſtis contra me, in medio filiorum
Iſrael, ad aquas contradictionis in Cades
deſerti Sin: & non ſanctificaſtis me inter
filios Iſrael. * Et contra videbis terram, & 52
non ingredieris in eam, quam ego dabo filijs Iſrael.

CAP. XXXIII.

Benedicit Moyſes moriturus duodecim tribubus Iſrael, eiſque olim obuentura prædicit.

1 HÆc eſt benedictio, qua benedixit
A Moyſes, homo Dei, filijs Iſrael an-
2 te mortem ſuam. * Et ait: Dominus de
Sinai venit, & de Seir ortus eſt nobis:
apparuit de monte Pharan, & cum eo
ſanctorum millia. In dextera eius ignea
3 lex. * Dilexit populos, omnes ſancti in * Sap.3.a. manu illius ſunt: & qui appropinquant 8.
pedibus eius, accipient de doctrina il-
4 lius. * Legem præcepit nobis Moyſes,
5 hæreditatem multitudinis Iacob. * Erit
apud rectiſſimum rex, congregatis principibus populi cum tribubus Iſrael. * Vi-
6 uat Ruben, & non moriatur, & ſit paruus in numero. * Hæc eſt Iudæ benedi-
7 ctio: Audi Domine vocem Iudæ, & ad
populum ſuum introduc eum: manus
eius pugnabunt pro eo, & adiutor il-
8 lius contra aduerſarios eius erit: * Leui
quoque ait: Perfectio tua, & doctrina
tua viro ſancto tuo, quem probaſti in
tentatione, & iudicaſti ad Aquas con-
9 tradictionis. * Qui dixit patri ſuo, &
matri ſuæ: Neſcio vos; & fratribus ſuis:
Ignoro vos, & neſcierunt filios ſuos. Hi
cuſtodierunt eloquium tuum, & pactum
10 tuum ſeruauerunt. * Iudicia tua ò Iacob, & legem tuam ò Iſrael: ponent
thymiama in furore tuo, & holocau-
11 ſtum ſuper altare tuum. * Benedic Domine fortitudini eius, & opera manuum
illius ſuſcipe: Percute dorſa inimicorum
eius: & qui oderunt eum, non conſur-
12 gant. * Et Beniamin ait: Amantiſſimus
Domini habitabit confidenter in eo: quaſi in thalamo tota die morabitur, & in-
13 ter humeros illius requieſcet. * Ioſeph
quoque ait: De benedictione Domini
terra eius, de pœnis cœli, & rore, at-
14 que abyſſo ſubiacente. * De pomis fru-
15 ctuum ſolis, ac lunæ, * De vertice antiquorum montium, de pomis collium
16 æternorum: * Et de frugibus terræ, & *Exod.3.a. de plenitudine, eius. Benedictio illius, 2.
qui apparuit in rubo, veniat ſuper caput eius Ioſeph, & ſuper verticem Na-
17 zaræi inter fratres ſuos. * Quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius cornua rhinocerotis cornua illius: in ipſis ventilabis gentes, vſque ad terminos terræ. hæ
ſunt multitudines Ephraim: & hæc mil-
18 lia Manaſſe. * Et Zabulon ait: Lætare Zabu-

Zabulon in exitu tuo, & Iſſachar in tabernaculis tuis. * Populos vocabunt ad montem: ibi immolabunt victimas iuſtitiæ. Qui inundationem maris, quaſi lac ſugent, & theſauros abſconditos arenarum. * Et Gad ait: Benedictus in latitudine Gad: quaſi leo requieuit, cœpitque brachium, & verticem. * Et vidit principatum ſuum, quod in parte ſua doctor eſſet repoſitus: qui fuit cum principibus populi, & fecit iuſtitias Domini, & iudicium ſuum cum Iſrael. * Dan quoque ait: Dan catulus leonis, fluet largiter de Baſan. * Et Nephtali abundantia pérfruetur, & plenus erit benedictionibus Domini: mare & meridiem poſſidebit. * Aſer quoque ait: Benedictus in filiis Aſer, ſit placens fratribus ſuis, & tingat in oleo pedem ſuum. * Ferrum, & æs calceamentum eius. Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & ſenectus tua. * Non eſt deus alius, vt Deus rectiſſimi: aſcenſor cœli auxiliator tuus. Magnificentia eius diſcurrunt nubes, * Habitaculum eius ſurſum, & ſubter brachia ſempiterna: eijciet à facie tua inimicum, dicetque: Conterere. * Habitabit Iſrael confidenter, & ſolus Oculus Iacob in terra frumenti, & vini, cælique caligabunt rore. * Beatus es tu Iſrael: quis ſimilis tui populе, qui ſaluaris in Domino? ſcutum auxilij tui, & gladius gloriæ tuæ: negabunt te inimici tui, & tu eorum colla calcabis.

CAP. XXXIV.

Contemplata Terra moritur Moyſes, & occultè à Deo ſepultus fletur à populo, illique Ioſue ſubſtituitur; commendatur propter Moyſes à Dei familiaritate, & facta per ipſum.

1 A Scendit ergo Moyſes de campeſtribus Moab ſuper Montem Nebo, in
A verticem Phaſga contra Iericho: oſtenditque ei Dominus omnem terram Ga-
2 laad vſque Dan, * Et vniuerſum Nephthali, terramque Ephraim, & Manaſſe, & omnem terram Iuda vſque ad mare nouiſſimum, * Et auſtralem partem, & lati-
3 tudinem campi Iericho ciuitatis palmarum vſque Segor. * Dixitque Dominus
4 ad eum: Hæc eſt Terra, pro qua iurauí Abraham, Iſaac, & Iacob dicens: Semini tuo dabo eam. Vidiſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad illam. * Mor-
5 tuuſque eſt ibi Moyſes ſeruus Domini in
6 terra Moab, iubente Domino. * Et ſepeliuit eum in valle Terræ Moab contra Phogor: & non cognouit homo ſepulchrum eius, vſque in præſentem diem. *
7 Moyſes centum, & viginti annorum erat, quando mortuus eſt: non caligauit oculus eius, nec dentes illius moti ſunt. *
8 C Fleueruntque eum filij Iſrael in campeſtribus Moab triginta diebus: & completi ſunt dies planctus lugentium Moyſen. * Ioſue verò filius Nun repletus eſt
9 Spiritu ſapientiæ, quia Moyſes poſuit ſuper eum manus ſuas. Et obedierunt ei filij Iſrael, feceruntque ſicut præcepit
10 Dominus Moyſi. * Et non ſurrexit vltra propheta in Iſrael ſicut Moyſes, quem
11 nouiſſet Dominus facie ad faciem, * In omnibus ſignis, atque portentis, quæ miſit per eum, vt faceret in Terra Ægypti Pharaoni, & omnibus ſeruis eius, vni-
12 uerſæque terræ illius, * Et cunctam manum robuſtam, magnaque mirabilia, quæ fecit Moyſes coram vniuerſo Iſrael.

* 1. Mach. 2. 2. 4.
* Supr. 3. 4. 16.
* Gen. 13. 14. 15. 18. 15. 18.

Digitized by Google

LIBER IOSVE,

HEBRAICE IEHOSVA.

CAPVT PRIMVM.

Confortatus Ioſue à Domino monet populum, vt ſe ad Iordanis tranſitum præparent in diem tertium; tribus autem Ruben, Gad, & dimidiam Manaſſe, vt fratres ad promiſſam Terram armati ex conditio præcedant.

T factum eſt poſt mortem 1
Moyſi ſerui Dñi, vt loquere. A
tur Dñs ad Ioſue filiũ Nun,
miniſtrum Moyſi, & diceret
ei: * Moyſes ſeruus meus 2
mortuus eſt: ſurge, & tranſi
Iordanem iſtum tu, & omnis populus tecũ,
in terram, quam ego dabo filijs Iſrael. *Om. 3
* Deut. 11. c. 14. nem locum, quem calcauerit veſtigium pedis veſtri, vobis tradam, ſicut locutus ſum
Moyſi. *A deſerto, & Libano vſq; ad fluuium 4
magnum Euphraten, omnis terra Hethæorum, vſq; ad mare magnum contra ſolis occaſum erit terminus veſter. *Nullus poterit 5
*Hebr. 13. a. 6. Inſr. 3. b. 7. vobis reſiſtere cunctis diebus vitæ tuę: ſicut fui cum Moyſe, ita ero tecum: non dimittã,
nec derelinquam te. *Confortare, & eſto ro- 6
buſtus: tu enim ſortè diuides populo huic
*Deut. 31. b. 6 f. 23. 2. Reg. 3. a. 2. Terram, pro qua iurauí patribus ſuis, vt tra-
derem eam illis. *Confortare igitur, & eſto 7
robuſtus valdè: vt cuſtodias, & facias omnẽ 8
legem, quam præcepit tibi Moyſes ſeruus
meus: ne declines ab ea ad dexteram, vel ad
ſiniſtram, vt intelligas cuncta, quæ agis. *Nõ
recedat volumen legis ab ore tuo: ſed me-
ditaberis in eo diebus, ac noctibus, vt cuſto-
dias, & facias omnia, quæ ſcripta ſunt in eo:
tunc diriges viam tuam, & intelliges eam. * 9
Ecce præcipio tibi, confortare, & eſto robu- C
ſtus: Noli metuere, & noli timere: quoniam
tecũ eſt Dñs Deus tuus in omnibus, ad quæ-
10 cunq; perrexeris. *Præcepitq; Ioſue prin-
cipibus populi, dicens; Tranſite per mediũ
11 caſtrorum, & imperate populo, ac dicite. *
Præparate vobis cibaria: quoniam poſt
diem tertium tranſibitis Iordanem, & in-
trabitis ad poſſidendam Terram, quam
Dominus Deus veſter daturus eſt vobis.
12 *Rubenitis quoque, & Gaditis, & dimi-
13 dię tribui Manaſſe ait: *Mementote ſermo-
nis, quem præcepit vobis Moyſes famulus
Dñi, dicens: Dñs Deus veſter dedit vobis re-
14 quiem, & omnem terram. *Vxores veſtræ, * Num. 32. d. 20.
& filij, ac iumenta manebunt in Terra, quã
tradidit vobis Moyſes trans Iordanem: vos
autem tranſite armati ante fratres veſtros,
15 omnes fortes manu, & pugnate pro eis, *
D Donec det Dñs requiem fratribus veſtris ſi-
cut, & vobis dedit, & poſſideant ipſi quoq;
Terram, quam Dñs Deus veſter daturus eſt
eis: & ſic reuertimini in Terram poſſeſſionis
veſtræ, & habitabitis in ea, quam vobis de-
dit Moyſes famulus Dñi trans Iordanẽ con-
16 tra ſolis ortum. *Reſponderuntq; ad Ioſue,
atq; dixerunt: Omnia, quæ præcepiſti nobis,
17 faciemus: & quocunq; miſeris, ibimus. *Si-
cut obediuimus in cunctis Moyſi, ita obe-
diemus, & tibi: tantum ſit Dñs Deus tuus
18 tecum, ſicut fuit cum Moyſe. *Qui contra-
dixerit ori tuo, & non obedierit cunctis ſer-
monibus, quos præceperis ei, moriatur. tu
tantùm confortare, & viriliter age.

CAP. II.

Missi exploratores in urbem Iericho, à Rahab meretrice occultantur promissa illi, omnique illius familiæ misericordia, incolumes redeunt in castra.

MIsit igitur Iosue filius Nun de Setim duos viros exploratores in abscõdito: A & dixit eis:Ite,& cõsiderate terram,vrbemque Iericho:Qui pergentes ingressi sunt do-
* Iac. 2. d. 25. mum mulieris meretricis, nomine Rahab, & quieuerunt apud eam. * Nuntiatumq; est regi Iericho,& dictum:Ecce viri ingressi sũt
Hebr. 11. f. 31. huc per noctem de filijs Israel, vt explorarent terram. * Misitq; rex Iericho ad Rahab dicens:Educ viros,qui venerunt ad te,& ingressi sunt domum tuam:exploratores quippè sunt, & omnem terram cõsiderare venerunt.*Tollensq; mulier viros,abscõdit,& ait:
* Infr. 6. c. 17. Fateor,venerunt ad me,sed nesciebam,vnde essent: * Cumq; porta clauderetur in tenebris,& illi pariter exierunt,nescio,quòabierunt: persequimini citò, & comprehendetis eos.*Ipsa autem fecit ascendere viros in solarium domus suæ, operuitq; eos stipula lini,quæ ibi erat.*Hi autem,qui missi fuerãt, secuti sunt eos per viam,quæ ducit ad vadũ Iordanis: illisq; egressis statim porta clausa est. *Necdum obdormierãt,qui latebant,& ecce mulier ascendit ad eos, & ait: * Noui, quod Dñs tradiderit vobis terram: etenim irruit in nos terror vester,& elanguerũt omnes habitatores terræ. * Audiuimus,quod
* Exod. 14. c. 21. * Num. 21. 2. 24. siccauerit Dñs aquas maris rubri ad vestrũ introitum,quando egressi estis ex Ægypto: & quæ feceritis duobus Amorrhæorum regibus,qui erãt tras Iordanem,Sehon,& Og, quos interfeciſtis. *Et hæc audientes pertimuimus,& elãguit cor nostrum, nec remãsit in nobis spiritus ad introitũ vestrũ: Dñs enim Deus vester,ipse est Deus in cœlo sursum,& in terra deorsum.*Nunc ergo iurate
* Iosr. 6 d. 22. mihi per Dñm, vt quomodo ego misericordiã feci vobiscũ,ita & vos faciatis, cum domo patris mei:detisq; mihi verum signũ.*Vt saluetis patrem meum,& matrem, fratrem, C ac sorores meas,& omnia,quæ illorum sũt, & eruatis animas nostras à morte. *Qui responderunt ei.Anima nostra sit pro vobis in mortem,si tamen nõ prodideris nos. cumq; tradiderit nobis Dñs terram, faciemus in te misericordiam,& veritatem.*Demisit ergo eos per funem fenestra;domus enim eius hærebat muro,*Dixitq; ad eos:Ad montana cõscendite,ne fortè occurrãt vobis reuertẽtes; ibiq; latitate tribus diebus,donec redeant,& sic ibitis per viam vestram.*Qui dixerũt ad eam. Innoxij erimus à iuramento hoc, quo adiurasti nos:*Si ingrediẽtibus nobis terrã, signũ fuerit funiculus iste coccineus,& ligaueris eũ in fenestra,per quã demisisti nos:& patrẽ tuum,ac matrem, fratresq;& omnem cognationem tuã,congregaueris in domum
19 tuã. * Qui ostiũ domus tuæ egressus fuerit, D sanguis ipsius erit in caput eius, & nos erimus alieni.Cunctorũ autem sanguis,qui tecũ in domo fuerint,redundabit in caput no-
20 strum,si eos aliquis tetigerit.* Quod si nos prodere volueris,& sermonem istũ proferre in medium,erimus mundi ab hoc iuramen-
21 to,quo adiurasti nos. *Et illa respõdit:Sicut locuti estis,ita fiat.dimittensq; eos,vt pergerent, appendit funiculum coccineum in fe-
22 nestra.*Illi verò ambulantes peruenerũt ad montana,& manserunt tibi tres dies,donec reuerterentur,qui fuerant persecuti:quærentes enim per omnem viam, non repererunt
23 eos. * Quibus vrbem ingressis, reuersi sunt, & descenderunt exploratores de monte: & transmisso Iordane, venerunt ad Iosue filiũ Nun,narrauerunteq; ei omnia,quæ acciderãt
24 sibi, * Atq; dixerunt: Tradidit Dñs omnem terram hanc in manus nostras, & timore prostrati sunt cuncti habitatores eius.

CAP. III.

Siccatum Dei miraculo Iordanem, præeunte arca, populus transit.

1 IGitur Iosue de nocte consurgens mouit A castra:egredientesq; de Setim,venerũt ad Iordanem ipse, & omnes filij Israel,& mo-
2 rati sũt ibi tres dies.*Quibus euolutis,trãsierunt præcones per castrorũ mediũ, *Et clamare cœperunt:Quando videritis arcã fœderis Dñi Dei vestri,& sacerdotes stirpis Leuiticę portantes eam, vos quoq; consurgite,&
4 sequimini præcedentes: * Sitq; inter vos, & arcam spatium cubitorum duum milliũ: vt procul videre possitis,& nosse,per quam viã B ingrediamini:quia prius non ambulastis per
5 eam:& cauete,ne appropinquetis ad arcam. D.xitq; Iosue ad populum: Sanctificamini:
6 cras enim faciet Dñs inter vos mirabilia. * Et ait ad sacerdotes:Tollite arcã fœderis,& præcedite populũ.Qui iussa complentes,tulerunt & ambulauerunt ante eos. * Dixitq;
7 Dñs ad Iosue:Hodie incipiã exaltare te corã omni Israel:vt sciant,quod sicut cum Moy-
8 se fui,ita & tecũ sim.*Tu autẽ præcipe sacerdotibus,qui portãt arcam fœderis,& dic eis: Cum ingressi fueritis partem aquę Iordanis,
9 state in ea.*Dixitq; Iosue ad filios Israel:Ac-C cedite huc, & audite verbũ Dñi Dei vestri:
10 *Et rursum:In hoc,inquit scietis,quod Dñs Deus viuẽs in medio vestri est, & disperdet in conspectu vestro Chananæũ. & Hethæũ, Heuæum,& Pherezæũ,Gergeseum quoq;&
11 Iebusæũ,& Amorrhæũ *Ecce arca fœderis Dñi omnis terræ antecedet vos per Iordanẽ-
12 *Parate duodecim viros de tribubus Israel, 13 singulos per singulas tribus. * Et cũ posuerint vestigia pedũ suorũ sacerdotes,qui portant

* Act. 7. f. 45. Eccli. 24. c. 36.

tant arcam Dñi Dei vniuerſæ terræ in aquis Iordanis,aquę,quę inferiores ſunt,decurrẽt atq; deficient:quę autem deſuperveniunt,in vna mole conſiſtent.* Igitur egreſſus eſt po- 14
pulus de tabernaculis ſuis, vt tranſiret Iordanẽ:& ſacerdotes,qui portabant arcã fœderis, D
ris,pergebant ante eum.* Ingreſſiſq; eis Ior- 15
danem,& pedibus eorum in parte aquę tinctis(Iordanis autem ripas aluei ſui tempore meſſis impleuerat) *Steterunt aquę deſcen- 16
dentes in loco vno,& ad inſtar montis intumeſcentes apparebant procul,ab vrbe, quæ vocatur Adom,vſq; ad locum Sarrhan: quæ autem inferiores erant, in mare ſolitudinis (quod nunc vocatur mortuum) deſcenderunt,vſquequo omninò deficerent.* Popu- 17
lus autem incedebat contra Iericho: & ſacerdotes,qui portabant arcam fœderis Domini, ſtabant ſuper ſiccam humum in medio Iordanis accincti, omniſque populus per arentem alueum tranſibat.

CAP. IV.

Duodecim lapides de Iordane ſiccato ad poſterorum memoriam colliguntur, alijque duodecim in ipſo Iordanis alueo ſtatuuntur.

QVibus tranſgreſſis,dixit Dñs ad Ioſue.* 1
Elige duodecim viros ſingulos per ſin- A
gulas tribus:* Et præcipe eis, vt tollant de 2
medio Iordanis alueo, vbi ſteterunt pedes 3
ſacerdotum, duodecim duriſſimos lapides, quos ponetis in loco caſtrorũ, vbi fixeritis hac nocte tentoria.* Vocauitq; Ioſue duode- 4
cim viros, quos elegerat de filijs Iſrael, ſingulos de ſingulis tribubus,* Et ait ad eos:Ite 5
ante arcam Dñi Dei veſtri ad Iordanis mediũ, & portate inde ſinguli ſingulos lapides in humeris veſtris, iuxta numerũ filiorũ Iſrael,* Vt ſit ſignũ inter vos: & quando inter- 6
rogauerint vos filij veſtri cras,dicẽtes:Quid ſibi volũt iſti lapides?* Reſpõdebitis eis. De- 7
ſecerũt aquę Iordanis ante arcã fœderis Dñi, B
cũ tranſiret eũ,idcircò poſiti ſunt lapides iſti in monumentũ filiorũ Iſrael,vſq; in æternũ.* 8
Fecerunt ergo filij Iſrael, ſicut præcepit eis Ioſue, portantes de medio Iordanis alueo duodecim lapides,vt Dñs ei imperarat,iuxta numerũ filiorũ Iſrael, vſq; ad locũ in quo caſtramentati ſunt,ibiq; poſuerunt eos.* A- 9
lios quoq; duodecim lapides poſuit Ioſue in medio Iordanis alueo,vbi ſteterũt ſacerdotes,qui portabant arcam fœderis: & ſunt ibi vſq; in præſentem diem.* Sacerdotes autem, 10
qui portabant arcã,ſtabant in Iordanis medio,donec omnia complerentur, quę Ioſue, vt loqueretur ad populũ,præceperat Dñs. & dixerat ei Moyſes,feſtinauitque populus,& tranſijt.* Cumq; tranſiſſent omnes,trãſiuit 11
& arca Dñi, ſacerdoteſq; pergebãt ante po- C
pulũ.* Filij quoq; Ruben,& Gad,& dimidia 12
tribus Manaſſe, armati præcedebãt filios Iſ-
13 rael,ſicut eis præceperat Moyſes.* Et qua-
draginta pugnatorum millia per turmas,& *Num 32 c.
cuneos,incedebãt per plana,atq; campeſtria 18.
14 vrbis Iericho.* In die illo magnificauit Dñs
Ioſue corã omni Iſrael,vt timerent eũ,ſicut
15 timuerant Moyſen, dum adhuc viueret.*
16 Dixitq; ad eum.* Præcipe ſacerdotibus,qui
portant arcam fœderis, vt aſcendant de Ior-
17 dane.* Qui præcepit eis,dicens: Aſcendite
18 de Iordane.* Cumq; aſcendiſſent portantes
D arcã fœderis Dñi, & ſiccã humũ calcare cæpiſſent, reuerſę ſunt aquæ in alueũ ſuum, &
19 fluebant ſicut ante conſueuerant.* Populus
autem aſcendit de Iordane,decimo die mẽſis primi, & caſtramentati ſunt in Galgalis
20 contra Orientalem plagam vrbis Iericho.*
Duodecim quoq; lapides, quos de Iordanis alueo ſumpſerant, poſuit Ioſue in Galgalis.
21 *Et dixit ad filios Iſrael:Quando interrogauerint filij veſtri cras patres ſuos, & dixe-
22 rint eis: Quid ſibi volunt lapides iſti?* Docebitis eos,atq; dicetis:Per arentem alueum
23 tranſiuit Iſrael Iordanem iſtum.* Siccante
Dño Deo veſtro aquas eius in conſpectu veſtro,donec tranſiretis:* Sicut fecerat prius
24 in mari rubro, quod ficcauit, donec tranſi-
25 remus.* Vt diſcant omnes terrarum populi *Exod. 14.
fortiſſimam Dñi manum,vt & vos timeatis c. 21.
Dominum Deum veſtrum omni tempore.

CAP. V.

Terrentur Chananæi; circumciſio fit in Galgalis,& Phaſe celebratur; deficit manna, vbi de fructibus terræ edunt,& Angelus Domini Ioſue apparet.

1 POſtquã ergo audierunt omnes reges A-
A morrhęorũ,qui habitabãt trans Iordanem ad occidentalem plagã,& cuncti reges Chanaan, qui propinqua poſſidebãt magni maris loca, quod ſiccaſſet Dñs fluenta Iordanis corã filijs Iſrael,donec tranſirent, diſſolutũ eſt cor eorum,& non remanſit in eis ſpiritus,timentium introitum filiorũ Iſrael.
2 *Eo tempore ait Dñs ad Ioſue:Fac tibi cultros lapideos, & circumcide ſecundo filios
3 Iſrael.* Fecit,quod iuſſerat Dñs,& circum-
4 cidit filios Iſrael in colle præputiorũ.* Hæc autem cauſa eſt ſecundę circũciſionis:Om-
B nis populus,qui egreſſus eſt de Ægypto generis maſculini, vniuerſi bellatores viri, mortui ſunt in deſerto per longiſſimos viæ
5 circuitus,* Qui omnes circumciſi erant. Po-
6 pulus autem, qui natus eſt in deſerto,* Per quadraginta annos itineris latiſſimę ſolitudinis,incircũciſus fuit: donec conſumerentur,qui nõ audierant vocem Dñi,& quibus ante iurauerat, vt non oſtenderet eis Terrã
7 lacte,& mellemanantẽ.* Horum filij in lo-
C cũ ſucceſſerunt patrũ,& circumciſi ſũt à Ioſue:quia ſicut nati fuerãt, in præputio erãt,
8 nec eos in via aliquis circumciderat.* Poſt-

quam autem omnes circũcisi sunt, manserunt in eodẽ castrorum loco, donec sanarentur. *Dixitq; Dñs ad Iosue: Hodie abstuli opprobriũ Ægypti à vobis. Vocatumq; est nomen loci illius Galgala, vsque in præsentem diem. *Mãseruntq; filij Israel in Galgalis, & fecerunt Phase, quartadecima die mensis ad D vesperum in campestribus Iericho: *Et comederunt de frugibus terræ die altero, azymos panes, & polentam eiusdem anni. *Defecitq; manna, postquam comederũt de frugibus terræ, nec vsi sunt vltra cibo illo filij Israel, sed comederunt de frugibus præsentis anni Terræ Chanaan. *Cum autem esset Iosue in agro vrbis Iericho, leuauit oculos, & vidit virum stantem contra se, euaginatũ tenentem gladium, perrexitq; ad eum, & ait: Noster es, an aduersariorum? *Qui respondit: Nequaquam: sed sum princeps exercitus Domini, & nunc venio. *Cecidit Iosue pronus in terram. Et adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad seruum suum? * Solue, inquit, calceamentum tuum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, sanctus est. Fecitque Iosue, vt sibi fuerat imperatum.

* Exod. 3. b. 5. Act. 7. d. 33.

CAP. VI.

Post varios septẽ dierũ circuitus cũ arca, Iericho capta funditus deletur, sola seruatur Rahab cum suis: reædificatori vrbis maledicitur.

IEricho autem clausa erat, atq; munita, timore filiorũ Israel, & nullus egredi audebat, aut ingredi. *Dixitq; Dñs ad Iosue: Ecce dedi in manu tua Iericho, & regem eius, omnesq; fortes viros. *Circuite vrbem cuncti bellatores semel per diem sic facietis sex diebus. *Septimo autem die sacerdotes tollant septem buccinas, quarum vsus est in iubileo, & præcedant arcam fœderis: septiesq; circuibitis ciuitatem, & sacerdotes clangent buccinis. *Cumq; insonuerit vox tubæ longior, atq; concisior, & in auribus vestris increpuerit, conclamabit omnis populus vociferatione maxima, & muri funditus corruent ciuitatis, ingredienturq; singuli per locum contra quem steterint. *Vocauit ergo Iosue filius Nun sacerdotes, & dixit ad eos: Tollite arcam fœderis: & septem alij sacerdotes tollant septem iubileorum buccinas, & incedant ante arcam Dñi. *Ad populum quoq; ait: Ite, & circuite ciuitatem, armati præcedentes arcam Dñi. *Cumq; Iosue verba finisset, & septem sacerdotes septem buccinis clãgerent ante arcam fœderis Dñi. *Omnisq; præcederet armatus exercitus, reliquum vulgus arcam sequebatur, ac buccinis omnia concrepabant. *Præceperat autẽ Iosue populo, dicẽs: Nõ clamabitis, nec audietur vox vestra, neq; vllus sermo ex ore vestro egredietur: donec veniat dies, in quo dicã vobis: Clamate, & vociferamini. Circuiuit ergo arca Dñi ciuitatẽ semel per diem, & reuersa in castra mansit ibi. *Igitur Iosue de nocte consurgente, tulerunt sacerdotes arcã Dñi, *Et septem ex eis septẽ buccinas, quarum in iubileo vsus est: præcedebantq; arcã ambulantes, atq; clãgentes. & armatus populus ibat ante eos, vulgus autem reliquũ sequebatur arcam, & buccinis personabat. * Circueruntque ciuitatem secundo die semel, & reuersi sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus. *Die autem septimo, diluculo consurgentes, circuierunt vrbem, sicut dispositũ erat, septies. * Cumq; septimo circuitu clãgerent buccinis sacerdotes, dixit Iosue ad omnem Israel. Vociferamini: tradidit enim vobis Dñs ciuitatem: *Sitq; ciuitas hęc anathema: & omnia, quæ in ea sunt, Dño. sola Rahab meretrix viuat, cum vniuersis, qui cum ea in domo sunt: abscondit enim nuncios, quos direximus. *Vos autem cauete, ne de his, quę præcepta sunt, quippiam contingatis,

* Sap. 10. b. 7. Hebr. 11. f. 30

gatis,& ſitis præuaricationis rei, & omnia caſtra Iſrael ſub peccato ſint,atq; turbentur
19 * Quidquid autem auri,& argenti fuerit,& vaſorum æneorũ, ac ferri Dño conſecretur, repoſitum in theſauris eius. * Igitur omni
20 populo vociferante, & clangentibus tubis, poſtquã in aures multitudinis vox, ſonituſque increpuit, muri illicò corruerunt: & aſcẽdit vnuſquiſq; per locum, qui contra ſe erat:cæperuntq; ciuitatem, * Et interfecerũt
21 omnia,quæ erant in ea à viro vſq; ad mulierem,ab infante vſq; ad ſenem. Boues quoq; & oues,& aſinos in ore gladij percuſſerunt.
22 *Duobus autem viris,qui exploratores miſſi fuerant,dixit Ioſue: Ingredimini domũ mulieris meretricis,& producite eam,& omnia D quę illius ſunt,ſicut illi iuramento firmaſtis.
23 * Ingreſſiq; iuuenes, eduxerunt Rahab, & parentes eius, fratres quoque, & cunctam ſupellectilem, ac cognationem illius,& ex-
24 tra caſtra Iſrael manere fecerunt. * Vrbem autem,& omnia quæ erant in ea, ſuccenderunt:abſq; auro,& argento,& vaſis æneis,ac
25 ferro, quæ in ærarium Dñi conſecrarunt. * Rahab verò meretricem, & domum patris eius, & omnia,quæ habebat,fecit Ioſue viuere,& habitauerunt in medio Iſrael,vſque in præſentem diem:eo quod abſconderit nũtios, quos miſerat, vt explorarent Iericho. In tempore illo,imprecatus eſt,Ioſue,dicẽs:
26 * Maledictus vir coram Dño,qui ſuſcitauerit,& ædificauerit ciuitatem Iericho. In primogenito ſuo fundamenta illius iaciat, & in nouiſſimo liberorum ponat portas eius.
27 * Fuit ego Dominus cum Ioſue, & nomen eius vulgatum eſt in omni terra.

* Heb. 11. f. 30.

* 1. Mach. 12. c. 15.

*Supr. 2. b. 7.

* Hebr. 11. f. 31.

* Infr. 8. 2. 1.

*1. Reg. 16. g. 34.

CAP. VII.

Explorata vrbe Hai cedit populus Iſrael hoſtibus propter furtum de anathemate Iericho: quapropter poſt Ioſue lamentationem, miſſa ſorte Achan lapidatur iuſſu Domini.

1 FIlij autem Iſrael præuaricati ſunt mandatum,& vſurpauerunt de anathemate. A
2 Nam Achan filius Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda, tulit aliquid de anathemate:iratuſq; eſt Dñs contra filios Iſrael. * Cumq; mitteret Ioſue de Iericho viros con-
3 tra Hai,quę eſt iuxta Bethauen,ad orientalẽ plagam oppidi Bethel,dixit eis: Aſcẽdite,& explorate terram. Qui præcepta complẽtes exploraverunt Hai. *Et reuerſi dixerunt ei:
4 Non aſcendat omnis populus, ſed duo, vel tria millia virorum pergant, & deleant ciuitatem:quare omnis populus fruſtra vexabitur contra hoſtes pauciſſimos? *Aſcenderunt ergo tria millia pugnatorum, Qui ſta-
5 tim terga vertentes, *Percuſſi ſunt à viris vrbis Hai,& corruerunt ex eis triginta ſex homines:perſecutiq; ſũt eos aduerſarij de porta vſq; ad Sabarim, & ceciderint per prona fugientes: pertimuitq; cor populi,& inſtar
6 aquæ liquefactum eſt. *Ioſue verò ſcidit veſtimenta ſua,& pronus cecidit in terrã corã arca Dñi vſq; ad veſperam, tam ipſe, quam omnes ſenes Iſrael:miſeruntq; puluerem ſu-
7 per capita ſua. *Et dixit Ioſue: Heu Domine
B Deus,quid voluiſti traducere populũ iſtum Iordanem fluuiũ, vt traderes nos in manus Amorrhæi,& perderes? vtinam,vt cepimus,
8 mãſiſſemus trans Iordanem. *Mi Dñe Deus quid dicam, videns Iſraelem hoſtibus ſuis
9 terga vertentem? *Audiẽt Chananæi,& omnes habitatores Terræ,& pariter conglobati circumdabunt nos, atq; delebũt nomen noſtrum de terra: & quid facies magno nomi-
10 ni tuo? *Dixitq; Dñs ad Ioſue: Surge,cur ia-
11 ces pronus in terra? *Peccauit Iſrael,& prævaricatus eſt pactum meum: tulerũ; que de anathemate,& furati ſunt,atq; mẽtiti,& ab-
12 ſcõderũt inter vaſa ſua. * Nec poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos,eoſq; fugiet:quia pollutus eſt anathemate,non ero vltra vobiſcũ,

dònec conteratis eũ, qui huius ſceleris reus
eſt.*Surge,ſanctifica populum,& dic eis:Sã- 13
ctificamini in craſtinũ: hęc enim dicit Dñs
Deus Iſrael:Anathema in medio tui Iſrael:
nõ poteris ſtare coram hoſtibus tuis, donec
deleatur ex te,qui hoc contaminatus eſt ſce-
lere. * Accedetiſq; manè ſinguli per tribus 14
veſtras: & quamcunq; tribum ſors inuene- C
rit, accedet per cognationes ſuas, & cogna-
tio per domos,domuſq;per viros. * Et qui- 15
cunq;ille in hoc facinore fuerit deprehẽſus,
comburetur igni cum omni ſubſtantia ſua:
quoniam præuaricatus eſt pactum Dñi, &
fecit nefas in Iſrael.*Surgẽs itaq;Ioſue ma- 16
nè applicuit Iſrael per tribus ſuas,& inuen-
ta eſt tribus Iuda.*Quæ cum iuxta familias 17
ſuas eſſet oblata,inuenta eſt familia Zare.Il-
lam quoq; per domos offerens, reperit Zab-
di: * Cuius domum in ſingulos diuidens vi- 18
ros,inuenit Achan filium Charmi,filij Zab-
di,filij Zare de tribu Iuda. * Et ait Ioſue ad 19
Achan: Fili mi,da gloriam Dño Deo Iſrael,
& confitere,atq;indica mihi, quod feceris,
ne abſcondas. * Reſponditq;Achan Ioſue, 20
& dixit ei:Verè ego peccaui Dño Deo Iſrael,
& ſic feci. * Vidi enim inter ſpolia pallium 21
coccineum valdè bonum, & ducẽtos ſiclos
argenti, regulamq;auream quinquaginta ſi-
clorum: & concupiſcens abſtuli,& abſcõdi
in terra contra medium tabernaculi mei,ar-
gentumq;foſſa humo operui.*Miſit ergo Io- 22
ſue miniſtros:qui currentes ad tabernaculũ D
illius, repererunt cuncta abſcondita in eo-
dem loco,& argentum ſimul.*Auferenteſq; 23
de tentorio tulerunt ea ad Ioſue, & ad om-
nes filios Iſrael,proieceruntq; ante Dñm. * 24
Tollens itaq;Ioſue Achan filium Zare, ar-
gentumq;& pallium,& auream regulam,fi-
lios quoq; & filias eius, boues & aſinos, &
oues, ipſumq; tabernaculum, & cunctam
ſupellectilem(& omnis Iſrael cum eo)duxe-
runt eos ad vallem Achor:*Vbi dixit Ioſue: 25
Quia turbaſti nos, exturbet te Dñs in die
hac. Lapidauitq;eum omnis Iſrael: & cun-
cta,quæ illius erant,igne conſumpta ſunt.* 26
Congregaueruntq;ſuper eum aceruum ma-
gnum lapidum,qui permanet vſque in præ-
ſentem diem. Et auerſus eſt furor Domini
ab eis. Vocatumque eſt nomen loci illius,
Vallis Achor, vſque hodie.

* Sup.7.b.1.
Leuit.20.b.2.
Num.11.b.18.
1.Reg.16.5.
*1.Reg 13.d.17.

CAP. VIII.

Expugnata Hai rex eius ſuſpenditur, erecto altari lapideo: Deuteronomium ſuper lapides ſcribitur, & populo benedicitur.

DIxit autem Dñs ad Ioſue: Ne timeas: 1
neque formides: tolle tecum omnem A
multitudinem pugnatorum, & conſurgens
aſcẽde in oppidum Hai. ecce tradidi in ma-
nu tua regem eius,& populum, vrbemq; &
terram. *Faciesq;vrbi Hai,& regi eius,ſicut 2
feciſti Iericho,& regi illius:prædam verò,& *Supr.6.d.34.
omnia animantia diripietis vobis:pone inſi-
dias vrbi poſt eam.*Surrexitq;Ioſue,& om- 3
nis exercitus bellatorum cum eo, vt aſcen-
derent in Hai: & electa triginta millia viro-
rum fortium miſit nocte.*Præcepitq;eis,di- 4
cens:Ponite inſidias poſt ciuitatem nec lon-
gius recedatis: & eritis omnes parati. * Ego 5
B autem,& reliqua multitudo, quæ mecũ eſt, *Supr.7.B.4.
accedemus ex aduerſo contra vrbem. Cũq;
exierint contra nos, ſicut ante fecimus, fu-
giemus,& terga vertemus: * Donec perſe- 6
quentes ab vrbe longius protrahamur: pu-
tabunt enim nos fugere ſicut prius. * Nobis 7
ergo fugientibus,& illis perſequentibus,cõ-
ſurgetis de inſidijs, & vaſtabitis ciuitatem:
tradetq;eam Dñs Deus veſter in manus ve-
ſtras. * Cumq;cęperitis, ſuccendite eam,& 8
ſic omnia facietis,vt iuſſi.*Dimiſitq;eos,& 9
perrexerunt inter Bethel,& Hai, ad occidẽ-
talem plagam vrbis Hai. Ioſue autem nocte
illa in medio manſit populi, * Surgenſq;di- 10
luculo recenſuit ſocios, & aſcendit cum ſe-
nioribus in fronte exercitus, vallatus auxi-
lio pugnatorum.Cumq;veniſſent,& aſcen- 11
C diſſent ex aduerſo ciuitatis, ſteterunt ad ſe-
ptentrionalem vrbis plagam,inter quam &
eos erat vallis media.*Quinq;autem millia 12
viros elegerat, & poſuerat in inſidijs inter
Bethel,& Hai,ex occidentali parte eiuſdem
ciuitatis:Omnis verò reliquus exercitus ad 13
aquilonem aciem dirigebat,ita vt nouiſſimi
illius multitudinis occidentalem plagã vr-
bis,attingerent. Abijt ergo Ioſue nocte illa,
& ſtetit in vallis medio.*Quod cum vidiſ- 14
ſet rex Hai, feſtinauit manè, & egreſſus eſt
cum omni exercitu ciuitatis, direxitq;aciẽ
contra deſertum ignorans, quod poſt tergũ
laterent inſidiæ. * Ioſue verò, & omnis If- 15
rael ceſſerunt loco, ſimulantes metum, &
fugientes per ſolitudinis viam.*At illi voci- 16
D ferantes pariter, & ſe mutuò cohortantes,
perſecuti ſunt eos. Cumq;receſſiſſent à ciui- 17
tate,* Et ne vnus,quidẽ in vrbe Hai,& Be-
thel, remanſiſſet, qui non perſequeretur If-
rael (ſicut eruperãt aperta oppida relin- 18
quẽtes,*Dixit Dñs ad Ioſue:Leua clypeum,
qui in manu tua eſt,contra vrbem Hai,quo-
niam tibi tradam eam. * Cumq; eleuaſſet 19
clypeum ex aduerſo ciuitatis, inſidiæ, quæ
latebant,ſurrexerunt confeſtim:& pergen-
tes ad ciuitatem,cæperunt,& ſuccenderunt
eam.*Viri autem ciuitatis,qui perſequebã- 20
E tur Ioſue,recipientes, & videntes fumũ vr-
bis ad cœlum vſq;conſcendere,non potue-
runt vltra huc illucq; diffugere: præſertim
cum hi, qui ſimulauerant fugam, & tende-
bant ad ſolitudinem, contra perſequentes
fortiſſimè reſtitiſſent.*Videſq;Ioſue,& om- 21
nis Iſrael, quod capta eſſe ciuitas, & fumus

vrbis

vrbis aſcenderet, reuerſus percuſſit viros
Hai. *Siquidem,& illi,qui cæperant,& ſuc- 22
cenderant ciuitatem, egreſſi ex vrbe contra
ſuos,medios hoſtium ferire cęperunt. Cum
ergo ex vtraque parte aduerſarij cęderẽtur,
ita vt nullus de tanta multitudine ſaluare-
tur,*Regem quoq;vrbis Hai apprehenderũt 23
viuentem,& obtulerunt Ioſue.*Igitur om- 24
nibus interfectis,qui Iſraelẽ ad deſerta ten-
dentem fuerant perſecuti, & in eodem loco
gladio corruentibus, reuerſi filij Iſrael per-
cuſſerunt ciuitatem.* Erant autem, qui in 25
eodem die ciderant à viro vſq;ad mulie-
rem,duodecim millia hominum,omnes vr-
bis Hai.*Ioſue verò non contraxit manum, 26
quam in ſublime porrexerat,tenens clypeũ, F
donec interficerentur omnes habitatores
Hai.* Iumenta autem,& prædam ciuitatis 27
diuiſerunt ſibi filij Iſrael, ſicut præceperat
Dñs Ioſue. * Qui ſuccendit vrbem,& fecit 28
eam tumulum ſempiternum:*Regem quo- 29
que eius ſuſpendit in patibulo vſq;ad veſpe-
ram,& ſolis occaſum. Præcepitq;Ioſue, &
depoſuerunt cadauer eius de cruce: proie-
ceruntq;in ipſo introitu ciuitatis, congeſto
ſuper eum magno aceruo lapidum,qui per-
manet,vſq;in præſentem diem.*Tunc ædi- 30
ficauit Ioſue altare Dño Deo Iſrael in mõte
Hebal: * Sicut præceperat Moyſes famulus 31
Dñi filijs Iſrael,& ſcriptum eſt in volumine
legis Moyſi:Altare verò de lapidibus impo-
litis, quos ferrum non tetigit: & obtulit G
ſuper eo holocauſta Dño, immolauitq;pa-
cificas victimas. * Et ſcripſit ſuper lapides 32
Deuteronomiũ legis Moyſi,quod ille digeſ-
ſerat coram filijs Iſrael.*Omnis autem po- 33
pulus,& maiores natu, duceſque ac iudices
ſtabant ex vtraq;parte arcę,in conſpectu ſa-
cerdotum, qui portabant arcam fœderis Do-
mini,vt aduena ita,& indigena. Media pars
eorum iuxta montem Carizim, & media
iuxta montem Hebal,ſicut præceperat Moy-
ſes famulus Domini.Et primum quidem be-
nedixit populo Iſrael. * Poſt hæc legit om- 34
nia verba benedictionis, & maledictionis,
& cuncta, quæ ſcripta erant in legis volu-
mine.* Nihil ex his, quæ Moyſes iuſſerat, 35
reliquit intactum, ſed vniuerſa replicauit
coram omni multitudine Iſrael,mulieribus
ac paruulis,& aduenis,qui inter eos mora-
bantur.

*Exod. 20. d. 25. Deut. 27. d. 4.

CAP. IX.

Gabaonita ſimulatione longi itineris impetrant ſibi pacem à Ioſue, & principibus Iſraelitarum, interpoſito iuramento ſaluantur, inſecuto tamen murmure, perpetuo famulitio aſtringuntur.

QVibus auditis, cuncti reges trans Ior- 1
danẽ, qui verſabãtur in montanis, & A
campeſtribus, in maritimis, ac littore magni
maris,hi quoq;qui habitabãt iuxta Libanũ,
Hetheus,& Amorrhæus. Chananęus, Phe-
rezæus,& Heuæus,& Iebuſæus, *Cõgregati 2
ſunt pariter, vt pugnarent contra Ioſue, &
Iſrael vno animo,eademq;ſententia.*At hi, 3
qui habitabant in Gabaon,audientes cũcta,
quæ fecerat Ioſue,Iericho,& Hai *Et calli- 4
dè cogitantes, tulerunt ſibi cibaria, ſaccos
veteres aſinis imponentes, & vtres vinarios
ſciſſos,atq;conſutos, * Calceamentaq;per- 5
antiqua, quæ ad indiciũ vetuſtatis pittacijs
conſuta erant,induti veteribus veſtimentis:
panes quoq; quos portabant, ob viaticum,
duri erant,& in fruſta comminuti: * Perre- 6
xerũtq;ad Ioſue, qui tunc morabatur in ca-
ſtris Galgalæ, & dixerũt ei, atq;ſimul omni
Iſraeli: De terra longinqua venimus,pacem
vobiſcum facere cupientes. Reſponderũtq; 7
viri Iſrael ad eos,atq;dixerunt: *Ne fortè in
B terra,quæ nobis ſorte debetur,habitetis, &
non poſſimus fœdus inire vobiſcũ.*At illi ad 8
Ioſue,Serui,inquiunt,tui ſumus.Quibus Io-
ſue,ait: Quinam eſtis vos?& vnde veniſtis?* 9
Reſpõderunt: De terra longinqua valdè ve-
nerunt ſerui tui in nomine Dñi Dei tui. Au-
diuimus enim famam potentiæ eius, cũcta,
quæ fecit in Ægypto, * Et duobus regibus 10 *Num.21.
Amorrhæorum,qui fuerunt trans Iordanẽ, c.11.
Sehon regi Heſebon, & Og regi Baſan, qui
erant in Aſtaroth.*Dixeruntq;nobis ſenio- 11
res,& omnes habitatores terræ noſtræ:Tol-
lite in manibus cibaria, ob lõgiſſimã viam,
& occurrite eis,& dicite:ſerui veſtri ſumus,
fœdus inite nobiſcum. * En, panes quando 12
egreſſi ſumus de domibus noſtris,vt venire-
mus ad vos, calidos ſumpſimus, nunc ficci
facti ſunt,& vetuſtate nimis cõminuti. *V- 13
tres vini nouos impleuimus,nunc rupti ſũt,
& ſoluti, veſtes & calceamenta quibus in-
duimur,& quæ habemus in pedibus,ob lõ-
gitudinem longioris viæ trita ſunt, & pęnè
consũpta. * Suſceperunt igitur de cibarijs 14 *2.Reg.21.
C eorum,& os Dñi non interrogauerunt. *Fe- 15 8.2.
citq;Ioſue cũ eis pacẽ,& inito fœdere polli-
citus eſt,quod non occiderentur: principes
quoq;multitudinis iurauerũt eis.*Poſt dies 16
autem tres initi fœderis, audierunt, quod in
vicino habitarent,& inter eos futuri eſſent.
* Mouerunteq;caſtra filij Iſrael,& venerunt 17
in ciuitates eorũ die tertio,quarũ hęc voca-
bula ſunt: Gabaon, & Caphira, & Berot,&
Cariathiarim. * Et nõ percuſſerunt eos,eo 18
quod iuraſſent eis principes multitudinis in
nomine Dñi Dei Iſrael. Murmurauit itaque
omne vulgus contra principes Iſrael. *Qui 19
reſponderunt eis:Iurauimus illis in nomine
Dñi Dei Iſrael,& idcircò non poſſumus eos
contingere. * Sed hoc faciemus eis:Reſer- 20
uentur quidem,vt viuant, ne contra nos ira
Dñi,concitetur, ſi peierauerimus: * Sed ſic 21
D viuant, vt in vſus vniuerſæ multitudinis li-

gna cædant,aquaſq;comportẽt.Quibus hæc loquentibus.*Vocauit Gabaonitas Ioſue,& dixit eis: Cur nos decipere fraude voluiſtis, vt diceretis: Procul valdè habitamus à vobis,cum in medio noſtri ſitis?*Itaq;ſub maledictione eritis,& non deficiet de ſtirpe veſtra ligna cædẽs,aquaſq;comportans in domum Dei mei.*Qui reſponderunt:Nuntiatum eſt nobis ſeruis tuis, quod promiſiſſet Dñs Deus tuus Moyſi ſeruo ſuo,vt traderet vobis omnẽ Terram,& diſperderet cunctos habitatores eius. Timuimus igitur valdè,& prouidimus animabus noſtris, veſtro terrore compulſi, & hoc conſilium iniuimus. *Nunc autem in manu tua ſumus: quod tibi bonum, & rectum videtur, fac nobis. *Fecit ergo Ioſue, vt dixerat, & liberauit eos de manu filiorum Iſrael, vt non occiderentur. *Decreuitque in illo die eos eſſe in miniſterio cuncti populi, & altaris Domini, cædentes ligna, & aquas comportantes, vſque in præſens tempus, in loco quem Dominus elegiſſet.

CAP. X.

Quinque reges oppugnantes vrbem Gabaon, immoto ſole vnius diei ſpatio vincuntur, & ex ſpelunca extracti ſuſpenduntur, pluresque alij reges, & ciuitates exſcinduntur.

QVæ cum audiſſet Adoniſedec rex Ieruſalẽ, quod ſcilicet cæpiſſet Ioſue Hai, & ſubuertiſſet eam (ſicut enim fecerat Iericho,& regi eius, ſic fecit Hai,& regi illius) & quod transfugiſſent Gabaonitæ ad Iſrael, & eſſent fœderati eorum,*Timuit valdè.Vrbs enim magna erat Gabaon,& vna ciuitatum regalium,& maior oppido Hai, omneſque bellatores eius fortiſſimi.*Miſit ergo Adoniſedec rex Ieruſalem ad Oham regẽ Hebron,& ad Pharam regem Ierimoth, ad Iaphia quoq; regem Lachis, & ad Dabir regẽ Eglon,dicens:*Ad me aſcẽdite,& ferte præſidium,vt expugnemus Gabaon,quare tranſfugerit ad Ioſue,& ad filios Iſrael.*Congregati igitur aſcenderunt quinq;reges Amorrhæorũ,rex Ieruſalem,rex Ierimoth,rex Lachis,rex Eglon, ſimul cum exercitibus ſuis, & caſtramentati ſunt circa Gabaon, oppugnãtes eam. *Habitatores autem Gabaõ vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue,qui tunc morabatur in caſtris apud Galgalã, & dixerũt ei:Ne retrahas manus tuas,ab auxilio ſeruorũ tuorum: aſcende citò,& libera nos,ferq; præſidiũ: conuenerunt enim aduerſum nos omnes reges Amorrhæorũ, qui habitant in montanis,*Aſcenditq;Ioſue de Galgalis,& omnis exercitus bellatorum cũ eo, viri fortiſſimi. *Dixitq; Dñs ad Ioſue: Ne timeas eos:in manus enim tuas tradidi illos:nullus ex eis ibi reſiſtere poterit.*Irruit itaq;Ioſue ſuper eos repentè, tota nocte aſcendens de Galgalis:*Et cõturbauit eos Dñs à facie Iſrael:contriuitq;plaga magna in Gabaon, ac perſecutus eſt eos per viam aſcenſus Beth horon,& percuſſit vſq;Azeca,& Maceda:* Cumq;fugerent filios Iſrael, & eſſent in deſcenſu Beth horon, Dñs miſit ſuper eos lapides magnos de cælo vſq;ad Azeca & mortui ſunt multò plures lapidibus grandinis, quã,quos gladio percuſſerant filij Iſrael. *Tunc locutus eſt Ioſue Dño,in die qua tradidit Amorrhæũ in conſpectu filiorũ Iſrael, dixitq;coram eis:Sol cõtra Gabaon,ne moueariſ,& Luna contra vallẽ Aialon,*Steteruntq;Sol,& Luna,donec vlciſceretur ſe gẽs de inimicis ſuis. Nonne ſcriptum eſt hoc in libro iuſtorũ?Stetit itaq;Sol in medio cæli,& non feſtinauit occumbere ſpatio vnius diei. *Non fuit antea, nec poſtea tam lõga dies, obediente Dño voci hominis, & pugnante pro Iſrael. *Reuerſuſq;eſt Ioſue cum omni Iſrael in caſtra Galgalæ. *Fugerant enim quin-

* 10. 28. f. 21. Eccli. 46. c. 5.

quinq;reges, & ſe abſconderant in ſpelunca vrbis Maceda.*Nũtiatumq;eſt Ioſue,quod 17
inuenti eſſent quinq;reges latentes in ſpelunca vrbis Maceda. *Qui præcepit ſocijs, 18
& ait:Voluite ſaxa ingentia ad os ſpeluncæ, D
& ponite viros induſtrios,qui clauſos cuſtodiant:*Vos autem nolite ſtare,ſed perſequi- 19
mini hoſtes,& extremos quoſq;fulgentium cædite: nec dimittatis eos vrbium ſuarũ intrare præſidia , quos tradidit Dñs Deus in manus veſtras.*Cęſis ergo aduerſarijs pla- 20
ga magna,& vſq;ad internecionẽ pęne conſumptis , hi qui Iſrael effugere potuerunt , ingreſſi ſunt ciuitates munitas.*Reuerſuſq; 21
eſt omnis exercitus ad Ioſue in Maceda,vbi tunc erant caſtra , ſani & integro numero : nulluſq;contra filios Iſrael mutire auſus eſt.
*Præcepitq;Ioſue,dicens: Aperite os ſpelũ- 22
cę,& producite ad me quinq;reges,qui in ea latitant. * Feceruntq;miniſtri, vt ſibi fuerat 23
imperatum:& eduxerunt ad eum quinq;reges de ſpelunca, regem Ieruſalem, regẽ He- E
bron,regem Ierimoth,regem Lachis,regem Eglon. * Cumq;educti eſſent ad eũ,vocauit omnes viros Iſrael,& ait ad principes exer- 24
citus,qui ſecum erãt:Ite,& ponite pedes ſuper colla regum iſtorum.Qui cum perrexiſſent, & ſubiectorũ colla pedibus calcarent,
* Rurſum ait ad eos: Nolite timere,nec pa- 25
ueatis,confortamini , & eſtote robuſti : ſic enim faciet Dñs cunctis hoſtibus veſtris,ad. uerſum.quos dimicatis. *Percuſſitq ;Ioſue, 26
& interfecit eos,atq;ſuſpendit ſuper quinq; ſtipites:fueruntq;ſuſpenſi vſq;ad veſperum.
*Cumq; occumberet ſol,præcepit ſocijs,vt 27
*Deut. 21. 23. deponerent eos de patibulis. Qui depoſitos proiecerunt in ſpeluncam,in qua latuerant, & poſuerunt ſuper os eius ſaxa ingentia,quę permanent vſq;in præſens.*Eodem quoque 28
die Macedam cæpit Ioſue, & percuſſit eam in ore gladij,regemq;illius interfecit,& omnes habitatores eius : non dimiſit in ea ſaltẽ paruas reliquias. Fecitq; regi Maceda, ſicut fecerat regi Iericho. *Tranſiuit autem cum 29
omni Iſrael de Maceda in Lebna & pugnabat contra eam: * Quam tradidit Dñs cum 30
rege ſuo in manus Iſrael: percuſſeruntq;vrbẽ in ore gladij, & omnes habitatores eius:
*Sup.6.2.2. non dimiſerunt in ea vllas reliquias. Fecerunt q;regi Lebna,ſicut fecerãt regi Iericho.
*De Lebna trãſiuit in Lachis cum omni Iſ- 31
rael:& exercitu per gyrũ diſpoſitooppugnabat eã. *Tradiditq;Dñs Lachis in manus Iſ- 32
rael,& cepit eam die altero,atq;percuſſit in ore gladij,omnemq;animam, quæ fuerat in ea,ſicut fecerat Lebna.*Eo tempore aſcẽdit 33
Horam rex Gazer , vt auxiliaretur Lachis: quem percuſſit Ioſue cũ omni populo eius , vſq;ad internecionem. * Tranſiuitq;de La- 34
chis in Eglon,& circũdedit,*Atq;expugna- 35
uit eam eadem die : percuſſitq;in ore gladij omnes animas,quę erant in ea,iuxta omnia,
36 quę fecerat Lachis.*Aſcendit quoq;cũ omni Iſrael de Eglon,in Hebron , & pugnauit
37 contra eam.*Cæpit eam,& percuſſit in ore gladij , regem quoq;eius, & omnia oppida regionis illius,vniuerſaſq;animas,quæ in ea fuerant commoratæ:non reliquit in ea vllas reliquias: ſicut fecerat Eglon,ſic fecit & Hebron , cuncta, quæ in ea reperit conſumens
38 gladio.*Inde reuerſus in Dabir, *Cæpit eã,
39 atq;vaſtauit: regem quoq;eius, atq; omnia per circuitũ oppida percuſſit in ore gladij : non dimiſit in ea vllas reliquias , ſicut fecerat Hebron, & Lebna, & regibus earum,ſic
40 fecit Dabir,& regi illius. * Percuſſit,itaque Ioſue omnem Terram montanam , & meridianam, atq;campeſtrem, & Aſedoth, cum regibus ſuis:non dimiſit in ea vllas reliquias, ſed omne,quod ſpirare poterat,interfecit,ſi-
41 cut præceperat ei Dominus Deus Iſrael.*A Cadesbarne vſque Gazam. Omnem terram
42 Goſen vſq;Gabaon , * Vniuerſoſque reges, & regiones eorum,vno impetu cępit, atque vaſtauit ; Dominus enim Deus Iſrael pu-
43 gnauit pro eo. * Reuerſuſque eſt cum omni Iſrael ad locum caſtrorum in Galgala.

CAP. XI.

Expugnat Ioſue regem Iabin cum alijs plurimis regibus , ac populis , omnia ſeruans,qua Dominus Moyſi præceperat .

1 QVæ cum audiſſet Iabin rex Aſor , miſit
A ad Iobab regem Madon , & ad regem
2 Semeron,atq;ad regem Achſaph: *Ad reges quoq;Aquilonis,qui habitabant in montanis , & in planitie contra meridiem Cineroth,in campeſtribus quoq;& in regionibus
3 Dor iuxta mare:*Chananęum quoq;ab Oriente,& Occidente,& Amorrhæorũ,atque Hethæum, ac Pherezæum , & Iebuſæum in montanis: Heuæum quoq;qui habitabat ad
4 radices Hermon in terra Maſpha.*Egreſſiq; ſunt omnes cum turmis ſuis, populus multus nimis ſicut arena, quæ eſt in littore maris,equi quoq; & currus immenſæ multitu-
B 5 nis.*Conueneruntq;omnes reges iſti in vnũ ad aquas Merum,vt pugnarent cõtra Iſrael.
6 *Dixitq;Dñs ad Ioſue : Ne timeas eos: cras enim hac eadem hora ego tradã omnes iſtos vulnerandos in cõſpectu Iſrael : equos eorũ
7 ſubneruabis,& currus igne combures. *Venitq;Ioſue , & omnis exercitus cum eo aduerſus illos ad Aquas Merom ſubitò , & in-
8 ruerunt ſuper eos , * Tradiditq;illos Dñs in manus Iſrael. Qui percuſſerunt eos,& perſecuti ſunt vſq;ad Sidonem magnam, & Aquas Maſerephod , campumq;Maſphe, qui eſt ad orientalem illius partem Ita percuſſit omnes,vt nullas dimitteret ex eis reliquias.
9 *Fecitq;ſicut præceperat ei Dñs,equos eorũ

ſub-

ſubneruauit,curruſq;cõbuſſit igni. *Reuerſuſq; ſtatim cępit Aſor: & regem eius percuſſit gladio. Aſor enim antiquitus inter omnia in regna hæc principatum tenebat.* Percuſſitq;omnes animas, quæ ibidem morabantur: non dimiſit in ea vllas reliquias, ſed vſque ad internecionem vniuerſa vaſtauit,ipſamq;vrbẽ peremit incendio.*Et omnes per circuitum ciuitates,regeſq;earũ cæpit,percuſſit,atq;deleuit,ſicut præceperat ei Moyſes famulus Dñi.* Abſq;vrbibus, quæ erant in collibus, & in tumulis ſitæ, cęteras ſuccendit Iſrael: vnam tantùm Aſor munitiſſima flamma conſumpſit.*Omnemq;prædam iſtarum vrbium, ac iumenta diuiſerũt ſibi filij Iſrael, cunctis hominibus interfectis.Sicut præceperat Dñs Moyſi ſeruo ſuo, ita præcepit Moyſes Ioſue, & ille vniuerſa compleuit: non prętерijt de vniuerſis mandatis, nec vnum quidem verbũ,quod iuſſerat Dñs Moyſi.*Cępit itaq:Ioſue omnẽTerram montanam,& Meridianam, terramque Goſen, & planitiem, & Occidentalem plagam,montemq;Iſrael,& campeſtria eius.* Et partẽ montis,quæ aſcendit Seir,vſq;Baalgad per planitiem Libani ſubter montẽ Hermon: omnes reges eorum cępit,percuſſit,& occidit. * Multo tempore pugnauit Ioſue contra reges iſtos.*Non fuit ciuitas,quæ ſe traderet filijs Iſrael,præter Heuęum,qui habitabat in Gabaon: omnes enim bellando cępit.*Dñi enim ſententia fuerat,vt indurarentur corda eorum,& pugnarent cõtra Iſrael, & caderent: & non mererentur vllam clementiam, ac perirent, ſicut præceperat Dñs Moyſi.*In illo tempore venit Ioſue, & interfecit Enacim de montanis Hebron, & Dabir,& Anab, & de omni monte Iuda, & Iſrael,vrbeſq;eorum deleuit.*Non reliquit vllum de ſtirpe Enacim,in terra filiorum Iſrael: abſque ciuitatibus Gaza,& Geth,& Azoto,in quibus ſolis relicti ſunt. * Cępit ergo Ioſue omnem Terram, ſicut locutus eſt Dominus ad Moyſen,& tradidit eam in poſſeſſionem filijs Iſrael ſecundùm partes, & tribus ſuas. quieuitque terra à prælijs.

*Deut.7.a.2.

*Exod.34.b.1.

*Exod 7.a.2.

C A P. XII.

Numerantur reges 31. circa & vltra Iordanem, quos percuſſerunt Moyſes, & Ioſue.

HI ſunt reges, quos percuſſerunt filij Iſrael,& poſſederunt terram eorũ tranſ Iordanem ad ſolis ortum, à torrente Arnon vſq;ad montem Hermon,& omnem orientalem plagam,quæ reſpicit ſolitudinem.*Seon rex Amorrhæorum, qui habitauit in Heſebon, dominatus eſt ab Aroer, quę ſita eſt ſuper ripam torrentis Arnon, & mediæ partis in valle,dimidięq;Galaad,vſq;ad torrentẽ Iaboc,qui eſt terminus filiorũ Ammõ. * Et à ſolitudine vſq;ad mare Ceneroth cõtra orientem, & vſq; ad mare deſerti, quod eſt mare ſalſiſſimum, ad orientalẽ plagã per viam,quæ ducit Bethſimoth: & ab auſtrali parte,quæ ſubiacet Aſedoth, Phaſga. * Terminus Og regis Baſan, de reliquijs Raphaim,qui habitauit in Aſtaroth,& in Edrai,& dominatus eſt in monte Herman, & in Salecha, atq;in vniuerſa Baſan, vſq;ad terminos. *Geſſuri,& Machati, & dimidiæ partis Galaad, terminos Sehon regis Heſebon. * Moyſes famulus Dñi, & filij Iſrael percuſſerunt eos, tradiditq;terram eorum Moyſes in poſſeſſionem Rubentis, & Gaditis, & dimidiæ tribui Manaſſe. * Hi ſunt reges terræ, quos percuſſit Ioſue,& filij Iſrael,trans Iordanem ad occidentalem plagam, à Baalgad in campo Libani,vſq;ad mõtem, cuius pars aſcendit in Seir:tradiditq;eam Ioſue in poſſeſſionem tribubus Iſrael, ſingulis partes ſuas,*Tam in montanis,quàm in planis,atque campeſtribus.In Aſedoth,& in ſolitudine, ac in meridie Hethæus fuit, & Amorrhęus,Chananęus,& Pherezæus,Heuęus,& Iebuſęus,* Rex Iericho vnus: rex Hai,quæ eſt ex latere Bethel,vnus: * Rex Ieruſalem vnus,rex Hebrõ vnus:*Rex Ierimoth vnus, rex Lachis vnus: *Rex Eglon vnus,rex Gazer vnus,*Rex Dabir vnus,rex Gader vnus. *Rex Herma vnus, rex Hered vnus, * Rex Lebna vnus,rex Odullam vnus, *Rex Maceda vnus, rex Bethel vnus, * Rex Taphna vnus, rex Opher vnus, * Rex Aphec vnus, rex Saron vnus,*Rex Madon vnus,rex Aſor vnus, *Rex Semeron vnus, rex Achſaph vnus,*Rex Thenac vnus,rex Mageddo vnus, *Rex Cades vnus, rex Iachanan Carmeli vnus, * Rex Dor,& prouinciæ Dor vnus, rex Gentium Galgal vnus, * Rex Therſa vnus: omnes reges triginta vnus.

C A P. XIII.

Iubet Dominus Ioſue, vt terram occupatam Iſraelitis diuidat: recenſentur iam ante aſſignata portiones Ruben, & Gad, & dimidię tribui Manaſſe trans Iordanem.

IOſue ſenex,prouectæq;ætatis erat, & dixit Dñs ad eum:Senuiſti,& longæuus es, terraq;latiſſima derelicta eſt, quæ necdum ſorte diuiſa eſt: * Omnibus videlicet Galilæa,Philiſthijm,& vniuerſa Geſſuri.*A fluuio turbido, qui irrigat Ægyptum, vſq; ad terminos Accaron contra aquilonem.Terra Chanaan,quæ in quinq;regulos Philiſthijm diuiditur,Gazeos, & Azotios, Aſcalonitas, Gethæos,& Accaronitas.*Ad meridiẽ verò ſunt Hęuæi,omnis terra Chanaan, & Maara Sidoniorũ,vſq;Apheca,& terminos Amorrhęi,Eiuſq;cõfinia. Libani quoq;regio cõtra orientẽ,à Baalgad ſub mõte Hermon,donec ingrediaris Emath.*Omniũ,qui habitant in monte, à Libano vſq;ad aquas Maſerephot,

vniuer-

vniuerſiq;Sidonij.Ego ſum,qui delebo eos à facie filiorum Iſrael. Veniat ergo in partem hæreditatis Iſrael,ſicut præcepi tibi.*Et nũc diuide terram in poſſeſſionẽ nouem tribubus,& dimidiæ tribui Manaſſe, * Cum qua Ruben,& Gad poſſederunt terram,quã tradidit eis Moyſes famulus Dñi,trans fluenta Iordanis ad orientalẽ plagã.*Ab Aroer,quæ ſita eſt in ripa torrentis Arnon, & in vallis medio,vniuerſaq;campeſtria Medaba, vſq; Dibon.*Et cunctas ciuitates Sehon,regis Amorrhæi, qui regnauit in Heſebon, vſq;ad terminos filiorum Ammon. * Et Galaad,ac terminũ Geſſuri,& Machari,& omnẽ montem Hermon,& vniuersã Baſan, vſq;ad Salecha,Omne regnũ Og in Baſan,qui regnauit in Aſtaroth , & Edrai , ipſe fuit de reliquijs Raphaim: percuſſitq;eos Moyſes,atq; deleuit. *Noluerunt q;diſperdere filij Iſrael Geſſuri,& Machati:& habitauerunt in medio Iſrael,vſq;in præſentem diem. *Tribui autẽ Leui nõ dedit poſſeſſionẽ,ſed ſacrificia, & victimæ Dñi Dei Iſrael,ipſa eſt eius hereditas,ſicut locutus eſt illi.*Dedit ergo Moyſes poſſeſſionẽ tribui filiorũ Ruben iuxta cognationes ſuas. *Fuitq;terminus eorũ ab Aroer, quæ ſita eſt in ripa torrentis Arnon, & in valle eiuſdem torrentis media: vniuersã planitiem,quæ ducit Medaba, *Et Heſebon,cunctoſq;viculos earum,qui fuit in cãpeſtribus: Dibon, quoq;& Bamothbaal,& oppidũ Baalmaon,Et Iaſſa,& Cedimoth,& Mephaath , * Et Cariathaim ,& Sabama,& Sarathaſar in monte cõuallis.*Bethphogor, & Aſedoth, Phaſga, & Bethieſimoth, * Et omnes vrbes campeſtres , vniuerſaq; regna Sehon regis Amorrhæi, qui regnauit in Heſebon, quẽ percuſſit Moyſes cũ principibus Madian : Heueũ,& Recem,& Sur,& Hur,& Rebe duces Sehõ habitatores terræ.*Et Baalam filium Beor ariolũ occiderunt filij Iſrael gladio cum cæteris interfectis. *Factuſq;eſt terminus filiorum Ruben Iordanis fluuius . Hæc eſt poſſeſſio Rubenitarum per cognationes ſuas vrbium,& viculorum.*Deditq; Moyſes tribui Gad,& filijs eius per cognationes ſuas poſſeſſionẽ,cuius hæc diuiſio eſt. * Terminus Iaſer , & omnes ciuitates Galaad,& dimidiã partẽ terræ filiorum Ammõ, vſq;ad Aroer,quæ eſt contra Rabba.*Et ad Heſebon,vſq;Ramoth,Maſphe,& Betonim. & à Manaim, vſq;ad terminos Dabir . * In valle quoq;Bethará,& Bethnéra,& Socoth, & Saphon reliquã partem regni Sehon regis Heſebon:huius quoq;finis,Iordanis eſt.vſq; ad extremam partem maris Cenereth trans Iordanem ad orientalẽ plagã.*Hæc eſt poſſeſſio filiorũ Gad per familias ſuas,ciuitates. & villæ earũ.*Dedit,& dimidiæ tribui Manaſſe,filijſq;eius iuxta cognationes ſuas poſſeſſionẽ. * Cuius hoc principium eſt:à Manaim vniuerſam Baſan,& cuncta regna Og regis Baſan, omneſq;vicos Iair , qui ſunt in Baſan,ſexaginta oppida.*Et dimidiam partem Galaad,& Aſtaroth,& Edrai, vrbes regni Og in Baſan: filijs Machir,filij Manaſſe, dimidiæ parti filiorum Machir iuxta cognationes ſuas . * Hanc poſſeſſionem diuiſit Moyſes in campeſtribus Moab trans Iordanem contra Iericho ad orientalem plagam . *Tribui autem Leui non dedit poſſeſſionem: Quoniam Dominus Deus Iſrael ipſe eſt poſſeſſio eius, vt locutus eſt illi.

CAP. XIV.

Caleb accipit Hebron in hæreditatem ſibi à Deo promiſſam , eo quod alijs exploratoribus detrahentibus terra promiſſa , ipſe ſequutus ſit Dominum .

HOc eſt, quod poſſederunt filij Iſrael in terra Chanaan, quam dederunt eis Eleazar ſacerdos,& Ioſue filius Nun,& principes familiarũ per tribus Iſrael.*Sorte omnia diuidentes,ſicut præceperat Dñs in manu Moyſi,nouẽ tribubus,& dimidiæ tribui . *Duabus enim tribubus,& dimidiæ,dederat Moyſes trans Iordanem poſſeſſionẽ: abſque Leuitis,qui nihil terræ acceperunt inter fratres ſuos:*Sed in eorum ſucceſſerunt locum filij Ioſeph in duas diuiſi tribus, Manaſſe,& Ephraim:nec acceperunt Leuitæ aliã in terra partem,niſi vrbes ad habitandum:& ſuburbana earum ad alenda iumenta, & pecora ſua. *Sicut præceperat Dñs Moyſi,ita fecerunt filij Iſrael,& diuiſerunt terram.*Accceſſerunt, itaq;filij Iuda ad Ioſue in Galgala, locutuſq;eſt ad eũ Caleb, filius Iephone Cenezæus: Noſti , quid locutus ſit Dñs ad Moyſen hominẽ Dei de me, & te in Cadeſbarne. *Quadraginta annorũ eram,quando miſit me Moyſes famulus Dñi de Cadesbarne,vt cõſiderarem terrã,nuntiauiq;ei, quod mihi verũ videbatur . * Fratres autem mei, qui aſcenderant mecũ, diſſoluerunt cor populi: & nihilominus,ego ſecutus ſum Dñm Deum meũ.*Iurauitq;Moyſes in die illo,dicẽs: Terra,quã calcauit pes tuus,erit poſſeſſio tua,& filiorũ tuorum in æternũ . quia ſecutus eſt Dñm Deum meum. *Cõcceſſit ergo Dñs vitam mihi,ſicut pollicitus eſt,vſq; in præſentem diem.Quadraginta, & quinq; anni ſunt , ex quo locutus eſt Dñs verbum iſtud ad Moyſen , quando ambulabat Iſrael per ſolitudinem: hodie octoginta quinq;annorũ ſum,*Sic valens,vt eo valebam tẽpore quãdo ad explorãdũ miſſus ſum:illius in me temporis fortitudo,vſq;hodie perſeuerat, tã ad bellandũ,quàm ad gradiendũ.* Da ergo mihi montẽ iſtum,quem pollicitus eſt Dñs, te quoq; audiente,in quo Enacim ſunt,& vrbes magnæ,atq; munitæ: ſi fortè ſit Dñs mecum ,

*Num.1.6.1 *Num.18.a.1. *Num.31.c.8. *Num.32.a.33. *Num.18.b.8. *Num.14.c.13. *Num.14.d.11. *Eccl.46.b.11.

cũ, & potuero delere eos, ſicut promiſit mihi. *Benedixitq; ei Ioſue: & tradidit ei Hebrõ in poſſeſſionem. * Atq; ex eo fuit Hebron Caleb filio Iephone Cenezæo, vſque in præſentem diem: quia ſecutus eſt Dominum Deum Iſrael. * Nomen Hebron ante vocabatur Cariath Arbe: Adam maximus ibi inter Enacim ſitus eſt: & Terra ceſſauit à prælijs.

CAP. XV.

Sors tribus Iuda, ciuitates & villæ earum. Othoniel accipit Axam filiam Caleb, eo quod obtinuerit Cariath Sepher, additurque terra irrigua.

* Num. 34. 2. IGitur ſors filiorum Iudæ per cognationes ſuas iſta fuit: A termino Edom, deſertum Sin contra meridiem, & vſq; ad extremam partem Auſtralis plagæ. *Initium eius à ſũmitate maris ſalſiſſimi, & à lingua eius, quæ reſpicit Meridiem. * Egrediturq; contra Aſcenſum Scorpionis, & pertranſit in Sinai: aſcenditq; in Cadesbarne, & peruenit in Eſron, aſcendens ad Adar, & circuiens Carcaa, *Atq; inde pertranſiens in Aſemona, & perueniens ad Torrentem Ægypti: eruntq; termini eius mare magnum: hic erit finis meridianę plagæ. *Ab Oriente verò erit initium, mare ſalſiſſimum, vſq; ad extrema Iordanis: & ea, quę reſpiciunt ad Aquilonem, à lingua maris, vſq; ad eundem Iordanis fluuium. *Aſcenditq; terminus in Beth Hagla, & tranſit ab Aquilone in Beth Araba: aſcendẽs ad lapidem Boen filij Ruben. *Et tendẽs, vſq; ad terminos Debera de Valle Achor, contra Aquilonem reſpiciens Galgala, quæ eſt ex aduerſo Aſcenſionis Adõmim, ab auſtrali parte torrentis: tranſitq; aquas, quæ vocantur Fons ſolis: & erunt exitus eius ad Fontẽ Rogel. *Aſcenditq; per cõuallem filij Ennon ex latere Iebuſęi ad Meridiẽ, hęc eſt Ieruſalẽ: & inde ſe erigens ad verticem mõtis, qui eſt contra Geennom ad Occidentem in ſũmitate vallis Raphaim contra Aquilonẽ. *Pertranſitq; à vertice montis, vſq; ad fontẽ aquę Nephtoa: & peruenit vſq; ad vicos mõtis Ephron: inclinaturq; in Baala, quæ eſt Cariathiarim, ideſt, vrbs ſiluarum. *Et circuit de Baala contra Occidentẽ, vſq; ad montẽ Seir: tranſitq; iuxta latus montis Iarim ad Aquilonẽ in Cheslon: & deſcendit in Bethſames, tranſitq; in Thãna. *Et peruenit eõtra Aquilonẽ partis Accaron ex latere: inclinaturq; Sechrona, & tráſit montẽ Baala: peruenitq; in Iebneel, & magni maris contra Occidentẽ fine concluditur. *Hi ſunt termini filiorũ Iuda per circuitum in cognationibus ſuis. * Caleb verò filio Iephone dedit partẽ in medio filiorũ Iuda, ſicut præceperat ei Dñs Cariath Arbe patris Enac, ipſa eſt Hebrõ. *Deleuitq; ex ea Caleb tres filios Enac, Seſai, &

* Iudic 1. c. 10.

15 Tholmai de ſtirpe Enac. *Atq; inde cõſcendens venit ad habitatores Dabir, quę prius vocabatur Cariath Sepher, ideſt, ciuitas lit-
16 terarũ: *Dixitq; Caleb: Qui percuſſerit Cariath Sepher, & ceperit eã, dabo ei Axam fi-
17 liã meam vxorem. *Cepitq; eã Othoniel filius Cenez frater Caleb iunior: deditq; ei Axã filiam ſuam vxorẽ. * Quæ cum perageret ſimul, ſuaſa eſt à viro ſuo, vt peteret à patre ſuo agrũ, ſuſpirauitq; vt ſedebat in aſi-
19 no. Cui Caleb: Quid habes, inquit? At illa reſpõdit: Da mihi benedictionem: Terrã Auſtralem, & arentẽ dediſti mihi, iunge & irriguã. Dedit itaq; ei Caleb irriguũ ſuperius, &
20 inferius. * Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum
21 Iuda per cognationes ſuas. *Erantq; ciuitates ab extremis partibus filiorũ Iuda iuxta terminos Edom à Meridie: Cabſeel, & Eder,
22 & Iagur, *Et Cyna, & Dimona, & Adada, *
23 Et Cades, & Aſor, & Iethnam, *Ziph, & Te-
24 lem, & Baloth, *Aſor noua, & Carioth, Heſ-
25 ron, hæc eſt Aſor, *Amã, Sama, & Molada, *
26 Et Aſergadda, & Haſſemon, & Bethphelet, *
27 Et Haſerſual, & Berſabee, & Baziothia, *Et
28 Baala, & Ijm, & Eſem, *Et Eltholad, & Ce-
29 ſil, & Harma, * Et Siceleg, & Medemena, &
30 Senſenna, *Lebaoth, & Selim, & Aen, & Re-
31 mon. omnes ciuitates viginti nouẽ, & villæ
32 earum. In cãpeſtribus verò Eſtaol, & Sarea,
& Aſena, * Et Zanoe, & Ængannim, & Ta-
33 phua, & Enaim, *Et Ierimoth, & Adullã, So-
34 cho, & Azeca, * Et Saraim, & Adithaim, &
35 Gedera, & Gederothaim: vrbes quatuorde-
36 cim, & villæ earum. * Sanan, & Hadaſſa, &
37 Magdalgad, *Delean, & Maſepha, & Ieçthel.
38 *Lachis, & Baſcath, & Eglon, *Chebbon, &
39 Leheman, & Cethlis *Et Gideroth, & Beth-
40 dagon, & Naama, & Maceda: ciuitates ſe-
41 decim, & villæ earum. *Labana, & Ether, &
42 Aſan, *Iephtha, & Eſna, & Neſib, *Et Ceila,
43 & Achzib, & Mareſa: ciuitates nouem, &
44 villę earum. *Accaron cum vicis, & villulis
45 ſuis. *Ab Accaron vſq; ad mare: omnia, quę
46 vergunt ad Azotum, & viculos eius. * Azo-
47 tus cum vicis & villulis ſuis. Gaza cum vicis, & villulis ſuis, vſq; ad torrentem Ægyp-
48 ti, & mare magnum terminus eius. * Et in
49 mõte: & Samir, & Iether, & Socoth *Et Dã-
50 na, & Cariathſenna, hæc eſt Dabir: * Et A-
51 nab, & Iſtemo, & Anim, *Goſem, & Olon,
& Gilo: ciuitates vndecim, & villæ earum.
52 *Arab, & Ruma, & Eſaan, * Et Ianum, &
53 Beththaphua, & Apeca. *Athmatha, & Ca-
54 riatharbe, hæc eſt Hebron, & Sior: ciuitates
55 nouem, & villæ earum. *Maon, & Carmel,
56 & Ziph, & Iota, *Iezrael, & Iucadam, & Za-
57 noe, *Accaim, Gabaa, & Thamna ciuitates
58 decem, & villæ earum. * Halhul, & Beſſur,
59 & Gedor, *Mareth, & Bethanoth, & Elteco:
60 ciuitates ſex, & villæ earum. *Cariathbaal,

hæc

hæc eſt Cariathiarim vrbs ſiluarũ,& Arebba:ciuitates duę,& villę earum.*In deſerto 61
Betharaba,Meddin, & Sachacha * Et Neb- 62
ſan,& ciuitas ſalis,& Engaddi:ciuitates ſex,
& villæ earum. *Iebuſæum autem habita- 63
torem Ieruſalem non potuerunt filij Iuda
delere, habitauitque Iebuſæus cum filijs
Iuda in Ieruſalem,vſq;in præſentem diem.

CAP. XVI.

Sors Ephraim, vrbes & viculi eorum, manſitque inter hos Chananæus tributarius.

CEcidit quoq; ſors filiorum Ioſeph, ab 1
Iordane contra Iericho, & aquas eius, A
ab Oriente: ſolitudo, quæ aſcendit de Ieri-
cho ad mõtem Bethel: * Et egreditur de Be- 2
thel Luza: tranſitque terminum Archi, A-
tharoth, *Et deſcendit ad Occidentem iux- 3
ta terminum Iephleti,vſq; ad terminos Be- B
th horon inferioris,& Gazer:finiunturq; re-
giones eius mari magno:*Poſſederuntq; filij 4
Ioſeph Manaſſes,& Ephraim. * Et factus eſt 5
terminus filiorum Ephraim per cognatio-
nes ſuas: & poſſeſſio eorum contra Orien-
tem Atarothaddar vſq; Beth horon ſuperio-
rem.*Egrediunturq; confinia in mare:Mach- 6
methath verò Aquilonẽ reſpicit, & circuit C
terminos contra Orientem in Thanathſelo:
& pertranſit ab Oriente Ianoe. *Deſcendit- 7
que de Ianoe in Ataroth,& Naarath:& per-
uenit in Iericho, egrediturq; ad Iordanem. * 8
De Taphua pertranſit contra mare in Val- D
lem arundineti,ſuntque egreſſus eius in ma-
re ſalſiſſimum: hęc eſt poſſeſſio tribus filio-
rum Ephraim per familias ſuas. *Vrbeſq; ſe- 9
paratę ſunt filijs Ephrain in medio poſſeſ-
ſionis filiorum Manaſſe,& villæ earum.*Et 10
non interfecerunt filij Ephraim Chana-
nęum,qui habitabat in Gazer:habitauitque
Chananæus in medio Ephraim vſque in
diem hanc tributarius.

CAP. XVII.

Medię tribui Manaſſe, & filiabus Salphaad ſortes aſſignantur, & augetur ſors filiorum Ioſeph.

CEcidit autem ſors tribui Manaſſe: (ipſe 1
enim eſt primogenitus Ioſeph) Machir A
primogenito Manaſſe patri Galaad, qui fuit
vir pugnator,habuitq; poſſeſſionem Galaad,
& Baſan:*Et reliquis filiorum Manaſſe iux- 2
ta familias ſuas, filijs Abiezer, & filijs He-
lec, & filijs Eſriel, & filijs Sechem, & filijs
Hepher,& filijs Semida:iſti ſunt filij Manaſ-
ſe filij Ioſeph,mares,per cognationes ſuas.* 3
Salphaad verò filio Hepher filij Galaad filij
Machir filij Manaſſe,non erant filij, ſed ſolæ
filiæ: quarum iſta ſunt nomina, Maala, & 4
Noa,& Hegla,& Melcha,& Therſa. *Vene-
runtq; in cõſpectu Eleazari ſacerdoti, & Io-
ſue filij Nun, & principum, dicentes: Dñs
præcepit per manũ Moyſi, vt daretur nobis

* Num. 26. d. 30.

* Num. 27. a. 1 & 36. d. 11.

poſſeſſio in medio fratrum noſtrorum. De-
ditq; eis iuxta imperiũ Dñi poſſeſſionem in
5 medio fratrum patris earum. *Et ceciderũt
II funiculi Manaſſe, decẽ,abſq; Terra Galaad,
6 & Baſan trans Iordanem. * Filiæ enim Ma-
naſſe poſſederunt hæreditatem in medio fi-
liorum eius; Terra autem Galaad cecidit in
7 ſortẽ filiorum Manaſſe, qui reliqui erant.*
Fuitq; terminus Manaſſe ab Aſer,Machme-
thath,quæ reſpicit Sichem: & egreditur ad
dexterã iuxta habitatores fõtis Taphuę. Ete-
8 nim in ſorte Manaſſe ciderat Terra Ta-
phuę,quę eſt iuxta terminos Manaſſe filiorũ
9 Ephraim.*Deſcẽditq; terminus Vallis arũdi-
neti in meridiem torrẽtis ciuitatũ Ephraim,
quę in medio ſunt vrbiũ Manaſſe: terminus
Manaſſe ab Aquilone torrẽtis,& exitus eius
10 pergit ad mare:*Ita vt poſſeſſio Ephraim ſit
C ab Auſtro,& ab Aquilone Manaſſe,& vtrãq;
claudat mare, & coniungantur ſibi in tribu
Aſer ab Aquilone,& in tribu Iſſachar ab O-
11 riente.*Fuitq; hęreditas Manaſſe in Iſſachar
& in Aſer,Bethſan, & viculi eius, & Ieblaã
cum viculis ſuis, & habitatores Dor cũ op-
pidis ſuis,habitatores quoq; Endor cũ vicu-
lis ſuis. ſimiliterq; habitatores Thenac cum
viculis ſuis, & habitatores Maggedo cũ vi-
12 culis ſuis,& tertia pars vrbis Nophet. *Nec
potuerunt filij Manaſſe has ciuitates ſub-
uertere, ſed cępit Chananęus habitare in
13 terra ſua. *Poſtquam autem conualuerunt
filij Iſrael,ſubiecerunt Chananæos,& fece-
14 runt ſibi tributarios;nec interfecerunt eos*
D Locutiq; ſunt filij Ioſeph ad Ioſue, & dixe-
runt: Quare dediſti mihi poſſeſſionem ſor-
tis, & funiculi vnius, cum ſim tantæ multi-
15 tudinis,& benedixerit mihi Dñs?*Ad quos
Ioſue ait: Si populus multus es, aſcende in
ſiluam, & ſuccide tibi ſpatia in Terra Phe-
rezęi,& Raphaim:quia anguſta eſt tibi poſ-
16 ſeſſio montis Ephraim: *Cui reſponderunt
filij Ioſeph: Non poterimus ad montana
conſcendere, cum ferreis curribus vtantur
Chananæi,qui habitant in terra campeſtri,
in qua ſitæ ſunt Bethſan cum viculis ſuis,&
17 Iezrael mediam poſſidens vallem.*Dixitq;
Ioſue ad domum Ioſeph, Ephraim, & Ma-
naſſe:Populus multus es,& magnæ fortitu-
18 dinis,non habebis ſortem vnam, Sed tranſi-
bis ad montem, & ſuccides tibi, atq; pur-
gabis ad habitandum ſpatia:& poteris vltra
procedere cum ſubueterteris Chananæum,
quem dicis ferreos habere currus, & eſſe
fortiſſimum.

CAP XVIII.

Mittuntur, qui deſcribant terram reliquarum ſeptem tribuum,& aſſignatur ſors Beniamin.

1 COngregatiq; ſunt omnes filij Iſrael in
A Silo, ibiq; fixerunt tabernaculũ teſti-
2 monij,& fuit eis Terra ſubiecta.*Remanſe-

rant

rant autem filiorũ Iſrael ſeptem tribus,quæ
ne cdum acceperant poſſeſſiones ſuas. * Ad 3
quos Ioſue ait:Vſquequò marcetis ignauia,
& non intratis ad poſſidendã Terram,quam
Dñs Deus patrum veſtrorum dedit vobis? * 4
Eligite de ſingulis tribubus ternos viros, vt
mittam eos,& pergant, atq; circumeãt Ter-
ram,& deſcribant eam iuxta numerũ vniuſ.
cuiuſq; multitudinis: referantq; ad me,quod
deſcripſerint.*Diuidite vobis Terram in ſe- 5
ptem partes:Iudas ſit in terminis ſuis ab au.
ſtrali plaga,& domus Ioſeph ab Aquilone.* 6
Mediam inter hos terram in ſeptem partes
deſcribite: & huc venietis ad me,vt coram
Dño Deo veſtro mittam vobis hic ſortem:* 7
Quia non eſt inter vos pars Leuitarum,ſed 8
ſacerdotium Dñi eſt eorum hæreditas. Gad
autem,& Ruben, & dimidia tribus Manaſ-
ſe,iã acceperant poſſeſſiones ſuas trans Ior-
danem ad orientalem plagam:quas dedit eis
Moyſes famulus Dñi. * Cumq; ſurrexiſſent 8
viri,vt pergerent ad deſcribendam terram,
præcepit eis Ioſue,dicens:Circuite Terram,
& deſcribite eam, ac reuertimini ad me, vt
hic coram Dño,in Silo,mittam vobis ſortẽ.
*Itaq; perrexerunt:& luſtrantes eã,in ſeptẽ 9
partes diuiſerunt, ſcribentes in volumine.
Reuerſiq; ſunt ad Ioſue in caſtra Silo. * Qui 10
miſit ſortes coram Dño in Silo,diuiſitq; ter-
rã filijs Iſrael in ſeptem partes.*Et aſcendit 11
ſors prima filiorum Beniamin per familias
ſuas,vt poſſiderent Terram inter filios Iuda,
& filios Ioſeph.*Fuitq; terminus eorũ con- 12
tra Aquilonem à Iordane: pergens iuxta la-
tus Iericho ſeptẽtrionalis plagæ,& inde cõ-
tra Occidentem ad montana conſcendens,
*Gen.28.d. & perueniens ad ſolitudinem Bethauen, * 13
19. Atq; pertranſiens iuxta Luzã ad meridiem,
ipſa eſt Bethel:deſcenditq; in Ataroth addar,
in montẽ, qui eſt ad meridiem Beth horon
inferioris: * Et inclinatur circuiens contra 14
mare ad meridiem montis,qui reſpicit Beth C
horon contra Africum: ſuntq; exitus eius in
Cariath baal,quę vocatur,& Cariathiarim,
vrbem filiorũ Iuda: hæc eſt plaga cõtra ma-
re,ad Occidentẽ. * A Meridie autẽ ex parte 15
Cariatharim egreditur terminus cõtra ma-
re,& peruenit vſq; ad fontẽ aquarum Neph.
toa. *Deſcẽditq; in partẽ montis,qui reſpi- 16
cit vallẽ filiorũ Ennom: & eſt contra ſeptẽ-
trionalẽ plagam in extrema parte vallis Ra-
phaim.Deſcenditq; in Geenon (ideſt,vallem
Ennom) iuxta latus Iebuſæi ad Auſtrum: &
peruenit ad fontem Rogel,*Tranſiens ad A- 17
quilonẽ,& egrediens ad Enſemes,ideſt, fon-
tem ſolis: *Et pertrãſit vſq; ad tumulos,qui 18
ſunt è regione aſcẽſus Adõmim: deſcẽditq; D
ad Abenboen,ideſt,lapidẽ Boen filij Rubẽ:
& pertranſit ex latere Aquilonis ad campe-
ſtria:deſcenditq; in planitiẽ, *Et prætergre- 19
ditur contra Aquilonem Beth hagla: ſuntq;
exitus eius contra linguam maris ſalſiſſimi
ab Aquilone in fine Iordanis ad auſtralem
20 plagam: *Qui eſt terminus illius ab oriẽte:
hæc eſt poſſeſſio filiorum Beniamin per ter-
21 minos ſuos in circuitu, & familias ſuas. *
Fueruntq; ciuitates eius,Iericho,& Beth ha.
22 gla,& Vallis Caſis, * Beth Araba,& Sama-
23 raim,& Bethel * Et Auim, & Aphra,& O-
24 phera, * Villa Emona, & Ophni, & Gabee:
25 ciuitates duodecim, & villæ earum.* Ga-
26 baon, & Rama, & Beroth, * Et Meſphe, &
27 Chaphara & Amoſa *Et Recem, Iarephel,
28 & Tharela,*Et Sela,Eleph,& Iebus,quæ eſt
Ieruſalem, Gabaath, & Cariath: ciuitates
quatuordecim,& villæ earum. Hæc eſt poſ-
ſeſſio filiorum Beniamin iuxta familias
ſuas.

CAP. XIX.

Aſſignantur ſortes ſex tribubus Simeon, Habulon, Iſſachar, Aſer, Nephthali, Dan, & Ioſue.

1 ET egreſſa eſt ſors ſecunda filiorũ Simeõ
A per cognationes ſuas: fuitq; hæreditas
2 Eorũ in medio poſſeſſionis filiorũ Iuda:Ber-
3 ſabee,& Sabee,& Molada*Et Haſerſual,Ba-
4 la,& Aſem*Et Eltholad,Bethul, & Harma*
5 Et Siceleg,& Bethmarchaboth,& Haſerſuſa
6 *Et Bethlebaoth, & Sarohen: ciuitates tre-
7 decim,& villę earũ.* Ain,& Rẽmõ,& Athar
8 & Aſan:ciuitates quatuor,& villę earũ Om.
nes viculi per circuitũ vrbiũ iſtarum vſq; ad
Baalath Beer Ramath cõtra auſtralẽ plagã.
Hęc eſt hęreditas filiorũ Simeon iuxta co-
9 gnationes ſuas,* In poſſeſſione, & funiculo
filiorũ Iuda: quia maior erat,& idcircò filij
Simeon poſſederũt in medio hereditatis eo-
10 rũ, *Ceciditq; ſors tertia filiorũ Zabulõ per
cognationes ſuas:& factus eſt terminus poſ.
11 ſeſſionis corũ vſq; Sarid. *Aſcenditq; de Ma-
ri,& Merala, & peruenit in Debbaſeth, vſq;
12 ad torrentem,qui eſt contra Ieconam.* Et
reuertitur de Sared cõtra orientẽ in fine Ce-
ſeleththabor: & egreditur ad Dabereth,
13 aſcẽditq; cõtra Iaphie.*Et inde pertrãſit vſq;
ad orientalẽ plagã Gethhepher,& Thacaſin:
14 & egreditur in Rẽmon,Amthar,& Noa.*Et
B circuit ad Aquilonẽ Hanathon:ſuntq; egreſ-
15 ſus eius vallis Iephtahel,Et Carhet,& Naz-
lol,& Semerõ & Iedala,& Bethlehẽ:ciuita-
16 tes duodecim,& villę earũ.*Hęc eſt hęredi-
tas tribus filiorum Zabulõ per cognationes
17 ſuas,vrbes,& viculi earũ. * Iſſachar egreſſa
18 eſt ſors quarta per cognationes ſuas. Fuitq;
eius hereditas,Iezrael,& Caſaloth, & Sunẽ
19 *Et Haphraim, & Seon, & Anaharath *Et
20 Rabboth,& Ceſion,Abes, * Et Rameth, &
21 Engannim, & Enhadda,& Bethphaſes. *Et
22 peruenit terminus eius vſq; Thabor, & Se-
heſima,& Bethſames:erũtq; exitus eius Ior-
danis:

danis:ciuitates ſedecim,& villæ earũ. *Hæc 23
eſt poſſeſſio filiorũ Iſſachar per cognationes
ſuas,vrbes & viculi earum. *Ceciditq; ſors 24
quinta tribui filiorum Aſer per cognationes
ſuas:Fuitq;terminus eorũ Helcath,& Cha. 25
li,& Beten,& Axaph *Et Elmelech,& Am- 26
mad,& Meſſal: & peruenit vſq;ad Carmelũ
maris,& Sihor,& Labanath.*Ac reuertitur 27
contra orientẽ Bethdagon: & pertranſit vſq; C
Zabulõ,& vallẽ Iephthael contra Aquilonẽ
in Bethemec,& Nehiel. Egredituրq;ad lęuã
Cabul, *Et Abran, Et Rohob,& Hamon,& 28
Cana,vſq;ad Sidonẽ magnã. *Reuertituրq; 29
in Horma vſq; ad ciuitatẽ munitiſſimã Ty-
rũ,& vſq;Hoſa:eruntq; exitus eius in mare
de funiculo Achziba: *Et Amma,& Aphec, 30
& Rohob. ciuitates viginti duę, & villę ea-
rũ.*Hęc eſt poſſeſſio filiorũ Aſer per cogna- 31
tiones ſuas,vrbesq; & viculi earũ. *Filiorũ 32
Nephthali ſexta ſors cecidit per familias
ſuas:*Et cępit terminus de Heleph,& Elon 33
in Saananim, & Adami, quę eſt Neceb, &
Iebnael,vſq;Lecum;& egreſſus eorũ vſq;ad
Iordanẽ: *Reuertituրq;terminus cõtra Oc- 34
cidẽtẽ in Azanotthabor,atq;inde egreditur
in Hucuca.& pertrãſit in Zabulõ contra Me-
ridiẽ,& in Aſer contra Occidẽtẽ, & in Iuda
ad Iordanẽ contra ortũ ſolis,*Ciuitatis mu- 35
nitiſſimę, Aſſedim,Ser,& Emath,& Reccath
& Genereth,*Et Edema,& Arama,Aſor*Et 36
Cedes,& Edrai,Enhaſor*Et Ierõ,& Magda- 37
lel,Horẽ,& Bethanath,& Bethſames:ciuita 38
tes decẽ,& nouẽ,& villę earũ:*Hęc eſt poſ- 39
ſeſſio tribus filiorũ Nephthali per cognatio.
nes ſuas,vrbes,& viculi earũ.*Tribui filiorũ 40
Dan per familias ſuas egreſſa eſt ſors ſepti-
ma:*Et fuit terminus poſſeſſionis eius Sara, 41
& Eſthaol,& Hirſemes,ideſt, ciuitas ſolis. * D
Selebin,& Aialõ,& Iethela,*Elon,& Thẽna, 42
& Acrõ,*Elthece,Gebbethõ,& Balaath,*Et 43
Iud,& Bane,& Barach,& Gethrẽmon: *Et 44
Meiarcon,& Arecõ,cũ termino,qui reſpicit 45
Ioppẽ,*Et ipſo fine cõcluditur.Aſcẽderũtq; 46
filij Dan,& pugnauerũt cõtra Leſem,cępe 47
rũtq; eã: & percuſſerunt eã in ore gladij,&
poſſederũt,& habitauerũt in ea,vocãtes no.
mẽ eius Lesẽ Dan,ex nomine Dã patris ſui.
*Hęc eſt poſſeſſio tribus filiorũ Dan,per co- 48
gnationes ſuas vrbes,& viculi earũ. *Cũq; 49
cõpleſſet ſorte diuidere terrã ſingulis per tri
bus ſuas,dederunt filij Iſrael poſſeſſionẽ Io-
ſue filio Nun in medio ſui.*Iuxta pręceptũ 50
Dñi,vrbẽ quã poſtulauit, Thãnath Saraa in
mõte Ephraim: & ędificauit ciuitatẽ,habi-
tauitq;in ea,*Hę sũt poſſeſſiones,quas ſorte 51
diuiſerunt Eleazar ſacerdos, & Ioſue filius
Nũ,& principes familiarũ,ac tribuũ filiorũ
Iſrael,in Silo, coram Domino ad oſtium ta-
bernaculi teſtimonij,partitiq; ſunt terram.

CAP. XX.

Sex refugij ciuitates eis & trans Iordanem, & qui ad eas poſſint confugere: & quamdiu ibi remanere debeant.

1 ET locutus eſt Dñs ad Ioſue,dicens: Lo- *Num. 15.
A quere filijs Iſrael,& dic eis:* Separate a.9.
2 vrbes fugitiuorũ, de quibus locutus ſum ad *Deu. 19.
3 vos per manum Moyſi;*Vt confugiat ad eas 1.
quicunq;animã percuſſerit neſcius:& poſſit
euadere irã proximi, qui vltor eſt sãguinis:
4 *Cũ ad vnã harum confugerit ciuitatẽ, ſta-
B bit ante portã ciuitatis,& loquetur ſeniori-
bus vrbis illius ea,quæ ſe cõprobẽt innocẽ-
tẽ: ficq;ſuſcipient eũ,& dabunt ei locum ad
5 habitandũ.*Cumq;vltor ſanguinis eũ fuerit
perſecutus,non tradent in manu eius: quia
ignorãs percuſſit proximũ eius,nec ante bi-
6 duũ,triduumve,eius probatur inimicus.*Et
habitabit in ciuitate illa,donec ſtet ante iu-
dicium causã reddẽs facti ſui,& moriatur ſa-
C cerdos magnus,qui fuerit in illo tẽpore: tũc
reuertetur homicida, & ingredietur ciuita-
7 tẽ,& domum ſuã,de qua fugerat.*Decreue-
rũtq;Cedes in Galilęa montis Nephthali,&
Sichen in mõte Ephraim,& Cariatharbe,ip. *Deut.4.8.
8 ſa eſt Hebron in mõte Iuda. *Et trans Iorda- 41.
nẽ contra orientalẽ plagã Iericho,ſtatuerũt
Boſor, quę ſita eſt in cãpeſtri ſolitudine, de
tribu Ruben,& Ramoth in Galaad de tribu
9 Gad,& Gaulõ in Basã de tribu Manaſſe.*Hæ
ciuitates conſtitutę sũt in cũctis filijs Iſrael,
& aduenis,qui habitabãt inter eos: vt fuge-
ret ad eas, qui animam neſcius percuſſiſſet,
& non moreretur in manu proximi, effuſum
ſanguinem vindicare cupientis,donec ſtaret
ante populum expoſiturus cauſam ſuam.

CAP. XXI.

Leuitis aſſignantur ciuitates quadraginta octo cum ſuburbanis: & completa Dei promiſſione olim Patriarchis facta, pax & requies datur filijs Iſrael.

1 ACceſſeruntq; principes familiarũ Leui
A ad Eleazarũ ſacerdotẽ, & Ioſue filium
Nun,& ad duces cognationum per ſingulas
2 tribus filiorũ Iſrael:*Locutiq;ſunt ad eos in *Num 35.
Silo terrę Chanaan,atq;dixerunt: Dñs præ- a.2.
cepit per manũ Moyſi, vt darẽtur nobis vr-
bes ad habitandũ,& ſuburbana earũ ad alẽ-
3 da iumẽta.*Dederuntq;filij Iſrael de poſſeſ-
ſionibus ſuis iuxta imperiũ Dñi,ciuitates,&
4 ſuburbana earũ. *Egreſſaq;eſt ſors in fami-
liã Caath filiorum Aarõ ſacerdotis,de tribu-
bus Iuda,& Simeon,& Beniamin, ciuitates
5 tredecim:*Et reliquis filiorũ Caath,ideſt,Le.
uitis,qui ſuperfuerãt,de tribubus Ephraim,
& Dan, & dimidia tribu Manaſſe, ciuitates
6 decẽ. *Porrò filijs Gerſon egreſſa eſt ſors,vt
acciperent de tribubus Iſſachar, & Aſer, &
Nephthali,dimidiaq;tribu Manaſſe in Basã,
7 ciuitates numero tredecim.*Et filijs Merari

per

per cognationes ſuas, de tribubus Rubē, & Gad,& Zabulō,vrbes duodecim. *Dederúntque filij Iſrael Leuitis ciuitates,& ſuburbana earū, ſicut præcepit Dñs per manū Moyſi,ſingulis ſorte tribuētes. * De tribubus filiorū Iuda,& Simeon dedit Ioſue ciuitates: quarū iſta ſunt nomina.*Filijs Aarō per familias Caath Leuitici generis (prima enim ſors illis egreſſa eſt)*Cariatharbe patris Enac,quæ vocatur Hebrō, in monte Iuda,& ſuburbana eius per circuitū.*Agros verò,& villas eius, dederat Caleb filio Iephone ad poſſidēdū. * Dedit ergo filijs Aarō ſacerdotis Hebron confugij ciuitatē, ac ſuburbana eius,& Lobnā cum ſuburbanis ſuis: *Et Iether,& Eſthemo, *Et Holon,& Dabir, * Et Ain,& Ieta, & Bethſames,cum ſuburbanis ſuis: ciuitates nouem de tribubus, vt dictū eſt,duabus. *De tribu autem filiorū Beniamin,Gabaō,& Gabae,*Et Anathoth,& Almon,cū ſuburbanis ſuis: ciuitates quatuor. *Omnes ſimul ciuitates filiorū Aaron ſacerdotis,tredecim, cū ſuburbanis ſuis. *Reliquis verò per familias filiorū Caath Leuitici generis,hæc eſt data poſſeſſio. * De tribu Ephraim vrbes cōfugij,Sichē cum ſuburbanis ſuis in mōte Ephraim,& Gazer,*Et Cibſaim,& Beth horō,cū ſuburbanis ſuis, ciuitates quatuor.*De tribu quoq; Dā,Elteco, & Gabathō, * Et Aialon,& Gethrēmon,cū ſuburbanis ſuis, ciuitates quatuor . * Porrò C de dimidia tribu Manaſſe,Thanach,& Gethrēmon,cū ſuburbanis ſuis,ciuitates duæ. *Omnes ciuitates decē,& ſuburbana earū, datę ſunt filijs Caath inferioris gradus.*Filijs quoq;Gersō Leuitici generis dedit de dimidia tribu Manaſſe cōfugij ciuitates ,Gaulō in Baſan,& Boſrā, cū ſuburbanis ſuis, ciuitates duas. * Porrò de tribu Iſſachar, Ceſiō,& Dabereth,*Et Iaramoth,& Engānim, cū ſuburbanis ſuis, ciuitates quatuor. * De tribu autē Aſer,Maſal,& Abdō,*Et Helcath &Rohob,cū ſuburbanis ſuis,ciuitates quatuor. * De tribu quoq; Nephthali ciuitates confugij,Cedes in Galilęa,& Hāmoth,Dor, & Carthā,cū ſuburbanis ſuis ciuitates tres. *Omnes vrbes familiarū Gerſon,tredecim, cū ſuburbanis ſuis.*Filijs autē Merari Leuitis inferioris gradus per familias ſuas data eſt de tribu Zabulon,Iechnā,& Cartha*Et Dāna,& Naalol,ciuitates quatuor cū ſuburbanis ſuis. * De tribu Ruben vltra Iordanē cōtra Iericho ciuitates refugij , Boſor in ſolitudine, Miſor, & Iaſer, & Iethſon, & Mephaath , ciuitates quatuor cum ſuburbanis ſuis.*De tribu Gad ciuitates cōfugij,Ramoth inGalaad,& Manaim,& Heſebō,& Iazer, ciuitates quatuor cū ſuburbanis ſuis.*Omnes vrbes filiorū Merari per familias,& cognationes ſuas,duodecim.*Iraq;ciuitates vniuerſę Leuitarū in medio poſſeſſionis filiorū Iſrael fuerūt quadraginta octo* Cū ſuburbanis ſuis,ſingulę per familias diſtributę. * Deditq;Dñs Deus Iſraeli omnē terrā,quā traditurum ſe patribus eorum iurauerat: & poſſederunt illam,atq;habitauerunt in ea.* Dataq; eſt ab eo pax in omnes per circuitū nationes : nulluſq; eis hoſtium reſiſtere auſus eſt, ſed cuncti in eorum ditionem redacti ſunt. * Ne vnum quidem verbum,quod illis præſtiturum ſe eſſe promiſerat,irritum fuit , ſed rebus expleta ſunt omnia .

1.Par.6.a. 2.

Sup.14.d. 24.

CAP. XXII.

Remiſſa ad ſuam poſſeſſionem trans Iordanem tribus Ruben, & Gad , & dimidia Manaſſe , ſuſpicionem nouem cæteris tribubus , propter extructum ad Iordanem altare : ſed miſſi legati ſuſcipiunt iuſtam eorum excuſationem.

EOdē tēpore vocauit Ioſue Rubenitas , & Gaditas,& dimidiā tribū Manaſſe, * Dixitq;ad eos: Feciſtis omnia,quę præcepit vobis Moyſes famulus Dñi : mihi quoq; in omnibus obediſtis, * Nec reliquiſtis fratres veſtros lōgo tempore,vſqsin præſentē diem, cuſtodientes imperiū Dñi Dei veſtri.*Quia igitur dedit Dñs Deus veſter fratribus veſtris quietē, & pacē, ſicut pollicitus eſt , reuertimini,& ite in tabernacula veſtra, & in terrā poſſeſſionis ,quā tradidit vobisMoyſes famulus Dñi trans Iordanē:*Ita dūtaxat,vt cuſtodiatis attētè, & opere compleatis mādatu ,& legē, quā præcepit vobis Moyſes famulus Dñi,vt diligatis Dñm Deū veſtrū, & ambuletis in omnibus vijs eius,& obſeruetis mādata illius,adhæreatiſq;ei,ac ſeruiatis in omni corde,& in omni anima veſtra.*Benedixitq; eis Ioſue , & dimiſit eos ; Qui reuerſi ſūt in tabernacula ſua. * Dimidiæ autē tribui Manaſſe poſſeſſionē Moyſes dederat in Baſan:& idcircò medię,quę ſuperfuit,dedit Ioſue fortē inter cęteros fratres ſuos trās Iordanē ad Occidētalē plagā.Cumq;dimitteret eos in tabernacula ſua,& benedixiſſet eis,*Dixit ad eos:In multa ſubſtātia,atq;diuitijs reuertimini ad ſedes veſtras,cūargēto & auro,ære ac ferro,& veſte multiplici:diuidite prędā hoſtiū cū fratribus veſtris. * Reuerſiq;ſūt,& abierūt filij Rubē,& filij Gad, & dimidia tribus Manaſſe , à filijs Iſrael de Silo,quæ ſita eſt in Chanaan,vt intrarēt Galaad Terrā poſſeſſionis ſuę,quā obtinuerant iuxta imperiū Dñi in manu Moyſi.*Cumq; veniſſēt ad tumulos Iordanis in Terrā Chanaan,ędificauerūt iuxta Iordanē altare infinitę magnitudinis.*Quod cū audiſſent filij Iſrael,& ad eos certi nuntij detuliſſent,ædificaſſe filios Rubē,& Gad,& dimidiæ tribus Manaſſe,altare in Terra Chanaan,ſuper Iordanis tumulos,cōtra filios Iſrael:*Cōuenerūt omnes in Silo,vt aſcēnderent,& dimicarent

Num.32.f. 31.

Sup.11.b. 8.

rent cõtra eos. *Et interim miserũt ad illos 13
in Terram Galaad Phinees filiũ Eleazari sa-
cerdotis, *Et decẽ principes cũ eo, singulos 14
de singulis tribubus. *Qui venerũt ad filios 15
Rubẽ, & Gad, & dimidię tribus Manasse, in
Terrã Galaad, & dixerũtq; ad eos: *Hæc mã- 16
dat omnis populus Dñi: Quę est ista transgressio? Cur reliquistis Dñm Deũ Israel ædificãtes altare sacrilegũ, & à cultu illius recedẽtes? *An parũ vobis est, quod peccastis in 17
* Num.15. 8.4. Deut.4.1.3. Beelphegor, & vsq; in præsentẽ diẽ macula
huius sceleris in vobis permanet? multiq; de
populo corruerũt. *Et vos hodie reliquistis 18
Dñm, & cras in vniversũ Israel ira eius de-
sęuiet. *Quod si putatis immundã esse terrã 19
possessionis vestrę, trãsite ad Terrã, in qua ta-
bernaculũ Dñi est, & habitate inter nos: tã-
tũ vt à Dño, & à nostro consortio nõ receda-
tis, edificato altari pręter altare Dñi Dei no-
stri. *Nõne Achã filius Zare pręterijt mãda- 20
*Sup.7.2.1. tũ Dñmini, & super omnẽ populũ Israel ira
eius incubuit? Et ille erat vnus homo, atq;
vtinã solus perijsset in scelere suo. *Respon- 21
derũtq; filij Rubẽ, & Gad, & dimidia tribus
Manasse, principibus legationis Israel: *For- 22
tissimus Deus Dñs, Fortissimus Deus Dñs, E
ipse novit, & Israel simul intelliget: si prę-
varicationis animo hoc altare cõstruximus, nõ
custodiat nos, sed puniat nos in presenti: *Et 23
si ea mente fecimus, vt holocausta, & sacri-
ficiũ, & pacificas victimas super eo impone-
remus, ipse quęrat, & iudicet: Et nõ ea magis 24
cogitatione, atq; tractatu, vt diceremus: Cras
dicent filij vestri filijs nostris: quid vobis, &
Dño Deo Israel? *Terminũ posuit Dñs inter 25
nos, & vos, ò filij Ruben, & filij Gad, Iorda-
nẽ fluuiũ: & idcircò partem non habetis in
Dño. Et per hanc occasionẽ auertent filij ve-
stri filios nostros à timore Dñi. Putauimus
itaq; melius, *Et diximus: Extruamus nobis 26
altare, nõ in holocausta, neq; ad victimas of- F
ferẽdas. *Sed in testimoniũ inter nos, & vos, 27
& sobolẽ nostrã, vestram q; progeniẽ, vt ser-
uiamus Dño, & iuris nostri sit offerre, & ho-
locausta, & victimas, & pacificas hostias: &
nequaquã dicãt cras filij vestri filijs nostris:
Nõ est vobis pars in Dño. *Quod si volue- 28
rint dicere, respõdebũt eis: Ecce altare Dñi,
quod fecerũt patres nostri, nõ in holocausta,
neq; in sacrificiũ, sed in testimoniũ nostrũ,
ac vestrũ. *Absit à nobis hoc scelus, vt rece- 29
damus à Dño, & eius vestigia relinquamus,
extructo altari ad holocausta, & sacrificia,
& victimas offerẽdas preter altare Dñi Dei
nostri, quod extructũ est ante Tabernaculũ
eius. * Quibus auditis, Phinees sacerdos, & 30
principes legationis Israel, qui erãt cum eo, G
placati sũt, & verba filiorũ Rubẽ, & Gad, &
dimidię tribus Manasse, libẽtissimè susceperũt. *Dixitq; Phinees filius Eleazari sacerdos 31

ad eos: Nunc scimus, quod nobiscũ sit Dñs,
quoniã alieni estis à pręuaricatione hac, &
32 liberastis filios Israel de manu Dñi. *Reuer-
sus q; est cũ principibus à filijs Rubẽ, & Gad,
de Terra Galaad, finiũ Chanaan ad filios Is-
33 rael, & retulit eis. *Placuit q; sermo cunctis
audiẽtibus. Et laudauerũt Deũ filij Israel, &
nequaquã vltra dixerũt, vt ascenderent cõ-
tra eos, atq; pugnarent, & delerent Terram
34 possessionis eorũ. *Vocauerũtq; filij Ruben,
& filij Gad, altare, quod extruxerant, Testi-
monium nostrum, quòd Dñs ipse sit Deus.

CAP. XXIII.

Iosue senex, iamque moribundus, exhortatur filios Israel ad seruanda Dei præcepta, & cauendam societatem cum Gentibus.

1 A *Evoluto autẽ multo tẽpore, postquã pa-
cem dederat Dñs Israeli, subiectis in gy-
ro nationibus vniversis, & Iosue iã lõgeuo,
2 & persenilis ętatis: *Vocauit Iosue omnẽ Is-
raelẽ, maioresq; natu, & principes, ac duces,
& magistros, dixitque ad eos. Ego senui, &
3 progressioris ætatis sũ: * Vos q; cernitis om-
nia, quę fecerit Dñs Deus vester cũctis per
circuitũ nationibus, quomodo pro vobis ip-
se pugnauerit: *Et nũc quia vobis sorte diui-
sit omnẽ Terrã ab Orientali parte Iordanis
vsq; ad mare magnũ, multæq; adhuc super-
5 sunt nationes: * Dñs Deus vester dispercet
B eas, & auferet à facie vestra, & possidebitis
6 Terrã, sicut vobis pollicitus est. *Tantũ con-
fortamini, & estote soliciti, vt custodiatis
cuncta, quę scripta sunt in volumine legis
Moysi: & nõ declinetis ab eis, neq; ad dexte-
7 rã, neq; ad sinistrã: *Ne postquã intraueritis
ad Gentes, quæ inter vos futuræ sunt, iuretis
in nomine duorũ earum, & seruietis eis, &
8 adoretis illos: *Sed adhæreatis Dño Deo ve-
9 stro: quod fecistis vsq; in diẽ hãc. *Et tũc au-
feret Dñs Deus in conspectu vestro gentes
magnas, & robustissimas, & nullus vobis
10 resistere poterit. *Vnus è vobis persequetur
C hostiũ mille viros: quia Dñs Deus vester pro
11 vobis ipse pugnabit, sicut pollicitus est. Hoc
tantũ diligentissimè præcauete, vt diligatis
12 Dñm Deũ vestrũ. * Quod si volueritis gen-
tibũ harum, quæ inter vos habitãt, erroribus
adhærere, & cũ eis miscere cõnubia, atq; ami-
13 citias copulare: Iam nũc scitote, quod Dñs
Deus vester nõ eas deleat ante faciẽ vestrã,
sed sint vobis in foueã, ac laqueũ, & offendi-
culũ ex latere vestro, & sudes in oculis ve-
stris, donec vos auferat, atque dispердat de
14 Terra hac optima, quam tradidit vobis. *En 3. R. 2.2.
D ego hodie ingredior viam vniversæ terræ, &
toto animo cognoscetis, quod de omnibus
verbis, quę se Dñs præstiturũ vobis esse pol-
15 licitus est, vnũ nõ præterierit incassũ. *Sic ergo impleuit opere, quod promisit, & pro-
spera cũcta venerunt: sic adducet super vos,

quidquid malorũ cõminatus eſt,donec vos auferat,atq; diſperdat de Terra hac optima, quam tradidit vobis.*Eo quod prætercritis 16
pactum Domini Dei veſtri, quod pepigit vobiſcum,& ſeruieritis dijs alienis,& adoraueritis eos: citò atque velociter conſurget in vos furor Domini, & auferemini ab hac Terra optima, quam tradidit vobis.

CAP. XXIV.

Commemorantur beneficia Iſraelitis à Deo exhibita,fœdus populi cum Domino;mors Ioſue, ſepultura oſſium Ioſeph,& mors Eleazari ſacerdotis.

COngregauitq; Ioſue omnes tribus Iſ- 1
rael in Sichẽ,& vocauit maiores natu, A
ac principes,& iudices,& magiſtros: ſteterũq; in cõſpectu Dñi: *Et ad populũ ſic lo- 2
cutus eſt: Hæc dicit Dñs Deus Iſrael: Trans fluuium habitauerũt patres veſtri ab initio, Thare pater Abrahã,& Nachor:ſeruierũtq; dijs alienis.*Tuli ergo patrẽ veſtrũ Abrahã 3
*Gen.11.d. 26. de Meſopotamiç finibus:&adduxi eũ in ter-
*Gen.21.a. 2. rã Chanaan:multiplicauiq;ſemen eius,*Et 4
*Gen.21.d. 26. dedi ei Iſaac:Illiq;rurſũ dedi Iacob,& Eſau.
*Gen.36.a. 8. E quibus, Eſau dedi monte Seir ad poſſidẽdũ: Iacob verò,& filij eius deſcẽderũt in Ægyptũ.*Miſiq;Moyſen,& Aaron,& percuſſi 5
*Gen.46.a. 6. Ægyptũ multis ſignis,atq;portẽtis.*Eduxi- B 6
* Exod.7.c. 10.& 12.f. 4. que vos,& patres veſtros de Ægypto,& ve-
* Exod. 14. b.9. niſtis ad mare:perſecutiq;ſunt Ægyptij patres veſtros cũ curribus,& equitatu, vſq;ad Mare rubrũ.*Clamauerũt autẽ ad Dñm filij 7
Iſrael,qui poſuit tenebras inter vos,& Ægyptios,& adduxit ſuper eos mare, & operuit eos. Viderũt oculi veſtri cũcta,quę in Ægypto fecerim, & habitaſtis in ſolitudine multo tẽpore.*Et introduxi vos in Terrã Amor- 8
* Num. 21. c. 29. rhęi,qui habitabat trãsIordanẽ.Cũq;pugnarẽt cõtra vos,tradidi eos in manus veſtras,& poſſediſtis Terrã eorũ,atq;interfeciſtis eos.
*Surrexit autẽ Balac filius Sephor rex Mo- 9 C
* Num.22. a.5. ab, & pugnauit cõtra Iſraelẽ. Miſitq; & vocauit Balaã filũ Beor,vt malediceret vobis.
*Et ego nolui audire eũ ſed è contrario per 10
illũ benedixi vobis,& liberaui vos de manu eius.*Trãſiſtiſq;Iordanẽ,& veniſtis ad Ieri- 11
* Supr.3.d. 14 & 6.a.1. & 11.a 3. cho. Pugnaueruntq;cõtra vos viri ciuitatis eius,Amorrhęus,& Pherezęus,& Chananęus,& Hethęus,& Gergezęus,& Heueus, & Iebuſęus:& tradidi illos in manus veſtras.
*Miſi ante vos crabrones: & eieci eos de 12
* Sup.11.d. 23. locis ſuis,duos reges Amorrhęorũ,nõ in gladio,nec in arcu tuo.*Dedi;vobis Terrã,in 13
* Exod.23. f. 28. Deut. 7.c. 20 qua nõ laboraſtis,& vrbes, quas nõ ędificaſtis, vt habitaretis in eis: vineas,& oliueta,
* 1. Reg.7. a 3. Tob. 14.c. 16. quę nõ plãtaſtis.*Nũc ergo timete Dñm,& 14
ſeruite ei perfecto corde, atq; veriſſimo: & auferte deos, quibus ſeruierũt patres veſtri D
in Meſopotamia, & in Ægypto, ac ſeruite
15 Dño. *Sin autẽ malũ vobis videtur,vt Dño ſeruiatis, optio vobis datur: eligite hodie, quod placet, cui ſeruire potiſſimũ debeatis, vtrũ dijs, quibus ſeruierunt patres veſtri in Meſopotamia,an dijs Amorrhęorũ,in quorũ Terra habitatis,ego autẽ,& domus mea ſer-
16 uiemus Dño. Reſponditq; populus, & ait: Abſit à nobis, vt relinquamus Dñm, & ſer-
17 uiamus dijs alienis. *Dñs Deus noſter ipſe eduxit nos,& patres noſtros de Terra Ægypti,de domo ſeruitutis:fecitq;videntibus nobis ſigna ingentia,& cuſtodiuit nos in omni via,per quã ambulauimus,& in cunctis po-
18 pulis,per quos trãſiuimus.*Et eiecit vniuerſas gẽtes, Amorrhęorũ habitatorem Terræ, quã nos iurauimus. Seruiemus igitur Dño,
19 quia ipſe eſt Deus noſter. *Dixitq;Ioſue ad E populũ:Nõ poteritis ſeruire Dño: Deus enim ſanctus,& fortis æmulator eſt, nec ignoſcet
20 ſceleribus veſtris,atq;peccatis.*Si dimiſeritis Dñm,& ſeruieritis dijs alienis,cõuertet ſe,& affliget vos,atq;ſubuertet poſtquã vo-
21 bis præſtiterit bona.*Dixitq;populus ad Ioſue: Nequaquã ita,vt loqueris, erit,ſed Dño
22 ſeruiemus. *Et Ioſue ad populũ, Teſtes,inquit,vos eſtis,quia ipſi elegeritis vobis Do-
23 minũ,vt ſeruiatis ei. Reſpõderũtq;Teſtes. *
F Nũc ergo,ait,auferte deos alienos de medio veſtri,& inclinate corda veſtra ad Dominũ
24 Deũ Iſrael. *Dixitq;populus ad Ioſue:Dño Deo noſtro ſeruiemus,& obedientes erimus
25 præceptis eius. *Percuſſit ergo Ioſue in die illo fœdus,& propoſuit populo præcepta,at-
26 que iudicia in Sichẽ. *Scripſit quoq;omnia verba hęc in volumine legis Dñi:& tulit lapidẽ pergrandem,poſuitq;eum ſubter quer-
27 cum,quę erat in ſanctuario Dñi: * Et dixit ad omnem populum:En lapis iſte erit vobis in teſtimonium,quod audierit omnia verba Dñi,quę locutus eſt vobis: ne forte poſtea
28 negare velitis,& mentiri Dño Deo veſtro.* Dimiſitq; populum, ſingulos in poſſeſſionẽ
29 ſuam. * Et poſt hęc mortuus eſt Ioſue filius Nun ſeruus Domini,centum,& decem an-
30 norum:*Sepelieruntq; eum in finibus poſ- G ſeſſionis ſuæ in Thamnathſare, quæ eſt ſita
31 in monte Ephraim, à Septentrionali parte montis Gaas. Seruiuitque Iſrael Dño cunctis diebus Ioſue,& ſeniorum,qui longo vixerunt tempore poſt Ioſue,& qui nouerunt
32 omnia opera Dñi,quę fecerat in Iſrael.*Oſſa quoque Ioſeph,quę tulerant filij Iſrael de Ægypto, ſepelierunt in Sichem, in parte agri, quem emerat Iacob à filijs Hemor patris Sichem, in centum nouellis ouibus,& 33
*Gen.50.d. 25. Exod.13.d. 19. *Gen.33.d 19. fuit in poſſeſſionem filiorum Ioſeph.*Eleazar quoque filius Aaron mortuus eſt: & ſepelierunt eum in Gabaath Phinees filij eius, quæ data eſt ei in monte Ephraim.

LIBER IVDICVM,

HEBRAICE SOPHETIN.

CAP. I.

Iuda duce vnà cum fratre ipſius Simeone plurimæ gentium ciuitates expugnantur: Othoniel obtenta Cariath Sepher ducit Axam filiam Caleb, addita terra irrigua: Chananæi tributarij ſeruantur.

POſt mortem Ioſue conſuluerunt filij Iſrael Dñm, dicentes: Quis aſcendet ante nos contra Chananæum, & erit dux belli? Dixitq; Dñs: Iudas aſcendet, ecce tradidi Terrã in manus eius. * Et ait Iudas Simeoni fratri ſuo: Aſcẽde mecum in ſortem meam, & pugna contra Chananæum, vt & ego pergam tecum in ſortem tuam. Et abijt cum eo Simeon. * Aſcenditq; Iudas, & tradidit Dñs Chananæum, ac Pherezæum in manus eorum: & percuſſerunt in Bezec decem millia virorum. * Inueneruntq; Adonibezec in Bezec, & pugnauerunt contra eum, ac percuſſerunt Chananæum, & Pherezæum. * Fugit autem Adonibezec: quem perſecuti comprehẽderunt, cæſis ſummitatibus manuum eius, ac pedum. * Dixitque Adonibezec: Septuaginta reges, amputatis manuum, ac pedum ſummitatibus, colligebant ſub menſa mea ciborum reliquias: ſicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxeruntq; eum in Ieruſalem, & ibi mortuus eſt. * Oppugnantes ergo filij Iuda Ieruſalem, ceperunt eam, & percuſſerunt in ore gladij, tradentes cunctã incendio ciuitatem. * Et poſtea deſcendentes pugnauerunt contra Chananæum, qui habitabat in montanis, & ad Meridiem, & in campeſtribus. * Pergenſq; Iudas contra Chananæum, qui habitabat in Hebron, (cuius nomen fuit antiquitus Cariath Arbe) percuſſit Seſai, & Ahimã, & Tholmai: * Atque inde profectus abijt ad habitatores Dabir, cuius nomẽ vetus erat Cariath Sepher, ideſt, ciuitas litterarum. * Dixitque Caleb: Qui percuſſerit Cariath Sepher, & vaſtauerit eam, dabo ei Axam filiam meam vxorẽ. * Cumq; cepiſſet eam Othoniel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam filiã ſuã coniugem. * Quam pergentem in itinere monuit vir ſuus, vt peteret à patre ſuo agrum. Quæ cum ſuſpiraſſet ſedens in aſino, dixit ei Caleb: Quid habes? * At illa reſpondit: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dediſti mihi: da & irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguũ inferius. * Filij autem Cinæi cognati Moyſi, aſcenderunt de ciuitate palmarum, cum filijs Iuda, in deſertum ſortis eius, quod eſt ad Meridiem Arad, & habitauerunt cum eo. * Abijt autem Iudas cum Simeone fratre ſuo, & percuſſerunt ſimul Chananæũ, qui habitabat in Sephaath, & interfecerunt eum. Vocatumq; eſt nomẽ vrbis, Horma, ideſt, anathema. * Cepitque Iudas Gazam cum finibus ſuis, & Aſcalonem, atq; Accaron cum terminis ſuis. * Fuitq; Dñs cum Iuda, & mõtana poſſedit: nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant. * Dederuntque Caleb Hebron, ſicut dixerat Moyſes, qui deleuit ex ea tres filios Enac. * Iebuſæum autem habitatorem Ieruſalem non deleuerunt filij Beniamin: habitauitq;

* Ioſ. 15. c. 13.

* Num 14. d. 24. Ioſ. 15. c. 14.

Iebuſeus cum filijs Beniamin in Ieruſalem, vſq; in præſentem diem. *Domus quoq; Ioſeph aſcendit in Bethel, fuitq; Dñs cum eis.* Nam cum obſiderent vrbem, quæ prius Luza vocabatur, *Viderunt homines egredientem de ciuitate, dixeruntq; ad eum: Oſtende nobis introitum ciuitatis, & faciemus tecum miſericordiam.* Qui cum oſtendiſſet eis, percuſſerunt vrbem in ore gladij, hominem autem illum, & omnem cognationem eius dimiſerunt. Qui dimiſſus, abijt in Terram Hetthim, & ædificauit ibi ciuitatem, vocauitq; eam Luzam: quæ ita appellatur vſq; in præſentem diem. *Manaſſes quoq; non deleuit Bethſan, & Thanac cum viculis ſuis, & habitatores Dor, & Ieblaam, & Mageddo cum viculis ſuis, cœpitq; Chananæus habitare cum eis. *Poſtquam autem confortatus eſt Iſrael, fecit eos tributarios, & delere noluit. *Ephraim etiam non interfecit Chananæum, qui habitabat in Gazer, ſed habitauit cum eo. *Zabulon non deleuit habitatores Cetron, & Naalol: ſed habitauit Chananæus in medio eius, factuſque eſt ei tributarius. *Aſer quoq; nõ deleuit habitatores Accho, & Sidonis, Ahalab, & Achazib, & Helba, & Aphec, & Rohob. *Habitauitq; in medio Chananæi habitatoris illius terræ, nec interfecit eum. *Nephthali quoq; non deleuit habitatores Bethſames, & Bethanath: & habitauit inter Chananæum habitatorẽ terræ, fueruntq; ei Bethſamitæ, & Bethanitæ tributarij. *Arctauitque Amorrheus filios Dan in monte, nec dedit eis locum, vt ad planiora deſcenderent. *Habitauitq; in monte Hares, quod interpretatur teſtaceo, in Aialon, & Salebim. Et aggrauata eſt manus domus Ioſeph, factuſque eſt ei tributarius. *Fuit autem terminus Amorrhæi ab Aſcenſu Scorpionis, petra, & ſuperiora loca.

CAP. II.

Angelus Dei beneficia refert, quo audito, flet populus; poſt mortem tamen Ioſue, & coætanorum, Iſrael frequenter liberatus ſemper in peiora recidit.

*Aſcenditq; Angelus Dñi de Galgalis ad locum fluentium, & ait. Eduxi vos de Ægypto, & introduxi in terram, pro qua iurauit patribus veſtris: & pollicitus ſum, vt non facerem irritum pactum meum vobiſcum in ſempiternum: *Ita dumtaxat, vt nõ feriretis fœdus cum habitatoribus Terræ huius, ſed aras eorum ſubuerteretis: & noluiſtis audire vocem meam: cur hoc feciſtis? * Quã ob rem nolui delere eos à facie veſtra: vt habeatis hoſtes, & dij eorum ſint vobis in ruinam. *Cumq; loqueretur Angelus Dñi hæc verba ad omnes filios Iſrael: eleuauerũt ipſi vocem ſuam, & fleuerunt. *Et vocatum eſt nomen loci illius: Locus fluentium, ſiue lacrymarum: immolauerunt que ibi hoſtias Dño. *Dimiſit ergo Ioſue populum, & abierunt filij Iſrael vnuſquiſq; in poſſeſſionem ſuam, vt obtinerent eam: *Seruierunt q; Dño cunctis diebus eius, & ſenioribus, qui longo poſt eum vixerunt tẽpore, & nouerant omnia opera Dñi, quæ fecerat cum Iſrael. *Mortuus eſt autem Ioſue filius Nũn, famulus Dñi, centum, & decem annorum, * Et ſepelierunt eum in finibus poſſeſſionis ſuæ in Thamnathſare in monte Ephraim, à Septentrionali plaga montis Gaas. *Omniſq; illa generatio congregata eſt ad patres ſuos: & ſurrexerunt alij, qui non nouerant Dñm, & opera, quæ fecerat cum Iſrael. *Feceruntq; filij Iſrael malum in conſpectu Dñi, & ſeruierunt Baalim. *Ac dimiſerunt Dñm Deũ patrum ſuorum, qui eduxerat eos de Terra Ægypti & ſecuti ſunt deos alienos, deoſque populorum, qui habitabant in circuitu eorum, & adorauerunt eos: & ad iracundiam concitauerunt Dñm, *Dimittentes eum, & ſeruientes Baal, & Aſtaroth. * Iratuſq; Dñs contra Iſrael, tradidit eos in manus diripiẽtium: qui cœperunt eos, & vendiderunt hoſtibus, qui habitabant per gyrum: nec potuerunt reſiſtere aduerſarijs ſuis: *Sed quocumq; pergere voluiſſent, manus Dñi ſuper eos erat, ſicut locutus eſt, & iurauit eis: & vehementer affligti ſunt. * Suſcitauitq; Dñs iudices, qui liberarent eos de vaſtantiũ manibus: ſed nec eos audire voluerunt, *Fornicantes cum dijs alienis, & adorantes eos. Citò deſeruerunt viam, per quam ingreſſi fuerant patres eorum: & audientes mãdata Dñi, omnia fecere contraria. * Cumq; Dñs iudices ſuſcitaret, in diebus eorum flectebatur miſericordia, & audiebat afflictorũ gemitus, & liberabat eos de cæde vaſtantium. *Poſtquam autem mortuus eſſet iudex, reuertebantur, & multò faciebant peiora, quã fecerant patres eorum: ſequentes deos alienos, ſeruientes eis, & adorantes illos. Non diminuerunt adinuentiones ſuas, & viam duriſſimam, per quam ambulare conſueuerunt. *Iratuſq; eſt furor Dñi in Iſrael, & ait: Quia irritum fecit gens iſta pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, & vocem meam audire contempſit: * Et ego non delebo gentes, quas dimiſit Ioſue, & mortuus eſt: * Vt in ipſis experiar Iſrael, vtrum cuſtodiant viam Dñi, & ambulent in ea, ſicut cuſtodierunt patres eorum, an non. *Dimiſit ergo Dominus omnes nationes has, & citò ſubuertere noluit, nec tradidit in manu Ioſue.

CAP. III.

Iſrael dum ſociatur gentibus à Domino deficit, ad ipſius excitationem earum ſceleribus contaminatur; ideò ſæpius per extraneos regat

* Ioſ. 24. 28.

reges affligitur; sed resipiscens, per Othoniel, Aod, & Samgar liberatur.

HÆ sunt gentes, quas Dñs dereliquit, vt 1
erudiret in eis Israelem, & omnes, qui A
non nouerant bella Chananæorum. *Vt po- 2
stea discerent filij eorum certare cum hosti-
bus, & habere consuetudinem præliandi: * 3
Quinq; satrapas Philistinorum, omnemque
Chananæum, & Sidonium. atq; Heuæũ, qui
habitabat in monte Libano, de monte Baal
Hermon vsq; ad introitum Emath. *Dimisit 4
que eos, vt in ipsis experiretur Israelem, vtrũ
audiret mandata Dñi, quæ præceperat pa-
tribus eorum per manum Moysi, an non. *
Itaq; filij Israel habitauerũt in medio Cha- 5
nanæi: & Hethæi, & Amorrhęi, & Pherezęi,
& Heuæi, & Iebusæi: * Et duxerunt vxores 6
filias eorum, ipsique filias suas filijs eorum
tradiderunt, & seruierunt dijs eorum. * Fe- 7
ceruntq; malum in conspectu Dñi, & obliti
sunt Dei sui, seruientes Baalim, & Astaroth.
Iratusq; contra Israel Dñs, tradidit eos in 8
manus Chusan Rasathaim regis Mesopota-
miæ, seruieruntq; ei octo annis. * Et clama- 9
uerunt ad Dñm: qui suscitauit eis saluatorẽ, B
& liberauit eos, Othoniel videlicet filium
Cenez, fratrem Caleb minorem. * Fuitque 10
in eo Spiritus Dñi, & iudicauit Israel. Egres-
susq; est ad pugnam, & tradidit Dñs in ma-
nus eius Chusan Rasathaim regem Syriæ,
& oppressit eum. *Quieuitq; terra quadra- 11
ginta annis, & mortuus est Othoniel filius
Cenez. *Addiderunt autem filij Israel face- 12
re malum in conspectu Dñi: qui confortauit
aduersum eos Eglon regem Moab: quia fe-
cerunt malum in conspectu eius. *Et copu- 13
lauit ei filios Ammon, & Amalec: abijtq; &
percussit Israel, atq; possedit vrbem palma-
rum. * Seruieruntque filij Israel Eglon regi 14
Moab decem, & octo annis: *Et postea cla- 15
mauerunt ad Dñm: qui suscitauit eis salua-
torem vocabulo Aod, filium Gera, filij Ie-
mini, qui vtraq; manu pro dextera vtebatur. Miseruntq; filij Israel per illum munera
Eglõ regi Moab. *Qui fecit sibi gladium an- 16
cipitem, habentem in medio capulum lon- C
gitudinis palmæ manus, & accinctus est eo
subter sagum in dextero femore. *Obtulit- 17
que munera Eglon regni Moab. Erat autem
Eglon crassus nimis. * Cumq; obtulisset ei 18
munera, prosecutus est socios, qui cum eo
venerant. *Et reuersus de Galgalis, vbi erant 19
idola, dixit ad regem: Verbum secretum ha-
beo ad te, ò Rex. Et ille imperauit silentiũ:
egressisq; omnibus, qui circa eum erant, *In- 20
gressus est Aod ad eum: sedebat autẽ in æsti-
uo cœnaculo solus: dixitq;: Verbum Dei ha-
beo ad te. Qui statim surrexit de throno. * 21
Extenditq; Aod sinistram manum, & tulit si-
cam de dextero femore suo, infixitq; eam in
22 ventre eius. *Tam validè, vt capulus seque-
retur ferrum in vulnere, ac pinguissimo adi-
pe stringeretur. Nec eduxit gladium, sed ita
vt percusserat, reliquit in corpore: statimq;
per secreta naturę alui stercora proruperũt.
23 *Aod autem clausis diligentissimè ostijs cę-
24 naculi, & obfirmatis sera, * Per posticum
Degressus est. Seruiq; regis ingressi viderunt
clausas fores cœnaculi, atq; dixerunt: Forsi-
25 tan purgat aluum in æstiuo cubiculo. *Ex-
pectanteq; diu, donec erubescerent, & vidẽ-
tes, quod nullus aperiret, tulerunt clauem:
& aperientes inuenerunt dominum suum
26 in terra iacentem mortuum. * Aod autem,
dum illi turbarentur, effugit, & pertransijt
Locum idolorum, vnde reuersus fuerat. Ve-
27 nitq; in Seirath: * Et statim insonuit buccina in monte Ephraim: descenderuntq; cum
28 eo filij Israel, ipso in fronte gradiente. *Qui
dixit ad eos: Sequimini me: tradidit enim
Dñs inimicos *nostros* Moabitas in manus
nostras. Descenderuntque post eum, & oc-
cupauerunt vada Iordanis, quæ transmit-
tunt in Moab: & non dimiserunt transire
29 quemquam: *Sed percusserunt Moabitas in
tempore illo, circiter decem millia, omnes
robustos, & fortes viros, nullus eorum eua-
30 dere potuit. * Humiliatusque est Moab in
die illo sub manu Israel: & quieuit Terra
31 octoginta annis. *Post hunc fuit Samgar fi-
lius Anath, qui percussit de Philisthijm sex-
centos viros vomere: & ipse quoque defen-
dit Israel.

CAP. IV.

Debbora prophetissa, & Barac aduersus Sisaram principem militiæ regis Iabin feliciter dimicant, quem profugum occidit Iahel vxor Haber Cinæi.

1 ADdideruntq; filij Israel facere malum
A in conspectu Dñi post mortem Aod, *
2 Et tradidit illos Dñs in manus Iabin reges
Chanaan, qui regnauit in Asor: habuitque
ducem exercitus sui nomine Sisaram, ipse
3 autem habitabat in Haseroth gentium. *Cla-
mauerunt*que filij Israel ad Dñm: nongen- *1. Reg. 12.
tos enim habebat falcatos currus, & per vi- b. 19.
4 ginti annos vehementer oppressérat eos. *E-
rat autem Debbora prophetis vxor Lapi-
doth, quæ iudicabat populum in illo tem-
5 pore. * Et sedebat sub palma, quæ nomine
illius vocabatur, inter Rama, & Bethel in
monte Ephraim: ascendebantq; ad eam filij
6 Israel in omne iudicium. *Quæ misit, & vo-
B cauit Barac filium Abinoẽ de Cedes Neph-
thali: dixitque ad eum: Præcepit tibi Dñs
Deus Israel, vade, & duc exercitum in mon-
tem Thabor, tollesque tecum decem millia
pugnatorum de filijs Nephthali, & de filijs
7 Zabulon: *Ego autem adducam ad te in lo-
co torrentis Cison, Sisaram principem exer-

citus Iabin,& currus eius,atq; omnem mul-
titudinem,& tradam eos in manu tua.* Di- 8
xitque ad eam Barac : Si venis mecum,va-
dam: ſi nolueris venire mecum,nõ pergam :
* Quæ dixit ad eum:Ibo quidem tecum,ſed 9
in hac vice victoria non reputabitur tibi,
quia in manu mulieris tradetur Siſara. Sur-
rexit itaq; Debbora, & perrexit cum Barac
in Cedes. * Qui,accitis Zabulon,& Neph- 10
thali, aſcendit cum decem millibus pugna-
torum habens Debboram in comitatu ſuo.
*Haber autem Cinæus receſſerat quondam 11
à cæteris Cineis fratribus ſuis filijs Hobab,
cognati Moyſi : & tetenderat tabernacula
vſq; ad vallem,quæ vocatur Sennim,& erat
iuxta Cedes.* Nuntiatumq; eſt Siſaræ,quod 12
aſcendiſſet Barac filius Abinoem in mon-
tem Tabor:* Et congregauit nongentos fal- 13
catos currus, & omnem exercitum de Ha-
roſeth gentium ad torrentem Ciſon.* Dixit. 14
que Debbora ad Barac : Surge,hæc eſt enim
die, in qua tradidit Dñs Siſaram in manus
tuas:ipſe ductor eſt tuus.Deſcendit itaq;
Barac de monte Thabor, & decem millia
*Pſal.82.c. 23. pugnatorum cum eo. *Perterruitq; Dñs Si- 15
ſaram,& omnes currus eius,vniuerſamque
multitudinem in ore gladij,ad conſpectum
Barac: in tantum,vt Siſara de curru deſili-
ens pedibus fugeret, * Et Barac perſequeretur 16
fugientes currus, & exercitum, vſq; ad Ha-
roſeth gentium,& omnis hoſtium multitu-
do,vſq; ad internecionem caderet. * Siſara 17
autem fugiens peruenit ad tentorium Iahel
vxoris Haber Cinæi. erat enim pax inter
Iabin regem Azor,& domum Haber Cinæi.
* Egreſſa igitur Iahel in occurſum Siſaræ, 18
dixit ad eum:intra ad me domine mi: intra,
ne timeas. Qui ingreſſus tabernaculum eius,
& opertus ab ea pallio, * Dixit ad eam: Da 19
mihi,obſecro, paululũ aquæ, quia ſitio val-
dè. Quæ aperuit vtrem lactis,& dedit ei bi-
bere,& operuit illum. * Direxitq; Siſara ad 20
eam:Sta ante oſtium tabernaculi:& cum ve-
nerit aliquis interrogans te,& dicens:Nun-
quid hic eſt aliquis? Reſpõdebis:Nullus eſt.
* Tulit itaq; Iahel vxor Haber clauum 21
tabernaculi,aſſumens pariter, & malleum: &
ingreſſa abſconditè,& cum ſilentio, poſuit
ſupra tempus capitis eius clauum, percuſ-
ſumq; malleo defixit in cerebrum,vſque ad
terram: qui ſoporem morti conſocians de-
fecit, & mortuus eſt. * Et ecce Barac ſe- 22
quens Siſaram vẽiebat : egreſſaq; Iahel in
occurſum eius dixit ei:Veni,& oſtendam ti-
bi virum, quem quæris. Qui cum intraſſet
ad eam, vidit Siſaram iacentem mortuum, 23
& clauum infixum in tempore eius. * Hu- 24
miliauit ergo Deus in die illo Iabin regem
Chanaan coram filijs Iſrael: * Qui creſce-
bant quotidie, & forti manu opprimebant
Iabin regem Chanaan, donec delerent
eum.

CAP. V.

Canticum triumphale, & gratiarum actiones Debbora, & Barac poſt victoriam.

1 CEcineruntq; Debbora, & Barac filius
A Abinoẽ in illo die, dicentes:* Qui ſpõtè 2
obtuliſtis de Iſrael animas veſtras ad peri-
culum,benedicite Dño.* Audite reges,auri- 3
bus percipite principes : Ego ſum, ego ſum,
quæ Dño canam,pſallam Dño Deo Iſrael. *
Dñe cum exires de Seir, & tranſires per re- 4
giones Edom,terra mota eſt, cœliq; ac nu-
bes diſtillauerunt aquis,* Montes fluxerunt 5
à facie Dñi, & Sinai à facie Dñi Dei Iſrael.
In diebus Samgar filij Anath, in diebus Ia- 6
hel,quieuerunt Semitæ: & qui ingrediebã-
tur per eas,ambulauerunt per calles deuios.
Ceſſauerunt fortes in Iſrael,& quieuerunt: 7
donec ſurgeret Debbora, ſurgeret mater in
Iſrael.* Noua bella elegit Dñs,& portas ho- 8
ſtium ipſe ſubuertit: clypeus,& haſta ſi ap-
parue-

paruerint in quadraginta millibus Iſrael.* 9
Cor meũ diligit principes Iſrael: qui propria B
voluntate obtuliſtis vos diſcrimini, benedi-
cite Dño. *Qui aſcenditis ſuper nitentes aſi- 10
nos, & ſeditis in iudicio, & ambulatis in
via, loquimini. * Vbi colliſi ſunt currus, & 11
hoſtium ſuffocatus eſt exercitus, ibi narren-
tur iuſtitiæ Dñi, & clementia in fortes Iſ-
rael: tunc deſcendit populus Dñi ad portas,
& obtinuit principatum. *Surge, ſurge Deb. 12
bora, ſurge, ſurge, & loquere canticum: ſur-
ge Barac, & apprehende captiuos tuos, fili
Abinoem. * Saluatæ ſunt reliquiæ populi, 13
Dñs in fortibus dimicauit. * Ex Ephraim 14
deleuit eos in Amalec, & poſt eum ex Be-
niamin in populos tuos, ò Amalec: de Ma-
chir principes deſcenderunt, & de Zabulon,
qui exercitum ducerent ad bellãdum. *Du- 15
ces Iſſachar fuere cum Debbora, & Barac
veſtigia ſunt ſecuti, qui quaſi in præceps, ac
barathrum ſe diſcrimini dedit: diuiſo con-
tra ſe Ruben, magnanimorum reperta eſt
contentio. * Quare habitas inter duos ter- 16
minos, vt audias ſibilos gregum? diuiſo con- C
tra ſe Ruben, magnanimorum reperta eſt
contentio, *Galaad trans Iordanem quieſce. 17
bat, & Dan vacabat nauibus: Aſer habita-
bat in littore maris, & in portubus morabatur. *Zabulon verò, & Nephthali obtulerũt 18
animas ſuas morti in regione Merome. *Ve- 19
nerunt reges, & pugnauerunt, pugnauerunt
reges Chanaã in Thanach iuxta aquas Ma-
geddò, & tamẽ nihil tulere prædantes: *De 20
cœlo dimicatum eſt contra eos: ſtellæ ma-
nantes in ordine, & curſu ſuo, aduerſus Siſa-
ram pugnauerunt. *Torrens Ciſon traxit ca- 21
dauera eorum, torrens Cadumim, torrens
Ciſon: conculca anima mea robuſtos. *Vn- 22
gulæ equorum ceciderunt, fugientibus im-
petu, & per præceps ruentibus fortiſſimis
hoſtium. *Maledicite terræ Meroz, dicit An- 23
gelus Dñi: maledicite habitatoribus eius,
quia non venerũt ad auxilium Dñi, in adiu-
torium fortiſſimorum eius: * Benedicta in- 24
ter mulieres Iahel vxor Haber Cinæi, & be. D
nedicatur in tabernaculo ſuo. *Aquam pe- 25
tenti lac dedit, & in phialã principum ob-
tulit butyrum. *Siniſtram manum miſit ad 26
clauum, & dexteram ad fabrorum malleos,
percuſſitq; Siſaram quærens in capite vul-
neri locum, & tempus validè perforans. * 27
Inter pedes eius ruit: defecit, & mortuus
eſt: voluebatur ante pedes eius, & iacebat
exanimis, & miſerabilis. *Per feneſtram re- 28
ſpiciens, vlulabat mater eius: & de cœnacu-
lo loquebatur: Cur moratur regredi currus
eius? quare tardauerunt pedes quadriga-
rum illius? Vna ſapientior cæteris vxoribus 29
eius, hæc ſocrui verba reſpondit: * Forſitan 30
nunc diuidit ſpolia, & pulcherrima fœmi-
narum eligitur ei: veſtes diuerſorum colo-
rum Siſaræ traduntur in prædam, & ſupel-
lex varia ad ornanda colla congeritur. *Sic 31
pereant omnes inimici tui Domine; qui au-
tem diligunt te, ſicut ſol in ortu ſuo ſplen-
det, ita rutilent. * Quieuitque Terra per 32
quadraginta annos.

CAP. VI.

Iſraelitis à Madian oppreſſis Gedeon multis ſignis auxilio deſignatur, qui poſt ſacrificium, & altare Deo erectum, deſtruxit aram Baal, eique rurſum datur ſignum in vellere.

FEcerunt autem filij Iſrael malum in cõ- 1
A ſpectu Dñi: quia tradidit illos in manu
Madian ſeptem annis, *Et oppreſſi ſunt val- 2
dè ab eis. Fecerunt q; ſibi antea, & ſpeluncas
in montibus, & munitiſſima ad repugnan-
dum loca. *Cumq; ſeuiſſet Iſrael, aſcendebat 3
Madian, & Amalec, cæteriq; Orientaliũ na-
tionum: *Et apud eos figentes tentoria, ſicut 4
erant in herbis cuncta, vaſtabant vſq; ad in-
troitum Gazæ: nihilq; omninò ad vitam per-
tinens relinquebant in Iſrael, non oues, non
boues, nõ aſinos. *Ipſi enim, & vniuerſi gre- 5
ges eorum veniebãt cum tabernaculis ſuis,
& inſtar locuſtarum vniuerſa complebant,
innumera multitudo hominum, & camelo-
rum, quidquid tetigerant deuaſtantes. *Hu- 6
miliatuſq; eſt Iſrael valdè in conſpectu Ma-
dian. *Et clamauit ad Dñm poſtulans auxi- 7
lium contra Madianitas, * Qui miſit ad eos 8
B virum prophetam, & locutus eſt: Hæc dicit
Dñs Iſrael. Ego vos feci conſcendere de Æ-
gypto, & eduxi vos de domo ſeruitutis, * Et 9
liberaui de manu Ægyptiorum, & omnium
inimicorum, qui affligebant vos: eiecique eos
ad introitum veſtrum, & tradidi vobis Ter-
ram eorum. *Et dixi: Ego Dñs Deus veſter, 10
ne timeatis deos Amorrhæorum, in quorũ
terra habitatis. Et noluiſtis audire vocem
meam. *Venit autem Angelus Dñi, & ſedit 11
ſub quercu, quæ erat in Ephra, & pertinebat
ad Ioas patrem familiæ Ezri. Cumq; Gedeon
filius eius excuteret, atq; purgaret frumenta
in torculari, vt fugeret Madian, * Apparuit 12
C ei Angelus Dñi, & ait: Dñs tecum, virorum
fortiſſime. *Dixitq; ei Gedeon: Obſecro, mi 13
domine, ſi Dñs nobiſcum eſt, cur apprehen-
derunt nos hæc omnia? vbi ſunt mirabilia
eius, quæ narrauerunt patres noſtri, atq; di-
xerunt: de Ægypto eduxit nos Dñs? nũc au-
tem dereliquit nos Dñs, & tradidit in manu
Madian. *Reſpexitq; ad eum Dñs, & ait: Va- 14
de in hac fortitudine tua, & liberabis Iſrael
de manu Madian: ſcito, quod miſerim te. * 15
Qui reſpondens ait: Obſecro, mi domine, in
quo liberabo Iſrael? ecce familia mea infi-
ma eſt in Manaſſe, & ego minimus in domo
patris mei. * Dixitq; ei Dñs: Ego ero tecum, 16
& percuties Madian, quaſi vnum virum. * 17

Et ille: Si inueni, inquit, gratiam coram te, da mihi signum, quod tu sis, qui loqueris ad te, *Nec recedas hinc, donec reuertar ad te, 18 portans sacrificium & offerens tibi. Qui re- D spondit; Ego prestolabor aduentum tuum.* 19 Ingressus est, itaq; Gedeon, & coxit hœdum, & de farinæ modio azymos panes: carnesq; ponens in canistro, & ius carnium mittens in ollam, tulit omnia sub quercu, & obtulit ei. * Cui dixit Angelus Dñi: Tolle carnes, & 20 azymos panes, & pone supra petram illam, ius desuper funde: Cumq; fecisset ita, *Extē- 21 dit Angelus Dñi summitatem virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit carnes, & panes azymos: ascenditq; ignis de petra, & carnes azymosq; panes consumpsit: Angelus autem Dñi euanuit ex oculis eius. * Vidensq; Ge- 22 deon, quod esset Angelus Dñi ait: Heu mi Dñe Deus: quia vidi Angelum Domini facie ad faciem. *Dixitq; ei Dñs: Pax tecum, ne 23 timeas, non morieris. * Ædificauit ergo ibi 24 Gedeon altare Dño, vocauitque illud, Dñi E pax, vsq; in præsentem diem. Cumq; adhuc esset in Ephra, quæ est familia Ezri, *Nocte 25 illa dixit Dñs ad eum: Tolle taurum patris tui, & alterum taurum annorum septem, destruesq; aram Baal, quę est patris tui: & ne- mus, quod circa aram est, succides: *Et ædi- 26 ficabis altare Dño Deo tuo in summitate petræ huius, super quam ante sacrificium posuisti: tollesq; taurum secundum, & offeres holocaustum super struem lignorum, quæ de nemore succideris. *Assumpsit ergo Ge- 27 deon decem viros de seruis suis, fecit sicut præceperat ei Dñs. Timens autem domum patris sui, & homines illius ciuitatis, per diem noluit id facere, sed omnia nocte cōpleuit. *Cumq; surrexissent viri oppidi eius 28 mane, viderunt destructam aram Baal, lu- F cumq; succisum, & taurum alterum impositum super altare, quod tunc ædificatū erat.

29 *Dixeruntque ad inuicem: Quis hoc fecit Cumq; perquirerent auctorem facti, dictum 30 est: Gedeon filius Ioas fecit hæc omnia. *Et dixerunt ad Ioas: Produc filium tuum huc, vt moriatur: quia destruxit aram Baal, & 31 succidit nemus. * Quibus ille respondit: Numquid vltores estis Baal, vt pugnetis pro eo? qui aduersarius est eius, moriatur antequam lux crastina veniat: si Deus est, vindi- 32 cet se de eo, qui suffodit aram eius. * Ex illo die vocatus est Gedeon, Ierobaal, eo, quod dixisset Ioas: Vlciscatur se de eo Baal, qui 33 suffodit aram eius. * Igitur omnis Madian, & Amalec, & Orientales populi congregati sunt simul: & transeuntes Iordanem, castra- 34 mentati sunt in valle Iezrael, * Spiritus au- G tem Dñi induit Gedeon, qui clangens buccina conuocauit domum Abiezer, vt sequę- 35 retur se. *Misitq; nuntios in vniuersum Manasses, qui & ipse secutus est eum: & alios nuntios in Aser, & Zabulon, & Nephthali, 36 qui occurrerūt ei. *Dixitq; Gedeon ad Deū: Si saluum facis per manum meam Israel, si- 37 cut locutus es, *Ponam hoc vellus lanæ in area: si ros in solo vellere fuerit, & in omni terra siccitas, sciam, quod per manum meā, 38 sicut locutus es, liberabis Israel. *Factumq; est ita. Et de nocte consurgens expresso vel- 39 lere, concham rore impleuit. * Dixitq; rursus ad Deum: Ne irascatur furor tuus contra me, si adhuc semel tentauero, signum quærens in vellere. Oro, vt solùm vellus sic- 40 cum sit, & omnis terra rore madens. Fecitq; Deus nocte illa, vt postulauerat: & fuit siccitas in solo vellere, & ros in omni terra.

CAP. VII.

Probatis ad aquas his, qui ad bellum essent progressuri, Gedeon audito somnio è castris Madianitarum somnio, in eos irruit, tubis lagenis, ac lucerni armatus, quos cum Oreb, & Zeb principibus eorum deuicit.

Igi-

IGitur Ierobaal, qui & Gedeon, de nocte 1
consurgens, & omnis populus cum eo, A
venit ad fontem, qui vocatur Harad. erant
autem castra Madian in valle ad Septentrio.
nalem plagam collis excelsi. * Dixitq; Dñs 2
ad Gedeon: Multus tecum est populus, nec
tradetur Madian in manus eius: ne glorietur
contra me Israel, & dicat: Meis viribus libe-
ratus sum. *Loquere ad populum, & cunctis 3
* Deut. 20. b. 8. audientibus prædica: Qui formidolosus, &
1. Marc. 3. & 56. timidus est, reuertatur. Recesseruntque de
monte Galaad, & reuersi sunt de populo vi-
ginti duo millia virorum, & tantum decem
millia remanserunt. *Dixitq; Dns ad Gedeõ: 4
Adhuc populus multus est, duc eos ad
aquas, & ibi probabo illos: & de quo dixero B
tibi, vt tecum vadat, ipse pergat: quem ire
prohibuero, reuertatur. *Cumq; descendis- 5
set populus ad aquas, dixit Dñs ad Gedeon:
Qui lingua lambuerint aquas, sicut solent
canes lambere, separabis eos seorsum: qui
autem curuatis genibus biberint, in altera
parte erunt. *Fuit itaq; numerus eorum, qui 6
manu ad os projiciente lambuerant aquas,
trecenti viri: omnis autem reliqua multitu-
do flexo poplite biberat. *Et ait Dñs ad Ge- 7
deon: in trecentis viris, qui lambuerunt
aquas, liberabo vos, & tradam in manu tua C
Madian: omnis autem reliqua multitudo
reuertatur in locum suum. *Sumptis itaque 8
pro numero cibarijs, & tubis, omnem reli-
quam multitudinem abire præcepit ad ta-
bernacula sua: & ipse cum trecentis viris
se certamini dedit. Castra autem Madian
erant subter in valle. * Eadem nocte dixit 9
Dñs ad eum: Surge, & descende in castra:
quia tradidi eos in manu tua. * Sin autem 10
solus ire formidas, descendat tecum Phara
puer tuus. *Et cum audieris, quid loquan- 11
tur, tunc confortabuntur manus tuæ, & se-
curior ad hostium castra descendes. Descẽ-
dit ergo ipse, & Phara puer eius in partem
castrorum, vbi erant armatorum vigiliæ. * 12
Madian autem, & Amalec, & omnes Orien. D
tales populi, fusi iacebant in valle, vt locu-
starum multitudo: cameli quoq; innumera-
biles erant, sicut arena, quæ iacet in littore
maris. * Cumq; venisset Gedeon, narrabat 13
aliquis somnium proximo suo: & in hunc
modum referebat, quod viderat. Vidi som-
nium, & videbatur mihi, quasi subcineri-
cius panis ex hordeo volui, & in castra Ma-
dian descendere: cumque perueniisset ad ta-
bernaculum, percussit illud, atque subuer-
tit, & terræ funditus coæquauit. *Respon- 14
ditis, cui loquebatur: Non est hoc aliud, nisi
gladius Gedeonis filij Ioas viri Israelitę: tra-
didit enim Dñs in manus eius Madian, &
omnia castra eius. *Cumq; audisset Gedeõ 15
somnium, & interpretationem eius, adora- E
uit: & reuersus est ad castra Israel, & ait:
Surgite, tradidit enim Dñs in manus nostras
16 castra Madian. *Diuisitq; trecentos viros in
tres partes, & dedit tubas in manibus eorũ,
lagenasq; vacuas, ac lampades in medio la-
17 genarum. * Et dixit ad eos: Quod me facere
videritis, hoc facite: ingrediar partem ca-
18 strorum, & quod fecero, facite. *Quãdo
personuerit tuba in manu mea, vos quoque
per castrorum circuitum clangite, & con-
19 clamate, Dño, & Gedeoni. * Ingressusq; est
F Gedeon, & trecenti viri, qui erant cum eo,
in partem castrorum incipientibus vigilijs
noctis mediæ, & custodibus suscitatis, cœ-
perunt buccinis clangere, & complodere
20 inter se lagenas. *Cumq; per gyrum castro-
rum in tribus personarent locis, & hydrias
confregissent, tenuerunt sinistris manibus
lampades, & dextris sonantes tubas, clama-
21 uerunteq;: Gladius Dñi, & Gedeonis: Stan-
tes singuli in loco suo per circuitum castro-
rum hostilium. Omnia itaq; castra turbata
sunt, & vociferantes, vlulantesq; fugerunt:
22 *Et nihilominus insistebant trecenti viri
buccinis personantes. * Immisitq; Dñs gla-
dium in omnibus castris, & mutua se cæde *Ps. 82. c. 10
23 truncabant, *Fugientes vsq; ad Bethsetta, &
G crepidinem Abelmehula in Tebbath. Con-
clamantes autem viri Israel de Nephthali,
& Aser, & omni Manasse, persequebantur
24 Madian. * Misitq; Gedeon nuntios in om-
nem montem Ephraim, dicens: Descendite
in occursum Madian, & occupate aquas vs-
que Bethbera, atq; Iordanem. Clamauitque
omnis Ephraim, & præoccupauit aquas, at-
25 que Iordanem vsq; Bethbera. * Apprehen-
sosque duos viros Madian, Oreb, & Zeb, in- *Ps. 82. 12. 13
terfecit Oreb in petra Oreb, Zeb verò in Iud. 10. f. 16.
Torculari Zeb. Et persecuti sunt Madian,
capita Oreb, & Zeb portantes ad Gedeon
trans fluenta Iordanis.

CAP. VIII.

Tribus Ephraim insurgit aduersus Gedeon, quod putaret se contemptam, quam blandis verbis compescit, & deictis Zebee, & Salmana, viros Soccoth, & Phanuel perdidit, & ex inauribus alijsq; populi donis fecit Ephod: quod domui sua, & Israeli fuit in ruinam: postquam autem quadraginta annis prafuit, generatis 70. filijs ex uxoribus, & uno Abimelech ex concubina, mortuus est, redijsque Israel ad idololatriam.

1 DIxeruntq; ad eum viri Ephraim. Quid
A est hoc, quod facere voluisti, vt nos
non vocares, cum ad pugnam pergeres con-
tra Madian? iurgantes fortiter, & propè vim
2 inferẽtes. *Quibus ille respondit: Quid enim
tale facere potui, quale vos fecistis? nõne me-
lior est racemus Ephraim, vindemijs Abie-

zer? * In manus veſtras Dñs tradidit principes Madian, Oreb, & Zeb: quid tale facere potui, quale vos feciſtis? Quod cum locutus eſſet, requieuit ſpiritus eorum, quo tumebãt contra eum. Cumq; veniſſet Gedeon ad Iordanem, tranſiuit eum cũ trecentis viris, qui ſecum erant: & præ laſſitudine, fugiẽtes perſequi non poterant. * Dixitq; ad viros Soccoth: Date, obſecro, panes populo, qui mecũ eſt, quia valdè defecerunt: vt poſſimus perſequi Zebee, & Salmana reges Madian. * Reſponderunt principes Soccoth: Forſitan palmæ manuum Zebee, & Salmana in manu tua ſunt, & idcircò poſtulas, vt demus exercitui tuo panes. * Quibus ille ait: Cum ergo tradiderit Dñs Zebee, & Salmana in manus meas, conteram carnes veſtras, cũ ſpinis tribuliſq; deſerti. * Et inde conſcẽdens, venit in Phanuel: locutuſq; eſt ad viros loci illius ſimilia. Cui, & illi reſponderunt, ſicut reſpõderant viri Soccoth. * Dixit itaq; & eis: Cum reuerſus fuero victor in pace, deſtruam turrim hanc. * Zebee autẽ, & Salmana requieſcebant cum omni exercitu ſuo. Quindecim enim millia viri remãſerãt ex omnibus turmis orientaliũ populorũ, cæſis centũ viginti millibus bellatorum educentiũ gladium. * Aſcendenſq; Gedeon per viam eorũ, qui in tabernaculis morabantur, ad Orientalem partẽ Nobe, & Iegbaa, percuſſit caſtra hoſtiũ, qui ſecuri erãt, & nihil aduerſi ſuſpicabantur. * Fugerũtq; Zebee, & Salmana, quos perſequẽs Gedeon cõprehẽdit, turbato omni exercitu eorũ. * Reuertenſq; de bello ante ſolis ortũ, * Apprehendit puerũ de viris Soccoth: interrogauitq; eũ nomina principum, & ſeniorũ Soccoth, & deſcripſit ſeptuaginta ſeptẽ viros. * Venitq; ad Soccoth, & dixit eis: En Zebee, & Salmana, ſuper quibus exprobraſtis mihi, dicẽtes: Forſitan manus Zebee, & Salmana in manibus tuis ſunt, & idcircò poſtulas, vt demus viris, qui laſſi ſunt, & defecerunt, panes. * Tulit ergo ſeniores ciuitatis, & ſpinas deſerti, ac tribulos, & contriuit cum eis, atq; cõminuit viros Soccoth. * Turrim quoq; Phanuel ſubuertit, occiſis habitatoribus ciuitatis: * Dixitq; ad Zebee, & Salmana: Quales fuerunt viri, quos occidiſtis in Thabor: Qui reſpõderunt: Similes tui, & vnus ex eis, quaſi filius regis. * Quibus ille reſpondit: Fratres mei fuerunt, filij matris meæ. viuit Dñs, quia ſi ſeruaſſetis eos, nõ vos occiderem. * Dixitq; Iether primogenito ſuo: Surge, & interfice eos. Qui nõ eduxit gladiũ: timebat enim, quia adhuc puer erat. * Dixeruntq; Zebee, & Salmana: Tu ſurge, & irrue in nos: quia iuxta ætatẽ robur eſt hominis. Surrexit Gedeon, & interfecit Zebee, & Salmana, & tulit ornamẽta, ac bullas, quibus colla regaliũ camelorũ decorari ſolẽt. * Dixeruntq; omnes viri Iſrael ad Gedeon: Dominare noſtri tu, & filius tuus, & filius filij tui: quia liberaſti nos de manu Madian. * Quibus ille ait: Non dominabor veſtri, nec dominabitur in vos filius meus, ſed dominabitur vobis Dñs. * Dixitq; ad eos: Vnam petitionem poſtulo à vobis: Date mihi inaures ex præda veſtra. Inaures enim aureas Iſmaelitæ habere conſueuerant. * Qui reſponderũt: Libentiſſimè dabimus. Expandenteſq; ſuper terrã pallium, proiecerunt in eo inaures de præda: * Et fuit pondus poſtulatatũ inaurium, mille ſeptingenti auri ſicli, abſq; ornamẽtis, & monilibus, & veſte purpurea, quibus reges Madian vti ſoliti erant, & prẽter torques aureas camelorũ. * Fecitque ex eo Gedeon Ephod, & poſuit illud in ciuitate ſua Ephra. Fornicatuſq; eſt omnis Iſrael in eo, & factum eſt Gedeoni, & omni domui eius in ruinam. * Humiliatus eſt autẽ Madian coram filijs Iſrael, nec potuerunt vltra ceruices eleuare: ſed quieuit terra per quadraginta annos, quibus Gedeon prẽfuit. * Abijt itaq; Ierobaal filius Ioas, & habitauit in domo ſua: * Habuitq; ſeptuaginta filios, qui egreſſi ſunt de femore eius: eo quod plures haberet vxores. * Concubinã autem illius, quam habebat in Sichem, genuit ei filium nomine Abimelech. * Mortuuſq; eſt Gedeon filius Ioas in ſenectute bona, & ſepultus eſt in ſepulchro Ioas patris ſuis in Ephra de familia Ezri. * Poſtquam autem mortuus eſt Gedeon, auerſi ſunt filij Iſrael, & fornicati ſunt cum Baalim. Percuſſerunt. que cum Baal fœdus, vt eſſet eis in deum: * Nec recordati ſunt Domini Dei ſui, qui eruit eos de manibus inimicorum ſuorum omnium per circuitum: * Nec fecerunt miſericordiam cum domo Ierobaal Gedeon, iuxta omnia bona, quæ fecerat Iſraeli.

* Oſee 13. d. 1.

* Pſ. 82. b. 12.

CAP. IX.

Abimelech occiſis 70. fratribus ſuis, imperium ſibi tyrannicè vſurpat, qui poſt parabolam Ioatham fratris eius, qui ſeruatus erat, exercitum Gaal deuicit, turrimque Sichem exuſſit, & à muliere tandem fragmine molæ oppreſſus eſt.

1 ABijt autẽ Abimelech filius Ierobaal in Sichẽ ad fratres matris ſuæ, & locutus eſt ad eos, & ad omnẽ cognationem domus
2 patris matris ſuæ, dicẽs: * Loquimini ad omnes viros Sichem: Quid vobis eſt melius, vt dominẽtur veſtri ſeptinginta viri omnes filij Ierobaal, an vt dominetur vnus vir? ſimulq; cõſiderate, quod os veſtrũ, & caro veſtra ſũ. * Locutiq; ſunt fratres matris eius de
3 eo ad omnes viros Sichẽ vniuerſos ſermones iſtos, & inclinauerũt cor eorũ poſt Abimelech, dicẽtes: Frater noſter eſt. * Dederũt.
4 que illi ſeptuaginta pondo argenti de fano

Baal-

Baalbetit. Qui conduxit ſibi ex eo viros inopes,& vagos,ſecutiq;ſũt eũ. *Et venit in do- 5
mum patris ſui in Ephra, & occidit fratres
ſuos filios Ierobaal ſeptuaginta viros, ſuper
lapidẽ vnũ: remãſitq;Ioathã filius Ierobaal
minimus,& abſcõditus eſt. *Cõgregati ſunt 6
autẽ omnes viri Sichẽ, & vniuerſæ familiæ
vrbis Mello:abieruntq;& cõſtituerunt regẽ
Abimelech, iuxta quercũ, quę ſtabat in Si-
chẽ. *Quod cũ nuntiatum eſſet Ioathã,iuit, 7
& ſtetit in vertice mõtis Garizim:eleuataq;
voce,clamauit, & dixit: Audite me viri Si- 8
chẽ,ita audiat vos Deus. *Ierũt ligna,vt vn-
gerent ſuper ſe regẽ:dixerũtq;oliuæ,Impera
nobis. *Quę reſpõdit:Nunquid poſsũ deſe- 9
re pinguedinẽ meã,qua & dij vtũtur, & ho-
mines, & venire, vt inter ligna promouear?
*Dixeruntque ligna ad arborem ficum: 10
Veni,& ſuper nos regnum accipe. *Quę re- 11
ſpõdit eis:Nũquid poſſum deſerere dulcedi-
nẽ meã,fructuq;ſuauiſſimos,& ire,vt inter
cętera ligna promouear?Locutaq;ſunt ligna 12
ad vitẽ:Veni,& impera nobis. *Quæ reſpõ- 13
dit eis: Nũquid poſſum deſerere vinũ meũ,
quod lætificat Deũ, & homines: & inter li-
gna cætera promoueri? *Dixerũtq;omnia 14
ligna ad rhamnũ: Veni,& impera ſuper nos.
*Quæ reſpondit eis: Si verè me regem vo- 15
bis cõſtituitis,venite, & ſub vmbra mea re-
quieſcite. ſi autẽ non vultis,egrediatur ignis
de rhamno,& deuoret cedros Libani. *Nũc 16
igitur,ſi rectè, & abſq;peccato conſtituiſtis
ſuper vos regem Abimelech,& benè egiſtis
cum Ierobaal, & cũ domo eius, & reddidi-
ſtis vicem beneficijs eius, qui pugnauit pro
vobis,Et animã ſuã dedit periculis,vt erue- 17
ret vos de manu Madian, *Qui nunc ſurre- 18
xiſtis contra domũ patris mei, & interfeci-
ſtis filios eius ſeptuaginta viros ſuper vnũ
lapidem,& conſtituiſtis regẽ Abimelech fi-
lium ancillę eius ſuper habitatores Sichem,eo
quod frater ſit. *Si ergo rectè,& abſq;vitio 19
egiſtis cũ Ierobaal,& domo eius, hodie læ-
tamini in Abimelech, & ille lætetur in vo-
bis. *Sin autẽ peruersè: egrediatur ignis ex 20
eo,& conſumat habitatores Sichẽ, & oppi-
dum Mello:egrediaturq;ignis de viris Sichẽ,
& de oppido Mello,& deuoret Abimelech.
*Quæ cũ dixiſſet,fugit,& abijt in Bera: ha- 21
bitauitq;ibi ob metũ Abimelech fratris ſui.
*Regnauit itaq;Abimelech ſuper Iſrael tri- 22
bus annis. *Miſitq;Dñs ſpiritum peſſimum 23
inter Abimelech, & habitatores Sichẽ: qui
cęperunt eum deteſtari, *Et ſcelus interfe- 24
ctionis ſeptuaginta filiorum Ierobaal,& ef-
fuſionem ſanguinis eorum conferre in Abi-
melech fratrem ſuum, & in cæteros Sichi-
morũ principes,qui eum adiuuerant. *Po- 25
ſueruntq; inſidias aduerſus eum in ſummi-
tate montiũ: & dũ illius pręſtolabantur ad-
uentũ, exercebant latrocinia, agentes præ-
das de prætereuntibus. nuntiatumq;eſt A- 26
bimelech. *Venit autẽ Gaal filius Obed cũ
fratribus ſuis, & tranſiuit in Sichimam. Ad
cuius aduẽtum erecti habitatores Sichem, 27
*Egreſſi ſunt in agros,vaſtãtes vineas,vuaſ-
que calcantis:& factis cãtantium choris,in-
greſſi ſunt fanũ Dei,& inter epulas,& pocu-
la maledicebãt Abimelech. *Clamãte Gaal 28
filio Obed: Quis eſt Abimelech, & quæ eſt
Sichẽ,vt ſeruiamus ei? nunquid non eſt fi-
lius Ierobaal,& conſtituit principem Zebul
ſeruũ ſuum ſuper viros Emor patris Sichẽ?
Cur ergo ſeruiemus ei? *Vtinã daret aliquis 29
populum iſtũ ſub manu mea, vt auferrẽ de
medio Abimelech. Dictũq; eſt Abimelech:
Congrega exercitus multitudinem, & veni.
*Zebul enim princeps ciuitatis auditis ſer- 30
monibus Gaal filij Obed,iratus eſt valdè,*
Et miſit clam ad Abimelech nuntios, dicẽs: 31
Ecce, Gaal filius Obed venit in Sichimã cũ
fratribus ſuis, & oppugnat aduerſum te ci-
uitatem.Surge,itaq;nocte cum populo,qui 32
tecũ eſt. & latita in agro: *Et primo manè 33
oriente ſole,irrue ſuper ciuitatẽ. illo autem
egrediente aduerſũ te, cum populo ſuo, fac
ei,quod potueris. Surrexit itaq;Abimelech 34
cum omni exercitu ſuo nocte, & tetẽdit in-
ſidias iuxta Sichimam in quatuor locis. * 35
Egreſſuſq;eſt Gaal filius Obed,& ſtetit in in-
troitu portæ ciuitatis.Surrexit autẽ Abime-
lech, & omnis exercitus cum eo de inſidia-
rũ loco. *Cumq;vidiſſet populũ Gaal,dixit 36
ad Zebul: Ecce de montibus multitudo de-
ſcẽdit. Cui ille reſpondit:Vmbras montium
vides,quaſi capita hominum, & hoc errore
deciperis. *Rurſumq;Gaal ait:Ecce popu- 37
lus de vmbilico terræ deſcẽdit, & vnus cu-
neus venit per viã,quę reſpicit quercũ.Cui
dixit Zebul:Vbi eſt nunc os tuũ,quo loque-
baris? Quis eſt Abimelech,vt ſeruiamus ei?
Nonne hic populus eſt, quem deſpiciebas?
Egredere,& pugna contra eum. *Abijt ergo 39
Gaal, ſpectante Sichimorũ populo, & pu- 40
gnauit contra Abimelech, *Qui perſecutus
eſt eum fugientẽ,& in vrbem compulit: ce-
ciderunt q;ex parte eius plurimi,vſq;ad por-
tã ciuitatis: *Et Abimelech ſedit in Ruma: 41
Zebul autem,Gaal,& ſocios eius expulit de
vrbe,nec in ea paſſus eſt cõmorari. *Sequẽ- 42
ti ergo die egreſſus eſt populus in campum.
Quod cũ nuntiatum eſſet Abimelech. *Tu- 43
lit exercitũ ſuũ, & diuiſit in tres turmas tẽ-
dens inſidias in agris.Videnſq;quod egrede-
retur populus de ciuitate ſurrexit, & irruit
in eos. *Cũ cuneo ſuo,oppugnans,& obſi- 44
dens ciuitatẽ: duę autẽ turmæ palantes per
campũ aduerſarios perſequebantur. *Porrò 45
Abimelech omni die illo oppugnabat vrbẽ:
quam cępit interfectis habitatoribus eius,

ipſa-

ipſaq; deſtructa, ita vt ſal in ea diſpergeret.* 46 Quod cũ audiſſent, qui habitabant in turre Sichimorũ, ingreſſi ſunt fanũ dei ſui Berith, vbi fœdus cũ eo pepigerãt, & ex eo locus nomẽ acceperat, qui erat monitus valdè. Abi- 47 melech, quoq; audiens viros turris Sichimorũ pariter cõglobatos. Aſcẽdit in montẽ Sel. 48 mon cũ omni populo ſuo: & arrepta ſecuri, præcidit arboris ramũ, impoſitumq; ferens humero, dixit ad ſocios: Quod me videtis facere, citò facite. *Igitur certatim ramos de 49 arboribus præcidẽtes, ſequebãtur ducẽ. Qui C circumdantes præſidiũ, ſuccenderũt: atq; ita factũ eſt, vt fumo, & igne mille homines necarentur, viri pariter, & mulieres, habitatorũ turris Sichẽ. *Abimelech autẽ inde profi- 50 ciſcẽs venit ad oppidũ Thebez, quod circũdans obſidebat exercitu. *Erat autem turris 51 excelſa in media ciuitate, ad quã confugerãt ſimul viri, ac mulieres, & omnes principes ciuitatis clauſa firmiſſimè ianua, & ſuper turris tectũ ſtantes per propugnacula. *Ac- 52 cedenſque Abimelech iuxta turrim pugnabat fortiter: & appropinquans oſtio, ig nem ſupponere nitebatur: * Et ecce 53 vna mulier fragmen molæ deſuper iaciens, *2. Reg. 11. d 21. * 1. Reg. 11. b 4. 1. Par. 10. a. 4. iliſit capiti Abimelech, & confregit cerebrum eius. * Qui vocauit citò armigerum 54 ſuum, & ait ad eum: Euagina gladium tuum, & percute me: ne fortè dicatur, quod à fœmina interfectus ſim. Qui iuſſa perficiens, interfecit eum. * Illoque mortuo, omnes, qui 55 cum eo erant de Iſrael, reuerſi ſunt in ſedes ſuas. *Et reddidit Deus malum, quod fece- 56 rat Abimelech contra patrem ſuum interfectis ſeptuaginta fratribus ſuis. * Sichimi- 57 tis quoque, quod operati erant, retributum eſt, & venit ſuper eos maledictio Ioathan filij Ierobaal.

CAP. X.

Thola dux creatur, huic vita functo Iair ſuccedit: Iſraelita verò in idololatriam lapſi traduntur Philiſthæis, & Ammonitis; quibus pœnitentibus, Dominus ingratitudinem improperat, tandemque eorum miſeretur.

POſt Abimelech ſurrexit dux in Iſrael 1
Thola filius Phua patrui Abimelech, vir A
de Iſachar, qui habitauit in Samir mõtis Ephraim: *Et iudicauit Iſraelẽ viginti, & tri- 2
bus annis, mortuuſq; eſt, ac ſepultus in Samir. *Huic ſucceſſit Iair Galaadites, qui iu- 3
dicauit Iſraelẽ per viginti, & duos annos. * 4
Habens triginta filios ſedentes ſuper trigin- B
ta pullos aſinarũ, & principes triginta ciuitatum: quæ ex nomine eius ſunt appellatæ Hanoth Iair, ideſt oppida Iair, vſq; in præſẽtem diẽ, in terra Galaad. Mortuuſq; eſt Iair, 5
ac ſepultus in loco, cui eſt vocabulũ Camon. Filij autẽ Iſrael peccatis veteribus iungẽtes 6
noua, fecerũt malũ in conſpectu Dñi, & ſeruierũt idolis, Baalim & Aſtaroth, & dijs Syriæ, ac Sidonis, & Moab, & filiorũ Ammõ, & Philiſthijm: dimiſeruntq; Dñm, & non coluerunt eũ. *Contra, quos Dñs iratus, tradi- 7
dit eos in manus Philiſthijm, & filiorũ Ammon. *Afflictiq; ſunt, & vehementer oppreſ- 8
ſi per annos decem, & octo, omnes, qui habitabãt trans Iordanem in terra Amorrhæi, qui eſt in Galaad. * In tantũ, vt filij Ammõ, 9
Iordane tranſmiſſo, vaſtarẽt Iudã, & Beniamin, & Ephraim: afflictuſq; eſt Iſrael nimis.
*Et clamantes ad Dñm, dixerunt: Peccaui- 10 C
mus tibi, quia dereliquimus Dñm Deũ noſtrũ, & ſeruiuimus Baalim. *Quibus locu- 11
tus eſt Dñs: Nunquid nõ Ægyptij, & Amor- 12
rhæi, filijq; Ammon, & Philiſthijm, * Sidonij quoq; & Amalec, & Chanaan, oppreſſerunt vos, & clamaſtis ad me, & erui vos de 13
manu eorũ? *Et tamen reliquiſtis me, & coluiſtis deos alienos: idcirco non addam, vt 14
vltra vos liberem: * Ite, & inuocate deos, quos elegiſtis: ipſi vos liberent in tempore 15
anguſtiæ. *Dixeruntq; filij Iſrael ad Dñm: Peccauimus, redde tu nobis quidquid tibi 16
placet: tantum nunc libera nos. * Quæ dicentes, omnia de finibus ſuis alienorum deorum idola proiecerunt, & ſeruierunt Dño Deo: qui doluit ſuper miſerijs eorum.
*Itaque filij Ammon conclamantes in Ga- 17
laad fixere tentoria: contra quos congregati 18
ſunt filij Iſrael, in Maſpha caſtramentati ſunt. * Dixeruntq; principes Galaad ſinguli ad proximos ſuos: Qui primus ex nobis contra filios Ammon cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAP. XI.

Iephte index factus, Dei ſpiritu accenſus, primum ratione agit cum rege Ammonitarum: deinde vbi eo: viciſſet, ob votum temerè factum filiam ſuam vnicam Deo ſacrificat.

FVit illo tempore Iephte Galaadites vir 1
A fortiſſimus, atque pugnator, filius mu- A
lieris meretricis, qui natus eſt Galaad. *Ha- 2
buit autẽ Galaad vxorem, de qua ſuſcepit filios: qui poſtquã creuerant, eiecerunt Iephte, dicentes: Hœres in domo patris noſtri eſſe 3
non poteris, quia de altera matre natus es. * Quos ille fugiens, atq; deuitãs, habitauit in Terra Tob: congregatiq; ſunt ad eũ viri inopes, & latrocinãtes, & quaſi principẽ ſequebantur. *In illis diebus pugnabant filij Am- 4 5
mon contra Iſrael. *Quibus acriter inſtantibus, perrexerunt maiores natu de Galaad, vt tollerent in auxilium ſui Iephte de terra * Gen. 36. f. 17.
Tob: *Dixeruntq; ad eũ: Veni, & eſto prin- 6
B ceps noſter, & pugna cõtra filios Ammon: * 7
Quibus ille reſpondit: Nonne vos eſtis, qui odiſtis me, & eieciſtis de domo patris mei, & nũc veniſtis ad me neceſſitate compulſi? * 8
Dixeruntq; principes Galaad ad Iephte: Ob

hanc

hãc igitur causã nunc ad te venimus, vt proficiscaris nobiscum, & pugnes contra filios Ammon, fisq; dux omniũ, qui habitãt in Galaad. *Iephte quoq; dixit eis. Si verè venistis ad me, vt pugnẽ pro vobis contra filios Ammon, tradideritq; eos Dñs in manus meas, ego ero vester princeps? *Qui responderunt eis Dñs, qui hæc audit, ipse mediator, ac testis est, quod nostra promissa faciemus. *Abijt, itaq; Iephte cũ principibus Galaad, fecitq; eũ omnis populus principẽ sui. Locutusq; est Iephte omnes sermones suos coram Dño in Maspha. *Et misit nuntios ad regem filiorũ Ammon, qui ex persona sua dicerẽt: Quid mihi, & tibi est, quia venisti cõtra me, vt vastares terrã meam? *Quibus ille respõdit: Quia tulit Israel terrã meam, quando ascendit de Ægypto, à finibus Arnon, vsq; Iaboc, atq; Iordanem: nũc ergo cum pace redde mihi eam. * Per quos rursum mandauit Iephte, & imperauit eis, vt dicerẽt regi Ammon: *Hęc dicit Iephte: Nõ tulit Israel Terram Moab, nec Terrã filiorum Ammon: * Sed quãdo de Ægypto conscenderunt, ambulauit per solitudinẽ vsq; ad Mare rubrum, & venit in Cades. * Misitq; nuntios ad regẽ Edom, dicens: Dimitte me, vt transeam per terrã tuam. Qui noluit acquiescere precibus eius. Misit quoq; ad regem Moab, qui & ipse transitũ præbere contẽpsit. Mansit itaq; in Cades, *Et circuiuit ex latere Terrã Edõ, & Terram Moab: venitq; contra Orientalẽ plagam terræ Moab, & castramentatus est trãs Arnõ: nec voluit intrare terminos Moab: Arnon quippè confinium est Terræ Moab. * Misit itaq; Israel nuntios ad Sehon regem Amorrhęorũ, qui habitabat in Hesebon, & dixerunt ei: Dimitte, vt transeam per terram tuam, vsq; ad fluuiũ. *Qui, & ipse Israel vere. 20 ba despiciens, nõ dimisit eũ transire per terminos suos: sed infinita multitudine congregata, egressus est contra eum in Iasa, & fortiter resistebat. *Tradidit q; eum Dñs in manu Israel cũ omni exercitu suo, qui percussit eũ, & possedit omnem Terrã Amorrhæi habitatoris regionis illius, *Et vniuersos fines eius, de Arnõ vsq; Iacob, & de solitudine, vsq; ad Iordanem. *Dñs ergo Deus Israel subuertit Amorrhæum, pugnante cõtra illũ populo suo Israel, & tu nunc vis possidere terrã eius? *Nõne ea, quę possidet Chamos deus tuus, tibi iure debentur. Quæ autẽ Dñs Deus noster victor obtinuit, in nostrã cedẽt possessionẽ: * Nisi fortè meliores Balac filio Sephor rege Moab: aut docere potes, quod iurgatus sit cõtra Israel, & pugnauerit cõtra eum, Quãdo habitauit in Hesebon, & vicu. 26 lis eius, & in Aroer, & villis illius, vel in cũctis ciuitatibus iuxta Iordanẽ per trecentos annos Quare tanto tempore nihil super hac

*Num.21.c. 13.

*Num.20. c.14.

*Num.21.c. 23.

*Num. 22. a. 1.

repetitione tentastis? Igitur nõ ego pecco in te, sed te cõtra me malè agis, indicens mihi bella nõ iusta. Iudicet Dñs arbiter huius diei, inter Israel, & inter filios Ammon. *Noluitque acquiescere rex filiorum Ammõ verbis Iephte, quę per nuntios mãdauerat. *Factus est ergo super Iephte Spiritus Dñi, & circuiens Galaad & Manasse, Maspha quoq; Galaad, & inde trãsiens ad filios Ammon, Votum vouit Dño, dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas, *Quicunq; primus fuerit egressus de foribus domus meę, mihique occurrerit reuertenti cum pace à filijs Ammon, eum holocaustum offeram Dño. * Transiuitq; Iephte ad filios Ammon, vt pugnaret contra eos: quos tradidit Dñs in manus eius. *Percussitq; ab Aroer, vsq; dum venias in Mennith, viginti ciuitates, & vsq; ad Abel, quæ est vineis cõsita plaga magna nimis, humiliatiq; sunt filij Ammon à filijs Israel. *Reuertente autem Iephte in Maspha domum suam, occurrit ei vnigenita filia sua cum tympanis, & choris: non enim habebat alios liberos. * Qua visa, scidit vestimenta sua, & ait: Heu me, filia mea, decepisti me, & ipsa decepta es: aperui enim os meum ad Dñm, & aliud facere non potero: *Cui illa respondit: Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dñm, fac mihi, quodcunq; pollicitus es, concessa tibi vltione, atq; victoria de hostibus tuis. * Dixitq; ad patrem: Hoc solùm mihi præsta, quod deprecor: Dimitte me, vt duobus mensibus circumeam montem, & plãgam virginitatem meam cum sodalibus meis, *Cui ille respondit: Vade. *Et dimisit eam duobus mensibus. Cumq; abijsset cum socijs, ac sodalibus suis, flebat virginitatem suam in montibus. * Expletisque duobus mensibus, reuersa est ad patrem suum, & fecit ei sicut vouerat, quæ ignorabat, virum. Exinde mos increbuit in Israel, & consuetudo seruata est: *Vt post anni circulum cõueniant in vnum filiæ Israel, & plangant filiam Iephte Galaaditæ diebus quatuor.

CAP. XII.

Ephrathæi iniustè aduersus Iephte insurgentes ad vada Iordanis ad 42. millia occiduntur: cum vocem Scibboleth proferre non possent, quo vita funditus, succedunt duces Abesan, Abialon, & Abdon.

1 ECce autem in Ephraim orta est seditio: A nam transeuntes cõtra Aquilonẽ, dixerunt ad Iephte: Quare vadens ad pugnã cõtra filios Ammõ, vocare nos noluisti, vt pergeremus tecum? Igitur incẽdemus domum tuã. * Quibus ille respõdit: Disceptatio erit mihi, & populo meo cõtra filios Ammõ vehemens: vocauique vos, vt præberetis mihi auxilium, & facere noluistis: *Quod cernẽs posui animã meam in manibus meis, transiuique

uiq; ad filios Ammon, & tradidit eos Dñs in manus meas. Quid cõmerui, vt aduersũ me consurgatis in prælium? * Vocatis, itaq; ad se cunctis Galaad, pugnabat contra Ephraim: percusseruntq; viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitiuus est Galaad de Ephraim, & habitat in medio Ephraim, & Manasse. * Occupaueruntq; Galaaditæ vada Iordanis, per quæ Ephraim reuersurus erat. Cumq; venisset ad ea de Ephraim numero, fugiens, atq; dixisset: Obsecro, vt me trãsire permittatis: dicebãt ei Galaaditæ: Nunquid Ephrathæus es? quo dicente: Non sum: * Interrogabant eum: Dic ergo Schibboleth, quod interpretatur Spica. Qui respondebat, Sibboleth: eadẽ littera spicã exprimere non valens. Statimq; apprehensum iugulabant in ipso Iordanis transitu. Et ceciderunt in illo tempore de Ephraim quadraginta duo millia. * Iudicauit itaq; Iephte Galaadites Israel sex annis: & mortuus est, ac sepultus in ciuitate sua Galaad. * Post hunc iudicauit Israel Abesan de Bethlehẽ: * Qui habuit triginta filios, & totidem filias, quas emittens foras, maritis dedit, & eiusdẽ numeri filijs suis accepit vxores, introducens in domum suam. Qui septẽ annis iudicauit Israel. * Mortuusq; est, ac sepultus in Bethlehẽ. * Cui successit Ahialon Zabulonites: & iudicauit Israel decem annis: * Mortuusq; est, ac sepultus in Zabulon. * Post hunc iudicauit Israel Abdon, filius Illel, Pharathonites: * Qui habuit quadraginta filios, & triginta ex eis nepotes, ascendẽtes super septuaginta pullos asinarum, & iudicauit Israel octo annis: * Mortuusque est; ac sepultus in Pharathon terræ Ephraim, in monte Amalech.

CAP. XIII.

Israelitæ rursum in idololatriam lapsi Philisthæis traduntur: Samson nasciturus ab Angelo prædicitur matri, & deinde patri, natusque à Domino benedicitur.

RVrsum q; filij Israel fecerunt malum in conspectu Dñi: qui tradidit eos in manus Philisthinorum quadraginta annis. * Erat autem quidam vir de Saraa, & de tribu Dan, nomine Manue, habẽs vxorem sterilẽ. * Cui apparuit Angelus Dñi, & dixit ad eã: Sterilis es, & absq; liberis: sed concipies, & paries filium: * Caue ergo, ne bibas vinum, ac siceram, nec immundum quidquã comedas: * Quia concipies, & paries filium, cuius non tanget caput nouacula: erit enim nazaræus Dei ab infantia sua, & ex matris vtero, & ipse incipiet liberare Israel de manu Philisthinorum. * Quæ cum venisset ad maritum suum, dixit ei: Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quẽ cum interrogassem, quis esset, & vnde venisset, & quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere: * Sed hoc respondit: Ecce concipies, & paries filium: caue, ne vinum bibas, nec siceram: & ne aliquo vescaris immundo: erit enim puer nazaræus Dei ab infãtia sua, ex vtero matris suæ, vsq; ad diẽ mortis suæ. * Orauit itaque Manue Dñs, & ait: Obsecro Dñe, vt vir Dei, quẽ misisti, veniat iterum, & doceat nos, quid debeamus facere de puero, qui nasciturus est. * Exaudiuitq; Dñs deprecantẽ Manue, & apparuit rursum Angelus Dei vxori eius sedẽti in agro. Manue autem maritus eius nõ erat cum ea. Quæ cum vidisset Angelum, * festinauit, & cucurrit ad virum suum: nuntiauitq; ei dicens: Ecce apparuit mihi vir, quem ante viderã. * Qui surrexit, & secutus est vxorẽ suã: venienſq; ad virum, dixit ei: Tu es, qui locutus es mulieri? Et ille respõdit: Ego sum. * Cui Manue: Quando, inquit, sermo tuus fuerit expletus, quid vis, vt faciat puer? aut à quo se obseruare debebit? * Dixitq; Angelus Dñi ad Manue:

Ab

*Se p. 18. b. 6.

*3. Reg. 1 c. 20. Gen. 16. c. 18. Luc. 1. c 11. Num. 6. a. 3. 4.

Ab omnibus,quę locutus ſum vxori tuę ab-
ſtineat ſe: * Et quidquid ex vinea naſcitur, 14
non comedat:vinum,& ſicerā nō bibat,nul-
lo veſcatur immundo: & quod ei præcepi,
impleat,atq;cuſtodiat. * Dixitq; Manue ad 15
Angelum Dñi:obſecro te,vt acquieſcas pre-
cibus meis, & faciamus tibi hędum de ca-
pris.*Cui reſpōdit Angelus: Si me cogis, nō 16
comedā panes tuos:ſi autē vis holocauſtum
facere,offer illud Dño.Et neſciebat Manue,
quod Angelus Dñi eſſet. * Dixitq;ad eum: 17
Quod eſt tibi nomen,vt,ſi ſermo tuus fuerit
*Gen.32.g. expletus,honoremus te?*Cui ille reſpondit: 18
29. Cur quæris nomen meum,quod eſt mirabi-
le? * Tulit itaq;Manue hędum de capris,& 19
libamēta,& poſuit ſuper petrā,offerēs Dño,
qui facit mirabilia,ipſe autem, & vxor eius
intuebantur.*Cumq;aſcenderet flamma al- 20
taris in cęlum,Angelus Dñi pariter in flam-
ma aſcendit.Quod cum viditſent Manue,&
vxor eius, prōni ceciderunt in terram, * Et 21
vltra eis non apparuit Angelus Dñi,ſtatim-
que intellexit Manue Angelum Dñi eſſe, * 22
Et dixit ad vxorem ſuam.Morte moriemur,
quia vidimus Deum: *Cui reſpondit mu- 23
lier: Si Dñs nos vellet occidere, de manibus
noſtris holocauſtum, & libamenta non ſu-
ſcepiſſet, nec oſtenditſet nobis hæc omnia,
neque ea,quæ ſunt ventur,adixiſſet.*Pepe- 24
rit itaque filium, & vocauit nomen eius
Samſon. Creuitque puer, & benedixit ei
Dominus. * Cœpitque Spiritus Domini 25
eſſe cum eo in caſtris Dan inter Saraa, &
Eſthaol.

CAP. XIV.

Samſon vxorem ducit Philiſthæam; quam cùm viſeret, leonem laceranit, in cuius ore poſtmodum reperta melle ſumpſit ab eo parabolam: qua ſodalibus propoſita, illi interpretationem per Samſonis vxorem intellexerunt.

DEſcendit ergo Samſon in Thamnatha, 1
videnſq; ibi mulierē de filiabus Phili- A
ſthijm, *Aſcendit,& nuntiauit patri ſuo,& 2
matri ſuæ,dicens: Vidi mulierē in Thamna-
tha de filiabus Philiſthinorū: quam quæſo,
vt mihi accipiatis vxorem. * Cui dixerunt 3
pater,& mater ſua:Nunquid non eſt mulier
in filiabus fratrum tuorum, & in omni po-
pulo meo,quia vis accipere vxorem de Phi-
liſthijm,qui incircūciſi ſunt? Dixitq; Sāſon
ad patrem ſuum: Hāc mihi accipe:quia pla-
cuit oculis meis.*Parentes autē eius neſcie- 4
bant,quod res à Dño fieret, & quæreret oc-
caſionē contra Philiſthijm, eo enim tēpore B
Philiſthijm dominabātur Iſraeli. *Deſcēdit 5
itaq;Samſon cū patre ſuo, & matre in Thā-
natha.Cumq;veniſſent ad vineas oppidi,ap-
paruit catulus leonis ſęuus, & rugiens, &
occurrit ei. * Irruit autē Spiritus Dñi in Sā- 6
ſon, & dilaceraut leonē, quaſi hædū in fru-
ſta diſcerpēs,nihil omninò habens in manu:
& hoc patri,& matri noluit indicare. * De- 7
ſcenditq;& locutus eſt mulieri,quæ placue-
rat oculis eius.*Et poſt aliquot dies reuertēs 8
vt acciperet eam, declinauit, vt videret ca-
dauer leonis,& ecce examen apū in ore leo-
nis erat,ac fauus mellis.*Quē cū ſumpſiſſet 9
in manibus,comedebat in via, venienſq; ad
patrem ſuū,& matrem, dedit eis partē, qui
& ipſi comederunt:nec tamen eis voluit in-
dicare,quod mel de corpore leonis aſſump-
ſerat. *Deſcendit itaq;pater eius ad mulie- 10
rem,& fecit filio ſuo Samſon conuiuium:ſic
enim iuuenes facere conſueuerāt.*Cūm er- 11
C go cives loci illius vidiſſent eū, dederunt ei
ſodales triginta,vt eſſent cum eo:*Quibus 12
locutus eſt Samſon: Proponā vobis proble-
ma:quod ſi ſolueritis mihi intra ſeptem dies
cōuiuij,dabo vobis triginta ſindones,& to-
tidē tunicas: Sin autē non potuerit ſoluere, 13
vos dabitis mihi triginta ſindones,& eiuſdē
numeri tunicas.Qui reſponderūt ei:Propo-
ne problema,vt audiamus.*Dixitq;eis: De 14
comedēte exiuit cibus,& de forti egreſſa eſt
dulcedo:nec potuerūt per tres dies propoſi-
tionē ſoluere.Cumq;adeſſet dies ſeptimus, 15
dixerunt ad vxorem Sāſon:Blādire viro tuo,
& ſuade ei, vt indicet tibi, quid ſignificet
problema:quod ſi facere nolueris,incende-
mus te,& domū patris tui:an idcircò voca-
ſtis nos ad nuptias,vt ſpoliaretis?*Que fun- 16
D debat apud Sāſon lacrymas, & quærebatur
dicens: Odiſti me,& nō diligis: idcircò pro-
blema,quod propoſuiſti filijs populi mei,nō
vis mihi exponere. At ille reſpondit: Patri
meo, & matri nolui dicere: & tibi indicare
potero? *Septem igitur diebus conuiuij fle- 17
bat ante eum: tandemq;die ſeptimo cum ei
eſſet moleſta,expoſuit. Quæ ſtatim indica-
uit ciuibus ſuis:*Et illi dixerunt ei die ſepti- 18
mo ante ſolis occubitum:Quid dulcius mel
le,& quid fortius leone?Qui ait ad eos:Si nō
arauſſetis in vitula mea,non inueniſſetis pro-
poſitionem meam. * Irruit itaq;in eum ſpi- 19
ritus Dñi,deſcenditq;Aſcalonem,& percuſ-
ſit ibi triginta viros, quorum ablatas veſtes
dedit ijs,qui problema ſoluerant. Iratuſque
nimis aſcendit in domum patris ſui:*Vxor 20
autem eius accepit maritum vnum de ami-
cis eius, & pronubis.

CAP. XV.

Trecentis vulpibus, & faculis Samſon Philiſthæorum ſegetes incendit, & fractis funibus quibus ligatus erat, mille Philiſthæos aſini maxilla proſtrauit, e cuius dente molari, aqua ſitienti fluxerunt.

POſt aliquantulū autē temporis,cum dies 1
A triticeę meſſis inſtarent, venit Samſon,
inuiſere volens vxorē ſuam,& attulit ei hę-
dum de capris. Cumq;cubiculū eius ſolito
vellet

vellet intrare,prohibuit eum pater illius,dicens: *Putaui,quod odisses eam,& ideò tradidi illã amico tuo,ſed habet ſororẽ,quæ iunior,& pulchrior illa eſt,ſit tibi pro ea vxor. 2
*Cui Samſon reſpondit:Ab hac die non erit 3
culpa in me cõtra Philiſthæos: faciam enim vobis mala.*Perrexitq;& cepit trecẽtas vul- 4
pes,caudaſq; earũ iunxit ad caudas,& faces ligauit in medio:*Quas igne ſuccendens,di- 5
miſit,vt huc illucq;diſcurrerẽt. Quæ ſtatim perrexerũt in ſegetes Philiſthinorũ.Quibus ſuccenſis,& cõportatæ iam fruges,& adhuc ſtantes in ſtipula, concrematæ ſunt, in tantũ, vt vineas quoq; & oliueta flãma conſumeret: * Dixeruntq;Philiſthijm: Quis fecit 6
hanc rem? Quibus dictũ eſt:Samſon genere Thamnathçi:quia tulit vxorem eius,& alteri tradidit,hæc operatus eſt. Aſcenderuntq; Philiſthijm: & cõbuſſerunt tam mulierem, quàm patrem eius.*Quibus ait Samſon:Li- 7
cet hæc feceritis,tamen adhuc ex vobis expetam vltionem,& tunc quieſcam.*Percuſ- 8
ſitq; eos ingenti plaga, ita vt ſtupentes ſurã femori imponerent. Et deſcendens habitauit in ſpelunca petræ Etam.*Igitur aſcendẽ- 9
tes Philiſthijm in terram Iuda,caſtramẽtati ſunt in loco,qui poſtea vocatus eſt Lechi,id C eſt,maxilla,vbi eorum effuſus eſt exercitus.
*Dixeruntq;ad eos de tribu Iuda:Cur aſcẽ- 10
diſtis aduerſum nos? Qui reſpõderunt:Vt ligemus Sãſon,venimus,& reddamus ei, quæ in nos operatus eſt.' Deſcenderunt ergo tria 11
millia virorũ de Iuda, ad ſpecũ ſilicis Etam, dixeruntq;ad Samſon: Neſcis, quod Philiſthijm imperent nobis? quare hoc facere voluiſti? Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi,ſic 12
feci eis.*Ligare,inquiunt,te venimus,& tradere in manus Philiſthinorũ: Quibus Samſon, Iurate,ait, & ſpondete mihi, quod non 13
occidatis me.*Dixerunt:Nõ te occidẽmus, ſed vinctum trademus.Ligaueruntque eum duobus nouis funibus, & tulerunt eum de 14
petra Etam.*Qui cum veniſſet ad locũ maxillæ, & Philiſthijm vociferantes occurriſſent ei, irruit Spiritus Dñi in eum: & ſicut ſolent ad odorẽ ignis lina conſumi,ita vincula quibus ligatus erat,diſſipata ſunt,& ſo- 15
luta. * Inuentamq;maxillam,ideſt,mandibulam aſini, quæ iacebat,arripiens,interfe- 16
cit in ea mille viros, * Et ait:In maxilla aſini,in mandibula pulli aſinarum deleui eos, 17
& percuſſi mille viros. * Cumq;hæc verba canens compleſſet,proiecit mandibulam de manu,& vocauit nomẽ loci illius Ramathlechi, quod interpretatur eleuatio maxillæ. 18
* Sitienſq; valdè, clamauit ad Dñm, & ait, Tu dediſti in manu ſerui tui ſalutem hanc maximam,atq;victoriam:en ſiti moriar:in- 19
cidamq;in manus incircumciſorum.*Aperuit itaq; Dñs molarem dentem in maxilla aſini, & egreſſæ ſunt ex eo aquæ. Quibus hauſtis,refocillauit ſpiritum, & vires recepit. Idcircò appellatum eſt nomen loci illius, Fons inuocantis de maxilla,vſq;in prę- 20
ſentem diem.*Iudicauitque Iſrael in diebus Philiſthijm viginti annis.

CAP. XVI.

Samſon, obſeruantibus eum cuſtodibus, portas Gazæ vrbis in monte dutulit: à Dalila autem, cui ſæpius illuſerat, cognita cauſa fortitudinis, detenſus, illuditur & excæcatur ab hoſtibus: quos tandem vnà ſecum interemit, videlicet 3000. Philiſthæorum.

1 ABijt quoq;in Gazã,& vidit ibi mulierẽ meretricẽ,ingreſſuſq;eſt ad eam.Quod 2
cum audiſſent Philiſthijm, & percrebuiſſet apud eos,intraſſe vrbem Samſon,circũdederunt eum, poſitis in porta ciuitatis cuſtodibus:& ibi tota nocte cũ ſilentio pręſtolãtes, 3
vt facto manè exeuntẽ occiderent.*Dormiuit autem Samſon, vſq;ad mediũ noctis: & inde

inde confurgens, apprehendit ambas portæ fores cũ poſtibus ſuis,& ſera, impoſitaſque humeris ſuis portauit ad verticẽ mõtis, qui reſpicit Hebron.*Poſt hæc amauit mulierẽ, quæ habitabat in Valle Sorec,& vocabatur Dalila.*Veneruntq; ad eam principes Philiſthinorum,atq; dixerunt:Decipe eum,& diſce ab illo, in quo habeat tantam fortitudinẽ,& quo modo eum ſuperare valeamus,& vinctum affligere , quod ſi feceris, dabimus tibi ſinguli mille,& centum argenteos.*Locuta eſt ergo Dalila ad Samſon : Dic mihi , obſecro,in quo ſit tua maxima fortitudo,& quid ſit,quo ligatus erũpere nequeas? *Cui reſpondit Samſon : Si ſeptem neruiceis funibus,necdũ ſiccis,& adhuc humentibus ligatus fuero,infirmus ero,vt cęteri homines. * Attuleruntq; ad eam ſatrapæ Philiſthinorum ſeptem funes,vt dixerat: quibus vinxit eum,*Latentibus apud ſe inſidijs,& in cubiculo finem rei expectantibus,clamauitq; ad eum:Philiſthijm ſuper te Samſon.Qui rupit vincula , quo modo ſi rumpat quis filum de ſtuppæ tortũ putamine,cũ odorem ignis acceperit:& non eſt cognitũ,in quo eſſet fortitudo eius.*Dixitq; ad eũ Dalila:Ecce illuſiſti mihi,& falſum locutus es: ſaltẽ nunc indica mihi,quo ligari debeas:*Cui ille reſpõdit : Si ligatus fuero nouis funibus,qui nunquã fuerunt in opere,infirmus ero,& aliorũ hominũ ſimilis.*Quibus rurſum Dalila vinxit eũ & clamauit:Philiſthijm ſuper te Samſon,in cubiculo inſidijs præparatis . Qui ita rupit vincula,quaſi fila telarũ. Dixitq; Dalila rurſum ad eũ: Vſquequò decipis me, & falſum loqueris?edde,quo vinciri debeas. Cui reſpondit Samſom : Si ſeptem crines capitis mei cũ licio plexueris,& clauũ his circumligatũ terræ fixeris,infirmus ero.Quod cũ feciſſet Dalila,& dixit ad eũ: Philiſthijm ſuper te Samſon. Qui conſurgens de ſomno extraxit clauũ cum crinibus,& licio. *Dixitq; ad eum Dalila: Quo modo dicis,quod amas me,cum animus tuus non ſit mecum? Per tres vices mentitus es mihi , & noluiſti dicere , in quo ſit maxima fortitudo tua . * Cumq; moleſta eſſet ei , & per multos dies iugiter adhęreret,ſpatiũ ad quietem non tribuẽs,defecit anima eius,& ad mortem vſq; laſſata eſt.*Tunc aperiens veritatem rei,dixit ad eam : Ferrum nunquã aſcendit ſuper caput meum,quia nazaræus,ideſt,cõſecratus Deo ſum de vtero matris meæ:ſi raſum fuerit caput meum , recedet à me fortitudo mea,& deficiã,eroq; ſicut cęteri homines.* Videnſq; illa,quod confeſſus ei eſſet omnem animũ ſuũ , miſit ad Principes Philiſthinorũ ac mãdauit:Aſcendite adhuc ſemel,quia nunc mihi aperuit cor ſuũ.Qui aſcenderũt, aſſumpta pecunia,quam promiſerant .*At illa dormire cum fecit ſuper gemua ſua,& in ſinu ſuo reclinare caput.Vocauitq; tõſorem, & rafit ſeptẽ crines eius,& cępit abigere eũ, & à ſe repellere:ſtatim enim ab eo fortitudo diſceſſit:*Dixitq; Philiſthijm ſuper te Samſon. Qui de ſomno conſurgens,dixit in animo ſuo Egrediar ſicut ante feci,& me excutiam,neſciens,quod receſſiſſet ab eo Dñs.* Quem cum apprehẽdiſſent Philiſthijm,ſtatim eruerunt oculos eius,& duxerunt Gazã vinctum catenis, & clausũ in carcere molere fecerunt. *Iamq; capilli eius renaſci cœperant, *Et principes Philiſthinorũ conuenerunt in vnum,vt immolarent hoſtias magnificas Dagon deo ſuo,& epularentur, dicentes:Tradidit deus noſter inimicũ noſtrũ Samſon in manus noſtras . * Quod etiã populus videns, laudabat deum ſuũ, eademq; dicebat.Tradidit deus noſter aduerſariũ noſtrum in manus noſtras, qui deleuit terram noſtrã,& occidit plurimos.*Lætanteſq; per conuiuia,ſumptis iam epulis, præceperunt, vt vocarẽt Samſon,& ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat ante eos, feceruntq; eum ſtare inter duas columnas.*Qui dixit puero regẽti greſſus ſuos:Dimitte me, vt tangã columnas , quibus omnis imminet domus, & reclinet ſuper eas, & paululũ requieſcã. *Domus autem erat plena virorũ, ac mulierum , & erant ibi omnes principes Philiſthinorũ, ac de tecto,& ſolario circiter tria millia vtriuſq; ſexus ſpectantes ludentẽ Sãſon,*At ille inuocato Dño ait:Dñe Deus, memento mei, & redde mihi nunc fortitudinem priſtinam Deus meus,vt vlciſcar me de hoſtibus meis,& pro amiſſione duorum luminum vnam vltionem recipiam.*Et apprehendens ambas columnas,quibus innitebatur domus,alteramq; earum dextera,& alteram læua tenens, *Ait:Moriatur anima mea cum Philiſthijm: concuſſiſque fortiter columnis,cecidit domus ſuper omnes principes , & cæteram multitudinem , quæ ibi erat : multòque plures interfecit moriens , quàm ante vitus occiderat . * Deſcendentes autem fratres eius , & vniuerſa cognatio tulerunt corpus eius , & ſepelierunt inter Sarea , & Eſthaol in ſepulchro patris ſui Manue : iudicauitque Iſrael viginti annis .

CAP. XVII.

Mater Michæ conflauit ipſi de ſeruato argento idolum:cui ille primo filium ſuum,deinde Leuiten Bethlemitem præfecit ſacerdotem .

FVit eo tempore vir , quidã de monte Ephraim nomine Michas.*Qui dixit matri ſuæ: Mille,& centũ argenteos,quos ſeparaueras tibi,& ſuper quibus me audiẽte iuraueras,ecce ego habeo,& apud me sũt.Cui illa reſpondit : Benedictus filius meus Dño .

* Reddidit ergo eos matri ſuæ, quæ dixerat 3
ei: Conſecraui, & voui hoc argentũ Dño,vt
de manu mea ſuſcipiat filius meus,& faciat
ſculptile, atq; conflatile: & nunc trado illud
tibi.* Reddidit igitur eos matri ſuæ:quæ tu- 4
lit ducentos argenteos,& dedit eos argenta-
rio,vt faceret ex eis ſculptile,atq; conflatile,
quod fuit in domo Michæ. * Qui ædiculam 5
quoq; in ea Deo ſeparauit,& fecit ephod,&
theraphim,ideſt,veſtem ſacerdotalẽ,& ido-
la:impleuitq; vnius filiorum ſuorum manũ, C
& factus eſt ei ſacerdos.* In diebus illis non 6
erat rex in Iſrael,ſed vnuſquiſq; quod ſibi re-
ctum videbatur,hoc faciebat. * Fuit quoq; 7
alter adoleſcens de Bethlehem Iuda, ex co-
gnatione eius: eratq; ipſe Leuites,& habita-
bat ibi. * Egreſſuſq; de ciuitate Bethlehem, 8
peregrinari voluit, vbicunq; ſibi commodũ
reperiſſet.Cũq; veniſſet in montẽ Ephraim,
iter faciens, & declinaſſet parumper in do-
mum Michæ, * Interrogatus eſt ab eo, vnde
D veniſſet.Qui reſpondit: Leuita ſum de Beth-
lehem Iuda,& vado, vt habitem,vbi potue-
10 ro,& vtile mihi eſſe perſpexero. * Dixitq;
Michas:Mane apud me,& eſto mihi parens,
ac ſacerdos: daboq; tibi per annos ſingulos
decem argenteos, ac veſtem duplicem, &
11 quæ ad victum ſunt neceſſaria. * Acquie-
uit,manſit apud hominem,fuitque illi,qua-
12 ſi vnus de filijs. * Impleuitque Michas ma-
num eius, & habuit puerum ſacerdotem
13 apud ſe. * Nunc ſcio,dicens, quod bene fa-
ciet mihi Deus habenti Leuitici generis ſa-
cerdotem.

CAP. XVIII.

Miſſis primum exploratoribus,ſecuti poſtea ſunt ſexcenti viri de tribu Dan, quærentes ſibi poſſeſſionem: & ablato Michæ idolo cum ſacerdote, vrbem Lais vi capientes inhabitauerunt.

IN diebus illis nõ erat rex in Iſrael, & tri- 1
bus Dan quærebat poſſeſſionẽ ſibi,vt ha- A
bitaret in ea:vſq; ad illũ enim diem inter ce-
teras tribus ſortem non acceperat.*Miſerũt 2
ergo filij Dan, ſtirpis,& familiæ ſuæ,quinq;
viros fortiſſimos de Saraa, & Eſthaol,vt ex-
plorarent terram,& diligenter inſpicerẽt:di-
xeruntq; eis:Ite,& conſiderate terrã.Qui cũ
pergentes veniſſent in montem Ephraim,&
intraſſent domum Michæ,requieuerũt ibi:
* Et agnoſcentes vocẽ adoleſcentis Leuitæ, 3
vtenteſq; illius diuerſorio, dixerunt ad eum:
Quis te huc adduxit? Quid hic agis? quam
ob cauſam huc venire voluiſti? *Qui reſpõ- 4
dit eis:Hæc,& hæc præſtitit mihi M chas,& B
me mercede conduxit,vt ſim ei ſacerdos.* 5
Rogauerunt autem eum,vt cõſuleret Dñm,
vt ſcire poſſent,an proſpero itinere pergerẽt,
6 & res haberet effectũ. *Qui reſpõdit eis:Ite
in pace, Dñs reſpicit viam veſtram, & iter,
7 quo pergitis.* Euntes igitur quinq; viri ve-
nerunt Lais: viderunt q; populum habitan-
tem in ea abſq; vllo timore iuxta conſuetu-
dinem Sidoniorũ,ſecurum,& quietum,nul-
lo ei penitus reſiſtente,magnarumq; opum,
& procul à Sidone, atq; è cũctis hominibus
8 ſeparatũ.*Reuerſiq; ad fratres ſuos in Saraa,
C & Eſthaol,& quid egiſſent ſuſcitantibus re-
9 ſponderunt:*Surgite,aſcendamus ad eos:vi-
dimus enim Terram valdè opulentam, &
vberem: nolite negligere, nolite ceſſare, ea-
mus,& poſſideamus eam,nullus erit labor.
10 * Intrabimus ad ſecuros,in regionem latiſ-
ſimam, tradetq; nobis Dñs locum, in quo
nullius rei eſt penuria, eorum,quæ gignun-
11 tur in terra. *Profecti igitur ſunt de cogna-
tione Dan,ideſt,de Saraa,& Eſthaol,ſexcẽti
12 viri accincti armis bellicis.* Aſcendenteſq;
manſerunt in Cariathiarim Iudæ:qui locus,
ex eo tempore, Caſtrorũ Dan nomen acce-
13 pit,& eſt poſt tergum Cariathiarim. *Inde
tranſierunt in montem Ephraim.Cumq; ve-

niſſent ad domũ Michæ, *Dixerunt quinq; 14
viri, qui prius miſſi fuerant ad conſiderandã Terram Lais, cæteris fratribus ſuis: Noſtis, quod in domibus iſtis ſit ephod, & theraphim, & ſculptile, atq; conflatile: videte, quid vobis placeat. *Et cum paululũ decli- 15
naſſent, ingreſſi ſunt domũ adoleſcentis Leuitę, qui erat in domo Michę: ſalutauerũtq; eum verbis pacificis. * Sexcenti autem viri 16
ita vt erant armati, ſtabant ante oſtiũ. * At 17
illi, qui ingreſſi fuerant domũ iuuenis, ſculptile, & ephod, & theraphim, atq; conflatile tollere nitebantur, & ſacerdos ſtabat ante oſtium, ſexcentis viris fortiſſimis haud pro- E
cul expectantibus. *Tulerunt igitur, qui in- 18
trauerant ſculptile, ephod, & idola, atq; conflatile. Quibus dixit ſacerdos: Quid facitis? * 19
Cui reſpõderunt: Tace, & pone digitum ſuper os tuum: veniq; nobiſcum, vt habeamus te patrem, ac ſacerdotem. Quid tibi melius eſt, vt ſis ſacerdos in domo vnius viri, an in vna tribu, & familia in Iſrael? * Quod cum 20
audiſſet, acquieuit ſermonibus eorum, & tulit Ephod, & idola, ac ſculptile, & profectus eſt cum eis. *Qui cum pergerẽt, & ante 21
ſe ire feciſſent paruulos, ac iumenta, & omne, quod erat pretioſum. *Et iã à domo Mi- 22
chæ eſſent procul, viri qui habitabãt in ędibus Michæ conclamantes ſecuti ſunt, * Et 23
poſt tergum clamare cęperunt. Qui eum reſpexiſſent, dixerunt ad Michã: Quid tibi vis? F
cur clamas? *Qui reſpõdit: Deos meos, quos 24
mihi feci, tuliſtis, & ſacerdotem, & omnia, quæ habeat, & dicitis: Quid tibi eſt? * Dixe- 25
runtq; ei filij Dan: Caue, ne vltra loquaris ad te viri animo concitati, & ipſe cum omni domo tua pereas. * Et ſic cępto itinere per- 26
rexerunt. Videns autem Michas, quod fortiores ſe eſſent, reuerſus eſt in domum ſuã. * Sexcenti autem viri tulerunt ſacerdotem, 27
& quæ ſupra dicimus: veneruntq; in Lais ad populum quieſcentem, atq; ſecurum, & percuſſerunt eos in ore gladij: vrbemq; incẽdio tradiderunt, *Nullo penitus ferente præſi- 28
dium, eo quod procul habitarent à Sidone, G
& cum nullo hominũ haberent quidquam ſocietatis, ac negotij. Erat autem ciuitas ſita in regione Rohob: quam rurſum exſtruẽtes habitauerunt in ea, *Vocato nomine ci- 29
uitatis Dan, iuxta vocabulum patris ſui, quem genuerat Iſrael, quæ prius Lais dicebatur. *Poſueruntque ſibi ſculptile, & Iona- 30
than filium Gerſam filij Moyſi, ac filios eius ſacerdotes in tribu Dan, vſque ad diem captiuitatis ſuæ. Manſitque apud eos idolum Michæ omni tempore, quo fuit domus Dei in Silo. in diebus illis non erat rex in Iſrael.

CAP. XIX.

Cum Leuita ſuam vxorem à parentum domo reduceret, ipſa à Gabaonitis, qui tribus erant Beniamin, prodigioſa libidine extincta, maritus in duodecim partes corpore ſecto ad ſingulas tribus ſingulas portiones miſit, ad infãdã ſcelus vleiſcendã reliquas tribus euocans.

1 FVit quidam vir Leuites habitans in la-
A tere montis Ephraim, qui accepit vxo-
2 rem de Bethlehem Iuda: * Quæ reliquit eũ, & reuerſa eſt in domum patris ſui in Bethlehem, manſitq; apud eum quatuor menſi-
3 bus. *Secutuſq; eſt eam vir ſuus, volens recõciliari ei, atq; blandiri, & ſecum reducere, habens in comitatu puerum, & duos aſinos: quæ ſuſcepit eum, & introduxit in domum patris ſui Quod cum audiſſet ſocer eius, eũ-
4 que vidiſſet, occurrit ei lætus, *Et amplexatus eſt hominem. Manſitq; gener in domo ſoceri tribus diebus, comedens cum eo, &
5 bibens familiariter. * Die autem quarto de nocte conſurgens, proficiſci voluit. quem tenuit ſocer, & ait ad eum: Guſta prius pauxillum panis, & conforta ſtomachum, & ſic
6 proficiſceris. *Sederuntq; ſimul, ac comede-
B runt, & biberunt. Dixitq; pater puellę ad generum ſuũ: Quæſo te, vt hodie hic maneas,
7 pariterq; lætemur. *At ille conſurgens, cœpit velle proficiſci. Et nihilominus obnixè
8 eum ſocer tenuit, & apud ſe fecit manere. * Manè autem facto, parabat Leuites iter. Cui ſocer rurſum: Oro te, inquit, vt paululũ cibi capias, & aſſumptis viribus, donec increſcat dies, poſtea proficiſcaris. Comederunt
9 ergo ſimul. *Surrexitq; adoleſcens, vt pergeret cum vxore ſua, & puero. Cui rurſum locutus eſt ſocer: Conſidera, quod dies ad occaſum decliuior ſit, & propinquat ad veſperum: manè apud me etiam hodie, & duc lętum diem, & cras proficiſceris, vt vadas in
10 domum tuam. * Noluit gener acquieſcere
C ſermonibus eius: ſed ſtatim perrexit, & venit contra Iebus, quæ altero nomine vocatur Ieruſalem, ducens ſecum duos aſinos
11 onuſtos, & concubinam. *Iamq; erant iuxta Iebus, & dies mutabatur in noctem: dixitq; puer ad dominũ ſuum: Veni, obſecro, declinemus ad vrbem Iebuſæorũ, & maneamus
12 in ea. *Cui reſpondit dominus: Nõ ingrediar oppidum gentis alienæ, quæ non eſt de filijs
13 Iſrael, ſed tranſibo vſq; Gabaa: * Et cum illuc peruenero, manebimus in ea, aut certè in vr-
14 be Rama. *Tranſierunt ergo Iebus, & cęptũ carpebant iter, occubuitq; eis ſol iuxta Ga-
15 baa, quę eſt in tribu Beniamin: Diuerterũtque ad eam, vt manerent ibi. Quo cum in-
D traſſent, ſedebant in platea ciuitatis, & nul-
16 lus eos recipere voluit hoſpitio. * Et ecce, apparuit homo ſenex, reuertens de agro, & de opere ſuo veſperi, qui & ipſe de monte

erat Ephraim, & peregrinus habitabat in Gabaa. homines autem regionis illius erant filij Iemini. *Eleuatisq; oculis, vidit senex se- 17
dentem hominem cum sarcinulis suis in platea ciuitatis: & dixit ad eum: Vnde venis? & quo vadis? *Qui respõdit ei: Profecti sumus 18
de Bethlehem Iuda, & pergimus ad locum nostrum, qui est in latere montis Ephraim, vnde ieramus in Bethlehem: & nunc vadimus ad domum Dei, nullusque sub tectum suum nos vult recipere. *Habentes paleas, 19
& fœnum in asinorum pabulum, & panem, ac vinum in meos, & ancillæ tuæ vsus, & pueri, qui mecum est: nulla re indigemus nisi hospitio: * Cui respondit senex: Pax tecũ 20
sit, ego præbebo omnia, quæ necessaria sunt: tantum, quæso, ne in platea maneas. *Introduxitq; eum in domum suam, & pabulum asinis præbuit: ac postquam lauerunt pedes 21
suos, recepit eos in conuiuium. * Illis epulantibus, & post laborem itineris, cibo, & 22
potu reficientibus corpora, venerunt viri ciuitatis illius, filij Belial (id est, absq; iugo) & circumdantes domum senis, fores pulsare cœperunt, clamantes ad dominum domus, atq; dicentes: Educ virum, qui ingressus est
* Gen. 19. b. 5. domum tuam, vt abutamur eo. *Egressusq; 23
est ad eos senex, & ait: Nolite fratres, nolite facere malum hoc; quia ingressus est homo, F
hospitium meum, & cessate ab hac stultitia: * Habeo filiam virginem, & hic homo ha- 24
bet concubinam, educam eas ad vos, vt humilietis eas, & vestram libidinem compleatis, tantum, obsecro, ne scelus hoc cõtra naturam operemini in virum. * Nolebant ac- 25
quiescere sermonibus illius. quod cernens homo, eduxit ad eos concubinam suam, & eis tradidit illudendam: qua cum tota nocte abusi essent, dimiserunt eam manè *At mu. 26
lier, recedentibus tenebris, venit ad ostium domus, vbi manebat dominus suus, & ibi corruit. *Manè facto, surrexit homo, & ape- 27
ruit ostium, vt cœptam expleret viam: & ecce concubina eius iacebat ante ostium spar. G
sis in limine manibus. *Cui ille, putans eam 28
quiescere, loquebatur: Surge, & ambulemus. Qua nihil respondente, intelligens, quod erat mortua: tulit eam, & imposuit asino, reuersusque est in domum suam. *29
Quam cum esset ingressus, arripuit gladium, & cadauer vxoris cum ossibus suis in duodecim partes, ac frusta concidens, misit in duodecim terminos Israel. * Quod cum 30
vidissent singuli, conclamabant: Nunquam res talis facta est in Israel, ex eo die, quo ascenderunt patres nostri de Ægypto, vsque in præsens tempus, ferte sententiam, & in commune decernite, quid facto opus sit.

CAP. XX.

Ob hoc scelus pugnantes reliquæ tribus aduersus Beniamin, semel, atque iterum bello inferiores, tertioque committentes iussu Domini prælium, tribum illam, præter sexcentos, qui in solitudinem fugerant, penitus deleuerunt.

1 EGressi, itaq; sunt omnes filij Israel, & pa- *ose 9. b. 9.
A riter congregati, quasi vir vnus, de Dan vsque Bersabee, & terra Galaad, ad Dñm in
2 Maspha: *Omnesque anguli populorum, & cunctæ tribus Israel in Ecclesiam populi Dei conuenerunt, quadringenta millia pe-
3 ditum pugnatorum. (Nec latuit filios Beniamin, quod ascendissent filij Israel in Maspha.) Interrogatusq; Lenita, maritus mulieris interfectæ, quomodo tantum scelus per-
4 petratum esset, *Respondit: Veni in Gabaa Beniamin cum vxore mea, Illucque diuerti:
5 Et ecce homines ciuitatis illius circumdederunt nocte domum, in qua manebam, volentes me occidere, & vxorem meam incredibili furore libidinis vexantes, denique mortua est. *Quam arreptam, in frusta concidi,
6 misiq; partes in omnes terminos possessionis vestræ: quia nunquam tantum nefas, &
7 tam grande piaculum factum est in Israel. *
B Adestis omnes filij Israel, decernite, quid
8 facere debeatis. * Stansque omnis populus, quasi vnius hominis sermone respondit: Nõ recedemus in tabernacula nostra, nec suam
9 quisquam intrabit domum: * Sed hoc cõtra
10 Gabaa in commune faciamus. *Decem viri eligantur è centum ex omnibus tribubus Israel, & centum de mille, & mille de decem millibus, vt comportent exercitui cibaria, & possimus pugnare cõtra Gabaa Beniamin,
11 & reddere ei pro scelere, quod meretur. * Conuenitq; vniuersus Israel ad ciuitatem, quasi homo vnus, eadem mente, vnoq; con-
12 silio. * Et miserunt nuntios ad omnem tribum Beniamin, qui dicerent: Cur tantũ ne-
13 fas in vobis repertum est? *Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt, vt moriantur, & auferatur malum de Israel. Qui noluerunt fratrum suorum filiorum Is-
14 rael audire mandatum: *Sed ex cunctis vribus, quæ sortis suæ erant, conuenerunt in Gabaa, vt illis ferrent auxilium, & contra
15 vniuersum populum Israel dimicarent. Inuentique sunt viginti quinque millia de Beniamin educentium gladium, præter habi-
16 tatores Gabaa, * Qui septingenti erant viri
C fortissimi, ita sinistra, vt dextra præliantes: & sic fundis lapides ad certum iacientes, vt capillum quoque possent percutere, & nequaquam in alteram partem ictus lapidis
17 deferretur. * Virorum quoque Israel, absque filijs Beniamin, inuenta sunt quadringenta millia educentium gladios, & parato-
18 rum ad pugnam: * Qui surgentes venerunt in do-

in domum Dei,hoc eſt,in Silo:conſuluerũtque Deum,atq; dixerunt: Quis erit in exercitu noſtro princeps certaminis cõtra filios Beniamin? Quibus reſpondit Dñs: Iuda ſit dux veſter. * Statimque filij Iſrael ſurgentes manè,caſtrametati ſunt iuxta Gabaa. *Et inde procedentes ad pugnam contra Beniamin, vrbem oppugnare cœperunt. * Egreſſiq; filij Beniamin de Gabaa,occiderũt de filijs Iſrael die illo viginti duo millia virorum. *Rurſum filij Iſrael,& fortitudine, & numero confidentes, in eodem loco, in quo prius certauerant,aciem direxerunt. * Ita tamen, vt prius aſcenderent, & flerent Dcoram Dño,vſque ad noctem: conſulerentque eum,& dicerent: Debeo vltra procedere ad dimicandum contra filios Beniamin fratres meos,an non? Quibus ille reſpondit: Aſcendite ad eos,& inite certamen. *Cumque filij Iſrael altera die contra filios Beniamin ad prælium proceſſiſſent, * Eruperunt filij Beniamin de portis Gabaa: & occurrẽtes eis, tanta in illos cæde bacchati ſunt, vt decem, & octo millia virorum educentium gladium proſternerent. *Quamobrem omnes filij Iſrael venerunt in domum Dei, & ſedentes flebant coram Dño: ieiunauerunteque die illo, vſque ad veſperam, & obtulerunt ei holocauſta, atq; pacificas victimas, *Et ſuper ſtatu ſuo interrogauerunt. Eo tẽpore ibi erat arca fœderis Dei, *Et Phinees filius Eleazari filij Aarõ præpoſitus domus. Conſuluerunt igitur Dñm, atque dixerunt: Exire vltra debemus ad pugnam contra filios Beniamin fratres noſtros,an quieſcere? Quibus ait Dñs. Aſcendite,cras enim tradã eos in manus veſtras. * Poſueruntq; filij Iſrael inſidias per circuitum vrbis Gabaa: *Et tertia vice,ſicut ſemel,& bis, contra Beniamin exercitum produxerunt. * Sed & filij Beniamin audacter eruperunt de ciuitate, E & fugientes aduerſarios longius perſecuti ſunt,ita vt vulnerarẽt ex eis ſicut primo die, & ſecundo, & caderent per duas ſemitas vertentes terga, quarum vna ferebatur in Bethel,& altera in Gabaa,atque proſternerent triginta circiter viros: * Putauerunt enim ſolito eos more cedere. Qui fugam arte ſimulantes,inierunt conſilium,vt abſtraherent eos de ciuitate, & quaſi fugientes ad ſupradictas ſemitas perducerent. * Omnes itaque filij Iſrael ſurgentes de ſedibus ſuis, tetenderunt aciẽ in loco, qui vocatur Baalthamar. Inſidiæ quoque, quæ circa vrbem erant,paulatim ſe aperire cœperunt, *Et ab Occidentali vrbis parte procedere. Sed & alia decem millia virorum de vniuerſo Iſrael,habitatores vrbis ad certamina prouocabant, Ingrauatumq; eſt bellum contra filios Beniamin, & non intellexerunt, quod ex omni parte illis inſtaret interitus. * Percuſſitq; eos Dñs in cõſpectu filiorum Iſrael, & interfecerunt ex eis in illo die viginti quinq; millia, & cẽtum viros,omnes bellatores,& educẽtes gladiũ. *Filij autẽ Beniamin,cum ſe inferiores eſſe vidiſſent, cœperunt fugere. Quod cernentes filij Iſrael,dederunt eis ad fugiendum locum, vt ad præparatas inſidias deuenirent, quas iuxta vrbem poſuerant. * Qui cum repentè de latibulis ſurrexiſſent,& Beniamin terga cẽdentibus daret, ingreſſi ſunt ciuitatem, & percuſſerunt eam in ore gladij. *Signum autem dederant filij Iſrael his,quos in inſidijs collocauerant, vt poſtquam vrbem cœpiſſent, ignem accenderent: vt aſcendente in altum fumo,captam vrbem demonſtrarent. Quod cum cernerent filij Iſrael in ipſo certamine poſiti (putauerunt enim filij Beniamin eos fugere, & inſtantius perſequebantur, cæſis de exercitu eorum triginta viris.)* Et viderent,quaſi columnam fumi de ciuitate conſcendere: Beniamin quoq; aſpiciens retro, cum captam cerneret ciuitatem, & flãmas in ſublime ferri: * Qui prius ſimulauerant G fugam,verſa facie fortius reſiſtebant. Quod cum vidiſſent filij Beniamin,in fugam verſi ſunt, * Et ad viam deſerti ire cœperunt, illuc quoque eos aduerſarijs perſequentibus: ſed & hi,qui vrbem ſuccenderant,occurrerunt eis. * Atq; ita factum eſt,vt ex vtraque parte ab hoſtibus cæderentur, nec erat vlla requies morientium. Ceciderunt,atq; proſtrati ſunt ad Orientalem plagam vrbis Gabaa. *Fuerunt autem,qui in eodem loco interfecti ſunt,decem,& octo millia virorum, omnes robuſtiſſimi pugnatores. *Quod cũ vidiſſent,qui remanſerant de Beniamin, fugerunt in ſolitudinem: & pergebant ad petram,cuius vocabulum eſt Remmon. In illa quoq; fuga palantes,& in diuerſa tendentes, occiderunt quinque millia virorum. Et cum vltra tenderent, perſecuti ſunt eos, & interfecerunt etiam alia duo millia. * Et ſic factum eſt,vt omnes, qui ceciderant de Beniamin in diuerſis locis, eſſent viginti quinque millia, pugnatores ad bella promptiſſimi. *Remanſerunt itaque de omni numero Beniamin, qui euadere, & fugere in ſolitudinem potuerunt, ſexcenti viri: ſederuntque in petra Remmon menſibus quatuor. *Regreſſi autem filij Iſrael,omnes reliquias ciuitatis, à viris vſque ad iumenta, gladio percuſſerunt,cunctaſque vrbes, & viculos Beniamin vorax flamma conſumpſit.

CAP. XXI.

Instauratur tribus Beniamin ex 400. virginibus in cade habitatorum Iabes Galaad reseruatis, & extraptis ducentium choros in Silo virginibus.

IVrauerunt quoq; filij Israel in Maspha, & dixerunt: Nullus nostrum dabit filijs Beniamin de filiabus suis vxorem. *Veneruntque omnes ad domum Dei in Silo, & in cõspectu eius sedentes, vsq; ad vesperam, leuauerunt vocem, & magno vlulatu cœperunt flere, dicentes: * Quare Dñe Deus Israel factum est hoc malum in populo tuo, vt hodie vna tribus auferretur ex nobis? *Altera autem die diluculo consurgentes, extruxerunt altare: obtuleruntque ibi holocausta, & pacificas victimas, & dixerunt: * Quis non ascendit in exercitu Dñi de vniuersis tribus Israel? Grandi enim iuramento se constrinxerant, cum essent in Maspha, interfici eos, qui defuissent. *Ductique pœnitentia filij Israel super fratre suo Beniamin, cœperunt dicere: Ablata est tribus vna de Israel, * Vnde vxores accipient? omnes enim in commune iurauimus, non daturos nos his filias nostras. * Idcirco dixerunt; Quis est de vniuersis tribubus Israel, qui non ascendit ad Dñm in Maspha? Et Ecce inuenti sunt habitatores Iabes Galaad in illo exercitu non fuisse, * (Eo quoq; tempore cũ essent in Silo, nullus ex eis ibi repertus est.) *Miserunt itaque decem millia, viros robustissimos, & præceperunt eis: Ite, & percutite habitatores Iabes Galaad in ore gladij, tam vxores, quàm paruulos eorum. *Et hoc erit, quod obseruare debebitis: Omne generis masculini, & mulieres, quæ cognouerunt viros, interficite, virgines autem reseruate, * Inuentæq; sunt de Iabes Galaad quadringentæ virgines, quæ nescierunt viri thorum, & adduxerunt eas ad castra in Silo, in Terram Chanaan. *Miseruntq; nuntios ad filios Beniamin, qui erant in petra Remmon, & præceperunt eis, vt eos susciperent in pace. *Veneruntq; filij Beniamin in illo tempore, & datæ sunt eis vxores de filiabus Iabes Galaad: alias autem non repererunt, quas simili modo traderent. * Vniuersusq; Israel valdè doluit, & egit pœnitentiam super interfectione vnius tribus ex Israel. * Dixerũtq; maiores natu: Quid faciemus reliquis, qui non acceperunt vxores? omnes in Beniamin fœminæ conciderunt, * Et magna nobis cura, ingentiq; studio prouidendum est, ne vna tribus deleatur ex Israel: * Filias enim nostras eis dare non possumus, constricti iuramento, & maledictione, qua diximus: Maledictus, qui dederit de filiabus suis vxorem Beniamin. *Cœperuntq; consilium, atque dixerunt: Ecce solemnitas Domini est in Silo anniuersaria, quæ sita est ad Septentrionalem vrbis Bethel, & ad Orientalem plagam vir, quæ de Bethel tendit ad Sichimam, & ad meridiem oppidi Lebona. *Præceperuntq; filijs Beniamin, atq; dixerunt: Ite, & latitate in vineis. *Cumq; videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repente de vineis, & rapite ex eis singuli vxores singulas, & pergite in Terram Beniamin. Cumq; venerint patres earũ, ac fratres, & aduersum vos queri cœperint, atq; iurgari, dicemus eis: Miseremini eorum: non enim rapuerunt eas iure bellantium, atque victorum, sed rogantibus, vt acciperẽt, non dedistis, & à vestra parte peccatum est. Feceruntq; filij Beniamin, vt sibi fuerat imperatum, & iuxta numerũ suum, rapuerunt sibi de his, quæ ducebant choros, vxores singulas: abieruntq; in possessionem suam, ædificantes vrbes, & habitantes in eis. * Filij quoque Israel reuersi sunt per tribus, & familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israel: sed vnusquisque quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

*Num. 31. d. 17.

LIBER RVTH.

CAPVT PRIMVM.

Elimelech Bethlehemita pra nimia fame cum vxore Noemi, ac duobus filijs in Terram Moab concedit; quo vna cum filijs mortuo Noemi cum Ruth nuru sua in Bethlehem reuertens, non vult vocari Noemi, sed Mara.

IN diebus vnius iudicis, quã- 1
do iudices præerant, facta est A
fames in terra. Abijtque ho-
mo de Bethlehem Iudæ, vt
peregrinaretur in regione
Moabitide cum vxore sua,
ac duobus liberis. * Ipse vocabatur Ebime- 2
lech, & vxor eius Noemi: & duo filij, alter
Mahalon, & alter Chelion, Ephrathæi de
Bethlehem Iuda. Ingressiq; regionem Moa-
bitidem, morabantur ibi. * Et mortuus est 3
Elimelech maritus Noemi: remansitq; ipsa
cum filijs. *Qui acceperunt vxores Moabi- 4
tidas, quarum vna vocabatur Orpha, altera
verò Ruth. Manseruntq; ibi decem annis. * 5
Et ambo mortui sunt, Mahalon videlicet, &
Chelion: remansitq; mulier orbata duobus
liberis, ac marito. *Et surrexit, vt in patriam 6
pergeret, cum vtraq; nuru sua, de regione
Moabitide: audierat enim, quod respexisset
Dñs populum suum, & dedisset eis escas. * 7
Egressa est itaq; de loco peregrinationis suæ, B
cum vtraque nuru: & iam in via reuertendi
posita in Terram Iuda, * Dixit ad eas: Ite in 8
domum matris vestræ, faciat vobiscum Dñs
misericordiam, sicut fecistis cum mortuis,
& mecum. * Det vobis inuenire requiem in 9
domibus virorum, quos sortituræ estis. Et
osculata est eas. Quæ eleuata voce flere cœ-
perunt, *Et dicere: Tecum pergemus ad po- 10
pulum tuum. *Quibus illa respondit: Reuer- 11
timini filiæ meæ, cur venitis mecum? non vl-
tra habeo filios in vtero meo, vt viros ex me
12 sperare possitis? *Reuertimini filiæ meæ, & abite: iam enim senectute confecta sum, nec apta vinculo coniugali etiam si possem hac
13 nocte concipere, & parere filios. *Si eos ex- C spectare velitis, donec crescant, & annos pubertatis impleant, ante eritis vetulæ, quam nubatis. Nolite, quæso, filiæ meæ: quia vestra angustia magis me premit, & egressa
14 est manus Dñi contra me. * Eleuata igitur voce, rursum flere cœperunt: Orpha osculata est socrum, ac reuersa est: Ruth adhæsit
15 socrui suæ. *Cui dixit Noemi: En reuersa est cognata tua ad populum suum, & ad deos
16 suos, vade cum ea. *Quæ respondit: Ne aduersaris mihi, vt relinquam te, & abeam: quocunq; enim perrexeris, pergam: & vbi morata fueris, & ego pariter morabor. Populus tuus populus meus, & Deus tuus
17 Deus meus. * Quæ te terra morientem susceperit, in ea moriar: ibiq; locum accipiam sepulturæ. Hæc mihi faciat Dñs, & hæc addat, si non sola mors me, & te separauerit. *
18 Videns ergo Noemi, quod obstinato animo D Ruth decreuisset secum pergere, aduersari noluit, nec ad suos vltra rectum persuade-
19 re: * Profectæq; sunt simul, & venerunt in Bethlehem. Quibus vrbem ingressis, velox apud cunctos fama percrebruit: dicebantq;
20 mulieres: Hæc est illa Noemi. *Quibus ait: Ne vocetis me Noemi (id est, pulchram) sed vocate me Mara (id est, amaram) quia ama-
21 ritudine valdè replenit me Omnipotens. * Egressa sum plena, & vacuam reduxit me Dñs. Cur ergo vocatis me Noemi, quam Dominus humiliauit, & affixit Omnipo-
22 tens? *Venit ergo Noemi cum Ruth Moabitide nuru sua, de terra peregrinationis suæ:

uerſũ eſt in Bethlehem, quando primum hordea metebantur.

CAP. II.

Ruth preſſa fame, ſpicas in agro Booz affinis ſui colligens, gratiam apud eum inuenit, & lata veſperi ad ſocrum reuerſa, multum frumenti, & de ciborum reliquijs ei affert.

1 ERat autem viro Elimelech conſanguineus, homo potens, & magnarum opũ, A
2 nomine Booz. *Dixitq; Ruth Moabitis ad ſocrum ſuam: Si iubes, vadam in agrum, & colligam ſpicas, quæ fugerint manus metẽtium, vbicunq; clementis in me patris familias reperero gratiam. Cui illa reſpondit: Va, de filia mea. *Abijt itaq; & colligebat ſpicas 3
poſt terga metẽtium. Accidit autem, vt ager ille haberet dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Elimelech. *Et ecce, ipſe 4
veniebat de Bethlehem, dixitq; meſſoribus: Dñs vobiſcum. Qui reſponderunt ei: Benedicat tibi Dñs. Dixitq; Booz iuueni, qui meſ- 5
ſoribus præerat: Cuius eſt hæc puella? *Cui 6
reſpondit: Hæc eſt Moabitis, quæ venit cum Noemi, de regione Moabitide, *Et rogauit, 7
vt ſpicas colligeret remanentes ſequẽs meſ- B 8
ſorum veſtigia: & de manè vſq; nunc ſtat in agro, & ne ad momentum quidem domum reuerſa eſt. *Et ait Booz ad Ruth: Audi filia, 8
ne vadas in alterum agrum ad colligẽdum, nec recedas ab hoc loco: ſed iungere puellis meis, *Et vbi meſſuerint, ſequere. Mandaui 9
enim pueris meis, vt nemo moleſtus ſit tibi: ſed etiam ſi ſitieris, vade ad ſarcinulas, & bibe aquas, de quibus & pueri bibunt. *Quæ 10
cadens in faciem ſuam, & adorans ſuper terram, dixit ad eum: Vnde mihi hoc, vt inuenirem gratiam ante oculos tuos, & noſſe me dignareris peregrinam mulierem? *Cui ille 11
reſpondit: Nuntiata ſunt mihi omnia, quæ feceris ſocrui tuæ poſt mortem viri tui: & quod reliqueris parentes tuos, & terram in qua nata es, & veneris ad populum, quem antea neſciebas. *Reddat tibi Dñs pro opere 12
tuo, & plenam mercedem recipias à Dño Deo Iſrael, ad quem veniſti, & ſub cuius cõ- C
fugiſti alas. *Quæ ait: inueni gratiam apud 13
oculos tuos domine mi, qui conſolatus es me, & locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ nõ ſum ſimilis vnius puellarum tuarum. *Di- 14
xitq; ad eam Booz: Quando hora veſcendi fuerit, veni huc, & comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaq; ad meſſorum latus, & congeſſit polentam ſibi, comeditq; & ſaturata eſt, & tulit reliquias. *Et 15
Aſq; inde ſurrexit, vt ſpicas ex more colligeret. Præcepit autem Booz pueris ſuis, dicens: Etiamſi vobiſcum metere voluerit, ne prohibeatis eam; *Et de veſtris quoq; manipu- 16
lis proijcite de induſtria, & remanere permittite, vt abſq; rubore colligat, & colligentem 17
nemo corripiat. *Colligit ergo in agro D
vſq; ad veſperam: & quę collegerat virga cẽdens, & excutiẽs, inuenit hordei, quaſi ephi 18
menſuram, ideſt, tres modios. *Quos portans reuerſa eſt in ciuitatem, & oſtendit ſocrui ſuæ: inſuper protulit, & dedit ei de reli- 19
quijs cibi ſui, quo ſaturata fuerat. *Dixitq; ei ſocrus ſua: Vbi hodie collegiſti, & vbi feciſti opus? ſit benedictus, qui miſertus eſt tui. Indicauitq; ei apud quem fuiſſet operata: & nomẽ dixit viri, quod Booz vocare- 20
tur. *Cui reſpondit Noemi: Benedictus ſit à Dño; quoniam eandem gratiam, quam præbuerat viuis, ſeruauit & mortuis. Rurſumq; 21
ait. Propinquus noſter eſt homo. *Et Ruth, Hoc quoque inquit, præcepit mihi, vt tamdiù meſſoribus eius iungerer, donec omnes 22
ſegetes meterentur. *Cui dixit ſocrus. Melius eſt, filia mea, vt cum puellis eius exeas ad metendum, ne in alieno agro quiſpiam 23
reſiſtat tibi. *Iuncta eſt itaque puellis Booz: & tamdiù cum eis meſſuit, donec hordea, & triticum in horreis conderentur.

CAP. III.

Ruth ſocrus ſua conſilio obſecuta ad pedes Booz dormientis recumbens nuptias verecundè poſtulat, accepto laxo reſponſo, ſex hordei modios ad ſocrum defert.

1 POſtquam autem reuerſa eſt ad ſocrum A
ſuam, audiuit ab ea: Filia mea, quæram 2
tibi requiem, & prouidebo, vt benè ſit tibi. *Booz iſte, cuius puellis in agro iuncta es, propinquus noſter eſt, & hac nocte aream 3
hordei ventilat. *Lauare igitur, & vngere, & induere cultioribus veſtimentis, & deſcende in aream. non te videat homo, donec esũ 4
potumq; finierit. *Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum, in quo dormiat: venieſq; & diſcooperies pallium, quo operitur è parte pedum, & proijcies te, & ibi iacebis: ipſe autem dicet tibi, quid agere de- 5
beas. *Quę reſpondit: Quidquid præceperis 6
faciam. *Deſcenditq; in aream, & fecit omnia, quæ ſibi imperauerat ſocrus. *Cumque 7
comediſſet Booz, & bibiſſet, & factus eſſet hilarior, iſſetq; ad dormiendum iuxta aceruum manipulorum, venit abſconditè, & diſcooperto pallio à pedibus eius, ſe proiecit. 8
*Et ecce, nocte iam media expauit homo, & conturbatus eſt: vidit q; mulierem iacentem 9
ad pedes ſuos, *Et ait illi: Quæ es? Illaq; reſpondit: Ego ſum Ruth ancilla tua: expande pallium tuum ſuper famulam tuam, quia 10
propinquus es. *Et ille, Benedicta, inquit, es C
à Dño filia, & priorem miſericordiam poſteriore ſuperaſti: quia non es ſecuta iuue- 11
nes, pauperes ſiue diuites. *Noli ergo metuere, ſed quidquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit enim omnis populus, qui habitat intra portas vrbis meę, mulierẽ te eſſe virtutis,

* Nec

* Nec abnuo me propinquum, ſed eſt alius 12
me propinquior: *Quieſce hac nocte:& fa- 13
cto manè, ſi te voluerit propinquitatis iure
retinere,benè res acta eſt: ſin autem ille no-
luerit, ergo te abſq; vlla dubitatione ſuſci-
piam,viuit Dñs,dormi vſq;manè.*Dormi- 14
uit itaq;ad pedes eius, vſq;ad noctis abſceſ- D
ſum. Surrexit itaq; antequam homines ſe
cognoſcerent mutuo,& dixit Booz:Caue ne
quis nouerit,quod huc veneris.*Et rurſum, 15
Expande,inquit, pallium tuum, quo operi-
ris,& tene vtraq;manu. Qua extendente,&
tenente, menſus eſt ſex modios hordei, &
poſuit ſuper eam. Quæ portans ingreſſa eſt
ciuitatem. * Et venit ad ſocrum ſuam.Quæ 16
dixit ei: Quid egiſti filia? Narrauitq; ei om-
nia,quæ ſibi feciſſet homo. *Et ait:Ecce ſex 17
modios hordei dedit mihi,& ait: Nolo va-
cuam te reuerti ad ſocrum tuam. * Dixitq; 18
Noemi: Expecta filia, donec videamus,
quem res exitum habeat. neque enim ceſ-
ſabit homo, niſi compleuerit, quod locu-
tus eſt.

CAP. IV.

Booz coram ſenioribus ciuitatis, accipit poſſeſſionem Elimelech, & Ruth eorum defuncti in vxorem (cedente alio propinquiore iuri propinquitatis) ex qua genuit Obed auum Danidis regis.

ASCendit ergo Booz ad portam, & ſedit 1
ibi.Cumq;vidiſſet propinquum præte- A
rire,de quo prius ſermo habitus eſt,dixit ad
eum: Declina pauliſper,& ſede hic: vocans
eum nomine ſuo.Qui diuertit,& ſedit.*Tol. 2
lens autem Booz decem viros de ſenioribus
ciuitatis,dixit ad eos:Sedete hic.*Quibus ſe. 3
dentibus, locutus eſt ad propinquum: Par-
tē agri fratris noſtri Elimelech vendet Noe-
mi,quę reuerſa eſt de regione Moabitide: * 4
Quod audire te volui, & tibi dicere coram
cunctis ſedētibus, & maioribus natu de po-
pulo meo. Si vis poſſidere iure propinquita-
tis: eme, & poſſide. ſin autem diſplicet tibi,
hoc ipſum indica mihi,vt ſciam, quid face-
re debeam,nullus enim eſt propinquus, ex-
cepto te, qui prior es; & me, qui ſecundus
ſum. At ille reſpondit: ego agrum emam. * 5
Cui dixit Booz: Quando emeris agrum de B
manu mulieris,Ruth quoque Moabitidem,
quæ vxor defuncti fuit, debes accipere: vt
ſuſcites nomen propinqui tui in hæreditate
6 ſua. *Qui reſpondit:Cedo iuri propinquita-
tis:neq;enim poſteritatem familiæ meæ de-
lere debeo. tu meo vtere priuilegio, quo me
7 libenter carere profiteor. * Hic autem erat * Deut. 25.
mos antiquitus in Iſrael inter propinquos, b.7.
vt ſi quando alter alteri ſuo iuri cedebat,vt
eſſet firma conceſſio,ſoluebat homo calcea-
mentum ſuum, & dabat proximo ſuo. hoc
8 erat teſtimonium ceſſionis in Iſrael. * Dixit
ergo propinquo ſuo Booz:Tolle calceamen-
tum tuum. Quod ſtatim ſoluit de pede ſuo.
9 * At ille maioribus natu, & vniuerſo popu-
C lo, Teſtes vos, inquit, eſtis hodie,quod poſ-
ſederim omnia,quæ fuerunt Elimelech; &
10 Chelion,& Mahalon,tradente Noemi: *Et
Ruth Moabitidem,vxorem Mahalon,in cō-
iugium ſumpſerim, vt ſuſcitem nomen de-
functi in hereditate ſua,ne vocabulum eius
de familia ſua, ac fratribus, & populo de-
11 leatur. Vos, inquam,huius rei teſtes eſtis.*
Reſpondit omnis populus, qui erat in por-
ta,& maiores natu: Nos teſtes ſumus: faciat
Dñs hanc mulierem, quæ ingreditur domū
tuam,ſicut Rachel,& Liam,quæ ędificaue-
runt domum Iſrael:vt ſit exemplum virtu-
tis in Ephrata, & habeat celebre nomen in
12 Bethlehem:*Fiatq;domus tua,ſicut domus *Gen.38.&
Phares, quem Thamar peperit Iudæ, de ſe- 29.
mine, quod tibi dederit Dñs ex hac puella.
13 *Tulit itaque Booz Ruth, & accepit vxo-
D rem: ingreſſuſq;eſt ad eam,& dedit illi Dñs,
14 vt conciperet,& pareret filium.*Dixerunt.
que mulieres ad Noemi:Benedictus Domi-
nus,qui non eſt paſſus,vt deficeret ſucceſſor
familiæ tuæ,& vocaretur nomen eius in Iſ-
15 rael. * Et habeas,qui conſoletur animam
tuam,& enutriat ſenectutem. de nuru enim
tua natus eſt,quę te diligit:&multò tibi me.
16 lior eſt,quam ſi ſeptem haberes filios. *Su-
ſceptumque Noemi puerum poſuit in ſinu
ſuo, & nutricis, ac gerulæ fungebatur offi-
17 cio. * Vicinæ autem mulieres congratulan-
tes ei, & dicentes: Natus eſt filius Noemi:
vocauerunt nomen eius Obed: hic eſt pater
18 Iſai,patris Dauid. * Hæ ſunt generationes *1.Par.2.9.
19 Phares: Phares genuit Eſron, Eſron genuit 4. & 4.8. 1.
20 Aram, Aram genuit Aminadab, * Amina- Matth.1.2.
dab genuit Nahaſſon, Nahaſſon genuit Sal- 3.
21 mon, * Salmon genuit Booz, Booz ge-
22 nuit Obed, * Obed genuit Iſai, Iſai genuit
Dauid.

LIBER PRIMVS SAMVELIS,

Quem nos PRIMVM REGVM DICIMVS.

CAPVT I.

Elcana habuit vxores Annam, & Phenennam: quarum Anna diu sterilis, & æmula improperio tristis, fusa in Silo coram Heli oratione ad Dominum, genuit Samuelem; quem oblatum Domino obtulit, vt voverat.

IT vir vnus de Ramathaimſophim, de mõte Ephraim, & nomen eius Elcana, filius Ieroham, filij Eliu, filij Thohu, filij Suph, Ephrathæus: Et habuit duas vxores nomen vni Anna, & nomen ſecundæ Phenenna. Fueruntq; Phenennæ filij, Annæ autem non erant liberi. * Et aſcendebat vir ille de ciuitate ſua ſtatutis diebus, vt adoraret, & ſacrificaret Dño exercituum in Silo. Erant autem ibi duo filij Heli, Ophni, & Phinees, ſacerdotes Dñi. * Venit ergo dies, & immolauit Elcana, deditq; Phenennæ vxori ſuæ, & cunctis filijs eius, & filiabus partes: * Annæ autem dedit partem vnam triſtis, quia Annam diligebat. Dñs autem concluſerat vuluam eius. * Affligebat quoq; eam æmula eius, & vehementer angebat, in tantum, vt exprobraret, quod Dñs concluſiſſet vuluam eius: * Sicq; faciebat per ſingulos annos, cum redeunte tempore aſcenderent ad templum Dñi: & ſic prouocabat eam: porrò illa flebat, & non capiebat cibum. * Dixit ergo ei Elcana vir ſuus: Anna, cur fles? & quare non comedis? & quam ob rem affligitur cor tuum? nunquid non ego melior tibi sũ, quàm decem filij? * Surrexit autẽ Anna, poſtquàm comederat, & biberat in Silo. Et Heli ſacerdote ſedente ſuper ſellam, ante poſtes templi Dñi, * Cum eſſet Anna amaro animo orauit ad Dñm, flens largiter, * Et votũ vouit, dicens: Dñe exercituum, ſi reſpiciens videris afflictionem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederiſq; ſeruæ tuæ ſexum virilem: dabo eum Dño omnibus diebus vitæ eius, & nouacula non aſcendet ſuper caput eius. * Factum eſt autem, cum illa multiplicaret preces coram Dño, vt Heli obſeruaret os eius. * Porrò Anna loquebatur in corde ſuo, tantùmq; labia illius mouebantur, & vox penitus nõ audiebatur. Æſtimauit ergo eam Heli temulentã, * Dixitq; ei: Vſquequò ebria eris? digere paulũ liſper vinum, quo madet. * Reſpondens Anna, Nequaquam, inquit, domine mi: mã mulier infelix nimis ego ſum, vinumq; & omne quod inebriare poteſt, non bibi, ſed effudi animam meã in conſpectu Dñi. * Ne reputes ancillã tuam, quaſi vnam de filiabus Belial:

lial: quia ex multitudine doloris,& mœroris mei,locuta ſum vſq; in præſens. * Tunc 17
Heli ait ei: Vade in pace: & Deus Iſrael det tibi petitionẽ tuam, quam rogaſti eum. * Et 18
illa dixit:Vtinam inueniat ancilla tua gratiã in oculis tuis.Et abijt mulier in viam ſuam, & comedit,vultuſq; illius non ſunt amplius in diuerſa mutati.*Et ſurrexerunt manè,& 19
adorauerunt corã Dño reuerſiq;ſunt,& venerunt in domum ſuam Ramatha. Cognouit autem Elcana Annã vxorem ſuam:& recordatus eſt eius Dñs. *Et factum eſt poſt 20
circulũ dierũ,cõcepit Anna, & peperit filiũ, vocauitq;nomẽ eius Samuel:eo quod à Dño poſtulaſſet eũ.*Aſcendit autẽ vir eius Elca- 21
na,& omnis domus eius,vt immolaret Dño D hoſtiam ſolemnẽ,& votum ſuum, *Et An- 22
na non aſcendit:dixit enim viro ſuo:Non vadam,donec ablactetur infans,& ducam eũ, vt appareat ante cõſpectum Dñi, & maneat ibi iugiter. * Et ait ei Elcana vir ſuus: Fac, 23
quod bonum tibi videtur, & mane, donec ablactes eum: precorq;vt impleat Dñs verbũ ſuum. Manſit ergo mulier, & lactauit filium ſuum,donec amoueret eum à lacte.Et 24
adduxit eum ſecum, poſtquã ablactauerat, in vitulis tribus, & tribus modijs farinæ, & amphora vini, & adduxit eum ad domum Dñi in Silo.Puer autem erat adhuc infantulus: *Et immolauerunt vitulum,& obtule- 25
runt puerum Heli. Et ait Anna:Obſecro mi 26
Dñe, viuit anima tua domine: ego ſum illa mulier,quæ ſteti coram te hic orans Dñm.* 27
Pro puero iſto oraui, & dedit mihi Dominus petitionem meam, quam poſtulaui eum.*Idcircò,& ego commodaui eum Do- 28
mino, cunctis diebus, quibus fuerit commodatus Domino. Et adorauerunt ibi Dominum. Et orauit Anna,& ait.

CAP. II.

Anna canticum in gratiarum actionem: quæ rursum tres filios,& duas filias generauit: ob peccata autem filiorum Heli, & nimiam patris indulgentiam,ſit illi,& domui eius comminatio, ac mors filiorum prædicitur.

EXultauit cor meũ in Dño, & exaltatum 1
eſt cornu meũ in Deo meo: dilatatũ eſt A
os meũ ſuper inimicos meos: quia lætata ſũ in ſalutari tuo.*Non eſt ſanctus,vt eſt Dñs: 2
neq; enim eſt alius extra te, & non eſt fortis ſicut Deus noſter. * Nolite multiplicare loqui ſublimia,gloriantes: recedant vetera de ore veſtro: quia Deus ſcientiarũ, Dñs eſt,& ipſi præparantur cogitationes. * Arcus for- 4
tium ſuperatus eſt, & infirmi accinctí ſunt robore. * Repleti prius, pro panibus ſe 5
*Deut.32.f. 39. locauerunt: & famelici ſaturati ſunt,donec
Tob. 13. b. 2. ſterilis peperit plurimos:& quæ multos ha- B
Sap. 16. b. 11. bebat filios,infirmata eſt.*Dñs mortificat,& 6
viuificat,deducit ad inferos,& reducit. Dñs 7
pauperem facit, & ditat,humiliat, & ſubleuat.*Suſcitat de puluere egenũ,& de ſtercore eleuat pauperem:vt ſedeat cum principibus, & ſoliũ glorię teneat. Dñi enim ſũ cardines terræ,& poſuit ſuper eos orbẽ. * Pedes 9
ſanctorũ ſuorum ſeruabit, & impij in tenebris conticeſcent:quia nõ in fortitudine ſua 10
roborabitur vir.*Dñm formidabũt aduer- C
ſarij eius:& ſuper ipſos in cęlis tonabit:Dominus iudicabit fines terræ, & dabit imperiũ regi ſuo,& ſublimabit cornu Chriſti ſui. 11
*Et abit Elcana Ramatha, in domũ ſuam, puer autem erat miniſter in conſpectu Dñi, 12
ante faciem Heli ſacerdotis.Porrò filij Heli,filij Belial,neſcientes Dñm, *Neg;officiũ 13
ſacerdotum ad populũ:ſed quicunq;immolaſſet victimã, veniebat puer ſacerdotis, dũ coquerentur carnes, & habebat faſcinulam 14
tridentem in manu ſua, * Et mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in ollam, ſiue in cacabum: & omne,quod leuabat fuſcinula, tollebat ſacerdos ſibi. ſic faciebant 15
vniuerſo Iſraeli venientium in Silo. *Etiam antequam adolerẽt ădipẽ,veniebat puer ſa- D
cerdotis,& dicebat immolanti:Da mihi carnem,vt coquã ſacerdoti: nõ enim accipiam 16
à te carnem coctam,ſed crudã. *Dicebatq; illi immolans:Incendatur primũ iuxta morem hodie adeps, & tolle tibi quantũcunq; deſiderat anima tua.Qui reſpondens aiebat ei: Nequaquã:nũc enim dabis,alioquin tol- 17
lam vi. * Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Dño: quia retrahebant 18
homines à ſacrificio Dñi.*Samuel autẽ miniſtrabat ante faciem Dñi, puer, accinctus 19
ephod lineo, *Et tunicam paruam faciebat ei mater ſua,quam afferebat ſtatutis diebus, aſcendens cũ viro ſuo, vt immolaret hoſtiã 20
ſolemnẽ.*Et benedixit Heli Elcanæ,& vxori eius: dixitq;ei: Reddat tibi Dñs ſemen de muliere hac,pro fœnore, quod commodaſti 21
Dño.Et abierunt in locum ſuum. * Viſita- E
uit ergo Dñs Annam, & concepit, & peperit tres filios,& duas filias: & magnificatus 22
eſt puer Samuel apud Dñm.*Heli autẽ erat ſenex valdè,& audiuit omnia, quæ faciebãt filij ſui vniuerſo Iſraeli: & quomodo dormiebant cum mulieribus,quæ obſeruabant 23
ad oſtium tabernaculi.*Et dixit eis:Quare facitis res huiuſcemodi,quas ego audio, res 24
peſſimas,ab omni populo?*Nolite filij mei: non enim eſt bona fama, quam ego audio, 25
vt trãſgredi faciatis Populum Dñi.*Si peccauerit vir in virũ, placari ei poteſt Deus: ſi autem in Dñm peccauerit vir, quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem patris ſui: 26
quia voluit Dñs occidere eos. *Puer autem F
Samuel proficiebat,atq;creſcebat, & placebat tam Dño,quàm hominibus. *Venit au- 27
tem vir Dei ad Heli,& ait ad eum: Hæc dicit

cit Dñs: Nunquid non apertè reuelatus ſum domui patris tui, cum eſſent in Ægypto in domo Pharaonis. *Et elegi eum ex omnibus 28
tribubus Iſrael mihi in ſacerdotem, vt aſcẽderet ad altare meũ, & adoleret mihi incenſũ, & portaret ephod coram me: & dedi domui patris tui omnia de ſacrificijs filiorũ Iſrael. *Quare calce abiecistis victimã meã, 29
& munera mea, quæ præcepi, vt offerrentur in templo: & magis honoraſti filios tuos, quã me, vt comederetis primitias omni ſacrificij Iſrael populi mei? Propterea ait Dñs 30
* 1.Reg.2. c. 17. Deus Iſrael: Loquẽs locutus ſum, vt domus tua, & domus patris tui, miniſtraret in conſpectu meo, vſq; in ſempiternum. Nunc autẽ dicit Dñs: Abſit hoc à me: ſed quicunq; glorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnũt me, erunt ignobiles. *Ecce dies 31
veniunt, & precidam brachiũ tuum, & bra- G
chium domus patris tui, vt non ſit ſenex in domo tua. *Et videbis æmulum tuum in tẽ- 32
plo, in vniuerſis proſperis Iſrael: & non erit ſenex in domo tua omnibus diebus. *Verũ 33
tamen nõ auferam penitus virũ ex te ab altari meo: ſed vt deficiant oculi tui, & tabeſcat anima tua: & pars magna domus tuæ morietur, cum ad virilem ætatem venerit. * 34
Hoc autem erit tibi ſignum, quod venturũ eſt duobus filijs tuis, Ophni & Phinees: In die vno morientur ambo. *Et ſuſcitabo mi- 35
hi ſacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum, & animam meam faciet: & ædificabo ei domum fidelem, & ambulabit coram Chriſto meo cunctis diebus. * Futurũ eſt autem, vt 36
quicunq; remanſerit in domo tua, veniat vt oretur pro eo, & offerat nummum argenteum, & tortam panis, dicatq; Dimitte me obſecro ad vnam partem ſacerdotalem, vt comedam buccellam panis.

CAP. III.

Samuel quater à Domino vocatus, reuelationem fili aduerſum Heli factam, ei refert; & paulatim tota Iſraeli ſuis prophetijs innoteſcit.

PVer autẽ Samuel miniſtrabat Dño corã 1
Heli, & ſermo Dñi erat pretioſus in die- A
bus illis, non erat viſio manifeſta. * Factum 2
eſt ergo in die quadam, Heli iacebat in loco ſuo, & oculi eius caligauerãt, nec poterat videre: Lucerna Dei antequam extingueretur, 3
Samuel dormiebat in templo Dñi, vbi erat arca Dei. * Et vocauit Dñs Samuel. Qui re- 4
ſpõdens, ait: Ecce ego: Et cucurrit ad Heli, & 5
dixit: Ecce ego: vocaſti enim me. Qui dixit: non vocaui: reuertere, & dormi. Et abijt, & dormiuit. Et adiecit Dñs rurſum vocare Sa- 6
muelẽ. Conſurgenſq; Samuel, abijt ad Heli, & dixit: Ecce ego: quia vocaſti me. Qui reſpõdit. Nõ vocaui te fili mi: reuertere, & dormi. *Porrò Samuel necdũ ſciebat Dñm, ne- 7
que reuelatus fuerat ei ſermo Dñi. *Et adie- 8
cit Dñs, & vocauit adhuc Samuelem tertiò. Qui conſurgens abijt ad Heli, * Et ait. Ecce 9
ego: quia vocaſti me. Intellexit ergo Heli, quia Dñs vocaret puerũ: & ait ad Samuelẽ: Vade, & dormi: & ſi dixerit tibi, dices: Loquere Dñe, quia audit ſeruus tuus. Abijt ergo Samuel, & dormiuit in loco ſuo.
*Et venit Dñs, & ſtetit: & vocauit, ſicut vo- 10
cauerat ſecundo, Samuel, Samuel. Et ait Samuel: Loquere Dñe, quia audit ſeruus tuus.
*Et dixit Dñs ad Samuelem: Ecce ego facio 11
C verbum in Iſrael: quod quicunq; audierit: 12
tinnient ambæ aures eius. *In die illa ſuſcitabo aduerſum Heli omnia, quæ locutus ſũ ſuper domum eius: incipiam, & complebo.
* Prædixi enim ei, quod iudicaturus eſſem 13
domũ eius in æternũ propter iniquitatẽ, eo quod nouerat indignè agere filios ſuos, & non corripuerit eos. *Idcircò iuraui domui 14
Heli, quod non expietur iniquitas domus eius victimis, & muneribus, vſq; in æternũ.
* Dormiuit autem Samuel, vſq; manè, aper- 15
uitq; oſtia domus Dñi. Et Samuel timebat indicare viſionem Heli. *Vocauit ergo Heli 16
Samuelem, & dixit, Samuel fili mi? Qui reſpondens, ait: Præſto ſum. * Et interrogauit 17
D eum: Quis eſt ſermo, quem locutus eſt Dñs ad te? oro te ne celaueris me, hæc faciat tibi Deus, & hæc addat, ſi abſconderis à me ſermonem, ex omnibus verbis, quæ dicta ſunt
tibi. * Indicauit itaq; ei Samuel vniuerſos 18
ſermones, & non abſcondit ab eo. Et ille reſpondit: Dñs eſt. quod bonum eſt in oculis ſuis faciat. * Creuit autem Samuel, & Dñs 19
erat cum eo, & non cecidit ex omnibus verbis eius in terram. * Et cognouit vniuerſus 20
Iſrael, à Dan vſq; Berſabee, quod fidelis Samuel propheta eſſet Domini. * Et addidit 21
Dominus, vt appareret in Silo, quoniam reuelatus fuerat Dominus Samueli in Silo, iuxta verbum Domini. Et euenit ſermo Samuelis vniuerſo Iſraeli.

CAP. IV.

Caduntur Iſraelitæ à Philiſthæis, rurſumque adducta in caſtra arca caduntur, captaque arca duo filij Heli occiduntur; quibus auditis, Heli corruens eccumbit, & nurus eius in partu moritur.

ET factũ eſt in diebus illis, conuenerunt 1
A Philiſthijm in pugnam: & egreſſus eſt Iſrael obuiã Philiſthijm in prælio, & caſtrametatus eſt iuxta lapidem adiutorij. Porrò 2
Philiſthijm venerunt in Aphec, *Et inſtruxerunt aciem contra Iſrael. Inito autẽ certamine, terga vertit Iſrael Philiſthæis: & cæſa ſũt in illo certamine paſſim per agros, quaſi 3
quatuor millia virorũ. Et reuerſus eſt populus ad caſtra: dixeruntq; ſeniores natu de Iſrael; Quare percuſſit nos Dñs hodie coram

Phi-

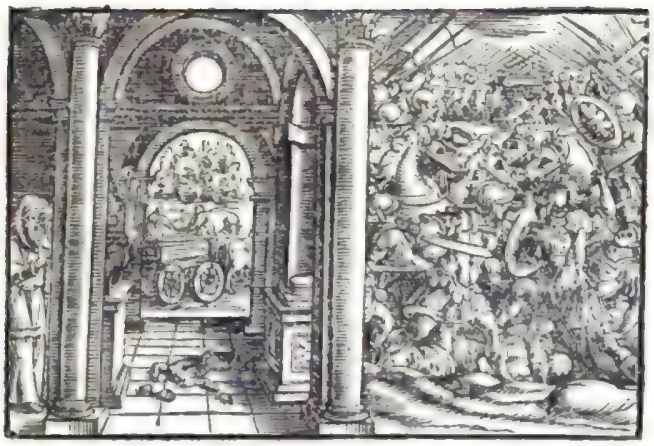

Philiſthijm? Afferamus ad nos de Silo arcã
fœderis Dñi, & veniat in medium noſtri, ve
ſaluet nos de manu inimicorũ noſtrorũ. Mi- 4
ſit ergo populus in Silo, & tulerunt inde ar-
cam fœderis Dñi exercituum ſedentis ſuper
Cherubim: erantq; duo fili Heli cũ arca fœ-
deris Dei, Ophni, & Phinees. *Cumq; veniſ- 5
ſet arca fœderis Dñi in caſtra, vociferatus eſt
omnis Iſrael clamore grandi, & perſonuit II
terra. *Et audierunt Philiſthijm vocem cla- 6
moris, dixeruntq; Quænam eſt hæc vox cla-
moris magni in caſtris Hebræorum? Et co-
gnouerunt, quod arca Dñi veniſſet in caſtra.
*Timueruntque Philiſthijm, dicentes: Venit 7
Deus in caſtra. Et ingemuerunt, dicẽtes: * Vę 8
nobis: nõ enim fuit tãta exultatio heri, & nu-
diuſtertius: væ nobis. Quis nos ſaluabit de
manu Deorũ ſublimiũ iſtorũ? hi ſũt Dij, qui
percuſſerũt Ægyptũ omni plaga, in deſerto.
*Confortamini, & eſtote viri, Philiſthijm: ne 9
ſeruiatis Hebræis, ſicut & illi ſeruierunt vo-
bis: confortamini, & bellate. *Pugnauerunt 10
ergo Philiſthijm, & cæſus eſt Iſrael, & fugit
vnuſquiſq; in tabernaculũ ſuum: & facta eſt
plaga magna nimis: & ceciderunt de Iſrael
triginta millia peditũ. *Et arca Dei capta eſt: 11
duo quoq; filij Heli mortui ſunt, Ophni, & C
Phinees. * Currens autem vir de Beniamin 12
ex acie, venit in Silo in die illa, ſciſſa veſte, &
cõſperſus puluere caput. *Cumq; ille veniſ- 13
ſet, Heli ſedebat ſuper ſellam contra viam
ſpectans. Erat enim cor eius pauens pro arca
Dei. Vir autẽ ille poſtquã ingreſſus eſt, nun-
tiauit vrbi: & vlulauit omnis ciuitas. *Et au- 14
diuit Heli ſonitũ clamoris, dixitq;. Quis eſt
hic ſonitus tumultus huius? At ille feſtina-
uit, & venit, & nuntiauit Heli. *Heli autem 15
erat nonaginta, & octo annorũ, & oculi eius
caligauerãt, & videre non poterat. *Et dixit 16
ad Heli: Ego ſum, qui veni de prælio, & ego,
qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid
17 actũ eſt fili mi? Reſpondens autem ille, qui
D nuntiabat, Fugit, inquit, Iſrael coram Phili-
ſthijm, & ruina magna facta eſt in populo:
inſuper, & duo filij tui mortui ſunt, Ophni,
18 & Phinees: & arca Dei capta eſt. *Cumq; il-
le nominaſſet arcã Dei, cecidit de ſella re-
trorſum iuxta oſtium, & fractis ceruicibus
mortuus eſt. Senex enim erat vir, & grandæ-
uus: & ipſe iudicauit Iſrael quadraginta an-
19 nis. *Nurus autem eius, vxor Phinees, præ-
gnans erat, vicinaq; partui: & audito nuntio
quod capta eſſet arca Dei, & mortuus eſſet
ſocer ſuus, & vir ſuus, incuruauit ſe, & pe-
20 perit: irruerãt enim in eã dolores ſubiti. *In
ipſo autem momento mortis eius, dixerunt
ei, quę ſtabant circa eam: Ne timeas. quia fi-
lium peperiſti. Quæ non reſpondit eis, neq;
21 animaduertit. Et vocauit puerum, Ichabod,
dicens: Translata eſt gloria de Iſrael, quia
22 capta eſt arca Dei, & pro ſocero ſuo, & pro
viro ſuo; * Et ait: Translata eſt gloria ab Iſ-
rael, eo quod capta eſſet arca Dei.

C A P. V.

Dagon coram arca ſemel, ac iterum corruit, abſciſſis in limine capite, & manibus. Philiſthæi, quoque mariſcis, & muribus percuſſi, arcam à ſe repellunt.

1 PHiliſthijm autẽ tulerunt arcã Dei, & aſ-
A portauerunt eã à lapide adiutorij in A-
2 zotum. * Tuleruntq; Philiſthijm arcam Dei,
& inſulerũt eam in templum Dagon, & ſta-
3 tuerunt eã iuxta Dagon. *Cumq; ſurrexiſſẽt
diluculo Azotij altera die, ecce Dagon iace-
bat pronus in terra ante arcã Dñi: & tulerũt
4 Dagon, & reſtituerunt eum in locum ſuũ. *
Rurſumq; manè die altera conſurgentes, in-
B uenerunt Dagon iacentẽ ſuper faciem ſuam
in terra corã arca Dñi: caput autem Dagon,
& duę palmę manuum eius abſciſſę erãt ſu-
5 per limen: * Porrò Dagon ſolus truncus re-
manſerat in loco ſuo. Propter hanc cauſam
non

nõ calcant ſacerdotes Dagon,& omnes,qui ingrediuntur templũ eius ,ſuper limen Dagon in Azoto,vſq;in hodiernũ diem-Aggrauata eſt autem manus Dñi ſuper Azotios.& demolitus eſt eos:percuſſit in ſecretiori parte natiũ Azotũ,& fines eius . Et ebullierunt villæ,& agri in medio regionis illius, & nati ſunt mures,& facta eſt confuſio mortis magnæ in ciuitate. * Videntes autẽ viri Azotij huiuſcemodi plagam, dixerunt: Nõ maneat arca Dei Iſrael apud nos : quoniam dura eſt manus eius ſuper nos,& ſuper Dagon deum noſtrum.*Et mittentes cõgregauerunt omnes ſatrapas Philiſtinorũ ad ſe, & dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Iſrael ? Reſponderuntq; Gethæi : Circumducatur arca Dei Iſrael. Et circumduxerunt arcã Dei Iſrael.* Illis autem circũducentibus eam,fiebat manus Dñi per ſingulas ciuitates interfectionis magnæ nimis : & percutiebat viros vniuſcuiuſq;vrbis,à paruo vſq;ad maiorem, & computreſcebãt prominentes extales eorum. Inieruntq;Gæthæi conſilium, & fecerunt ſibi ſedes pelliceas.*Miſerunt ergo arcam Dei in Accaron.Cumque veniſſet arca Dei in Accaron, exclamauerunt Accaronitæ,dicentes,Adduxerunt ad nos arcã Dei Iſrael,vt interficiat nos,& populum noſtrum. * Miſerunt itaq; & congregauerunt omnes ſatrapas Philiſthinorum : qui dixerunt: Dimittite arcam Dei Iſrael,& reuertatur in locum ſuum , & non interficiat nos cum populo noſtro. * Fiebat enim pauor mortis in ſingulis vrbibus,& grauiſſima valdè manus Dei. viri quoq;qui mortui non fuerant,percutiebãtur in ſecretiori parte natiũ:& aſcendebat vlulatus vniuſcuiuſq;ciuitatisin cẽlũ.

*ſ.76.77.8. 66.

CAP. VI.

Philiſthæi arcam cum votiuis donarijs,muribus, & anis aureis,ſuorum ſacerdotum conſilio,à ſe remittunt per vaccas lactantes, & nouum plauſtrum vſq;Bethſames: vbi vaccas ſuper ligna plauſtri Bethſamitæ immolauerunt plurimi de populo , ac plebe à Domino interemptis , quod arcam Dei non ſat reuerenter conſpexiſſet.

FVit ergo arca Dñi in regione Philiſthinorũ ſeptem menſibus. *Et vocauerunt Philiſthijm ſacerdotes,& diuinos,dicentes: Quid faciemus de arca Dñi? indicate nobis quomodo remittamus eam in locum ſuũ . Qui dixerunt:*Si remittitis arcã Dei Iſrael, nolite dimittere eam vacuam, ſed quod debetis,reddite ei pro peccato , & tunc curabimini: & ſcietis, quare non recedat manus eius à vobis. * Qui dixerunt: Quid eſt,quod pro delicto reddere debeamus ei? Reſpõderuntq;illi.*Iuxta numerũ prouinciarũ Philiſthinorum, quinq;anos aureos facietis, & quinque mures aureos : quia plaga vna fuit omnibus vobis,& ſatrapis veſtris. Facietiſque ſimilitudinẽ anorum veſtrorũ , & ſimilitudines murium , qui demoliti ſunt terrã, & dabitis Deo Iſrael gloriã: ſi fortè releuet manum ſuam à vobis , & à dijs veſtris, & à terra veſtra. Quare aggrauatis corda veſtra, ſicut aggrauauit Ægyptus , & Pharao cor ſuum?nonne poſtquã percuſſus eſt,tunc dimiſit eos,& abierũt?*Nunc ergo arripite,& facite plauſtrum nouũ vnũ : & duas vaccas fœtas,quibus non eſt impoſitum iugũ,iungite in plauſtro , & recludite vitulos earum domi. * Tolletiſq;arcam Dñi, & ponetis in plauſtro , & vaſa aurea , quæ exſoluiſtis ei pro delicto,ponetis in capſellã ad latus eius: & dimittite eã,vt vadat. *Et aſpicietis:& ſiquidẽ per viam finiũ ſuorũ aſcenderit cõtra Bethſames,ipſe fecit nobis hoc malũ grãde: ſin autẽ,minimè: ſciemus,quia nequaquam manus eius tetigit nos,ſed caſu accidit. Fecerũt ergo illi hoc modo : & tollentes duas vaccas,quæ lactabant vitulos,iunxerunt ad plauſtrũ,vitulosq; earũ concluſerunt domi. * Et poſuerunt arcã Dei ſuper plauſtrũ , & capſellã , quæ habebat mures aureos, & ſimilitudines anorũ.*Ibant autẽ in directum vaccæ, per viã quæ ducit Bethſames, & itinere vno gradiebãtur,pergentes, & mugiẽtes: & nõ declinabant,neq; ad dexterã, neq; ad ſiniſtrã:ſed & ſatrapæ Philiſthijm ſequebantur,vſq;ad terminos Bethſames.*Porrò Bethſamitæ metebãt triticũ in valle : & eleuantes oculos ſuos,viderũt arcam, & gauiſi ſunt cũ vidiſſent. *Et plauſtrũ venit in agrũ Ioſue Bethſamitę, & ſtetit ibi. Erat autẽ ibi lapis magnus , & cõciderunt ligna plauſtri, vaccaſq; impoſuerunt ſuper ea holocauſtũ Dño. * Leuitæ autem depoſuerũt arcã Dei, & capſellã,quę erat iuxta eã,in qua erãt vaſa aurea, & poſuerunt ſuper lapidem grandem . Viri autẽ Bethſamitę obtulerunt holocauſta,& immolauerũt victimas in die illa Dño.*Et quinq;ſatrapę Philiſthinorũ viderũt , & reuerſi ſunt in Accaron in die illa. * Hi ſunt autẽ ani aurei , quos reddiderunt Philiſthijm pro delicto Dño: Azotus vnum, Gaza vnũ,Aſcalon vnum, Geth vnũ, Accaron vnũ: *Et mures aureos ſecundũ numerum vrbiũ Philiſthijm,quinq;prouinciarũ, ab vrbe murata,vſq;ad villam,quę erat abſque muro,& vſq;ad Abelmagnũ,ſuper quẽ poſuerũt arcam Dñi, quæ erat vſq;in illum diem in agro Ioſue Bethſamitis. * Percuſſit autẽ de viris Bethſamitibus,eo quod vidiſſent arcã Dñi:& percuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis. Luxitq; populus , eo quod Dñs percuſſiſſet plebẽ plaga magna.*Et dixerunt viri Bethſamitæ: Quis poterit ſtare in conſpectu Dñi Dei ſancti huius?& ad quem aſcendet à nobis ?

*Exod. 11. 8.6.

bis? Miseruntq; nũtios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerũt Philisthijm arcam Dñi, discendite, & reducite eam ad vos.

CAP. VII.

Reducitur arca in domum Abinadab in Gabaa, & Samuelis hortatu Israelita ad Dominum conuersi, Philisthaeos vincunt, orante pro ipsis Samuele.

1 VEnerũt ergo viri Cariathiarim, & reduxerunt arcam Dñi, & intulerunt eã in A
domũ Abinadab in Gabaa: Eleazarũ autem
filiũ eius sanctificauerunt, vt custodiret arcam Dñi. * Et factũ est, qua die mansit arca 2
Dñi in Cariathiarim, multiplicati sunt dies
(erat quippè iã annus vigesimus) & requieuit omnis domus Israel post Dñm. * ait autẽ 3
Samuel ad vniuersam domũ Israel, dicẽs: Si
in toto corde vestro reuertimini ad Dñm,
auferte deos alienos de medio vestri, Baalim, & Astaroth: & præparate corda vestra
Dño, & seruite ei soli, & eruet vos de manu
Philisthijm. Abstulerũt ergo filij Israel Baa- 4
lim, & Astaroth, & seruierunt Dño soli. * Di- B
xit autẽ Samuel: Congregate vniuersũ Israel 5
in Maspha th, vt orem pro vobis Dñm. * Et 6
cõuenerunt in Maspha th: hauseruntq; aquã,
& effuderunt in cõspectu Dñi, & ieiunauerunt in die illa, atq; dixerũt ibi: Peccauimus
Dño. Iudicauitq; Samuel filios Israel in Mas-
pha th: * Et audierunt Philisthijm, quod con- 7
gregati essẽt filij Israel in Maspha th, & ascẽderũt satrapę Philisthinorũ ad Israel. Quod C
cũ audissent filij Israel, timuerũt à facie Philisthinorũ. * Dixeruntq; ad Samuelẽ: Ne ces- 8
ses pro nobis clamare ad Dñm Deũ nostrũ,
vt saluet nos de manu Philisthinorũ. * Tulit 9
autẽ Samuel agnũ lactentem vnum, & obtulit illũ holocaustũ integrum Dño: & clamauit Samuel ad Dñm pro Israel, & exaudiuit eum Dñs. * Factũ est autem, cum Samuel 10
offeret holocaustũ, Philisthijm, iniere pręliũ
cõtra Israel: intonuit autẽ Dñs fragore magno in die illa super Philisthijm, & exterruit
eos, & cęsi sunt à facie Israel. * Egressiq; viri 11
Israel de Maspha th, persecuti sunt Philisthęos, & percusserunt eos, vsq; ad locũ, qui
erat subter Bethchar. Tulit autẽ Samuel la- 12
pidẽ vnũ, & posuit eum inter Maspha th, &
inter Sen: & vocauit nomẽ loci illius, Lapis
adiutorij. Dixitq;: Hucusq; auxiliatus est nobis Dñs. * Et humiliati sunt Philisthijm, nec 13
apposuerunt vltra, vt venirent in terminos
Israel. Facta est itaq; manus Dñi super Philisthęos, cunctis diebus Samuelis. * Et reddite 14
sunt vrbes, quas tulerant Philisthijm ab Israel, Israeli, ab Accaron vsq; Geth, & terminos suos: liberauitq; Israel de manu Philisthinorum, eratq; pax inter Israel, & Amorrhęum. * Iudicabat quoq; Samuel Israelẽ cũ- 15
ctis diebus vitę suę: * Et ibat per singulos an- 16
nos circuiens Bethel, & Galgala, & Maspha th, & iudicabat Israelem in supradictis
17 locis. * Reuertebaturque in Ramatha: ibi
enim erat domus eius, & ibi iudicabat Israelem: ædificauit etiam ibi altare Domino.

CAP. VIII.

Filijs Samuelis ad auaritiam declinantibus petit populus sibi regem more Gentilium; quibus Samuel, inbente Domino, durum ius regis praedicit; sed non auditur.

1 FActũ est autẽ cum senuissẽt Samuel, po- A
suit filios suos iudices in Israel. * Fuit q;
2 nomen filij eius primogeniti Ioel: & nomen
3 secundi Abia, iudicũ in Berſabee. * Et nõ ambulauerunt filij illius in vijs eius: sed declinauerunt post auaritiã, acceperuntq; munera, & peruerterunt iudicium. * Cõgregati ergo 4
vniuersi maiores natu Israel, venerũt ad Samuelẽ in Ramatha. * Dixeruntq; ei: Ecce tu 5
senuisti, & filij tui nõ ambulant in vijs tuis: constitue nobis regem, vt iudicet nos, sicut & *Osee 13. c. 10.
vniuersæ habẽt nationes. * Displicuit sermo 6
B in oculis Samuelis, eo quod dixissent: Da B *Act. 13. c. 21.
nobis regẽ, vt iudicet nos. Et orauit Samuel
7 ad Dñm. * Dixit autem Dñs ad Samuelẽ: Audi vocem populi in omnibus, quæ loquũtur
tibi. non enim te abiecerunt, sed me, ne re-
8 gnẽ super eos. * Iuxta omnia opera sua, quæ fecerũt à die, qua eduxi eos de Ægypto, vsq;
ad diem hanc: sicut dereliquerũt me, & seruierunt dijs alienis, sic faciunt etiã tibi. Nũc 9
ergo vocem eorũ audi: verumtamen contestare eos, & prædic eis ius regis, qui regna-
10 turus est super eos. * Dixit itaq; Samuel omnia verba Dñi ad populum, qui petierat à se
11 regẽ, * Et ait: Hoc erit ius regis, qui impera- C
turus est vobis: Filios vestros tollet, & ponet
in curribus suis, facietq; sibi equites. & præ-
12 cursores quadrigarũ suarum, * Et constituet
sibi tribunos, & centuriones, & aratores
agrorũ suorũ, & messores segetũ, & fabros
13 armorũ, & curruũ suorũ. Filias quoq; vestras
faciet sibi vnguẽtarias, & focarias, & panifi-
14 cas: * Agros quoq; vestros, & vineas, & oli-
15 ueta optima tollet, & dabit seruis suis. * Sed
& segetes vestras, & vinearũ redditus addeci-
16 mabit, vt det eunuchis, & famulis suis. *
Seruos etiam vestros, & ancillas, & iuuenes
optimos, & asinos auferet, & ponet in opere
17 suo. * Greges quoq; vestros addecimabit,
18 vosq; eritis ei serui. * Et clamabitis in die illa D
à facie regis vestri, quẽ elegistis vobis: & nõ
exaudiet vos Dñs in die illa, qua petistis vo-
19 bis regem. * Noluit autem populus audire
vocẽ Samuelis, sed dixerunt: Nequaquã: rex
20 enim erit super nos, * Et erimus nos quoque
sicut omnes gentes: & iudicabit nos rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella
21 nostra pro nobis. Et audiuit Samuel omnia
verba populi, & locutus est ea in auribus

Domi-

Domini. *Dixit autem Dñs ad Samuelem: 22
Audi vocem eorum, & constitue super eos
regem. Et ait Samuel ad viros Israel: Vadat
vnusquisque in ciuitatem suam.

CAP. IX.

Stirps Saulis, qui quarendo patris asinos peruenit ad Samuelem, cui reuelatur vngendus rex, cum quo pransus est, ac nocte hospitio receptus.

ET erat vir de Beniamin nomine Cis, fi- 1
lius Abiel, filij Seror, filij Bechorath, filij A
Aphia, filij viri Iemini, fortis robore. Et erat 2
ei filius vocabulo Saul, electus & bonus: &
nõ erat vir de filijs Israel melior illo. ab hu-
mero, & rursum eminebat super omnẽ po-
pulũ. *Perierant autẽ asinæ Cis patris Saul, 3
& dixit Cis ad Saul filium suũ: Tolle tecum
vnum de pueris, & consurgens vade, & quę-
re asinas. Qui cum transissent per montem
Ephraim, *Et per Terram Salisa, & non inue- 4
nissent, transierũt etiam per Terrã Salim, &
non erant: sed & per Terrã Iemini, & mini-
mè repererunt. *Cũ autem venissent in Ter- 5
ram Suph, dixit Saul ad puerum, qui erat cũ
eo: Veni, & reuertamur, ne fortè dimiserit
pater meus asinas, & solicitus sit pro nobis.
* Qui ait ei: Ecce vir Dei est in ciuitate hac, 6
vt nobilis: omne, quod loquitur, sine ambi-
guitate venit. nunc ergo eamus illuc, si fortè
indicet nobis de via nostra, propter quã ve- B
nimus. *Dixitq; Saul ad puerum suum: Ecce 7
ibimus quid feremus ad virũ Dei? panis de-
fecit in sit arcijs nostris: & sportulã non ha-
bemus, vt demus homini Dei, nec quidquã
aliud. *Rursũ puer respondit Sauli, & ait: Ec- 8
ce inuenta est in manu mea quarta pars sta-
teris argenti, demus homini Dei, vt indicet
nobis viã nostrã. *(Olim in Israel sic loque- 9
batur vnusquisq; vadẽs consulere Deũ: Ve-
nite, & eamus ad Vidẽtẽ. Qui enim Prophe-
ta dicitur hodie, vocabatur olim Videns.) Et 10
dixit Saul ad puerum suum: Optimus sermo
tuus. Veni, eamus. Et ierunt in ciuitatem, in
qua erat vir Dei. *Cumq; ascenderẽt cliuum 11
ciuitatis, inuenerunt puellas egredientes ad
hauriendã aquã, & dixerũt eis: Num hic est
Videns? Quæ respõdentes, dixerunt illis: Hic 12
est: ecce ante te, festina nunc: hodie enim ve-
nit in ciuitatẽ, quia sacrificiũ est hodie po-
puli in excelso. *Ingredientes vrbem, statim 13
inuenietis eum antequam ascendat excelsũ
ad vescendum. neq; enim comesurus est po-
pulus, donec ille veniat: quia ipse benedicit
hostiæ, & deinceps comedunt, qui vocati
sunt. Nunc ergo conscendite, quia hodie re-
perietis eũ. *Et ascenderũt in ciuitatẽ. Cũq; 14
illi ambularent in medio vrbis, apparuit Sa- C
muel egrediens obuiam eis, vt ascenderet in
excelsum. *Dñs autem reuelauerat auricu- 15
lam Samuelis ante vnam diem, quam veni-

* Act. 13. c. 21.

16 ret Saul, dicens: Hac ipsa hora, quæ nũc est,
cras mittam virum ad te Terra Beniamin, &
vnges eum ducẽ super populũ meũ Israel: &
saluabit populũ meũ de manu Philisthino-
rũ: quia respexi populum meũ, venit enim
17 clamor eorũ ad me. * Cumq; aspexisset Sa-
muel Saulẽ, Dñs dixit ei: Ecce, vir, quem di-
18 xeram tibi, iste dominabitur populo meo. *
Accessit autẽ Saul ad Samuelẽ in medio por-
tæ, & ait: Indica, oro, mihi, vbi est domus
19 Videntis. *Et respondit Samuel Sauli dicẽs:
Ego sũ Videns. ascende ante me in excelsũ,
vt comedatis mecũ hodie, & dimittã te ma-
nè, & omnia, quę sũt in corde tuo, iudicabo
20 tibi. *Et de asinis, quas nudiustertius perdi-
disti, ne solicitus sis, quia inuẽtæ sunt. Et cu-
ius erunt optima quæq; Israel? nonne tibi, &
21 omni domui patris tuæ? * Respondens autẽ
Saul, ait: Nunquid non filius Iemini, ego sũ,
de minima tribu Israel, & cognatio mea no-
uissima inter omnes familias de tribu Be-
niamin? quare ergo locutus es mihi sermo-
22 nẽ istum? *Assumens itaq; Samuel Saulẽ, &
D puerũ eius, introduxit eos in triclinium, &
dedit eis locũ in capite eorũ, qui fuerant in-
23 uitati. erãt enim, quasi triginta viri. *Dixitq;
Samuel coco: Da partem, quam dedi tibi, &
24 præcepi, vt reponeres seorsũ apud te. Leua-
uit autẽ cocus armũ, & posuit ante Saul. Di-
xitq; Samuel: Ecce, quod remansit, pono an-
te te, & comede: quia de industria seruatum
est tibi, quando populũ vocaui. Et comedit
25 Saul cum Samuele in die illa. *Et descende-
runt de excelso oppidum, & locutus est cũ
Saule in solario: strauitq; Saul in solario, &
26 dormiuit. Cumq; manè surrexissent, & iam
elucesceret, vocauit Samuel Saulem in sola-
rio, dicens: Surge, & dimittam te. Et surrexit
Saul; egressique sunt ambo, ipse videlicet, &
27 Samuel. * Cumq; descenderent in extrema
parte ciuitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic
puero, vt antecedat nos, & transeat: tu autẽ
subsiste paulisper, vt indicẽ tibi verbũ Dñi.

CAP. X.

Vngitur Saul in regem à Samuele datis, ac succedentibus signis, prophetat inter prophetas, & missis sortibus à Samuele confirmatur in regem: lex regni in libro scripta coram Domino reponitur.

1 TVlit autẽ Samuel lenticulã olei, & ef- * Act. 13. c. 21.
A fudit super caput eius, & deosculatus
est eũ, & ait: Ecce vnxit te Dñs super hæ-
reditatẽ suã in principem, & liberabis popu-
lũ suũ de manibus inimicorũ eius, qui in cir-
cuitu eius sunt. Et hoc tibi signũ, quia vnxit
2 te Deus in principẽ. *Cũ abieris hodie à me,
inuenies duos viros iuxta sepulchrũ Rachel
in finibus Beniamin, in Meridie, dicentq; ti-
bi: Inuentę sunt asinæ, ad quas ieras perqui-
rẽdas: & intermissis pater tuus asinis, soli-

citus

citus eſt pro vobis,& dicit:Quid faciã de fi. filio meo?*Cumq;abieris inde,& vltra trãſieris,& veneris ad quercũ Thabor, inueniẽt te ibi tres viri aſcẽdentes ad Deũ in Bethel, vnus portans tres hœdos,& alius tres tortas panis,& alius portans lagenã vini.*Cumq; ſalutauerint,dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorũ. Poſt hęc venies in colle Dei,vbi eſt ſtatio Philiſthinorũ:& cũ ingreſſus fueris ibi vrbẽ, obuiũ habebis gregẽ prophetarũ deſcendentiũ de excelſo,& ante eos pſalteriũ, & tympanũ, & tibiam, & citharam,ipſoſq;prophetantes. *Et inſiliet in te Spiritus Dñi,& prophetabis cũ eis,& mutaberis in virũ aliũ. *Quãdo ergo euenerint ſigna hæc omnia tibi,fac quęcunq;inuenerit manus tua,quia Dñs tecum eſt:*Et deſcendes ante me in Galgala (ego quippè deſcendã ad te) vt offeras oblationem,& immoles victimas pacificas: ſeptem diebus expectabis,donec veniã ad te,& oſtendam tibi quid facias.* Itaq;cum auertiſſet humerũ ſuũ,vt abiret à Samuele, immutauit ei Deus cor aliud,& venerũt omnia ſigna hęc in die illa. *Veneruntq;ad prædictũ collẽ,& ecce cuneus prophetarũ obuius ei:& inſiluit ſuper eũ Spiritus Dñi,& prophetauit in medio eorũ. *Videntes autẽ omnes,qui nouerant eũ heri, & nudiuſtertius, quod eſſet cum prophetis,& prophetaret, dixerũt ad inuicem: Quanam res accidit filio Cis? Num & Saul inter prophetas?*Reſponditq;alius ad alterũ, dicens: Et quis pater eorum? propterea C verſũ eſt in prouerbium:Num & Saul inter prophetas?*Ceſſauit autẽ propheture,& venit ad excelſũ. *Dixitq;patruus Saul ad eũ, & ad puerũ eius: Quo abiſtis?Qui reſpõderunt:Quærere aſinas:quas cũ non reperiſſemus,venimus ad Samuelem.*Et dixit ei patruus ſuus:Indica mihi,quid dixerit tibi Samuel. *Et ait Saul ad patruũ ſuum:Indica-

*Infr.29.d.24.

uit nobis, quia inuentę eſſent aſinæ. De ſermone autẽ regni non indicauit ei, quem lo-17 cutus fuerat ei Samuel. *Et conuocauit Sa-18 muel populum ad Dñm in Maſpha: *Et ait ad filios Iſrael: Hæc dicit Dñs Deus Iſrael: Ego eduxi Iſrael de Ægypto, & erui vos de manu Ægyptiorũ, & de manu omniũ regũ, 19 qui affligebant vos.*Vos autem hodie proieciſtis Deũ veſtrũ,qui ſolus ſaluauit vos de vniuerſis malis, & tribulationibus veſtris: & dixiſtis: Nequaquam: ſed regẽ conſtitue D ſuper nos. Nunc ergo ſtate coram Dño per 20 tribus veſtras,& per familias. Et applicuit Samuel omnes tribus Iſrael, & cecidit ſors 21 tribus Beniamin.*Et applicuit tribũ Beniamin,& cognationes eius,& cecidit cognatio Metri, & peruenit, vſq;ad Saul filium Cis. 22 Quęſierunt ergo eũ, & non eſt inuẽtus. *Et conſuluerunt poſt hęc Dñm, vtrumnã venturus eſſet illuc. Reſponditq;Dñs: Ecce abſconditus eſt domi. *Cucurrerunt itaq;& 23 tulerunt eũ inde. Stetitq;in medio populi,& altior fuit vniuerſo populo ab humero, & 24 ſurſum.*Et ait Samuel ad omnem populũ: Certè videtis,quem elegit Dñs,quoniã non ſit ſimilis illi in omni populo. Et clamauit 25 omnis populus,& ait:Viuat Rex.*Locutus eſt autem Samuel ad populum legem regni, & ſcripſit in libro, & repoſuit coram Dño: & dimiſit Samuel omnem populum, ſingu-26 los in domum ſuam. *Sed & Saul abiit in domum ſuam in Gabaa: & abiit cum eo pars exercitus, quorum tetigerit Deus cor-27 da.*Filij verò Belial dixerunt:Num ſaluare nos poterit iſte?Et deſpexerunt eum,& non attulerunt ei munera:ille verò diſſimulabat ſe audire.

*Supr.8.d.19.

CAP. XI.

Saul, irruente in ipſum Spiritu Domini, diuiſiſque ſuis bobus populum ad bellum conuocat, vincitque Naas regem Ammonitarum,

liberatis viris Iabes Galaad, & regnum eius inſtaurat in Galgala.

ET factũ eſt,quaſi poſt menſem,aſcendit 1
Naas Ammonites,& pugnare cępit ad A
uerſũ Iabes Galaad. Dixeruntq; omnes viri
Iabes ad Naas:Habeto nos fœderatos,& ſeruiemus tibi.*Et reſpondit ad eos Naas Am- 2
monites: In hoc feriã vobiſcũ fœdus,vt eruã
omniũ veſtrũ oculos dextros, ponamq; vos
opprobriũ in vniuerſo Iſrael.Et dixerunt ad 3
eum ſeniores Iabes: Concede nobis ſeptem
dies, vt mittamus nuntios ad vniuerſos ter-
minos Iſrael:& ſi nõ fuerit,qui defẽdat nos,
egrediemur ad te. *Venerunt ergo nuntij in 4
Gabaa Saulis: & locuti ſunt verba hæc au- B
diẽte populo:& leuauit omnis populus vo-
cẽ ſuam,& fleuit.*Et ecce Saul veniebat,ſe- 5
quens boues de agro,& ait: Quid habet po-
pulus,quod plorat:Et narrauerunt ei verba
virorum Iabes. *Et inſiluit Spiritus Dñi in 6
Saul,cũ audiſſet verba hæc,& iratus eſt fu-
ror eius nimis. *Et aſſumens vtrumq;bouẽ, 7
concidit in fruſtra, miſitq; in omnes termi-
nos Iſrael per manũ nuntiorũ,dicens: Qui-
cunq; non exierit, & ſecutus fuerit Saul, & C
Samuel,ſic fiet bobus eius. Inuaſit ergo ti-
mor Dñi populum, & egreſſi ſunt,quaſi vir
vnus.*Et recenſuit eos in Bezech:fueruntq; 8
filiorũ Iſrael trecenta millia:virorũ autẽ Iu-
da triginta millia. * Et dixerunt,nuntijs,qui 9
venerant: Sic dicetis viris,qui ſunt in Iabes
Galaad :Cras erit vobis ſalus,cũ incaluerit
ſol. Venerunt ergo nuntij,& annuntiauerũt
viris Iabes:qui lætati ſunt.Et dixerunt:Ma- 10
nẽ exibimus ad vos:& facietis nobis omne,
quod placuerit vobis. * Et factum eſt, cum 11
dies craſtinus veniſſet,conſtituit Saul popu- D
lum in tres partes:& ingreſſus eſt media ca-
ſtra in vigilia matutina, & percuſſit Ammõ
vſq;dum incaleſceret dies,reliqui autem di-
ſperſi ſunt, ita vt non relinquerentur in eis
*Sup.19.d. 27. duo pariter. *Et ait populus ad Samuelem: 12
Quis eſt iſte,qui dixit:Saul non regnabit ſu-
per nos? Date viros,& interficiemus eos. * 13
Et ait Saul: Non occidetur quiſquam in die
hac, quia hodie fecit Dñs ſalutem in Iſrael.
*Dixit autem Samuel ad populum:Venite, 14
& eamus in Galgala, & innouemus ibi re-
gnum. * Et perrexit omnis populus in Gal- 15
gala,& fecerunt ibi regem Saul coram Dño
in Galgala, & immolauerunt ibi victimas
pacificas coram Domino. Et lætatus eſt ibi
Saul, & cuncti viri Iſrael nimis.

CAP. XII.

Samuel populi, iudicio probatus innocens, Iſraelem ingratitudinis erga Deum arguit, datis è cœlo ſignis dicta ſua confirmat, hortaturque, vt Domino adhæreant, non ceſſent pro ipſis orare.

1 DIxit autẽ Samuel ad vniuerſum Iſrael:
A Ecce aud ui vocem veſtrã,iuxta omnia
quæ locuti eſtis ad me,& cõſtitui ſuper vos
2 regem. * Et nunc rex graditur ante vos: ego
autem ſenui,& incanui: porrò filij mei vo-
biſcũ ſunt: itaq; conuerſatus corã vobis ab
adoleſcentia mea,vſq;ad hanc diẽ,ecce præ-
3 ſto ſum. * Loquimini de me coram Dño,& coram chriſto eius,vtrũ bouem cuiuſquam *Eccl.46.d. 22.
tulerim,aut aſinũ: ſi quempiam calumnia-
tus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cu-
iuſquam munus accepi: & contemnã illud
4 hodie,reſtituamq;vobis. *Et dixerunt: Non
es calũniatus nos,neq;oppreſſiſti,neq; tuli-
5 ſti de manu alicuius quippiam. * Dixitq;ad
eos: Teſtis eſt Dñs aduerſum vos, & teſtis
chriſtus eius in die hac, quia non inueneritis
in manu mea quippiã.Et dixerunt:Teſtis
6 *Et ait Samuel ad populum: Dñs, qui fecit
Moyſen, & Aaron, & eduxit patres noſtros
7 de terra Ægypti.*Nũc ergo ſtate,vt iudicio
B cõtendã aduerſum vos coram Dño,de om-
nibus miſericordijs Dñi,quas fecit vobiſcũ,
8 & cum patribus veſtris: * Qui modo Iacob
ingreſſus eſt in Ægyptũ,& clamauerunt pa- *Gen.46.a. 5.
tres veſtri Dñm: & miſit Dñs Moyſen, &
Aaron,& eduxit patres veſtros de Ægypto:
9 & collocauit eos in loco hoc. Qui obliti ſũt *Iudic.4.a. 1.
Dñi Dei ſui, & tradidit eos in manu Siſaræ
magiſtri militię Haſor,& in manu Philiſthi-
norum,& in manu regis Moab,& pugnaue-
10 runt aduerſum eos. * Poſtea autem clama-
uerunt ad Dñm, & dixerunt: Peccauimus,
quia dereliquimus Dñm,& ſeruiuimus Baa-
lim,& Aſtaroth nunc ergo erue nos de ma-
nu inimicorum noſtrorũ, & ſeruiemus tibi.
11 *Et miſit Dñs Ierobaal,& Badan,& Iephte, *Iudic.6.c. 14.
& Samuel, & eruit vos de manu inimicorũ
veſtrorum per circuitum,& habitaſtis con.
12 fidenter. * Videntes autem, quod Naas rex
C filiorũ Ammon veniſſet aduerſum vos,dixi-
ſtis mihi: Nequaquã, ſed rex imperabit no-
bis:cum Dñs Deus veſter regnaret in vobis.
*Supr.8.d. 19. & 10.c. 19.
13 *Nunc ergo præſto eſt rex veſter,quẽ elegi-
ſtis,& petiſtis: ecce dedit vobis Dñs regem.
14 *Si timueritis Dñm, & ſeruieritis ei,& au-
dieritis vocẽ eius, & non exaſperaueritis os
Dñi:eritis,& vos,& rex,qui imperat vobis,
15 ſequentes Dñm Deum veſtrũ. * Si autẽ non
audieritis vocem Dñi, ſed exaſperaueritis
ſermones eius,erit manus Dñi ſuper vos,&
16 ſuper patres veſtros. * Sed & nunc ſtate,&
videte rem iſtam grandẽ, quam facturus eſt
17 Dñs in cõſpectu veſtro. *Nunquid nõ meſ-
ſis tritici eſt hodie?inuocabo Dñm,& dabit
voces, & pluuias: & ſcietis, videbitis, quia
grãde malũ feceritis vobis in cõſpectu Dñi,
18 petentes ſuper vos regem.*Et clamauit Sa-
D muel ad Dominũ, & dedit Dominus voces,
19 & pluuias in illa die. * Et timuit omnis po-

pulus

pulus nimis Dñm,& Samuelẽ, & dixit vniuerſus populus ad Samuelẽ: Ora pro ſeruis tuis ad Dñm Deum tuũ, vt non moriamur. addidimus enim vniuerſis peccatis noſtris malũ,vt peteremus nobis regem.*Dixit au- 20
tem Samuel ad populũ: Nolite timere, vos feciſtis vniuerſũ malum hoc: verumtamen nolite recedere à tergo Dñi,ſed ſeruite Dño in omni corde veſtro. * Et nolite declinare 21
poſt vana,quæ non proderunt vobis, neque eruent vos,quia vana ſunt.*Et non derelin- 22
quet Dñm populum ſuum, propter nomen ſuum magnum:quia iurauit Dñs facere vos ſibi populum.* Abſit autem à me hoc pec- 23
catum in Dñm, vt ceſſem orare pro vobis, & docebo vos viam bonam,& rectam.*Igi- 24
tur timete Dñm, & ſeruite ei in veritate, & ex toto corde veſtro;viditis enim magnifica,quæ in vobis geſſerit. *Quod ſi perſeue- 25
raueritis in malitia: & vos,& rex veſter pariter peribitis.

CAP. XIII.

Victi à Saule Philiſthæi maximo apparatu aduerſus Iſraelem armantur; territi Hebræi in antris latitant: & Saul, quia non expectato Samuelis aduentu obtulit holocauſtum, reprobatus à Domino dicitur: de cautela Philiſthæorum, vt Iſraelitæ armis ſpoliarentur.

FIlius vnius anni erat Saul cũ regnare cę- 1
piſſet,duobus autem annis regnauit ſu- A
per Iſrael. * Et elegit ſibi Saul tria millia de 2
Iſrael: & erant cũ Saul duo millia in Machmas,& in monte Bethel:mille autẽ cum Ionatha in Gabaa Beniamin. porrò cęterum populũ remiſit vnumquemq;in tabernacula ſua.*Et percuſſit Ionathas ſtationem Phi- 3
liſthinorũ,quę erat in Gabaa.Quod cum audiſſent Philiſthijm, Saul cecinit buccina in omni terra,dicens:Audiant Hebrei.*Et vni- 4
uerſus Iſrael audiuit huiuſcemodi famam: Percuſſit Saul ſtationem Philiſthinorum:& erexit ſe Iſrael aduerſus Philiſthijm.Clamauit ergo populus poſt Saul in Galgala. * Et 5
Philiſthijm congregati ſunt ad præliandum contra Iſrael,triginta millia curruum,& ſex millia equitũ,& reliquũ vulgus,ſicut arena, quæ eſt in littore maris plurima.Et aſcendẽtes caſtramẽtati ſunt in Machmas ad Oriẽtem Bethauen.Quod cũ viduſſent viri Iſrael 6
ſe in arcto poſitos(afflictus enim erat populus) abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in abditis,in petris quoq;& in antris,& in ciſternis.*Hebrei autem tranſierunt Iordanem in 7
Terrã Gad,& Galaad.Cũq;adhuc eſſet Saul in Galgala, vniuerſus populus perterritus B
eſt, qui ſequebatur eũ. *Et expectauit ſeptẽ 8
diebus iuxta placitum Samuelis,& non venit Samuel in Galgala, dilapſuſq; eſt populus ab eo.*Ait ergo Saul: Afferte mihi holo- 9
cauſtum, & pacifica. Et obtulit holocauſtum. * Cumq; conpleſſet offerens holocau- 10
ſtum,ecce Samuel veniebat; & egreſſus eſt
Saul obuiã ei,vt ſalutaret eum. *Locutuſq; 11
eſt ad eũ Samuel: Quid feciſti? Reſpõdit Saul: Quia vidi, quod populus dilaberetur à me, & tu non veneras iuxta placitos dies,porrò Philiſthijm congregati fuerãt in Machmas, 12
*Dixi: Nunc deſcendent Philiſthijm ad me C in Galgala,& faciẽ Dñi non placaui.Neceſ- 13
ſitate cõpulſus,obtuli holocauſtũ.*Dixitq; Samuel ad Saul: Stultè egiſti, nec cuſtodiſti mãdata Dñi Dei tui,quę præcepit tibi.Quod ſi non feciſſes,iam nunc præparaſſet Dñs re- 14
gnũ tuum ſuper Iſrael in ſempiternum. Sed nequaquam regnum tuum vltra conſurget. Quæſiuit Dñs ſibi virum iuxta cor ſuum:& præcepit ei Dñs,vt eſſet dux ſuper populum ſuum,eo quod non ſeruaueris,quę præcepit 15
Dñs. * Surrexit autẽ Samuel,& aſcendit de Galgalis in Gabaa Beniamin. Et reliqui populi aſcenderũt poſt Saul obuiã populo,qui expugnabãt eos veniẽtes de Galgala in Gabaa,in colle Beniamin.Et recenſuit Saul populum,qui inuenti fuerãt cum eo,quaſi ſex- 16
cẽtos viros.*Et Saul,& Ionathas filius eius, populuſq;, qui inuẽtus fuerat cum eis, erat in Gabaa Beniamin:porrò Philiſthijm con- 17
ſederãt in Machmas.*Et egreſſi ſunt ad prę- D
liandum de caſtris Philiſthinorum tres cunei.Vnus cuneus pergebat contra viã Ephra 18
ad Terram Sual.*Porrò alius ingrediebatur per viã Bethhoron, tertius autẽ verterat ſe ad iter terminis imminẽtis valli Seboim cõ- 19
tra deſertum.*Porrò faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Iſrael. cauerant enim Philiſthijm, ne fortè facerent Hebræi 20
gladium,aut lanceam.* Deſcendebat ergo omnis Iſrael ad Philiſthijm, vt exacueret vnuſquiſq; vomerem ſuum, & ligonem, & 21
ſecurim,& ſarculum. * Retuſæ itaq; erant acies vomerum, & ligonum, & tridentum, & ſecurium, vſque ad ſtimulum corrigen- 22
dum. * Cumq; veniſſet dies prælij, non eſt inuẽtus enſis,& lãcea in manu totius populi qui erat cũ Saule, & Ionatha,excepto Saul, 23
& Ionatha filio eius.*Egreſſa eſt autẽ ſtatio Philiſthijm, vt tranſcenderet in Machmas.

CAP. XIV.

Ionathas Domino fidens,cum armigero ſuo Philiſthæos diſperſit; verùm, poſt victoriam mella guſtato,contra patris prohibitionem, quam ignorabat,populi auxilio vix mortem euaſit.

ET accidit quadã die,vt diceret Ionathas 1
A filius Saul ad adoleſcentẽ armigerum ſuum:Veni,& tranſeamus ad ſtationẽ Philiſthinorum,quæ eſt trans locum illum. Patri 2
autẽ ſuo hoc ipſum nõ indicauit.Porrò Saul morabatur in extrema parte Gabaa, ſub malogranato,quæ erat in Magrõ:& erat po- 3
pulus cum eo,quaſi ſexcẽtorum virorum. *

Et Achias filius Achitob fratris Ichabod fi-
* Supr. 4. d. 21. lij Phinees, qui ortus fuerat ex Heli ſacerdo-
te Dñi in Silo, portabat ephod. Sed & popu-
lus ignorabat, quo iſſet Ionathas. * Erat au- 4
tem inter aſcẽſus, per quos nitebatur Iona-
thas tranſire ad ſtationem Philiſthinorum,
eminentes petræ ex vtraq; parte, & quaſi in
modum dẽtium ſcopuli hinc, & inde prẽru-
pti, nomen vni Boſes, & nomẽ alteri Sene: * 5
Vnus ſcopulus prominẽs ad Aquilonem ex
aduerſo Machmas, & alter ad meridiem cõ-
tra Gabaa. * Dixit autem Ionathas ad ado- 6
leſcentem armigerum ſuũ: Veni, tranſeamus
ad ſtationẽ incircumciſorum horum, ſi for-
tẽ faciat Dñs pro nobis: quia non eſt Dño
difficile ſaluare, vel in multis, vel in paucis.
* Dixitq; ei armiger ſuus: Fac omnia, quæ 7
placent animo tuo: perge, quo cupis, & ero
eccum vbicunq; volueris. * Et ait Ionathas; 8
Ecce nos tranſimus ad viros iſtos. Cumq;
apparuerimus eis, * Si taliter locuti fuerint 9
ad nos, manete donec veniamus ad vos: ſte-
mus in loco noſtro, nec aſcendamus ad eos.
*Si autem dixerint: Aſcendite ad nos: aſcen- 10
damus, quia tradidit eos Dñs in manibus
noſtris: hoc erit nobis ſignũ. * Apparuit igi- 11
tur vterq; ſtationi Philiſthinorũ: dixeruntq;
Philiſthijm: En Hebrẽi egrediũtur de cauer-
nis, in quibus abſconditi fuerant. * Et locuti 12
ſunt viri de ſtatione ad Ionatham, & ad ar-
migerum eius, dixeruntq; Aſcendite ad nos,
& oſtendemus vobis rem. Et ait Ionathas ad
armigerum ſuum: Aſcendamus, ſequere me:
tradidit enim Dñs eos in manu Iſrael. Aſcẽ- 13
dit autẽ Ionathas manibus, & pedibus, rep-
*; Mach. 4. d. 30. tans, & armiger eius poſt eum. Itaq; alij ca-
debant ante Ionathã, alios armiger eius in-
terficiebat ſequens eum. * Et factã eſt plaga 14
prima, qua percuſſit Ionathas, & armiger
eius, quaſi viginti virorũ, in media parte iu- C
geri, quam par boum in die arare cõſueuit.
Et factum eſt miraculũ in caſtris, per agros: 15
ſed & omnis populus ſtationis eorum, qui
erant ad prædandum, obſtupuit, & contur-
bata eſt terra: & accidit, quaſi miraculum à
Deo. * Et reſpexerunt ſpeculatores Saul, qui 16
erãt in Gabaa Beniamin, & ecce multitudo
proſtrata, & huc illucq; diffugiens. * Et ait 17
Saul populo, qui erat cum eo: Requirite, &
videte quis abierit ex nobis. Cũq; requiſiſ-
ſent, repertum eſt nõ adeſſe Ionathan, & ar-
migerum eius. * Et ait Saul ad Achiã: Appli- 18
ca arcã Dei (Erat enim ibi arca Dei in die il-
la cum filijs Iſrael) * Cumq; loqueretur Saul 19
ad ſacerdotẽ, tumultus magnus exortus eſt
in caſtris Philiſthinorum: creſcebatq; pau-
latim, & clarius reſonabat. Et ait Saul ad ſa-
cerdotẽ: Contrahe manum tuam. * Concla- 20
mauit ergo Saul, & omnis populus, qui erat
cum eo, & venerunt, vſq; ad locum certami-
nis: & ecce verſus fuerat gladius vnius cu-
iuſq; ad proximum ſuum; & cędes magna
21 nimis. * Sed & Hebrei, qui fuerant cum Phi-
D liſthijm heri, & nudiuſtertius, aſcenderãtq;
cum eis in caſtris, reuerſi ſunt, vt eſsẽt cum
22 Iſrael, qui erant cum Saul, & Ionatha. * Om-
nes quoq; Iſraelitę, qui ſe abſcõderãt in mõ-
te Ephraim, audientes, quod fugiſſent Phili-
ſthæi, ſociauerunt ſe cum ſuis in prælio. Et
erant cum Saul, quaſi decẽ millia virorum,
23 * Et ſaluauit Dñs in die illa Iſrael. pugna au-
24 tẽ peruenit vſq; ad Bethauen. * Et viri Iſrael
ſociati ſunt ſibi in die illa: adiurauit autem
Saul populum, dicens: Maledictus vir, qui
comederit panẽ, vſq; ad veſperã, donec vlci-
ſcar de inimicis meis. Et nõ mãducauit vni-
25 uerſus populus panem: * Omneq; terrę vul-
gus venit in ſaltum, in quo erat mel ſuper fa-
26 ciẽ agri. * Ingreſſus eſt itaq; populus ſaltum,
& apparuit fluẽs mel, nulluſq; applicuit ma-
num ad os ſuum. timebat enim populus iu-
27 ramẽtum, * Porrò Ionathas non audierat cũ
adiuraret pater eius populum: extenditque
ſummitatẽ virgę, quam habebat in manu, &
intinxit in fauum mellis, & conuertit manũ
28 ſuã ad os ſuũ, & illuminati ſunt oculi eius. *
Reſpondenſq; vnus de populo, ait: Iureiurã-
do conſtrinxit pater tuus populum, dicens:
Maledictus vir, qui comederit panem hodie
29 (defecerat autẽ populus) * Dixitq; Ionathas:
E Turbauit pater meus terrã: vidiſtis ipſi, quia
illuminati ſunt oculi mei, eo quod guſtaue-
30 rim paululum de melle iſto: * Quãtò magis
ſi comediſſet populus de prẽda inimicorum
ſuorum, quam reperit? nõne maior plaga fa-
31 cta fuiſſet in Philiſthijm? Percuſſerunt ergo
in die illa Philiſthæos à Machmis, vſque in
Aialon. Defatigatus eſt autẽ populus nimis.
32 * Et verſus ad prædam, tulit oues, & boues,
& vitulos, & mactauerunt in terra: comedit-
33 que populus cum ſanguine. * Nuntiauerunt
autẽ Sauli dicentes, quod populus peccaſſet
Dño, comedens cum ſanguine. Qui ait: Prę-
uaricati eſtis. voluite ad me iã nunc ſaxum
34 grãde. Et dixit Saul: Diſpergimini in vulgus,
& dicite eis, vt adducat ad me vnuſquiſque
bouẽ ſuũ. & arietẽ, & occidite ſuper iſtud,
& veſcimini, & non peccabitis Dño comedẽ-
te cum ſanguine. Adduxit itaq; omnis po-
pulus vnuſquiſq; bouẽ in manu ſua, vſq; ad
35 noctẽ: & occiderunt ibi. * Ædificauit autem
Saul altare Dño: tuncq; primum cępit ędifi-
36 care altare Dño. Et dixit Saul: Irruamus ſu-
F per Philiſthęos nocte, & vaſtemus eos, vſq;
dũ illuceſcat manè, nec relinquamus ex eis
virum. Dixitq; populus: Omne, quodbonum
videtur in oculis tuis, fac. Et ait ſacerdos:
37 Accedamus huc ad Deum. * Et cõſuluit Saul
Dñm: Num perſequar Philiſthijm? ſi trades
eos in manus Iſrael? Et nõ reſpõdit ei in die

illa,

illa. *Dixitq; Saul: Applicate huc vniuerſos 38
angulos populi: & ſcitote, & videte, per quẽ
acciderit peccatum hoc hodie. * Viuit Dñs 39
ſaluator Iſrael, quia ſi per Ionathan filium
meum factũ eſt, abſq; retractatione morie-
tur. Ad quod nullus contradixit ei de omni
populo. *Et ait ad vniuerſum Iſrael: Separa- 40
mini vos in partẽ vnã, & ego cum Ionatha
filio meo ero in parte altera. Reſpõdit q; po-
pulus ad Saul: Quod bonum videtur in ocu-
lis tuis, fac. *Et dixit Saul ad Dñm Deum Iſ- 41
rael: Dñe Deus Iſrael da indicium: quid eſt,
quod non reſponderis ſeruo tuo hodie? Si in
me, aut in Ionatha filio meo, eſt iniquitas
hæc, da oſtẽſionẽ: aut ſi hæc iniquitas eſt in
populo tuo, da ſanctitatẽ. Et deprehẽſus eſt:
Ionathas, & Saul, populus autẽ exiuit. * Et 42
ait Saul: Mittite ſortẽ inter me, & inter Iona-
thã filium meum. Et captus eſt Ionathas. * 43
Dixit autẽ Saul ad Ionatham: Indica mihi,
quid feceris? Et indicauit ei Ionathas, & ait:
Guſtans guſtaui in ſũmitate virgę, quę erat
in manu mea paululum mellis, & ecce ego
morior. *Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, 44
& hæc addat, quia morte morieris Ionatha. G
*Dixitq; populus ad Saul: Ergone Ionathas 45
morietur; qui fecit ſalutẽ hanc magnã in Iſ-
rael? hoc nefas eſt: viuit Dñs, ſi ceciderit ca-
pillus de capite eius in terrã, quia cum Deo
operatus eſt hodie. Liberauit ergo populus
Ionathã, vt non moreretur. *Receſſitq; Saul, 46
nec perſecutus eſt Philiſthiim: porrò Philiſ-
thiim abierũt in loca ſua. *Et Saul, confir- 47
mato regno ſuper Iſrael, pugnabat per cir-
cuitũ aduerſũ omnes inimicos eius, contra
Moab, & filios Ammon, & Edom, & reges
Soba, & Philiſthæos: & quocunq; ſe verte-
rat, ſuperabat. *Congregatoq; exercitu per- 48
cuſſit Amalec & eruit Iſrael de manu vaſta-
torũ eius. *Fuerunt autẽ filij Saul, Ionathas, 49
& Ieſſui, & Melchi ſua: & nomina duarum
filiarum eius, nomen primogenitę Merob, &
nomen minoris Michol. *Et nomen vxoris 50
Saul, Achinoam filia Achimaas: & nomen
principis militiæ eius Abner, filius Ner, pa-
truelis Saul. * Porrò Cis fuit pater Saul, & 51
Ner pater Abner, filius Abiel. * Erat autem 52
bellum potens aduerſum Philiſthęos omni-
bus diebus Saul. Nam quemcunque viderat
Saul virum fortem, & aptum ad prælium,
ſociabat eum ſibi.

CAP. XV.

Saul miſſus à Domino ad delendum funditus Amalec, Agag eorum regem multamque prędam reſeruans, inobedientia arguitur, commendata obedientia, ideòque ſecundò reprobatus à regno reijcitur: interfectoque Agag, Saul reprobatus à Samuele lugetur.

ET dixit Samuel ad Saul: me miſit Dñs, vt 1
te vngerẽ in regẽ ſuper populũ eius Iſ- A
rael: nũc ergo audi vocẽ Dñi: Hæc dicit Dñs 2
exercituũ: Recenſui quæcunq; fecit Amalec
Iſraeli, quomodo reſtitit ei in via, cum aſcẽ-
deret de Ægypto. *Nũc ergo vade, & percu- 3 *Exod. 17. c. 8.
te Amalec, & demolire vniuerſa eius: non
parcas ei, & nõ concupiſcas ex rebus ipſius
aliquid: ſed interfice à viro vſq; ad mulierẽ,
& paruulum atq; lactentẽ, bouẽ, & ouẽ, ca-
melum, & aſinum. * Præcepit itaq; Saul po- 4
pulo, & recenſuit eos, quaſi agnos: ducenta
millia peditũ, & decem millia virorũ Iuda.
*Cumq; veniſſet vſq; ad ciuitatem Amalec, 5
tetendit inſidias in torrente. * Dixitq; Saul 6
B Cinæo: Abite, recedite atq; deſcẽdite ab A-
malec: ne fortè inuoluã te cũ eo. tu enim fe-
ciſti miſericordiã cum omnibus filijs Iſrael,
cum aſcenderent de Ægypto. Et receſſit Ci-
næus de medio Amalec. Percuſſitq; Saul A- 7
malec, ab Heuila, donec venias ad Sur, quæ
eſt è regione Ægypti. * Et apprehẽdit Agag 8
regem Amalec viuum: omne autem vulgus
interfecit in ore gladij. * Et pepercit Saul, & 9
populus, Agag, & optimis gregibus ouiũ, &
armentorũ, & veſtibus, & arietibus, & vni-
uerſis, quæ pulchra erant, nec voluerunt di-
ſperdere ea: quidquid verò vile fuit, & re-
probũ, hoc demoliti ſunt. *Factũ eſt autem 10
verbum Dñi ad Samuel, dicens: * Pœnitet 11
C me, quod conſtituerim Saul regem: quia de-
reliquit me, & verba mea opere non impleu-
it. Cõtriſtatuſq; eſt Samuel, & clamauit ad
Dñm tota nocte. *Cumq; de nocte ſurrexiſ- 12
ſet Samuel, vt iret ad Saul mane, nunciatum
eſt Samueli, eo quod veniſſet Saul in Carme-
lum, & erexiſſet ſibi fornicẽ triumphalẽ, &
reuerſus tranſiſſet, deſcẽdiſſetq; in Galgala.
Venit ergo Samuel, & Saul offerebat holo-
cauſtũ Dño, de initijs prędarũ, quę attulerat
ex Amalec. *Et cũ veniſſet Samuel ad Saul, 13
dixit ei Saul: Benedictus tu Dño, impleui
verbũ Dñi. *Dixitq; Samuel: Et quæ eſt hæc 14
D vox gregũ, quæ reſonat in auribus meis, &
armentorũ, quam ego audio? Et ait Saul: De 15
Amalec adduxerũt ea: pepercit enim popu-
lus melioribus ouibus, & armentis, vt im-
molarẽtur Dño Deo tuo, reliqua verò occi-
dimus. *Ait autẽ Samuel ad Saul: Sine me, 16
& indicabo tibi, quæ locutus ſit Dñs ad me
nocte. Dixitq; ei: Loquere. * Et ait Samuel: 17
Nõne cum paruulus eſſes in oculis tuis, ca-
put in tribubus Iſrael factus es? vnxitque te
Dñs in regem ſuper Iſrael, * Et miſit te Dñs 18
in viam, & ait: Vade, & interfice peccatores
Amalec, & pugnabis contra eos, vſq; ad in-
ternecionẽ eorum. *Quare ergo non audiſti 19
vocẽ Dñi: ſed verſus ad prædam es, & feciſti
malũ in oculis Dñi? *Et ait Saul ad Samue- 20
E lẽ: immò audiui vocem Dñi, & ambulaui in
via per quã miſit me Dñs, & adduxi Agag
regẽ Amalec, & Amalec interfeci. Tulit au- 21

tem de prẽda populus oues,& boues,primitias eorum, quæ cæsa sunt, vt immolet Dño Deo suo in Galgalis. * Et ait Samuel: Nunquid vult Dñs holocausta,& victimas,& nõ potius,vt obediatur voci Dñi? MELIOR est enim obedientia, quàm victimæ: & auscultare magis,quàm offerre adipem arietum. * Quoniã quasi peccatum ariolandi est,repugnare: & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Pro eo ergo quod abiecisti sermonem Dñi,abiecit te Dñs,ne sis rex. * Dixitq; Saul ad Samuelem: Peccaui,quia præuaricatus sum sermonem Dñi,& verba tua, timens populũ,& obediens voci eorũ. * Sed nunc porta,quæso, peccatum meum, & reuertere mecum,vt adorem Dñm. * Et ait Samuel ad Saul: Non reuertar tecum,quia proieciſti sermonem Dñi,& proiecit te Dñs,ne sis rex super Israel. * Et cõuersus est Samuel, vt abiret: ille autẽ apprehendit summitatem pallij eius,quæ & scissa est. * Et ait ad eũ Samuel: Scidit Dñs regnũ Israel à te hodie, & tradit illud proximo tuo meliori te. * Porrò Triumphator in Israel non parcet, & pœnitudine non flectetur neq; enim homo est,vt agat pœnitentiam. * At ille ait: Peccaui: sed nunc honora me coram senioribus populi mei,& coram Israel,& reuertere mecum,vt adorem Dñm Deum tuũ. Reuersus ergo Samuel secutus est Saulem: & adorauit Saul Dñm: Dixitq; Samuel: Adducite ad me Agag regẽ Amalec. Et oblatus est ei Agag pinguissimus,& tremens. Et dixit Agag: Siccine separat amara mors? * Et ait Samuel: Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absq; liberis erit inter mulieres mater tua. G Et in frusta concidit eum Samuel coram Dño in Galgalis. * Abiit autem Samuel in Ramatha: Saul verò ascendit in domum suam in Gabaa. * Et non vidit Samuel vltra Saul vsq; ad diem mortis suę: verumtamen lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat, quod constituisset eum regem super Israel.

* Eccl.4 d. 17. Osee 6.b.6. Matth.9. b. 13. & 12. c.

* Isa.28.c. 17.

CAP. XVI.

Reprobato Saule, Dauid inter fratres minimus in regem vngitur: quo cithara psallente coram Saule cum agitaretur spiritu malo, ille leuius habebat.

DIxitq; Dñs ad Samuelem: Vsquequò tu luges Saul, cum ego proiecerim eũ, ne A regnet super Israel? Imple cornu tuum oleo, & veni, vt mittam ad Isai Bethlehemitem: prouidi enim in filijs eius mihi regẽ. * Et ait Samuel: Quomodo vadã? audiet enim Saul, & interficiet me. Et ait Dñs: Vitulũ de armẽto tolles in manu tua,& dices: Ad immolandũ Dño veni. * Et vocabis Isai ad victimam, & ego ostendam tibi, quid facias, & vnges quemcunq; monstrauero tibi. * Fecit ergo Samuel, sicut locutus est ei Dñs. Venitq; in Bethlehẽ: & admirati sunt seniores ciuitatis, occurrẽtes ei, dixeruntq;: Pacificusne est ingressus tuus? * Et ait: Pacificus: ad immolandum Dño veni, sãctificamini,& venite mecum, vt immolem. Sanctificauit ergo Isai,& filios eius,& vocauit eos ad sacrificiũ. * Cũque ingressi essent, vidit Eliab,& ait: Nũ coram Dño est christus eius? * Et dixit Dñs ad Samuelẽ: Ne respicias vultũ eius, neq; altitudinẽ staturæ eius: quoniã abieci eum, nec iuxta intuitum hominis ergo iudico: homo enim videt ea, quæ parent, Dñs autem intuetur cor. * Et vocauit Isai Abinadab,& adduxit eum corã Samuele. Qui dixit: Nec hũc elegit Dñs. * Adduxit autẽ Isai Sãma, de quo ait: Etiam hunc non elegit Dñs. * Adduxit itaq; Isai septem filios suos corã Samuele: & ait Samuel ad Isai: Non elegit Dñs ex istis. * Dixitq; Samuel ad Isai: Nunquid iam cõpleti sunt filij? qui respõdit: Adhuc reliquus est paruulus, & pascit oues. Et ait Samuel ad Isai: Mitte,& adduc eũ: nec enim discumbemus prius,quàm huc ille veniat. * Misit ergo,& adduxit eum. Erat autẽ rufus, & pulcher aspectu,decoraq; facie. & ait Dñs: Surge,vnge eum, ipse est enim. * Tulit ergo Samuel cornu oleꝛ, & vnxit eũ in medio fratrũ eius: & directus est Spiritus Dñi à die illa in Dauid. & deinceps: Surgẽsq; Samuel abijt in Ramatha. * Spiritus autem Dñi recessit à Saul, & exagitabat eum spiritus nequam, à Dño. * Dixeruntq; serui Saul ad eũ: Ecce spiritus Dei malus exagitat te. * Iubeat Dñs noster,& serui tui, qui coram te sunt, quærent hominẽ scientem psallere cithara, vt quando arripuerit te spiritus Dñi malus, psallat manu sua,& leuius feras. Et ait Saul ad seruos suos: Prouidete ergo mihi aliquem benè psallentem,& adducite eum ad me. * Et respondens vnus de pueris, ait: Ecce vidi filiũ Isai Bethlehemitem sciẽtem psallere,& fortissimum robore, & virum bellicosum, & prudentem in verbis, & virum pulchrum: & Dñs est cum eo. * Misit ergo Saul nuntios ad Isai, dicens: Mitte ad me Dauid filium tuum, qui est in pascuis. * Tulit itaq; Isai asinum plenum panibus, & lagenam vini, & hœdum de capris vnum, & misit per manum Dauid filij sui Sauli. * Et venit Dauid ad Saul, & stetit coram eo: at ille dilexit eum nimis,& factus est eius armiger. * Misitq; Saul ad Isai dicens: Stet Dauid in conspectu meo: inuenit enim gratiam in oculis meis. * Igitur quandocunque spiritus Dñi malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat. recedebat enim ab eo spiritus malus.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

* Pſ.7.c.10.

* 2. Reg.7. b.8. Pſ.77.f.70. 88.c.21. AA.7.f.46. & 13.c.36.

CA-

CAP. XVII.

Philiſthais contra Iſraelem ad pugnam congregatis, Goliath gigantem in armis, & fortitudine confidentem, ſola funda Dauid occidit, præciſumque caput, diffuſis Philiſthais, ad Saulem tulit.

COngregãtes autem Philiſthiim agmina 1
ſua in prœliũ, conuenerunt in Socho Iu. A
dæ: & caſtramentati ſunt inter Socho, & A-
zeca, in finibus Dõmim. *Porrò Saul, & filij 2
Iſrael congregati venerunt in Vallẽ terebin-
thi, & direxerunt aciem ad pugnandũ cõtra
Philiſthiim. * Et Philiſthiim ſtabant ſuper 3
montem ex parte hac, & Iſrael ſtabat ſupra
montẽ ex altera parte: vallisq; erat inter eos.
*Et egreſſus eſt vir ſpurius de caſtris Philiſ- 4
thinorũ, nomine Goliath, de Geth, altitudi-
nis ſex cubitorũ, & palmi. *Et caſſis ærea ſu. 5
per caput eius, & lorica ſquamata induebatur. porrò pondus loricæ eius, quinq; millia
ſiclorũ æris erat: Et ocreas æreas habebat in 6
cruribus: & clypeus æreus tegebat humeros
eius. *Haſtile autem haſtæ eius, erat quaſi li- 7
ciatorium texentiũ. ipſum autẽ ferrũ haſtæ
eius, ſexcentos ſiclos habebat ferri: & armiger eius antecedebat eum. *Stanſq; clamabat 8
aduerſũ phalãgas Iſrael, & dicebat eis: Quare veniſtis parati ad prœliũ? Nunquid ego nõ
ſum Philiſthæus, & vos ſerui Saul? Eligite ex
vobis virũ, & deſcendat ad ſingulare certamen. *Si quiuerit pugnare mecũ, & percuſ- 9
ſerit me, erimus vobis ſerui: ſi autẽ ego præ-
ualuero, & percuſſero eũ, vos ſerui eritis, &
ſeruietis nobis. *Et aiebat Philiſthæus: Ego 10
exprobraui agminibus Iſrael hodie: Date
mihi virũ, & incat mecũ ſingulare certamẽ.
* Audiens autẽ Saul, & omnes Iſraelitæ ſer- 11
* Sap. 10. a. mones Philiſthæi huiuſcemodi, ſtupebãt, &
metuebãt nimis. *Dauid autẽ erat filius viri 12
Ephrateĩ, de quo dictũ eſt, de Bethlehẽ Iuda:
cui nomen erat Iſai, qui habebat octo filios,
& erat vir in diebus Saul ſenex, & grãdæuus
13 inter viros. *Abierũt autẽ tres filij eius maiores poſt Saul in prœliũ. & nomina trium filiorum eius, qui perrexerunt ad bellũ, Eliab
primogenitus, & ſecundus Abinadab, ter-
14 tiuſq; Sãma. *Dauid autẽ erat minimus. Tri-
15 bus ergo maioribus ſecutis Saulẽ, Abijt Dauid, & reuerſus eſt à Saul, vt paſceret gregẽ
16 patris ſui in Bethlehẽ: Procedebat verò Philiſthæus manè, & veſpere, & ſtabat quadra-
17 ginta diebus. Dixit autẽ Iſai ad Dauid filiũ
ſuum: Accipe fratribus tuis ephi polentæ, &
C decem panes iſtos, & curre in caſtra ad fra-
18 tres tuos, *Et decẽ formellas caſei has deferes ad tribunũ, & fratres tuos viſitabis, ſi re-
19 ctè agant. & cũ quibus ordinati ſunt, diſce. *
Saul autẽ, & illi, & omnes filij Iſrael in Valle terebinthi pugnabãt aduerſũ Philiſthiim.
20 *Surrexit itaq; Dauid mane, & cõmendauit
gregẽ cuſtodi: & onuſtus abijt, ſicut præceperat ei Iſai. & venit ad locũ Magala, & ad
21 exercitũ, qui egreſſus ad pugnã vociferatus
erat in certamine. * Direxerat enim aciem
Iſrael, ſed & Philiſthiim ex aduerſo fuerant
22 præparati. *Derelinquens ergo Dauid vaſa,
quæ attulerat, ſub manu cuſtodis ad ſarcinas, cucurrit ad locũ certaminis, & interrogabat, ſi omnia rectè agerentur erga fratres
23 ſuos. *Cumq; adhuc ille loqueretur eis, apparuit vir ille ſpurius aſcẽdens, Goliath nomine, Philiſthæus, de Geth, de caſtris Philiſthinorũ: & loquente eo hæc eadẽ verba au-
24 diuit Dauid. *Omnes autẽ Iſraelitæ, cũ vidiſſent virũ, fugerũt à facie eius, timentes eũ
25 valde. *Et dixit vnus quiſpiã de Iſrael: Num
viditis virum hunc, qui aſcendit? ad exprobrandum enim Iſraeli aſcendit. Virum ergo
qui percuſſerit eum, ditabit rex diuitijs ma-
D gnis, & filiã ſuam dabit ei: & domum patris
26 eius faciet abſq; tributo in Iſrael. Et ait Dauid ad viros, qui ſtabãt ſecum, dicens: Quid

dabitur viro, qui percusserit Philisthęum hunc, & tulerit opprobrium de Israel? quis enim est hic Philisthęus incircumcisus, qui exprobrauit acies Dei viuētis? Referebat au- 27
tē ei populus eundē sermonem, dicens: Hæc dabuntur viro, qui percusserit eum. * Quod 28
cum audisset Eliab frater eius maior, loquē-
te eo cum alijs, iratus est contra Dauid, & ait: Quare venisti, & quare dereliquisti pau-
culas oues illas in deserto? ego noui superbiā
tuā, & nequitiam cordis tui: quia vt videres
prelium, descendisti. * Et dixit Dauid: Quid 29
feci? nunquid non verbum est? Et declinauit 30
paululum ab eo ad alium: dixitq; eundē ser-
monē. Et respōdit ei populus verbum sicut
prius. * Audita sunt autē verba, quæ locutus 31
est Dauid, & annuntiata in conspectu Saul.
* Ad quē cum fuisset adductus, locutus est 32
ei: Non concidat cor cuiusquā in eo: ego ser-
uus tuus vadā, & Pugnabo aduersus Phili-
sthęum. Et ait Saul ad Dauid: Nō vales resi- 33
stere Philisthæo isti, nec pugnare aduersus
eum: quia puer es, hic autem vir bellator est
ab adolescentia sua. * Dixit q; Dauid ad Saul: 34
Pascebat seruus tuus patris sui gregē, & ve-
niebat leo, vel vrsus, & tollebat arietem de
medio gregis: * Et persequebar eos, & percu- 35
tiebā, eruebamq; de ore eorum: & illi cōsur-
gebāt aduersum me, & apprehendebā men-
tum eorum, & suffocabam, interficiebamq;
eos. * Nam & leonē, & vrsum interfeci ego 36
seruus tuus: erit igitur & Philisthęus hic in-
circumcisus, quasi vnus ex eis. Nunc vadā,
& auferā opprobrium populi: quoniā quis
est iste Philisthęus incircumcisus, qui ausus
est maledicere exercitui Dei viuētis? * Et ait 37
Dauid: Dñs qui eripuit me de manu leonis,
& de manu vrsi, ipse me liberabit de manu
Philisthęi huius. Dixit autē Saul ad Dauid:
Vade, & Dñs tecum sit. * Et induit Saul Da- 38
uid vestimētis suis, & imposuit galeā æream
super caput eius, & vestiuit eum lorica. Ac- 39
cinctum ergo Dauid gladio eius super vestē
suā, cœpit tentare si armatus posset incedere:
nō enim habebat consuetudinē. Dixitq; Da-
uid ad Saul: nō possum sic incedere, quia vsū
non habeo. Et deposuit ea, * Et tulit baculū 40
suum, quē semper habebat in manibus: &
elegit sibi quinq; limpidissimos lapides de
torrēte, & misit eos in peram pastoralē, quā
habebat secum, & fundā manu tulit: & pro- F
cessit aduersum Philisthęum. * Ibat autem 41
Philisthęus incedens, & appropinquans ad-
uersū Dauid, & armiger eius ante eum. Cū- 42
que inspexisset Philisthęus, & vidisset Dā-
uid, & despexit eum. Erat enim adolescens
rufus, & pulcher aspectu. * Et dixit Phili- 43
sthæus ad Dauid: Nunquid ego canis sum,
quod tu venis ad me cum baculo? Et male-
dixit Philisthęus Dauid in dijs suis: Dixitq; 44

* Eccli. 47. 8. 1.

ad Dauid: Veni ad me, & dabo carnes tuas
45 volatilibus cęli, & bestijs terrę. * Dixit autē
Dauid ad Philisthęum: Tu venis ad me cum
gladio, & hasta, & clypeo: ego autē venio ad
te in nomine Dñi exercituum, Dei agminū
46 Israel, quibus exprobrasti. * Hodie, & dabit
te Dñs in manu mea, & percutiā te, & aufe-
rā caput tuum à te: & dabo cadauera castro-
rum Philisthijm hodie volatilibus cœli, &
bestijs terræ: vt sciat omnis terra, quia est
47 Deus in Israel. * Et nouerit vniuersa ecclesia
hæc, quia non in gladio, nec in hasta saluat
Dñs. ipsius enim est bellum, & tradet vos in
48 manus nostras. * Cum ergo surrexisset Phi-
listhęus, & veniret, & appropinquaret cōtra
G Dauid, festinauit Dauid, & cucurrit ad pu-
49 gnā ex aduerso Philisthęi. * Et misit manum
suā in peram, tulitq; vnum lapidē, & funda
iecit, & circumducēs percussit Philisthęum
in fronte; & infixus est lapis in fronte eius, * Eccli. 47.
50 & cecidit in faciē suam super terram. * Præ- 8. 1.
ualuitq; Dauid aduersum Philisthęū in fun- * 1. Mach.
da, & lapide, percussumq; Philisthęum in- 4. d. 30.
terfecit. Cumq; gladium nō haberet in manu
51 Dauid, * Cucurrit, & stetit super Philisthęū,
& tulit gladium eius, & eduxit eum de vagi-
na sua: & interfecit eū, pręciditq; caput eius.
Vidētes autē Philisthijm, quod mortuus es-
52 set fortissimus eorum, fugerunt. * Et cōsur-
gentes viri Israel & Iuda vociferati sunt, &
persecuti sunt Philisthęos, vsq; dum venirēt
in vallē, & vsq; ad portas Accaron, cecide-
rūntq; vulnerati de Philisthijm in via Saraim,
53 & vsq; ad Geth, & vsq; ad Accaron. * Et re-
uertētes filij Israel postquam persecuti fue-
54 rant Philisthęos, inuaserunt castra eorum. *
Assumēs autem Dauid caput Philisthęi, at-
tulit illud in Ierusalem: arma verò eius po-
55 suit in tabernaculo suo. * Eo autem tempo-
re, quo viderat Saul Dauid egredientem cō-
tra Philisthæum, ait ad Abner principem
militiæ: De qua stirpe descendit hic adole-
scens, Abner? Dixitq; Abner: Viuit anima
56 tua, rex, si noui. * Et ait rex: Interroga tu, cu-
57 ius filius sit iste puer. * Cumq; regressus es-
set Dauid, percusso Philisthęo, tulit eum
Abner, & introduxit coram Saule, caput
58 Philisthęi habentem in manu. * Et ait ad
eum Saul: De qua progenie es, ò adolescens?
Dixitque Dauid: filius serui tui Isai Bethle-
hemitæ ego sum.

CAP. XVIII.

Ionathas Dauidi arctissimo iungitur fœdere, Saul audita fuit & Dauid comparatione pes-simè illum odit, vnde malo spiritu agitatus nititur Dauid configere; & Merob filiam, quam erat Dauidi pollicitus, tradit alteri: Michol verò iuniorem callidè mediantibus eunuchis præputijs Philisthæorum despondet Dauid in vxorem.

Et

ET factũ est cum cõpleſſet loqui ad Saul: anima Ionathę conglutinata est animę Dauid,& dilexit eũ Ionathas,quaſi animam ſuã. *Tulitq;eum Saul in die illa,& nõ cõceſſit ei,vt reuerteretur in domũ patris ſui. *Inierunt autẽ Dauid,& Ionathas fœdus:diligebat enim eũ,quaſi animam ſuã. *Nam expoliauit ſe Ionathas tunica, qua erat indutus, & dedit eã Dauid,& reliqua veſtimenta ſua, vſq;ad gladiũ,& arcum ſuum,& vſq;ad balteum. *Egrediebatur quoq;Dauid ad omnia quæcunq;miſiſſet eum Saul,& prudenter ſe agebat: poſuitq;eũ Saul ſuper viros belli,& acceptus erat in oculis vniuerſi populi,maximèq;in cõſpectu famulorũ Saul. Porrò cũ reuerteretur percuſſo Philiſthæo Dauid, egreſſæ ſunt mulieres, de vniuerſis vrbibus Iſrael,cãtantes,choroſq;ducentes in occurſum Saul regis, in tympanis lętitiæ, & in ſiſtris. *Et præcinebant mulieres ludẽtes,atq; dicẽtes; Percuſſit Saul mille,& Dauid decẽ millia. *Iratus est autẽ Saul nimis,& diſplicuit in oculis eius ſermo iſte: dixitq; Dederunt Dauid decem millia, & mihi mille dederunt:quid ei ſupereſt niſi ſolũ regnũ? *Non rectis ergo oculis Saul aſpiciebat Dauid à die illa,& deinceps. *Poſt diem autem alteram,inuaſit ſpiritus Dei malus Saul,& prophetabat in medio domus ſuæ: Dauid autẽ pſallebat manu ſua, ſicut per ſingulos dies, tenebatq;Saul lanceã, *Et miſit eã, putans, quod cõfigere poſſet Dauid cum pariete: & declinauit Dauid à facie eius ſecundò. Et timuit Saul Dauid, eo quod Dñs eſſet cũ eo, & à ſe receſſiſſet. *Amouit ergo eum Saul à ſe,& fecit eum tribunum ſuper mille viros: & egrediebatur,& intrabat in cõſpectu populi. *In omnibus quoq;vijs ſuis Dauid prudẽter agebat,& Dñs erat cũ eo. *Vidit itaq; Saul,quod prudens eſſet nimis, & cœpit cauere eũ. *Omnis autẽ Iſrael,& Iuda diligebat Dauid: ipſe enim ingrediebatur,& egrediebatur ante eos. *Dixitq;Saul ad Dauid: Ecce filia mea maior Merob,ipſam dabo tibi vxorẽ:tantummodò eſto vir fortis,& pręliare bella Dñi. Saul autẽ reputabat,dicens: Nõ ſit manus mea in eum, ſed ſit ſuper eum manus Philiſthinorum. *Ait autẽ Dauid ad Saul: Quis ego ſum,aut quę eſt vita mea,aut cognatio patris mei in Iſrael, vt fiam gener regis? *Factũ est autẽ tempus,cum deberet dari Merob filia Saul Dauid, data est Hadrieli Molathitę vxor. *Dilexit autẽ Dauid Michol filia Saul altera. Et nuntiatũ est Saul, & placuit ei. *Dixitq;Saul: Dabo eam illi,vt fiat ei in ſcandalũ,& ſit ſuper eũ manus Philiſthinorũ. Dixitq;Saul ad Dauid: in duabus rebus gener meus eris hodie. *Et mandauit Saul ſeruis ſuis: Loquimini ad Dauid clã me, dicẽtes: Ecce places regi,& omnes ſerui eius diligunt te: Nunc ergo eſto gener regis. *Et locuti ſunt ſerui Saul in auribus Dauid omnia verba hęc. Et ait Dauid: Nõ parũ videtur vobis,generum eſſe regis? Ego autẽ ſum vir pauper,& tenuis. *Et renuntiauerunt ſerui Saul,dicẽtes: Huiuſcemodi verba locutus est Dauid. *Dixit autẽ Saul: Sic loquimini ad Dauid: nõ habet rex ſpõſalia neceſſe,niſi centum præputia Philiſthinorũ: vt fiat vltio de inimicis regis. Porrò Saul cogitabat tradere Dauid in manus Philiſthinorum. *Cumq; renũtiaſſent ſerui eius Dauid, verba quæ dixerat Saul, placuit ſermo in oculis Dauid,vt fieret gener regis. *Et poſt paucos dies ſurgens Dauid abijt cum viris, qui ſub eo erant. Et percuſſit ex Philiſthijm ducentos viros, & attulit eorum præputia, & annumerauit ea regi,vt eſſet gener eius. Dedit itaq; Saul ei Michol filiam ſuam vxorem. *Et vidit Saul, & intellexit, quod Dominus eſſet cum Dauid. Michol autem filia Saul diligebat eum. *Et Saul magis cœpit timere Dauid, factuſque est Saul inimicus Dauid cunctis diebus. *Et egreſſi ſunt principes Philiſthinorum,à principio autem egreſſionis eorum, prudentius ſe gerebat Dauid, quam omnes ſerui Saul, & celebre factum est nomen eius.

*Eccl.47.8.

CAP. XIX.

Saul Danidem occidere volens, voce Ionathæ placatur: quem coram ſe citharizantem iterum transfigere tentat, & fugientem induſtria Michol in Naioth apud Samuelem perſecutus, poſt ternos nuntios prophetantes etiam ipſe prophetat.

LOcutus est autẽ Saul ad Ionathã filium ſuum,& ad omnes ſeruos ſuos,vt occiderent Dauid. Porrò Ionathas filius Saul diligebat Dauid valdè. *Et indicauit Ionathas Dauid,dicẽs. Quærit Saul pater meus occidere te:quapropter obſerua te,quęſo,mane, & manebis clam,& abſconderis. *Ego autẽ egrediens ſtabo iuxta patrem meũ, in agro vbicunq;fueris:& ego loquar de te ad patrẽ meum:& quocunq;videro, nuntiabo tibi. *Locutus est ergo Ionathas de Dauid bona ad Saul patrẽ ſuum:dixitq;ad eum:Ne peccet rex in ſeruũ tuum Dauid,quia nõ peccauit tibi,& opera eius bona ſunt tibi valde. *Et poſuit animã ſuã in manu ſua,& percuſſit Philiſthęum,& fecit Dñs ſalutẽ magnam vniuerſo Iſraeli: vidiſti,& lætatus es. Quare ergo peccas in ſanguine innoxio,interficiẽs Dauid,qui est abſq;culpa? *Quod cũ audiſſet Saul,placatus voce Ionathę,iurauit: Viuit Dñs,quia nõ occidetur. *Vocauit itaque Ionathas Dauid, & indicauit ei omnia verba hæc: & introduxit Ionathas Dauid ad Saul,& fuit ante eũ, ſicut fuerat heri,& nudiuſtertius. *Motũ est autẽ rurſum bellum:

& egreſ-

& egreſſus Dauid, pugnauit aduersũ Philiſthæum: percuſſitq; eos plaga magna. & fugerunt à facie eius. * Et factus eſt ſpiritus Dñi malus in Saul, ſedebat autẽ in domo ſua, & tenebat lanceam: porrò Dauid pſallebat manu ſua: *Niſuſq; eſt Saul configere Dauid lãcea in pariete, & declinauit Dauid à facie Saul: lancea autem caſſo vulnere perlata eſt in parietem, & Dauid fugit, & ſaluatus eſt nocte illa. *Miſit ergo Saul ſatellites ſuos in domũ Dauid, vt cuſtodirent eum, & interficeretur mane. Quod cũ annuntiaſſet Dauid Michol vxor ſua, dicens: Niſi ſaluaueris te nocte hac, cras morieris: *Depoſuit eum per feneſtrã. porrò ille abijt, & aufugit, atq; ſaluatus eſt. *Tulit autẽ Michol ſtatuã, & poſuit eam ſuper lectum: & pellẽ piloſam C caprarum poſuit ad caput eius, & operuit eã veſtimẽtis. *Miſit autẽ Saul apparitores, qui raperent Dauid: & reſponſũ eſt, quod ægrotaret. *Rurſumq; miſit Saul nuntios, vt viderent Dauid, dicens: Afferte eum ad me in lecto, vt occidatur. Cumq; veniſſent nuntij, inuentum eſt ſimulachrum ſuper lectũ, & pellis caprarum ad caput eius. *Dixitq; Saul ad Michol: Quare ſic illuſiſti mihi, & dimiſiſti inimicum meum, vt fugeret? Et reſpõdit Michol ad Saul: Quia ipſe locutus eſt mihi: Dimitte me, alioquin interficiã te. Dauid autẽ fugiens, ſaluatus eſt, & venit ad Samuel in Ramatha, & nũtiauit ei omnia, quæ fecerat ſibi Saul: & abierunt ipſe, & Samuel, & morati ſunt in Naioth. *Nuntiatum eſt autem Sauli à dicentibus: Ecce Dauid in Naioth in Ramatha. * Miſit ergo Saul lictores, vt raperent Dauid: qui cum vidiſſent cuneum prophetarum vaticinantium, & Samuelem ſtantem ſuper eos, factus eſt etiam Spiritus Dñi in illis, & prophetare cœperunt etiã ipſi. *Quod cum nuntiatum eſſet Sauli, miſit & alios nuntios: prophetauerunt autẽ & illi. Et rurſum miſit Saul tertios nuntios: qui & ipſi prophetauerunt. Et iratus iracundia Saul. * Abijt etiã ipſe in Ramatha, & venit vſque ad ciſternam magnam, quæ eſt in Socho, & interrogauit, & dixit: in quo loco ſunt Samuel, & Dauid? Dictumq; eſt ei: Ecce in Naioth ſunt in Ramatha. *Et abijt in Naioth in Ramatha, & factus eſt etiam ſuper eum Spiritus Domini; & ambulabat ingrediens, & prophetabat vſque dum veniret in Naioth in Ramatha. * Et expoliauit etiam ipſe ſe veſtimentis ſuis, & prophetauit cum cæteris coram Samuele, & cecidit nudus tota die illa, & nocte. Vnde & exiuit prouerbium: Num & Saul inter prophetas?

*Sup. 10. c. 11.

CAP. XX.

Ionathas poſt repetitum cum Dauide fœdus, ipſum cum patre reconciliare fruſtra conatur, illum tamen è manibus eius trium ſagittarum ſigno liberat.

1 A FVgit autem Dauid de Naioth, quæ eſt in Ramatha: venienſq; locutus eſt corã Ionatha: Quid feci? quæ eſt iniquitas mea, & quod peccatum meum in patrẽ tuum, quia 2 quærit animam meã? *Qui dixit ei: Abſit, nõ morieris: neq; enim faciet pater meus quidquam grande vel paruum, niſi prius indicauerit mihi: hũc ergo celauit me pater meus ſermonẽ tantummodo: nequaquã erit iſtud. 3 *Et iurauit rurſum Dauidi. Et ille ait: Scit profectò pater tuus, quia inueni gratiam in oculis tuis, & dicet: Neſciat hoc Ionathas, ne fortè triſtetur. Quinimò viuit Dñs, & viuit anima tua, quia vno tantùm (vt ita dicã) 4 gradu, ego morſq; diuidimur. *Et ait Ionathas ad Dauid: Quodcunq; dixerit mihi anima tua, faciã tibi. 5 *Dixit autẽ Dauid ad Ionathã: Ecce calendæ ſunt craſtinæ, & ego ex more ſedere ſoleo iuxta regem ad veſcendũ: dimitte ergo me, vt abſcondar in agro, vſq; ad ve-

ad vesperã diei tertiæ. *Si respiciens requi- 6
fierit me pater tuus,respondebis ei:Rogauit B
me Dauid,vt iret celeriter in Bethlehem ci-
uitatem suam: quia victimæ solẽnes ibi sũt
vniuersis contribulibus suis.*Si dixerit,Be- 7
nè: pax erit seruo tuo,si autem fuerit iratus,
scito quia cõpleta est malitia eius.*Fac ergo 8
misericordiã in seruũ tuum: quia fœdus Dñi
me famulum tuum tecum inire fecisti.si au-
tẽ est iniquitas aliqua in me,tu me interfi-
ce,& ad patrẽ tuum,ne introducas me. Et ait 9
Ionathas:Absit hoc à te: neq;enim fieri po-
test,vt si certè cognouero cõpletam esse pa
tris mei malitiã contra te,nõ annuntiẽ tibi.
*Respondit q;Dauid ad Ionathã:Quis renũ- 10
tiabit mihi,si quid fortè responderit tibi pa-
ter tuus durè de me?*Et ait Ionathas ad Da. 11
uid:Veni,& egrediamur foras in agrũ.Cũq; C
exissent ambo in agrum, * Ait Ionathas ad 12
Dauid:Dñe Deus Israel,si inuestigauero sẽ-
tentiam patris mei cras hoc tempore,vel perendie:&
aliquid boni fuerit super Dauid,& non sta-
tim misero ad te,& notum tibi fecero,*Hæc 13
faciat Dñs Ionathæ,& hæc addat. Si autem
perseuerauerit patris mei malitia aduersum
te,reuelabo aurẽ tuam, & dimittã te, vt va-
das in pace,& sit Dñs tecum,sicut fuit cum
patre meo. *Et si vixero,facies mihi miseri- 14
cordiã Dñi: si verò mortuus fuero, * Non 15
auferes misericordiã tuam à domo mea vs-
que in sempiternũ, quãdo eradicauerit Dñs
inimicos Dauid, vnumquemq; de terra au-
ferat Ionathã de domo sua, & requirat Dñs
de manu inimicorum Dauid.*Pepigit ergo 16
Ionathas fœdus cum domo Dauid:& requi- D
siuit Dñs de manu inimicorum Dauid. *Et 17
addidit Ionathas deierare Dauid, eo quod
diligeret illum: sicut enim animã suam, ita
diligebat eum. * Dixit q;ad eum Ionathas: 18
Cras calendæ sunt,& requireris:*Require- 19
tur enim sessio tua,vsq;perendie.Descendes
ergo festinus,& venies in locũ,vbi celandus
es in die, qua operari licet, & sedebis iuxta
lapidem,cui nomen est Ezel.*Et ego tres sa- 20
gittas mittã iuxta eum, & iaciã, quasi exer-
cens me ad signum. *Mittam quoq;& puer- 21
um,dicens ei:Vade,& affer mihi sagittas.* 22
Si dixero puero: Ecce sagittæ intra te sunt,
tolle eas: tu veni ad me,quia pax tibi est, &
nihil est mali, viuit Dñs. Si autẽ sic locutus
fuero puero: Ecce sagittæ vltra te sunt:vade
in pace,quia dimisit te Dñs. De verbo autẽ, 23
quod locuti sumus ego & tu, sit Dñs inter
me,& te vsq;in sempiternum.*Absc̃onditus 24
est ergo Dauid in agro,& venerunt calẽdæ, E
& sedit rex ad comedendum panẽ.*Cumq; 25
sedisset rex super cathedrã suã: (secundum
consuetudinẽ,)quæ erat iuxta parietem,sur-
rexit Ionathas,& sedit Abner ex latere Saul,
vacuumq;apparuit locus Dauid.*Et non est 26
locutus Saul quidquam in die illa:cogitabat
enim,quod forte euenisset ei,vt nõ esset mũ-
27 dus,nec purificatus. *Cumq;illuxisset dies
secunda post calendas, rursus apparuit va-
cuus locus Dauid. Dixitq;Saul ad Ionathan
filium suum:Cur nõ venit filius Isai,nec he-
28 ri,nec hodie,ad vescendum? * Respondit q;
Ionathas Sauli: Rogauit me obnixè, vt iret
29 in Bethlehem, *Et ait: Dimitte me,quoniã
sacrificium solemne est in ciuitate, vnus de
fratribus meis accersiuit me: nũc ergo si in-
ueni gratiam in oculis tuis,vadã citò, & vi-
debo fratres meos.Ob hanc causam non ve-
30 nit ad mensã regis.*Iratus autẽ Saul aduer-
F sum Ionathan,dixit ei: Fili mulieris virũ vl-
tro rapientis,nunquid ignoro,quia diligis fi.
lium Isai,in confusionẽ tuam,& in cõfusio-
31 nẽ ignominiosæ matris tuæ?Omnibus enim
diebus, quibus filius Isai vixerit super ter-
rã,non stabilieris tu,neq;regnum tuum.Ita-
que iam nunc mitte, & adduc eum ad me:
32 quia filius mortis est.*Respondens autẽ Io-
nathas Sauli patri suo,ait: Quare morietur?
33 quid fecit? * Et arripuit Saul lanceã vt per-
cuteret eum.Et intellexit Ionathas,quod de-
finitum esset à patre suo, vt interficeret Da-
34 uid. * Surrexit ergo Ionathas à mensa in ira
furoris,& nõ comedit in die calẽdarum se-
cunda panẽ.Contristatus est enim super Da.
35 uid,eo quod confudisset eum pater suus. *
Cumque illuxisset mane, venit Ionathas in
agrum iuxta placitum Dauid, & puer par-
36 uulus cum eo,*Et ait ad puerum suum:Va-
G de,& affer mihi sagittas,quas ego iacio.Cũ-
que puer cucurrisset,iecit aliam sagittã trãs
37 puerum. *Venit itaq;puer ad locum iaculi,
quod miserat Ionathas: & clamauit Iona-
thas post tergum pueri,& ait:Ecce ibi est sa-
38 gitta porrò vltra te.*Clamauit q;iterum Io-
nathas post tergum pueri,dicẽs:Festina ve-
lociter,ne steteris. Collegit autem puer Io-
nathæ sagittas, & attulit ad dominum suũ:
39 *Et quid agere tur,penitus ignorabat:tantũ.
modò enim Ionathas,& Dauid rẽ nouerant.
40 Dedit ergo Ionathas arma sua puero & di-
41 xit ei: Vade,& defer in ciuitatem. * Cumq;
abijsset puer, surrexit Dauid de loco, qui
vergebat ad Austrum, & cadens pronus in
terram:adorauit tertio: & osculantes se al-
terutrum, fleuerunt pariter, Dauid autem
42 amplius. * Dixit ergo Ionathas ad Dauid:
Vade in pace: quæcunq;iurauimus ambo in
nomine Domini, dicentes: Dominus sit in-
ter me & te,& inter semen meum,& semen
43 tuum, vsque in sempiternum. * Et surrexit
Dauid,& abijt:sed & Ionathas ingressus est
ciuitatem.

C P. XXI.

Profugus Dauid in Nobe vrbem sacerdotalem, fame compulsus, panes sanctificatos comedit dato:

datos ab Achimelech præſente ibidem Doeg Idumæo; & Goliath gladio accepto, apud Achis regem Geth dementiam præ timore ſimulat.

VEnit autẽ Dauid in Nobe ad Achime- 1
lech ſacerdotẽ: & obſtupuit Achime- A
lech, eo quod veniſſet Dauid. Et dixit ei:
Quare tu ſolus,& nullus eſt tecum? * Et ait 2
Dauid ad Achimelech ſacerdotem: Rex præ
cepit mihi ſermonem, & dixit: Nemo ſciat
rem,propter quam miſſus es à me,& cuiuſ-
modi præcepta tibi dederim, nam & pueris
cõdixi in illum,& illum locum. * Nunc er- 3
go ſi quid habes ad manum, vel quinq; pa-
nes,da mihi,aut quidquid inueneris. *Et re- 4
ſpõdens ſacerdos ad Dauid,ait illi: Non ha-
beo laicos panes ad manum,ſed tantùm pa-
nem ſanctum: ſi mundi ſunt pueri, maximè
à mulieribus? *Et reſpondit Dauid ſacerdo- 5
ti,& dixit ei. Equidẽ, ſi die mulieribus agi- B
tur: continuimus nos ab heri,& nudius ter-
tius,quando egrediebamur, & fuerunt vaſa
puerorum ſanctа: porrò via hæc polluta eſt,
ſed & ipſa hodie ſanctificabitur in vaſis. De- 6
*Matth.12. a.1. dit ergo ei ſacerdos ſanctificatum panẽ: neq;
enim erat ibi panis, niſi tantùm panes pro-
poſitionis,qui ſublati fuerant à facie Dñi,vt
ponerentur panes calidi. *Erat autem ibi vir 7
quidam de ſeruis Saul,in die illa,intus in ta-
bernaculo Dñi: & nomen eius Doeg Idu-
8 mæus,potentiſſimus paſtorum Saul. * Dixit
C autem Dauid ad Achimelech: Si habes hic
ad manum haſtam,aut gladium? quia gladiũ
meum,& arma mea non tuli mecum: ſermo
9 enim regis vrgebat. *Et dixit ſacerdos: Ecce
hic gladius Goliath Philiſthæi, quem per-
cuſſiſti in Valle terebinthi, eſt inuolutus
pallio poſt ephod: ſi iſtum vis tollere, tolle,
neq; enim hic eſt alius abſq; eo. Et ait Da-
uid: Non eſt huic alter ſimilis,da mihi eum.
10 * Surrexit itaq; Dauid, & fugit in die illa à
11 facie Saul: & venit ad Achis regem Geth: *
D Dixeruntq; ſerui Achis ad eum, cum vidiſ-
ſent Dauid: Nunquid non iſte eſt Dauid rex
terræ? Nonne huic cantabant per choros di-
centes: Percuſſit Saul mille,& Dauid decem
12 millia? *Poſuit autem Dauid ſermones iſtos *Sup.18. b.
in corde ſuo,& extimuit valde à facie Achis 7.
13 regis Geth. *Et immutauit os ſuum coram Eccli.47.a.
eis, & collabebatur inter manus eorum, & 7.
impingebat in oſtia portę, defluebantq; ſali-
14 uę eius in barbam. * Et ait Achis ad ſeruos
ſuos: Vidiſtis hominẽ inſanum: quare addu-
15 xiſtis eum ad me? *Ad deſunt nobis fur oſi,
quod introduxiſtis iſtũ, vt fureret me præ-
ſente? hiccine ingredietur domum meam?

CAP. XXII.

Dauid plurimos ad ſe in ſpeluncam Odollam ſuſcipit: inde ad regem Moab proficiſcitur: vnde conſilio Gad prophetæ in terram Iuda reuertitur. Saul verò omnes ſacerdotes Nobe, præter Abiathar, qui ad Dauid confugit, per Doeg Idumæum iuſſit interimi.

ABijt ergo Dauid inde,& fugit in ſpelũ- 1
cam Odollã. Quod cum audiſſent fra- A
tres eius,& omnis domus patris eius,deſcẽ-
derunt ad eum illuc. *Et conuenerunt ad eũ 2
omnes,qui erãt in anguſtia cõſtituti,& op-
preſſi ære alieno,& amaro animo: & factus
3 eſt eorum princeps,fueruntq; cum eo,quaſi
quadringẽti viri. Et profectus eſt Dauid in-
de in Maſpha,quę eſt Moab: & dixit ad regẽ
Moab: Maneat, oro, pater meus, & mater
mea vobiſcum,donec ſciam,quid faciat mi-
4 hi Deus. Et reliquit eos ante faciẽ regis Mo-
ab: manſeruntq; apud eum cunctis diebus,
5 quibus Dauid fuit in præſidio. *Dixitq; Gad
propheta ad Dauid: Noli manere in præſi-
dio, proficiſcere, & vade in Terram Iuda. Et
profectus eſt Dauid,& venit in ſaltũ Haret.
6 *Et audiuit Saul,quod apparuiſſet Dauid,&
viri, qui erãt cum eo. Saul autẽ cum mane-
ret

ret in Gabaa, & esset in nemore, quod est in Rama, hastã manu tenẽs, cunctiq; serui eius circumstarent eum, *Ait ad seruos suos, qui 7
assistebant ei: Audite nunc filij Iemini: nun- B
quid omnibus vobis dabit filius Isai agros, & vineas, & vniuersos vos faciet tribunos, & cẽturiones: * Quoniã coniurastis omnes 8
aduersũ me, & non est, qui mihi renuntiet, maxime cum & filius meus fœdus inierit cũ filio Isai? Non est, qui vicẽ meam doleat ex vobis, nec qui annũtiet mihi, eo quod suscitauerit filius meus seruũ meum aduersum me, insidiantem mihi, vsq; hodie. *Respon- 9
dens autẽ Doeg Idumæus, qui assistebat, & erat primus inter seruos Saul, Vidi, inquit, filiũ Isai in Nobe, apud Achimelech filium Achitob sacerdotẽ. * Qui consuluit pro eo 10
Dñm, & cibaria dedit ei: sed & gladium Goliath Philisthæi dedit illi. *Misit ergo rex ad 11
accersendũ Achimelech sacerdotẽ filiũ Achitob, & omnẽ domũ patris eius, sacerdotum, qui erant in Nobe, qui vniuersi venerunt ad regẽ. Et ait Saul ad Achimelech: Au- 12
di fili Achitob. Qui respõdit: Præsto sum domine. C *Dixitq; ad eũ Saul: Quare coniurastis 13
aduersũ me, tu & filius Isai, & dedisti ei panes, & gladium, & cõsuluisti pro eo Deũ, vt consurgeret aduersum me, insidiator vsque hodie permanens? *Respondensq; Achime- 14
lech regi, ait Et quis in omnibus seruis tuis, sicut Dauid fidelis, & gener regis, & pergens ad imperium tuũ, & glorioſus in domo tua? *Num hodie cœpi pro eo consulere Deũ? absit hoc à me: ne suspicetur rex aduersus seruum suum rẽ huiuscemodi, in vniuersa domo patris mei: non enim sciuit seruus tuus quidquã super hoc negotio, vel modicum, vel grãde. *Dixitq; rex: Morte morieris A- 16
chimelech, tu, & omnis domus patris tui. * 17
ait rex emissarijs, qui circumstabãt eũ: Cõ- D
uertimini, & interficite sacerdotes Dñi: nã manus eorum cum Dauid est: scientes, quod fugisset, & nõ indicauerunt mihi. Noluerunt autẽ serui regis extendere manus suas in sacerdotes Dñi. Et ait rex ad Doeg: Cõuertere 18
tu, & irrue in sacerdotes. Conuersusq; Doeg Idumæus, irruit in sacerdotes, & trucidauit in die illa octogintaquinque viros vestitos ephod lineo. *Nobe autẽ ciuitatem sacerdo- 19
tũ percussit in ore gladij, viros & mulieres, & parvulos, & lactẽtes, bouemq; & asinum, & onẽ in ore gladij. * Euadens autem vnus 20
filius Achimelech, filij Achitob, cuius nomẽ erat Abiathar, fugit ad Dauid, *Et annuntia- 21
uit ei, quod occidisset Saul sacerdotes Dñi. * 22
Et ait Dauid ad Abiathar: Sciebam in die illa, quod cum ibi esset Doeg Idumæus, procul dubio annunciaret Sauli: ego sum reus omnium animarum patris tui. * Mane me- 23
cum, ne timeas: si quis quæsierit animam meam, quæret & animam tuam, mecumque seruaberis.

CAP. XXIII.

Cum Dauid Ceilam à Philisthæis liberasset, ne in manu Saul à viris Ceilæ traderetur, profugus in desertum Ziph proditur à Ziphæis: fœdere autem inter Dauid, & Ionathan renouato, Saul cum persequitur, sed propter subitam Philisthæorum irruptionem liberatur.

1 ET annuntiauerũt Dauid, dicentes: Ecce
A Philisthiim oppugnãt Ceilã. & diripiũt
2 areas. *Consuluit ergo Dauid Dñm, dicens: Num vadã, & percutiam Philisthæos istos? Et ait Dñs ad Dauid: Vade, & percuties Phi-
3 listhæos, & Ceilã saluabis. *Et dixerunt viri, qui erant cum Dauid, ad eum: Ecce nos hic in Iudæa cõsistentes timemus: quãtò magis si ierimus in Ceilã aduersum agmina Phili-
4 sthinorum? *Rursum ergo Dauid consuluit Dñm. Qui respondens, ait ei: Surge, & vade in Ceilam: ego enim tradam Philisthæos in
5 manu tua. * Abijt ergo Dauid, & viri eius, in Ceilã, & pugnauit aduersum Philisthæos, & abegit iumẽta eorũ, & percussit eos plaga magna: & saluauit Dauid habitatores Cei-
6 læ. *Porrò eo tẽpore, quo fugiebat Abiathar
B filius Achimelech ad Dauid in Ceilã. ephod
7 secum habẽs descenderat. *Nuntiatũ est autẽ Sauli, quod venisset Dauid in Ceilã. & ait Saul: Tradidit eũ Deus in manus meas, conclusus q; est, introgressus vrbẽ, in qua portæ,
8 & seræ sunt. *Et præcepit Saul omni populo, vt ad pugnã descẽderet in Ceilam: & obsideret Dauid & viros eius. *Quod cum Dauid
9 resciisset, quia præpararet ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar sacerdotem: Applica
10 ephod. Et ait Dauid: Dñe Deus Israel, audiuit famã seruus tuus, quod disponat Saul venire in Ceilã, vt euertat vrbem propter me:
11 *Si tradent me viri Ceilæ in manus eius? & si descendet Saul; sicut audiunt seruus tuus? Dñe Deus Israel indica seruo tuo. Et ait
12 Dñs: Descendet. *Dixitq; Dauid: Si tradent me viri Ceilæ, & viros, qui sunt mecum in
13 manus Saul? Et Dixit Dñs: Tradent. *Surrexit ergo Dauid, & viri eius, quasi sexcenti, & egressi de Ceila, huc atq; illuc vagabãtur incerti: nuntiatumq; est Sauli, quod fugisset Dauid de Ceila, & saluatus esset: quã ob rẽ
14 dissimulauit exire. *Morabatur autẽ Dauid in deserto in locis firmissimis, mansitq; in mõte solitudinis Ziph in mõte opaco; quærebat eum tamen Saul cunctis diebus: & non
15 tradidit eum Deus in manus eius. *Et vidit
C Dauid, quod egressus esset Saul, vt quæreret animam eius. Porrò Dauid erat in deserto
16 Ziph in sylua. * Et surrexit Ionathas filius Saul. & abijt ad Dauid in siluã, & confortauit manus eius in Deo: dixitque ei: *Ne ti-
17 meas: neq; enim inueniet te manus Saul patris

tris

tris mei, & tu regnabis ſuper Iſrael, & ego ero tibi ſecũdus, ſed & Saul pater meus ſcit hoc. Percuſſit ergo vterq; fœdus coram Dño. 18 manſitq; Dauid in ſilua, Ionathas autẽ reuerſus eſt in domum ſuã. *Aſcenderunt autem 19 Zyphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Nonne ecce Dauid latitat apud nos in locis tutiſſimis ſiluę, in colle Hachila, quę eſt in dexterã deſerti? *Nunc ergo ſicut deſiderauit anima tua, vt deſcenderes, deſcende: noſtrũ autem erit, vt tradamus eum in manus regis.* 21 Dixitq; Saul: Benedicti vos à Dño, quia doluiſtis vicẽ meã. *Abite ergo, oro, & diligentius præparate, & curioſius agite, & cõſiderate locum vbi ſit pes eius, vel quis viderit eum ibi: recogitat enim de me, quod callidè inſidier ei. *Cõſiderate, & videte omnia latibula eius, in quibus abſconditur: & reuertimini ad me ad rem certã, vt vadã vobiſcum: quod ſi etiã in terram ſe abſtruſerit, perſcrutabor eum in cunctis millibus Iuda. *At illi 24 ſurgentes abiecerunt in Ziph ante Saul: Dauid autẽ, & viri eius erant in deſerto Maon, in campeſtribus, ad dexteram Ieſimon. *Iuit 25 ergo Saul, & ſocij eius, ad quærendum eum: nuntiatum eſt Dauid, ſtatimq; deſcendit ad petram, & verſabatur in deſerto Maon: quod cum audiſſet Saul, perſecutus eſt Dauid in deſerto Maon. *Et ibat Saul ad latus montis 26 ex parte vna: Dauid autem, & viri eius erant in latere montis ex parte altera: porrò Dauid deſperabat ſe poſſe euadere à facie Saul: itaque Saul, & viri eius, in modum coronæ cingebant Dauid, & viros eius, vt caperent eos. *Et nuntius venit ad Saul, dicens: Feſtina, & 27 veni, quoniam inſuderunt ſe Philiſthijm ſuper terram. * Reuerſus eſt ergo Saul deſi- 28 ſtens perſequi Dauid, & perrexit in occurſum Philiſthinorum: propter hoc vocauerunt locum illum, Petram diuidentem.

Infr. 26, 8.

CAP. XXIV.

Dauid in ſpelunca Engaddi latitans oram chlamydis Saul perſequentis abſcidit, & ne occideretur ipſum liberauit: quare Saul culpam agnoſcit, & ſciens Dauid regnaturum ſuſcepto ab ipſo iuramento de non exſcindenda Saulis familia eireconciliatur.

ASCẽdit ergo Dauid inde: & habitauit in 1 locis tutiſſimis Engaddi. * Cumq; reuerſus eſſet Saul, poſtquã perſecutus eſt Phi- 2 liſtheos, nuntiauerunt ei, dicentes: Ecce, Dauid in deſerto eſt Engaddi. * Aſſumens ergo 3 Saul tria millia electorum virorum ex omni Iſrael, perrexit ad inueſtigãdum Dauid, & viros eius, etiam ſuper abruptiſſimas petras, quę ſolis ibicibus peruię ſunt. *Et venit 4 ad caulas ouium, quę ſe offerebãt viãti. eratque ib. ſpelunca, quam ingreſſus eſt Saul, vt purgaret ventrẽ: porrò Dauid, & viri eius in interiore parte ſpeluncæ latebant. *Et dixe- 5 B runt ſerui Dauid ad eum: Ecce dies, de qua locutus eſt Dñs ad te: Ego tradã tibi inimicum tuũ, vt facias ei ſicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo Dauid, & præcidit orã 6 chlamydis Saul ſilenter. *Poſt hęc percuſſit cor ſuũ Dauid, eo quod abſcidiſſet orã chla- 7 mydis Saul. Dixitq; ad viros ſuos: Propitius ſit mihi Dñs, ne faciã hãc rẽ dño meo, chriſto Dñi, vt mittam manum meã in eũ, quia 8 chriſtus Dñi eſt. * Et confregit Dauid viros ſuos ſermonibus, & non permiſit eos, vt cõſurgerent in Saul: porrò Saul exurgẽs de ſpe- 9 lunca, pergebat cępto itinere. *Surrexit autẽ & Dauid poſt eum: & egreſſus de ſpelunca clamauit poſt tergũ Saul, dicẽs: Dñe mi rex. Et reſpexit Saul poſt ſe: & inclinãs ſe Dauid 10 pronus in terrã, adorauit, *Dixitq; ad Saul: Quare audis verba hominum loquentium, 11 Dauid quęrit malũ aduerſum te? *Ecce hoC die viderũt oculi tui, quod tradiderit te Dñs in manu mea in ſpelunca: & cogitaui, vt occiderẽ te, ſed pepercit tibi oculus meus: dixi enim: Nõ extendã manum meã in dominum 12 meum, quia chriſtus Dñi eſt. * Quin potius pater mi, vide, & cognoſce orã chlamydis tuæ in manu mea: quoniã cum pręſcinderẽ ſummitatem chlamydis tuę, nolui extẽdere manũ meã in te: animaduerte, & vide quoniã nõ eſt in manu mea malum, neq; iniquitas, neq; peccaui in te: tu autẽ inſidiaris ani- 13 mę meę, vt auferas eam, *Iudicet Dñs inter me, & te, & vlciſcatur me Dñs ex te: manus 14 autẽ mea non ſit in te. *Sicut, & in prouerbio antiquo dicitur. AB IMPIIS egredietur 15 impietas: manus ergo mea nõ ſit in te Quẽ perſequeris, rex Iſrael? quẽ perſequeris? canẽ 16 mortuum perſequeris, & pulicem vnũ. *Sit Dñs iudex, & iudicet inter me, & te: & videat, & iudicet cauſã meam, & eruat me de 17 manu tua. * Cum autem compleſſet Dauid D loquens ſermones huiuſcemodi ad Saul, dixit Saul, Nũquid vox hęc tua eſt fili mi Da- 18 uid? Et leuauit Saul vocem ſuam, & fleuit. *Dixitq; ad Dauid: Iuſtior tu es, quàm ego, tu enim tribuiſti mihi bona: ego autem reddi- 19 di tibi mala. *Et tu indicaſti hodie, quæ feceris mihi bona: quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam, & non occideris 20 me. * Quis enim cum inuenerit inimicum ſuum, dimittet eum in via bona? Sed Dominus reddat tibi viciſſitudinem hanc, pro eo 21 quod hodie operatus es in me. * Et nunc, quia ſcio, quod certiſſimè regnaturus ſis, & 22 habiturus in manu tua regnum Iſrael: *Iura mihi in Domino, ne deleas ſemen meum 23 de domo patris mei. *Et iurauit Dauid Saulli. Abijt ergo Saul in domum ſuam: & Dauid, & viri eius aſcenderunt ad tutiora loca.

CA-

CAP. XXV.

Mortuus Samuel plangitur: Dauid Nabal vitium negantis mortem minatus, egregia Abigail oratione placatur, quam, mortuo Nabal, in connubium accipit, simul & Achinoam; Saul verò filiam Michol Phalti tradit.

*Eccl.30 d. 21. Infr.17, d.

MOrtuus est autem Samuel, & congregatus est vniuersus Israel, & planxerunt eum: & sepelierunt eum in domo sua in Ramatha. Consurgensque Dauid descendit in desertum Pharan. *Erat autem vir quispiã in solitudine Maon, & possessio eius in Carmelo, & homo ille magnus nimis: erantq; ei oues tria millia, & mille caprę: & accidit, vt tõderetur grex eius in Carmelo. *Nomen autem viri illius erat Nabal: & nomen vxoris eius Abigail. eratq; mulier illa prudẽtissima, & speciosa: porrò vir eius durus, & pessimus, & malitiosus: erat autem de genere Caleb. *Cum ergo audisset Dauid in deserto, quod tõderet Nabal gregẽ suum. *Misit decem iuuenes, & dixit eis: Ascẽdite in Carmelum, & venietis ad Nabal, & salutabitis eũ ex nomine meo pacificè. *Et dicetis: Sit fratribus meis, & tibi pax, & domui tuæ pax, & omnibus, quæcunq; habes, sit pax. *Audiui, quod tonderent pastores tui, qui erant nobiscum in deserto: nunquã eis molesti fuimus, nec aliquando defuit quidquã eis de grege, omni tẽpore, quo fuerunt nobiscum in Carmelo. *Interroga pueros tuos, & indicabunt tibi. Nunc ergo inueniãt pueri tui gratiam in oculis tuis: in die enim bona venimus. quodcunq; inuenerit manus tua, da seruis tuis, & filio tuo Dauid. *Cumque venissẽt pueri Dauid, locuti sunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine Dauid: & siluerunt. Respõdens autẽ Nabal pueris Dauid, ait: Quis est Dauid? & quis est filius Isai? hodie increuerunt serui, qui fugiunt dominos suos. *Tollã ergo panes meos, & aquas meas, & carnes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis, & dabo viris, quos nescio vnde sint? *Regressi sunt itaq; pueri Dauid per viã suã, & reuersi venerunt, & nuntiauerunt ei omnia verba, quæ dixerat. *Tunc ait Dauid pueris suis: Accingatur vnusquisq; gladio C suo. Et accincti sunt singuli gladijs suis, accinctusq; est & Dauid ense suo: & secuti sũt Dauid, quasi quadringenti viri: porrò ducẽti remãserunt ad sarcinas. Abigail autẽ vxori Nabal nuntiauit vnus de pueris suis, dicẽs: Ecce Dauid misit nuntios de deserto, vt benedicerent domino nostro: & aduersatus est eos. *Homines illi, boni satis fuerunt nobis, & nõ molesti: nec quicquã aliquando perijt omni tẽpore, quo fuimus cõuersati cum eis in deserto. *Pro muro erãt nobis tam in nocte, quã in die, omnibus diebus quibus pauimus apud eos greges. *Quã ob rem cõsi- *

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

dera, & recogita quid facias: quoniã cõpleta est malitia aduersum virũ tuum, & aduersus domum tuã, & ipse est filius Belial, ita vt ne- 18
mo possit ei loqui. Festinauit igitur Abigail, D & tulit ducẽtos panes, & duos vtres vini, & quinq; arietes coctos, & quinq; sata polentę, & centum ligaturas vuæ passæ, & ducentas 19
massas caricarum, & posuit super asinos. * Dixitq; pueris suis: Præcedite me: ecce, ego post tergum sequar vos. viro autem suo Na- A
bal nõ indicauit. Cum ergo ascendisset asi- 20
num, & descenderet ad radices montis, Dauid & viri eius descendebant in occursum
eius: quibus & illa occurrit. *Et ait Dauid: 21
Verè frustra seruaui omnia, quę huius erant in deserto, & nõ perijt quicquã de cunctis, quæ ad eum pertinebãt: & reddidit malum
pro bono. Hęc faciat Deus inimicis Dauid, 22
& hæc addat, si reliquero de omnibus, quæ ad ipsum pertinent vsq; mane, mingentẽ ad
parietẽ. *Cum autẽ vidisset Abigail Dauid, 23
festinauit, & descendit de asino, & procidit corã Dauid super faciẽ suam, & adorauit su-
per terrã, *Et cecidit ad pedes eius, & dixit: 24
In me sit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis: &
audi verba famulæ tuæ. *Ne ponat, oro, do- 25
minus meus rex cor suum super virum istũ iniquum Nabal: quoniã secundùm nomen suum stultus est, & stultitia est cum eo: ego autẽ ancilla tua nõ vidi pueros tuos, domi-
ne mi, quos misisti. *Nunc ergo, domine mi, 26
viuit Dñs, & viuit anima tua, qui prohibuit te, ne venires in sanguinẽ, & saluauit manũ E tuam tibi: & nunc fiant sicut Nabal inimici
tui, & qui quærunt domino meo malum. * 27
Quapropter suscipe benedictionẽ hãc, quã attulit ancilla tua tibi domino meo: & da
pueris, qui sequuntur te dominum meum. * 28
Aufer iniquitatẽ famulæ tuæ: faciens enim faciet Dñs tibi domino meo domum fidelẽ, quia pręlia Dñi, domine mi, tu pręliaris: ma-
litia ergo nõ inueniatur in te omnibus die- 29
bus vitæ tuę. *Si enim surrexerit aliquando homo persequẽs te, & quærẽs animã tuam, erit anima domini mei custodita, quasi in fasciculo viuentium, apud Dñm Deum tuũ: porrò inimicorum tuorum anima rotabi-
tur, quasi in impetu, & circulo fundę. Cum 30
ergo fecerit Dñs tibi domino meo omnia, quę locutus est bona de te, & cõstituerit te
ducẽ super Israel, *Non erit tibi hoc in sin- 31
gultum, & in scrupulũ cordis domino meo, quod effuderis sanguinẽ innoxium, aut ipse te vltus fueris: & cum benefecerit Dñs do-
mino meo, recordaberis ancillę tuę: *Et ait 32
F Dauid ad Abigail: Benedictus Dñs Deus Israel,

rael,qui miſit hodie te in occurſum meum, & benedictum eloquium tuum. * Et bene- 33
dicta tu, quæ prohibuiſti mehodie, ne irem ad ſanguinem,& vlciſcerer me manu mea.* 34
Alioquin viuit Dñs Deus Iſrael, qui prohibuit me,ne malum facerem tibi,niſi citò veniſſes in occurſum mihi,non remãſiſſet Nabal vſq;ad lucem matutinã, mingens ad parietem.*Suſcepit ergo Dauid de manu eius 35
omnia,quæ attulerat ei,dixitq; ei: Vade pacificè in domum tuã,ecce audiui vocẽ tuã.
* Venit autẽ Abigail ad Nabal: & ecce erat 36
ei cõuiuium in domo eius, quaſi cõuiuium regis, & cor Nabal iucundum: erat enim ebrius nimis: & nõ indicauit ei verbum puſillum,aut grãde vſq;mane. *Diluculo autẽ 37
cum digeſſiſſet vinum Nabal, indicauit ei G vxor ſua verba hæc, & emortuum eſt cor eius intrinſecus,& factus eſt, quaſi lapis.* 38
Cumq;pertrãſiſſent decẽ dies,percuſſit Dñs Nabal,& mortuus eſt.*Quod cum audiſſet 39
Dauid mortuum Nabal, ait: Benedictus Dñs, qui iudicauit causã opprobrij mei de manu Nabal, & ſeruum ſuum cuſtodiuit à malo, & malitiã Nabal reddidit Dñs in caput eius.Miſit ergo Dauid.& locutus eſt ad Abigail,vt ſumeret eã ſibi in vxorẽ. *Et ve- 40
nerunt pueri Dauid ad Abigail in Carmelum,& locuti ſunt ad eam,dicentes: Dauid miſit nos ad te,vt accipiat te ſibi in vxorem.
Quæ conſurgens adorauit prona in terram,41
& ait: Ecce famula tua ſit in ancillam,vt lauet pedes ſeruorum domini mei.Et feſtinauit,& ſurrexit Abigail,& aſcendit ſuper aſi- 42
num,& quinq; puellæ ierunt cum ea,pediſſequæ eius, & ſecuta eſt nuntios Dauid: & facta eſt illi vxor. * Sed & Achinoam acce- 43
pit Dauid de Iezrael: & fuit vtraque vxor eius.Saul autem dedit Michol filiam ſuam, 44
vxorem Dauid, Phalti filio Lais, qui erat de Gallim.

CAP. XXVI.

Dauid iterum à Ziphæis apud Saul proditus, haſtam,& ſcyphum dormienti Saul abſtulit: quod agnoſcens Saul, culpam fatetur, reuocatoque Dauidi ſecuritatem pollicetur.

ET venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, 1
dicentes: Ecce,Dauid abſcõditus eſt in A colle Hachila, quæ eſt ex aduerſo ſolitudinis.Et ſurrexit Saul,& deſcẽdit in deſertum 2
Ziph,& cum eo tria millia virorum de electis Iſrael, vt quæreret Dauid in deſerto Ziph. *Et caſtramentatus eſt Saul in Gabaa 3
Hachila, quæ erat ex aduerſo ſolitudinis in via: Dauid autẽ habitabat in deſerto. Vidẽs autẽ,quod veniſſet Saul poſt ſe in deſertũ,* 4
Miſit exploratores,& didicit,quod illuc veniſſet certiſſimè.*Et ſurrexit Dauid clam,& 5
venit ad locum vbi erat Saul: cumq;vidiſſet locum,in quo dormiebat Saul,& Abner filius Ner,princeps militiæ eius,& Saulẽ dormientẽ in tentorio, & reliquum vulgus per
6 circuitum eius,*Ait Dauid ad Achimelech Hethæum,& Abiſai filium Saruiæ,fratrem Ioab,dicens: Quis deſcẽdet mecum ad Saul in caſtra?Dixitq;Abiſai:Ego deſcẽdã tecum
7 * Venerunt ergo Dauid, & Abiſai ad populum nocte,& inuenerunt Saul iacẽtẽ,& dormientẽ in tentorio, & haſtã fixam in terra ad caput eius:Abner autẽ,& populum dor-
8 mientes in circuitu eius. *Dixitq;Abiſai ad
B Dauid:Cõcluſit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas, nunc ergo perfodiã eum lancea in terra, ſemel, & ſecundò opus non
9 erit.Et dixit Dauid ad Abiſai: Ne interficias eum:quis enim extẽdet manum ſuã in chri-
10 ſtum Dñi,& innocens erit?*Et dixit Dauid: Viuit Dñs, quia niſi Dñs percuſſerit eum, aut dies eius venerit, vt moriatur, aut
11 in prelium deſcendens perierit: * Propitius ſit mihi Dñs, ne extendã manum meam in chriſtum Dñi:nunc igitur tolle haſtam,quę eſt ad caput eius,& ſcyphum aquę,& abea-
12 mus.*Tulit igitur Dauid haſtã,& ſcyphum aquæ,qui erat ad caput Saul,& abierunt: & nõ erat quiſquã,qui videret, & intelligeret, & euigilaret,ſed omnes dormiebãt,quia ſo-
13 por Dñi irruerat ſuper eos.Cumq;trãſiſſet Dauid ex aduerſo,& ſteriſſet in vertice mõtis de lõgè,& eſſet grande interuallum inter
14 eos,*Clamauit Dauid ad populũ,& ad Abner filiũ Ner,dicẽs:Nõne reſpõdebis Abner? Et reſpõdens Abner, ait: Quis es tu,qui cla-
15 mas,& inquietas regẽ?Et ait Dauid ad Abner: Nunquid non vir tu es? & quis alius ſi-
C milis tui in Iſrael? quare ergo nõ cuſtodiſti dominũ tuum regẽ? ingreſſus eſt enim vnus de turba,vt interficeret regẽ,dominũ tuum.
16 *Nõ eſt bonum hoc,quod feciſti:viuit Dñs, quoniã filij mortis eſtis vos,qui nõ cuſtodiſtis dominũ veſtrum,chriſtum Dñi.nũc ergo vide,vbi ſit haſta regis,& vbi ſic ſcyphus
17 aquæ,qui erat ad caput eius.*Cognouit autẽ Saul vocem Dauid, & dixit: Nũquid vox hæc tua, fili mi Dauid? & ait Dauid: Vox
18 mea,*domine mi rex.*Et ait:Quã ob causã dominus meus perſequitur ſeruũ ſuũ? Quid
19 feci?aut quod eſt malũ in manu mea?* Nũc ergo audi, oro, domine mi rex, verba ſerui
D tui:Si Dñs incitat te aduerſum me,odoretur ſacrificiũ:ſi autem filij hominum,maledicti ſunt in conſpectu Dñi:qui eiecerunt me hodie,vt nõ habitẽ in hæreditate Dñi,dicentes:
20 Vade,ſerui dijs alienis,Et nunc nõ effundatur ſanguis meus in terrã coram Dño: quia egreſſus eſt rex Iſrael,vt quærat pulicẽ vnũ,
21 ſicut perſequitur perdix in montibus. * Et ait Saul:Peccaui,reuertere fili mi Dauid:nequaquã enim vltra tibi malefaciã, eo quod pretioſa fuerit anima mea in oculis tuis hodie:

*Supr. 23. c. 21.

die: apparet enim, quod stultè egerim, & ignorauerim multa nimis. * Et respondens 22
Dauid, ait: Ecce hasta regis: transeat vnus de pueris regis, & tollat eam. * Dñs autē retri- 23
buet vnicuiq; secundùm iustitiam suam, & fidem: tradidit enim te Dñs hodie in manum meam, & nolui extendere manum meam in christum Domini. Et sicut magni- 24
ficata est anima tua hodie in oculis meis, sic magnificetur anima mea in oculis Dñi, & liberet me de omni angustia. * Ait ergo Saul 25
ad Dauid: Benedictus tu fili mi Dauid: & quidem faciens facies, & potens poteris. Abiit autem Dauid in viam suam, & Saul reuersus est in locum suum.

CAP. XXVII.

Dauid inconstantia Saulis fidere non ausus, apud Achis profugus, à quo vrbem Siceleg obtinuit, quę ex eo facta est in hereditatem regem Iuda, unde plurimas ex Amalecitis, & vicinis locis agebat prędas, imponens regi Achis.

ET ait Dauid in corde suo: Aliquādo in- 1
cidā vna die in manus Saul: nōne me- A
lius est, vt fugiā, & saluet in Terra Philisthinorū, vt desperet Saul, cessetq; me quęrere in cūctis finibus Israel, fugiā ergo manus eius.
* Et surrexit Dauid, & abiit ipse, & sexcenti 2
viri cū eo, ad Achis filiū Maoch regē Geth. * 3
Et habitauit Dauid cū Achis in Geth, ipse & viri eius; vir & domus eius; & Dauid, & duę vxores eius, Achinoā Iezrahelitis, & Abigail vxor Nabal Carmeli. * Et nuntiatū est 4
Sauli, quod fugisset Dauid in Geth, & nō ad- B
didit vltra quærere eū. * Dixit autē Dauid ad 5
Achis: Si inueni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in vna vrbiū regionis huius, vt habitem ibi: cur enim manet seruus tuus in ciuitate regis tecū? * Dedit itaq; ei Achis in 6
die illa Siceleg; propter quā causam facta est Siceleg regū Iuda, vtq; in diē hanc. * Fuit au- 7
tē numerus dierū, quibus habitauit Dauid in regionē Philisthinorum, quatuor mēsiū. * 8
Et ascēdit Dauid, & viri eius, & agebāt prę- C
das de Gessuri, & de Gerzi, & de Amalecitis: hi enim pagi habitabātur in Terra antiquitus, euntibus Sur vsq; ad Terrā Ægypti. * Et 9
percutiebat Dauid omnē terram, nec relinquebat viuentē virū, & mulierem: tollensq; oues, & boues, & asinos, & camelos, & vestes, reuertebatur, & veniebat ad Achis. Di- 10
cebat autem ei Achis: In quem irruisti hodie? Respondebat Dauid: Contra meridiem D
Iudæ, & contra meridiem Ierameel, & contra meridiem Ceni. * Virum, & mulierem 11
non viuificabat Dauid, nec adducebat in Geth, dicens: Ne fortè loquantur aduersum nos: Hæc fecit Dauid: & hoc erat decretum illi omnibus diebus, quibus habitauit in regione Philisthinorum. Credidit ergo Achis 12
Dauid, dicens: Multa mala operatus est contra populum suum Israel: erit igitur mihi seruus sempiternus.

CAP. XXVIII.

Philisthai contra Saul armantur, ad quod bellum Dauid pollicetur fidem regi Achis. Saul, occisis Magis, Pythonissam consulit, suscitari iubens Samuelem, à quo suam, suorumque proximam mortem didicit.

1 FActum est autē in diebus illis, cōgrega- A
uerūt Philisthiim agmina sua, vt prępararentur ad bellū cōtra Israel: dixitq; Achis ad Dauid: Sciēs nunc scito, quoniā mecum
2 egredieris in castris tu, & viri tui. * Dixitq; Dauid ad Achis: Nūc scies, quæ facturus est seruus tuus. Et ait Achis ad Dauid: Et ego custodē capitis mei ponam te cūctis diebus.
3 * Samuel autē mortuus est, planxitq; eū omnis Israel, & sepelierunt eū in Ramatha vrbe sua. Et Saul abstulit magos, & hariolos de
4 terra. * Congregatiq; sunt Philisthiim, & venerunt, & castrametati sunt in Sunam: congregauit autē, & Saul vniuersum Israel, & venit in Gelboe. * Et vidit Saul castra Phili-
5 sthiim, & timuit, & expauit cor eius nimis. *
6 B Consuluitq; Dūm, & nō respondit ei, neque
7 per sacerdotes, neq; per prophetas. * Dixitq; Saul seruis suis: Quęrite mihi mulierē habētē pythonem, & vadā ad eam, & scisciscabor per illā. Et dixerunt serui eius ad eū: Est mulier pythonē habens in Endor. * Mutauit ergo habitū suū, vestitusq; est alijs vestimētis, & abiit ipse, & duo viri cū eo, veneruntq; ad mulierē nocte, & ait illi. Diuina mihi in py-
9 thone, & suscita mihi, quem dixero tibi. * Et ait mulier ad eū: Ecce, tu nosti quāta fecerit Saul, & quo modo eraserit magos, & hariolos de terra: quare ergo insidiaris animæ
10 meæ, vt occidar? * Et iurauit ei Saul in Dño, dicēs: Viuit Dñs, quia nō eueniet tibi quid-
11 quā mali propter hāc rē. * Dixitq; ei mulier: Quē suscitabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi
12 suscita. * Cū autem vidisset mulier Samuelē, exclamauit voce magna, & dixit ad Saul:
13 Quare imposuisti mihi? Tu es enim Saul. * Dixitq; ei rex: Noli timere: quid vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascendentes de
14 terra. Dixitq; ei: Qualis est forma eius: Quæ C ait: Vir senex ascēdit, & ipse amictus est pallio. Et intellexit Saul, quod Samuel esset, & inclinauit se super faciē suā in terra, & ado-
15 rauit. Dixit autē Samuel ad Saul: Quare inquietasti me, vt suscitarer? Et ait Saul: Coarctor nimis: siquidē Philisthiim pugnant aduersū me, & Deus recessit à me, & exaudire me noluit, neq; in manu prophetarū, neque per sōmnia: vocaui ergo te, vt ostēderes mi-
16 hi, quid faciā. * Et ait Samuel: Quid interrogas me, cū Dñs recesserit à te, & trāsierit ad
17 æmulum tuū? * Faciat enim tibi Dñs sicut

*Sup. 25. d. 1. *Eccli. 46. d. 23.

*Leu. 20. d. 27. *Deut. 18. b. 11. *Act. 16. c. 16.

*Eccli. 46. d. 23.

locutus est in manu mea,& scindet regnum
tuum de manu tua, & dabit illud proximo
tuo Dauid,Quia nō obedisti voci Dñi:neq; 18
fecisti iram furoris eius in Amalec. Idcircò
quod pateris,fecit tibi Dñs hodie.* Et dabit 19
Dñs etiā Israel tecum in manus Philisthijm:
cras autē tu,& filij tui mecū eritis:sed & ca-
stra Israel tradet Dñs in manu Philisthijm.
*Statimq;Saul cecidit porrectus in terram: 20
extimuerat enim verba Samuelis, & robur
non erat in eo,quia nō comederat panē tota
die illa.*Ingressa est itaq;mulier ad Saul 21
(conturbatus enim valdè)dixitq;ad eum:Ec-
ce obediuit ancilla tua voci tuę,& posui ani-
mam meam in manu mea: & audiui sermo-
nes tuos,quos locutus es ad me.*Nunc igi- 22
tur audi,& tu vocem ancillæ tuæ,& ponam
coram te bucellam panis,vt comedens con-
ualescas,& possis iter agere.*Qui renuit,& 23
ait: Non comedam. Coegerunt autem eum
serui sui, & mulier, & tandem audita voce
eorum surrexit de terra, & sedit super le-
ctum.*Mulier autem illa habebat vitulum 24
pascualem in domo,& festinauit, & occidit
eum:tollensque farinam,miscuit eam,& co
xit azyma,*Et posuit ante Saul,& ante ser- 25
uos eius. Qui cum comedissent, surrexe-
runt, & ambulauerunt per totam noctem
illam.

CAP. XXIX.

Dauid cum Philisthis aduersus Israel proficiscens, remittitur, quia mutuebant principes, ne in prælio fieret ipsis aduersarius, inbeturque in Siceleg reuerti.

COngregata sunt ergo Philisthijm vni- 1
uersa agmina in Aphec:sed & Israel ca. A
stramentatus est super fontē,qui erat in Iez.
rahel.*Et satrapę quidē Philisthijm incede- 2
bant in centurijs,& millibus:Dauid autē,&
viri eius erāt in nouissimo agmine cū Achis.
Dixeruntq;Principes Philisthijm ad Achis: 3
Quid sibi volunt Hebræi isti?Et ait Achis ad
principes Philisthijm: Num ignoratis Da-
uid, qui fuit seruus Saul regis Israel, & est
apud me multis diebus,vel annis,& non in-
ueni in eo quidquam, ex die qua transfugit
ad me,vsq;ad diem hanc?*Irati sunt autem 4
aduersus eū principes Philisthijm, & dixe- B
*1.Par.12. runt ei:Reuertatur vir iste,& sedeat in loco
d.19 suo,in quo cōstituisti eum,& non descendat
nobiscum in prælium,ne fiat nobis aduersa-
rius,cū præliari cœperimus:quomodo enim
aliter poterit placare dominū suum, nisi in
capitibus nostris?* Nōne iste est Dauid,cui 5
cantabant in choris,dicentes: Percussit Saul
in millibus suis, & Dauid in decē millibus
suis? Vocauit ergo Achis Dauid,& ait ei:Vi- 6
uit Dñs, quia rectus es tu, & bonus in con- C
spectu meo:& exitus tuos,& introitus tuus
mecū est in castris:& non inueni in te quid-
quam mali,ex die qua venisti ad me,vsq;in
7 diē hanc:sed satrapis non places.*Reuertere
ergo,& vade in pace,& non offendas oculos
8 satraparum Philisthijm.* Dixitq; Dauid ad
D Achis: Quid enim feci,& quid inuenisti in
me seruo tuo, à die qua fui in cōspectu tuo,
vsq;in diem hāc,vt non veniam,& pugnem
9 contra inimicos domini mei regis? *Respō-
dens autē Achis,locutus est ad Dauid:Scio
quia bonus es tu in oculis meis,sicut Ange-
lus Dei:sed principes Philisthinorū dixerūt:
10 Non ascendet nobiscum in prœlium.*Igitur
consurge mane tu, & serui domini, qui ve-
nerunt tecum: & cum de nocte surrexeri-
11 tis,& cœperit diluescere,pergite.*Surrexit
itaque de nocte Dauid ipse, & viri eius, vt
proficiscerentur mane, & reuerterentur ad
terram Philisthijm: Philisthijm autem
ascenderunt in Iezrahel.

CAP. XXX.

Absente cum suis Dauide, Amalecitæ Siceleg insenderant ablata præda,quos Dauid persequens occidit recepta præda, quam singulis sociis ex æquo diuisit, etiam iis, qui ad sarcinas lassi remanserant.

1 CVmq;venissent Dauid, & viri eius in
A Siceleg die tertia,Amalecitę impetum *1.Par.12.
feceram ex parte australi in Siceleg, & per- d.20.
2 cusserant Siceleg, & succenderāt eā igni,*Et
captiuas duxerāt mulieres ex ea,à minimo,
vsq; ad magnū: & non interfecerant quem-
quā,sed secum duxerant,& pergebant itine-
3 re suo.*Cū ergo venissent Dauid,& viri eius
ad ciuitatē, & inuenissent eam succēsā igni,
& vxores suas,& filios suos,& filias ductas
4 esse captiuas,Leuauerūt Dauid,& populus,
qui erat cū eo voces suas,& planxerunt,do-
5 nec deficerent in eis lacrymæ. *Si quidē,&
B duæ vxores Dauid captiuæ ductæ fuerant,
Achinoā Iezrahelites,& Abigail vxor Nabal
6 Carmeli.* Et contristatus est Dauid valdè;
volebat enim eum populus lapidare, quia
amara erat anima vnuscuiusq;viri super fi-
lijs suis,& filiabus:confortatus est autē Da-
7 uid in Dño Deo suo.*Et ait ad Abiathar sa-
cerdotē filium Achimelech: Applica ad me
ephod. Et applicauit Abiathar ephod ad
8 Dauid,* Et consuluit Dauid Dñm, dicens:
Persequar latrunculos hos,& cōprehendam
eos,an non?Dixitq;ei Dñs:Prosequere:absq;
dubio enim comprehendes eos, & excuties
9 prædā.Abijt ergo Dauid ipse,& sexcēti viri,
C qui erant cū eo,& venerunt vsq;ad torrentē
10 Besor: & lassi quidā substiterunt.*Persecu-
tus est autē Dauid ipse,& quadringenti viri:
substiterāt enim ducēti, qui lassi trānsire non
11 poterant torrentē Besor.*Et inuenerunt vi-
rū Ægyptium in agro, & adduxerunt eū ad
Dauid: dederuntq;ei panem,vt comederet,
12 & biberet aquā,*Sed & fragmen massæ ca-

rica-

ricarum,& duas ligaturas vuę paſſę.Quę cũ
comediſſet,reuerſus eſt ſpiritus eius,& refo-
cillatus eſt:nõ enim comederat panem,neq;
biberat aquã,tribus diebus & tribus noctibus.*Dixit itaq;ei Dauid: Cuius es tu? vel 13
vnde?& quo pergis? Qui ait:Puer Ægyptius
ego ſum, ſeruus viri Amalecitæ: dereliquit
autẽ me dominus meus, quia ægrotare cępi
nudiuſtertius.Siquidẽ nos erupimus ad au- 14
ſtralem plagam Cerethi, & contra Iudam,
& ad meridiem Caleb,& Siceleg ſuccendimus igni.*Dixitq;ei Dauid:Potes me duce. 15
re ad cuneum iſtum? Qui ait: Iura mihi per
Deum,quod non occidas me, & non tradas
me in manus domini mei, & ego ducam te
ad cuneum iſtum.Et iurauit ei Dauid.*Qui 16
cum duxiſſet eum, ecce illi diſcumbebant
ſuper faciem vniuerſæ terrę,comedentes,&
bibentes,& quaſi feſtum celebrantes diem,
pro cuncta præda, & ſpolijs, quæ ceperant
de Terra Philiſthijm, & de Terra Iuda. * Et 17
percuſſit eos Dauid à veſpere,vſq;ad veſpe- E
ram alterius diei, & non euaſit ex eis quiſquam, niſi quadringenti viri adoleſcentes,
qui aſcenderant camelos,& fugerant. Eruit 18
ergo Dauid omnia, quæ tulerat Amalecitę,
& duas vxores ſuas eruit.*Nec defuit quid- 19
quã à paruo vſq; ad magnum, tam de filijs,
quàm de filiabus,& de ſpolijs,& quæcunq;
rapuerant, omnia reduxit Dauid,* Et tulit 20
vniuerſos greges,& armenta,& minauit ante faciem ſuam: dixeruntq;: Hæc eſt præda
Dauid.Venit autem Dauid ad ducentos vi- 21
ros,qui laſſi ſubſtiterant.nec ſequi potuerãt
Dauid,& reſidere eos iuſſerat in torrẽte Bezor:qui egreſſi ſunt obuiam Dauid,& popu-
lo,qui erat cum eo.Accedens autem Dauid
ad populum,ſalutauit eos pacificè.*Reſpõ. 22
denſq;omnis vir peſſimus,& iniquus,de vi- F
ris,qui ierant cum Dauid,dixit:Quia nõ venerunt nobiſcum,non dabimus eis quidquã
de præda, quam eruimus: ſed ſufficiat vnicuiq; vxor ſua,& filij:quos cum acceperint,
recedant. *Dixit autem Dauid: Non ſic fa- 23
cietis fratris mei, de his, quæ tradidit nobis
Dñs,& cuſtodiuit nos,& dedit latrunculos,
qui eruperant aduerſum nos, in manus noſtras: * Nec audiet vos quiſquam ſuper ſer- 24
mone hoc: æqua enim pars erit deſcendẽtis
ad prælium,& remanentis ad ſarcinas,& ſimiliter diuident. * Et factum eſt hoc ex die 25
illa,& deinceps conſtitutum,& prefinitum,
& quaſi lex in Iſrael,vſq;in diem hanc.*Ve- 26
nit ergo Dauid in Siceleg, & miſit dona de
prędа ſenioribus Iuda proximis ſuis,dicens:
Accipite benedictionem de preda hoſtium
Dñi: *His,qui erant in Bethel,& qui in Ra- 27
28 moth ad meridiem,& qui in Iether,*Et qui
in Aroer,& qui in Sephamoth,& qui in Eſt.
29 hamo, *Et qui in Rachal, & qui in vrbibus
30 Ierameel,& qui in vrbibus Ceni,*Et qui in
Arama, & qui in lacu Aſan, & qui in A-
31 thach,* Et qui in Hebron, & reliquis, qui
erant in his locis, in quibus commoratus
fuerat Dauid ipſe,& viri eius.

CAP. XXXI.

Saulis cum filijs in pugna caſi, corpus truncato capite, in muro Bethſan ſuſpenditur, armaque eius in templo Aſtaroth: viri autem Iabes, ablatis Saul, ac filiorum eius corporibus, iuxta Iabes eas ſepelierunt.

1 PHiliſthijm autem pugnabant aduerſum
A Iſrael: & fugerunt viri Iſrael ante faciẽ
Philiſthijm,& ceciderunt interfecti in mon-
2 te Gelboe. *Irrueruntq;Philiſthijm in Saul, * 1.Par. 10.
& in filios eius, & percuſſerunt Ionatham, a. 1.
3 & Abinadab,& Melchiſua,filios Saul, *To-
tumq; pondus prælij verſum eſt in Saul: &
conſecuti ſunt eum viri ſagittarij,& vulne-
4 ratus eſt vehementer à ſagittarijs. * Dixitq; * 1.Par. 10.
Saul ad armigerum ſuum: Euagina gladium b.4.
tuum,& percute me:ne forte veniant incircumciſi iſti, & interficiant me, illudentes
mihi.Et noluit armiger eius:fuerat enim nimio terrore perterritus,arripuit itaque Saul
5 gladium,& irruit ſuper eum.Quod cum vi-
diſſet armiger eius, videlicet quod mortuus
B eſſet Saul, irruit etiam ipſe ſuper gladium
6 ſuum, & mortuus eſt cum eo. Mortuus eſt
ergo Saul,& tres filijs eius,& armiger illius,
7 & vniuerſi viri eius in die illa pariter. * Vi-
C dentes autem viri Iſrael,qui erant trans vallem, & trans Iordanem, quod fugiſſent viri
Iſraelitæ,& quod mortuus eſſet Saul,& filij
eius,reliquerunt ciuitates ſuas,& fugerunt:
veneruntq;Philiſthijm,& habitauerunt ibi.
8 *Facta autem die altera, venerunt Philiſthijm, vt ſpoliarent interfectos, & inuenerunt Saul,& tres filios eius iacentes in mõ-
9 te Gelboe.Et pręciderunt caput Saul,& ſpoliauerunt eum armis,& miſerunt in terram
Philiſthinorum per circuitum,vt annuntia-
10 retur in templo idolorum,& in populis.*Et
D poſuerunt arma eius in templo Aſtharoth,
corpus eius ſuſpenderunt in muro Bethſan.
11 *Quod cum audiſſent habitatores Iabes * 1. Reg.31.
Galaad,quęcunq;fecerant Philiſthijm Saul, 2. 40
12 *Surrexerunt omnes viri fortiſſimi,& ambulauerunt tota nocte, & tulerunt cadauer
Saul, & cadauera filiorum eius, de muro
Bethſan:veneruntque Iabes Galaad,& com-
13 buſſerunt ea ibi: *Et tulerunt oſſa eorum,&
ſepelierunt in nemore Iabes, & ieiunauerunt ſeptem diebus.

LIBER SECVNDVS SAMVELIS,

Quem nos SECVNDVM REGVM DICIMVS.

CAPVT PRIMVM.

Dauid occiſo nuntio, qui ſe Saulem occidiſſe dicebat, ſciſſis veſtibus deflet eum cum cæteris occiſis, ieiunans, ac præcipiens, vt filios Iuda docerent arcum.

FActum eſt autem, poſtquam mortuus eſt Saul, vt Dauid reuertetur à cæde Amalec, & maneret in Siceleg duos dies. In die autẽ tertia apparuit homo veniẽs de caſtris Saul, veſte cõciſſa, & puluere cõſperſus caput: & vt venit ad Dauid, cecidit ſuper faciẽ ſuam, & adorauit. * Dixitq; ad eum Dauid: Vnde venis. Qui ait ad eum: De caſtris Iſrael fugi. *Et dixit ad eũ Dauid: Quod eſt verbũ quod factum eſt? indica mihi. Qui ait: Fugit populus ex prælio, & multi corruentes è populo mortui ſunt: ſed & Saul, & Ionathas filius eius interierunt. *Dixitq; Dauid ad adoleſcentem, qui nuntiabat ei. Vnde ſcis, quia mortuus eſt Saul, & Ionathas filius eius? *Et ait adoleſcẽs, qui nuntiabat ei: Caſu veni in montem Gelboe, & Saul incumbebat ſuper haſtam ſuã: porrò currus, & equites appropinquabant ei. Et conuerſus poſt tergũ ſuũ, videnſq; me vocauit. Cui cum reſpondiſſẽ: Adſum; Dixit mihi: Quiſnam es tu? Et aio ad eũ: Amalecites ego ſum. *Et locutus eſt mihi: Sta ſuper me, & interfice me: quoniã tenent me anguſtiæ, & adhuc tota anima mea in me eſt. *Stanſq; ſuper eũ, occidi illũ; ſciebã enim, quod viuere non poterat poſt ruinã: & tuli diadema, quod erat in capite eius: & armillam de brachio illius, & attuli ad te dominũ meum huc. *Apprehendens autẽ Dauid veſtimẽta ſua ſcidit, omneſq; viri, qui erant cum eo, *Et planxerunt, & fleuerunt, & ieiunauerunt, vſq; ad veſperã, ſuper Saul, & ſuper Ionatham filium eius, & ſuper populũ Dñi, & ſuper domum Iſrael, eoquod corruiſſent gladio. *Dixitq; Dauid ad iuuenem, qui nuntiauerat ei: Vnde es tu? Qui reſpondit: Filius hominis aduenæ Amalecitę ego ſum. *Et ait ad eũ Dauid: Quare non timuiſti mittere manum tuam, vt occideres chriſtũ Dñi? *Vocanſq; Dauid vnũ de pueris ſuis, ait: Accedens irrue in eum. Qui percuſſit illum, & mortuus eſt. *Et ait ad eum Dauid: Sãguis tuus ſuper caput tuũ: os enim tuũ locutum eſt aduerſum te, dicens: Ego interfeci chriſtum Dñi. * Planxit autẽ Dauid planctum huinſcemodi ſuper Saul, & ſuper Ionatham filiũ eius, *(Et præcepit, vt docerẽt filios Iuda arcũ, ſicut ſcriptũ eſt in libro iuſtorũ) Et ait: Conſidera Iſrael, pro his, qui mortui ſunt ſuper excelſa tua vulnerati. Inclyti Iſrael, ſuper montes tuos interfecti ſũt:

*Pſ. 104. 1. Par. 16.

quo

quo modo ceciderunt fortes? *Nolite annũ- 20
ciare in Geth, neq; annuntietis in cõpitis A-
ſcalonis: ne forte lætentur filiæ Philiſthijm,
ne exultent filiæ incircumciſorum. Montes 21
Gelboe, nec ros, nec pluuia veniãt ſuper vos,
neq; ſint agri primitiarum: quia ibi abiectus
eſt clypeus fortium, clypeus Saul, quaſi non
eſſet vnctus oleo. A ſanguine interfectorum, 22
ab adipe fortium, ſagitta Ionathæ nunquam
redijt retrorſum, & gladius Saul non eſt re-
uerſus inanis. Saul, & Ionathas amabiles, & 23
decori in vita ſua, in morte quoq; non ſunt
diuiſi: aquilis velociores, leonibus fortiores.
* Filiæ Iſrael ſuper Saul flete, qui veſtiebat 24
vos coccino in delicijs, cui præbebat orna-
menta aurea cultui veſtro. *Quomodo ceci- 25
derunt fortes in prælio? Ionathas in excel-
ſis tuis occiſus eſt? Doleo ſuper te frater mi 26
Ionatha decore nimis, & amabilis ſuper
amorem mulierum. Sicut mater vnicum
amat filium ſuum, ita ego te diligebam. Quo 27
modo ceciderunt robuſti, & perierunt arma
bellica?

CAP. II.

Dauid Dei oraculo iuſſus aſcendere in Hebron, ibi ſuper Iuda in regem vnctus viros Iabes Galaad ob Saulis ſepulturam commendat. Iſboſethi verò in regem ſuper Iſrael vnctio grauem peperit ſeditionem, ac pugnam inter vtramque domum.

IGitur poſt hæc conſuluit Dauid Dñm, di- 1
cens: Num aſcendam in vnã de ciuitati- A
bus Iuda? Et ait Dñs ad eũ: Aſcende. Dixitq;
Dauid: Quo aſcendã? Et reſpondit ei: in He-
bron. *Aſcendit ergo Dauid, & duæ vxores 2
eius, Achinoam Iezraelitis, & Abigail vxor
Nabal Carmeli: Sed & viros, qui erant cum 3
eo, duxit Dauid ſingulos cum domo ſua: &
*1. Mach. 1. f. 57. manſerunt in oppidis Hebron. *Veneruntq; 4
viri Iuda, & vnxerunt ibi Dauid, vt regnaret
ſuper domũ Iuda. Et nuntiatum eſt Dauid,
quod viri Iabes Galaad ſepeliſſent Saul. Mi- 5
ſit ergo Dauid, quod viri Iabes Galaad, di-
xitq; ad eos: Benedicti vos à Dño, qui feciſtis
miſericordiã hãc cum domino veſtro Saul,
& ſepeliſtis eum. * Et nunc retribuet vobis 6
quidẽ Dñs miſericordiam, & veritatem: ſed B
& ego reddã gratiam, eo quod feciſtis verbũ
iſtud. *Confortentur manus veſtræ, & eſto- 7
te filij fortitudinis: licet enim mortuus ſit
dominus veſter Saul, tamẽ me vnxit domus
Iuda in regem ſibi. * Abner autẽ filius Ner, 8
princeps exercitus Saul, tulit Iſboſeth filiũ
Saul, & circumduxit eũ per caſtra, Regemq; 9
conſtituit ſuper Galaad, & ſuper Geſſuri, &
ſuper Iezrael, & ſuper Ephraim, & ſuper Be-
niamin, & ſuper Iſrael vniuerſum. Quadra- 10
ginta annorũ erat Iſboſeth filius Saul, cum
regnare cœpiſſet ſuper Iſrael, & duobus an- C
nis regnauit: ſola autẽ domus Iuda ſequeba-
tur Dauid. *Et fuit numerus dierũ, quos cõ- 11
moratus eſt Dauid, imperans in Hebron ſu-
per domũ Iuda, ſeptem annorum, & ſex mẽ-
ſium. Egreſſuſq; eſt Abner filius Ner, & pue- 12
ri Iſboſeth filij Saul, de caſtris in Gabaon. * 13
Porrò Ioab filius Saruiæ, & pueri Dauid
egreſſi ſunt, & occurrerunt ei iuxta piſcinã
Gabaon. Et cum in vnum cõueniſſent, è re-
gione ſederunt: hi ex vna parte piſcinæ: & il- 14
li ex altera. *Dixitq; Abner ad Ioab: Surgãt
pueri, & ludãt corã nobis. Et reſpõdit Ioab:
Surgant. * Surrexerunt ergo, & tranſierunt 15
numero duodecim de Beniamin, ex parte
Iſboſeth filij Saul, & duodecim de pueris
Dauid. *Apprehenſoq; vnuſquiſque capite 16
D comparis ſui, defixit gladiũ in latus contra-
rij, & ceciderunt ſimul: vocatumq; eſt nomẽ
loci illius: Ager robuſtorum, in Gabaon. *Et 17
ortum eſt bellum durum ſatis in die illa: fu-
gatuſq; eſt Abner, & viri Iſrael, à pueris Da-
uid. *Erant autem ibi tres filij Saruiæ, Ioab, 18
& Abiſai, & Aſael: porrò Aſael curſor velo-
ciſſimus fuit, quaſi vnus de capreis, quæ 19
morantur in ſyluis. Perſequebatur autẽ A-
ſael Abner: & non declinauit ad dexteram,
neq; ad ſiniſtram omittens perſequi Abner.
*Reſpexit itaq; Abner poſt tergum ſuum, & 20
ait: Tunc es Aſael? Qui reſpondit. Ego ſum. * 21
E Dixitq; ei Abner. Vade ad dexteram, ſiue ad
ſiniſtram, & apprehende vnũ de adoleſcen-
tibus, & tolle tibi ſpolia eius. Noluit autem
Aſael omittere, quin vrgeret eum. *Rurſũq; 22
locutus eſt Abner ad Aſael: Recede, noli me
ſequi, ne compellar confodere te in terram,
& leuare non potero faciem meam ad Ioab
fratrem tuũ. Qui audire contempſit, & no- 23
luit declinare: percuſſit ergo eum Abner
auerſa haſta in inguine, & trãsfodit, & mor-
tuus eſt in eodem loco: omnesq; qui tranſi-
bant per locum illum, in quo ceciderat A-
ſael, & mortuus erat, ſubſiſtebant. * Perſe- 24
F quentibus autem Ioab, & Abiſai fugientem
Abner, ſed occubuit: & venerũt vſq; ad col-
lem aquæductus, qui eſt ex aduerſo vallis
itineris deſerti in Gabaon. *Congregatique 25
ſunt filij Beniamin ad Abner: & conglobati
in vnum cuneũ, ſteterunt in ſummitate tu-
muli vnius. *Et exclamauit Abner ad Ioab, 26
& ait: Num vſq; ad internecionem tuus mu-
cro deſæuiet? an ignoras, quod periculoſa ſit
deſperatio? vſquequò non dicis populo, vt
omittat perſequi fratres ſuos? * Et ait Ioab: 27
Viuit Dñs, ſi locutus fuiſſet, mane receſſiſſet
populus perſequens fratrem ſuũ. *Inſonuit 28
G ergo Ioab buccina, & ſtetit omnis exerci-
tus, nec perſecuti ſunt vltra Iſrael, neq; inie-
re certamen. *Abner autẽ, & viri eius abie- 29
runt per campeſtra, tota nocte illa: & trãſie-
runt Iordanem, & luſtrata omni Bethhoron
veneruntad caſtra. * Porrò Ioab reuerſus, 30

omiſſo Abner, congregauit omnem populum: & defuerunt de pueris Dauid decem, & nouem viri, excepto Aſaele. *Serui autem 31
Dauid percuſſerunt de Beniamin, & de viris, qui erant cum Abner, trecentos ſexaginta, qui & mortui ſunt. *Tuleruntque Aſael, 32
& ſepelierunt eum in ſepulchro patris ſui in Bethlehem: & ambulauerunt tota nocte Ioab, & viri, qui erant cum eo, & in ipſo crepuſculo peruenerunt in Hebron.

CAP. III.

Abner reprehenſus ob concubinam iratus regi Iſboſeth fœdus init cum Dauid, & reducta Michol, dum congregaret Iſraelitas ad Dauid, occiditur à Ioab, cui Dauid iratus amarè deflet Abner.

FActa eſt ergo longa cõcertatio inter do- 1
mũ Saul, & inter domũ Dauid: Dauid A
proficiſcens, & ſemper ſe ipſo róbuſtior, do-
mus autẽ Saul decreſcens quotidie. *Natiq; 2
*1. Par. 3. a. 1. ſunt filij Dauid in Hebron, fuitq; primogenitus eius Amnon de Achinoam Iezraelitide. * Et poſt eum Cheleab de Abigail vxore 3
Nabal Carmeli: porrò tertius Abſalom, filius Maacha filiæ Tholmai regis Geſſur. * 4
Quartus autem Adonias, filius Haggith: & quintus Saphathia, filius Abital. *Sextus 5
quoq; Iethraam, de Egla vxore Dauid. hi nati ſunt Dauid in Hebron. * Cum ergo eſſet 6
prælium inter domũ Saul, & domũ Dauid, Abner filius Ner regebat domum Saul. Fuerat autem Sauli concubina nomine Reſpha, 7 B
filia Aia. Dixitq; Iſboſeth ad Abner: *Quare 8
ingreſſus es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba Iſboſeth, ait: Nũquid caput canis ego ſum aduerſum Iudam hodie, qui fecerim miſericordiam ſuper domum Saul patris tui, & ſuper fratres, & proximos eius, & non tradidi te in manus Dauid, & tu requiſiſti in me, quod argueres pro muliere hodie? *Hæc faciat Deus Abner, & 9
hæc addat ei, niſi quomodo iuranit Dñs Dauid, ſic faciam cum eo, *Vt transferatur re- 10
gnũ de domo Saul, & eleuetur thronus Dauid ſuper Iſrael, & ſuper Iudam, à Dan vſq; Berſabee. *Et non potuit reſpõdere ei quid- 11
quam, quia metuebat illum. Miſit ergo Ab- 12
ner nuntios ad Dauid pro ſe dicentes? Cuius eſt de terra? Et vt loquerentur: Fac mecum amicitias, & erit manus mea tecũ, & reducã ad te vniuerſum Iſrael. * Qui ait: Optime. 13
ego faciam tecum amicitias: ſed vnam rem peto à te, dicens: Nõ videbis faciem meam, antequam adduxeris Michol filiam Saul: & ſic venies, & videbis me. *Miſit autem Da- 14
*1. Reg. 18. 3. 27. uid nuntios ad Iſboſeth filium Saul dicens: C Redde vxorem meam Michol, quam deſpõdi mihi centum præputijs Philiſthijm. *Miſit 15
ergo Iſboſeth, & tulit eã à viro ſuo Phaltiel filio Lais. * Sequebaturq; eam vir ſuus, 16
plorans vſq; Bahurim: & dixit ad eum Ab- 17
ner: Vade, & reuertere. Qui reuerſus eſt. * Sermonẽ quoq; intulit Abner ad ſeniores Iſrael, dicens: Tam heri, quàm nudiuſtertius 18
quærebatis Dauid, vt regnaret ſuper vos. * Nunc ergo facite: quoniam Dñs locutus eſt ad Dauid, dicens: In manu ſerui mei Dauid ſaluabo populum meũ Iſrael de manu Phi- 19
liſthijm, & omnium inimicorum eius. *Lo- D
cutus eſt autem Abner etiam ad Beniamin. Et abijt, vt loqueretur ad Dauid in Hebron, omnia, quæ placuerant Iſrael, & vniuerſo
Beniamin. *Venitq; ad Dauid in Hebron cũ 20
viginti viris: & fecit Dauid Abner, & viris eius, qui venerant cum eo, conuiuiũ. *Et di- 21
xit Abner ad Dauid. Surgam, vt congregem ad te dominũ meum regem omnẽ Iſrael, & ineam tecũ fœdus, & imperes omnibus, ſicut deſiderat anima tua. Cum ergo deduxiſſet
Dauid Abner, & ille iſſet in pace, * Statim 22
pueri Dauid, & Ioab venerunt, cęſis latronibus, cum præda magna nimis: Abner autem non erat cũ Dauid in Hebron, quia iam di- 23
miſerat eũ, & profectus fuerat in pace. * Et Ioab, & omnis exercitus, qui erat cũ eo, poE ſtea venerunt: nuntiatũ eſt itaq; Ioab à narrantibus: Venit Abner filius Ner ad regẽ, & 24
dimiſit eum, & abijt in pace. * Et ingreſſus *1. Reg. 2. 5. eſt Ioab ad regem, & ait: Quid feciſti? Ecce venit Abner ad te: quare dimiſiſti eum, & 25
abijt, & receſſit? *Ignoras Abner filiũ Ner, quoniã ad hoc venit ad te, vt deciperet te, & ſciret exitum tuum, & introitũ tuum, & noſ- 26
cet omnia, quæ agis? * Egreſſus itaq; Ioab à Dauid, miſit nuntios poſt Abner, & reduxit 27
eum à ciſterna Sira, ignorãte Dauid. *Cumque rediiſſet Abner in Hebron, ſeorſum adduxit eum Ioab ad mediũ portæ, vt loqueretur ei in dolo: & percuſſit illum ibi in inguine, & mortuus eſt in vltionem ſanguinis 28
Aſael fratris eius. *Quod cum audiſſet Dauid rem iam geſtam, ait: Mũdus ego ſum, & regnũ meum apud Dñm, vſq; in ſempiter- 29
num, à ſanguine Abner filij Ner, *Et veniat F ſuper caput Ioab, & ſuper omnẽ domũ patris eius: nec deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus, & tenens fu- 30
ſum, & cadens gladio, & indigens pane *Igitur Ioab, & Abiſai frater eius interfecerunt Abner, eo quod occidiſſet Aſael fratrem eo- 31
rũ in Gabaon, in prælio. * Dixit autẽ Dauid ad Ioab, & ad omnẽ populum, qui erat cum eo: Scindite veſtimenta veſtra, & accingimini ſaccis, & plangite ante exequias Abner. 32
porrò rex Dauid ſequebatur feretrum. Cũque ſepeliſſent Abner in Hebron, leuauit rex Dauid vocẽ ſuam, & fleuit ſuper tumu- 33
lũ Abner: fleuit autem & omnis populus. * Plangenſq; rex, & lugẽs Abner, ait: Nequaquã, vt mori ſolent ignaui, mortuus eſt Abner.

ſter. *Manus tuæ ligatæ nõ ſunt,& pedes tui non ſunt compedibus aggrauati: ſed ſicut ſolent cadere corã filijs iniquitatis, ſic corruiſti. Congeminanſq; omnis populus fleuit ſuper eum. *Cumq; veniſſet vniuerſa multitudo cibum capere cum Dauid, clara adhuc die iurauit Dauid, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, ſi ante occaſum ſolis guſtauero panem vel aliud quidquam. *Omnesque populus audiuit, & placuerunt eis cuncta, quæ fecit rex in conſpectu totius populi. *Et cognouit omne vulgus, & vniuerſus Iſrael in die illa, quoniam non actum fuiſſet à rege, vt occideretur Abner filius Ner. Dixit quoque rex ad ſeruos ſuos: Num ignoratis, quoniam princeps, & maximus cecidit hodie in Iſrael? *Ego autem adhuc delicatus, & vnctus rex: porrò viri illi filij Saruiæ duri ſunt mihi, retribuat Dominus facienti malum iuxta malitiam ſuam.

CAP. IV.

Baana, & Rechab militum præfecti caput Iſboſeth, quem dormientem occiderant, ad Dauid attulerunt, quos pro mercede iuſſit interimi.

AVdiuit autẽ Iſboſeth filius Saul, quod cecidiſſet Abner in Hebron, & diſſolutæ ſunt manus eius, omniſq; Iſrael perturbatus eſt. Duo autem viri principes latronũ erant filio Saul, nomen vni Baana, & nomen alteri Rechab, filij Rẽmon Berothitæ de filijs Beniamin: ſiquidem & Beroth reputata eſt in Beniamin. *Et fugerunt Berothitæ in Gethaim, fueruntq; ibi aduenæ, vſq; ad tempus illud. *Erat autem Ionathæ filio Saul filius debilis pedibus: quinquennis enim fuit, quãdo venit nuntius de Saul, & Ionatha ex Iezrael, tollens itaq; eum nutrix ſua, fugit: cumq; feſtinaret, vt fugeret, cecidit, & claudus effectus eſt: habuitq; vocabulum Miphiboſeth. *Venientes igitur filij Rẽmon Berothitæ, Rhecab, & Baana, ingreſſi ſunt feruẽte die domum Iſboſeth: qui dormiebat ſuper ſtratum ſuũ meridie. Et oſtiaria domus purgans triticum, & obdormiuit. *Ingreſſi ſunt autẽ domum latenter aſſumentes ſpicas tritici, & percuſſerunt eum in inguine Rechab, & Baana frater eius, & fugerũt. *Cum autẽ ingreſſi fuiſſent domũ, ille dormiebat ſuper lectum ſuũ in conclaui, & percutientes interfecerunt eum: ſublatoq; capite eius, abierũt per viam deſerti tota nocte. *Et attulerunt caput Iſboſeth ad Dauid in Hebrõ: dixerũtque ad regem: Ecce caput Iſboſeth filij Saul inimici tui, qui quærebat animã tuam: & dedit Dñs domino meo regi vltionẽ hodie de Saul, & de ſemine eius. *Reſpõdens autẽ Dauid Rechab, & Baanæ fratri eius, filius Remmon Berothitæ, dixit ad eos: Viuit Dñs, qui eruit animam meã de omni angustia, Quoniam eum, qui annunciauerat mihi, & dixerat: Mortuus eſt Saul: qui putabat ſe proſpera nuntiare, tenui, & occidi eum, in Siceleg, cui oportebat mercedem dare pro nuntio. *Quanto magis nunc, cum homines impij interfecerunt virum innoxium, in domo ſua, ſuper lectum ſuum, non quæram ſanguinem eius de manu veſtra, & auferam vos de terra? *Præcepit itaq; Dauid pueris ſuis, & interfecerunt eos: præcidenteſque manus, & pedes eorum, ſuſpenderunt eos, ſuper piſcinam in Hebron: caput autem Iſboſeth tulerunt, & ſepelierunt in ſepulchro Abner in Hebron.

CAP. V.

Dauid vnctus ſuper totum Iſrael pulſis Iebuſæis, arcem Sion capit: vbi extructa domo habitat, alias ſuperinducens vxores, filioſque procreans, & Philiſthæos bis proſternens.

*Super. 3. b. 34.

ET venerunt vniuerſæ tribus Iſrael, ad Dauid in Hebron, dicentes: Ecce nos os tuũ, & caro tua ſumus. *Sed & heri, & nudiuſtertius, cum eſſet Saul rex ſuper nos, tu eras educens, & reducens Iſrael: dixit autem Dñs ad te: Tu paſces populũ meum Iſrael, & tu eris dux ſuper Iſrael. *Venerunt quoq; & ſeniores Iſrael ad regẽ in Hebron, & percuſſit cũ eis rex Dauid fœdus in Hebron coram Dño: vnxeruntq; Dauid in regem ſuper Iſrael. *Filius triginta annorũ erat Dauid, cum regnare cœpiſſet, & quadraginta annis regnauit. *In Hebron regnauit ſupra Iudã ſeptem annis, & ſex menſibus: in Ieruſalem autem regnauit triginta tribus annis ſuper omnem Iſrael, & Iudã. Et abijt rex, & omnes viri, qui erant cũ eo, in Ieruſalem, ad Iebuſæum habitatorem terræ: dictumq; eſt Dauid ab eis. Non ingredieris huc, niſi abſtuleris cœcos, & claudos dicẽtes: Nõ ingredietur Dauid huc. *Cœpit autem Dauid arcem Sion, hæc eſt ciuitas Dauid. Propoſuerat enim Dauid in die illa præmiũ, qui percuſſiſſet Iebuſæum, & tetigiſſet domatũ fiſtulas, & abſtuliſſet cœcos, & claudos obedientes animã Dauid. Idcircò dicitur in prouerbio: Cœcus, & claudus non intrabunt in templũ. *Habitauit autẽ Dauid in arce, & vocauit eam, Ciuitatẽ Dauid. & ædificauit per gyrum à Mello, & intrinſecus *Et ingrediebatur proficiens, atq; ſuccreſcens, & Dñs Deus exercituum erat cum eo. *Miſit quoq; Hirã rex Tyri nuntios ad Dauid, & ligna cedrina, & artifices lignorũ, artifices q; lapidum ad parietes. & ædificauerũt domũ Dauid. Et cognouit Dauid quoniam confirmaſſet eũ Dñs regem ſuper Iſrael, & quoniã exaltaſſet regnum eius ſuper populũ ſuum Iſrael. Accepit ergo Dauid adhuc cõcubinas, & vxores de Ieruſalem, poſtquam venerat de Hebron: natiq; ſunt Dauid, & alij filij, & filiæ. Et hæc nomina eorum, qui nati

3. Reg. 2. b. 11.

1. Par. 14. a. 1.

1. Par. 3. b. 9.

sunt ei in Ierusalem, Samua, & Sobab, & Nathan, & Salomon, *Et Iebahar, & Elisua, & 15
Nepheg, *Et Iaphia, & Elisama, & Elioda, & 16
Eliphaleth. * Audierunt ergo Philisthijm, 17
quod vnxissent Dauid in regem super Israel:
& ascenderunt vniuersi, vt quærerent Dauid: quod cum audisset Dauid, descendit in
præsidium. * Philisthijm autem venientes 18
* 2. Par. 14. b. 10. diffusi sunt in valle Raphaim *Et consuluit 19
Dauid Dñm, dicens: Si ascendam ad Philisthijm? & si dabis eos in manu mea? Et dixit
Dñs ad Dauid: Ascende, quia tradens dabo D
Philisthijm in manu tua. Venit ergo Dauid 20
* Mai. 18. b. 21. in Baal Pharasim: & percussit eos ibi, & dixit: Diuisit Dñs inimicos meos coram me, sicut diuiduntur aquæ. Propterea vocatum est
21 nomen loci illius, Baal Pharasim. * Et reliquerunt ibi sculptilia sua: quæ tulit Dauid,
22 & viri eius. * Et addiderunt adhuc Philisthijm, vt ascenderent, & diffusi sunt in val-
23 le Raphaim. Consuluit autem Dauid Dñm: Si ascendam contra Philisthæos, & tradas eos in manus meas? Qui respondit: Non ascendas contra eos, sed gyra post tergum eorum, & venies ad eos ex aduerso pyro-
24 rum. * Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium: quia tunc egredietur Dominus ante faciem
25 tuam, vt percutiat castra Philisthijm. *Fecit itaque Dauid sicut præceperat ei Dominus, & percussit Philisthijm, de Gabaa, vsque dum venias Gezer.

CAP. VI.

Reducente Dauid arcam à domo Abinadab, Oza à Domino occisus est, quod illam attigisset: quare eam in domo Obededom reliquit: postmodum verò in Ierusalem reducens, & ante eam ludens, à Michol vxore ridetur: in cuius pœnam nunquam illa deinceps peperit.

CONgregauit autē rursum Dauid omnes 1
electos ex Israel triginta millia. *Surre- A
xitq; Dauid, & abijt, & vniuersus populus, 2
* 1. Paral. 13. b. 5. qui erat cum eo de viris Iuda, vt adducerēt arcā Dei, super quam inuocatum est nomen Dñi exercituum, sedentis in cherubim super eam. Et imposuerunt arcam Dei super plaustrum nouū: tuleruntq; eam de domo Abi- 3
nadab, qui erat in Gabaa. Oza autem, & Ahio filij Abinadab minabant plaustrum nouum. * Cumq; tuliſſent eā de domo Abina- 4
* 1. Reg. 7. b. 2. dab, qui erat in Gabaa, custodiens arcā Dei Ahio præcedebat arcā. *Dauid autē, & om- 5
nis Israel ludebant coram Dño, in omnibus lignis fabrefactis, & citharis, & lyris, & tympanis, & sistris, & cymbalis. *Postquam 6
autē venerunt ad areā Nachon, extēdit Oza manū ad arcā Dei, & tenuit eam: quoniam
7 calcitrabant boues, & declinauerunt eam.
B Iratusq; est indignatione Dñs contra Ozam & percussit eum super temeritate: qui mor-
8 tuus est iuxta arcā Dei. *Contristatus est autem Dauid, eo quod percussisset Dñs Ozā, * 1. Paral. 13. b. 11.
& vocatum est nomen loci illius, Percussio
9 Ozæ, vsq; in diem hanc. *Et extimuit Dauid Dñm in die illa, dicens: Quomodo ingredie-
10 tur ad me arca Dñi? Et noluit diuertere ad se arcā Dñi in ciuitatem Dauid: sed diuertit
11 eam in domum Obededom Gethæi. Et habitauit arca Dñi in domo Obededom Gethæi tribus mensibus: & benedixit Dñs O-
12 bededom, & omnem domū eius. * Nunciatumq; est regi Dauid, quod benedixisset Dñs Obededō, & omnia eius, propter arcā Dei. Abijt ergo Dauid, & adduxit arcam Dei de domo Obededom in ciuitatem Dauid cum gaudio: & erāt cum Dauid septem chori, &
13 victima vituli. *Cumq; transcendissent, qui * 1. Par. 15. d. 26.
C portabant arcam Dñi sex passus, immolabat
14 bouē, & arietem. Et Dauid saltabat toris viribus ante Dñm. porrò Dauid erat accin-
15 ctus ephod lineo. * Et Dauid, & omnis domus Israel ducebant arcam testamenti

Do-

Domini,in iubilo,& in clangore buccinæ.* 16
Cumq; intraſſet arca Dñi in ciuitate Dauid,
Michol filia Saul proſpiciens per feneſtram,
vidit regem Dauid ſubſilientem, atq; ſaltan-
tem coram Dño: & deſpexit eum in corde
ſuo.*Et introduxerunt arcam Dñi,& impo- 17
ſuerunt eam in loco ſuo, in medio taberna-
culi, quod tetenderat ei Dauid, & obtulit
Dauid holocaulta,& pacifica coram Dño.* 18
Cumq; compleſſet offerens holocaulta, &
pacifica, benedixit populo in nomine Dñi
exercituum.*Et partitus eſt vniuerſæ mul- 19
titudini Iſrael, tam viro, quàm mulieri, ſin-
gulis collyridam panis vnam, & aſſaturam
bubulæ carnis vnam, & ſimilam frixam
oleo: & abijt omnis populus, vnuſquiſq; in
domum ſuam. Reuerſuſq; eſt Dauid, vt be- 20
nediceret domui ſuæ: & egreſſa Michol filia
Saul in occurſum Dauid,ait: Quam glorio-
ſus fuit hodie rex Iſrael,diſcooperiens ſe an-
te ancillas ſeruorum ſuorum, & nudatus
eſt,quaſi ſi nudetur vnus de ſcurris.*Dixit. 21
que Dauid ad Micholiante Dñm,qui elegit
me potius, quàm patrem tuum, & quam
omnem domum eius, & præcepit mihi, vt
eſſem dux ſuper populum Dñi in Iſrael,*Et 22
Iudam, & vilior fiam plus, quam factus
ſum: & ero humilis in oculis meis, & cum
ancillis, de quibus locuta es, glorioſior ap-
parebo.*Igitur Michol filiæ Saul non eſt na- 23
tus filius, vſque in diem mortis.

CAP. VII.

Dauid proponens ædificare domum Domino, à Nathan propheta primum collaudatur, poſtmodum iubente Domino prohibetur, ſed filius ei promittitur illam ædificaturus, vnde Domino gratias agit.

* 1. Par. 17. a. 1.

FActum eſt autẽ cum ſediſſet rex in do- 1
mo ſua, & Dñs dediſſet ei requiem vn- A
diq; ab vniuerſis inimicis ſuis, Dixit ad Na- 2
than prophetam: Videſne quod ego habitẽ
in domo cedrina, & arca Dei poſita ſit in
medio pellium?* Dixitq; Nathan ad regem: 3
Omne,quod eſt in corde tuo,vade,fac: quia
Dñs tecum eſt. Factum eſt autem in illa no- 4
cte: & ecce ſermo Dñi ad Nathan,dicens: * 5
Vade,& loquere ad ſeruum Dauid: Hæc di-
cit Dñs: Numquid tu ædificabis mihi domũ
ad habitandum?* Neq; enim habitaui in do- 6
mo,ex die illa qua eduxi filios Iſrael de Ter-
ra Ægypti,vſq; in diem hanc: ſed ambulabã
in tabernaculo, & in tentorio. * Per cuncta 7
loca,quæ tranſiui cum omnibus filijs Iſrael,
numquid locutus ſum ad vnã de tribubus
Iſrael, cui præcepi, vt paſceret populũ meũ
* Supra 1. Reg. 18. b. 11. Iſrael dicens: Quare nõ ædificaſtis mihi do-
Pſ. 77. & 79. mũ cedrinam? Et nunc hæc dices ſeruo meo 8
Dauid: Hæc dicit Dñs exercituum: Ego tuli
te de paſcuis ſequentem greges, vt eſſes dux
9 ſuper populum meum Iſrael: *Et fui tecum
in omnibus vbicumq; ambulaſti, & interfe-
ci vniuerſos inimicos tuos à facie tua: feciq;
tibi nomen grande, iuxta nomen magnorũ,
10 qui ſunt in terra.*Et ponam locum populo
meo Iſrael, & plantabo eum, & habitabit ſub
eo, & non turbabitur amplius: nec addent
filij iniquitatis, vt affligant eum ſicut prius,
11 * Ex die qua conſtitui iudices ſuper popu- * 2. Reg. 6.
lum meum Iſrael: & requiem dabo tibi ab b. 19.
omnibus inimicis tuis, prædicitq; tibi Dñs,
12 quod domum faciat tibi Dñs. * Cumq; cõ-
pleti fuerint dies tui, & dormieris cum pa-
tribus tuis, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, * 3. Reg. 2.
quod egredietur de vtero tuo, & firmabo a. 5.
13 regnum eius.*Ipſe ædificabit domũ nomini
meo, & ſtabiliam thronũ regni eius, vſq; in * 1. Par. 22.
14 ſempiternum.*Ego ero ei in patrem, & ipſe c. 10.
erit mihi in filium: qui ſi iniquè aliquid geſ-
ſerit, arguã eum in virga virorum, & in pla- *Pſ. 88. a. 3.
15 gis filiorũ hominum. * Miſericordiam autẽ c. 33.
meam non auferã ab eo, ſicut abſtuli à Saul,
16 quem amoui à facie mea. Et fidelis erit do-
mus tua, & regnum tuum vſq; in æternum
Cante faciem tuam, & thronus tuus erit fir- * Hab. 1. b.
17 mus iugiter. *Secundum omnia verba hæc, 10.
& iuxta vniuerſam viſionem iſtam, ſic lo-
18 cutus eſt Nathan ad Dauid. * Ingreſſus eſt
autem rex Dauid, & ſedit coram Domino,
& dixit: Quis ego ſum, Domine Deus, &
quæ domus mea, quia adduxiſti me hucuſ-
19 que? * Sed & hoc parum viſum eſt in con-
ſpectu tuo Dñe Deus, niſi loquereris etiam
de domo ſerui tui in longinquum: iſta enim
20 eſt lex Adam, Dñe Deus.*Quid ergo adde-
re poterit adhuc Dauid, vt loquatur ad te? tu
21 enim ſcis ſeruum tuum Dñe Deus. Propter
verbum tuum, & ſecundùm cor tuum feci-
ſti omnia magnalia hæc, ita vt notum face-
22 res ſeruo tuo. Idcircò magnificatus es Dñe
Deus, quia non eſt ſimilis tui, neq; eſt Deus
extra te, in omnibus, quæ audiuimus auri-
23 bus noſtris. *Quæ eſt autẽ, vt populus tuus
D Iſrael, gẽs in terra, propter quam iuit Deus,
vt redimeret eam ſibi in populum, & pone-
ret ſibi nomẽ, faceretq; eis magnalia, & hor-
ribilia ſuper terrã, à facie populi tui, quẽ re-
demiſti tibi ex Ægypto, gentem, & deũ eius?
24 * Firmaſti enim tibi populũ tuum Iſrael in
populum ſempiternum: & tu Dñe Deus fa-
25 ctus es eis in Deũ. *Nunc ergo Dñe Deus,
verbum, quod locutus es ſuper ſeruũ tuũ,
& ſuper domũ eius, ſuſcita in ſempiternũ:
26 & fac ſicut locutus es,*Vt magnificetur no-
men tuum, vſq; in ſempiternum, atq; dica-
tur: Dñs exercituum, Deus ſuper Iſrael. Et
domus ſerui tui Dauid erit ſtabilita coram
27 Dño, * Quia tu Domine exercituum Deus
Iſrael reuelaſti aurem ſerui tui, dicens: Do-

mum

mum ædificabo tibi: propterea inuenit ſeruus tuus cor ſuum, vt oraret te oratione hac. * Nunc ergo Dñe Deus, tu es Deus, & verba tua erunt vera: locutus eſt enim ad ſeruum tuum bona hæc. * Incipe ergo, & benedic domui ſerui tui, vt ſit in ſempiternum coram te: quia tu Domine Deus locutus es, & benedictione tua benedicetur domus ſerui tui in ſempiternum.

CAP. VIII.

Victoriæ variæ Dauidis, qui multos fecit tributarios, quibus ſolebant Iſraelitæ pendere tributa: congratulatio Thou regis Emath de rege Adarezere deuicto, à quo multa ſpolia Dauid abſtulit: officiarij quos habebat Dauid recenſentur.

1. Paral. 18. a. 1. FActũ eſt autẽ poſt hæc, percuſſit Dauid Philiſthijm, & humiliauit eos: & tulit Dauid Frenũ tributi de manu Philiſthijm. * Et percuſſit Moab, & menſus eſt eos funiculo, coæquans terræ: menſus eſt autem duos funiculos, vnũ ad occidendũ, & vnũ ad viuificandũ: factuſq; eſt Moab Dauid ſeruiens ſub tributo. * Et percuſſit Dauid Adarezer filium Rohob regem Soba, quando profectus eſt, vt dominaretur ſuper flumen Euphratem. Et captis Dauid ex parte eius mille ſeptingentis equitibus, & viginti millibus peditum, ſubneruauit omnes iugales curruum: dereliquit autẽ ex eis centum currus. * Venit quoq; Syria Damaſci, vt præſidium ferret Adarezer regi Soba: & percuſſit Dauid de Syria viginti duo millia virorũ. * Et poſuit Dauid præſidium in Syria Damaſci: factaq; eſt Syria Dauid ſeruiens ſub tributo: ſeruauitq; Dñs Dauid in omnibus ad quæcunq; profectus eſt. * Et tulit Dauid arma aurea, quæ habebant ſerui Adarezer, & detulit ea in Ieruſalem. * Et de Bete, & de Beroth, ciuitatibus Adarezer, tulit rex Dauid æs multum nimis. Audiuit autem Thou rex Emath, quod percuſſiſſet Dauid omne robur Adarezer, * Et miſit Thou Ioram filium ſuũ ad regẽ Dauid, vt ſalutaret eũ congratulans, & gratias ageret: eo quod expugnaſſet Adarezer, & percuſſiſſet eum Hoſtis quippè erat Thou Adarezer, & in manu eius erant vaſa aurea, & vaſa argẽtea, & vaſa ærea. * Quæ & ipſa ſanctificauerat de vniuerſis gẽtibus, quas ſubtegerat, De Syria, & Moab, & filijs Ammõ, & Philiſthijm, & Amalec, & de manubijs Adarezer filij Rohob regis Soba. Fecit quoque ſibi Dauid nomen, cũ reuerteretur cap. Dta Syria in valle Salmarũ, cęſis decẽ, & octo millibus: Et poſuit in Idumęa cuſtodes, ſtatuitq; præſidiũ, & facta eſt vniuerſa Idumęa ſeruiens Dauid, & ſeruauit Dñs Dauid in omnibus ad quęcunq; profectus eſt. * Et regnauit Dauid ſuper omnem Iſrael: faciebat quoq; Dauid iudiciũ, & iuſtitiã omni populo ſuo. * Ioab autẽ filius Saruiæ, erat ſuper exercitum: porrò Ioſaphat filius Ahilud erat à commentarijs. * Et Sadoc filius Achitob, & Achimelech filius Abiathar, erant ſacerdotes: & Saraias, ſcriba: Banaias autem filius Ioiadæ, ſuper Cerethi & Phelethi: filij autem Dauid ſacerdotes erant.

CAP. IX.

Quantum pietatis exhibuerit Dauid Miphiboſeth filio Ionathæ claudo, redditis omnibus agris Saul, quos colebat Siba cum filijs, ac ſeruis ſuis, Miphiboſeth ad menſam Dauid recepto.

ET dixit Dauid: Putaſne eſt aliquis, qui remãſerit de domo Saul, vt faciã cũ eo miſericordiam propter Ionathã? Erat autem de domo Saul, ſeruus nomine Siba: quẽ cum vocaſſet rex ad ſe, dixit ei: Tunc es Siba? & ille reſpõdit: Ego ſum ſeruus tuus. Et ait rex, Nunquid ſupereſt aliquis de domo Saul, vt faciam cum eo miſericordiam Dei? Dixitq; Siba regi: Supereſt filius Ionathę, debilis pedibus. * Vbi, inquit, eſt? Et Siba ad regem: Ecce, ait, in domo eſt Machir filij Ammiel, in Lodabar. * Miſit ergo rex Dauid, & tulit eum de domo Machir filij Ammiel, de Lodabar. Cũ autem veniſſet Miphiboſeth filius Ionathæ filij Saul ad Dauid, corruit in faciẽ ſuã, & adorauit: Dixitque Dauid: Miphiboſeth? Qui reſpondit: Adſum ſeruus tuus. * Et ait ei Dauid: Ne timeas, quia faciens faciam in te miſericordiã propter Ionatham patrẽtuum, & reſtituã tibi omnes agros Saul patris tui, & tu comedes panem in mẽſa mea ſemper. * Qui adorans eum, dixit: Quis ego ſum ſeruus tuus, quoniam reſpexiſti ſuper canem mortuum ſimilem mei? * Vocauit itaq; rex Sibam puerum Saul, & dixit ei: Omnia quęcunq; fuerunt Saul, & vniuerſam domũ eius, dedi filio domini tui. * Operare igitur ei terram tu, & filij tui, & ſerui tui, & inferes filio domini tui cibos, vt alatur: Miphiboſeth autem filius domini tui comedet ſemper panem ſub menſam meam. Erant autem Sibæ quindecim filij, & viginti ſerui. * Dixitq; Siba ad regem: Sicut iuſſiſti domine mi rex ſeruo tuo, ſic faciet ſeruus tuus: & Miphiboſeth comedet ſuper menſam meam, quaſi vnus de filijs regis. Habebat autem Miphiboſeth filium paruulum nomine Micha: omnis verò cognatio domus Sibæ ſeruiebat Miphiboſeth. Porrò Miphiboſeth habitabat in Ieruſalem: quia de menſa regis iugiter veſcebatur: & erat claudus vtroque pede.

CAP. X.

Hanon rex Ammonitarum, poſt illatam legatis Dauid iniuriam, quos ad conſolandum de patris morte miſerat, contractis quinque regum Syriæ copijs aduerſus Dauidem, ab eo profligatur ſemel, ac iterum.

Fa-

FActum est autē post hęc, vt moreretur rex filiorū Ammon, & regnauit Hanon filius eius pro eo. Dixitq; Dauid: Faciam misericordiā cum Hanon filio Naas, ſicut fecit pater eius mecū miſericordia. Miſit ergo Dauid conſolans eum per ſeruos ſuos ſuper patris interitu. Cum autem veniſſent ſerui Dauid in Terram filiorum Ammon. Dixerunt principes filiorū Ammon ad Hanon dominum ſuum: Putas quod propter honorē patris tui miſerit Dauid ad te conſolatores, & non ideò, vt inueſtigaret, & exploraret ciuitatem, & euerteret eam, miſit Dauid ſeruos ſuos ad te. Tulit itaq; Hanon ſeruos Dauid, rasitq; dimidiā partem barbæ eorū, & præſcidit veſtes eorum medias vſq; ad nates, & dimiſit eos. Quod cū nuntiatum eſſet Dauid, miſit in occurſum eorū: erant enim viri confuſi turpiter valdè, & mandauit eis Dauid: Manete in Iericho, donec creſcat barba veſtra, & tunc reuertimini. Videntes autem filij Ammon, quod iniuriā feciſſent Dauid, miſerunt, & conduxerunt mercede Syrum Rohob, & Syrum Soba, viginti millia peditū, & à rege Maacha mille viros, & ab Iſtob duodecim millia virorū. Quod cum audiſſet Dauid, miſit Ioab, & omnem exercitum bellatorum. Egreſſi ſunt ergo filij Ammon, & direxerunt aciem ante ipſum introitum portæ: Syrus autē Soba, & Rohob, & Iſtob, & Maacha, ſeorſum erant in campo. Videſ igitur Ioab, quod preparatum eſſet aduerſū ſe prælium, & ex aduerſo, & poſt tergū, elegit ex omnibus electis Iſrael, & inſtruxit aciem contra Syrum: Reliquam autem partem populi tradidit Abiſai fratri ſuo, qui direxit aciem aduerſus filios Ammon. Et ait Ioab: Si preualuerint aduerſum me Syri, eris mihi in adiutorium: ſi autem filij Ammon preualuerint aduerſū te, auxiliabor tibi. Eſto vir fortis, & pugnemus pro populo noſtro, & ciuitate Dei noſtri: Dñs autem faciet, quod bonum eſt in conſpectu ſuo. Iniit itaque Ioab, & populus, qui erat cum eo, certamen contra Syros: qui ſtatim fugerunt à facie eius. Filij autem Ammon videntes, quia fugiſſent Syri, fugerunt & ipſi à facie Abiſai, & ingreſſi ſunt ciuitatem, reuerſuſq; eſt Ioab à filijs Ammon, & venit Ieruſalem. Videtes igitur Syri, quoniam corruiſſent coram Iſrael, congregati ſunt pariter. Miſitq; Adadrezer, & eduxit Syros, qui erant trans fluuium, & adduxit eorum exercitum: Sobach autem, magiſter militiæ Adarezer, erat principes eorum. Quod cum nuntiatum eſſet Dauid, contraxit omnem Iſraelem, & tranſiuit Iordanem, venitq; in Helam: & direxerunt aciem Syri ex aduerſo Dauid, & pugnauerunt contra eum. Fugeruntq; Syri à facie Iſrael, & occidit Dauid de Syris ſeptingentos currus, & quadraginta millia equitum: & Sobach principem militiæ percuſſit: qui ſtatim mortuus eſt. Videntes autem vniuerſi reges, qui erant in præſidio Adarezer, ſe victos eſſe ab Iſrael, expauerunt, & fugerunt quinquaginta, & octo millia coram Iſrael. Et fecerunt pacem cum Iſrael: & ſeruierunt eis, timueruntque Syri auxilium præbere vltra filijs Ammon.

1. Par. 19. 1. 2.

CAP. XI.

Dum Ioab obſidet Rabba ciuitatem Ammonitarum, Dauid domi reſidens adulterio Bethſabee adiunxit, ad id celādum, homicidiū viri illius Vriæ; acceptaq; illa in vxorem, & nato ex ea filio, Dominum commouit ad iram.

FActū eſt autem, vertente anno, eo tēpore, quo ſolent reges ad bella procedere, miſit Dauid Ioab, & ſeruos ſuos cū eo, & vniuerſū Iſrael, & vaſtauerunt filios Ammō, & obſederunt Rabba: Dauid autē remanſit in Ieruſalem. Dum hæc agerentur, accidit, vt ſurge-

2. Par. 20. 1. 2.

ſurgeret Dauid de ſtrato ſuo poſt meridiē, & deambularet in ſolario domus regiæ: viditq; mulierē ſe lauantem, ex aduerſo ſuper ſolariū ſuum: erat autē mulier pulchra valdè. Miſit ergo rex, & requiſiuit, quę eſſet mulier. Nuntiatūq; eſt ei, quod ipſa eſſet Bethſabee filia Eliā, vxor Uriæ Hethæi. Miſſis itaq; Dauid nuntijs, tulit eam, quæ cum ingreſſa eſſet ad illū, dormiuit cū ea: ſtatimq; ſanctificata eſt ab immunditia ſua: * Et reuerſa eſt in domū ſuam concepto fœtu. Mittenſq; nūtiauit Dauid, & ait: Concepi: * Miſit autem Dauid ad Ioab, dicēs: Mitte ad me Uriā Hethæum. Miſitq; Ioab Uriā ad Dauid. Et venit Vrias ad Dauid. Quæſiuitq; Dauid, quam rectè ageret Ioab, & populus, & quomodo adminiſtraretur bellū. Et dixit Dauid ad Uriā: Vade in domū tuam, & laua pedes tuos: Et egreſſus eſt Vrias de domo regis, ſecutuſq; eſt eū cibus regius. Dormiuit autē Vrias ante portā domus regię cū alijs ſeruis domini ſui, & nō deſcendit ad domū ſuam. * Nūtiatumq; eſt Dauid a dicentibus: Nō iuit Vrias in domū ſuā. Et ait Dauid ad Vrias: Nūquid non de via veniſti? quare non deſcendiſti in domū tuā? * Et ait Vrias ad Dauid: Arca Dei, & Iſrael, & Iuda habitant in papilionibus, & dominus meus Ioab, & ſerui domini mei ſuper faciem terræ manent: & ego ingrediar domū meam, vt comedā, & bibā, & dormiā cum vxore mea? per ſalutē tuā, & per ſalutē animæ tuæ, non faciam rem hanc. * Ait ergo Dauid ad Uriam: Manè hic etiam hodie, & cras dimittam te. Manſit Vrias in Ieruſalem in die illa, & altera: * Et vocauit eū Dauid, vt comederet corā ſe, & biberet, & inebriauit eum: qui egreſſus veſpere, dormiuit in ſtrato ſuo cum ſeruis domini ſui, & in domū ſuā non deſcendit. Factū eſt ergo mane, & ſcripſit Dauid Epiſtolā ad Ioab: miſitq; per manū Urię, Scribens in epiſtola: Ponite Uriā ex aduerſo belli, vbi fortiſſimū eſt prœlium: & derelinquite eū, vt percuſſus intereat. * Igitur cū Ioab obſideret vrbē, poſuit Uriā in loco, vbi ſciebat viros eſſe fortiſſimos. * Egreſſiq; viri de ciuitate, bellabant aduersū Ioab, & ceciderūt de populo ſeruorū Dauid, & mortuus eſt etiā Vrias Hethęus. * Miſit itaq; Ioab, & nuntiauit Dauid omnia verba prælij: * Præcepitq; nuntio, dicens: Cū compleueris vniuerſos ſermones belli ad regē, * Si eum videris indignari, & dixerit: Quare acceſſiſtis ad murū, vt prælia remini? an ignorabatis, quod multa deſuper ex muro tela mittātur? Quis percuſſit Abimelech filium Ierobaal? nonne mulier miſit ſuper eū fragmen molæ de muro, & interfecit eum in Thebes? quare iuxta murum acceſſiſtis? dices: Etiā ſeruus tuus Urias Hethæus occubuit. * Abijt ergo nūtius, & venit, & narrauit Dauid omnia, quæ ei præceperat Ioab. * Et dixit nūtius ad Dauid: Prævaluerūt aduersū nos viri, & egreſſi ſūt ad nos in agrū: nos autem facto impetu perſecuti eos ſumus, vſq; ad portā ciuitatis. Et direxerūt iacula ſagittarij ad ſeruos tuos ex muro deſuper: mortuiq; ſunt de ſeruis regis, quin etiam ſeruus tuus Urias Hethęus mortuus eſt. Et dixit Dauid ad nuntium: Hęc dices Ioab: Non te frangat iſta res: varius enim euentus eſt belli: nunc hunc, & nunc illum conſumit gladius: conforta bellatores tuos aduerſus vrbem, vt deſtruas eam, & exhortare eos. * Audiuit autem vxor Uriæ, quod mortuus eſſet Urias vir ſuus, & plan-
xit eum. * Tranſacto autem luctu, miſit Dauid, & introduxit eam in domum ſuam, & facta eſt ei vxor, peperitq; ei filium: & diſplicuit verbum hoc, quod fecerat Dauid, coram Domino.

*Leuit. 15. d. 18.

* Iud. 9. g. 51.

CAP. XII.

Dauid ſub parabola à Nathan propoſita correptus, in ſe ipſum tulit ſententiam; vnde Nathan multa illi minatur incommoda; quibus compuncto culpa condonatur, manente pœna: & mortuo puero naſcitur Salomon; ac ciuitas Rabbath cum magna vltione diruitur, accepto diademate pretioſiſſimo regis ipſius in Ammonitas grauiter aduertitur.

1 A Miſit ergo Dñs Nathan ad Dauid, qui eū veniſſet ad eum, dixit ei: Duo viri erāt
2 in ciuitate vna, vnus diues, & alter pauper. * Diues habebat oues, & boues plurimos valde. Pauper autē nihil habebat omninò, præter oué vnā paruulam, quam emerat & nutrierat, & quæ creuerat apud eum cum filijs
3 eius ſimul, de pane illius comedēs, & de calice eius bibens, & in ſinu illius dormiens:
4 eratq; illi ſicut filia Cū autē peregrinus qui, dā veniſſet ad diuitē, parcens ille ſumere de ouibus, & de bobus ſuis, vt exhiberet cōuiuiū peregrino illi, qui venerat ad ſe, tulit ouē viri pauperis, & præparauit cibos homini,
5 qui venerat ad ſe. Iratus autē indignatione B Dauid aduerſus hominē illū nimis, dixit ad
6 Nathan: Viuit Dñs, quoniā filius mortis eſt vir, qui fecit hoc. Ouē reddet in quadruplū, eo quod fecerit verbū iſtud, & nō pepercerit. * Exod. 22. a. 1.
7 * Dixit autē Nathan ad Dauid: Tu es ille vir: Hęc dicit Dñs Deus Iſrael: Ego vnxi te in regē ſuper Iſrael, & ego erui te de manu Saul,
8 Et dedi tibi domū domini tui, & vxores domini tui in ſinu tuo, dediq; tibi domū Iſrael & Iuda: & ſi parua ſūt iſta, adjiciā tibi multò maiora. * Quare ergo contēpſiſti verbum
9 Dñi, vt faceres malū in conſpectu meo? Uriā C Hethēū percuſſiſti gladio, & vxorē illius accepiſti in vxorē tibi, & interfeciſti eū gladio
10 filiorū Ammon. * Quam ob rem nō recedet gladius de domo tua, vſq; in ſempiternū, eo quod deſpexeris me, & tuleris vxorē Uriæ Hethæi,

Hethæi,vt esset vxor tua.*Itaque hæc dicit 11
*Infra 16. 6.21. Dñs: Ecce, ego suscitabo super te malum de domo tua,& tollã vxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cũ vxoribus tuis in oculis Solis huius.*Tu enim fe- 12
cisti absconditè: ego autẽ faciam verbũ istud in cõspectu omnis Israel, & in cõspectu Solis.Et dixit Dauid ad Nathan:Peccaui Dño. 13
*Eccl.47.b. 33. Dixitq;Nathan ad Dauid:Dñs quoq;trãstulit peccatũ tuum:non morieris.Veruntamẽ 14
quoniã blasphemare fecisti inimicos Dñi, Dpropter verbum hoc,filius, qui natus est tibi,morte morietur.*Et reuersus est Nathan 15
in domũ suam. Percussit quoq; Dñs paruulũ, quem pepererat vxor Uriæ Dauid,& desperatus est. *Deprecatusq;est Dauid Dñm 16
pro paruulo: & ieiunauit Dauid ieiunio, & ingressus seorsũ,iacuit super terrã.*Venerũt 17
autem seniores domus eius,cogentes eũ, vt surgeret de terra:qui noluit,nec comedit cũ eis cibũ.*Accidit autem die septima,vt mo- 18
reretur infans: timueruntq;serui Dauid nũtiare ei,quod mortuus esset paruulus: dixerunt enim: Ecce cũ paruulus adhuc viueret, loquebamur ad eũ, & non audiebat vocem nostrã:quantò magis si dixerimus,Mortuus est puer,se affliget?Cum ergo Dauid vidisset 19
seruos suos mussitãtes,intellexit,quod mortuus esset infantulus: dixitq;ad seruos suos: Num mortuus est puer? Qui respondẽrũt ei: Mortuus est.*Surrexit ergo Dauid de terra: 20
& lotus vnctusq; est: cumq; mutasset vestẽ, ingressus est domũ Dñi:& adorauit,& venit in domũ suam,petiuitq;vt ponerent ei panẽ & comedit. Dixerunt autẽ ei serui sui:Quis 21
est sermo,quem fecisti?propter infantem,cũ adhuc viueret, ieiunabas, & flebas : mortuo autem puero,surrexisti,& comedisti panẽ:* 22
Qui ait:Propter infantẽ,dum adhuc viueret, F ieiunaui,& fleui:dicebam enim: Quis scit,si fortè donet eũ mihi Dñs,& viuat infãs?Nũc 23
autẽ,quia mortuus est,quare ieiunem? Nũquid potero reuocare eũ amplius? ego vadã magis ad eum:ille verò nõ reuertetur ad me.
* Et consolatus est Dauid Bethsabee vxorẽ 24
suã,ingressusq;ad eam, dormiuit cũ ea : quę genuit filiũ, & vocauit nomen eius Salomõ, & Dñs dilexit eum.*Misitq;in manu Nathã 25
prophetæ,& vocauit nomen eius,Amabilis
*1.Par.20. 2.1. Dño,eo quod diligeret eum Dñs.Igitur pu- 26
gnabat Ioab cõtra Rabbath filiorũ Ammõ, & expugnabat vrbem regiam.*Misitq;Ioab 27
nuntios ad Dauid,dicens:Dimicaui aduersũ G Rabbath,& capienda est vrbs aquarũ. Nũc 28
igitur cõgrega reliquã partem populi,& obside ciuitatem,& cape eam : ne, cũ à me vastata fuerit vrbs, nomini meo ascribatur victoria.*Congregauit itaq;Dauid omnẽ po- 29
pulum,& profectus est aduersum Rabbath: cumq;dimicasset,cepit eam.Et tulit diade- 30
ma regis eorum de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, & impositum est super caput Dauid. Sed & prędam ciuitatis asportauit multam valdè:
31 *Populum quoq;eius adducens seruauit,& circumegit super eos ferrata carpenta:diuisitque cultris, & traduxit in typo laterum: sic fecit vniuersis ciuitatibus filiorum Ammon.Et reuersus est Dauid,& omnis exercitus in Ierusalem.

CAP. XIII.

Absalom propter incestum cum sorore Thamar, fratrem Amnon inter epulas occidit: iratoque patre, profugus ad regem Gessur tribus annis ibi permansit.

1 A FActũ est autem post hęc, vt Absalõ filij Dauid sororẽ speciosissimam,vocabulo
2 Thamar adamaret Amnon filius Dauid.*Et deperiret eam valdè,ita vt propter amorem eius ægrotaret: quia cũ esset virgo, difficile ei videbatur,vt quippiã inhonestè ageret cũ
3 ea: Erat autẽ Amnon amicus,nomine Ionadab,filius Sẽmaa fratris Dauid, vir prudens
4 valdè.*Qui dixit ad eum:Quare sic attenuaris macie fili regis per singulos dies? cur nõ indicas mihi?Dixitq;ei Amnõ: Thamar sororẽ fratris mei Absalom amo.*Cui respon-
5 dit Ionadab:Cuba super lectũ tuum,& languorem simula: cumq; venerit pater tuus, vt visitet te,dic ei:Veniat,oro,Thamar soror
B mea,vt det mihi cibum,& faciat pulmentũ,
6 vt comedam de manu eius.*Accubuit itaq; Amnon, & quasi ęgrotare cępit: cumq;venisset rex ad visitandũ eũ, ait Amnon ad regem.Veniat,obsecro, Thamar soror mea, vt faciat in oculis meis duas sorbitiunculas,&
7 cibũ capiam de manu eius. *Misit ergo Dauid ad Thamar domũ,dicens:Veni in domũ
8 Amnon fratris tui,& fac ei pulmentũ.*Venitq;Thamar in domũ Amnon fratris sui:ille autẽ iacebat: quæ tollens farinã commiscuit. & liquefaciẽs,in oculis eius coxit sor-
9 bitiunculas. Tollensq;quod coxerat,effudit, & posuit coram eo & noluit comedere: dixitq;Amnõ: Eijcite vniuersos à me.Cumq;
10 eiecissent omnes,Dixit Amnon ad Thamar: C Infer cibũ in cõclaue,vt vescar de manu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas, quas fecerat, & intulit ad Amnon fratrẽ suũ in cõ-
11 claue. *Cumq;obtulisset ei cibum, apprehendit eam,& ait: Veni,cuba mecum soror
12 mea.*Quæ respondit ei:Noli frater mi,noli opprimere me, neq;enim hoc fas est in Is-
13 rael:noli facere stultitiã hanc.Ego enim ferre non potero opprobrium meum,& tu eris quasi vnus de insipientibus in Israel: quin potius loquere ad regem, & nõ negabit me
14 tibi.Noluit autẽ acquiescere precibus eius, sed prævalens viribus oppressit eã, & cuba-
15 uit cũ ea.*Et exosã eam habuit Amnõ odio magno

magno nimis: ita vt maius esset odium,quo oderat eā,amore quo ante dilexerat.Dixitq; ei Amnon: Surge,& vade *Quæ respōdit ei: 16
Maius est hoc malū, quod nunc agis aduersū me, quàm quod ante fecisti, expellēs me. Et noluit audire eā: *Sed vocato puero,qui 17
ministrabat ei , dixit : Ejice hanc à me foras , &claude ostium post eam. *Quæ in- 18
duta erat talari tunica : huiuscemodi enim filiæ regis virgines vestibus vtebantur . Eiecit itaq;eam minister illius foras:clausitque fores post eam.*Quæ aspergens cinerē capiti suo, scissa talari tunica, impositisq;manibus super caput suū ibat ingrediens, & clamans.*Dixit autē ei Absalō frater suus:Nū- 20
quid Amnon frater tuus cōcubuit tecū? sed nunc soror tacet,frater tuus est:neq;affligas cor tuum pro hac re. Māsit itaq;Thamar cōtabescens in domo Absalom fratris sui.*Cū 21
autem audisset rex Dauid verba hæc , cōtristatus est valdè,& noluit contristare spiritū Amnon filij sui, quoniā diligebat eum,quia primogenitus erat ei.Porrò non est locutus 22
Absalom ad Amnon,nec malū,nec bonum: oderat enim Absalom Amnon,eo quod vio- E
lasset Thamar sororem suā.Factū est autem 23
post tēpus biennij,vt tonderentur oues Absalom in Baalhasor, quæ est iuxta Ephraim: & vocauit Absalom omnes filios regis.*Ve- 24
nitq;ad regem,& ait ad eum:Ecce tondētur oues serui tui: veniat, oro,rex cum seruis ad seruū suum. * Dixitq;rex ad Absalom:Noli 25
fili mi, noli rogare , vt veniamus omnes , & grauemus te. Cum autē cogeret eum,& noluisset ire,benedixit ei.Et ait Absalom:Si nō 26
vis venire,veniat,obsecro nobiscū saltē Amnon frater meus.Dixitq;ad eum rex: Nō est necesse,vt vadat tecum.*Coegit itaq;Absa- 27
lom eum,& dimisit cum eo Amnon,& vniuersos filios regis. Feceratq;Absalom cōui- F
uium,quasi conuiuium regis. * Præceperat 28
autē Absalom pueris suis,dicēs: Obseruate, cum temulentus fuerit Amnon vino, & dixero vobis Percutite eum,& interficite,nolite timere: ego enim sum , qui præcipio vo-
29 bis : roboramini, & estote viri fortes. * Fecerunt ergo pueri Absalom aduersum Amnon, sicut præceperat eis Absalom. Surgentesq;omnes filij regis ascēderunt singuli mu-
30 las suas,& fugerunt.*Cumq;adhuc pergerent in itinere , fama peruenit ad Dauid,dicens: Percussit Absalom omnes filios regis,
31 & non remansit ex eis saltem vnus.*Surrexit itaq;rex,& scidit vestimenta sua:& cecidit super terram , & omnes serui illius, qui
32 assistebant ei,sciderunt vestimenta sua.*Respōdens autem Ionathas filius Semmaa fratris Dauid,dixit:Ne æstimet dominus meus rex, quod omnes pueri filij regis occisi sint: Amnon solus mortuus est , quoniam in ore Absalom erat positus , ex die qua oppressit
33 Thamar sororem eius. Nunc ergo ne ponat G dominus meus rex super cor suum verbum istud, dicens : Omnes filij regis occisi sunt:
34 quoniam Amnon solus mortuus est.*Fugit autem Absalom:& eleuauit puer speculator oculos suos,& aspexit:& ecce populus multus veniebat per iter deuium ex latere mon-
35 tis . * Dixit autem Ionadab ad regem : Ecce filij regis adsunt : iuxta verbum serui tui sic
36 factum est.*Cumq;cessasset loqui,apparuerunt , & filij regis : & intrantes leuauerunt vocem suam,& fleuerunt:sed & rex,& omnes serui eius fleuerunt ploratu magno ni-
37 mis.*Porrò Absalom fugiens,abijt ad Tholomai filium Ammiud regem Gessur . Luxit
38 ergo Dauid filium suum cunctis diebus . * Absalom autem cum fugisset , & venisset in
39 Gessur,fuit ibi tribus annis . * Cessauitque rex Dauid persequi Absalom, eo quod consolatus esset super Amnon interitu .

CA-

CAPVT XIV.

Absalom mulieris Thecuitæ solertia reuocari curat Ioab à Gessur in Ierusalem; de pulchritudine, & filijs Absalom, qui biennio post reditum faciem patris non vidit, donec messem Ioab incendi iussit.

INtelligens autem Ioab filius Saruię, quod cor regis versum esset ad Absalom. *Misit A
Thecuā, & tulit inde mulierem sapientē: dixitq; ad eam: Lugere te simula, & induere ve- 2
ste lugubri, & ne vngaris oleo, vt sis quasi mulier iam plurimo tēpore lugens mortuū:
*Et ingredieris ad regē, & loqueris ad eū ser- 3
mones huiusce modi. Posuit autē Ioab verba
in ore eius. * Itaq; cū ingressa fuisset mulier 4
Thecuitis ad regē, cecidit corā eo super ter-
rā, & adorauit, & dixit: Serua me rex, *Et ait 5
ad eam rex: Quid causæ habes? Quæ respon-
dit: Heu, mulier vidua ego sum: mortuus est B
enim vir meus. *Et ancillæ tuæ erant duo fi- 6
lij: qui rixati sunt aduersum se in agro, nul-
lusq; erat, qui eos prohibere posset: & per-
cussit alter alterum, & interfecit eum. Et ec- 7
ce consurgens vniuersa cognatio aduersum
ancillā tuam, dicit: Trade eum, qui percussit
fratrem suum, vt occidamus eū pro anima
fratris sui, quem interfecit, & deleamus hæ-
redē: & quærunt extinguere scintillam meā,
quæ relicta est, vt non superfit viro meo no-
men, & reliquiæ super terram. *Et ait rex ad 8
mulierem: Vade in domū tuam, & ego iube-
bo pro te. Dixitq; mulier Thecuitis ad regē: 9
In me, domine mi rex, sit iniquitas, & in do-
mū patris mei: rex autem, & thronus eius sit
innocēs, *Et ait rex: Qui contradixerit tibi, 10
adduc eum ad me, & vltra non addet, vt tan. C
gat te. *Quę ait: recordetur rex Dñi Dei sui, 11
vt nō multiplicentur proximi sanguinis ad
vlciscendū, & nequaquā interficiant filium
meū. Qui ait: Viuit Dñs, quia nō cadet de ca-
pillis filij tui super terrā. Dixit ergo mulier: 12
Loquatur ancilla tua ad dñm meum regem
verbū. Et ait: Loquere. *Dixitq; mulier: Qua- 13
re cogitasti huiusce modi rem cōtra populū
*Exod. 18. Dei, & locutus est rex verbum istud, vt pec-
9. 12. & 32. cet, & non reducat eiectum suum? *Omnes 14
c. 11. morimur, & quasi aquæ dilabimur in terrā,
quæ nō reuertūtur: nec vult Deus perire ani-
mā, sed retractat cogitās, ne penitus pereat, D
qui abiectus est. Nunc igitur veni, vt loquar 15
ad dñm meum regem verbum hoc, presente
populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regē,
si quomodo faciat rex verbū ancillæ suæ. * 16
Et audiuit rex, vt liberaret ancillā suam de
manu omnium, qui volebant de hæreditate
Dei delere me, & filiū meum simul. * Dicat 17
ergo ancilla tua, vt fiat verbum Dñi mei re-
gis sicut sacrificiū. Sicut enim Angelus Dei,
sic est dominus meus rex, vt nec benedictio-
ne, nec maledictione moueatur: vnde & Dñs
18 Deus tuus est tecū. *Et respōdens rex, dixit
ad mulierē: Ne abscondas à me verbū, quod
te interrogo. Dixitq; ei mulier: Loquere do-
19 mine mi rex. * Et ait rex: Nunquid manus
E Ioab tecum est in omnibus istis? Respondit
mulier, & ait: Per salutē animæ tuæ, domine
mi rex, nec ad sinistrā, nec ad dexteram est,
ex omnibus his, quæ locutus est dominus
meus rex: seruus enim tuus Ioab, ipse præ-
cepit mihi, & ipse posuit in os ancillæ tuæ
20 omnia verba hæc. Vt verterē figurā sermo-
nis huius, seruus tuus Ioab præcepit istud:
tu autem dñe mi rex, sapiens es, sicut habet
sapientiam Angelus Dei, vt intelligas omnia
21 super terrā. *Et ait rex ad Ioab: Ecce placa-
tus feci verbū tuū: vade ergo, & reuoca pue-
22 rum: Absalom. * Cadensq; Ioab super faciē
suam in terrā, adorauit & benedixit regi: &
dixit Ioab: Hodie intellexit seruus tuus, quia
F inueni gratiā in oculis tuis, domine mi rex:
23 feci enim sermonē serui tui. *Surrexit er-
go Ioab, & abijt in Gessur, & adduxit Absa-
24 lom in Ierusalē. *Dixit autem rex: Reuer-
tatur in domū suam, & faciem meā non vi-
deat. Reuersus est itaq; Absalom in domum
25 suā, & faciē regis nō vidit. *Porrò sicut Ab-
salom, vir nō erat pulcher in omni Israel, &
decorus nimis: à vestigio pedis vsq; ad ver-
26 ticē non erat in eo vlla macula. * Et quādo
tondebat capillum (semel autē in anno ton-
debatur, quia grauabat eum cæsaries) pon-
derabat capillos capitis sui ducentis siclis,
27 pondere publico. Nati sunt autem Absalom
filij tres: & filia vna nomine Thamar, elegā-
28 tis formæ. *Mansitq; Absalom in Ierusalem
29 duobus annis, & faciem regis nō vidit. *Mi-
G sit itaq; ad Ioab, vt mitteret eū ad regem: qui
noluit venire ad eum. Cumq; secundo misis-
30 set, & ille noluisset venire ad eū, Dixit seruis
suis: Scitis agrū Ioab iuxta agrū meum, ha-
bētem messem hordei: ite igitur, & succēdi-
te eum igni. Succenderunt ergo serui Absa-
lom segetem igni. Et venientes serui Ioab,
scissis vestibus suis, dixerunt: Succenderunt
31 serui Absalom partem agri igni. Surrexitq;
Ioab, & venit ad Absalom in domum eius,
& dixit: Quare succenderunt serui tui sege-
32 tem meam igni? Et respondit Absalom ad
Ioab: Misi ad te obsecrans, vt venires ad me,
& mitterem te ad regem, & diceres ei: Qua-
re veni de Gessur? melius mihi erat ibi esse:
obsecro ergo, vt videam faciem regis: quod
si memor est iniquitatis meę, interficiat me.
33 * Ingressus itaque Ioab ad regem, nuntia-
uit ei omnia: vocatusque est Absalom, &
intrauit ad regem, & adorauit super faciem
terræ coram eo: osculatusque est rex Ab-
salom.

C A-

CAP. XV.

Abſalom conciliato ſibi populi fauore, aduerſus patrem coniurat in Hebron, quem pater fugit, paucis cum arca remiſſis: & inter alios, Chuſai remittitur, diſſipaturus conſilium Achitophel.

I Gitur poſt hęc fecit ſibi Abſalō currus,& equites,& quinquaginta viros,qui præce- A
derent eū.*Et mane cōſurgens Abſalō ſtabat iuxta introitū portę,& omnē virū,qui habe- 2
bat negotiū, vt veniret ad regis iudiciū, vocabat Abſalō ad ſe,& dicebat: De qua ciuitate es tu?Qui reſpondens aiebat:Ex vna tri- 3
bu Iſrael ego ſum ſeruus tuus.Reſpōdebatq; ei Abſalom.Videtur mihi ſermones tui boni,& iuſti. Sed non eſt,qui te audiat conſtitutus à rege: dicebatq;Abſalom: * Quis me 4
conſtituat iudicē ſuper terram,vt ad me veniant omnes,qui habent negotium, & iuſtè B
iudicē? *Sed & cū accederet ad eū homo,vt 5
ſalutaret illū,extendebat manū ſuam,& apprehendens,oſculabatur eum, * Faciebatq; 6
hoc omni Iſrael venienti ad iudiciū, vt audiretur à rege, & ſolicitabat corda virorum Iſrael. * Poſt quadraginta autē annos, dixit 7
Abſalō ad regē Dauid:Vadam,& reddā vota mea,quæ vouī Dño in Hebrō. *Vouēs enim 8
vouit ſeruus tuus cum eſſet in Geſſur Syrię, dicens:Si reduxerit me Dñs in Ieruſalem,ſacrificabo Dño. * Dixitq;ei rex Dauid: Vade 9
in pace.Et ſurrexit,& abijt in Hebron.*Miſit autē Abſalom exploratores in vniuerſas 10
tribus Iſrael,dicēs: Statim vt audieritis clāgorem buccinę,dicite:Regnauit Abſalom in Hebron.*Porrò cum Abſalom ierunt ducē- 11
ti viri de Ieruſalem vocati, euntes ſimplici corde, & cauſam penitus ignorantes. * Ac- 12
cerſiuit quoq;Abſalom Achitophel Gilonitem conſiliarū Dauid,de ciuitate ſua Gilo. C
Cumq;immolaret victimas,facta eſt coniuratio valida. populuſq;concurrens augebatur cum Abſalom.*Venit igitur nuntius ad 13
Dauid, dicens: Toto corde vniuerſus Iſrael ſequitur Abſalom.*Et ait Dauid ſeruis ſuis, 14
qui erant cum eo in Ieruſalem: Surgite, fugiamus: neq;enim erit nobis effugium a facie Abſalom: feſtinate egredi, ne forte veniens occupet nos, & impellat ſuper nos ruinam,& percutiat ciuitatem in ore gladij. Dixeruntq;ſerui regis ad eum:Omnia quę 15
cumq; præceperit Dñs noſter rex, libenter exequemur ſerui tui.*Egreſſus eſt ergo rex, 16
& vniuerſa domus eius,pedibus ſuis: & dereliquit rex decem mulieres concubinas ad D
cuſtodiendā domum.*Egreſſuſq;rex,& omnis Iſrael pedibus ſuis,ſtetit procul à domo: 17
* Et vniuerſi ſerui eius ambulabant iuxta 18
eum.& legiones Cerethi,& Phelethi,& omnes Gethęi, pugnatores validi, ſexcenti viri, qui ſecuti eum fuerant de Geth pedites,prę-
19 cedebant regem.*Dixit autem rex ad Ethai Gethæum: Cur venis nobiſcum? reuertere, & habita cum rege, quia peregrinus es, &
20 egreſſus es de loco tuo.Heri veniſti,& hodie compelleris nobiſcū egredi? ego autem vadam,quo iturus ſum reuertere, & reduc tecum fratres tuos,& Dñs faciet tecum miſericordiam,& veritatem,quia oſtendiſti gra-
21 tiam,& fidem. *Et reſpondit Ethai regi,dicēs:Viuit Dominus,& viuit Dominus meus rex,quoniam in quocunque loco fueris domine mi rex, ſiue in morte, ſiue in vita, ibi
22 erit ſeruus tuus, * Et ait Dauid Ethai: Veni, & tranſi.Et tranſiuit Ethai Gethæus,& omnes viri,qui cum eo erant, & reliqua multi-
23 tudo.*Omneſq;flebant voce magna,& vniE uerſus populus tranſibat: rex quoq; tranſgrediebatur torrentem Cedron, & cunctus populus incedebat contra viam, quæ reſpi-
24 cit ad deſertum. *Venit autem,& Sadoc ſacerdos,& vniuerſi Leuitæ cum eo, portātes arcam fœderis Dei, & depoſuerunt arcam Dei: & aſcendit Abiathar, donec expletus eſſet omnis populus, qui egreſſus fuerat de
25 ciuitate.*Et dixit rex ad Sadoc:Reporta arcam Dei in vrbem: ſi inuenero gratiam in F oculis Domini,reducet me,& oſtendet mi-
26 hi eam, & tabernaculum ſuum. * Si autem dixerit mihi: Non places:præſto ſum, faciat
27 quod bonum eſt coram ſe. * Et dixit rex ad Sadoc ſacerdotem:O Videns reuertere in ciuitatem in pace: & Achimaas filius tuus,& Ionathas filius Abiathar,duo filij veſtri,ſint
28 vobiſcum;*Ecce ego abſcondar in campeſtribus deſerti, donec veniat ſermo à vobis
29 indicans mihi.*Reportauerunt ergo Sadoc, & Abiathar arcam Dei in Ieruſalem:& mā-
30 ſerunt ibi. * Porrò Dauid aſcendebat Clium oliuarum,ſcandens,& flens, malis pedibus incedens, & operto capite,ſed & omnis populus, qui erat cum eo, operto capite
31 aſcendebat plorans. *Nuntiatum eſt autem Dauid, quod & Achitophel eſſet in coniuratione cum Abſalom,dixitque Dauid: Infatua,quæſo,Domine conſiliū Achitophel.
32 * Cumque aſcenderet Dauid ſummitatem G montis, in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei Chuſai Arachites,ſciſſa veſte,& terra pleno capite:*Et dixit ei Dauid:
34 Si veneris mecum,eris mihi oneri:Si autem in ciuitatem reuertaris, & dixeris Abſalom: Seruus tuus ſum, rex: ſicut fui ſeruus patris tui,ſic ero ſeruus tuus:diſſipabis con-
35 ſilium Achitophel.Habes autem tecum Sadoch,& Abiathar ſacerdotes: & omne verbum quodcunque audieris de domo regis,
36 indicabis Sado,& Abiathar ſacerdotibus. * Sunt autem cum eis duo filij eorum, Achimaas filius Sadoc, & Ionathas filius Abiathar: & mittetis per eos ad me omne verbum

bum,quod audieritis.*Veniente ergo Chu- 37
sai amico Dauid in ciuitate, Absalom quo-
que ingressus est Ierusalem.

CAP. XVI.

Sibę ciboria adferenti,ac detractori confert bona Miphiboseth. Semei maledicentem occidi vetat. Absalom Ierusalem ingressus, consilio Achitophel ad concubinas patris sui publicè ingreditur.

CVmque Dauid transisset paululum mõ- 1
tis verticem,apparuit Siba puer Miphi- A
boseth in occursum eius cum duobus asi-
nis, qui onerati erant ducentis panibus, &
centum alligaturis vuę passæ, & centũ mas-
sis palatharum,& vtre vini.*Et dixit rex Si- 2
bæ:Quid sibi volunt hæc?Respondítque Si-
ba:Asini,domesticis regis,vt sedeant:panes,
& palathæ, ad vescendum pueris tuis : vinũ
autem,vt bibat si quis defecerit in deserto.* 3
*Infr.19.c. 17. Et ait rex: Vbi est filius domini tui?Respon-
ditque Siba regi:Remansit in Ierusalem,di-
cens : Hodie restituet mihi domus Israel re-
gnum patris mei. * Et ait rex Sibæ: Tua sint 4
omnia,quæ fuerunt Miphiboseth. Dixitque
Siba:Oro,vt inueniam gratiam coram te,do-
mine mi rex:*Venit ergo rex Dauid,vsq; Ba- 5
hurim: & ecce egrediebatur inde vir de co-
gnatione domus Saul, nomine Semei, filius
Gera, procedebatque egrediens, & maledi-
cebat,* Mittebatque lapides contra Dauid, 6
*4 Reg.2. b.8. & contra vniuersos seruos regis Dauid:om-
nis autem populus, & vniuersi bellatores,à
dextero,& à sinistro latere regis incedebãt.
* Ita autem loquebatur Semei cum maledi- 7
ceret regi: Egredere, egredere vir sangui-
num, & vir Belial * Reddidit tibi Dominus 8
vniuersum sanguinem domus Saul: quoniã
inuasisti regnum pro eo,& dedit Dñs regnũ
in manu Absalom filij tui:& ecce premunt
te mala tua,quoniam vir sanguinum es. Di- 9
xit autem Abisai filius Saruiæ regi: Quare
maledicit canis hic mortuus domino meo
regi:vadam,& amputabo caput eius.*Et ait 10
rex: Quid mihi,& vobis est filij Saruiæ: di-
mittite eum, vt maledicat. Dominus enim
præcepit ei, vt malediceret Dauid: & quis
est,qui audeat dicere,quare sic fecerit?*Et 11
ait rex Abisai, & vniuersis seruis suis: Ecce C
filius meus, qui egressus est de vtero meo,
quærit animam meam: quantò magis nunc
filius Iemini? dimittite eum, vt maledicat
iuxta præceptum Dñi:Si fortè respiciat Do- 12
minus afflictionem meam, & reddat mihi
Dñs bonum pro maledictione hac hodier-
na.*Ambulabat itaque Dauid,& socij eius 13
per viam cum eo. Semei autem per iugum
montis ex latere, contra illum gradiebatur,
maledicens, & mittens lapides aduersum
eum,terramque spargens.* Venit itaq; rex, 14
& vniuersus populus cum eo lassus,& refo-
cillati sunt ibi.* Absalom autem, & omnis 15
populus eius ingressi sunt Ierusalem, sed &
Achitophel cum eo.* Cum autem venisset 16
Chusai Arachites amicus Dauid ad Absa-
lom,locutus est ad eum:Salue rex,salue rex.
*Ad quem Absalom,Hæc est,inquit,gratia 17
D tua ad amicum tuum?quare non iuisti cum
amico tuo?* Respondítque Chusai ad Ab- 18
salom: Nequaquam: quia illius ero, quem
elegit Dominus, & omnis hic populus, &
vniuersus Israel,& cum eo manebo.*Sed vt 19
& hoc inferam,cui ego seruiturus sum? nõ-
ne filio regis? sicut parui patri tuo,ita pare-
bo & tibi.*Dixit autem Absalom ad Achi- 20
tophel: inite consilium, quid agere debea-
mus.*Et ait Achitophel ad Absalom: In- 21
gredere ad concubinas patris tui, quas di-
misit ad custodiendam domum:vt cum au-
dierit omnis Israel,quod fœdaueris patrem
tuum, roborentur tecum manus eorum.* 22 *Sup.12.c. 11.
Tetenderunt ergo Absalom tabernaculum
in solario, ingressúsque est ad concubinas
patris sui coram vniuerso Israel.* Consi- 23
lium autem Achitophel, quod dabat in die-
bus illis, quasi si quis consuleret Deum:
sic erat omne consilium Achitophel, &
cum esset cum Dauid,& cum esset cum Ab-
salom.

CAP. XVII.

Chusai dissipat consilium Achitophelis, de obruendo statim Dauide, idque per nuntios indicat Dauidi, qui consilio Chusai transit Iordanem,quare se suspendit Achitophel:tres amici Dauid munera adferunt, ne eius populus necessarijs egens deficeret.

DIxit ergo Achitophel ad Absalom: Eli- 1
A gam mihi duodecim millia virorum,
& consurgens persequar Dauid hac nocte.* 2
Et irruens super eum (quippè qui lassus est,
& solutis manibus) percutiam eum: cumq;
fugerit omnis populus, qui cum eo est,per-
cutiam regem desolatum.*Et reducam vni- 3
uersum populum,quomodo vnus homo re-
uerti solet: vnum enim virum tu quæris,&
omnis populus erit in pace.*Placuitque ser- 4
mo eius Absalom,& cunctis maioribus na-
tu Israel.*Ait autem Absalom:Vocate Chu- 5
sai Arachitem,& audiamus,quid et ipse
dicat.*Cumq; venisset Chusai ad Absalom, 6
B ait Absalom ad eum: Huiusce modi sermo-
nem locutus est Achitophel: facere debe-
mus, an non? quod das consilium?*Et dedit 7
Chusai ad Absalon: Non est bonum consi-
lium, quod dedit Achitophel hac vice.* Et 8
rursum intulit Chusai:Tu nosti patrem tuũ,
& viros, qui cum eo sunt, esse fortissimos,
& amaro animo, veluti si vrsa raptis catu-
lis in saltu fœmiat: sed & pater tuus vir bel-
lator est,nec morabitur cum populo.* For- 9
sitan nunc latitat in foueis, aut in vno, quo

voluerit; loco & cum ceciderit vnuſquiſ-
bet in principio, audiet quicunq; audierit,
& dicet: Facta eſt plaga in populo, qui ſeque-
batur Abſalom. *Et fortiſſimus quiſq; cuius
cor eſt quaſi leonis, pauore ſoluetur: ſcit
enim omnis populus Iſrael fortem eſſe pa-
trem tuum, & robuſtos omnes, qui cum eo
ſunt. * Sed hoc mihi videtur rectum eſſe
conſilio: Congregetur ad te vniuerſus Iſrael,
à Dan vſq; Berſabee, quaſi arena maris in-
numerabilis: & tu eris in medio eorum. *Et
irruemus ſuper eum in quocunq; loco inuē-
tus fuerit: & operiemus eum, ſicut cadere ſo-
let ros ſuper terram: & non relinquemus de
viris, qui cum eo ſunt, ne vnum quidem. *
Quod ſi vrbem aliquam fuerit ingreſſus, cir-
cundabit omnis Iſrael ciuitati illi funes, &
trahemus eam in torrentem, vt non reperia-
tur ne calculus quidem ex ea. *Dixitq; Ab-
ſalom, & omnes viri Iſrael: Melius eſt cōſi-
lium Chuſai Arachitę, conſilio Achitophel:
Domini autem nutu diſſipatum eſt conſi-
lium Achitophel vtile, vt induceret Dūs ſu-
per Abſalom malū. *Et ait Chuſai Sadoc, &
Abiathar ſacerdotibus. Hoc & hoc modo
conſilium dedit Achitophel Abſalom, & ſe-
nioribus Iſrael: & ego tale, & tale dedi con-
ſilium. *Nunc ergo mittite citò, & nuntiate
Dauid, dicentes: Ne moreris nocte hac in
cāpeſtribus deſerti, ſed abſq; dilatione trāſ-
gredere: ne forte abſorbeatur rex, & omnis
populus, qui cum eo eſt. * Ionathas autem
& Achimaas ſtabant iuxta fontem Rogel:
abijt ancilla, & nuntiauit eis: & illi profecti
ſunt, vt referrent ad regem Dauid nuntium:
non enim poterant videri, aut introire ciui-
tatem. *Vidit autem eos quidam puer, & in-
dicauit Abſalom: illi verò concito gradu in-
greſſi ſunt domum cuiuſdam viri in Bahu-
rim, qui habebat puerum in veſtibulo ſuo,
& deſcenderunt in eum. *Tulit autem mu-
lier, & expandit velamen ſuper os putei,
quaſi ſiccans ptiſanas, & ſic latit res. *Cum,
que veniſſent ſerui Abſalom in domum, ad
mulierem dixerūt: Vbi eſt Achimaas, & Io-
nathas? Et reſpondit eis mulier: Tranſierunt
feſtinanter, guſtata paululū aqua. At hi, qui
quærebant, cum nō reperiſſent, reuerſi ſunt
in Ieruſalem. *Cumque abijſſent, aſcende-
runt illi de puteo, & pergentes nuntiaue-
runt regi Dauid, & dixerūt: Surgite, & trāſi-
te citò fluuium: quoniā huiuſcemodi dedit
conſilium cōtra vos Achitophel. * Surrexit
ergo Dauid, & omnis populus, qui cum eo
erat, & tranſierunt Iordanem, donec diluce-
ſceret: & ne vnus quidem reſiduus fuit, qui
non tranſiſſet fluuium. *Porrò Achitophel
videns, quod non fuiſſet factum conſilium
ſuum, ſtrauit aſinum ſuum, ſurrexitque &
abijt in domum ſuam, & in ciuitatem ſuā:
& diſpoſita domo ſua, ſuſpendio interijt, &
ſepultus eſt in ſepulchro patris ſui. *Dauid
autem venit in caſtra, & Abſalom tranſiuit
Iordanem, ipſe & omnes viri Iſrael cum eo.
* Amaſam verò conſtituit Abſalom prò
Ioab ſuper exercitum. Amaſa autem erat fi-
lius viri, qui vocabatur Ietra de Ieſraeli, qui
ingreſſus eſt ad Abigail filiam Naas, ſoro-
rem Saruiæ, quę fuit mater Ioab. *Et caſtra-
mentatus eſt Iſrael cum Abſalom in Terra
Galaad. * Cumque veniſſet Dauid in Ca-
ſtra, Sobi filius Naas de Rabath filiorum
Ammon, & Machir filius Ammihel de Lo-
dabar, & Berzellai Galaadites de Rogelim,
* Obtulerunt ei ſtratoria, & tapetia, & vaſa
fictilia, frumentum, & hordeum, & fari-
nam, & polentam, & fabam, & lentem, &
frixum cicer, & mel, & butyrum, oues, &
pingues vitulos, dederuntque Dauid, & po-
pulo, qui cum eo erat, ad veſcendum: ſuſpi-
cati enim ſunt, populum fame, & ſiti fatiga-
ri in deſerto.

CAP. XVIII.

Abſalom victus prælio, & de quercu pendens ab Ioab tranſoditur; quod audiens Dauid, amarè eum fleuit.

1 IGitur conſiderato Dauid populo ſuo, cō-
A ſtituit ſuper eos tribunos, & centuriones,
2 * Et dedit populi tertiam partem ſub manu
Ioab, & tertiam partem ſub manu Abiſai
filij Saruiæ fratris Ioab, & tertiam partem
ſub manu Ethai, qui erat de Geth, dixitque
rex ad populum: Egrediar & ego vobiſcum.
3 Et reſpondit populus: Non exibis: ſiue enim
fugerimus, non magnoperè ad eos de nobis
pertinebit: ſiue media pars ceciderit è no-
bis non ſatis curabunt: quia tu vnus pro de-
cem millibus computaris: melius eſt igitur,
4 vt ſis nobis in vrbe præſidio. * Ad quos rex
ait: Quod vobis videtur rectum, hoc fa-
ciam: Stetit ergo rex iuxta portam: egredie-
baturque populus per turmas ſuas, centē-
5 ni, & milleni. *Et præcepit rex Ioab, & Abi-
II ſai, & Ethai, dicens: Seruate mihi puerum
Abſalom. Et omnis populus audiebat præ-
cipientem regem cunctis principibus Ab-
6 ſalom: *Itaque egreſſus eſt populus in cam-
pum contra Iſrael, & factum eſt prælium in
7 ſaltu Ephraim. * Et cæſus eſt ibi populus Iſ-
rael ab exercitu Dauid, factaq; eſt plaga ma-
8 gna in die illa, viginti millium. *Fuit autem
ibi prælium diſperſum ſuper faciem omnis
terræ, & multò plures erant, quos ſaltus cō-
ſumpſerat de populo, quàm hi, quos vora-
9 uerat gladius in die illa. *Accidit autem, vt
occurreret Abſalom ſeruis Dauid, ſedens
mulo: cumque ingreſſus fuiſſet mulus ſub-
ter condenſam quercum, & magnam adhę-
ſit caput eius quercui: & illo ſuſpenſo inter
cœlum, & terram, mulus, cui inſederat, per-
tranſi-

transiuit. * Vidit autem hoc quispam, & 10
nuntiauit Ioab, dicens: Vidi Absalom pen-
dere de quercu. * Et ait Ioab viro, qui nun- 11
tiauerat ei: Si vidisti, quare non confodisti C
eum cum terra, & ego dedissem tibi decem
argenti siclos, & vnum balteum? * Qui dixit 12
ad Ioab: Si appenderes in manibus meis mil.
le argenteos, nequaquam mitterem manũ
meam in filium regis: audientibus enim no.
bis præcepit rex tibi, & Abisai, & Ethai, di-
cens: Custodite mihi puerum Absalom. * 13
Sed & si fecissem contra animam meam au.
dacter, nequaquam hoc regẽ latere potuis-
set, & tu stares ex aduerso? * Et ait Ioab: Non 14
sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te. Tu-
lit ergo tres lanceas in manu sua, & infixit
eas in corde Absalom. cumque adhuc pal-
pitaret hærens in quercu. * Cucurrerunt 15
decem iuuenes armigeri Ioab, & percutien- D
tes interfecerunt eum. Cecinit autem Ioab 16
buccina, & retinuit populum, ne perseque-
retur fugientem Israel, volens parcere mul-
titudini. * Et tulerunt Absalom, & proiece- 17
runt eum in saltu, in foueam grandem, &
comportauerunt super eum aceruum lapi-
dum magnum nimis: omnis autem Israel
fugit in tabernacula sua. * Porrò Absalom 18
erexerat sibi, cum adhuc viueret, titulũ, qui
est in Valle regis: dixerat enim: Non habeo
filiũ, & hoc erit monimẽtum nominis mei.
Vocauitque titulum nomine suo, & appel-
latur Manus Absalom, vsque ad hanc diem.
* Achimaas autem filius Sadoc, ait: Curram, 19
& nunciabo regi, quia iudicium fecerit ei
Dñs de manu inimicorum eius. * Ad quem 20
Ioab dixit: Non eris nuntius in hac die, sed E
nuntiabis in alias hodie nolo te nuntiare, fi-
lius enim regis est mortuus. * Et ait Ioab 21
Chusi: Vade, & nuntia regi, quæ vidisti. Adora-
uit Chusi Ioab, & cucurrit. * Rursus autẽ 22
Achimaas filius Sadoc dixit ad Ioab: Quid
impedit, si etiam ego curram post Chusi? Di-
xit que ei Ioab: Quid vis currere fili mi? non
23 eris boni nuntij baiulus. * Qui respondit:
Quid enim si cucurrero? Et ait ei. Curre.
Currens ergo Achimaas per viam compen-
24 dij, transiuit Chusi. * Dauid autem sedebat
inter duas portas; speculator verò, qui erat
in fastigio portæ super murum, eleuans ocu-
25 los, vidit hominem currentem solum. * Et
exclamans indicauit regi: dixitq; rex: Si so-
lus est, bonus est nuntius in ore eius. Prope-
26 rante autem illo, & accedente propius, * Vi- F
dit speculator hominem alterum curren-
tem, & vociferans in culmine, ait: Apparet
mihi alter homo currens solus, Dixitq; rex:
27 Et ille bonus est nuntius. * Speculator au-
tem, Contemplor, ait, cursum prioris, quasi
cursum Achimaas filij Sadoc. Et ait rex. Vir
bonus est: & nuntium portans bonum, ve-
28 nit. * Clamans autem Achimaas, dixit ad re-
gem: Salue rex. Et adorans regem coram eo
pronus in terram, ait: Benedictus Dominus
Deus tuus, qui conclusit homines, qui leua-
uerunt manus suas cõtra dominum meum
29 regem. * Et ait rex: Estne pax puero Abs-
G lom? Dixitque Achimaas: Vidi tumultum
magnum, cum mitteret Ioab seruus tuus, ò
30 rex, me seruum tuum: nescio aliud. Ad
quem rex: Transi, ait, & sta hic. Cumque
31 ille transisset, & staret, * Apparuit Chusi: &
veniens ait, Bonum apporto nuntium do-
mine mi rex: iudicauit enim pro te Domi-
nus hodie de manu omnium, qui surrexe-
32 runt contra te. * Dixit autem rex ad Chusi:
Estne pax puero Absalom? cui respondens
Chusi, Fiant, inquit, sicut puer inimici do-
mini mei regis, & vniuersi, qui consurgunt
33 aduersus eum in malum. * Contristatus
itaque rex, ascendit cœnaculum portæ, & * Infra 19.
fleuit: Et sic loquebatur, vadens: Fili mi 8.4.
Absalom, Absalom fili mi: quis mihi tri-

buat, vt ego moriar pro te, Abſalom fili mi, fili mi Abſalom?

CAP. XIX.

Dauid Ioab verbis commotus ceſſat plangere Abſalom, & ſuos conſpiratores ſibi reconciliat, & à viris Iuda in Ieruſalem reducitur, ac Semei veniam precanti ignoſcit, & Miphiboſeth recipit, iubens vt agros cum Siba diuidat: vale dicit ipſi Berzellai retinens ſecum Chamaam, Iſrael autem cum Iuda pro Dauide acriter contendit.

1 NVntiatum eſt autem Ioab, quod rex fleret,& lugeret filium ſuum: 2 *Et verſa A eſt victoria in luctum in die illa omni populo:audiuit enim populus in die illa dici:Dolet rex ſuper filio ſuo. 3 * Et declinauit populus in die illa ingredi ciuitatem, quomodo declinare ſolet populus verſus, & fugiens de prælio. 4 * Porrò rex operuit caput ſuum, & clamabat voce magna: Fili mi Abſalom, Abſalom fili mi,fili mi. 5 *Ingreſſus ergo Ioab ad regem in domum,dixit:Confudiſti hodie vultus omnium ſeruorum tuorum, qui ſaluam fecerunt animam tuam,& animam filiorum tuorum,& filiarum tuarum, & animam vxorum tuarum,& animam concubinarum tuarum. 6 *Diligis odientes te,& odio habes diligentes te: & oſtendiſti hodie,quia non curas de ducibus tuis, & de ſeruis tuis: & verè cognoui modò, quia ſi Abſalom viueret, & omnes nos occubuiſſemus, tunc placeret tibi. 7 * Nunc igitur ſurge,& procede,& alloquẽs ſatis fac ſeruis tuis:iuro enim tibi per Dominum, quod ſi non exieris, ne vnus quidem remanſurus ſit tecum nocte B hac: & peius erit hoc tibi,quàm omnia mala: quæ venerunt ſuper te, ab adoleſcentia tua,vſque in præſens. 8 * Surrexit ergo rex,& ſedit in porta: & omni populo nuntiatũ eſt, quod rex ſederet in porta:venitque vniuerſa multitudo coram rege: Iſrael autem fugit in tabernacula ſua. 9 * Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Iſrael, dicens: Rex liberauit nos de manu inimicorũ noſtrorum,ipſe ſaluauit nos de manu Philiſthinorum: & nunc fugit de terra propter Abſalom. 10 *Abſalom autem,quem vnximus ſuper nos, mortuus eſt in bello: vſquequò ſiletis,& non reducitis regem? 11 Rex verò Dauid miſit ad Sadoc, & Abiathar ſacerdotes, C dicens:Loquimini ad maiores natu Iuda,dicentes: Cur venitis nouiſſimi ad reducendum regem in domum ſuam? (Sermo autem omnis Iſrael peruenerat ad regẽ in domo eius.) 12 *Fratres mei vos,os meum,& caro mea vos, quare nouiſſimi reducitis regem? 13 *Et Amaſæ dicite:Nonne os meum,& caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, ſi non magiſter militiæ fueris coram me omni tempore pro Ioab. 14 * Et inclinauit cor omnium virorum Iuda,quaſi viri vnius miſeruntque ad regem, dicentes: Reuertere tu, & omnes ſerui tui. 15 * Et reuerſus eſt rex: & venit vſque ad Iordanem, & omnis Iuda venit, vſque in Galgalam, vt occurreret regi,& traduceret eum Iordanem. 16 *Feſtinauit autem Semei filius Gera filij Ieminiide Bahurim, & deſcendit cum viris Iuda 17 in occurſum regis Dauid. *Cum mille viris D de Beniamin,& Siba puer de domo Saul: & quindecim filij eius, ac viginti ſerui erant cum eo: & irrumpentes Iordanem,ante re- 18 gem * Tranſierunt vada, vt traducerent domum regis, & facerẽt iuxta iuſſionem eius: Semei autem filius Gera proſtratus coram 19 rege,cum iam tranſiſſet Iordanem, * Dixit ad eum: Ne reputes mihi Domine mi iniquitatem,neque memineris iniuriarum ſerui tui in die, qua egreſſus es domine mi rex de Ieruſalem,neque ponas rex in corde tuo. 20 Agnoſco enim ſeruus tuus peccatum meũ: & idcircò hodie primus veni de omni domo Ioſeph,deſcendique in occurſum domi- 21 ni mei regis. *Reſpondens verò Abiſai filius Saruiæ, dixit: Numquid pro his verbis non occidetur Semei,quia maledixit chriſto Do- 22 mini? *Et ait Dauid.Quid mihi,& vobis filij Saruiæ? cur efficimini mihi hodie in ſatan? ergo ne hodie interficietur vir in Iſrael? an ignoro hodie me factum regem ſuper Iſrael? 23 *Et ait rex Semei: Non morieris. Iurauit- 24 que ei. *Miphiboſeth quoque filius Saul deH ſcendit in occurſum regis, illotis pedibus, & intonſa barba:veſtesque ſuas non lauerat à die,qua egreſſus fuerat rex,vſque ad diem 25 reuerſionis eius in pace. * Cumque Ieruſalem occurriſſet regi,dixit ei rex: Quare non 26 veniſti mecum: Miphiboſeth? * Et reſpondens ait: Domine mi rex ſeruus meus contempſit me:dixique ei ego famulus tuus, vt ſterneret mihi aſinum,& aſcendens abirem 27 cum rege: claudus enim ſum ſeruus tuus. * Inſuper & accuſauit me ſeruum tuum ad te dominum meum regem: tu autem domine mi rex, ſicut Angelus Dei es, fac quod 28 placitum eſt tibi. * Neque enim fuit domus patris mei,niſi morti obnoxia domino meo regi: tu autem poſuiſti me ſeruum tuum inter conuiuas menſæ tuæ: quid ergo habeo iuſtæ querelæ? aut quid poſſum vltra vociferari ad regem? 29 *Ait ergo ei rex: Quid vltra loqueris? fixum eſt, quod locutus ſum: 30 tu & Siba diuidite poſſeſſiones. * Reſponditque Miphiboſeth regi: Etiam cuncta accipiat, poſtquã reuerſus eſt dominus meus 31 rex pacificè in domum ſuam. * Berzellai quoque Galaadite,deſcendens de Rogelim, F traduxit regem Iordanem,paratus eſt etiam 32 vltra fluuium proſequi eum. * Erat autem Berzellai Galaadites ſenex valde,ideſt octogena-

* 1. Reg. 2. b. 8.

* Supra 16. b. 5.

* 1. Reg. 2. b. 7.

genarius,& ipſe præbuit alimenta regi,cum moraretur in Caſtris: fuit quippè vir diues nimis. * Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni 33
mecum, vt requieſcas ſecurus mecum in Ieruſalem. *Et ait Berzellai ad regem: Quot 34
ſunt dies annorum vitæ meæ, vt aſcendam cum rege in Ieruſalem? *Octogenarius ſum 35
hodie: nunquid vigent ſenſus mei ad diſcernendum ſuauе, aut amarum? aut delectare poteſt ſeruum tuum cibus & potus? vel audire poſſum vltra vocem cantorum, atque cantatricum? quare ſeruus tuus ſit oneri domino meo regi? * Paululum procedam fa- 36
mulus tuus ab Iordane tecum: non indigeo hac viciſſitudine. * Sed obſecro, vt reuertar 37
ſeruus tuus, & moriar in ciuitate mea, & ſepeliar iuxta ſepulchrum patris mei, & matris meæ. Eſt autem ſeruus tuus Chamaam, ipſe vadat tecum, domine mi rex, & fac ei G
quidquid tibi bonum videtur. * Dixit ita- 38
que ei rex: Mecum tranſeat Chamaam, & ego faciam ei quidquid tibi placuerit, & omne, quod petieris à me, impetrabis. *Cũ- 39
que tranſiſſet vniuerſus populus, & rex Iordanem, oſculatus eſt rex Berzellai, & benedixit ei: & ille reuerſus eſt in locum ſuum. * 40
Tranſiuit ergo rex in Galgalam, & Chamaã cum eo, omnis autem populus Iuda traduxerat regem, & media tantùm pars affuerat de populo Iſrael. *Itaque omnes viri Iſrael 41
concurrentes ad regem dixerunt ei: Quare te furati ſunt fratres noſtri viri Iuda, & traduxerunt regem, & domum eius Iordanem, omneſque viros Dauid cum eo? *Et reſpon- 42
dit omnis vir Iuda ad viros Iſrael: Quia mihi propior eſt rex: cur iraſceris ſuper hac re? nunquid comedimus aliquid ex rege, aut munera nobis data ſunt? * Et reſpondit vir 43
Iſrael ad viros Iuda, & ait: Decem partibus maior ego ſum apud regem, magiſque ad me pertinet Dauid, quàm ad te: cur feciſti mihi iniuriam, & non mihi nunciatum eſt priori, vt reducerem regem meum? Durius autem reſponderunt viri Iuda viris Iſrael.

CAP. XX.

Ioab cum fratre Abiſai perſequens Sebam filium Bochri mouentem contra Dauid ſeditionem in Iſrael, Amaſam in via occidit, tandemque ab obſidione Abela, miſſo Seba per murum capite, diſcedit.

ACcidit quoque, vt ibi eſſet vir Belial, 1
nomine Seba, filius Bochri, vir Iemi- A
neus: & cecinit buccina, & ait: Non eſt nobis pars in Dauid, neq; hereditas filio Iſai: reuertere in tabernacula tua Iſrael. * Et ſe- 2
paratus eſt omnis Iſrael à Dauid, ſecutuſq; eſt Seba filium Bochri: viri autem Iuda adhæſerunt regi ſuo à Iordane ſuper Ieruſalem. *Cumque veniſſet rex in domum ſuam 3
in Ieruſalem, tulit decem mulieres concubinas, quas dereliquerat ad cuſtodiendam B
domum, & tradidit eas in cuſtodiam, alimenta eis præbens: & non eſt ingreſſus ad eas, ſed erant clauſæ vſque in diem mortis
4 ſuæ in viduitate viuentes. *Dixit autem rex Amaſæ: Conuoca mihi omnes viros Iuda in
5 diem tertium, & tu adeſto præſens. * Abiit ergo Amaſa, vt conuocaret Iudam, & moratus eſt extra placitum, quod ei conſtituerat rex. *Ait autem Dauid ad Abiſai: Nunc
6 magis afflicturus eſt nos Seba filius Bochri, quàm Abſalom: tolle igitur ſeruos domini tui, & perſequere eum, ne forte inueniat ciuitates munitas, & effugiat nos. Egreſſi ſunt
7 C ergo cum eo viri Ioab, Cerethi quoque, & Phelethi: & omnes robuſti exierunt de Ieruſalem ad perſequendum Seba filium Bo-
8 chri. * Cumque illi eſſent iuxta lapidem grandem, qui eſt in Gabaon, Amaſa veniens occurrit eis. Porrò Ioab veſtitus erat tunica ſtricta ad menſuram habitus ſui, & deſuper accinctus gladio dependente, vſque ad ilia, in vagina, qui fabricatus leui motu egredi
9 poterat, & percutere. *Dixit itaque Ioab ad Amaſam: Salue mi frater. Et tenuit manu dextera mentum Amaſæ, quaſi oſculans
10 eum. * Porrò Amaſa non obſeruauit gladium, quem habebat Ioab, qui percuſſit eum in latere, & effudit inteſtina eius in terram, nec ſecundum vulnus appoſitis, & mortuus eſt. Ioab autem, & Abiſai frater
11 eius, perſecuti ſunt Seba filium Bochri. *
D Interea quidam viri, cum ſteriſſent iuxta cadauer Amaſæ, de ſocijs Ioab, dixerunt: Ec-
12 ce, qui eſſe voluit pro Ioab comes Dauid. * Amaſa autem conſperſus ſanguine, iacebat in media via. Vidit hoc quidam vir, quod ſubſiſteret omnis populus ad videndum eũ, & amouit Amaſam de via in agrum, operuitq; eum veſtimento, ne ſubſiſterent trã-
13 euntes propter eum. * Amoto ergo illo de via, tranſibat omnis vir ſequens Ioab ad
14 perſequendum Seba filium Bochri. *Porrò ille tranſierat per omnes tribus Iſrael in Abelam, & Bethmaacha: omneſque viri electi congregati fuerant ad eum. *Venerunt
15 E itaque, & oppugnabant eum in Abela, & in Bethmaacha, & circumdederunt munitionibus ciuitatem, & obſeſſa eſt vrbs: omnis autem turba, quæ erat cum Ioab, molieba-
16 tur deſtruere muros. * Et exclamauit mulier ſapiens de ciuitate. Audite, audite, dicite Ioab: Appropinqua huc, & loquar tecum.
17 *Qui cum acceſſiſſet ad eam, ait illi: Tu es Ioab? Et ille reſpondit: Ego. Ad quem ſic locuta eſt: Audi ſermones ancillæ tuæ. Qui re-
18 ſpondit: Audio. * Rurſumque illa, Sermo, F inquit, dicebatur in veteri prouerbio: Qui interrogant, interrogent in Abela: & ſic per-

ficiebant. *Nonne ego sum, quæ respondeo 19
veritatem in Israel, & tu quæris subuertere
ciuitatem, & euertere matrē in Israel? Quare præcipitas hereditatem Domini? *Respō- 20
dentque Ioab, ait: Absit, absit hoc à me:
non præcipito, neque demolior: *Non sic se 21
habet res, sed homo de monte Ephraim Seba, filius Bochri cognomine, leuauit manum G
suam contra regem Dauid: tradite illum solum, & recedemus à ciuitate. Et ait mulier
ad Ioab: Ecce caput eius mittetur ad te per
murum. * Ingressa est ergo ad omnem po- 22
pulum, & secuta est eis sapienter: qui abscis.
sum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad
Ioab, & ille cecinit tuba, & recesserunt ab
vrbe, vnusquisque in tabernacula sua: Ioab
autem reuersus est Ierusalem ad regem: Fuit 23
* Supr. 8. d. 6. ergo Ioab super omnem exercitum Israel:
Banaias autem filius Ioiadæ super Cere-
thæos, & Phelethæos. *Aduram verò super 24
tributa: porrò Iosaphat filius Ahilud à
commentarijs. * Siua autem scriba: Sadoc 25
verò, & Abiathar, sacerdotes. * Ira autem 26
Iairites erat sacerdos Dauid.

CAP. XXI.

Immissa propter Saulis in Gabaonitas iniustam saeuitiam fame triennali, cui diuertenda, ad illorum petitionem Dauid Saulis reliquias, praeter Miphibosethi tradit, vt crucifigerentur, quarum ossa vna cum Saulis, & Ionathae ossibus iubet sepultura tradi: narrantur & quatuor bella Dauidis aduersus Philisthaeos.

FActa est quoque fames in diebus Dauid 1
tribus annis iugiter: & consuluit Da- A
uid oraculum Domini: Dixitque Dominus:
Propter Saul, & domum eius sanguinum,
quia occidit Gabaonitas. *Vocatis ergo Ga- 2
* Ios. 9. c. 16. baonitis rex dixit ad eos. (Porrò Gabaoni-
tæ non erant de filijs Israel, sed reliquiæ
Amorrhæorum: filij quippè Israel iurauerant eis, & voluit Saul percutere eos zelo,
quasi pro filijs Israel, & Iuda.) * Dixit ergo 3
Dauid ad Gabaonitas: quid faciam vobis?
& quod erit vestri piaculum, vt benedicatis
hæreditati Domini? * Dixeruntque ei Ga- 4
baonitæ: Non est nobis super argento, & au-
ro quæstio, sed contra Saul, & contra do-
mum eius: neque volumus, vt interficiatur
homo de Israel. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis, vt faciam vobis? * Qui dixerunt 5
regi: Virum, qui attriuit nos, & oppressit
iniquè, ita delere debemus, vt ne vnus qui-
dem residuus sit de stirpe eius in cunctis fi-
nibus Israel. * Dentur nobis septem viri de 6
filijs eius, vt crucifigamus eos Domino in
Gabaa Saul quondam electi Domini. Et ait
* 1. Reg. 18. a. 1. rex: Ego dabo. *Pepercitque rex Miphibo- 7
seth filio Ionathæ filij Saul, propter iusiu-
randum Domini, quod fuerat inter Dauid, B
& inter Ionathan filium Saul. *Tulit itaque 8
rex duos filios Respha filiæ Aia, quos pepe-
rit Saul, Armoni, & Miphiboseth: & quin-
que filios Michol filiæ Saul, quos genuerat
Hadrieli filio Berzellai, qui fuit de Molathi,
9 *Et dedit eos in manus Gabaonitarum: qui
crucifixerunt eos in monte coram Domi-
no: & ceciderunt hi septem, simul occisi in
diebus messis primis, incipiente messione
10 hordei. * Tollens autem Respha filia Aia
cilicium, substrauit sibi supra petram, ab
initio messis, donec stillaret aqua super eos
de cœlo: & non dimisit aues lacerare eos
11 per diem, neque bestias per noctem. * Et * 1. Reg. 11. c. 29.
Cnuntiata sunt Dauid, quæ fecerat Repha, fi-
12 lia Aia, concubina Saul. *Et abijt Dauid, &
tulit ossa Saul, & ossa Ionathæ filij eius, à vi-
ris Iabes Galaad: qui furati fuerant ea de
platea Bethsan, in qua suspēderant eos Phi-
listhijm, cum interfecissent Saul in Gelboe:
13 * Et asportauit inde ossa Saul, & ossa Iona-
thæ filij eius: & colligentes ossa eorum, qui
14 affixi fuerant, *Sepelierunt ea cum ossibus
Saul, & Ionathæ filij eius in terra Beniamin, in latere, in sepulchro Cis patris eius:
feceruntque omnia, quæ præceperat rex, &
15 repropitiatus est Deus terræ post hæc. *Factum est autem rursum prælium Philisthinorum aduersum Israel, & descendit Dauid, & serui eius cum eo, & pugnabant
contra Philisthijm. Deficiente autem Da-
16 uid, * Iesbibenob, qui fuit de genere Ara-
pha, cuius ferrum hastæ trecentas vncias * 1. Reg. 17. a. 7.
appendebat, & accinctus erat ense nouo, ni-
17 sus est percutere Dauid. * Præsidioque ei fuit
D Abisai filius Saruiæ, & percussum Philisthæum interfecit. Tunc iurauerunt viri Dauid, dicentes: Iam non egredieris nobiscum
in bellum, ne extinguas lucernam Israel.
18 * Secundum quoque bellum fuit in Gob
contra Philisthæos: tunc percussit Sobocai * 1. Par. 20. c. 4.
de Husati, Saph de stirpe Arapha de gene-
19 re gigantum. * Tertium quoque fuit bel-
lum in Gob contra Philisthæos, in quo per-
cussit Adeodatus filius Saltus polymitarius
Bethlemites Goliath Gethæum, cuius ha-
stile hastæ erat, quasi liciatorium texen-
20 tium. *Quartum bellum fuit in Get: in quo
vir fuit excelsus, qui senos in manibus, pe-
dibusque habebat digitos, id est, viginti
21 quatuor, & erat de origine Arapha. * Et
blasphemauit Israel: percussit autem eum
22 Ionathan filius Samaa fratris Dauid. * Hi
quatuor nati sunt de Arapha in Geth, & ce-
ciderunt in manu Dauid, & seruorum
eius.

CA-

CAP. XXII.

Canticum gratiarum actionis Dauid pro sua ab omnibus inimicis liberatione.

1 LOcutus est autem Dauid Domino verba carminis huius, in die qua liberauit A
eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum, & de manu Saul. *Et ait: Do- 2
*Psal.17.2. minus petra mea, & robur meum, & saluator meus. * Deus fortis meus, sperabo in 3
eum: scutum meum, & cornu salutis meæ, eleuator meus, & refugium meum saluator
*Psal.17.3. meus, de iniquitate liberabis me: * Laudabilem inuocabo Dominum: & ab inimicis 4
meis saluus ero. *Quia circumdederunt me 5
contritiones mortis: torrentes Belial terruerunt me. * Funes inferni circumdederunt 6
me: præuenerunt me laquei mortis. * In 7
tribulatione mea inuocabo Dominum, & ad Deum meum clamabo: & exaudiet de templo suo vocem meam, & clamor meus veniet ad aures eius. *Commota est, & con- 8
tremuit terra: fundamenta montium concussa sunt, & conquassata, quoniam iratus est eis. * Ascendit fumus de naribus eius, 9
& ignis de ore eius vorabit: carbones succensi sunt ab eo. *Inclinauit cœlos, & de- 10
scendit: & caligo sub pedibus eius. * Et B
ascendit super Cherubim, & volauit: & 11
lapsus est super pennas venti. * Posuit te- 12
nebras in circuitu suo latibulum: cribrans aquas de nubibus cœlorum. * Præ fulgo- 13
re in conspectu eius: succensi sunt carbones ignis. * Tonabit de cœlo Dominus: & 14
excelsus dabit vocem suam. * Misit sagit- 15
tas, & dissipauit eos; fulgur & consumpsit eos. *Et apparuerunt effusiones maris, & 16
reuolata sunt fundamenta orbis, ab increpatione Domini, ab inspiratione spiritus furoris eius. * Misit de excelso, & assumpsit 17
me: & extraxit me de aquis multis. *Liberauit me ab inimico meo potentissimo, & 18
ab his, qui oderant me: quoniam robustiores me erant. *Præuenit me in die afflictio- 19
nis meæ, & factus est Dominus firmamentum meum. *Et eduxit me in latitudinem: 20
liberauit me, quia complacui ei. * Retri- 21
buet mihi Dominus secundùm iustitiam meam: & secundùm munditiam manuum mearum reddet mihi. *Quia custodiui vias 22
Domini, & non egi impiè, à Deo meo. * 23
Omnia enim iudicia eius in conspectu meo: & præcepta eius non amoui à me. * Et ero 24
perfectus cum eo: & custodiam me ab ini- C
quitate mea. * Et restituet mihi Dominus 25
secundùm iustitiam meam: & secundum munditiam manuum mearum, in conspectu oculorum suorum. * Cum sancto sanctus eris: & cum robusto perfectus. * 27
Cum electo electus eris: & cum peruerso
28 peruerteris. * Et populum pauperem saluum facies, oculisque tuis excelsos humi-
29 liabis. * Quia tu lucerna mea Domine: &
30 tu Domine illuminabis tenebras meas. *
In te enim curram accinctus: in Deo meo
31 transiliam murum. * Deus immaculata via
eius, eloquium Domini igne examinatum:
32 scutum est omnium sperantium in se. Quis
est Deus præter Dominum: & quis fortis
33 præter Deum nostrum? * Deus, qui accinxit me fortitudine: & complanauit per-
34 fectam viam meam. * Coæquans pedes
meos cervis, & super excelsa mea statuens
35 me. * Docens manus meas ad prælium, & *Psal.143. componens, quasi arcum æreum brachia a.1.
36 mea. * Dedisti mihi clypeum salutis tuæ:
D mansuetudo tua multiplicauit me. * Di-
37 latabis egressus meos subtus me: & non
38 deficient tali mei. * Persequar inimicos
meos, & conteram: & non conuertar, do-
39 nec consumam eos. * Consumam eos, &
confringam, vt non consurgant: cadent
40 sub pedibus meis. * Accinxisti me fortitudine ad prælium: incuruasti resistentes mi-
41 hi subtus me. * Inimicos meos dedisti mi-
E hi dorsum; odientes me, & disperdam
42 eos. * Clamabunt, & non erit, qui saluet:
43 ad Dominum, & non exaudiet eos. * Delebo eos, vt puluerem terræ: quasi lutum platearum comminuam eos, atque con-
44 fringam. * Saluabis me à contradictionibus populi mei. custodies me in caput gentium: populus, quem ignoro seruiet mihi.
45 * Filij alieni resistent mihi, auditu auris
46 obedient mihi. * Filij alieni defluxerunt,
47 & contrahentur in angustijs suis. * Viuit Dominus, & benedictus Deus meus: &
48 exaltabitur Deus fortis salutis meæ. *Deus qui das vindictas mihi, & deijcis populos
49 sub me. * Qui educis me ab inimicis meis, & à resistentibus mihi eleuas me: à viro
50 iniquo liberabis me. * Propterea confitebor tibi Domine in gentibus: & nomi- *Psal.17. 8
51 ni tuo cantabo. * Magnificans salutes 49. *Rom. 15. regis sui, & faciens misericordiam chri- b. 9.
sto suo Dauid, & semini eius in sempiternum.

CAP. XXIII.

Verba nouissima Dauid, & catalogus virorum ipsius illustrium.

1 HÆc autem sunt verba Dauid nouissi-
A ma. Dixit Dauid filius Isai: Dxit vir, cui constitutum est de christo Dei Iacob,
2 egregius psaltes Israel: * Spiritus Domini locutus est per me, & sermo eius per lin-
3 guam meam. * Dixit Deus Israel mihi, locutus est fortis Israel, Dominator hominum, iustus dominator in timore Dei. * Si-
4

cut lux auroræ, oriente sole, mane absque nubibus rutilat, & sicut pluuijs germinat herba de terra. * Nec tanta est domus mea 5
apud Deum, vt pactum æternum iniret mecum, firmum in omnibus atque munitum. Cuncta enim salus mea, & omnis voluntas, nec est quidquam ex ea, quod non germinet. Præuaricatores autem, quasi spinę euellentur vniuersi: quæ non tolluntur manibus. * Et si quis tangere voluerit eas, armabitur ferro, & ligno lanceato, igneque succensæ comburentur, vsque ad nihilum. * 8
Hæc nomina fortium Dauid. Sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres, B
ipse est, quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno. * 9
Post hunc, Eleazar filius patrui eius Aohites inter tres fortes, qui erat cum Dauid, quando exprobrauerunt Philisthijm, & congregati sunt illuc in prælium *Cumque 10
ascendissent viri Israel, ipse stetit, & percussit Philisthæos, donec deficeret manus eius, & obrigescerent cum gladio: fecitque Dominus salutem magnam in die illa: & populus, qui fugerat, reuersus est ad cæsorum spolia detrahenda. *Et post hunc, Sem- 12
ma filius Age de Arari, & congregati sunt Philisthijm in statione: erat quippè ibi ager lente plenus. Cumque fugisset populus à facie Philisthijm, * Stetit ille in medio agri, 12
& tuitus est eum, percussitque Philisthæos: & fecit Dominus salutem magnam. * Nec- 13
non & ante descenderant tres, qui erant principes inter triginta, & venerant tempore messis ad Dauid in speluncam Odollam: castra autem Philisthinorum erant posita in Valle gigantum. *Et Dauid erat in præsi- 14
dio: porrò statio Philisthinorum tunc erat in Bethlehem. * Desideranit ergo 15
Dauid, & ait: O si quis mihi daret potum aquæ, de cisterna, quæ est in Bethlehem iuxta portam! * Irruperunt ergo tres fortes 16
castra Philisthinorum, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat iuxta por- C
tam, & attulerunt ad Dauid: at ille noluit bibere, sed libauit eam Domino, * Dicens: 17
Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc: num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere. hæc fecerunt tres robustissimi. * Abisai quoque frater Ioab 18
filius Saruiæ, princeps erat de tribus: ipse est, qui leuauit hastam suam contra trecentos, quos interfecit, nominatus in tribus, * 19
Et inter tres nobilior, eratque eorum princeps, sed vsque ad tres primos non peruenerat *Et Banaias filius Ioiadæ viri fortissimi, 20
magnorum operum, de Cabseel: ipse percussit duos leones Moab, & ipse descendit, & percussit leonem in media cisterna in
21 diebus nibis. * Ipse quoque interfecit virum Ægyptium, virum dignum spectaculo, habentem in manu hastam: itaque cum descendisset ad eum in virga, vi extorsit hastam de manu Ægyptij, & interfecit eum
22 hasta sua. *Hæc fecit Banaias filius Ioiadæ.
23 * Et ipse nominatus inter tres robustos, D qui erant inter triginta nobiliores: verumtamen vsque ad tres non peruenerat: fecitque eum sibi Dauid auricularium, à secre-
24 to. * Asael frater Ioab inter triginta, Ele-
25 hanan filius patrui eius de Bethlehem. *Sē-
26 ma de Harodi, Elica de Harodi, * Heles de
27 Phalti, Hira filius Acces de Thecua: * Abiezer de Anathoth, Mobonnai de Husa-
28 ti, * Selmon Ahohites, Maharai Neto-
29 phathites, * Heled filius Baana, & ipse Netophathites, Ithai filius Ribai de Ga-
30 baath filiorum Beniamin, * Banaia Phara-
31 thonites, Heddai de torrente Gaas, *Abial-
32 bon Arbathites, de Azmaueth Beromi, * Eliaba de Salaboni. Filij Iassen, Ionathan,
33 * Semma de Ororı, Aiam filius Sarar Aro-
34 rites. *Eliphelet filius Aaasbai filij Macha-
35 ti, Eliam filius Achitophel Gelonites, *
36 Hesrai de Carmelo, Pharai de Arbi, *Igaal
37 filius Nathan de Soba, Bonni de Gadi, * Selec de Ammoni, Naharai Berothites ar-
38 miger Ioab filiæ Saruiæ, *Ira Iethrites, Ga-
39 reb, & Iethrites. * Vrias Hethæus. Omnes triginta septem.

CAP. XXIV.

Dauid ob numeratum populum à Gad propheta correptus ex tribus flagellis oblatis pestem triduanam elegit; qua ex populum saniente, ac 70000. interemptis, orat Dauid Dominum, & à Gad propheta admonitus, in area Aremna, dato pretio, altare erigit, cæsasque pellit.

1 ET addidit furor Domini irasci contra A Israel, commouitque Dauid in eis dicentem: Vade, numera Israel, & Iudam. * 1. Par. 21. a. 1.
2 Dixitque rex ad Ioab principem exercitus sui: Perambula omnes tribus Israel à Dan vsque Bersabee, & numerate populum, vt
3 sciam numerum eius. *Dixitque Ioab regi: Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum, quantus nunc est, iterum centuplicet in conspectu domini mei regis: sed quid sibi dominus mens rex vult in re huiusce-
4 modi? * Obtinuit autem sermo regis verba Ioab, & principum exercitus: egressusque est Ioab, & princeps militum, à facie
5 regis, vt numerarent populum Israel. * Cumque pertransissent Iordanem, venerunt in Aroer ad dexteram vrbis, quæ est
6 in valle Gad: * Et per Iazer transierunt in

Ga-

Galaad, & in terram inferiorem Hodsi, & venerunt in Dan siluestria. Circumeunteſque iuxta Sidonem, *Transierunt propè mœnia Tyri, & omnem terram Heuæi, & Chananæi, veneruntq; ad meridiem Iuda in Berſabee: *Et luſtrata vniuerſa terra, aſſuerunt poſt nouem menſes, & viginti dies in Ieruſalem. *Dedit ergo Ioab numerum deſcriptionis populi regi, & inuenta ſunt de Iſrael octinginta millia virorum fortium, qui educerent gladium: & de Iuda quingenta millia pugnatorum. *Percuſſit autem cor Dauid eum, poſtquam numeratus eſt populus: & dixit Dauid ad Dominum: Peccaui valdè in hoc facto: ſed precor Domine, vt transferas iniquitatem ſerui tui, quia ſtultè egi nimis. *Surrexit itaque Dauid manè, & ſermo Domini factus eſt Gad prophetam, & Videntem Dauid dicens: *Vade, & loquere ad Dauid: Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige vnum, quod volueris ex his, vt faciam tibi. *Cumque veniſſet Gad ad Dauid, nuntiauit ei, dicens: Aut ſeptem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus menſibus fugies aduerſarios tuos, & illi te perſequentur: aut certè tribus diebus erit peſtilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, & vide quem reſpondeam ei, qui me miſit ſermonem. *Dixit autem Dauid ad Gad: Coarctor nimis: ſed melius eſt, vt incidam in manus Domini (multæ enim miſericordiæ eius ſunt) quam in manus hominum. *Immiſitque Dominus peſtilentiam in Iſrael, de mane vſque ad tempus conſtitutum, & mortui ſunt ex populo, à Dan vſque ad Berſabee, ſeptuaginta millia virorum. Cumq; exten-

* 1. Par. 21. b. 13. Dan. 13. c. 53.

diſſet manum ſuam Angelus Domini ſuper Ieruſalem, vt diſperderet eam, miſertus eſt Dominus ſuper afflictione, & ait Angelo percutienti populum: Sufficit: nunc continе manum tuam: erat autem Angelus Domini iuxta aream Areuna Iebuſæi. *Dixitque Dauid ad Dominum, cum vidiſſet Angelum cædentem populum: Ego ſum, qui peccaui, ego iniquè egi: iſti qui oues ſunt, quid fecerunt? vertatur, obſecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei. *Venit autem Gad ad Dauid in die illa, & dixit Aſcende, & conſtitue altare Domino in Areuna Iebuſæi. *Et aſcendit Dauid iuxta ſermonem Gad, quem præceperat ei Dominus. *Conſpicienſque Areuna, animaduertit regem, & ſeruos eius tranſire ad ſe: *Et egreſſus adorauit regem prono vultu in terram, & ait: Quid cauſæ eſt, vt veniat dominus meus rex ad ſeruum ſuum? Cui Dauid ait: Vt emam à te aream, & ædificem altare Domino, & ceſſet interfectio, quæ graſſatur in populo. *Et ait Areuna ad Dauid: Accipiat, & offerat dominus meus rex, ſicut placet ei: habes boues in holocauſtum, & plauſtrum, & iuga boum in vſum lignorum. *Omnia dedit Areuna rex regi: dixitque Areuna ad regem: Dominus Deus tuus ſuſcipiat votum tuum. *Cui reſpondens rex, ait: Nequaquam, vt vis, ſed emam pretio à te, & non offeram Domino Deo meo holocauſta gratuita. Emit ergo Dauid aream, & boues, argenti ſiclis quinquaginta: *Et ædificauit ibi Dauid altare Domino, & obtulit holocauſta, & pacifica: & propitiatus eſt Dominus terræ, & cohibita eſt plaga ab Iſrael.

LIBER TERTIVS REGVM, SECVNDVM HEBRÆOS. PRIMVS MALACHIM.

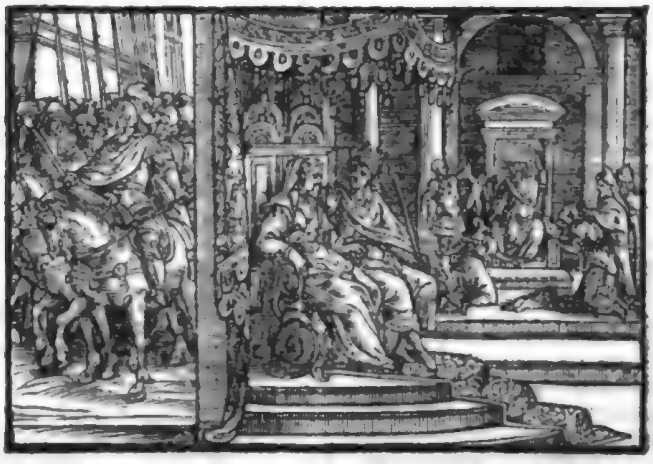

CAP. I.

Dauid senio confectum puella Abisag calefacit, casta manens: Adonia verò regnum occupante Bethsabee directa consilio Nathan impetrauit à Dauid vngi Salomonem in regem; quo audito, fugit Adonias.

ET rex Dauid senuerat, habebatq; ætatis plurimos dies: A
cumq; operiretur vestibus, non calefiebat. * Dixerunt 2
ergo ei serui sui: Quęramus domino nostro regi adolescentulam virginem, & stet coram rege, & foueat eum, dormiatq; in sinu suo, & calefaciat dominum nostrum regem. Quæsierunt igitur adolescentulam speciosã in omnibus finibus Israel, & inuenerunt Abisag Sunamitidem, & adduxerunt eam ad regem. 3
* Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatq; cum rege, & ministrabat ei, rex verò 4
non cognouit eam. * Adonias autem filius 5
Haggith eleuabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitq; sibi currus, & equites, & quinquaginta viros, qui currerent ante eum. * Nec 6
corripuit eum pater suus aliquãdo, dicens: Quare hoc fecisti? erat autẽ, & ipse pulcher valde, secundus natu post Absalom. * Et ser- 7
mo ei cũ Ioab filio Saruiæ, & cum Abiathar B
sacerdote, qui adiuuabant partes Adoniæ. * 8
Sadoc verò Sacerdos, & Banaias filius Ioiadæ, & Nathan propheta, & Semei, & Rei, & robur exercitus Dauid non erat cum Adonia. * Immolatis ergo Adonias arietibus, & 9
vitulis, & vniuersis pinguibus, iuxta Lapidem zoheleth, qui erat vicinus Fonti Rogel, vocauit vniuersos fratres suos filios regis, & omnes viros Iuda seruos regis. * Na- 10
than autem propheta, & Banaiam, & robustos quosq; & Salomonem fratrem suum, 11
non vocauit. Dixit itaque Nathan ad Bethsabee matrẽ Salomonis: Num audisti, quod C
regnauerit Adonias filius Haggith, & domi- 12
nus noster Dauid hoc ignorat? * Nunc ergo veni, accipe consilium à me, & salua animã 13
tuam, filijq; tui Salomonis. * Vade, & ingredere ad regem Dauid, & dic ei: Nõne tu domine mi rex iurasti mihi ancillæ tuæ, dicẽs: Salomon filius tuus regnabit post me, & ipse sedebit in solio meo? quare ergo regnat 14
Adonias? Et adhuc ibi te loquente cũ rege, ego veniã post te, & cõplebo sermones tuos. 15
Ingressa est itaq; Bethsabee ad regem in cubiculũ: rex autem senuerat nimis, & Abisag 16
Sunamitis ministrabat ei. * Inclinauit se Bethsabee, & adorauit regẽ. Ad quam rex, 17
Quid tibi, inquit, vis? * Quę respondens, ait: Domine mi, tu iurasti per Dñm Deum tuũ ancillę tuę, Salomõ filius tuus regnabit post 18
me, & ipse sedebit in solio meo. Et ecce nũc Adonias regnat, te, domine mi rex, ignorãte. 19
* Mactauit boues, & pinguia quæq; & arietes plurimos, & vocauit omnes filios regis, Abiathar quoq; sacerdotẽ, & Ioab principẽ militiæ: Salomonẽ autem seruum tuum non 20
vocauit. * Verumtamen domine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel, vt indices eis,

qui

qui ſedere debeat in ſolio tuo, domine mi rex poſt te. *Eritq; dum dormierit dominus 21
meus rex cum patribus ſuis, erimus ego, & filius meus Salomon peccatores. *Adhuc il- 22
la loquẽte cũ rege, Nathan propheta venit.
* Et nuntiauerunt regi dicentes: Adeſt Na- 23
than propheta. Cumq; introiſſet in conſpe-
ctu regis, & adoraſſet eum pronus in terrã, * 24
Dixit Nathan: Dñe mi rex, tu dixiſti: Ado-
nias regnet ; poſt me, & ipſe ſedeat ſuper
thronũ meũ? *Quia deſcendit hodie, & im- 25
molauit boues, & pinguia, & arietes pluri-
mos, & vocauit vniuerſos filios regis, &
principes exercitus Abiathar quoq; ſacer-
dotẽ: illiſq; veſcentibus, & bibentibus corã
eo, & dicentibus: Viuat rex Adonias: * Me 26
ſeruũ tuum, & Sadoc ſacerdotem, & Banaiã
filium Ioiadę, & Salomonem famulũ tuum,
non vocauit. Numquid à domino meo rege 27
exiuit hoc verbum, & mihi non indicaſti
ſeruo tuo, quis ſeſſurus eſſet ſuper thronum
domini mei regis poſt eum? *Et reſpõdit rex 28
Dauid: dicẽs: Vocate ad me Bethſabee. Quę
cum fuiſſet ingreſſa coram rege, & ſtetiſſet
ante eum, *Iurauit rex, & ait: Viuit Dñs, qui 29
eruit animã meam de omni anguſtia, *Quia 30
ſicut iuraui tibi per Dñm Deũ Iſrael, dicẽs:
Salomon filius tuus regnabit poſt me: & ip-
ſe ſedebit ſuper ſolio meum pro me: ſic fa-
ciã hodie. Summiſſoq; Bethſabee in terram 31
vultu, adorauit regem, dicens: Viuat domi- E
nus meus Dauid in æternum. *Dixit quoq; 32
rex Dauid: Vocate mihi Sadoc ſacerdotẽ, &
Nathan prophetã, & Banaiam filium Ioia-
dæ. Qui cũ ingreſſi fuiſſent coram rege, *Di- 33
xit ad eos: Tollite vobiſcum ſeruos domini
veſtri, & imponite Salomonẽ filium meum
ſuper mulam meam: & ducite eum in Gihõ.
*Et vngat eum ibi Sadoc ſacerdos, & Nathã 34
propheta, in regẽ ſuper Iſrael: & canetis buc-
cina, atq; dicetis: Viuat rex Salomõ. Et aſcẽ- 35
detis poſt eũ, & veniet, & ſedebit ſuper ſoliũ
meũ, & ipſe regnabit pro me: illiq; præcipiã,
vt ſit dux ſuper Iſrael, & ſuper Iudã. *Et re- 36
ſpõdit Banaias filius Ioiadæ, regi, dicens: A-
men: ſic loquatur Dñs Deus domini mei re-
gis. *Quomodo fuit Dñs cum domino meo 37
rege, ſic ſit cum Salomone, & ſublimius fa-
ciat ſoliũ eius à ſolio domini mei regis Da-
uid. *Deſcendit ergo Sadoc ſacerdos, & Na- 38
than propheta, & Banaias filius Ioiadę, &
Cerethi, & Phelethi: & impoſuerũt Salomo-
nem ſuper mulam regis Dauid, & adduxe-
runt eum in Gihon. *Sumpſitq; Sadoc ſacer- 39
dos cornu olei de tabernaculo, & vnxit Sa-
lomonẽ: & cecinerunt buccina, & dixit om-
nis populus: Viuat rex Salomon. *Et aſcẽdit 40
vniuerſa multitudo poſt eum, & populũ ca-
nentiũ tibijs, & lætantiũ gaudio magno, & F
inſonuit terra à clamore eorũ. *Audiuit au- 41
tem Adonias, & omnes, qui inuitati fuerant
abeo, iamq; conuiuium finitum erat: ſed &
Ioab, audita voce tubæ, ait: Quid ſibi vult
42 clamor ciuitatis tumultuantis? Adhuc illo
loquente, Ionathas filius Abiathar ſacerdo-
tis venit: cui dixit Adonias: Ingredere, quia
43 vir fortis es, & bona nunciabis. *Reſpõdit q;
Ionathas Adoniæ: Nequaquã: Dñs enim no-
ſter rex Dauid regem conſtituit Salomonẽ:
44 *Miſitq; cum eo Sadoch ſacerdotẽ, & Na-
than prophetã, & Banaiam filium Ioiadę, &
Cerethi, & Phelethi, & impoſuerũt eũ ſuper
45 mulã regis. *Vnxeruntq; eum Sadoc ſacer-
dos, & Nathan propheta regem in Gihon: &
aſcenderunt inde lætantes, & inſonuit ciui-
46 tas: hæc eſt vox, quam audiſtis. * Sed & Sa-G
lomon ſedet ſuper ſolium regni. *Et ingreſſi
47 ſerui regis benedixerunt domino noſtro re-
gi Dauid, dicentes: Amplificet Deus nomen
Salomonis ſuper nomẽ tuum, & magnificet
thronũ eius ſuper thronum tuum. Et adora-
48 uit rex in lectulo ſuo: *Et locutus eſt: Bene-
dictus Dñs Deus Iſrael, qui dedit hodie ſe-
dentẽ in ſolio meo, videntibus oculis meis.
49 *Territi ſunt ergo, & ſurrexerũt omnes, qui
inuitati fuerant ab Adonia, & iuit vnuſquiſ-
50 que in viam ſuam. *Adonias autem timens
Salomonem, ſurrexit, & abijt, tenuitq; cor-
51 nu altaris. *Et nuntiauerunt Salomoni, di-
centes: Ecce Adonias timens regem Salo-
monem, tenuit cornu altaris dicens: Iuret
mihi rex Salomon hodie, quod non interfi-
52 ciat ſeruum ſuum gladio. * Dixitque Salo-
mon: Si fuerit vir bonus non cadet ne vnus
quidem capillus eius in terram: ſin autem
53 malum inuentum fuerit in eo, morietur. *
Miſit ergo rex Salomon, & eduxit eum ab
altari: & ingreſſus adorauit regem Salomo-
nem: dixitque ei Salomon: Vade in domum
tuam.

CAP. II.

Dauid datis Salomoni varijs præceptis moritur. Adonias petens Abiſag in uxorem, ob affectatum eo dolo regnum, occidi à Salomone iubetur: Abiathar ſacerdotio priuatur, & tandem Ioab in tabernaculo interficitur: Semei quoque, quia contra præſcriptum egreſſus eſt Ieruſalem, triennio poſt occiditur.

1 APpropinquauerunt autem dies Dauid,
A vt moreretur, præcepitq; Salomoni fi-
2 lio ſuo, dicens: *Ego ingredior viam vniuer-
3 ſæ terræ: confortare, & eſto vir. *Et obſerua * Deut. 17.
cuſtodias Dñi Dei, vt ambules in vijs eius, 4. 18.
vt cuſtodias cæremonias eius, & præcepta
eius, & iudicia, & teſtimonia, ſicut ſcriptum
eſt in lege Moyſi: vt intelligas vniuerſa, quæ
4 facis, & quocunq; te verteris. *Vt confirmet
Dñs ſermones ſuos, quos locutus eſt de me,
dicens: Si cuſtodierint filij tui vias ſuas, &
ambulauerint corã me in veritate, in omni
corde

corde suo, & in omni anima sua, nō auferetur tibi vir de solio Israel. * Tu quoq; nosti, quæ fecerit mihi Ioab filius Saruiæ, quæ fecerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner: & Amasæ filio Iether: quos occidit, & effudit sanguinē belli in pace, & posuit cruorem prœlij in balteo suo, qui erat circa lumbos eius, & in calceamento suo, quod erat in pedibus eius. Facies ergo iuxta sapientiam tuā, & non deduces canitiē eius pacificè ad inferos. * Sed & filijs Berzellai Galaaditis reddes gratiā, eruntq; comedētes in mensa tua: occurrerunt enim mihi, quādo fugiebam à facie Absalom fratris tui. * Habes quoq; apud te Semei filiū Gera filij Iemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledicto ne pessima, quādo ibā ad Castra: sed quia descendit mihi in occursū, cum transirem Iordanē, & iurauit ei per Dñm, dicens: Non te interficiā gladio: Tu noli pati eum esse innoxiū. Vir autem sapiēs es, vt scias, quæ facies ei, deduces q; canos eius cum sanguine ad inferos. Dormiuit igitur Dauid cū patribus suis, & sepultus est in ciuitate Dauid. * Dies autē quibus regnauit Dauid super Israel, quadraginta anni sunt: in Hebrō regnauit septē annis in Ierusalem, triginta tribus. * Salomon autem sedit super thronū Dauid patris sui, & firmatū est regnum eius nimis. * Et ingressus est Adonias filius Haggith ad Bethsabee matrem Salomonis. Quæ dixit ei: Pacificusne est ingressus tuus? Qui respōdit: Pacificus. * Addiditq;: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Loquere. Et ille: * Tu inquit, nosti, quia meū erat regnū, & me prœposuerat omnis Israel sibi in regem: sed translatū est regnū, & factū est fratris mei: à Dño enim cōstitutum est ei. * Nunc ergo petitionem vnā precor à te: ne confundas faciem meā. Quæ dixit ad eum. Loquere. * Et ille ait: Precor, vt dicas Salomoni regi (neq; enim negare tibi quidquā potest) vt det mihi Abisag Sunamitidem vxorē. Et ait Bethsabee: Benè, ego loquar pro te regi. * Venit ergo Bethsabee ad regem Salomonem, vt loqueretur ei pro Adonia: & surrexit rex in occursum eius, adorauitq; eam, & sedit super thronū suum: positusq; est thronus matri regis, quæ sedit ad dexterā eius. * Dixitq; ei. Petitionem vnam paruulā ego deprecor à te: ne confundas faciē meā. Et dixit ei rex: Pete mater mea: neq; enim fas est, vt auertā faciem tuam. * Quæ ait: Detur Abisag Sunamitis Adoniæ fratri tuo vxor. * Respondit q; rex Salomon, & dixit matri suæ: Quare postulas Abisag Sunamitidē Adoniæ: postula ei, & regnū ipse est enim frater meus maior me, & habet Abiathar sacerdotem, & Ioab filium Saruiæ. Iurauit itaq; rex Salomon per Dñm, dicēs, Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia contra animam suam locutus est Adonias verbum hoc. * Et nunc viuit Dñs, qui firmauit me, & collocauit me super solū Dauid patris mei, & qui fecit mihi domum, sicut locutus est, quia hodie occidetur Adonias. * Misitq; rex Salomon per manū Banaiæ filij Ioiadæ, qui interfecit eum, & mortuus est. * Abiathar quoq; sacerdoti dixit rex: Vade in Anathoth ad agrum tuum, equidē vir mortis es: sed hodie te non interficiā, quia portasti arcā Dñi Dei coram Dauid patre meo, & sustinuisti laborē in omnibus, in quibus laborauit pater meus. * Eiecit ergo Salomon Abiathar, vt non esset sacerdos Dñi, vt impleretur sermo Dñi, quem locutus est super domum Heli in Silo. * Venit autē nūtius ad Ioab quod Ioab declinasset post Adoniā, & post Salomonē non declinasset: fugit ergo Ioab in tabernaculum Dñi, & apprehendit cornu altaris. * Nuntiatumq; est regi Salomoni, quod fugisset Ioab in tabernaculum Dñi, & esset iuxta altare: misitq; Salomon Banaiam filiū Ioiadæ, dicens: Vade, interfice eū. * Et venit Banaias ad tabernaculum Dñi, & dixit ei: Hæc dicit rex: Egredere. Qui ait: Nō egrediar, sed hīc moriar. Renuntiauit Banaias regi sermonem, dicens: Hæc locutus est Ioab, & hæc respondit mihi. * Dixitq; ei rex: Fac sicut locutus est: & interfice eum, & sepeli, & amouebis sanguinem innocentem, qui effusus est à Ioab, à me, & à domo patris mei. * Et reddet Dñs sanguinē eius super caput eius, quia interfecit duos viros iustos, melioresq; se, & occidit eos gladio, patre meo Dauid ignorāte, Abner filium Ner principē militiæ Israel, & Amasā filium Iether principē exercitus Iuda: * Et reuertetur sanguis illorū in caput Ioab, & in caput seminis eius in sempiternū. Dauid autem, & semini eius, & domui, & throno illius sit pax vsque in æternum à Dño. * Ascendit itaq; Banaias filius Ioiadæ, & aggressus eum interfecit: sepultusq; est in domo sua in deserto. * Et constituit rex Banaiam filium Ioiadæ pro eo super exercitū, & Sadoc sacerdotem posuit pro Abiathar. * Misit quoq; rex, & vocauit Semei, dixitq; ei: Ædifica tibi domum in Ierusalem, & habita ibi: & non egredieris inde huc, atq; illuc. * Quacumque autem die egressus fueris, & transieris torrentem Cedron: scito te interficiendū: sanguis tuus erit super caput tuum. * Dixitq; Semei regi: Bonus sermo, sicut locutus est dominus meus rex, sic faciet seruus tuus. Habitauit itaq; Semei in Ierusalem diebus multis. * Factum est autem post annos tres, vt fugerent serui Semei ad Achis filium Maacha regem Geth nuntiatumq; est Semei, quod serui eius essent in Geth. Et surrexit Semei, & strauit asinum suum: isitque ad Achis in Geth ad requirendū seruos suos, & ad-

* 1. Reg. 1. c. 17.
* 1. Reg. 20. c. 10.
* 1. Reg. 19. f. 11.
* 2. Reg. 16. b. 5. & 19. d. 19.
* Act. 2. c. 29.
1 Par. 29. f. 23.
* 1. Reg. 3. c. 17.
* 1. Reg. 2. f. 31.
* 1. Reg. 2. c. 10.

& adduxit eos de Geth. *Nuntiatum est au- 41
tem Salomoni, quod isset Semei in Geth de
Ierusalem,& redijsset. *Et mittens vocauit 42
eum,dixitq; illi:Nonne testificatus sum tibi
per Dñm, & prædixi tibi: Quacunque die
egressus,ieris,huc & illuc,scito te esse mori-
turum? Et respondisti mihi: Bonus sermo,
quem audiui. * Quare ergo non custodisti 43
iusiurandum Dñi,& præceptum,quod præ-
ceperam tibi? *Dixitq; rex ad Semei:Tu no- 44
sti omne malum, cuius tibi conscium est
cor tuum,quod fecisti Dauid patri meo:red-
didit Dominus malitiam tuam in caput
tuum. *Et rex Salomon benedictus,& thro- 45
nus Dauid erit stabilis coram Domino, vs-
que in sempiternum. *Iussit itaque rex Ba- 46
naiæ filio Ioiadæ:qui egressus percussit eum,
& mortuus est.

CAP. III.

*Salomon,accepta in vxorem filia Pharaonis,sa-
pientiam in somno petit, quam vna cum di-
uitijs, & gloria accipit, & primùm in mere-
tricum dirimenda lite ostendit.*

Confirmatum est igitur regnum in ma- 1
* 1. Par. 3. a. 2. nu Salomonis, & affinitate coniunctus A
est Pharaoni regi Ægypti: accepit namq; fi-
liam eius, & adduxit in ciuitatem Dauid,
donec compleret ædificans domum suam,&
domum Dñi, & murum Ierusalem per cir-
cuitum. * Attamen populus immolabat in 2
excelsis;non enim ædificatum erat templum
nomini Dñi vsq; in diē illum. *Dilexit autem 3
Salomon Dñm, ambulans in præceptis Da-
uid patris sui,excepto quod in excelsis im-
molabat,& accendebat thymiama. * Abijt 4
itaq; in Gabaō,vt immolaret ibi:illud quip
pè erat excelsum maximum: mille hostias
in holocaustum obtulit Salomon super al-
tare illud in Gabaon. *Apparuit autem Dñs 5
Salomoni per somnium nocti,dicens:postu-
la,quod vis,vt dem tibi. *Et ait Salomon:Tu 6
fecisti cum seruo tuo Dauid patre meo mi-
sericordiam magnam, sicut ambulauit in
conspectu tuo in veritate,& iustitia,& recto
corde tecum: custodisti ei misericordiam
tuam grandem, & dedisti ei filium sedentē
super thronum eius,sicut est hodie. *Et nūc 7
Dñe Deus, tu regnare fecisti seruum tuum B
pro Dauid patre meo: ego autem sum puer
parunlus,& ignorās egressum,& introitum
meum. *Et seruus tuus in medio est populi, 8
quem elegisti,populi infiniti,qui numerari,
& supputari non potest præ multitudine. * 9
* 2. Par. 1. a. 10. Dabis ergo seruo tuo cor docile, vt popu-
lum tuum iudicare possit, & discernere in-
ter bonum,& malum: quis enim poterit iu-
dicare populum istum,populum tuum hūc
multum. * Placuit ergo sermo coram Dño, 10
quod Salomō postulasset huiusce modi rem.
Et dixit Dñs Salomoni:Quia postulasti ver- 11
bum hoc,& non petisti tibi dies multos,nec
diuitias,aut animas inimicorum tuorū, sed
postulasti tibi sapientiam ad discernendum
12 iudicium: *Ecce feci tibi secundū sermones
tuos,& dedi tibi cor sapiens,& intelligēs,in
tantum, vt nullus ante te similis tui fuerit,
13 nec post te surrecturus sit. *Sed & hæc,quę
C non postulasti, dedi tibi: diuitias scilicet, &
gloriā, vt nemo fuerit similis tui in regibus
14 cunctis retro diebus. * Si autem ambulaue- * Sup. 7. b. 11. Matt. 6. d. 29.
ris in vijs meis,& custodieris præcepta mea,
& mādata mea,sicut ambulauit pater tuus,
15 longos faciā dies tuos. Igitur euigilauit Sa-
lomon,& intellexit,quod esset somniū: cūq;
venisset Ierusalem,& stetit corā arca fœderis
Dñi,& obtulit holocausta,& fecit victimas
pacificas, & grande cōuiuium vniuersis fa-
16 mulis suis. Tūc venerunt duæ mulieres me-
17 retrices ad regē,steteruntq; coram eo,Qua-
rū vna ait:Obsecro,mi domine: ego,& mu-
lier hæc habitabamus in domo vna, & pe-
18 peri apud eam in cubiculo. *Tertia autē die
postquā ego peperi,peperit & hæc: & era-
mus simul, nullusq; alius nobiscū in domo,
19 exceptis nobis duabus. *Mortuus est autem
filius mulieris huius nocte. dormiens quip-
20 pè oppressit eum. *Et consurgens intempestæ
noctis silentio, tulit filium meum de latere
meo ancillæ tuæ dormientis, & collocauit
in sinu suo: suum autē filium,qui erat mor-
21 tuus,posuit in sino meo: * Cumq; surrexis-
sem mane, vt dārem lac filio meo, apparuit
mortuus:quem diligentius intuens clara lu-
ce,deprehendi non esse meū,quem genuerā.
22 *Respondit q; altera mulier: Non est ita, vt
dicis,sed filius tuus mortuus est, meus autē
viuit. E contrario illa dicebat:Mentiris:filius
quippè meus viuit, & filius tuus mortuus
est. Atq; in hunc modum contendebant co-
23 rā rege. Tunc rex ait:Hæc dicit,Filius meus
viuit, & filius tuus mortuus est. Et ista re-
spondit, Non, sed filius tuus mortuus est,
24 meus autē viuit. *Dixit ergo rex:Afferte mi-
hi gladium. Cumq; attulissent gladiū coram
25 rege, *Diuidite,inquit, infantem viuum in
duas partes, & date dimidiā partem vni, &
26 dimidiam partem alteri. *Dixit autem mu-
lier,cuius filius erat viuus,ad regem (cōmo-
ta sunt quippè viscera eius super filio suo)
Obsecro domine,date illi infantem viuum,
& nolite interficere eum. E contrario illa
dicebat: Nec mihi,nec tibi sit,sed diuidatur.
27 *Respondit rex,& ait: Date huic infantem
viuum, & non occidatur: hæc est enim ma-
28 ter eius. * Audiuit itaq; omnis Israel iudi-
cium, quod iudicasset rex, & timuerunt re-
gem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad
faciendum iudicium.

CA-

CAP. IV.

Numerantur principes, & præfecti Salomonis, apparatus ciborum, ipsius opes, sapientia, pacisque securitas eo regnante, & numerus parabolarum, atque carminum eius.

1 ERat autem rex Salomon regnans super omnem Israel: 2 * Et hi principes, quos habebat: Azarias filius Sadoc sacerdotis: 3 Elihoreph, & Ahia filij Sisa scribæ: Iosaphat filius Ahilud à commentarijs: 4 * Banaias filius Ioiadæ super exercitum: Sadoc autem, & Abiathar sacerdotes. 5 * Azarias filius Nathan, super eos, qui assistebant regi: Zabud filius Nathan sacerdos, amicus regis: 6 * Et Ahisar præpositus domus: & Adonirã filius Abda super tributa. 7 * Habebat autẽ Salomon duodecim præfectos super omnem Israel, qui præbebãt annonam regi, & domui eius: per singulos enim menses in anno, singuli necessaria ministrabant. 8 * Et hæc nomina eorum: Benhur, in monte Ephraim. 9 * Bendecar, in Macces, & in Salebim, & in Bethsames, & in Elon, & in Bethanan. 10 * Benhesed in Aruboth: ipsius enim erat Socho, & omnis terra Epher. 11 * Benabinadab, cuius omnis Nephathdor, Tapheth filiam Salomonis habebat vxorẽ. 12 * Bana filius Ahilud regebat Thanac, & Mageddo, & vniuersam Bethsan, quæ est iuxta Sarthana subter Iezrahel, à Bethsan vsq; Abelmehula è regione Iecmaan. 13 * Bengaber in Ramoth Galaad: habebat Auothiair filij Manasse in Galaad, ipse præerat in omni regione Argob, quæ est in Basan, sexaginta ciuitatibus magnis, atque muratis, quæ habebant seras æreas. 14 * Abinadab filius Addo præerat in Manaim. 15 * Achimaas in Nephthali: sed & ipse habebat Basemath filiam Salomonis in coniugio. 16 * Baana filius Husi, in Aser, & in Baloth, 17 * Iosaphat filius Pharuæ, in Issachar. 18 * Semei filius Ela, in Beniamin. 19 * Gaber filius Vri, in Terra Galaad, in Terra Sehon regis Amorrhæi, & Og regis Basan, super omnia, quæ erant in illa terra. 20 * Iuda, & Israel innumerabiles, sicut arena maris in multitudine: comedentes, & bibentes, atq; lætantes. 21 Salomon autem erat in ditione sua, habẽs omnia regna à flumine terræ Philisthiim, vsq; ad terminum Ægypti: offerentium sibi munera, & seruientium ei cũctis diebus vitæ eius. 22 * Erat autem cibus Salomonis per dies singulos, triginta cori similæ, & sexaginta cori farinæ, 23 * Decem boues pingues, & viginti boues pascuales, & centum arietes, excepta venatione ceruorum, caprearũ, atq; bubalorum, & auiũ altilium. 24 Ipse enim obtinebat omnem regionem, quæ erat trans flumen, à Thaphsa vsq; ad Gazan, & cunctos reges illarum regionum: & habebat pacẽ ex omni parte in circuitu. 25 Habitabatq; Iuda, & Israel absq; timore vllo, vnusquisq; sub vite sua, & sub ficu sua, & à Dan 26 vsq; Bersabee, cunctis diebus Salomonis. Et habebat Salomon quadraginta millia præsepia equorum currilium, & duodecim millia 27 equestrium. * Nutriebantq; eos suprà dicti D regis præfecti: sed & necessaria mensæ regis Salomonis, cum ingenti cura præbebant in 28 tempore suo. * Hordeum quoque & paleas equorum, & iumentorum, deferebant in lo- 29 cum vbi erat rex, iuxta constitutum sibi. * Dedit quoq; Deus sapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis, & latitudinem cordis, quasi arenam, quæ est in littore ma- 30 ris. * Et præcedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium orientalium, & Ægyp- 31 tiorum, Et erat sapientior cunctis hominibus: sapientior Ethan Ezrahita, & Heman, & Chalcol, & Dorda, filijs Mahol: & erat nominatus in vniuersis gentibus per circui- 32 tum. * Locutus est quoq; Salomon tria millia parabolas: & fuerunt carmina eius quin- 33 que, & mille. * Et disputauit super lignis, à cedro, quæ est in Libano, vsq; ad hyssopum, quæ egreditur de pariete: & disseruit de iumentis, & volucribus, & reptilibus, & piscibus. 34 * Et veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis, & ab vniuersis regibus terræ, qui audiebant sapientiam eius.

* 3. Reg. 10. a. 26.
* 2. Par. 9. b. 25.
* Eccli. 47. c. 16.

CAP. V.

Concedit Hiram Salomoni ad templi ædificationem cæsores lignorum, quibus Salomon tribuit cibaria. numerus cæsorum, portantium onera, latomorum, & præfectorum eorum.

1 A MIsit quoq; Hiram rex Tyri seruos suos ad Salomonem: audiuit enim, quod ipsum vnxissent regem pro patre eius: quia 2 amicus fuerat Hiram Dauid omni tẽpore. * 3 Misit autem Salomon ad Hiram, dicens: * Tu scis voluntatem Dauid patris mei, & quia non potuerit ædificare domum nomini Dñi Dei sui propter bella imminẽtia per circuitum, donec daret Dñs eos sub vestigio pedũ 4 eius. * Nunc autem requiem dedit Dñs Deus meus mihi per circuitum: & non est satan, neq; occursus malus. 5 * Quamobrem cogito B ædificare templum nomini Dñi Dei mei, sicut locutus est Dñs Dauid patri meo, dicẽs: Filius tuus, quem dabo pro te super solium 6 tuum, ipse ædificabit domum nomini meo. * Præcipe igitur, vt præcidant mihi serui tui cedros de Libano, & serui mei sint cum sernis tuis: mercedem autem seruorum tuorũ dabo tibi quamcunque petieris: scis enim quomodo nõ est in populo meo vir, qui noverit ligna cædere sicut Sidonij. 7 * Cum ergo audisset Hiram verba Salomonis, lætatus est valde, & ait: Benedictus Dñs Deus hodie, qui dedit Dauid filiũ sapientissimum super 8 populum hunc plurimum. * Et misit Hiram ad Sa-

* 2. Reg. 7. b. 1. 1. Par. 22. b. 10.

ad Salomonem, dicens: Audiui quæcunque mandasti mihi: ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis, & abiegnis. * 9
Serui mei deponent ea de Libano ad mare: & ego componam ea in ratibus in mari, vsque ad locum, quem significaueris mihi, & applicabo ea ibi, & tu tolles ea: præbebisq; necessaria mihi, vt detur cibus domui meę.
Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedri- 10
na, & ligna abiegna, iuxta omnem voluntatem eius. Salomon autem præbebat Hiram, 11
coros tritici viginti millia, in cibum domui eius, & viginti coros purissimi olei: hæc tribuebat Salomon Hiram per singulos annos.
* Dedit quoq; Dñs sapientiam Salomoni, si- 12
cut locutus est ei: & erat pax inter Hiram, & Salomonem, & percusserunt ambo fœdus. * 13
Elegitque rex Salomon operarios de omni D
Israel, & erat indictio triginta millia viro-
14 rum. *Mittebatque eos in Libanum, decem millia per menses singulos vicissim, ita vt duobus mensibus essent in domibus suis: & Adoniram erat super huiusce modi indictio.
15 ne. *Fueruntque Salomoni septuaginta mil, lia eorum, qui onera portabant, & octogin-
16 ta millia latomorum in monte. *Absq; præpositis, qui præerant singulis operibus, numero trium millium, & trecentorum, præcipientium populo, & his, qui faciebant
17 opus. *Præcepitque rex, vt tollerent lapides grandes, lapides pretiosos, in fundamentum
18 templi, & quadrarent eos: * Quos dolauerunt cæmentarij Salomonis, & cæmentarij Hiram: porrò Giblij præparauerunt ligna, & lapides ad ædificandam domum.

* Supr. 3. b. 21.

TEMPLVM SINE TECTO, CVM PORTICV SVA.

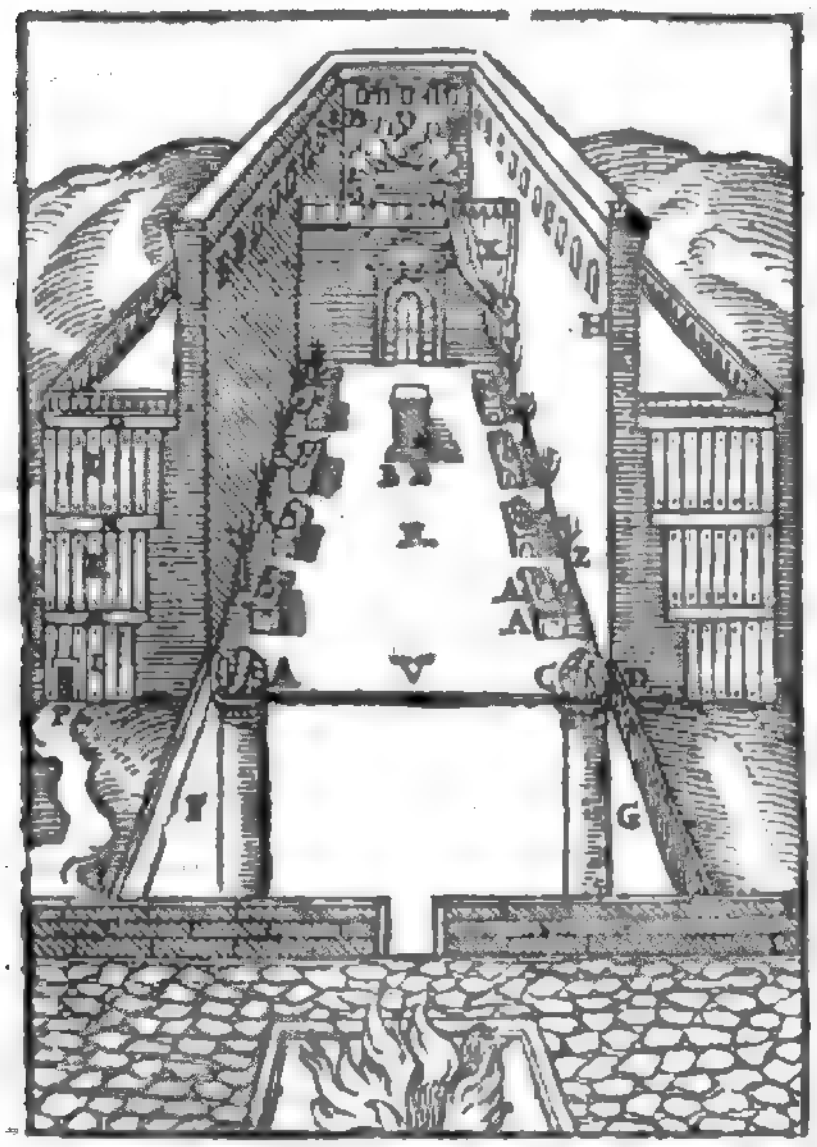

a b Longitudo LX. cubitorum.
a c Latitudo XX. cubitorum.
d e Altitudo XXX. cubitorum.
f g Porticus ante templum XX. cubitorum longitudinis, & X. cubitorum latitudinis.
h Fenestræ obliquæ, siue laxiores intrinsecus, & extrinsecus arctæ.
k Tabulata per gyrum tria, siue appendices: quarum vna quinq; cubitos latitudinis habebat: media sex, suprema septem, singula altitudinis quinque cubitorum.
m n o Retractationes, siue reductiones in muro templi, quibus innitebantur capita trabium. Vocamus Gallicè *retraictis*. Pro quibus trabes vertit Interpres.
p Cochlea.
q Sanctum sanctorum, siue oraculum, cuius longitudo, & latitudo erant XX. cubitorum: altitudo autem cubitorũ XX. quod dum dicimus, eam partem altitudinis intelligimus, quæ solo auro erat tecta: nam alij decem cubiti erant tecti lapillis pretiosis, & auro.
r Templum siue Sanctum, pro foribus oraculi. XL. cubitorum Longitudinis.
f Arca fœderis.
t Cherubim duo X. cubitorum altitudinis.
v Ostiola, siue valuæ in introitu oraculi.
x Velum, quo distinguebatur Sanctum à Sancto sanctorum, 2. Par. 3. Matt. 27.
y Locus ostij templi: quod ideò non expressit pictor, ne reliquæ picturæ officeret.
z Candelabra decem, quinque ad dexteram, & quinque ad sinistram. 2. Paral. 4.
a a Mensæ decem.
b b Altare Thymiamatis.

TEM-

by Google

TEMPLVM TECTVM CVM PORTICV SVA, atrio Sacerdotum, & atrio Populi.

a Atrium interius, quod & atrium sacerdotum dicitur.
b Altare holocausti, longitudinis, & latitudinis, viginti cubitorum, & decem latitudinis.
c Labra, siue luteres, 2. Paral. 4.
d Mare. 2. Paral. 4.
e Atrium populi, quod basilica, siue basilica grandis. 1. Paralip. 4. & 6. dicitur: & Act. 3. Porticus Salomonis. Hoc atrium nomine templi sæpè intelligitur in Nouo testamento, vt Matt. 21. Act. 3. In hoc atrio concionabatur CHRISTVS, & ex eo vendentes, & ementes eiecit.
f Basis ænea, siue suggestum, longitudinis, & latitudinis quinque cubitorum, & altitudinis trium 2. Paral. 6.
g Porta Orientalis, quæ porta Sur, 4. Reg. 2. & Porta fundamenti. 2. Paral. 23. dicitur. Hanc nonnulli putant esse, quæ Actorum tertio dicitur Porta speciosa, quòd omnium portarum Orientalis esset pulcherrima.
h Porta Meridionalis.
i Porta Septentrionalis.

CAP. VI.

Figura, & fabrica templi quoad præcipuas eius partes interiores, & exteriores.

*1. Par. 3. 2. 1. FActum est ergo quadringentesimo, & octogesimo anno egressionis filiorũ Israel de terra Ægypti, in anno quarto, mense Zio (ipse est mensis secundus) regni Salomonis super Israel, ædificari cœpit domus Dño. 2 *Domus autem, quam ædificabat rex Salomon Dño, habebat sexaginta cubitos in lõgitudine, & viginti cubitos in latitudine, & triginta cubitos in altitudine. 3 * Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, iuxtà mensuram latitudinis templi: & habebat decẽ cubitos latitudinis ante faciem templi. 4 * Feciq; in templo fenestras obliquas. 5 Et ædificauit super parietem templi tabulata per gyrum, in parietibus domus per circuitum templi, & oraculi, & fecit latera in circuitu. 6 * Tabulatum, quod subter erat, quinq; cubitos habebat latitudinis, & mediũ tabulatum sex cubitorum latitudinis, & tertium tabulatum septem habẽs cubitos latitudinis. Trabes autem posuit in domo per circuitum forinsecus, vt non hærerent muris templi. 7 *Domus autem cũ ædificaretur, de lapidibus dolatis, atq; perfectis ædificata est: & malleus, & securis, & omne 8 ferramentum, nõ sunt audita in domo cum ædificaretur. *Ostium lateris medij in parte erat domus dextræ: & per cochleam ascendebant in medium cœnaculum, & à medio 9 in tertium. * Et ædificauit domum, & consummauit eam: texit quoq; domum laquearibus cedrinis. 10 *Et ædificauit tabulatum super omnem domum quinq; cubitis altitudinis, & operuit domum lignis cedrinis. 11 * Et factus est sermo Dñi ad Salomonem, dicens: 12 *Domus hæc, quam ædificas, si ambulaueris in præceptis meis, & iudicia mea feceris, & custodieris omnia mandata mea, gradiẽs per ea: firmabo sermonem meum tibi, quẽ 13 locutus sum ad Dauid patrem tuum. * Et habitabo in medio filiorum Israel, & non 14 derelinquam populum meum Israel. *Igitur ædificauit Salomon domum, & consum- 15 mauit eam. * Et ædificauit parietes domus intrinsecus tabulatis cedrinis, à pauimento domus vsq; ad summitatem parietum, & vsque ad laquearia, operuit lignis cedrinis intrinsecus: & texit pauimentum domus ta- 16 bulis abiegnis. * Ædificauitq; viginti cubitorum ad posteriorem partem templi tabulata cedrina, à pauimento, vsq; ad superiora: & fecit interiorem domum oraculi in San- 17 ctum sanctorum. *Porrò quadraginta cubi-*

* 2. Reg. 7. c. 17.
* 1. Par. 22. b. 9.

torum

torum erat ipſum tẽplum pro foribus oraculi: * Et cedro omnis domus intrinſecus 18
veſtiebatur, habens tornaturas, & iunctu-
ras ſuas fabrefactas,& cęlaturas eminentes: C
omnia cedrinis tabulis veſtiebãtur: nec om-
ninò lapis apparere poterat in pariete. Ora- 19
culum autem in medio domus, in interiori
parte fecerat,vt poneret ibi arcam fœderis
Dñi. Porrò oraculum habebat viginti cubi- 20
tos longitudinis,& viginti cubitos latitudi-
nis: & viginti cubitos altitudinis: & operuit
illud auro purißimo: ſed & altare
veſtiuit cedro. * Domũ quoq; ante oraculũ 21
operuit auro purißimo, & affixit laminas
clauis aureis. * Nihilq; erat in templo, quod 22
non auro tegeretur: ſed & totum altare ora-
culi texit auro. Et fecit in oraculo duos che- 23
rubim de lignis oliuarum, decem cubitorũ
altitudinis. * Quinq; cubitorum ala cherub 24
vna, & quinq; cubitorum ala cherub altera:
ideſt, decem cubitos habentes, à ſummita-
te alæ vnius, vſq; ad alæ alterius ſummita-
tem. * Decem quoq; cubitorum erat cherub 25
ſecundus: in mẽſura pari, & opus vnum erat
in duobus cherubim, * Id eſt, altitudinem 26
habebat vnus cherub, decem cubitorum, &
ſimiliter cherub ſecundus. * Poſuitq; cheru- 27
bim medio templi interioris: extendebant D
autem alas ſuas cherubim, & tangebat ala
vna parietem, & ala cherub ſecundi tange-
bat parietem alterum: alæ autem alteræ in
media parte templi ſe inuicem contingebãt.
28 * Texit quoque cherubim auro. * Et omnes
29 parietes templi per circuitum ſculpſit va-
rijs cælaturis, & torno: & fecit in eis cheru-
bim, & palmas, & picturas varias, quaſi pro-
30 minentes de pariete, & egredientes. * Sed
& pauimentum domus texit auro intrinſe-
31 cus, & extrinſecus. * Et in ingreſſu oraculi
fecit oſtiola de lignis oliuarum, poſtęque
32 angulorum quinque * Et duo oſtia de lignis
oliuarum, & ſculpſit in eis picturam cheru-
bim, & palmarum ſpecies, & anaglypha
valdè prominentia. & texit ea auro: & ope-
ruit tam cherubim, quàm palmas, & cęte-
33 ra, auro. * Fecitque in introitu templi po-
34 ſtes de lignis oliuarum quadrangulatos: *
Et duo oſtia lignis abiegnis altrinſecus: &
vtrumque oſtium duplex erat, & ſe inuicem
35 tenens aperiebatur. * Et ſculpſit cherubim,
& palmas, & cælaturas valdè eminentes:
operuitq; omnia laminis aureis opere qua-
36 dro ad regulam. * Et ædificauit atr um in-
terius tribus ordinibus lapidum politorum,
37 & vno ordine lignorum cedri. * Anno quar-
38 to fundata eſt domus Dñi in menſe Zio: * Et
in anno vndecimo, menſe Bul (ipſe eſt men-
ſis octauus) perfecta eſt domus in omni ope-
re ſuo, & in vniuerſis vtenſilibus ſuis: ædifi-
cauitque eam annis ſeptem.

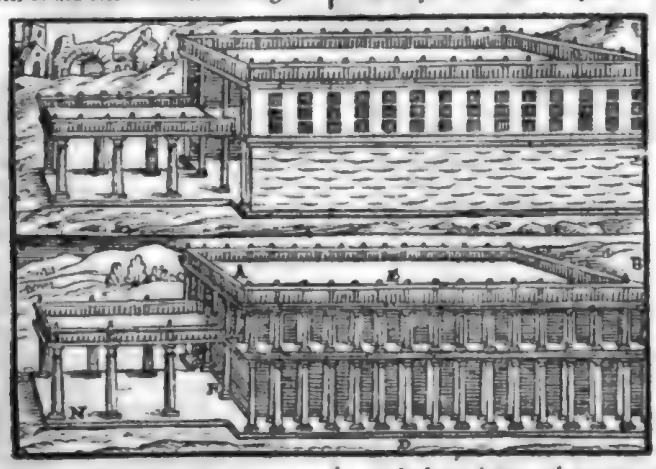

CAP. VII.

Palatium Salomonis, domus ſaltus Libani, atque vxoris eius, varia & ſumptuoſiſſima templi ſuppellex.

DOmum autem ſuã ędificauit Salomon: 1
tredecim annis, & ad perfectum, vſq; A
perduxit. * Ædificauit quoq; domum ſaltus 2
Libani centum cubitorum longitudinis, &
quinquaginta cubitorum latitudinis, & tri- *Infra 9.b.
ginta cubitorum altitudinis: & quatuor de- 10.
ambulacra inter columnas cedrinas: ligna 3
quippè cedrina exciderat in columnas: * Et
tabulatis cedrinis veſtiuit totam cameram,
quæ quadraginta quinq; columnis ſuſtenta-
batur. Vnus autem ordo habebat columnas 4
quindecim * Contra ſe inuicem poſitas, * Et 5
de regione ſe reſpicientes, æquali ſpatio in-
ter columnas, & ſuper columnas quadran-
gulata ligna in cunctis æqualia. * Et porticũ 6
columnarum fecit quinquaginta cubitorum
longitudinis,, & triginta cubitorum latitu-

dinis: & alteram porticum in facie maioris porticus,& columnas,& epiſtylia ſuper columnas. *Porticum quoq; ſolij, in qua tribunal eſt, fecit: & texit lignis cedrinis à pauimento, vſque ad ſummitatem, *Et domuncula, in qua ſedebatur ad iudicandum, erat in media porticu ſimili opere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis (quam vxorem duxerat Salomon) tali opere, quali & hanc porticum. * Omnia lapidibus pretioſis, qui ad normam quamdam, atq; menſuram tam intrinſecus ſerrati erant: à fundamento, vſq; ad ſummitatem parietum, & extrinſecus uſque ad atrium maius. *Fundamenta autem de lapidibus pretioſis, lapidibus magnis de cem ſiue octo cubitorum. *Et deſuper lapides pretioſi æqualis menſuræ ſecti erant, ſimiliterque de cedro. * Et atrium maius totundum, trium ordinum de lapidibus ſectis, & vnius ordinis de dolata cedro: necnon & in atrio domus Domini interiori, & in porticu domus. * Miſit quoque rex Salomon, & tulit Hiram de Tyro, *Filium mulieris viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærarium, & plenum ſapientia, & intelligentia, & doctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cum veniſſet ad regem Salomonem, fecit omne opus eius. *Et

*8.p.3.4.

*Iere.52.c. 21.

*Par 4.8. 2.

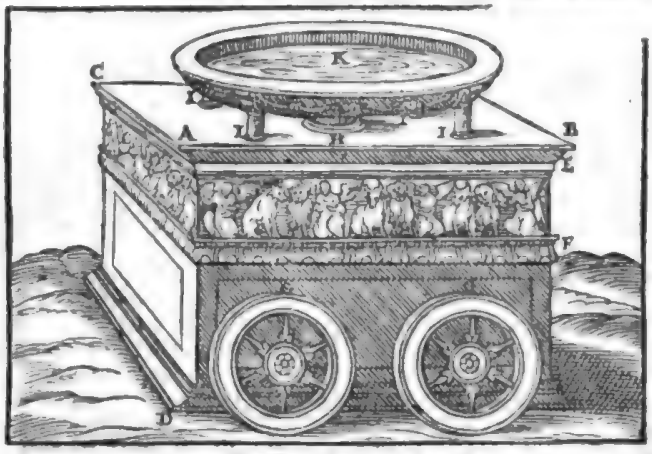

finxit duas columnas æreas, decem & octo cubitorum altitudinis columnam vnam: & linea duodecim cubitorum ambiebat columnam vtramque. Duo quoq; capitella fecit, quæ ponerentur ſuper capita columnarum, fuſilia ex ære: quinq; cubitorum altitudinis capitellum unum, & quinq; cubitorum altitudinis capitellum alterum. *Et quaſi in modum retis, & catenarum ſibi inuicē miro opere contextarum. Verumq; capitellum columnarum fuſile erat: ſeptena verſuū retiacula in capitello vno, & ſeptena retiacula in capitello altero. *Et perfecit columnas, & duos ordines per circuitum retiaculorum C ſingulorum, vt tegerent capitella, quæ erant ſuper ſummitatem malogranatorum, eodē modo fecit, & capitello ſecundo. *Capitella autem, quæ erant ſuper capita columnarū, quaſi opere lilij fabricata erant in porticu quatuor cubitorum. * Et rurſum alia capitella in ſummitate columnarū deſuper iuxta menſuram columnæ cōtra retiacula: malogranatorum autem ducenti ordines erant in circuitu capitelli ſecundi. Et ſtatuit duas columnas in porticu templi: cumq; ſtatuiſſet columnam dexteram, vocauit eam nomine Iachin: ſimiliter erexit columnam ſecundam, & vocauit nomen eius Booz. * Et ſuper capita columnarum opus in modum lilij poſuit: perfectumq; eſt opus columnarum. *Fecit quoq; mare fuſile decem cubitorum à labio, vſq; ad labium, rotundum in circuitu; quinq; cubitorum altitudo eius, & reſticula triginta cubitorum cingebat illud per circuitum. *Et ſculptura ſubter labium circuibat illud decem cubitis ambiens mare: duo ordines ſculpturarum ſtriatarū erāt fuſiles. *Et ſtabat ſuper duodecim boues, e quibus tres reſpiciebant ad Aquilonem, & tres ad Occidentem, & tres ad Meridiem, & tres ad Orientem, & mare ſuper eos deſuper erat: quorum poſteriora vniuerſa intrinſecus latitabant. *Groſſitudo autem luteris, trium vnciarum erat: labiumque eius, quaſi labium calicis, & folium repandi lilij: duo millia batos capiebat. * Et fecit decem baſes æneas, quatuor cubitorum longitudinis baſes ſingulas, & quatuor cubitorum latitudinis, & trium cubitorum altitudinis. * Et ipſum opus baſium, interraſile erat: & ſculpturæ inter iuncturas. * Et inter coronulas, & plectas, leones, & boues, & cherubim: & in iuncturis ſimiliter deſuper: & ſubter leones, & boues, quaſi lota ex ære dependentia.

dentia.*Et quatuor rotæ per baſes ſingulas, 30
& axes æreis:& per quatuor partes quaſi humeruli ſubter luterem fuſiles, contra ſe invicem reſpectantes .* Os quoq; luteris in- 31
trinſecus erat in capitis ſummitate:& quod E
forinſecus apparebat,unius cubiti erat totũ rotundum, pariterque habebat unum cubitum,& dimidium:in angulis autem columnarum variæ cælaturæ erant : & media intercolumnia,quadrata non rotunda.*Quatuor quoq; rotæ, quæ per quatuor angulos 32
baſis erant, cohærebant ſibi ſubter baſim : vna rota habebat altitudinis cubitum, & ſemis.*Tales autem rotæ erant,quales ſolẽt 33
in curru fieri: & axes earum,& radij, & cãthi,& modioli,omnia fuſilia.* Nam & hu- 34
meruli illi quatuor per ſingulos angulos baſis vnius,ex ipſa baſi fuſiles, & coniuncti erant.*In ſummitate autem baſis erat quæ- 35
dam rotunditas dimidij cubiti, ita fabrefacta,vt luter deſuper poſſet imponi , habens cælaturas ſuas,variaſq; ſculpturas ex ſemetipſa .* Sculpſit quoq; in tabulatis illis,quæ 36
erant ex ære,& in angulis,cherubim,& leones, & palmas , quaſi in ſimilitudinem hominis ſtantis,ut non cælata,ſed appoſita per circuitum viderentur.*In hunc modum fe- 37
cit decẽ baſes,fuſura una,& menſura, ſculpturaq; conſimili.*Fecit quoq; decem lute- 38
res æneos: quadraginta batos capiebat luter vnus , eratq; quatuor cubitorum: ſingulos quoq; luteres per ſingulas, ideſt, decem baſes,poſuit,*Et conſtituit decem baſes,quin- 39
que ad dexteram partem templi, & quinq; ad ſiniſtram:mare autem poſuit ad dexterã partem templi contra Orientem ad meridiem *Fecit ergo Hiram lebetes,& ſcutras, 40
& hamulas,& perfecit omne opus regis Salomonis in templo Dñi .* Columnas duas, 41
& funiculos capitellorum ſuper capitella columnarum duos:& retiacula duo,vt operirent duos funiculos, qui erant ſuper capi- 42
ta columnarum. Et malogranata quadringenta in duobus retiaculis:duos verſus malogranatorum in retiaculis ſingulis,ad operiendos funiculos capitellorum , qui erant 43
ſuper capita columnarum.Et baſes decem, 44
& luteres decem ſuper baſes.*Et mare vnũ, 45
& boues duodecim ſubter mare.*Et lebe- G
tes,& ſcutras,& hamulas . omnia vaſa,quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo Dñi,de 46
auricalco erant.In campeſtri regione Iordanis fudit ea rex in argilloſa terra,inter So- 47
choth,& Sartham.*Et poſuit Salomon omnia vaſa : propter multitudinem autem ni- 48
miam non erat pondus æris. * Feciq; Salomon omnia vaſa in domo Dñi:altare aureũ, & menſam , ſuper quam ponerentur panes 49
propoſitionis,auream: * Et candelabra aurea, quinq; ad dexteram , & quinq; ad ſiniſtram cõtra oraculum,ex auro puro:& quaſi lilij flores,& lucernas deſuper aureas : & 50
forcipes aureos, * Et hydrias,& fuſcinulas, & phialas , & mortariola ,& thuribula , de auro puriſſimo : & cardines oſtiorum domus interioris Sãcti ſanctorũ,& oſt orũ domus templi,ex auro erant.*Et perfecit om- 51 *1.Par.5.a.1.
ne opus , quod faciebat Salomon in domo Domini,& intulit, quæ ſanctificauerat Dauid pater ſuus, argentum, & aurum, & vaſa , repoſuitque in theſauris domus Dñi.

CAP. VIII.

Templum,introducta in ipſum arca,dedicatur, nebula illud implente , Salomon poſt longam orationem populo benedicit : numerus boum & ouium immolatarum hac celebri feſtinitate .

1 TVnc cõgregati ſunt omnes maiores na- *2.Par.5.a.2.
tu Iſrael cum principibus tribuum, & duces familiarum filiorum Iſrael, ad regem Salomonem in Ieruſalem: vt deferrent arcã ſçderis Dñi, de ciuitate Dauid,ideſt,de Siõ.

* Conuenitq; ad regem Salomonem vniuer- 2
ſus Iſrael in menſe Ethanim, in ſolemni die,
ipſe eſt menſis ſeptimus. * Veneruntq; cun- 3
cti ſenes de Iſrael, & tulerunt arcam ſacer-
dotes, *Et portauerunt arcam Dñi, & taber- 3
naculum fœderis, & omnia vaſa Sanctuarij,
quæ erant in tabernaculo: & ferebant ea ſa-
cerdotes, & Leuitæ. * Rex autem Salomon, 5
& omnis multitudo Iſrael, quæ conuenerat
ad eum, gradiebatur cum illo ante arcam,
& immolabant oues & boues, abſq; æſtima-
tione, & numero. * Et intulerunt ſacerdotes 6
arcam fœderis Dñi in locum ſuum, in ora-
culum templi, in Sanctum ſanctorum, ſub-
ter alas cherubim. * Si quidem Cherubim 7
expandiebant alas ſuper locum arcę, & pro-
tegebant arcam, & vectes eius deſuper. *Cũ 8
que eminerent vectes, & apparerẽt ſummi-
tates eorum foris Sanctuarium ante oracu-
lum, non apparebant ultra extrinſecus, qui
*1. Par. 5. b. 10. Mach. 2. 8. & fuerunt ibi vſq; in præſentem diem. In ar- 9
ca autem non erat aliud, niſi duæ tabulæ la-
pideę, quas poſuerat in ea Moyſes in Horeb,
quando pepigit Dñs fœdus cum filijs Iſrael,
cum egrederentur de terra Ægypti. *Factũ 10
eſt autem, cum exiſſent ſacerdotes de San- B
ctuario, nebula implenit domum Dñi, * Et 11
non poterant ſacerdotes ſtare, & miniſtrare
*2. Par. 5. a. 1. propter nebulam: impleuerat enim gloria
Dñi domum Dñi. *Tunc ait Salomon: Dñs 12
dixit vt habitaret in nebula. *Ædificans ędi- 13
ficaui domum in habitaculum tuum, firmiſ-
ſimum ſolum tuum in ſempiternum. *Con- 14
uertitq; rex faciem ſuam, & benedixit omni
Eccleſiæ Iſrael: omnis enim Eccleſia Iſrael
ſtabat. Et ait Salomõ: Benedictus Dñs Deus 15
Iſrael, qui locutus eſt ore ſuo ad Dauid pa-
trem meũ, & in manibus eius perfecit, dicẽs:
*A die qua eduxi populum meum Iſrael de 16
Ægypto, nõ elegi ciuitatem de vniuerſis tri-
bubus Iſrael, vt ædificaretur domus, & eſſet
*1. Reg. 7. a. 2. nomen meum ibi: ſed elegi Dauid, vt eſſet
ſuper populum meum Iſrael. *Voluitq; Da- 17
uid pater meus ędificare domũ nomini Dñi
Dei Iſrael: * Et ait Dñs ad Dauid patrem 18
meum: Quod cogitaſti in corde tuo ędifica-
re domum nomini meo, bene feciſti, hoc ip-
ſum mente tractans. * Verumtamen tu non 19
ædificabis mihi domum, ſed filius tuus, qui
egredietur de renibus tuis, ipſe ædificabit
domum nomini meo. Confirmauit Dñs ſer- 20
monem ſuum, quem locutus eſt: ſteti q; pro
Dauid patre meo, & ſedi ſuper thronum Iſ-
rael, ſicut locutus eſt Dñs. & ędificaui domũ
nomini Dñi Dei Iſrael. * Et conſtitui ibi lo- 21
cum arcæ, in qua fœdus Dñi eſt, quod per-
cuſſit cum patribus noſtris, quando egreſſi
ſunt de terra Ægypti. *Stetit autem Salomõ 22
ante altare Dñi in cõſpectu Eccleſiæ Iſrael, C
& expandit manus ſuas in cœlum, * Et ait: 23
Dñe Deus Iſrael, non eſt ſimilis tui Deus in
cœlo deſuper, & ſuper terram deorſum: qui
cuſtodis pactum, & miſericordiam ſeruis
tuis, qui ambulant coram te in toto corde
24 ſuo. * Qui cuſtodiſti ſeruo tuo Dauid patri
meo, quæ locutus es ei: ore locutus es, &
25 manibus perfeciſti, vt hæc dies probat. Nũc
igitur Dñe Deus Iſrael, conſerua famulo tuo *3. Reg. 2. b. 12.
Dauid patri meo, quæ locutus es ei: dicens:
Non auferetur de te vir coram me, qui ſe-
deat ſuper thronum Iſrael: ita tamen ſi cu-
ſtodierint filij tui viam ſuam, vt ambulent
coram me ſicut tu ambulaſti in conſpectu
26 meo. * Et nunc Dñe Deus Iſrael firmentur
verba tua, quæ locutus es ſeruo tuo Dauid
27 patri meo. *Ergone putandum eſt, quod ve-
rè Deus habitet ſuper terram? ſi enim cœ-
lum, & cęli cęlorum te capere non poſſunt,
28 quantò magis domus hęc, quam ędificaui? *
Sed reſpice ad orationẽ ſerui tui, & ad pre-
ces eius, Dñe Deus meus: audi hymnum, &
orationem, quam ſeruus tuus orat coram te
29 hodie: *Vt ſint oculi tui aperti ſuper domũ *Deut. 12. b. 11.
hanc nocte, ac die: ſuper domum, de qua di-
xiſti: Erit nomen meum ibi, vt exaudias ora-
tionem, quam orat in loco iſto ad te ſeruus
30 tuus. *Et exaudias deprecationem ſerui tui,
& populi tui Iſrael, quodcunq; orauerint in
loco iſto, & exaudies in loco habitaculi tui
31 in cœlo, & cum exaud. eris, propitius eris. *
Si peccauerit homo in proximum ſuum, &
habuerit aliquod iuramentum, quo tenea-
D tur aſtrictus, & venerit propter iuramentũ
32 coram altari tuo in domum tuam, *Tu ex-
audies in cœlo: & facies, & iudicabis ſeruos
tuos, condemnans impium, & reddens viã
ſuam ſuper caput eius, iuſtificanſq; iuſtum,
& retribuens ei ſecundùm iuſtitiam ſuam.
33 Si fugerit populus tuus Iſrael in.micos ſuos
(quia peccaturus eſt tibi) & agentes pœni-
tentiam, & cõfitentes nomini tuo venerint,
& orauerint, & deprecati te fuerint in do-
34 mo hac; *Exaudi in cęlo, & dimitte pecca-
tum populi tui Iſrael, & reduces eos in ter-
35 ram, quam dediſti patribus eorum. *Si clau-
ſum fuerit cœlum, & non pluerit propter
peccata eorum, & orantes in loco iſto, pœ-
nitentiam egerint nomini tuo, & à peccatis
ſuis conuerſi fuerint propter afflictionem
36 ſuam: *Exaudi eos in cœlo, & dimitte pec-
cata ſeruorum tuorum, & populi tui Iſrael:
& oſtende eis viam bonam, per quam am-
bulent, & da pluuiam ſuper terram tuam,
37 quam dediſti populo tuo in poſſeſſionem. *
Fames ſi oborta fuerit in terra, aut peſti-
lentia, aut corruptus aer, aut ærugo, aut locu-
ſta, vel rubigo, & afflixerit cũ inimicus eius
portas obſidens, omnis plaga, vniuerſa in-
38 firmitas, *Cuncta deuoratio, & imprecatio,
quæ acciderit omni homini de populo tuo
Iſrael;

Iſrael: ſi quis cognouerit plagam cordis ſui,
& expanderit manus ſuas in domo hac, *Tu 39
exaudies in cęlo habitationis tuæ, & repro- E
pitiaberis, & facies, vt des vnicuiq; ſecundũ
omnes vias ſuas, ſicut videris cor eius (quia
tu noſti ſolus cor omnium filiorum homi-
num) *Vt timeant te cunctis diebus, quibus 40
viuunt ſuper faciem terræ, quam dediſti pa.
tribus noſtris. * Inſuper & alienigena, qui 41
non eſt de populo tuo Iſrael, cum venerit de
terra longinqua propter nomen tuum (au-
dietur enim nomen tuum magnum, & ma-
nus tua fortis, & brachium tuum *Extentũ, 42
ubiq;) cum venerit ergo, & orauerit in hoc
loco. *Tu exaudies in cœlo, in firmamento 43
habitaculi tui, & facies omnia, pro quibus
inuocauerit te alienigena: vt diſcant vniuer.
ſi populi terrarum nomen tuum timere, ſi-
cut populus tuus Iſrael, & probent, quia
nomen tuum inuocatum eſt ſuper domum
hanc, quam ædificaui. Si egreſſus fuerit po- 44
pulus tuus ad bellum cõtra inimicos ſuos,
per viam, quocunq; miſeris eos, orabunt te
contra viam ciuitatis, quam elegiſti, & con
tra domum, quam ædificaui nomini tuo. * 45
Et exaudies in cœlo orationes eorũ, & pre-
ces eorum, & facies iudiciũ eorum: *Quod 46
ſi peccauerint tibi (non eſt enim homo, qui
non peccet) & iratus tradideris eos inimi-
cis ſuis, & captiui ducti fuerint in terram
inimicorum longè, vel propè, * Et egerint 47
pœnitentiam in corde ſuo in loco captiuita-
tis, & conuerſi deprecati te fuerint in capti-
uitate ſua, dicentes: Peccauimus, iniquè egi-
mus, impiè geſſimus: *Et reuerſi fuerint ad 48
te in vniuerſo corde ſuo, & tota anima ſua, F
in terra inimicorum ſuorum, ad quam cap-
tiui ducti fuerint: & orauerint te contra viã
terræ ſuæ, quam dediſti patribus eorum, &
ciuitatis, quam elegiſti, & templi, quod ædi-
ficaui nomini tuo: *Exaudies in cęlo, in fir- 49
mamento ſolij tui, orationes eorum, & pre-
ces eorum, & facies iudiciũ eorum, *Et pro- 50
pitiaberis populo tuo, qui peccauit tibi, &
omnibus iniquitatibus eorum, quibus prę-
uaricati ſunt in te: & dabis miſericordiam
corã eis, qui eos captiuos habuerint, vt mi-
ſereantur eis. *Populus enim tuus eſt, & hę- 51
reditas tua, quos eduxiſti de terra Ægypti,
de medio formacis ferreæ. *Vt ſint oculi tui 52
aperti ad deprecationem ſerui tui, & popu.
li tui Iſrael, & exaudias eos in uniuerſis, pro
quibus inuocauerint te. *Tu enim ſeparaſti 53
eos tibi in hæreditatem de vniuerſis popu-
lis terræ, ſicut locutus es per Moyſen ſer-
uum tuum, quando eduxiſti patres noſtros
de Ægypto, Dñe Deus. *Factum eſt autem, 54
cum compleſſet Salomon orans Dñm om-
nem orationem, & deprecationem hanc,
ſurrexit de conſpectu altaris Dñi: vtrumque

* 2. Par. 6. g. 36.
1. Reg. 8. Eccl. 7. c. 21.

enim genu in terram fixerat, & manus ex-
panderat in cęlum. * Stetit ergo, & benedi- 55
xit omni Eccleſiæ Iſrael voce magna, dicẽs:
*Benedictus Dñs, qui dedit requiem popu- 56
lo ſuo Iſrael, iuxta omnia, quæ locutus eſt:
non cecidit, ne vnus quidem ſermo, ex om-
nibus bonis, quę locutus eſt per Moyſen ſer-
uum ſuum. * Sit Dñs Deus noſter nobiſcũ, 57
ſicut fuit cum patribus noſtris, nõ deſeri-
quens nos, neq; proijciens Sed inclinet cor- 58
da noſtra ad ſe, vt ambulemus in vniuerſis
vijs eius, & cuſtodiamus mandata eius, &
cęremonias eius, & iudicia quæcunq; mã-
dauit patribus noſtris. * Et ſint ſermones 59
G mei iſti, quibus deprecatus ſum corã Dño,
appropinquantes Dño Deo noſtro die, ac
nocte, vt faciat iudicium ſeruo ſuo, & popu.
lo ſuo Iſrael per ſingulos dies: *Vt ſciãt om- 60
nes populi terræ, quia Dñs ipſe eſt Deus, &
non eſt vltra abſq; eo. * Sit quoq; cor noſtrũ 61
perfectum cum Dño Deo noſtro, vt ambu-
lemus in decretis eius, & cuſtodiamus mã-
data eius, ſicut & hodie. *Igitur rex, & om- 62
nis Iſrael cum eo, immolabant victimas co-
ram Dño. *Mactauitq; Salomon hoſtias pa- 63
cificas, quas immolauit Dño, boum viginti
duo millia, & ouium centum viginti millia:
& dedicauerunt templum Dñi rex, & filij
Iſrael. *In die illa ſanctificauit rex medium 64
atrij, quod erat ante domum Dñi: fecit quip.
pe holocauſtum ibi, & ſacrificium, & adi-
pem pacificorum: quoniam altare æreum,
quod erat coram Dño, minus erat, & cape-
re non poterat holocauſtum, & ſacrificium,
& adipem pacificorum. * Fecit ergo Salo- 65
mon in tempore illo feſtiuitatem celebrem,
& omnis Iſrael cum eo, multitudo magna
ab introitu Emath, vſq; ad riuum Ægypti,
coram Dño Deo noſtro, ſeptem diebus, &
ſeptem diebus, ideſt, quatuordecim diebus.
*Et in die octaua dimiſit populos: qui be- 66
nedicentes regi, profecti ſunt in tabernacu-
la ſua lætantes, & alacri corde ſuper omni-
bus bonis, quæ fecerat Dominus Dauid ſer.
uo ſuo, & Iſrael populo ſuo.

CAP. IX.

Dominus Salomoni ſecundo apparens, iubet ſua ſeruare præcepta, addita comminatione niſi ſeruata fuerint. Salomon plures ædificat ciuitates, gentes ſibi facit tributarias, & claſſe in Ophir miſſa, plurimum auri recipit.

FActum eſt autem cum perfeciſſet Salo- 1
A mon ædificium domum Dñi, & ædifi- *2. Par. 7. c. 11.
cium regis, & omne quod optauerat, & vo- Supr. 3. & 6.
luerat facere, *Apparuit ei Dñs ſecundo, ſi- 2
cut apparuerat ei in Gabaon, * Dixitq; Dñs 3
ad eum: Exaudiui orationem tuam, & de-
precationem tuam, quam deprecatus es co-

ram me:ſanctificaui domum hanc,quã ędificaſti, vt ponerem nomen meum ibi in sẽpiternum, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. * Tu quoq;ſi ambulaueris coram me,ſicut ambulauit pater tuus,in* ſimplicitate cordis,& in æquitate:& feceris omnia,quæ præcepi tibi,& legitima mea, & iudicia mea ſeruaueris. * Ponam thronum regni tui ſuper Iſrael in ſempiternum, ſicut locutus ſum Dauid patri tuo, dicens: Non auferetur vir de genere tuo de ſolio Iſrael. * Si autem auerſione auerſi fueritis vos, & filij veſtri,non ſequentes me, nec cuſtodientes mandata mea,& ceremonias meas,quas propoſui vobis, ſed abieritis, & colueritis deos alienos,& adoraueritis eos: * Auferam Iſrael de ſuperficie terræ, quam dedi eis: & templum, quod ſanctificaui nomini meo, proijciam à conſpectu meo, eritq; Iſrael in prouerbium,& in fabulam cunctis populis. * Et domus hæc erit in exemplum: omnis, qui tranſierit per eam, ſtupebit,& ſibilabit, & dicet: Quare fecit Dñs ſic terræ huic, & domui huic? * Et reſpondebunt: Quia dereliquerunt Dñm Deum ſuum,qui eduxit patres eorum de terra Ægypti, & ſecuti ſunt deos alienos, & adorauerunt eos, & coluerunt eos:idcirco induxit Dñs ſuper eos omne malum hoc.Expletis autem annis viginti poſtquam ędificauerat Salomon duas domos,ideſt,domum Dñi, & domum regis,* (Hiram rege Tyri præbente Salomoni ligna cedrina, & abiegna, & aurum iuxta omne quod opus habuerat) tunc dedit Salomon Hiram viginti oppida in terra Galilææ. * Et egreſſus eſt Hiram de Tyro, vt videret oppida, quæ dederat ei Salomon, & non placuerunt ei, * Et ait: Hæccine ſunt ciuitates, quas dediſti mihi, frater? Et appellauit eas C terrã chabul,vſq;in diem hanc. * Miſit quoque Hiram ad regem Salomonem centum viginti talenta auri, * Hæc eſt ſumma expẽſarum,quam obtulit rex Salomon ad ædificandam domum Dñi, & domum ſuam, & Mello, & murum Ieruſalem, & Heſer, & Mageddo, & Gazer. * Pharao rex Ægypti aſcendit,& cepit Gazer,ſuccenditq; eã igni: & Chananæum, qui habitabat in ciuitate, interfecit, & dedit eam in dotem filiæ ſuæ uxori Salomonis. * Ædificauit ergo Salomõ Gazer,& Bethoron inferiorem. * Et Baalath, & Palmiram in Terra ſolitudinis. Et omnes vicos, qui ad ſe pertinebant, & erant abſq; muro,muniuit, & ciuitates curruum, & ciuitates equitum,& quodcunq;ei placuit, vt ædificaret in Ieruſalem, & in Libano, & in omni terra poteſtatis ſuæ. Vniuerſum populum, qui remanſerat de Amorrhæis, & Hethæis,& Pherezæis,& Heuæis, & Iebuſæis, qui non ſunt de filijs Iſrael: * Horum filios,

* Deut. 28. d. 24. Ier. 22. c. 8.

* 2. Par. 8. a. 1.

* 1. Reg. 7. b. 12. c. 16.

D qui remanſerant in terra, quos ſcilicet non potuerant filij Iſrael exterminare: fecit Sa-
22 lomon tributarios, vſq;in diem hanc. * De filijs autem Iſrael non conſtituit Salomon ſeruire quemquam, ſed erant viri bellatores, & miniſtri eius, & principes, & duces,
23 & præfecti curruũ, & equorum. * Erant autem principes ſuper omnia opera Salomonis præpoſiti quingenti quinquaginta, qui habebant ſubiectum populum, & ſtatutis
24 operibus imperabant. Filia autem Pharaonis aſcendit de ciuitate Dauid in domum ſuam, quam ædificauerat ei Salomon: tunc
25 ædificauit Mello. Offerebat quoq;Salomon tribus vicibus per annos ſingulos holocauſta,& pacificas victimas, ſuper altare, quod ædificauerat Dño, & adolebat thymiama
26 coram Dño: perfectumque eſt templum. * Claſſem quoq; fecit rex Salomon in Aſiongaber, quæ eſt iuxta Ailath in littore Maris
27 rubri, in Terra Idumææ. * Miſitque Hiram in claſſe illa ſeruos ſuos viros nauticos, &
28 gnaros maris, cum ſeruis Salomonis. * Qui cum veniſſent in Ophir, ſumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum, detulerunt ad regem Salomonem.

* 1. Par. 8. b. 11.

CAP. X.

Venit regina Saba ad regem Salomonem: quæ eius mirata ſapientiam, magnificentiam, & gubernationem, datis, acceptiſq; amplis muneribus, diſceſſit: Salomon multum tributum, ac aurum aliunde accepit, vaſa, & ſcuta, magnificumq; thronũ conſtruit, multã, ac pretioſam habet ſupellectilẽ: inuaſis, curribus & equis, in abundantia argenti, ac cedrorum.

1 SEd & Regina Saba,audita fama Salomonis in nomine Dñi, venit tentare eum in
2 ænigmatibus. * Et ingreſſa Ieruſalem multò cum comitatu,& diuitijs,camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas pretioſas,venit ad regem Salomonem, & locuta eſt ei vniuerſa, quæ habebat
3 in corde ſuo. * Et docuit eam Salomon omnia verba,quæ propoſuerat. non fuit ſermo, qui regem poſſet latere, & non reſponderet
4 ei. * Videns autem regina Saba omnem ſapientiam Salomonis,& domum,quam ędificauerat, * Et cibos menſæ eius,& habitacula ſeruorum, & ordines miniſtrantium, veſtesq;eorum, & pincernas,& holocauſta, quæ offerebat in domo Dñi: non habebat
6 vltra ſpiritum. * Dixitq;ad regem: Verus eſt
7 ſermo,quem audiui in terra mea, Super ſermonibus tuis,& ſuper ſapientia tua: & non credebam narrantibus mihi, donec ipſa veni,& vidi oculis meis,& probaui,quod media pars mihi nuntiata non fuerit: maior eſt ſapientia, & opera tua, quàm rumor,quem
8 audiui. * Beati viri tui,& beati ſerui tui, qui
B ſtant coram te ſemper, & audiunt ſapientiã

* 1. Par. 9. a. 1. Matth. 12. d. 42. Luc. 11. d. 31.

ſtant

tuam. * Sit Dñs Deus tuus benedictus, cui 9
complacuisti, & posuit te super thronũ Israel, eo quod dilexerit Dñs Israel in sempiternum,& constituit te regem,vt faceres iudicium,& iustitiam.*Dedit ergo regi centũ 10
viginti talẽta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretiosas: non sunt allata vltra aromata tam multa,quàm ea,quæ dedit regina Saba regi Salomoni. *Sed & classis Hi- 11
*1.Par.9.c. 10. ram,quæ portabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis,& gemmas pretiosas.*Fecitq;rex de lignis thyinis 12
fulcra domus Dñi, & domus regiæ, & cytharas, lyrasq; cantoribus: non sunt allata huiusmodi ligna thyina, neq;visa vsq; in præsentem diem.)*Rex autem Salomon de- 13
dit reginę Saba omnia,quę voluit,& petiuit ab eo: exceptis his, quæ vltrò obtulerat ei munere regio. Quę reuersa est, & abijt in terram suam cum seruis suis. * Erat autem 14
põdus auri, quod afferebatur Salomoni per annos singulos sexcentorum sexaginta sex C talentorum auri:*Excepto eo,quod afferebant viri, qui super vectigalia erant, & ne- 15
gotiatores, vniuersiq; scrutа vendentes, & omnes reges Arabiæ, ducesq;terræ. * Fecit 16
quoq; rex Salomon ducenta scuta de auro purissimo, sexcentos auri siclos dedit in laminas scuti vnius. * Et trecentas peltas ex 17
auro probato:trecentę minę auri unam peltam vestiebant,posuitq;eas rex in domo saltus Libani. *Fecit etiam rex Salomon thro- 18
num de ebore grandem:& vestiuit eum auro fuluo nimis.*Qui habebat sex gradus:& 19
summitas throni rotunda erat in parte posteriori:& duæ manus hinc,atq;inde tenentes sedile: & duo leones stabãt iuxta manus singulas.*Et duodecim leunculi stantes su- 20
per sex gradus hinc atq;inde: non est factũ tale opus in vniuersis regnis.*Sed & omnia 21
vasa,quibus potabat rex Salomon,erant aurea:& vniuersa supellex domus saltus Libani de auro purissimo: non erat argẽtum, nec alicuius pretij putabatur in diebus Salomo.
22 nis,*Quia classis regis per mare cum classe
D Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum,& argentum, & dẽtes
23 elephantorum,& simias,& pauos.*Magnificatus est ergo rex Salomon super omnes
24 reges terræ, diuitijs,& sapientia. * Et vniuersa terra desiderabat vultum Salomonis, vt audiret sapientiam eius, quam dederat
25 Deus in corde eius. * Et singuli deferebant ei munera,vasa argentea,& aurea, vestes,& arma bellica,aromata quoque, & equos,&
26 mulos,per annos singulos.*Congregauitq; Salomõ currus,& equites,& facti sũt ei mil. *1.Par.1.c. 4.
le quadringẽti currus,& duodecim millia equitũ:& disposuit eos per ciuitates munitas,
27 & cum rege in Ierusalem. * Fecitq;vt tanta esset abundantia argenti in Ierusalem, quãta & lapidum: & cedrorum præbuit multitudinem, quasi sycomoros, quæ nascuntur
28 in campestribus.Et educebantur equi Salomoni de Ægypto, & de Coa. Negotiatores enim regis emebant de Coa, & statuto pre-
29 tio perducebant.*Egrediebatur autem quadriga ex Ægypto sexcentis siclis argenti, & equus centum quinquaginta. Atq; in hunc modum cuncti reges Hethæorum, & Syriæ equos venundabant.

CAP. XI.

Salomon plurimis iungitur mulieribus alienigenis, & ab ipsis infatuatus ad ipsarum idola conuertitur: in quem iratus Dominus suscitat ei aduersarios Adad,Razon,& Ieroboam; cui per prophetam Ahiam promittit regnum Israel, seruata una tribu Salomonis filio: moritur Salomon post quadraginta regni annos, cui succedit filius Roboam.

1 REx autem Salomon adamauit mulieres
A alienigenas multas, filiam quoq; Pha-

raonis, & Moabitidas, & Ammonitidas,
Idumæas, & Sidonias, & Hethæas: *De gen- 2
tibus, ſuper quibus dixit Dñs filijs Iſrael:
Non ingrediemini ad eas, neq; de illis ingre-
dientur ad veſtras: certiſſimè enim auertent
corda veſtra, vt ſequamini deos earum. His
itaque copulatus eſt Salomon ardentiſſimo
amore. *Fueruntq; ei vxores, quaſi reginæ ſe- 3
ptingentę, & concubinæ trecentæ: & auer-
terunt mulieres cor eius. * Cumq; iam eſſet 4
ſenex, depranatũ eſt cor eius per mulieres,
vt ſequeretur deos alienos: nec erat cor eius
perfectum cum Dño Deo ſuo, ſicut cor Da-
uid patris eius. *Sed colebat Salomon Aſtar- 5
then deam Sidoniorum, & Moloch idolum
Ammonitarum. *Fecitq; Salomon, quod nõ 6
placuerat coram Dño, & non adimpleuit, vt
ſequeretur Dñm, ſicut Dauid pater eius. * 7
Tunc ædificauit Salomon fanum, Chamos
idolo Moab, in monte, qui eſt contra Ieru-
ſalem, & Moloch idolo filiorum Ammon. * 8
Atq; in hunc modum fecit vniuerſis vxori-
bus ſuis alienigenis, quæ adolebant thura,
& immolabant dijs ſuis. * Igitur iratus eſt 9
Dñs Salomoni, quod auerſa eſſet mens eius
à Dño Deo Iſrael, qui apparuerat ei ſecun-
do, *Et præceperat de verbo hoc, ne ſequere- 10
tur deos alienos, & non cuſtodiuit, quæ mã-
dauit ei Dñs. * Dixit itaq; Dñs Salomoni: 11
Quia habuiſti hoc apud te, & non cuſtodi-
ſti pactum meũ, & præcepta mea, quæ mã-
daui tibi, diſrumpens ſcindam regnum tuũ,
& dabo illud ſeruo tuo. *Verũtamen in die- 12
bus tuis non faciam, propter Dauid patrem
tuum: de manu filij tui ſcindam illud, *Nec 13
totum regnum auferam, ſed tribum vnam
dabo filio tuo, propter Dauid ſeruum meũ,
& Ieruſalem, quam elegi. *Suſcitauit autem 14
Dñs aduerſarium Salomoni, Adad Idumæũ
de ſemine regio, qui erat in Edom. Cũ enim 15
eſſet Dauid in Idumæa, & aſcendiſſet Ioab
princeps militiæ ad ſepeliendum eos, qui
fuerant interfecti, & occidiſſet omne ma-
16 ſculinum in Idumæa: *Sex enim menſibus
ibi moratus eſt Ioab, & omnis Iſrael, donec
interimeret omne maſculinum in Idumęa)
17 * Fugit Adad ipſe, & viri Idumæi de ſeruis
patris eius cum eo, vt ingrederetur Ægyp-
18 tum: erat autem Adad puer parvulus. *Cũque ſurrexiſſent de Madian, venerũt in Pha-
ran, tuleruntq; ſecum viros de Pharan, & in-
troierunt Ægyptum ad Pharaonem regem
Ægypti: qui dedit ei domum, & cibos con-
19 ſtituit, & terram delegauit. Et invenit Adad
D gratiam coram Pharaone valdè, in tantum
vt daret ei vxorem, ſororem vxoris ſuę ger-
20 manam Taphnes reginæ. *Genuitq; ei ſoror
Taphnes Genubath filium, & nutriuit eum
Taphnes in domo Pharaonis: eratq; Genu-
bath habitans apud Pharaonem cum filijs
21 eius. Cumq; audiſſet Adad in Ægypto dor-
miſſe Dauid cum patribus ſuis, & mortuũ
eſſe Ioab principem militiæ, dixit Pharaoni:
22 Dimitte me, vt vadam in terram meã. * Di-
xitq; ei Pharao: qua enim re apud me indi-
ges, vt quęras ire ad terram tuam? At ille re-
ſpõdit: Nulla: ſed obſecro te, vt dimittas me.
23 *Suſcitauit quoq; ei Deus aduerſarium Ra-
zon filium Eliada, qui fugerat ad Adarezer
24 regem Soba dominũ ſuum. *Et congregauit
E contra eum viros, & factus eſt princeps la-
tronum, cum interficeret eos Dauid: abie-
runtq; Damaſcum, & habitauerunt ibi, &
25 conſtituerunt eum regẽ in Damaſco, *Erat-
que aduerſarius Iſraeli cunctis diebus Salo-
monis: & hoc eſt malum Adad, & odiũ con-
26 tra Iſrael, regnauitq; in Syria. * Ieroboam
quoq; filius Nabat, Ephrathæus, de Sareda,
ſeruus Salomonis, cuius mater erat nomine
Sarua, mulier vidua: leuauit manum contra
27 regem. *Et hæc eſt cauſa rebellionis aduer-
ſus eum, quia Salomon ædificauit Mello, &

* Deut. 17. d. 17. Eccli. 47. c. 21.
* Exod. 34.
* Supr. 9. a. 6.
* Infr. 12. d. 15.
* Reg. 8. d. 14.
* 2. Par. 13. a. 6.

coæquauit voraginẽ ciuitatis Dauid patris
sui. *Erat autem Ieroboam vir fortis,& po 28
tens: videnſq; Salomon adoleſcentem bonæ
indolis,& induſtrium,cõſtituerat eum præ-
fectũ ſuper tributa vniuerſæ domus Ioſeph.
*Factum eſt igitur in tempore illo,vt Iero- 29
* 2.Par.10. boam egrederetur de Ieruſalem, & inueni-
d. 15. ret eum Ahias Silonites propheta in via,
opertus pallio nouo:erant autem duo tantũ
in agro. Apprehendenſq; Ahias pallium ſuũ 30
nouum,quo coopertus erat,ſcidit in duode-
cim partes. * Et ait ad Ieroboam: Tolle tibi 31
decem ſciſſuras: hæc enim dicit Dñs Deus F
Iſrael: Ecce ego ſcindam regnum de manu
Salomonis,& dabo tibi decem tribus. *Por- 32
rò vna tribus remanebit ei, propter ſeruum
meum Dauid, & Ieruſalem ciuitatem, quã
elegi ex omnibus tribubus Iſrael: *Eo quod 33
dereliquerint me, & adorauerint Aſtarthen
deam Sidoniorum,& Chamos deum Moab,
& Moloch deum filiorum Ammon: & non
ambulauerit in vijs meis, vt faceret iuſtitiã
coram me,& præcepta mea,& iudicia ſicut
Dauid pater eius. Nec auferam omne regnũ 34
de manu eius, ſed ducem ponam eum cun-
ctis diebus vitæ ſuæ, propter Dauid ſeruum
meum,quem elegi, qui cuſtodiuit mandata
mea,& præcepta mea. *Auferam autem re- 35
gnum de manu filij eius,& dabo tibi decem
tribus: *Filio autem eius dabo tribum vnã, 36
vt remaneat lucerna Dauid ſeruo meo cũ-
ctis diebus coram me in Ieruſalem ciuitate,
quam elegi,vt eſſet nomen meũ ibi. *Te au- 37
tem aſſumam,& regnabis ſuper omnia, quę G
deſiderat anima tua,eriſq; rex ſuper Iſrael. * 38
Si igitur audieris omnia, quæ præcepero ti-
bi, & ambulaueris in vis meis, & feceris,
quod rectum eſt coram me, cuſtodiens mã-
data mea, & præcepta mea, ſicut fecit Da-
uid ſeruus meus,ero tecum,& ædificabo ti-
bi domum fidelem,quomodo ædificaui Da-
uid domum,& tradam tibi Iſrael: *Et affli- 39
gam ſemen Dauid ſuper hoc, verumtamen
non cunctis diebus. * Voluit ergo Salomon 40
interficere Ieroboam: qui ſurrexit,& aufu-
git in Ægyptum ad Seſac regem Ægypti, &
fuit in Ægypto, vſq; ad mortem Salomonis.
*Reliquum autem verborum Salomonis,& 41
omnia,quæ fecit,& ſapientia eius:ecce vni-
uerſa ſcripta ſunt in libro verborum die-
rum Salomonis. *Dies autem,quos regna- 42
uit Salomon in Ieruſalem ſuper omnem If-
rael,quadraginta anni ſunt. *Dormiuitque 43
Salomon cum patribus ſuis, & ſepultus eſt
in ciuitate Dauid patris ſui, regnauitque
Roboam filius eius pro eo.

CAP. XII.

Roboam iuuenum ſecutus conſilium patitur regni diuiſionem, & Ieroboam rex ſuper decem tribus conſtituitur, exercitum quoq; Roboam aduerſus Ieroboam Dominus per Semeiam prophetam diſſipat. Ieroboam verò aureos erexit vitulos in Dan, & Bethel adorandos, conſtitutis ſolemnitate, altari, ac ſacerdotibus.

1 VEnit autẽ Roboã in Sichem: illuc enim * 2.Par.10.
A congregatus erat omnis Iſrael ad con- d.1.
2 ſtituendum eum regem. *At verò Ieroboam
filius Nabat, cũ adhuc eſſet in Ægypto pro-
fugus a facie regis Salomonis, audita morte
3 eius,reuerſus eſt de Ægypto. *Miſeruntque
& vocauerunt eum: venit ergo Ieroboam,
& omnis multitudo Iſrael, & locuti ſunt ad
4 Roboam,dicentes: * Pater tuus duriſſimum
iugum impoſuit nobis: tu itaq; nunc immi-
nue paululum de imperio patris tui duriſ-
ſimo,& de iugo grauiſſimo, quod impoſuit
5 nobis,& ſeruiemus tibi. Qui ait eis: Ite vſq;
ad tertium diem,& reuertimini ad me. Cũ-
6 que abiiſſet populus, * Inijt conſilium rex
Roboam cum ſenioribus,qui aſſiſtebant co-
B ram Salomone patre eius cum adhuc viue-
ret,& ait: quod datis mihi conſilium, vt re-
7 ſpondeam populo huic? *Qui dixerunt ei: Si
hodie obedieris populo huic,& ſeruieris,&
petitioni eorum cederis,locũtuſq; fueris ad
eos verba lenia, erunt tibi ſerui cunctis die-
8 bus. *Qui dereliquit conſilium ſenum,quod
dederant ei,& adhibuit adoleſcẽtes,qui nu-
9 triti fuerant cum eo,& aſſiſtebant illi, * Di-
xitq; ad eos: Quod mihi datis conſilium,vt
reſpondeã populo huic, qui dixerunt mihi:
Leuius fac iugum,quod impoſuit pater tuus
10 ſuper nos? *Et dixerunt ei iuuenes,qui nu-
C triti fuerant cum eo: * Sic loqueris populo
huic, qui locuti ſunt ad te, dicentes: Pater
tuus aggrauauit iugum noſtrum, tu releua
nos. Sic loqueris ad eos: Minimus digitus
11 meus groſſior eſt dorſo patris mei. *Et nunc
pater meus poſuit ſuper vos iugum graue,
ego autem addam ſuper iugum veſtrũ: pater
meus cecidit vos flagellis,ego autem cędam
12 vos ſcorpionibus. *Venit ergo Ieroboam,&
omnis populus ad Roboam die tertia, ſicut
locutus fuerat rex,dicẽs: Reuertimini ad me
13 die tertia. Reſponditq; rex populo dura,de-
relicto conſilio ſeniorum,quod ei dederant.
14 *Et locutus eſt eis ſecundùm conſiliũ iuue-
num,dicens: Pater meus aggrauauit iugum
veſtrum,ego autem addam iugo veſtro: pa-
ter meus cecidit vos flagellis,ego autem cæ-
15 dam vos ſcorpionibus. *Et non aquieuit rex
D populo: quoniã auerſatus fuerat eum Dñs,
vt ſuſcitaret verbũ ſuũ, quod locutus fuerat
in manu Ahię Siloniteę, ad Ieroboã filiũ Na- * Sup.11.5.
16 bat. *Videns itaq; populus, quod noluiſſet 31.
eos

eos audire rex,respondit ei dicens: Quę nobis pars in Dauid?vel quæ hæreditas in filio Iai?Vade in tabernacula tua Israel,nũc vide domum tuã Dauid. Et abijt Israel in tabernacula sua. *Super filios autem Israel,qui- 17
eunq;habitabant in ciuitatibus Iuda,regnauit Roboam.*Misit ergo rex Roboã Adurã, 18
qui erat super tributa:& lapidauit eum omnis Israel, & mortuus est. Porrò rex Roboã festinus ascendit currum, & fugit in Ierusalem:*Receſſitq;Israel à domo Dauid,vsq;in 19
præsentem diem.*Factũ est autem,cum au- 20
disset omnis Israel,quod reuersus esset Iroboã, miserunt, & vocauerunt eum congregato cœtu,& constituerunt eum regem super omnem Israel, nec secutus est quisquã domum Dauid præter tribum Iuda solam.* 21
Venit autem Roboã Ierusalem, & cõgregauit vniuersam domũ Iuda,& tribum Beniamin,centũ octoginta millia electorũ virorũ bellatorum, vt pugnarent contra domũ Israel,& reducerent regnũ Roboam filio Salomonis.*Factus est autẽ sermo Dñi ad Semei- 22
* 1.Par.11. a.1. am virum Dei dicens:*Loquere ad Roboã 23
filium Salomonis regem Iuda,& ad omnem F
domũ Iuda,& Beniamin,& reliquos de populo,dicens:*Hæc dicit Dñs:Non ascendetis,neq;bellabitis cõtra fratres vestros filios Israel:reuertatur vir in domum suam,à me enim factum est verbum hoc. Audierũt sermonem Dñi, & reuersi sunt de itinere,sicut eis præceperat Dñs. Ædificauit autem Iero- 25
boam Sichem in mõte Ephraim, & habitauit ibi:& egressus inde ædificauit Phanuel.* 26
Dixitq;Ieroboam in corde suo:Nunc reuertetur regnum ad domum Dauid.*Si ascen- 27
derit populus iste, vt faciat sacrificia in domo Dñi in Ierusalem:& cõuertetur cor populi huius ad dominum suum Roboam regem Iuda,interficientq; me, & reuertentur
* Exod.32. a.1. ad eum.* Et excogitato consilio fecit duos 28
vitulos aureos, & dixit eis : Nolite vltra ascendere in Ierusalem:*Ecce dij tui Israel, G
* Exod.32. b.& qui te eduxerunt de terra Ægypti.*Posuitq; 29
vnum in Bethel,& alterum in Dan:*Et fa- 30
ctum est verbum hoc in peccatũ: ibat enim populus ad adorãdum vitulum vsq;in Dan.
* Et fecit fana in excelsis, & sacerdotes de 31
* 1.Par.13. c.13. extremis populi,qui non erant de filijs Leui. * Constituitq;diem solemnem in mense 32
octauo, quintadecima die mensis, in similitudinem solemnitatis, quæ celebrabatur in Iuda. Et ascendens altare,similiter fecit in Bethel,vt immolaret vitulis,quos fabricatus fuerat:cõstituitq;in Bethel sacerdotes excelsorũ,quæ fecerat.*Et ascendit super altare, 33
quod extruxerat in Bethel, quintadecima die mensis octaui, quem finxerat de corde suo: & fecit solemnitatem filijs Israel, & ascendit super altare,vt adoleret incensum.

CAP. XIII.

Missus propheta de Iuda ad Ieroboam, de altaris subuersione & natiuitate Iosiæ regis prophetat: quo audito,manus Ieroboam,qua exarserat,sanitati restituitur, redienti autem prophetæ à leone occiditur, quod Dei verbo inobediens fuisset, & Ieroboam suam auget impietatem.

1 ET ecce vir Dei venit de Iuda in sermone
A Dñi in Bethel, Ieroboã stante super al-
2 tare,& thus iaciente.*Et exclamauit contra altare in sermone Dñi,& ait: Altare,altare, *4 Reg.13. d.2.
hæc dicit Dñs: Ecce filius nascetur domui Dauid, Iosias nomine, & immolabit super te sacerdotes excelsorũ, qui nunc in te thura succendunt,& ossa hominum super te in-
3 cendet. Deditq;in illa die signum,dicẽs:Hoc erit signum,quod locutus est Dñs: Ecce al-
B tare scindetur, & effundetur cinis, qui in eo
4 est.*Cumq;audisset rex sermonem hominis Dei,quem inclamauerat cõtra altare in Bethel,extendit manũ suam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus eius, quam extenderat contra eum:nec valuit re-
5 trahere eam ad se. Altare quoq;scissum est, & effusus est cinis de altari, iuxta signum,
6 quod prædixerat vir Dei in sermone Dñi.* Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem Dñi Dei tui, & ora pro me, vt restituatur manus mea mihi. Orauitq;vir Dei faciem Dñi, & reuersa est manus regis ad eum, &
7 facta est sicut prius fuerat.*Locutus est autem rex ad virum Dei: Veni mecum domũ,
8 vt prandeas,& dabo tibi munera.*Respondituq; vir Dei ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus tuæ,non veniam tecũ,
C nec comedam panem,neq;bibam aquam in
9 loco isto: * Sic enim mandatum est mihi in sermone Dñi præcipientis: Non comedes panem,neq;bibes aquam,nec reuerteris per
10 viã,qua venisti.Abijt ergo per aliam viam, & non est reuersus per iter, quo venerat in
11 Bethel.*Prophetes autem quidã senex habitabat in Bethel, ad quem venerũt filij sui, & narrauerunt ei omnia opera, quæ fecerat vir Dei illa die in Bethel:& verba,quę locu-
12 tus fuerat ad regem,narrauerunt patri suo. Et dixit eis pater eorum : Per quã viã abijt? Ostenderunt ei filij sui viam, per quã ab e-
13 rat vir Dei,qui venerat de Iuda. Et ait filijs suis:Sternite mihi asinum. Qui cum strauis-
14 sent, ascendit, * Et abijt post virum Dei, &
D inuenit eum sedentem subtus terebinthum: & ait illi: Tu ne es vir Dei,qui venisti de Iu-
15 da? Respondit ille: Ego sum.*Dixitq;ad eũ:
16 Veni mecum domũ, vt comedas panem.* Qui ait: Non possum reuerti,neq;venire tecum, nec comedam panem, neq;bibã aquã
17 in loco isto:*Quia locutus est Dñs ad me in sermone Dñi,dicens: Non comedes panem,

& non

& non bibes aquam ibi, nec reuerteris per
per viam,qua ieris. *Qui ait illi:Et ego pro- 18
pheta ſum ſimilis tui:& angelus locutus eſt
mihi in ſermone Dñi,dicens:Reduc eum te-
cum in domum tuam, vt comedat panem,
& bibat aquam.Fefellit eum, Et reduxit ſe- 19
cum: comedit ergo panem in domo eius, &
bibit aqnam. *Cumq;ſederent ad menſam, 20
factus eſt ſermo Dñi ad prophetam, qui re- E
duxerat eum.*Et exclamauit ad virum Dei, 21
qui venerat de Iuda,dicens: Hæc dicit Dñs:
Quia non obediens fuiſti ori Dñi, & nõ cu-
ſtodiſti mandatum,quod præcepit tibi Dñs
Deus tuus,*Et reuerſus es,& comediſti pa- 22
nem,& bibiſti aquam,in loco in quo præce-
pit tibi, ne comederes pa nem, neq;biberes
aquam, non inferetur cadauer tuum in ſe-
pulchrum patrum tuorum. *Cumq;come- 23
diſſet, & bibiſſet, ſtrauit aſinum ſuum pro-
phetæ,quem reduxerat.*Qui cum abijſſet, 24
inuenit eum leo in via,& occidit,& erat ca-
dauer eius proiectum in itinere: aſinus autẽ
ſtabat iuxta illum, & leo ſtabat iuxta cada-
uer. *Et ecce,viri tranſeuntes viderunt ca- 25
dauer proiectum in via, & leonem ſtantem
iuxta cadauer.Et venerunt,& diuulgauerũt
in ciuitate,in qua prophetes ille ſenex habi-
tabat.Quod cum audiſſet propheta ille,qui 26
F reduxerat eũ de via,ait: Vir Dei eſt,qui inobediens fuit ori Dñi, & tradidit eum Dñs
leoni,& confregit eum,& occidit iuxta ver-
27 bum Dñi,quod locutus eſt ei.*Dixitq;ad fi-
lios ſuos: Sternite mihi aſinum. Qui cum
28 ſtrauiſſent, *Et ille abijſſet,inuenit cadauer
eius proiectum in via,& aſinum,& leonem
ſtantes iuxta cadauer: non comedit leo de
29 cadauere,nec læſit aſinum.*Tulit ergo pro-
phetes cadauer viri Dei, & poſuit illud ſu-
per aſinum, & reuerſus intulit in ciuitatem
30 prophetę ſenis,vt plangeret eum.*Et poſuit
cadauer eius in ſepulchro ſuo: & planxe-
31 runt eum:Heu heu mi frater: Cumq;plan-
G xiſſent eum, dixit ad filios ſuos: Cum mor-
tuus fuero,ſepelite me in ſepulchro,in quo
vir Dei ſepultus eſt: iuxta oſſa eius ponite
32 oſſa mea. * Profectò enim veniet ſermo,
quem prædixit in ſermone Domini contra
altare, quod eſt in Bethel, & contra omnia
ſana excelſorum,quę ſunt in vrbibus Sama-
33 riæ. * Poſt verba hæc non eſt reuerſus Iero-
boam de via ſua peſſima,ſed è contrario fe-
cit de nouiſſimis populi ſacerdotes excelſo-
rũ: quicunq;volebat,implebat manum ſuã,
34 & fiebat ſacerdos excelſorum. *Et propter
hanc cauſam peccauit domus Ieroboam,&
euerſa eſt, & deleta de ſuperficie terræ.

CAPVT XIV.

Abias propheta ab vxore Ieroboam ſuper filio Abia ægrotante interrogatus,prædicit filium moriturum,& domum Ieroboam penitus euertendam, quo mortuo, ſuccedit filius Nadab: vox autem Ægypti diripit domum Domini in Ieruſalem; & mortuo Roboam, ſuccedit filius Abia.

IN tempore illo ægrotauit Abia filius Ie- 1
roboam. * Dixitq; Ieroboam uxori ſuæ: A
Surge, & commuta habitum, ne cognoſca- 2
ris,quod ſis vxor Ieroboam: & vade in Silo;
vbi eſt Ahias propheta, qui locutus eſt mi-
hi, quod regnaturus eſſem ſuper populum
3 hunc. * Tolle quoq;in manu tua decem pa- *Sup.11.6.
nes,& cruſtullam,& vas mellis, & vade ad 11.
illum:ipſe enim indicabit tibi,quid euentu-
4 rum ſit puero huic. * Fecit vt dixerat, vxor
Ieroboam: & conſurgens abijt in Silo,& ve-
nit in domum Ahiæ: at ille non poterat vi-
dere, quia caligauerant oculi eius præ ſene-
5 ctute. Dixit autẽ Dñs ad Ahiam:Ecce vxor
B Ieroboam ingreditur, vt conſulat te ſuper
filio ſuo,qui ęgrotat. hęc & hęc loqueris ei.
Cum ergo illa intraret,& diſſimularet ſe eſ-
6 ſe,quę erat,*Audiuit Ahias ſonitum pedum
eius

eius introeuntis per ostium,& ait:Ingredere
vxor Ieroboam,quare aliam te esse simulas?
ego autem missus sum ad te durus nuntius.
Vade,& dic Ieroboam:Hæc dicit Dñs Deus 7
Israel: Quia exaltaui te de medio populi,&
dedi te ducem super populum meum Israel:
*Et scidi regnum domus Dauid, & dedi il- 8
lud tibi, & non fuisti sicut seruus meus Da-
uid,qui custodiuit mandata mea,& secutus
est me in toto corde suo, faciens, quod pla-
citum esset in conspectu meo:*Sed operatus 9
es mala super omnes,qui fuerunt ante te, & C
fecisti tibi deos alienos,& conflatiles,vt me
ad iracundiam prouocares, me autem pro- *Infr.14.f.
iecisti post corpus tuum:*Idcircò ecce ego 10 19.
inducam mala super domũ Ieroboã,& per-
cutiam de Ieroboam mingentem ad pariе-
tem,& clausum,& nouissimum in Israel:&
mundabo reliquias domus Ieroboam, sicut
mundari solet fimus vsq;ad purum. * Qui 11
mortui fuerint de Ieroboam in ciuitate, co-
medent eos canes: qui autem mortui fue-
rint in agro,vorabũt eos aues cęli:quia Dñs
locutus est. * Tu igitur surge,& vade in do- 12
mum tuam:& in ipso introitu pedũ tuorum
in vrbem,morietur puer, * Et plangent eum 13
omnis Israel,& sepelient:iste enim solus infe- D
retur de Ieroboam in sepulchrum, quia in-
uentus est super eo sermo bonus à Dño Deo
Israel,in domo Ieroboam. *Constituit autẽ 14
sibi Dñs regẽ super Israel, qui percutiet do-
mũ Ieroboã in hac die,& in hoc tempore:* 15
Et percutiet Dñs Deus Israel, sicut moueri
solet arundo in aqua:& euellet Israel de ter-
ra bona hac,quam dedit patribuseorum,&
ventilabit eos trans flumen:quia fecerunt si-
bi lucos,vt irritarent Dñm. *Et tradet Dñs 16
Israel propter peccata Ieroboam,qui pecca-
uit,& peccare fecit Israel. * Surrexit itaque 17
vxor Ieroboam,& abijt:& venit in Thersa:
cumq; illa ingrederetur limen domus, puer
mortuus est,*Et sepelierunt eum.Et planxit 18
eum omnis Israel iuxta sermonem Dñi,quẽ
locutus est in manu serui sui Ahiæ prophe-
tæ.Reliqua autem verborum Ieroboã,quo- 19
modo pugnauerit, & quomodo regnauerit,
ecce scripta sunt in Libro verborum dierum
regum Israel. *Dies autem,quibus regnauit 20
Ieroboam, viginti duo anni sunt:& dormi- E
uit cum patribus suis: regnauitq;Nadab fi-
lius eius pro eo.*Porrò Roboam filius Salo- 21
monis regnauit in Iuda. Quadraginta,& v-
nius anni erat Roboam, cum regnare cępis-
set: decem & septem annos regnauit in Ie-
rusalem ciuitate,quam elegit Dñs, vt pone-
ret nomen suum ibi, ex omnibus tribubus
Israel.Nomen autẽ matris eius Naama Am-
manitis.*Et fecit Iudas malum coram Dño 22
& irritauerunt eum super omnibus,quæ fe-
cerant patres eorũ in peccatis suis,quę pec- F
23 cauerunt. * Ædificauerunt enim & ipsi sibi
aras,& statuas,& lucos super omnem collẽ
excelsum, & subter omnem arborem fron-
24 dosam: * Sed & effeminati fuerunt in terra,
fecerunteq; omnes abominationes gentium,
quas attriuit Dñs ante faciem filiorũ Israel.
25 In quinto autem anno regni Roboã,ascen-
26 dit Sesac rex Ægypti in Ierusalem,*Et tulit
thesauros domus Dñi, & thesauros regios,
& vniuersa diripuit: scuta quoq; aurea,quę
27 fecerat Salomon:*Pro quibus fecit rex Ro- *Super.10.c.
boam scuta ærea, & tradidit ea in manum 16.
ducum scutariorum,& eorum,qui excuba-
28 bant ante ostium domus regis. *Cumq;in-
grederetur rex in domum Dñi, portabant
G ea,qui præeundi habebant officium: & po-
stea reportabant ad armentarium scutario-
29 rum.*Reliqua autem sermonum Roboam,
& omnia,quæ fecit, ecce scripta sunt in Li-
30 bro sermonum dierum regum Iuda. Fuit-
que bellum inter Roboam, & Ieroboam
31 cunctis diebus. * Dormiuitque Roboam
cum patribus suis,& sepultus est cum eis in
ciuitate Dauid: nomen autem matris eius
Naama Ammanitis: & regnauit Abiam fi-
lius eius pro eo.

CAP. XV.

Impio Abia regi Iuda succedit pius filius Asa: qui aduersus Basan regem Israel praliatur, impetrato à Benadad rege Syria auxilio. Asa morienti succedit filius Iosaphat: at Baasa, Nadab filium Ieroboam cum uniuersa cognatione occidit,& pro eo regnat super Israel viginti quatuor annis, impius post impium.

1 IGitur in octauo decimo anno regni Iero-
A boam filij Nabat, regnauit Abiam super
2 Iudam. * Tribus annis regnauit in Ierusalẽ. *2.Par.13.
nomen matris eius Maacha filia Abessalom. a.2.
3 * Ambulauitq; in omnibus peccatis patris
sui, quæ fecerat ante eum: nec erat cor eius
perfectum cum Dño Deo suo,sicut cor Da-
4 uid patris eius.*Sed propter Dauid dedit ei
Dñs Deus suus lucernam in Ierusalem, vt
suscitaret filium eius post eum, & statueret
5 Ierusalem:* Eo quod feciſſet Dauid rectum
B in oculis Dñi, & non declinasset ab omni- *3.Reg.15.
bus, quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ a.4.
6 suæ,excepto sermone Vriæ Hethæi. * Atta-
men bellum fuit inter Roboam, & Ieroboã
7 omni tempore vitæ eius: *Reliqua autẽ ser- *2.Par.13.
monum Abiam, & omnia quæ fecit, nonne a.1.
hæc scripta sunt in Libro verborum dierum
regum Iuda?Fuitq;prælium inter Abiam,&
8 inter Ieroboam. * Et dormiuit Abiam cum *2.Par.14.
patribus suis,& sepelierunt eum in ciuitate a.1.
9 Dauid: regnauitq;Asa filius eius pro eo. *In
anno ergo vigesimo Ieroboã regis Israel re-
10 gnauit Asa rex Iuda,Et quadraginta,& vno
anno regnauit in Ierusalem. Nomen matris
eius

eius Maacha,filia Abeſſalom, * Et fecit Aſa 11
rectum ante conſpectum Dñi, ſicut Dauid
pater eius:*Et abſtulit effeminatos de terra, 12
purgauitq;vniuerſas ſordes idolorum, quæ C
fecerant patres eius.*Inſuper & Maacham 13
matrem ſuam amouit, ne eſſet princeps in
ſacris Priapi,& in luco eius,quem conſecra-
uerat: ſubuertitq;ſpecum eius,& confregit
ſimulachrum turpiſſimum, & combuſſit in
torrente Cedron:Excelſa autem non abſtu- 14
lit. Verumtamen cor Aſa perfectum erat cũ
Dño cunctis diebus ſuis: *Et intulit ea,quæ 15
ſanctificauerat pater ſuus,& vouerat,in do-
mum Dñi,argentum,& aurum,& vaſa.Bel. 16
lum autem erat inter Aſa,& Baaſa regem If-
rael,cunctis diebus eorum.Aſcendit quoq; 17
* 2.Par.16. Baaſa rex Iſrael in Iudam, & ædificauit Ra-
a.1. ma, vt nõ poſſet quiſpiam egredi, vel ingre-
di de parte Aſa regis Iuda. *Tollés itaq; Aſa 18
omne argentum,& aurum, quod remanſe-
rat in theſauris domus Dñi, & in theſauris
domus regiæ, dedit illud in manus ſeruorũ
ſuorum: & miſit ad Benadad filium Tabre-
mon filij Hezion,regem Syriæ, qui habita- D
bat in Damaſco dicens: * Fœdus eſt inter 19
me,& te, & inter patrem meum, & patrem
tuum:idcò miſi tibi munera,argentũ,& au-
rum:& peto vt venias,& irritum facias fœ-
dus, quod habes cum Baaſa rege Iſrael, &
recedat a me.Acquieſcens Benadad regi A- 20
ſa, miſit principes exercitus ſui in ciuitates
Iſrael,& percuſſerunt Ahion,& Dan, & A-
beldomum Maacha, & vniuerſam Cenne-
roth,omnem ſcilicet terram Nephthali. * 21
Quod cum audiſſet Baaſa, intermiſit ædifi- E
care Rama,& reuerſus eſt in Therſa. * Rex 22
autem Aſa nuntium miſit in omnem Iudã,
dicens:Nemo ſit excuſatus. & tulerunt la-
pides de Rama,& ligna eius,quibus edifica-
uerat Baaſa, & extruxit de eis rex Aſa Ga-
baa Beniamin,& Maſpha. *Reliqua autem 23
omnium ſermonum Aſa,& vniuerſæ forti-
tudines eius,& cuncta,quæ fecit, & ciuita-
tes, quas extruxit,nonne hęc ſcripta ſunt in
Libro verborum dierum regum Iuda? Ve-
rumtamẽ in tempore ſenectutis ſuæ doluit
pedes. Et dormiuit cum patribus ſuis,& ſe- 24
* 2.Par.17. pultus eſt cum eis in ciuitate Dauid patr
a.1. ſui. Regnauitq;Ioſaphat filius eius pro eo.* 25
Nadab verò filius Ieroboam regnauit ſuper F
Iſrael anno ſecundo Aſa regis Iuda: regna-
uitq;ſuper Iſrael duobus annis. * Et fecit, 26
quod malum eſt in cõſpectu Dñi,& ambu-
lauit in vijs patris ſui, & in peccatis eius,
quibus peccare fecit Iſrael. * Inſidiatus eſt 27
autẽ ei Baaſa filius Ahiæ de domo Iſſachar,
& percuſſit eum in Gebbethõ, quæ eſt vrbs
Philiſthinorũ:ſiquidem Nadab,& omnis If-
rael obſidebant Gebbethon.*Interfecit er- 28
go illum Baaſa in anno tertio Aſa regis Iu-
da,& regnauit pro eo.Cumq;regnaſſet,per- 29
cuſſit omnem domum Ieroboam: nõ dimi- *Infr.21.f.
ſit, ne vnam quidem animã de ſemine eius, 21.
donec deleret eum,iuxta verbum Dñi,quod *Sup.14.f.
locutus fuerat in manu ſerui ſui Ahiæ Silo- 10.
nitis,*Propter peccata Ieroboam,quæ pec- 30
cauerat,& quibus peccare fecerat Iſrael: &
propter delictum, quo irritauerat Domi-
num Deum Iſrael. *Reliqua autem ſermo- 31
num Nadab, & omnia, quæ operatus eſt,
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum
dierum regum Iſrael? * Fuitq;bellum inter 32
Aſa, & Baaſa regem Iſrael, cunctis diebus
eorum.*Anno tertio Aſa regis Iuda,regna- 33
uit Baaſa filius Ahiæ, ſuper omnem Iſrael,
in Therſa, viginti quatuor annis, * Et fecit 34
malum coram Domino, ambulauitque in
via Ieroboam, & in peccatis eius, quibus
peccare fecit Iſrael.

CAP. XVI.

Iehu prophetæ prædicit regis Baaſa,& domus ipſius ſubuerſionem, cui mortuo ſuccedit filius Ela, quem impius Zambri occidit, eoque regnum inuadente,elegit Iſrael Amri, quo impio regnum obtinente, Zambri ſe cum domo regia ſuccendit: Mortuo autem Amri ſuccedit filius impiiſſimus Achab, qui Iezabel duxit vxorem, & eius tempore reædificatur Iericho, ſed non impunè.

1 FActus eſt autem ſermo Dñi ad Iehu fi-
A liũ Hanani contra Baaſa,dicens:Pro eo,
2 quod exaltaui te de puluere, & poſui te du-
cem ſuper populum meum Iſrael, tu autem
ambulaſti in via Ieroboam,& peccare feci-
ſti populum meum Iſrael,vt me irritares in
3 peccatis eorum: *Ecce,ego demetam poſte-
riora Baaſa,& poſteriora domus eius:& fa-
ciam domum tuam, ſicut domũ Ieroboam
4 filij Nabat.*Qui mortuus fuerit de Baaſa in * Sup.15.E.
ciuitate comedent eum canes: & qui mor- 19.
tuus fuerit ex eo in regione, comedent eum
5 volucres cœli. * Reliqua autem ſermonum
Baaſa,& quęcunq;fecit,& prælia eius,nõne
B hęc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum 2.Par.16.a.
6 regum Iſrael?Dormiuit ergo Baaſa cum pa- 2.
tribus ſuis,ſepultuſq;eſt in Therſa:& regna-
7 uit Ela filius eius pro eo. *Cũ autem in ma-
nu Iehu filij Hanani prophetæ verbum Dñi
factum eſſet contra Baaſa, & contra domũ
eius, & contra omne malum, quod fecerat
coram Dño,ad irritandum eum in operibus
manuum ſuarum, vt fieret ſicut domus Ie-
roboam: ob hanc cauſam occidit eum,hoc
8 eſt, Iehu filium Hanani,prophetam. *Anno
vigeſimo ſexto Aſa regis Iuda, regnauit Ela
filius Baaſa ſuper Iſrael in Therſa duobus
9 annis.*Et rebellauit contra eum ſeruus ſuus
Zambri,dux medię partis equitũ: erat autẽ
C Ela in Therſa bibens, & temuẽtus, in domo

Aſa

Aſa præfecti Terſa. *Irruens ergo Zambri, 10
percuſſit,& occidit eum,anno vigeſimo ſep-
timo Aſa regis Iuda , & regnauit pro eo. * 11
Cumq; regnaſſet,& ſediſſet ſuper ſolium eius,
percuſſit omnem domum Baaſa, & non de-
reliquit ex ea mingentem ad parietem , &
propinquos,& amicos eius.Deleuitq; Zam- 12
bri omnem domũ Baaſa,iuxta verbum Dñi,
quod locutus fuerat ad Baaſa in manu Iehu
prophetæ,Propter vniuerſa peccata Baaſa, 13
& peccata Ela filij eius,qui peccauerunt,&
peccare fecerunt Iſrael , prouocantes Dñm
Deum Iſrael in vanitatibus ſuis . * Reliqua 14
autem ſermonum Ela,& omnia, quæ fecit, D
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum
dierum regum Iſrael? *Anno vigeſimo ſep- 15
timo Aſa regis Iuda, regnauit Zambri ſeptẽ
diebus in Therſa: porrò exercitus obſidebat
Gebbethon vrbem Philiſthinorum. *Cum- 16
que audiſſet rebellaſſe Zambri , & occidiſſe
regem , fecit ſibi regem omnis Iſrael Amri,
qui erat princeps militiæ ſuper Iſrael in die
illa in caſtris. *Aſcendit ergo Amri,& om- 17
nis Iſrael cum eo de Gebbethon , & obſide-
bant Therſa. *Videns autem Zambri,quod 18
expugnanda eſſet ciuitas,ingreſſus eſt pala-
tium , & ſuccendit ſe cum domo regia : &
mortuus eſt. *In peccatis ſuis,quæ peccaue- 19
rat faciens malum coram Dño, & ambulãs
in via Ieroboam,& in peccato eius, quo fe-
cit peccare Iſrael. *Reliqua autem ſermonũ 20
Zambri,& inſidiarum eius, & tyrannidis , E
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum
dierum regum Iſrael? *Tunc diuiſus eſt po- 21
pulus Iſrael in duas partes : media pars po-
puli ſequebatur Thebni filium Gineth , vt
conſtitueret eum regem:& media pars Am-
ri. *Preualuit autem populus,qui erat cum 22
Amri, populo, qui ſequebatur Thebni filiũ
Gineth : mortuuſq; eſt Thebni,& regnauit
Amri. Anno trigeſimo primo Aſa regis Iu- 23
da, regnauit Amri ſuper Iſrael , duodecim
annis:in Therſa regnauit ſex annis. *Emitq; 24
montem Somariæ à Somer duobus talentis
argenti: & ædificauit eum,& vocauit nomẽ
ciuitatis , quam extruxerat , nomine Semer
domini montis,Samariam. *Fecit autẽ Am- 25
ri malum in conſpectu Dñi , & operatus eſt F
nequiter,ſuper omnes,qui fuerunt ante eũ.
* Ambulauitq; in omni via Ieroboam filij 26
Nabath,& in peccatis eius,quibus peccare
fecerat Iſrael,vt irritaret Dñm Deum Iſrael
in vanitatibus ſuis. *Reliqua autem ſermo- 27
num Amri,& prælia eius,quæ geſſit,nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum
regum Iſrael? *Dormiuitq; Amri cum pa- 28
tribus ſuis,& ſepultus eſt in Samaria:regna-
uitq; Achab filius eius pro eo. *Achab verò 29
filius Amri regnauit ſuper Iſrael anno tri-
geſimo octauo Aſa regis Iuda. Et regnauit
Achab filius Amri ſuper Iſrael in Samaria
30 viginti,& duobus annis. *Et fecit Achab fi-
G lius Amri malum in conſpectu Dñi, ſuper
31 omnes,qui fuerunt ante eum. *Nec ſuffecit
ei, vt ambularet in peccatis Ieroboam filij
Nabat:inſuper duxit vxorem Iezabel filiam
Ethbaal regis Sidoniorum. Et abijt,& ſerui-
32 uit Baal,& adorauit eum . * Et poſuit aram
Baal in templo Baal , quod ædificauerat in
33 Samaria , * Et plantauit lucum : & addidit
Achab in opere ſuo , irritans Dominum
Deum Iſrael , ſuper omnes reges Iſrael , qui
34 fuerunt ante eum. * In diebus eius ædifica-
uit Hiel de Bethel , Iericho: in Abiram pri- * Ioſ.6. d.
mitiuo ſuo fundauit eam,& in Segub nouiſ- 26.
ſimo ſuo poſuit portas eius : iuxta verbum
Domini,quod locutus fuerat in manu Ioſue
filij Nun :

CAP. XVII.

Elias cœlum triennio clandit , primumque paſcitur à coruis , deinde à muliere Sarephtana , cuius hydria farina, & lecythus oleo non minuuntur; filius autem ipſius, oratione Eliæ reſuſcitatur.

1 ET dixit Elias Thesbites de habitatori-
A bus Galaad ad Achab: Viuit Dñs Deus * Eccli. 48.
Iſrael,in cuius cõſpectu ſto, ſi erit annis his 3. 1. Iac. 5. d. 17.
2 ros,& pluuia,niſi iuxta oris mei verba. * Et
3 factum eſt verbum Dñi ad eum dicens. *Re-
cede hinc,& vade contra Orientem, & ab-
ſcondere in torrente Carith , qui eſt contra
4 Iordanem: *Et ibi de torrente bibes:coruiſq;
5 præcepi,vt paſcant te ibi. *Abijt ergo,& fe-
cit iuxta verbum Dñi : cumq; abijſſet, ſedit
in torrente Carith, qui eſt cõtra Iordanem.
6 Corui quoq; deferebant ei panem,& carnes
mane, ſimiliter panem,& carnes veſperi,&
7 bibebat de torrente. *Poſt dies autem ſicca-
tus eſt torrens: non enim pluerat ſuper ter-
8 ram. *Factus eſt ergo ſermo Dñi ad eum,di-
9 cens: *Surge,& vade in Sarephta Sidoniorũ,
B & manebis ibi : præcepi enim ibi mulieri
10 viduæ,vt paſcat te. *Surrexit,& abijt in Sa- * Luc. 4. d.
rephta. Cumq; veniſſet ad portam ciuitatis, 26.
apparuit ei mulier vidua colligens ligna, &
vocauit eam, dixitq; ei : Da mihi paululum
11 aquæ in vaſe,vt bibam. *Cumq; illa perge-
ret, vt afferret , clamauit poſt tergum eius,
dicens: Affer mihi,obſecro,& buccellã pa-
12 nis in manu tua. *Quæ reſpondit: Viuit Dñs
Deus tuus,quia non habeo panem,niſi quã-
tum pugillus capere poteſt farinæ in hydria,
& paululum olei in lecytho: en colligo duo
13 ligna,vt ingrediar, & faciam illum mihi, &
filio meo.vt comedamus,& moriamur. Ad
C quam Elias ait: Noli timere,ſed vade,& fac
ſicut dixiſti: verumtamen mihi primum fac
de ipſa farinula ſubcinericium panem par-
uulum , & affer ad me : tibi autem , & filio
14 tuo facies poſtea . * Hæc autem dicit Dñs

Deus

Deus Iſrael: Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur, vſq; ad diem in qua Dñs daturus eſt pluuiam ſuper faciem terræ. * Quæ abijt, & fecit iuxta verbum Eliæ: 15
& comedit ipſe, & illa, & domus eius: & ex illa die *Hydria farinæ non defecit, & lecy- 16
thus olei non eſt imminutus, iuxta verbum Dñi, quod locutus fuerat in manu Eliæ. Fa- 17
ctum eſt autem poſt hæc, ægrotauit filius mulieris matris familias, & erat lãguor fortiſſimus, itaut non remaneret in eo halitus.
*Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi, & tibi vir 18
Dei? ingreſſus es ad me, vt rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meũ?
* Et ait ad eam Elias: Da mihi filium tuum. 19
Tulitq; eum de ſinu eius, & portauit in cœnaculum, vbi ipſe manebat, & poſuit ſuper lectulum ſuum. *Et clamauit ad Dñm, & di- 20
xit: Dñe Deus meus etiam ne viduam, apud quam ego vtcunq; ſuſtentor, afflixiſti, vt interficeres filium eius? *Et expandit ſe, atq; 21
menſus eſt ſuper puerum tribus vicibus, & clamauit ad Dominum, & ait: Dñe Deus meus, reuertatur obſecro anima pueri huius in viſcera eius. * Et exaudiuit Dñs vo- 22
cem Eliæ: & reuerſa eſt anima pueri intra eum, & reuixit. *Tulitque Elias puerum, & 23
deposuit eum de cœnaculo in inferiorem domum & tradidit matri ſuæ, & ait illi: En viuit filius tuus. * Dixitque mulier ad Eliam: 24
Nunc in illo cognoui, quoniam vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum eſt.

CAP. XVIII.

Increſcente fame Elias Abdia herbam pecoribus quærenti occurrit, cui agrè perſuadet, vt nuntiet Achab ſe adeſſe, qui occurrens Elia ab ipſo corripitur: Dei zelo Elias 450. pſeudo prophetas occidit iubet, dato de cœlo igne ad conſummationem holocauſti, & pluuiam à Deo impetrat.

1 POſt dies multos factum eſt verbũ Dñi
A ad Eliam, in anno tertio dicens: Vade, & oſtende te Achab, vt dem pluuiam ſuper fa-
2 ciem terræ. *Iuit ergo Elias, vt oſtenderet ſe Achab: erat autem fames vehemens in Sa-
3 maria. Vocauitq; Achab Abdiam diſpenſatorem domus ſuæ: Abdias autem timebat
4 Dñm valdè. *Nam cum interficeret Iezabel prophetas Dñi, tulit ille centum prophetas, & abſcõdit eos quinquagenos, & quinquagenos in ſpelũcis, & pauit eos pane, & aqua.
5 *Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade in terram ad vniuerſos fontes aquarum, & in cũctas valles, ſi fortè poſſimus inuenire herbam, & ſaluare equos, & mulos, & non pe-
6 nitus iumenta intereant. * Diuiſeruntq; ſibi regiones, vt circuirent eas. Achab ibat per
B viam vnam, & Abdias per viam alterã ſeor-
7 ſum. * Cumq; eſſet Abdias in via, Elias occurrit ei: qui cum cognouiſſet eum, cecidit ſuper faciem ſuam, & ait: Num tu es, domi-
8 ne mi, Elias? *Cui ille reſpondit: Ego. Vade,
9 & dic domino tuo: Adeſt Elias. At ille, quid peccaui, inquit, quoniam tradis me ſeruum
10 tuum in manu Achab, vt interficiat me? Viuit Dñs Deus tuus, quia non eſt gens, aut regnum, quo non miſerit dominus meus te requirens: & reſpondentibus cunctis: Non eſt hic: adiurauit regna ſingula, & gentes, eo
11 quod minimè reperireris. *Et nunc tu dicis
12 mihi: Vade, & dic domino tuo: Adeſt Elias. * Cumq; receſſero à te Spiritus Dñi aſportabit te, in locum, quem ego ignoro: & ingreſſus nuntiabo Achab, & non inueniens te, interficiet me: ſeruus autẽ tuus timet Dñm
13 ab infantia ſua. *Numquid non indicatum
C eſt tibi domino meo, quid fecerim cum interficeret Iezabel prophetas Dñi, quod abſconderim de prophetis Dñi, centum viros, quinquagenos, & quinquagenos, & in ſpe-
14 lũcis, & pauerim eos pane, & aqua? *Et nũc tu di-

tu dicis: Vade, & die domino tuo: Adest
Elias: vt interficiat me? *Et dixit Elias: Viuit 15
Dñs exercituum, ante cuius vultũ ſto, quia
hodie apparebo ei. Abijt ergo Abdias in oc- 16
cursũ Achab, & indicauit ei: venitq; Achab
in occursum Eliæ. *Et cum vidiſſet eum ait: 17
Tunc es ille, qui conturbas Iſrael? Et ille ait: 18
Non ego turbaui Iſrael, ſed tu, & domus pa-
tris tui, qui dereliquiſtis mandata Dñi, & ſe-
cuti eſtis Baalim. * Verumtamen nunc mit- 19
te, & congrega ad me vniuerſum Iſrael in
monte Carmeli, & prophetas Baal quadrin-
gentos quinquaginta, prophetaſq; lucorum
quadringentos, qui comedunt de menſa Ie-
zabel. * Miſit Achab ad omnes filios Iſrael, 20
& congregauit prophetas in monte Carme-
li. *Accedens autem Elias ad omnem popu- 21
lum, ait: Vſquequo claudicatis in duas par- D
tes? ſi Dñs eſt Deus, ſequimini eum: ſi autem
Baal, ſequimini illum. Et non reſpondit ei
populus verbum. *Et ait rurſus Elias ad po- 22
pulum: Ego remãſi propheta Dñi ſolus: pro-
phetæ autem Baal quadringenti, & quinqua-
ginta viri ſunt. *Dentur nobis duo boues, & 23
illi eligant ſibi bouem vnum, & in fruſta cę-
dentes, ponant ſuper ligna, ignem autem nõ
ſupponant: & ego faciam bouem alterum,
& imponam ſuper ligna, ignem autem non
ſupponam. *Inuocate nomina deorum ve- 24
ſtrorum, & ego inuocabo nomen Dñi mei:
& Deus, qui exaudierit per ignem, ipſe ſit
Deus. Reſpondens omnis populus ait: Opti-
ma propoſitio. * Dixit ergo Elias prophetis 25
Baal: Eligite vobis bouem vnum, & facite E
primi, quia vos plures eſtis: & inuocate no-
mina deorum veſtrorum, ignemq; non ſup-
ponatis. * Qui cum tuliſſent bouem, quem 26
dederat eis, fecerunt: & inuocabant nomen
Baal de mane, vſque ad meridiem, dicentes:
Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec qui re-
ſponderet: tranſiliebantq; altare, quod fece-
rant. * Cumq; eſſet iam meridies, illudebat 27
illis Elias, dicẽs: Clamate voce maiore: Deus
enim eſt, & forſitan loquitur, aut in diuer-
ſorio eſt, aut in itinere, aut certè dormit, vt
excitetur. *Clamabant ergo voce magna, & 28
incidebant ſe iuxta ritum ſuũ cultris, & lan-
ceolis: donec perfunderentur ſanguine. Poſt- 29
quam autem tranſijt meridies, & illis pro-
phetantibus venerat tempus, quo ſacrificiũ
offerri ſolet, nec audiebatur vox, nec aliquis
reſpondebat, nec attendebat orantes: *Dixit 30
Elias omni populo: Venite ad me. Et acce-
dente ad ſe populo, curauit altare Dñi, quod
deſtructum fuerat. *Et tulit duodecim lapi- 31
des iuxta numerum tribuum filiorũ Iacob,
ad quem factus eſt ſermo Dñi, dicens: Iſrael
erit nomen tuum. *Et ædificauit de lapidi- 32
bus altare in nomine Dñi: fecitque aquædu-
ctum, quaſi per duas aratiunculas, in circui-
tu altaris. *Et compoſuit ligna: diuiſitq; per 33
F membra bouem, & poſuit ſuper ligna, * Et
34 ait: Implete quatuor hydrias aqua, & fun-
dite ſuper holocauſtum, & ſuper ligna. Rur-
ſumq; dixit: Etiam ſecundo hoc facite. Qui
cum feciſſent ſecundo, ait: Etiam tertio idip-
35 ſum facite. Fecerunt q; tertio, *Et currebant
aquæ circum altare, & foſſa aqueductus re-
36 pleta eſt. *Cumq; iam tempus eſſet, vt offer-
retur holocauſtum, accedens Elias prophe-
ta, ait: Dñe Deus Abraham, & Iſaac, & Iſ-
rael, oſtende hodie, quia tu es Deus Iſrael, &
ego ſeruus tuus, & iuxta præceptum tuum
37 feci omnia verba hæc. Exaudi me Domine,
exaudi me: vt diſcat populus iſte, quia tu es
Dñs Deus, & tu conuertiſti cor eorum ite-
38 rum. * Cecidit autem ignis Dñi, & vorauit
holocauſtum, & ligna, & lapides, puluerem
quoq; & aquam, quæ erat in aquæductu lã-
39 bens. * Quod cum vidiſſet omnis populus,
cecidit in faciem ſuam, & ait: Dñs ipſe eſt
40 Deus, Dñs ipſe eſt Deus. * Dixitq; Elias ad
G eos: Apprehendite prophetas Baal, & ne
vnus quidem effugiat ex eis. Quos cum ap-
prehendiſſent, duxit eos Elias ad torrentem
41 Ciſon, & interfecit eos ibi. * Et ait Elias ad
Achab: Aſcende, comede, & bibe: quia ſo-
42 nus multæ pluuiæ eſt. *Aſcendit Achab, vt
comederet, & biberet: Elias autem aſcendit
in verticem Carmeli, & pronus in terram
43 poſuit faciem ſuam inter genua ſua, * Et di-
xit ad puerum ſuum: Aſcende, & proſpice
contra mare. Qui cum aſcendiſſet, & con-
templatus eſſet, ait: Non eſt quidquam. Et
44 rurſum ait illi: Reuertere ſeptem vicibus. *
In ſeptima autem vice, Ecce nubecula par-
ua, quaſi veſtigium hominis aſcendebat de
mari. Qui ait: Aſcende, & dic Achab: Iunge
currum tuum, & deſcende, ne occupet te
45 pluuia. *Cumque ſe verteret huc, atque il-
luc, ecce cęli contenebrati ſunt, & nubes, &
ventus, & facta eſt pluuia grandis. Aſcen-
46 dens, itaq; Achab abijt in Iezrahel: *Et ma-
nus Domini facta eſt ſuper Eliam, accinctil-
que lumbis currebat ante Achab, donec ve-
niret in Iezrahel.

CAP. XIX.

Elias fugiens Iezabel in deſerto, à ſomno excitatus; panem diuinitus miſſum edit, aquamque bibit, & ita ad montem Horeb peruenit; ibique in ſpelunca quærens ſe ſolum Domini prophetam relictum, audit ſeptem millia eſſe relicta, mittiturque ad vngendum Hazael in regem Syriæ, & Iehu in regem Iſrael, & Eliſeum in prophetam.

1 NVntiauit autem Achab Iezabel omnia,
A quæ fecerat Elias, & quo modo occi-
2 diſſet vniuerſos prophetas gladio. * Miſitq;
Iezabel nuntium ad Eliam, dicens: Hæc mihi
faciant dij, & hæc addant, niſi hac hora cras
poſue-

*Gen. 11. & 28.

posuero animã tuam sicut animam vnius ex illis.*Timuit ergo Elias,& surgẽs abijt quocunq;eum ferebat voluntas: venitq;in Bersabee Iuda,& dimisit ibi puerum suum, *Et 4
perrexit in desertum,viam vnius diei Cumque venisset,& sederet subter vnam iuniperum,petiuit animę suę, vt moreretur,& ait: Sufficit mihi Dñe,tolle animam meam, neque enim melior sum,quàm patres mei.Pro- 5
iecitq; se,& obdormiuit in vmbra iuniperi: & ecce Angelus Dñi tetigit eum,& dixit illi:Surge,& comede. Respexit,& ecce ad ca- 6
put suum subcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergo,& bibit,& rursum obdormiuit.* Reuersusq;est Angelus Dñi secundo, 7
& tetigit eum ;dixitque illi. Surge, comede: grandis enim tibi restat via.* Qui cum sur- 8
rexisset, comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus,vsq;ad montẽ Dei Horeb.*Cumq;venisset illuc,mansit in spe- 9
lunca: & ecce sermo Dñi ad eum, dixitque illi.Quid hic agis Elia?At ille respondit:Ze- 10
lo zelatus sum pro Domino Deo exercituũ, quia dereliquerunt pactum tuum filij Israel: altaria tua destruxerunt,prophetas tuos occiderunt gladio,derelictus sum ego solus,& quærunt animam meam,vt auferant eam.* 11
Et ait ei:Egredere,& sta in monte corã Dño: C & ecce Dñs transit,& spiritus grãdis,& fortis subuertens montes, & conterens petras ante Dñm:non in spiritu Dñs, & post spiritum commotio:non in commotione Dñs.* 12
Et post commotionẽ ignis:non in igne Dñs, & post ignem sibilus auræ tenuis. * Quod 13
cum audisset Elias, operuit vultum suũ pallio, & egressus stetit in ostio speluncæ, & ecce vox ad eum dicens:Quid hic agis Elia? Et ille respondit:Zelo zelatus sum pro Dño 14
Deo exercituum: quia dereliquerunt pactũ tuum filij Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, & quærunt animam meam,vt auferant eam.*Et ait Dñs ad eum: 15
Vade, & reuertere in viam tuam per desertum in Damascum: cumque perueneris illuc,vnges Hazael regem super Syriam,* Et 16
Iehu filium Namsi vnges regem super Israel:Eliseum autem filium Saphat,qui est de D Abelmehula,vnges prophetam pro te.* Et 17
erit,quicunq; fugerit gladium Hazael,occidet eum Iehu: & quicunq; fugerit gladium Iehu,interficiet eum Eliseus*Et derelinquã 18
mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incuruata ante Baal,& omne os, quod non adorauit eum osculans manus.* Profectus ergo inde Elias, reperit 19
Eliseum filium Saphat, arantem in duodecim iugis boum: & ipse in duodecim iugis boum arantibus vnus erat: cumque

* Rom. 11. a.3.

* 4. Reg. 9. a.1.
* Rom. 11. a.4.

venisset Elias ad eum, misit pallium suum
20 super illum.*Qui statim relictis bobus cucurrit post Eliam,& ait: Osculer, oro, patrem meum,& matrem meam,& sic sequar te. Dixitque ei: Vade, & reuertere: quod
21 enim meum erat,feci tibi.*Reuersus autem ab eo, tulit par boum: & mactauit illud, & in aratro boum coxit carnes, & dedit populo, & comederunt: consurgensque abijt, & secutus est Eliam, & ministrabat ei.

CAP. XX.

Syri Samariam obsidentes caduntur à pueris principum prouinciarum, rursumque anno altero in campestribus caduntur; rex autem Achab à propheta reprehenditur, quod fœdus cum Benadad rege Syriæ inierit, illumque vinum dimiserit.

1 POrrò Benadad rex Syriæ;cõgregauit om-
A nem exercitum suum, & triginta duos reges secum, & equos, & currus; & ascendens pugnabat contra Samariam, & obsi-
2 debat eam, * Mittensq; nuntios ad Achab
3 regem Israel in ciuitatem,ait:*Hæc dicit Benadad: Argentum tuum, & aurum tuum meum est: & vxores tuæ, & filij tui optimi,
4 mei sunt.*Respondit;q; rex Israel:Iuxta verbum tuum,domine mi rex,tuus sum ego,& omnia mea. * Reuertentesq;nuntij,dixerũt:
5 Hæc dicit Benadad, qui misit nos ad te: Argentum tuum,& aurũ tuum,& vxores tuas,
6 & filios tuos dabis mihi.Cras igitur hac eadem hora mittam seruos meos ad te,& scrutabuntur domum tuam, & domum seruorum tuorum: & omne, quod eis placuerit,
7 ponent in manibus suis,& auferent.*Vocaverat autem rex Israel omnes seniores terræ,
B & ait: Animaduertite, & videte,quoniam insidietur nobis. misit enim ad me pro vxoribus meis,& filijs, & pro argento, & auro;
8 & non abnui. Dixeruntque omnes maiores natu, & vniuersus populus, ad eum:
9 Non audias,neq;acquiescas illi.*Respondit itaq; nuntijs Benadad: Dicite domino meo regi: Omnia propter quæ misisti ad me seruum tuum in initio, faciam:hanc autẽ rem
10 facere non possum.* Reuersiq; nuntij retulerunt ei. Qui remisit,& ait: Hæc faciant mihi dij, & hæc addant, si sufficeret pulvis Samariæ pugillis omnis populi, qui sequi-
11 tur me.*Et respondens rex Israel,ait: Dicite ei: Ne glorietur accinctus æquè, vt discinctus:*Factum est autem,cum audisset
12 Benadad verbum istud, bibebat ipse,& reges in umbraculis,& ait seruis suis Circumdate ciuitatem.Et circumdederunt eam.*Et
13 ecce propheta vnus accedens ad Achab regem Israel,ait ei;Hæc dicit Dñs:Certè vidisti omnem multitudinem hanc ingentem? ecce, ego tradam eam in manu tua hodie: vt

ſcias,quia ego ſum Dñs. *Et ait Achab: Per 14
quem? Dixitq;ei:Hæc dicit Dñs:Per pediſſe-
quos principum prouinciarum.Et ait;Quis
incipiet præliari? Et ille dixit: *Tu. Recen- 15
ſuit ergo puer principium prouinciarum,&
reperit numerumducentorum triginta duo.
rum: & recenſuit poſt eos populum,omnes
filios Iſrael, ſeptem millia: * Et egreſſi ſunt 16
meridie. Benadad autem bibebat temulen-
tus in vmbraculo ſuo,& reges triginta duo
cum eo,qui ad auxilium eius venerant.*E- 17
greſſi ſunt autem pueri principum prouin-
ciarum in prima fronte.Miſit itaq; Benadad.
Qui nuntiauerunt ei, dicentes: Viri egreſſi
ſunt de Samaria. * Et ille ait:Siue pro pace 18
veniunt, apprehendite eos viuos: ſiue vt
prælientur, viuos eos capite. * Egreſſi ſunt 19
ergo pueri principum prouinciarum,ac re- D
liquus exercitus ſequebatur: * Et percuſſit 20
vnuſquiſq; virum, qui contra ſe veniebat:
fugeruntq;Syri,& perſecutus eſt eos Iſrael.
Fugit quoq;Benadad rex Syriæ in equo cum
equitibus ſuis. *Necnon egreſſus rex Iſrael 21
percuſſit equos,& currus,& percuſſit Syriã
plaga magna. * (Accedens autem propheta 22
ad regem Iſrael,dixit ei: Vade, & confortare,
& ſcito,& vide quid facias: ſequẽti enim
anno rex Syriæ aſcendet contra te.) * Serui 23
verò regis Syriæ dixerunt ei: Dij montium
ſunt dij eorum, ideò ſuperauerunt nos: ſed
melius eſt,vt pugnemus contra eos in cam-
peſtribus,& obtinebimus eos.*Tu ergo ver. 24
bum hoc fac:Amoue reges ſingulos ab exer.
citu tuo, & pone principes pro eis: * Et in- 25
ſtaura numerum militum, qui ceciderunt
de tuis,& equos ſecundum equos priſtinos,
& currus ſecundum currus, quos ante ha-
buiſti:& pugnabimus contra eos in campe-
ſtribus, & videbis, quod obtinebimus eos.
Credidit conſilio eorum,& fecit ita. * Igi- 26
tur poſtquam annus trãſierat,recenſuit Be- E
nadad Syros,& aſcendit in Aphec,vt pugna-
ret contra Iſrael.*Porrò filij Iſrael recenſiti 27
ſunt, & acceptis cibarijs profecti ex aduer-
ſo,caſtraq;metati ſunt contra eos,quaſi duo
parui greges caprarum:Syri autem repleue.
runt terram.*(Et accedens vnus vir Dei, di- 28
xit ad regem Iſrael:Hæc dicit Dñs:Quia di-
xerunt Syri: Deus montium eſt Dñs,& non
eſt Deus vallium: dabo omnem multitudi-
nem hanc grandem in manu tua, & ſcietis,
quia ego ſum Dñs.) * Dirigebantq; ſeptem 29
diebus ex aduerſo hi,atq;illi acies, ſeptima
autem die commiſſum eſt bellum:percuſſe-
runtq;filij Iſrael de Syris centum millia pe-
ditum in die vna.*Fugerunt autem,qui re- 30
manſerant in Aphec,in ciuitatem: & ecci- F
dit murus ſuper viginti ſeptem millia ho-
minum, qui remanſerant. Porrò Benadad
fugiens ingreſſus eſt ciuitatem,in cubiculũ,
31 quod erat intra cubiculum. * Dixeruntq;ei
ſerui ſui: Ecce, audiuimus quod reges do-
mus Iſrael clementes ſint: ponamus itaque
ſaccos in lumbis noſtris, & funiculos in ca-
pitibus noſtris, & egrediamur ad regem Iſ-
32 rael: forſitan ſaluabit animas noſtras: *Ac-
cinxerunt ſaccis lumbos ſuos,& poſuerunt
funiculos in capitibus ſuis, veneruntque ad
regem Iſrael,& dixerunt ei:Seruus tuus Be-
nadad dicit:Viuat,oro te,anima mea.Et ille
33 ait: Si adhuc viuit, frater meus eſt. *Quod
acceperunt viri pro omine; & feſtinantes
rapuerunt verbum ex ore eius,atq;dixerũt:
Frater tuus Benadad. Et dixit eis: Ire,& ad-
ducite eum ad me.Egreſſus eſt ergo ad eum
34 Benadad,& leuauit eũ in currũ ſuũ. Qui di-
xit ei: Ciuitates,quas tulit pater meus a pa-
tre tuo,reddã, & plateas fac tibi in Damaſ-
co,ſicut fecit pater meus in Samaria, & ego
fœderatus recedã à te.Pepigit ergo fœdus,&
35 dimiſit eũ.Tũc vir quidã de filijs prophetarũ dixit ad ſociũ ſuũ in ſermone Dñi:Percu-
36 te me. At ille noluit percutere.Cui ait:Quia
noluiſti audire vocẽ Dñi,ecce recedes à me,
& percutiet te leo. Cumque paululum re-
ceſſiſſet ab eo,inuenit eum leo, atq;percuſ-
37 ſit. * Sed & alterum inueniens virum, dixit
G ad eum: Percute me. Qui percuſſit eum,&
38 vulnerauit.*Abijt ergo propheta,& occurrit regi in via, & mutauit aſperſione puluc-
39 ris os,& oculos ſuos.*Cumque rex tranſiſſet, clamauit ad regem, & ait: Seruus tuus
egreſſus eſt ad præliandum cominus: cum-
que fugiſſet vir vnus, adduxit eum quidam
ad me,& ait: Cuſtodi virum iſtum: qui ſi
laplſus fuerit,erit anima tua pro anima eius,
40 aut talentum argenti appendes. * Dum au-
tem ego turbatus huc illucq; me verterem,
ſubitò non comparuit. Et ait rex Iſrael ad
eum:Hoc eſt iudicium tuum,quod ipſe de-
41 creuiſti.*At ille ſtatim abſterſit puluerem
de facie ſua, & cognouit eum rex Iſrael,
42 quod eſſet de prophetis.* Qui ait ad eum: *Iaſr.22.d
Hæc dicit Dominus: Quia dimiſiſti virum 33.
dignum morte de manu tua, erit anima tua
pro anima eius,& populus tuus pro populo
43 eius. * Reuerſus eſt igitur rex Iſrael in do-
mum ſuam,audire contemnens,& furibun-
dus venit in Samariam.

CAP. XXI.

Naboth ob negatam regi Achab vineam à falſis teſtibus iuſſu Iezabel accuſatus lapidatur: quo facto, ipſi Achab ad occupandam vineã properanti Elias plurima cõminatur mala,quæ tamẽ Achab ſe humiliãdo euadit.

1 POſt verba autem hæc, tempore illo vi-
A nea erat Naboth Iezrahelitæ,qui erat in
Iezrahel,iuxta palatium Achab regis Sama-
2 riæ.*Locutus eſt ergo Achab ad Naboth,di-
cens:Da mihi vineam tuam,vt faciam mihi
hortum

hortum olerum, quia vicina eſt, & propè
domum meam, daboque tibi pro ea vineam
meliorem: aut ſi commodius tibi putas, ar-
genti pretium, quantò digna eſt. *Cui reſpõ- 3
dit Naboth: Propitius ſit mihi Dñs, ne dem
hæreditatem patrum meorum tibi. * Venit 4
ergo Achab in domum ſuam indignans, &
frendens ſuper verbo, quod locutus fuerat B
ad eum Naboth Iezrahelites, dicens: Nõ da-
bo tibi hæreditatem patrum meorum. Et
proijciens ſe in lectulum ſuum, auertit fa-
ciem ſuam ad parietem, & non comedit pa-
nem. *Ingreſſa eſt autem ad eum Iezabel v- 5
xor ſua, dixitq; ei: Quid eſt hoc, vnde anima
tua contriſtata eſt? & quare nõ comedis pa-
nem? * Qui reſpondit ei: Locutus ſum Na- 6
both Iezrahelitę, & dixi ei: Da mihi vineam
tuam, accepta pecunia: aut, ſi tibi placet, da-
bo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait:
Non dabo tibi vineam meam. * Dixit ergo 7
ad eum Iezabel vxor eius: Grandis auctori-
tatis es, & benè regis regnum Iſrael. Surge,
& comede panem, & æquo animo eſto, ego
dabo tibi vineã Naboth Iezrahelitę. *Scrip- 8
ſit itaq; literas ex nomine Achab, & ſignauit C
eas annulo eius, & miſit ad maiores natu, &
optimates, qui erant in ciuitate eius, & ha-
bitabant cum Naboth. * Litterarum autem 9
hæc erat ſententia: Prædicate ieiunium, &
ſedere facite Naboth inter primos populi,
*Et ſubmittite duos viros filios Belial con- 10
tra eum, & falſum teſtimonium dicant: Be-
nedixit Deum, & regem: & educite eum, &
lapidate, ficq; moriatur. *Fecerunt ergo ci- 11
ues eius maiores natu, & optimates, qui ha-
bitabant cum eo in vrbe, ſicut præceperat
eis Iezabel, & ſicut ſcriptum erat in litteris,
quas miſerat ad eos: * Prædicauerunt ieiu- 12
nium, & ſedere fecerunt Naboth inter pri- D
mos populi. *Et adductis duobus viris filijs 13
diaboli, fecerunt eos ſedere contra eum: at
illi, ſcilicet vt viri diabolici, dixerunt contra
eum teſtimonium coram multitudine: Be-
nedixit Naboth Deum & regem: quam ob
rem eduxerunt eum extra ciuitatem, & la-
14 pidibus interfecerunt. * Miſeruntq; ad Ie-
zabel, dicentes: Lapidatus eſt Naboth, &
15 mortuus eſt. * Factum eſt autem, cum au-
diſſet Iezabel lapidatum Naboth, & mor-
tuum, locuta eſt ad Achab: Surge, & poſſide
vineam Naboth Iezrahelitæ, qui noluit tibi
acquieſcere, & dare eam accepta pecunia:
16 non enim viuit Naboth, ſed mortuus eſt. *
Quod cum audiſſet Achab, mortuum vide-
licet Naboth, ſurrexit, & deſcendebat in vi-
neam Naboth Iezrahelitæ, vt poſſideret eã.
17 Factus eſt igitur ſermo Dñi ad Eliam Thel-
18 biten, dicens: *Surge, & deſcende in occurſũ
E Achab regis Iſrael, qui eſt in Samaria: ecce
ad vineam Naboth deſcendit, vt poſſideat
19 eam: *Et loqueris ad eum, dicens: Hæc dicit *Infr. 22. f.
Dñs. Occidiſti, inſuper & poſſediſti. Et poſt 38.
hæc addes: Hæc dicit Dñs. In loco hoc, in
quo linxerunt canes ſanguinem Naboth,
20 lambent quoq; ſanguinem tuum. *Et ait A-
chab ad Eliam. Num inueniſti mè inimicũ
tibi? Qui dixit: Inueni, eo quod venumdatus * 4. Reg. 9.
21 ſis, vt faceres malum in conſpectu Dñi. *Ec- b. 1.
ce ego inducam ſuper te malum, & deme-
tam poſteriora tua, & interficiam de Achab
mingentem ad parietem, & clauſum, & vl-
22 timum in Iſrael. *Et dabo domum tuam ſi- *Supr. 15. f.
cut domum Ieroboam filij Nabath, & ſicut *Sup. 16. a.
F domum Baaſa filij Ahia: quia egiſti, vt me b.
ad iracundiam prouocares, & peccare feci- * 3. Reg. 9. g.
23 ſti Iſrael. Sed & de Iezabel locutus eſt Dñs, 36.
dicens: Canes comedent Iezabel in agro Iez.
24 rahel: *Si mortuus fuerit Achab in ciuitate
comedent eum canes: ſi autem mortuus
fuerit in agro, comedent eum volucres cęli.
25 *Igitur non fuit alter talis ſicut Achab, qui
venumdatus eſt, vt faceret malum in con-

ſpectu Domini: cōcitauit enim eum Iezabel vxor ſua. *Et abominabilis factus eſt, in 26
tantum, vt ſequeretur idola, quæ fecerant
Amorrhæi, quos conſumpſit Dominus à facie filiorum Iſrael. *Itaque cum audiſſet A- 27
chab ſermones iſtos, ſcidit veſtimenta ſua,
& operuit cilicio carnem ſuam, ieiunauitque, & dormiuit in ſacco, & ambulauit demiſſo capite. * Et factus eſt ſermo Domini 28
ad Eliam Thesbiten, dicens: *Nonne vidiſti 29
humiliatum Achab coram me? quia igitur
*4.Reg.9. humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus eius, ſed in diebus filij ſui inferam malum domui eius.

CAP. XXII.

Achab, & Ioſaphat reges, pſeudoprophetarum vaticinio decepti, ad pugnam procedunt aduerſus Syros pro Ramoth Galaad, ac vincuntur, occiſo Achab, qui Michæam vera prophetantem carcere incluſerat: impio Achab ſuccedit filius impius Ochozias, pio autem Ioſaphat ſuccedit impius filius Ioram.

TRanſierunt igitur tres anni, abſq; bello 1
inter Syriam, & Iſrael. *In anno autem A
*2.Par.18. tertio deſcendit Ioſaphat rex Iuda ad regem 2
Iſrael. (*Dixitque rex Iſrael ad ſeruos ſuos: 3
Ignoratis, quod noſtra ſit Ramoth Galaad,
& negligimus tollere eam de manu regis Syriæ?) * Et ait ad Ioſaphat: Venieſne mecum 4
ad præliandum in Ramoth Galaad: *Dixitque Ioſaphat ad regē Iſrael: Sicut ego ſum, 5
ita & tu: populus meus, & populus tuus,
vnum ſunt: & equites mei, equites tui. Dixitque Ioſaphat ad regem Iſrael: Quære, oro 6
te, hodie ſermonem Domini. * Congregauit
ergo rex Iſrael prophetas, quadringentos circiter viros, & ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quieſcere? Qui reſponderunt Aſcende, & dabit eam
Dominus in manu regis. * Dixit autem Io- 7
ſaphat: Non eſt hic propheta Domini quiſpiam, vt interrogemus per eum? * Et ait rex 8
Iſrael ad Ioſaphat: Remanſit vir vnus, per 8
quem poſſumus interrogare Dominum: ſed
ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum, Michæas filius Iemla: Cui
Ioſaphat ait: Ne loquaris ita rex. * Vocauit 9
ergo rex Iſrael eunuchum quemdam, & dixit ei: Feſtina adducere Michæā filium Iemla. *Rex autem Iſrael, & Ioſaphat rex Iuda, 10
ſedebant vnuſquiſq; in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio, in arca iuxta oſtium portæ Samariæ, & vniuerſi prophetæ prophetabant in
conſpectu eorum. *Fecit quoque ſibi Sede- 11
cias filius Chanaana cornua ferrea, & ait:
Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam,
donec deleas eam. Omneſq; prophetæ ſimi- 12
liter prophetabant, dicentes: Aſcende in Ramoth Galaad, & vade proſperè, & tradet
13 Dominus in manus regis. Nuntius verò, qui ierat, vt vocaret Michęam, locutus eſt ad eū, dicēs: Ecce ſermones prophetarum ore vno
regi bona prædicant: ſit ergo ſermo tuus ſi-
14 milis eorum, & loquere bona. Cui Michęas ait: Viuit Dominus, quia quodcunque dixerit mihi Dominus, hoc loquar. *Venit itaq;
C ad regem, & ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an ceſſare? Cui ille reſpondit: Aſcende, & vade proſperè, & tradet eam Dominus in manus
16 regis. *Dixit autem rex ad eum: iterum atq; iterum adiuro te, vt non loquaris mihi niſi,
17 quod verum eſt, in nomine Domini. *Et ille ait: Vidi cunctum Iſrael diſperſum in mōtibus, quaſi oues non habentes paſtorem: &
ait Dominus: Non habent iſti dominum: reuertatur vnuſquiſq; in domum ſuam in pa-
18 ce. * (Dixit ergo rex Iſrael ad Ioſaphat: Nūquid non dixi tibi, quia non prophetat mi-
19 hi bonum, ſed ſemper malum?) Ille verò addens, ait: Propterea audi ſermonem Domini: Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium
ſuum, & omnem exercitum cœli, aſſiſtentem
20 ei à dextris, & à ſiniſtris: *Et ait Dominus: Quis decipiet Achab regem Iſrael, vt aſcendat, & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit vnus verba huiuſcemodi, & alius aliter.
21 *Egreſſus eſt autem ſpiritus, & ſtetit coram
Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui lo-
22 cutus eſt Dominus: In quo? Et ille ait: Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium
prophetarum eius. Et dixit Dominus: Deci-
23 pies, & prævalebis: egredere, & fac ita. *Nūc igitur ecce dedit Dominus ſpiritum mendacij in ore omnium prophetarum tuorum,
qui hic ſunt, & Dominus locutus eſt contra
24 te malum. * Acceſſit autem Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Michæam in maxillam, & dixit. Me ne ergo dimiſit Spiritus Do-
25 mini, & locutus eſt tibi? Et ait Michæas. Viſurus es in die illa, quando ingredieris cubiculum, intra cubiculum, vt abſcondaris. *Et
26 ait rex Iſrael: Tollite Michæam, & maneat
apud Amon principem ciuitatis, & apud
27 Ioas filium Amelech, *Et dicite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum iſtum in carcerem, & ſuſtentate eum pane tribulationis, & aqua
28 anguſtiæ, donec reuertar in pace. *Dixitque Michæas: Si reuerſus fueris in pace, non eſt
locutus in me Dominus. Et ait: Audite po-
29 puli omnes. * Aſcendit itaque rex Iſrael, &
30 Ioſaphat rex Iuda, in Ramoth Galaad. *Dixit itaque rex Iſrael ad Ioſaphat: Sume arma, & ingredere prælium, & induere veſtibus tuis: porrò rex Iſrael mutauit habitum
31 ſuum, & ingreſſus eſt bellum. * Rex autem
E Syriæ præceperat principibus currium triginta

ginta duobus, dicens: Non pugnabitis contra minorem, & maiorem quempiam, nisi
contra regem Israel solum: * Cum ergo vi- 32
dissent principes curruum Iosaphat, suspicati sunt, quod ipse esset rex Israel, & impetu facto pugnabant contra eum: & exclamauit Iosaphat. * Intellexeruntque principes 33
curruum, quod non esset rex Israel, & cessauerunt ab eo. * Vir autem quidam tetendit 34
arcum, in incertum sagittam dirigens, & casu percussit regem Israel inter pulmonem, & stomachum. At ille dixit aurigæ suo: Verte manum tuam, & eijce me de exercitu, quia grauiter vulneratus sum. Commissum 35
est ergo prælium in die illa, & rex Israel stabat in curru suo contra Syros, & mortuus est vespere: fluebat autem sanguis plagæ in sinum currus, Et præco insonuit in vniuer- 36
so exercitu antequam sol occumberet, dicens: Vnusquisque reuertatur in ciuitatem, & in terram suam. * Mortuus est autem rex: 37
& perlatus est in Samariam: sepelieruntque F
regem in Samaria, * Et lauerunt currum eius 38
in piscina Samariæ, & linxerunt canes sanguinem eius, & habenas lauerunt, iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat. * Reli- 39
qua autem sermonum Achab, & vniuersa, quæ fecit, & domus eburnea, quam ædificauit, cunctarumque vrbium, quas extruxit, nonne scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? * Dormiuit ergo Achab 40
cum patribus suis, & regnauit Ochozias filius eius pro eo. Iosaphat verò filius Asa re- 41
gnare cœperat super Iudam anno quarto Achab regis Israel. * Triginta quinq; anno- 42
rum erat cum regnare cœpisset, & viginti quinq; annis regnauit in Ierusalem: nomen
43 matris eius Azuba filia Sabai. * Et ambulauit in omni via Asa patris sui, & non declinauit ex ea: fecitq; quod rectum erat in con-
44 spectu Domini. Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus sacrificabat,
45 & adolebat incensum in excelsis. * Pacem-
46 que habuit Iosaphat cum rege Israel. * Reli-
G qua autem verborum Iosaphat, & opera eius, quæ gessit, & prælia, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iu-
47 da? * Sed & reliquias effeminatorum, qui remanserant in diebus Asa patris eius: abstu-
48 lit de terra. * Nec erat tunc rex constitutus
49 in Edom. * Rex verò Iosaphat fecerat classes in mari, quæ nauigarent in Ophir propter aurum: & ire non potuerunt, quia con-
50 fractæ sunt in Asiongaber. * Tunc ait Ochozias filius Achab ad Iosaphat: Vadant serui mei cum seruis tuis in nauibus. Et noluit
51 Iosaphat. * Dormiuitque Iosaphat cum patribus suis, & sepultus est cum eis in ciuitate Dauid patris sui: regnauitque Ioram fi-
52 lius eius pro eo. * Ochozias autem filius Achab regnare cœperat super Israel in Samaria, anno septimodecimo Iosaphat regis Iuda, regnauitque super Israel duobus annis,
53 * Et fecit malum in conspectu Domini, & ambulauit in via patris sui, & matris suæ, & in via Ieroboam filij Nabat, qui pecca-
54 re fecit Israel. * Seruiuit quoque Baal, & adorauit eum, & irritauit Dominum Deum Israel, iuxta omnia, quæ fecerat pater eius.

* 3. Reg. 22. f. 29.

Digitized by Google

LIBER QVARTVS REGVM, SECVNDVM HEBRÆOS. MALACHIM SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.

Ochozias rex Iſrael ſuper agritudine ſua Beelzebub conſulere volens ab Elia increpatur, ac morituus prædicitur: duos quinquagenarios principes ad Eliam miſſos ignis cœleſtis deuorat cum ipſorum militibus, tertio principe ſua modeſtia ſeruato, cum quo Elias ad Ochoziam deſcendit: cui mortuo ſuccedit frater Ioram.

PRæuaricatus eſt autem Moab 1
in Iſrael, poſtquã mortuus A
eſt Achab. Ceciditq; Ocho- 2
zias, per cancellos cœnaculi
ſui, quod habebat in Samaria, & ęgrotauit: miſitq; nuntios, dicens ad eos: Ite, conſulite Beelzebub deum Accaron, vtrum viuere queam de infirmitate mea hac. * Angelus autem Dñi lo- 3
cutus eſt ad Eliam Thesbiten, dicens: Surge, & aſcende in occurſum nũtiorum regis Samariæ, & dices ad eos: Nunquid nõ eſt Deus in Iſrael, vt eatis ad cõſulendum Beelzebub deum Accaron? * Quam ob rem hæc dicit 4
Dñs: De lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris. Et abijt Elias. * Reuerſiq; ſunt nuntij ad Ochoziam. Qui 5
dixit eis: Quare reuerſi eſtis? * At illi reſpon- 6
derunt ei: Vir occurrit nobis, & dixit ad nos: Ite, & reuertimini ad regem, qui miſit vos, & dicetis ei: Hæc dicit Dñs. Nunquid, quia non erat Deus in Iſrael, mittis vt conſulatur Beelzebub deus Accaron? Idcirco de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, nõ deſcendes, ſed
7 morte morieris. * Qui dixit eis: Cuius figuræ, & habitus eſt vir ille, qui occurrit vobis, &
8 locutus eſt verba hæc? * At illi dixerunt: Vir pilоſus, & zona pellicea accinctus renibus. Qui ait: Elias Thesbites eſt. * Miſitq; ad eum
9 quinquagenarium principem, & quinquaginta, qui erãt ſub eo. Qui aſcendit ad eum: ſedentiq; in vertice montis, ait: Homo Dei,
10 rex præcepit, vt deſcendas. * Reſpondenſq; C Elias, dixit quinquagenario: Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de cœlo, & deuoret te, & quinquaginta tuos. Deſcendit itaq; ignis de cœlo, & deuorauit eum, & quinquagin-
11 ta, qui erant cum eo. * Rurſumq; miſit ad eum principem quinquagenarium alterũ, & quinquaginta cum eo. Qui locutus eſt illi: Homo Dei, & hæc dicit rex: Feſtina, de-
12 ſcende: * Reſpondens Elias ait: Si homo Dei ego ſum, deſcendat ignis de cęlo, & deuoret te, & quinquaginta tuos. Deſcẽdit ergo ignis de cęlo, & deuorauit illum, & quinquagin-
13 ta eius. * Iterum miſit principem quinquagenarium tertiũ, & quinquaginta, qui erant cum eo. Qui cum veniſſet, curuauit genua cõtra Eliam, & precatus eſt eum, & ait: Homo Dei, no li deſpicere animã meam, & ani-
14 mas ſeruorum tuorum, qui mecum ſunt. * Ecce deſcendit ignis de cęlo, & deuorauit D duos principes quinquagenarios primos, & quinquagenos, qui cum eis erant: ſed nunc
15 obſecro, vt miſererearis animæ meæ. * Locutus eſt autem Angelus Dñi ad Eliam, dicẽs: Deſcẽde cum eo, ne timeas. Surrexit igitur,

& de-

& descendit cum eo ad regem, *Et locutus 16
est ei: Hæc dicit Dñs: Quia misisti nuntios
ad consulendum Beelzebub deum Accaron,
quasi non esset Deus in Israel, à quo posses
interrogare sermonem, ideò de lectulo, su-
per quem ascendisti, non descendes, sed
morte morieris. Mortuus est ergo iuxta ser- 17
monem Domini, quem locutus est Elias, &
regnauit Ioram frater eius pro eo, anno se-
cundo Ioram filij Iosaphat regis Iudæ: non
enim habebat filium. Reliqua autem verbo- 18
rum Ochoziæ, quæ operatus est, nonne hęc
scripta sunt in Libro sermonum dierum re-
gum Israel?

CAP. II.

Elisæus indiuiduus Eliæ comes, Iordanem, aquæ Eliæ pallio diuisa, cum illo transit; Elias autem in cælum igneo curru rapto, duplicem eius spiritum accipit; ac pallio Eliæ rursum Iordanis aquas diuidit, ac per siccum transit. Elias, quæsitus non inuenitur: aqua Iericho, ac terra sterilitas immisso per Elisæum sale sanantur, pueri 42. Elisæum irridentes ab vrsis lacerantur.

FActum est autem cũ leuare vellet Dñs 1
Eliã per turbinem in cælum, ibant Elias, A
& Elisæus de Galgalis. *Dixitq; Elias ad Eli- 2
sæũ: Sede hic, quia Dñs misit me, vsq; in Be-
thel. Cui ait Elisæus: Viuit Dñs, & viuit ani-
ma tua, quia non derelinquam te. Cumque
descẽdissent Bethel, Egressi sũt filij prophe- 3
tarũ, qui erant in Bethel, ad Elisæũ, & dixe-
runt ei: Nũquid nosti, quia hodie Dñs tollet
dominũ tuum à te? Qui respondit: Et ego no-
ui: silete. Dixit autẽ Elias ad Elisæũ: Sede hic, 4
quia Dñs misit me in Iericho. Et ille ait: Vi-
uit Dñs, & viuit anima tua, quia non dere-
linquã te. Cumq; venissent Iericho, Accesse- 5
rũt filij prophetarũ, qui erant in Iericho ad
Elisæum, & dixerunt ei: Nunquid nosti, quia
Dñs hodie tollet dominũ tuum à te? Et ait: Et
ego noui: silete. *Dixit autẽ ei Elias: Sede hic, 6
quia Dñs misit me, vsq; ad Iordanẽ. Qui ait:
Viuit Dñs, & viuit anima tua, quia non de-
relinquã te. Ierunt igitur ambo pariter, *Et 7
quinquaginta viri de filijs prophetarũ secu-
ti sũt eos, qui & steterunt econtra, longe: illi
autẽ ambo stabant super Iordanẽ. *Tulitq; 8
Elias pallium suũ, & inuoluit illud, & percus-
sit aquas, quę diuisę sũt in vtramq; partẽ, &
transierunt ambo per siccũ. *Cumq; transis- 9
sent, Elias dixit ad Elisæũ: Postula quod vis,
vt faciã tibi, antequã tollar à te. Dixitq; Eli-
sæus: Obsecro, vt fiat in me duplex spiritus
tuus. *Qui respondit: Rem difficilẽ postu- 10
stis; attamen si videris me, quãdo tollar à te,
erit tibi, quod petisti: si autẽ nõ videris, non
erit. *Cumq; pergerent, & incedẽtes sermo- 11
cinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei
diuiserunt vtrunq;: & ascendit Elias per tur-

* 1. Mach. 2. g. 58.

12 binẽ in cælũ, Elisæus autẽ videbat, & clama- Eccli. 48.
bat: Pater mi, pater mi, currus Israel, & au- b. 13.
riga eius. Et nõ vidit eũ amplius: apprehen-
ditq; vestimẽta sua, & scidit illa in duas par-
13 tes. *Et leuauit palliũ Eliæ, quod ceciderat
14 ei: reuersusq; stetit super ripã Iordanis, *Et
pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percussit
aquas, & nõ sũt diuisæ. & dixit: Vbi est Deus
Eliæ etiã nunc? Percussitq; aquas, & diuisæ
15 sũt huc, atq; illuc, & trãsijt Elisæus. *Vidẽtes
autẽ filij prophetarum, qui erant in Iericho
econtra, dixerũt: Requieuit spiritus Eliæ su-
per Elisæũ. Et venientes in occursum eius, ad-
16 orauerũt eũ proni in terrã, *Dixeruntq; illi:
Ecce cum seruis tuis sunt quinquaginta viri
fortes, qui possent ire, & quærere dominum
tuũ, ne fortè tulerit eum spiritus Dñi, & pro-
iecerit eum in vnum montiũ, aut in vnã val-
17 liũ. Qui ait: Nolite mittere. *Coegeruntq;
eũ, donec acquiesceret, & diceret: Mittite.
Et miserunt quinquaginta viros: qui cũ quæ-
18 sissent tribus diebus: non inuenerunt. Et re-
D uersi sunt ad eũ: at ille habitabat in Iericho,
& dixit eis: Nunquid non dixi vobis: Nolite
19 mittere? Dixerunt quoq; viri ciuitatis ad E-
lisæum: Ecce habitatio ciuitatis huius opti-
ma est, sicut tu ipse domine perspicis: sed
20 aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis. *At ille
ait: Afferte mihi vas nouum, & mittite in
21 illud sal. Quod vnum attulissent, Egressus ad
fontem aquarum, misit in illum sal, & ait:
Hæc dicit Dñs: Sanaui aquas has, & non erit
22 vltra in eis mors, neq; sterilitas. Sanatę sunt
ergo aquę, vsq; in diem hanc, iuxta verbum
23 Elisæi, quod locutus est. *Ascendit autem in-
de in Bethel: cumque ascenderet per viam,
pueri parui egressi sunt de ciuitate, & illu-
debant ei, dicentes: Ascende calue ascende
24 calue. Qui cum respexisset, vidit eos, & ma-
ledixit eis in nomine Domini: egressiq; sunt
duo vrsi de saltu, & lacerauerunt ex eis qua-
25 draginta duos pueros. Abijt autem inde in
montem Carmeli, & inde reuersus est in Sa-
mariam.

CAP. III.

Ob prauaricatum à rege Moab fœdus, quod cum rege Israel habebat ascendunt aduersus illum rex Israel, rex Iuda, & rex Edom; quibus siti penè enectis Dominus per Elisæum aquam sine pluuia promittit, & victoriam de rege Moab, qui suo primogenito immolato vrbis excidium arcet.

1 IOrã verò filius Achab regnauit super Is-
A rael in Samaria anno decimo octauo Iosa-
phat regis Iudæ. Regnauitq; duodecim annis.
2 Et fecit malũ coram Dño, sed nõ sicut pater
suus, & mater: tulit enim statuas Baal, quas
3 fecerat pater eius. *Verũtamen in peccatis
Ieroboã filij Nabat, qui peccare fecit Israel,
4 adhæsit, nec recessit ab eis. *Porrò Mesa rex

Moab, nutriebat pecora multa, & ſoluebat regi Iſrael centũ millia agnorũ, & centum millia arietũ,cum velleribus ſuis.Cũq; mortuus fuiſſet Achab, preuaricatus eſt fœdus, quod habebat cũ rege Iſrael.Egreſſus eſt igitur rex Ioram in die illa de Samaria, & recenſuit vniuerſũ Iſrael.*Miſitq; ad Ioſaphat regẽ Iuda,dicens:Rex Moab receſſit à me,veni mecũ contra eũ ad prœlium. Qui reſpondit:Aſcẽdam:qui meus eſt,tuus eſt:populus meus, populus tuus; & equi mei,equi tui.* Dixitque: Per quam viam aſcendemus? At ille reſpondit: Per deſertum Idumææ.* Perrexerunt igitur,rex Iſrael,& rex Iuda,& rex Edom,& circuierũt per viam ſeptẽ dierũ,nec erat aqua exercitui,& iumentis,quæ ſequebãtur eos.Dixitq; rex Iſrael: Heu,heu heu,cõgregauit nos Dñs tres reges,vt traderet in manus Moab.*Et ait Ioſaphat: Eſt ne hic propheta Dñi, vt deprecemur Dñm per eũ?Et reſpõdit vnus de ſeruis regis Iſrael:Eſt hic Eliſeus filius Saphat, qui fundebat aquã ſuper manus Eliæ.*Et ait Ioſaphat:Eſt apud eum ſermo Dñi: Deſcenditq; ad eum rex Iſrael,& Ioſaphat rex Iuda,& rex Edom.*Dixit autẽ Eliſeus ad regẽ Iſrael:Quid mihi,& tibi eſt? vade ad prophetas patris tui,& matris tuæ.Et ait illi rex Iſrael:Quare cõgregauit Dñs tres reges hos,vt traderet eos in manus Moab.*Dixitq; ad eũ Eliſeus:Viuit Dñs exercituũ,in cuius conſpectu ſto, quod ſi nõ vultũ Ioſaphat regis Iudæ erubeſcerẽ,nõ attendiſſem quidẽ te,nec reſpexiſſem.*Nunc autẽ adducite mihi pſaltem. Cumq; caneret C pſaltes,facta eſt ſuper eũ manus Dñi,& ait: *Hæc dicit Dñs:Facite alueũ torrentis huius foſſas,& foſſas.*Hæc enim dicit Dñs:Nõ videbitis ventũ,neq; pluuiam:& alueus iſte replebitur aquis,& bibetis vos,& familiæ veſtræ,& iumenta veſtra.*Parumq; eſt hoc in conſpectu Dñi: inſuper tradet etiã Moab in manus veſtras.*Et percutietis omnẽ ciuitatem munitam, & omnẽ vrbẽ electã, & vniuerſũ lignum fructiferum ſuccedetis, cunctoſq; fontes aquarũ obturabitis,& omnem agrũ egregium operietis lapidibus. Factum eſt igitur manè, quãdo ſacrificiũ offerri ſolet,& ecce,aquæ veniebãt per viã Edom, & repleta eſt terra aquis.*Vniuerſi autẽ Moabitæ,audiẽtes quod aſcẽdiſſent reges,vt pugnarent aduerſũ eos, cõuocauerunt omnes, qui accincti erãt balteo deſuper, & ſteterũt in terminis.Primoq; mane ſurgẽtes,& orto iã ſole ex aduerſo aquarũ,viderunt Moabitæ è cõtra aquas rubras,quaſi ſanguinẽ,*Dixerunt q; Sãguis gladij eſt: pugnauerunt reges D contra ſe,& cœſi ſunt mutuò: nunc perge ad prædã Moab.Perrexerunt q; in caſtra Iſrael: porrò cõſurgẽs Iſrael,percuſſit Moab: at illi fugerunt coram eis.Venerũt igitur,qui vice-

25 rãt,& percuſſerunt Moab, Et deſtruxerunt: & omnẽ agrum optimum,mittentes ſinguli lapides, repleuerunt: & vniuerſos fontes aquarum obturauerunt: & omnia ligna fructifera ſuccciderunt,ita vt muri tantùm fictiles remanerent: & circundata eſt ciuitas à
26 fundibularijs,& magna ex parte percuſſa.* Quod cum vidiſſet rex Moab, prævaluiſſe ſcilicet hoſtes, tulit ſecum ſeptingentos viros educentes gladium, vt irrumperent ad
27 regem Edom:& non potuerunt.*Arripienſque filium ſuum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo,obtulit holocauſtum ſuper murum: & facta eſt indignatio magna in Iſrael, ſtatimque receſſerunt ab eo, & reuerſi ſunt in terram ſuam.

CAP. IV.

Eliſeus vidua debitis oppreſſa oleum impetrat, quo ſolutis creditoribus; Sunamitidi hoſpita ſuæ filium, quem poſtea mortuum ſuſcitat; farina quoque pulmento infuſa, ipſius aufert amaritudinem, & paucis panibus multos ſatiat.

1 MVlier autẽ quædam de vxoribus pro-
A phetarũ clamabat ad Eliſeũ, dicens: Seruus tuus vir meus mortuus eſt,& tu noſti,quia ſeruus tuus fuit timẽs Dñm:& ecce creditor venit, vt tollat duos filios meos ad
2 ſeruiendũ ſibi.Cui dixit Eliſeus: Quid vis,vt faciã tibi? Dic mihi,quid habes in domo tua? At illa reſpõdit: Nõ habeo ancilla tua quidquã in domo mea, niſi parũ olei, quo vngar-
3 *Cui ait: Vade pete mutuò ab omnibus vici-
4 nis tuis vaſa vacua nõ pauca.*Et ingredere, & claude oſtiũ tuũ,cũ intrinſecus fueris tu, & filij tui: & mitte inde in omnia vaſa hæc:
5 & cũ plena fuerint,tolles.*Iuit itaq; mulier, & clauſit oſtiũ ſuper ſe, & ſuper filios ſuos:
6 illi offerebãt vaſa,& illa infundebat. *Cũq; plena fuiſſent vaſa,dixit ad filium ſuũ: Affer mihi adhuc vas.Et ille reſpõdit:Non habeo. Steritq; oleum. *Venit autẽ illa,& indicauit
7 homini Dei. Et ille, Vade, inquit, vẽde oleũ,
B & redde creditori tuo:tu autẽ,& filij tui viuite de reliquo.Facta eſt autem,quædã dies, & tranſibat Eliſeus per Sunã: erat autem ibi
8 mulier magna, quæ tenuit eũ, vt comederet panẽ: cumq; frequenter inde trãſiret,diuertebat ad eã,vt comederet panẽ. Quæ dixit ad
9 virũ ſuũ: Animaduerto,quod vir Dei ſãctus
10 eſt ille,qui tranſit per nos frequẽter.Faciamus ergo ei cœnaculũ paruum,& ponamus ei in eo lectulũ,& menſã,& ſellã,& cãdela-
11 brũ,vt cum venerit ad nos,maneat ibi.Facta eſt ergo dies quædã, & veniẽs diuertit in
12 cœnaculũ,& requieuit ibi,*Dixitq; ad Giezi puerũ ſuum:Voca Sunamitidẽ illam.Qui cũ
13 vocaſſet eam,& illa ſteriſſet coram eo,*Dixit
C ad puerũ ſuũ: Loquere ad eã:Ecce ſedulò in omnibus miniſtraſti nobis,quid vis,vt faciã tibi?

tibi? nũquid habes negotiũ,& vis,vt loquar regi,siue principi militiæ? Quę respondit:In medio populi mei habito. Et ait:Quid ergo vult,vt faciã ei? Dixitq;Giezi: Ne quęras: filiũ enim nõ habet,& vir eius senex est. Præcepit itaq;vt vocaret eã:quę cũ vocata fuisset,& stetisset ante ostiũ.*Dixit ad eã:In tẽpore isto, & in hac eadẽ hora, si vita comes fuerit,habebis in vtero filiũ. At illa respõdit: Noli quæso domine mi,vir Dei, noli mentiri ancillę tuę.*Et cõcepit mulier,& peperit filiũ in tempore,& in hora eadẽ, qua dixerat Elisęus.Creuit autẽ puer. Et cũ esset quadã die, & egressus isset ad patrẽ suũ, ad messores,*Ait patri suo: Caput meũ doleo,caput meũ doleo.At ille dixit puero: Tolle,& duc eũ ad matrem suam.*Qui cũ tulisset,& duxisset eũ ad matrem suã, posuit eũ illa super D genua sua,vsq;ad meridiẽ,& mortuus est.* Ascendit autẽ,& collocauit eũ super lectulũ hominis Dei,& clausit ostiũ:& egressa,Vocauit virũ suum,& ait: Mitte mecum,obsecro,vnũ de pueris,& asinã, vt excurrã, vsq; ad hominẽ Dei,& reuertar.Qui ait illi:Quã ob causã vadis ad eum? hodie nõ sunt Calẽdę,neq;Sabbatũ.Quę respondit:Vadã,*Strauitq;asinã,& præcepit puero: Mina,& propera,ne mihi morã facias in eundo: & hoc age,quod præcipio tibi.*Profecta est igitur, & venit ad virũ Dei in montẽ Carmeli:cũq; vidisset eã vir Dei è cõtra, ait ad Giezi puerũ suum:Ecce Sunamitis illa.*Vade ergo in occursũ eius, & dic ei: Rectène agitur circa te,& circa virũ tuũ,& circa filium tuũ? Quę respondit:Recte.*Cumq;venisset ad virum Dei in montẽ,apprehendit pedes eius:& accessit Giezi, vt amoueret eam. Et ait homo Dei:Dimitte illã: anima enim eius in amaritudine est,& Dñs celauit à me,& nõ indicauit mihi.*Quę dixit illi:Nũquid petiui filiũ à domino meo? nũquid nõ dixi tibi:Ne illudas mi?*Et ille ait ad Giezi:Accinge lũbos tuos,& tolle baculũ meũ in manu tua,& vade.Si occurrerit tibi homo, nõ salutes eũ: & si salutauerit te quispiã,non respõdeas illi:& pones baculũ meũ super faciẽ pueri.*Porrò mater pueri ait: Viuit Dñs, & viuit anima tua,non dimittã te.Surrexit ergo, & secutus est eã.Giezi autẽ præcesserat ante eos,& posuerat baculũ super faciẽ pueri, & non erat vox,neq;sensus: reuersusq; est in occursum eius,& nũtiauit ei,dicens:Nõ surrexit puer. Ingressus est ergo Elisęus domũ,& ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius:Ingressusq; clausit ostiũ super se,& super puerũ: & orauit ad Dñm.*Et ascendit,& incubuit super puerũ:posuitq;os suũ super os eius,& oculos F suos super oculos eius,& manus suas super manus eius: & incuruauit se super eũ,& calefacta est caro pueri.*At ille reuersus, deambulauit in domo,semel huc,atq;illuc: & ascẽdit, & incubuit super eum: & oscitauit puer septies,aperuitq;oculos.*At ille vocauit Giezi,& dixit ei: Voca Sunamitidẽ hãc. Quę vocata,ingressa est ad eũ.Qui ait:Tolle filiũ tuũ.Venit illa,& corruit ad pedes eius, & adorauit super terrã,tulitq;filiũ suum,& egressa est,*Et Elisęus reuersus est in Galgala.Erat autẽ fames in terra,& filij prophetarũ habitabant corã eo. dixitq; vni de pueris suis: Pone ollã grandem, & coq;pulmentũ filijs prophetarũ.*Et egressus est vnus in aG grũ,vt colligeret herbas agrestes: inuenitq; quasi vitẽ siluestrem,& collegit ex ea colocynthidas agri,& impleuit palliũ suũ:& reuersus concidit in ollã pulmenti: nesciebat enim quid esset.*Infuderunt ergo socijs,vt comederẽt:cumq;gustassẽt de coctione,clamauerũt,dicentes:Mors in olla vir Dei.Et nõ potuerunt comedere.At ille,Afferte,inquit, farinã.Cumq;tulissent,misit in ollam,& ait: Infunde turbę,vt comedãt. Et non fuit amplius quidquam amaritudinis in olla.*Vir autẽ quidam venit de Baalsalisa deferẽs viro Dei panes primitiarũ,viginti panes hordeaceos,& frumentũ nouum in pera sua. At ille dixit:Da populo,vt comedat.*Responditq; ei minister eius: Quantum est hoc,vt apponam centum viris?Rursum ille ait:Da populo,vt comedat: hæc enim dicit Dñs: Comedent,& supererit.Posuit itaq;coram eis,qui comederunt,& superfuit iuxta verbũ Dñi.

CAP. V.

Scidit rex Israel vestimenta sua, quod iussisset rex Syriæ, vt Naaman leprosum curaret, quem Elisęus septies in Iordane lotione mundat à lepra, qua Giezi propter munera mendacio exorta,ab Elisęo spreta, perpetuò adhæsit.

1 NAamã princeps militiæ regis Syriæ,erat
A vir magnus apud dñm suũ,& honoratus: per illũ enim dedit Dñs salutem Syriæ:
2 erat autẽ vir fortis, & dives, sed leprosus,* Porrò de Syria egressi fuerant latrunculi,& captiuã duxerant de terra Israel puellã parvulã, quę erat in obsequio vxoris Naamã,*
3 Quę ait ad dominã suã: Vtinam fuisset dominus meus ad prophetã,qui est in Samaria:
4 profectò curasset eũ à lepra,quã habet.*Ingressus est,itaq; Naaman ad dominũ suũ,& nũtiauit ei,dicens:Sic & sic locuta est puella
5 de terra Israel.*Dixitq;ei rex Syriæ;Vade,&
B mittã litteras ad regẽ Israel. Qui cũ profectus esset,& tulisset secũ decẽ talenta argẽti, & sex millia aureos, & decẽ mutatoria vestimentorũ,Detulit litteras ad regẽ Israel,in hæc verba:Cũ acceperis epistolã hanc,scito quod miserim ad te Naamã seruũ meum,vt
7 cures eũ à lepra sua.*Cũq;legisset rex Israel litteras,scidit vestimẽta sua: Nũquid Deus

ego

ego ſum, vt occidere poſſim, & viuificare, quia iſte miſit ad me, vt curem hominē à lepra ſua? animaduertite, & videte, quod occaſiones quærat aduerſū me. Quod cū audiſſet Eliſeus vir Dei, ſcidiſſe videlicet regē Iſrael veſtimēta ſua, miſit ad eū, dicens: Quare ſcidiſti veſtimēta tua? veniat ad me, & ſciat eſſe prophetā in Iſrael. * Venit ergo Naaman cū equis, & curribus, & ſtetit ad oſtium domus Eliſei: * Miſitq; ad eū Eliſeus nuntiū, dicens, Vade, & lauare ſepties in Iordane, & recipiet ſanitatē caro tua, atq; mūdaberis. * Iratus Naamā recedebat, dicens: Putabā, quod egrederetur ad me, & ſtans inuocaret nomē Dñi Dei ſui, & tāgeret manu ſua locū leprę, & curaret me. * Nūquid nō meliores ſūt Abana, & Pharphar, fluuij Damaſci, omnibus aquis Iſrael, vt lauer in eis, & munder? Cum ergo vertiſſet ſe, & abiret indignās, Acceſſerunt ad eū ſeruu ſui, & locuti ſūt ei: Pater, & ſi rem grādē dixiſſet tibi propheta, certè facere debueras: quātò magis, quia nunc tibi: Lauare, & mūdaberis? Deſcendit, & lauit in Iordane ſepties iuxta ſermonē viri Dei, & reſtituta eſt caro eius, ſicut caro pueri paruuli, & mūdatus eſt. Reuerſuſq; ad virū Dei cū vniuerſo comitatu ſuo, venit, & ſtetit coram eo, & ait: Verè ſcio, quod non ſit alius Deus in vniuerſa terra, niſi tantùm in Iſrael. Obſecro itaque, vt accipias benedictionem à ſeruo tuo. * At ille reſpondit: Viuit Dñs, ante quem ſto, quia non accipiam. Cumque E vim faceret, penitus non acquieuit. * Dixitque Naaman: Vt vis: ſed obſecro, concede mihi ſeruo tuo, vt tollam onus duorū burdonū de terra: non enim faciet vltra ſeruus tuus holocauſtum, aut victimam dijs alienis, niſi Dño. * Hoc autem ſolum eſt, de quo deprecaris Dñm pro ſeruo tuo, quando ingredietur dominus meus templum Rémon, vt adoret, & illo innitente ſuper manum meam, ſi adorauero in templo Remmon, adorante eo in eodē loco, vt ignoſcat mihi Dominus ſeruo tuo pro hac re. * Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo terræ tempore. Dixitq; Giezi puer viri Dei: Pepercit dominus meus Naaman Syro iſti, vt non acciperet ab eo, quæ attulit: viuit Dñs, quia curram poſt eum, & accipiā ab eo aliquid. Et ſecutus eſt Giezi poſt tergum Naaman: quem cum vidiſſet ille currentem ad ſe, deſilijt de curru in occurſum eius, & ait: Rectène ſunt omnia? * Et ille ait: Rectè. dominus meus miſit me ad te, dicēs: Modo venerunt ad me duo adoleſcentes de mōte Ephraim, ex filijs prophetarū: da eis talentum argenti, & veſtes mutatorias duplices. * Dixitque Naaman: Melius eſt, vt accipias duo talenta argenti in duobus ſaccis, & duplicia veſtimēta, & impoſuit duobus pueris ſuis, qui & portauerunt coram eo. * Cumq; venisſet iam veſperi, tulit de manu eorum, & repoſuit in domo, dimiſitq; viros, & abierūt. * Ipſe autem ingreſſus, ſtetit coram domino ſuo. Et dixit Eliſeus: Vnde venis Giezi? Qui reſpondit: Non iuit ſeruus tuus quoquam. At ille ait: Nonne cor meum in præſenti erat, quando reuerſus eſt homo de curru ſuo in occurſum tui? Nunc igitur accepiſti argentum, & accepiſti veſtes, vt emas oliueta, & vineas, & oues, & boues, & ſeruos, & ancillas. * Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo, vſque in ſempiternum. Et egreſſus eſt ab eo leproſus quaſi nix.

* Luc. 4. c. 27.

CAP. VI.

Eliſeus ferrum ſecuris natare facit, regis Syriæ milites dicuntur, quaſi excæcati in Samariam ab Eliſeo, quem ob regis ſui ſecreta regi Iſrael patefacta capere nitebantur: ac poſtmodum Syris obſidentibus Samariam, materes ob inediam filios ſuos comedunt, propter quod Eliſeus à rege inbetur occidi.

* DIxerunt autem filij prophetarum ad Eliſeum: Ecce locus, in quo habitatumus coram te, anguſtus eſt nobis. * Eamus vſque ad Iordanem, & tollant ſinguli de ſilua materias ſingulas, vt ædificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite. * Et ait vnus ex illis: Veni ergo & tu cum ſeruis tuis. Reſpondit: Ego veniam. * Et abijt cum eis. Cumq; veniſſent ad Iordanem, cædebant ligna. * Accidit autem, vt cum vnus materiam ſuccidiſſet, caderet ferrum ſecuris in aquam: exclamauitq; ille, & ait? Heu heu domine mi, & hoc ipſum mutuò acceperam. * Dixit autem homo Dei: Vbi cecidit? At ille monſtrauit ei locum. Præcidit ergo lignum, & miſit illuc: natauitq; ferrum, * Et ait: Tolle. Qui extendit manum, & tulit illud. * Rex autē Syriæ pugnabat cōtra Iſrael, conſiliumq; iniit cum ſeruis ſuis, dicens: In loco illo, & illo ponamus inſidias. * Miſit itaq; vir Dei ad regem Iſrael, dicens: Caue ne tranſeas in locum illum: quia ibi Syri in inſidijs ſunt. * Miſit itaq; rex Iſrael ad locum, quem dixerat ei vir Dei, & præoccupauit eum, & obſeruauit ſe ibi non ſemel, neq; bis. * Conturbatumq; eſt cor regis Syriæ pro hac re: & conuocatis ſeruis ſuis, ait: Quare non indicatis mihi, quis proditor mei ſit apud regem Iſrael? * Dixitq; vnus ſeruorum eius: Nequaquam domine mi rex, ſed Eliſeus propheta, qui eſt in Iſrael, indicat regi Iſrael omnia verba, quæcunq; locutus fueris in conclaui tuo. Dixitq; eis: Ite, & videte vbi ſit: vt mittam, & capiam eum. Annuntiauerunteq; ei dicentes: Ecce in Dothan. * Miſit ergo illuc equos, & currus, & robur exercitus: qui cum veniſſent nocte, circum-

circumdederunt ciuitatem. Confurgens a u-15
tem diluculo miniſter viri Dei, egreſſus vi-
dit exercitum in circuitu ciuitatis, & equos
& currus; nuntiauitq; dicens: Heu heu
domine mi, quid faciemus? *At ille reſpõdit: 16
Noli timere: plures enim nobiſcum ſunt,
quàm cum illis. *Cumq; oraſſet Eliſeus: ait, 17
Dñe, aperi oculos huius, vt videat. Et ape-
ruit Dñs oculos pueri, & vidit: & ecce mons
plenus equorum, & curruum igneorum, in
circuitu Eliſei. * Hoſtes verò deſcenderunt 18
ad eum: porrò Eliſeus orauit ad Dñm, dicẽs: D
Percute, obſecro, gentem hãc cæcitate. Per-
cuſſitq; eos Dñs, ne viderent, iuxta verbum
Eliſei. *Dixit autem ad eos Eliſeus: Non eſt 19
hæc via, neq; iſta eſt ciuitas: ſequimini me,
& oſtendam vobis virum, quem quæritis.
Duxit ergo eos in Samariam: Cumq; ingreſ- 20
ſi fuiſſent in Samariam, dixit Eliſeus: Dñe
aperi oculos iſtorum, vt videant. Aperuitq;
Dñs oculos eorum, & viderunt ſe eſſe in
medio Samariæ. * Dixitq; rex Iſrael ad Eli- 21
ſeum, cum vidiſſet eos: Nunquid percutiam
eos, pater mi? * At ille ait: Non percu- 22
ties: neque enim cepiſti eos gladio, & ar- E
cu tuo, vt percutias, ſed pone panem, &
aquam coram eis, vt comedant, & bibant, &
vadant ad dominum ſuum. *Appoſitaq; eſt 23
eis ciborum magna præparatio, & comede-
runt, & biberunt, & dimiſit eos, abieruntq;
ad dominum ſuum, & vltra non venerunt
latrones Syriæ in terram Iſrael. *Factum eſt 24
autem poſt hæc, congregauit Benadad rex
Syriæ, vniuerſum exercitum ſuum, & aſcẽ-
dit, & obſidebat Samariam. *Factaq; eſt fa- 25
mes magna in Samaria: & tãdiu obſeſſa eſt,
donec venundaretur caput aſini octoginta
argenteis, & quarta pars cabi ſtercoris co-
lumbarum quinq; argenteis. * Cumq; rex 26
F Iſrael tranſiret per murum, mulier quædam
exclamauit ad eum, dicens: Salua me domi-
ne mi rex. Qui ait: Non te ſaluat Dñs: vn- 27
de te poſſum ſaluare? de area, vel de torcu-
lari? Dixitq; ad eam rex: Quid tibi vis: Quæ 28
reſpondit: *Mulier iſta dixit mihi: Da filium
tuum, vt comedamus eum hodie, & filium
meum comedemus cras. *Coximus ergo fi- 29
lium meum, & comedimus. Dixitq; ei die al-
tera: Da filium tuum, vt comedamus eum.
Quæ abſcondit filium ſuum. * Quod cum 30
audiſſet rex, ſcidit veſtimenta ſua, & tranſi-
bat per murum. Viditq; omnis populus cili-
cium, quo veſtitus erat ad carnem intrinſe-
cus. Et ait rex: Hæc mihi faciat Deus, & hęc 31
G addat, ſi ſteterit caput Eliſei filij Saphat ſu-
per ipſum hodie. *Eliſeus autem ſedebat in 32
domo ſua, & ſenes ſedebant cum eo. Præ miſit itaque virum: & antequam veniret nun-
tius ille, dixit ad ſenes: Numquid ſcitis,
quod miſerit filius homicidæ hic, vt præ-
cidatur caput meum? videte ergo, cum
venerit nuntius, claudite oſtium, & non
finatis eum introire: ecce enim ſonitus
33 pedum domini eius poſt eum eſt. Adhuc
illo loquente eis, apparuit nuntius, qui ve-
niebat ad eum. Et ait: ecce, tantum ma-
lum à Domino eſt: quid amplius expectabo
à Domino?

CAP. VII.

*Eliſeus in Samaria prædicit fore frumentiabun-
dantiam: quam leproſi quatuor in Samaria
annuntiant, territis à Deo Syris, ac omnibus
relictis obſidionem ſoluentibus: dux autem
Eliſei verbo incredulus à turba conculcatur
in porta Samariæ.*

1 A DIxit autẽ Eliſeus: Audite verbum Dñi:
Hæc dicit Dñs: in tempore hoc cras
modius ſimilæ vno ſtatere erit, & duo mo-
2 dij hordei ſtatere vno, in porta Samariæ. *
Reſpondens vnus de ducibus, ſuper cuius
manum rex incumbebat, homini Dei, ait: Si
Dominus fecerit etiam cataractas in cœlo,
num-

numquid poterit esse, quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, & inde non comedes. * Quatuor ergo viri erant leprosi iuxta 3
introitum portæ: qui dixerunt ad inuicem; Quid hic esse volumus, donec moriamur? * 4
Siue ingredi voluerimus ciuitatẽ, fame morietur: siue manserimus hic moriendum nobis est: venite ergo, & transfugiamus ad B
castra Syriæ, si pepercerint nobis, viuemus: si autem occidere voluerint, nihilominus moriemur. *Surrexerunt ergo vesperi, vt venirent ad castra Syriæ. Cumq; venissent ad 5
principium castrorum Syriæ, nullum ibidẽ repererunt. * Siquidem Dñs sonitum audiri 6
fecerat in castris Syriæ, curruum, & equorum, & exercitus plurimi: dixeruntq; ad inuicem: Ecce mercede conduxit aduersũ nos rex Israel reges Hethæorum, & Ægyptiorũ, & venerunt super nos. *Surrexerunt ergo, & 7
fugerunt in tenebris, & dereliquerunt tentoria sua, & equos, & asinos, in castris, fugeruntque, animas tantùm suas saluare cupiẽtes. *Igitur cum venissent leprosi illi ad prin- 8
cipium castrorum, ingressi sunt vnum tabernaculi, & comederunt, & biberunt: tulerũtque inde argentum, & aurum, & vestes, & abierunt, & absconderunt: & rursum reuersi sunt ad aliud tabernaculum, & inde similiter auferentes absconderunt. * Dixeruntq; 9
ad inuicem: Non rectè facimus: hæc enim dies boni nuntij est. Si tacuerimus, & noluerimus nuntiare vsque mane, sceleris arguemur: venite, eamus, & nuntiemus in aula C
regis. *Cumq; venissent ad portam ciuitatis, 10
narrauerunt eis, dicentes: Iuimus ad castra Syriæ, & nullum ibidem reperimus hominem, nisi equos, & asinos alligatos, & fixa tentoria. *Ierunt ergo portarij, & nunc iaue- 11
runt in palatio regis intrinsecus. * Qui surrexit nocte, & ait ad seruos suos: Dico vobis, quid fecerint nobis Syri: Sciunt, quia fame laboramus, & idcircò egressi sunt de castris, & latitant in agris, dicẽtes: Cum egressi fuerint de ciuitate, capiemus eos viuos, & tunc ciuitatem ingredi poterimus. *Respon- 13
dit autem vnus seruorum eius: Tollamus quinq; equos, qui remanserunt in vrbe (quia ipsi tantùm sunt in vniuersa multitudine Israel, alij enim consumpti sunt) & mittentes explorare poterimus. * Adduxerunt ergo 14
duos equos, misitq; rex in castra Syrorum, dicens: Ite, & videte. *Qui abierunt post eos 15
vsq; ad Iordanem: ecce autem omnis via plena erat vestibus, & vasis, quæ proiecerant D
Syri cum turbarentur: reuersiq; nuntij indicauerunt regi. *Et egressus populus diripuit 16
castra Syriæ: factusq; est modius similæ statere vno, & duo modij hordei statere vno, iuxta verbum Dñi. Porrò rex ducem illum, 17
in cuius manu incumbebat, constituit ad portam: quem conculcauit turba in introitu portæ, & mortuus est, iuxta, quod locutus fuerat vir Dei, quando descenderat rex
18 ad eum. *Factumque est secundùm sermonem viri Dei, quem dixerat regi, quando ait: Duo modij hordei statere vno erunt, & modius similæ statere vno, hoc eodem tempore
19 cras in porta Samariæ: * Quando respondérat dux ille viro Dei, & dixerat: Etiamsi Dominus fecerit cataractas in cœlo, numquid poterit fieri, quod loqueris? Et dixit ei:
20 Videbis oculis tuis, & inde non comedes. * Euenit ergo ei sicut prædictum fuerat, & conculcauit eum populus in porta, & mortuus est.

CAP. VIII.

Post septennem famem ab Elisæo prædictam, Sunamitis, qua ipsius consilio peregrinata erat reuersa suos agros cum fructibus recuperat: Elisæus Benadad ægrotantem prædicit moriturum; & impium Hazael regnaturum: Ioram rex Iuda percussit Idumæos, quod à se recessissent; cui impio succedit Ochozias filius impius.

1 ELisæus autem locutus est ad mulierem, * Supr. 4. 8.
A cuius viuere fecerat filium, dicens: Surge, vade tu, & domus tua, & peregrinare vbicumq; reperieris: vocauit enim Dñs fa-
2 mem, & veniet super terram septem annis. * Quæ surrexit, & fecit iuxta verbum hominis Dei: & vadens cum domo sua, peregri-
3 nata est in terra Philisthijm diebus multis. * Cumq; finiti essent anni septem, reuersa est mulier de terra Philisthijm: & egressa est, vt interpellaret regem pro domo sua, & pro
4 agris suis. Rex autem loquebatur cum Giezi puero viri Dei, dicens: Narra mihi omnia
5 magnalia, quæ fecit Elisæus. *Cumq; ille narB raret regi, quo modo mortuum suscitasset, apparuit mulier, cuius viuificauerat filium, clamans ad regem pro domo sua, & pro agris suis. Dixitq; Giezi: Dñe mi rex, hæc est mulier, & hic est filius eius, quem suscita-
6 uit Elisæus. * Et interrogauit rex mulierem: quæ narrauit ei. Deditq; ei rex eunuchum vnum, dicens. Restitue ei omnia, quæ sua sunt, & vniuersos reditus agrorum, à die qua
7 reliquit terram, vsq; ad præsens. *Venit quoque Elisæus Damascum, & Benadad rex Syriæ egrotabat: nuntiauerunq; ei, dicentes:
8 Venit vir Dei huc. * Et ait rex Hazaël: Tolle tecum munera, & vade in occursum viri Dei, & consule Dñm per eum, dicens: Si euadere potero de infirmitate mea hac?
9 Iuit igitur Hazael in occursum eius, habens secum C munera, & omnia bona Damasci, onera quadraginta camelorum. Cumque stetisset coram eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriæ misit me ad te, dicens: Si sanari potero de
10 infirmitate mea hac? Dixitq; ei Elisæus: Vade,

de,dic ei:Sanaberis:porrò oſtẽdit mihi Dñs, quia morte morietur. * Stetitq; cum eo,& 11
conturbatus eſt,vſq; ad ſuffuſionem vultus: fleuitq; vir Dei. * Cui Hazael ait:Quare do- 12
minus meus flet? At ille dixit: Quia ſcio, quæ facturus ſis filijs Iſrael mala. Ciuitates D
eorum munitas igne ſuccendes, & iuuenes eorum interficies gladio,& paruulos eorum elides,& prægnantes diuides. * Dixitq; Ha- 13
zael: Quid enim ſum ſeruus tuus canis, vt faciam rem iſtam magnam? Et ait Eliſeus: Oſtendit mihi Dñs te regem Syriæ fore. * 14
Qui cum receſſiſſet ab Eliſeo, venit ad do-
minum ſuum. Qui ait ei:Quid dixit tibi Eli-
ſeus?At ille reſpondit: Dixit mihi: Recipies ſanitatem.*Cumq; veniſſet dies altera,tulit 15
ſtragulum,& infudit aquam,& expandit ſu-
per faciem eius: quo mortuo, regnauit Ha-
ziel pro eo.*Anno quinto Ioram filij Achab 16
regis Iſrael,& Ioſaphat regis Iuda,regnauit
Ioram filius Ioſaphat rex Iuda. Triginta an- 17
norum erat cum regnare cœpiſſet, & octo
annis regnauit in Ieruſalem.*Ambulauitq; 18
* 2.Par.21. b.1. in vijs regum Iſrael, ſicut ambulauerat do-
* 3.Reg.16. c.30. mus Achab: filia enim Achab erat vxor
eius: & fecit, quod malum eſt in conſpectu E
Dñi.*Noluit autem Dñs diſperdere Iudam, 19
propter Dauid ſeruum ſuum, ſicut promi-
* 3.Par.21. b.8. ſerat ei, vt daret illi lucernam, & filijs eius
cunctis diebus. * In diebus eius receſſit E- 20
dom, ne eſſet ſub Iuda, & conſtituit ſibi re- F
gem.*Venitq; Ioram Seira,& omnes currus 21
cum eo:& ſurrexit nocte,percuſſitque Idu-
mæas, qui eum circumdederant, & princi-
pes curruum,populus autem fugit in taber-
nacula ſua. Receſſit ergo Edom,ne eſſet ſub 22
Iuda, vſq; ad diem hanc. Tunc receſſit, &
Lobna in tempore illo.*Reliqua autem ſer- 23
monum Ioram,& vniuerſa,quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum die-
rum regum Iuda?*Et dormiuit Ioram cum 24
patribus ſuis,ſepultuſq; eſt cum eis in ciui-
tate Dauid, & regnauit Ochozias filius eius
* 2.Par.22. a.1. pro eo. * Anno duodecimo Ioram filij A- 25
chab regis Iſrael, regnauit Ochozias filius
Ioram regis Iudæ, *Viginti duorum annorũ 26
erat Ochozias cum regnare cœpiſſet,& vno G
anno regnauit in Ieruſalem: nomen matris
eius Athalia filia Amri regis Iſrael.*Et am- 27
bulauit in vijs domus Achab:& fecit,quod
malum eſt coram Dño,ſicut domus Achab:
gener enim domus Achab fuit. Abijt quoq; 28
cum Ioram filio Achab,ad prœliandum con-
tra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad,
& vulnerauerũt Syri Ioram:Qui reuerſus eſt, 29
vt curaretur,in Iezrahel: quia vulnera uerãt
eũ Syri in Ramoth,prœliantẽ contra Hazael
regem Syriæ. Porrò Ochozias filius Ioram
rex Iuda deſcendit inuiſere Ioram filium
Achab in Iezrahel, quia ægrotabat ibi.

CAPVT IX.

Iehu in regem Iſrael vnctio per prophetam mandat Dominus,vt deleat domum Achab: occidit ergo Ioram vna cum Ochozia rege Iuda, & corpus Iezabel à fenestra ipſius iuſſu præcipitata canes deuorant,iuxta Eliæ vaticinium.

1 ELiſeus autem prophetes vocauit vnum
A de filijs prophetarum,& ait illi:Accin-
ge lumbos tuos,& tolle lenticulam olei hãc
2 in manu tua, & vade in Ramoth Galaad. * * 3. Reg. 19. d.16.
Cumq; veneris illuc,videbis Iehu filium Io-
ſaphat filij Namſi: & ingreſſus ſuſcitabis
eum de medio fratrum ſuorum,& introdu-
3 ces de interius cubiculum. *Tenenſq; lenti-
culam olei, fundes ſuper ea put eius: & di-
ces: Hæc dicit Dñs: Vnxi te regem ſuper Iſ-
rael. Aperieſq; oſtium, & fugies, & non ibi
4 ſubſiſtes. * Abijt ergo adoleſcens puer pro-
5 phetæ in Ramoth Galaad, * Et ingreſſus eſt
illuc: ecce autem principes exercitus ſede-
bant,& ait: Verbum mihi ad te,ò princeps:
Dixitq; Iehu: Ad quem ex omnibus nobis?
6 At ille dixit:Ad te,ò princeps. *Et ſurrexit,
B & ingreſſus eſt cubiculum:at ille fudit oleũ
ſuper caput eius,& ait:Hæc dicit Dñs Deus
Iſrael. Vnxi te regem ſuper populum Dñi Iſ-
7 rael, * Et percuties domum Achab domini
tui, & vlciſcar ſanguinem ſeruorum meorũ
prophetarum, & ſanguinem omnium ſer-
8 uorum Dñi,de manu Iezabel. * Perdamque
omnem domum Achab: & interficiam de * 3. Reg. 21. c.10.
Achab mingentem ad parietem, & clauſũ, *3. Reg. 15. f. 29.
9 & nouiſſimum in Iſrael.*Et dabo domũ A- *3. Reg. 16. a.3.
chab,ſicut domum Ieroboam filij Nabat,&
10 ſicut domum Baaſa Ahia.*Iezabel quoque
comedent canes in agro Iezrahel, nec erit,
qui ſepeliat eam. Aperuitq; oſtium,& fugit.
11 * Iehu autem egreſſus eſt ad ſeruos domini
ſui:qui dixerũt ei:Rectène ſunt omnia?quid
venit inſanus iſte ad te? Qui ait eis: Noſtis
12 hominẽ,& quid locutus ſit.*At illi reſpon-
C derunt: Falſum eſt, ſed magis narra nobis.
Qui ait eis: Hæc,& hęc locutus eſt mihi,&
ait:Hæc dicit Dñs:Vnxi te regẽ ſuper Iſrael.
13 * Feſtinauerunt itaq; & vnuſquiſq; tollens
pallium ſuum poſuerunt ſub pedibus eius,
in ſimilitudinem tribunalis, & cecinerunt
14 tuba atq; dixerunt:Regnauit Iehu.*Coniu- * Supr.8.g.
rauit ergo Iehu filius Ioſaphat filij Namſi 28.
contra Ioram: porrò Ioram obſederat Ra-
moth Galaad,ipſe & omnis Iſrael,cõtra Ha-
15 zael regem Syriæ.*Et reuerſus fuerat,vt cu-
raretur in Iezrahel propter vulnera, quia
percuſſerant eum Syri, prœliantem contra
Hazael regem Syriæ. Dixitq; Iehu: Si placet
vobis, nemo egrediatur profugus de ciuita-
16 te,ne vadat,& nuntiet in Iezrahel. Et aſcẽ-
dit,& profectus eſt in Iezrahel: Ioram enim
ægrotabat ibi,& Ochozias rex Iuda deſcẽ-
derat

deras ad visitandum Ioram. Igitur speculator, qui stabat super turrim Iezrahel, vidit globum Iehu venientis, & ait: Video ego globũ. Dixitq; Ioram: Tolle currum, & mitte in occursum eorum, & dicat vadens: Rectène sunt omnia? * Abijt ergo, qui ascenderat currum, in occursum eius, & ait: Hæc dicit rex: Pacata ne sunt omnia? Dixitq; Iehu: Quid tibi, & paci? transi, & sequere me. Nũtiauit quoq; speculator, dicens: Venit nuntius ad eos, & non reuertitur. * Misit etiam currum equorum secundum: venitq; ad eos, & ait: Hæc dicit rex: Nunquid pax est? Et ait Iehu: Quid tibi, & paci? transi, & sequere me. * Nuntiauit autem speculator, dicens? Venit vsq; ad eos, & non reuertitur: est autẽ incessus, quasi incessus Iehu filij Namsi, præceps enim graditur. Et ait Ioram: Iunge currum. Iunxerunt q; currum eius, & egressus est Ioram rex Israel, & Ochozias rex Iuda, singuli in curribus suis, egressiq; sunt in occursum Iehu, & inuenerunt eum in agro Naboth Iezrahelitæ. *Cumq; vidisset Ioram Iehu, dixit: Pax est Iehu? At ille respondit: Quæ pax? adhuc fornicationes Iezabel matris tuę, & veneficia eius multa vigent. *Cõuertit autem Ioram manum suam, & fugiẽs ait ad Ochoziam Insidiæ Ochozia. * Porrò Iehu tetendit arcum manu, & percussit Ioram inter scapulas: & egressa est sagitta per cor eius, statimq; corruit in curru suo. *Dixitq; Iehu ad Badacer ducem: Tolle, proijce eum in agro Naboth Iezrahelitæ: memini enim, quando ego, & tu sedentes in curru sequebamur Achab patrem huius, quod Dñs onus hoc leuauerit super eum, dicens: * Si non pro sanguine Naboth, & pro sanguine filiorum eius, quem vidi heri, ait Dñs, reddã tibi in agro isto, dicit Dñs. Nunc ergo tolle, & proijce eum in agrum, iuxta verbum Dñi. * Ochozias autem rex Iuda videns hoc, fugit per viam domus horti: persecutusque est eum Iehu, & ait: Etiam hunc percutite in curru suo. & percusserunt eum in ascensu Gauer, qui est iuxta Ieblaam: qui fugit in Mageddo, & mortuus est ibi. * Et imposuerunt eum serui eius super currum suum, & tulerunt in Ierusalem: sepelieruntq; eum in sepulchro cum patribus suis in ciuitate Dauid. * Anno vndecimo Ioram filij Achab, regnauit Ochozias super Iudam, * Venitq; Iehu in Iezrahel. Porrò Iezabel introitu eius audito, depinxit oculos suos stibio, & ornauit caput suum, & respexit per fenestram * Ingredientem Iehu per portam, & ait: Nunquid pax potest esse Zambri, qui interfecit dominum suum? * Leuauitq; Iehu faciem suam ad fenestram, & ait: Quę est ista? & inclinauerunt se ad eũ duo, vel tres eunuchi. *At ille dixit eis: Præcipitate eam deorsum. & præcipitauerunt eam, aspersusq; est sanguine paries, & equorum ungulæ conculcauerunt eam. * Cumq; introgressus esset, vt comederet, biberetq; ait: Ite, & videte, maledictam illam, & sepelite eam: quia filia regis est. *Cumque issent, vt sepelirent eam, non inuenerunt, nisi caluariam, & pedes, & summas manus. *Reuersique nuntiauerunt ei. Et ait Iehu: Sermo Domini, est quem locutus est per seruum suum Eliam Thesbiten, dicens: In agro Iezrahel comedent canes carnes Iezabel, *Et erunt carnes Iezabel sicut stercus super faciem terræ in agro Iezrahel, ita vt prætereuntes dicant: Hæccine est illa Iezabel?

*3.Reg.11. f.12.

*3.Reg.16. c.10.

*3.Reg.21. c.19.

*3.Reg.21. c.23.

*3.Reg.22. c.35.

*4.Reg.9. f.25.

CAP. X.

Iehu 70. filios Achab, & 42. fratres Ochozia necari iubet, totamque Achab progeniem delet, & omnes sacerdotes Baal callidè conuocatos occidit, exusta illius statua, & templo in cloacam verso; attamen in cultu vitulorum aureorum perseuerat Iehu, idèo vehementer cæsus ab Israel ab Hazael: mortuo autem Iehu, succedit filius eius Ioachaz.

1 ERant autem Achab septuaginta filij in
A Samaria: scripsit ergo Iehu litteras, & misit in Samariam, ad optimates ciuitatis, & ad maiores natu, & ad nutritios Achab,
2 dicens: * Statim, vt acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri, & currus,
3 & equos, & ciuitates firmas, & arma. *Eligite meliorem, & eum, qui vobis placuerit de filijs domini vestri, & eum ponite super solium patris sui, & pugnate pro domo domini vestri. *Timuerunt illi vehementer, & dixerunt: Ecce duo reges non potuerunt stare
4 coram eo, & quo modo nos valebimus resistere? * Miserunt ergo præpositi domus, &
5 præfecti ciuitatis, & maiores natu, & nutritij ad Iehu, dicentes: Serui tui sumus, quæcumq; iusseris, faciemus, nec constituemus
6 nobis regem: quæcumq; tibi placent, fac. *
B Rescripsit autem eis litteras secundò, dicẽs: Si mei estis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum domini vestri, & venite ad me hac eadem hora cras in Iezrahel. Porrò filij regis, septuaginta viri, apud optimates ciuitatis nutriebantur. Cumq; veniissent litterę ad
7 eos, tulerunt filios regis, & occiderunt septuaginta viros, & posuerunt capita eorum in cophinis, & miserunt ad eum in Iezrahel.
8 Venit autem nuntius, & indicauit ei, dicẽs: Attulerunt capita filiorum regis. Qui respõdit: Ponite ea ad duos aceruos iuxta introitum portæ, vsq; manè. * Cumque diluxisset,
9 egressus est, & stans dixit ad omnem populum. Iusti estis: si ego coniuraui contra dñm meum, & interfeci eum, quis percussit om-
10 nes hos? * Videte ergo nunc, quoniam non cecidit de sermonibus Dñi in terram, quos locu-

*3.Reg.21. c.21.

loeutus eſt Dñs ſuper domum Achab. & C
Dñs fecit, quod locutus eſt in manu ſerui
ſui Eliæ. * Percuſſit igitur Iehu omnes, qui 11
reliqui erant de domo Achab in Iezrahel,&
vniuerſos optimates eius,& notos,& ſacer-
dotes,donec non remanerent ex eo reliquię.
*Et ſurrexit,& venit in Samariam: cumque 12
veniſſet ad Cameram paſtorum in via,* In- 13
uenit fratres Ochoziæ regis Iuda, dixitque
ad eos: Quinam eſtis vos? Qui reſponderũt:
Fratres Ochoziæ ſumus,& deſcendimus ad
ſalutandos filios regis,& filios reginę.* Qui 14
ait: Comprehendite eos viuos. Quos cum
comprehendiſſent viuos; iugulauerunt eos
in ciſterna iuxta Camerã,quadraginta duos
viros,& non reliquit ex eis quemquã.* Cũ- 15
que abijſſet inde,inuenit Ionadab filium Re.
chab in occurſum ſibi,& benedixit ei. Et ait
ad eum: Numquid eſt cor tuum rectum,ſi-
cut cor meum cum corde tuo? Et ait Iona-
dab: Eſt: Si eſt,inquit,da manum tuam. Qui
dedit ei manum ſuam. At ille leuauit eum
ad ſe in currum: * Dixitq; ad eum: Veni me- 16
cum,& vide zelum meum pro Dño. Et im- D
poſitum in curru ſuo * Duxit in Samariam. 17
Et percuſſit omnes, qui reliqui fuerant de
Achab in Samaria,vſq; ad vnum, iuxta ver-
3. Reg. 16. 8. 11. bum Dñi,quod locutus eſt per Eliam. * Cõ- 18
gregauit ergo Iehu omnem populum,& di-
xit ad eos: Achab coluit Baal parum,ego au-
tem colam eum amplius. * Nunc igitur om- 19
nes propheras Baal, & vniuerſos ſeruos
eius,& cunctos ſacerdotes ipſius,vocate ad
me: nullus ſit, qui non veniat, ſacrificium
enim grande eſt mihi Baal: quicunq; defue-
rit, non viuet. Porrò Iehu faciebat hoc inſi-
diosè,vt diſperderet cultores Baal. * Et dixit: 20
Sanctificate diem ſolemnem Baal. Vocauit-
que, * Et miſit in vniuerſos terminos Iſrael, 21
& venerunt cuncti ſerui Baal, non fuit reſi E
duus, ne vnus quidem, qui non veniret. Et
ingreſſi ſunt templum Baal: & repleta eſt
domus Baal, à ſummo vſq; ad ſummum. * 22
Dixitq; his,qui erant ſuper veſtes: Proferte
veſtimenta vniuerſis ſeruis Baal. Et protu-
lerunt eis veſtes. * Ingreſſuſq; Iehu,& Iona- 23
dab filius Rechab,templum Baal,ait cultо-
ribus Baal: Perquirite,& videte,ne quis for-
tè vobiſcum ſit de ſeruis Dñi,ſed vt ſint ſer-
ui Baal ſoli. * Ingreſſi ſunt igitur,vt facerent 24
victimas,& holocauſta: Iehu autem præpa-
rauerat ſibi foris octoginta viros,& dixerat
eis: Quicunq; fugerit de hominibus his,quos
ego adduxero in manus veſtras, anima eius
erit pro anima illius. * Factum eſt autem,cũ 25
completum eſſet holocauſtum,præcepit Ie- F
hu militibus,& ducibus ſuis: Ingredimini,
& percutite eos,nullus euadat. Percuſſerũt-
que eos in ore gladij,& proiecerunt milites,
& duces,& ierũt in ciuitatem templi Baal,
26 * Et protulerunt ſtatuam de fano Baal, &
27 combuſſerunt, * Et comminuerunt eã. De-
ſtruxerunt quoq; edem Baal,& fecerunt pro
28 ea latrinas,vſq; in diem hãc. * Deleuit itaq;
29 Iehu Baal de Iſrael. * Verumtamen à pecca-
tis Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit
Iſrael, non receſſit, nec dereliquit vitulos
30 aureos,qui erant in Bethel,& in Dan. * Di-
xit autem Dñs ad Iehu: Quia ſtudioſè egiſti,
quod rectũ erat, & placebat in oculis meis,
& omnia, quæ erant in corde meo, feciſti * Inf. 15. c.
contra domum Achab: filij tui,vſq; ad quar- 12.
G tam generationem ſedebunt ſuper thronũ
31 Iſrael. Porrò Iehu non cuſtodiuit,vt ambu-
laret in lege Dñi Dei Iſrael in toto corde
ſuo: non enim receſſit à peccatis Ieroboam,
32 qui peccare fecerat Iſrael. * In diebus illis
cœpit Dñs tædere ſuper Iſrael: percuſſitq;
33 eos Hazael in vniuerſis finibus Iſrael, * A
Iordane contra Orientalem plagam, om-
nem Terram Galaad, & Gad, & Ruben, &
Manaſſe,ab Aroer, quæ eſt ſuper torrentem
34 Arnon,& Galaad,& Baſan. Reliqua autem
verborum Iehu, & vniuerſa, quæ fecit, &
fortitudo eius,nonne hæc ſcripta ſunt in Li-
35 bro verborum dierum regum Iſrael? * Et
dormiuit Iehu cum patribus ſuis, ſepelie-
runtque eum in Samaria: & regnauit Ioa-
36 chaz filius eius pro eo. * Dies autem, quos
regnauit Iehu ſuper Iſrael, viginti & octo
anni ſunt, in Samaria.

CAP. XI.

*Athalia audita filij morte, omne ſemen regium
præter Ioas, ferro extinguit, & regnum ſibi
vſurpat; ſed præcipiente Ioiada ſacerdote,
occiditur, & Ioas rex Iuda conſtituitur, de-
ſtructis aris, & imaginibus Baal.*

1 AThalia verò mater Ochoziæ, videns
A mortuum filium ſuum,ſurrexit, & in-
2 terfecit omne ſemen regium. * Tollens autẽ 2. Par. 22. d.
Ioſaba filia regis Ioram,ſoror Ochozię,Ioas 10.
filium Ochoziæ,furata eſt eum de medio fi-
liorum regis,qui interficiebantur, & nutri-
cẽ eius, de triclinio: & abſcondit eum à fa-
3 cie Athaliæ,vt non interficeretur. * Eratque
cum ea ſex annis clam in domo Dñi: porrò * 2. Par. 23.
4 Athalia regnauit ſuper terram. * Anno au- a. 1.
tem ſeptimo miſit Ioiada, & aſſumens cen-
turiones,& milites,introduxit ad ſe in tem-
plum Dñi,pepigitq; cum eis fœdus: & adiu-
rans eos in domo Dñi, oſtendit eis filiũ re-
5 gis: * Et præcepit illis,dicens: iſte eſt ſermo,
6 quem facere debetis: Tertia pars veſtrum
B introeat ſabbato, & obſeruet excubias do-
mus regis. Tertia autem pars ſit ad portam
Sur: & tertia pars ſit ad portam,quæ eſt poſt
habitaculum ſcutariorum: & cuſtodietis
7 excubias domus Meſſa. * Duæ verò partes è
vobis, omnes egredientes ſabbato, cuſto-
8 diant excubias domus Dñi circa regem. * Et

val la-

vallabitis eum, habentes arma in manibus
vestris: si quis autem ingressus fuerit septũ
templi, interficiatur: eritisq; cum rege intro-
eunte, & egrediente. *Et fecerunt centurio- 9
nes, iuxta omnia, quæ præceperat eis Ioiada
sacerdos: & assumentes singuli viros suos,
qui ingrediebantur sabbatum, cum his, qui
egrediebantur sabbato, venerunt ad Ioiadã
sacerdotem. *Qui dedit eis hastas, & arma 10
regis Dauid, quæ erant in domo Dñi. Et ste- 11
terunt singuli habentes arma in manu sua,
à parte templi dextera, vsq; ad partem sini-
stram altaris, & ædis circum regem. * Pro- 12
duxitq; filiũ regis, & posuit super eum dia-
dema, & testimonium: feceruntq; eum regẽ,
& vnxerunt: & plaudentes manu, dixerunt:
Viuat rex. * Audit autem Athalia vocẽ po- 13
puli currentis: & ingressa ad turbas in tem-
plum Dñi, * Vidit regem stantem super tri- 14
bunal iuxta morem, & cantores, & tubas
propè eum, omnemq; populum terrę lætan-
tem, & canentem tubis, & scidit vestimenta
sua, clamauitque: Coniuratio, coniuratio. * 15
Præcepit autem Ioiada centurionibus, qui
erant super exercitum, & ait eis: Educite eã
extra septa templi, & quicunq; eam secutus
fuerit, feriatur gladio. Dixerat enim sacer-
dos: Non occidatur in templo Dñi. *Impo- 16
fuerunt q; ei manus, & impegerunt eam per
viam introitus equorum, iuxta palatium, & C
interfecta est ibi. * Pepigit ergo Ioiada fœ- 17
dus Dominum, & inter regem, & inter
populum, vt esset populus Domini, & in-
ter regem, & populum. *Ingressusq; est om- 18
nis populus terræ templum Baal, & destru-
xerunt aras eius, & imagines contriuerunt
validè: Mathan quoq; sacerdotem Baal occi-
derunt coram altari. Et posuit sacerdos cu-
stodias in domo Dñi. *Tulitq; centuriones, 19
& Cerethi, & Phelethi legiones, & omnem
populum terræ, deduxeruntq; regem de do-
mo Dñi: & venerunt per viam portæ scuta-
riorum in palatium, & sedit super thronum
regum. *Lætatusque est omnis populus ter- 20
ræ, & ciuitas conquieuit: Athalia autem oc-
cisa est gladio in domo regis. * Septemque 21
annorum erat Ioas, cum regnare cœpisset.

CAP. XII.

Ioas gazophilacij pecuniam ad sartatecta templi instauranda expendit: Hazaeli autem regi Syriæ bellum contra Ierusalem paranti mittit omnes templi, & palatij thesauros, tandemque à seruis suis occiditur, cui succedit filius eius Amasias.

ANno septimo Iehu, regnauit Ioas: & 1
quadraginta annis regnauit in Ierusa- A
lem, nomen matris eius Sebia de Bersabee. * 2
Fecitq; Ioas rectum coram Dño cunctis die-
bus, quibus docuit eum Ioiada sacerdos. * 3
Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc
enim populus immolabat, & adolebat in ex-
celsis incensum. * Dixitq; Ioas ad sacerdo- 4
tes: Omnem pecuniam sanctorum, quę illa-
ta fuerit in templum Dñi à prætereuntibus,
quæ offertur pro pretio animæ, & quã spon-
tè, & arbitrio cordis sui inferunt in templũ
Dñi: Accipiant illam sacerdotes iuxta ordi- 5
nem suum, & instaurent sartatecta domus,
si quid necessarium viderint instauratione. * 6
Igitur vsq; ad vigesimum tertium annum re-
gis Ioas, non instaurauerunt sacerdotes sar-
tatecta templi. *Vocauitq; rex Ioas Ioiadam 7
pontificem, & sacerdotes, dicens eis. Quare
sartatecta non instauratis templi? nolite er-
go amplius accipere pecuniam iuxta ordi-
nem vestrum, sed ad instaurationem templi
reddite eam. *Prohibitiq; sunt sacerdotes vl- 8
tra accipere pecuniam à populo, & instau-
rare sartatecta domus. *Et tulit Ioiada pon- 9
tifex gazophylacium vnum, aperuitq; fora-
men desuper, & posuit illud iuxta altare ad
dexteram ingredientium domum Dñi, mit-
tebantq; in eo sacerdotes, qui custodiebant
ostia, omnem pecuniam, quæ deferebatur
ad templum Dñi. *Cumq; viderent nimiam 10
pecuniam esse in gazophylacio, ascendebat
scriba regis, & pontifex, effundebantque &
numerabant pecuniam, quæ inueniebatur
in domo Dñi: *Et dabant eam iuxta nume- 11
C rum atq; mensurã, in manu eorum, qui præ-
erant cæmentarijs domus Dñi: qui impen-
debant eam in fabris lignorum, & in cemẽ-
tarijs ijs, qui operabantur in domo Dñi, *Et 12
sartatecta faciebant: & in ijs, qui cędebant
saxa, & vt emerent ligna, & lapides, qui
excidebantur, ita vt impleretur instau-
ratio domus Domini, in vniuersis, quæ
indigebant expensa ad muniendam do- 13
mum. * Verumtamen non fiebant ex ea-
dem pecunia hydriæ templi Dñi, & fusci-
nulæ, & thuribula, & tubæ, & omne vas au-
reum, & argenteum, de pecunia, quæ infere- 14
batur in templum Dñi. *Ijs enim, qui facie-
bant opus, dabatur vt instauraretur templũ
Dñi: *Et non fiebat ratio ijs hominibus, qui 15
accipiebant pecuniam, vt distribuerent eam
artificibus, sed in fide tractabant eam: *Pe- 16
cuniam verò pro delicto, & pecuniam pro
peccatis, non inferebant in templum Dñi,
quia sacerdotum erat. * Tunc ascendit Ha- 17
D zael rex Syriæ, & pugnabat contra Geth, ce-
pitq; eam: & direxit faciem suam, vt ascen-
deret in Ierusalem. * Quam ob rem tulit 18
Ioas, rex Iuda, omnia sanctificata, quæ con-
secrauerãt Iosaphat, & Ioram, & Ochozias,
patres eius reges Iuda, & quæ ipse obtule-
rat: & vniuersum argentum, quod inueniri
potuit in thesauris templi Dñi, & in palatio
regis: misitq; Hazaeli regi Syriæ & recessit
ab Ierusalem. * Reliqua autem sermonum 19
Ioas,

Ioas,& vniuerſa,quæ fecit,nonne hęc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iudæ? *Surrexerunt autem ſerui eius,& con- 20
iurauerunt inter ſe, percuſſeruntque Ioas in domo Mello in deſcenſu Sella. *Ioſachar 21
namque filius Semaath,& Iozabad filius So-
mer, ſerui eius,percuſſerunt eum, & mor-
tuus eſt: & ſepelierunt eum cum patribus
ſuis in ciuitate Dauid,regnauitque Amaſias
filius pro eo.

CAP. XIII.

Ioachaz rex Iſrael propter peccata ſua grauiſſimè afflictus à rege Syria,conuerſus ad Dominum liberatur; cui mortuo ſuccedit filius Ioas, qui iuxta Eliſei morientis vaticinium Syros ter deuicit: mortui autem Eliſei ſepulchro iniectus quidam mortuus ſuſcitatur.

A Nno vigeſimo tertio Ioas filij Ochoziæ 1 A
regis Iuda, regnauit Ioachaz filius Ie-
hu ſuper Iſrael in Samaria decem,& ſeptem
annis. *Et fecit malum coram Dño,ſecutuſ- 2
que eſt peccata Ieroboam filij Nabat, qui
peccare fecit Iſrael, & non declinauit ab
eis. *Iratuſq; eſt furor Dñi contra Iſrael, & 3
tradidit eos in manu Hazael regis Syriæ, &
in manu Begadad filij Hazael, cunctis die-
bus. *Deprecatus eſt autem Ioachaz faciem 4
Dñi, & audiuit eum Dñs: vidit enim angu-
ſtiam Iſrael, quia atriuerat eos rex Syriæ. * 5
Et dedit Dñs ſaluatorem Iſraeli, & liberatus eſt de manu regis Syriæ: habitaueruntq;
filij Iſrael in tabernaculis ſuis ſicut heri, &
nudius tertius. *Verumtamen non receſſe- 6
runt à peccatis domus Ieroboam,qui pecca- B
re fecit Iſrael,ſed in ipſis ambulauerunt: ſi-
quidem, & lucus permanſit in Samaria. *Et 7
non fuit derelicti Ioachaz de populo niſi
quinquaginta equites,& decem millia pedi-
tum: interfecerat enim eos rex Syriæ, & re-
degerat,quaſi puluerem in tritura areæ. *Re- 8
liqua autem ſermonum Ioachaz,& vniuer-
ſa, quæ fecit, & fortitudo eius, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum re-
gum Iſrael? *Dormiuitq; Ioachaz cum pa- 9
tribus ſuis, & ſepelierunt eum in Samaria:
regnauitq; Ioas filius eius pro eo, Anno tri- 10
geſimo ſeptimo Ioas regis Iuda, regnauit
Ioas filius Ioachaz ſuper Iſrael in Samaria
ſedecim annis, *Et fecit,quod malum eſt in 11
conſpectu Dñi: non declinauit ab omnibus
peccatis Ieroboam filij Nabat, qui peccare
fecit Iſrael,ſed in ipſis ambulauit. *Reliqua 12
autem ſermonum Ioas,& vniuerſa,quæ fe-
cit,& fortitudo eius,quomodo pugnauerit
contra Amaſiam regem Iuda, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum re-
gum Iſrael? Et dormiuit Ioas cum patribus 13
ſuis: Ieroboam autem ſedit ſuper ſolium eius.
Porrò Ioas ſepultus eſt in Samaria cum re-
14 gibus Iſrael. *Eliſeus autem ægrotabat in-
C firmitate,qua & mortuus eſt: deſcenditq; ad
eum Ioas rex Iſrael, & flebat coram eo, di-
cebatq;: Pater mi,pater mi,currus Iſrael,&
15 auriga eius. *Et ait illi Eliſeus: Affer arcum,
& ſagittas. Cumq; attuliſſet ad eum arcum,
16 & ſagittas,Dixit ad regem Iſrael: Pone ma-
num tuam ſuper arcum. Et cum poſuiſſet il-
le manum ſuam,ſuperpoſuit Eliſeus manus
17 ſuas manibus regis, *Et ait: Aperi feneſtram
Orientalem. Cumq; aperuiſſet,dixit Eliſeus:
Iace ſagittam. Et fecit. Et ait Eliſeus: Sagitta
ſalutis Dñi,& ſagitta ſalutis contra Syriam:
percuties q; Syriam in Aphec, donec conſu-
18 mas eam. Et ait: Tolle ſagittas. Qui cum tu-
liſſet,rurſum dixit ei: Percute iaculo terrã.
Et cum percuſſiſſet tribus vicibus, & ſteti-
19 ſet, *Iratus eſt vir Dei contra eum,& ait: Si
percuſſiſſes quinquies, aut ſexies, ſiue ſep-
ties,percuſſiſſes Syriam,vſq; ad cõſumptio-
nem: nunc autem tribus vicibus percuties
20 eam. *Mortuus eſt ergo Eliſeus,& ſepelie-
D runt eum. Latrunculi autem de Moab venę-
21 runt in terram in ipſo anno. *Quidam au- *Eccli.48.
tem ſepelientes hominem,viderunt latrun- b.14.
culos,& proiecerunt cadauer in ſepulchro
Eliſei. Quod cum tetigiſſet oſſa Eliſei, reui-
22 xit homo,& ſtetit ſuper pedes ſuos. *Igitur
Hazael rex Syriæ afflixit Iſrael cunctis die-
23 bus Ioachaz. *Et miſertus eſt Dñs eorum,&
reuerſus eſt ad eos propter pactum ſuum,
quod habebat cum Abraham, & Iſaac, &
Iacob: & noluit diſperdere eos, neq; proij-
24 cere penitus, vſque in præſens tempus. Mor-
tuus eſt autem Hazael rex Syriæ, & regna-
25 uit Benadad filius eius pro eo. *Porrò Ioas
filius Ioachaz tulit vrbes de manu Benadad
filij Hazael, quas tulerat de manu Ioachaz
patris ſui iure prælij. tribus vicibus per-
cuſſit eum Ioas, & reddidit ciuitates Iſ-
rael.

CAP. XIV.

Amaſias interfectis occiſoribus patris ſui Ioas, percutit Edom: ſed hac victoria factus elatior, prouocans ad bellum Ioas regem Iſrael, ab eo capitur,& Ieruſalem diripitur: ac Ioas rege Iſrael ſuccedit filius Ieroboam, qui ab anguſtijs liberat Iſrael,cui ſuccedit filius Zacharias: porrò facta coniuratione aduerſus Amaſiam regem Iuda à ſuis occiditur, cui ſuccedit filius Azarias impius.

1 IN anno ſecundo Ioas filij Ioachaz regis
A Iſrael, regnauit Amaſias filius Ioas regis * 4.Paral.25.
2 Iuda. *Viginti quinq; annorum erat cum re- c.1.
gnare cœpiſſet: viginti autem,& nouem an-
nis regnauit in Ieruſalem, nomen matris
3 eius Ioadan de Ieruſalem. *Et fecit rectum
coram Dño, verumtamen non, vt Dauid
pater eius. Iuxta omnia, quæ fecit Ioas pa-
4 ter ſuus,fecit: *Niſi hoc tantum,quod excel-

ſa non abſtulit:adhuc enim populus immolabat, & adolebat incenſum in excelſis. * 5
Cumq; obtinuiſſet regnum, percuſſit ſeruos
ſuos,qui interfecerant regem patrem ſuum: B
* Filios autem eorum, qui occiderant, non 6
occidit,iuxta quod ſcriptum eſt in libro legis Moyſi, ſicut præcepit Dñs, dicens: Non
morientur patres pro filijs,neq; filij morientur pro patribus: ſed vnuſquiſq; in peccato
ſuo morietur. *Ipſe percuſſit Edom in valle 7
Salinarum decem millia, & apprehendit
petram in prælio, vocauitq; nomen eius Iectehel,vſq; in præſentem diem. *Tunc miſit 8
Amaſias nuncios ad Ioas filium Ioachaz,filij Iehu regis Iſrael, dicens. Veni, & videamus nos. *Remiſitq; Ioas rex Iſrael ad Ama- 9
ſiam regem Iuda, dicens: Carduus Libani C
miſit ad cedrum,quæ eſt in Libano, dicens:
Da filiam tuam filio meo vxorem: Tranſieruntq; beſtiæ ſaltus, quæ ſunt in Libano, & 10
conculcauerunt carduum. *Percutiens in-
ualuiſti ſuper Edom, & ſubleuauit te cor
tuum:contentus eſto gloria,& ſede in domo
tua:quare prouocas malum, vt cadas tu, &
Iudas tecum? * Et non acquieuit Amaſias: 11
aſcenditq; Ioas rex Iſrael,& viderunt ſe, ipſe & Amaſias rex Iuda, in Bethſames oppido Iudæ. *Percuſſuſq; eſt Iuda coram Iſrael, 12
& fugerunt vnuſquiſq; in tabernacula ſua. * 13
Amaſiam verò regem Iuda,filium Ioas filij D
Ochoziæ,cepit Ioas rex Iſrael in Bethſames,
& adduxit eum in Ieruſalem: & interrupit
murum Ieruſalem,à porta Ephraim,vſq; ad
portam anguli,quadringentis cubitis. *Tu- 14
litq; omnem aurum,& argentum,& vniuerſa vaſa,quę inuenta ſunt in domo Dñi,& in
theſauris regis & obſides, & reuerſus eſt in
Samariam. *Reliqua autem verborum Ioas, 15
quæ fecit, & fortitudo eius, qua pugnauit
contra Amaſiam regem Iuda, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierũ regũ
Iſrael? *Dormiuitq; Ioas cum patribus ſuis, 16
& ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſrael: & regnauit Ieroboam filius eius pro
eo. *Vixit autem Amaſias,filius Ioas,rex Iu- 17
da, poſtquã mortuus eſt Ioas filius Ioachaz E
regis Iſrael,quindecim annis. *Reliqua au- 18
tem ſermonum Amaſiæ, nonne hæc ſcripta
ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iudæ? *Factaque eſt contra eum coniuratio in 19
Ieruſalem:at ille fugit in Lachis.Miſeruntq;
poſt eum in Lachis, & interfecerunt eum
ibi. *Et aſportauerunt in equis,ſepultuſq; eſt 20
in Ieruſalem cum patribus ſuis in ciuitate F
Dauid. *Tulit autem vniuerſus populus Iu- 21
dæ Azariam annos natum ſedecim,& conſtituerunt eum regem pro patre eius Amaſia. * Ipſe ædificauit Ælath,& reſtituit eam 22
Iudæ,poſtquam dormiuit rex cum patribus
ſuis. Anno quintodecimo Amaſiæ filij Ioas 23

*2. Par.16.

regis Iuda,regnauit Ieroboam filius Ioas regis Iſrael in Samaria, quadraginta, & vno
24 anno. Et fecit,quod malum eſt coram Dño.
Non receſſit ab omnibus peccatis Ieroboã
25 filij Nabat,qui peccare fecit Iſrael. *Ipſe re- *Ioel.1.
ſtituit terminos Iſrael, ab introitu Emath,
vſque ad mare ſolitudinis, iuxta ſermonem
Dñi Dei Iſrael, quem locutus eſt per ſeruũ
ſuum Ionam filium Amathi prophetam,
26 qui erat de Geth, quæ eſt in Opher. *Vidit
enim Dñs afflictionem Iſrael amaram nimis,& quod conſumpti eſſent,vſq; ad clauſos carcere, & extremos, & non eſſet, qui
27 auxiliaretur Iſraeli. * Nec locutus eſt Dominus,vt deleret nomen Iſrael de ſub cœlo,
ſed ſaluauit eos in manu Ieroboam filij
28 Ioas. Reliqua autem ſermonum Ieroboam,
& vniuerſa, quæ fecit,& fortitudo eius,qua
præliatus eſt, & quomodo reſtituit Damaſcum, & Emath Iudæ in Iſrael, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum re-
29 gum Iſrael? * Dormiuitque Ieroboam cum
patribus ſuis regibus Iſrael,& regnauit Zacharias filius eius pro eo.

CAP. XV.

Azaria leproſo ſuccedit filius Ioathan in Iuda: Zachariæ autem in Iſrael ſuccedit Sellum, & huic Manahem, qui fit tributarius regi Aſſyriorum, & huic Phaceia, & huic Phacee; cuius temporibus Theglathphalaſar deuictam magnam partem Iſraelitarum tranſtulit in Aſſyrios: huic ſuccedit Oſee: in Iuda autem mortuo Ioathan ſuccedit filius Achaz.

1 ANno vigeſimo ſeptimo Ieroboam regis
A Iſrael, regnauit Azarias filius Amaſiæ
2 regis Iuda. *Sedecim annorum erat cum regnare cœpiſſet, & quinquaginta duobus
annis regnauit in Ieruſalem: nomen matris
3 eius Iechelia de Ieruſalem. * Fecitq; quod
erat placitum coram Dño,iuxta omnia,quę
4 fecit Amaſias pater eius. *Verumtamen excelſa non eſt demolitus: adhuc populus ſacrificabat,& adolebat incenſum in excelſis.
5 * Percuſſit autem Dñs regem,& fuit leproſus, vſq; in diem mortis ſuæ,& habitabat in
domo libera ſeorſum: Ioathan verò filius
regis gubernabat palatium, & iudicabat
6 populum terræ. *Reliqua autem ſermonum
B Azariæ, & vniuerſa, quæ fecit, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro verborum dierum re-
7 gum Iuda? *Et dormiuit Azarias cum patribus ſuis: ſepelieruntq; eum cum maioribus
ſuis in ciuitate Dauid, & regnauit Ioathan
8 filius eius pro eo. * Anno trigeſimo octauo
Azariæ regis Iuda,regnauit Zacharias filius
Ieroboam ſuper Iſrael in Samaria ſex menſibus. *Et fecit,quod malum eſt coram Dño,
9 ſicut fecerant patres eius:non receſſit à pec-

*2. Par.26. d.21.

catis

catis Ieroboam, filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael. * Coniurauit autem contra eum 10
Sellum filius Iabes: percuſſitq; eum palã, & interfecit, regnauitq; pro eo. *Reliqua autẽ 11
verborum Zachariæ, nonne hęc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael? * 12
* Sup. 10. f. 30. Iſte eſt ſermo Dñi, quem locutus eſt ad Ie- C
hu, dicens: Filij tui, vſq; ad quartam generationem ſedebunt ſuper thronum Iſrael. Factumq; eſt ita. Sellum filius Iabes regnauit 13
trigeſimo nono anno Azariæ regis Iuda: regnauit autem vno mẽſe in Samaria. Et aſcẽ- 14
dit Manahem filius Gadi de Therſa: venitq; in Samariam, & percuſſit Sellum filium Iabes in Samaria, & interfecit eum, regnauitq; pro eo. *Reliqua autem verborum Sellum, 15
& coniuratio eius, per quam retendit inſidias, nõne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael? *Tunc percuſſit 16
Manahem Thapſam, & omnes, qui erant in ea, & terminos eius de Therſa: noluerant enim aperire ei: & interfecit omnes pręgnã- D
tes eius, & ſcidit eas. Anno trigeſimo nono 17
Azariæ regis Iuda, regnauit Manahem filius Gadi ſuper Iſrael decem annis in Samaria. * 18
Fecitq; quod erat malum coram Dño: non receſſit à peccatis Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael cunctis diebus eius. Ve- 19
niebat Phul rex Aſſyriorum in terrã, & dabat Manahem Phul mille talenta argenti, vt eſſet ei in auxilium, & firmaret regnum eius. * Indixitq; Manahem argentum ſuper 20
Iſrael cunctis potẽtibus, & diuitibus, vt daret regi Aſſyriorum, quinquaginta ſiclos argenti per ſingulos: reuerſuſq; eſt rex Aſſyrio-
rum, & non eſt moratus in terra. * Reliqua 21
autem ſermonum Manahem, & vniuerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael? * Et dor- 22
miuit Manahem cum patribus ſuis: regnauitq; Phaceia filius eius pro eo. * Anno quin. 23
quageſimo Azariæ regis Iuda, regnauit Pha- E
ceia filius Manahem ſuper Iſrael in Samaria biennio: *Et fecit, quod erat malum coram 24
Dño: non receſſit à peccatis Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael. *Coniurauit 25
autem aduerſus eum Phacee filius Romelię, dux eius, & percuſſit eum in Samaria in tur-
re domus regiæ, iuxta Argob, & iuxta Arie, & cum eo quinquaginta viros de filijs Ga-
laaditarum, & interfecit eum, regnauitq; pro eo. * Reliqua autem ſermonum Phaceia, & 26
vniuerſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael? * 27
Anno quinquageſimo ſecundo Azariæ regis F
Iuda, regnauit Phacee filius Romeliæ ſuper Iſrael in Samaria viginti annis. * Et fecit, 27
quod erat malum coram Dño: non receſſit à peccatis Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael. *In diebus Phacee regis Iſrael 29
venit Theglathphalaſar rex Aſſur, & cepit Aion, & Abel Domum, Maacha, & Ianoe, & Cedes, & Aſor, & Galaad, & Galilęam, & vniuerſam terram Nephthali: & tranſtulit
eos in Aſſyrios. * Coniurauit autem, & re- 30
tendit inſidias Oſee filius Ela contra Phacee filium Romeliæ, & percuſſit eum, & interfe-
cit: regnauitq; pro eo vigeſimo anno Ioathã 31
filij Oziæ. *Reliqua autem ſermonum Pha-
cee, & vniuerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum 32
Iſrael? * Anno ſecundo Phacee, filij Rome- * 2. Par. 27. 8. 1.
liæ regis Iſrael, regnauit Ioatham filius O- 33
ziæ regis Iuda. Viginti quinq; annorum erat G
cum regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnauit in Ieruſalem: nomen matris eius Ie- 34
ruſa, filia Sadoc. Fecitq; quod erat placitum coram Dño iuxta omnia, quę fecerat Ozias 35
pater ſuus, operatus eſt. *Verumtamen excelſa non abſtulit: adhuc populus immola-
bat, & adolebat incenſum in excelſis: ipſe ædificauit portam domus Domini ſublimiſ- 36
ſimam. * Reliqua autem ſermonum Ioa-
tham, & vniuerſa, quæ fecit, nonne hęc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum re- 37
gum Iuda? *In diebus illis cœpit Dominus mittere in Iudam, Raſin regem Syriæ, & 38
Phacee filium Romeliæ. *Et dormiuit Ioa-
tham cum patribus ſuis, ſepultuſque eſt cum eis in ciuitate Dauid patris ſui, & regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAP. XVI.

Achaz filium ſuum per ignem conſecrat idolis, regibus quoque Iſrael, & Syria Ieruſalem obſidentibus, auxilium à rege Aſſyriorum miſſis muneribus obtinet; in cuius gratiam ablato Dei cultu dijs Aſſyriorum ſacrificat; cui ſucceſſit pius filius Ezechias.

1 ANno decimo ſeptimo Phacee filij Ro- * 2. Par. 27.
A meliæ, regnauit Achaz filius Ioatham 1.
2 regis Iuda. *Viginti annorum erat Achaz cũ regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnauit in Ieruſalem: non fecit, quod erat placitum in conſpectu Dñi Dei ſui, ſicut Dauid pater
3 eius. *Sed ambulauit in via regum Iſrael: inſuper & filium ſuum conſecrauit, tranſferens per ignem ſecundum idola gentiũ quæ
4 diſſipauit Dñs coram filijs Iſrael. *Immola-
bat quoq; victimas, & adolebat incenſum in excelſis, & in collibus, & ſub omni ligno
5 frondoſo. *Tunc aſcendit Raſin rex Syriç, & Phacee filius Romeliæ rex Iſrael, in Ieruſa- * 4. 7. 2. 1.
lem ad præliandũ: cumq; obſiderent Achaz,
6 non valuerunt ſuperare eum. * In tempore
B illo reſtituit Raſin rex Syriæ, Ailam Syriæ, & eiecit Iudæos de Aila: & Idumæi venerũt in Ailam, & habitauerunt ibi vſq; in diem
7 hanc. *Miſit autem Achaz nuncios ad Theglathphalaſar regem Aſſyriorũ, dicens: Ser-

uus tuus,& filius tuus ego ſum: aſcende,& ſaluum me fac de manu regis Syriæ, & de manu regis Iſrael, qui cõſurrexerunt aduerſum me. * Et cum collegiſſet argentum,& 8
aurum, quod inueniri potuit in domo Dñi, & in theſauris regis, miſit regi Aſſyriorum munera. * Qui & acquieuit voluntati eius: 9
aſcendit enim rex Aſſyriorum in Damaſcũ, & vaſtauit eã: & tranſtulit habitatores eius Cyrenen,Raſin autem interfecit.*Perrexit- 10
que rex Achaz in occurſum Theglathphala. ſar regi Aſſyriorum in Damaſcum: cumque vidiſſet altare Damaſci,miſit Rex Achaz ad Vriam ſacerdotem exemplar eius,& ſimilitudinem iuxta omne opus eius,*Extruxit- 11
que Vrias ſacerdos altare: iuxta omnia,quæ C
præceperat rex Achaz de Damaſco,ita fecit ſacerdos Vrias, donec veniret rex Achaz de Damaſco.Cumq;veniſſet rex de Damaſco, 12
vidit altare, & veneratus eſt illud: aſcenditque & immolauit holocauſta, & ſacrificiũ ſuum,*Et libauit libamina & fudit ſangui- 13
nem pacificorum,quæ obtulerat ſuper altare. * Porrò altare æreum, quod erat coram 14
Dño, tranſtulit de facie templi, & de loco altaris,& de loco templi Dñi: poſuitq; illud ex latere altaris ad aquilonem. *Præcepit 15
quoq;rex Achaz Uriæ ſacerdoti,dicens. Super altare maius offer holocauſtum matutinum, & ſacrificium veſpertinum, & holocauſtum regis, & ſacrificium eius, & holocauſtum vniuerſi populi terræ, & ſacrificia eorum,& libamina eorum: & omnem ſanguinem holocauſti,& vniuerſum ſanguinẽ victimæ ſuper illud effundes: altare verò æreum erit paratum ad voluntatem meam.* 16
Fecit igitur Vrias ſacerdos iuxta omnia, quę præceperat rex Achaz. * Tulit autem 17
rex Achaz zęlatas baſes,& luterem,qui erat deſuper: & mare depoſuit de bobus æreis, qui ſuſtentabant illud,& poſuit ſuper pauimentum ſtratum lapide. * Muſach quoque 18
ſabbati,quod ædificauerat in templo, & ingreſſum regis exterius conuertit in templum Domini,propter regem Aſſyriorum.* 19
Reliqua autem verborum Achaz,quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iudæ? *Dormiuitque Achaz 20
cum patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in ciuitate Dauid, & regnauit Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XVII.

Poſt multa filiorum Iſrael,quæ commemorantur ſacinora, Salmanaſar ſub Oſee recuſante antiquum Aſſyrio pendere tributum, transfert Iſrael in Aſſyrios: & quia Aſſyrij in Samariam miſſi cultum Dei Ignorantes deuorabantur à leonibus, mittitur eis ſacerdos Iſraeliticus, qui ipſos inſtituat; ſicque factum eſt, vt & Deo, & idolis ſeruirent.

1 ANno duodecimo Achaz regis Iuda, re- *Inf.18.b.
A gnauit Oſee filius Ela in Samaria ſuper 9.
2 Iſrael nouem annis. * Feciteq;malum coram Dño: ſed non ſicut reges Iſrael, qui ante eũ fuerant. *Contra hunc aſcendit Salmanaſar rex Aſſyriorum,& factus eſt ei Oſee ſeruus, reddebatq; illi tributa. * Cumq;deprehendiſſet rex Aſſyriorum Oſee, quod rebellare nitens miſiſſet nuntios ad Sua regem Ægypti, ne præſtaret tributa regi Aſſyriorum, ſicut ſingulis annis ſolitus erat, obſedit eum, & vinctum miſit in carcerem.*Peruagatuſque eſt omnem terram:& aſcendens Samariam, obſedit eam tribus annis. * Anno autem nono Oſee, cepit rex Aſſyriorum Sa- *Inf.18.b.
B mariam,& tranſtulit Iſrael in Aſſyrios: po- 10.
ſuitq;eos in Hala, & in Habor, iuxta fluuiũ
7 Gozan, in ciuitatibus Medorum. * Factum eſt enim,cum peccaſſent filij Iſrael Domino Deo ſuo, qui eduxerat eos de terra Ægypti, de manu Pharaonis regis Ægypti, coluerũt
8 deos alienos.*Et ambulauerunt iuxta ritum gentium, quas conſumpſerat Dñs in cõſpectu filiorum Iſrael,& regum Iſrael, quia ſimiliter fecerant. *Et offenderunt filij Iſrael
9 verbis non rectis Dñm Deum ſuum:& ædificauerunt ſibi excelſa in cunctis vrbibus ſuis,à Turre cuſtodum,vſq;ad Ciuitatẽ munitam. *Feceruntq; ſibi ſtatuas,& lucos, in
10 omni colle ſublimi, & ſubter omne lignum nemoroſum:Et adolebant ibi incenſum ſuper aras in morem gentium, quas tranſtulerat Dñs à facie eorum:fecerunteque verba
12 peſſima irritantes Dñm,*Et coluerunt immunditias, de quibus præcepit eis Dñs, ne *Exod.20.b.
13 facerent verbum hoc. * Et teſtificatus eſt 1.c.
C Dñs in Iſrael,& in Iuda,per manum omniũ Prophetarum,& Videntium,dicens:Reuertimini à vijs veſtris peſſimis, & cuſtodite præcepta mea,& ceremonias, iuxta omnem legem,quam præcepi patribus veſtris: & ſicut miſi ad vos in manu ſeruorum meorum
14 Prophetarum. * Qui non audierunt,ſed indurauerunt ceruicem ſuam iuxta ceruicem patrum ſuorum,qui noluerant obedire Do-
15 mino Deo ſuo.Et abiecerunt legitima eius, & pactum, quod pepigit cum patribus eorum, & teſtificationes, quibus conteſtatus eſt eos: ſecutiq;ſunt vanitates, & vanè egerunt:& ſecuti ſunt gentes,quę erant per circuitum eorum, ſuper quibus præceperat Dñs eis, vt non facerent, ſicut & illæ faciebant.*Et dereliquerũt omnia præcepta Dñi
16 Dei ſui: feceruntq;ſibi conflatiles duos vitulos, & lucos, & adorauerunt vniuerſam
17 militiam cæli:ſeruieruntq;Baal, *Et conſecrauerunt filios ſuos,& filias ſuas,per ignẽ: & diuinationibus inſeruiebant,& augurijs:

& tra-

& tradiderunt se, vt facerent malum coram Dño, vt irritarent eum. *Iratusq; est Dñs ve. 18
hementer Israeli, & abstulit eos à conspectu
suo, & non remansit nisi tribus Iuda tantũ-
modo. *Sed nec ipse Iuda custodiuit mãda- 19
ta Dñi Dei sui: verum ambulauit in erroribus Israel, quos operatus fuerat. *Proiecitq; 20
Dñs omne semen Israel, & afflixit eos, & D
tradidit eos in manu diripientium, donec
*3.Reg.11. c.14. proijceret eos à facie sua: * Ex eo iam tem- 21
pore, quo scissus est Israel à domo Dauid, &
constituerunt sibi regem Ieroboam filium
Nabat: separauit enim Ieroboam Israel à
Dño, & peccare eos fecit peccatum magnũ.
* Et ambulauerunt filij Israel in vniuersis 22
peccatis Ieroboam, quæ fecerat: & non re-
cesserunt ab eis. * Vsquequò Dñs auferret 23
*Ier.25.b. 9. Israel à facie sua, sicut locutus fuerat in ma-
nu omnium seruorum suorum Prophetarũ:
translatusq; est Israel de terra sua in Assy-
rios, vsq; in diem hanc. *Adduxit autem rex 24
Assyriorum de Babylone, & de Cutha, & de
Auah, & de Emath, & de Sepharuaim: &
collocauit eos in ciuitatibus Samariæ pro fi-
lijs Israel: qui possederunt Samariam, & ha-
bitauerunt in vrbibus eius. *Cumq; sibi ha- 25
bitare cœpissent, non timebant Dñm: & im-
misit in eos Dñs leones, qui interficiebant
eos. * Nuntiatumq; est regi Assyriorum, & 26
dictum: Gentes, quas transtulisti, & habita-
re fecisti in ciuitatibus Samariæ, ignorant
legitima Dei terræ: & immisit in eos Dñs E
leones, & ecce interficiũt eos, eo quod igno-
rent ritum Dei terræ. * Præcepit autem rex 27
Assyriorum, dicens: Ducite illuc vnum de
sacerdotibus, quos inde capciuos adduxi-
stis, & vadat, & habitet cum eis: & doceat
eos legitima Dei terræ. * Igitur cum venis- 28
set vnus de sacerdotibus his, qui captiui du-
cti fuerant de Samaria, habitauit in Bethel,
& docebat eos quomodo colerent Dñm. * 29
Et vnaquæq; gens fabricata est deum suum:
posueruntq; eos in fanis excelsis, quæ fece-
rant Samaritæ, Gẽs & Gens in vrbibus suis,
in quibus habitabant. *Viri enim Babylonij 30
fecerunt Sochothbenoth: viri autem Chu-
thæi fecerunt Nergel: & viri de Emath fece-
runt Asima. * Porrò Heuæi fecerunt Neba- 31
haz, & Tharthac. Hi autem, qui erant de Se- F
pharuaim, comburebant filios suos igni, A-
dramelech, & Anamelech dijs Sepharuaim,
* Et nihilominus colebant Dñm. Fecerunt 32
autem sibi de nouissimis sacerdotes excelso-
rum, & ponebant eos in fanis sublimibus. * 33
Et cum Dñm colerent, dijs quoq; suis ser-
uiebant iuxta consuetudinem gentium, de
quibus translati fuerant Samariam: *Vsq; in 34
præsentem diem morem sequuntur anti-
quum: non timent Dñm, neq; custodiunt cę-
remonias eius, iudicia, & legem, & manda-
G tum, quod præceperat Dñs filijs Iacob, quẽ
35 cognominauit Israel: * Et percusserat cum *Gen.32.f. 28.
eis, dicens: Nolite timere d eos alienos, &
non adoretis eos, neque colatis eos, & non
36 immoletis eis: * Sed Dñm Deum vestrum,
qui eduxit vos de Terra Ægypti in fortitu-
dine magna, & in brachio extento, ipsum ti-
37 mete, & illum adorate, & ipsi immolate. *
Cęremonias quoque, & iudicia, & legem, &
mandatum, quod scripsit vobis, custodite,
vt faciatis cunctis diebus: & non timeatis
38 deos alienos: Et pactum quod percussit võ-
biscum, nolite obliuisci: nec colatis deos
39 alienos, *Sed Dominum Deum vestrum ti-
mete, & ipse eruet vos de manu omnium
40 inimicorum vestrorum. * Illi verò non au-
dierunt, sed iuxta consuetudinem suam pri-
41 stinam perpetrabant. *Fuerunt igitur Gen-
tes istæ timentes quidem Dominum, sed ni-
hilominus, & idolis suis seruientes: nam &
filij eorum, & nepotes, sicut fecerunt pa-
tres sui, ita faciunt, vsque in præsentem
diem.

CAP. XVIII.

Ezechias pietate eximius, dissipatis idolorum delubris, ac æneo Moysi serpente confracto percutit Edom; & cum Assyrijs rebellasset, rex Assyriorum expugnatis ciuitatibus Iuda, Ezechia veniam precanti, magnam pecuniæ vim imponit: missa quoque manu valida Ierusalem obsidet, multis probris in Ezechiam, & blasphemijs in Deum per Rabsacen iactatis.

1 ANno tertio Osee filij Ela regis Israel,
A regnauit Ezechias filius Achaz regis *4.Par.28. & 29.
2 Iuda. *Vigintiquinq; annorum erat, cum re- R.1.
gnare cœpisset: & vigintinouem annis re-
gnauit in Ierusalem: nomen matris eius Abi
3 filia Zachariæ. Fecitq; quod erat bonum co-
ram Dño, iuxta omnia, quæ fecerat Dauid
4 pater eius. Ipse dissipauit excelsa, & contri- *Num.21.c.9.
uit statuas, & succidit lucos, confregitq; ser-
pentem æneum, quem fecerat Moyses: siqui-
dem vsq; ad illud tempus filij Israel adole-
bant ei incensum: vocauitque nomen eius
5 Nohestan. *In Dño Deo Israel sperauit: ita-
que post eum non fuit similis ei de cunctis
regibus Iuda, sed neq; in his, qui ante eum
6 fuerunt: * Et adhæsit Dño, & non recessit à
B vestigijs eius, fecitq; mandata eius, quę præ-
7 ceperat Dñs Moysi. * Vnde & erat Dñs cum
eo, & in cunctis, ad quæ procedebat, sapien-
ter se agebat. Rebellauit quoq; contra re-
8 gem Assyriorum, & non seruiuit ei. * Ipse
percussit Philisthæos, vsque ad Gazam, &
omnes terminos eorum, à Turre custodum
9 vsq; ad Ciuitatem munitam. *Anno quarto
regis Ezechię, qui erat annus septimus Osee *Supr.17.c.6. Tob.1.c.2.
filij Ela regis Israel, ascendit Salmanasar rex
Assyriorum in Samariam, & expugnauit eã,

*Et cepit. Nam poſt annos tres, anno ſexto 10
Ezechiæ, ideſt nono anno Oſee regis Iſrael,
capta eſt Samaria: * Et tranſtulit rex Aſſy- 11
riorum Iſrael in Aſſyrios, collocauitq; eos
in Hala, & in Habor fluuijs Gozan in ciuita-
tibus Medorum: *Quia non audierunt vocẽ 12
Dñi Dei ſui, ſeu prætergreſſi ſunt pactum C
eius: omnia, quę præceperat Moyſes ſeruus
Dñi, non audierunt, neq; fecerunt. * Anno 13
quartodecimo regis Ezechiæ, aſcendit Sen-
nacherib rex Aſſyriorum ad vniuerſas ciui-
tates Iuda munitas: & cepit eas. Tunc miſit 14
Ezechias rex Iuda nuntios ad reges Aſſyrio-
rum in Lachis, dicens: Peccaui, recede à me:
& omne, quod impoſueris mihi, feram. In-
dixit itaq; rex Aſſyriorum Ezechiæ regi Iu-
dæ trecenta talenta argenti, & triginta ta-
lenta auri. *Deditq; Ezechias omne argen- 15
tum, quod repertum fuerat in domo Dñi, &
in theſauris regis. *In tempore illo confre- 16
git Ezechias valuas templi Dñi, & laminas
auri, quas ipſe affixerat, & dedit eas regi Aſ-
ſyriorum. *Miſit autẽ rex Aſſyriorum Thar- 17
than, & Rabſaris, & Rabſacen, de Lachis ad
regem Ezechiam, cum manu valida, Ieruſa-
lem: qui cum aſcendiſſent, venerunt Ieruſa-
lem, & ſteterunt iuxta aquæductum piſcinę
ſuperioris, quæ eſt in via Agrifullonis. *Vo- 18
cauerunt q; regem: egreſſus eſt autem ad eos
Eliacim filius Helciæ, præpoſitus domus, &
Sobna ſcriba, & Ioahe filius Aſaph à com-
mentarijs. *Dixitq; ad eos Rabſaces: Loqui- 19
mini Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus, rex
Aſſyriorum: Quæ eſt iſta fiducia, qua nite-
ris? *Forſitan inuiti conſilium, vt prępares te 20
ad prælium. In quo confidis, vt audeas re-
bellare? *An ſperas in baculo arundineo, at- 21
que confracto Ægypto, ſuper quem, ſi incu-
buerit homo, & comminutus ingredietur
manum eius, & perforabit eam? ſic eſt Pha-
rao rex Ægypti, omnibus, qui confidunt in

* 1. Par. 32. a. 1. Iſ. 36. a. 1. Eccli. 48. c. 9.

22 ſe. *Quod ſi dixeritis mihi: In Dño Deo no-
E ſtro habemus fiduciam: nonne iſte eſt, cuius
abſtulit Ezechias excelſa, & altaria: & præ-
cepit Iudæ, & Ieruſalem: Ante altare hoc
23 adorabit s in Ieruſalem? *Nunc igitur tran-
ſite ad dominum meum regem Aſſyriorũ,
& dabo vobis duo millia equorum, & vi-
24 dete, an habere valeatis aſcenſores eorum. *
Et quo modo poteſtis reſiſtere ante vnum
ſatrapam de ſeruis domini mei minimus?
An fiduciam habes in Ægypto propter cur-
25 rus & equites? * Nunquid ſine Dñi volun-
tate aſcendi ad locum iſtum, vt demolirer
eum? Dñs dixit mihi: Aſcẽde ad terrã hanc,
26 & demolire eam. * Dixerunt autem, Elia-
cim filius Helciæ, & Iobna, & Ioahe, Rab-
ſaci: Precamur, vt loquaris nobis ſeruis tuis
Syriace: ſiquidem intelligimus hanc linguã:
& non loquaris nobis Iudaice, audiente po-
27 pulo, qui eſt ſuper murum. *Reſponditq; eis
Rabſaces, dicens: Nunquid ad dominum
F tuum, & ad te miſit me dominus meus, vt
loquerer ſermones hos, & non potius ad vi-
ros, qui ſedent ſuper murum, vt comedant
ſtercora ſua, & bibant vrinam ſuam vobiſ-
28 cum? * Stetit itaq; Rabſaces, & exclamauit
voce magna Iudaice, & ait: Audite verba
29 regis magni, regis Aſſyriorum. * Hæc dicit
rex: Non vos ſeducat Ezechias, non enim
30 poterit eruere vos de manu mea. * Neq; fi-
duciam vobis tribuat ſuper Dñm, dicens:
Eruens liberabit nos Dñs, & non tradetur
31 ciuitas hæc in manu regis Aſſyriorũ. *No-
lite audire Ezechiam. Hæc enim dicit rex
Aſſyriorum: Facite mecum, quod vobis eſt
vtile, & egredimini ad me: & comedet vnuſ-
quiſq; de vinea ſua, & de ficu ſua; & bibetis
32 aquas de ciſternis veſtris: * Donec veniam,
G & transferam vos in terram, quæ ſimilis eſt
terræ veſtræ, in terram fructiferam, & fertilem vini, terram panis, & vinearum, terram
oliua-

ollarum,& olei,ac mellis,& viuetis,& nō moriemini. Nolite audire Ezechiā, qui vos decipit,dicens: Dñs liberabit nos. Nunquid liberauerunt dij gentium terram suam de manu regis Assyriorū? Vbi est deus Emath, & Arphad? vbi est deus Sepharuaim, Ana, & Aua? nunquid liberauerunt Samariā de manu mea? *Quinam illi sunt in vniuersis dijs terrarum, qui eruerunt regionem suam de manu mea, vt possit eruere Dñs Ierusalem de manu mea? *Tacuit itaq; populus, & non respondit ei quidquam: siquidem præceptum regis acceperant, vt non responderent ei. *Venitq; Eliacim filium Helciæ, præpositus domus, & Sobna scriba, & Ioahe filius Asaph à commentarijs, ad Ezechiam, scissis vestibus, & nuntiauerunt ei verba Rabsacis.

CAP. XIX.

Ezechia, & Isaia conuersis ad Dominum, & pro liberatione precantibus propter Rabsacis blasphemias, percutit Angelus Domini 185000. Assyriorum, quare fugiens Sennacherib in templo idolorum à filijs suis occiditur.

QVæ cum audisset Ezechias rex, scidit vestimenta sua, & opertus est sacco, & ingressus est domum Dñi. * Et misit Eliacim præpositum domus, & Sobnam scribā, & senes de sacerdotibus, opertos saccis, ad Isaiam prophetam filium Amos. *Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & increpationis, & blasphemiæ, dies iste: venerunt filij, vsq; ad partum, & vires non habet parturiens. * Si forte audiat Dñs Deus tuus vniuersa verba Rabsacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus, vt exprobraret Deum viuentem, & argueret verbis, quæ audiuit Dñs Deus tuus: & fac orationē pro reliquijs, quæ repertæ sunt. *Venerunt ergo serui regis Ezechiæ ad Isaiam. * Dixitq; eis Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hæc dicit Dñs: Noli timere à facie sermonum, quos audisti, quibus blasphemauerunt pueri regis Assyriorum me. *Ecce, ego immittam ei spiritum, & audiet nuntium, & reuertetur in terram suam, & deijciam eum gladio in terra sua. *Reuersus est ergo Rabsaces, & inuenit regem Assyriorum expugnantem Lobnam: Audierat enim, quod recessisset de Lachis. * Cumq; audisset de Tharaca rege Æthiopiæ, dicētes: Ecce, egressus est, vt pugnet aduersum te, & iret contra eum, misit nuntios ad Ezechiam, dicens: *Hæc dicite Ezechiæ regi Iuda: Non te seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam: neq; dicas: Non tradetur Ierusalem in manus regis Assyriorū. * Tu enim ipse audisti, quæ fecerunt reges Assyriorum vniuersis terris, quo modo vastauerunt eas: num ergo solus poteris liberari? *Nunquid liberauerunt dij gentium singulos, quos vastauerunt patres mei, Gozan videlicet, & Haran, & Reseph, & filios Eden qui erant in Thelassar? *Vbi est rex Emath, & rex Arphad, & rex Ciuitatis Sepharuaim, Ana, & Aua? Itaq; cum accepisset Ezechias litteras de manu nuntiorum, & legisset eas, ascendit in domum Dñi, & expandit eas coram Dño, *Et orauit in conspectu eius, dicens: Dñe Deus Israel, qui sedes super cherubim, tu es Deus solus regum omnium terræ, tu fecisti cœlum, & terram. *Inclina aurem tuam, & audi: aperi Dñe oculos tuos, & vide: audi omnia verba Sēnacherib, qui misit, vt exprobraret nobis Deum viuentem. * Verè Dñe dissipauerunt reges Assyriorum gentes, & terras omnium. Et miserunt deos eorum in ignem: nō enim erant dij, sed opera manuum hominum ex ligno, & lapide, & perdiderūt eos. *Nunc igitur Dñe Deus noster, saluos nos fac de manu eius, vt sciant omnia regna terræ, quia tu es Dñs Deus solus. *Misit autem Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dñs Deus Israel: deprecatus es me super Sennacherib rege Assyriorum, audiui. *Iste est sermo, quē locutus est Dñs de eo: Spreuit te, & subsannauit te, virgo filia Sion: post tergum tuum capput mouit, filia Ierusalem. * Cui exprobrasti, & quem blasphemasti? contra quem exaltasti vocem tuam, & eleuasti in excelsum oculos tuos? contra sanctum Israel. * Per manum seruorū tuorum exprobrasti Dño, & dixisti: In multitudine curruum meorum ascendi excelsa montium in summitate Libani, & succidi sublimes cedros eius, & electas abietes illius. Et ingressus sum, vsq; ad terminos eius, & saltum Carmeli eius. Ego succidi. Et bibi aquas alienas, & siccaui vestigijs pedum meorum omnes aquas clausas Numquid non audisti quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plasmaui illud, & nunc adduxi: eruntq; in ruinam collium pugnantium ciuitates munitæ. * Et qui sedent in eis, humiles manu, contremuerunt, & confusi sunt, facti sunt velut fœnum agri, & virens herba tectorum, quæ arefacta est antequam veniret ad maturitatem. *Habitaculum tuum, & egressum tuum, & introitum tuum, & viam tuam ego præsciui, & furorem tuum contra me. *Insanisti in me, & superbia tua ascendit in aures meas: ponam itaq; circulum in naribus tuis, & camum in labijs tuis, & reducam te in viam, per quā venisti. *Tibi autem Ezechia hoc erit signū: Comede hoc anno, quæ repereris: in secundo autem anno, quæ sponte nascuntur: porrò in tertio anno seminate, & metite: plantate vineas, & comedite fructum earum. * quodcunq; reliquum fuerit de domo Iuda, mittet radicem deorsum, & faciet fructum

ſurſum.*De Ieruſalem quippè egredientur. 31
reliquiæ, & quod ſaluetur de monte Sion:
æmulus Dñi exercituum faciet hoc. * Quam 32
ob rem hęc dicit Dñs de rege Aſſyriorum:
Non ingredietur vrbem hanc,nec mittet in
eam ſagittam, nec occupabit eam clypeus,
nec circundabit eã munitio.*Per viam,qua 33
venit,reuertetur:& ciuitatem hanc non in-
* Tob.1.d. gredietur,dicit Dñs. *Protegamque vrbem 34
21. Eccli.48.d. hanc, & ſaluabo eam propter Dauid ſer-
28. uum meum.*Factum eſt igitur in nocte il 35
Iſa. 37. f. la,venit Angelus Dñi, & percuſſit in caſtris
36. 1. Mach.7. Aſſyriorum centum octoginta quinq; mil-
f. 44. lia. Cumq;diluculo ſurrexiſſet, vidit omnia
2. Mach.8. corpora mortuorum:& recedens abijt,*Et 36
d.19. *Tob.1.d. reuerſus eſt Sennacherib rex Aſſyriorum,
20. & manſit in Niniue.*Cumque adoraret in 37
templo Neſroth deum ſuum, Adramelech,
& Saraſar filij eius percuſſerunt eum gla-
dio, fugeruntque in terram Armeniorum,
& regnauit Aſarrhaddon filius eius pro eo.

CAP. XX.

Iſaias agrotantem Ezechiam moriturum denuntiat; at ille ſua oratione ſanitatem cum prorogatione vitæ ad quindecim annos à Deo impetrat dato ſanitatis ſigno per Solis regreſſum: Aſſyrijs autem munera deferentibus theſauros oſtendit, & ob id per Iſaiam reprehenſe, captiuitas Babylonica denunciatur, cui impius ſuccedit filius Manaſſes.

IN diebus illis ægrotauit Ezechias, vſq;ad 1
* 2.Par.32. f.24. Iſa.38.a.1. mortem: & venit ad eum Iſaias filius A- A
mos,propheta,dixitq; ei: Hæc dicit Domi-
nus Deus:Præcipe domui tuę:morieris enim
tu,& non viues. * Qui conuertit faciem ſuã 2
ad parietem,& orauit Dñm,dicens: *Obſe- 3
cro Dñe,memento quæſo quomodo ambu-
lauerim coram te in veritate, & in corde
perfecto, & quod placitum eſt coram te fe-
cerim.Fleuit itaq;Ezechias fletu magno.*Et 4
antequam egrederetur Iſaias mediam par-
tem atrij, factus eſt ſermo Dñi ad eum, di-
cens:Reuertere,& dic Ezechiæ duci populi 5
mei: Hæc dicit Dñs Deus Dauid patris tui:
Audiui orationem tuam, & vidi lacrymas
tuas: & ecce ſanaui te, die tertio aſcendes
templum Dñi.*Et addam diebus tuis quin- 6
decim annos: ſed & de manu regis Aſſyrio- B
rum liberabo te,& ciuitatem hanc, & pro-
tegam vrbem iſtam,propter me, & propter
Dauid ſeruum meum.*Dixitq;Iſaias:Affer- 7
te maſſam ficorum. Quam cum attuliſſent,
& poſuiſſent ſuper vlcus eius, curatus eſt.* 8
Dixerat autem Ezechias ad Iſaiam: Quod
erit ſignum, quia Dñs me ſanabit, & quia
aſcenſurus ſum die tertia templum Dñi? * 9
Cui ait Iſaias: Hoc erit ſignum à Dño,quod
facturus ſit Dñs ſermonem, quem locutus
eſt:Vis,vt aſcendat vmbra decem lineis,an
10 vt reuertatur totidem gradibus?*Et ait Eze-
chias:Facilè eſt vmbram creſcere decem li-
neis: nec volo, vt fiat, ſed vt reuertatur re-
11 trorſum decem gradibus. * Inuocauit itaq;
Iſaias propheta Dñm,& reduxit vmbrã per
lineas,quibus iam deſcẽderat in horologio
12 Achas,retrorſum decem gradibus.*In tem- * Iſa.39.a.
C pore illo miſit Berodach Baladan, filius Ba- 1.
ladan,rex Babyloniorum, litteras,& mune-
ra ad Ezechiam: audierat enim,quòd ægro-
13 taſſet Ezechias. * Lætatus eſt autem in ad-
uentu eorum Ezechias,& oſtendit eis domũ
aromatum, & aurum, & argentum, & pig-
menta varia, & vnguenta quoq; & domum
vaſorum ſuorum,& omnia,quæ habere po-
terat in theſauris ſuis. Non fuit, quod non
monſtraret eis Ezechias in domo ſua, & in
14 omni poteſtate ſua. Venit autem Iſaias pro
pheta ad regẽ Ezechiam,dixitq;ei:Quid di-
xerunt viri iſti? aut vnde venerũt ad te? Cui
ait Ezechias:De terra longinqua venerũt ad
15 me,de Babylone. * At ille reſpondit: Quid
D viderunt in domo tua? Ait Ezechias:Omnia
quæcunq;ſunt in domo mea,viderunt:nihil
eſt,quod non monſtrauerim eis in theſauris
16 meis. *Dixit itaq;Iſaias Ezechiæ: Audi ſer-
17 monem Dñi, Ecce dies venient,& auferen-
tur omnia, quæ ſunt in domo tua, & quæ
condiderunt patres tui,vſq;in diem hanc,in
Babylonem: non remanebit quidquam, ait
18 Dñs. * Sed & de filijs tuis, qui egredientur
ex te,quos generabis,tollentur,& erunt eu-
19 nuchi in palatio regis Babylonis.*Dixit E-
zechias ad Iſaiam: Bonus ſermo Dñi,quem
locutus es: ſit pax & veritas in diebus meis.
20 Reliqua autem ſermonum Ezechiæ,& om-
nis fortitudo eius,& quomodo fecerit piſci-
nam,& aquæductum,& introduxerit aquas
in ciuitatem, nonne hæc ſcripta ſunt in Li-
21 bro ſermonum dierum regum Iudæ? * Dor-
miuitque Ezechias cum patribus ſuis,& re-
gnauit Manaſſes filius eius pro eo.

CAP. XXI.

Propter abominandam Manaſſis impietatem predicit Dominus, ſe ac Iudam, ac Ieruſalem deleturum: cui mortuo ſuccedit impius filius Amon; & hoc à ſeruis occiſo, regnat ſuper Iudam pius filius Ioſias.

1 DVodecim annorum erat Manaſſes cum * 2.Par.33.a. 1.
A regnare cœpiſſet, & quinquaginta
quinq;annis regnauit in Ieruſalem: nomen
2 matris eius Haphſiba. Fecitq;malum in cõ- * 2.Par.33.
ſpectu Dñi, iuxta idola gentium, quas dele- a.1.
3 uit Dñs a facie filiorum Iſrael. * Conuer-
ſuſq; eſt, & ædificauit excelſa, quæ diſſipa-
uerat Ezechias pater eius: & erexit aras
Baal, & fecit lucos ſicut fecerat Achab rex
Iſrael,& adorauit omnem militiam cœli,&
4 coluit eam. * Extruxitq; aras in domo Dñi, * 2. Reg.7.
de qua dixit Dñs: In Ieruſalem ponam no- b.10.

men

men meum. * Et extruxit altaria vniuerſæ militiæ cęli in duobus atrijs templi Dñi. * Et traduxit filium ſuum per ignem: & ariolatus eſt, & obſeruauit auguria, & fecit pythones, & aruſpices multiplicauit, vt faceret malum coram Dño, & irritaret eum. Poſuit quoq; idolum luci, quem fecerat in tẽplo Dñi, ſuper quod locutus eſt Dñs ad Dauid, & ad Salomonem filium eius: in templo hoc, & in Ieruſalem, quam elegi de cunctis tribubus Iſrael, ponam nomen meum in sẽpiternum. * Et vltra non faciam commoueri pedem Iſrael de terra, quam dedi patribus eorum: ſi tamen cuſtodierint opera omnia, quæ præcepi eis, & vniuerſam legem, quam mandauit eis ſeruus meus Moyſes. * Illi verò non audierunt: ſed ſeducti ſunt à Manaſſe, vt facerent malum, ſuper gentes, quas contriuit Dñs à facie filiorum Iſrael. * Locutuſ. que eſt Dñs in manu ſeruorum ſuorum Prophetarum, dicens: * Quia fecit Manaſſes rex Iuda abominationes iſtas peſſimas, ſuper omnia, quæ fecerunt Amorrhæi ante eum, & peccare fecit etiam Iudam in immunditijs ſuis: * Propterea hæc dicit Dñs Deus Iſrael: Ecce ego inducam mala ſuper Ieruſalẽ, & Iudam: vt quicunq; audierit, tinniant ambæ aures eius. * Et extendam ſuper Ieruſalẽ funiculum Samariæ, & pondus domus Achab: & delebo Ieruſalem, ſicut deleri ſolẽt tabulæ: & delens vertam, & ducam crebrius ſtylum ſuper faciem eius. * Dimittam verò reliquias hæreditatis meæ, & tradam eas in manus inimicorum eius: eruntq; in vaſtitatem, & in rapinam cunctis aduerſarijs ſuis: Eo quod fecerint malum coram me, & perſeuerauerint irritantes me, ex die, qua egreſſi ſunt patres eorum ex Ægypto, vſq; ad hãc diem. * Inſuper, & ſanguinem innoxium fudit Manaſſes multum nimis, donec impleret Ieruſalem, vſq; ad os abſq; peccatis ſuis, quibus peccare fecit Iudam, vt faceret malum coram Dño. * Reliqua autem ſermonũ Manaſſe, & vniuerſa, quę fecit, & peccatum eius, quod peccauit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iuda? * Dormiuitq; Manaſſes cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in horto domus ſuæ, in horto Oza: & regnauit Amon filius eius pro eo. * Viginti duorum annorum erat Amon cum D regnare cępiſſet: duobus quoq; annis regnauit in Ieruſalem. nomen matris eius Meſſalemeth filia Harus de Ieteba. * Fecitq; malum in conſpectu Dñi, ſicut fecerat Manaſſes pater eius. * Et ambulauit in omni via, per quam ambulauerat pater eius: ſeruiuitque immunditijs, quibus ſeruierat pater eius, & adorauit eas, * Et dereliquit Dñm Deum patrum ſuorum, & non ambulauit in via Dñi. * Tetenderuntq; ei inſidias ſerui ſui, & interfecerunt regem in domo ſua. * Percuſſit autem populus terræ omnes qui coniurauerant contra regem Amon: & conſtituerunt ſibi regem Ioſiam filium eius pro eo. * Reliqua autem ſermonum Amon, quę fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iuda? * Sepelieruntque eum in ſepulchro ſuo, in horto Oza: & regnauit Ioſias filius eius pro eo.

2. Reg. 7. d. 10. * 3. Reg. 8. b. 16. & 9. a. 5.

* Ier. 15. a. 6.

CAP. XXII.

Ioſias templum, ac Dei cultum inſtaurat; Dominum ſuper reperto Deuteronomij libro conſulens, præditis in eo minis, & pœnis exterritus, reſponſum ex prophetide accipit, inducenda ſuper Iudam ſcripta in eo mala propter neglectum à patribus Dei cultum, ipſum tamen prius in pace moriturum.

A OCto annorum erat Ioſias cum regnare cœpiſſet, triginta & vno anno regnauit in Ieruſalem: nomen matris eius Idida, filia Hadaia de Beſecath. * Fecitq; quod placitum erat coram Dño, & ambulauit per omnes vias Dauid patris ſui: non declinauit ad dexteram, ſiue ad ſiniſtram. * Anno autẽ octauodecimo regis Ioſiæ, miſit rex Saphan filium Aslia, filij Meſſulam, ſcribam templi Dñi, dicens ei: * Vade ad Helciam ſacerdotẽ magnum, vt cõfletur pecunia, quæ illata eſt in templum Dñi, quam collegerunt ianitores templi à populo, Deturq; fabris per prępoſitos domus Dñi: qui & diſtribuant eam his, qui operantur in templo Dñi, ad inſtauranda ſartatecta templi: Tignarijs videlicet, & cæmentarijs, & ijs qui interrupta cõponunt: & vt emãtur ligna, & lapides de lapidicinis ad inſtaurandum templum Dñi. * Verumtamen non ſupputetur eis argẽtum, quod accipiunt, ſed in poteſtate habeant, & in fide. * Dixit autem Helcias pontifex ad Saphan ſcribam. Librum Legis reperi in domo Domini: deditque Helcias volumen Saphan, qui & legit illud. * Venit quoq; Saphan ſcriba ad regem, & renuntiauit ei, quod pręceperat: & ait: Conflauerunt ſerui tui pecuniam, quæ reperta eſt in domo Domini: & dederunt, vt diſtribueretur fabris à prefectis operum templi Dñi. * Narrauit quoq; Saphan ſcriba regi, dicens: Librum dedit mihi Helcias ſacerdos. Quem cum legiſſet Saphã coram rege, * Et audiſſet rex verba Libri Legis Dñi, ſcidit veſtimenta ſua. * Et præcepit Helciæ ſacerdoti, & Ahicam filio Saphan, & Achobor filio Micha, & Saphan ſcribæ, & Aſaiæ ſeruo regis, dicens: * Ite, & conſulite C Dominum ſuper me, & ſuper populo, & ſuper omni Iuda, de verbis voluminis iſtius, quod inuentum eſt: magna enim ira Domini ſuccenſa eſt contra nos: quia non audierunt

* 2. Par. 34. a. 1.

Goo

runt patres noſtri verba libri huius, vt facerent, omne quod ſcriptum eſt nobis. *Ierunt itaque Helcias ſacerdos, & Ahicam, & Achobos, & Saphan, & Aſaia, ad Holdam prophetidem, vxorem Sellum, filij Thecuæ, filij Araas cuſtodis veſtium, quæ habitabat in Ieruſalem in Secunda: locutique ſunt ad eam. * Et illa reſpondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Dicite viro, qui miſit vos ad me: * Hæc dicit Dominus: Ecce, ego adducam mala ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores eius, omnia verba Legis, quæ legit rex Iuda: * Quia dereliquerunt me, & ſacrificauerunt diis alienis, irritantes me in cunctis operibus manuum ſuarum: & ſuccendetur indignatio mea in loco hoc, & non extinguetur. * Regi autem Iuda, qui miſit vos, vt conſuleretis Dominum, ſic dicetis: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Pro eo, quod audiſti verba voluminis, * Et perterritum eſt cor tuum, & humiliatus es coram Domino, auditis ſermonibus contra locum iſtum, & habitatores eius, quod videlicet fierent in ſtuporem, & in maledictum: & ſciſti veſtimenta tua, & fleuiſti coram me, & ego audiui, ait Dominus: * Idcircò colligam te ad patres tuos, & colligeris ad ſepulchrum tuum in pace, vt non videant oculi tui omnia mala, quæ inducturus ſum ſuper locum iſtum.

CAP. XXIII.

Ioſias Deuteronomium coram populo legit, percuſſoque cum Domino fœdere, ac deſtructis abominationibus, præcipit Paſcha celebrari: quo in Mageddo occiſo, ſuccedit impius filius Ioachaz, quem Pharao captum ducit in Ægyptum, ſubſtituto Eliacim, quem Ioakim nominat, & ei grauem multam imponit.

ET renuntiauerunt regi, quod dixerat. Qui miſit: & congregati ſunt ad eum omnes ſenes Iuda, & Ieruſalem. *Aſcenditque rex templum Domini, & omnes viri Iuda, vniuerſique qui habitabant in Ieruſalem cum eo ſacerdotes, & prophetæ, & omnis populus à paruo vſque ad magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba libri fœderis, qui inuentus eſt in domo Domini. *Stetitque rex ſuper gradum: & fœdus percuſſit coram Domino, vt ambularent poſt Dominum, & cuſtodirent præcepta eius, & teſtimonia, & ceremonia, in omni corde, & in tota anima, & ſuſcitarent verba fœderis huius, quæ ſcripta erant in libro illo: acquieuitque populus pacto. *Et præcepit rex Helciæ pontifici, & ſacerdotibus ſecundi ordinis, & ianitoribus, vt proijcerent de templo Domini omnia vaſa, quæ facta fuerant Baal, & in luco, & vniuerſæ militiæ cœli: & combuſſit ea foris Ieruſalem in conualle Cedron, & tulit puluerem eorum in Bethel. *Et deleuit aruſpices, quos poſuerãt reges Iuda ad ſacrificandum in excelſis per ciuitates Iuda, & in circuitu Ieruſalem: & eos, qui adolebant incenſum Baal, & Soli, & Lunæ, & duodecim ſignis, & omni militiæ cœli. *Et efferri fecit lucum de domo Domini foras Ieruſalem in conualle Cedron, & combuſſit eum ibi, & redegit in puluerem, & proiecit ſuper ſepulchra vulgi. * Deſtruxit quoq; ædiculas effœminatorum, quæ erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebant, quaſi domunculas luci. *Congregauitque omnes ſacerdotes de ciuitatibus Iuda: & contaminauit excelſa, vbi ſacrificabant ſacerdotes, de Gabaa, vſq; Berſabee: & deſtruxit aras portarum in introitu oſtij Ioſue principis ciuitatis, quod erat ad ſiniſtrã portæ ciuitatis. *Verumtamen non aſcendebant ſacerdotes excelſorum ad altare Dñi in Ieruſalem: ſed tantùm comedebant azyma in medio fratrum ſuorum. * Contaminauit quoq; Topheth, quod eſt in Conualle filij Ennom: vt nemo conſecraret filium ſuum, aut filiam per ignem, Moloch. * Abſtulit quoq; equos, quos dederant reges Iudæ Soli, in introitu templi Dñi iuxta exedram Nathan melech eunuchi, qui erat in Pharurim: currus autem Solis combuſſit igni. * Altaria quoq; quæ erant ſuper tecta cœnaculi Achaz, quæ fecerant reges Iuda, & altaria, quæ fecerat Manaſſes in duobus atrijs templi Domini, deſtruxit rex: & cucurrit inde, & diſperſit cinerem eorum in torrentem Cedron. * Excelſa quoque, quæ erant in Ieruſalem ad dexteram partem montis offenſionis, quæ ædificauerat Salomon rex Iſrael Aſtaroth idolo Sidoniorum. & Chamos offenſioni Moab, & Melchom abominationi filiorum Ammon, polluit rex. * Et contriuit ſtatuas, & ſuccidit lucos, repleuitque loca eorum oſſibus mortuorum. * Inſuper & altare, quod erat in Bethel, & excelſum, quod fecerat Ieroboam filius Nabat, qui peccare fecit Iſrael: & altare illud, & excelſum deſtruxit, atq; combuſſit, & comminuit in puluerem, ſuccenditque etiam lucum. * Et conuerſus Ioſias, vidit ibi ſepulchra, quæ erant in monte: miſitq; & tulit oſſa de ſepulchris, & combuſſit ea ſuper altare, & polluit illud iuxta verbum Domini, quod locutus eſt vir Dei, qui prædixerat verba hæc. Et ait: Quis eſt titulus ille, quem video? Reſponderuntque ei ciues vrbis illius: Sepulchrum eſt hominis Dei, qui venit de Iuda, & prædixit verba hæc, quæ feciſti ſuper altare Bethel. * Et ait: Dimittite eum, nemo

* 2. Par. 34. f. 19.

* Eccli. 49. B. 2.

* 1. Reg. 13. b. 2.

* 2. Par. 34. a. 1.

nemo commoueat ossa eius. Et intacta mã-
ferunt ossa illius,cum ossibus prophetę, qui
venerat de Samaria.*Insuper & omnia fana 19
excelso rũ,quæ erant in ciuitatibus Samarię,
quę fecerant reges Israel ad irritandum Do.
minum, abstulit Iosias: & fecit eis, secun-
dum omnia opera, quæ fecerat in Bethel.* 20
Et occidit vniuersos sacerdotes excelsorũ,
qui erant ibi super altaria,& combussit ossa
humana super ea: reuersusq; est Ierusalem.
* Et præcepit omni populo, dicens: Facite 21
*3.Reg.13. Phase Domino Deo vestro,secundum quod E
23.1. scriptum est in libro fœderis huius. * Nec 22
enim factum est Phase tale à diebus iudicũ,
qui iudicauerunt Israel,& omnium dierum
regum Israel,& regum Iuda,*Sicut in octa- 23
uo decimo anno regis Iosiæ factum est Pha.
se istud Domino in Ierusalem. * Sed & py- 24
thones, & ariolos, & figuras idolorum, &
immunditias, & abominationes, quæ fue-
rant in Terra Iuda,& Ierusalem,abstulit Io-
sias:vt statueret verba legis, quæ scripta sũt
in libro, quem inuenit Helcias sacerdos in
templo Dñi. * Similis illi non fuit ante eũ 25
rex, qui reuerteretur ad Dominum in omni
corde suo,& in tota anima sua,& in vniuer.
sa virtute sua, iuxta omnem legem Moysi:
neque post eum surrexit similis illi.Verum- 26
tamen non est auersus Dominus ab ira fu-
roris sui magni,quo iratus est furor eius cõ- F
tra Iudam:propter irritationes,quibus pro-
uocauerat eum Manasses.*Dixit itaque Do. 27
*2.Reg. minus: Etiam Iudam auferam à facie mea,
21.29 sicut abstuli Israel: & proijciam ciuitatem
hanc, quam elegi, Ierusalem,& domum de
qua dixi: Erit nomen meum ibi. *Reliqua 28
autem sermonum Iosiæ,& vniuersa,quę fe-
cit, nonne hæc scripta sunt in Libro verbo-
*2.Par.35. rum dierum regum Iuda? * In diebus eius 29
v.20. ascendit Pharao Nechao rex Ægypti, con-
tra regem Assyriorum, ad flumen Euphra-
ten: & abijt Iosias rex in occursum eius: &
occisus est in Mageddo,cum vidisset eum. * 30
Et portauerunt eum serui sui mortuum de
Mageddo:& pertulerunt in Ierusalem, & se.
pelierunt eum in sepulchro suo. Tulitq;po-
pulus Terræ Ioachaz filium Iosiæ: & vnxe-
runt eum, & constituerunt eum regem pro
patre suo.*Viginti trium annorum erat Ioa 31
*2.Par.36. chaz cum regnare cœpisset, & tribus men-
v.1. sibus regnauit in Ierusalem: nomen matris
eius Amital,filia Ieremiæ,de Lobna.*Et fe- 32
cit malum coram Domino, iuxta omnia,
quæ fecerant patres eius. * Vinxitque eum 33
Pharao Nechao in Rebla, quæ est in terra
Emath, ne regnaret in Ierusalem: & impo- G
suit mulctam terræ, centum talentis argen-
ti,& talento auri.*Regemq;constituit Pha- 34
rao Nechao Eliacim filium Iosiæ pro Iosia
patre eius: vertitque nomen eius Ioakim.
porrò Ioachaz tulit, & duxit in Ægyptum,
35 & mortuus est ibi. * Argentum autem, &
aurum dedit Ioakim Pharaoni, cum indi-
xisset terræ per singulos,vt conferretur iux.
ta præceptum Pharaonis: & vnumquem-
que iuxta vires suas exegit, tam argentum,
quàm aurum de populo terrę,vt daret Pha-
36 raoni Nechao. *Viginti quinque annorum
erat Ioakim cum regnare cœpisset:& vnde-
cim annis regnauit in Ierusalem: nomen
matris eius Zebida filia Phadaia de Ruma.
37 *Et fecit malum coram Domino,iuxta om-
nia, quæ fecerant patres eius.

CAP. XXIV.

*Ioakim trientio seruit regi Babylonis: deinde
varios patitur latrunculos: quo mortuo, suc-
cedit filius Ioachin;quem cum thesauris tem-
pli, ac domus regiæ vniuersoque robore habi-
tatorum Ierusalem ducit Nabuchodonosor in
Babylonem, suffecto in regem illius patruo
Mathania, quem vocauit Sedeciam.*

1 IN diebus eius ascendit Nabuchodonosor
A rex Babylonis, & factus est ei Ioakim
seruus tribus annis: & rursum rebellauit
2 contra eum.*Immisitq;ei Dominus latrun- *Sup.23.f.
culos Chaldæorum,& latrunculos Syriæ,& 27.
latrunculos Moab, & latrunculos filiorum
Ammon:& immisit eos in Iudam,vt dispe.
derent eum, iuxta verbum Domini, quod
3 locutus fuerat per seruos suos prophetas. *
Factum est autem hoc per verbum Dñi cõ-
tra Iudam, vt auferret eum coram se,prop-
4 ter peccata Manasse vniuersa,quæ fecit,*Et
propter sanguinem innoxium, quem effu-
dit, & impleuit Ierusalem cruore innocen-
tium:& ob hanc rem noluit Dñs propitiari.
5 *Reliqua autem sermonum Ioakim,& vni-
B uersa, quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in
Libro sermonum dierum regum Iuda? Et
6 dormiuit Ioakim cum patribus suis:*Et re-
7 gnauit Ioachin filius eius pro eo. * Et vltra
non addidit rex Ægypti, vt egrederetur de
terra sua:tulerat enim rex Babylonis,à riuo
Ægypti, vsq; ad flnuium Euphraten, omnia
8 quæ fuerant regis Ægypti. *Decem,& octo
annorum erat Ioachin cum regnare cœpis-
set, & tribus mensibus regnauit in Ierusa-
lem:nomen matris eius Nohesta filia Elna-
9 than de Ierusalem. * Et fecit malum coram
Domino, iuxta omnia, quæ fecerat pater
10 eius.In tempore illo ascenderunt serui Na- *Dan.1.8.
buchodonosor regis Babylonis in Ierusalẽ, 1.
11 & circundata est vrbs munitionibus. *Ve-
C nitque Nabuchodonosor rex Babylonis ad
ciuitatem cum seruis suis, vt oppugnarent
12 eam. * Egressusque est Ioachin rex Iuda ad
regem Babylonis, ipse & mater eius, & ser-
ui eius,

ui eius,& principes eius,& eunuchi eius,& ſuſcepit eum rex Babylonis anno octauo regni ſui. *Et protulit inde omnes theſauros domus Domini, & theſauros domus regiæ: & concidit vniuerſa vaſa aurea,quę fecerat Salomon rex Iſrael in templo Domini iuxta verbum Domini. * Et tranſtulit omnem 14
Ieruſalem,& vniuerſos principes,& omnes fortes exercitus,decem millia,in captiuitatem;& omnem artificem,& cluſorem:nihil. que relictum eſt,exceptis pauperibus populi terræ. *Tranſtulit quoque Ioachin in Ba. 15
bylonem, & matrem regis, & vxores regis, D
& eunuchos eius: & iudices terræ duxit in captiuitatem de Ieruſalem in Babylonem.

* 1.Par.36. b.10. Paralip. 1.2. 6.& 11.b.40.

16 *Et omnes viros robuſtos,ſeptem millia,& artifices,& cluſores mille,omnes viros fortes,& bellatores:duxitque eos rex Babylo-
17 nis captiuos in Babylonem. * Et conſtituit Matthaniam patruum eius pro eo: impo-
18 ſuitque nomen ei Sedeciam. *Vigeſimum & primum annum ætatis habebat Sedecias cum regnare cœpiſſet,& vndecim annis regnauit in Ieruſalem:nomen matris eius erat
19 Amital, filia Ieremiæ, de Lobna. * Et fecit malum coram Domino, iuxta omnia, quæ
20 fecerat Ioakim. *Iraſcebatur enim Dominus contra Ieruſalem,& contra Iudam,donec proiiceret eos à facie ſua: receſſitque Sedecias à rege Babylonis.

CAP. XXV.

Obſeſſa à Nabuchodonoſor Ieruſalem, Sedecias cæcus, ac vinctus, necatis coram ſe filijs, in Babylonem ducitur cum reliquo populo; quibuſdam tamen ad exercendam terram relictis: poſt exuſta una cum templo omnia magnifica ædificia, præfecit Nabuchodonoſor Godoliam: quo ab Iſmaele interempto, fugit populus in Babylonem, Ioachin autem in captiuitate ſublimatur à rege Babylonis.

Ier.39.&52. 4.

FActum eſt autem anno nono regni eius, 1
menſe decimo, decima die menſis, ve- A
nit Nabuchodonoſor rex Babylonis,ipſe & omnis exercitus eius,in Ieruſalem, & circumdederunt eam:& extruxerunt in circuitu eius munitiones. * Et clauſa eſt ciuitas, 2
atque vallata,vſque ad vndecimum annum regis Sedeciæ,* Nona die menſis: præualuit. 3
que fames in ciuitate,nec erat panis populo terræ. * Et interrupta eſt ciuitas: & omnes 4
viri bellatores nocte fugerũt,per viam portæ, quæ eſt inter duplicem murum ad hortum regis (porrò Chaldæi obſidebant in circuitu ciuitatem) fugit itaque Sedecias per viam,quæ ducit ad campeſtria ſolitudinis. * Et perſecutus eſt exercitus Chaldæo- 5
B rum regem, compræhenditque eum in planitie Iericho: & omnes bellatores, qui erant cum eo, diſperſi ſunt, & reliquerunt
6 eum. *Apprehenſum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in Reblatha: qui locu-
7 tus eſt cum eo iudicium. * Filios autem Sedeciæ occidit coram eo,& oculos eius effodit, vinxitque eum catenis, & adduxit in
8 Babylonem. * Menſe quinto, ſeptima die menſis, ipſe eſt annus nonus decimus regis Babylonis; venit Nabuzardan princeps exercitus,ſeruus regis Babylonis,in Ieruſa-
9 lem. *Et ſuccendit domum Domini, & domum regis: & domos Ieruſalem, omnem- *Pſ.73.ver.7.
10 que domum combuſſit igni. *Et muros Ie- C
ruſalem in circuitu deſtruxit omnis exercitus Chaldęorum,qui erat cum principe mi-
11 litum. * Reliquam autem populi partem, quæ remanſerat in ciuitate,& perfugas, qui transfugerant ad regem Babylonis, & reliquum vulgus, tranſtulit Nabuzardan prin-
12 ceps militiæ. * Et de pauperibus terræ re-
13 liquit vinitores, & agricolas. * Columnas * Ier.27.d. 15. autem æreas,quæ erant in templo Domini, & ba-

& baſes, & mare æreum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & tranſtulerunt æs omne in Babylonem. * 14 Ollas quoque æreas, & trullas, & tridentes, & ſcyphos, & mortariola, & omnia vaſa ærea, in quibus miniſtrabant, tulerunt. * Necnon & thuribula, & phialas, quæ 15 aurea; & quæ argentea, aurea; tulit D princeps militiæ: * Ideſt, columnas duas, 16 mare vnum, & baſes, quas fecerat Salomon in templo Domini: non erat pondus æris omnium vaſorum. * Decem & octo cubi- 17
* 3. Reg. 7. b. 15. Ier. 52. c. 17. 2. Par. 3. d. 15.
tos altitudinis habebat columna vna. & capitellum æreum ſuper ſe altitudinis trium cubitorum: & retiaculum, & malogranata ſuper capitellum columnæ, omnia ærea: ſimilem & columna ſecunda habebat ornatum. * Tulit quoque princeps militiæ Sa- 18
raiam ſacerdotem primum, & Sophoniam ſacerdotem ſecundum, & tres ianitores. * 19 Et de ciuitate eunuchum vnum, qui erat præfectus ſuper bellatores viros: & quinque viros de his, qui ſteterant coram rege, quos reperit in ciuitate: & Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terræ: & ſexaginta viros è vulgo, qui inuenti fuerant in ciuitate. * Quos tollens 20 Nabuzardan princeps militum, duxit ad E regem Babylonis in Reblatha. * Percuſſitq; 21 eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & translatus eſt Iuda de terra ſua. * Populo autem, qui relictus 22 erat in Terra Iuda, quem dimiſerat Nabuchodonoſor rex Babylonis, præfecit Godoliam filium Ahicam filij Saphan. * Quod 23 F cum audiſſent omnes duces militum, ipſi & viri, qui erant cum eis, videlicet quod conſtituiſſet rex Babylonis Godoliam: venerunt ad Godoliam in Maſpha, Iſmahel filius Nathaniæ, & Iohanan filius Caree, & Saraia filius Thanehumeth Netophatites, & Iezonias filius Maachati, ipſi & locij 24 eorum. * Iurauitque Godolias ipſis, & ſocijs eorum, dicens: Nolite timere ſeruire Chaldæis: manete in terra, & ſeruite regi Baby- 25 lonis, & benè erit vobis. * Factum eſt autem in menſe ſeptimo, venit Iſmahel filius Nathaniæ, filij Eliſama de ſemine regio, & decem viri cum eo: percuſſeruntque Godoliam, qui & mortuus eſt: ſed & Iudæos, & 26 Chaldæos, qui erant cum eo in Maſpha. * Conſurgenſque omnis populus à paruo vſque ad magnum, & principes militum, ve- 27 nerunt in Ægyptum, timentes Chaldæos. * G Factum eſt vero in anno trigeſimo ſeptimo tranſmigrationis Ioachin regis Iuda, menſe duodecimo, vigeſima ſeptima die menſis, ſubleuauit Euilmerodach rex Babylonis, anno quo regnare cœperat, caput Ioachin 28 regis Iuda de carcere. * Et locutus eſt ei benignè: & poſuit thronum regum, qui erant 29 cum eo in Babylone. * Et mutauit veſtes eius, quas habuerat in carcere, & comedebat panem ſemper in conſpectu eius cun- 30 ctis diebus vitæ ſuæ. * Annonam quoque conſtituit ei ſine intermiſſione, quæ & dabatur ei à rege per ſingulos dies, omnibus diebus vitæ ſuæ.

LIBER PRIMVS
PARALIPOMENON
HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

CAP. I.

Genealogia ab Adam vſque ad Abraham; & generationes filiorum Abrahæ vna cum filijs, ac poſteris Eſau, & regibus, ac ducibus terræ Edom, antequam eſſent reges ſuper filios Iſrael.

ADam,Seth, Enos, *Cainam, 1
Malaeel, Iared, *Henoch, A
Mathuſale,Lamech, *Noe, 2
Sem,Cham,& Iapheth. *Fi- 3
lij Iapheth; Gomer,& Ma- 4
gog,& Madai,& Iauan,Thu- 5
bal,Moſoch,Thiras. *Porrò filij Gomer: A- 6
ſcenez,& Riphath,& Thogorma. * Filij au- 7
tem Iauan: Eliſa & Tharſis,Cethim,& Do-
danim. * Filij Cham: Chus, & Meſraim,& 8
Phur,& Chanaan. *Filij autem Chus: Saba, 9
& Heuila,Sabatha, & Regma,& Sabbatha-
cha. Porrò filij Regma: Saba, & Dadan. * 10
Chus autem genuit Nemrod: iſte cœpit eſſe
potẽs in terra.Meſraim verò genuit Ludim, 11
& Anamim,& Laabim,& Nephthuim,Phe. 12
truſim quoq;, & Casluim: de quibus egreſſi
ſunt Philiſthijm,& Caphtorim. *Chanaan 13
verò genuit Sidonem primogenitum ſuum,
Hethæum quoq;, *Et Iebuſæum,& Amor- 14
rhæum,& Gergeſæum,*Heuæumq;& Ara- 15
cæum,& Sinæum,* Aradium quoque,& Sa- 16
maræum,& Hamathæum.*Fili Sem:Ælam, 17
& Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Aram, & B
Hus,& Hul,& Gether,& Moſoch. *Arpha- 18
xad autem genuit Sale, qui & ipſe genuit
Heber. *Porrò Heber nati ſunt duo filij,no- 19
men vni Phaleg, quia in diebus eius diuiſa
eſt terra:& nomen fratris eius Iectan. * Ie- 20
ctan autem genuit Elmodad, & Saleph, & 21
Aſarmoth,& Iare,*Adoram quoque,& Hu- 22
zal,& Decla, *Hebal etiam, & Abimael,& 23
Saba,necnon, *Et Ophir, & Heuila, & Io- 24
bab. omnes iſti filij Iectan, *Sem, Arpha- 25
xad,Sale, * Heber,Phaleg, Ragau, *Serug, 26
Nachor,Thare, *Abram, iſte eſt Abraham. 27
*Filij autem Abraham,Iſaac,& Iſmahel. * 28
Et hæ generationes eorum. Primogenitus * Gen. 11. d.26.
29 Iſmahelis, Nabaioth, & Cedar,& Adbeel, * Gen. 15. b.12.
30 & Mabſam, * Et Maſma, & Duma, Maſſa, 31
Hadad,& Thema,Ietur,Naphis, Cedma. 32
hi ſunt filij Iſmahelis.*Filij autem Ceturæ,
C concubinæ Abraham, quos genuit: Zamrã,
Iecſan,Madan,Madian,Iesboc, & Sue. Por-
rò filij Iecſan:Saba,& Dadan. Filij autẽ Da- 33
dan:Aſſurim,& Latuſſim,& Laomim.*Filij
autem Madian: Epha, & Epher,& Henoch, *Gen.25 a. 3. 34
& Abida,& Eldaa,omnes hi,filij Ceturæ. *
Genuit autem Abraham Iſaac: cuius fue- *Gen.25.c. 8 35
runt filij,Eſau,& Iſrael.*Filij Eſau,Eliphaz, *Gen.36.b. 11. 36
Rahuel,Iehus,Ihelom, & Core. * Filij Eli-
phaz: Theman, Omar, Sephi, Gathan,Ce- 37
nez,Thãna,Amalec.*Filij Rahuel:Nahath, 38
Zara,Samma,Meza.*Filij Seir:Lotan,Sobal, 39
Sebeon,Ana,Diſon,Eſer,Diſan.*Filij Lotan:
Hori,Homam.Soror autem Lotan fuit Thã- 40
na.*Filij Soba:Alian,& Manahath,& Ebal,
Sephi,& Onam.Filij Sebeon:Aia & Ana.Fi- 41
lij Ana: Diſon. *Filij Diſon,Hamram,& E- 42
ſeban,& Iethran,& Charan.*Filij Eſer:Ba-
laan,

laan,& Zauan,& Iacan.Filij Disan: Hus,& Aran. * Isti sunt reges,qui imperauerunt in 43
Terra Edom,antequam esset rex super filios D
Israel: Bale filius Beor: & nomen ciuitatis
eius,Denaba. * Mortuus est autem Bale,& 44
regnauit pro eo Iobab filius Zare de Bosra.
* Cumq;& Iobab fuisset mortuus,regnauit 45
pro eo Husam de Terra Themanorum.*O- 46
bijt quoque, & Husam, & regnauit pro eo
Adad filius Badad, qui percussit Madian in
Terra Moab:& nomen ciuitatis eius Auith.
* Cumq;& Adad fuisset mortuus,regnauit 47
pro eo Semla de Masreca.Sed & Semla mor. 48
tuus est, & regnauit pro eo Saul de Roho-
both,quæ iuxta amnem sita est. * Mortuo 49
quoque Saul,regnauit pro eo Balanan filius
Achobor.*Sed & hic mortuus est,& regna- 50
uit pro eo Adad: cuius vrbis nomen fuit
Phau, & appellata est vxor eius Meetabel
filia Matred filiæ Mezaab. * Adad autem 51
mortuo,duces pro regibus in Edom esse cę-
perunt:dux Thamna,dux Alua,dux Ietheth,
*Dux Oolibama,dux Ela,dux Phinon,Dux 52
Cenez, dux Theman,dux Mabsar,* Dux 53
Magdiel, dux Hiram. hi duces Edom.

CAP. II.

Genealogia Iuda Patriarchæ vsque ad Isai patrem Dauid, fratrumque, ac sororum eius.

FIlij autem Israel: Ruben, Simeon,Levi, 1
Iuda,Issachar,& Zabulon,Dan,Ioseph, A
Beniamin,Nephthali,Gad,& Aser.*Filij Iu- 2
da:Her,Onan,& Sela. hi tres nati sunt ei de 3
filia Sue Chananitide. Fuit autem Her pri-
mogenitus Iuda,malus coram Dño,& occi-
dit eum.*Thamar autem nurus eius peperit 4
ei Phares, & Zara, omnes ergo filij Iuda,
quinq;.*Filij autem Phares: Hesron,& Ha- 5
mul. * Filij quoq; Zaræ: Zamri,& Ethan,& 6
Eman,Chalchal quoq; & Dara,simul quin-
que. *Filij Charmi: Achar,qui turbauit Is- 7
rael,& peccauit in furto anathematis.*Filij 8
Ethan; Azarias. Filij autem Hesron,qui na- 9
ti sunt ei:Ierameel,& Ram,& Calubi.Por- 10
rò Ram genuit Aminadab. Aminadab autē B
genuit Nahasson, principem filiorum Iuda.
Nahasson quoque genuit Salma,de quo or- 11
tus est Booz.*Booz vere genuit Obed qui & 12
ipse genuit Isai. *Isai autem genuit primo- 13
genitum Eliab,secundum Abinadab, tertiū C
Simmaa, * Quartum Nathanael, quintum 14
Raddai,*Sextum Atom,septimum Dauid. 15
*Quorum sorores fuerunt,Saruia,& Abiga- 16
il. Filij Saruiæ, Abisai,Ioab, & Asael,tres. * 17
Abigail autem genuit Amasa, cuius pater
fuit Iether Ismahelites. * Caleb verò filius 18
Hesron accepit vxorem nomine Azuba, de
qua genuit Ierioth:fueruntq;filij eius,Iaser,
& Sobab,& Ardon.*Cumq;mortua fuisset 19
Azuba,accepit vxorem Caleb,Ephrata:quę
20 peperit ei Hur. * Porrò Hur genuit Vri: &
21 Vri genuit Bezeleel. *Post hæc ingressus est
Hesron ad filiam Machir patris Galaad,&
accepit eam cum esset annorum sexaginta:
22 quæ peperit ei Segub.*Sed & Segub genuit
Iair,& possedit viginti tres ciuitates in Ter-
23 ra Galaad. *Cępitq;Gessur,& Aram,oppi-
da Iair; & Canath,& viculos eius sexaginta
ciuitatum. omnes isti, filij Machir patris
24 Galaad. * Cum autem mortuus esset Hes-D
ron,ingressus est Caleb ad Ephrata. Habuit
quoq; Hesron vxorem Abia, quæ peperit ei
25 Ashur patrem Thecuæ. * Nati sunt autem
filij Ierameel primogeniti Hesron,Ram pri-
mogenitus eius,& Buna,& Aram,& Asom,
26 & Achia. * Duxit quoq; vxorem alteram
Ierameel,nomine Atara,quæ fuit mater O-
27 nam. * Sed & filij Ram primogeniti Iera-
28 meel,fuerunt Moos,Iamin, & Achar. * O-
nam autem habuit filios,Semei,& Iada. Fi-
29 lij autem Semei:Nadab,& Abisur. Nomen
verò vxoris Abisur, Abihail, quæ peperit ei
30 Ahobban, & Molid. * Filij autem Nadab
fuerunt,Saled,& Apphaim.Mortuus est au-
31 tem Saled absq; liberis.*Filius verò Appha-
im, Iesi: qui Iesi genuit Sesan. Porro Sesan
32 genuit Oholai. *Filij autem Iada fratris Se-
mei:Iether,& Ionathan. Sed & Iether mor-
33 tuus est absq; liberis. * Porrò Ionathan ge-E
nuit Phaleth,& Ziza. Isti fuerunt filij Iera-
34 meel.*Sesan autem non habuit filios,sed fi-
35 lias;& seruum Ægyptium nomine Ieraa. *
Dedit q; ei filiam suam vxorem.quæ peperit
36 ei Ethei. * Ethei autem genuit Nathan, &
37 Nathan genuit Zabad.*Zabad quoq;genuit
38 Ophlal genuit Obed, * Obed genuit Iehu,
39 Iehu genuit Azariam.*Azarias genuit Hel-
40 les,& Helles genuit Elasa, *Elasa genuit Si-
41 samoi,Sisamoi,genuit Sellum, * Sellum ge-
nuit Icamiam, Icamia autem genuit Elisa-
42 ma. * Filij autem Caleb fratris Ierameel:
F Mesa primogenitus eius,ipse est pater Ziph:
43 & filij Maresa patris Hebron. * Porrò filij
Hebron,Core,& Taphua, & Recem, & Sā-
44 ma.*Samma autem genuit Raham,patrem
45 Iercaam,& Recem genuit Sammai. * Filius
46 Sammai,Maon:& Maon pater Bethsur. *E-
pha autem concubina Caleb peperit Haran,
& Mosa,& Gezez. Porrò Haran genuit Ge-
47 zez. * Filij autem Iahaddai,Regom,& Joa-
than,& Gesan,& Phalet,& Epha,& Saaph.
48 * Concubina Caleb Maacha,peperit Saber,
49 & Tharana. * Genuit autem Saaph pater
Madmena, Sue patrem Machbena, & patrē
50 Gabaa.Filia verò Caleb,fuit Achsa. Hi erāt
G filij Caleb, filij Hur, primogeniti Ephrath,
51 Sobal pater Cariathiarim, * Salmæ pater
52 Bethlehem,Hariph pater Bethgader. *Fue-
runt autem filij Sobal patris Cariathiarim,
53 Qui videbat dimidium requietionum. * Et
de co-

Gen. 18. g. 32. 30. d. 35. c. d.
*Gen. 38. a. 3. 46 b. 12. Inf. 4. a. 1. Matth. 1. a. 3.
*Ios. 7. a. 1.
*Ruth. 4. d. 18.
* 1 Reg. 16. b. 10. 17. b. 12.

de cognatione Cariathiarim, Iechrei, & Aphuthei, & Semathei, & Maserei. Ex his egressi sunt Saraitę, & Esthaolitę. *Filij Sal- 54
ma, Bethlehem, & Netophathi, Coronæ domus Ioab, & dimidium requietionis Sarai.* 55
Cognationes quoque scribarum habitantium in Iabes, canentes atque resonantes, & in tabernaculis commorantes. Hi sunt Cinzi, qui venerunt de Calore patris domus Rechab.

CAP. III.

Generationes Dauid, & regum Iuda ex progenie Dauid cum filijs, ac filiabus eorum.

*1. Reg. 3. 2. 1. DAuid verò hos habuit filios, qui ei nati sunt in Hebron; primogenitum Am. A
non ex Achinoam Iezrahelitide, secundum
Daniel de Abigail Carmelitide, *Tertium 2
Absalom, filium Maacha filiæ Tholmai regis Gessur, quartum Adoniá filium Aggith,
Quintum Saphatiam ex Abital, sextum Iet- 3
hraham de Egla vxore sua. * Sex ergo nati 4 B
sunt ei in Hebron, vbi regnauit septem an-
*2. Reg. 6. 5. 14. nis, & sex mensibus. Triginia autem & tribus annis regnauit in Ierusalem. * Porrò in 5
Ierusalē nati sunt ei filij, Simmaa, & Sobab,
& Nathan, & Salomon, quatuor de Bethsabee filia Ammiel, *Iebaar quoque, & Elisa- 6
ma, * Et Eliphalet, & Noge, & Nepheg, & 7
Iaphia, * Neemon Elisama, & Eliada, & Eli- 8
phelet, nouem: * Omnes hi, fili Dauid, absq; 9
filijs concubinarum: habueruntq; sororem
Thamar. * Filius autem Salomonis, Roboā: 10
cuius Abia filius genuit Asa. De hoc quoq;
natus est Iosaphat, *Pater Ioram: qui Ioram 11
genuit Ochoziam, ex quo ortus est Ioas: * 12
Et huius Amasias filius genuit Azariā. Por- C
rò Azariæ filius Ioathan *Procreauit Achaz 13
patrem Ezechiæ, de quo natus est Manasses.
* Sed & Manasses genuit Amon patrem Io- 14
siæ. *Filij autem Iosiæ fuerunt, primogeni- 15
tus Iohanan, secundus Ioakim, tertius Sedecias, quartus Sellum. * De Ioakim natus 16
*Matt. 1. b. 11. est Iechonias, & Sedecias. * Filij Iechoniæ 17
fuerunt, Asir, Salathiel, *Melchiram, Phadaia, Senneser, & Iecemia, Sama, & Nadabia. * 18 19
De Phadaia orti sunt Zorobabel, & Semei.
Zorobabel genuit Mosollam, Hananiam, &
Salomith sororem eorum: *Hasaban quoq; 20
& Ohol, & Barachian, & Hasadian, Iosab- D
besed, quinq; *Filius autem Hananiæ, Phal- 21
tias pater Iesaiæ, cuius filius Raphaia. huius
quoq; filius, Arnan, de quo natus est Obdia,
cuius filius fuit Sechenias. Filius Sechenię, 22
Semeia: cuius filij, Hattus, & Iegaal, & Baria
& Naaria, & Saphat, sex numero. * Filius 23
Naariæ, Elioenai, & Ezechias, & Ezricam,
tres. * Filij Elioenai, Ohuia, & Eliasub, & 24
Pheleia: & Accub, & Iohanan, & Dalaia, &
Anani, septem.

CAP. IV.

Rursum posteritas Iudæ, ac Simeonis, & habitationes eorum; stirps Cham deletur à filijs Simeonis, Amalecitę quoque ab ipsis ipsis percutiuntur.

1 FIlij Iuda: Phares, Hesron, & Charmi, & *Gen. 38. 2. Gen. 46. 12.
A Hur, & Sobal. * Raia verò filius Sobal
genuit Iahath, de quo nati sunt Ahumai, &
3 Laad. hæ cognationes Sarathi. *Ista quoque
stirps Etam: Iezrahel, & Iesema, & Iedebos.
Nomen quoq; sororis eorum, Asalelphuni.
4 *Phanuel autem pater Gedor, & Ezer pater Hosa. isti sunt filij Hur primogeniti E-
5 phrata patris Bethlehem. * Assur verò patri
Thecuæ erant duæ vxores, Halaa, & Naara.
6 Peperit autem ei Maara Oozam, & Hepher,
& Themani, & Ahasthari. Isti sūt filij Naa-
7 ra. Porrò filij Halaa, Sereth, Isaar, & Ethnan.
8 *Cos autem genuit Anob, & Soboba, & co-
9 gnationem Aharchel filij Arum. *Fuit autē
B Iabes inclytus præ fratribus suis, & mater
eius vocauit nomen illius Iabes, dicens:
10 Quia peperi eum in dolore. *Inuocauit verò Iabes Deum Israel, dicens: Si benedicens
benedixeris mihi, & dilataueris terminos
meos, & fuerit manus tua mecum, & feceris
me à malitia nō opprimi. Et prę\ltitit Deus,
11 quæ precatus est. * Caleb autem frater Sua
12 genuit Mahir, qui fuit pater Esthon. *Porrò
Esthon genuit Betharapha, & Phesse, & Te-
hinna patrem vrbis Naas: hi sunt viri Re-
13 cha. *Filij autem Cenez, Othoniel, & Sara-
C ia. Porrò filij Othoniel, Hathath, & Maona-
14 thi. *Maonathi genuit Ophra. Saraia autem
genuit Ioab patrem Vallis artificū, ibi quip-
15 pè artifices erant. *Filij verò Caleb filij Iephone, Hir, & Ela, & Naham. Filij quoq; Elai
16 Cenez. *Filij quoq; Iaaleel: Ziph, & Zipha,
17 Thiria, & Asrael. Et filij Ezra, Iether, & Mered, & Epher, & Ialon, genuitq; Mariam, &
18 Sammai, & Iesba patrem Esthamo. * Vxor
quoque eius Iudaia peperit Iared patrē Gedeor, & Heber patrem Socho, & Icuthiel
patrem Zanoe. hi autem filij Bethiæ filiæ
19 Pharaonis, quam accepit Mered. * Et filij
D vxoris Odaiæ sororis Naham patris Ceila. *Gen. 38. a.
20 Garmi, & Esthamo, qui fuit de Machati, * 1.
Filij quoq; Simon, Amnon, & Rinaa filius
Hanan, & Thilon. Et filij Iesi, Zoheth, & Bē-
21 zoheth. * Filij Sela, filij Iuda: Her pater Lecha, & Laada pater Meresa, & cognationes
domus operantium byssum in domo iura-
22 menti. *Et qui stare fecit Solem, viriq; Mendacij, & Securus, & Incendens, qui principes fuerunt in Moab, & qui reuersi sunt in
23 Lahem. hæc autem verba vetera. *Hi sunt figuli habitantes in Plantationibus, & in *Gen. 46. a.
Sepibus, apud regem in operibus eius, com- 11.
24 moratique sunt ibi. *Filij Simeon: Namuel,
25 & Iamin, Iarib, Zara, Saul. * Sellum filius
eius,

eius,Mapsã filius eius,Maſma filius eius.Fi- E
lij Maſma: Hamuel filius eius,Zachur filius 26
eius,Semei filius eius. *Filij Semei ſedecim, 27
& filiæ ſex : fratres autem eius non habue-
runt filios multos,& vniuerſa cognatio non
potuit adæquare ſummam filiorum Iuda. * 28
Habitauerunt autem in Berſabee , & Mola-
da,& Haſarſuhal,*Et in Bala,& in Aſom,& 29
in Tholad,*Et in Bathuel,& in Horma,& in 30
Siceleg, * Et in Bethmarchaboth, & in Ha- 31
ſarſuſim,& in Bethberai,& in Saarim.hę ci.
uitates eorum vſq; ad regem Dauid. *Villæ 32
quoque eorum: Etam, & Aen,Remmon,& F
Thochen,& Aſan,ciuitates quinq;. *Et vni- 33
uerſi viculi eorum per circuitum ciuitatum
iſtarum vſq;ad Baal. hæc eſt habitatio eorũ,
& ſedium diſtributio.*Moſobab quoque & 34
Iemlech,& Ioſa filius Amaſiæ, *Et Ioel, & 35
Iehu filius Ioſabię filij Saraiæ filij Aſiel,*Et 36
Elioenai,& Iacoba, Iſuhaia, & Aſaia, & A-
diel,& Iſmiel,& Banaia, * Ziza quoq; filius 37
Sephei filij Allon filij Idaia filij Semri filij
Samaia.*Iſti ſunt nominati principes in co- 38
gnationibus ſuis , & in domo affinitatũ ſua-
rum multiplicati ſunt vehementer.*Et pro. 39
fecti ſunt,vt ingrederentur in Gador vſq;ad
Orientem vallis , & vt quærerent paſcua
gregibus ſuis.Inueneruntq; paſcuas vberes, 40
& valdè bonas,& terram latiſſimã,& quie- G
tam , & fertilem, in qua ante habitauerant
de ſtirpe Cham.*Hi ergo venerunt,quos ſu. 41
pra deſcripſimus nominatim,in diebus Eze.
chiæ regis Iuda:& percuſſerunt tabernacu-
la eorum,& habitatores,qui inuenti fuerant
ibi , & deleuerunt eos vſque in præſentem
diem:habitauerunt q; pro eis,quoniam vber-
rimas paſcuas ibidem repererunt.*De filijs 42
quoque Simeon abierunt in montem Seir vi.
ri quingenti, habentes principes Phaltiam,
& Naariam , & Rapphaiam, & Oziel filios
Iesi: *Et percuſſerunt reliquias,quæ euade- 43
re potuerant,, Amalecitarum, & habitauе-
runt ibi pro eis vſque ad diem hanc.

C A P. V.

Catalogus filiorum Ruben,Gad,& dimidiæ tribus Manaſſe, & habitatio eorum,qui percuſſerunt Agarenos , ſed eandem ducti ſunt ab Aſſyrijs ob idololatriam ipſorum in captiuitatem.

FIlij quoq; Ruben primogeniti Iſrael (ip- 1
ſe quippè fuit primogenitus eius : ſed A
Gen. 35. d. 49. c. 1. cum violaſſet thorum patris ſui , data ſunt
primogenito eius filijs Ioſeph,filij Iſrael,&
non eſt ille reputatus in primogenitum . * 2
Porrò Iudas , qui erat fortiſſimus inter fra-
*Gen. 46. b. tres ſuos, de ſtirpe eius principes germinati
E. Exod. 6. c. 9. ſunt : primogenita autem reputata ſunt Io-
ſeph.)*Filij ergo Ruben primogeniti Iſrael: 3
Num. 16. a. Enoch,& Phallu,Eſron,& Carmi*Filij Ioel: 4
Samaia filius eius, Gog,filius eius, Semei fi-
lius eius,*Micha filius eius,Reia filius eius* 5
Baal filius eius,Beera filius eius,quẽ captiuũ 6
duxit Thelgathphalnaſar rex Aſſyriorum,
& fuit princeps in tribu Ruben . * Fratres 7
autem eius,& vniuerſa cognatio eius,quan.
do numerabantur per familias ſuas, habue-
runt principes,Iehiel & Zachariam. *Porrò 8
B Bala filius Azaz, filij Samma, filij Ioel , ipſe
habitauit in Aroer vſque ad Nebo, & Beel-
meon . * Contra Orientalem quoq; plagam 9
habitauit vſq; ad introitum eremi, & flumẽ
Euphraten . Multum quippè iumentorum
numerum poſſidebant in Terra Galaad . * 10
In diebus autem Saul præliati ſunt contra
Agarenos, & interfecerunt illos, habitaue-
runtque pro eis in tabernaculis eorum , in
omni plaga , quæ reſpicit ad Orientem Ga-
laad . *Filij verò Gad è regione eorum ha- 11
bitauerunt in Terra Baſan vſq; Selcha:*Ioel 12
in capite,& Saphan ſecundus: Ianai autem,
& Saphat,in Baſan.*Fratres verò eorum ſe- 13
cundum domos cognationum ſuarum, Mi-
chael,& Moſollam, & Sebe, & Iorai, & Ia-
chan,& Zie,& Heber,ſeptem.*Hi filij Abi- 14
hail,filij Huri,filij Iaroa,filij Galaad,filij Mi-
chael,filij Ieſeſi,filij Ieddo, filij Buz .* Fra- 15
tres quoq; filij Abdiel , filij Guni , princeps
domus in familijs ſuis. *Et habitauerunt in 16
Galaad, & in Baſan, & in viculis eius , & in
cũctis ſuburbanis Saron, vſq; ad terminos .
* Omnes hi numerati ſunt in diebus Ioa- 17
than regis Iuda , & in diebus Ieroboam re-
gis Iſrael. * Filij Ruben, & Gad, & dimidiæ 18
C tribus Manaſſe,viri bellatores,ſcuta portã-
tes,& gladios,& tendentes arcum, eruditi-
que ad prælia, quadraginta quatuor millia,
& ſeptingenti ſexaginta,procedentes ad pu.
gnam.*Dimicauerunt contra Agareos:Itu- 19
rei verò,& Naphis,& Nodab,*Prębuerunt 20
eis auxilium. Traditique ſunt in manus eo-
rum Agarei, & vniuerſi, qui fuerant cũ eis,
quia Deum inuocauerunt cum prælia ren-
tur: & exaudiuit eos,eo quod credidiſſent in
eum. *Cęperunt q; omnia,quę poſſederant, 21
camelorum quinquaginta millia, & ouium
ducenta quinquaginta millia, & aſinos duo
millia,& animas hominum centum millia.
* Vulnerati autem multi corruerunt : fuit 22
D enim bellum Domini. Habitauerunt q; pro
eis vſq; ad tranſmigrationem.*Filij quoque 23
dimidiæ tribus Manaſſe,poſſederunt terram
à finibus Baſan vſq; Baal, Hermon,& Sanir,
& montem Hermon , ingens quippè nume-
rus erat. *Et hi fuerũt principes domus co- 24
gnationis eorum , Epher, & Ieſi, & Eliel,&
Azriel, & Ieremia, & Odoia, & Iediel, viri
fortiſſimi,& potentes,& nominati duces in
familijs ſuis.Reliquerunt autem Deum pa- 25
trum ſuorum , & fornicati ſunt poſt deos
populorum terræ , quos abſtulit Deus corã

eis. Et ſuſcitauit Deus Iſrael ſpiritum Phul 26
regis Aſſyriorum, & ſpiritum Thelgath-
phalnaſar regis Aſſur: & tranſtulit Ruben,
& Gad, & dimidiam tribum Manaſſe, &
adduxit eos in Lahela, & in Habor, & Ara, & fluuium Gozan, vſque ad diem hanc.

CAP. VI.

Genealogia filiorum Leui, & quos ex eis conſtituerit Dauid cantores, ac miniſtros in domo Domini: item generatio filiorum Aaron cum vrbibus ſuis in ſingulis tribubus Iſrael, & quæ fuerint ciuitates refugij.

FIlij Leui: Gerſon, Caath, & Merari. *Filij 1
Caath: Amram, Iſaar, Hebron, & Oziel. A
Gen. 46. b. *Filij Amram: Aaron, Moyſes, & Maria: Filij 2
Inf. 23. b. Aaron: Nadab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar. 3
* Eleazar genuit Phinees, & Phinees genuit 4
Abiſue. *Abiſue verò genuit Bocci, & Bocci 5
genuit Ozi. *Ozi genuit Zaraiam, & Zaraias 6
genuit Meraioth. * Porrò Meraioth genuit 7
Achitob. * Achitob genuit Sadoc, & Sadoc 8
genuit Achimaas. * Achimaas genuit Aza- 9
riam, Azarias genuit Iohanan. *Iohanan ge- 10
nuit Azariam. ipſe eſt, qui ſacerdotio fun-
ctus eſt, in domo quam ædificauit Salomon
in Ieruſalem. *Genuit autem Azarias Ama. 11
riam, & Amarias genuit Achitob. *Achitob 12
genuit Sadoc, & Sadoc genuit Sellum. *Sel- 13
lum genuit Helciam, & Helcias genuit Aza-
riam. * Azarias genuit Saraiam, & Saraias 14
genuit Ioſedec. *Porrò Ioſedec egreſſus eſt, 15
quando tranſtulit Dominus Iudam, & Ieru. B
ſalem per manus Nabucodonoſor. *Filij er. 16
*Exod. 6. c. go Leui: Gerſon, Caath, & Merari. * Et hæc 17
17. nomina filiorum Gerſon: Lobni, & Semei. * 18
Filij Caath: Amram, & Iſaar, & Hebron, &
Oziel. *Filij Merari: Moholi & Muſi. Hę au- 19
tem cognationes Leui ſecundum familias
eorum. * Gerſom, Lobni filius eius, Iahath 20
filius eius, Zamma filius eius, * Ioah filius 21
eius, Addo filius eius, Zara filius eius, Ie-
thrai filius eius. *Filij Caath. Aminadab fi 22
lius eius, Core filius eius, Aſir filius eius, * 23
Elcana filius eius, Abiaſaph filius eius, Aſir
filius eius. * Thahath filius eius, Vriel filius 24
eius, Ozias filius eius, Saul filius eius: Filij El- 25
cana, Amaſai, & Achimoth, Et Elcana: Filij 26
Elcana: Sophai filius eius, Nahath filius
eius, *Eliab filius eius, Ieroham filius eius, 27
Elcana filius eius. * Filij Samuel, primoge- 28
nitus Vaſſeni, & Abia. *Filij autem Merari, 29
Moholi: Lobni filius eius, Semei filius eius, C
Oza filius eius, *Sammaa filius eius, Haggia 30
filius eius, Aſaia filius eius. * Iſti ſunt, quos 31
conſtituit Dauid ſuper cãtores dõmus Dñi,
ex quo collocata eſt arca: *Et miniſtrabant 32
coram tabernaculo teſtimonij, canentes
donec ædificaret Salomon domum Dñi in
Ieruſalem: ſtabant autem iuxta ordinem
33 ſuũ in miniſterio. *Hi verò ſunt, qui aſſiſte-
bant cum filijs ſuis, de filijs Caath, Hemam
34 cantor filius Iohel, filij Samuel, *Filij Elca-
35 na, filij Ieroham, filij Eliel, filij Thohu, *Fi-
lij Suph, filij Elcana, filij Mahath, filij Ama-
36 ſai, *Filij Elcana, filij Iohel, filij Azarię: filij
37 Sophoniæ, *Filij Thahath, filij Aſir, filij A-
38 biaſaph, filij Core, *Filij Iſaar, filij Caath, fi-
39 lij Leui, filij Iſrael, * Et frater eius Aſaph,
qui ſtabat à dextris eius, Aſaph filius Bara-
40 chiæ, filij Samaa, *Filij Michael, filij Baſaię,
41 filij Melchiæ, *Filij Athanai, filij Zara, filij
42 Adaia, *Filij Ethan, filij Zamma, filij Semei,
43 * Filij Ieth, filij Gerſom, filij Leui * Filij au-
44 tem Merari fratres eorum, ad ſiniſtram. E-
45 than filius Cuſi, filij Abdi, filij Maloch, *Fi-
46 lij Haſabiæ, filij Amaſiæ, filij Helciæ, * Filij
47 Amaſai, filij Boni, filij Somer, *Filij Moho-
48 li, filij Muſi, filij Merari, filij Leui. * Fratres
D quoque eorum Leuitæ, qui ordinati ſunt in
cunctum miniſterium tabernaculi domus
49 Dñi. *Aaron verò, & filij eius adolebant in-
cenſum ſuper altare holocauſti, & ſuper al-
tare thymiamatis, in omne opus Sancti ſan-
ctorum: & vt precarentur pro Iſrael: iuxta
omnia, quæ præceperat Moyſes ſeruus Dei.
50 *Hi ſunt autem filij Aaron: Eleazar filius
51 eius, Phinees filius eius, Abiſue filius eius, *
Bocci filius eius, Ozi filius eius, Zarahia fi-
52 lius eius, *Meraioth, filius eius, Amarias fi-
53 lius eius, Achitob filius eius, *Sadoc filius
54 eius, Achimaas filius eius. *Et hæc habita-
cula eorum per vicos, atq; confinia, filiorum
E ſcilicet Aaron, iuxta cognationes Caathita-
55 rum: ipſis enim ſorte contigerant. *Dede-
runt igitur eis Hebron in terra Iuda, & ſub-
56 urbana eius per circuitum: * Agros autem
57 ciuitatis, & villas, Caleb filios Iephone. * *Ioſ. 21. b. 10.
Porrò filijs Aaron dederunt ciuitates ad cõ-
fugiendum, Hebron, & Lobna, & ſuburba-
58 na eius, *Iether quoq; & Ehemo cum ſub-
urbanis ſuis, ſed & Helon, & Dabir cũ ſub-
59 urbanis ſuis, *Aſan quoque, & Bethſemes,
60 & ſuburbana earum. * De tribu autem Be-
niamin, Gabee & ſuburbana eius, & Alma-
th cum ſuburbanis ſuis, Anathoth quoque
cum ſuburbanis ſuis. omnes ciuitates, tre-
61 decim, per cognationes ſuas. * Filijs autem
Caath reſiduis de cognatione ſua, dederunt
ex dimidia tribu Manaſſe in poſſeſſionem,
62 vrbes decem. * Porrò filijs Gerſom per co-
gnationes ſuas, & de tribu Iſſachar, & de
tribu Aſer, & de tribu Nephthali, & de tri-
63 bu Manaſſe in Baſan, vrbes tredecim. * Fi-
lijs autem Merari per cognationes ſuas, de
tribu Ruben, & de tribu Gad, & de tribu
Zabulon, dederunt ſorte ciuitates duode-
64 cim. * Dederunt quoque filij Iſrael Leuitis
F ciuitates & ſuburbana earum: *Dederũtque
65 per ſortem, ex tribu filiorum Iuda, & ex
tribu

tribu filiorum Simeon, & ex tribu filiorum Beniamin, vrbes has quas vocauerunt nominibus suis. *Et his, qui erant de cognatio- 66
* Ios. 21. b. 20. ne filiorum Caath, fuerunt ciuitates in terminis eorum de tribu Ephraim. *Dederunt 67 ergo eis vrbes ad confugiendum, Sichem cũ suburbanis suis in monte Ephraim, & Gazer cum suburbanis suis, * Iecmaam quoq; 68 cum suburbanis suis, & Bethoron similiter, *Necnon & Helon cum suburbanis suis, & 69 Gethremmon in eundem modum. * Porrò 70 ex dimidia tribu Manasse, Aner & suburbana eius, Balaam & suburbana eius: his videlicet, qui de cognatione filiorum Caath reliqui erant. *Filijs autem Gersom, de cogna- 71 tione dimidiæ tribus Manasse, Gaulon in Basan, & suburbana eius, & Astaroth cũ sub- G urbanis suis. * De tribu Issachar, Cedes, 72 & suburbana eius, & Dabereth cum suburbanis suis, *Ramoth quoque & suburba- 73 na eius, & Anem cum suburbanis suis. * De 74 tribu verò Aser: Masal cum suburbanis suis, & Abdon similiter, *Hucac quoque, & sub- 75 urbana eius, & Rohob cum suburbanis suis. * Porrò de tribu Nephthali, Cedes in Gali- 76 læa, & suburbana eius, Hamon cum suburbanis suis, & Cariathaim, & suburbana eius. *Filijs autem Merari residuis: de tribu 77 Zabulon, Remmono & suburbana eius, & Thabor cum suburbanis suis: *Trans Iordanem quoque ex aduerso Iericho contra Orientem Iordanis, de tribu Ruben, Bosor in solitudine cum suburbanis suis, & Iassa cum suburbanis suis. *Cademoth quoque, 79 & suburbana eius, & Mephaat cum suburbanis suis. *Necnon & de tribu Gad, Ramo- 80 th in Galaad & suburbana eius, & Manaim cum suburbanis suis, *Sed & Hesebon cum 81 suburbanis suis, & Iezer cum suburbanis suis.

CAP. VII.

Posteri Issachar, Beniamin, Nephthali, Manasse, Ephraim, & Aser.

Gen. 46. b. 23.

PORRÒ filij Issachar: Thola, & Phua, Iasub, & Simeron, quatuor. * Filij Thola: Ozi, & Raphaia, & Ieriel, & Iemai, & Iebsem, & Samuel, principes per domos cognationum suarum. De stirpe Thola viri fortissimi numerati sunt in diebus Dauid, viginti duo millia sexcenti. * Filij Ozi: Izrahia, de 3 quo nati sunt Michael, & Obadia, & Iohel, & Iesia, quinque omnes principes. *Cumq; 4 eis per familias, & populos suos, accincti ad prælium, viri fortissimi, triginta sex millia: multas enim habuerunt uxores, & filios. * 5 Fratres quoque eorum per omnem cogna- B
* Gen. 46. c. 22. tionem Issachar, robustissimi ad pugnandũ, octoginta septem millia numerati sunt. *Fi- 6 lij Beniamin: Bela, & Bechor, & Iadiel, tres. *Filij Bela: Esbon, & Ozi: & Oziel, & Ieri- 7 moth, & Vrai, quinque principes familiarũ & ad pugnandum robustissimi: numerus autem eorum, viginti duo millia, & triginta 8 quatuor. * Porrò filij Bechor: Zamira, & Ioas, & Eliezer, & Eliœnai, & Amri, & Ierimoth, & Abia, & Anathoth, & Almath: omnes hi, filij Bechor. * Numerati sunt autem 9 per familias suas principes cognationũ suarum, ad bella fortissimi, viginti millia, & decenti. *Porrò filij Iadihel: Balan. Filij autem 10 Balan: Iehus, & Beniamin, & Aod, & Chanana, & Zethan, & Tharsis, & Ahisahar. * 11 Omnes hi filij Iadihel, principes cognationum suarum, viri fortissimi, decem & septẽ millia, & ducenti ad prælium procedentes. *Sepham quoque, & Hapham filij Hir: & 12 Hasim filij Aher. * Filij autem Nephthali: 13 Iasiel, & Guni, & Iesser, & Sellum, filij Bala. *Porrò filius Manasse, Esriel: concubinaque 14 eius Syra peperit Machir patrem Galaad. * 15 Machir autẽ accepit vxores filijs suis Happhim, & Saphan: & habuit sororem nomine Maacha: nomen autẽ secundi, Salphaad, 16 natæque sunt Salphaad filiæ. * Et peperit Maacha vxor Machir filium, vocauitq; nomen eius Phares: porrò nomen fratris eius, 17 Sares: & filij eius Vlam, & Recen. * Filius autem Vlam, Badan. hi sunt filij Galaad, fi- 18 lij Machir, filij Manasse. * Soror autem eius Regina peperit Virumdecorũ, & Abiezer, & 19 Mohola. Erant autẽ filij Semida, Ahian, & Se- 20 chẽ, & Leci, & Aniã. Filij autẽ Ephraim: Suthala, Bared filius eius, Thahath filius eius E. E lada filius eius, Thahath filius eius, huius fi- 21 lius Zabad, Et huius filius Suthala, & huius filius Ezer, & Elad: occiderunt autẽ eos viri Geth indigenę, quia descenderãt, vt inuaderent 22 possessionem eorũ. Luxit igitur Ephraim pater eorum multis diebus, & venerunt 23 fratres eius, vt consolarentur eum. *Ingressusque est ad vxorem suam: quæ concepit, & peperit filium, & vocauit nomen eius Beria, eo quod in malis domus eius ortus est: 24 * Filia autem eius fuit Sara, quæ ædificauit Bethoron inferiorem, & superiorem, 25 & Ozensara. * Porrò filius eius Raphа, & Reseph, & Thale, de quo natus est Thaan, 26 *Qui genuit Laadan: huius quoque filius 27 Ammiud, qui genuit Elizama, *De quo or- 28 tus est Nun, qui habuit filium Iosue. * Possessio autem eorum, & habitatio, Bethel cũ F filiabus suis, & contra Orientem Noran, ac Occidentalem plagam Gazer, & filiæ eius, Sichem quoque cum filiabus suis, vsque ad 29 Aza cum filiabus eius. *Iuxta filios quoque Manasse, Bethsan & filias eius, Thanach & filias eius, Mageddo & filias eius, Dor & fi- *Gen. 46. b. 17.
lias eius: in his habitauerunt filij Ioseph, fi- 30 lij Israel: *Filij Aser: Iemna, & Iesua, & Iesui, & Baria, & Sara soror eorum. *Filij au- 31

gem Baria: Heber,& Melchiel: ipſe eſt pater
Barſaith. * Heber autem genuit Iephlat, & 32
Some, & Hothan, & Suaa ſororem eorum. G
*Filij Iephlat: Phoſech,& Chamaal,& A- 33
ſoth:hi filij Iephlat.*Porrò filij Somer:Ahi, 34
& Roaga, & Haba, & Aram. * Filij autem 35
Helem fratris eius: Supha,& Iemna, & Sel-
les,& Amal.*Filij Supha:Sue,Harnapher,& 36
Sual,& Beri,& Iamra, * Boſor, & Hod, & 37
Samma,& Saluſa,& Iethran,& Bera. *Filij 38
Iether. Iephone,& Phaſpha,& Ara. * Filij 39
autem Olla:Aree,& Haniel,& Reſia.*Om- 40
nes hi filij Aſer,principes cognationum,ele.
cti atque fortiſſimi duces ducum: numerus
autem eorum ætatis, quæ apta eſſet ad bel-
lum, viginti ſex millia.

CAP. VIII.

Rurſum genealogia Beniamin, & Saul, filiorumque ipſius.

Gen. 46. c. 21. Sup. 7. b. 40

BEniamin autem genuit Bale primogeni- 1
tum ſuum,Asbel ſecundum, Ahara ter A
tium, *Nohaa quartum,& Rapha quintũ.* 2
Fuerunt que filij Bale: Addar,& Gera,& A- 3
biud, * Abiſve quoq;,& Naaman,& Ahoe. 4
*Sed & Gera,& Saphuphan,& Huram. *Hi 5
ſunt filij Ahod, principes cognationum ha- 6
bitantium in Gabaa, qui translati ſunt in
Manahath.* Naaman autem, & Achia, & 7
Gera ipſe tranſtulit eos, & genuit Oza, &
Ahiud. * Porrò Saharaim genuit in regione 8
Moab, poſtquam dimiſit Huſiam, & Bara
vxores ſuas. *Genuit autem de Hodes vxo- 9
re ſua Iobab,& Sebia,& Moſa,& Molchõ,* 10
Iehus quoque, & Sechia, & Marma, hi ſunt
filij eius,principes in familijs ſuis. *Mehu- 11
ſim verò genuit Abitob,& Elphaal. *Porrò 12
filij Elphaal: Heber, & Miſaam, & Samad:
hic ædificauit Ono,& Lod,& filias eius. * 13
Baria autem, & Sama, principes cognatio-
num habitantium in Aialon,hi fugauerunt
habitatores Geth.*Et Ahio,& Seſac,& Ie- 14
rimoth, *Et Zabadia, & Arod, & Heder,* 15
Michael quoque,& Ieſpha,& Ioha,filij Ba- 16
ria.*Et Zebadia,& Moſollam,& Hezeci,& 17
Heber,*Et Ieſamari,& Iezlia,& Iobab,filij 18
Elphaal,*Et Iacim,& Zechri,& Zabdi,* Et 19
Elioenai,& Selethai,& Eliel,* Et Adaia,& 20
Baraia,& Samarath,filij Semei. *Et Ieſphã, 21
& Heber,& Eliel, * Et Abdon,& Zechri,& 22
Hanan. *Et Hanania,& Ælam, & Anatho- 23
thia, *Et Iephdaia,& Phanuel,filij Seſac.* 24
Et Samſari,& Sohoria,& Otholia. *Et Ier- 25
ſia,& Elia,& Zechri,filij Ieroham. *Hi pa 26
triarchę,& cognationum principes,qui ha- 27
bitauerunt in Ieruſalem.*In Gabaon autem C
habitauerunt Abigabaon,& nomen vxoris 28
* Iaſr. 9. f. 15. eius Maacha: *Filiuſque eius primogenitus 29
Abdon, & Sur. & Cis, & Baal, & Nadab.* 30
Gedor quoque, & Ahiu, & Zacher, & Ma- 31
celloth:*Et Macelloth genuit Samaa: habi- 32
tauerunt que ex aduerſo fratrum ſuorum in
33 Ieruſalem cum fratribus ſuis.* Ner autem
genuit Cis, & Cis genuit Saul. Porrò Saul
genuit Ionathan, & Melchilua, & Abina- * 1. Reg. 14.*
34 dab,& Eſbaal.*Filius autem Ionathan,Me- f. 51.
35 ribbaal: & Meribbaal genuit Micha.* Filij Inf. 9. f. 39.
Micha,Phithon,& Melech,& Tharaa,& A-
36 haz,*Et Ahaz genuit Ioada:& Ioada genuit
D Alamath,& Azmoth,& Zamri:porrò Zam-
37 ri genuit Moſa, *Et Moſa genuit Baana,cu-
ius filius fuit Rapha, de quo ortus eſt Elea-
38 ſa, qui genuit Aſel.*Porrò Aſel ſex filij fue-
rũt his nominibus,Ezricam,Bocru, Iſmael,
Saria, Obdia,& Hanan:omnes hi filij Aſel.
39 *Filij autem Eſec fratris eius,Vlam primo-
genitus,& Iehus ſecundus,& Eliphalet ter-
40 tius.*Fueruntque filij Vlam viri robuſtiſſi-
mi, & magno robore tendentes arcum: &
multos habentes filios, ac nepotes, vſq; ad
centum quinquaginta. Omnes hi, filij Be-
niamin.

CAP. IX.

Qui primi filiorum Iſrael habitauerint in Ieruſalem, & officia ſacerdotum, ac Leuitarum, generationesque Saul, ac filiorum eius repetuntur.

1 VNiuerſus ergo Iſrael dinumeratus
A eſt: & ſumma eorum ſcripta eſt in Li-
bro regum Iſrael,& Iuda: translatique ſunt
2 in Babylonem propter delictum ſuum. Qui
autem habitauerunt primi in poſſeſſionibus,& in vrbibus ſuis: Iſrael,& Sacerdotes,
3 & Leuitæ, & Nathinæi.* Commorati ſunt
in Ieruſalem de filijs Iuda,& de filijs Beniamin, de filijs quoque Ephraim, & Manaſſe.
4 *Othei filius Ammiud,filij Amri,filij Om-
5 rai,filij Bonni,de filijs Phares filij Iuda.*Et
6 de Silni: Aſaia primogenitus, & filij eius.*
De filijs autem Zara: Iehuel, & fratres eorum,ſexcenti nonaginta.*Porrò de filijs Be-
7 niamin: Salo filius Moſollam,filij Oduia,fi-
8 lij Aſana:*Et Iobania filius Ieroham:& Ela
filius Ozi, filij Mochori: & Moſollam filius
9 Saphathiæ,filij Rahuel,filij Iebaniæ,*Et fra-
tres eorum per familias ſuas,nongentiquin-
quaginta ſex. Omnes hi,principes cogna-
10 tionum per domos patrum ſuorum.*De ſa-
cerdotibus autem: Iedaia, Ioiarib, & Ioa-
11 chin: * Azarias quoque filius Helciæ, filij
Moſollam,filij Sadoc,filij Maraioth,filij A-
12 chitob pontifex domus Dei. * Porrò Ada-
ias filius Ierohã,filij Phaſſur,filij Melchiæ:
& Maaſai filius Adiel filij Iezra, filij Moſol-
13 lam,filij Moſollamith filij Emmer.*Fratres
C quoque eorum principes per familias ſuas,
mille ſeptingenti ſexaginta,fortiſſimi robo-
re ad faciendum opus miniſterij in domo
14 Dei. *De Leuitis autem: Semeia filius Haſ-
ſub,filij Ezricam,filij Haſebia,de filijs Mera-
ri.*Ba-

11. *Raccacar quoq; carpentarius, & Galal, 15
& Mathania filius Micha, filij Aſaph: * Et 16
Obdia filius Semeiæ, filij Galal, filij Idithun:
& Barachia filius Aſa, filij Elcana, qui habitauit in atrijs Netophati. *Ianitores autem: 17
Sellum, & Accub, & Telmon, & Ahimam,
& frater eorum Sellum princeps, *Vſque ad 18
illud tempus in porta regis ad Orientem,
obſeruabant per vices ſuas de filijs Leui. * 19
Sellum verò filius Core, filij Abiaſaph, filij D
Core, cum fratribus ſuis, & domo patris ſui,
hi ſunt Coritæ ſuper opera miniſterij: custo-
des veſtibulorum tabernaculi: & familiæ eo-
rum per vices caſtrorum Dñi cuſtodientes
introitum. * Phinees autem filius Eleazari, 20
erat dux eorum coram Dño. *Porrò Zacha- 21
rias filius Moſollamia, ianitor portæ taber-
naculi teſtimonij. *Omnes hi electi in oſtia- 22
rios per portas, ducenti duodecim: & de-
ſcripti in villis proprijs: quos conſtituerunt
Dauid, & Samuel Videns, in fide ſua. *Tam 23
ipſos, quàm filios eorum, in oſtijs domus
Dñi, & in tabernaculo, vicibus ſuis. * Per 24
quatuor ventos erant oſtiarij: id eſt ad Orié-
tem, & ad Occidentem, & ad Aquilonem,
& ad Auſtrum. * Fratres autem eorum in 25
viculis morabantur, & veniebant in ſabba-
tis ſuis de tempore vſque ad tempus. * His 26
quatuor Leuitis creditus erat omnis nume- E
rus ianitorum, & erant ſuper exedras, &
theſauros domus Dñi. *Per gyrum quoque 27
templi Dñi morabantur in cuſtodijs ſuis: vt
cum tempus fuiſſet, ipſi mane aperirent fo-
res. * De horum genere erant, & ſuper vaſa 28
miniſterij: ad numerum enim & inferebán-
tur vaſa, & efferebantur. * De ipſis, & qui 29
credita habebant vtenſilia ſanctuarij, præ-
erant ſimilæ, & vino, & oleo, & thuri, & a-
romatibus. Filij autem ſacerdotum vnguẽ- 30
ta ex aromatibus conficiebant. *Et Matha- 31
thias Leuites primogenitus Sellum Coritę,
præfectus erat eorum, quæ in ſartagine fri-
gebantur. * Porrò de filijs Caath fratribus 32
eorum, ſuper panes erant propoſitionis, vt F
ſemper nouos per ſingula ſabbata præpara-
rent. *Hi ſunt principes cantorum per fami- 33
lias Leuitarum, qui in exedris morabantur,
vt die, ac nocte iugiter ſuo miniſterio deſer-
uirent. Capita Leuitarum, per familias ſuas 34
principes, manſerunt in Ieruſalem. *In Ga- 35
*Supr. 8. c. 29. baon autem commorati ſunt, pater Gabaon
Iehiel, & nomen vxoris eius Maacha. * Fi- 36
lius primogenitus eius Abdon, & Sur, &
Cis, & Baal, & Ner, & Nadab. *Gedor quo- 37
que, & Ahio, & Zacharias, & Macelloth. * G
Porrò Macelloth genuit Samaan: iſti habita- 38
*Supr. 8. c. 32. uerunt è regione fratrum ſuorum in Ieru-
ſalem, & cum fratribus ſuis. *Ner autem ge- 39
nuit Cis: & Cis genuit Saul: & Saul genuit
Ionathan, & Melchiſua, & Abinadab, & Eſ-
baal. *Filius autem Ionathan, Meribaal: & 40
Meribbaal genuit Micha. Porrò filij Micha, 41
Phithon, & Melech, & Tharaa, & Ahaz. * 42
Ahaz autem genuit Iara, & Iara genuit A-
lamath, & Azmoth, & Zamri. Zamri autem
genuit Moſa. * Moſa verò genuit Banaa: 43
cuius filius Raphaia, genuit Elaſa: de quo
ortus eſt Aſel. * Porrò Aſel ſex filios ha- 44
buit his nominibus, Ezricam, Bocru, Iſ-
mahel, Saria, Odia, Hanan: hi ſunt filij
Aſel.

CAP. X.

Saul reprobatus à Deo propter varias iniquitates a Philiſthais occiditur cum filijs, eiuſque capite à Philiſthais imputato, reliquum corpus cum filijs ſepelitur à viris Iabes Galaad.

1 PHiliſthijm autem pugnabant contra Iſ-
A rael, fugeruntque viri Iſrael Paleſthinos, *1.Reg.31.1.
2 & ceciderunt vulnerati in monte Gelboe. * 2.Reg.1.4.
Cumque appropinquaſſent Philiſthæi per-
ſequentes Saul & filios eius, percuſſerunt
Ionathan, & Abinadab, & Melchiſua, filios
3 Saul. * Et aggrauatum eſt prælium contra
Saul, inueneruntque eum ſagittarij, & vul-
4 nerauerunt iaculis. * Et dixit Saul ad armi-
B gerum ſuum: Euagina gladium tuum, & in-
terfice me: ne forte veniãt incircumciſi iſti,
& illudant mihi. Noluit autem armiger eius
hoc facere, timore perterritus: arripuit ergo
5 Saul enſem, & irruit in eum. *Quod cum vi-
diſſet armiger eius, videlicet mortuum eſſe
Saul, irruit etiam ipſe in gladium ſuum, &
6 mortuus eſt. * Interijt ergo Saul, & tres filij
eius, & omnis domus illius pariter cõcidit.
7 *Quod cum vidiſſent viri Iſrael, qui habita-
C bant in campeſtribus, fugerunt: & Saul, ac
filijs eius mortuis, dereliquerũt vrbes ſuas,
& huc illucque diſperſi ſunt: veneruntque
8 Philiſthijm, & habitauerunt in eis. *Die igi-
tur altero detrahentes Philiſthijm ſpolia
cæſorum, inuenerunt Saul, & filios eius ja-
9 centes in monte Gelboe. * Cumque ſpoliaſ-
ſent eum, & amputaſſent caput, armiſque
nudaſſent, miſerunt in terram ſuam, vt cir-
cumferretur, & oſtenderetur idolorum tẽ-
10 plis, & populis: * Arma autem eius conſe-
crauerunt in fano dei ſui, & caput affixerũt
11 in templo Dagon. * Hoc cum audiſſent viri
Iabes Galaad, omnia ſcilicet, quæ Phili-
12 thijm fecerant ſuper Saul, * Conſurrexe-
D runt ſinguli virorum fortium, & tulerunt
cadauera Saul, & filiorum eius: attulerunt-
que ea in Iabes, & ſepelierunt oſſa eorum
ſubter quercum, quæ erat in Iabes, & ieiu- *1.Reg.11.
13 nauerunt ſeptem diebus. * Mortuus eſt er- 8.13.
go Saul propter iniquitates ſuas, eo quod Exod.17.6.
prævaricatus ſit mandatum Dñi, quod præ- 14.
ceperat, & non cuſtodierit illud: ſed inſuper *1.Reg.28.
14 etiam pythoniſſam conſuluerit, *Nec ſpe- 6.7.

rauerit in Domino: propter quod interfecit eum,& transtulit regnum eius ad Dauid filium Isai.

CAP. XI.

Vltus Dauid in regem, expulsis ex arce Sionis Iebusæis, habitauit in Ierusalem Hipatus potentissimis, ac strennissimis militibus, quorum heroica gesta narrantur: noluit Dauid desideratam bibere aquam, eo quod eum sortium suarum periculo allata esset.

1. Reg. 5. a. 1. COngregatus est igitur omnis Israel ad 1
Dauid in Hebron, dicens: Os tuum sumus,& caro tua. *Heri quoque,& nudiustertius, cum adhuc regnaret Saul, tu eras, qui educebas, & introducebas Israel, tibi enim dixit Dñs Deus tuus: Tu pasces populum meum Israel, & tu eris princeps super eum. * Venerunt ergo omnes maiores natu 3
Israel ad regem in Hebron: & iniit Dauid cum eis fœdus coram Dño: vnxeruntque eum regem super Israel, iuxta sermonem Dñi, quem locutus est in manu Samuel.* Abiit quoque Dauid,& omnis Israel, in Ierusalem. hæc est Iebus, vbi erant Iebusæi habitatores terræ. * Dixeruntque, qui habitabant in Iebus ad Dauid: Non ingredieris huc. Porrò Dauid cœpit arcem Sion, quæ est ciuitas Dauid, * Dixitque: Omnes, qui percusserit Iebusæum in primis, erit princeps, & dux. Ascendit igitur primus Ioab filius Saruiæ,& factus est princeps. * Habitauit autem Dauid in arce, & idcirco appellata est ciuitas Dauid. * Ædificauitque vrbem in circuitu à Mello, vsque ad gyrum, Ioab autem reliqua vrbis extruxit. * Proficiebatque Dauid videns, & crescens, & Dñs exercituum C
*1. Reg. 13. a. 8. erat cum eo. * Hi principes virorum fortium 10
Dauid, qui adiuuerunt eum, vt rex fieret super omnem Israel, iuxta verbum Dñi, quod locutus est ad Israel. * Et iste numerus robu- 11
storum Dauid: Iesbaam filius Hachamoni princeps inter triginta: iste leuauit hastam suam super trecentos vulneratos vna vice. * 12
Et post eum Eleazar filius patrui eius Ahohites, qui erat inter tres potentes. * Iste fuit 13
cum Dauid in Phesdomim, quando Philisthijm congregati sunt ad locum illum in prælium: & erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratque populus à facie Philisthinorum. * Hi steterunt in medio agri,& 14
defenderunt eum: cumque percussissent Philisthæos, dedit Dñs salutem magnam populo suo. * Descenderunt autem tres de 15
triginta principibus ad petram, in qua erat Dauid, ad speluncam Odollam, quando D
Philistinijm fuerant castramentati in Valle Raphaim. * Porrò Dauid erat in præsidio,& 16
*2. Reg. 23. b. 14. statio Philisthinorum in Bethlehem. * Desi- 17
derauit igitur Dauid,& dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Bethlehem, quæ
18 est in porta. * Tres ergo illi per media castra Philisthinorum perrexerunt, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat in porta, & attulerunt ad Dauid, vt biberet: qui noluit, sed magis libauit illam Domino,
19 * Dicens: Absit, vt in conspectu Dei mei hoc E faciam, & sanguinem istorum virorum bibam: quia in periculo animarum suarum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc causam noluit bibere. hæc fecerunt tres robustissi-
20 mi. * Abisai quoque frater Ioab ipse erat princeps trium, & ipse leuauit hastam suã contra trecentos vulneratos, & ipse erat in-
21 ter tres nominatissimus. * Et inter tres secundos inclytus,& princeps eorum: verum tamen, vsque ad tres primos non peruene-
22 rat. * Banaias filius Ioiadæ viri robustissimi, qui multa opera perpetrarat, de Cabseel: ipse percussit duos Ariel Moab: & ipse descendit, & interfecit leonem in media ci-
23 sterna tempore niuis. * Et ipse percussit virum Ægyptium, cuius statura erat quinque cubitorum, & habebat lanceam, vt liciatorium texentium: descendit igitur ad eum cum virga, & rapuit hastam, quam tenebat,
24 manu,& interfecit eum hasta sua. * Hæc fe-
F cit Banaias filius Ioiadæ, qui erat inter tres
25 robustos nominatissimus, * Inter triginta primus, verumtamen ad tres, vsque non peruenerat: posuit autem eum Dauid ad auri-
26 culam suam. * Porrò fortissimi viri in exercitu, Asahel frater Ioab, & Elchanan filius
27 patrui eius de Bethlehem, * Sammoth Aro-
28 rites, Heles Phalonites, * Ira filius Accesi
29 Thecuites, Abiezer Anathothites, * Sobbo-
30 chai Husathites, Ilai Ahohites, * Maharai Netophathites, Heled filius Baana Neto-
31 phathites, * Ethai filius Ribai de Gabaath
32 filiorum Beniamin, Banaia Pharathonites *
G Hurai de torrente Gaas. Abiel Arbathites,
33 Azmoth Bauramites, Eliaba Salabonites. *
Filij Assem Gezonites Ionathan filius Sage,
34 Ararites, Ahiam filius Sachar Ararites, * E-
35 liphal filius Vr, * Hepher Mecherathites, A-
36 hia Phelonites, * Hesro Carmelites, Naarai
37 filius Asbai, * Ioel frater Nathan Mibahar
38 filius Agarai. * Selec Ammonites, Naarai
39 Berothites armiger Ioab filij Saruiæ. * Ira
40 Iethræus, Gareb Iethræus. * Vrias Hethæus,
41 Zabad filius Oholi, * Adina filius Siza Ru-
42 benites princeps Rubenitarum, & cum eo
43 triginta: * Hanan filius Maacha,& Iosaphat
44 Mathanites, * Ozia Astarothites, Samma,&
45 Iehiel filij Hotham Aroritæ, * Iedihel filius
46 Samri, & Ioha frater eius Thosaites. * Eliel Mahumites,& Ieribai,& Iosaia filij Elnaem, & Iethma Moabites Eliel,& Obed,& Iasiel de Masobia.

CA-

CAP. XII.

Qui Dauid fuerunt sequuti eum fugerat Saulem; & qui postea ex omnibus tribubus venerunt, vt eum regem constituerent in Hebron.

HI quoque venerunt ad Dauid in Sice- 1
leg, cum adhuc fugeret Saul, filiũ Cis, A
qui erant fortissimi, & egregij pugnatores, * 2
Tendentes arcum, & vtraque manu fundis
saxa iacientes, & dirigentes sagittas: de fra-
tribus Saul ex Beniamin. * Princeps Ahie- 3
zer, & Ioas, filij Samaa, Gabaathites, & Ia-
ziel, & Phallet filij Azmoth, & Baracha, &
Iehu Anathothites. * Samaias quoque Ga- 4
baonites fortissimus inter triginta, & super
triginta. Ieremias, & Ieheziel, & Iohanan, &
Iezabad Gaderothites. * Et Eluzai, & Ieri- 5
muth, & Baalia, & Samaria, & Saphatia Ha-
ruphites. * Elcana, & Iesia, & Azareel, & Ioe- 6
zer, & Iesbaan de Carehim: * Ioela quoque, 7
& Zabadia, filij Ieroham de Gedor. * Sed & B
de Gaddi transfugerunt ad Dauid, cum la- 8
teret in deserto, viri robustissimi, & pugna-
tores optimi, tenentes clypeum, & hastam:
facies eorum, quasi facies leonis, & veloces
quasi capreæ in montibus. * Ezer princeps, 9
Obdias secundus, Eliab tertius, * Masmana 10
quartus, Ieremias quintus, * Et hi sextus,
Eliel septimus, * Iohanan octauus, Elzebad 11
nonus, * Ieremias decimus, Machbanai vn- 12
decimus. * Hi de filijs Gad princeps exerci- 13
tus: nouissimus centum militibus præerat,
& maximus, mille. Isti sunt, qui transierunt 15
Iordanem mense primo, quando inundare
consueuit super ripas suas: & omnes fuga-
uerunt, qui morabantur in vallibus ad O-
rientalem plagam, & Occidentalem. * Ve- 16
nerunt autem, & de Beniamin, & de Iuda, C
ad præsidium in quo morabatur Dauid. * E- 17
gressusque est Dauid obuiam eis, & ait: Si
pacificè venistis ad me, vt auxiliemini mi-
hi, cor meum iungatur vobis, si autem insi-
diamini mihi pro aduersarijs meis, cum ego
iniquitatem in manibus non habeam, vi-
deat Deus patrum nostrorum, & iudicet. * 18
Spiritus verò induit Amasai principem in-
ter triginta, & ait: Tui sumus, ò Dauid, & te-
cum fili Isai: pax, pax tibi, & pax adiutori-
bus tuis: te enim adiuuat Deus tuus. Susce-
pit ergo eos Dauid, & constituit principes
turmæ. Porrò de Manasse transfugerunt ad 19
1. Reg. 29. b. 4. Dauid, quando veniebat cum Philisthijm D
aduersus Saul, vt pugnaret: & non dimica-
uit cum eis, quia inito consilio remiserunt
eum principes Philisthinorum, dicentes: Pe-
riculo capitis nostri reuertetur ad dominũ
suum Saul. * Quando igitur reuersus est in 20
Siceleg, transfugerunt ad eum de Manasse,
Ednas, & Iozabad, & Iedihel, & Michael, &
Eddas, & Iozadab, & Eliu, & Salathi, princi-
pes millium in Manasse. * Hi præbuerunt 21
auxilium Dauid aduersus latrunculos om-
nes enim erant viri fortissimi, & facti sunt
principes in exercitu. Sed & per singulos 22
dies veniebant ad Dauid ad auxiliandum ei,
vsque dum fieret grandis numerus, quasi
exercitus Dei. * Iste quoque est numerus 23
principum exercitus, qui venerunt ad Da-
uid, cum esset in Hebron, vt transferrent re-
gnum Saul ad eum, iuxta verbum Domini.
* Filij Iuda portantes clypeum, & hastam, 24
sex millia octingenti expediti ad prælium. *
De filijs Simeon, virorum fortissimorum ad 25
pugnandum septem millia centum. * De fi- 26
lijs Leui, quatuor millia sexcenti. * Ioiada 27
E quoque princeps de stirpe Aaron, & cum
eo tria millia septingenti. * Sadoc etiá puer 28
egregiæ indolis, & domus patris eius, prin-
cipes viginti duo. * De filijs autem Benia- 29
min fratribus Saul, tria millia: magna enim
pars eorum adhuc sequebatur domum Saul.
* Porrò de filijs Ephraim viginti millia o- 30
ctingenti, fortissimi robore, viri nominati
in cognationibus suis. * Et ex dimidia tribu 31
Manasse, decem & octo millia, singuli per
nomina sua venerunt, vt constituerent re-
gem Dauid. * De filijs quoque Issachar viri 32
F eruditi, qui nouerant singula tempora ad
præcipiendum quid facere deberet Israel,
principes ducenti: omnis autem reliqua tri-
bus eorum consilium sequebatur. * Porrò 33
de Zabulon, qui egrediebantur ad prælium,
& stabant in acie instructi armis bellicis,
quinquaginta millia venerunt in auxilium,
non in corde duplici. * Et de Nephthali, 34
principes mille: & cum eis instructi clypeo,
& hasta, triginta & septem millia. * De Dan 35
etiam præparati ad prælium, viginti octo
millia sexcenti. * Et de Aser egredientes ad 36
pugnam, & in acie prouocantes, quadragin-
ta millia. * Trans Iordanem autem de filijs 37
Ruben, & de Gad, & dimidia parte tribus
Manasse, instructi armis bellicis, centum
viginti millia. * Omnes isti viri bellato- 38
G res expediti ad pugnandum, corde perfecto
venerunt in Hebron, vt constituerent re-
gem Dauid super vniuersum Israel: sed &
omnes reliqui ex Israel, vno corde erant, vt
rex fieret Dauid. * Fueruntque ibi apud Da- 39
uid tribus diebus comedentes, & bibentes:
præparauerant enim eis fratres sui. * Sed 40
& qui iuxta eos erant, vsque ad Issachar, &
Zabulon, & Nephthali, afferebant panes
in asinis, & camelis, & mulis, & bobus, ad
escendum: farinam, palathas, vuam pas-
sam, vinum, oleum, boues, arietes, ad om-
nem copiam: gaudium quippè erat in
Israel.

CAP. XIII.

A Cariathiarim reducitur arca Domini de domo Abinadab, omni Israel cum Dauid ante eam ludentibus: sed quia Oza arcam contingens à Domino percussus est, auertit eam Dauid in domum Obededom, cui & eo tempore benedicit Dominus.

1 INijt autem consilium Dauid cum tribu-
A nis,& centurionibus,& vniuersis princi-
A pibus, 2 * Et ait ad omnem cætum Israel: Si
placet vobis:& a Dño Deo nostro egreditur
sermo, quē loquor:mittamus ad fratres no-
stros reliquos in vniuersas regiones Israel',
& ad Sacerdotes,& Leuitas,qui habitant in
suburbanis vrbium, vt congregentur ad
3 nos,Et reducamus arcam Dei nostri ad nos:
B non enim requisiuimus eam in diebus Saul.
4 *Et respondit vniuersa multitudo,vt ita fie-
ret: placuerat enim sermo omni populo. * 5
Congregauit ergo Dauid cunctum Israel, à
Sihor Ægypti,vsq;dum ingrediaris Emath,
* 1.Reg.6. 6 vt adduceret arcam Dei de Cariathiarim. *
m.2. Et ascendit Dauid, & omnis vir Israel, ad
collem Cariathiarim,qui est in Iuda, vt af-
ferret inde arcam Domini Dei sedentis su-
per cherubim. vbi inuocatum est nomen
7 eius. * Imposueruntque Arcam Dei super
plaustrum nouum,de domo Abinadab:Oza
C autem, & frater eius, minabant plaustrum. C
8 *Porrò Dauid,& vniuersus Israel,ludebant
coram Deo omni virtute in canticis,& inci-
tharis,& psalterijs,& tympanis, & cymba-
lis, & tubis. * 9 Cum autem peruenissent ad
aream Chidon,tetendit Oza manum suam,
vt sustentaret Arcam:bos quippè lasciuiens
paululum inclinauerat eam. 10 *Iratus est ita-
que Dñs contra Ozam,& percussit eum,eo
quod tetigisset Arcam: & mortuus est ibi
coram Dño. *Contristatusque est Dauid,eo 11
quod diuisisset Dñs Ozam: vocauitque lo-
cum illum: Diuisio Ozæ, vsque in præsen-
D tem diem. *Et timuit Deum tunc temporis, 12
dicens: Quo modo possum ad me introdu-
cere Arcam Dei? *Et ob hanc causam non 13
adduxit eam ad se,hoc est,in ciuitatem Da-
uid, sed auertit in domum Obededom Ge-
thæi. * 14 Mansit ergo Arca Dei in domo O-
bededom tribus mensibus: & benedixit
Dominus domui eius,& omnibus, quæ ha-
bebat.

CAP. XIV.

Dauid acceptis à rege Tyri lignis, & artificibus ad extruendam sibi domum, alias ducit vxores, ac multos gignit liberos, & consulto Domino bis cadit Philisthæos.

* 2. Reg. 5. m. 11. 1 MIsit quoque Hiram rex Tyri nuncios
A ad Dauid,& ligna cedrina,& artifices
A parietum, lignorumque: vt ædificarent ei
2 domum. *Cognouitque Dauid, quod con-
firmasset eum Dñs in regem super Israel, &
sublenatum esset regnum suum super po-
3 pulum eius Israel. *Accepit quoque Dauid * 2. Reg. 5. c. 13.
alias vxores in Ierusalem: genuitque filios,
4 & filias. * Et hæc nomina eorum, qui nati
B sunt ei in Ierusalem: Samua, & Sobad, Na-
5 than,& Salomon, *Iebahar, & Elisua,& E-
6 liphalet, * Noga quoque,& Napheg, & Ia-
7 phia, *Elisama,& Baalida,& Eliphalet. *Au-
8 dientes autem Philisthijm eo, quod vnctus
esset Dauid in regem super vniuersum Is-
rael,ascenderunt omnes,vt quærerent eum: * 2. Reg. 5.
quod cum audisset Dauid, egressus est ob- c. 17.
9 uiam eis. *Porrò Philisthijm venientes, dif-
10 fusi sunt in valle Raphaim. *Consuluitque
C Dauid Dñm, dicens: Si ascendam ad Philis-
thæos,& si trades eos in manu mea? Et di-
xit ei Dñs. Ascende,& tradam eos in manu
11 tua. *Cumque illi ascendissent in Baalpha-
rasim,percussit eos ibi Dauid, & dixit: Di-
uisit Deus inimicos meos per manum meā,
sicut diuiduntur aquæ: & idcirco vocatum
12 est nomen illius loci Baalpharasim. *Dere-
liquerunt quoque ibi deos suos quos Dauid ius-
13 sit exuri. *Alia etiam vice Philisthijm irrue-
14 runt,& diffusi sunt in valle. *Consuluitque
D rursum Dauid Deum,& dixit ei Deus: Non
ascendas post eos, recede ab eis, & venies
15 contra illos ex aduerso pyrorum. * Cum-
que audieris sonitum gradientis in cacumi-
ne pyrorum,tunc egredieris ad bellum. E-
gressus est enim Deus ante te, vt percutiat
16 castra Philisthijm. * Fecit ergo Dauid sicut
præceperat ei Deus, & percussit castra Phi-
17 listhinorum,de Gabaon vsque Gazera. *Di-
uulgatumque est nomen Dauid in vniuer-
sis regionibus, & Dominus dedit pauorem
eius super omnes gentes.

CAP. XV.

Parato tabernaculo, deducitur magno cum apparatu arca Dei in Ierusalem, comitante omni Israel, sacerdotibus verò, ac Leuitis iuxta sua officia ministrantibus: & Michol despicit Dauid coram arca saltantem, indutum stola byssina, & ephod lineo.

1 FEcit quoque sibi domos in ciuitate Da-
A uid: & ædificauit locum arcæ Dei, te-
2 enditque ei tabernaculum. * Tunc dixit
Dauid Illicitum est, vt à quocunque porte-
tur Arca Dei nisi à Leuitis, quos elegit Dñs
ad portandum eam, & ad ministrandum si-
3 bi vsque in æternum. *Congregauitque vni-
uersum Israel in Ierusalem,vt afferretur ar-
ca Dei in locum suum, quem præparauerat
4 ei. *Necnon & filios Aaron,& Leuitas. *De
5 filijs Caath, Vriel princeps fuit, & fratres
6 eius centum viginti. *De filijs Merari, Asa-
ia princeps; & fratres eius ducenti viginti.
7 *De filijs Gersom, Ioel princeps; & fratres
8 eius centum triginta. * De filijs Elisaphan,

Semei-

Semeias princeps; & fratres eius ducenti.
9 *De filijs Hebron, Eliel princeps; & fratres eius octoginta. 10 *De filijs Oziel, Aminadab princeps; & fratres eius centum duodecim.
11 *Vocauitque Dauid Sadoc, & Abiathar Sacerdotes, & Leuitas, Vriel, Asaiam, Ioel, Semeiam, Eliel, & Aminadab: 12 *Et dixit ad eos: Vos, qui estis principes familiarum Leuiticarum, sanctificamini cum fratribus vestris, & afferte Arcam Dñi Dei Israel, ad locum, qui ei præparatus est: 13 *Ne vt à principio, quia non eratis præsentes, percussit nos Dñs; sic & nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus. 14 *Sanctificati sunt ergo Sacerdotes, & Leuitæ, vt portarent Arcam Dñi Dei Israel. 15 *Et tulerunt filij Leui Arcam Dei, sicut præceperat Moyses iuxta verbum Dñi, humeris suis, in vectibus. 16 *Dixitque Dauid principibus Leuitarum, vt constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablis videlicet, & lyris, & cymbalis, vt resonaret in excelsis sonitus lætitiæ. 17 *Constitueruntque Leuitas: Hemam filium Ioel, & de fratribus eius, Asaph filium Barachiæ: de filijs verò Merari, fratribus eorum, Ethan filium Cusaiæ. 18 *Et cum eis fratres eorum: In secundo ordine, Zachariam, & Ben, & Iaziel, & Semiramoth, & Iahiel, & Ani, Eliab, & Banaiam, & Maasiam, & Mathathiam, & Eliphalu, & Maceniam, & Obededom, & Iehiel, ianitores. 19 *Porrò cantores, Heman, Asaph, & Ethan, in cymbalis æneis concrepantes. 20 *Zacharias autem, & Oziel, & Semiramoth, & Iahiel, & Ani, & Eliab, & Maasias, & Banaias, in nablis arcana cantabant. 21 Porrò Mathathias, & Eliphalu, & Macenias, & Obededom, & Ieiuel, & Ozaziu, in citharis pro octaua canebant epinicion. 22 *Chonenias autem princeps Leuitarum, prophetiæ præerat, ad præcinendam melodiam: erat quippè valdè sapiens. 23 *Et Barachias, & Elcana, ianitores arcæ. 24 *Porrò Sebemas, & Iosaphat, & Nathanael, & Amasai, & Zacharias, & Banaias, & Eliezer, sacerdotes, clangebant tubis coram Arca Dei: & Obededom, & Iehias, erant ianitores arcæ. 25 *Igitur Dauid, & omnes maiores natu Israel, & tribuni, ierunt ad deportandam arcam fœderis Dñi de domo Obededom, cum lætitia. 26 *Cumque adiuuisset Deus Leuitas, qui portabant Arcam fœderis Dñi, immolabantur septem tauri, & septem arietes. 27 *Porrò Dauid erat indutus stola byssina, & vniuersi Leuitæ, qui portabant Arcam, cantoresque, & Chonenias princeps propheriæ inter cantores: Dauid autem etiam indutus erat ephod lineo. 28 *Vniuersusque Israel deducebant Arcam fœderis Dñi in iubilo, & sonitu buccinæ, & tubis, & cymbalis, & nablis, & citharis concrepantes. 29 *Cumque

*Exod. 25. b. 30.

*Num. 4. b. 15.

*1. Reg. 6. c. 12.

peruenisset Arca fœderis Domini, vsque ad ciuitatem Dauid, Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit regem Dauid saltantem atque ludentem, & despexit eum in corde suo.

CAP. XVI.

Constituta Arca in tabernaculo fœderis, oblatisq; victimis, populus à Dauid benedicitur, & epulum præbetur: ordinantur varia Leuitarum ministeria coram Arca, interposito Cantico diuinæ laudis.

1 A Tulerunt igitur Arcam Dei, & constituerunt eam in medio tabernaculi, quod tetenderat ei Dauid: & obtulerunt holocausta, & pacifica coram Deo. *1. Reg. 8. c. 17.
2 Cumque complesset Dauid offerens holocausta, & pacifica, benedixit populo in nomine Dñi.
3 *Et diuisit vniuersis per singulos, à viro vsq; ad mulierem, tortam panis, & partem assæ carnis bubalæ, & frixam oleo similam.
4 *Constituitque coram Arca Dñi de Leuitis, qui ministrarent, & recordarentur operum eius, & glorificarent, atque laudarent Dñm Deum Israel:
5 Asaph principem; & secundum eius Zachariam: Porrò Iahiel, & Semiramoth, & Iehiel, & Mathatiam, & Ellab, & Banaiam, & Obededom: Iehiel super organa psalterij, & lyras: Asaph autem, vt cymbalis personaret;
6 *Banaiam verò, & Iaziel sacerdotes, canere tuba, iugiter coram Arcà fœderis Dñi.
7 *In illo die fecit Dauid principem ad confitendum Dño Asaph, & fratres eius.
8 *Confitemini Dño, & inuocate nomen eius: notas facite in populis adinuentiones eius. *Ps. 104. a. 1. Isa. 12. b. 4.
9 *Cantate ei, & psallite ei: & narrate omnia mirabilia eius.
10 *Laudate nomen sanctum eius: lætetur cor quærentium Dominum.
11 *Quærite Dominum, & virtutem eius: quærite faciem eius semper.
12 *Recordamini mirabilium eius, quæ fecit: signorum illius, & iudiciorum oris eius.
13 *Semen Israel serui eius: filij Iacob electi eius.
14 *Ipse Dominus Deus noster: in vniuersa terra iudicia eius.
15 *Recordamini in sempiternum pacti eius sermonis, quem præcepit in mille generationes.
16 *Quem pepigit cum Abraham: & iuramenti illius cum Isaac.
17 *Et constituit illud Iacob in præceptum: & Israel in pactum sempiternum,
18 *Dicens: Tibi dabo terram Chanaan, & funiculum hæreditatis vestræ.
19 *Cum essent pauci numero, parui & coloni eius.
20 *Et transierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum.
21 *Non dimisit quemquam calumniari eos, sed increpauit pro eis reges.
22 *Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis nolite malignari. *Ps. 95. a. 2.
23 *Cantate Domino omnis terra: annuntiate ex die in diem salutare eius.
24 *Narrate in gentibus gloriam eius: in cunctis populis mirabilia eius.

Quia

Quia magnus Dñs, & laudabilis nimis: & horribilis ſuper omnes deos. *Omnes enim 26
dij populorum, idola: Dñs autem cœlos fecit. *Confeſſio & magnificentia coram eo: 27
fortitudo, & gaudium in loco eius. *Afferte 28
Dño familiæ populorum: afferte Dño gloriam, & imperium. Date Domino gloriam, 29
nomini eius, leuate ſacrificium, & venite in conſpectu eius: & adorate Dominum in decore ſancto. * Commoueatur à facie eius 30
omnis terra; ipſe enim fundauit orbem immobilem. *Lætentur cœli, & exultet terra: 31
& dicant in nationibus, Dominus regnauit.
* Tonet mare, & plenitudo eius: exultent 32
agri, & omnia, quæ in eis ſunt. *Tunc lau- 33
dabunt ligna ſaltus coram Domino: quia venit iudicare terram. *Confitemini Domi- 34
no, quoniam bonus: quoniam in æternum D
miſericordia eius. Et dicite: Salua nos Deus 35
ſaluator noſter: & congrega nos, & erue de gentibus, vt confiteamur nomini ſancto tuo, & exultemus in carminibus tuis. *Be- 36
nedictus Dominus Deus Iſrael ab æterno, vſque in æternum: & dicat omnis populus:
37 Amen, & hymnum Domino. *Reliquit ita-
que ibi coram Arca fœderis Domini, Aſaph, & fratres eius, vt miniſtrarent in conſpectu Arcæ iugiter, per ſingulos dies, vices
38 ſuas. *Porrò Obededom, & fratres eius ſexaginta octo; & Obededom filium Idithun,
39 & Hoſa, conſtituit ianitores. * Sadoc autem Sacerdotem, & fratres eius ſacerdotes, coram tabernaculo Domini in excelſo, quod
40 erat in Gabaon, * Vt offerrent holocauſta Domino ſuper altare holocauſtomatis iugiter, manè & veſpere, iuxta omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Domini, quam præcepit Iſ-
41 raeli. * Et poſt eum Heman, & Idithun, & reliquos electos, vnumquemque vocabulo ſuo ad confitendum Domino: Quoniam in
42 æternum miſericordia eius. *Heman quoque, & Idithun canentes tuba, & quatientes cymbala, & omnia muſicorum organa, ad canendum Deo; filios au-
43 tem Idithun fecit eſſe portarios. *Reuerſuſque eſt omnis populus in domum ſuam: & Dauid, vt benediceret etiam domui ſuæ.

CAP. XVII.

Cogitanti Dauid ædificare domum Domino promittitur filius, qui illam ſit ædificaturus, vnde Dauid gratias agit, Dei erga ſe benitatem extollens.

CVm autem habitaret Dauid in domo 1
2. Reg. 7. a. ſua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce A
ego habito in domo cedrina: Arca autem fœderis Domini ſub pellibus eſt. * Et ait Na- 2
than ad Dauid: Omnia, quæ in corde tuo ſunt, fac: Deus enim tecum eſt. * Igitur 3
nocte illa factus eſt ſermo Dei ad Nathan, dicens: *Vade, & loquere Dauid ſeruo meo: 4
Hæc dicit Dominus: Non ædificabis tu mihi domum ad habitandum. * Neque enim 5
manſi in domo, ex eo tempore, quo eduxi Iſrael, vſque ad diem hanc: ſed fui ſemper
6 mutans loca tabernaculi, & in tentorio. *
Manens cum omni Iſrael. Numquid locutus ſum ſaltem vni iudicum Iſrael, quibus præceperam, vt paſcerent populum meum, & dixi: Quare non ædificaſti mihi domum
7 cedrinam? *Nunc itaque ſic loqueris ad ſer-
8 uum Dauid: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tuli te, cum in paſcuis ſequereris
8 gregem, vt eſſes dux populi mei Iſrael. * Et fui tecum quocumque perrexiſti: et interfeci omnes inimicos tuos coram te, feciquetibi nomen quaſi vnius magnorum, qui ce-
9 lebrantur in terra. * Et dedi locum populo meo Iſrael: plantabitur, & habitabit in eo, & vltra non commouebitur: nec filij iniquitatis atterent eos, ſicut à principio. *Ex
10 diebus quibus dedi iudices populo meo Iſrael,

rael, & humiliaui vniuerſos inimicos tuos. Annuntio ergo tibi, quod ædificaturus ſit tibi Dominus domum. *Cumque impleueris dies tuos, vt vadas ad patres tuos, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod erit de filijs tuis: & ſtabiliam regnum eius. *Ipſe ædificabit mihi domum, & firmabo ſolium eius vſque in æternum. * Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium: & miſericordiam meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli ab eo, qui ante te fuit. *Et ſtatuam eum in domo mea, & in regno meo, vſque in ſempiternum: & thronus eius erit firmiſſimus in perpetuum. Iuxta omnia verba hæc, & iuxta vniuerſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad Dauid. * Cumque veniſſet rex Dauid, & ſediſſet coram Domino, dixit: Quis ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea, vt præſtares mihi talia? *Sed & hoc parum viſum eſt in conſpectu tuo, ideòque locutus es ſuper domum ſerui tui etiam in futurum: & feciſti me ſpectabilem ſuper omnes homines; Domine Deus. *Quid vltra addere poteſt Dauid, cum ita glorificaueris ſeruum tuum, & cognoueris eum? * Domine propter famulum tuum iuxta cor tuum feciſti omnem magnificentiam hanc, & nota eſſe voluiſti vniuerſa magnalia. * Domine, non eſt ſimilis tui, & non eſt alius Deus abſque te, ex omnibus, quos audiuimus auribus noſtris. *Quis enim eſt alius, vt populus tuus Iſrael, gens vna in terra, ad quam perrexit Deus, vt liberaret, & faceret populum ſibi, & magnitudine ſua, atque terroribus eijceret nationes à facie eius, quem de Ægypto liberaret: * Et poſuiſti populum tuum Iſrael tibi in populum vſque in æternum, & tu Domine factus es Deus eius. *Nunc igitur Domine, ſermo, quem locutus es famulo tuo, & ſuper domum eius, confirmetur in perpetuum, & fac ſicut locutus es. * Permaneatque & magnificetur nomen tuum vſque in ſempiternum: & dicatur: Dominus exercituum Deus Iſrael, & domus Dauid ſerui eius permanens coram eo. *Tu enim Domine Deus meus reuelaſti auriculam ſerui tui, vt ædificares ei domum: & idcircò inuenit ſeruus tuus fiduciam, vt oret coram te. * Nunc ergo Domine, tu es Deus: & locutus es ad ſeruum tuum tanta beneficia. *Et cœpiſti benedicere domui ſerui tui, vt ſit ſemper coram te: te enim Domine benedicente benedicta erit in perpetuum.

CAP. XVIII.

Prælia, & victoria Dauid, & tributa gentibus impoſita, atque officiarij eius.

FActum eſt autem poſt hæc, vt percuteret Dauid Philiſthijm, & humiliaret eos, & tolleret Geth, & filias eius, de manu Philiſthijm, Percuteretque Moab, & fierent Moabitæ ſerui Dauid, offerentes ei munera. *Eo tempore percuſſit Dauid etiam Adarezer regem Soba regionis Hemath, quando perrexit, vt dilataret Imperium ſuum vſque ad flumen Euphraten. * Cæpit ergo Dauid mille quadrigas eius, & ſeptem millia equitum, ac viginti millia virorum peditum, ſubneruauitque omnes equos curruum, excepis centum quadrigis, quas reſeruauit ſibi. * Superuenit autem & Syrus Damaſcenus, vt auxilium præberet Adarezer regi Soba: ſed & huius percuſſit Dauid viginti duo millia virorum. * Et poſuit milites in Damaſco, vt Syria quoque ſeruiret ſibi, & offerret munera. Adiuuitque eum Dominus in cunctis, ad quæ perrexerat. * Tulit quoque Dauid pharetras aureas, quas habuerant ſerui Adarezer, & attulit eas in Ieruſalem. * Necnon de Thebath, & Chun, vrbibus Adarezer, æris plurimum, de quo fecit Salomon mare æneum, & columnas, & vaſa ænea. *Quod cum audiſſet Thou rex Hemath, percuſſiſſe videlicet Dauid omnem exercitum Adarezer regis Soba, * Miſit Adoram filium ſuum ad regem Dauid, vt poſtularet ab eo pacem, & congratularetur ei, quod percuſſiſſet & expugnaſſet Adarezer: aduerſarius quippè erat Thou Adarezer. * Sed & omnia vaſa aurea, & argentea, & ænea conſecrauit Dauid rex Domino, cum argento, & auro, quod tulerat ex vniuerſis gentibus, tam de Idumæa, & Moab, & filijs Ammon, quàm de Philiſthijm, & Amalec. *Abiſai verò filius Saruiæ percuſſit Edom in valle Saluarum, decem & octo millia: * Et conſtituit in Edom præſidium, vt ſeruiret Idumæa Dauid: ſaluauitque Dominus Dauid in cunctis, ad quæ perrexerat. * Regnauit ergo Dauid ſuper vniuerſum Iſrael, & faciebat iudicium, atque iuſtitiam cuncto populo ſuo. *Porrò Ioab filius Saruiæ erat ſuper exercitum, & Ioſaphat filius Ahilud à commentarijs. * Sadoc autem filius Achitob, & Ahimelech filius Abiathar, ſacerdotes: & Suſa, ſcriba. *Banaias quoque filius Ioiadę ſuper legiones Cerethi, & Phelethi: porrò filij Dauid, primi ad manum regis.

CAP. XIX.

Hanon rex Ammon, ſeruis Dauid, qui ad conſolandum de patris morte venerant, contumelia affectis, à Dauid inuaditur, ac vincitur una cum Syris auxiliaribus.

ACcidit autem, vt moreretur Naas rex filiorum Ammon, & regnaret filius eius pro eo. *Dixique Dauid: Faciam miſericordiam cum Hanon filio Naas: præſtitit enim mihi pater eius gratiam. Miſitque Dauid

* 2. Reg. 8. a. 1.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

1 2

* 2. Reg. 10. a. 1.

uid nuntios ad consolandum cum super morte patris sui. Qui cum peruenissent in terram filiorum Ammon, vt consolarentur Hanon, *Dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon: Tu forsitan putas quod Dauid honoris causa in patrem tuum miserit, qui consolentur te, nec animaduertis, quod vt explorent, & inuestigent, & scrutentur terram tuam, venerint ad te serui eius. *Igitur Hanon pueros Dauid decaluauit, & rasit, & præcidit tunicas eorum à natibus, vsque ad pedes, & dimisit eos. *Qui cum abijssent, & hoc mandassent Dauid, misit in occursum eorum (grandem enim contumeliam sustinuerant) & præcepit, vt manerent in Iericho, donec cresceret barba eorum, & tunc reuerterentur. * Videntes autem filij Ammon, quod iniuriam fecissent Dauid, tam Hanon, quàm reliquus populus, miserunt mille talenta argenti, vt conducerent sibi de Mesopotamia, & de Syria Maacha, & de Soba, currus & equites. * Conduxeruntque triginta duo millia curruum, & regem Maacha cum populo eius. Qui cum venissent, castramentati sunt è regione Medaba. Filij quoque Ammon congregati de vrbibus suis, venerunt ad bellum. *Quod cum audisset Dauid, misit Ioab, & omnem exercitum virorum fortium: * Egressique filij Ammon, direxerunt aciem iuxta portam ciuitatis: reges autem, qui ad auxilium eius venerant, separatim in agro steterunt. *Igitur Ioab, intelligens bellum ex aduerso, & post tergum contra se fieri, elegit viros fortissimos de vniuerso Israel, & perrexit contra Syrum. *Reliquam autem partem populi dedit sub manu Abisai fratris sui, & perrexerunt contra filios Ammon. * Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: si autem superauerint te filij Ammon, ero tibi in præsidium. *Confortare: & agamus viriliter pro populo nostro, & pro vrbibus Dei nostri: Dominus autem, quod in conspectu suo bonum est, faciet. * Perrexit ergo Ioab, & populus, qui cum eo erat, contra Syrum ad prælium: & fugauit eos. *Porrò filij Ammon videntes, quod fugisset Syrus, ipsi quoque fugerunt Abisai fratrem eius, & ingressi sunt ciuitatem: reuersusque est etiam Ioab in Ierusalem: * Videns autem Syrus, quod cecidisset coram Israel, misit nuntios, & adduxit Syrum, qui erat trans fluuium: Sophach autem princeps militiæ Adarezer, erat dux eorum. * Quod cum nuntiatum esset Dauid, congregauit vniuersum Israel, & transiuit Iordanem, irruitque in eos, & direxit ex aduerso aciem, illis contra pugnantibus. *Fugit autem Syrus Israel: & interfecit Dauid de Syris septem millia curruum, & quadraginta millia peditum, & Sophach exercitus principem. *Videntes autem serui Adarezer se ab Israel esse superatos, transfugerunt ad Dauid, & seruierunt ei: noluitque vltra Syria auxilium præbere filijs Ammon.

CAP. XX.

Bella à Dauid prosperè aduersum Ammonitas, ac Philistheos; & in his occiduntur prodigiosi gigantes.

1 FActum est autem post anni circulum, A eo tempore, quo solent reges ad bella procedere, congregauit Ioab exercitum, & robur militiæ, & vastauit terram filiorum Ammon; perrexitque & obsedit Rabba, porrò Dauid manebat in Ierusalem, quando Ioab percussit Rabba, & destruxit eam. 1. Reg. 10. b. 7. 11. 6. 12.
2 *Tulit autem Dauid coronam Melchom de B capite eius, & inuenit in ea auri pondo talentum, & pretiosissimas gemmas, fecitque sibi inde diadema: manubias quoque vrbis
3 plurimas tulit: *Populum autem, qui erat in ea, eduxit: & fecit super eos tribulas, & trahas, & ferrata carpenta transire, ita vt dissecarentur, & conterentur: sic fecit Dauid cunctis vrbibus filiorum Ammon: & reuersus est cum omni populo suo in Ierusalem.
4 *Post hæc initum est bellum in Gazer aduersum Philisthæos: in quo percussit Sobo- 2. Reg. 21. 18.
C chai Husathites, Saphai de genere Raphaim,
5 & humiliauit eos. * Aliud quoque bellum gestum est aduersus Philisthæos, in quo percussit Adeodatus filius Saltus Bethlehemites fratrem Goliath Gethæi cuius hastæ lignum erat, quasi liciatorium texentium. *
6 Sed & aliud bellum accidit in Geth, in quo D fuit homo longissimus, senos habens digitos, id est, simul viginti quatuor: qui & ipse
7 de Rapha fuerat stirpe generatus. *Hic blasphemauit Israel: & percussit eum Ionathan filius Samaa fratris Dauid. Hi sunt filij Rapha in Geth, qui ceciderunt in manu Dauid & seruorum eius.

CAP. XXI.

Dauid populum numerando Deum offendit, pestem, quam ex tribus elegerat, percutiuntur plurima millia, donec Deum orasione placaret, & altare in area Ornan Iebusæi erigeret.

1 COnsurrexit autem Satan contra Israel: 1. Reg. 14. 2. 1. Infr. 27. 2. 14.
A & concitauit Dauid, vt numeraret Is-
2 rael. * Dixitque Dauid ad Ioab, & ad principes populi: Ite, & numerate Israel à Bersabee vsque Dan: & afferte mihi numerum, vt sciam. *Respondit que Ioab: Augeat Dominus populum suum centuplum, quam sunt: nonne domine mi rex, omnes serui tui sunt? quare hoc quærit dominus meus, quod
4 in peccatum reputetur Israel? * Sed sermo regis magis prænaluit: egressusque est Ioab, & cir-

& circuit vniuerſum Iſrael: & reuerſus eſt Ieruſalem. *Deditque Dauidi numerum eo- 5
rum: quos circuierat: & inuentus eſt omnis
numerus Iſrael, mille millia, & centum mil-
lia virorum educentium gladium: de Iuda
autem quadringenta ſeptuaginta millia bel-
latorum. * Nam Leui, & Beniamin non nu- 6
merauit: eo quod Ioab inuitus exequeretur
regis imperium. * Diſplicuit autem Deo, 7
quod iuſſum erat: & percuſſit Iſrael. *Dixit- 8
que Dauid ad Deum: Peccaui nimis, vt hoc
facerem: obſecro aufer iniquitatem ſerui
tui, quia inſipienter egi. *Et locutus eſt Do- 9
minus ad Gad Videntem Dauidis, dicens: 10
*Vade, & loquere ad Dauid, & dic ei: Hæc
dicit Dominus: Trium tibi optionem do;
*1.Reg.14. c. 15. vnum, quod volueris, elige, & faciam tibi. * 11
Cumque veniſſet Gad ad Dauid, dixit ei:
Hæc dicit Dominus: Elige quod volueris: * 12
Aut tribus annis famem: aut tribus menſi-
bus te fugere hoſtes tuos, & gladium eorum
non poſſe euadere: aut tribus diebus gla-
dium Domini, & peſtilentiam verſari in
terra, & Angelum Domini interficere in
vniuerſis finibus Iſrael: nunc igitur vide
quid reſpondeam ei, qui miſit me. *Et dixit 13
Dauid ad Gad: Ex omni parte me angustiæ
premunt: ſed melius mihi eſt, vt incidam in
manus Domini, quia multæ ſunt miſeratio-
nes eius, quàm in manus hominum. *Miſit 14
ergo Dominus peſtilentiam in Iſrael: & ce-
ciderunt de Iſrael ſeptuaginta millia viro-
rum. *Miſit quoque Angelum in Ieruſalem, 15
vt percuteret eam: cumque percuteretur, vi-
dit Dominus, & miſertus eſt ſuper magni-
tudine mali: & imperauit Angelo, qui per-
cutiebat: Sufficit, iam ceſſet manus tua. Por-
rò Angelus Domini ſtabat iuxta aream Or- C
nan Iebuſæi. * Leuanſque Dauid oculos 16
ſuos, vidit Angelum Dñi ſtantem inter cœ-
lum, & terram, & euaginatum gladium in
manu eius, & verſum contra Ieruſalem: &
ceciderunt, tam ipſe quam maiores natu
veſtiti cilicijs, proni in terram. * Dixitque 17
Dauid ad Deum; Nonne ego ſum, qui iuſſi
vt numeraretur populus? Ego, qui peccaui:
ego, qui malum feci: iſte grex quid commi-
ſit? Domine Deus meus, vertatur obſecro
manus tua in me, & in domum patris mei:
populus autem tuus non percutiatur. *An- 18
gelus autem Domini præcepit Gad, vt dice-
ret Dauidi, vt aſcenderet, extrueretque alta-
re Domino Deo in area Ornan Iebuſæi. *A- 19
ſcendit ergo Dauid iuxta ſermonem Gad,
quem locutus ei fuerat ex nomine Domini.
*Porrò Ornan cum ſuſpexiſſet, & vidiſſet 20
Angelum, quatuorque filij eius cum eo, ab-
ſconderunt ſe: nam eo tempore terebat in
area triticum. * Igitur cum veniret Dauid 21
ad Ornan, conſpexit eum Ornan, & pro-
ceſſit ei obuiam de area, & adorauit eum
22 pronus in terram. *Dixitque ei Dauid: Da
mihi locum areæ tuæ, vt ædificem in ea al-
tare Domino: ita vt quantum valet argenti
23 accipias, & ceſſet plaga à populo. *Dixit
D autem Ornan ad Dauid: Tolle, & facit Do-
minus meus rex, quodcunque ei placet: ſed
& boues do in holocauſtum, & tribulas in
ligna, & triticum in ſacrificium; Omnia li-
24 bens præbebo. *Dixitque ei rex Dauid: Ne-
quaquam ita fiet: ſed argentum dabo quan-
tum valet: Neque enim tibi auferre debeo,
& ſic offerre Domino holocauſta gratuita.
25 * Dedit ergo Dauid Ornan pro loco ſiclos
26 auri iuſtiſſimi ponderis ſexcentos. *Et ædi- *2.Par.3.a.
ficauit ibi altare Domino: obtulitque holo- 1.
cauſta, & pacifica, & inuocauit Dominum,
& exaudiuit eum in igne de cœlo ſuper al-
27 tare holocauſti. * Præcepitque Dominus
Angelo: & conuertit gladium ſuum in vagi-
28 nam. * Protinus ergo Dauid, videns quod
exaudiſſet eum Dominus in area Ornan Ie-
29 buſæi, immolauit ibi victimas. * Taberna-
culum autem Domini, quod fecerat Moyſes
in deſerto, & altare holocauſtorum, ea tem-
30 pestate erat in excelſo Gabaon. * Et non * Exod.36.
præualuit Dauid ire ad altare, vt ibi obſe- a.3.
craret Deum: nimio enim fuerat timore
perterritus, videns gladium Angeli Do-
mini.

CAP. XXII.

Præparat Dauid neceſſaria ad ædificandum Templum Domini, quod Salomon præcepit, vt extruat, Deumque ſemper ſedulo colat, exhortante principes, vt illi ſint auxilio.

1 DIxitque Dauid: Hæc eſt domus Dei, &
A hoc altare in holocauſtum Iſrael. * Et
2 præcepit, vt congregarentur omnes proſe-
lyti de Terra Iſrael, & conſtituit ex eis lato-
mos ad cædendos lapides, & poliendos, vt
3 ædificaretur domus Dei. * Ferrum quoque
plurimum ad clauos ianuarum, & ad com-
miſſuras, atque iuncturas præparauit Da-
4 uid: & æris pondus innumerabile. * Ligna
quoque cedrina non poterant æſtimari, quæ
5 Sidonij, & Tyri deportauerant ad Dauid. *
Et dixit Dauid: Salomon filius meus puer
paruulus eſt, & delicatus, domus autem,
quam ædificari volo Domino, talis eſſe de-
bet, vt in cunctis regionibus nominetur:
præparabo ergo ei neceſſaria. Et ob hanc
cauſam ante mortem ſuam omnes præpara-
6 uit impenſas. * Vocauitque Salomonem fi-
B lium ſuum: & præcepit ei, vt ædificaret do-
7 mum Domino Deo Iſrael. *Dixitque Dauid
ad Salomonem: Fili mi, voluntatis meæ fuit,
vt ædificarem domum nomini Domini Dei
8 mei. * Sed factus eſt ſermo Domini ad me,
dicens: Multum ſanguinem effudiſti, &
plu-

plurima bella bellasti: non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me. *Filius, qui nascetur tibi, erit vir quietissimus: faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum: & ob hanc causam Pacificus vocabitur: & pacem & otium dabo in Israel cunctis diebus eius. *Ipse ædificabit domũ nomini meo, & ipse erit mihi in filium, & ego ero illi in patrem: firmaboque solium regni eius super Israel in æternum. *Nunc ergo fili mi, sit Dominus tecum, & prosperare, & ædifica domum Domino Deo tuo, sicut locutus est de te. *Det quoque tibi Dominus prudentiam, & sensum, vt regere possis Israel, & custodire legem Domini Dei tui. * Tunc enim proficere poteris, si custodieris mandata, & iudicia, quæ præcepit Dominus Moysi, vt doceret Israel: confortare, & viriliter age, ne timeas, neque paueas. * Ecce ego in paupertate mea preparaui impensas domus Domini, auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum? æris verò, & ferri non est pondus, vincitur enim numerus magnitudine: ligna & lapides præparaui ad vniuersa impendia. Habes quoq; plurimos artifices, latomos, & cæmentarios, artificesque lignorum, & omnium artium ad faciendum opus prudentissimos, *In auro, & argento, & ære, & ferro, cuius non est numerus. Surge igitur, & fac, & erit Dominus tecum. *Præcepit quoque Dauid cunctis principibus Israel, vt adiuuarent Salomonem filium suum. *Cernitis inquiens, quod Dominus Deus vester vobiscum sit, & dederit vobis requiem per circuitum, & tradiderit omnes inimicos vestros, in manus vestras, & subiecta sit terra coram Domino, & coram populo eius. *Præbete igitur corda vestra, & animas vestras, vt quæratis Dominum Deum vestrum: & consurgite, & ædificate sanctuarium Domino Deo, vt introducatur Arca fœderis Domini, & vasa Domino consecrata, in domum, quæ ædificatur nomini Domini.

*2. Reg. 7. b. 11. Heb. 1. a. 5. 3. Reg. 5. a. 5.

CAP. XXIII.

Dauid senex, Salomone rege designato, numerat orum Leuitarum officia designat; Moysique filij Leuitis annumerantur.

IGitur Dauid senex, & plenus dierum, regem constituit Salomonem, filium suum super Israel. *Et congregauit omnes principes Israel, & sacerdotes, atque Leuitas. *Numeratique sunt Leuitæ à triginta annis, & supra: inuenta sunt triginta octo millia virorum. * Ex his electi sunt, & distributi in ministerium domus Domini, viginti quatuor millia: præpositorum autem, & iudicum sex millia: *Porrò quatuor millia ianitores: & totidem psaltæ canentes Domino in organis, quæ fecerat ad canendum. Et distribuit eos Dauid per vices filiorum Leui, Gerson videlicet, & Caath, & Merari. *Filij Gerson: Leedan, & Semei. * Filij Leedan, princeps Iahiel, & Zethan, & Ioel, tres. *Filij Semei: Salomith, & Hosiel, & Aran, tres: isti principes familiarum Leedan. *Porrò filij Semei, Leheth, & Ziza, & Iaus, & Baria: isti filij Semei, quatuor. * Erat autem Leheth prior, Ziza secunda: porrò Iaus & Baria non habuerunt plurimos filios, & idcircò in vna familia, vnaque domo, computati sunt: * Filij Caath: Amram, & Isaar, Hebron, & Oziel, quatuor: * Filij Amram, Aaron, & Moyses. Separatusque est Aaron, vt ministraret in Sancto sanctorum, ipse & filij eius in sempiternum, & adoleret incensum Domino secundùm ritum suum, ac benediceret nomini eius in perpetuum. *Moysi quoq; hominis Dei filij annumerati sunt in tribu Leui. *Filij Moysi: Gersom, & Eliezer. * Filij Gersom: Subuel primus. * Fuerunt autem filij Eliezer: Rohobia primus: & non erant Eliezer filij alij. Porrò filij Rohobia multiplicati sunt nimis. * Filij Isaar: Salomith primus. *Filij Hebron: Ieriau primus, Amarias secundus, Iahaziel tertius, Iecmaan quartus. * Filij Oziel: Micha primus, Iesia secundus. * Filij Merari: Moholi, & Musi. Filij Moholi, Eleazar, & Cis. * Mortuus est autem Eleazar, & non habuit filios, sed filias: acceperuntque eas filij Cis fratres earum. * Filij Musi: Moholi, & Eder, & Ierimoth, tres. * Hi filij Leui in cognationibus, & familijs suis, principes per vices, & numerum capitum singulorum, qui faciebant opera ministerij domus Domini, à viginti annis, & supra. * Dixit enim Dauid: requiem dedit Dominus Deus Israel populo suo, & habitationem Ierusalem, vsque in æternum. *Nec erit officij Leuitarum, vt vltra portent tabernaculum, & omnia vasa eius administrandum. * Iuxta præcepta quoque Dauid nouissima, supputabitur numerus filiorum Leui à viginti annis, & supra. * Et erunt sub manu filiorum Aaron in cultum domus Domini, in vestibulis, & in exedris, & in loco purificationis, & in sanctuario, & in vniuersis operibus ministerij templi Domini. * Sacerdotes autem, super panes propositionis, & ad similæ sacrificium, & ad lagana azyma, & sartaginem, & ad torrendum, & super omne pondus, atque mensuram. *Leuitæ verò, vt stent mane ad confitendum, & canendum Domino: similiterque ad vesperam. *Tam in oblatione holocaustorum Domini, quam in sabbatis, & Calendis, & solemnitatibus reliquis, iuxta numerum, & ceremo-

*sup. 16. a. 1.

*Exod. 2. d. 22. & 18. a. 3.

*sup. 6. a. 1. Heb. 5. b. 6.

remonias vniuſcuiuſque rei, iugiter coram Domino. * Et cuſtodiant obſeruatio 32
nes tabernaculi fœderis, & ritum ſanctuarij, & obſeruationem filiorum Aaron fratrum ſuorum, vt miniſtrent in domo Domini.

CAP. XXIV.

Familiarum Eleazar, & Ithamar claſſes ſeu vices 24. in miniſterio Domini à Dauid deſignantur, reliquorumque Leuitarum familiæ ſimiliter ſorte diſtribuuntur.

Leuit. 10. a. 1. *Num. 3. a. 4.

PORRÒ filijs Aaron hæ partitiones erant: 1
Filij Aaron: Nadab, & Abiu, & Elea- A
zar, & Ithamar. *Mortui ſunt autem Nadab, 2
& Abiu ante patrem ſuum abſque liberis: ſacerdotioque functus eſt Eleazar, & Ithamar. * Et diuiſit eos Dauid, ideſt, Sadoc de filijs Eleazari, & Ahimelech de filijs Ithamar, ſecundum vices ſuas, & miniſterium. * Inuentique ſunt multò plures filij Eleazar 4
in principibus viris, quàm filij Ithamar. B
Diuiſit autem eis, hoc eſt filijs Eleazar, principes per familias ſedecim: & filijs Ithamar per familias, & domos ſuas octo. * Porrò diuiſit vtraſque inter ſe familias 5
ſortibus: erant enim principes ſanctuarij, & principes Dei, tam de filijs Eleazar, quàm de filijs Ithamar. * Deſcripſitque 6
eos Semeias filius Nathanael ſcriba Leuites, coram rege, & principibus, & Sadoc ſacerdote, & Ahimelech filio Abiathar, principibus quoque familiarum ſacerdotalium, & Leuiticarum: vnam domum, quæ cæteris præerat, Eleazar: & alteram domum, quæ ſub ſe habebat cæteros, Ithamar. * Exiuit autem ſors prima Ioiarib, 7
ſecunda Iedei, * Tertia Harim, quarta 8
Seorim, * Quinta Melchia, ſexta Mai- 9
man, * Septima Accos, octaua Abia, * 10
* Nona Ieſua, decima Sechenia, * Vnde- 11
cima Eliaſib, duodecima Iacim, * Tertia- 12
decima Hoppha, decimaquarta Iſbaath, 13
* Decimaquinta Belga, decimaſexta Em- 14
mer, * Decimaſeptima Hezir, decimaoctaua Aphſes, * Decimanona Phetaia, 16
vigeſima Hezechiel, * Vigeſimaprima Ia- 17
chin, vigeſimaſecunda Gamul, * Vigeſi- 18
matertia Dalaiau, vigeſimaquarta Maaziau. * Hæ vices eorum ſecundum mini- 19
ſteria ſua, vt ingrediantur domum Domi- C
ni, & iuxta ritum ſuum ſub manu Aaron patris eorum, ſicut præceperat Dominus Deus Iſrael. * Porrò filiorum Leui, qui 20
reliqui fuerant, de filijs Amran erat Subael, & de filijs Subael, Iehedeia. * De filijs 21
quoque Rohobiæ princeps Ieſias. * Iſaa- 22
ri verò filius Salemoth, filiuſque Salemoth Iahath: * Filiuſque eius Ieriau primus, 23
Amarias ſecundus, Iahaziel tertius, Iecmaan quartus. * Filius Oziel Micha: ſi- 24
lius Micha Samir. * Frater Micha, Ieſia: 25
filiuſque Ieſiæ, Zacharias. * Filij Merari: 26
Moholi & Muſi. Filius Oziau: Benno. * Fi- 27
D lius quoque Merari: Oziau, & Soam, & 28
Zachur, & Hebri. * Porrò Moholi filius 29
Eleazar, qui non habebat liberos. * Fi- 30
lius verò Cis, Ierameel. * Filij Muſi: Moholi, Eder & Ierimoth. iſti filij Leui ſe- 31
cundum domos familiarum ſuarum. * Miſeruntque, & ipſi ſortes contra fratres ſuos filios Aaron, coram Dauid rege, & Sadoc, & Ahimelech, & principibus familiarum Sacerdotalium, & Leuiticarum, tam maiores, quàm minores, omnes ſors æqualiter diuidebat.

CAPVT XXV.

Ex filijs Aſaph, Heman, & Idithun cantoribus, pſaltis, ac citharœdis, viginti quatuor familiæ, ac vices ſorte diſtribuuntur.

GITUR Dauid, & magiſtratus exercitus, ſe- 1
A gregauerunt in miniſterium filios Aſaph, & Heman, & Idithun: qui prophetarent in citharis, & pſalterijs, & cymbalis, ſecundum numerum ſuum dedicato ſibi of- 2
ficio ſeruientes. * De filijs Aſaph: Zachur, B
& Ioſeph, & Nathania, & Aſarela filij Aſaph: ſub manu Aſaph prophetantis iuxta regem. * Porrò Idithun: filij Idithun, 3
Godolias, Sori, Ieſeias, & Haſabias, & Mathathias, ſex ſub manu patris ſui Idithun, qui in cithara prophetabat ſuper confitentes, & laudantes Dominum. * He- 4
man quoque: filij Heman, Bocciau, Mathaniau, Oziel, Subuel, & Ierimoth, Hananias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, & Romemthiezer, & Iesbacaſſa, Mellothi, 5
Othir, Mahazioth: * Omnes iſti filij Heman Videntis regis in ſermonibus Dei, vt exaltaret cornu: dedit que Deus Heman filios quatuordecim, & filias tres. 6
* Vniuerſi ſub manu patris ſui ad cantandum in templo Domini diſtributi erant, in cymbalis, & pſalterijs, & citharis, in miniſteria domus Domini iuxta regem: Aſaph 7
videlicet, & Idithun, & Heman. * Fuit autem numerus eorum cum fratribus ſuis, qui erudiebant Canticum Domini, cuncti 8
doctores, ducenti octogintaocto. Miſeruntque ſortes per vices ſuas, ex æquo tam maior, quàm minor, doctus pariter, & indo- 9
ctus. * Egreſſaque eſt ſors prima Ioſeph, qui C
erat de Aſaph. Secunda Godoliæ, ipſi & fi- 10
lijs eius, & fratribus eius duodecim. * Ter- 11
tia Zachur, filijs & fratribus eius duodecim. * Quarta Iſari, filijs & fratribus eius 12
duodecim. * Quinta Nathaniæ, filijs & 13
fratribus eius duodecim. * Sexta Bocciau, 14
filijs & fratribus eius duodecim. * Septima Iſreela, filijs & fratribus eius duode- 15
cim. * Octaua Ieſaiæ, filijs & fratribus

eius

eius duodecim. * Nona Mathanię, filijs, & 16
fratribus eius duodecim. * Decima Seme- 17
iæ, filijs & fratribus eius duodecim. * Vn- 18
decima Azareel, filijs & fratribus eius
duodecim. * Duodecima Hasabiæ, filijs 19
& fratribus eius duodecim. * Tertiadeci- D
ma Subael, filijs & fratribus eius duode- 20
cim. * Quartadecima Mathathiæ, filijs & 21
fratribus eius duodecim. * Quintadeci- 22
ma Ierimoth, filijs & fratribus eius duo-
decim. * Sextadecima Hananiæ, filijs & 23
fratribus eius duodecim. * Septimadeci- 24
ma Iesbacassæ, filijs & fratribus eius duo-
decim. * Octauadecima Hanani, filijs & 25
fratribus eius duodecim. * Nonadecima 26
Mellothi, filijs & fratribus eius duodecim.
* Vigesima Eliatha, filijs & fratribus eius 27
duodecim. * Vigesimaprima Othir, filijs 28
& fratribus eius duodecim. * Vigesima se- 29
cunda Geddelthi, filijs & fratribus eius
duodecim. * Vigesimatertia Mahazioth, 30
filijs & fratribus eius duodecim. Vigesima- 31
quarta Romemthiezer, filijs & fratribus
eius duodecim.

CAP. XXVI.

Templi ianitores ex Leuitis varia classes designantur, & quæ porta à qua familia sit custodienda sorte disponitur, item qui thesauros, & vasa sacra custodiant.

Diuisiones autem ianitorum: de Coritis Meselemia, filius Core, de filijs A- A
saph. * Filij Meselemiæ: Zacharias primo- 2
genitus. Iadihel secundus, Zabadias ter-
tius, Iathanuel quartus. * Ælam quintus, 3
Iohanan sextus, Elioenai septimus. * Fi- 4
lij autem Obededom: Semeias primoge-
nitus, Iozabad secundus, Ioaha tertius,
Sachar quartus, Nathanael quintus. * Am- 5
miel sextus, Issachar septimus, Phollathi
octauus: quia benedixit illi Dominus. * 6
Semei autem filio eius nati sunt filij, præfe-
cti familiarum suarum: erant enim viri for-
tissimi. * Filij ergo Semeiæ: Othni, & Ra- 7
phael, & Obed, Elzabad, fratres eius vi-
ri fortissimi: Eliu quoque, & Samachias. * 8
Omnes hi, de filijs Obededom: ipsi, & fi-
lij, & fratres eorum fortissimi ad ministran-
dum, sexaginta duo de Obededom. * Por- 9
rò Meselemiæ filij, & fratres eorum robu-
stissimi, decem & octo. * De Hosa autem, 10
id est, de filijs Merari: Semri princeps (non B
enim habuerat primogenitum, & idcircò
posuerat eum pater eius in principem) * 11
Helcias secundus, Tabelias tertius, Za-
charias quartus. omnes hi filij, & fratres
Hosa, tredecim. * Hi diuisi sunt in ianito- 12
res, vt semper principes custodiarum, si-
cut & fratres eorum, ministrarent in do-
mo Domini. * Missæ sunt ergo sortes ex 13
æquo, & paruis. & magnis, per familias
suas, in vnamquamque portarum. * Ceci- 14
dit ergo sors orientalis, Sedemiæ. Porrò
Zachariæ filio eius, viro prudentissimo,
& erudito, sortito obtigit plaga Septem-
trionalis. * Obededom verò & filijs eius 15
ad Austrum: in qua parte domus erat se-
niorum concilium. * Sephim & Hosa ad 16
Occidentem, iuxta portam, quæ ducit
ad viam ascensionis: custodia contra cu-
stodiam. * Ad Orientem verò Leuitæ sex: 17
& ad Aquilonem quatuor per diem: at-
que ad Meridiem similiter in die quatuor:
vbi erat concilium, bini & bini. * In cellu- 18
lis quatuor ianitorum ad Occidentem qua-
tuor in via, binique per cellulas. * Hæ 19
C sunt diuisiones ianitorum, filiorum Core,
& Merari. * Porrò Achias erat super the- 20
sauros domus Dei, & vasa sanctorum. *
Filij Ledam, filij Gersonni de Ledam prin-
cipes familiarum, Ledan, et Gersonni,
Iehieli. * Filij Iehieli: Zathan, et Ioel fra- 22
tres eius. * Amramitis, et Isaaritis, et 23
Hebronitis, et Ozihelitis. * Subael autem 24
filius Gersom, filij Moysi, præpositus the-
sauris. * Fratres quoque eius Eliezer, cu- 25
ius filius Rahabia, et huius filius Isaias, et
huius filius Ioram, huius quoque filius
Zechri, et huius filius Selemith. * Ipse 26
Selemith, fratres eius, super thesauros
sanctorum, quæ sanctificauit Dauid rex,
et principes familiarum, et tribuni, et
centuriones, et duces exercitus. * De 27
bellis, et manubijs præliorum, quæ con-
secrauerant ad instaurationem, et supel-
lectilem templi Domini. * Hæc autem 28
D vniuersa sanctificauit Samuel Videns, et
Saul filius Cis, et Abner filius Ner, et Ioab
filius Saruiæ, omnes, qui sanctificauerant
ea per manum Selemith, et fratrum eius.
* Isaaritis verò præerat Chonenias, et 29
filij eius, ad opera forinsecus super Is-
rael, ad docendum, et iudicandum eos.
* Porrò de Hebronitis Hasabias, et fra- 30
tres eius viri fortissimi, mille septingen-
ti, præerant Israeli trans Iordanem con-
tra Occidentem, in cunctis operibus Do-
mini, et in ministerium regis. * Hebro- 31
nitarum autem princeps fuit Ieria, se-
cundum familias, et cognationes eorum.
Quadragesimo anno regni Dauid recen-
siti sunt, et inuenti sunt viri fortissimi in
Iazer Galaad, * Fratresque eius robustio- 32
ris ætatis, duo millia septingenti principes
familiarum. Præposuit autem eos Dauid
rex Rubenitis, et Gaditis, et dimidiæ
tribui Manasse, in omne ministerium Dei,
et regis.

CA-

CAP. XXVII.

Recenſentur duodecim principes, quorum ſinguli ſuo menſe viginti quatuor millibus, præerant, ad hæc principes ſeu præfecti tribuum, theſaurorum, reliquaque ſubſtantiæ regis recenſentur.

1 Filij autem Iſrael ſecundum numerum ſuum, principes familiarum tribuni, et A centuriones, et præfecti, qui miniſtrabant regi iuxta turmas ſuas, ingredientes et egredientes per ſingulos menſes in anno, viginti quatuor millibus ſinguli præerant. * 2 Primæ turmę in primo menſe Iesboam prę-
erat filius Zabdiel, et ſub eo viginti quatuor millia. * De filijs Phares, princeps 3 cunctorum principum in exercitu menſe primo. * Secundi menſis habebat turmam 4 Dudia Ahohites, et poſt ſe alter nomine Macelloth, qui regebat partem exercitus viginti quatuor millium. * Dux quoque 5 turmæ tertiæ in menſe tertio, erat Banaias filius Ioiadæ ſacerdos: et in diuiſione ſua viginti quatuor millia. * Ipſe eſt Bana- 6 ias fortiſſimus inter triginta, et ſuper triginta. præerat autem turmæ ipſius Amizabad filius eius. * Quartus, menſe quar- 7 to, Aſahel frater Ioab: et Zabadias filius eius poſt eum: et in turma eius, viginti quatuor millia. * Quintus, menſe quin- 8 to, princeps Samaoth Iezerites: et in turma eius viginti quatuor millia. * Sextus, 9 menſe ſexto, Hira filius Acces Thecuites: et in turma eius viginti quatuor millia. * Se- 10 ptimus menſe ſeptimo Helles Phallonites de filijs Ephraim: et in turma eius viginti quatuor millia. * Octauus, menſe octa- 11 uo, Sobochai Huſathites de ſtirpe Zarahi: et in turma eius viginti quatuor millia. * 12 Nonus, menſe nono, Abiezer Anathothites de filijs Iemini: et in turma eius viginti quatuor millia. * Decimus, menſe decimo, 13 Marai, et ipſe Nethophatites de ſtirpe Zarai: et in turma eius viginti quatuor millia. * Vndecimus, menſe vndecimo, 14 Banaias Pharathonites de filijs Ephraim: et in turma eius viginti quatuor millia. * 15 Duodecimus, menſe duodecimo, Holdai Nethophathites, de ſtirpe Gothoniel: C et in turma eius viginti quatuor millia. * 16 Porrò tribubus præerant Iſrael, Rubenitis, dux Eliezer filius Zechi: Simeonitis, dux Saphatias filius Maacha: * Leuitis, 17 Haſabias filius Camuel: Aaronitis, Sadoc: * 18 Iuda, Eliu frater Dauid: Iſſachar, Amri filius Michael. * Zabulonitis, Ieſmaias fi- 19 lius Abdiæ: Nephthalitibus, Ierimoth filius Oziel: * Filijs Ephraim, Oſee filius 20 Ozazin: dimidiæ tribu Manaſſe, Ioel filius Phadaiæ: * Et dimidiæ tribu Manaſſe in 21 Galaad, Iaddo filius Zachariæ: Beniamin autem, Iaſiel filius Abner. * Dan 22 verò, Ezrihel filius Ieroham. hi principes filiorum Iſrael. * Noluit autem Da- 23 uid numerare eos à viginti annis inferius: quia dixerat Dominus, vt multiplicaret Iſ- 24 rael, quaſi ſtellas coeli. * Ioab filius Saruiæ cœperat numerare, nec compleuit: * Supra 21. D quia ſuper hoc ira irruerat in Iſrael: et id- 2. 10.
c ircò numerus eorum, qui fuerant recenſiti, non eſt relatus in faſtos regis Dauid.
25 *Super theſauros autem regis fuit Azmoth filius Adiel: his autem theſauris, qui erant in vrbibus, et in vicis, et in turribus præ- 26 ſidebat Ionathan filius Oziæ. * Operi autem ruſtico, et agricolis, qui exercebant 27 terram, præerat Ezri filius Chelub; * Vinearumque cultoribus, Semeias Romathites: cellis autem vinarijs, Zabdias Apho- 28 nites. * Nam ſuper oliueta, et ficeta, quæ erant in campeſtribus, Balanan Gederites: 29 ſuper apothecas autem olei, Ioas. * Porrò armentis, quæ paſcebantur in Saron: præpoſitus fuit Setrai Saronites: et ſuper 30 boues in vallibus, Saphat filius Adli: * Super camelos verò, Vbil Iſmahelites: et 31 ſuper aſinos, Iadias Meronathites. * Super oues quoque Iaziz Agareus. omnes 32 hi, principes ſubſtantiæ regis Dauid. * Ionathan autem patruus Dauid, conſiliarius, vir prudens, et litteratus: ipſe et Iahiel filius Hachamoni erant cum filijs re- 33 gis. * Poſt Ahitophel etiam conſiliarius 34 regis, et Chuſai Arachites amicus regis. * Poſt Achitophel fuit Ioiada filius Banaiæ, et Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Ioab.

CAP. XXVIII.

Dauid præparatis ad templi ædificationem omnibus neceſſarijs, Salomonem vniuerſoſque principes conuocatos exhortatur ad mandata Dei cuſtodienda, præſcribitque traditam ſibi à Deo formam Templi ædificandi.

1 CONuocauit igitur Dauid omnes prin- A cipes Iſrael, duces tribuum, & præpoſitos turmarum, qui miniſtrabant regi: tribunos quoque, et centuriones, et qui præerant ſubſtantiæ, et poſſeſſionibus regis, filioſque ſuos cum eunuchis, et potentes, et robuſtiſſimos quoſque in exercitu Ieru- 2 ſalem. * Cumque ſurrexiſſet rex, et ſtetiſſet, ait: Audite me fratres mei, et populus meus: Cogitaui, vt ædificarem domum, in qua requieſceret arca fœderis Domini, et ſcabellum pedum Dei noſtri: 3 et ad ædificandum, omnia præparaui. * Deus autem dixit mihi: Non ædificabis domum nomini meo, eo quod ſis vir bel- 4 lator, et ſanguinem fuderis. * Sed elegit * 1. Reg. 7. b. 11.

Dominus Deus Iſrael me de vniuerſa domo patris mei, vt eſſem rex ſuper Iſrael in ſempiternum: de Iuda enim elegit principes: porrò de domo Iuda, domum patris mei: et de filijs patris mei, placuit ei, B vt me eligeret regem ſuper cunctum Iſrael.
*Sup.9.b.7. *Sed et de filijs meis (filios enim mihi multos dedit Dominus) elegit Salomonem filium meum, vt ſederet in throno regni Domini ſuper Iſrael, * Dixitque mihi: Salomon filius tuus ædificabit domum meam, et atria mea: ipſum enim elegi mihi in filium, et ego ero ei in patrem. * Et firmabo regnum eius vſque in æternum, ſi perſeuerauerit facere præcepta mea, et iudicia, ſicut et hodie. * Nunc ergo coram vniuerſo cœtu Iſrael, audiente Deo noſtro, cuſtodite, et perquirite cuncta mandata Domini Dei noſtri: vt poſſideatis terram bonam, et relinquatis eam filijs veſtris poſt
* Pſ. 71. b. 10. vos vſque in ſempiternum. * Tu autem Salomon fili mi, ſcito Deum patris tui, et ſeruito ei corde perfecto, et animo voluntario: omnia enim corda ſcrutatur Dominus, et vniuerſas mentium cogitationes intelligit. Si quæſieris eum, inuenies: ſi autem dereliqueris eum, proijciet te in æternum. * Nunc ergo, quia elegit te Dominus, vt ædificares domum Sanctuarij, con- C fortare, et perfice. * Dedit autem Dauid Salomoni filio ſuo deſcriptionem porticus, et templi, et cellariorum, et cœnaculi, et cubiculorum in adytis, et domus propitiationis, * Necnon et omnium, quæ cogitauerat atriorum, et exedrarum per circuitum in theſauros domus Domini, & in theſauros ſanctorum, * Diuiſionumque ſacerdotalium, et Leuiticarum, in omnia opera domus Domini, et in vniuerſa vaſa miniſterij, templi Domini. * Aurum in pondere per ſingula vaſa miniſterij. Argenti quoque pondus pro vaſorum, & operum diuerſitate. * Sed & in candelabra aurea, & ad lucernas eorum aurum pro menſura vniuſcuiuſque candelabri, & lucernarum. Similiter & in candelabra argentea, & in lucernas eorum, pro diuerſitate menſuræ, pondus argenti tradidit. * Aurum quoque dedit in menſis propoſitionis pro diuerſitate menſarum: ſimiliter & argentum in alias menſas argenteas, * Ad fuſcinulas quoque, & phialas, & thuribula, ex auro puriſſimo, & leuncu- D los aureos, pro qualitate menſuræ pondus diſtribuit in leunculum, & leunculum. Similiter & in leones argenteos diuerſum argenti pondus ſeparauit. * Altari autem, in quo adoletur incenſum, aurum puriſſimum dedit: vt ex ipſo fieret ſimilitudo quadrigæ Cherubim, Extendentium alas, & velantium arcam fœderis Domini. * Omnia, inquit, venerunt ſcripta manu Domini ad me, vt intelligerem vniuerſa opera exemplaris. * Dixit quoque Dauid Salomoni filio ſuo: Viriliter age, & confortare, & fac: ne timeas, & ne paueas: Dominus enim Deus meus tecum erit, & non dimittet te, nec derelinquet, donec perficias omne opus miniſterij domus Domini. * Ecce diuiſiones ſacerdotum, & Leuitarum, in omne miniſterium domus Domini aſſiſtunt tibi, & parati ſunt, & nouerunt tam principes, quàm populus facere omnia præcepta tua.

CAP. XXIX.

Recenſentur impenſa à Dauid in ædificium templi præparatæ, quibus principes, ac populus plurima adiecerunt donaria: Dauid benedicens Dominum præ se pro Salomone, ac populo: & ſacrificijs cum ingenti lætitia oblatis, vngitur ſecundo Salomon in regem pro patre Dauid, qui anno regni quadrageſimo in pace quieuit.

1 LOcutuſque eſt Dauid rex ad omnem
A eccleſiam; Salomonem filium meum vnum elegit Deus, adhuc puerum, & tenellum: opus namque grande eſt, neque enim
2 homini præparatur habitatio, ſed Deo. * Ego autem totis viribus meis præparaui impenſas domus Dei mei. Aurum ad vaſa aurea, & argentum in argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna ad lignea: & lapides onychinos, & quaſi ſtibinos, diuerſorum colorum, omnemque pretioſum lapidem, & marmor Parium abundantiſſi-
3 mè: * Et ſuper hæc, quæ obtuli in domum Dei mei de peculio meo aurum, & argentum, do in templum Dei mei, exceptis his, quæ præparaui in ædem ſanctam,
4 * Tria millia talenta auri de auro Ophir: & ſeptem millia talentorum argenti probatiſſimi, ad deaurandos parietes templi. * &
5 B vbicunque opus eſt aurum de auro, & vbicunque opus eſt argentum de argento, opera fiant per manus artificum: & ſi quis ſponte offert, impleat manum ſuam ho-
6 die, & offerat quod voluerit Domino. Polliciti ſunt itaque principes familiarum, & proceres tribuum Iſrael, tribuni quoque, & centuriones, & principes poſſeſſionum regis. * Dederuntque in opera domus Dei
7 auri talenta quinq; millia, & ſolidos decem mil. lia: argenti talenta decem millia: & æris talenta decem, & octo millia: ferri quoque centum
8 millia talentorum. * Et apud quemcunque
C inuenti ſunt lapides, dederunt in theſauros domus Domini, per manum Iahiel Gerſonitis. * Lætatuſque eſt populus, cum vota
9 ſponte promitterent: quia corde toto offerebant ea Domino. ſed & Dauid rex lætatus

tus est gaudio magno. * Et benedixit Do- 10
mino coram vniuersa multitudine; & ait:
Benedictus es Domine Deus Israel patris
nostri ab æterno in æternum. * Tua est Do- 11
mine magnificentia, & potentia, & gloria,
atque victoria: & tibi laus: cuncta enim,
quæ in cœlo sunt, & in terra, tua sunt: tuum
Domine regnum, & tu es super omnes prin-
cipes. * Tuæ diuitiæ, & tua est gloria: tu do- 12
minaris omnium, in manu tua virtus, &
potentia: in manu tua magnitudo, & im-
perium omnium. * Nunc igitur Deus no- 13
ster confitemur tibi, & laudamus nomen
tuum inclytum. * Quis ego, & quis populus 14
meus, vt possimus hæc tibi vniuersa promit-
tere? tua sunt omnia: & quæ de manu tua
* Sap. 1. b. 1. accepimus, dedimus tibi. * Peregrini enim 15
sumus coram te, & aduenæ, sicut omnes
patres nostri. Dies nostri, quasi vmbra super
terram, & nulla est mora. * Domine Deus 16
noster, omnis hæc copia, quam parauimus,
vt ædificaretur domus nomini sancto tuo,
de manu tua est, & tua sunt omnia. * Scio 17
Deus meus, quod probes corda, & simplici-
tatem diligas, vnde & ego in simplicitate
cordis mei lætus obtuli vniuersa hæc, & po-
pulum tuum, qui hic repertus est, vidi cum
ingenti gaudio tibi offerre donaria. * Domi- 18
ne Deus Abraham, & Isaac, & Israel, pa-
trum nostrorum, custodi in æternum hanc
voluntatem cordis eorum, & semper in ve-
nerationem tui mens ista permaneat. * Sa- 19
lomoni quoque filio meo da cor perfectum,
vt custodiat mandata tua, testimonia tua,
& cæremonias tuas, & faciat vniuersa: &
ædificet ædem, cuius impensas parauí. * Præ- 20
cepit autem Dauid vniuersæ ecclesiæ: Bene-
dicite Domino Deo nostro. Et benedixit
omnis ecclesia Domino Deo patrum suo-
rum: & inclinauerunt se, & adorauerunt
21 Deum, & deinde regem. * Immolauerunt-
F que victimas Domino: & obtulerunt holo-
causta die sequenti, tauros mille, arietes
mille, agnos mille, cum libaminibus
suis, & vniuerso ritu abundantissimè in
22 omnem Israel. * Et comederunt, & biberunt
coram Domino in die illo cum grandi læti- * 3. Reg. 1.
tia. Et vnxerunt secundo Salomonem filium c. 34.
Dauid. Vnxerunt autem eum Domino in
23 principem, & Sadoc in pontificem. * Sedit-
que Salomon super solium Domini in re-
gem pro Dauid patre suo, & cunctis placuit:
24 & paruit illi omnes Israel. * Sed & vni-
uersi principes, & potentes, & cuncti fi-
lij regis Dauid dederunt manum, & sub-
25 iecti fuerunt Salomoni regi. * Magnifica-
G uit ergo Dominus Salomonem super om-
nem Israel: & dedit illi gloriam regni, qua-
26 lem nullus habuit ante eum rex Israel. *
Igitur Dauid filius Isai regnauit super vni-
27 uersum Israel. * Et dies, quibus regna-
uit super Israel, fuerunt quadraginta an-
ni: in Hebron regnauit septem annis, &
28 in Ierusalem annis triginta tribus. * Et
mortuus est in senectute bona, plenus
dierum, & diuitijs, & gloria, & regna-
29 uit Salomon filius eius pro eo. * Gesta au-
tem Dauid regis priora, & nouissima, scrip- * 2. Reg. 2.
ta sunt in libro Samuelis Videntis, & in li- c. 11.
bro Nathan prophetæ, atque in volumine
30 Gad Videntis: * Vniuersique regni eius, &
fortitudinis, & temporum, quæ transierunt
sub eo, siue in Israel, siue in cunctis regnis
terrarum.

Digitized by Google

LIBER SECVNDVS
PARALIPOMENON
HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

CAPVT PRIMVM.

Oblatis mille hostijs à Salomone in Gabaon, Dominus illi nocte apparens dat ei petitam sapientiam, additis diuitijs, & gloria, post quæ currus, & equites congregat.

1 Confortatus est ergo Salomon filius Dauid in regno suo, & A
Dominus Deus eius erat cum
eo, & magnificauit eum in
excelsum. *Præcepitque Salo- 2
mon vniuerso Israeli, tribunis, & centurionibus, & ducibus, & iudicibus omnis Israel,
& principibus familiarum: * Et abijt cum 3
vniuersa multitudine in excelsum Gabaon,
vbi erat tabernaculum fœderis Dei, quod
fecit Moyses famulus Dei in solitudine. * 4
Arcam autem Dei adduxerat Dauid de Cariathiarim, in locum quem præparauerat ei,
& vbi fixerat illi tabernaculum, hoc est in
Ierusalem. *Altare quoque æneum, quod fa. 5
bricatus fuerat Beseleel filius Vri filij Hur, B
ibi erat coram tabernaculo Domini: quod &
requisiuit Salomon, & omnis ecclesia. * A- 6
scendit que Salomon ad altare æneum, coram tabernaculo fœderis Domini, & obtulit in eo mille hostias. * Ecce autem in ipsa 7
nocte apparuit ei Deus, dicens: Postula,
quod vis, vt dem tibi. * Dixitque Salomon 8
Deo: Tu fecisti cum Dauid patre meo misericordiam magnam: & constituisti me regem pro eo. *Nunc ergo Dñe Deus impleatur sermo tuus, quem pollicitus es Dauid C 9
patri meo: tu enim me fecisti regem super
populum tuum multum, qui tam innumerabilis est, quàm puluis terræ. * Da mihi 10
sapientiam, & intelligentiam, vt ingrediar
& egrediar coram populo tuo: quis enim
poterit hunc populum tuum dignè, qui tam
grandis est, iudicare? *Dixit autem Deus ad 11
Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, & non postulasti diuitias, & substantiam, & gloriam, neque animas eorum, qui te oderant, sed nec dies vitæ plurimos: petisti autem sapientiam, & scientiam, vt iudicare possis populum meum, super quem cõstituí te regem. * Sapientia, & scientia data 12
sunt tibi: diuitias autem, & substantiam, & D
gloriam dabo tibi, ita vt nullus in regibus,
nec ante te, nec post te fuerit similis tui. Ve- 13
nit ergo Salomon ab excelso Gabaon in Ierusalem coram tabernaculo fœderis, & re- 14
gnauit super Israel. * Congregauitque sibi
currus, & equites, & facti sunt ei mille
quadringenti currus, & duodecim millia
equitum: & fecit eos esse in vrbibus qua- 15
drigarum, & cum rege in Ierusalem. *Præbuitque rex argentum, & aurum in Ierusalem, quasi lapides, & cedros, quasi sycomoros, quæ nascuntur in campestribus multi- 16
tudine magna. * Adducebantur autem ei
equi de Ægypto, & de Coa, à negotiatori- 17
bus regis, qui ibant, & emebant pretio, *
Quadrigam equorum sexcentis argenteis,
& equum centum quinquaginta: similiter
de vniuersis regnis Hethæorum, & à regibus Syriæ, emptio celebrabatur.

*1.Reg.3.a.b.

*Ex cd. 38. a. b.

*2.Reg. 7. b. 1.Par. 17. a.

CAP. II.

Ordinatis pro templo ædificando architectis, & operarijs Salomon cum rege Hiram conuenit de mittendo erudito artifice, ligna que ad templi structuram cædendis.

1 Decreuit autem Salomon ædificare do- A
mum nomini Dñi, & palatium sibi. *
2 Et numerauit septuaginta millia virorum portantium humeris, & octoginta millia, qui cæderent lapides in montibus, præpositosque eorum tria millia sexcentos. * Misit 3
quoque ad Hiram regem Tyri, dicens: Sicut *2. Reg. 5.
egisti cum Dauid patre meo, & misisti ei li- a. b.
gna cedrina, vt ædificaret sibi domum, in
qua & habitauit * Sic fac mecum, vt ædifi- 4
cem domum nomini Dñi Dei mei, vt consecrem eam ad adolẽdum incensum coram illo, & fumiganda aromata, & ad propositionem panum sempiternam, & ad holocaustomata mane, & vesperè, sabbatis quoque & neomenijs, & solemnitatibus Dñi Dei nostri in sempiternum, quæ mandata sunt Israeli. * Domus enim quam ædificare 5
B cupio, magna est: magnus est enim Deus
noster super omnes Deos. * Quis ergo po- 6
terit præualere, vt ædificet ei dignam domum? si cælum, & cæli cælorum capere eum nequeunt: quantus ego sum, vt possim ædificare ei domum? sed ad hoc tantum, vt adoleatur incensum coram illo. * Mitte ergo 7
mihi virum eruditum, qui nouerit operari in auro, & argento, ære, & ferro, purpura, coccino, & hyacintho, & qui sciat sculpere cælaturas, cum his artificibus, quos mecum habeo in Iudæa, & Ierusalem, quos præparauit Dauid pater meus. *Sed & ligna cedrina mitte mihi, & arceuthina, & pinea, de 8

Liba-

Libano: ſcio enim quod ſerui tui nouerint cædere ligna de Libano, & erunt ſerui mei cum ſeruis tuis, * Vt parentur mihi ligna 9
plurima. Domus enim, quam cupio ædifica-
re, magna eſt nimis, & inclyta. * Præterea 10
operarijs, qui cæſuri ſunt ligna, ſeruis tuis
dabo in cibaria tritici coros viginti millia,
& hordei coros totidem, & vini viginti mil-
lia metretas, olei quoque ſata viginti millia.
* Dixit autem Huram rex Tyri per litteras, 11
quas miſerat Salomoni: Quia dilexit Dñs C
populum ſuum, idcirco te regnare fecit ſu-
per eum. * Et addidit, dicens: Benedictus Dñs 12
Deus Iſrael, qui fecit cœlum, & terram, qui
dedit Dauid regi filium ſapientem, & eru-
ditum, & ſenſatum, atque prudentem, vt ædi-
ficaret domum Dño, & palatium ſibi. * Mi- 13
ſi ergo tibi virum prudentem, & ſcientiſſi-
mum Huram, patrem meum, * Filium mu- 14
lieris de filiabus Dan, cuius pater fuit Ty- D
rius, qui nouit operari in auro, & argento,
ære, & ferro, & marmore, & ligno, in pur-
pura quoque, & hyacintho, & byſſo, & coc-
cino: & qui ſcit cælare omnem ſculpturam,
& adinuenire prudenter quodcunq; in ope-
re neceſſarium eſt, cum artificibus tuis, &
cum artificibus domini mei Dauid patris
tui. * Triticum ergo, & hordeum, & oleum, 15
& vinum, quæ pollicitus es domine mi,
mitte ſeruis tuis. * Nos autem cædemus li- 16
gna de Libano, quot neceſſaria habueris, &
applicabimus ea ratibus per mare in Ioppe:
tuum autem erit transferre ea in Ieruſalem.
* Numerauit igitur Salomon omnes viros 17
proſelytos, qui erant in terra Iſrael, poſt di-
numerationem, quam dinumerauit Dauid
pater eius, & inuenti ſunt centum quinqua-
ginta millia, & tria millia ſexcenti. * Fe- 18
citque ex eis ſeptuaginta millia, qui hu-
meris onera portarent, & octoginta millia,
qui lapides in montibus cæderent: tria
autem millia, & ſexcentos præpoſitos ope-
rum populi.

CAP. III.

Templum extruitur cum portico, velo, & duobus columnis aneis ante fores templi.

ET cœpit Salomon ædificare domũ Dñi 1
3.Reg.7.b. 5.&6.a.1. in Ieruſalem in monte Moria, qui de- A
monſtratus fuerat Dauid patri eius, in loco,
quem parauerat Dauid in area Ornan Iebu-
ſæi. * Cœpit autem ædificare menſe ſecun- 2
do, anno quarto regni ſui. * Et hæc ſunt fun- 3
damenta, quæ iecit Salomon, vt ædificaret
domum Dei, longitudinis cubitos in men-
ſura prima ſexaginta, latitudinis cubitos vi-
ginti. * Porticum vero ante frontem, quæ tẽ- 4
debatur in longum iuxta menſuram latitu-
dinis domus, cubitorum viginti: porrò alti-
tudo centum viginti cubitorum erat: & de-
auratit eam intrinſecus auro mundiſſimo. * 5
B Domum quoque maiorem texit tabulis li-
gneis abiegnis, & laminas auri obrizi affixit
per totum, ſculpſitque in ea palmas, & qua-
6 ſi catenulas ſe inuicem complectentes. *
Strauit quoq; pauimentum templi pretio-
7 ſiſſimo marmore, decore multo. * Porrò aurũ
erat probatiſſimum, de cuius laminis texit
domum, & trabes eius, & poſtes, & pari-
etes, & oſtia: & cælauit Cherubim in pari-
8 etibus. * Fecit quoque domum Sancti ſanctо-
rum; longitudinem iuxta latitudinem do-
mus, cubitorum viginti; & latitudinem ſi-
militer viginti cubitorum: & laminis aureis
9 texit eam, quaſi talentis ſexcentis. * Sed &
C clauos fecit aureos, ita vt ſinguli claui ſiclos
quinquagenos appenderent: cenacula quo-
10 que texit auro. * Fecit etiam in domo San-
cti ſanctorum Cherubim duos; opere ſta-
11 tuario: & texit eos auro. * Alæ Cherubim
viginti cubitis extendebantur, ita vt vna ala
haberet cubitos quinque, & tangeret pari-
etem domus: & altera quinque cubitos ha-
12 bens, alam tangeret alterius Cherub. * Si-
D militer Cherub alterius ala, quinque habe-
bat cubitos, & tangebat parietem: & ala
eius altera quinque cubitorum, alam Che-
13 rub alterius contingebat. Igitur alæ vtriuſ-
que Cherubim expanſæ erant, & extende-
bantur per cubitos viginti: ipſi autem ſta-
bant erectis pedibus, & facies eorum erant
14 verſæ ad exteriorem domum. * Fecit quo-
que velum ex hyacintho, purpura, cocco,
15 & byſſo: & intexuit ei Cherubim. * Ante
fores etiam templi duas columnas, quæ tri-
ginta, & quinque cubitos habebant altitu-
dinis: porrò capita earum, quinque cubito-
16 rum. * Necnon, & quaſi catenulas in oracu-
lo, & ſuperpoſuit eas capitibus columna-
rum: malogranata etiam centum, quæ ca-
17 tenulis interpoſuit. * Ipſas quoque colum-
nas poſuit in veſtibulo templi, vnam à dex-
tris, & alteram à ſiniſtris: eam, quæ à dex-
tris erat, vocauit Iachin; & quæ ad læuam,
Booz.

CAP. IV.

Conſtructio altaris æni, maris fuſilis, decem concharum, candelabrorum, aureorum, menſarum, phialarum, ac cæterorum, quæ ad templum eiuſque ornatum pertinebant.

1 FEcit quoque altare æneum viginti cubi-
A torum longitudinis, & viginti cubito- 1.Reg.8.b.
rum latitudinis, & decem cubitorum alti- 12.
2 tudinis. * Mare etiam fuſile decem cubitis à
labio, vſq; ad labium, rotundum per circui-
tum, quinque cubitos habebat altitudinis,
& funiculus triginta cubitorum ambiebat
3 gyrum eius. * Similitudo quoque boum erat
ſubter illud, & decem cubitis quædam ex-
trinſecus cælaturæ, quaſi duobus verſibus

aluum maris circuibant. Boues autem erant fusiles: *Et ipsum mare super duodecim boues impositum erat, quorum tres respiciebant ad Aquilonem, & alij tres ad Occidẽtem: porrò tres alij Meridiem, & tres, qui reliqui erant, Orientem, habentes mare superpositum: posteriora autem boum erant intrinsecus suo mari. * Porrò vastitas eius habebat mensuram palmi, & labium illius erat, quasi labium calicis, vel repandi lilij: capiebatq; tria millia metretas. *Fecit quoque conchas decem: & posuit quinq; à dextris, & quinque à sinistris, vt lauarent in eis omnia, quæ in holocaustum oblaturi erant: porrò in mari sacerdotes lauabantur: *Fecit autem, & candelabra aurea decem, secundum speciem, qua iussa erant fieri: & posuit ea in templo, quinque à dextris, & quinque à sinistris. *Necnon & mensas decem: & posuit eas in templo, quinque à dextris, & quinque à sinistris: phialas quoque aureas centum. * Fecit etiam atrium sacerdotum, & basilicam grandem: & ostia in basilica, quæ texit ære. * Porrò mare posuit in latere dextro contra Orientem ad Meridiem. *Fecit autem Hirã lebetes, & creagras, & phialas: & compleuit omne opus regis in domo Dei: * Hoc est, columnas duas, & epistylia, & capita, & quasi quædam retiacula, quæ capita tegerent super epistylia. *Malogranata quoque quadringenta, & retiacula duo, ita vt bini ordines malogranatorum singulis retiaculis iungerentur, quæ protegerent epistylia. & capita columnarum. * Bases etiam fecit, et conchas, quas superposuit basibus: * Mare vnum, boues quoque duodecim sub mari. * Et lebetes, & creagras, & phialas. Omnia vasa fecit Salomoni Hiram pater eius in domo Domini ex ære mundissimo. * In regione Iordanis fudit ea rex in argillosa terrâ, inter Sochor, & Saredatha. * Erat autem multitudo vasorum innumerabilis, ita vt ignoraretur pondus eris. * Fecitque Salomon omnia vasa domus Dei, & altare aureum, et mensas, et super eas panes propositionis: * Candelabra quoque cum lucernis suis, vt lucerent ante oraculum iuxta ritum ex auro purissimo: * Et florentia quædam, et lucernas, et forcipes aureos: omnia de auro mundissimo facta sunt. * Thymiamateria quoque, et thuribula, et phialas, et mortariola, ex auro purissimo. Et ostia cælauit templi interioris, id est, in Sancta sanctorum: et ostia templi forinsecus aurea. Sicque completum est omne opus, quod fecit Salomon in domo Domini.

CAP. V.

Illata in templum vasis sacris, & oblatis plurimis donarijs, arca continens tabulas Moysi in oraculum inducitur, vnde gloria Domini implet templum.

1 INtulit igitur Salomon omnia, quæ vouerat Dauid pater suus, argentum, et aurũ, A et vniuersa vasa posuit in thesauris domus 2 Dei. * Post quæ congregauit maiores natu Israel, et cunctos principes tribuum, et capita familiarum de filijs Israel in Ierusalem, vt adducerent arcam fœderis Dñi de ciuitate Dauid, quæ est Sion. * Venerunt itaque ad regem omnes viri Israel in die so- 3 4 lemni mensis septimi. * Cumque venissent cuncti seniorum Israel, portauerunt Leui- 5 tæ arcam, * Et intulerunt eam, et omnem B paraturam tabernaculi. Porrò vasa sanctuarij, quæ erant in tabernaculo, portauerunt 6 sacerdotes cum Leuitis. * Rex autem Salomon, et vniuersus cœtus Israel, et omnes, qui fuerunt congregati ante arcam, immolabant arietes, et boues absque vllo numero: tanta enim erat multitudo victimarum. 7 * Et intulerunt sacerdotes Arcam fœderis Dñi in locum suum, idest, ad oraculum templi, in Sancta sanctorum subter alas cherubim: 8 Ita vt cherubim expanderent alas suas C super locum, in quo posita erat arca, et ipsam arcam tegerent cum vectibus suis. * Vectium autem, quibus portabatur arca, quia paululum longiores erant, capita parebant ante oraculum: si verò quis paululum fuisset extrinsecus, eos videre non poterat. Fuit 10 itaque arca ibi vsque in præsentem diem. * Nihilque erat aliud in arca, nisi duæ tabulæ, quas posuerat Moyses in Horeb, quando legem dedit Dñs filijs Israel egredientibus 11 ex Ægypto. * Egressis autem sacerdotibus de sanctuario (omnes enim sacerdotes, qui ibi potuerant inueniri, sanctificati sunt: nec adhuc in illo tempore vices, et ministerio- 12 rum ordo inter eos diuisus erat) Tam Leui- D tæ, quàm cantores, idest, et qui sub Asaph erant, et qui sub Eman, et qui sub Idithun, filij, et fratres eorum, vestiti byssinis, cymbalis, et psalterijs, et citharis concrepabant, stantes ad Orientalem plagam altaris, et cum eis sacerdotes centum viginti canen- 13 tes tubis. * Igitur cunctis pariter, et tubis, et voce, et cymbalis, et organis, et diuersi generis musicorum concinentibus, et vocem in sublime tollentibus longe sonitus audiebatur, ita vt cum Dñm laudare cœpissent, et dicere: Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia eius, 14 impleretur domus Dei nube, * Nec possent sacerdotes stare, et ministrare propter caliginem. Compleuerat enim gloria Domini domum Dei.

CA-

CAP. VI.

Dauidicit Salomon populo Israel, & gratias Deo agit de impletione promissionis facta Dauidi, eratque supplex coram multitudine, vt cunctium in eo templo vota Deus exaudiat.

TVnc Salomon ait: Dñs pollicitus est,vt 1
habitaret in caligine: *Ego autem ædi- A
ficaui domum nomini eius,vt habitaret ibi 2
in perpetuum.*Et conuertit rex faciem suã, 3
* 3. Reg. 8. b. 14. et benedixit vniuersæ multitudini Israel (nam omnis turba stabat intenta) et ait: * 4
Benedictus Dñs Deus Israel,qui quod locutus est Dauid patri meo, opere compleuit, dicens: * A die, qua eduxi populum meum 5
de Terra Ægypti,non elegi ciuitatem de cũctis tr bubus Israel,vt ædificaretur in ea do- B
mus nomini meo: neque elegi quemquam alium virum,vt esset dux in populo meo Israel,*Sed elegi Ierusalem, vt nomen meum 6
in ea, & elegi Dauid, vt constitueretem eum super populum meum Israel. * Cumq; fuisset voluntatis Dauid patris mei,vt ædificaret domum nomini Dñi Dei Israel, * Dixit 8
Dñs ad eum: Quia hæc fuit voluntas tua,vt ædificares domum nomini meo, benè quidem fecisti huiuscemodi habere voluntatẽ: Sed non tu ædificabis domum,verum filius 9
tuus,qui egredietur de lumbis tuis,ipse ædificabit domum nomini meo. *Complenit 10
ergo Dñs sermonem suum, quem locutus fuerat: et ego surrexi pro Dauid patre meo, et sedi super thronum Israel, sicut locutus est Dñs: et ædificaui domum nomini Dñi Dei Israel. * Et posui in ea arcam,in qua est 11
pactum Dñi,quod pepigit cum filij Israel.* 12
Stetit ergo coram altari Dñi ex aduerso vni. C
uersæ multitudinis Israel, & extendit manus suas.*Siquidem fecerat Salomon basim 13
æneam,et posuerat eam in meo basilicę,habentem quinque cubitos longitudinis, et quinque cub tos latitudinis, et tres cubitos altitudinis: stetitq; super eam: et deinceps flexis genibus contra vniuersam multitudinem Israel,et palmis in cęlum lenaris, *Ait 14
*2. Mach. 2. b. 6. Dñe Deus Israel, non est similis tui Deus in coelo,et in terra: qui custodis pactum,et misericordiam cum seruis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo;*Qui præstitisti 15
seruo tuo Dauid patri meo quæcunq; locutus fueras ei: et quæ ore promiseras: opere complesti,sicut et præsens tempus probat.* 16
Nunc ergo Dñe Deus Israel,imple seruo tuo patri meo Dauid quæcumque locutus es,dicens: Non deficiet ex te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel: ita tamen si custodierint filij tui vias suas,et ambulauerint in lege mea,sicut et tu ambulasti coram me.
* Et nunc Dñe Deus Israel, firmetur sermo 17
tuus,quem locutus es seruo tuo Dauid.*Er- 18
gone credibile est,vt habitet Deus cum hominibus super terram? Si cęlum,et cęli cęlorum non te capiunt quantò magis domus 19
ista, quam ædificaui? * Sed ad hoc tántùm facta est, vt respicias orationem serui tui, et obsecrationem eius,Dñe Deus meus:et audias preces, quas fundit famulus tuus corã 20
te: *Vt aperias oculos tuos super domum D istam diebus, ac noctibus, super locum, in quo pollicitus es, vt inuocaretur nomen 21
tuum,*Et exaudires orationem,quam seruus tuus orat in eo: et exaudias preces famuli tui,et populi tui Israel. Quicunq; orauerit in loco isto,exaudi de habitaculo tuo, 22
idest,de cœlis,et propitiare. *Si peccauerit quispiam in proximum suum,et iurare contra eum paratus venerit, seque maledicto 23
construxerit coram altari in domo ista: * Tu audies de cęlo,et facies iudicium seruorum tuorum, ita vt reddas iniquo viam suã in caput proprium,et vlciscaris iustum, re- 24
tribuens ei secundum iustitiam suam, * Si superatus fuerit populus tuus Israel ab inimicis(peccabunt enim tibi)et conuersi egerint pœnitentiam, et obsecrauerint nomen 25
tuum,et fuerint deprecati in loco isto,*Tu exaudies de cœlo,et propitiare peccato populi tui Israel,et reduc eos in terram, quam 26
dedisti eis et patribus eorum.*Si clauso cę- E lo pluuia non fluxerit propter peccata populi,et deprecati fuerint in loco isto. et cõfessi nomini tuo,et conuersi à peccatis suis, 27
cum eos afflixeris,* Exaudi de cęlo Dñe,et dimitte peccata seruis tuis, et populi tui Israel,et doce eos viam bonam, per quam ingrediantur: & da pluuiam terræ, quam de- 28
disti populo tuo ad possidendum.*Fames si orta fuerit in terra, et pestilentia, arugo, et *Infra, 6. b. aurugo,et locusta,et bruchus,et hostes, vastatis regionibus, portas obsederint ciuita- 29
tis,omnisque plaga,et infirmitas pressserit:* Si quis de populo tuo Israel fuerit deprecatus,cognoscens plagam,et infirmitatem suã, 30
et expanderit manus suas in domo hac, * Tu exaudies de cœlo, de sublimi scilicet habitaculo tuo, et propitiare, et redde vnicuiq; secundùm vias suas, quas nosti eum habere in corde suo: (tu enim solus nosti 31
corda filiorum hominum.)Vt timeant te,et F ambulent in vijs tuis cunctis diebus, quibus viuunt super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris. *Externum quoq; qui 32
non est de populo tuo Israel, si venerit de terra longinqua,propter nomen tuum magnum, et propter manum tuam robustam, et brachium tuum extentum,et adorauerit
in loco isto, *Tu exaudies de coelo firmissimo habitaculo tuo, et facies cuncta, pro 33
quibus inuocauerit te ille peregrinus: vt sciant omnes populi terræ nomen tuum, et

timeant te ſicut populus tuus Iſrael, et cognoſcant, quia nomen tuum inuocatum eſt ſuper domum hanc, quam ædificaui. * Si 34
egreſſus fuerit populus tuus ad bellum contra aduerſarios ſuos per viam, in qua miſeris eos, adorabunt te contra viam, in qua ciuitas hæc eſt, quam elegiſti, et domus, quam ædificaui nomini tuo: * 35
Tu exaudies de cœlo preces eorum, et obſecrationem, et vlciſcaris. * Si autem pec- 36
*3.Reg.8.c. 46. Eccl.7.c.21. 3. Ioan.1.d.8. cauerint tibi (neque enim eſt homo, qui non peccet) et iratus fueris eis, et tradideris hoſtibus, et captiuos duxerint eos in terram longinquam, vel certè, quæ iuxta eſt, * Et cõ- 37
uerſi in corde ſuo, in terra, ad quam captiui ducti fuerant, egerint pœnitentiam, et deprecati te fuerint in terra captiuitatis ſuæ, G
dicentes: Peccauimus, iniquè fecimus, iniuſtè egimus: * Et reuerſi fuerint ad te in toto 38
corde ſuo, et in tota anima ſua, in terra captiuitatis ſuę, ad quam ducti ſunt, adorabunt te contra viam terræ ſuę, quam dediſti patribus eorum, et urbis, quam elegiſti, et domus, quam ædificaui nomini tuo: * Tu exau- 39
dies de cœlo, hoc eſt, de firmo habitaculo tuo, preces eorum, & facias iudicium, & dimittas populo tuo, quamuis peccatori: * Tu 40
*Ps.31.c.8. es enim Deus meus: aperiantur, quæſo, oculi tui, et aures tuæ intentæ ſint ad orationem, quæ fit in loco iſto. * Nunc igitur con- 41
ſurge Domine Deus in requiem tuam, tu et arca fortitudinis tuæ: ſacerdotes tui Domine Deus induantur ſalutem, et ſancti tui lætentur in bonis. * Domine Deus ne auerte- 42
ris faciem chriſti tui: memento miſericordiarum Dauid ſerui tui.

CAP. VII.

Poſt deuoratа cœleſti igne ſacrificia, Dei maieſtas templum implet, & plurimis immolatis hoſtijs, templi dedicatio ſeptem diebus celebratur, dieque octauo fit collecta; Dominus autem Salomoni reuelat ſe ipſius orationem exaudiſſe.

CVmque compleſſet Salomon fundens 1
preces, ignis deſcendit de cœlo, et deuo- A
rauit holocauſta, et victimas: et maieſtas
*2. Mach.2. c.10. Dñi impleuit domum. * Nec poterant ſacer- 2
dotes ingredi templum Dñi, eo quod implesſet maieſtas Dñi templum Dñi. * Sed et om- 3
nes filij Iſrael videbant deſcendentem ignẽ, et gloriam Dñi ſuper domum: et corruentes proni in terram ſuper pauimentum ſtratum lapide adorauerunt, et laudauerunt Dñm: Quoniam bonus, quoniam in ſęculum miſericordia eius. * Rex autem, et omnis popu- 4
lus immolabant victimas coram Dño. * Ma- 5
*3. Reg.8. c.63. ctauit igitur rex Salomon hoſtias boum viginti duo millia, arietum centum viginti millia: et dedicauit domum Dei rex, et vniuerſus populus. * Sacerdotes autem ſtabant 6
B in officijs ſuis: et Leuitæ in organis carminis Dñi, quæ fecit Dauid rex ad laudandum Dñm: Quoniam in æternum miſericordia eius, hymnos Dauid canentes per manus ſuas: porrò ſacerdotes canebant tubis ante
7 eos, cunctuſque Iſrael ſtabat. * Sanctificauit quoque Salomon medium atrij ante templum Dñi: obtulerat enim ibi holocauſta, et adipes pacificorum; quia altare æneũ, quod fecerat, non poterat ſuſtinere holocauſta, et
8 ſacrificia, et adipes. * Fecit ergo Salomon ſolemnitatem in tempore illo ſeptem diebus, et omnis Iſrael cum eo, eccleſia magna valde, ab introitu Emath vſque ad torrentem
9 Ægypti. * Fecitque die octauo collectam, eo quod dedicaſſet altare ſeptem diebus, et ſo-
10 lemnitatem celebraſſet diebus ſeptem. Igitur in die vigeſimotertio menſis ſeptimi dimiſit populos ad tabernacula ſua, lætantes atque gaudentes ſuper bono, quod fecerat Dñs Dauidi, et Salomoni, et Iſraeli populo
11 ſuo. * Compleuitque Salomon domum Domini, et domum regis, et omnia, quæ diſpo- *3.Reg.9. 1.
ſuerat in corde ſuo, vt faceret in domum
12 Dñi, et in domo ſua, et proſperatus eſt. *
C Apparuit autem ei Dñs nocte, et ait: Audiui orationem tuam, et elegi locum iſtum mihi
13 in domum ſacrificij. * Si clauſero cœlum, & pluuia non fluxerit, et mandauero, et præcepero locuſtę, vt deuoret terram, et miſero
14 peſtilentiam in populum meum: * Conuerſus populus meus, ſuper quos inuocatum eſt nomen meum, deprecatus me fuerit, et exquiſierit faciem meam, et egerit pœnitentiam à vijs ſuis peſſimis: et ego exaudiã de cœlo, et propitius ero peccatis eorum, et
15 ſanabo terram eorum. * Oculi quoque mei erunt aperti, et aures meæ erectæ ad oratio-
16 nem eius, qui in loco iſto orauerit. * Elegi enim, et ſanctificaui locum iſtum, vt ſit nomen meum ibi in ſempiternum, et permaneant oculi mei, et cor meum, ibi cunctis
17 diebus. * Tu quoque ſi ambulaueris coram Dme, ſicut ambulauit Dauid pater tuus, et feceris iuxta omnia, quæ præcepi tibi, et iuſtitias mea iudiciaque ſeruaueris: * Suſcitabo
18 thronum regni tui, ſicut pollicitus ſum Dauid patri tuo, dicens: Non auferetur de ſtirpe tua vir, qui ſit princeps in Iſrael: * Si au-
19 tem auerſi fueritis, et dereliqueritis iuſtitias meas, et præcepta mea, quæ propoſui vobis, et abeuntes ſeruieritis dijs alienis, et adora-
20 ueritis eos, * Euellam vos de terra mea quã dedi vobis: et domum hanc, quam ſanctificaui nomini meo, proijciam à facie mea, et tradam eam in parabolam, et in exemplum
21 cunctis populis. * Et domus iſta erit in prouerbium vniuerſis tranſeuntibus, et dicent ſtupentes: Quare fecit Dominus ſic terræ
22 huic, et domui huic? * Reſpondebunt-

que:

que: Quia dereliquerunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxit eos de terra Ægypti, & apprehenderunt deos alienos, & adorauerunt eos, & coluerunt: idcircò venerunt super eos vniuersa hæc mala.

CAP. VIII.

Ædificatis à Salomone variis ciuitatibus, reliquias gentium sibi facit tributarias; offert holocausta, & sacerdotum, ac Leuitarum ministeria iuxta dispositionem Dauid constituitque: missaque classe plurimum auri ex Ophir refertur ad Salomonem.

3.Reg.9.v. 10. EXpletis autem viginti annis, postquam 1
ædificauit Salomon domum Dñi, & do. A
mum suam: Ciuitates, quas dederat Hiram 2
Salomoni, ædificauit, & habitare ibi fecit filios Israel. * Abiit quoque in Emath Suba, & 3
obtinuit eam. * Et ædificauit Palmiram in 4
deserto, & alias ciuitates munitissimas ædificauit in Emath. Extruxitque Bethoron su. 5
periorem, & Bethoron inferiorem, ciuitates muratas, habentes portas, & vectes, & seras: * Balaath etiam, & omnes vrbes firmissi. 6
mas, quæ fuerunt Salomonis, cunctasq; vr- B
bes quadrigarum, & vrbes equitum: omnia quæcunque voluit Salomon, atque disposuit, ædificauit in Ierusalem, & in Libano, & in vniuersa terra potestatis suę. * Omnem 7
populum, qui derelictus fuerat de Hethęis, Amorrhęis, & Pherezeis, & Heuęis, & Iebusęis, qui non erant de stirpe Israel: * De filijs 8
eorum, & de posteris, quos non interfecerãt filij Israel, subingauit Salomon in tributarios, vsque in diem hanc. * Porrò de filijs Is- 9
rael non posuit, vt seruirent operibus regis: ipsi enim erant viri bellatores, & duces primi, & principes quadrigarum, & equitum eius. * Omnes autem principes exercitus re. 10
gis Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta, qui erudiebant populum. * Filiam verò 11
Pharaonis transtulit de ciuitate Dauid, in domum quam ædificauerat ei. Dixit enim rex: Non habitabit vxor mea in domo Dauid regis Israel, eo quod sanctificata sit: quia ingressa est in eam arca Dñi. * Tunc obtulit 12
Salomon holocausta Dño super altare Dñi, C
quod extruxerat ante porticum, Vt per sin. 13
gulos dies offerretur in eo iuxta præceptum Moysi in sabbatis, & in calendis, & in festis diebus, ter per annum, id est, in solemnitate azymorum, & in solemnitate hebdomadarum, & in solemnitate tabernaculorum. * 14
Et constituit iuxta dispositionem Dauid patris sui, officia sacerdotum in ministerijs suis: & Leuitas in ordine suo, vt laudarent, & ministrarent coram sacerdotibus, iuxta ritum vniuscuiusque diei: & ianitores in diuisionibus suis per portam, & portam: sic enim præceperat Dauid homo Dei. * Nec D
prætergressi sunt de mandatis regis, tam sacerdotes, quam Leuitæ, ex omnibus, quę 16
præceperat, & in custodijs thesaurorum. * Omnes impensas præparatas habuit Salomon, ex eo die, quo fundauit domum Do- 17
mini, vsque in diem, quo perfecit eam. Tunc abiit Salomon in Asiongaber, & in Ailath, ad oram maris rubri, quę est in terra Edom. 18
Misit autem ei Hiram per manus seruorum suorum naues, & nautas gnaros maris, & abierunt cum seruis Salomonis in Ophir, tulerunt inde quadringenta quinquaginta talenta auri, & attulerunt ad regem Salomonem.

CAP. IX.

Regina Saba Salomonis admirata sapientiam, datis acceptisque muneribus discessit. pondus auri, quod Salomoni quot annis adferebatur: hastas, scuta, omniaque cœnumij vasa aurea, & solium eburneum auro vestitum extruxit: describitur quoque amplitudo diuitiarum, sapientiæ, & potestatis Salomonis, qui anno regni sui quadragesimo moritur, succedente filio Roboam.

REgina quoque Saba, cum audisset fa- 1
mam Salomonis, venit vt tentaret eũ A 3.Reg.10.a.
in ænigmatibus in Ierusalem, cum magnis 1.
opibus, & camelis, qui portabant aromata, Matt.12.d.
& auri plurimum, gemmasque pretiosas. 14.
Cumque venisset ad Salomonem, locuta est Luc.1.d.31.
ei quæcunque erant in corde suo. * Et expo- 2
suit ei Salomon omnia, quæ proposuerat: nec quidquam fuit, quod non perspicuum ei fecerit. * Quæ postquam vidit, sapientiam 3
scilicet Salomonis, & domum, quam ædificauerat, * Necnon, & cibaria mensæ eius, & 4
habitacula seruorum, & officia ministrorũ eius, & vestimenta eorum, pincernas quoq; & vestes eorum, & victimas quas immolabat in domo Dñi: non erat præ stupore vl- B
tra in ea spiritus. * Dixitque ad regem: Verus 5
est sermo, quem audieram in terra mea de virtutibus, & sapientia tua. * Non credebã 6
narrantibus, donec ipsa venissem, & vidissent oculi mei, & probassem vix medietatem sapientiæ tuæ mihi fuisse narratam: vicisti famam virtutibus tuis. * Beati viri tui, 7
& beati serui tui, qui assistunt coram te omni tempore, & audiunt sapientiam tuã. * Sit Dñs Deus tuus benedictus, qui voluit 8
te ordinare super thronum suum, regem Dñi Dei tui. Quia diligit Deus Israel, & vult seruare eum in æternum, ideircò posuit te super eum regem, vt facias iudicia, atque iustitiam. * Dedit autem regi centum viginti 9
talenta auri, & aromata multa nimis, & gẽ- C
mas pretiosissimas: non fuerunt aromata talia, vt hæc, quæ dedit regina Saba regi Salo- 10
moni. * Sed & serui Hiram cum seruis Salo-

mo-

monis attulerunt aurum de Ophir,& ligna thyina,& gemmas pretiosissimas:*De quibus fecit rex, de lignis scilicet thyinis, gradus in domo Dñi, & in domo regiâ, citharas quoq; & psalteria cantoribus: nunquam visa sunt in Terra Iuda ligna talia. *Rex autem Salomon dedit reginæ Saba cuncta, quę voluit, & quæ postulauit, & multò plura quam attulerat ad eum: quæ reuersa, abijt in terram suam cum seruis suis. Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per singulos annos, sexcenta sexaginta sex talẽta auri: *Excepta ea summa, quam legati diuersarum gentium, & negotiatores afferre consueuerant, omnesq; reges Arabiæ, & satrapæ terrarum, qui comportabant aurum, & argentum Salomoni. *Fecit igitur rex Salomon ducentas hastas aureas de summa sexcentorum aureorum, qui in singulis hastis expendebantur: *Trecenta quoque scuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur singula scuta: posuitque ea rex in armamentario, quod erat constitutum nemore. *Fecit quoq; rex solium eburneum grãde, & vestiuit illud auro mundissimo, *Sex quoque gradus, quibus ascendebatur ad solium, & scabellum aureũ, & brachiola duo altrinsecus: & duos leones stantes iuxta brachiola, *Sed & alios duodecim leunculos stantes super sex gradus ex vtraque parte: non fuit tale solium in vniuersis regnis. *Omnia quoq; vasa conuiuij regis erant aurea, & vasa domus saltus Libani ex auro purissimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur. *Siquidem naues regis ibant in Tharsis cum seruis Hiram, semel in annis tribus: & deferebant inde aurum, & argentum, et ebur, & simias, & pauos. *Magnificatus est igitur Salomon super omnes reges terræ præ diuitijs, & gloria. *Omnesque regis terrarum desiderabant videre faciem Salomonis, vt audirent sapientiam, quam dederat Deus in corde eius: *Et deferebant ei munera, vasa argentea, & aurea, & vestes: & arma, & aromata, equos, & mulos, per singulos annos. *Habuit quoq; Salomon quadraginta millia equorum in stabulis, & curruum, equitumque duodecim millia, constituitque eos in vrbibus quadrigarum, & vbi erat rex in Ierusalem. *Exercuit etiam potestatem super cunctos reges, à flumine Euphrate, vsque ad terram Philisthinorum, & vsque ad terminos Ægypti. *Tantamque copiam præbuit argenti in Ierusalem, quasi lapidum; & cedrorum tantam multitudinem velut sycomorum; quæ gignuntur in campestribus. *Adducebantur autem ei equi de Ægypto, cunctisque regionibus. *Reliqua autem operum Salomonis priorum, & nouissimorum, scripta sunt in verbis Nathan Prophetæ, & in libris Ahiæ Silonitis, in visione quoque Addo Videntis, contra Ieroboam filium Nabat. *Regnauit autem Salomon in Ierusalem super omnem Israel quadraginta annis. *Dormiuitque cum patribus suis, & sepelierunt eum in ciuitate Dauid: regnauitque Roboam filius eius pro eo.

CAP. X.

Roboam, spreto seniorum consilio, iuuenile secutus, scidit regnum in duo, ipse duabus, Ieroboam decem tribubus imperat.

1 A *PRofectus est autem Roboam in Sichem: illuc enim cunctus Israel conuenerat, vt
2 constituerent eum regem. *Quod cum audisset Ieroboam filius Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat quippè illuc ante Salomonẽ)
3 statim reuersus est. *Vocauerunt que eum, & venit cum vniuerso Israel, & locuti sunt
4 ad Roboam: dicentes: *Pater tuus durissimo iugo nos pressit, tu leuiora impera patri tuo, qui nobis imposuit grauem seruitutẽ, & paululum de onere subleua, vt seruiamus
5 tibi. *Qui ait: Post tres dies reuertimini ad
6 me. Cumque abijsset populus, *Inijt consilium cum senibus, qui steterant coram patre eius Salomone, dum adhuc viueret, di-
B cens: Quid datis consilij, vt respondeam populo? Qui dixerunt ei: Si placueris populo
7 huic, & lenieris eos verbis clementibus, seruient tibi omni tempore. *At ille reliquit
8 consilium senum, & cum iuuenibus tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, & erat
9 in comitatu illius. *Dixitq; ad eos: Quid vobis videtur? vel respondere quid debeo populo huic, qui dixit mihi: Subleua iugum,
10 quod imposuit nobis pater tuus? *At illi
C responderunt, vt iuuenes, & nutriti cum eo in delitijs, atque dixerunt: Sic loqueris populo, qui dixit tibi: Pater tuus aggrauauit iugum nostrum, tu subleua: et sic respondebis ei: Minimus digitus meus grossior est
11 lumbis patris mei: *Pater meus imposuit vobis graue iugum, et ego maius pondus apponam: pater meus cecidit vos flagellis,
12 ego verò cędam vos scorpionibus. *Venit ergo Ieroboam, et vniuersus populus, ad
13 Roboam die tertio, sicut præceperat eis. *Respondit que rex dura, derelicto consilio
14 seniorum: *Locutusque est iuxta iuuenum voluntatem: Pater meus graue vobis imposuit iugum, quod ego grauius faciam: pater meus cecidit vos flagellis, ego verò cædam
15 vos scorpionibus. *Et non acquieuit populi
D precibus: erat enim voluntatis Dei, vt compleretur sermo eius, quem locutus fuerat per manum Ahiæ Silonitis ad Ieroboam fi-
16 lium Nabat. *Populus autem vniuersus, rege duriora dicente, sic locutus est ad eum:

*3.Reg.12.a.b.

*3.Reg.12.c.19.

Non

Non eſt nobis pars in Dauid, neque hæreditas in filio Iſai? Reuertere in tabernacula tua Iſrael, tu autem paſce domum tuam Dauid. Et abijt Iſrael in tabernacula ſua. * 17 Super filios autem Iſrael, qui habitabant in ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam. * Miſit- 18 que rex Roboam Aduram, qui præerat tributis, & lapidauerunt eum filij Iſrael, & mortuus eſt: porrò rex Roboam currum feſtinauit aſcendere, & fugit in Ieruſalem. * 19 Receſſitque Iſrael à domo Dauid, vſque ad diem hanc.

CAP. XI.

Roboam, dum vnis armis integrum regnum paternum recuperare, per Semeiam præcipit Deus, ne pugnet contra Iſrael: extructis autem à Roboam multis ciuitatibus, confluunt ad eum Leuitæ, ac ſacerdotes abiecti à Ieroboam, cæterique Dei cultores. Roboam autem multas duxit vxores, ac concubinas.

VEnit autem Roboam in Ieruſalem, & 1
3.Reg.12.c. 24. conuocauit vniuerſam domum Iuda, A
& Beniamin, centum octoginta millia electorum atq; bellantium, vt dimicaret contra Iſrael, & conuerteret ad ſe regnum ſuũ.
* Factuſque eſt ſermo Dñi ad Semeiam ho- 2
minem Dei, dicens: * Loquere ad Roboam 3
filium Salomonis regem Iuda, & ad vniuerſum Iſrael, qui eſt in Iuda, & Beniamin: * 4
Hæc dicit Dñs: Non aſcendetis, neque pu- B
gnabitis contra fratres veſtros: reuertatur vnuſquiſq; in domum ſuam, quia mea hoc geſtum eſt voluntate. Qui cum audiſſent ſermonem Dñi, reuerſi ſunt, nec perrexerunt contra Ieroboam. * Habitauit autem 5
Roboam in Ieruſalem, & ædificauit ciuitates muratas in Iuda. * Extruxitque Bethle- 6
hem, & Etam, & Thecue, * Bethſur quoque, 7
& Socho, & Odollam, * Necnon, & Geth, 8
& Mareſa, & Ziph, * Sed & Aduram, & La- 9
chis, & Azeca, * Saara quoque, & Aialon, & 10
Hebron, quæ erant in Iuda, & Beniamin, ciuitates munitiſſimas. * Cumque clauſiſſet 11
eas muris, poſuit in eis principes, ciborumque horrea, hoc eſt, olei, & vini. * Sed & in 12
ſingulis vrbibus fecit armentarium ſcutorũ, & haſtarum, firmauitque eas ſumma diligentia, & imperauit ſuper Iudam, & Beniamin. * Sacerdotes autem, & Leuitæ, qui 13
erant in vniuerſo Iſrael, venerunt ad eum C
de cunctis ſedibus ſuis. * Relinquentes ſub- 14
urbana, & poſſeſſiones ſuas, & tranſeuntes ad Iudam, & Ieruſalem: eo quod abieciſſet eos Ieroboam, & poſteri eius, ne ſacerdotio Dñi fungerentur. * Qui conſtituit ſibi ſacer- 15
dotes excelſorum, & dæmoniorum, vitulorumque quos fecerat. * Sed & de cunctis tri- 16
bubus Iſrael, quicumque dederant cor ſuũ, vt quærerent Dñm Deum Iſrael, venerunt in Ieruſalem ad immolandum victimas 17
ſuas coram Dño Deo patrum ſuorum. * Et D
roborauerunt regnum Iuda, & confirmauerunt Roboam filium Salomonis per tres annos: ambulauerunt enim in vijs Dauid, & 18
Salomonis, annis tantùm tribus. * Duxit autem Roboam vxorem Mahalath, filiam Ierimoth, filij Dauid, Abihail quoque filiam 19
Eliab filij Iſai, * Quæ peperit ei filios, Iehus, 20
& Somoriam, & Zoom. * Poſt hanc quoque accepit Maacha filiam Abſalom, quæ pepe- 21
rit ei Abia, & Ethai, & Ziza, & Salomith. *
Amauit autem Roboam Maacha filiam Abſalom, ſuper omnes vxores ſuas, & concubinas: nã vxores decem, & octo duxerat, cõcubinas autem ſexaginta: & genuit viginti 22
octo filios, & ſexaginta filias. * Conſtituit verò in capite, Abiam filium Maacha, ducem ſuper omnes fratres ſuos, ipſum enim 23
regem facere cogitabat, * Quia ſapientior fuit, & potentior ſuper omnes filios eius, & in cunctis finibus Iuda, & Beniamin, & in vniuerſis ciuitatibus muratis: præbuitq; eis eſcas plurimas, & multas petiuit vxores.

CAP. XII.

Propter peccata Roboam, ac populi Iuda, quinto anno regni eius tradit illos Deus Seſac regi Ægypti: qui captis munitiſſimis ciuitatibus Iuda, diripit Ieruſalem, ſublato regis, ac templi theſauro, ſcutis quoque aureis, & argenteis, pro quibus ænea fecit Roboam: quo mortuo, ſuccedit filius Abia.

CVmque roboratum fuiſſet regnum Ro- 1
boam, & confortatum, dereliquit legẽ A
Dñi, & omnis Iſrael cum eo. * Anno autem 2
quinto regni Roboam, aſcendit Seſac rex Ægypti in Ieruſalem (quia peccauerunt 3
Dño) * Cum mille ducentis curribus, & ſexaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi, quod venerat cum eo ex Ægypto, Libyes ſcilicet, & Troglodytæ, & Æthiopes.
* Cepitque ciuitates munitiſſimas in Iuda, 4
& venit vſque in Ieruſalem. * Semeias autẽ 5
propheta ingreſſus eſt ad Roboam, & principes Iuda, qui congregati fuerant in Ieruſalem, fugientes Seſac, dixitque ad eos: Hæc dicit Dñs: Vos reliquiſtis me, & ego reliqui 6
vos in manu Seſac. * Conſternatique principes Iſrael, & rex dixerunt: Iuſtus eſt Dñs. * B
Cumq; vidiſſet Dñs, quod humiliati eſſent, 7
factus eſt ſermo Dñi ad Semeiam, dicens: Quia humiliati ſunt, non diſperdam eos, daboque eis pauxillum auxilij, & non ſtillabit furor meus ſuper Ieruſalem per manum 8
Seſac. * Verumtamen ſeruient ei, vt ſciant diſtantiam ſeruitutis meæ, & ſeruitutis regni 9
terrarum. * Receſſit itaque Seſac rex Ægypti ab Ieruſalem, ſublatis theſauris Domus Dñi, & domus regis, omniaque ſecum tulit, 10
& clypeos aureos, quos fecerat Salomon, * C
Pro quibus fecit rex æneos, & tradidit illos

prin-

principibus ſcutariorum, qui cuſtodiebant veſtibulum palatij. *Cumque introiret rex 11
domum Dñi, veniebant ſcutarij, et tollebãt
eos, iterumq; referebant eos ad armamen-
tarium ſuum. *Verumtamen quia humilia- 12
ti ſunt, auerſa eſt ab eis ira Dñi, nec deleti
penitus: ſiquidem & in Iuda inuenta ſunt
3 Reg.15.f. 21. opera bona. * Confortatus eſt ergo rex 13
Roboam in Ieruſalem, atque regnauit: qua-
draginta autem, & vnius anni erat cum re-
gnare cœpiſſet, et decem et ſeptem annis re-
gnauit in Ieruſalem, vrbe, quam elegit Dñs, D
vt confirmaret nomen ſuum ibi, de cunctis
tribubus Iſrael: nomen autem matris eius
Naama Ammanitis: *Fecit autem malum, 14
et non præparauit cor ſuum, vt quæreret
Dominum. * Opera verò Roboam prima, 15
et noniſſima, ſcripta ſunt in libris Semeiæ
prophetæ, et Addo Videntis, et diligenter ex-
poſita: pugnaueruntque aduerſum ſe Ro-
boam, et Ieroboam cunctis diebus. *Et dor. 16
miuit Roboam cum patribus ſuis, ſepultuſ-
que eſt in ciuitate Dauid. Et regnauit Abia
filius eius pro eo.

CAP. XIII.

*Abia ad bellum contra Ieroboam accedens, de-
hortatur exercitum Ieroboam à bello contra
ſe, cum Deum haberent ducem, quem illi abi-
ecerant, & ſperans in Domino victor eua-
dit, ac diuerſas capit ciuitates, & ex 14. v-
xoribus procreat liberos 38.*

3.Reg.15.a. ANno octauodecimo regis Ieroboam, 1
regnauit Abia ſuper Iudam. * Tribus A
annis regnauit in Ieruſalem, nomenq; ma- 2
* 3.Reg.15. a. 7. tris eius Michaia, filia Vriel de Gabaa: et
erat bellum inter Abiam, et Ieroboam: *Cí- 3
que inijſſet Abia certamen, et haberet belli-
coſiſſimos viros, et electorum quadringenta
millia: Ieroboam inſtruxit è contra aciem
octingenta millia virorum, qui et ipſi electi
erant, et ad bella fortiſſimi. *Stetit ergo Abia 4
ſuper montẽ Semeron, qui erat in Ephraim,
et ait: Audi Ieroboam, et omnis Iſrael. *Nũ 5
ignoratis, quod Dñs Deus Iſrael dederit re-
gnum Dauid ſuper Iſrael in ſempiternum,
ipſi et filijs eius in pactum ſalis? *Et ſurrexit 6
* 3 Reg.11. c.26. Ieroboam filius Nabat, ſeruus Salomonis
filij Dauid: et rebellauit contra dominum
ſuum. *Congregatique ſunt ad eum viri va- 7
niſſimi, et filij Belial: et præualuerunt cõtra
Roboam filium Salomonis: porrò Roboam II
erat rudis, et corde pauido, nec potuit reſi-
ſtere eis. * Nunc ergo vos dicitis, quod reſi- 8
ſtere poſſitis regno Dñi, quod poſſidet per
filios Dauid, habetiſque grandem popu li
multitudinem, atque vitulos aureos, quos
* 3 Reg 12. 8 28. fecit vobis Ieroboam in deos. * Et ejeciſtis 9
ſacerdotes Dñi, filios Aaron, atque Leuitas:
et feciſtis vobis ſacerdotes ſicut omnes po-
puli terrarum: quicunq; venerint, et initia-
uerit manum ſuam in tauro de bobus, et in
arietibus ſeptem, fit ſacerdos eorum, qui nõ 10
ſunt dij. *Noſter autem Dñs, Deus eſt, quẽ
non relinquimus, ſacerdoteſque miniſtrant
Dño de filijs Aaron, et Leuitæ ſunt in ordi-
11 ne ſuo. Holocauſta quoq; offerunt Dño per
ſingulos dies manè, et veſpere, et thymia-
ma iuxta legis præcepta confectum, et pro-
ponuntur panes in menſa mundiſſima, eſt-
que apud nos candelabrum aureum, et lu-
cernæ eius, vt accendantur ſemper ad ve-
C ſperam: nos quippè cuſtodimus præcepta
12 Dñi Dei noſtri, quem vos reliquiſtis. *Ergo
in exercitu noſtro dux Deus eſt, et ſacerdo-
tes eius, qui clangunt tubis, et reſonant cõ-
tra vos: filij Iſrael nolite pugnare contra
Dominum Deum patrum veſtrorum, quia
13 non vobis expedit. *Hæc illo loquente, Ie-
roboam retro moliebatur inſidias Cumque
ex aduerſo hoſtium ſtaret, ignorantem Iu-
14 dã ſuo ambiebat exercitu. *Reſpicienſque
Iudas vidit inſtare bellum ex aduerſo, &
poſt tergum, & clamauit ad Dñm: ac ſacer-
15 dotes tubis canere cœperunt. *Omneſque
viri Iuda vociferati ſunt: & ecce illis cla-
mantibus, perterruit Deus Ieroboam, &
omnem Iſrael, qui ſtabat ex aduerſo Abia,
16 & Iuda. *Fugeruntque filij Iſrael Iudam, &
17 tradidit eos Deus in manu eorum. *Percuſ-
D ſit ergo eos Abia, & populus eius plaga ma-
gna: & corruerunt vulnerati ex Iſrael quin-
18 genta millia virorum fortium. *Humiliati-
que ſunt filij Iſrael in tempore illo, & ve-
hementiſſimè confortati filij Iuda, eo quod
19 ſperaſſent in Dño Deo patrum ſuorum. *
Perſecutus eſt autem Abia fugientem Iero-
boam, & cepit ciuitates eius, Bethel & filias
eius, & Ieſana cum filiabus ſuis, Ephron
20 quoque, & filias eius: * Nec valuit vltrà re-
ſiſtere Ieroboam in diebus Abia: quem per-
21 cuſſit Dominus, & mortuus eſt. *Igitur A-
bia, confortato imperio ſuo, accepit vxores
quatuordecim: procreauitque viginti duos
22 filios, & ſedecim filias. *Reliqua autem ſer-
monũ Abia, viarumq; & operũ eius, ſcripta
ſunt diligẽtiſſimè in Libro Addo Prophetæ.

CAP. XIV.

*Abia ſuccedit filius Aſa, qui pace à Deo conſe-
ſa idolorum cultum ſubuertit, & ciuitates
Iuda adificat, ac munit, Zaramque regem
Æthiopum cum exercitu mille millium dimi-
co auxilio concidit ad internecionem.*

1 DOrmiuit autem Abia cum patribus
A ſuis, & ſepelierunt eũ in ciuitate Da-
uid: regnauitque Aſa filius eius pro eo, in cu- 3. Reg. 15.
b. 8.
2 ius diebus quieuit terra annis decem. *Fecit
autem Aſa, quod bonum, & placitum erat
in conſpectu Dei ſui, & ſubuertit altaria
3 peregrini cultus, & excelſa, * Et confregit
ſtatuas, lucoſque ſuccidit: * Et præcepit Iu-
dæ,

dæ, vt quærèret Dñm Deum patrum ſuorũ, & faceret legem, & vniuerſa mandata: * Et 5
abſtulit de cunctis vrbibus Iuda aras,& fa-
na,& regnauit in pace. Ædificauitque quo- 6
que vrbes munitas in Iuda, quia quietus
erat, & nulla temporibus eius bella ſurre-
xerant,pacem Dño largiente. *Dixit autem 7
Iudæ: Ædificemus ciuitates iſtas,& velle- B
mus muris, & roboremus turribus, & por-
tis, & ſeris, donec à bellis quieta ſunt om-
nia, eo quod quæſierimus Dñm Deum pa-
trum noſtrorum, & dederit nobis pacem
per gyrum.Ædificauerunt igitur,& nullum
in extruendo impedimentum fuit. *Habuit 8
autem Aſa in exercitu ſuo portantium ſcu-
ta,& haſtas de Iuda trecenta millia, de Be-
niamin verò ſcutariorum, & ſagittariorum
ducẽta octoginta millia,omnes iſti viri for-
tiſſimi. *Egreſſus eſt autem contra eos Zara 9
Æthiops cum exercitu ſuo, decies centena
millia, et curribus trecentis: & venit vſque C
Mareſa. * Porrò Aſa perrexit obuiam ei,& 10
inſtruxit aciem ad bellum in valle Sephata,
quæ eſt iuxta Mareſa: * Et inuocauit Dñm 11
*3.Reg 14. Deum,& ait: Dñe non eſt apud te vlla diſtã- D
8. 6. tia, vtrum in paucis auxilieris, an in pluri-
bus: adiuua nos Domine Deus noſter: in te
enim,& in tuo nomine habentes fiduciam,
venimus contra hanc multitudinem. Dñe
Deus noſter tu es, non præualeat contra te
homo. *Exterruit itaque Dñs Æthiopes 12
coram Aſa & Iuda: fugeruntque Æthiopes.
*Et perſecutus eſt eos Aſa, & populus, qui 13
cum eo erat. vſque Gerara: & ruerunt Æ-
thiopes, vſque ad internecionem, quia
Dño cædente contriti ſunt, et exercitu illius
præliante. Tulerunt ergo ſpolia multa, *Et 14
percuſſerunt ciuitates omnes per circuitum
Geraræ: grandis quippè cunctos terror in-
uaſerat:et diripuerunt urbes,et multam prę-
dam aſportauerunt. *Sed et caulas ouium 15
deſtruentes, tulerunt pecorum infinitam
multitudinem, & camelorum: reuerſique
ſunt in Ieruſalem.

CAP. XV.

Azarias prophetat Iſraelem futurum multo tempore abſque Dei veri cultu, ſacerdotio, & lege, cuius prophetæ exhortatione confortatus Aſa, aufert ſordes idolorum, ſuamque matrem idololatram imperio priuat;populus autem iurat ſe Deo ſeruiturum.

AZarias autem filius Oded, facto in ſe 1
ſpiritu Dei, * Egreſſus eſt in occurſum A
Aſa, et dixit ei: Audite me Aſa, et om- 2
nis Iuda, et Beniamin: Dominus vobiſ-
cum,quia fuiſtis cum eo.Si quęſieritis eum,
inuenietis: ſi autem dereliqueritis eum,de-
relinquet vos. * Tranſibunt autem multi 3
dies in Iſrael abſque Deo vero,et abſque ſa-
cerdote doctore,et abſque lege. *Cumq; re- 4
uerſi fuerint in angustia ſua ad Dñm Deum
Iſrael,et quæſierint eum,reperient eum.* In 5
B tempore illo non erit pax egredienti, et in-
gredienti, ſed terrores vndique in cunctis
habitatoribus terrarum. * Pugnabit enim 6
gens contra gentem, et ciuitas contra ciui-
tatem, quia Dñs conturbabit eos in omni
angustia.*Vos ergo confortamini,et nõ diſ- 7
ſoluantur manus veſtræ: erit enim merces
operi veſtro. * Quod cum audiſſet Aſa,ver- 8
ba ſcilicet,et prophetiam Azariæ filij Oded
prophetæ, confortatus eſt, et abſtulit idola
de omni terra Iuda, et de Beniamin, et ex
vrbibus, quas ceperat, montis Ephraim, et
dedicauit altare Dñi, quod erat ante porti-
cum Dñi. * Congregauitque vniuerſum Iu- 9
dam, et Beniamin, et aduenas cum eis de
Ephraim,et de Manaſſe, et de Simeon: plu-
res enim ad eum confugerant ex Iſrael, vi-
dentes quod Dñs Deus illius eſſet cum eo.* 10
C Cumque veniſſent in Ieruſalem menſe ter-
tio anno decimoquinto regni Aſa,*Immo- 11
lauerunt Dño in die illa, de manubijs, et
præda,quam adduxerant,boues ſeptingen-
tos,et arietes ſeptem millia.*Et intrauit ex 12
more ad corroborandum fœdus,vt quære-
rent Dñm Deum patrum ſuorum in toto
corde,et in tota anima ſua. *Siquis autem, 13
inquit, non quæſierit Dñm Deum Iſrael,
moriatur, à minimo vſque ad maximum, à
viro vſque ad mulierem. * Iurauerunt que 14
Dño voce magno in iubilo, et in clangore
tubæ, et in ſonitu buccinarum, * Omnes, 15
D qui erant in Iuda cum execratione:in omni
enim corde ſuo iurauerunt,et in tota volun-
tate quæſierunt eum,et inuenerunt: pręſti-
titq; eis Dominus requiem per circuitum.
*Sed et Maacham matrem Aſa regis ex au- 16
guſto depoſuit imperio, eo quod feciſſet in
luco ſimulacrum Priapi: quod omne con-
triuit, et in fruſta comminuens combuſſit
in Torrente Cedron. *Excelſa autem dere- 17
licta ſunt in Iſrael: attamen cor Aſa erat
perfectum cunctis diebus eius.*Eaque,quę 18
vouerat pater ſuus,et ipſe intulit in domum
Domini,argentum, et aurum, vaſorumque
diuerſam ſupellectilem. *Bellum verò non 19
fuit vſque ad trigeſimum quintum annum
regni Aſa.

CAP. XVI.

Pugnante Baaſa rege Iſrael contra Aſa, vocauit Aſa Benadad regem Syriæ in auxilium: & Hanani prophetam, ipſum ob id increpantem, in carcerem conjecit; ac dolore pedum cruciatus, in medicorum arte ſpem ponens, anno regni ſui quadrageſimo primo moritur.

ANno autem trigeſimo ſexto regni eius, 1
A aſcendit Baaſa rex Iſrael in Iudam, et
muro circumdabat Rama, vt nullus tute

poſſet

posset egredi,et ingredi de regno Asa. * Protulit ergo Asa argentum, & aurum de thesauris domus Dñi,& de thesauris regis,misitque ad Benadad regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, dicens: * Fœdus inter me & te est, pater quoque meus, & pater tuus habuere concordiam:quam ob rem misi tibi argentum, & aurum, vt rupto fœdere, quod habes cum Baasa rege Israel, facias eum à me recedere.*Quo comperto, Benadad misit principes exercituum suorum ad vrbes Israel: qui percusserunt Ahion, & Dan,& Abelmaim,& vniuersas vrbes Nephthali muratas. * Quod cum audisset Baasa, desijt ædificare Rama, & intermisit opus suum. * Porrò Asa rex assumpsit vniuersum Iudam, & tulerunt lapides de Rama, & ligna, quæ ædificationi præparauerat Baasa, ædificauitque ex eis Gabaa & Maspha. * In tempore illo venit Hanani propheta ad Asa regem Iuda & dixit ei: Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ,& non in Dño Deo tuo, Idcircò euasit Syriæ regis exercitus de manu tua. *Nonne Æthiopes,& Libyes multò plures erant,quadrigis & equitibus,& multitudine nimia: quos cum Dño credidisses, tradidit in manu tua? * Oculi enim Dñi cõtemplantur vniuersam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Stultè igitur existi,& propter hoc ex præsenti tempore aduersum te bella consurgent.*Iratusque Asa aduersus Vidẽtem,iussit eum mitti in neruum:valde quippè super hoc fuerat indignatus:& interfecit de populo in tempore illo plurimos.*Opera autem Asa prima, & nouissima, scripta sunt in Libro regum Iuda, & Israel.*Ægrotauit etiam Asa anno trigesimo nono regni sui, dolore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua quæsiuit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est. * Dormiuitque cum patribus suis: & mortuus est anno quadragesimo primo regni sui. * Et sepelierunt eum in sepulchro suo, quod foderat sibi in ciuitate Dauid: posueruntque eum super lectum suum,plenum aromatibus, & vnguentis meretricijs, quæ erant pigmentariorum arte confecta, & combusserunt super eum ambitione nimia.

* Sup. 14. b. 9.

CAP. XVII.

Pius Iosaphat patri Asa succedens diuitijs potens, & armis, mittit doctores legis Dei per vniuersum Iudam; cuius principes recensentur cum numero subiectorum militum.

REgnauit autẽ Iosaphat filius eius pro eo,& inualuit contra Israel. * Constituitque militum numeros in cunctis vrbibus Iuda,quæ erant vallatæ muris.Præsidiaque disposuit in Terra Iuda, & in ciuitatibus Ephraim,quas ceperat Asa pater eius.* Et fuit Dñs cum Iosaphat, quia ambulauit in vijs Dauid patris sui primis: & non speruit in Baalim, * Sed in Deo patris sui, & perrexit in præceptis illius, & non iuxta peccata Israel. * Confirmauitque Dñs regnum in manu eius, & dedit omnis Iuda munera Iosaphat: factæque sunt ei infinitæ diuitiæ,& multa gloria.*Cumque sumpsisset cor eius audaciam propter vias Dñi, etiam excelsa,& lucos de Iuda abstulit.*Tertio autem anno regni sui, misit de principibus suis Benhail,& Obdiam,& Zachariam, & Nathanael, & Michæam, vt docerent in ciuitatibus Iuda:*Et cum eis Leuitas,Semeiam & Zabadiam Asael quoque,& Semiramoth, & Ionathan, Adoniamque,& Thobiani,& Thobadoniam,Leuitas, & cum eis Elisama,& Ioram sacerdotes, * Docebantq; populum in Iuda, habentes librum legis Dñi,& circuibant cunctas vrbes Iuda, atq; erudiebant populum. * Itaque factus est pauor Dñi super omnia regna terrarum,quæ erant per gyrum Iuda, nec audebant bellare contra Iosaphat.*Sed & Philisthæi Iosaphat munera deferebant, & vectigal argenti,Arabes quoque adducebant pecora, arietum septem millia septingenta,& hircorum totidem. * Creuit ergo Iosaphat,& magnificatus est, vsque in sublime: atque ædificauit in Iuda domos ad instar turrium, vrbesque muratas.*Et multa opera parauit in vrbibus Iuda:viri quoque bellatores,& robusti erant in Ierusalem. * Quorum iste numerus per domos, atque familias singulorum: in Iuda principes exercitus, Edoas dux, & cum eo robustissimi viri trecenta millia. *Post hunc Iohanan princeps, & cum eo ducenta octoginta millia. *Post illũ quoque Amasias filius Zechri, consecratus Domino, & cum eo ducenta millia virorum fortium. * Hunc sequebatur robustus ad prælia Eliada, & cum eo tenentium arcum, & clypeum ducenta millia. * Post illum etiam Iozabad, & cum eo centum octoginta millia expeditorum militum.*Hi omnes erant ad manum regis, exceptis alijs, quos posuerat in vrbibus muratis, in vniuerso Iuda.

CAP. XVIII.

Iosaphat impio Achab affinitate iunctus, sumpta filio Ioram in vxorem filia Achabi; ascendit cum eo contra Ramoth Galaad,400. pseudoprophetis victoriam promittentibus; Michaas autem contrarium prophetans, incarceratur,sed Achab iuxta Michæ prophetiam in bello occiditur.

FVit ergo Iosaphat diues, & inclytus multum, & affinitate coniunctus est Achab. * Descenditque post annos ad eum in Sa-

in Samariam: ad cuius aduentum mactauit Achab arietes, & boues plurimos, ipsi, & populo, qui venerat cum eo: persuasitque illi, vt ascenderet in Ramoth Galaad. * Dixitque Achab rex Israel ad Iosaphat regem Iuda: Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille respondit: Vt ego, & tu: sicut populus tuus, sic & populus meus: tecumq; erimus in bello. * Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Consule obsecro impræsentiarum sermonem Dñi. *Congregauit igitur rex Israel prophetarum quadringentos viros, & dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire, debemus an quiescere? At illi, Ascende, inquiunt, & tradet Deus in manu regis. *Dixitque Iosaphat: Nunquid non est hic prophetes Dñi, vt ab illo etiam requiramus? * Et ait rex Israel ad Iosaphat: Est vir vnus, à quo possumus quærere Dñi voluntatem: sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum omni tempore: est autem Michæas filius Iemla. Dixitque Iosaphat: Ne loquaris rex hoc modo. * Vocauit ergo rex Israel vnum de eunuchis, & dixit ei: Voca citò Michæam filium Iemla. * Porrò rex Israel, & Iosaphat rex Iuda vterque sedebãt in solio suo, vestiti cultu regio: sedebant autem in area iuxta portam Samariæ, omnesque prophetæ vaticinabantur coram eis. * Sedecias verò filius Chanaana fecit sibi cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec conteras eam. * Omnesque prophetæ similiter prophetabant, atque dicebant: Ascende in Ramoth Galaad, & prosperaberis, & tradet eos Dñs in manu regis. *Nuntius autem, qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi: En verba omnium prophetarum vno ore bona regi annuntiant: quæso ergo te, vt & sermo tuus ab eis non dissentiat, loquarisque prospera. * Cui respondit Michæas: Viuit Dñs, quia quodcunq; dixerit mihi Deus meus, hoc loquar. *Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Cui ille respondit: Ascendite: cuncta enim prospera euenient, & tradentur hostes in manus vestras. * Dixitque rex: Iterum atque iterum te adiuro, vt mihi non loquaris, nisi quod verum est, in nomine Dni. *At ille ait: Vidi vniuersum Israel dispersum in montibus, sicut oues absque pastore: & dixit Dñs: Non habent isti dominos: reuertatur vnusquisque in domum suam in pace. *Et ait rex Israel ad Iosaphat: Nonne dixi tibi, quod non prophetaret iste mihi quidquam boni, sed ea, quæ mala sunt? *At ille, Idcircò, ait, audite verbum Dñi: Vidi Dñm sedentem in solio suo, & omnem exercitum cœli assistentem ei à dextris, & à sinistris. *Et dixit Dñs: Quis decipiet Achab regem Israel, vt ascendat, & corruat in Ramoth Galaad? Cumque diceret vnus hoc modo, & alter alio: *Processit spiritus, & stetit coram Dño, & ait: Ego decipiam eum. Cui Dñs, In quo, inquit, decipies? *At ille respondit: Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Dixitque Dñs: Decipies, & præualebis: egredere, & fac ita. *Nunc igitur, ecce Dominus dedit spiritum mendacij in ore omnium prophetarum tuorum, & Dñs locutus est de te mala. *Accessit autem Sedecias filius Chanaana, & percussit Michæ maxillam, & ait: Per quam viam transiuit Spiritus Dñi à me, vt loqueretur tibi? * Dixitq; Michæas: Tu ipse videbis in die illo, quando ingressus fueris cubiculum de cubiculo, vt abscondaris. *Præcepit autem rex Israel, dicens: Tollite Michæam, & ducite eum ad Amon principem ciuitatis, & ad Ioas filium Amelech. * Et dicetis: Hæc dicit rex: Mittite hunc in carcerem, & date ei panis modicum, & aquæ pauxillum, donec reuertar in pace. *Dixitque Michæas: Si reuersus fueris in pace, non est locutus Dñs in me. Et ait: Audite omnes populi. * Igitur ascenderunt rex Israel, & Iosaphat rex Iuda in Ramoth Galaad: * Dixitque rex Israel, ad Iosaphat: Mutabo habitum, & sic ad pugnam vadam, tu autem induere vestibus tuis. Mutatoque rex Israel habitu, venit ad bellum. *Rex autem Syriæ præceperat ducibus equitatus sui, dicens: Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximũ, nisi contra solum regem Israel. *Itaque cũ vidissent principes equitatus Iosaphat, dixerunt: Rex Israel est iste. Et circumdederunt eum dimicantes: at ille clamauit ad Dñm, & auxiliatus est ei atque auertit eos ab illo. Cum enim vidissent duces equitatus, quod non esset rex Israel, reliquerunt eum. * Accidit autem, vt vnus è populo sagittam in incertum iaceret, & percuteret regem Israel inter ceruicem, & scapulas. at ille aurigæ suo ait: Conuerte manum tuam, & educ me de acie, quia vulneratus sum. * Et finita est pugna in die illo: porrò rex Israel stabat in curru suo contra Syros, vsque ad vesperam, & mortuus est occidente sole.

CAP. XIX.

Iosaphat ex infelici prælio reuersus, à Iehu propheta correptus de præstito auxilio Achab, constitutos à se iudices admonet de seruanda iustitia, sacerdotes & Leuitas de promouendo cultu diuino, populoque rectè instituendo.

1 REuersus est autem Iosaphat rex Iuda in A domum suam pacificè in Ierusalem. *

Cui

Cui occurrit Iehu filius Hanani Videns, & ait ad eum: Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dñm amicitia iungeris, & idcirco iram quidem Dñi merebaris: Sed bona opera inuenta sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Iuda, & præparaueris cor tuum, vt requireres Dñm Deum patrũ tuorum. * Habitauit ergo Iosaphat in Ierusalem: rursumque egressus est ad populum de Bersabee vsque ad montem Ephraim, & reuocauit eos ad Dñm Deum patrum suorum. * Constituitque iudices terræ in cunctis ciuitatibus Iuda munitis per singula loca, * Et præcipiens iudicibus, Videte, ait, quid faciatis: non enim hominis exercetis iudicium, sed Dñi: & quocunque iudicaueritis, in vos redundabit. * Sit timor Dñi vobiscum, & cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Dñm Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. * In Ierusalem quoque constituit Iosaphat Leuitas, & sacerdotes, & principes familiarum ex Israel, vt iudicium, & causam Dñi iudicarent habitatoribus eius. * Præcepitque eis, dicens: Sic agetis in timore Dñi fideliter, & corde perfecto. * Omnem causam, quæ venerit ad vos, fratrum vestrorum, qui habitant in vrbibus suis inter cognationem, & cognationem, vbicunque quæstio est de lege, de mandato, de cerimonijs, de iustificationibus: ostendite eis, vt non peccent in Dñm, & ne veniat ira super vos, & super fratres vestros: sic ergo agentes non peccabitis. * Amarias autem sacerdos, & pontifex vester, in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit: porrò Zabadias filius Ismahel, qui est dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent: habetisque magistros Leuitas coram vobis: confortamini, & agite diligenter, & erit Dominus vobiscum in bonis.

* Deut. 10. d. 17. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. b. & Eph. 6. b. & Coloss. 3. d. 25. Actor. 10. d. 34. 1. Petr. 1. c. 17. Super. 6. b. 8. Eccli. 35. b. 16.

CAP. XX.

Ammonitis, Moabitis, ac Syris contra Iosaphat insurgentibus, ipse prædicato ieiunio una cum populo suo supplex ad Deum confugit, sicque ab eis se mutuo cadentibus liberatus spolia colligit: verum ob fœdus cum impio Ochozia initum à prophæta corripitur, & punitur à Deo.

POst hæc congregati sunt filij Moab, & filij Ammon, & cum eis de Ammonitis ad Iosaphat, vt pugnarent contra eum. * Venerunt; nuntij, & indicauerunt Iosaphat, dicentes: Venit contra te multitudo magna, de his locis, quæ trans mare sunt, & de Syria, & ecce consistunt in Asasonthamar, quę est Engaddi. * Iosaphat autem timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum, & prædicauit ieiunium vniuerso Iuda. * Congregatusque est Iudas ad deprecandum Dñm: sed & omnes de vrbibus suis venerunt ad obsecrandum eum. Cumque stetisset Iosaphat in medio cœtu Iuda, & Ierusalem, in domo Dñi ante atrium nouum, * Ait: Dñe Deus patrum nostrorum, tu es Deus in cœlo, & dominaris cunctis regnis gentium, in manu tua est fortitudo, & potentia, nec quisquam tibi potest resistere. Nonne tu Deus noster interfecisti omnes habitatores terræ huius coram populo tuo Israel, & dedisti eam semini Abraham amici tui in sempiternum? * Habitauerunt que in ea, & extruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo, dicentes: * Si irruerint super nos mala, gladius iudicij, pestilentia, & fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua inuocatum est nomen tuum: & clamabimus ad te in tribulationibus nostris, & exaudies, saluosque facies. * Nunc igitur ecce filij Ammon, & Moab, & mons Seir, per quos non concessisti Israel, vt transirent, quando egrediebantur de Ægypto, sed declinauerunt ab eis, & non interfecerunt illos: * E contrario agunt, & nituntur ejicere nos de possessione, quam tradidisti nobis. * Deus noster, ergo non iudicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo, vt possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te. * Omnis verò Iuda stabat coram Dño, cum paruulis, & vxoribus, & liberis suis. * Erat autem Iahaziel filius Zachariæ, filij Banaiæ, filij Iehiel, filij Mathaniæ, Leuites de filijs Asaph, super quem factus est Spiritus Dñi in medio turbæ: * Et ait: Attendite omnis Iuda, & qui habitatis Ierusalem, & tu rex Iosaphat: Hæc dicit Dñs vobis: Nolite timere, nec paueatis hanc multitudinem: non est enim vestra pugna, sed Dei. * Cras descendetis contra eos: ascensuri enim sunt per cliuum nomine Sis, & inuenietis illos in fluminis torrentis, qui est contra solitudinem Ieruel. * Non eritis vos, qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter state, & videbitis auxilium Dñi super vos, ò Iuda, & Ierusalẽ: nolite timere, nec paueatis: cras egredimini contra eos, & Dñs erit vobiscum. * Iosaphat ergo, & Iuda, & omnes habitatores Ierusalem, ceciderunt proni in terram coram Dño, & adorauerunt eum. * Porrò Leuitæ de filijs Caath, & de filijs Core, laudabant Dñm Deum Israel voce magna, in excelsum. * Cumque manè surrexissent, egressi sunt per desertum Thecue: profectique eis, stans Iosaphat in medio eorum, dixit: Audite me viri Iuda, & omnes habitatores Ierusalem: credite in Dño Deo vestro, & securi

* Deut. 2. b. 1.

cini eritis: credite prophetis eius, & cuncta euenient prospera. *Deditq; consilium po- 21
pulo, & statuit cantores Dñi, vt laudarent eum in turmis suis, & antecederent exercitum, ac voce consona dicerent: Confitemini Dño, quoniam in æternum misericordia
*Ps. 135. 1. eius. *Cumque cœpissent laudes canere, 22
vertit Dñs insidias eorum in semetipsos, filiorum scilicet Ammon, & Moab, & montis Seir, qui egressi fuerant, vt pugnarent contra Iudam, & percussi sunt. *Namque filij Am- 23
mon, & Moab, consurrexerunt aduersum habitatores montis Seir, vt interficerent, & delerent eos: cumque hoc opere perpetrassent, etiam in semetipsos versi, mutuis concidere vulneribus. *Porrò Iuda cum venis- 24
set ad speculam, quæ respicit solitudinem, vidit procul omnem latè regionem plenam cadaueribus, nec superesse quemquam, qui necem potuisset euadere. *Venit ergo Iosa- 25
phat, & omnis populus cum eo, ad detrahenda spolia mortuorum: inueneruntque inter cadauera variam supellectilem, vestes quoq;, & vasa pretiosissima, & diripuerunt, ita vt omnia portare non possent, nec per tres dies spolia auferre præ prædæ magnitudine. * Die autem quarto congregati 26
sunt in valle Benedictionis: etenim quoniam F ibi benedixerant Dño, vocauerunt locum illum vallis Benedictionis vsque in præsentem diem. *Reuersusq; est omnis vir Iuda, 27
& habitatores Ierusalem, & Iosaphat ante eos, in Ierusalem cum lætitia magna, eo quod dedisset eis Dñs gaudium de inimicis suis. * Ingressique sunt in Ierusalem cum 28
psalterijs, & citharis, & tubis, in domum Dñi. *Irruit autem pauor Dñi super vniuer- 29
sa regna terrarum, cum audissent, quod pugnasset Dñs contra inimicos Israel. *Quie- 30
uitq; regnum Iosaphat, & præbuit ei Deus pacem per circuitum. *Regnauit igitur Io- 31
saphat super Iudam, & erat triginta quin- G
que annorum cum regnare cœpisset: viginti autem, & quinque annis regnauit in Ierusalem, & nomen matris eius Azuba filia Selahi. * Et ambulauit in via patris sui Asa, 32
nec declinauit ab ea, faciens, quæ placita erant coram Dño. * Verumtamen excelsa 33
non abstulit, & adhuc populus non direxerat cor suum ad Dñm Deum patrum suorum. * Reliqua autem gestorum Iosaphat 34
priorum, & nouissimorum, scripta sunt in verbis Iehu filij Hanani; quæ digessit in Libros regum Israel. *Post hæc iniit amicitias 35
Iosaphat rex Iuda cum Ochozia rege Israel, cuius opera fuerunt impissima. *Et parti- 36
ceps fuit, vt facerent naues, quæ irent in Tharsis: feceruntque classem in Asiongaber. *Prophetauit autem Eliezer filius Dodau 37
de Mareса ad Iosaphat, dicens: Quia habuisti fœdus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua, contritæque sunt naues, nec poterunt ire in Tharsis.

CAP. XXI.

Impius Ioram filius Iosaphat occidit fratres suos, & quosdam principes Iuda, cui Elias per litteras pessimam agritudinem, ac mortem, & domus sua, ac regni direptionem prædicit, quæ tandem subsequuta sunt.

1 DOrmiuit autem Iosaphat cum patri- *3. Reg. 22.
A bus suis, & sepultus est cum eis in ci- 51.
uitate Dauid: regnauitque Ioram filius eius
2 pro eo. *Qui habuit fratres filios Iosaphat, Azariam, & Iahiel, & Zachariam, & Azariam, & Michael, & Saphatiam, omnes hi,
3 filij Iosaphat regis Iuda. * Deditque eis pater suus multa munera argenti, & auri, & pensitationes, cum ciuitatibus munitissimis in Iuda: regnum autem tradidit Ioram, eo
4 quod esset primogenitus. *Surrexit ergo Ioram super regnum patris sui: cumq; se confirmasset, occidit omnes fratres suos gladio,
5 & quosdam de principibus Israel. *Triginta
B duorum annorum erat Ioram cum regnare cœpisset: & octo annis regnauit in Ierusa-
6 lem. * Ambulauitq; in vijs regum Israel, sicut egerat domus Achab: filia quippè Achab erat vxor eius, & fecit malum in con-
7 spectu Dñi. * Noluit autem Dñs disperdere domum Dauid, propter pactum, quod inierat cum eo: & quia promiserat, vt daret ei
8 lucernam, & filijs eius omni tempore. * In diebus illis rebellauit Edom, ne esset subdi-
9 tus Iudæ, & constituit sibi regem. * Cumq; transisset Ioram cum principibus suis, & cuncto equitatu, qui erat secum, surrexit nocte, & percussit Edom, qui se circumde-
10 derat, & omnes duces equitatus eius. * Attamen rebellauit Edom, ne esset sub ditione Iuda, vsque ad hanc diem: eo tempore, & Lobna recessit, ne esset sub manu illius. Dereliquerat enim Dñm Deum patrum suorum:
11 Insuper & excelsa fabricatus est in vrbibus Iuda, & fornicari fecit habitatores Ierusa-
12 lem, & prænaricari Iudam. * Allatæ sunt C autem ei litteræ ab Elia propheta, in quibus scriptum erat: Hæc dicit Dñs Deus Dauid patris tui: Quoniam non ambulasti in vijs Iosaphat patris tui, & in vijs Asa regis
13 Iuda, *Sed incessisti per iter regum Israel, & fornicari fecisti Iudam, & habitatores Ierusalem, imitatus fornicationem domus Achab: insuper & fratres, domum patris tui,
14 meliores te, occidisti; * Ecce Dñs percutiet te plaga magna, cum populo tuo, & filijs, &
15 vxoribus tuis, vniuersaque substantia tua, * Tu autem ægrotabis pessimo languore veteri tui, donec egrediantur viscera tua paula-
16 tim per singulos dies. *Suscitauit ergo Dñs

contra Ioram ſpiritum Philiſthinorum, & Arabum, qui confines ſunt Æthiopibus. * 17 aſcenderunt in Terram Iuda, & vaſtauerũt eam, diripueruntque cunctam ſubſtantiam, D quæ inuenta eſt in domo regis, inſuper & filios eius, & vxores: nec remanſit ei filius: niſi Ioachaz, qui minimus natu erat. * Et ſuper 18 hæc omnia percuſſit eum Dñs alui languore inſanabili. * Cumq; diei ſuccederet dies, 19 & temporum ſpatia voluerentur, duorum annorum expletus eſt circulus: & ſic longa conſumptus tabe, ita vt egereret etiam viſcera ſua, languore pariter, & vita caruit. Mortuuſque eſt in infirmitate peſſima, & non fecit ei populus ſecundùm morem combuſtionis, exequias, ſicut fecerat maioribus eius. Triginta duorum annorum fuit, 20 cum regnare cœpiſſet, & octo annis regnauit in Ieruſalem. Ambulauitque non rectè, & ſepelierunt eum in ciuitate Dauid: verumtamen non in ſepulchro regum.

CAP. XXII.

Impium Ochoziam filium Ioram regem Iudæ occidit Iehu, ſimul & Ioram regem Iſrael: cum occiderat autem Athalia filios regis, ſeruauit Ioſabeth Ioas natu minimum.

CONſtituerunt autem habitatores Ieru- 1
ſalem Ochoziam filium eius minimũ, A
4. Reg. 8. 24. regẽ pro eo: omnes enim maiores natu, qui ante eum fuerant, interfecerant latrones Arabum, qui irruerant in caſtra: regnauitque Ochozias filius Ioram regis Iuda. * Qua- 2
* 4. Reg. 8. 26. draginta duorum annorum erat Ochozias cum regnare cœpiſſet, & vno anno regnauit in Ieruſalem, & nomen matris eius Athalia filia Amri. * Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias 3
domus Achab: mater enim eius impulit eũ, B
vt impiè ageret. Fecit igitur malũ in conſpe- 4
ctu Dñi, ſicut domus Achab: ipſi enim fuerunt ei conſiliarij poſt mortem patris ſui, in interitum eius. Ambulauitq; in conſilijs eo- 5
rum. Et perrexit cum Ioram filio Achab rege Iſrael, in bellum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad: vulneraueruntque Syri Ioram. Qui reuerſus eſt, vt curaretur in Iez- 6
rahel: multis enim plagis acceperat in ſu- C
pradicto certamine. Igitur Ochozias filius Ioram, rex Iuda, deſcendit vt inuiſeret Ioram filium Achab in Iezrahel ægrotantem. * Vo- 7
luntatis quippe fuit Deus aduerſus Ochoziam, vt veniret ad Ioram: & cum veniſſet, & egrederetur cum eo aduerſum Iehu filiũ Namſi, quem vnxit Dñs, vt deleret domum Achab. * Cum ergo euerteret Iehu domum 8
Achab, inuenit principes Iuda, & filios fratrum Ochoziæ, qui miniſtrabant ei, & interfecit illos. * Ipſum quoque perquirens 9
Ochoziam, comprehendit latitantem in Sa- D
maria: adductumque ad ſe occidit, & ſepelierunt eum: eo quod eſſet filius Ioſaphat, qui quæſierat Dominum in toto corde ſuo. nec erat vltra ſpes aliqua, vt de ſtirpe quis
10 regnaret Ochoziæ. * Siquidem Athalia mater eius, videns quod mortuus eſſet filius *4. Reg. 11. 1.
ſuus, ſurrexit, & interfecit omnem ſtirpem
11 regiam domus Ioram. * Porrò Ioſabeth filia regis tulit Ioas filium Ochoziæ, & furata eſt eum de medio filiorum regis, cum interficerentur: abſconditque eum cum nutrice ſua in cubiculo lectulorum: Ioſabeth autem, quæ abſconderat eum, erat filia regis Ioram, vxor Ioiadæ pontificis, ſoror Ochoziæ, & idcircò Athalia non interfecit
12 eum. * Fuit ergo cum eis in domo Dei abſconditus ſex annis, quibus regnauit Athalia ſuper terram.

CAP. XXIII.

Ioiada pontifex vnxit Ioas ſeptennem in regem Iuda, euauitque vt Athalia occideretur, & cultus Dei reſtitueretur; populus autem deſtruit domum, altaria, et ſimulacra Baal.

1 ANno autem ſeptimo confortatus Ioia- *4. Reg. 11. 4.
A da, aſſumpſit centuriones, Azariam videlicet filium Ieroham, & Iſmahel filium Iohanan, Azariam quoque filium Obed, & Maaſſam filium Adaiæ, & Eliſaphat filium
2 Zechri: & iniit cum eis fœdus. * Qui circũeuntes Iudam, congregauerunt Leuitas de cunctis vrbibus Iuda, & principes familiarum Iſrael, veneruntque in Ieruſalem. * In- 3
ijt ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege: dixitque ad eos Ioiada: Ecce filius regis regnabit, ſicut locutus eſt Dñs
4 ſuper filios Dauid. * Iſte eſt ſermo quem fa- 5
cietis: * Tertia pars veſtrum, qui veniunt ad ſabbatum, ſacerdotum, & Leuitarum, & ianitorum, erit in portis; tertia verò pars ad domum regis: & tertia ad portam, quæ appellatur Fundamenti: omne verò reliquum
6 vulgus ſit in atris domus Dñi. * Nec quiſpiã
B alius ingrediatur domum Dñi, niſi ſacerdotes, & qui miniſtrant de Leuitis: ipſi tantummodo ingrediantur, quia ſanctificati ſunt: & omne reliquum vulgus obſeruet
7 cuſtodias Dñi. * Leuitæ autem circumdent regem, habentes ſinguli arma ſua: (& ſi quis alius ingreſſus fuerit templum, interficiatur) ſintque cum rege & intrante, & egre-
8 diente. * Fecerunt ergo Leuitæ, & vniuerſis Iuda, iuxta omnia, quæ præceperat Ioiada pontifex: & aſſumpſerunt ſinguli viros, qui ſub ſe erant, & veniebant per ordinem ſabbati, cum his, qui impleuerant ſabbatum, & egreſſuri erant. ſiquidem Ioiada pontifex non dimiſerat abire turmas, quæ ſibi per ſingulas hebdomadas ſuccedere conſueue-
9 rant. * Deditq; Ioiada ſacerdos centurionibus lanceas, clypeoſque, & pelras regis Da-
10 uid, quas conſecrauerat in domo Dñi. *

Con-

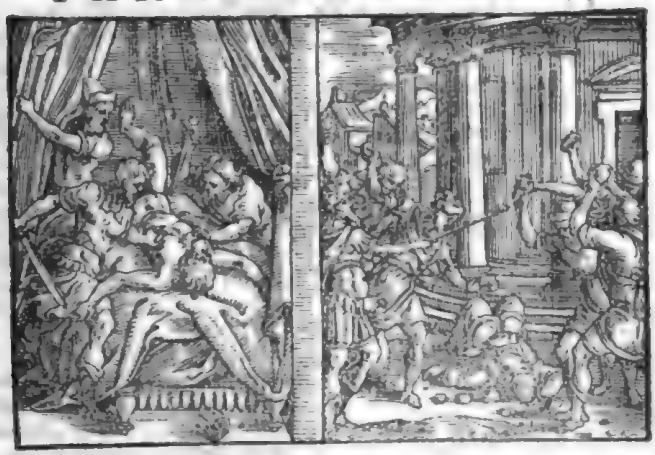

Conſtituitque omnem populum tenentium pugiones,à parte templi dextra,vſq;ad partem templi ſiniſtram,coram altari, & tẽplo per circuitum regis. * Et eduxerunt filium 11 regis, & impoſuerunt ei diadema, & teſtimonium, dederuntq; in manu eius tenendã legem, & conſtituerunt eum regem: vnxit C quoq;illum Ioiada pontifex,& filij eius:imprecarique ſunt ei, atq; dixerunt: Viuat rex. * Quod cum audiſſet Athalia, vocem ſcili- 12 cet currentium,atq;l audantium regem, ingreſſa eſt ad populum in templum Dñi. * 13 Cumq; vidiſſet regem ſtantem ſuper gradũ in introitu,& principes,turmaſq;circa eum, omnemque populum terræ gaudentem, atque clangentem tubis,& diuerſi generis organis concinentem,vocemque laudantium, ſcidit veſtimenta ſua,& ait:Inſidiæ,inſidiæ. 14 * Egreſſus autem Ioiada pontifex ad centuriones,& principes exercitus,dixit eis:Educite illam extra ſepta templi, & interficiatur foris gladio. Præcepitque ſacerdos, ne occideretur in domo Dñi.* Et impoſuerunt 15 ceruicibus eius manus:cumq;intraſſet portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi. * Pepigit autem Ioiada fœdus inter 16 ſe,vniuerſumq;populum, & regem, vt eſſet populus Domini.* Itaq;ingreſſus eſt omnis 17 populus domum Baal, & deſtruxerũt eam, D & altaria, ac ſimulacra illius confregerunt: Mathan quoq; ſacerdotem Baal interfecerunt ante aras. * Conſtituit autem Ioiada 18 præpoſitos in domo Dñi, ſub manibus ſacerdotum, & Leuitarum, quos diſtribuit Dauid in domo Dñi:vt offerrent holocauſta Dño,ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi,in gaudio,& canticis,iuxta diſpoſitionem Dauid. * Conſtituit quoque ianitores in portis do- 19 mus Dñi,vt non ingrederetur eam immundus in omni re. * Aſſumpſitque centurio- 20 nes,& fortiſſimos viros,ac principes populi,& omne vulgus terræ,& fecerunt deſcendere regem de domo Domini, & introire per medium portæ ſuperioris in domum regis, & collocauerunt eum in ſolio rega- 21 li. * Lætatuſque eſt omnis populus terræ, & vrbs quieuit: porrò Athalia interfecta eſt gladio.

CAP. XXIV.

Ioas viuente Ioiada bonus,ac pius,iuſſit ad ſartatecta templi congregari pecuniam: deinde, eo mortuo,factus impius,iubet occidi Zachariam filium Ioiada; anno ſequenti Iuda, & Ieruſalem à Syris diripiuntur, & Ioas à ſeruis ſuis occiditur.

1 SEptem annorum erat Ioas cum regnare 4. Reg. 11. d. 21. & 12. R. 1.
A cœpiſſet:& quadraginta annis regnauit in Ieruſalem, nomen matris eius Sebia de 2 Berſabee. * Fecitque quod bonum eſt coram 3 Dño cunctis diebus Ioiadę ſacerdotis. * Accepit autem ei Ioiada vxores duas,è quibus 4 genuit filios,& filias. * Poſt quę placuit Ioas 5 vt inſtauraret domum Dñi. * Congregauitq; ſacerdotes,& Leuitas, & dixit eis: Egredimini ad ciuitates Iuda, & colligite de vniuerſo Iſrael pecuniam ad ſartatecta templi Dei veſtri, per ſingulos annos, feſtinatoque hoc facite. porrò Leuitæ egere negligẽtius. 6 * Vocauitq;rex Ioiadam principem,& dixit
B ei: Quare tibi non fuit curæ,vt cogeres Leuitas inferre de Iuda,& de Ieruſalem pecuniam,quę conſtituta eſt à Moyſe ſeruo Dñi, vt inferret eam omnis multitudo Iſrael in 7 tabernaculum teſtimonij? * Athalia enim impiiſſima,& filij eius,deſtruxerunt domũ Dei,& vniuerſis, quæ ſanctificata fuerant in templo Dñi, ornauerunt fanum Baalim. 8 * Præcepit ergo rex, & fecerunt arcam: poſueruntq;eam iuxta portam domus Dñi fo- * Exod.30. b.11.
9 rinſecus. * Et prædicatum eſt in Iuda, & Ie-
C ruſalem, vt deferrent ſinguli pretium Dño, quod conſtituit Moyſes ſeruus Dei ſuper

omnem Iſrael in deſerto. * Lætatique ſunt 10
cuncti principes, & omnis populus: & ingreſſi contulerunt in arcam Dñi, atq; miſerũt, ita vt impleretur. * Cumq; tempus eſſet 11
vt deferrent arcam coram rege per manus Leuitarum (videbant enim multam pecuniam) ingrediebatur ſcriba regis, & quẽ primus ſacerdos conſtituerat: effundebantque pecuniam, quæ erat in arca: porrò arcam reportabant ad locum ſuum: ſicque faciebant per ſingulos dies, & congregata eſt infinita pecunia. * Quam dederunt rex, & Ioiada 12
his, qui præerant operibus domus Dñi: at illi conducebant ex ea cæſores lapidum, & artifices operum ſingulorum: vt inſtaurarẽt domum Dñi: fabros quoq; ferri, & æris, vt quod cadere cœperat, fulciretur. * Egerunt- 13
que hi, qui operabantur induſtrie, & obducebatur parietum cicatrix per manus eorũ, ac fuſcitauerunt domum Dñi in ſtatum priſtinum, & firmiter eam ſtare fecerunt. * 14
Cumq; compleſſent omnia opera, detulerũt coram rege, & Ioiada reliquam partem pecuniæ: de qua facta ſunt vaſa templi in miniſterium, & ad holocauſta, phialæ quoque, & cætera vaſa aurea, & argentea: & offerebantur holocauſta in domo Dñi iugiter cũctis diebus Ioiadæ. * Senuit autem Ioiada 15
plenus dierum, & mortuus eſt cum eſſet cẽtum triginta annorum. * Sepelieruntq; eum 16
in ciuitate Dauid cum regibus, eo quod feciſſet bonum cum Iſrael, & cum domo eius.
* Poſtquam autem obijt Ioiada, ingreſſi 17
ſunt principes Iuda, & adorauerunt regem: qui delinitus obſequijs eorũ, acquieuit eis.
* Et dereliquerunt templum Dñi Dei patrũ 18
ſuorum, ſeruieruntq; lucis, & ſculptilibus, & facta eſt ira contra Iudam, & Ieruſalem propter hoc peccatum. * Mittebatq; eis pro- 19
phetas, vt reuerterentur ad Dñm, quos proteſtantes, illi audire nolebant. * Spiritus ita- 20
que Dei induit Zachariam filium Ioiadę ſacerdotem, & ſtetit in conſpectu populi, & dixit eis: Hæc dicit Dñs Deus: Quare tranſgredimini præceptum Dñi, quod vobis non proderit, & derelinquiſtis Dñm, vt dereliqueret vos? * Qui congregati aduerſus eum, 21
miſerunt lapides iuxta regis imperium in atrio domus Dñi. Et non eſt recordatus Ioas 22
* Matt. 23. d. 35. rex miſericordię quam fecerat Ioiada pater illius ſecum, ſed interfecit filium eius. Qui cum moreretur, ait: Videat Dñs, & requirat.
* Cumq; euolutus eſſet annus, aſcendit con- 23
tra eum exercitus Syriæ: venitq; in Iudam, & Ieruſalem, & interfecit cunctos principes populi, atque vniuerſam prædam miſerunt regi in Damaſcum. * Et certè cum per- 24
modicus veniſſet numerus Syrorum, tradidit Dñs in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod dereliquiſſent Dominum Deum patrum ſuorum, in Ioas quoq; 25
ignominioſa exercuere iudicia. * Et abeuntes dimiſerunt eum in languoribus magnis: ſurrexerunt autem contra eum ſerui ſui, in vltionem ſanguinis filij Ioiadæ ſacerdotis, & occiderunt eum in lectulo ſuo, & mortuus eſt: ſepelieruntque eum in ciuitate Da- 26
uid, ſed non in ſepulchris regum. * Inſidiati verò ſunt ei, Zabad filius Semarith Moabitidis. * Porrò filij eius, ac ſumma pecuniæ, 27
quæ adunata fuerat ſub eo, & inſtauratio domus Dei, ſcripta ſunt diligentius in Libro regum: regnauit autem Amaſias filius eius pro eo.

CAPVT XXV.

Amaſias patri Ioas ſuccedens interfecit eos, qui patrem occiderant; & poſt habitam de Idumæis victoriam, adorauit deos illorum, & ob id capitur à Ioas rege Iſrael, quem ad pralium prouocauerat; ac Ieruſalem diripitur, tandemque in Lachis fugiens occiditur.

1 VIginti quinque annorum erat Amaſias
A cum regnare cœpiſſet, & viginti nouem annis regnauit in Ieruſalem nomen matris 4. Reg. 14. a. 1.
2 eius Ioadan de Ieruſalem. * Fecitque bonum in conſpectu Dñi: verumtamen non in cor-
3 de perfecto. * Cumq; roboratum ſibi videret imperium, iugulauit ſeruos, qui occiderant
4 regem patrem ſuum, * Sed filios eorum non interfecit, ſicut ſcriptum eſt in Libro legis 4. Reg. 14. b. 6.
Moyſi, vbi præcepit Dñs, dicens: Non occi- * Deut. 24. c. 16.
dentur patres pro filijs, neque filij pro pa- Ezech. 18. c. 20.
B tribus ſuis, ſed vnuſquiſque in ſuo peccato
5 morietur. * Congregauit igitur Amaſias Iudam: & cõſtituit eos per familias, tribunoſque & centuriones in vniuerſo Iuda & Beniamin: & recenſuit à viginti annis ſupra, inuenitque trecenta millia iuuenum, qui egrederentur ad pugnam, & tenerent haſtã,
6 & clypeum. * Mercede quoq; conduxit de Iſrael centum millia robuſtorum, centum ta-
7 lentis argenti. * Venit autem homo Dei ad illum, & ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Iſrael: non eſt enim Dñs cum Iſ-
8 rael, & cunctis filijs Ephraim: * Quod ſi putas in robore exercitus bella conſiſtere, ſuperari te faciet Deus ab hoſtibus: Dei quip-
9 pè eſt, & adiuuare, & in fugam conuertere. *
C Dixitque Amaſias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Iſrael? Et reſpondit ei homo Dei: Habet Dñs, vnde tibi dare poſſit multò his plu-
10 ra. * Separauit itaq; Amaſias exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim, vt reuerteretur in locum ſuum: at illi contra Iudam vehementer irati reuerſi ſunt in regionem ſuã.
11 * Porrò Amaſias confidenter eduxit populum ſuum, & abijt in vallem Salinarum,
12 percuſſitq; filios Seir decem millia. * Et alia

decem

decem millia virorum ceperunt filij Iuda, & adduxerunt ad præruptam cuiuſdam petræ, præcipitaueruntq; eos de ſummo in præceps, qui vniuerſi crepuerunt. *At ille exercitus, quem remiſerat Amaſias ne ſecum iret ad prælium, diffuſus eſt in ciuitatibus Iuda, à Samaria vſq; ad Bethoron, & interfectis tribus millibus, diripuit prædam magnam. *Amaſias verò poſt cædem Idumæorum, & allatos deos filiorum Seir, ſtatuit illos in deos ſibi, & adolebat incenſum. *Quã ob rem iratus Dñs contra Amaſiam, miſit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adoraſti deos, qui non liberauerunt populum ſuum de manu tua? *Cumq; hæc ille loqueretur, reſpondit ei: Num conſiliarius regis es? quieſce ne interficiam te. Diſcedenſque propheta, Scio, inquit, quod cogitauerit Deus occidere te, quia feciſti hoc malum, & inſuper non acquieuiſti conſilio meo. *Igitur Amaſias rex Iuda, inito peſſimo cõſilio, miſit ad Ioas filium Ioachaz filij Iehu, regẽ Iſrael, dicens. Veni, videamus nos mutuo. * At ille remiſit nuntios, dicens: Carduus, qui eſt in Libano, miſit ad cedrum Libani, dicẽs: Da filiam tuam filio meo vxorem: & ecce beſtiæ, quæ erant in ſylua Libani, tranſierũt, & conculcauerunt carduum. *Dixiſti: Percuſſi Edom, & idcirco erigitur cor tuum in ſuperbiam: ſede in domo tua, cur malum aduerſum te prouocas, vt cadas, & tu, & Iuda tecum? Noluit audire Amaſias, eo quod Dñi eſſet voluntas, vt traderetur in manus hoſtium propter deos Edom. *Aſcendit igitur Ioas rex Iſrael, & mutuos ſibi præbuere conſpectus: Amaſias autem rex Iuda erat in Bethſames Iudæ: *Corruitque Iuda corã Iſrael, & fugit in tabernacula ſua. *Porrò Amaſiã regem Iuda, filium Ioas filij Ioachaz, cepit Ioas rex Iſrael in Bethſames, & adduxit in Ieruſalem: deſtruxitq; murum eius à porta Ephraim vſq; ad portam anguli quadringentis cubitis. *Omne quoque aurum, & argentum, & vniuerſa vaſa, quę repererat in domo Dei, & apud Obededom, in theſauris etiam domus regiæ, necnon & filios obſidum, reduxit in Samariam. *Vixit autem Amaſias filius Ioas rex Iuda, poſtquã mortuus eſt Ioas filius Ioachaz rex Iſrael, quindecim annis. * Reliqua autem ſermonum Amaſiæ priorum, & nouiſſimorum, ſcripta ſunt in Libro regem Iuda, & Iſrael. * Qui poſtquam receſſit à Domino, tetenderunt ei inſidias in Ieruſalem. Cumque fugiſſet in Lachis, miſerunt, & interfecerunt eum ibi. * Reportanteſque ſuper equos, ſepelierunt eum cum patribus ſuis in ciuitate Dauid.

CAP. XXVI.

Oziæ ſeu Azariæ filij Amaſiæ pietas commendatur, qui de Philiſthijm, Arabibus, & Ammonitis triumphat, muros q; extruit ciuitates: ac poſtmodum ob nimiam felicitatem elatus præſumpſit incenſum adolere; quam ob rem ad diem, vſque mortis à Domino lepra percuſſus eſt, gubernante regnum filio Ioatham, qui ſucceſſit in regnum.

1 OMnis autem populus Iuda, filium eius Oziam annorum ſedecim, conſtituit regem pro Amaſia patre ſuo. *4.Reg. 14. f. 11.
2 Ipſe ædificauit Ailath, & reſtituit eã ditioni Iuda, poſtquam dormiuit rex cum patribus ſuis. *Sedecim annorum erat Ozias cum regnare cepiſſet, & quinquaginta duobus annis regnauit in Ieruſalem, nomen matris eius Iechelia de Ieruſalem. * Fecitq; quod erat rectum in oculis Dñi, iuxta omnia, quæ fecerat Amaſias pater eius. *Et exquiſiuit Dñm in diebus Zachariæ intelligentis, & videtis Deum: cumq; requireret Dñm, direxit eum
6 in omnibus. *Deniq; egreſſus eſt, & pugnauit contra Philiſthijm, & deſtruxit murũ Geth, & murum Iabniæ, murumque Azoti: ædificauit quoque oppida in Azoto, & in Philiſthijm. *Et adiuuit eum Deus contra Philiſthijm, & contra Arabes, qui habitabant in
8 Gurbaal, & contra Ammonitas. *Appendebantq; Ammonitæ munera Oziæ: & diuulgatum eſt nomen eius, vſq; ad introitum Ægypti propter crebras victorias. * Ædificauitq; Ozias turres in Ieruſalem ſuper portã anguli, & ſuper portam vallis, & reliquas in
10 eodem muri latere, firmauitq; eas. *Extruxit etiam turres in ſolitudine, & effodit ciſternas plurimas, eo quod haberet multa pecora, tam in campeſtribus, quàm in eremi vaſtitate: vineas quoq; habuit, & vinitores in montibus, & in Carmelo: erat quippè
11 homo agriculturę deditus. *Fuit autẽ exercitus bellatorum eius, qui procedebant ad prælia, ſub manu Iehiel ſcribę, Maaſiæq; doctoris, & ſub manu Hananię, qui erat de du-
12 cibus regis. *Omniſq; numerus principum per familias virorum fortium, duorum mil-
13 lium ſexcentorũ. *Et ſub eis vniuerſus exercitus, trecẽtorum, & ſeptem millium quingentorum: qui erant apti ad bella, & pro re-
14 ge contra aduerſarios dimicabant. *Præparauit quoq; eis Ozias, id eſt, cuncto exercitui, clypeos, & haſtas, & galeas, & loricas,
15 arcuſq; & fundas ad iaciendos lapides. * Et fecit in Ieruſalem diuerſi generis machinas, quas in turribus collocauit, & in angulis murorum, vt mitterent ſagittas, & ſaxa grãdia: egreſſumq; eſt nomen eius procul, eo quod auxiliaretur ei Dñs, & corroboraſſet
16 illum. *Sed cum roboratus eſſet, eleuatũ eſt

cor eius in interitum suũ, & neglexit Dñm Deum suum: ingressusq; templum Dñi, adolere voluit incensum super altare thymiamatis. *Statimq; ingressus post eum Azarias 17
sacerdos, & cum eo sacerdotes Dñi octoginta, viri fortissimi, *Restiterunt regi, atq; dixerunt: Non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum Dño, sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium: egredere de sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Dño Deo. *Iratusq; Ozias, tenens in manu thuribulum, vt adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statimq; orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus, in domo Dñi super altare thymiamatis. *Cumq; respexisset eum Azarias pontifex, & omnes reliqui sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & festinato expulerunt eum. Sed & ipse perterritus, accelerauit egredi, eo quod sensisset illicò plagam Domini. *Fuit igitur Ozias rex leprosus, vsque ad diem mortis suæ, & habitauit in domo separata plenus lepra, ob quam electus fuerat de domo Domini. Porrò Ioatham filius eius rexit domum regis, & iudicabat populum terræ. *Reliqua autem sermonum Oziæ priorum, & nouissimorum, scripsit Isaias filius Amos, propheta. *Dormiuitque Ozias cum patribus suis, & sepelierunt eum in agro regalium sepulchrorum, eo quod esset leprosus: regnauitque Ioatham filius eius pro eo.

18 19 20 21 22 23

*4. Reg. 15. a. 5.

CAP. XXVII.

Ioatham pietas commendatur, qui deuicto rege Ammon magnam ab eo multam accepit; cui succedit impius filius Achaz.

VIginti quinque annorum erat Ioatham cum regnare cœpisset, & sedecim annis regnare in Ierusalem: nomen matris eius Ieruſa filia Sadoc. Fecitq; quod rectum erat coram Dño, iuxta omnia, quæ fecerat Ozias pater suus, excepto quod non est ingressus templum Dñi. & adhuc populus delinquebat. *Ipse ædificauit portam domus Dñi excelsam, & in muro Ophel multa construxit. *Vrbes quoq; ædificauit in montibus Iuda, & in saltibus castella, & turres. *Ipse pugnauit contra regem filiorum Ammon, & vicit eos, dederuntq; ei filij Ammon in tempore illo centum talenta argenti, & decem millia coros tritici ac totidem coros hordei: hæc ei præbuerunt filij Ammon, in anno secundo, & tertio. *Corroboratusq; est Ioatham, eo quod direxisset vias suas coram Dño Deo suo. *Reliqua autem sermonum Ioatham, & omnes pugnæ eius, & opera scripta sunt in Libro regum Israel, & Iuda. Viginti quinque annorum erat cum regnare cœpisset, & sedecim annis regnauit in Ierusalem. *Dormiuitque Ioatham cum patribus suis, & sepelierunt eum in ciuitate Dauid: & regnauit Achaz filius eius pro eo.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

*4. Reg. 16. a. 1.

CAP. XXVIII.

Propter scelera Achaz multipliciter afflictus Iuda, primum ab Assyrijs, deinde à filijs Israel (qui ob id crudelitatis arguti à Propheta remittunt Iudæos captiuos cum præda) rursum etiam ab Idumæis, & Philisthæis. Achaz tamen post omnem plagam adhuc auget impietatem; cui pius succedit filius Ezechias.

VIginti annorũ erat Achaz cum regnare cœpisset: & sedecim annis regnauit in Ierusalem: non fecit rectum in conspectu Dñi sicut Dauid pater eius: *Sed ambulauit in vijs regum Israel, insuper & statuas fudit Baalim. *Ipse est, qui adoleuit incensum in Vallebenennom, & lustrauit filios suos in igne, iuxta ritum gentium, quas interfecit Dñs in aduentu filiorum Israel. *Sacrificabat quoq; & thymiama succendebat in excelsis, & in collibus, & sub omni ligno frondoso. Tradiditq; eum Dñs Deus eius in manu regis Syriæ, qui percussit eũ, magnamque prædam cepit de eius imperio, & adduxit in Damascum: manibus quoq; regis Israel traditus est, & percussus plaga grandi. *Occiditq; Phacee, filius Romeliæ, de Iuda centum viginti millia in die vno, omnes viros bellatores: eo quod reliquissent Dñm Deum patrum suorum. *Eodem tempore occidit Zechri, vir potens ex Ephraim, Maasiam filium regis, & Ezricam ducem domus eius, Elcanam quoque secundum à rege. *Ceperuntq; filij Israel de fratribus suis ducenta millia mulierum, puerorum, & puellarum, & infinitam prædam: pertuleruntq; eam in Samariam. *Ea tempestate erat ibi propheta Dñi, nomine Oded: qui egressus obuiam exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dñs Deus patrum vestrorũ cõtra Iuda, tradidit eos in manibus vestris, & occidistis eos atrociter, ita vt ad cœlũ pertingeret vestra crudelitas. Insuper filios Iuda, & Ierusalem vultis vobis subijcere in seruos, & ancillas, quod nequaquam facto opus est: peccastis enim super hoc Dño Deo vestro. *Sed audite consiliũ meũ, & reducite captiuos, quos adduxistis de fratribus vestris, quia magnus furor Dñi imminet vobis. *Steterunt itaq; viri de principibus filiorũ Ephraim, Azarias filius Iohanan, Barachias filius Mosollamoth, Ezechias filius Sellum, & Amasa filius Adali, cõtra eos, qui veniebant de prælio, *Et dixerunt eis: Non introducetis huc captiuos, ne peccemus Dño. Quare vultis adijcere super peccata nostra & vetera cumulare delicta? grande quip-

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

quippè peccatum est,& ira furoris Dñi im-
minet super Israel. *Dimiserunt q; viri bel- 14
latores prædam,& vniuersa, quæ ceperant,
coram principibus,& omni multitudine. * 15
Steterunt q; viri,quos supra memorauimus, C
& apprehendentes captiuos, omnes q; qui
nudi erant, vestierunt de spolijs:cumque ve-
stissent eos,& calceassent, & refecissent ci-
bo, ac potu, vnxissentque propter laborem,
& adhibuissent eis curam: quicunq; ambu-
lare non poterant, & erant imbecillo cor-
pore,impposuerunt eos iumentis,& adduxe-
runt Iericho Ciuitatem palmarum ad fra-
tres eorum,ipsique reuersi sunt in Samariã.
*Tempore illo misit rex Achaz ad regẽ As- 16
syriorum postulans auxilium.*Veneruntq; 17
Idumæi,& percusserunt multos ex Iuda, &
ceperunt prædam magnam. * Philisthijm 18
quoq; diffusi sunt per vrbes campestres, &
ad Meridiem Iudæ: ceperunt q; Bethsames,
& Aialon, & Gaderoth, Socho quoque, &
Thamnan, & Gamzo, cum viculis suis, &
habitauerunt in eis. * Humiliauerat enim 19
Dñs Iudam propter Achaz regem Iuda, eo
quoad eum auxilio, & contemptui habuis-
set Dñm.*Adduxit q; contra eum Theglath- 20
phalnasar regem Assyriorum,qui & afflixit D
eum & nullo resistente vastauit.*Igitur A- 21
chaz, spoliata domo Dñi, & domo regum,
ac principum,dedit regi Assyriorum mune-
ra, & tamen nihil ei profuit. * Insuper & 22
tempore angustię suę auxit contemptum in
Dñm,ipse per se rex Achaz,Immolauit dijs 23
Damasci victimas percussoribus suis. & di-
xit: Dij regum Syriæ auxiliantur eis, quos
ego placabo hostijs,& aderunt mihi,cum è
contrario ipsi fuerint ruinæ ei, & vniuerso
Israel.*Direptis itaq; Achaz omnibus vasis 24
domus Dei,atque confractis,clausit ianuas
templi Dei, & fecit sibi altaria in vniuersis
angulis Ierusalem. * In omnibus quoq; vr- 25
bibus Iuda extruxit aras ad cremandum
thus, atq; ad iracundiam prouocauit Dñm
Deum patrum suorum.Reliqua autem ser- 26
monum eius, & omnium operum suorum
priorum, & nouissimorum, scripta sunt in
Libro regum Iuda,& Israel.* Dormiuitque 27
Achaz cum patribus suis, & sepelierunt
eum in sepulchra regum Israel. Regnauit-
que Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XXIX.

Ezechias abolitum Dei cultum aperto templo restituit sque sacerdotibus, Leuitis,& cantoribus, instaurat; oblatis plurimis holocaustis, & sacrificijs cum ingenti lætitia.

IGitur Ezechias regnare cœpit, cum vi- 1
ginti quinq; esset annorum,& viginti no- A
uem annis regnauit in Ierusalem: nomen
matris eius Abia, filia Zachariæ. * Fecitq; 2
quod erat placitum in conspectu Dñi,iuxta
omnia,quæ fecerat Dauid pater eius. * Ipse 3
anno,& mense primo regni sui aperuit val-
uas domus Dñi,& instauraui eas. * Adduxitque 4
sacerdotes atq; Leuitas,& congregauit eos in plateam Orientalem. *Dixitq; ad 5
eos: Audite me Leuitæ, & sanctificamini,
mundate domum Dñi Dei patrum vestro-
rum, & auferte omnem immunditiam de
sanctuario. * Peccauerunt patres nostri,& 6
fecerunt malũ in conspectu Dñi Dei nostri,
derelinquentes eum: auerterunt facies suas
à tabernaculo Dñi, & præbuerunt dorsum.
* Clauserunt ostia,quæ erant in porticu,& 7
extinxerunt lucernas,incensumq; non ado-
leuerunt, & holocausta non obtulerunt in
sanctuario Deo Israel. *Concitatus est itaq; 8
furor Dñi super Iudam,& Ierusalem,tradi-
ditq; eos in commotionem, & in interitum,
& in sibilũ, sicut ipsi cernitis oculis vestris.
* En,corruerunt patres nostri gladijs, filij 9
nostri, & filiæ nostræ,& coniuges captiuæ
ductæ sunt,propter hoc scelus.*Nunc ergo 10
placet mihi, vt iniamus fœdus cum Dño
Deo Israel,& auerteret à nobis furorem iræ
suæ. * Filij mei nolite negligere: vos elegit 11
Dñs, vt stetis coram eo, & ministretis illi,
& colatis q; eum,& cremetis ei incensum. Sur-
C rexerunt ergo Leuitæ: Mahath filius Ama-
sai,& Ioel filius Azariæ,de filijs Caath:Por-
rò de filijs Merari, Cis filius Abdi, & Azza-
rias filius Ialaleel. De filijs autem Gersom, 12
Ioah filius Zemma,& Eden filius Ioah.*At 13
verò de filijs Elisaphan,Zamri,& Iahiel. De
filijs quoque Asaph, Zacharias, & Matha-
nias:*Necnon de filijs Heman,Iahiel,& Se- 14
mei: Sed & de filijs Idithun,Semeias, & O-
ziel. * Congregauerunt q; que fratres suos, & 15
sanctificati sunt,& ingressi sunt iuxta man-
datum regis,& imperium Dñi,vt expiarent
domum Dei.*Sacerdotes quoq; ingressi tẽ- 16
plum Dñi,vt sanctificarent illud, extulerũt
omnem immunditiam, quam intro repere-
rant in vestibulo domus Dñi, quam tulerũt
Leuitæ,& asportauerunt ad Torrentem Ce- 17
dron foras:Cœperunt autem prima die mẽ-
sis primi mundare,& in die octauo eiusdem
D mensis ingressi sunt porticum templi Dñi,
expiaueruntq; templum diebus octo, & in
die sextadecima mensis eiusdem,quod cœ-
perant impleuerunt.*Ingressi quoq; sunt ad 18
Ezechiam regem,& dixerunt ei:Sanctifica-
uimus omnem domum Dñi,& altare holo-
causti, vasaq; eius, necnon & mensam pro-
positionis cum omnibus vasis suis, * Cun- 19
ctamq; templi supellectilem, quam pollue-
rat rex Achaz in regno suo, postquam præ-
uaricatus est: & ecce exposita sunt omnia
coram altare Dñi. *Consurgensq; diluculo 20
Ezechias rex,aduocauit omnes principes ci-

4.Reg.18.2.

uitatis,& aſcendit in domum Dñi: *Obtu- 21
lerunt q; ſimul tauros ſeptem,& arietes ſeptem,agnos ſeptē, & hircos ſeptem pro peccato,pro regno,pro ſanctuario,pro Iuda,dixitq; ſacerdotibus filijs Aaron, vt offerrent ſuper altare Dñi. *Mactauerunt igitur tauros, & ſuſceperunt ſanguinem ſacerdotes, & fuderunt illum ſuper altare, mactauerũt etiam arietes, & illorum ſanguinem ſuper altare fuderunt, immolauerunt q; agnos, & fuderunt ſuper altare ſanguinem. * Appli- 23
cuerunt hircos pro peccato, coram rege, & vniuerſa multitudine, impoſueruntq; manus ſuas ſuper eos: *Et immolauerunt illos 24
ſacerdotes, & aſperſerunt ſanguinem eorũ coram altare pro piaculo vniuerſi Iſraelis: pro omni quippè Iſrael præceperat rex, vt holocauſtum fieret,& pro peccato. Contri- 25
tuit quoq; Leuitas in domo Dñi,cum cymbalis,& pſalterijs,& citharis,ſecundùm diſpoſitionem Dauid regis, & Gad Videntis, & Nathan prophetæ: ſiquidem Dñi præceptum fuit,per manum prophetarum eius. * 26
Steteruntq; Leuitæ tenentes organa Dauid, & ſacerdotes tubas. * Et iuſſit Ezechias,vt 27
offerrent holocauſta ſuper altare: cumque offerrentur holocauſta,cœperunt laudes canere Dño, & clangere tubis, atq; in diuerſis organis, quæ Dauid rex Iſrael præparauerat,concrepare. * Omni autem turba ado- 28
rante,cantores,& ij qui tenebant tubas,erãt in officio ſuo, donec compleretur holocauſtum. *Cumq; finita eſſet oblatio,incurua- 29
tus eſt rex,& omnes, qui erant cum eo, & adorauerunt. *Præcepit q; Ezechias,& prin- 30
cipes Leuitis, vt laudarent Dñm ſermonibus Dauid & Aſaph Videntis: qui laudauerunt eum magna lætitia, & incuruato genu adorauerunt. * Ezechias autem etiam hæc 31
addidit: Implestis manus veſtras Domino, accedite, & offerte victimas, & laudes G in domo Domini. Obtulit ergo vniuerſa multitudo hoſtias, & laudes, & holocauſta mente deuota. Porrò numerus holocauſto- 32
rum, quæ obtulit multitudo, hic fuit: Tauros ſeptuaginta, arietes centum, agnos ducentos. *Sanctificauerunt q; Dño boues ſex- 33
centos,& oues tria millia. *Sacerdotes verò 34
pauci erant, nec poterant ſufficere, vt pelles holocauſtorum detraherent: vnde & Leuitæ fratres eorum adiuuerunt eos, donec impleretur opus,& ſanctificarentur antiſtites: Leuitæ quippè faciliori ritu ſanctificantur, quam ſacerdotes. *Fuerunt ergo holocauſta 35
plurima, adipes pacificorum, & libamina holocauſtorum: & completus eſt cultus domus Dñi. *Lætatuſq; eſt Ezechias,& omnis 36
populus,eo quod miniſterium Domini eſſet expletum. Derepente quippè hoc fieri placuerat.

CAP. XXX.

Ezechias miſſis in omnem Iſrael, & Iudam nuntijs, populum conuocat, & ſua oratione exhortatur ad immolandum Phaſe, quo ſacro celebrarunt ſolemnitatem azymorum 14. diebus cum ingenti lætitia, plurimis oblatis victimis.

1 MIſit quoq; Ezechias ad omnem Iſrael,
A & Iudam: ſcripſitque epiſtolas ad Ephraim,& Manaſſen, vt venirẽt ad domum Dñi in Ieruſalem, & facerent Phaſe Domino Deo Iſrael. * Inito ergo conſilio regis, & 2
principum, & vniuerſi cœtus Ieruſalem, decreuerunt vt facerent Phaſe menſe ſecũdo. * Non enim potuerant facere in tẽpore ſuo, 3
quia ſacerdotes, qui poſſent ſufficere, ſanctificati non fuerant,& populus nondũ congregatus fuerat in Ieruſalem. *Placuitq; ſermo regi,& omni multitudini. *Et decreue- 4 5
runt, vt mitterent nuntios in vniuerſum Iſrael, de Berſabee vſq; Dan, vt venirent,& facerent Phaſe Dño Deo Iſrael in Ieruſalem: multi enim non fecerant ſicut lege præſcriptum eſt. * Perrexeruntq; curſores cum epi- 6
ſtolis ex regis imperio,& principum eius, in
B vniuerſum Iſrael, & Iudam, iuxta id quod rex iuſſerat, prædicantes: Filij Iſrael reuertimini ad Dñm Deum Abraham, & Iſaac, & Iſrael: & reuertetur ad reliquias, quæ effugerunt manum regis Aſſyriorum. *Nolite 7
fieri ſicut patres veſtri,& fratres, qui receſſerunt à Dño Deo patrum ſuorũ, qui tradidit eos in interitum: vt ipſi cernitis. *Nolite 8
indurare ceruices veſtras, ſicut patres veſtri: tradite manus Dño, & venite ad ſanctuarium eius, quod ſanctificauit in æternum: ſeruite Dño Deo patrum veſtrorũ, & 9
auertetur à vobis ira furoris eius. * Si enim vos reuerſi fueritis ad Dñm: fratres veſtri, & filij habebunt miſericordiam coram dominis ſuis, qui illos duxerunt captiuos, & reuertentur in terram hanc: pius enim, & clemens eſt Dñs Deus veſter,& non auertet faciem ſuam à vobis, ſi reuerſi fueritis ad 10
eum. * Igitur curſores pergebant velociter de ciuitate in ciuitatem, per terrã Ephraim, & Manaſſe, vſq; in Zabulon, illis irridẽtibus, 11
& ſubſannantibus eos: *Attamen quidam viri ex Aſer,& Manaſſe,& Zabulon, acquieſcentes conſilio, venerũt Ieruſalem. *In Iu- 12
da verò facta eſt manus Dñi, vt daret eis cor vnum, vt facerent iuxta præceptum regis,& principum, verbum Dñi. *Congregatiq; ſũt 13
in Ieruſalem populi multi, vt facerent ſolẽnitatem azymorum, in menſe ſecundo. * Et 14
C ſurgentes deſtruxerunt altaria, quæ erant in Ieruſalem, atque vniuerſa, in quibus idolis adolebatur incenſum, ſubuertentes, proiecerunt in Torrentem Cedron. *Immolauerũt 15
autem Phaſe quartadecima die menſis ſecundi.

eũdi.Sacerdotes quoq;atque Leuitæ tandẽ
ſanctificati,obtulerunt holocauſta in domo
Dni:*Steteruntq;in ordine ſuo,iuxta diſpo- 16
ſitionem, & legem Moyſi hominis Dei : Sa-
cerdotes verò ſuſcipiebant effundendũ ſan-
guinem de manibus Leuitarum, * Eo quod 17
multa turba ſanctificata non eſſet : & ideò
immolarent Leuitæ Phaſe his, qui non oc-
currerant ſanctificari Dño. * Magna etiam 18
pars populi de Ephraim,& Manaſſe,& Iſſa-
char,& Zabulon, quæ ſanctificata non fue-
rat, comedit Phaſe, non iuxta quod ſcriptũ
eſt : & orauit pro eis Ezechias,dicens : Dñs
bonus propitiabitur * Cunctis, qui in toto 19
corde requirunt Dñm Deum patrum ſuorũ:
& non imputabit eis , quod minus ſanctifi-
cati ſunt. *Quem exaudiuit Dñs,& placa- 20
tus eſt populo. * Feceruntq; filij Iſrael, qui 21
inuenti ſunt in Ieruſalem,ſolemnitatẽ azy-
morum ſeptẽ diebus in lætitia magna , lau-
dantes Dñm per ſingulos dies: Leuitæ quo-
que,& ſacerdotes,per organa, quæ ſuo offi-
cio congruebant . * Et locutus eſt Ezechias 22
ad cor omnium Leuitarum , qui habebant
intelligentiam bonam ſuper Dño:& come-
derunt ſeptem diebus ſolemnitatis,immo- D
lantes victimas pacificorum, & laudantes
Dñm Deum patrum ſuorum. *Placuitq;v- 23
niuerſæ multitudini , vt celebrarent etiam
alios dies ſeptem:quod & fecerunt cum in-
genti gaudio.*Ezechias enim rex Iuda præ- 24
buerat multitudini mille tauros , & ſeptem
millia ouium: principes verò dederant po-
pulo tauros mille,& oues decem millia:sã-
ctificata eſt ergo ſacerdotum plurima mul-
titudo . * Et hilaritate perfuſa omnis turba 25
Iuda,tam ſacerdotum,& Leuitarum, quàm
vniuerſæ frequentiæ, quæ venerat ex Iſrael:
proſelytorum quoq; de Terra Iſrael, & ha-
bitantium in Iuda.*Factaq; eſt grandis cele- 26
britas in Ieruſalem,qualis à diebus Salomo-
nis filij Dauid regis Iſrael in ea vrbe non
fuerat . * Surrexerunt autem ſacerdotes, 27
atque Leuitę benedicentes populo:& exau
dita eſt vox eorum : peruenitque oratio in
habitaculum ſanctum cœli .

CAP. XXXI.

*Populus idola,luceſque in Iuda,& Ephraim de-
molitur ; Ezechias ſacerdotes, & Leuitas
componit in ordinem miniſterij : populo au-
tem abundantiſſimè offerente,conſtituuntur,
factis horreis, qui ſeruarent, ac diſtribuerent
Leuitico generi,quæ oblata erant .*

CVmq;hæc fuiſſent ritè celebrata,egreſ- 1
ſus eſt omnis Iſrael, qui inuentus fue- A
rat in vrbibus Iuda,& fregerunt ſimulacra,
ſuccideruntq;lucos, demoliti ſunt excelſa,
& altaria deſtruxerunt , non ſolùm de vni-
uerſo Iuda,& Beniamin, ſed & de Ephraim
quoq;& Manaſſe,donec penitus euerterent: 2
reuerſiq; ſunt omnes filij Iſrael in poſſeſſio-
nes,& ciuitates ſuas. *Ezechias autem con-
ſtituit turmas ſacerdotales,& Leuiticas per
diuiſiones ſuas,vnumquemq;in officio pro-
prio,tam ſacerdotum videlicet,quàm Leui-
tarum, ad holocauſta , & pacifica, vt mini-
ſtrarent,& confiterentur,canerentq;in por-
tis caſtrorum Dñi. *Pars autem regis erat, 3
vt de propria eius ſubſtantia offerretur ho-
locauſtum,manè ſemper,& veſpere.Sabba-
tis quoque, & calendis , & ſolemnitati-bus
cæteris,ſicuti ſcriptum eſt in lege Moyſi . * 4
Præceptis etiam populo habitantium Ieru-
ſalem, vt darent partes ſacerdotibus,& Le-
uitis,vt poſſent vacare legi Dñi.*Quod cum 5
B percrebuiſſet in auribus multitudinis, plu-
rimas obtulere primitias filij Iſrael frumẽ-
ti,vini,& olei,mellis,quoq;& omnium,quę
gignit humus,decimas obtulerunt . * Sed & 6
filij Iſrael. & Iuda, qui habitabant in vrbi-
bus Iuda, obtulerunt decimas boum, & o-
uium, decimaſq;ſanctorum, quæ vouerant
Dño Deo ſuo:atq;vniuerſa portantes, fece-
runt aceruos plurimos.*Menſe tertio cępe- 7
runt acernorum iacere fundamenta,& mẽ-
ſe ſeptimo compleuerunt eos: * Cumq; in- 8
greſſi fuiſſent Ezechias,& principes eius,vi-
derunt aceruos , & benedixerunt Dño , ac
populo Iſrael . * Interrogauitq;Ezechias ſa- 9
cerdotes,& Leuitas,cur ita iacerent acerui.
*Reſpondit illi Azarias ſacerdos primus de 10
ſtirpe Sadoc,dicens: Ex quo cęperunt offer-
C ri primitiæ in domo Dñi,comedimus,& ſa-
turati ſumus , & remanſerunt plurima , eo
quod benedixerit Dñs populo ſuo:reliquia-
rum autem copia eſt iſta , quam cernis . * 11
Præcepit igitur Ezechias , vt præpararent
horrea in domo Dñi.Quod cum feciſſent,* 12
Intulerunt, tam primitias , quàm decimas,
& quæcumque vouerant,fideliter. Fuit au-
tem præfectus eorum Chonenias Leuita,&
Semei frater eius,ſecundus,*Poſt quem Ia- 13
hiel,& Azarias,& Nahath,& Aſael,& Ieri-
moth, Iozabab quoque, & Eziel , & Ieſma-
chias, & Mahath, & Banaias præpoſiti ſub
manibus Choneniæ , & Semei fratris eius,
ex imperio Ezechiæ regis,& Azariæ ponti-
ficis domus Dei,ad quos omnia pertinebãt.
*Core verò filius Iemna Leuitis, & ianitor 14
Orientalis portæ , præpoſitus erat ijs, quæ
ſponte offerebantur Dño, primitijſq; & cõ-
ſecratis in Sancta ſanctorum . * Et ſub cura 15
eius Eden, & Beniamin , Ieſue , & Semeias,
Amarias quoq; & Sechenias, in ciuitatibus
ſacerdotum,vt fideliter diſtribuerent fratri-
bus ſui partes,minoribus atq;maioribus: * 16
D Excepeis maribus ab annis tribus, & ſupra :
cunctis, qui ingrediebantur templum Dñi,
& quidquid per ſingulos dies conducebat
in mi-

in ministerio,atq;obseruationibus iuxta di-
uisiones suas,*Sacerdotibus per familias,& 17
Leuitis à vigesimo anno, & supra, per ordi-
nes,& turmas suas,*Vniuersæq;multitudi- 18
ni,tam vxoribus, quàm liberis eorũ vtriusque sexus,fideliter cibi,de his,quæ sanctificata fuerant,præbebantur. *Sed & filiorum 19
Aaron per agros, & suburbana vrbium singularum, dispositi erant viri, qui partes distribuerent vniuerso sexui masculino de sacerdotibus,& Leuitis.*Fecit ergo Ezechias 20
vniuersa,quæ diximus in omni Iudæa:operatusq;est bonum,& rectum,& verum coram Domino Deo suo,*In vniuersa cultura mi- 21
nisterij domus Domini, iuxta legem, & ceremonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo: fecitque & prosperatus est.

CAP. XXXII.

Sennacherib Iudæam inuadens,& Deum cæli blasphemante, Ezechias populum hortatur sidere in Domino, à quo ille minis, & blasphemijs nititur eum auertere: precibus autem Ezechiæ,& Isaiæ, Angelus dissipat exercitum Sennacherib, qui fugiens à filijs occiditur: porrò Ezechias nimia felicitate elatus, Deum offendit,cui impius filius Manasses succedit.

POst quæ,& huiusmodi veritatem,venit Sennacherib rex Assyriorum, & in- 1 A
4.Reg.18.c. 17. Isa.36.a.1. Eccli.48.c. 20.
gressus Iudam, obsedit ciuitates munitas, volens eas capere.*Quod cum vidisset Eze- 2
chias,venisse scilicet Sennacherib,& totum belli impetum verti contra Ierusalem,*Inito cum principibus consilio, viriq;fortissimis,vt obturarent capita fontium,qui erant extra vrbem: & hoc omnium decernente sententia,Congregauit plurimã multitudinem,& obturauerunt cunctos fontes,& riuum, qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veniant reges Assyriorum, & inueniant aquarũ abundantiam. * Ædificauit quoque 5
agens industrie,omnem murum,qui fuerat dissipatus,& extruxit turres desuper, & forinsecus alterũ murum: instaurauit q;Mello in ciuitate Dauid,& fecit vniuersi generis armaturam,& clypeos: * Constituitq;prin- 6
cipes bellatorum in exercitu:& conuocauit B
vniuersos in platea portæ ciuitatis, ac locutus est ad cor eorum dicens: Viriliter agite, 7
& confortamini: nolite timere,nec paueatis regem Assyriorum, & vniuersam multitudinem, quæ est cum eo: multò enim plures nobiscum sunt,quàm cum illo.*Cum il- 8
lo enim est brachium carneum: nobiscum Dñs Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq;pro nobis.Confortatusq;est populus huiusmodi verbis Ezechiæ regis Iuda. 9
Quæ postquã gesta sunt, misit Sannacherib rex Assyriorum seruos suos in Ierusalẽ(ipse
C enim cum vniuerso exercitu obsidebat Lachis) ad Ezechiam regem Iuda,& ad omnẽ 10
populum,qui erat in vrbe,dicens:*Hæc dicit Sennacherib rex Assyr.orum:In quo habentes fiduciam sedetis obsessi in Ierusalẽ? 11
Nunn Ezechias decipit vos,vt tradat morti in fame, & siti, affirmans quod Dñs Deus vester liberet vos de manu regis Assyriorũ? 12
Nunquid non est iste Ezechias, qui destruxit excelsa illius,& altaria, & præcepit Iuda,& Ierusalem,dicẽs:Corã altari vno adorabitis,& in ipso cõburetis incensum?* An 13
ignoratis,quę ego fecerim,& patres mei cũctis terrarum populis? nunquid præualuerunt dij gentium,omniumq;terrarum, liberare regionẽ suam de manu mea? *Quis est 14
de vniuersis dijs gentiũ,quas vastauerũt patres mei,qui potuerit eruere populum suum de manu mea, vt possit etiam Deus vester 15
eruere vos de hac manu?Non vos ergo decipiat Ezechias,nec vana persuasione deludat, neq; credatis ei. Si enim nullus potuit D
deus cunctarum gentium,atq;regnorum liberare populum suum de manu mea, & de manu patrum meorum, consequenter nec Deus vester poterit eruere vos de manu 16
mea. * Sed & alia multa locuti sunt serui eius contra Dñm Deum,& contra Ezechiã 17
seruum eius. Epistolas quoq;scripsit plenas blasphemiæ in Dñm Deum Israel,& locutus est aduersus eum: Sicut dij gentiũ cęterarũ non potuerant liberare populum suum de manu mea, sic & Deus Ezechiæ eruere 18
non poterit populum suum de manu ista.* Insuper & clamore magno,lingua Iudaica, contra populũ,qui sedebat in muris Ierusalẽ,personabat,vt terreret eos, & caperet ci- 19
uitatẽ. * Locutusq;est contra Deũ Ierusalẽ, E
sicut aduersum deos populorũ terræ,opera 20
manuũ hominum. *Orauerunt igitur Ezechias rex, & Isaias filius Amos prophetes, aduersũ hanc blasphemiã,ac vociferati sũt 21
vsq;in cœlum.*Et misit Dñs Angelum,qui percussit omnem virum robustum, & bellatorem, & principem exercitus regis Assyriorum: reuersusq;est cum ignominia in terrã suam. Cumq;ingressus esset domũ dei sui filij,qui egressi fuerant de vtero eius, in- 22
terfecerunt eum gladio.*Saluauitq;Dñs Ezechiam,& habitatores Ierusalem de manu Sennacherib regis Assyriorum, & de manu omniũ,& præstitit eis quietẽ per circuitum. 23
*Multi etiã deferebant hostias, & sacrificia Dño in Ierusalẽ,& munera Ezechię regi Iu- F
da: qui exaltatus est post hæc coram cũctis 24
gentibus.In diebus illis ægrotauit Ezechias vsq;ad mortẽ,& orauit Dñm:exauditusque eum,& dedit ei signũ.Sed non iuxta beneficia,quæ acceperat,retribuit,quia eleuatũ est cor eius:& facta est contra eum ira,& cõtra

¶ Tob.1.d.21.

* 4.Reg.20.a.1. Isa.38.a.1.

Iudam

Iudam,& Ieruſalem. *Humiliatuſq;eſt po- 26
ſtea,eo quod exaltatum fuiſſet cor eius,tam
ipſe,quàm habitatores Ieruſalem:& idcircò
non venit ſuper eos ira Dñi in diebus Eze-
chiæ. *Fuit autem Ezechias diues,& incly- 27
tus valdè, & theſauros ſibi plurimos cõgre-
gauit argenti,& auri,& lapidis pretioſi,aro-
matum,& armorum vniuerſi generis,& va-
ſorum magni pretij. *Apothecas quoq;fru- 28
menti vini,& olei, & præſepia omnium iu-
mentorum,caulaſq;pecorum, *Et vrbes æ- 29
dificauit ſibi:habebat quippè greges ouium,
& armentorum innumerabiles,eo quod de-
diſſet ei Dñs ſubſtantiam multam nimis. * 30
Ipſe eſt Ezechias, qui obturauit ſuperiorem
fontem aquarum Gihon, & auertit eas ſub- G
ter ad Occidẽtem vrbis Dauid: in omnibus
operibus ſuis fecit proſperè, quæ voluit. * 31
Attamẽ in legatione principum Babylonis,
qui miſſi fuerant ad eum,vt interrogarẽt de
portento,quod acciderat ſuper terram,dere-
liquit eum Deus,vt tentaretur,& nota fierẽt
omnia, quæ erant in corde eius. * Reliqua 32
autem ſermonum Ezechiæ,& miſericordia-
rum eius, ſcripta ſunt in viſione Iſaiæ filij
Amos prophetæ,& in Libro regum Iuda,&
Iſrael. *Dormiuitq; Ezechias cum patribus 33
ſuis, & ſepelierunt eum ſuper ſepulchra fi-
liorum Dauid: & celebrauit eius exequias
vniuerſus Iuda, & omnes habitatores Ieru-
ſalem: regnauitque Manaſſes filius eius
pro eo.

CAP. XXXIII.

Manaſſes ob ſuas impietates captiuus in Babylonem ducitur, in qua afflictione ad Deum conuerſus, ſuo regno reſtituitur, & idolis abiectis Dei cultum reſtaurat: cui impius filius Amon ſuccedit: & hoc à ſuis interfecto, regnat pius eius filius Ioſias.

4. Reg. 21. a. 1. DVodecim annorum erat Manaſſes cũ 1
regnare cœpiſſet,& quinquaginta quin- A
que annis regnauit in Ieruſalem. *Fecit au- 2
tem malum coram Dño,iuxta abominatio-
nes gentium, quas ſubuertit Dñs coram fi-
lijs Iſrael: * Et conuerſus inſtaurauit excel- 3
ſa, quæ demolitus fuerat Ezechias pater
eius:conſtruxitque aras Baalim,& fecit lu-
cos,& adorauit omnem militiam cœli,& co-
luit eam. *Ædificauit quoq;altaria in domo 4
* 2. Reg. 7. b. 10. Dñi, de qua dixerat Dñs: in Ieruſalem erit
nomen meum in æternum. *Ædificauit au- 5
tem ea cuncto exercitui cœli, in duobus
atrijs domus Dñi. *Tranſireque fecit filios 6
ſuos per ignem in Vallebenennom:obſerua-
bat somnia,ſectabatur auguria,maleficis ar-
tibus inſeruiebat,habebat ſecum magos, &
incantatores:multaq;mala operatus eſt co-
* 1. Reg. 8. b. 17. ram Dño,vt irritaret eum: *Sculptile quoq; 7
& conflatile ſignum poſuit in domo Dei,
de qua locutus eſt Deus ad Dauid, & ad Sa-
B lomonem filium eius,dicens: In domo hac
& in Ieruſalem, quam elegi de cunctis tri-
bubus Iſrael,ponã nomen meum in ſempi-
8 ternũ. Et moueri non faciam pedẽ Iſrael de
terra,quam tradidi patribus eorum:ita dũ-
taxat ſi cuſtodierint facere,quę præcepi eis,
cunctamq;legem, & cęremonias, atq;iudi-
9 cia per manum Moyſi. *Igitur Manaſſes ſe-
duxit Iudam, & habitatores Ieruſalem, vt
facerent malum ſuper omnes gentes, quas
10 ſubuerterat Dñs à facie filiorum Iſrael. Lo-
cutuſque eſt Dñs ad eum,& ad populum il-
11 lius,& attendere noluerunt.Idcircò ſuper-
induxit eis principes exercitus regis Aſſy-
riorum: ceperuntq; Manaſſen, & vinctum
catenis,atq;compedibus duxerunt in Baby-
12 lonem. *Qui poſtquam coanguſtatus eſt,
orauit Dñm Deum ſuum: & egit pœniten-
13 tiam valdè coram Deo patrum ſuorum. *
Deprecatuſq;eſt eum,& obſecrauit intentè:
C & exaudiuit orationem eius, & reduxitque
eum Ieruſalem in regnum ſuum, & cogno-
14 uit Manaſſes, quod Dñs ipſe eſſet Deus. *
Poſt hæc ædificauit murum extra ciuitatem
Dauid,ad Occidentẽ Gihon in conualle, ab
introitu portæ piſcium per circuitum vſq; ad
Ophel,& exaltauit illum vehementer:con-
ſtituitq;principes exercitus in cunctis ciui-
15 tatibus Iuda munitis. *Et abſtulit deos alie-
nos,& ſimulacrum de domo Dñi;aras quo-
que,quas fecerat in monte domus Dñi,& in
16 Ieruſalem,& proiecit omnia extra vrbem. *
Porrò inſtaurauit altare Dñi, & immolauit
ſuper illud victimas,& pacifica,& laudem:
præcepitq;Iudæ,vt ſeruiret Dño Deo Iſrael.
17 *Attamẽ adhuc populus immolabat in ex-
18 celſis Dño Deo ſuo. *Reliqua autem geſto-
rum Manaſſe:& obſecratio eius ad Deũ ſuũ:
verba quoq;Videntium,qui loquebantur ad
eum in nomine Dñi Dei Iſrael,continentur
19 in ſermonibus regum Iſrael. *Oratio quoq;
D eius,& exauditio, & cuncta peccata, atque
contemptus, loca etiam in quibus ædifica-
uit excelſa, & fecit lucos, & ſtatuas, ante-
quam ageret pœnitentiã,ſcripta ſunt in ſer-
20 monibus Hozai. * Dormiuit ergo Manaſſes
cũ patribus ſuis,& ſepelierũt eum in domo
21 ſua: regnauitq; pro eo filius eius Amon. *
Vigintiduorum annorum erat Amon cum
regnare cœpiſſet: & duobus annis regnauit
22 in Ieruſalem. Fecitq;malũ in cõſpectu Dñi,
ſicut fecerat Manaſſes pater eius: & cunctis
idolis, quę Manaſſes fuerat fabricatus, im-
23 molauit,atq;ſeruiuit.Et nõ eſt reueritus fa-
ciem Dñi,ſicut reueritus eſt Manaſſes pater
24 eius: & multò maiora deliquit. *Cumque
coniuraſſent aduerſus eum ſerui ſui, inter-
25 fecerunt eum in domo ſua. *Porrò reliqua
populi multitudo, cæſis ijs,qui Amon per-
cuſſe-

cuſſerant, conſtituit regem Ioſiam filium eius pro eo.

CAP. XXXIV.

Ioſias idolorum cultu ſublato, templum inſtaurat, repertoque legis libro conterritus eſt, ex illius præſcripto omnia conſtituit, & conuocato populo, lectoque libro fœdus, cum Dominus percuſſit.

4.Reg.22.a.1. OCto annorum erat Ioſias cum regnare 1
cępiſſet, & triginta, & vno anno regna- A
uit in Ieruſalem. *Feciteq; quod erat rectum 2
in conſpectu Dñi, & ambulauit in vijs Da-
uid patris ſui: non declinauit neq; dextram,
neq; ad ſiniſtram. * Octauo autem anno re- 3
gni ſui, cum adhuc eſſet puer, cępit quærere
Deum patris ſui Dauid: & duodecimo anno
poſtquam regnare cęperat, mundauit Iudã,
& Ieruſalem ab excelſis, & lucis, ſimulacriſ-
que, & ſculptilibus. *Deſtruxeruntq; coram 4
eo aras Baalim: & ſimulacra, quæ ſuperpo-
ſita fuerant, demoliti ſunt: lucos etiam, &
ſculptilia ſuccidit, atq; comminuit: & ſuper
tumulos eorum, qui eis immolare conſue-
uerant, fragmenta diſperſit. * Oſſa præterea 5
ſacerdotum combuſſit in altaribus idolorũ, B
mandauitq; Iudam, & Ieruſalem. *Sed & in 6
vrbibus Manaſſe, & Ephraim, & Simeon, vſ-
que Nephthali, cuncta ſubuertit. Cumq; al- 7
taria diſſipaſſet, & lucos, & ſculptilia con-
triuiſſet in fruſta, cunctaq; delubra demoli-
tus eſſet de vniuerſa terra Iſrael, reuerſus eſt
in Ieruſalem. * Igitur anno octauodecimo 8
regni ſui, mundata iam terra, & tẽplo Dñi,
miſit Saphan filiũ Eſeliæ, & Maaſiam prin-
cipem ciuitatis, & Ioha filiũ Ioachaz à com-
mentarijs, vt inſtaurarent domum Dñi Dei
ſui. *Qui venerunt ad Helciam ſacerdotem 9
magnum: acceptamq; ab eo pecuniam, quæ
illata fuerat in domum Dñi, & quã congre-
gauerant Leuitæ, & ianitores, de Manaſſe, & C
Ephraim, & vniuerſis reliquijs Iſrael, ab
omni quoq; Iuda, & Beniamin, & habitato-
ribus Ieruſalem, *Tradiderunt in manibus 10
eorum, qui præerant operarijs in domo Do-
mini, vt inſtaurarent templum, & infirma
quæq; ſarcirent. *At illi dederunt eam arti- 11
ficibus, & cementarijs, vt emerent lapides
de lapicidinis, & ligna ad commiſſuras ædi-
ficij, & ad contignationem domorum, quas
deſtruxerant reges Iuda. *Qui fideliter cun- 12
cta faciebant. Erant autem præpoſiti operã-
tium, Iahath, & Abdias de filijs Merari, Za-
charias, & Moſollam de filijs Caath, qui vr-
gebant opus: omnes Leuitæ ſcientes organis
canere. * Super eos verò, qui ad diuerſos v- 13
ſus onera portabant, erant ſcribæ, & magi
ſtri de Leuitis ianitores. Cumq; efferrent pe- 14
cuniam, quæ illata fuerat in templum Do- D
mini, reperit Helcias ſacerdos Librũ legis
Domini per manum Moyſi. Et ait ad Saphã 15
ſcribam: Librum legis inuẽni in domo Do-
16 mini: Et tradidit ei: *At ille intulit volumẽ
ad regem, & nuntiauit ei dicẽs: Omnia, quæ
dediſti in manu ſeruorum tuorum, ecce cõ-
17 plentur. * Argentum, quod repertum eſt in
domo Dñi, conflauerunt: datumq; eſt præfe-
ctis artificum, & diuerſa opera fabricantiũ.
18 * Præterea tradidit mihi Helcias ſacerdos
hunc librũ. Quẽ cum rege præſente recitaſ-
19 ſet, *Audiſſetq; ille verba legis, ſcidit veſti-
20 menta ſua: * Et præcepit Helciæ, & Ahican
filio Saphan, & Abdon filio Micha, Saphan
21 quoq; ſcribæ, & Aſaæ ſeruo regis, dicens: *
E Ite, & orate Dñm pro me, & pro reliquijs
Iſrael, & Iuda, ſuper vniuerſis ſermonibus
Libri iſtius, qui repertus eſt: magnus enim
furor Dñi ſtillauit ſuper nos, eo quod nõ cu-
ſtodierint patres noſtri verba Domini, vt fa-
cerent omnia, quæ, ſcripta ſunt in iſto volu-
22 mine. *Abiit ergo Helcias, & hi, qui ſimul
à rege miſſi fuerant, ad Oldam prophetidẽ,
vxorem Sellũ filij Thecuath, filij Haſra cu-
ſtodis veſtium: quæ habitabat in Ieruſalem
in Secunda: & locuti ſunt ei verba, quæ ſu-
23 pra narrauimus. *At illa reſpondit eis: Hæc
dicit Dñs Deus Iſrael: Dicite viro, qui miſit
24 vos ad me: *Hæc dicit Dñs: Ecce ego indu-
cam mala ſuper locum iſtũ, & ſuper habi-
tatores eius, cunctaq; maledicta, quę ſcripta
ſunt in Libro hoc, quem legerunt coram re-
25 ge Iuda. *Quia dereliquerunt me, & ſacrifi-
cauerunt diis alienis, vt me ad iracundiam
F prouocarent in cunctis operibus manuum
ſuarum, idcircò ſtillabit furor meus ſuper
26 locum iſtum, & non extinguetur. *Ad regẽ
autem Iuda, qui miſit vos pro Domino de-
precãdo, ſic loquimini: Hæc dicit Dominus
Deus Iſrael: Quoniã audiſti verba volumi-
27 nis, *Atq; emollitum eſt cor tuum, & humi-
liatus eſt in conſpectu Dei, ſuper his, quæ
dicta ſunt contra locum hunc, & habitato-
res Ieruſalem, reuerituſq; faciem meam, ſci-
diſti veſtimenta tua, & fleuiſti coram me:
28 ego quoq; exaudiui te, dicit Dominus. *Iam
enim colligam te ad patres tuos, & infere-
ris in ſepulchrum tuum in pace: nec vide-
bunt oculi tui omne malum, quod ego in-
ducturus ſum ſuper locum iſtum, & ſuper
habitatores eius. Retulerunt itaq; regi cun-
29 cta, quæ dixerat. * At ille conuocatis vni- *4.Reg.23.
30 uerſis maioribus natu Iuda, & Ieruſalem, * a.1.
G Aſcendit in domum Domini, vnaq; omnes
viri Iuda, & habitatores Ieruſalem, ſacerdo-
tes, & Leuitę, & cunctus populus à minimo
vſq; ad maximũ. Quibus audientibus in do-
mo Domini, legit rex omnia verba volumi-
31 nis: *Et ſtans in tribunali ſuo, percuſſit fœ-
dus coram Domino, vt ambularet poſt eũ,
& cuſtodiret præcepta, & teſtimonia, & iu-
ſtificationes eius, in toto corde ſuo, & in to-
ta ani-

ta anima sua, facererque quæ scripta sunt in volumine illo, quod legerat. Adiurauit quo- 32
que super hoc omnes, qui reperti fuerant in Ierusalem, & Beniamin: & fecerunt habitatores Ierusalem iuxta pactum Domini Dei patrum suorum: * Abstulit ergo Iosias cunctas abominationes de vniuersis regionibus filiorum Israel: & fecit omnes, qui residui erant in Israel, seruire Domino Deo suo. Cunctis diebus eius non recesserunt à Domino Deo patrum suorum.

CAP. XXXV.

Immolato Phase maxima cum solemnitate plurimisque victimis, Iosias festum azymorum septem diebus celebrauit: deinde contra regem Ægypti pugnare tentans, grauiterque vulneratus, moritur cum ingenti omnium luctu, & præsertim Ieremiæ prophetæ.

FEcit autem Iosias in Ierusalem Phase 1
Domino, quod immolatũ est quarta de- A
4.Reg.23.c. 21. cima die mensis primi: * Et constituit sacer- 2
dotes in officijs suis, hortatusq; est eos, vt ministrarent in domo Domini. * Leuitis quoq; 3
ad quorum eruditionem omnis Israel sanctificabatur Domino, locutus est: Ponite arcã in sanctuario templi, quod ædificauit Salomon filius Dauid rex Israel, nequaquam enim eam vltra portabitis: nunc autem ministrare Dño Deo vestro, & populo eius Israel. Et præparate vos per domos, & cognationes vestras in diuisionibus singulorum, 4
sicut præcepit Dauid rex Israel, & descripsit Salomon filius eius. * Et ministrate in sã- 5
ctuario per familias, turmasq; Leuiticas, * Et 6
sanctificati immolate Phase: fratres etiã vestros, vt possint iuxta verba, quæ locutus est Dominus in manu Moysi facere, præparate. * Dedit præterea Iosias omni populo, qui ibi 7
fuerit inuentus in solemnitate Phase, agnos & hædos de gregibus, & reliqui pecoris triginta millia, boum quoq; tria millia, hæc de regis vniuersa substantia. Duces quoq; eius, 8
sponte quod vouerant, obtulerunt, tam po- B
pulo, quam sacerdotibus, & Leuitis. Porrò Helcias, & Zacharia, & Iahiel, principes domus Domini, dederunt sacerdotibus ad faciendum Phase pecora cõmixtim duo millia sexcenta, & boues trecẽtos. * Chonenias 9
autem, & Semeias, etiam Nathanael, fratres eius, necnon Hasabias, & Iehiel, & Iozabad, principes Leuitarum, dederunt cæteris Leuitis ad celebrãdum Phase quinq; millia pecorum, & boues quingentos. * Præparatũq; 10
est ministerium, & steterunt sacerdotes in officio suo: Leuitæ quoq; in turmis, iuxta regis imperium. * Et immolatum est Phase: as- 11
perserunt q; sacerdotes manu sua sanguinẽ, & Leuitæ detraxerunt pelles holocaustorũ: * Et separauerunt ea, vt darent per domos, 12
& familias singulorum, & offerrentur Domino, sicut scriptum est in Libro Moysi: de
13 bobus quoq; fecerunt similiter. * Et assauerunt Phase super ignem, iuxta quod in lege scriptum est: pacificas verò hostias coxerũt in lebetibus, & cacabis, & ollis, & festinato
14 distribuerunt vniuersæ plebi. * Sibi autem, & sacerdotibus postea parauerunt: nam in oblatione holocaustorum, & adipum, vsq; ad noctem sacerdotes fuerunt occupati: vnde
C Leuitæ sibi, & sacerdotibus filijs Aaron pa-
15 rauerunt nouissimis. * Porrò cantores filij Asaph stabant in ordine suo, iuxta præceptũ Dauid, & Asaph, & Heman, & Idithun prophetarũ regis: Ianitores verò per portas singulas obseruabant, ita vt nec puncto quidẽ discederant à ministerio: quam ob rem, &
16 fratres eorum Leuitæ parauerũt eis cibos. * Omnis igitur cultura Dñi ritè completa est in die illa, vt facerent Phase, & offerrent holocausta super altare Domini, iuxta præcep-
17 tum regis Iosiæ. * Fecerunt q; filij Israel, qui reperti fuerant ibi, Phase in tempore illo, &
18 solemnitatem azymorum septem diebus: * Nõ fuit Phase simile huic in Israel à diebus Samuelis prophetæ: sed nec quisquam de cunctis regibus Israel fecit Phase sicut Iosias, sacerdotibus, & Leuitis, & omni Iudæ, & Israel, qui repertus fuerat, & habitãtibus
19 in Ierusalem. Octauodecimo anno regni Io-
20 siæ hoc Phase celebratum est. * Postquã instauraverat Iosias tẽplum, ascendit Nechao 4.Reg.23.f. 29.
rex Ægypti ad pugnandum in Charcamis iuxta Euphraten: & processit in occursum
21 eius Iosias. * At ille, missis ad eum nuntijs,
D ait: Quid mihi, & tibi est rex Iuda? non aduersum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinare ire præcepit: desine aduersum Deum facere,
22 qui mecum est, ne interficiat te. * Noluit Iosias reuerti, sed præparauit contra eum bellum, nec acquieuit sermonibus Nechao ex ore Dei: verum perrexit, vt dimicaret in cã- * Zach.12 d.11.
23 po Mageddo. * Ibiq; vulneratus à sagittarijs, dixit pueris suis: Educite me de prælio, quia
24 oppido vulneratus sum. * Qui transtulerũt eum de curru in alterũ currum, qui sequebatur eum more regio, & asportauerunt eũ in Ierusalem, mortuusque est, & sepultus in mausoleo patrum suorum: & vniuersus Iu-
25 da, & Ierusalem luxerunt eum: * Ieremias maximè: cuius omnes cantores, atque cantatrices, vsque in præsentem diem, lamentationes super Iosiam replicant, & quasi lex obtinuit in Israel: Ecce scriptum fertur in
26 lamentationibus. * Reliqua autem sermonum Iosiæ, & misericordiarum eius, quæ lege præcepta sunt Domini, * Opera quoque
27 illius prima, & nouissima, scripta sunt in libro regum Iuda, & Israel.

CA-

CAP. XXXVI.

Iosię succedit eius filius Ioachaz, quem Nechao rex Ægypti transfert in Ægyptum, fratremque Eliacim, quem Ioakim nominat, substituit: quo in Babylonem ducto à Nabuchodonosore, regnat filius Ioachin, & hunc rex Assyriorum vna cum vasis templi in Babylonem abducit, patruumque illius impium Sedeciam substituit, qui Assyriis rebellans, templo, ac Ierusalem incensis, transfertur vna cum populo in Babylonem, propter regum, & populi peccata; donec per Cyrum regem Persarum primo anno regni eius redeundi detur facultas.

4. Reg. 23. f. 30. TVlit ergo populus terrę Ioachaz filium 1
Iosiæ, & constituit regē pro patre suo A
in Ierusalem. * Viginti trium annorum erat 2
Ioachaz cum regnare cœpisset, & tribus
mensibus regnauit in Ierusalem. * Amouit 3
autem eum rex Ægypti cum venisset in Ie-
rusalem, & condemnauit terram centum ta-
Matt. 1. b. 19. lentis argenti, & talento auri. *Constituitq; 4
pro eo regem, Eliakim fratrem eius, super
Iudam, & Ierusalem: & vertit nomen eius
Ioakim: ipsum verò Ioachaz tulit secum, &
abduxit in Ægyptum. *Vigintiquinq; annō- 5
rum erat Ioakim cum regnare cœpisset, &
vndecim annis regnauit in Ierusalem: fecit-
que malum coram Domino Deo suo. * Cō- 6
tra hunc ascendit Nabuchodonosor rex B
Chaldæorum, & vinctum catenis duxit in
Babylonem. * Ad quam, & vasa Dñi trans- 7
tulit, & posuit ea in templo suo. * Reliqua 8
autem verborum Ioakim, & abominatio-
num eius, quas operatus est, & quæ inuenta
sunt in eo, continentur in Libro regum Iuda
& Israel. Regnauit autem Ioachin filius
eius pro eo. * Octo annorum erat Ioachin 9
cum regnare cœpisset, & tribus mensibus,
ac decem diebus regnauit in Ierusalem, fe-
citq; malum in conspectu Domini. Cumq; 10
anni circulus volueretur, misit Nabucho-
*4. Reg. 24. 6. 15. Ier. 27. a. 1. donosor rex, qui adduxerunt eum in Baby-
lonem, asportatis simul pretiosissimis vasis
domus Domini. Regem verò constituit Se-
deciam patruum eius super Iudam, & Ieru-
salem. * Viginti, & vnius anni erat Sedecias 11
cum regnare cœpisset, & vndecim annis re-
gnauit in Ierusalem. Fecitq; malum in oc- 12
cultis Domini Dei sui, nec erubuit faciem Ie-
C remiæ prophetæ, loquentis ad se ex ore Do- 13
mini. A rege quoque Nabuchodonosor re-
cessit, qui adiuuerat eum per Deum: & in-
durauit ceruicem suam, & cor, vt non re- 14
uerteretur ad Dominum Deum Israel. *Sed
& vniuersi principes sacerdotum, & popu-
lus præuaricati sunt iniquè iuxta vniuersas
abominationes gentium, & polluerunt do-
mum Domini, quam sanctificauerat sibi in
Ierusalem. Mittebat autem Dominus Deus 15
patrum suorum ad illos per manum nun-
tiorum suorum, de nocte consurgens, &
quotidie commonens: eo quod parceret po-
pulo, & habitaculo suo. * At illi subsanna- 16
bant nuncios Dei, & parui pendebant ser-
mones eius, illudebantque prophetis, donec
ascenderet furor Domini in populum eius,
& esset nulla curatio. *Adduxit enim super 17
eos regem Chaldæorum, & interfecit iuue-
nes eorum gladio in domo sanctuarij sui:
non est misertus adolescentis, & virginis, &
senis, nec decrepiti quidem, sed omnes tra-
didit in manibus eius. * Vniuersaque vasa 18
D domus Domini, tam maiora, quàm minora:
& thesauros templi, & regis, & principum,
transtulit in Babylonem. *Incenderunt ho- 19
stes domum Dei, destruxeruntque murum
Ierusalem, vniuersas turres combusserunt,
& quidquid pretiosum fuerat, demoliti
sunt. * Si quis euaserat gladium, ductus in 20
Babylonem seruiuit regi, & filijs eius, do-
nec imperaret rex Persarum, * Et comple- 21
retur sermo Domini ex ore Ieremię, & cele-
braret terra sabbata sua: cunctis enim die-
bus desolationis egit sabbatum, vsque dum
complerentur septuaginta anni. *Anno au- 22
tem primo Cyri regis Persarum, ad explen-
dum sermonem Domini, quem locutus fue-
rat per os Ieremiæ suscitauit Dominus spi-
ritum Cyri regis Persarum: qui iussit prædi-
cari in vniuerso regno suo, etiam per scrip-
turam, dicens: *Hæc dicit Cyrus rex Persa- 23
rum: Omnia regna terræ dedit mihi Domi-
nus Deus cœli, & ipse præcepit mihi, vt edi-
ficarem ei domum in Ierusalem, quæ est in
Iudæa: quis ex vobis est in omni populo
eius? sit Dominus Deus suus cum eo, &
ascendat.

* Ier. 25. c. 12. & 29. c. 11. 1. Esd. 1. a. 1. & 6. a. 3.

LIBER PRIMVS ESDRÆ.

CAP. I.

Cyrus, completis 70. captiuitatis Babylonicæ annis diuinitus inspiratus reddititq; vasis templi Salomonis 5400 captiuitatem Israelitis relaxat, condens templi readificationem.

IN anno primo Cyri regis Perſarum, vt compleretur verbũ 1
Dñi ex ore Ieremiæ, ſuſcitauit Dñs ſpiritum Cyri regis A
Perſarum: & tradixit vocem
in omni regno ſuo, etiam per ſcripturam,
dicens: Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dñs Deus cœli, 2
& ipſe præcepit mihi, vt ædificarem ei domum in Ieruſalem, quæ eſt in Iudæa. *Quis 3
eſt in vobis de vniuerſo populo eius? Sit
Deus illius cum ipſo: Aſcendat in Ieruſalẽ,
quæ eſt in Iudæa, & ædificet domum Dñi
Dei Iſrael, ipſe eſt Deus, qui eſt in Ieruſalẽ,
*Et omnes reliqui in cunctis locis vbicum- 4
que habitant, adiuuẽt eum viri de loco ſuo,
argento, & auro, & ſubſtantia, & pecoribus,
excepto, quod voluntariè offerunt templo
Dei, quod eſt in Ieruſalem. *Et ſurrexerunt 5
principes patrum de Iuda, & Beniamin, & C
ſacerdotes, & Leuitæ, & omnis cuius Deus
ſuſcitauit ſpiritum, vt aſcenderent ad ædificandum templum Dñi, quod erat in Ieruſalem. *Vniuerſiq; qui erant in circuitu, ad- 6
iuuerunt manus eorum in vaſis argenteis,
& aureis, in ſubſtantia, & iumentis, in ſupellectili, exceptis his, quæ ſponte obtulerant.
*Rex quoq; Cyrus protulit vaſa templi Dñi, 7
quæ tulerat Nabuchodonoſor de Ieruſalem,
& poſuerat ea in templo Dei ſui. *Protulit 8
D autem ea Cyrus rex Perſarum per manum
Mithridatis filij Gazabar, & annumerauit
ea Saſſabaſar principi Iuda. *Et hic eſt nu- 9
merus eorum: Phialæ aureæ triginta, phialæ
argenteæ mille, cultri vigintinouem, ſcyphi
aurei triginta, *Scyphi argentei ſecundi 10
quadringenti decem: vaſa alia mille. *Om- 11
nia vaſa aurea, & argentea, quinque millia
quadringenta: vniuerſa tulit Saſſabaſar, cum
his, qui aſcendebat de tranſmigratione Babylonis in Ieruſalem.

Jer. 25. c. 12. & 29. c. 9.

2. Par. 36. d. 22.

CAP. II.

Numerus reuertentium duce Zorobabel è captiuitate Babylonica in Ieruſalem, ac donorum in readificationem templi oblatorum.

HI ſunt autem prouinciæ filij, qui aſcẽ- 1
A derunt de captiuitate, quam tranſtu- 2. Eſdr. 7. b. 6.
lerat Nabuchodonoſor rex Babylonis in
Babylonem, & reuerſi ſunt in Ieruſalem, &
Iudam, vnuſquiſq; in ciuitatem ſuam. *Qui 2
venerunt cum Zorobabel, Ioſue, Nehemia,
Saraia, Rahelaia, Mardochai, Belſan, Meſphar, Rehum, Baana. Numerus virorum po- 3
puli Iſrael: *Filij Pharos, duo millia centum
quinquaginta duo. *Filij Sephatia, trecenti ſe- 4
ptuaginta duo. *Filij Area, ſeptingenti ſep- 5
tuaginta quinque. *Filij Phahath Moab, fi- 6
liorum Ioſue: Ioab, duo millia octingenti
duodecim. *Filij Ælam, mille ducenti quin- 7
quaginta quatuor. *Filij Zethua, nongenti 8
quadraginta quinque. *Filij Zachai, ſeptin- 9
genti ſexaginta. *Filij Bani, ſexcenti qua- 10

dragin-

dragintaduo. * Filij Bebai, ſexcenti viginti 11
tres. *Filij Azgad,mille ducenti vigintiduo. B
*Filij Adonicam,ſexcenti ſexagintaſex. *Fi- 12
lij Beguai,duo millia quinquagintaſex. *Fi- 13
lij Adin, quadringenti quinquagintaqua- 14
tuor. *Filij Ather,qui erant ex Ezechia,no- 15
nagintaocto. * Filij Beſai, trecenti viginti 16
tres. * Filij Iora centum duodecim. * Filij 17
Haſum,ducenti viginti tres.*Filij Gebbar, 18
nonagintaquinque. * Filij Betulehem,cen- 19
tum vigintitres.*Viri Netupha,quinquagin- 20
taſex. *Viri Anathoth,centum vigintiocto. 21
*Filij Azmaueth,quadragintaduo.*Filij Ca- 22
riathiarim, Cephira, & Beroth,ſeptingenti 23
quadragintatres.*Filij Rama,& Gabaa,ſex- 24
centi viginti unus. * Viri Machmas,centum 25
vigintiduo. *Viri Bethel,& Hai,ducenti vi- 26
gintitres. *Filij Nebo, quinquagintaduo. * 27
Filij Megbis,centum quinquagintaſex:*Fi- 28
lij Ælam alterius, mille ducenti quinqua- 29
gintaquatuor.*Filij Harim,trecenti viginti. 30
*Filij Lod,Hadid,& Ono,ſeptingẽti vigin- 31
tiquinque. * Filij Iericho, trecenti quadra- 32
gintaquinque. * Filij Senaa, tria millia ſex- 33
cẽti triginta.Sacerdotes:Filij Iadaia in do- 34
mo Ioſue, nongenti ſeptuagintatres. * Filij 35
Emmer, mille quinquagintaduo. * Filij 36
Pheshur, mille ducẽti quadragintaſeptem. 37
Filij Harim,mille decem,& ſeptem *Leui- 38
tæ:Filij Ioſue: & Cedmihel filiorum Odo- 39
uiæ,ſeptuagintaquatuor.*Cantores:Filij A- 40
ſaph centum vigintiocto. *Filij Ianitorum: 41
filij Sellum, filij Ater,filij Telmon, filij Ac- 42
cub,filij Hatita,filij Sobai: vniuerſi centum C
trigintanouem.*Nathinæi:filij Siha,filij Ha- 43
ſupha,filij Tabbaoth,*Filij Ceros,filij Siaa, 44
filij Phadon, *Filij Lebana,filij Hagaba,fi- 45
lij Accub,*Filij Hagab,filij Semlai,filij Ha- 46
nan, * Filij Gaddel,filij Gaher,filij Raaia. * 47
Filij Raſin, filij Necoda, filij Gazam, * Filij 48
Aza,filij Phaſea,filij Beſee,*Filij Aſena, fi- 49
lij Munim,filij Nephuſim,*Filij Baebuc,fi 50
lij Hacupha,filij Harhur,*Filij Besluth,filij 51
Mahida,filij Harſa,*Filij Bercos,filij Siſara, 52
filij Thema,*Filij Naſia,filij Hatipha.*Filij 53
ſeruorum Salomonis,filij Sotai,filij Sophe- 54
ret,filij Pharuda,*Filij Iala,filij Dercon,fi- 55
lij Geddel. * Filij Saphatia, filij Hatil, filij 56
Phochereth,qui erãt de Aſebaim,filij Ami. 57
*Omnes Nethinæi, & filij ſeruorum Salo 58
monis,trecenti nonagintaduo. * Et hi, qui 59
aſcenderunt de Thelmala, Thelharſa, Che-
rub,& Adon,& Emer: & non potuerunt in-
dicare domum patrum ſuorum, & ſemen
ſuum,vtrum ex Iſrael eſſent. *Filij Dalaia, 60
filij Tobia, filij Necoda, ſexcenti quinqua-
gintaduo.*Et de filijs ſacerdotum: filij Ho- 61
bia,filij Accos,filij Berzellai, qui accepit de
filiabus Berzellai Galaaditis,vxorem,& vo-
catus eſt nomine eorum: * Hi quæſierunt 62
D ſcripturam genealogiæ ſuæ, & non inuene-
runt,& eiecti ſunt de ſacerdotio. * Et dixit 63
Atherſatha eis; vt non comederent de ſan-
cto ſanctorum,donec ſurgeret ſacerdos do-
ctus,atque perfectus. * Omnis multitudo, 64
quaſi vnus, quadragintaduo millia trecenti
ſexaginta: *Exceptis ſeruis eorum,& ancil- 65
lis,qui erant ſeptem millia trecenti triginta
ſeptem: & in ipſis cantores,atq; cantatrices
ducenti. * Equi eorum ſeptingenti triginta 66
ſex,muli eorum, ducenti quadragintaquin-
que. *Cameli eorum,quadringenti trigin- 67
taquinq;aſini eorum, ſex millia ſeptingenti
viginti. *Et de principibus patrum,tum in- 68
grederentur templum Dñi, quod eſt in Ie-
ruſalem, ſponte obtulerunt in domum Dei
ad extruendam eam in loco ſuo, * Secun- 69
dum vires ſuas dederunt impenſas operis,
auri ſolidos ſexaginta millia, & mille, ar-
genti minas quinque millia, & veſtes ſacer-
dotales centum. * Habitauerunt ergo ſa- 70
cerdotes, & Leuitæ, & de populo, &
cantores, & ianitores, & Nathinæi, in vr-
bibus ſuis, vniuerſuſque Iſrael in ciuitati-
bus ſuis.

CAP. III.

Conuocato populo in Ieruſalem extruitur altare, ſuper quo victima offeruntur; celebratur quoque ſeptem diebus feſtum tabernaculorum: & ſecundo reuerſionis anno templum fundatur, populo vociferante partim ex gaudio, partim ex fletu.

1 IAmque venerat menſis ſeptimus, & erãt
A filij Iſrael in ciuitatibus ſuis: congre-
gatus eſt ergo populus,quaſi vir vnus in Ieru-
2 ſalem: * Et ſurrexit Ioſue filius Ioſedec, &
fratres eius ſacerdotes, & Zorobabel filius
Salathiel, & fratres eius, & ædificauerunt
altare Dei Iſrael,vt offerrent in eo holocau-
tomata,ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi viri
3 Dei. * Collocauerunt autem altare Dei ſu-
per baſes ſuas, deterrentibus eos per cir-
cuitum populis terrarum,& obtulerunt ſu-
per illud holocauſtum Dño manè,& veſpe-
4 re: *Feceruntq; ſolemnitatem tabernaculo-
rum, ſicut ſcriptũ eſt, & holocauſtum die-
bus ſingulis per ordinem ſecũdum præcep-
5 tum,opus diei in die ſuo. * Et poſt hæc ho-
B locauſtum inde, tam in calendis, quàm in
vniuerſis ſolemnitatibus Dñi, quæ erant
conſecratæ, & in omnibus in quibus vltro
6 offerebatur munus Dño.*A primo die mẽ-
ſis ſeptimi cœperunt offerre holocauſtum
Dño:porrò templum Dei nondum funda-
7 tum erat. *Dederunt autem pecunias lato-
mis,& cementarijs:cibum quoq;& potum,
& oleum, Sidonijs Tyrijſque, vt deferrent
ligna cedrina de Libano ad mare Ioppe,
iuxta quod præceperat Cyrus rex Perſarum
cis.

els. *Anno autem ſecundo aduentus eorum 8
ad templum Dei in Ieruſalem,menſe ſecun- C
do cœperunt Zorobabel filius Salathiel, &
Ioſue filius Ioſedec, & reliqui de fratribus
eorum ſacerdotes,& Leuitæ, & omnes, qui
venerant de captiuitate in Ieruſalem,& cõ.
ſtituerunt Leuitas à viginti annis,& ſupra,
vt vrgerent opus Dñi. *Stetitq; Ioſue,& filij 9
eius,& fratres eius,Cedmihel,& filij eius,&
filij Iuda, quaſi vir vnus, vt inſtarent ſuper
eos, qui faciebant opus in templo Dei: filij
Henadad,& filij eorum, & fratres eorũ Le-
uitę.*Fundato igitur à cementarijs templo 10
Dñi,ſteterunt ſacerdotes in ornatu ſuo cum
tubis: & Leuitæ filij Aſaph in cymbalis, vt
laudarent Deum per manus Dauid regis Iſ-
rael.*Et concinebant in hymnis,& confeſ- 11
ſione Dño: Quoniam bonus,quoniam in æ- D
ternum miſericordia eius ſuper Iſrael. Om-
nis quoque populus vociferabatur clamore
magno in laudando Dominum, eo quod
fundatum eſſet templum Domini. *Pluri- 12
mi etiam de ſacerdotibus, & Leuitis, &
principes patrum,& ſeniores, qui viderant
templum prius cum fundatum eſſet,& hoc
templum in oculis eorum,flebant voce ma.
gna: & multi vociferantes in lætitia,eleua-
bant vocem.*Nec poterat quiſquam agno- 13
ſcere vocem clamoris lætantium, & vocem
fletus populi: commixtim enim populus
vociferabatur clamore magno, & vox au-
diebatur procul.

CAP. IV.

Iſraelis hoſtes Samaritani, qui ab Aſſur miſſi fuerant ad inhabitandas vrbes Samariæ impediunt templi, & vrbis inſtaurationem, quod non admitterentur, vt ſimul ædificarent, & vſque ad ſecundum Darij annum intermitti procurant.

AVdierunt autem hoſtes Iudæ,& Benia- 1
min, quia filij captiuitatis ædificarent A
templum Dño Deo Iſrael. *Et accedentes 2
ad Zorobabel,& ad principes patrum dixe-
runt eis: Ædificemus vobiſcum,quia ita vt
vos,quærimus Deum veſtrum:ecce nos im.
molauimus victimas à diebus Aſor Haddã
regis Aſſur,qui adduxit nos huc. *Et dixit 3
eis Zorobabel,& Ioſue, & reliqui principes
patrum Iſrael:non eſt vobis, & nobis, vt æ-
dificemus domum Deo noſtro, ſed nos ipſi
ſoli ædificabimus Dño Deo noſtro, ſicut
præcepit nobis Cyrus rex Perſarum. *Fa- 4
ctum eſt igitur, vt populus terræ impediret
manus populi Iudæ, & turbaret eos in æ-
dificando. *Conduxerunt autem aduerſus 5
eos conſiliatores, vt deſtruerẽt conſiliũ eo-
rum omnibus diebus Cyri regis Perſarum,
& vſq; ad regnum Darij regis Perſarum.*In 6
regno autẽ Aſſueri, in principio regni eius,
ſcripſerunt accuſationem aduerſus habita-
tores Iudæ,& Ieruſalem. *Et in diebus Ar- 7
taxerxis ſcripſit Beſelam Mithridates, & 8
Thabeel,& reliqui, qui erant in conſilio eo-
rũ,ad Artaxerxem regem Perſarum:epiſto-
la autem accuſationis ſcripta erat Syriacè,
& legebatur ſermone Syro. *Reum Beel- 9
teem, & Samſai ſcriba, ſcripſerunt epiſtolã
vnam de Ieruſalem Artaxerxi regi huiuſce-
modi:*Reum Beelteem,& Samſai ſcriba,& 9
reliqui conſiliatores eorũ,Dinæi, & Aphar-
ſatachæi,Therphalæi, Arphaſæi, Archuæi,
Babylonij,Suſanechæi, Dieui, & Ælamitæ,
*Et cæteri de gentibus,quas tranſtulit Ale- 10
naphar magnus, & glorioſus, & habitare
eas fecit in ciuitatibus Samariæ, & in reli-
quis regionibus trãs flumen in pace.(*Hoc 11
eſt exemplar epiſtolæ, quam miſerunt ad
eum) Artaxerxi regi, ſerui tui, viri,qui ſunt
trans fluuium,ſalutem dicunt. *Notum ſit 12
regi; quia Iudæi, qui aſcenderunt à te ad
nos,venerunt in Ieruſalem ciuitatem rebel.
lem,& peſſimam,quam ædificant,extruen-
tes muros eius,& parietes componentes.* 13
Nunc igitur notum ſit regi quia ſi ciuitas il- C
la ædificata fuerit, & muri eius inſtaurati
tributum, & vectigal, & annuos reditus nõ
dabunt,& vſq; ad reges hęc noxa perueniet.
*Nos autem memores ſalis, quod in pala- 14
tio comedimus,& quia læſiones regis vide-
re nefas ducimus, idcircò miſimus, & nun-
tiauimus regi,*Vt recenſeas in libris hiſto- 15
riarum patrum tuorum,& inuenies ſcriptũ
in commentarijs: & ſcies,quoniam vrbs il-
la,vrbs rebellis eſt,& nocẽs regibus,& pro.
uincijs,& bella concitantur in ea ex diebus
antiquis: quam ob rem, & ciuitas ipſa de-
ſtructa eſt.*Nunciamus nos regi,quoniam 16
D ſi ciuitas illa ædificata fuerit, & muri ipſius
inſtaurati, poſſeſſionem trans fluuium non
habebis. Verbum miſit rex ad Reum Beel- 17
teem,& Samſai ſcribam,& ad reliquos,qui
erant in conſilio eorum habitatores Sama-
riæ,& cæteris trans fluuium,ſalutem dicẽs,
& pacem. Accuſatio,quam miſiſtis ad nos, 18
manifeſtè lecta eſt coram me. *Et à me 19
præceptum eſt: & recenſuerunt, inuenerũt-
que, quoniam ciuitas illa à diebus antiquis
aduerſum reges rebellat, & ſeditiones, &
prælia concitantur in ea:*Nam & reges for. 20
tiſſimi fuerunt in Ieruſalem, qui & domi-
nati ſunt omni regioni, quæ trans fluuium
eſt:tributum quoque,& vectigal,& reditus
accipiebant. *Nunc ergo audite ſententiã: 21
Prohibeatis viros illos,vt vrbs illa non ædi-
ficetur, donec ſi fortè à me iuſſum fuerit. *
Videte,ne negligenter hoc impleatis,& pau- 22
latim creſcat malũ contra reges.*Itaq; exẽ- 23
plum edicti Artaxerxis regis lectum eſt co-
ram Reum Beelteem, & Samſai ſcriba, &

consiliarijs eorum: & abierunt festini in Ierusalem ad Iudæos, & prohibuerunt eos in brachio, & robore. * Tunc intermissum est 24
opus domus Dñi in Ierusalem, & non fiebat vsque ad annum secundum regni Darij regis Persarum.

CAP. V.

Aggæi, & Zachariæ prophetarum exhortatione, templi ædificatio repetitur, frustra conantibus hoc impedire principibus, qui trans flumen in Samaria constituti erant à rege Assyriorum.

PRophetauerunt autem Aggęus prophe- 1
ta, & Zacharias filius Addo, prophetan- A
tes ad Iudæos, qui erant in Iudæa, & Ierusalem in nomine Dei Israel. *Tunc surrexerũt 2
Zorobabel filius Salathiel, & Iosue filius Iosedech, & cęperunt ædificare templum Dei in Ierusalem, & cum eis prophetæ Dei adiuuantes eos. *In ipso autem tempore venit 3
ad eos Thathanai, qui erat dux trans Flumen, & Stharbuzanai, & consiliarij eorum: sicq; dixerunt eis: Quis dedit vobis consilũ, vt domum hanc ædificaretis, & muros eius instauraretis? * Ad quod respondimus eis, 4
quæ essent nomina hominũ auctorum ædificationis illius. *Oculus autem Dei eorum 5
factus est super senes Iudæorum, & non potuerunt inhibere eos. Placuitq; vt res ad Darium referretur, & tunc satisfacerent aduersus accusationem illã. *Exemplar epistolæ, quam misit Thathanai dux regionis trãs 6 B
Flumen, & Stharbuzanai, & consiliatores eius Arphasachæi, qui erant trans Flumen, ad Darĩ regem. *Sermo quem miserant ei, 7
sic scriptus erat: Dario regi pax omnis. Notum sit regi, ipse nos ad Iudæam prouinciã, 8
ad domum Dei magni, quæ ædificatur lapide impolito, & ligna ponũtur in parietibus: opusq; illud diligenter extruitur, & crescit in manibus eorum. * Interrogauimus ergo 9
senes illos, & ita diximus eis: Quis dedit vobis potestatem, vt domum hanc ędificaretis, & muros hos instauraretis? *Sed & no- 10
mina eorum quæsiuimus ab eis, vt nuntiaremus tibi: scripsimusq; nomina eorum vi- C
rorum qui sunt principes in eis. *Huiusce- 11
modi autem sermonẽ responderunt nobis, dicentes: Nos sumus serui Dei cęli, & terræ, & ędificamus templum, quod erat extructũ ante hos annos multos, quodque rex Israel magnus ædificauerat, & extruxerat. *Post- 12
quam autem ad iracundiam prouocauerũt patres nostri Deum cęli, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis Chaldæi, domum quoq; hanc destruxit, & populum eius transtulit in Babylonẽ. *Anno au- 13
tem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex proposuit edictum, vt domus Dei hæc ædificaretur. Nam & vasa templi Dei aurea, & 14
D argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo, quod erat in Ierusalem, & asportauerat ea in templũ Babylonis, protulit Cyrus rex de templo Babylonis, & data sunt Sassabasar vocabulo, quem & principẽ constituit, *Dixitq; ei: Hæc vasa tolle, & vade, 15
& pone ea in templo, quod est in Ierusalem, & domus Dei ædificetur in loco suo. *Tunc 16
itaque Sassabasar ille venit, & posuit fundamenta templi Dei in Ierusalem, & ex eo tempore vsque nunc ædificatur, & necdum completum est. Nunc ergo, si videtur regi 17
bonum, recensęat in bibliotheca regis, quæ est in Babylone, vtrumnam à Cyro rege iussum fuerit, vt ędificaretur domus Dei in Ierusalem, & voluntatem regis super hac re mittat ad nos.

CAP. VI.

Darius Cyri decretum de templo extruendo in bibliotheca sua inuentum iubet compleri sumptu; templum autem sexto Darij anno absolutum, cum ingenti lętitia, pluriminisque victimis dedicatur, ac Pascha septem diebus celebratur.

TVnc Darius rex præcepit: & recensue- 1
runt in bibliotheca librorum, qui erãt A
repositi in Babylone, *Et inuentũ est in Ec- 2
batanis, quod est castrũ in Medena prouincia, volumen vnum, taliq; scriptus erat in 3
eo commentarius: *Anno primo Cyri regis: Cyrus rex decreuit, vt domus Dei ædificaretur, quæ est in Ierusalem, in loco vbi immolent hostias, & vt ponant fundamenta supportantia altitudinem cubitorum sexaginta, & latitudinem cubitorum sexaginta, 4
* Ordines de lapidibus impoliti tres, & sic ordines de lignis nouis: sumptus autem de 5
domo regis dabuntur. *Sed & vasa tẽpli Dei aurea, & argẽtea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo Ierusalem, & attulerat ea in Babylonem, reddantur, & referantur in tẽplum in Ierusalem in locum suum, quæ & 6
posita sunt in templo Dei. *Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ est trans Flumen. Stharbuzanai, & consiliarij vestri Apharsachæi, qui estis trãs Flumen, procul recedite 7
ab illis. *Et dimittite fieri templũ Dei illud B
à duce Iudæorum, & à senioribus eorum, vt 8
domum Dei illam ædificent in loco suo. Sed & à me præceptum est, quid oporteat fieri à presbyteris Iudæorũ illis, vt ædificetur domus Dei, scilicet vt de arca regis, idest de tributis, quæ dantur de regione trans Flumen, studiosè sumptus dentur viris illis ne 9
impediatur opus. *Quod si necesse fuerit, & vitulos, & agnos, & hędos in holocaustum Deo cęli, frumentum sal, vinum, & oleum, secundum ritum sacerdotum, qui sunt in Ierusalem, detur eis per singulos dies, ne 10
sit in aliquo querimonia. *Et offerant oblationes

tiones Deo cęli, orentq; pro vita regis, & filiorum eius. * A me ergo positum est decre- 11
tum: Vt omnis homo, qui hanc mutauerit
iussionem tollatur lignum de domo ipsius,
& erigatur, & configatur in eo, domus autē
eius publicetur. * Deus autem, qui habitare 12
fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna,
& populum, qui extenderit manum suam, C
vt repugnet, & dissipet domum Dei illam,
quæ est in Ierusalem. Ego Darius statui de-
cretum, quod studiosè impleri volo. * Igitur 13
Thathanai dux regionis trans Flumen, &
Stharbuzanai, & consiliarij eius, secundum
quod præceperat Darius rex, sic diligenter
executi sunt. * Seniores autem Iudęorū ędi- 14
ficabant, & prosperabantur iuxta prophe-
tiam Aggæi prophetæ, & Zachariæ filij Ad-
do: & ædificauerunt, & construxerunt, iubē-
te Deo Israel, & iubente Cyro, & Dario, &
Artaxerxe, regibus Persarum: * Et comple- 15
uerunt domum Dei istam, vsqad diem ter-
tium mensis Adar, qui est annus sextus re-
gni Darij regis. * Fecerunt autem filij Israel, 16
sacerdotes, & Leuitæ, & reliqui filiorū trās. D
migrationis, dedicationem domus Dei in
gaudio. * Et obtulerunt in dedicationē do- 17
mus Dei, vitulos centum, arietes ducentos,
agnos quadringentos, hircos caprarum pro
peccato totius Israel duodecim, iuxta nu-
merum tribuum Israel. * Et statuerūt sacer- 18
*Num.2.b. 6. & 8. b.4. dotes in ordinibus suis, & Leuitas in vici-
bus suis, super opera Dei in Ierusalem, sicut
scriptum est in Libro Moysi. * Fecerunt au- 19
tem filij Israel transmigrationis, Pascha,
quartadecima die mensis primi. * Purificati 20
enim fuerant sacerdotes, & Leuitæ quasi v-
nus: omnes mundi ad immolandum pascha
vniuersis filijs transmigrationis, & fratri-
bus suis sacerdotibus, & sibi. * Et comede- 21
runt filij Israel, qui reuersi fuerant de trans-
migratione, & omnes, qui se separauerant à
coinquinatione gentium terræ ad eos, vt
quærerent Dominum Deum Israel. * Et fe- 22
cerunt solemnitatem azymorum septem
diebus in lætitia, quoniam lætificauerat eos
Dominus, & conuerterat cor regis Assur ad
eos, vt adiuuaret manus eorum in opere do-
mus Domini Dei Israel.

CAP. VII.

Esdras scriba, assumptis comitibus, Ierusalem ascendit cum edicto regis magnisque muneribus, legem Dei docturus, populumque reformaturus, & referitur regis edictum.

POst hæc autem verba, in regno Artaxer- 1
xis regis Persarum, Esdras filius Saraiæ, A
filij Azariæ, filij Helciæ, * Filij Sellū, filij Sa- 2
doc, filij Achitob. * Filij Amarię, filij Azarię, 3
filij Maiaroth, * Filij Zarahiæ, filij Ozi, filij 4
Bocci, * Filij Abisue, filij Phinees, filij Elea- 5
zar, filij Aaron sacerdotis ab initio. * Ipse Es- 6
dras ascendit de Babylone, & ipse scriba ve-
lox in lege Moysi, quam Dñs Deus dedit Is-
rael: & dedit ei rex, secundùm manum Dñi
Dei eius super eum, omnē petitionem eius.
* Et ascenderunt de filijs Israel, & de filijs 7
Leuitarū, & cātoribus, & de ianitoribus,
& de Nathinęis, in Ierusalem, anno septimo
Artaxerxis regis. * Et venerunt in Ierusalem 8
mense quinto, ipse est annus septimus regis.
* Quia in primo die mensis primi cępit ascē- 9
dere de Babylone, & in primo die mensis
quinti venit in Ierusalem, iuxta manū Dei
sui bonam super se. * Esdras enim parauit 10
cor suum, vt inuestigaret legem Dñi, & face-
ret, & doceret in Israel præceptum, & iudi-
ciū. * Hoc est autem exemplar epistolę edi- 11
B cti, quod dedit rex Artaxerxes Esdræ sacer-
doti, scribæ erudito in sermonibus, & præ-
ceptis Dñi, & cerimonijs eius in Israel. Ar- 12
taxerxes rex regum Esdræ sacerdoti, scribæ
legis Dei cęli doctissimo, salutem. * A me de- 13
cretum est, vt cuicumq; placuerit in regno
meo de populo Israel, & de sacerdotibus
eius, & de Leuitis, ire in Ierusalē, tecū vadat.
* A facie enim regis, & septē consiliatorum 14
eius, missus es, vt visites Iudæā, & Ierusalē
in lege Dei tui, quæ est in manu tua: * Et vt 15
feras argentū, & aurum, quod rex, & consi-
liatores eius sponte obtulerunt Deo Israel,
cuius in Ierusalem tabernaculū est. * Et om- 16
ne argentū, & aurum quodcunq; inueneris
in vniuersa prouincia Babylonis, & populus
offerre voluerit, & de sacerdotibus, qui spō-
tè obtulerint domui Dei sui, quę est in Ieru-
salem, * Liberè accipe, & studiosè eme de 17
C hac pecunia vitulos, arietes, agnos, & sacri-
ficia, & libamina eorū, & offer ea super alta-
re templi Dei vestri, quod est in Ierusalem. 18
Sed & si quid tibi, & fratribus tuis placue-
rit, de reliquo argento, & auro, vt faciatis,
iuxta voluntatē Dei vestri facite. Vasa quo- 19
que, quę dātur tibi in ministeriū domus Dei
tui, trade in conspectu Dei in Ierusalē. * Sed 20
& cætera, quibus opus fuerit in domū Dei
tui, quantumcunq; necesse est, vt expendas,
dabitur de thesauro, & de fisco regis, * Et a 21
me. Ego Artaxerxes rex, statui, atq; decreui
omnibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt
trans Flumen, vt quodcunq; petierit à vobis
Esdras sacerdos, scriba legis Dei cęli, absque
mora detis, * Vsq; ad argenti talenta centū, 22
& vsq; ad frumenti coros centū, & vsq; ad
vini batos centum, & vsq; ad batos olei cen-
tum, sal verò absq; mensura. * Omne, quod 23
D ad ritum Dei cęli pertinet, tribuatur diligē-
ter in domo Dei cęli: ne forte irascatur con-
tra regnū regis, & filiorum eius. Vobis quo- 24
que notum facimus de vniuersis sacerdoti-
bus, & Leuitis, & cātoribus, & ianitoribus,

Nathinęis,& miniſtr's domus Dei huius,vt vectigal,& tributũ, & annonas,nõ habeatis poteſtatẽ imponendi ſuper eos.*Tu autẽ Eſ- 25
dra,ſecundũ ſapiẽtiã Dei tui,quæ eſt in manu tua,conſtitue iudices, & præſides,vt iudicent omni populo, qui eſt trans Flumen, his videlicet,qui nouerunt legẽ Dei tui, ſed & imperitos docete liberè.Et omnis,qui nõ 26
fecerit legem Dei tui,& legem regis diligenter,iudicium erit de eo,ſiue in mortem,ſiue in exilium, ſiue in condemnationem ſubſtantiæ eius, vel certè in carcerem.*Benedi- 27
ctus Dominus Deus patrum noſtrorum,qui dedit hoc in corde regis, vt glorificaret domum Domini,quæ eſt in Ieruſalem.* Et in 28
me inclinauit miſericordiam ſuam coram rege, & conſiliatoribus eius, & vniuerſis principibus regis potentibus:& ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregaui de Iſrael principes, qui aſcenderent mecum.

CAP. VIII.

Recenſentur, qui de Babylone aſcenderunt cum Eſdra; qui indicto ieiunio pro directione itineris Deum precantes, proſperè perueniunt in Ieruſalem,ac vaſa,quæ ſecum attulerant, in templum adferunt cum victimis.

HI ſunt ergo principes familiarum,& ge- 1
nealogia eorũ, qui aſcenderũt mecum A
in regno Artaxerxis regis de Babylone.*De 2
filijs Phinees, Gerſom. De filijs Ithamar, Daniel: De filijs Dauid,Hattus.De filijs Se- 3
cheniæ,filijs Pharos, Zacharias: & cum eo numerati ſunt viri centum quinquaginta.* 4
De filijs Phahath Moab, Elioenai filius Zarehe, & cum eo ducenti viri.* De filijs Se- 5
cheniæ, filius Ezechiel, & cũ eo trecenti viri.* De filijs Adan,Abed filius Ionathan,& 6
cum eo quinquaginta viri.*De filijs Alam, 7
Iſaias filius Athalię, & cum eo ſeptuaginta viri.* De filijs Saphatiæ, Zebedia filius Mi- 8
chael,& cũ eo octoginta viri.De filijs Ioab, 9
Obedia filius Iahiel, & cum eo ducenti decem,& octo viri.* De filijs Selomith, filius 10
Ioſphiæ,& cum eo centum ſexaginta viri.* 11
De filijs Bebai, Zacharias filius Bebai,& cũ eo vigintiocto viri.* De filijs Azgad, Iohanan filius Ecceţan,& cum eo centum,& de- 12
cem viri.*De filijs Adonicam,qui erant nouiſſim:& hęc nomina eorum:Elipheleth,& 13
Iehiel,& Samaias,& cum eis ſexaginta viri. De filijs Begui, Vthai,& Zachur,et cum eis 14
ſeptuaginta viri.*Congregaui autem eos ad 15
fluuium,qui decurrit ad Ahaua,et mãſimus ibi tribus diebus: quæſiuiq; in populo,et in ſacerdotibus de filijs Leui,et non inueni ibi. *Itaq;miſi Eliezer,et Ariel,et Semeriã,et El- 16
nathan,et Iarib,et alterum Elnathan,et Nathan,et Zachariã,et Moſollam principes, et
17 Ioiarib,et Elnathan ſapiẽtes.*Et miſi eos ad Eddo, qui eſt primus in Chaſphiç loco, et poſui in ore eorũ verba,quę loquerentur ad Eddo, et fratres eius Nathinęos, in loco Chaſphiç,vt adducerẽt nobis miniſtros do-
18 mus Dei noſtri.* Et adduxerunt nobis per manum Dei noſtri bonam ſuper nos,virum doctiſſimũ de filijs Maholi filij Leui filij Iſrael;et Sarabiã, et filios eius, et fratres eius
19 decem,et octo,*Et Haſabiã,et cum eo Iſaiã D de filijs Merari,fratreſque eius,& filios eius
20 viginti:*Et de Nathinæis,quos dederat Dauid,& principes ad miniſteria Lęuitarũ,Nathinæos ducentos viginti:omnes hi ſuis no-
21 minibus vocabantur.* Et prædicaui ibi ieiunium iuxta fluuiũ Abaua,vt affligeremur coram Dño Deo noſtro.& peteremus ab eo viam rectam nobis,& filijs noſtris, vniuer-
22 ſæq;ſubſtantiæ noſtræ.*Erubui enim petere E re à rege auxilium,& equites, qui defenderent nos ab inimico in via: quia dixeramus regi:Manus Dei noſtri eſt ſuper omnes, qui quærũt eum in bonitate:& imperium eius, & fortitudo eius,& furor ſuper omnes, qui
23 derelinquunt eum.*Ieiunauimus autem,& rogauimus Deum noſtrum per hoc:& eue-
24 nit nobis proſperè.* Et ſeparaui de principibus ſacerdotum duodecim Sarabiam, & Haſabiã, & cum eis de fratribus eorum de-
25 cem, Appendiq;eis argentum,& aurum,& vaſa conſecrata domus Dei noſtri, quæ obtulerat rex,& cõſiliatores eius, & principes eius, vniuerſuſq;Iſrael eorum, qui inuenti
26 fuerant:* Et appendi in manibus eorũ argenti talenta ſexcenta quinquaginta,& va-
27 ſa argentea centũ,auri centum talenta:*Et F crateres aureos viginti, qui habebant ſolidos millenos, & vaſa æris fulgentis optimi
28 duo,pulchra,vt aurum.*Et dixi eis:Vos ſãcti Dñi,& vaſa ſancta,& argentum,& aurũ, quod ſponte oblatum eſt Dño Deo patrum
29 noſtrum:* Vigilate,& cuſtodite,donec appendatis coram principibus ſacerdotum, & Leuitarum,& ducibus familiarum Iſrael in
30 Ieruſalem,in theſaurum domus Dñi.* Suſceperunt autem ſacerdotes,& Leuitæ pondus argenti,& auri,& vaſorum,vt deferrent
31 Ieruſalem in domum Dei noſtri.*Promouimus ergo à flumine Ahaua duodecimo die mẽſis primi,vt pergeremus in Ieruſalem: & manus Dei noſtri fuit ſuper nos,& liberauit nos de manu inimici, & inſidiatoris in
32 via.* Et venimus Ieruſalem, & manſimus
33 ibi tribus diebus *Die autem quarta appẽG ſum eſt argẽtum,& aurum, & vaſa in domo Dei noſtri,per manum Meremoth filij Uriæ ſacerdotis,& cum eo Eleazar filius Phinees, cumq; eis Iozabed filius Ioſue, & Noadaia
34 filius Bennoi Leuitæ.*Iuxta numerũ,& põdus omnium: deſcriptumq;eſt omne põdus

in tem-

in tempore illo. *Sed & qui venerant de cap. 33
tiuitate filij tranſmigrationis, obtulerunt holocaustomata Deo Iſrael, vitulos duodecim pro omni populo Iſrael, arietes nonaginta ſex, agnos ſeptuaginta ſeptem, hircos pro peccato duodecim: omnia in holocauſtum Domino: *Dederunt autem edicta re- 36
gis ſatrapis, qui erant de conſpectu regis, & ducibus trans Flumen, & eleuauerunt populum, & domum Dei.

CAP. IX.

Audiens Eſdras Iudæos matrimonia contraxiſſe cum gentibus, ſcindit veſtimenta ſua, & populi peccata confitetur, lugetque coram Domino.

POſtquam autem hæc completa ſunt, ac- 1
ceſſerunt ad me principes, dicentes: Nõ A
eſt ſeparatus populus Iſrael, ſacerdotes, & Leuitæ, à populis terrarũ, & abominationibus eorum, Chananæi videlicet, & Hethæi, & Pherezæi, & Iebuſæi, & Ammonitarũ, & Moabitarũ, & Ægyptiorum, & Amorrhæorum: *Tulerunt enim de filiabus eorum ſibi 2
& filijs ſuis, & commiſcuerunt ſemen ſanctum cum populis terrarũ: manus etiã principũ, & magiſtratuum fuit in tranſgreſſione hac prima. *Cumq; audiſſem ſermonem iſ- 3
tum, ſcidi pallium meum, & tunicã, & euelli capillos capitis mei, & barbæ, & ſedi mœrens. *Conuenerunt autem ad me omnes, 4
qui timebant verbum Dei Iſrael, pro tranſgreſſione eorum, qui de captiuitate venerãt, & ego ſedebam triſtis, vſq; ad ſacrificiũ veſpertinum: Et in ſacrificio veſpertino ſurrexi de afflictione mea, & ſciſſo pallio, & tunica, curuaui genua mea, & expandi manus meas ad Dñm Deum meum. *Et dixi: Deus 6
meus confundor, & erubeſco leuare faciem meam ad te: quoniã iniquitates noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper caput noſtrũ, & delicta noſtra creuerunt, vſq; ad cœlum. * A diebus 7
patrũ noſtrorũ: ſed & nos ipſi peccauimus grauiter vſq; ad diẽ hanc, & in iniquitatibus noſtris traditi ſumus ipſi, & reges noſtri, & ſacerdotes noſtri, in manũ regũ terrarum, & in gladiũ, & in captiuitatem, & in rapinã, & in cõfuſionẽ vultus, ſicut & die hac. Et nunc 8
quaſi parum, & ad momentum facta eſt de- C
precatio noſtra apud Dñm Deum noſtrum, vt dimitterentur nobis reliquiæ, & daretur nobis paxillus in loco ſancto eius, & illuminaret oculos noſtros Deus noſter, & daret nobis vitam modicam in ſeruitute noſtra, * 9
Quia ſerui ſumus, & in ſeruitute noſtra nõ dereliquit nos Deus noſter, ſed inclinauit ſuper nos miſericordiã coram rege Perſarũ, vt daret nobis vitam, & ſublimaret domum Dei noſtri, & extrueret ſolitudines eius, & daret nobis ſepem in Iuda, & Ieruſalem. *Et 10
nunc quid dicemus Deus noſter poſt hæc? 11
quia dereliquimus mandata tua, *Quæ præcepiſti in manu ſeruorum tuorũ prophetarũ, dicens: Terra, ad quam vos ingredimini, vt poſſideatis eam, terra immunda eſt, iuxta immunditiam populorum, cęterarumq; terrarum, abominationibus eorum, qui repleuerunt eã ab ore, vſq; ad os in coinquina- 12
tione ſua. *Nunc ergo filias veſtras ne detis D
filijs eorum, & filias eorum ne accipiatis filijs veſtris, & non quæratis pacem eorum, & proſperitatem eorum, vſq; in æternum: vt confortemini, & comedatis, quæ bona ſunt terræ, & hæredes habeatis filios veſtros, vi- 13
que in ſæculum. *Et poſt omnia, quæ venerunt ſuper nos in operibus noſtris peſſimis, & in delicto noſtro magno, quia tu Deus noſter liberaſti nos de iniquitate noſtra, & 14
dediſti nobis ſalutem ſicut eſt hodie, * Vt non conterteremur, & irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia iungeremus cum populis abominationum iſtarum. Numquid iratus es nobis, vſq; ad conſummationem ne dimitteres nobis reli- 15
quias ad ſalutem? *Domine Deus Iſrael iuſtus es tu: quoniam derelicti ſumus, qui ſalvaremur ſicut die hac. Ecce coram te ſumus in delicto noſtro, non enim ſtari poteſt coram te ſuper hoc.

CAP. X.

Eſdras, conuocatis filijs vniuerſis tranſmigrationis, præcipit repudiari vxores alienigenas: quod cum ſe facturos ſpopondiſſent, recenſentur, qui huic operi præſint, & qui huiuſcemodi matrimonia contraxerant.

SIc ergo orante Eſdra, & implorante eo, & 1
A
flente, & iacente ante templũ Dei, collectus eſt ad eũ de Iſrael cœtus grandis nimis virorum, & mulierum, & puerorum, & fleuit populus fletu multo. * Et reſpondit Sę- 2
chenias filius Iehiel de filijs Ælam, & dixit Eſdræ: Nos prœuaricati ſumus in Deum noſtrũ, & duximus vxores alienigenas de populis terræ: & nunc, ſi eſt pœnitẽtia in Iſrael 3
ſuper hoc, * Percutiamus fœdus cum Dño Deo noſtro, vt proijciamus vniuerſas vxores, & eos qui de his nati ſunt, iuxta voluntatem Dñi, & eorum, qui timent præceptum Dñi Dei noſtri ſecundum legem fiat: Surge, 4
tuum eſt decernere, noſq; erimus tecũ: confortare, & fac. * Surrexit ergo Eſdras, & adiurauit principes ſacerdotum, & Leuitarũ, & omnem Iſrael, vt facerẽt ſecundum ver- 5
bum hoc, & iurauerunt. *Et ſurrexit Eſdras 6
ante domum Dei, & abijt ad cubiculum Iohanan filij Eliaſib, & ingreſſus eſt illuc, panem non comedit, & aquã non bibit: luge-

bat enim tranſgreſſionẽ eorum, qui venerãt de captiuitate. * Et miſſa eſt vox in Iuda, & 7
in Ieruſalem omnibus filijs tranſmigratio- 8
nis, vt congregarentur in Ieruſalem: Et om-
nis, qui non venerit in tribus diebus iuxta
conſilium principum, & ſeniorum, auferе-
tur vniuerſa ſubſtantia eius, & ipſe abijcie-
tur de cętu tranſmigrationis. * Conuenerũt 9
igitur omnes viri Iuda, & Beniamin in Ieru-
ſalem tribus diebus, ipſe eſt menſis nonus,
vigeſimo die menſis: & ſedit omnis populus
in platea domus Dei, trementes pro pecca-
to, & pluuijs. * Et ſurrexit Eſdras ſacerdos, 10
et dixit ad eos: Vos tranſgreſſi eſtis, & edu-
xiſtis vxores alienigenas, vt adderetis ſuper
delictum Iſrael. Et nunc date confeſſionem 11
Dño Deo patrum veſtrorum, & facite pla-
citum eius, & ſeparamini à populis terrę, &
ab vxoribus alienigenis. * Et reſpondit vni- 12
uerſa multitudo, dixitq; voce magna. Iuxta
verbum tuum ad nos, ſic fiat. * Verumtamen 13
quia populus multus eſt, & tempus pluuię,
et non ſuſtinemus ſtare foris, et opus non
eſt diei vnius, vel duorum (veheměter quip-
pè peccauimus in ſermone illo) Conſtitua- 14
tur principes in vniuerſa multitudine: et
omnes in ciuitatibus noſtris, qui duxerunt
vxores alienigenas, veniant in temporibus
ſtatutis, et cum his ſeniores per ciuitatem,
et ciuitatem, et iudices eius, donec auerta-
tur ira Dei noſtri à nobis ſuper peccato
hoc. * Igitur Ionathan filius Azahel, et Iaa- 15
ſia filius Thecue, ſteterunt ſuper hoc, et Me- C
ſollam, et Sebethai Leuites adiuuerunt eos:
* Feceruntq; ſic filij tranſmigrationis. Et ab- 16
ierunt, Eſdras ſacerdos, et viri principes fa-
miliarum, in domos patrum ſuorum, et om-
nes per nomina ſua, et ſederũt in die primo
menſis decimi, vt quærerent rem. * Et con- 17
ſummati ſunt omnes viri, qui duxerant vxo-
res alienigenas, vſq; ad diem primam menſis
18 primi. * Et inuenti ſunt de filijs ſacerdotum,
qui duxerant vxores alienigenas. De filijs
Ioſue filij Ioſedec, et fratres eius, Maaſia, et
19 Elieſer, et Iarib, et Godolia. * Et dederunt
manus ſuas, vt ejicerent vxores ſuas, et pro
20 delicto ſuo arietem de ouibus offerrent. * Et
21 de filijs Emmer, Hanani, et Zebedia. * Et de
filijs Harim, Maaſia, et Elia, et Semeia, et Ie-
22 hiel, et Ozias. * Et de filijs Pheshur, Elioe-
nai, Maaſia, Iſmael, Nathanael, Iozabed, et
23 Elaſa. Et de filijs Leuitarum, Iozabed, et Se-
D mei, et Celaia, ipſe eſt Calita, Phataia, Iuda,
24 et Eliezer. * Et de cantoribus, Eliaſib. Et de
25 ianitoribus, Sellum, et Telem, et Vri. * Et ex
Iſrael, de filijs Pharos, Remeia, et Iezia, et
Melchia, et Miamin, et Eliezer, et Melchia, et
26 Banea. * Et de filijs Ælam, Mathania, Zacha-
27 rias, et Iehiel, et Abdi, et Ierimoth, et Elia. *
Et de filijs Zethua, Elioenai, Eliaſib, Matha-
28 nia, et Ierimuth, et Zabad, et Aziza. * Et de
filijs Bebai, Iohanan, Hanania, Zabbai, Atha-
29 lai. * Et de filijs Bani, Moſollam, et Melluch,
30 et Adaia, Iaſob, et Saal, et Ramoth. * Et de fi-
lijs Phahath, Moab, Edna, et Chalal, Bana-
ias, et Maaſias, Mathanias, Beſeleel, Bennui,
31 et Manaſſe. * Et de filijs Herem, Elieſer, Io-
32 ſue, Melchias, Semeias, Simeon, * Beniamin,
33 Maloch, Samarias. * Et de filijs Haſom, Ma-
thanai, Mathatha, Zabad, Eliphelet, Ier-
34 mai, Manaſſe, Semei. * De filijs Bani, Maad-
35 di, Amram, et Vel, Baneas, et Badaias, Che-
36 liau, * Vania, Marimuth, et Eliaſib. * Matha-
37 nias, Mathanai, et Iaſi, * Et Bani, et Bennui,
38 Semei, * Et Salmias, et Nathan, et Adaias,
39 * Et Mechnedebai, Siſai, Sarai, * Ezrel, et
40 Selemaiu, Semeria, * Sellum, Amaria, Io-
41 ſeph. * De filijs Nebo, Iehiel, Mathathias,
42 Zabad, Zabina, Ieddu, et Ioel, et Banaia. *
43 Omnes hi acceperant vxores alienigenas,
44 et fuerunt ex eis mulieres, quæ pepererant
filios.

L I-

by Google

LIBER NEHEMIÆ,
QVIET
ESDRÆ SECVNDVS
DICITVR.

CAPVT PRIMVM.

Nehemias Artaxerxis pincerna, audita Iudæorum, qui à captiuitate residui erant, afflictione, fletu, ac multis diebus ieiunat, populi peccata confitens, & misericordiam à Deo petens.

VErba Nehemiæ filij Helchiæ. Et factum est in mense Casleu, anno vigesimo, & ego eram in Susis castro. * Et venit Hanani vnus de fratribus meis, ipse & viri ex Iuda: & interrogaui eos de Iudæis, qui remanserant, & super erant de captiuitate, & Ierusalem. *Et dixerunt mihi: Qui remanserunt, & relicti sunt de captiuitate ibi in prouincia, in afflictione magna sunt, & in opprobrio: & murus Ierusalem dissipatus est, & portæ eius combustæ sunt igni. *Cumq; audissem verba huiuscemodi, sedi, & fleui, & luxi diebus multis: ieiunabam, & orabã ante faciem Dei cœli. *Et dixi: Quæso Dñe Deus cœli fortis, magnes atq; terribilis, qui custodis pactum, & misericordiam cũ his, qui te diligunt, & custodiunt mandata tua: * Fiant aures tuæ auscultantes, & oculi tui aperti, vt audias orationem serui tui, quam ego oro coram te hodie, nocte & die, pro filijs Israel seruis tuis: & confiteor pro peccatis filiorum Israel, quibus peccauerunt tibi: ego & domus patris mei peccauimus, *Vanitate seducti sumus, & non custodiuimus mandatum tuum, & ceremonias, & iudicia, quæ præcepisti Moysi famulo tuo. *Memento, verbi quod mandasti Moysi seruo tuo dicens: Cum transgressi fueritis, ego dispergam vos in populos: *Et si reuertamini ad me, & custodiatis præcepta mea, & facia. Dtis ea: etiamsi abducti fueritis ad extrema cœli, inde congregabo vos, & reducam in locum, quem elegi, vt habitaret nomen meum ibi. *Et ipsi serui tui, & populus tuus: quos redemisti in fortitudine tua magna, & in manu tua valida. *Obsecro Domine, fiat auris tua attendens ad orationem serui tui, & ad orationem seruorum tuorum, qui volunt timere nomen tuum: & dirige seruum tuum hodie, & da ei misericordiam ante virum hunc. ego enim eram pincerna regis.

CAP. II.

Nehemias impetratis à rege litteris venit Ierosolymam, & ad murorum instaurationem hortatur, & incumbit, frustra frementibus hostibus.

FActum est autem in mense Nisan, anno vigesimo Artaxerxis regis: & vinũ erat ante eum, & leuaui vinum, & dedi regi: & eram quasi languidus ante faciem eius. *Dixitq; mihi rex: Quare vultus tuus tristis est, cum te ægrotum non videam? non est hoc frustra, sed malũ nescio, quod in corde tuo est. Et timui valdè, ac nimis: * Et dixi regi: Rex in æternũ viue: quare non mæreat vultus meus, quia ciuitas domus sepulchrorũ patris mei deserta est, & portæ eius combustæ sunt igni? *Et ait mihi rex: Pro qua re postulas? Et oraui Deum cœli, *Et dixi ad regẽ: Si videtur regi bonũ, & si placet seruus tuus ante faciem tuam, vt mittas me in Iudæam, ad ciuitatem sepulchri patris mei, & ædificabo eam: * Dixitq; mihi rex, & regina, quæ sedebat iuxta eum: Vsq; ad quod tempus erit iter tuum, & quando reuerteris? Et placuit ante vultum regis, & misit me: & constitui ei tempus. *Et dixi regi: Si regi videtur bonũ, epistolas det mihi ad duces regionis trãs flumen, vt traducant me, donec veniam in Iudæam: *Et epistolam ad Asaph custodem saltus regis, vt det mihi ligna, vt tegere possim portas turris domus, & muros ciuitatis, & domum, quam ingressus fuero. Et dedit mihi rex iuxta manum Dei mei bonam mecum. * Et veni ad duces regionis trans Flumen, dediq; eis epistolas regis. Miserat autẽ rex mecum principes militum, & equites. * Et audierunt, Sanaballat Horonites, & Tobias seruus Ammanites: & contristati sunt afflictione magna, quod venisset homo, qui quæreret prosperitatem filiorum Israel. *Et veni Ierusalem, & eram ibi tribus diebus, * Et surrexi nocte ego, & viri pauci mecũ, & non indicaui cuiquam quid Deus dedisset in corde meo, vt facerem in Ierusalem, & iumentum nõ erat mecum, nisi animal, cui sedebam. * Et egressus sum per portã vallis nocte, & ante fontem draconis, & ad portã sterco-

ſtercoris,& conſiderabam murũ Ieruſalem diſſipatum, & portas eius conſumptas igni,
*Et tranſiui ad portã fontis, & ad aquæductum regis, & non erat locus iumento, cui
ſedebam,vt tranſiret. Et aſcendi per torrẽtẽ nocte,& conſiderabã murum,& reuerſus
veni ad portam vallis,& redij.Magiſtratus autem neſciebant, quo abijſſem, aut quid
ego facerem:ſed & Iudæis, & ſacerdotibus, & optimatibus, & magiſtratibus, & reliquis,qui faciebant opus,vſq;ad id loci nihil
indicaueram. *Et dixi eis: Vos noſtis afflictionem in qua ſumus; quia Ieruſalem deſerta eſt,& portæ eius cõſumptæ ſunt igni:
venite, & ædificemus muros Ieruſalem, & non ſimus vltra opprobrium. *Et indicaui
eis manum Dei mei, quod eſſet bona mecum,& verba regis,quæ locutus eſſet mihi,
& aio:Surgamus & ædificemus. Et confortatæ ſunt manus eorum in bono. * Audierunt autem, Sanaballat Horonites, & Tobias ſeruus Ammanites,& Goſem Arabs,&
ſubſannauerunt nos, & deſpexerunt, dixeruntque:Quę eſt hęc res,quam facitis?nunquid contra regem vos rebellatis?Et reddidi eis ſermonem, dixique ad eos Deus cœli
ipſe nos iuuat, & nos ſerui eius ſumus: ſurgamus, & ædificemus: vobis autem non eſt
pars, & iuſtitia, & memoria in Ieruſalem.

CAP. III.

Ieruſalem in muris,turribus,ac portis, ędificatur à variis,qui hic recenſentur.

ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos magnus, & fratres eius ſacerdotes,& ædificauerũt portam gregis: ipſi ſanctificauerunt eam,&
ſtatuerunt valuas eius,& vſq;ad turrim cẽtum cubitorum ſanctificauerunt eam,vſq;
ad turrim Hananeel.*Et iuxta eum ædificauerunt viri Iericho:& iuxta eum ædificauit
Zachur filius Amri. * Portam autem piſciũ ędificauerunt filij Aſnaa:ipſi texerunt eã,&
ſtatuerunt valuas eius,& ſeras,& vectes.Et
iuxta eos ædificauit Marimuth filius Vriæ,
filij Accus.*Et iuxta eum ædificauit Moſollam filius Barachiæ,filij Meſezebel:& iuxta
eos ædificauit Sadoc filius Baana: *Et iuxta
eos ædificauerunt Thecueni:optimates autem eorum non ſuppoſuerunt colla ſua in
opere Dñi ſui. *Et portam veterem ędificauerunt,Ioiada filius Phaſea,& Moſollam filius Beſodia: ipſi texerunt eam,& ſtatuerũt
valuas eius,& ſeras,& vectes. *Et iuxta eos
ędificauerunt Meltias Gabaonites,& Iadon
Meronathites, viri de Gabaon, & Maſpha,
pro duce,qui erat in regione trans Flumen.*
Et iuxta eũ ædificauit Eziel filius Araia aurifex:& iuxta eum ædificauit Ananias filius
pigmentarij: & dimiſerunt Ieruſalem,vſq;
ad murum plateæ latioris.*Et iuxta eũ ędificauit Raphaia filius Hur,princeps vici Ieruſalem.*Et iuxta eum ędificauit Iedaia filius Haromaph contra domum ſuã:& iuxta eum ędificauit Hattus filius Haſebonię.*
Mediam partem vici ędificauit Melchias filius Herem,& Haſub filius Phahath Moab,
& turrim furnorum. * Et iuxta eum ædificauit Sellum filius Alohes princeps mediæ
partis vici Ieruſalem,ipſe & filiæ eius. * Et
portam vallis ædificauit Hanun, & habitatores Zanoe: ipſi ædificauerunt eam, & ſtatuerũt valvas eius,& ſeras,& vectes,& mille cubitos in muro, vſq;ad portam ſterquilinij.Et portam ſterquilinij ędificauit Melchias filius Rechab, princeps vici Bethacharam: ipſe ædificauit eam, & ſtatuit valuas eius,& ſeras,& vectes.*Et portam fontis ædificauit Sellum filius Cholhoza, princeps pagi Maſpha: ipſe ædificauit eam, &
texit, & ſtatuit valuas eius, & ſeras, et vectes, et muros piſcinæ Siloe in hortũ regis,
et vſq;ad gradus,qui deſcendunt de ciuitate
Dauid. * Poſt eum ædificauit Nehemias filius Azboc, princeps dimidiæ partis vici
Bethſur,vſq;contra ſepulcrum Dauid,et vſque da piſcinam, quæ grandi opere cõſtructa eſt,et vſq; ad domum fortiũ.*Poſt eum
ædificauerunt Leuitæ,Rehum filius Benni:
poſt eum ædificauit Haſebias princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico ſuo. * Poſt
eum ædificauerunt fratres eorum, Bauai filius Enadad,princeps dimidiæ partis Ceilę.
*Et ędificauit iuxta eum Azer filius Ioſue,
princeps Maſpha,menſuram ſecundã,contra aſcenſum firmiſſimi anguli. * Poſt eũ in
monte ædificauit Baruch filius Zachai mẽſuram ſecundam,ab angulo vſq; ad portam
domus Eliaſib ſacerdotis magni. Poſt eum
ædificauit Merimuth filius Vria filij Haccus,menſuram ſecundam,à porta domus Eliaſib,donec extenderetur domus Eliaſib.*
Et poſt eum ædificauerunt ſacerdotes, viri
de campeſtribus Iordanis.*Poſt eum ædificauit Beniamin, et Haſub contra domum
ſuam: et poſt eum ædificauit Azarias filius
Maaſiæ filij Ananiæ contra domum ſuam.*
Poſt eum ędificauit Bennui filius Henadad
menſuram ſecundam,à domo Azariæ, vſq;
ad flexuram,et vſq;ad angulum.*Phalel filius Ozi contra flexuram,et turrim,quæ eminet de domo regis excelſa, ideſt, in atrio
carceris: poſt eum Phadaia filius Pharos. *
Nathinæi autem habitabant in Ophel, vſq;
contra portam aquarũ ad Orientem,et turrim,quæ prominebat.*Poſt eum ędificauerunt Thecueni menſuram ſecundam è regione, à turre magna, et eminente, vſq; ad
murum templi.Surſum autẽ à porta equorum ædificauerunt ſacerdotes,vnuſquiſque
contra domum ſuam, * Poſt eos ędificauit

Sa-

Sadoc filius Emmer contra domum suam. G Et post eum ædificauit Semaia filius Secheniæ, custos portæ orientalis. *Post eum ædificauit Hanania filius Selemiæ, et Hanun filius Seleph sextus, mensuram secundam: post eum ædificauit Mosollam filius Barachiæ, contra gazophylacium suum. Post eum ædificauit Melchias filius aurificis vsque ad domum Nathinæorum, et scruta vendentium contra portam iudicialem, et vsque ad cœnaculum anguli. Et inter cœnaculum anguli in porta gregis ædificauerunt aurifices, et negotiatores.

CAP. IV.

Aduersantibus Sanaballat, & Tobiæ cum cæteris gentibus, & Iudæi altera manu ædificant, altera gladium tenent; & Nehemia contra illorum subsannationes, & insidias, Deum orante, opus perficitur.

1 A FActum est autē, cum audisset Sanaballat, quod ædificaremus murum, iratus est valdè: et motus nimis subsannauit Iudæos. * Et dixit coram fratribus suis, et frequentia Samaritanorum: Quid Iudæi faciūt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num sacrificabunt, et cōplebunt in vna die? Nūquid ædificare poterunt lapides de aceruis pulueris, qui combusti sunt? * Sed et Tobias Ammanites proximus eius, ait: Ædificent, si adscenderit vulpes transiliet murum eorum lapideum. * Audi Deus noster, quia facti sumus despectui; conuerte opprobrium super caput eorum, et da eos in despectionem in terra captiuitatis. * Ne operias iniquitatē eorum, et peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriserunt ædificantes. * Itaq; ædificauimus murū, et coniunximus totum vsq; ad partem dimidiam: et prouocatum est cor populi ad operandum. Factū est autem, cum audisset Sanaballat, et Tobias, et Arabes, et Ammonitæ, et Azotij, quod obducta esset cicatrix muri Ierusalē, et quod cepissent interrupta concludi, irati sunt nimis. * Et congregati sunt omnes pariter, vt venirent, et pugnarent contra Ierusalem, et molirentur insidias. * Et orauimus Deum nostrum, et posuimus custodes super murum die, ac nocte contra eos. * Dixit autem Iudas: Debilitata est fortitudo portantis, et humus nimia est, et nos non poterimus ædificare murum. * Et dixerunt hostes nostri: Nesciant, et ignorent, donec veniamus in medium eorū, et interficiamus eos, et cessare faciamus opus. * Factum est autem, venientibus Iudæis, qui habitabāt iuxta eos, et dicentibus nobis per decem vices, ex omnibus locis quibus venerant ad nos, * 13 Statui in loco post murū per circuitum populum in ordinē cum gladijs suis, et lāceis, 14 et arcubus. * Et perspexi atq; surrexi: et aio ad optimates, et magistratus, et ad reliquam partem vulgi: Nolite timere à facie eorum. Domini magni, & terribilis mementote, & pugnate pro fratribus vestris, filijs vestris, & filiabus vestris, & vxoribus vestris, & do- 15 mibus vestris. * Factū est autē cum audissent inimici nostri nūciatum esse nobis, dissipauit Deus consilium eorum. Et reuersi sumus omnes ad muros, vnusquisq; ad opus 16 suum. * Et factum est à die illa, media pars iuuenum eorū faciebat opus, & media parata erat ad bellū, & lanceę, & scuta, & arcus, & loricæ, & principes post eos in omni 17 domo Iuda * Ædificantium in muro, & portantium onera, & imponentium: vna manu 18 sua faciebat opus, & altera tenebat gladiū. * Ædificantium enim vnusquisq; gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, & clange- 19 bant iuxta me. Et dixi ad optimates, & magistratus, & ad reliquam partem vulgi: Opus grande est, & latum, & nos separati su- 20 mus in muro procul alter ab altero. * In loco quocunque audieritis clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos: Deus noster pugna- 21 bit pro nobis. * Et nos ipsi faciamus opus: & media pars nostrum teneat lanceas, ab 22 ascensu auroræ, donec egrediantur astra. * In tempore quoque illo dixi populo: Vnusquisque cum puero suo maneat in medio Ierusalem, & sint nobis vices per noctem, & 23 diem ad operandum. * Ego autem, & fratres mei, & pueri mei, & custodes, qui erant post me, non deponebamus vestimenta nostra: vnusquisque tantum nudabatur ad baptismum.

CAP. V.

In magna inopia Nehemias diuites auaros increpat, vsuraſque prohibet, sua indigentibus sponte elargiens: itaque hanc operis remoram submouet.

1 A ET factus est clamor populi, & vxorum eius magnus, aduersus fratres suos Iu- 2 dæos. * Et erant, qui dicerent: Filij nostri, & filiæ nostræ multæ sunt nimis: accipiamus pro pretio eorum frumentum, & comedamus, & viuamus. * Et erant, qui dicerent: A- 3 gros nostros, & vineas, & domos nostras opponamus, & accipiamus frumentum in + fame. * Et alij dicebant: Mutuo sumamus pecunias in tributa regis, denuq; agros no- 5 stros, & vineas: * Et nunc sicut carnes fratrū B nostrorum, sic carnes nostræ sunt: & sicut filij eorū, ita & filij nostri: ecce nos subiugamus filios nostros, & filias nostras in seruitutem, & de filiabus nostris sunt famulæ, nec habemus vnde possint redimi, & agros 6 nostros, & vineas nostras alij possident. * Et iratus sum nimis cum audissem clamorem 7 eorum secundùm verba hæc: * Cogitauitq;

cor

cor meum mecũ:& increpaui optimates,& magiſtratus, & dixi eis: Vſuraſne finguli à fratribus veſtris exigitis? Et congregaui aduerſum eos concionem magnam, * Et dixi eis:Nos,vt ſcitis,redemimus fratres noſtros Iudæos,qui venditi fuerant gentibus, ſecũdum poſſibilitatem noſtram: & vos igitur vendetis fratres veſtros,& redimemus eos? Et ſiluerunt, nec innenerunt quid reſponderent.*Dixiq;ad eos:Non eſt bona res,quã facitis: quare non in timore Dei noſtri ambulatis,ne exprobretur nobis à gẽtibus inimicis noſtris?Et ego,& fratres mei,& pueri mei, commodauimus plurimis pecuniam, & frumentum: nõ repetamus in commune iſtud,æs alienum concedamus,quod debetur nobis.*Reddite eis hodie agros ſuos,& vineas ſuas, & oliueta ſua, & domos ſuas: quin potius, & cẽteſimam pecuniæ frumẽti, vini, & olei, quam exigere ſoletis ab eis, date pro illis. Et dixerunt:Reddemus,& ab eis nihil quæremus: ficque faciemus,vt loqueris. Et vocaui ſacerdotes, & adiuraui C eos,vt facerent iuxta quod dixeram.*Inſuper excuſſi ſinum meum, & dixi: Sic excutiat Deus omnem virum. qui non compleuerit verbum iſtud, de domo ſua, & de laboribus ſuis: ſic excutiatur,& vacuus fiat. Et dixit vniuerſa multitudo: Amen. Et laudauerunt Deum. Fecit ergo populus ſicut erat dictum.* A die autem illa,qua præceperat rex mihi, vt eſſem dux in Terra Iuda, ab anno vigeſimo, vſq;ad annum trigeſimũ ſecundum Artaxerxis regis, per annos duodecim, ego & fratres mei annonas, quę ducibus debebantur,non comedimus.*Duces autem primi,qui fuerant ante me,grauauerunt populum, & acceperunt ab eis, in pane,& vino, & pecunia, quotidie ſiclos quadraginta: ſed & miniſtri eorum depreſſerũt populum. Ego autem non feci ita, propter timorem Dei: * Quin potius in opere muri ædificaui,& agrum non emi, & omnes pueri mei congregati ad opus erant.Iudęi quoque, & magiſtratus, centum quinquaginta viri, et qui veniebant ad nos de gentibus, quæ in circuitu noſtro ſunt, in menſa mea erant. *Parabatur autem mihi per dies ſingulos bos vnus, arietes ſex electi, exceptis volatilibus, & inter dies decem vina diuerſa,& alia multa tribuebam: inſuper & annonas ducatus mei non quæſiui: valdè enim attenuatus erat populus. * Memento mei Deus meus in bonum, ſecundum omnia,quæ feci populo huic.

CAP. VI.

Sanaballat cum ſocijs Nehemiam ad fœdus infidioſis litteris inuitans, minatur accuſationem de affectato regno, ac ſic ædificationem impedire nitens, non terret, nec ſimulatæ profeſſionis Nehemię: completoque muro, timuerunt omnes finitimę gentes.

1 FActum eſt autem, cũ audiſſet Sanaballat,& Tobias,& Goſſen Arabs,& cęteri inimici noſtri, quod edificaſſem ego murum,& non eſſet in ipſo reſidua interruptio (vſq; ad tempus autem illud valuas nõ poſueram in portis) * Miſerunt Sanaballat, et 2 Goſſem ad me,dicentes: Veni, et percutiamus fœdus pariter in viculis in cãpo Ono. Ipſi autem cogitabant,vt facerent mihi ma- 3 lum: Miſi ergo ad eos nuntios,dicens:Opus grande ego facio, et non poſſum deſcẽdere: ne fortè negligatur,cum venero, et deſcendero ad vos. *Miſerunt autem ad me ſecun- 4 dum verbum hoc per quatuor vices: et reſpondi eis iuxta ſermonem priorem. Et mi- 5 ſit ad me Sanaballat iuxta verbum prius B quinta vice puerum ſuum, et epiſtolã habebat in manu ſua ſcriptam hoc modo: IN 6 GENTIBVS auditum eſt, et Goſſem dixit, quod tu,et Iudęi cogitetis rebellare,et propterea ędifices murum,et leuare te velis ſuper eos regem: propter quam cauſam * Et 7 prophetas poſueris, qui prædicent de te in Ieruſalem,dicentes:Rex in Iudæa eſt.Audiendus eſt rex verba hæc: idcircò nunc veni, vt ineamus conſilium pariter. * Et miſi ad 8 eos, dicens: Non eſt factum ſecundum verba hæc,quæ tu loqueris: de corde enim tuo tu componis hæc.*Omnes enim hi terrebãt 9 nos cogitantes,quod ceſſarẽt manus noſtrę ab opere,et quieſceremus. Quam ob cauſa 10 magis confortaui manus meas: * Et ingreſ- C ſus ſum domũ Semaiæ filij Dalaiæ filij Metabeel ſecreto. Qui ait: tractemus nobiſcum in domo Dei in medio templi,et claudamus portas ædis: quia venturi ſunt,vt interficiãt te,et nocte venturi ſunt ad occidendum te. 11 *Et dixi:Num quiſquam ſimilis mei fugit? et quis,vt ego,ingredietur templũ,et viuet? 12 non ingrediar. *Et intellexi,quod Deus nõ miſiſſet eum, ſed quaſi vaticinans locutus eſſet ad me,et Tobias, et Sanaballat conduxiſſent eum.* Acceperat enim pretium, vt 13 territus facerem, et peccarem, et haberent malum,quod exprobrarent mihi. *Memẽto 14 mei Dñe pro Tobia, et Sanaballat, iuxta opera eorum talia:ſed et Noadię prophetę, et cęterorum propharum, qui terrebant me. * Completus eſt autem murus vigeſi- 15 D moquinto die menſis Elul, quinquaginta duobus diebus.*Factũ eſt ergo cum audiſſent omnes inimici noſtri, vt timerent vniuerſæ gentes, quæ erant in circuitu noſtro, et conciderent intra ſemetipſos, et ſcirent, 16 quod à Deo factum eſſet opus hoc. *Sed et 17 in diebus illis,multę optimatum Iudęorum Epiſtolæ mittebantur ad Tobiam, et à Tobia

bia veniebant ad eos. * Multi enim erant in 18
Iudæa habentes iuramentum eius,quia ge-
ner erat Secheniæ filij Area, & Iohanan fi-
lius eius acceperat filiam Mosollam filij Ba-
rachiæ:*Sed et laudabant cum coram me, 19
et verba mea nunciabant ei: et Tobias mit-
tebat epistolas,vt terreret me.

CAP. VII.

Per Nehemiam constituuntur custodes in Ierusalem, deinde conuocato populo recensentur ibi,qui primum ascenderant Ierusalem, una cum inuentis ipsorum; datusque munera ad opus ædificationis.

POstquam autem ædificatus est mu- 1
Eccli.49.d. rus, et posui valuas, et recensui ianito- A
10. res,et cantores,et Leuitas: * Præcepi Hana- 2
ni fratri meo,et Hananiæ principi domus de
Ierusalem (ipse enim quasi vir verax, et ti-
mens Deum plus cæteris videbatur)* Et di- 3
xi eis:Non aperiantur portæ Ierusalem vsq;
ad calorem solis. Cumq; adhuc assisterent,
clausæ portæ sunt, et oppilatæ: et posui cu-
stodes de habitatoribus Ierusalem, singulos
per vices suas, et vnumquemq; contra do-
mum suam.*Ciuitas autem erat lata nimis 4
et grãdis, et populus paruus in medio eius,
et non erant domus ædificatæ.*Deus autem 5
*1.Esd.2.a. dedit in corde meo, et congregaui optima-
1. tes,et magistratus, et vulgus, vt recenserem
eos: et inueni librũ census eorum,qui ascẽ-
derãt primum, et inuentum est scriptum in
eo. * Isti filij prouinciæ, qui ascenderunt de 6
captiuitate migrantium, quos transtulerat
Nabuchodonosor rex Babylonis, et reuerti
sunt in Ierusalem,et in Iudæam, vnusquisq;
in ciuitatem suam.*Qui venerunt cum Zo- 7
robabel,Iosue,Nehemias,Azarias,Raamias,
Nahamani, Mardochæus, Belsam, Mespha-
rat,Begoi,Nahum,Baana. Numerus virorũ
populi Israel: * Filij Pharos,duo millia cen- 8
tum septuaginta duo. *Filij Saphatia,trecẽ- 9
ti septuaginta duo:*Filij Area,sexcẽti quin- 10
quaginta duo: * Filij Phahathmoab filiorũ 11
Iosue,et Ioab,duo millia octingenti decem, C
et octo:*Filij Ælam,mille ducenti quinqua. 12
gintaquatuor:*Filij Zethua,octingenti qua- 13
dragintaquinq;*Filij Zachai,septingenti se- 14
xaginta: *Filij Bannui,sexcenti quadragin- 15
taocto: * Filij Bebai,sexcenti vigintiocto: * 16
Filij Azgad,duo millia trecenti vigintiduo: 17
*Filij Adonicam,sexcenti sexagintaseptem: 18
Filij Beguai,duo millia sexagintaseptem: 19
*Filij Adin,sexcenti quinquagintaquinque: 20
*Filij Ater,filij Hezeciæ, nonagintaocto: * 21
Filij Hasem,trecenti vigintiocto: *Filij Be- 22
sai,trecenti vigintiquatuor:* Filij Hareph, 23
centum duodecim:*Filij Gabaon,nonagin- 24
taquinque: * Filij Bethlehem, et Netupha, 25
26centum octogintaocto.*Viri Anathoth,cẽ-
27 tum vigintiocto. * Viri Bethazmoth, qua-
28 dragintaduo. * Viri Cariathiarim,Cephira,
D et Beroth,septingenti quadraginta tres.*Vi-
30 ri Rama,et Geba,sexcenti viginti vnus. Vi-
31 ri Machmas,centum vigintiduo. *Viri Be-
32 thel,et Hai,centum vigintitres.*Viri Nebo
33 alterius,quinquagintaduo. * Viri Ælam al-
34 terius,mille ducenti quinquagintaquatuor.
35 *Filij Harem,trecẽti viginti.*Filij Iericho,
36 trecenti quadragintaquinq;.*Filij Dod Ha-
37 did,et Ono, septingenti vigintivnus. * Filij
38 Senaa,tria millia nongenti triginta. *Sacer-
39 dotes: Filij Idaia in domo Iosue, nongenti
40 septuaginta tres. *Filij Emmer,mille quin-
41 quagintaduo,*Filij Phashur, mille ducenti
42 quadraginta septem. *Filij Arem,mille de-
43 cem,et septem,Leuitæ:*Filij Iosue,et Ced-
44 mihel filiorũ *Oduiæ septuagintaquatuor,
45 Cantores:*Filij Asaph,centum quadragin-
46 taocto. *Ianitores:Filij Sellum,filij Ater,fi-
E lij Telmon,filij Accub,filij Hatita,filij So-
47 bai,centum trigintaocto.*Nathinæi filij So-
48 ha,filij Hasupha,filij Tebbaoth, * Filij Ce-
ros, filij Siaa, filij Phadon, filij Lebana, filij
49 Hagaba,filij Selmai,*Filij Hanan,filij Ged-
50 del,filij Gaher, *Filij Raaia,filij Rasin,filij
51 Necoda, * Filij Gezem, filij Aza,filij Pha-
52 sea.Filij Besai,filij Munim,filij Nephusim,
53 *Filij Bacbuc,filij Hacupha,filij Hathur, *
54 Filij Besloth,filij Mahida,filij Harsa,*Filij
55 Bercos,filij Sisara,filij Thema,*Filij Nasia,
56 filij Hatipha,*Filij seruorum Salomonis,fi-
57 lij Sothai,filij Sophereth,filij Pharida, *Fi-
58 lij Iahala,filij Darcon,filij Ieddel,*Filij Sa-
59 phatia,filij Hatil,filij Phochereth, qui erat
60 ortus ex Sebaim,filio Amon. *Omnes Na-
thinæi,et filij seruorum Salomonis,trecenti
61 nonagintaduo. * Hi sunt autem,qui ascen-
derũt de Thelmela,Thelharsa,Cherub,Ad-
don, et Emmer: et non potuerunt indicare
domum patrum suorum,et semen suũ, vtrũ
62 ex Israel essent.*Filij Dalaia,filij Tobia,fi-
63 lia Necoda, sexcenti quadragintaduo. * Et
F de sacerdotibus, filij Habia,filij Accos, filij
Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai
Galaaditis vxorem: et vocatus est nomine
64 eorum.*Hi quæsierunt scripturam suam in
censu,et non inuenerũt: et eiecti sunt de sa-
65 cerdotio.*Dixitq;Athersatha eis,vt nõ mã-
ducarent de Sanctis sanctorum, donec sta-
66 ret sacerdos doctus, et eruditus. * Omnis
multitudo,quasi vir vnus, quadragintaduo
67 millia trecenti sexaginta: * Absq; seruis, et
ancillis eorum,qui erant septem millia tre-
centi triginta septem, et inter eos cantores,
et cãtatrices,ducenti quadragintaquinque.
68 *Equi eorum,septingenti triginta sex: muli
69 eorum,ducenti quadragintaquinq;*Came-
li eorum,quadringenti triginta quinq;: asi-
ni,sex

ni, sex millia septingenti viginti.

Hucusque refertur quid in commentario scriptum fuerit, exin Nehemiæ historia texitur.

* Nonnulli autem de principibus familia- 70
rum dederunt in opus. Athersatha dedit in G
thesaurum auri drachmas mille, phialas
quinquaginta, tunicas sacerdotales quin-
gentas triginta. * Et de principibus familia- 71
rum dederunt in thesaurum operis, auri
drachmas viginti millia, & argenti minas
duo millia ducentas. * Et quod dedit reli- 72
quus populus, auri drachmas viginti millia,
& argenti minas duo millia, & tunicas sa-
cerdotales sexaginta septem. * Habitaue- 73
runt autem sacerdotes, & Leuitæ, & ianito-
res, & cantores, & reliquum vulgus. & B
Nathinæi, & omnis Israel, in ciuitatibus
suis.

CAP. VIII.

Esdræ distincto populo verba Legis recitat explicatque, facto per Leuitas silentio, & constristatam populum Nehemias consolatur, ad lætisque frondibus celebrant septem diebus festum tabernaculorum; legente singulis diebus Esdra in libro Legis.

ET venerat mensis septimus: filij autem 1
Israel erant in ciuitatibus suis. Congre- A
gatusq; est omnis populus, quasi vir vnus,
ad plateam, quæ est ante portam aquarũ: &
dixerunt Esdræ scribæ, vt afferret librum le-
gis Moysis, quam præceperat Dñs Israeli. * 2
Attulit ergo Esdras sacerdos legẽ corã mul-
titudine virorum, & mulierum, cunctisque
qui poterant intelligere, in die prima mẽsis
septimi. * Et legit in eo apertè in platea, quæ 3
erat ante portam aquarũ, de mane vsque ad
mediã diem, in conspectu virorum, & mu-
lierum, & sapientium: & aures omnis popu-
li erant erectæ ad librum. * Stetit autem Es- 4
dras scriba super gradum ligneum, quẽ fe- B
cerat ad loquendum: & steterunt iuxta eũ,
Mathathias, & Semeia, & Ania, & Vria, &
Helcia, & Maasia, ad dexteram eius: & ad si-
nistram, Phadaia, Misael, & Melchia, & Ha-
sum, & Hasbadana, Zacharia, & Mosollam.
* Et aperuit Esdras librum coram omni po- 5
pulo, super vniuersum quippè populũ emi-
nebat: & cum aperuisset eum, steterit omnis
populus. Et benedixit Esdras Dño Deo ma- 6
gno: & respondit omnis populus: Amen, A-
men: eleuans manus suas, & incuruati sunt,
& adorauerunt Deũ proni in terram. * Por- 7
rò Iosue, & Bani, & Serebia, Iamin, Accub,
Sephai, Odia, Maasia, Celita, Azarias, Iosa-
bed, Hanan, Phalaia, Leuitæ, silentium facie-
bant in populo ad audiendam legem: popu-
lus autem stabat in gradu suo. * Et legerunt 8
in Libro legis Dei distinctè, & apertè ad in-
tel ligendum: & intellexerunt cum legere-
tur. * Dixit autem Nehemias ipse est Ather- 9
C satha) & Esdras sacerdos, & scriba, & Leui-
tæ interpretantes vniuerso populo: Dies sã-
ctificatus est Dño Deo nostro, nolite luge-
re, & nolite flere, (Flebat omnis populus cũ
10 audiret verba legis.) Et dixit eis: Ite, come-
dite pinguia, & bibite mulsum, & mittite
partes his, qui non præparauerunt sibi: quia
sanctus dies Dñi est, & nolite contristari,
11 gaudium etenim Dñi est fortitudo nostra. *
Leuitæ autem silentium faciebant in omni
populo, dicentes: Tacete, quia dies sanctus
12 est, & nolite dolere. * Abiit itaq; omnis po-
pulus, vt comederet, & biberet, & mitteret
partes, & faceret lætitiam magnam: quia in-
13 tellexerant verba, quæ docuerat eos. * Et in
die secundo cõgregati sunt principes fami-
liarum vniuersi populi, sacerdotes & Leui-
tæ, ad Esdram scribam, vt interpretaretur
14 eis verba Legis. * Et inuenerunt scriptum
in Lege, præcepisse Dñm in manu Moysis, vt
habitent filij Israel in tabernaculis, in die
15 solemni, mense septimo: * Et vt prædicent,
D & diuulgent vocẽ in vniuersis vrbibus suis,
& in Ierusalem, dicentes: Egredimini in mõ-
tem, & afferte frondes oliuæ, & frondes li-
gni pulcherrimi, frondes myrti, & ramos
palmarũ, & frondes ligni numerosi, vt fiant
16 tabernacula, sicut scriptum est. * Et egressus
est populus, & attulerunt. Feceruntq; sibi
tabernacula vnusquisq; in domate suo, &
in atrijs suis, & in atrijs domus Dei, & in
platea portæ aquarũ, & in platea portæ E-
17 phraim. * Fecit ergo vniuersa Ecclesia eorũ,
qui redierant de captiuitate, tabernacula, &
habitauerunt in tabernaculis: non enim fe-
cerant à diebus Iosue filij Nun taliter filij
Israel vsq; ad diem illum. Et fuit lætitia ma-
18 gna nimis. * Legit autem in Libro legis Dei
per dies singulos, à die primo vsque ad diem
nouissimum, & fecerunt solemnitatem sep-
tem diebus, & in die octauo collectam iux-
ta ritum.

CAP. IX.

Populus in ieiunio, & sacris pœnitens separat se ab alienigenis; Leuitæ confitentur Dei beneficia, Israelitarumque scelera, & pro populo orant, ac iterum fœdus cum Domino ferunt.

1 IN die autem vigesimoquarto mensis hu-
A ius, conuenerunt filij Israel in ieiunio, &
2 in saccis, & humus super eos. * Et separatũ
est semen filiorum Israel ab omni filio alie-
nigena: & steterunt, & confitebantur pecca-
3 ta sua, & iniquitates patrum suorum. * Et
consurrexerunt ad standum: & legerunt in
volumine legis Dñi Dei sui, quater in die, &
quater confitebantur, & adorabant Dñm
4 Deũ suum. * Surrexerunt autem super gradũ
Leuitarũ, Iosue, & Bani, & Cedmihel, Saba-
nia, Bonni, Sarebias, Bani, & Chanani: &
clama-

clamauerunt voce magna ad Dñm Deum
ſuum. * Et dixerunt Leuitæ, Ioſue, & Ced-
mihel, Bonni, Haſebuia, Serebia, Odaia, Seb-
nia, Phathathia: Surgite, benedicite Dño
Deo veſtro ab æterno, vſq; in æternum: &
benedicant nomini gloriæ tuæ excelſo in
omni benedictione, & laude. * Tu ipſe Dñe,
ſolus, tu feciſti cœlum, & cœlum cęlorum,
& omnem exercitum eorum: terram, & vni-
uerſa, quæ in ea ſunt: maria, & omnia, quæ
in eis ſunt: & tu viuificas omnia, hæc, & exer-
*Gen.11.d. citus cęli te adorat. * Tu ipſe Dñe Deus, qui
31. elegiſti Abram, & eduxiſti eũ de igne Chal-
dæorum, & poſuiſti nomen eius Abraham.
Et inueniſti cor eius fidele coram te: & per-
cuſſiſti cum eo fœdus, vt dares ei terram
Chananæi, Hethei, & Amorrhæi, & Phere-
zęi, & Iebuſæi, & Gergeſæi, vt dares ſemini
eius: & impleſti verba tua, quoniam iuſtus
es. * Et vidiſti afflictionem patrum noſtro-
rum in Ægypto: clamoremq; eorum audiſti
ſuper Mare rubrum. * Et dediſti ſigna, atq;
portenta in Pharaone, & in vniuerſis ſeruis
eius, & in omni populo terræ illius: cogno-
uiſti enim, quia ſuperbè egerant contra eos:
& feciſti tibi nomen, ſicut & in hac die. * Et
mare diuiſiſti ante eos, & tranſierunt per
medium maris in ſicco: perſecutores autem
eorum proieciſti in profundum, quaſi lapi-
dem in aquas validas. * Et in columna nu-
bis ductor eorum fuiſti per diem, & in co-
lumna ignis per noctem, vt appareret eis
via, per quam ingrediebantur. * Ad montẽ
quoq; Sinai deſcendiſti, & locutus es cũ eis
de cœlo, & dediſti eis iudicia recta, & legẽ
veritatis, ceremonias, & præcepta bona: Et
ſabbatum ſanctificatum tuum oſtẽdiſti eis,
& mandata, & ceremonias, & legem præce-
piſti eis in manu Moyſi ſerui tui. * Panem
quoq; de cœlo dediſti eis in fame eorum, &
aquam de petra eduxiſti eis ſitientibus, &
dixiſti eis, vt ingrederentur, & poſſiderent
terram, ſuper quam leuaſti manum tuam,
vt traderes eis. * Ipſi verò & patres noſtri
ſuperbè egerunt, & indurauerunt ceruices
ſuas, & non audierunt mandata tua. Et no-
luerunt audire, & non ſunt recordati mira-
bilium tuorum, quæ feceras eis. Et indura-
uerunt ceruices ſuas, & dederunt caput, vt
conuerterentur ad ſeruitutem ſuam, quaſi
per contentionem. Tu autẽ Deus propitius,
& clemens, & miſericors, & longanimis, &
multæ miſerationis, & non dereliquiſti eos,
Et quidem cum feciſſent ſibi vitulum con-
flatilem, & dixiſſent: Iſte eſt Deus tuus, qui
eduxit te de Ægypto: feceruntq; blaſphe-
mias magnas. * Tu autem in miſericordijs
tuis multis non dimiſiſti eos in deſerto: co-
lumna nubis non receſſit ab eis per diem, vt
duceret eos in viam, & columna ignis per
noctem, vt oſtenderet eis iter, per quod in-
grederentur. * Et ſpiritum tuum bonũ dedi-
ſti, qui doceret eos, & manna tuum nõ pro-
hibuiſti ab ore eorum, & aquam dediſti eis
in ſiti. * Quadraginta annis pauiſti eos in
deſerto, nihilq; eis defuit, veſtimenta eorum
non inueterauerunt, & pedes eorum non
ſunt attriti. * Et dediſti eis regna, & popu-
los, & partitus es eis ſortes: & poſſederunt
terram Sehon, & terram regis Heſebon, &
terram Og regis Baſan. * Et multiplicaſti fi-
lios eorum ſicut ſtellas cœli, & adduxiſti
eos ad terram, de qua dixeras patribus eo-
rum, vt ingrederentur, & poſſiderent. * Et
venerunt filij, & poſſederunt terram, & hu-
miliaſti coram eis habitatores terræ Cha-
naneos, & dediſti eos in manu eorum, &
reges eorum, & populos terræ, vt facerent
eis ſicut placebat illis. * Ceperunt itaq; vr-
bes munitas, & humum pinguem, & poſſe-
derunt domos plenas cunctis bonis, ciſter-
nas ab alijs fabricatas, vineas, & oliueta, &
ligna pomifera multa: & comederunt, & ſa-
turati ſunt, & impinguati ſunt, & abunda-
uerunt delicijs in bonitate tua magna. Pro-
uocauerunt autem te ad iracundiam, & re-
ceſſerunt à te, & proiecerunt legem tuã poſt
terga ſua: & prophetas tuos occiderunt, qui
conteſtabantur eos, vt reuerterentur ad te:
feceruntq; blaſphemias grandes. Et dediſti
eos in manu hoſtium ſuorum, & afflixerunt
eos. Et in tempore tribulationis ſuæ clama-
uerunt ad te, & tu de cœlo audiſti, & ſecũ-
dum miſerationes tuas multas dediſti eis
ſaluatores, qui ſaluarent eos de manu ho-
ſtium ſuorum. Cumq; requieuiſſent, reuerſi
ſunt, vt facerent malum in conſpectu tuo:
& dereliquiſti eos in manu inimicorũ ſuo-
rum, et poſſederunt eos. Conuerſiq; ſunt, et
clamauerunt ad te: tu autem de cœlo exau-
diſti, et liberaſti eos in miſericordijs tuis,
multis temporibus. * Et conteſtatus es eos,
vt reuerterentur ad legem tuam. Ipſi verò
ſuperbè egerunt, et non audierunt mandata
tua, et in iudicijs tuis peccauerunt, quæ fa-
ciet homo. et viuet in eis: et dederunt hu-
merum recedentem, et ceruicem ſuam in-
durauerunt, nec audierunt. * Et protraxiſti
ſuper eos annos multos, et conteſtatus es
eos in ſpiritu tuo per manum prophetarũ
tuorum: et non audierunt, et tradidiſti eos
in manu populorum terrarum. * In miſeri-
cordijs autem tuis plurimis non feciſti eos
in conſumptionem, nec dereliquiſti eos:
quoniam Deus miſerationum, et clemens
es tu. * Nunc itaq; Deus noſter magne, for-
tis, et terribilis, cuſtodiens pactum, et miſe-
ricordiam, ne auertas à facie tua omnem
laborem, qui inuenit nos, reges noſtros, et
principes noſtros, et ſacerdotes noſtros, et
pro-

prophetas noſtros,et patres noſtros, et omnem populum tuum, à diebus regis Aſſur, vſq; in diem hanc. *Et tu iuſtus es in omnibus,quæ venerunt ſuper nos: quia veritatẽ feciſti,nos autem impiè egimus.*Reges noſtri,principes noſtri,ſacerdotes noſtri,et patres noſtri,non fecerunt legem tuam,et non attenderũt mandata tua, et teſtimonia tua, quæ teſtificatus es in eis.* Et ipſi in regnis ſuis,et in bonitate tua multa,quam dederas eis,et in terra latiſſima,et pingui,quam tradideras in conſpectu eorum,non ſeruierunt tibi,nec reuerſi ſunt a ſtudijs ſuis peſſimis. * Ecce nos ipſi hodie ſerui ſumus; et terra, quam dediſti patribus noſtris, vt comederent panem eius, et quæ bona ſunt eius,et nos ipſi ſerui ſumus in ea. * Et fruges eius multiplicantur regibus,quos poſuiſti ſuper nos propter peccata noſtra, et corporibus noſtris dominantur, et iumentis noſtris ſecundum voluntatem ſuam,et in tribulatione magna ſumus. * Super omnibus ergo his nos ipſi percutimus fœdus,et ſcribimus,et ſignant principes noſtri,Leuitæ noſtri,et ſacerdotes noſtri.

CAP. X.

Recenſentur qui fœdus cum Deo initum ſignarunt, quo pollicentur ſe ſeruaturos vniuerſa Dei præcepta, maximè de non commiſcendo cum alienigenis, de ſeruandis ſabbato, anno ſeptimo, oblationibus, primitijs, ac decimis.

SIgnatores autem fuerunt,Nehemias, Atherſatha filius Hachelai, et Sedecias,* Saraias,Azarias,Ieremias,*Pheshur,Amarias,Melchias,*Hattus,Sebenia,Melluch,* *Harem,Meremuth,Obdias,*Daniel,Genthon,Baruch,* Moſollam,Abia,Miamin,* Maazia,Belgai,Semeia: hi ſacerdotes.Porrò Leuitæ,Ioſue filius Azaniæ,Bennui de filijs Henadad,Cedmihel,* Et fratres eorum,Sebenia,Odaia,Celita,Phalaia,Hanan,* Micha,Rohob,Haſebia,*Zachur,Serebia,Sabania,* Odaia, Bani, Baninu. *Capita populi, Pharos, Phahathmoab, Ælam, Zetu, Bani,*Bonni,Azgad,Bebai.Adonia,Begoai, Adin,*Ater,Hezezia,Azur,*Odaia,Haſum, Beſai,* Hareph, Anathoth, Nebai,* Megphias,Moſollam, Hazir,*Meſizabel,Sadoc, Ieddua,*Pheltia,Hanan,Anaia, *Oſee,Hanania,Haſub, *Aloheſ,Phalea,Sobec,*Rehum,Haſebnat,Maaſia,*Echaia,Hanan,Anan,*Melluch,Haran,Baana: *Et reliqui de populo,ſacerdotes Leuitæ,ianitores, et cãtores,Nathinæi,et omnes,qui ſe ſeparauerunt de populis terrarum ad legem Dei, vxores eorum, filij eorum,& filiæ eorum,* Omneſ,qui poterãt ſapere ſpondentes pro fratribus ſuis, optimates eorum,et qui venichebant ad pollicendum, et iurandum, vt ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Moyſi ſerui Dei, vt facerent, et cuſtodirent vniuerſa mãdata Dñi Dei noſtri, et iudicia eius, et cęremonias eius.* Et vt non daremus filias noſtras populo terræ, et filias eorum non acciperemus filijs noſtris. *Populi quoque terræ,qui important venalia, et omnia ad vſum, per diem ſabbati,et vendant, non accipiemus ab eis in ſabbato, et in die ſanctificato.Et dimittemus annum ſeptimum, et exactionem vniuerſæ manus. * Et ſtatuemus ſuper nos præcepta, vt decimus tertiam partem ſicli per annum ad opus domus Dei noſtri,* Ad panes propoſitionis,et ad ſacrificium ſempiternum, et in holocauſtum ſempiternum in ſabbatis, in calendis,in ſolemnitatibus,et in ſanctificatis,et pro peccato: vt exoretur pro Iſrael,et in omnem vſum domus Dei noſtri. *Sortes ergo miſimus ſuper oblationem lignorum, inter ſacerdotes, et Leuitas,et populum, vt inferrẽtur in domum Dei noſtri per domos patrum noſtrorum, per tempora, à temporibus anni,vſq; ad annum: vt arderent ſuper altare Dñi Dei noſtri, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi: * Et vt afferremus primogenita terræ noſtræ, et primitiua vniuerſi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Dñi. *Et primitiua filiorum noſtrorum, et pecorum noſtrorum, ſicut ſcriptum eſt in lege,et primitiua boum noſtrorum, et ouiũ noſtrarum, vt offerrentur in domo Dei noſtri, ſacerdotibus, qui miniſtrant in domo Dei noſtri: * Et primitias ciborum noſtrorum,et libaminum noſtrorum,et pomi omnis ligni, vindemiæ quoque, et olei, afferemus ſacerdotibus ad gazophylacium Dei noſtri,et decimam partem terræ noſtræ Leuitis. Ipſi Leuitæ decimas accipient ex omnibus ciuitatibus operum noſtrorum.*Erit autem ſacerdos filius Aaron cum Leuitis in decimis Leuitarum,et Leuitæ offerrent decimam partem decimæ ſuæ in domo Dei noſtri, ad gazophylacium in domum theſauri.* Ad gazophylacium enim deportabunt filij Iſrael, et filij Leui, primitias frumenti,vini,et olei: et ibi erunt vaſa ſanctificata,et ſacerdotes,et cantores,et ianitores, et miniſtri, non dimittemus domum Dei noſtri.

CAP. XI.

Recenſentur incolæ Ieruſalem, & ciuitatum Iuda poſt inſtaurationem.

HAbitauerunt autem principes populi in Ieruſalem:reliqua verò plebs miſit ſortem, vt tollerent vnam partẽ de decem, qui

qui habitaturi essent in Ierusalem ciuitate sancta, nouem verò partes in ciuitatibus. * 2 Benedixit autem populus omnibus viris, qui se sponte obtulerant, vt habitarent in Ierusalem. * Hi sunt itaque principes prouinciæ, qui habitauerunt in Ierusalem, & in 3 ciuitatibus Iuda. Habitauit autem vnusquisque in possessione sua, in vrbibus suis, Israel, sacerdotes, Leuitæ, Nathinæi, & filij seruorum Salomonis. * Et in Ierusalem ha- 4 bitauerunt de filijs Iuda, & de filijs Beniamin: de filijs Iuda, Athaias filius Aziam filij Zachariæ, filij Amariæ, filij Saphatiæ, filij Malaleel: de filijs Phares. * Maasia filius Ba- 5 ruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaia, filius Ioiarib, filius Zachariæ, filius Silonitis: * Omnes hi filij Phares, qui habita- 6 uerunt in Ierusalem, quadringenti sexaginta octo viri fortes. * Hi sunt autem filij Be- 7 niamin: Sellum filius Mosollam, filius Ioed, 8 filius Phadaia, filius Colaia, filius Masia, filius Ethiel, filius Isaia. * Et post eum Geb- 8 bai, Sellai, nongenti viginti octo. * Et Ioel fi- 9 lius Zechri præpositus eorum, & Iudas filius Sennua super ciuitatem secundus. * Et 10 de sacerdotibus, Idaia filius Ioarib, Iachin, * Saraia filius Helciæ, filius Mosollam, filius 11 Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob princeps domus Dei, * Et fratres eorum facien- 12 tes opera templi: octingenti viginti duo. Et Adaia filius Ieroham, filius Phelelia, filius Amsi, filius Zachariæ, filius Pheshur, filius Melchiæ, * Et fratres eius principes patrum: 13 ducenti quadraginta duo. Et Amassai filius Azreel, filius Ahazi, filius Mosollamoth, filius Emmer, * Et fratres eorum potentes ni- 14 mis: centum viginti octo, & præpositus eorũ Zabdiel filius potentium. * Et de Leuitis Se- 15 meia filius Hasub, filius Azaricam, filius Hasabia, filius Boni. * Et Sabathai, & Ioza- 16 bed: super omnia opera, quæ erant foris ec- C cus in domo Dei, à Principibus Leuitarum. * Et Mathania filius Micha, filius Zebedei, 17 filius Asaph, princeps ad laudandum, & ad confitendum in oratione, & Becbecia secũdus de fratribus eius, & Abda filius Samua, filius Galal, filius Idithum: * Omnes Leuitæ 18 in ciuitate sancta ducẽti octoginta quatuor. * Et ianitores, Accub, Telmon, & fratres eo- 19 rum, qui custodiebant ostia centum septuaginta duo. * Et reliqui ex Israel sacerdotes, 20 & Leuitæ in vniuersis ciuitatibus Iuda, vnusquisque in possessione sua. Et Nathinæi, 21 qui habitabant in Ophel, & Siaha, & Gaspha de Nathinæis. * Et episcopus Leui- 22 tarum in Ierusalem, Azzi filius Bani, filius Hasabiæ, filius Mathaniæ, filius Michæ. De filijs Asaph, cantores in ministerio domus Dei. * Præceptum quippè regis super eos 23 erat, & ordo in cantoribus per dies singu-

24 los, * Et Phathahia filius Mesezebel, de filijs D Zara filij Iuda in manu regis, iuxta omne 25 verbum populi, * Et in domibus per omnes regiones eorum. De filijs Iuda habitauerunt in Cariatharbe, & in filiabus eius: & in Dibon, & in filiabus eius: & in Cabseel, & 26 in viculis eius, * Et in Iesue, & in Molada, 27 & in Bethphaled, * Et in Hasersual, & in 28 Bersabee, & in filiabus eius, * Et in Siceleg, 29 & in Mochona, & in filiabus eius, * Et in 30 Remmon, & in Saraa, & in Ierimuth, * Zanoa, Odollam, & in villis earum, Lachis, & regionibus eius, & Azeca, & filiabus eius. Et manserunt in Bersabee vsque ad vallem 31 Ennom. * Filij autem Beniamin, à Geba, Mechmas, & Hai, & Bethel, & filiabus eius: 32 * Anathoth, Nob, Anania, * Asor, Rama, 33 Gethaim, * Hadid, Seboim, & Neballat, 34 Lod, * Et Ono valle artificum. * Et 35 de Leuitis portiones Iudæ, & Beniamin.

CAP. XII.

Nomina, & officia sacerdotum, ac Leuitarum, qui cum Zorobabel in Ierusalem ascenderunt, & custodes thesaurorum: magna solemnitate conuocatis vndique Leuitis celebrant dedicationem muri Ierusalem.

1 HI sunt autem sacerdotes, & Leuitæ, qui A ascenderunt cum Zorobabel filio Salathiel, & Iosue Saraia, Ieremias, Esdras, 2 * Amaria, Melluch, Hattus, * Sebenias, 3 Rheum, Merimuth, * Addo, Genthon, 4 Abia, * Miamin, Madia, Belga, * Semeia, & 5 Ioiarib, Idaia, Sellum, Amoc, Helcias, * Ida- 6 ia. Isti principes sacerdotum, & fratres eo- 7 rum, in diebus Iosue. * Porrò Leuitæ, Iesua, 8 Bẽnui, Cedmihel, Sarebia, Iuda, Mathanias, 9 super hymnos ipsi, & fratres eorum: * Et Becbecia, atq; Hanni, & fratres eorum, vnus- 10 quisque in officio suo. * Iosue autem genuit Ioacim, & Ioacim genuit Eliasib, & Eliasib 11 genuit Ioiada. * Et Ioiada genuit Ionathan, 12 & Ionathan genuit Ieddoa. * In diebus autem Ioacim erant sacerdotes, & principes familiarum: Saraiæ, Maraia: Ieremiæ, Hana- 13 nia: * Esdræ, Mosollam: Amariæ, Iohanan: * 14 Melicho, Ionathan: Sebeniæ, Ioseph: * Ha- 15 ram, Edna: Maraioth, Helci: * Adaiæ, Zacha- 16 ria: Gemhon, Mosollam: * Abiæ, Zechri: 17 Miamin, & Moadiæ, Phelti: * Belgæ, Sãmua: 18 Semaiæ, Ionatham: * Ioiarib, Mathanai: Io- 19 daiæ Azzi: * Sellai, Celai: Amoc, Heber: * 20 Helciæ, Hasebia: Idaiæ, Nathanael. * Leuitæ 21 in diebus Eliasib, & Ioiada, & Iohanan, & 22 Ieddoa, scripti principes familiarum, & sa- B cerdotes in regno Darij Persæ. * Filij Leui 23 principes familiarum, scripti in Libro verborum dierum, & vsque ad dies Ionathan,

filij

filij Eliasib. *Et principes Leuitarum, Hasebia, Sarebia, & Iosue filius Cedmihel: & fratres eorum per vices suas, vt laudarent, & confiterentur iuxta præceptum Dauid viri Dei, & obseruarent æquè per ordinem. Mathania, & Bechecia, Obedia, Mosollam, Telmon, Accub, custodes portarum, & vestibulorum ante portas. *Hi in diebus Ioacim filij Iosue, filij Iosedec, & in diebus Nehemiæ ducis, & Esdræ sacerdotis scribæque. * In dedicatione autem muri Ierusalem, requisierunt Leuitas de omnibus locis suis, vt adducerent eos in Ierusalem, & facerent dedicationem, & lætitiam in actione gratiarum, & cantico, & in cymbalis, psalterijs, & citharis. *Congregati sunt autem filij cantorum de campestribus circa Ierusalem, & de villis Netumphati, *Et de domo Galgal, & de regionibus Geba, & Azmaueth: quoniam villas ædificauerunt sibi cantores in circuitu Ierusalem. *Et mundati sunt sacerdotes, & Leuitæ, & mundauerunt populum, & portas, & murum. *Ascendere autem feci principes Iuda super murum, & statui duos magnos choros laudantium. Et ierunt ad dexteram super murum ad portam sterquilinij. * Et iuit post eos Osaias, & media pars principum Iuda, * Et Azarias, Esdras, & Mosollam Iudas, & Beniamin, & Semeia, & Ieremias. * Et de filijs sacerdotum in tubis, Zacharias filius Ionathan, filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur, filius Asaph, *Et fratres eius, Semeia, & Azareel, Malalai, Galalai, Maal, Nathanael, & Iudas, & Hanani, in vasis cantici Dauid viri Dei: & Esdras scriba ante eos in porta Fontis. * Et contra eos ascenderunt in gradibus ciuitatis Dauid, in ascensu muri super domum Dauid, & vsque ad portam Aquarum ad Orientem. *Et chorus secundus gratias referentium ibat ex aduerso, & ego post eum, & media pars populi super murum, & super turrim furnorum, & vsq; ad murum latissimum, * Et super portam Ephraim, & super portam antiquam, & super portam piscium, & turrim Hananeel, & turrim Emath, & vsque ad portam gregis: & steterunt in porta custodiæ, * Steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, & ego, & dimidia pars magistratuum mecum. *Et sacerdotes, Eliachim, Maasia, Miamin, Michea, Elioenai, Zacharia, Hanania in tubis, *Et Maasia, & Semeia, & Eleazar, & Azzi, & Iohanã, & Melchia, & Ælam, & Ezer. Et clarè cecinerunt cantores, & Iezraia præpositus: *Et immolauerunt in die illa victimas magnas, & lætati sunt: Deus enim lætificauerat eos lætitia magna: sed & vxores eorum, & liberi gauisi sunt, & audita est lætitia Ierusalem procul. *Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophylacia thesauri ad libamina, & ad decimas, vt introferrent per eos principes ciuitatis in decore gratiarum actionis, sacerdotes, & Leuitas: quia lætificatus est Iuda in sacerdotibus, & Leuitis astantibus. *Et custodierunt obseruationem Dei sui, & obseruationem expiationis, & cantores, & ianitores iuxta præceptum Dauid, & Salomonis filij eius, *Quia in diebus Dauid, & Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum, in carmine laudantium, & confitentium Deo. *Et omnis Israel, in diebus Zorobabel, & in diebus Nehemiæ, dabant partes cantoribus, & ianitoribus per dies singulos, & sanctificabant Leuitas, & Leuitæ sanctificabant filios Aaron.

CAP. XIII.

Lecto Deuteronomio eiciuntur alienigenæ, partes Leuitis assignantur, è quo tamen gazophylacio vasa domus Tobiæ proijciuntur, & sabbati violatores puniuntur: increpat Nehemias Iudæos, qui vxores duxerant alienigenas.

IN die autem illo lectum est in volumine Moysi audiente populo: & inuentum est scriptum in eo, quod non debeant introire *Deut. 23. Ammonites, & Moabites in Ecclesiam Dei, * vsq; in æternum: *Eo quod non occurrerint filijs Israel cum pane, & aqua: & conduxerint aduersum eos Balaam, ad maledicendũ eis: & conuertit Deus noster maledictionẽ in benedictionem. *Factum est autem, cum audissent legem, separauerunt omnem alienigenam ab Israel. *Et super hoc erat Eliasib sacerdos, qui fuerat præpositus in gazophylacio domus Dei nostri, & proximus Tobiæ, *Fecit ergo sibi gazophylaciũ grande, & ibi erant ante eum reponentes munera, & thus, & vasa, & decimam frumenti, vini, & olei, partes Leuitarum, & cantorũ, & ianitorum, & primitias sacerdotales. *In omnibus autem his non fui in Ierusalem, quia anno trigesimo secundo Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem, & in fine dierum rogaui regem. *Et veni in Ierusalem, & intellexi malum, quod fecerat Eliasib Tobiæ, vt faceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei. *Et malum mihi visum est valdè. Et proieci vasa domus Tobiæ foras de gazophylacio: * Præcepique & emundauerunt gazophylacia: & retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium, & thus. * Et cognoui, quod partes Leuitarum non fuissent datæ: & fugisset vnusquisque in regionem suam de Leuitis, & cantoribus, et de his, qui ministrabant: *Et egi causam aduersus magistratus, & di-

& dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregaui eos: & feci ſtare in ſtationibus ſuis. * Et omnis Iuda apportabat decimã frumenti, vini, & olei, in horrea. * Et conſtituimus ſuper horrea Selemiam ſacerdotem, & Sadoc ſcribam, & Phadaiam de Leuitis, & iuxta eos Hanan filium Zachur, filium Mathanie: quoniam fideles comprobati ſunt, & ipſis creditæ ſunt partes fratrum ſuorum. * Memento mei Deus meus pro hoc, & ne deleas miſerationes meas, quas feci in domo Dei mei, & in cęremonijs eius. * In diebus illis vidi in Iuda calcantes torcularia in ſabbato, portãtes aceruos, & onerantes ſuper aſinos vinum, & vuas, et ficus, & omne onus, & inferentes in Ieruſalem die ſabbati. Et conteſtatus ſum, vt in die, qua vendere liceret, venderent. * Et Tyrij habitauerunt in ea, inferentes piſces. et C omnia venalia: & vendebant in ſabbatis filijs Iuda in Ieruſalem: * Et obiurgaui optimates Iuda, & dixi eis: Quæ eſt hæc res mala, quam vos facitis, & profanatis diem ſabbati? * Numquid non hæc fecerunt patres noſtri, et adduxit Deus noſter ſuper nos omne malum hoc, & ſuper ciuitatem hanc? Et vos additis iracundiam ſuper Iſrael violando ſabbatum. * Factum eſt autem, cum quieuiſſent portæ Ieruſalem in die ſabbati, dixi: et clauſerunt ianuas, & pręcepi, vt non aperirent eas, vſque poſt ſabbatum: & de pueris meis conſtitui ſuper portas, vt nullus inferret onus in die ſabbati. * Et manſerunt negotiatores, & vendentes vniuerſa venalia, foris Ieruſalem ſemel, & bis. * Et conteſtatus ſum eos, & dixi eis: Quare manetis ex aduerſo muri? ſi ſecundo hoc feceritis, mittam in vos. Itaquè ex tempore illo non venerunt in ſabbato. * Dixi quoque Leuitis, vt mundarentur, & venirent ad cuſtodiendas portas, et ſanctificandam diem ſabbati: & pro hoc ergo memento mei Deus meus, & parce mihi ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum. * Sed & in diebus illis vidi Iudæos ducentes vxores Azotidas, Ammonitidas, & Moabitidas. * Et filij eorum ex media parte loquebantur Azoticè, & neſciebant loqui Iudaicè, & loquebantur iuxta linguam populi, & populi. * Et obiurgaui eos, & maledixi. Et cecidi ex eis viros, & decaluaui eos, & adiuraui in Deo, vt non darent filias ſuas filijs eorum, & non acciperent de filiabus eorum filijs ſuis, & ſibimetipſis, dicens: * Numquid non in huiuſcemodi re peccauit Salomon rex Iſrael? & certè in gentibus multis non erat rex ſimilis ei, & dilectus Deo ſuo erat, & poſuit eum Deus regem ſuper omnem Iſrael: & ipſum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ. * Numquid, & nos in obedientes faciemus omne malum grande hoc, vt prævaricemur in Deo noſtro, & ducamus vxores peregrinas? * De filijs autem Ioiada filij Eliaſib ſacerdotis magni, gener erat Sanaballat Horonites, quem fugaui à me. * Recordare Domine Deus meus, aduerſum eos, qui polluunt ſacerdotium, iuſque ſacerdotale, & Leuiticum. Igitur mundaui eos ab omnibus alienigenis, & conſtitui ordines ſacerdotum, & vnumquemq; in miniſterio ſuo: * Et in oblatione lignorum in temporibus conſtitutis, & in primitiuis: memento mei Deus meus in bonum. Amen.

1 Reg. 3. b. 7.

* 3. Reg. 11. 8. 10.

Digitized by Google

LIBER TOBIÆ.

CAP. I.

Tobias in captiuitate constitutus, à lege Dei non recedit, & filium Tobiam ex Anna vxore susceptum, Deum timere docet: gratus regi Salmanasar, pergit quocumque vult: confratres captiuos consolatur, & innat eleemosyna: Gabelo dat mutuo decem argenti talenta: Sennacherib, quod occisos sepeliret, eum persequitur.

TObias ex tribu, & ciuitate Nephthali, (quæ est in superioribus Galilææ supra Naasson, post viam, quæ ducit ad Occidentem, in sinistro habens ciuitatem Sephet) * Cum captus esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in captiuitate tamen positus, viam veritatis non deseruit, * Ita vt omnia, quæ habere poterat, quotidie concaptiuis fratribus, qui erant ex eius genere, impertiret. * Cumq; esset iunior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit in opere. * Deniq; cum irent omnes ad vitulos aureos, quos Ieroboam fecerat rex Israel, hic solus fugiebat consortia omnium, * Sed pergebat in Ierusalem ad templum Dñi, & ibi adorabat Dñm Deum Israel, omnia primitiua sua, & decimas suas fideliter offerens, * Ita vt in tertio anno proselytis, & aduenis ministraret omnem decimationem, * Hæc & his similia secundum legem Dei puerulus obseruabat. * Cum vero factus esset vir, accepit vxorem Annam de tribu sua, genuitque ex ea filium, nomen suum imponens ei, * Quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. * Igitur, cum per captiuitatem deueniſſet cum vxore ſua, & filio, in ciuitatem Niniuen cum omni tribu ſua, * (Cum omnes ederent ex cibis gentilium) iſte cuſtodiuit animam ſuam, & numquam contaminatus eſt in eſcis eorum. * Et quoniam memor fuit Dñi in toto corde ſuo, dedit illi Deus gratiam in conſpectu Salmanaſar regis, * Et dedit illi poteſtatem quocumque vellet ire, habens libertatem quæcumq; facere voluiſſet. * Pergebat ergo ad omnes, qui erant in captiuitate, & monita ſalutis dabat eis. * Cum autem veniſſet in Rages ciuitatem Medorum, & ex his, quibus honoratus fuerat à rege, habuiſſet decem talenta argenti: * Et cum in multa turba generis ſui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu eius, ſub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti. * Poſt multũ verò temporis, mortuo Salmanaſar rege, cum regnaret Sennacherib filius eius pro eo, & filios Iſrael exoſos haberet in cõſpectu ſuo: * Tobias quotidie pergebat per omnem cognationem ſuam, & conſolabatur eos, diuidebatque vnicuique, prout poterat, de facultatibus ſuis: * Eſurientes alebat, nudiſq; C veſtimenta præbebat, & mortuis atque occiſis ſepulturam ſolicitus exhibebat. * Deniq; cum reuerſus eſſet rex Sennacherib, fugiens à Iudæa plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blaſphemiam ſuam, & iratus multos occideret ex filijs Iſrael, Tobias ſepeliebat corpora eorum. * At vbi nuntiatum eſt regi, iuſſit eum occidi, & tulit omnem ſubſtantiam eius. * Tobias verò cum filio ſuo, & cum vxore fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant eum. * Poſt dies verò quadraginta quinq; occiderunt regem

filij

* 4. Reg. 17. 6. 18. & 18. 9.
* 3. Reg. 12. 26.
* 4. Reg. 19. 8. 35. Eccli. 48. 24.
Is. 37. 38. 1. Mach. 8. c. 19.
1. Par. 32. c. 21.

filij ipſius, * Et reuerſus eſt Tobias in do- 25
mum ſuam, omniſque facultas eius reſtitu-
ta eſt ei.

CAP. II.

Tobias ex mortuorum defatigatus ſepultura, hirundinis ſtercore in patientiæ probationem excæcatur, & ab vxore, ac amicis ipſum irridentibus affectus opprobrio, patientiſſimè tolerat, inſtar Iobi.

POſt hæc verò, cum eſſet dies feſtus Dñi, 1
& factum eſſet prandium bonum in do. A
mo Tobiæ, * Dixit filio ſuo: Vade, & adduc 2
aliquos de tribu noſtra, timentes Deum, vt
epulentur nobiſcum. *Cumq; abijſſet, reuer- 3
ſus nuntiauit ei, vnum ex filijs Iſrael iugu-
latum iacere in platea. Statimq; exiliens de
accubitu ſuo, relinquens prandium, ieiunus
peruenit ad corpus: * Tollenſq; illud porta- 4
uit ad domum ſuam occultè, vt, dum ſol oc-
cubuiſſet, cautè ſepeliret eum. * Cumq; oc- 5
culta ſſet corpus, manducauit panem cum
luctu, & tremore, * Memorans illum ſermo- 6
nem, quem dixit Dñs per Amos prophetã:
* Amos 8. c. 10. 1. Mach. 1. d. 14. Dies feſti veſtri conuertentur in lamẽtatio-
nem, & luctum. Cum verò ſol occubuiſſet, 7
abijt, & ſepeliuit eum. * Arguebant autem 8
eum omnes proximi eius, dicentes: Iam hu- B
ius rei cauſa interfici iuſſus es, & vix effugi-
ſti mortis imperium, & iterum ſepelis mor-
tuos? *Sed Tobias plus timens Deum, quàm 9
* Supr. 1. d. 21. regem, rapiebat corpora occiſorum, & oc-
cultabat in domo ſua, & medijs noctibus ſe-
peliebat ea. Contigit autem, vt quadam die 10
fatigatus à ſepultura, veniens in domũ ſuã,
iactaſſet ſe iuxta parietem, & obdormiſſet,
Et ex nido hirundinum dormienti illi cali- 11
da ſtercora inciderent ſuper oculos eius, fie-
retq; cæcus. *Hanc autem tentationem ideò 12
permiſit Dñs euenire illi, vt poſteris daretur
exemplum patientiæ eius, ſicut & ſancti
Iob. *Nam cum ab infantia ſua ſemper Deũ 13
timuerit, & mandata eius cuſtodierit, non
eſt contriſtatus contra Deum, quod plaga C
cæcitatis euenerit ei, *Sed immobilis in Dei 14
timore permanſit, agens gratias Deo omni-
bus diebus vitæ ſuæ. *Nam ſicut beato Iob 15
inſultabant reges, ita iſti parentes, & cogna-
ti eius irridebant vitam eius, dicentes: *Vbi 16
eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas, & ſepul-
turas faciebas? Tobias verò increpabat eos, 17
dicens: Nolite ita loqui: *Quoniam filij ſan- 18
ctorum ſumus, & vitam illam expectamus,
quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam
nunquam mutant ab eo. *Anna verò vxor 19
eius ibat ad opus textrinum quotidie, & de D
labore manuum ſuarum victum, quem con-
ſequi poterat, deferebat. *Vnde factum eſt, 20
vt hœdum caprarum accipiens detuliſſet
* Deut. 22. c. 1. domi: *Cuius cum vocem balantis vir eius 21
audiſſet, dixit: Videte, ne forte furtiuus ſit,
reddite eum dominis ſuis, quia non licet no-
bis, aut edere ex furto aliquid, aut continge-
re. *Ad hæc vxor eius irata reſpondit: Ma- 22
nifeſtè vana facta eſt ſpes tua, & eleemoſy- *Iob. 1. c. 9.
næ tuæ modo apparuerunt. * Atque his, 23
& alijs huiuſcemodi verbis exprobra-
bat ei.

CAP. III.

Tobię ob vxoris conuitium mori petentis oratio ad Deum, & Sarę filiæ Raguelis humilis cum triduano ieiunio oratio, ob ancillæ improperium de ſeptem ipſius maritis à dæmonio interemptis: vtriuſque autem preces exaudiuntur, Angelo Raphaele ad eos curandos miſſo.

TVnc Tobias ingemuit, & cępit orare cũ 1
A lacrymis, Dicens: Iuſtus es Dñe, & om-
nia iudicia tua iuſta ſunt, & omnes viæ tuę, 2
misericordia, & veritas, & iudicium. Et nũc 3 * Deut. 18. c. 13.
Dñe memor eſto mei, & ne vindictã ſumas
de peccatis meis, neq; reminiſcaris delicta
mea, vel parentum meorum. *Quoniam nõ 4
obediuimus præceptis tuis, ideò traditi ſu-
mus in direptionẽ, & captiuitatem, & mor-
tem, & in fabulam, & in improperium om-
nibus nationibus, in quibus diſperſi ſumus.
* Et nunc Dñe magna iudicia tua, quia non 5
egimus ſecundùm præcepta tua, & nõ am-
bulauimus ſinceriter corã te. *Et nunc Dñe 6
ſecundùm voluntatem tuam fac mecum, &
præcipe in pace recipi ſpiritum meum: ex-
pedit enim mihi mori magis, quàm viuere. * 7
B *Eadem itaq; die contigit, vt Sara filia Ra- B
guelis in Rages ciuitate Medorum, & ipſa
audiret improperiũ ab vna ex ancillis patris
ſui, *Quoniam tradita fuerat ſeptẽ viris, & 8
demoniũ nomine Aſmodęus occiderat eos,
mox, vt ingreſſi fuiſſet ad eam. *Ergo cũ pro 9
culpa ſua increparet puellam, reſpondit ei,
dicens: Amplius ex te non videamus filium
aut filiam ſuper terrã, interfectrix virorum
tuorum. Nunquid & occidere me vis, ſicut 10
iam occidiſti ſeptem viros? Ad hanc vocem
perrexit in ſuperius cubiculum domus ſuę:
& tribus diebus, & tribus noctibus nõ mã-
ducauit, neq; bibit: * Sed in oratione perſi- 11
ſtẽs, cum lacrymis deprecabatur Deum, vt
ab iſto improperio liberaret eam. *Factũ eſt 12
autem die tertia, dum compleret orationẽ,
benedicẽs Dñm, Dixit: Benedictum eſt no- 13
C men tuum Deus patrũ noſtrorum: qui cum C
iratus fueris, miſericordiam facies, & in tẽ-
pore tribulationis peccata dimittis his, qui
inuocant te. *Ad te Dñe faciem meã cõuer- 14
to, ad te oculos meos dirigo. * Peto Dñe, vt 15
de vinculo improperij huius abſoluas me,
aut certè deſuper terram eripias me. Tu ſcis 16
Dñe, quia nunquam concupiui virum, &
mundã ſeruaui animam meam ab omni cõ-
cupiſcentia. *Nunquã cum ludentibus mi- 17

scui me:neq;cum his,qui in leuitate ambulant,participem me præbui.*Virum autem cum timore tuo,non cum libidine mea consensi suscipere.*Et,aut ego indigna fui illis, aut illi forsitan me non fuerunt digni: quia forsitan viro alij conseruasti me. * Non est enim in hominis potestate consilium tuum. *Hoc autem pro certo habet omnis,qui te colit,quod vita eius,si in probatione fuerit, coronabitur:si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & si in correptione fuerit, ad D misericordiam tuam venire licebit. * Non enim delectaris in perditionibus nostris: quia post tempestatem, tranquillum facis: & post lacrymationem, & fletum, exultationem infundis. *Sit nomen tuum Deus Israel benedictum in sæcula.* In illo tempore exauditæ sunt preces amborum in conspectu gloriæ summi Dei:*Et missus est Angelus Domini sanctus Raphael,vt curaret eos ambos, quorum vno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatæ.

CAP. IV.

Tobias cum se breui putaret moriturum, filio pijssima salutis monita inculcat, eleemosynę virtutem declarat, & de decem argenti talentis Gabelo mutuo datis indicat.

1 IGitur cum Tobias putaret orationē suam exaudiri, vt mori potuisset, vocauit ad se A
* Eccli.7.c. 29. 2 Tobiam filium suū, *Dixitq;ei: Audi fili mi verba oris mei,& ea in corde tuo,quasi fūdamentum constitue.*Cum acceperit Deus
* Exod.20. b.12. 3 animam meā,corpus meum sepeli:& honorē habebis matris tuæ omnibus diebus vitę eius Memor enim esse debes,quę & quāta pericula passa sit propter te in vtero suo. 4
* Cum autem & ipsa compleuerit tempus 5
vitæ suę,sepelias eam circa me. *Omnibus 6
autē diebus,vitæ tuę in mente habeto Deū: B
& caue ne aliquando peccato consentias,& prætermittas præcepta Dñi Dei nostri. * Ex 7
*Luc.14.c. 11. Prou.3.b.9. Eccl.4.a.1. & 14.b.11. substantia tua fac eleemosynā,& noli auertere faciē tuā ab vllo paupere: ita enim fiet, vt nec à te auertatur facies Dñi. *Quo mo- 8
Eccl.35.a. 4. do potueris,ita esto misericors.*Si multum 9
tibi fuerit,abundanter tribue: si exiguū tibi
* Eccli.29. c.13. fuerit, etiam exiguum libēter impertiri illu de: Præmiū enim bonum tibi thesaurizas in 10
die necessitatis. * Quoniam eleemosyna ab 11
omni peccato,& à morte liberat, & nō patietur animā ire in tenebras. * Fiducia ma- 12
gna erit corā summo Deo,eleemosyna,omC
nibus facientibus eam.*Attende tibi fili mi 13
* 1.Thes.4. a.1. Gen.3.a.1. * Leu.19.c. 13. Deut.14.c. 14. Matth.7.b. 22. ab omni fornicatione,& prętер vxorem tuā nunquam patiaris crimen scire. * Superbiā 14
nunquam in tuo sensu,aut in tuo verbo,dominari permittas:in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. *Quicunq;tibi aliquid 15
operatus fuerit,statim ei mercedē restitue, & merces mercenarij tui apud te omninò 16
non remaneat. * Quod ab alio oderis fieri 17
*Luce 6.c. 31 tibi,vide ne tu aliquando alteri facias.*Pa-
* Luce 14.c. 24. nem tuum cum esurientibus, & egenis co- 18
mede, & de vestimentis tuis nudos tege. * Panem tuum, & vinum tuum super sepulturam iusti constitue, & noli ex eo manducare,& bibere cum peccatoribus. *Consi- 19
lium semper à sapiente perquire. * Omni 20
tempore benedic Deum: & pete ab eo, vt vias tuas dirigat,& omnia consilia tua in ipso permaneant.Indico etiam tibi fili mi,dedisse me decem talenta argenti,dum adhuc infantulus esses, Gabelo, in Rages ciuitate Medorum, & chirographum eius apud me 21
habeo.*Et ideò perquire,quo modo ad eum 22
peruenias,& recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, & restituas ei chiro- 23
graphum suum. * Noli timere fili mi: pau- *Rom.2.d. 17.
perem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum,& recesserimus ab omni peccato,& fecerimus benè.

CAP. V.

Tobię socium,ac ducem itineris in Rages Medorum quęrenti Raphael Angelus ignotus occurrit, cui pater filium committit, quibus profectis mater filij deflet absentiam.

1 TVnc respondit Tobias patri suo, & di- A
xit: Omnia quæcumq;præcepisti mihi,faciam pater. * Quo modo autem pecu- 2
niam hanc requirā,ignoro:quod signum dabo ei? Sed neq;viam, per quam pergatur illuc,aliquando cognoui.Tunc pater suus re- 3
spōdit illi,& dixi: Chirographū quidē illius penes me habeo: quod dum illi ostenderis, statim restituet. *Sed perge nunc,& inquire 4
tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salua mercede sua: vt,dum adhuc viuo,recipias eam.*Tunc egressus Tobias,inuenit iu- 5
uenē splendidum, stantem præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum. * Et igno- 6
B
rans,quod Angelus Dei esset,salutauit eum, & dixit: Vnde te habemus bone iuuenis? * 7
At ille respondit: Ex filijs Israel. Et Tobias dixit ei: Nosti viam, quæ ducit in regionem Medorum? *Cui respondit: Noui: & omnia 8
itinera eius frequenter ambulaui, & mansi apud Gabelum fratrem nostrum:qui moratur in Rages ciuitate Medorū,quę posita est 9
in monte Ecbatanis.*Cui Tobias ait:Sustine me obsecro, donec hæc ipsa nuntiem patri meo.*Tunc ingressus Tobias indicauit vni- 10
uersa hæc patri suo. Super quæ admiratus 11
pater,rogauit,vt introiret ad eum. *Ingressus itaq;salutauit eum,& dixit: Gaudiū tibi 12
sit semper. *Et ait Tobias: Quale gaudium mihi erit,qui in tenebris sedeo,& lumē cęli 13
nō video?Cui ait iuuenis:Forti animo esto, in proximo est,vt à Deo cureris.*Dixit ita- 14

que

que illi Tobias: Nunquid poteris perducere C
filium meũ ad Gabelũ in Rages ciuitatẽ Me-
dorũ? & cum redieris, restituã tibi mercedẽ
suã. Et dixit ei Angelus: Ego ducã, & reducã 15
eum ad te. *Cui Tobias respondit: Rogo te, 16
indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu
es tu? * Cui Raphael Angelus dixit: Genus 17
quæris mercenarij, an ipsum mercenarium,
qui cum filio tuo eat? * Sed ne fortè solicitũ 18
te reddam, ego sum Azarias Ananiæ magni
filius. *Et Tobias respondit: Ex magno gene- 19
re es tu. Sed peto ne irascaris, quod voluerim
cognoscere genus tuum. * Dixit autem illi 20
Angelus; Ego sanum ducam, & sanum tibi
reducam filium tuum. *Respondens autem 21
Tobias, ait: Benè ambuletis, & sit Deus in D
itinere vestro, & Angelus eius comitetur
vobiscum. Tunc paratus omnibus, quæ erãt 22
in via portanda, fecit Tobias vale patri suo,
& matri suæ, & ambulauerunt ambo simul.
*Cumq; profecti essent, cœpit mater eius fle- 23
re, & dicere: Baculum senectutis nostræ tu-
listi, & transmisisti à nobis, *Nunquam fini- 24
set ipsa pecunia, pro qua misisti eum. *Suffi- 25
*Infr. 10.a. 4. ciebat enim nobis paupertas nostra, vt diui-
tias computaremus hoc, quod videbamus
filium nostrum. *Dixitque ei Tobias: Noli 26
flere, saluus perueniet filius noster, & sa-
luus reuertetur ad nos, & oculi tui videbunt
illum. *Credo enim, quod Angelus Dei bo- 27
nus comitetur ei, & benè disponat omnia,
quæ circa eum geruntur, ita vt cum gaudio
reuertatur ad nos. *Ad hanc vocem cessauit 28
mater eius flere, & tacuit.

CAP. VI.

Angeli hortatu Tobias inuadentem piscem apprehendit, & exenterat, cor eius fel, & iecur ad medicamenta reseruans; & ad Raguelem diuertunt, vt iussu Angeli petat in vxorem illius filiam Saram, cuius septem viros occiderat dæmonium, discens ab Angelo quo fine suscipiendum, ac seruandum sit coniugium.

PRofectus est autem Tobias, & canis se- 1
cutus est eum, & mansit prima mansio- A
ne iuxta fluuium Tigris. Et exiuit, vt lauaret 2
pedes suos, & ecce piscis immanis exiuit
ad deuorandum eũ. *Quẽ expauescens To- 3
bias clamauit voce magna, dicens: Dñe, in-
uadit me. *Et dixit ei Angelus: Apprehende 4
branchiam eius, & trahe eum ad te. Quod
cum fecisset, attraxit eũ in siccum, & palpi-
tare cœpit ante pedes eius. *Tũc dixit ei An- 5
gelus: Exenterа hunc piscem, & cor eius, &
fel, & iecur repone tibi: sũt enim hęc neces-
saria ad medicamenta vtiliter. *Quod cum 6
fecisset, assauit carnes eius, & secũ tulerunt
in via: cętera salierunt, quæ sufficerent eis,
quousq; peruenirent in Rages ciuitatẽ Me-
dorum. *Tunc interrogauit Tobias Angelũ 7
& dixit ei. Obsecro te Azaria frater, vt dic 8
mihi, quod remedium habebunt illa, quæ
de pisce seruare iussisti? *Et respondens An- 9
gelus, dixit eis: Cordis eius particulã si su-
per carbones ponas, fumus eius extricat
omne genus dęmoniorum, siue à viro, siue à
muliere, ita vt vltra non accedat ad eos. *Et 10
fel valet ad vngendos oculos, in quibus fue-
rit albugo, & sanabũtur. Et dixit ei Tobias: 11
Vbi vis, vt maneamus? Respondensq; Ange-
lus, ait: Est hic Raguel nomine, vir propin-
C quus de tribu tua, & hic habet filiam nomi-
ne Saram, sed neq; masculum, neq; fęminam
12 vllam habet aliam præter eam. *Tibi debe- * Num. 17.
tur omnis substantia eius, & oportet eam te 8.a. & 36.a.
13 accipere coniugem. *Pete ergo eam à patre 8.
14 eius, & dabit tibi eam in vxorẽ. * Tunc re-
spondit Tobias, & dixit: Audio quia tradita
est septem viris, & mortui sunt: sed & hoc
15 audiui, quia dęmonium occidit illos. *Timeo
ergo, ne forte, & mihi hæc eueniant: & cum
sim vnicus parentibus meis, deponam sene-
16 ctutem illorum cum tristitia ad inferos. *
Tunc Angelus Raphael dixit ei: Audi me, &
offendã tibi, qui sunt, quibus prævalere po-
17 test dęmonium. *Hi namq; qui coniugium
ita suscipiunt, vt Deum à se, & à sua mente
excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut
equus, & mulus, quibus non est intellectus:
18 habet potestatem dęmonium super eos. Tu
D autem cum acceperis eam, ingressus cubi-
culum, per tres dies continens esto ab ea, &
nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea.
19 *Ipsa autem nocte, incenso iecore pisces, fu-
20 gabitur dęmonium. * Secunda verò nocte,
in copulatione sanctorum patriarcharum
21 admitteris. * Tertia autem nocte benedi-
ctionem consequeris, vt filij ex vobis
22 procreentur incolumes. * Transacta au-
tem tertia nocte, accipies virginem cum
timore Domini, amore filiorum ma-
gis, quam libidine ductus, vt in semi-
ne Abrahæ benedictionem in filijs conse-
quaris:

CAP. VII.

Raguel petitam à Tobia Saram filiam in vxorem tradidit consilio Raphaelis, & scriptis coniugij tabulis, nuptię celebrantur.

1 INgressi sunt autem ad Raguelẽ, & susce-
A pit eos Raguel cum gaudio. *Intuensque
2 Tobiam Raguel, dixit Annæ vxori suæ: Quã
3 similis est iuuenis iste consobrino meo! *Et
cum hæc dixisset, ait: Vnde estis iuuenes fra-
tres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu Neph-
4 thali sumus ex captiuitate Ninive. *Dixitq;
illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum?
5 Qui dixerunt: Nouimus. *Cumq; multa bo-
na loqueretur de eo, dixit Angelus ad Ra-

guelē: Tobias de quo interrogas, pater illius
est. *Et misit se Raguel, & cum lacrymis os- 6
culatus est eum, & plorans supra collū eius,
*Dixit: Benedictio sit tibi fili mi, quia boni, 7
& optimi viri filius es. *Et Anna vxor eius, 8
& Sara ipsorum filia, lacrymatæ sunt. *Post- 9
quam autē locuti sunt, præcepit Raguel oc-
cidi arietem, & parari conuiuium. Cumque
hortaretur eos discumbere ad prandium, * 10
Tobias dixit: Hic ego hodie non manducabo,
neq; bibam, nisi prius petitionem meam
confirmes, & promittas mihi dare Saram fi-
liam tuam. *Quo audito verbo Raguel, ex- 11
pauit, sciēs quid euenerit illis septem viris,
qui ingressi sunt ad eam: & timere cœpit, ne
fortè & huic similiter contingeret: & cum
mutaret, & non daret petenti vllum respon-
sum, *Dixit ei Angelus: Noli timere dare eā 12
illi, quoniam huic timenti Deum debetur C
coniux filia tua: propterea alius non potuit
habere illam. *Tunc dixit Raguel: Non du- 13
bito, quod Deus preces, & lacrymas meas
in conspectu suo admiserit, *Et credo quo- 14
niam ideò fecit vos venire ad me, vt ista cō-
* Num. 16. b.6. iungeretur cognationi suę. secundum legem
Moysi: & nunc noli dubium gerere, quod ti-
bi eam tradam. Et apprehendens dexteram 15
filiæ suæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicēs: Deus D
Isaac, & Deus Iacob vobiscum sit, & ipse
coniungat vos, impleatque benedictionem
suam in vobis. *Et accepta charta, fecerunt 16
conscriptionem coniugij. *Et post hęc epu- 17
lati sunt, benedicentes Deum. *Vocauitque 18
Raguel ad se Annam vxorem suam, & præ-
cepit ei, vt præpararet alterum cubiculum.
* Et introduxit illuc Saram filiam suam, & 19
lacrymata est. * Dixitque ei: Forti animo 20
esto filia mea: Dominus cœli det tibi gau-
dium pro tædio, quod perpessa es.

CAP. VIII.

Tobias thalamum ingressus partem iecoris piscis assat; & damonio à Raphaele ligato, Tobias & Sara simul orantes noctem transigunt incolumes. quapropter repleto, quod paratum erat sepulchro, actisque Deo gratijs à Sarę parentibus, lętum apparatur conuiuium, & prodote medietas bonorum assignatur, cedente & reliqua medietate post parentum obitum.

POstquā verò cœnauerunt, introduxerūt 1
iuuenem ad eam. *Recordatus itaq; To A
bias sermonum Angeli, protulit de cassidili 2
suo partem iecoris, posuitq; eam super car-
bones viuos, *Tūc Raphael Angelus appre- 3
hendit dæmonium, & religauit illud in de-
serto superioris Ægypti. *Tunc hortatus est 4
virginem Tobias, dixitq; ei: Sara. exurge, &
deprecemur Deum hodie, & cras, & secun-
dum cras: quia his tribus noctibus Deo iun-
gimur: tertia autem transacta nocte, in ma-
trimonio erimus coniugio. *Filij quippè sanctō- 5
B rum sumus, & non possumus ita coniungi,
6 sicut gentes, quæ ignorant Deū. * Surgentes
autem pariter, instanter orabant ambo si-
7 mul, vt sanitas daretur eis. *Dixitq; Tobias:
Dñe Deus patrum nostrorum, benedicant
te cœli, & terrę, mareq; & fontes, & flumina,
8 & omnes creaturæ tuæ, quę in eis sunt. * Tu * Gen. 1. b.
fecisti Adam de limo terræ, dedistiq; ei adiu- 2.
9 torium Heuam. * Et nunc Dñe tu scis, quia
non luxuriæ causa accipio sororem meam
coniugem, sed sola posteritatis dilectio-
ne, in qua benedicatur nomen tuum in sæ-
10 cula sęculorum. * Dixit quoq; Sara: Misere-
re nobis Dñe, miserere nobis, consenescā-
11 mus ambo pariter sani. *Et factum est cir-
ca pullorum cantum, accersiri jussit Raguel
C seruos suos, & abierunt cū eo pariter, vt fo-
12 derent sepulchrum. *Dicebat enim: Ne for-
tè simili modo euenerit ei, quo & cęteris il-
13 lis septem viris, qui sunt ingressi ad eam. *
Cumq; parassent fossam, reuersus Raguel ad
14 vxorem suam, dixit ei: *Mitte vnam ex an-
cillis tuis, & videat, si mortuus est, vt sepe-
15 liam eum, antequam illucescat dies. *At il-
la misit vnam ex ancillis suis. Quæ ingressa
cubiculū, reperit eos saluos, & incolumes,
16 secum pariter dormientes. *Et reuersa nun-
tiauit bonum nuntium: & benedixerunt
Dñm, Raguel videlicet, & Anna vxor eius,
17 *Et dixerūt: Benedicimus te Dñe Deus Is-
rael, quia non contigit, quemadmodum pu-
18 tabamus. *Fecisti enim nobiscum misericordiam tuam, & exclusisti à nobis inimi-
19 cum per sequentem nos. Misertus es autem
D duobus vnicis. *Fac eos Dñe plenius bene-
dicere te: & sacrificium tibi laudis tuæ, &
suæ sanitatis offerte, vt cognoscat vniuersi-
tas gentium, quia tu es Deus in vniuersa
20 terra. *Statimq; præcepit seruis suis Raguel,
vt replerent fossam, quam fecerant, priusquam elucescceret. *Vxori autem suæ dixit,
21 vt instrueret conuiuium, & præpararet omnia, quę in cibos erant iter agentibus necessaria. *Duas quoq; pingues vaccas, & qua-
22 tuor arietes occidi fecit, & parari epulas
23 omnibus vicinis suis, cunctisque amicis. *
Et adiurauit Raguel Tobiam, vt duas heb-
24 domadas moraretur apud se. *De omnibus
autem, quæ possidebat Raguel, dimidiam
partem dedit Tobiæ, & fecit scripturam, vt
pars dimidia, quæ supererat post obitum
eorum, Tobiæ domino deueniret.

CAP. IX.

Raphael Tobiæ regain ad Gabelum pergit; quem recepta pecunia ad Tobię nuptias adducit: ille autem Tobię, ac Sarę benedicit.

1 TVnc vocauit Tobias Angelum ad se,
A quem quidem hominem existimabat,
dixit-

dixitque ei: Azaria frater, peto vt auſcultes
verba mea. * Si meipſum tradam tibi ſeruũ, 2
non ero condignus prouidentiæ tuæ. *Tamẽ 3
obſecro te, vt aſſumas tibi animalia ſiue ſer-
uitia, & vadas ad Gabelum in Rages ciuita-
tem Medorum: reddaſq; ei chirographum
ſuum, & recipias ab eo pecuniam, & roges
eum venire ad nuptias meas. *Scis enim ip- 4
ſe, quoniam numerat pater meus dies: & ſi B
tardauero vna die plus, contriſtatur anima
eius. *Et certè vides, quomodo adiurauit me 5
Raguel, cuius adiuramentum ſpernere non
poſſum. * Tunc Raphael aſſumens quatuor 6
ex ſeruis Raguelis, & duos camelos, in Ra-
ges ciuitatem Medorum perrexit: & inue-
niens Gabelum, reddidit ei chirographum
ſuum, & recepit ab eo omnem pecuniam. * 7
Indicauitq; ei de Tobia filio Tobiæ, omnia, C
quæ geſta ſunt: feciteq; eum ſecum venire ad
nuptias. *Cumq; ingreſſus eſſet domum Ra- 8
guelis, inuenit Tobiam diſcumbentem: &
exiliens, oſculati ſunt ſe inuicem: & fleuit
Gabelus, benedixitq; Deum. *Et dixit: Bene- 9
dicat te Deus Iſrael, quia filius es optimi vi-
ri, & iuſti, & timentis Deum, & eleemoſy-
nas facientis: * Et dicatur benedictio ſuper 10
vxorem tuam, & ſuper parentes veſtros: * 11
Et videatis filios veſtros, & filios filiorum
veſtrorum, vſque in tertiam, & quartam ge-
nerationem: & ſit ſemen veſtrum benedi-
ctum à Deo Iſrael, qui regnat in ſæcula ſæ-
culorum. *Cumque omnes dixiſſent, Amen, 12
acceſſerunt ad conuiuium: ſed & cum timo-
re Domini nuptiarum conuiuium exerce-
bant.

CAP. X.

*Parentes Tobiæ longam eius moram anxiè que-
runtur; ille autem agrè obtinet, vt à Raguele
dimittatur, accepta dote, & vxore: porrò Ra-
guel illis benè precando admonet filiam de
officio matris familias.*

CVm verò moras faceret Tobias, cauſa 1
nuptiarũ, ſolicitus erat pater eius To- A
bias, dicens: Putas quare moratur filius
meus, aut quare retentus eſt ibi? * Putaſne 2
Gabelus mortuus eſt, & nemo reddet illi
pecuniam? * Cœpit autem contriſtari nimis 3
ipſe, & Anna vxor eius cum eo: & cœperunt
ambo ſimul flere: eo quod die ſtatuto mini-
mè reuerteretur filius eorum ad eos. * Fle- 4
bat igitur mater eius irremediabilibus la-
crymis, atq; dicebat: Heu heu fili mi, vt quid
te miſimus peregrinari, lumen oculorũ no-
ſtrorum, baculum ſenectutis noſtræ, ſolatiũ
vitæ noſtræ, ſpem poſteritatis noſtræ? *Om- 5
nia ſimul in te vno habentes, te non debui- B
mus dimittere à nobis. Cui dicebat Tobias: 6
Tace, & noli turbari, ſanus eſt filius noſter:
ſatis fidelis eſt vir ille, cum quo miſimus eũ.
* Illa autem nullo modo conſolari poterat, 7
ſed quotidie exiliẽs circumſpiciebat, & cir-
cuibat vias omnes, per quas ſpes remeandi
videbatur, vt procul videret eũ, ſi fieri poſ-
ſet, venientem. * At verò Raguel dicebat ad 8
generum ſuum: Manè hìc, & ego mittã nun-
tium ſalutis de te ad Tobiam patrem tuũ. * 9
C Cui Tobias ait: Ego noui, quia pater meus,
& mater mea modo dies computãt, & cru-
ciatus ſpiritus eorum in ipſis. *Cumq; ver- 10
bis multis rogaret Raguel Tobiam, & ille eũ
nulla ratione vellet audire, tradidit ei Sa-
ram, & dimidiam partem omnis ſubſtantiæ
ſuæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in ca-
melis, & in vaccis, & in pecunia multa: &
ſaluum atq; gaudentem dimiſit eum à ſe, * 11
Dicens: Angelus Domini ſanctus ſit in iti-
nere veſtro: perducatque vos incolumes, &
inueniatis omnia rectè circa parentes ve-
ſtros, & videant oculi mei filios veſtros
priuſquam moriar. * Et apprehendentes 12
parentes filiam ſuam, oſculati ſunt eam, &
dimiſerunt ire: * Monentes eam honorare 13
ſoceros, diligere maritum, regere familiam,
& gubernare domum, & ſe ipſam irrepre-
henſibilem exhibere.

CAP. XI.

*Relictis in itinere Sara, reliquaque familia, To-
bias, & Raphael præcedentes, lætè à parenti-
bus Tobiæ excipiuntur: filio patris oculos felle
ieiuni limente ille viſum recipit; quapropter
actis Deo gratijs, poſt aduentum Sara, ac fa-
miliæ ſeptem diebus læti epulantur.*

CVmque reuerterentur, peruenerunt ad 1
A Charan, quæ eſt in medio itinere cõtra
Niniuen, vndecimo die. *Dixitq; Angelus: 2
Tobia frater, ſcis quemadmodum reliquiſti
patrem tuum. * Si placet itaq; tibi, præceda- 3
mus, & lento gradu ſequantur iter noſtrum
familiæ, ſimul cum coniuge tua, & cum ani-
malibus. *Cumq; hoc placuiſſet, vt irent, di- 4
B xit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle
illo, & abierunt. *Anna autem ſedebat ſecus 5
viam, quotidie in ſupercilio montis, vnde
reſpicere poterat de longinquo. *Et dum ex 6
eodem loco ſpecularetur aduentum eius, vi-
dit à longè, & illicò agnouit venientẽ filium
ſuum: currenſq; nuntiauit viro ſuo, dicens:
Ecce venit filius tuus. *Dixitq; Raphael ad 7
Tobiam: At vbi introieris domũ tuam, ſta-
tim adora Dñm Deum tuũ: & gratias agens
ei, accede ad patrem tuum, & oſculare eum.
*Statimq; lini ſuper oculos eius ex felle iſto 8
piſcis, quod portas tecum. ſcias enim quo-
niam mox aperientur oculi eius, & videbit
pater tuus lumen cœli, & in aſpectu tuo gau-
debit. Tũc præcucurrit canis, qui ſimul fue- 9
rat in via: & quaſi nuntius adueniens, blan-
dimento ſuę caudę gaudebat. Et conſurgẽs 10
cæcus pater eius, cœpit offendens pedibus

currere:& data manu puero,occurrit obuiã
filio ſuo.Et ſuſcipiens oſculatus eſt eum cũ
vxore ſua, & cęperunt ambo flere prę gaudio. Cumq; adoraſſent Deũ,& gratias egiſſent,comederunt. *Tunc ſumens Tobias de
felle piſcis,liniuit vir oculos patris ſui,*Et
ſuſtinuit quaſi dimidiam ferè horam: & cępit albugo ex oculis eius, quaſi membrana
oui, egredi, * Quam apprehendens Tobias
traxit ab oculis eius,ſtatimq; viſum recepit
Et glorificabant Deum,ipſe videlicet,& vxor eius,& omnes,qui ſciebant eum. Dicebatq; Tobias: Benedico te Dñe Deus Iſrael,
quia tu caſtigaſti me,& tu ſaluaſti me:& ecce ego video Tobiam filium meum.Ingreſſa eſt etiam poſt ſeptem dies Sara vxor filij
eius,& omnis familia ſana,& pecora,& cameli,& pecunia multa vxoris:ſed & illa pecunia,quam receperat à Gabelo:*Et narrauit parentibus ſuis omnia beneficia Dei,
quę feciſſet circa eum per hominem , qui
eum duxerat.*Veneruntque Achior,& Nabath conſobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, & congratulantes ei de omnibus bonis,quæ circa illum oſtenderat Deus. *Et
per ſeptem dies epulantes,omnes cum gaudio magno gauiſi ſunt.

CAP. XII.

Tobias cum filio de mercede Raphaelis conſultans, auditiſque quę ſibi, ac filio præſtiterat beneficijs,medietatem offert omnium,quę attulerant:at ille ſe Dei Angelum declarat,& poſt reuelata alia myſteria in cœlum ſubleuatur;quo facto illis in terram proni ruentes, Deum benedicunt.

TVnc vocauit ad ſe Tobias filium ſuũ, dixitq; ei: Quid poſſumus dare viro iſti ſancto,qui venit tecum? Reſpõdens Tobias, dixit patri ſuo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignũ poterit eſſe beneficijs eius? *Me duxit,& reduxit ſanum,pecuniam à Gabelo ipſe recepit, vxorem ipſe me habere fecit,& demonium ab ea ipſe cõpeſcuit, gaudiũ parentibus eius fecit,meipſum à deuoratione piſcis eripuit, te quoque videre fecit lumen cœli, & bonis omnibus per eum repleti ſumus.Quid illi ad hæc poſſerimus dignum dare?Sed peto te pater mi, vt roges eum, ſi fortè dignabitur medietatẽ de omnibus,quæ allata ſunt,ſibi aſſumere. *Et vocantes eum,pater ſcilicet,& filius,tulerunt eum in partem: & rogare cęperunt, vt dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant,acceptam habere.*Tunc dixit eis occultè:Benedicite Deum cęli,& coram omnibus viuentibus confitemini ei, quia fecit vobiſcum miſericordiam ſuam.* Etenim ſacramentum regis abſcondere bonum eſt:opera autem Dei reuelare,& confiteri honorificum eſt.*Bona eſt oratio cum ieiunio,& eleemoſyna magis,quam theſauros auri recondere: * Quoniam eleemoſyna à morte liberat,& ipſa eſt, quæ purgat peccata,& facit inuenire miſericordiam, & vitam æternam. * Qui autem faciunt peccatum,& iniquitatem,hoſtes ſunt animę ſuæ.
*Manifeſto ergo vobis veritatem,& nõ abſcondam à vobis occultum ſermonem. *
Quãdo orabas cum lacrymis, & ſepelichas mortuos, & derelinquebas prãdium tuum, & mortuos abſcondebas per diem in domo tua,& nocte ſepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Dño. * Et quia acceptus eras
Deo,neceſſe fuit, vt tentatio probaret te. *
Et nunc miſit me Dñs,vt curarem te,& Saram vxorem filij tui à dæmonio liberarem.
*Ego enim ſum Raphael Angelus, vnus ex
ſeptem,qui aſtamus ante Dñm. * Cumque
hæc audiſſent,turbati ſunt,& trementes ceciderunt ſuper terram in faciem ſuam. Dixitq; eis Angelus.Pax vobis,nolite timere.*
Etenim cum eſſem vobiſcum, per voluntatem Dei eram: ipſum benedicite,& cantate
illi. *Videbar quidem vobiſcum manducare,& bibere: ſed ego cibo inuiſibili,& potu,
qui ab hominibus videri non poteſt,vtor.*
Tempus eſt ergo, vt reuertar ad eum, qui me miſit: vos autem benedicite Deum, &
narrate omnia mirabilia eius. *Et cum hæc
dixiſſet,ab aſpectu eorum ablatus eſt,& vltra eum videre non potuerunt. *Tunc proſtrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum:& exurgentes narrauerunt omnia mirabilia eius.

CAP. XIII.

Tobias ſenior benedicit, ac gratias agit Domino,& vniuerſos ad ipſum hortatur: prophetat quoque de reſtitutione, & magna felicitate futura Ieruſalem.

APeriens autem Tobias ſenior os ſuum, benedixit Dñm, & dixit: Magnus es Dñe in æternum, & in omnia ſæcula regnũ
tuum: *Quoniam tu flagellas & ſaluas:deducis ad inferos,& reducis: & non eſt, qui
effugiat manum tuam. *Cõfitemini Dño filij Iſrael, & in conſpectu gentium laudate
eum: *Quoniam ideò diſperſit vos inter gẽtes,quæ ignorant eum, vt vos enarretis mirabilia eius, & faciatis ſcire eos, quia non
eſt alius Deus omnipotens præter eum.*Ipſe caſtigauit nos propter iniquitates noſtras:& ipſe ſaluabit nos propter miſericordiam ſuam. *Aſpicite ergo,quæ fecit nobiſcum,& cum timore,& tremore confitemini illi:regemq; ſęculorum exaltate in operibus veſtris. *Ego autem in terra captiuitatis
meę confitebor illi: quoniam oſtendit maieſtatem ſuam in gentem peccatricem.*Cõuer-

* Deut. 32. f. 39. 1. Reg. 2. 6. Sap. 16. 13.

uertimini itaq; peccatores, & facite iustitiã coram Deo, credẽtes quod faciet vobiscum misericordiam suam. *Ego autem & anima mea, in eo lætabimur. Benedicite Dñm omnes electi eius: agite dies lætitiæ, & confitemini illi. * Ierusalem ciuitas Dei, castigauit te Dñs in operibus manuum tuarum. Confitere Dño in bonis tuis, & benedic Deum C seculorum, vt reædificet in te tabernaculum suum, & reuocet ad te omnes captiuos, & gaudeas in omnia sæcula sæculorum. *Luce splendida fulgebis: & omnes fines terræ adorabunt te. * Nationes ex longinquo ad te venient: & munera deferentes, adorabunt in te Dñm, & terram tuam in sanctificationem habebunt. *Nomen enim magnum in uocabunt in te. * Maledicti erunt, qui contempserint te: & condemnati erunt omnes, D qui blasphemauerint te: benedictiq; erunt, qui ædificauerint te. * Tu autem lætaberis in filijs tuis, quoniam omnes benedicentur, & congregabuntur ad Dñm. *Beati omnes, qui diligunt te, & qui gaudent super pace.* Anima mea benedic Dñm, quoniam liberauit Ierusalem ciuitatem suam à cunctis tribulationibus eius. Dñs Deus noster. Beatus ero, si fuerint reliquiæ seminis mei ad videndam claritatem Ierusalem. *Portæ Ierusalem ex sapphiro, & smaragdo ædificabuntur: & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius. *Ex lapide candido, & mundo omnes plateæ eius sternentur: & per vicos eius alleluia cantabitur. * Benedictus Dominus, qui exaltauit eam, & sit regnum eius in sæcula sæculorum super eam. Amen.

*Apo. 21. c. 18.

CAP. XIV.

Tobias senior moriturus, completis 102. ætatis suæ annis filium, ac nepotes ad pietatem hortatur: vtque sepultis parentibus è Nimine migrent, quam euertendam dicit, & Ierusalem instaurandam, quod filius obseruans, tandem ad socros reuertitur, ibique completis 99. annis moritur.

ET consummati sunt sermones Tobiæ. Et A postquam illuminatus est Tobias, vixit annis quadraginta duobus, & vidit filios neporum suorum. * Completis itaq; annis centum duobus sepultus est honorificè in Ninive. *Quinquaginta namq; & sex annorum lumen oculorum amisit, sexagenarius vero recepit. * Reliquum verò vitæ suæ in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace. *In hora autem mortis suæ vocauit ad se Tobiam filium suum, & septem iuuenes filios eius nepotes suos, dixitq; eis: * Propè erit interitus Ninive: non B enim excidit verbum Dñi: & fratres nostri, qui dispersi sunt à terra Israel, reuertentur ad eam. * Omnis autem deserta terra eius replebitur, & domus Dei, quæ in ea incensa est, iterum reædificabitur: ibiq; reuertentur omnes timentes Deum. *Et relinquent gentes idola sua, & venient in Ierusalem, & inhabitabunt in ea. * Et gaudebunt in ea omnes reges terræ, adorantes regem Israel. * Audite ergo filij mei patrem vestrum: Seruite Dño in veritate, & inquirite, vt faciatis, quæ placitæ sunt illi: * Et filijs vestris C mandate, vt faciant iustitias, & eleemosynas, vt sint memores Dei, & benedicant eum in omni tempore in veritate, & in tota virtute sua. * Nunc ergo filij audite me, & nolite manere hic: sed quacunq; die sepelieritis matrem vestram circa me in vno sepulchro, ex eo dirigite gressus vestros, vt exeatis hinc: * Video enim quia iniquitas eius finem dabit ei. *Factum est autem post D obitum matris suæ, Tobias abscessit ex Ninive cum vxore sua, & filijs, & filiorum filijs, & reuersus est ad soceros suos. * Inuenitque eos incolumes in senectute bona: & curam eorum gessit, & ipse clausit oculos eorum: & omnem hæreditatem domus Raguelis ipse percepit: viditque quintam generationem, filios filiorum suorum. * Et completis annis nonagintanouem in timore Domini, cum gaudio sepelierunt eum. * Omnis autem cognatio eius, & omnis generatio eius, in bona vita, & in sancta conuersatione permansit, ita vt accepti essent tam Deo, quàm hominibus, & cunctis habitantibus in terra.

Digitized by Google

LIBER IVDITH.

CAPVT PRIMVM.

Arphaxad construit vrbem Ecbatana, at verò Nabuchodonosor victor rex Medorum, cunctis regnis imperare cupiens, nuntios ad eos misit; quibus absque honore remissis, indignatus iurat se id vlturum.

ARpha xad itaq; rex Medorum, subiugauerat multas gentes imperio suo, & ipse ædificauit ciuitatem potentissimam, quã appellauit Ecbatanis, * Ex lapidibus quadratis, & sectis: fecit muros eius in latitudinem cubitorum septuaginta, & in altitudinem cubitorum triginta, turres verò eius posuit in altitudinem cubitorum centum. * Per quadrum verò earum, latus vtrũque vicenorum pedum spatio tendebatur, posuitq; portas eius in altitudinem turriũ: * Et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui, & in gloria quadrigarum suarum. * Anno igitur duodecimo regni sui: Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui regnabat in Niniue ciuitate magna, pugnauit contra Arphaxad, & obtinuit eum. * In campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphratẽ, & Tigrin, & Iadason, in campo Erioch regis Elicorum. Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor, & cor eius eleuatum est: & misit ad omnes, qui habitabant in Cilicia, & Damasco, & Libano, * Et ad gentes, quæ sunt in Carmelo, & Cedar, & inhabitantes Galilęam in campo magno Esdrelon, * Et ad omnes, qui erant in Samaria, & trans flumẽ Iordanem vsq; ad Ierusalem, & omnem terram Iesse, quousq; perueniatur ad terminos Æthiopiæ. * Ad hos omnes misit nuntios Nabuchodonosor rex Assyriorum: * Qui omnes vno animo contradixerunt, & remiserunt eos vacuos, & sine honore abiecerunt. * Tunc indignatus Nabuchodonosor rex aduersus omnem terram illam, iurauit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus.

CAP. II.

Holofernes à Nabuchodonosor mittitur, omnia regna, & populos vastaturus: describitur potentia exercitus ipsius; multisque locis per ipsum expugnatis, vehemens timor vniuersos inuasit.

ANno tertiodecimo Nabuchodonosor regis, vigesima & secunda die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum, vt defenderet se. * Vocauitq; omnes maiores natu, omnesq; duces, & bellatores suos, & habuit cũ eis mysterium consilij sui. * Dixitque cogitationem suam in eo esse, vt omnem terram suo subiugaret imperio. * Quod dictum cũ placuisset omnibus, vocauit Nabuchodonosor rex Holofernem principem militiæ suæ, * Et dixit ei: Egredere aduersus omne regnum Occidentis, & cõtra eos præcipuè, qui contempserunt imperium meum. * Non parcet oculus tuus vlli regno, omnemq; vrbem munitam subiugabis mihi. * Tunc Holofernes vocauit duces, & magistratus virtutis Assyriorum: & dinumerauit viros in expeditionem, sicut præcepit ei rex, centum viginti millia peditum pugnatorũ, & equitum sagittariorũ duodecim millia. * Omnẽque expeditionẽ suam fecit præire in multitudine innumerabilium camelorum, cũ his, quæ exercitibus sufficerent copiosè, boum quoq; armenta, gregesque ouium, quorũ non erat numerus. * Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit. * Aurũ verò, & argentum, de domo regis assumpsit multum nimis. Et profectus est ipse, & omnis exercitus, cum quadrigis, & equitibus, & sagitarijs, qui cooperuerunt faciem terræ, sicut locustæ. Cumq; pertransissent fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt à sinistro Ciliciæ, ascenditq; omnia castella eorum, & obtinuit omnem munitionem. * Effregit autem ciuitatem opinatissimam Melothi, prædauitque omnes filios Tharsis, & filios Ismael, qui erant contra faciem deserti, & ad austrum terræ Cellon. * Et transiuit Euphraten, & venit in Mesopotamiam: & fregit omnes ciuitates excelsas, quæ erant ibi, à torrente Mambre vsquequò perueniatur ad mare: * Et occupauit terminos eius, à Cilicia vsque ad fines Iapheth, qui sunt ad austrum. * Abduxitque omnes filios Madian, & prædauit omnem locupletationem eorum: omnesque resistentes sibi occidit in ore gladij. * Et post hæc descendit in campos Damasci in diebus messis, & succendit omnia sata, omnesque arbores, & vineas fecit incidi: * Et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

CAP. III.

Holoferni se vltrò dedunt tantis copijs territi vniuersarum vrbium, ac prouinciarum principes, ex quibus auxiliares ipse sibi assumit, & tamen ipsorum ciuitates, ac deos destruit, quo solus Nabuchodonosor deus habeatur.

TVnc miserunt legatos suos, vniuersarũ vrbium, ac prouinciarum reges, ac pri-

principes, Syriæ ſcilicet Meſopotamiæ, & Syriæ Sobal, & Lybiæ, atque Ciliciæ, qui venientes ad Holofernem, dixerunt: * Deſinat 2
indignatio tua circa nos: Melius eſt enim, vt viuentes ſeruiamus Nabuchodonoſor regi magno, & ſubditi ſimus tibi, quam morientes cum interitu noſtro ipſi ſeruitutis noſtræ damna patiamur. Omnis ciuitas noſtra, 3
omnique poſſeſſio, omnes montes, & colles, & campi, & armẽta boum, gregeſq; ouium, B
& caprarum, equorumque, & camelorum, & vniuerſæ facultates noſtræ, atque familiæ, in conſpectu tuo ſunt: * Sint omnia noſtra 4
ſub lege tua. * Nos, & filij noſtri, ſerui tui ſumus. * Veni nobis pacificus dominus, & v- 5 6
tere ſeruitio noſtro, ſicut placuerit tibi. Tũc 7
deſcendit in montibus cum equitibus in virtute magna, & obtinuit omnem ciuitatem, & omnem inhabitantem terram. * De 8
vniuerſis autem vrbibus aſſumpſit ſibi au- C
xiliarios viros fortes, & electos ad bellum. * 9
Tantuſque metus prouincijs illis incubuit, vt vniuerſarum vrbium habitatores principes, & honorati ſimul cum populis, exirent obuiam venienti, Excipientes eum cum co- 10
ronis, & lampadibus, ducentes choros in tympanis, & tibijs. * Nec iſta tamen faciẽ- 11
tes, ferocitatem eius pectoris mitigare potuerunt: * Nam & ciuitates eorum deſtru- 12
xit, & lucos eorum excidit. * Præceperat 13
enim illi Nabuchodonoſor rex, vt omnes deos terræ exterminaret, videlicet, vt ipſe ſo- D
lus diceretur deus ab his nationibus, quæ potuiſſet Holofernis potentia ſubijugari. * 14
Pertranſiens autem Syriam Sobal, & omnem Apameam, omnemque Meſopotamiam, venit ad Idumæos in terram Gabaa,
* Accepitque ciuitates eorum, & ſedit ibi 15
per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit vniuerſum exercitum virtutis ſuæ.

CAPVT IV.

Filii Iſrael vehementer Holofernem metuentes, hortatu Eliachim ſacerdotis ſeſe muniunt humana induſtria, & ieiunijs, ac oratione humiliant, & aſſignunt auxilium quæ à Domino implorant.

TVnc audientes hæc filij Iſrael, qui habitabant in terra Iuda, timuerunt valA
dè à facie eius. Tremor, & horror inuaſit sẽſus eorum, ne hoc faceret Ieruſalem, & templo Dñi, quod fecerat cæteris ciuitatibus, & templis earum. * Et miſerunt in omnem Samariam per circuitum vſq; Iericho, & præoccupauerunt omnes vertices montium: * Et muris circumdederunt vicos ſuos, & cõgregauerunt frumenta in præparationem pugnæ. * Sacerdos etiam Eliachim, ſcripſit ad vniuerſos, qui erant contra Eſdrelon, quæ B
eſt contra faciem campi magni iuxta Dothain, & vniuerſos, per quos viæ tranſitus
6 eſſe poterat, * Vt obtinerent aſcenſus montiũ, per quos via eſſe poterat ad Ieruſalem, & illic cuſtodirent, vbi anguſtum iter eſſe
7 poterat inter montes. * Et fecerunt filij Iſrael ſecundum quod conſtituerat eis ſacer-
8 dos Dñi Eliachim. * Et clamauit omnis populus ad Dñm inſtantia magna, & humilia-
uerunt animas in ieiunijs, & orationibus,
9 ipſi & mulieres eorum. * Et induerunt ſe ſacerdotes cilicijs, & infantes proſtrauerunt contra faciem templi Dñi, & altare Domini
10 operuerunt cilicio: * Et clamauerunt ad DoC minum Deum Iſrael vnanimiter, ne darentur in prædam infantes eorum, & vxores eorum in diuiſionem, & ciuitates eorum in exterminium, & ſancta eorum in pollutio-
11 nem, & fierent opprobrium gentibus. Tunc Eliachim, ſacerdos Dñi magnus, circuiuit
12 omnem Iſrael, allocutuſque eſt eos, Dicens: Scitote, quoniam exaudiet Dñs preces veſtras, ſi manentes permanſeritis in ieiunijs,
13 & orationibus in conſpectu Dñi. * Memo- D
res eſtote Moyſi ſerui Dñi, qui Amalec confidentem in virtute ſua, & in potentia ſua, * Exod. 17. 4. 11.
& in exercitu ſuo, & in clypeis ſuis, & in curribus ſuis, & in equitibus ſuis, non ferro pugnando, ſed precibus ſanctis orando de-
14 iecit. * Sic erunt vniuerſi hoſtes Iſrael: ſi perſeueraueritis in hoc opere, quod cœpiſtis.
15 * Ad hanc igitur exhortationem eius deprecantes Dominum, permanebant in con-
16 ſpectu Domini. * Ita vt etiam hi qui offerebant Domino holocauſta, præcincti cilicijs offerrent ſacrificia Domino, & erat cinis ſu-
17 per capita eorum. * Et ex toto corde ſuo omnes orabant Deum, vt viſitaret populum ſuum Iſrael.

CAP. V.

Rogatus ab Holoferne Achior dux Ammonitarum de genere Iſraelitarum, enarrat Dei mirabilia circa populum Iſraeliticum, monetque, ne temerè contra illos pugnet: quibus auditis indignantur ipſi Achior principes Holoferni.

1 NVntiatumque eſt Holoferni principi
A militiæ Aſſyriorum, quod filij Iſrael præpararent ſe ad reſiſtendum, ac montium
2 itinera concluſiſſent, * Et furore nimio exarſit in iracundia magna, vocauitque omnes
3 principes Moab, & duces Ammon, * Et dixit eis: Dicite mihi quis ſit populus iſte, qui montana obſidet; aut quæ, & quales, & quantæ ſint ciuitates eorum: quæ etiam ſit virtus eorum, aut quæ ſit multitudo eorum,
4 vel quis rex militiæ illorum: * Et quare præ omnibus, qui habitant in Oriente, iſti contempſerunt nos, & non exierunt obuiam nobis,

nobis,vt ſuſciperent nos cum pace? * Tunc 5
Achior dux omnium filiorum Ammon reſpondens,ait:Si digneris audire domine mi, dicam veritatem in conſpectu tuo,de populo iſto,qui in mõtanis habitat,& non egredietur verbum falſum ex ore meo. * Populus iſte ex progenie Chaldæorum eſt,* Hic 6 7
primum in Meſopotamia habitauit, quo- 8
*Gen 11.d. 31. niam noluerũt ſequi deos patrum ſuorum, qui erant in terra Chaldęorum.*Deſerentes 8
itaque ceremonias patrum ſuorum, quæ in
*Gen. 12.a 8a multitudine deorum erant, * Vnum Deum 9
cœli coluerunt, qui & præcepit eis, vt exirent inde,& habitarent in Charan.Cumque operuiſſet omnem terram fames, deſcenderunt in Ægyptum,illicque per quadringentos annos ſic multiplicati ſunt, vt dinumerari eorum non poſſet exercitus.*Cumque 10
*Gen.46.a. 2. grauaret eos rex Ægypti, atque in ædificationibus vrbium ſuarum in luto, & latere ſubiugaſſet eos, clamauerunt ad Dominum ſuum, & percuſſit totam terram Ægypti
Exod.14. a.1. plagis varijs.*Cumq; eiecciſſent eos Ægyp- 11
tij a ſe, & ceſſaſſet plaga ab eis, & iterum eos vellent capere, & ad ſuum ſeruitium reuocare, *Fugientibus his Deus cœli ma- 12
*Exod. 14. a 19. re aperuit, ita vt hinc inde aquę, quaſi murus ſolidarentur, & iſti pede ſicco fundum maris perambulando tranſirent. * In quo 13
loco dũ innumerabilis exercitus Ægyptiorum eos perſequeretur, ita aquis coopertus eſt, vt non remaneret, vel vnus, qui factum poſteris nuntiaret. * Egreſſi vero Mare rubrum, deſerta Sina montis occupauerunt, in quibus nunquam homo habitare potuit, vel filius hominis requieuit. * Illic fontes 15
amari obdulcati ſunt eis ad bibendum, & C per annos quadraginta annonam de cœlo conſecuti ſunt.*Vbicunque ingreſſi ſunt ſi- 16
ne arcu,& ſagitta,& abſq; ſcuto, & gladio, Deus eorum pugnauit pro eis,& vicit. *Et 17
non fuit,qui inſultaret populo iſti,niſi quãdo receſſit à cultu Dñi Dei ſui.*Quotieſcũ 18
que autem præter ipſum Deum ſuum alterum coluerunt, dati ſunt in prædam, & in gladium,& in opprobrium. * Quotieſcun- 19
que autem pœnituerunt ſe receſſiſſe à cultu Dei ſui, dedit eis Deus cœli virtutem reſiſtendi. * Denique Chananæum regem, & 20
Iebuſæum,& Pherezæum, & Hethæum, & Heuæum,& Amorrhæum,& omnes potentes in Heſebon proſtrauerunt, & terras eorum, & ciuitates eorum ipſi poſſederunt. * 21
Et vſque dum non peccarent in conſpectu Dei ſui,erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem. *Nam & ante hos 22
annos,cum receſſiſſent à via,quam dederat illis Deus,vt ambularent in ea, exterminati ſunt prælijs à multis nationibus,& plurimi eorum captiui,abducti ſunt in terram non
23 ſuam. *Nuper autem reuerſi ad Dominum Deum ſuum, ex diſperſione, qua diſperſi
D fuerant, adunati ſunt,& aſcenderunt montana hæc omnia, & iterum poſſident Ieru-
24 ſalem,vbi ſunt ſancta eorum. * Nunc ergo mi domine, perquire ſi eſt aliqua iniquitas eorum in conſpectu Dei eorum: aſcendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi,& ſubiugati erunt ſub iu-
25 go potentiæ tuæ. *Si vero non eſt offenſio populi huius coram Deo ſuo, non poterimus reſiſtere illis:quoniam Deus eorum defendet illos, & erimus in opprobrium vni-
26 uerſæ terræ. * Et factum eſt,cum ceſſaſſet loqui Achior verba hæc, irati ſunt omnes magnates Holoferni, & cogitabant interfi-
27 cere eum,dicentes ad alterutrum:*Quis eſt iſte,qui filios Iſraël poſſe dicat reſiſtere regi Nabuchodonoſor, & exercitibus eius, homines inermes,& ſine virtute, & ſine peri-
28 tia artis pugnæ? *Vt ergo agnoſcat Achior, quoniam fallit nos, aſcendamus in montana: & cum capti fuerint potentes eorum,tunc cum eiſdem gladio tranſuerbera-
29 bitur: * Vt ſciat omnis gens, quoniam Nabuchodonoſor deus terræ eſt, & præter ipſum alius non eſt.

CAP. VI.

Iratus Holofernes iubet Achiorem duci in Bethuliam, vt ea deuicta ſimul puniatur; at ſeruis à fundibularijs repulſis; eum arbori alligant: quem ſolutum filijs Iſrael cognita cauſa benignè conſolantur, Deum humiliter implorantes.

1 FActum eſt autem cum ceſſaſſent loqui,
A indignatus Holofernes vehementer,di-
2 xit ad Achior:*Quoniam prophetaſti nobis dicens, quod gens Iſrael defendatur à Deo ſuo,vt oſtendam tibi, quoniam nõ eſt Deus,
3 niſi Nabuchodonoſor: * Cum percuſſerimus eos omnes,ſicut hominem vnum, tunc & ipſe cum illis Aſſyriorum gladio interibis,& omnis Iſrael tecum perditione diſpe-
4 riet:*Et probabis,quoniam Nabuchodonoſor dominus ſit vniuerſæ terræ: tuncq; gladius militiæ meæ tranſiet per latera tua, & confixus cades inter vulneratos Iſrael, & non reſpirabis vltra, donec exterminemini
5 cum illis. * Porrò autem ſi prophetiam tuã veram exiſtimas,non concidat vultus tuus, & pallor,qui faciem tuam obtinet,abſcedat à te, ſi verba mea hæc putas impleri non
6 poſſe.*Vt autem noueris,quia ſimul cum il-
B lis hęc experieris,ecce ex hac hora illorum populo ſociaberis, vt dum dignas mei gladij pœnas exceperint,ipſe ſimul vltioni ſubi-
7 iaceas. * Tunc Holofernes præcepit ſeruis ſuis,vt comprehenderent Achior,& perducerent

cerent eum in Bethuliam, & traderent eum in manus filiorum Iſrael. * Et accipientes eum ſerui Holoſernis, profecti ſunt per cãpeſtria: ſed cum appropinquaſſent ad montana, exierunt contra eos fundibulārij. * Illi autem diuertentes à latere montis, ligauerunt Achior ad arborem manibus, & pedibus, & ſic vinctum reliquerunt eũ, & reuerſi ſunt ad dominum ſuum. * Porrò filij Iſrael deſcendentes de Bethulia, venerunt ad eum: Quem ſoluentes duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum ſtatuentes, percunctati ſunt quid rerum eſſet, quod illũ vinctum Aſſyrij reliquiſſent. * In diebus illis erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon, & Charmi, qui & Gothoniel. * In medio itaque ſeniorum, & in conſpectu omnium Achior dixit omnia, quę locutus ipſe fuerat ab Holoferne interrogatus: & qualiter populus Holofernis voluiſſet propter hoc verbum interficere eum, * Et quemadmodum ipſe Holofernes iratus iuſſerit eum Iſraelitis hac de cauſa tradi: vt, dum vicerit filios Iſrael, tunc & ipſum Achior diuerſis iubeat interire ſupplicijs, propter quod dixiſſet: Deus cœli defenſor eorum eſt. * Cumque Achior vniuerſa hæc ex poſuiſſet, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, & communi lamentatione, & fletu vnanimes preces ſuas Domino effuderunt. * Dicentes: Domine Deus cœli, & terræ, intuere ſuperbiam eorum, & reſpice ad noſtram humilitatem, & faciem ſanctorum tuorum attende, & oſtende quoniam non derelinquis præſumentes de te: & præſumentes de ſe, & de ſua virtute gloriantes, humilis. * Finito itaque fletu, & per totam diem oratione populorum completa, conſolati ſunt Achior, * Dicentes: Deus patrum noſtrorum, cuius tu virtutem prædicaſti, ipſe tibi hanc dabit vicißitudinem, vt eorum magis tu interitum videas. * Cum verò Dominus Deus noſter dederit hanc libertatem ſeruis ſuis, ſit & tecum Deus in medio noſtri: vt ſicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus conuerſeris nobiſcum. * Tunc Ozias, finito consilio, ſuſcepit eum in domum ſuam, & fecit ei cœnam magnam. * Et vocatis omnibus presbyteris, ſimul expleto ieunio refecerunt. * Poſtea verò conuocatus eſt omnis populus, & per totam noctem intra eccleſiam orauerunt, petentes auxilium à Deo Iſrael.

* Sup. 5. b. 22.

CAP. VII.

Holofernes Bethuliam obſidet, ac præciſa aquæductus iubet fontes omnes cuſtodiri: quapropter cunes ſiti cruciati ciuitatem tradere cupiunt: Ozias tamen princeps populi perſuadet, vt ad quinque dies hoc differatur.

1 HOlofernes autem altera die præcepit A exercitibus ſuis, vt aſcenderent con-
2 tra Bethuliam. * Erant autem pedites bellatorum centum viginti millia, & equites viginti duo millia, præter præparationes virorum illorum, quos occupauerat captiuitas, & abducti fuerant de prouincijs, & vrbibus vniuerſæ iuuentutis. * Omnes parauerunt ſe pariter ad pugnam contra filios Iſ-
3 rael, & venerunt per crepidinem montis, vſq; ad apicem, qui reſpicit ſuper Dothain, à loco, qui dicitur Belma, vſque ad Chel-
4 mon, qui eſt contra Eſdrelon. * Filij autem Iſrael, vt viderunt multitudinem illorum, proſtrauerunt ſe ſuper terram, mittentes cinerem ſuper capita ſua, vnanimes orantes, vt Deus Iſrael miſericordiam ſuam oſ-
5 tenderet ſuper populum ſuum. * Et aſſumẽtes arma ſua bellica, ſederunt per loca, quę ad anguſti itineris tramitem dirigunt inter montoſa, & erant cuſtodientes ea tota die,
6 & nocte: * Porrò Holofernes, dum circuit B per gyrum, reperit, quod fons, qui influebat, aquæductum illorum à parte auſtrali extra ciuitatem dirigeret: & incidi præcepit
7 aquæductum illorum. * Erant tamen non longè à muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam, ad refocillandum
8 potius, quam ad potandum. * Sed filij Ammon, & Moab acceſſerunt ad Holofernem, dicentes: Filij Iſrael, non in lancea, nec in ſagitta confidunt, ſed montes defendunt illos, & muniunt illos colles in præcipitio
9 conſtituti. * Vt ergo ſine congreſſione pugnę poſſis ſuperare eos, pone cuſtodes fontium, vt non hauriant aquam ex eis, & ſine gladio interficies eos, vel certè fatigati tradent ciuitatem ſuam, quam putant in montibus
10 poſitam ſuperari non poſſe. * Et placuerunt verba hæc coram Holoferne, & coram ſatellitibus eius, & conſtituit per gyrũ ceu-
11 tenarios per ſingulos fontes. * Cumque iſta C cuſtodia per dies viginti fuiſſet expleta, defecerunt ciſternæ, & collectiones aquarum, omnibus habitantibus Bethuliam, ita vt non eſſet intra ciuitatem, vnde ſatiarentur, vel vna die, quoniam ad menſuram da-
12 batur populis aqua quotidie. * Tunc ad Oziam congregati omnes viri, fœminæque, iuuenes, & paruuli, omnes ſimul vna voce.
13 * Dixerunt: Iudicet Deus inter nos & te, quoniam feciſti in nos mala, nolens loqui pacificè cum Aſſyrijs, & propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum. * Et ideò
14 non eſt, qui adiuuet cum proſternamur ante oculos eorum in ſiti, & perditione ma-
15 gna. * Et nunc congregate vniuerſos, qui

* Exod. 5. d. 21.

in ci-

in ciuitate sunt , vt spontè tradamus nos omnes populo Holofernis. Melius est enim, vt captiui benedicamus Dominum, viuentes, quàm moriamur, & simus opprobrium omni carni, cum viderimus vxores nostras, et infantes nostros mori ante oculos nostros. * Contestamur hodie coelum, & terram, et Deum patrum nostrorum, qui vlciscitur nos secundùm peccata nostra, vt iam tradatis ciuitatem in manu militiæ Holofernis, et sit finis noster breuis in ore gladij, qui longior efficitur in ariditate sitis. * Et cum hæc dixissent, factus est fletus, et vlulatus magnus in ecclesia ab omnibus , et per multas horas vna voce clamauerunt ad
* Ps. 105. 2. Deum, dicentes: * Peccauimus cum patribus nostris , iniustè egimus iniquitatem fecimus. * Tu, quia pius es, miserere nostri , aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, et noli tradere confitentes te, populo, qui ignorat te, * Vt non dicant inter gentes: Vbi est Deus eorum? * Et cum fatigati his clamoribus, et his fletibus lassati siluissent , Exurgens Ozias infusus lacrymis dixit: Æquo animo estote fratres , et hos quinque dies expectemus à Domino misericordiam. * Forsitan enim indignationem suam abscindet , et dabit gloriam nomini suo. * Si autem transactis quinque diebus non venerit adiutorium , faciemus hæc verba , quæ locuti estis .

CAP. VIII.

Iudith , cuius stirps , & laus describitur vacillantes presbyteros , & pra angustia deditionem quinto die meditantes obiurgas , quod tempus Domini miserationi prascripserint , eosque hortatur , vt patrum exemplo populum ad patientiam animent . ac pro se Deum precentur , nec factum suum sententur .

ET factum est , cum audisset hæc verba Iudith vidua, quæ erat filia Merari, filij Idox, filij Ioseph, filij Oziæ, filij Elai, filij Iamnor , filij Gedeon , filij Raphaim , filij Achitob, filij Melchiæ , filij Enan , filij Nathaniæ , filij Salathiel , filij Simeon , filij Ruben : * Et vir eius fuit Manasses , qui mortuus est in diebus messis hordeaceæ : * Instabat enim super alligantes manipulos in campo , et venit æstus super caput eius , et mortuus est in Bethulia ciuitate sua , et sepultus est illic cum patribus suis . * Erat autem Iudith relicta eius vidua iam annis tribus, et mensibus sex . * Et in superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubiculum , in quo cum puellis suis clausa morabatur , * Et habens super lumbos suos cilicium , ieiunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter sabbata , et neomenias , et festa domus Israel . * Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat diuitias multas, et familiam copiosam , ac possessiones armentis boum , et gregibus ouium plenas . * Et erat hæc in omnibus famosissima , quoniam timebat Dominum valde, nec erat, qui loqueretur de illa verbum malum . * Hæc itaque cum audisset, quoniam, Ozias promisisset , quod transacto quinto die traderet ciuitatem , misit ad presbyteros Chabri, et Charmi. * Et venerunt ad illam , et dixit illis: Quod est hoc verbum , in quo consensit Ozias, vt tradat ciuitatem Assyrijs , si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium ? * Et qui estis vos, qui tentatis Dominum? * Non est iste sermo, qui misericordiam prouocet , sed potius , qui iram excitet, et furorem, accendat. * Posuistis vos tempus miserationis Domini , et in arbitrium vestrum , diem constituistis ei. * Sed quia patiens Dominus est , in hoc ipso pœniteamus, et indulgentiam eius fusis lacrymis postulemus : * Non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur . * Et ideò humiliemus illi animas nostras , et in spiritu constituti humiliato , seruientes illi, * Dicamus flentes Domino, vt secundùm voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam : vt sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum , ita etiam de nostra humilitate gloriemur : * Quoniam non sumus secuti peccata patrum nostrorum , qui dereliquerunt Deum suum , et adorauerunt deos alienos , * Pro quo scelere dati sunt in gladium, et in rapinam, et in confusionem inimicis suis : nos autem alterum Deum nescimus præter ipsum. * Expectemus humiles consolationem eius , et exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum , et humiliabit omnes gentes , quæcumque insurgunt contra nos, et faciet illas sine honore Dominus Deus noster. * Et nunc fratres , quoniam vos estis presbyteri in populo Dei , et ex vobis pendet anima illorum , ad eloquium vestrum corda eorum erigite , vt memores sint, quia tentati sunt patres nostri , vt probarentur , si verè colerent Deum suum. * Memores esse debent , quomodo pater noster Abraham tentatus est , et per multas tribulationes probatus , Dei amicus effectus est . * Sic Isaac , sic Iacob , sic Moyses , et omnes , qui placuerunt Deo , per multas tribulationes transierunt fideles . * Illi autem , qui tentationes non susceperunt cum timore Domini , et impatientiam suam , et improperium murmurationis suæ contra Dominum protulerunt , * Exterminati sunt

* Gen. 22. 12.

sunt ab exterminatore, & à serpentibus perierunt. *Et nos ergo non vlciscamur nos 26
* 1.Cor.10. b.9. pro his, quæ patimur, *Sed reputantes pec- 27
catis nostris hęc ipsa supplicia minora esse, flagella Domini, quibus quasi serui corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem nostram euenisse credamus. *Et dixe- 28
runt illi Ozias, & presbyteri: Omnia, quæ locuta es, vera sunt, & non est in sermonibus tuis vlla reprehensio. * Nunc ergo ora 29
pro nobis, quoniam mulier sancta es, & timens Deum. Et dixit illis Iudith: Sicut quod 30
potui loqui, Dei esse cognoscitis: * Ita, 31
quod facere disposui, probate si ex Deo est, & orate, vt firmum faciat Deus consilium meum. * Stabitis vos ad portam no- 32
cte ista, & ego exeam cum abra mea: & orate, vt, sicut dixistis, in diebus quinque respiciat Dominus populum suum Israel. * Vos autem nolo, vt scrutemini actum 33
meum, & vsque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. * Et dixit ad eam 34
Ozias princeps Iudæ: Vade in pace, & Dominus sit tecum in vltionem inimicorum nostrorum. Et reuertentes abierunt.

CAP. IX.

Iudith sese affligens, ac humilians, pro populi liberatione prostrata precatur, vtque sibi virtus detur euertendi Holofernem.

OVibus abscedentibus, Iudith ingres- 1
*Gen.14.d. 24. sa est oratorium suum: & induens se A
cilicio posuit cinerem super caput suum: & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum, dicens: * Domine Deus patris mei 2
Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, & denudauerunt femur virginis in confusionem: *Et de- 3
disti mulieres illorum in prædam, & filias illorum in captiuitatem, & omnem prędam in diuisionem seruis tuis, qui zelauerunt zelum tuum: subueni quæso te Domine Deus meus mihi viduæ. * Tu enim fecisti priora, 4
& illa post illa cogitasti; & hoc factum est, B
quod ipse voluisti. * Omnes enim viæ 5
tuæ paratæ sunt, & tua iudicia in tua prouidentia posuisti. *Respice castra Assyrio- 6
rum nunc, sicut tunc castra Ægyptiorum
* Exod.14. b.9. videre dignatus es, quando post seruos tuos armati currebãt, confidentes in quadrigis, & in equitatu suo, & in multitudine bellatorum. * Sed aspexisti super castra eorum: 7
& tenebræ fatigauerunt eos. * Tenuit pedes 8
eorum abyssus, & aquæ operuerunt eos. * 9
Sic fiant & isti, Domine, qui confidunt in multitudine sua, & in curribus suis, & C
in contis, & in scutis, & in sagittis suis, & in lanceis gloriantur, *Et nesciunt, quia tu 10
ipse es Deus noster, qui conteris bella ab
11 initio, & Dominus nomen est tibi. * Erige brachium tuum sicut ab initio, & allide virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare sancta tua, & polluere tabernaculum nominis tui, & deijcere gla-
12 dio suo cornu altaris tui. * Fac Domine, vt gladio proprio eius superbia amputetur:
13 * Capiatur laqueo oculorum suorum in me, & percuties eum ex labijs charitatis
14 meæ. * Da mihi in animo constantiam, vt contemnam illum, & virtutem, vt euer-
15 tam illum. * Erit enim hoc memoriale nominis tui, cum manus fœminæ dejecerit
16 eum. * Non enim in multitudine est vir- D tus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium, & man-
17 suetorum semper tibi placuit deprecatio. * Deus cælorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem, & de tua misericordia præsu-
18 mentem. * Memento Domine testamenti tui, & da verbum in ore meo, & in corde meo consilium corrobora, vt domus tua in
19 sanctificatione tua permaneat: * Et omnes gentes agnoscant, quia tu es Deus, & non est alius præter te.

CAP. X.

Iudith pulcherrima aptissimè ornata Bethulia cum sua ancilla egreditur, & ab exploratoribus deprehensa ducitur ad Holofernem, qui mox eius capitur pulchritudine.

1 FActum est autem, cum cessasset clama- A
re ad Dominum, surrexit de loco, in
2 quo iacue rat prostrata ad Dominum. *Vocauitque abram suam, & descendens in domum suam, abstulit à se cilicium, & exuit
3 se vestimentis viduitatis suæ, *Et lauit corpus suum, & vnxit se myro optimo, & dicriminauit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suum, & induit se vestimentis iucunditatis suæ, induitque sandalia pedibus suis, assumpsitque dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & om-
4 nibus ornamentis suis ornauit se. * Cui etiam Dominus contulit splendorem: quoniam omnis ista compositio, non ex libidine, sed ex virtute pendebat: & ideò Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliauit, vt incomparabili decore omnium
5 oculis appareret. * Imposuit itaque abræ B
suæ ascoperam vini, & vas olei, & polentam, & palathas, & panes, & caseum, & C
6 profecta est. * Cumque veniissent ad portam ciuitatis, inuenerunt expectantem
7 Oziam, & presbyteros ciuitatis. * Qui

cum

cum vidissent eam, stupentes mirati sunt nimis pulchritudinem eius. * Nihil tamen 8
interrogantes eam, dimiserunt transire, dicentes: Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, & omne consilium tui cordis sua virtute corroboret, vt glorietur super te Ierusalem, & sit nomen tuum in numero sanctorum, & iustorum. * Et dixerunt hi, qui illic erant omnes vna voce: Fiat, fiat. * Iu- 9 10
dith verò orans Dominum, transiuit per portas ipsa, & abra eius. * Factum est au- 11
tem, cum descenderet montem, circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Assyriorum, & tenuerunt eam, dicentes: Vnde venis? aut quo vadis? * Quæ respondit: 12
Filia sum Hebræorum, ideò ego fugio à facie eorum, quoniam futurum agnoui, quod dentur vobis in deprædationem, pro eo, quod contemnentes vos, noluerunt vltro tradere seipsos, vt inuenirent misericordiam in conspectu vestro. * Hac de causa 13
cogitaui mecum, dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis, vt indicem illi secreta illorum, & ostendam illi, quo aditu possit obtinere eos, ita vt non cadat vir vnus de exercitu eius. * Et cum audissent viri illi 14
verba eius, considerabant faciem eius, & erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem eius mirabantur nimis. * Et 15
dixerunt ad eam: Conseruasti animam tuam, eo quod tale reperisti consilium, vt descenderes ad dominum nostrum. * Hoc 16
autem scias, quoniam cum steteris in conspectu eius, bene tibi faciet, & eris gratissima in corde eius. Duxeruntque illam ad tabernaculum Holofernis annuntiantes eam. * Cumque intrasset ante faciem eius, statim 17
captus est in suis oculis Holofernes. * Dixeruntque ad eum satellites eius: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, vt non pro his merito pugnare contra eos debeamus? * Videns itaque Iudith Holofernem sedentem 18 19
in conopeo, quod erat ex purpura, & auro, & smaragdo, & lapidibus pretiosis intextum: * Et cum in faciem eius intendisset, 20
adorauit eum, prosternens se super terram. Et eleuauerunt eam serui Holofernis, iubente domino suo.

CAP. XI.

Iudith ab Holoferne super causa fugæ suæ interrogata imponit illi, speciosam pollicens victoriam.

TVnc Holofernes dixit ei: Æquo animo 1
esto, & noli pauere in corde tuo: quoniam ego numquam nocui viro, qui voluit seruire Nabuchodonosor regi. * Populus 2
autem tuus, si non contempsisset me, non leuassem lanceam meam super eum. * Nunc 3
autem dic mihi, quæ ex causa recessisti ab illis, & placuit tibi, vt venires ad nos? * Et 4
dixit illi Iudith: Sume verba ancillæ tuæ, quoniam si secutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum. Viuit enim Nabuchodonosor rex terræ, & viuit virtus eius, quæ est in te ad correptionem omnium animarum errantium: quoniam non solùm homines seruiunt illi per te, sed & bestiæ agri obtemperant illi. Nuntiatur enim animi tui industria vniuersis gentibus, & indicatum est omni sæculo, quoniam tu solus bonus, & potens es in omni regno eius, & disciplina tua omnibus prouincijs prædicatur. * Nec hoc latet, quod * Sap. 5 8.
locutus est Achior, nec illud ignoratur, 5.
quod ei iusseris euenire. * Constat enim, Deum nostrum sic peccatis offensum, vt mandauerit per prophetas suos ad populum, quod tradat eum pro peccatis suis. * Et 9
quoniam sciunt se offendisse Deum suum filij Israel, tremor tuus super ipsos est. * Insuper etiam fames inuasit eos, & ab ariditate aquæ iam inter mortuos computantur. * Denique hoc ordinant, vt interficiant pe- 10 11
cora sua, & bibant sanguinem eorum: * Et 12
sancta Domini Dei sui, quæ præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, & oleo, hæc cogitauerunt impendere, & volunt consumere, quæ nec manibus deberent contingere: ergo quoniam hæc faciunt, certum 13
est, quod in perditionem dabuntur. * Quod ego ancilla tua cognoscens, fugi ab illis, & 14
misit me Dominus hæc ipsa nuntiare tibi. * Ego enim ancilla tua Deum colo, etiam nunc apud te: & exiet ancilla tua, & orabo 15
Deum, * Et dicet mihi, quando eis reddat peccatum suum, & veniens nuntiabo tibi, ita vt ego adducam te per mediam Ierusalem, & habebis omnem populum Israel, sicut oues, quibus non est pastor, & non la- 16
trabit, vel vnus canis contra te: * Quoniam hæc mihi dicta sunt per prouidentiam Dei. * Et quoniam iratus est illis Deus, hæc ipsa 17 18
missa sum nuntiare tibi. * Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne, & coram pueris eius, & mirabantur sapientiam eius, & dicebant alter ad alterum: * 19
Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum. * Et dixit ad illam Holofernes: Benefecit 20
Deus, qui misit te ante populum, vt des illum tu in manibus nostris: * Et quoniam bona est promissio tua, si fecerit 21
mihi hoc Deus tuus, erit & Deus meus, & tu in domo Nabuchodonosor magna eris, & nomen tuum nominabatur in vniuersa terra.

CA-

CAP. XII.

Iudith in locum thesaurorum Holofernis introducta, facultatem obtinet proprijs vescendi cibis, nec ad orationem egrediendi: quarto autem die inconuiuium inducta, coram Holoferne comedit, & bibit, qui eius concupiscentia ardens, vehementer inebriatur.

TVnc iussit eā introire vbi repositi erant 1
thesauri eius, & iussit illic manere A
eam, & constituit quid daretur illi de conuiuio suo. *Cui respondit Iudith, & dixit: 2
Nunc non potero manducare ex his, quæ nihil præcipis tribui, ne veniat super me offensio: ex his autem, quæ mihi detuli, manducabo. *Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi ista, quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi? * Et dixit Iudith: Viuit anima 4
tua domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc, quæ cogitaui. Et induxerunt illam serui eius in tabernaculum, quod B
præceperat. *Et petijt dum introiret, vt daretur ei copia nocte, & ante lucem egrediēdi foras ad orationem, & deprecandi Dominum. * Et præcepit cubicularijs suis, vt 6
sicut placeret illi, exiret & introiret ad adorandum Deum suum, per triduum. *Et exibat noctibus in vallem Bethuliæ, & baptizabat se in fonte aquæ. * Et vt ascendebat, 8
orabat Dominum Deum Israel, vt dirigeret viam eius ad liberationem populi sui. * Et 9
introiens, munda manebat in tabernaculo, C
vsque dum acciperet escam suam in vespe- 10
re. *Et factum est, in quarto die Holofernes fecit cœnam seruis suis, & dixit ad Vagao eunuchum suum: Vade, & suade Hebræam illam, vt sponte consentiat habitare mecum. * Fœdum est enim apud Assyrios, si 11
fœmina irrideat virum, agendo vt immunis ab eo transeat. * Tunc introiit Vagao 12
ad Iudith, & dixit: Non vereatur bona puel- D
la introire ad dominum meum, vt honorificetur ante faciem eius, vt manducet cum 13
eo, & bibat vinum in iucunditate. *Cui Iudith respondit: Quæ ego sum, vt contradicam domino meo? * Omne, quod erit ante 14
oculos eius bonum, & optimum faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi 15
erit optimum omnibus diebus vitæ meæ. * Et surrexit, & ornauit se vestimento suo, & 16
ingressa stetit ante faciem eius. *Cor autem Holofernis concussum est: erat enim ar- 17
dens in concupiscentia eius. * Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc, & accumbe in iucunditate, quoniam inuenisti gratiam co- 18
ram me. *Et dixit Iudith: Bibam domine, quoniam magnificata est anima mea hodie 19
præ omnibus diebus meis. * Et accepit, & manducauit, & bibit coram ipso, ea quę pa- 20
rauerat illi ancilla eius. * Et iucundus factus est Holofernes ad eam, bibitque vinum multum nimis, quantum numquam biberat in vita sua.

CAP. XIII.

Iudith facta ad Deum oratione præscindit aciuace caput vbrij Holofernis; quod ad conciues Bethuliam deferens, eos ad gratiarum actionem hortatur, ipsa verò ab omnibus benedicitur, & Achior viso Holofernis capite obstupescit.

VT autem sero factum est, festinauerunt 1
serui illius ad hospitia sua, & conclu- A
sit Vagao ostia cubiculi, & abijt. *Erant au- 2
tem omnes fatigati à vino: *Eratque Iudith sola in cubiculo. * Porrò Holofernes iace- 3
bat in lecto, nimia ebrietate sopitus. *Dixit- 4
que Iudith puellæ suæ, vt staret foris ante 5
cubiculum, & obseruaret. * Stetitque Iudith ante lectum, orans cum lachrymis, & 6
labiorum motu in silentio, *Dicens: Confirma me Domine Deus Israel, & respice in 7

hac hora ad opera manuum mearum, vt ſicut promiſiſti, Ieruſalem ciuitatem tuam erigas: & hoc, quod credens per te poſſe fieri cogitaui, perficiam. *Et cum hæc dixiſſet, 8 accetiſit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli eius, & pugionem eius, qui in ea ligatus pendebat, exoluit. * Cumque euaginaſſet illum, apprehendit comam capitis eius, 9 & ait: Confirma me Domine Deus in hac hora. * Et percuſſit bis in ceruicem eius, & 10 abſcidit caput eius, & abſtulit conopeum eius à columnis, & euoluit corpus eius trũcum. *Et poſt puſillum exiuit, & tradidit ca- 11 put Holofernis ancillæ ſuæ, & iuſſit, vt mit- B teret illud in peram ſuam. * Et exierunt 12 duæ, ſecundum conſuetudinem ſuam, quaſi ad orationem, & tranſierunt caſtra, & gyrantes vallem, venerunt ad portam ciuitatis. *Et dixit Iudith à longè cuſtodibus mu- 13 rorum: Aperite portas, quoniam nobiſcum eſt Deus, qui fecit virtutem in Iſrael. * Et 14 factum eſt, cum audiſſent viri vocem eius, vocauerunt presbyteros ciuitatis. *Et con- 15 currerunt ad eam omnes, à minimo vſque ad maximum: quoniam ſperabant eam iam non eſſe venturam. * Et accendentes lumi- 16 naria congyrauerunt circa eam vniuerſi: illa autem aſcendens in eminentiorem locum, iuſſit fieri ſilentium. Cumque omnes tacuiſſent, *Dixit Iudith: Laudate Dominum 17 Deum noſtrum, qui non deſeruit ſperantes in ſe. *Et in me ancilla ſua adimpleuit miſe- 18 ricordiam ſuam, quam promiſit domui Iſrael: & interfecit in manu mea hoſtem populi ſui hac nocte. *Et proferens de pera ca- 19 put Holofernis, oſtendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis principis militiæ Aſſyriorum, & ecce conopeum illius, in quo recumbebat in ebrietate ſua, vbi per manum fœminæ percuſſit illum Dominus Deus noſter. *Viuit autem ipſe Dominus, quoniam 20 cuſtodiuit me Angelus eius, & hinc eun- C tem, & ibi commorantem, & inde hoc reuertentem, & non permiſit me Dominus ancillam ſuam coinquinari, ſed ſine pollutione peccati reuocauit me vobis, gaudentem in victoria ſua, in euaſione mea, & in liberatione veſtra. *Confitemini illi omnes, 21 quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia eius. *Vniuerſi autem adorantes 22 Dominum, dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in virtute ſua, quia per te ad nihilum redegit inimicos noſtros. *Porrò Ozias 23 princeps populi Iſrael, dixit ad eam: Benedicta es tu filia à Domino Deo excelſo, præ omnibus mulieribus ſuper terram. *Bene- 24 dictus Dominus, qui creauit cœlum, & terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum noſtrorum: * Quia hodie 25 nomen tuum ita magnificauit, vt non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus non peperciſti animæ tuæ, propter angustias, & tribulationem generis tui, ſed ſubueniſti ruinæ ante conſpectum Dei no- 26 ſtri. * Et dixit omnis populus: Fiat, fiat: * 27 Porrò Achior vocatus venit, & dixit ei Iudith: Deus Iſrael, cui tu teſtimonium dediſti, quod vlciſcatur ſe de inimicis ſuis, ipſe caput omnium incredulorum incidit, ac 28 nocte in manu mea. *Et vt probes, quia ita eſt, ecce caput Holofernis, qui in contemptu ſuperbiæ ſuæ Deum Iſrael contempſit, & tibi interitum minabatur, dicens: Cum captus fuerit populus Iſrael, gladio perfo- 29 rari præcipiam latera tua. * Videns autem Achior caput Holofernis, angustiatus præ pauore, cecidit in faciem ſuam ſuper ter- 30 ram, & æſtuauit anima eius. * Poſtea verò, quam reſumpto ſpiritu recreatus eſt, procidit ad pedes eius, & adorauit eam, & dixit: 31 Benedicta tu à Deo tuo in omni tabernaculo Iacob, quoniam in omni gente, quę audierit nomen tuum, magnificabitur ſuper te Deus Iſrael.

* Pſ. 105. 2. 3. & 106. 2. 3.

CAP. XIV.

Holofernis capite de muro Bethulia ſuſpenſo, Achiorque circumciſo, Iudæi in Aſſyrios irruunt; qui Holofernem excitantes, mortuumque inuenientes vehementi timore concutiuntur.

1 DIxit autem Iudith ad omnem popu- A
lum: Audite me fratres, ſuſpendite ca- 2 put hoc ſuper muros noſtros: * Et erit, cum exierit Sol accipiat vnuſquiſque arma ſua, & exite cum impetu, non vt deſcendatis 3 deorſum, ſed quaſi impetum facientes. * Tunc exploratores neceſſe erit, vt fugiant ad principem ſuum excitandum ad pugnã. 4 * Cumque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernis, & inuenerint eum truncum in ſuo ſanguine volutatum, decidet ſuper eos timor. * Cumque cognouerit- 5 B tis fugere eos, ite poſt illos ſecuri, quoniam Dominus conteret eos ſub pedibus veſtris. 6 *Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Iſrael, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, & circumcidit carnem præputij ſui, & appoſitus eſt ad populum Iſrael, & omnis ſucceſſio generis eius, vſque in hodiernum diem. * Mox autem, vt ortus eſt 7 dies, ſuſpenderunt ſuper muros caput Holofernis, acceperuntque vnuſquiſque vir arma ſua, & egreſſi ſunt cum grandi ſtrepi- 8 tu, & vlulatu. * Quod videntes exploratores, ad tabernaculum Holofernis cucurrerunt. * Porrò hi, qui in tabernacu- 9 C lo erant, venientes, & ante ingreſſum cubi-

cubiculi perſtrepentes, excitandi gratia, inquietudinem arte moliebantur, vt non ab excitantibus, ſed à ſonantibus Holoferne euigilaret. * Nullus enim audebat cubi- 10
culum virtutis Aſſyriorum pulſando, aut intrando aperire. * Sed cum veniſſent eius 11
duces, ac tribuni, & vniuerſi maiores exercitus regis Aſſyriorum, dixerunt cubicularijs: * Intrate, & excitate illum, quo- 12
niam egreſſi mures de cauernis ſuis, auſi ſunt prouocare nos ad prælium. * Tunc in- 13
greſſus Vagao cubiculum eius, ſtetit ante cortinam, & plauſum fecit manibus ſuis: ſuſpicabatur enim illum cum Iudith dormire. * Sed cum nullum motum iacentis 14
ſenſu aurium caperet, acceſſit proximans ad cortinam, & eleuans eam, videnſque D cadauer abſque capite Holofernis in ſuo ſanguine tabefactum iacere ſuper terram, exclamauit voce magna cum fletu, & ſcidit veſtimenta ſua. * Et ingreſſus taberna- 15
culum Iudith, non inuenit eam, & exilijt foras ad populum, * Et dixit: Vna 16
mulier Hebræa fecit confuſionem in domo regis Nabuchodonoſor, ecce enim Holofernes iacet in terra, & caput eius non eſt in illo. * Quod cum audiſſent princi- 17
pes virtutis Aſſyriorum, ſciderunt omnes veſtimenta ſua, & intolerabilis timor, & tremor cecidit ſuper eos, & turbati ſunt animi eorum valdè. * Et factus eſt 18
clamor incomparabilis in medio caſtrorum eorum.

CAP. XV.

Aſſyrij cæde ducis ſui perculſi, omnibus relictis fugiunt; at Iudæi eos perſequuntur, & cadunt, & ſpolijs collectis plurimum ditati ſunt: Iudith autem à pontifice, & populo benedicitur; & quæ Holoferni propria fuerant, ipſi traduntur.

CVmque omnis exercitus decollatum 1
Holofernem audiſſet, fugit mens, A
conſilium ab eis, & ſolo tremore, & metu agitati fugæ præſidium ſumunt, * Ita 2
vt nullus loqueretur cum proximo ſuo, ſed inclinato capite, relictis omnibus, euadere feſtinabant Hebræos, quos armatos ſuper ſe venire audiebant, fugientes per vias camporum, & ſemitas collium. * 3
Videntes itaque filij Iſrael fugientes, ſecuti ſunt illos. Deſcenderuntque clangentes tubis, & vlulantes poſt ipſos. * 4
Et quoniam Aſſyrij non adunati, in fugam ibant præcipites: filij autem Iſrael vno agmine perſequentes, debilitabant omnes, quos inuenire potuiſſent. * Miſit itaque Ozias nuntios per omnes ciuita- 5
tes, & regiones Iſrael. * Omnes itaque 6
B regio, omniſque vrbs, electam iuuentutem armatam miſit poſt eos, & perſecuti ſunt eos in ore gladij, quouſque peruenirent ad extremitatem finium ſuorum. * Reliqui autem, qui erant in Bethulia, 7
ingreſſi ſunt caſtra Aſſyriorum, & prædam, quam fugientes Aſſyrij reliquerant, abſtulerunt, & onuſtati ſunt valdè. * Hi verò, qui victores reuerſi ſunt 8
C ad Bethuliam, omnia, quæ erant illorum attulerunt ſecum, ita vt non eſſet numerus in pecoribus, & iumentis, & vniuerſis mobilibus eorum, vt à minimo, vſque ad maximum omnes diuites fierent de prædationibus eorum. * Ioacim au- 9
tem ſummus pontifex, de Ieruſalem venit in Bethuliam cum vniuerſis presbyteris ſuis, vt videret Iudith. * Quæ cum 10
exiſſet ad illum, benedixerunt eam omnes vna voce, dicentes: Tu gloria Ieruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi noſtri: * Quia feciſti viriliter, 11
& confortatum eſt cor tuum, eo quod caſtitatem amaueris, & poſt virum tuum, alterum neſcieris: & ideò & manus Domini confortauit te, & ideò eris benedicta in æternum. * Et dixit omnis popu- 12
lus: Fiat, fiat. * Per dies autem trigin- 13
D ta, vix collecta ſunt ſpolia Aſſyriorum à populo Iſrael. * Porrò autem vniuerſa, quæ Holofernis peculiaria fuiſſe probata ſunt, dederunt Iudith in auro, & argento, & veſtibus, & gemmis, & omni ſupellectili, & tradita ſunt omnia illi 14
à populo. * Et omnes populi gaudebant, 15
cum mulieribus, & virginibus, & iuuenibus, in organibus, & citharis.

CAP. XVI.

Canticum Iudith ob victoriam: venit populus Ieruſalem holocauſta cum gratiarum actionibus oblaturus: tandemque Iudith plena dierum moritur; & dies huius victoriæ perpetuò apud Iudæos in numero ſanctorum dierum celebratur.

TVnc cantauit canticum hoc Domino 1
A Iudith, dicens: * Incipite Domino 2
in tympanis, cantate Domino in cymbalis, modulamini illi pſalmum nouum, exultate, & inuocate nomen eius. * Do- 3
minus conterens bella, Dominus nomen eſt illi. * Qui poſuit caſtra ſua in medio 4
populi ſui, vt eriperet nos de manu omnium inimicorum noſtrorum. * Venit 5
Aſſur ex montibus ab Aquilone in multitudine fortitudinis ſuæ: cuius multitudo obturauit torrentes, & equi eorum coo-

peruerunt valles. * Dixit se incensurum 6
fines meos, & iuuenes meos occisurum
gladio, infantes meos dare in prædam, &
virgines in captiuitatem. * Dominus au- 7
tem omnipotens nocuit eum, & tradidit
eum in manus fœminæ, & confodit eum.
* Non enim cecidit potens eorum à iuue- 8
nibus, nec filij Titan percussérunt eum, B
nec excelsi gigantes oppoſuerunt se illi,
sed Iudith filia Merari in specie faciei suæ
dissoluit eum. * Exuit enim se vestimen- 9
to viduitatis, & induit se vestimento læ-
titiæ in exultatione filiorum Israel. * Vn- 10
xit faciem suam vnguento, & colligauit
cincinnos suos mitra, accepit stolam no-
uam ad decipiendum illum. * Sandalia 11
eius rapuerunt oculos eius, pulchritudo
eius captiuam fecit animam eius, am-
putauit pugione ceruicem eius. * Horrue- 12
runt Persæ constantiam eius, & Medi au-
daciam eius. * Tunc vlulauerunt castra 13
Assyriorum, quando apparuerunt humi-
les mei, arescentes in siti. * Filij puella- 14
rum compunxerunt eos, & sicut pueros
fugientes occiderunt eos: perierunt in
prælio à facie Domini Dei mei. * Hym- 15
num cantemus Domino, hymnum no-
uum cantemus Deo nostro. * Adonai Do- 16
mine magnus es tu, & præclarus in vir- C
tute tua, & quem superare nemo potest.
* Tibi seruiat omnis creatura tua: quia 17
dixisti, & facta sunt: misisti spiritum
tuum, & creata sunt, & non est, qui re-
sistat voci tuæ. * Montes à fundamentis 18
mouebuntur cum aquis: petræ, sicut ce-
ra, liquescent ante faciem tuam. * Qui 19
autem timent te, magni erunt apud te per
omnia. * Væ genti insurgenti super ge- 20
nus meum: Dominus enim omnipotens
vindicabit in eis, in die iudicij visitabit il-
los. * Dabit enim ignem, & vermes in 21
carnes eorum, vt vrantur, & sentiant,
vsque in sempiternum. * Et factum est 22
post hæc, omnis populus post victoriam
venit in Ierusalem adorare Dominum: &
mox vt purificati sunt, obtulerunt omnes
holocausta, & vota, & repromissiones
suas. Porrò Iudith, vniuersa vasa belli- 23
ca Holofernis, quæ dedit illi populus, &
conopeum, quod ipsa sustulerat de cubi-
li ipsius, obtulit in anathema obliuio-
nis. * Erat autem populus iucundus se- 24
D cundum faciem sanctorum, & per tres
menses gaudium huius victoriæ celebra-
tum est cum Iudith. * Post dies autem 25
illos vnusquisque rediit in domum suam,
& Iudith magna facta est in Bethulia, &
præclarior erat vniuersæ terræ Israel. * 26
Erat etiam virtuti castitas adiuncta, ita
vt non cognosceret virum omnibus diebus
vitæ suæ, ex quo defunctus est Manasses
vir eius. * Erat autem diebus festis pro- 27
cedens cum magna gloria. * Mansit autem 28
in domo viri sui annos centum quinque, &
dimisit abram suam liberam, & defuncta
est, ac sepulta cum viro suo in Bethulia. * 29
Luxitque illam omnis populus diebus sep-
tem. * In omni autem spatio vitæ eius non 30
fuit, qui perturbaret Israel, & post mortem
eius annis multis. * Dies autem victoriæ 31
huius festiuitatis, ab Hebræis in numero
sanctorum dierum accipitur, & colitur à
Iudeis ex illo tempore, vsque in præsen-
tem diem.

* Gen. 1. Ps. 12. b. 9.

Digitized by G

LIBER ESTHER.

CAP. I.

Assuero ad potentia, & gloriæ suæ ostentationem toto semestri splendidum celebrante conuiuium, regina Vasthi accersita venire recusat, ideoque repudiatur: & sapientum consilio edictum promulgatur, vt uxores maritis deferant honorem.

IN diebus Assueri, qui regnauit ab India, vsque Æthiopiam, A super centum viginti septem prouincias: *Quando sedit in 2
solio regni sui, Susan ciuitas regni eius exordium fuit. * 3
Tertio igitur anno imperij sui, fecit grande conuiuium cunctis principibus, & pueris suis, fortissimis Persarum, & Medorum inclytis, & præfectis prouinciarum coram se, * Vt ostenderet diuitias gloriæ regni 4
sui, ac magnitudinem, atque iactantiam potentiæ suæ, multo tempore, centum videlicet, & octoginta diebus. * Cumque 5
implerentur dies conuiuij, inuitauit omnẽ populum, qui inuentus est in Susan, à maximo vsq; ad minimum: & iussit septem diebus conuiuium præparari in vestibulo horti, & nemoris, quod regio cultu, & manu consitum erat. *Et pendebant ex omni parte tentoria acrij coloris, & carbasini, ac 6
hyacinthini sustentata funibus byssinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inserti erant, & columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei, & argentei, super pauimentum smaragdino, & pario stratum lapide, dispositi erant: quod mira varietate pictura decorabat. * Bibebant au- 7
tem, qui inuitati erant, aureis poculis, & alijs, atque alijs vasis cibi inferebantur. Vinum quoque, vt magnificentia regia dignũ
8 erat, abundans, & præcipuum ponebatur.* Nec erat, qui nolentes cogeret ad bibendũ, sed sicut rex statuerat, præponens mensis singulos de principibus suis, vt sumeret v-
9 nusquisq; quod vellet. *Vasthi quoq; regina fecit conuiuium fœminarum, in palatio, vbi
10 rex Assuerus manere consueuerat.* Itaque die septimo, cum rex esset hilarior, & post C nimiam potationem incaluisset mero, præcepit Maumam, & Bazatha, & Harbona, & Bagatha, & Abgatha, & Zethar, & Charchas, septem eunuchis, qui in conspectu
11 eius ministrabant, *Vt introducerent reginam Vasthi coram rege, posito super caput eius diademate, vt ostenderet cunctis populis, & principibus pulchritudinem illius: 12 erat enim pulchra valde. * Quæ renuit, & ad regis imperium, quod per eunuchos mãdauerat, venire contempsit. Vnde iratus rex,
13 & nimio furore succensus, * Interrogauit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, & illorum faciebat cuncta consilio, 14 scientium leges, ac iura maiorum. * (Erant autem primi, & proximi, Charsena, & Sethar, & Admatha, & Tharsis, & Mares, & Marsana, & Mamuchan, septem duces Persarum, atq; Medorum, qui videbant faciem regis, & primi post eum residere soliti erãt,)
15 *Cui sententiæ Vasthi regina subiaceret, quæ Assueri regis imperium, quod per eu-
16 nuchos mandauerat, facere noluisset.* Respondit q; Mamuchan, audiente rege, atque principibus, Non solùm regem læsit regina Vasthi, sed & omnes populos, & principes, qui sunt in cunctis prouincijs regis Assueri.
17 * Egredietur enim sermo reginæ ad omnes D mulieres, vt contemnant viros suos, & dicãt: Rex Assuerus iussit, vt regina Vasthi in-

traret ad eum,& illa noluit.*Atq;hoc exẽ- 18
plo omnes principum coniuges Perſarum,
atq;Medorum,paruipendent imperia mari-
torum: vnde regis iuſta eſt indignatio.* Si 19
ergo tibi placet, egrediatur edictum à facie
tua,& ſcribatur iuxta legem Perſarum, at-
que Medorum, quam præteriri illicitum
eſt, vt nequaquam vltra Vaſthi ingrediatur
ad regem,ſed regnum illius altera,quæ me-
lior eſt illa,accipiat.*Et hoc in omne(quod 20
latiſſimum eſt) prouinciarum tuarum di-
uulgetur imperium, & cunctæ vxores tam
maiorum, quàm minorum, deferant ma-
ritis ſuis honorem.*Placuit conſilium eius 21
regi,& principibus: fecitque rex iuxta con-
ſilium Mamuchan, * Et miſit epiſtolas ad 22
vniuerſas prouincias regni ſui, vt quæque
gens audire, & legere poterat, diuerſis lin-
guis,& litteris,eſſe viros principes,ac maio.
res in domibus ſuis:& hoc per cunctos po.
pulos diuulgari.

CAP. II.

Pro cæteris virginibus Aſſuero, quæſitis Eſther neptis occulta Mardochęi Iudæi placens, regina loco Vaſthi facta eſt celebrato nuptiarum magnifico conuiuio,ac datis muneribus. Porrò Mardochęus ad oſtium palatij manens eunuchos regi inſidiantes prodit, quod factum Mardochęi annalibus inſcribitur.

HIs ita geſtis,poſtquam regis Aſſueri in- 1
dignatio deferbuerat, recordatus eſt A
Vaſthi,& quæ feciſſet, vel quæ paſſa eſſet: * 2
Dixeruntque pueri regis, ac miniſtri eius:
Quærantur regi puellæ virgines, ac ſpecio-
ſæ.*Et mittantur, qui conſiderent per vni- 3
uerſas prouincias puellas ſpecioſas, &
virgines: & adducant eas ad ciuitatem
Suſan, & tradant eas in domum fœmi-
narum ſub manu Egei eunuchi,qui eſt prę-
poſitus, & cuſtos mulierum regiarum: &
accipiant mundum muliebrem, & cætera
ad vſus neceſſaria.* Et quæcunq;inter om- 4
nes oculis regis placuerit, ipſa regnet pro
Vaſthi. Placuit ſermo regi: & ita,vt ſugge-
ſerant,iuſſit fieri. *Erat vir Iudæus in Suſan 5
ciuitate, vocabulo Mardochæus, filius Iair,
filij Semei, filij Cis, de ſtirpe Iemini,* Qui 6
translatus fuerat de Ieruſalem eo tempore,
quo Iechoniam regem Iuda Nabuchodo-
noſor rex Babylonis tranſtulerat,* Qui fuit 7
nutritius filiæ fratris ſui Ediſſæ, quæ altero
nomine vocabatur Eſther: & vtrumq; pa-
rentem amiſerat: pulchra nimis, & decora
facie.Mortuiſque patre eius,ac matre,Mar-
dochæus ſibi eam adoptauit in filiam.*Cũ- 8
que percrebuiſſet regis imperium, & iuxta
mandatum illius multæ pulchræ virgines
adducerentur Suſan, & Egeo traderentur
eunucho,Eſther quoque inter cęteras puel-
las,ei tradita eſt,vt ſeruaretur in numero fę-
minarum.* Quæ placuit ei, & inuenit gra- 9
tiam in conſpectu illius.*Et præcepit eunu-
cho,vt acceleraret mundum muliebrem,&
traderet ei partes ſuas, & ſeptem puellas
ſpecioſiſſimas de domo regis,& tam ipſam,
quàm pediſſequas eius ornaret,atq;excole-
ret.* Quæ noluit indicare ei populum, & 10
patriam ſuam:Mardochæus enim præcepe-
rat ei,vt de hac re omninò reticeret:* Qui 11
deambulabat quotidie ante veſtibulum do.
mus,in qua electę virgines ſeruabantur,cu-
ram agens ſalutis Eſther, & ſcire volens
quid ei accideret.* Cum autem veniſſet 12
tempus ſingularum per ordinem puellarũ,
vt intrarent ad regem, expletis omnibus,
quæ ad cultum muliebrem pertinebant,
menſis duodecimus vertebatur: ita dumta-
xat, vt ſex menſibus oleo vngerentur myr-
rhino, & alijs ſex quibuſdam pigmentis, &
aromatibus vterentur.* Ingredienteſq; ad 13
regem, quidquid poſtulaſſent ad ornatum
C pertinens, accipiebant, & vt eis placuerat,
compoſitæ de triclinio fęminarum ad regis
cubiculum tranſibant.* Et quæ intrauerat 14
veſpere,egrediebatur mane, atq;inde in ſe-
cundas ædes deducebatur, quæ ſub manu
Suſagazi eunuchi erant, qui concubinis re-
gis præſidebat: nec habebat poteſtatem ad
regem vltra redeundi, niſi voluiſſet rex, &
eam venire iuſſiſſet ex nomine.* Euoluto 15
autem tempore per ordinem inſtabat dies,
quo Eſther filia Abihail fratris Mardochæi,
quam ſibi adoptauerat in filiam,deberet in-
trare ad regem. Quæ non quæſiuit muliebrem cultum,ſed quęcumque voluit Egeus
eunuchus cuſtos virginum,hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formoſa valdè,& in-
credibili pulchritudine, omnium oculis
gratioſa,& amabilis videbatur.* Ducta eſt 16
itaq;ad cubiculũ regis Aſſueri mẽſedecimo,
qui vocatur Tebeth, ſeptimo anno regni
eius.*Et adamauit eam rex plus quam om- 17
nes mulieres,habuitq; gratiã, & miſericor-
diam coram eo ſuper omnes mulieres, &
poſuit diadema regni in capite eius, fecitq;
eam regnare in loco Vaſthi.* Et iuſſit con- 18
uiuium præparari permagnificum cunctis
D principibus, & ſeruis ſuis, pro coniunctio-
ne,& nuptijs Eſther. Et dedit requiem vni-
uerſis prouincijs, ac dona largitus eſt iuxta
magnificentiam principalem.* Cumque 19
ſecundo quęrerentur virgines,& congrega-
rentur, Mardochęus manebat ad ianuam
regis:* Necdum prodiderat Eſther patriã, 20
& populum ſuum, iuxta mandatum eius.
Quidquid enim ille præcipiebat, obſerua-
bat Eſther:& ita cuncta faciebat,vt eo tem.
pore ſolita erat,quo eam paruulam nutrie-
bat.* Eo igitur tempore, quo Mardochæus 21

ad

4. Reg. 24. d. 15. Inf. 11. b. 4.

ad regis ianuam morabatur, irati sunt Bagathan,& Thares duo eunuchi regis,qui ianitores erant, & in primo palatij limine præsidebant: voluerumque insurgere in regem, & occidere eum. * Quod Mardo- 22
chęum non latuit, statimque nuntiauit reginæ Esther,& illa regi, ex nomine Mardochæi, qui ad se rem detulerat. * Quæsitum 23
est, & inuentum: & appensus est vterque eorum in patibulo. Mandatumque est historijs, & annalibus traditum coram rege.

CAP. III.

Aman à rege sublimatus omnibus Medorum, ac Persarum principibus, indignatur quod solus Mardochæus Iudæus ipsum non adoret; quapropter omnium Iudæorum interitum ab Assuero impetrat, mittitque ad vniuersas prouincias litteras regis annulo signatas, vt tertiodecimo die mensis duodecimi vniuersi vbique Iudæi occidantur.

POst hæc rex Assuerus exaltauit Aman 1
filium Amadathi, qui erat de stirpe A- A
gag:& posuit solium eius super omnes principes,quos habebat. * Cunctique serui re- 2
gis, qui in foribus palatij versabantur, flectebant genua,& adorabãt Aman: sic enim præceperat eis imperator. solus Mardochęus non flectebat genu,neq;adorabat eũ.
* Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores pa- 3
latij præsidebant: Cur præter cęteros non obseruas mandatum regis? * Cumque hoc 4
crebrius dicerent,& ille nollet audire,nuntiauerunt Aman, scire cupientes vtrũ perseueraret in sententia: dixerat enim eis, se esse Iudæum. * Quod cum audisset Aman, 5
& experimẽto probasset,quod Mardochęus non flecteret sibi genu, nec se adoraret, iratus est valde, * Et pro nihilo duxit in vnum 6
Mardochæum mittere manus suas: audierat enim, quod esset gentis Iudęæ, magisq; voluit omnem Iudęorum, qui erant in regno Assueri,perdere nationem.*Mense primo(cuius vocabulum est Nisan) anno duo- 7
decimo regni Assueri,missa est sors in vrnã, quæ Hebraice dicitur phur, coram Aman, quo die, & quo mense gens Iudæorum deberet interfici:& exiuit mẽsis duodecimus, qui vocatur Adar. * Dixitq; Aman regi As- 8
suero: Est populus per omnes prouincias C
regni tui dispersus,& à se mutuo separatus, nouis vtens legibus,& cęremonijs,insuper & regis scita contemnens. Et optimè nosti, quod non expediat regno tuo, vt insolescat per licentiam.*Si tibi placet,decerne,vt pe- 9
reat, & decem millia talentorum appendam arcarijs gazæ tuæ. * Tulit ergo rex an- 10
nulum,quo vtebatur,de manu sua,& dedit eum Aman filio Amadathi, de progenie Agag, hosti Iudæorum, *Dixitq; ad eum: 11
Argentum, quod tu polliceris, tuum sit, de
12 populo age,quod tibi placet.*Vocatiq;sunt scribæ regis mense primo Nisan,tertiadecima die eiusdem mensis: & scriptum est, vt
D iusserat Aman, ad omnes satrapas regis, & iudices prouinciarum, diuersarumq; gentium,vt quæq;gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri:& litteræ signatæ ipsius annulo,
13 *Missæ sunt per cursores regis ad vniuersas prouincias,vt occiderent,atq;delerent omnes Iudæos,à puero vsq;ad senem,paruulos & mulieres vno die, hoc est, tertiodecimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, &
14 bona eorum diriperent.*Summa autẽ epistolarum hæc fuit, vt omnes prouinciæ sci-
15 rent,& pararent se ad prædictam diem. * Festinabant cursores, qui missi erant, regis imperium explere. Statimque in Susan pependit edictum, rege & Aman celebrante conuiuium, & cunctis Iudæis, qui in vrbe erant, flentibus.

CAP. IV.

Luctus Mardochæi, ac reliquorum Iudæorum ob paratum ipsis interitum: Esther autem, vt iussu Mardochæi Iudæorum neci occurrat, & non vocata ad regem ingrediatur,iubet cum ieiunio pro se triduo orari, idem ipsa faciente cum suo gyngeeo.

1 QVæ cum audisset Mardochæus, scidit
A vestimenta sua, & indutus est sacco, spargens cinerem capiti: & in platea mediæ ciuitatis voce magna clamabat ostendens
2 amaritudinem animi sui, * Et hoc ciulatu vsque ad fores palatij gradiens: Non enim erat licitum, indutum sacco aulam regis
3 intrare. * In omnibus quoq;prouincijs,oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma peruenerat, planctus ingens erat apud Iudæos,ieiunium,vlulatus, & fletus, sacco &
4 cinere multis pro strato vtentibus.*Ingressæ autem sunt puellæ Esther, & eunuchi, nunciaueruntque ei.Quod audiens consternata est,& vestem misit, vt ablato sacco in-
5 duerent eum:quam accipere noluit. *Accitoque Athach eunucho, quem rex minis-
B trũ ei dederat, præcepit ei,vt iret ad Mardochęum,& disceret ab eo,cur hoc faceret.
6 * Egressusq; Athach, iuit ad Mardochæum stantem in platea ciuitatis, ante ostium palatij: *Qui indicauit ei omnia,quæ acci-
7 derant,quo modo Aman promisisset,vt in thesauros regis pro Iudæorum nece inferret
8 argentum, * Exemplar quoq;edicti, quod
C pendebat in Susan,dedit ei, vt reginæ ostenderet,& moneret eam,vt intraret ad regem,
9 & deprecaretur eum pro populo suo. * Regressus Athach, nuntiauit Esther omnia,
10 quæ Mardochæus dixerat.*Quæ respondit

ei,& iuſſit,vt diceret Mardochæo:*Omnes 11
ſerui regis, & cunctæ, quæ ſub ditione eius
ſunt, norunt prouinciæ, quod ſiue vir, ſiue
mulier, non vocatus, interius atrium regis
intrauerit, abſque vlla cunctatione ſtatim
interficiatur: niſi fortè rex auream virgã ad
eum tetenderit pro ſigno clementiæ,atq;ita
poſſit viuere. Ego igitur quo modo ad regẽ
intrare potero,quæ triginta iam diebus non
ſum vocata ad eum? *Quod cum audiſſet 12
Mardochæus,* Rurſum mandauit Eſther, 13
dicens: Ne putes,quod animam tuam tan-
tum liberes,quia in domo regis es præ cun- D
ctis Iudæis:Si enim nunc ſilueris,per aliam 14
occaſionem liberabuntur Iudæi: & tu, &
domus patris tui,peribitis. Et quis nouit,v-
trum idcirco ad regnum veneris, vt in tali
tempore parareris? *Rurſumq; Eſther hęc 15
Mardocheo verba mandauit:*Vade & con- 16
grega omnes Iudæos, quos in Suſan repere-
ris,& orate pro me. Non comedatis,& non
bibatis tribus diebus,& tribus noctibus:&
ego cum ancillis meis ſimiliter ieiunabo,&
tunc ingrediar ad regem, contra legem fa-
ciens; non vocata, tradenſque me morti,&
periculo.*Iuit itaque Mardochæus,& fecit 17
omnia, quæ ei Eſther præceperat.

CAP. V.

Eſther contempto vitæ periculo ad regem ingreſſa poſtulat, vt cum Aman ad ſuum veniat conuiuium; in quo ab exhilarato rege de ſua petitione interrogata, rurſum vtrumque ad ſequentis diei conuiuium inuitat: interea Aman indignatus ſe à Mardochæo non honorari, crucem illi parat.

DIe autem tertio induta eſt Eſther re 1
galibus veſtimentis, & ſtetit in atrio A
domus regiæ,quod erat interius,contra ba-
ſilicam regis: at ille ſedebat ſuper ſolium
ſuum in conſiſtorio palatij contra oſtium
domus.*Cumq; vidiſſet Eſther reginam ſtã- 2
tem, placuit oculis eius, & extendit contra
eam virgam auream, quam tenebat manu.
Quæ accedens, oſculata eſt ſummitatem
virgæ eius. *Dixitque ad eam rex;Quid vis 3
Eſther regina? quæ eſt petitio tua? etiam ſi
dimidiam partem regni petieris, dabitur ti-
bi.*At illa reſpondit.Si regi placet,obſecro, 4
vt venias ad me hodie, & Aman tecum, ad B
conuiuium,quod paraui.*Statimq; rex,Vo- 5
cate, inquit, citò Aman, vt Eſther obediat
voluntati. Venerunt itaq; rex,& Aman ad
conuiuium,quod eis regina parauerat.*Di- 6
xitq; ei rex, poſtquam vinum biberat abun-
danter.Quid petis,vt detur tibi? & pro qua
re poſtulas?etiam ſi dimidiam partem regni
mei petieris,impetrabis.* Cui reſpondit E- 7
ſther:Petitio mea,& preces ſunt iſtæ.*Si in- 8
ueni in conſpectu regis gratiam, & ſi regi C
placet,vt det mihi, quod poſtulo, & meam
impleat petitionem:veniat rex & Aman ad
conuiuium, quod paraui eis, & cras aperiã
9 regi voluntatem meam.*Egreſſus eſt itaque
illo die Aman lætus,& alacer. Cumque vi-
diſſet Mardochæum ſedentem ante fores
palatij, & non ſolùm non aſſurrexiſſe ſibi,
ſed nec motum quidem de loco ſeſſionis
10 ſuæ, indignatus eſt valdè: * Et diſſimulata
ira, reuerſus in domum ſuam, conuocauit
11 ad ſe amicos ſuos,& Zares vxorem ſuam:*
D Et expoſuit illis magnitudinem diuitiarum
ſuarum, filiorumq; turbam,& quanta eum
gloria ſuper omnes principes,& ſeruos ſuos
12 rex eleuaſſet: *Et poſt hæc ait: Regina quo-
que Eſther nullum alium vocauit ad con-
uiuium cum rege, præter me: apud quam
13 etiam cras cum rege pranſurus ſum. * Et
cum hæc omnia habeam, nihil me habere
puto, quamdiu videro Mardochæum Iu-
14 dæum ſedentem ante fores regias.*Reſpon-
derunt que ei, Zares vxor eius, & cæteri
amici:Iube parari excelſam trabem,haben-
tem altitudinis quinquaginta cubitos, &
die mane regi, vt appendatur ſuper eam
Mardochæus, & ſic ibis cum rege lætus ad
conuiuium. Placuit ei conſilium, & iuſſit
excelſam parari crucem.

CAP. VI.

Rex in lectis ſibi nocte annalibus Mardochæi fidelitatem in detectis aduerſus regem eunuchorum inſidijs reperiens, iubet ipſum, vt ſecundum à rege, per Aman capitalem ipſius hoſtem honorari.

1 NOctem illam duxit rex inſomnem,
A iuſſitque ſibi afferri hiſtorias, & an-
nales priorum temporum. Quæ cum illo
2 præſente legerentur,* Ventum eſt ad illum
locum, vbi ſcriptum erat, quo modo nun-
tiaſſet Mardochæus inſidias Bagathan, &
Thares eunuchorum, regem Aſſuerum iu-
3 gulare cupientium. * Quod cum audiſſet
rex,ait: Quid pro hac fide honoris, ac præ-
mij Mardochæus conſecutus eſt: Dixerunt
ei ſerui illius, ac miniſtri: Nihil omninò
4 mercedis accepit.* Statimq; rex: Quis eſt,
B inquit,in atrio?Aman quippè interius atriũ
domus regiæ intrauerat, vt ſuggereret regi,
& iuberet Mardochæũ affigi patibulo,quod
5 ei fuerat præparatum. *Reſponderunt pue-
ri: Aman ſtat in atrio. Dixitque rex: Ingre-
6 diatur.*Cumq; eſſet ingreſſus,ait illi: Quid
debet fieri viro,quem rex honorare deſide-
rat? Cogitans autem in corde ſuo Aman,&
reputans, quod nullum alium rex, niſi ſe,
7 vellet honorare, *Reſpondit: Homo,quem
8 rex honorare cupit, * Debet indui veſtibus
C regijs, & imponi ſuper equum, qui de ſella
regis eſt, & accipere regium diadema ſuper
9 caput ſuum, *Et primus de regijs principi-
bus,

bus, ac tyrannis teneat equum eius, & per plateam ciuitatis incedens clamet, & dicat: Sic honorabitur, quemcunque voluerit rex honorare. *Dixitq; ei rex: Festina, & sumpta 10
stola, & equo, fac, vt locutus es, Mardochęo Iudæo, qui sedet ante fores palatij. Caue ne quidquam de his, quæ locutus es, prætermittas. Tulit itaq; Aman stolam & equum, 11
indutumque Mardochæum in platea ciuitatis, & impositum equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus est, quemcunq; rex voluerit honorare. *Reuer- 12
susque est Mardochæus ad ianuam palatij: & Aman festinauit ire in domum suam lugens, & operto capite: *Narrauitque Zares 13
vxori suæ, & amicis, omnia, quæ euenissent sibi. Cui responderunt sapientes, quos habebat in consilio, & vxor eius: Si de semine Iudæorum est Mardochęus, ante quem cadere cępisti, non poteris ei resistere, sed cades in conspectu eius. *Adhuc illis loquen- 14
tibus venerunt eunuchi regis, & citò eum ad conuiuium, quod regina parauerat, pergere compulerunt.

CAP. VII.

Esther in conuiuio regem iam exhilaratum pro sua, & populi sui vita precatur, & Aman Iudęorum aduersarium accusat, quem rex in cruce ab illo parata Mardochęo suspendi iubet.

INtrauit itaq; rex, & Aman, vt biberent 1
cum regina. *Dixitque ei rex etiam secũ- A
da die, postquam vino incaluerat: Quæ est 2
petitio tua, Esther, vt detur tibi? & quid vis fieri? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. *Ad quem illa respon- 3
dit: Si inueni gratiam in oculis tuis, ò rex, & si tibi placet, dona mihi animam meam, pro qua rogo, & populum meum, pro quo obsecro. *Traditi enim sumus ego, & popu- 4
lus meus, vt conteramur, iugulemur, & pe- B
reamus. Atque vtinam in seruos, & famulos venderemur: esset tolerabile malum, & gemens tacerem: nunc autem hostis noster est, cuius crudelitas redundat in regem. Re- 5
spondensq; rex Assuerus ait: Quis est iste, & cuius potentiæ, vt hęc audeat facere? * Di- 6
xitque Esther: Hostis & inimicus noster pessimus iste est Aman. Quod ille audiens, illicò obstupuit, vultum regis, ac reginæ ferre non sustinens. * Rex autem iratus surrexit, 7
& de loco conuiuij intrauit in hortum ar- C
boribus consitum. Aman quoq; surrexit, vt rogaret Esther reginam pro anima sua, intellexit enim à rege sibi paratum malum. * 8
Qui cum reuersus esset de horto nemoribus consito, & intrasset conuiuij locum, reperit Aman super lectulum corruisse, in quo iacebat Esther, & ait: Etiam reginam vult op- D
primere, me præsente, in domo mea. Nec-
dum verbum de ore regis exierat, & statim
9 operuerunt faciem eius. * Dixitque Harbona, vnus de eunuchis, qui stabant in ministerio regis: En lignum, quod parauerat Mardochæo, qui locutus est pro rege, stat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum
10 in eo. * Suspensus est itaque Aman in patibulo, quod parauerat Mardochæo: & regis ira quieuit.

CAP. VIII.

Esther suffecto Mardochęo in locum Amanis, impetrat à rege, vt feriales, & veteres Aman literas nouis irritet, & Iudęis securitatem impetrat, & vt de suis inimicis vlciscantur, vnde maxima vbique lętitia exoritur.

1 DIe illo dedit rex Assuerus Esther regi-
A næ domum Aman aduersarij Iudæorum, & Mardochęus ingressus est ante faciem regis. Cõfessa est enim ei Esther, quod
2 esset patruus suus. *Tulitque rex annulum, quem ab Aman recipi iusserat, & tradidit Mardochæo. Esther autem constituit Mar-
3 dochæum super domum suam. * Nec his contenta, procidit ad pedes regis, fleuitque, & locuta ad eum orauit, vt malitiam Aman Agagitæ, & machinationes eius pessimas, quas excogitauerat contra Iudæos, vt iube-
4 ret irritas fieri. *At ille ex more sceptrum aureum protendit manu, quo signum clementiæ monstrabatur: illaque consurgens
5 stetit ante eum, *Et ait: Si placet regi, & si inueni gratiam in oculis eius, & depreca- B
tio mea non ei videtur esse contraria, obsecro, vt nouis epistolis, veteres Aman litterę, insidiatoris & hostis Iudæorum, quibus eos in cunctis regis prouincijs perire præcepe-
6 rat, corrigantur. * Quo modo enim potero sustinere necem, & interfectionem populi
7 mei? * Respondit que rex Assuerus Esther reginæ, & Mardochæo Iudæo: Domum Aman concessi Esther, & ipsum iussi affigi cruci, quia ausus est manum mittere in Iu-
8 deos. *Scribite ergo Iudæis, sicut vobis placet, regis nomine, signantes litteras annulo meo. Hęc enim consuetudo erat, vt epistolis, quæ ex regis nomine mittebantur, & illius annulo signatæ erant, nemo auderet
9 contradicere. * Accitisque scribis, & librarijs regis (erat autem tempus tertij mensis, qui appellatur Siban) vigesima & tertia die illius, scriptæ sunt epistolæ, vt Mardochæus voluerat, ad Iudæos, & ad principes, procuratoresque iudices, qui centum viginti septẽ prouincijs ab India vsq; ad Æthio- C
piam præsidebant; prouinciæ atq; prouinciæ, populo & populo, iuxta linguas, & litteras suas, & Iudæis, prout legere poterant,
10 & audire. *Ipsæq; epistolæ, quæ regis nomi-

by Google

ne mittebantur, annulo ipsius obsignatæ sunt,& missę per veredarios:qui per omnes prouincias discurrentes,veteres litteras nouis nuntijs præuenirent. *Quibus imperauit rex, vt conuenirent Iudæos per singulas ciuitates, & in vnum præciperent congregari,vt starent pro animabus suis;& omnes inimicos suos,cum coniugibus,ac liberis,& vniuersis domibus interficerent, atque delerent,& spolia eorum diriperent. *Et constituta est per omnes prouincias vna vltionis dies,idest,tertiadecima mensis duodecimi Adar. *Summaque epistolæ hæc fuit,vt in omnibus terris, ac populis, qui regis Assueri subiacebant imperio,notum fieret,paratos esse Iudæos ad capiendam vindictam de hostibus suis. *Egressique sunt veredarij celeres nuntia per ferentes,& edictum regis D pependit in Susan.*Mardochæus autem,de palatio,& de conspectu regis egrediens,fulgebat vestibus regis,hyacinthinis videlicet, & aereis,coronam auream portans in capite, & amictus serico pallio, atq; purpureo. Omnisque ciuitas exultauit, atque lætata est. * Iudæis autem noua lux oriri visa est, gaudium,honor,& tripudium.*Apud omnes populos,vrbes, atque prouincias, quocunque regis iussa veniebant, mira exultatio,epulæ,atque conuiuia, & festus dies: in tantum, vt plures alterius gentis, & sectæ, eorum religioni, & cęremonias iungerentur Grandis enim cunctos Iudaici nominis terror inuaserat.*

CAP. IX.

Iudæi passim hostes suos eodem die, quem ipsi Iudæorum cędi præstituerant,trucidant; & suspensis decem filijs Aman, diem Phurim, hoc est Sortium, perpetuo solemnem Mardochęus instituit.

IGitur duodecimi mensis,quem Adar vocari ante iam diximus, tertiadecima die, A quando cunctis Iudæis interfectio parabatur, & hostes eorum inhiabãt sanguini versa vice Iudæi superiores esse cœperunt, & se de aduersarijs vindicare. * Congregatiq; sunt per singulas ciuitates, oppida, & loca, vt extenderent manum contra inimicos, & persecutores suos. Nullusque ausus est resistere,eo quod omnes populos magnitudinis eorum formido penetrarat.* Nam & prouinciarum iudices, & duces, & procuratores, omnisque dignitas, quæ singulis locis, ac operibus præerat,extollebant Iudæos timore Mardochæi: * Quem principem esse palatij.& plurimum posse cognouerant: fama quoque nominis eius crescebat quotidie,& per cunctorum ora volitabat. * Itaq; percusserunt Iudæi inimicos suos plaga magna,& occiderunt eos,reddentes eis, quod sibi parauerant facere: *Intantum vt etiam in Susan quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagitæ hostis Iudæorum: quorum ista sunt nomina: *Pharsandatha,& Delphon,& Esphatha. Et Phoratha,& Adalia, & Aridatha, *Et Phermesta,& Arisai,& Aridai, & Iezatha. *Quos cum occidissent, prædas de substantijs eorum tangere noluerunt.*Statimq;numerus eorum, qui occisi erant in Susan, ad regem relatus est.* Qui dixit reginæ:in vrbe Susan interfecerunt Iudæi quingentos viros, & alios decem filios Aman: quantam putas eos exercere cędem in vniuersis prouincijs? Quid vltra postulas, & quid vis, vt fieri iubeam? Cui illa respondit: Si regi placet,detur potestas Iudæis, vt sicut fecerunt hodie in Susan, sic & cras faciant, & decem filij Aman in patibulis suspendantur. * Præcepitque rex, vt ita fieret. Statimque in Susan pependit edictum, & decem filij Aman suspensi sunt. *Congregatis Iudæis quartadecima die mensis Adar, interfecti sunt in Susan trecenti viri: nęc eorum ab illis direpta substantia est. * Sed & per omnes prouincias,quæ ditioni regis subiacebant,pro animabus suis steterunt Iudæi, interfectis hostibus, ac persecutoribus suis:in tantum, vt septuagintaquinque millia occisorum implerentur, & nullus de substantijs eorum quidquam contingeret.Dies autem tertiusD decimus mensis Adar, primus apud omnes interfectionis fuit, & quartadecima die cædere desierunt.Quem constituerunt esse solemnem, vt in eo omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio atq;conuiuijs. *At hi, qui in vrbe Susan cædem exercuerant, tertiodecimo, & quartodecimo die eiusdẽ mensis in cæde versati sunt: quintodecimo autem die percutere desierunt. Et idcircò eundem diem constituerunt solemnem epularum,atque lętitię.*Hi verò Iudęi,qui in oppidis non muratis, ac villis morabantur, quartumdecimum diem mensis Adar conuiuiorum, & gaudij decreuerunt,ita vt exultent in eo,& mittant sibi mutuo partes epularum,& ciborum. * Scripsit itaq;Mardochęus omnia hæc,& litteris comprehensa misit ad Iudæos, qui in omnibus regis prouincijs morabantur,tam in vicino positis,quàm procul.*Vt quartamdecimam,& E quintamdecimam diem mensis Adar profestis susciperent,& reuertente semper anno solemni celebrarent honore. * Quia in ipsis diebus se vlti sunt Iudæi de inimicis suis, & luctus, atque tristitia in hilaritatem gaudiumq; conuersa sunt, essentq; dies isti epularum atq;lętitiæ,& mitterent sibi inuicem ciborum partes,& pauperibus munuscula largirentur.*Susceperuntque Iudæi in solem-

ſolemnem ritum cuncta, quæ eo tempore facere cęperant,& quæ Mardochæus litteris facienda mandauerat. * Aman enim, fi- 24
lius Amadathi ſtirpis Agag,hoſtis,& aduerſarius Iudæorum, cogitauit contra eos malum,vt occideret illos,atque deleret: & miſit phur, quod noſtra lingua vertitur in ſortem.Et poſtea ingreſſa eſt Eſther ad regem, 25
obſecrans,vt conatus eius,litteris regis irriti fierent: & malum, quod contra Iudæos F
cogitauerat,reuerteretur in caput eius. Denique & ipſum,& filios eius affixerunt cruci, * Atq; ex illo tempore dies iſti appellati 26
ſunt phurim, ideſt,ſortium: eo quod phur, ideſt ſors, in vrnam miſſa fuerit. Et cuncta, quæ geſta ſunt, epiſtolæ, ideſt, libri huius, volumine continentur:*Quæque ſuſtinue- 27
runt,& quę deinceps immutata ſunt,ſuſceperunt Iudæi ſuper ſe,& ſemen ſuum,& ſuper cunctos,qui religioni eorum voluerunt copulari,vt nulli liceat duos hos dies abſq; ſolemnitate tranſigere:quos ſcriptura teſtatur, & certa expetunt tempora, annis ſibi iugiter ſuccedentibus. * Iſti ſunt dies,quos 28
nulla vnquam delebit obliuio: & per ſingu- G
las generationes cunctæ in toto orbe prouinciæ celebrabant: nec eſt vlla ciuitas, in qua dies phurim, ideſt ſortium, non obſeruentur à Iudæis,& ab eorum progenie,quę his cęremonijs obligata eſt. * Scripſerunt- 29
que Eſther regina filia Abihail, & Mardochæus Iudæus,etiam ſecundam epiſtolam, vt omni ſtudio dies iſta ſolemnis ſanciretur in poſterum.Et miſerunt ad omnes Iudęos, 30
qui in centum vigintiſeptem prouincijs regis Aſſueri verſabantur,vt haberent pacem, & ſuſciperent veritatem, * Obſeruantes 31
Dies ſortium, & ſuo tempore cum gaudio celebrarent: ſicut conſtituerant Mardochęus,& Eſther, & illi obſeruanda ſuſceperunt à ſe,& a ſemine ſuo, ieiunia & clamores,& Sortium dies, * Et omnia, quæ libri 32
huius, qui vocatur Eſther, hiſtoria continentur.

CAP. X.

Somnio Mardochai declaratio; de reductio Iudęorum populo in libertatem.

REx verò Aſſuerus, omnem terram, & 1
cunctas maris inſulas fecit tributa- A
rias: * Cuius fortitudo, & imperium,& di- 2
gnitas atq; ſublimitas,qua exaltauit Mardochæum,ſcripta ſunt in libris Medorum,atq; Perſarum: * Et quo modo Mardochæus Iu- 3
daici generis ſecundus à rege Aſſuero fue- B
rit,& magnus apud Iudæos,& acceptabilis plebi fratrum ſuorum,quærens bona populo ſuo,& loquens ea, quæ ad pacem ſeminis ſui pertinerent.

Quę habentur in Hebręo, plena fide expreſſi. Hęc autem, quę ſequuntur, ſcripta reperi in editione vulgata, quę Græcorum lingua, & litteris continentur: & inſerim poſt finem libri hoc capitulum ferebatur: quod iuxta conſuetudinem noſtram obelo, ideſt virgula prænotauimus.

4 *Dixitq; Mardochęus: A Deo facta ſunt iſta.
5 * Recordatus ſum ſomnij, quod videram, hæc eadem ſignificantis: nec eorum quid-
6 quam irritum fuit. * Paruus fons,qui creuit in fluuium, & in lucem ſolemq; conuerſus eſt,& in aquas plurimas redundauit: Eſther eſt,quam rex accepit vxorem,& voluit eſſe
7 reginam.*Duo autem dracones:ego ſum,& C Aman. * Gentes,quæ conuenerant: hi ſunt,
8 qui conati ſunt delere nomen Iudæorum. *
9 Gens autem mea:Iſrael eſt,quę clamauit ad Dominum,& ſaluum fecit Dominus populum ſuum:liberauitq; nos ab omnibus malis,& fecit ſigna magna, atq;portenta inter
10 gentes: *Et duas ſortes eſſe præcepit,vnam populi Dei,& alteram cunctarum gentium.
11 * Venitque vtraq; ſors in ſtatutum ex illo Diam tempore diem coram Deo vniuerſis
12 gentibus: *Et recordatus eſt Dominus po-
13 puli ſui,ac miſertus eſt hæreditatis ſuæ. * Et obſeruabuntur dies iſti in menſe Adar, quartadecima, & quintadecima die eiuſdem menſis,cum omni ſtudio, & gaudio in vnum cętum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Iſrael.

CAP. XI.

Somnium Mardochai.

1 ANno quarto, regnantibus Ptolemæo, A
& Cleopatra, attulerunt, Doſitheus, qui ſe ſacerdotem, & Leuitici generis ferebat, & Ptolemæus filius eius, hanc epiſtolam phurim, quam dixerunt interpretatum eſſe Lyſimachum, Ptolemæi filium in Ieruſalem.

Hoc quoq; principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebręo, nec apud illum fertur interpretem.

2 * Anno ſecundo,regnante Artaxerxe maxi- B
mo,prima die menſis Niſan,vidit ſomnium Mardochęus filius Iairi,filij Semei,filij Cis,
3 de tribu Beniamin:*Homo Iudæus,qui habitabat in vrbe Suſis, vir magnus, & inter
4 primos aulæ regiæ. * Erat autem de eo numero captiuorum,quos tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylonis de Ieruſalem cũ
5 Ieconia rege Iuda: * Et hoc eius ſomnium C
fuit:Apparuerunt voces,& tumultus,& tonitrua,& terræmotus, & conturbatio ſuper
6 terram: *Et ecce duo dracones magni,para-
7 tiq; contra ſe in prælium.*Ad quorum clamorem cunctæ concitatæ ſunt nationes, vt
8 pugnarent contra gentem iuſtorum. *Fuitque dies illa tenebrarum,& diſcriminis,tribulationis, & anguſtiæ, & ingens formido
9 ſuper terram. *Conturbataque eſt gens iuſtorum

*4. Reg. 24. d. 15. Sup. 1. 2 6.

ſtorum timentium mala ſua, & præparata ad mortem. Clamauerunteque ad Deum: & illis vociferantibus, fons paruus creuit in fluuiũ maximum, & in aquas plurimas redundauit. * Lux & ſol ortus eſt, & humiles 11
exaltati ſunt, & deuorauerunt inclytos. * 12
Quod cum vidiſſet Mardochæus, & ſurrexiſſet de ſtrato, cogitabat quid Deus facere vellet: & fixum habebat in animo ſcire cupiens quid ſignificaret ſomnium.

CAP. XII.

Manifeſtatio inſidiarum eunuchorum in regem à Mardochęo, ex ſecundo capite repetita.

Supr. 1. d. 21. & 6. 2. 4. MOrabatur autem eo tempore in aula 1
regis, cum Bagatha, & Thara eunu- A
chis regis, qui ianitores erant palatij. * Cum 2
que intellexiſſet cogitationes eorum, & curas diligentius peruidiſſet, didicit quod conarentur in regem Artaxerxem manus mittere, & nuntiauit ſuper eo regi. * Qui de v- 3
troq; habita quæſtione, confeſſos iuſſit duci ad mortem. * Rex autem, quod geſtum 4
erat, ſcripſit in commentarijs: ſed & Mardochæus rei memoriam litteris tradidit. * 5
Præcepitque ei rex, vt in aula palatij moraretur, datis ei pro delatione muneribus. * 6
Aman verò filius Amadathi bugæus, erat glorioſiſſimus coram regem, & voluit nocere Mardochæo, & populo eius, pro duobus eunuchis regis, qui fuerant interfecti.

Hucuſque proœmium.

Quæ ſequuntur, in eo loco poſita erant, vbi ſcriptum eſt in volumine,

Et diripuerunt bona, vel ſubſtantias eorum.

Quæ in ſola vulgata editione reperimus.

Epiſtolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

Exemplar epiſtolæ regię, quam miſit Aman ad principes prouinciarum ſuper cæde Iudæorum, & Mardochai eratio pro eorum liberatione.

REx maximus Artaxerxes ab India vſq; 1
Æthiopiam, centum viginti ſeptẽ pro- A
uinciarum principibus, & ducibus, qui eius imperio ſubiecti ſunt, ſalutem. * Cum plu- 2
rimis gentibus imperarem, & vniuerſum orbem meæ ditioni ſubiugaſſem, volui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, ſed clementia, & lenitate gubernare ſubiectos, vt abſque vllo terrore vitam ſilentio tranſigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerẽtur. * Quærente autẽ me à conſiliarijs meis, 3
quomodo poſſet hoc impleri, vnus qui ſapientia, & fide cæteros præcellebat, & erat poſt regem ſecundus, Aman nomine, * In- 4
dicauit mihi in toto orbe terrarum populũ B
eſſe diſperſum, qui nouis vteretur legibus, & contra omnium gentium conſuetudinẽ faciens, regum iuſſa contemneret, & vniuerſarum concordiam nationum ſua diſſenſione violaret. * Quod cum didiciſſemus, vidẽ- 5
tes vnam gentem rebellem aduerſus omne hominum genus peruerſis vti legibus, noſtriſque iuſſionibus contraire, & turbare ſubiectarum nobis prouinciarum pacem, atque concordiam, * Iuſſimus, vt quoſcunq; 6
Aman, qui omnibus prouincijs præpoſitus eſt, & ſecundus à rege, & quem patris loco colimus, monſtrauerit, cum coniugibus, ac liberis deleantur ab inimicis ſuis, nulluſq; eorum miſereatur, quartadecima die duo- 7
decimi menſis Adar anni præſentis: * Vt ne- C
farij homines vno die ad inferos deſcendentes, reddant imperio noſtro pacem, quam turbauerant.

Hucuſque exemplar epiſtolæ.

Quæ ſequuntur, poſt eum locum ſcripta reperi, vbi legitur.

Pergenſque Mardochęus, fecit omnia, quæ ei mandauerat Eſther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

8 * Mardochęus autem deprecatus eſt Domi-
9 num, memor omnium operum eius, * Et dixit: Domine Domine rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, ſi de-
10 creueris ſaluare Iſrael. * Tu feciſti cœlum, & terram, & quidquid cœli ambitu contine-
11 tur. * Dñs omnium es, nec eſt qui reſiſtat
12 maieſtati tuæ. * Cuncta noſti, & ſcis, quia non pro ſuperbia, & contumelia, & aliqua D gloriæ cupiditate, fecerim hoc, vt non ado-
13 rarem Aman ſuperbiſſimum, * Libenter enim pro ſalute Iſrael etiam veſtigia pe-
14 dum eius deoſculari paratus eſſem. (* Sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorarem, ex-
15 cepto meo Deo. Et nunc Domine rex Deus Abraham, miſerere populi tui, quia volunt nos inimici noſtri perdere, & hæreditatem
16 tuam delere. * Ne deſpicias partem tuam,
17 quam redemiſti tibi de Ægypto. * Exaudi deprecationem meam, & propitius eſto ſorti, & funiculo tuo, & conuerte luctum noſtrum in gaudium, vt viuentes laudemus nomen tuum Domine, & ne claudas ora te-
18 canentium. * Omnis quoque Iſrael pariter mente, & obſecratione clamauit ad Dominum, eo quod eis certa mors impenderet.

CAP. XIV.

Plangit Eſther, Deum in ſpiritu humilitatis obſecrans.

1 ESther quoq; regina confugit ad Dñm,
A pauens periculum, quod imminebat. * Cumq; depoſuiſſet veſtes regias, fletibus, & luctui apta indumenta ſuſcepit, & pro vnguentis

guentis varijs, cinere, & ſtercore impleuit caput,& corpus ſuum humiliauit ieiunijs: omniaque loca, in quibus antea lætari conſueuerat,crinium laceratione compleuit.* 3
Et deprecabatur Dominum Deum Iſrael, dicens: Domine mi,qui rex noſter es ſolus, adiuua me ſolitariam, & cuius præter te nullus eſt auxiliator alius. *Periculum meũ 4
in manibus meis eſt. *Audiui à patre meo, 5
*Deut.4.8. quod tu Domine tuliſſes Iſrael de cunctis B
3. gentibus, & patres noſtros ex omnibus retro maioribus ſuis, vt poſſideres hæreditatem ſempiternam, feciſtique eis ſicut locutus es.*Peccauimus in conſpectu tuo,& id- 6
circò tradidiſti nos in manus inimicorum noſtrorum: * Coluimus enim deos eorum. 7
Iuſtus es Domine:*Et nunc non eis ſufficit, 8
quod duriſſima nos opprimunt ſeruitute, ſed robur manuum ſuarum, idolorum potentiæ deputantes, * Volunt tua mutare 9
promiſſa, & delere hæreditatem tuam, & claudere ora laudantium te,atq; extinguere gloriam templi,& altaris tui, *Vt aperiant 10
ora gentium, & laudent idolorum fortitudinem,& prædicẽt carnalem regem in ſempiternum. * Ne tradas Domine ſceptrum 11
tuum his, qui non ſunt, ne rideant ad ruinã C
noſtram:ſed conuerte conſilium eorum ſuper eos,& eum,qui in nos coepit ſæuire,diſperde. * Memento Domine, & oſtende te 12
nobis in tempore tribulationis noſtræ,& da mihi fiduciam Domine rex deorum,& vniuerſæ poteſtatis: * Tribue ſermonem com- 13
poſitum in ore meo in conſpectu leonis, & transfer cor illius in odium hoſtis noſtri,vt & ipſe pereat;& cæteri,qui ei conſentiunt.
Nos autem libera manu tua, & adiuua me, 14
nullum aliud auxilium habentem, niſi te Domine,qui habes omnium ſcientiam,*Et 15
noſti, quia oderim gloriam inimicorum, & deteſter cubile incircumciſorum, & omnis alienigenæ. * Tu ſcis neceſſitatem meam, 16
quod abominer ſignum ſuperbiæ, & gloriæ meæ,quod eſt ſuper caput meum in diebus D
oſtentationis meæ, & deteſter illud quaſi pannum menſtruatæ,& non portem in diebus ſilentij mei, *Et quod non comederim 17
in menſa Aman, nec mihi placuerit conuiuium regis, & non biberim vinum libaminum:*Et nunquam lætata ſit ancilla tua,ex 18
quo huc translata ſum vſque in præſentem diem,niſi in te Domine Deus Abraham.* 19
Deus fortis ſuper omnes,exaudi vocem eorum,qui nullam aliam ſpem habent, & libera nos de manu iniquorum, & erue me a timore meo.

CAP. XV.

Mandante Mardochæo, intrat Eſther ad regem, vultu illius exterrita.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

1 ET mandauit ei (haud dubium quin Eſther Mardochæus) vt ingrederetur ad
A regem, & rogaret pro populo ſuo, & pro
2 patria ſua. *Memorare (inquit)dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita ſis in manu mea,quia Aman ſecundus à rege locutus eſt
3 contra nos in mortem:*Et tu inuoca Dominum, & loquere regi pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & iſta, quæ ſubdita ſunt.

4 Die autem tertio depoſuit veſtimenta ornatus ſui,& circundata eſt gloria ſua.Cum-
B
5 que regio fulgeret habitu,& inuocaſſet omnium rectorem, & ſaluatorem Deum, aſ-
6 ſumpſit duas famulas,*Et ſuper vnam quidem innitebatur,quaſi prę delicijs,& nimia teneritudine corpus ſuum ferre non ſuſti-
7 nens. * Altera autem famularum ſequebatur dominam, defluentia in humum indu-
8 menta ſuſtentans. *Ipſa autem roſeo colore vultum perfuſa, & gratis, ac nitentibus oculis,triſtem celabat animam,& nimio ti-
9 more contractum. * Ingreſſa igitur cuncta per ordinem oſtia, ſtetit contra regem, vbi ille reſidebat ſuper ſolium regni ſui,indutus veſtibus regijs, auroque fulgens, & pretio-
10 ſis lapidibus, eratque terribilis aſpectu.*
C Cumq; eleuaſſet faciem,& ardentibus oculis furorem pectoris indicaſſet, regina corruit, & in pallorem colore mutato, laſſum
11 ſuper ancillulam reclinauit caput. * Conuertitque Deus ſpiritum regis in manſuetudinem,& feſtinus,ac metuens exiluit de ſolio,& ſuſtentans eam vlnis ſuis,donec redi-
12 ret ad ſe,his verbis blandiebatur: * Quid habes Eſther? Ego ſum frater tuus,noli me-
13 tuere. * Non morieris:non enim pro te,ſed
14 pro omnibus hęc lex conſtituta eſt.*Accede igitur,& tange ſceptrum. * Cumque illa
D reticeret,tulit auream virgam,& poſuit ſuper collum eius,& oſculatus eſt eam,& ait:
16 Cur mihi non loqueris? * Quæ reſpondit: Vidi te domine,quaſi Angelum Dei,& conturbatum eſt cor meum præ timore gloriæ
17 tuæ. *Valde enim mirabilis es domine, &
18 facies tua plena eſt gratiarum. *Cumq; loqueretur,rurſus corruit,& pęne exanimata
19 eſt. *Rex autem turbabatur,& omnes miniſtri eius conſolabantur eam.

CAP. XVI.

Aſſueri epiſtola pro Iudæorum ſalute cum inimicorum ſuorum interemptione,ad ſingulas regni

gui prouincias irritando epistolam missam ab Aman.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Iudæis adscitas regni sui prouincias misit: quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

REx magnus Artaxerxes ab India vsq; 1
Æthiopiam, centum viginti septem A
prouinciarum ducibus, ac principibus, qui
Supr. 11. 2. 1. nostræ iussioni obediunt, salutem dicit. * 2
Multi bonitate principum, & honore qui in
eos collatus est, abusi sunt in superbiam: * 3
Et non solùm subiectos regibus nituntur
opprimere, sed datam sibi gloriam non fe-
rentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur in-
sidias. * Nec contenti sunt gratias non agere 4
beneficijs, & humanitatis in se iura violare,
sed Dei quoque cuncta cernentis arbitran-
tur se posse fugere sententiam. * Et in tan- 5
tum vesaniæ proruperunt, vt eos, qui credita
sibi officia diligenter obseruant, & ita cun-
cta agunt, vt omnium laude digni sint, men-
daciorum cuniculis conentur subuertere, * 6
Dum aures principum simplices, & ex sua B
natura alios æstimantes, callida fraude de-
cipiunt. * Quæ res & ex veteribus probatur 7
historijs, & ex his, quæ geruntur quotidie,
quomodo malis quorundam suggestioni-
bus regum studia deprauentur. * Vnde pro- 8
uidendum est pauci omnium prouinciarũ. * 9
Nec putare debetis, si diuersa iubeantur, ex
animi nostri venire leuitate; sed pro qualita-
te, & necessitate temporum, vt reipublicæ
poscit vtilitas, ferre sententiam. * Et vt ma- 10
*Supr. 3. 8. 1. nifestius, quod dicimus, intelligatis, Aman
filius Amadathi, & animo, & gente Mace-
do, alienusque à Persarum sanguine, & pie-
tatem nostram sua crudelitate commacu-
lans, peregrinus à nobis susceptus est: * Et 11
tantam in se expertus humanitatem, vt pa-
ter noster vocaretur, & adoraretur ab om-
nibus post regem secundus. * Qui in tantum 12
arrogantiæ tumorem sublatus est, vt regno
priuare nos niteretur, & spiritu. Nam Mar- 13
C dochæum, cuius fide, & beneficijs viuimus,
& consortem regni nostri Esther, cum om-
ni gente sua, nouis quibusdam atque inau-
ditis machinis expetiuit in mortem. * Hoc 14
cogitans, vt illis interfectis, insidiaretur no-
stræ solitudini, & regnum Persarum trans-
ferret in Macedonas. Nos autem, à pessimo 15
mortalium Iudæos neci destinatos, in nulla
penitus culpa reperimus, sed è contrario iu-
stis vtentes legibus, * Et filios altissimi, & 16
maximi, semperque viuentis Dei, cuius be-
neficio, & patribus nostris, & nobis regnum
est traditum, & vsque hodie custoditur. * 17
Vnde eas litteras, quas sub nomine nostro
ille direxerat, sciatis esse irritas. * Pro quo 18
scelere ante portas huius vrbis, id est, Susan
& ipse, qui machinatus est, & omnis cogna-
tio eius pendet in patibulis: non nobis, sed
Deo reddente ei quod meruit. * Hoc autem 19
D edictum, quod nunc mittimus, in cunctis
vrbibus proponatur, vt liceat Iudæis vti le-
gibus suis. * Quibus debetis esse adminicu- 20
lo, vt eos, qui se ad necem eorum parauе-
rant, possint interficere tertiadecima die
mensis duodecimi, qui vocatur Adar. Hanc 21
enim diem, Deus omnipotens, mœroris &
luctus, eis vertit in gaudium. * Vnde & vos, 22
inter cæteros festos dies, hanc habetote
diem, & celebrate eam cum omni lætitia, vt
& in posterum cognoscatur, * Omnes, qui 23
fideliter Persis obediunt, dignam pro fide
recipere mercedem: qui autem insidiantur
regno eorum, perire pro scelere, Omnis au- 24
tem prouincia, & ciuitas, quæ noluerit so-
lemnitatis huius esse particeps, gladio &
igne pereat, & sic deleatur, vt non solùm
hominibus, sed etiam bestijs inuia sit in
sempiternum, pro exemplo contemptus, &
inobedientiæ.

Digitized by Google

LIBER IOB.

CAP. I.

Iob ſanctus, & diues, pro filijs vicißim conuiuia celebrantibus Domino ſacrificat, cuius poſſeſſiones petenti ſatanæ Dominus diripiendas exponit, per quem perdita omni illius ſubſtantia, interemptiſque filijs ipſe cum ſignis meſtitiæ patiens, in Dei laudes prorumpit.

VIr erat in terra Hus, nomine 1
Iob, & erat vir ille ſimplex, A
rectus, ac timens Deum, & 2
recedens à malo: * Natique
ſunt ei ſeptẽ filij, & tres fi-
liæ. Et fuit poſſeſſio eius, ſep- 3
tem millia ouium, & tria millia camelo-
rum, quingenta quoq; iuga boum, & quin-
gentæ aſinæ, ac familia multa nimis: eratq;
vir ille magnus inter omnes Orientales. * 4
Et ibant filij eius, & faciebant conuiuiũ per
domos, vnuſquiſq; in die ſuo. Et mittentes
vocabant tres ſorores ſuas, vt comederent,
& biberent cum eis. Cumq; in orbem tran- 5
ſiſſent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob, &
ſanctificabat illos, conſurgenſque diluculo
offerebat holocauſta pro ſingulis. Dicebat
enim: Ne forte peccauerint filij mei, & be-
nedixerint Deo in cordibus ſuis. Sic facie-
bat Iob cunctis diebus. Quadam autem die, 6
cum veniſſent filij Dei, vt aſſiſterent coram
Domino, affuit inter eos etiam ſatan. * Cui 7
dixit Dñs: Vnde venis? Qui reſpondens, ait:
Circuiui terram, & perambulaui eam. * Di- 8
xitq; Dominus ad eum: Numquid conſide-
raſti ſeruum meum Iob, quod non ſit ei ſi-
milis in terra, homo ſimplex, & rectus, ac ti-
mens Deum, & recedens à malo? Cui reſpõ. 9
dens ſatan, ait: Numquid Iob fruſtra timet
10 Deum? * Nonne tu vallaſti eum, ac domum
eius, vniuerſamque ſubſtantiam per circui-
tum, operibus manuum eius benedixiſti, &
11 poſſeſſio eius creuit in terra? * Sed extende
paululum manum tuam, & tange cuncta,
quę poſſidet, niſi in faciem benedixerit tibi.
12 Dixit ergo Dñs ad ſatan: Ecce, vniuerſa quę
C habet, in manu tua ſunt: tantum in eum ne
extendas manum tuam. Egreſſuſq; eſt ſatan
13 à facie Dñi. * Cum autem quadam die filij,
& filiæ eius comederent, & biberent vinum
14 in domo fratris ſui primogeniti. * Nuntius
venit ad Iob, qui diceret: Boues arabant, &
15 aſinæ paſcebantur iuxta eos, * Et irruerunt
Sabæi, tuleruntq; omnia, & pueros percuſ-
ſerunt gladio, & euaſi ego ſolus, vt nuntiarẽ
16 tibi. * Cumq; adhuc ille loqueretur, venit al-
ter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cœlo, & ta-
ctas oues puerosq; conſumpſit, & effugi ego
17 ſolus, vt nuntiarem tibi. * Sed & illo adhuc
D loquente, venit alius, & dixit: Chaldæi fece-
runt tres turmas, & inuaſerunt camelos, &
tulerunt eos, necnon & pueros percuſſerũt
gladio, & ego fugi ſolus, vt nuntiarem tibi.
18 * Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intra-
uit, & dixit: Filijs tuis, & filiabus veſcenti-
bus, & bibentibus vinum in domo fratris
19 ſui primogeniti, Repente ventus vehemens
irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor
angulos domus, quę corruens oppreſſit li-
beros tuos, & mortui ſunt, & effugi ego ſo-
20 lus, vt nuntiarem tibi. * Tunc ſurrexit Iob,
& ſcidit veſtimenta ſua, & tonſo capite cor-
21 ruens in terram, adorauit. * Et dixit: Nudus
egreſſus ſum de vtero matris meæ, & nudus
reuertar illuc. Dñs dedit, Dñs abſtulit: ſicut
Dño placuit, ita factum eſt: ſit nomen Dñi
bene-

benedictum. *In omnibus his non peccauit Iob labijs suis, neque stultum quid contra Deum locutus est.

*Eccl.5.e. 14. 1.Tim.6.b. 7.

CAP. II.

Satanas obtenta à Deo facultate percutit Iob vlcere pessimo; cui etiam propria vxor insultat: tres autem ipsius amici eum visitantes, septem diebus compatientes in terra cum eo taciti sedent.

1 FActum est autem, cum quadam die venissent filij Dei, & starent coram Dño, A
2 venisset quoque satan inter eos, & staret in conspectu eius, Vt diceret Dñs ad satan: Vnde venis? Cui respondens ait: Circuiui terram, & perambulaui eam. *Et dixit Dñs ad 3
satan: Nunquid consideraſti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, vir simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedēs a malo, & adhuc retinens innocentiam? Tu autem commouisti me aduersus eum, vt affligerem eum frustra. Cui respondens satan, 4
ait: Pellem pro pelle, & cuncta, quæ habet B
homo, dabit pro anima sua: Alioquin mitte 5
manum tuam, & tange os eius, & carnem, & tunc videbis, quod in faciem benedicat tibi. *Dixit ergo Dñs ad satan: Ecce in manu 6
tua est, verumtamen animam illius serua. * 7
Egressus igitur satan à facie Dñi, percussit Iob vlcere pessimo, à planta pedis vsque ad 8
verticem eius: Qui tesla saniem radebat, sedens in sterquilinio. * Dixit autem illi vxor 9
sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua? C
benedic Deo, & morere. *Qui ait ad illam: 10
Quasi vna de stultis mulieribus locuta es, si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? In omnibus his non peccauit Iob labijs suis. * Igitur audientes tres 11
amici Iob omne malum, quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites. Condixerant enim: vt pariter venientes visitarent eum, & consolarentur. * 12
Cumq; eleuassent procul oculos suos, non cognouerunt eum, & exclamantes plorauerunt, scissisq; vestibus sparserunt puluerem D
super caput suum in cœlum. * Et sederunt 13
cum eo in terra septem diebus, & septem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum: videbant enim dolorem esse vehementem.

CAP. III.

Iob, laxatis naturæ habenis, maledicit diei natiuitatis suæ, præsentique vitæ, ostendens mortalium miserias, & à quot malis liberatur, qui hac luce statim privatus est.

1 POst hęc aperuit Iob os suum, & maledi-
*Ier.20.d. 14. xit diei suo, *Et locutus est. *Pereat dies A
2 in qua natus sum, & nox in qua dictum est: 3
Conceptus est homo. * Dies ille vertatur in 4
tenebras, non requirat eum Deus desuper
5 & non illustretur lumine. *Obscurent eum tenebræ, & vmbra mortis, occupet eum
6 caligo, & inuoluatur amaritudine. *Noctem
B illam tenebrosus turbo possideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in
7 mensibus. * Sit nox illa solitaria, nec laude
8 digna: * Maledicant ei, qui maledicunt diei,
9 qui parati sunt suscitare Leuiathan: *Obtenebrentur stellæ caligine eius: expectet lucem, & non videat, nec ortum surgentis au-
10 roræ. *Quia non conclusit ostia ventris, qui portauit me, nec abstulit mala ab oculis
11 meis. * Quare non in vulua mortuus sum,
12 egressus ex vtero non statim perij? * Quare
13 exceptus genibus, aut cur lactatus vberibus? * Nunc enim dormiens silerem, & somno
14 meo requiescerem: * Cum regibus, & con-C sulibus terræ, qui ædificant sibi solitudines:
15 *Aut cum principibus, qui possident aurū,
16 & replent domos suas argento: * Aut sicut abortiuum absconditum non subsisterem,
17 vel qui concepti non viderunt lucem. * Ibi impij cessauerunt à tumultu, & ibi requie-
18 uerunt fessi robore. *Et quondam vincti pariter sine molestia, non audierunt vocem
19 exactoris. * Paruus, & magnus ibi sunt, &
20 seruus liber à domino suo. * Quare misero D data est lux, & vita his, qui in amaritudine
21 animæ sunt? * Qui expectant mortem, &
22 non venit, quasi effodientes thesaurum: * Gaudentq; vehementer cum inuenerint sepulchrum. * Viro cuius abscondita est via,
23 & circumdedit eum Deus tenebris? *Ante-
24 quam comedam suspiro: & tanquam inundantes aquæ, sic rugitus meus: Quia timor,
25 quem timebam, euenit mihi: & quod vere-
26 bar accidit. * Nonne dissimulaui? nonne silui? nonne quieui? & venit super me indignatio.

CAPVT IV.

Eliphaz arguit Iob impatientiæ, conaturque ei persuadere, quod propter peccata sua flagelletur à Deo, qui innocenti aduersa non immittit.

1 REspondens autem Eliphaz Themanites
A dixit: *Si cœperimus loqui tibi, forsitan
2 molestè accipies, sed conceptum sermonem
3 tenere quis poterit? * Ecce docuisti multos,
4 & manus lassas roborasti: *Vacillantes confirmauerunt sermones tui, & genua tremētia confortasti: *Nunc autem venit super te
5 II plaga, & defecisti: tetigit te, & conturbatus
6 es. Vbi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum? * Re-
7 cordare obsecro te, quis vnquam innocens
8 perijt? aut quando recti deleti sunt? * Quin potius vidi eos, qui operantur iniquitatem,
9 & seminant dolores, & metunt eos, *Flante Deo periisse, & spiritu iræ eius esse consum-
10 ptos: *Rugitus leonis, & vox læenæ, & dentes

ces catulorum leonũm contriti sunt. *Tigris 11
perijt, eo quod non haberet prædam, & ca-
tuli leonis dissipati sunt. *Porrò ad me dictũ 12
est verbum absconditum, & quasi furtiuè
suscepit auris mea venas susurri eius. * In 13
horrore visionis nocturnæ, quando solet so-
por occupare homines, * Pauor tenuit me, 14
& tremor, & omnia ossa mea perterrita sũt.
* Et cum spiritu me præsente transiret, in- 15
horruerunt pili carnis meę. *Stetit quidam, 16
cuius non agnoscebam vultum, imago co-
ram oculis meis, & vocem, quasi auræ lenis
audiui. * Numquid homo, Dei comparatio- 17
*Infr.15.a. ne iustificabitur, aut factore suo purior erit D
vir? *Ecce, qui seruiunt ei, non sunt stabiles, 18
*Infr.15.b. & in Angelis suis reperit prauitatem: * 19
1. 2.Petr.2.a. Quantò magis hi, qui habitant domos lu-
4. teas, qui terrenum habent fundamentum,
consumentur velut à tinea? * De mane vs- 20
que ad vesperam succidentur: & quia nul-
lus intelligit, in æternum peribunt. * Qui 21
autem reliqui fuerint, auferentur ex eis:
morientur, & non in sapientia.

CAP. V.

Eliphaz rursum arguit Iob iniquitatis, quod nemo sine culpa sua à Deo puniatur. idèoque hortatur Iob, vt ad Deum conuertatur, & ita cuncta sore illi prospera pollicetur, ac diuina prouidentia opera circa creaturas extollit.

VOca ergo, si est, qui tibi respondeat, & 1
ad aliquem sanctorum conuertere. * A
Verè stultum interficit iracundia, & paruu-
lum occidit invidia. *Ego vidi stultum firma 3
radice, & maledixi pulchritudini eius sta-
tim. * Longè sient filij eius à salute, & con- 4
terentur in porta, & non erit, qui eruat. Cu- 5
ius messem famelicus comedet, & ipsum
rapiet armatus, & bibent sitientes diuitias
eius. * Nihil in terra sine causa fit, & de hu- 6
mo non oritur dolor. *Homo nascitur ad la- B
borem, & auis ad volatum. *Quam ob rem 7
ego deprecabor Dñm, & ad Deum ponam 8
eloquium meum: * Qui facit magna, & in- 9
scrutabilia, & mirabilia absq; numero: Qui 10
dat pluuiam super faciem terræ, & irrigat
aquis vniuersa: *Qui ponit humiles in sub- 11
lime, & mœrentes erigit sospitate: *Qui dis- 12
sipat cogitationes malignorum, ne possint
implere manus eorum, quod cœperant: * 13
*1.Cor.3.d. Qui apprehendit sapientes in astutia eorũ, C
19. & consilium prauorum dissipat: *Per diem 14
incurrent tenebras, & quasi in nocte sic pal-
pabunt in meridie. Porrò saluum faciet ege- 15
num à gladio oris eorum, & de manu vio-
lenti pauperem. *Et erit egeno spes, iniqui- 16
tas autem contrahet os suum. * Beatus ho- 17
mo, qui corripitur à Deo: increpationem
ergo Dñi ne reprobes: *Quia ipse vulnerat, 18
& medetur: percutit, & manus eius sana-
bunt: *In sex tribulationibus liberabit te, & 19
in septima non tanget te malum. * In fame 20
eruet te de morte, & in bello de manu gla-
dij. * A flagello linguæ absconderis, & non 21
D timebis calamitatem cum venerit. * In va-
stitate, & fame ridebis, & bestias terræ non 22
formidabis. * Sed cum lapidibus regio- 23
num pactum tuum, & bestiæ terræ pacifi-
cæ erunt tibi. * Et scies, quod pacem ha- 24
beat tabernaculum tuum, & visitans
speciem tuam, non peccabis. * Scies quo- 25
que quoniam multiplex erit semen tuum,
& progenies tua, quasi herba terræ. *Ingre- 26
dieris in abundantia sepulchrum, sicut in-
fertur aceruus tritici in tempore suo. *Ec- 27
ce, hoc, vt inuestigauimus, ita est: quod au-
ditum, mente pertracta.

CAP. VI.

Ostendit Iob se longè graniora pati, quam meritus sit, conquerens se ab amicis deseri, graniter arguens, & hos tres, qui ad se venerant ipsum consolaturi; ac se quoque patienter audiri petit.

RESpondens autem Iob, dixit: * Vtinam 1
A appenderentur peccata mea, quibus
iram merui: & calamitas, quam patior, in 2
statera. *Quasi arena maris hæc grauior ap-
pareret: vnde & verba mea dolore sunt ple-
na: Quia sagittę Dñi in me sunt, quarum in- 4
dignatio ebibit spiritum meum, & terrores
Dñi militant contra me. * Numquid rugiet 5
onager cum habuerit herbam? aut mugiet
bos cum ante præsepe plenum steterit? *Aut 6
B poterit comedi insulsum, quod non est sale
conditum? aut potest aliquis gustare, quod 7
gustatum affert mortem? * Quæ prius nole-
bat tangere anima mea, nunc præ angustia,
cibi mei sunt. *Quis det, vt veniat petitio 8
mea: & quod expecto, tribuat mihi Deus? * 9
Et qui cœpit, ipse me conterat: soluat ma-
num suam, & succidat me? *Et hæc mihi sit 10
consolatio, vt affligens me dolore, non par-
cat, nec contradicam sermonibus Sancti. * 11
Quæ est enim fortitudo mea, vt sustineam?
aut quis finis meus, vt patienter agam? Nec 12
fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro
mea ænea est. *Ecce, non est auxilium mihi 13
C in me, & necessarij quoque mei recesserunt
à me. * Qui tollit ab amico suo misericor- 14
diam, timorem Dñi derelinquit. * Fratres 15
mei præterierunt me, sicut torrens, qui rap-
tim transit in collibus. * Qui timent prui- 16
nam, irruet super eos nix. * Tempore, quo 17
fuerint dissipati, peribunt: & vt incaluerit,
soluentur de loco suo. *Inoluctę sunt semi- 18
tæ gressuum eorum: ambulabunt in vacuũ,
& peribunt: *Considerate semitas Thema, 19
& itinera Saba, & expectate paulisper. * 20

Confusi sunt,quia speraui: venerunt quoq; ad me,& pudore cooperti sunt. *Nunc ve- 21
nistis : & modo videntes plagam meam ti-
metis. *Nunquid dixi : Afferte mihi,& de 22
substantia vestra donate mihi?*Vel,Libera- 23
te me de manu hostis, & de manu robusto-
rum eruite me? *Docete me,& ego tacebo: 24
& siquid forte ignoraui,instruite me.Qua- 25
re detraxistis sermonibus veritatis, cum è D
vobis nullus sit,qui possit arguere me? *Ad 26
increpandum tantùm eloquia concinnatis,
& in ventum verba profertis.*Super pupil. 27
lum irruitis , & subuertere nitimini ami-
cum vestrum: * Verumtamen,quod cœpi- 28
stis explete : præbete aurem , & videte an
mentiar.*Respondete obsecro absque con- 29
tentione: & loquentes id, quod iustum est,
iudicate. *Et non inuenietis in lingua mea 30
iniquitatem , nec in faucibus meis stultitia
personabit.

CAP. VII.

Iob humanæ vitæ suasque calamitates varias explicat , nec reditum sibi fore verisimilem ad præsentis vitæ felicitatem: petit quoque à Deo liberari à miserijs , admirans Dei erga miserum hominem prouidentiam.

MIlitia est vita hominis super terrã : & 1
sicut dies mercenarij,dies eius.*Sicut A
seruus desiderat vmbram,& sicut mercena- 2
rius præstolatur finem operis sui:Sic & ego 3
habui menses vacuos, & noctes laboriosas
enumeraui mihi.*Si dormiero,dicam:Quã- 4
do consurgam?& rursum expectabo vesperam,& replebor doloribus vsq;ad tenebras.
Induta est caro mea putredine, & sordibus 5
pulueris,cutis mea aruit,& contracta est.* 6
Dies mei velocius transierunt quam a texẽ-
te tela succiditur,& consumpti sunt absque B
vlla spe.Memento,quia ventus est vita mea, 7
& nõ reuertetur oculus meus,vt videat bo-
na. *Nec aspiciet me visus hominis : oculi 8
tui in me,& non subsistam.Sicut consumi- 9
tur nubes,& pertransit : sic qui descenderit
ad inferos,non ascendet.Nec reuertetur vl- 10
tra in domum suam, neque cognoscet eum
amplius locus eius.*Quapropter & ego nõ 11
parcam ori meo,loquar in tribulatione spiritus mei : confabulabor cum amaritudine C
animæ meæ. *Numquid mare ego sum,aut 12
cetus,quia circumdedisti me carcere? Si di- 13
xero:Consolabitur me lectulus meus,& re-
leuabor loquẽs mecum in strato meo:Ter- 14
rebis me per somnia,& per visiones horrore
concuties.*Quam ob rem elegit suspendiũ 15
anima mea,& mortem ossa mea.*Desperaui,nequaquam vltra iam viuam: parce mihi,nihil enim sunt dies mei. *Quid est ho- 17
mo,quia magnificas eum? aut quid apponis D
erga eum cor tuum?*Visitas eum diluculo, 18
& subitò probas illum.Vsquequò non par- 19
cis mihi , nec dimittis me , vt glutiam sali-
uam meam? * Peccaui , quid faciam tibi,ò 20
custos hominum?quare posuisti me contrarium tibi , & factus sum mihimetipsi gra- 21
uis? Cur non tollis peccatum meum , &
quare non aufers iniquitatem meam? ecce,
nunc in puluere dormiam : & si mane me
quæsieris , non subsistam.

CAP. VIII.

Baldad Iobum quasi de impio sermone arguit , & cum , vt ad Deum melioremque vitam se conuertat hortatur, atque ita fore omnia illi fœliciora promittit : explicat etiam quam sit vana spes hypocritarum , asserens Deum bonis bona , & malis mala tantùm tribuere.

1 REspõdens autem Baldad Suhites,dixit:
A * Vsquequò loqueris talia , & spiritus
2 multiplex sermones oris tui?*Nũquid Deus
3 supplantat iudicium?aut Omnipotens sub-
4 uertit quod iustum est?Etiam si filij tui pec-
cauerunt ei , & dimisit eos in manu iniqui-
5 tatis suæ : * Tu tamen si diluculo consurre-
xeris ad Deum , & Omnipotentem fueris
6 deprecatus: Si mundus,& rectus incesseris,
B statim euigilabit ad te , & pacatum reddet
7 habitaculum iustitiæ tuæ: * In tantum,vt si
priora tua fuerint parua , & nouissima tua
8 multiplicentur nimis. *Interroga enim generationem pristinam,& diligenter inuesti- Ps.143. 8.4.
9 ga patrum memoriam : *(Hesterni quippè Inf.14. 8.14
sumus,& ignoramus quoniam sicut vmbra
10 dies nostri sunt super terram. *) Et ipsi do-
cebunt te : loquentur tibi , & de corde suo
11 proferent eloquia. *Nunquid virere potest
C scirpus absq;humore?aut crescere carectum
12 sine aqua?*Cum adhuc sit in flore,nec car-
13 patur manu,ante omnes herbas arescit: Sic
viæ omnium,qui obliuiscuntur Deũ,& spes
14 hypocritæ peribit:*Non ei placebit vecordia sua,& sicut tela aranearum fiducia eius.
15 *Innitetur super domum suam,& non sta-
16 bit: fulciet eam,& non consurget: *Humectus videtur antequam veniat Sol,& in or-
17 tu suo germen eius egredietur.*Super acer-
D uum petrarum radices eius densabuntur, &
18 inter lapides commorabitur.*Si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum, & dicet:
19 Non noui te.*Hæc est enim lætitia viæ eius,
20 vt rursum de terra alij germinentur.*Deus
non proijciet simplicem , nec porriget ma-
21 num malignis : * Donec impleatur risu os
22 tuum,& labia tua iubilo *Qui oderunt te,
induentur confusione:& tabernaculum impiorum non subsistet.

CAP. IX.

Admittit Iob , Deum per omnia iustum esse, nec posse hominem conuincere Deum iniustitiæ : homo, inquit Iob , comparatus Deo non potest iustifi-

iuſtificari: diuina potentia, ac ſapientiæ magnitudo oſtenditur, vt nemo ei reſiſtere, aut reſpondere valeat: porrò Deus, & impium perimit, & innocentem, ſuam quoque innocentiam contra amicos tuetur, commemorans ſuam afflictionem.

ET reſpondens Iob, aít: * Verè ſcio, quod ita ſit, & quod non iuſtificetur homo compoſitus Deo. * Si voluerit contendere cũ eo, non poterit ei reſpondere vnum pro mille. * Sapiens corde eſt, & fortis robore: quis reſtitit ei, & pacem habuit? * Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi, quos ſubuerterit in furore ſuo. * Qui commouet terram de loco ſuo, & columnæ eius concutiuntur. * Qui præcipit Soli, & non oritur: & ſtellas claudit quaſi ſub ſignaculo: * Qui extendit cęlos ſolus, & graditur ſuper fluctus maris. * Qui facit Arcturũ, & Oriona, & Hyadas, & interiora Auſtri. Qui facit magna, & incomprehenſibilia, & mirabilia, quorum non eſt numerus. * Si venerit ad me, non videbo eum: ſi abierit, non intelligam. * Si repente interroget, quis reſpondebit ei? vel quis dicere poteſt, Cur ita facis? Deus, cuius iræ nemo reſiſtere poteſt, & ſub quo curuãtur, qui portant orbem. * Quantus ergo ſum ego, vt reſpondeam ei, & loquar verbis meis cum eo? * Qui etiam ſi habuero quippiam iuſtum, non reſpondebo, ſed meum iudicem deprecabor. * Et cum inuocantem exaudierit me, non credo, quod audierit vocem meam. * In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam ſine cauſa. * Non concedit requieſcere ſpiritũ meum, & implet me amaritudinibus. * Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt. ſi æquitas iudicij, nemo audet pro me teſtimonium dicere. Si iuſtificare me voluero, os meum condemnabit me: ſi innocentem oſtendero, prauum me comprobabit. * Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſũ ignorabit anima mea, & tædebit me vitæ meæ. * Vnum eſt, quod locutus ſum, & innocentem, & impium ipſe conſumit: Si flagellat, occidat ſemel, & non de pœnis innocentium rideat. Terra data eſt in manus impij, vultum iudicum eius operit, quod ſi non ille eſt, quis ergo eſt? * Dies mei velociores fuerunt curſore: fugerunt, & non viderunt bonum. * Pertranſierunt quaſi naues poma portantes, ſicut aquila volans ad eſcam. * Cum dixero: Nequaquam ita loquar: commuto faciem meam, & dolore torqueor. * Verebar omnia opera mea, ſciens quod non parceres delinquenti. * Si autem & ſic impius ſum, quare fruſtra laboraui? * Si lotus fuero quaſi aquis niuis, & fulſerint velut mundiſſimæ manus meæ: * Tamen ſordibus inuinges me, & abominabuntur me veſtimenta mea. * Neque enim viro, qui ſimilis mei eſt, reſpondebo: nec qui mecum in iudicio ex æquo poſſit audiri. * Non eſt, qui vtrumque valeat arguere, & ponere manum ſuam in ambobus. * Auferat à me virgam ſuam, & pauor eius non me terreat. Loquar, & non timebo eum: neque enim poſſum metuens reſpondere.

CAP. X.

Iob ſuam afflictionem lamentatur, illius cauſam à Deo inquirens: quam oſtendit non fuiſſe ſuam malitiam, neque Dei ignorantiam, qui creatum à ſe hominem exactè nouit: vrſumque propter pœnarum exuberantiam plangit ſe natum.

TÆdet animam meam vitæ meę, dimittam aduerſum me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ. * Dicam Deo: Noli me condemnare: indica mihi cur me ita iudices? * Nunquid bonum tibi videtur, ſi calumnieris me, & opprimas me opus manuum tuarum, & conſilium impiorum adiuues? * Numquid oculi carnei tibi ſunt: aut ſicut videt homo, & tu videbis? * Numquid ſicut dies hominis dies tui, & anni tui ſicut humana ſunt tempora, Vt quæras iniquitatem meam, & peccatum meum ſcruteris? * Et ſcias, quia nihil impium fecerim, cum ſit nemo, qui de manu tua poſſit eruere. * Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me totum in circuitu: & ſic repente præcipitas me? * Memento quęſo, quod ſicut lutum feceris me, & in pulverem reduces me. * Nonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti? * Pelle, & carnibus veſtiſti me: oſſibus & neruis compegiſti me: * Vitam, & miſericordiam tribuiſti mihi, & viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum. * Licet hæc celes in corde tuo: tamen ſcio, quia vniuerſorum memineris. * Si peccaui, & ad horam peperciſti mihi: cur ab iniquitate mea mundum me eſſe non pateris? * Et ſi impius fuero, væ mihi eſt: & ſi iuſtus, non leuabo caput, ſaturatus afflictione, & miſeria. * Et propter ſuperbiam, quaſi leænam capies me, reuerſuſque mirabiliter me crucias. * Inſtauras teſtes tuos contra me, & multiplicas iram tuam aduerſum me, & pęnę militant in me. * Quare de vulva eduxiſti me? qui vtinam conſumptus eſſem, ne oculus me videret. * Fuiſſem quaſi non eſſem, de vtero translatus ad tumulum. Nunquid non paucitas dierum meorum finietur breui? dimitte ergo me, vt plangam paululum dolorem meum: * Antequam vadam, & non reuertar, ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine: * Terram miſeriæ, & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.

CAP. XI.

Sophar iniquè asseris Iob propter multa ipsius peccata, quę recenset, fuisse à Deo percussum, ostendens Deum incomprehensibilem: resipiscenti tamen Iob felicissima quaque pollicetur.

REspondens autem Sophar Naamathi- 1
tes, dixit: * Nunquid qui multa loqui- A
tur, non & audiet? aut vir verbosus iustifi- 2
cabitur? * Tibi soli tacebunt homines? & 3
cæteros irrideris, à nullo confutaberis? * Di- 4
xisti enim: Purus est sermo meus, & mun-
dus sum in conspectu tuo. * Atque vtinam 5
Deus loqueretur tecum, & aperiret labia
sua tibi. * Vt ostenderet tibi secreta sapiẽtię, 6
& quod multiplex esset lex eius, & intelli-
geres, quod multò minora exigaris ab eo, B
quam meretur iniquitas tua. * Forsitan ve- 7
stigia Dei comprehendes, & vsque ad per-
fectum Omnipotentem reperies? Excelsior 8
cęlo est, & quid facies? profundior inferno,
& vnde cognosces? * Longior terra mensura 9
eius, & latior mari. * Si subverterit omnia, 10
vel in vnum coarctauerit, quis contradicet
ei? Ipse enim nouit hominum vanitatem, & 11
videns iniquitatem, nonne considerat? * Vir 12
vanus in superbiam erigitur, & tanquam
pullum onagri se liberum natum putat. * Tu 13
autem firmasti cor tuum, & expandisti ad
eum manus tuas. * Si iniquitatem, quæ est in 14
manu tua, abstuleris à te, & non manserit in
tabernaculo tuo iniustitia: * Tunc leuare po- 15
teris faciem tuam absque macula, & eis sta-
bilis, & non timebis. * Miserię quoque obli- 16
uisceris, & quasi aquarum, quæ præterie- C
runt, recordaberis. * Et quasi meridianus ful- 17
gor consurget tibi ad vesperam: & cum te
consumptum putaueris, orieris vt lucifer. * 18
Et habebis fiduciam, proposita tibi spe, &
defossus securus dormies. * Requiescs, & 19
non erit, qui te exterreat: & deprecabuntur
faciem tuam plurimi. * Oculi autem im- 20
*Lam.16.8. 5. pi orum deficient, & effugium peribit ab
eis, & spes illorum abominatio animæ.

CAP. XII.

Iob vt amicorum confundat iactantiam, asserit neminem ignorare Dei potentiam, ac sapientiam ex creaturarum gubernatione, quarum status pro suo variat arbitrio.

REspondens autem Iob dixit: * Ergo vos 1
estis soli homines, & vobiscum morie- A
tur sapientia? Et mihi est cor, sicut & vobis, 2
*Inf.13.2. 3. nec inferior vestri sum: quis enim hæc, quæ 3
nostis, ignorat? Qui deridetur ab amico suo 4
sicut ego, inuocabit Deum, & exaudiet eũ:
*Prou.14. 8.&c. deridetur enim simplicitas. * Lampas con- 5
tempta apud cogitationes diuitum, parata
ad tempus statutum. Abundant tabernacu- 6
la prædonum, & audacter prouocant Deũ,
B cum ipse dederit omnia in manus eorum. *
7 Nimirum interroga iumenta, & docebunt
8 te: & volatilia cęli, & indicabunt tibi. * Lo-
quere terræ, & respondebit tibi: & narra-
9 bunt pisces maris. * Quis ignorat, quod om-
10 nia hęc manus Dñi fecerit? * In cuius manu
anima omnis viuentis, & spiritus vniuersæ
11 carnis hominis. * Nonne auris verba iju-
12 dicat, & fauces comedentis, & saporem? * *Inf.34.2.&c. 3.
In antiquis est sapientia, & in multo tem-
13 pore prudentia. * Apud ipsum est sapientia,
& fortitudo, ipse habet consilium, & intel-
14 ligentiam. * Si destruxerit, nemo est, qui æ-
C dificet: si incluserit hominem, nullus est, qui *Is.22.22. Apoc. 3. &c. 7.
15 aperiat. * Si continuerit aquas, omnia ficca-
buntur: & si emiserit eas, subuertent terrã.
16 * Apud ipsum est fortitudo, & sapientia: ip-
se nouit, & decipientem, & eum, qui deci-
17 pitur. * Adducit consiliarios in stultum fi-
18 nem, & iudices in stuporem. * Balteum re-
gum dissoluit, & præcingit funes renes eo-
19 rum. * Ducit sacerdotes inglorios, & opti-
20 mates supplantat: Commutans labium ve-
D racium, & doctrinam senum auferens. * Ef-
21 fundit despectionem super principes, qui
22 oppressi fuerant, releuans. Qui reuelat pro-
funda de tenebris, & producit in lucem
23 vmbram mortis. * Qui multiplicat gentes,
& perdit eas, & subuersas in integrum resti-
24 tuit. * Qui immutat cor principum populi
terræ: & decipit eos, vt frustra incedant per
25 inuium: * Palpabunt quasi in tenebris, &
non in luce, & errare eos faciet, quasi
ebrios.

CAP. XIII.

Iob amicos suos ex ipsorum verbis confutans, à Deo arguendos asserit; suam quoque iustitiam, ac patientiam contra amicos tuetur, quærens à Deo propter, quę peccata tam grauiter affligatur.

1 ECce omnia hæc vidit oculus meus, &
A audiuit auris mea, & intellexi singula.
2 * Secundum scientiam vestram, & ego noui:
3 nec inferior vestri sum. * Sed tamen ad Om-
nipotentem loquar, & disputare cum Deo
4 cupio: * Prius vos ostendens fabricatores
mendacij, & cultores peruersorum dogma-
5 tum. * Atque vtinam taceretis, vt putaremi-
B ni esse sapientes. Audite ergo correptionem
6 meam, & iudicium labiorum meorum at-
7 tendite. Numquid Deus indiget vestro mẽ-
8 dacio, vt pro illo loquamini dolos? * Nũquid
faciem eius accipitis, & pro Deo iudicare
9 nitimini? Aut placebit ei quem celare nihil
potest? aut decipietur, vt homo, vestris frau-
10 dulentijs? * Ipse vos arguet, quoniam in ab-
11 scondito faciem eius accipitis. * Seatim, vt
se commouerit, turbabit vos, & terror eius
12 irruet super vos: * Memor a vestra compa-
rabitur cineri, & redigentur in lutum cerui-

ces

ces veſtræ. *Tacete pauliſper, vt loquar 13
quodcunq; mihi mens ſuggeſſerit. *Quare 14
lacero carnes meas dentibus meis, & animã C
meam porto in manibus meis; Etiam ſi oc- 15
ciderit me, in ipſo ſperabo: verumtamen
vias meas in cõſpectu eius arguam. *Et ipſe 16
erit ſaluator meus: non enim veniet in con-
ſpectu eius omnis hypocrita. *Audite ſer- 17
monem meum, & ænigmata percipite auri-
bus veſtris. Si fuero iudicatus, ſcio quod iu- 18
ſtus inueniar. *Quis eſt, qui iudicetur me- 19
cum? veniat: quare tacens conſumor? Duo 20
tantùm ne facias mihi, & tunc à facie tua
non abſcondar: *Manum tuam longè fac à 21
me, & formido tua non me terreat. *Voca 22
me, & ego reſpondebo tibi: aut certè loquar,
& tu reſponde mihi. *Quantas habeo ini- 23
quitates, & peccata, ſcelera mea, & delicta
oſtende mihi. Cur faciem tuam abſcondis, 24
& arbitraris me inimicum tuum? *Contra 25
folium, quod vento rapitur, oſtendis, poten-
tiam tuam, & ſtipulam ſiccam perſequeris. 26
Scribis enim contra me amaritudines, &
conſumere me vis peccatis adoleſcentiæ
meę. Poſuiſti in neruo pedem meum, & ob. 27
ſeruaſti omnes ſemitas meas, & veſtigia pe-
dum meorum conſideraſti: *Qui quaſi pu- 28
tredo conſumendus ſum, & quaſi veſtimen-
tum, quod comeditur à tinea.

CAP. XIV.

Iob, conſiderata fragilitate humana, admiratur Dei in hominem prouidentiam, quod poſt hanc vitam expectet aliam, & corporum reſpiciat reſurrectionem.

HOmo natus de muliere, breui viuens 1
tempore, repletur multis miſerijs. Qui A
quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit 2
velut vmbra, & numquam in eodem ſtatu
permanet. Et dignum ducis ſuper huiuſce- 3
modi aperire oculos tuos, & adducere eum
tecum in iudicium? Quis poteſt facere mũ- 4
dum de immundo conceptum ſemine? nõ-
ne tu, qui ſolus es? Breues dies hominis sũt, 5
numerus menſium eius apud te eſt: conſti-
tuiſti terminos eius, qui præteriri non pote-
runt. *Recede paululum ab eo, vt quieſcat, 6
donec optata veniat, ſicut mercenarij dies B
eius. *Lignum habet ſpem: ſi præciſum fue- 7
rit, rurſum vireſcit, & rami eius pullulant. Si 8
ſenuerit in terra radix eius, & in puluere
emortuus fuerit truncus illius, *Ad odo- 9
rem aquæ germinabit, & faciet comam
quaſi cum primum plantatum eſſet. *Homo 10
verò cum mortuus fuerit, & nudatus atque
conſumptus, vbi quæſo eſt? *Quomodo ſi 11
recedant aquæ de mari, & fluuius vacuefa-
ctus areſcat: *Sic homo cum dormierit, non 12
reſurget; donec atteratur cœlum, non eui- C
gilabit, nec conſurget de ſomno ſuo. *Quis 13
mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas
me, & abſcondas me, donec pertranſeat fu-
ror tuus, & conſtituas mihi tempus, in quo
recorderis mei? *Putaſne mortuus homo 14
rurſum viuat? cunctis diebus, quibus nunc
milito, expecto donec veniat immutatio
mea. *Vocabis me, & ego reſpondebo tibi, 15
operi manuum tuarum porriges dexteram.
*Tu quidem greſſus meos dinumeraſti, ſed 16
parce peccatis meis. *Signaſti quaſi in ſac- 17
culo delicta mea, ſed curaſti iniquitatem D
meam. *Mons cadens defluit, & ſaxum 18
transfertur de loco ſuo. *Lapides excauant 19
aquæ, & alluuione paulatim terra conſu-
mitur: & hominem ergo ſimiliter perdes. 20
*Roboraſti eum paululum, vt in perpetuum
tranſiret: immutabis faciem eius, & emittes 21
eum. *Siue nobiles fuerint filij eius, ſiue 22
ignobiles, non intelliget. *Attamen caro
eius dum viuet, dolebit; & anima illius ſu-
per ſemetipſo lugebit.

CAP. XV.

Eliphaz Iob arguit iactantiæ, impatientiæ, & blaſphemię in Deum; apud quem dicit neminem mundum inueniri, deſcribens impiorum ac hypocritarum maledictionem.

RESpondens autem Eliphaz Themani- 1
tes, dixit: *Nunquid ſapiens reſponde- A
bit, quaſi in ventum loquens, & implebit 2
ardore ſtomachum ſuum? Arguis verbis cũ, 3
qui non eſt æqualis tibi, & loqueris, quod
tibi non expedit. *Quantum in te eſt, euacuaſti timorem, & tuliſti preces corã Deo. 4
Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imi- 5
taris linguam blaſphemantium. *Condem- 6
nabit te os tuum, & non ego: & labia tua re-
ſpondebunt tibi. *Nunquid primus homo 7
tu natus es, & ante colles formatus? *Nun- 8
quid conſilium Dei audiſti, & inferior te
erit eius ſapientia? *Quid noſti, quod igno- 9
remus? quid intelligis, quod neſciamus? Et 10 *Eccli. 18. b. 4.
B ſenes, & antiqui ſunt in nobis, multo vetu-
ſtiores, quàm patres tui. *Numquid grande 11
eſt, vt conſoletur te Deus? ſed verba tua pra-
ua hoc proh bent. *Quid te eleuat cor tuũ, 12
& quaſi magna cogitans, attonitos habes
oculos? Quid tumet contra Deum ſpiritus 13
tuus, vt proferas de ore tuo huiuſcemodi
ſermones? *Quid eſt homo, vt immacula- 14
tus ſit, & vt iuſtus appareat natus de mulie-
re? *Ecce inter ſanctos eius nemo immuta- 15
bilis, & cœli non ſunt mundi in conſpectu *Supr. 4. d. 18.
eius. *Quantò magis abominabilis, & in- 16
utilis homo, qui bibit quaſi aquam iniqui-
tatem? *Oſtendam tibi, audi me: quod vidi 17
C narrabo tibi. *Sapientes confitentur, & non 18
abſcondunt patres ſuos. *Quibus ſolis data 19
eſt terra, & non tranſiuit alienus per eos. *
Cunctis diebus ſuis impius ſuperbit, & nu- 20

Iob. 8. b. 9. Pſ. 143. b. 4.

Pſ. 50. b. 4.

Digitized by Google

merus annorum intertus eſt tyrãnidis eius.
* Sonitus terroris ſemper in auribus illius: 21
& cum pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur, * Non credit,quod reuerti poſſit de te- 22
nebris ad lucem, circumſpectans vndique gladium.*Cum ſe mouerit ad quærendum 23
panem,nouit,quod paratus ſit in manu eius
tenebrarum dies,*Terrebit eum tribulatio, 24
& anguſtia vallabit eum, ſicut regem, qui
prꝑparatur ad prælium.*Tetendit enim ad- 25
uerſus Deum manum ſuam,& contra Omnipotentem roboratus eſt.*Cucurrit aduer- 26
ſus eum erecto collo, & pingui ceruice armatus eſt,*Operuit faciem eius craſſitudo, 27
& de lateribus eius aruina dependet. * Ha- D
bitauit in ciuitatibus deſolatis,& in domi- 28
bus deſertis,quꝑ in tumulos ſunt redactæ.* 29
Non ditabitur, nec perſeuerabit ſubſtantia
eius, nec mittet in terra radicem ſuam. * 30
Non recedet de tenebris: ramos eius areſaciet flamma,& auferetur ſpiritu oris ſui. * 31
Non credet fruſtra errore deceptus, quod
aliquo pretio redimendus ſit. *Antequam 32
dies eius impleantur,peribit:& manus eius
areſcent. Lædetur quaſi vinea in primo flo- 33
re botrus eius,& quaſi oliua proijciens florem ſuum. *Congregatio enim hypocritæ 34
ſterilis, & ignis deuorabit tabernacula eo-
*Iſa. 59. & rum,qui munera libenter accipiunt.*Con- 35
Pſ.7.d.15. cepit dolorem, & peperit iniquitatem, &
vterus eius præparat dolos.

CAP. XVI.

Iob amicorum auſteritate commotus, dolorem ſuum plangit, calamitatis magnitudinem oſtendens: ſeque pati citra iniquitatem, cuius conſcium eſſe Deum aſſerit.

REſpondens autem Iob, dixit: * Audiui 1
frequenter talia, conſolatores oneroſi A
omnes vos eſtis.*Nunquid habebunt finem 2
verba ventoſa? aut aliquid tibi moleſtum 3
eſt,ſi loquaris? * Poteram & ego ſimilia veſtri loqui: atque vtinam eſſet anima veſtra 4
pro anima mea:*Conſolarer & ego vos ſermonibus, & mouerem caput meum ſuper 5
vos:*Roborarem vos ore meo:& mouerem 6
labia mea, quaſi parcens vobis. * Sed quid 7
agam? ſi locutus fuero, non quieſcet dolor B
meus: & ſi tacuero,non recedet à me.*Nũc 8
autem oppreſſit me dolor meus, & in nihilum redacti ſunt omnes artus mei. * Rugæ 9
meæ teſtimonium dicunt contra me, & ſuſcitatur falſiloquus aduerſus faciem meam
contradicens mihi:Collegit furorem ſuum 10
in me,& comminans mihi, infremuit contra me dentibus ſuis: hoſtis meus terribilibus oculis me intuitus eſt.*Aperuerunt ſu. 11
per me ora ſua, & exprobrantes percuſſe- C
runt maxillam meam, ſatiati ſunt pœnis
meis.* Concluſit me Deus apud iniquum, 12
& manibus impiorum me tradidit. * Ego 13
ille quondam opulentus, repente contritus
ſum, tenuit ceruicem meam, confregit me,
& poſuit me ſibi quaſi in ſignum.*Circum- 14
dedit me lanceis ſuis, conuulnerauit lumbos meos, non pepercit, & effudit in terra
viſcera mea. * Concidit me vulnere ſuper 15
vulnus,irruit in me quaſi gigas. * Saccum 16
conſui ſuper cutem meam,& operui cinere
carnem meam.*Facies mea intumuit à fle- 17
tu,& palpebræ meæ caligauerunt. * Hæc 18
D paſſus ſum abſque iniquitate manus meæ,
cum haberem mundas ad Deum preces.* 19
Terra ne operias ſanguinem meum,neq; in-
ueniat in te locum latendi clamor meus.* 20
Ecce enim in cœlo teſtis meus, & conſcius
meus in excelſis. * Verboſi amici mei: ad 21
Deum ſtillat oculus meus, *Atque vtinam 22
ſic iudicaretur vir cum Deo, quomodo iudicatur filius hominis cum collega ſuo. * 23
Ecce enim breues anni tranſeunt, & ſemitam, per quam non reuertar, ambulo.

CAP. XVII.

Iob ex afflictionis ſuæ magnitudine ſibi hic nihil præter mortem reſtare contendit, & amicos præſentem tantùm remunerationem ſtatuentes inſipientiæ arguens, ipſe ſuæ ram requiem præſtolatur.

1 SPiritus meus attenuabitur,dies mei bre-
A uiabuntur, & ſolùm mihi ſupereſt ſe- 2
pulchrum. *Non peccaui,& in amaritudi- 3
nibus moratur oculus meus. * Libera me
Dñe,& pone me iuxta te,& cuiuſuis manus 4
pugnet contra me. *Cor eorum longè feciſti à diſciplina, propterea non exaltabun- 5
tur. * Prædam pollicetur ſocijs,& oculi fi-
B liorum eius deficient. * Poſuit me quaſi in 6
prouerbium vulgi, & exemplum ſum coram eis. *Caligauit ab indignatione oculus 7
meus,& membra mea,quaſi in nihilum redacta ſunt.*Stupebunt iuſti ſuper hoc,& in- 8
nocens contra hypocritam ſuſcitabitur.*Et 9
C tenebit iuſtus viam ſuam, & mundis manibus addet fortitudinem.*Igitur omnes vos 10
conuertimini,& venite, & non inueniam in
vobis vllum ſapientem. *Dies mei tranſie- 11
runt, cogitationes meæ diſſipatæ ſunt, torquentes cor meum. * Noctem verterunt in 12
diem, & rurſum poſt tenebras ſpero lucem: * Si ſuſtinuero, infernus domus mea 13
D eſt, & in tenebris ſtraui lectulum meum.*
Putredini dixi: Pater meus es, mater mea, 14
& ſoror mea,vermibus.*Vbi eſt ergo nunc 15
præſtolatio mea, & patientiam meam quis
conſiderat? *In profundiſſimum infernum 16
deſcendent omnia mea: putaſne ſaltem ibi
erit requies mihi?

CA-

CAP. XVIII.

Baldad arguens Iob iactantiæ, & impatientiæ, describit impiorum maledictiones, vt suam contra Iob sententiam statuat, nempè ipsum tantùm propter peccata sua puniri.

1 RESpondēs autem Baldad Suhites, dixit:
2 Vsq; ad quem finem verba iactabitis? A
intelligite prius,& sic loquamur.*Quare re- 2
putati sumus,vt iumenta, & sorduimus co- 3
ram vobis?*Qui perdis animam tuam in fu- 4
rore tuo,numquid propter te derelinquetur
terra, & transferentur rupes de loco suo?*, 5
Nonne lux impij extinguetur,nec splende-
bit flamma ignis eius?* Lux obtenebrescet 6
in tabernaculo illius,& lucerna, quæ super B
eum est,extinguetur.* Arctabuntur gressus 7
virtutis eius,& præcipitabit eum consilium
suum.* Immisit enim in rete pedes suos,& 8
in maculis eius ambulat.*Tenebitur plan- 9
ta illius laqueo, & exardescet contra eum
sitis.*Abscondita est in terra pedica eius,& 10
decipula illius super semitam.*Vndiq;ter- 11
rebunt eum formidines,& inuoluent pedes C
eius.*Attenuetur fame robur eius,& inedia 12
inuadat costas illius.* Deuoret pulchritu- 13
dinem cutis eius, consumat brachia illius
primogenita mors.*Auellatur de taberna- 14
culo suo fiducia eius, & calcet super eum,
quasi rex,interitus.* Habitent in taberna- 15
culo illius socij eius,qui non est,aspergatur
in tabernaculo eius sulphur.*Deorsum ra- 16
dices eius siccentur, sursum autem attera- D
tur messis eius.* Memoria illius pereat de 17
terra,& non celebretur nomen eius in pla-
teis.* Expellet eum de luce in tenebras, & 18
de orbe transferet eum.* Non erit semen 19
eius neque progenies in populo suo,nec vl-
læ reliquiæ in regionibus eius.*In die eius 20
stupebunt nouissimi, & primos inuadet
horror.*Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, 21
& iste locus eius, qui ignorat Deum.

*Prou.13.9. 24.20.

CAP. XIX.

Iob crudelitatis amicos arguens, se à Deo flagellari dicit immerito,non ob sua flagitia,sed ob alias iustas causas, ostendens afflictionis acerbitatem,& se ab amicis destitutum,vnde super futuræ resurrectione seipsum consolatur.

1 RESpondens autem Iob,dixit: *Vsque- A
quo affligitis animam meam, & atte- 2
ritis me sermonibus? *En,decies confundi- 3
tis me,& non erubescitis opprimentes me.
Nempè,etsi ignoraui, mecum erit ignoran- 4
tia mea.* At vos contra me erigimini,& ar- 5
guitis me opprobrijs meis.*Saltem nunc in- 6
telligite, quia Deus non æquo iudicio affli-
xerit me,& flagellis suis me cinxerit.* Ecce 7
clamabo vim patiens,& nemo audiet:voci- B
ferabor,& non est, qui iudicet.* Semitam 8
meam circumsepsit, & transire non pos-
sum,& in calle meo tenebras posuit.* Spo- 9
liauit me gloria mea, & abstulit coronam
de capite meo.* Destruxit me vndique,& 10
pereo, & quasi euulsæ arbori abstulit spem
meam.* Iratus est contra me furor eius,& 11
sic me habuit,quasi hostem suum.* Simul 12
venerunt latrones eius, & fecerunt sibi viã
per me, & obsederunt in gyro tabernacu-
lum meum. Fratres meos longè fecit à me, 13
& noti mei quasi alieni recesserunt à me.* 14
Dereliquerunt me propinqui mei:& qui me
nouerant,obliti sunt mei.*Inquilini domus 15
C meæ,& ancillæ meæ, sicut alienum ha-
buerunt me, & quasi peregrinus fui in oculis
eorum.* Seruum meum vocaui,& non re- 16
spondit,ore proprio deprecabar illum.Ha- 17
litum meum exhorruit vxor mea, & orabã
filios vteri mei.*Stulti quoq; despiciebant 18
me,& cum ab eis recessissem, detrahebant
mihi.*Abominati sunt me quondam consi- 19
liarij mei: & quem maxime diligebã,aver-
satus est me.*Pelli meæ,consumptis carni- 20
bus,adhæsit os meum,& derelicta sunt tan-
tummodo labia circa dentes meos.*Misere- 21
mini mei, miseremini mei, saltem vos
amici mei, quia manus Dñi tetigit me.* 22
Quare persequimini me sicut Deus,& car-
nibus meis saturamini? Quis mihi tribuat, 23
vt scribantur sermones mei? quis mihi det,
vt exarentur in libro.Stylo ferreo,& plum- 24
D bi lamina,vel celte sculpantur in silice?Scio 25
enim, quod Redemptor meus viuit, & in
nouissimo die de terra surrecturus sum:*Et 26
rursum circumdabor pelle mea & in carne
mea videbo Deum meum.*Quem visurus 27
sum ego ipse,& oculi mei conspecturi sunt,
& non alius: reposita est hæc spes mea in
sinu meo.*Quare ergo nunc dicitis:Perse- 28
quamur eum,& radicem verbi inueniamus
contra eum? * Fugite ergo à facie gladij, 29
quoniam vltor iniquitatum gladius est: &
scitote esse iudicium.

CAP. XX.

Sophar verbis Iob motus, correptionem ipsius se dicit auditurum;& qua sit apud Deum pars impij multis verbis prosequitur.

1 RESpondens autem Sophar Naamathi- A
tes,dixit:Idcircò,cogitationes meę va- 2
riæ succedunt sibi, & mens in diuersa rapi-
tur.*Doctrinam,qua me arguis,audiam,& 3
spiritus intelligentiæ meæ respondebit mi-
hi.*Hoc scio à principio, ex quo positus est 4
homo super terram.*Quod laus impiorum 5
breuis sit, & gaudium hypocritæ ad instar
puncti.*Si ascenderit vsq;ad cœlum super- 6
bia eius,& caput eius nubes tetigerit:Qua- 7
si sterquilinum in fine perdetur: & qui eum
viderant,dicent: Vbi est?* Velut somnium

auolans non inuenietur, tranſiet ſicut viſio B
nocturna. Oculus,qui eum viderat,non vi- 9
debit, neq; vltra intuebitur eum locus ſuus.
*Filij eius atterentur egeſtate,& manus il- 10
lius reddent ei dolorem ſuum. * Oſſa eius 11
implebuntur vitijs adoleſcentiæ eius, & cũ
eo in puluere dormient. * Cum enim dulce 12
fuerit in ore eius malum, abſcondet illud
ſub lingua ſua. * Parcet illi, & non derelin- 13
quet illud,& celabit in gutture ſuo. *Panis 14
eius in vtero illius vertetur in fel aſpidum
intrinſecus. *Diuitias,quas deuorauit,euo- 15
met,& de ventre illius extrahet eas Deus.* 16
Caput aſpidum ſuget, & occidet eum lin-
gua viperæ. *(Non videat riuulos fluminis, 17
torrentes mellis,& butyri.) *Luet quæ fecit C
omnia,nec tamen conſumetur: iuxta mul- 18
titudinem adinuentionum ſuarum,ſic & ſu-
ſtinebit. * Quoniam confringens nudauit 19
Eccl.5.c.9. pauperes: domum rapuit,& non ædificauit
eam. * Nec eſt ſatiatus venter eius: & cum 20
habuerit, quæ concupierat, poſſidere non
poterit. *Non remanſit de cibo eius,& pro- 21
pterea nihil permanebit de bonis eius. *Cũ 22
ſatiatus fuerit, arctabitur, æſtuabit, & om-
nis dolor irruet ſuper eum. Vtinam implea- 23
tur venter eius, vt emittat in eum iram fu-
roris ſui,& pluat ſuper illum bellum ſuum.
* Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æ- 24
reum. *Eductus,& egrediens de vagina ſua, D
& fulgurans in amaritudine ſua: vadent & 25
venient ſuper eum horribiles. *Omnes te- 26
nebræ abſconditæ ſunt in occultis eius: de-
uorabit eum ignis,qui non ſuccenditur, af-
fligetur relictus in tabernaculo ſuo. *Reue- 27
labunt cœli iniquitatem eius, & terra con-
ſurget aduerſus eum. * Apertum erit ger- 28
men domus illius, detrahetur in die fu-
roris Dei. * Hæc eſt pars hominis impij à 29
Deo, & hæreditas verborum eius à Do-
mino.

CAP. XXI.

Iob patienter ab amicis audiri poſtulans, cauſam inquirit quare impiorum nonnulli in finem vſque vitæ proſperentur, pij contra aduerſis cadantur, & reſpondet, impium in diem perditionis à Deo ſeruari, falſam amicorum conſolationem per hoc conuellens.

REſpondens autem Iob, dixit: * Audite 1
quæſo ſermones meos, & agite pœni- A
tentiam. Suſtinete me,& ego loquar,& poſt 2
mea,ſi videbitur, verba ridete. * Numquid 3
contra hominem diſputatio mea eſt,vt me- 4
rito non debeam contriſtari? Attendite me, 5
& obſtupeſcite, & ſuperponite digitum ori
veſtro: * Et ego quando recordatus fuero, 6
Jer.11.a.1. Abac.1.a. 8 pertimeſco, & concutit carnem meam tre-
mor. * Quare ergo impij viuunt, ſubleuati 7
ſunt,confortatique diuitijs? * Semen eorum 8
B permanet coram eis, propinquorum turba, 9
& nepotum in conſpectu eorum. * Domus
eorum ſecuræ ſunt, & pacatæ, & non eſt 10
virga Dei ſuper illos. * Bos eorum concepit,& non abortiuit: vacca peperit, & non 11
eſt priuata fœtu ſuo. * Egrediuntur quaſi
greges paruuli eorum, & infantes eorum 12
exultant luſibus. * Tenent tympanum, & 13
citharam,& gaudent ad ſonitum organi. *
Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad 14
inferna deſcendunt. * Qui dixerunt Deo:
Recede à nobis, & ſcientiam viarum tuarũ
nolumus. *Quis eſt Omnipotens,vt ſeruia- 15
mus ei? & quid nobis prodeſt,ſi orauerimus * Mal.3. 14.
illum? Verumtamen quia non ſunt in manu 16
eorum bona ſua, conſilium impiorum lon-
gè ſit à me. * Quoties lucerna impiorum 17
C extinguetur, & ſuperueniet eis inundatio,
& dolores diuidet furoris ſui? * Erunt ſicut 18
paleæ ante faciem venti, & ſicut fauilla
quam turbo diſpergit. * Deus ſeruabit filijs 19
illius dolorem patris: & cum reddiderit,
tunc ſciet. Videbunt oculi eius interfectio- 20
nem ſuam, & de furore Omnipotentis bi-
bet. *Quid enim ad eum pertinet de domo 21
ſua poſt ſe? & ſi numerus menſium eius di- 22
midietur? *Numquid Deum docebit quiſ- 23
piam ſcientiam, qui excelſos iudicat? *Ille 24
moritur robuſtus,& ſanus,diues & felix. *
Viſcera eius plena ſunt adipe, & medullis 25
oſſa illius irrigantur: * Alius verò moritur 26
in amaritudine animæ abſq; vllis opibus. *
D Et tamen ſimul in puluere dormient,& ver- 27
mes operient eos. *Certè noui cogitationes
veſtras, & ſententias contra me iniquas. * 28
Dicitis enim: Vbi eſt domus principis? &
vbi tabernacula impiorum? *Interrogate 29
quemlibet de viatoribus, & hæc eadem il- 30
lum intelligere cognoſcetis. *Quia in diem
perditionis ſeruatur malus, & ad diem fu- 31
roris ducetur. *Quis arguet coram eo viam 32
eius? & quę fecit, quis reddet illi? * Ipſe ad
ſepulchra ducetur, & in congerie mortuo- 33
rum vigilabit. * Dulcis fuit glareis Cocyti, & poſt ſe omnem hominem trahet, & 34
ante ſe innumerabiles. * Quomodo igitur
conſolamini me fruſtra, cum reſponſio ve-
ſtra repugnare oſtenſa ſit veritati?

CAP. XXII.

Eliphaz arguit Iob immiſericordiæ in pauperum oppreſſione; & aliorum facinorum: oſtendens ipſum de diuina prouidentia non rectè ſentire, ac pœnitenti bona promittens.

1 REſpondens autem Eliphaz Themani-
A tes dixit: *Nunquid Deo poteſt com- 2
parari homo, etiam cum perfectæ fuerit 3
ſcientiæ? * Quid prodeſt Deo, ſi iuſtus fue-
ris? aut quid ei confers,ſi immaculata fuerit

via tua? *Numquid timens arguet te, & veniet tecum in iudicium. Et non propter malitiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas? *Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, & nudos spoliasti vestibus. * Aquam lasso non dedisti, & esurienti subtraxisti panem. * In fortitudine brachij tui possidebas terram, & potentissimus obtinebas eam. Viduas dimisisti vacuas, & lacertos pupillorum comminuisti. *Propterea circumdatus es laqueis, & conturbat te formido subita. *Et putabas te tenebras nō visurum, & impetu aquarum inundantiū non oppressum iri? * An non cogitas, quod Deus excelsior cęlo sit, & super stellarum verticem sublimetur? *Et dicis: Quid enim nouit Deus? & quasi per caliginem iudicat. *Nubes latibulum eius, nec nostra considerat, & circa cardines cœli perambulat. * Numquid semitam sęculorum custodire cupis, quam calcauerunt viri iniqui? * Qui sublati sunt ante tempus suum, & fluuius subuertit fundamentum eorum: * Qui dicebant Deo: Recede à nobis: & quasi nihil posset facere Omnipotens, æstimabant eū: * Cum ille implesset domos eorum bonis: quorum sententia procul sit à me. * Videbunt iusti, & lætabuntur, & innocens subsannabit eos. *Nonne succisa est erectio eorum, & reliquias eorum deuorauit ignis? * Acquiesce igitur ei, & habeto pacem: & per hæc habebis fructus optimos. * Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones eius in corde tuo. * Si reuersus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, & longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo. * Dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos. Erit-que Omnipotens contra hostes tuos, & argentum coaceruabitur tibi. * Tunc super Omnipotentem delicijs affluues, & eleuabis ad Deum faciem tuam. * Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes. * Decernes rem, & veniet tibi, & in vijs tuis splendebit lumen. * Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinauerit oculos, ipse saluabitur. * Saluabitur innocens, saluabitur autem in munditia manuum suarum.

Psal. 106. d. 42.

Prou. 29. d. 23.

CAP. XXIII.

Iob diuinum iudicium humiliter inuocans, ostendit se non puniri propter peccata sua, rectèque sentire de prouidentia Dei incomprehensibilis, omnia prosua voluntate facientis.

RESpondens autem Iob ait: Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, & manus plagæ meę aggrauata est super gemitum meum. * Quis mihi tribuat, vt cognoscam, & inueniam illum, & veniam vsque ad solium eius? *Ponam coram eo iudicium, & os meum replebo increpationibus. *Vt sciam verba, quæ mihi respondeat, & intelligam quid loquatur mihi. *Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat. *Proponat æquitatem contrà me, & perueniat ad victoriam iudicium meum. *Si ad Orientem iero, non apparet: si ad Occidentem, non intelligam eum. * Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum: si mo vertam ad dexteram, non videbo illum. *Ipse verò scit viam meam, & probauit me quasi aurum, quod per ignem transit. * Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodiui, & non declinaui ex ea. * A mandatis labiorum eius non recessi, & in sinu meo abscondi verba oris eius. *Ipse enim solus est, & nemo auertere potest cogitationem eius: & anima eius quodcunque voluit, hoc fecit. * Cum expleuerit in me voluntatem suam, & alia multa similia præsto sunt ei. * Et idcircò à facie eius turbatus sum, & considerans eum, timore solicitor. *Deus molliuit cor meum, & Omnipotens conturbauit me. *Non enim perij propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAP. XXIV.

Iob, vt rectè se sentire ostendat de diuina prouidentia, dicit Deo nota esse tempora, & hominum varias recenset iniquitates, ab ipso puniendas.

A Omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem nouerunt eum, ignorant dies illius. *Alij terminos transtulerunt, diripuerunt greges, & pauerunt eos. *Asinum pupillorum abegerunt, & abstulerunt pro pignore bouem viduæ. *Subuerterunt pauperum viam, & oppresserunt pariter mansuetos terræ. *Alij quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum: vigilantes ad prædam, præparant panem liberis. * Agrum non suum demetunt: & vineam eius, quem vi oppresserint, vindemiant. * Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore. *Quos imbres montium rigant: & nō habentes velamen, amplexantur lapides. * Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperem spoliauerunt. *Nudis & incedentibus absque vestitu, & esurientibus tulerunt spicas. * Inter aceruos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus, sitiūt. * De ciuitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamauit, & Deus inultum abire non patitur. * Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas eius. * Mane primo consurgit homicida, interficit egenum, & pau-

pauperem: per noctem verò erit quasi fur.
*Oculus adulteri obseruat caliginem, di- 15
cens: & operiet vultum suum. *Perfodit in 14
tenebris domos, sicut in die condixerant si-
bi, & ignorauerunt lucem. *Si subito appa- 17
ruerit aurora, arbitrantur vmbram mortis:
& sic in tenebris quasi in luce ambulant. * 18
Leuis est super faciem aquæ: maledicta sit
pars eius in terra, nec ambulet per viam vi-
nearum. * Ad nimium calorem transeat ab 19
aquis niuium, & vsque ad inferos peccatum D
illius. *Obliuiscatur eius misericordia: dul- 20
cedo illius vermes: non sit in recordatione,
sed conteratur, quasi lignum infructuosum.
Pauit enim sterilem, quę non parit, & viduę 21
benè non fecit. *Detraxit fortes in fortitu- 22
dine sua: & cum steterit, non credet vitę suę.
*Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille 23
abutitur eo in superbiam: oculi autem eius
sunt in vijs illius. * Eleuati sunt ad modi- 24
cum, & non subsistent, & humiliabuntur
Apo.2.f.11 ficut omnia, & auferentur, & ficut summi-
tates spicarum conterentur. * Quod si non 25
est ita, quis me potest arguere esse ementi-
tum, & ponere ante Deum verba mea?

CAP. XXV.

Baldad ex Dei sublimitate, & hominis humilitate, negat hominem Deo comparatum iustificari posse.

REspondens autem Baldad, Suhites, di- 1
xit: *Potestas & terror apud eum est, A
qui facit concordiam in sublimibus suis. * 2
Numquid est numerus militum eius? &
super quem non surget lumen illius. * 3
Numquid iustificari potest homo compa- 4
ratus Deo, aut apparere mundus natus de
muliere? * Ecce luna etiam non splendet: & 5
stellæ non sunt mundæ in conspectu eius: * 6
Quantò magis homo putredo, & filius ho-
minis vermis?

CAP. XXVI.

Iob dicit nullum Deo ab homine auxilium præstari posse. Dei incomprehensibilem potentiam ex ipsius operibus demonstrans.

REspondens autem Iob, dixit: Cuius 1
adiutor es? numquid imbecillis? & A
sustentas brachium eius, qui non est fortis? 2
Cui dedisti consilium? forsitan illi, qui non 3
habet sapientiam, & prudentiam tuam ma-
stendisti plurimam. * Quem docere volui- 4
sti? nonne eum, qui fecit spiramentum? * B
* Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui 5
habitant cum eis. * Nudus est infernus co- 6
ram illo, & nullum est operimentum per- C
ditioni. *Qui extendit Aquilonem super va- 7
cuum, & appendit terram super nihilum. * 8
Qui ligat aquas in nubibus suis, vt non
erumpant pariter deorsum. *Qui tenet vul- 9
tum solij sui, & expandit super illud nebu-
lam suam. *Terminum circumdedit aquis, 10
vsque dum finiantur lux, & tenebræ. * Co- D
lumnæ coeli contremiscunt, & pauent ad 11
nutum eius. * In fortitudine illius repente 12
maria congregata sunt, & prudentia eius
percussit superbum. * Spiritus eius ornauit 13
coelos: & obstetricante manu eius, eductus
est coluber tortuosus. * Ecce, hæc ex par- 14
te dicta sunt viarum eius: & cum vix par-
uam stillam sermonis eius audierimus,
quis poterit tonitruum magnitudinis illius
intueri?

CAP. XXVII.

Iob perpetuo constans in sui iustificatione, reiecta amicorum calumnia, ostendit cur innocentia studuerit, quod impij ex præsentis vitę breui prosperitate in mortem rapiantur à Deo ad supplicia.

ADdidit quoq; Iob, assumens paraboA 1
lam suam, & dixit: * Viuit Deus, qui 2
abstulit iudicium meum, & Omnipotens,
qui ad amaritudinem adduxit animam
meam. *Quia donec superest halitus in me, 3
& spiritus Dei in naribus meis, * Non lo- 4
quentur labia mea iniquitatem, nec lingua
mea meditabitur mendacium. Absit à me 5
vt iustos vos esse iudicem: donec deficiam,
non recedam ab innocentia mea. *Iustifica- 6
tionem meam, quam cœpi tenere, non de-B
seram: neq; enim reprehendit me cor meum
in omni vita mea. * Sit vt impius, inimicus 7
meus, & aduersarius meus quasi iniquus. * 8
Quæ est enim spes hypocritæ, si auare ra-
piat, & non liberet Deus animam eius?
Nunquid Deus audiet clamorem eius, cum 9
venerit super eum angustia? * Aut poterit 10
in Omnipotente delectari, & inuocare Deũ
omni tempore? * Docebo vos per manum C
Dei, quæ Omnipotens habeat, nec absconI2
dam. * Ecce, vos omnes nostis, & quid sine 13
causa vana loquimini? * Hæc est pars ho-
minis impij apud Deum, & hæreditas vio-
lentorum, quam ab Omnipotente suscipiet.
*Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio 14
erunt, & nepotes eius non saturabuntur
pane. * Qui reliqui fuerint ex eo, sepelien- 15
tur in interitu, & viduæ illius non plora-
bunt. * Si comportauerit quasi terram ar- 16
gentum, & sicut lutum præparauerit vesti-
menta: *Præparabit quidem, sed iustus ve- 17
stietur illis: & argentum innocens diuidet.
*Ædificauit sicut tinea domum suam, & si- 18
D cut custos fecit vmbraculum. *Diues cum 19
dormierit, nihil secum auferet, aperiet ocu- *Psal.48.d.
los suos, & nihil inueniet. * Apprehendet 20 18.
eum quasi aqua inopia, nocte opprimet
eum tempestas. *Tollet eum ventus vrens, 21
& auferet, & velut turbo rapiet eum de lo-
co suo. * Et mittet super eum, & non par- 22
cet: de manu eius fugiens fugiet. *Stringet 23

super

ſuper eum manus ſuas, & ſibilabit ſuper illum, intuens locum eius.

CAP. XXVIII.

Iob etiam innocentia ſtuduit, quod hac ſit vnica via obtinenda ſapientia, quam oſtendit auro longè eſſe præſtantiorem, tum origine, tum rei dignitate: Deo autem perſpecta eſſe quaque occultiſſima natura, & ſapientiam è cœlo dari; non auro emi: cuius ſapientiæ particula, quadam communicatur per Dei timorem.

1 HAbet argentum venarum ſuarum prin-
A cipia, & auro locus eſt, in quo conflatur. *Ferrum de terra tollitur: & lapis ſolu-
2 tus calore, in ęs vertitur. *Tempus poſuit te-
3 nebris, & vniuerſorum finem ipſe conſiderat, lapidem quoque caliginis, & vmbram
mortis. * Diuidit torrens à populo peregri-
4 nãte, eos quos oblitus eſt pes egentis hominis, & inuios. * Terra, de qua oriebatur pa-
5 nis in loco ſuo, igne ſubuerſa eſt. * Locus
6 ſapphiri lapides eius, & glebę illius aurum.
*Semitam ignorauit auis, nec intuitus eſt
7 eam oculus vulturis. * Non calcauerunt
8 eam filij inſtitorum, nec pertranſiuit per ea
B leæna. * Ad ſilicem extendit manum ſuam,
9 ſubuertit à radicibus montes. *In petris ri-
10 uos excidit, & omne pretioſum vidit oculus
eius. * Profunda quoq; fluuiorum ſcrutatus
11 eſt, & abſcondita in lucem produxit. * Sa-
12 pientia vero vbi inuẽnitur? & quis eſt locus
intelligentiæ? *Neſcit homo pretium eius,
13 nec inuenitur in terra ſuauiter viuentium. *
14 Abyſſus dicit: Non eſt in me: & mare loquitur: Non eſt mecum. *Non dabitur aurum
15 obrizum pro ea, nec appendetur argentum C
Sap.7.8.9. in commutatione eius. * Non conferetur
16 tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi ſardonycho pretioſiſſimo, vel ſapphiro. *Non adæ-
17 quabitur ei aurum, vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vaſa auri: *Excelſa & emi-
18 nentia non memorabuntur comparatione
eius: trahitur autem ſapientia de occultis. *
19 Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia: nec tinctur̨ mundiſſimę componetur. Vn-
20 de ergo ſapientia venit? & quis eſt locus intelligentiæ? *Abſcondita eſt ab oculis om-
21 nium viuentium, volucres quoque cœli la-D
tet. * Perditio & mors dixerunt: Auribus
22 noſtris audiuimus famam eius. * Deus in-
23 telligit viam eius, & ipſe nouit locum illius. * Ipſe enim fines mundi intuetur: &
24 omnia, quæ ſub cęlo ſunt, reſpicit. *Qui fe-
25 cit ventis pondus, & aquas appendit in menſura. *Quando ponebat pluuijs legem,
26 & viam procellis ſonantibus: * Tunc vidit
27 illam, & enarrauit, & præparauit, & inueſtigauit. * Et dixit homini: Ecce
28 timor Domini, ipſa eſt ſapientia: & recedere à malo, intelligentia.

CAP. XXIX.

Iob priſtina cupiens reſtitui felicitatis, multis verbis illam enarrat, vna cum bonis ſuis operibus, quo ſe de contraria amicorum calumnia vindicet.

1 ADidit quoq; Iob, aſſumens parabolam
A ſuam, & dixit: * Quis mihi tribuat, vt
2 ſim iuxta menſes priſtinos, ſecundum dies
3 quibus Deus cuſtodiebat me? * Quando ſplendebat lucerna eius ſuper caput meũ; & ad lumen eius ambulabam in tenebris?
4 Sicut fui in diebus adoleſcentiæ meæ, quando ſecreto Deus erat in tabernaculo meo?
5 * Quando erat Omnipotens mecum, & in
6 circuitu meo pueri mei? Quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi
7 riuos olei? * Quando procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabant cathe-
8 dram mihi? * Videbant me iuuenes, & ab-
B ſcondebantur: & ſenes aſſurgentes ſtabant.
9 Principes ceſſabant loqui, & digitum ſu-
10 perponebant ori ſuo. * Vocem ſuam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi ſuo
11 adhærebat. Auris audiens beatificabat me, & oculus vidẽs teſtimonium reddebat mi-
12 hi. *Eo quod liberaſſem pauperem vocife-
13 rantem, & pupillum, cui non eſſet adiutor.
C Benedictio perituri ſuper me veniebat, &
14 cor viduæ conſolatus ſum. * Iuſtitia indutus ſum: & veſtiui me, ſicut veſtimento, &
15 diademate, iudicio meo. * Oculus fui cœ-
16 co, & pes claudo. * Pater eram pauperum: & cauſam quam neſciebam, diligentiſſimè
17 inueſtigabam. *Conterebam molas iniqui,
18 & de dentibus illius auferebam prædam. * Dicebamque: In nidulo meo moriar, & ſi-
19 cut palma multiplicabo dies. * Radix mea aperta eſt ſecus aquas, & ros morabitur in
20 meſſione mea. * Gloria mea ſemper inno-D
uabitur, & arcus meus in manu mea in-
21 ſtaurabitur. * Qui me audiebant, expectabant ſententiam, & intenti tacebant ad
22 conſilium meum. * Verbis meis addere nihil audiebant, & ſuper illos ſtillabat elo-
23 quium meum. *Expectabant me ſicut pluuiam, & os ſuum aperiebant quaſi ad im-
24 brem ſerotinum. * Si quando ridebam ad eos, non credebant, & lux vultus mei non
25 cadebat in terram. * Si voluiſſem ire ad eos, ſedebam primus: cumque ſederim quaſi rex, circumſtante exercitu, eram tamen mœrentium conſolator.

CAP. XXX.

Plangit Iob priſtinam illam felicitatem, verſam ſibi, permittente Deo, in ſummam calamitatem.

CA-

NVnc autem derident me iuniores tẽ- 1
pore, quorum non dignabar patres po. A
nere cum canibus gregis mei: * Quorum 2
virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vi-
ta ipſa putabantur indigni. * Egeſtate & fa- 3
me ſteriles, qui rodebant in ſolitudine,
ſquallentes calamitate, & miſeria. * Et man- 4
debant herbas, & arborum cortices, & ra-
dix iuniperorum erat cibus eorum. * Qui de 5
conuallibus iſta rapientes, cum ſingula re-
periſſent, ad ea cum clamore currebant. * 6
In deſertis habitabant torrentium, & in ca-
uernis terræ, vel ſuper glaream. * Qui inter 7
huiuſcemodi lætabantur, & eſſe ſub ſenti B
bus delicias computabant. * Filij ſtultorum, 8
& ignobilium, & in terra penitus non pa-
rentes. * Nunc in eorum canticum verſus 9
ſum, & factus ſum eis in prouerbium. * A- 10
bominantur me, & longè fugiunt à me, &
faciem meam conſpuere non verentur. * 11
Pharetram enim ſuam aperuit, & afflixit
me, & frænum poſuit in os meum. Ad dex- 12
teram Orientis calamitates meæ illico ſur-
rexerunt: pedes meos ſubuerterunt, & op-
preſſerunt quaſi fluctibus ſemitis ſuis. Diſ- 13
ſipauerunt itinera mea, inſidiati ſunt mihi,
& præualuerunt, & non fuit, qui ferret au-
xilium. Quaſi rupto muro, & aperta ianua, 14
irruerunt ſuper me, & ad meas miſerias de- C
uoluti ſunt. * Redactus ſum in nihilum: ab- 15
ſtuliſti quaſi ventus deſiderium meum: &
velut nubes pertranſijt ſalus mea. * Nunc 16
autem in memetipſo marceſcit anima mea,
& poſſident me dies afflictionis. * Nocte os 17
meum perforatur doloribus: & qui me co-
medunt, non dormiunt. * In multitudine 18
eorum conſumitur veſtimentum meum, &
quaſi capitio tunicæ ſuccinxerunt me. * 19
Comparatus ſum luto, & aſſimilatus ſum
fauillæ, & cineri. Clamo ad te, & non exau- 20
dis me: ſto, & non reſpicis me. * Mutatus es 21
mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ
aduerſaris mihi. * Eleuaſti me, & quaſi ſu- 22
per ventum ponens eliſiſti me validè. * Scio 23
quia morti trades me, vbi conſtituta eſt do- D
mus omni viuenti. * Verumtamen non ad 24
conſumptionem eorum emittis manum
tuam: & ſi corruerint, ipſe ſaluabis. * Fle- 25
bam quondam ſuper eo, qui afflictus erat,
& compatiebatur anima mea pauperi. Ex- 26
pectabam bona, & venerunt mihi mala:
præſtolabat lucem, & eruperunt tenebræ. * 27
Interiora mea efferbuerũt abſq; vlla requie,
prœuenerunt me dies afflictionis. Mœrens in- 28
cedebam, ſine furore; conſurgens, in turba
clamabam. * Frater fui draconum, & ſocius 29
ſtruthionum. * Cutis mea denigrata eſt ſu- 30
per me, & oſſa mea aruerunt præ caumate. * 31
Verſa eſt in luctum cithara mea, & orga-
num meum in vocem flentium.

CAP. XXXI.

Iob, vt de amicorum calumnia ſe purget, ſummum iudicem, innocentiæ ſuæ teſtem inuocans, ſuas enarrat virtutes, quibus à puero affluenit.

PEpigi fœdus cum oculis meis, vt ne co- 1
gitarem quidem de virgine. * Quam A
enim partem haberet in me Deus deſuper, 2
& hæreditatem Omnipotens de excelſis? * 3
Numquid non perditio eſt iniquo, & alie-
natio operantibus iniuſtitiam? * Nonne ipſe 4
conſiderat vias meas, & cunctos greſſus
meos dinumerat? * Si ambulaui in vanitate, 5
& feſtinauit in dolo pes meus: * Appendat 6
me in ſtatera iuſta, & ſciat Deus ſimplicita-
tem meam. * Si declinauit greſſus meus de 7
via, & ſi ſecutum eſt oculos meos cor meũ,
& ſi manibus meis adhæſit macula: Seram, 8
& alius comedat, & progenies mea eradi-
cetur. * Si deceptum eſt cor meum ſuper mu- 9
liere: & ſi ad oſtium amici mei inſidiatus B
ſum: Scortum alterius ſit vxor mea, & ſu- 10
per illam incuruentur alij. * Hoc enim ne- 11
fas eſt, & iniquitas maxima. * Ignis eſt vſq; 12
ad perditionem deuorans, & omnia eradi-
cans genimina. * Si contempſi ſubire iudi- 13
cium cum ſeruo meo, & ancilla mea, cum
diſceptarent aduerſum me. * Quid enim fa- 14
ciam cum ſurrexerit ad iudicandum Deus?
& cum quæſierit, quid reſpondebo illi? * 15
Numquid non in vtero fecit me qui, & illũ
operatus eſt: & formauit me in vulua vnus?
* Si negaui, quod volebant, pauperibus, & 16
oculos viduæ expectare feci: * Si comedi 17
buccellam meam ſolus, & non comedit pu-
pillus ex ea: * (Quia ab infantia mea creuit 18
mecum miſeratio: & de vtero matris meæ
egreſſa eſt mecum.) * Si deſpexi pereuntem, 19
eo quod non habuerit indumentum, & abſ-
que operimento pauperem: * Si non bene- 20
C dixerunt mihi latera eius, & de velleribus
ouium mearum calefactus eſt: * Si leuauit 21
ſuper pupillum manum meam, etiam cum
viderem me in porta ſuperiorem: * Hume- 22
rus meus à iunctura ſua cadat, & brachium
meum cum ſuis oſſibus confringatur. * 23
Semper enim quaſi tumentes ſuper me flu-
ctus timui Deum, & pondus eius ferre non
potui. * Si putaui aurum robur meum, & 24
obrizo dixi: Fiducia mea. * Si lętatus ſum ſu- 25
per multis diuitijs meis, & quia plurima re-
perit manus mea. * Si vidi ſolem cum ful- 26
geret, & lunam incedentem clarè: * Et læ- 27
tatum eſt in abſcondito cor meum, & oſcu-
latus ſum manum meam ore meo. * Quæ 28
eſt iniquitas maxima, & negatio contra
Deum altiſſimum. * Si gauiſus ſum ad rui- 29
D nam eius, qui me oderat, & exultaui, quod
inueniſſet eum malum. * Non enim dedi ad 30
pec-

peccandum guttur meum, vt expeterem
maledicens animam eius.*Si non dixerunt 31
viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus
eius,vt saturemur?*Foris non mansit pere- 32
grinus,ostium meum viatori patuit.*Si ab- 33
scondi quasi homo peccatum meum,& ce-
laui in sinu meo iniquitatem meam.*Si ex- 34
paui ad multitudinem nimiam,& despectio
propinquorum terruit me: & non magis
tacui,nec egressus sum ostium.*Quis mihi 35
tribuat auditorem,vt desiderium meum au-
diat Omnipotens: & librum scribat ipse,
qui iudicat.*Vt in humero meo portem il- 36
lum, & circumdem illum, quasi coronam
mihi?Per singulos gradus meos pronuntia- 37
bo illum,& quasi principi offeram eum.*Si 38
aduersum me terra mea clamat, & cum ip-
sa sulci eius defient:*Si fructus eius come- 39
di absque pecunia, & animam agricola-
rum eius afflixi. * Pro frumento oriatur 40
mihi tribulus, & pro hordeo spina.

Finita sunt verba Iob.

CAP. XXXII.

Iob silentio amicis imposito, arguitur una cum illis insipientia ab Elin, qui suam iactat sapientiam.

OMiserunt autem tres viri isti respon- 1
re Iob, eo quod iustus sibi videretur.* A
iratus, indignatusq; est Eliu filius Barachel 2
Buzites, de cognatione Ram: iratus est au-
tem aduersum Iob, eo quod iustum se esse
diceret coram Deo.* Porrò aduersum ami- 3
cos eius indignatus est, eo quod non inue-
nissent responsionem rationabilem,sed tan-
tummodò condemnassent Iob.*Igitur Eliu 4
expectauit Iob loquentem: eo quod senio- B
res essent,qui loquebantur.Cum autem vi- 5
disset,quod tres respondere non potuissent,
iratus est vehementer.* Respondensq; Eliu 6
filius Barachel Buzites, dixit: Iunior sum
tempore, vos autem antiquiores, idcircò
demisso capite, vetitus sum vobis indicare
meam sententiam.* Sperabam enim, quod 7
ætas prolixior loqueretur,& annorum mul-
titudo doceret sapientiam. * Sed, vt video, 8
Spiritus est in hominibus,& inspiratio Om-
nipotentis dat intelligentiam.Non sunt lon- 9
gæui sapientes, nec senes intelligunt iudi-
cium.* Ideò dicam: Audite me, ostendam 10
vobis etiam ego meam sapientiam. * Expe- C
ctaui enim sermones vestros, audiui pru- 11
dentiam vestram;donec disceptaremini ser-
monibus: * Et donec putabam vos aliquid 12
dicere,considerabam: sed,vt video,non est,
qui possit arguere Iob,& respondere ex vo-
bis sermonibus eius.* Ne forte dicatis: In- 13
uenimus sapientiam, Deus projecit eum,
non homo.* Nihil locutus est mihi,& ego 14
non secundum sermones vestros respon-
bo illi.*Extimuerunt,nec responderunt vl- 15
tra,abstuleruntque à se eloquia.*Quoniam 16
Digitur expectaui, & non sunt locuti: stete-
runt,nec vltra responderunt.*Respondebo 17
& ego partem meam, & ostendam scien-
tiam meam. Plenus sum enim sermonibus, 18
& coarctat me spiritus vteri mei. *En ven- 19
ter meus quasi mustum absque spiraculo,
quod lagunculas nouas disrumpit. * Lo- 20
quar,& respirabo paululum: aperiam labia
mea,& respondebo.* Non accipiam per- 21
sonam viri, & Deum homini non æquabo.
* Nescio enim quamdiu subsistam, & si 22
post modicum tollat me Factor meus.

CAP. XXXIII.

Elius ex sermonibus Iob ostendere nititur eum non esse iustum,dicens quo modo Deus homini loquatur, vt erudiat, & increpet, ac respiscenti propitietur.

AVdi igitur Iob eloquia mea, & omnes 1
A sermones meos ausculta.*Ecce aperui 2
os meum, loquatur lingua mea in faucibus
meis.* Simplici corde meo sermones mei, 3
& sententiam puram labia mea loquentur.
Spiritus Dei fecit me, & spiraculum Om- 4
nipotentis viuificauit me.*Si potes,respon- 5
de mihi, & aduersus faciem meam consi-
ste.*Ecce,& me sicut,& te fecit Deus,& de 6
eodem luto ego quoque formatus sum.*Ve- 7
rumtamen miraculum meum non te ter-
reat, & eloquentia mea non sit tibi grauis.
Dixisti ergo in auribus meis,& vocem ver- 8
borum tuorum audiui: *Mundus sum ego, 9
B & absque delicto: immaculatus, & non est
iniquitas in me.* Quia querelas in me re- 10
perit, ideò arbitratus est me inimicum sibi.
* Posuit in neruo pedes meos, custodiuit 11
omnes semitas meas. * Hoc est ergo,in quo 12
non es iustificatus: respondebo tibi, quia
maior sit Deus homine. * Aduersus eum 13
contendis, quod non ad omnia verba re-
sponderit tibi? * Semel loquitur Deus, & 14
secundo id ipsum non repetit. * Per som- 15
nium in visione nocturna, quando irruit
sopor super homines,& dormiunt in lectu-
lo:*Tunc aperit aures virorum,& erudiens 16
C eos instruit disciplina. * Vt auertat homi- 17
nem ab his,quę facit,& liberet eum de su-
perbia. * Eruens animam eius à corruptio- 18
ne: & vitam illius, vt non transeat in gla-
dium.*Increpat quoque per dolorem in le- 19
ctulo, & omnia ossa eius marcescere facit.
*Abominabilis ei sit in vita sua panis, & 20
animæ illius cibus ante desiderabilis. *Ta- 21
bescet caro eius, & ossa, quæ tecta fuerant,
nudabuntur.*Appropinquauit anima eius, 22
& vita illius mortiferis. * Si fuerit pro eo 23
Angelus loquens, vnus de millibus, vt an-
nuntiet hominis æquitatem: * Miserebitur 24
eius,

eius,& dicet: Libera eum,vt non deſcendat in corruptionem:inueni in quo ei propitier.
* Conſumpta eſt caro eius à ſupplicijs, re- 25
uertatur ad dies adoleſcentiæ ſuæ. *Depre- 26
cabitur Deum,& placabilis ei erit: & vide-
bit faciem eius in iubilo, & reddet homini
iuſtitiam ſuam. * Reſpiciet homines,& di- 27
cet: Peccaui, & verè deliqui,& vt eram di-
gnus,non recepi. *Liberauit animam ſuam 28
ne pergeret in interitum, ſed viuens lucem
videret. * Ecce, hæc omnia operatur Deus 29
tribus vicibus per ſingulos. Vt reuocet ani- 30
mas eorum à corruptione,& illuminet luce
viuentium. *Attende Iob,& audi me:& ta- 31
ce,dum ego loquor. *Si autem habes,quod 32
loquaris, reſponde mihi, loquere: volo
enim, te apparere iuſtum. * Quod ſi non 33
habes, audi me: tace, & docebo te ſapien-
tiam.

CAP. XXXIV.

Elius rurſum ex verbis Iob accuſat eum blaſphemiæ aliorumque criminum: æquitatem oſtendens diuini iudicij, eius quoque potentia, & notitia cuncta ſubeſſe.

PRonuntians itaque Eliu,etiam hæc locu- 1
tus eſt: *Audite ſapientes verba mea,& A 2
eruditi auſcultate me: * Auris enim verba
probat,& guttur eſcas guſtu dijudicat. *Iu- 3
dicium eligamus nobis, & inter nos videa- 4
mus quid ſit melius. *Quia dixit Iob: Iuſtus 5
ſum, & Deus ſubuertit iudicium meum. * 6
In iudicando enim me,mendacium eſt: vio-
lenta ſagitta mea abſque vllo peccato. Quis 7
eſt vir vt eſt Iob, qui bibit ſubſannationem
quaſi aquam: *Qui graditur cum operanti- 8
bus,iniquitatem, & ambulat cum viris im-
pijs? * Dixit enim: Non placebit vir Deo, 9
etiam ſi cucurrerit cum eo. *Ideò viri cor- 10
dati audite me, abſit à Deo impietas, & ab
Omnipotente iniquitas. *Opus enim: ho- 11
minis reddet ei,& iuxta vias ſingulorum re- B
ſtituet eis. *Verè enim Deus non condem- 12
nabit fruſtra,nec Omnipotens ſubuertet iu-
dicium. *Quem conſtituit alium ſuper ter- 13
ram? aut quem poſuit ſuper orbem, quem
fabricatus eſt? *Si direxerit ad eum cor ſuũ, 14
ſpiritum illius,& flatum ad ſe trahet *De- 15
ficiet omnis caro ſimul,& homo in cinerem
reuertetur. *Si habes ergo intellectum,au- 16
di quod dicitur, & auſculta vocem eloquij
mei. * Numquid,qui non amat iudicium, 17
ſanari poteſt? & quomodo tu eum, qui iu-
ſtus eſt, in tantum condemnas? * Qui dicit 18
regi,apoſtata:qui vocat duces impios: *Qui 19
non accipit perſonas principum: nec cogno-
uit tyrannum,cum diſceptaret contra pau-
perem: opus enim manuum eius ſunt vni-
uerſi. *Subitò morientur,& in media nocte 20
turbabuntur populi, & pertranſibunt, &
21 auferent violentum abſque manu. * Oculi
C enim eius ſuper vias hominum, & omnes
22 greſſus eorum conſiderat. *Non ſunt tene-
bræ,& non eſt vmbra mortis, vt abſcõdan-
23 tur ibi,qui operantur iniquitatem. * Neque
enim vltra in hominis poteſtate eſt, vt ve-
24 niat ad Deum in iudicium. *Conteret mul-
tos, & innumerabiles, & ſtare faciet alios
25 pro eis. *Nouit enim opera eorum:& idcir-
26 cò inducet noctem,& conterentur. *Quaſi
27 impios percuſſit eos in loco videntium. *
Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo, &
28 omnes vias eius intelligere noluerunt: * Vt
D pertœnire facerent ad eum clamorem ege-
29 ni,& audiret vocem pauperum. *Ipſo enim
concedente pacem, quis eſt, qui cõdemnet?
ex quo abſconderit vultum,quis eſt,qui cõ-
templetur eum, & ſuper gentes, & ſuper
30 omnes homines? *Qui regnare facit homi-
31 nem hypocritam propter peccata populi. *
Qui ergo ego locutus ſum ad Deum, re quæ-
32 que non prohibebo. *Si erraui,tu doce me:
ſi iniquitatem locutus ſum, vltra non ad-
33 dam. * Numquid a te Deus expetit eam,
quia diſplicuit tibi? tu enim cœpiſti loqui,
& non ego: quod ſi quid noſti melius, lo-
34 quere. * Viri intelligentes loquantur mihi,
35 & vir ſapiens audiat me. *Iob autem ſtultè
locutus eſt,& verba illius non ſonant diſci-
36 plinam. * Pater mi,probetur Iob vſque ad
37 finem: ne deſinas ab homine iniquitatis. *
Quia addit ſuper peccata ſua blaſphe-
miam, inter nos interim conſtringatur: &
tunc ad iudicium prouocet ſermonibus ſuis
Deum.

CAP. XXXV.

Elius falſo colligens Iob dixiſſe Deo non placere quod rectum eſt, oſtendit non Deo,ſed homini, & pietatem prodeſſe, & impietatem obeſſe.

1 IGitur Eliu hæc rurſum locutus eſt: Num-
A quid æqua tibi videtur tua cogitatio, vt
2 diceres: Iuſtior ſum Deo? * Dixiſti enim:
3 Non tibi placet,quo rectum eſt: vel quid ti-
4 bi proderit,ſi ego peccauero? * Itaque ego
reſpondebo ſermonibus tuis, & amicis tuis
5 tecum. * Suſpice cælum, & intuere,& con-
B templare æthera,quod altior te ſit. *Si pec-
6 caueris, quid ei nocebis? & ſi multiplicatæ
fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra
7 eum? *Porrò ſi iuſtè egeris,quid donabis ei,
8 aut quid de manu tua accipiet? * Homini,
qui ſimilis tui eſt,nocebit impietas tua: &
9 filium hominis adiuuabit iuſtitia tua. *Pro-
C pter multitudinem calumniatorum clama-
bunt: & eiulabunt propter vim brachij ty-
10 rannorum. *Et non dixit: Vbi eſt Deus,qui
11 fecit me:qui dedit carmina in nocte? *Qui
docet nos ſuper iumenta terræ, & ſuper vo-
12 lucres cœli erudit nos. *Ibi clamabunt, &
non

Eccl.35.b.16. Rom.2.b.11. Gal.1.b.8. Epheſ.6.b.2. Coloſſ.3.d.16. Act.10.c.14. 1.Pet.1.c.17.

* Sup.12.b.11.

* Deut.10.d.17. 2.Par.19.b.7. Sap.6.b.8.

non exaudiet, propter ſuperbiam malo-
rum. *Non ego fruſtra audiet Deus,& om- 13
nipotens cauſas ſingulorum inuebitur. *D
Etiam cum dixeris:Non conſiderat:iudica- 14
re coram illo,& expecta eum. *Nunc enim 15
non aufert furorem ſuum, nec vlciſcitur
ſcelus valdè. * Ergo Iob fruſtra aperit os 16
ſuum, & abſque ſcientia verba multi-
plicat.

CAP. XXXVI.

*Elin æquitatem diuini iudicij ſtruitur, qui per-
cuſit vt erudiat, loquitur vt ad ſe redeant;
redeuntes à flagellis liberat; hortatur itaque
Iob ad reſipiſcentiam, promittens cuncta pro-
ſpera.*

ADdens quoq; Eliu, hæc locutus eſt: Su- 1
ſtine me paululum, & indicabo tibi: A
adhuc enim habeo, quod pro Deo loquar. * 2
Repetam ſcientiam meam à principio, & 3
operatorem meum probabo iuſtum. * Verè 4
enim abſq; mendacio ſermones mei, & per-
fecta ſcientia probabitur tibi. *Deus poten- 5
tes non abijcit, cum & ipſe ſit potens. * Sed 6
non ſaluat impios, & iudicium pauperibus
tribuit. *Non auferet à iuſto oculos ſuos,& 7
reges in ſolio collocat in perpetuum, & illi
eriguntur. * Et ſi fuerint in catenis, & vin- 8
ciantur funibus paupertatis: *Indicabit eis 11
opera eorum, & ſcelera eorum, quia violen- 9
ti fuerunt. Reuelabit quoq; aurem eorum, 11
vt corripiat: & loquetur, vt reuertantur ab
iniquitate. Si audierint, & obſeruauerit, cō- 11
plebunt dies ſuos in bono, & annos ſuos in
gloria? *Si autem non audierint, tranſibunt 12
per gladium, & conſumentur in ſtultitia. * 13
Simulatores, & callidi prouocant iram Dei,
neque clamabunt cum vincti fuerint. Mo- 14
rietur in tempeſtate anima eorum, &
vita eorum inter effœminatos. Eripiet 15
de anguſtia ſua pauperem, & reuelabit in
tribulatione aurem eius. * Igitur ſaluabit 16
te de ore anguſto latiſſime, & non habente C
fundamentum ſubter ſe: requies autem mē-
ſæ tuæ erit plena pinguedine. * Cauſa tua 17
quaſi impij iudicata eſt, cauſam iudiciumq;
recipies. *Non te ergo ſuperet ira, vt aliquē 18
opprimas: nec multitudo donorum incli-
net te. *Depone magnitudinem tuam abſq; 19
tribulatione, & omnes robuſtos fortitudi-
ne. Ne protrahas noctem, vt aſcendant po- 20
puli pro eis. *Caue ne declines ad iniquita- 21
tem: hanc enim cœpiſti ſequi poſt miſeriā.
Ecce, Deus excelſus in fortitudine ſua, & 22
nullus ei ſimilis in legislatoribus. Quis po 23
terit ſcrutari vias eius? aut quis poteſt ei di-
cere: Operatus es iniquitatem? *Memento 24
quod ignores opus eius, de quo cecinerunt D
viri. * Omnes homines vident eum, vnuſ- 25
quiſq; intuetur procul. Ecce, Deus magnus 26
vincens ſcientiam noſtram: numerus anno-
rum eius inæſtimabilis. *Qui aufert ſtillas 27
pluuiæ, & effundit imbres ad inſtar gurgi-
tum. * Qui de nubibus fluunt, quæ præte- 28
runt cuncta deſuper. Si voluerit extendere 29
nubes quaſi tentorium ſuum. * Et fulgura-
re lumine ſuo deſuper, cardines quoque
maris operiet. Per hæc enim iudicat popu- 31
los, & dat eſcas multis mortalibus. In ma- 32
nibus abſcondit lucem, & præcipit ei, vt
rurſus adueniat. * Annuntiat de ea amico 33
ſuo, quod poſſeſſio eius ſit, & ad eam poſſit
aſcendere.

CAP. XXXVII.

*Elin ex mirabilibus Dei operibus concludit
Dei ſapientiam, potentiam, ac iuſtitiam, &
inſcrutabile iudicium ipſius: quibus vult Iob
detraxiſſe: vnde monet Iobum, vt ſe nutui
diuino penitus ſubijciat.*

SVper hoc expauit cor meum, & emotū 1
A eſt de loco ſuo. * Audite auditionem in
terrore vocis eius, & ſonum de ore illius 2
procedentem. * Subter omnes cœlos ipſe 3
conſiderat, & lumen illius ſuper terminos
terræ. *Poſt eum rugiet ſonitus, tonabit vo- 4
ce magnitudinis ſuæ, & non inueſtigabitur,
cum audita fuerit vox eius. * Tonabit Deus 5
in voce ſua mirabiliter, qui facit magna, &
inſcrutabilia. *Qui præcipit niui, vt deſcen- 6
dat in terram, & hyemis pluuijs, & imbri
fortitudinis ſuæ. * Qui in manu omnium 7
hominum ſignat, vt nouerint ſinguli opera
ſua. *Ingredietur beſtia latibulum, & in an- 8
tro ſuo morabitur. * Ab interioribus egre- 9
dietur tempeſtas, & ab Arcturo frigus. *
Flante Deo concreſcit gelu, & rurſum la- 10
tiſſimæ funduntur aquæ. *Frumentum de- 11
ſiderat nubes, & nubes ſpargunt lumen ſuū.
* Quæ luſtrant per circuitum, quocumque 12
eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne,
quod præceperit illis ſuper faciē orbis ter-
rarum: *Siue in vna tribu, ſiue in terra ſua, 13
C ſiue in quocunque loco miſericordiæ ſuæ
eas iuſſerit inueniri. Auſcultа hæc Iob: ſta, 14
& conſidera mirabilia Dei. *Numquid ſcis 15
quando præceperit Deus pluuijs, vt oſten-
derent lucem nubium eius? Numquid noſti 16
ſemitas nubium magnas, & perfectas ſciē-
tias? *Nonne veſtimenta tua calida ſunt, cū 17
perflata fuerit terra Auſtro? * Tu forſitan 18
cum eo fabricatus es cœlos, qui ſolidiſſimi
quaſi ære fuſi ſunt. *Oſtende nobis quid di- 19
D camus illi: nos quippè inuoluimur tenebris.
* Quis narrabit ei, quæ loquor? etiam ſi lo- 20
cutus fuerit homo, deuorabitur. * At nunc 21
non vidēs lucem: ſubitò aer cogetur in nu-
bes, & ventus tranſiens fugabit eas. Ab A- 22
quilone aurum venit, & ad Deum formido-
loſa laudatio. *Digne eum inuenire nō poſ- 23
ſumus: magnus fortitudine, & iudicio, &
iuſti-

iuſtitia,& enarrari non poteſt.* Ideò time- 24
bunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes, qui ſibi videntur eſſe ſapientes.

CAP. XXXVIII.

Deus ipſe diſputationi ſe interponit, & Elium ſilere iuſſo, arguit Iob, oſtendens ex conditis à ſe operibus non poſſe illum diuinam potentiam, ac ſapientiam comprehendere.

RESpondens autem Dñs Iob de turbine 1
dixit:*Quis eſt iſte inuoluens ſenten- A
tias ſermonibus imperitis? * Accinge ſicut 2
vir lumbos tuos: interrogabo te,& reſpon- 3
de mihi: * Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ? Indica mihi,ſi habes intel- 4
ligentiam.Quis poſuit menſuras eius,ſi noſti? vel quis tetendit ſuper eam lineam? Su- 5 6
per quo baſes illius ſolidatæ ſunt? aut quis demiſit lapidem angularem eius, * Cum 7
me laudarent ſimul aſtra matutina,& iubilarent omnes filij Dei?*Quis cõcluſit oſtijs 8
mare, quando erumpebat quaſi de vulua procedens:Cum ponerem nubem veſtimẽ- 9
tum eius, & caligine illud quaſi pannis infantiæ obuoluere?Circumdedi illud termi- 10
nis meis,& poſui vectem,& oſtia, *Et dixi: 11
Vſq; huc venies, & non procedes amplius, B
& hic confringes tumentes fluctus tuos. * 12
Numquid poſt ortum tuum præcepiſti diluculo,& oſtendiſti auroræ locum ſuum? * 13
Et tenuiſti concutiens extrema terræ,& excuſſiſti impios ex ea?*Reſtituetur vt lutum 14
ſignaculum,& ſtabit ſicut veſtimentum: * 15
Auferetur ab impijs lux ſua, & brachium excelſum confringetur.Numquid ingreſſus 16
es profunda maris, & in nouiſſimis abyſſi deambulaſti? * Numquid apertæ ſunt tibi 17
portæ mortis, & oſtia tenebroſa vidiſti?* 18
Numquid conſideraſti latitudinem terræ? indica mihi, ſi noſti,omnia.*In qua via lux 19
habitet,& tenebrarum quis locus ſit:* Vt 20
ducas vnumquoque ad terminos ſuos, & intelligas ſemitas domus eius.*Sciebas tũc, 21
quod naſciturus eſſes?& numerum dierum C
tuorum noueras? * Numquid ingreſſus es 22
theſauros niuis, aut theſauros grandinis aſpexiſti?*Quæ præparaui in tempus hoſtis, 23
in diem pugnæ, & belli? * Per quam viam 24
ſpargitur lux,diuiditur æſtus ſuper terram? *Quis dedit vehementiſſimo imbri curſũ, 25
& viam ſonantis tonitrui,*Vt plueret ſuper 26
terram abſq; homine in deſerto, vbi nullus mortalium commoratur, *Vt impleret in- 27
uiam,& deſolatam,& produceret herbas virentes:*Quis eſt pluuiæ pater? vel quis ge- 28
nuit ſtillas roris?*De cuius vtero egreſſa eſt 29
glacies? & gelu de cœlo quis genuit?*In ſi- 30
militudinem lapidis aquæ durantur, & ſu- D
perficies abyſſi conſtringitur. * Numquid 31
iungere valebis micantes ſtellas Pleiadas
aut gyrum Arcturi poteris diſſipare? Nun- 32
quid producis Luciferum in tempore ſuo, & Veſperum ſuper filios terræ conſurgere 33
facis? Numquid noſti ordinem cœli,& po- 34
nes rationem eius in terra? * Numquid eleuabis in nebula vocem tuam, & impetus 35
aquarum operiet te? * Numquid mittes fulgura,& ibunt,& reuertentia dicent tibi: 36
Adſumus? *Quis poſuit in viſceribus hominis ſapientiam:vel quis dedit gallo intel- 37
ligentiam? * Quis enarrabit cœlorum rationem, & concentum cœli quis dormire 38
faciet?Quando fundebatur puluis in terra, 39
& glebæ compingebantur? * Numquid capies leænæ prædam, & animam catulorum 40
eius implebis, * Quando cubant in antris, 41
& in ſpecubus inſidiantur? *Quis præparat coruo eſcam ſuam, quando pulli eius clamant ad Deum, vagantes,eo quod non habeant cibos? Pſ.146.b.9.

CAP. XXXIX.

Deus ipſi Iob oſtendit mirabilia opera ſua etiam ex ibicibus onagro, rhinocerote, ſtruthione, equo & aquila; arguens eum, quod cum ipſo contendere voluerit: quibus Iob commotus agnoſcit ſe temerè locutum.

NVmquid noſti tempus partus ibicum 1
in petris,vel parturientes ceruas ob- A
ſeruaſti? * Dinumeraſti menſes conceptus 2
earum,& ſciſti tempus partus earum? * Incuruantur ad fœtum,& pariunt, & rugitus 3
emittunt. * Separantur filij earum,& pergunt ad paſtum: egrediuntur,& non reuer- 4
tuntur ad eas. *Quis dimiſit onagrum liberum,& vincula eius quis ſoluit? * Qui dedit 5 6
in ſolitudine domum, & tabernacula eius in terra ſalſuginis. * Contemnit multitudi- 7
nem ciuitatis,clamorem exactoris non au- B
dit.Circumſpicit montes paſcuæ ſuæ,& vi- 8
rentia quæq;perquirit.Numquid volet rhinoceros ſeruire tibi,aut morabitur ad præ- 9
ſepe tuum?*Numquid alligabis rhinocerota ad arandum loro tuo?aut confringet gle- 10
bas vallium poſt te? * Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine eius, & dere- 11
linques ei labores tuos? * Numquid credes 12
illi, quod ſementem reddat tibi, & areã tuã congreget? * Penna ſtruthionis ſimilis eſt 13
pennis herodij,& accipitris. *Quando de- 14
relinquit oua ſua in terra,tu forſitan in puluere calefacies ea? * Obliuiſcitur,quod pes 15
C conculcet ea,aut beſtia agri conterat. * Duratur ad filios ſuos quaſi non ſint ſui, fru- 16
ſtra laborauit nullo timore cogente.Priuauit enim eam Deus ſapientia, nec dedit illi 17
intelligentiam.*Cum tempus fuerit;in altũ 18
alas erigit:deridet equum,& aſcenſorẽ eius.
Nunquid præbebis equo fortitudinem,aut 19
circum-

circumdabis collo eius hinnitum? * Num- 20
quid suscitabis eum quasi locustas? gloriam
narium eius terror. * Terram vngula fodit, 21
exultat audacter: in occursum pergit armā-
tis. *Contemnis pauorem, nec cedit gladio. 22
*Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit ha- 23
sta, & clypeus. *Feruens, & fremens sorbet 24
terram, nec reputat tubæ sonare clāgorem.
*Vbi audierit buccinam, dicit: Vah, procul 25
odoratur bellum exhortationem ducum, &
vlulatum exercitus. *Numquid per sapien- 26
tiam tuam plumescit accipiter, expandens D
alas suas ad Austrum? Numquid ad præce- 27
ptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis
ponet nidum suum? *In petris manet, & in 28
præruptis silicibus commoratur, atque in-
accessis rupibus. * Inde contemplatur es- 29
cam, & de longe oculi eius prospiciunt. * 30
Pulli eius lambent sanguinem: & vbicum-
que cadauer fuerit, statim adest. *Et adiecit 31
Dominus, & locutus, est ad Iob: *Numquid 32
qui contendit cum Deo, tam facilè conquie-
scit? vtique qui arguit Deum, debet respon-
dere ei. * Respondens autem Iob Domino, 33
dixit: Qui leuiter locutus sum, respondere 34
quid possum? manum meam ponam super
os meum. Vnum locutus sum, quod vtinam 35
non dixissem, & alterum, quibus vltra non
addam.

CAP. XL.

Deus arguens Iob quod visus sit iustitiæ ipsius detraxisse, ostendit ei suam potentiam in Behemoth, & Leuiathan, silentium imponens.

RESpondens autem Dñs Iob de turbi- 1
ne, dixit: * Accinge sicut vir lumbos A
tuos: interrogabo te, & indica mihi. *Num- 2
quid irritum facies iudicium meum: & con- 3
demnabis me, vt tu iustificeris? * Et si habes 4
brachium sicut Deus, & si voce simili to-
nas? * Circumdat ibi decorem, & in subli- 5
me erigere, & esto glorioſus, & speciosis in-
duere vestibus. *Disperge superbos in furo- 6
re tuo, & respiciens omnem arrogātem hu-
milia. Respice cunctos superbos, & confun- 7
de eos, & contere impios in loco suo. Ab- B
sconde eos in puluere simul, & facies eorū 8
demerge in foueam: Et ego confitebor, quod 9
saluare te possit dextera tua. * Ecce, Behe- 10
moth, quem feci tecum, fœnum quasi bos
comedet: *Fortitudo eius in lumbis eius, & 11
virtus illius in vmbilico ventris eius. Strin- 12
git caudam suam quasi cedrum, nerui testi-
culorum eius perplexi sunt. *Ossa eius ve- 13
lut fistulæ æris, cartilago illius quasi lami-
næ ferreæ: Ipse est principium viarum Dei, 14
qui fecit eum, applicabit gladiū eius. Huic 15
montes herba ferunt: omnes bestiæ agri lu- C
dent ibi. Sub vmbra dormit in secreto cala- 16
mi, & in locis humentibus. Protegunt vm- 17
bræ vmbram eius, circumdabunt eum sali-
ces torrentis. *Ecce, absorbebit fluuium, & 18
non mirabitur: & habet fiduciam, quod in-
fluat Iordanis in os eius. * In oculis eius 19
quasi hamo capiet eum, & in sudibus per-
forabit nares eius. * An extrahere poteris 20
Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam
eius? Numquid pones circulum in naribus 21
D eius, aut armilla perforabis maxillam eius. *
Numquid multiplicabit ad te preces, aut 22
loquetur tibi mollia? * Numquid feriet te- 23
cum pactum, & accipies eum seruum sem-
piternum? * Numquid illudes ei quasi auī, 24
aut ligabis cum ancillis tuis? * Coincident 25
eum amici, diuident illum negotiatores? * 26
Numquid implebis sagenas pelle eius, &
gurgustium piscium capite illius? Pone su- 27
per eum manum tuam: memento belli, nec
vltra addas loqui. Ecce, spes eius frustrabi- 28
tur eum, & videntibus cunctis præcipita-
bitur.

CAP. XLI.

Malitia Behemoth explicatur fusius iuxta illius membra, duritiam, & superbiam.

NOn quasi crudelis suscitabo eum: quis 1
A enim resistere potest vultui meo? *
Quis ante dedit mihi, vt reddam ei? omnia, 2
quæ sub cœlo sunt, mea sunt. *Non parcam 3
ei, & verbis potentibus, & ad deprecandū
compositis. *Quis reuelabit faciem indu- 4
menti eius? & in medium oris eius quis in-
trabit? *Portas vultus eius quis aperiet? per 5
gyrum dentium eius formido. Corpus illius 6
quasi scuta fusilia, compactum squamis se
prementibus: * Vna vni coniungitur, & ne 7
spiraculum quidem incedit per eas. Vna al- 8
teri adhærebit, & tenentes se nequaquam
separabuntur. * Sternutatio eius splendor 9
ignis, & oculi eius, vt palpebræ diluculi: De 10
ore eius lampades procedunt, sicut tedæ
ignis accensæ. * De naribus eius procedit 11
fumus, sicut ollæ succensæ atq; feruentis. * 12
Halitus eius pronus ardere facit, & flamma
de ore eius egreditur. * In collo eius mora- 13
bitur fortitudo, & faciem eius præcedit ege-
stas. * Membra carnium eius cohærentia 14
C sibi: mittet contra eum fulmina, & ad lo- 15
cum alium non ferentur. Cor eius indura-
bitur tanquam lapis, & stringetur quasi
malleatoris incus. *Cum sublatus fuerit, ti- 16
mebunt Angeli, & territi purgabuntur. * 17
Cum apprehenderit eum gladius, subsiste-
re non poterit, neque hasta, neq; thorax: * 18
Reputabit enim quasi paleas ferrū, & quasi
lignum putridum, æs. Non fugabit eum vir 19
sagittarius, in stipulam versi sunt ei lapides
fundæ. Quasi stipulam æstimabit malleum, 20
D & deridebit vibrantem hastam. *Sub ipso

LIBER PSALMORVM.

PSALMVS I.

*Ioſ.1.b.8.

BEatus vir, qui non abijt in 1
conſilio impiorum,& in via A
peccatorum non ſtetit,& in
cathedra peſtilentiæ non ſe-
dit: *Sed in lege Dñi volun- 2
tas eius, & in lege eius me-
*Ier.17.b. ditabitur die,ac nocte. *Et erit tanquam li- 3
A gnum, quod plantatum eſt ſecus decurſus
aquarum, quod fructum ſuum dabit in tẽ-
pore ſuo: Et folium eius non defluet:& om-
nia, quæcunque faciet, proſperabuntur. * 4
Non ſic impij,non ſic: ſed tanquam puluis,
quem proijcit ventus à facie terræ. * Ideò 5
non reſurgent impij in iudicio: neque pec-
catores in concilio iuſtorum. * Quoniam 6
nouit Dominus viam iuſtorum: & iter im-
piorum peribit.

Pſalmus II.

Act.4.c. 25. QVare fremuerunt gẽtes,& populi mẽ- 1
ditati ſunt inania? * Aſtiterunt reges A
terræ, & principes conuenerunt in vnum,
aduerſus Dñm, & aduerſus Chriſtum eius.
*Dirimpamus vincula eorum: & proijcia- 3
mus à nobis iugum ipſorum. *Qui habitat 4
in cœlis, irridebit eos: & Dñs ſubſannabit
eos. * Tunc loquetur ad eos in ira ſua, & in 5
furore ſuo conturbabit eos.Ego autem con- B
ſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion montem 6
ſanctum eius,prædicans præceptum eius.* 7
* Act.13. c. Dominus dixit ad me:Filius meus es tu,ego
1. hodie genui te. * Poſtula à me,& dabo tibi 8
gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem C
tuam terminos terræ. * Reges eos in virga 9
ferrea:& tanquam vas figuli confringes eos
10 * Et nunc reges intelligite: erudimini, qui Heb.1.b.5. & 5.b.5. Apoc.2. B. 17. & 19.c. 15.
11 iudicatis terram.Seruite Domino in timo-
12 re:& exultate ei cum tremore.*Apprehen-
dite diſciplinam, nequando iraſcatur Do-
13 minus,& pereatis de via iuſta.*Cum exar-
ſerit in breui ira eius,beati omnes,qui con-
fidunt in eo.

Pſalmus Dauid, cum fugeret à facie, Abſalom filij ſui. (2. Reg. 15. c. 14.) III.

2 DOmine quid multiplicati ſunt,qui tri-
A bulant me? multi inſurgunt aduerſum
3 me. *Multi dicunt animæ meæ: Non eſt ſa-
4 lus ipſi in Deo eius. * Tu autem Dñe ſuſce-
ptor meus es, gloria mea, & exaltans caput
5 meum.* Voce mea ad Dñm clamaui: & ex-
6 audiuit me de monte ſancto ſuo. Ego dor-
miui, & ſoporatus ſum: & exurrexi, quia
7 Dominus ſuſcepit me. *Non timebo millia
populi circumdantis me: exurge Domine,
8 ſaluum me fac Deus meus. * Quoniam tu
percuſſiſti omnes aduerſantes mihi ſine
9 cauſa: dentes peccatorum contriuiſti. *Do-
mini eſt ſalus: & ſuper populum tuum be-
nedictio tua.

In finem in carminibus, Pſalmus Dauid. IV.

2 CVm invocarem,exaudiuit me Deus iu-
A ſtitiæ meæ: in tribulatione dilataſti
mihi. Miſerere mei, & exaudi orationem
3 meam. Filij hominum vſquequò graui cor-
de? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis

mendacium? *Et ſcitote,quoniam mirificauit Dñs ſanctum ſuum: Dñs exaudiet me, cum clamauero ad eum. *Iraſcimini,& nolite peccare:quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini. *Sacrificate ſacrificium iuſtitiç,& ſperate in Dño, multi dicunt: Quis oſtendit nobis bona? *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine: dediſti lætitiam in corde meo. A fructu frumenti,vini,& olei ſui,multiplicati ſunt. *In pace in idipſum dormiam, & requieſcam. *Quoniam tu Domine ſinguläriter in ſpe conſtituiſti me.

* Eph.4. f. 26.

In finem pro ea,quæ hæreditatem conſequitur, Pſalmus Dauid. V.

VErba mea auribus percipe Dñe, intellige clamorem meum. *Intende voci orationis meç, rex meus, & Deus meus. Quoniam ad te orabo:Domine manè exaudies vocem meam. *Manè aſtabo tibi,& videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. *Neque habitabit iuxta te malignus:neque permanebunt iniuſti ante oculos tuos. *Odiſti omnes,qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium.Virum ſanguinum,& doloſum abominabitur Dominus:ego autem in multitudine miſericordiæ tuæ. Introibo in domum tuam: adorabo ad templum ſanctum tuum in timore tuo. *Domine deduc me in iuſtitia tua: propter inimicos meos dirige in conſpectu tuo viam meam. *Quoniam non eſt in ore eorum veritas: cor eorum vanum eſt. *Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſè agebant, iudica illos Deus.Decidant à cogitationibus ſuis,ſecundum multitudinem impietatum eorum expelle eos,quoniam irritauerunt te Domine. *Et lætentur omnes,qui ſperant in te, in æternum exultabunt: & habitabis in eis. *Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum, quoniam tu benedices iuſto. Domine, vt ſcuto bonæ voluntatis tuæ, coronaſti nos.

* Inf.11.b. 5. Rom. 3. b. 23.

In finem in carminibus, Pſalmus Dauid, pro octaua. VI.

DOmine,ne in furore tuo arguas me,neque in ira tua corripias me. *Miſerere mei Dñe,quoniam infirmus ſum: ſana me Domine,quoniã conturbata ſunt oſſa mea. *Et anima mea turbata eſt valdè:ſed tu Domine vſquequò? *Conuertere Domine, & eripe animam meam: ſaluum me fac propter miſericordiam tuam. *Quoniam non eſt in morte,qui memor ſit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi? *Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum: lacrymis meis ſtratum meum rigabo. *Turbatus eſt à furore oculus meus: inueteraui inter omnes inimicos meos. Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem:quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus mei. *Exaudiuit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam ſuſcepit. *Erubeſcant,& conturbentur vehementer omnes inimici mei: conuertantur, & erubeſcant valde velociter.

Matt.7.b. 23.& 25.b. 41. Luc.13.f.27

Pſalmus Dauid, quem cantauit Domino pro verbis Chuſi filij Iemini. (2. Reg. 16.) VII.

DOmine Deus meus in te ſperaui: ſaluum me fac ex omnibus perſequentibus me,& libera me. *Ne quando rapiat, vt leo animam meam,dum non eſt, qui redimat,neque qui ſaluum faciat. *Dñe Deus meus, ſi feci iſtud, ſi eſt iniquitas in manibus meis:Si reddidi di retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis. *Perſequatur inimicus animam meam, & comprehendat,& conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in puluerem deducat. *Exurge Dñe in ira tua: & exaltare in finibus inimicorum meorũ. *Et exurge Domine Deus meus in prçcepto quod mandaſti: & ſynagoga populorum circundabit te. *Et propter hanc in altum regredere:Dñs iudicat populos. *Iudica me Domine ſecundum iuſtitiam meam, & ſecundum innocentiam meam ſuper me. * Conſumetur nequitia peccatorum, & diriges iuſtum, ſcrutans corda, & renes Deus: Iuſtum adiutorium meum à Domino, qui ſaluos facit rectos corde. *Deus iudex iuſtus,fortis,& patiens:numquid iraſcitur per ſingulos dies? *Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrabit: arcum ſuum tetendit, & parauit illum.Et in eo parauit vaſa mortis, ſagittas ſuas ardentibus effecit. *Ecce parturijt iniuſtitiam: concepit dolorem, & peperit iniquitatem. *Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam,quam fecit. *Conuertetur dolor eius in caput eius, & in verticem ipſius iniquitas eius deſcendet. *Confitebor Domino ſecundum iuſtitiam eius: & pſallam nomini Domini altiſſimi.

1. Reg. 18. b. 9. Ier. 11. d. 20. & 17. b. 10. & 20. c. 11.

Iſa. 59. b. 4. Iob. 15. d. 35.

In finem pro torcularibus, Pſalmus Dauid. VIII.

DOmine Dominus noſter, quàm admirabile eſt nomen tuũ in vniuerſa terra! Quoniam eleuata eſt magnificentia tua ſuper cœlos. *Ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem propter inimicos tuos, vt deſtruas inimicum, & vltorem. *Quoniam videbo cçlos tuos, opera digitorum

rum tuorum:lunam & ſtellas,quę tu funda. ſti. * Quid eſt homo, quod memor eſt eius? 6
Hebr. 2. a. 7. Gen. 1. d. 28. 1. Cor. 15. d. 26. aut filius hominis, quoniam viſitas eum? * 7
Minuiſti eum paulo minus ab Angelis,gloria,& honore coronaſti eum:& conſtituiſti B
eum ſuper opera manuum tuarum.Omnia 8
ſubieciſti ſub pedibus eius, oues & boues
vniuerſas: inſuper & pecora campi. *Volu- 9
cres cœli,& piſces maris, qui perambulant
ſemitas maris. *Domine Dominus noſter, 10
quàm admirabile eſt nomen tuum in vni-
uerſa terra!

In finem pro occultis filij, Pſalmus 1
Dauid. IX.

COnfitebor tibi Dñe in toto corde meo: 2
narrabo omnia mirabilia tua. Lætabor A
& exultabo in te:pſallam nomini tuo Altiſ- 3
ſime.*In conuertendo inimicum meum re- 4
trorſum: infirmabuntur, & peribunt à facie
tua. * Quoniam feciſti iudicium meum, & 5
cauſam meam: ſediſti ſuper thronum, qui
iudicas iuſtitiam. *Increpaſti gentes,& pe- 6
riit impius:nomen eorum deleſti in eternũ,
& in ſæculum ſæculi. * Inimici defecerunt 7
frameæ in finem:& ciuitates eorum deſtru.
xiſti.*Periit memoria eorum cum ſonitu:& 8
Dominus in æternum permanet. Parauit in 9
iudicio thronum ſuum:& ipſe iudicabit or. B
bem terræ in æquitate, iudicabit populos in
iuſtitia. * Et factus eſt Dominus refugium 10
pauperi:adiutor in opportunitatibus,in tri-
bulatione. *Et ſperent in te,qui nouerunt 11
nomen tuum: quoniam non dereliquiſti
quærentes te Domine.Pſallite Domino,qui 12
habitat in Sion:annuntiate inter gentes ſtu-
dia eius. *Quoniam requirens ſanguinem 13
eorum recordatus eſt: non eſt oblitus cla- C
morem pauperum.*Miſerere mei Domine: 14
vide humilitatem meam de inimicis meis.
Qui exaltas me de portis mortis,vt annun. 15
tiem omnes laudationes tuas in portis filiæ
Sion. *Exultabo in ſalutari tuo:infixæ ſunt 16
gentes in interitu,quem fecerunt. In laqueo
iſto,quem abſconderunt, comprehenſus eſt
pes eorum.*Cognoſcetur Dominus iudicia 17
faciens: in operibus manuum ſuarum com-
prehenſus eſt peccator.Conuertantur pec- 18
catores in infernum,omnes gentes,quæ ob-
liuiſcuntur Deum.*Quoniam non in finem 19
obliuio erit pauperis: patientia pauperum
non peribit in finem. Exurge Domine,non 20
confortetur homo: iudicentur gentes in
conſpectu tuo:*Conſtitue Domine legisla- 21
torem ſuper eos: vt ſciant gentes, quoniam
homines ſunt.

Pſalm. X. ſecundum Hebr.

VT quid Domine receſſiſti longe,deſpicis in 1
opportunitatibus, in tribulatione? * Dum A

ſuperbit impius, incenditur pauper: com- 2
prehenduntur in conſilijs quibus cogitant.
* Quoniam laudatur peccator in deſiderijs 3
animæ ſuæ,& iniquus benedicitur. * Exa- 4
cerbauit Dominum peccator, ſecundùm
multitudinem iræ ſuæ non quæret. Non eſt 5
Deus in conſpectu eius: inquinatæ ſunt viæ B
illius in omni tempore. Auferentur iudicia
tua à facie eius: omnium inimicorum ſuo- 6
rum dominabitur. Dixit enim in corde ſuo: *Infr. 13. a. 3. Rom. 3. b. 14.
Non mouebor à generatione in generatio- 7
nem,ſine malo. Cuius maledictione os ple-
num eſt,& amaritudine,& dolo: ſub lingua
eius labor, & dolor. * Sedet in inſidijs cum 8
diuitibus in occultis,vt interficiat innocen-
tem.Oculi eius in pauperem reſpiciunt: in- 9
C ſidiatur in abſcondito,quaſi leo in ſpelunca
ſua. Inſidiatur,vt rapiat pauperem: rapere
10 pauperem dum attrahit eum.In laqueo ſuo
humiliabit eum,inclinabit ſe,& cadet,cum
11 dominatus fuerit pauperum.Dixit enim in
corde ſuo: Oblitus eſt Deus,auertit faciem
12 ſuam,ne videat in finem. * Exurge Domine
Deus, exaltetur manus tua: ne obliuiſcaris
13 pauperum. *Propter quid irritauit impius
D Deum? dixit enim in corde ſuo:Non requi-
14 ret. * Vides,quoniam tu laborem,& dolo-
rem conſideras: vt tradas eos in manus
tuas. Tibi derelictus eſt pauper:orphano tu
15 eris adiutor. *Contere brachium peccato-
ris, & maligni: quæretur peccatum illius,
16 & non inuenietur. * Dominus regnabit in
æternum, & in ſæculum ſæculi: peribitis
17 gentes de terra illius. * Deſiderium paupe-
rum exaudiuit Dominus: præparationem
18 cordis eorum audiuit auris tua. * Iudi-
care pupillo, & humili, vt non apponat vltra magnificare ſe homo ſuper ter-
ram.

1 In finem, Pſalmus Dauid. X.

2 IN Domino confido:quomodo dicitis ani-
A mæ meæ: Tranſmigra in montem ſicut
3 paſſer? *Quoniam ecce peccatores intende-
runt arcum,parauerunt ſagittas ſuas in pha-
4 retra: vt ſagittent in obſcuro rectos corde.*
Quoniam,quæ perfeciſti deſtruxerunt: iu- *Act. 4. d. 10.
5 ſtus autem quid fecit? *Dominus in templo
ſancto ſuo,Dominus in cœlo ſedes eius. O-
B culi eius in pauperem reſpiciunt: palpebræ
6 eius interrogant filios hominum. * Domi-
nus interrogat iuſtum,& impium: qui au-
tem diligit iniquitatem,odit animam ſuam.
7 *Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis &
ſulphur,& ſpiritus procellarum, pars cali-
8 cis eorum. *Quoniam iuſtus Dominus, &
iuſtitias dilexit: æquitatem vidit vultus
eius.

In finem pro octaua, Psalmus Dauid. XI.

SAluum me fac Domine, quoniam defecit sanctus: quoniam diminutæ sunt veritates à filijs hominum. * Vana locuti sunt vnusquisque ad proximum suum: labia dolosa, in corde, & corde locuti sunt. * Disperdat Dñs vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. Qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus, labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est? * Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum nũc exurgam, dicit Dominus. Ponam in salutari: fiducialiter agam in eo. * Eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum. * Tu Domine seruabis nos: & custodies nos à generatione hac in æternum. * In circuitu impij ambulant: secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.

Prou. 30. 5.

In finem, Psalmus Dauid. XII.

VSquequò Domine obliuiscēris me in finem? Vsquequò auertis faciem tuam à me? * Quamdiu ponam consilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem? * Vsquequò exaltabitur inimicus meus super me? * Respice, & exaudi me Domine Deus meus. * Illumina oculos meos ne vnquam obdormiam in morte: ne quando dicat inimicus meus: Præualui aduersus eum. * Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero, ego autem in misericordia tua speraui. Exultabit, cor meum in salutari tuo: cantabo Domino, qui bona tribuit mihi: & psallam nomini Domini altissimi.

In finem, Psalmus Dauid. XIII.

DIxit insipiens in corde suo: Non est Deus. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studijs suis: non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. * Dominus de cælo prospexit super filios hominum, vt videat si est intelligens, aut requirens Deū. * Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est, qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum. Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolosè agebant, venenum aspidum sub labijs eorum. Quorum os maledictione, & amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio, & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt; non est timor Dei ante oculos eorum. Nonne cognoscent omnes, qui operãtur iniquitatem, qui deuorant plebem meam sicut escam panis? Dñm non inuocauerunt, illic trepidauerunt timore, vbi nonerat timor. * Quoniã Dñs in generatione iusta est, consilium inopis confudistis: quoniam Dominus spes eius est. * Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum auerterit Dominus captiuitatem plebis suæ, exultabit Iacob, & lætabitur Israel.

Psalmus Dauid. XIV.

DOmine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo? * Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam: * Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua: Nec fecit proximo suo malum, & opprobrium non accepit aduersus proximos suos. * Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus: timentes autem Dominum glorificat: * Qui iurat proximo suo, & non decipit, qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, & munera super innocentem non accepit. Qui facit hæc, non mouebitur in æternum.

Tituli inscriptio ipsi Dauid. XV.

COnserua me Dñe, quoniam speraui in te. Dixi Dño: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges, * Sanctis, qui sunt in terra eius, mirificauit omnes voluntates meas in eis. * Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt. Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea. * Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei: tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi: Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hæreditas mea præclara est mihi. * Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum: insuper & vsque ad noctem increpuerunt me renes mei. * Prouidebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi, ne commouear. * Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe. * Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vsque in finem.

Act. 2. d. 25.

Act. 2. d. 31. & 13. c. 35.

Oratio Dauid. XVI.

EXaudi Domine iustitiam meam: intende deprecationem meam. Auribus percipe orationem meam, non in labijs dolosis. * De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi tui videant æquitates. * Probasti cor meū, & visitasti nocte: igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. * Vt non loquatur os meum opera hominum propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras. Perfice gressus meos in semitis tuis: vt non moueantur vestigia mea. * Ego clamaui, quoniam exaudisti me Deus: inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea. * Mirifica

fifica miſericordias tuas, qui ſaluos facis ſperantes in te. A reſiſtentibus dexteræ tuæ 8
cuſtodi me, vt pupillam oculi. * Sub vmbra 9
alarum tuarum protege me: à facie impio- C
rum, qui me afflixerunt. * Inimici mei ani- 10
mam meam circumdederunt, adipem ſuum
concluſerunt: os eorum locutum eſt ſuper-
biam. * Proijcientes me nunc circumdede- 11
runt me: oculos ſuos ſtatuerunt declinare
in terram. * Suſceperunt me ſicut leo para- 12
tus ad prædam: & ſicut catulus leonis ha-
bitans in abditis. Exurge Domine præueni 13
eum, & ſupplanta eum: eripe animam
meam ab impio, frameam tuam ab inimicis
manus tuæ. * Domine à paucis de terra di- 14
uide eos in vita eorum: de abſconditis tuis
adimpletus eſt venter eorum. Saturati ſunt
filijs: & dimiſerunt reliquias ſuas paruu-
lis ſuis. Ego autem in iuſtitia apparebo con- 15
ſpectui tuo: ſatiabor cum apparuerit gloria
tua.

In finem puero Domini Dauid, qui locutus eſt Domino verba Cantici huius, in die, qua eripuit eum Dominus de manu inimicorum eius, & de manu Saul, & dixit. (2. Reg. 22. 2.)

XVII.

DIligam te Dñe fortitudo mea? * Dñs firmamentum meum, & refugium meũ, A
Heb. 1. c. 1. & liberator meus. Deus meus adiutor 3
meus, & ſperabo in eum. Protector meus, &
cornu ſalutis meæ, & ſuſceptor meus. Lau- 4
dans inuocabo Dñm: & ab inimicis meis
ſaluus ero. * Circumdederunt me dolores 5
mortis: & torrentes iniquitatis conturbaue-
runt me. * Dolores inferni circumdederunt 6
me: præoccupauerunt me laquei mortis. In 7
tribulatione mea inuocaui Dominum, &
ad Deum meum clamaui: Et exaudiuit de
templo ſancto ſuo vocem meam: & clamor
meus in conſpectu eius, introiuit in aures
eius. * Commota eſt, & contremuit terra: 8
fundamenta montium conturbata ſunt, &
commota ſunt, quoniam iratus eſt eis. * A- 9
ſcendit fumus in ira eius: & ignis à facie
eius exarſit: carbones ſuccenſi ſunt ab eo. * 10
Inclinauit cœlos, & deſcendit: & caligo ſub
pedibus eius. * Et aſcendit ſuper cherubim, 11
& volauit: volauit ſuper pennas ventorum.
Et poſuit tenebras latibulum ſuum, in cir- 12
cuitu eius tabernaculum eius: tenebroſa B
aqua in nubibus aeris. * Pr̃ fulgore in con- 13
ſpectu eius nubes tranſierunt, grando, &
carbones ignis. * Et intonuit de cœlo Dñs, 14
& Altiſſimus dedit vocem ſuam: grando &
carbones ignis. Et miſit ſagittas ſuas, & diſ- 15
ſipauit eos: fulgura multiplicauit, & contur-
bauit eos. Et apparuerunt fontes aquarum, 16
& reuelata ſunt fundamenta orbis terrarũ.
Ab increpatione tua Domine, ab inſpira-
17 tione ſpiritus iræ tuæ. * Miſit de ſummo, &
accepit me: & aſſumpſit me de aquis
18 multis. * Eripuit me de inimicis meis for-
tiſſimis, & ab his, qui oderunt me: quoniam
19 confortati ſunt ſuper me. Præuenerunt me
in die afflictionis meæ: & factus eſt Domi-
20 nus protector meus. * Et eduxit me in lati-
tudinem: ſaluum me fecit, quoniam voluit
21 me. * Et retribuet mihi Dñs ſecundùm iu-
ſtitiam meam, & ſecundùm puritatem ma-
22 nuum mearum retribuet mihi: * Quia cu-
ſtodiui vias Dñi, nec impiè geſſi à Deo meo.
23 * Quoniam omnia iudicia eius in conſpe-
24 ctu meo: & iuſtitias eius non repuli à me. *
C Et ero immaculatus cum eo; & obſeruabo
25 me ab iniquitate mea. * Et retribuet mihi
Dñs ſecundum iuſtitiam meam: & ſecun-
dum puritatem manuum mearum in con-
26 ſpectu oculorum eius. Cum ſancto ſanctus
eris, & cum viro innocente innocens eris:
27 Et cum electo electus eris: & cum peruer-
28 ſo peruerteris. * Quoniam tu populum hu-
milem ſaluum facies: & oculos ſuperborũ
29 humiliabis. * Quoniam tu illu minas lucer-
nam meam Domine: Deus meus illumina
30 tenebras meas. * Quoniam in te eripiar à
tentatione, & in Deo meo tranſgrediar mu-
31 rum. * Deus meus impolluta via eius: elo-
quia Dñi igne examinata: protector eſt om-
32 nium ſperantium in ſe. * Quoniam quis
Deus præter Dñm? aut quis Deus præter
33 Deum noſtrum? * Deus, qui præcinxit me
virtute: & poſuit immaculatam viam meã.
34 Qui perfecit pedes meos tanquam ceruo-
35 rum, & ſuper excelſa ſtatuens me. Qui do- *2. Reg. 22. c. 34. 35.
cet manus meas ad prælium: & poſuiſti, vt
36 arcum æreum, brachia mea. Et dediſti mi-
hi protectionem ſalutis tuæ: & dextera tua
ſuſcepit me: Et diſciplina tua correxit me
in finem: & diſciplina tua ipſa me docebit.
37 * Dilataſti greſſus meos ſubtus me: & non
D ſunt infirmata veſtigia mea. Perſequar ini-
38 micos meos, & comprehendam illos: & non
39 conuertar donec deficiant. * Confringam
illos, nec poterunt ſtare: cadent ſubtus pe-
40 des meos. Et præcinxiſti me virtute ad bel-
lum: & ſupplantaſti inſurgentes in me ſub-
41 tus me. Et inimicos meos dediſti mihi dor-
42 ſum, & odientes me diſperdidiſti. * Clama-
uerunt, nec erat, qui ſaluos faceret, ad Dñm,
43 nec exaudiuit eos. * Et comminuam eos, vt
puluerem ante faciem venti: vt lutum pla-
44 tearũ delebo eos. * Eripies me de contradi-
ctionibus populi: cõſtitues me in caput gen-
45 tium. * Populus, quem non cognoui, ſerui-
46 uit mihi: in auditu auris obediuit mihi. Fi-
lij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni inue-
terati ſunt, & claudicauerunt à ſemitis ſuis.
47 * Viuit Dñs, & benedictus Deus meus, &
48 exaltetur Deus ſalutis meæ. * Deus, qui das

vindictas mihi, & subdis populos sub me,
liberator meus de inimicis meis iracundis.
2. Reg.22. d.50. Rom.15.b. 9. *Et ab insurgentibus in me exaltabis me: à 49
viro iniquo eripies me. *Propterea confite- 50
bor tibi in nationibus Domine: & nomini
tuo psalmum dicam. * Magnificans salu- 51
tes regis eius, & faciens misericordiam
Christo suo Dauid, & semini eius vsque in
sæculum.

In finem, Psalmus Dauid. XVIII. 1

CÆli enarrant gloriam Dei, & opera ma- A
nuum eius annuntiat firmamentum. 2
*Dies diei eructat verbum, & nox nocti in- 3
dicat scientiam. Non sunt loquelæ, neq; ser- 4
mones, quorum non audiantur voces eorũ.
Rom.10.d. 18. *Luc.24.g. 4. * In omnem terram exiuit sonus eorum: & 5
in fines orbis terræ verba eorum. * In sole 6
posuit tabernaculum suum: & ipse tanquã
sponsus procedens de thalamo suo: Exulta-
uit, vt gigas ad currendam viam, à summo B
cœlo egressio eius: *Et occursus eius vsque 7
ad summum eius: nec est, qui se abscondat à
calore eius. * Lex Dñi immaculata conuer- 8
tens animas: testimonium Domini fidele, sa-
pientiam præstans paruulis. * Iustitiæ Dñi 9
rectæ, lætificantes corda: præceptum Dñi
lucidum, illuminans oculos. *Timor Domi- 10
ni sanctus, permanens in sæculum sæculi: iu-
dicia Domini vera, iustificata in semetipsa.
Desiderabilia super aurum, & lapidem pre- 11
ciosum multum: & dulciora super mel, &
fauum. *Etenim seruus tuus custodit ea, in 12
custodiendis illis retributio multa. *Delicta C
quis intelligit? ab occultis meis munda me: 13
& ab alienis parce seruo tuo. * Si mei non 14
fuerint dominati, tunc immaculatus ero: &
emundabor à delicto maximo. *Et erunt, vt 15
complaceant eloquia oris mei: & medi-
tatio cordis mei in conspectu tuo sem-
per. Domine adiutor meus, & redemptor
meus.

In finem, Psalmus Dauid. XIX. 1

EXaudiat te Dñs in die tribulationis: pro- 2
tegat te nomen Dei Iacob. *Mittat tibi A
auxilium de sancto: & de Sion tueatur te. * 3
Memor sit omnis sacrificij tui: & holocau- 4
stum tuum pingue fiat. *Tribuat tibi secun- 5
dũm cor tuum: & omne consilium tuum
confirmet. *Lætabimur in salutari tuo: & 6
in nomine Dei nostri magnificabimur. *Im- B
pleat Dominus omnes petitiones tuas: nunc 7
cognoui, quoniam saluum fecit Dominus
CHRISTVM suum. Exaudiet illum de cœ-
lo sancto suo: in potentatibus salus dexteræ
eius. *Hi in curribus, & hi in equis: nos au- 8
tem in nomine Domini Dei nostri inuoca-
bimus. Ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos 9
autem surreximus, & erecti sumus. Domi- 10
ne saluum fac regem: & exaudi nos in die,
qua inuocauerimus te.

In finem, Psalmus Dauid. XX. 1

DOmine in virtute tua lætabitur rex: & 2
super salutare tuum exultabit vehe- A
menter. * Desiderium cordis eius tribuisti 3
ei: & voluntate labiorum eius non fraudasti 4
eum. * Quoniam præuenisti eum in be-
nedictionibus dulcedinis: posuisti in capi- 5
te eius coronam de lapide pretioso. *Vitam
petijt à te: & tribuisti ei longitudinem die- 6
rum in sæculum, & in sæculum sæculi. Ma- B
gna est gloria eius in salutari tuo: gloriam
& magnum decorem impones super eum.
* Quoniam dabis eum in benedictionem in 7
sæculum sæculi: lætificabis eum in gaudio
cum vultu tuo. Quoniam rex sperat in Do- 8
mino: & in misericordia Altissimi non com-
mouebitur. * Inueniatur manus tua omni- 9
bus inimicis tuis: dextera tua inueniat om-
nes, qui te oderunt. Pones eos, vt clibanum 10
C ignis in tempore vultus tui: Dominus in
ira sua conturbabit eos, & deuorabit eos
ignis. * Fructum eorum de terra perdes: & 11
semen eorum à filijs hominum. *Quoniam 12
declinauerunt in te mala: cogitauerunt con-
silia, quæ non potuerunt stabilire. * Quo- 13
niam pones eos deorsum: in reliquijs tuis
præparabis vultum eorum. * Exaltare Do- 14
mine in virtute tua: cantabimus, & psalle-
mus virtutes tuas.

In finem pro susceptione matutina, 1
Psalmus Dauid. XXI.

DEus Deus meus respice in me: quare 2
me dereliquisti? longe à salute mea A
verba delictorum meorum. Deus meus cla- 3
mabo per diem, & non exaudies: & nocte, Matt.27.c. 46. Marc.15.d. 34.
& non ad insipientiam mihi. * Tu autem in 4
sancto habitas, Laus Israel. * In te sperauer- 5
unt patres nostri: sperauerunt, & liberasti
eos. Ad te clamauerunt, & salui facti sunt: in 6
te sperauerunt, & non sunt confusi. Ego au- 7
tem sum vermis & non homo: opprobrium
hominum, & abiectio plebis: * Omnes vi- 8
dentes me, deriserunt me: locuti sunt labijs, *Mat.27.d. 39. Marc.15.c. 29.
& mouerunt caput. * Sperauit in Domino, 9
eripiat eum: saluum faciat eum, quoniam Matt.27.c. 43.
vult eum. * Quoniam tu es, qui extraxisti 10
me de ventre: spes mea ab vberibus matris
meæ. In te proiectus sum ex vtero: de ven- 11
tre matris meæ Deus meus es tu, ne discesseris à me. Quoniã tribulatio proxima est: 12
quoniã nõ est, qui adiuuet. Circũdederũt me 13
vituli multi: tauri pingues obsederunt me.
Aperuerũt super me os suũ, sicut leo rapiẽs 14
& rugiens. * Sicut aqua effusus sum: & dis-
persa sunt omnia ossa mea. Factum est cor
meum tamquam cera liquescens in medio
ven-

ventris mei. * Aruit tamquam testa virtus mea, & lingua mea adhæsit faucibus meis:
Matt.27.d. 29. & in puluerem mortis deduxisti me. Quoniam circumdederunt me canes multi: concilium malignantium obsedit me. Foderunt C
Io.19.d.23. manus meas: & pedes meos: dinumerauerunt omnia ossa mea. Ipsi verò considerauerunt, & inspexerunt me: diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. * Tu autem Dñe ne elongaueris auxilium tuum à me: ad defensionem meam conspice. * Erue à framea Deus animam meam: & de manu canis vnicam meam. * Salua me ex ore leonis: & à cornibus vnicornium humilitatem meam.
Heb.1.c.12 Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio Ecclesiæ laudabo te. * Qui timetis Dominum laudate eum: vniuersum semen Iacob glorificate eum: * Timeat eum omne semen Israel: quoniam non spreuit, neque despexit deprecationem pauperis: Nec auertit faciem suam à me: & cum clamarem ad eum, exaudiuit me. Apud te laus mea in Ecclesia magna: vota mea reddam in conspectu timentium eum. * Edent pauperes, & saturabuntur: & laudabunt Dominum, qui requirunt eum: viuent corda eorum in sæculum sæculi. * Reminiscentur, & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ: Et adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ gentium. * Quoniam Domini est regnum: & ipse dominabitur Gentium. * Manducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terræ: in conspectu eius cadent omnes, qui descendunt in terram. * Et anima mea illi viuet: & semen meum seruiet ipsi. * Annumtiabitur Domino generatio ventura: & annuntiabunt cœli iustitiam eius populo, qui nascetur, quem fecit Dominus.

Psalmus Dauid. XXII.

1.40.b.11. Ier.23.f.5. Ezech.34.c.11.c.23. 1.Petr.2.b.25.& 5.a.4. DOminus regit me: & nihil mihi deerit: in loco pascuæ ibi me collocauit. Super aquam refectionis educauit me: animam meam conuertit. Deduxit me super semitas iustitiæ propter nomen suum. Nam & si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es. Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. * Parasti in conspectu meo mensam, aduersus eos, qui tribulant me. Impinguasti in oleo caput meum: & calix meus inebrians quam præclarus est! Et misericordia tua subsequetur me, omnibus diebus vitæ meæ. Et vt inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

Primæ sabbati, Psalmus Dauid. XXIII.

DOmini est terra, & plenitudo eius: orbis terrarum, & vniuersi, qui habitant in eo. * Quia ipse super maria fundauit eum: & super flumina præparauit eum. * Quis ascendet in montem Domini: aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo. * Hic accipiet benedictionem à Domino: & misericordiam à Deo salutari suo. * Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Iacob. Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ. * Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis, & potens: Dominus potens in prælio. * Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ? * Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.

Psalmus Dauid. XXIV.

AD te Dñe leuaui animam meam: * Deus meus in te confido, non erubescam: * Neque irrideant me inimici mei: etenim vniuersi, qui sustinent te, non confundentur. * Confundantur omnes iniqua agentes, superuacuè. Vias tuas Domine demonstra mihi: & semitas tuas edoce me. * Dirige me in veritate tua, & doce me: quia tu es Deus saluator meus, & te sustinui tota die. Reminiscere miserationum tuarum Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt. * Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris. Secundùm misericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam Dñe. * Dulcis, & rectus Dñs: propter hoc legem dabit delinquentibus in via, * Diriget mansuetos in iudicio: & docebit mites vias suas. * Vniuersæ viæ Dñi, misericordia & veritas, requirentibus testamentum eius, & testimonia eius. * Propter nomen tuum Dñe propitiaberis peccato meo: multum est enim. Quis est homo, qui timet Dñm? legem statuit ei in via, quam elegit. * Anima eius in bonis demorabitur: & semen eius hæreditabit terram. * Firmamentum est Dñs timentibus eum: & testamentum ipsius, vt manifestetur illis. Oculi mei semper ad Dñm: quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. * Respice in me, & miserere mei: quia vnicus, & pauper sum ego. * Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: de necessitatibus meis erue me. * Vide humilitatem meam laborem meum: & dimitte vniuersa delicta mea. * Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt, & odio iniquo oderunt me. * Custodi animam meam, & erue me: non erubescam, quoniam speraui in te. * Innocentes, & recti adhæserunt mihi: quia sustinui te. Libera Deus Israel, ex omnibus tribulationibus suis.

Io.15.d.18

In

In finem, Pſalmus Dauid. XXV.

IVdica me Dñe,quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum:& in domino ſperans non infirmabor.*Proba me Domine,& tenta me: vre renes meos, & cor meum.* Quoniã miſericordia tua ante oculos meos eſt: & complacui in veritate tua. *Non ſedi cum concilio vanitatis: & cum iniqua gerentibus non introibo. * Odiui Eccleſiam malignantium:& cum impijs non ſedebo.* Lauabo inter innocentes manus meas: & circũdabo altare tuum Dñe: Vt audiam vocem laudis, & enarrem vniuerſa mirabilia tua.*Dñe dilexi decorem domus tuæ,& locum habitationis gloriæ tuæ. * Ne perdas cum impijs Deus animam meam, & cum viris ſanguinum vitam meam.*In quorum manibus iniquitates ſunt: dextera eorum repleta eſt muneribus.*Ego autem in innocentia mea ingreſſus ſum:redime me,& miſerere mei.*Pes meus ſtetit in directo:in Eccleſijs benedicam te Domine.

Pſalmus Dauid priuſquam liniretur. XXVI.

DOminus illuminatio mea, & ſalus mea,quem timebo? Dominus protector vitæ meæ,à quo trepidabo? * Dum appropiant ſu per me nocentes, vt edant carnes meas:Qui tribulant me inimici mei,ipſi infirmati ſunt, & ceciderunt. * Si conſiſtant aduerſum me caſtra, non timebit cor meum.Si exurgat aduerſum me prælium,in hoc ego ſperabo. * Vnam petij à Dño, hanc requiram, vt inhabitem in domo Dñi omnibus diebus vitæ meæ. Vt videam voluptatem Dñi,& viſitem templum eius.*Quoniam abſcondit me in tabernaculo ſuo: in die malorum protexit me in abſcondito tabernaculi ſui. In petra exaltauit me:& nũc exaltauit caput meũ ſuper inimicos meos. Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius hoſtiam vociferationis: cantabo, & pſalmum dicam Domino. Exaudi Domine vocem meam, qua clamaui ad te: miſerere mei,& exaudi me.Tibi dixit cor meum,exquiſiuit te facies mea:faciem tuam Domine requiram. * Ne auertas faciem tuam à me: ne declines in ira à ſeruo tuo Adiutor meus eſto:ne derelinquas me,neque deſpicias me Deus ſalutaris meus.Quoniam pater meus, & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem aſſumpſit me. * Legem pone mihi Domine in via tua & dirige me in ſemitam rectam propter inimicos meos. *Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam inſurrexerunt in me teſtes iniqui, & mentita eſt iniquitas ſibi.Credo videre bona Domini in terra viuentium. * Expecta Dominum, viriliter age: & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.

Pſalmus ipſi Dauid. XXVII.

AD te Dñe clamabo, Deus meus ne ſileas à me: ne quando taceas à me, & aſſimilabor deſcendentibus in lacum. * Exaudi Domine vocem deprecationis meæ dum oro ad te:dum extollo mãnus meas ad templum ſanctum tuum. * Ne ſimul trahas me cum peccatoribus:& cum operantibus iniquitatem ne perdas me.Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo,mala autem in cordibus eorum.*Da illis ſecundùm opera eorum, & ſecundùm nequitiam adinuentionum ipſorum. Secundum opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipſis.Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum eius deſtrues illos,& non ædificabis eos. * Benedictus Dominus: quoniam exaudiuit vocem deprecationis meæ.Dominus adiutor meus, & protector meus: in ipſo ſperauit cor meum, & adiutus ſum. Et refloruit caro mea:& ex voluntate mea confitebor ei.Dominus fortitudo plebis ſuæ: & protector ſaluationum Chriſti ſui eſt. Saluum fac populum tuum Domine,& benedic hereditati tuæ: & rege eos & extolle illos vſque in æternum.

Pſalmus Dauid, In conſummatione tabernaculi. XXVIII.

AFferte Dño filij Dei: afferte Domino filios arietum. Afferte Dño gloriam,& honorem,afferte Dño gloriam nomini eius: adorate Dñm in atrio ſancto eius. Vox Domini ſuper aquas,Deus maieſtatis intonuit: Dominus ſuper aquas multas. Vox Dñi in virtute:vox Domini in magnificentia.*Vox Domini confringentis cedros:& confringet Dominus cedros Libani: * Et comminuet eas tamquam vitulum Libani: & dilectus quemadmodum filius vnicornium. * Vox Domini intercidentis flammam ignis:*Vox Domini concutientis deſertum: & commouebit Dominus deſertum Cades.* Vox Domini præparantis ceruos, & reuelabit condenſa, & in templo eius omnes dicent gloriam. Dominus diluuium inhabitare facit: & ſedebit Dominus rex in æternum. * Dominus virtutem populo ſuo dabit:Dominus benedicet populo ſuo in pace.

Pſalmus Cantici. In dedicatione domus Dauid. XXIX.

EXaltabo te Domine,quoniam ſuſcepiſti me:nec delectaſti inimicos meos ſuper me.*Domine Deus meus clamaui ad te: & ſanaſti me. *Domine eduxiſti ab inferno ani-

animam meam: saluasti me à descendentibus in lacum. *Psallite Domino sancti eius: & confitemini memoriæ sanctitatis eius. * Quoniam ira in indignatione eius: & vita in voluntate eius. Ad vesperum demorabitur fletus: & ad matutinum lætitia. *Ego autem dixi in abundantia mea. Non mouebor in æternum. Domine in voluntate tua, præstitisti decori meo virtutem. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. *Ad te Domine clamabo: & ad Deum meum deprecabor. Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam? Audiuit Dominus, & misertus est mei: Dominus factus est adiutor meus. Conuertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia: Vt cantet tibi gloria mea, & non compungar: Domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

In finem, Psalmus Dauid, pro extasi. XXX.

IN te Dñe speraui, non confundar in æternum: in iustitia tua libera me. * Inclina ad me aurem tuam, accelera vt eruas me. Esto mihi in Deum protectorem, & in domum refugij, vt saluum me facias. *Quoniam fortitudo mea, & refugium meum es tu: & propter nomen tuum deduces me, & enutries me. *Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus: *In manus tuas commendo spiritum meum: redemisti me Domine Deus veritatis. *Odisti obseruantes vanitates, superuacue. *Ego autem in Domino speraui: exultabo, & lætabor in misericordia tua. Quoniam respexisti humilitatem meam, saluasti de necessitatibus animam meam. * Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti in loco spatioso pedes meos. Miserere mei Dñe quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, & venter meus: Quoniam defecit in dolore vita mea: & anni mei in gemitibus. Infirmata est in paupertate virtus mea: & ossa mea conturbata sunt. *Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium, & vicinis meis valde: & timor notis meis. *Qui videbant me, foras fugerunt à me: obliuioni datus sum, tanquam mortuus à corde. Factus sum tanquam vas perditum: *Quoniam audiui vituperationem multorum commorantium in circuitu. In eo dum conuenirent simul aduersum me, accipere animam meam consiliati sunt. Ego autem in te speraui Domine: dixi: Deus meus es tu in manibus tuis sortes meæ. Eripe me de manu inimicorum meorum, & à persequentibus me. *Illustra faciem tuam super seruum tuum, & saluum me fac in misericordia tua. *Dñe non confundar, quoniam inuocaui te. Erubescant impij, & deducantur in infernum: muta fiant labia dolosa. Quæ loquuntur aduersus iustum iniquitatem; in superbia, & in abusione. *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Dñe, quam abscondisti timentibus te. Perfecisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum. *Abscondes eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum. Proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum. * Benedictus Dominus: quoniam mirificauit misericordiam suam mihi in ciuitate munita. * Ego autem dixi in excessu mentis meæ: Proiectus sum à facie oculorum tuorum. Id. ò exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te. Diligite Dominum omnes sancti eius, quoniam veritatem requiret Dominus, & retribuet abundanter facientibus superbiam. Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino.

Ipsi Dauid intellectus. XXXI.

BEati, quorum remissæ sunt iniquitates: & quorum tecta sunt peccata. *Beatus vir, cui non imputauit Dñs peccatum, nec est in spiritu eius dolus. * Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarem tota die. *Quoniam die, ac nocte grauata est super me manus tua: conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina. * Delictum meum cognitum tibi feci: & iniustitiam meam non abscondi. Dixi: confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in tempore opportuno. Verumtamen in diluuio aquarum multarum, ad eum non approximabunt. * Tu es refugium meum à tribulatione, quæ circumdedit me: exultatio mea erue me à circumdantibus me. *Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac, qua gradieris: firmabo super te oculos meos. * Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus. In camo, & fræno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te. Multa flagella peccatoris, sperantem autem in Domino misericordia circumdabit. Lætamini in Domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde.

Psalmus Dauid. XXXII.

EXultate iusti in Dño: rectos decet collaudatio. Confitemini Domino in cithara: in psalterio decem chordarum psallite illi. *Cantate ei canticum nouum: bene psallite ei in vociferatione. * Quia rectum

est

est verbum Dñi, & omnia opera eius in fide. * Diligit misericordiam, & iudicium: misericordia Dñi plena est terra. * Verbo Dñi cœli firmati sunt: & spiritu oris eius omnis virtus eorum. * Congregans sicut in vtre aquas maris: ponens in thesauris abyssos. Timeat Dñm omnis terra: ab eo autem commoueantur omnes inhabitantes orbem. * Quoniam ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Dominus dissipat consilia gentium: reprobat autem cogitationes populorum; & reprobat consilia principum. * Consilium autem Domini in æternum manet: cogitationes cordis eius in generatione, & generationem. * Beata gens, cuius est Dominus, Deus eius: populus quem elegit hæreditatem sibi. * De cœlo respexit Dominus: vidit omnes filios hominum. * De præparato habitaculo suo respexit super omnes, qui habitant terram. * Qui finxit sigillatim corda eorum: qui intelligit omnia opera eorum. * Non saluatur rex per multam virtutem: & gigas non saluabitur in multitudine virtutis suæ. * Fallax equus ad salutem: in abundantia autem virtutis suæ non saluabitur. Ecce oculi Domini super metuentes eum: & in eis, qui sperant super misericordia eius. * Vt eruat à morte animas eorum: & alat eos in fame. * Anima nostra sustinet Dominum: quoniam adiutor, & protector noster est. Quia in eo lætabitur cor nostrum: & in nomine sancto eius sperauimus. * Fiat misericordia tua Domine super nos: quemadmodum sperauimus in te.

Gen.1.8.1.

1 Dauidi, cum immutauit vultum suum coram Achimelech, & dimisit eum, & abijt. (1.Reg.21.) XXXIII.

BEnedicam Dominum in omni tempore: semper laus eius in ore meo. * In Dño laudabitur anima mea: audiant mansueti, & lætentur. Magnificate Dñm mecum: & exaltemus nomen eius in idipsum. * Exquisiui Dñm, & exaudiuit me: & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me. * Accedite ad eum, & illuminamini: & facies vestræ non confundentur. * Iste pauper clamauit, & Dñs exaudiuit eum: & de omnibus tribulationibus eius saluauit eum. * Immittet Angelus Dñi in circuitu timentium: & eripiet eos. * Gustate, & videte, quoniam suauis est Dñs: Beatus vir, qui sperat in eo. * Timete Dñm omnes sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eum. Diuites egueruit, & esurierunt: inquirentes autem Dñm non minuentur omni bono. * Venite filij, audite me: timorem Dñi docebo vos. Quis est homo, qui vult vitam: diligit dies videre bonos: Prohibe linguam tuam à malo: & labia tua ne loquantur dolum. * Diuerte à malo, & fac bonum: inquire pacem, & persequere eam. * Oculi Domini super iustos: & aures eius in preces eorum: * Vultus autem Dñi super facientes mala: vt perdat de terra memoriam eorum. * Clamauerunt iusti, & Dominus exaudiuit eos: & ex omnibus tribulationibus eorum liberauit eos. Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde: & humiles spiritu saluabit. * Multæ tribulationes iustorum: & de omnibus his liberabit eos Dominus omnia ossa eorum: vnum ex his non conteretur. * Mors peccatorum pessima: & qui oderunt iustum delinquent. Redimet Dominus animas seruorum suorum: & non delinquent omnes: qui sperant in eo.

Luc.1.f.53.

1 Petr.3.b.10.

Eccli.51.d.2. Heb.4.c.13

1 Ipsi Dauid. XXXIV.

A IVdica Dñe nocentes me, expugna impugnantes me. * Apprehende arma, & scutum; & exurge in adiutorium mihi. * Effunde frameam, & conclude aduersus eos, qui persequuntur me: dic animæ meæ: Salus tua ego sum. * Confundantur, & reuereantur, quærentes animam meam. Auertantur retrorsum, & confundantur cogitantes mihi mala. * Fiant tanquam puluis ante faciem venti: & Angelus Dñi coarctans eos. * Fiat via illorum tenebræ, & lubricum: & Angelus Dñi persequens eos. * Quoniam gratis B absconderunt mihi interitum laquei sui: superuacuè exprobrauerunt animam meã. * Veniat illi laqueus, quem ignorat: & captio, quam abscondit, apprehendat eum: & in laqueum cadat in ipsum. * Anima autem mea exultabit in Dño: & delectabitur super salutari suo. * Omnia ossa mea dicent: Dñe quis similis tibi? Eripiens inopem de manu fortiorum eius: egenum & pauperem à diripientibus eum. Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me. * Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatem animæ meæ. * Ego autem cum mihi molesti C essent, induebar cilicio. Humiliabam in ieiunio animam meam: & oratio mea in sinu meo conuertetur. * Quasi proximum, & quasi fratrem nostrum, sic complacebam: quasi lugens, & contristatus sic humiliabar. * Et aduersum me lætati sunt, & conuenerunt: congregata sunt super me flagella, & ignoraui. * Dissipati sunt, nec compuncti, tentauerunt me, subsannauerunt me subsannatione: frenduerunt super me dentibus suis. * Dñe, quando respicies? restitue animã meam à malignitate eorum, à leonibus vnicam meam. Confitebor tibi in Ecclesia magna, in populo graui laudabo te. * Non supergaudeant mihi, qui aduersantur mihi iniquè: qui oderunt me gratis, & annuunt

Ioan.5.d.14

oculis

oculis. Quoniam mihi quidem pacificè lo- 20
quebantur: & in iracundia terræ loquentes,
dolos cogitabant. * Et dilatauerunt super 21
me os suum: dixerunt: Euge, viderunt ocu-
li nostri. * Vidisti Domine, ne sileas: 22
Domine ne discedas à me. Exurge, & 23
intende iudicio meo: Deus meus, & Do-
minus meus in causam meam. * Iudica me 24
secundùm iustitiam tuam Domine Deus
tuus, & non supergaudeant mihi. *Non di- 25
cant in cordibus suis: Euge, euge, animæ no-
stræ: nec dicant: Deuorauimus eum. Erube- 26
scant, & reuereantur simul, qui gratulantur
malis meis. Induantur confusione, & reue-
rentia, qui magna loquuntur super me. Ex- 27
ultent, & lætentur, qui volunt iustitiam
meam: & dicant semper: Magnificetur Do-
minus, qui volunt pacem serui eius. Et lin- 28
gua mea meditabitur iustitiam tuam, tota
die laudem tuam.

In finem, sermo Domini ipsi 1
Dauid. XXXV.

DIxit iniustus, vt delinquat in semetip- 2
so: non est timor Dei ante oculos eius. A
Psal.11.2. Quoniam dolosè egit in conspéctu eius: vt 3
inueniatur iniquitas eius ad odium. *Verba 4
oris eius iniquitas, & dolus: noluit intelli-
gere, vt benè ageret. Iniquitatem meditatus 5
est in cubili suo: astitit omni viæ non bonæ,
malitiam autem non odiuit. Domine in cœ- 6
lo misericordia tua: & veritas tua vsque ad
nubes. Iustitia tua sicut montes Dei: iudicia 7
tua abyssus multa. * Homines, & iumenta 8
saluabis Domine: quemadmodum multi-
plicasti misericordiam tuam Deus. Filij
autem hominum, integmine alarum tua-
rum sperabunt. *Inebriabuntur ab vberta- 9
te domus tuæ: & torrente voluptatis tuæ
potabis eos. *Quoniam apud te est fons vi- 10
tæ: & in lumine tuo videbimus lumen. Præ- 11
tende misericordiam tuam scientibus te, &
iustitiam tuam his, qui recto sunt corde. * 12
Non veniat mihi pes superbiæ: & manus
peccatoris non moueat me. Ibi ceciderunt, 13
qui operantur iniquitatem: expulsi sunt,
nec potuerunt stare.

Psalmus ipsi Dauid. XXXVI.

NOli æmulari in malignantibus: neque 1
zelaueris facientes iniquitatem. Quo- A
niam tanquam fœnum velociter arescent: & 2
quemadmodum olera herbarum citò de-
cident. Spera in Domino, & fac bonitatem, 3
& inhabita terram, & pasceris in diuitijs
eius. * Delectare in Domino, & dabit tibi 4
petitiones cordis tui. * Reuela Dño viam 5
tuam, & spera in eo: & ipse faciet. * Et edu- 6
cet quasi lumen iustitiam tuam, & iudicium
tuum tanquam meridiem: subditus esto
7 Dño, & ora eum. * Noli æmulari in eo, qui
prosperatur in via sua: in homine faciente
8 iniustitias. *Desine ab ira, & derelinque fu-
9 rorem: noli æmulari, vt maligneris. * Quo-
niam, qui malignantur, exterminabuntur:
sustinentes autem Dñm, ipsi hereditabunt
10 terram. * Et adhuc pusillum, & non erit
B peccator: & quæres locum eius: & non in-
11 uenies. Mansueti autem hæreditabunt ter- Matt.5.4.
ram, & delectabuntur in multitudine pacis,
12 * Obseruabit peccator iustum & stridebit
13 super eum dentibus suis. * Dñs autem irri-
debit eum: quoniam prospicit, quod veniet
14 dies eius. *Gladium euaginauerunt pecca-
tores: intenderunt arcum suum, Vt deji-
ciant pauperem, & inopem: vt trucident
15 rectos corde. *Gladius eorum intret in cor-
da ipsorum: & arcus eorum confringatur.
16 *Melius est modicum iusto, super diuitias
17 peccatorum multas. * Quoniam brachia
peccatorum conterentur: confirmat iustos
18 Dñs. * Nouit Dominus dies immaculato-
rum: & hæreditas eorum in æternum erit.
19 * Non confundentur in tempore malo, &
in diebus famis saturabuntur: quia pecca-
20 tores peribunt. *Inimici verò Dñi mox, vt
C honorificati fuerint, & exaltati: deficientes,
21 quemadmodum fumus deficient. *Mutua-
bitur peccator, & non soluet: iustus autem
22 miseretur, & tribuet. * Quia benedicentes
ei hæreditabunt terram: maledicentes au-
13 tem ei disperibunt. *Apud Dñm gressus ho.
24 minis dirigentur: & viam eius volet. *Cum
ceciderit, non collidetur: quia Dñs suppo-
25 nit manum suam. *Iunior fui, etenim senui:
& non vidi iustum derelictum, nec semen
26 eius quærens panem. * Tota die miseretur,
& commodat: & semen illius in benedictio.
27 ne erit. * Declina à malo, & fac bonum: &
28 inhabita in sæculum sæculi. * Quia Dñs
amat iudicium, & non derelinquet sanctos
suos: in æternum conseruabuntur. Iniusti
29 punientur: & semen impiorum peribit. Iu-
D sti autem hæreditabunt terram: & inhabi-
30 tabunt in sæculum sæculi super eam. * Os Prou.31.6.
iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius 26.
31 loquetur iudicium. * Lex Dei eius in corde Isai.54.6.7.
ipsius: & non supplantabuntur gressus eius.
32 * Considerat peccator iustum: & quærit
33 mortificare eum. * Dñs autem non derelin-
quet eum in manibus eius: nec damnabit
34 eum, cum iudicabitur illi. Expecta Dñm, &
custodi viam eius: & exaltabit te, vt hære-
ditate capias terram: cum perierint pecca-
35 tores, videbis. * Vidi impium superexalta-
36 tum, & eleuatum sicut cedros Libani. * Et
transiui, & ecce non erat: & quæsiui eum, &
37 non est inuentus locus eius. *Custodi inno-
centiam, & vide æquitatem: quoniam sunt
38 reliquiæ homini pacifico. * Iniusti autem
dispe-

diſperibunt ſimul: reliquiæ impiorum interibunt. *Salus autem iuſtorum à Domino: & protector eorum in tempore tribulationis. 39
* Et adiuuabit eos Dominus, & liberabit eos: & eruet eos à peccatoribus, & ſaluabit eos: quia ſperauerunt in eo. 40

Pſalmus Dauid, in rememorationem de ſabbato. XXXVII. 1

Pſal.6.2.a DOmine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Quoniam A 2
ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi: & confirmaſti ſuper me manum tuam. *Non eſt ſanitas in 3 4
carne mea à facie iræ tuæ: non eſt pax oſſibus meis à facie peccatorum meorũ. Quoniam iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus graue grauatę ſunt ſuper me. *Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ, à facie inſipientiæ meæ. * Miſer factus ſum, & curuatus ſum vſque in finem: tota die contriſtatus ingrediebar. * Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus: & non eſt ſanitas in carne mea. *Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis: rugiebam à gemitu cordis mei. *Domine, ante te omne deſiderium meum: & gemitus meus à te non eſt abſconditus. * Cor meum conturbatum eſt, dereliquit me virtus mea: & lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum. Amici mei, & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt, & ſteterũt. C *Et qui iuxta me erant, de longe ſteterunt: & vim faciebant, qui quærebant animam meam. Et qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt vanitates: & dolos tota die meditabantur. * Ego autem tanquam ſurdus non audiebam: & ſicut mutus non aperiens os ſuum. * Et factus ſum ſicut homo non audiens: & non habens in ore ſuo redargutiones. Quoniam in te Domine ſperaui, tu exaudies me Domine Deus meus. *Quia dixi: Nequando ſupergaudeant mihi inimici mei: & dum commouentur pedes mei, ſuper me magna locuti ſunt. * Quoniam ego in flagella paratus ſum: & dolor meus in D conſpectu meo ſemper. *Quoniam iniquitatem meam annuntiabo: & cogitabo pro peccato meo. * Inimici autem mei viuunt, & confirmati ſunt ſuper me: & multiplicati ſunt, qui oderunt me iniquè. *Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi: quoniam ſequebar bonitatem. Ne derelinquas me Domine Deus meus: ne diſceſſeris à me. * Intende in adiutorium meum, Domine Deus ſalutis meæ. 2 3 4 5 6 7 8 B 9 10 11 12 C 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

In finem, ipſi Idithun, Canticum Dauid. XXXVIII. 1

DIxi: Cuſtodiam vias meas: vt non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo A 2
cuſtodiam, cum conſiſteret peccator aduerſum me. * Obmutui, & humiliatus ſum, & 3
filui à bonis: & dolor meus renouatus eſt. * Concaluit cor meum intra me: & in meditatione mea exardeſcet ignis. *Locutus ſum in lingua mea: Notum fac mihi Dñe finem meum, Et numerum dierum meorum quis 4 5
eſt: vt ſciam quid deſit mihi. Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos: & ſubſtantia mea B 6
tanquam nihilum ante te. Verumtamen vniuerſa vanitas, omnis homo viuens. * Verumtamen in imagine pertranſit homo: ſed & fruſtra conturbatur. Theſaurizat: & ignorat cui congregabit ea. *Et nunc, quæ eſt expectatio mea? nonne Dominus? & ſubſtantia mea apud te eſt. * Ab omnibus iniquitatibus meis erue me opprobrium inſipienti dediſti me. * Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu feciſti: amoue à 7 8 9 10
me plagas tuas. * A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus: propter iniquitatem corripuiſti hominem. * Et tabeC ſcere feciſti ſicut araneam animam eius: verumtamen vanè conturbatur omnis homo. 11 12
* Exaudi orationem meam Domine, & deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas. Ne fileas: quoniam aduena ego ſum apud te, & peregrinus, ſicut omnes patres mei. *Remitte mihi, vt refrigerer prius quam abeam, & amplius non ero. 13 14

In finem, Pſalmus ipſi Dauid. XXXIX. 1

EXpectans expectaui Dñm, & intendit mihi. * Et exaudiuit preces meas: & A 2
eduxit me de lacu miſeriæ, & de luto fæcis. Et ſtatuit ſuper petram pedes meos: & di- 3
rexit greſſus meos. *Et immiſit in os meum canticum nouum, carmen Deo noſtro. Videbunt multi, & timebunt: & ſperabunt in 4
Dño. Beatus vir, cuius eſt nomen Dñi ſpes eius: & non reſpexit in vanitates, & inſanias 5 6
falſas. *Multa feciſti tu Dñe Deus meus mirabilia tua: & cogitationibus tuis non eſt, qui ſimilis ſit tibi. Annuntiaui, & locutus 7
ſum: multiplicati ſunt ſuper numerum. *SiB crificium & oblationem noluiſti: aures au- *Heb.10.5.
tem perfeciſti mihi. * Holocauſtum & pro 8
peccato non poſtulaſti: tunc dixi: Ecce veg nio. * In capite libri ſcriptum eſt de me, vt facerem voluntatem tuam: Deus meus vo- 9 10
lui, & legem tuam in medio cordis mei. * Annuntiaui iuſtitiam tuam in Eccleſia magna, ecce labia mea non prohibebo: Dñe tu 11
ſciſti. Iuſtitiam tuam non abſcondi in corC de meo: veritatem tuam, & ſalutare tuum dixi. Non abſcondi miſericordiam tuam, & 12
veritatem tuam, à concilio multo. *Tu autem Dñe ne longe facias miſerationes tuas à me: miſericordia tua, & veritas tua ſem- 13
per ſuſceperunt me. *Quoniam circumdederunt me mala, quorum non eſt numerus:

com-

comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui, vt viderem. Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei: & cor meum dereliquit me. * Complaceat tibi Domine, vt eruas me: Domine, ad adiuuandum me respice. Confundantur & reuereantur simul, qui quærunt animam meam, vt auferant eam. Conuertantur retrorsum, & reuereantur, qui volunt mihi mala. * Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi: Euge, euge, * Exultent & lætentur super te omnes quærentes te: & dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum. * Ego autem mendicus sum, & pauper: Dominus solicitus est mei. Adiutor meus, & protector meus tu es: Deus meus ne tardaueris.

*Infr. 69. 2. Sup. 14. 4.

In finem, Psalmus ipsi Dauid. XL.

BEatus, qui intelligit super egenum, & pauperem: in die mala liberabit eum Dñs. * Dominus conseruet eum & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra: & non tradat eum in animam inimicorum eius. * Dñs opem ferat illi super lectum doloris eius: vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. * Ego dixi: Dñe miserere mei: sana animam meam, quia peccaui tibi. * Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando morietur, & peribit nomen eius? * Et si ingrediebatur, vt videret, vana loquebatur, cor eius congregauit iniquitatem sibi. * Egrediebatur foras, & loquebatur in idipsum. Aduersum me susurrabant omnes inimici mei: aduersum me cogitabant mala mihi. * Verbum iniquum constituerunt aduersum me: Numquid qui dormit non adijciet, vt resurgat? * Etenim homo pacis meę, in quo speraui: qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem. * Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me: & retribuam eius. In hoc cognoui quoniam non gaudebit inimicus meus super me. * Me autem propter innocentiam suscepisti: & confirmasti me in conspectu tuo in æternum. * Benedictus Dominus Deus Israel, à sæculo, & vsque in sæculum: fiat, fiat.

* Act. 1. c. 16.

In finem.
Intellectus filijs Core. XLI.

QVemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus. * Sitiuit anima mea ad Deũ fortem viuum: quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte: dum dicitur mihi quotidie: Vbi est Deus tuus? * Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi ad. mirabilis, vsq; ad domum Dei. In voce exultationis, & confessionis: sonus epulantis. * Quare tristis es anima mea: & quare conturbas me? * Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei, & Deus meus. Ad me ipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra Iordanis, & Hermonijm à monte modico. * Abyssus Abyssum inuocat, in voce cataractarum tuarum. Omnia excelsa tua, & fluctus tui super me transierunt. * In die mandauit Dominus misericordiam suam: & nocte canticum eius. * Apud me oratio Deo vitæ meæ, dicam Deo: Susceptor meus es. Quare oblitus es mei? & quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus? * Dum confringuntur ossa mea, exprobrauerunt mihi, qui tribulant me inimici mei: * Dum dicunt mihi per singulos dies: Vbi est Deus tuus? quare tristis es anima mea? & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

Psalmus Dauid. XLII.

IVdica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo, & doloso erue me. Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repulisti? & quare tristis incedo, dum affligit me inimicus? Emitte lucem tuam, & veritatem tuam: ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua. Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui lætificat iuuentutem meam. * Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus: quare tristis es anima mea? & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

In finem, Filijs Core ad intellectum.
XLIII.

DEus auribus nostris audiuimus: patres nostri annunciauerunt nobis. Opus, quod operatus es in diebus eorum, & in diebus antiquis. * Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos: afflixisti populos, & expulisti eos: * Nec enim in gladio tuo possederunt terram, & brachium eorum non saluauit eos: Sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui: quoniam complacuisti in eis. * Tu es ipse rex meus, & Deus meus: qui mandas salutes Iacob. * In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis. * Non enim in arcu meo sperabo: & gladius meus non saluabit me. * Saluasti enim nos de affligẽtibus nos: & odientes nos confudisti. * In Deo laudabimur tota die: & in nomine tuo confitebimur in sæculum. *

Nunc

Nunc autem repulisti,& confudisti nos: & non egredieris Deus in virtutibus nostris.* 11 Auertisti nos retrorsum post inimicos nostros: & qui oderunt nos,diripiebant sibi. 12 Dedisti nos tanquam oues escarum: & in gentibus dispersisti nos. *Vendidisti popu- 13 lum tuum sine pretio:& non fuit multitudo in commutationibus eorum.* Posuisti nos 14 opprobrium vicinis nostris, subsannationẽ, & derisum his, qui sunt in circuitu nostro. * Posuisti nos in similitudinem gentibus: 15 commotionem capitis in populis.*Tota die C verecundia mea contra me est, & confusio 16 faciei meæ cooperuit me. * A voce exprobrantis, & obloquentis: à facie inimici, & persequentis. * Hæc omnia venerunt super 18 nos, nec obliti sumus te: & iniquè non egimus in testamento tuo.*Et non recessit re- 19 tro cor nostrum: & declinasti semitas nostras à via tua.*Quoniam humiliasti nos in 20 loco afflictionis, & cooperuit nos vmbra mortis.*Si obliti sumus nomen Dei nostri, 21 & si expandimus manus nostras ad deum D alienum: * Nonne Deus requiret ista? ipse 22 enim nouit abscondita cordis.Quoniã propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oues occisionis. * Exurge, quare 23 obdormis Domine? exurge,& ne repellas in finem.*Quare faciem tuam auertis,obliui- 24 sceris inopiæ nostræ,& tribulationis nostræ? *Quoniam humiliata est in puluere anima 25 nostra:conglutinatus est in terra venter noster. *Exurge Domine,adiuua nos; & redime nos propter nomen tuum. 26

[*Rom.8.g. 36.

In finem, pro ijs, qui commutabuntur, 1 filijs Core, ad intellectum, Canticum pro dilecto. XLIV.

ERuctauit cor meum verbum bonum: 2 dico ego opera mea regi. Lingua mea A calamus scribæ, velociter scribentis. * Speciosus forma præ filijs hominum,diffusa est 3 gratia in labijs tuis: propterea benedixit te Deus in æternum. * Accingere gladio tuo 4 super femur tuum,potentissime.Specie tua 5 & pulchritudine tua intende,prosperè procede, & regna. Propter veritatem, & man- B suetudinem,& iustitiam: & deducet te mirabiliter dextera tua. * Sagittæ tuæ acutæ, 6 populi sub te cadent, in corda inimicorum regis. * Sedes tua Deus in sæculum sæculi: 7 virga directionis virga regni tui. * Dilexisti 8 iustitiam,& odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.*Myrrha,& gutta,& casia 9 à vestimentis tuis, à domibus eburneis: ex C quibus delectauerunt te filiæ regum in honore tuo.Astitit regina à dextris tuis in ve- 10 stitu deaurato: circumdata varietate.*Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & 11 obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Et concupiscet rex decorem tuum: 12 quoniam ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum. * Et filiæ Tyri in muneri- 13 D bus vultum tuum deprecabuntur, omnes diuites plebis. *Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, in fimbrijs aureis circumamicta varietatibus. Adducentur regi virgines 14 15 post eam:proximæ eius afferentur tibi. Afferentur in lætitia, & exultatione adducen- 16 tur in templum regis. * Pro patribus tuis 17 nati sunt tibi filij: constitues eos principes super omnem terram: * Memores erunt 18 nominis tui in omni generatione, & generationem. Propterea populi confitebuntur tibi in æternum: & in sæculum sæculi.

In finem, filijs Core, pro arcanis, 1 Psalmus XLV.

DEus noster refugium,& virtus:adiutor 2 A in tribulationibus, quæ inuenerunt 3 nos nimis. *Propterea non timebimus dum turbabitur terra: & transferentur montes 4 in cor maris.*Sonuerunt,& turbatæ sunt aquæ eorum:conturbati sunt montes in for- 5 titudine eius. * Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei: sanctificauit tabernaculum 6 suum Altissimus. *Deus,in medio eius,non commouebitur:adiuuabit eam Deus mane 7 diluculo.*Conturbatæ sunt gentes,& inclinata sunt regna: dedit vocem suam, mota B 8 est terra. * Dominus virtutum nobiscum: 9 susceptor noster Deus Iacob. Venite,& videte opera Domini,quæ posuit prodigia super terram: auferens bella vsque ad finem 10 terræ. *Arcum conteret, & confringet ar- 11 ma:& scuta comburet igni.*Vacate,& videte quoniam ego sum Deus: exaltabor in 12 gentibus,& exaltabor in terra. * Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Iacob.

In finem, pro filijs Core 1 Psalmus XLVI.

OMnes gentes plaudite manibus: iubi- 2 A late Deo in voce exultationis. *Quo- 3 niam Dominus excelsus, terribilis:Rex magnus super omnem terram.*Subiecit popu- 4 los nobis, & gentes sub pedibus nostris. * 5 Elegit nobis hæreditatem suam:speciem Ia- 6 cob,quam dilexit. * Ascendit Deus in iubi- 7 lo:& Dominus in voce tubæ. *Psallite Deo • 1. Reg.6. B nostro psallite: psallite Regi nostro, psalli- c. 16. 8 te. Quoniam Rex omnis terræ Deus:psallite sapienter. * Regnabit Deus super gentes: 9 10 Deus sedet super sedem sanctam suam. * Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham: quoniam dij fortes terræ vehementer eleuati sunt.

Psal-

Psalmus Cantici filius Core secunda Sabbati. XLVII.

MAgnus Dñs, & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius. * Fundatur exultatione vniuersæ terræ mons Sion, latera Aquilonis, ciuitas Regis magni. * Deus in domibus eius cognoscetur, cum suscipiet eam. * Quoniam ecce reges terræ congregati sunt: conuenerunt in vnum. * Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt: * tremor apprehendit eos. * Ibi dolores vt parturientis, in spiritu vehementi conteres naues Tharsis. * Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate Dñi virtutum in ciuitate Dei nostri: Deus fundauit eam in æternum. * Suscepimus Deus misericordiam tuam; in medio templi tui. * Secundum nomen tuum Deus, sic & laus tua in fines terræ: iustitia plena est dextera tua. * Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Iudæ, propter iudicia tua Domine. * Circumdate Sion, & complectimini eam: narrate in turribus eius. * Ponite corda vestra in virtute eius: & distribuite domos eius, vt enarretis in progenie altera. * Quoniam hic est Deus, Deus noster in æternum, & in sæculum sæculi: ipse reget nos in sæcula.

In finem, filijs Core Psalmus XLVIII.

AVdite hæc omnes gentes: auribus percipite omnes, qui habitatis orbem. * Aque terrigenæ, & filij hominum: simul in vnum diues, & pauper. Os meum loquetur sapientiam: & meditatio cordis mei prudentiam. * Inclinabo in parabolam aurem meam: aperiam in psalterio propositionem meam. Cur timebo in die malaᵱ iniquitas calcanei me circumdabit me. * Qui confidunt in virtute sua: & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur. * Frater non redimit, redimet homo: non dabit Deo placationem suam. * Et pretium redemptionis animæ suæ: & laborabit in æternum, Et viuet adhuc in finem. Non videbit interitum, cum viderit sapientes morientes: simul insipiens, & stultus peribunt. * Et relinquent alienis diuitias suas; & sepulchra eorum domus illorum in æternum. Tabernacula eorum in progenie, & progenie: vocauerunt nomina sua in terris suis. * Et homo, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. * Hæc via illorum scandalum ipsis: & postea in ore suo complacebunt. Sicut oues in inferno positi sunt: mors depascet eos. Et dominabuntur eorum iusti in matutino: & auxilium eorum veterascet in inferno à gloria eorum. * Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cum acceperit me. * Ne timueris, cum dives factus fuerit homo: & cum multiplicata fuerit gloria domus eius. * Quoniam cum interierit, non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius. * Quia anima eius in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi cum benefeceris ei. * Introibit vsque in progenies patrum suorum: & vsque in æternum non videbit lumen. * Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.

Psalmus Asaph. XLIX.

DEus deorum Dominus locutus est: & vocauit terram. * A solis ortu vsque ad occasum: ex Sion species decoris eius. Deus manifestè veniet: Deus noster & non silebit. Ignis in conspectu eius exardescet: & in circuitu eius tempestas valida. * Aduocabit cœlum de sursum: & terram discernere populum suum. * Congregate illi sanctos eius: qui ordinant testamentum eius super sacrificia. * Et annuntiabunt cœli iustitiam eius: quoniam Deus Iudex est. * Audi populus meus, & loquar: Israel, & testificabor tibi: Deus Deus tuus ego sum. Non in sacrificijs tuis arguam te: holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper. * Non accipiam de domo tua vitulos: neque de gregibus tuis hircos. * Quoniam meæ sunt omnes ferę syluarum, iumenta in montibus, & boues. * Cognoui omnia volatilia cœli: & pulchritudo agri mecum est. * Si esuriero, non dicam tibi: meus est enim orbis terræ, & plenitudo eius. * Numquid manducabo carnes taurorum? aut sanguinem hircorum potabo? * Immola Deo sacrificium laudis: & redde Altissimo vota tua. * Et inuoca me in die tribulationis: eruam te, & honorificabis me. * Peccatori autem dixit Deus. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? * Tu verò odisti disciplinam; & proiecisti sermones meos retrorsum. Si videbas furem, currebas cum eo: & cum adulteris portionem tuam ponebas. * Os tuum abundauit malitia: & lingua tua concinnabat dolos. * Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum: hæc fecisti, & tacui. * Existimasti iniquè, quod ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam. * Intelligite hęc, qui obliuiscimini Deum: nequando rapiat, & non sit, qui eripiat. * Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.

cecidit ſuper me. *Timor & tremor venerunt ſuper me: & contexerunt me tenebræ. 6
*Et dixi: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? Ecce elõgaui fugiens: & manſi in ſolitudine. *Expectabam eum qui ſaluum me fecit à puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate. *Præcipita Domine, diuide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in ciuitate, *Die, ac nocte circumdabit eam ſuper muros eius iniquitas: & labor in medio eius, & iniuſtitia. *Et non defecit de plateis eius vſura, & dolus. *Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtiq; C Et ſi is, qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet: abſcondiſſem me forſitan ab eo. *Tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus. *Qui ſimul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulauimus cum conſenſu. *Veniat mors ſuper illos: & deſcendant in infernum viuentes: Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum: in medio eorum. Ego autem ad Deum clamaui: & Dominus ſaluabit me. Veſpere, & manè, & meridie narrabo, & annuntiabo: & exaudiet vocem meam. *Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi: quoniam inter multos erant mecum. *Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui eſt ante ſæcula. *Non enim eſt illis commutatio, & non timuerunt Deum: extendit manum ſuam in retribuendo. *Contaminauerunt teſtamentum eius, diuiſi ſunt ab ira vultus eius: & appropinquauit cor illius. Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum: & ipſi ſunt iacula. *Iacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem iuſto. *Tu verò Deus deduces eos in puteum interitus. Viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt dies ſuos: ego autem ſperabo in te Domine.

7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 D 22 23 24

* Matt. 6. d. 13. Luc. 11. c. 24. 2 Petr. 3. b. 9.

In finem,

Pro populo, qui à ſanctis longè factus eſt, Dauid in tituli inſcriptionem, cum tenuerunt eum Allophyli in Geth. 1

(1. Reg. 21. 12.) LV.

MIſerere mei Deus: quoniam conculcauit me homo: tota die impugnans tribulauit me. *Conculcauerunt me inimici mei tota die, quoniam multi bellantes aduerſum me. *Ab altitudine diei timebo: ego verò in te ſperabo. *In Deo laudabo ſermones meos, in Deo ſperaui: non timebo quid faciat mihi caro. *Tota die verba mea execrabantur: aduerſum me omnes cogitationes eorum, in malum. *Inhabitabunt, & abſcondent: ipſi calcaneum meum obſeruabunt, *Sicut ſuſtinuerunt

2 A 3 4 5 6 B 7 8

animam meam, pro nihilo ſaluos facies illos in ira populos confringes. *Deus, vitam meam annuntiaui tibi: poſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo. *Sicut & in promiſſione tua: tunc conuertentur inimici mei retrorſum: In quacumque die inuocauero te ecce cognoui quoniam Deus meus es. *In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo ſermonem: in Deo ſperaui, non timebo quid faciat mihi homo. *In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi. *Quoniam eripuiſti animam meam de morte, & pedes meos de lapſu: vt placeam coram Deo in lumine viuentium.

9 10 11 12 13

In finem,

Ne diſperdas, Dauid in tituli inſcriptionem, cum fugeret à facie Saul in ſpelunca.

(1. Reg. 22. 1. & 24. 4.) LVI.

MIſerere mei Deus, miſerere mei: quoniam in te confidit anima mea. Et in umbra alarum tuarum ſperabo, donec tranſeat iniquitas. *Clamabo ad Deum altiſſimum: Deum, qui benefecit mihi. *Miſit de cœlo, & liberauit me: dedit in opprobrium conculcantes me. *Miſit Deus miſericordiam ſuam, & veritatem ſuam, & eripuit animam meam de medio catulorum leonum: dormiui conturbatus. Filij hominum dentes eorum arma, & ſagittæ: & lingua eorum gladius acutus. *Exaltare ſuper cœlos Deus: & in omnem terram gloria tua. *Laqueum parauerunt pedibus meis: & incuruauerunt animam meam. Foderunt ante faciem meam foueam: & inciderunt in eam. *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo, & pſalmum dicam. Exurge gloria mea, exurge pſalterium & cithara: exurgam diluculo. *Confitebor tibi in populis Domine: & pſalmum dicam tibi in gentibus: *Quoniam magnificata eſt vſque ad cœlos miſericordia tua, & vſque ad nubes veritas tua. *Exaltare ſuper cœlos Deus: & ſuper omnem terram gloria tua.

A 2 3 4 5 6 B 7 8 9 10 11 12

In finem,

Ne diſperdas, Dauid in titull inſcriptionem. LVII.

SI verè vtique iuſtitiam loquimini: recta iudicate filij hominum. *Etenim in corde iniquitates operamini: in terra iniuſtitias manus veſtræ concinnant. *Alienati ſunt peccatores à vulua, errauerunt ab vtero: locuti ſunt falſa. *Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis: ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, *Quæ non exaudiet vocem incantantium: & veneſici incantantis ſapienter. *Deus conte-

A 2 3 4 5 6 B 7

cogitauerunt repellere, cucurri in siti: ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant. *Verumtamen Deo subiecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea. * Quia ipse Deus meus,& saluator meus:adiutor meus,non emigrabo. In Deo salutare meũ,& gloria mea: Deus Deus auxilij mei, & spes mea in Deo est. *Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra: Deus adiutor noster in æternum. * Verumtamen vani filij hominum, mendaces filij hominum in stateris: vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum. Nolite sperare in iniquitate,& rapinas nolite concupiscere: diuitiæ si affluant,nolite cor apponere. * Semel locutus est Deus,duo hæc audiui,quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia: quia tu reddes vnicuique iuxta opera sua.

* Matt.16. d.17. Rom.2.b. 6. 2. Cor.3.b. 2. Gal.6.b.1.

Psalmus Dauid.
Cum esset in deserto idumææ, (1. Reg. 22. 5.) LXII.

DEus Deus meus ad te de luce vigilo. * Sitiuit in te anima mea,quam multipliciter tibi caro mea. * In terra deserta, & inuia,& inaquosa: sic in sancto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam, & gloriam tuam. * Quoniam melior est misericordia tua super vitas:labia mea laudabunt te. *Sic benedicam te in vita mea,& in nomine tuo leuabo manus meas. * Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea: & labijs exultationis laudabit os meum. *Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te: quia fuisti adiutor meus. * Et in velamento alarum tuarum exultabo, adhæsit * anima mea post te: me suscepit dextera tua.Ipsi verò in vanum quæsierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ: * Tradentur in manus gladij, partes vulpium erunt. * Rex verò lætabitur in Deo, laudabuntur omnes, qui iurant in eo: quia obstructum est os loquentium iniqua,

In finem;
Psalmus Dauid. LXIII.

EXaudi Deus orationem meam cum deprecori à timore inimici eripe animam meam.Protexisti me à conuentu malignantium: à multitudine operantium iniquitatem. *Quia exacuerunt vt gladium linguas suas: intenderunt arcum rem amaram, vt sagittent in occultis immaculatum. *Subito sagittabunt eum, & non timebunt: firmauerunt sibi sermonem nequam. *Narrauerunt vt absconderent laqueos:dixerunt. Quis videbit eos? Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinio. * Accedet homo ad cor altum: & exaltabitur Deus. * Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorum: & infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum. *Conturbati sunt omnes,qui videbant eos:& timuit omnis homo. Et annunciauerunt opera Dei:& facta eius intellexerunt. * Lætabitur iustus in Domino, & sperabit in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

In finem, Psalmus Dauid.
Canticum Ieremiæ, & Ezechielis populo transmigrationis, cum inciperent exire.
LXIV.

TE decet hymnus Deus in Sion: & tibi reddetur votum in Ierusalem. Exaudi orationem meam: ad te omnis caro veniet. * Verba iniquorum præualuerunt super nos: & impietatibus nostris tu propitiaberis. *Beatus,quem elegisti,& assumpsisti: inhabitabit in atrijs tuis. *Replebimur in bonis domus tuæ: sanctum est templum tuum, mirabile in æquitate. * Exaudi nos Deus salutaris noster,spes omnium finium terræ,& in mari longe. *Præparans montes in virtute tua, accinctus potentia: qui conturbas profundum maris,sonum fluctuum eius: * Turbabuntur gentes, & timebunt, qui habitant terminos à signis tuis: exitus matutini,& vespere delectabis. * Visitasti terram, & inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam. Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum illorum: quoniam ita est præparatio eius. * Riuos eius inebria, multiplica genimina eius: in stillicidijs eius lætabitur germinans. *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ: & campi tui replebuntur vbertate. *Pinguescent speciosa deserti:& exultatione colles accingentur. * Induti sunt arietes ouium, & valles abundabunt frumento:clamabunt,etenim hymnum dicent.

In finem,
Canticum Psalmi resurrectionis.
LXV.

IVbilate Deo omnis terra, psalmum dicite nomini eius: date gloriam laudi eius. *Dicite Deo,quam terribilia sunt opera tua Domine! in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui. *Omnis terra adoret te,& psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo. *Venite,& videte opera Dei: terribilis in consilijs super filios hominum. * Qui conuertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede:ibi lætabimur in ipso. Qui dominatur in virtute sua in æternum, oculi eius super gentes respiciunt.qui exasperant non exaltentur in semetipsis. * Benedicite gentes Deum nostrum: & auditam facite vocem laudis eius. * Qui posuit animam

meam ad vitam:& non ſedit in commotio-
nem pedes meos. * Quoniam probaſti nos 10
Deus: igne nos examinaſti,ſicut examina-
tur argentum. *Induxiſti nos in laqueum, 11
poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro: im-
poſuiſti homines ſuper capita noſtra. Trāſi- 12
ulmus per ignem,& aquam: & eduxiſti nos C
in refrigerium. * Introibo in domum tuam 13
in holocauſtis: reddam tibi vota mea, quæ
diſtinxerunt labia mea. *Et locutum eſt os 14
meum,in tribulatione mea. * Holocauſta 15
medullata offeram tibi cum incenſo arie-
tum:offeram tibi boues cum hircis.* Veni- 16
te, audite, & narrabo, omnes, qui timetis
Deum,quanta fecit animę meæ.*Ad ipſum 17
ore meo clamaui, & exaltaui ſub lingua
mea. * Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, 18
non exaudiet Dominus. * Propterea exau- 19
diuit Deus, & attendit voci deprecationis
meæ. * Benedictus Deus, qui non amouit 20
orationem meam, & miſericordiam ſuam
à me.

In finem,
In hymnis, Pſalmus Cantici Dauid. 1
LXVI.

DEus miſereatur noſtri, & benedicat 2
nobis: illuminet vultum ſum ſuper A
nos,& miſereatur noſtri. *Vt cognoſcamus 3
in terra viam tuam: in omnibus gentibus
ſalutare tuum. * Confiteantur tibi populi 4
Deus: confiteantur tibi populi omnes.* Læ- 5
tentur,& exultent gentes:quoniam iudicas
populos in æquitate,& gentes in terra diri-
gis. *Confiteantur tibi populi Deus: confi- 6
teantur tibi populi omnes: terra dedit fru-
ctum ſuum.* Benedicat nos Deus,Deus no- 7
ſter, benedicat nos Deus: & metuant eum
omnes fines terræ.

In finem,
Pſalmus Cantici ipſi Dauid. 1
LXVII.

EXurgat Deus, & diſſipentur inimici 2
eius:& fugiant,qui oderunt eum,à fa- A
cie eius. *Sicut deficit fumus,deficiant: ſi- 3
cut fluit cera à facie ignis,ſic pereant pecca-
tores à facie Dei. Et iuſti epulentur,& exul- 4
tent in conſpectu Dei: & delectentur in læ-
titia. *Cantate Deo,pſalmum dicite nomi- 5
ni eius:iter facite ei,qui aſcēdit ſuper occa-
ſum: Dominus nomen illi. Exultate in con- 6
ſpectu eius, turbabuntur à facie eius,patris
orphanorum,& iudicis viduarum. * Deus 7
in loco ſancto ſuo: Deus,qui inhabitare fa-
cit vnius moris in domo: * Qui educit vin- 8
ctos in fortitudine,ſimiliter eos,qui exaſpe-
rant,qui habitant in ſepulchris.*Deus cum 9
egredereris in conſpectu populi tui, cum
pertranſires in deſerto. * Terra mota eſt, 10
etenim cœli diſtillauerunt à facie Dei Si- B
nai, à facie Dei Iſrael. * Pluuiam voluntā- 11
riam ſegregabis Deus hæreditati tuæ: & in-
firmata eſt, tu verò perfeciſti eam. Animā- 12
lia tua habitabunt in ea: paraſti in dulcedi-
ne tua pauperi, Deus.* Dominus dabit ver- 13
bum euangelizantibus,virtute multa.*Rex 14
virtutum dilecti dilecti: & ſpeciei domus
diuidere ſpolia.*Si dormiatis inter medios 15
cleros,pennæ columbæ deargentatæ,& po-
ſteriora dorſi eius in pallore auri.*Dum di- 16
ſcernit cęleſtis reges ſuper eam, niue deal-
babuntur in Selmon: mons Dei,mons pin-
guis. * Mons coagulatus, mons pinguis: vt 17
quid ſuſpicamini montes coagulatos? Mōs,
in quo beneplacitum eſt Deo habitare in
eo: etenim Dñs habitabit in finem. Currus 18
C Dei decem millibus multiplex,millia lętan-
tium: Dñs in eis in Sina in ſancto. Aſcendi- 19
ſti in altum,cępiſti captiuitatem: accepiſti
dona in hominibus: Etenim non credentes,
inhabitare Dominum Deum. *Benedictus 20
Dñs die quotidie:proſperum iter faciet no-
bis Deus ſalutarium noſtrorum.*Deus no- 21
ſter, Deus ſaluos faciendi: & Domini, Do-
mini exitus mortis. * Verumtamen Deus 22
confringet capita inimicorum ſuorum:ver-
ticem capilli perambulantium in delictis
ſuis. Dixit Dominus:Ex Baſan conuertam, 23
conuertam in profundum maris:*Vt intin- 24
D gatur pes tuus in ſanguine: lingua canum
tuorum ex inimicis,ab ipſo. * Viderunt in- 25
greſſus tuos Deus, ingreſſus Dei mei: regis
mei,qui eſt in ſancto. * Præuenerunt prin- 26
cipes coniuncti pſallentibus, in medio iu-
uencularum tympaniſtriarum. * In Eccle- 27
ſijs benedicite Deo Domino, de fontibus
Iſrael. * Ibi Beniamin adoleſcentulus, in 28
mentis exceſſu. Principes Iuda, duces eo-
rum: principes Zabulon, principes Neph-
thali. * Manda Deus virtuti tuæ: confirma 29
hoc Deus, quod operatus es in nobis. * A 30
templo tuo in Ieruſalem, tibi offerent reges
munera. * Increpa feras arundinis, con- 31
gregatio taurorum in vaccis populorum:
vt excludant eos, qui probati ſunt argen-
to. * Diſſipa gentes, quæ bella volunt: ve- 32
nient legati ex Ægypto: Æthiopia præue-
niet manus eius Deo. * Regna terræ, can- 33
tate Deo: pſallite Domino: pſallite Deo,
* Qui aſcendit ſuper cœlum cœli, ad 34
Orientem. Ecce dabit voci ſuæ vocem
virtutis, * Date gloriam Deo ſuper Iſ- 35
rael, magnificientia eius, & virtus eius
in nubibus. * Mirabilis Deus in ſan- 36
ctis ſuis, Deus Iſrael ipſe dabit virtu-
tem, & fortitudinem plebi ſuæ, benedi-
ctus Deus.

In ſi-

In finem, pro ijs, qui commutabuntur, Dauid. LXVIII.

SAluum me fac Deus: quoniam intrauerunt aquæ vſque ad animam meam.* A
Infixus ſum in limo profundi: & non eſt ſubſtantia. Veni in altitudinem maris: &
tempeſtas demerſit me. Laboraui clamans, raucæ factæ ſunt fauces meæ: defecerunt
oculi mei, dum ſpero in Deum meum. Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei, qui
oderunt me gratis. Confortati ſunt qui perſecuti ſunt me inimici mei iniuſtè: quæ non
rapui, tunc exoluebam.* Deus tu ſcis inſipientiam meam: & delicta mea à te non ſũt
abſcondita.* Non erubeſcant in me, qui expectant te Domine, Domine virtutum. Nõ
confundantur ſuper me, qui quęrunt te, Deus Iſrael.* Quoniam propter te ſuſtinui
opprobrium: operuit confuſio faciem meã. B
* Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ.* Quoniam
zelus domus tuæ comedit me: & opprobria
Ioan. 2. d. 17. exprobrantium tibi, ceciderunt ſuper me.
Rom. 15. a. 3. *Et operui in ieiunio animam meam: & factum eſt in opprobrium mihi.* Et poſui veſtimentum meum cilicium: & factus ſum
illis in parabolam.* Aduerſum me loquebantur, qui ſedebant in porta: & in me pſallebant, qui bibebant vinum. Ego verò orationem meam ad te Domine: tempus beneplaciti Deus. In multitudine miſericordiæ
tuæ exaudi me, in veritate ſalutis tuæ. Eripe me de luto, vt non infigar: libera me ab
ijs, qui oderunt me, & de profundis aquarum. Nonne me demergat tempeſtas aquę,
neque abſorbeat me profundum: neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum.* Exaudi me
Dñe, quoniã benigna eſt miſericordia tua:
ſecundũ multitudinem miſerationum tuarum reſpice in me.* Et ne auertas faciem
tuam à puero tuo: quoniam tribulor, velociter exaudi me.* Intende anime meę, & libera eam: propter inimicos meos eripe me.
* Tu ſcis improperium meum, & confuſionem meam, & reuerentiam meam. In conſpectu tuo ſunt omnes, qui tribulant me,
improperium expectauit cor meum, & miſeriam. Et ſuſtinui, qui ſimul contriſtaretur,
& non fuit: & qui conſolaretur, & non inueni.* Et dederunt in eſcam meam fel, & in
ſiti mea potauerunt me aceto.* Fiat menſa
Matt. 27. E. 48. eorum coram ipſis in laqueum, & in retributiones, & in ſcandalum.* Obſcurentur
oculi eorum ne videant: & dorſum eorum ſemper incurua.* Effunde ſuper eos iram
tuam: & furor iræ tuæ comprehendat eos.
Act. 1. d. 20. Fiat habitatio eorum deſerta: & in tabernaculis eorum non ſit, qui inhabitet.* Quoniã
quem tu percuſſiſti, perſecuti ſunt: & ſuper
dolorem vulnerum meorum addiderunt.*
Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, & non intrent in iuſtitiam tuam.*
Deleantur de Libro viuentium: & cum iuſtis non ſcribantur.* Ego ſum pauper, &
dolens: ſalus tua Deus ſuſcepit me.* Laudabo nomen Dei cum cantico: & magnificabo eum in laude:* Et placebit Deo ſuper
vitulum nouellum: cornua producentem,
& vngulas.* Videant pauperes, & lętentur:
quęrite Deum, & viuet anima veſtra: Quoniam exaudiuit pauperes Dominus: & vinctos ſuos non deſpexit.* Laudent illum cęli, & terra, mare, & omnia reptilia in eis.*
Quoniam Deus ſaluam faciet Sion: & ædificabuntur ciuitates Iuda: Et inhabitabunt
ibi, & hæreditate acquirent eam.* Et ſemen ſeruorum eius poſſidebit eam, & qui diligunt nomen eius, habitabunt in ea.

In finem, Pſalmus Dauid, In rememorationem, quod ſaluum fecerit eum Dominus. LXIX.

DEus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me feſtina.* A
Confundantur, & reuereantur, qui quęrunt animam meam:* Auertantur retrorſum, & erubeſcant, qui volunt mihi mala: Auertantur, ſtatim erubeſcentes, qui dicunt mihi: Euge, euge.* Exultent, & lætentur in te
omnes, qui quærunt te, & dicant ſemper: Magnificetur Dominus: qui diligunt ſalutare tuum.* Ego verò egenus, & pauper
ſum: Deus adiuua me. Adiutor meus, & liberator meus es tu: Domine ne moreris.

Pſalmus Dauid, Filiorum Ionadab, & priorum captiuorum. LXX.

IN te Dñe ſperaui, non confundar in ęternum: in iuſtitia tua libera me, & eripe me. Inclina ad me aurem tuam, & ſalua me. A
*Eſto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum: vt ſaluum me facias: Quoniam firmamentum meum, & refugium
meum es tu.* Deus meus eripe me de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis, & iniqui:* Quoniam tu es patientia mea B
Domine: Domine ſpes mea à iuuentute mea.
* In te confirmatus ſum ex vtero: de ventre
matris meæ tu es protector meus,* In te cantatio mea ſemper: tanquam prodigium
factus ſum multis: & tu adiutor fortis. Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam
tuam: tota die magnitudinem tuam.* Ne proijcias me in tempore ſenectutis: cum
defecerit virtus mea, ne derelinquas me.*
Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui cuſtodiebant animam meam, conſilium fece-

runt in vnum. *Dicentes: Deus dereliquit 11
eum persequimini,& comprehendite eum:
quia non est,qui eripiat. Deus ne elongeris 12
à me: Deus meus in auxilium meum respi-
ce. *Confundantur,& deficiant detrahen- 13
tes animæ meæ: operiantur confusione,& C
pudore,qui quærunt mala mihi. * Ego au- 14
tem semper sperabo:& adijciam super om-
nem laudem tuam. *Os meum annuntia- 15
bit iustitiam tuam: tota die salutare tuum.
*Quoniam non cognoui litteraturam, in- 16
troibo in potentias Domini: Domine me-
morabor iustitiæ tuæ solius. *Deus docui- 17
sti me á iuuentute mea;& vsque nunc pro-
nuntiabo mirabilia tua. *Et vsque in sene- 18
ctam, & senium: Deus ne derelinquas me.
Donec annuntiem brachium tuum gene- 19
rationi omni,quæ ventura est:*Potentiam
tuam, & iustitiam tuam Deus vsque in al-
tissima, quæ fecisti magnalia: Deus quis si- D
milis tibi? * Quantas ostendisti mihi tri- 20
bulationes multas, & malas: & conuersus
viuificasti me:& de abyssis terræ iterum re-
duxisti me:*Multiplicasti magnificentiam 21
tuam:& conuersus consolatus es me. Nam 22
& ego confitebor tibi in vasis psalmi veri-
tatem tuam: Deus psallam tibi in cithara
sanctus Israel.*Exultabunt labia mea cum 23
cantauero tibi: & anima mea, quam rede-
misisti. *Sed & lingua mea tota die medita- 24
bitur iustitiam tuam: cum confusi,& reue-
riti fuerint, qui quærunt mala mihi.

Psalmus. 1
In Salomonem. LXXI.

DEus iudicium tuum regi da: & iusti- 2
tiam tuam filio regis: Iudicare po- A
pulum tuum in iustitia,& pauperes tuos in
iudicio.*Suscipiant montes pacem populo, 3
& colles iustitiam.*Iudicabit pauperes po- 4
puli,& saluos faciet filios pauperum:& hu-
miliabit calumniatorem. * Et permanebit 5
cum sole,& ante lunam,in generatione, &
generationem. * Descendet sicut pluuia in 6
vellus: & sicut stillicidia stillantia super B
terram.* Orietur in diebus eius iustitia, & 7
abundantia pacis: donec auferatur luna.* 8
Et dominabitur à mari vsque ad mare: & à
flumine vsque ad terminos orbis terrarum.
*Coram illo procident Æthiopes: & inimi- 9
ci eius terram lingent.Reges Tharsis,& in- 10
sulæ munera offerent:reges Arabum,& Sa-
ba dona adducent:*Et adorabunt eum om- 11
nes reges terræ: omnes gentes seruient ei:* 12
Quia liberabit pauperem à potente:& pau- C
perem,cui non erat adiutor.*Parcet paupe- 13
ri,& inopi: & animas pauperum saluas fa-
ciet.* Ex vsuris,& iniquitate redimet ani- 14
mas eorum: & honorabile nomen eorum
coram illo. *Et viuet,& dabitur ei de auro 15
Arabiæ, & adorabunt de ipso semper: tota
16 die benedicent ei.*Et erit firmamentum in
D terra in summis montium, & superextolle-
tur super Libanum fructus eius: & flore-
17 bunt de ciuitate sicut fœnum terræ. * Sit
nomen eius benedictum in sæcula: ante so-
lem permanet nomen eius. Et benedicen-
tur in ipso omnes tribus terræ: omnes gen-
18 tes magnificabunt eum. * Benedictus Do-
minus Deus Israel, qui facit mirabilia so-
19 lus: * Et benedictum nomen maiestatis
eius in æternum: & replebitur maiestate
20 eius omnis terra: fiat, fiat. * Defecerunt
laudes Dauid filij Iesse.

1 Psalmus Asaph. LXXII.

A QVam bonus Israel Deus his, qui recto
2 sunt corde! * Mei autem pœnè moti
3 sunt pedes:pœne effusi sunt gressus mei. *
Quia zelaui super iniquos,pacem peccato-
4 rum videns. *Quia non est respectus morti
5 eorum: & firmamentum in plaga eorum.*
In labore hominum non sunt, & cum ho-
6 minibus non flagellabuntur: * Ideò tenuit
7 eos superbia, operti sunt iniquitate, & im-
B pietate sua.Prodijt quasi ex adipe iniquitas
8 eorum: transierunt in affectum cordis. *
9 Cogitauerunt, & locuti sunt nequitiá: ini-
quitatem in excelso locuti sunt.*Posuerunt
in cœlum os suum & lingua eorum transi-
10 uit in terra. * Ideò conuertetur populus
11 meus hic: & dies pleni inuenientur in eis.*
Et dixerunt: Quomodo scit Deus, & si est
12 scientia in excelso?*Ecce ipsi peccatores,&
abundantes in sæculo, obtinuerunt diui-
13 tias. *Et dixi: Ego sine causa iustificaui cor
meum, & laui inter innocentes manus
14 meas: * Et fui flagellatus tota die,& casti-
15 gatio mea in matutinis. *Si dicebam: Nar-
C rabo sic: ecce nationem filiorum tuorum
16 reprobaui. *Existimabam,vt cognoscerem
17 hoc labor est ante me: * Donec intrem in
sanctuarium Dei: & intelligam in nouissi-
18 mis eorum. * Verumtamen propter dolos
posuisti eis:deiecisti eos,dum alleuarentur.
19 * Quomodo facti sunt in desolationem,su-
bito defecerunt, perierunt propter iniqui-
20 tatem suam. *Velut somnium surgentium
Domine,in ciuitate tua imaginem ipsorum
21 ad nihilum rediges. * Quia inflammatum
est cor meum, & renes mei commutati
sunt:& ego ad nihilum redactus sum,& ne-
22 scini, * Vt iumentum factus sum apud te:
23 & ego semper tecum. * Tenuisti manum
dexteram meam: & in voluntate tua dedu-
24 xisti me,& cum gloria suscepisti me. Quid
D enim mihi est in cœlo? & a te quid volui
25 super terram? * Defecit caro mea, & cor
meum: Deus cordis mei,& pars mea Deus
26 in æternum. * Quia ecce,qui elongant se à

te,

te, peribunt: perdidisti omnes, qui fornicantur abs te. *Mihi autem adhærere Deo bonum est: ponere in Domino Deo spem meam: *Vt annuntiem omnes prædicationes tuas, in portis filiæ Sion.

Intellectus Asaph. LXXIII.

VT quid Deus repulisti in finem: iratus est furor tuus super oues pascuæ tuæ? Memor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio. Redemisti virgam hæreditatis tuæ: mons Sion, in quo habitasti in eo. *Leua manus tuas in superbias eorum in finem: quanta malignatus est inimicus in sancto! *Et gloriati sunt, qui oderunt te, in medio solemnitatis tuæ. * Posuerunt signa sua, signa: & cognouerunt sicut in exitu super summum. *Quasi in sylua lignorum securibus exciderunt ianuas eius in idipsum: 4. Reg. 25. c. 9. in securi, & ascia deiecerunt eam. * Incenderunt igni sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernacullum nominis tui. *Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra. * Signa nostra non vidimus, iam non est propheta: & nos non cognoscet amplius. * Vsquequò Deus improperabit inimicus: irritat aduersarius nomen tuum in finem? * Vt quid auertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem? Luce 1. g. 70. * Deus autem rex noster ante sæcula, operatus est salutem in medio terræ. * Tu confirmasti in virtute tua mare: contribulasti capita draconum in aquis. * Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis Æthiopum. *Tu dirupisti fontes, & torrentes: tu siccasti fluuios Ethan. *Tuus est dies, & tua est nox: tu fabricatus es auroram, & solem. * Tu fecisti omnes terminos terræ: æstatem & ver tu plasmasti ea. Memor esto huius, inimicus improperauit Domino: & populus insipiens incitauit nomen tuum. *Ne tradas bestijs animas confitentes tibi: & animas pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem. * Respice in testamentum tuum: quia repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum. *Ne auertatur humilis factus confusus: pauper & inops laudabunt nomen tuum. *Exurge Deus, iudica causam tuam: memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipiente sunt tota die. *Ne obliuiscaris voces inimicorum tuorum: superbia eorum, quite oderunt, ascendit semper.

In finem, Ne corrumpas, Psalmus Cantici Asaph. LXXIV.

CONfitebimur tibi Deus: confitebimur & inuocabimus nomen tuum. *Narrabimus mirabilia tua: cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. * Liquefacta est terra, & omnes, qui habitant in ea: ego confirmaui columnas eius. *Dixi iniquis: Nolite iniquè agere: & delinquentibus: Nolite exaltare cornu: * Nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui aduersus Deum iniquitatem. * Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque à desertis montibus: quoniam Deus Iudex est. * Hunc humiliat, & hunc exaltat: quia calix in manu Domini vini meri plenus misto. * Et inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen fæx eius non est exinanita: bibent omnes peccatores terræ. *Ego autem annuntiabo in sæculum: cantabo Deo Iacob. Et omnia cornua peccatorum confringam: & exaltabuntur cornua iusti.

In finem, in Landibus, Psalmus Asaph. Canticum ad Assyrios. LXXV.

NOtus in Iudæa Deus: in Israel magnum nomen eius: *Et factus est in pace locus eius: & habitatio eius in Sion. * Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum. *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis: Turbati sunt omnes insipientes corde. Dormierunt somnum suum: & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. * Ab increpatione tua Deus Iacob dormitauerunt, qui ascenderunt equos. *Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex nunc ira tua. *De cœlo auditum fecisti iudicium: terra tremuit, & quieuit. * Cum exurgeret in iudicium Deus, vt saluos faceret omnes mansuetos terræ. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. * Vouete, & reddite Domino Deo vestro, omnes, qui in circuitu eius affertis munera. *Terribili, & ei, qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terræ.

In finem, pro Idithun, Psalmus Asaph. LXXVI.

VOce mea ad Dñm clamaui: voce mea ad Deum, & intendit mihi. * In die tribulationis meæ Deum exquisiui, manibus meis nocte contra eum: & non sum deceptus. * Renuit consolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum: & defecit spiritus meus. *Anticipauerunt vigilias oculi mei: turbatus sum, & non sum locutus. * Cogitaui dies antiquos: & annos æternos in mente habui. *Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. *Numquid in æternum proijciet Deus: aut non apponet, vt complacitior sit adhuc? * Aut in finem misericordiam suam abscindet, à

det, à generatione in generationem? * Aut 10
obliuiſcetur miſereri Deus? aut continebit
in ira ſua miſericordias ſuas? Et dixi: Nunc 11
cœpi: hæc mutatio dexteræ excelſi. * Memor 12
fui operum Dñi: quia memor ero ab initio C
mirabilium tuorum. * Et meditabor in om- 13
nibus operibus tuis: & adinuentionibus
tuis exercebor. * Deus in ſancto via tua: 14
quis Deus magnus ſicut Deus noſter? tu es
Deus, qui facis mirabilia. * Notam feciſti in 15
populis virtutem tuam: redemiſti in bra-
chio tuo populum tuum, filios Iacob, & Io-
ſeph. * Viderunt te aquæ Deus, viderunt te 16
aquæ: & timuerunt, & turbatæ ſunt abyſſi. 17
* Multitudo ſonitus aquarum: vocem dede- 18
runt nubes. * Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt: 19
vox tonitrui tui in rota. Illuxerunt coruſca-
tiones tuæ orbi terræ, commota eſt, & con-
tremuit terra. * In mari via tua, & ſemitæ 20
tuæ in aquis multis: & veſtigia tua non co-
gnoſcentur. * Deduxiſti ſicut oues popu- 21
Exod. 14. f. 29. lum tuum, in manu Moyſi, & Aaron.

Intellectus Aſaph. LXXVII. 1

A Ttendite populo meus legem meam: A
inclinate aurem veſtram in verba
oris mei. * Aperiam in parabolis os meum: 2
loquar propoſitiones ab initio. Quanta au- 3
diuimus, & cognouimus ea: & patres noſtri
narrauerunt nobis. * Non ſunt occultata à 4
filijs eorum, in generatione altera. Narran-
tes laudes Dñi, & virtutes eius, & mirabilia
eius, quæ fecit. * Et ſuſcitauit teſtimonium 5
in Iacob: & legem poſuit in Iſrael. * Quanta 6
mandauit patribus noſtris nota facere ea fi- B
lijs ſuis: vt cognoſcat generatio altera. Filij
qui naſcentur, & exurgent & narrabunt fi-
lijs ſuis, * Vt ponant in Deo ſpem ſuam, & 7
non obliuiſcantur operum Dei: & mandata
eius exquirant. * Ne fiant ſicut patres eo- 8
rum: generatio prauа & exaſperans; Gene-
ratio, quæ non direxit cor ſuum: & non eſt
creditus cum Deo ſpiritus eius. * Filij E- 9
phrem intendentes, & mittentes arcum:
conuerſi ſunt in die belli. * Non cuſtodie- 10
runt teſtamentum Dei: & in lege eius no-
luerunt ambulare. * Et obliti ſunt benefa- 11
ctorum eius, & mirabilium eius, quæ oſten-
dit eis. * Coram patribus eorum fecit mira- 12
Exod. 14. f. 21. bilia in terra Ægypti, in campo Taneos. * 13
Interrupit mare, & perduxit eos: & ſtatuit
aquas quaſi in vtre. Et deduxit eos in nube 14
Exod. 17. b. 6. diei: & tota nocte in illuminatione ignis. * 15
Pſal. 104. d. 38. Interrupit petram in eremo: & adaquauit
eos velut in abyſſo multa. Et eduxit aquam 16
de petra: & deduxit tanquã flumina aquas.
* Et appoſuerunt adhuc peccare ei: in iram 17
excitauerunt Excelſum in inaquoſo. * Et 18
tentauerunt Deum in cordibus ſuis: vt pe-
terent eſcas animabus ſuis. * Et malè locuti 19
C ſunt de Deo: dixerunt: Numquid poterit
20 Deus parare menſam in deſerto? Quoniam
percuſſit petram, & fluxerunt aquæ, & tor-
rentes inundauerunt. Nunquid, & panem
poterit dare, aut parare menſam populo
21 ſuo? * Ideò audiuit Dominus, & diſtulit: & Num. 11. f. 1.
ignis accenſus eſt in Iacob, & ira aſcendit
22 in Iſrael. Quia non crediderunt in Deo, nec
23 ſperauerunt in ſalutari eius: * Et mandauit
24 nubibus deſuper, & ianuas cœli aperuit. *
Et pluit illis manna ad manducandum, &
25 panem cœli dedit eis. * Panem Angelorum Exod. 16. a. 4. Num. 11. b. 7. Io: 6. d. 11. 1. Cor. 10. 3. f. 1.
manducauit homo: cibaria miſit eis in abũ-
26 dantia. * Tranſtulit Auſtrum de cœlo: & in-
27 duxit in virtute ſua Africum. * Et pluit ſu-
per eos ſicut puluerem carnes: & ſicut are-
28 nam maris volatilia pennata. * Et ceciderunt Num. 11. f. 31.
in medio caſtrorum eorum: circa ta-
29 bernacula eorum. * Et manducauerunt, &
ſaturati ſunt nimis, & deſiderium eorum
30 attulit eis. * Non ſunt fraudati à deſiderio
D ſuo. * Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſo-
31 rum: & ira Dei aſcendit ſuper eos. Et occi- Num. 11. f. 33.
dit pingues eorum, & electos Iſrael impe-
32 diuit. * In omnibus his peccauerunt adhuc:
33 & non crediderunt in mirabilibus eius. *
Et defecerunt in vanitate dies eorum: & an-
34 ni eorum cum feſtinatione. * Cum occide-
ret eos, quærebant eum: & reuertebantur,
35 & diluculo veniebant ad eum. * Et reme-
morati ſunt, quia Deus adiutor eſt eorum:
36 & Deus excelſus redemptor eorum eſt. *
Et dilexerunt eum in ore ſuo, & lingua ſua
37 mentiti ſunt ei: * Cor autem eorum non
erat rectum cum eo: nec fideles habiti ſunt
38 in teſtamento eius. * Ipſe autem eſt miſeri-
cors, & propitius fiet peccatis eorum: &
non diſperdet eos. Et abundauit, vt auerte-
ret iram ſuam: & non accendit omnem
39 iram ſuam: * Et recordatus eſt, quia caro
40 ſunt: ſpiritus vadens & non rediens. * Quo-
ties exacerbauerunt eum in deſerto, in irã
41 concitauerunt in aquoſo? Et conuerſi ſunt,
& tentauerunt Deum: & ſanctum Iſrael
42 exacerbauerunt. * Non ſunt recordati ma-
nus eius, die qua redemit eos de manu tri-
43 bulantis. * Sicut poſuit in Ægypto ſigna
44 ſua, & prodigia ſua in campo Taneos. * Et
E conuertit in ſanguinem flumina eorum, & Exod. 7. f. 20. Exod. 8. a. 6. f. 14. Exod. 10. a. 15. Exod. 9. a. 22.
45 imbres eorum, ne biberent. * Miſit in eos
cœnomyiam, & comedit eos: & ranam, &
46 deſperdidit eos. * Et dedit ærugini fructus
47 eorum: & labores eorum locuſtæ. * Et occi-
dit in grandine vineas eorum: & moros eo-
48 rum in pruina. Et tradidit grandini iumen-
49 ta eorum: & poſſeſſionem eorum igni. * Mi-
ſit in eos iram indignationis ſuæ, indigna-
tionem, & iram, & tribulationem: immiſ-
50 ſiones per Angelos malos. * Viam fecit ſe-
F mitæ iræ ſuæ, non pepercit à morte animabus

Exod.12.d. 26. bus eorum,& iumenta eorum in morte cõclusit. *Et percussit omne primogenitum in 51
terra Ægypti: primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham. *Et abstulit si- 52
cut oues populum suum : & perduxit eos
Exod.14.c. 27. tamquam gregem in deserto. * Et deduxit 53
eos in spe,& non timuerunt:& inimicos eorum operuit mare. *Et induxit eos in mon- 54
tem sanctificationis suæ, montem, quem
Ios.13.b.8. acquisiuit dextera eius. Et eiecit à facie eorum gentes: & sorte diuisit eis terram in funiculo distributionis. *Et habitare fecit in 55
tabernaculis eorum tribus Israel. * Et ten- 56
tauerunt, & exacerbauerunt Deum excelsum: & testimonia eius non custodierunt.
* Et auerterunt se, & non seruauerunt pa- 57
ctum: quemadmodum patres eorum,conuersi sunt in arcum prauum. *In iram con- 58
citauerunt eum in collibus suis: & in sculptilibus suis ad æmulationem eum prouocauerunt. *Audiuit Deus,& spreuit: & ad 59
nihilum redegit valde Israel. *Et repulit ta- 60
bernaculum Silo,tabernaculum suum, vbi G
1.Reg.4.a. habitauit in hominibus. Et tradidit in cap- 61
2. Ier.7.b.12 tiuitatem virtutem eorum,& pulchritudinem eorum in manus inimici. *Et conclu- 62
sit in gladio populum suum:& hæreditatem suam spreuit. * Iuuenes eorum comedit 63
ignis: & virgines eorum non sunt lamentatæ. * Sacerdotes eorum in gladio cecide- 64
runt: & viduæ eorum non plorabantur. *
Et excitatus est tanquam dormiens Domi- 65
nus, tanquam potens crapulatus à vino. * 66
Et percussit inimicos suos in posteriora; opprobrium sempiternum dedit illis. *Et re- 67
pulit tabernaculum Ioseph: & tribum Ephraim non elegit: Sed elegit tribum Iuda, 68
montem Sion quem dilexit. * Et ædificauit 69
sicut vnicornium sanctificium suum in terra,quam fundauit in sæcula. *Et elegit Da- 70
uid seruum suum, & sustulit eum de gregibus ouium: de post fœtantes accepit eum.
*Pascere Iacob seruum tuum,& Israel hæ- 71
reditatem tuam.* Et pauit eos in innocen- 72
tia cordis sui: & in intellectibus manuum suarum deduxit eos.

Psalmus Asaph. LXXVIII. 1

DEus venerunt gentes in hæreditatem A
tuam, polluerunt templum sanctum
tuum : posuerunt Ierusalem in pomorum
custodiam. Posuerunt morticina seruorum 2
tuorum,escas volatilibus cœli: carnes sanctorum tuorum,bestijs terræ. * Effuderunt 3
sanguinem eorum tanquam aquam in circuitu Ierusalem: & non erat, qui sepeliret.
* Facti sumus opprobrium vicinis nostris: 4
subsannatio, & illusio his, qui in circuitu B
nostro sunt, * Vsquequò Domine irasceris 5
in finem: accendetur velut ignis zelus tuus?
6 * Effunde iram tuam in gentes, quæ te non
nouerunt : & in regna, quæ nomen tuum Ier.10.d. 25. Isa.64.c.9.
7 non inuocauerunt. Quia comederũt Iacob:
C & locũ eius desolauerunt: * Ne memineris
8 iniquitatũ nostrarum antiquarum,citò anticipent nos misericordiæ tuæ quia paupe-
9 res facti sumus nimis. * Adiuua nos Deus salutaris noster: & propter gloriam nominis tui Domine libera nos : & propitius esto
10 peccatis nostris, propter nomen tuum: * Ne forte dicant in gentibus : Vbi est Deus eorum? & innotescat in nationibus coram
11 oculis nostris, * Vltio sanguinis seruorum tuorum,qui effusus est: introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum. Secundum magnitudinem brachij tui, posside filios
12 mortificatorum. * Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum:improperium ipsorum,quod exprobrauerunt tibi Domine.
13 *Nos autem populus tuus, & oues pascuæ tuæ,confitebimur tibi in sæculum:In generationem, & generationem annuntiabimus laudem tuam.

1 In finem, Pro ijs, qui commutabunbuntur, testimonium,Asaph, Psal. LXXIX.

2 QVi regis Israel,intende:qui deducis ve- A
lut ouem Ioseph. * Qui sedes super
3 cherubim,manifestare coram Ephraim,Beniamin,& Manasse.Excita potentiam tuam,
4 & veni,vt saluos facias nos. *Deus conuerte nos: & ostende faciem tuam,& salui erimus.
5 * Domine Deus virtutum,quousque
6 irasceris super orationem serui tui? * Cibabis nos pane lacrymarum : & potum dabis B
7 nobis in lacrymis in mensura? * Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris : &
8 inimici nostri subsannauerunt nos. * Deus virtutum conuerte nos : & ostende faciem
9 tuam,& salui erimus. *Vineam de Ægypto transtulisti: e ecisti gentes,& plantasti eam.
10 *Dux itineris fuisti in conspectu eius:plan- C
tasti radices eius,& impleuit terram.Ope-
11 ruit montes vmbra eius:& arbusta eius ce-
12 dros Dei.*Extendit palmites suos vsque ad mare: & vsque ad flumen propagines eius.*
13 Vt quid destruxisti maceriam eius: & vindemiant eam omnes,qui prætergrediuntur
14 viam?*Exterminauit eam aper de sylua:&
15 singularis ferus depastus est eam. * Deus virtutum conuertere: respice de cœlo,& vi-
16 de,& visita vineam istam. *Et perfice eam, D
quam plantauit dextera tua:& super filium
17 hominis,quem confirmasti tibi. * Incensa igni, & suffossa ab increpatione vultus tui
18 peribunt. * Fiat manus tua su per virum dexteræ tuæ:& super filium hominis,quem
19 confirmasti tibi. * Et non discedimus à te, vinificabis nos : & nomen tuum in-
20 uocabimus. *Domine Deus virtutum conuerte

nerte nos: & ostende faciem tuam, & salui erimus.

In finem, Pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph. LXXX. 1

EXultate Deo adiutori nostro: iubilate 2
Deo Iacob. *Sumite psalmum,& date A
tympanum:psalterium iucundum cum ci- 3
thara.*Buccinate in Neomenia tuba,in in- 4
signi die solemnitatis vestræ: *Quia præce- 5
ptum in Israel est:& iudicium Deo Iacob.*
Testimonium in Ioseph posuit illud, cum 6
Gen. 41. E. exiret de terra Ægypti: linguam,quam non
29. nouerat,audiuit.*Diuertit ab oneribus dor- 7
sum eius: manus eius in cophino seruie- B
runt.*In tribulatione inuocasti me,& libe- 8
raui te: exaudiui te in abscondito tempe-
statis: probaui te apud aquam contradi-
ctionis.* Audi populus meus, & contesta- 9
Exod. 17. b. 5. bor te: Israel si audieris me,non erit in te 10
Exod. 10. a. 2. deus recens, neque adorabis deum alie-
num.*Ego enim sum Dominus Deus tuus, 11
qui eduxi te de terra Ægypti: dilata os
tuum,& implebo illud. Et non audiuit po- 12
pulus meus vocem meam:& Israel non in- C
tendit mihi. *Et dimisi eos secundùm desi- 13
deria cordis eorum, ibunt in adinuentioni-
bus suis.* Si populus meus audisset me: Is- 14
Act. 14. c. 16. rael si in vijs meis ambulasset.* Pro nihilo 15
Baruc. 3. b. 13. forsitan inimicos eorum humiliassem: &
super tribulantes eos misissem manum D
meam.*Inimici Domini mentiti sunt ei:& 16
erit tempus eorum in sæcula. * Et cibauit 17
eos ex adipe frumenti: & de petra,melle sa-
turauit eos.

Psalmus Asaph. LXXXI. 1

DEus stetit in synagoga deorum: in me- 2
dio autem deos dijudicat. * Vsque- A
quò iudicatis iniquitatem: & facies pecca-
torum sumitis? *Iudicate egeno,& pupillo: 3
humilem,& pauperem iustificate. *Eripite 4
Prou. 24. a. 11. pauperem: & egenum de manu peccatoris
liberate. *Nescierunt,neque intellexerunt, 5
in tenebris ambulant: mouebuntur omnia
Ioan. 8. d. 34. fundamenta terræ. *Ego dixi: Dij estis,& fi- 6
lij Excelsi omnes.* Vos autem sicut homi- 7
nes moriemini: & sicut vnus de principi-
bus cadetis. * Surge Deus iudica terram: 8
quoniam tu hæreditabis in omnibus gen-
tibus.

Canticum Psalmi Asaph. LXXXII. 1

DEus,quis similis erit tibi?ne taceas,ne- 2
que compescaris Deus: * Quoniam A
ecce inimici tui sonuerunt: & qui oderunt 3
te,extulerunt caput.*Super populum tuum 4
malignauerunt consilium: & cogitauerunt
aduersus sanctos tuos,* Dixerunt: Venite, 5
& disperdamus eos de gente: & non me- 6
moretur nomen Israel vltra.*Quoniam co- 7
gitauerunt vnanimiter: simul aduersum te
testamentum disposuerunt, * Tabernacula 8
Idumæorum,& Ismahelitæ: * Moab,& A-
gareni,Gebal,& Ammon, & Amalec: alie- 9
nigenæ cum habitantibus Tyrum. * Etenim
Assur venit cum illis: facti sunt in adiuto- 10
rium filijs Lot. * Fac illis sicut Madian,& 11
Iudl. 7. f. 22 Iud. 4. d. 15 Iud. 7. g. 25. Sisaræ,sicut Iabin in torrente Cisson. * Di-
sperierunt in Endor: facti sunt, vt stercus
terræ. * Pone principes eorum,sicut Oreb, 12
C & Zeb,& Zebee,& Salmana:*Omnes prin- 13
cipes eorum: qui dixerunt: Hæreditate pos- 14
sideamus Sanctuarium Dei. * Deus meus
pone illos vt rotam: & sicut stipulam ante 15
faciem venti.*Sicut ignis,qui comburit syl-
uam:& sicut flamma comburens montes. * 16
Ita persequeris illos in tempestate tua: & 17
in ira tua turbabis eos.Imple facies eorum
D ignominia: & quærent nomen tuum, Do- 18
mine. * Erubescant, & conturbentur in
sæculum sæculi: & confundantur, & per- 19
eant. * Et cognoscant, quia nomen ti-
bi Dominus: tu solus Altissimus in omni
terra.

In finem, Pro torcularibus filijs Core, Psalmus LXXXIII. 1

QVam dilecta tabernacula tua Domine 2
A virtutum:concupiscit,& deficit ani- A
ma mea in atria Domini. Cor meum,& ca- 3
ro mea,exultauerunt in Deum viuum.*Et- 4
enim passer inuenit sibi domum: & turtur
B nidum sibi,vbi ponat pullos suos. Altaria
tua Domine virtutum: rex meus, & Deus
meus.*Beati,qui habitant in domo tua Do- 5
mine: in sæcula sæculorum laudabunt te. *
Beatus vir,cuius est auxilium abs te: ascen- 6
siones in corde suo disposuit,in valle lacry- 7
marum in loco,quem posuit. * Etenim be- 8
C nedictionem dabit legislator, ibunt de vir-
tute in virtutem: videbitur Deus deorum
in Sion. * Domine Deus virtutum exaudi 9
orationem meam: auribus percipe Deus
Iacob. * Protector noster aspice Deus: & 10
respice in faciem christi tui: *Quia melior 11
D est dies vna in atrijs tuis super millia. Elegi
abiectus esse in domo Dei mei:magis quam
habitare in tabernaculis peccatorum. * 12
Quia misericordiam, & veritatem diligit
Deus:gratiam, & gloriam dabit Dominus.
* Non priuabit bonis eos,qui ambulant in 13
innocentia: Domine virtutum, beatus ho-
mo,qui sperat in te.

In finem, filijs Core, Psalmus. LXXXIV. 1

BEnedixisti Domine terram tuam: auer- 2
A tisti captiuitatem Iacob. * Remisisti A
iniquitatem plebis tuæ: operuisti omnia 3
peccata eorum. * Mitigasti omnem iram 4
tuam:

tuam: auertisti ab ira indignationis tuæ. * Conuerte nos Deus salutaris noster: & auerte iram tuam à nobis. * Numquid in æternum iraſceris nobis? aut extendes iram tuam à generatione in generationem? Deus tu conuersus viuificabis nos: & plebs tua lætabitur in te. * Ostende nobis Domine misericordiam tuam: & salutare tuum da nobis. * Audiam quid loquatur in me Dominus Deus: quoniam loquetur pacem in plebem suam; Et super sanctos suos: & in eos, qui conuertuntur ad cor. * Verumtamen propè timentes eum salutare ipsius: vt inhabitet gloria in terra nostra. * Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi: iustitia, & pax osculatæ sunt. * Veritas de terra orta est: & iustitia de cælo prospexit. * Etenim Dominus dabit benignitatem: & terra nostra dabit fructum suum. * Iustitia ante eum ambulabit: & ponet in via gressus suos.

Oratio ipsi Dauid. LXXXV.

INclina Domine aurem tuam, & exaudi me: quoniam inops & pauper sum ego: * Custodi animam meam, quoniam sanctus sum: saluum fac seruum tuum, Deus meus sperantem in te: * Miserere mei Domine, quoniam ad te clamaui tota die: lætifica animam serui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui. * Quoniam tu Domine suauis, & mitis: & multæ misericordiæ omnibus inuocantibus te. * Auribus percipe Domine orationem meam: & intende voci deprecationis meæ. * In die tribulationis meæ clamaui ad te: quia exaudisti me. * Non est similis tui in dijs Domine: & non est secundum opera tua. * Omnes gentes quascumque fecisti, venient, & adorabunt coram te Domine: & glorificabunt nomen tuum. * Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia: tu es Deus solus. * Deduc me Domine in via tua, & ingrediar in veritate tua: lætetur cor meum, vt timeat nomen tuum. * Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum. Quia misericordia tua magna est super me: & eruisti animam meam ex inferno inferiori. * Deus, iniqui insurrexerunt super me, & synagoga potentium quæsierunt animam meam: & non proposuerunt te in conspectu suo. * Et tu Domine Deus miserator, & misericors, patiens, & multæ misericordiæ, & verax. Respice in me, & miserere mei, da imperium tuum puero tuo: & saluum fac filium ancillæ tuæ. * Fac mecum signum in bonum, vt videant, qui oderunt me, & confundantur: quoniam tu Domine adiuuisti me, & consolatus es me.

Iesai. 2. 6. 23.

Filijs Core, Psalmus Cantici. LXXXVI.

FVndamenta eius in montibus sanctis: diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob. * Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei. Memor ero Rahab, & Babylonis scientium me. Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic. * Numquid Sion dicet: Homo, & homo natus est in ea: & ipse fundauit eam Altissimus? * Dominus narrabit in scripturis populorum, & principum, horum, qui fuerunt in ea. * Sicut lætantium omnium habitatio est in te.

Canticum Psalmi.

Filijs Core, in finem, pro Maheleth ad respondendum, intellectus Eman Ezrahitæ, LXXXVII.

DOmine Deus salutis meæ, in die clamaui, & nocte coram te. * Intret in conspectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad precem meam. * Quia repleta est malis anima mea: & vita mea inferno appropinquauit. * Æstimatus sum cum descendentibus in lacum: factus sum sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber. * Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius: & ipsi de manu tua repulsi sunt. * Posuerunt me in lacu inferiori: in tenebrosis, & in vmbra mortis. * Super me confirmatus est furor tuus: & omnes fluctus tuos induxisti super me. * Longè fecisti notos meos à me: posuerunt me abominationem sibi. * Traditus sum, & non egrediebar: oculi mei languerunt præ inopia. Clamaui ad te Domine tota die: expandi ad te manus meas. * Numquid mortuis facies mirabilia: aut medici suscitabunt, & confitebuntur tibi? * Numquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione? * Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua: & iustitia tua in terra oblionis? * Et ego ad te Domine clamaui: & mane oratio mea præueniet te. * Vt quid Domine repellis orationem meam: auertis faciem tuam à me? * Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea: exaltatus autem humiliatus sum, & conturbatus. * In me transierunt iræ tuæ: & terrores tui conturbauerunt me. * Circumdederunt me sicut aqua tota die: circumdederunt me simul. * Elongasti à me amicum, & proximum: & notos meos à miseria.

Intellectus Ethan Ezrahitæ. LXXXVIII.

MIsericordias Domini in æternum cantabo. In generationem, & generationem annuntiabo veritatem tuam in ore meo. * Quoniam dixisti: In æternum misericordia ædificabitur in cœlis: præparabitur

tur veritas tua in eis. * D fposui teſtamen- 4
tum electis meis: iuraui Dauid ſeruo mec:
2. Reg. 7.c. 12. vſque in æternum præparabo ſemen tuum.
* Et ædificabo in generationem, & genera- 5
tionem ſedem tuam. * Confitebuntur cœli 6
mirabilia tua Domine: etenim veritatem B
tuam in Eccleſia ſanctorum. * Quoniam 7
quis in nubibus æquabitur Domino: ſimilis
erit Deo in filijs Dei? Deus, qui glorificatur 8
in conſilio ſanctorum: magnus & terribilis
ſuper omnes, qui in circuitu eius ſunt. * Do- 9
mine Deus virtutum quis ſimilis tibi? po-
tens es Domine, & veritas tua in circuitu
tuo. * Tu dominaris poteſtati maris: motum 10
autem fluctuum eius tu mitigas. * Tu hu- 11
miliaſti ſicut vulneratum, ſuperbum: in
brachio virtutis tuæ diſperſiſti inimicos
tuos. * Tui ſunt cœli, & tua eſt terra, orbem 12
terræ, & plenitudinem eius tu fundaſti.
Gen. 1. 2. 3. aquilonem, & mare tu creaſti. * Thabor, & 13
Hermon in nomine tuo exultabunt: tuum C
brachium cum potentia: * Firmetur manus 14
tua, & exaltetur dextera tua: iuſtitia, & iu-
dicium præparatio ſedis tuæ. * Miſericordia 15
& veritas præcedent faciem tuam; beatus
populus, qui ſcit iubilationem. * Domine, 16
in lumine vultus tui ambulabunt, * Et in 17
nomine tuo exultabunt tota die: & in iuſti-
tia tua exaltabuntur. * Quoniam gloria vir- 18
tutis eorum tu es: & in beneplacito tuo
exaltabitur cornu noſtrum. * Quia Domini 19
eſt aſſumptio noſtra, & ſancti Iſrael regis
noſtri. * Tunc locutus es in viſione ſanctis 20
tuis, & dixiſti: Poſui adiutorium in potente
& exaltaui electum de plebe mea. * Inueni 21
1. Reg. 16. a. 1. c. 13. Act. 13. a. 22. Dauid ſeruum meum: oleo ſancto meo vn-
xi eum. * Manus enim mea auxiliabitur ei: 22
& brachium meum confortabit eum. Ni- 23
hil proficiet inimicus in eo, & filius iniqui-
tatis non opponet nocere ei. * Et concidam 24
à facie ipſius inimicos eius: & odientes D
eum in fugam conuertam. * Et veritas mea, 25
& miſericordia mea cum ipſo: & in nomi-
ne meo exaltabitur cornu eius. * Et ponam 26
in mari manum eius: & in fluminibus dex-
teram eius. * Ipſe inuocabit me: Pater meus 27
es tu: Deus meus, & ſuſceptor ſalutis meæ.
* Et ego primogenitum ponam illum excel- 28
ſum præ regibus terræ. * In æternum ſeruа- 29
bo illi miſericordiam meam: & teſtamen-
tum meum fidele ipſi. * Et ponam in ſæcu- 30
lum ſæculi ſemen eius: & thronum eius ſi- E
cut dies cœli. * Si autem dereliquerint filij 31
eius legem meam: & in iudicijs meis non
ambulauerint: * Si iuſtitias meas profana- 32
uerint: & mandata mea non cuſtodierint:
* Viſitabo in virga iniquitates eorum: & in 33
verberibus peccata eorum. * Miſericordiam 34
autem meam non diſpergam ab eo: neque
nocebo in veritate mea. * Neque profanabo 35

teſtamentum meum: & quæ procedunt de
36 labijs meis non faciam irrita. * Semel iura-
37 ui in ſancto meo, ſi Dauid mentiar: * ſemen
38 eius in æternum manebit. * Et thronus eius 1. Reg. 2. c. 45. Pſal. 88.
F ſicut ſol in conſpectu meo, & ſicut luna per-
fecta in æternum: & teſtis in cœlo fidelis.
39 * Tu verò repuliſti, & deſpexiſti: diſtuliſti
40 chriſtum tuum. * Auerſiſti teſtamentum
ſerui tui: profanaſti in terra ſanctuarium
41 eius. * Deſtruxiſti omnes ſepes eius: po-
42 ſuiſti firmamentum eius formidinem. * Di-
ripuerunt eum omnes tranſeuntes viam:
43 factus eſt opprobrium vicinis ſuis. Exalta-
44 ſti omnes inimicos eius. * Auerſiſti adiuto-
G rium gladij eius: & non es auxiliatus ei in
45 bello. * Deſtruxiſti eum ab emundatione:
46 & ſedem eius in terram colliſiſti. * Minora-
ſti dies temporis eius: perfudiſti eum con-
47 fuſione. * Vſquequò Domine auertis in fi-
48 nem: exardeſcet ſicut ignis ira tua? * Me-
morare, quæ mea ſubſtantia: numquid enim
vanè conſtituiſti omnes filios hominum? *
49 Quis eſt homo, qui viuet, & non videbit
mortem: eruet animam ſuam de manu in-
50 feri? * Vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ
Domine, ſicut iuraſti Dauid in veritate
51 tua? * Memoreſto Domine opprobrij ſer- 2. Reg. 22. a. 51.
uorum tuorum (quod continui in ſinu
52 meo multarum gentium. * Quod expro-
brauerunt inimici tui Domine, quod ex-
probrauerunt commutationem chriſti
53 tui. * Benedictus Dominus in æternum:
fiat, fiat.

1 Oratio Moyſi hominis Dei. LXXXIX.

A DOmine, refugium factus es nobis: à ge-
2 neratione in generationem. * Priuſ-
quam montes fierent, aut formaretur ter-
ra, & orbis: à ſæculo, & vſque in ſæculum
3 tu es Deus. * Ne auertas hominem in humi-
litatem, & dixiſti: Conuertimini filij homi-
4 num. * Quoniam mille anni ante oculos
tuos, tanquam dies heſterna, quæ præterijt.
5 * Et cuſtodia in nocte, quæ pro nihilo ha-
6 bentur, eorum anni erunt. * Mane ſicut her-
B ba tranſeat, mane floreat, & tranſeat: veſpe-
7 re decidat, induret, & areſcat. * Quia defeci-
mus in ira tua, & in furore tuo turbati ſu-
8 mus. * Poſuiſti iniquitates noſtras in con-
ſpectu tuo: ſæculum noſtrum in illumina-
9 tione vultus tui. * Quoniam omnes dies no-
ſtri defecerunt: & in ira tua defecimus. *
10 Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur: Eccli. 18. a. 1.
C dies annorum noſtrorum in ipſis, ſeptua-
ginta anni. Si autem in potentatibus, octo-
ginta anni: & amplius eorum, labor & do-
lor. Quoniam ſuperuenit manſuetudo: &
11 corripiemur. * Quis nouit poteſtatem iræ
tuæ: & præ timore tuo iram tuam dinume-
12 rare? * Dexteram tuam ſic nouam fac: &

cor-

eruditos corde in sapientia. * Conuertere 13
Domino vsquequo? & deprecabilis esto
super seruos tuos. * Repleti sumus mane 14
misericordia tua: & exultauimus, & dele- D
ctati sumus omnibus diebus nostris. * Lx- 15
tati sumus pro diebus, quibus nos humi-
liasti: annis, quibus vidimus mala. * Respi- 16
ce in seruos tuos, & in opera tua: & dirige
filios eorum. * Et sit splendor Domini Dei 17
nostri super nos, & opera manuum nostra-
rum dirige super nos: & opus manuum no-
strarum dirige.

Laus Cantici Dauid. XC. 1

QVi habitat in Adiutorio Altissimi, in A
protectione Dei coeli commorabitur.
* Dicet Domino: Susceptor meus es 2
tu, & refugium meum: Deus meus sperabo
in eum. * Quoniam ipse liberauit me de la- 3
queo venantium: & a verbo aspero. * Sca- 4
pulis suis obumbrabit tibi: & sub pennis
eius sperabis. * Scuto circumdabit te veri- 5
tas eius: non timebis a timore nocturno. *
A sagitta volante in die, a negotio peram- 6
bulante in tenebris: ab incursu, & daemonio B
meridiano. * Cadent a latere tuo mille, & 7
decem millia a dextris tuis: ad te autem
non appropinquabit. * Verumtamen oculis 8
tuis considerabis: & retributionem pecca-
torum videbis. * Quoniam tu es Domine 9
spes mea: Altissimum posuisti refugium C
tuum. * Non accedet ad te malum: & fla- 10
gellum non appropinquabit tabernaculo
tuo. * Quoniam Angelis suis mandauit de 11
Matt.4 a.6. Luc.4.b.10 te: vt custodiant te in omnibus vijs tuis. *
In manibus portabunt te: ne forte offendas
ad lapidem pedem tuum. * Super aspidem, 13
& basiliscum ambulabis: & conculcabis
leonem, & draconem. * Quoniam in me 14
sperauit, liberabo eum: protegam eum,
quoniam cognouit nomen meum. * Cla- 15
mabit ad me, & ego exaudiam eum:
cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum,
& glorificabo eum. * Longitudine dierum 16
replebo eum: & ostendam illi salutare
meum.

Psalmus Cantici. In die Sabbati. XCI. 1

BOnum est confiteri Domino: & psal- 2
lere nomini tuo Altissime; * Ad annun- A
tiandum mane misericordiam tuam: & 3
veritatem tuam per noctem; * In decachor- 4
do, psalterio: cum cantico in cithara. * Quia 5
delectasti me Domine in factura tua: & in B
operibus manuum tuarum exultabo. *
Quam magnificata sunt opera tua Domi- 6
ne! nimis profundae factae sunt cogitatio-
nes tuae. * Vir insipiens non cognoscet: & 7
stultus non intelliget haec. * Cum exorti 8
fuerint peccatores sicut foenum: & appa-
ruerint omnes, qui operantur iniquitatem.
9 * Vt intereant in saeculum saeculi: tu autem
10 Altissimus in aeternum Domine. * Quo-
niam ecce inimici tui peribunt: & dispe-
gentur omnes, qui operantur iniquitatem.
11 * Et exaltabitur sicut vnicornis cornu
C meum; & senectus mea in misericordia
12 vberi. * Et despexit oculus meus inimicos
meos: & in insurgentibus in me malignan-
13 tibus audiet auris mea. * Iustus, vt palma
florebit: sicut cedrus Libani multiplicabi-
14 tur. * Plantati in domo Domini, in atrijs
15 domus Dei nostri florebunt. * Adhuc mul-
tiplicabuntur in senecta vberi: & bene pa-
16 tientes erunt, vt annuntient: * Quoniam
rectus Dominus Deus noster: & non est
iniquitas in eo.

Laus Cantici ipsi Dauid in die ante sabbatum, quando fundata est terra. XCII.

1 DOminus regnauit decorem indutus
A est: indutus est Dominus fortitudi-
nem, & praecinxit se. Etenim firmauit or-
2 bem terrae, qui non commouebitur. * Para-
3 ta sedes tua ex tunc: a saeculo tu es. * Ele-
uauerunt flumina Domine: eleuauerunt
4 flumina vocem suam. * Eleuauerunt flu-
mina fluctus suos, a vocibus aquarum mul-
tarum. Mirabiles elationes maris, mirabi-
5 lis in altis Dominus. * Testimonia tua cre-
dibilia facta sunt nimis: domum tuam de-
cet sanctitudo Domine in longitudinem
dierum.

Psalmus ipsi Dauid. Quarta sabbati. XCIII.

1 DEus vltionum Dominus: Deus vltio-
A num liberè egit. * Exaltare, qui iudi-
2 cas terram, redde retributionem superbis. *
3 Vsquequò peccatores Domine, vsquequò
4 peccatores gloriabuntur. * Effabuntur, &
loquentur iniquitatem: loquentur omnes,
5 qui operantur iniustitiam? * Populum tuum
Domine humiliauerunt: & hereditatem
6 tuam vexauerunt. * Viduam, & aduenam
7 interfecerunt: & pupillos occiderunt. *
8 Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec
8 intelliget Deus Iacob. * Intelligite insipientes
9 in populo: & stulti aliquando sapite. * Qui
plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit
10 oculum, non considerat? * Qui corripit
gentes, non arguet: qui docet hominem
11 scientiam? * Dominus scit cogitationes ho-
12 minum, quoniam vanae sunt. * Beatus ho-
mo, quem tu erudieris Domine: & de lege
13 tua docueris eum: * Vt mitiges ei a diebus
C malis: donec fodiatur peccatori fouea. *
14 Quia non repellet Dominus plebem suam:
& hereditatem suam non derelinquet. *

Quo-

Quoadusque iustitia conuertatur in iudi- 15
cium: & qui iuxta illam omnes,qui recto
sunt corde.*Quis consurget mihi aduersus 16
malignantes? aut quis stabit mecum aduer-
sus operantes iniquitatem? *Nisi quia Do- 17
minus adiuuit me: paulò minus habitasset
in inferno anima mea.* Si dicebam:Motus 18
est pes meus: misericordia tua Domine ad. D
iuuábat me.*Secundùm multitudinem do- 19
lorum meorum in corde meo, consolatio-
nes tuæ lætificauerunt animam meam. *
Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis: 20
qui fingis laborem in præcepto? * Capta- 21
bunt in animam iusti: & sanguinem inno-
centem condemnabunt.*Et factus est mihi 22
Dominus in refugium: & Deus meus in
adiutorium spei meæ.* Et reddet illis ini- 23
quitatem ipsorum: & in malitia eorum
disperdet eos: disperdet illos Dominus
Deus noster.

Laus Cantici ipsi Dauid. XCIV.

VEnite,exultemus Domino: iubilemus 1
Deo salutari nostro. * Præoccupe- A
mus faciem eius in confessione: & in psal- 2
mis iubilemus ei. *Quoniam Deus ma- 3
gnus super omnes deos. * Quia in manu 4
eius sunt omnes fines terræ: & altitudines
montium ipsius sunt. * Quoniam ipsius est 5
mare,& ipse fecit illud: & siccam manus
eius formauerunt. * Venite adoremus,& 6
procidamus: & ploremus ante Dominum,
qui fecit nos. * Quia ipse est Dominus 7
Deus noster: & nos populus pascuæ eius,& B
Heb.3.b.7. oues manus eius.Hodie si vocem eius audie- 8
ritis, nolite obdurare corda vestra. * Sicut 9
in irritatione secundum diem tentationis
in deserto: vbi tentauerunt me patres ve-
stri, probauerunt me, & viderunt opera
mea.* Quadraginta annis offensus fui ge- 10
Num.14.f. nerationi illi,& dixi: Semper hi errant cor-
14. Heb.4.a.3. de.* Et isti non cognouerunt vias meas: ve 11
iuraui in ira mea: Si introibunt in requiem
meam.

Canticum ipsi Dauid. Quando domus ædificabatur post captiuitatem. (1.Par.15.) XCV.

CAntate Domino canticum nouum: 1
cantate Domino omnis terra. *Can- A
tate Domino, & benedicite nomini eius; 2
annuntiate de die in diem salutare eius. *
Annuntiate inter gentes gloriam eius, in 3
omnibus populis mirabilia eius. Quoniam 4
magnus Dominus,& laudabilis nimis: ter
ribilis est super omnes deos. * Quoniam 5
omnes dij gentium dæmonia: Dominus au-
tem cœlos fecit.*Confessio,& pulchritudo 6
in conspectu eius: sanctimonia, & magni B
ficentia in sanctificatione eius. * Afferte 7
Domino patriæ gentium, afferte Domino
gloriam,& honorem: afferte Domino glo-
riam nomini eius. * Tollite hostias,& in- 8
troite in atria eius: adorate Dominum in
atrio sancto eius. *Commoueatur à facie 9
eius vniuersa terra:dicite in gentibus, quia
Dominus regnauit. * Etenim correxit or- 10
C bem terræ,qui non commouebitur: iudica-
bit populos in æquitate. * Lætentur cœli, 11
& exultet terra, commoueatur mare, &
plenitudo eius: gaudebunt campi, & om-
nia,quæ in eis sunt.*Tunc exultabunt om- 12
nia ligna syluarum: à facie Domini, quia
venit: quoniam venit iudicare terram. Iu- 13
dicabit orbem terræ in æquitate, & popu-
los in veritate sua.

Huic Dauid, Quando terra eius restituta est. XCVI.

DOminus regnauit, exultet terra: le- 1
tentur insulæ multæ. *Nubes,& ca- A
ligo in circuitu eius: iustitia, & iudicium 2
correctio sedis eius.*Ignis ante ipsum præ- 3
cedet, & inflammabit in circuitu inimicos
eius. * Illuxerunt fulgura eius orbi terræ: 4
vidit, & commota est terra. * Montes sicut 5
cera fluxerunt à facie Domini: à facie Do-
minis omnis terra.*Annunciauerunt cœli 6
iustitiam eius: & viderunt omnes populi
gloriam eius. * Confundantur omnes, qui 7 Exod.20.d. & Leuit. 26. a. 1. Deut. 5. d. 8. Heb.1.b.6. Amos 5.d. 25. Rom.11.b. 9.
B adorant sculptilia, & qui gloriantur in si-
mulachris suis. *Adorate eum omnes An- 8
geli eius: audiuit,& lætata est Sion. Et ex-
ultauerunt filiæ Iudæ, propter iudicia tua
Domine: * Quoniam tu Dominus altissi- 9
mus super omnem terram: nimis exaltatus
es super omnes deos. *Qui diligitis Domi- 10
num,odite malum: custodit Dominus ani-
mas sanctorum suorum de manu peccato-
ris liberabit eos. * Lux orta est iusto,& re- 11
ctis corde lætitia. * Lætamini iusti in Do- 12
mino: & confitemini memoriæ sanctifica-
tionis eius.

Psalmus ipsi Dauid. XCVII.

CAntate Domino canticum nouum: 1
quia mirabilia fecit. Saluauit sibi A
dextera eius: & brachium sanctum eius. *
Notum fecit Dominus salutare suum: in 2
conspectu gentium reuelauit iustitiam suã. Isa.52.c.10 & 63.b.5.
*Recordatus est misericordiæ suæ, & veri- 3
B tatis suæ domui Israel. * Viderunt omnes 4
termini terræ salutare Dei nostri. *Iubila- 5
te Deo omnis terra: cantate, & exultate,&
psallite. Psallite Dño in cithara,in cithara, 6
& voce psalmi: in tubis ductilibus,& voce
tubæ cornex. * Iubilate in conspectu re- 7
gis Domini: moueatur mare, & plenitu-
do eius: orbis terrarum, & qui habi- 8
tant in eo. *Flumina plaudent manu, si-

mul

mul montes exultabunt à conſpectu Domini: quoniam venit iudicare terram. *Iudicabit orbem terrarum in iuſtitia, & populos in æquitate.

Pſalmus ipſi Dauid. XCVIII.

DOminus regnauit, iraſcantur populi: qui ſedet ſuper cherubim, moueatur terra. *Dominus in Sion magnus: & excelſus ſuper omnes populos. *Confiteantur nomini tuo magno: quoniam terribile, & ſanctum eſt: & honor regis iudicium diligit. *Tu paraſti directiones: iudicium, & iuſtitiam in Iacob tu feciſti. *Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate ſcabellum pedum eius: quoniam ſanctum eſt. *Moyſes & Aaron in ſacerdotibus eius: & Samuel inter eos, qui inuocant nomen eius: *Inuocabant Dominum, & ipſe exaudiebat eos: in columna nubis loquebatur ad eos. Cuſtodiebant teſtimonia eius, & præceptum quod dedit illis. *Domine Deus noſter tu exaudiebas eos: Deus tu propitius fuiſti eis, & vlciſcens in omnes adinuentiones eorum. *Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate in monte ſancto eius: quoniam ſanctus Dominus Deus noſter.

Pſalmus in confeſſione. XCIX.

IVbilate Deo omnis terra: ſeruite Domino in lętitia. *Introite in conſpectu eius, in exultatione. *Scitote, quoniam Dominus ipſe eſt Deus: ipſe fecit nos, & non ipſi nos: *Populus eius, & oues paſcuæ eius: introite portas eius in confeſſione, atria eius in hymnis: confitemini illi. *Laudate nomen eius: quoniam ſuauis eſt Dominus, in æternum miſericordia eius, & vſque in generationem, & generationem veritas eius.

Pſalmus ipſi Dauid. C.

MIſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine: Pſallam, & intelligam in via immaculata, quando venies ad me. Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ. *Non proponebam ante oculos meos rem iniuſtam: facientes prævaricationes odiui. *Non adhæſit mihi cor prauum: declinantem à me malignum non cognoſcebam: *Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar. Superbo oculo, & inſatiabili corde, cum hoc non edebam. *Oculi mei ad fideles terræ, vt ſedeant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat. *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conſpectu oculorum meorum. *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ: vt diſperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem.

Oratio pauperis,
Cum anxius fuerit, & in conſpectu Domini effuderit precem ſuam. CI.

DOmine exaudi orationem meam: & clamor meus ad te veniat. *Non auertas faciem tuam a me: in quacunque die tribulor, inclina ad me aurem tuam. In quacunque die inuocauero te, velociter exaudi me: *Quia defecerunt ſicut fumus dies mei: & oſſa mea ſicut cremium aruerunt. *Percuſſus ſum, vt fœnum, & aruit cor meum: quia oblitus ſum comedere panem meum. *A voce gemitus mei adhæſit os meum carni meæ: *Similis factus ſum pellicano ſolitudinis: factus ſum ſicut nyćticorax in domicilio. *Vigilaui, & factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto. *Tota die exprobrabant mihi inimici mei: & qui laudabant me, aduerſum me iurabant. *Quia cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam. A facie iræ, & indignationis tuæ: quia eleuans alliſiſti me. *Dies mei ſicut vmbra declinauerunt: & ego ſicut fœnum arui. *Tu autem Domine in æternum permanes: & memoriale tuum in generationem, & generationem. *Tu exurgens miſereberis Sion: quia tempus miſerendi eius, quia venit tempus. *Quoniam placuerunt ſeruis tuis lapides eius: & terræ eius miſerebuntur. *Et timebunt gentes nomen tuum Domine: & omnes reges terræ gloriam tuam. *Quia ædificauit Dominus Sion: & videbitur in gloria ſua. *Reſpexit in orationem humilium: & non ſpreuit precem eorum. *Scribantur hæc in generatione altera: & populus, qui creabitur, laudabit Dominum: *Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo: Dominus de cœlo in terram aſpexit: *Vt audiret gemitus compeditorum: vt ſolueret filios interemptorum: *Vt annuntient in Sion nomen Domini: & laudem eius in Ieruſalem. *In conueniendo populos in vnum, & reges, vt ſeruiant Domino. Reſpondit ei in via virtutis ſuæ: Paucitatem dierum meorum nuntia mihi. *Ne reuoces me in dimidio dierum meorum: in generationem, & generationem anni tui. *Initio tu Domine terram fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt cœli. *Ipſi peribunt, tu autem permanes: & omnes ſicut veſtimentum veteraſcent. *Et ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. Filij ſeruorum tuorum habitabunt: & ſemen eorum in ſæculum dirigetur.

Ipſi Dauid. CII.

BEnedic anima mea Domino: & omnia, quæ intra me ſunt, nomini ſancto eius. Benedic anima mea Domino: & noli obliuiſci omnes retributiones eius. * Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui ſanat omnes infirmitates tuas. * Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus. Qui replet in bonis deſiderium tuum: renouabitur, vt aquilæ iuuentus tua. * Faciens miſericordias Dominus: & iudicium omnibus iniuriam patientibus. Notas fecit vias ſuas Moyſi, filijs Iſrael voluntates ſuas. * Miſerator, & miſericors Dominus: longanimis, & multum miſericors, * Non in perpetuum iraſcetur: neque in æternum comminabitur. * Non ſecundùm peccata noſtra fecit nobis: neque ſecundùm iniquitates noſtras retribuit nobis. * Quoniam ſecundùm altitudinem cœli à terra: corroborauit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe. Quantum diſtat Ortus ab Occidente: longè fecit à nobis iniquitates noſtras. * Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus eſt Dominus timentibus ſe; quoniam ipſe cognouit figmentum noſtrum. * Recordatus eſt, quoniam puluis ſumus: homo, ſicut fœnum dies eius, tanquam flos agri ſic efflorebit. * Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo, & non ſubſiſtet: & non cognoſcet amplius locum ſuum. * Miſericordia autem Domini ab æterno, & vſq; in æternum ſuper timentes eum. * Et iuſtitia illius in filios filiorum his, qui ſeruant teſtamentum eius: * Et memores ſunt mandatorum ipſius, ad faciendum ea. * Dominus in cœlo parauit ſedem ſuam: & regnum ipſius omnibus dominabitur. * Benedicite Domino omnes Angeli eius, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem ſermonum eius. * Benedicite Domino omnes virtutes eius, miniſtri eius, qui facitis voluntatem eius. Benedicite Domino omnia opera eius: in omni loco dominationis eius, benedic anima mea Domino.

Num. 14. 18.

Ipſi Dauid. CIII.

BEnedic anima mea Domino: Domine Deus meus magnificatus es vehementer. Confeſſionem, & decorem induiſti, amictus lumine ſicut veſtimento: * Extendens cœlum ſicut pellem: qui regis aquis ſuperiora eius. Qui ponis nubem aſcenſum tuum: qui ambulas ſuper pennas ventorum. Qui facis Angelos tuos, ſpiritus: & miniſtros tuos, ignem vrentem. Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam: non inclinabitur in ſæculum ſæculi. * Abyſſus ſicut veſtimentum, amictus eius: ſuper montes ſtabunt aquæ. * Ab increpatione tua fugient: à voce tonitrui tui formidabunt. Aſcendunt montes: & deſcendunt campi in locum, quem fundaſti eis. Terminum poſuiſti, quem non tranſgredientur: neque conuertentur operire terram. * Qui emittis fontes in conuallibus: inter medium montium pertranſibunt aquæ. * Potabunt omnes beſtiæ agri: expectabunt onagri in ſiti ſua. * Super ea volucres cœli habitabunt: de medio petrarum dabunt voces. * Rigans montes de ſuperioribus ſuis: de fructu operum tuorum ſatiabitur terra: * Producens fœnum iumentis, & herbam ſeruituti hominum: Vt educas panem de terra: & vinum lætificet cor hominis: Vt exhilaret faciem in oleo: & panis cor hominis confirmet. Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit: illic paſſeres nidificabunt. Herodij domus dux eſt eorum: montes excelſi ceruis: petra refugium herinacijs. Fecit lunam in tempora: ſol cognouit occaſum ſuum. * Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſyluæ. Catuli leonum rugientes, vt rapiant, & quærant à Deo eſcam ſibi. * Ortus eſt ſol, & congregati ſunt: & in cubilibus ſuis collocabuntur. * Exhibit homo ad opus ſum: & ad operationem ſuam vſque ad veſperum. * Quam magnificata ſunt opera tua Domine: omnia in ſapientia feciſti: impleta eſt terra poſſeſſione tua. * Hoc mare magnum, & ſpatioſum manibus: illic reptilia, quorum non eſt numerus. * Animalia puſilla cum magnis: illic naues pertranſibunt. Draco ille, quod formaſti ad illudendum ei: Omnia à te expectant, vt des illis eſcam in tempore. * Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate. * Auertente autem te faciem, turbabuntur: auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur. * Emittes ſpiritum tuum, & creabuntur: & renouabis faciem terræ. * Sit gloria Domini in ſæculum: lætabitur Dominus in operibus ſuis: * Qui reſpicit terram, & facit eam tremere: qui tangit montes, & fumigant. Caneabo Domino in vita mea: pſallam Deo meo quamdiu ſum. * Iucundum ſit ei eloquium meum: ego verò delectabor in Domino. * Deficiant peccatores à terra, & iniqui ita vt non ſint: benedic anima mea Domino.

Infr. 145. 2.

Alle-

Alleluia. (1. Par. 16. 8.) CIV.

CONfitemini Domino, & inuocate nomen eius: annuntiate inter gentes
1.Par.16.8. opera eius. *Cantate ei, & psallite ei narrate omnia mirabilia eius. Laudamini in nomine sancto eius: lætetur cor quærentium Dominum. *Quærite Dominum, & confirmamini: quærite faciem eius semper. Mementote mirabilium eius, quę fecit prodigia eius, & iudicia oris eius. *Semen Abraham, serui eius: filij Iacob electi eius. Ipse Dominus Deus noster: in vniuersa terra iudicia eius. Memor fuit in sæculum testamenti sui: verbi, quod mandauit in mille generationes: *Quod disposuit ad Abraham: & iuramenti sui ad Isaac. Et statuit illud Iacob in præceptum: & Israel in testamentum æternum: *Dicens: Tibi dabo terram Chanaan, funiculum hæreditatis vestræ. Cum essent numero breui, pauci simi, & incolæ eius: *Et pertransierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. *Non reliquit hominem nocere eis: & corripuit pro eis reges. *Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis nolite malignari. *Et vocauit famem super terram: & omne firmamentum panis contriuit. *Misit ante eos virum: in seruum venundatus est Ioseph. *Humiliauerunt in compedibus pedes eius: ferrum pertransijt animam eius, *donec veniret verbum eius. Eloquium Domini inflammauit eum: *misit rex, & soluit eum, princeps populorum, & dimisit eum. *Constituit eum dominum domus suæ: & principem omnis possessionis suæ. *Vt erudiret principes eius sicut semetipsum: & senex eius prudentiam doceret. *Et intrauit Israel in Ægyptum: & Iacob accola fuit in terra Cham. *Et auxit populum suum vehementer: & firmauit eum super inimicos eius. *Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius: & dolum facerent in seruos eius. Misit Moysen seruum suum: Aaron, quem elegit ipsum. Posuit in eis verba signorum suorum, & prodigiorum in terra Cham. *Misit tenebras, & obscurauit: & non exacerbauit sermones suos. *Conuertit aquas eorum in sanguinem: & occidit pisces eorum. *Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum. Dixit, & venit cœnomyia: & cinifes in omnibus finibus eorum. *Posuit pluuias eorum, grandinem: ignem comburentem in terra ipsorum. *Et percussit vineas eorum: & ficulneas eorum: & contriuit lignum finium eorum. *Dixit, & venit locusta, & bruchus, cuius non erat numerus: *Et comedit omne fœnum in terra eorum: & comedit omnem fructum terræ eorum. *Et percussit omne primogenitum in terra eorum: primitias omnis laboris eorum. *Et eduxit eos cum argento, & auro: & non erat in tribubus eorum infirmus. *Lætata est Ægyptus in profectione eorum: quia incubuit timor eorum super eos: *Expandit nubem in protectionem eorum, & ignem, vt luceret eis per noctem. Petierunt, & venit coturnix: & pane cœli saturauit eos. *Dirupit petram, & fluxerunt aquæ: abierunt in sicco flumina; Quoniam memor fuit verbi sancti sui, quod habuit ad Abraham puerum suum. Et eduxit populum suum in exultatione, & electos suos in lætitia. *Et dedit illis regiones gentium: & labores populorum possederunt: *Vt custodiant iustificationes eius, & legem eius requirant.

Gen.11.c.16 Gen.48.a.6 Exod.1.b.7 Act.7.b.17. Exod.1.b.10 4.d.29. Exod.7.a.10. Exod.10.f.21. Exod.7.d.20. Exod.8.b.6. Exod.c.8.& 9. Exod.10.a.12. Exod.11.c.1. Exod.11.d.2. Exod.12.b.35. Exod.12.c.36. Exod.13.a.21. Psal.77.b.14. 1.Cor.10.a.1. Exod.16.c.13. Num.20.c.11. Gen.17.a.7. Exod.11.c.6. Exod.12.a.29. Exod.14.a.20. Psal.104.b.39.

Alleluia (*Iudith.* 15. 11.) CV.

CONfitemini Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius. Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius? Beati, qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore. *Memento nostri Domine in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo: Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ: vt lauderis cum hæreditate tua. Peccauimus cum patribus nostris: iniustè egimus, iniquitatem fecimus. Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuę. Et irritauerunt ascendentes in mare, Mare rubrum. *Et saluauit eos propter nomen suum: vt notam faceret potentiam suam. *Et increpuit Mare rubrum, & exsiccatum est: & deduxit eos in abyssis sicut in deserto. *Et saluauit eos de manu odientium: & redemit eos de manu inimici. *Et operuit aqua tribulantes eos: vnus ex eis non remansit: *Et crediderunt verbis eius: & laudauerunt laudem eius. *Citò fecerunt, obliti sunt operum eius: & non sustinuerunt consilium eius. Et concupierunt concupiscentiam in deserto: & tentauerunt Deum in inaquoso, *Et dedit eis petitionem ipsorum: & misit saturitatem in animas eorum. Et irritauerunt Moysen in castris: Aaron sanctum Domini. Aperta est terra, & deglutiuit Dathan: & operuit super congregationem Abiron. Et exarsit ignis in synagoga eorum: flamma combussit peccatores. Et fecerunt vitulum in Horeb: & adorauerunt sculptile. *Et mutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum. Obliti sunt Deum, qui saluauit

Iudith.13.c.23. Eccli.42.d.15. Iudit.7.d. Exod.14.b.11. Exod.14.b.17. Num.16.d.31. Exod.17.a.2. Num.11.b.31. Exod.32.a.4.

eos,qui fecit magnalia in Ægypto: * mira- 22
bilia in terra Cham: terribilia in mari ru-
bro. * Et dixit, vt disperderet eos: si non 23
Moyses electus eius stetisset in confractio-
ne in conspectu eius: Vt auerteret iram
eius, ne disperderet eos: * Et pro nihilo ha- 24
buerunt terram desiderabilem: Non credi- 25
derunt verbo eius, & murmurauerunt in
tabernaculis suis: non exaudierunt vo-
cem Domini. * Et eleuauit manum suam 26
Num.14.c. super eos: vt proſterneret eos in deserto:
33. Et vt dejiceret semen eorum in nationi- 27
bus: & dispergeret eos in regionibus. * Et 28
initiati sunt Beelphegor: & comederunt
sacrificia mortuorum. * Et irritauerunt 29
Num.25.b. eum in adinuentionibus suis: & multi- E
7. plicata est in eis ruina. * Et stetit Phinees, 30
& placauit: & cessauit quassatio. * Et re 31
putatum est ei in iustitiam: in generatio-
Num.10.8. nem, & generationem vsque in sempiter-
20. num. Et irritauerunt eum ad aquas con- 32
tradictionis: & vexatus est Moyses prop-
ter eos: * Quia exacerbauerunt spiritum 33
eius. * Et distinxit in labijs suis: non di- 34
sperdiderunt gentes, quas dixit Dominus
illis. * Et commisti sunt inter gentes, & 35
didicerunt. * Opera eorum: & seruierunt 36
sculptilibus eorum; & factum est illis
in scandalum. * Et immolauerunt filios 37
suos, & filias suas dæmonijs. * Et effude- 38
runt sanguinem innocentem: sanguinem F
filiorum suorum, & filiarum suarum, quas
sacrificauerunt sculptilibus Chanaan. * 39
Et infecta est terra in sanguinibus: &
contaminata est in operibus eorum: &
fornicati sunt in adinuentionibus suis. * 40
Et iratus est furore Dominus in popu-
lum suum: & abominatus est hæreditа-
tem suam. * Et tradidit eos in manus gen- 41
tium: & dominati sunt eorum, qui ode-
runt eos. * Et tribulauerunt eos inimici 42
eorum, & humiliati sunt sub manibus eo-
rum: * sæpè liberauit eos. Ipsi autem ex- 43
acerbauerunt eum in consilio suo: &
humiliati sunt in iniquitatibus suis. * Et 44
vidit cum tribularentur: & audiuit ora-
tionem eorum. * Et memor fuit testamen- 45
ti sui: & pœnituit eum secundùm multi- G
tudinem misericordiæ suæ. Et dedit eos 46
in misericordias in conspectu omnium, qui
Deut.30.8. 3. cæperant eos. * Saluos nos fac Domine 47
Deus noster: & congrega nos de nationi-
bus: Vt confiteamur nomini sancto tuo:
& gloriemur in laude tua. * Benedictus 48
Dominus Deus Israel à sæculo, & vsque
in sæculum: & dicet omnis populus: Fiat,
fiat.

Alleluia. *Iudith.* 13. 21.) CVI.

1 COnfitemini Domino, quoniam bonus;
A quoniam in sæculum misericordia
2 eius: * Dicant, qui redempti sunt à Domi-
no, quos redemit de manu inimici: & de
3 regionibus congregauit eos. * A solis ortu,
4 & occasu: ab Aquilone, & mari: Errauerunt
in solitudine in inaquoso: viam ciuitatis ha-
5 bitaculi non inuenerunt. * Esurientes, &
6 sitientes: anima eorum in ipsis defecit. *
Et clamauerunt ad Dominum cum tribu-
larentur: & de necessitatibus eorum eri-
7 puit eos. * Et deduxit eos in viam rectam:
8 vt irent in ciuitatem habitationis. * Confi-
teantur Domino misericordiæ eius: & mi-
9 rabilia eius filijs hominum. * Quia satiauit
animam inanem: & animam esurientem sa-
10 tiauit bonis. * Sedentes in tenebris, & vm-
bra mortis: vinctos in mendicitate, & fer-
11 ro. * Quia exacerbauerunt eloquia Dei: &
12 consilium Altissimi irritauerunt. Et humi-
liatum est in laboribus cor eorum: infirma-
13 ti sunt, nec fuit, qui adiuuaret. * Et clama-
II uerunt ad Dominum cum tribularetur, &
14 de necessitatibus eorum liberauit eos. * Et
eduxit eos de tenebris, & vmbra mortis: &
15 vincula eorum disrupit. * Confiteantur
Domino misericordiæ eius: & mirabilia
16 eius filijs hominum. * Quia contriuit por-
17 tas æreas: & vectes ferreos confregit. * Su-
scepit eos de via iniquitatis eorum: prop-
18 ter iniustitias enim suas humiliati sunt. *
Omnem escam abominata est anima eo-
rum: & appropinquauerunt vsque ad por-
19 tas mortis. * Et clamauerunt ad Dominum
cum tribularentur: & de necessitatibus eo-
20 rum liberauit eos. * Misit verbum suum, &
sanauit eos, & eripuit eos de interitionibus
21 eorum. * Confiteantur Domino misericor-
C diæ eius: & mirabilia eius filijs hominum. *
22 Et sacrificent sacrificium laudis: & annun-
23 tient opera eius in exultatione. * Qui de-
scendunt mare in nauibus, facientes opera-
24 tionem in aquis multis. Ipsi viderunt ope-
ra Domini, & mirabilia eius in profundo. *
25 Dixit, & stetit spiritus procellæ: & exaltati
26 sunt fluctus eius. * Ascendunt vsque ad cœ-
los, & descendunt vsque ad abyssos: anima
27 eorum in malis tabescebat. * Turbati sunt,
& moti sunt sicut ebrius: & omnis sapien-
28 tia eorum deuorata est. * Et clamauerunt
ad Dominum cum tribularentur, & de ne-
29 cessitatibus eorum eduxit eos. * Et statuit
procellam eius in auram: & siluerunt flu-
30 ctus eius. * Et lætati sunt, quia siluerunt: &
deduxit eos in portum voluntatis eorum. *
31 Confiteantur Domino misericordiæ eius:
32 & mirabilia eius filijs hominum. * Et exal-
tent eum in Ecclesia plebis: & in cathedra
seniо-

seniorum laudent eum. *Posuit flumina in 33
desertum: & exitus aquarum in sitim: Ter- D
ram fructiferam in salsuginem,à malitia in- 34
habitantium in ea. *Posuit desertum in sta- 35
gna aquarum: & terram sine aqua in exitus
aquarum. *Et collocauit illic esurientes: & 36
constituerunt ciuitatem habitationis. * Et 37
seminauerunt agros, & plantauerunt vi-
neas: & fecerunt fructum natiuitatis. * Et 38
benedixit eis,& multiplicati sunt nimis: &
jumenta eorum non minorauit. * Et pauci 39
facti sunt: & vexati sunt à tribulatione ma-
lorum,& dolore. Effusa est contemptio su- 40
per principes: & errare fecit eos in inuio,
& non in via. *Et adiuuit pauperem de ino- 41
Num.11.c. pia: & posuit sicut oues familias. * Vide- 42
19. bunt recti,& lætabuntur: & omnis iniqui-
tas oppilabit os suum. *Quis sapiens,& cu- 43
stodiet hęc? & intelliget misericordias Do-
mini?

Canticum Psalmi ipsi Dauid. 1
(*Sup.* 56. 8.) CVII.

PAratum cor meum Deus, paratum cor 1
meum: cantabo & psallam in gloria 2
mea. Exurge gloria mea,exurge psalterium, 3
& cithara: exurgam diluculo. *Confitebor 4
tibi in populis Domine: & psallam tibi in
nationibus. *Quia magna est super cœlos 5
misericordia tua: & vsque ad nubes veritas
tua. * Exaltare super cœlos Deus,& super 6
omnem terram gloria tua: vt liberentur di-
lecti tui. * Saluum fac dextera tua,& exau- 7
di me: Deus locutus est in sancto suo: *Ex- 8
ultabo, & diuidam Sichimam, & conual- B
lem tabernaculorum dimetiar. * Meus est 9
Galaad, & meus est Manasses: & Ephraim
susceptio capitis mei. * Iuda rex meus: 10
Moab lebes spei mei. In Idumæam exten-
dam calceamentum meum: mihi alienige-
næ amici facti sunt. * Quis deducet me in 11
ciuitatem munitam? quis deducet me vs-
que in Idumæam? *Nonne tu Deus,qui re- 12
pulisti nos,& non exibis Deus in virtutibus
nostris? * Da nobis auxilium de tribulatio- 13
ne: quia vana salus hominis. In Deo facie- 14
mus virtutem: & ipse ad nihilum deducet
inimicos nostros.

In finem, Psalmus Dauid. CVIII. 1

DEus laudem meam ne tacueris: quia 2
os peccatoris, & os dolosi super me A
apertum est. *Locuti sunt aduersum me lin- 3
gua dolosa, & sermonibus odij circumde-
derunt me: & expugnauerunt me gratis. *
Pro eo,vt me diligerent,detrahebant mihi: 4
ego autem orabam. * Et posuerunt aduer- 5
sum me mala pro bonis: & odium pro di-
lectione mea. Constitue super eum pecca- 6
torem: & diabolus stet à dextris eius. Cum 7
iudicatur, exeat condemnatus: & oratio
eius fiat in peccatum. * Fiant dies eius pau- 8
ci: & episcopatum eius accipiat alter. Fiant 9
filij eius orphani: & vxor eius vidua. *Nu- 10
tantes transferantur filij eius, & mendi-
B cent: & eijciantur de habitationibus suis. *
Scrutetur fœnerator omnem substantiam 11
eius: & diripiant alieni labores eius. *Non 12
sit illi adiutor: nec sit, qui misereatur pu-
pillis eius. *Fiant nati eius in interitum: in 13
generatione vna deleatur nomen eius. *In 14
memoriam redeat iniquitas patrum eius in
conspectu Domini: & peccatum matris e- 15
ius non deleatur. * Fiat contra Dominum 16
semper, & dispereat de terra memoria eo-
rum * pro eo, quod non est recordatus fa- 17
cere misericordiam. *Et persecutus est ho-
C minem inopem,& mendicum, & compun- 18
ctum corde mortificare. *Et dilexit maledi-
ctionem, & elongabitur ab eo. Et induit
maledictionem sicut vestimentum, & in-
trauit sicut aqua in interiora eius, & sicut 19
oleum in ossibus eius. * Fiat ei sicut vesti-
mentum, quo operitur: & sicut zona, qua 20
semper præcingitur. *Hoc opus eorum,qui
detrahunt mihi apud Dominum: & qui lo- 21
quuntur mala aduersus animam meam. *
Et tu Domine,Domine,fac mecum propter
nomen tuum: quia suauis est misericordia 22
tua. *Libera me,quia egenus,& pauper ego
sum: & cor meum conturbatum est intra 23
me. * Sicut vmbra cum declinat, ablatus 24
sum: & excussus sum sicut locustæ. * Ge- 25
nua mea infirmata sunt à ieiunio: & caro
D mea immutata est propter oleum. * Et ego 25
factus sum opprobrium illis: viderunt me, 26
& mouerunt capita sua. * Adiuua me Do-
mine Deus meus: saluum me fac secun- 27
dum misericordiam tuam. *Et sciant, quia
manus tua hæc: & tu Domine fecisti eam.
*Maledicent illi,& tu benedices: qui insur- 28
gunt in me, confundantur: seruus autem 29
tuus lætabitur. * Induantur,qui detrahunt
mihi pudore, & operiantur sicut diploide
confusione sua. * Confitebor Domino ni- 30
mis in ore meo? & in medio multorum 31
laudabo eum. * Quia astitit à dextris pau-
peris, vt saluam faceret à persequentibus
animam meam.

Psalmus Dauid. CIX. 1

ADixit Dominus Domino meo: Sede à
dextris meis: Donec ponam inimi- 2
cos tuos,scabellum pedum tuorum. * Vir- Matt.22.d.
gam virtutis tuę emittet Dominus ex Sion: 24.
dominare in medio inimicorum tuorum. * 3 1.Cor.15.d.
Tecum principium in die virtutis tuæ in 25.
splendoribus sanctorum: ex vtero ante lu- Hebr. 1. d*
ciferum genui te. *Iurauit Dominus,& non 4 11. & 10. c*
poenitebit eum: Tu es sacerdos in æternum 21.
Heb. 5.b.6.
& 7. c. 17.
10.11.c.34.

Nunc autem repulisti,& confudisti nos: & non egredieris Deus in virtutibus nostris.* 11
Auertisti nos retrorsum post inimicos no- 12
stros: & qui oderunt nos,diripiebant sibi.*
Dedisti nos tanquam oues escarum: & in 13
gentibus dispersisti nos. *Vendidisti popu- 14
lum tuum sine pretio:& non fuit multitudo
in commutationibus eorum.* Posuisti nos 15
opprobrium vicinis nostris, subsannationē,
& derisum his, qui sunt in circuitu nostro.
*Posuisti nos in similitudinem gentibus: 16
commotionem capitis in populis.*Tota die C
verecundia mea contra me est, & confusio 17
faciei meæ cooperuit me. *A voce expro- 18
brantis, & obloquentis: à facie inimici, &
persequentis.* Hæc omnia venerunt super 19
nos, nec obliti sumus te: & iniquè non egi-
mus in testamento tuo.*Et non recessit re- 20
tro cor nostrum: & declinasti semitas no-
stras à via tua.*Quoniam humiliasti nos in 21
loco afflictionis, & cooperuit nos vmbra
mortis.*Si obliti sumus nomen Dei nostri, 22
& si expandimus manus nostras ad deum D
alienum:* Nonne Deus requiret ista? ipse
enim nouit abscondita cordis.Quoniā pro-
pter te mortificamur tota die: æstimati su- f Rom.8.g. 36.
mus sicut oues occisionis.* Exurge, quare 23
obdormis Domine? exurge,& ne repellas in
finem.*Quare faciem tuam auertis,obliui- 24
sceris inopiæ nostræ,& tribulationis nostræ?
*Quoniam humiliata est in puluere anima 25
nostra:conglutinatus est in terra venter no-
ster. *Exurge Domine,adiuua nos; & redi- 26
me nos propter nomen tuum.

In finem, pro ijs, qui commutabuntur, 1
filijs Core, ad intellectum, Canti-
cum pro dilecto. XLIV.

ERuctauit cor meum verbum bonum: 2
dico ego opera mea regi. Lingua mea A
calamus scribæ, velociter scribentis.* Spe- 3
ciosus forma præ filijs hominum,diffusa est
gratia in labijs tuis: propterea benedixit te
Deus in æternum. *Accingere gladio tuo 4
super femur tuum,potentissime.Specie tua 5
& pulchritudine tua intende,prosperè pro-
cede, & regna. Propter veritatem, & man- B
suetudinem,& iustitiam: & deducet te mi-
rabiliter dextera tua.* Sagittæ tuæ acutæ, 6
populi sub te cadent, in corda inimicorum
regis. * Sedes tua Deus in sæculum sæculi: 7
virga directionis virga regni tui.* Dilexisti 8
iustitiam,& odisti iniquitatem: propterea
vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ
consortibus tuis.*Myrrha,& gutta,& casia 9
à vestimentis tuis, à domibus eburneis: ex C
quibus delectauerunt te filiæ regum in ho-
nore tuo.Astitit regina à dextris tuis in ve- 10
stitu deaurato: circumdata varietate.*Au- 11
di filia, & vide, & inclina aurem tuam: &
obliuiscere populum tuum, & domum pa- 12
tris tui.Et concupiscet rex decorem tuum:
quoniam ipse est Dominus Deus tuus, &
adorabunt eum.* Et filiæ Tyri in muneri- 13
bus vultum tuum deprecabuntur, omnes D
diuites plebis. *Omnis gloria eius filiæ re- 14
gis ab intus, in fimbrijs aureis circumami-
cta varietatibus. Adducentur regi virgines 15
post eam:proximæ eius afferentur tibi. Af-
ferentur in lætitia, & exultatione adducen- 16
tur in templum regis. * Pro patribus tuis 17
nati sunt tibi filij: constitues eos principes
super omnem terram: * Memores erunt 18
nominis tui in omni generatione, & ge-
nerationem. Propterea populi confite-
buntur tibi in æternum: & in sæculum
sæculi.

In finem, filijs Core, pro arcanis, 1
Psalmus XLV.

DEus noster refugium,& virtus:adiutor 2
A in tribulationibus, quæ inuenerunt
nos nimis.*Propterea non timebimus dum 3
turbabitur terra: & transferentur montes
in cor maris.*Sonuerunt,& turbatæ sunt a- 4
quæ eorum:conturbati sunt montes in for-
titudine eius. *Fluminis impetus lætificat 5
ciuitatem Dei: sanctificauit tabernaculum
suum Altissimus. *Deus,in medio eius,non 6
commouebitur:adiuuabit eam Deus mane
diluculo.*Conturbatæ sunt gentes,& incli- 7
B nata sunt regna: dedit vocem suam, mota 8
est terra. *Dominus virtutum nobiscum: 9
susceptor noster Deus Iacob. Venite,& vi-
dete opera Domini,quæ posuit prodigia su-
per terram: auferens bella vsque ad finem 10
terræ. *Arcum conteret, & confringet ar- 11
ma:& scuta comburet igni.*Vacate,& vi-
dete quoniam ego sum Deus: exaltabor in 12
gentibus,& exaltabor in terra.* Dominus
virtutum nobiscum: susceptor noster Deus
Iacob.

In finem, pro filijs Core 1
Psalmus XLVI.

OMnes gentes plaudite manibus: iubi- 2
A late Deo in voce exultationis.*Quo- 3
niam Dominus excelsus, terribilis:Rex ma-
gnus super omnem terram.*Subiecit popu- 4
los nobis, & gentes sub pedibus nostris.* 5
Elegit nobis hæreditatem suam:speciem Ia-
cob,quam dilexit.* Ascendit Deus in iubi- 6
lo:& Dominus in voce tubæ.*Psallite Deo 7 * 1. Reg. 9. 6. 16.
B nostro psallite: psallite Regi nostro, psalli- 8
te. Quoniam Rex omnis terræ Deus:psalli- 9
te sapienter.* Regnabit Deus super gentes: 10
Deus sedet super sedem sanctam suam.*
Principes populorum congregati sunt cum
Deo Abraham: quoniam dij fortes terræ
vehementer eleuati sunt.

Psal-

* Neh. 1. b. 4.

Psalmus Cantici filius Core secunda Sabbati. XLVII.

MAgnus Dñs, & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius. * Fundatur exultatione vniuersæ terræ mons Sion, latera Aquilonis, ciuitas Regis magni. * Deus in domibus eius cognoscetur, cum suscipiet eam. * Quoniam ecce reges terræ congregati sunt: conuenerunt in vnum. * Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt: * tremor apprehendit eos. * Ibi dolores vt parturientis, in spiritu vehementi conteres naues Tharsis. * Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate Dñi virtutum in ciuitate Dei nostri: Deus fundauit eam in æternum. * Suscepimus Deus misericordiam tuam; in medio templi tui. * Secundum nomen tuum Deus, sic & laus tua in fines terræ: iustitia plena est dextera tua. * Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Iudæ, propter iudicia tua Domine. * Circumdate Sion, & complectimini eam: narrate in turribus eius. * Ponite corda vestra in virtute eius: & distribuite domos eius, vt enarretis in progenie altera. * Quoniam hic est Deus, Deus noster in æternum, & in sæculum sæculi: ipse reget nos in sæcula.

In finem, filijs Core Psalmus XLVIII.

AVdite hæc omnes gentes: auribus percipite omnes, qui habitatis orbem. * AQuique terrigenæ, & filij hominum: simul in vnum diues, & pauper. Os meum loquetur sapientiam: & meditatio cordis mei prudentiam. * Inclinabo in parabolam aurem meam: aperiam in psalterio propositionem meam. Cur timebo in die malaˀ iniquitas calcanei me circumdabit me. * Qui confidunt in virtute sua: & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur. * Frater non redimit, redimet homo: non dabit Deo placationem suam. * Et pretium redemptionis animæ suæ: & laborabit in æternum, Et viuet adhuc in finem. Non videbit interitum, cum viderit sapientes morientes: simul insipiens, & stultus peribunt. * Et relinquent alienis diuitias suas; & sepulchra eorum domus illorum in æternum. Tabernacula eorum in progenie, & progenie: vocauerunt nomina sua in terris suis. * Et homo, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est Ciumentis insipientibus, & similis factus est illis. * Hæc via illorum scandalum ipsis: & postea in ore suo complacebunt. Sicut oues in inferno positi sunt: mors depascet eos. Et dominabuntur eorum iusti in matutino: & auxilium eorum veterascet in inferno à gloria eorum. * Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cum acceperit me. * Ne timueris, cum dives factus fuerit homo: & cum multiplicata fuerit gloria domus eius. * Quoniam cum interierit, non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius. * Quia anima eius in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi cum benefeceris ei. * Introibit vsque in progenies patrum suorum: & vsque in æternum non videbit lumen. * Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.

Psalmus Asaph. XLIX.

ADeus deorum Dominus locutus est: & vocauit terram. * A solis ortu vsque ad occasum: ex Sion species decoris eius. Deus manifestè veniet: Deus noster & non silebit. Ignis in conspectu eius exardescet: & in circuitu eius tempestas valida. * Aduocabit cœlum de sursum: & terram discernere populum suum. * Congregate illi sanctos eius: Bqui ordinant testamentum eius super sacrificia. * Et annuntiabunt cœli iustitiam eius: quoniam Deus Iudex est. * Audi populus meus, & loquar: Israel, & testificabor tibi: Deus Deus tuus ego sum. Non in sacrificijs tuis arguam te: holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper. * Non accipiam de domo tua vitulos: neque de gregibus tuis hircos. * Quoniam meæ sunt omnes ferę syluarum, iumenta in montibus, & boues. * Cognoui omnia volatilia cœli: & pulchritudo agri mecum est. * Si esuriero, Cnon dicam tibi: meus est enim orbis terræ, & plenitudo eius. * Numquid manducabo carnes taurorum? aut sanguinem hircorum potabo? * Immola Deo sacrificium laudis: & redde Altissimo vota tua. * Et inuoca me in die tribulationis: eruam te, & honorificabis me. * Peccatori autem dixit Deus. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? * Tu verò odisti disciplinam; & proiecisti sermones meos retrorsum. Si videbas furem, currebas cum eo: & cum adulteris portionem tuam ponebas. * Os tuum abundauit malitia: & lingua tua concinnabat dolos. * Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum: hæc fecisti, & tacui. * Existimasti iniquè, quod ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam. * Intelligite hęc, qui obliuiscimini Deum: nequando rapiat, & non sit, qui eripiat. * Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.

*Psal. 77. 2. Matt. 13. 35.

Re In si-

eecidit super me. * Timor & tremor venerunt super me: & contexerunt me tenebræ. 6
* Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Ecce elõgaui fugiens: & mansi in solitudine. * Expectabam eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate. * Præcipita Domine, diuide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in ciuitate. * Die, ac nocte circumdabit eam super muros eius iniquitas: & labor in medio eius, & iniustitia. * Et non defecit de plateis eius vsura, & dolus. * Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtiq; C Et si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset: abscondissem me forsitan ab eo. * Tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus. * Qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulauimus cum consortio. * Veniat mors super illos: & descendant in infernum viuentes: Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum: in medio eorum. Ego autem ad Deum clamaui: & Dominus saluabit me. Vespere, & manè, & meridie narrabo, & annuntiabo: & exaudiet vocem meam. * Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi: quoniam inter multos erant mecum. * Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui est ante sæcula. * Non enim est illis commutatio, & non timuerunt Deum: extendit manum suam in retribuendo. * Contaminauerunt testamentum eius, diuisi sunt ab ira vultus eius: & appropinquauit cor illius. Molliti sunt sermones eius super oleum: & ipsi sunt iacula. * Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem iusto. * Tu verò Deus deduces eos in puteum interitus. Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos: ego autem sperabo in te Domine.

6 7 8 9 10 A 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 D 22 23 24

* Matt. 8. d. 15. Luc. 12. c. 20. 2. Petr. 3. b. 9.

In finem,

Pro populo, qui à sanctis longè factus est, Dauid in tituli inscriptionem, cum tenuerunt eum Allophyli in Geth.

1

(1. Reg. 21. 12.) LV.

MIserere mei Deus: quoniam conculcauit me homo: tota die impugnans tribulauit me. * Conculcauerunt me inimici mei tota die, quoniam multi bellantes aduersum me. * Ab altitudine diei timebo: ego verò in te sperabo. * In Deo laudabo sermones meos, in Deo speraui: non timebo quid faciat mihi caro. * Tota die verba mea execrabantur: aduersum me omnes cogitationes eorum, in malum. * Inhabitabunt, & abscondent: ipsi calcaneum ipsum obseruabunt. * Sicut sustinuerunt

2 A 3 4 5 6 B 7 8

animam meam, pro nihilo saluos facies illos: in ira populos confringes. * Deus, vitam meam annuntiaui tibi: posuisti lacrymas meas in conspectu tuo. * Sicut & in promissione tua: tunc conuertentur inimici mei retrorsum: In quacumque die inuocauero tetecce cognoui quoniam Deus meus es. * In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem: in Deo speraui, non timebo quid faciat mihi homo. * In me sunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi. * Quoniam eripuisti animam meam de morte, & pedes meos de lapsu: vt placeam coram Deo in lumine viuentium.

9 10 11 12 13

In finem,

Ne disperdas, Dauid in tituli inscriptionem, cum fugeret à facie Saul in spelunca.

1

(1. Reg. 22. 1. & 24. 4.) LVI.

MIserere mei Deus, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea. Et in umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. * Clamabo ad Deum altissimum: Deum, qui benefecit mihi. * Misit de cœlo, & liberauit me: dedit in opprobrium conculcantes me. * Misit Deus misericordiam suam, & veritatem suam, & eripuit animam meam de medio catulorum leonum: dormiui conturbatus. Filij hominum dentes eorum arma, & sagittæ: & lingua eorum gladius acutus. * Exaltare super cœlos Deus: & in omnem terram gloria tua. * Laqueum parauerunt pedibus meis: & incuruauerunt animam meam. Foderunt ante faciem meam foueam: & inciderunt in eam. * Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo, & psalmum dicam. Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara: exurgam diluculo. * Confitebor tibi in populis Domine: & psalmum dicam tibi in gentibus: * Quoniam magnificata est vsque ad cœlos misericordia tua, & vsque ad nubes veritas tua. * Exaltare super cœlos Deus: & super omnem terram gloria tua.

A 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

In finem,

Ne disperdas, Dauid in tituli inscriptionem. LVII.

1

SI verè vtique iustitiam loquimini: recta iudicate filij hominum. * Etenim in corde iniquitates operamini: in terra iniustitias manus vestræ concinnant. * Alienati sunt peccatores à vulua, errauerunt ab vtero: locuti sunt falsa. * Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, * Quæ non exaudiet vocem incantantium: & venefici incantantis sapienter. * Deus conte-

2 A 3 4 5 6 B 7

ret dentes eorum in ore ipſorum : molas leónum confringet Dominus. *Ad nihilum 8
deuenient tanquam aqua decurrens:intendit arcum ſuum, donec infirmentur. *Sicut 9
cera , quæ fluit , auferentur : ſupercecidit ignis, & non viderunt ſolem. * Priuſquam 10
intelligerent ſpinæ veſtræ rhamnum : ſicut viuentes,ſic in ira abſorbet eos.*Lætabitur 11
iuſtus,cum viderit vindictam: manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris. * Et dicet 12
homo: Si vtique eſt fructus iuſto:vtique eſt Deus iudicans eos in terra.

In finem ,
Ne diſperdas , Dauid in tituli inſcriptionem , quando miſit Saul , & cuſtodiuit domum eius, vt eum interficeret. 1
(1. *Reg.* 19. 11.) LVIII.

ERipe me de inimicis meis Deus meus : 2
ab inſurgentibus in me libera me. *E- A
ripe me de operantibus iniquitatem: & de 3
viris ſanguinum ſalua me. *Quia ecce c - 4
perunt animam meam,irruerunt in me fortes.*Neque iniquitas mea,neque peccatum 5
meum Domine : ſine iniquitate cucurri, & direxi. * Exurge in occurſum meum,& vi- 6
de: & tu Domine Deus virtutum, Deus Iſ- B
rael , Intende ad viſitandas omnes gentes: non miſereris omnibus,qui operantur iniquitatem. * Conuertentur ad veſperam: & 7
famem patientur , vt canes, & circuibunt ciuitatem. * Ecce loquentur in ore ſuo, & 8
gladius in labijs eorum : quoniam quis audiuit? *Et tu Dñe deridebis eos:ad nihilum 9
deduces omnes gentes.*Fortitudinem meã 10
ad te cuſtodiam,quia Deus ſuſceptor meus es.Deus meus,miſericordia eius præueniet 11
me . * Deus oſtendet mihi ſuper inimicos 12
meos,ne occidas eos:nequando obliuiſcantur populi mei.Diſperge illos in virtute tua: C
& depone eos protector meus Domine . * 13
Delictum oris eorum,ſermonem labiorum ipſorum : & comprehendantur in ſuperbia ſua.Et de execratione,& mendacio annun- 14
ciabuntur in conſummatione : in ira conſummationis,& non erunt . Et ſcient,quia Deus dominabitur Iacob : & finium terræ.
*Conuertentur ad veſperam,& famem pa- 15
tientur,vt canes:& circuibunt ciuitatem.* 16
Ipſi diſpergentur ad manducandum : ſi verò non fuerint ſaturati,& murmurabunt.* 17
Ego autem cantabo fortitudinem tuam : & exultabo manè miſericordiam tuam.Quia 18
factus es ſuſceptor meus , & refugium meum,in die tribulationis meæ. * Adiutor 19
meus tibi pſallam , quia Deus ſuſceptor meus es: Deus meus miſericordia mea .

In finem ,
1 Pro his,qui immutabuntur,in tituli inſcriptionem ipſi Dauid in doctrinam,cum ſuccendit Meſopotamiam Syriæ , & Sobal, & conuertit Ioab , & percuſſit Idumæam in valle Salinarum duodecim millia. (2.*Reg.* 8. 1.& 10.7.& 1.*Par.* 18.1.) LIX.

2 DEus repuliſti nos , & deſtruxiſti nos:
A iratus es,& miſertus es nobis.*Com- 3
mouiſti terram , & conturbaſti eam : ſana 4
contritiones eius,quia commota eſt:Oſtendiſti populo tuo dura : potaſti nos vino
5 compunctionis : * Dediſti metuentibus te
B ſignificationem : vt fugiant à facie arcus : * 6
Vt liberentur dilecti tui:ſaluum fac dextera tua , & exaudi me . * Deus locutus eſt in 7
ſancto ſuo: Lætabor,& partibor Sichimam: 8
& conuallem tabernaculorum metibor : * Meus eſt Galaad,& meus eſt Manaſſes : & 9
Ephraim fortitudo capitis mei . * Iuda rex meus : Moab olla ſpei meæ . In Idumæam extendam calceamentum meum:mihi alie- 10
nigenæ ſubditi ſunt . * Quis deducet me in
C ciuitatem munitam?quis deducet me vſque 11
in Idumęam? Nonne tu Deus,qui repuliſti nos : & non egredieris Deus in virtutibus 12
noſtris? *Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana ſalus hominis . * In Deo fa- 13
ciemus virtutem: & ipſe ad nihilum deducet tribulantes nos .

In finem ,
1 In Hymnis Dauid . LX.

2 EXaudi Deus deprecationem meam: in-
A tendi orationi meæ . * A finibus terræ 3
ad te clamaui: dum anxiaretur cor meum, 4
in petra exaltaſti me. *Deduxiſti me,Quia factus es ſpes mea ; turris fortitudinis à fa- 5
cie inimici . * Inhabitabo in tabernaculo tuo in ſæcula : protegar in velamento alarum tuarum. * Quoniam tu Deus meus ex- 6
B audiſti orationem meam:dediſti hæreditatem timentibus nomen tuum . * Dies ſuper 7
dies regis adijcies:annos eius vſque in diem 8
generationis,& generationis.*Permanet in æternum in conſpectu Dei: miſericordiam, 9
& veritatem eius quis requiret ? * Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſæculum ſæculi : vt reddam vota mea de die in diem.

In finem ,
1 Pro Idithun, Pſalmus Dauid . LXI.

2 NOnne Deo ſubiecta erit anima mea?
A ab ipſo enim ſalutare meum. * Nam 3
& ipſe Deus meus,& ſalutaris meus:ſuſce- 4
ptor meus,non mouebor amplius.*Quouſque irruitis in hominem? interficitis vniuerſi vos:tanquam parieti inclinato,& ma- 5
ceriæ depulſæ?*Verumtamen pretium meũ

cogi-

cogitauerunt repellere, eucurri in siti : ore
suo benedicebant, & corde suo maledice-
bant. *Verumtamen Deo subiecta esto ani- 6
ma mea: quoniam ab ipso patientia mea. * 7
Quia ipse Deus meus,& saluator meus:adi-
utor meus,non emigrabo. In Deo salutare 8
meũ,& gloria mea:Deus Deus auxilij mei,
&spes mea in Deo est. *Sperate in eo omnis 9
congregatio populi, effundite coram illo
corda vestra: Deus adiutor noster in æter-
num. * Verumtamen vani filij hominum, 10
mendaces filij hominum in stateris : vt de-
cipiant ipsi de vanitate in idipsum. Nolite 11
sperare in iniquitate,& rapinas nolite con-
cupiscere : diuitiæ si affluant,nolite cor ap-
ponere, *Semel locutus est Deus,duo hæc 12
audiui,quia potestas Dei est, & tibi Domi-
ne misericordia : quia tu reddes vnicuique
iuxta opera sua.

* Matt.16. d.17. Rom.1.b. 6. 1.Cor.1.b. 2. Gal.6.b.5.

Psalmus Dauid.
Cum esset in deserto idumææ, 1
(1.*Reg.*22.5.) LXII.

DEus Deus meus ad te de luce vigilo. * 2
Sitiuit in te anima mea,quam multi- A
pliciter tibi caro mea. *In terra deserta, & 3
inuia,& inaquosa : sic in sancto apparui ti-
bi, vt viderem virtutem tuam, & gloriam
tuam. * Quoniam melior est misericordia 4
tua super vitas:labia mea laudabunt te.*Sic B
benedicam te in vita mea,& in nomine tuo 5
leuabo manus meas. * Sicut adipe, & pin- 6
guedine repleatur anima mea : & labijs ex-
ultationis laudabit os meum. *Si memor 7
fui tui super stratum meum, in matutinis
meditabor in te: quia fuisti adiutor meus.* 8
Et in velamento alarum tuarum exultabo, C
adhæsit * anima mea post te: me suscepit 9
dextera tua.Ipsi verò in vanum quæsierunt 10
animam meam, introibunt in inferiora
terræ: *Tradentur in manus gladij, par- 11
tes vulpium erunt. * Rex verò lætabitur 12
in Deo, laudabuntur omnes, qui iurant
in eo: quia obstructum est os loquentium
iniqua,

In finem,
Psalmus Dauid. LXIII. 1

EXaudi Deus orationem meam cum de- 2
precori à timore inimici eripe animam A
meam,Protexisti me à conuentu malignan- 3
tium : à multitudine operantium iniquita-
tem.*Quia exacuerunt vt gladium linguas 4
suas : intenderunt arcum rem amaram, vt
sagittent in occultis immaculatum. *Subi- 5
to sagittabunt eum, & non timebunt : fir-
mauerunt sibi sermonem nequam. *Narra- 6
uerunt vt absconderent laqueos:dixerunt.
Quis videbit eos? Scrutati sunt iniquitates: 7
defecerunt scrutantes scrutinio. * Accedet 8
homo ad cor altum: & exaltabitur Deus. * 9
Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eo-
rum : & infirmatæ sunt contra eos linguæ
eorum.*Conturbati sunt omnes,qui vide- 10
bant eos:& timuit omnis homo. Et annun-
tiauerunt opera Dei:& facta eius intellexe-
runt. * Lætabitur iustus in Domino, & 11
sperabit in eo, & laudabuntur omnes recti
corde.

In finem, Psalmus Dauid.
Canticum Ieremiæ, & Ezechielis populo 1
transmigrationis, cum inciperent exire.
LXIV.

TE decet hymnus Deus in Sion; & tibi 2
A reddetur votum in Ierusalem. Exau- 3
di orationem meam : ad te omnis caro ve-
niet. * Verba iniquorum præualuerunt su- 4
per nos : & impietatibus nostris tu propi-
tiaberis. *Beatus,quem elegisti,& assumpsi- 5
sti : inhabitabit in atrijs tuis. *Replebimur 6
B in bonis domus tuæ: sanctum est templum
tuum, mirabile in æquitate. * Exaudi nos 7
Deus salutaris noster,spes omnium finium
terræ,& in mari longe. *Præparans montes 8
in virtute tua, accinctus potentia: qui con-
turbas profundum maris,sonum fluctuum
eius : * Turbabuntur gentes, & timebunt, 9
qui habitant terminos à signis tuis; exitus
matutini,& vespere delectabis. * Visitasti 10
terram, & inebriasti eam: multiplicasti lo-
cupletare eam. Flumen Dei repletum est
aquis, parasti cibum illorum : quoniam ita
est præparatio eius. * Riuos eius inebria, 11
multiplica genimina eius : in stillicidijs
eius lætabitur germinans. *Benedices coro- 12
næ anni benignitatis tuæ : & campi tui re-
plebuntur vbertate. *Pinguescent speciosa, 13
deserti: & exultatione colles accingentur.* 14
Induti sunt arietes ouium, & valles abun-
dabunt frumento: clamabunt,etenim hym-
num dicent.

In finem.
Canticum Psalmi resurrectionis. 1

LXV.

IVbilate Deo omnis terra, psalmum dici- 2
A te nomini eius: date gloriam laudi eius. 3
*Dicite Deo,quam terribilia sunt opera tua
Domine! in multitudine virtutis tuæ men- 4
tientur tibi inimici tui. *Omnis terra ado-
ret te,& psallat tibi : psalmum dicat nomi- 5
ni tuo. *Venite,& videte opera Dei: terribi- 6
lis in consilijs super filios hominum. * Qui
conuertit mare in aridam, in flumine per- 7
transibunt pede:ibi lætabimur in ipso. Qui
B dominatur in virtute sua in æternum, oculi
eius super gentes respiciunt.qui exasperant 8
non exaltentur in semetipsis. * Benedicite
gentes Deum nostrum : & auditam facite 9
vocem laudis eius. * Qui posuit animam

meam ad vitam:& non ſedit in commotionem pedes meos. *Quoniam probaſti nos Deus: igne nos examinaſti,ſicut examinatur argentum. *Induxiſti nos in laqueum, poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro: impoſuiſti homines ſuper capita noſtra. Tranſiuimus per ignem,& aquam: & eduxiſti nos in refrigerium. *Introibo in domum tuam in holocauſtis: reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea. *Et locutum eſt os meum,in tribulatione mea. *Holocauſta medullata offeram tibi cum incenſo arietum:offeram tibi boues cum hircis. *Venite, audite, & narrabo, omnes, qui timetis Deum,quanta fecit animæ meæ. *Ad ipſum ore meo clamaui, & exaltaui ſub lingua mea. *Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus. *Propterea exaudiuit Deus, & attendit voci deprecationis meæ. *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & miſericordiam ſuam a me.

In finem,
In hymnis, Pſalmus Cantici Dauid.
LXVI.

DEus miſereatur noſtri, & benedicat nobis: illuminet vultum ſum ſuper nos,& miſereatur noſtri. *Vt cognoſcamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus ſalutare tuum. *Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes. *Lætentur,& exultent gentes:quoniam iudicas populos in æquitate,& gentes in terra dirigis. *Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum ſuum. *Benedicat nos Deus,Deus noſter, benedicat nos Deus: & metuant eum omnes fines terræ.

In finem,
Pſalmus Cantici ipſi Dauid.
LXVII.

EXurgat Deus, & diſſipentur inimici eius:& fugiant,qui oderunt eum,à facie eius. *Sicut deficit fumus,deficiant: ſicut fluit cera à facie ignis,ſic pereant peccatores à facie Dei. Et iuſti epulentur,& exultent in conſpectu Dei: & delectentur in lætitia. *Cantate Deo,pſalmum dicite nomini eius:iter facite ei,qui aſcēdit ſuper occaſum: Dominus nomen illi. Exultate in conſpectu eius, turbabuntur à facie eius,patris orphanorum, & iudicis viduarum. *Deus in loco ſancto ſuo: Deus,qui inhabitare facit vnius moris in domo: *Qui educit vinctos in fortitudine,ſimiliter eos,qui exaſperant,qui habitant in ſepulchris. *Deus cum egrederēris in conſpectu populi tui, cum pertranſires in deſerto. *Terra mota eſt, etenim cœli diſtillauerunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Iſrael. *Pluuiam voluntariam ſegregabis Deus hæreditati tuæ: & infirmata eſt, tu verò perfeciſti eam. Animalia tua habitabunt in ea: paraſti in dulcedine tua pauperi, Deus. *Dominus dabit verbum euangelizantibus,virtute multa. *Rex virtutum dilecti dilecti: & ſpeciei domus diuidere ſpolia. *Si dormiatis inter medios cleros,pennæ columbæ deargentatæ,& poſteriora dorſi eius in pallore auri. *Dum diſcernit cœleſtis reges ſuper eam, niue dealbabuntur in Selmon: mons Dei,mons pinguis. *Mons coagulatus, mons pinguis: vt quid ſuſpicamini montes coagulatos? Mōs, in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo: etenim Dñs habitabit in finem. Currus Dei decem millibus multiplex,millia lætantium: Dñs in eis in Sina in ſancto. Aſcendiſti in altum,cepiſti captiuitatem: accepiſti dona in hominibus: Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum. *Benedictus Dñs die quotidie:proſperum iter faciet nobis Deus ſalutarium noſtrorum. *Deus noſter, Deus ſaluos faciendi: & Domini, Domini exitus mortis. *Verumtamen Deus confringet capita inimicorum ſuorum:verticem capilli perambulantium in delictis ſuis. Dixit Dominus: Ex Baſan conuertam, conuertam in profundum maris: *Vt intinguatur pes tuus in ſanguine: lingua canum tuorum ex inimicis,ab ipſo. *Viderunt ingreſſus tuos Deus, ingreſſus Dei mei: regis mei,qui eſt in ſancto. *Præuenerunt principes coniuncti pſallentibus, in medio iuuencularum tympaniſtriarum. *In Eccleſijs benedicite Deo Domino, de fontibus Iſrael. *Ibi Beniamin adoleſcentulus, in mentis exceſſu. Principes Iuda, duces eorum: principes Zabulon, principes Nephthali. *Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. *A templo tuo in Ieruſalem, tibi offerent reges munera. *Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum: vt excludant eos, qui probati ſunt argento. *Diſſipa gentes, quæ bella volunt: venient legati ex Ægypto: Æthiopia præueniet manus eius Deo. *Regna terræ, cantate Deo: pſallite Domino: pſallite Deo, *Qui aſcendit ſuper cœlum cœli, ad Orientem. Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis, *Date gloriam Deo ſuper Iſrael, magnificientia eius, & virtus eius in nubibus. *Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, Deus Iſrael ipſe dabit virtutem, & fortitudinem plebi ſuæ, benedictus Deus.

In fi-

In finem, pro ijs, qui commutabuntur, Dauid. LXVIII.

SAluum me fac Deus: quoniam intrauerunt aquæ vſque ad animam meam.* Infixus ſum in limo profundi: & non eſt ſubſtantia. Veni in altitudinem maris: & tempeſtas demerſit me. Laboraui clamans, raucæ factæ ſunt fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum ſpero in Deum meum. Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei, qui oderunt me gratis. Confortati ſunt, qui perſecuti ſunt me inimici mei iniuſtè: quæ non rapui, tunc exoluebam.* Deus tu ſcis inſipientiam meam: & delicta mea à te non ſũt abſcondita.* Non erubeſcant in me, qui expectant te Domine, Domine virtutum. Nõ confundantur ſuper me, qui quærunt te, Deus Iſrael.* Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium: operuit confuſio faciem meã.* Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ.* Quoniam zelus domus tuæ comedit me: & opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt ſuper me. Ioan. 2. d. 17. Rom. 15. a. 3.* Et operui in ieiunio animam meam: & factum eſt in opprobrium mihi.* Et poſui veſtimentum meum cilicium: & factus ſum illis in parabolam.* Aduerſum me loquebantur, qui ſedebant in porta: & in me pſallebant, qui bibebant vinum. Ego verò orationem meam ad te Domine: tempus beneplaciti Deus. In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me, in veritate ſalutis tuæ. Eripe me de luto, vt non infigar: libera me ab ijs, qui oderunt me, & de profundis aquarum. Nonne me demergat tempeſtas aquæ, neque abſorbeat me profundum: neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum.* Exaudi me Dñe, quoniã benigna eſt miſericordia tua: ſecundũ multitudinem miſerationum tuarum reſpice in me.* Et ne auertas faciem tuam à puero tuo: quoniam tribulor, velociter exaudi me.* Intende animæ meæ, & libera eam: propter inimicos meos eripe me.* Tu ſcis improperium meum, & confuſionem meam, & reuerentiam meam. In conſpectu tuo ſunt omnes, qui tribulant me, improperium expectauit cor meum, & miſeriam. Et ſuſtinui, qui ſimul contriſtaretur, & non fuit: & qui conſolaretur, & non inueni.* Et dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potauerunt me aceto.* Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum, & in retributiones, & in ſcandalum.* Obſcurentur oculi eorum ne videant: & dorſum eorum ſemper incurua.* Effunde ſuper eos iram tuam: & furor iræ tuæ comprehendat eos. Matt. 27. c. 48. Act. 1. d. 20.* Fiat habitatio eorum deſerta, & in tabernaculis eorum non ſit, qui inhabitet.* Quoniã quem tu percuſſiſti, perſecuti ſunt: & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt.* Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, & non intrent in iuſtitiam tuam.* Deleantur de Libro viuentium: & cum iuſtis non ſcribantur.* Ego ſum pauper, & doleus: ſalus tua Deus ſuſcepit me.* Laudabo nomen Dei cum cantico: & magnificabo eum in laude.* Et placebit Deo ſuper vitulum nouellum: cornua producentem, & vngulas.* Videant pauperes, & lætentur: quærite Deum, & viuet anima veſtra: Quoniam exaudiuit pauperes Dominus: & vinctos ſuos non deſpexit.* Laudent illum cæli, & terra, mare, & omnia reptilia in eis.* Quoniam Deus ſaluam faciet Sion: & ædificabuntur ciuitates Iuda: Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acquirent eam.* Et ſemen ſeruorum eius poſſidebit eam, & qui diligunt nomen eius, habitabunt in ea.

In finem, Pſalmus Dauid, In rememorationem, quod ſaluum fecerit eum Dominus. LXIX.

DEus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me feſtina.* Confundantur, & reuereantur, qui quærunt animam meam.* Auertantur retrorſum, & erubeſcant, qui volunt mihi mala.* Auertantur, ſtatim erubeſcentes, qui dicunt mihi: Euge, euge.* Exultent, & lætentur in te omnes, qui quærunt te, & dicant ſemper: Magnificetur Dominus: qui diligunt ſalutare tuum.* Ego verò egenus, & pauper ſum: Deus adiuua me. Adiutor meus, & liberator meus es tu: Domine ne moreris.

Pſalmus Dauid, Filiorum Ionadab, & priorum captiuorum. LXX.

IN te Dñe ſperaui, non confundar in æternum: in iuſtitia tua libera me, & eripe me. Inclina ad me aurem tuam, & ſalua me.* Eſto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum: vt ſaluum me facias: Quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu.* Deus meus eripe me de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis, & iniqui.* Quoniam tu es patientia mea Domine: Domine ſpes mea à iuuentute mea.* In te confirmatus ſum ex vtero: de ventre matris meæ tu es protector meus.* In te cantatio mea ſemper: tanquam prodigium factus ſum multis: & tu adiutor fortis. Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam.* Ne proijcias me in tempore ſenectutis: cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui cuſtodiebant animam meam, conſilium fece-

sunt in vnum. *Dicentes: Deus dereliquit 11
eum persequimini,& comprehendite eum:
quia non est,qui eripiat.Deus ne elongeris 12
à me: Deus meus in auxilium meum respice. *Confundantur,& deficiant detrahen- 13
tes animæ meæ: operiantur confusione,& C
pudore,qui quærunt mala mihi. * Ego au- 14
tem semper sperabo:& adijciam super om-
nem laudem tuam. * Os meum annuntia- 15
bit iustitiam tuam: tota die salutare tuum.
*Quoniam non cognoui litteraturam, in- 16
troibo in potentias Domini: Domine me-
morabor iustitiæ tuæ solius. *Deus docui- 17
sti me à iuuentute mea;& vsque nunc pro-
nuntiabo mirabilia tua. *Et vsque in sene- 18
ctam, & senium: Deus ne derelinquas me.
Donec annuntiem brachium tuum gene-
rationi omni,quæ ventura est:*Potentiam 19
tuam, & iustitiam tuam Deus vsque in al-
tissima, quæ fecisti magnalia: Deus quis si- D
milis tibi? * Quantas ostendisti mihi tri- 20
bulationes multas, & malas: & conuersus
viuificasti me:& de abyssis terræ iterum re-
duxisti me:*Multiplicasti magnificentiam 21
tuam:& conuersus consolatus es me. Nam 22
& ego confitebor tibi in vasis psalmi veri-
tatem tuam: Deus psallam tibi in cithara
sanctus Israel.*Exultabunt labia mea cum 23
cantauero tibi: & anima mea, quam rede-
misisti. *Sed & lingua mea tota die medita- 24
bitur iustitiam tuam: cum confusi,& reue-
riti fuerint, qui quærunt mala mihi.

Psalmus. 1
In Salomonem. LXXI.

DEus iudicium tuum regi da: & iusti- 2
tiam tuam filio regis: Iudicare po- A
pulum tuum in iustitia,& pauperes tuos in
iudicio.*Suscipiant montes pacem populo, 3
& colles iustitiam.*Iudicabit pauperes po- 4
puli,& saluos faciet filios pauperum:& hu-
miliabit calumniatorem. * Et permanebit 5
cum sole,& ante lunam,in generatione, &
generationem. * Descendet sicut pluuia in 6
vellus: & sicut stillicidia stillantia super B
terram. * Orietur in diebus eius iustitia, & 7
abundantia pacis: donec auferatur luna. * 8
Et dominabitur à mari vsque ad mare: & à
flumine vsque ad terminos orbis terrarum.
*Coram illo procident Æthiopes: & inimi- 9
ci eius terram lingent.Reges Tharsis,& in- 10
sulæ munera offerent:reges Arabum,& Sa-
ba dona adducent:*Et adorabunt eum om- 11
nes reges terræ: omnes gentes seruient ei.* 12
Quia liberabit pauperem à potente:& pau- C
perem,cui non erat adiutor.*Parcet paupe- 13
ri,& inopi: & animas pauperum saluas fa-
ciet. * Ex vsuris,& iniquitate redimet ani- 14
mas eorum: & honorabile nomen eorum
coram illo. *Et viuet,& dabitur ei de auro 15

Arabiæ, & adorabunt de ipso semper: tota
16 die benedicent ei.*Et erit firmamentum in
D terra in summis montium, & superextolle-
tur super Libanum fructus eius: & flore-
17 bunt de ciuitate sicut fœnum terræ. * Sit
nomen eius benedictum in sæcula: ante so-
lem permanet nomen eius. Et benedicen-
tur in ipso omnes tribus terræ: omnes gen-
18 tes magnificabunt eum. * Benedictus Do-
minus Deus Israel, qui facit mirabilia so-
19 lus: * Et benedictum nomen maiestatis
eius in æternum: & replebitur maiestate
20 eius omnis terra: fiat, fiat. * Defecerunt
laudes Dauid filij Iesse.

1 Psalmus Asaph. LXXII.

A QVam bonus Israel Deus his, qui recto
2 sunt corde! * Mei autem pœnæ moti
3 sunt pedes:pœne effusi sunt gressus mei. *
Quia zelaui super iniquos,pacem peccato-
4 rum videns. *Quia non est respectus morti
5 eorum: & firmamentum in plaga eorum.*
In labore hominum non sunt, & cum ho-
6 minibus non flagellabuntur: * Ideò tenuit
eos superbia, operti sunt iniquitate, & im-
7 pietate sua.Prodijt quasi ex adipe iniquitas
B eorum: transierunt in affectum cordis. *
8 Cogitauerunt, & locuti sunt nequitiã: ini-
9 quitatem in excelso locuti sunt.*Posuerunt
in cœlum os suum & lingua eorum transi-
10 uit in terra. * Ideò conuertetur populus
11 meus hic: & dies pleni inuenientur in eis.*
Et dixerunt: Quomodo scit Deus, & si est
12 scientia in excelso?*Ecce ipsi peccatores,&
abundantes in sæculo, obtinuerunt diui-
13 tias. *Et dixi: Ego sine causa iustificaui cor
meum, & laui inter innocentes manus
14 meas: * Et fui flagellatus tota die,& casti-
15 gatio mea in matutinis. *Si dicebam: Nar-
C rabo sic: ecce nationem filiorum tuorum
16 reprobaui. *Existimabam,vt cognoscerem
17 hoc labor est ante me: * Donec intrem in
sanctuarium Dei: & intelligam in nouissi-
18 mis eorum. * Verumtamen propter dolos
posuisti eis: deiecisti eos,dum alleuarentur.
19 * Quomodo facti sunt in desolationem,su-
bito defecerunt; perierunt propter iniqui-
10 tatem suam. *Velut somnium surgentium
Domine,in ciuitate tua imaginem ipsorum
21 ad nihilum rediges. * Quia inflammatum
est cor meum, & renes mei commutati
sunt:& ego ad nihilum redactus sum,& ne-
22 scini, * Vt iumentum factus sum apud te:
23 & ego semper tecum. * Tenuisti manum
dexteram meam: & in voluntate tua dedu-
24 xisti me,& cum gloria suscepisti me. Quid
D enim mihi est in cœlo? & a te quid volui
25 super terram? * Defecit caro mea, & cor
meum: Deus cordis mei,& pars mea Deus
26 in æternum. * Quia ecce,qui elongant se à

10,

te,peribunt:perdidisti omnes,qui fornicantur abste. *Mihi autem adhærere Deo bonum est : ponere in Domino Deo spem meam: *Vt annuntiem omnes prædicationes tuas, in portis filiæ Sion.

Intellectus Asaph. LXXIII.

VT quid Deus repulisti in finem: iratus est furor tuus super oues pascuę tuę? Memor esto congregationis tuæ,quam possedisti ab initio. Redemisti virgam hæreditatis tuæ:mons Sion, in quo habitasti in eo. *Leua manus tuas in superbias eorum in finem : quanta malignatus est inimicus in sancto! *Et gloriati sunt,qui oderunt te,in medio solemnitatis tuæ. * Posuerunt signa sua,signa: & cognouerunt sicut in exitu super summum.*Quasi in sylua lignorum securibus exciderunt ianuas eius in idipsum: in securi,& ascia deiecerunt eam. * Incenderunt igni sanctuarium tuum:in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. *Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra. * Signa nostra non vidimus,iam non est propheta : & nos non cognoscet amplius. * Vsquequò Deus improperabit inimicus : irritat aduersarius nomen tuum in finem? * Vt quid auertis manum tuam, & dexteram tuam,de medio sinu tuo in finem? * Deus autem rex noster ante sæcula, operatus est salutem in medio terræ. *Tu confirmasti in virtute tua mare : contribulasti capita draconum in aquis. * Tu confregisti capita draconis:dedisti eum escam populis Æthiopum.*Tu dirupisti fontes,& torrentes:tu siccasti fluuios Ethan.*Tuus est dies, & tua est nox : tu fabricatus es auroram, & solem. * Tu fecisti omnes terminos terræ : æstatem & ver tu plasmasti ea. Memor esto huius,inimicus improperauit Domino : & populus insipiens incitauit nomen tuum. *Ne tradas bestijs animas confitentes tibi: & animas pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem. * Respice in testamentum tuum : quia repleti sunt,qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum *Ne auertatur humilis factus confusus : pauper & inops laudabunt nomen tuum.*Exurge Deus,iudica causam tuam : memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipiente sunt tota die.*Ne obliuiscaris voces inimicorum tuorum:superbia eorum,qui te oderunt, ascendit semper.

In finem, Ne corrumpas, Psalmus Cantici Asaph. LXXIV.

CONfitebimur tibi Deus: confitebimur & inuocabimus nomen tuum.*Narrabimus mirabilia tua: cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo.* Liquefacta est terra,& omnes,qui habitant in ea: ego confirmaui columnas eius.*Dixi iniquis:Nolite iniquè agere: & delinquentibus: Nolite exaltare cornu: * Nolite extollere in altum cornu vestrum:nolite loqui aduersus Deum iniquitatem. * Quia neque ab Oriente,neque ab Occidente, neque à desertis montibus: quoniam Deus Iudex est. * Hunc humiliat,& hunc exaltat : quia calix in manu Domini vini meri plenus misto. * Et inclinauit ex hoc in hoc : verumtamen fæx eius non est exinanita: bibent omnes peccatores terræ.*Ego autem annuntiabo in sęculum: cantabo Deo Iacob.Et omnia cornua peccatorum confringam: & exaltabuntur cornua iusti.

In finem, in Landibus, Psalmus Asaph. Canticum ad Assyrios. LXXV.

NOtus in Iudæa Deus : in Israel magnum nomen eius : *Et factus est in pace locus eius: & habitatio eius in Sion.* Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium,& bellum.*Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis : Turbati sunt omnes insipientes corde.Dormierunt somnum suum:& nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. * Ab increpatione tua Deus Iacob dormitauerunt, qui ascenderunt equos. *Tu terribilis es,& quis resistet tibi?ex nunc ira tua.*De cœlo auditum fecisti iudicium:terra tremuit,& quieuit.* Cum exurgeret in iudicium Deus,vt saluos faceret omnes mansuetos terræ.Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.* Vouete, & reddite Domino Deo vestro, omnes,qui in circuitu eius affertis munera. *Terribili,& ei,qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terræ.

In finem, pro Idithun, Psalmus Asaph. LXXVI.

VOce mea ad Dñm clamaui : voce mea ad Deum,& intendit mihi. * In die tribulationis meæ Deum exquisiui, manibus meis nocte contra eum:& non sum deceptus. * Renuit consolari anima mea,memor fui Dei,& delectatus sum,& exercitatus sum:& defecit spiritus meus. *Anticipauerunt vigilias oculi mei : turbatus sum, & non sum locutus. * Cogitaui dies antiquos: & annos æternos in mente habui.*Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. *Numquid in æternum proijciet Deus: aut non apponet, vt complacitior sit adhuc? * Aut in finem misericordiam suam abscindet, à

det, à generatione in generationem? * Aut 10
obliuiſcetur miſereri Deus? aut continebit
in ira ſua miſericordias ſuas? Et dixi: Nunc 11
cœpi: hæc mutatio dexteræ excelſi. * Memor 12
fui operum Dñi: quia memor ero ab initio C
mirabilium tuorum. * Et meditabor in om- 13
nibus operibus tuis: & adinuentionibus
tuis exercebor. * Deus in ſancto via tua: 14
quis Deus magnus ſicut Deus noſter? tu es
Deus, qui facis mirabilia. * Notam feciſti in 15
populis virtutem tuam: redemiſti in bra-
chio tuo populum tuum, filios Iacob, & Io-
ſeph. * Viderunt te aquæ Deus, viderunt te 16
aquæ: & timuerunt, & turbatæ ſunt abyſſi. 17
* Multitudo ſonitus aquarum: vocem dede- 18
runt nubes. * Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt: 19
vox tonitrui tui in rota. Illuxerunt coruſca-
tiones tuæ orbi terræ, commota eſt, & con-
tremuit terra. * In mari via tua, & ſemitæ 20
tuæ in aquis multis: & veſtigia tua non co-
gnoſcentur. * Deduxiſti ſicut oues popu- 21
Exod. 14. c. 29. lum tuum, in manu Moyſi, & Aaron.

Intellectus Aſaph. LXXVII. 1

ATtendite populе meus legem meam: A
inclinate aurem veſtram in verba
oris mei. * Aperiam in parabolis os meum: 2
loquar propoſitiones ab initio. Quanta au- 3
diuimus, & cognouimus ea: & patres noſtri
narrauerunt nobis. * Non ſunt occultata à 4
filijs eorum, in generatione altera. Narran-
tes laudes Dñi, & virtutes eius, & mirabilia
eius, quæ fecit. * Et ſuſcitauit teſtimonium 5
in Iacob: & legem poſuit in Iſrael. * Quanta 6
mandauit patribus noſtris nota facere ea fi- B
lijs ſuis: vt cognoſcat generatio altera. Filij
qui naſcentur, & exurgent & narrabunt fi-
lijs ſuis, * Vt ponant in Deo ſpem ſuam, & 7
non obliuiſcantur operum Dei: & mandata
eius exquirant. * Ne fiant ſicut patres eo- 8
rum: generatio prauа, & exaſperans; Gene-
ratio, quæ non direxit cor ſuum: & non eſt
creditus cum Deo ſpiritus eius. * Filij E- 9
phrem intendentes, & mittentes arcum:
conuerſi ſunt in die belli. * Non cuſtodie- 10
runt teſtamentum Dei: & in lege eius no-
luerunt ambulare. * Et obliti ſunt benefa- 11
ctorum eius, & mirabilium eius, quæ oſten-
dit eis. * Coram patribus eorum fecit mira- 12
Exod. 14. c. 21. bilia in terra Ægypti, in campo Taneos. * 13
Interrupit mare, & perduxit eos: & ſtatuit
aquas quaſi in vtre. Et deduxit eos in nube 14
Exod. 17. b. 6. diei: & tota nocte in illuminatione ignis. * 15
Pſal. 104. d. 38. Interrupit petram in eremo: & adaquauit
eos velut in abyſſo multa. Et eduxit aquam 16
de petra: & deduxit tanquã flumina aquas.
* Et appoſuerunt adhuc peccare ei: in iram 17
excitauerunt Excelſum in inaquoſo. * Et 18
tentauerunt Deum in cordibus ſuis: vt pe-
terent eſcas animabus ſuis. * Et malè locuti 19
C ſunt de Deo: dixerunt: Nunquid poterit
20 Deus parare menſam in deſerto? Quoniam
percuſſit petram, & fluxerunt aquæ, & tor-
rentes inundauerunt. Nunquid, & panem
poterit dare, aut parare menſam populo
21 ſuo? * Ideò audiuit Dominus, & diſtulit: & Num. 11. b. 2.
ignis accenſus eſt in Iacob, & ira aſcendit
22 in Iſrael. Quia non crediderunt in Deo, nec
23 ſperauerunt in ſalutari eius: * Et mandauit
24 nubibus deſuper, & ianuas cœli aperuit. *
Et pluit illis manna ad manducandum, &
25 panem cœli dedit eis. * Panem Angelorum Exod. 16. a. 4. Num. 11. b. 7. Ioſ. 6. d. 11. 1. Cor. 10. 3. 3. Num. 11. g. 31.
manducauit homo: cibaria miſit eis in abũ-
26 dantia. * Tranſtulit Auſtrum de cœlo: & in-
27 duxit in virtute ſua Africum. * Et pluit ſu-
per eos ſicut puluerem carnes: & ſicut are-
28 nam maris volatilia pennata. * Et ceciderunt
in medio caſtrorum eorum: circa ta-
29 bernacula eorum. * Et manducauerunt, &
ſaturati ſunt nimis, & deſiderium eorum
30 attulit eis. * Non ſunt fraudati à deſiderio
D ſuo. * Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſo-
31 rum: & ira Dei aſcendit ſuper eos. Et occi- Num. 11. b. 33.
dit pingues eorum, & electos Iſrael impe-
32 diuit. * In omnibus his peccauerunt adhuc:
33 & non crediderunt in mirabilibus eius. *
Et defecerunt in vanitate dies eorum: & an-
34 ni eorum cum feſtinatione. * Cum occide-
ret eos, quærebant eum: & reuertebantur,
35 & diluculo veniebant ad eum. * Et reme-
morati ſunt, quia Deus adiutor eſt eorum:
36 & Deus excelſus redemptor eorum eſt. *
Et dilexerunt eum in ore ſuo, & lingua ſua
37 mentiti ſunt ei: * Cor autem eorum non
erat rectum cum eo: nec fideles habiti ſunt
38 in teſtamento eius. * Ipſe autem eſt miſeri-
cors, & propitius fiet peccatis eorum: &
non diſperdet eos. Et abundauit, vt auerte-
ret iram ſuam: & non accendit omnem
39 iram ſuam: * Et recordatus eſt, quia caro
40 ſunt: ſpiritus vadens & non rediens. * Quo-
ties exacerbauerunt eum in deſerto, in irã
41 concitauerunt eum in aquoſo? Et conuerſi ſunt,
& tentauerunt Deum: & ſanctum Iſrael
42 exacerbauerunt. * Non ſunt recordati ma-
nus eius, die qua redemit eos de manu tri-
43 bulantis. * Sicut poſuit in Ægypto ſigna
44 ſua, & prodigia ſua in campo Taneos. * Et
E conuertit in ſanguinem flumina eorum, & Exod. 7. c. 20.
45 imbres eorum, ne biberent. * Miſit in eos Exod. 8. a. 6. f. 14.
cœnomyiam, & comedit eos: & ranam, &
46 d ſperdidit eos. * Et dedit ærugini fructus Exod. 10. c. 15.
47 eorum: & labores eorum locuſtæ. * Et occi- Exod. 9. * 25.
dit in grandine vineas eorum: & moros eo-
48 rum in pruina. Et tradidit grandini iumen-
49 ta eorum: & poſſeſſionem eorum igni. * Mi-
ſit in eos iram indignationis ſuæ, indigna-
tionem, & iram, & tribulationem: immiſ-
50 ſiones per Angelos malos. * Viam fecit ſe-
F miſæ iræ ſuæ, non pepercit à morte animа-
bus

bus eorum, & iumenta eorum in morte cō-
Exod. 11. d. 12. clusit. * Et percussit omne primogenitum in 51
terra Ægypti: primitias omnis laboris eo-
rum in tabernaculis Cham. * Et abstulit si- 52
cut oues populum suum: & perduxit eos
Exod. 14. c. 27. tamquam gregem in deserto. * Et deduxit 53
eos in spe, & non timuerunt: & inimicos eo-
rum operuit mare. * Et induxit eos in mon- 54
tem sanctificationis suæ, montem, quem
Ios. 13. b. 8. acquisiuit dextera eius. Et eiecit à facie eo-
rum gentes: & sorte diuisit eis terram in fu-
niculo distributionis. * Et habitare fecit in 55
tabernaculis eorum tribus Israel. * Et ten- 56
tauerunt, & exacerbauerunt Deum excel-
sum: & testimonia eius non custodierunt.
* Et auerterunt se, & non seruauerunt pa- 57
ctum: quemadmodum patres eorum, con-
uersi sunt in arcum prauum. * In iram con- 58
citauerunt eum in collibus suis: & in scul-
ptilibus suis ad æmulationem eum prouo-
cauerunt. * Audiuit Deus, & spreuit: & ad 59
nihilum redegit valde Israel. * Et repulit ta- 60
bernaculum Silo, tabernaculum suum, vbi G
1. Reg. 4. a. habitauit in hominibus. Et tradidit in cap- 61
2. Ier. 7. b. 12. tiuitatem virtutem eorum, & pulchritudi-
nem eorum in manus inimici. * Et conclu- 62
sit in gladio populum suum: & hæreditatem
suam spreuit. * Iuuenes eorum comedit 63
ignis: & virgines eorum non sunt lamenta-
tæ. * Sacerdotes eorum in gladio cecide- 64
runt: & viduæ eorum non plorabantur. *
Et excitatus est tanquam dormiens Domi- 65
nus, tanquam potens crapulatus à vino. * 66
Et percussit inimicos suos in posteriora; op-
probrium sempiternum dedit illis. * Et re- 67
pulit tabernaculum Ioseph: & tribum E-
phraim non elegit: Sed elegit tribum Iuda, H
montem Sion quem dilexit. * Et ædificauit 69
sicut vnicornium sanctificium suum in ter-
ra, quam fundauit in sæcula. * Et elegit Da- 70
uid seruum suum, & sustulit eum de gregi-
bus ouium: de post fœtantes accepit eum.
* Pascere Iacob seruum suum, & Israel hæ- 71
reditatem suam. * Et pauit eos in innocen- 72
tia cordis sui: & in intellectibus manuum
suarum deduxit eos.

Psalmus Asaph. LXXVIII. 1

DEus venerunt gentes in hæreditatem A
tuam, polluerunt templum sanctum
tuum: posuerunt Ierusalem in pomorum
custodiam. Posuerunt mortcina seruorum 2
tuorum, escas volatilibus cœli: carnes san-
ctorum tuorum, bestijs terræ. * Effuderunt 3
sanguinem eorum tanquam aquam in cir-
cuitu Ierusalem: & non erat, qui sepeliret.
* Facti sumus opprobrium vicinis nostris: 4
subsannatio, & illusio his, qui in circuitu B
nostro sunt, * Vsquequò Domine irasceris 5
in finem: accendetur velut ignis zelus tuus?
6 * Effunde iram tuam in gentes, quæ te non
nouerunt: & in regna, quæ nomen tuum Ier. 10. d. 25. Isa. 64. c. 9.
7 non inuocauerunt. Quia comederūt Iacob:
C & locū eius desolauerunt: * Ne memineris
8 iniquitatū nostrarum antiquarum, citò an-
ticipent nos misericordiæ tuæ: quia paupe-
9 res facti sumus nimis. * Adiuua nos Deus sa-
lutaris noster: & propter gloriam nominis
tui Domine libera nos: & propitius esto
10 peccatis nostris, propter nomen tuum: *
Ne forte dicant in gentibus: Vbi est Deus
eorum? & innotescat in nationibus coram
11 oculis nostris, * Vltio sanguinis seruorum
tuorum, qui effusus est: introeat in conspe-
ctu tuo gemitus compeditorum. Secundum
magnitudinem brachij tui, posside filios
12 mortificatorum. * Et redde vicinis nostris
septuplum in sinu eorum: improperium ip-
sorum, quod exprobrauerunt tibi Domine.
13 * Nos autem populus tuus, & oues pascuæ
tuæ, confitebimur tibi in sæculum: In gene-
rationem, & generationem annuntiabimus
laudem tuam.

In finem, Pro ijs, qui commutabuntur, testimonium, Asaph, Psal. LXXIX.

1 OVi regis Israel, intende: qui deducis ve-
A lut ouem Ioseph. * Qui sedes super
3 cherubim, manifestare coram Ephraim, Be-
niamin, & Manasse. Excita potentiam tuam,
4 & veni, vt saluos facias nos. * Deus conuer-
te nos: & ostende faciem tuam, & salui eri-
5 mus. * Domine Deus virtutum, quousque
6 irasceris super orationem serui tui? * Ciba-
B bis nos pane lacrymarum: & potum dabis
7 nobis in lacrymis in mensura? * Posuisti
nos in contradictionem vicinis nostris: &
8 inimici nostri subsannauerunt nos. * Deus
virtutum conuerte nos: & ostende faciem
9 tuam, & salui erimus. * Vineam de Ægypto
transtulisti: eiecisti gentes, & plantasti eam.
10 * Dux itineris fuisti in conspectu eius: plan-
C tasti radices eius, & impleuit terram. Ope-
11 ruit montes vmbra eius: & arbusta eius ce-
12 dros Dei. * Extendit palmites suos vsque ad
mare: & vsque ad flumen propagines eius. *
13 Vt quid destruxisti maceriam eius: & vin-
demiant eam omnes, qui prætergrediuntur
14 viam? * Exterminauit eam aper de sylua: &
15 singularis ferus depastus est eam. * Deus
virtutum conuertere: respice de cœlo, & vi-
16 de, & visita vineam istam. * Et perfice eam,
D quam plantauit dextera tua: & super filium
17 hominis, quem confirmasti tibi. * Incensa
igni, & suffossa ab increpatione vultus tui
18 peribunt. * Fiat manus tua su per virum
dexteræ tuæ: & super filium hominis, quem
19 confirmasti tibi. * Et non discedimus à
te, viuificabis nos: & nomen tuum in-
20 uocabimus. * Domine Deus virtutum con-

uerte

uerte nos: & oſtende faciem tuam, & ſalui erimus.

In finem, Pro torcularibus, Pſalmus ipſi Aſaph. LXXX. 1

EXultate Deo adiutori noſtro: iubilate Deo Iacob. *Sumite pſalmum,& date tympanum:pſalterium iucundum cum cithara.*Buccinate in Neomenia tuba,in inſigni die ſolemnitatis veſtræ: *Quia præceptum in Iſrael eſt:& iudicium Deo Iacob.* Teſtimonium in Ioſeph poſuit illud, cum exiret de terra Ægypti: linguam,quam non nouerat,audiuit.*Diuertit ab oneribus dorſum eius: manus eius in cophino ſeruierunt.*In tribulatione inuocaſti me,& liberaui te: exaudiui te in abſcondito tempeſtatis: probaui te apud aquam contradictionis.* Audi populus meus,& conteſtabor te: Iſrael ſi audieris me,non erit in te deus recens, neque adorabis deum alienum.*Ego enim ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti: dilata os tuum,& implebo illud. Et non audiuit populus meus vocem meam:& Iſrael non intendit mihi. *Et dimiſi eos ſecundùm deſideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis.* Si populus meus audiſſet me: Iſrael ſi in vijs meis ambulaſſet.* Pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſſem: & ſuper tribulantes eos miſiſſem manum meam.*Inimici Domini mentiti ſunt ei:& erit tempus eorum in ſæcula. * Et cibauit eos ex adipe frumenti: & de petra,melle ſaturauit eos.

Gen. 41. f. 29.

Exod. 17. b. 1.

Exod. 20. a. 2.

Iud. 7. f. 18 Iud. 4. d. 15 Iud. 7. g. 1 fo

Pſalmus Aſaph. LXXXI. 1

DEus ſtetit in ſynagoga deorum: in medio autem deos dijudicat. * Vſquequò iudicatis iniquitatem: & facies peccatorum ſumitis? *Iudicate egeno,& pupillo: humilem,& pauperem iuſtificate.*Eripite pauperem: & egenum de manu peccatoris liberate. *Neſcierunt,neque intellexerunt, in tenebris ambulant: mouebuntur omnia fundamenta terræ. *Ego dixi: Dij eſtis,& filij Excelſi omnes.* Vos autem ſicut homines moriemini: & ſicut vnus de principibus cadetis. * Surge Deus iudica terram: quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus.

Pſal. 14. 8. 11.

Ioan. 8. 34.

Canticum Pfalmi Aſaph. LXXXII. 1

DEus,quis ſimilis erit tibi? ne taceas,neque compeſcaris Deus: * Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt: & qui oderunt te,extulerunt caput.*Super populum tuum malignauerunt conſilium: & cogitauerunt aduerſus ſanctos tuos, * Dixerunt: Venite, & diſperdamus eos de gente: & non memoretur nomen Iſrael vltra.*Quoniam cogitauerunt vnanimiter: ſimul aduerſum te teſtamentum diſpoſuerunt, * Tabernacula Idumæorum,& Iſmahelitæ: * Moab,& Agareni,Gebal,& Ammon, & Amalec: alienigenæ cum habitantibus Tyrum. * Etenim Aſſur venit cum illis: facti ſunt in adiutorium filijs Lot. * Fac illis ſicut Madian,& Siſaræ;ſicut Iabin in torrente Ciſſon. * Diſperierunt in Endor: facti ſunt, vt ſtercus terræ. * Pone principes eorum,ſicut Oreb, & Zeb,& Zebee,& Salmana:*Omnes principes eorum: qui dixerunt: Hæreditate poſſideamus Sanctuarium Dei. * Deus meus pone illos vt rotam: & ſicut ſtipulam ante faciem venti.*Sicut ignis,qui comburit ſyluam:& ſicut flamma comburens montes. * Ita perſequeris illos in tempeſtate tua: & in ira tua turbabis eos.Imple facies eorum ignominia: & quærent nomen tuum, Domine. * Erubeſcant, & conturbentur in ſæculum ſæculi: & confundantur, & pereant. * Et cognoſcant, quia nomen tibi Dominus: tu ſolus Altiſſimus in omni terra.

Iudl. 7. f. 18 Iud. 4. d. 15 Iud. 7. g. 1 fo

In finem, Pro torcularibus filijs Core, Pſalmus LXXXIII. 1

QVam dilecta tabernacula tua Domine virtutum:concupiſcit,& deficit anima mea in atria Domini. Cor meum,& caro mea,exultauerunt in Deum viuum.*Etenim paſſer inuenit ſibi domum: & turtur nidum ſibi,vbi ponat pullos ſuos. Altaria tua Domine virtutum: rex meus, & Deus meus.*Beati,qui habitant in domo tua Domine: in ſæcula ſæculorum laudabunt te. * Beatus vir,cuius eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit,in valle lacrymarum in loco,quem poſuit. * Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion. * Domine Deus virtutum exaudi orationem meam: auribus percipe Deus Iacob. * Protector noſter aſpice Deus: & reſpice in faciem chriſti tui: *Quia melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper millia. Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei:magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. * Quia miſericordiam, & veritatem diligit Deus:gratiam, & gloriam dabit Dominus. * Non priuabit bonis eos,qui ambulant in innocentia: Domine virtutum, beatus homo,qui ſperat in te.

In finem, filijs Core, Pſalmus. LXXXIV. 1

BEnedixiſti Domine terram tuam: auertiſti captiuitatem Iacob. *Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ: operuiſti omnia peccata eorum. * Mitigaſti omnem iram tuam:

tuam: auertisti ab ira indignationis tuæ. *
Conuerte nos Deus salutaris noster: &
auerte iram tuam à nobis. * Numquid in
æternum irascêris nobis? aut extendes iram
tuam à generatione in generationem? Deus
tu conuersus viuificabis nos: & plebs tua
lætabitur in te. * Ostende nobis Domine
misericordiam tuam: & salutare tuum da
nobis. * Audiam quid loquatur in me Do-
minus Deus: quoniam loquetur pacem in
plebem suam; Et super sanctos suos: & in
eos, qui conuertuntur ad cor. * Verumta-
men propè timentes eum salutare ipsius:
vt inhabitet gloria in terra nostra. * Miseri-
cordia, & veritas obuiauerunt sibi: iustitia,
& pax osculatæ sunt. * Veritas de terra orta
est: & iustitia de cœlo prospexit. * Etenim
Dominus dabit benignitatem: & terra no-
stra dabit fructum suum. * Iustitia ante
eum ambulabit: & ponet in via gressus suos.

Oratio ipsi Dauid. LXXXV.

INclina Domine aurem tuam, & exaudi
me: quoniam inops & pauper sum ego:
*Custodi animam meam, quoniam sanctus
sum: saluum fac seruum tuum, Deus meus
sperantem in te: * Miserere mei Domine,
quoniam ad te clamaui tota die: lætifica
animam serui tui, quoniam ad te Domine
animam meam leuaui. * Quoniam tu Do-
mine suauis, & mitis: & multæ misericor-
diæ omnibus inuocantibus te. * Auribus
percipe Domine orationem meam: & in-
tende voci deprecationis meæ. * In die tri-
bulationis meæ clamaui ad te: quia exaudi-
sti me. * Non est similis tui in dijs Domine:
& non est secundum opera tua. * Omnes
gentes quascumque fecisti, venient, & ado-
rabunt coram te Domine: & glorificabunt
nomen tuum. * Quoniam magnus es tu, &
faciens mirabilia: tu es Deus solus. * Deduc
me Domine in via tua, & ingrediar in veri-
tate tua: lætetur cor meum, vt timeat no-
men tuum. * Confitebor tibi Domine Deus
meus in toto corde meo, & glorificabo no-
men tuum in æternum. Quia misericordia
tua magna est super me: & eruisti animam
meam ex inferno inferiori. * Deus, iniqui
insurrexerunt super me, & synagoga poten-
tium quæsierunt animam meam: & non
proposuerunt te in conspectu suo. * Et tu
Domine Deus miserator, & misericors, pa-
tiens, & multæ misericordiæ, & verax. Re-
spice in me, & miserere mei, da imperium
tuum puero tuo: & saluum fac filium ancil-
læ tuæ. * Fac mecum signum in bonum, vt
videant, qui oderunt me, & confundantur:
quoniam tu Domine adiuuisti me, & con-
solatus es me.

Filijs Core, Psalmus Cantici. LXXXVI.

FVndamenta eius in montibus sanctis:
diligit Dominus portas Sion super om-
nia tabernacula Iacob. * Gloriosa dicta sunt
de te, ciuitas Dei. Memor ero Rahab, & Ba-
bylonis scientium me. Ecce alienigenæ, &
Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt il-
lic. * Numquid Sion dicet: Homo, & homo
natus est in ea: & ipse fundauit eam Altissi-
mus? * Dominus narrabit in scripturis po-
pulorum, & principum, horum, qui fuerunt
in ea. * Sicut lætantium omnium habitatio
est in te.

Canticum Psalmi.

Filijs Core, in finem, pro Maheleth ad re-
spondendum, intellectus Eman Ezrahitæ,

LXXXVII.

DOmine Deus salutis meæ, in die cla-
maui, & nocte coram te. * Intret in
conspectu tuo oratio mea: inclina aurem
tuam ad precem meam. * Quia repleta est
malis anima mea: & vita mea inferno ap-
propinquauit. * Æstimatus sum cum de-
scendentibus in lacum: factus sum sicut ho-
mo sine adiutorio, inter mortuos liber. * Si-
cut vulnerati dormientes in sepulchris,
quorum non es memor amplius: & ipsi de
manu tua repulsi sunt. * Posuerunt me in
lacu inferiori: in tenebrosis, & in vmbra
mortis. * Super me confirmatus est furor
tuus: & omnes fluctus tuos induxisti super
me. * Longè fecisti notos meos à me: posue-
runt me abominationem sibi. * Traditus
sum, & non egrediebar: oculi mei langue-
runt præ inopia. Clamaui ad te Domine to-
ta die: expandi ad te manus meas. * Num-
quid mortuis facies mirabilia: aut medici
suscitabunt, & confitebuntur tibi? * Num-
quid narrabit aliquis in sepulchro miseri-
cordiam tuam, & veritatem tuam in perdi-
tione? * Numquid cognoscentur in tenebris
mirabilia tua: & iustitia tua in terra obli-
uionis? * Et ego ad te Domine clamaui: &
mane oratio mea præueniet te. * Vt quid
Domine repellis orationem meam: auertis
faciem tuam à me? * Pauper sum ego, & in
laboribus à iuuentute mea: exaltatus au-
tem humiliatus sum, & conturbatus. * In
me transierunt iræ tuæ: & terrores tui con-
turbauerunt me. * Circumdederunt me sic-
ut aqua tota die: circumdederunt me si-
mul. * Elongasti à me amicum, & proxi-
mum: & notos meos à miseria.

Intellectus Ethan Ezrahitæ. LXXXVIII.

MIsericordias Domini in æternum can-
tabo. In generationem, & generatio-
nem annuntiabo veritatem tuam in ore
meo. * Quoniam dixisti: In æternum mise-
ricordia ædificabitur in cœlis: præparabi-

tur

eruditos corde in ſapientia. * Conuertere 13
Domino vſquequo? & deprecabilis eſto
ſuper ſeruos tuos. * Repleti ſumus mane 14
miſericordia tua: & exultauimus, & dele- D
ctati ſumus omnibus diebus noſtris. * Læ- 15
tati ſumus pro diebus, quibus nos humi-
liaſti: annis, quibus vidimus mala. * Reſpi- 16
ce in ſeruos tuos, & in opera tua: & dirige
filios eorum. * Et ſit ſplendor Domini Dei 17
noſtri ſuper nos, & opera manuum noſtra-
rum dirige ſuper nos: & opus manuum no-
ſtrarum dirige.

Laus Cantici Dauid. XC. 1

QVi habitat in Adiutorio Altiſſimi, in A
protectione Dei cœli commorabitur.
* Dicet Domino: Suſceptor meus es 2
tu, & refugium meum: Deus meus ſperabo
in eum. * Quoniam ipſe liberauit me de la- 3
queo venantium: & a verbo aſpero. * Sca- 4
pulis ſuis obumbrabit tibi: & ſub pennis
eius ſperabis. * Scuto circumdabit te veri- 5
tas eius: non timebis a timore nocturno. *
A ſagitta volante in die, a negotio peram- 6
bulante in tenebris: ab incurſu, & dæmonio B
meridiano. * Cadent a latere tuo mille, & 7
decem millia a dextris tuis: ad te autem
non appropinquabit. * Verumtamen oculis 8
tuis conſiderabis: & retributionem pecca-
torum videbis. * Quoniam tu es Domine 9
ſpes mea: Altiſſimum poſuiſti refugium C
tuum. * Non accedet ad te malum: & fla- 10
gellum non appropinquabit tabernaculo
tuo. * Quoniam Angelis ſuis mandauit de 11
Matt. 4 v. 6. Luc. 4. b. 10 te: vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. *
In manibus portabunt te: ne forte offendas
ad lapidem pedem tuum. * Super aſpidem, 13
& baſiliſcum ambulabis: & conculcabis
leonem, & draconem. * Quoniam in me 14
ſperauit, liberabo eum: protegam eum,
quoniam cognouit nomen meum. * Cla- 15
mabit ad me, & ego exaudiam eum:
cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum,
& glorificabo eum. * Longitudine dierum 16
replebo eum: & oſtendam illi ſalutare
meum.

Pſalmus Cantici. In die Sabbati. XCI. 1

BOnum eſt confiteri Domino: & pſal- 2
lere nomini tuo Altiſſime; * Ad annun- A
tiandum mane miſericordiam tuam: & 3
veritatem tuam per noctem; * In decachor- 4
do, pſalterio: cum cantico in cithara. * Quia 5
delectaſti me Domine in factura tua: & in B
operibus manuum tuarum exultabo. *
Quam magnificata ſunt opera tua Domi- 6
ne! nimis profundæ factæ ſunt cogitatio-
nes tuæ. * Vir inſipiens non cognoſcet: & 7
ſtultus non intelliget hæc. * Cum exorti 8
fuerint peccatores ſicut fœnum: & appa-
ruerint omnes, qui operantur iniquitatem.
* Vt intereant in ſæculum ſæculi: tu autem 9
Altiſſimus in æternum Domine. * Quo- 10
niam ecce inimici tui peribunt: & diſper-
gentur omnes, qui operantur iniquitatem.
* Et exaltabitur ſicut vnicornis cornu 11
C meum; & ſenectus mea in miſericordia
vberi. * Et deſpexit oculus meus inimicos 12
meos: & in inſurgentibus in me malignan-
tibus audiet auris mea. * Iuſtus, vt palma 13
florebit: ſicut cedrus Libani multiplicabi-
tur. * Plantati in domo Domini, in atrijs 14
domus Dei noſtri florebunt. * Adhuc mul- 15
tiplicabuntur in ſenecta vberi: & bene pa-
tientes erunt, vt annuntient: * Quoniam 16
rectus Dominus Deus noſter: & non eſt
iniquitas in eo.

Laus Cantici ipſi Dauid in die ante ſabbatum, quando fundata eſt terra. XCII.

DOminus regnauit decorem indutus 1
A eſt: indutus eſt Dominus fortitudi-
nem, & præcinxit ſe. Etenim firmauit or-
bem terræ, qui non commouebitur. * Para- 2
ta ſedes tua ex tunc: a ſæculo tu es. * Ele- 3
uauerunt flumina Domine: eleuauerunt
flumina vocem ſuam. * Eleuauerunt flu- 4
mina fluctus ſuos, a vocibus aquarum mul-
tarum. Mirabiles elationes maris, mirabi-
lis in altis Dominus. * Teſtimonia tua cre- 5
dibilia facta ſunt nimis: domum tuam de-
cet ſanctitudo Domine in longitudinem
dierum.

Pſalmus ipſi Dauid. Quarta ſabbati. XCIII.

DEus vltionum Dominus: Deus vltio- 1
A num liberè egit. * Exaltare, qui iudi- 2
cas terram, redde retributionem ſuperbis. *
Vſquequò peccatores Domine, vſquequò 3
peccatores gloriabuntur. * Effabuntur, & 4
loquentur iniquitatem: loquentur omnes,
qui operantur iniuſtitiam? * Populum tuum 5
Domine humiliauerunt: & hæreditatem
tuam vexauerunt. * Viduam, & aduenam 6
interfecerunt: & pupillos occiderunt. * 7
B Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec
intelliget Deus Iacob. * Intelligite inſipientes 8
in populo: & ſtulti aliquando ſapite. * Qui 9
plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit
oculum, non conſiderat? * Qui corripit 10
gentes, non arguet: qui docet hominem
ſcientiam? * Dominus ſcit cogitationes ho- 11
minum, quoniam vanæ ſunt. * Beatus ho- 12
mo, quem tu erudieris Domine: & de lege
tua docueris eum. * Vt mitiges ei a diebus 13
C malis: donec fodiatur peccatori fouea. *
Quia non repellet Dominus plebem ſuam: 14
& hæreditatem ſuam non derelinquet. *

Quo-

Quoadusque iustitia conuertatur in iudi- 15
cium: & qui iuxta illam omnes, qui recto
sunt corde. *Quis consurget mihi aduersus 16
malignantes? aut quis stabit mecum aduer-
sus operantes iniquitatem? *Nisi quia Do- 17
minus adiuuit me: paulò minus habitasset
in inferno anima mea. * Si dicebam: Motus 18
est pes meus: misericordia tua Domine ad-
iuuabat me. *Secundùm multitudinem do- 19
lorum meorum in corde meo, consolatio-
nes tuæ lætificauerunt animam meam. *
Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis: 20
qui fingis laborem in præcepto? * Capta- 21
bunt in animam iusti: & sanguinem inno-
centem condemnabunt. *Et factus est mihi 22
Dominus in refugium: & Deus meus in
adiutorium spei meæ. * Et reddet illis ini- 23
quitatem ipsorum: & in malitia eorum
disperdet eos: disperdet illos Dominus
Deus noster.

Laus Cantici ipsi Dauid. XCIV.

VEnite, exultemus Domino: iubilemus 1
Deo salutari nostro. * Præoccupe- A
mus faciem eius in confessione: & in psal- 2
mis iubilemus ei. * Quoniam Deus ma- 3
gnus super omnes deos. * Quia in manu 4
eius sunt omnes fines terræ: & altitudines
montium ipsius sunt. * Quoniam ipsius est 5
mare, & ipse fecit illud: & siccam manus
eius formauerunt. * Venite adoremus, & 6
procidamus: & ploremus ante Dominum,
qui fecit nos. * Quia ipse est Dominus 7
Deus noster: & nos populus pascuæ eius, & B
Heb.3.h.7. oues manus eius. Hodie si vocem eius audie- 8
ritis, nolite obdurare corda vestra. * Sicut 9
in irritatione secundum diem tentationis
in deserto: vbi tentauerunt me patres ve-
stri, probauerunt me, & viderunt opera
Num.14.f. mea. * Quadraginta annis offensus fui ge- 10
14. nerationi illi, & dixi: Semper hi errant cor-
Heb.4.a.3. de. * Et isti non cognouerunt vias meas: vt 11
iuraui in ira mea: Si introibunt in requiem
meam.

Canticum ipsi Dauid. Quando domus ædificabatur post captiuitatem. (1.Par.15.) XCV.

CAntate Domino canticum nouum: 1
cantate Domino omnis terra. *Can- A
tate Domino, & benedicite nomini eius; 2
annuntiate de die in diem salutare eius. *
Annuntiate inter gentes gloriam eius, in 3
omnibus populis mirabilia eius. Quoniam 4
magnus Dominus, & laudabilis nimis: ter
ribilis est super omnes deos. * Quoniam 5
omnes dij gentium dæmonia: Dominus au-
tem cœlos fecit. *Confessio, & pulchritudo 6
in conspectu eius: sanctimonia, & magni B
ficentia in sanctificatione eius. * Afferte 7
Domino patriæ gentium, afferte Domino
gloriam, & honorem: afferte Domino glo-
riam nomini eius. * Tollite hostias, & in- 8
troite in atria eius: adorate Dominum in
atrio sancto eius. *Commoueatur à facie 9
eius vniuersa terra: dicite in gentibus, quia
Dominus regnauit. * Etenim correxit or- 10
C bem terræ, qui non commouebitur: iudica-
bit populos in æquitate. * Lætentur cœli, 11
& exultet terra, commoueatur mare, &
plenitudo eius: gaudebunt campi, & om-
nia, quæ in eis sunt. *Tunc exultabunt om- 12
nia ligna syluarum: à facie Domini, quia
venit: quoniam venit iudicare terram. Iu- 13
dicabit orbem terræ in æquitate, & popu-
los in veritate sua.

Huic Dauid, Quando terra eius restituta est. XCVI.

DOminus regnauit, exultet terra: læ- 1
A tentur insulæ multæ. *Nubes, & ca- 2
ligo in circuitu eius: iustitia, & iudicium
correctio sedis eius. *Ignis ante ipsum præ- 3
cedet, & inflammabit in circuitu inimicos
eius. * Illuxerunt fulgura eius orbi terræ: 4
vidit, & commota est terra. * Montes sicut 5
cera fluxerunt à facie Domini: à facie Do-
minis omnis terra. *Annunciauerunt cœli 6
iustitiam eius: & viderunt omnes populi
gloriam eius. * Confundantur omnes, qui 7 Exod.20.d.4. Leuit.26. a.1. Deut.5.b.8. Heb.1.b.6. Amos 5.d.15. Rom.11.b.9.
B adorant sculptilia, & qui gloriantur in si- 8
mulachris suis. *Adorate eum omnes An-
geli eius: audiuit, & lætata est Sion. Et ex-
ultauerunt filiæ Iudæ, propter iudicia tua 9
Domine: * Quoniam tu Dominus altissi-
mus super omnem terram: nimis exaltatus
es super omnes deos. *Qui diligitis Domi- 10
num, odite malum: custodit Dominus ani-
mas sanctorum suorum de manu peccato-
ris liberabit eos. * Lux orta est iusto, & re- 11
ctis corde lætitia. * Lætamini iusti in Do- 12
mino: & confitemini memoriæ sanctifica-
tionis eius.

Psalmus ipsi Dauid. XCVII.

CAntate Domino canticum nouum: 1
A quia mirabilia fecit. Saluauit sibi
dextera eius: & brachium sanctum eius. *
Notum fecit Dominus salutare suum: in 2
conspectu gentium reuelauit iustitiam suã. Isa.52.c.10 & 63.b.5.
*Recordatus est misericordiæ suæ, & veri- 3
B tatis suæ domui Israel. * Viderunt omnes 4
termini terræ salutare Dei nostri. * Iubila- 5
te Deo omnis terra: cantate, & exultate, & 6
psallite. Psallite Dño in cithara, in cithara,
& voce psalmi: in tubis ductilibus, & voce 7
tubæ corneæ. * Iubilate in conspectu re-
gis Domini: moueatur mare, & plenitu-
do eius: orbis terrarum, & qui habi- 8
tant in eo. * Flumina plaudent manu, si-

mul

mul montes exultabunt à conſpectu Domini: quoniam venit iudicare terram. *Iudicabit orbem terrarum in iuſtitia, & populos in æquitate. 9

Pſalmus ipſi Dauid. XCVIII. 1

DOminus regnauit, iraſcantur populi: qui ſedet ſuper cherubim, moueatur A
terra. *Dominus in Sion magnus: & excelſus ſuper omnes populos. * Confiteantur 2 3
nomini tuo magno: quoniam terribile, & ſanctum eſt: & honor regis iudicium diligit. *Tu paraſti directiones: iudicium, & iuſtitiam in Iacob tu feciſti. *Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate ſcabellum 4 5
pedum eius: quoniam ſanctum eſt. *Moyſes & Aaron in ſacerdotibus eius: & Samuel B 6
inter eos, qui inuocant nomen eius: *Inuocabant Dominum, & ipſe exaudiebat eos: 7
in columna nubis loquebatur ad eos. Cuſtodiebant teſtimonia eius, & præceptum quod dedit illis. *Domine Deus noſter tu 8
exaudiebas eos: Deus tu propitius fuiſti eis, & vlciſcens in omnes adinuentiones eorum. *Exaltate Dominum Deum noſtrum, 9
& adorate in monte ſancto eius: quoniam ſanctus Dominus Deus noſter.

Pſalmus in confeſſione. XCIX. 1

IVbilate Deo omnis terra: ſeruite Domino in lętitia. *Introite in conſpectu eius, A 2
in exultatione. *Scitote, quoniam Dominus 3
ipſe eſt Deus: ipſe fecit nos, & non ipſi nos: *Populus eius, & oues paſcuæ eius: introite 4
portas eius in confeſſione, atria eius in hymnis: confitemini illi. *Laudate nomen 5
eius: quoniam ſuauis eſt Dominus, in æternum miſericordia eius, & vſque in generationem, & generationem veritas eius. B

Pſalmus ipſi Dauid. C. 1

MIſericordiam, & iudicium cantabo A
tibi Domine: Pſallam, & intelligam 2
in via immaculata, quando venies ad me. Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ. *Non proponebam 3
ante oculos meos rem iniuſtam: facientes prævaricationes odiui. * Non adhæſit mihi 4
cor prauum: declinantem à me malignum non cognoſcebam: * Detrahentem ſecreto 5
proximo ſuo, hunc perſequebar. Superbo B
oculo, & inſatiabili corde, cum hoc non edebam. * Oculi mei ad fideles terræ, vt ſedeant mecum: ambulans in via immacula- 6
ta, hic mihi miniſtrabat. *Non habitabit in 7
medio domus meæ, qui facit ſuperbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conſpectu oculorum meorum. * In matutino in- 8
terficiebam omnes peccatores terræ: vt diſperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem.

Oratio pauperis, 1
Cum anxius fuerit, & in conſpectu Domini effuderit precem ſuam. CI.

DOmine exaudi orationem meam: & A
clamor meus ad te veniat. *Non a- 2
uertas faciem tuam a me: in quacunque die tribulor, inclina ad me aurem tuam. In quacunque die inuocauero te, velociter 3
exaudi me: * Quia defecerunt ſicut fumus 4
dies mei: & oſſa mea ſicut cremium aruerunt. * Percuſſus ſum, vt fœnum, & aruit 5
cor meum: quia oblitus ſum comedere panem meum. *A voce gemitus mei adhæſit 6
os meum carni meæ. * Similis factus ſum 7
pellicano ſolitudinis: factus ſum ſicut nyćticorax in domicilio. * Vigilaui, & factus 8
ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto. *Tota 9
die exprobrabant mihi inimici mei: & qui laudabant me, aduerſum me iurabant. * 10
Quia cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam. 11
A facie iræ, & indignationis tuæ: quia ele- 12
uans allifiſti me. * Dies mei ſicut vmbra 13
declinauerunt: & ego ſicut fœnum arui. *Tu autem Domine in æternum permanes: & memoriale tuum in generationem, & ge- 14
nerationem. * Tu exurgens miſereberis C Sion: quia tempus miſerendi eius, quia ve- 15
nit tempus. * Quoniam placuerunt ſeruis tuis lapides eius: & terræ eius miſerebun- 16
tur. *Et timebunt gentes nomen tuum Domine: & omnes reges terræ gloriam tuam. * 17
Quia ædificauit Dominus Sion: & videbi- 18
tur in gloria ſua. * Reſpexit in orationem humilium: & non ſpreuit precem eorum. 19
*Scribantur hæc in generatione altera: & populus, qui creabitur, laudabit Domi- 20
num: * Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo: Dominus de cœlo in terram aſpexit: * 21
Vt audiret gemitus compeditorum: vt ſol- 22
ueret filios interemptorum: * Vt annun- D
tient in Sion nomen Domini: & laudem 23
eius in Ieruſalem. * In conueniendo populos in vnum, & reges, vt ſeruiant Domino. 24
Reſpondit ei in via virtutis ſuæ: Paucita- 25
tem dierum meorum nuntia mihi. * Ne reuoces me in dimidio dierum meorum: in generationem, & generationem anni tui. * 26
Initio tu Domine terram fundaſti: & ope- 27
ra manuum tuarum ſunt cœli. * Ipſi peribunt, tu autem permanes: & omnes ſicut 28
veſtimentum veteraſcent. * Et ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. 29
Filij ſeruorum tuorum habitabunt: & ſemen eorum in ſæculum dirigetur.

Ipſi Dauid. CII.

BEnedic anima mea Domino: & omnia, A
quæ intra me ſunt,nomini ſancto eius.
Benedic anima mea Domino: & noli obli- 2
uiſci omnes retributiones eius. * Qui pro- 3
pitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui
ſanat omnes infirmitates tuas. * Qui redi- 4
mit de interitu vitam tuam: qui coronat te
in miſericordia,& miſerationibus. Qui re- 5
plet in bonis deſiderium tuum: renouabi-
tur,vt aquilæ iuuentus tua.*Faciens miſe- 6
ricordias Dominus: & iudicium omnibus B
iniuriam patientibus. Notas fecit vias ſuas 7
Moyſi,filijs Iſrael voluntates ſuas. * Miſe- 8
Num.14.f. rator,& miſericors Dominus: longanimis,
18. & multum miſericors,*Non in perpetuum 9
iraſcetur: neque in æternum comminabi-
tur. * Non ſecundùm peccata noſtra fecit 10
nobis: neque ſecundùm iniquitates noſtras
retribuit nobis. * Quoniam ſecundùm al- 11
titudinem cœli à terra: corroborauit mi-
ſericordiam ſuam ſuper timentes ſe.Quan- 12
tum diſtat Ortus ab Occidente: longè fe- C
cit à nobis iniquitates noſtras.*Quomodo 13
miſeretur pater filiorum, miſertus eſt Do-
minus timentibus ſe; quoniam ipſe cogno-
uit figmentum noſtrum. * Recordatus eſt, 14
quoniam puluis ſumus:homo,ſicut fœnum
dies eius, tanquam flos agri ſic efflorebit. * 15
Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo, &
non ſubſiſtet: & non cognoſcet amplius lo-
cum ſuum. * Miſericordia autem Domini 16
ab æterno,& vſq; in æternum ſuper timen-
tes eum.*Et iuſtitia illius in filios filiorum 17
his,qui ſeruant teſtamentum eius: *Et me- 18
mores ſunt mandatorum ipſius,ad facien- D
dum ea. *Dominus in cœlo parauit ſedem 19
ſuam: & regnum ipſius omnibus domina-
bitur. * Benedicite Domino omnes Angeli 20
eius, potentes virtute, facientes verbum
illius, ad audiendam vocem ſermonum
eius. * Benedicite Domino omnes virtutes 21
eius, miniſtri eius, qui facitis voluntatem
eius.Benedicite Domino omnia opera eius:22
in omni loco dominationis eius, benedic
anima mea Domino.

Ipſi Dauid. CIII.

BEnedic anima mea Domino: Domine A
Deus meus magnificatus es vehemen-
ter. Confeſſionem, & decorem induiſti, 2
amictus lumine ſicut veſtimento: * Exten- 3
dens cœlum ſicut pellem: qui regis aquis
ſuperiora eius. Qui ponis nubem aſcen-
ſum tuum: qui ambulas ſuper pennas ven-
torum. Qui facis Angelos tuos,ſpiritus: & 4
miniſtros tuos,ignem vrentem.Qui funda- 5
ſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam: non in-
clinabitur in ſæculum ſæculi. * Abyſſus 6
ſicut veſtimentum, amictus eius: ſuper
montes ſtabunt aquæ. * Ab increpatio- 7
ne tua fugient: à voce tonitrui tui formi-
dabunt. Aſcendunt montes: & deſcen- 8
dunt campi in locum, quem fundaſti eis,
Terminum poſuiſti, quem non tranſgre- 9
B dientur: neque conuertentur operire ter-
ram. * Qui emittis fontes in conuallibus; 10
inter medium montium pertranſi-
bunt aquæ. * Potabunt omnes beſtiæ 11
agri: expectabunt onagri in ſiti ſua. * Su- 12
per ea volucres cœli habitabunt: de me-
dio petrarum dabunt voces. * Rigans 13
montes de ſuperioribus ſuis: de fructu
operum tuorum ſatiabitur terra: * Pro- 14
ducens fœnum iumentis, & herbam ſer-
uituti hominum: Vt educas panem de ter- 15
ra: & vinum lætificet cor hominis: Vt ex-
hilaret faciem in oleo: & panis cor homi- 16
nis confirmet. Saturabuntur ligna cam- 17
pi, & cedri Libani, quas plantauit: il-
lic paſſeres nidificabunt. Herodij domus 18
dux eſt eorum: montes excelſi ceruis: pe-
tra refugium herinacijs. Fecit lunam in 19
C tempora: ſol cognouit occaſum ſuum. *
Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: in ip- 20
ſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſyluæ. Ca-
tuli leonum rugientes, vt rapiant, & 21
quærant à Deo eſcam ſibi. * Ortus eſt 22
ſol, & congregati ſunt: & in cubilibus
ſuis collocabuntur. * Exhibit homo ad 23
opus ſum: & ad operationem ſuam vſ-
que ad veſperum. * Quam magnificata 24
ſunt opera tua Domine: omnia in ſapien-
tia feciſti: impleta eſt terra poſſeſſione
tua. * Hoc mare magnum, & ſpatioſum 25
manibus: illic reptilia, quorum non eſt
numerus. *Animalia puſilla cum ma- 26
gnis: illic naues pertranſibunt. Draco
iſte, quod formaſti ad illudendum ei: 27
D omnia à te expectant, vt des illis eſcam
in tempore. * Dante te illis, colligent: 28
aperiente te manum tuam, omnia imple-
buntur bonitate. * Auertente autem te fa- 29
ciem, turbabuntur: auferes ſpiritum eo-
rum, & deficient, & in puluerem ſuum
reuertentur. * Emittet ſpiritum tuum, 30
& creabuntur: & renouabis faciem ter-
ræ. *Sit gloria Domini in ſæculum: læ- 31
tabitur Dominus in operibus ſuis: * Qui 32
reſpicit terram, & facit eam tremere: qui
tangit montes, & fumigant. Cantabo Do- 33 Infr.145.a.2.
mino in vita mea: pſalliam Deo meo quam-
diu ſum. * Iucundum ſit ei eloquium 34
meum: ego verò delectabor in Domino.
* Deficiant peccatores à terra, & iniqui 35
ita vt non ſint: benedic anima mea Do-
mino.

Alle-

Alleluia. (1. Par. 16. 8.) CIV.

COnfitemini Domino, & inuocate nomen eius: annunciate inter gentes
1. Par. 16. a. 8. opera eius. *Cantate ei, & psallite ei: narrate omnia mirabilia eius. Laudamini in nomine sancto eius: lætetur cor quærentium
Isa. 12. 4. 49. Dominum. *Quærite Dominum, & confirmamini: quærite faciem eius semper. Mementote mirabilium eius, quę fecit prodigia eius, & iudicia oris eius. *Semen Abraham, serui eius: filij Iacob electi eius.
Ipse Dominus Deus noster: in vniuersa terra iudicia eius. Memor fuit in sæculum testamenti sui: verbi, quod mandauit in mil-
Ge. 12. 6. 18. le generationes: *Quod disposuit ad Abraham: & iuramenti sui ad Isaac. Et statuit illud Iacob in præceptum: & Israel in testamentum æternum: *Dicens: Tibi dabo terram Chanaan, funiculum hæreditatis vestræ. Cum essent numero breui, pauci simi, & incolæ eius: *Et pertransierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. *Non reliquit hominem nocere eis: & corripuit pro eis reges. *Nolite tan-
1. Par. 16. d. 22. 2. Reg. 1. c. 14. gere christos meos: & in prophetis meis nolite malignari. *Et vocauit famem super terram: & omne firmamentum panis con-
Gen. 37. f. 36. triuit. *Misit ante eos virum: in seruum venundatus est Ioseph. *Humiliauerunt in
Gen. 39. d. 20. compedibus pedes eius: ferrum pertransijt animam eius, *donec veniret verbum eius.
Gen. 41. c. 14. Eloquium Domini inflammauit eum: *misit rex, & soluit eum, princeps populorum, & dimisit eum. *Constituit eum dominum domus suæ: & principem omnis possessionis suæ. *Vt erudiret principes eius sicut semetipsum: & senex eius prudentiam docere. *Et intrauit Israel in Ægyptum: & Iacob accola fuit in terra Cham. *Et auxit
Gen. 46. a. 6 Exod. 1. b. 7 Act. 7. b. 17. populum suum vehementer: & firmauit eum super inimicos eius. *Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius: & dolum
Exod. 3. b. 10 4. d. 29. facerent in seruos eius. Misit Moysen seruum suum: Aaron, quem elegit ipsum. Po-
Exod. 7. a. 10. Exod. 10. f. 21. suit in eis verba signorum suorum, & prodigiorum in terra Cham. *Misit tenebras,
Exod. 7. d. 20. & obscurauit: & non exacerbauit sermones
Exod. 8. b. 6. suos. *Conuertit aquas eorum in sangui-
Exod. 7. f. & 9. nem: & occidit pisces eorum. *Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum. Dixit, & venit cœnomyia: & cinifes in omnibus finibus eorum. *Posuit pluuias eorum, grandinem: ignem comburentem in terra ipsorum. *Et percussit vineas eorum: & ficulneas eorum: & contriuit lignum finium eorum. *Dixit, & venit locusta, & bruchus, cuius non erat numerus: *Et comedit omne fœnum in terra eorum: & comedit omnem fructum terræ
Exod. 10. a. 12. eorum. *Et percussit omne primogenitum in terra eorum: primitias omnis laboris
Exod. 11. d. 19. Exod. 13. d. 15. eorum. *Et eduxit eos cum argento, & auro: & non erat in tribubus eorum infirmus. *Lætata est Ægyptus in profectione eorum: quia incubuit timor eorum super eos: *Expandit nubem in protectionem
Ps. 77. b 14. 1. Cor. 10. a. 1. eorum, & ignem, vt luceret eis per noctem. Petierunt, & venit coturnix: & pa-
Exod. 16. c. 13. Num. 20. c. 11. ne cœli saturauit eos. *Dirupit petram, & fluxerunt aquæ: abierunt in sicco flumina;
Gen. 17. a. 7 Quoniam memor fuit verbi sancti sui, quod habuit ad Abraham puerum suum. Et eduxit populum suum in exultatione, & electos suos in lætitia. *Et dedit illis regiones gentium: & labores populorum possederunt: *Vt custodiant iustificationes eius, & legem eius requirant.

Alleluia (*Iudith.* 15. 21.) CV.

COnfitemini Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia
Iudith. 15. c. 11. eius. Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius? Beati, qui
Eccli. 45. d. 16. custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore. *Memento nostri Domine in beneplacito populi tui: visita nos in
Iudit. 7. d. salutari tuo: Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ: vt laudetis cum hæreditate tua. Peccauimus cum patribus nostris: in-
Ps. 77. b 14. 1. Cor. 10. a. 1. iustè egimus, iniquitatem fecimus. Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuę. Et irritauerunt ascendentes in mare, Mare rubrum. *Et saluauit eos propter nomen suum: vt notam
Exod. 14. b. 21. faceret potentiam suam. *Et increpuit Mare rubrum, & exsiccatum est: & deduxit eos in abyssis sicut in deserto. *Et saluauit eos de manu odientium: & redemit eos de manu inimici. *Et operuit aqua tribu-
Exod. 14. b. 27. lantes eos: vnus ex eis non remansit. *Et crediderunt verbis eius: & laudauerunt laudem eius. *Citò fecerunt, obliti sunt operum eius: & non sustinuerunt consi-
Exod 17. a. 2. Num. 11. b. 33. lium eius. Et concupierunt concupiscentiam in deserto: & tentauerunt Deum in inaquoso, *Et dedit eis petitionem ipsorum: & misit saturitatem in animas eorum.
Et irritauerunt Moysen in castris: Aaron sanctum Domini. Aperta est terra, & deglutiuit Dathan: & operuit super congre-
Num. 16. b. 31. gationem Abiron. Et exarsit ignis in synagoga eorum: flamma combussit peccatores.
Exod. 32. a. 4. Et fecerunt vitulum in Horeb: & adorauerunt sculptile. *Et mutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum. Obliti sunt Deum, qui saluauit

eos, qui fecit magnalia in Ægypto: * mira- 22
bilia in terra Cham: terribilia in mari ru-
bro. * Et dixit, vt disperderet eos: si non 23
Moyses electus eius stetisset in confractio-
ne in conspectu eius: Vt auerteret iram
eius, ne disperderet eos: * Et pro nihilo ha- 24
buerunt terram desiderabilem: Non credi- 25
derunt verbo eius, & murmurauerunt in
tabernaculis suis: non exaudierunt vo-
cem Domini. * Et eleuauit manum suam 26
Num. 14. e. 28. super eos: vt proiterneret eos in deserto:
Et vt dejceret semen eorum in nationi- 27
bus: & dispergeret eos in regionibus. * Et 28
initiati sunt Beelphegor: & comederunt
sacrificia mortuorum. * Et irritauerunt 29
Num. 25. b. 7. eum in adinuentionibus suis: & multi- E
plicata est in eis ruina. * Et stetit Phinees, 30
& placauit: & cessauit quassatio. * Et re 31
putatum est ei in iustitiam: in generatio-
Num. 20. a. 10. nem, & generationem vsque in sempiter-
num. Et irritauerunt eum ad aquas con- 32
tradictionis: & vexatus est Moyses prop-
ter eos: * Quia exacerbauerunt spiritum 33
eius. * Et distinxit in labijs suis: non di- 34
sperdiderunt gentes, quas dixit Dominus
illis. * Et commisti sunt inter gentes, & 35
didicerunt. * Opera eorum: & seruierunt 36
sculptibilibus eorum; & factum est illis
in scandalum. * Et immolauerunt filios 37
suos, & filias suas dæmonijs. * Et effude- 38
runt sanguinem innocentem: sanguinem F
filiorum suorum, & filiarum suarum, quas
sacrificauerunt sculptilibus Chanaan. * 39
Et infecta est terra in sanguinibus: &
contaminata est in operibus eorum: &
fornicati sunt in adinuentionibus suis. * 40
Et iratus est furore Dominus in popu-
lum suum: & abominatus est hæreditа-
tem suam. * Et tradidit eos in manus gen- 41
tium: & dominati sunt eorum, qui ode-
runt eos. * Et tribulauerunt eos inimici 42
eorum, & humiliati sunt sub manibus eo-
rum: * sæpè liberauit eos. Ipsi autem ex- 43
acerbauerunt eum in consilio suo: &
humiliati sunt in iniquitatibus suis. * Et 44
vidit cum tribularentur: & audiuit ora-
tionem eorum. * Et memor fuit testamen- 45
ti sui: & pœnituit eum secundùm multi- G
tudinem misericordiæ suæ. Et dedit eos 46
in misericordias in conspectu omnium, qui
Deut. 30. a. 3. cæperant eos. * Saluos nos fac Domine 47
Deus noster: & congrega nos de nationi-
bus: Vt confiteamur nomini sancto tuo:
& gloriemur in laude tua. * Benedictus 48
Dominus Deus Israel à sæculo, & vsque
in sæculum: & dicet omnis populus: Fiat,
fiat.

Alleluia. *Iudith.* 13. 21.) CVI.

1 COnfitemini Domino, quoniam bonus
A quoniam in sæculum misericordia
2 eius: * Dicant, qui redempti sunt à Domi-
no, quos redemit de manu inimici: & de
3 regionibus congregauit eos. * A solis ortu,
4 & occasu: ab Aquilone, & mari: Errauerunt
in solitudine in inaquoso: viam ciuitatis ha-
5 bitaculi non inuenerunt. * Esurientes, &
6 sitientes: anima eorum in ipsis defecit. *
Et clamauerunt ad Dominum cum tribu-
larentur: & de necessitatibus eorum erи-
7 puit eos. * Et deduxit eos in viam rectam:
8 vt irent in ciuitatem habitationis. * Confi-
teantur Domino misericordiæ eius: & mi-
9 rabilia eius filijs hominum. * Quia satiauit
animam inanem: & animam esurientem sa-
10 tiauit bonis. * Sedentes in tenebris, & vm-
bra mortis: vinctos in mendicitate, & fer-
11 ro. * Quia exacerbauerunt eloquia Dei: &
12 consilium Altissimi irritauerunt. Et humi-
liatum est in laboribus cor eorum: infirma-
13 ti sunt, nec fuit, qui adiuuaret. * Et clama-
B uerunt ad Dominum cum tribularetur, &
14 de necessitatibus eorum liberauit eos. * Et
eduxit eos de tenebris, & vmbra mortis: &
15 vincula eorum disrupit. * Confiteantur
Domino misericordia eius: & mirabilia
16 eius filijs hominum. * Quia contriuit por-
17 tas æreas: & vectes ferreos confregit. * Su-
scepit eos de via iniquitatis eorum: prop-
18 ter iniustitias enim suas humiliati sunt. *
Omnem escam abominata est anima eo-
rum: & approp inquauerunt vsque ad por-
19 tas mortis. * Et clamauerunt ad Dominum
cum tribularentur: & de necessitatibus eo-
20 rum liberauit eos. * Misit verbum suum, &
sanauit eos, & eripuit eos de interitionibus
21 eorum. * Confiteantur Domino misericor-
C diæ eius: & mirabilia eius filijs hominum. *
22 Et sacrificent sacrificium laudis: & annun-
23 tient opera eius in exultatione. * Qui de-
scendunt mare in nauibus, facientes opera-
24 tionem in aquis multis. Ipsi viderunt ope-
ra Domini, & mirabilia eius in profundo. *
25 Dixit, & stetit spiritus procellæ: & exaltati
26 sunt fluctus eius. * Ascendunt vsque ad cœ-
los, & descendunt vsque ad abyssos: anima
27 eorum in malis tabescebat. * Turbati sunt,
& moti sunt sicut ebrius: & omnis sapien-
28 tia eorum deuorata est. * Et clamauerunt
ad Dominum cum tribularentur, & de ne-
29 cessitatibus eorum eduxit eos. * Et statuit
procellam eius in auram: & siluerunt flu-
30 ctus eius. * Et lætati sunt, quia siluerunt: &
deduxit eos in portum voluntatis eorum. *
31 Confiteantur Domino misericordiæ eius:
32 & mirabilia eius filijs hominum. * Et exal-
tent eum in Ecclesia plebis: & in cathedra

seniо-

seniorum laudent eum. *Posuit flumina in 33
desertum: & exitus aquarum in sitim: Ter- D
ram fructiferam in salsuginem,à malitia in. 34
habitantium in ea.*Posuit desertum in sta- 35
gna aquarum: & terram sine aqua in exitus
aquarum. *Et collocauit illic esurientes: & 36
constituerunt ciuitatem habitationis. * Et 37
seminauerunt agros, & plantauerunt vi-
neas: & fecerunt fructum natiuitatis. * Et 38
benedixit eis,& multiplicati sunt nimis: &
jumenta eorum non minorauit. * Et pauci 39
facti sunt: & vexati sunt à tribulatione ma-
lorum,& dolore. Effusa est contemptio su- 40
per principes: & errare fecit eos in inuio,
& non in via.*Et adiuuit pauperem de ino- 41
Psal.11.c. pia: & posuit sicut oues familias. * Vide- 42
19. bunt recti,& lætabuntur: & omnis iniqui-
tas oppilabit os suum.*Quis sapiens,& cu- 43
stodiet hęc? & intelliget misericordias Do-
mini?

Canticum Psalmi ipsi Dauid. 1
(*Sup.* 56. 8.) CVII.

PAratum cor meum Deus, paratum cor 1
meum: cantabo & psallam in gloria 2
mea. Exurge gloria mea,exurge psalterium. 3
& cithara: exurgam diluculo. *Confitebor 4
tibi in populis Domine: & psallam tibi in
nationibus. *Quia magna est super cœlos 5
misericordia tua: & vsque ad nubes veritas
tua. * Exaltare super cœlos Deus,& super 6
omnem terram gloria tua: vt liberentur di-
lecti tui. * Saluum fac dextera tua,& exau- 7
di me: Deus locutus est in sancto suo: *Ex- 8
ultabo, & diuidam Sichimam, & conual- 11
lem tabernaculorum dimetiar. * Meus est 9
Galaad, & meus est Manasses: & Ephraim
susceptio capitis mei. * Iuda rex meus: 10
Moab lebes spei mei. In Idumæam exten-
dam calceamentum meum: mihi alienige-
næ amici facti sunt. * Quis deducet me in 11
ciuitatem munitam? quis deducet me vs-
que in Idumæam? *Nonne tu Deus,qui re- 12
pulisti nos,& non exibis Deus in virtutibus
nostris? * Da nobis auxilium de tribulatio- 13
ne: quia vana salus hominis. In Deo facie- 14
mus virtutem: & ipse ad nihilum deducet
inimicos nostros.

In finem, Psalmus Dauid. CVIII. 1

DEus laudem meam ne tacueris: quia 2
os peccatoris, & os dolosi super me A
apertum est.*Locuti sunt aduersum me lin- 3
gua dolosa, & sermonibus odij circumde-
derunt me: & expugnauerunt me gratis.*
Pro eo,vt me diligerent,detrahebant mihi: 4
ego autem orabam. * Et posuerunt aduer- 5
sum me mala pro bonis: & odium pro di-
lectione mea. Constitue super eum pecca- 6
torem: & diabolus stet à dextris eius.Cum 7
iudicatur, exeat condemnatus: & oratio
8 eius fiat in peccatum. * Fiant dies eius pau-
9 ci: & episcopatum eius accipiat alter.Fiant
10 filij eius orphani: & vxor eius vidua.*Nu-
tantes transferantur filij eius, & mendi-
B cent: & eijciantur de habitationibus suis.*
11 Scrutetur fœnerator omnem substantiam
12 eius: & diripiant alieni labores eius.*Non
sit illi adiutor: nec sit, qui misereatur pu-
13 pillis eius.*Fiant nati eius in interitum: in
14 generatione vna deleatur nomen eius. *In
memoriam redeat iniquitas patrum eius in
conspectu Domini: & peccatum matris e-
15 ius non deleatur. * Fiat contra Dominum
16 semper, & dispereat de terra memoria eo-
rum * pro eo, quod non est recordatus fa-
17 cere misericordiam,*Et persecutus est ho-
C minem inopem,& mendicum, & compun-
18 ctum corde mortificare.*Et dilexit maledi-
ctionem, & elongabitur ab eo. Et induit
maledictionem sicut vestimentum, & in-
trauit sicut aqua in interiora eius, & sicut
19 oleum in ossibus eius. * Fiat ei sicut vesti-
mentum, quo operitur: & sicut zona, qua
20 semper præcingitur.*Hoc opus eorum,qui
detrahunt mihi apud Dominum: & qui lo-
21 quuntur mala aduersus animam meam. *
Et tu Domine,Domine,fac mecum propter
nomen tuum: quia suauis est misericordia
22 tua. *Libera me,quia egenus,& pauper ego
sum: & cor meum conturbatum est intra
23 me. * Sicut vmbra cum declinat, ablatus
24 sum: & excussus sum sicut locustæ. * Ge-
25 nua mea infirmata sunt à ieiunio: & caro
D mea immutata est propter oleum. * Et ego
25 factus sum opprobrium illis: viderunt me,
26 & mouerunt capita sua. * Adiuua me Do-
mine Deus meus: saluum me fac secun-
27 dum misericordiam tuam. *Et sciant, quia
manus tua hæc: & tu Domine fecisti eam.
28 *Maledicent illi,& tu benedices: qui insur-
gunt in me, confundantur: seruus autem
29 tuus lætabitur. * Induantur,qui detrahunt
mihi pudore, & operiantur sicut diploide
30 confusione sua. * Confitebor Domino ni-
mis in ore meo? & in medio multorum
31 laudabo eum. * Quia astitit à dextris pau-
peris, vt saluam faceret à persequentibus
animam meam.

1 Psalmus Dauid. CIX.

A DIxit Dominus Domino meo: Sede à
dextris meis: Donec ponam inimi-
2 cos tuos,scabellum pedum tuorum. * Vir-
gam virtutis tuę emittet Dominus ex Sion:
3 dominare in medio inimicorum tuorum. *
Tecum principium in die virtutis tuæ in
splendoribus sanctorum: ex vtero ante lu-
4 ciferum genui te.*Iurauit Dominus,& non
pœnitebit eum: Tu es sacerdos in æternum

Matt.22.d. 44. 1.Cor.15.d. 25. Hebr. 1. d° 13. & 10. c° 13. Heb.5.b.6. & 7.c.17. 10.21.c.34.

ſecundum ordinem Melchiſedech. *Dominus à dextris tuis, confregit in die iræ ſuæ reges. * Iudicabit in nationibus, implebit ruinas: conquaſſabit capita in terra multorum. * De torrente in via bibet: propterea exultabit caput.

Alleluia. CX.

CONfitebor tibi Domine in toto corde meo: in conſilio iuſtorũ, & congregatione. * Magna opera Domini: exquiſita in omnes voluntates eius. Confeſſio, & magnificentia opus eius; & iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi. * Memoriam fecit mirabilium ſuorum, miſericors, & miſerator Dominus: *Eſcam dedit timentibus ſe. Memor erit in ſæculum teſtamenti ſui: *virtutem operum ſuorum annuntiabit populo ſuo: * Vt det illis hæreditatem gentium: opera manuum eius, veritas, & iudicium. *Fidelia omnia mandata eius: confirmata in ſæculum ſæculi, facta in veritate, & æquitate. * Redemptionem miſit populo ſuo: mandauit in æternum teſtamentum ſuum. Sanctum, & terribile nomen eius: *Initium ſapientiæ timor Domini. Intellectus bonus omnibus facientibus eum; laudatio eius manet in ſæculum ſæculi.

Prou. 1, b. 7. 2. c. 17. Eccl. 1. b. 16

Alleluia, Reuerſionis Aggæi, & Zachariæ. CXI.

BEatus vir, qui timet Dominum in mandatis eius volet nimis. *Potens in terra erit ſemen eius; generatio rectorum benedicetur. *Gloria, & diuitiæ in domo eius: & iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi. * Exortum eſt in tenebris lumen rectis: miſericors, & miſerator, & iuſtus. * Iucundus homo, qui miſeretur, & commodat diſponet ſermones ſuos in iudicio: *quia in æternum non commouebitur. * In memoria æterna erit iuſtus: ab auditione mala non timebit. Paratum cor eius ſperare in Domino, * confirmatum eſt cor eius: non commouebitur, donec deſpiciat inimicos ſuos. * Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius manet in ſeculum ſæculi, cornu eius exaltabitur in gloria. * Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus ſuis fremet, & tabeſcet: deſiderium peccatorum peribit.

Alleluia. CXII.

LAudate pueri Dominum: laudate nomen Domini. * Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, & vſque in ſæculum. * A ſolis ortu vſque ad occaſum, laudabile nomen Domini. * Excelſus ſuper omnes gentes Dominus, & ſuper cœlos gloria eius. *Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in altis habitat, * Et humilia reſpicit in cœlo, & in terra? * Suſcitans à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem. * Vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi ſui. *Qui habitare facit ſterilem in domo, matrem filiorum lætantem.

Mal. 1, c. 1.

Alleluia. CXIII.

IN exitu Iſrael de Ægypto, domus Iacob de populo barbaro: * Facta eſt Iudæa ſanctificatio eius, Iſrael poteſtas eius. *Mare vidit, & fugit: Iordanis conuerſus eſt retrorſum. * Montes exultauerunt, vt arietes: & colles ſicut agni ouium. * Quid eſt tibi mare, quod fugiſti: & tu Iordanis, quia conuerſus es retrorſum? *Montes exultaſtis ſicut arietes, & colles ſicut agni ouium. * A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei Iacob. * Qui conuertit petram in ſtagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.

Exod. 13. a. b.

*NON NOBIS DOMINE, NON NOBIS; ſed nomini tuo da gloriam. * Super miſericordia tua, & veritate tua: nequando dicant gentes: Vbi eſt Deus eorum? *Deus autem noſter in cœlo: omnia quæcumque voluit fecit. *Simulachra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum. *Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt. * Aures habent, & non audient: nares habent, & non odorabunt. * Manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt: non clamabunt in gutture ſuo. * Similes illis fiant, qui faciunt ea: & omnes, qui confidunt in eis. *Domus Iſrael ſperauit in Domino: adiutor eorum, & protector eorum eſt. * Domus Aaron ſperauit in Domino: adiutor eorum, & protector eorum eſt. * Qui timent Dominum, ſperauerunt in Domino: adiutor eorum, & protector eorum eſt. Dominus memor fuit noſtri: & benedixit nobis: Benedixit domui Iſrael: benedixit domui Aaron. * Benedixit omnibus, qui timent Dominum, puſillis cum maioribus. * Adijciat Dominus ſuper vos: ſuper vos, & ſuper filios veſtros. * Benedicti vos à Domino, qui fecit cœlum, & terram. *Cœlum cœli Domino: terram autem dedit filijs hominum. *Non mortui laudabunt te Domine: neque omnes, qui deſcendunt in infernum. * Sed nos, qui viuimus, benedicimus Domino, ex hoc nunc, & vſque in ſæculum.

Infr. 114. b. 15. Sap. 15. 15.

Baruc. 2. d. 18.

Alleluia. CXIV.

DIlexi, quoniam exaudiet Dominus: vocem orationis meæ. * Qui inclinauit aurem ſuam mihi: & in diebus meis inuocabo. *Circumdederunt me dolores mortis: & pericula inferni inuenerunt me. *Tribulatio-

lationem,& dolorem inueni:& nomen Domini inuocaui. *O Domine libera animam 5
meam: misericors Dominus, & iustus, & Deus noster miseretur.*Custodiens paruulos Dominus: humiliatus sum,& liberauit 6
me. *Conuertere anima mea in requiem 7
tuam: quia Dominus benefecit tibi. *Quia 8
eripuit animam meam de morte: oculos meos à lacrymis,pedes meos à lapsu. *Placebo Domino in regione viuorum. 9

Alleluia. CXV.

1.Cor.4.c.13. Rom.3.a.4. CRedidi,propter quod locutus sum:ego 10
autem humiliatus sum nimis: *Ego A
dixi in excessu meo:Omnis homo mendax. 11
*Quid retribuam Dño,pro omnibus,quæ 12
retribuit mihi?Calicem salutaris accipiam: 13
& nomen Domini inuocabo. *Vota mea 14
Domino reddam coram omni populo eius: B
*pretiosa in conspectu Domini mors San 15
ctorum eius. *O Domine,quia ego seruus 16
tuus: ego seruus tuus,& filiæ ancillæ tuæ.*
Dirupisti vincula mea: tibi sacrificabo ho- 17
stiam laudis, & nomen Domini inuocabo.
*Vota mea Domino reddam in conspectu 18
omnis populi eius:*in atrijs domus Domi- 19
ni, in medio tui Ierusalem.

Alleluia. CXVI. 1

LAudate Dominum omnes gentes: lau- A
date eum omnes populi: *Quoniam 2
Rom.15.c. confirmata est super nos misericordia eius:
1. Ioan.2.c.14. & veritas Domini manet in æternum.

Alleluia. CXVII. 1

COnfitemini Domino,quoniam bonus: A
quoniam in sæculum misericordia
eius. *Dicat nunc Israel,quoniam bonus: 2
quoniam in sæculum misericordia eius. *
Dicat nunc domus Aaron: quoniam in sæ- 3
culum misericordia eius.*Dicant nunc,qui 4
timent Dominum: quoniam in sæculum
misericordia eius.*De tribulatione inuoca- 5
ui Dominum:& exaudiuit me in latitudine
Heb.13.c.6. Dominus. *Dominus mihi adiutor: non ti- 6
mebo quid faciat mihi homo. *Dominus 7
mihi adiutor: & ego despiciam inimicos
meos. *Bonum est confidere in Domino, 8
quàm confidere in homine: *Bonum est B
sperare in Domino, quàm sperare in prin- 9
cipibus.*Omnes gentes circuierunt me: & 10
in nomine Domini, quia vltus sum in eos.*
Circumdantes circumdederunt me: & in 11
nomine Domini, quia vltus sum in eos. * 12
Circumdederunt me sicut apes, & exarse-
runt sicut ignis in spinis: & in nomine Do-
mini,quia vltus sum in eos. Impulsus euer- 13
sus sum,vt caderem: & Dominus suscepit
me. *Fortitudo mea,& laus mea Dominus: C
14 & factus est mihi in salutem. *Vox exulta- 15
tionis,& salutis,in tabernaculis iustorum. Exod.15.a.2.
16 *Dextera Domini fecit virtutem: dextera
Domini exaltauit me, dextera Domini fe-
17 cit virtutem. *Non moriar, sed viuam: &
18 narrabo opera Domini.*Castigans castiga-
uit me Dominus:& morti non tradidit me.
19 *Aperite mihi portas iustitiæ, ingressus in
20 eas confitebor Domino:*hæc porta Domi-
21 ni,iusti intrabunt in eam.*Confitebor tibi,
quoniam exaudisti me: & factus es mihi in
22 salutem. *Lapidem, quem reprobauerunt Matt.21.d.42. Luc. 20.c. 17. Act.4.b.11. Rom.9.b. 33. 1.Pet.2.a.7 Isa.28.d.16.
ædificantes,hic factus est in caput anguli.*
23 *A Domino factum est istud: & est mira-
24 bile in oculis nostris. *Hæc est dies,quam
D fecit Dominus: exultemus,& lætemur in
25 ea. *O Domine saluum me fac,ò Domine
26 benè prosperare: *benedictus,qui venit in
nomine Domini.Benediximus vobis de do-
27 mo Domini: Deus Dominus,& illuxit no-
bis.Constituite diem solemnem in conden-
28 sis,vsque ad cornu altaris. *Deus meus es
tu,& confitebor tibi: Deus meus es tu, &
exaltabo te. Confitebor tibi, quoniam ex-
audiuisti me: & factus es mihi in sa-
29 lutem. *Confitemini Domino, quoniam
bonus, quoniam in sæculum misericor-
dia eius.

Alleluia. CXVIII.
Aleph.

1 BEati immaculati in via: qui ambulant
A in lege Domini. *Beati, qui scrutantur
2 testimonia eius: in toto corde exquirunt
3 eum. *Non enim, qui operantur iniquita-
4 tem,in vijs eius ambulauerunt. *Tu man-
5 dasti mandata tua custodiri nimis.*Vtinam
dirigantur viæ meæ,ad custodiendas iusti-
6 cationes tuas. *Tunc non confundar,cum
7 perspexero in omnibus mandatis tuis.Con-
fitebor tibi in directione cordis: in eo,quod
8 didicidi iudicia iustitiæ tuæ. *Iustificationes
tuas custodiam: non me derelinquas vsque-
B quaque. *Beth.* In quo corrigit adolescen-
9 tior viam suam in custodiendo sermones
10 tuos. *In toto corde meo exquisiui te: ne
11 repellas me à mandatis tuis. In corde meo
abscondi eloquia tua:vt non peccem tibi.*
12 Benedictus es Domine: doce me iustifica-
13 tiones tuas. *In labijs meis pronuntiaui
14 omnia iudicia oris tui. *In via testimo-
niorum tuorum delectatus sum, sicut in
15 omnibus diuitijs. *In mandatis tuis exer-
16 cebor: & considerabo vias tuas.*In iustifi-
cationibus tuis meditabor: non obliuiscar
17 sermones tuos. *Gimel.* Retribue seruo
C tuo, viuifica me: & custodiam sermones
18 tuos.*Reuela oculos meos: & considerabo
19 mirabilia de lege tua. *Incola ego sum in
terra: non abscondas à me mandata tua.*

Concupiuit anima mea desiderare iustifi- 20
cationes tuas, in omni tempore. *Increpa- 21
sti superbos: maledicti, qui declinant à
mandatis tuis. *Aufer à me opprobrium & 22
contemptum: quia testimonia tua exquisi-
ui. * Etenim sederunt principes, & aduer- 23
sum me loquebantur: seruus autem tuus
exercebatur in iustificationibus tuis. *Nam 24
& testimonia tua meditatio mea est: & con-
silium meum iustificationes tuę. *Daleth.*
Adhæsit pauimento anima mea: viuifica 25
me secundum verbum tuum. * Vias meas D
enuntiaui, & exaudisti me: doce me iustifi- 26
cationes tuas. * Viam iustificationum tua- 27
rum instrue me: & exercebor in mirabili-
bus tuis. *Dormitauit anima mea præ tæ- 28
dio: confirma me in verbis tuis. *Viam ini- 29
quitatis amoue à me: & de lege tua misere-
re mei. * Viam veritatis elegi: Iudicia tua 30
non sum oblitus. *Adhæsi testimonijs tuis 31
Dñe: noli me confundere. * Viam man- 32
datorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor E
meum. *He.* * Legem pone mihi Domine 33
viam iustificationum tuarum & exquiram
eam semper. * Da mihi intellectum, & 34
scrutabor legem tuam: & custodiam illam
in toto corde meo. *Deduc me in semitam 35
mandatorum tuorum: quia ipsam volui. *
Inclina cor meum in testimonia tua: & non 36
in auaritiam. *Auerte oculos meos, ne vi- 37
deant vanitatem: in via tua viuifica me. *
Statue seruo tuo eloquium tuum, in timo- 38
re tuo. *Amputa opprobrium meum, quod 39
suspicatus sum: quia iudicia tua iucunda.
*Ecce concupiui mandata tua: in æquita- 40
te tua viuifica me. *Vau.* * Et veniat super 41
me misericordia tua Domine: salutare F
tuum secundum eloquium tuum. * Et re- 42
spondebo exprobrantibus mihi verbum:
quia speraui in sermonibus tuis. *Et ne au- 43
feras de ore meo verbum veritatis vsque-
quaque: quia in Iudicijs tuis superspe raui.
* Et custodiam legem tuam semper: in sæ- 44
culum, & in sæculum sæculi. * Et ambula- 45
bam in latitudine: quia mandata tua ex-
quisiui. * Et loquebar in testimonijs tuis 46
in conspectu regum: & non confundebar.
* Et meditabar in mandatis tuis, quæ di- 47
lexi. *Et leuaui manus meas ad mandata 48
tua, quæ dilexi: & exercebar in iustifica- G
tionibus tuis. *Zain.* * Memor esto verbi 49
tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti. *
Hæc me consolata est in humilitate mea: 50
quia eloquium tuum viuificauit me. * Su- 51
perbi iniquè agebant vsquequaque: à le-
ge autẽ tua non declinaui. Memor fui iudi- 52
ciorum tuorum à sæculo Domine: & con-
solatus sum. *Defectio tenuit me, pro pec- 53
catoribus derelinquentibus legem tuam. *
Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ, 54
in loco peregrinationis meæ. * Memor 55
fui nocte nominis tui Domine: & custo-
diui legem tuam. * Hæc facta est mihi: 56
H quia iustificationes tuas exquisiui. *Heth.* *
Portio mea Domine, dixi, custodire le- 57
gem tuam. * Deprecatus sum faciem 58
tuam in toto corde meo: miserere mei se-
cundum eloquium tuum. * Cogitaui vias 59
meas: & conuerti pedes meos in testimo-
nia tua. * Paratus sum, & non sum tur- 60
batus: vt custodiam mandata tua. * Fu- 61
nes peccatorum circumplexi sunt me: &
legem tuam non sum oblitus. * Media 62
nocte surgebam ad confitendum tibi, su-
per iudicia iustificationis tuæ. * Particeps 63
ego sum omnium timentium te: & custo-
dientium mandata tua. * Misericordia 64
tua Domine plena est terra: iustificationes
tuas doce me. *Teth.* * Bonitatem fecisti 65
I cum seruo tuo Domine, secundum ver-
bum tuum. * Bonitatem, & disciplinam, 66
& scientiam doce me: quia mandatis tuis
credidi. * Priusquam humiliarer, ego de- 67
liqui: propterea eloquium tuum custodi-
ui. * Bonus es tu: & in bonitate tua do- 68
ce me iustificationes tuas. * Multiplicata 69
est super me iniquitas superborum: ego
autem in toto corde meo scrutabor man-
data tua. * Coagulatum est sicut lac cor 70
eorum: ego verò legem tuam meditatus
sum. * Bonum mihi, quia humiliasti me: 71
vt discam iustificationes tuas. * Bonum 72
mihi lex oris tui, super millia auri, & ar-
genti. *Iod.* * Manus tuæ fecerunt me, & 73
K plasmauerunt me: da mihi intellectum,
& discam mandata tua. * Qui timent te 74
videbunt me, & lætabuntur: quia in ver-
ba tua superspe raui. * Cognoui Do- 75
mine, quia æquitas iudicia tua; & 76
in veritate tua humiliasti me. * Fiat
misericordia tua, vt consoletur me, se-
cundum eloquium tuum seruo tuo. * Ve- 77
niant mihi miserationes tuæ, & viuam:
quia lex tua meditatio mea est. *Confun- 78
dantur superbi, quia iniustè iniquitatem
fecerunt in me: ego autem exercebor in-
mandatis tuis. * Conuertantur mihi ti- 79
mentes te: & qui nouerunt testimonia tua.
Fiat cor meum immaculatum in iustifica- 80
tionibus tuis, vt non confundar. *Caph.* *
Defecit in salutare tuum anima mea: & 81
L in verbum tuum superspe raui. *Defecerunt 82
oculi mei in eloquium tuum, dicentes:
Quando consolaberis me? * Quia factus 83
sum sicut vter in pruina: iustificationes tuas
non sum oblitus. *Quot sunt dies serui tui: 84
quando facies de persequentibus me iudi- 85
cium? * Narrauerunt mihi iniqui fabula-
tiones: sed non vt lex tua. * Omnia man- 86
data tua veritas: iniquè persecuti sunt me,

adiuua

adiuua me. * Paulo minus consummaue- 87
runt me in terra: ego autem non dereliqui
mandata tua. *Secundum misericordiam 88
tuam viuifica me: & custodiam testimonia
oris tui. *Lamed.* *In æternum Domine, ver- 89
bum tuum permanet in cœlo. *In genera- 90
tionem, & generationem veritas tua: fun- M
dasti terram, & permanet. * Ordinatione 91
tua perseuerat dies: quoniam omnia ser-
uiunt tibi. * Nisi quod lex tua meditatio 92
mea est: tunc fortè perijssem in humilitate
mea. * In æternum non obliuiscar iustifi- 93
cationes tuas: quia in ipsis viuificasti me. * 94
Tuus sum ego, saluum me fac: quoniam
iustificationes tuas exquisiui. *Me expecta- 95
uerunt peccatores, vt perderent me: testi-
monia tua intellexi. * Omnis consumma- 96
tionis vidi finem: latum mandatum tuum
nimis. *Mem.* Quomodo dilexi legem tuam 97
Domine? tota die meditatio mea est. * Su- 98
per inimicos meos prudentem me fecisti
mandato tuo: quia in æternum mihi est. * 99
Super omnes docentes me intellexi: quia
testimonia tua meditatio mea est. *Super 100
senes intellexi: quia mandata tua quæsi-
ui. * Ab omni via mala prohibui pedes 101
meos: vt custodiam verba tua. * A iu- 102
dicijs tuis non declinaui: quia tu legem
posuisti mihi. * Quam dulcia faucibus 103
meis eloquia tua, super melori meo! * 104
A mandatis tuis intellexi: propterea odi-
ui omnem viam iniquitatis. *Nun.* Lucer- 105
na pedibus meis verbum tuum, & lumen O
semitis meis. * Iuraui, & statui custodi- 106
re iudicia iustitiæ tuæ. *Humiliatus sum 107
vsquequaque Domine: viuifica me secun-
dum verbum tuum. *Voluntaria oris mei 108
beneplacita fac Domine: & iudicia tua do-
ce me. * Anima mea in manibus meis 109
semper: & legem tuam non sum oblitus.
* Posuerunt peccatores laqueum mihi: 110
& de mandatis tuis non erraui. *Hæredi- 111
tate acquisiui testimonia tua in æternum:
quia exultatio cordis mei sunt. *Inclina- 112
ui cor meum ad faciendas iustificationes
tuas in æternum, propter retributionem.
Samech. * Iniquos odio habui: & le- 113
gem tuam dilexi. * Adiutor, & susce- P
tor meus es tu: & in verbum tuum su- 114
persperaui. * Declinate à me maligni: 115
& scrutabor mandata Dei mei. * Susci- 116
pe me secundum eloquium tuum, & vi-
uam: & non confundas me ab expectatio-
ne mea. * Adiuua me, & saluus ero: 117
& meditabor in iustificationibus tuis sem-
per. * Spreuisti omnes discedentes à iu- 118
dicijs tuis: quia iniusta cogitatio eorum.
*Præuaricantes reputaui omnes pecca- 119
tores terræ: ideò dilexi testimonia tua. *
Confige timore tuo carnes meas: à iu- 120
dicijs enim tuis timui. *Ain.* * Feci iudi- Q
cium, & iustitiam: non tradas me ca- 121
lumniantibus me. Suscipe seruum tuum
in bonum: non calumnientur me superbi.
* Oculi mei defecerunt in salutare tuum: 123
& in eloquium iustitiæ tuæ. * Fac cum 124
seruo tuo secundum misericordiam tuam:
& iustificationes tuas doce me. * Seruus 125
tuus sum ego: da mihi intellectum, vt
sciam testimonia tua. * Tempus facien- 126
di Domine: dissipauerunt legem tuam.
*Ideò dilexi mandata tua, super aurum, 127
& topazion. * Propterea ad omnia 128
mandata tua dirigebar: omnem viam ini-
quam odio habui. *Phe.* * Mirabilia testi- 129
monia tua: ideò scrutata est ea anima mea. R
* Declaratio sermonum tuorum illumi- 130
nat: & intellectum dat paruulis. * Os 131
meum aperui, & attraxi spiritum: quia
mandata tua desiderabam. * Aspice in 132
me, & miserere mei, secundum iudicium
diligentium nomen tuum. * Gressus 133
meos dirige secundùm eloquium tuum: &
non dominetur mei omnis iniustitia. * 134
Redime me à calumnijs hominum: vt cu-
stodiam mandata tua. * Faciem tuam 135
illumina super seruum tuum: & doce me
iustificationes tuas. * Exitus aquarum 136
deduxerunt oculi mei: quia non custodie-
runt legem tuam. *Sade.* * Iustus es Do- 137
mine: & rectum iudicium tuum. * Man- S
dasti iustitiam testimonia tua: & verita- 138
tem tuam nimis. *Tabescere me fecit 139
zelus meus: quia obliti sunt verba tua ini-
mici mei. * Ignitum eloquium tuum ve- 140
hementer: & seruus tuus dilexit illud. *
Adolescentulus sum ego, & contemptus: 141
iustificationes tuas non sum oblitus. *Iu- 142
stitia tua, iustitia in æternum: & lex tua
veritas. * Tribulatio, & angustia inue- 143
nerunt me: mandata tua meditatio mea
est. * Æquitas testimonia tua in æter- 144
num: intellectum da mihi, & viuam. *
Coph. *Clamaui in toto corde meo, ex- 145
audi me Domine: iustificationes tuas requi- T
ram. *Clamaui ad te, saluum me fac: vt 146
custodiam mandata tua. * Præueni in 147
maturitate, & clamaui: quia in verba tua
supersperaui. * Præuenerunt oculi mei 148
ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua. *
Vocem meam audi secundùm misericor- 149
diam tuam Domine: & secundùm iudi-
cium tuum viuifica me. *Appropinqua- 150
uerunt persequentes me iniquitati: à le-
ge autem tua longè facti sunt. * Propè 151
es tu Domine: & omnes viæ tuæ veritas.
*Initio cognoui de testimonijs tuis: quia 152
in æternum fundasti ea. *Res.* *Vide V 153
humilitatem meam, & eripe me: quia
legem tuam non sum oblitus. * Iudica 154
iudi-

iudicium meum, & redime me : propter eloquium tuum viuifica me. * Longè à 155
peccatoribus ſalus : quia iuſtificationes
tuas non exquiſierunt. * Miſericordiæ 156
tuæ multæ Domine : ſecundum iudicium
tuum viuifica me. * Multi, qui perſe- 157
quuntur me, & tribulant me : à teſtimo-
nijs tuis non declinaui. * Vidi prævari- 158
cantes, & tabeſcebam : quia eloquia tua
non cuſtodierunt. * Vide, quoniam man- 159
data tua dilexi Domine : in miſericordia
tua viuifica me. * Principium verborum 160
tuorum, veritas : in æternum omnia iu-
dicia iuſtitiæ tuæ. *Sin.* * Principes perſe- 161
cuti ſunt me gratis : & à verbis tuis formi-
dauit cor meum. * Lætabor ego ſuper 162
eloquia tua : ſicut qui inuenit ſpolia mul-
ta. * Iniquitatem odio habui, & abo- 163
minatus ſum : legem autem tuam dilexi.
* Septies in die laudem dixi tibi, ſuper iu- 164
dicia iuſtitiæ tuæ. * Pax multa diligenti- 165
bus legem tuam : & non eſt illis ſcanda-
lum. * Expectabam ſalutare tuum Do- 166
mine : & mandata tua dilexi. * Cuſtodi- 167
uit anima mea teſtimonia tua : & dilexit
ea vehementer. * Seruaui mandata tua, 168
& teſtimonia tua : quia omnes viæ meæ
in conſpectu tuo. *Tau.* * Appropinquet 169
deprecatio mea in conſpectu tuo Domine : Y
iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.
* Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo: 170
ſecundum eloquium tuum eripe me. *
Eructabunt labia mea hymnum, cum do- 171
ceueris me iuſtificationes tuas. * Pronun- 172
tiabit lingua mea eloquium tuum : quia
omnia mandata tua æquitas. * Fiat ma- 173
nus tua, vt ſaluet me : quoniam mandata
tua elegi. * Concupiui ſalutare tuum Do- 174
mine : & lex tua meditatio mea eſt. * Vi- 175
uet anima mea, & laudabit te : & iudicia
tua, adiuuabunt me. * Errani, ſicut ouis, 176
quæ perijt : quære ſeruum tuum, quia man-
data tua non ſum oblitus.

Canticum graduum. CXIX.

1 AD Dominum cum tribularer clama- A
ui : & exaudiuit me. * Domine li- 2
bera animam meam à labijs iniquis, & à
lingua doloſa. * Quid detur tibi, aut quid 3
apponatur tibi ad linguam doloſam? Sagit- 4
tæ potentis acutæ, cum carbonibus deſo-
latorijs. * Heu mihi, quia incolatus meus 5
prolongatus eſt : habitaui cum habitan- B
tibus Cedar : multum incola fuit anima
mea. * Cum his, qui oderunt pacem, eram 6
pacificus : cum loquebar illis, impugnabant
me gratis.

Canticum graduum. CXX.

1 LEuaui oculos meos in montes, vnde ve- A
niet auxilium mihi. Auxilium meum 2
à Domino, qui fecit cœlum, & terram.
* Non det in commotionem pedem tuum : 3
neque dormitet, qui cuſtodit te. * Ecce 4
non dormitabit neque dormiet, qui cuſto-
dit Iſrael. * Dominus cuſtodit te, Dominus 5
protectio tua, ſuper manum dexteram
tuam. * Per diem ſol non vret te, neque lu- 6
na per noctem. * Dominus cuſtodit te ab 7
omni malo : cuſtodiat animam tuam Do-
minus. * Dominus cuſtodiat introitum 8
tuum, & exitum tuum : ex hoc nunc, & vſ-
que in ſæculum.

Canticum graduum. CXXI.

1 LÆtatus ſum in his, quæ dicta ſunt A
mihi : In domum Domini ibimus. *
Stantes erant pedes noſtri, in atrijs tuis Ie- 2
ruſalem. * Ieruſalem, quæ ædificatur, vt ci- 3
uitas : cuius participatio eius in idipſum. *
Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus Do- 4
mini, teſtimonium Iſrael ad confitendum
nomini Domini. * Quia illic ſederunt ſedes 5
in iudicio, ſedes ſuper domum Dauid. * Ro- 6
gate, quæ ad pacem ſunt Ieruſalem : & ab-
undantia diligentibus te. * Fiat pax in virtu- 7
te tua : & abundantia in turribus tuis. * Pro- 8
pter fratres meos, & proximos meos, loque-
bar pacem de te : * Propter domum Domi- 9
ni Dei noſtri, quæſiui bona tibi.

Canticum graduum. CXXII.

1 AD te leuaui oculos meos, qui habitas A
in cœlis. * Ecce ſicut oculi ſeruorum, 2
in manibus dominorum ſuorum. Sicut ocu-
li ancillæ in manibus dominæ ſuæ : ita ocu-
li noſtri ad Dominum Deum noſtrum, do- 3
nec miſereatur noſtri. * Miſerere noſtri Do-
mine, miſerere noſtri : quia multum repleti
ſumus deſpectione. * Quia multum repleta 4
eſt anima noſtra : opprobrium abundanti-
bus, & deſpectio ſuperbis.

Canticum graduum. CXXIII.

1 NIſi quia Dominus erat in nobis, dicat A
2 nunc Iſrael : niſi quia Dominus erat
3 in nobis, Cum exurgerent homines in nos,
forte viuos deglutiſſent nos : Cum iraſce-
4 retur furor eorum in nos, * Forſitan aqua
5 abſorbuiſſet nos. * Torrentem pertranſiuit
anima noſtra : forſitan pertranſiſſet anima
6 noſtra aquam intolerabilem. * Benedictus B
Dominus, qui non dedit nos in captionem
7 dentibus eorum. * Anima noſtra ſicut paſ-
ſer erepta eſt de laqueo venantium : La-
queus contritus eſt, & nos liberati ſumus.
8 Adiutorium noſtrum in nomine Domi-
ni, qui fecit cœlum, & terram.

Can-

Canticum graduum. CXXIV.

1 QVi confidunt in Domino, ſicut mons A
Sion: non commouebitur in æter-
num, qui habitat: * in Ieruſalem. Montes in 2
circuitu eius: & Dominus in circuitu po-
puli ſui, ex hoc nunc, & vſque in ſæculum. *
3 Quia non relinquet Dominus virgam pec-
catorum ſuper ſortem iuſtorum: vt non ex-
tendant iuſti ad iniquitatem manus ſuas. *
4 Benefac Domine bonis, & rectis corde. *
5 Declinantes autem in obligationes, adduc-
et Dominus cum operantibus iniquita-
tem: pax ſuper Iſrael.

Canticum graduum. CXXV.

1 IN conuertendo Dominus captiuitatem A
Sion: facti ſumus ſicut conſolati. Tunc 2
repletum eſt gaudio os noſtrum: & lingua
noſtra exultatione. Tunc dicent inter gen-
tes: Magnificauit Dominus facere cum
eis: * Magnificauit Dominus facere nobiſ- 3
cum: facti ſumus lætantes. * Conuerte Do- 4
mine captiuitatem noſtram, ſicut torrens
in Auſtro. * Qui ſeminant in lacrymis, in 5
exultatione metent. * Euntes ibant, & fle- 6
bant, mittentes ſemina ſua, Venientes au-
tem venient cum exultatione, portantes
manipulos ſuos.

Canticum graduum Salomonis. CXXVI. 1

NIſi Dominus ædificauerit domum, in A
vanum laborauerunt, qui ædificant
eam. Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem,
fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam. * Vanum 2
eſt vobis ante lucem ſurgere: ſurgite poſt-
quam ſederitis, qui manducatis panem do-
loris. * Cum dederit dilectis ſuis ſomnum: 3
ecce hæreditas Domini, filij; merces, fru-
ctus ventris. * Sicut ſagittæ in manu poten- 4
tis: ita filij excuſſorum. * Beatus vir, qui 5
impleuit deſiderium ſuum ex ipſis: non
confundetur, cum loqueretur inimicis ſuis
in porta.

Canticum graduum. CXXVII. 1

BEati omnes, qui timent Dominum, qui A
ambulant in vijs eius. * Labores ma- 2
nuum tuarum, quia manducabis: bea-
tus es, & bene tibi erit. * Vxor tua ſicut 3
vitis abundans, in lateribus domus tuæ. Fi- B
lij tui ſicut nouellæ oliuarum, in circuitu
menſæ tuæ. * Ecce ſic benedicetur homo, 4
qui timet Dominum. * Benedicat tibi Do- 5
minus ex Sion: & videas bona Ieruſalem
omnibus diebus vitæ tuæ. * Et videas filios 6
filiorum tuorum, pacem ſuper Iſrael.

Canticum graduum. CXXVIII. 1

SÆpè expugnauerunt me à iuuentute A
mea, dicat nunc Iſrael. * Sæpè expu- 2
gnauerunt me à iuuentute mea: etenim
non potuerunt mihi. * Supra dorſum 3
meum fabricauerunt peccatores: prolon-
4 gauerunt iniquitatem ſuam. * Dominus iu-
5 ſtus concidit ceruices peccatorum: * con-
fundantur, & conuertantur retrorſum om-
6 nes, qui oderunt Sion. * Fiant ſicut fœnum
B tectorum: quod priuſquam euellatur, exa-
7 ruit: * De quo non impleuit manum ſuam,
qui metit, & ſinum ſuum, qui manipulos
8 colligit: * Et non dixerunt, qui præteribant:
Benedictio Domini ſuper vos: benedixi-
mus vobis in nomine Domini.

1 Canticum graduum. CXXIX.

A DE profundis clamaui ad te Domine:
2 * Domine exaudi vocem meam. Fiant
aures tuæ intendentes, in vocem depreca-
3 tionis meæ. * Si iniquitates obſeruaueris
4 Domine: Domine quis ſuſtinebit? * Quia
apud te propitiatio eſt: & propter legem
5 tuam ſuſtinui te Domine. * Suſtinuit anima
mea in verbo eius: ſperauit anima mea in
6 Domino. * A cuſtodia matutina vſque ad
7 noctem, ſperet Iſrael in Domino. * Quia
apud Dominum miſericordia: & copioſa
8 apud eum redemptio. * Et ipſe redimet Iſ-
rael, ex omnibus iniquitatibus eius.

1 Canticum graduum Dauid. CXXX.

A DOmine non eſt exaltatum cor meum:
neque elati ſunt oculi mei. Neque
ambulaui in magnis, neque in mirabilibus
2 ſuper me. * Si non humiliter ſentiebam: ſed
exaltaui animam meam: Sicut ablactatus
eſt ſuper matre ſua, ita retributio in anima
3 mea. * Speret Iſrael in Domino, ex hoc nunc
& vſque in ſæculum.

1 Canticum graduum. CXXXI.

A MEmento Domine Dauid, & omnis 2.Reg.7.
2 manſuetudinis eius: * Sicut iurauit
3 Domino, votum vouit Deo Iacob. * Si in-
troiero in tabernaculum domus meæ, ſi
4 aſcendero in lectum ſtrati mei. * Si dedero
ſomnum oculis meis, & palpebris meis
5 dormitationem. * Et requiem temporibus
meis: donec inueniam locum Domino, ta-
6 bernaculum Deo Iacob. * Ecce audiuimus
eam in Ephrata: inuenimus eam in campis
7 ſyluæ. * Introibimus in tabernaculum eius:
adorabimus in loco, vbi ſteterunt pedes
8 eius. * Surge Domine in requiem tuam, tu
B & arca ſanctificationis tuæ. * Sacerdotes
9 tui induantur iuſtitiam: & ſancti tui exul- 2.Par.6.
10 tent. * Propter Dauid ſeruum tuum, non 41.
11 auertas faciem chriſti tui. * Iurauit Do-
C minus Dauid veritatem, & non fruſtrabi-
tur eam: de fructu ventris tui ponam ſuper 1.Reg.7.
12 ſedem tuam. * Si cuſtodierint filij tui teſta- 12.
mentum meum, & teſtimonia mea hæc, Luc.1.
quæ docebo eos: & filij eorum vſque in ſæ- Actor.2.
culum, 30.

culum, ſedebunt ſuper ſedem tuam, *Quo- 13
niam elegit Dominus Sion: elegit eam in
habitationem ſibi. *Hæc requies mea in ſæ- 14
culum ſeculi: hic habitabo, quoniam elegi
eam. Viduam eius benedicens benedicam: 15
pauperes eius ſaturabo panibus. *Sacerdo- 16
tes eius induam ſalutari: & ſancti eius exul-
tatione exultabunt. * Illuc producam cor- 17
Luc. 1.69. nu Dauid, paraui lucernam chriſto meo.
Marc. 1. a. * Inimicos eius induam confuſione: ſu- 18
3. per ipſum autem efflorebit ſanctificatio
mea.

Canticum graduum Dauid. CXXXII. 1

ECcce quam bonum, & quam iucun- A
dum, habitare fratres in vnum. * Si- 2
cut vnguentum in capite, quod deſcendit
in barbam, barbam Aaron: Quod deſcendit
in oram veſtimenti eius: * Sicut ros Her- 3
mon, qui deſcendit in montem Sion. Quo-
niam illic mandauit Dominus benedictio-
nem, & vitam vſque in ſæculum.

Canticum graduum. CXXXIII. 1

ECcce nunc benedicite Dominum, om-
nes ſerui Domino. Qui ſtatis in domo A
Domini, in atrijs domus Dei noſtri. *In no- 2
ctibus extollite manus veſtras in ſancta,
& benedicite Dominum. * Benedicat te 3
Dominus ex Sion, qui fecit cœlum, &
terram.

Alleluia. CXXXIV. 1

LAudate nomen Domini, laudate ſerui A
Dominum. * Qui ſtatis in domo Do- 2
mini, in atrijs domus Dei noſtri. * Lauda- 3
te Dominum, quia bonus Dominus: pſal-
lite nomini eius, quoniam ſuaue. * Quo- 4
niam Iacob elegit ſibi Dominus, Iſrael in
poſſeſſionem ſibi. *Quia ego cognoui, quod 5
magnus eſt Dominus, & Deus noſter præ
omnibus dijs. *Omnia quæcunque voluit, 6
Dñs fecit in cœlo, & in terra, in mari, & 11
Ier. 10. c. 13. in omnibus abyſſis. *Educens nubes ab ex- 7
Exod. 12. d. tremo terræ: fulgura in pluuiam fecit Qui
19. producit ventos de theſauris ſuis: *qui per- 8
cuſſit primogenita Ægypti ab homine vſ-
que ad pecus. *Et miſit ſigna, & prodigia in 9
Ioſ. 12. a. 1. medio tui Ægypte: in Pharaonem, & in om-
c. 7. nes ſeruos eius. *Qui percuſſit gentes mul- 10
Num. 21. c. tas: & occidit reges fortes. * Sehon regem 11
24. g. 35. Amorrhæorum, & Og regem Baſan, & om- C
nia regna Chanaan. Et dedit terram eorum 12
hæreditatem, hæreditatem Iſrael populo
ſuo, * Domine nomen tuum in æternum: 13
Dñe memoriale tuum in generationem, &
generationem. * Quia iudicabit Dominus 14
Supra. 113. b. populum ſuum: & in ſeruis ſuis deprecabi-
4. tur. *Simulachra gentium argentum & au- 15
Ps. 113. d. rum, opera manuum hominum. * Os ha- 16
15. bent, & non loquentur: oculos habent, & 17
non videbunt. * Aures habent, & non au- D
dient: neque enim eſt ſpiritus in ore ipſo- 18
rum. * Similes illis fiant, qui faciunt ea: & 19
omnes, qui confidunt in eis. *Domus Iſrael
benedicite Domino: domus Aaron benedi- 20
cite Domino. * Domus Leui benedicite
Domino: qui timetis Dominum, bene- 21
dicite Domino. * Benedictus Dominus ex
Sion, qui habitat in Ieruſalem.

Alleluia. CXXXV. 1

ACOnfitemini Domino, quoniam be-
nus: quoniam in æternum miſericor- 2
dia eius. * Confitemini Deo deorum: quo-
niam in æternum miſericordia eius. *Con- 3
fitemini Domino dominorum: quoniam
in æternum miſericordia eius. * Qui facit 4
mirabilia magna ſolus: quoniam in æter-
num miſericordia eius. * Qui fecit cœlos Gen. 1. a. 1.
in intellectu: quoniam in æternum miſeri- 5
cordia eius. * Qui firmauit terram ſuper 6
aquas: quoniam in æternum miſericordia
eius. *Qui fecit luminaria magna: quoniam 7
in æternum miſericordia eius. * Solem in 8
B poteſtatem diei: quoniam in æternum mi-
ſericordia eius. * Lunam, & ſtellas in pote- 9
ſtatem noctis: quoniam in æternum miſe- Exod. 12. d.
ricordia eius. * Qui percuſſit Ægyptum 10. Exod. 13. d.
cum primogenitis eorum: quoniam in æter- 17.
num miſericordia eius. * Qui eduxit Iſrael 11
de medio eorum: quoniam in æternum mi-
ſericordia eius. * In manu potenti, & bra- 12
chio excelſo: quoniam in æternum miſeri-
cordia eius. * Qui diuiſit Mare rubrum in 13
diuiſiones: quoniam in æternum miſeri-
cordia eius. *Et eduxit Iſrael per medium 14
eius: quoniam in æternum miſericordia
eius. * Et excuſſit Pharaonem, & virtutem Exod. 14. b.
C eius in Mari rubro: quoniam in æternum 18.
miſericordia eius: *Qui traduxit populum 16
ſuum per deſertum: quoniam in æternum
miſericordia eius. *Qui percuſſit reges ma- 17
gnos: quoniam in æternum miſericordia
eius. *Et occidit reges fortes: quoniam in Num. 21. b.
æternum miſericordia eius. *Sehon regem 14.
Amorrhæorum: quoniam in æternum mi-
ſericordia eius. * Et Og regem Baſan: quo- Num. 21. b.
niam in æternum miſericordia eius. * Et 33. Ioſ. 13. b. 7.
D dedit terram eorum hæreditatem: quoniam
in æternum miſericordia eius. * Hæredi-
tatem Iſrael ſeruo ſuo: quoniam in æter-
num miſericordia eius. *Quia in humilita-
te noſtra memor fuit noſtri: quoniam in
æternum miſericordia eius. * Et redemit
nos ab inimicis noſtris: quoniam in æter-
num miſericordia eius. * Qui dat eſcam
omni carni: quoniam in æternum miſeri-
cordia eius. * Confitemini Deo cœli: quo-
niam in æternum miſericordia eius. Con-
fite-

ſtemini Domino dominorum: quoniam in æternum miſericordia eius.

Pſalmus Dauid, Ieremiæ. CXXXVI.

SVper flumina Babylonis, illic ſedimus, 1
& fleuimus: cum recordaremur Sion: A
In ſalicibus in medio eius, ſuſpendimus or- 2
gana noſtra. * Quia illic interrogauerunt 3
nos, qui captiuos duxerunt nos, verba can-
tionum: Et qui abduxerunt nos: Hymnum
cantate nobis de canticis Sion. * Quomodo 4
cantabimus canticum Domini in terra alie-
na? * Si oblitus fuero tui Ieruſalem, obli iuio- 5
ni detur dextera mea. * Adhæreat lingua 6
mea faucibus meis, ſi non meminero tui: Si B
non propoſuero Ieruſalem, in principio læ-
titiæ meæ. * Memor eſto Domine filiorum 7
Edom, in die Ieruſalem: Qui dicunt: Exi-
nanite, exinanite vſque ad fundamentum
in ea. * Filia Babylonis miſera: beatus, qui 8
retribuet tibi retributionem tuam, quam
retribuiſti nobis. * Beatus, qui tenebit, & 9
allidet paruulos tuos ad petram.

Ipſi Dauid. CXXXVII. 1

COnfitebor tibi Domine in toto corde A
meo, quoniam audiſti verba oris
mei. In conſpectu Angelorum, pſallam ti-
bi: * adorabo ad templum ſanctum tuum, & 2
confitebor nomini tuo, Super miſericordia
tua, & veritate tua: quoniam magnificaſti
ſuper omne, nomen ſanctum tuum. * In 3
quacumque die inuocauerò te, exaudi me:
multiplicabis in anima mea virtutem. Con- 4
fiteatur tibi Domine omnes reges terræ;
quia audierunt omnia verba oris tui: * Et 5
cantent in vijs Domini: quoniam magna B
eſt gloria Domini. * Quoniam excelſus Do- 6
minus, & humilia reſpicit: & alta à longe
cognoſcit. * Si ambulauero in medio tribu- 7
lationis, viuificabis me: & ſuper iram inimi-
corum meorum extendiſti manum tuam,
& ſaluum me fecit dextera tua. * Dominus 8
retribuet pro me: Domine miſericordia
tua in ſæculum: opera manuum tuarum ne
deſpicias.

In finem, Pſalmus Dauid. CXXXVIII. 1

DOmine probaſti me, & cognouiſti me: A
tu cognouiſti ſeſſionem meam, & re- 2
ſurrectionem meam. * Intellexiſti cogita- 3
tiones meas de longe: ſemitam meam, &
funiculum meum inueſtigaſti. * Et omnes 4
vias meas præuidiſti: quia non eſt ſermo in
lingua mea. * Ecce Domine tu cognouiſti 5
omnia, nouiſſima, & antiqua: tu formaſti
me, & poſuiſti ſuper me manum tuam. Mi- 6
rabilis facta eſt ſcientia tua ex me: confor-
tata eſt, & non potero ad eam. * Quo ibo à 7
ſpiritu tuo? & quo à facie tua fugiam? * Si 8
B aſcendero in cœlum, tu illic es: ſi deſcen-
9 dero in infernum, ades. * Si ſumpſero pen- Amos 9. a.
nas meas diluculo, & habitauero in extre- 2.
10 mis maris. * Etenim illuc manus tua dedu-
11 cet me: & tenebit me dextera tua. * Et dixi:
Forſitan tenebræ conculcabunt me: & nox
12 illuminatio mea in delicijs meis: * Quia te-
nebræ non obſcurabuntur à te, & nox ſicut
dies illuminabitur: ſicut tenebræ eius, ita
13 & lumen eius. * Quia tu poſſediſti renes
C meos: ſuſcepiſti me de vtero matris meæ. *
14 Confitebor tibi, quia terribiliter magnifi-
catus es: mirabilia opera tua, & anima mea
15 cognoſcit nimis. * Non eſt occultatum os
meum à te, quod feciſti in occulto: & ſub-
16 ſtantia mea in inferioribus terræ. * Imper-
fectum meum viderunt oculi tui, & in li-
bro tuo omnes ſcribentur: dies formabun-
17 tur, & nemo in eis. * Mihi autem nimis ho-
norificati ſunt amici tui, Deus: nimis con-
18 fortatus eſt principatus eorum. * Dinume-
rabo eos, & ſuper arenam multiplicabun-
19 tur: exurrexi, & adhuc ſum tecum. * Si oc-
D cideris Deus peccatores: viri ſanguinum
20 declinate à me: * Quia dicitis in cogitatio-
21 ne: Accipient in vanitate ciuitates tuas. *
Nonne, qui oderunt te Domine, oderam: &
22 ſuper inimicos tuos tabeſcebam? * Perfecto
odio oderam illos: & inimici facti ſunt mi-
23 hi. * Proba me Deus, & ſcito cor meum: in-
24 terroga me, & cognoſce ſemitas meas. * Et
vide, ſi via iniquitatis in me eſt: & deduc
me in via æterna.

1 In finem, Pſalmus Dauid. CXXXIX.

A ERipe me Domine ab homine malo: à
2 viro iniquo eripe me. * Qui cogitaue- Sup. ſ. c. 12
3 runt iniquitates in corde: tota die conſti- Rom. 3. b
4 tuebant prælia. * Acuerunt linguas ſuas ſi- 13.
cut ſerpentis: venenum aſpidum ſub labijs
5 eorum. * Cuſtodi me Domine de manu pec-
catoris: & ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitauerũt ſupplantare greſſus meos:
6 * abſconderunt ſuperbi laqueum mihi: Et
funes extenderunt in laqueum: iuxta iter
7 ſcandalum poſuerunt mihi. * Dixi Domino:
Deus meus es tu: exaudi Domine vocem
8 deprecationis meæ. * Domine, Domine
B virtus ſalutis meæ: obumbraſti ſuper ca-
9 put meum in die belli. * Ne tradas me Do-
mine à deſiderio meo peccatori: cogitaue-
runt contra me, ne derelinquas me, ne for-
10 te exaltentur. * Caput circuitus eorum: la-
11 bor labiorum ipſorum operiet eos. * Ca-
dent ſuper eos carbones, in ignem deijcies
12 eos: in miſerijs non ſubſiſtent. * Vir lin-
guoſus non dirigetur in terra: virum iniu-
13 ſtum mala capient in interitu. * Cognoui,
quia faciet Dominus iudicium inopis, &
14 vindictam pauperum. * Veruntamen iuſti

confi-

confitebuntur nomini tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

Psalmus Dauid. CXL.

DOmine clamaui ad te, exaudi me: intende voci meæ, cum clamauero ad te. * Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo: eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. * Pone Domine cuſtodiam ori meo: & oſtium circumſtantiæ labijs meis. * Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis. Cum hominibus operantibus iniquitatem: & non communicabo cum electis eorum. * Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. * Quoniam adhuc, & oratio mea in beneplacitis eorum abſorpti ſunt iuncti petræ iudices eorum. * Audient verba mea, quoniam potuerunt: ſicut craſſitudo terræ erupta eſt ſuper terram. * Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum: quia ad te Domine, Domine oculi mei: in te ſperaui, non auferas animam meam. * Cuſtodi me à laqueo, quem ſtatuerunt mihi, & à ſcandalis operantium iniquitatem. * Cadent in retiaculo eius peccatores: ſingulariter ſum ego donec tranſeam.

Intellectus Dauid,
Cum eſſet in ſpelunca, oratio. 1
1. Reg. 24.) CXLI.

VOce mea ad Dominum clamaui, voce mea ad Dominum deprecatus ſum: Effundo in conſpectu eius orationem meã, & tribulationem meam ante ipſum pronuntio. * In deficiendo ex me ſpiritum meum, & tu cognouiſti ſemitas meas. In via hac, qua ambulabam, abſconderunt laqueum mihi. * Conſiderabam ad dexteram, & videbam: & non erat, qui cognoſceret me. Perijt fuga à me, & non eſt qui requirat animam meam. * Clamaui ad te Domine, dixi: Tu es ſpes mea, portio mea in terra viuentium. * Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus ſum nimis. Libera me à perſequentibus me: quia confortati ſunt ſuper me. * Educ de cuſtodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me expectant iuſti, donec retribuas mihi.

Sup. 76. 2. 1.

Psalmus Dauid,
Quando perſequebatur eum Abſalom filius 1
eius. (2. Reg. 17.) CXLII.

DOmine exaudi orationem meam: auribus percipe obſecrationem meam in veritate tua: exaudi me in tua iuſtitia. * Et non intres in iudicium cum ſeruo tuo: quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. * Quia perſecutus eſt inimicus animam meam: humiliauit in terra vitam meam. * Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos ſeculi: & anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meus, in me turbatum eſt cor meum. * Memor fui dierum antiquorum, meditatus ſum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar. * Expandi manus meas ad te: anima mea ſicut terra ſine aqua tibi: * Velociter exaudi me Domine: defecit ſpiritus meus. Non auertas faciem tuam à me: & ſimilis ero deſcendentibus in lacum. * Auditam fac mihi mane miſericordiam tuam: quia in te ſperaui. Notam fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te leuaui animam meam. * Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi: doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: propter nomen tuum Domine viuificabis me, in æquitate tua. * Educes de tribulatione animam meam: & in miſericordia tua diſperdes inimicos meos. * Et perdes omnes, qui tribulant animam meam: quoniam ego ſeruus tuus ſum.

Psalmus Dauid.
Aduerſus Goliath. CXLIII. 1

BEnedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. * Miſericordia mea, & refugium meum: ſuſceptor meus, & liberator meus: Protector meus, & in ipſo ſperaui: qui ſubdit populum meum ſub me. * Domine quid eſt homo: quia innotuiſti ei? aut filius hominis, quia reputas eum? * Homo vanitati ſimilis factus eſt: dies eius ſicut vmbra prætereunt. * Domine inclina cœlos tuos, & deſcende: tange montes, & fumigabunt. * Fulgura coruſcationem, & diſſipabis eos: emitte ſagittas tuas, & conturbabis eos. Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis, de manu filiorum alienorum: Quorũ os locutũ eſt vanitatẽ: & dextera eorum, dextera iniquitatis, * Deus canticum nouum cantabo tibi: in pſalterio, decachordo pſallam tibi. * Qui dat ſalutem regibus qui redemiſti Dauid ſeruum tuum de gladio maligno: eripe me. * Et erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum eſt vanitatem: & dextera eorum, dextera iniquitatis. * Quorum filij ſicut nouellæ plantationes in iuuentute ſua. Filiæ eorum compoſitæ: circumornatæ vt ſimilitudo templi. * Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. * Oues eorum fœtoſæ, abundantes in egreſſibus ſuis: boues eorum craſſæ. Non eſt ruina maceriæ, neque tranſitus, neque cla-

Iob. 8. b. 9. & 14. 2.

clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt 15
populum,cui hæc sunt: beatus populus,cu-
ius Dominus Deus eius.

Laudatio ipsi Dauid. CXLIV. 1

EXaltabo te Deus meus rex: & benedi- A
cam nomini tuo in sæculum, & in sæ-
culum sæculi. *Per singulos dies benedicam 2
tibi: & laudabo nomen tuum in sæculum,
& in sęculum sæculi. *Magnus Dominus,& 3
laudabilis nimis: & magnitudinis eius non
est finis. *Generatio,& generatio laudabit 4
opera tua: & potentiam tuam pronuntia-
bunt. *Magnificentiam gloriæ sanctitatis 5
tuæ loquentur: & mirabilia tua narrabunt. B
*Et virtutem terribilium tuorum dicent:& 6
magnitudinem tuam narrabunt. *Memo- 7
riam abundantiæ suauitatis tuæ eructa-
bunt: & iustitia tua exultabunt. *Miserator 8
& misericors Dominus: patiens,& multum
misericors. *Suauis Dominus vniuersis: & 9
miserationes eius super omnia opera eius. *
Confiteantur tibi Domine omnia opera 10
tua: & sancti tui benedicant tibi. *Gloriam 11
regni tui dicent:& potentiam tuam loquen- C
tur: *Vt notam faciant filijs hominum po- 12
tentiam tuam:& gloriam magnificentiæ re-
gni tui. *Regnum tuum regnum omnium 13
sæculorum:& dominatio tua in omni gene-
ratione, & generationem. Fidelis Dominus
in omnibus verbis suis: & sanctus in omni-
bus operibus suis. *Alleuat Dominus om- 14
nes,qui corruunt: & erigit omnes elisos. * 15
Oculi omnium in te sperant Domine:& tu
das escam illorum in tempore opportuno. *
Aperis tu manum tuam: & imples omne
animal benedictione. *Iustus Dominus in 17
omnibus vijs suis: & sanctus in omnibus D
operibus suis. *Propè est Dominus omni- 18
bus inuocantibus eum: omnibus inuocan-
tibus eum in veritate. *Voluntatem timen- 19
tium se faciet, & deprecationem eorum ex-
audiet:& saluos faciet eos. *Custodit Do- 20
minus omnes diligentes se: & omnes pec-
catores disperdet. *Laudationem Domini 21
loquetur os meum: & benedicat omnis ca-
ro nomini sancto eius in sæculum, & in sæ-
culum sæculi.

Alleluia, Aggæi, & Zachariæ. CXLV. 1

LAuda anima mea Dominum, laudabo A
Dominum in vita mea: psallam Deo 2
meo quamdiu fuero. *Nolite confidere in 3
principibus; in filijs hominum,in quibus
non est salus. *Exibit spiritus eius,& reuer- 4
tetur in terram suam: in illa die peribunt
omnes cogitationes eorum. *Beatus, cuius 5
Deus Iacob adiutor eius, spes eius in Do-
mino Deo ipsius: *Qui fecit cœlum,& ter- 6
ram,mare,& omnia,quæ in eis sunt. *Qui Act. 14. 14.
custodit veritatem in sæculum, facit iudi- 15. Apoc. 14.b. 7.
cium iniuriam patientibus: dat escam esu- 7
rientibus. *Dominus soluit compeditos: 8
Dominus illuminat cæcos. Dominus erigit
elisos, Dominus diligit iustos. *Dominus 9
custodit aduenas, pupillum & viduam su-
scipiet:& vias peccatorum disperdet. *Re- 10
gnabit Dominus in sæculum, Deus tuus
Sion in generationem, & generationem.

Alleluia. CXLVI. 1

ALAudate Dominum,quoniam bonus est
psalmus: Deo nostro sit iucunda, de- 2
coraque laudatio. Ædificans Ierusalem Do-
minus: dispersiones Israelis congregabit. *
Qui sanat contritos corde: & alligat con- 3
tritiones eorum. *Qui numerat multitudi- 4
nem stellarum: & omnibus eis nomina
vocat. *Magnus Dominus noster, & magna 5
virtus eius: & sapientiæ eius non est nume-
rus: *Suscipiens mansuetos Dominus: hu- 6
milians autem peccatores vsque ad terram.
Præcinite Domino in confessione: psallite 7
Deo nostro in cithara. *Qui operit cœlum B
nubibus: & parat terræ pluuiam. Qui pro- 8
ducit in montibus fœnum, & herbam ser-
uituti hominum. *Qui dat iumentis escam 9
ipsorum, & pullis corvorum inuocantibus
eum. *Non in fortitudine equi voluntatem 10
habebit:nec in tibijs viri beneplacitum erit
ei. * Beneplacitum est Domino super ti- 11
mentes eum: & in eis,qui sperant super mi-
sericordia eius.

Alleluia. CXLVII.

LAuda Ierusalem Dominum: lauda 12
Deum tuum Sion. *Quoniam con- 13
fortauit seras portarum tuarum: benedixit
filijs tuis in te. *Qui posuit fines tuos pa- 14
cem:& adipe frumenti satiat te. *Qui emit- 15
tit eloquium suum terræ: velociter currit
sermo eius. *Qui dat niuem sicut lanam: 16
B nebulam sicut cinerem spargit. Mittit cry-
stallum suam sicut buccellas: ante faciem 17
frigoris eius quis sustinebit? *Emittet ver- 18
bum suum, & liquefaciet ea: flabit spiritus
eius & fluent aquæ. *Qui annuntiat ver- 19
bum suum Iacob: iustitias, & iudicia sua
Israel. *Non fecit taliter omni nationi: 20
& iudicia sua non manifestauit eis. Al-
leluia.

Alleluia. CXLVIII. 1

ALAudate Dominum de cęlis: laudate
eum in excelsis. *Laudate eum om- 2
nes Angeli eius: laudate eum omnes virtu-
tes eius: *Laudate eum sol,& luna: laudate 3
eum

eum omnes ſtellæ,& lumen.*Laudate eum
Dan. 3. c. 59. cœli cœlorum: & aquæ omnes, quæ ſuper
cęlos ſunt,laudent nomen Domini. * Quia
ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, &
creata ſunt.*Statuit ea in æternum,& in ſę-
culum ſęculi: præceptum poſuit, & non
præteribit. * Laudate Dominum de terra,
dracones, & omnes abyſſi.* Ignis, grando,
nix,glacies, ſpiritus procellarum: quæ fa-
ciunt verbum eius. *Montes,& omnes col-
les: ligna fructifera, & omnes cedri. * Be-
ſtiæ,& vniuerſa pecora: ſerpentes,& volu-
cres pennatę:*Reges terrę,& omnes popu-
li: principes,& omnes iudices terræ.Iuue-
nes, & virgines: ſenes cum iunioribus lau-
dent nomen Domini: quia exaltatum eſt
nomen eius ſolius. * Confeſſio eius ſuper
cęlum,& terram: & exaltauit cornu populi
ſui. * Hymnus omnibus ſanctis eius: filijs
Iſrael, populo appropinquanti ſibi. Alle-
luia.

Alleluia. CXLIX.

CAntate Domino canticum nouum: laus eius in Eccleſia ſanctorum.*Lę-
tetur Iſrael in eo, qui fecit eum: & filij Sion
exultent in rege ſuo.* Laudent nomen eius
in choro: in tympano, & pſalterio pſallant
ei:* Quia beneplacitum eſt Domino in po-
pulo ſuo: & exaltabit manſuetos in ſalu-
tem.*Exultabunt ſancti in gloria: lætabun-
tur in cubilibus ſuis. * Exaltationes Dei in
gutture eorum: & gladij ancipites in mani-
bus eorum: * Ad faciendam vindictam in
nationibus: increpationes in populis.* Ad
alligandos reges eorum in compedibus:
& nobiles eorum in manicis ferreis.*Vt fa-
ciant in eis iudicium conſcriptum: gloria
hæc eſt omnibus ſanctis eius. Alleluia.

Alleluia. CL.

ALaudate Dominum in ſanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius:
Laudate eum in virtutibus eius: laudate
eum ſecundum multitudinem magnitudi-
nis eius.* Laudate eum in ſono tubæ: lau-
date eum in pſalterio,& cithara. *Laudate
eum in tympano, & choro: laudate eum in
chordis, & organo.*Laudate eum in cym-
balis beneſonantibus: laudate eum in cym-
balis iubilationis: * Omnis ſpiritus laudet
Dominum, Alleluia.

Digitized by Google

LIBER PROVERBIORVM

QVEM HEBRÆI MISLE APPELLANT.

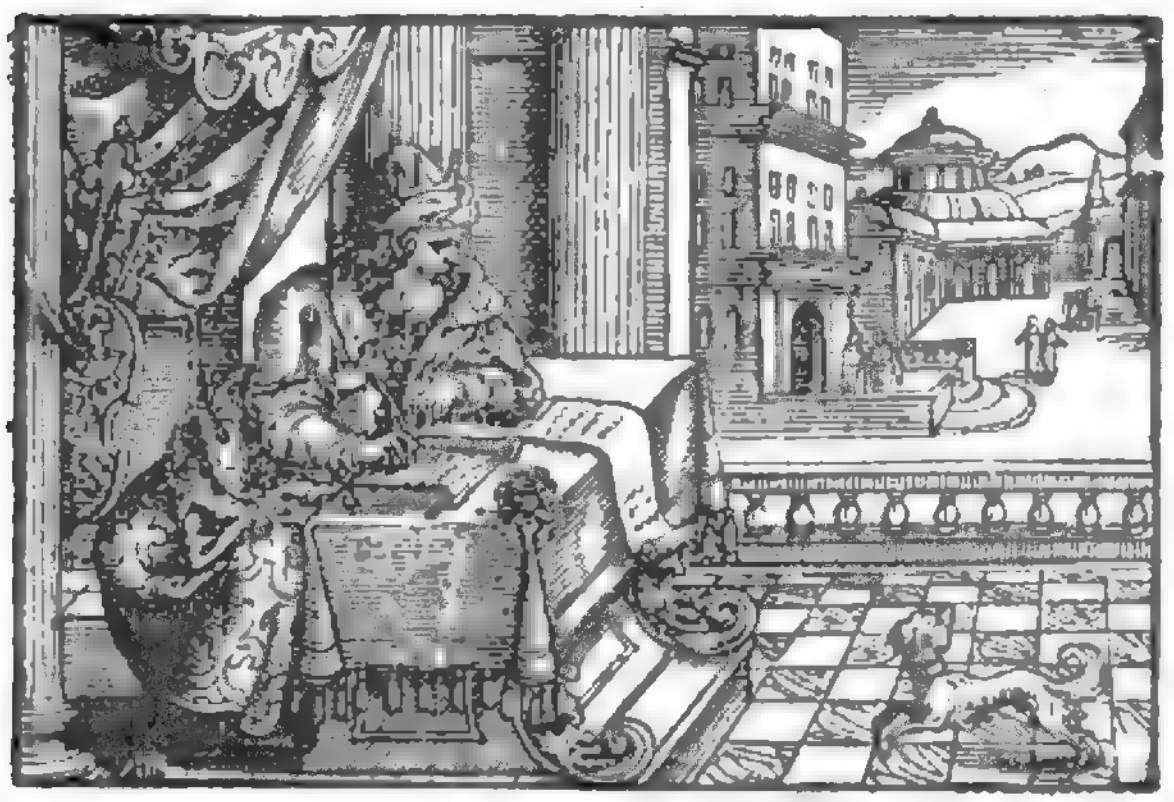

CAPVT PRIMVM.

Parabolarum vtilitas: auditus & studium sapientiæ commendatur, filius admonetur, ne peccatorum sequatur blanditias: sapientia ad sui amplexum inuitat, & contemptoribus minatur exitium.

PArabolæ Salomonis, filij Dauid, regis Israel. Ad sciendã A sapiẽtiam, & disciplinã: Ad intelligẽda verba prudẽtiæ, & suscipiendã eruditionem doctrinæ, iustitiam, & iudicium, & æquitatem: * Vt detur paruulis astutia, & adolescenti scientia, & intellectus. * Audiens sapiens, sapientior erit: & intelligens gubernacula possidebit. * Animaduertet parabolam, & interpretationem, verba sapientum, & enigmata eorum. * Timor Domini, principium sapientiæ. Sapientiam, atque doctrinam stulti despiciũt. * Audi, fili mi, disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ: Vt addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. * Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem frustra: * Deglutiamus eũ sicut infernus viuentem, & integrum quasi B descendentem in lacum. * Omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spolijs. * Sortem mitte nobiscum, marsupium vnum sit omnium nostrum. * Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum. * Pedes enim illorum ad malum currunt, & festinant vt effundant sanguinem. * Frustra autem iacitur rete ante oculos pennatorum. * Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, & moliuntur fraudes contra animas suas. * Sic semitæ omnis auari, animas possidentium rapiunt. * Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam: * In capite C turbarũ clamitat, in foribus portarũ vrbis profert verba sua, dicens: * Vsquequò paruuli diligitis infantiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt scientiam? * Conuertimini ad correptionem meam: en proferam vobis spiritum meum, & ostendam vobis verba mea. * Quia vocaui, & renuistis: extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret. * Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. * Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, aduenerit. * Cum D irruerit repentina calamitas, & interitus, quasi tempestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio, & angustia: * Tunc inuocabunt me, & non exaudiam: mane consur-

Pſ. 110. d. 10. Eccli. 1. b. 16.

Isa. 59. b. 7.

Pſ. 16. b. 11. & 66 a. 4. Ier. 7. c. 13.

furgent,& non inuenient me.*Et quod exo. 29
sam habuerint disciplinam,& timorem Do.
mini non susceperint, * Nec acquieuerint 30
consilio meo, & detraxerint vniuersæ cor-
reptioni meæ.*Comedent igitur fructus vi- 31
tæ suæ, suisque consilijs saturabuntur.* A- 32
uersio paruulorum interficiet eos, & pro-
speritas perdet illos. * Qui autem me au- 33
dierit, absque terrore requiescet,& abun-
dantia perfruetur, timore malorum sub-
lato.

CAP. II.

Sapientiæ acquisitio quanta bona conferat, & quanta malo auertat, eumque Dei dona veniant, & sine qua vbique erratur.

FIli mi, si susceperis sermones meos, & 1
mandata mea absconderis penes te,Vt A
audiat sapientiam auris tua: inclina cor 2
tuum ad cognoscendam prudentiam. * Si 3
enim sapientiam inuocaueris, & inclinaue-
ris cor tuum prudentiæ:* Si quæsieris eam 4
quasi pecuniam,& sicut thesauros effoderis
illam: * Tunc intelliges timorem Domini, 5
& scientiam Dei inuenies:*Quia Dominus 6
dat sapientiam: & ex ore eius prudentia, &
scientia. * Custodiet rectorum salutem,& 7
proteget gradientes simpliciter, * Seruans B
semitas iustitiæ, & vias sanctorum custo- 8
diens. * Tunc intelliges iustitiam, & iudi- 9
cium, & æquitatem, & omnem semitam
bonam * Si intrauerit sapientia cor tuum, 10
& scientia animæ tuæ placuerit: * Consi- 11
lium custodiet te, & prudentia seruabit te,
*Vt eruaris à via mala, & ab homine, qui 12
peruersa loquitur.*Qui relinquunt iter re- 13
ctum, & ambulant per vias tenebrosas: * C
Qui lætantur cum malefecerint, & exul- 14
tant in rebus pessimis:*Quoniam viæ per- 15
uersæ sunt, & infames gressus eorum. * Vt 16
eruaris à muliere aliena, & ab extranea,
quæ mollit sermones suos;*Et relinquit du- 17
cem puberratis suæ,*Et pacti Dei sui obli- 18
ta est:inclinata est enim ad mortem domus D
eius,& ad inferos semitæ ipsius. * Omnes, 19
qui ingrediuntur ad eam, non reuertentur,
nec apprehendent semitas vitæ. *Vt am- 20
bules in via bona:& calles iustorum custo-
dias. * Qui enim recti sunt, habitabunt in 21
terra,& simplices permanebunt in ea.*Im- 22
Iob.18.d. 17. pij verò de terra perdentur: & qui iniquè
agunt, auferentur ex ea.

CAP. III.

Sapientia vitam prolongat: misericordia, & veritas non deserenda; fiducia in Deum: timor Dei, honorandus Deus: correctio Dei cum lætitia ferenda: sapientia laus: sapientiam sequentibus omnia prospera: amico statim dandum nec si malefa-

ciendum: non contendendum: iniqui non imitandi: impiorum perditio, & piorum benedictio.

FIli mi,ne obliuiscaris legis meæ,& præ- 1
cepta mea cor tuum custodiat.* Lon- A
gitudinem enim dierum, & annos vitæ, & 2
pacem apponent tibi,*Misericordia,& ve- 3
ritas te non deserant, circumda eas gutturi
tuo,& describe in tabulis cordis tui:*Et in- 4
uenies gratiam, & disciplinam bonam, co-
ram Deo,& hominibus. *Habe fiduciam in 5 Rom.11.d. 16.
Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris
prudentiæ tuæ. * In omnibus vijs tuis cogi- 6
ta illum,& ipse diriget gressus tuos. *Ne sis 7
sapiens apud temetipsum: time Deum, &
recede à malo: * Sanitas quippè erit vmbi- 8
lico tuo,& irrigatio ossium tuorum. *Ho- 9
nora Dominum de tua substantia, & de
primitijs omnium frugum tuarum da ei:* 10 Tob.4.b.7. Luc.14.c. 11.
Et implebuntur horrea tua saturitate,& vi- 11
no torcularia tua redundabunt. * Disci- B Hebr.12.b. 5.
nam Domini, filij mi,ne abijcias: nec defi- 12 Apoc.3.d. 19.
cias cum ab eo corriperis:*Quem enim di-
ligit Dominus,corripit: & quasi pater in fi- 13
lio complacet sibi. *Beatus homo, qui in- 14
uenit sapientiam,& qui affluit prudentia:*
Melior est acquisitio eius negotiatione ar-
genti, & auri primi, & purissimi fructus
eius*Pretiosior est cunctis opibus:& om- 15
nia, quæ desiderantur, huic non valent
comparari.* Longitudo dierum in dextera 16
eius, & in sinistra illius diuitiæ, & gloria. *
Viæ eius viæ pulchræ, & omnes semitæ il-
lius pacificæ.* Lignum vitæ est his,qui ap- 18
C prehenderint eam:& qui tenuerit eam,bea-
tus. *Dominus sapientia fundauit terram, 19
stabiliuit cœlos prudentia. * Sapientia il- 20
lius eruperunt abyssi, & nubes rore con-
crescunt.*Fili mi, ne effluant hæc ab ocu- 21
lis tuis: Custodi legem atque consilium:* 22
Et erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus
tuis. *Tunc ambulabis fiducialiter in via 23
tua,& pes tuus non impinget: * Si dormie- 24
ris,non timebis:quiescs,& suauis erit som-
nus tuus. *Ne paueas repentino terrore,& 25
irruentes tibi potentias impiorum.*Domi- 26
D nus enim erit in latere tuo, & custodiet pe-
dem tuum ne capiaris.*Noli prohibere be- 27
nefacere eum,qui potest: si vales,& ipse be-
nefac.*Ne dicas amico tuo:Vade,& reuer- 28
tere:cras dabo tibi: cum statim possis dare.
*Ne moliaris amico tuo malum, cum ille 29
in te habeat fiduciam. * Ne contendas ad- 30
uersus hominem frustra, cum ipse tibi ni- 31 Pr.3.b.1.
hil mali fecerit. * Ne æmuleris hominem
iniustum,nec imiteris vias eius:Quia abo- 32
minatio Domini est omnis illusor, & cum
simplicibus sermocinatio eius.* Egestas à 33
Domino in domo impij: habitacula autem

iusto-

iustorum benedicentur. *Ipse deludet illu- 34
sores,& mansuetis dabit gratiam. Gloriam 35
sapientes possidebunt: stultorum exaltatio,
ignominia.

CAP. IV.

Sapiens suo exemplo hortatur quærere sapientiam, cuius explicat vtilitates: via impiorum declinanda, & iustorum amplectenda: de custodia cordis, oris, & gressuum.

AVdite filij disciplinam patris,& atten 1
dite, vt sciatis prudentiam. *Donum A
bonum tribuam vobis,legem meam ne de- 2
relinquatis. * Nam & ego filius fui patris 3
mei, tenellus & vnigenitus coram matre
mea: *Et docebat me,atque dicebat: Susci- 4
piat verba mea cor tuum,custodi præcepta
mea,& viues. * Posside sapientiam,possi- 5
de prudentiam: ne obliuiscaris,neque decli-
nes à verbis oris mei. * Ne dimittas eam,& cu- 6
stodiet te; dilige eam, & conseruabit te. *
Principium sapientiæ, posside sapientiam, 7
& in omni possessione tua,acquire pruden-
tiam. *Arripe illam,& exaltabit te: glorifi- 8
caberis ab ea,cum eam fueris amplexatus. B
* Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & 9
corona inclyta proteget te. *Audi fili mi,& 10
suscipe verba mea, vt multiplicentur tibi
anni vitæ. * Viam sapientiæ monstrabo ti- 11
bi,ducam te per semitas æquitatis. * Quas 12
cum ingressus fueris,non arctabuntur gres-
sus tui, & currens non habebis offendicu- C
lum. * Tene disciplinam, ne dimittas eam: 13
custodi illam,quia ipsa est vita tua. *Ne de- 14
lecteris in semitis impiorum, nec tibi pla-
ceat malorum via. * Fuge ab ea, nec tran- 15
seas per illam,declina,& desere eam. *Non 16
enim dormiunt nisi malefecerint: & rapi-
tur somnus ab eis nisi supplantauerint. * 17
Comedunt panem impietatis, & vinum
iniquitatis bibunt. *Iustorum autem semi- 18
ta, quasi lux splendens, procedit & crescit
vsque ad perfectam diem. * Via impiorum 19
tenebrosa: nesciunt vbi corruant. *Fili mi, 20
ausculta sermones meos, & ad eloquia
mea inclina aurem tuam. *Ne recedant ab 21
oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui:
* Vita enim sunt inuenientibus ea, & vni- 22
uersæ carni sanitas. * Omni custodia serua 23
cor tuum, quia ex ipso vita procedit. *Re- 24
moue à te os prauum, & detrahentia labia D
sint procul à te. *Oculi tui recta videant,& 25
palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. *Di- 26
rige semitam pedibus tuis, & omnes viæ
tuæ stabilientur. * Ne declines ad dexte- 27
ram, neque ad sinistram: auerte pedem
tuum à malo. vias enim, quæ à dextris
sunt, nouit Dominus: peruersæ verò sunt,
quæ à sinistris sunt. Ipse autem rectos fa-
ciet cursus tuos, itinera autem tua in pace
produces.

CAP. V.

Vitare iubet meretricem: & ne labores, & annis perdantur: propria vxor diligatur, & fugiatur aliena.

FIli mi, attende ad sapientiam meam,& 1
A prudentiæ meæ inclina aurem tuam. *
Vt custodias cogitationes, & disciplinam 2
labia tua conseruent. Ne attendas fallaciæ
mulieris. * Fauus enim distillans labia me- 3
retricis,& nitidius oleo guttur eius: *No- 4
uissima autem illius amara, quasi absynthium,& acuta, quasi gladius biceps. * Pe- B
des eius descendunt in mortem,& ad infe- 5
ros gressus illius penetrant. * Per semitam 6
vitæ non ambulant, vagi sunt gressus eius,
& insestigabiles. * Nunc ergo fili mi audi 7
me,& ne recedas à verbis oris mei. * Longe 8
fac ab ea viam tuam, & ne appropinques
foribus domus eius. * Ne des alienis hono- 9
rem tuum, & annos tuos crudeli. Ne forte 10
impleantur extranei viribus tuis, & labo-
res tui sint in domo aliena. * Et gemas in 11
C nouissimis, quando consumpseris carnes
tuas,& corpus tuum,& dicas: * Cur dete- 12
status sum disciplinam, & increpationibus
non acquieuit cor meum, * Nec audiui 13
vocem docentium me, & magistris non in-
clinaui aurem meam? * Pene fui in omni 14
malo,in medio ecclesiæ,& synagogæ. * Bi- 15
be aquam de cisterna tua, & fluenta puteo
tui: *Deriuentur fontes tui foras,& in pla- 16
teis aquas tuas diuide. *Habeto eas solus, 17
nec sint alieni participes tui. * Sit vena tua 18
benedicta, & lætare cum muliere adole-
scentiæ tuæ. *Cerua carissima,& gratissi- 19
D mus hinnulus. vbera eius inebrient te in
omni tempore, in amore eius delectare iu-
giter. *Quare seduceris fili mi ab aliena,& 20 Iob.11.a.4. Iob.34.c.21.
foueris in sinu alterius? Respicit Dominus 21
vias hominis, & omnes gressus eius consi-
derat. *Iniquitates suæ capiunt impium,& 22
funibus peccatorum suorum constringitur.
*Ipse morietur, quia non habuit disci- 23
plinam, & in multitudine stultitiæ suæ decipietur.

CAPVT VI.

Sponsori vrsidem datam liberet laborandum: pigrum formica exemplo excitat ad laborem: Apostatam describit: sex quæ Dominus odit: exhortatur ad legis custodiam, vtque mulieris pulchritudinem non concupiscat, sed conservet: vitet adulteria.

FIli mi, si spoponderis pro amico tuo, 1
A defixisti apud extraneum manum tuã, 2
*Illaqueatus es verbis oris tui, & captus
proprijs sermonibus. *Fac ergo,quod dico 3

fili mi, & temetipſum libera: quia incidiſti in manum proximi tui. Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum: * Ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. * Eruere quaſi damula de manu, & quaſi auis de manu aucupis. * Vade ad formicam ò piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam: * Quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, Parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe quod comedat. * Vſquequò piger dormies? quando conſurges è ſomno tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conſeres manus, vt dormias * Et veniet tibi quaſi viator, egeſtas, & pauperies quaſi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet vt fons meſſis tua, & egeſtas longè fugiet à te. Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore peruerſo, * Annuit oculis, terit pede, digito loquitur, * Prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia ſeminat. * Huic extemplò veniet perditio ſua, & ſubitò conteretur, nec habebit vltra medicinam. * Sex ſunt, quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima eius: * Oculos ſublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium ſanguinem, Cor machinans cogitationes peſſimas, pedes veloces ad currendum in malum, * Proferentem mendacia teſtem fallacem, & eum qui ſeminat inter fratres diſcordias. * Conſerua fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. * Liga ea in corde tuo iugiter, & circumda gutturi tuo. * Cum ambulaueris, gradiantur tecum: cum dormieris, cuſtodiant te, & euigilans loquere cum eis. * Quia mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ increpatio diſciplinæ: * Vt cuſtodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extraneæ. * Non concupiſcat pulchritudinem eius cor tuum, nec capiaris nutibus illius: * Pretium enim ſcorti vix eſt vnius panis: mulier autem viri pretioſam animam capit. * Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, vt veſtimenta illius non ardeant? * Aut ambulare ſuper prunas, vt non comburantur plantæ eius? * Sic qui ingreditur ad mulierem proximi ſui, non erit mundus, cum tetigerit eam. * Non grandis eſt culpa, cum quis furatus fuerit: furatur enim vt eſurientem impleat animam: * Deprehenſus quoque reddet ſeptuplum, & omnem ſubſtantiam domus ſuæ tradet. * Qui autem adulter eſt propter cordis inopiam perdet animam ſuam: * Turpitudinem, & ignominiam congregat ſibi, & opprobriũ illius non delebitur: Quia zelus, & furor viri non parcet in die vindictę, Nec acquieſcet cuiuſquã precibus, nec ſuſcipiet pro redemptione dona plurima.

In ſt. 24. d. 23

CAP. VII.

Hortatur adoleſcentem ad ſapientiæ amplexum, & mandatorum cuſtodiam; vtque, ſcortorum blanditias, quas late deſcribit, euitet.

A Fili mi, cuſtodi ſermones meos, & præceptа mea reconde tibi. Fili * Serua mandata mea, & viues: & legem meam, quaſi pupillam oculi tui: * Liga eam in digitis tuis, ſcribe illam in tabulis cordis tui. * Dic ſapientiæ, ſoror mea es: & prudentiam voca amicam tuam, * Vt cuſtodiat te à muliere extranea, & ab aliena, quæ verba ſua dulcia facit. * De feneſtra enim domus meæ per cancellos proſpexi, * Et video parvulos, conſidero vecordem iuuenem, * Qui tranſit per plateam iuxta angulum, & propè viam domus illius, graditur. * In obſcuB ro, adveſperaſcente die, in noctis tenebris, & caligine. * Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas: garrula, & vaga, * Quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis, * Nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos inſidians. Apprehenſumque deoſculatur iuuenem, & procaci vultu blanditur, dicens: Victimas pro ſalute voui, hodie reddidi vota mea: Idcircò egreſſa ſum in occurſum C tuum, deſiderans te videre, & reperi. * Intexui funibus lectulum meum, ſtraui tapetibus pictis ex Ægypto. * Aſperſi cubile meum myrrha, & aloe, & cinnamomo. * Veni, inebriemur vberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illuceſcat dies: * Non eſt enim vir in domo ſua, abijt via longiſſima. Sacculum pecuniæ ſecum tulit: in die plenæ lunæ reuerſurus eſt in domum ſuam. * Irretiuit eum multis ſermonibus, & blanditijs labiorum protraxit illum. * Statim eam ſequitur, quaſi bos D ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciuiens, & ignorans, quod ad vincula ſtultus trahatur, * Donec tranſfigat ſagitta iecur eius: velut ſi auis feſtinet ad laqueum, & neſcit, quod de periculo animæ illius agitur. * Nunc ergo fili mi, audi me, & attende verbis oris mei. * Ne abſtrahatur in vijs illius mens tua: neque decipiaris ſemitis eius. * Multos enim vulneratos deiecit, & fortiſſimi quique interfecti ſunt ab ea. * Viæ inferi domus eius, penetrantes in interiora mortis.

CA-

CAP. VIII.

Sapientia ad sui amplexum inuitat, se quoque multis modis commendat, quodque sit Deo coaterna, cum ipso cuncta componens: quam quarentes, beati: spernentes verò, miseri tandem euadent.

1 NVmquid non sapientia clamitat, & A prudentia dat vocem suam? * In
2 summis excelsisque verticibus supra viam,
3 in medijs semitis stans, * iuxta portas ciuitatis in ipsis foribus loquitur, dicens: *
4 O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum. * Intelligite paruuli astutiam, &
5 6 insipientes animaduertite. * Audite, quoniam de rebus magnis locutura sum: & aperientur labia mea, vt recta prædicent. * Veritatem meditabitur guttur
7 8 meum, & labia mea detestabuntur impium. * Iusti sunt omnes sermones mei, non est in eis prauum quid, neque peruersum. *
9 Recti sunt intelligentibus, & æqui inuenientibus scientiam. *
10 Accipite disciplinam meam, & non pecuniam: doctri- B
11 nam magis, quàm aurum eligite. * Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis: & omne considerabile ei non potest
12 comparari. * Ego sapientia habito in consilio, & eruditis interfum cogitationibus. *
13 Timor Domini odit malum: arrogantiam, & superbiam, & viam prauam, & os bilingue detestor. *
14 Meum est consilium, & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo. *
15 Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: *
16 Per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam. *
17 Ego diligentes me diligo: & qui mane vigilant ad me, inuenient me. *
18 Mecum sunt diuitiæ, & gloria, opes superbæ, & iustitia. *
19 Melior est enim fructus meus auro, & lapide pretioso, & genimina mea C
20 argento electo. * In vijs iustitiæ ambulo,
21 in medio semitarum iudicij, * Vt ditem diligentes me, & thesauros eorum repleam.
22 * Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à
23 principio. * Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret. *
24 Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram: necdum fontes aquarum eruperant:
25 * Necdum montes graui mole constiterant:
26 ante colles ego parturiebar: * Adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines or-
27 bis terræ. * Quando præparabat cœlos, D
28 aderam: quando certa lege, & gyro vallabat abyssos: * Quando æthera firmabat
29 sursum, & librabat fontes aquarum: * Quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos: quando appendebat fundamenta terræ. * Cum eo eram cuncta com-
30 ponens: & delectabar per singulos dies lu-
31 dens coram eo omni tempore; * Ludens in orbe terrarum: & deliciæ meæ, esse cum
32 filijs hominum. * Nunc ergo filij audite
33 me: Beati, qui custodiunt vias meas. * Audite disciplinam, & estote sapientes, &
34 nolite abijcere eam. * Beatus homo, qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quo-
35 tidie, & obseruat ad postes ostij mei. * Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hau-
36 riet salutem à Domino: * Qui autem in me peccauerit, lædet animam suam. Omnes, qui me oderunt, diligunt mortem.

CAP. IX.

Sapientia domo sibi ædificata omnes ad se allici, vitam prorogat, & à muliere stulta, ac vaga liberat: porrò eruditionem, & correptionem non suscipiet impius, ac derisor, sed iustus, & sapiens.

1 SApientia ædificauit sibi domum, excidit
A 2 columnas septem. * Immolauit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit
3 mensam suam. * Misit ancillas suas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis:
4 * Si quis est paruulus, veniat ad me.
5 Et insipientibus locuta est: * Venite, co- B
6 medite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis. * Relinquite infantiam, & viuite, & ambulate per vias pru-
7 dentiæ. * Qui erudit derisorem, ipse iniuriam sibi facit: & qui arguit im-
8 pium, sibi maculam generat. * Noli arguere derisorem, ne oderit te. Ar-
9 gue sapientem, & diliget te. * Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia. Doce iustum, & festinabit accipe-
10 re. * Principium sapientiæ, timor Do- C
mini: & scientia sanctorum, prudentia. * Per me enim multiplicabuntur
11 dies tui, & addentur tibi anni vitæ. * Si sapiens fueris, tibimetipsi eris: si au-
12 tem illusor, solus portabis malum. * Mulier stulta, & clamosa, plenaque illecebris, & nihil omninò sciens, * Se-
13 14 dit in foribus domus suæ super sellam in
15 excelso vrbis loco, * Vt vocaret transeuntes per viam, & pergentes itinere suo.
16 * Qui est paruulus, declinet ad me.
17 Et vecordi locuta est: * Aquæ furti-
18 næ dulciores sunt, & panis absconditus suauior. * Et ignorauit, quod ibi sint gigantes, & in profundis inferni conuiuæ eius.

Sup. c. 8. 7. Psal. 110. b. 10. Eccl. 1. b. 16

PARABOLÆ SALOMONIS.

CAP. X.

Alternas sermonem de filio sapiente, & stulto: inflo, & impio, operante, & otioso, simplici & prauo, de charitate & odio: de bono lingua, eiusque malo.

FIlius sapiens lætificat patrem: filius verò stultus mœstitia est matris suæ. *A 1
Nil proderunt thesauri impietatis: iustitia 2
verò liberabit à morte. * Non affliget Do- 3
minus fame animam iusti, & insidias impiorum subuertet. * Egestatem operata 4
est manus remissa: manus autem fortium diuitias parat. Qui nititur mendacijs, hic pascit ventos: idem autem ipse sequitur aues volantes. *Qui congregat in messe, fi- 5
lius sapiens est: qui autem stertit æstate, filius confusionis, * Benedictio Domini su- 6
per caput iusti: os autem impiorum operit iniquitas. * Memoria iusti cum laudibus: 7
& nomen impiorum putrescet. * Sapiens B
corde præcepta suscipit: stultus cæditur la- 8
bijs. * Qui ambulat simpliciter, ambulat 9
confidenter: qui autem deprauat vias suas, manifestus erit. * Qui annuit oculo, da- 10
bit dolorem: & stultus labijs verberabitur. * Vena vitæ, os iusti: & os impiorum 11
operit iniquitatem. *Odium suscitat rixas: 12
& vniuersa delicta operit charitas. * In la- 13
bijs sapientis inuenitur sapientia: & virga in dorso eius, qui indiget corde. * Sapien- 14
tes abscondunt scientiam: os autem stulti confusioni proximum est. * Substantia di- 15
uitis, vrbs fortitudinis eius: pauor pauperum, egestas eorum. *Opus iusti ad vitam: 16
fructus autem impij ad peccatum. * Via 17
vitæ, custodienti disciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat. * Abscon- 18
dunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam, insipiens est: * In multilo- 19
quio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua prudentissimus est. * Ar- 20
gentum electum, lingua iusti: cor autem impiorum pro nihilo. *Labia iusti erudiunt 21
plurimos: qui autem indocti sunt, in cordis egestate morientur. *Benedictio Domi- 22
ni diuites facit, nec sociabitur eis afflictio.
Quasi per risum stultus operatur scelus: 23
sapientia autem est viro prudentia. * Quod D
timet impius, veniet super eum: desiderium 24
suum iustis dabitur. Quasi tempestas tran- 25
siens non erit impius: iustus autem, quasi fundamentum sempiternum. *Sicut ace- 26
tum dentibus, & fumus oculis, sic piger his, qui miserunt eum. * Timor Domini appo- 27
net dies: & anni impiorum breuiabuntur:
Expectatio iustorum lætitia: spes autem 28
impiorum peribit. *Fortitudo simplicis via 29
Domini: & pauor his, qui operantur ma- 30
lum. * Iustus in æternum non commouebitur: impij autem non habitabunt super 31
terram. * Os iusti parturiet sapientiam: 32
lingua prauorum peribit. * Labia iusti considerant placita: & os impiorum peruersa.

Eccli. 27. c. 25.

1. Pet. 4. b. 8.

1. Cor 13. b. 4.

CAP. XI.

Æquitatis, & iniustitiæ, cæterarumque virtutum commoda, & vitiorum, ac vanarum diuitiarum incommoda.

STatera dolosa, abominatio est apud Do- *A
minum: & pondus æquum, voluntas 2
eius. *Vbi fuerit superbia, ibi erit, & contumelia: vbi autem est humilitas, ibi & sa- 3
pientia. * Simplicitas rectorum diriget eos: & supplantatio peruersorum vastabit illos. 4
Non proderunt diuitiæ in die vltionis: iustitia autem liberabit à morte: *Iustitia sim- 5
plicis diriget viam eius: & in impietate sua corruet impius. * Iustitia rectorum libera- 6
bit eos: & in insidijs suis capientur iniqui. 7
Mortuo homine impio, nulla erit vltra spes: 8
& expectatio solicitorum peribit. * Iustus B
de angustia liberatus est: & tradetur im- 9
pius pro eo. *Simulator ore decipit amicum 10
suum: iusti autem liberabuntur scientia. *
In bonis iustorum exultabit ciuitas: & in 11
perditione impiorum erit laudatio. *Benedictione iustorum exaltabitur ciuitas: & 12
ore impiorum subuertetur. *Qui despicit amicum suum, indigens corde est: vir au- 13
tem prudens tacebit. * Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis 14
est animi celat amici, commissum. * Vbi non est gubernator, populus corruet: salus 15
autem, vbi multa consilia. *Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo: qui autem 16
cauet laqueos, securus erit. Mulier gratiosa inueniet gloriam: & robusti habebunt 17
diuitias. * Benefacit animæ suæ vir miseri- C
cors: qui autem crudelis est, etiam propin- 18
quos abijcit. * Impius facit opus instabile: seminanti autem iustitiam merces fidelis. 19
Clementia præparat vitam: & sectatio 20
malorum mortem. Abominabile Domino cor prauum: & voluntas eius in ijs, qui simpliciter ambulant. * Manus in manu non 21
erit innocens malus: semen autem iusto- 22
rum saluabitur. Circulus aureus in naribus 23
suis, mulier pulchra, & fatua. Desiderium iustorum omne bonum est: præstolatio impiorum furor. Alij diuidunt propria, & di- 24
tiores fiunt: alij rapiunt non sua, & semper 25
in egestate sunt. * Anima, quæ benedicit, impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque 26
inebriabitur. Qui abscondit frumenta, ma- D
ledicetur in populis: benedictio autem su- 27
per caput vendentium. Bene consurgit dilucu-

ſuculo, qui quærit bona: qui autem inueſtigator malorum eſt, opprimetur ab eis. Qui 28
confidit in diuitijs ſuis, corruet: iuſti autem
quaſi virens folium germinabunt. * Qui 29
conturbat domum ſuam, poſſidebit ventos: & qui ſtultus eſt, ſeruiet ſapienti.
* Fructus iuſti lignum vitæ: & qui ſuſci- 30
pit animas, ſapiens eſt. * Si iuſtus in ter- 31
1. Pet. 4. d. 18. ra recipit, quantò magis impius, & peccator?

CAP. XII.

Viciſſim loquitur de diligente diſciplinam, & eam odiente; de impio, & iuſto, operante & otioſo, ſtulto & ſapiente, & de bonis, ac malis lingua.

QVi diligit diſciplinam, diligit ſcien- 1
tiam: qui autem odit increpationes, A
inſipiens eſt. * Qui bonus eſt, hauriet gra- 2
tiam à Domino: qui autem confidit in cogitationibus ſuis, impiè agit. * Non robora- 3
bitur homo ex impietate: & radix iuſtorum non commouebitur. * Mulier diligens, 4
corona eſt viro ſuo: & putredo in oſſibus eius, quæ confuſione res dignas gerit. Cogi- 5
tationes iuſtorum iudicia: & conſilia impiorum fraudulenta. * Verba impiorum inſi- 6
diantur ſanguini: os iuſtorum liberabit eos.
Verte impios, & non erunt: domus autem 7
iuſtorum permanebit. * Doctrina ſua noſce- 8
tur vir: qui autem vanus & excors eſt, pa- B
Eccl. 10. c. 30. tebit contemptui. * Melior eſt pauper, & 9
ſufficiens ſibi, quam glorioſus, & indigens
pane: * Nouit iuſtus iumentorum ſuorum 10
animas: viſcera autem impiorum crudelia. * Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur 11
Eccl. 10. d. 9. panibus: qui autem ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt. Qui ſuauis eſt in vini demorationibus, in ſuis munitionibus relinquit contumeliam. * Deſiderium impij munimen- 12
tum eſt peſſimorum: radix autem iuſtorum
proficiet. Propter peccata labiorum ruina 13
proximat malo: effugiet autem iuſtus de
anguſtia. * De fructu oris ſui vnuſquiſque 14
replebitur bonis, & iuxta opera manuum C
ſuarum retribuetur ei. * Via ſtulti recta in 15
oculis eius: qui autem ſapiens eſt, audit conſilia. Fatuus ſtatim indicat iram ſuam: qui 16
autem diſſimulat iniuriam, callidus eſt. *
Qui quod nouit loquitur, iudex iuſtitiæ eſt: 17
qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus. Eſt qui promittit, & quaſi gladio pun- 18
gitur conſcientiæ: lingua autem ſapientium
ſanitas eſt. Labium veritatis firmum erit 19
in perpetuum: qui autem teſtis eſt repentinus, concinnat linguam mendacij. * Dolus 20
in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt conſilia, ſequitur eos gaudium.
Non contriſtabit iuſtum quidquid ei acci- 21
derit, impij autem replebuntur malo. Abo- 22
D minatio eſt Domino labia mendacia: qui
autem fideliter agunt, placent ei. * Homo 23
verſutus celat ſcientiam: & cor inſipientium prouocat ſtultitiam. Manus fortium 24
dominabitur: quæ autem remiſſa eſt, tributis ſeruiet. Mœror in corde viri humilia- 25
bit illum, & ſermone bono lætificabitur. *
Qui negligit damnum propter amicum, iuſtus eſt: iter autem impiorum decipiet 26
eos. * Non inueniet fraudulentus lucrum: 27
& ſubſtantia hominis erit auri pretium. *
In ſemita iuſtitiæ, vita: iter autem deuium 28
ducit ad mortem.

CAP. XIII.

De filio ſapiente: de oris cuſtodia, & inconſiderato ad loquendum: de paupere diuite, & diuite paupere, lucerna impiorum, ſubſtantia feſtinata, & dilatione ſpei: omnia cum conſilio agenda, & cum ſapientibus gradiendum: de parcente virgæ, & inſaturabili ventre impij.

FIlius ſapiens, doctrina patris: qui autem 1
A illuſor eſt, non audit cum arguitur.
De fructu oris ſui homo ſatiabitur bonis: 2
anima autem præuaricatorum iniqua. Qui 3
cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam:
qui autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala. * Vult, & non vult pigert 4
anima autem operantium impinguabitur.
Verbum mendax iuſtus deteſtabitur: im- 5
pius autem confundit, & confundetur. Iuſtitia cuſtodit innocentis viam: impietas 6
autem peccatorem ſupplantat. * Eſt quaſi- 7
B dives, cum nihil habeat, & eſt quaſi pauper, cum in multis diuitijs ſit. * Redemptio 8
animæ viri diuitiæ ſuæ: qui autem pauper
eſt, increpationem non ſuſtinet. * Lux iuſto- 9
rum lætificat, lucerna autem impiorum extinguetur. * Inter ſuperbos ſemper iurgia 10
ſunt: qui autem agunt omnia cum conſilio,
reguntur ſapientia. * Subſtantia feſtinata 11
minuetur: quæ autem paulatim colligitur
manu, multiplicabitur. * Spes, quæ differ- 12
tur, affligit animam: lignum vitæ deſide- 13
rium veniens. * Qui detrahit alicui rei, ipſe
C ſe in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace verſabitur. Animæ doloſæ
errant in peccatis: iuſti autem miſericordes ſunt, & miſerantur. * Lex ſapientis fons 14
vitæ, vt declinet à ruina mortis. * Doctrina 15
bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago. * Aſtutus omnia agit cum 16
conſilio: qui autem fatuus eſt, aperit ſtultitiam. * Nuntius impij cadet in malum: le- 17
gatus autem fidelis, ſanitas. * Egeſtas, & 18
ignominia ei, qui deſerit diſciplinam: qui
autem acquieſcit arguenti, glorificabitur. *
Deſiderium ſi compleatur, delectat ani- 19
D mam: deteſtantur ſtulti eos, qui fugiunt

mala. * Qui cum ſapientibus graditur, ſa- 20
piens erit: amicus ſtultorum ſimilis efficie-
tur. * Peccatores perſequitur malum: & iu- 21
ſtis retribuentur bona. * Bonus relinquit hę- 22
redes filios, & nepotes. & cuſtoditur iuſto
ſubſtantia peccatoris. * Multi cibi in nouа- 23
libus patrum: & alijs congregantur abſque
iudicio. Qui parcit virgę, odit filium ſuum: 24
qui autem diligit illum, inſtanter erudit. *
Iuſtus comedit, & rapiet animam ſuam: 25
venter autem impiorum inſaturabilis.

CAP. XI

Sapientia, & ſtultitia varia conditiones: prudentia quinis ſtatus debitè regulatur, quę quis ad miſericordiam moueatur, & affectiones moderatur: vitia autem perdunt homines.

SApiens mulier ædificat domum ſuam: 1
obs. 40 inſipiens extructam quoque manibus A
deſtruet. * Ambulans rectо itinere, & ti- 2
mens Deum, deſpicitur ab eo, qui infami
graditur via. * In ore ſtulti virga ſuperbiæ: 3
labia autem ſapientium cuſtodiunt eos: Vbi 4
non ſunt boues, præſepe vacuum eſt: vbi
autem plurimæ ſegetes, ibi manifeſta eſt
fortitudo bouis: * Teſtis fidelis non menti- 5
tur: profert autem mendacium dolоſus te-
ſtis: * Quærit deriſor ſapientiam, & non in- 6
uenit: doctrina prudentium facilis. * Vade 7
contra virum ſtultum, & neſcit labia pru-
dentiæ. * Sapientia callidi eſt intelligere 8
viam ſuam: & imprudentia ſtultorum er-
rans. * Stultus illudet peccatum, & inter 9
iuſtos morabitur gratia. * Cor quod no- 10
uit amaritudinem animę ſuę in gaudio eius B
non miſcebitur extraneus. * Domus impio- 11
rum delebitur: tabernacula verò iuſtorum
germinabunt. * Eſt via, quæ videtur homini 12
iuſta: nouiſſima autem eius deducunt ad
mortem. Riſus dolore miſcebitur, & extre- 13
ma gaudij luctus occupat. * Vijs ſuis reple- 14
bitur ſtultus, & ſuper eum erit vir bonus. *
Innocens credit omni verbo: aſtutus con- 15
ſiderat greſſus ſuos. Filio dololo nihil erit
boni: ſeruo autem ſapienti proſperi erunt
actus, & dirigetur via eius. * Sapiens timet, 16
& declinat a malo: ſtultus tranſilit, & con-
fidit. * Impatiens operabitur ſtultitiam: & 17
vir verſutus odioſus eſt. * Poſſidebunt par- C
uuli ſtultitiam, & expectabunt aſtuti ſcien- 18
tiam. * Incubent mali ante bonos: & impij 19
ante portas iuſtorum. * Etiam proximo ſuo 20
pauper odioſus erit: amici verò diuitum
multi. * Qui deſpicit proximum ſuum, pec- 21
cat: qui autem miſeretur pauperis, beatus
erit. Qui credit in Domino, miſericordiam
diligit. * Errant, qui operantur malum: mi- 22
ſericordia, & veritas præparant bona. * In 23
omni opere erit abundantia: vbi autem
verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas. *
24 Corona ſapientium, diuitiæ eorum: fatui-
25 tas ſtultorum, imprudentia. * Liberat ani-
mas teſtis fidelis: & profert mendacia ver-
26 ſipellis. * In timore Domini fiducia forti-
27 tudinis, & filijs eius erit ſpes. * Timor Do-
D mini fons vitæ, vt declinent a ruina mortis.
28 * In multitudine populi dignitas regis: &
29 in paucitate plebis ignominia principis. *
Qui patiens eſt, multa gubernatur pruden-
tia: qui autem impatiens eſt, exaltat ſtulti-
30 tiam ſuam. * Vita carnium, ſanitas cordis:
31 putredo oſſium inuidia. * Qui calumniatur Inf. 17. 5.
egentem, exprobrat factori eius: honorat
32 autem eum, qui miſeretur pauperis. * In
malitia ſua expelletur impius: ſperat au-
33 tem iuſtus in morte ſua. * In corde pruden-
tis requieſcit ſapientia, & indoctos quoſ-
34 que erudiet. * Iuſtitia eleuat gentem: miſe-
35 ros autem facit populos peccatum. * Acce-
ptus eſt regni miniſter intelligens: iracun-
diam eius inutilis ſuſtinebit.

CAP. XV.

Reſponſio mollis: lingua ſapientis, & immoderata: fortitudo domus iuſti: victima impiorum ingrata: omnia Deo nota: cor gaudens: dies pauperis mali: ſecura mens: vocari ad olera: vir iracundus, & rixoſus: laus patientis: iter pigrorum: domus ſuperborum: fide miſericordia purgantur peccata: de abiciente diſciplinam: laus timoris Domini, & humilitatis.

1 REſponſio mollis frangit iram: ſermo
A durus ſuſcitat furorem. * Lingua ſa- Inf. 29. 19
2 pientium ornat ſcientiam: os fatuorum
3 ebullit ſtultitiam. * In omni loco oculi Do-
4 mini contemplantur bonos, & malos. * Lin-
gua placabilis, lignum vitæ; quę autem im-
5 moderata eſt, conteret ſpiritum. * Stultus ir-
ridet diſciplinam patris ſui: qui autem cu-
ſtodit increpationes, aſtutior fiet. In abun-
danti iuſtitia virtus maxima eſt: cogitatio-
6 nes autem impiorum eradicabuntur. * Do-
mus iuſti plurima fortitudo: & in fructi-
7 bus impij conturbatio. * Labia ſapientium
B diſſeminabunt ſcientiam: cor ſtultorum
8 diſſimile erit. * Victimæ impiorum abomi- Eccli. 34. 6.
nabiles Domino: vota iuſtorum placabilia. 11.
9 * Abominatio eſt Domino via impij: qui ſe-
10 quitur iuſtitiam, diligitur ab eo. * Doctrina
mala deſerenti viam vitæ: qui increpatio-
11 nes odit, morietur. * Infernus, & perditio
coram Domino: quantò magis corda filio-
12 rum hominum? * Non amat peſtilens
eum, qui ſe corripit: nec ad ſapientes gradi-
13 tur. * Cor gaudens exhilarat faciem: in mę- Inf. 17. 22.
14 rore animi deijcitur ſpiritus. * Cor ſapien- 24.
tis quærit doctrinam: & os ſtultorum pa-
15 ſcitur imperitia. * Omnes dies pauperis,
mali:

mali: ſecura mens, quaſi iuge conuiuium.
* Melius eſt parum cum timore Domini, 16
quàm theſauri magni, & inſatiabiles. *Me C
lius eſt vocari ad olera cum charitate, quã 17
ad vitulum ſaginatum cum odio. * Vir 18
iracundus prouocat rixas: qui patiens eſt,
mitigat ſuſcitatas. *Iter pigrorum,quaſi ſe- 19
pes ſpinarum:via iuſtorum abſque offendi-
culo. * Filius ſapiens lætificat patrem: & 20
ſtultus homo deſpicit matrem ſuam.*Stul- 21
titia gaudium ſtulto: & vir prudens dirigit
greſſus ſuos. *Diſſipantur cogitationes,vbi 22
non eſt conſilium: vbi verò ſunt plures cõ-
ſiliarij, confirmantur. *Lætatur homo in 23
ſententia oris ſui: & ſermo opportunus eſt
optimus. * Semita vitæ ſuper eruditum, vt 24
declinet die inferno nouiſſimo. * Domum D
ſuperborum demolietur Dominus: & fir 25
mos faciet terminos viduæ: *Abominatio 26
Domini cogitationes malæ: & purus ſermo
pulcherrimus firmabitur ab eo.Conturbat 27
Inf.16.a.6. domum ſuam, qui ſectatur auaritiam: qui
autem odit munera, viuet. Per miſericor-
diam, & fidem purgantur peccata: per ti-
morem autem Domini declinat omnis à
malo. *Mens iuſti meditatur obedientiam: 28
os impiorum redundat malis. * Longè eſt 29
Dominus ab impijs: & orationes iuſtorum
exaudiet.Lux oculorum lætificat animam: 30
fama bona impinguat oſſa.*Auris,quæ au- 31
dit increpationes vitæ,in medio ſapientium
commorabitur. * Qui abijcit diſciplinam, 32
deſpicit animam ſuam: qui autem acquie-
ſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis. * 33
Timor Domini,diſciplina ſapientiæ: & glo-
riam præcedit humilitas.

CAP. XVI.

Homo animam praparat, Deus ſpirituum ponderator, linguam viaſque hominum dirigit, omnia propter ſeipſum operans, cui abominatio eſt omnis arrogans: miſericordia redimuntur peccata: pondus & ſtatera Dei iudicia, indignatio & clementia regis: laus ſapientia, prudentia, eruditi, ac dulcis in verbo: & patientis: vituperatur inſipiens & peruerſus: ſortes à Domino temperantur.

HOminis eſt animam præparare:& Do- 1
mini gubernare linguam. Omnes viæ A
hominis patent oculis eius: ſpirituum põ-
derator eſt Dominus.Reuela Domino,ope- 3
ra tua,& dirigentur cogitationes tuæ.*Vni. 4
uerſa propter ſemetipſum operatus eſt Do-
minus, impium quoque ad diem malum.* 5
Abominatio Domini eſt omnis arrogans:
etiam ſi manus ad manum fuerit, non eſt
innocens. Initium viæ bonæ, facere iuſti-
Supr.15.d. tiam: accepta eſt autem apud Deum ma- 6
27. gis,quàm immolare hoſtias.*Miſericordia,
& veritate redimitur iniquitas: & in timo-
7 re Domini declinatur à malo. *Cum pla-
cuerint Domino viæ hominis, inimicos
8 quoque eius conuertet ad pacem. * Melius
B eſt parum cum iuſtitia,quàm multi fructus
9 cum iniquitate. * Cor hominis diſponit
viam ſuam: ſed Domini eſt dirigere greſſus
10 eius. * Diuinatio in labijs regis,in iudicio
11 non errabit os eius. * Pondus & ſtatera iu-
dicia Domini ſunt: & opera eius omnes la-
12 pides ſacculi.*Abominabiles regi,qui agũt
impiè: quoniam iuſtitia firmatur ſolium. *
13 Voluntas regum labia iuſta: qui recta lo-
14 quitur,diligetur. *Indignatio regis, nuntij
15 mortis: & vir ſapiens placabit eam.*In hi-
laritate vultus regis, vita: & clementia
16 eius, quaſi imber ſerotinus. * Poſſide ſa-
pientiam,quia auro melior eſt: & acquire
prudentiam, quia pretioſior eſt argento.*
17 Semita iuſtorum declinat mala:cuſtos ani-
C mæ ſuæ ſeruat viam ſuam. * Contritionem
18 præcedit ſuperbia: & ante ruinam exalta-
19 tur ſpiritus.*Melius eſt humiliari cum mi-
tibus: quàm diuidere ſpolia cum ſuperbis.
20 *Eruditus in verbo reperiet bona: & qui
21 ſperat in Domino,beatus eſt. * Qui ſapiens
eſt corde,appellabitur prudens:& qui dul-
22 cis eloquio,maiora percipiet. * Fons vitæ
eruditio poſſidentis: doctrina ſtultorum,fa-
23 tuitas.*Cor ſapientis erudiet os eius: & la-
24 bijs eius addet gratiam. * Fauus mellis,
compoſita verba: dulcedo animæ, ſanitas
25 oſſium.*Eſt via,quæ videtur homini recta:
D & nouiſſima eius ducunt ad mortem.*Ani-
26 ma laborantis laborat ſibi, quia compulit
27 eum os ſuum. *Vir impius fodit malum,&
28 in labijs eius ignis ardeſcit: * Homo per-
uerſus ſuſcitat lites: & verboſus ſeparat
29 principes. * Vir iniquus lactat amicum
ſuum: & ducit eum per viam non bonam.
30 * Qui attonitis oculis cogitat praua, mor-
31 deus labia ſua perficit malum. *Corona di-
gnitatis ſenectus, quæ in vijs iuſtitiæ repe-
32 rietur. *Melior eſt patiens viro forti: & qui
dominatur animo ſuo, expugnatore vr-
33 bium. * Sortes mittuntur in ſinum, ſed à
Domino temperantur.

CAP. XVII.

Buccella ſicca cum gaudio: ſeruus ſapiens: Dominus corda probat: deſpiciens pauperem: gaudens de alterius ruina: corona ſenum: celans delictum: fatuus in ſtultitia confidens: ſtulto inutiles diuitiæ: altam faciens domum ſuam: omni tempore diligit amicus: animus gaudens, & ſpiritus triſtis: ſtultus tacens.

1 MElior eſt buccella ſicca cum gaudio,
A quàm domus plena victimis cum
2 iurgio. *Seruus ſapiens dominabitur filijs
ſtultis,

Eccli. 10. d. 28. stultis, & inter fratres hæreditatem diuidet.
* Sicut igne probatur argentum, & aurum 3
camino: ita corda probat Dominus. * Ma- 4
lus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtem-
perat labijs mendacibus. * Qui despicit pau- 5
Supr. 14. d. 31. perem, exprobrat factori eius: & qui ruina
lætatur alterius, non erit impunitus. * Co- 6
rona senum filij filiorum: & gloria filiorum
patres eorum. * Non decent stultum verba 7
composita, nec principem labium mentiens. * Gemma gratissima, expectatio præ- 8
stolantis: quocumque se vertit, prudenter
intelligit. * Qui celat delictum, quærit ami- 9
citias: qui altero sermone repetit, separat
fœderatos. * Plus proficit correptio apud 10
prudentem, quam centum plagæ apud stul-
tum. * Semper iurgia quærit malus: Ange- 11
lus autem crudelis mittetur contra eum.
* Expedit magis vrsæ occurrere raptis fœ- 12
tibus, quàm fatuo confidenti in stultitia
sua. * Qui reddit mala pro bonis, non re- 13
cedet malum de domo eius. * Qui dimit- 14
tit aquam, caput est iurgiorum: & ante-
quam patiatur contumeliam, iudicium de- C
ferit. * Qui iustificat impium, & qui con- 15
Rom. 11. d. 9. 17. demnat iustum, abominabilis est vterque
1. Petr. 3. b. 9. apud Deum. * Quid prodest stulto habe- 16
1. Thes. 1. d. 11. re diuitias, cum sapientiam emere non pos-
Isa. 3. c. 25. sit? Qui altam facit domum suam, quærit
ruinam: & qui euitat discere, incidet in ma-
la. * Omni tempore diligit, qui amicus 17
est: & frater in angustijs comprobatur. *
Stultus homo plaudet manibus, cum spo- 18
ponderit pro amico suo. * Qui meditatur 19
discordias, diligit rixas: & qui exaltat o-
stium, quærit ruinam. * Qui peruersi cor- 20
dis est, non inueniet bonum: & qui ver- D
tit linguam, incidet in malum. * Natus 21
est stultus in ignominiam suam: sed nec
pater inf atuo lætabitur. * Animus gaudens 22
ætatem floridam facit: spiritus tristis exsic-
supr. 15. b. cat ossa. * Munera de sinu impius accipit, 23
Eccli. 2. c. 14. & 8. a. 1. vt peruertat semitas iudicij. * In facie pru- 24
dentis lucet sapientia: oculi stultorum in
finibus terræ. * Ita patris, filius stultus: & 25
dolor matris, quæ genuit eum. * Non est 26
Isa. 2. b. 19. bonum, damnum inferre iusto: nec per-
cutere principem, qui recta iudicat. * Qui 27
moderatur sermones suos, doctus & pru-
dens est: & pretiosi spiritus vir eruditus. *
Stultus quoque si tacuerit, sapiens repu- 28
tabitur: & si compresserit labia sua, intelli-
gens.

CAP. XVIII.

De recessu ab amico: de incorrigibili: non de-
uiandum à veritate: os stulti: iustus se ac-
cusans: frater inimicus fratrem: fructus oris:
mulier bona, & mala: loquutio diuitis, & pau-
peris: vir amicabilis.

A OCcasiones quærit, qui vult recedere 1
ab amico: omni tempore erit ex- 2
probrabilis. * Non recipit stultus verba
prudentiæ: nisi ea dixeris, quæ versantur 3
in corde eius. * Impius, cum in profun-
dum venerit peccatorum, contemnit: sed
sequitur eum ignominia, & opprobrium.
4 * Aqua profunda verba ex ore viri: & 5
torrens redundans fons sapientiæ. * Ac-
cipere personam impij non est bonum, 6
vt declines a veritate iudicij. * Labia stul-
B ti miscent se rixis: & os eius iurgia pro- 7
uocat. * Os stulti contritio eius: & labia 8
ipsius, ruina animæ eius. * Verba bilin-
guis, quasi simplicis: & ipsa perueniunt
vsque ad interiora ventris. Pigrum deji-
cit timor: animæ autem effœminatorum 9
esurient. * Qui mollis, & dissolutus est
in opere suo, frater est sua opera dissipan- 10
tis. * Turris fortissima, nomen Domi-
ni: ad ipsum currit iustus, & exaltabi- 11
tur. * Substantia diuitis, vrbs roboris
eius, & quasi murus validus circumdans 12
eum. * Antequam conteratur, exaltatur cor hominis: & antequam glorifice- 13
tur, humiliatur. * Qui prius respondet Eccli. 11. a. 8.
C quam audiat, stultum se esse demonstrat, 14
& confusione dignum. * Spiritus viri sus-
tentat imbecillitatem suam: spiritum ve-
rò ad iracundum facilem quis poterit sus- 15
tinere? * Cor prudens possidebit scien-
tiam: & auris sapientium quærit doctri- 16
nam. * Donum hominis dilatat viam
eius, & ante principes spatium ei facit. 17
* Iustus, prior est accusator sui: venit 18
amicus eius, & inuestigabit eum. * Con-
tradictiones comprimit sors, & inter po- 19
tentes quoque diiudicat. * Frater, qui ad-
iuuatur a fratre, quasi ciuitas firma: & 20
iudicia, quasi vectes vrbium. * De fructu
D oris viri replebitur venter eius: * & geni- 21
mina labiorum ipsius saturabuntur eum. *
Mors, & vita in manu linguæ: qui dili- 22
gunt eam, comedent fructus eius. * Qui
inuenit mulierem bonam, inuenit bonum:
& hauriet iucunditatem à Domino. Qui
expellit mulierem bonam, expellit bonum:
qui autem tenet adulteram, stultus est, &
23 impius. * Cum obsecrationibus loquetur
24 pauper: & diues effabitur rigidè. Vir ama-
bilis ad societatem, magis amicus erit,
quàm frater.

CAP. XIX.

Pauper ambulans in simplicitate: diuitiæ ad-
dunt amicos: verba fallax: falsus testis:
non decent stultum deliciæ: doctrina per pa-
tientiam probatur: ira & hilaritas regis:
mulier litigiosa: vxor prudens data à Deo:
pigri-

pigritia: præcepti custodia: misericordia in pauperem: eruditio filij: acceptio consilij: vir mendax: timor Domini: pigritia: pestilens: inobediens parentibus: festis iniquus: derisores.

MElior est pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quam diues torquens labia sua, & insipiens. * Vbi non est scientia animæ, non est bonum: & qui festinus est pedibus, offendet. * Stultitia hominis supplantat gressus eius, & contra Deum seruet animo suo. * Diuitiæ adsunt amicos plurimos à paupere autem, & hi, quos habuit separantur. * Testis falsus non erit impunitus: & qui mendacia loquitur, non effugiet. * Multi colunt personam potentis, & amici sunt dona tribuentis. * Fratres hominis pauperis oderunt eum: insuper, & amici procul recesserunt ab eo. Qui tantùm verba sectatur, nihil habebit: * qui autem possessor est mentis, diligit animam suam, & custos prudentiæ inueniet bona. * Falsus testis non erit impunitus; & qui loquitur mendacia peribit. * Non decent stultum deliciæ, nec seruum dominari principibus. * Doctrina viri per patientiam noscitur: & gloria eius est iniqua prætergredi. * Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & sicut ros super herbam, ita & hilaritas eius. * Dolor patris, filius stultus: & rixa iugiter perstillantia, litigiosa mulier. * Domus, & diuitiæ dantur à parentibus: à Domino autem propriè vxor prudens. * Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet. * Qui custodit mandatum, custodit animam suam: qui autem negligit viam suam, mortificabitur. * Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis: & vicissitudinem tuam reddet ei. * Erudi filium tuum, ne desperes: ad interfectionem autem eius ne ponas animam tuam. * Qui impatiens est, sustinebit damnum: & cum rapuerit, aliud apponet. * Audi consilium, & suscipe disciplinam, vt sis sapiens in nouissimis tuis, * Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit. * Homo indigens misericors est: & melior est pauper, quàm vir mendax. * Timor Domini ad vitam: & in plenitudine commorabitur, absque visitatione pessima. * Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam. * Pestilente flagellato stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam. * Qui affligit patrem, & fugat matrem, ignominiosus est, & infelix. * Non cesses fili audire doctrinam, nec ignores sermones scientiæ. * Testis iniquus deridet iudicium: & os impiorum deuorat iniquitatem. * Parata sunt derisoribus iudicia: & mallei percutientes stultorum corporibus.

Deut. 5. & 6.

Inf. 16. c. 19. Infr. 21. b. 11.

CAP. XX.

Luxuriosa res vinum: de peccante in regem, & relinquendis contentionibus: piger propter frigus non laborans: rex in solio nemo potest dicere mundum se habere cor: pondus & pondus: somnus non diligendus: Malum est, dicit emptor: panis mendacij: reuelans mysteria: non reddendum malum pro malo: deuorare sanctos: festinata hæreditas: misericordia, veritas & clementia roborant thronum regis.

LVxuriosa res, vinum, & tumultuosa ebrietas, quicumque his delectatur, non erit sapiens. * Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui prouocat eum, peccat in animam suam. * Honor est hominis, qui separat se à contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumelijs. * Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi. * Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud. * Multi homines misericordes vocantur: virum autem fidelem quis inueniet? * Iustus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquet. * Rex, qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. * Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum à peccato? * Pondus & pondus, mensura & mensura: vtrumque abominabile est apud Deum. * Ex studijs suis intelligitur puer, si munda, & recta sint opera eius. * Aurem audientem, & oculum videntem, Dominus fecit vtrumque. * Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos, & saturare panibus. * Malum est, malum est, dicit omnis emptor: & cum recesserit, tunc gloriabitur. * Est aurum, & multitudo gemmarum: & vas pretiosum labia scientiæ. * Tolle vestimentum eius, qui fideiussor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo. * Suauis est homini panis mendacij: & postea implebitur os eius calculo. * Cogitationes consilij roborantur: & gubernaculis tractanda sunt bella. * Ei, qui reuelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne commiscearis. * Qui maledicit patri suo, & matri, extinguetur lucerna eius in mediis tenebris. * Hæreditas, ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit. * Ne dicas: Reddam malum, expecta Dominum, & liberabit te. * Abominatio est apud Dominum pondus, & pon-

1. Tot. 1. n. 8. 3. Reg. 8. c. 46. 2. Par. 6. 36. Eccl. 7. c. 21. Sup. 11. 21. Infr. 20. 22. Infr. 17. c. 17. Exod. 21. c. 16. Leuit. 20 E. 9. Matth. 15. 4.

& pondus: statera dolosa non est bona. *A 24
Rom.11.d. 17. 1.Pet.1.b.9 2. Thes. 5. d. 15. Domino diriguntur gressus viri: quis autem hominum intelligere potest viam suã? D 25
Ruina est homini deuorare sanctos, & post vota retractare. * Dissipat impios rex sa- 26
piens, & incuruat super eos fornicem. * 27
Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ inuestigat omnia secreta ventris. * Mise- 28
ricordia, & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. *Exul- 29
tatio iuuenum, fortitudo eorum: & dignitas senum, canities. * Liuor vulne- 30
ris absterget mala: & plagæ in secretioribus ventris.

CAP. XXI.

Cor regis in manu Domini, cui misericordia, & iudicium magis placent, quam victima: iniquè thesaurizans: melius est sedere in angulo domatis, quam &c. obturans aurem pauperi, &c. diligens epulas: pro iusto datur impius, qui custodit os suum: desideria occidunt pigrum: non est sapientia contra Dominum: equus paratur ad bellum &c.

SIcut diuisiones aquarum, ita cor regis in 1
manu Domini: quocumque voluerit, A
inclinabit illud. * Omnis via viri recta si- 2
bi videtur: appendit autem corda Dominus. * Facere misericordiam, & iudicium, 3
magis placet Domino, quàm victimæ. * 4
Exaltatio oculorum est dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum. * Cogitatio- 5
nes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est. * Qui 6
congregat thesauros lingua mendacij, vanus, & excors est, & impingetur ad laqueos mortis. *Rapinæ impiorum detrahent eos, 7
quia noluerunt facere iudicium. * Peruer- 8
Infr. 25.d. 24. sa via viri, aliena est: qui autem mundus B
est, rectum opus eius. * Melius est sedere in 9
angulo domatis, quam cum muliere litigiosa, & in domo communi. * Anima im- 10
pij desiderat malum, non miserebitur proximo suo. * Mulctato pestilente sapien- 11
tior erit paruulus: & si sectetur sapientem, sumet scientiam. * Excogitat iustus de do- 12
mo impij, vt detrahat impios à malo. *Qui 13
obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. * 14
Munus absconditum extinguit iras, & do- C
num in sinu indignationem maximam. * Gaudium iusto est facere iudicium, & pa- 15
uor operantibus iniquitatem. * Vir, qui 16
errauerit à via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur. * Qui diligit epulas, in 17
egestate erit: qui amat vinum, & pinguia, Eccli.19.c. 21. non ditabitur. * Pro iusto datur impius: 18
Isai.13.d. 24. & pro rectis iniquus. * Melius est habi- 19
tare in terra deserta, quàm cum muliere

10 rixosa, & iracunda. * Thesaurus desi-
derabilis, & oleum in habitaculo iusti: & im-
21 prudens homo dissipabit illud. * Qui se-
quitur iustitiam, & misericordiam, inue-
22 niet vitam, iustitiam, & gloriam. * Ciui-
tatem fortium ascendit sapiens, & destru-
23 xit robur fiduciæ eius. * Qui custodit os
D suum, & linguam suam, custodit ab angu-
24 stijs animam suam. * Superbus, & arro-
gans vocatur indoctus, qui in ira opera-
25 tur superbiam. * Desideria occidunt pi-
grum: noluerunt enim quidquam manus
26 eius operari: * tota die concupiscit, & de-
siderat: qui autem iustus est, tribuet, &
27 non cessabit. * Hostiæ impiorum abomi-
28 nabiles, quia offeruntur ex scelere. * Te-
stis mendax peribit: vir obediens loque-
29 tur victoriam. * Vir impius procaciter
obfirmat vultum suum: qui autem rectus
30 est, corrigit viam suam. * Non est sa-
pientia, non est prudentia, non est con-
31 silium contra Dominum. * Equus para-
tur ad diem belli: Dominus autem salutem
tribuit.

CAP. XXII.

Laus boni nominis; callidus videns malum: adolescens iuxta viam suam: feminans iniquitatem: derisorem eijce: diligens cordis munditiam: dicit piger, Leo, &c. os alienæ: stultitia in corde pueri: calumnians pauperem: audiendi est sapientes: vitandi sponsores; termini antiqui ne transgredi: velox in opere suo, &c.

1 MElius est nomen bonum, quàm diui- Eccli.7.d.1
A tiæ multæ: super argentum, & au-
2 rum, gratia bona. * Diues & pauper obuiauerunt sibi: vtriusque operator est Do-
3 minus. * Callidus vidit malum, & ab-
scondit se: innocens pertransijt, & affli-
4 ctus est damno. * Finis mansuetudinis timor
5 Domini, diuitiæ & gloria, & vita. * Ar-
ma & gladij in via peruersi: custos autem
6 animæ suæ longè recedit ab eis. * Prouer-
bium est: Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. *
7 Diues pauperibus imperat: & qui accipit
8 mutuum, seruus est fœnerantis. * Qui
seminat iniquitatem, metet mala, & virga
9 iræ suæ consummabitur. * Qui pronus
B est ad misericordiam, benedicetur: de pa- Eccli.31.d. 28.
nibus enim suis dedit pauperi. Victoriam,
& honorem acquiret, qui dat munera: ani-
10 mam autem aufert accipientium. * Eijce
derisorem, & exibit cum eo iurgium, cessa-
11 bunt que causæ, & contumeliæ. * Qui di-
ligit cordis munditiam, propter gratiam
labiorum suorum habebit amicum regem.
12 *Oculi Domini custodiunt scientiam: &
13 supplantantur verba iniqui. * Dicit pi-

ger:

gèr: Leo eſt foris, in medio platearum occidendus ſum. * Fouea profunda os alie- 14
næ: cui iratus eſt Dominus, incidet in eam. C Stultitia colligata eſt in corde pueri, & vir- 15
ga diſciplinæ fugabit eam. * Qui calumnia- 16
tur pauperem, vt augeat diuitias ſuas, dabit
ipſe ditiori, & egebit. * Inclina aurem tuam, 17
& audi verba ſapientium: appone autem
cor ad doctrinam meam. * quæ pulchra 18
erit tibi, cum ſeruaueris eam in ventre tuo,
& redundabit in labijs tuis: * Vt ſit in 19
Domino fiducia tua, vnde & oſtendi eam
tibi hodie. * Ecce deſcripſi eam tibi tripli- 20
citer, in cogitationibus, & ſcientia: * vt 21
oſtenderem tibi firmitatem, & eloquia
veritatis, reſpondere ex his illis, qui miſe-
runt te. * Non facias violentiam pauperi, 22
quia pauper eſt: neque conteras egenum D
in porta: * quia iudicabit Dominus cau- 23
ſam eius, & configet eos, qui confixerunt
animam eius. * Noli eſſe amicus homini 24
iracundo, neque ambules cum viro furio-
ſo: * ne forte diſcas ſemitas eius, & ſumas 25
ſcandalum animæ tuæ. * Noli eſſe cum his, 26
qui defigunt manus ſuas, & qui vades ſe
offerunt pro debitis: * ſi enim non habes 27
vnde reſtituas, quid cauſæ eſt, vt tollat
operimentum de cubili tuo? * Ne tranſ- 28
grediaris terminos antiquos, quos poſu e-
runt patres tui. * Vidiſti virum velocem 29
in opere ſuo? coram regibus ſtabit, nec erit
ant eignobiles.

CAP. XXIII.

Quomodo ſit edendum cum principe: non appetenda diuitia, nec cibi inuidorum: non opprimendi pupilli: caſtigandus puer: quærenda ſapientia: fugiendi peccatores, & gulæ dediti: honorandi parentes: fugienda meretrix, & ebrietas.

QVando ſederis, vt comedas cum prin- 1
cipe, diligenter attende, quæ appoſi- A
ta ſunt ante faciem tuam: & ſtatue cultrum 2
in gutture tuo, ſi tamen habes in poteſtate
animam tuam, * ne deſideres de cibis eius, 3
in quo eſt panis mendacij. * Noli laborá- 4
re, vt diteris: ſed prudentiæ tuæ pone mo-
dum. * Ne erigas oculos tuos ad opes, quas 5
non potes habere: quia facient ſibi pennas
quaſi aquilæ, & volabunt in cœlum. * Ne 6
comedas cum homine inuido, & nè deſi-
deres cibos eius: * quoniam in ſimilitudi- 7
nem arioli, & coniectoris, æſtimat, quod
ignoras. Comede & bibe, dicet tibi: &
mens eius non eſt tecum. * Cibos, quos 8
comederas, euomes: & perdes pulchros
ſermones tuos. * In auribus inſipientium 9
ne loquaris: quia deſpicient doctrinam
eloquij tui. * Ne attingas paruulorum ter- 10
minos; & agrum pupillorum ne introcas: B
11 Propinquus enim illorum fortis eſt: & ipſe
12 iudicabit contra te cauſam illorum. * In-
grediatur ad doctrinam cor tuum, & aures
13 tuæ ad verba ſcientiæ. * Noli ſubtrahere
à puero diſciplinam: ſi enim percuſſeris
14 eum virga, non morietur. * Tu virga per- Supr. 13. d. 24. Eccli. 30. d. 1.
cuties eum: & animam eius de inferno li-
15 berabis. * Fili mi, ſi ſapiens fuerit animus
16 tuus, gaudebit tecum cor meum: * & exul-
tabunt renes mei, cum locuta fuerint re-
17 ctum labia tua. * Non æmuletur cor tuum
peccatores: ſed in timore Domini eſto tota Inf. 24. d. 14.
18 die: * quia habebis ſpem in nouiſſimo, &
19 præſtolatio tua non auferetur. * Audi fili
mi, & eſto ſapiens: & dirige in via animum
20 tuum. * Noli eſſe in conuiuijs potatorum,
C nec in comeſſationibus eorum, qui carnes
21 ad veſcendum conferunt: * quia vacantes
potibus, & dantes ſymbola conſumentur,
22 & veſtietur pannis dormitatio. * Audi pa-
trem tuum, qui genuit te, & ne contemnas
23 cum ſenuerit mater tua. * Veritatem eme,
& noli vendere ſapientiam, & doctrinam,
24 & intelligentiam. * Exultat gaudio pater
iuſti: qui ſapientem genuit, lætabitur in
25 eo. * Gaudeat pater tuus, & mater tua,
26 & exultet, quæ genuit te. * Præbe fili mi
cor tuum mihi: & oculi tui vias meas cu-
27 ſtodiant. * Fouea enim profunda eſt mere-
28 trix, & puteus anguſtus, aliena. Inſidiatur
in via, quaſi latro, & quos incautos viderit,
29 interficiet. Cui væ? cuius patri væ? cui
D rixæ? cui foueæ? cui ſine cauſa vulnera?
30 cui ſuffuſio oculorum? Nonne his, qui
commorantur in vino, & ſtudent calicibus
31 epotandis? * Ne intuearis vinum, quando
flaueſcit, cum ſplenduerit in vitro color
32 eius: ingreditur blandè, * ſed in nouiſſi-
mo mordebit, vt coluber, & ſicut regulus
33 venena diffundet. Oculi tui videbunt ex-
traneas, & cor tuum loquetur peruerſa.
34 * Et eris ſicut dormiens in medio maris,
& quaſi ſopitus gubernator, amiſſo cla-
35 uo: & dices: * Verberauerunt me, ſed
non dolui: traxerunt me, & ego non ſen-
ſi: quando euigilabo, & rurſus vina repe-
riam?

CAP. XXIV.

Æmulatio malorum: ſapientia & eruditio: cogitatio ſtulti: eruendi oppreſſi: doctrinam vt melle vtendum: non inſidiandum iuſto: caſus inimici: detractores: iuſtè iudicandum: malus verbis lactandus, nec malum malo reddendum; ager pigri: dormitanti pigro venit egeſtas.

NE æmuleris viros malos, nec deſideres 1
eſſe cum eis: quia rapinas meditatur A Supr. 13. d. 29.
2 mens eorum, & fraudes labia eorum lo-
3 quuntur. * Sapientia ædificabitur domus, &

pru-

confitebuntur nomini tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

Psalmus Dauid. CXL.

DOmine clamaui ad te, exaudi me: intende voci meæ, cum clamauero ad te. * Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo: eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. * Pone Domine cuſtodiam ori meo: & oſtium circumſtantiæ labijs meis. * Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis. Cum hominibus operantibus iniquitatem: & non communicabo cum electis eorum. * Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. * Quoniam adhuc, & oratio mea in beneplacitis eorum abſorpti ſunt iuncti petræ iudices eorum. * Audient verba mea, quoniam potuerunt: ſicut craſſitudo terræ erupta eſt ſuper terram. * Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum: quia ad te Domine, Domine oculi mei: in te ſperaui, non auferas animam meam. * Cuſtodi me à laqueo, quem ſtatuerunt mihi, & à ſcandalis operantium iniquitatem. * Cadent in retiaculo eius peccatores: ſingulariter ſum ego donec tranſeam.

Intellectus Dauid,
Cum eſſet in ſpelunca, oratio. 1. Reg. 24.) CXLI.

Sap. 7. b. 1. VOce mea ad Dominum clamaui, voce mea ad Dominum deprecatus ſum: Effundo in conſpectu eius orationem meã, & tribulationem meam ante ipſum pronuntio. * In deficiendo ex me ſpiritum meum, & tu cognouiſti ſemitas meas. In via hac, qua ambulabam, abſconderunt laqueum mihi. * Conſiderabam ad dexteram, & videbam: & non erat, qui cognoſceret me. Perijt fuga à me, & non eſt qui requirat animam meam. * Clamaui ad te Domine, dixi: Tu es ſpes mea, portio mea in terra viuentium. * Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus ſum nimis. Libera me à perſequentibus me: quia confortati ſunt ſuper me. * Educ de cuſtodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me expectant iuſti, donec retribuas mihi.

Psalmus Dauid,
Quando perſequebatur eum Abſalom filius eius. (2. Reg. 17.) CXLII.

DOmine exaudi orationem meam: auribus percipe obſecrationem meam in veritate tua: exaudi me in tua iuſtitia. * Et non intres in iudicium cum ſeruo tuo: quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. * Quia perſecutus eſt inimicus animam meam: humiliauit in terra vitam meam. * Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos ſæculi: & anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meus, in me turbatum eſt cor meum. * Memor fui dierum antiquorum, meditatus ſum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar. * Expandi manus meas ad te: anima mea ſicut terra ſine aqua tibi: * Velociter exaudi me Domine: defecit ſpiritus meus. Non auertas faciem tuam à me: & ſimilis ero deſcendentibus in lacum. * Auditam fac mihi mane miſericordiam tuam: quia in te ſperaui. Notam fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te leuaui animam meam. * Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi: doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: propter nomen tuum Domine viuificabis me, in æquitate tua. * Educes de tribulatione animam meam: & in miſericordia tua diſperdes inimicos meos. * Et perdes omnes, qui tribulant animam meam: quoniam ego ſeruus tuus ſum.

Psalmus Dauid.
Aduerſus Goliath. CXLIII.

BEnedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. * Miſericordia mea, & refugium meum: ſuſceptor meus, & liberator meus: Protector meus, & in ipſo ſperaui: qui ſubdit populum meum ſub me. * Domine quid eſt homo: quia innotuiſti ei? aut filius hominis, quia reputas eum? * Homo vanitati ſimilis factus eſt: dies eius ſicut vmbra prætereunt. * Domine inclina cœlos tuos, & deſcende: tange montes, & fumigabunt. * Fulgura coruſcationem, & diſſipabis eos: emitte ſagittas tuas, & conturbabis eos. Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis, de manu filiorum alienorum: Quorũ os locutũ eſt vanitatẽ: & dextera eorum, dextera iniquitatis, * Deus canticum nouum cantabo tibi: in pſalterio, decachordo pſallam tibi. * Qui dat ſalutem regibus qui redemiſti Dauid ſeruum tuum de gladio maligno: eripe me. * Et erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum eſt vanitatem: & dextera eorum, dextera iniquitatis. * Quorum filij ſicut nouellæ plantationes in iuuentute ſua. Filiæ eorum compoſitæ: circumornatæ vt ſimilitudo templi. * Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. * Oues eorum fœtoſæ, abundantes in egreſſibus ſuis: boues eorum craſſæ. Non eſt ruina maceriæ, neque tranſitus, neque cla-

clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt 15
populum,cui hæc sunt: beatus populus,cu-
ius Dominus Deus eius.

Laudatio ipsi Dauid. CXLIV. 1

EXaltabo te Deus meus rex: & benedi- A
cam nomini tuo in sæculum,& in sæ-
culum sæculi.*Per singulos dies benedicam 2
tibi: & laudabo nomen tuum in sæculum,
& in sęculum sæculi. *Magnus Dominus,& 3
laudabilis nimis: & magnitudinis eius non
est finis. *Generatio,& generatio laudabit 4
opera tua: & potentiam tuam pronuntia-
bunt. * Magnificentiam gloriæ sanctitatis 5
tuæ loquentur: & mirabilia tua narrabunt. B
* Et virtutem terribilium tuorum dicent:& 6
magnitudinem tuam narrabunt. *Memo- 7
riam abundantiæ suauitatis tuæ eructa-
bunt: & iustitia tua exultabunt. *Miserator 8
& misericors Dominus: patiens,& multum
misericors. * Suauis Dominus vniuersis: & 9
miserationes eius super omnia opera eius. *
Confiteantur tibi Domine omnia opera 10
tua: & sancti tui benedicant tibi. *Gloriam 11
regni tui dicent:& potentiam tuam loquen- C
tur: *Vt notam faciant filijs hominum po- 12
tentiam tuam:& gloriam magnificentiæ re-
gni tui. * Regnum tuum regnum omnium 13
sæculorum:& dominatio tua in omni gene-
ratione, & generationem. Fidelis Dominus
in omnibus verbis suis: & sanctus in omni-
bus operibus suis. * Alleuat Dominus om- 14
nes,qui corruunt: & erigit omnes elisos. * 15
Oculi omnium in te sperant Domine:& tu
das escam illorum in tempore opportuno. *
Aperis tu manum tuam: & imples omne
animal benedictione. * Iustus Dominus in 17
omnibus vijs suis: & sanctus in omnibus D
operibus suis. * Propè est Dominus omni- 18
bus inuocantibus eum: omnibus inuocan-
tibus eum in veritate.*Voluntatem timen- 19
tium se faciet, & deprecationem eorum ex-
audiet:& saluos faciet eos. * Custodit Do- 20
minus omnes diligentes se: & omnes pec-
catores disperdet. *Laudationem Domini 21
loquetur os meum: & benedicat omnis ca-
ro nomini sancto eius in sæculum, & in sæ-
culum sæculi.

Alleluia, Aggæi, & Zachariæ. CXLV. 1

LAuda anima mea Dominum, laudabo A
Dominum in vita mea: psallam Deo 2
meo quamdiu fuero. *Nolite confidere in 3
principibus; in filijs hominum,in quibus
non est salus. *Exibit spiritus eius,& reuer- 4
tetur in terram suam: in illa die peribunt
omnes cogitationes eorum. * Beatus, cuius 5
Deus Iacob adiutor eius, spes eius in Do-
mino Deo ipsius: * Qui fecit cœlum,& ter- 6
ram,mare,& omnia,quæ in eis sunt. * Qui Act. 14. 6.
custodit veritatem in sæculum, facit iudi- 15. Apoc. 14.b. 7.
B cium iniuriam patientibus: dat escam esu-
8 rientibus. * Dominus soluit compeditos:
Dominus illuminat cæcos. Dominus erigit
9 elisos, Dominus diligit iustos. * Dominus
custodit aduenas, pupillum & viduam su-
10 scipiet:& vias peccatorum disperdet. *Re-
gnabit Dominus in sæculum, Deus tuus
Sion in generationem, & generationem.

Alleluia. CXLVI. 1

A LAudate Dominum,quoniam bonus est
psalmus: Deo nostro sit iucunda, de-
2 coraque laudatio. Ædificans Ierusalem Do-
minus: dispersiones Israelis congregabit. *
3 Qui sanat contritos corde: & alligat con-
4 tritiones eorum. *Qui numerat multitudi-
nem stellarum: & omnibus eis nomina
5 vocat. *Magnus Dominus noster, & magna
virtus eius: & sapientiæ eius non est nume-
6 rus: * Suscipiens mansuetos Dominus: hu-
milians autem peccatores vsque ad terram.
7 Præcinite Domino in confessione: psallite
B Deo nostro in cithara. *Qui operit cœlum
8 nubibus: & parat terræ pluuiam. Qui pro-
ducit in montibus fœnum, & herbam ser-
9 uituti hominum. * Qui dat iumentis escam
ipsorum, & pullis corvorum inuocantibus
10 eum. *Non in fortitudine equi voluntatem
habebit:nec in tibijs viri beneplacitum erit
11 ei. * Beneplacitum est Domino super ti-
mentes eum: & in eis,qui sperant super mi-
sericordia eius.

Alleluia. CXLVII.

12 LAuda Ierusalem Dominum: laua
13 Deum tuum Sion. * Quoniam con-
fortauit seras portarum tuarum: benedixit
14 filijs tuis in te. * Qui posuit fines tuos pa-
15 cem:& adipe frumenti satiat te. *Qui emit-
tit eloquium suum terræ: velociter currit
16 sermo eius. * Qui dat niuem sicut lanam:
B nebulam sicut cinerem spargit. Mittit cry-
17 stallum suam sicut buccellas: ante faciem
18 frigoris eius quis sustinebit: * Emittet ver-
bum suum, & liquefaciet ea: flabit spiritus
19 eius & fluent aquæ. * Qui annuntiat ver-
bum suum Iacob: iustitias, & iudicia sua
10 Israel. * Non fecit taliter omni nationi:
& iudicia sua non manifestauit eis. Al-
leluia.

Alleluia. CXLVIII. 1

A LAudate Dominum de cœlis: laudate
2 eum in excelsis. * Laudate eum om-
nes Angeli eius: laudate eum omnes virtu-
3 tes eius: *Laudate eum sol,& luna: laudate

eum

eum omnes ſtellæ,& lumen.*Laudate eum 4
Deu. 3. 5. coeli cœlorum: & aquæ omnes, quæ ſuper
59.60. cęlos ſunt,laudent nomen Domini.* Quia 5
ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, &
creata ſunt.*Statuit ea in æternum,& in ſę- 6
culum ſęculi: præcepeum poſuit, & non B
præteribit. * Laudate Dominum de terra, 7
dracones, & omnes abyſſi.* Ignis, grando, 8
nix,glacies, ſpiritus procellarum: quæ fa-
ciunt verbum eius.*Montes,& omnes col- 9
les: ligna fructifera, & omnes cedri.* Be- 10
ſtiæ,& vniuerſa pecora: ſerpentes,& volu-
cres pennatę:*Reges terrę,& omnes popu- 11
li: principes,& omnes iudices terræ.Iuue- 12
nes, & virgines: ſenes cum iunioribus lau-
dent nomen Domini: quia exaltatum eſt
nomen eius ſolius. * Confeſſio eius ſuper 13
cęlum,& terram: & exaltauit cornu populi
ſui.* Hymnus omnibus ſanctis eius: filijs 14
Iſrael, populo appropinquanti ſibi. Alle-
luia.

Alleluia. CXLIX. 1

CAntate Domino canticum nouum: A
laus eius in Eccleſia ſanctorum.*Lę- 2
tetur Iſrael in eo, qui fecit eum: & filij Sion
exultent in rege ſuo.* Laudent nomen eius 3
in choro: in tympano, & pſalterio pſallant
ei:* Quia beneplacitum eſt Domino in po- 4
pulo ſuo: & exaltabit manſuetos in ſalu-
tem.*Exultabunt ſancti in gloria: lætabun- 5
tur in cubilibus ſuis. * Exaltationes Dei in 6
B gutture eorum; & gladij ancipites in mani-
bus eorum: * Ad faciendam vindictam in 7
nationibus: increpationes in populis.* Ad 8
alligandos reges eorum in compedibus,
& nobiles eorum in manicis ferreis.*Vt 9
faciant in eis iudicium conſcriptum: gloria
hæc eſt omnibus ſanctis eius. Alleluia.

Alleluia. CL. 1

A LAudate Dominum in ſanctis eius: lau-
date eum in firmamento virtutis eius:
2 Laudate eum in virtutibus eius: laudate
eum ſecundum multitudinem magnitudi-
3 nis eius.* Laudate eum in ſono tubæ: lau-
4 date eum in pſalterio,& cithara. *Laudate
eum in tympano, & choro: laudate eum in
5 chordis, & organo.*Laudate eum in cym-
balis beneſonantibus: laudate eum in cym-
6 balis iubilationis: * Omnis ſpiritus laudet
Dominum, Alleluia.

Digitized by Google

LIBER PROVERBIORVM

QVEM HEBRÆI MISLE APPELLANT.

CAPVT PRIMVM.

Parabolarum vtilitas: auditus & ſtudium ſapientiæ commendatur, filius admonetur, ne peccatorum ſequatur blanditias: ſapientia ad ſui amplexum inuitat, & contemptoribus minatur exitium.

PArabolæ Salomonis, filij Dauid, regis Iſrael. Ad ſcientã A
ſapiẽtiam, & diſciplinã: Ad 2
intelligẽda verba prudẽtiæ, 3
& ſuſcipiendã eruditionem doctrinæ, iuſtitiam, & iudicium, & æquitatem: * Vt detur paruulis 4
aſtutia, & adoleſcenti ſcientia, & intellectus. * Audiens ſapiens, ſapientior erit: & 5
intelligens gubernacula poſſidebit. * Animaduertet parabolam, & interpretationem, verba ſapientum, & enigmata eorum. 6
* Timor Domini, principium ſapientiæ. Sapientiam, atque doctrinam ſtulti deſpiciũt. 7
Pſ. 110. d. 10. Eccli. 1. b. 16.
* Audi, fili mi, diſciplinam patris tui, & ne 8
dimittas legem matris tuæ: Vt addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. * Fili 9 10
mi, ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis. Si dixerint: Veni nobiſcum, inſidiemur ſanguini, abſcondamus tendiculas 11
contra inſontem fruſtra: * Deglutiamus eũ 12
ſicut infernus viuentem, & integrum quaſi
B deſcendentem in lacum. * Omnem pretio- 13
ſam ſubſtantiam reperiemus, implebimus
14 domos noſtras ſpolijs. * Sortem mitte nobiſcum, marſupium vnum ſit omnium no-
15 ſtrum. * Fili mi, ne ambules cum eis, prohi-
16 be pedem tuum à ſemitis eorum. * Pedes enim illorum ad malum currunt, & feſti- Iſa. 59. b. 7.
17 nant, vt effundant ſanguinem. * Fruſtra autem iacitur rete ante oculos pennatorum. *
18 Ipſi quoque contra ſanguinem ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas. * Sic ſemitæ omnis auari, animas
19 poſſidentium rapiunt. * Sapientia foris prę-
20 dicat, in plateis dat vocem ſuam: * In capite
C turbarũ clamitat, in foribus portarũ vrbis
21 profert verba ſua, dicens: * Vſquequò parpuli diligitis infantiam, & ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupient, & imprudentes odi-
22 buntſcientiam? * Conuertimini ad correp- Iſ. 16. b. 11. & 66. a. 4. Ier. 7. c. 13.
23 tionem meam: en proferam vobis ſpiritum meum, & oſtendam vobis verba mea.
24 * Quia vocaui, & renuiſtis: extendi manum
25 meam, & non fuit, qui aſpiceret. * Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpatio-
26 nes meas neglexiſtis. * Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum
27 vobis id, quod timebatis, aduenerit. * Cum
D irruerit repentina calamitas, & interitus, quaſi tempeſtas ingruerit: quando venerit
28 ſuper vos tribulatio, & anguſtia: * Tunc inuocabunt me, & non exaudiam: mane con-

furgent,& non inuenient me. *Et quod exo. 29
ſam habuerint diſciplinam,& timorem Do.
mini non ſuſceperint, * Nec acquieuerint 30
conſilio meo, & detraxerint vniuerſæ cor-
reptioni meæ. *Comedent igitur fructus vi- 31
tæ ſuæ, ſuiſque conſilijs ſaturabuntur. * A- 32
uerſio paruulorum interficiet eos, & pro-
ſperitas perdet illos. * Qui autem me au- 33
dierit, abſque terrore requieſcet,& abun-
dantia perfruetur, timore malorum ſub-
lato.

CAP. II.

Sapientia acquiſitio quanta bona conferat, & quanta mala auertat, tum qua Dei dona veniunt, & fine qua vbique erratur.

FIli mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, & 1
mandata mea abſconderis penes te, Vt A
audiat ſapientiam auris tua: inclina cor 2
tuum ad cognoſcendam prudentiam. * Si 3
enim ſapientiam inuocaueris, & inclinaue-
ris cor tuum prudentiæ: * Si quæſieris eam 4
quaſi pecuniam,& ſicut theſauros effoderis
illam: * Tunc intelliges timorem Domini, 5
& ſcientiam Dei inuenies: *Quia Dominus 6
dat ſapientiam: & ex ore eius prudentia, &
ſcientia. * Cuſtodiet rectorum ſalutem,& 7
proteget gradientes ſimpliciter, * Seruans 8
ſemitas iuſtitiæ, & vias ſanctorum cuſto-
diens. * Tunc intelliges iuſtitiam, & iudi- 9
cium, & æquitatem, & omnem ſemitam
bonam * Si intrauerit ſapientia cor tuum, 10
& ſcientia animæ tuæ placuerit: * Conſi- 11
lium cuſtodiet te, & prudentia ſeruabit te,
*Vt eruaris à via mala, & ab homine, qui 12
peruerſa loquitur. *Qui relinquunt iter re- 13
ctum, & ambulant per vias tenebroſas: * C
Qui lætantur cum malefecerint, & exul- 14
tant in rebus peſſimis: *Quoniam viæ per- 15
uerſæ ſunt, & infames greſſus eorum. * Vt 16
eruaris à muliere aliena, & ab extranea,
quæ mollit ſermones ſuos; *Et relinquit du. 17
cem pubertatis ſuæ, *Et pacti Dei ſui obli- 18
ta eſt: inclinata eſt enim ad mortem domus D
eius,& ad inferos ſemitæ ipſius. * Omnes, 19
qui ingrediuntur ad eam, non reuertentur,
nec apprehendent ſemitas vitæ. *Vt am- 20
bules in via bona: & calles iuſtorum cuſto-
dias. * Qui enim recti ſunt, habitabunt in 21
terra,& ſimplices permanebunt in ea. *Im- 22
Iob.18.d. pij verò de terra perdentur: & qui iniquè
17. agunt, auferentur ex ea.

CAP. III.

Sapientia vitam prolongat: miſericordia, & veritas non deſerenda; fiducia in Deum: timor Dei, honorandus Deus: correctio Dei cum lætitia ferenda: ſapientia laus: ſapientiam ſequentibus omnia proſpera: amico ſtatim dandum nec ſi maleſa-

ciendum: non contendendum: iniqui non imitandi: impiorum perditio, & piorum benedictio.

FIli mi, ne obliuiſcaris legis meæ,& præ- 1
cepta mea cor tuum cuſtodiat. * Lon- A
gitudinem enim dierum, & annos vitæ, & 2
pacem apponent tibi, *Miſericordia,& ve- 3
ritas te non deſerant, circumda eas gutturi
tuo,& deſcribe in tabulis cordis tui: *Et in- 4
uenies gratiam, & diſciplinam bonam, co-
ram Deo,& hominibus. *Habe fiduciam in Rom.11.d.
Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris 16.
6 prudentiæ tuæ. * In omnibus vijs tuis cogi-
ta illum,& ipſe diriget greſſus tuos. *Ne ſis 7
ſapiens apud temetipſum: time Deum, & 8
recede à malo: * Sanitas quippè erit vmbi- 9
lico tuo, & irrigatio oſſium tuorum. * Ho-
nora Dominum de tua ſubſtantia, & de
10 primitijs omnium frugum tuarum da ei: * Tob.4.b.7.
Et implebuntur horrea tua ſaturitate,& vi- Luc.14.c.
11 no torcularia tua redundabunt. * Diſcipli- 11.
B nam Domini, filij mi, ne abijcias: nec defi- Hebr.12.b.
12 cias cum ab eo corriperis: *Quem enim di- 5.
ligit Dominus, corripit: & quaſi pater in fi- Apoc.3.d.
13 lio complacet ſibi. *Beatus homo, qui in- 19.
14 uenit ſapientiam,& qui affluit prudentia: *
Melior eſt acquiſitio eius negotiatione ar-
genti, & auri primi, & puriſſimi fructus
15 eius. *Pretioſior eſt cunctis opibus: & om-
nia, quæ deſiderantur, huic non valent
16 comparari. * Longitudo dierum in dextera
eius, & in ſiniſtra illius diuitiæ, & gloria. *
Viæ eius viæ pulchræ, & omnes ſemitæ il-
18 lius pacificæ. * Lignum vitæ eſt his, qui ap-
C prehenderint eam: & qui tenuerit eam, bea-
19 tus. *Dominus ſapientia fundauit terram,
20 ſtabiliuit cœlos prudentia. * Sapientia il-
lius eruperunt abyſſi, & nubes rore con-
21 creſcunt. *Fili mi, ne effluant hæc ab ocu-
22 lis tuis: Cuſtodi legem atque conſilium: *
Et erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus
23 tuis. * Tunc ambulabis fiducialiter in via
24 tua,& pes tuus non impinget: * Si dormie-
ris, non timebis: quieſces,& ſuauis erit ſom-
25 nus tuus. *Ne paueas repentino terrore,&
26 irruentes tibi potentias impiorum. *Domi-
D nus enim erit in latere tuo, & cuſtodiet pe-
27 dem tuum ne capiaris. *Noli prohibere be-
nefacere eum, qui poteſt; ſi vales,& ipſe be-
28 nefac. *Ne dicas amico tuo: Vade,& reuer-
tere: cras dabo tibi: cum ſtatim poſſis dare.
29 *Ne moliaris amico tuo malum, cum ille
30 in te habeat fiduciam. * Ne contendas ad-
uerſus hominem fruſtra, cum ipſe tibi ni-
31 hil mali fecerit. * Ne æmuleris hominem Pſ.36.a.1.
32 iniuſtum, nec imiteris vias eius: Quia abo-
minatio Domini eſt omnis illuſor, & cum
33 ſimplicibus ſermocinatio eius. * Egeſtas à
Domino in domo impij: habitacula autem

iuſto-

iustorum benedicentur. *Ipse deludet illu- 34
sores, & mansuetis dabit gratiam. Gloriam 35
sapientes possidebunt: stultorum exaltatio,
ignominia.

CAP. IV.

Sapiens suo exemplo hortatur quærere sapientiam, cuius explicat utilitates: viam impiorum declinandam, & iustorum amplectendam: de custodia cordis, oris, & gressuum.

AVdite filij disciplinam patris, & atten- 1
dite, vt sciatis prudentiam. *Donum A
bonum tribuam vobis, legem meam ne de- 2
relinquatis. * Nam & ego filius fui patris 3
mei, tenellus & vnigenitus coram matre
mea: *Et docebat me, atque dicebat: Susci- 4
piat verba mea cor tuum, custodi præcepta
mea, & viues. * Posside sapientiam, possi- 5
de prudentiam: ne obliuiscaris, neque decli-
nes à verbis oris mei. * Ne dimittas eam, & cu- 6
stodiet te; dilige eam, & conseruabit te. *
Principium sapientiæ, posside sapientiam, 7
& in omni possessione tua, acquire pruden-
tiam. *Arripe illam, & exaltabit te: glorifi- 8
caberis ab ea, cum eam fueris amplexatus.
* Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & 9
corona inclyta proteget te. *Audi fili mi, & 10
suscipe verba mea, vt multiplicentur tibi
anni vitæ. * Viam sapientiæ monstrabo ti- 11
bi, ducam te per semitas æquitatis. * Quas 12
cum ingressus fueris, non arctabuntur gres-
sus tui, & currens non habebis offendicu- C
lum. * Tene disciplinam, ne dimittas eam: 13
custodi illam, quia ipsa est vita tua. *Ne de- 14
lecteris in semitis impiorum, nec tibi pla-
ceat malorum via. * Fuge ab ea, nec tran- 15
seas per illam: declina, & desere eam. *Non 16
enim dormiunt nisi malefecerint: & rapi-
tur somnus ab eis nisi supplantauerint. * 17
Comedunt panem impietatis, & vinum
iniquitatis bibunt. *Iustorum autem semi- 18
ta, quasi lux splendens, procedit & crescit
vsque ad perfectam diem. * Via impiorum 19
tenebrosa: nesciunt vbi corruant. *Fili mi, 20
ausculta sermones meos, & ad eloquia
mea inclina aurem tuam. *Ne recedant ab 21
oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui:
* Vita enim sunt inuenientibus ea, & vni- 22
uersæ carni sanitas. * Omni custodia serua 23
cor tuum, quia ex ipso vita procedit. * Re- 24
moue à te os prauum, & detrahentia labia D
sint procul à te. *Oculi tui recta videant, & 25
palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. *Di- 26
rige semitam pedibus tuis, & omnes viæ
tuæ stabilientur. * Ne declines ad dexte- 27
ram, neque ad sinistram: auerte pedem
tuum à malo. Vias enim, quæ à dextris
sunt, nouit Dominus: peruersæ verò sunt,
quæ à sinistris sunt. Ipse autem rectos fa-
ciet cursus tuos, & itinera tua in pace
produces.

CAP. V.

Vitare iubet meretricem: & ne labores, & anni perdantur: propria uxor diligatur, & fugiatur aliena.

1 FIli mi, attende ad sapientiam meam, &
A prudentiæ meæ inclina aurem tuam. *
2 Vt custodias cogitationes, & disciplinam
labia tua conseruent. Ne attendas fallaciæ
3 mulieris. * Fauus enim distillans labia me-
4 retricis, & nitidius oleo guttur eius: *No-
uissima autem illius amara, quasi absynthium, & acuta, quasi gladius biceps. * Pe-
B des eius descendunt in mortem, & ad infe-
6 ros gressus illius penetrant. * Per semitam
vitæ non ambulant, vagi sunt gressus eius,
7 & inuestigabiles. * Nunc ergo fili mi audi
8 me, & ne recedas à verbis oris mei. * Longe
fac ab ea viam tuam, & ne appropinques
9 foribus domus eius. * Ne des alienis hono-
10 rem tuum, & annos tuos crudeli. Ne forte
impleantur extranei viribus tuis, & labo-
11 res tui sint in domo aliena. * Et gemas in
C nouissimis, quando consumpseris carnes
12 tuas, & corpus tuum, & dicas: * Cur dete-
status sum disciplinam, & increpationibus
13 non acquieuit cor meum, * Nec audiui
vocem docentium me, & magistris non in-
14 clinaui aurem meam? * Pene fui in omni
15 malo, in medio ecclesiæ, & synagogæ. * Bi-
be aquam de cisterna tua, & fluenta puteo-
16 tui: *Deriuentur fontes tui foras, & in pla-
17 teis aquas tuas diuide. *Habeto eas solus,
18 nec sint alieni participes tui. * Sit vena tua
benedicta, & lætare cum muliere adole-
19 scentiæ tuæ. *Cerua carissima, & gratissi-
D mus hinnulus. vbera eius inebrient te in
omni tempore, in amore eius delectare iu-
20 giter. *Quare seduceris fili mi ab aliena, & Iob.11.8.4.
21 foueris in sinu alterius? Respicit Dominus Iob.34.c.4.
vias hominis, & omnes gressus eius consi-
22 derat. *Iniquitates suæ capiunt impium, &
funibus peccatorum suorum constringitur.
23 *Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, & in multitudine stultitiæ suæ decipietur.

CAPVT VI.

Sponsori vrsidem datam liberet laborandum: pigrum formica exemplo excitat ad laborem: Apostatam describit: sex quæ Dominus odit: exhortatur ad legis custodiam, vtque mulieris pulchritudinem non concupiscas, sed consortium vitet adulteræ.

1 FIli mi, si spoponderis pro amico tuo,
A defixisti apud extraneum manum tuã,
2 *Illaqueatus es verbis oris tui, & capeus
3 proprijs sermonibus. *Fac ergo quod dico

fili mi, & temetipſum libera: quia incidiſti in manum proximi tui. Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum: * Ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. * Eruere quaſi damula de manu, & quaſi auis de manu aucupis. * Vade ad formicam ò piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam: * Quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, Parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe quod comedat. * Vſquequò piger dormies? quando conſurges è ſomno tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conſeres manus, vt dormias * Et veniet tibi quaſi viator, egeſtas, & pauperies quaſi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet vt fons meſſis tua, & egeſtas longè fugiet à te. Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore peruerſo, * Annuit oculis, terit pede, digito loquitur, * Prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia ſeminat. * Huic extemplò veniet perditio ſua, & ſubitò conteretur, nec habebit vltra medicinam. * Sex ſunt, quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima eius: * Oculos ſublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium ſanguinem, Cor machinans cogitationes peſſimas, pedes veloces ad currendum in malum, * Proferentem mendacia teſtem fallacem, & eum qui ſeminat inter fratres diſcordias. * Conſerua fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. * Liga ea in corde tuo iugiter, & circumda gutturi tuo. * Cum ambulaueris, gradiantur tecum: cum dormieris, cuſtodiant te, & euigilans loquere cum eis. * Quia mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ increpatio diſciplinæ: * Vt cuſtodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extraneæ. * Non concupiſcat pulchritudinem eius cor tuum, nec capiaris nutibus illius: * Pretium enim ſcorti vix eſt vnius panis: mulier autem viri pretioſam animam capit. * Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, vt veſtimenta illius non ardeant? * Aut ambulare ſuper prunas, vt non comburantur plantæ eius? * Sic qui ingreditur ad mulierem proximi ſui, non erit mundus, cum tetigerit eam. * Non grandis eſt culpa, cum quis furatus fuerit: furatur enim vt eſurientem impleat animam: * Deprehenſus quoque reddet ſeptuplum, & omnem ſubſtantiam domus ſuæ tradet. * Qui autem adulter eſt propter cordis inopiam perdet animam ſuam: * Turpitudinem, & ignominiam congregat ſibi, & opprobriũ illius non delebitur. Quia zelus, & furor viri non parcet in die vindictę, Nec acquieſcet cuiuſquã precibus, nec ſuſcipiet pro redemptione dona plurima.

Inſr. 24. d. 33

CAP. VII.

Hortatur adoleſcentem ad ſapientiæ amplexum, & mandatorum cuſtodiam; vtque, ſcortorum blanditias, quas iam è deſcribit, euitet.

A Fili mi, cuſtodi ſermones meos, & præcepta mea reconde tibi. Fili * Serua mandata mea, & viues: & legem meam, quaſi pupillam oculi tui: * Liga eam in digitis tuis, ſcribe illam in tabulis cordis tui. * Dic ſapientiæ, ſoror mea es: & prudentiam voca amicam tuam, * Vt cuſtodiat te à muliere extranea, & ab aliena, quæ verba ſua dulcia facit. * De feneſtra enim domus meæ per cancellos proſpexi, * Et video parvulos, conſidero vecordem iuuenem, * Qui tranſit per plateam iuxta angulum, & propè viam domus illius, graditur. * In obſcuro, adveſperaſcente die, in noctis tenebris, & caligine. * Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas: garrula, & vaga, * Quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis, * Nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos inſidians. Apprehenſumque deoſculatur iuuenem, & procaci vultu blanditur, dicens: Victimas pro ſalute voui, hodie reddidi vota mea: Ideireò egreſſa ſum in occurſum tuum, deſiderans te videre, & reperi. * Intexui funibus lectulum meum, ſtraui tapetibus pictis ex Ægypto. * Aſperſi cubile meum myrrha, & aloe, & cinnamomo. * Veni, inebriemur vberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illuceſcat dies: * Non eſt enim vir in domo ſua, abijt via longiſſima: Sacculum pecuniæ ſecum tulit: in die plenæ lunæ reuerſurus eſt in domum ſuam. * Irretiuit eum multis ſermonibus, & blanditijs labiorum protraxit illum. * Statim eam ſequitur, quaſi bos D ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciuiens, & ignorans, quod ad vincula ſtultus trahatur, * Donec transfigat ſagitta iecur eius: velut ſi auis feſtinet ad laqueum, & neſcit, quod de periculo animæ illius agitur. * Nunc ergo fili mi, audi me, & attende verbis oris mei. * Ne abſtrahatur in vijs illius mens tua: neque decipiaris ſemitis eius. * Multos enim vulneratos deiecit, & fortiſſimi quique interfecti ſunt ab ea. * Viæ inferi domus eius, penetrantes in interiora mortis.

CA-

CAP. VIII.

Sapientia ad sui amplexum inuitat, se quoque multis modis commendat, quodque sit Deo coæterna, cum ipso cuncta componens: quam quærentes, beati: spernentes verò, miseri tandem euadent.

1 NVmquid non sapientia clamitat, & A prudentia dat vocem suam? * In
2 summis excelsisque verticibus supra viam,
3 in medijs semitis stans, * iuxta portas ciuitatis in ipsis foribus loquitur, dicens: *
4 O viri, ad vos clamito, & vox mea ad fi-
5 lios hominum. * Intelligite paruuli astutiam, & insipientes animaduertite. * Audi-
6 te, quoniam de rebus magnis locutura sum: & aperientur labia mea, vt recta prædi-
7 cent. * Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabuntur impium. * Iusti sunt omnes sermones mei,
8 non est in eis prauum quid, neque peruersum. * Recti sunt intelligentibus, & æqui
9 inuenientibus scientiam. * Accipite disci-
10 plinam meam, & non pecuniam: doctri- B nam magis, quàm aurum eligite. * Me-
11 lior est enim sapientia cunctis pretiosissimis: & omne considerabile ei non potest comparari. * Ego sapientia habito in con-
12 silio, & eruditis interfum cogitationibus. * 13 Timor Domini odit malum: arrogantiam, & superbiam, & viam prauam, & os bilingue detestor. * Meum est consilium, & 14 æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo. * Per me reges regnant, & legum 15 conditores iusta decernunt: * Per me prin- 16 cipes imperant, & potentes decernunt iustitiam. * Ego diligentes me diligo: & qui 17 mane vigilant ad me, inuenient me. * Me- 18 cum sunt diuitiæ, & gloria, opes superbæ, & iustitia. * Melior est enim fructus meus 19 auro, & lapide pretioso, & genimina mea C argento electo. * In vijs iustitiæ ambulo, 20 in medio semitarum iudicij, * Vt ditem di- 21 ligentes me, & thesauros eorum repleam.
* Dominus possedit me in initio viarum 22 suarum, antequam quidquam faceret à principio. * Ab æterno ordinata sum, & 23 ex antiquis antequam terra fieret. * Non- 24 dum erant abyssi, & ego iam concepta eram: necdum fontes aquarum eruperant: * Necdum montes graui mole constiterant: 25 ante colles ego parturiebar: * Adhuc ter- 26 ram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terræ, * Quando præparabat cœlos, 27 aderam: quando certa lege, & gyro valD labat abyssos: * Quando æthera firmabat 28 sursum, & librabat fontes aquarum: * 29 Quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos: quando appendebat fundamenta terræ. * Cum eo eram cuncta com- 30 ponens: & delectabar per singulos dies lu- 31 dens coram eo omni tempore; * Ludens in orbe terrarum: & deliciæ meæ, esse cum 32 filijs hominum. * Nunc ergo filij audite 33 me: Beati, qui custodiunt vias meas. * Audite disciplinam, & estote sapientes, & 34 nolite abijcere eam. * Beatus homo, qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quo- 35 tidie, & obseruat ad postes ostij mei. * Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hau- 36 riet salutem à Domino: * Qui autem in me peccauerit, lædet animam suam. Omnes, qui me oderunt, diligunt mortem.

CAP. IX.

Sapientia domo sibi ædificata omnes ad se allicit, vitam prorogat, & à muliere stulta, ac vaga liberat: porrò eruditionem, & correptionem non suscipiet impius, ac derisor, sed iustus, & sapiens.

1 SApientia ædificauit sibi domum, excidit
A columnas septem. * Immolauit victi-
2 mas suas, miscuit vinum, & proposuit
3 mensam suam. * Misit ancillas suas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis: * Si quis est paruulus, veniat ad me.
5 Et insipientibus locuta est: * Venite, co-
B medite panem meum, & bibite vinum, 6 quod miscui vobis. * Relinquite infantiam, & viuite, & ambulate per vias pru-
7 dentiæ. * Qui erudit derisorem, ipse iniuriam sibi facit: & qui arguit im-
8 pium, sibi maculam generat. * Noli arguere derisorem, ne oderit te. Ar-
9 gue sapientem, & diliget te. * Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia. Doce iustum, & festinabit accipe-
10 re. * Principium sapientiæ, timor DoC mini: & scientia sanctorum, prudenti- 11 tia. * Per me enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ. * Si 12 sapiens fueris, tibimetipsi eris: si au- 13 tem illusor, solus portabis malum. * Mulier stulta, & clamosa, plenaque illece- 14 bris, & nihil omninò sciens, * Sedit in foribus domus suæ super sellam in 15 excelso vrbis loco, * Vt vocaret transeuntes per viam, & pergentes itinere suo. 16 * Qui est paruulus, declinet ad me. 17 Et vecordi locuta est: * Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis absconditus suauior. * Et ignorauit, quod ibi 18 sint gigantes, & in profundis inferni conuiuæ eius.

Sup. c. 8. 7. Plal. 110. b. 10. Eccl. 1. b. 16

luculo, qui quærit bona: qui autem inuestigator malorum est, opprimetur ab eis. Qui 28 confidit in diuitijs suis, corruet: iusti autem quasi virens folium germinabunt. * Qui 29 conturbat domum suam, possidebit ventos: & qui stultus est, seruiet sapienti. * Fructus iusti lignum vitæ: & qui suscipit animas, sapiens est. * Si iustus in ter- 30 31
1. Pet. 4. d. 18. ra recipit, quantò magis impius, & peccator?

CAP. XII.

Vicissim loquitur de diligente disciplinam, & eam odiente; de impio, & iniusto, operante & otioso, stulto & sapiente, & de bonis, ac malis lingua.

QVi diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, A 1
insipiens est. * Qui bonus est, hauriet gra- 2
tiam a Domino: qui autem confidit in cogitationibus suis, impiè agit. * Non robora- 3
bitur homo ex impietate: & radix iustorum non commouebitur. * Mulier diligens, 4
corona est viro suo: & putredo in ossibus eius, quæ confusione res dignas gerit. Cogi- 5
tationes iustorum iudicia: & consilia impiorum fraudulenta. * Verba impiorum insi- 6
diantur sanguini: os iustorum liberabit eos. Verte impios, & non erunt: domus autem 7
iustorum permanebit. * Doctrina sua nosce- 8
tur vir: qui autem vanus & excors est, pa- B
Eccl. 10. c. 30. tebit contemptui. * Melior est pauper, & 9
sufficiens sibi, quam gloriosus, & indigens pane: * Nouit iustus iumentorum suorum 10
animas: viscera autem impiorum crudelia. * Qui operatur terram suam, satiabitur 11
Eccl. 22. d. 6. panibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est. Qui suauis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam. * Desiderium impij munimen- 12
tum est pessimorum: radix autem iustorum proficiet. Propter peccata labiorum ruina 13
proximat malo: effugiet autem iustus de angustia. * De fructu oris sui vnusquisque 14
replebitur bonis, & iuxta opera manuum C
suarum retribuetur ei. * Via stulti recta in 15
oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia. Fatuus statim indicat iram suam: qui 16
autem dissimulat iniuriam, callidus est. * Qui quod nouit loquitur, iudex iustitiæ est: 17
qui autem mentitur, testis est fraudulentus. Est qui promittit, & quasi gladio pun- 18
gitur conscientiæ: lingua autem sapientium sanitas est. Labium veritatis firmum erit 19
in perpetuum: qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacij. * Dolus 20
in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium. Non contristabit iustum quidquid ei acci- 21
derit, impij autem replebuntur malo. Abo- 22
D minatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei. * Homo 23
versatus celat scientiam: & cor insipientium prouocat stultitiam. Manus fortium 24
dominabitur: quæ autem remissa est, tributis seruiet. Mœror in corde viri humilia- 25
bit illum, & sermone bono lætificabitur. * Qui negligit damnum propter amicum, iu- 26
stus est: iter autem impiorum decipiet eos. * Non inueniet fraudulentus lucrum: 27
& substantia hominis erit auri pretium. * In semita iustitiæ, vita: iter autem deuium 28
ducit ad mortem.

CAP. XIII.

De filio sapiente: de oris custodia, & inconsiderato ad loquendum: de paupere diuite, & diuite paupere, lucerna impiorum, substantia festinata, & dilatione spei: omnia cum consilio agenda, & cum sapientibus gradiendum: de parcente virgæ, & insaturabili ventre impij.

FIlius sapiens, doctrina patris: qui autem 1 A
illusor est, non audit cum arguitur. 2
De fructu oris sui homo satiabitur bonis: 3
anima autem præuaricatorum iniqua. Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquen- 4
dum, sentiet mala. * Vult, & non vult pigert anima autem operantium impinguabitur. 5
Verbum mendax iustus detestabitur: im- 6
pius autem confundit, & confundetur. Iustitia custodit innocentis viam: impietas 7
autem peccatorem supplantat. * Est quasi B
diues, cum nihil habeat, & est quasi pau- 8
per, cum in multis diuitijs sit. * Redemptio animæ viri diuitiæ suæ: qui autem pauper 9
est, increpationem non sustinet. * Lux iustorum lætificat, lucerna autem impiorum ex- 10
tinguetur. * Inter superbos semper iurgia sunt: qui autem agunt omnia cum consilio, 11
reguntur sapientia. * Substantia festinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur. * Spes, quæ differ- 12
tur, affligit animam: lignum vitæ desiderium veniens. * Qui detrahit alicui rei, ipse 13
C se in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace versabitur. Animæ dolosæ errant in peccatis: iusti autem misericordes sunt, & miserantur. * Lex sapientis fons 14
vitæ, vt declinet à ruina mortis. * Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago. * Astutus omnia agit cum 15
consilio: qui autem fatuus est, aperit stultitiam. * Nuntius impij cadet in malum: le- 16
gatus autem fidelis, sanitas. * Egestas, & 17
ignominia ei, qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur. 18
* Desiderium si compleatur, delectat ani- 19
D mam: detestantur stulti eos, qui fugiunt mala.

mala. * Qui cum sapientibus graditur, sa- 20
piens erit: amicus stultorum similis efficie-
tur. * Peccatores persequitur malum: & iu- 21
stis retribuentur bona. * Bonus relinquit he- 22
redes filios, & nepotes. & custoditur iusto
substantia peccatoris. * Multi cibi in noua- 23
libus patrum: & alijs congregantur absque
iudicio. Qui parcit virgæ, odit filium suum: 24
qui autem diligit illum, instanter erudit. *
Iustus comedit, & rapiet animam suam: 25
venter autem impiorum insaturabilis.

CAP. XI

Sapientia, & stultitia varia conditiones: prudentia quisque status debitè regulatur, qua quis ad misericordiam moueatur, & affectiones moderatur: vitia autem perdunt homines.

SApiens mulier ædificat domum suam: 1
insipiens extructam quoque manibus A
destruet. * Ambulans recto itinere, & ti- 2
mens Deum, despicitur ab eo, qui infami
graditur via. * In ore stulti virga superbiæ: 3
labia autem sapientium custodiunt eos: Vbi 4
non sunt boues, præsepe vacuum est: vbi
autem plurimæ segetes, ibi manifesta est
fortitudo bouis: * Testis fidelis non menti- 5
tur: profert autem mendacium dolosus te-
stis: * Quærit derisor sapientiam, & non in- 6
uenit: doctrina prudentium facilis. * Vade 7
contra virum stultum, & nescit labia pru-
dentiæ. * Sapientia callidi est intelligere 8
viam suam: & imprudentia stultorum er-
rans. * Stultus illudet peccatum, & inter 9
iustos morabitur gratia. * Cor quod no- 10
uit amaritudinem animæ suæ in gaudio eius B
non miscebitur extraneus. * Domus impio- 11
rum delebitur: tabernacula verò iustorum
germinabunt. * Est via, quæ videtur homini 12
iusta: nouissima autem eius deducunt ad
mortem. Risus dolore miscebitur, & extre- 13
ma gaudij luctus occupat. * Viis suis reple- 14
bitur stultus, & super eum erit vir bonus. *
Innocens credit omni verbo: astutus con- 15
siderat gressus suos. Filio dololo nihil erit
boni: seruo autem sapienti prosperi erunt
actus, & dirigetur via eius. * Sapiens timet, 16
& declinat a malo: stultus transilit, & con-
fidit. * Impatiens operabitur stultitiam: & 17
vir versutus odiosus est. * Possidebunt par- C
uuli stultitiam, & expectabunt astuti scien- 18
tiam. * Incubent mali ante bonos: & impij 19
ante portas iustorum. * Etiam proximo suo 20
pauper odiosus erit: amici verò diuitum
multi. * Qui despicit proximum suum, pec- 21
cat: qui autem miseretur pauperis, beatus
erit. Qui credit in Domino, misericordiam
diligit. * Errant, qui operantur malum: mi- 22
sericordia, & veritas præparant bona. * In 23
omni opere erit abundantia: vbi autem
verba sunt plurima, ibi frequenter egestas. *
24 * Corona sapientium, diuitiæ eorum: fatui-
25 tas stultorum, imprudentia. * Liberat ani-
mas testis fidelis: & profert mendacia ver-
26 si pellis. * In timore Domini fiducia forti-
27 tudinis, & filijs eius erit spes. * Timor Do-
D mini fons vitæ, vt declinent a ruina mortis.
28 * In multitudine populi dignitas regis: &
29 in paucitate plebis ignominia principis. *
Qui patiens est, multa gubernatur pruden-
tia: qui autem impatiens est, exaltat stulti-
30 tiam suam. * Vita carnium, sanitas cordis:
31 putredo ossium inuidia. * Qui calumniatur Inf.17.5.
egentem, exprobrat factori eius: honorat
32 autem eum, qui miseretur pauperis. * In
malitia sua expelletur impius: sperat au-
33 tem iustus in morte sua. * In corde pruden-
tis requiescit sapientia, & indoctos quos-
34 que erudiet. * Iustitia eleuat gentem: mise-
35 ros autem facit populos peccatum. * Acce-
ptus est regi minister intelligens: iracun-
diam eius inutilis sustinebit.

CAP. XV.

Responsio mollis: lingua sapientis, & immoderata: fortitudo domus iusti: victima impiorum ingrata: omnia Deo nota: cor gaudens: dies pauperis mali: secura mens: vocari ad olera: vir iracundus, & rixosus: laus patientis: iter pigrorum: domus superborum: fide misericordia purgantur peccata: de abiciente disciplinam: laus timoris Domini, & humilitatis.

1 REsponsio mollis frangit iram: sermo
A durus suscitat furorem. * Lingua sa- Inf.15.1.
2 pientium ornat scientiam: os fatuorum
3 ebullit stultitiam. * In omni loco oculi Do-
4 mini contemplantur bonos, & malos. * Lin-
gua placabilis, lignum vitæ: quæ autem im-
5 moderata est, conteret spiritum. * Stultus ir-
rider disciplinam patris sui: qui autem cu-
stodit increpationes, astutior fiet. In abun-
danti iustitia virtus maxima est: cogitatio-
6 nes autem impiorum eradicabuntur. * Do-
mus iusti plurima fortitudo: & in fructi-
7 bus impij conturbatio. * Labia sapientium
B disseminabunt scientiam: cor stultorum
8 dissimile erit. * Victimæ impiorum abomi- Eccli.34.e.
nabiles Domino: vota iustorum placabilia. 11.
9 * Abominatio est Domino via impij: qui se-
10 quitur iustitiam, diligitur ab eo. * Doctrina
mala deserenti viam vitæ: qui increpatio-
11 nes odit, morietur. * Infernus, & perditio
coram Domino: quantò magis corda filio-
12 rum hominum? * Non amat pestilens
eum, qui se corripit: nec ad sapientes gradi-
13 tur. * Cor gaudens exhilarat faciem: in mę- Inf.17.4.
14 rore animi deijcitur spiritus. * Cor sapien- 22.
tis quærit doctrinam: & os stultorum pa-
15 scitur imperitia. * Omnes dies pauperis,
mali:

mali: ſecura mens, quaſi iuge conuiuium.
* Melius eſt parum cum timore Domini, 16
quàm theſauri magni, & inſatiabiles. *Me C
lius eſt vocari ad olera cum charitate, quã 17
ad vitulum ſaginatum cum odio. * Vir 18
iracundus prouocat rixas: qui patiens eſt,
mitigat ſuſcitatas. *Iter pigrorum, quaſi ſe- 19
pes ſpinarum: via iuſtorum abſque offendi-
culo. * Filius ſapiens lætificat patrem: & 20
ſtultus homo deſpicit matrem ſuam. *Stul- 21
titia gaudium ſtulto: & vir prudens dirigit
greſſus ſuos. *Diſſipantur cogitationes, vbi 22
non eſt conſilium: vbi verò ſunt plures cõ-
ſiliarij, confirmantur. *Lætatur homo in 23
ſententia oris ſui: & ſermo opportunus eſt
optimus. * Semita vitæ ſuper eruditum, vt 24
declinet die inferno nouiſſimo. * Domum D
ſuperborum demolietur Dominus: & fir 25
mos faciet terminos viduæ: *Abominatio 26
Domini cogitationes malæ: & purus ſermo
pulcherrimus firmabitur ab eo. Conturbat 27
Inf.16.26. domum ſuam, qui ſectatur auaritiam: qui
autem odit munera, viuet. Per miſericor-
diam, & fidem purgantur peccata: per ti-
morem autem Domini declinat omnis à
malo. *Mens iuſti meditatur obedientiam: 28
os impiorum redundat malis. * Longè eſt 29
Dominus ab impijs: & orationes iuſtorum
exaudiet. Lux oculorum lætificat animam: 30
fama bona impinguat oſſa. *Auris, quæ au- 31
dit increpationes vitæ, in medio ſapientium
commorabitur. * Qui abijcit diſciplinam, 32
deſpicit animam ſuam: qui autem acquie-
ſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis. * 33
Timor Domini, diſciplina ſapientiæ: & glo-
riam præcedit humilitas.

CAP. XVI.

Homo animam præparat, Deus ſpiritum ponderator, linguam viaſque hominum dirigit, omnia propter ſeipſum operans, cui abominatio eſt omnis arrogans: miſericordia redimuntur peccata: pondus & ſtatera Dei iudicia, indignatio & clementia regis: laus ſapientiæ, prudentia, eruditi, ac dulcis in verbo & patientis: vituperatur inſipiens & peruerſus: ſortes à Domino temperantur.

HOminis eſt animam præparare: & Do- 1
mini gubernare linguam. Omnes viæ A
hominis patent oculis eius: ſpirituum põ- 2
derator eſt Dominus. Reuela Domino, ope- 3
ra tua, & dirigentur cogitationes tuæ. *Vni- 4
uerſa propter ſemetipſum operatus eſt Do-
minus, impium quoque ad diem malum. *
Abominatio Domini eſt omnis arrogans: 5
etiam ſi manus ad manum fuerit, non eſt
innocens. Initium viæ bonæ, facere iuſti-
Supr.15.d. 27. tiam: accepta eſt autem apud Deum ma- 6
gis, quàm immolare hoſtias. *Miſericordia,
& veritate redimitur iniquitas: & in timo- 7
re Domini declinatur à malo. *Cum pla-
cuerint Domino viæ hominis, inimicos
quoque eius conuertet ad pacem. * Melius 8
B eſt parum cum iuſtitia, quàm multi fructus
cum iniquitate. * Cor hominis diſponit 9
viam ſuam: ſed Domini eſt dirigere greſſus
eius. * Diuinatio in labijs regis, in iudicio 10
non errabit os eius. * Pondus & ſtatera iu- 11
dicia Domini ſunt: & opera eius omnes la-
pides ſacculi. *Abominabiles regi, qui agũt 12
impiè: quoniam iuſtitia firmatur ſolium. *
Voluntas regum labia iuſta: qui recta lo- 13
quitur, diligetur. *Indignatio regis, nuntij 14
mortis: & vir ſapiens placabit eam. *In hi- 15
laritate vultus regis, vita: & clementia
eius, quaſi imber ſerotinus. * Poſſide ſa- 16
pientiam, quia auro melior eſt: & acquire
prudentiam, quia pretioſior eſt argento. *
Semita iuſtorum declinat mala: cuſtos ani- 17
C mæ ſuæ ſeruat viam ſuam. * Contritionem 18
præcedit ſuperbia: & ante ruinam exalta-
tur ſpiritus. *Melius eſt humiliari cum mi- 19
tibus: quàm diuidere ſpolia cum ſuperbis.
* Eruditus in verbo reperiet bona: & qui 20
ſperat in Domino, beatus eſt. * Qui ſapiens 21
eſt corde, appellabitur prudens: & qui dul-
cis eloquio, maiora percipiet. * Fons vitæ 22
eruditio poſſidentis: doctrina ſtultorum, fa-
tuitas. *Cor ſapientis erudiet os eius: & la- 23
bijs eius addet gratiam. * Fauus mellis, 24
compoſita verba: dulcedo animæ, ſanitas
oſſium. *Eſt via, quæ videtur homini recta: 25
D & nouiſſima eius ducunt ad mortem. *Ani- 26
ma laborantis laborat ſibi, quia compulit
eum os ſuum. *Vir impius fodit malum, & 27
in labijs eius ignis ardeſcit: * Homo per- 28
uerſus ſuſcitat lites: & verboſus ſeparat
principes. * Vir iniquus lactat amicum 29
ſuum: & ducit eum per viam non bonam.
* Qui attonitis oculis cogitat praua, mor- 30
dens labia ſua perficit malum. *Corona di- 31
gnitatis ſenectus, quæ in vijs iuſtitiæ repe-
ritur. *Melior eſt patiens viro forti: & qui 32
dominatur animo ſuo, expugnatore vr-
bium. * Sortes mittuntur in ſinum, ſed à 33
Domino temperantur.

CAP. XVII.

Buccella ſicca cum gaudio: ſeruus ſapiens: Dominus corda probat: deſpiciens pauperem: gaudens de alterius ruina: corona ſenum: celans delictum: ſtultus in ſtultitia confidens: ſtulto inutiles diuitiæ: altam faciens domum ſuam: omni tempore diligit amicus: animus gaudens, & ſpiritus triſtis: ſtultus tacens.

MElior eſt buccella ſicca cum gaudio, 1
quàm domus plena victimis cum A
iurgio. * Seruus ſapiens dominabitur filijs 2
ſtultis,

Eccli. 20. d. 21. stultis, & inter fratres hæreditatem diuidet.
* Sicut igne probatur argentum, & aurum 3
camino: ita corda probat Dominus. * Ma- 4
lus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtem-
Supr. 14. d. 31. perat labijs mendacibus. * Qui despicit pau- 5
perem, exprobrat factori eius: & qui ruina
lætatur alterius, non erit impunitus. * Co- 6
rona senum filij filiorum: & gloria filiorum
patres eorum. * Non decent stultum verba 7
compositа, nec principem labium mentiens. * Gemma gratissima, expectatio præ- 8
stolantis: quocumque se vertit, prudenter
intelligit. * Qui celat delictum, quærit ami- 9
citias: qui altero sermone repetit, separat
fœderatos. * Plus proficit correptio apud 10
prudentem, quam centum plagæ apud stul-
tum. * Semper iurgia quærit malus: Ange- 11
lus autem crudelis mittetur contra eum.
* Expedit magis vrsæ occurrere raptis fœ- 12
tibus, quàm fatuo confidenti in stultitia
sua. * Qui reddit mala pro bonis, non re- 13
cedet malum de domo eius. * Qui dimit- 14
tit aquam, caput est iurgiorum: & ante-
quam patiatur contumeliam, iudicium de- C
serit. * Qui iustificat impium, & qui con- 15
Rom. 11. d. 27. demnat iustum, abominabilis est vterque
1. Petr. 3. b. 9. apud Deum. * Quid prodest stulto habe- 16
1. Thes. 5. d. 15. re diuitias, cum sapientiam emere non pos-
Ifa. 5. c. 14. sit? Qui alram facit domum suam, quærit
ruinam: & qui euitat discere, incidet in ma-
la. * Omni tempore diligit, qui amicus 17
est: & frater in angustijs comprobatur. *
Stultus homo plaudet manibus, cum spo- 18
ponderit pro amico suo. * Qui meditatur 19
discordias, diligit rixas: & qui exaltat o-
stium, quærit ruinam. * Qui peruersi cor- 20
dis est, non inueniet bonum: & qui ver- D
tit linguam, incidet in malum. * Natus 21
est stultus in ignominiam suam: sed nec
pater inf atuo lætabitur. * Animus gaudens 22
ætatem floridam facit: spir tus tristis exsic-
cat ossa. * Munera de sinu impius accipit, 23
Eccli. 2. c. 14. & 3. d. 1. vt peruertat semitas iudicij. * In facie pru- 24
dentis lucet sapientia: oculi stultorum in
finibus terræ. * Ita patris, filius stultus: & 25
dolor matris, quæ genuit eum. * Non est 26
Iac. 2. b. 19. bonum, damnum inferre iusto: nec per-
cutere principem, qui recta iudicat. * Qui 27
moderatur sermones suos, doctus & pru-
dens est: & pretiosi spiritus vir eruditus. * 28
Stultus quoque si tacuerit, sapiens repu-
tabitur: & si compresserit labia sua, intelli-
gens.

CAP. XVIII.

De recessu ab amico: de incorrigibili: non de-
sperandum à veritate: os stulti: iustus se ac-
cusans: frater inimicus fratrem: fructus oris:
mulier bona, & mala: locutio diuitis, & pau-
peris: vir amicabilis.

A Occasiones quærit, qui vult recedere 1
ab amico: omni tempore erit ex- 2
probrabilis. * Non recipit stultus verba
prudentiæ: nisi ea dixeris, quæ versantur 3
in corde eius. * Impius, cum in profun-
dum venerit peccatorum, contemnit: sed
sequitur eum ignominia, & opprobrium. 4
* Aqua profunda verba ex ore viri: & 5
torrens redundans fons sapientiæ. * Ac- 6
cipere personam impij non est bonum,
vt declines a veritate iudicij. * Labia stul- B
ti miscent se rixis: & os eius iurgia pro- 7
uocat. * Os stulti contritio eius: & labia 8
ipsius, ruina animæ eius. * Verba bilin-
guis, quasi simplicis: & ipsa perueniunt
vsque ad interiora ventris. Pigrum deij- 9
cit timor: animæ autem effœminatorum
esurient. * Qui mollis, & dissolutus est 10
in opere suo, frater est sua opera dissipan-
tis. * Turris fortissima, nomen Domi- 11
ni: ad ipsum currit iustus, & exaltabi-
tur. * Substantia diuitis, vrbs roboris 12
eius, & quasi murus validus circumdans
eum. * Antequam conteratur, exalta- 13
tur cor hominis: & antequam glorifice-
tur, humiliatur. * Qui prius respondet Eccli. 11. a. 8.
C quam audiat, stultum se esse demonstrat, 14
& confusione dignum. * Spiritus viri sus-
tentat imbecillitatem suam: spiritum ve-
rò ad irascendum facilem quis poterit sus-
15 tinere? * Cor prudens possidebit scien- 16
tiam: & auris sapientium quærit doctri-
nam. * Domum hominis dilatat viam 17
eius, & ante principes spatium ei facit.
* Iustus, prior est accusator sui: venit 18
amicus eius, & inuestigabit eum. * Con- 19
tradictiones comprimit sors, & inter po-
tentes quoque diiudicat. * Frater, qui ad- 20
iuuatur a fratre, quasi ciuitas firma: &
iudicia, quasi vectes vrbium. * De fructu 21
D oris viri replebitur venter eius: * & geni-
mina labiorum ipsius saturabunt eum. *
Mors, & vita in manu linguæ: qui dili- 22
gunt eam, comedent fructus eius. * Qui 23
inuenit mulierem bonam, inuenit bonum:
& hauriet iucunditatem à Domino. Qui
expellit mulierem bonam, expellit bonum:
qui autem tenet adulteram, stultus est, &
impius. * Cum obsecrationibus loquetur 24
pauper: & diues effabitur rigidè. Vir ama-
bilis ad societatem, magis amicus erit,
quàm frater.

CAP. XIX.

Pauper ambulans in simplicitate: diuitiæ ad-
dunt amicos: verba fallax: falsus testis:
non decent stultum delicia: doctrina per pa-
tientiam probatur: ira & hilaritas regis:
mulier litigiosa: vxor prudens datur à Deo:
pigri-

pigritia: præcepti custodia: misericordia in pauperem: eruditio filij: acceptio consilij: vir mendax: timor Domini: pigritia: pestilens: inobediens parentibus: festis iniquus: derisores.

MElior est pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quam diues torquens labia sua, & insipiens. * Vbi non est scientia animæ, non est bonum: & qui festinus est pedibus, offendet. * Stultitia hominis supplantat gressus eius, & contra Deum seruet animo suo. * Diuitiæ adduut amicos plurimos à paupere autem, & hi, quos habuit se parantur. * Testis falsus non erit impunitus: & qui mendacia loquitur, non effugiet. * Multi colunt personam potentis, & amici sunt dona tribuentis. * Fratres hominis pauperis oderunt eum: insuper, & amici procul recesserunt ab eo. Qui tantùm verba sectatur, nihil habebit: * qui autem possessor est mentis, diligit animam suam, & custos prudentiæ inueniet bona. * Falsus testis non erit impunitus; & qui loquitur mendacia peribit. * Non decent stultum deliciæ, nec seruum dominari principibus. * Doctrina viri per patientiam noscitur: & gloria eius est iniqua prætergredi. * Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & sicut ros super herbam, ita & hilaritas eius. * Dolor patris, filius stultus: & recta iugiter perstillantia, litigiosa mulier. * Domus, & diuitiæ dantur à parentibus: à Domino autem propriè vxor prudens. * Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet. * Qui custodit mandatum, custodit animam suam: qui autem negligit viam suam, mortificabitur. * Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis: & vicissitudinem tuam reddet ei. * Erudi filium tuum, ne desperes: ad interfectionem autem eius ne ponas animam tuam. * Qui impatiens est, sustinebit damnum: & cum rapuerit, aliud apponet. * Audi consilium, & suscipe disciplinam, vt sis sapiens in nouissimis tuis. * Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit. * Homo indigens misericors est: & melior est pauper, quàm vir mendax. * Timor Domini ad vitam: & in plenitudine commorabitur, absque visitatione pessima. * Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam. * Pestilente flagellato stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam. * Qui affligit patrem, & fugat matrem, ignominiosus est, & infelix. * Noo cesses fili audire doctrinam, nec ignores sermones scientiæ. * Testis iniquus deridet iudicium: & os impiorum deuorat iniquitatem. * Parata sunt derisoribus iudicia: & mallei percutientes stultorum corporibus.

Deut. 1. 8. 61.

Inf. 16. c. 19. Infr. 21. b. 41.

CAP. XX.

Luxuriosa res vinum: de peccante in regem, & relinquendis contentionibus: piger propter frigus non laborans: rex in solio nemo potest dicere mundum se habere cor: pondus & pondus: somnus non diligendus: Malum est, dicit emptor: panis mendacij: reuelans mysteria: non reddendum malum pro malo: deuorare sanctos: festinata hæreditas: misericordia, veritas & clementia roborant thronum regis.

LVxuriosa res, vinum, & tumultuosa ebrietas, quicumque his delectatur, non erit sapiens. * Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui prouocat eum, peccat in animam suam. * Honor est hominis, qui separat se à contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumelijs. * Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi. * Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud. * Multi homines misericordes vocantur: virum autem fidelem quis inueniet? * Iustus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquet. * Rex, qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. * Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum à peccato? * Pondus & pondus, mensura & mensura: vtrumque abominabile est apud Deum. * Ex studijs suis intelligitur puer, si munda, & recta sint opera eius. * Aurem audientem, & oculum videntem, Dominus fecit vtrumque. * Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos, & saturare panibus. * Malum est, malum est, dicit omnis emptor: & cum recesserit, tunc gloriabitur. * Est aurum, & multitudo gemmarum: & vas pretiosum labia scientiæ. * Tolle vestimentum eius, qui fideiussor extitit alieni, & pro extraneis auser pignus ab eo. * Suauis est homini panis mendacij: & postea implebitur os eius calculo. * Cogitationes consilij roborantur: & gubernaculis tractanda sunt bella. * Ei, qui reuelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne commiscearis. * Qui maledicit patri suo, & matri, extinguetur lucerna eius in medijs tenebris. * Hæreditas, ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit. * Ne dicas: Reddam malum, expecta Dominum, & liberabit te. * Abominatio est apud Dominum pondus, & pon-

1. Ioa. 1. a. 8. 1. Reg. 8. c. 46. 2. Par. 6. c. 36. Eccl. 7. c. 21. Sup. 11. a. 1. Infr. 20. d. 21.

Inf. 17. c. 17.

Exod. 21. c. 36. Leuit. 20. b. 9. Matth. 15. a. 4.

& pondus: statera dolosa non est bona. * A 24
Rom.11.d. 17. Domino diriguntur gressus viri: quis au-
1.Pet.1.b.9 2. Thes. 5. d. 15. tem hominum intelligere potest viam suã? D
Ruina est homini deuorare sanctos, & post 25
vota retractare. * Dissipat impios rex sa- 26
piens, & incuruat super eos fornicem. * 27
Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ
inuestigat omnia secreta ventris. * Mise- 28
ricordia, & veritas custodiunt regem, &
roboratur clementia thronus eius. * Exul- 29
tatio iuuenum, fortitudo eorum: & di-
gnitas senum, canities. * Liuor vulne- 30
ris absterget mala: & plagæ in secretiori-
bus ventris.

CAP. XXI.

*Cor regis in manu Domini, cui misericor-
dia, & iudicium magis placent, quam vi-
ctimæ: insuper thesaurizant: melius est se-
dere in angulo domatis, quam &c. obturans
aurem pauperi, &c. diligens epulas: pro
iusto datur impius, qui custodit os suum:
desiderio occidunt pigrum: non est sapientia
contra Dominum: equus paratur ad bel-
lum &c.*

Sicut diuisiones aquarum, ita cor regis in 1
manu Domini: quocumque voluerit, A
inclinabit illud. * Omnis via viri recta si- 2
bi videtur: appendit autem corda Domi-
nus. * Facere misericordiam, & iudicium, 3
magis placet Domino, quàm victimæ. * 4
Exaltatio oculorum est dilatatio cordis: lu-
cerna impiorum peccatum. * Cogitatio- 5
nes robusti semper in abundantia: omnis
autem piger semper in egestate est. * Qui 6
congregat thesauros lingua mendacij, va-
nus, & excors est, & impingetur ad laqueos
mortis. * Rapinæ impiorum detrahent eos, 7
quia noluerunt facere iudicium. * Peruer- 8
Infr. 25.d. 24. sa via viri, aliena est: qui autem mundus B
est, rectum opus eius. * Melius est sedere in 9
angulo domatis, quam cum muliere liti-
giosa, & in domo communi. * Anima im- 10
pij desiderat malum, non miserebitur pro-
ximo suo. * Mulctato pestilente sapien- 11
tior erit paruulus: & si sectetur sapientem,
sumet scientiam. * Excogitat iustus de do- 12
mo impij, vt detrahat impios à malo. * Qui 13
obturat aurem suam ad clamorem paupe-
ris, & ipse clamabit, & non exaudietur. * 14
Munus absconditum extinguit iras, & do- C
num in sinu indignationem maximam. *
Gaudium iusto est facere iudicium, & pa- 15
uor operantibus iniquitatem. * Vir, qui 16
errauerit à via doctrinæ, in cœtu gigantum
commorabitur. * Qui diligit epulas, in 17
egestate erit: qui amat vinum, & pinguia,
Eccli.25.c. 22. non ditabitur. * Pro iusto datur impius: 18
Infr.29.d. 24. & pro rectis iniquus. * Melius est habi- 19
tare in terra deserta, quàm cum muliere
iracunda. * Thesaurus desi- 20
derabilis, & oleum in habitaculo iusti: & im-
prudens homo dissipabit illud. * Qui se- 21
quitur iustitiam, & misericordiam, inue-
niet vitam, iustitiam, & gloriam. * Ciui- 22
tatem fortium ascendit sapiens, & destru-
xit robur fiduciæ eius. * Qui custodit os 23
D suum, & linguam suam, custodit ab angu-
stijs animam suam. * Superbus, & arro- 24
gans vocatur indoctus, qui in ira opera-
tur superbiam. * Desideria occidunt pi- 25
grum: noluerunt enim quidquam manus
eius operari: * tota die concupiscit, & de- 26
siderat: qui autem iustus est, tribuet, &
non cessabit. * Hostiæ impiorum abomi- 27
nabiles, quia offeruntur ex scelere. * Te- 28
stis mendax peribit: vir obediens loque-
tur victoriam. * Vir impius procaciter 29
obfirmat vultum suum: qui autem rectus
est, corrigit viam suam. * Non est sa- 30
pientia, non est prudentia, non est con-
silium contra Dominum. * Equus para- 31
tur ad diem belli: Dominus autem salutem
tribuit.

CAP. XXII.

*Laus boni nominis; callidus videns malum:
adolescens iuxta viam suam: seminans ini-
quitatem: derisorem eijce: diligens cordis
munditiam: dicit piger, Leo, &c. os alienæ:
stultitia in corde pueri: calumnians paupe-
rem: audiendi est sapientes: vitandi spon-
sores; termini antiqui seruandi: velox in
opere suo, &c.*

Melius est nomen bonum, quàm diui- 1
tiæ multæ: super argentum, & au- A Eccli.7.a.1
rum, gratia bona. * Dives & pauper ob- 2
uiauerunt sibi: vtriusque operator est Do-
minus. * Callidus vidit malum, & ab- 3
scondit se: innocens pertransijt, & affli-
ctus est damno. * Finis mansuetudinis timor 4
Domini, diuitiæ & gloria, & vita. * Ar- 5
ma & gladij in via peruersi: custos autem
animæ suæ longè recedit ab eis. * Prouer- 6
bium est: Adolescens iuxta viam suam,
etiam cum senuerit, non recedet ab ea. *
Dives pauperibus imperat: & qui accipit 7
mutuum, seruus est fœnerantis. * Qui 8
seminat iniquitatem, metet mala, & virga
iræ suæ consummabitur. * Qui pronus 9
E est ad misericordiam, benedicetur: de pa- Eccli.31.c. 25.
nibus enim suis dedit pauperi. Victoriam,
& honorem acquiret, qui dat munera: ani-
mam autem aufert accipientium. * Eijce 10
derisorem, & exibit cum eo iurgium, cessa-
bunt que causæ, & contumeliæ. * Qui di- 11
ligit cordis munditiam, propter gratiam
labiorum suorum habebit amicum regem.
* Oculi Domini custodiunt scientiam: & 12
supplantantur verba iniqui. * Dicit pi- 13
ger:

gèr: Leo eſt foris, in medio platearum occidendus ſum. * Fouea profunda os alie- 14
næ: cui iratus eſt Dominus, incidet in eam. C Stultitia colligata eſt in corde pueri, & vir- 15
ga diſciplinæ fugabit eam. * Qui calumnia- 16
tur pauperem, vt augeat diuitias ſuas, dabit
ipſe ditiori, & egebit. * Inclina aurem tuam, 17
& audi verba ſapientium: appone autem
cor ad doctrinam meam. * quæ pulchra 18
erit tibi, cum ſeruaueris eam in ventre tuo,
& redundabit in labijs tuis: * Vt ſit in 19
Domino fiducia tua, vnde & oſtendi eam
tibi hodie. * Ecce deſcripſi eam tibi tripli- 20
citer, in cogitationibus, & ſcientia: * vt 21
oſtenderem tibi firmitatem, & eloquia
veritatis, reſpondere ex his illis, qui miſe-
runt te. * Non facias violentiam pauperi, 22
quia pauper eſt: neque conteras egenum D
in porta: * quia iudicabit Dominus cau- 23
ſam eius, & configet eos, qui confixerunt
animam eius. * Noli eſſe amicus homini 24
iracundo, neque ambules cum viro furio-
ſo: * ne forte diſcas ſemitas eius, & ſumas 25
ſcandalum animæ tuæ. * Noli eſſe cum his, 26
qui defigunt manus ſuas, & qui vades ſe
offerunt pro debitis: * ſi enim non habes 27
vnde reſtituas, quid cauſæ eſt, vt tollat
operimentum de cubili tuo? * Ne tranſ- 28
grediaris terminos antiquos, quos poſu e-
runt patres tui. * Vidiſti virum velocem 29
in opere ſuo? coram regibus ſtabit, nec erit
ant eignobiles.

CAP. XXIII.

Quomodo ſit edendum cum principe: non appetenda diuitia, nec cibi inuidorum: non opprimendi pupilli: caſtigandus puer: quærenda ſapientia: fugiendi peccatores, & gula dediti: honorandi parentes: fugienda meretrix, & ebrietas.

QVando ſederis, vt comedas cum prin- 1
cipe, diligenter attende, quæ appoſi- A
ta ſunt ante faciem tuam: & ſtatue cultrum 2
in gutture tuo, ſi tamen habes in poteſtate
animam tuam, * ne deſideres de cibis eius, 3
in quo eſt panis mendacij. * Noli laborá- 4
re, vt diteris: ſed prudentiæ tuæ pone mo-
dum. * Ne erigas oculos tuos ad opes, quas 5
non potes habere: quia facient ſibi pennas
quaſi aquilæ, & volabunt in cœlum. * Ne 6
comedas cum homine inuido, & né deſi-
deres cibos eius: * quoniam in ſimilitudi- 7
nem arioli, & coniectoris, æſtimat, quod
ignoras. Comede & bibe, dicet tibi: &
mens eius non eſt tecum. * Cibos, quos 8
comederas, euomes: & perdes pulchros
ſermones tuos. * In auribus inſipientium 9
ne loquaris: quia deſpicient doctrinam
eloquij tui. * Ne attingas paruulorum ter- 10
minos; & agrum pupillorum ne introeas: B
11 Propinquus enim illorum fortis eſt: & ipſe
12 iudicabit contra te cauſam illorum. * In-
grediatur ad doctrinam cor tuum, & aures
13 tuæ ad verba ſcientiæ. * Noli ſubtrahere
à puero diſciplinam: ſi enim percuſſeris
14 eum virga, non morietur. * Tu virga per- Supr. 13. d. 24.
cuties eum: & animam eius de inferno li- Eccli. 30. d. 1.
15 berabis. * Fili mi, ſi ſapiens fuerit animus
16 tuus, gaudebit tecum cor meum: * & exul-
tabunt renes mei, cum locuta fuerint re-
17 cta labia tua. * Non æmuletur cor tuum
peccatores: ſed in timore Domini eſto tota Inf. 24. d. 14.
18 die: * quia habebis ſpem in nouiſſimo, &
19 præſtolatio tua non auferetur. * Audi fili
mi, & eſto ſapiens: & dirige in via animum
20 tuum. * Noli eſſe in conuiuijs potatorum,
C nec in comeſſationibus eorum, qui carnes
21 ad veſcendum conferunt: * quia vacantes
potibus, & dantes ſymbola conſumentur,
22 & veſtietur pannis dormitatio. * Audi pa-
trem tuum, qui genuit te, & ne contemnas
23 cum ſenuerit mater tua. * Veritatem eme,
& noli vendere ſapientiam, & doctrinam,
24 & intelligentiam. * Exultat gaudio pater
iuſti: qui ſapientem genuit, lætabitur in
25 eo. * Gaudeat pater tuus, & mater tua,
26 & exultet, quæ genuit te. * Præbe fili mi
cor tuum mihi: & oculi tui vias meas cu-
27 ſtodiant. * Fouea enim profunda eſt mere-
28 trix, & puteus anguſtus, aliena. Inſidiatur
in via, quaſi latro, & quos incautos viderit,
29 interficiet. Cui væ? cuius patri væ? cui
D rixæ? cui foueæ? cui ſine cauſa vulnera?
30 cui ſuffuſio oculorum? Nonne his, qui
commorantur in vino, & ſtudent calicibus
31 epotandis? * Ne intuearis vinum, quando
flaueſcit, cum ſplenduerit in vitro color
32 eius: ingreditur blandè, * ſed in nouiſſi-
mo mordebit, vt coluber, & ſicut regulus
33 venena diffundet. Oculi tui videbunt ex-
traneas, & cor tuum loquetur peruerſa:
34 * Et eris ſicut dormiens in medio maris;
& quaſi ſopitus gubernator, amiſſo cla-
35 uo: & dices: * Verberauerunt me, ſed
non dolui: traxerunt me, & ego non ſen-
ſi: quando euigilabo, & rurſus vina repe-
riam?

CAP. XXIV.

Æmulatio malorum: ſapientia & eruditio: cogitatio ſtulti: eruendi oppreſſi: doctrina vt melle vtendum: non inſidiandum iuſto: caſus inimici: detractores: iuſtè iudicandum: malus verbis lædendus, nec malum malo reddendum; ager pigri: dormitanti pigro venit egeſtas.

1 NE æmuleris viros malos, nec deſideres
A eſſe cum eis: quia rapinas meditatur Supr. 13. d. 24.
2 mens eorum, & fraudes labia eorum lo-
3 quuntur. * Sapientia ædificabitur domus, &

pru-

prudentia roborabitur. *In doctrina replebuntur cellaria, vniuersa substantia pretiosa,& pulcherrima. Vir sapiens,fortis est: & vir doctus,robustus,& validus. *Quia cum dispositione initur bellum: & erit salus,vbi multa consilia sunt. * Excelsa stulto sapientia,in porta non aperiet os suum. *Qui cogitat mala facere,stultus vocabitur. * Cogitatio stulti peccatum est: & abominatio hominum detractor. *Si desperaueris lassus in die angustiæ: imminuetur fortitudo tua. B
Pro.24.11. Eruc eos, qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. * Si dixeris: Vires non suppetunt: qui inspector est cordis,ipse intelliget, & seruatorem animæ tuæ nihil fallit, redderque homini iuxta opera sua. Comede,fili mi,mel, quia bonum est,& fauum dulcissimum guttur tuo. * Sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ: quam cum inueneris, habebis in nouissimis spem,& spes tua non peribit, Ne insidieris, & quæras impietatem in domo iusti,neque vastes requiem eius. * Septies enim cadet iustus, & resurget: impij autem corruent in malum. *Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina eius ne C exultet cor tuum: * ne forte videat Dominus, & displiceat ei, & auferat ab eo iram suam. *Ne contendas cum pessimis,nec æmuleris impios: *Quoniam non habent futurorum spem mali: & lucerna impiorum extinguetur. Time Dominum,fili mi,& regem: & cum detractoribus non commiscearis: * quoniam repente consurget perditio eorum: & ruinam vtriusque quis nouit? *Hæc quoque sapientibus: Cognoscere personam in iudicio non est bonum: * Qui dicunt impio: Iustus es: maledicent eis populi,& detestabuntur eos tribus, * Qui arguunt eum,laudabuntur: & super ipsos veniet benedictio. * Labia deosculabitur, qui recta verba respondet. Præpara foris opus tuum,& diligenter exerce agrum tuum: vt Postea ædifices domum tuam. *Ne sis testis frustra contra proximum tuum: nec lædes quemquam labijs tuis. *Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei: reddam vnicuique secundùm opus suum. Per agrum hominis pigri transiui,& per vineam viri stulti * & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerant superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat. * Quod cum vidissem,posui in corde meo,& exemplo didici disciplinam. Parum,inquam,dormies, modicum dormitabis, pauxillum manus conferes,vt quiescas: *Et veniet tibi, quasi cursor egestas,& mendicitas, quasi vir armatus.

Leu. 19. f. 25. Deut. 1. f. 17. & 16. d. 19. Eccl. 42. d. 1. Supr. 20. d. 21.

CAP. XXV.

Gloria Dei, & regum: cor regis: rubigo aqua, & impietas est: ne te exaltes: ne detrahas: secreta tua ferua: mala aurea, & inauris aurea: frigus in messe: nubes sine pluuia: lingua mollis: mel inuentum: sagitta acuta: dens putridus: acetum: vinea: beneficium inimico: angulus domatis: aqua frigida: fons turbatus: multum mellis comestum: vrbs absque muro.

1 HÆ quoque parabolæ Salomonis, quas A transtulerunt viri Ezechiæ regis Iu-
2 da. * Gloria Dei est celare verbum,& glo-
3 ria regum inuestigare sermonem. * Cœlum sursum,& terra deorsum, & cor regum inscrutabile. * Aufer rubiginem de argento,& egredietur vas purissimum. * Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur iustitiæ
6 thronus eius. * Ne glorioſus appareat coram rege,& in loco magnorum ne steterit.
7 Melius est enim, vt dicatur tibi: Ascende huc, quàm vt humilieris coram principe.
8 Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in iurB gio cito: ne postea emendare non possis,
9 cum dehonestaueris amicum tuum. * Causam tuam tracta cum amico tuo, & secre-
10 tum extranео ne reueles: * ne forte insultet tibi cum audierit, & exprobrare non cesset. Gratia & amicitia liberant: quas ti-
11 bi serua ne exprobrabilis fias. * Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum
12 in tempore suo. *Inauris aurea,& margaritum fulgens, qui arguit sapientem, & au-
13 rem obedientem. * Sicut frigus niuis in die messis, ita legatus fidelis ei, qui misit eum,
14 animam ipsius requiescere facit. * Nubes, & ventus,& pluuiæ non sequentes, vir glo-
15 rioſus,& promissa non complens. *Patien- Sup. 15. d. 8
C tia lenietur princeps, & lingua mollis confringet duritiam. * Mel inuenisti,comede
16 quod sufficit tibi, ne forte satiatus euomas
17 illud. * Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, nequando satiatus oderit te.
18 Iaculum, & gladius, & sagitta acuta,homo, qui loquitur contra proximum suum
19 falsum testimonium. Dens putridus,& pes lassus,qui sperat super infideli in die an-
20 gustiæ, * & amittit pallium in die frigoris. Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi Rom. 12. b. 20.
pessimo. Sicut vinea vestimento,& vermis
21 ligno: ita tristitia viri nocet cordi. * Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si si-
22 tierit, da ei aquam bibere. *prunas enim congregabis super caput eius, & Dominus
23 reddet tibi. Ventus aquilo dissipat pluuias, & facies tristis linguam detrahentem.
24 * Melius est sedere in angulo domatis, Sup. 21. b. 9.
quàm cum muliere litigiosa, & in domo
25 communi. Aqua frigida animæ sitienti,

& nun-

& nuntius de terra longinqua. * Fons turbatus pede, & vena corrupta, iustus cadens coram impio. *Sicut, qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Sicut ciuitas patens, & absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

Eccli. 11. d. 10.

CAP. XXVI.

Gloria in stulto: auis volans: flagellum equo: responsio stulto: unguis titulus: parabola stulti: honor insipientis: imponenti stulto silentium: canis ad vomitum: sapiens proprio iudicio: commiscere rixa: nocens amico: susurro: iracundus: labia tumentia: inimicus: aperiens odium: fodiens foueam: lingua fallax.

QVomodo nix in æstate, & pluuiæ in messe: sic indecens est stulto gloria. A Sicut auis ad alia transuolans, & passer, quolibet vadens: sic maledictum frustra prolatum in quempiam superueniet. Flagellum equo, & camus asino, & virga in dorso imprudentium. Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. * Respondе stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. * Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui B mittit verba per nuntium stultum. * Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias: sic indecens est in ore stultorum parabola. * Sicut, qui mittit lapidem in laceruum Mercurij: ita, qui tribuit insipienti honorem. Quomodo si spina nascatur in manu temulenti. sic parabola in ore stultorum. * Iudicium determinat causas, & qui imponit stulto silentium, iras mitigat. * Sicut canis, qui reuertitur ad vomitum suum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam. * Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens. Dicit piger: Leo est in via, & leæna in itineribus: * sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo. * Abscondit piger manum sub ascella sua, & laborat, si ad os suum eam conuerterit. Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias. * Sicut, qui apprehendit auribus canem, sic qui transit impatiens, & commiscetur rixæ alterius. * Sicut noxius est, qui mittit sagittas, & lanceas in mortem: * ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo: & cum fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci. * Cum defecerint ligna, extinguetur ignis: & susurrone subtracto, iurgia conquiescent. * Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitat rixas. * Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa perueniunt ad intimaa ventris. * Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata. *Labijs suis intelligitur inimicus, cum in corde tractauerit dolos. * Quando submiserit vocem suam ne credideris ei: quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius. * Qui operit odium fraudulenter, reuelabitur malitia eius in consilio. * Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui voluit lapidem, reuertetur ad eum. * Lingua fallax non amat veritatem: & os lubricum operatur ruinas.

Supr. 19. d. 24.

1. Petr. 2. d. 22.

Supr. 15. c. 18.

CAP. XXVII.

Non gloriandum in crastinum, nec ipsum laudaueris: ira stulti, quam sit grauis: manifesta correctio: vulnera diligentis: anima saturata: vicinus iuxta: spondens pro extraneo: litigiosa mulier: infernus insatiabilis: probatur homo ore laudantis: stultus contusus: vultum pecoris agnosce: hæc caprarum in cibum.

1 NE glorieris in crastinum, ignorãs quid A superuentura pariat dies. * Laudet te 2 alienus, & non os tuum: extraneus, & non 3 labia tua. *Graue est saxum, & onerosa arena: sed ira stulti vtroque grauior. Ira non 4 habet misericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati ferre quis poterit? * 5 Melior est manifesta correptio, quàm amor 6 absconditus. * Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis. * 7 Anima saturata calcabit fauum: & anima B esuriens etiam amarum pro dulci sumet. * 8 Sicut auis transmigrans de nido suo, sic vir 9 qui derelinquit locum suum. * Vnguento, & varijs odoribus delectatur cor: & bonis 10 amici consilijs anima dulcoratur. * Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiseris: & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ. Melior est vicinus 11 iuxta, quàm frater procul. * Stude sapientiæ fili mi, & lætifica cor meum, vt possis 12 exprobranti respondere sermonem. Astu- C tus videns malum, absconditus est: paruuli 13 transeuntes sustinuerunt dispendia. Tolle vestimentum eius, qui spopondit pro extraneo: & pro alienis, aufer ei pignus. * 14 Qui benedicit proximo suo voce grandi, de 15 nocte consurgens maledicenti similis erit. * Tecta perstillantia in die frigoris, & litigiosa mulier comparantur: * 16 qui retinet eam, quasi qui ventum teneat, & oleum dexteræ 17 suæ vocabit. * Ferrum ferro exacuitur, & 18 homo exacui faciem amici sui. *Qui seruat ficum, comedet fructus eius: & qui custos 19 est domini sui, glorificabitur. * Quomodo in aquis respondent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt pru-

Tob. 6. b. 7.

Supr. 20. d. 16.

Supr. 19. b. 13.

Eccli.14.b. 10. Supr.17.d.3. prudentibus. * Infernus, & perditio numquam implentur: similiter & oculi hominum insatiabiles. * Quomodo probatur 21
in conflatorio argentum, & in fornace aurum: sic probatur homo ore laudantis. Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum D inquirit scientiam. * Si contuderis stul- 22
tum in pila, quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. * Diligenter agnosce vultum pecoris tui, 23
tuosque greges considera: * Non enim ha- 24
bebis iugiter potestatem: sed corona tribuetur in generationem, & generationem.
* Aperta sunt prata, & apparuerunt her- 25
bæ virentes, & collecta sunt fœna de
1.Tim.6.b. 8. montibus. * Agni ad vestimentum tuum: 26
& hœdi, ad agri pretium. * Sufficiat 27
tibi lac caprarum in cibos tuos, & in necessaria domus tuæ, & ad victum ancillis tuis.

CAP. XXVIII.

De fuga impij, & securitate iusti: propter peccata terræ multi principes eius: pauper pauperem calumnians: pauper supplex, & dives prauus: nolens audire legem: exultatio iustorum: abscondens scelera sua: beatus semper pauidus: princeps impius, vt leo: dux indigens prudentia: terram suam operans: à patre subtrahens.

FVgit impius, nemine persequente: iu- 1
stus autem, quasi leo confidens, abs- A
que terrore erit. * Propter peccata terræ 2
multi principes eius: & propter hominis sapientiam, & horum scientiam, quæ dicuntur, vita ducis longior erit. * Vir 3
pauper calumnians pauperes, similis est imbri vehementi, in quo paratur fames.
* Qui derelinquunt legem, laudant im- 4
pium: qui custodiunt, succenduntur contra eum. * Viri mali non cogitant iudi- 5
cium: qui autem inquirunt Dominum, animaduertunt omnia. * Melior est pau- 6
Sup.19.b.1. per ambulans in simplicitate sua, quàm diues in prauis itineribus. * Qui custodit 7
legem, filius sapiens est: qui autem comessatores pascit, confundit patrem suum.
* Qui coacernat diuitias vsuris, & fœnore liberali, in pauperes congregat eas. * Qui 9
declinat aures suas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. * Qui decipit iustos 10
in via mala, in interitu suo corruet: & simplices possidebunt bona eius. * Sapiens si- 11
bi videtur vir diues: pauper autem prudens scrutabitur eum. * In exultatione iu- 12
storum multa gloria est: regnantibus impijs ruinæ hominum. * Qui abscondit sce- 13
lera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. * Beatus homo, qui semper 14
est pauidus: qui verò mentis est duræ, cor- 15
ruet in malum. * Leo rugiens, & vrsus esuriens, princeps impius super populum 16
pauperem. * Dux indigens prudentia, C multos opprimet per calumniam: qui autem odit auaritiam: longi fient dies eius.
* Hominem, qui calumniatur animæ san- 17
guinem, si vsque ad lacum fugerit, nemo 18
sustinet. * Qui ambulat simpliciter, saluus erit: qui peruersis graditur vijs, concidet semel. * Qui operatur terram suam, sa- 19
tiabitur panibus: qui autem sectatur otiũ, Supr.12. b. 11.
replebitur egestate. * Vir fidelis multum 20
laudabitur: qui autem festinat ditari, non Eccli.10.d. 30. Supr.13. b. 11. & 20. c. 21.
erit innocens. * Qui cognoscit in iudicio 21
faciem, non benefacit: iste pro buccella 22
panis deserit veritatem. * Vir, qui festinat D ditari, & alijs inuidet, ignorat quod egestas 23
superueniet ei. * Qui corripit hominem, gratiam postea inueniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta de- 24
cipit. * Qui subtrahit aliquid à patre suo, & à matre, & dicit hoc non esse peccatum, 25
particeps homicidæ est. * Qui se iactat, & dilatat, iurgia concitat: qui verò sperat 26
in Domino, sanabitur. * Qui confidit in corde suo, stultus est: qui autem graditur 27
sapienter, ipse saluabitur. * Qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecan- 28
tem, sustinebit penuriam. * Cum surrexerint impij, abscondentur homines: cum illi perierint, multiplicabuntur iusti.

CAP. XXIX.

Non audiens corripientem: multiplicatio iustorum: amor sapientiæ: rex iustus: blandus amicus: pestilentes: contendere cum stulto: viri sanguinum: totum proferens spiritum: verba mendacij: pauper & creditor: rex iustus: correctio: multiplicatio impiorum: erudi filium: prophetia: velox ad loquendum: delicatè seruum nutriens: iracundus: superbus: cum fure participans: timens hominem: iusti abominantur impium, & è diuerso.

1 VIro, qui corripientem dura ceruice
A contemnit, repentinus ei superueniet
2 interitus: & eum sanitas non sequetur. *
In multiplicatione iustorum lætabitur vulgus: cum impij sumpserint principatum,
3 gemet populus. * Vir, qui amat sapien- Luce 15. c. 13.
tiam, lætificat patrem suum: qui autem nutrit scorta, perdit substantiam. * Rex iu-
4 stus erigit terram, vir auarus destruet eam.
5 Homo, qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressi-
6 bus eius. * Peccantem virum iniquum inuoluet laqueus: & iustus laudabit, atque
7 gaudebit. * Nouit iustus causam pauperum:

rum: impius ignorat scientiam. *Homi- B
nes pestilentes dissipant ciuitatem: sapien-
tes verò auertunt furorem. * Vir sapiens, 9
si cum stulto contenderit, siue irascatur, si-
ue rideat, non inueniet requiem. *Viri san- 10
guinum oderunt simplicem: iusti autem
quærunt animam eius. * Totum spiritum 11
suum profert stultus: sapiens differt, & re-
seruat in posterum. * Princeps, qui liben- 12
ter audit verba mendacij, omnes ministros
habet impios. * Pauper & creditor obuia, 13
uerunt sibi: vtriusque illuminator est Do- C
minus. *Rex, qui iudicat in veritate paupe- 14
res, thronus eius in æternum firmabitur. *
Virga atque correptio tribuit sapientiam: 15
puer autem, qui dimittitur voluntati suæ,
confundit matrem suam. * In multiplica- 16
tione impiorum multiplicabuntur scelera:
& iusti ruinas eorum videbunt. * Erudi fi- 17
lium tuum, & refrigerabit te, & dabit de-
licias animæ tuæ. * Cum prophetia defe- 18
cerit, dissipabitur populus: qui verò custo-
dit legem, beatus est. * Seruus verbis non 19
potest erudiri: quia quod dicis intelligit, &
respondere contemnit. * Vidisti hominem 20
velocem ad loquendum? stultitia magis
speranda est, quam illius correptio. * Qui 21
delicatè à pueritia nutrit seruum suum, po-
stea sentiet eum contumacem. * Vir ira- 22
cundus prouocat rixas: & qui ad indignan. D
dum facilis est, erit ad peccandum procli-
uior. * Superbum sequitur humilitas: & 23
Iob.22. d. 29. humilem spiritu suscipiet gloria. * Qui 24
cum fure participat, odit animam suam:
adiurantem audit: & non indicat. * Qui 25
timet hominem, citò corruet: qui sperat
in Domino, subleuabitur. * Multi requi- 26
runt faciem principis: & iudicium à Do-
mino egreditur singulorum. * Abominan- 27
tur iusti virum impium: & abominan-
tur impij eos, qui in recta sunt via. Ver-
bum custod ens filius, extra perditionem
erit.

CAP. XXX.

Homo Deo vicinus iudicat se insipientem, & opera Dei incomprehensibilia: sermo Dei ignitus, cui nihil addendum: deprecatur vanitatem, verba mendacij, mendicitatem, & diuitias: non accusandus seruus apud dominum suum: aliquot generationes execrabiles: duæ sanguisugæ: tria insaturabilia: oculus patrem subsannans: tria difficilia: per tria mouetur terra: quatuor minima terræ: tria benè gradientia: vehementer emungens.

VErba congregantis filij Vomentis. 1
Visio, quam locutus est vir, cum A
quo est Deus, & qui Deo secum morante
confortatus, ait: * Stultissimus sum vi- 2

rorum, & sapientia hominum non est me-
cum. * Non didici sapientiam, & non no- 3
ui scientiam sanctorum. * Quis ascendit 4
in cœlum, atque descendit? quis conti-
nuit spiritum in manibus suis? quis colli-
gauit aquas quasi in vestimento? quis su-
scitauit omnes terminos terræ? quod no-
men est eius, & quod nomen filij eius, si
nosti? * Omnis sermo Dei ignitus, cly- 5
peus est sperantibus in se: *ne addas quid- 6 Ps. 11. b. 7. Deut. 4 a. 2. & 12. d. 32.
quam verbis illius, & arguaris, inuenia-
risque mendax. * Duo rogaui te, ne de- 7
neges mihi antequam moriar. * Vanita- 8
tem, & verba mendacia longe fac à me.
Mendicitatem, & diuitias ne dederis mi-
hi: tribue tantùm victui meo necessaria:
ne forte satiatus alliciar ad negandum, & 9
dicam: Quis est Dominus? aut egestate
compulsus furer, & periurem nomen Dei
mei. * Ne accuses seruum ad dominum 10
suum, ne forte maledicat tibi, & corruas.
* Generatio, quæ patri suo maledicit, & 11
quæ matri suæ non benedicit. *Generatio, 12
quæ sibi munda videtur, & tamen non est
lota à sordibus suis. * Generatio, cuius 13
excelsi sunt oculi, & palpebræ eius in al-
ta surrectæ. * Generatio, quæ pro denti- 14
bus gladios habet, & commandit molari-
bus suis, vt comedat inopes de terra, &
pauperes ex hominibus. * Sanguisugæ duæ 15
C sunt filiæ, dicentes: Affer, affer. Tria
sunt insaturabilia, & quartum, quod
numquam dicit: Sufficit. * Infernus, & 16
os vulvæ, & terra, quæ non satiatur aqua:
ignis verò numquam dicit: Sufficit. * O- 17
culum, qui subsannat patrem, & qui des-
picit partum matris suæ, effodiant eum
corui de torrentibus, & comedant eum
filij aquilæ: * Tria sunt difficilia mihi, & 18
quartum penitus ignoro: * Viam aquilæ 19
in cœlo, viam colubri super petram, viam
nauis in medio mari, & viam viri in ado-
lescentia. * Talis est, & via mulieris adul- 20
teræ, quæ comedit, & tergens os suum
dicit: Non sum operata malum. * Per 21
tria mouetur terra, & quartum non potest
sustinere: * Per seruum cum regnauerit: 22
per stultum cum saturatus fuerit cibo: *
per odiosam mulierem cum in matrimo-
nio fuerit assumpta: & per ancillam cum
fuerit hæres dominæ suæ. * Quatuor sunt 24
D minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sa-
pientibus: * Formicæ, populus infirmus, 25
qui præparat in messe cibum sibi: * le- 26
puculus, plebs inualida, qui collocat in
petra cubile suum: * regem locusta non 27
habet, & egreditur vniuersa per turmas
suas: * stellio manibus nititur, & mora- 28
tur in ædibus regis: * Tria sunt, quæ 29
bene gradiuntur, & quartum, quod in-

cedit felicitet : * Leo fortissimus bestia- 30
rum ad nullius pauebit occursum: * gal- 31
lus succinctus lumbos: & aries : nec est
rex, qui resistat ei. * Est, qui stultus ap 32
paruit, postquam eleuatus est in sublime:
si enim intellexisset, ori suo imposuisset
manum. * Qui autem fortiter premit 33
vbera ad eliciendum lac, exprimit buty-
rum: & qui vehementer emungit, elicit
sanguinem: & qui prouocat iras, produ-
cit discordias.

CAP. XXXI.

Exhortatur ne mulieribus dederis substantiam tuam, nec regibus vinum, sed mœrentibus, aperi os tuum muto: vindica inopem: Laus & varitas mulieris fortis: pulchritudo fallax gratia.

VErba Lamuelis regis. Visio, qua erudi- 1
uit eum mater sua. Quid dilecte mi, A
quid dilecte ueteri mei, quid dilecte votorũ 2
meorum? * Ne dederis mulieribus substan- 3
tiam tuam, & diuitias tuas ad delendos
reges. * Noli regibus, ò Lamuel, noli 4
regibus dare vinum: quia nullum secre-
tum est, vbi regnat ebrietas. * & ne forte 5
bibant, & obliuiscantur iudiciorum, &
mutent causam filiorum pauperis. * Da- 6
te siceram mœrentibus, & vinum his, qui
amaro sunt animo: * bibant, & obliuiscan- 7
tur egestatis suæ, & doloris sui non recor-
dentur amplius. * Aperi os tuum muto, 8
& causis omnium filiorum, qui pertran-
seunt: * aperi os tuum, decerne, quod 9
iustum est, & iudica inopem, & paupe-
rem. * Mulierem fortem quis inuenit? pro- 10
cul, & de vltimis finibus pretium eius. * 11
Confidit in ea cor viri sui, & spolijs non
indigebit. * Reddet ei bonum, & non 12
malum, omnibus diebus vitæ suæ. Quæ- 13
siuit lanam, & linum, & operata est con-
silio manuum suarum. * Facta est, quasi 14
nauis institoris, de longe portans panem
tuum. * Et de nocte surrexit, deditque 15
prædam domesticis suis, & cibaria ancil-
lis suis. * Considerauit agrum, & emit 16
eum: de fructu manuum suarum planta-
uit vineam. * Accinxit fortitudine lum- 17
bos suos, & roborauit brachium suum. *
Gustauit, & vidit, quia bona est negotia- 18
tio eius: non extinguetur in nocte lucerna
eius. * Manum suam misit ad fortia, & di- 19
giti eius apprehenderunt fusum. * Manum
suam aperuit inopi, & palmas suas exten- 20
dit ad pauperem. Non timebit domui suæ 21
à frigoribus niuis: omnes enim domestici
eius vestiti sunt duplicibus. * Stragulatam 22
vestem fecit sibi: byssus & purpura indu-
mentum eius. * Nobilis in portis vir eius, 23
quando sederit cum senatoribus terræ: Sin-
donem fecit, & vendidit, & cingulum tra- 24
didit Chananæo. * Fortitudo, & decor 25
indumentum eius, & ridebit in die nouissi-
mo. * Os suum aperuit sapientiæ, & lex cle- 26
mentiæ in lingua eius. * Considerauit semi- 27
D tas domus suæ, & panem otiosa non come-
dit. * Surrexerunt filij eius, & beatissimam 28
prædicauerunt: vir eius, & laudauit eam. *
Multæ filiæ congregauerunt diuitias: tu su- 29
pergressa es vniuersas. * Fallax gratia, & 30
vana est pulchritudo: mulier timens Do- 31
minum, ipsa laudabitur. * Date ei de fru-
ctu manuum suarum: & laudent eam in
portis opera eius.

ECCLESIASTES,

QVI AB HEBRÆIS COHELETH APPELLATVR.

CAP. I.

Omnia vana, & nihil sub sole nouum: cuncta rerum quoque rerum difficilem esse, inquisitionem, eamque vanam, & spiritus afflictionem.

VErba Ecclesiastæ, filij Dauid, 1
regis Ierusalem. * Vanitas A
vanitatum dixit Ecclesia- 2
stes: vanitas vanitatum, & omnia vanitas. * Quid ha- 3
bet amplius homo de vni-
uerso labore suo, quo laborat sub sole? * Ge- 4
neratio præterit, & generatio aduenit: ter- B
ra autem in æternum stat. * Oritur sol, & 5
occidit, & ad locum suum reuertitur; ibi-
que renascens, * Gyrat per Meridiem, & flec- 6
titur ad Aquilonem: lustrans vniuersa in
circuitu pergit spiritus, & in circulos suos
reuertitur. * Omnia flumina intrant in ma- 7
re, & mare non redundat: ad locum, unde
exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum
fluant, * Cunctæ res difficiles non potest eas 8
homo explicare sermone. Non saturatur
oculus visu; nec auris auditu impletur. * 9
Quid est, quod fuit? ipsum quod futurum
est: quid est, quod factum est? ipsum quod
faciendum est. * Nihil sub sole nouum, nec 10
valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est: C
iam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt
ante nos. * Non est priorum memoria: sed 11
nec eorum quidem, quę postea futura sunt,
erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in
nouissimo. * Ego Ecclesiastes fui rex Israel 12
in Ierusalem. * Et proposui in animo meo 13
quærere, & inuestigare sapienter de omni-
bus, quæ fiunt sub sole. Hanc occupatio-
nem pessimam dedit Deus filijs hominum,
vt occuparentur in ea. * Vidi cuncta, quæ 14
fiunt sub sole, & ecce vniuersa vanitas, &
afflictio spiritus. * Peruersi difficile corri- 15
guntur, & stultorum infinitus est numerus. D
* Locutus sum in corde meo, dicens: Ecce 16
magnus effectus sum, & præcessi omnes sa-
pientia, qui fuerunt ante me in Ierusalem:
& mens mea contemplata est multa sapien-
ter, & didici. Dedique cor meum, vt scirem 17
prudentiam, atque doctrinam, erroresque,
& stultitiam: & agnoui, quod in his, quo-
que esset labor, & afflictio spiritus: Eo quod 18
in multa sapientia, multa sit indignatio: &
qui addit scientiam, addit & laborem.

CAP. II.

In affluentia deliciarum, diuitiarum, ædificiorum, & in horum labore est vanitas, & afflictio spiritus: dicit etiam quanta sit vanitatis congregare futuro hæredi, qui qualis futurus sit, ignoratur.

1 DIxi ego in corde meo * Vadam, & af- A
fluam delicijs, & fruar bonis. Et vidi
2 quod hoc quoque esset vanitas. * Risum re-
putaui errorem: & gaudio dixi: Quid frus-
3 tra deciperis? * Cogitaui in corde meo ab-
strahere à vino carnem meam, vt animum
meum transferrem ad sapientiam, deuita-
remque stultitiam, donec viderem, quid es-
set vtile filijs hominum: quo facto opus est
4 sub sole numero dierum vitæ suæ. * Magni-
ficaui opera mea, ædificaui mihi domos, &
5 plantaui vineas, * Feci hortos, & pomaria,
6 & consaui ea cuncti generis arboribus. Et
extruxi mihi piscinas aquarum, vt irriga-
7 rem syluam lignorum germinantium. Pos- B
sedi seruos, & ancillas, multamque fami-
liam habui, armenta quoque, & magnos
ouium greges, vltra omnes, qui fuerunt an-
8 te me in Ierusalem: * Coaceruaui mihi ar-
gentum, & aurum, & substantias regum, ac
prouinciarum: feci mihi cantores, & can-
tatrices, delicias filiorum hominum, scy-
phos, & vrceos in ministerio ad vina fun-
9 denda: * Et supergressus sum opibus omnes,
qui ante me fuerunt in Ierusalem: sapientia
10 quoque perseuerauit mecum. * Et omnia,
quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui
eis: nec prohibui cor meum, quin omni vo-
luptate frueretur, & oblectaret se in his,
quæ præparaueram: & hanc ratus sum par-
11 tem meam, si viterer labore meo. * Cumque
C me conuertissem ad vniuersa opera, quæ fe-
cerant manus meæ, & ad labores, in quibus
frustra sudaueram, vidi in omnibus vanita-
tem, & afflictionem animi, & nihil perma-
12 nere sub sole. *, Tranfiui ad contemplan-
dam sapientiam, erroresque, & stultitiam
(quid est, inquam, homo, vt sequi possit re-
13 gem Factorem suum?) Et vidi, quod tantũ
præcederet sapientia stultitiam, quantum
14 differt lux a tenebris. * Sapientis oculi in Infr. 7. 2. 15. Prou. 17. 24.
capite eius: stultus in tenebris ambulat: &
didici, quod vnus vtriusque esset interitus.
15 * Et dixi in corde meo: Si vnus, & stulti, &
meus occasus erit, quid mihi prodest, quod

Digitized by Google

maiorem sapientiæ dedi operam? Locutusque cum mente mea, animaduerti, quod hoc quoque esset vanitas. * Non enim erit 16
memoria sapientis similiter, vt stulti in perpetuum, & futura tempora oblitione cuncta pariter operient: moritur doctus similiter, vt indoctus. * Et idcirco tæduit me vitæ 17
meæ, videntem mala vniuersa esse sub sole, D
& cuncta vanitatem, & afflictionem spiritus. * Rursus detestatus sum omnem indu- 18
striam meam, qua sub sole studiosissime laboraui, habiturus hæredem post me, Quem 19
ignoro, vtrum sapiens an stultus futurus sit, & dominabitur in laboribus meis, quibus defudaui, & solicitus fui, & est quidquam tam vanum? * Vnde cessaui, renuntiauitque 20
cor meum vltra laborare sub sole. * Nam 21
cum alius laboret in sapientia, & doctrina, & sollicitudine, homini otioso quæsita dimittit: & hoc ergo, vanitas, & magnum malum. * Quid enim proderit homini de vni- 22
uerso labore suo, & afflictione spiritus, qua sub sole cruciatus est? Cuncti dies eius do- 23
loribus, & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit: & hoc nonne vanitas est? * Nonne melius est comedere, & bi- 24
bere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? & hoc de manu Dei est. * Quis 25
ita deuorabit, & deliciis affluet, vt ego? Homini bono in conspectu suo dedit Deus sa- 26
pientiam, & scientiam, & lætitiam: peccatori autem dedit afflictionem, & curam superfluam, vt addat, & congreget, & tradat ei, qui placuit Deo: sed & hoc vanitas est, cassa solicitudo mentis.

CAP. III.

Quod omnia suo proueniant tempore, & transeant: quodque in nullis hic flaxis sit mentis quies: vnusquoque sit hominis, ac immeritum interitus.

OMnia tempus habent, & suis spatijs 1
transeunt vniuersa sub cœlo. * Tem- A
pus nascendi, & tempus moriendi. Tempus 2
plantandi, & tempus euellendi, quod plantatum est. * Tempus occidendi, & tempus 3
sanandi. Tempus destruendi, & tempus ædificandi. * Tempus flendi, & tempus ridendi. Tempus plangendi, & tempus saltandi. 4
* Tempus spargendi lapides, & tempus colligendi. Tempus amplexandi, & tempus 5
longe fieri ab amplexibus. * Tempus acqui- 6
rendi, & tempus perdendi. Tempus custo- B
diendi, & tempus abijciendi. * Tempus scin- 7
dendi, & tempus consuendi. Tempus tacendi, & tempus loquendi. * Tempus dilectio- 8
nis & tempus odij. Tempus belli, & tempus pacis. * Quid habet amplius homo de 9
labore suo? * Vidi afflictionem, quam dedit 10
Deus filijs hominum, vt distendantur in ea.
11 Cuncta fecit bona in tempore suo, & mundum tradidit disputationi eorum, vt non inueniat homo opus, quod operatus est Deus
12 ab initio vsque ad finem: * Et cognoui, quod non esset melius nisi lætari, & facere bene
13 in vita sua. * Omnis enim homo, qui comedit, & bibit, & videt bonum de labore suo,
14 hoc donum Dei est. * Didici, quod omnia opera, quæ fecit Deus, perseuerent in perpetuum: non possumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus, vt timea-
15 tur. * Quod factum est, ipsum permanet: quæ futura sunt, iam fuerunt: & Deus in-
16 staurat quod abijt. * Vidi sub sole in loco iudicij impietatem, & in loco iustitiæ ini-
17 quitatem. * Et dixi in corde meo: Iustum & impium iudicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit. * Dixi in corde meo de fi-
18 lijs hominum, vt probaret eos Deus, & ostenderet similes esse bestijs. * Ideirco vi-
19 D nus interitus est hominis, & iumentorum, & æqua vtriusque conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur: similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumento
20 amplius: cuncta subiacent vanitati. Et omnia pergunt ad vnum locum: de terra facta
21 sunt, & in terram pariter reuertuntur. Quis nouit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus iumentorum descendat deorsum? * Et deprehendi nihil esse
22 melius, quam lætari hominem in opere suo, & hanc esse partem illius. Quis enim eum adducet, vt post se futura cognoscat?

CAP. IV.

Vanitatem huius vitæ arguit sapiens ex innocentum oppressione, & quod industria humana sit inuidiæ obnoxia: item quod stultus secure in otio agit, alio qui hæredem non habet thesaurizante: explicat commoda societatis, regum regnorumque vanitatem, & obedientiam præfert stultorum victimis.

1 VErti me ad alia, & vidi calumnias, quæ
A sub sole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem consolatorem: nec posse resistere eorum violentiæ, cunctorum
2 auxilio destitutos. * Et laudaui magis mortuos, quàm viuentes: * Et feliciorem vtro-
3 que iudicaui, qui necdum natus est, nec vidit mala, quæ sub sole fiunt. * Rursum contemplatus sum omnes labores hominum, & industrias animaduerti patere inuidiæ proximi: & in hoc ergo vanitas, & cura superflua est. * Stultus complicat manus suas, &
5 6 comedit carnes suas, dicens: * Melior est pugillus cum requie, quam plena vtraque manus cum labore, & afflictione animi. Con-
B 7 siderans reperi, & aliam vanitatem sub so-
8 le: * Vnus est, & secundum non habet, non

filium

filium,non fratrem, & tamen laborare non
ceſſat,nec ſatiantur oculi eius diuitijs: nec
recogitat,dicens: Cui laboro,& fraudo ani-
mam meam bonis? in hoc quoque vanitas eſt,& afflictio peſſima. * Melius eſt ergo 9
duos eſſe ſimul; quam vnum. habent enim
emolumentum ſocietatis ſuæ: *Si vnus ce- 10
ciderit, ab altero fulcietur, væ ſoli: quia C
cum ceciderit,non habet ſubleuantem ſe.*
Et ſi dormierint duo, fouebuntur mutuò: 11
vnus quomodo calefiet? Et ſi quiſpiam præ- 12
ualuerit contra vnum,duo reſiſtunt ei:funi-
culus triplex difficile rumpitur. * Melius 13
eſt puer pauper, & ſapiens, rege ſene, &
ſtulto,qui neſcit prævidere in poſterum. *
Quod de carcere,cateniſque interdum quis 14
egrediatur ad regnum: & alius natus in re-
gno, inopia conſumatur. *Vidi cunctos vi- 15
uentes, qui ambulant ſub ſole cum adole- D
ſcente ſecundo,qui conſurget pro eo.* In- 16
finitus numerus eſt populi omnium, qui
fuerunt ante eum:& qui poſtea futuri ſunt,
non lætabuntur in eo. ſed & hoc vanitas,
& afflictio ſpiritus. *Cuſtodi pedem tuum 17
ingrediens domum Dei,& appropinqua,vt
1.Reg.15.c. audias: Multò enim melior eſt obedientia,
22. Oſee 6.b.a. quàm ſtultorum victimæ, qui neſciunt
quid faciunt mali.

CAP. V.

Nil timere de Deo, & eius prouidentia loquendum: vota reddenda: non mirandum de egenorum oppreſſione, cum iniqui iudicem habeant: item quam ſit miſera conditio auari numquam impleri, & diuitijs concernantis diuitias, in proprium nonnumquam malum.

NE temerè quid loquaris, neque cor 1
tuum ſit velox ad proferendum ſer- A
monem coram Deo. Deus enim in cœlo,&
tu ſuper terram: idcirco ſint pauci ſermo-
nes tui. * Multas curas ſequuntur ſomnia, 2
& in multis ſermonibus inuenietur ſtulti-
tia. * Si quid vouiſti Deo,ne moreris redde- 3
re: diſplicet enim ei infidelis,& ſtulta pro- B
miſſio. ſed quodcumque voueris,redde. *
Multòque melius eſt non vouere, quàm 4
poſt votum promiſſa non reddere. *Ne de- 5
deris os tuum, vt peccare facias carnem
tuam: neque dicas coram Angelo: Non eſt
prouidentia: ne forte iratus Deus contra
ſermones tuos, diſſipet cuncta opera ma-
nuum tuarum. * Vbi multa ſunt ſomnia, 6
plurimæ ſunt vanitates, & ſermones innu-
meri: tu verò Deum time. Si videris calum- 7
nias egenorum, & violenta iudicia, & ſub-
uerti iuſtitiam in prouincia,non mireris ſu-
per hoc negotio: quia excelſo excelſior eſt
alius, & ſuper hos quoque eminentiores
ſunt alij,*Et inſuper vniuerſæ terræ rex im- 8
9 perat ſeruienti. * Auarus non implebitur
C pecunia: & qui amat diuitias, fructum non
10 capiet ex eis: & hoc ergo vanitas. * Vbi
multæ ſunt opes, multi, & qui comedunt
eas. Et quid prodeſt poſſeſſori, niſi quod
11 cernit diuitias oculis ſuis? *Dulcis eſt ſom-
nus operanti, ſiue parum, ſiue multum co-
medat: ſaturitas autem diuitis non ſinit eſ-
12 dormire. * Eſt & alia infirmitas peſſima, Iob.10.c.
quam vidi ſub ſole: diuitiæ conſeruatæ in 20.
13 malum domini ſui. *Pereunt enim in affli-
ctione peſſima: generauit filium, qui in
14 ſumma egeſtate erit.*Sicut egreſſus eſt nu-
dus de vtero matris ſuæ, ſic reuertetur, & Iob.1.d.21.
15 nihil auferet ſecum de labore ſuo. *Mise- 1.Tim.6.b.
rabilis prorſus infirmitas: quo modo venit, 7.
D ſic reuertetur. Quid ergo prodeſt ei, quod
16 laborauit in ventum? *Cunctis diebus vitæ
ſuæ comedit in tenebris,& in curis multis,
17 & in ærumna atque triſtitia. * Hoc itaque
viſum eſt mihi bonum, vt comedat quis,&
bibat, & fruatur lætitia ex labore ſuo, quo
laborauit ipſe ſub ſole, numero dierum vi-
tæ ſuę, quos dedit ei Deus: & hæc pars il-
18 lius. * Et omni homini, cui dedit Deus di-
uitias,atque ſubſtantiam,poteſtatemque ei
tribuit, vt comedat ex eis, & fruatur parte
ſua,& lætetur de labore ſuo: hoc & eſt do-
19 num Dei. *Non enim recordabitur dierum
vitæ ſuæ, eo quod Deus occupet delicijs
cor eius.

CAP. VI.

Miſera eſt auari vanitas, qui ne in neceſſarijs quidem audet partis vti.

1 EST & aliud malum, quod vidi ſub ſole,
A & quidem frequens apud homines: *
2 Vir,cui dedit Deus diuitias,& ſubſtantiam,
& honorem, & nihil deeſt animæ ſuæ, ex
omnibus, quæ deſiderat: nec tribuit ei po-
teſtatem Deus,vt comedat ex eo,ſed homo
B extraneus vorabit illud, hoc vanitas,& mi-
3 ſeria magna eſt. *Si genuerit quiſpiam cen-
tum liberos, & vixerit multos annos, &
plures dies ætatis habuerit, & anima illius
non vtatur bonis ſubſtantiæ ſuæ,ſepultura-
que careat: de hoc ergo pronuntio, quod
4 melior illo ſit abortiuus. *Fruſtra enim ve-
nit, & pergit ad tenebras, & obliuione de-
5 lebitur nomen eius. * Non vidit ſolem,ne-
C que cognouit diſtantiam boni,& mali: Etiã
6 ſi duobus millibus annis vixerit, & non
fuerit perfruitus bonis: nonne ad vnum lo-
7 cum properant omnia? * Omnis labor ho-
minis in ore eius:ſed anima eius non imple-
8 bitur. Quid habet amplius ſapiens à ſtulto?
& quid pauper, niſi vt pergat illuc, vbi eſt
9 vita? *Melius eſt videre,quod cupias,quàm
deſiderare,quod neſcias. ſed & hoc vanitas
10 eſt, & præſumptio ſpiritus. * Qui futurus

est,iam vocatum est nomen eius: & scitur, quod homo sit,& non possit contra fortio D
rem se in iudicio contendere. * Verba sunt 11
plurima,multamque in disputando habentia vanitatem.

CAP. VII.

Vanum est altiora se quærere, & inter multa, quæ quibus magis sint eligenda sic & sapientia vtilior est cum diuitijs: dies malus præcauendus: ne plusquam oportet sapiens, aut iustus sis: quam sit mulieris consortium amarum, & periculosum: quodque homo sit à Deo creatus rectus.

QVid necesse est homini maiora se quæ- 1
rere, cum ignoret,quid conducat sibi A
in vita sua,numero dierum peregrinationis
suæ, & tempore, quod velut vmbra præte-
rit? Aut quis ei poterit indicare quid post
eum futurum sub sole sit? Melius est nomen 2
bonum, quàm vnguenta pretiosa, & dies
mortis die natiuitatis. * Melius est ire ad do- 3
mum luctus,quàm ad domum conuiuij: in
illa enim finis cunctorum admonetur ho-
minum,& viuens cogitat,quid futurum sit.
Melior est ira risu; quia per tristitiam vul- 4
tus corrigitur animus delinquentis. * Cor 5
sapientium vbi tristitia est, & cor stultorũ
vbi lætitia. * Melius est à sapiente corripi, 6
quam stultorum adulatione decipi. * Quia 7
sicut sonitus spinarum ardentium sub olla,
sic risus stulti: sed & hoc vanitas. * Calum- 8
nia conturbat sapientiam, & perdet robur
cordis illius. * Melior est finis orationis, 9
quàm principium. Melior est patiens arro-
gante. * Ne sis velox ad irascendum: quia 10
ira in sinu stulti requiescit. Ne dicas: Quid 11
putas causæ est, quod priora tempora me-
liora fuere,quàm nunc sunt? stulta enim est
huiusmodi interrogatio. Vtilior est sapien- 12
tia cum diuitijs, & magis prodest videnti-
bus solem. * Sicut enim protegit sapientia, 13
sic protegit pecunia: hoc autem plus habet B
eruditio,& sapientia, quod vitam tribuunt
possessori suo. * Considera opera Dei, quod 14
nemo possit corrigere quem ille despexe-
rit. * In die bona fruere bonis, & malam 15
diem præcaue: sicut enim hanc, sic & illã
fecit Deus, vt non inueniat homo contra eũ
iustas querimonias. * Hæc quoque vidi in 16
diebus vanitatis meæ: Iustus perit in iusti-
tia sua, & impius multo viuit tempore in
malitia sua. * Noli esse iustus multum: neq; 17
plus sapias, quàm necesse est, ne obstupe-
scas. * Ne impiè agas multum: & noli esse 18
stultus, ne moriaris in tempore non tuo. * C
Bonum est te sustentare iustum, sed & ab 19
illo ne subtrahas manum tuam: quia qui ti-
met Deum, nihil negligit. * Sapientia con- 20
fortauit sapientem super decem principes
ciuitatis. * Non est enim homo iustus in 21 1. Reg. 8. c. 46. 2. Par. 6. c. 36. Prou. 20. b. 8.
terra, qui faciat bonum, & non peccet. * Sed
& cunctis sermonibus, qui dicuntur, ne ac-
commodes cor tuum: ne forte audias ser-
uum tuum maledicentem tibi. * Scit enim 22 3. Reg. 2. c. 8.
conscientia tua, quia & tu crebrò maledi-
xisti alijs. * Cuncta tentaui in sapientia. Di- 23
xi: Sapiens efficiar: & ipsa longius recessit à
me. * Multò magis quam erat: & alta pro- 24
funditas, quis inueniet eam? * Lustraui vni- 25
uersa animo meo, vt scirem, & considera-
rem, & quærerem sapientiam, & rationem:
& vt cognoscerem impietatem stulti, & er-
rorem imprudentium: * Et inueni amario- 26
rem morte mulierem, quæ laqueus vena-
torum est, & sagena cor eius, vincula sunt
manus illius. qui placet Deo, effugiet illam:
qui autem peccator est, capietur ab illa. Ec- 27
ce hoc inueni, dixit Ecclesiastes, vnum & al-
terum, vt inuenirem rationem. * Quam ad- 28
huc quærit anima mea, & non inueni. Vi-
rum de mille vnum reperi, mulierem ex
omnibus non inueni. * Solummodo hoc 29
inueni, quod fecerit Deus hominem rec-
tum, & ipse se infinitis miscuerit quæstio-
nibus. Quis talis, vt sapiens est? & quis
cognouit solutionem verbi?

CAP. VIII.

In vultu lucet sapientia: à Dei mandatis non recedendum: homo nouit tantùm præsentia, neque mortem potest euadere: impij ob Dei indulgentiam liberius peccant: vanissimum videtur, quod iustis, & impijs similia hic eueniunt: & operum Dei ratio non est inuestiganda.

SApientia hominis lucet in vultu eius, & 1
potentissimus faciem illius commuta- A
bit. * Ego os regis obserua, & præcepta iura- 2 Sup. 1. c. 14.
menti Dei. Ne festines recedere à facie eius, 3
neque permaneas in opere malo: quia om-
ne, quod voluerit, faciet: Et sermo illius po- 4
testate plenus est: nec dicere ei quisquam,
potest: Quare ita facis? * Qui custodit præ- 5
ceptum, non experietur quidquam mali.
Tempus & responsionem cor sapientis in-
telligit. * Omni negotio tempus est, & op- 6
portunitas, & multa hominis afflictio: Quia 7
ignorat præterita, & futura nullo scire po-
test nuntio. * Non est in hominis potestate 8
B prohibere spiritum, nec habet potestatem
in die mortis, nec finitur quiescere ingruen-
te bello, neque saluabit impietas impium.
Omnia hæc considerauí, & dedi cor meum 9
in cunctis operibus, quæ fiunt sub sole. In-
terdum dominatur homo homini in malũ
tuum. * Vidi impios sepultos: qui etiam cũ 10
adhuc viuerent, in loco sancto erant, & lau-
dabantur in ciuitate, quasi iustorum ope-
rum, sed & hoc vanitas est. * Etenim quia 11

non

non profertur citò contra malos sententia, C
absque timore vllo filij hominum perpe-
trãt mala. *Attamen peccator ex eo, quod 12
centies facit malum, & per patientiam sus-
tentatur, ego cognoui, quod erit bonum ti-
mentibus Deum, qui verentur faciem eius.
Non sit bonum impio, nec prolongentur 13
dies eius, sed quasi vmbra transeant, qui
non timent faciem Domini. *Est & alia va- 14
nitas, quæ fit super terram, sunt iusti, qui- D
bus mala proueniunt, quasi opera egerint
impiorum: & sunt impij, qui ita secuti
sunt, quasi iustorum facta habeat, sed &
hoc vanissimum iudico. Laudaui igitur lę- 15
titiam, quod non esset homini bonum sub
sole, nisi quod comederet, & biberet, atque
gauderet: & hoc solùm secum auferret de
labore suo, in diebus vitæ suæ, quos dedit
ei Deus sub sole. *Et appositi cor meum, vt 16
scirem sapientiam, & intelligerem distен-
tionem, quæ versatur in terra: est homo,
qui diebus, & noctibus somnum non capit
oculis. Et intellexi, quod omnium operum 17
Dei nullam possit homo inuenire ratio-
nem, eorum quæ fiunt sub sole: & quantò
plus laborauerit ad quærendum, tantò mi-
nus inueniat: etiam si dixerit sapiens se nos-
se, non poterit reperire.

CAP. IX.

Nemo scit an Dei odio, vel amore sit dignus: quod eadem cunctis hic eueniunt: & cum post hanc brevem, & incertam vitam non reflet tempus operandi, monet nunc operibus instanter incumbendum, & licet sapientia præstet fortitudini, in paupere tamen non æstimatur.

OMnia hæc tractaui in corde meo: vt 1
curiosè intelligerem: Sunt iusti, atque A
sapientes: & opera eorum in manu Dei: &
tamen nescit homo, vtrum amore an odio
dignus sit: * Sed omnia in futurum seruantur 2
incerta, eo quod vniuersa æquè eueniant iusto, & impio, bono & malo, mundo
& immundo, immolanti victimas, & sacrificia contemnenti, sicut bonus, sic & peccator: vt periurus, ita & ille, qui verum dete-
stat. Hoc est pessimum inter omnia, quæ sub 3
sole fiunt, quia eadem cunctis eueniunt, B
vnde & corda filiorum hominum implentur malitia, & contemptu in vita sua, &
post hæc ad inferos deducentur. Nemo est, 4
qui semper viuat, & qui firmius rei habeat
fiduciam: melior est canis viuus leone mortuo. * Viuentes enim sciunt se esse morituros, mortui verò nihil nouerunt amplius, 5
nec habent vltra mercedem: quia obliuioni
tradita est memoria eorum. *Amor quoq;, 6
& inuidiæ simul perierunt, nec habent partem in hoc sæculo, & in opere, quod sub so-
le geritur. *Vade ergo, & comede in lætitia 7
C panem tuum, & bibe cum gaudio vinum
8 tuum: quia Deo placent opera tua. * Omni
tempore sint vestimenta tua candida, & 9
oleum de capite tuo non deficiat. * Perfruere vita cum vxore, quam diligis, cunctis
diebus vitæ instabilitatis tuæ, qui dati sunt
tibi sub sole omni tempore vanitatis tuæ:
hæc est enim pars in vita, & in labore tuo,
10 quod laboras sub sole. * Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare:
quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec
scientia erunt apud inferos, quo tu propе-
11 ras. Verti me ad aliud, & vidi sub sole, nec
velocium esse cursum, nec fortium bellum,
nec sapientium panem, nec doctorum di-
uitias, nec artificum gratiam: sed tempus,
12 casumque in omnibus. * Nescit homo fi-
nem suum, sed sicut pisces capiuntur ha-
mo, & sicut aues laqueo comprehenduntur; sic capiuntur homines in tempore ma-
13 lo, cum eis extemplo superuenerit. * Hanc
quoque sub sole vidi sapientiam, & proba-
14 ui maximam: * Ciuitas parua, & pauci in
D ea viri: venit contra eam rex magnus, &
vallauit eam, extruxitque munitiones per
15 gyrum, & perfecta est obsidio. * Inuentus-
que est in ea vir pauper, & sapiens, & liberauit vrbem per sapientiam suam, & nullus deinceps recordatus est hominis illius
16 pauperis: * Et dicebam ego, meliorem esse
sapientiam fortitudine: quomodo ergo sapientia pauperis contempta est, & verba
17 eius non sunt audita? * Verba sapientium
audiuntur in silentio, plusquam clamor
18 principis inter stultos. *Melior est sapientia, qua arma bellica: & qui in vno peccauerit, multa bona perdet.

CAP. X.

Sapientia à stulto differentia: tentationibus potentis spiritus resistendum: de stulto, ac servo elevatis, & diuite, ac principe humiliatis; occultus detractor serpenti comparatur: de rege puero, & principibus mane comedentibus: neque regi, neque diuiti detrahendum.

MVscæ morientes perdunt suauitatem 1
vnguenti. Pretiosior est sapientia, A
& gloria, parua & ad tempus stultitia. Cor 2
sapientis in dextera eius, & cor stulti in sinistra illius. *Sed & in via stultus ambulãs, 3
cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris: 4
quia curatio faciet cessare peccata maxima. * Est malum, quod vidi sub sole, quasi 5
per errorem egrediens a facie principis: Positum stultum in dignitate sublimi, & diuites sedere deorsum. *Vidi seruos in equis, 6 7

& principes ambulantes super terram, qua. B
si seruos. *Qui fodit foueam, incidit in eam: 8
Prou.26.d. & qui dissipat sepem, mordebit eum colu-
Eccl. 27.d. ber. * Qui transfert lapides, affligetur in eis: 9
24. & qui scindit ligna, vulnerabitur ab eis. *Si 10
retusum fuerit ferrum, & hoc non vt prius, C
sed hebetatum fuerit, multo labore exacue-
tur, & post industriam sequetur sapientia.*
Si mordeat serpens in silentio, nihil eo mi- 11
nus habet, qui occultè detrahit. *Verba oris 12
sapientis gratia: & labia insipientis præcipi-
tabunt eum: *Initium verborum eius stul- 13
titia, & nouissimum oris illius error pessi-
mus. Stultus verba multiplicat. Ignorat ho- 14
mo, quid ante se fuerit: & quid post se futu-
rum sit, quis ei poterit indicare? * Labor 15
stultorum affliget eos, qui nesciunt in vr-
bem pergere. *Væ tibi terra, cuius rex puer 16
est, & cuius principes mane comedunt. *
Beata terra, cuius rex nobilis est, & cuius 17
principes vescuntur in tempore suo, ad re- D
ficiendum, & non ad luxuriam. * In pigri- 18
tijs humiliabitur contignatio, & in infirmi-
tate manuum perstillabit domus. In risum 19
faciunt panem, & vinum, vt epulentur vi-
uentes: & pecuniæ obediunt omnia. In co- 20
gitatione tua regi ne detrahas, & in secreto
cubiculi tui ne maledixeris diuiti: quia &
aues coeli portabunt vocem tuam, & qui
habet pennas annuntiabit sententiam.

CAP. XI.

Monet nostra aliis impartiri, & semper bene esse operandum: quod hominis iudicium post obitum sit immutabile: futuri quoque iudicij memoriam retinendam, in quo de omnibus iudicandi sumus: iram & malitiam à corde auferendam.

MItte panem tuum super transeunte 5 1
aquas: quia post tempora multa in- A
uenies illum. * Da partem septem, necnon 2
& octo: quia ignoras quid futurum sit mali
super terram. *Si repletæ fuerint nubes, im- 3
brem super terram effundent. Si ceciderit
lignum ad Austrum, aut ad aquilonem, in
quocumque loco ceciderit, ibi erit. * Qui 4
obseruat ventum, non seminat: & qui con-
siderat nubes, numquam metet. Quomodo 5
ignoras, quæ sit via spiritus, & qua ratione B
compingantur ossa in ventre prægnantis:
sic nescis opera Dei, qui fabricator est om-
nium. *Mane semina semen tuum, & vespe- 6
re, ne cesset manus tua: quia nescis quid ma-
gis oriatur, hoc aut illud, & si vtrumque si-
mul, melius erit. *Dulce lumen, & delecta- 7
bile est oculis videre solem. *Si annis multis 8
vixerit homo, & in his omnibus lætatus
fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, C
& dierum multorum: qui cum venerint,
vanitatis arguentur præterita. *Lætare ergo 9
D iuuenis in adolescentia tua, & in bono sit
cor tuum in diebus iuuentutis tuæ, & am-
bula in vijs cordis tui, & in intuitu oculo-
rum tuorum: & scito, quod pro omnibus
10 his adducet te Deus in iudicium. * Aufer
iram à corde tuo, & amoue malitiam à car-
ne tua. Adolescentia enim, & voluptas va-
na sunt.

CAP. XII.

Deum pra oculis habere in iuuentute, priusquam succedat molesta senectus, tandemque nouissima mors: eumque omnia sint vanitas, Dei precepta obserua, nam de omnibus est reddenda ratio.

1 MEmento Creatoris tui in diebus iu-
A uentutis tuæ, antequam veniat tem-
pus afflictionis, & appropinquent anni, de
2 quibus dicas: Non mihi placent: Antequam
tenebrescat sol, & lumen, & luna, & stellæ,
3 & reuertantur nubes post pluuiam: *Quan-
B do commouebuntur custodes domus, &
nutabunt viri fortissimi, & otiosæ erunt
molentes in minuto numero, & tenebre-
4 scent videntes per foramina: * Et claudent
ostia in platea, in humilitate vocis molen-
tis, & consurgent ad vocem volucris, & ob-
5 surdescent omnes filiæ carminis. * Excelsa
quoque timebunt, & formidabunt in via,
florebit amygdalus, impinguabitur locusta,
& dissipabitur capparis: quoniam ibit ho-
mo in domum æternitatis suæ, & circui-
6 bunt in platea plangentes. Antequam rum-
patur funiculus argenteus, & recurrat vitta
aurea, & conteratur hydria super fontem,
7 & confringatur rota super cisternam, * Et
C reuertatur puluis in terram suam vnde erat,
& spiritus redeat ad Deum, qui dedit il-
8 lum: *Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes,
9 & omnia vanitas. *Cumque esset sapientis-
simus Ecclesiastes, docuit populum, & enar-
D rauit, quæ fecerat: & inuestigans composuit
10 parabolas multas. * Quæsiuit verba vtilia,
& conscripsit sermones rectissimos, ac ve-
11 ritate plenos. * Verba sapientium sicut sti-
muli, & quasi claui in altum defixi, quæ per
magistrorum consilium data sunt à pastore
12 vno. * His amplius fili mi ne requiras. Fa-
ciendi plures libros nullus est finis: fre-
13 quensque meditatio, carnis afflictio est. Fi-
nem loquendi pariter omnes audiamus.
Deum time, & mandata eius obserua: hoc
14 est enim omnis homo: * Et cuncta, quæ
fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni
errato, siue bonum, siue malum illud sit.

CAN-

CANTICVM CANTICORVM SALOMONIS.

Quod Hebraicè dicitur SIR HASIRIM.

CAPVT I.

Hic Canticum totum eſt myſticum, pleniſſimum incomprehenſibilis amoris Chriſti erga ſponſam ſuam, ac vicißim ſponſæ erga Chriſtum ſponſum.

Seuletur me oſculo oris ſui: quia meliora ſunt vbera tua vino, *Fragrantia vnguentis optimis. Oleum effuſum nomen tuum: ideò adoleſcentulæ dilexerunt te. Trahe me: poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria ſua: exultabimus & lætabimur in te, memores vberum tuorum ſuper vinum: recti diligunt te. Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Ieruſalem, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis. Nolite me conſiderare, quod fuſca ſim, quia decolorauit me ſol: filij matris meæ pugnauerunt contra me, poſuerũt me cuſtodem in vineis: vineam meam non cuſtodiui. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipam poſt greges ſodalium tuorum. Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hoedos tuos iuxta tabernacula paſtorum. *Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te amica mea. *Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis: collum tuum ſicut monilia. *Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. *Dum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum. * Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. *Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. * Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum. * Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Lectulus noſter floridus: *Tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina.

A 1
2
3
B 4
5
6
7
8
9
10
C 11
12
13
14
15
16

CAP. II.

EGo flos campi, & lilium conuallium. Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. Sicut malus inter ligna ſyluarum, ſic dilectus meus inter filios. Sub vmbra illius, quem deſideraueram, ſedi: & fructus eius dulcis gutturi meo. *Introduxit me in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem. *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo. *Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Adiuro vos filiæ Ieruſalem, per capreas ceruoſque camporum, ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectam, quoadusque ipſa velit. *Vox dilecti mei, ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles: Similis eſt dilectus meus capreæ, hinnuloque ceruorum, en ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos. *En dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni. Iam enim hyems tranſijt, imber abijt, & receſſit. *Flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit: vox turturis audita eſt in terra noſtra: *Ficus protulit groſſos ſuos: vineæ florentes dederunt odorem ſuum. Surge, amica mea, ſpecioſa mea, & veni: *Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora. *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia. Donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ. Reuertere: ſimilis eſto, dilecte mi, capreæ, hinnuloque ceruorum ſuper montes Bether.

A 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17

CAP. III.

IN lectulo meo per noctes quæſiui, quem diligit anima mea: quæſiui illum, & non inueni. *Surgam, & circuibo ciuitatem: per vicos, & plateas quæram quem diligit anima mea: quæſiui illum, & non inueni. *Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem: Num quem diligit anima mea, vidiſtis? * Paululum cum pertranſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meę, & in cubiculum genitricis meæ. *Adiuro vos filiæ Ieruſalem per capreas, ceruoſque camporum, ne ſuſcitẽtis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipſa

A 1
2
3
4
5

ipſa velit. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per 6
deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus
myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pig- B
mentarij? *Ecce lectulum Salomonis ſexaginta 7
fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael: Omnes 8
tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi:
vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum pro-
pter timores nocturnos. *Ferculum fecit 9
ſibi rex Salomon de lignis Libani: Colum- 10
nas eius fecit argenteas, reclinatorium au- C
reum, aſcenſum purpureum: media chari-
tate conſtrauit propter filias Ieruſalem: *
Egredimini, & videte filiæ Sion regem Salo 11
monem in diademate, quo coronauit illum
mater ſua in die deſponſationis illius, & in
die lætitiæ cordis eius.

CAP. IV.

QVam pulchra es amica mea, quam 1
pulchra es! Oculi tui columbarum, A
abſque eo, quod intrinſecus latet. Capilli
tui ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt
de monte Galaad. *Dentes tui ſicut greges 2
tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro, om-
nes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt in-
ter eas. *Sicut vitta coccinea, labia tua: 3
& eloquium tuum, dulce. Sicut frag- B
men mali punici, ita genæ tuæ, abſque
eo, quod intrinſecus latet. *Sicut tur- 4
ris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt
cum propugnaculis: mille clypei pendent
ex ea, omnis armatura fortium. *Duo vbera 5
tua, ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui
paſcuntur in lilijs. *Donec aſpiret dies, & 6
inclinentur vmbræ, vadam ad montem
myrrhæ, & ad collem thuris. *Tota pulchra 7
es amica mea, & macula non eſt in te. *Ve- 8
ni de Libano ſponſa mea, veni de Libano, C
veni, coronaberis de capite Amana, de ver-
tice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum,
de montibus pardorum. *Vulnerauiſti cor 9
meum ſoror mea ſponſa, vulnerauiſti cor
meum in vno oculorum tuorum, & in vno
crine colli tui. *Quam pulchræ ſunt mam- 10
mæ tuæ ſoror mea ſponſa! pulchriora ſunt
vbera tua vino, & odor vnguentorum tuo-
rum ſuper omnia aromata. *Fauus diſtil- 11
lans labia tua ſponſa, mel & lac ſub lingua
tua: & odor veſtimentorum tuorum ſicut D
odor thuris. *Hortus concluſus ſoror mea 12
ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus. *
Emiſſiones tuæ paradiſus malorum punico-
rum cum pomorum fructibus. Cypri cum
nardo, *Nardus & crocus, fiſtula, & cinna- 14
momum cum vniuerſis lignis Libani, myr-
rha & aloe cum omnibus primis vnguen-
tis. *Fons hortorum: puteus aquarum vi- 15
ventium, quæ fluunt impetu de Libano. * 16
Surge Aquilo, & veni auſter, perfla hortum
meum, & fluant aromata illius.

CAP. V.

VEniat dilectus meus in hortum ſuum, 1
A & comedat fructum pomorum ſuo-
rum. Veni in hortum meum ſoror mea ſpo-
ſa, meſſui myrrham meam cum aromati-
bus meis: comedi fauum cum melle meo,
bibi vinum meum cum lacte meo: comedi-
te amici, & bibite, & inebriamini chariſſi-
mi. *Ego dormio, & cor meum vigilat: vox 2
B dilecti mei pulſantis: Aperi mihi ſoror
mea, amica mea, columba mea, immacula-
ta mea: quia caput meum plenum eſt rore,
& cincinni mei guttis noctium. *Expoliaui 3
me tunica mea, quomodo induar illa? laui
pedes meos, quomodo inquinabo illos? Di- 4
lectus meus miſit manum ſuam per fora-
men, & venter meus intremuit ad tactum
eius. *Surrexi, vt aperirem dilecto meo ma- 5
nus meæ ſtillauerunt myrrham, & digiti
mei pleni myrrha probatiſſima. *Peſſulum 6
oſtij mei aperui dilecto meo: at ille declina-
uerat, atque tranſierat. Anima mea liquefa-
cta eſt, vt locutus eſt: quæſiui, & non inue-
ni illum: vocaui, & non reſpondit mihi. *
Inuenerunt me cuſtodes, qui circumeunt 7
ciuitatem: percuſſerunt me, & vulneraue-
C runt me: tulerunt pallium meum mihi cu-
ſtodes murorum. *Adiuro vos filiæ Ieruſa- 8
lem, ſi inueneritis dilectum meum, vt nun-
tietis ei, quia amorem langueo. *Qualis eſt 9
dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mu-
lierum? qualis eſt dilectus tuus ex dilecto,
quia ſic adiuraſti nos? *Dilectus meus can- 10
didus, & rubicundus, electus ex millibus. *
Caput eius aurum optimum: Comæ eius 11
ſicut elatæ palmarum, nigræ quaſi coruus. *
Oculi eius ſicut columbæ ſuper riuulos 12
aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reddent
iuxta fluenta pleniſſima. *Genæ illius ſicut 13
areolæ aromatum conſitæ à pigmentarijs.
Labia eius lilia diſtillantia myrrham pri-
mam. *Manus illius tornatiles aureæ ple- 14
D næ hyacinthis. Venter eius eburneus, di-
ſtinctus ſapphiris. *Crura illius columnæ 15
marmoreæ, quæ fundatæ ſunt ſuper baſes
aureas. Species eius vt Libani, electus vt
cedri. *Guttur illius ſuauiſſimum, & totus 16
deſiderabilis: talis eſt dilectus meus, & ipſe
eſt amicus meus, filiæ Ieruſalem. Quo abiit 17
dilectus tuus, ò pulcherrima mulierum?
quo declinauit dilectus tuus? & quæremus
eum tecum.

CAP. VI.

DIlectus meus deſcendit in hortum ſuũ 1
A ad areolam aromatum, vt paſcatur
in hortis, & lilia colligat. *Ego dilecto meo, 2
& dilectus meus mihi, qui paſcitur inter li-
lia. *Pulchra es amica mea, ſuauis, & decо- 3

ra

ra ſicut Ieruſalem: terribilis vt caſtrorum
acies ordinata. * Auerte oculos tuos à me, 4
quia ipſi me auolare fecerunt. Capilli tui ſi-
cut grex caprarum, quæ apparuerunt de
Galaad. * Dentes tui ſicut grex ouium, quæ 5
aſcenderunt de lauacro, omnes gemellis fe-
tibus, & ſterilis non eſt in eis. * Sicut cortex 6
mali punici, ſic gena tua abſque occultis
tuis. * Sexaginta ſunt reginæ, & octoginta 7
concubinæ, & adoleſcentularum non eſt
numerus. * Vna eſt columba mea, perfecta 8
mea, vna eſt matris ſuæ, electa genitrici ſuæ. C
Viderunt eam filiæ, & beatiſſimam prædi-
cauerunt, reginæ, & concubinæ, & laudā-
uerunt eam. * Quæ eſt iſta, quæ progreditur 9
quaſi aurora conſurgens, pulchra vt luna,
electa vt ſol, terribilis vt caſtrorum acies
ordinata? * Deſcendi in hortum nucum, vt 10
viderem poma conuallium, & inſpicerem, D
ſi floruiſſet vinea, & germinaſſent mala pu-
nica. * Neſciui: anima mea conturbauit me 11
propter quadrigas Aminadab. * Reuertere, 12
reuertere Sulamitis: reuertere, reuertere,
vt intueamur te.

CAP. VII.

QVid videbis in Salamite, niſi choros 1
caſtrorum? Quam pulchri ſunt greſ- A
ſus tui in calceamentis, filia principis! Iun-
cturæ femorum tuorum, ſicut monilia, quæ
fabricata ſunt manu artificis. * Vmbilicus 2
tuus crater tornatilis, numquam indigens
poculis. Venter tuus ſicut aceruus tritici, B
vallatus lilijs. Duo vbera tua, ſicut duo hin- 3
nuli gemelli capreæ. * Collum tuum ſicut 4
turris eburnea. Oculi tui ſicut piſcinæ in
Hebron, quæ ſunt in porta filiæ multitudi-
nis. Naſus tuus ſicut turris Libani, quæ re-
ſpicit contra Damaſcum. * Caput tuum, vt 5
Carmelus: & comæ capitis tui, ſicut purpu-
ra regis vincta canalibus. * Quam pulchra 6
es, & quam decora chariſſima, in delicijs. *
Statura tua aſſimilata eſt palmæ, & vbera 7
tua botris. * Dixi: Aſcendam in palmam, & 8
apprehendam fructus eius: & erunt vbera C
tua ſicut botri vineæ: & odor oris tui ſicut
malorum. * Guttur tuum ſicut vinum opti- 9
mum, dignum dilecto meo ad porandum,
labijſque & dentibus illius ad ruminan-
dum. * Ego dilecto meo, & ad me conuerſio 10
eius. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, 11
D commoremur in villis. * Manè ſurgamus ad 12
vineas, videamus ſi floruit vinea, ſi flores
fructus parturiunt, ſi floruerunt mala puni-
ca: ibi dabo tibi vbera mea. * Mandragoræ 13
dederunt odorem. In portis noſtris omnia
poma: noua & vetera, dilecte mi, ſeruaui
tibi.

CAP VIII.

QVis mihi det te fratrem meum ſugen- 1
A tem vbera matris meæ, vt inueniam
te foris, & deoſculer te, & iam me nemo de-
ſpicias? * Apprehendam te, & ducam in do- 2
mum matris meæ: ibi me docebis, & dabo
tibi poculum ex vino condito, & muſtum
malorum granatorum meorum. Læua eius 3
ſub capite meo, & dextera illius amplexa-
bitur me. * Adiuro vos filiæ Ieruſalem, ne 4
ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dile-
ctam, donec ipſa velit. * Quæ eſt iſta, quæ 5
aſcendit de deſerto, delicijs affluens, inni-
xa ſuper dilectum ſuum? Sub arbore malo
ſuſcitaui te: ibi corrupta eſt mater tua, ibi
6 violata eſt genitrix tua. * Pone me vt ſigna-
B culum ſuper brachium tuum: quia fortis
eſt, vt mors dilectio, dura ſicut infernus æ-
mulatio: lampades eius, lampades ignis at-
7 que flammarum. * Aquæ multæ non potue-
C runt extinguere charitatem, nec flumina
obruent illam: ſi dederit homo omnem
ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione, qua-
8 ſi nihil deſpiciet eam. * Soror noſtra parua,
& vbera non habet: quid faciemus ſorori
9 noſtræ in die, quando alloquenda eſt. * Si
murus eſt, ædificemus ſuper eum propu-
gnacula argentea: ſi oſtium eſt, compin-
10 gamus illud tabulis cedrinis. * Ego murus:
D & vbera mea ſicut turris, ex quo facta ſum
11 coram eo, quaſi pacem reperiens. * Vinea
fuit pacifico in ea, quæ habet populus: tra-
didit eam cuſtodibus, vir affert pro fructu
12 eius mille argenteos. * Vinea mea coram
me eſt. Mille tui pacifici, & ducenti his, qui
13 cuſtodiunt fructus eius. * Quæ habitas in
hortis, amici auſcultant: fac me audire vo-
14 cem tuam. * Fuge dilecte mi, & aſſimilare
capreæ, hinnuloque ceruorum ſuper mon-
tes aromatum.

LIBER SAPIENTIÆ.

CAPVT I.

Iudices sint iusti: Deminus inuenitur, si simplici corde, & fide quæratur, fugit autem à peccatoribus, & vanis cogitationibus: cumque omnia repleat, nihil eum latere potest: murmuratio, detractio, & mendacium detestanda, omnia fecit Deus ad vitam, non mortem intendens, quam sibi peccatores accersierunt.

1 DIligite iustitiam, qui iudicatis terram. Sentite de Domino A in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum: 2 Quoniam inuenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis, qui fidem habent in illum. * 3 Peruersæ enim cogitationes separãt à Deo: probata autem virtus corripit insipientes.* B 4 Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. 5 Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripietur à superueniente iniquitate.* 6 Benignus est enim spiritus sapientiæ, & non liberabit maledicum à labijs suis: quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus: & linguæ eius auditor. 7 Quoniam spiritus Domini repleuit orbem terrarum: & hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis. * 8 Propter hoc, qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteriet illum corripiens iudicium. * 9 In cogitationibus enim impij interrogatio erit: sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius. 10 Quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non abscondetur. * C 11 Custodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodest, & à detractione parcite linguæ, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit: os autem, quod mentitur, occidit animam. * 12 Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum. 13 Quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum. * 14 Creauit enim, vt essent omnia: & sanabiles fecit nationes orbis terrarum: & non est in illis medicamentum exterminij, nec inferorum regnum in terra. D 15 Iustitia enim perpetua est, & immortalis. * 16 Impij autem manibus, & verbis accersierunt illam: & æstimantes illam amicam, defluxerunt, & sponsiones posuerunt ad illam: quoniam digni sunt, qui sint ex parte illius.

9. Reg. 2. 2. Psalm 36. 1. 2. Par. 15. 2.

Gal. 5. 17. Ierem. 17. 9. 10. Psalm 6. 2.

Ezech. 18. 23. & 33. 11.

CAP. II.

Omnis impiorum vita futura spem non habentium scopus est frui huius vitæ voluptatibus, idcòque infirmum, qui diuersum respicit finem ferre nequeunt, sed ad mortem vsque persequuntur: sicut & Diabolo inuidia homo à Deo creatus immortalis, factus est mortalis.

1 DIxerunt enim cogitantes apud se A non rectè: * Exiguum, & cum tædio est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est, qui agnitus sit reuersus ab inferis: * 2 Quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus: quoniam fumus flatus est in naribus nostris: & sermo scintilla ad commouendum cor nostrum: * 3 Qua extincta, cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffunditur tanquam mollis aer, & transibit vita nostra tanquam vestigium nubis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est à 4 radijs solis, & à calore illius aggrauata: * Et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum nostrorum. * 5 Vmbræ enim transitus B est tempus nostrum, & non est reuersio finis nostri: quoniam consignata est, & nemo 6 reuertitur. * Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in 7 iuuentute celeriter. * Vino pretioso, & vnguentis nos impleamus: & non prætereat 8 nos flos temporis. * Coronemus nos rosis, antequam marcescant: nullum pratum sit, 9 quod non pertranseat luxuria nostra. * Nemo nostrum exors sit luxuriæ nostræ: vbique relinquamus signa lætitiæ: quoniam 10 hæc est pars nostra, & hæc est sors. * Opprimamus pauperem iustum, & non parcamus viduæ, nec veterani reuereamur canos 11 multi temporis. * Sit autem fortitudo nostra lex iustitiæ: quod enim infirmum est, 12 inutile inuenitur. * Circumueniamus ergo C iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos pec- 13 cata disciplinæ nostræ. * Promittit se scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat. 14 * Factus est nobis in traductionem cogitatio-

Iob. 7. 8. 1. & 14. 8. 1. 1. Cor. 15. 4. 32.

Matt. 17. 12. Ioan. 7. 8. 7.

tionum noſtrarum. Grauis eſt nobis etiam 15
ad videndum, quoniam diſſimilis eſt alijs
vita illius, & immutatæ ſunt viæ eius. *
Tanquam nugaces æſtimati ſumus ab illo, 16
& abſtinet ſe à vijs noſtris tanquam ab im-
munditijs, & præfert nouiſſima iuſtorum,
& gloriatur patrem ſe habere Deum. * Vi- 17
deamus ergo ſi ſermones illius veri ſint, &
tentemus, quæ ventura ſunt illi, & ſciemus,
Pſ. 21. d. 9. Ierem. 11. d. 19. quæ erunt nouiſſima illius. Si enim eſt ve- 18
rus filius Dei, ſuſcipiet illum, & liberabit
eum de manibus contrariorum. * Contu- 19
melia, & tormento interrogemus eum, vt
ſciamus reuerentiam eius, & probemus
patientiam illius. * Morte turpiſſima con- 20
demnemus eum: erit enim ei reſpectus ex
ſermonibus illius. * Hæc cogitauerunt, & 21
errauerunt: excæcauit enim illos malitia
eorum. *Et neſcierunt ſacramenta Dei, ne- 22
que mercedem ſperauerunt iuſtitiæ, nec iu-
dicauerunt honorem animarum ſanctа-
Gen. 1. d. 27. 1. b. 7. 5. a. b. Eccli. 17. a. 1. Sap. 3. a. 1. rum. Quoniam Deus creauit hominem in- 23
exterminabilem, & ad imaginem ſimilitu-
dinis ſuæ fecit illum. * Inuidia autem dia- 24
boli mors introiuit in orbem terrarum: *
Imitantur autem illum, qui ſunt ex parte 25
illius.

CAP. III.

De felicitate iuſtorum, qui in hac vita ab impijs contempti, tentationibus à Deo probati fuerunt: & de infelicitate impiorum: item de caſtitatis, & bonorum operum mercede, ac infelicitate filiorum adulterorum.

Deut. 33. b. 3. Iſa. 5. a. 4. IVſtorum autem animæ in manu Dei 1
ſunt, & nõ tanget illos tormentum mor- A 2
tis. *Viſi ſunt oculis inſipientium mori: & 3
æſtimata eſt afflictio exitus illorum: * Et
quod à nobis eſt iter, exterminium: illi au-
tem ſunt in pace. * Et ſi coram hominibus 4
tormenta paſſi ſunt, ſpes illorum immor-
talitate plena eſt. * In paucis vexati, in 5
multis bene diſponentur: quoniam Deus
tentauit eos, & inuenit illos dignos ſe. Tan- 6
quam aurum in fornace probauit illos, &
quaſi holocauſti hoſtiam accepit illos, & in
tempore erit reſpectus illorum. Fulgebunt 7
iuſti, & tanquam ſcintillæ in arundineto B 8
diſcurrent. *Iudicabunt nationes, & domi-
Matt. 19. f. 28. 1. Cor. 6. a. 2. nabuntur populis, & regnabit Dominus
illorum in perpetuum. * Qui confidunt in 9
illo, intelligent veritatem: & fideles in di-
lectione acquieſcent illi: quoniam donum,
& pax eſt electis eius. *Impij autem ſecun- 10
dum, quæ cogitauerunt, correptionem ha-
bebunt: qui neglexerunt iuſtum, & à Do-
mino receſſerunt. * Sapientiam enim, & di- 11
ſciplinam, qui abijcit, infelix eſt: & vacua C
eſt ſpes illorum, & labores ſine fructu, &
inutilia opera eorum. *Mulieres eorum in- 12
ſenſatæ ſunt, & nequiſſimi filij eorum. *
Maledicta creatura eorum, quoniam felix 13
eſt iterilis: & incoinquinata, quæ neſciuit
thorum in delicto, habebit fructum in re-
ſpectione animarum ſanctarum: *Et ſpa- 14
do, qui non operatus eſt per manus ſuas Iſaiæ 56. a. 4.
iniquitatem, nec cogitauit aduerſus Deum
nequiſſima: dabitur enim illi fidei donum
electum, & ſors in templo Dei acceptiſſi-
ma. * Bonorum enim laborum glorioſus 15
eſt fructus, & quæ non concidat radix ſa-
pientiæ. *Filij autem adulterorum in con- 16
ſummatione erunt, & ab iniquo thoro ſe-
men exterminabitur. * Et ſi quidem lon- 17
ge vitæ erunt, in nihilum computabuntur,
& ſine honore erit nouiſſima ſenectus illo-
rum. * Et ſi celerius defuncti fuerint, non 18
habebunt ſpem, nec in die agnitionis allo-
cutionem. *Nationis enim iniquæ duræ ſunt 19
conſummationes.

CAP. IV.

Caſta generatio in multis ab adulterina diffidet: de refrigerio iuſti morte præoccupati: qua ſit ſenectus venerabilis, & quod iuſti ſæpius è mundo tolluntur à Deo, ne ab impijs ſeducantur, & quantum finis vtrorumque diſſidet.

A OQuam pulchra eſt caſta gene ratio 1
cum claritate: immortalis eſt enim
memoria illius: quoniam & apud Deum
noſcitur eſt, & apud homines. * Cum præſens 2
eſt, imitantur illam: & deſiderant eam cum
ſe eduxerit, & in perpetuum coronata triũ-
phat incoinquinatorum certaminum præ- 3
mium vincens. * Multigena autem impio-
rum multitudo non erit vtilis, & ſpuria vi-
tulamina non dabunt radices altas, nec ſta-
bile firmamentum collocabunt. * Et ſi in 4
B ramis in tempore germinauerint, infirmi-
ter poſita, à vento commouebuntur, & à ni-
mietate ventorum eradicabuntur. * Con- 5
fringentur enim rami inconſummati, & Ier. 17. b. 4. Matth. 7. c. 17.
fructus illorum inutiles, & acerbi ad man-
ducandum, & ad nihilum apti. * Ex iniquis 6
C enim ſomnis filij, qui naſcuntur, teſtes ſunt
nequitiæ aduerſus parentes in interroga-
tione ſua. *Iuſtus autem ſi morte præoc- 7
cupatus fuerit, in refrigerio erit. * Sene- 8
ctus enim venerabilis eſt non diuturna, ne-
que annorum numero computata: cani
autem ſunt ſenſus hominis, * Et ætas ſene- 9
D ctutis vita immaculata. *Placens Deo fa-
ctus eſt dilectus, & viuens inter peccato- 10
res translatus eſt. * Raptus eſt ne malitia Hebr. 11. a. 5.
mutaret intellectum eius, aut ne fictio de- 11
ciperet animam illius. * Faſcinatio enim 12
nugacitatis obſcurat bona, & inconſtantia
concupiſcentiæ tranſuertit ſenſum ſine ma-
litia. * Conſummatus in breui expleuit 13
tem-

tempora multa: * Placita enim erat Deo 14
anima illius: propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatum. Populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in prœcordijs talia: * Quoniam 15
gratia Dei, & misericordia est in sanctos Deus, & respectus in electos illius. Condemnat autem iustus mortuus viuos impios, & 16
iuuentus celerius consummata, longam vitam iniusti. * Videbunt enim finem sapientis, & non intelligent, quid cogitauerit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus. * Videbunt & contemnent eum: illos 17 18
autem Dominus irridebit. * Et erunt post 19
hæc decidentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, & commouebit illos à fundamentis, & vsque ad supremum desolabuntur: & erunt gementes, & memoria illorum peribit. * Venient 20
in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducent illos ex aduerso iniquitates ipsorum.

CAP. V.

Impij in iudicio admirantes gloriam iustorum, quos hic contempserant, deflent summam miseriam, quodque tota eorum felicitas fuerit momentanea, iustorum autem erit perpetua: porrò Deus, tum per creaturas, tum per se, armatur ad puniendos impios.

TVnc stabunt iusti in magna constantia, aduersus eos, qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum. * 1 A
Videntes turbabuntur timore horribili, & 2
mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, * Dicentes intra se, poenitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi 3
sunt, quos habuimus aliquando in derisum; & in similitudine improperij. * Nos 4
insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: * Ecce 5
quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est. * Ergo erauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen 6
non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis. * Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulauimus 7
vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. * Quid nobis profuit superbia? aut 8
diuitiarum iactantia quid contulit nobis? B
Transierunt omnia illa tanquam vmbra, & 9
tanquam nuntius percurrens, Et tanquã na 10
uis, quę pertranfit fluctuantem aquã: cuius, cum præterierit, non est vestigium inuenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus. * Aut tanquam auis, quæ tranſuolat in 11
aere, cuius nullum inuenitur argumentum itineris, sed tantùm sonitus alarum verberans leuem ventum, & scindens per vim itineris aerem: commotis alis tranſuolauit, & post hoc nullum signum inuenitur 12
itineris illius: * Aut tanquam sagitta emissa in locum destinatum, diuisus aer continuo in se reclusus est; vt ignoretur tranſitus illius: * Sic & nos nati continuo desiuimus 13
esse: & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere: in malignitate autem 14
nostra consumpti sumus. * Talia dixerunt 15
in inferno hi, qui peccauerunt: * Quoniam C
spes impij tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur: & tanquam summa gracilis, quæ à procella dispergitur: & tanquam fumus, qui à vento diffusus est: & tanquam memoria hospitis vnius diei prætereuntis. * 16
Iusti autem in perpetuum viuent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio 17
illorum apud Altissimum. * Ideò accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini: quoniam dextera sua teget eos, & brachio sancto suo defendet illos. * 18
Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad vltionem inimicorum. * 19
Induet pro thorace iustitiam, & accipiet 20
pro galea iudicium certum. * Sumet scu- 21
tum inexpugnabile æquitatem: Acuet autem duram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. 22
Ibunt directe emissiones fulgurum, & tanD quam à benè curuato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insilient. 23
* Et à petro sa ira plenæ mittentur grandines, excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter. * Contra illos 24
stabit spiritus virtutis, & tanquam turbo venti diuidet illos: & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas euertet sedes potentium.

CAP. VI.

Reges & iudices ad sapientiam, & iustitiam sectandam exhortatur, ostendens quam graue maneat iniustis rectoribus supplicium: item quam sit obuia sapientia quærentibus eam: quodque eius acquisitio sit vtilis, cuius capax non est inuidus.

MElior est sapientia, quàm vires: & vir 1
A prudens, quàm fortis. * Audite ergo Eccli. 9. c. 18.
reges, & intelligite, discite iudices finium 2
terræ. * Præbete aures vos, qui continetis 3
multitudines, & placetis vobis in turbis nationum. * Quoniam data est à Domino 4
potestas vobis, & virtus ab altissimo, qui Rom. 13. a. 1.
interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur. * Quoniam cum essetis ministri 5
regni illius, non rectè iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. * Horrende, & 6
citò apparebit vobis: quoniam iudicium du-

Sapient. 3. a. 3.

Prou. 10. d. 28. & 11. a. 7.

Pf. 18. a. 6.

Pf. 17. Eph. 6. b. 17

Sapient. 5. a. 15
Sap. 2. a. 5.
Prou. 30. a. 19.

durissimum his, qui præsunt, fiet. * Exiguo 7
enim conceditur misericordia: potentes B 8
autem potenter tormenta patientur. * Non 8
Deut. 10. d. 17. 2. Par. 19. b. 7. Eccli. 35. b. 16. Rom. 2. b. 11. Gal. 1. b. 6. Ephes. 6. b. 9. Col. 3. d. 25. Act. 10. c. 34. 1. Petr. 1. b. 17.
enim subtrahet personã cuiusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiusquam: quoniam pusillum, & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus. Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Ad 10
vos ergo reges sunt hi sermones mei, vt discatis sapientiam, & non excidatis. * Qui 11
enim custodierint iusta iustè, iustificabuntur: C
& qui didicerint ista, inuenient quid respondeant. * Concupiscite ergo sermones 12
meos, diligite illos, & habebitis disciplinam. * Clara est, & quæ nunquam marcescit sapientia, & facilè videtur ab his, qui diligunt eam, & inuenitur ab his, qui quærunt illam. * Præoccupat, qui se concupi- 14
scunt, vt illis se prior ostendat. * Qui de luce 15
vigilauerit ad illam, non laborabit: assidentem enim illam foribus suis inueniet. Cogitare ergo de illa, sensus est consummatus: & qui vigilauerit propter illam, citò securus erit. * Quoniam dignos seipsa circuit 17
quærens, & in vijs ostendit se illis hilariter, & in omni prouidentia occurrit illis. Initium enim illius, verissima est disciplinæ concupiscentia. * Cura ergo disciplinæ, di- 19
lectio est: & dilectio, custodia legum illius est: custoditio autem legum, consummatio incorruptionis est: * Incorruptio autem fa- 20
cit esse proximum Deo. * Concupiscentia 21
itaque sapientiæ deducit ad regnum perpetuum. * Si ergo delectamini sedibus, & sceptris, ò reges populi, diligite sapientiam, vt D
in perpetuum regnetis. * Diligite lumen sa- 23
pientiæ omnes, qui præestis populis. * Quid 24
est autem sapientia, & quemadmodum facta sit referam: & non abscondam à vobis sacramenta Dei, sed ab initio natiuitatis inuestigatio, & ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo veritatem: * Neque 25
cum inuidia tabescente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps sapientiæ. * Multitudo autem sapientium sani- 26
tas est orbis terrarum: & rex sapiens stabilimentum populi est. Ergo accipite disciplinam per sermones meos, & proderit vobis.

CAP. VII.

Cum vnus sit omnibus introitus ad vitam, & similis exitus, præ omnibus eligenda est sapientia, adferens secum cuncta bona, habens secum spiritum intelligentiæ multiplicem; & quæ hic mirum in modum extollitur, quamque abundè auctor fuerat assecutus.

SVm quidem, & ego mortalis homo, si- a
milis omnibus, & ex genere terreni il- A
lius, qui prior factum est, & in ventre ma- 2
tris figuratus sum caro. * Decem mensium 2
Iob. 10. a. 10.
tempus coagulatus sum in sanguine, ex semine hominis, & delectamento somni conueniente. * Et ego natus accepi 3
communem aerem, & in similiter factam decidi terram, & primam vocem similem 4
omnibus emisi plorans. * In inuolumentis 4
nutritus sum, & curis magnis. * Nemo enim 5
ex regibus aliud habuit natiuitatis initiũ. * 6
Vnus ergo introitus est omnibus ad vitam, 6
& similis exitus. * Propter hoc optaui, & 7
Iob. 7. c. 11. 2. Tim. 2.
datus est mihi sensus: & inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ. * Et præposui illam 8
regnis, & sedibus; & diuitias nihil esse duxi 9
in comparatione illius. * Nec comparaui 9
illi lapidem pretiosum: quoniam omne aurum in comparatione illius, arena est exi- 10
Iob. 28. c. 15. Prou. 8. b. 11.
gua, & tanquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius. * Super salutem, & 10
speciem dilexi illam, & proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est 11
lumen illius. * Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerábilis 11
3. Reg. 3. b. 13. Matth. 6. d. 33.
honestas per manus illius, * Et lætatus sum 12
in omnibus: quoniam antecedebat me ista sapientia, & ignorabam, quoniam horum 13
omnium mater est. * Quam sine fictione didici, & sine inuidia communico, & honestatem illius non abscondo. Infinitus enim 14
C thesaurus est hominibus, quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, propter 15
disciplinæ dona commendati. Mihi autem dedit Deus dicere ex sententia, & præsumere digna horum, quæ mihi dantur: quoniam ipse sapientiæ dux est, & sapientium 16
emendator. * In manu enim illius, & nos, & sermones nostri, et omnis sapientia, et operum scientia, et disciplina. * Ipse enim de- 17
dit mihi horum, quę sunt, scientiam veram: vt sciam dispositionem orbis terrarum, et virtutes elementorum, * Initium, 18
D et consummationem, et medietatem temporum, vicissitudinem permutationes, et 19
commutationes temporum, * Anni cursus, 20
et stellarum dispositiones, * Naturas animalium, et iras bestiarum, vim ventorum, et cogitationes hominum, differentias virgultorum, et virtutes radicum, * Et quæ- 21
cumque sunt absconsa, et improuisa, didici: omnium enim artifex docuit me sapientia. * Est enim in illa spiritus intelligen- 22
tiæ, sanctus, vnicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suauis, amans bonum, acutus, quem nihil 23
verat, benefaciens, * Humanus, benignus, stabilis, certus, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, et qui capiat omnes spiritus: intelligibilis, mundus, subtilis. 24
Omnibus enim mobilibus mobilior est sapien-

pientia : attingit autem vbique propter
suam munditiam. * Vapor est enim virtu- 25
tis Dei, & emanatio quædam est claritatis
omnipotentis Dei sincera: & ideò nihil in-
quinatum in eam incurrit. * Candor est 26
enim lucis æternæ, & speculum sine macu-
la Dei maiestatis, & imago bonitatis illius.
* Et cum sit vna, omnia potest: & in se per- 27
manens omnia innouat, & per nationes in
animas sanctas se transfert, amicos Dei, &
prophetas constituit. * Neminem enim di- 28
ligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia in-
habitat. * Est enim hæc speciosior sole, & 29
super omnem dispositionem stellarum, lu-
ci comparata inuenitur prior. * Illi enim 30
succedit nox, sapientiam autem non vincit
malitia.

CAP. VIII.

Cum sapientiam comitentur omnia desiderabilia, summe ambienda est, & à Deo petenda; à quo solo datur continentia.

ATtingit ergo à fine vsque ad finem for- 1
titer, & disponit omnia suauiter. Hanc A
amaui, & exquisiui à iuuentute mea, & 2
quæsiui sponsam mihi eam assumere, &
amator factus sum formæ illius. * Generosi- 3
tatem illius glorificat contubernium ha-
bens Dei: sed & omnium Dominus dilexit
illam. * Doctrix enim est disciplinæ Dei, & 4
electrix operum illius. * Et si diuitiæ appe- 5
tuntur in vita, quid sapientia locupletius,
quæ operatur omnia? * Si autem sensus 6
operatur: quis horum, quæ sunt, magis
quàm illa est artifex? * Et si iustitiam quis 7
diligit: labores huius magnas habent vir-
tutes: sobrietatem enim, & prudentiam
docet, & iustitiam, & virtutem, quibus
vtilius nihil est in vita hominibus. * Et si 8
multitudinem scientiæ desiderat quis, scit
præterita, & de futuris æstimat: scit ver-
sutias sermonum, & dissolutiones argu-
mentorum: signa & monstra scit antequam
fiant, & euentus temporum, & sæculo-
rum. * Proposui ergo hanc adducere mi- 9
hi ad conuiuendum: sciens quoniam me-
cum communicabit de bonis, & erit al-
locutio cogitationis, & tædij mei. * Ha- 10
bebo propter hanc claritatem ad turbas, & C
honorem apud seniores iuuenis: * Et acu- 11
tus inueniar in iudicio, & in conspectu po-
tentium admirabilis ero, & facies princi-
pum mirabuntur me: * Tacentem me su- 12
stinebunt, & loquentem me respicient, &
si fermocinante me plura, manus ori suo im-
ponent. * Præterea habebo per hanc, im- 13
mortalitatem: & memoriam æternam his,
qui post me futuri sunt, relinquam. * Di- 14
sponam populos: & nationes mihi erunt
subditæ. * Timebunt me audientes reges 15
horrendi: in multitudine videbor bonus,
16 & in bello fortis. * Intrans in domum
meam, conquiescam cum illa: non enim
habet amaritudinem conuersatio illius, nec
tædium conuictus illius, sed lætitiam, &
17 gaudium. * Hæc cogitans apud me, &
D commemorans in corde meo: quoniam
18 immortalis est in cognatione sapientiæ, *
Et in amicitia illius delectatio bona, & in
operibus manuum illius honestas sine de-
fectione, & in certamine loquelæ illius sa-
pientia, & præclaritas in communicatio-
ne sermonum ipsius: circuibam quærens,
19 vt mihi illam assumerem. * Puer autem
eram ingeniosus, & sortitus sum animam
20 bonam: * Et cum essem magis boni, veni
21 ad corpus incoinquinatum. * Et vt sciui,
quoniam aliter non possem esse continens,
nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ,
scire cuius esset hoc donum: adij Domi-
num, & deprecatus sum illum, & dixi ex
totis præcordijs meis.

CAP. IX.

Oratio sapientis cum agnitione propriæ imbecillitatis, ad impetrandam à Domino sapientiam: quæ cum omnibus necessaria sit, potissimum tamen rectoribus populorum; incerta est enim humana sapientia.

1 DEus patrum meorum, & Domine mi-
A sericordiæ, qui fecisti omnia verbo
2 tuo, Et sapientia tua constituisti hominem, 1. Reg. 3. b. 9.
vt dominaretur creaturæ, quę à te facta est,
3 * Vt disponat orbem terrarum in æquitate,
& iustitia, & in directione cordis iudicium
4 iudicet. * Da mihi sedium tuarum assi-
stricem sapientiam, & noli me reprobare à
5 pueris tuis: * Quoniam seruus tuus sum Psal. 115. b. 16.
ego, et filius ancillæ tuæ, homo infirmus,
et exigui temporis, et minor ad intelle-
6 ctum iudicij, et legum. * Nam et si quis
B erit consummatus inter filios hominum, si
ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum
7 computabitur. * Tu elegisti me regem po-
pulo tuo, et iudicem filiorum tuorum, et 1. Par. 28. b. 4. 5.
8 filiarum: * Et dixisti me ædificare templum 1. Par. 1. b. 9.
in monte sancto tuo, et in ciuitate habita-
tionis tuæ altare, similitudinem tabernacu-
9 li sancti tui, quod præparasti ab initio: * Et
tecum sapientia tua, quæ nouit opera tua, Prou. 8. c. 22. & 17. Ioan. 1. a. 1.
quæ et affuit tunc cum orbem terrarum fa-
ceres, et sciebat quid esset placitum ocu-
lis tuis, et quid directum in præceptis tuis.
10 * Mitte illam de cœlis sanctis tuis, et à se-
C de magnitudinis tuæ, vt mecum sit et me-
cum laboret, vt sciam quid acceptum sit
11 apud te: * Scit enim illa omnia, et intelli-
git, et deducet me in operibus meis, sobrie,
12 et custodiet me in sua potentia. * Et erunt
accepta opera mea, et disponam populum
tuum

tium iustè, et ero dignus sedium patris
Is.40.d.13. mei. * Quis enim hominum poterit scire 13
Rom.11.d. 14. consilium Dei? aut quis poterit cogitare
quid velit Deus? *Cogitationes enim mor- 14
talium timidæ,& incertæ prouidentiæ no-
stræ.*Corpus enim,quod corrumpitur,ag- 15
grauat animam, & terrena inhabitatio de- D
2. Cor.1.d. 16. primit sensum multa cogitantem.*Et difficile 16
æstimamus, quæ in terra sunt: & quæ
in prospectu sunt, inuenimus cum labore.
Quæ autem in cœlis sunt quis inuestigabit?
Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu de- 17
deris sapientiam, & miseris spiritum san-
ctum tuum de altissimis: * Et sic correctæ 18
sunt semitæ eorum qui sunt in terris,& quę
tibi placent,didicerint homines? Nam per 19
sapientiam sanati sunt, quicumque placue-
runt tibi Domine à principio.

CAP. X.

Commendatur sapientia, quod seruauerit, & à malis liberauerit Adam, Noe, Abraham, Lot, Iacob, Ioseph, Moysen, per quem filios Israel de Ægypto duxit per Mare rubrum, demersis in eo Ægyptijs.

Gen.1.d. 29. HÆc illum, qui primus formatus est à 1
Deo pater orbis terrarum,cum solus A
Gen.2.b.7. Gen.4.b.8. Gen.7.b.6. esset creatus,custodiuit, *Et eduxit illum à 2
delicto suo, & dedit illi virtutem continendi omnia. * Ab hac, vt recessit iniustus in 3
ira sua, per iram homicidij fraterni deperijt. *Propter quem, cum aqua deleret ter- 4
Gen.11.a.1 ram,sanauit iterum sapientia, per contemptibile lignum iustum gubernans. * Hæc & 5
in consensu nequitiæ cum se nationes contulissent, sciuit iustum, & conseruauit sine querela Deo,& in filij misericordia fortem
Gen.19.d. 27. custodiuit.*Hæc iustum à pereuntibus im- 6
pijs liberauit fugientem, descendente igne
in pentapolim: Quibus in testimonium ne- 7
quitiæ fumigabunda constat deserta terra, B
& incerto tempore fructus habentes arbores, & incredibilis animæ memoria stans
figmentum salis. * Sapientiam enim præ- 8
tereuntes,non tantum in hoc lapsi sunt, vt
ignorarent bona, sed & insipientiæ suæ reliquerunt hominibus memoriam,vt in his,
quæ peccauerunt,nec latere potuissent. Sa- 9
Gen.18.a. 5.b.10. pientia autem hos, qui se obseruant, à doloribus liberauit. *Hæc profugum iræ fra- 10
tris iustum deduxit per vias rectas,& ostẽdit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam
sanctorum: honestauit illum in laboribus,
& complenit labores illius. * In fraude 11
circumuenientium illum affuit illi, & honestum fecit illum. * Custodiuit illum ab 12
inimicis, & à seductoribus tutauit illum,
& certamen forte dedit illi, vt vinceret, &
sciret, quoniam omnium potentior est sapientia. * Hæc venditum iustum non de- 13

C reliquit, sed à peccatoribus liberauit eum: Gen.37.f. 28.
14 descenditque cum illo in foueam, * Et in Aftor.g.b. 9.
vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, & potentiam ad- Gen.41.f. 40.
uersus eos,qui eum deprimebant: & mendaces ostendit, qui maculauerunt illum,
15 & dedit illi claritatem æternam. Hæc populum iustum, & semen sine querela, libe- Exod.1.b. 11.
rauit à nationibus,quæ illum deprimebant.
16 * Intrauit in animam serui Dei, & stetit
contra reges horrendos in portentis, & si-
17 gnis. * Et reddidit iustis mercedem laD borum suorum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit illis in velamento diei, & Exod.14.b. 22.
18 in luce stellarum per noctem. * Transtulit illos per Mare rubrum, & transuexit il- Ps.77.b.14. Exod.12.c. 51.
19 los per aquam nimiam. * Inimicos autem Exod.15.a. 6.
illorum demersit in mare, & ab altitudi-
20 ne inferorum eduxit illos. * Ideò iusti tu-
21 lerunt spolia impiorum, * Et decantauerunt Domine nomen sanctum tuum, &
victricem manum tuam laudauerunt pariter; quoniam sapientia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit disertas.

CAP. XI.

Sapientia filios Israel per desertum deduxit, denictis inimicis, datisque è petra aquis: punitis autem multiplici flagello idololatras Ægyptijs: cum tamen Deus, omnium quærens salutem, longanimiter toleret peccatores, vt resipiscant, quos vniuersos solo suo nutu continuo perdere posset.

1 DIrexit opera eorum in manibus pro- Exod.16.a. 4.
A phetæ sancti. * Iter fecerunt per de- Exod.17.c. 11.
2 serta, quæ non habitabantur: & in locis Num.20.b. 11.
3 desertis fixerunt casas. * Steterunt contra
4 hostes, & de inimicis se vindicauerunt. *
Sitierunt,& inuocauerunt te,& data est illis aqua de petra altissima, & requies sitis
5 de lapide duro. *Per quæ enim pœnas passi sunt inimici illorum, à defectione potus
sui, & in eis, cum abundarent filij Israel,
6 lætati sunt; * Per hæc, cum illis deesset,
7 benè cum illis actum est. * Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis, humanum
8 sanguinem dedisti iniustis. * Qui cum minuerentur in traductione infantium occisorum, dedisti illis abundantem aquam
9 insperate, * Ostendens per sitim, quæ tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, & ad-
10 uersarios illorum necares. * Cum enim
B tentati sunt, & quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt quemadmodum cum ira iudicati impij tormenta
11 paterentur. * Hos quidem tanquam pater monens probasti: illos autem tanquam
12 durus rex interrogans condemnasti. * Absentes enim, & præsentes similiter torque-

bantur. * Duplex enim illos acceperat 13
tædium, & gemitus cum memoria præteritorum. * Cum enim audirent per sua 14
tormenta benè tecum agi, commemorati sunt Dominum, admirantes in finem exitus. * Quem enim in expositione praua 15
proiectum deriserunt, in finem euentus mirati sunt, non similiter iustis sitientes.
1.Inf.11.d.4.14. Pro cogitationibus autem insensatis iniqui- 16
tatis illorum, quod quidam errantes colebant mutos serpentes, & bestias superuacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam; Vt scirent, 17
quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur, * Non enim impossibilis erat om- 18
Leu.26.d.22. nipotens manus tua, quæ creauit orbem
Inf.6.c.1. terrarum ex materia inuila, immittere illis
Iar.8.c.17. multitudinem vrsorum, aut audaces leones, * Aut noui generis ira plenas ignotas 19
bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes: *Quarum non 20
solum læsura poterat illos exterminare, sed & aspectus per timorem occidere. * Sed 21
& sine his vno spiritu poterant occidi per- D
secutionem passi ab ipsis factis suis, & dispersi per spiritum virtutis tuæ: sed omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti. * Multum enim valere, tibi soli su- 22
pererat semper: & virtuti brachij tui, quis resistet? *Quoniam tanquam momentum 23
stateræ, sic est ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris antelucam, quæ descendit in terram. *Sed misereris omnium, 24
quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam. * Diligis enim omnia, quæ sunt, & nihil odisti 25
eorum, quæ fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti. * Quomodo 26
autem posset aliquid permanere nisi tu voluisses? aut quod à te vocatum non esset, conseruaretur? * Parcis autem om- 27
nibus, quoniam tua sunt Domine, qui amas animas,

CAP. XII.

Ostendit quanta clementia, & longanimitate Deus corripuerit peccatores terræ sanctæ incolas, non subitò eos delens cum non illos tantùm, sed & omnes nationes, nulli illatæ iniuriæ, tanquam solus omnium Dominus perdere posset; hac videlicet erga inimicos clementia, electos suos de se, suaque benitate benè sperare faciens, eosque à peccatis reuocans.

O Quam bonus, & suauis est Domine 1
spiritus tuus in omnibus! * Ideò- A
que eos, qui exerrant, partibus corripis: & 2
de quibus peccant, admones & alloqueris:
ut relicta malitia, credant in te Domine. * 3
Illos enim antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos exhorruisti, * Quoniam odi- 4 Deut.9.d.5. 3.12.d.18. 18.b.12.
bilia opera tibi faciebant per medicamina, & sacrificia iniusta, * Et filiorum suorum 5
necatores sine misericordia, & comestores viscerum hominum, & deuoratores sanguinis à medio sacramento tuo, *Et auctores parentes animarum inauxiliatarum, 6
perdere voluisti per manus parentum nostrorum, *Vt dignam percipere et peregrinationem puerorum Dei, quę tibi omnium 7
charior est terra. * Sed & his tanquam hominibus pepercisti, & misisti antecessores 8
exercitus tui vespas, vt illos paulatim exterminarent. * Non quia impotens eras in 9
B bello subijcere impios iustis, aut bestijs sæuis, aut verbo duro simul exterminare: Sed 10
partibus iudicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum, & Exod.23.d.30. Deut.7.c.24.
quoniam non poterat mutari cogitatio il- 11
lorum in perpetuum. * Semen enim erat maledictum ab initio: nec timens aliquem, 12
veniam dabas peccatis illorum. Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit contra iudicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? 1.Petr.3.b.7.
aut quis tibi imputabit, si perierint natio- 13
nes, quas tu fecisti? * Non enim est alius Deus, quam tu, cui cura est de omnibus, vt ostendas, quoniam non iniustè iudicas iu- 14
dicium. * Neque rex, neque tyrannus in conspectu tuo inquirens de his, quos perdidisti. * Cum ergo sis iustus, iustè om- 15
nia disponis: ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnare, exterum æstimas 16
à tua virtute. *Virtus enim tua iustitiæ initium est: & ob hoc, quod omnium Do- C
minus es, omnibus te parcere facis. * Vir- 17
tutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, & horum, 18
qui te nescium, audaciam traducis. Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos: subest enim tibi, cum voluerit, 19
posse. * Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet iustum esse, & humanum, & bonæ spei fecisti filios tuos: quoniam iudicans das locum in 20
peccatis pœnitentiæ. *Si enim inimicos seruorum tuorum, & deditos morti, cum tanta cruciasti attentione, dans tempus, & locum, per quæ possent mutari à mali- 21
tia: * Cum quanta diligentia iudicasti filios tuos, quorum parentibus iuramenta, & D
conuentiones dedisti bonarum promissionum? * Cum ergo das nobis disciplinam 22
inimicos nostros multipliciter flagellas, vt bonitatem tuam cogitemus iudicantes: & cum

cum de nobis iudicatur, speremus misericordiam tuam. * Vnde & illis, qui in vita 23
sua insensate, & iniustè vixerunt, per hæc,
quæ coluerunt, deditti summa tormenta. *
Etenim in erroris viæ diutius errauerunt, 24
deos æstimantes hæc, quæ in animalibus
sunt superuacua, infantium insensatorum
more viuentes. * Propter hoc tanquam 25
pueris insensatis iudicium in derisum dedisti. * Qui autem ludibrijs, & increpa- 26
tionibus non sunt correcti, dignum Dei
iudicium experti sunt. * In quibus enim 27
patientes indignabantur, per hæc, quos
putabant deos, in ipsis cum exterminarentur videntes, illum, quem olim negabant
se nosse verum Deum agnouerunt: propter
quod & finis condemnationis eorum venit
super illos.

Sap. 11. c. 16. Rom. 1. c. 23.

CAP. XIII.

Vani quidem sunt, qui ex creaturis Deum non agnoscentes, ipsas potius creaturas pro dijs coluerunt: at illi longè sultiores, qui opus artificis Deum dicunt, ab insensato idolo futura interroganres.

VAni autem sunt omnes homines, in 1
quibus non subest scientia Dei, & de
his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est, neque operibus attendentes agnouerunt, quis esset artifex: * Sed 2
aut ignem, aut spiritum, aut citatum aerem, aut gyrum stellarum, aut nimiam
aquam, aut solem, & lunam, rectores orbis
terrarum deos putauerunt. * Quorum si 3
specie delectati, deos putauerunt: sciant
quantò his dominator eorum speciosior
est: speciei enim generator hæc omnia constituit. * Aut si virtutem, & opera eorum 4
mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam,
qui hæc fecit, fortior est illis: * A magni- 5
tudine enim speciei, & creaturæ, cognoscibiliter poterit creator horum videri. *
Sed tamen adhuc in his minor est querela. 6
Et hi enim fortasse errant, Deum quærentes, & volentes inuenire. * Etenim cum in 7
operibus illius conuersentur, inquirunt: &
persuasum habent, quoniam bona sunt, quæ
videntur. Iterum autem nec his debet ignosci. * Si enim tantum potuerunt scire, vt 9
posset æstimare seculum: quomodo huius
Dominum non facilius inuenerunt? * Infe- 10
lices autem sunt, & inter mortuos spes illorum est, qui appellauerunt deos opera manuum hominum, aurum & argentum, artis
inuentionem, & similitudines, aut animalium, aut lapidem inutilem opus manus
antiquæ. * Aut siquis artifex faber de sylua 11
lignum rectum fecuerit, & huius docte era-
dat omnem corticem, & arte sua vsus, diligenter fabricet vas vtile in conuersationem

Rom. 1. b. 19. Deut. 4. c. 17. 18 b.

Isa. 44. b. 9. Ier. 10. a. 3.

vitæ, * Reliquijs autem eius operis, ad pre- 12
parationem escæ abutatur: * Et reliquum 13
horum, quod ad nullos vsus facit, lignum
curuum, & vorticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem suam, & per scientiam suæ artis figuret illud, & assimilet il- 14
lud imagini hominis, * Aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius, & omnem maculam, quæ in illo est, 15
perliniens: * Et faciat ei dignam habita- D
tionem, & in pariete ponens illud, & con- 16
firmans ferro. * Ne fortè cadet: prospiciens
illi, sciens, quoniam non potest adiuuare se:
imago enim est, & opus est illi adiutorium.
Et de substantia sua, et de filijs suis, et de 17
nuptijs votum faciens inquirit. Non eru- 18
bescit loqui cum illo, qui sine anima est: *
Et pro sanitate quidem infirmum deprecatus, et pro vita rogat mortuum, et in adiu- 19
torium inutilem inuocat: * Et pro itinere
petit ab eo, qui ambulare non potest, et de
acquirendo, & de operando, et de omnium
rerum euentu petit ab eo, qui in omnibus
est inutilis.

CAP. XIV.

Veilis inuentio nauis, qua etiam tempore diluuij semen humanum seruatum est: idolum autem maledictum est cum suo fabricatore: & quod fuerit idolorum, idololatriæque exordium, ac progressus, item qua mala ex idololatria procedant.

ITerum alius nauigare cogitans, & per fe- A
ros fluctus iter face re incipiens, ligno 2
portante, se fragilius lignum inuocat. * Illud
enim cupiditas acquirendi excogitauit, & 3
artifex sapientia fabricauit tua. Tua autem,
Pater, prouidentia gubernat: quoniam dedisti, & in mari viam, & inter fluctus semi- Exod. 14. d. 22.
4 tam firmissimam, & ostendens, quoniam
potens es ex omnibus saluare, etiam si sine
5 arte aliquis adeat mare. * Sed vt non essent
vacua sapientiæ tuæ opera: propter hoc et- Gen. 6. b. 4. 7. b. 7. Ps. 113. Baruc. 6. 2. 3.
iam, & exiguo ligno credunt homines ani-
mas suas, & transeuntes mare per ratem li-
6 berati sunt. * Sed et ab initio cum perirent
superbi gigantes, spes orbis terrarum ad
ratem confugiens, remisit sæculo semen nati-
uitatis, quæ manu tua erat gubernata. *
7 Benedictum est enim lignum, per quod fit
8 iustitia. Per manus autem, quod fit idolum,
maledictum est, & ipsum, et qui fecit illud:
quia ille quidem operatus est: illud autem
cum esset fragile, Deus cognominatus est. *
9 Similiter autem odio sunt Deo impius, &
10 impietas eius. * Etenim quod factum est,
cum illo, qui fecit, tormenta patietur. *
11 Propter hoc, et in idolis nationum non
B erit respectus: quoniam creaturæ Dei in

odium factę sunt,et in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium. * Initium enim fornicationis 12
est exquisitio idolorum: & adinuentio illorum corruptio vitę est. * Neque enim erant 13
ab initio,neque erunt in perpetuum. * Superuacuitas enim hominum hæc adinuenit in orbem terrarum: & ideò breuis illorum finis est inuentus * Acerbo enim luctu 15
dolens pater,citò sibi rapti filij fecit imaginem: & illum, qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tanquam deum colere coepit,& constituit inter seruos suos sacra, 16
sacrificia. * Deinde interueniente tempore, conualescente iniqua consuetudine, hic error tanquam lex custoditus est,& tyrannorum imperio colebantur figmenta. * Et hos 17
quos in palam homines honorare non poterant, propter hoc, quod longè essent, è longinquo figura eorum allata, enidentem imaginem regis,quem honorare volebant, fecerunt: vt illum,qui aberat tanquam præsente m colerent sua solicitudine. Prouexit 18
autem ad horum culturam, & hos, qui ignorabant,artificis eximia diligentia. Ille 19
enim volens placere illi, qui se assumpsit: elaborauit arte sua, vt similitudinem in melius figuraret. * Multitudo autem homi- 20
num abducta per speciem operis, eum, qui C
ante tempus tanquam homo honoratus fuerat,nunc deum æstimauerunt. * Et hæc 21
fuit vitæ humanæ deceptio: quoniam aut affectui, aut regibus deseruientes homines, incommunicabile nomen lapidibus, & lignis imposuerunt. * Et non sufficeerat errasse eos circa Dei scientiam, sed & in magno 22
viuentes in scientiæ bello, tot & tam magna mala pacem appellant. * Aut enim fi- 23
Deut.18.b. 10. Ier.7.a.6. lios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes,aut insaniæ plenas vigilias habentes, * Neque viram,neque nuptias mun- 24
das iam custodiunt, sed alius malum per inuidiam occidit,aut adulterans conteritat: Et omnia commista sunt, sanguis, homici- 25
dium, furtum & fictio, corruptio & infide- D
litas, turbatio & periurium, tumultus bonorum, * Dei immemoratio,animarum in- 26
quinatio, natiuitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mœchiæ,& impudicitiæ. * Infandorum enim idolorum 27
cultura,omnis mali causa est,& initium, & finis. * Aut enim dum lætantur,insaniunt: 28
aut certè vaticinantur falsa, aut viuunt injustè,aut peierant citò. * Dum enim confi- 29
dunt in idolis, quæ sine anima sunt, malè iurantes noceri se non sperant. * Vtraque 30
ergo illis euenient dignè, quoniam malè senserunt de Deo,attendentes idolis, & iurauerunt iniustè, in dolo contemnentes iustitiam. * Non enim iuratorum virtus,sed 31
peccantium pœna perambulat semper iniustorum præuaricationem.

CAP. XV.

Vox fidelium suauitatem,& misericordiam Dei commendantium, cuius gratia ab idolatria sunt seruati: mire quoque subsannat idolorum artifices, ac cultores:

1 TV autem Deus noster, suauis & verus
A es,patiens, & in misericordia disponens omnia. * Etenim si peccauerimus, tui 2
sumus,scientes magnitudinem tuam: & si non peccauerimus, scimus,quoniam apud te sumus computati. * Nosse enim te,con- 3
summata iustitia est: & scire iustitiam, & virtutem tuam, radix est immortalitatis. * 4
Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio,nec vmbra picturæ labor sine fructu, effigies sculpta per 5
varios colores, * Cuius aspectus insensato dat concupiscentiam, & diligit mortuæ 6
imaginis effigiem sine anima. * Malorum amatores, digni sunt, qui spem habeant in talibus,& qui faciunt illos, & qui diligunt, 7
& qui colunt. * Sed & figulus mollem terB ram premens, laboriosè fingit ad vsus nostros vnumquodque vas, & de eodem luto 1.Rom.9.d.21.
fingit, quæ munda sunt in vsum vasa, & similiter, quæ his sunt contraria: horum autem vasorum,quis sit vsus,iudex est figulus. 8
Et cum labore vano deum fingit de eodem luto,ille qui paulò ante de terra factus fuerat,& post pusillum reducit se vnde acceptus est,reperitus animę debitum,quàm habebat. * Sed cura est illi,non quia laboratu- 9
rus est, nec quoniam breuis illi vita est, sed concertatur aurificibus,& argentarijs; sed & ærarios imitatur,& gloriam præfert,quo- 10
niam res superuacuas fingit. * Finis est
C enim eor eius, & terra superuacua spes illius, & luto vilior vita eius: * Quoniam 11
ignorauit, qui se fingit,& qui inspirauit illi animam,quæ operatur, & qui insufflauit ei 12
spiritum vitalem. * Sed & æstimauerunt lusum esse vitam nostram, & conuersationem vitæ compositam ad lucrum,& oportere vndecumque etiam ex malo acquirere.
13 * Hic enim scit se super omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vasa,& sculp-
14 tilia fingit, * Omnes enim insipientes,& infelices supra modum animæ superbi, sunt
15 inimici populi tui,& imperantes illi: Quo- Ps.113.b.4. & 134.c.15.
D niam omnia idola nationum deos æstimauerunt, quibus neque oculorum vsus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, sed & 16
pedes eorum pigri ad ambulandum, * Homo enim fecit illos:& qui spiritum mutuatus est,is finxit illos. Nemo enim sibi simi-

lem

lem homo poterit deum fingere. Cum enim 17
sit mortalis, mortuum fingit manibus ini-
quis Melior enim est ipse his, quos colit,
quia ipse quidem vixit, cum esset mortalis,
illis autem nunquam. *Sed & animalia mi- 18
serrima colunt: insensata enim comparata
his, illis sunt deteriora. *Sed nec aspectu 19
aliquis ex his animalibus bona potest con-
spicere. Effugerunt autem Dei laudem, &
benedictionem eius.

CAP. XVI.

Ægyptijs ob idololatriam digna passis, Hebræi escam à Deo acceperunt: castigati tamen aliquantum morsu serpentum, erecto serpente æneo sanati sunt à Deo: impij verò morte consumpti per locustas, muscas, ignemque grandini missum: cum illi accepto manna, satiati sint, & confortati.

PRopter hæc, & per his similia passi sunt 1
dignè tormenta, & per multitudinem A
bestiarum exterminati sunt. * Pro quibus 2
Num.11.g. 31. tormentis benè disposuisti populum tuũ,
quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui, nouum saporem, escam parans
eis ortygometram: *Vt illi quidem concu- 3
piscentes escam propter ea, quæ illis ostensa, & missa sunt, etiam à necessaria concupiscentia auerterentur. Hi autem in breui
inopes facti, nouam gustauerunt escam. * 4
Oportebat enim illis sine excusatione quidem superuenire interitum exercentibus
tyrannidem: his autem tantùm ostendere
quemadmodum inimici eorum exterminabantur. * Etenim cum illis superuenit sæua 5
Num.21.b. 6. bestiarum ira, morsibus peruersorum colubrorum exterminabantur. *Sed non in perpetuum ira tua permansit, sed ad correptionem in breui turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem mandati
legis tuæ. * Qui enim conuersus est, non per 7
hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te B
omnium saluatorem. * In hoc autem osten- 8
disti inimicis nostris, quia tu es, qui liberas ab omni malo. *Illos enim locustarum, 9
Exod.10.a. 4.& 8.f.14. Sapec. 9.b. 7. & muscarum occiderunt morsus, & non
est inuenta sanitas animæ illorum: quia digni erant ab huiusmodi exterminari. Filios 10
autem tuos, nec draconum venenatorum
vicerunt dentes: misericordia enim tua adueniens sanabat illos. * In memoria enim 11
sermonem tuorum examinabantur, & velociter saluabantur, ne in altam incidentes
oblivionem, non possent tuo vti adiutorio;
Deut.32.f. 39. 1.Reg.2.a. 6. Etenim neque herba, neque malagma sana- 12
uit eos, sed tuus Domine, sermo, qui sanat
omnia. * Tu es enim Domine, qui vitæ, & 13
Tob.13.a.2 mortis habes potestatem, & deducis ad
Exod.9.c. 31. portas mortis, & reducis: Homo autem oc- 14
cidit quidem per malitiam, & cum exierit
spiritus, non reuertetur, nec reuocabit ani- 15
mam, quæ recepta est: * Sed tuam manum 16
effugere impossibile est. * Negantes enim te
Cnosse impij, per fortitudinem brachij tui
flagellati sunt: nouis aquis, & grandinibus,
& pluuijs persecutionem passi, & per igné
consumpti. * Quod enim mirabile erat, in 17
aqua, quę omnia extinguit, plus ignis vale-
bat: vindex est enim orbis iustorum. Quo- 18
dam enim tempore mansuetabatur ignis,
ne comburerentur, quæ ad impios missa
animalia: sed vt ipsi videntes scirent, quoniam Dei iudicio patiuntur persecutionẽ. *
Et quodam tempore in aqua supra virtu- 19
tem ignis, exardescebat vndique, vt iniquæ
terræ nationem exterminaret. * Pro quibus 20
Exod.16.c. 14. Num.11.b. 7. Angelorum esca nutriuisti populum tuum,
& paratum panem de cœlo præstitisti illis
sine labore, omne delectamentum in se ha-
Ps.77.c.25.f. Io.6.d.31. Exod.9.c. 23. bentem, & omnis saporis suauitatem. Sub- 21
stantia enim tua dulcedinem tuam, quam
in filios habes, ostendebat: & deseruiens
vnicuiuique voluntati, ad quod quisque
volebat, conuertebatur Nix autem, & gla- 22
D cies sustinebant vim ignis, & non tabescebant: vt scirent, quoniam fructus inimicorum exterminabit ignis ardens in grandine, & pluuia coruscans: *Hic autem iterum 23
vt nutrirentur iusti, etiam suæ virtutis obli-
tus est. *Creatura enim tibi Factori deser- 24
uiens, exardescit in tormentum aduersus
iniustos: & leuior fit ad benefaciendum pro
his, qui in te confidunt. *Propter hoc, & 25
tunc in omnia transfigurata, omnium nutrici gratiæ tuæ deseruiebat, ad voluntatem
Deu.8.a.1. Mat.4.a.4. eorum, qui à te desiderabant: * Vt scirent 26
fili j tui, quos dilexisti Domine, quoniam
non natiuitatis fructus pascunt homines,
sed sermo tuus hos, qui in te crediderint,
conseruat. * Quod enim ab igne non pote- 27
rat exterminari, statim ab exiguo radio so-
lis calefactum tabescebat: *Vt notum om- 28
nibus esset, quoniam oportet præuenire so-
lem ad benedictionem tuam, & ad ortum
lucis te adorare. * Ingrati enim spes tan- 29
quam hibernalis glacies tabescet, & dispe-
riet tanquam aqua superuacua.

CAPVT XVII.

Ægyptij triduanas passi sunt inuincibiles tenebras, cum incredibili timore, & horrore: reliqua orbis parte illustrata à lumine.

MAgna sunt enim iudicia tua Dñe, & 1
inenarrabilia verba tua: propter hoc A
indisciplinatæ animæ errauerunt. * Dum 2
Exod.10.c. 21. enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctæ: vinculis tenebrarum,
& longę noctis compediti: inclusi sub tectis, fugitiui perpetuæ prouidentiæ iacuerunt. * Et dum putant se latere in obscuris 3

peccatis, tenebroſo obliuionis velamento diſperſi ſunt, pauentes horrẽde, & cum admiratione nimia perturbati. * Neque enim, quæ continebat illos ſpelunca, ſine timore cuſtodiebat: quoniam ſonitus deſcendens perturbabat illos, & perſonæ triſtes illis apparentes pauorem illis præſtabant. * Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec ſyderum limpidę flammę illuminare poterant illam noctem horrendam. Apparebat autem illis ſubitaneus ignis, timore plenus: & timore perculſi illius, quæ non videbatur, faciei, æſtimabant deteriora eſſe, quæ videbantur: * Et magicæ artis appoſiti erant deriſus, & ſapientiæ gloriæ correptio cum contumelia. * Illi enim, qui promittebant timores, & perturbationes expellere ſe ab anima languente, hi cum deriſu pleni timore languebant. * Nam etſi nihil illos ex monſtris perturbabat: tranſitu animalium, & ſerpentium ſibilatione commoti, tremebundi, peribant: & aerem, quem nulla ratione, quis effugere poſſet, negantes ſe videre. * Cum ſit enim timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis. ſemper enim præſumit ſæua, perturbata conſcientia. * Nihil enim eſt timor niſi proditio cogitationis auxiliorum. Et dum ab intus minor eſt expectatio, maiorem computat inſcientiam eius cauſæ, de qua tormentum præſtat. * Illi autem, qui impotentem verè noctem, & ab infimis, & ab altiſſimis inferis ſuperuenientem, eundem ſomnum dormientes, * Aliquando monſtrorum exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebant traductione: ſubitaneus enim illis, & inſpiratus timor ſuperuenerat. * Deinde ſi quiſquam ex illis decidiſſet, cuſtodiebatur in carcere ſine ferro recluſus. * Si enim ruſticus, quis erat, aut paſtor, aut agri laborum operarius præoccupatus eſſet, ineffugibilem ſuſtinebat neceſſitatem. Vna enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Siue ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos arborũ ramos auium ſonus ſuauis, aut vis aquę decurrentis nimium. * Aut ſonus validus præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium curſus inuiſus, aut mugientium valida beſtiarum vox, aut reſonans de altiſſimis montibus Echo, deficientes faciebant illos præ timore. * Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, & non impeditis operibus continebatur. * Solis autem illis ſuperpoſita erat grauis nox, imago tenebrarum, quæ ſuperuentura illis erat. Ipſi ergo ſibi erant grauiores tenebris.

Exod. 7. d. 22. & 8. b. 7.

CAP. XVIII.

Hebræi lucẽ gaudent, & ducatum columnæ ignis accipiunt: occidũtur omnia Ægypti primogenita ab Angelo: Hebræi in ſeditione Core iram Dei precantur; ſed in medio incendij liberantur, offerente Aaron incenſum, & pro multitudine deprecante.

1 A SAnctis autem tuis maxima erat lux, & horum quidem vocem audiebant, ſed figuram non videbant. Et quia non & ipſi eadem paſſi erant, magnificabant te: Et qui ante læſi erant, quia non lædebantur, gratias agebant: & vt eſſet differentia, donum 3 petebant. Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & ſolem ſine læſura boni hoſpitij præſtitiſti. * 4 Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptũ 5 legis lumen ſæculo dari. * Cum cogitarent iuſtorum occidere infantes: & vno expoſito filio, & liberato, in traductionem illorũ, multitudinem filiorum abſtuliſti, & pariter 6 illos perdidiſti in aqua valida. * Illa enim 8 nox ante cognita eſt è patribus noſtris, vt verè ſcientes quibus iuramentis credide- 7 runt, animæquiores eſſent. * Suſcepta eſt autem à populo tuo ſanitas quidem iuſtorũ, 8 iniuſtorum autem exterminatio. * Sicut enim læſiſti aduerſarios: ſic & nos prouo- 9 cans magnificaſti. Abſconsè enim ſacrificabant iuſti pueri bonorum, & iuſtitię legem in concordia diſpoſuerunt: ſimiliter & bona, & mala recepturos iuſtos, patrum iam ,o decantantes laudes. * Reſonabat autem inconueniens inimicorum vox, & flebilis au- 11 diebatur planctus ploratorum infantium. * Simili autem pœna ſeruus cum domino afflictus eſt, & popularis homo regi ſimilia 12 paſſus. * Similiter ergo omnes vno nomine mortis mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad ſepeliendum, viui ſufficiebãt quoniam vno momento, quæ erat præcla- 13 rior, De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc verò primum cum fuit exterminium primogenitorum, ſpopondе- 14 runt populum Dei eſſe. * Cum enim quietũ ſilentium contineret omnia, & nox in ſuo 15 curſu medium iter haberet, * Omnipotens ſermo tuus Dñe exiliens de cœlo à regalibus ſedibus, durus debellator in mediam 16 exterminij terram proſiliuit, Gladius acutus inſimulatum imperium tuum portans, & ſtans repleuit omnia morte, & vſque ad 17 cœlum attingebat ſtans in terra. Tunc continuò viſus ſomniorum malorum turbauerunt illos, & timores ſuperuenerunt inſpe- 18 rati. * Et alius alibi proiectus ſeminius, propter quam moriebatur, cauſam demonſtrabat

Exod. 14. c. 24. pſ. 77. b. 14. & 104. d. 39.

Exod. 1. c. 16. & 2. a. 3.

Exod. 14. c. 27.

Exod. 14. & 47.

Exod. d. 30.

bat mortis. Visiones enim, quæ illos turba- 19
uerunt, hæc præmonebant, ne inscij, quare
mala patiebantur, perirent. * Tetigit autem 20
tunc, & iustos tentatio mortis, & commo-
tio in eremo facta est multitudinis: sed non
diu permansit ira tua. * Properam enim ho- 21
Num.16.g. 46. mo sine querela deprecari pro populis, pro-
ferens seruitutis suæ scutum, orationem &
per incensum deprecationem assegans, re-
stitit iræ, & finem imposuit necessitati,
ostendens quoniam tuus est famulus. Vicit 22
autem turbas, non in virtute corporis, nec
armaturæ potentia, sed verbo illum, qui se
vexabat, subiecit, iuramenta parentum, &
testamentum commemorans. * Cum enim 23
iam aceruatim cecidissent super alterutrum mortui, interstitit, & amputauit im-
petum. & diuisit illam, quæ ad viuos duce-
bat viam. In veste enim poderis, quam ha- 24
Exod.28.b. 6. bebat, totus erat orbis terrarum: & paren-
tum magnalia in quatuor ordinibus lapi-
dum erant sculpta, & magnificentia tua in
diademate capitis illius sculpta erat. * His 25
autem cessit, qui exterminabat, & hæc ex-
timuit, erat enim sola tentatio iræ suffi-
ciens.

CAP. XIX.

De interitu Ægyptiorum, & Hebræorum liberatione.

IMpijs autem vsq; in nouissimum fine mi- 1
sericordia ira superuenit. * Præsciebat A
enim & futura illorum: quoniam cum ipsi 2
permisissent, vt se educerent, & cum magna
solicitudine præmisissent illos, consequebantur illos pœnitentia acti. * Adhuc enim 3
Exod.14.a. 3 inter manus habentes luctum, & deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi
assumpserunt cogitationem inscientiæ: &
quos rogantes proiecerant, hos tanquam
fugitiuos persequebantur. * Ducebat enim 4
illos ad hunc finem digna necessitas: & ho-
rum, quæ acciderant commemorationem
amittebant, vt quæ deerant tormentis, re-
pleret punitio: Et populus quidem tuus mi- 5
rabiliter transiret, illi autem nouam mor-
tem inuenirent. * Omnis enim creatura ad 6
suum genus ab initio refigurabatur, deser-
uiens tuis præceptis, vt pueri tui custodi-
rentur illæsi. Nam nubes castra eorum ob- 7
B umbrabat, & ex aqua, quæ ante erat, terra
arida apparuit, & in mari rubro via sine
impedimento, & campus germinans de
8 profundo nimio. * Per quem omnis natio
transiuit, quæ tegebatur tua manu, viden-
9 tes tua mirabilia, & monstra. * Tanquam
enim equi depauerunt escam, & tanquam
agni exultauerunt, magnificantes te Domi-
10 ne, qui liberasti illos. * Memores enim erant
adhuc eorum, quæ in incolatu illorum fa-
cta fuerant, quemadmodum pro natione
anima lium eduxit terra muscas, & pro pi-
scibus eructauit fluuius multitudinem ra-
11 narum. Nouissimè autem viderunt nouam
C creaturam avium, cum adducti concupi- Exod.16.c. 13. Num.11.g. 31. Sup.16.a.11.
12 scentia postulauerunt escas epulationis. *
In allocutione enim desiderij ascendit illis
de mari ortygometra: & vexationes pecca-
toribus superuenerunt, non fine illis, quæ
ante facta erant, argumentis per vim fulmi.
num: iustè enim patiebantur secundùm
13 suas nequitias. Etenim detestabiliorem in-
hospitalitatem instituerunt: alij quidem
ignotos non recipiebant aduenas, alij au-
tem bonos hospites in seruitutem redige-
14 bant. * Et non solùm hæc, sed & a lius qui-
dam respectus illorum erat: quoniam i nui-
15 ti recipiebant extraneos. * Qui autem cum
lætitia receperunt hos, qui eisdem vsi erant
iustitijs, sæuissimis afflix erunt doloribus. *
16 Percussi sunt autem cœcitate: sicut illi in Gen.19.c. 11.
foribus iusti, cum subitaneis cooperti es-
sent tenebris, vnusquisque transitum ostij
17 sui quærebat. * In se enim elementa dum
D conuertuntur, sicut in organo qualitatis so-
nus immutatur, & omnia suum sonum cu-
stodiunt: vnde æstimari exipso visu certò
18 potest. * Agrestia enim in aquatica con-
uertebantur: & quęcumque erant natantia,
19 in terram transibant. * Ignis in aqua vale-
bat supra suam virtutem, & aqua extin-
20 guentis naturæ obliuiscebatur. Flammæ è
contrario, corruptibilium animalium non
vexauerunt carnes coambulantium, nec
dissoluebant illam, quæ facilè dissoluebatur
21 sicut glacies, bonam escam. * In omnibus
enim magnificasti populum tuum Domi-
ne, & honorasti, & non despexisti in omni
tempore, & in omni loco assistens eis.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH PROLOGVS.

MVltorum nobis, & magnorum, per legem, & prophetas, alioſque qui ſecuti ſunt illos, ſapientia demonſtrata eſt: in quibus oportet laudare Iſrael doctrinæ, & ſapientiæ cauſa: quia non ſolùm ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos, ſed etiam extraneos poſſe, & dicentes, & ſcribentes doctiſſimos fieri. Auus meus Ieſus, poſtquam ſe amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus noſtris traditi ſunt: voluit & ipſe ſcribere aliquid horum, quæ ad doctrinam, & ſapientiam pertinent: vt deſiderantes diſcere, & illorum periti facti, magis magiſque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum beneuolentia, & attentiori ſtudio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur, ſequentes imaginem ſapientiæ, deficere in verborum compoſitione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem ſolum hæc, ſed & ipſa lex, & prophetæ, cæteraque aliorum librorum, non paruam habent differentiam, quando inter ſe dicuntur. Nam in octauo, & trigeſimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, poſtquam perueni in Ægyptum, & cum multum temporis ibi fuiſſem, inueni ibi libros relictos, non paruæ neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum, & neceſſarium putaui, & ipſe aliquam addere diligentiam, & laborem interpretandi librum iſtum: & multa vigilia attuli doctrinam in ſpatio temporis, ad illa, quæ ad finem ducunt, librum iſtum dare, & illis, qui volunt animum intendere, & diſcere, quemadmodum oporteat inſtituere mores, qui ſecundùm legem Domini propoſuerint vitam agere.

ECCLESIASTICVS.

CAP. I.

Sapientia incomprehenſibilis, & in creaturis relucens, ab æterno originem à ſolo Deo omnipotente trahit, quam dat diligentibus, nec timentibus ipſum: nam timor Domini, qui his multipliciter commendatur, non ſolam ſapientiam, ſed & reliquas ſecum affert virtutes: ſimplici autem corde ad Deum accedendum eſt.

3. Reg. 3. b. 8. & 4. c. 29.

OMnis ſapiẽtia à Domino Deo eſt, & cum illo fuit ſemper, & eſt ante æuum. * Arenam maris, & pluuiæ guttas, & dies ſæculi quis dinumerauit? altitudinem cœli, & latitudinem terræ, & profundum abyſſi quis dimenſus eſt? * Sapientiam Dei præcedentem omnia, quis inueſtigauit? Prior omnium creata eſt ſapientia, & intellectus prudentiæ ab æuo. * Fons ſapientiæ verbum Dei in excelſis, & ingreſſus illius mandata æterna. * Radix ſapientiæ, cui reuelata eſt, & aſtutias illius, quis agnouit? * Diſciplina ſapientiæ cui reuelata eſt, & manifeſtata? & multiplicationem ingreſſus illius quis intellexit? * Vnus eſt altiſſimus Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis, ſedens ſuper thronum illius, & dominans Deus. * Ipſe creauit illam in Spiritu ſancto, & vidit, & dinumerauit, & menſus eſt. * Et effudit illam ſuper omnia opera ſua, & ſuper omnem carnem ſecundùm datum ſuum, & præbuit illam diligentibus ſe. * Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis. * Timor delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium, & longitudinem dierum. * Timenti Dominum benè erit in extremis, & in die defunctionis ſuæ benedicetur. * Dilectio Dei honorabilis ſapientia. * Quibus autem apparuerit in viſu, diligunt eam in viſione, & in agnitione

ne magnalium suorum. *Initium sapientiæ, 16
Prou.1.a.7. timor Domini, & cum fidelibus in vulua C
Psal.110.d. 10. concreatus est, cum electis fœminis gradi-
tur, & cum iustis, & fidelibus agnoscitur. *
Timor Domini, scientiæ religiositas. *Reli- 17
giositas custodiet, & iustificabit cor, iucun- 18
ditatem, atque gaudium dabit. *Timenti 19
Dominum benè erit, & in diebus consum-
mationis illius benedicetur. Plenitudo sa- 20
pientiæ est timere Deum, & plenitudo à
fructibus illius. *Omnem domum illius 21
implebit à generationibus, & receptacula à
thesauris illius. *Corona sapientiæ, timor 22
Domini, replens pacem, & salutis fructum:
Et vidit, & dinumerauit eam: vtraque au- 23
tem sunt dona Dei. *Scientiam, & intelle- 24
ctum prudentiæ, sapientia compartietur: &
gloriam tenentium se, exaltat. *Radix sa- 25
pientiæ est timere Dominum: & rami illius
longæui. *In thesauris sapientiæ intelle- 26
ctus, & scientiæ religiositas: execratio au-
tem peccatoribus sapientiæ. Timor Domi- 27
ni expellit peccatum: *Nam qui sine timo- 28
re est, non poterit iustificari: iracundia
enim animositatis illius, subuersio illius est.
Vsque in tempus sustinebit patiens, & po- 29
stea redditio iucunditatis. *Bonus sensus 30
vsque in tempus abscondet verba illius, &
labia multorum enarrabunt sensum illius. *D
In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ: 31
*Execratio autem peccatori, cultura 32
Dei. *Fili concupiscens sapientiam, conser- 33
ua iustitiam, & Deus præbebit illam tibi. *
Sapientia enim, & disciplina timor Domi- 34
ni: & quod beneplacitum est illi, *Fides, & 35
mansuetudo, & adimplebit thesauros il-
lius. *Ne fis incredibilis timori Domini: & 36
ne accesseris ad illum duplici corde. *Ne 37
fueris hypocrita in conspectu hominum, &
non scandalizeris in labijs tuis: *Attende 38
in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ
tuæ inhonorationem, *Et reuelet Deus ab- 39
sconsa tua, & in medio synagogæ elidat te:
*Quoniam accessisti malignè ad Domi- 40
num, & cor tuum plenum est dolo, & fal-
lacia.

CAP. II.

Deo seruiturus stet in iustitia, Dei timore, & patientia; timentes verò Deum credunt, fidunteque in illum, & maximos hinc fructus accipient: væ autem incredulis, & impatientibus: effectus quoque diuini timoris explicantur.

FIli accedens ad seruitutem Dei, sta in 1
iustitia, & timore, & præpara animam A
tuam ad tentationem. *Deprime cor tuum, 2
Matth.4.a.8. & sustine: inclina aurem tuam, & suscipe
2.Tim.3.c.12. verba intellectus: & ne festines in tempore
obductionis. *Sustine sustentationes Dei: 3
coniungere Deo, & sustine, vt crescat in nouissimo vita tua. *Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore sustine, & 4
in humilitate tua patientiam habe: *Quoniam in igne probatur aurum, & argentum, homines verò receptibiles in camino 5 Sap.3.a.6.
humiliationis. *Crede Deo, & recuperabit 6
te: & dirige viam tuam, & spera in illum.
B Serua timorem illius, & in illo veteraſce. *
Metuentes Dominum sustinete misericor- 7
diam eius: & non deflectatis ab illo ne ca- 8
datis. *Qui timetis Dominum, credite illi & non euacuabitur merces vestras. *Qui 9
timetis Dominum, sperate in illum: & in
oblectationem veniet vobis misericordia. *
Qui timetis Dominum diligite illum, & 10
illuminabuntur corda vestra *Respicite fi- 11
lij nationes hominum: & scitote, quia nul-
lus sperauit in Domino, & confusus est. * Psal.36.a.1.
Quis enim permansit in mandatis eius, & 12
derelictus est? aut quis inuocauit eum, &
despexit illum? *Quoniam pius, & miseri- 13
C cors est Deus, & remittet in die tribulatio-
nis peccata: & protector est omnibus ex-
quirentibus se in veritate. *Vę duplici cor- 14
de, & labijs scelestis, & manibus malefa-
cientibus, & peccatori terram ingredienti
duabus vijs. *Væ dissolutis corde, qui non 15 3.Reg.18.
credunt Deo: & ideò non protegentur ab
eo. *Væ his, qui perdiderunt sustinentiam, 16
& qui dereliquerunt vias rectas, & diuer- 17
terunt in vias prauas. *Et quid facient, 18
cum inspicere cœperit Dominus? *Qui ti- Ioan.14.c.23.
ment Dominum, non erunt incredibiles
D verbo illius: & qui diligunt illum, conser- 19
uabunt viam illius: *Qui timent Domi-
num, inquirent, quæ beneplacita sunt ei: &
qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius.
Qui timent Dominum præparabunt cor- 20
da sua, & in conspectu illius sanctificabunt
animas suas. *Qui timent Dominum, cu- 21
stodiunt mandata illius, & patientiam ha-
bebunt vsque ad inspectionem illius, *Di- 22
centes: Si pœnitentiam non egerimus, in-
cidemus in manus Domini, & non in ma-
nus hominum. *Secundum enim magni- 23
tudinem ipsius, sic & misericordia illius
cum ipso est.

CAP. III.

Honor parentum multiplicem Dei meretur benedictionem, & inhonoratio maledictionem: modestia animi laudatur contra curiositatem, & cor durum, nequam & superbum vituperatur, laudato sapiente, & eleemosynam tribuente.

FIlij sapientiæ, ecclesia iustorum: & na- 1
A tio illorum, obedientia & dilectio. *
Iudicium patris audite filij, & sic facite, ve 2
salui fitis. *Deus enim honorauit patrem 3
in si-

in filijs: & iudicium matris exquirens, firmauit in filios. * Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se ab illis, & in oratione dierum exaudietur. * Et sicut, qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam. * Qui honorat patrem suum, iucundabitur in filijs, & in die orationis suæ exaudietur. * Qui honorat patrem suum, vita viuet longiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem. * Qui timet Dominum honorat parentes, & quasi dominis seruiet his, qui se genuerunt. * In opere, & sermone, omni patientia honora patrem tuum, * Vt superueniat tibi benedictio ab eo, & benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. * Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim est tibi gloria, eius confusio. * Gloria enim hominis ex honore patris sui, & dedecus filij pater sine honore. * Fili, succipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius. * Et si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in virtute tua: eleemosyna enim patris non erit in obliuione. * Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum, * Et in iustitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui: & sicut in sereno glacies, soluentur peccata tua. * Quam malæ famæ est, qui derelinquit patrem: & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem. * Fili in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum C gloriam diligeris. Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam: * Quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur. * Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. * Non est enim tibi necessarium, ea quæ abscondita sunt, videre oculis tuis. * In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus. * Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi. * Multos quoque supplantauit suspicio illorum, & in vanitate detinuit sensus illorum. * Cor durum habebit malè in nouissimo: & qui amat periculum, in illo D peribit. * Cor ingrediens duas vias, non habebit successus, & prauus corde in illis scandalizabitur. * Cor nequam grauabitur in doloribus, & peccator adijcit ad peccandum. * Synagogæ superborum non erit sanitas: frutex enim peccati radicabitur in illis, & non intelligetur. * Cor sapientis intelligitur in sapientia, & auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. * Sapiens cor, & intelligibile abstinebit se à peccatis, & in operibus iustitiæ successus.

habebit. * Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis: * Et Deus prospector est eius, qui reddit gratiam: meminit eius in posterum, & in tempore casus sui inueniet firmamentum.

CAP. IV.

Ad opera misericordiæ, & sapientiam multipliciter hortatur, huius ostendens vtilitates: confusio bona, & mala: non occultanda sapientia, nec veritati contradicendum: pro iustitia certandum: verbo tuo opus respondeat: sis humanus ergo subditis, & non auarus.

* Fili eleemosynam pauperis ne defrau- A des, & oculos tuos ne transuertas à paupere. * Animam esurientem ne despexeris: & non exasperes pauperem in inopia sua. * Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum angustianti. Rogationem contribulati ne abijcias: & non auertas faciem tuam ab egeno. * Ab inope ne auertas oculos tuos propter iram: & non relinquas quærentibus tibi retro maledicere: * Maledicentis enim tibi in amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum. * Congregationi pauperum affabilem te facito, & presbytero humilia animam tuam, & magnato humilia caput tuum. * Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum tuum, & responde illi pacifica in mansuetudine. * Libera eum, qui iniuriam patitur de manu superbi: & non acide feras in animo tua. * In iudicando esto pupillis misericors, vt pater, & pro viro matri illorum. * Et eris tu velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui magis, quàm mater. * Sapientia filijs suis vitam inspirat, & suscipit inquirentes se, & peribit in via iustitiæ. Et qui illam dilexit, diligit vitam: & qui vigilauerint ad illam, complectentur placorem eius. * Qui tenuerint illam, vitam hæreditabunt: & quo introibit, benedicet Deus. * Qui seruiunt ei, obsequentes erunt sancto & eos, qui diligunt illam, diligit Deus. Qui audit illam, iudicabit gentes: & qui intuetur illam, permanebit confidens. * Si crediderit ei, hæreditabit illam, & erunt in confirmatione creaturæ illius. * Quoniam in tentatione ambulat cum eo, & in primis eligit eum. * Timorem, & metum, & probationem inducet super illum: & cruciabit illum in tribulatione doctrinæ suæ, donec tentet eum in cogitationibus suis, & credat animæ illius. * Et firmabit illum: & iter adducet directum ad illum, & lætificabit illum, * Et denudabit abscondita sua illi, & thesaurizabit super illum scientiam, & intellectum iustitiæ. * Si autem obstauerit, dere-

Eccli. 10. c. 12. Deut. 5. b. 16. Matt. 15. a. 4. Marc. 7. b. 10. Ephes. 6. a. 2. Gen. 17. d. 17. & 49. a. 2. Phil. 2. a. 9. Prou. 15. d. 28. Deut. 4. c. 24. Tob. 4. b. 7.

Google

derelinquet eum, & tradet eum in manus
inimici sui. *Fili conserua tempus,& deui- 23
ta à malo. * Pro anima tua ne confundaris 24
dicere verum. *Est enim confusio adducens 25
peccatum, & est confusio adducens glo-
riam,& gratiam. * Ne accipias faciem ad- 26
uersus faciem tuam,nec aduersus animam
tuam mendacium. * Ne reuereris proxi- 27
mum tuum in casu suo: *Nec retineas ver- 28
bum in tempore salutis. Non abscondas D
sapientiam tuam in decore suo. *In lingua 29
enim sapientia dignoscitur: & sensus, &
scientia,& doctrina in verbo sensati,& fir-
mamentum in operibus iustitiæ. Non con- 30
tradicas verbo veritatis vllo modo, & de
mendacio ineruditionis tuæ confundere. *
Non confundaris confiteri peccata tua, & 31
ne subijcias te omni homini pro peccato. *
Noli resistere contra faciem potentis, nec 32
coneris contra ictum fluuij. * Pro iustitia 33
agonizare pro anima tua, & vsque ad mor-
tem certa pro iustitia, & Deus expugnabit
pro te inimicos tuos. * Noli citatus esse in 34
lingua tua; & inutilis,& remissus in operi-
bus tuis. * Noli esse sicut leo in domo tua, 35
euertens domesticos tuos, & opprimens
subiectos tibi. * Non sit porrecta manus 36
tua ad accipiendum, & ad dandum col-
lecta.

CAP. V.

Non permanendum in peccato ob confidentiam diuitiarum, iuuentutis, fortitudinis, aut misericordia Domini: ne sis vagus, sed firmus & mansuetus in via Domini, & cordatus in verbis, ne sit susurro, aut bilinguis.

NOli attẽdere ad possessiones iniquas, 1
& ne dixeris: Est mihi sufficiens vi- A
ta: nihil enim proderit in tempore vindi-
ctæ,& obductionis. * Ne sequaris in forti- 2
tudine tua concupiscentiam cordis tui: * 3
Et ne dixeris: Quomodo potui? aut quis me
subijciet propter facta mea? Deus enim
vindicans vindicabit. *Ne dixeris? Peccaui, 4
& quid mihi accidit triste? Altissimus est B
enim patiens redditor. *De propitiato pec- 5
cato noli esse sine metu, neque adijcias pec-
catum super peccatum. *Et ne dicas: Mise- 6
Prou.16.a. ratio Domini magna est, multitudinis pec-
4. catorum meorum miserebitur. *Misericor- 7
dia enim, & ira ab illo citò proximant, &
in peccatores respicit ira illius. Non tardes 8
conuerti ad Dominum, & ne differas de
die in diem. * Subitò enim veniet ira illius, 9
Prou.11.d. & in tempore vindictæ disperdet te. * Noli C
28. anxius esse in diuitijs iniustis: non enim 10
proderunt tibi in die obductionis,& vindi-
ctæ. *Non ventiles te in omnem ventum, 11
& non eas in omnem viam, sic enim omnis
peccator probatur in duplici lingua. *Esto 12
firmus in via Dñi,& in veritate sensus tui,
& scientia,& prosequatur te verbum pacis,
13 & iustitiæ. *Esto mansuetus ad audiendum
verbum, vt intelligas: & cum sapientia
14 proferas responsum verum. *Si est tibi in-D
tellectus, responde proximo: sin autem, sit
manus tua super os tuum, ne capiaris in
15 verbo indisciplinato,& confundaris. *Ho-
nor,& gloria in sermone sensati, lingua ve-
16 rò imprudentis subuersio est ipsius. * Non
appelleris susurro, & lingua tua ne capia-
17 ris, & confundaris. * Super furem enim
est cõfusio, & pœnitentia, & denotatio
pessima super bilinguem: susurratori au-
tem odium, & inimicitia, & contume-
18 lia. * Iustifica pusillum, & magnum si-
militer.

CAP. VI.

Proximi dilectionem repellunt, improperium inuidia, ac feracitas: quam inanis dulcedo in verbis, & pacifica conuersatio multiplices sunt amici, sed verus amicus non potest satis æstimari: quantum diligenda, & conseruanda sit sapientia: quærenda est prudentium societas, & seruanda Dei præcepta.

1 NOli fieri pro amico inimicus proxi- A
mo: improperium enim,& contume- Rom.12.c.
liam malus hæreditabit, & omnis pecca- 16.
2 tor inuidus,& bilinguis: * Non te extolla 5 Phil.2.a.10
in cogitatione animæ tuæ velut taurus: ne
3 forte elidatur virtus tua per stultitiam. * Et
folia tua comedat, & fructus tuos perdat,
& relinquaris velut lignum aridum in ere-
4 mo. *Anima enim nequam disperdet, qui
se habet,& in gaudium inimicis dat illum,
5 & deducet in sortem impiorum. *Verbum
dulce multiplicat amicos,& mitigat inimi-
cos: & lingua eucharis in bono homine
6 abundat. * Multi pacifici sint tibi, & consi-
7 liarius sit tibi vnus de mille. *Si possides
amicum, in tentatione possidebis eum, & ne
8 facilè credas ei. *Est enim amicus secundũ
B tempus suum,& non permanebit in die tri-
9 bulationis. *Et est amicus, qui conuertitur
ad inimicitiam: & est amicus, qui odium,&
10 rixam,& conuitia denudabit. * Est autem
amicus socius mensæ, & non permanebit
11 in die necessitatis. *Amicus si permanserit
fixus, erit tibi, quasi coæqualis,& in dome-
12 sticis tuis fiducialiter aget: * Si humiliaue-
rit se contra te, & à facie tua absconderit
se, vnanimem habebis amicitiam bonam. *
13 *Ab inimicis tuis separare, & ab amicis
14 tuis attende. Amicus fidelis, protectio for-
tis: qui autem inuenit illum, inuenit the-
15 saurum. *Amico fideli nulla est comparatio,& non est digna ponderatio auri, & ar-
16 genti contra bonitatem fidei illius. *Ami-
cus fidelis, medicamentum vitæ,& immorta-li-

talitatis: & qui metuunt Dominum, inuenient illum. *Qui timet Deum, æquè habebit amicitiam bonam: quoniam secundum illum erit amicus illius. * Fili à iuuentute tua excipe doctrinam, & vsque ad canos inuenies sapientiam. *Quasi is, qui arat, & seminat, accede ad eam, & sustine bonos fructus illius. * In opere enim ipsius exiguum laborabis, & citò edes de generationibus illius. *Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus, & non permanebit in illa excors. *Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, & non demorabuntur proijcere illam. *Sapientia enim doctrinæ secundum nomen est eius, & non est multis manifesta, quibus autem cognita est, permanet vsque ad conspectum Dei. *Audi fili, & accipe consilium intellectus, & ne abijcias consilium meum. * Inijce pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum: * Subijce humerum tuum, & porta illam, & ne acedieris vinculis eius. *In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua conserua vias eius. Inuestiga illam, & manifestabitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam: * In nouissimis enim inuenies requiem in ea, & conuertetur tibi in oblectationem. * Et erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis, & bases virtutis, & torques illius in stolam gloriæ: * Decor enim vitæ est in illa, & vincula illius alligatura salutaris. * Stolam gloriæ indues eam, & coronam gratulationis superpones tibi. *Fili, si attenderis mihi, disces: & si accommodaueris animum tuum, sapiens eris. * Si inclinaueris aurem tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris audire, sapiens eris. *In multitudine presbyterorum prudentium sta, & sapientiæ illorum ex corde coniungere: vt omnem narrationem Dei possis audire, & prouerbia laudis non effugiant à te. * Et si videris sensatum, evigila ad eum, & gradus ostiorum illius exterat pes tuus. * Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maximè assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

Infr. 2. a. 9.

Psal. 1. a. 2.

CAP. VII.

Abstinendum à malis: vetantur ambitio, præsumptio, pusillanimitas, mendacium, verbositas coram presbyteris, & præsumptio in oblationibus: laus agriculturæ, bona mulieris, & serui frugi: parentes filio: erudiant, & filias edocent: filij honorent parentes: Deus, ac sacerdotes ipsius honorandi: ad opera misericordiæ hortatur, & ad memoriam nouissimorum.

NOli facere mala, & non te apprehendent. *Discede ab iniquo, & deficient A mala abs te. * Fili, non semines mala in sulcis iniustitiæ, & non metes ea in septuplũ. * Noli quærere à domino ducatum, neque à rege cathedram honoris. *Non te iustifices ante Deum, quoniã agnitor cordis ipse est: & penes regem noli velle videri sapiens. * Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne fortè extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in æquitate tua. Non pecces in multitudinem ciuitatis, nec te immittas in populum. Neque alliges duplicia peccata: nec enim in vno eris immunis. * Noli esse pusillanimis in animo tuo: * Exorare, & facere elemosynam ne despicias. *Ne dicas: in multitudine munerum meorum respiciet Deus, & offerente me Deo altissimo munera mea suscipiet. *Non irrideas hominem in amaritudine animæ: est enim, qui humiliat, & exaltat, circumspector Deus. * Noli arare mendacium aduersus fratrem tuum: neque in amicum similiter facias. Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona. * Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum, & non iteres verbum in oratione tua. *Non oderis laboriosa opera, & ruslicationem creatam ab Altissimo. * Non te reputes in multitudine indisciplinatorum. * Memento iræ, quoniam non tardabit. * Humilia valdè spiritum tuum: quoniam vindicta carnis impij, ignis & vermis. * Noli præuaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum auro spreueris. * Noli discedere à muliere sensata, & bona, quam fortitus es in timore Dñi: gratia enim verecundiæ illius super aurum. *Non lædas seruum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. Seruus sensatus sit tibi dilectus, quasi anima tua, non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum. *Pecora tibi sunt? attende illis: & si sunt vtilia, perseuerent apud te. *Filij tibi sunt? erudi illos, & curua illos à pueritia illorum. * Filiæ tibi sunt? serua corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas. *Trade filiam, & grande opus feceris, & homini sensato da illam. Mulier si est tibi secundùm animam tuam, non proijcias illam: & odibili non credas te. In toto corde tuo *Honora patrem tuũ, & gemitus matris tuæ ne obliuiscaris: * Memento, quoniam nisi per illos natus non fuisses: & retribue illis, quomodo & illi tibi. *In tota anima tua time Dñm, & sacerdotes illius sanctifica. *In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit: & ministros eius ne derelinquas. * Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes & propurga te cum brachijs. * Da illis partem, sicut

Eccl. 7. c. 17.

Iob. 9. a. c. 12. Luc. 18. b. 11.

Inf. 12. a. 7.

Reg. 2. b. 7.

Leu. 19. c. 32.

Tob. 4. a. 3.

Deut. 11. c. 18. Leu. 7. a. 1. Num. 18. b. 15.

man-

mandatum eſt tibi, primitiarum,& purgationis: & de negligentia tua purga te cum paucis.Datum brachiorum tuorum,& ſacrificium ſanctificationis offeres Dño, & initia ſanctorum: *Et pauperi porrige manum tuam,vt perficiatur propitiatio,& benedictio tua.*Gratia dati in conſpectu omnis viuentis, & mortuo non prohibeas gratiam.*Non deſis plorantibus in conſolatione,& cum lugentibus ambula.*Non te pigeat viſitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis. * In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis.

Rom. 12.c. 15. Matth.25. d.36.

CAP VIII.

Non contendendum cum potente,locuplete,linguato, indocto: non deſpiciendus pœnitens, nec ſenex: de mortuo inimico ne gaudeas: audiendi ſenieres, arguendi peccatores, & consumlioſi: funerari: ſpondere: contra iudicem: cum audace: cum iracundo: cum fatuis: cum extraneo.

NOn litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius. * Non contendas cum viro locuplete, ne forte contra te cõſtituat litem tibi.*Multos enim enim perdidit aurum, & argentum, & vſque ad cor regum extendit,& conuertit.Nõ litiges cum homine linguato, & non ſtrues in ignem illius ligna. * Non communices homini indocto, ne malè de progenie tua loquatur. * Ne deſpicias hominem auertentem ſe à peccato, neque improperes ei, memento quoniam omnes in correptione ſumus. * Ne ſpernas hominem in ſua ſenectute: etenim ex nobis ſeneſcunt. *Noli de mortuo inimico tuo gaudere: ſciens, quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire. * Ne deſpicias narrationem presbyterorum ſapientium, & in prouerbijs eorum conuerſare. * Ab ipſis enim diſces ſapientiam, & doctrinam intellectus, & ſeruire magnatis ſine querela. * Non te prætereat narratio ſenioruin: ipſi enim didicerunt à patribus ſuis: *Quoniam ab ipſis diſces intellectum,& in tempore neceſſitatis dare reſponſum.*Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum.*Ne contra faciem ſtes contumelioſi, ne ſedeat,quaſi inſidiator ori tuo. * Noli fœnerari homini fortiori te: quod ſi fœneraueris,quaſi perditum habe. Non ſpondeas ſuper virtutem tuam: quod ſi ſpoponderis, quaſi reſtituens cogita. * Non iudices contra iudicem:quoniam ſecundum, quod iuſtum eſt, iudicat. *Cum audace non eas in via, ne forte grauet mala ſua in te: ipſe enim ſecundùm voluntatem ſuam vadit, & ſimul cum ſtultitia illius peries. * Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in deſertum: quoniam, quaſi nihil eſt ante illum ſanguis, & vbi non eſt adiutorium,elidet te. * Cum fatuis conſilium non habeas:non enim poterunt diligere niſi,quæ eis placent. *Coram extraneo ne facias conſilium: neſcis enim, quid pariet. * Non omni homini cor tuum manifeſtes:ne forte inferat tibi gratiam falſam, & conuitietur tibi.

Matt.15.c. 25. Inf.31.a.4. Gal.6.a.1. 2.Cor.1.b. 6. Leu.19.c. 36. Supra 6.d.14 Prou.22.d. 24. Gen.4.b.8.

CAP. IX.

Quam ſit prudenter cum mulieribus agendum, & quam ſit ſocietas, & affectus earum viris periculoſa: amicus antiquus ſeruandus: peccatoris gloria non zelanda: abſis ab homine potestatem occidendi habente: cum ſapientibus tractandum, & Deus pra oculis habendus.

NOn zeles mulierem ſinus tui,ne oſtẽdat ſuper te malitiam doctrinæ nequam.*Non des mulieri potestatem animę tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris.*Ne reſpicias mulierem multiuolam: ne forte incidas in laqueos illius. Cum ſaltatrice ne aſſiduus ſis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius. * Virginem ne conſpicias, ne forte ſcandalizeris in decore illius. * Ne des fornicarijs animam tuam in vllo,ne perdas te,& hereditatem tuam.*Noli circumſpicere in vicis ciuitatis,nec oberraueris in plateis illius. * Auerte faciem tuam à muliere compta, & ne circumſpicias ſpeciem alienam. Propter ſpeciem mulieris multi perierunt:& ex hoc concupiſcentia,quaſi ignis exardeſcit.Omnis mulier,quæ eſt fornicaria,quaſi ſtercus in via conculcabitur. *Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt, colloquium enim illius,quaſi ignis exardeſcit.*Cum aliena muliere ne ſedeas omninò,nec accumbas cum ea ſuper cubitum:* Et non alterceris cum illa in vino, ne forte declinet cor tuum in illam,& ſanguine tuo labaris in perditionem. * Ne derelinquas amicum antiquum:nouus enim non erit ſimilis illi. *Vinum nouum,amicus nouus: veteraſcet, & cum ſuauitate bibes illud. * Non zeles gloriam,& opes peccatoris: non enim ſcis, quæ futura ſit illius ſubuerſio. * Non placeat tibi iniuria iniuſtorum,ſciens quoniam vſq; ad inferos non placebit impius.*Longè abeſto ab homine poteſtatem habente occidendi, & non ſuſpicaberis timorem mortis. * Et ſi acceſſeris ad illum, noli aliquid committere, ne forte auferat vitam tuam. * Communionem mortis ſcito:quoniam in medio laqueorum ingrediẽris,& ſuper dolentium arma ambulabis. *

Prou.22.d. 24. Gen.6.a.1. Prou. 5.a. 20. Matt. 5.c. 28. Gen.34. a. 2. 1. Reg. 11. a.4.& 13.a. 1. Iudi 9. a. 1. Reg. 15. a. 10.

Se-

Secundum virtutem tuam caue te à proximo tuo,& cum sapientibus,& prudentibus tracta.* Viri iusti sint tibi conuiux,& in timore Dei sit tibi gloriatio. * Et in sensu sit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in præceptis Altissimi.* In manu artificum opera laudabuntur, & princeps populi in sapientia sermonis sui,in sensu verò seniorum verbum.* Terribilis est in ciuitate sua homo linguosus: & temerarius in verbo suo odibilis.

CAP. X.

Sapiens iudex,vtilis instpiens, pernicioſus: rectorem subditi imitantur: omnia in manu Dei: iniuria obliuiscendum: detestatio superbia, iniustitia, contumelia, auaritia: homo breuis vita post mortem vermis: discessus à Deo causa est fugæ: bis: gentes ob superbiam à Deo perdita: laus timoris Dei: non despiciendus pauper iustus, nec dimes peccator honorandus: anima in mansuetudine seruanda.

Prou.29.b.2. 3. Reg.12.b.13. 1 IVdex sapiens iudicabit populum suum, & principatus sensati stabilis erit. * Se- A
2 cundum iudicem populi, sic & ministri eius:et qualis rector est ciuitatis,tales et inhabitantes in ea. * Rex insipiens perdet po- 3
pulum suum: et ciuitates inhabitabuntur per sensum potentium.* In manu Dei pote- 4
Leu.19.c.27. Deut.4.c.4. stas terræ: et vtilem rectorem suscitabit in tempus super illam. * In manu Dei pros- 5
peritas hominis, et super faciem scribæ imponet honorem suum. Omnis iniuriæ proximi ne memineris, et nihil agas in operibus iniuriæ. * Odibilis coram Deo est, et 7
hominibus superbia: et execrabilis omnis iniquitas gentium.* Regnum à gente in gentem transfertur propter iniustitias, et iniurias,& contumelias,& diuersos dolos. Auaro autem nihil est scelestius. Quid superbit terra,& cinis?* Nihil est iniquius,quàm 10
amare pecuniam, hic enim & animam suã venalem habet: quoniam in vita sua proiecit intima sua. * Omnis potentatus breuis 11
vita. Languor prolixior grauas medicum.* 12
Breuem languorem præcidit medicus: sic & rex hodie est,& cras morietur.* Cũ enim 13
morietur homo, hæreditabit serpentes, & vermes.* Initium superbiæ hominis,apostatare à Deo: Quoniam ab eo,qui fecit il- 14 15
lum,recessit cor eius,quoniam initium omnis peccati est superbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & subuertet eum C
in finem;Propterea exhonorauit Dñs con- 16
uentus malorum,& destruxit eos, vsque in finem. Sedes ducum superborum destruxit 17
Deus,& sedere fecit mites pro eis. Radices 18
gentium superbarum arefecit Deus,& plãtauit humiles ex ipsis gentibus. Terras gen- 19
tium euertit Dñs, & perdidit eas, vsque ad
20 fundamentum.* Arefecit ex ipsis,& disperdidit eos,& cessare fecit memoriam eorum
21 à terra. * Memoriam superborum perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium
22 sensu. Non est creata hominibus superbia, neque iracundia nationi mulierum. Semen
23 hominũ honorabitur hoc,quod timet Dñm: semen autem hoc exhonorabitur,quod pre-
24 terit mandata Dñi. * In medio fratrum rector illorum in honore; & qui timent Do-
25 minum,erunt in oculis illius. Gloria diuitum, honoratorum, & pauperum, timor
26 Dei est: * Noli despicere hominem iustum pauperem, & noli magnificare virum pec-
27 catorem diuitem. * Manus,& iudex,& potens est in honore: & non est maior illo,qui
28 timet Deum, Seruo sensato liberi seruient: & vir prudens, & disciplinatus non murmurabit correptus, & insicius non honora- Prou.13.c.5. Eccl.10.a.11. Prou.12.c.9.
29 bitur. * Noli extollere te in faciendo opere
30 tuo,& noli cunctari in tempore angustiæ.* Melior est,qui operatur,& abundat in om-
31 nibus,quam qui gloriatur,& eget pane. Fili in mansuetudine opera tua animam tuam,& da
32 illi honorem secundùm meritum suum. * Peccantem in animam suam, quis iustificabit?& quis honorificabit exhonorantem
33 animam suam? Pauper gloriatur per disciplinam,& timorem suum: & est homo,qui
34 honorificatur propter substantiam suam.* Qui autem gloriatur in paupertate,quantò magis in substantia?& qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

CAP. XI.

Sapientia humilitati: exspecie nemo iudicandus: de vestitu & honore non gloriandum: de re interrogandum ante iudicium: nec cuiusquam laudæ temporalia, nec in illis fidendum, aut gloriandum bona,& mala à Deo: & bonorum & malorum memor sis: in domum non quisquis inducendus, & ab insidijs dolisq; cauendum.

1 SApientia humiliati exaltabit caput il- Gen.41.c.43.
A lius,& in medio magnatorum comede-
2 re illum faciet. * Non laudes virum in spe- Deut.8.a.3. Ioa.7.c.18.
cie suã,neq;speruas hominem in visu suo.*
3 Breuis in volatilibus est apis, & initũ dulcoris habet fructus illius. In vestitu ne glo- Act.12.d.21,23.
4 rieris vmquam, nec in die honoris tui extollaris:quoniam mirabilia opera Altissimi solius,& gloriosa,& abscõdita,& inuisa opera illius. * Multi tyranni sederunt in throno, 1.Reg.15.f.28.
5 & insuspicabilis portauit diadema. * Multi potentes oppressi sunt validè, & gloriosi Mich.6.b.2.
7 traditi sunt in manus alterorum. * Priusquam interroges,ne vitupares quemquam: Prou.18.c.13.
8 & cum interrogaueris,corripe iustè. Priusquam audias, ne respondeas verbum: & in
9 medio sermonum ne adijcias loqui. * De ea re,

re, quæ te non moleſtæ, ne cerueris: & in iu- B
1. Tim. 6. b. 9. dicio peccantium ne conſiſtas. * Fili ne in 10
multis ſint actus tui: & ſi diues fueris, non
Prou. 10. c. 11. eris immunis à delicto, ſi enim ſecutus fue-
Iob. 4. c. 10. ris, non apprehendes: & non effugies ſi præ-
curreris. * Eſt homo laborans, & feſtinans, 11
& dolens impius, & tanto magis non abun-
dabit. Eſt homo marcidus egens recupera- 12
tione, plus deficiens virtute, & abundans
paupertate: * Et oculus Dei reſpexit illum 13
in bono, & erexit eum ab humilitate ipſius,
& exaltauit caput eius: & mirati ſunt in il-
lo multi, & honorauerunt Deum. Bona & 14
Iob. 1. c. 21. mala, vita & mors, paupertas & honeſtas à
Deo ſunt. Sapientia, & diſciplina, & ſcien- 15
tia legis apud Deum. Dilectio, & viæ bonorum apud ipſum. * Error & tenebræ pecca- 16
toribus concreata ſunt, qui autem exultant
in malis, conſeneſcunt in malo. * Datio Dei 17
permanet iuſtis, & profectus illius ſucceſſus habebit in æternum. * Eſt, qui locuple- 18
tatur parce agendo, & hæc eſt pars mercedis illius. * In eo, quod dicit: Inueni requiem 19
Luc. 12. c. 19. mihi, & nunc manducabo de bonis meis C
ſolus: * Et neſcis, quod tempus præteriet, & 20
mors appropinquet, & relinquat omnia
alijs, & moriatur. * Sta in teſtamento tuo, 21
& in illo colloquere, & in opere mandato-
rum tuorum veteraſce. * Ne manſeris in 22
operibus peccatorum. Confide autem in
Deo, & mane in loco tuo. * Facilè eſt enim 23
in oculis Dei ſubitò honeſtare pauperem. *
Benedictio Dei in mercedem iuſti feſtinat, 24
& in hora veloci proceſſus illius fructifi-
cat. * Ne dicat: Quid eſt mihi opus, & quæ 25
erunt mihi ex hoc bona? * Ne dicas: Suffi- 26
ciens mihi ſum: & quid ex hoc peſſimabor? * In die bonorum ne immemor ſis ma- 27
lorum: & in die malorum ne immemor ſis
Infr. 18. d. 25. bonorum: Quoniam facilè eſt coram Deo 28
in die obitus retribuere vnicuique ſecun-
dum vias ſuas. * Malitia horæ obliuionem 29
facit luxuriæ magnæ, & in fine hominis de-
nudatio operum illius. * Ante mortem ne 30
laudes hominem quemquam, quoniam in D
filijs ſuis agnoſcitur vir. * Non omnem ho- 31
minem inducas in domum tuam: multæ
enim ſunt inſidiæ doloſi. * Sicut enim eru- 32
ctant præcordia fetentium, et ſicut perdix
inducitur in caueâ, et vt caprea in laqueum:
ſic et cor ſuperborum, et ſicut proſpector
videns caſum proximi ſui. * Bona enim in 33
mala conuertens inſidiatur, et in electis
imponet maculam. * A ſcintilla vna auge- 34
tur ignis, et ab vno doloſo augetur ſanguis:
homo verò peccator ſanguini inſidiatur. *
Attende tibi à peſtifero, fabricat enim ma- 35
la: ne fortè inducat ſuper te ſubſannatio-
nem in perpetuum. * Admitte ad te 36
alienigenam, et ſubuertet te in tur-
bine, et abalienabit te à tuis pro-
prijs.

CAP. XII.

Benefaciendum iuſto; impij verò, & peccatores non ſuſcipiendi: difficilè eſt amicos ab inimicis dignoſcere, nec inimicis vnquam fidendum, quantumuis amicitiam ſimulent.

1 SI benè feceris, ſcito cui feceris, et erit
A gratia in bonis tuis multa. Benefac iu-
2 ſto, et inuenies retributionem magnam: et
3 ſi non ab ipſo, certè à Dño. * Non eſt enim
ei benè, qui aſſiduus eſt in malis, et eleemo-
ſynas non danti: quoniam et Altiſſimus
odio habet peccatores, et miſertus eſt pœ- Gal. 6. b. 10.
4 nitentibus. * Da miſericordi, et ne ſuſcipias
peccatorem: et impijs, et peccatoribus red-
det vindictam, cuſtodiens eos in diem vin-
5 dictæ. * Da bono, et non receperis peccato-
6 rem. * Benefac humili, et non dederis impio.
prohibe panes illi dari, ne in ipſis potentior
7 te ſit. * Nam duplicia mala inuenies in om-
B nibus bonis, quæcumque feceris illi: quo-
niam et Altiſſimus odio habet peccatores,
8 et impijs reddet vindictam. * Non agnoſce-
tur in bonis amicus, et non abſcondetur in
9 malis inimicus. * In bonis viri, inimici il-
lius in triſtitia: et in malitia illius, amicus
10 agnitus eſt. * Non credas inimico tuo in æ-
ternum: ſicut enim æramentum, æruginat
11 nequitia illius: Et ſi humiliatus vadat cur-
uus, adijce animum tuum, & cuſtodi te ab
12 illo. * Non ſtatuas illum penes te, nec ſedeat
C ad dexteram tuam, ne fortè conuerſus in
locum tuum, inquirat cathedram tuam: et
in nouiſſimo agnoſcas verba mea, et in
13 ſermonibus meis ſtimuleris. * Quis miſe-
rebitur incantatori à ſerpente parcuſſo, et
omnibus, qui appropiant beſtijs? et ſic qui
14 comitatur cum viro iniquo, et obuolutus
14 eſt in peccatis eius. * Vna hora tecum per-
manebit: ſi autem declinaueris, non ſop- Ier. 41. b. 6.
15 portabit. * In labijs ſuis indulcat inimicus:
& in corde ſuo inſidiatur, vt ſubuertat te in
16 foueam. * In oculis ſuis lacrymatur inimi-
D cus: & ſi inuenerit tempus, non ſatiabitur
17 ſanguine: * Et ſi incurrerint tibi mala, inue-
18 nies eum illuc priorem. * In oculis ſuis la-
crymatur inimicus, & quaſi adiuuans ſuf-
19 fodiet plantas tuas. * Caput ſuum mouebit,
& plaudet manu, & multa ſuſurrans com-
mutabit vultum ſuum.

CAP. XIII.

Periculoſa ſunt conſortia cum ſuperbo, diuite, & potentiore: dilige Deum, ac proximum: non conuenit diuiti cum paupere, & hos deſpectos illi honoratur.

1 QVi tetigerit picem, inquinabitur ab ea:
A & qui communicauerit ſuperbo, in- Deut. 7. a. 2.
duet

duet ſuperbiam. *Pondus ſuper ſe tollet, 2
qui honeſtiori ſe communicat. Et ditioriſ
ne ſocius fueris. * Quid communicabit ca- 3
cabus ad ollam? quãdo enim ſe colliſerint,
confringetur.*Diues iniuſte egit,& fremet: 4
pauper autem lætus tacebit.Si largitus fue- 5
ris,aſſumet te: & ſi non habueris, derelin-
quet te. * Si habes,conuiuet tecum,& eua 6
cuabit te,& ipſe non dolebit ſuper te.Si ne- 7
ceſſarius illi fueris,ſupplantabit te,& ſub-
ridens ſpem dabit,narrans tibi bona, & di-
cet: Quid opus eſt tibi: *Et confundet te in 8
cibis ſuis,donec te exinaniat bis, & ter: &
in nouiſſimo deridebit te :& poſtea videns
derelinquet te, & caput ſuum mouebit ad
te.*Humiliare Deo,& expecta manus eius. 9
Attende ne ſeductus in ſtultitiam humilie. 10
ris. * Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne 11
humiliatus in ſtultitiam ſeducaris. Aduo- B 12
catus à potentiore diſcede:ex hoc enim ma.
gis te aduocabit. *Ne improbus ſis,ne im- 13
pinguaris:& ne longè ſis ab eo,ne eas in ob.
liuionem *Ne retineas ex æquo loqui cum 14
illo:nec credas multis verbis illius,ex mul-
ta enim loquela tentabit te,& ſubridens in-
terrogabit te de abſconditis tuis.*Immitis 15
animus illius conſeruabit verba tua, & nõ
parcet de malitia,& de vinculis.Caue tibi, 16
& attende diligenter auditui tuo: quoniam
cum ſubuerſione tua ambulas.Audiens ve- 17
rò illa, quaſi in ſomnis vide, & vigilabis.*
Omni vita tua dilige Deum, & inuoca il- 18
lum in ſalute tua.*Omne animal diligit ſi- 19
mile ſibi: ſic & omnis homo proximum ſi- C
bi. *Omnis caro ad ſimilem ſibi coniunge- 20
1. Cor.6.c. 14. tur,& omnis homo ſimili ſui ſociabitur.*Si 21
communicabit lupus agno aliquando, ſic
peccator iuſto.Quæ communicatio ſancto 22
homini ad canem? aut quæ pars diuitiad
pauperem? *Venatio leonis,onager in ere- 23
mo:ſic & paſcua diuitum ſunt pauperes.*
Et ſicut abominatio eſt ſuperbo humilitas: 24
ſic & execratio diuitis pauper. Diues com- 25
motus confirmatur ab amicis ſuis:humilis
autem cum ceciderit, expelletur & à notis.
Diuiti decepto multi recuperatores: locu- 26
tus eſt ſuperba, & iuſtificauerunt illum. *D
Humilis deceptus eſt, inſuper& arguitur: 27
locutus eſt ſenſatè,& non eſt datus ei locus.
*Diues locutus eſt,& omnes tacuerunt,& 28
verbum illius vſque ad nubes perducent.*
Pauper locutus eſt,& dicunt. Quis eſt hic? 29
& ſi offenderit,ſubuertent illum. *Bona eſt 30
ſubſtantia, cui non eſt peccatum in con-
ſcientia:& nequiſſima paupertas in ore im-
pij.*Cor hominis immutat faciem illius,ſi- 31
ue in bona,ſiue in mala. *Veſtigium cordis 32
boni,& faciem bonam difficile inuenies,&
cum labore.

CAP. XIV.

Beatus,qui non eſt verbo lapſus: auaro & liuido perniciosa diuitia, & de viriuſque miſeriis: de ſubſtantia benefaciendum ante mortem,quia non tardat: de nominis fragilitate: beatus ſapientia & iuſtitia ſtudioſus.

1 BEatus vir, qui non eſt lapſus verbo ex
A ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſti- Ioel.2.c.26
2 tia delicti.*Felix,qui non habuit animi ſui
3 triſtitiam,& non excidit à ſpe ſua.Viro cu-
pido,& tenaci ſine ratione eſt ſubſtantia,&
4 homini liuido ad quid aurum? * Qui acer-
uat ex animo ſuo iniuſtè,alijs congregat,&
5 in bonis illius alius luxuriabitur. * Qui ſibi
nequam eſt, cui alij bonus erit? *& non iu-
6 cundabitur in bonis ſuis. *Qui ſibi inuidet,
nihil eſt illo nequius, & hæc redditio eſt
7 malitiæ illius. * Et ſi benè fecerit,ignoran-
ter,& non volens facit:& in nouiſſimo ma.
8 nifeſtat malitiam ſuam. * Nequam eſt ocu-
B lus liuidi: & auertens faciem ſuam,& de-
9 ſpiciens animam ſuam.*Inſatiabilis oculus
cupidi in parte iniquitatis: non ſatiabitur
donec conſumat arefaciens animam ſuam.
10 Oculus malus ad mala: & non ſatiabitur
pane, ſed indigens, & in triſtitia erit ſuper
11 menſam ſuam.*Fili ſi habes,benefac tecũ,
12 & Deo dignas oblationes offer. * Memor
eſto,quoniam mors non tardat,& teſtamẽ-
tum inferorum,quia demonſtratum eſt ti-
bi: teſtamentum enim huius mundi morte Sap.4.a.1. Tob.4.b.20. Luc.16.b.9.
13 morietur. * Ante mortem benefac amico
tuo,& ſecundum vires tuas exporrigens da
14 pauperi. * Non defraudaris à die bono, &
15 particula boni doni non te prætereat.Nonne
alijs relinques dolores,& labores tuos in
16 diuiſione ſortis? * Da,& accipe,& iuſtifica
17 animam tuam.* Ante obitum tuum opera-
C re iuſtitiam: quoniam non eſt apud inferos
18 inuenire cibum.*Omnis caro ſicut fœnum
veteraſcet, & ſicut folium fructificans in
19 arbore viridi.*Alia generantur,& alia deij-
ciuntur: ſic generatio carnis, & ſanguinis, Iſa.40.b.7. Sac.1.b.10. 1. Pet.1.d.24.
20 alia finitur,& alia naſcitur. * Omne opus
corruptibile in fine deficiet: & qui illud
21 operatur,ibit cum illo. *Et omne opus ele-
ctum iuſtificabitur: & qui operatur illud,
22 honorabitur in illo. * Beatus vir,qui in ſa- Pſa.1.a.1.
pientia morabitur,& qui in iuſtitia ſua me-
ditabitur,,& in ſenſu cogitabit circumſpe-
23 ctionem Dei. * Qui excogitat vias illius in
D corde ſuo,& in abſconditis ſuis intelligens,
vadens poſt illam,quaſi inueſtigator, & in
24 viis illius conſiſtens: Qui reſpicit per fene-
25 ſtras illius,& in ianuis illius audiens:*Qui
requieſcit iuxta domum illius, & in pariе-
tibus illius figens palum ſtatuet caſulam
ſuam ad manus illius, & requieſcent in ca-
26 ſula illius bona per æuum: * Statuet filios

ſuos

suos sub tegmine illius, & sub ramis eius morabitur. * Protegetur sub tegmine illius 27
à feruore, & in gloria eius requiescet.

CAP. XV.

Beatus, qui in timore Dei aptat se ad sapientiam, quam stulti, & mendaces non assequuntur: peccata Deo non sunt ascribenda, sed homini, qui ab illo conditus est libero arbitrio, propositis præceptis, quæ seruare poterat: Dei oculis omnia nuda sunt.

QVi timet Deum, faciet bona: & qui cõtinens est iustitiæ, apprehendet illam, 1 A
Et obuiabit illi, quasi mater honorificata, 2
& quasi mulier à virginitate suscipiet illũ.*
Cibabit illum pane vitæ, & intellectus, & 3
aqua sapientiæ salutaris potabit illum: &
firmabitur in illo, & non flectetur: Et con- 4
tinebit illum, & non confundetur: & exal-
tabit illum apud proximos suos. *Et in me- 5
dio Ecclesiæ aperiet os eius, & adimplebit
illum spiritu sapientiæ, & intellectus, & stola
gloriæ vestiet illum. * Iucunditatem, & 6
exultationem thesaurizabit super illum, & B
nomine æterno hæreditabit illum. * Homi- 7
nes stulti non apprehendent illam, & ho-
mines sensati obuiabunt illi, homines stulti
non videbunt eam: longè enim abest à su-
perbia, & dolo. * Viri mendaces non erunt 8
illius memores: & viri veraces inuenientur
in illa, & successum habebunt vsque ad in- C
spectionem Dei. * Non est speciosa laus in 9
ore peccatoris: *Quoniam à Deo profecta 10
est sapientia, sapientiæ enim Dei aptabit
laus, & in ore fideli abundabit, & Domina-
tor dabit eam illi. *Non dixeris: Per Deum 11
abest: quæ odit ne feceris. *Non dicas: ille 12
me implanauit: non enim necessarij sunt ei
homines impij. *Omne execramentum er- 13
roris odit Dominus, & non erit amabile ti-
mentibus eum. *Deus ab initio constituit 14
hominem, & reliquit illum in manu consi-
lij sui. *Adiecit mandata, & præcepta sua: * 15
Si volueris mandata seruare, conseruabunt 16
te, & in perpetuum fidem placitam facere.
*Appositi tibi aquam, & ignem: ad quod 17
volueris, porrige manum tuam. *Ante ho- 18
minem vita, & mors, bonum & malum: D
quod placuerit ei, dabitur illi: * Quoniam 19
multa sapientia Dei, & fortis potentia, vi-
dens omnes sine intermissione. *Oculi Do- 20
mini ad timentes eum, & ipse agnoscit om-
nem operam hominis. * Nemini mandauit 21
impiè agere, & nemini dedit spatium pec-
candi: * Non enim concupiscit multi- 22
tudinem filiorum infidelium, & inuti-
lium.

Ioan. 6. b. 18.

Matt. 19. c. 17.

Ier. 11. b. 7.

Ps. 33. c. 13. Heb. 4. c. 10

CAP. XVI.

Non exaltandum in filijs impijs: de ira Dei in malos, & misericordia in bonos: magna sunt operum misericordiæ merita: Dei cognitioni, ac iudicio nemo se potest subtrahere, cuius opera sunt ab homine inscrutabilia.

NE iucunderis in filijs impijs, si multi- 1
plicentur: nec oblecteris super ipsos, A
si non est timor Dei in illis. *Non credas vi- 2
tæ illorum, & ne respexeris in labores eorũ.
*Melior est enim vnus timens Deum, quàm 3
mille filij impij. *Et vtile est mori sine filijs, 4
quàm relinquere filios impios. *Ab vno sẽ- 5
sato inhabitabitur patria, tribus impiorum
deseretur. Multa talia vidit oculus meus, & 6
fortiora horum audiuit auris mea. *In syna- 7
goga peccantium exardebit ignis, & in gẽte
incredibili exardescet ira. *Non exorauerũt 8
pro peccatis suis antiqui gigantes, qui de- 9
structi sunt confidentes suæ virtuti: Et non
pepercit peregrinationi Lot, & execratus
est eos præ superbia verbi illorum. Nõ mi- 10
serus est illis, gentem totam perdens, & B
extollentem se in peccatis suis. Et sicut sex- 11
centa millia peditum, qui congregati sunt
in duritia cordis sui: & si vnus fuisset cerui-
catus, mirum, si fuisset immunis. * Miseri- 12
cordia enim, & ira est cum illo. Potens exo-
rare, & effundens iram: *Secundùm mise- 13
ricordiam suam, sic correptio illius homi-
nem secundum opera sua iudicat. *Non ef- 14
fugiet in rapina peccator, & non retardabit
sufferentia misericordiam facientis. Omnis 15
misericordia faciet locum vnicuiq; secun-C
dum meritum operum suorum, & secundũ 16
intellectum peregrinationis ipsius. Non di-
cas: A Deo abscondar, & ex summo, quis
mei memorabitur? *In populo magno non 17
agnoscar: quæ est enim anima mea in tam
immensa creatura? Ecce cœlum, & cœli cœ- 18
lorum, abyssus, & vniuersa terra, & quæ in
eis sunt, in conspectu illius cõmouebuntur,
Montes simul, & colles, & fundamenta ter- 19
ræ cum conspexit illa Deus, tremore cõcu-
tientur. Et in omnibus his insensatũ est cor: 20
& omne cor intelligitur ab illo: *Et vias il- 21
lius, quis intelligit, & procellam, quam nec
oculus videbit hominis? *Nã plurima illius 22
opera sunt in abscondis: sed opera iustitiæ
eius, quis enuntiabit? aut quis sustinebit? Lõ-D
gè enim est testamentum à quibusdam, &
interrogatio omniũ in consummatione est.
Qui minoratur in corde, cogitat inania: et 23
vir imprudens, et errans, cogitat stulta. Au- 24
di me fili, et disce disciplinam sensus, et in
verbis meis attende in corde tuo, Et dicam 25
in æquitate disciplinã, et scrutabor enarra-
re sapientiam: et in verbis meis attende in
corde tuo, et dico in æquitate spiritus vir-

Num. 14. c. 20. & 26. f. 52.

Rom. 1. a. 6

tutes, quas posuit Deus in opera sua ab ini-
tio,et in veritate enuntio scientiam eius.In 26
iudicio Dei opera eius ab initio,et ab insti-
tutione ipsorum distinxit partes illorum,et
initia eorum in gentibus suis.Ornauit in ꝙ 27
ternum opera illorum, nec esurierunt, nec
laborauerunt, et non destiterunt ab operi-
bus suis.*Vnusquisque proximum sibi non 28
angustiabit vsque in æternum.*Non sis in- 29
credibilis verbo illius. *Posit hæc Deus in 30
terram respexit, et impleuit illam bonis
suis.*Anima omnis vitalis denuntiauit an- 31
te faciem ipsius,et in ipsam iterum reuersio
illorum.

CAP. XVII.

Creatio primorum parentum, donaque ipsis collata, ac præcepta proposita, distinctio generis humani in varias nationes, quibus rectores præposuit, illosque & ipsorum opera vniuersa perpetuo immutat: virtus eleemosyna: exhortatur peccatores ad pœnitentiam, dum sani sunt, proposita Dei misericordia.

DEus creauit de terra hominem, et se- 1
cundùm imaginem suam fecit illum. A
Gen.1.d.27 Et iterum conuerti illum in ipsam,et secun. 2
dum se vestiuit illum virtute. Numerú die. 3
rum, et tempus dedit illi, et dedit illi pote-
statem eorum,quæ sunt super terram. *Po- 4
suit timorem illius super omnem carnem,
et dominatus est bestiarum,et volatilium.*
Creauit ex ipso adiutorium simile sibi: cō-
Gen.1.b.2. & 3.a.1. filium,et linguam,et oculos,et aures, et cor
dedit illis excogitandi: et disciplina intelle-
ctus repleuit illos. * Creauit illis scientiam 6
spiritus,sensu impleuit cor illorú: et mala, 7
et bona ostendit illis. *Posuit oculum suum
super corda illorum,ostendere illis magna- 8
lia operum suorum. *Vt nomen sanctifica- B
tionis collaudent,et gloriari in mirabilibus 9
illius, vt magnalia enarrent operum eius. *
Addidit illis disciplinam, et legem vitæ hæ-
reditauit illos. Testamentum æternum cō 10
stituit cum illis, et iustitiam, et iudicia sua
ostendit illis.*Et magnalia honoris eius vi- 11
dit oculus illorum, et honorē vocis audie-
runt aures illorum, et dixit illis: Attendite
ab omni iniquo.Et mandauit illis vnicuiq; 12
de proximo suo. * Viæ illorum coram ipso 13
sūt semper,non sunt absconsæ ab oculis ip-
sius.In vnamquamq; gentem præposuit re. 14
ctorem:*Et pars Dei,Israel facta est mani- 15
Rom.11.a. festa. * Et omnia opera illorum velut sol in 16
conspectu Dei: et oculi eius sine intermis- C
sione inspicientes in vijs eorum. Non sunt 17
absconsa testamenta per iniquitatem illo
rum,et omnes iniquitates eorum in cōspe-
Inf.19.b.16 ctu Dei. * Eleemosyna viri,quasi signaculū 18
cum ipso,et gratiam hominis,quasi pupillā
conseruabit:* Postea resurget,et retribuet 19
illis retributionem, vnicuiqsin caput ipso- Matt.25.c.40.
rum,et conuertet in interiores partes terrę. 20
Pœnitentibus autem dedit viam iustitiæ,& 21
confirmauit deficientes sustinere, & desti-
nauit illis sortem veritatis. Conuertere ad 22
Dominum,& relinque peccata tua: Preca-
re ante faciem Domini,& minue offendicu- 23
la *Reuertere ad Dominum,& auertere ab
iniustitia tua,& nimis odito execrationem:
Et cognosce iustitias, & iudicia Dei, & sta 24
in sorte propositionis, & orationis altissimi
Dei In partes vade sęculi sancti,cum viuis, 25
D & dantibus confessionem Deo. Non demo- Ps.6.a.6. Is.38.d.18. 19.
reris in errore impiorum, ante mortem 26
confitere. A mortuo,quasi nihil,perit con-
fessio. * Confiteberis viuens,viuus & sanus 27
confiteberis, & laudabis Deum, & glorias- 28
beris in misericordiis illius. * Quàm ma-
gna misericordia Domini,& propitiatio il- 29
lius,conuertentibus ad se?Nec enim omnia
possunt esse in hominibus,quoniam non est
immortalis filius hominis, & in vanitate 30
malitiæ placuerunt.*Quid lucidius sole? &
hic deficiet. Aut quid nequius, quàm quod
excogitauit caro, & sanguis? & hoc argue- 31
tur. * Virtutem altitudinis cœli ipse con-
spicit: & omnes homines terra,& cinis.

CAP. XVIII.

Dei magnalia homini inscrutabilia: hominis miseria,& Dei erga illum misericordia: proximo miserendum: quomodo infirmus se habere debeat: quomodo sit orandum: considerandum Dei iudicium, & à proprijs concupiscentijs discedendum.

1 QVi viuit in æternum, creauit omnia si- Gen.1.b.1.
A 2 mul Deus solus iustificabitur,& ma-
3 net inuictus rex in æternum. * Quis sufficit
4 enarrare opera illius?*Quis enim inuestiga-
bit magnalia eius? Virtutem autem magni-
5 tudinis eius, quis enuntiabit? aut quis adij-
ciet enarrare misericordiam eius? * Non est
6 minuere,neq; adijcere,nec est inuenire ma-
7 gnalia Dei.Cum consummauerit homo tūc
incipiet: & cū quieuerit,aporiabitur.Quid
8 est homo,& quæ est gratia illius?& quid est Ps.89.c.10.
bonum,aut quid nequam illius? *Numerus
dierum hominum, vt multum centū anni:
quasi gutta aquæ maris deputati sunt:& si-
cut calculus arenæ,sic exigui anni in die æ-
9 ui. *Propter hoc patiens est Deus in illis,&
B effundit super eos misericordiam suam.Vi-
10 dit præsumptionem cordis eorum, quoniā
mala est, & cognouit subuersionem illorū,
11 quoniam nequā est.*Ideò adimpleuit pro-
pitiationem suam in illis,& ostendit eis viā
12 æquitatis. * Miseratio hominis circa proxi-
mum suū:misericordia autē Dei super om-
13 nem carnē. Qui misericordiā habet,docet,
14 & erudit,quasi pastor gregem suū. M fere-
tur

tur excipientis doctrinam miſerationis, & qui feſtinat in iudicijs eius. Fili in bonis nō 15
des querelam, & in omni dato non des triſtitiam verbi mali. Nonne ardorem refrige- 16
rabit ros? ſic & verbum melius, quàm datū.
Nonne ecce verbum ſuper datum bonum? 17
ſed vtraque cum homine iuſtificato. *Stul- 18
tus acriter improperabit: & datus indiſci-
plinati tabeſcere facit oculos. * Ante iudi- 19
cium para iuſtitiam tibi, & antequam lo-
quaris, diſce. Ante languorem adhibe me- 20
Cor. 10 d. 28. dicinam, & ante iudicium interroga teip- C
ſum, & in conſpectu Dei inuenies propitia-
tionem. *Ante languorem humilia te, & in 21
Luc. 18. a. 1. Theſ. 5. d. 17. tempore infirmitatis oſtende conuerſatio-
nem tuam. *Non impediaris orare ſemper, 22
& ne verearis, vſq; ad mortem iuſtificari:
quoniam merces Dei manet in æternum. *
Ante orationem præpara animam tuam: &
Sup. 7. b. 18 Supr. 11. c. 27. noli eſſe, quaſi homo, qui tentat Deum: Me- 24
mento iræ in die conſummationis, & tem-
pus retributionis in conuerſatione faciei. *
Memento paupertatis in tempore abundā- 25
tiæ, & neceſſitatum paupertatis in die diui-
tiarum. A manè vſque ad veſperam immu- 26
tabitur tempus, & hęc omnia citata in ocu. D
lis Dei. Homo ſapiens in omnibus metuet, 27
& in diebus delictorum attendet ab inertia.
Omnis aſtutus agnoſcit ſapientiam, & in- 28
uenienti eam dabit confeſſionem. * Senſati 29
in verbis, & ipſi ſapienter egerunt: & intel-
lexerunt veritatem, & iuſtitiam, & impluerunt prouerbia, & iudicia. * Poſt concupi- 30
ſcentias tuas non eas, & à voluntate tua
Rom. 6. b. 21. & 13. d. 14. auertere. * Si præſtes animæ tuæ concupi- 31
ſcentias eius, faciet te in gaudium inimicis
tuis. *Ne oblectēris in turbis, nec in modi- 32
cis: affidua enim eſt commiſſio illorum. Ne 33
fueris mediocris in contentione ex fœmore
& eſt tibi nihil in ſæculo: eris enim inui-
dus vitæ tuæ.

CAP. XIX.

De vino, luxuria, loquacitate, citò credente, gaudente ſuper iniquitate, odiente correptionem, exultante in malitia, diſcretione in verbis ſeruanda, correptione, fictâ humilitate, & laude tacentis.

OPerarius curioſus nō locupletabitur: & 1 A
qui ſpernit modica, paulatim decidet.
Virū, & mulieres apoſtatare faciunt ſapiē- 2
Gen. 19. g. 31. 3. Reg. 11. a. 4. Inf. 21. f. 11 tes, & arguent ſenſatos: Et qui ſe iungit for- 3
nicarijs, erit nequā: putredo, & vermes hæ-
reditabunt illum, & extolletur in exemplū
maius, & tolletur de numero anima eius. *
Qui credit citò, leuis corde eſt, & minora- 4
bitur: & qui delinquit in animam ſuam, in-
ſuper habebitur. Qui gaudet iniquitate, de- 5
notabitur: & qui odit correptionem, minue-
tur vita: & qui odit loquacitatem, extinguit
6 malitiam. *Qui peccat in animam ſuam, pę- B
nitebit, & qui iucundatur in malitia, deno-
7 tabitur. Ne iteres verbum nequam, & durū,
8 & non minoraberis. Amico, & inimico no-
li narrare ſenſum tuum: & ſi eſt tibi deli-
9 ctum, noli denudare. * Audiet enim te, &
cuſtodiet te, & quaſi defendens peccatum
10 odiet te, & ſic aderit tibi ſemper. * Audiſti
verbum aduerſus proximum tuum? com-
moriatur in te, fidens, quoniam non te di-
11 rumpet. *A facie verbi parturit factus, tan-
12 quam gemitus partus infantis. *Sagitta in-
fixa fœmori carnis, ſic verbum in corde
13 ſtulti. * Corripe amicum, ne fortè non in- Leu. 19. d. 17.
tellexerit, & dicat: Non feci: aut ſi fecerit, Matt. 18. b. 15.
14 ne iterum addat facere. * Corripe proxi- Luc. 17. a. 3.
mum, ne fortè non dixerit: & ſi dixerit, ne 1 ac. 3. a. 3.
15 fortè iteret. * Corripe amicum: ſæpè enim
16 fit commiſſio. *Et non omni verbo credas:
eſt qui labitur lingua, ſed non ex animo. *
17 Quis eſt enim, qui non deliquerit in lingua
C ſua? Corripe proximum antequam com-
18 mineris. * Et da locum timori Altiſſimi:
quia omnis ſapientia timor Dei, & in illa
timere Deum, & in omni ſapientia diſpo-
19 ſitio legis. * Et non eſt ſapientia nequitiæ
diſciplina: & non eſt cogitatus peccatorum
20 prudentia: *Eſt nequitia, & in ipſa execra-
tio: & eſt inſipiens, qui minuitur ſapientia.
21 Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia,
& deficiens ſenſu in timore, quàm qui ab-
22 undat ſenſu, & tranſgreditur legem Altiſſi-
mi. *Eſt ſolertia certa, & ipſa iniqua. Et eſt,
23 qui emittit verbum certum, enarrans veri-
D tatem. Eſt, qui nequiter humiliat ſe, & in-
24 teriora eius plena ſunt dolo: * Et eſt, qui ſe
nimium ſubmittit à multa humilitate: &
eſt, qui inclinat faciem ſuam, & fingit ſe
25 non videre, quod ignoratum eſt: * Et ſi ab
imbecillitate virium veretur peccare; ſi in-
uenerit tempus malefaciendi, malefaciet. *
26 Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu ſa-
27 pientis cognoſcitur ſenſatus. Amictus corpo-
ris, & riſus dentium, & ingreſſus hominis
28 enuntiant de illo, * Eſt correptio mendax
in ira contumelioſi: & eſt iudicium, quod
non probatur eſſe bonum, & eſt tacens, &
ipſe eſt prudens.

CAP. XX.

De correptione, & correpti pœnitentia: de tacente, & loquace: de dono ſapientis, & ſtulti: de falſa promiſſione, & mendacio: de ſapiente, qui placet magnatis: de donis non accipiendis, & ſapientia abſcondita.

1 QVam bonum eſt arguere, quam iraſci,
A & confitentem in oratione non pro-
2 hibere: *Concupiſcentia ſpadonis deuirgi-
3 nabit iuuenculam: * Sic, qui facit per vim

iudicium iniquum. * Quàm bonum eſt correptum manifeſtare pœnitentiam: ſic enim effugies voluntarium peccatum. *Eſt tacens,qui inuenitur ſapiens: & eſt odibilis,qui procax eſt ad loquendum. * Eſt tacens non habens ſenſum loquelæ: & eſt tacens ſciens tempus aptum. * Homo ſapiens tacebit vſque ad tempus: lasciuum autem, & imprudens non ſeruabunt tempus. *Qui multis vtitur verbis, lædet animam ſuam: & qui poteſtatem ſibi ſumit iniuſtè, odietur. * Eſt proceſſio in malis viro indiſciplinato, & eſt inuentio in detrimentum. * Eſt datum, quod non eſt vtile; & eſt datum, cuius retributio duplex: *Eſt propter gloriam minoratio: & eſt, qui ab humilitate leuabit caput. * Eſt, qui multa redimat modico pretio, & reſtituens ea in ſeptuplum. * Sapiens in verbis ſuis amabilem facit, gratiæ autem fatuorum effundentur. * Datus inſipientis non erit vtilis tibi: oculi enim illius ſeptemplices ſunt. * Exigua dabit, & multa improperabit: & apertio oris illius inflammatio eſt. * Hodie fœneratur quis, & cras expetit: odibilis eſt homo huiuſmodi. * Fatuo non erit amicus, & non erit gratia bonis illius. * Qui enim edunt panem illius, falſæ linguæ ſunt. Quoties, & quanti irridebunt eum? * Neque enim, quod habendum erat, directo ſenſu diſtribuit: ſimiliter & quod non erat habendum. * Lapſus falſæ linguæ, quaſi qui in pauimento cadens: ſic caſus malorum feſtinanter veniet Homo acharis, quaſi fabula vana, in ore indiſciplinatorum aſſidua erit. * Ex ore ſapientis reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore ſuo. * Eſt, qui veretur peccare præ inopia, & in requiē ſua ſtimulabitur. *Eſt, qui perdet animam ſuam præ confuſione, & ab imprudenti perſona perdet eam: perſonæ autem acceptione perdet ſe. * Eſt, qui præ confuſione promittit amico, & lucratus eſt eum inimicum gratis. * Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indiſciplinatorum aſſiduè erit. * Potior fur, quàm aſſiduitas viri mendacis, perditionem autem Dambo hæreditabunt. * Mores hominum mendacium ſine honore: & confuſio illorum cum ipſis ſine intermiſſione. *Sapiens in verbis producet ſeipſum, & homo prudens placebit magnatis. * Qui operatur terram ſuam, inaltabit aceruum frugum: & qui operatur iuſtitiam, ipſe exaltabitur: qui verò placet magnatis, effugiet iniquitatem.

Exod.11.8. 8. Deut.16.19. Iob.15.16.

*Xenia, & dona excæcant oculos iudicum, & quaſi mutus, in ore auertit correptiones eorum. * Sapientia abſconſa, & theſaurus inuiſus; quæ vtilitas in vtriſque?

Melior eſt, qui celat inſipientiam ſuam, quam homo, qui abſcondit ſapientiam ſuam.

CAP. XXI.

Docet fugiendum peccatum: primum in genere, deinde in ſpecie productis variis peccatis.

FIli peccaſti? non adijcias iterum: ſed & de priſtinis deprecare, vt tibi dimittantur. *Quaſi à facie colubri fuge peccata: & ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te. * Dentes leonis, dentes eius, interficientes animas hominum. * Quaſi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non eſt ſanitas. * Obiurgatio, & iniuriæ annullabunt ſubſtantiam: & domus, quæ nimis locuples eſt, annullabitur ſuperbia: ſic ſubſtantia ſuperbi eradicabitur. * Deprecatio pauperis ex ore vſque ad aures eius perueniet, & iudicium feſtinato aduenient illi. * Qui odit correptionem, veſtigium eſt peccatoris: & qui timet Deum, conuertetur ad cor ſuum. * Notus à longè potens lingua audaci: & ſenſatus ſcit labi ſe ab ipſo. * Qui ædificat domum ſuam impendijs alienis, quaſi qui colligit lapides ſuos in hyeme. * Stuppa collecta ſynagoga peccantium, & conſummatio illorum flamma ignis. * Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ. *Qui cuſtodit iuſtitiam, continebit ſenſum eius. * Conſummatio timoris, ſapientia & ſenſus. * Non erudietur, qui non eſt ſapiens in bono. * Eſt autem ſapientia, quæ abundat in mala: & non eſt ſenſus, vbi eſt amaritudo. *Scientia ſapientis tanquam inundatio abundabit, & conſilium illius ſicut fons vitæ permanet. * Cor fatui, quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit. *Verbum ſapiens quodcunque audierit ſcius, laudabit, & ad ſe adijciet: audiuit luxuriosus, & diſplicebit illi, & proijciet illud poſt dorſum ſuum. * Narratio fatui, quaſi ſarcina in via: ſed in labijs ſenſati inuenietur gratia. * Os prudentis quæritur in eccleſia, & verba illius cogitabunt in cordibus ſuis. Tamquam domus exterminata, ſic fatuo ſapientia: & ſcientia inſenſati inenarrabilia verba. * Compedes in pedibus, ſtultæ doctrina, & quaſi vincula manuum ſuper manum dextram. * Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam: vir autem ſapiens vix tacitè ridebit. * Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quaſi brachiale in brachio dextro. * Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peritus confunderetur à perſona potentis. * Stultus à feneſtra reſpiciet in domum: vir autem eruditus foris ſta-

Sup.4.a.5.

stabit. *Stultitia hominis auscultare per 27
ostium: & prudens grauabitur contume-
lia. *Labia imprudentium stulta narra- 28
bunt: verba autem prudentium, statera
ponderabuntur. *In ore fatuorum cor illo- 29
rum: & in corde sapientium os illorum.
Dum maledicit impius diabolum, male- 30
dicit ipse animam suam. *Susurro coin- 31
quinabit animam suam, & in omni-
bus odietur: & qui cum eo manserit,
odiosus erit: tacitus & sensatus honora-
bitur.

CAP. XXII.

*De lapidatione pigri, filio indisciplinato, filiaque fatua, musica in luctus decente fa-
tuum, mortuo plorando: cum stulto non
loquendum: de corde stulti, ac timidi:
de seruanda fide cum amico, & oris custo-
dia.*

IN lapide luteo lapidatus est piger, & 1
omnes loquentur super aspernationem A
illius. *De stercore boum lapidatus est pi- 2
ger: & omnis, qui tetigerit eum, excutiet
manus. *Confusio patris est de filio indi- 3
sciplinato: filia autem in deminoratione
fiet. *Filia prudens hæreditas viro suo: nam 4
quæ confundit, in contumeliam sit genito-
ris. *Patrem, & virum confundit audax, 5
& ab impijs non minorabitur: ab vtrisque
autem inhonorabitur. *Musica in luctu 6
importuna narratio: flagella, & doctr na
in omni tempore sapientia. * Qui docet 7
fatuum, quasi qui conglutinat testam. Qui 8
narrat verbum non audienti, quasi qui ex-
citat dormientem de graui somno. * Cum 9
dormiente loquitur, qui enarrat stulto sa-
pientiam: & in fine narrationis dicit: Quis
est hic? *Supra mortuum plora, defecit 10
Eccl. 38. b. 16. enim lux eius: & supra fatuum plora, de-
ficit enim sensus. * Modicum plora supra 11
mortuum, quoniam requieuit. *Nequissi- 12
mi enim nequissima vita super mortem fa-
Gen. 50. b. 10. tui. *Luctus mortui septem dies; fatui 13
autem, & impij, omnes dies vitæ illorum.
Cum stulto ne multum loquaris, & cum 14
insensato ne abieris. * Serua te ab illo, vt 15
non molestiam habeas, & non coinquina-
Prou. 17. a. 20. beris peccato illius. *Deflecte ab illo, & 16
inuenies requiem, & non acediaberis in
stultitia illius. * Super plumbum quid 17
grauabitur? & quod illi aliud nomen quam
fatuus? *Arenam, & salem, & massam 18
ferri facilius est ferre, quam hominem im-
prudentem, & fatuum, & impium. *Lora- 19
mentum ligneum colligatum in fundamen-
to ædificij, non dissoluetur: sic & cor con-
firmatum in cogitatione consilij. *Cogi- 20
tatus sensati in omni tempore, metu non
deprauabitur. *Sicut pali in excelsis, & 21
cæmenta sine impensa posita contra faciem
venti non permanebunt: *Sic & cor timi- 22
dum in cogitatione stulti contra impetum
timoris non resistet. *Sicut cor trepidum 23
in cogitatione fatui, omni tempore non
metuet, sic & qui in præceptis Dei perma-
net semper. *Pungens oculum deducit 24
lacrymas: & qui pungit cor, profert sen-
sum. *Mittens lapidem in volatilia, deij- 25
ciet illa: sic & qui conuitiatur amico, dis-
soluit amicitiam. *Ad amicum etsi pro- 26
duxeris gladium, non desperes: est enim
regressus. Ad amicum si aperueris os tri- 27
ste, non timeas: est enim concordatio; ex-
cepto conuitio, & improperio, & superbia,
& mysterij reuelatione, & plaga dolosa: in 28
his omnibus effugiet amicus. *Fidem pos-
side cum amico in paupertate illius, & in 29
bonis illius læteris. *In tempore tribula-
D tionis illius permane illi fidelis, vt & in hæ- 30
reditate illius coheres sis. *Ante ignem
camini vapor, & fumus ignis inaltatur: sic
& ante sanguinem maledicta, & contume- 31
lia & minæ. *Amicum salutare non con-
fundar, à facie illius non me abscondam:
& si mala mihi euenerint per illum, susti- 32
nebo. *Omnis, qui audiet, cauebit se ab 33 Ps. 140. a. 3.
eo. *Quis dabit ori meo custodiam, &
super labia mea signaculum certum, vt
non cadam ab ipsis, & lingua mea per-
dat me?

CAP. XXIII.

*Oratio aduersus superbiam, gulam, & luxu-
riam: consuetudo iurandi vitanda, & indi-
sciplinatus sermo aduersus improperium: duo
genera in peccato abundantia, & tertium
adducens iram: consutatio hominis ad pec-
candum se hortantis: de peccatis in adul-
terio concurrentibus, & laude timoris Do-
mini.*

DOmine pater, & dominator vitæ mæ 1
A ne derelinquas me in consilio eorum:
nec sinas me cadere in illis. *Quis super- 2
ponet in cogitatu meo flagella, & in corde
meo doctrinam sapientiæ, vt ignorationi-
bus eorum non parcant mihi, & non appa- 3
reant delicta eorum, *Et ne adincrescant
ignorantiæ meæ, & multiplicentur delicta
mea, & peccata mea abundent, & incidam
in conspectu aduersariorum meorum, &
gaudeat super me inimicus meus: *Domi- 4
ne pater, & Deus vitæ meæ, ne derelin-
quas me in cogitatu illorum. *Extollen- 5
tiam oculorum meorum ne dederis mihi,
& omne desiderium auerte à me. *Auser 6
à me ventris concupiscentias, & concubi-
tus concupiscentiæ ne apprehendant me,
& animæ irreuerenti, & infrunitæ ne tra-
das me. *Doctrinam oris audite filij: & 7

qui cuſtodierit illam, non periet labijs, nec
ſcandalizabitur in operibus nequiſſimis.* In vanitate ſua apprehenditur peccator, & ſuperbus, & maledicus ſcandalizabitur in illis. * Iurationi non aſſueſcat os tuum, 9
Exod.20.b. 7. multi enim caſus in illa. * Nominatio ve- 10
Matt 5.d. 34. tò Dei non ſit aſſidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum non admiſcearis: quo- B
niam non eris immunis ab eis. *Sicut enim 11
ſeruus interrogatus aſſiduè, à liuore non minuitur: ſic omnis iurans, & nominans, in toto à peccato non purgabitur. * Vir multum iurans implebitur iniquitate, & 12
non diſcedet à domo illius plaga. *Et ſi fruſtrauerit, delictum illius ſuper ipſum erit: 13
& ſi diſſimulauerit, delinquit dupliciter: * Et ſi in vacuum iurauerit, non iuſtificabi- 14
tur: replebitur enim retributione domus illius. * Eſt et alia loquela contraria mor- 15
ti; non inueniatur in hæreditate Iacob. Et- 16
enim à miſericordibus omnia hæc auferen-
tur, et in delictis non volutabuntur. *Indi- 17
ſciplinatæ loquelæ non aſſueſcat os tuum; eſt enim in illa verbum peccati. *Memento 18
patris, et matris tuæ, in medio enim magnatorum conſiſtis; * Ne fortè obliuiſcatur 19
te Deus in conſpectu illorum, et aſſiduitate tua infatuatus, improperium patiaris, et maluiſſes non naſci, et diem natiuitatis tuæ
2.Reg. 4. 9. 7. maledicas. * Homo aſſuetus in verbis im- 20
properij, in omnibus diebus ſuis non eru- C
dietur. * Duo genera abundant in pecca- 21
tis, et tertium adducit iram, et perditionem. * Anima calida, quaſi ignis ardens, 22
non extinguetur, donec aliquid glutiat: *Et 23
homo nequam in ore carnis ſuæ. non deſinet donec incendat ignem. * Homini for- 24
nicario omnis panis dulcis, non fatiIſ.19.c.15. gabitur tranſgrediens, vſque ad finem. * Omnis homo, qui tranſgreditur lectum 25
ſuum, contemnens in animam ſuam, & dicens. Quis me videt: Tenebræ circumdant 26
me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpiciet me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altiſſimus. * Et non intelligit, quoniam omnia videt 27
oculus illius, quoniam expellit à ſe timorem Dei huiuſmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum. Et non co- 28
gnouit, quoniam oculi Domini multò plus lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes. *Domino enim Deus an- 29
tequam crearentur, omnia ſunt agnita: ſic D
& poſt perfectum reſpicit omnia. * Hic in 30
plateis ciuitatis vindicabitur, & quaſi pullus equinus fugabitur: & vbi non ſperauit, apprehendetur. * Et erit dedecus omni- 31
bus, eo quod non intellexerit timorem Do-
32 mini. * Sic & mulier omnis relinquens vi- Leu.20.b.
ruum ſuum, & ſtatuens hæreditatem ex Deut.21.c.
33 alieno matrimonio: * Primo enim in lege 22.
Altiſſimi incredibilis fuit: ſecundo in virum ſuum deliquit: tertio in adulterio fornicata eſt, & ex alio viro filios ſtatuit ſibi. *
34 * Hæc in eccleſiam adducetur, et in filios
35 eius reſpicietur. * Non tradent filij eius radices, et rami eius non dabunt fructum.
36 * Derelinquet in maledictum memoriam
37 eius, et dedecus illius non delebitur. * Et agnoſcent, qui derelicti ſunt, quoniam nihil melius eſt, quàm timor Dei; et nihil dulcius, quàm reſpicere in mandatis Domi-
38 ni. * Gloria magna eſt ſequi: Dominum longitudo enim dierum aſſumetur ab eo.

CAP. XXIV.

Sapientia multiplices ſuas laudes, & originem deſcribit, & mire ad ſui amplexum inuitat, omnia ſua doctrina ſplendore illuſtrans.

1 SApientia laudabit animam ſuam, et in
A Deo honorabitur, et in medio populi
2 ſui gloriabitur. Et in eccleſijs altiſſimi aperiet os ſuum, et in conſpectu virtutis illius
3 gloriabitur, *Et in medio populi ſui exaltabitur, et in plenitudine ſancta admirabitur,
4 *Et in multitudine electorum habebit laudem, et inter benedictos benedicetur, di-
5 cens: * Ego ex ore Altiſſimi produi, primo-
6 genita ante omnem creaturam. * Ego feci in cœlis, vt oriretur lumen indeficiens, et
7 ſicut nebula texi omnem terram: * Ego in altiſſimis habitaui, et thronus meus in co-
8 lumna nubis. *Gyrum cœli circuiui ſola, et profundum abyſſi penetraui, in fluctibus
9 maris ambulaui, * Et in omni terra ſteti: et
10 in omni populo, *Et in omni gente primatum habui. * Et omnium excellentium, et humilium corda virtute calcaui: et in his omnibus requiem quæſiui, et in hæredita-
12 te Domini morabor. * Tunc præcepit, et dixit mihi Creator omnium: et qui crea-
13 uit me requieuit in tabernaculo meo, * Et Prou. 8. c. 22. dixit mihi: in Iacob inhabita, et in Iſrael hæreditare, et in electis meis mitte radices.
14 Ab initio, et ante ſæcula creata ſum, et vſB que ad futurum ſæculum non deſinam, et in habitatione ſancta coram ipſo miniſtra-
15 ui. * Et ſic in Sion firmata ſunt, et in ciuitate ſanctificata ſimiliter requieui, et in Ie-
16 ruſalem poteſtas mea. * Et radicaui in populo honorificato, et in parte Dei mei hæreditas illius, & in plenitudine ſancto-
17 rum detentio mea. *Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano, & quaſi cypreſſus in mon-
18 te Sion: *Quaſi palma exaltata ſum in Cades, et quaſi plantatio roſæ in Iericho: *
19 Quaſi oliua ſpecioſa in campis, et quaſi pla-

platanus exaltata ſum iuxta aquam in plateis. * Sicut cinnamomum, et balſamum aromatizans odorem dedi: quaſi myrrha electa dedi ſuauitatem odoris: Et quaſi ſtorax, et galbanus, et vngula, et gutta, et quaſi Libanus non inciſus vaporaui habitationem meam, * et quaſi balſamum non miſtum odor meus. * Ego, quaſi terebinthus extendi ramos meos, et rami mei honoris, et gratiæ. * Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris: et flores mei fructus honoris, et honeſtatis. * Ego mater pulchræ dilectionis, et timoris, et agnitionis, et ſanctæ ſpei. In me gratia omnis viæ, et veritatis, in me omnis ſpes vitæ, et virtutis. * Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me, et à generationibus meis implemini: * Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, et hæreditas mea ſuper mel, et fauum. Memoria mea in generationes ſæculorum. * Qui edunt me, adhuc eſurient: et qui bibunt me, adhuc ſitient. * Qui audit me, non confundetur: et qui operantur in me, non peccabunt. * Qui elucidant me, vitam æternam habebunt. * Hæc omnia liber vitæ, et teſtamentum Altiſſimi, et agnitio veritatis. * Legem mandauit Moyſes in præceptis iuſtitiarum, & hæreditatem domui Iacob, & Iſrael promiſſiones. * Poſuit Dauid puero ſuo excitare regem ex ipſo fortiſſimum, & in throno honoris ſedentem in ſempiternum. * Qui implet, quaſi Phiſon ſapientiam, & ſicut Tigris in diebus nouorum. * Qui adimplet quaſi Euphrates ſenſum: qui multiplicat, quaſi Iordanis in tempore meſſis. * Qui mittit diſciplinam ſicut lucem, & aſſiſtens, quaſi Gehon in die vindemiæ. * Qui perfecit primus ſcire ipſam, & infirmior non inueſtigabit eam. * Amari enim abundauit cogitatus eius, & conſilium illius ab abyſſo magna. * Ego ſapientia effudi flumina. * Ego quaſi trames aquæ immenſæ de fluuio, ego quaſi fluuij Dioryx, & ſicut aquæductus exiui de paradiſo. * Dixi: Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo prati mei fructum. * Et ecce factus eſt mihi trames abundans, & fluuius meus appropinquauit ad mare. * Quoniam doctrinam, quaſi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam, vſque ad longinquum. * Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes ſperantes in Domino. * Adhuc doctrinam, quaſi prophetiam effundam, & relinquam illam quærentibus ſapientiam, & non deſinam in progenies illorum vſque in æuum ſanctum. * Videte, quoniam non ſoli mihi laboraui, ſed omnibus exquirentibus veritatem.

Eccli. 33. c. 21.

CAP. XXV.

Tria, quæ Dominus placent, & tria, quæ odit: nouem in ſuſpicabilia: laus timoris Dei: mulieris nequam mira deteſtatio: à muliere initium peccati, & mortis: mulieris dominium non ferendum.

1 IN tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ
A ſunt probata coram Deo, & hominibus:
2 Concordia fratrum, & amor proximorum,
& vir, & mulier benè ſibi conſentientes. *
3 Tres ſpecies odiuit anima mea, & aggrauor
4 valdè animæ illorum: * Pauperem ſuperbum: diuitem mendacem: ſenem fatuum,
5 & inſenſatum. * Quæ in iuuentute tua non congregaſti, quomodo in ſenectute tua inuenies? * Quam ſpecioſum canitiei iudicium, & presbyteris cognoſcere conſilium!
6 Quàm ſpecioſa veteranis ſapientia, & gloriоſis intellectus, & conſilium! * Corona ſenum multa peritia, & gloria illorum timor
7 Dei. * Nouem inſuſpicabilia cordis magni-
B ficaui, & decimum dicam in lingua homi-
10 nibus: * Homo, qui iucundatur in filijs, viuens & videns ſubuerſionem inimicorum
11 ſuorum. * Beatus qui habitat cum muliere ſenſata, & qui lingua ſua non eſt lapſus,
12 & qui non ſeruiuit indignis ſe. * Beatus, qui inuenit amicum verum, & qui enarrat
13 iuſtitiam auri audienti. * Quàm magnus, qui inuenit ſapientiam, & ſcientiam! ſed
14 non eſt ſuper timentem Dominum. Timor
15 Dei ſuper omnia ſe ſuperpoſuit: * Beatus homo cui donatum eſt habere timorem Dei: qui tenet illum, cui aſſimilabitur? *
16 Timor Dei initium dilectionis eius: fidei
17 autem initium agglutinandum eſt ei. Omnis plaga triſtitia cordis eſt: & omnis ma-
18 litia, nequitia mulieris. Et omnem plagam,
19 & non plagam videbit cordis: * Et omnem
20 nequitiam, & non nequitiam mulieris: * Et
C omnem obductum, & non obductum odie-
21 tium: * Et omnem vindictam, & non vin-
22 dictam inimicorum. * Non eſt caput ne-
23 quius ſuper caput colubri: * Et non eſt ira ſuper iram mulieris. Commorari leoni, &
draconi placebit, quam habitare cum mu-
24 liere nequam. * Nequitia mulieris immutat faciem eius: & obcæcat vultum ſuum tanquam urſus: & quaſi ſaccum oſtendit.
25 In medio proximorum eius. * Ingemuit vir eius, & audiens ſuſpirauit modicum. *
26 Breuis omnis malitia ſuper malitiam mulieris, ſors peccatorum cadat ſuper illam. *
27 Sicut aſcenſus arenoſus in pedibus vetu-
28 rani, ſic mulier linguata homini quieto. *
Ne reſpicias in mulieris ſpeciem, & non
29 concupiſcas mulierem in ſpecie. * Mulieris ira, & irreuerentia, & confuſio magna.
30 Mulier ſi primatum habeat, contraria eſt

Gen. 2. b. 18. Eccl. 3. d. 15.

Inf. 26. a. 1. Sup. 14. a. 1. 36. c. 10. Isa. 28. a. 1.

Prou. 21. c. 19.

Inf. 42. b. 6.

viro suo. *Cor humile, & facies tristis, & 31
plaga cordis, mulier nequam. * Manus 32
debiles, & genua dissoluta, mulier quæ
Gen.3.b.6. non beatificat virum suum. * A muliere 33
initium factum est peccati, et per illam
omnes morimur. *Non des aquæ tuæ exi- 34
tum, nec modicum; nec mulieri nequam
veniam prodeundi. *Si non ambulauerit ad 35
manum tuam, confundet te in conspectu
inimicorum. * A carnibus tuis abscinde il- 36
lam, ne semper te abutatur.

CAP. XXVI.

Proponit vicissim laudes bonæ mulieris, & vituperia malæ, ac zelotypæ: filia custodienda: tria timenda: duo contristantia, & duo periculosa.

MVlieris bonæ beatus vir: numerus 1
enim annorum illius duplex. * Mu- A
lier fortis oblectat virum suum, et annos 2
vitæ illius in pace implebit. * Pars bona, 3
mulier bona, in parte timentium Deum
dabitur viro pro factis bonis. * Diuitis au- 4
tem, & pauperis cor bonum, in omni tem-
pore vultus illorum hilaris. * A tribus ti- 5
muit cor meum, et in quarto facies mea
metuit: * Delaturam ciuitatis, et collectio- 6
nem populi, *Calumniam mendacem, su- 7
per mortem omnia grauia: * Dolor cor- 8
dis, et luctus, mulier zelotypa. * In mu- 9
liere zelotypa flagellum linguæ, omnibus
communicans. *Sicut boum iugum, quod 10
mouetur, ita et mulier nequam, qui tenet
illam, quasi qui apprehendit scorpionem. *
Mulier ebriosa, ira magna: et contumelia, 11
et turpitudo illius non tegetur. * Fornica- 12
Infr.42.b. tio mulieris in extollentia oculorum, et in
11. palpebris illius agnoscetur. * In filia non 13
auertente se, firma custodiam: ne inuenta
occasione vtatur se. * Ab omni irreueren- 14
tia oculorum eius caue, et ne mireris, si te
neglexerit. * Sicut viator sitiens, ad fon- 15
tem os aperiet, & ab omni aqua proxima
bibet, & contra omnem palum sedebit, &
contra omnem sagittam aperiet pharetram
donec deficiat. * Gratia mulieris sedulæ 16
delectabit virum suum, & offa illius, im- C
pinguabit. * Disciplina illius, datum Dei 17
est. * Mulier sensata, & tacita, non est im- 18
muratio eruditæ animæ. * Gratia super 19
gratiam, mulier sancta, & pudorata. *Om- 20
nis autem ponderatio non est digna conti-
nentis animæ. * Sicut sol oriens mundo in 21
altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in
ornamentum domus eius. *Lucerna splen- 22
dens super candelabrum sanctum, & spe- D
cies faciei super ætatem stabilem. Colum- 23
næ aureæ super bases argenteas, & pedes
firmi super plantas stabilis mulieris. Fun- 24
damenta æterna supra petram solidam, &
25 mandata Dei in corde mulieris sanctæ. *In
duobus contristatum est cor meum, & in
26 tertio iracundia mihi aduenit: * Vir bel-
lator deficiens per inopiam, & vir sensatus
27 contemptus: * Et qui transgreditur à iu-
stitia ad peccatum, Deus parauit eum ad
28 rhomphæam. * Duæ species difficiles,
& periculosæ mihi apparuerunt, difficile exuitur negotians à negligentia: &
non iustificabitur caupo à peccatis labiorum.

CAP. XXVII.

De inopiam, & amorem diuitiarum multi deliquunt: & timor Domini constanter seruandus: tentatio probat eum, qui tentatur: sequenda iustitia: inconstantia stulti, & modestia in verbis seruanda: secreta amici non reuelanda: de annuente oculo, & insidioso.

PRopter inopiam multi deliquerunt, & 1
qui quærit locupletari, auertit ocu- A
lum suum. * Sicut in medio compaginis la- 2
pidum palus figitur, sic & inter medium
venditionis, & emptionis angustiabitur
peccatum. * Conteretur cum delinquen- 3
te delictum. * Si non in timore Domini 4
tenueris te instanter, citò subuertetur do-
mus tua. * Sicut in percussura cribri rema- 5
nebit puluis, sic aporia hominis in cogita-
tu illius. * Vasa figuli probat fornax, & 6
homines iustos tentatio tribulationis. * Si- 7
cut rusticatio de ligno ostendit fructum il-
lius, sic verbum ex cogitatu cordis homi-
nis. * Ante sermonem non laudes virum: 8
hæc enim tentatio est hominum. * Si se- 9
quaris iustitiam, apprehendes illam: & in-
dues, quasi poderem honoris, & inhabita-
bis cum ea, & proteget te in sempiternum,
& in die agnitionis inuenies firmamentum.
10 Volatilia ad sibi similia conueniunt: & ve-
B ritas ad eos, qui operantur illam, reuerte-
11 tur. * Leo venationi insidiatur semper;
12 sic peccata operantibus iniquitates. * Ho-
mo sanctus in sapientia manet sicut sol:
13 nam stultus sicut luna mutatur. * In me-
dio insensatorum serua verbum tempori:
in medio autem cogitantium assiduus esto.
14 Narratio peccantium odiosa, & risus illo-
15 rum in delicijs peccati. * Loquela mul-
tum iurans, horripilationem capiti statuet:
16 & irreuerentia ipsius obturatio aurium. *
Effusio sanguinis in rixa superborum: &
17 maledictio illorum mauditus grauis. * Qui
C denudat arcana amici, fidem perdit, &
18 non inueniet amicum ad animum suum. *
Dilige proximum, & coniungere fide cum
19 illo. * Quod si denudaueris absconsa il-
20 lius, non persequeris post eum. * Sicut
enim homo, qui perdit amicum suum, sic

& qui

& qui perdit amicitiam proximi ſui. * Et 21
ſicut, qui dimittit auem de manu ſua, ſic
dereliquiſti proximum tuum, & non eum
capies. * Non illum ſequaris, quoniam 22
longè abeſt: effugit enim, quaſi caprea de
laqueo: quoniam vulnerata eſt anima eius.
Vltra eum non poteris colligare. Et male- 23
dicti eſt concordatio: * Denudare autem 24
amici myſteria, deſperatio eſt animæ infe-
licis. * Annuens oculo fabricat iniqua, & 25
nemo eum abijciet: In conſpectu oculorũ 26
tuorum conculcabit os ſuum, & ſuper ſer-
mones tuos admirabitur, nouiſſimè au-
tem peruertet os ſuum, & in verbis tuis
dabit ſcandalum. * Multa odiui, & non 27
coæquaui ei, & Dominus odiet illum. *
Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput 28
eius cadet: & plaga doloſa, doloſi diui-
det vulnera. * Et qui foueam fodit, inci- 29
det in eam: & qui ſtatuit lapidem proxi-
mo, offendet in eo: & qui laqueum alij po-
nit, peribit in illo. * Facienti nequiſſi- 30
mum conſilium, ſuper ipſum deuoluetur,
& non agnoſcet vnde adueniat illi. * Illu- 31
ſio, & improperium ſuperborum, & vin-
dicta ſicut leo inſidiabitur illi. * Laqueo 32
peribunt, qui oblectantur caſu iuſtorum:
dolor autem conſumet illos antequam mo-
riantur. * Ira & furor, vtraque execrabi- 33
lia ſunt, & vir peccator continens erit il-
lorum.

CAP. XXVIII.

Non quærenda vindicta, ſed offenſa remittenda: ab ira, ac lite ceſſandum: mala lingua, & pericula ipſius, & de tertia lingua: aures ſepienda aduerſus linguam nequam, oriq; frænum imponendum.

QVi vindicari vult, à Domino inue- 1
niet vindictam, & peccata illius A
ſeruans ſeruabit. * Relinque proximo tuo 2
nocenti te: & tunc deprecanti tibi pecca-
ta ſoluentur. Homo homini reſeruat iram, 3
& à Deo quærit medelam? * In hominem 4
ſimilem ſibi non habet miſericordiam, &
de peccatis ſuis deprecatur? * Ipſe cum 5
caro ſit, reſeruat iram, & propitiationem
petit à Deo? quis exorabit pro delictis il-
lius? * Memento nouiſſimorum, & deſi- 6
ne inimicari. * Tabitudo enim, & mors 7
imminent in mandatis eius. * Memorare 8
timorem Dei, & non iraſcaris proximo. *
Memorare teſtamentum Altiſſimi, & de- 9
ſpice ignorantiam proximi. * Abſtine te 10
à lite, & minues peccata: * Homo enim 11
iracundus incendit litem, & vir peccator B
turbabit amicos, & in medio pacem ha-
bentium immittet inimicitiam. * Secun- 12
dum enim ligna ſyluæ ſic ignis exardeſcit:
& ſecundum virtutem hominis, ſic iracun-
dia illius erit, & ſecundum ſubſtantiam
13 ſuam exaltabit iram ſuam. * Certamen
feſtinatum incendit ignem: & lis feſtinans
effundit ſanguinem: & lingua teſtificans
14 adducit mortem. * Si ſufflaueris in ſcin-
tillam, quaſi ignis exardebit: & ſi expue-
ris ſuper illam, extinguetur: vtraque ex
15 ore proficiſcuntur. * Suſurro, & bilin-
guis maledictus: multos enim turbabit pa-
16 cem habentes. * Lingua tertia multos
commouit, & diſperſit illos de gente in gen-
17 tem. * Ciuitates muratas diuitum deſtru-
xit, & domos magnatorum effodit. * Vir-
18 tutes populorum concidit, & gentes for-
19 tes diſſoluit. * Lingua tertia mulieres vi-
ratas eiecit, & priuauit illas laboribus ſuis.
20 Qui reſpicit illam, non habebit requiem,
nec habebit amicum, in quo requieſcat. *
21 Flagelli plaga liuorem facit: plaga autem
22 linguæ comminuet oſſa. * Multi cecide-
runt in ore gladij, ſed non ſic quaſi, qui
23 interierunt per linguam ſuam. * Beatus,
qui tectus eſt à lingua nequam, qui in ira-
cundiam illius non tranſiuit, & qui non
attraxit iugum illius, & in vinculis eius
24 non eſt ligatus: * Iugum enim illius, iu-
gum ferreum eſt: & vinculum illius, vin-
25 culum æreum eſt. * Mors illius, mors ne-
quiſſima: & vtilis potius infernus, quàm
26 illa. * Perſeuerantia illius non permane-
D bit, ſed obtinebit vias iniuſtorum: & in
27 flamma ſua non comburet iuſtos. * Qui
relinquunt Deum, incident in illam, &
exardebit in illis, & non extinguetur, &
immittetur in illos, quaſi leo, & quaſi
28 pardus lædet illos. * Sepi aures tuas ſpi-
nis, linguam nequam noli audire, & ori tuo
29 facito oſtia, & ſeras. * Aurum tuum, &
argentum tuum confla, & verbis tuis fa-
30 cito ſtateram, & frænos ori tuo rectos: * Et
attende ne forte labaris in lingua, & ca-
das in conſpectu inimicorum inſidian-
tium tibi, & ſit caſus tuus inſanabilis in
mortem.

CAP. XXIX.

Per mutuum ſubueniendum proximo, fideſque mutuanti ſeruanda: & quamquam multi fidem fallant, non tamen ob id ceſſandum ab eleemoſyna, cuius laudes deſcribit: fideiuſſori gratia habenda eſt; fideſque ſeruanda: in quibus conſiſtat initium vitæ hominis differit, & de vagis, & ingratis hoſpitibus.

1 QVi facit miſericordiam, fœneratur
A proximo ſuo: & qui prævalet manu,
2 mandata ſeruat, * Fœnerare proximo tuo
in tempore neceſſitatis illius, & iterum red-
3 de proximo in tempore ſuo. * Confirma
verbum, & fideliter age cum illo: & in
om-

Deut.23.c. 21. Mat.6.b.14 Marc.11.c. 25. Rom.12.d. 19.

omni tempore inuenies, quod tibi neceſſarium eſt. * Multi, quaſi inuentionem æſtimauerunt fœnus, & præſtiterunt moleſtiam his, qui ſe adiuuerunt. * Donec accipiant, oſculantur manus dantis, & in promiſſionibus humiliant vocem ſuam. * Et in tempore redditionis poſtulabit tempus, & loquetur verba tædij, & murmurationum, & tempus cauſabitur: * Si autem potuerit reddere, aduerſabitur, ſolidi vix reddet dimidium, & computabit illud, quaſi inuentionem: * Sin autem, fraudabit illum pecunia ſua, & poſſidebit illum inimicum gratis: * Et conuitia, & maledicta reddet illi, & pro honore, & beneficio reddet illi contumeliam. Multi non cauſa nequitiæ non fœnerati ſunt, ſed fraudari gratis timuerunt. * Verumtamen ſuper humilem animo fortior eſto, & pro eleemoſyna non trahas illum. Propter mandatum aſſume pauperem: & propter inopiam eius ne dimittas eum vacuum. * Perde pecuniam propter fratrem & amicum tuum: & non abſcondas illam ſub lapide in perditionem. * Pone theſaurum tuum in præceptis Altiſſimi, & proderit tibi magis, quàm aurum. * Conclude eleemoſynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. * Super ſcutum potentis, & ſuper lanceam, aduerſus inimicum tuum pugnabit. * Vir bonus fidem facit pro proximo ſuo: * Et qui perdiderit confuſionem: derelinquet ſibi. * Gratiam fideiuſſoris ne obliuiſcaris: dedit enim pro te animam ſuam. Repromiſſorem fugit peccator, & immundus. Bona repromiſſoris ſibi aſcribit peccator: Et ingratus ſenſu derelinquet liberantem ſe. * Vir repromittens de proximo ſuo: & cum perdiderit reuerentiam, derelinquetur ab eo. * Repromiſſio nequiſſima multos perdidit dirigentes, & commouit illos, quaſi fluctus maris. * Viros potentes gyrans migrare fecit, & vagari ſunt in gentibus alienis. * Peccator tranſgrediens mandatum Domini, incidet in promiſſionem nequam: & qui conatur multa agere, incidet in iudicium. * Recupera proximum ſecundùm virtutem tuam, & attende tibi ne incidas. * Initium vitæ hominis, aqua & panis, & veſtimentum, & domus protegens turpitudinem. * Melior eſt victus pauperis ſub tegmine aſſerum, quam epulæ ſplendidæ in peregre ſine domicilio. * Minimum pro magno placeat tibi, & improperium peregrinationis non audies. * Vita nequam hoſpitandi de domo in domum: & vbi hoſpitabitur, non fiducialiter aget, nec aperiet os. * Hoſpitabitur, & pascet, & potabit ingratos, & ad hæc amara audiet. * Tranſi hoſpes, & orna menſam: & quæ in manu habes, ciba cæteros. * Exi a facie honoris amicorum meorum: neceſſitudine domus meæ hoſpitio mihi factus eſt frater. * Grauia hæc homini habenti ſenſum: Correptio domus, & improperium fœneratoris.

Tobi. 4. b. 10. Sapi. 17. c. 18. Eccl. 19. c. 31.

CAP. XXX.

Filij in diſciplina educandi, & quam ſit perniciosum illis indulgere; corporis ſanitas præſtat diuitijs: & quam ſit noxia, & fugienda homini triſtitia, cordis verò iucunditas, quàm ſit vtilis.

1 QVi diligit filium ſuum, aſſiduat illi flagella, vt lætetur in nouiſſimo ſuo, & 2 non palpet proximorum oſtia. Qui docet filium ſuum, laudabitur in illo, & in medio domeſticorum in illo gloriabitur. * 3 Qui docet filium ſuum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo. * Mortuus eſt pater eius, & quaſi non eſt mortuus: ſimilem enim reliquit 5 ſibi poſt ſe. * In vita ſua vidit, & lætatus eſt in illo: in obitu ſuo non eſt contriſtatus, nec confuſus eſt coram inimicis. * Reliquit enim defenſorem domus contra inimicos, & amicis reddentem gratiam. Pro 8 animabus filiorum colligabit vulnera ſua, & ſuper omnem vocem turbabuntur viſcera eius. * Equus indomitus euadit durus, 9 & filius remiſſus euadet præceps. * Lacta filium, & pauentem te faciet: lude cum 10 eo, & contriſtabit te. * Non corrideas illi, ne doleas, & in nouiſſimo obſtupeſcent 11 dentes tui. * Non des illi poteſtatem in iuuentute, & ne deſpicias cogitatus illius. 12 Curua ceruicem eius in iuuentute, & tunde latera eius dum infans eſt, ne forte induret, & non credat tibi: & erit tibi dolor 13 animæ. * Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas. * 14 Melior eſt pauper ſanus, & fortis viribus, quàm diues imbecillis, & flagellatus malitia. * Salus animæ in ſanctitate iuſtitiæ, me- C lior eſt omni auro, & argento, & corpus va- 16 lidum, quàm cenſus immenſus. * Non eſt cenſus ſuper cenſum ſalutis corporis: & non eſt oblectamentum ſuper cordis gaudium. * Melior eſt mors, quàm vita amara; & requies æterna, quàm languor per- 18 ſeuerans. * Bona abſcondita in ore clauſo, quaſi oppoſitiones epularum circum- 19 poſitæ ſepulchro. * Quid proderit libatio idolo? nec enim manducabit, nec odo- 20 rabit: * Sic, qui effugatur à Domino, por- 21 tans mercedes iniquitatis: * Videns oculis, & ingemiſcens, ſicut ſpado complectens 22 virginem, & ſuſpirans. * Tristitiam non

Prou. 13. & 14. & 22. b. 15. Deut. 6. c. 7.

Eccl. 42. c. 9.

des

des animæ tuæ, & non affligas temetipsum D in consilio tuo. * Iucunditas cordis hæc 23
Prou.11.b. 25. & 15.b. 21. & 17.d. 22. est vita hominis, & thesaurus sine defectione sanctitatis: & exultatio viri est longæuitas. * Miserere animæ tuæ placens Deo, 24
2. Cor.7.c. 10. et contine: congrega cor tuum in sanctitate eius, et tristitiam longè repelle à te. * 25
Multos enim occidit tristitia, et non est vtilitas in illa. * Zelus, et iracundia minuunt dies, et ante tempus senectam adducet cogitatus. * Splendidum cor, et bo 27
num in epulis est: epulæ enim illius diligenter fiunt.

CAP. XXXI.

Vigilia honestatis: cogitatus præscientiæ: labor diuitis, & pauperis: diligens aurum multi casus in auro: laus diuitis sine macula: modestia in mensa seruanda: laus sobrietatis, & vituperatio gulæ: laus vsus modici vini, & vituperatio immodici.

VIgilia honestatis tabefaciet carnes, & 1
cogitatus illius auferet somnum. Co- A
gitatus præscientiæ auertit sensum, & infir- 2
mitas grauis sobriam facit animam. * Labo- 3
rauit diues in congregatione substantiæ, & in requie sua replebitur bonis suis. * La- 4
borauit pauper in diminutione victus, & in fine inops fit. * Qui aurum diligit, non iu- 5
stificabitur: & qui insequitur consumptionem, replebitur ex ea. * Multi dati sunt in 6
Sup. 8.a.1. auri casus, & facta est in specie ipsius perditio illorum. * Lignum offensionis est au- 7
rum sacrificantium: væ illis, qui sectantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo. * 8
Beatus diues, qui inuentus est sine macula: & qui post aurum non abijt, nec sperauit in pecunia, & thesauris. * Quis est hic, & lau- 9
dabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua. * Qui probatus est in illo, & per- 10
fectus est, erit illi gloria æterna: qui potuit transgredi, & non est transgressus; facere 11
mala, & non fecit: * Ideò stabilita sunt bona illius in Domino, & eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum. Su- 12
pra mensam magnam sedisti? non aperias super illam faucem tuam prior. * Non di- 13
cas sic: Multa sunt, quæ super illam sunt: * Memento, quoniam malus est oculus ne- 14
quam. * Nequius oculo quid creatum est? 15
ideò ab omni facie sua lacrymabitur. cum viderit. * Ne extendas manum tuam prior, 16
& inuidia contaminatus erubescas. * Ne 17
comprimaris in conuiuio. * Intellige, quæ 18
sunt proximi tui ex teipso: * Vtere, quasi 19
homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne cum manducas multum, odio habearis. * 20
Cessa prior causa disciplinæ: & noli minius esse, ne fortè offendas. * Et si in me- 21
dio multorum sedisti, prior illis ne extendas C manum tuam, nec prior poscas bibere. * 22
Quam sufficiens est homini eruditio vinum exiguum, & in dormiendo non labo- 23
rabis ab illo, & non senties dolorem. * Vigilia, cholera, & tortura viro infrunito. * 24
Somnus sanitatis in homine parco. dormiet vique manè, & anima illius cum ipso 25
delectabitur. * Et si coactus fueris in edendo multum, surge è medio, euome: & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo in- 26
firmitatem. * Audi me fili, & ne spernas me; & in nouissimo inuenies verba mea. * 27
In omnibus operibus tuis esto velox, & 28
omnis infirmitas non occurrit tibi. Splendidum in panibus benedicent labia multorum, & testimonium veritatis illius fidele.
Nequissimo in pane murmurabit ciuitas, 29
& testimonium nequitiæ illius verum est. *
Diligentes in vino noli prouocare: mul- 30 Ind.1.
tos enim exterminauit vinum. * Ignis pro- 31
D bat ferrum durum: sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum. Æqua 32
vita hominibus, vinum in sobrietate: si bibas illud moderatè, eris sobrius. * Quæ vi- 33
ta est ei, qui minuitur vino? * Quid defrau- 34
dat vitam? Mors. * Vinum in iucunditatem creatum est, & non in ebrietatem, ab 35 Psal.103.b. 15. Prou.31.a. 4.
initio. * Exultatio animæ, & cordis, vinum moderatè potatum. * Sanitas est ani- 37
mæ, et corpori sobrius potus. * Vinum 38
multum potatum, irritationem, et iram, et ruinas multas facit. * Amaritudo animæ 39
vinum multum potatum. * Ebrietas animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, et faciens vulnera. * In con- 40
uiuio vini non arguas proximum: et non 41
despicias eum in iucunditate illius: * Verba improperij non dicas illi: et non premas illum in repetendo. 42

CAP. XXXII.

Officium boni rectoris: maior natu loquatur: sacendum, vbi non est, qui audiat: iucunditas musica in conuiuio: adolescenti tacendum: laus taciturnitatis: disponenda propria domus: laus timoris Domini: peccator vitæ correptionem: absque consilio nihil agendum.

REctorem te posuerunt? noli extolli: 1
A esto in illis, quasi vnus ex ipsis. * Cu- 2
ram illorum habe, et sic confide, et omni 3
cura tua explicita recumbe: * Vt lateris propter illos, et ornamentum gratiæ accipias coronam, et dignationem consequaris 4
correptionis. * Loquere maior natu: decet enim te. * Primum verbum diligenti 5
scientia, et non impedias musicam. * Vbi 6
auditus non est, non effundas sermonem: et importune noli extolli in sapientia tua.
Gemula carbunculi in ornamento auri, et 7

com-

comparatio muſicorum in conuiuio vini. * Sicut in fabricatione auri ſignum eſt ſmaragdi, ſic numerus muſicorum in iucundo, & moderato vino. * Audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. * Adoleſcens loquere in tua cauſa vix. * Si bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum. * In multis eſto, quaſi inſcius, & audi tacens ſimul, & quærens. * In medio magnatorum non præſumas: & vbi ſunt ſenes, non multum loquaris. * Ante grandinem præibit coruſcatio: & ante verecundiam præibit gratia, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. * Et hora ſurgendi non te trices: præcurre autem prior in domum tuam, & illic auocare, & illic lude, * Et age conceptiones tuas, & non in delictis, & verbo ſuperbo. * Et ſuper his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis ſuis. * Qui timet Dominum, excipiet doctrinam eius: & qui vigilauerint ad illum, inuenient benedictionem. * Qui quærit legem, replebitur ab ea: & qui inſidioſè agit, ſcandalizabitur in ea. * Qui timent Dominum, inuenient iudicium iuſtum, & iuſtitias, quaſi lumen accendent. * Peccator homo vitabit correptionem, & ſecundùm voluntatem ſuam inueniet comparationem. * Vir conſilij non diſperdet intelligentiam, alienus & ſuperbus non pertimeſcet timorem: Etiam poſtquam fecit cum eo ſine conſilio, & ſuis infectationibus arguetur. * Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebis. In via ruinæ non eas, & non offendes in lapides: nec credas te viæ laborioſæ, ne ponas animæ tuæ ſcandalum. * Et à filijs tuis caue, & à domeſticis tuis attende. In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ: hoc eſt enim conſeruatio mandatorum. * Qui credit Deo, attendit mandatis: & qui confidit in illo, non minorabitur.

CAP. XXXIII.

Laudantur timens Dominum, & ſapiens: inconſtantia præcordiorum ſtulti: amicus ſubſannator: dies & tempora à Deo ſunt, qui & reliqua omnia creauit, ac diſpoſuit, in cuius manu eſt homo, vt lutum in manu figuli: malum contra bonum: poſſeſſio non in vita, ſed in morte diſtribuenda alijs: & quomodò ſeruis ſint tractandi.

TImenti Dominum non occurrent mala, ſed in tentatione Deus illum conſeruabit, & liberabit à malis. * Sapiens non odit mandata, & iuſtitias, & non illidetur, quaſi in procella nauis. * Homo ſenſatus credit legi Dei, & lex illi fidelis. Qui interrogationem manifeſtat, parabit verbum, & ſic deprecatus exaudietur, & conſeruabit diſciplinam, & tunc reſpondebit. * Præcordia ſtulti, quaſi rota carri: & quaſi axis verſatilis cogitatus illius. * Equus emiſſarius, ſic & amicus ſubſannator, ſub omni ſuprafedente hinnit. * Quare dies diem ſuperat, & iterum lux lucem, & annus annum à ſole? * A Domini ſcientia ſeparati ſunt, facto ſole, & præceptum cuſtodiente. * Et immutauit tempora, & dies feſtos ipſorum, & in illis dies feſtos celebrauerunt ad horam. * Ex ipſis exaltauit, & magnificauit Deus, & ex ipſis poſuit in numerum dierum. Et omnes homines de ſolo, & ex terra, vnde creatus eſt Adam. * In multitudine diſciplinæ Dominus ſeparauit eos, & immutauit vias eorum. * Ex ipſis benedixit, & exaltauit, & ex ipſis ſanctificauit, & ad ſe applicauit: & ex ipſis maledixit, & humiliauit, & conuertit illos à ſeparatione ipſorum. * Quaſi lutum figuli in manu ipſius, plaſmare illud, & diſpo- Rom. 9. c. 21.
nere. * Omnes viæ eius ſecundum diſpoſitionem eius: ſic homo in manu illius, qui ſe fecit, & reddet illi ſecundùm iudicium ſuum. * Contra malum bonum eſt, & contra mortem vita: ſic & contra virum iuſtum peccator. Et ſic intuere in omnia opera Altiſſimi. Duo & duo, & vnum contra vnum. * Et ego nouiſſimus euigilaui, & quaſi, qui colligit acinos poſt vindemiatores. * In benedictione Dei, & ipſe ſperauit: & quaſi qui vindemiat, repleui torcular. * Reſpicite, quoniam non mihi ſoli laborauí, ſed omnibus exquirentibus diſciplinam. Supr. 24. & 47.
Audite me magnates, & omnes populi, & rectores Eccleſiæ auribus percipite. * Filio & mulieri, fratri & amico, non des poteſtatem ſuper te in vita tua: & non dederis alij poſſeſſionem tuam: ne forte pœniteat te, & depreceris pro illis. * Dum adhuc ſuperes, & aſpiras, non immutabit te omnis caro. * Melius eſt enim, vt filij tui te rogent, quàm te reſpicere in manus filiorum tuorum. * In omnibus operibus tuis præcellens eſto. * Ne dederis maculam in gloria tua. In die conſummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore exitus tui diſtribue hæreditatem tuam. * Cibaria, & virga, & onus aſino: panis, & diſciplina, & opus ſeruo. * Operatur in diſciplina, & quærit requieſcere: laxa manus illi, & quærit libertatem. * Iugum & lorum curuant collum durum, & ſeruum luclinant operationes aſſiduæ. * Seruo maleuolo tortura, & compedes: mitte illum in operationem, ne vacet: * Multam enim malitiam docuit otioſitas. * In opera conſtitue eum: ſic enim condecet illum. Quod ſi non obaudierit, curua illum compedibus, & non am-

amplifices super omnem carnem: verùm
fine iudicio nihil facias graue. * Si est tibi 31
seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua, quasi
Sup.7.c.23. fratrem sic eum tracta: quoniam in san-
guine animæ comparatti illum. * Si læse- 32
ris eum iniustè, in fugam conuertetur. * Et 33
si extollens discesserit, quem quæras, & in
qua via quæras illum.

CAP. XXXIV.

Vanitas somniorum, diuinationum, augurij, mendaciorum: laus experterum: beatitudo timentium Deum: oblationes iniquorum: fraudans pauperem: vnus ædificans, & alter destruens: faciens pœnitentiam, & non abstinens à peccatis.

VAna spes, & mendacium viro insensa- 1
to: & somnia extollunt imprudentes. A
* Quasi qui apprehendit umbram, & 2
persequitur ventum: sic & qui attendit ad
visa mendacia. * Hoc secundum hoc vi- 3
sio somniorum: ante faciem hominis simi-
litudo hominis. * Ab immundo quid mun- 4
dabitur? & à mendace quid verum dice-
tur? * Diuinatio erroris, & auguria men- 5
dacia, & somnia malefacientium, vanitas
est. * Et sicut parturientis, cor tuum phan- 6
tasias patitur; nisi ab Altissimo fuerit emis-
sa visitatio, ne dederis in illis cor tuum: *
Multos enim errare fecerunt somnia, & 7
exciderunt sperantes in illis. * Sine men- 8
dacio consummabitur verbum legis, & sa-
pientia in ore fidelis complanabitur. * 9
Qui non est tentatus, quid scit? Vir in mul- B
tis expertus, cogitabit multa: & qui mul-
ta didicit, enarrabit intellectum. * Qui 10
non est expertus, pauca recognoscit: qui
autem in multis factus est, multiplicat ma-
liciam. * Qui tentatus non est, qualia scit? 11
qui implanatus est, abundabit nequitia. *
Multa vidi errando, & plurimas verborum 12
consuetudines. * Aliquoties vsque ad mor- 13
tem periclitatus sum horum causa, & libe-
ratus sum gratia Dei. * Spiritus timen- 14
tium Deum quæritur, & in respectu illius
benedicetur. * Spes enim illorum in sal- 15
uantem illos, & oculi Dei in diligentes se. *
Qui timet Dominum nihil trepidabit, & 16
non pauebit: quoniam ipse est spes eius. * C
Timentis Dominum beata est anima eius. 17
Ad quem respicit, & quis est fortitudo 18
eius? * Oculi Domini super timentes eum, 19
Ps.33.d.18. protector potentiæ, firmamentum virtutis,
tegimen ardoris, & vmbraculum meridia-
ni, * Deprecatio offensionis, & adiutorium 20
casus, exaltans animam, & illuminans ocu-
los, dans sanitatem, & vitam, & benedi-
ctionem. * Immolantis ex iniquo oblatio 21
Prou.21.d. est maculata, & non sunt beneplacitæ sub-
27. sannationes iniustorum. * Dominus solus 22
iustinentibus se in via veritatis, et iustitiæ.
23 * Dona iniquorum non probat Altissimus, Prou.15.b.
nec respicit in oblationes iniquorum: nec 8.
in multitudine sacrificiorum eorum pro-
24 pitiabitur peccatis. * Qui offert sacrifi-
D cium ex substantia pauperum, quasi qui vi-
25 ctimat filium inconspectu patris sui. * Pa-
nis egentium vita pauperum est: qui de-
26 fraudat illum, homo sanguinis est. * Qui
aufert in sudore panem, quasi qui occidit Deut.24.c.
27 proximum suum. * Qui effundit sangui- 14.
nem, et qui fraudem facit mercenario, fra- Sup.7.c.22.
28 tres sunt. * Vnus ædificans, et vnus de-
29 struens: quid prodest illis nisi labor? * V-
nus orans, et vnus maledicens: cuius vo-
30 cem exaudiet Deus? * Qui baptizatur à
mortuo, et iterum tangit eum, quid profi-
31 cit lauatio illius? * Sic homo, qui ieiunat
in peccatis suis, et iterum eadem faciens,
quid proficit humiliando se? orationem il- 2.P et.d.31.
lius, quis exaudiet?

CAP. XXXV.

Verum & acceptum Deo sacrificium: non appareas coram eo vacuus: primitiæ & oblationes hilari animo tribuendæ: sacrificium iniustum: pauperem lasum, pupillum & viduam lachrymantem exaudit Dominus: orationes inferorum, & potissimum se humiliantium audit Deus, liberans ab affligentibus, & cuique reddens iuxta opera sua.

1 QVi conseruat legem, multiplicat obla-
A tionem. * Sacrificium salutare est
2 attendere mandatis, et discedere ab omni Ier.7.a.3.
3 iniquitate. * Et propitiationem litare sa-
crificij super iniustitias, et deprecatio pro
4 peccatis, recedere ab iniustitia. * Retribuet
gratiam, qui offert similaginem: et qui fa-
5 cit misericordiam, offert sacrificium. Bene-
placitum est Domino recedere ab iniqui- Exod.23.b.
tate: et deprecatio pro peccatis recedere ab 15.34. .22.
6 iniustitia. * Non apparebis ante conspe-
7 ctum Domini vacuus. * Hæc enim omnia
8 propter mandatum Dei fiunt. * Oblatio
iusti impinguat altare, et odor suauitatis Deut.16.d.
9 est in conspectu Altissimi. * Sacrificium 16.
iusti acceptum est, et memoriam eius non
10 obliuiscetur Dominus. * Bono animo glo-
B riam redde Deo: et non minuas primitias
11 manuum tuarum. * In omni dato hilarem
fac vultum tuum, et in exultatione sancti- 2.Cor.9.b.
12 fica decimas tuas. * Da Altissimo secun- 7.
dum datum eius, et in bono oculo adin- Tob.4.b.9.
13 uentionem facito manuum tuarum. Quo- Leu.22.d.
niam Dominus retribuens est, et septies 28.
14 tantùm reddet tibi. * Noli offerre mune- Deut.15.d.
15 ra praua, non enim suscipiet illa. * Et no- 11.
li inspicere sacrificium iniustum, quoniam Deut.10.d.
Dominus iudex est, et non est apud illum 17.
glo-

gloria perſonæ. * Non accipiet Dominus 16
Par. 19. c. 9. perſonam in pauperem, & deprecationem C
Iob 34. b. 9. læſi exaudiet. * Non deſpiciet preces pu- 17
Sap. 6. b. 8. pilli, nec viduam, ſi effundat loquelam ge-
Rom. 1. b. 11. mitus. * Nonne lacrymæ viduæ ad ma- 18
Gal. 2. b. 6. xillam deſcendunt, & exclamatio eius ſu-
Col. 3. d. 25 per deducentem eas? A maxilla enim aſcē- 19
Actor. 10. c. 34. dunt vſque ad cœlum, & Dominus exau-
ditor non delectabitur in illis. * Qui ado- 20
rat Deum in oblectatione, ſuſcipietur, &
deprecatio illius vſque ad nubes propin-
quabit. * Oratio humiliantis ſe, nubes pe. 21
netrabit: & donec propinquet non conſo-
labitur: & non diſcedet, donec Altiſſimus
aſpiciat. * Et Dominus non elongabit, ſed 22
iudicabit iuſtos, & faciet iudicium. & For-
tiſſimus non habebit in illis patientiam, vt
2. Petr. 3. c. 9. contribulet dorſum ipſorum: * Et Genti- 23
bus reddet vindictam, donec tollat plenitu- D
dinem ſuperborum, & ſceptra iniquorum
contribulet: * Donec reddat hominibus 24
ſecundùm actus ſuos, & ſecundùm opera
Adæ, & ſecundùm præſumptionem illius: *
Donec iudicet iudicium plebis ſuæ, & ob- 25
lectabit iuſtos miſericordia ſua. * Speciosa 26
miſericordia Dei, in tempore tribulationis,
quaſi nubes pluuiæ in tempore ſiccitatis.

CAP. XXXVI.

Super Iſrael, & ciuitatem Ieruſalem inuocat Dei miſericordiam: ſuper gentes verò alienas Dei timorem eiuſque manum, vt ipſius potentia glorificetur, ipſeque ſolus Deus agnoſcatur: cor inſenſatum, & cor prauum: ſpecies mulieris facies viri exhilarat: bona mulieris poſſeſſio.

MIſerere noſtri Deus omnium, & reſpi- 1
ce nos, & oſtende nobis lucem mi- A
ſerationum tuarum: * Et immitte timorem 2
tuum ſuper Gentes, quę non tranſierunt te,
vt cognoſcant, quia non eſt Deus niſi tu, &
enarrent magnalia tua. * Alleua manum 3
tuam ſuper Gentes alienas, vt videant po-
tentiam tuam. * Sicut enim in conſpectu 4
eorum ſanctificatus es in nobis, ſic in con-
ſpectu noſtro magnificaberis in eis. Vt co- 5
gnoſcant te, ſicut & nos cognouimus, quo-
niam non eſt Deus præter te Domine. * In- 6
noua ſigna, & immuta mirabilia. * Glorifi- 7
ca manum, & brachium dextrum. * Exci- 8
ta furorem, & effunde iram. * Tolle ad- 9
uerſarium, & afflige inimicum. * Feſtina 10
tempus, & memento finis, vt enarrent mi-
rabilia tua. * In ira flammæ deuoretur, 11
qui ſaluatur: & qui peſſimant plebem tuã, B
inueniant perditionem. * Contere caput 12
principum inimicorum, dicentium: Non
eſt alius præter nos. * Congrega omnes tri- 13
bus Iacob: vt cognoſcant, quia non eſt
Exod. 4. f. 22. Deus niſi tu, & enarrent magnalia tua: &
hæreditabis eos, ſicut ab initio. * Miſere- 14
re plebi tuæ, ſuper quam inuocatum eſt no-
men tuum; & Iſrael, quem coæquaſti pri-
15 mogenito tuo. * Miſerere ciuitati ſanctifi-
cationis tuæ Ieruſalem, ciuitati requietionis.
16 Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, &
17 gloria tua populum tuum. * Da teſtimo-
C nium his, qui ab initio creaturæ tuæ ſunt,
& ſuſcita prædicationes, quas locuti ſunt
18 in nomine tuo prophetæ priores. * Da
mercedem ſuſtinentibus te, vt prophetæ
tui fideles inueniantur: & exaudi orationes
Num. 6. d. 14. 19 ſeruorum tuorum. * Secundum benedi-
ctionem Aaron de populo tuo, & dirige
nos in viam iuſtitiæ, & ſciant omnes, qui
habitant terram, quia tu es Deus conſpe-
20 ctor ſæculorum. * Omnem eſcam mandu-
21 cabit venter, & eſt cibus cibo melior. Fau-
ces contingunt cibum ferę, & cor ſenſatum
22 verba mendacia. * Cor prauum dabit tri-
23 ſtitiam, & homo peritus reſiſtet illi. * Om-
nem maſculum excipiet mulier: & eſt filia
24 melior filia. * Species mulieris exhilarat
faciem viri ſui, & ſuper omnem concupi-
ſcentiam hominis ſuperducit deſiderium. *
25 * Si eſt lingua cum ratione, eſt & mitigatio-
nis, & miſericordiæ: non eſt vir illius ſe-
26 cundùm filios hominum. * Qui poſſidet
mulierem bonam, inchoat poſſeſſionem:
adiutorium ſecundùm illum eſt, & colum-
27 na, vt requies. * Vbi non eſt ſepes, diripie-
tur poſſeſſio: & vbi non eſt mulier, inge-
28 miſcit egens. Quis credit ei, qui non habet
nidum, & deflectens vbicunque obſcura-
uerit, quaſi ſuccinctus latro exiliens de ci-
uitate in ciuitatem.

CAP. XXXVII.

Deteſtatio ficti amici: veri amici ne obliniſcaris: diſcretio in captandis conſiliis, & cum quibus conſulas, & quibus te, & conſilium tuum occultes: laus ſententiæ viri ſancti: verbum nequam: quatuor ex corde oriuntur: laus viri periti, & ſapientis: qui ſophiſticè loquitur, odibilis eſt: tenta animam tuam; & ſi ſit nequam, non des illi poteſtatem: perniciei crapula.

1 OMnis amicus dicet: Et ego amicitiam
A copulaui: ſed eſt amicus ſolo nomine
amicus. Nonne triſtitia ineſt vſque ad mor-
2 tem? * Sodalis autem, & amicus ad inimici-
3 tiam conuertentur. * O præſumptio ne-
quiſſima, vnde creata es cooperire aridam
4 malitia, & doloſitate illius? * Sodalis amico
coniucundatur in oblectationibus, & in
tempore tribulationis aduerſarius erit. *
5 Sodalis amico condolet cauſa ventris, &
6 contra hoſtem accipiet ſcutum. * Non ob-
liuiſcaris amici tui in animo tuo, & non
7 immemor ſis illius in opibus tuis. * Noli
conſiliari cum eo, qui tibi inſidiatur, & à

relan-

zelantibus te abſconde conſilium. *Omnis 8
conſiliarius prodit conſilium, ſed eſt conſi-
liarius in ſemetipſo. * A conſiliario ſerua 9
animam tuam,prius ſcito, quæ ſit illius ne- B
ceſſitas: & ipſe enim animo ſuo cogitabit:
*Ne forte mittat ſudem in terram,& dicat 10
tibi: * Bona eſt via tua; & iter è contrario 11
videre quid tibi eueniat. *Cum viro irreli- 12
gioſo tracta de ſanctitate, & cum iniuſto
de iuſtitia,& cum muliere de ea,quæ æmu-
latur: cum timido de bello,cum negotiato-
re de traiectione, cum emptore de venditi-
one,cum viro liuido de gratijs agendis. *
*Cum impio de pietate, cum inhoneſto de 13
honeſtate, cum operario agrario de omni
opere. *Cum operario annuali de conſum- 14
matione anni, cum ſeruo pigro de multa
operatione:non attendas his in omni conſi-
lio. * Sed cum viro ſancto aſſiduus eſto, 15
quemcunque cognoueris obſeruantem ti-
morem Dei, * Cuius anima eſt ſecundùm 16
animam tuam: & qui cum titubaueris in
tenebris,condolebit tibi. *Cor boni conſi- 17
lij ſtatue tecum: non eſt enim tibi aliud
pluris illo. *Anima viri ſancti enuntiat ali- 18
quando vera, quam ſeptem circumſpectо-
res ſedentes in excelſo ad ſpeculandum. Et 19
in his omnibus deprecare Altiſſimum, vt
dirigat in veritate viam tuam. *Ante om- 20
nia opera verbum verax præcedat te,& an-
te omnem actum conſilium ſtabile. * Ver- 21
bum nequam immutabit cor: ex quo par-
tes quatuor oriuntur,bonum,& malum,vi-
ta & mors: & dominatrix illorum eſt aſſi-
dua lingua. Eſt vir aſtutus multorum eru-
ditor,& animæ ſuæ inutilis eſt. * Vir peri- 22
tus multos erudiuit, & animæ ſuæ ſuauis
eſt. * Qui ſophiſticè loquitur,odibilis eſt: 23
in omni re defraudabitur, *Non eſt illi da- 24
ta à Domino gratia: omni enim ſapientia
defraudatus eſt. * Eſt ſapiens, animæ ſuæ 25
ſapiens: & fructus ſenſus illius laudabilis. D
Vir ſapiens plebem ſuam erudit,& fructus 26
ſenſus illius fideles ſunt. * Vir ſapiens im 27
plebitur benedictionibus, & videntes il-
lum laudabunt. * Vita viri in numero die- 28
rum: dies autem Iſrael innumerabiles
ſunt. * Sapiens in populo hæreditabit ho- 29
norem & nomen illius erit viuens in æter-
num. *Fili in vita tua tenta animam tuam: 30
& ſi fuerit nequam, non des illi poteſta-
tem. * Non enim omnia omnibus expe- 31
dunt,& non omni animæ omne genus pla-
cet. * Noli auidus eſſe in omni epulatione, 32
& non te effundas ſuper omnem eſcam: *
In multis enim eſcis erit infirmitas,& aui- 33
ditas appropinquabit vſque ad choleram. *
Propter crapulam multi obierunt: qui au- 34
tem abſtinens eſt, adijciet vitam.

CAP. XXXVIII.

Honora medicum: à Deo data eſt homini medicina: quomodo agrotus ſe habebit erga Deum, & medicum: mortuus plorandus, temperandum autem à triſtitia, quæ mortuo non prodeſt, & tibi obeſt: ſed memineris te etiam moriturum: quiſque artifex conſiderat ea in quibus operatur: & hi neceſſarij quidem ſunt in communitate, ſed in ea non præeminent dignitate vel ſapientia.

1 HOnora medicum propter neceſſita-
A tem: etenim illum creauit Altiſſi-
2 mus. * A Deo eſt enim omnis medela, & à
3 rege accipiet donationem. *Diſciplina me-
dici exaltabit caput illius, & in conſpectu
4 magnatorum collaudabitur. * Altiſſimus
creauit de terra medicamenta, & vir pru-
5 dens non abhorrebit illa. * Nonne à ligno
6 indulcata eſt aqua amara? *Ad agnitionem Exod.15.d. 25.
hominum virtus illorum, & dedit homini-
bus ſcientiam Altiſſimus, honorari in mi-
7 rabilibus ſuis. *In his curans mitigabit do-
lorem, & vnguentarius faciet pigmenta
ſuauitatis,& vnctiones conficiet ſanitatis,
8 & non conſummabuntur opera eius. * Pax
9 enim Dei ſuper faciem terræ. * Fili in tua Eccli.3.a.
infirmitate ne deſpicias te ipſum, ſed ora
10 Dominum, & ipſe curabit te. * Auerte à
delicto, & dirige manus, & ab omni de-
11 licto munda cor tuum. * Da ſuauitatem,
& memoriam ſimilaginis, & impingua ob-
12 lationem,& da locum medico: Etenim il-
lum Dominus creauit:& non diſcedat à te,
13 quia opera eius ſunt neceſſaria. * Eſt enim
B tempus, quando in manus illorum incur-
14 ras: * Ipſi verò Dominum deprecabuntur,
vt dirigat requiem eorum, & ſanitatem,
15 propter conuerſationem illorum. * Qui
delinquit in conſpectu eius, qui fecit eum,
16 incidet in manus medici. *Fili in mortuum
produc lacrymas, & quaſi dira paſſus inci-
pe plorare, & ſecundùm iudicium contege
corpus illius, & non deſpicias ſepulturam
17 illius. * Propter delaturam autem amare
ſer luctum illius vno die, & conſolare pro-
18 pter triſtitiam, * Et fac luctum ſecundùm
meritum eius vno die, vel duobus propter
19 detractionem. * A triſtitia enim feſtinat Prou.15.b 25.& 17.c. 22.
mors,& cooperit virtutem, & triſtitia cor-
20 dis flectit ceruicem. * In abductione per-
manet triſtitia: & ſubſtantia inopis ſecun-
21 dùm cor eius. * Ne dederis in triſtitia cor
tuum,ſed repelle eam à te: & memento no-
22 uiſſimorum, * Noli obliuiſci: neque enim
eſt conuerſio, & huic nihil proderis, & te
23 ipſum peſſimabis. * Memor eſto iudicij
mei: ſic enim erit,& tuum: mihi heri,& ti-
24 bi hodie. * In requie mortui requieſcere
C fac memoriam eius, & conſolare illum in 3.Reg.c.11.
25 exitu ſpiritus ſui. * Sapientia ſcribæ in

tem-

tempore vacuitatis, & qui minoratur actu, sapientiam percipiet: qua sapientia replebitur. * Qui tenet aratrum,& qui gloriatur in iaculo, stimulo boues agitat, & conuersatur in operibus eorum, & enarratio eius in filijs taurorum. *Cor suum dabit ad versandos sulcos, & vigilia eius in sagina vaccarum. *Sic omnis faber,& architectus,qui noctem tanquam diem transigit, qui sculpsit signacula sculptilia, & assiduitas eius variat picturam: cor suum dabit in similitudinem picturæ, & vigilia sua perficiet opus. * Sic faber ferrarius sedens iuxta incudem, & considerans opus ferri: Vapor ignis vret carnes eius, & in calore fornacis concertatur: * Vox mallei innouat aurem eius, & contra similitudinem vasis oculus eius. Cor suum dabit in consummationem operum, & vigilia sua ornabit in perfectionem. *Sic figulus sedens ad opus suum,conuertens pedibus suis rotam,qui in solicitudine positus est semper propter opus suum, & in numero est omnis operatio eius. * In brachio suo formabit lutum, & ante pedes suos curuabit virtutem suam, * Cor suum dabit, vt consummet linitionem, & vigilia sua mundabit fornacem.Omnes hi in manibus suis sperauerunt, & vnusquisque in arte sua sapiens est. * Sine his omnibus non ædificatur ciuitas. * Et non inhabitabunt, nec inambulabunt, & in ecclesiam non transilient. * Super sellam iudicis non sedebunt,& testamentum iudicij non intelligent,neque palam facient disciplinam, & iudicium,& in parabolis non inuenientur: Sed creaturam qui confirmabunt,& deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam suam, & conquirentes in lege Altissimi.

CAP. XXXIX.

Studium sapientis, ipsiusque praclara opera, & nominis perpetuitas: Deus benedicendus in operibus suis, cui nihil occultum est: benedictio Dei in bonos, & ira in malos: bonis omnia in bonum cedunt, malis in malum, ad quos puniendos, & cætera sunt creata.

SApientiam omnium antiquorum exquirit sapiens,& in prophetis vacabit. Narrationem virorum nominatorum conseruabit,& in versutias parabolarum simul introibit. * Occulta prouerbiorum exquiret,& in abditis parabolarum conuersabitur. * In medio magnatorum ministrabit, & in conspectu præsidis apparebit. In terram alienigenarum gentium pertransiet: bona enim,& mala in hominibus tentabit. * Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conspectu Altissimi deprecabitur. * Aperiet os suum in oratione,& pro delictis suis deprecabitur. *Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit illum: Et ipse tanquam imbres mittet eloquia sapientiæ suæ, & in oratione confitebitur Domino: * Et ipse diriget consilium eius, & disciplinam, & in absconditis suis considerabitur. * Ipse palam faciet disciplinam doctrinæ suæ, & in lege testamenti Domini gloriabitur. * Collaudabunt multi sapientiam eius, & vsque in sæculum non delebitur. * Non recedet memoria eius, & nomen eius requiretur à generatione in generationem. * Sapientiam eius enarrabunt gentes,& laudem eius enuntiabit ecclesia. * Si permanserit, nomen derelinquet plus quàm mille: & si requieuerit,proderit illi. Adhuc consiliabor, vt enarrem: vt furore enim repletus sum. * In voce dicit: Obaudite me diuini fructus,& quasi rosa plantata super riuos aquarum fructificate. *Quasi Libanus odorem suauitatis habete. *Florete flores,quasi lilium,& date odorem, & frondete in gratiam, & collaudate canticum, & benedicite Dominum in operibus suis. * Date nomini eius magnificentiam,& confitemini illi in voce labiorum vestrorum, & in canticis labiorum, & citharis, & sic dicetis in confessione: *Opera Domini vniuersa bona valdè. *In verbo eius stetit aqua sicut congeries: & in sermone oris illius sicut exceptoria aquarum: * Quoniam in præcepto ipsius placor fit, & non est minoratio in salute ipsius. *Opera omnis carnis coram illo, & non est quidquam absconditum ab oculis suis. * A sæculo vsque in sæculum respicit,& nihil est mirabile in conspectu eius. * Non est dicere: Quid est hoc, aut quid est istud? omnia enim in tempore suo quærentur. *Benedictio illius,quasi fluuius inundauit. * Quomodo cataclysmus aridam inebriauit, sic ira ipsius gentes, quæ non exquisierunt eum. *Quomodo conuertit aquas in siccitatem,& siccata est terra: & viæ illius vijs illorum directæ sunt: sic peccatoribus offensiones in ira eius. * Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona, & mala. * Initium necessariæ rei vitæ hominum,aqua,ignis & ferrum,sal,lac,& panis similagineus, & mel, & botrus vuæ, & oleum, & vestimentum. * Hæc omnia sanctis in bona, sic & impijs, & peccatoribus in mala conuertentur. *Sunt spiritus,qui ad vindictam creati sunt,& in furore suo confirmauerunt tormenta sua: * In tempore consummationis effundent virtutem,& furorem eius,qui fecit illos,placabunt.Ignis, grando,fames, & mors, omnia hæc ad vindictam

Gen.1.d.31 Marc.7.d.17. Gen.8.a.21. Gen.7.d.17 Exod.14.c.28. Sap.19,c.8.

dictam creata sunt: * Bestiarum dentes, & 36
scorpij, & serpentes, & rhomphæa vindicans in exterminium impios. * In mandatis 37
eius epulabuntur, & super terram in necessitatem præparabuntur, & in temporibus
suis non præterient verbum. * Propterea ab 38
initio confirmatus sum, & consiliatus sum,
& cogitaui, & scripta dimisi. * Omnia ope- 39
Gen. 1. d. 31 ra Domini bona, & omne opus hora sua
subministrabit. * Non est dicere: Hoc illo 40
nequius est: omnia enim in tempore suo
comprobabuntur. * Et nunc in omni corde, 41
& ore collaudate, & benedicite nomen Domini.

CAP. XL.

Occupationi magnæ, iugo graui, ac varijs miserijs homo obnoxius: omnia caduca: iniqui cum suis diuitijs citò delendi: laus vitæ sibi sufficientis: varios binarios commendat, quibus tamen alia anteponit: laus timoris Domini: fac vt indigeas, nec in alienam mensam respicias, à quo vir disciplinatus, & eruditus se seruat.

OCcupatio magna creata est omnibus 1
hominibus, & iugum graue super fi- A
los Adam, à die exitus de ventre matris
eorum, vsque in diem sepulturæ, in matrem
omnium. * Cogitationes eorum, & timores 2
cordis adinuentio exspectationis, & dies
finitionis: * A residente super sedem glorio- 3
sam, vsque ad humiliatum in terra, & cinere: * Ab eo, qui vtitur hyacintho, & portat 4
coronam, vsque ad eum, qui operitur lino
crudo: furor, zelus, tumultus, fluctuatio, &
timor mortis, iracundia persæuerans, &
contentio. * Et in tempore refectionis in 5
cubili somnus noctis immutat scientiam
eius. * Modicum tanquam nihil in requie, 6
& ab eo in somnis, quasi in die respectus. *
Conturbatus est in visu cordis sui: tan- 7
quam qui euaserit in die belli. In tempore 8
salutis suæ exsurrexit, & admirans ad nul-
lum timorem: * Cum omni carne, ab homi- 8
ne vsque ad pecus, & super peccatores sep-
tuplum. * Ad hæc mors, sanguis, contentio, 9
Supr. 39. d. 34. & rhomphæa oppressiones, fames, & con-
tritio, & flagella: Super iniquos creata sunt 10
Gen. 7. b. 10 hæc omnia, & propter illos factus est cata-
clysmus. * Omnia quæ de terra sunt, in ter- 11
Eccli. 1. b. 7 ram conuertentur, & omnes aquæ in mare
reuertentur. * Omne munus, & iniquitas 12
delebitur, & fides in sæculum stabit. * Sub- 13
stantiæ iniustorum sicut fluuius siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in pluuia
personabunt. * In aperiendo manus suas lę- 14
tabitur: sic præuaricatores in consummatione tabescent. * Nepotes impiorum non 15
multiplicabunt ramos, & radices immun- C
dæ super cacumen petræ sonant. Super om- 16
nem aquam viriditas, & ad oram fluminis
ante omne fœnum euelletur. * Gratia sicut 17
paradisus in benedictionibus, & misericor-
dia in sæculum permanet. * Vita sibi suffi- 18
cientis operarij conculcabitur, & in ea in-
uenies thesaurum. * Filij, & ædificatio ciui- 19
tatis confirmabit nomen, & super hæc mu-
lier immaculata computabitur. Vinum, & 20
musica lætificant cor: & super vtraque di-
lectio sapientiæ. * Tibiæ & psalterium sua- 21
uem faciunt melodiam, & super vtraque
lingua suauis. * Gratiam, & speciem desi- 22
derabit oculus tuus, & super hæc virides sa-
tiones. * Amicus & sodalis in tempore con- 23
uenientes, & super vtrosque mulier cum
viro. * Fratres in adiutorium in tempore 24
tribulationis, & super eos misericordia li-
berabit. * Aurum, & argentum est consti- 25
tutio pedum: & super vtrunque consilium
beneplacitum. Facultates, & virtutes exal- 26
tant cor, & super hæc timor Domini. * Non 27
est in timore Domini minoratio, & non est
in eo inquirere adiutorium. Timor Domi- 28
ni sicut paradisus benedictionis, & super
omnem gloriam operuerunt illum. * Fili in 29
tempore vitæ tuæ ne indigeas: melius est
enim mori, quàm indigere. * Vir respiciens 30
in mensam alienam, non est vita eius in co-
gitatione victus: alit enim animam suam 31
cibis alienis. * Vir autem disciplinatus, & 32
eruditus custodiet se. * In ore imprudentis
conculcabitur inopia, & in ventre eius
ignis ardebit.

CAP. XLI.

Memoria mortis cui est amara, & cui non: mortem non metuas, sed præteritorum, & futurorum memento, contentus diuina dispositione circa te: maledictio manens impios: cura boni nominis: sapientia, & thesaurus absconditus inutiles, qualiter sit de peccatis erubescendum: ne faciem auertas à proximo, nec respicias mulierem alterius, neque improperes post datum.

1 A O Mors, quam amara est memoria tua,
homini pacem habenti in substantijs
2 suis, * Viro quieto, & cuius viæ directæ sunt
in omnibus, & adhuc valenti accipere ci-
3 bum! * O mors, bonum est iudicium tuum
homini indigenti, & qui minoratur viribus
4 Defecto ætate, & cui de omnibus cura est,
5 & incredibili, qui perdit patientiam! * Noli,
metuere iudicium mortis. Memento, quæ
ante te fuerunt, & quæ superuentura sunt
tibi, hoc iudicium a Domino omni carni. *
6 Et quid superueniet tibi in beneplacito Al-
tissimi? siue decem, siue centum, siue mille
7 anni. * Non est enim in inferno acculatio
B vitæ. * Filij abominationum fiunt filij pec-
8 catorum, & qui conuersantur secus domos

impiorum. *Filiorum peccatorum periet 9
hereditas,& cum femine illorum aſſiduitas
opprobrij.*De patre impio quæruntur filij, 10
quoniam propter illum ſunt in opprobrio.
Vę vobis viri impij,qui dereliquiſtis legem
Domini Altiſſimi. Et ſi nati fueritis,in ma- 12
ledictione naſcemini: & ſi mortui fueritis,
Supr.42.b. 11. in maledictione erit pars veſtra.* Omnia, 13
quæ de terra ſunt,in terram conuertentur;
ſic impij a maledicto in perditionem.*Lu- 14
ctus hominum in corpore ipſorum,nomen
autem impiorum delebitur.*Curam habe 15
de bono nomine: hoc enim magis perma- C
nebit tibi, quam mille theſauri pretioſi,&
magni.* Bonæ vitæ numerus dierum: bo- 16
num autem nomen permanebit in æuum.*
Supr.20.d. 11. Diſciplinam in pace conſeruate filij. ſa- 17
pientia enim abſcondita,& theſaurus inui-
ſus,quæ vtilitas in vtriſque?*Melior eſt ho- 18
mo, qui abſcondit ſtultitiam ſuam, quàm
homo,qui abſcondit ſapientiam ſuam. Ve- 19
rumtamen reuereminì in his, quæ proce-
dunt de ore meo.Non eſt enim bonum om- 20
nem reuerentiam obſeruare. & non omnia
omnibus benè placent in fide.* Erubeſcite 21
à patre,& à matre de fornicatione:& à præ-
ſidente,& à potente de mendacio.*A Prin- 22
cipe,& à iudice de delicto: à ſynagoga, &
plebe de iniquitate:* A ſocio,& amico de 23
iniuſtitia: & de loco in quo habitas,* De 24
furto,de veritate Dei,& teſtamento: de di- D
ſcubitu in panibus,& ab obſtinatione dati,
& accepti:*A ſalutantibus de ſilentio:à re- 25
ſpectu mulieris fornicariæ: & ab auerſione
vultus cognati.* Ne auertas faciem à pro- 26
ximo tuo, & ab auferendo patrem, & non
reſtituendo. *Ne reſpicias mulierem alieni 27
Matth.5.c. 28. viri,& ne ſcruteris ancillam eius,neque ſte-
teris ad lectum eius.*Ab amicis de ſermo- 28
nibus improperij: & cum dederis, ne im-
properes.

CAPVT XLII.

Secretum non reuelandum: à reſpectu perſonarum, & alijs pleriſque vitijs hic enumeratis abſtinendum: datum,& acceptum ſcribendum:de ſollicita cuſtodia filiæ,& ſuper luxurioſam firmanda cuſtodia: commorari mulieri periculoſum: melior eſt autem iniquitas viri,quam mulier benè faciens:opera Domini,qui omnia videt etiam occulta cordium, ſunt perfecta, & deſiderabilia.

NOn duplices ſermonem auditus, de 1
reuelatione ſermonis abſconditi, & A
eris verè ſine confuſione, & inuenies gra-
Lev.19.c. 15. Deut.1.c. 17. & 16.d. 18. tiam in conſpectu omnium hominum: ne
pro his omnibus confundaris, & ne accì-
Prou.24.c. 25. pias perſonam, vt delinquas.* De lege Al- 2
tiſſimi, & teſtamento, & de iudicio iuſtifi-
care impium.* De verbo ſociorum,& via- 3

torum,& de datione hæreditatis amicorũ.*
4 De æqualitate ſtaterę,& ponderum; de ac-
5 quiſitione multorum, & paucorum. *De Iac.2.a.1.
corrupt one emptionis, & negotiatorum,
& de multa diſciplina filiorum, & ſeruo
6 peſſimo latus ſanguinare.*Super mulierem
7 nequam bonum eſt ſignum. * Vbi manus
multæ ſunt,claude; & quodcumque trades,
numera,& appende: datum verò,& accep-
8 tum omne deſcribe De diſciplina inſenſati,
11 & fatui,& de ſenioribus,qui iudicantur ab
adoleſcẽtibus: & erit eruditus in omnibus,
& probabilis in cõſpectu omniũ viuorum.
9 Filia patris abſcondita eſt vigilia, & ſolici-
tudo eius aufert ſomnum,ne forte in adole-
ſcentia ſua adulta efficiatur, & cum viro
10 commorata odibilis fiat: * Nequando pol-
luatur in virginitate ſua, & in paternis ſuis
grauida inueniatur:ne forte cum viro com-
morata tranſgrediatur, aut certè ſterilis ef-
11 ficiatur.* Super filiam luxurioſam confir-
C ma cuſtodiam: ne quando faciat te in op-
probrium venire inimicis, à detractione in
ciuitate,& obiectione plebis, & confundat
12 te in multitudine populi. * Omni homini
noli intendere in ſpecie:& in medio mulie-
13 rum noli commorari:De veſtimentis enim
procedit tinea,& à muliere iniquitas viri.*
14 Melior eſt enim iniquitas viri, quàm mu-
lier benefaciens, & mulier confundens in
15 opprobrium. * Memor ero igitur operum
Dñi,& quæ vidi,annũtiabo. In ſermonibus
16 Domini opera eius. *Sol illuminans per
omnia reſpexit, & gloria Domini plenum
17 eſt opus eius.* Nonne Dominus fecit ſan-
ctos enarrare omnia mirabilia ſua, quæ
confirmauit Dominus omnipotens ſtabili-
18 rii in gloria ſua? Abyſſum,& cor hominum
inueſtigauit: & in aſtucia eorum excogita-
19 uit. * Cognouit enim Dominus omnem
D ſcientiam,& inſpexit in ſignum æui,annun-
tians, quæ præterierunt, & quæ ſupernen-
tura ſunt, reuelans veſtigia occultorum. *
20 Non prẽterit illum omnis cogitatus,& non
21 abſcondit ſe ab eo vllus ſermo. * Magnalia
ſapientiæ ſuæ decorauit: qui eſt ante ſæcu-
22 lum, neque adiectum eſt.* Neque minui-
23 tur,& non eget alicuius conſilio. * Quàm
deſiderabilia omnia opera eius,& tanquam
24 ſcintilla,quæ eſt conſiderare! Omnia hæc
viuunt, & manet in ſæculum, & in omni
25 neceſſitate omnia obaudiunt ei. *Omnia
duplicia, vnum contra vnum, & non fecit
26 quidquam deeſſe.* Vniuſcuiuſque confir-
mauit bona. Et quis ſatiabitur videns glo-
riam eius.

CAP. XLIII.

Eminentia Creatoris relucet in cæterorum ornatu, & pulchritudine, nempè in cælo, luna, ſtellis,iride,niue,grandine,nubibus,tonitru,

gelu

vas admirabile opus altum. *In meridia- 5
no exurit terram, & in conſpectu ardoris
eius, quis poterit ſuſtinere? Fornacem cu-
ſtodiens in operibus ardoris: *Tripliciter 4
ſol exurens montes, radios igneos exſuf-
flans, & refulgens radijs ſuis obcæcat ocu-
los. *Magnus Dominus, qui fecit illum, & 5
in ſermonibus eius feſtinauit iter. *Et luna 7
in omnibus in tempore ſuo, oſtenſio tem-
poris, & ſignum æui. *A luna ſignum diei 7
feſti, luminare, quod minuitur in conſum-
matione. *Menſis ſecundum nomen eius 8
eſt, creſcens mirabiliter in conſummatione.
Vas caſtrorum in excelſis, in firmamento 9
cœli reſplendens gloriosè. *Species cœli 10
gloria ſtellarum, mundum illuminans in B
excelſis Dominus. In verbis ſancti ſtabunt 11
ad iudicium, & non deficient in vigilijs
ſuis. Vide arcum, & benedic eum, qui fecit 12
illum: valde ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo.
Gyrauit cœlum in circuitu gloriæ ſuæ, ma- 13
nus excelſi aperuerunt illum. *Imperio ſuo 14
accelerauit niuem, & accelerat coruſcatio-
nes emittere iudicij ſui. *Propterea aperti 15
ſunt theſauri, & euolauerunt nebulæ ſicut
aues. *In magnitudine ſua poſuit nubes, & 16
confracti ſunt lapides grandinis. *In con- 17
ſpectu eius commouebuntur montes, & in
voluntate eius aſpirabit Notus. *Vox toni- 18
trui eius verberabit terrã, tempeſtas aqui-
lonis, & congregatio ſpiritus: *Et ſicut auis 19
deponens ad ſedendum, aſpergit niuem, &
ſicut locuſta demergens deſcenſus eius. *
Pulchritudinem candoris eius admirabitur 20
oculus, & ſuper imbrem eius expaueſcet C
cor. *Gelu ſicut ſalem effundet ſuper ter- 21
ram: & dum gelauerit, fiet tanquam cacu-
mina tribuli. *Frigidus vento aquilo flauit, 22
& gelauit cryſtallus ab aqua, ſuper omnem
congregationem aquarum requieſcet, & ſi-
cut lorica induet ſe aquis. *Et deuorabit 23
montes: & exuret deſertum, & extinguet
viride, ſicut igne. *Medicina omnium in ſe- 24
ſtinatione nebulæ: & ros obuians ab ardo-
re venienti humilem efficiet eum. *In ſer- 25
mone eius ſiluit ventus, & cogitatione ſua
placauit abyſſum, & plantauit in illa Do-
minus inſulas. *Qui nauigant mare enar- 26
rent pericula eius, & audientes auribus no-
ſtris admirabimur. *Illic præclara opera, & 27
mirabilia; varia beſtiarum genera, & om-
nium pecorum, & creatura belluarum. *
Propter ipſum confirmatus eſt itineris fi- 28

32 Glorificantes Dominum quantumcunque
potueritis, ſuperabit enim adhuc, & ad-
33 mirabilis magnificentia eius. *Benedicen-
tes Dominum, exaltate illum, quantum po-
34 teſtis: maior enim eſt omni laude. *Exal-
tantes eum replemini virtute, ne laboretis:
35 non enim comprehendetis. *Quis videbit
eum, & enarrabit? & quis magnificabit Eccleſ. 18.
36 eum ſicut ab initio? *Multa abſcondita
ſunt maiora his: pauca enim vidimus ope-
37 rum eius. *Omnia autem Dominus fe-
cit, & pie agentibus dedit ſapientiam.

CAP. XLIV.

Laus priorum patrum, ac feminis earum: primum in genere, deinde nominatim laudantur Enoch, Noe, Abraham, cui facta ſunt promiſſiones, Iſaac, & Iacob.

1 LAudemus viros glorioſos, & parentes
A noſtros in generatione ſua. *Multam
2 gloriam fecit Dominus magnificentia ſua
3 à ſæculo. *Dominantes in poteſtatibus ſuis,
homines magni virtute, & prudentia ſua
prædicti, nuntiantes in prophetis dignita-
4 tem prophetarum, *Et imperantes in præ-
ſenti populo, & virtute prudentiæ populis
5 ſanctiſſima verba. *In peritia ſua requiren-
tes modos muſicos, & narrantes carmina
6 ſcripturarum. *Homines diuites in virtute,
pulchritudinis ſtudium habentes: pacifi-
7 cantes in domibus ſuis. *Omnes iſti in ge-
nerationibus gentis ſuæ gloriam adepti
ſunt, & in diebus ſuis habentur in laudibus.
8 *Qui de illis nati ſunt, reliquerunt nomen
9 narrandi laudes eorum. *Et ſunt quorum
B non eſt memoria: perierunt, quaſi qui non
fuerint: & nati ſunt, quaſi non nati, & filij
10 ipſorum cum ipſis. *Sed illi viri miſericor-
diæ ſunt, quorum pietates non defuerunt. *
11 Cum ſemine eorum permanent bona, Hę-
12 reditas ſancta nepotes eorum, & in teſta-
13 mentis ſtetit ſemen eorum: *Et filij eorum
propter illos uſque in æternum manent: ſe-
men eorum, & gloria eorum non derelin-
14 quetur. *Corpora ipſorum in pace ſepulta
ſunt, & nomen eorum viuit in generatio-
15 nem, & generationem. *Sapientiam ipſo-
rum narrent populi, & laudem eorum nun- Gen. 5. c. 11
16 tiet eccleſia. *Henoch placuit Deo, & trans- Heb. 11. b.
latus eſt in paradiſum, vt det gentibus poe-
17 nitentiam. *Noe inuentus eſt perfectus, iu-
ſtus, & in tempore iracundiæ factus eſt re-
18 conciliatio. *Ideò dimiſſum eſt reliquum

Digitized by Google

terræ, cum factum est diluuium. * Testa- 19
Gen.6.b.4. 7.8.1. Heb.11.b.7 menta sæculi posita sunt apud illum ne de-
Gen.9.b.9. leri possit diluuio omnis caro. * Abraham 20
Gen. 12.a. 2.& 15.a.5. magnus pater multitudinis gentium,& non
Gen. 17.c. 10. est inuentus similis illi in gloria; qui con-
Gen.22.a.1 Gal 3.b.6. seruauit legem Excelsi, & fuit in testamen-
to cum illo. *In carne eius stare fecit testa- 21
mentum,& in tentatione inuentus est fide-
lis. * Ideò iureiurando dedit illi gloriam in 22
gente sua,crescere illum,quasi terræ cumu-
lum, *Et vt stellas exaltare semen eius, & 23
hæreditare illos à mari vsque ad mare, & à
flumine vsque ad terminos terræ. * Et in 24
Isaac eodem modo fecit propter Abraham
patrem eius. Benedictionem omnium gen- 25
tium dedit illi Dominus, & testamentum
confirmauit super caput Iacob. * Agnouit 26
eum in benedictionibus suis, & dedit illi
hæreditatem,& diuisit illi partem in tribu-
bus duodecim. * Et conseruauit illi homi- 27
nes misericordiæ, inuenientes gratiam in
oculis omnis carnis.

CAP. XLV.

De laudibus Moysi, Aaron, & Phinees: de congregatione Core interempta.

DIlectus Deo,& hominibus Moyses: cu- 1
Exod.11.a. 3. ius memoria in benedictione est. *Si- A
milem illum fecit in gloria sanctorum, & 2
magnificauit eum in timore inimicorum,
Exod 6.7.8 & in verbis suis monstra placauit. * Glori- 3
ficauit illum in conspectu regum, & iussit
illi coram populo suo, & ostendit illi glo-
riam suam. * In fide, & lenitate ipsius san- 4
ctum fecit illum,& elegit eum ex omni car-
ne. * Audiuit enim eum,& vocem ipsius,& 5
induxit illum in nubem. * Et dedit illi co- 6
ram præcepta,& legem vitæ, & disciplinæ,
docere Iacob testamentum suum, & iudi-
Num.11.a. 3. 7. cia sua Israel. * Excelsum fecit Aaron fra- 7
trem eius, & similem sibi de tribu Leui: *
Statuit ei testamentum æternum, & dedit 8
illi sacerdotium gentis: & beatificauit il-
lum in gloria, * Et circumcinxit eum zona 9
gloriæ, & induit eum stolam gloriæ, & co-
Exod.28.f. 31. ronauit eum in vasis virtutis. * Circumpe- 10
des,& femoralia, & humerale posuit ei, & B
cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis
in gyro. Dare sonitum in incessu suo,audi- 11
tum facere sonitum in templo, in memo-
riam filijs gentis suæ. *Stolam sanctam au- 12
ro,& hyacintho,& purpura, opus textile,
viri sapientis, iudicio & veritate prædiri: *
Torto cocco opus artificis,gemmis pretio- 13
sis figuratis in ligatura auri, & opere lapi-
darij sculptis, in memoriam secundùm nu-
merum tribuum Israel. * Corona aurea su- 14
per mitram eius expressa signo sanctitatis,
& gloria honoris: opus virtutis, & deside-
ria oculorum ornata. * Sic pulchra antè ip- 15
sum non fuerunt talia, vsque ad origi[illegible]em. 16
Non est indutus illa aliengena aliquis, sed
C tantum filij ipsius soli, & nepotes eius per 17
omne tempus. *Sacrificia ipsius consumpta 18
sunt igne quotidie. * Compleuit Moyses
Leu 8.b.12 19 manus eius,& vnxit illum oleo sancto. Fa-
ctum est illi in testamentum æternum, &
semini eius sicut dies cœli, fungi sacerdo-
tio, & habere laudem, & glorificare popu-
20 lum suum in nomine eius. *Ipsum elegit ab
omni viuente, offerre sacrificium Deo, in-
censum, & bonum odorem, in memoriam
21 placare populo suo: * Et dedit illi in præ-
ceptis suis potestatem, in testamentis iudi-
ciorum,docere Iacob testimonia,& in lege
22 sua lucem dare Israel. * Quia contra illum
steterunt alieni, & propter inuidiam cir-
Num.16.a. 1. cumdederunt illum homines in deserto,
qui erant cum Dathan, & Abiron, & con-
23 gregatio Core in iracundia. * Vidit Domi-
nus Deus, & non placuit illi, & consumpti
24 sunt in impetu iracundiæ. *Fecit illis mon-
stra,& consumpsit illos in flamma ignis. *
25 *Et addidit Aaron gloriam,& dedit illi he-
reditatem,& primitias frugum terræ diuisit
26 illi. *Panem ipsis in primis parauit in satie-
D tatem:nam & sacrificia Domini edent,quæ
27 dedit illi,& semini eius. *Cæterum in terra
gentes non hæreditabit, & pars non est illi
in gente: ipse est enim pars eius,& hæredi-
28 tas. * Phinees filius Eleazari tertius in glo-
ria est,imitando eum in timore Domini: * Num.15.b. 7.
29 Et stare in reuerentia gentis:in bonitate,& 1.Mac.2.f. 54.
alacritate animæ suæ placuit Deo pro Is-
30 rael. * Ideò statuit illi testamentum pacis,
principem sanctorum, & gentis suæ, vt sit
illi,& semini eius sacerdotij dignitas in æter-
31 num. Et testamentum Dauid regi filio Ies-
se de tribu Iuda, hæreditas ipsi, & semini
eius, vt daret sapientiam in cor nostrum,
iudicare gentem suam in iustitia, ne abole-
rentur bona ipsorum, & gloriam ipsorum
in gentem eorum æternam fecit.

CAP. XLVI.

Laudes Iosue, Caleb, & Samuelis.

1 FOrtis in bello Iesus Naue, successor
A Moysi in Prophetijs, qui fuit magnus
2 secundùm nomen suum,*Maximus in salu-
tem electorum Dei,expugnare insurgentes
hostes, vt consequeretur hæreditatem Is-
3 rael. * Quam gloriam adeptus est in tollen-
do manus suas,& iactando contra ciuitates
4 rhomphæas? * Quis ante illum sic restitit?
5 Nam hostes ipse Dominus perduxit. * An
Ios.10.c.14 non in iracundia eius impeditus est sol, &
6 vna dies facta est quasi duo? *Inuocauit Al-
tissimum potentem in oppugnando inimi-
cos vndique, & audiuit illum magnus, &
sanctus Deus in saxis grandinis virtutis val-

dè

de fortis. * Impetum fecit contra gentem 7
hoſtilem, & in deſcenſu perdidit contra-
rios, Vt cognoſcant gentes potentiam eius, 8
quia contra Deum pugnare non eſt facile. B
Et ſecutus eſt à tergo potentis: * Et in die- 9
Num.14.a. bus Moyſi miſericordiam fecit ipſe, & Ca-
6. leb filius Iephone, ſtare contra hoſtem, &
prohibere gentem à peccatis, & perfringe-
re murmur malitiæ. *Et ipſi duo conſtituti, 10
à periculo liberati ſunt à numero ſexcen-
torum millium peditum, inducere illos in
hæreditatem, in terram, quæ manat lac, &
mel. *Et dedit Dominus ipſi Caleb fortitu- 11
dinem, & vſque in ſenectutem permanſit
illi virtus, vt aſcenderet in excelſum terræ
locum, & ſemen ipſius obtinuit hæredita-
tem: * Vt viderent omnes filij Iſrael, quia 12
bonum eſt obſequi ſancto Deo: *Et iudices 13
ſinguli ſuo nomine, quorum non eſt cor- C
rup.tum cor: qui non auerſi ſunt à Domino,
* vt ſit memoria illorum in benedictione, 14
& oſſa eorum pullulent de loco ſuo, *Et no- 15
men eorum permaneat in æternum, per-
manens ad filios illorum, ſanctorum viro-
rum gloria. * Dilectus à Domino Deo ſuo 16
Samuel Propheta Domini, renouauit impe-
rium, & vnxit principes in gente ſua. *In le- 17
ge Domini congregationem iudicauit, &
vidit Deus Iacob, & in fide ſua probatus eſt
propheta. *Et cognitus eſt in verbis ſuis fi- 18
delis, quia vidit Deum lucis: *Et inuocauit 19
Dominum omnipotentem, in oppugnando D
hoſtes circumſtantes vndique, in oblatione
agni inuiolati. *Et intonuit de cœlo Domi- 20
nus, & in ſonitu magno auditam fecit vo-
cem ſuam, * Et contriuit principes Tyrio- 21
rum, & omnes duces Philiſthijm: *Et ante 22
tempus finis vitæ ſuæ, & ſæculi, teſtimo-
nium præbuit in conſpectu Domini, &
Chriſti: pecunias & vſque ad calceamenta
ab omni carne non accepit, & non accu-
ſauit illum homo. * Et poſt hoc dormi- 23
uit, & notum fecit regi, & oſtendit illi fi-
nem vitæ ſuæ, & exaltauit vocem ſuam
de terra in prophetia delere impietatem
gentis.

CAP. XLVII.

Laudes Nathan, Dauidis, & Salomonis.

POſt hæc ſurrexit Nathan propheta in 1
2.Reg.12.a. diebus Dauid. *Et quaſi adeps ſepara- A
2. tus à carne, ſic Dauid à filijs Iſrael. * Cum 2
leonibus luſit, quaſi cum agnis: & in vrſis 3
1. Reg. 17. similiter fecit ſicut in agnis ouium, in iu-
d. 34. uentute ſua. *Numquid non occidit gigan- 4
1.Reg.17.f. tem, & abſtulit opprobrium de gente? *
49. In tollendo manum, ſaxo fundæ deiecit ex- 5
1.Reg.18. ultationem Goliæ: *Nam inuocauit Domi- 6
b.6. num omnipotentem, & dedit in dextera
eius tollere hominem fortem in bello, &
7 exaltare cornu gentis ſuæ. * Sic in decem
millibus glorificauit eum, & laudauit eum
in benedictionibus Domini, in offerendo il-
8 li coronam gloriæ. * Contriuit enim inimi-
cos vndique, & exſtirpauit Philiſthijm
contrarios, vſque in hodiernum diem;
contriuit cornu ipſorum, vſque in æternum.
9 In omni opere dedit confeſſionem Sancto,
10 & Excelſo in verbo gloriæ. * De omni cor-
B de ſuo laudauit Dominum, & dilexit Deũ,
qui fecit illum: & dedit illi contra inimicos
11 potentiam: * Et ſtare fecit cantores contra
altare, & in ſono eorum dulces fecit modos.
12 Et dedit in celebrationibus decus, & orna-
uit tempora vſque ad conſummationem vi-
tæ, vt laudarent nomen ſanctum Domini, &
13 amplificarent manè Dei ſanctitatem. *Do- 2. Reg. 18.
minus purgauit peccata ipſius; & exaltauit b.7. d. 10.
in æternum cornu eius: & dedit illi teſta-
mentum regni, & ſedem gloriæ in Iſrael. * 3.Reg.3.a.
14 Poſt ipſum ſurrexit filius inſipiens, & pro- 1.
pter illum deiecit omnem potentiam ini-
15 micorum. * Salomon imperauit in diebus
pacis, cui ſubiecit Deus omnes hoſtes, vt
conderet domum in nomine ſuo, & pararet
ſanctitatem in ſempiternum: quemadmo- 3.Reg.4.d.
16 dum eruditus es in iuuentute tua, * Et im- 31.
pletus es, quaſi flumen, ſapientia, & terram
17 texit anima tua. * Et repleſti in compa-
C rationibus ænigmata: ad inſulas longè di-
uulgatum eſt nomen tuum, & dilectus es
18 in pace tua. *In cantilenis, & prouerbijs, &
comparationibus, & interpretationibus,
19 miratæ ſunt terræ, * Et in nomine Domini 3.Reg.10.c.
20 Dei, cui eſt cognomen, Deus Iſrael. * Col- 27.
legiſti, quaſi aurichalcum aurum, & vt
21 plumbum compleſti argentum, * Et incli-
naſti femora tua mulieribus: poteſtatem
22 habuiſti in corpore tuo, *Deſiſti maculam
in gloria tua, & profanaſti ſemen tuum in-
ducere iracundiam ad liberos tuos, & inci-
23 tari ſtultitiam tuam, Vt faceres imperium 3.Reg.11.
b partitum, & ex Ephraim imperare im- c.16.
24 perium durum. * Deus autem non dere-
D linquet miſericordiam ſuam, & non cor-
rumpet, nec delebit opera ſua, neque per-
det a ſtirpe nepotes electi ſui: & ſemen
eius, qui diligit Dominum non corrumpet.
25 Dedit autem reliquum Iacob, & Dauid de
26 ipſa ſtirpe. *Et finem habuit Salomon cum
27 patribus ſuis. * Et dereliquit poſt ſe de ſe- 3.Reg.12.
28 mine ſuo, gentis ſtultitiam, *Et imminu- d.28.
tum à prudentia, Roboam, qui auertit gen-
29 tem conſilio ſuo: *Et Ieroboam filium Na-
bat, qui peccare fecit Iſrael, & dedit viam
peccandi Ephraim, & plurima redundaue-
30 runt peccata ipſorum. *Valde auerterunt
31 illos à terra ſua. *Et quæſiuit omnes nequi-
tias, vſque dum perueniret ad illos defen-
ſio, & ab omnibus peccatis liberauit eos.

tauerunt. * Seth, & Sem apud homines 19
gloriam adepti sunt; & super omnem ani-
mam in origine Adam.

CAP. L.

Simonis pontificis filij Onia præconia narrantur celeberrima: duæ gentes odio habitæ, & tertia stulta: de Iesu filio Sirach huius libri auctore.

1. Machab. 12. a. b. 2. Mach. 3. & 4.

SImon Oniæ filius, sacerdos magnus, qui 1
in vita sua suffulsit domum, & in die- A
bus suis corroborauerit templum. * Tem- 2
pli etiam altitudo ab ipso fundata est, du-
plex ædificatio, & excelsi parietes templi. *
In diebus ipsius emanauerunt putei aqua- 3
rum, & quasi mare adimpleti sunt supra
modum. * Qui curauit gentem suam, & 4
liberauit eam à perditione. * Qui præua- 5
luit amplificare ciuitatem, qui adeptus
est gloriam in conuersatione gentis: & in-
gressum domus, & atrij amplificauit. *
Quasi stella matutina in medio nebulæ, & 6
quasi luna plena in diebus suis lucet. * Et 7
quasi sol refulgens, sic ille effulsit in tem-
plo Dei. * Quasi arcus refulgens inter ne- 8
bulas gloriæ, & quasi flos rosarum in die-
bus vernis, & quasi lilia, quæ sunt in tran-
situ aquæ, & quasi thus redolens in diebus
æstatis. * Quasi ignis effulgens, & thus 9
ardens in igne. * Quasi vas auri solidum, 10
ornatum omni lapide pretioso. * Quasi B
oliua pullulans, & cypressus in altitudi- 11
nem se extollens, in accipiendo ipsum
stolam gloriæ, & vestiri eum in consum-
mationem virtutis. * In ascensu altaris 12
sancti, gloriam dedit sanctitatis amictum.
In accipiendo autem partes de manu sa- 13
cerdotum, & ipse stans iuxta aram. Et
circa illum corona fratrum: quasi plan-
tatio cedri in monte Libano. * Sic circa 14
illum steterunt, quasi rami palmæ, &
omnes filij Aaron in gloria sua. * Obla- 15
tio autem Domini in manibus ipsorum,
coram omni synagoga Israel: & con-
summatione fungens in ara, amplifica-
re oblationem excelsi regis. * Porrexit 16
manum suam in libatione, & libauit
de sanguine uuæ. * Effudit in fundamen- 17
to altaris odorem diuinum excelso prin-
cipi. * Tunc exclamauerunt filij Aaron, 18
in tubis productilibus sonuerunt, &
auditam fecerunt vocem magnam in me- C
moriam coram Deo. * Tunc omnis po- 19
pulus simul properauerunt, & ceciderunt in faciem super terram, adorare
Dominum Deum suum, & dare preces
omnipotenti Deo excelso. * Et amplifi- 20
cauerunt psallentes in vocibus suis, &
in magna domo auctus est sonus suaui- 21
tatis plenus. * Et rogauit populus Do-
minum excelsum in prece, vsquedum
perfectus est honor Domini, & munus 22
suum perfecerunt. * Tunc descendens,
manus suas extulit in omnem congrega-
tionem filiorum Israel dare gloriam Dei
à labijs suis, & in nomine ipsius gloria- 23
ri: * Et iterauit orationem suam, vo-
D lens ostendere virtutem Dei. * Et nunc 24
orate Deum omnium, qui magna fecit
in omni terra, qui auxit dies nostros à
ventre matris nostræ, & fecit nobiscum 25
secundum suam misericordiam. * Det
nobis iucunditatem cordis, & fieri pa-
cem in diebus nostris in Israel per dies 26
sempiternos. * Credere Israel nobiscum
esse Dei misericordiam, vt liberet nos 27
in diebus suis. * Duas gentes odit anima
mea: tertia autem non est gens, quam 28
oderim: * Qui sedent in monte Seir, &
Philisthijm, & stultus populus, qui ha- 29
bitat in Sichimis. * Doctrinam sapien-
tiæ, & disciplinæ scripsit in codice isto
Iesus filius Sirach Ierosolymita, qui re- 30
nouauit sapientiam de corde suo. * Bea-
tus, qui in istis versatur bonis, qui po-
nit illa in corde suo, sapiens erit semper. *
Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit: 31
quia lux Dei, vestigium eius est.

CAP. LI.

Dei laus, & exaltatio, & gratiarum actio.

ORatio Iesu filij Sirach: Confitebor 1
A tibi Domine rex, & collaudabo te
Deum saluatorem meum. * Confitebor 2
nomini tuo: quoniam adiutor, & pro-
tector factus es mihi, * Et liberasti cor- 3
pus meum à perditione, à laqueo linguæ
iniquæ, & à labijs operantium menda-
cium, & in conspectu astantium factus
es mihi adiutor. * Et liberasti me secun- 4
dùm multitudinem misericordiæ nominis
tui à rugientibus, præparatis ad escam,
De manibus quærentium animam meam, 5
& de portis tribulationum, quæ circum-
dederunt me: * A pressura flammæ, quæ 6
circumdedit me, & in medio ignis non sum
æstuatus. * De altitudine ventris inferi, 7
& à lingua coinquinata, & à verbo men-
dacij, à rege iniquo, & à lingua iniu-
sta. * Laudabit vsque ad mortem anima 8
mea Dominum, * Et vita mea appropin- 9
quans erat in inferno deorsum. * Cir- 10
B cumdederunt me vndique, & non erat
qui adiuuaret. Respiciens eram ad adiu- 11
torium hominum, & non erat. * Me-

moratus sum misericordiæ tuæ Domine, & operationis tuæ, quæ à sæculo sunt. Quoniam eruis sustinentes te Domine: & liberas eos de manu gentium. * Exaltasti super terram habitationem meam, & pro morte defluente deprecatus sum. * Inuocaui Dominum patrem Domini mei, vt non derelinquat me in die tribulationis meæ, & in tempore superborum sine adiutorio. * Laudabo nomen tuum assiduè, & collaudabo illud in confessione, & exaudita est oratio mea. * Et liberasti me de perditione, & eripuisti me de tempore iniquo. Propterea confitebor, & laudem dicam tibi, & benedicam nomini Domini. * Cum adhuc iunior essem priusquam oberrarem, quæsiui sapientiam palam in oratione mea. Ante templum postulabam pro illa, & vsque in nouissimis inquiram eam. Et efflоruit tanquam præcox vua. * Lætatum est cor meum in ea. Ambulauit, pes meus iter rectum, à iuuentute mea inuestigabam eam. * Inclinaui modicè aurem meam, & excepi illam. * Multam inueni in meipso sapientiam, & multum profeci in ea. * Danti mihi sapientiam, dabo gloriam. * Consiliatus sum enim, vt facerem illam: zelatus sum bonum, & non confundar. *

Collućtata est anima mea in illa, & in fa-
ciendo eam confirmatus sum. * Manus meas extendi in altum, & insipientiam eius luxi. * Animam meam direxi ad illam, & in agnitione inueni eam. * Possedi cum ipsa cor ab initio: propter hoc non derelinquar. * Venter meus conturbatus est quærendo illam: propterea bonam possidebo possessionem. * Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam: & in ipsa laudabo eum. * Appropiate ad me indoćti, & congregate vos in domum disciplinæ. * Quid adhuc retardatis? & quid dicitis in his? animæ vestræ sitiunt vehementer. Aperui os meum, & locutus sum: Comparate vobis sine argento, * Et collum vestrum subijcite iugo, & suscipiat anima vestra disciplinam: in proximo est enim inuenire eam. * Videte oculis vestris, quia modicum laboraui, & inueni mihi multam requiem. * Assumite disciplinam in multo numero argenti, & copiosum aurum possidere in ea. * Lætetur anima vestra in misericordia eius, & non confundemini in laude ipsius. * Operamini opus vestrum ante tempus, & dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

PRO.

Digitized by Google

PROPHETIA ISAIÆ.

CAPVT PRIMVM.

Tempus, quo prophetauit Isaias super Iudam, & Ierusalem, quæ ob suam ingratitudinem aliaque scelera, omni pœnarum genere à Deo percussa, non est ad eum reuersa: quamobrem dicit miserrimam imminere ipsi desolationem: victima, & solemnitates ipsius reijciuntur: & quid facere debeat, vt in gratiam à Deo recipiatur: rursum ob defectionem à priſtina virtute in varia peccata grauium vindictam, & futuram tandem ipsius liberationem, & in feliciorem ſtatum reſtitutionem vaticinatur.

Iſio Iſaiæ filij Amos, quam vidit ſuper Iudam, & Ieruſalem, in diebus Oziæ, Ioathan, Achaz, & Ezechiæ, regum Iuda. 1 A
*Audite cœli, & auribus percipe terra, quoniam Dñs locutus eſt. Filios enutriui, & exaltaui: ipſi autem ſpreuerunt me. 2
*Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui: Iſrael autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. 3
*Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam, filijs ſceleratis: dereliquerunt Dñm, blaſphemauerunt ſanctum Iſrael, abalienati ſunt retrorſum. 4 B
*Super quo percutiam vos vltra, addentes præuaricationem? omne caput languidum, & omne cor mœrens. 5
*A planta pedis, vſque ad verticem, non eſt in eo ſanitas: vulnus, & liuor, & plaga tumens, non eſt circumligata, nec curata medicamine, neque fota olco. 6
*Terra veſtra deſerta ciuitates: veſtræ ſuccenſæ igni: regionem veſtram coram vobis alieni deuorant, & deſolabitur ſicut 7
Iſa. 5. b. 8. in vaſtitate hoſtili. 8
*Et derelinquetur filia C Sion, vt vmbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario, & ſicut ciuitas, quæ vaſtatur. 9
*Niſi Dñs exercituum reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus. Rom. 9. f. 29. Gen. 18. c. 24.
Audite verbum Dñi principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei noſtri populus Gomorrhæ. 10 11
*Quo mihi multitudinem, victimarum veſtrarum, dicit Dñs? plenus ſum: holocauſta arietum, & adipem pinguium, & ſanguinem vitulorũ, & agnorum, & hircorum, nolui. Ier. 6. c. 19. Amos 5. f. 18. 12
*Cum veniretis ante conſpectum meum, quis quæſiuit hæc D de manibus veſtris, vt ambularetis in atrijs meis? 13
*Ne offeratis vltra ſacrificium fruſtra: incenſum abominatio eſt mihi. Neomeniam, & ſabbatum, & feſtiuitates alias non feram iniqui ſunt cœtus veſtri: 14
*Calendas veſtras, & ſolemnitates veſtras, odiuit anima mea: facta ſunt mihi moleſta, laboraui ſuſtinens. 15
Et cum extenderitis manus veſtras, auertam oculos meos à vobis: & cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam: manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Inf. 59. b. 1. 1. Petr. 3. b. 12. 16
*Leuamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis: quieſcite agere peruerſe, 17
*Diſcite E benefacere: quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite viduam. 18
*Et venite, & arguite me, dicit Dominus: ſi fuerint peccata veſtra, vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra, quaſi vermiculus, velut lana alba erunt. 19
*Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. 20
Quod ſi nolueritis,

& me

& me ad iracundiam prouocaueritis: gladius deuorabit vos, quia os Dñi locutum est. * Quomodo facta est meretrix ciuitas 21
fidelis, plena iudicij? iustitia habitauit in ea, nunc autem homicidæ. Argentum tuum 22
versum est in scoriam: vinum tuum mistum est aqua. * Principes tui infideles so- 23
cij furum: omnes diligunt munera, sequun- F
Ier.5.8.28. tur retributiones. Pupillo non iudicant: & causa viduæ non ingreditur ad illos. * Propter 24
hoc ait Dñs Deus exercituum fortis Israel: Heu, consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis. * Et con- 25
uertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne G
stannum tuum. * Et restituam iudices tuos, 26
vt fuerunt prius, & consiliarios tuos sicut antiquitus: post hæc vocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis. * Sion in iudicio redimetur, 27
& reducent eam in iustitia. Et conteret sce- 28
lestos, & peccatores simul: & qui dereliquerunt Dominum, consumentur. * Con- 29
fundentur enim ab idolis, quibus sacrificauerunt: & erubescetis super hortis, quos elegeratis. * Cum fueritis velut quercus de- 30
fluentibus foliis, & velut hortus absque aqua. * Et erit fortitudo vestra, vt fauilla 31
stuppæ, & opus vestrum, quasi scintilla: & succendetur vtrumque simul, & non erit, qui extinguat.

CAP. II.

Ad montem domus Domini fluent omnes gentes, & de Sion exibit lex, nec vltra bello molestabitur: domus verò Iacob ob idololatriam, amaritiam, & reliqua scelera abijcietur: superbi humiliabuntur, & solus Dominus exaltabitur.

VErbum, quod vidit Isaias, filius Amos, 1
Mich.4.1. super Iuda, & Ierusalem. * Et erit in A nouissimis diebus præparatus mons domus 2
Dñi in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes. * Et ibunt populi multi, & dicent: Venite, & 3
ascendamus ad montem Dñi, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius: quia de Sion exibit lex, & verbum Dñi de Ierusalem. * Et 4
iudicabit gentes, & arguet populos multos: B
& conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces: non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur vltra ad prælium. * Domus Iacob venite, & 5
ambulemus in lumine Domini. * Proiecisti 6
enim populum tuum, domum Iacob: quia repleti sunt, vt olim, & augures habuerunt, vt Philisthijm, & pueris alienis adhæserunt. * Repleta est terra argento, & auro: & 7
non est finis thesaurorum eius: * Et repleta 8
est terra eius equis: & innumerabiles quadrigæ eius. Et repleta est terra eius idolis: opus manuum suarum adorauerunt, quod 9
fecerunt digiti eorum. * Et incuruauit se homo, & humiliatus est vir: ne ergo dimittas 10
eis. * Ingredere in petram: & abscondere in C
fossa humo à facie timoris Dñi, & à gloria 11
maiestati eius. * Oculi sublimes hominis humiliati sunt, & incuruabitur altitudo virorum: exaltabitur autem Dñs solus in die 12
illa. * Quia dies Dñi exercituum super omnem superbum, & excelsum, & super om- 13
nem arrogantem, & humiliabitur. * Et super omnes cedros Libani sublimes, & ere- 14
ctas, & super omnes quercus Basan. * Et super omnes montes excelsos, & super om- 15
nes colles eleuatos. * Et super omnem turrim excelsam, & super omnem murum 16
munitum. * Et super omnes naues Tharsis, D
& super omne, quod visu pulchrum est. * 17
Et incuruabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & eleuabi- 18
tur Dominus solus in die illa: * Et idola pe- 19
nitus conterentur: * Et introibunt in spe- Osee 10. 8.
luncas petrarum, & in voragines terræ, à fa- Luce 23.6.
cie formidinis Domini, & à gloria maiesta- Apoc.6.16.
tis eius, cum surrexerit percutere terram. *
20 In die illa proijciet homo idola argenti sui, & simulachra auri sui, quæ fecerat sibi, vt 21
adoraret talpas, & vespertiliones. * Et ingredietur scissuras petrarum, in cauernas saxorum, à facie formidinis Domini, & à gloria maiestatis eius, cum surrexerit per- 22
cutere terram. * Quiescite ergo ab homine, cuius spiritus in naribus eius est, quia excelsus reputatus est ipse.

CAP. III.

Futura Iudæorum ob sua peccata grauis afflictio, ac desertio, & puerorum, atque effeminatorum dominium: peccata superiorum arguit: item superbiam, & curiosam lasciuiam filiarum Sion in ignominiam vertendam prædicit.

1 ECce enim dominator Dñs exercituum A
auferet à Ierusalem, & à Iuda validum & fortem, omne robur panis, & omne ro- 2
bur aquæ; * Fortem, & virum bellatorem, iudicem, & prophetam, & ariolum, & se- 3
nem; * Principem super quinquaginta, & honorabilem vultu, & consiliarium, & sapientem de architectis, & prudentem eloquij mystici. * Et dabo pueros principes eo- 4
rum, & effeminati dominabuntur eis. * Et 5
irruet populus, vir ad virum, & vnusquisque ad proximum suum: tumultuabitur B
puer contra senem, et ignobilis contra nobilem. Apprehendet enim vir fratrem suum 6
domesticum patris sui: Vestimentum tibi est, princeps esto noster, ruina autem hæc sub manu tua. * Respondebit in die illa, di- 7
cens:

cens: Non ſum medicus, & in domo mea non eſt panis, neque veſtimentum: nolite conſtituere me principem populi. * Ruit enim Ieruſalem, & Iudas concidit: quia lingua eorum, & adinuentiones eorum contra Dñm, vt prouocarent oculos maieſtatis eius. * Agnitio vultus eorum reſpondit eis: & peccatum ſuum, quaſi Sodoma prædicauerunt, nec abſconderunt: væ animæ eorum, quoniam reddita ſunt eis mala. * Dicite iusto, quoniam benè, quoniam fructũ adinuentionum ſuarum comedet. * Væ impio in malum: retributio enim manuum eius fiet ei. * Populum meum exactores ſui ſpoliauerunt, & mulieres dominatæ ſunt eis. Populo meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant. * Stat ad iudicandum Dominus: & ſtat ad iudicandos populos. * Dominus ad iudicium veniet cum ſenibus populi ſui, & principibus eius: vos enim depaſti eſtis vineam, & rapina pauperis in domo veſtra. * Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dominus Deus exercituum? * Et dixit Dominus pro eo, quod eleuatæ ſunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus ſuis, & compoſito gradu incedebant: * Decaluabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, * Et torques, & monilia, & armillas, & mitras, * Et diſcriminalia, & periſcelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inaures, * Et annulos, & gemmas in fronte pendentes, * Et mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, Et ſpecula, & ſindones, & vittas, & theriſtra. * Et erit pro ſuaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine caluitium, & pro faſcia pectorali cilicium. * Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, & fortes tui in prœlio. * Et mœrebunt, atque lugebunt portæ eius, & deſolata in terra ſedebit.

CAP. IV.

Septem mulieres vnum maritum appetunt: germen Domini exaltabitur: & reliquiæ Iſrael ablutis earum ſordibus ſalua erunt, magnaque ſecuritate, & felicitate afficientur.

ET apprehendent ſeptem mulieres virũ vnum in die illa, dicentes: Panem noſtrum comedemus, & veſtimentis noſtris operiemur: tantummodo inuocetur nomẽ tuum ſuper nos, auferopprobrium noſtrũ. In die illa, erit germen Dñi in magnificentia, & gloria, et fructus terræ ſublimis, et exultatio his, qui ſaluati fuerint de Iſrael. * Et erit: Omnis, qui relictus fuerit in Sion, & reſiduus in Ieruſalem, ſanctus vocabitur, omnis, qui ſcriptus eſt in vita in Ieruſalem. Si abluerit Dominus ſordes filiarum Sion, et ſanguinem Ieruſalem lauerit de medio eius, in ſpiritu iudicij, et ſpiritu ardoris. * Et creabit Dominus ſuper omnem locum montis Sion, et vbi inuocatus eſt, nubem per diem, et fumum, et ſplendorem ignis flammantis in nocte: ſuper omnem enim gloriam protectio. * Et tabernaculum erit in vmbraculum diei ab æſtu, et in ſecuritatem, et abſconſionem à turbine, et à pluuia.

CAP. V.

Sub figura vineæ ſterilis in direptionem traditæ prophetat iudicium, & deſertionem Iudæorum, ipſorumque peccata deſcribuntur: auaritia in coaduanandis poſſeſſionibus: ebrietas, & contemptus ſcientiæ Dei: inferni dilatatio: humiliatio ſuperborum, & exaltatio Dei: felicitas quoque iuſtorum, & væ diuerſis peccatorum generibus denuntiatur: & ſignum in nationibus eleuandum contra Iudæos.

CAntabo dilecto meo canticum patruelis mei vineæ ſuæ. Vinea facta eſt dilecto meo in cornu filio olei. * Et ſepiuit eam, et lapides elegit ex illa, et plantauit eam electam, et ædificauit turrim in medio eius, et torcular extruxit in ea: et expectauit, vt faceret vuas, et fecit labruſcas. Nunc ergo habitatores Ieruſalem, et viri Iuda, iudicate inter me, et vineam meam. * Quid eſt, quod debui vltra facere vineæ meæ, et non feci ei? an quod expectaui, vt faceret vuas, et fecit labruſcas? * Et nunc oſtendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ: auferam ſeptem eius, et erit in direptionem: diruam maceriam eius, et erit in conculcationem. * Et ponam eam deſertam: et non putabitur, et non fodietur: et aſcendent vepres, et ſpinæ: et nubibus mandabo ne pluant ſuper eam imbrem. * Vinea enim Domini exercituum, domus Iſrael eſt: et vir Iuda germen eius delectabile: et expectaui, vt faceret iudicium, et ecce iniquitas: et iuſtitiam, et ecce clamor. * Væ, qui coniungitis domum ad domum, et agrum agro copulatis, vſque ad terminum loci. nunquid habitabitis vos ſoli in medio terræ? * In auribus meis ſunt hæc, dicit Dominus exercituum. Niſi domus multæ deſertæ fuerint, grandes, et pulchræ, abſque habitatore. * Decem enim iugera vinearum facient laguncula meam, et triginta modij ſemenſ tis facies modios tres. * Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, et potandum,

Ier. 2. d. 21. Matt. 21. d. 33.

dum vſque ad veſperam, vt vino æſtuetis.* Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs veſtris: & opus Dñi non reſpicitis, nec opera manuum eius cõſideratis. * Propterea captiuus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam, & nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius ſiti exaruit. * Propterea dilatauit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum D abſque vllo termino: & deſcendent fortes eius, & populus eius, & ſublimes glorioſique eius, ad eum. * Et incuruabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi ſublimium deprimentur. * Et exaltabitur Dominus exercituum in iudicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur in iuſtitia. Et paſcentur agni iuxta ordinem ſuum, & deſerta in vbertatem verſa aduenæ comedent. * Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum. * Qui dicitis: E Feſtinet, & citò veniat opus eius, vt videamus: & appropiet, & veniat conſilium ſancti Iſrael, & ſciemus illud. * Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. * Væ, qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis prudentes. * Væ, qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem. * Qui iuſtificatis impium pro muneribus, & iuſtitiam iuſti auferetis ab eo. Propter hoc, ſicut deuorat ſtipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit; ſic radix eorum, quaſi F fauilla erit, & germen eorum, vt puluis aſcendet abiecerunt enim legem Dñi exercituum, & eloquium ſancti Iſrael blaſphemauerunt. * Ideò iratus eſt furor Domini in populum ſuum, & extendit manum ſuam ſuper eum, & percuſſit eum: & conturbati ſunt montes, & facta ſunt morticina eorum, quaſi ſtercus in medio platearum. In his omnibus non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius extenta. Et eleuabit ſignum in nationibus procul, & ſibilabit ad eum de finibus terræ: & ecce feſtinus velociter veniet. * Non eſt deficiens, neque laborans in eo: non dormitabit, neque dormiet, neque ſoluetur cingulum renum eius, nec rumpetur corrigia calceamenti eius. * Sagittæ eius acutæ, & omnes arcus eius extenti. Vngulæ equorum eius, vt ſilex, & rotæ eius, quaſi impetus tempeſtatis. * Rugiens eius, vt leonis, rugiet vt catuli leonum: & frendet, & tenebit prædam: & amplexabitur, & non erit, qui eruat. * Et ſonabit ſuper eum in die illa ſicut ſonitus maris: aſpiciemus in terram, & ecce tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata eſt in caligine eius.

Prou. 1. b. 7. Rom. 11. d. 10.

CAP. VI.

Iſaias viſa Domini maieſtate condemnat ſe quod tacuerit, ſed mundatus labijs ſuis offert ſe ad prædicandum: prædicitur execrandus populus vſque ad deſolationem ciuitatum Iudæ, & eius, quæ derelicta erat futura conſolatio.

1 IN anno, quo mortuus eſt rex Ozias, vidi
A I Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum: & ea, quæ ſub ipſo
2 erant, replebant templum. * Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ vni, & ſex alæ alteri: duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant. Et clamabant alter ad alterum, &
3 dicebant: Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Apoc. 4. b. 8
B Deus exercituum, plena eſt omnis terra
4 gloria eius. * Et commota ſunt ſuperliminaria cardinum à voce clamantis, & do-
5 mus repleta eſt fumo. * Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego ſum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito, & regem Dominum
6 exercituum vidi oculis meis. * Et volauit ad
C me vnus de Seraphim, & in manu eius cal-
7 culus, quem forcipe tulerat de altari. * Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur. * Et audiui vocem
8 Domini dicentis: Quem mittam? & quis
9 ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me. * Et dixit: Vade, & dices populo huic: Audite Matt. 13. b. 14. Marc. 4. b. 12. Luc. 8. b. 10 Ioan. 12. a. Act. 28. g. 26. Rom. 11. b. 8.
audientes, & nolite intelligere: & videte
10 viſionem, & nolite cognoſcere. * Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua: & oculos eius claude: ne fortè videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo in-
11 telligat, & conuertatur, & ſanem eum. * Et dixi: Vſquequò Domine? & dixit: Donec deſolentur ciuitates abſque habitatore, & domus ſine homine, & terra relinquetur
12 deſerta. * Et longe faciet Dominus homi-
D nes, & multiplicabitur, quę derelicta fuerat
13 in medio terræ. * Et adhuc in ea declinatio, & conuertetur, & erit in oſtenſionem ſicut terebinthus, & ſicut quercus, quæ expandit ramos ſuos: ſemen ſanctum erit id, quod ſteterit in ea.

CAP. VII.

Obſeſſa à Syris, & ab Iſrael Ieruſalem, Iſaias prophetat illos non prævalituros, datque impio Achaz ſignum liberationis virginem parituram filium, cuius nomen Emmanuel: prædicitque deſertionem Iſrael, & grauiſſimam Iudæ afflictionem, ac ſolitudinem.

1 ET factum eſt in diebus Achaz filij Ioa-
A than, filij Oziæ regis Iuda, aſcendit 2. Reg. 16. a. 5.
Raſin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ

rex

rex Iſrael, in Ieruſalem, ad præliandum contra eam: & non potuerunt debellare eã.
2 Et nuntiauerunt domui Dauid, dicentes: Requieuit Syria ſuper Ephraim,& commotum eſt ori eius, & cor populi eius, ſicut mouentur ligna ſyluarum à facie venti. *
3 Et dixit Dñs ad Iſaiam: Egredere in occurſum Achaz tu,& qui derelictus eſt Iaſub filius tuus, ad extremum aquæductus piſcinæ ſuperioris in via agri fullonis. *
4 Et dices ad eum: Vide vt ſileas: noli timere, & cor tuum ne formidet à duabus caudis titionum fumigantium iſtorum in ira furoris Raſin regis Syriæ,& filij Romeliæ:
5 Eo quod conſilium inierit contra Syria in malum B
6 Ephraim,& filius Romeliæ,dicentes: Aſcẽdamus ad Iudam, & ſuſcitemus eum, & auellamus eum ad nos, & ponamus regem in medio eius filium Tabeel. *
7 Hęc dicit Dominus Deus: Non ſtabit, & non erit iſtud: Sed caput Syriæ Damaſcus, & caput Damaſci Raſin: & adhuc ſexaginta, & quinque anni,& definet Ephraim eſſe populus:
9 Et caput Ephraim Samaria,& caput Samariæ filius Romeliæ. Si non crediderit is,non permanebitis. *
10 Et adiecit Dñs loqui ad Achaz,dicens: *
11 Pete tibi ſignum à Dño Deo tuo in profundum inferni, ſiue in excelſum ſupra. *
12 Et dixit Achaz: Non petam,& non tentabo Dominum. *
13 Et dixit: Audite ergo domus Dauid: Numquid parum vobis eſt, moleſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis,& Deo meo? *
14 Propter hoc dabit Dñs ipſe vobis ſignum. Ecce Virgo concipiet,& pariet filium,& vocabitur nomen eius Em- C
15 manuel. Butyrum,& mel comedet, vt ſciat
16 reprobare malum, & eligere bonum. Quia antequam ſciat puer reprobare malum, & eligere bonum, derelinquetur terra, quam tu deteſtaris à facie duorum regum ſuorum.
17 Adducet Dñs ſuper te,& ſuper populum tuum, & ſuper domum patris tui,dies qui non venerunt à diebus ſeparationis Ephraim à Iuda cum rege Aſſyriorum. *
18 Et erit in die illa: Sibilabit Dominus muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægypti, & api,quæ eſt in terra Aſſur, *
19 Et venient,& requieſcent omnes in torrentibus vallium, & in cauernis petrarum, & in omnibus frutetis, & in vniuerſis foraminibus. *
20 In die illa radet Dominus in nouacula conducta,in his,qui trans flumen ſunt,in rege Aſſyriorum,caput & pilos pedum,& barbam vniuerſam. *
21 Et erit in die illa: Nutriet homo vaccam boum, & duas oues, *
22 Et præ vbertate lactis comedet butyrum: butyrum enim, & mel manducabit omnis, qui relictus fuerit in medio terræ. *
23 Et erit in die illa: Omnis locus vbi fuerint mille vites mille argenteis, in ſpinas, & in vepres
24 erunt. * Cum ſagittis, & arcu ingredientur illuc: vepres enim, & ſpinæ erunt in vni-
25 uerſa terra. * Et omnes montes, qui in ſarculo ſarrientur, non veniet illuc terror ſpinarum,& veprium,& erit in paſcua bouis, & in conculcationem pecoris.

CAP. VIII.

Iubetur Iſaias in libro ſcribere nomen pueri naſcituri, prædicit regna Iſrael, & Syriæ deſtruenda, Iudæque afflictionem, & futuram à Deo liberationem, licet multi ex Iuda eaſuri ſint: iubet ligari teſtimonium, & legem ſignari, ſubijciens, qua immineant mala recedentibus à lege.

1 ET dixit Dñs ad me: Sume tibi librum A grandem, & ſcribe in eo ſtylo hominis: Velociter ſpolia detrahe,cito prædare.
2 Et adhibui mihi teſtes fideles, Vriam ſacerdotem,& Zachariam filium Barachiæ: *
3 Et acceſſi ad prophetiſſam, & concepit,& peperit filium. Et dixit Dñs ad me: Voca nomen eius, Accelera ſpolia detrahere: Feſtina prædari. *
4 Quia antequam ſciat puer vocare patrem ſuum, & matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci,& ſpolia Samariæ, coram rege Aſſyriorum. *
5 Et adiecit Dñs loqui ad me adhuc,dicens: *
6 Pro eo,quod abB iecit populus iſte aquas Siloe, quæ vadunt cum ſilentio,& aſſumpſit magis Raſin,& filium Romeliæ:
7 Propter hoc ecce Dominus adducet ſuper eos aquas fluminis fortes,& multas,regem Aſſyriorum, & omnem gloriam eius: & aſcendet ſuper omnes riuos
8 eius,& fluet ſuper vniuerſas ripas eius, * Et ibit per Iudam,inundans,& tranſiens vſque ad collum veniet. Et erit extenſio alarum eius,implens latitudinem terræ tuæ, ò Em-
9 manuel. * Congregamini populi,& vincimini,& audite vniuerſæ procul terræ: confortamini,& vincimini,accingite vos,& vinci-
10 mini: * Inite conſilium,& diſſipabitur: loquimini verbum, & non fiet: quia nobiſ-
11 cum Deus. * Hęc enim ait Dñs ad me: Sicut C in manu forti eruditit me, ne irem in via
12 populi huius, dicens: Non dicatis, coniuratio: omnia enim, quæ loquitur populus iſte, coniuratio eſt: & timorem eius ne ti-
13 meatis,neque paueatis. * Dominum exercituum ipſum ſanctificare: ipſe pauor ve- Luc.2.c.34. Rom.9 &.
14 ſter, & ipſe terror veſter. * Et erit vobis in 33. 1.Petr.2.6. ſanctificationem. In lapidem aurem offenſionis,& in petram ſcandali, duabus domibus Iſrael; in laqueum, & in ruinam habi-
15 tantibus Ieruſalem. * Et offendent ex eis plurimi,& cadent,& conterentur: & irre-
16 tientur, & capientur. * Liga teſtimonium, 17 ſigna legem in diſcipulis meis. * Et expecta-
D bo Dñm, qui abſcondit faciem ſuam à do-
18 mo Iacob,& præſtolabor eum. * Ecce ego, & pue-

& pueri mei, quos dedit mihi Dominus in signum, & in portentum Israel à Domino exercituum, qui habitat in monte Sion. * Et cum dixerint ad vos: Quærite à pythonibus, & à diuinis, qui stridunt in incantationibus suis: Numquid non populus à Deo suo requiret, pro viuis à mortuis? Ad legem magis, et ad testimonium. Quod si non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis matutina lux. Et transibit per eam, coruet, et esuriet: et cum esurierit, irascetur, et maledicet regi suo, et Deo suo, et suspiciet sursum. * Et ad terram intuebitur, et ecce tribulatio, et tenebræ, dissolutio, et angustia, et caligo persequens, et non poterit auolare de angustia sua.

CAP. IX.

Vaticinium de Christi natiuitate, ipsiusque imperio multiplicando: de liberatione Iudæ à regibus Israel, & Syria: quorum regnorum, & præsertim regni Israel ad Deum redire nolentis, grauissimas cædes, intestinaque dissidia prædicit.

PRimo tempore alleuiata est terra Zabulon, et terra Nephthali: et nouissimo aggrauata est via maris trans Iordanem Galilææ gentium. * Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta est eis. * Multiplicasti gentem et non magnificasti lætitiam. Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia. * Iugum enim oneris eius, et virgam humeri eius, et sceptrum exactoris eius superasti, sicut in die Madian. * Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, et vestimentum mistum sanguine, erit in combustionem, et cibus ignis. * PARVVLVS enim NATVS est nobis, et filius datus est nobis, et factus est principatus super humerum eius: et vocabitur nomen eius, Admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium, et pacis non erit finis: super solium Dauid, et super regnum eius sedebit: vt confirmet illud, et corroboret in iudicio, et iustitia, amodo, et vsque in sempiternum: zelus Domini exercituum faciet hoc. * Verbum misit Dominus in Iacob, et cecidit in Israel. * Et sciet omnis populus Ephraim, et habitantes Samariam, in superbia, et magnitudine cordis dicentes: Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus: sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus. * Et eleuabit Dñs hostes Rasin super eum, et inimicos eius in tumultum vertet: Syriam ab Oriente, et Philisthiim ab Occidente: et deuorabunt Israel toto ore. In omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Et populus non est reuersus ad percutientem se, et Dominum exercituum non inquisierunt. * Et disperdet Dñs ab Israel caput, et caudam, incuruantem, et refrænantem, die vna. * Longæuus, et honorabilis, ipse est caput: et propheta docens mendacium, ipse est cauda. * Et erunt, qui beatificant populum istum, seducentes: et qui beatificantur, præcipitati. Propter hoc super adolescentulis eius non lætabitur Dominus: et pupillorum eius, et viduarum non miserebitur: quia omnis hypocrita est, et nequam, et vniuersum os locutum est stultitiam. In omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. * Succensa est enim quasi ignis impietas, veprem et spinam vorabit: et succendetur in densitate saltus, et conuoluetur superbia fumi. * In ira Domini exercituum conturbata est terra, et erit populus, quasi esca ignis: vir fratri suo non parcet. * Et declinabit ad dexteram, et esuriet: et comedet ad sinistram, et non saturabitur: vnusquisque carnem brachii sui vorabit; Manasses Ephraim, et Ephraim Manasses, simul ipsi contra Iudam. * In omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.

CAPVT X.

Væ condentibus leges iniquas in oppressionem pauperum, & viduarum: regem Assur virgam furoris Domini prædicit ob suam superbiam, & cordis arrogantiam humiliandum: consolatur Israel ne timeat ab Assur, reliquias ipsius ad Deum conuertendas prædicens.

VÆ, qui condunt leges iniquas: et scribentes, iniustitiam scripserunt: * vt opprimerent in iudicio pauperes, et vim facerent causæ humilium populi mei: vt essent viduæ præda eorum, et pupillos diriperent. * Quid facietis in die visitationis, et calamitatis de longe venientis? ad cuius confugietis auxilium? et vbi derelinquetis gloriam vestram, Ne incuruemini sub vinculo, et cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. * Væ Assur, virga furoris mei, et baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea. * Ad gentem fallacem mittam eum, et contra populum furoris mei mandabo illi, vt auferat spolia, et diripiat prædam, et ponat illum in conculcationem, quasi lutum platearum. * Ipse autem non sic arbitrabitur, et cor eius non ita existimabit: sed ad conterendum erit cor eius, et ad intermecionem gentium non pauca-
rum. * Dicet enim: * Numquid non principes

4. Reg. 19. 8. 11.

uerit Dominus cuncta opera ſua in monte
Sion, et in Ieruſalem, viſitabo ſuper fructũ
magnifici cordis regis Aſſur, et ſuper gloriã
altitudinis oculorum eius: * Dixi enim: In 13
fortitudine manus meæ feci, et in ſapientia
mea intellexi: et abſtuli terminos populo-
rum, et principes eorum deprædatus ſum,
et detraxi, quaſi potens in ſublimi reſiden-
tes. * Et inuenit, quaſi nidum manus mea 14
fortitudinem populorum: et ſicut colligũ- D
tur oua, quæ derelicta ſunt, ſic vniuerſam
terram ego congregaui: et non fuit, qui mo-
ueret pennam, et aperiret os, et gannuret. *
Numquid gloriabitur ſecuris contra eum, 15
qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra con-
tra eum, a quo trahitur? quomodo ſi eleue-
tur virga contra eleuantem ſe, et exaltetur
baculus, qui vtique lignum eſt. * Propter 16
hoc mittet dominator Dominus exercituũ
in pinguibus eius tenuitatem: et ſubtus glo-
riam eius ſuccenſa ardebit, quaſi combu-
ſtio ignis * Et erit lumen Iſrael in igne, et 17
Sanctus eius in flamma: et ſucoendetur, et
deuorabitur ſpina eius, et vepres in die
vna: * Et gloria ſaltus eius, et car- 18
meli eius, ab anima, vſque ad carnem E
conſumetur, et erit terrore profugus. * Et 19
reliquiæ ligni ſaltus eius præ paucitate nu-
merabuntur, & puer ſcribet eos. * Et erit in 20
die illa: non adijciet reſiduum Iſrael, et hi,
qui fugerint de domo Iacob, inniti ſuper
eo, qui percutit eos: ſed innitetur ſuper
Dñm ſanctum Iſrael in veritate. * Reliquiæ 21
conuertentur, reliquiæ, inquam, Iacob ad
Rom. 9. 8. 27. Deum fortem. Si enim fuerit populus tuus 22
Iſrael, quaſi arena maris, reliquiæ conuer-
Iaſ. 11. 6. 1. tentur ex eo: conſummatio abbreuiata in-
undabit iuſtitiam. * Conſummationem 23
enim, & abbreuiationem Dñs Deus exer- F
cituum faciet in medio omnis terræ. Prop- 24
ter hoc, hæc dicit Dominus Deus exercitu-
um: Noli timere populus meus habita-
tor Sion, ab Aſſur: in virga percutiet te, &
baculũ ſuum leuabit ſuper te in via Ægyp-
ti. * Adhuc enim paululum modicumque, 25
& conſummabitur indignatio, & furor
Infr. 37. 6. 36. meus ſuper ſcelus eorum. * Et ſuſcitabit ſu 26
Iud. 7. 8. 25. per eum Dominus exercituum flagellum,
iuxta plagam Madian in petra Oreb, & vir- G
gam ſuam ſuper mare, & leuabit eam in
via Ægypti. * Et erit in die illa: Auferetur 27
onus eius de humero tuo, & iugum eius
huc dies eſt, vt in Nobe ſtetur: agitabit ma-
num ſuam ſuper montem filiæ Sion, collem
33 Ieruſalem. Ecce dominator Dominus exer-
citnum confringet ſagunculam in terrore,
& excelſi ſtatura ſuccidentur, & ſublimes
34 humiliabuntur. * Et ſubuertentur conden-
ſa ſaltus ferro: & Libanus cum excelſis
cadet.

CAP. XI.

Vaticinium de Chriſti natiuitate, iudicio, exaltatione, conuerſione populorum, & gen-tium ad Chriſtum, & gloria ſepulchri ipſius: item de conuerſione reliquiarum Iſrael ad Deum, ac fide gentium.

1 ET egredietur virga de radice Ieſſe, & E
A flos de radice eius aſcendet. Et requi- a-
2 eſcet ſuper eum ſpiritus Dominus ſpiritus ſa- &
pientiæ, et intellectus, ſpiritus conſilij *
fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis;
3 Et replebit eum ſpiritus timoris Domini.
Non ſecundùm viſionem oculorum iudi-
bit, neque ſecundùm auditum aurium a-
4 guet: * Sed iudicabit in iuſtitia pauperes, & 1. Theſ. 2. 8.
arguet in æquitate pro manſuetis terræ: &
percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu
5 labiorum ſuorum interficiet impium. * Et
erit iuſtitia cingulum lumborum eius: &
6 fides cinctorium renum eius. * Habitabit lu-
B pus cum agno: & pardus cum hædo accu- Infr. 65. 4. 25.
babit: vitulus, & leo, & ouis ſimul mora-
7 buntur, et puer paruulus minabit eos. * Vi-
tulus, et vrſus paſcentur: ſimul requieſcent
catuli eorum: & leo, quaſi bos comedet pa-
8 leas. * Et delectabitur infans ab vbere ſuper
foramine aſpidis: et in cauerna reguli, qui
9 ablactatus fuerit, manum ſuam mittet. Non
nocebunt, et non occident in vniuerſo mõ-
C te ſancto meo: quia repleta eſt terra ſcien- * Rom. 11. 6. 11.
10 tia Domini, ſicut aquæ maris operientes. *
In die illa, radix Ieſſe, qui ſtat in ſignum po-
pulorum. ipſum gentes deprecabuntur, &
11 erit ſepulchrum eius glorioſum. * Et erit
in die illa: Adijciet Dominus ſecundo ma-
num ſuam ad poſſidendum reſiduum po-
puli ſui, quod relinquetur ab Aſſyrijs, &
ab Ægypto, et à Phethros, & ab Æthiopia,
& ab Elam, & à Senaar, & ab Emath, & ab
12 inſulis maris. * Et leuabit ſignum in natio-
nes, & congregauit profugos Iſrael, & di-
D ſperſos Iuda co ligет a quatuor plagis ter-
13 ræ. * Et auferetur zelus Ephraim, & hoſtes
Iuda

Digitized by Google

Iudæ peribunt: Ephraim non æmulabitur Iudam, & Iudas non pugnabit contra Ephraim. *Et volabunt in humeros Philisthiim per mare, simul prædabuntur filios Orientis. Idumæa, & Moab præceptum manus eorum, & filij Ammon obedientes erunt. Et desolabit Dominus linguam maris Ægypti, & leuabit manum suam super flumen, in fortitudine spiritus sui: & percutiet eum in septem riuis, ita vt transeant per eum calceati. Et erit via residuo populo meo, qui relinquetur ab Assyrijs: sicut fuit Israeli in die illa, qua ascendit de terra Ægypti.

CAP. XII.

Canticum laudis, & gratiarum actionis pro liberatione, & beneficijs Christi saluatoris.

ET dices in die illa: Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conuersus est furor tuus, & consolatus es me. *Ecce Deus saluator meus, fiducialiter agam, & non timebo: quia fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris: *Et dicetis in die illa: Confitemini Domino, & inuocate nomen eius: notas facite in populis adinuentiones eius: mementote, quoniam excelsum est nomen eius. *Cantate Domino, quoniam magnificè fecit: annuntiate hoc in vniuersa terra. Exulta, & lauda habitatio Sion: quia magnus in medio tui sanctus Israel.

Exod. 15.a. 2. Ps. 117. c. 4.

CAP. XIII.

Ingens, ac truculenta Babyloniorum vastatio à Medis.

ONus Babylonis, quod vidit Isaias filius Amos. *Super montem caliginosum leuate signum, exaltate vocem, leuate manum, & ingrediantur portas duces. *Ego mandaui sanctificatis meis, & vocaui fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea. *Vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium: vox sonitus regũ gentium congregatarum: Dñs exercituum præcepit militiæ belli, *Venientibus de terra procul, à summitate cœli: Dominus, & vasa furoris eius, vt disperdat omnem terram: *Vlulate, quia prope est dies Dñi: quasi vastitas à Domino veniet. Propter hoc, omnes manus dissoluentur, & omne cor hominis contabescet. *Et conterentur. Torsiones, & dolores tenebunt, quasi parturiens, dolebunt: vnusquisque ad proximum suũ stupebit, facies combustæ vultus eorum. *Ecce dies Dñi veniet, crudelis, & indignationis plenus, & iræ furorisque, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos de ea. *Quoniam stellæ cœli, & splendor earum, non expandent lumen suum: obtenebratus est sol in ortu suo, & luna non splendebit in lumine suo. *Et visitabo super orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum, & quiescere faciã superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo. *Pretiosior erit vir auro, & homo mundo obrizo. *Super hoc cœlum conturbabo: & mouebitur terra de loco suo, propter indignationem Dñi exercituum, & propter diem iræ furoris eius. *Et erit, quasi damula fugiens & quasi ouis: & non erit, qui congreget: vnusquisque ad populum suum conuertetur, & singuli ad terram suã fugient. *Omnis, qui inuentus fuerit, occidetur: & omnis, qui superuenerit, cadet in gladio. *Infantes eorum allidentur in oculis eorum: diripientur domus eorum, & vxores eorum violabuntur. *Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint. *Sed sagittis parvulos interficient, & lactantibus veteris non miserebuntur, & super filios non parcet oculus eorum. *Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, inclyta superbia Chaldæorum, sicut subuertit Dominus Sodomam, & Gomorrham. *Non habitabitur vsque in finem, & non fundabitur vsque ad generationem, & generationem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi. *Sed requiescent ibi bestiæ, & replebuntur domus eorum draconibus: & habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi. *Et respondebunt ibi vlulæ in ædibus eius, & sirenes in delubris voluptatis.

Ezec. 32. b. 7. Ioel. 3. c. 15 Matt. 24. c. 29. Marc. 13. c. 24. Luc. 21. c. 25. Gen. 19. c. 20. Pf. 136. b. 9.

CAP. XIV.

Vaticinium de Iudæorum consolatione, & à Babylonica captiuitate liberatione, Babyloniorumque contritione: quorum ingens superbia, amplitudo dominij, & crudelitas explicantur, vna cum punitione Philisthinorum, ac cæterorum, qui ob calamitatem Iudæorum lætati sunt.

PROpè est, vt veniat tempus eius, & dies eius non elongabuntur. Miserebitur enim Dominus Iacob, & eliget adhuc de Israel, & requiescere eos faciet super humũ suam: adiungetur aduena ad eos, & adhærebit domui Iacob. *Et tenebunt eos populi, & adducent eos in locum suum: & possidebit eos domus Israel super terram Dñi in seruos, & ancillas: & erunt capientes eos, qui se ceperant, & subijcient exactores suos. *Et erit in die illa: cum requiem dederit tibi Deus à labore tuo, & à concussione tua, & à seruitute dura, qua ante seruisti: *Sumes parabolam istam contra regem Babylonis, & dices: Quomodo cessauit exactor, quieuit tributum? *Contriuit Dominus

nus baculum impiorum, virgam dominantium, *Cedentem populos in indignatione, 6
plaga insanabili, subijcientem in furore B
gentes, persequentem crudeliter. * Coquie- 7
uit, & siluit omnis terra, gauisa est, & exultauit: * Abietes quoque lætatæ sunt super 8
te, & cedri Libani; ex quo dormisti, non
ascendet, qui succidat nos: * Infernus subter 9
conturbatus est in occursum aduentus tui,
suscitauit tibi gigantes. Omnes principes
terræ surrexerũt de solijs suis, omnes princi-
pes nationum. * Vniuersi respondebunt, & 10
dicent tibi: Et tu vulneratus es sicut, & nos,
nostri similis effectus es. * Detracta est ad 11
inferos superbia tua, concidit cadauer tuũ:
subter te sternetur tinea, & operimentum C
tuum erunt vermes. Quomodo cecidisti de 12
cœlo lucifer, qui mane oriebaris? corruisti
in terram, qui vulnerabas gentes? * Qui di- 13
cebas in corde tuo: in cœlum conscendam,
super astra Dei exaltabo solium meum, se-
debo in monte testamenti, in lateribus A-
quilonis. * Ascendam super altitudinem nu- 14
bium, similis ero Altissimo. * Verumtamen 15
ad infernum detraheris in profundum laci: D
Qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque 16
prospicient: Numquid iste est vir, qui con-
turbauit terram, qui concussit regna, * Qui 17
posuit orbem desertum, & vrbes eius de-
struxit, vinctis eius non aperuit carcerem?
Omnes reges gentium vniuersi dormierũt 18
in gloria, vir in domo sua. * Tu autem proie- 19
ctus es de sepulchro tuo, quasi stirps inuti-
lis pollutus, & obuolutus cum his, qui in-
terfecti sunt gladio, & descenderunt ad
fundamenta laci, quasi cadauer putridum. *
Non habebis consortium, neque cum eis in 20
sepultura: tu enim terram tuam disperdi-
disti, tu populum tuum occidisti: non voca- E
bitur in æternum semen pessimorum. Præ- 21
parate filios eius occisioni in iniquitate pa-
trum suorum: non consurgent, nec hæredi-
tabunt terram, neque implebunt faciem or-
bis ciuitatum. * Et consurgam super eos, di- 22
cit Dominus exercituum: & perdam Baby-
lonis nomen, & reliquias, & germen, &
progeniem, dicit Dñs. * Et ponam eam in 23
possessionem ericij, & in paludes aquarum, F
& scopabo eam in scopa terens, dicit Dñs
exercituum. * Iurauit Dominus exercituũ, 24
dicens: Si non, vt putaui, ita erit: & quomo-
do mente tractaui, * Sic eueniet: Vt conterã 25
Assyrium in terra mea, & in montibus
meis conculcem eum: & auferetur ab eis
iugum eius, & onus illius ab humero tolle-
tur. * Hoc consilium, quod cogitaui super 26
omnem terram, & hæc est manus extenta
super vniuersas gentes: * Dominus enim 27
exercituum decreuit: & quis poterit infir-
mare? & manus eius extenta: & quis auer-
tet eam. * In anno, quo mortuus est rex 28
Achaz, factum est onus istud. * Ne læteris 29
G Philisthæa omnis tu, quoniam comminuta
est virga percussoris tui: de radice enim co-
lubri egredietur regulus, & semen eius ab-
sorbens volucrem. * Et pascentur primoge- 30
niti pauperum, & pauperes fiducialiter re-
quiescent: & interire faciam in fame radi-
cem tuam, & reliquias tuas interficiam. *
Vlula porta, clama ciuitas: prostrata est 31
Philisthæa omnis: ab Aquilone enim fumus
veniet, & non est, qui effugiet agmen eius. *
Et quid respondebitur nuntijs gentis? Quia 32
Dominus fundauit Sion, & in ipso spera-
bunt pauperes populi eius.

CAP. XV.

Moabitarum ruina prædicitur, & compassio prophetæ erga Moab.

ONus Moab. Quia nocte vastata est. Ar 1
A Moab, conticuit: quia nocte vastatus
est murus Moab, conticuit. * Ascendit do- 2
mus, & Dibon ad excelsa in planctum su-
per Medaba, Moab vlulauit: in cunctis ca-
pitibus eius calui tium, & omnis barba ra-
detur. * In triuijs eius accincti sunt sacco: 3
I super tecta eius, & in plateis eius omnis
vlulatus descendit in fletum. Clamabit He- 4 Ier. 48. 5. 37
sebon, & Eleale, vsque Iasa audita est vox Ezech. 7. 16.
eorum, super hoc expediti Moab vlula-
bunt, anima eius vlulabit sibi: * Cor meum 5
C ad Moab clamabit, vectes eius vsque ad Se-
gor vitulam contemnantem: per ascensum
enim Luith flens ascendet, & in via Oro-
naim clamorem contritionis leuabunt. *
Aquæ enim Nemrim desertæ erunt, quia 6
aruit herba, defecit germen, viror omnis in-
terijt. * Secundum magnitudinem operis, & 7
D visitatio eorum: ad torrentem salicum du-
cent eos. * Quoniam circuiuit clamor ter- 8
minum Moab, vsque ad Gallim vlulatus
eius, & vsque ad Puteum Elim clamor eius.
Quia aquæ Dibon repletæ sunt sanguine: 9
ponam enim super Dibon additamenta;
his, qui fugerint de Moab leonem, & reli-
quijs terræ.

CAP. XVI.

Orat emitti agnum, nempe Christum, de petra deserti: Moab ob arrogantiam, & perfidiam humiliabitur, paucis ex eo relictis.

EMitte agnum Domine dominatorem 1
A terræ, de Petra deserti ad montem
filiæ Sion. Et erit: Sicut auis fugiens, & pul- 2
li de nido auolantes, sic erunt filiæ Moab in
transcensu Arnon. Ini consilium, coge con- 3
cilium: pone quasi noctem vmbram tuam
in meridie: abscconde fugientes, & vagos ne
prodas. * Habitabunt apud te profugi mei: 4
Moab esto latibulum eorum à facie vasta-
toris; finitus est enim pulvis, consummatus

eſt miſer: defecit qui conculcabat terram. * Et præparabitur in miſericordia ſolium, & ſedebit ſuper illud in veritate in tabernaculo Dauid, iudicans, & quærens iudicium, & velociter reddens, quod iuſtum eſt. * Audiuimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valde: ſuperbia eius, & arrogantia eius, & indignatio eius, pluſquam fortitudo eius. * Idcirco vlulabit Moab ad Moab, vniuerſus vlulabit: his, qui lætantur ſuper muros cocti lateris, loquimini plagas ſuas. * Quoniam ſuburbana Heſebon deſerta ſunt, & vineam Sabama Domini gentium exciderunt: flagella eius, vſque ad Iazer peruenerunt: errauerunt in deſerto, propagines eius relictæ ſunt, tranſierunt mare. * Super hoc plorabo in fletu Iazer vineam Sabama: inebriabo te lacryma mea Heſebon, & Eleale: quoniam ſuper vindemiam tuam, & ſuper meſſem tuam vox calcantium irruit. * Et auferetur lætitia, & exultatio de Carmelo, & in vineis non exultabit, neque iubilabit. vinum in torculari non calcabit, qui calcare conſueuerat: vocem calcantium abſtuli. Super hoc venter meus ad Moab, quaſi cithara ſonabit, & viſcera mea ad murum D cocti lateris. * Et erit: cum apparuerit, quod laborauit Moab ſuper excelſis ſuis, ingredietur ad ſancta ſua, vt obſecret, & non valebit. * Hoc verbum, quod locutus eſt Dominus ad Moab ex tunc: * Et nunc locutus eſt Dominus, dicens: In tribus annis, quaſi anni mercenarij, auferetur gloria Moab ſuper omni populo multo, & relinquetur paruus, & modicus, nequaquam multus.

Ier.48.2.18

CAP. XVII.

Vaſtatis Damaſcenis auxiliaribus populi Iſrael, ſimiliter & Iſrael vaſtabitur, quia oblitus eſt Dei ſaluatoris ſui, ad quem calamitate preſſus reuertetur: & va perſecutoribus populi Domini denuntiatur.

ONus Damaſci. Ecce Damaſcus deſinet eſſe ciuitas, & erit ſicut aceruus A lapidum in ruina. * Derelictæ ciuitates Aroer gregibus erunt, & requieſcent ibi, & non erit, qui exterreat. * Et ceſſabit adiutorium ab Ephraim, & regnum a Damaſco: & reliquiæ Syriæ ſicut gloria filiorum Iſrael erunt: dicit Dñs exercituum. * Et erit in die illa; attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo carnis eius marceſcet. * Et erit ſicut congregans in meſſe, quod reſtiterit, & B brachium eius ſpicas leget: & erit ſicut quærens ſpicas in valle Raphaim. * Et relinquetur in eo ſicut racemus, & ſicut excuſſio oleæ duarum, vel trium oliuarum in ſũmitate rami, ſiue quatuor, aut quinque in cacuminibus eius fructus eius: dicit Dñs Deus Iſrael. * In die illa inclinabitur homo ad Factorem ſuum, & oculi eius ad ſanctum Iſrael reſpicient. * Et non inclinabitur ad altaria, quæ fecerunt manus eius: & quæ operati ſunt digiti eius non reſpiciet, lucos & delubra. * In die illa, erunt ciuitates fortitudinis eius derelictæ ſicut aratra, & ſegetes, quæ derelictæ ſunt à facie filiorum Iſrael, & eris deſerta. * Quia oblita es Dei ſaluatoris tui, & fortis adiutoris tui non es recordata: propterea plantabis plantationem fidelem, & germen alienum ſeminabis. * In die plantationis tuæ labruſca, & mane ſemen tuum florebit: ablata eſt meſſis in die hæreditatis, & dolebit grauiter. * Væ multitudini populorum multorum, vt multitudo maris ſonantis: & tumultus turbarum, ſicut ſonitus aquarum multarum. * Sonabunt populi ſicut ſonitus aquarum inundantium, & increpabit eum, & fugiet procul: & rapietur ſicut puluis montium à facie venti, & ſicut turbo coram tempeſtate. * In tempore veſpere, & ecce turbatio: in matutino, & non ſubſiſtet: hæc eſt pars eorum, qui vaſtauerunt nos, & ſors diripientium nos.

C 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

CAP. XVIII.

Aduerſus Ægyptios, qui Iudæos pellexerant ad confidendum in ipſis: additur conſolatio populi Iudaici de reditu ad Ieruſalem.

VÆ terræ cymbalo alarum, quæ eſt trãs A flumina Æthiopiæ, * Qui mittit in mare legatos, & in vaſis papyri ſuper aquas. Iter angeli veloces ad gentem conuulſam, & dilceratam; & ad populum terribilem, poſt quem non eſt alius; ad gentem expectantem, & conculcatam, cuius diripuerunt flumina terram eius. * Omnes B habitatores orbis, qui moramini in terra, cum eleuatum fuerit lignum in montibus, videbitis, & clangorem tubæ audietis: Quia hæc dicit Dominus ad me: Quieſcam, & conſiderabo in loco meo, ſicut meridiana lux clara eſt, & ſicut nubes roris in die meſſis. * Ante meſſem enim totus effloruit, & C immatura perfectio germinabit, & præcidentur ramuſculi eius falcibus: & quæ derelicta fuerint, abſcindentur, & excutientur. * Et relinquentur ſimul auibus montium, & beſtijs terræ: & æſtate perpetua erunt ſuper eum volucres, & omnes beſtiæ terræ ſuper illum hyemabunt. * In tempore illo, deferetur munus Domino exercituum à populo diuulſo, & dilacerato; à populo terribili, poſt quem non fuit alius, à gente expectante, expectante, & conculcata, cuius diripuerunt flumina terram eius; ad locum nominis Domini exercituum, montem Sion.

1 2 3 4 5 6 7

CA-

CAP. XIX.

Describit plenius Ægyptiorum punitionem; & quod ad Deum conuersi, misso ipsis saluatore, consolabuntur.

ONus Ægypti. Ecce Dominus ascendet 1
super nubẽ leuem, & ingredietur Æ- A
gyptum, & commouebuntur simulachra
Ægypti à facie eius, & cor Ægypti tabescet
in medio eius. Et concurrere faciam Ægyp- 2
tios aduersus Ægyptios: & pugnabit vir
contra fratrem suum, & vir contra amicum
suum, ciuitas aduersus ciuitatem, regnum
aduersus regnum. *Et dirumpetur spiritus 3
Ægypti in visceribus eius, & consilium
eius præcipitabo: & interrogabunt simula-
chra sua, & diuinos suos, & pythones, &
ariolos. *Et tradam Ægyptum in manu do- 4
minorum crudelium, & rex fortis domina-
bitur eorum, ait Dominus Deus exercituũ.
Et arescet aqua de mari, & fluuius desola- 5
bitur, atque siccabitur. *Et deficient flumi- 6
na: attenuabuntur, & siccabuntur riui ag- B
gerum. Calamus, & iuncus marcescet: Nu- 7
dabitur alueus riui à fonte suo, & omnis
sementis irrigua siccabitur, arescet, & non
erit. * Et moerebunt piscatores, & lugebunt 8
omnes mittentes in flumen hamum, & ex-
pandentes rete super faciem aquarũ emar-
cescent. *Confundentur, qui operabantur 9
lignum, pectentes, & texentes subtilia. *Et 10
erunt irrigua eius flaccentia: omnes, qui fa-
ciebant lacunas ad capiendos pisces. *Stul- 11
ti principes Taneos, sapientes consiliarij
Pharaonis, dederunt consilium insipiens.
Quomodo dicetis Pharaoni: Filius sapien-
tium ego, filius regum antiquorum? * Vbi 12
nunc sunt sapientes tui? annuntient tibi, &
indicent quid cogitauerit Dñs exercituum
super Ægyptum. *Stulti facti sunt princi- 13
pes Taneos, emarcuerunt principes Mem-
pheos, deceperunt Ægyptum, angulum
populorum eius. *Dominus miscuit in me- 14
dio eius spiritum vertiginis: & errare fece- C
runt Ægyptum in omni opere suo, sicut er-
rat ebrius, & vomens. *Et non erit Ægypto 15
opus, quod faciat caput, & caudam incur-
uantem, & refrænantem. * In die illa erit 16
Ægyptus, quasi mulieres, & stupebunt, &
timebunt a facie commotionis manus Do-
mini exercituum, quam ipse mouebit su-
per eam. *Et erit terra Iuda Ægypto in pa- 17
uorem: omnis, qui illius fuerit recordatus,
pauebit à facie consilij Dñi exercituum,
quod ipse cogitauit super eam. * In die illa 18
erunt quinque ciuitates in terra Ægypti,
loquentes lingua Chanaan, et iurantes per
Dominum exercituum: Ciuitas solis voca-
bitur vna. *In die illa erit altare Dñi in me- 19
dio terræ Ægypti, et titulus Dñi iuxta ter- D
minum eius. *Erit in signum, et in testimo- 20
nium Domino exercituum in terra Ægyp-
ti. Clamabunt enim ad Dominum à facie
tribulantis, et mittet eis saluatorem, et pro-
pugnatorem, qui liberet eos. *Et cognosce- 21
tur Dominus ab Ægypto, et cognoscent Æ-
gyptij Dominum in die illa, et colent eum
in hostijs, et in muneribus: et vota voue-
bunt Domino, et soluent. * Et percutiet 22
Dominus Ægyptum plaga, et sanabit eam,
et reuertentur ad Dominum, et placabitur
eis, et sanabit eos. *In die illa erit via de Æ- 23
gypto in Assyrios, et intrabit Assyrius Æ-
gyptum, et Ægyptius in Assyrios, et ser-
uient Ægyptij Assur. * In die illa erit Is- 24
rael tertius Ægyptio, et Assyrio: benedi-
ctio in medio terræ, * Cui benedixit 25
Dominus exercituum, dicens Benedictus
populus meus Ægypti, et opus manuum
mearum Assyrio: hæreditas autem mea
Israel.

CAP. XX.

Ex hoc, quod Isaias inbetur nudus, & discalceatus incedere, praedicitur Ægyptiorum, & Æthiopum captiuitas ab Assyrijs, Iudais de illorum afflictione stupentibus.

IN anno, quo ingressus est Tharthan in 1
A Azorum, cum misisset eum Sargon rex
Assyriorum, et pugnasset contra Azotum,
et cepisset eam: * In tempore illo locutus est 2
Dominus in manu Isaiæ filij Amos, dicens:
Vade, et solue saccum de lumbis tuis, et
calceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et
fecit sic, vadens nudus, et discalceatus. * Et 3
B dixit Dominus: Sicut ambulauit seruus
meus Isaias nudus, et discalceatus, trium
annorum signum, et portentum erit super
Ægyptum, et super Æthiopiam: *Sic mina- 4
bit rex Assyriorum captiuitatem Ægypti,
et transmigrationem Æthiopiæ, iuuenum,
et senum, nudam et discalceatam, discoo-
pertis natibus ad ignominiam Ægypti. * Et 5
timebunt, et confundentur ab Æthiopia
spe sua, et ab Ægypto gloria sua. * Et dicet 6
habitator insulæ huius in die illa: Ecce hæc
erat spes nostra, ad quos confugimus in au-
xilium, vt liberarent nos à facie regis As-
syriorum: et quo modo effugere poterimus
nos?

CAP. XXI.

Ruina Babylonis per Medos, & Persas: onus Idumæa, & Arabiæ.

ONus deserti maris. Sicut turbines ab 1
A Africo veniunt, de deserto venit, de
terra horribili. *Visio dura nuntiata est mi- 2
hi, qui incredulus est, infideliter agit: et qui
depopulator est, vastat. Ascende Ælam, ob-
side Mede: omnem gemitũ eius cessare feci-

Propterea repleti ſunt lumbi mei dolore, angustia poſſedit me ſicut angustia parturientis: corrui cum audirem, conturbatus ſum cum viderem. * Emarcuit cor meum, 4
tenebræ ſtupefecerunt me: Babylon dilecta B 5
mea poſita eſt mihi in miraculum. * Pone menſam, contemplare in ſpecula comedentes, et bibentes: ſurgite principes, arripite clypeum. * Hæc enim dixit mihi Dñs: Vade, 6
et pone ſpeculatorem, et quocunque viderit, annuntiet. * Et vidit currum duorum 7
equitum, aſcenſorem aſini, et aſcenſorem cameli: et contemplatus eſt diligenter multo intuitu. * Et clamauit leo: Super ſpeculam 8
Heb. 2. a. 1. Ier. 51. a. 1. Apoc. 14. b. 8.
Domini ego ſum, ſtans iugiter per diem: et ſuper cuſtodiam meam ego ſum, ſtans totis noctibus. * Ecce iſte venit aſcenſor vir bigæ 9
æquitum, et reſpondit, et dixit: Cecidit, cecidit Babylon, et omnia ſculptilia deorum C
eius contrita ſunt in terram. Tritura mea, et 10
filij areæ meæ, quæ audiui à Domino exercituum Deo Iſrael, annuntiaui vobis. Onus 11
Dumas ad me clamat ex Seir: Cuſtos quid de nocte? cuſtos quid de nocte? * Dixit cu- 12
ſtos: Venit mane, et nox: ſi quæritis, quærite: conuertimini, venite. * Onus in Arabia. 13
In ſaltu ad veſperam dormietis, in ſemitis Dedanim. * Occurrentes ſitienti ferte 14
aquam, qui habitatis terram Auſtri, cum panibus occurrite fugienti. * A facie enim 15
gladiorum fugerunt, à facie gladij immi- D
nentis, à facie arcus extenti, à facie grauis prælij. * Quoniam hæc dicit Dominus ad 16
me: Adhuc in vno anno, quaſi in anno mercenarij, et auferetur omnis gloria Cedar. * Et reliquiæ numeri ſagittariorum fortium 17
de filijs Cedar imminuentur: Dominus enim Deus Iſrael locutus eſt.

CAP. XXII.

Sermo Domini contra Ieruſalem, cuius deflet propheta vaſtitatem: & quod neglecto Deo, fruſtra ſe muniat ad reſiſtendum Aſſyrijs: carpuntur, quod plangere deberent, gula indulgeant; & reiecto Sobna templi præpoſito ſubſtituitur Eliacim, cui magna datur poteſtas.

ONus vallis viſionis. Qui idnam quoque 1
tibi eſt, quia aſcendiſti, et tu omnis in A
tecta? * Clamoris plena, vrbs frequens, ciui- 2
tas exultans: interfecti tui, non interfecti gladio, nec mortui in bello. * Cuncti prin- 3
cipes tui fugerunt ſimul, dureq; ligati ſunt: omnes, qui inuenti ſunt, vincti ſunt pariter, procul fugerunt. * Propterea dixi: Recedite 4
à me, amare flebo, nolite incumbere, vt conſolemini me ſuper vaſtitate filiæ populi B
mei. * Dies enim interfectionis, et conculcationis, et fletuum, Domino Deo exercituũ 5
in valle viſionis, ſcrutans murum, et magnificus ſuper montem. * Et Ælam ſumpſit 6
pharetram, currum hominis equitis, et parietem nudauit clypeus. * Et erunt electæ 7
valles tuæ plenæ quadrigarum, et equites ponent ſedes ſuas in porta. * Et reuelabitur 8
C operimentum Iudæ, vt videbis in die illa armamentarium domus ſaltus. * Et ſciſſuras 9
ciuitatis Dauid videbitis, quia multiplicatæ ſunt: et congregaſtis aquas piſcinæ infe- 10
rioris, * Et domos Ieruſalem numeraſtis, et deſtruxiſtis domos ad muniendum murũ. 11
Et lacum feciſtis inter duos muros ad aquã piſcinæ veteris: et non ſuſpexiſtis ad eum, qui fecerat eam, et operatorem eius de lon- 12
gè non vidiſtis. Et vocabit Dñs Deus exercituum in die illa ad fletum, et ad planctũ, 13
ad caluitium, et ad cingulum ſacci: * Et ecce
D gaudium, et lætitia, occidere vitulos, et iugulare arietes, comedere carnes, et bibere vinum. Comedamus, et bibamus: cras enim 14
moriemur. * Et reuelata eſt in auribus meis vox Dñi exercituum: Si dimittetur iniquitas hæc vobis donec moriamini, dicit Do- 15
minus Deus exercituum. * Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Vade, ingredere ad eum, qui habitat in tabernaculo, ad Sob-
E nam præpoſitum templi, & dices ad eum: * 16
Quid tu hic, aut quaſi quis hic? quia excidiſti tibi hic ſepulchrum, excidiſti in excelſo memoriale diligenter, in petra taberna- 17
culum tibi. * Ecce Dominus aſportari te faciet, ſicut aſportatur gallus gallinaceus, & 18
quaſi amictum ſic ſubleuabit te. Coronans coronabit te tribulatione, quaſi pilam mittet te in terram latam, & ſpatioſam: ibi morieris, & ibi erit currus gloriæ tuæ, ignomi- 19
nia domus Domini tui. * Et expellam te de ſtatione tua, & de miniſterio tuo deponam 20
te. Et erit in die illa: Vocabo ſeruum meum Apoc. 1. b. 7.
F Eliacim filium Helciæ, * Et induam illum Iob. 12. b. 14.
21 tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & poteſtatem tuam dabo in manu eius: & erit quaſi pater habitantibus Ieru- 22
ſalem, & domui Iuda. * Et dabo clauem domus Dauid ſuper humerum eius: & aperiet, & non erit, qui claudat: & claudet, & 23
non erit, qui aperiat. * Et figam illum paxillum in loco fideli, & erit in ſolium gloriæ 24
domui patris eius. * Et ſuſpendent ſuper eum omnem gloriam domus patris eius, vaſorum diuerſa genera, omne vas paruulum, à vaſis craterarum vſque ad omne vas 25
muſicorum. * In die illa dicit Dominus exercituum: Auferetur paxillus, qui fixus fuerat in loco fideli, & frangetur, & cadet, & peribit, quod pependerat in eo, quia Dominus locutus eſt.

CA-

CAP. XXIII.

Tyri vaſtitas ad annos ſeptuaginta prædicitur propter eius ſuperbiam, & poſtea reſtituetur.

ONus Tyri. Vlulate naues maris: quia vaſtata eſt domus, vnde venire conſueuerant: de terra Cethim reuelatum eſt eis. *Tacete, qui habitatis in inſula: negotiatores Sidonis tranſfretantes mare, repleuerunt te. *In aquis multis ſemen Nili, meſſis fluminis fruges eius: & facta eſt negotiatio gentium. *Erubeſces Sidon: ait enim mare, fortitudo maris dicens: non parturiui, & non peperi, & non enutriui iuuenes, nec ad incrementum perduxi virgines. *Cum auditum fuerit in Ægypto, dolebunt cum audierint de Tyro: * Tranſite maria, vlulate, qui habitatis in inſula: * Numquid non veſtra hæc eſt, gloriabatur à diebus priſtinis in antiquitate ſua? ducent eam pedes ſui longè ad peregrinandum. * Quis cogitauit hoc ſuper Tyrum quondam coronatam, cuius negotiatores principes, inſtitores eius inclyti terræ? *Dominus exercituum cogitauit hoc, vt detraheret ſuperbiam omnis gloriæ, & ad ignominiam deduceret vniuerſos inclytos terræ. *Tranſi terram tuam quaſi fluuen filia maris, non eſt cingulum vltra tibi. * Manum ſuam extendit ſuper mare, conturbauit regna: Dominus mandauit aduerſus Chanaan, vt conteret fortes eius, *Et dixit: non adijcies vltra, vt glorieris, calumniam ſuſtinens virgo filia Sidonis: in Cethim conſurgens trans freta, ibi quoque non erit requies tibi. *Ecce terra Chaldæorum talis populus non fuit, Aſſur fundauit eam: in captiuitatem duxerunt robuſtos eius, ſuſtoderunt domos eius, poſuerunt eam in ruinam. *Vlulate naues maris, quia deuaſtata eſt fortitudo veſtra. *Et erit in die illa: In obliuione eris, ò Tyre ſeptuaginta annis, ſicut dies regis vnius: poſt ſeptuaginta autem annos erit Tyro, quaſi canticum meretricis. * Sume citharam, circui ciuitatem meretrix obliuioni tradita: benè cane, frequenta canticum, vt memoria tui ſit. * Et erit poſt ſeptuaginta annos; Viſitabit Dominus Tyrum, & reducet eam ad mercedes ſuas: & rurſum fornicabitur cum vniuerſis regnis terræ ſuper faciem terræ. * Et erunt negotiationes eius, & mercedes eius ſanctificatæ Domino: non condentur, neque reponentur: quia his, qui habitauerint coram Domino, erit negotiatio eius, vt manducent in ſaturitatem, & veſtiantur vſque ad veteſtatem.

CAP. XXIV.

Mala, quæ Dominus propter peccata vniuerſo orbi facturus eſt, adiecta interim reliquiarum conſolatione: & quam terribilis erit dies diuini iudicij.

1 ECce Dñs diſſipabit terram, & nudabit A eam, & affliget faciem eius, & diſperget habitatores eius. *Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & ſicut ſeruus, ſic dñs eius: ſicut ancilla, ſic domina eius: ſicut emens, ſic ille, qui vendit: ſicut fœnerator, ſic is, qui mutuum accipit: ſicut qui repetit, ſic qui 3 debet. * Diſſipatione diſſipabitur terra, & direptione prædabitur. Dñs enim locutus 4 eſt verbum hoc. *Luxit, & defluxit terra & infirmata eſt: defluxit orbis, infirmata eſt 5 altitudo populi terræ. *Et terra infecta eſt, ab habitatoribus ſuis: quia tranſgreſſi ſunt leges, mutauerunt ius, diſſipauerunt fœdus 6 ſempiternum. *Propter hoc maledictio vo- B rabit terram, & peccabunt habitatores eius: ideòque inſanient cultores eius, & re- 7 linquentur homines pauci. *Luxit vindemia, infirmata eſt vitis, ingemuerunt omnes, qui lætabantur corde. *Ceſſauit gau- 8 dium tympanorum, quieuit ſonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ, Cum cantico non bibent vinum: amara erit potio bi- 9 bentibus illam. *Attrita eſt ciuitas vanitatis, clauſa eſt omnis domus nullo introeun- 10 te. * Clamor erit ſuper vino in plateis: deſerta eſt omnis lætitia: translatum eſt gau- 11 dium terræ *Relicta eſt in vrbe ſolitudo, & 12 calamitas opprimet portas. Quia hæc erũt in medio terræ, in medio populorum: quomodo ſi paucæ oliuæ, quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, & racemi, cum fuerit 14 finita vindemia. Hi leuabunt vocem ſuam, C atque laudabunt: cum glorificatus fuerit 15 Dñs, hinnient de mari. *Propter hoc in doctrinis glorificate Dñm: in inſulis maris 16 nomen Dñi Dei Iſrael. * A finibus terræ laudes audiuimus, gloriam iuſti. Et dixi: Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi, væ mihi: prævaricantes prævaricati ſunt, & prævaricatione tranſgreſſorum prevaricati 17 ſunt. * Formido, & fouea, & laqueus ſuper 18 te, qui habitator es terræ. *Et erit: Qui fugerit à voce formidinis, cadet in foueam: & qui ſe explicauerit de fouea, teneb tur laD queo: quia cataractæ de excelſis apertæ ſũt: 19 & concutientur fundamenta terræ. *Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commoue- 20 bitur terra. *Agitatione agitabitur terra ſicut ebrius, & auferretur, quaſi tabernaculum vnius noctis: & grauabit eam iniquitas ſua, & corruet, & non adijciet, vt reſur- 21 gat. * Et erit: in die illa viſitabit Dñs ſuper

militiam cœli in excelſo : & ſuper reges terræ,qui ſunt ſuper terram.*Et congrega- 22
buntur in congregatione vnius faſcis in lacum, & claudentur ibi in carcere : & poſt multos dies viſitabuntur.*Et erubeſcet lu- 23
na,& confundetur ſol, cum regnauerit Dominus exercituum in monte Sion, & in Ieruſalem , & in conſpectu ſenum ſuorum fuerit glorificatus.

CAP. XXV.

Propheta Deo gratias agit de operibus ſuis mirabilibus, & beneficijs populo ipſius in monte Sion præſtandis.

DOmine Deus meus es tu, exaltabo te, 1
& confitebor nomini tuo : quoniam A
feciſti mirabilia , cogitationes antiquas fideles,amen.*Quia poſuiſti ciuitatem in tu- 2
mulum, vrbem fortem in ruinam, domum alienorum:vt non ſit ciuitas,& in ſempiternum non ædificetur . * Super hoc laudabit 3
te populus fortis, ciuitas gentium robuſtarum timebit te. * Quia factus es fortitudo 4
pauperi , fortitudo egeno in tribulatione ſua : ſpes à turbine , vmbraculum ab æſtu, ſpiritus enim robuſtorum, quaſi turbo impellens parietem. Sicut æſtus in ſiti,tumultum alienorum humiliabis: & quaſi calore B
ſub nube torrente , propaginem fortium marceſcere facies. * Et faciet Dominus 6
exercituum omnibus populis in monte hoc conuiuium pinguium,conuiuium vindemiæ pinguium , medullatorum , vindemiæ defæcatæ . * Et præcipitabit in monte C
iſto faciem vinculi colligati ſuper omnes
Apoc. 7. d. 17. & 21. b. 7. populos , & telam , quam orditus eſt ſuper 8
omnes nationes . *Præcipitabit mortem in ſempiternum : & auferet Dñs Deus lacrymam ab omni facie,& opprobrium populi ſui auferet de vniuerſa terra:quia Dñs locu- 9
tus eſt. *Et dicet in die illa : Ecce Deus noſter iſte,expectauimus eum,& ſaluabit nos: iſte Dñs, ſuſtinuimus eum,exultabimus,& 10
lætabimur in ſalutari eius . * Quia requieſcet manu Domini in monte iſto : & tritu- D
rabitur Moab ſub eo , ſicuti teruntur paleæ 11
in plauſtro . * Et extendet manus ſuas ſub eo , ſicut extendit natans ad natandum : & humiliabit gloriam eius cum alliſione manuum eius . * Et munimenta ſublimium 12
murorum tuorum concident , & humiliabuntur,& detrahentur in terram, vſque ad puluerem .

CAP. XXVI.

Canticum gratiarum actionis ob exaltationem iuſtorum,& humiliationem impiorum, & de reſurrectione mortuorum.

IN die illa cantabitur canticum iſtud in 1
terra Iuda : Vrbs fortitudinis noſtræ A
Sion ſaluator,ponetur in ea murus,& ante- 2
murale . * Aperite portas , & ingrediatur 3
gens iuſta,cuſtodiens veritatem. *Vetus error abijt: ſeruabis pacem;pacem,quia in te 4
ſperauimus . *Speraſtis in Dño in ſæculis æternis, in Domino Deo forti in perpetuũ . 5
Quia incuruabit habitantes in excelſo, ciuitatem ſublimem humiliabit. Humiliabit eam vſque ad terram , detrahet eam, vſque 6
ad puluerem. *Conculcabit eam,pes pedes B
pauperis, greſſus egenorum . * Semita iuſti 7
recta eſt, rectus callis iuſti ad ambulandũ . 8
Et in ſemita iudiciorum tuorum Domine ſuſtinuimus te: nomen tuum, & memoriale tuum in deſiderio animæ . *Anima mea 9
deſideraui te in nocte: ſed & ſpiritu meo in præcordijs meis de mane vigilabo ad te. Cum feceris iudicia tua in terra , iuſtitiam, 10
diſcent habitatores orbis. Miſereamur impio,& non diſcet iuſtitiam:in terra ſanctorum iniqua geſſit , & non videbit gloriam
11 Domini. *Domine exaltetur manus tua,& non videant : videant, & confundantur zelantes populi : & ignis hoſtes tuos deuoret.
12 Domine dabis pacem nobis : omnia enim C opera noſtra operatus es nobis . * Domine
13 Deus noſter , poſſederunt nos domini abſque te , tantùm in te recordemur nominis
14 tui . * Morientes non viuant, gigantes non reſurgant : propterea viſitaſti,& contriuiſti eos , & perdidiſti omnem memoriam eo-
15 rum . * Indulſiſti genti Domine, indulſiſti genti : numquid glorificatus es? elongaſti
16 omnes terminos terræ .* Domine in angu-ſtia requiſierunt te , in tribulatione mur-
17 muris doctrina tua eis. *Sicut,quæ concipit,cum appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis : ſic facti ſu-
18 mus à facie tua Domine . * Concepimus,& D quaſi parturiuimus,& peperimus ſpiritum: ſalutes non fecimus in terra,ideò non ceciderunt habitatores terræ .* Viuent mortui
19 tui, interfecti mei reſurgent; expergiſcimini , & laudate , qui habitatis in puluere; quia ros lucis ros tuus,& terram gigantum
20 detrahes in ruinam . * Vade populus meus , intra in cubicula tua , claude oſtia tua ſuper te , abſconde modicum ad momentum, donec pertranſeat indignatio . *
Mich. 1. a. 3. 21 Ecce enim Dominus egredietur de loco ſuo , vt viſitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum : & reuelabit terra ſanguinem ſuum, & non operiet vltra interfectos ſuos .

CAP. XXVII.

Punitio Leuiathan : paterna Domini correctio in filios Iſrael : ciuitas munita deſolabitur: filij Iſrael reuerſi ab Aſſyrijs , & AEgypto adorabunt Dominum in Ieruſalem .

In

IN die illa visitabit Dñs in gladio suo duro, & grandi, & forti, super Leuiathan A
serpentem vectem, & super Leuiathan serpentem tortuosum, & occidet cetum, qui
in mari est. *In die illa vinea meri cantabit 2
ei. *Ego Dñs, qui seruo eam, repente propinabo ei: ne forte visitetur contra eam, no- 3
cte & die seruo eam. * Indignatio non est 4
mihi: quis dabit me spinam, & veprem in
prælio: gradiar super eam: succendam eam B
pariter? * An potius tenebit fortitudinem 5
meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi? *Qui ingrediuntur impetu ad Iacob, flo- 6
rebit, & germinabit Israel, & implebunt fa-
ciem orbis semine. * Numquid iuxta plagã 7
percutientis se percussit eum? aut sicut occidit interfectos eius, sic occisus est? * In 8
mensura contra mensuram, cum abiecta
fuerit, iudicabis eam: meditatus est in spiri-
tu suo duro per diem aestus. * Idcirco super 9
hoc dimittetur iniquitas domui Iacob: & C
iste omnis fructus, vt auferatur peccatum
eius, cum posuerit omnes lapides altaris si-
cut lapides cineris allisos, non stabunt lu-
ci, & delubra. *Ciuitas enim munita deso- 10
lata erit, speciosa relinquetur, & dimittetur
quasi desertum: ibi pascetur vitulus, & ibi
accubabit, & consumet summitates eius. *
In siccitate messes illius conterentur, mu- 11
lieres venientes, & docentes eam: non est
enim populus sapiens, propterea non mise-
rebitur eius, qui fecit eum; & qui formauit D
eum, non parcet ei. *Et erit: In die illa per- 12
cutiet Dominus ab alueo fluminis, vsque
ad torrentem Ægypti, & vos congregabi-
mini vnus, & vnus filij Israel, *Et erit: In 13
die illa clangetur in tuba magna, & ve-
nient, qui perditi fuerant de terra Assyrio-
rum, & qui electi erant in terra Ægypti, &
adorabunt Dominum in monte sancto in
Ierusalem.

CAP. XXVIII.

Superbis, & ebrijs Israelitis comminatur Dominus, eo quòd sacerdotes vacent ebrietati, & principes irrideant verba, & comminationes prophetarum, ponentes mendacium spem suam: de lapide angulari in fundamentis Sion ponendo: de pœna illusorum, & consolatione paucorum bonorum.

VÆ coronæ superbiæ, ebrijs Ephraim, 1
& flori decidenti, gloriæ exultationis A
eius, qui erant in vertice vallis pinguissimę,
errantes à vino. *Ecce validus, & fortis Do- 2
minus, sicut impetus grandinis turbo con-
fringens, sicut impetus aquarum multarũ
inundantium, & emissarum super terram
spatiosam. * Pedibus conculcabitur coro- 3
na superbiæ ebriorum Ephraim. * Et erit 4
flos decidens gloriæ exultationis eius, qui B
est super verticem vallis pinguium, quasi
temporaneum ante maturitatem autumni:
quod cum aspexerit videns, statim vt ma-
5 nu tenuerit, deuorabit illud. *In die illa erit
Dominus exercituum corona gloriæ, &
6 sertum exultationis residuo populi sui: *Et
spiritus iudicij sedenti super iudicium, &
fortitudo reuertentibus de bello ad portã.
7 Verum hi quoque præ vino nescierunt, &
præ ebrietate errauerunt: sacerdos & pro-
pheta nescierunt præ ebrietate, absorti sunt
a vino, errauerunt in ebrietate, nescierunt.
8 videntem, ignoraucrunt iudicium. *Omnes
enim mensæ repletæ sunt vomitu, sordium-
9 que, ita vt non esset vltra locus. *Quem do-
cebit scientiam? & quem intelligere faciet
C auditum? ablactatos à lacte, auulsos ab
10 vberibus. * Quia manda remanda, manda
remanda, expecta reexpecta, expecta reex-
11 pecta, modicum ibi, modicum ibi. * In lo- 1.Cor.14.
quela enim labij, & lingua altera loquetur d.21.
12 ad populum istum. *Cui dixit: Hæc est re-
quies mea, reficite lassum, & hoc est meum
13 refrigerium: & noluerunt audire. *Et erit
eis verbum Dñi: Manda remanda, manda
remanda, expecta reexpecta, expecta reex-
pecta, modicum ibi, modicum ibi: vt vã-
dant, & cadant retrorsum, & conterantur,
14 & illaqueantur, & capiantur. *Propter hoc
audite verbum Dñi viri illusores, qui do-
D minamini super populum meum, qui est
15 in Ierusalem. *Dixistis enim: Percussimus
fœdus cum morte, & cum inferno fecimus
pactum. Flagellum inundans cum transie-
rit, non veniet super nos: quia posuimus
mendacium spem nostram, & mendacio.
16 protecti sumus. *Idcirco hæc dicit Domi-
nus Deus: Ecce ego mittam in fundamentis Ps. 117. d.
Sion lapidem, lapidem probatum, angula- 22.
rem, pretiosum, in fundamento fundatum, Matt.21.d.
17 qui crediderit, non festinet. * Et ponam in 42.
pondere iudicium, & iustitiam in mensura: Act.4.b.11.
& subuertet grando spem mendacij: & pro- 1.Petr.2.a.
18 tectionem aquæ inundabunt. Et delebitur 6.
fœdus vestrum cum morte, & pactum ve- Rom.9.g.
strum cum inferno non stabit: flagellum in- 33.
undans cum transierit, eritis ei in conculca-
19 tionem. Quandocunque pertransierit, tol-
E let vos: quoniam mane diluculo pertransi-
bit in die, & in nocte, & tantummodo sola
20 vexatio intellectum dabit auditui. * Coan-
gustatum est enim stratum, ita vt alter de-
cidat: & pallium brete vtrumque operire
21 non potest. * Sicut enim in monte diuisio-
nem habit Dñs: sicut in valle, quæ est in
Gabaon, irascetur: vt faciat opus suum, alie-
num opus eius: vt operetur opus suum, pe- 2.Reg.5.d.
22 regrinum est opus eius ab eo. *Et nunc no- 20.
F lite illudere, ne forte constringantur vincu- 1.Par.14.a.
la vestra. consummationem enim, & ab- 11.
Ioel.2.a.10

breuiationem audiui à Domino Deo exercituum super vniuersam terram. *Auribus 23
percipite, & audite vocem meam, attendite, & audite eloquium meum. * Numquid 24
tota die arabit arans, vt serat, proscindet, & sarriet humum suam? * Nonne cum adæ- 25
quauerit faciem eius, seret gith, & cyminum sparget, & ponet triticum per ordinem, & hordeum, & milium, & viciam in finibus suis? * Et erudiet illum in iudicio: 26
Deus suus docebit illum. * Non enim in ser- 27
ris triturabitur gith, nec rota plaustri super cyminum circuibit: sed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo. * Panis 28
autem comminuetur: verum non in perpetuum triturans triturabit illum, neque vexabit cum rota plaustri, nec vngulis suis comminuet eum. * Et hoc à Domino Deo 29
exercituum exiit, vt mirabile faceret consilium, & magnificaret iustitiam.

CAP. XXIX.

Obsidio, & afflictio Ierusalem, contritio gentium illam obsidentium: de libro signato, ac cæcitate Iudæorum: væ profundis corde denunciatur: reliquias Iacob prædicit illuminandas, & ad Deum conuertendas.

VÆ Ariel, Ariel ciuitas, quam expugna- 1
uit Dauid: additus est annus ad an- A
num: solemnitates euolutæ sunt. * Et cir- 2
cumuallabo Ariel, & erit tristis, & merens, & erit mihi, quasi Ariel. * Et circumdabo, 3
quasi sphæram in circuitu tuo, & iaciam contra te aggerem, & munimenta ponam in obsidionem tuam. * Humiliaberis, de ter- 4
ra loqueris, & de humo audietur eloquium tuum: & erit, quasi pythonis de terra vox tua: & de humo eloquium tuum mussitabit. * Et erit sicut puluis tenuis multitudo 5
ventilantium te: & sicut fauilla pertransiens multitudo eorum, qui contra te præ- B
ualuerunt: * Eritque repente confestim. A 7
Domino exercituum visitabitur in tonitruo, & commotione terræ, & voce magna turbinis, & tempestatis, & flammæ ignis deuorantis. * Et erit sicut somnium visionis 7
nocturnæ multitudo omnium gentium, quæ dimicauerunt contra Ariel, & omnes, qui militauerunt, & obsederunt, & præualuerunt aduersus eam. * Et sicut somniat 8
esuriens, & comedit, cum autem fuerit ex- C
pergefactus, vacua est anima eius: & sicut somniat sitiens, & bibit, & postquam fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est: sic erit multitudo omnium gentium, quæ dimicauerunt contra montem Sion. * Obstupescite, & admirami- 9
ni, fluctuate, & vacillate, inebriamini, & non à vino: mouemini, & non ab ebrietate.
10 Quoniam miscuit vobis Dominus spiri- D
tum soporis, claudet oculos vestros, prophetas, & principes vestros, qui vident vi-
11 siones, operiet. Et erit vobis visio omnium sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, dicent: Lege istum: & respondebit: Non possum, signatus est enim.
12 Et dabitur liber nescienti litteras, dicetur- que ei: Lege: & respondebit: Nescio litte-
13 ras. * Et dixit Dominus: Eo, quod appropin- quat populus iste ore suo, & labijs suis glo- rificat me, cor autem eius longè est à me, & E timuerunt me mandato hominum, & do-
14 ctrinis: * Ideò ecce ego addam, vt admira- tionem faciam populo huic miraculo grã- di, & stupendo: peribit enim sapientia à sapientibus eius, & intellectus prudentium
15 eius abscondetur. * Væ, qui profundi estis corde vt à Domino abscondatis consilium: quorum sunt in tenebris opera, & dicunt:
16 Quis videt nos, & quis nouit nos? Peruersa est hæc vestra cogitatio: quasi si lutum contra figulum cogitet, & dicat opus fac- tori suo. Non fecisti me: & figmentum dicat
17 fictori suo: Non intelligis. * Nonne adhuc F in modico, & in breui conuertetur Libanus in charmel, & charmel in saltum reputabi-
18 tur? * Et audient in die illa surdi verba li- bri, & de tenebris, & caligine oculi cæco-
19 rum videbunt. * Et addent mites in Domino lætitiam, & pauperes homines in sancto
20 Israel exultabunt: * Quoniam defecit, qui prævalebat, consummatus est illusor, & succisi sunt omnes, qui vigilabant super ini-
21 quitatem: * Qui peccare faciebant homines G in verbo, & arguentem in porta supplanta-
22 bant, & declinauerunt frustra à iusto. Propter hoc hæc dicit Dominus ad domum Iacob, qui redemit Abraham: Non modo confunderetur Iacob, nec modo vultus eius
23 erubescet: Sed cum viderit filios suos, opera manuum mearum, in medio sui sanctificantes nomen meum, & sanctificabunt sanctum Iacob, & Deum Israel prædicabunt:
24 Et scient errantes spiritu intellectum, & mussitatores discent legem.

CAP. XXX.

Comminatio aduersus Iudæos, qui Domino inconsulto prementibus Assyrijs ad Ægyptios confugiebant: ipsis quoque prophetarum admonitiones audire nolentibus, sed vana præsidia quærentibus, grauem denuntiat afflictionem: & quam sit Deus futurus benignus ad ipsum reuertentibus: & de magna reuertentium felicitate, ac iudicio impiorum.

1 VÆ filij desertores, dicit Dominus, vt A
faceretis consilium, & non ex me: & or-di-

ordiremini telam, & nõ per ſpiritum meũ, vt adderetis peccatum ſuper peccatum. * Qui ambulatis, vt deſcendatis in Ægyptũ, & os meum non interrogaſtis, ſperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in vmbra Ægypti. *Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confuſionem, & fiducia vmbræ Ægypti in ignominiam.* Erant enim in Tani principes tui, & nuntij tui, vſque ad Hanes peruenerunt. * Omnes confuſi ſunt ſuper populo, qui eis prodeſſe non potuit: non fuerunt in auxilium, & in aliquam vtilitatem, ſed in confuſionem, & in opprobrium. * Onus iumentorum Auſtri. In terra tribulationis, & angustiæ leæna, & leo ex eis, vipera, & regulus volans, portantes ſuper humeros iumentorum diuitias ſuas, & ſuper gibbum camelorum theſauros ſuos, ad populum, qui eis prodeſſe non poterit. * Ægyptus enim fruſtra, & vanè auxiliabitur: ideò clamaui ſuper hoc: Superbia tantùm eſt, quieſce. * Nunc ergo ingreſſus ſcribe ei ſuper buxum, & in libro diligenter exara illud, & erit in die nouiſſimo in teſtimonium, vſque in æternum. * Populus enim ad iracundiam prouocans eſt, & filij mendaces, filij nolentes audire legem Dei. * Qui dicunt videntibus: Nolite videre; & aſpicientibus: Nolite aſpicere nobis, ea quæ recta ſunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores. * Auferte à me viam, declinate à me ſemitam, ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſrael. *Propterea hæc dicit ſanctus Iſrael: Pro eo, quod reprobaſtis verbum hoc, & ſperaſtis in calumnia, & in tumultu, & innixi eſtis ſuper eo: Propterea erit vobis iniquitas hæc ſicut interruptio cadens, & requiſita in muro excelſo, quoniam ſubito, dum non ſperatur, veniet contritio eius. * Et comminuetur ſicut conteritur lagena figuli contritione perualida: & non inuenietur de fragmentis eius teſta, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea. * Quia hæc dicit Dominus Deus ſanctus Iſrael. Si reuertamini, & quieſcatis, ſalui eritis: in ſilentio, & in ſpe erit fortitudo veſtra. Et noluiſtis: *Et dixiſtis: Nequaquam, ſed ad equos fugiemus: ideò fugietis. Et ſuper veloces aſcendemus: ideò velociores erunt, qui perſequentur vos. * Mille homines à facie terroris vnius: & à facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini, quaſi malus nauis in vertice montis, & quaſi ſignum ſuper collem, *Propterea expectat Dñs, vt miſereatur veſtri: & ideò exaltabitur parcens vobis: quia Deus iudicij Dñs: beati omnes, qui expectant eum. *Populus enim Sion habitabit in Ieruſalem: plorans nequaquam plorabis, miſerans miſerebitur tui: ad vocem clamoris tui ſtatim, vt audierit, reſpondebit tibi. Et dabit vobis Dominus panem arctum, & aquam breuem: & non faciet auolare à te mitra doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum. * Et aures tuæ audient verbum poſt tergum monentis: Hæc eſt via, ambulate in ea: & non declinetis, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram. * Et contaminabis laminas ſculptilium argenti tui, & veſtimentum conflatilis auri tui, & diſperges ea ſicut immunditiam menſtruatæ. Egredere, dices ei: *Et dabitur pluuia ſemini tuo, vbicunque ſeminaueris in terra: & panis frugum terræ erit vberrimus, & pinguis, paſcetur in poſſeſſione tua in die illo agnus ſpatioſè: *Et tauri tui, & pulli aſinorum, qui operantur terram, commiſtum migma comedent ſicut in area ventilatum eſt. * Et erunt ſuper omnem montem excelſum, & ſuper omnem collem eleuatum, riui currentium aquarum, in die interfectionis multorum, cum ceciderint turres. * Et erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis erit ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierũ, in die qua alligauerit Dominus vulnus populi ſui, & percuſſuram plagæ eius ſanauerit. *Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor eius, & grauis ad portandum: labia eius repleta ſunt indignatione, & lingua eius, quaſi ignis deuorans. * Spiritus eius velut torrens inundans, vſque ad medium colli, ad perdendas gentes in nihilum, & frenum erroris, quod erat in maxilis popolorum. *Canticum erit vobis ſicut nox ſanctificatæ ſolemnitatis, & lætitia cordis ſicut, qui pergit cum tibia, vt intret in montem Domini ad fortem Iſrael. * Et auditam faciet Dominus gloriam vocis ſuæ, & terrorem brachij ſui oſtendet in comminatione furoris, & flamma ignis deuorantis: allidet in turbine, & in lapide grandinis. * A voce enim Domini pauebit Aſſur virga percuſſus. * Et erit tranſitus virgæ fundatus, quam requieſcere faciet Dominus ſuper eum in tympanis, & citharis: & in bellis præcipuis expugnabit eos. * Præparata eſt enim ab heri Topheth, à rege præparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta eius, ignis & ligna multa: flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam.

CAP. XXXI.

Iudæos, qui fiducia in Deum relicta, ad Ægyptios, & humana confugiunt præſidia, praedicit confundendos una cum ſuis auxiliarijs: reuertentes verò ad Dominum, virtute diuina liberandos.

1 VÆ, qui deſcendunt in Ægyptum ad auxilium, in equis ſperantes, & habent

bentes fiduciam ſuper quadrigis,quia multæ ſunt ; & ſuper equitibus,quia præualidi nimis;& non ſunt confiſi ſuper ſanctum Iſrael, & Dominum non requiſierunt . * Ipſe autem ſapiens adduxit malum , & verba ſua non abſtulit : & conſurget contra domum peſſimorum,& contra auxilium operantium iniquitatem. * Ægyptus, homo,& non Deus: & equi eorum,caro, & non ſpiritus : & Dominus inclinabit manum ſuã , & corruet auxiliator , & cadet cui præſtatur auxilium, ſimulque omnes conſumentur.*Quia hęc dicit Dominus ad me:Quomodo ſi fugiat leo , & catulus leonis ſuper prædam ſuam, & cum occurrerit ei multitudo paſtorum , à voce eorum non formidabit , & à multitudine eorum non pauebit : ſic deſcendet Dominus exercituum,vt prælietur ſuper montem Sion, & ſuper collem eius . * Sicut aues volantes,ſic proteget Dominus exercituum Ieruſalem , protegens,& liberans,tranſiens,& ſaluans. Conuertimini ſicut in profundum receſſeratis filij Iſrael.*In die enim illa abijciet vir idola argenti ſui,& idola auri ſui,quæ fecerunt vobis manus veſtræ in peccatum . * Et cadet Aſſur in gladio non viri,& gladius non hominis vorabit eum , & fugiet non à facie gladij:& iuuenes eius vectigales erunt : *Et fortitudo eius à terrore tranſibit , & pauebunt fugientes principes eius: dixit Dominus; cuius ignis eſt in Sion,& caminus eius in Ieruſalem .

CAP. XXXII.

De rege , ac principibus in iuſtitia regnaturis , & populi ſubditi felicitate : ſtulto autem principi , & opulentis mulieribus futura prædicitur calamitas : pacis quoque pulchritudo , ac requies opulenta promittitur populo Dei .

ECce in iuſtitia regnabit rex , & principes in iudicio præerunt. *Et erit vir ſicut , qui abſconditur à vento , & celat ſe à tempeſtate , ſicut riui aquarum in ſiti , & vmbra petræ prominentis in terra deſerta. Non caligabunt oculi videntium , & aures audientium diligenter auſcultabunt , * Et cor ſtultorum intelliget ſcientiam , & lingua balborum velociter loquetur,& plane. Non vocabitur vltra is , qui inſipiens eſt , princeps : neque fraudulentus appellabitur maior: *Stultus enim fatua loquetur,& cor eius faciet iniquitates, vt perficiat ſimulationem, & loquatur ad Dominum fraudulenter , & vacuam faciat animam eſurientis,& potum ſitienti auferat. *Fraudulenti vaſa peſſima ſunt : ipſe enim cogitationes concinnauit ad perdendos mites,in ſermone mendacij,cum loqueretur pauper iudicium . * Princeps verò ea , quæ digna ſunt principe, cogitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit. * Mulieres opulentæ ſurgite , & audite vocem meam : filiæ confidentes percipite auribus eloquium meum. *Poſt dies enim & annum , vos conturbabimini confidentes: conſummata eſt enim vindemia,collectio vltra non veniet. * Obſtupeſcite opulentæ , conturbamini confidentes : exuite vos,& confundimini,accingite lumbos veſtros. *Super vbera plangite,ſuper regione deſiderabili,ſuper vinea fertili. *Super humum populi mei ſpinæ , & vepres aſcendent : quantò magis ſuper omnes domos gaudij ciuitatis exultantis? *Domus enim dimiſſa eſt , multitudo vrbis relicta eſt , tenebræ, & palpatio factæ ſunt ſuper ſpeluncas , vſque in æternum . Gaudium onagrorum paſcua gregum , * Donec effundatur ſuper nos ſpiritus de excelſo: & erit deſertum in charmel , & charmel in ſaltum reputabitur . *Et habitabit in ſolitudine iudicium, & iuſtitia in charmel ſedebit . * Et erit opus iuſtitiæ pax , & cultus iuſtitiæ ſilentium , & ſecuritas , vſque in ſempiternum . * Et ſedebit populus meus in pulchritudine pacis , & in tabernaculis fiducia & in requie opulenta. *Grando autem in deſcenſione ſaltus , & humilitate humiliabitur ciuitas. *Beati,qui ſeminatis ſuper omnes aquas,immittentes pedem bouis,& aſini .

CAP. XXXIII.

Permixtim de deiectione Sennacherib loquitur, & Iudæorum liberatione, ac diuinæ potentiæ exaltatione: inuehitur contra hypocritas: & quales eſſe debeant , qui cum Domino habitaturi ſunt in excelſis: Ieruſalem verò habitatio erit opulenta , in qua magnificabitur Dominus , rex & legislator noſter .

VÆ,qui prædaris,nonne & ipſe prædaberis? & qui ſpernis , nonne & ipſe ſperneris? cum conſummaueris deprædationem,deprædaberis: cum fatigatus deſieris contemnere,contemneris.*Domine miſerere noſtri: te enim expectauimus: eſto brachium noſtrum in mane,& ſalus noſtra in tempore tribulationis. * A voce Angeli fugerunt populi , & ab exaltatione tua diſperſæ ſunt gentes, Et congregabuntur ſpolia veſtra ſicut colligitur bruchus , velut cum foſſæ plenæ fuerint de eo. *Magnificatus eſt Dominus,quoniam habitauit in excelſo : implenit Sion iudicio , & iuſtitia . * Et erit fides in temporibus tuis:diuitiæ ſalutis ſapientia , & ſcientia : timor Dñi ipſe eſt theſaurus eius . * Ecce videntes clamabunt foris , Angeli pacis amare flebunt . * Diſſipatæ ſunt viæ , ceſſauit tranſiens per

semitam, irritum factum est pactum, proiecit ciuitates, non reputauit homines. * Luxit, & elanguit terra: confusus est Libanus, & obstupuit, & factus est Saron sicut desertum: & concussa est Basan, & Carmelus. * Nunc consurgam, dicit Dominus: nunc exaltabor, nunc subleuabor. * Concipietis arborem, paritis stipulam, spiritus vester, vt ignis vorabit vos. * Et erunt populi, quasi de incendio cinis, spinæ congregatæ igni comburentur. * Audite, qui longè estis, quæ fecerim, & cognoscite vicini fortitudinem meam. * Conterriti sunt in Sion peccatores, possedit tremor hypocritas, quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? * Qui ambulat in iustitijs, & loquitur veritatem, qui proiecit auaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos, ne videat malum. * Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius, panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt. * Regem in decore suo videbunt oculi eius, cernent terram de longe. * Cor tuum meditabitur timorem: vbi est litteratus? vbi legis verba ponderans? vbi doctor paruulorum? Populum impudentem non videbis, populum alti sermonis: ita vt non possis intelligere disertitudinem linguæ eius, in quo nulla est sapientia: * Respice Sion ciuitatem solemnitatis nostræ: oculi tui videbunt Ierusalem, habitationem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit: nec auferentur claui eius in sempiternum, & omnes funiculi eius non rumpentur: * Quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster: locus fluuiorum riui latissimi, & patentes: non transibit per eum nauis remigum, neque trieris magna transgredietur eum. * Dominus enim iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster: ipse saluabit nos. * Laxati sunt funiculi tui, & non præualebunt: sic erit malus tuus, vt dilatare signum non queas. Tunc diuidentur spolia prædarum multarum: claudi diripient rapinam. * Nec dicet vicinus: Elanguit populus, qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

B 9 10 11 12 13 14 15 C 16 17 18 19 20 D 21 22 23 24

ps. 14. 2. 3.

1. Cor. 1. c. 10.

CAP. XXXIV.

Acerba Dei vltio super omnes gentes: idumæa quoque contritio, & perpetua vastitas praedicitur.

ACcedite gentes, & audite, & populi attendite: audiat terra, & plenitudo eius; orbis, & omne germen eius. * Quia indignatio Dñi super omnes Gentes, & furor super vniuersam militiam eorum; interfecit eos, & dedit eos in occisionem. * Interfecti eorum proijcientur, & de cadaueribus eorum ascendet fœtor: tabescent montes à sanguine eorum. * Et tabescet omnis malitia cælorum, & complicabuntur sicut liber cœli: & omnis militia eorum defluet, sicut defluit folium de vinea, & de ficu. * Quoniam inebriatus est in cœlo gladius meus: ecce super Idumæam descendet, & super populum interfectionis meæ, ad iudicium. * Gladius Domini repletus est sanguine, incrassatus est adipe, de sanguine agnorum, & hircorum, de sanguine medullatorum arietum: victima enim Domini in Bosra, & interfectio magna in terra Edom. Et descendent vnicornes cum eis; & tauri cum potentibus: inebriabitur terra eorum sanguine, & humus eorum adipe pinguiũ: Quia dies vltionis Dñi, annus retributionum iudicij Sion. * Et conuertentur torrentes eius in picem, & humus eius in sulphur: & erit terra eius in picem ardentem. * Nocte, & die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus eius: à generatione in generationem desolabitur, in sæcula sæculorum non erit transiens per eam. * Et possidebunt illam onocrotalus, & ericius: ibis, & coruus habitabunt in ea: & extendetur super eam mensura, vt redigatur ad nihilum, & perpendiculum in desolationem. Nobiles eius non erunt ibi: regem potius inuocabunt, & omnes principes eius erunt in nihilum. Et orientur in domibus eius spinæ, & vrticæ, & pilurus in munitionibus eius: & erit cubile draconum, & pascua struthionum. * Et occurrent dæmonia onocentauris, & pilosus clamabit alter ad alterum: ibi cubauit lamia, & inuenit sibi requiem. * Ibi habuit foueam ericius, & enutriuit catulos, & circumfodit, & fouit in vmbra eius: illuc congregati sunt milui, alter ad alterum. Requirite diligenter in libro Domini, & legite: vnum ex eis non defuit, alter alterum non quæsiuit: quia quod ex ore meo procedit, ille mandauit, & spiritus eius ipse congregauit ea. * Et ipse misit eis sortem, & manus eius diuisit eam illis in mensuram: vsque in æternum possidebunt eam, in generationem, & generationem habitabunt in ea.

A 1 2 3 4 5 6 B 7 8 9 10 11 12 13 14 D 15 16 17

CAP. XXXV.

De futura consolatione, lætitia, securitate, & felicitate perpetua eorum: qui in Christum suum credituri.

LÆtabitur deserta, & inuia, & exultabit solitudo, & florebit, quasi lilium germinans germinabit, & exultabit lætabunda, & laudans: gloria Libani data est ei: decor Carmeli, & Saron, ipsi videbunt gloriã

A 1 a 2 B

Do-

Domini,& decorem Dei noſtri. *Confortate manus diſſolutas,& genua debilia roborate. *Dicite puſillanimis:Confortamini,& nolite timere : ecce Deus veſter vltionem adducet retributionis : Deus ipſe veniet,& ſaluabit vos. *Tunc aperientur oculi cęcorum, & aures ſurdorum patebunt. *Tunc ſaliet ſicut cervus claudus , & aperta erit lingua mutorum : quia ſciſſæ ſunt in deſerto aquæ,& torrentes in ſolitudine. *Et quæ erat arida,erit in ſtagnum,& ſitiens in fontes aquarum. In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami, & iunci. Et erit ibi ſemita,& via,& via ſancta vocabitur : non tranſibit per eam pollutus , & hæc erit vobis directa via , ita vt ſtulti non errent per eam. *Non erit ibi leo, & mala beſtia non aſcendet per eam , nec inuenietur ibi; & ambulabunt,qui liberati fuerint. *Et redempti à Domino conuertentur,& venient in Sion cum laude, & lætitia ſempiterna ſuper caput eorum : gaudium,& lætitiam obtinebunt, & fugiet dolor,& gemitus.

CAP. XXXVI.

Sennacherib captis ciuitatibus Iuda munitis, mittit Rabſacen ad capiendam Ieruſalem: qui varijs in Exechiam iactatis conuitijs,& blaſphemijs in Deum,Ieroſolymitas ad deditionem exhortatur,

4. Reg. 18. c. 13. 2. Par. 32. 8. 1.

ET factum eſt in quartodecimo anno regis Ezechiæ , aſcendit Sennacherib rex Aſſyriorum ſuper omnes ciuitates Iuda munitas,& cepit eas. *Et miſit rex Aſſyriorum Rabſacen de Lachis in Ieruſalem, ad regem Ezechiam in manu graui,& ſtetit in aquæductu piſcinæ ſuperioris in via Agri fullonis. *Et egreſſus eſt ad eum Eliacim filius Helciæ , qui erat ſuper domum , & Sobna ſcriba, & Ioahe filius Aſaph à commentarijs. *Et dixit ad eos Rabſaces: Dicite Ezechiæ : Hæc dicit rex magnus, rex Aſſyriorum: Quæ eſt iſta fiducia, qua confidis? *Aut quo conſilio, vel fortitudine rebellare diſponis : ſuper quem habes fiduciam, qui a receſſiſti à me? *Ecce confidis ſuper baculum arundineum confractum istum,ſuper Ægyptum:cui ſi innixus fuerit homo,intrabit in manum eius, & perforabit eam : ſic Pharao rex Ægypti omnibus, qui confidunt in eo. *Quod ſi reſponderis mihi : in Domino Deo noſtro confidimus : nonne ipſe eſt , cuius abſtulit Ezechias excelſa,& altaria,& dixit Iudæ, & Ieruſalem: Coram altari iſto adorabitis? *Et nunc trade te Domino meo regi Aſſyriorum , & dabo tibi duo millia equorum , nec poteris ex te præbere aſcenſores eorum. *Et quomodo ſuſtinebis faciem iudicis vnius loci ex ſeruis domini mei minoribus? Quod ſi confidis in Ægypto , in quadrigis , & in equitibus : *Et nunc nunquid ſine Domino adſcendi ad terram iſtam , vt diſperderem eam? Dominus dixit ad me : Aſcende ſuper terram iſtam,& diſperde eam. *Et dixit Eliacim , & Sobna, & Ioahe ad Rabſacen: Loquere ad ſeruos tuos Syra lingua:intelligimus enim : ne loquaris ad nos Iudaice in auribus populi, qui eſt ſuper murum. Et dixit ad eos Rabſaces: Numquid ad dominum tuum , & ad te miſit me dominus meus,vt loquerer omnia verba iſta, & non potius ad viros , qui ſedent in muro, vt comedant ſtercora ſua , & bibant vrinam pedum ſuorum vobiſcum? *Et ſtetit Rabſaces,& clamauit voce magna Iudaice,& dixit : Audite verba regis magni , regis Aſſyriorum. *Hæc dicit rex: Non ſeducat vos Ezechias,quia non poterit eruere vos. *Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias ſuper Domino, dicens : Eruens liberabit nos Dominus,non dabitur ciuitas iſta in manu regis Aſſyriorum. *Nolite audire Ezechiam: hæc enim dicit rex Aſſyriorum: Facite mecum benedictionem , & egredimini ad me, & comedite vnuſquiſque vineam ſuam, & vnuſquiſque ficum ſuam : & bibite vnuſquiſque aquã ciſternæ ſuę,Donec veniam,& tollam vos ad terram, quæ eſt , vt terra veſtra , terram ſtumenti, & vini, terram panum , & vinearum. *Nec conturbet vos Ezechias , dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberauerunt dij gentium vnuſquiſque terram ſuam de manu regis Aſſyriorum? *Vbi eſt deus Emath,& Arphad? vbi eſt deus Sepharuaim? numquid liberauerunt Samariam de manu mea? *Quis eſt ex omnibus dijs terrarum iſtarum,qui eruerit terram ſuam de manu mea , vt eruat Dominus Ieruſalem de manu mea? *Et ſiluerunt , & non reſponderunt ei verbum. Mandauerat enim rex, dicens : Ne reſpondeatis ei. *Et ingreſſus eſt Eliacim filius Helciæ , qui erat ſuper domum , & Sobna ſcriba, & Ioahe filius Aſaph à commentarijs, ad Ezechiam ſciſſis veſtibus , & nuntiauerunt ei verba Rabſacis.

CAP. XXXVII.

Conſternatus Ezechias propter blaſphemias tum Rabſacis tum Sennacherib mittit ad Iſaiam, vt Dominum deprecetur, qui ipſum confortans diuinum promittit auxilium: & caſo per Angelum exercitu Sennacherib, etiam ipſe à filijs ſuis interimitur.

4. Reg. 19. c. 1.

ET factum eſt , cum audiſſet rex Ezechias,ſcidit veſtimenta ſua, & obuolutus eſt ſacco : & intrauit in domum Domini. *Et miſit Eliacim, qui erat ſuper domum ,

num,& Sobnam ſcribam,& ſeniores de ſacerdotibus, & opertos ſaccis, ad Iſaiam filium Amos prophetam, * Et dixerunt ad 3
eum: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & correptionis, & blaſphemiæ, dies hæc: quia venerunt filij vſque ad partum, & virtus non eſt parienti. * Si quo modo 4
audiat Dominus Deus tuus verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorum Dominus ſuus ad blaſphemandum Deum viuentem, & exprobrandum ſermonibus, quos audiuit Dominus Deus tuus: leua ergo orationem pro reliquijs, quæ repertæ ſunt. Et venerunt ſerui regis Ezechiæ ad Iſaiam. * Et 6
dixit ad eos Iſaias: Hæc dicetis domino veſtro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas à facie verborum, quæ audiſti, quibus blaſphemauerunt pueri regis Aſſyriorum me. * Ecce 7
ego dabo ei ſpiritum, & audiet nuntium, & reuertetur ad terram ſuam, & corruere eum faciam gladio in terra ſua. * Reuerſus 8
eſt autem Rabſaces, & inuenit regem Aſſyriorum præliantem aduerſus Lobnam. Audierat enim, quia profectus eſſet de Sachis, Et audiuit de Tharaca rege Æthiopiæ, di- 9
centes: Egreſſus eſt, vt pugnet contra te. Quod cum audiſſet, miſit nuntios ad Ezechiam, dicens: * Hæc dicetis Ezechiæ regi 10
Iudæ, loquentes: Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis, dicens: Non dabitur Ieruſalem in manu regis Aſſyriorum. * Ecce tu audiſti omnia, quæ fecerunt reges 11
Aſſyriorum omnibus terris, quas ſubuerterunt, & tu poteris liberari? * Numquid 12
eruerunt eos dij gentium, quos ſubuerterunt patres mei, Gozam, & Haram, & Reſeph, & filios Eden, qui erant in Thalaſſar? * Vbi eſt rex Emath, & rex Arphad, & rex 13
vrbis Sepharuaim, Ana, & Aua? * Et tulit 14
Ezechias libros de manu nuntiorum, & legit eos, & aſcendit in domum Dñi, & expandit eos Ezechias coram Domino. * Et 15
orauit Ezechias ad Dñm, dicens: * Domine 16
exercituum Deus Iſrael, qui ſedes ſuper cherubim: tu es Deus ſolus omnium regno. rum terræ, tu feciſti cœlum, & terram. In- 17
clina Domine aurem tuam, & audi: aperi D
Domine oculos tuos, & vide, & audi omnia verba Sennacherib, quæ miſit ad blaſphemandum Deum viuentem. Verè enim Do- 18
mine deſertas fecerunt reges Aſſyriorum terras, & regiones earum. * Et dederunt 19
deos earum igni: non enim erant dij, ſed opera manuum hominum, lignum, & lapis: & comminuerunt eos. * Et nunc Domine 20
Deus noſter ſalua nos de manu eius: & cognoſcant omnia regna terræ, quia tu es Dominus ſolus. * Et miſit Iſaias filius Amos ad 21
Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: pro quibus rogaſti me de Sen-
22 nacherib rege Aſſyriorum: * Hoc eſt verbum, quod locutus eſt Dominus ſuper eũ: Deſpexit te, & ſubſannauit te virgo filia Sion: poſt te caput monit filia Ieruſalem. *
23 Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti, & E ſuper quem exaltaſti vocem, & leuaſti altitudinem oculorum tuorum? Ad ſanctum
24 Iſrael. * In manu ſeruorum tuorum exprobraſti Dño: & dixiſti: In multitudine quadrigarum mearum ego aſcẽdi altitudinem montium, iuga Libani: & ſuccidam excelſa cedrorum eius, & electas abietes illius, & introibo altitudinem ſummitatis eius, ſal-
25 tum Carmeli eius. Ego fodi, & bibi aquam, & exſiccaui veſtigio pedis mei omnes riuos
26 aggerum. * Nunquid non audiſti, quæ olim fecerim ei? ex diebus antiquis ego plaſmaui illud: & nunc adduxi: & factum eſt in medicationem collium compugnantium,
27 & ciuitatum munitarum. * Habitatores earum breuiata manu contremuerunt, & confuſi ſunt: facti ſunt ſicut fœnum agri, & gramen paſcuæ, & herba tectorum, quæ
28 exaruit, antequam matureſceret. * Habi- F tationem tuam, & egreſſum tuum, & introitum tuum cognoui, & inſaniam tuam
29 contra me. * Cum fureres aduerſum me, ſuperbia tua aſcendit in aures meas: ponam ergo circulum in naribus tuis, & frænum in labijs tuis, & reducam te in viam, per
30 quam veniſti * Tibi autem hoc erit ſignum: Comede hoc anno, quæ ſponte naſcuntur, & in anno ſecundo pomis veſcere: in anno autem tertio ſeminate, & metite, & plantate vineas, & comedite fructum earum. *
31 Et mittet id, quod ſaluatum fuerit de domo Iuda, & quod reliquum eſt, radicem
32 deorſum, & faciet fructum ſurſum: * Quia de Ieruſalem exibunt reliquiæ, & ſaluatio de monte Sion: zelus Dñi exercituum faciet
33 iſtud. * Propterea hæc dicit Dñs de rege G Aſſyriorum: Non intrabit ciuitatem hanc, & non iaciet ibi ſagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu
34 eius aggerem. * In via, qua venit, per eam reuertetur, & ciuitatem hanc non ingre-
35 dietur, dicit Dñs: * Et protegam ciuitatem iſtam, vt ſaluem eam propter me, & prop-
36 pter Dauid ſeruum meum. * Egreſſus eſt autem Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia. Et ſurrexerunt mane, & ec-
37 ce omnes, cadauera mortuorum. * Et egreſſus eſt, & abijt, & reuerſus eſt Sennacherib rex Aſſyriorum, & habitauit in
38 Niniue. * Et factum eſt, cum adoraret in templo Neſroch deum ſuum, Adramelech, & Saraſar filij eius percuſſerunt eum gladio: fugeruntque in terram Ararat, & regnauit Aſarhaddon filius pro eo.

4. Reg. 19. 8. 15. Tob. 1. d. 21. Eccl. 48. d. 24. 1. Mach. 7. f. 41. 2. Mach. 8. c. 19.

C A-

CAP. XXXVIII.

Ezechias à morte sibi per Isaiam comminata liberatus: signo in horologio Achaz accepto, & promissa de manu Assyriorum liberatione, additisque ei ad vitam quindecim annis, canticum hoc gratiarum actionis Deo cecinit.

4. Reg. 20. 2. 1. 2. Par. 32. & 49.

1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias, vsque A ad mortem: & introiuit ad eum Isaias filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit Dominus: Dispone domui tuę, quia morieris tu, & non viues. * Et conuertit Ezechias 2 faciem suam ad parietem, & orauit ad Dominum, * Et dixit: Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et 3 fleuit Ezechias fletu magno. * Et factum est 4 verbum Domini ad Isaiam, dicens: * Vade, 5 & dic Ezechiæ, hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui: Audiui orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: ecce eg oadijciam super dies tuos quindecim annos: * Et de 6 manu regis Assyriorum eruam te, & ciuitatem istam, & protegam eam. Hoc autem 7 tibi erit signum a Domino, quia faciet Do- B minus verbum hoc, quod locutus est: * Ec- 8 ce ego reuerti faciam vmbram linearum, per quas descenderat in horologio Achaz in fide, retrorsum decem lineis. Et reuersus est sol decem lineis per gradus, quos descenderat. * Scriptura Ezechiæ regis Iuda, 9 cum ægrotasset, & conualuisset de infirmitate sua. * Ego dixi: In dimidio dierum 10 meorum vadam ad portas inferi. Quæsiui residuum annorum meorum. dixi: * Non vi- 11 debo Dominum Deum in terra viuentium. Non aspiciam hominem vltra, & habitatorem quietis. * Generatio mea abla- 12 ta est, & conuoluta est à me, quasi tabernaculum pastorum. Præcisa est velut à texente, vita mea: dum adhuc ordirer, succidit me: de mane, vsque ad vesperam finies me. Sperabam, vsque ad mane, quasi leo sic 13 contriuit omnia ossa mea: De mane vsque ad vesperam finies me: * Sicut pullus hi- 14 rundinis sic clamabo, meditabor, vt columba. Attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelsum. Domine vim patior, respondе pro me. * Quid dicam, aut quid respon- 15 debit mihi, cum ipse fecerit? Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine D animæ meæ. * Domine si sic viuitur, & 16 in talibus vita spiritus mei, corripies me, & vinificabis me. Ecce in pace amaritudo 17 mea amarissima: Tu autem eruisti animam meam, vt non periret, proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. * Quia 18 non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te non expectabunt, qui descen- 19 dunt in lacum, veritatem tuam. * Viuens viuens ipse confitebitur tibi, sicut & ego hodie: pater filijs notam faciet veritatem 20 tuam. * Domine saluum me fac, & psalmos nostros cantabimus cunctis diebus 21 vitæ nostræ in domo Domini. * Et iussit Isaias, vt tollerent massam de ficis, & caraplasmarent super vulnus, & sana- 22 retur. * Et dixit Ezechias, Quod erit signum, quia ascendam in domum Domini?

CAP. XXXIX

Ezechias cum missis à rege Babylonis nuntijs suos ostendisset thesauros, ab Isaia de futura eorum in Babylonem ablatione præmonetur.

1 IN tempore illo misit Merodach Bala- A dan, filius Baladan, rex Babylonis, libros & munera ad Ezechiam: audierat 2 enim, quod ægrotasset, & conualuisset. * Lætatus est autem super eis Ezechias, & osten- B dit eis cellam aromatum, & argenti, & auri, & odoramentorum, & vnguenti optimi, & omnes apothecas supellectilis suæ, & vniuersa, quæ inuenta sunt in thesauris eius. Non fuit verbum, quod non ostenderet eis 3 Ezechias in domo sua, & in omni potestate sua. * Introiuit autem Isaias propheta ad Ezechiam regem, & dixit ei: Quid dixerunt viri isti, & vnde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua ve- 4 nerunt ad me, de Babylone. * Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et dixit Eze- C chias: Omnia, quæ in domo mea sunt, viderunt: non fuit res, quam non ostenderim 5 eis in thesauris meis. * Et dixit Isaias ad Ezechiam: Audi verbum Domini exercituum. * Ecce dies veniunt, & auferen- 6 tur omnia quæ in domo tua sunt, & quæ D thesaurizauerunt patres tui, vsque ad diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quidquam, dicit Dominus. * Et de 7 filijs tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. Et dixit Ezechias ad Isaiam: 8 Bonum verbum Domini, quod locutus est. Et dixit: Fiat tantùm pax, & veritas in diebus meis.

4. Reg. 20. c. 12.

CAP. XL

Consolatio, & salus Ierusalem per Christum futura: Ioannis Baptistæ prædicatio: fragilitas hominis, & perpetuitas verbi diuini: Christi in carnem aduentus, ipsiusque gloria, potestas, & retributio palam annuntianda: contra idololatras Deum sculptilibus assimilantes, incompara-

rabi-

rabilem Dei potentiam, ac ſapientiam commendat: quodque ſperantes in Domino mutent fortitudinem.

CONſolamini, conſolamini populę meus, dicit Deus veſter. * Loquimini ad cor Ieruſalem, & aduocate eam: quoniam completa eſt malitia eius, dimiſſa eſt iniquitas illius: ſuſcepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis. * Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite in ſolitudine ſemitas Dei noſtri. * Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons, & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aſpera in vias planas. * Et reuelabitur gloria Dñi, & videbit omnis caro pariter, quod os Dñi locutum eſt. * Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, quaſi flos agri. * Exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos, quia ſpiritus Dñi ſufflauit in eo. Vere fœnum eſt populus: * Exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos: Verbum autem Dñi noſtri manet in æternum. Super montem excelſum aſcẽde tu, qui euangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui euangelizas Ieruſalem exalta, noli timere. Dic ciuitatibus Iuda: Ecce Deus veſter: * Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur: ecce merces eius cum eo, & opus illius coram illo. * Sicut paſtor gregem ſuum paſcet: in brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu ſuo leuabit, fœtas ipſe portabit. * Quis menſus eſt pugillo aquas, & cęlos palmo ponderauit? quis appendit tribus digitis molem terræ, & librauit in pondere montes, et colles in ſtatera? * Quis adiuuit ſpiritum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit, et oſtendit illi? * Cum quo inijt conſilium, et inſtruxit eum, et docuit eum ſemitam iuſtitiæ, et erudiuit eum ſcientiam, et viam prudentiæ oſtendit illi? Ecce gentes, quaſi ſtilla ſitulæ, et quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt: ecce inſulæ; quaſi puluis exiguus. * Et Libanus non ſufficiet ad ſuccendendum, et animalia eius non ſufficient ad holocauſtum. Omnes gentes, quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo, et quaſi nihilum, et inane reputatæ ſunt ei. * Cui ergo ſimilem feciſtis Deum? aut quam imaginem ponetis ei? * Numquid ſculptile conflauit faber? aut aurifex auro figurauit illud, et laminis argenteis argentarius? * Forte lignum, et imputribile elegit: artifex ſapiens quærit, quomodo ſtatuat ſimulachrum, quod non moueatur. * Numquid non ſcitis? nunquid non audiſtis? nunquid non annuntiatum eſt vobis ab initio? numquid non intellexiſtis fundamenta terræ? * Qui ſedet ſuper gyrum terrę, et habitatores eius ſunt, quaſi locuſtæ: qui extendit velut nihilum cęlos, et expandit eos ſicut tabernaculum ad inhabitandum. * Qui dat ſecretorum ſcrutatores, quaſi non ſint, iudices terræ velut inane fecit: * Et quidem, neque plantatus, neque ſatus, neque radicatus in terra truncus eorum: repente flauit in eos, et aruerunt, et turbo quaſi ſtipulam auferet eos. * Et cui aſſimilaſtis me, et adæquaſtis, dicit ſanctus? * Leuate in excelſum oculos veſtros, et videte quis creauit hæc: qui educit in numero militiam eorum, et omnes ex nomine vocat: præ multitudine fortitudinis, et roboris, virtutiſque eius, neque vnum reliquum fuit. * Quare dicis Iacob, et loqueris Iſrael: Abſcondita eſt via mea à Domino, et à Deo meo iudicium meum tranſiuit? * Numquid neſcis, aut non audiſti? Deus ſempiternus Dominus, qui creauit terminos terræ non deficiet, neque laborabit, nec eſt inueſtigatio ſapientię eius. * Qui dat laſſo virtutem: et his, qui non ſunt, fortitudinem, et robur multiplicat. * Deficient pueri, et laborabunt, et iuuenes in infirmitate cadent. * Qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ, current et non laborabunt, ambulabunt et non deficient.

Matt. 3. a. Marc. 1. a. Luc. 3. a. 4. Ier. 1. c. 25. Eccl. 1. 14. c. 2. 8. Bar. 1. b. 10. 1. Petr. 1. d. 24. Ier. 10. b. 11. Ezech. 34. f. 15. 37. f. 24. Rom. 11. d. 34. 1. Cor. 2. d. 16 Sap. 9. c. 13. Act. 17. f. 29.

CAP. XLI.

Diſceptat Dominus cum idololatris de potentia, & variis magniſque beneficijs populo Iudaico exhibitis: quibus ſuam comprobat potentiam, & benignitatem erga homines: oſtendens ſimul, & idolorum impotentiam, & idololatrarum vanitatem.

TAceant ad me inſulæ, et Gentes mutent fortitudinem: accedant, et tunc loquantur, ſimul ad iudicium propinquemus. * Quis ſuſcitauit ab Oriente iuſtum, vocauit eum, vt ſequeretur ſe? dabit in conſpectu eius gentes, et reges obtinebit, dabit quaſi puluerem gladio eius, ſicut ſtipulam vento raptam arcui eius. * Perſequetur eos, tranſibit in pace, ſemita in pedibus eius non apparebit. * Quis hæc operatus eſt, et fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus, primus et nouiſſimus ego ſum. * Viderunt inſulæ, et timuerunt, extrema terræ obſtupuerunt, appropinquauerunt, et acceſſerunt. * Vnuſquiſque proximo ſuo auxiliabitur, et fratri ſuo dicet: Confortare. * Confortauit faber ærarius percutiens malleo eum, qui cudebat tunc temporis, dicens: Glutino bonum eſt: et confortauit eum clauis, vt non moueretur. Et tu Iſrael ſerue meus, Iacob quem elegi, ſemen

Inf. 44. a 6. & 48. b. 12. Apoc. 1. d 18. & 22. c. 13.

conflatili: Vos dij noſtri. * Surdi audite,& cæci intuemini ad videndum. * Quis cęcus, nisi ſeruus meus? & ſurdus, nisi ad quem nuntios meos misi? quis cæcus, nisi ſeruus Domini. * Qui vides multa, nonne cuſtodies? qui apertas habes aures, nonne audies? * Et Dominus voluit, vt ſanctificaret eum: & magnificaret legem,& extolleret. * Ipſe autem populus direptus, & vaſtatus: laqueus iuuenum omnes, & in domibus D carcerum abſconditi ſunt: facti ſunt in rapinam, nec eſt, qui eruat, in direptionem, nec eſt, qui dicat Redde. * Quis eſt in vobis, qui audiat hoc, attendat, & auſcultet futura? * Quis dedit in direptionem Iacob,& Iſrael vaſtantibus? nonne Dominus ipſe, cui peccauimus? Et noluerunt in vijs eius ambulare,& non audierunt legem eius. * Et effudit ſuper eum indignationem furoris ſui, & fortè bellum, & combuſſit eum in circuitu, & non cognouit: & ſuccendit eum,& non intellexit.

CAP. XLIII.

Populum credentem ſecurum facit, eius ex vniuerſo orbe multiplicationem futuram promittens, cum enarratione præteritorum, ac futurorum Dei erga populum ſuum beneficiorum, quibus ſe ſolum verum Deum eſſe comprobat: addita graui expoſtulatione aduerſus Iudæorum ingratitudinem.

ET nunc hæc dicit Dominus creans te Iacob, & formans te Iſrael: Noli timere, quia redemi te, & vocaui te nomine tuo: meus es tu. * Cum tranſieris per aquas, tecum ero,& flumina non operient te: cum ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te. * Quia ego Dominus Deus tuus ſanctus Iſrael ſaluator tuus, dedi propitiationem tuam Ægyptum, Æthiopiam, & Saba pro te. * Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, & glorioſus: ego dilexi te,& dabo homines pro te,& populos pro anima tua. * Noli timere, quia ego tecum ſum: ab Oriente adducam ſemen tuum,& ab Occidente congregabo te. * Dicam Aquiloni: Da; & Auſtro: Noli prohibere: affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ. * Et omnem, qui inuocat nomen meum, in gloriam meam creaui eum, formaui eum, & feci eum. * Educ foras populum cæcum, & oculos habentem; ſurdum, & aures ei ſunt. * Omnes gentes congregatæ ſunt ſimul, & collectæ ſunt tribus: quis in vobis annuntiet iſtud, & quæ prima ſunt audire nos faciet? dent teſtes eorum, iuſtificentur,& audiant,& dicant: Vere. * Vos teſtes mei dicit Dominus, & ſeruus meus, quem elegi: vt ſciatis, & credatis mihi, & intelligatis, quia ego ipſe ſum. Ante me non eſt formatus Deus, & poſt me non erit. * Ego ſum, ego ſum Dominus, & non eſt abſque me ſaluator. * Ego annuntiaui,& ſaluaui: auditum feci,& non fuit in vobis alienus: vos teſtes mei, dicit Dominus & ego Deus. * Et ab initio ego ipſe,& non eſt, qui de manu mea eruat: operabor,& quis auertet illud? * Hæc dicit Dominus redemptor veſter, ſanctus Iſrael: Propter vos miſi in Babylonem, & detraxi vectes vniuerſos, & Chaldæos in nauibus ſuis gloriantes. * Ego Dominus ſanctus vester, creans Iſrael rex veſter. * Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viam, & in aquis torrentibus ſemitam. * Qui eduxit quadrigam,& equum, agmen & robuſtum: ſimul obdormierunt, nec reſurgent: contriti ſunt, quaſi linum,& extincti ſunt. * Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini. * Ecce ego facio noua,& nunc orientur, vtique cognoſcetis ea: ponam in deſerto viam, & inuio flumina. * Glorificabit me beſtia agri, dracones, & ſtruthiones: quia dedi in deſerto aquas flumina in inuio, vt darem potum populo meo, electo meo. * Populum iſtum formaui mihi, laudem meam narrabit. * Non me inuocaſti Iacob, nec laboraſti in me Iſrael. * Non obtuliſti mihi arietem holocauſti tui, & victimis tuis non glorificaſti me: non te ſeruire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure. * Non emiſti mihi argento calamum, & adipe victimarum tuarum non inebriaſti me. Verumtamen ſeruire me fecit in peccatis tuis, præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis. * Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. * Reduc me in memoriam, & iudicemur ſimul: narra ſi quid habes, vt iuſtificeris. * Pater tuus primus peccauit,& interpretes tui præuaricati ſunt in me. * Et contaminaui principes ſanctos, dedi ad internecionem Iacob, & Iſrael in blaſphemiam.

CAP. XLIV.

Deus conſolatur populum ſuum, effuſurus ſuper eum ſpiritum ſuum, & aquas ſuper ſitientem: ipſe primus, & nouiſſimus, ac ſolus Deus, omnium creator, ac moderator: idolorum quoque, artificum eorum, ac idololatrarum magna vanitas, immò ſuper aperte conuincitur: proinde ab idolis ad Deum, in cuius manu ſunt omnia, populus reuocatur.

ET nunc audi Iacob ſerue meus, & Iſrael, quem elegi. * Hæc dicit Dominus faciens, & formans te, ab vtero auxiliator tuus: noli timere ſerue meus Iacob, & rectiſſimè, quem elegi. * Effundam enim aquas

Oſee 13. b. 4.

1. Cor. 1. d. 31. Apoc. 1. b. 8.

Ier. 30. 9. 10. & 46. 27.

ſuper ſitientem,& fluenta ſuper aridam: effundam ſpiritum meum ſuper ſemen tuũ, & benedictionem meam ſuper ſtirpem tuã. Et germinabunt inter herbas, quaſi ſalices iuxta præterfluentes aquas. *Iſte dicet, Domini ego ſum: & ille vocabit in nomine Iacob: & hic ſcribet manu ſua: Domino: & in nomine Iſrael aſſimilabitur. *Hæc dicit Dominus rex Iſrael,& redemptor eius Dominus exercituum: Ego primus,& ego nouiſſimus,& abſque me non eſt Deus.*Quis ſimilis meĩ vocet,& annuntiet: & ordinem exponat mihi, ex quo conſtitui populum antiquum: ventura, & quæ futura ſunt,annuntient eis. *Nolite timere,neque conturbemini: ex tunc audire te feci, & annuntiaui: vos eſtis teſtes mei, numquid eſt Deus abſque me, & formator,quem ego non nouerim? *Plaſtæ idoli omnes nihil ſunt, & amantiſſima eorum non proderunt eis. ipſi ſunt teſtes eorum, quia non vident, neque intelligunt,vt confundantur.*Quis formauit deum,& ſculptile conflauit ad nihil vtile?*Ecce omnes participes eius confundentur: fabri enim ſunt ex hominibus: conuenient omnes,ſtabunt, & pauebunt, & confundentur ſimul.*Faber ferrarius lima operatus eſt: in pruinis, & in malleis formauit illud, & operatus eſt in brachio fortitudinis ſuæ:eſurier,& deficiet non bibet aquam, & laſſeſcet.*Artifex lignarius extendit normam, formauit illud in runcina: fecit illud in angularibus,& in circino tornauit illud: & fecit imaginem viri,quaſi ſpecioſum hominem habitantem in domo.*Succidit cedros,tulit ilicem, & quercum, quæ ſteterat inter ligna ſaltus: plantauit pinum, quam pluuia nutriuit. *Et facta eſt hominibus in focum: ſumpſit ex eis, & calefactus eſt: & C ſuccendit, & coxit panes: de reliquo autem operatus eſt deum, & adorauit: fecit ſculptile,& curuatus eſt ante illud. *Medium eius combuſſit igni, & de medio eius carnes comedit: coxit pulmentum,& ſaturatus eſt,& calefactus eſt,& dixit: Vah,calefactus ſum,vidi focum.*Reliquum autem eius deum fecit, & ſculptile ſibi: curuatur ante illud, & adorat illud, & obſecrat, dicens: Libera me, quia Deus meus es tu.* Neſcierunt, neque intellexerunt: obliti enim ſunt,ne videant oculi eorum,& ne intelligant corde ſuo. *Non recogitant in mente ſua, neque cognoſcunt, neque ſentiunt,vt dicant: Medietatem eius combuſſi igni: & coxi ſuper carbones eius panes: coxi carnes,& comedi,& de reliquo eius idolum faciam? ante truncum ligni procidam? Pars eius cinis eſt: cor inſipiens adorauit illud,& non liberabit animam ſuam, neque dicet: Fortè mendacium eſt in dextera

Sup.41.b.4o Infr.48.b. 11. Apoc. 1.d. 18.& 11.C. 17.

Sup.13.c.11

mea. *Memento horum Iacob, & Iſrael, quoniam ſeruus meus es tu, formaui te, ſeruus meus es tu Iſrael, ne obliuiſcaris mei. *Deleui,vt nubem iniquitates tuas,& quaſi nebulam peccata tua: reuertere ad me, quoniam redemi te. *Laudate cœli, quoniam miſericordiam fecit Dominus:iubilate extrema terræ, reſonate montes laudationem,ſaltus & omne lignum eius:quoniam redemit Dominus Iacob, & Iſrael gloriabitur. *Hæc dicit Dominus redemptor tuus, & formator tuus ex vtero: Ego ſum Dominus, faciens omnia, extendens cœlos ſolus, ſtabiliens terram, & nullus mecum.*Irrita faciens ſigna diuinorum,& ariolos in furorem vertens. Conuertens ſapientes retrorſum:& ſcientiam eorum ſtultam faciens.*Suſcitans verbum ſerui ſui,& conſilium nuntiorum ſuorum complens. Qui dico Ieruſalem: Habitaberis: & ciuitatibus Iuda: Ædificabimini, & deſerta eius ſuſcitabo. *Qui dico profundo: Deſolare, & flumina tua arefaciam.* Qui dico Cyro: Paſtor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Ieruſalem: Ædificaberis, & templo: Fundaberis.

CAP. XLV.

Prophetia de Cyro, & victorijs ipſi à Deo concedendis, cum increpatione, quod Deum in his non agnoſcat, cum ipſe ſolus ſit Deus, omnium Dominus, cui nemo poteſt contradicere: praditur Chriſti natiuitas: & loquitur propheta permixtim de Iudæorum per Cyrum liberatione, ac ſalute per Chriſtum futura: quodque ſolus Dominus ſit Deus, iuſtus, & ſaluans, promiſſaque exemplens.

1 HÆc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, & ſubijciam ante faciem eius gentes,& dorſa regum vertam, & aperiam coram eo ianuas, & portæ non claudentur. *Ego ante te ibo: & glorioſos terræ humiliabo: portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam.*Et dabo tibi theſauros abſconditos,& arcana ſecretorum: vt ſcias,quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Iſrael. *Propter ſemen meum Iacob, & Iſrael electum meum, & vocaui te nomine tuo: aſſimilaui te, & non cognouiſti me. Ego Dominus,& non eſt amplius,extra me non eſt Deus: accinxi te, & non cognouiſti me:*Vt ſciant hi,qui ab ortu ſolis,& qui ab occidente,quoniam abſque me non eſt. Ego Dominus, & non eſt alter. *Formans lucem,& creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc, *Rorate cœli deſuper, & nubes pluant

pluant iustum: aperiatur terra,& germinet
Rom. 9. d. 10. Ier. 18. a. b. saluatorem: & iustitia oriatur simul: ego
Dominus creaui eum. *Væ,qui contradicit 9
figulo suo, testa de testis terræ: numquid
dicet lutum figulo suo. Quid facis, & opus
tuum absque manibus est? * Væ, qui dicit 10
patri, Quid generas, & mulieri: Quid par-
turis? *Hæc dicit Dominus sanctus Israel, 11
plastes eius: Ventura interrogate me, super
filios meos, & super opus manuum mea-
rum mandate mihi. *Ego feci terram,& ho- 12
minem super eam creaui ego: manus meæ
tetenderunt cœlos,& omni militiæ eorum
mandaui. *Ego suscitaui eum ad iustitiam, 13
& omnes vias eius dirigam: ipse ædificabit C
ciuitatem meam,& captiuitatem meam di-
mittet, non in pretio, neque in muneribus,
dicit Dominus Deus exercituum. *Hæc di 14
cit Dominus: Labor Ægypti, & negotiatio
Æthiopiæ, & Sabaim viri sublimes ad te
transibunt, & tui erunt: Post te ambula-
bunt, vincti manicis pergent: & te adora-
bunt, teque deprecabuntur: Tantùm in te
est Deus,& non est absque te Deus. * Verè 15
tu es Deus absconditus, Deus Israel salua-
tor. * Confusi sunt,& erubuerunt omnes, 16
simul abierunt in confusionem fabricato-
res errorum. *Israel saluatus est in Dño sa- 17
lute æterna: non confundemini,& non eru-
bescetis vsque in sæculum sæculi. * Quia 18
hæc dicit Dñs creans cœlos, ipse Deus for-
mans terram, & faciens eam, ipse plastes
eius: non in vanum creauit eam: vt habita-
retur, formauit eam. ego Dñs: & non est
alius. * Non in abscondito locutus sum in 19
loco terræ tenebroso: non dixi semini Ia-
cob: Frustra quærite me. ego Dñs loquens
iustitiam, annuntiant recta. *Congregami- 20
ni, & venite, & accedite simul, qui saluati
estis ex Gentibus: nescierunt, qui leuant li- D
gnum sculpturæ suæ, & rogant Deum non
saluantem. *Annuntiate,& venite, & con- 21
siliamini simul: quis auditum fecit hoc ab
initio, ex tunc prædixit illud? numquid non
ego Dominus,& non est vltra Deus absque
me? Deus iustus, & saluans non est præter
me. * Conuertimini ad me,& salui eritis 22
omnes fines terræ: quia ego Deus, & non
est alius. * In memetipso iuraui, egredietur 23
de ore meo iustitiæ verbum, & non reuer-
tetur: Quia mihi curuabitur omne genu,& 24
iurabit omnis lingua. *Ergo in Domino, di- 25
Rom. 14. b. 11. Philip. 2. b. 10. cet, meæ sunt iustitiæ, & imperium: ad
eum venient, & confundentur omnes,
qui repugnant ei. * In Domino iustifi- 26
cabitur, & laudabitur omne semen Is-
rael.

CAP. XLVI.

Ostenditur idolorum vanitas, & destructio ipsorum prædicitur: Iudæi cum reliquijs Israël ad Deum reuocantur, ostensa Dei magna benignitate ad ipsos, additaque graui increpatione ob ipsorum ingratitudinem, & idololatriam: hortaturque, vt ad ipsum, qui solus omnia nouit, & potest, reuertantur, salutem ipsis per filium promittens.

1 COnfractus est Bel, contritus est Nabo:
A facta sunt simulachra eorum bestijs,
& iumentis, onera vestra graui pondere, vs-
2 que ad lassitudinem. *Contabuerunt,& cõ-
trita sunt simul: non potuerunt saluare por-
tantem, & anima eorum in captiuitatem
3 ibit. *Audite me domus Iacob,& omne resi-
B duum domus Israel, qui portamini à meo
4 vtero, qui gestamini à mea vulua. * Vs-
que ad senectam ego ipse, & vsque ad
canos ego portabo: ego feci, & ego feram:
5 ego portabo, & saluabo. * Cui assimilastis
me,& adæquastis,& comparastis me,& ef-
6 fecistis similem? * Qui confertis aurum de
sacculo, & argentum statera ponderatis,
C conducentes aurificem, vt faciat deum: &
Baruc. 6. c. 15. 7 procidunt, & adorant. * Portant illum in
humeris gestantes,& ponentes in loco suo:
& stabit,ac de loco suo non mouebitur,sed
& cum clamauerint ad eum,non audiet: de
8 tribulatione non saluabit eos. *Mementote
istud,& confundimini: redite præuaricato-
9 res ad cor. * Recordamini prioris sæculi,
quoniam ego sum Deus, et non est vltra
10 Deus,nec est similis mei: * Annuntians ab
exordio nouissimum,et ab initio, quæ nec-
D dum facta sunt, dicens: Consilium meum
11 stabit,et omnis voluntas mea fiet: *Vocans
ab Oriente auem, et de terra longinqua vi-
rum voluntatis meæ. et locutus sum, et
12 adducam illud: creaui,& faciam illud. Au-
dite me duro corde, qui longè estis à iusti-
13 tia. *Propè feci iustitiam meam,non elon-
gabitur, et salus mea non morabitur. Da-
bo in Sion salutem, et in Israel gloriam
meam.

CAP. XLVII.

Babylonis humiliatio, ac contritio prædicitur propter ipsius superbiam, arrogantiam, & crudelitatem in Iudæos suos captiuos: & quia in maleficijs, auguribus, atque incantatoribus spem posuit.

1 DEscende,sede in puluere virgo filia Ba-
A bylon, sede in terra: non est solium
filiæ Chaldæorum, quia vltra non vocabe-
2 ris mollis,et tenera. *Tolle molam,et mole
farinam: denuda turpitudinem tuâ, discoo-
peri humerũ, reuela crura, transi flumina. *
Nah. 3. b. 5. 3 Reuelabitur ignominia tua,& videbitur op-

probrium tuũ: vltionem capiam,et non re-
ſiſtet mihi homo. * Redemptor noſter, Dñs 4
exercituum nomen illius, ſanctus Iſrael. *
Sede tacens,et intra in tenebras filia Chal- 5
dæorum:quia non vocaberis vltra domina
regnorum. * Iratus ſum ſuper populum 6
meum:contaminaui hæreditatem meam,et
dedi eos in manu tua: non poſuiſti eis mi- B
ſericordias: ſuper ſenem aggrauaſti iugum
tuum valde.*Et dixiſti:In ſempiternum ero 7
domina:non poſuiſti hæc ſuper cor tuum,
neque recordata es nouiſſimi tui. *Et nunc 8
audi hæc delicata,et habitans confidenter,
quæ dicis in corde tuo: Ego ſum, et non eſt C
præter me amplius: non ſedebo vidua, et
ignorabo ſterilitatem.Venient tibi duo hęc 9
Apoc.18.b. ſubito in die vna, ſterilitas,& viduitas,vni-
7. uerſa venerunt ſuper te, propter multitu-
Inf.51.f.19. dinem maleficiorum tuorum, et propter
duritiam incantatorum tuorum vehemen-
tem. * Et fiduciam habuiſti in malitia tua, 10
dixiſti: Nõ eſt,qui videat me,ſapientia tua,
et ſcientia tua hæc decepit te. Et dixiſti in
corde tuo:Ego ſum,et præter me non eſt al-
tera.*Veniet ſuper te malum,et neſcies or- 11
tum eius,et irruet ſuper te calamitas,quam
non poteris expiare:veniet ſuper te repente D
miſeria,quam neſcies.*Sta cum incantato- 12
ribus tuis, et cum multitudine maleficio-
rum tuorum, in quibus laborauiſti ab adole-
ſcentia tua, ſi forte quid profit tibi, aut ſi
poſſis fieri fortior. *Defeciſti in multitudi- 13
ne conſiliorum tuorum: ſtent, et ſaluent te
augures cœli,qui contemplabantur ſydera,
et ſupputabant menſes, vt ex eis annuntia-
rent ventura tibi.*Ecce facti ſunt,quaſi ſti- 14
pula, ignis combuſſit eos: non liberabunt
animam ſuam de manu flammæ: non ſunt
prunæ, quibus calefiant, nec focus, vt ſe-
deant ad eum. Sic facta ſunt tibi in quibuſ- 15
ſcunque laboraueras: negotiatores tui ado-
leſcentia tua, vnuſquiſque in via ſua erra-
uerunt: non eſt, qui ſaluet te.

CAP. XLVIII.

Increpat Dominus hypocryſim, ingratitudinem ac duriciam Iudæorum: ſe, & non idola annuntiaſſe futura, & illa complesſe oſtendens: propter nomen ſuum tamen parcet ipſis: & ita benignè eos ad ſe reuocat, probans ſe ſolum verum Deum, omnium conſcium, ſuique populi redemptorem, ac gubernatorem: conquerens quoque de mandatorum ſuorum preuaricatione, quibus obſeruatis felices ſuiſſent.

AVdite hæc domus Iacob, qui vocami- 1
ni nomine Iſrael, et de aquis Iuda A
exiſtis,qui iuratis in nomine Dñi,et Dei If-
rael recordamini non in veritate, neque in
iuſtitia. * De ciuitate enim ſancta vocati 2
ſunt,et ſuper Deum Iſrael conſtabiliti ſunt
Dñs exercituum nomen eius. Priora ex tũc 3
annuntiaui,et ex ore meo exierunt,et audi-
ta feci ea, repente operatus ſum, et vene-
runt. * Serui enim, quia durus es tu,et ner- 4
uus ferreus ceruix tua, et frons tua ærea. *
Prædixi tibi ex tunc: antequam venirent 5
indicaui tibi,ne fortè diceres: Idola mea fe-
cerunt hęc,et ſculptilia mea, et conflatilia
mandauerunt illa. * Quæ audiſti,vide om- 6
nia:vos autem vnum annuntiaſtis? Audita B
feci tibi noua ex tunc, et conſeruata ſunt,
quæ neſcis: * Nunc creata ſunt, et non ex 7
tunc:et ante diem,et non audiſti ea, ne for-
tè dicas: Ecce ego cognoui ea. *Neque au- 8
diſti,neque cognouiſti,neque ex tunc aper-
ta eſt auris tua,ſcio enim,quia prævaricans
prævaricaberis, et tranſgreſſorem ex vtero
vocaui te.*Propter nomen meum longè fa- 9
ciam furorem meum: et laude mea infræ-
nabo te:ne intereas. * Ecce excoxi te,ſed 10
non quaſi argentum, elegi te in camino
paupertatis. * Propter me, propter me fa- 11
ciam,vt non blaſphemer: et gloriam meam Sup.41.b.2
alteri non dabo. *Audi me Iacob,et Iſrael, 12 Sup.41.b.8
quem ego voco:ego ipſe,ego primus, et ego 44.a.6.
nouiſſimus. *Manus quoque mea fundauit 13
C terram,et dextera mea menſa eſt cœlos:ego
vocabo eos,et ſtabunt ſimul.Congregami- 14
ni omnes vos,et audite: quis de eis annun-
tiauit hæc? Dñs dilexit eum,faciet voluntа-
tem ſuam in Babylone, et brachium ſuum
in Chaldæis. * Ego ego locutus ſum,et vo- 15
caui eum; adduxi eum, et directa eſt via
eius. *Accedite ad me,et audite hoc: non à 16
principio in abſcondito locutus ſum: ex
tempore ante equam fieret,ibi eram:et nunc
Dominus Deus miſit me,et ſpiritus eius. *
Hæc dicit Dominus redemptor tuus ſan- 17
ctus Iſrael: Ego Dominus Deus tuus do-
cens te vtilia, gubernans te in via, qua am-
bulas. * Vtinam attendiſſes mandata mea: 18
D facta fuiſſet ſicut flumen pax tua, et iuſtitia
tua ſicut gurgites maris. * Et fuiſſet, quaſi 19
arena ſemen tuum, et ſtirps vteri tui,vt la-
pilli eius,non interiiſſet,et non fuiſſet attri-
tum nomen eius à facie mea. * Egredimini 20 Ier.51.a.6.
Babylone, fugite à Chaldæis, in voce exul- Ex od.17.b.
tationis annuntiate: auditum facite hoc, et 6.
efferte illud, vſque ad extrema terræ. Dici- Num.20.b.
te: Redemit Dominus ſeruum ſuum Iacob. 12.
Non ſitierunt in deſerto, cum educeret 21 Infr.57.d
eos: aquam de petra produxit eis, et ſcidit 21.
petram, et fluxerunt aquæ: * Non eſt pax 22
impijs,dicit Dominus.

CA-

CAP. XLIX.

Constituitur Christus dux gentium, ac Iudæorum saluandorum, daturque in fœdus populi ex omnis orbis parte vocandi: & ostensa magna felicitate credentium in Christum hortatur eos ad gratiarum actionem: benignè etiam consolatur Sion, quæ se à Deo desertam conquerebatur: promittens eam toto orbe fore gloriosam, omnibus ad ipsam confluentibus, eiusque contritis inimicis.

AVdite insulæ: & attendite populi de longe: Dñs ab vtero vocauit me, de A
Isa.51.c.16 ventre matris meæ recordatus est nominis
mei. Et posuit os meum, quasi gladium acu- 2
tum: in vmbra manus suæ protexit me, &
posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me. *Et dixit mihi: Seruus 3
meus es tu Israel, quia in te gloriabor. * Et 4
ego dixi: in vacuum laboraui, sine causa, &
vane fortitudinem meam consumpsi: ergo
iudicium meum cum Dño, & opus meum
cum Deo meo. *Et nunc dicit Dñs, formans 5
me ex vtero seruum sibi, vt reducam Iacob
ad eum, & Israel non congregabitur: & glo-
rificatus sum in oculis Dñi, & Deus meus
factus est fortitudo mea. * Et dixit: Parum 6
*Sup.41.b.6. Act.13.g. 47. est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus B
Iacob, & fæces Israel conuertendas. Ecce
dedi te in lucem gentium, vt sis salus mea
vsque ad extremum terræ. * Hæc dicit Dñs 7
redemptor Israel sanctus eius, ad contem-
ptibilem animam, ad abominatam gentem,
ad seruum dominorum: Reges videbunt, &
consurgent principes, & adorabunt prop-
ter Dñm, quia fidelis est, & sanctum Israel,
qui elegit te. * Hæc dicit Dñs: In tempore 8
2.Cor.6.a.2. placito exaudiui te: & in die salutis auxilia- C
tus sum tui: & seruaui te, & dedi te in fœ-
dus populi, vt suscitares terram, & possides
res hæreditates dissipatas: * Vt diceres his, 9
qui vincti sunt: Exite, & his, qui in tenebris:
Reuelamini. Super vias pascentur, & in
Apoc.7.d. 16. omnibus planis pascua eorum. * Non esu- 10
rient, neque sitient, & non percutiet eos
æstus, & sol: quia miserator eorum reget
eos, & ad fontes aquarum potabit eos. * Et 11
ponam omnes montes meos in viam, & se- D
mitæ meæ exaltabuntur. *Ecce isti de longè 12
venient, & ecce illi ab Aquilone, & mari, &
isti de terra Australi. *Laudate cæli, & exul- 13
ta terra, iubilate montes laudem: quia con-
solatus est Dñs populum suum, & paupe-
rum suorum miserebitur. * Et dixit Sion: 14
Dereliquit me Dñs, & Dominus oblitus est
mei. *Numquid obliuisci potest mulier in- 15
fantem suum, vt non misereatur filio vteri
sui? & si illa oblita fuerit, ego tamen non
obliuiscar tui. * Ecce in manibus meis de- 16
scripsi te: muri tui coram oculis meis sem-
17 per. *Venerunt structores tui: destruente
18 te, & dissipantes, à te exibunt. *Leua in cir- Isa.60.a.4.
cuitu oculos tuos, & vide, omnes isti con-
II gregati sunt, venerunt tibi: viuo ego, dicit
Dñs, quia omnibus his velut ornamento
vestieris, & circumdabis tibi eos, quasi
19 sponsa. Quia deserta tua, & solitudines tuę,
& terra ruinæ tuæ, nunc angusta erunt præ
habitatoribus, & longè fungabuntur, qui
20 absorbebant te. * Adhuc dicent in auribus
tuis filij sterilitatis tuæ: Angustus est mihi
21 locus, fac spatium mihi, vt habitem. *Et di-
F ces in corde tuo: Quis genuit mihi istos? ego
sterilis, & non pariens, transmigrata, & cap-
tiua: & istos quis enutriuit? ego destituta, &
22 sola: & isti vbi erant? *Hæc dicit Dñs Deus:
Ecce leuabo ad gentes manum meam, & ad
populos exaltabo signum meum. Et affe-
rent filios tuos in vlnis, & filias tuas super
23 humeros portabunt. *Et erunt reges nutri-
G tij tui, & reginæ nutrices tuæ: vultu in ter-
ram demisso adorabunt te, & puluerem pe-
dum tuorum lingent. Et scis, quia ego Do-
minus, super quo non confundentur, qui
24 expectant eum. *Numquid tolletur à forti
præda? aut quod captum fuerit à robusto,
25 saluum esse poterit? * Quia hæc dicit Do-
minus: Equidem, & captiuitas à forti tolle-
tur: & quod ablatum fuerit à robusto, sal-
uabitur. Eos verò, qui iudicauerunt te, ego
26 iudicabo: & filios tuos ego saluabo. Et cibа-
bo hostes tuos carnibus suis: & quasi mu-
sto, sanguine suo inebriabuntur: & scient
omnis caro, quia ego Dominus saluans te,
& redemptor tuus fortis Iacob.

CAP. L.

Non ex Dei impotentia, sed propter suas iniquitates manet synagoga repudiata, Christum nolens recipere, qui nihil prætermisit, quod agendum fuerat, vt ab ea reciperetur, imò illius, amore sui ipsum in ignominiosas tradens afflictiones: ideòque synagogam doloribus inscripturam denuntiat.

1 HÆc dicit Dñs: Quis est hic liber repu-
A dij matris vestræ, quo dimisi eam? aut
quis est creditor meus, cui vendidi vos?
ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, &
in scelcribus vestris dimisi matrem vestrã. *
2 Quia veni, & non erat vir: vocaui, & non
erat, qui audiret, numquid abbreuiata, &
B paruula facta est manus mea, vt non possit Isa.59.a.1.
redimere? aut non est in me virtus ad libe-
randum? Ecce in increpatione mea desertũ
faciam mare, ponam flumina in siccum:
computrescent pisces sine aqua, & morien-
3 tur in siti. *Induam cœlos tenebris, & sac-
4 cum ponam operimentum eorum. Dñs de-
dit mihi linguã eruditam, vt sciam sustenta-
re eum, qui lassus est verbo: erigit mane,
mane erigit mihi aurem, vt audiam, quasi

bus ſaluatorem; & de ipſius exaltatione, ac humiliatione, & fide gentium in ipſum.

CONſurge,conſurge, induere fortitudine tua Sion, induere veſtimentis glo- 1
riæ tuæ Ieruſalem, ciuitas ſancti: quia non A
adijciet vltra, vt pertranſeat per te incircũciſus,& immundus. *Excutere de puluere, 2
Gen.46.2. 6. conſurge;ſede Ieruſalem:ſolue vincula colli tui captiua filia Sion.Quia hæc dicit Dñs: 3
Gratis venumdati eſtis,& ſine argento redi. B
memini.*Quia hæc dicit Dñs Deus. in Ægyptum deſcendit populus meus in principio, vt colonus eſſet ibi: & Aſſur abſq; vlla
Rom.2.d.14. cauſa calumniatus eſt eũ. Et nunquid mihi 5
Ier.36.d.10 eſt hic, dicit Dñs, quoniam ablatus eſt populus meus gratis? Dominatores eius iniquè agunt,dicit Dñs,& iugiter tota die nomen meum blaſphematur. * Propter hoc 6
ſciet populus meus nomen meum in die illa:quia ego ipſe,qui loquebar,ecce adſum.*
Rom.10.c.15. Quam pulchri ſuper montes pedes annun- 7
Nah.1.d.15. tiantis,& prædicantis pacem; annuntiantis bonum,prædicantis ſalutem,dicentis Sion: Regnabit Deus tuus! * Vox ſpeculatorum 8
tuorum:leuauerunt vocem,ſimul laudabũt: C
quia oculo ad oculum videbunt,cum conuerterit Dñs Sion.Gaudete,& laudate ſimul 9
Pſ.97.a.3. deſerta Ieruſalem: quia conſolatus eſt Dñs populum ſuum,redemit Ieruſalem.Parauit 10
Dominus brachium ſanctum ſuum in oculis omnium gentium:& videbunt omnes fi-
2.Cor.6.d.17. nes terræ ſalutare Dei noſtri.*Recedite,re- 11
cedite, exite inde, pollutum nolite tangere: exite de medio eius, mundamini,qui fortis vaſa Domini. * Quoniam non in tumultu 12
exhibitis, nec in fuga properabitis: præce- D
det enim vos Dominus, & congregabit vos Deus Iſrael. * Ecce intelliget ſeruus meus, 13
exaltabitur, & eleuabitur, & ſublimis erit valdè.*Sicut obſtupuerunt ſuper te multi, 14
ſic inglorius erit inter viros aſpectus eius, & forma eius inter filios hominum.Iſte aſ- 15
Rom.15.c.21. perget gentes multas, ſuper ipſum continebunt reges os ſuum: quia quibus non eſt narratum de eo,viderunt;& qui non audierunt, contemplati ſunt.

CAP. LIII.

Non omnes Euangelij prædicationem ſuſcipiunt: prophetia de Chriſti natiuitate, & ignominioſa paſſione, ac morte ipſius propter peccata noſtra: contemptui habitus eſt, qui ſalutem nobis peperit: de manſuetudine, & voluntaria ipſius oblatione: de gloria, & exaltatione eius, credentiumque multitudine.

Ioan.12.f.38. Rom.10.d.16. Marc.9.b.11. QVis credidit auditui noſtro?& brachiũ 1
Dñi cui reuelatum eſt? * Et aſcendet A
ſicut virgultum coram eo, & ſicut radix de 2
terra ſitienti:non eſt ſpecies ei,neq;decor:& vidimus eum, & non erat aſpectus, & deſi-
derauimus eum: *Deſpectum,& nouiſsimũ 3
virorum,virum dolorum, & ſciẽtem infirmitatem; & quaſi abſconditus vultus eius,
& deſpectus,vnde nec reputauimus eum.* 4
Matt.8.c.17. Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolo-
res noſtros ipſe portauit: & nos putauimus B
eum, quaſi leproſum, & percuſſum à Deo,
1.Cor.15.a.3. & humiliatum. * Ipſe autem vulneratus eſt 5
propter iniquitates noſtras,attritus eſt propter ſcelera noſtra: diſciplina pacis noſtræ
ſuper eum,& liuore eius ſanati ſumus.Omnes nos, quaſi oues errauimus, vnuſquiſq; 6
in viam ſuam declinauit: & poſuit Dñs in
eo iniquitatem omnium noſtrum. Oblatus C
eſt, quia ipſe voluit, & nõ aperuit os ſuum:
ſicut ouis ad occiſionem ducetur, & quaſi
agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & 7
non aperiet os ſuum. De angu ſtia,& de iu-
Matt.26.f.61. dicio ſublatus eſt: generationem eius, quis
Act.8.f.33. enarrabit? quia abſciſſus eſt de terra viuen-
1.Pet.1.d.22. tium: propter ſcelus populi mei percuſſi
Ioan.3.c. eum. * Et dabit impios pro ſepultura,& di- 9
uitem pro morte ſua: eo, quod iniquitatem
non fecerit,neque dolus fuerit in ore eius.* 10
Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate: ſi poſuerit pro peccato animam
ſuam, videbit ſemen longæuum, & volun- 11
tas Domini in manu eius dirigetur. Pro eo
D quod laborauit anima eius,videbit, & ſatu-
rabitur: in ſcientia ſua iuſtificabit ipſe iuſtus ſeruus meus multos,& iniquitates eo- 12
Marc.15.c.28. rum ipſe portabit.Ideò diſpertiam ei plurimos,& fortium diuidet ſpolia,pro eo,quod
Luc.22.d.37. tradidit in mortem animam ſuam, & cum
ſceleratis reputatus eſt:& ipſe peccata multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogauit.

CAP. LIV.

Eccleſiam inuitat ad lætitiam, quod ex gentibus futura ſit numeroſior,quàm erat Synagoga, & per orbem propaganda, perpetua Dei protectione ſit in ſecuritate victura, veteris: oblita calamitatis: quodque ex pretioſis ædificabitur lapidibus, in iuſtitia fundata: omneſque in ea docti erunt à Deo multitudine pacis fruituri.

Luc.11.d.29. Gal.4.d.27 LAuda ſterilis, quæ non paris: decãta 1
laudẽ,& hinni,quæ non parieba:quo- A
niam multi filij deſertæ, magis quam eius, 2
quæ habet virum,dicit Dñs.* Dilata locum
tentorij tui,& pelles tabernaculorum tuorũ
extende,ne parcas:lõgos fac funiculos tuos, 3
& clauos tuos cõſolida. Ad dexteram enim
B & ad lęuam penetrabis:& ſemen tuum gen-
tes hæreditabit, & ciuitates deſertas inhabitabit. Noli timere,quia non confunderis, 4
neq;erubeſces: Non enim te pudebit, quia
confuſionis adoleſcẽtiæ tuæ obliuiſceris,&

opprobrij viduitatis tuæ non recordaberis
amplius. * Quia dominabitur tui, qui fe- 5
Luc.1.c.33. cit te, Dominus exercituum nomen eius:
& redemptor tuus ſanctus Iſrael, Deus om- C
nis terræ vocabitur. * Quia, vt mulierem 6
derelictam, & mœrentem ſpiritum vocauit
te Dominus, & vxorem ab adoleſcentia ab-
iectam, dixit Deus tuus. * Ad punctum in 7
modico dereliqui te, et in miſerationibus
magnis congregabo te. *In momento indi- 8
gnationis abſcondi faciem meam parum- D
per à te, et in miſericordia ſempiterna mi-
ſertus ſum tui: dixit redemptor tuus Do-
minus. * Sicut in diebus Noe iſtud mihi 9
Gen.9.b.11 eſt, cui iuraui ne inducerem aqua: Noe
vltra ſupra terram: ſic iuraui, vt non ira-
ſcar tibi, et non increpem te. * Montes 10
enim commouebuntur, et colles contremi-
ſcent: miſericordia autem mea non rece-
det à te, et fœdus pacis meæ non mouebi-
tur: dixit miſerator tuus Dominus. *Pau- 11
percula, tempeſtate conuulſa, abſque vlla E
conſolatione. Ecce ego ſternam per ordi-
nem lapides tuos, et fundabo te in ſapphi-
ris, *Et ponam iaſpidem propugnacula tua: 12
et portas tuas in lapides ſculptos, et omnes
terminos tuos in lapides deſiderabiles: *
Vniuerſos filios tuos doctos à Domino; et 13
Ioel.3.c.18. multitudinem pacis filijs tuis, * Et in iu- 14
ſtitia fundaberis: recede procul à calum-
nia, quia non timebis; et à pauore, quia
non appropinquabit tibi. * Ecce accola 15
veniet, qui non erat mecum, aduena quon-
dam tuus adiungetur tibi. *Ecce egò crea- 16
ui fabrum ſufflantem in igne prunas, et F
proferentem vas in opus ſuum, et ego crea-
ui interfectorem ad diſperdendum. Omne 17
vas, quod factum eſt contra te, non dirige-
tur: et omnem linguam reſiſtentem tibi in
iudicio, iudicabis. Hæc eſt hæreditas ſeruo-
rum Domini, et iuſtitia eorum apud me,
dicit Dominus.

CAP. LV.

Omnes ad fidem vocans, promittit donorum ſpiritualium abundantiam: reuocantur à peccatis impij, cum Dominus miſericors ſit, & verax in promiſſis: de profectu prædicationis Euangelij, & felicitate credentium.

OMnes ſitientes venite ad aquas: et qui 1
Eccl.51.d.23. non habetis argentum, properate, A
emite, et comedite: venite, emite abſque
argento, et abſque vlla commutatione vi-
num, et lac. * Quare appenditis argentum 2
non in panibus, et laborem veſtrum non
in ſaturitate? Audite audientes me, et co-
medite bonum, et delectabitur in craſſi-
tudine anima veſtra. * Inclinate aurem 3
veſtram, et venite ad me: audite, et viuet
B anima veſtra, et feriam vobiſcum pactum
ſempiternum, miſericordias Dauid fide-
les. *Ecce teſtem populis dedi eum, ducem
4 ac præceptorem gentibus. * Ecce gentem, Act.13.c.
5 quam neſciebas, vocabis: & Gentes, quæ 46.
te non cognouerunt, ad te current, propter
Dominum, Deum tuum, & ſanctum Iſ-
6 rael, quia glorificauit te. * Quærite Do-
minum, dum inueniri poteſt: inuocate
7 eum, dum propè eſt. * Derelinquat im-
pius viam ſuam, & vir iniquus cogitatio-
nes ſuas, & reuertatur ad Dominum, &
miſerebitur eius, & ad Deum noſtrum:
8 quoniam multus eſt ad ignoſcendum. Non
C enim cogitationes meæ, cogitationes ve-
ſtræ: neque viæ veſtræ, viæ meæ, dicit
9 Dominus. * Quia ſicut exaltantur cœli à
terra, ſic exaltatæ ſunt viæ meæ à vijs ve-
ſtris, & cogitationes meæ à cogitationibus
10 veſtris. * Et quomodo deſcendit imber,
& nix de cœlo, & illuc vltra non reuerti-
tur, ſed inebriat terram, & infundit eam,
& germinare eam facit, & dat ſemen ſe-
11 renti, & panem comedenti: * Sic erit ver-
D bum meum, quod egredietur de ore meo:
non reuertetur ad me vacuum, ſed faciet
quæcumque volui, & proſperabitur in
12 his, ad quæ miſi illud. * Quia in lætitia
egrediemini: & in pace deducemini: mon-
tes & colles cantabunt coram vobis lau-
dem, & omnia ligna regionis plaudent
13 manu. * Pro ſaliunca aſcendet abies, &
pro vrtica creſcet myrtus: & erit Dominus
nominatus in ſignum æternum, quod non
auferetur.

CAP. LVI.

Omnes cuiuſuis gentis, aut conditionis hortatur Dominus ad ſeruanda ſua præcepta: conſolatio eunuchorum inſtorum: domus Dei, domus eſt orationis: grauis increpatio, & comminatio aduerſus paſtores Ieruſalem, quos cæcos, & canes mutos, ac impudentes appellat.

1 HÆc dicit Dominus: Cuſtodite iudi-
A cium, & facite iuſtitiam: quia iux-
ta eſt ſalus mea, vt veniat, & iuſtitia mea,
2 vt reueletur. * Beatus vir, qui facit hoc, Sap.2.b.1
& filius hominis, qui apprehendet iſtud:
cuſtodiens ſabbatum ne polluat illud,
cuſtodiens manus ſuas ne faciat omne ma-
3 lum. * Et non dicat filius aduenæ, qui ad-
B hæret Domino, dicens: Separatione diui-
det me Dominus à populo ſuo: Et non di-
cat eunuchus: Ecce ego lignum aridum. *
4 Quia hæc dicit Dominus eunuchis: Qui
cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint,
quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum: *
5 Dabo eis in domo mea, & in muris meis
locum, & nomen melius à filijs, & filia-
bus:

bus : nomen ſempiternum dabo eis, quod
non peribit. * Et filios aduenæ, qui ad- 6
hærent Domino, vt colant eum, & diligant nomen eius, vt ſint ei in ſeruos: omnem cuſtodientem ſabbatum ne polluat illud, & tenentem fœdus meum: * Adducam eos in montem ſanctum meum, & C 7
lætificabo eos in domo orationis meæ: holocauſta eorum, & victimæ eorum placebunt mihi ſuper altari meo: quia domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis. * Ait Dominus Deus, qui con- 8
gregat diſperſos Iſrael: Adhuc congregabo ad eum congregatos eius. * Omnes be- 9
Mat. 21. b. 13. Marc. 11. c. 17. Luc. 19. g. 46.
ſtiæ agri venite ad deuorandum, vniuerſæ beſtiæ ſaltus. * Speculatores eius cæci 10
omnes, neſcierunt vniuerſi: canes muti D
non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes ſomnia. * Et canes 11
impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem: ipſi paſtores ignorauerunt intelligentiam: omnes in viam ſuam declinauerunt, vnuſquiſque ad auaritiam ſuam, à ſummo vſque ad nouiſſimum. * Venite, ſu- 12
mamus vinum, & impleamur ebrietate: & erit ſicut hodie, ſic & cras, & multò amplius.

CAP. LVII.

Iuſtorum interitus, & futura ipſorum requies non intelligitur ab impijs, cum quibus Deus hic expoſtulat ſuper idololatria aliiſque ipſorum ſceleribus, denuntians eos humiliandos: conuerſis autem pax, & conſolatio promittitur: cum impij cor ſit tanquam mare feruens, cui non eſt pax.

IVſtus perit, & non eſt, qui recogitet 1
in corde ſuo: & viri miſericordiæ colliguntur, quia non eſt, qui intelligat: à A
facie enim malitiæ collectus eſt iuſtus. * Veniat pax, requieſcat in cubili ſuo, qui 2
ambulauit in directione ſua. * Vos autem accedite huc filij auguratricis: ſemen adulteri, & fornicariæ. * Super quem lu- 3 4
ſiſti? ſuper quem dilataſtis os, & eieciſtis linguam? numquid non vos filij ſceleſti, ſemen mendax? * Qui conſolamini in dijs ſubter omne lignum frondoſum, immolantes paruulos in torrentibus, ſubter eminentes petras? * In partibus tor- 5 6
rentis pars tua, hæc eſt ſors tua: & ipſis effudiſti libamen, obtuliſti ſacrificium. numquid ſuper his non indignabor? * Su- 7
per montem excelſum, & ſublimem poſuiſti cubile tuum, & illuc aſcendiſti, vt B
immolares hoſtias. * Et poſt oſtium, & 8
retro poſtem poſuiſti memoriale tuum: quia iuxta me diſcooperuiſti, & ſuſcepiſti adulterum: dilataſti cubile tuum, & pepigiſti cum eis fœdus: dilexiſti ſtratum
9 eorum manu aperta. * Et ornaſti te regi vnguento, & multiplicaſti pigmenta tua. Miſiſti legatos tuos procul, & humiliata
10 es vſque ad inferos. * In multitudine viæ tuæ laboraſti: non dixiſti: Quieſcam: vitam manus tuæ inueniſti, propterea non
11 rogaſti. * Pro quo ſolicita timuiſti, quia C mentita es, & mei non es recordata, neque cogitaſti in corde tuo? quia ego tacens, & quaſi non videns, & mei oblita
12 es. * Ego annuntiabo iuſtitiam tuam, &
13 opera tua non proderunt tibi. * Cum clamaueris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus, tollet aura: Qui autem fiduciam habet mei, hæreditabit terram, & poſſidebit montem ſanctum
14 meum. * Et dicam: Viam facite, præ- Infra 62. d. 10
bete iter, declinate de ſemita, auferte of-
15 fendicula de via populi mei. * Quia hæc dicit Excelſus, & ſublimis habitans æternitatem: & ſanctum nomen eius in excelſo, & in ſancto habitans, & cum contrito, & humili ſpiritu: vt viuificet ſpiritum humilium, & viuificet cor contrito-
16 rum. * Non enim in ſempiternum litigabo, neque vſque ad finem iraſcar: quia ſpiritus à facie mea egredietur, & flatus ego
17 faciam. * Propter iniquitatem auaritiæ eius iratus ſum, & percuſſi eum: abſcondi à te faciem meam, & indignatus ſum:
18 & abijt vagus in via cordis ſui. * Vias eius vidi, & ſanaui eum, & reduxi eum, & reddidi conſolationes ipſi, & lugentibus
19 eius. * Creaui fructum labiorum pacem, pacem ei, qui longè eſt, & qui propè, di-
20 xit Dominus, & ſanaui eum. * Impij autem, quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt, & redundant fluctus eius in
21 conculcationem, & lutum. * Non eſt pax Supr. 48. d. 22. impijs, dicit Dominus Deus.

CAP. LVIII.

Reprehendit Iudæorum hypocriſim, oſtendens eorum ieiunium non eſſe Deo acceptabile: & qua debeant illud comitari, quibus adhibitis, multa præſtantur hominibus beneficia: quomodo debeat ſabbatum celebrari, abnegata propria voluntate, & quod ſit præmium ita celebrantium.

1 CLama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta
A vocem tuam, & annuntia populo meo ſcelera eorum, & domui Iacob pec-
2 cata eorum. * Me etenim de die in diem quærunt, & ſcire vias meas volunt: quaſi gens, quæ iuſtitiam fecerit, & iudicium Dei ſui non dereliquerit: rogant me iudicia iuſtitiæ: appropinquare Deo volunt.
3 Quare ieiunauimus, & non aſpexiſti: hu-

humiliauimus animas noſtras, & neſciſti? Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis. * Ecce ad lites, & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie. Nolite ieiunare ſicut, vſque ad hanc diem, vt audiatur in excelſo clamor veſter. * Numquid tale eſt ieiunium, quod elegi, per diem affligere hominem animam ſuam? numquid contorquere, quaſi circulum caput ſuum, & ſaccum, & cinerem ſternere? numquid iſtud vocabis ieiunium, & diem acceptabilem Domino? * Nonne hoc eſt magis ieiunium, quod elegi? diſſolue colligationes impietatis, ſolue faſciculos deprimentes: dimitte eos, qui confracti ſunt, liberos, & omne onus dirumpe. * Frange eſurienti panem tuum, & egenos vagoſque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris. * Tunc erumpet, quaſi mane lumen tuum, & ſanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam iuſtitia tua, & gloria Domini colliget te. * Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce adſum: ſi abſtuleris de medio tui catenam, & deſieris extendere digitum, & loqui, quod non prodeſt. * Cum effuderis eſurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies. * Et requiem tibi dabit Dominus ſemper, & implebit ſplendoribus animam tuam, & oſſa tua liberabit, & eris, quaſi hortus irriguus, & ſicut fons aquarum, cuius non deficient aquæ. * Et ædificabuntur in te deſerta ſæculorum: fundamenta generationis, & generationis ſuſcitabis: & vocaberis ædificator ſepium, auertens ſemitas in quietem. * Si auerteris à ſabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die ſancto meo, & vocaueris ſabbatum delicatum, & ſanctum Domini glorioſum, & glorificaueris eum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, vt loquaris ſermonem: * Tunc delectaberis ſuper Domino, & ſuſtollam te ſuper altitudines terræ, & cibabo te hæreditate Iacob patris tui, os enim Domini locutum eſt.

Zach.7.b.5

Exech.18. b.16. Matt.25.c. 35.

Iaſ.61.a.4.

CAP. LIX.

Potens, ac benignus eſt Deus ad ſaluandum Iudæos; ſed iniquitates eorum, quas Propheta perſequitur, impediunt ne exaudiantur, ac ſaluentur: propter quas, & ipſi confitentur ſe iuſtè à Deo defertos, & excæcatos, affligi variis malis: de furore Domini in malos, & benignitate erga pœnitentes.

1 A ECce non eſt abbreuiata manus Domini, vt ſaluare nequeat, neque aggrauata eſt auris eius, vt non exaudiat: *Sed
2 iniquitates veſtræ diuiſerunt inter vos, & Deum veſtrum, & peccata veſtra abſconderunt faciem eius à vobis ne exaudiret. *
3 Manus enim veſtræ pollutæ ſunt ſanguine, & digiti veſtri iniquitate: labia veſtra locuta ſunt mendacium, & lingua veſtra iniquitatem fatur. * Non eſt, qui inuocet iuſtitiam, neque eſt, qui iudicet verè: ſed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates: conceperunt laborem, & peperierunt
5 iniquitatem. * Oua aſpidum ruperunt, & telas araneæ texuerunt: qui comederit de ouis eorum, morietur: & quod confo-
6 tum eſt, erumpet in regulum. * Telæ eorum non erunt in veſtimentum, neque operientur operibus ſuis: opera eorum opera B inutilia, & opus iniquitatis in manibus
7 eorum. * Pedes eorum ad malum currunt, et feſtinant, vt effundant ſanguinem innocentem: cogitationes eorum cogitationes inutiles: vaſtitas, & contritio in vijs eo-
8 rum. * Viam pacis neſcierunt, & non eſt iudicium in greſſibus eorum. ſemitæ eorum incuruatæ ſunt eis: omnis, qui cal-
9 cat in eis, ignorat pacem. * Propter hoc elongatum eſt iudicium à nobis, & non apprehendet nos iuſtitia: expectauimus
10 lucem, et ecce tenebræ, ſplendorem, et in tenebris ambulauimus. * Palpauimus ſicut cæci parietem, et quaſi abſque oculis attrectauimus: impegimus meridie, quaſi in tenebris, in caliginoſis, quaſi
11 mortui. * Rugiemus, quaſi vrſi omnes, C et quaſi columbæ meditantes gememus, expectauimus iudicium, et non eſt, ſalu-
12 tem, et elongata eſt à nobis. * Multiplicatæ ſunt enim iniquitates noſtræ coram te, et peccata noſtra reſponderunt nobis. quia ſcelera noſtra nobiſcum, et iniquitates noſtras cognouimus, * Peccare, et
13 mentiri contra Dominum: et auerſi ſumus ne iremus poſt tergum Dei noſtri, vt loqueremur calumniam, et tranſgreſſionem: concepimus, et locuti ſumus de corde ver-
14 ba mendacij. * Et conuerſum eſt retrorſum iudicium, et iuſtitia longè ſtetit: quia corruit in platea veritas, et æquitas non
15 potuit ingredi. * Et facta eſt veritas in obliuionem: et qui receſſit à malo, prædæ patuit: et vidit Dominus, et malum apparuit in oculis eius, quia non eſt
16 iudicium. * Et vidit, quia non eſt vir: D et aporiatus eſt, quia non eſt, qui occurrat: et ſaluauit ibi brachium ſuum, et
17 iuſtitia eius ipſa confirmauit eum. * Indutus eſt iuſtitia, vt lorica, vt galea ſalutis in capite eius: indutus eſt veſtimentis

Num.11.c. 23. Sap.59.a.4

Sap.1.c.d.11

Iob.15.d.35

Prou.1.b.17 Rom.3.c.15

Eph.6.c.17

tis vltionis, & opertus eſt, quaſi pallio zeli. * Sicut ad vindictam, quaſi ad retributionem indignationis hoſtibus ſuis, & viciſſitudinem inimicis ſuis : inſulis vicem reddet. * Et timebunt, qui ab occidente, nomen Domini : & qui ab ortu ſolis, gloriam eius : cum venerit, quaſi fluuius violentus, quem ſpiritus Domini cogit : * Et venerit Sion redemptor, & eis, qui redeunt ab iniquitate in Iacob, dicit Dominus. * Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus : Spiritus meus, qui eſt in te, & verba mea, quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore ſeminis tui, & de ore ſeminis, ſeminis tui, dicit Dominus, amodo, & vſque in ſempiternum.

1.Theſſ.5. b. 8. Rom. 11. d. 26.

CAP. LX.

Eccleſia ad exultationem excitatur, quod in ea Domini gloria reluceat, ad quam acceſſura ſunt plurima nationes, & quæ ad eam non venerint, peribunt : in qua pax, iuſtitia, & laus Dei inuenientur, ablata iniquitate : eritque Dominus eius in lucem ſempiternam, & gloriam.

SVrge, illuminare Ieruſalem : quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt : * Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos : ſuper te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur. * Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui. * Leua in circuitu oculos tuos, & vide : omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi : filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere ſurgent. * Tunc videbis, & affluues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando conuerſa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. * Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian, & Epha : omnes de Saba venient, aurum, & thus deferentes : & laudem Domino annuntiantes. * Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabaioth miniſtrabunt tibi : offerentur ſuper placabili altari meo, & domum maieſtatis meæ glorificabo. * Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? * Me enim inſulæ expectant, & naues maris in principio, vt adducam filios tuos de longe, argentum eorum, & aurum eorum cum eis, nomini Domini Dei tui, & ſancto Iſrael, quia glorificauit te. * Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum miniſtrabunt tibi : in indignatione enim mea percuſſi te : & in reconciliatione mea miſertus ſum tui, * Et aperientur portæ tuæ iugiter : die, ac nocte non claudentur, vt afferatur ad te fortitudo gentium, & reges earum adducantur. * Gens enim, & regnum, quod non ſeruierit tibi, peribit : & Gentes ſolitudine vaſtabuntur. * Gloria Libani ad te veniet, abies & buxus, & pinus ſimul, ad ornandum locum ſanctificationis meæ ; & locum pedum meorum glorificabo. * Et venient ad te curui filij eorum, qui humiliauerunt te, & adorabunt veſtigia pedum tuorum omnes, qui detrahebant tibi, & vocabunt te ciuitatem Domini, Sion ſancti Iſrael. * Pro eo, quod fuiſti derelicta, & odio habita, & non erat, qui per tranſiret, ponam te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in generationem, & generationem : * Et ſuges lac Gentium, & mamilla regum lactaberis : & ſcies, quia ego Dominus ſaluans te, & redemptor tuus fortis Iacob. * Pro ære afferam auD rum, & pro ferro afferam argentum : & pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum ? & ponam viſitationem tuam pacem, & præpoſitos tuos iuſtitiam. * Non audietur vltra iniquitas in terra tua, vaſtitas, & contritio in terminis tuis, & occupabit ſalus muros tuos, & portas tuas laudatio. * Non erit tibi amplius ſol ad lucendum per diem, nec ſplendor lunæ illuminabit te : ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. * Non accidet vltra ſol tuus, & luna tua non minuetur : quia erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & complebuntur dies luctus tui. * Populus autem tuus omnes iuſti, in perpetuum hæreditabunt terram, germen plantationis meæ, opus manus meæ ad glorificandum. * Minimus erit in mille, & paruulus in gentem fortiſſimam : ego Dominus in tempore eius ſubito faciam iſtud.

Sup. 49. d. 18. Apoc. 21. g. 25. & 22. a. f.

CAPVT LXI.

Chriſti ſaluatoris officium, & humani generis reparationem pulchre explicat ; prædicationeque miniſtrorum Chriſti gentes ad fidem conuertendas : additur de conſolatione credentium, & gloria miniſtrorum : Eccleſia lætabunda ſuam felicitatem mire ſibi gratulatur.

A SPiritus Domini ſuper me, eo quod vnxerit Dominus me : ad annuntiandum manſuetis miſit me, vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indul- Luc. 4. c. 18

dulgentiam, & clauſis apertionem: *
Matt. 5. d. 5 Vt prædicarem annum placabilem Domino, & diem vltionis Deo noſtro: vt conſolarer omnes lugentes: * Vt ponerem lugentibus Sion: & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris: & vocabuntur in ea fortes iuſtitiæ, plantatio Domini ad glorificandum. * Et ædificabunt deſerta à ſæculo, & ruinas antiquas erigent, & inſtaurabunt ciuitates deſertas, diſſipatas in generationem, & generationem. * Et ſtabunt alieni, & paſcent pecora veſtra: & filij peregrinorum, agricolæ & vinitores veſtri erunt. * Vos autem ſacerdotes Domini vocabimini: Miniſtri Dei noſtri, dicetur vobis: Fortitudinem Gentium comedetis, & in gloria earum ſuperbietis. * Pro confuſione veſtra duplici, & rubore, laudabunt partem ſuam: propter hoc in terra ſua duplicia poſſidebunt, lætitia ſempiterna erit eis. * Quia ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocauſto: & dabo opus eorum in veritate, & fœdus perpetuum feriam eis. * Et ſcient in Gentibus ſemen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes, qui viderint eos, cognoſcent illos, quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit Dominus. * Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia induit me veſtimentis ſalutis: & indumento iuſtitiæ circumdedit me, quaſi ſponſum decoratum corona, & quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis. * Sicut enim terra profert germen ſuum, et ſicut hortus ſemen ſunm germinat; ſic Dominus Deus germinabit iuſtitiam, et laudem coram vniuerſis gentibus.

Sup. 58. d. 12.

CAP. LXII.

Propheta non ceſſat propter impios Chriſtum annuntiare, prophetans de Chriſti aduentu, & conuerſione Gentium: de felicitate gloria, & exaltatione Eccleſiæ ex Dei gratuito beneplacito erga ipſam: de prædicatoribus Eccleſiæ, & Euangelio per orbem diuulgando.

PROpter Sion non tacebo, et propter Ieruſalem non quieſcam, donec egrediatur, vt ſplendor iuſtus eius, et ſaluator eius. vt lampas accendatur. * Et videbunt Gentes iuſtum tuum, et cuncti reges inclytum tuum: et vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominabit. * Et eris corona gloriæ in manu Domini, et diadema regni in manu Dei tui. Non vocaberis vltra Derelicta: et terra tua non vocabitur amplius Deſolata: ſed vocaberis Voluntas mea in ea, et terra tua inhabitata, quia complacuit Domino in te: et terra tua inhabitabitur. * Habitabit enim iuuenis cum virgine, et habitabunt in te filij tui. * Et gaudebit ſponſus ſuper ſponſam, et gaudebit ſuper te Deus tuus. * Super muros tuos Ieruſalem conſtitui cuſtodes, tota die, et tota nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiſcimini Domini. ne taceatis, * Et ne detis ſilentium ei, donec ſtabiliat, et donec ponat Ieruſalem laudem in terra. * Iurauit Dominus in dextera ſua, et in brachio fortitudinis ſuæ: Si dedero triticum tuum vltra cibum inimicis tuis: et ſi biberint filij alieni vinum tuum, in quo laborauiſti. * Quia, qui congregant illud, comedent, et laudabunt Dominum: et qui comportant illud, bibunt in atrijs ſanctis meis. * Transite, tranſite per portas, præparate viam populo, planum facite iter, eligite lapides, et eleuate ſignum ad populos. * Ecce Dominus auditum fecit in extremis terræ, dicite filiæ Sion: Ecce ſaluator tuus venit; ecce merces eius cum eo, et opus eius coram illo. * Et vocabunt eos, Populus ſanctus, redempti à Domino. Tu autem vocaberis: Quæſita ciuitas, et non Derelicta.

Sup. 40. 9. 1. Matt. 21. a. 5. Zach. 9 b. 9

CAP. LXIII.

Dicit ſe Dominus ſanguine aſperſum dum ſolus viciſſet hoſtes: Deus multa præſtitit Iſraelitis beneficia, ſed propter iniquitates ſuas ſunt ab eo derelicti: prophetæ autem miſerationum Domini memor inuocat ipſius miſericordiam ſuper populum ſuum, quem à Deo deſertum conqueritur.

QVis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra? iſte formoſus in ſtola ſua, gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ. Ego, qui loquor iuſtitiam, et propugnator ſum ad ſaluandum. * Quare ergo rubrum eſt indumentum tuum, et veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari? * Torcular calcaui ſolus, et de Gentibus non eſt vir mecum: calcaui eos in furore meo, et conculcaui eos in ira mea: et aſperſus eſt ſanguis eorum ſuper veſtimenta mea, et omnia indumenta mea inquinaui. * Dies enim vltionis in corde meo, annus redemptionis meæ venit. * Circumſpexi, et non erat auxiliator: quæſiui, et non fuit, qui adiuuaret: et ſaluauit mihi brachium meum, et indignatio mea ipſa auxiliata eſt mihi. * Et conculcaui popu-

Apoc. 19. c. 13.

Sup. 10 b. 6.

populos in furore meo, & inebriaui eos in B
indignatione mea,& detraxi in terram virtutem eorum. * Miserationum Domini re- 7
cordabor, laudem Domini super omnibus,
quæ reddidit nobis Dominus,& super multitudinem bonorum domui Israel, quæ largitus est eis secundum indulgentiam suam,
& secundum multitudinem misericordiarum suarum. * Et dicit: Verumtamen po- 8
pulus meus est, filij non negantes: & factus est eis saluator. * In omni tribulatio- 9
ne eorum non est tribulatus, & angelus fa C
ciei eius saluauit eos: in dilectione sua, &
in indulgentia sua ipse redemit eos, & portauit eos,& eleuauit eos cunctis diebus sæculi. * Ipsi autem ad iracundiam prouo- 10
cauerunt spiritum sancti eius:& conuersus
est eis in inimicum,& ipse debellauit eos. *
Exod.14.c. 19. Et recordatus est dierum sæculi Moysi, & 11
populi sui: Vbi est, qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui? vbi est, qui
posuit in medio eius spiritum sancti sui? *
Qui eduxit ad dexteram Moysen brachio 12
maiestatis suæ, qui scidit aquas ante eos, vt
faceret sibi nomen sempiternum. * Qui 13
eduxit eos per abyssos, quasi equum in deserto non impingentem. * Quasi animal 14
in campo descendens, spiritus Domini ductor eius fuit: sic adduxisti populum tuum,
vt faceres tibi nomen gloriæ. * Attende 15
de cælo, & vide habitaculo sancto tuo, &
Deut.26.d. 15. gloriæ tuæ: vbi est zelus tuus, & fortitu- D
Baruc.2.c. 26. do tua, multitudo viscerum tuorum, &
miserationum tuarum? super me continuerunt se. Tu enim pater noster, & Abraham 16
nesciuit nos, & Israel ignorabit nos: tu Dñe
pater noster, redemptor noster, à sæculo
nomen tuum. * Quare errare nos fecisti Dñe 17
de vijs tuis: indurasti cor nostrum, ne timeremus te? conuertere propter seruos tuos,
tribus hæreditatis tuæ. * Quasi nihilum 18
possederunt populum sanctum tuum:
hostes nostri conculcauerunt sanctificationem tuam. * Facti sumus, quasi in 19
principio, cum non dominareris nostri,
neque inuocaretur nomen tuum super nos.

CAP. LXIV.

Petit propheta, vt Deus nomen suum, & potentiam inimicis nota faciat: facta quoque mentione felicitatis, quæ Deum expectantibus præparata est, confitetur, ac luget populi sui iniquitates, immunditias, & exilium, orans pro liberatione.

VTinam dirumperes cælos, & descen- 1
deres: à facie tua montes defluR
rent. * Sicut exustio ignis tabescerent, 2
aquæ arderent igni, vt notum fieret no-
men tuum inimicis tuis: à facie tua gen-
tes turbarentur. * Cum feceris mirabilia, 3
non sustinebimus: descendisti, & à fa-
cie tua montes defluxerunt. * A sæculo 4 1.Cor.2.b. 9.
B non audierunt, neque auribus percepe-
runt: oculus non vidit, Deus absque te,
quæ præparasti expectantibus te. * Oc- 5
curristi lætanti, & facienti iustitiam: in
vijs tuis recordabuntur tui: ecce tu iratus
es,& peccauimus: in ipsis fuimus semper,
& saluabimur. * Et facti sumus, vt im- 6
C mundus omnes nos, & quasi pannus menstruatæ vniuersæ iustitiæ nostræ: & cecidimus, quasi folium vniuersi, & iniquitates nostræ, quasi ventus abstulerunt nos:
Non est, qui inuocet nomen tuum; qui 7
consurgat, & teneat te: abscondisti faciem tuam à nobis, & allisisti nos in ma-
nu iniquitatis nostræ. * Et nunc Domine, 8
pater noster es tu, nos verò lutum: & fictor noster tu, & opera manuum tuarum
omnes nos. * Ne irascaris Domine satis, 9 Psa.78.b.9.
& ne vltra memineris iniquitatis nostræ:
ecce respice, populus tuus omnes nos. *
Ciuitas sancti tui facta est deserta, Sion 10
D deserta facta est, Ierusalem desolata est. *
Domus sanctificationis nostræ, & glo- 11
riæ nostræ, vbi laudauerunt te patres nostri, facta est in exustionem ignis, &
omnia desiderabilia nostra versa sunt in 12
ruinas. * Numquid super his continebis te Domine, tacebis, & affliges nos vehementer.

CAP. LXV.

Gentium conuersio, & Iudæorum propter iniquitates suas, & idololatriam abiectio, seruatis tamen paucis reliquijs ex ipsis: comminatio, his qui Dei legem abiecerunt, & prosperæ, ac bonæ omnia seruis Dei nuntiantur: de quorum felicitate, & Dei erga ipsos benignitate multis agit propheta.

QVæsierunt me, qui ante non interro- 1
A gabant inuenerunt, qui non quæ- Rom.10.d. 20.
sierunt me. dixi: Ecce ego, ecce ad gen- 2
tem, quæ non inuocabat nomen meum. *
Expandi manus meas tota die ad populum
incredulum, qui graditur in via non bona
post cogitationes suas. * Populus, qui ad 3
iracundiam prouocat me ante faciem meã
semper: qui immolant in hortis, & sacrificant super lateres: * Qui habitant in se- 4
pulchris, & in delubris idolorum dormiunt: qui comedunt carnem suillam, &
ius profanum in vasis eorum. * Qui di- 5
cunt, Recede à me, non appropinques mihi, quia immundus es: isti fumus erunt
in furore meo, ignis ardens tota die. * Ec- 6

ce

ce ſcriptum eſt coram me: non tacebo, ſed redeam, & retribuam in ſinum eorum. * Iniquitates veſtras, & iniquitates patrum 7
veſtrorum ſimul, dicit Dominus, qui ſacrificauerunt ſuper montes, & ſuper colles exprobrauerunt mihi, & remetiar opus eorum primum in ſinu eorum. * Hæc di- 8
cit Dominus: Quomodo ſi inueniatur gra- B
num in botro, & diſcatur: Ne diſſipes illud, quoniam benedictio eſt: ſic faciam propter ſeruos meos, vt non diſperdam totum. * Et educam de Iacob ſemen, & de 9
Iuda poſſidentem montes meos: & hæreditabunt eam electi mei, & ſerui mei habitabunt ibi. *Et erunt campeſtria in cau- 10
las gregum, & vallis Achor in cubile armentorum, populo meo, qui requiſierunt me. * Et vos, qui dereliquiſtis Domi- 11
num, qui oblati eſtis montem ſanctum meum, qui ponitis Fortunæ menſam, & libatis ſuper eam. * Numerabo vos in gla- 12
Proc. 1. c. 34. dio, & omnes in cæde corruetis: pro eo,
Ier. 7. c. 13. quod vocaui, & non reſpondiſtis: locutus
Inf. 66. b. 4. ſum, & non auditis: & faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui elegiſtis. Pro- 13
pter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce ſerui mei comedent, & vos eſurietis: ecce ſerui mei bibent, & vos ſitietis: * Ec- 14
ce ſerui mei lætabuntur, & vos confunde- C
mini: Ecce ſerui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus vlulabitis. * Et dimittetis nomen veſtrum in 15
iuramentum electis meis: & interficiet te Dominus Deus, & ſeruos ſuos vocabit nomine alio. * In quo, qui benedictus eſt ſu- 16
per terram, benedicetur in Deo amen: & qui iurat in terra, iurabit in Deo amen: quia obliuioni traditæ ſunt angultiæ priores, & quia abſconditę ſunt ab oculis meis.
Inf. 66. 2. 2. Ecce enim ego creo cœlos nouos, & ter- 17
Apoc. 21. a. 1. ram nouam: & non erunt in memoria priora, & non aſcendent ſuper cor. * Sed 18
gaudebitis, & exultabitis vſque in ſempiternum, in his, quæ ego creo, quia ecce ego creo Ieruſalem exultationem, & populum eius gaudium. * Et exultabo in Ieruſalem, 19
& gaudebo in populo meo: & non audie- D
tur in eo vltra vox fletus, & vox clamoris. Non erit ibi amplius infans dierum, & ſe- 20
nex, qui non impleat dies ſuos: quoniam puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit. * Et 21
ædificabunt domos, & habitabunt: & plantabunt vineas, & comedent fructus earum. * Non ædificabunt, & alius ha- 22
bitabit: non plantabunt, & alius comedet: ſecundum enim dies ligni, erunt dies populi mei, & opera manuum eorum inueterabunt: * Electi mei non laborabunt 23
frustra, neque generabunt in conturbatione: quia ſemen benedictorum Domini
Pſ. 32. b. 5. Sup. 61. a. 9. 24 eſt, & nepotes eorum cum eis. * Eritque antequam clament, ego exaudiam: ad-
25 huc illis loquentibus, ego audiam. * Lupus, & agnus paſcentur ſimul, leo & bos comedent paleas: & ſerpenti puluis panis eius: non nocebunt, neque occident in omni monte ſancto meo, dicit Dominus.

CAP. LXVI.

Dominus cœli, & terra non templum reſpicit, quod Iudæi pro loco quietis illi ædificare volebant, ſed ſpiritum humiliatum: reijciuntur veteris legis ſacrificia: Iudæorum aduerſus Chriſtum ipſiuſque diſcipulos peruicacia puniendo oſtenditur: de Chriſti natiuitate, & Eccleſiæ fœcunditate, cui vt omnes collætentur exhortatur, offendens beneficia, quæ à Domino recipiet, & quale futurum ſit malorum iudicium, & quomodo per diſcipulorum Chriſti pradicationem gentes conuertentur: de finali quoque retributione malorum, & bonorum.

1 HÆc dicit Dominus: Cœlum ſedes
A mea, terra autem ſcabellum pedum
Act. 7. f. 49. meorum: quæ eſt iſta domus, quam ædificabitis mihi? & quis eſt iſte locus quietis
2 meæ? * Omnia hæc manus mea fecit, & facta ſunt vniuerſa iſta, dicit Dominus. ad quem autem reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu, & tremen-
3 tem ſermones meos? * Qui immolat bo- B
uem, quaſi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quaſi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat: qui recordatur thuris, quaſi qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in vijs ſuis, & in abominationibus
4 ſuis anima eorum delectata eſt. * Vnde & Proc. 1. c. 34. ego eligam illuſiones eorum: & quæ time- Ier. 7. c. 13. bant, adducam eis: quia vocaui, & non Sup. 65. b. erat, qui reſponderet: locutus ſum, & non audierunt: feceruntque malum in oculis
5 meis, & quæ nolui, elegerunt. * Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum eius: dixerunt fratres veſtri odientes vos, & abijcientes propter nomen meum; glorificetur Dominus, & videbimus in lætitia veſtra: ipſi autem confundentur. * Vox
6 C populi de ciuitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis
7 ſuis. * Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus eius, peperit maſculum. * Quis audiuit vnquam tale? &
8 quis vidit huic ſimile? numquid parturiet terra in die vna? aut parietur gens ſimul, quia parturiuit, & peperit Sion filios ſuos?

Num-

Numquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus? si ego, qui generationem cæteris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus tuus? * Lætamini cum Ierusalem, & exultate in ea omnes, qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio vniuersi, qui lugetis super eam, * Vt sugatis, & repleamini ab vbere consolationis D eius: vt mulgeatis, & delicijs affluatis ab omnimoda gloria eius. * Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declinabo super eam quasi fluuium pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam Gentium, quam sugeetis: ad vbera portabimini, & super genua blandientur vobis. * Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Ierusalem consolabimini. * Videbitis, & gaudebit cor vestrum, & ossa vestra, quasi herba germinabunt: & cognoscetur manus Domini seruis eius, & indignabitur inimicis suis. * Quia ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadrigæ eius: reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam in flamma ignis: Quia in igne Dominus dijudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à Domino. * Qui sanctificabantur, & mundos se putabant in hortis post ianuam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam, & abominationem, & murem: simul consumentur, dicit Dominus. * Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum, venio vt congregem cum omnibus gentibus, & linguis: & venient, & videbunt gloriam meam. * Et ponam in eis signum, & mittam ex eis, qui saluati fuerint, ad gentes in mare, in Africam, & Lydiam tendentes sagittam; in Italiam, & Græciam, ad insulas longe, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam gentibus, * Et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lectichis, & in mulis, & in carucis, ad montem sanctum meum Ierusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filij Israel munus in vase mundo in domum Domini. * Et assumam ex eis in sacerdotes, & leuitas, dicit Dominus: * Quia sicut cœli noui, & terra noua, quæ ego facio stare coram me, dicit Dominus: sic stabit semen vestrum, & nomen vestrum. * Et erit mensis ex mense, & sabbatum ex sabbato: veniet omnis caro, vt adoret coram facie mea, dicit Dominus. * Et egredientur, & videbunt cadauera virorum, qui præuaricati sunt in me: vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt vsque ad satietatem visionis omni carni.

Apoc. 21. 25

Marc. 9. 43. 44.

PRO-

PROPHETIA IEREMIÆ.

CAPVT PRIMVM.

Ieremias in ventre matris ſanctificatus, & tempore Ioſiæ regis Iuda miſſus à Domino ad prophetandum, cauſatur pueritiam, ſed doctus à Deo accipit robur inuincibile, iubeturque vaticinari deſtructionem Ieruſalem ſub nomine virgæ, & ollæ ſuccenſæ.

VErba Ieremiæ filij Helciæ, 1
de ſacerdotibus, qui fue-A
runt in Anathoth, in terra
Beniamin. * Quod factum 2
eſt verbum Domini ad eum
in diebus Ioſiæ filij Amon
regis Iuda, in tertiodecimo anno regni eius.
* Et factum eſt in diebus IoaKim filij Ioſiæ 3
regis Iuda, vſque ad conſummationem vn-
decimi anni Sedeciæ filij Ioſiæ regis Iuda,
vſque ad tranſmigrationem Ieruſalem, in
menſe quinto. * Et factum eſt verbum Dñi 4
ad me, dicens: * Priuſquam te formarem in 5
vtero, noui te: & antequam exires de vulua,
ſanctificaui te, & prophetam in Gentibus
dedi te. * Et dixi, A, a, a, Domine Deus: ecce 6
neſcio loqui, quia puer ego ſum. * Et dixit 7
Dominus ad me: Noli dicere: Puer ſum,
quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis: &
vniuerſa, quæcumque mandauero tibi, lo-
queris. * Ne timeas à facie eorum: quia te- 8
cum ego ſum, vt eruam te, dicit Dominus. *
Et miſit Dominus manum ſuam, & tetigit 9
os meum: & dixit Dominus ad me: Ecce
dedi verba mea in ore tuo: * Ecce conſtitui 10
te hodie ſuper Gentes, & ſuper regna, vt C
euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes,
11 & ædifices, & plantes. * Et factum eſt ver- Inf. 18.a.7
bum Domini ad me, dicens: Quid tu vides
Ieremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego
12 video. * Et dixit Dominus ad me: Benè vi-
diſti, quia vigilabo ego ſuper verbo meo, vt
13 faciam illud. * Et factum eſt verbum Do-
mini ſecundo ad me, dicens: Quid tu vi-
des? Et dixi: Ollam ſuccenſam ego video, &
14 faciem eius à facie Aquilonis. Et dixit Do-
minus ad me: Ab Aquilone pandetur ma- Inf. 4. b. 6.
15 lum ſuper omnes habitatores terræ. * Quia
Decce ego conuocabo omnes cognationes re-
gnorum Aquilonis, ait Dominus: & venient
& ponent vnuſquiſque ſolium ſuum in in-
troitu portarum Ieruſalem, & ſuper omnes
muros eius in circuitu, & ſuper vniuerſas
16 vrbes Iuda. * Et loquar iudicia mea cum
eis, ſuper omnem malitiam eorum, qui de-
reliquerunt me, & libauerunt dijs alienis,
17 & adorauerunt opus manuum ſuarum. Tu
ergo accinge lumbos tuos, & ſurge, & lo-
quere ad eos omnia, quæ ego præcipio tibi.
Ne formides à facie eorum: nec enim time- Inf. 6. g. 17
18 re te faciam vultum eorum. * Ego quippè
dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in
columnam ferream, & in murum æreum,
ſuper omnem terram, regibus Iuda, princi-
pibus eius, & ſacerdotibus, & populo terræ.
19 Et bellabunt aduerſum te, & non præualebunt: quia ego tecum ſum, ait Dominus, vt
liberem te.

CA-

CAP. II.

Grauiter expostulat Dominus cum filijs Israel & Iuda, potissimum cum pastoribus, ac prophetis, quod non respicientes accepta à Deo varia beneficia, eo quia fons est aqua viua relicto, adorauerint idola, à quibus nihil boni expectare poterant: imo cum toti essent in idololatria, rapinis, & crudelitate, se se iustificare nitebantur, & propterea denuntiandos praedicit.

ET factum est verbum Dñi ad me, dicens: * Vade, & clama in auribus Ie- A
rusalem, dicens: Hæc dicit Dñs: Recordatus
sum tui, miserans adolescentiam tuam, & charitatem desponsationis tuæ, quando secuta es me in deserto, in terra, quæ non seminatur. * Sanctus Israel Domino, primitiæ
frugum eius: omnes, qui deuorant eum, delinquunt: mala venient super eos, dicit Dñs.
Audite verbum Dñi domus Iacob, & omnes cognationes domus Israel. * Hæc dicit
Mich.6.3 Dñs: Quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongauerunt à me, & ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt? * Et non dixerunt: Vbi est Dñs, qui B
ascendere nos fecit de Terra Ægypti, qui traduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem, & inuiam, per terram, sitis, & imaginem mortis, per terram, in qua non ambulauit vir, neque habitauit homo? Et induxi vos in terram Carmeli, vt comederetis fructum eius, & optima illius: & ingressi contaminastis terram meam, & hæreditatem meam posuistis in abominationē. * Sacerdotes non dixerunt: Vbi est Dñs? & tenentes legem nescierunt me, & pastores
prævaricati sunt in me: & prophetæ prophetauerunt in Baal, & idola secuti sunt. *
Propterea adhuc iudicio contendam vobiscum, ait Dñs, & cum filijs vestris discepta- C
bo. * Transite ad Insulas Cethim, & videte: & in Cedar mittite, & considerate vehementer: & videte si factum est huiusce-
modi. * Si mutauit gens deos suos, & certè ipsi non sunt dij: populus verò meus mutauit gloriam suam in idolum. * Obstupescite cœli super hoc, & portæ eius desolamini vehemēter, dicit Dñs. Duo enim mala
fecit populus meus: Me dereliquerūt fontē aquæ viuæ, et foderūt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ cōtinere non valent aquas. *
Nunquid seruus est Israel, aut vernaculus? quare ergo factus est in prædam? * Super eū
rugierunt leones, & dederunt vocē suā, posuerunt terram eius in solitudinem: ciuitates eius exustæ sunt, & non est, qui habitet in eis. * Filij quoque Memphеos, & Taphnes constuprauerunt te vsque ad verticem.
Numquid non istud factum est tibi, quia
dereliquisti Dñm Deum tuum eo tempore,
quo ducebat te per viam? * Et nunc quid
tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Assyriorum, vt
bibas aquam fluminis? * Arguet te malitia
tua, & auersio tua increpabit te. Scito, & vide, quia malum, & amarum est reliquisse te Dñm Deum tuum, & non esse timorem
mei apud te, dicit Dñs Deus exercituum. *
A sæculo confregisti iugum meum, rupisti *Inf. 5. 6.*
vincula mea, & dixisti: Non seruiam. In *Isai. 5. 8. 1.*
omni enim colle sublimi, & sub omni ligno *Matth. 21.*
frondoso, tu prosternebaris meretrix. * Ego *d. 33.*
autem plantaui te vineam electam, omne
semen verum: quomodo ergo conuersa es
mihi in prauum vinea aliena? * Si laueris te
nitro, & multiplicaueris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram
me, dicit Dñs Deus. * Quomodo dicis: Non
sum polluta, post Baalim non ambulaui? vide vias tuas in conualle, scito quid fece-
ris: cursor leuis explicas vias suas. * Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui: nullus
auertet eam: omnes, qui quærunt eam, non
deficient: in mensibus eius inuenient eam:
Prohibe pedem tuum à nuditate, & guttur
tuum à siti: Et dixisti: Desperaui, nequaquā
faciam; adamaui quippè alienos, & post
eos ambulabo. * Quomodo confunditur
fur, quando deprehenditur, & confusi sunt
domus Israel, ipsi & reges eorum, principes, & sacerdotes, & prophetæ eorum, * Di- *Inf. 32. f. 33*
centes ligno: Pater meus es tu: & lapidi: Tu
me genuisti, verterunt ad me tergum, & non faciem, & in tempore afflictionis suæ
dicent: Surge, & libera nos. Vbi sunt dij tui, *Inf. 11. f. 13*
quos fecisti tibi? surgant, & liberent te in
tempore afflictionis tuæ: secundum numerum quippe ciuitatum tuarum erant dij tui
Iuda. * Quid vultis mecum iudicio contendere? omnes dereliquistis me, dicit Dñs. *
Frustra percussi filios vestros, disciplinam
non receperunt: deuorauit gladius vester
prophetas vestros, quasi leo vastator. Generatio vestra. Videte verbum Dñi: Numquid
solitudo factus sum Israeli, aut terra serotina? quare ergo dixit populus meus: Recessimus, non veniemus vltra ad te? Nunquid
obliuiscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? populus verò meus
oblitus est mei diebus innumeris. * Quid
Gn teris bonam ostendere viam tuam ad quærendam dilectionem, quæ insuper & malitias tuas docuisti vias tuas. * Et in alis tuis
inuentus est sanguis animarum pauperum, & innocentum? non in fossis inueni eos, sed
in omnibus, quæ supra memoraui. * Et dixisti: Absque peccato, & innocens ego sum: &
propterea auertatur furor tuus à me. Ecce
ego iudicio contendam tecum, eo quod di-

xeris: Non peccaui. * Quam vilis facta es nimis,iterans vias tuas! & ab Ægypto confunderis, ſicut confuſa es ab Aſſur, * Nam & ab iſta egredieris, & manus tuæ erunt ſuper caput tuum: quoniam obtriuit Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis proſperum in ea.

CAP. III.

Deus incomparabili clemẽtia populum ſuum ad ſe reuocat ab idololatria, in qua Iuda etiam Iſraelem exceſſit: promittens ſe aſſumpturum eos in filios, & veros paſtores eis daturum, vt Ieroſolymis in pace colant Dominum: de futura gloria, & exaltatione Ieruſalem, ac gentium ad eam congregatione, & de populis pœnitentia.

VVlgo dicitur: Si dimiſerit vir vxorem ſuam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum: numquid reuertetur ad eam vltra? numquid non polluta, & contaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus, & ego ſuſcipiam te. Leua oculos tuos in directum, & vide vbi non proſtrata ſis: in vijs ſedebas, expectans eos, quaſi latro in ſolitudine: & polluiſti terram in fornicationibus tuis, & in malitijs tuis. Quam ob rem prohibitæ ſunt ſtillæ pluuiarum, & ſerotinus imber non fuit, frons mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere, * Ergo ſaltem amodo voca me: Pater meus, dux virginitatis meæ tu es: * Numquid iraſceris in perpetuum, aut perſeuerabis in finem? Ecce locuta es, & feciſti mala, & potuiſti. *Et dixit Dominus ad me in diebus Joſiæ regis: Numquid vidiſti, quæ fecerit auerſatrix Iſrael? abijt ſibi met ſuper omnem montem excelſum, & ſub omni ligno frondoſo, & fornicata eſt ibi. Et dixi, cum feciſſet hæc omnia: Ad me reuertere: & non eſt reuerſa. Et vidit prævaricatrix ſoror eius Iuda. * Quia pro eo, quod mœchata eſſet auerſatrix Iſrael, dimiſiſſem eam, & dediſſem ei libellum repudij: & non timuit prævaricatrix Iuda ſoror eius, ſed abijt, & fornicata eſt etiam ipſa. * Et facilitate fornicationis ſuæ contaminauit terram, & mœchata eſt cum lapide, et ligno. Et in omnibus his non eſt reuerſa ad me prævaricatrix ſoror eius Iuda in toto corde ſuo, ſed in mendacio, ait Dñs. *Et dixit Dñs ad me: Iuſtificauit animam ſuam auerſatrix Iſrael, comparatione prævaricatricis Iudæ. * Vade, et clama ſermones iſtos contra Aquilonem, et dices: Reuertere auerſatrix Iſrael, ait Dñs, et non auertam faciem meam à vobis: quia ſanctus ego ſum, dicit Dñs, et non iraſcar in perpetuũ. * Verumtamen ſcito iniquitatem tuam, quia in Dñm, Deum tuum prævaricata eſſet diſperſiſti vias tuas alienis ſub omni ligno frõdoſo, et vocem meam non audiſti, ait Dñs. Conuertimini filij reuertentes, dicit Dñs, quia ero vir veſter: et aſſumam vos vnum de ciuitate, et duos de cognatione, et introducam vos in Sion. * Et dabo vobis paſtores iuxta cor meum, et paſcent vos ſcientia, et doctrina. * Cumque multiplicati fueritis, et creueritis in terra in diebus illis, ait Dominus: non dicent vltra: Arca teſtamenti Domini: neque aſcendet ſuper cor, neque recordabuntur illius: nec viſitabitur, nec fiet vltra. * In tempore illo vocabunt Ieruſalem ſolium Domini, & congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine Domini in Ieruſalem, & non ambulabunt poſt prauitatem cordis ſui peſſimi. * In diebus illis ibit domus Iuda ad domum Iſrael, & venient ſimul de terra Aquilonis, ad terram quam dedi patribus veſtris. * Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios, & tribuam tibi terram deſiderabilem, hæreditatem præclaram exercituum Gentium? Et dixi: Patrem vocabis me, & poſt me ingredi non ceſſabis. *Sed quomodo ſi contemnat mulier amatorem ſuum, ſic contempſit me domus Iſrael, dicit Dominus. * Vox in vijs audita eſt, ploratus & vlulatus filiorum Iſrael: quoniam iniquam fecerunt viam ſuam, obliti ſunt Domini Dei ſui. * Conuertimini filij reuertentes, & ſanabo auerſiones veſtras. Ecce nos venimus ad te: tu enim es Dominus Deus noſter. * Verè mendaces erant colles, & multitudo montium: verè in Domino Deo noſtro ſalus Iſrael. * Confuſio comedit laborem patrum noſtrorum ab adoleſcentia noſtra, greges eorum, & armenta eorum, filios eorum, & filias eorum. * Dormiemus in confuſione noſtra, & operiet nos ignominia noſtra: quoniam Domino Deo noſtro peccauimus nos, & patres noſtri, ab adoleſcentia noſtra vſque ad diem hanc: & non audiuimus vocem Domini Dei noſtri.

CAP. IV.

Promittit Dominus veniam ſi ſe verè conuertant, & corda circumdent, comminando grauia mala ſi in malis perſiſtant: quapropter luget propheta videns terram deuaſtandam, & in ſolitudinem redigendam, ita tamen, vt non fiat conſummatio.

SI reuerteris Iſrael, ait Dominus, ad me conuertere: ſi abſtuleris offendicula tua à facie mea, non commoueberis. Et iurabis viuit Dñs, in veritate, & in iudicio, & in iuſtitia: & benedicent eum Gentes ipſumque laudabunt. Hæc enim dicit Dñs viro Iuda, & Ieruſalem: Nouate vobis nouale,

Oſee 10.d. 12.

le,& nolite ferere super spinas: *Circumcidimini Domino, & auferte præputia cordium vestrorum viri Iuda, & habitatores Ierusalem: ne forte egrediatur, vt igni indignatio mea, & succendatur, & non sit, qui extinguat, propter malitiam cogitationum vestrarum. *Annuntiate in Iuda, & in Ierusalem auditum facite: loquimini, & canite tuba in terra: clamate fortiter, & dicite: Congregamini, & ingrediamur ciuitates munitas, *Leuate signum in Sion. Confortamini, nolite stare, quia malum ego adduco ab Aquilone, & contritionem magnam. Ascendit leo de cubili suo, & prædo gentium se leuauit. egressus est de loco suo, vt ponat terram tuam in solitudinem: ciuitates tuæ vastabuntur, remanentes absque habitatore. *Super hoc accingite vos cilicijs, plangite & vlulate: quia non est auersa ira furoris Domini à nobis. *Et erit in die illa, dicit Dñs: Peribit cor regis, & cor principum: & obstupescent sacerdotes, & prophetæ consternabuntur. *Et dixi: Heu, heu, heu, Dñe Deus, ergone decepisti populum istum, & Ierusalem, dicens: Pax erit vobis: & ecce peruenit gladius vsque ad animam? In tempore illo dicetur populo huic, & Ierusalem: Ventus vrens in vijs, quæ sunt in deserto viæ filiæ populi mei: non ad ventilandum, & ad purgandum. *Spiritus plenus ex his veniet mihi: & nunc ego loquar iudicia mea cum eis. *Ecce quasi nubes ascendet, & quasi tempestas currus eius: velociores Aquilis equi illius: væ nobis, quoniam vastati sumus. *Laua à malitia cor tuum Ierusalem, vt salua fias: vsquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ? *Vox enim annuntiantis à Dan, & notum facientis idolum de monte Ephraim. *Dicite gentibus: Ecce auditum est in Ierusalem custodes venire de terra longinqua, & dare super ciuitates Iuda vocem suam. *Quasi custodes agrorum facti sunt super eam in gyro: quia me ad iracundiam prouocauit dicit Dñs. *Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi: ista malitia tua, quia amara, quia tetigit cor tuum. *Ventrem meum, ventrem meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt in me: non tacebo, quoniam vocem buccinæ audiuit anima mea, clamorem prælij. *Contritio super contritionem vocata est, & vastata est omnis terra: repente vastata sunt tabernacula mea, subito pelles meæ. *Vsquequo videbo fugientem, audiam vocem buccinæ? *Quia stultus populus meus me non cognouit: filij insipientes sunt, & vecordes: sapientes sunt, vt faciant mala, bene autem facere nescierunt. *Aspexi terram, & ecce vacua erat, & nihili; & cœlos, & non erat lux in eis. *Vidi montes, & ecce mouebantur: & omnes colles conturbati sunt. *Intuitus sum, & non erat homo: & omne volatile cœli recessit. *Aspexi, & ecce Carmelus desertus: & omnes vrbes eius destructæ sunt à facie Domini, & à facie iræ furoris eius. *Hæc enim dicit Dominus: Deserta erit omnis terra, sed tamen consummationem non faciam. *Lugebit terra, & mœrebunt cœli desuper: eo quod locutus sum, cogitaui, & non pœnituit me, nec auersus sum ab eo. *A voce equitis, & mittentis sagittam, fugit omnis ciuitas: ingressi sunt ardua, & ascenderunt rupes: vniuersæ vrbes derelictæ sunt, & non habitat in eis homo. *Tu autem vastata quid facies? cum vestieris te coccino, cum ornata fueris monili aureo, & pinxeris stibio oculos tuos, frustra componeris: contempserunt te amatores tui, animam tuam quærent. *Vocem enim quasi parturientis audiui, angustias vt puerperæ: Vox filiæ Sion intermorientis, expandentisque manus suas: væ mihi, quia defecit anima mea propter interfectos.

CAP. V.

Dominus in Ierusalem quærit virum iustum, vt illi misereatur: sed tam plebs, quàm optimates in prauitatibus suis, & idololatria indurati sunt, & effusi, ideò comminatur eis vastationem ab extremo populo, eo quod cæci, & surdi facti sint, non tamen vsque ad consummationem.

CIrcuite vias Ierusalem, & aspicite, & considerate, & quærite in plateis eius, an inueniatis virum facientem iudicium, & quærentem fidem: & propitius ero ei, Quod si etiam, Viuit Dñs, dixerint, & hoc falso iurabunt. *Dñe oculi tui respiciunt fidem: percussisti eos, & non doluerunt: attriuisti eos, & renuerũt accipere disciplinam: indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti. *Ego autem dixi: Forsitan pauperes sunt, & stulti, ignorantes viam Dñi, iudicium Dei sui. *Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipsi enim cognouerunt viam Dñi, iudicium Dei sui, & ecce magis hi simul confregerunt iugum, ruperunt vincula. *Idcirco percussit eos leo de sylua, lupus ad vesperam vastauit eos, pardus vigilans super ciuitates eorum: omnis, qui egressus fuerit ex eis, capietur: quia multiplicatæ sunt præuaricationes eorum, confortatæ sunt auersiones eorum. *Super quo propitius tibi esse potero? filij tui dereliquerunt me, & iurant in his, qui non sunt dij: feceraui eos, & mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur. *Equi amatores, & emissarij facti sunt: Vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat. *Num-

quid ſuper his non viſitabo, dicit Dñs? & in C
gente tali non vlciſcetur anima mea? A ſcē- 10
dite muros eius, & diſſipate, conſummatio-
nem autem nolite facere: auferte propagi-
nes eius, quia non ſunt Dñi. * Prǫuaricatio- 11
ne enim prǽuaricata eſt in me domus Iſ-
rael, & domus Iuda, ait Dñs. * Negauerunt 12
Dñm, & dixerunt: Non eſt ipſe: neque ve-
niet ſuper nos malum: gladium, & famem
non videbimus. * Prophetæ fuerunt in ven- 13
tum locuti, & reſponſum non fuit in eis:
hæc ergo euenient illis. * Hæc dicit Dñs 14
Deus exercituum: Quia locuti eſtis ver-
bum iſtud: ecce ego do verba mea in ore tuo
in ignem, & populum iſtum in ligna: & vo-
rabit eos: * Ecce ego adducam ſuper vos 15
gentem de longinquo domus Iſrael, ait Do- D
minus; gentem robuſtam, gentem anti-
quam, gentem, cuius ignorabis linguam,
nec intelliges quid loquatur. Pharetra eius, 16
quaſi ſepulchrum patens, vniuerſi fortes. *
Et comedet ſegetes tuas, & panem tuum: 17
deuorabit filios tuos, & filias tuas: comedet
gregem tuum, & armenta tua: comedet vi-
neam tuam, & ficum tuam: & conteret vr-
bes munitas tuas, in quibus tu habes fidu-
ciam, gladio. * Verumtamen in diebus illis, 18
ait Dominus, non faciam vos in conſum-
mationem. * Quod ſi dixeritis: Quare fecit 19
nobis Dñs Deus noſter hæc omnia? dices E
ad eos: Sicut dereliquiſtis me, & ſeruiſtis
deo alieno in terra veſtra, ſic ſeruietis deo
alieno in terra non veſtra. * Annuntiate hoc 20
domui Iacob, & auditum facite in Iuda, di-
centes: * Audi populе ſtulte, qui non habes 21
cor: qui habentes oculos, non videtis, & au-
res, & non auditis. * Me ergo non timebitis, 22
ait Dñs, & à facie mea non dolebitis? Qui
poſui arenam terminum mari, præceptum
ſempiternum, quod non præteribit: & com-
mouebuntur, & non poterunt: & intume-
ſcent fluctus eius, & non tranſibunt illud: * F
Populo autem huic factum eſt cor increduli 23
dulum, & exaſperans, receſſerunt, & abie-
runt. * Et non dixerunt in corde ſuo: Metua- 24
mus Dominum Deum noſtrum, qui dat no-
bis pluuiam temporaneam, & ſerotinam in
tempore ſuo, plenitudinem annuæ meſſis
cuſtodientem nobis. * Iniquitates veſtrę de- 25
clinauerunt hæc: & peccata veſtra prohi-
buerunt bonum à vobis. * Quia inuenti 26
ſunt in populo meo impij inſidiantes, quaſi
aucupes, laqueos ponentes, & pedicas ad
capiendos viros. * Sicut decipula plena aui- 27
bus, ſic domus eorum plenæ dolo: ideò ma-
gnificati ſunt, & ditati. * Incraſſati ſunt, & 28
impiuguati: & præterierunt ſermones meos G
peſſime. Cauſam viduæ non iudicauerunt,
cauſam pupilli non direxerunt, & iudi-
cium pauperum non iudicauerunt. * Num- 29

Iſa. 5. f. 19. Zach. 7. f. 12.

quid ſuper his non viſitabo, dicit Domi-
nus? aut ſuper gentem huiuſcemodi non
30 vlciſcetur anima mea? * Stupor, & mira-
31 bilia facta in terra: * Prophetæ prophe-
tabant mendacium, & ſacerdotes applau-
debant manibus ſuis: & populus meus
dilexit talia: quid igitur fiet in nouiſſimo
eius?

CAPVT VI.

*Prædicitur calamitas, ac vaſtitas Ieroſolymo-
rum ab Aſſyrijs, eo quod contemſerint legem
Domini, nec audire voluerint increpationes;
ſed omnes, & potiſſimum primates, prophetæ,
ac ſacerdotes auaritiæ, & dolo ſtuduerint;
ideoque, & ipſos, & eorum ſacrificia Deus
abijcit: iubet ergo prophetæ eos lugere, quo-
niam purgari conflatorio non potuerunt.*

1 COnfortamini filij Beniamin in medio
A Ieruſalem, & in Thecua clangite buc-
cina, & ſuper Bethacarem leuate vexillum:
quia malum viſum eſt ab Aquilone, & con-
2 tritio magna. * Speciоſæ, & delicatæ aſſimi-
3 laui filiam Sion. * Ad eam venient paſtores,
& greges eorum: fixerunt in ea tentoria in
circuitu: paſcet vnuſquiſque eos, qui ſub
4 manu ſua ſunt. Sanctificate ſuper eam bel-
lum: conſurgite, & aſcendamus in meridie:
væ nobis, quia declinauit dies, quia longio-
5 res factæ ſunt vmbræ veſperi. * Surgite, &
aſcendamus in nocte, & diſſipemus domos
6 eius. * Quia hæc dicit Dñs exercituum: Cæ-
dite lignum eius, & fundite circa Ieruſa-
lem aggerem: hæc eſt ciuitas viſitationis,
7 omnis calumnia in medio eius. * Sicut frigi-
B dam fecit ciſterna aquam ſuam, ſic frigi-
dam fecit malitiam ſuam: iniquitas, & va-
ſtitas audietur in ea, coram me ſemper in-
8 firmitas, & plaga. * Erudire Ieruſalem, ne
forte recedat anima mea à te, ne forte po-
nam te deſertam terram inhabitabilem. *
9 Hæc dicit Dñs exercituum. Vſque ad race-
mum colligent, quaſi in vinea reliquias Iſ-
rael: conuerte manum tuam, quaſi vinde-
10 miator ad cartallum. * Cui loquar? & quem
conteſtabor, vt audiat? ecce incircumciſæ
aures eorum, & audire non poſſunt: ecce
verbum Dñi factum eſt eis in opprobrium,
11 & non ſuſcipient illud. * Idcircò furore
C Dñi plenus ſum, laboraui ſuſtinens: effunde
ſuper paruulum foris, & ſuper conſilium
iuuenum ſimul: vir enim cum muliere ca-
12 pietur, ſenex cum pleno dierum. * Et tranſi-
bunt domus eorum ad alteros, agri & vxo-
res pariter: quia extendam manum meam
ſuper habitantes terram, dicit Dominus. *
13 A minore quippe vſque ad maiorem om-
nes auaritiæ ſtudent; & à propheta vſque
ad ſa-

Ieſa. 56. f. 11. Ier. 8. f. 10.

ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. *Et 14
curabant contritionem filiæ populi mei D
cum ignominia, dicentes, Pax, pax: et non
erat pax. *Confusi sunt, quia abominatio- 15
nem fecerunt; quin potius confusione non
sunt cõfusi, & erubescere nescierunt, quam
ob rem cadent inter ruentes: in tempore vi-
Matt. 11. d. 29. sitationis suæ corruent, dicit Dñs. *Hæc di- 16
cit Dñs: State super vias, & videte, & inter-
rogate de semitis antiquis, quę sit via bona,
& ambulate in ea: & inuenietis refrigerium
animabus vestris. Et dixerunt: Non ambu-
labimus. *Et constitui super vos speculato- 17
res. Audite vocem tubæ. Et dixerunt: Non
audiemus. *Ideò audite Gentes, & cogno- 18
sce congregatio, quanta ego faciam eis. Au- E
di terra: Ecce ego adducam mala super po- 19
Isaia 1. d. 31. pulum istum, fructum cogitationum eius:
quia verba mea non audierunt, & legem
meam proiecerunt. * Vt quid mihi thus de 20
Saba affertis, & calamum suaueolentem de
terra longinqua? holocautomata vestra nõ
sunt accepta, & victimæ vestræ non placue-
runt mihi, *Propterea hæc dicit Dñs: Ecce 21
ego dabo in populum istum ruinas, & ruẽt F
in eis patres & filij simul, vicinus, & proxi-
mus peribunt. *Hæc dicit Dominus: Ecce 22
populus venit de terra Aquilonis, & gens
magna consurget à finibus terræ. * Sagit- 23
tam, & scutum arripiet: crudelis est, & non
miserebitur, vox eius, quasi mare sonabit:
& super equos ascendent, præparati, quasi
vir ad prælium, aduersum te filia Sion. Au- 24
diuimus famam eius, dissolutæ sunt manus
nostræ: tribulatio apprehendit nos, dolores
vt parturientem. *Nolite exire ad agros, & 25
in via ne ambuletis: quoniam gladius ini-
mici, pauor in circuitu. *Filia populi mei 26
accingere cilicio, & conspergere cinere: lu- G
ctum vnigeniti fac tibi, planctum amarum,
quia repente veniet vastator super nos. *
Probatorem dedi te in populo meo robu- 27
stum: & scies, & probabis viam eorum. *
Omnes isti principes declinantes, ambu- 28
lantes fraudulenter, æs & ferrum: vniuersi
corrupti sunt. * Defecit sufflatorium, in 29
igne consumptum est plumbum, frustra
conflauit conflator: malitiæ enim eorum
non sunt consumptæ. * Argentum repro- 30
bum vocate eos, quia Dominus proiecit
illos.

CAP. VII.

Quod frustra confidant in templo: pessima perpetrantes, & prophetas audire nolentes sicut & patres eorum: quapropter denuntiat templum abijciendum, & terram Iudæ redigendam in solitudinem; nec profuturam orationem Ieremiæ pro illis, nec oblata ab eis sacrificia propter excelsa Topheth in valle filij Ennom, & multiplices ipsorum malitias.

1 VErbum, quod factum est ad Ieremiam
A à Dño, dicens: * Sta in porta domus
2 Domini, & prædica ibi verbum istud: & Inf. 26. d. 2.
dic: Audite verbum Dñi omnis Iuda, qui
ingredimini per portas has, vt adoretis Do-
3 minum. * Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel: Bonas facite vias vestras, &
studia vestra: & habitabo vobiscum in loco
4 isto. *Nolite confidere in verbis mendacij,
dicentes: Templum Dñi, templum Domini,
templum Domini est. *Quoniam si bene di-
5 rexeritis vias vestras, & studia vestra: si fe-
ceritis iudicium inter virum, & proximum
6 eius. *Aduenæ, & pupillo, & viduæ non fe-
B ceritis calumniam, nec sanguinem inno-
centem effuderitis in loco hoc; & post deos
alienos non ambulaueritis in malum vo-
7 bismetipsis: * Habitabo vobiscum in loco
isto; in terra, quam dedi patribus vestris
8 à sæculo, & vsque in sæculum, * Ecce vos
confiditis vobis in sermonibus mendacij,
9 qui non proderunt vobis; *Furari, occidere,
adulterari, iurare mendaciter, libare Baa-
lim, & ire post deos alienos, quos ignoratis.
10 Et venistis, & stetistis coram me in domo Matt. 11. b. 11. Marc. 11. c. 17.
hac, in qua inuocatum est nomen meum,
& dixistis: Liberati sumus, eo quod feceri-
11 mus omnes abominationes istas. * Num- Luc. 19. b. 46.
quid ergo spelunca latronum facta est do-
mus ista, in qua inuocatum est nomen meũ
in oculis vestris? ego, ego sum: ego vidi, di-
12 cit Dñs. Ite ad locum meum in Silo, vbi ha-
bitauit nomen meum à principio: & vide-
te, quæ fecerim ei propter malitiam populi Psal. 1. c. 24. Is. 65. b. 11. 3. Reg. 4. a. 2. b. 10.
13 mei Israel. * Et nunc, quia fecistis omnia
C opera hæc, dicit Dñs: & locutus sum ad vos
mane consurgens, & loquens, & non audi-
14 stis: & vocaui vos, & non respondistis: *Fa-
ciam domui huic, in qua inuocatum est
nomen meum, & in qua vos habetis fidu-
ciam; & loco, quem dedi vobis, & patribus Infr. 19. b. 11.
15 vestris, sicut feci Silo. * Et proijciam vos à
facie mea, sicut proieci omnes fratres ve-
16 stros, vniuersum semen Ephraim. *Tu ergo
noli orare pro populo hoc, nec assumas pro
eis laudem, & orationem, & non obsistas
17 mihi: quia non exaudiam te. *Nonne vides
quid isti faciunt in ciuitatibus Iuda, & in
18 plateis Ierusalem? *Filij colligunt ligna, &
D patres succendunt ignem, & mulieres
conspergunt adipem, vt faciant placen-
tas reginæ cœli, & libent dijs alienis, &
19 me ad iracundiam prouocent. *: Num-
quid me ad iracundiam prouocant, di-
cit Dominus? nonne semetipsos in con-
20 fusionem vultus sui? *. Ideò hæc dicit

Dominus Deus: Ecce furor meus,& indignatio mea conflatur ſuper locum iſtum, ſuper viros, & ſuper iumenta, & ſuper lignum regionis,& ſuper fruges terræ,& ſuccendetur, & non extinguetur. * Hæc dicit 21
Dominus exercituum Deus Iſrael: Holocautomata veſtra addite victimis veſtris,& comedite carnes. * Quia non ſum locutus 22
cum patribus veſtris,& non præcepi eis, in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de verbo holocautomatum,& victimarum. * Sed 23
hoc verbum præcepi eis,dicens: Audite vocem meam,& ero vobis Deus,& vos eritis mihi populus: & ambulate in omni via, quam mandaui vobis,vt benè ſit vobis.* Et 24
non audierunt, nec inclinauerunt aurem ſuam: ſed abierunt in voluntatibus, & in prauitate cordis ſui mali: factique ſunt retrorſum,& non in ante, * A die qua egreſſi 25
ſunt patres eorum de terra Ægypti, vſque F
ad diem hanc. Et miſi ad vos omnes ſeruos meos prophetas per diem conſurgens diluculo,& mittens.* Et non audierunt me,nec 26
Infr. 16. c. 12. inclinauerunt aurem ſuam: ſed indurauerunt ceruicem ſuam: & peius operati ſunt, quàm patres eorum. * Et loqueris ad eos 27
omnia verba hæc,& non audient te: & vocabis eos,& non reſpondebunt tibi.* Et di- 28
ces ad eos: Hæc eſt gens, quæ non audiuit vocem Domini Dei ſui, nec recepit diſciplinam: perijt fides,& ablata eſt de ore eorum. * Tonde capillum tuum,& proijce,& 29
ſume in directum planctum: quia proiecit Dominus, & reliquit generationem furoris ſui,Quia fecerunt filij Iuda malum in ocu- 30
lis meis,dicit Dominus. Poſuerunt offendicula ſua in domo, in qua inuocatum eſt nomen meum,vt polluerent eam: * Et ædi- 31
ficauerunt excelſa Topheth, quæ eſt in val- G
le filij Ennom:vt incenderent filios ſuos,& filias ſuas igni: quæ non præcepi, nec cogitaui in corde meo.* Ideò ecce dies venient, 32
dicit Dominus, & non dicetur amplius, Topheth,& vallis filij Ennom: ſed Vallis interfectionis,& ſepelient in Topheth, eo quod non ſit locus. * Et erit morticinum 33
populi huius in cibos volucribus cœli, &
Ezec. 16. c. 15. beſtijs terræ,& non erit,qui abigat Et quie- 34
ſcere faciam de vrbibus Iuda, & de plateis Ieruſalem, vocem gaudij & vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ: in deſolationem enim erit terra.

CAP. VIII.

Quia tam reges, optimates, ſacerdotes, ac prophetæ, quàm reliquus populus ad idololatriam conuerſi ſunt: & non conſiderato Domini iudicio, omnes relicta veritate ſtuduerunt auaritiæ, ac idololatriæ, & Dominum prouocantes noluerunt reſipiſcere: ideò ab hoſtibus grauiſſimis affligentur.

1 IN illo tempore, ait Dñs: Eijcient oſſa re-
A gum Iuda,& oſſa principum eius,& oſſa ſacerdotum, & oſſa prophetarum,& oſſa eorum, qui habitauerunt Ieruſalem, de
2 ſepulchris ſuis: * Et expandent ea ad ſolem, & lunam,& omnem militiam cœli,quę dilexerunt, & quibus ſeruierunt, & poſt quæ ambulauerunt, & quæ quæſierunt, & adorauerunt: non colligentur,& non ſepelientur: in ſterquilinium ſuper faciem terræ
3 erunt. * Et eligent magis mortem,quàm vitam omnes,qui reſidui fuerint de cognatione hac peſſima in vniuerſis locis, quæ derelicta ſunt, ad quæ eieci eos, dicit Dñs exer-
4 cituum. * Et dices ad eos: Hæc dicit Dñs:
B Numquid, qui cadit, non reſurget? & qui
5 auerſus eſt,non reuertetur? * Quare ergo auerſus eſt populus iſte in Ieruſalem auerſione contentioſa? Apprehenderunt men-
6 dacium,& noluerunt reuerti, * Attendi, & auſcultaui: nemo quod bonum eſt loquitur,nullus eſt, qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo,dicens: Quid feci? omnes conuerſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus
7 impetu vadens ad prælium. * Miluus in cę-
C lo cognouit tempus ſuum, turtur, & hirundo,& ciconia,cuſtodierunt tempus aduentus ſui: populus autem meus non cognouit
8 iudicium Dñi. * Quomodo dicitis. Sapientes nos ſumus,& lex Domini nobiſcum eſt? verè mendacium operatus eſt ſtylus mendax ſcribarum. * Confuſi ſunt ſapientes, 9
perterriti, et capti ſunt: verbum enim Domini proiecerunt, et ſapientia nulla eſt in
10 eis. * Propterea dabo mulieres eorum exte-
D ris,agros eorum hæredibus:quia à minimo Iſ. 56. d. 11. Sup. 6. c. 13.
vſque ad maximum omnes auaritiam ſequuntur: à propheta vſque ad ſacerdotem
11 cuncti faciunt mendacium. * Et ſanabant contritionem filiæ populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax: cum non eſſet
12 pax. * Confuſi ſunt, quia abominationem fecerunt:quinimò confuſione non ſunt confuſi, et erubeſcere neſcierunt: idcircò cadent inter corruentes, in tempore viſita-
13 tionis ſuæ corruent,dicit Dominus. * Con-
E gregans congregabo eos,ait Dominus, non eſt vua in vitibus, et non ſunt ficus in ficulnea,folium defluxit:et dedi eis,quæ præter-
14 greſſa ſunt. * Quare ſedemus? conuenite, et ingrediamur ciuitatem munitam, et fileamus ibi: quia Dominus Deus noſter ſilere nos fecit, et potum dedit nobis aquam fel-
15 lis: peccauimus enim Dño. * Expectauimus Infr. 14. d. 19.
F pacem, et non erat bonum; tempus medelæ,et ecce formido. * A Dan auditus eſt fre-
16 mitus equorum eius, à voce hinnitus pugnatorum eius, commota eſt omnis terra, et venerunt,et deuorauerunt terram,et plenitudinem eius;vrbem,et habitatores eius.

Quia

Quia ecce ego mittam vobis serpentes re- 17
gulos,quibus non est incantatio: et morde-
bunt vos,ait Dominus. *Dolor meus super 18
dolorem,in me cor meum mœrens. *Ecce 19
vox clamoris filiæ populi mei de terra lon
ginqua : Numquid Dominus non est in G
Sion,aut rex eius non est in ea? Quare ergo
me ad iracundiam concitauerunt in scul-
ptilibus suis, et in vanitatibus alienis? *
Transijt messis,finita est æstas,et nos salua- 20
ti non sumus. * Super contritione filiæ po- 21
puli mei contritus sum,et contristatus,stu-
por obtinuit me. *Numquid resina non est 22
in Galaad? aut medicus non est ibi? quare
igitur non est obducta cicatrix filiæ populi
mei?

CAP. IX.

Luget propheta interficiendos de Iudæa;in nullo dicit esse fidendum, cum omnes dolosè incedant: & quia Iudæa vastanda est, vult omnes assumere luctum: in solo Deo eiusque cognitione gloriandum, qui punit tam gentiles, quàm filios Israel incircumciso corde.

QVis dabit capiti meo aquam,& oculis 1
meis fontem lacrymarum? et plora- A
bo die,ac nocte interfectio filiæ populi mei.
Quis dabit me in solitudine diuersorium 2
viatorum,et derelinquam populum meum,
et recedam ab eis? quia omnes adulteri
sunt, cœtus prænaricatorum. * Et extende- 3
runt linguam suam,quasi arcum mendacij,
et non veritatis : confortati sunt in terra,
quia de malo ad malum egressi sunt, et me
non cognouerunt,dicit Dñs. *Vnusquisque 4
se à proximo suo custodiat, et in omni fra- B
tre suo non habeat fiduciam : quia omnis
frater supplantans supplantabit, et omnis
amicus fraudulenter incedet. * Et vir fra- 5
trem suum deridebit, et veritatem non lo-
quentur : docuerunt enim linguam suam
loqui mendacium: vt iniquè agerent,labo-
rauerunt. *Habitatio tua in medio doli: in 6
dolo renuerunt scire me, dicit Dominus. *
Propterea hæc dicit Dominus exercituum: 7
Ecce ego conflabo, et probabo eos : quid
enim aliud faciam à facie filiæ populi mei?
Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum lo- 8
cuta est : in ore suo pacem cum amico suo C
loquitur,et occultè ponit ei insidias. Num- 9
quid super his non visitabo, dicit Domi-
Vf.17.a.1. nus? aut in gente huiusmodi non vlciscetur
anima mea? Super montes assumam fletum, 10
ac lamentum,et super speciosa deserti plan-
ctum: quoniam incensa sunt, eo quod non
sit vir pertransiens: non audierunt vocem
possidentis:à volucre cœli,vsque ad pecora
transmigrauerunt,et recesserunt. *Et dabo 11
Ierusalem in aceruos arenæ, et cubilia dra-
conum: et ciuitates Iuda dabo in desolatio- 12
nem, eo quod non sit habitator. *Quis est
D vir sapiens, qui intelligat hoc, et ad quem
verbum oris Dñi fiat, vt annuntiet illud,
quare perierit terra, et exusta sit, quasi de-
sertum,eo quod non sit,qui pertranseat. Et 13
dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem
meam, quam dedi eis,et non audierunt vo-
cem meam,et non ambulauerunt in ea:*Et 14
abierunt post prauitatem cordis sui, et post
Baalim: quod didicerunt à patribus suis. *
Idcircò hæc dicit Dñs exercituum Deus Is- 15 Inf.31.c.15
rael: Ecce ego cibabo populum istum ab-
sinthio,et potum dabo eis aquam fellis.*Et 16
E dispergam eos in Gentibus, quas non no-
uerunt ipsi, et patres eorum: et mittam
post eos gladium,donec consumantur.Hæc 17
dicit Dominus exercituum Deus Israel:
Contemplamini, et vocate lamentatrices,
et veniant:et ad eas,quæ sapientes sunt,mit-
tite,et properent: * Festinent, et assumant 18
super nos lamentum: deducant oculi nostri
lacrymas,et palpebræ nostræ defluãt aquis.
Quia vox lamentationis audita est de Sion: 19
Quomodo vastati sumus, et confusi vehe-
menter? quia dereliquimus terram, quo-
niam deiecta sunt tabernacula nostra. Au- 20
dite ergo mulieres verbum Domini: et as-
sumant aures vestræ sermonem oris eius:
F et docete filias vestras lamentum, et vna- 21
quæque proximam suam planctum. Quia
ascendit mors per fenestras nostras ingres-
sa est domos nostras, disperdere paruulos
foris,iuuenes de plateis. *Loquere: hæc 22
dicit Dominus: Et cadet morticinum ho-
minis, quasi stercus super faciem regionis,
et quasi fœnum post tergum metentis, et
non est,qui colligat. *Hæc dicit Dominus: 23 1. Cor. 1.d. 31.
G Non glorietur sapiens in sapientia sua, et
non glorietur fortis in fortitudine sua, et
non glorietur dives in diuitijs suis: *Sed in 24
hoc glorietur, qui gloriatur, scire et nosse
me,quia ego sum Dominus,qui facio mise-
ricordiam, et iudicium, et iustitiam in
terra:hæc enim placent mihi,ait Dominus.
Ecce dies veniunt,dicit Dominus: et visi- 25 2 Cor.10.
tabo super omnem,qui circumcisum habet 4.25.
præputium, * Super Ægyptum, et super
Iudæ, et super Edom, et super filios Am-
mon, et super Moab, et super omnes, qui
attonsi sunt in comam, habitantes in deser-
to: quia omnes gentes habent præputium,
omnis autem domus Israel incircumcisi
sunt corde.

CAP. X.

Non est timenda gentilis conflictatio, nec vanissima, ac imbecillia idola: sed Dominus, qui solus est Deus, creator ac gubernator omnium, qui vastabit per externos terram plangis

ſuum malum Ieruſalem, & eum hominis non ſit ſuas vias dirigere, orat Deum ne eos, qui ipſum cognoſcunt, ad internecionem deleat, ſed in hoſtes potius Iudæorum ſuum effundat furorem.

AVdite verbum, quod locutus eſt Dominus ſuper vos domus Iſrael. *Hæc 1
dicit Dominus: Iuxta vias gentium nolite diſcere: & à ſignis cœli nolite metuere, quæ timent Gentes: *Quia leges populorum vanæ ſunt: quia lignum de ſaltu præcidit opus 3
manus artificis in aſcia. * Argento, & auro 4
Sup. 13. c. 11. & 14. 8. decorauit illud: clauis, & malleis compegit, vt non diſſoluatur. * In ſimilitudinem 5
palmæ fabricata ſunt, & non loquentur: portata tollentur, quia incedere non valẽt: nolite ergo timere ea, quia nec malè poſ-
Mich. 7. d. 18. ſunt facere, nec bene. * Non eſt ſimilis tui 6
Apoc. 15. b. 4. Domine: magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine. *Quis non timebit te, 7
ò rex Gentium? tuum eſt enim decus: inter cunctos ſapientes Gentium, & in vniuerſis regnis eorum nullus eſt ſimilis tui. * Pariter inſipientes, & fatui probabuntur: doctri- 8
na vanitatis eorum lignum eſt. * Argentum 9
inuolutum de Tharſis affertur, & aurum de Ophaz: opus artificis, & manus æraríj: hya- B
cinthus, & purpura indumentum eorum, opus artificum vniuerſa hæc. * Dñs autem 10
Deus verus eſt: ipſe Deus viuens, & rex sẽpiternus. ab indignatione eius commouebitur terra: & non ſuſtinebunt Gentes cõminationem eius. *Sic ergo dicetis eis: Dij, 11
qui cœlos, & terram non fecerunt, pereant
Gen. 1. a. 1. Infr. 51. b. 15. de terra, & de his, quæ ſub cœlo ſunt. *Qui 12
Pſ. 134. b. 7 facit terram in fortitudine ſua, præparat orbem in ſapientia ſua, & prudentia ſua extendit cœlos. *Ad vocem ſuam dat multi- 13
tudinem aquarum in cœlo, & eleuat nebulas ab extremitatibus terræ: fulgura in plu-
Inf. 5. b. 18 uiam facit, & educit ventum de theſauris C
ſuis. *Stultus factus eſt omnis homo à ſciẽ- 14
tia, confuſus eſt artifex omnis in ſculptili: quoniam falſum eſt, quod conflauit, & non eſt ſpiritus in eis. *Vana ſunt, & opus riſu 15
dignum: in tempore viſitationis ſuæ peribunt. * Non eſt his ſimilis pars Iacob: qui 16
enim formauit omnia, ipſe eſt: & Iſrael virga hæreditatis eius: Dñs exercituum nomen illi. * Congrega de terra confuſionem 17
tuam, quæ habitas in obſidione. * Quia 18
hæc dicit Dñs: Ecce ego longe proijciam habitatores terræ in hac vice, & tribulabo eos ita vt inueniantur. Væ mihi ſuper con- 19
tritione mea, peſſima plaga mea. Ego autem dixi: Plànè hæc infirmitas mea eſt, & portabo illam. * Tabernaculum meum vaſta- 20
tum eſt: omnes funiculi mei dirupti ſunt, fi- D
lij mei exierunt à me, & non ſubſiſtunt: non eſt, qui extendat vltra tentorium meum, & erigat pelles meas. *Quia 21
ſtultè egerunt paſtores, & Dominum non quæſierunt: propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum diſperſus eſt. * Vox 22
auditionis ecce venit, & commotio magna de terra Aquilonis: vt ponat ciuitates Iuda ſolitudinem, & habitaculum draconum. *
Pſa. 6. 2. 1. Pſ. 78. b. 6. Scio Domine, quia non eſt hominis via 23
eius: nec viri eſt, vt ambulet, & dirigat greſ- 24
ſus ſuos. Corripe me Domine, veruntamen in iudicio: & non in furore tuo, ne forte ad 25
nihilum redigas me. * Effunde indignationem tuam ſuper Gentes, quæ non cognouerunt te; & ſuper prouincias, quæ nomen tuum non inuocauerunt; quia comederunt Iacob, & deuorauerunt eum, & conſumpſerunt illum, & decus diſſipauerunt.

CAP. XI.

Quia maledicitur, qui non audit, nec ſeruat pactum Domini patribus datum, ideò præcipitur prophetæ, vt illud ſeruandum Iudæis prædicet, ſed fruſtra, cum magis ſequantur patrum ſuorum ſcelera, variamque idololatriam, idcircò inferet Dominus inenitabilia in illos mala, nec proderunt eis idola, vel iuſtorum oratio, neque quod prius à Deo dilecti fuerint: refert prona Iudæorum ſtudia de ipſo ex terra delendo: ſed perdentur, qui nolunt audire prophetiam in nomine Domini.

1 VErbum, quod factum eſt à Dño ad Ie-
A remiam, dicens: * Audite verba pacti 2
huius, & loquimini ad viros Iuda, & habi- 3
tatores Ieruſalem. *Et dicet ad eos: Hæc dicit Dñs Deus Iſrael: Maledictus vir, qui 4
non audierit verba pacti huius, *Quod præcepi patribus veſtris, in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de fornace ferrea, dicens: Audite vocem meam, & facite omnia, quæ præcipio vobis, & eritis mihi in populum, 5
& ego ero vobis in Deum: *Vt ſuſcitem iuramentum, quod iurauí patribus veſtris, daturum me eis terram fluentem lacte, & melle, ſicut eſt dies hæc. Et reſpondi, & di- 6
xi: Amen Domine. * Et dixit Dñs ad me: Vociferare omnia verba hæc in ciuitatibus Iuda, & foris Ieruſalem, dicens: Audite verba pacti huius, & facite illa: * Quia conte- 7
ſtans conteſtatus ſum patres veſtros, in die
B qua eduxi eos de Terra Ægypti, vſque in diem hanc: mane conſurgens conteſtatus 8
ſum, & dixi: Audite vocem meam. * Et non audierunt, nec inclinauerunt aurem ſuam: ſed abierunt vnuſquiſque in prauitate cordis ſui mali: & induxi ſuper eos omnia verba pacti huius, quod præcepi, vt facerent, 9
& non fecerunt. *Et dixit Dominus ad me:

In-

Inuenta est coniuratio in viris Iuda, & in habitatoribus Ierusalem. * Reuersi sunt ad 10
iniquitatem patrum suorum priorum, qui
noluerunnt audire verba mea: & hi ergo
abierunt post deos alienos, vt seruirent eis:
irritum fecerunt domus Israel, & domus
Iuda pactum meum, quod pepigi cum pa-
tribus eorum. * Quam ob rem hæc dicit 11
Dñs: Ecce ego inducam super eos mala, de
quibus exire non poterunt: & clamabunt
ad me,& non exaudiam eos. *Et ibunt ci- 12
uitates Iuda, & habitatores Ierusalem, &
clamabunt ad deos, quibus libant, & non
saluabunt eos in tempore afflictionis eorũ.*
Secundum numerum enim ciuitatum tua- 13
Sup.2.f.10. rum,erant dij tui Iuda:& secundùm nume-
rum viarum Ierusalem, posuisti aras con-
fusionis,aras ad libandum Baalim. *Tu er- 14
Sup.7.c.16. Infr.14. b. 11. go noli orare pro populo hoc,& ne assumas
pro eis laudem,& orationem: quia non ex-
audiam in tempore clamoris eorum ad me,
in tempore afflictionis eorum. * Quid est, 15
quod dilectus meus in domo mea fecit sce-
lera multa? numquid carnes sanctæ auferent
à te malitias tuas, in quibus gloriata
es? *Oliuam vberem,pulchram,fructife- 16
ram, speciosam, vocauit Dominus nomen
tuum; ad vocem loquelæ, grandis exar-
sit ignis in ea, & combusta sunt fruteta
eius. * Dominus exercituum, qui plan- 17
tauit te, locutus est super te malum, pro
malis domus Israel, & domus Iudæ, quæ
fecerunt sibi ad irritandum me, libantes
Baalim. * Tu autem Domine demonstra- 18
sti mihi, & cognoui: tunc ostendisti mihi
studia eorum. * Et ego, quasi agnus man- 19
suetus, qui portatur ad victimam: & non
cognoui, quia cogitauerunt super me con-
silia, dicentes: Mittamus lignum in pa-
nem eius,& eradamus eum de terra viuen-
tium, & nomen eius non memoretur am-
plius. * Tu autem Domine Sabaoth, qui 20
iudicas iuste, & probas renes, & corda,
videam vltionem tuam ex eis: tibi enim
Infr.17. b. 20. & 20.c. 12. A reuelaui causam meam. * Propterea hæc 21
dicit Dominus ad viros Anathoth, qui
quærunt animam tuam,&dicunt:Non pro- 22
phetabis in nomine Domini,& non morie-
ris in manibus nostris. * Propterea hæc
dicit Dominus exercituum: Ecce ego vi-
sitabo super eos: iuuenes morientur in
gladio, filij eorum, & filiæ eorum mo-
rientur in fame. * Et reliquiæ non erunt 23
ex eis: inducam enim malum super viros
Anathoth, annum visitationis eorum.

CAP. XII.

Miratur prophetа malorum prosperitatem, qui tamen parantur ad diem occisionis, suntque terra causa luctus: hæreditas aduersata est Domino suo, & pastores demoliti sunt vineam Domini, idèo traditur in dissipationem, cuius tamen rursum miserebitur Dominus vastatis ipsius inimicis.

1 IVstus quidem tu es Dñe, si disputem te-
A cum: verumtamen iusta loquar ad te:
Quare via impiorum prosperatur: bene est Iob.21.a.7. Hab.1.d.13
omnibus, qui prævaricantur, & iniquè
2 agunt? * Plantasti eos,& radicem miserunt:
proficiunt, & faciunt fructum: propè es tu
3 ori eorum, & longè à renibus eorum. * Et
tu Dñe nosti me, vidisti me, & probasti cor
meum tecum: congrega eos, quasi gregem
ad victimam, & sanctifica eos in die occi-
4 sionis. * Vsquequo lugebit terra, & herba
omnis regionis siccabitur, propter mali-
tiam habitantium in ea? consumptum est
animal,& volucre,quoniam dixerunt:Non
5 videbit nouissima nostra. * Si cum peditи-
bus currens laborasti: quomodo contende-
re poteris cum equis? cum autem in terra
pacis securus fueris, quid facies in super-
6 bia Iordanis? * Nam & fratres tui,& domus
B patris tui etiam ipsi pugnauerunt aduer-
sum te,& clamauerunt post te plena voce:
ne credas eis cum locuti fuerint tibi bona.*
7 Reliqui domum meam, dimisi hæreditа-
tem meam: dedi dilectam animam meam
8 in manu inimicorum eius. * Facta est mihi
hæreditas mea quasi leo in sylua: dedit con-
9 tra me vocem,ideò odiui eam. * Numquid
C auis tincta per totum? venite,congregamini
omnes bestiæ terræ,properatè ad deuoran-
10 dum. * Pastores multi demoliti sunt vi-
neam meam conculcauerunt partem meã:
dederunt portionem meam desiderabilem
11 in desertum solitudinis. *Posuerunt eam in
dissipationem,luxitque super me:desolatio-
ne desolata est omnis terra:quia nullus est,
12 qui recogitet corde. *Super omnes vias de-
serti venerunt vastatores, quia gladius Do-
mini deuorabit ab extremo terræ, vsque ad
extremum eius:non est pax vniuersæ carni-
13 Seminauerunt triticum, & spinas messue-
D runt: hæreditatem acceperunt, & non eis
proderit: confundemini à fructibus vestris,
14 propter iram furoris Domini. * Hæc dicit
Dominus aduersum omnes vicinos meos
pessimos, qui tangunt hæreditatem, quam
distribui populo meo Israel: Ecce ego euel-
lam eos de terra sua, & domum Iuda euel-
15 lam de medio eorum. * Et cum euulsero
eos,conuertar,& miserebo eorum:& reduc-
am eos, virum ad hæreditatem suam, &
16 virum in terram suam. Et erit:si eruditi di-
dicerint vias populi mei,vt iurent in nomi-
ne meo: Viuit Dominus, sicut docuerunt
populum meum iurare in Baal: * ædifica-
17 buntur in medio populi mei. *Quod si non
audierint,euellam gentem illam euulsione,
& perditione,ait Dominus.

CA-

CAPVT XIII.

Sicut lumbare Ieremiæ abſconditum in Euphrate computruit; ſic Iudæa primum Domino adhærens, propter ſuperbiam, & idololatriam ab ipſo abijcitur, omneſque diſpergentur: reuocantur tamen à propheta, vt ſua pœnitentia deuitent mala, alioquin Iudas auferetur propter ſuas iniquitates, qui ad pœnitentiam nequit adduci ob inueteratam in malis conſuetudinem: interponitur etiam prophetæ commiſeratio.

HÆc dixit Dñs ad me: Vade, & poſſide 1
tibi lumbare lineum, & pones illud A
ſuper lumbos tuos, & in aquam non infe-
res illud. *Et poſſedi lumbare iuxta verbum 2
Domini, & poſui circa lumbos meos. * Et 3
factus eſt ſermo Dñi ad me ſecundo, dicẽs:
Tolle lumbare, quod poſſediſti, quod eſt 4
circa lumbos tuos, & ſurgens vade ad Eu-
phraten, & abſconde ibi illud in foramine
petræ. *Et abij & abſcondi illud in Euphra- 5
te, ſicut præceperat mihi Dominus. * Et 6
factum eſt poſt dies plurimos, dixit Do-
minus ad me. Surge, vade ad Euphraten: &
tolle inde lumbare, quod præcepi tibi, vt
abſconderes illud ibi. * Et abij ad Euphra- 7
ten, & fodi, & tuli lumbare de loco, vbi ab-
ſcõderam illud: & ecce computruerat lum-
bare, ita vt nulli vſui aptum eſſet. * Et fa- 8
ctum eſt verbum Dñi ad me dicens: * Hæc 9
dicit Dñs: Sic putreſcere faciam ſuperbiam B
Iuda, & ſuperbiam Ieruſalem multam. * 10
Populum iſtum peſſimum, qui nolunt au-
dire verba mea, & ambulant in prauitate
cordis ſui: abieruntque poſt deos alienos,
vt ſeruirent eis, & adorarent eos: & erunt
ſicut lumbare iſtud, quod nulli vſui aptum
eſt. Sicut enim lumbare ad lumbos viri, ſic 11
agglutinaui mihi omnem domum Iſrael, &
omnem domum Iuda, dicit Dominus: vt
eſſent mihi in populum, & in nomen, & in
laudem, & in gloriam: & non audierunt. *
Dices ergo ad eos ſermonem iſtum: Hæc 12
dicit Dñs Deus Iſrael. Omnis laguncula
implebitur vino. Et dicent ad te: Numquid
ignoramus, quia omnis laguncula implebi-
tur vino? Et dices ad eos: Hæc dicit Domi-
nus: Ecce ego implebo omnes habitatores
terræ huius, & reges, qui ſedent de ſtirpe
Dauid ſuper thronum eius, & ſacerdotes,
& prophetas, & omnes habitatores Ieruſa-
lem, ebrietate: *Et diſpergam eos, virum à 14
fratre ſuo, & patres, & filios pariter, ait Do- C
minus: non parcam, & non concedam, ne-
que miſerebor vt non diſperdam eos. *Au- 15
dite, & auribus percipite. Nolite eleuari,
quia Dominus locutus eſt. *Date Domino 16
Deo veſtro gloriam antequam contenebre-
ſcat, & antequam offendant pedes veſtri
ad montes caliginoſos: expectabitis lucem,
& ponet eam in vmbram mortis, & in cali- Thr. 3.a
17 ginem. *Quod ſi hoc non audieritis, in ab- *
ſcondito plorabit anima mea a facie ſuper-
biæ: plorans plorabit, & deducet oculus
meus lacrymam, quia captus eſt grex Do-
mini. * Dic regi, & dominatrici: Humilia-
mini, ſedete: quoniam deſcendit de capite
19 veſtro corona gloriæ veſtræ. *Ciuitates au-
ſtri clauſæ ſunt, & non eſt, qui aperiat:
translata eſt omnis Iuda tranſmigratione
20 perfecta. *Leuate oculos veſtros, & videte,
qui venitis ab Aquilone: vbi eſt grex, qui
21 datus eſt tibi, pecus inclytum tuum? Quid
D dices cum viſitauerit te? tu enim docuiſti
eos aduerſum te, & erudiſti in caput tuum:
numquid non dolores apprehendent te,
22 quaſi mulierem parturientem? * Quod ſi
dixeris in corde tuo: Quare venerunt mihi
hæc? Propter multitudinem iniquitatis tuæ
reuelata ſunt verecundiora tua, polluræ
23 ſunt plantæ tuæ. *Si mutare poteſt Æthiops
pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas: &
vos poteritis benefacere, cum didiceritis
24 malum. * Et diſſeminabo eos, quaſi ſtipu-
25 lam, quæ vento raptatur in deſerto: * Hæc
ſors tua, parſque menſuræ tuæ à me, dicit
Dominus, quia oblita es mei, & confiſa es
26 mendacio. * Vnde & ego nudaui femora Inf. 30.c.24
tua contra faciem tuam, & apparuit igno-
27 minia tua. *Adultera tua, & hinnitus tuus,
ſcelus fornicationis tuæ: ſuper colles in
agro vidi abominationes tuas. Væ tibi Ie-
ruſalem, non mundaberis poſt me: vſque-
quo adhuc?

CAP. XIV.

Siccitas magna in terra Iuda propter peccata populi, & orans propheta pro eius liberatione, & miſericordia, prohibetur à Domino pro ipſis orare: nec ſuſcipit Deus eorum ieiunia, & victimas: prophetia etiam illis ſecuritatem promittentes vna cum ipſis peribunt: luget Ieremias mortuos gladio, & fame, populique peccata confitens orat pro miſericordia.

1 QVod factum eſt verbum Dñi ad Iere-
A miam de ſermonibus ſiccitatis. *Luxit
2 Iudæa, & portæ eius corruerunt, & obſcu-
ratę ſunt in terra, & clamor Ieruſalem aſcẽ-
3 dit. * Maiores miſerunt minores ſuos ad
aquam: venerunt ad hauriendum, non in-
uenerunt aquam, reportauerunt vaſa ſua
vacua: confuſi ſunt, & afflicti, & operue-
4 runt capita ſua. *Propter terræ vaſtitatem,
quia non venit pluuia in terram, confuſi
5 ſunt agricolæ, operuerunt capita ſua. *Nam
& cerua in agro peperit, & reliquit: quia
6 non erat herba. * Et onagri ſteterunt in ru-
pibus, traxerunt ventum, quaſi dracones,

deſe-

defecerunt oculi eorum, quia non erat herba. * Si iniquitates nostræ responderint nobis: Dñe fac propter nomen tuum, quoniã multæ sunt auersiones nostræ, tibi peccauimus. Expectatio Israel, saluator eius in tempore tribulationis: quare quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum? Quare futurus es velut vir vagus, vt fortis, qui non potest saluare? tu autem in nobis es Dñe, & nomen tuum inuocatum est super nos, ne derelinquas nos. Hęc dicit Dñs populo huic, qui dilexit, mouere pedes suos, & non quieuit, & Dño non placuit. Nunc recordabitur iniquitatũ eorũ, & visitabit peccata eorum. Et dixit Dñs ad me: Noli orare pro populo isto in bonum. Cum ieiunauerint, non exaudiam preces eorum: & si obtulerint holocautomata, & victimas, non suscipiam ea: quoniam gladio, & fame, & peste consumam eos. * Et dixi, A a a, Domine Deus: Prophetæ dicunt eis: Non videbitis gladium, & fames non erit in vobis, sed pacem veram dabit vobis in loco isto. * Et dixit Dominus ad me. Falso prophetæ vaticinantur in nomine meo: non misi eos, & non præcepi eis, neque locutus sum ad eos: visionem mendacem, & diuinationem, & fraudulentiam, & seductionem cordis sui prophetant vobis. * Idcirco hæc dicit Dominus de prophetis, qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicentes: Gladius, & fames non erit in terra hac: In gladio, & fame consumentur prophetæ illi. * Et populi, quibus prophetant, erunt proiecti in vijs Ierusalem præ fame, & gladio, & non erit, qui sepeliat eos: ipsi & vxores eorum, filij & filiæ eorum: & effundam super eos malum suum. * Et dices ad eos verbum istud: Deducant oculi mei lacrymam per noctem, & diem, & non taceant: quoniam contritione magna contrita est virgo filia populi mei, plaga pessima vehementer. * Si egressus fuero ad agros, ecce occisi gladio: & si introiero in ciuitatem, ecce attenuati fame. Propheta quoque, & sacerdos abierunt in terram, quam ignorabant. * Numquid proijciens abiecisti Iudam? aut Sion abominata est anima tua? quare ergo percussisti nos, ita vt nulla sit sanitas? Expectauimus pacem, & non est bonum, & tempus curationis, & ecce turbatio. Cognouimus Domine impietates nostras, iniquitates patrum nostrorum, quia peccauimus tibi. * Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum, neque facias nobis contumeliam solij gloriæ tuæ: recordare, ne irritum facias fœdus tuum nobiscum. Numquid sunt in sculptilibus Gentium, qui pluant: aut cœli possunt dare imbres? nonne tu es Dominus Deus noster, quem expectauimus? tu enim fecisti omnia hæc.

Sup. 7. c. 16.

Iere. 27. d. 17.

Thre. 1. f. 16. & 2. f. 18.

Sup. 8. c. 15.

CAP. XV.

Nec Moysi nec Samueli precibus flectendum se dicit Dominus, quin populum Ierusalem tradat pesti, gladio, fami, & captiuitati, quia castigatus non est emendatus: conqueritur propheta, quod fuerit occasio discordiæ, rursumque, quod annuntians verbum Dei passus sit opprobrium, cui Dominus promisit auxilium cum vastatione Iudæorum promittit præterea, & robur, & liberationem, ac misericordiam his, qui ad ipsum conuertent.

1 ET dixit Dñs ad me: Si steterit Moyses,
A & Samuel coram me, non est anima
mea ad populum istum: eijce illos à facie
2 mea, & egrediantur. * Quod si dixerint ad te: Quo egrediemur? dices ad eos: Hæc dicit Dñs: Qui ad mortem, ad mortem: & qui ad gladium, ad gladium: & qui ad famem, ad famem: & qui ad captiuitatem, ad
3 captiuitatem. * Et visitabo super eos quatuor species, dicit Dñs: Gladium ad occisionem, & canes ad lacerandum, & volatilia cœli, & bestias terræ ad deuorandum, & 4 dissipandum. Et dabo eos in feruorem vniuersis regnis terræ propter Manassen filium Ezechiæ regis Iudæ, super omnibus, quę fecerit in Ierusalem. * Quis enim miserebitur 5 tui Ierusalem? aut quis contristabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tua?
6 Tu reliquisti me, dicit Dñs, retrorsum abijsti: & extendam manum meam super te, &
7 interficiam te: laboraui rogans. * Et dispergam eos ventilabro in portis terræ: interfeci, & disperdidi populum meum, & tamen
8 à vijs suis non sunt reuersi. * Multiplicatæ sunt mihi viduæ eius super arenam maris: induxi eis super matrem adolescentis vastatorem meridie: misi super ciuitates re-
9 pente terrorem. * Infirmata est, quæ peperit septem, defecit anima eius: occidit ei sol, cum adhuc esset dies: confusa est, & erubuit: & residuos eius in gladium dabo in cõspectu inimicorum eorum, ait Dominus.
10 Væ mihi mater mea: quare genuisti me, virum rixæ, virum discordiæ in vniuersa ter-
C ra? non fœneraui, nec fœnerauit mihi quis-
11 quam: omnes maledicunt mihi. * Dicit Dñs: Si non reliquiæ tuæ in bonum, si non occurrit tibi in tempore afflictionis, & in tempore tribulationis aduersus inimicum.
12 Numquid fœderabitur ferrum ferro ab
13 Aquilone, & æs. * Diuitias tuas, & thesauros tuos in direptionem dabo gratis, in omnibus peccatis tuis, & in omnibus terminis
14 tuis. * Et adducam inimicos tuos de terra, quam nescis: quia ignis succensus est in furore

Zach. 11. lit. 19.

4. Reg. 21. d. 11.

1. Reg. 2. b. 5. Am. 8. c. 9.

rore meo ſuper vos ardebit. Tu ſcis Domi- 15
ne, recordare mei, & viſita me, & tuere me
ab his qui perſequuntur me: noli in patien-
tia tua ſuſcipere me: ſcito, quoniam ſuſti-
nui propter te opprobrium. * Inuenti ſunt 16
ſermones tui, & comedi eos, & factum eſt D
mihi verbum tuum in gaudium, & in læti-
tiam cordis mei: quoniam inuocatum eſt
nomen tuum ſuper me, Dñe Deus exerci-
tuum. *Non ſedi in concilio ludentium, & 17
gloriatus ſum à facie manus tuæ: ſolus ſe-
Pſ.1.a.1.& 21.d.4. debam, quoniam comminatione repleſti
inf.30.f.1 me. * Quare factus eſt dolor meus perpe- 18
tuus, & plaga mea deſperabilis renuit cura-
ri? facta eſt mihi, quaſi mendacium aqua-
rum infidelium. * Propter hoc hæc dicit 19
Dominus: Si conuerteris, conuertam te, &
ante faciem meam ſtabis: ſi ſeparaueris pre-
tioſum à vili, quaſi os meum eris: conuer-
tentur ipſi ad te, & tu non conuerteris ad
eos. * Et dabo te populo huic in murum 20
æreum, fortem: & bellabunt aduerſum te,
& non prævalebunt: quia ego tecum ſum,
vt ſaluem te, & eruam te, dicit Dominus. *
Et liberabo te de manu peſſimorum, & re- 21
dimam te de manu fortium.

CAP. XVI.

Prohibet Dominus ne propheta vxorem ducat, denuncians Iudeos vario mortis genere interituros, ita vt mortui non ſepelientur, nec plangantur à viuis, propter idololatriam patrum, ac filiorum, & derelictam legem Domini: ſed poſtea per piſcatores, ac venatores reducet eos Dominus in terram ſuam, in qua ipſi vna cum Gentibus confitebuntur Domino peccata ſua.

ET factum eſt verbum Dñi ad me, dicẽs: 1
Non accipies vxorem, & non erunt A
tibi filij, & filiæ in loco iſto. * Quia hæc di- 2
cit Dñs ſuper filios, & filias, qui generantur 3
in loco iſto, & ſuper matres eorum, quæ ge-
nuerunt eos: & ſuper patres eorum, de quo-
rum ſtirpe ſunt nati in terra hac: *Morti- 4
bus ægrotationum morientur: non plan-
gentur, & non ſepelientur, in ſterquilinium
ſuper faciem terræ erunt: & gladio, & fame
conſumentur: & erit cadauer eorum in eſ-
cam volatilibus cœli, & beſtijs terræ. *Hæc 5
enim dicit Dominus: Ne ingrediaris domũ
conuiuij, neque vadas ad plangendum, ne-
que conſoleris eos: quia abſtuli pacem meã
à populo iſto, dicit Dñs, miſericordiam, &
miſerationes. * Et morientur grandes, & 6
parui in terra iſta: non ſepelientur neque
plangentur, & non ſe incident, neque calui-
tium fiet pro eis. * Et non frangent inter 7
eos lugenti panem ad conſolandum ſuper B
mortuo: & non dabunt eis potum calicis
ad conſolandum ſuper patre ſuo, & matre.
8 Et domum conuiuij non ingrediaris, vt ſe-
9 deas cum eis, & comedas, & bibas: *Quia
hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ-
rael: Ecce ego auferam, de loco iſto in ocu-
lis veſtris, & in diebus veſtris, vocem gau-
dij, & vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vo-
10 cem ſponſæ. *Et cum annunciaueris popu- Iup.5.f.16.
C lo huic omnia verba hæc, & dixerint tibi:
Quare locutus eſt Dñs ſuper nos omne
malum grande iſtud? quæ iniquitas noſtra?
& quod peccatum noſtrum, quod peccaui-
11 mus Dño Deo noſtro? *Dices ad eos: Quia
dereliquerunt me patres veſtri, ait Dñs: &
abierunt poſt deos alienos, & ſeruierunt
eis, & adorauerunt eos: & me dereliquе-
runt, & legem meam non cuſtodierunt. *
12 Sed & vos peius operati eſtis, quam patres
veſtri: ecce enim ambulat vnuſquiſque poſt
prauitatem cordis ſui mali, vt me non au-
13 diat. *Et ejiciam vos de terra hac, in terrã,
quam ignoratis vos, & patres veſtri: & ſer-
uietis ibi dijs alienis die, ac nocte, qui non
14 dabunt vobis requiem. * Propterea ecce
dies veniunt dicit Dominus, & non dicetur
vltra: Viuit Dominus, qui eduxit filios Iſ-
15 rael de Terra Ægypti, Sed, Viuit Dominus,
qui eduxit filios Iſrael de Terra Aquilonis,
& de vniuerſis terris, ad quas ejeci eos. &
reducam eos in terram ſuam, quam dedi
16 patribus eorum. * Ecce ego mittam piſca-
D tores multos dicit Dominus, & piſcabun-
tur eos: & poſt hæc mittam eis multos ve-
natores, & venabuntur eos de omni monte,
& de omni colle, & de cauernis petrarum, *
17 Quia oculi mei ſuper omnes vias eorum:
non ſunt abſconditæ à facie mea, & non
fuit occultata iniquitas eorum ab oculis
18 meis. Et reddam primum duplices iniqui-
tates, & peccata eorum: quia contaminaue-
runt terram meam in morticinis idolorum
ſuorum, & abominationibus ſuis impleue-
19 runt hæreditatem meam. * Domine forti-
tudo mea, & robur meum, & refugium
meum in die tribulationis: ad te Gentes
venient ab extremis terræ, & dicent: Verè
mendacium poſſederunt patres noſtri, va-
20 nitatem, quæ eis non profuit. *Numquid
faciet ſibi homo deos, & ipſi non ſunt dij? *
21 Idcircò ecce ego oſtendam eis per vicem
hanc, oſtendam eis manum meam, & vir-
tutem meam: & ſcient, quia nomen mihi
Dominus.

CAP. XVII.

Iudæi in peccato obſtinati, & ob id vaſtandi dicuntur: maledictus, qui confidit in homine, & benedictus, qui in Deo confidit: ſolus Deus ſcrutatur corda, & cuique reddit iuxta viam ſuam, petit propheta à Deo in quo ſpem habuit, liberari, & inimicos confundi: præcipit

Deus

Deus deobſeruando ſabbato, vt omnia ſint ipſi Ieruſalem proſpera, qua alioqui igne conſumetur.

PEccatum Iuda ſcriptum eſt ſtylo ferreo 1
in vngue adamantino, exaratum ſuper A
latitudinem cordis eorum, & in cornibus
ararum eorum. *Cum recordati fuerint filij 2
eorum ararum ſuarum, & lucorum ſuorũ,
lignorumque frondentium, in montibus ex-
celſis, * Sacrificantes in agro: fortitudinem 3
tuam, & omnes theſauros tuos in direptio-
nem dabo, excelſa tua propter peccata in
vniuerſis finibus tuis. * Et relinqueris ſola 4
ab hæreditate tua, quam dedi tibi, & ſeruire
te faciam inimicis tuis in terra, quam
ignoras: quoniam ignem ſuccendiſti in fu-
rore meo, vſque in æternum ardebit. * Hæc 5
Iſaiæ 30.a. 1. dicit Dominus: Maledictus homo qui con-
fidit in homine, & ponit carnem brachium
ſuum, & a Domino recedit cor eius. * Erit 6
Ier. 31. a. 1. enim, quaſi myricæ in deſerto, & non vide-
bit cum bonum: ſed habitabit in ſiccitate
in deſerto, in terra ſalſuginis, & inhabitabi-
li: *Benedictus vir, qui confidit in Domino, 7
Pſal. 1. a. 3. & erit Dominus fiducia eius. *Et erit, quaſi 8
lignum, quod tranſplantatur ſuper aquas, B
quod ad humorem mittit radices ſuas, &
non timebit cum venerit æſtus. Et erit fo-
lium eius viride, & in tempore ſiccitatis
non erit ſolicitum, nec aliquando deſinet fa-
cere fructum. * Prauum eſt cor omnium, & 9
inſcrutabile: quis cognoſcet illud? Ego Do- 10
Apoc. 2. f. 23. minus ſcrutans cor, & probans renes: qui
Pſ. 7. c. 10. do vnicuique iuxta viam ſuam, & iuxta
1. Reg. 16. b. 7. fructum adinuentionum ſuarum. *Perdix 12
fouit, quæ non peperit: fecit diuitias, & non
in iudicio: in dimidio dierum ſuorum dere-
linquet eas, & in nouiſſimo ſuo erit inſi-
piens. * Solium gloriæ altitudinis à princi- 13
pio, locus ſanctificationis noſtræ. Expecta-
tio Iſrael Domine; omnes, qui te derelin-
quunt, confundentur: recedentes à te, in
terra ſcribentur: quoniam dereliquerunt
venam aquarum viuentium Dominum. *
Sana me Domine, & ſanabor: ſaluum me 14
fac, & ſaluus ero: quoniam laus mea tu es. * C
Ecce ipſi dicunt ad me: Vbi eſt verbum 15
Domini? veniat. Et ego non ſum turbatus, 16
te paſtorem ſequens: & diem hominis non
deſideraui tu, ſcis. Quod egreſſum eſt de la-
bijs meis, rectum in conſpectu tuo fuit. *
Non ſis tu mihi formidini, ſpes mea tu in 17
die afflictionis. Confundantur, qui me per- 18
ſequuntur, & non confundar ego: paueant
illi, & non paueam ego: induc ſuper eos
diem afflictionis, & duplici contritione
contere eos. *Hæc dicit Dominus ad me: 19
Vade, & ſta in porta filiorum populi, per
quam ingrediuntur reges Iuda, & egrediũ-
tur, & in cunctis portis Ieruſalem. * Et di- 20
ces ad eos: Audite verbum Domini reges
Iuda, & omnis Iuda, cunctique habitatores
Ieruſalem: qui ingredimini per portas iſtas.
Hæc dicit Dominus: Cuſtodite animas ve- 21
ſtras, & nolite portare pondera in die ſab- 22
bati, nec inferatis per portas Ieruſalem. Et D
nolite eijcere onera de domibus veſtris in
die ſabbati, & omne opus non facietis: ſan-
tificate diem ſabbati, ſicut præcepi patribus 23
veſtris. * Et non audierunt, nec inclinauerunt
aurem ſuam, ſed indurauerunt ceruicem
ſuam, ne audirent me, & ne acciperẽt
disciplinam. *Et erit: Si audieritis me, dicit 24
Dominus, vt non inferatis onera per portas
ciuitatis huius in die ſabbati: & ſi ſanctifi-
caueritis diem ſabbati, ne faciatis in eo
omne opus: *Ingredientur per portas ciui- 25
tatis huius reges, & principes, ſedentes ſu-
per ſolium Dauid, & aſcendentes in curri-
bus, & equis, ipſi & principes eorum, viri
Iuda, & habitatores Ieruſalem: & habita- 26
bitur ciuitas hæc in ſempiternum. * Et ve-
nient de ciuitatibus Iuda, & de circuitu Ie-
ruſalem, & de terra Beniamin, & de cam-
peſtribus, & de montuoſis, & ab Auſtro,
portantes holocauſtum, & victimam, & ſa-
crificium, & thus, & inferent oblationem
in domum Domini. * Si autem non audie- 27
ritis me, vt ſanctificetis diem ſabbati, & ne
portetis onus, & ne inferatis per portas Ie-
ruſalem in die ſabbati: ſuccendam ignem
in portis eius, & deuorabit domos Ieruſa-
lem, & non extinguetur.

CAP. XVIII.

Exemplo figuli oſtendit Dominus in manu ſua eſſe domum Iſrael, vt iuxta ipſorum merita eis faciat etiam ſi prius aliud ſe facturum dixerit: propter obſtinatam Iudæorum malitiam denuntiatur eis interitus: conſpiratio Iudæorum contra Ieremiam: ijſdem quoque ad Deum lamentatio, & pœnarum, quas inimici ſequentur, denuntiatio.

VErbum, quod factum eſt ad Ieremiam 1
A à Dño, dicens: * Surge, & deſcende in 2
domum figuli, & ibi audies verba mea. *Et 3
deſcendi in domum figuli, & ecce ipſe fa- 4
ciebat opus ſuper rotam. *Et diſſipatum eſt
vas, quod ipſe faciebat è luto manibus ſuis:
conuerſuſque fecit illud vas alterum, ſicut 5
placuerat in oculis eius, vt faceret. *Et fa- 6
ctum eſt verbum Dñi ad me, dicens: Num- Iſaiæ 45. b. 9. Rom. 9. d. 20. Sup. 1. b. 10.
quid ſicut figulus iſte, non potero vobis fa-
cere, domus Iſrael, ait Dñs? ecce ſicut lutum
in manu figuli, ſic vos in manu mea domus 7
Iſrael. *Repente loquar aduerſum gentem,
& aduerſus regnum, vt eradicem, & de-
ſtruam, & diſperdam illud. * Si pœniten- 8
tiam

tiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum aduersus eam: agam & ego poenitentiam super malo, quod cogitaui, vt facerem ei. *Et subitò loquar de gente, & de regno, vt ædificem, & plantem illud. *Si fecerit malum in oculis meis, vt non audiat vocem meam: poenitentiam agam super bono, quod locutus sum, vt facerem ei. *Nunc ergo dic viro Iuda, & habitatoribus Ierusalem, dicens: Hæc dicit Dñs: Ecce ego fingo contra vos malum, & cogito contra vos cogitationem: reuertatur vnusquisque à via sua mala, & dirigite vias vestras, & studia vestra. *Qui dixerunt: Desperauimus: post cogitationes enim nostras ibimus, & vnusquisque prauitatem cordis sui mali faciemus. *Ideò hæc dicit Dñs: Interrogate Gentes: Quis audiuit talia horribilia, quæ fecit nimis virgo Israel? *Numquid deficiet de petra agri nix Libani? aut euelli possunt aquæ erumpentes frigidæ, & defluentes? * Quia oblitus est mei populus meus, frustra libantes, & impingentes in vijs suis, in semitis sæculi, vt ambularet per eas in itinere non trito: *Vt fieret terra eorum in desolationem, & in sibilum sempiternum: omnis, qui præterierit per eam obstupescet, & mouebit caput suum. * Sicut ventus vrens dispergam eos coram inimico: dorsum, & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum. * Et dixerunt: Venite, & cogitemus contra Ieremiam cogitationes: non enim peribit lex à sacerdote, neque consilium à sapiente, nec sermo à propheta: venite, & percutiamus eum lingua, & non attendamus ad vniuersos sermones eius. * Attende Domine ad me, & audi vocem aduersariorum meorum. * Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foueam animæ meæ? Recordare, quod steterim in conspectu tuo, vt loquerer pro eis bonum, vt auerterem indignationem tuam ab eis. * Propterea da filios eorum in famem, & deduc eos in manus gladij: fiant vxores eorum absque liberis, & viduæ: & viri earum interficiantur morte, iuuenes eorum confodiantur gladio in prælio. * Audiatur clamor de domibus eorum: adduces enim super eos latronem repente: quia foderunt foueam, vt caperent me, & laqueos abscondерunt pedibus meis. * Tu autem Domine scis omne consilium eorum aduersum me in mortem: ne propitieris iniquitati eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur: fiant corruentes in conspectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

Iuſ. 25. b. 5. & 35. c. 12. Ioan. 3. d. 8

Iſa. 49. c. 8. & 49. c. 13. & 50. c. 13.

CAP. XIX.

Ieremias per lagunculam terream, quam fregit, ostendit populum Ierusalem perdendum gladio, & fame in obsidione, in qua patres filios comedant, propter multiplicem ipsorum idololatriam, & contemptum verbi Dei.

1 HÆc dicit Dominus: Vade, & accipe lagunculam figuli testeam a senioribus populi, & a senioribus sacerdotum: 2 Et egredere ad vallem filij Ennom, quæ est iuxta introitum portæ fictilis: & prædicabis ibi verba, quæ ego loquar ad te. 3 * Et dices: Audite verbum Domini reges Iuda, & habitatores Ierusalem: hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam afflictionem super locum istum, ita vt omnis, qui audierit illam, tinniant aures eius: * 4 Eo quod dereliquerint me, & alienum fecerint locum istum: & libauerunt in eo dijs alienis, quos nescierunt ipsi, & patres eorum, & reges Iuda: & repleuerunt locum 5 istum sanguine innocentum. * Et ædificauerunt excelsa Baalim, ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim: quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum. 6 * Propterea ecce dies veniunt, dicit Dñs: & non vocabitur amplius locus iste, Topheth, & Vallis filij Ennom, sed Vallis occisionis. 7 * Et dissipabo consilium Iuda, & Ierusalem in loco isto: & subuertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum, & in manu quærentium animas eorum: & dabo cadauera eorum, 8 escam volatilibus cæli, & bestijs terræ. * Et ponam ciuitatem hanc in stuporem, & in sibilum: omnis, quæ præterierit per eam, obstupescet, & sibilabit super vniuersa plaga eius. 9 * Et cibabo eos carnibus filiorum suorum, & carnibus filiarum suarum: & vnusquisque carnem amici sui comedet in obsidione, & in angustia, in qua concludent eos inimici eorum, & qui quærunt 10 animas eorum. * Et conteres lagunculam 11 in oculis virorum, qui ibunt tecum. * Et dices ad eos: Hæc dicit Dñs exercituum: Sic conteram populum istum, & ciuitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest vltra instaurari: & in Topheth sepelientur, eo quod non sit alius locus ad sepe- 12 liendum. *Sic faciam loco huic, ait Dominus, & habitatoribus eius: & ponam ciui- 13 tatem istam sicut Topheth. *Et erunt domus Ierusalem, & domus regum Iuda, sicut locus Topheth, immundæ; omnes domus, in quarum domatibus sacrificauerunt omni militiæ cœli, et libauerunt libamina dijs 14 alienis. * Venit autem Ieremias de Topheth, quo miserat eum Dñs ad prophetan-

Sup. 18. c. 16.

Iſa. 49. c. 13. & 51. c. 13.

tandum, & flectit in atrio domus Domini, & dixit ad omnem populum: * Hæc dicit 15 Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam super ciuitatem hanc, & super omnes vrbes eius, vniuersa mala, quæ locutus sum aduersum eam: quoniam indurauerunt cernicem suam, vt non audirent sermones meos.

CAP. XX.

Percussus Ieremias mittitur à Phassur in nervum, & ab eodem eductus vaticinatur illi tamquam pseudoprophetæ, & omnibus amicis suis, totique Iudææ captiuitatem Babylonicam: conqueritur se rideri, & pati opprobrium, ac persecutionem ob verbum Domini, maledicitque diei natiuitatis suæ.

ET audiuit Phassur filius Emmer sacer- 1
dos, qui constitutus erat princeps in A
domo Domini, Ieremiam prophetantem
sermones istos. * Et percussit Phassur Ie- 2
remiam prophetam, & misit eum in nervum,
quod erat in porta Beniamin superiori, in
domo Domini. * Cumque illuxisset in cra- 3
stinum, eduxit Phassur Ieremiam de nervo,
& dixit ad eum Ieremias: Non Phassur vocauit Dominus nomen tuum, sed pauorem
vndique. * Quia hæc dicit Dominus: Ecce 4
ego dabo te in pauorem, te & omnes amicos tuos: & corruent gladio inimicorum
suorum, & oculi tui videbunt: & omnem
Iudam dabo in manum regis Babylonis: &
traducet eos in Babylonem, & percutiet
eos gladio. * Et dabo vniuersam substantiã 5
ciuitatis huius, & omnem laborem eius, B
omnemque pretium, & cunctos thesauros
regum Iuda dabo in manu inimicorum eo.
rum: & diripient eos, & tollent, & ducent
in Babylonem. * Tu autem Phassur, & om- 6
nes habitatores domus tuæ, ibitis in captiuitatem: & in Babylonem venies, & ibi morieris, ibique sepelieris tu, & omnes amici
tui, quibus prophetasti mendacij. * Seduxi- 7
sti me Domine, & seductus sum: fortior me
fuisti, & inualuisti: factus sum in derisum
tota die, omnes subsannant me. * Quia iam 8
olim loquor, vociferans iniquitatem, & vastitatem clamito: & factus est mihi sermo
Domini in opprobrium, & in derisum tota
die, * Et dixi: Non recordabor eius, neque 9
loquar vltra in nomine illius: & factus est
in corde meo, quasi ignis exæstuans, claususque in ossibus meis: & defeci, ferre non
sustinens. * Audiui enim contumelias mul- 10
torum, & terrorem in circuitu: Persequimini, & persequamur eum ab omnibus viris, qui erant pacifici mei, & custodientes
latus meum: si quo modo decipiatur, &
præualeamus aduersus eum, & consequamur vltionem ex eo. * Dominus autem me- 11
cum est, quasi bellator fortis: idcirco, qui
persequuntur me, cadent, & infirmi erunt:
confundentur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod
numquam delebitur. * Et tu Domine exer- 12
cituum probator iusti, qui vides renes, &
cor: videam quæso vltionem tuam ex eis:
tibi enim reuelaui causam meam. * Cantate 13
Domino, laudate Dominum, quia liberauit animam pauperis de manu malorum.
Maledicta dies, in qua natus sum: dies, in 14
qua pepererit me mater mea, non sit benedicta. * Maledictus vir, qui annuntiauit pa- 15
tri meo, dicens: Natus est tibi puer masculus: & quasi gaudio lætificauit eum. * Sit 16
homo ille, vt sunt ciuitates, quas subuertit
Dominus, & non pœnituit eum: audiat
clamorem manè, & vlulatum in tempore
meridiano: * Qui non me interfecit à vul- 17
ua, vt fieret mihi mater mea sepulchrum, &
vulua eius conceptus æternus. * Quare de
vulua egressus sum, vt viderem laborem, &
dolorem, & consumerentur in confusione
dies mei?

Infr. 13. g. 40.
Supr. 11. d. 20. & 17. b. 10.
Iob. 3. a 1.

CAP. XXI.

Respondet Ieremias nuntijs Sedeciæ regis super obsidione regis Nabuchodonosor, Iudam vastandum esse gladio, fame, & captiuitate, solosque eos victuros, qui transfugerint ad Chaldæos: hortatur etiam, vt faciant iudicium, ne indignatio Domini penitus ipsos consumat.

VERbum, quod factum est ad Ieremiam 1
à Domino, quando misit ad eum rex A
Sedecias Phassur filium Melchiæ, & Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem, dicens: * 2
Interroga pro nobis Dominum, quia Nabuchodonosor rex Babylonis præliatur
aduersum nos: si forte faciat Dominus nobiscum secundum omnia mirabilia sua, &
recedat à nobis. * Et dixit Ieremias ad eos: 3
Sic dicetis Sedeciæ: * Hæc dicit Dominus 4
Deus Israel: Ecce ego conuertam vasa belli, quæ in manibus vestris sunt, & quibus
vos pugnatis aduersum regem Babylonis,
& Chaldæos, qui obsident vos in circuitu
murorum: & congregabo ea in medio ciuitatis huius. * Et debellabo ego vos in manu 5
extenta, & in brachio forti, & in furore, & II
in indignatione, & in ira grandi. * Et percu- 6
tiam habitatores ciuitatis huius, homines,
& bestiæ pestilentia magna morientur. * Et 7
post hæc ait Dominus: dabo Sedeciam regem Iuda, & seruos eius, & populum eius,
& qui derelicti sunt in ciuitate hac à peste,
& gladio, & fame, in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, & in manu inimicorũ
eorum, & in manu quærentium animam
eorum, & percutiet eos in ore gladij, & non
flecte-

flectetur, neque parcet, nec miserebitur. *
Et ad populum hunc dices: Hæc dicit Do- 8
minus: Ecce ego do coram vobis viam vi- C
Infr. 38.2. tæ, & viam mortis. * Qui habitauerit in vr- 9
be hac, morietur gladio, & fame, & peste:
qui autem egressus fuerit, & transfugerit ad
Chaldæos, qui obsident vos, viuet, & erit ei
anima sua, quasi spolium. * Posui enim fa- 10
ciem meam super ciuitatem hanc in ma-
lum, & non in bonum, ait Dominus: in ma-
nu regis Babylonis dabitur, & exuret eam
igni. *Et domui regis Iuda: Audite verbum 11
Domini, * Domus Dauid, hæc dicit Domi- 12
nus: Iudicate mane iudicium, & eruite vi
oppressum de manu calumniantis: ne forte D
Infr. 21.8.9. egrediatur, vt ignis indignatio mea; & suc-
cendatur, & non sit, qui extinguat, propter
malitiam studiorum vestrorum. *Ecce ego 13
ad te habitatricem vallis solidæ atque cam-
pestris, ait Dominus: qui dicitis: Quis per-
cutiet nos? & quis ingredietur domos no-
stras? *Et visitabo super vos iuxta fructum 14
studiorum vestrorum, dicit Dominus: &
succendam ignem in saltu eius: & deuora-
bit omnia in circuitu eius.

CAP. XXII.

Hortatur regem Iuda, & populum eius, vt faciant iudicium, & iustitiam, quo omnia prospere ipsis succedant; alioqui erunt omnes in direptionem: quodque Sellum siue Ioachim filius Iosiæ regis Iuda non sit in Ierusalem reuersurus: Increpat eos, qui ex iniustitia ædificant, promittentes sibi felicitatem patrum iustorum: vaticinatur aduersus impium Ioachim filium Iosiæ, quod sepultura sit carituus, & huius filius impiissimus Iechonias cum matre ducendus in Babylonem, ibique moriturus.

HÆc dicit Dñs: Descende in domum 1
Sup. 21. d. 12. regis Iuda, & loqueris ibi verbum A
hoc, * Et dices: Audi verbum Domini rex 2
Iuda, qui sedes super solium Dauid; tu, &
serui tui, & populus tuus, qui ingredimini
per portas istas. *Hæc dicit Dñs: Facite iu- 3
dicium, & iustitiam, & liberate vi oppres-
sum de manu calumniatoris: & aduenam,
& pupillum, & viduam nolite contristare,
neque opprimatis inique: & sanguinem in-
nocentem ne effundatis in loco isto. * Si 4
enim facientes feceritis verbum istud: in- B
gredientur per portas domus huius, reges
sedentes de genere Dauid super thronum
eius, & ascendentes currus, & equos, ipsi &
serui, & populus eorum. * Quod si non au- 5
dieritis verba hæc: in memetipso iuraui, di-
cit Dñs, quia in solitudinē erit domus hec.
Quia hęc dicit Dñs super domum regis Iu- 6
da: Galaad tu mihi caput Libani: si non po-
suero te solitudinem, vrbes inhabitabiles. *
7 Et sanctificabo super te, interficientem vi-
rum, & arma eius: et succident electas ce-
8 dros tuas, et præcipitabunt in ignem. * Et
C per transibunt gentes multæ per ciuitatem
hanc: et dicet vnusquisque proximo suo:
Quare fecit Dominus sic ciuitati huic grā-
9 dī? * Et respondebunt: Eo quod dereliquerint pactum Dñi Dei sui, et adorauerint
10 deos alienos, et seruierint eis. * Nolite flere Deut. 19.d. 14. 1.Reg.4.b. 8.
mortuum, neque lugeatis super eum fletu:
plangite eum, qui egreditur, quia non re-
uertetur vltra, nec videbit terram natiuita-
11 tis suæ. * Quia hæc dicit Dñs ad Sellum fi-
lium Iosiæ regem Iuda, qui regnauit pro
Iosia patre suo, egressus est de loco isto:
12 Non reuertetur huc amplius: *Sed in loco,
ad quem transtuli eum, ibi morietur, et
13 terram istam non videbit amplius. Væ, qui
D ædificat domum suam in iustitia, et cœnacula sua non in iudicio: amicum suum op-
primet frustra, et mercedem eius non red-
14 det ei. * Qui dicit: Ædificabo mihi domum
latam, et cœnacula spatiosa: qui aperit sibi
fenestras, et facit laquearia cedrina, pingit-
15 que sinopide. *Numquid regnabis, quoniā
confers te cedro? pater tuus numquid non
comedit, et bibit, et fecit iudicium, et iusti-
16 tiam tunc cum bene erat ei? * Iudicauit
causam pauperis, et egeni in bonum suum:
numquid non ideò, quia cognouit me, dicit
17 Dñs? *Tui verò oculi, et cor ad auaritiam,
et ad sanguinem innocentem fundendum,
et ad calumniam, et ad cursum mali ope-
18 ris. * Propterea hæc dicit Dñs ad Ioakim
filium Iosiæ regem Iuda: Non plangent
E eum: Vę frater, et væ soror: non concrepa-
19 bunt ei: Væ Dñe, et væ inclyte. *Sepultura
asini sepelietur, putrefactus, et proiectus
20 extra portas Ierusalem. * Ascende Liba-
num, et clama: et in Basan da vocem tuam,
et clama ad transeuntes, quia contriti sunt
21 omnes amatores tui. * Locutus sum ad te
in abundantia tua: et dixisti: Non audiam:
hæc est via tua ab adolescentia tua, quia
22 non audisti vocem meam. * Omnes pasto-
res tuos pascet ventus, et amatores tui in
F captiuitatem ibunt: et tunc confunderis, &
23 erubescs ab omni malitia tua. * Quæ se-
des in Libano, et nidifidas in cedris, quo-
modo congemuisti, cum venissent tibi do-
24 lores, quasi dolores parturientis? Viuo ego,
dicit Dñs: quia si fuerit Iechonias filius
Ioakim regis Iuda, annulus in manu dexte-
25 ra mea, inde euellam eum. * Et dabo te in
manu quærentium animam tuam, et in ma-
nu quorum tu formidas faciem, & in ma-
nu Nabuchodonosor regis Babylonis, et in
26 manu Chaldæorum. *Et mittam te, et ma-
G trem tuam, quæ genuit te, in terram alie-
nam, in qua nati non estis, ibique moriemini:

Et

Et in terram, ad quam ipsi leuant animam 27
suam, vt reuertantur illuc, non reuertentur. * Numquid vas fictile atque contri- 28
tum vir iste Iechonias? numquid vas absque omni voluptate? quare abiecti sunt ipse, & semen eius, & proiecti in terram, quam ignorauerunt? *Terra, terra, terra, au- 29
di sermonem Domini. * Hæc dicit Domi- 30
nus: Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur: nec enim erit de semine eius vir, qui sedeat super solium Dauid, & potestatem habeat vltra in Iuda.

CAP. XXIII.

Comminatur Dominus pastoribus, qui gregem dispergunt, ac lacerant, promittens se reuisturum reliquias gregis ad locum suum, ac suscitaturum pastores, & germen Dauid iustum sub quo magna fruentur felicitate: vaticinatur quoque pseudoprophetis æternum opprobrium, qui populum decipiunt volentes, vt obliuiscatur nominis Domini, & prophetant absque Dei voluntate, sermonem Domini Onus appellantes.

VÆ pastoribus, qui disperdunt, & dila- 1
cerant gregem pascuæ meæ, dicit A
Dñs. * Ideò hæc dicit Dñs Deus Israel ad 2
pastores, qui pascunt populum meum: Vos
Ezec. 17. 2. & 34. 2. & 36. dispersistis gregem meum, & eiecistis eos, & non visitastis eos: ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum, ait Dominus. *Et ego congregabo reliquias 3
gregis mei de omnibus terris, ad quas eiecero eos illuc: & conuertam eos ad rura sua: & crescent, & multiplicabuntur. * Et 4
suscitabo super eos pastores, & pascent eos: non formidabunt vltra, & non pauebunt: & nullus quæretur ex numero, dicit Dñs. *Ecce dies veniunt, dicit Dñs: & suscita- 5
bo Dauid germen iustum: & regnabit
Infr. 33. c. 14. Is. 4. b. 2. 40. & 11. 45. b. 8. rex, & sapiens erit: & faciet iudicium, & iustitiam in terra. *In diebus illis saluabitur 6
Ezec. 34. b. 11. Dan. 9. g. 24. Ioel. 3. g. 45. Iudas, & Israel habitabit confidenter: & hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus iustus noster. * Propter hoc ecce dies ve- 7
Sup. 12. c. 16. Deut. 13. d. 28. niunt, dicit Dñs, & non dicent vltra: Viuit Dñs, qui eduxit filios Israel de terra Ægypti. * Sed: Viuit Dominus, qui eduxit, & ad- 8
duxit semen domus Israel de Terra Aquilonis, & de cunctis terris, ad quas eieceram eos illuc: & habitabunt in terra sua. *Ad 9
propheras: Contritum est cor meum in B
medio mei, contremuerunt omnia ossa mea: factus sum, quasi vir ebrius, & quasi homo madidus à vino, à facie Domini, & à facie verborum sanctorum eius. *Quia ad- 10
ulteris repleta est terra, quia à facie maledictionis luxit terra, arefacta sunt arua deserti: factus est cursus eorum malus, & fortitudo eorum dissimilis. * Propheta namque, & sacerdos polluti sunt: & in domo
C mea inueni malum eorum, ait Dominus. *
12 Idcircò via eorum erit, quasi lubricum in tenebris: impellentur enim, & corruent in ea: afferam enim super eos mala, annum vi-
13 sitationis eorum, ait Dñs. * Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem: prophetabant in Baal, & decipiebant populum meum Israel.
14 Et in prophetis Ierusalem vidi similitudinem adulterantium, & iter mendacij, & confortauerunt manus pessimorum, vt non conuerteretur vnusquisque à malitia sua: facti sunt mihi omnes, vt Sodoma, & habi-
15 tatores eius, quasi Gomorrha. * Propterea
D hæc dicit Dominus exercituum ad prophe- Sup. 9. c. 15. Inf. 17. b. 9. 29. b. 8.
tas: Ecce ego cibabo eos absinthio, & potabo eos felle: à prophetis enim Ierusalem, egressa est pollutio super omnem terram. *
16 Hæc dicit Dñs exercituum: Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos: visionem cordis sui lo-
17 quuntur, non de ore Dñi. *Dicunt his, qui blasphemant me: Locutus est Dñs: Pax erit Sup. 5. c. 12. 14. b. 11. vobis: & omni, qui ambulat in prauitate cordis sui, dixerunt: Non veniet super vos
18 malum. *Quis enim astitit in consilio Dñi, & vidit, & audiuit sermonem eius: quis cō-
19 siderauit verbum illius, & audiuit? *Ecce turbo Dominicæ indignationis egredietur, Infr. 30. 23. & 25. 14. & tempestas erumpens super caput impio-
20 rum veniet. *Non reuertetur furor Dñi, vs-
E que dum faciat, & vsque dum compleat cogitationem cordis sui: in nouissimis die-
21 bus intelligetis consilium eius. * Non mittebam prophetas, & ipsi currebant: non lo-
22 quebar ad eos, & ipsi prophetabant. Si stetissent in consilio meo, & nota fecissent verba mea populo meo, auertissem vtique eos à via sua mala, & à cogitationibus suis pes-
23 simis. *Putasne Deus è vicino ego sum, di-
24 cit Dñs? & non Deus de longe? *Si occultabitur vir in absconditis: & ego non videbo eum, dicit Dñs? numquid non cœlum,
25 & terram ego impleo, dicit Dñs? * Audiui, quæ dixerunt prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes:
26 Somniaui, somniaui. * Vsquequo istud est
F in corde prophetarum vaticinantium mendacium, & prophetantium seductiones cor-
27 dis sui? *Qui volunt facere, vt obliuiscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum, quæ narrat vnusquisque ad proximum suum: sicut obliti sunt patres eo-
28 rum nominis mei propter Baal. * Propheta, qui habet somnium, narret somnium: & qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum verè: quid paleis ad tri-
29 ticum, dicit Dñs? * Numquid non verba mea sunt, quasi ignis, dicit Dñs, quasi mal-

leus conterens petram? Propterea ecce ego 30
ad prophetas, ait Dñs, qui furantur verba
mea vnuſquiſque à proximo ſuo. *Ecce ego 31
ad prophetas, ait Dñs, qui aſſumunt linguas
ſuas, & aiunt: Dicit Dñs. *Ecce ego ad pro- 32
phetas ſomniantes mendacium, ait Dñs,
qui narrauerunt ea, & ſeduxerunt popu-
lum meum in mendacio ſuo, & in miracu-
lis ſuis: cum ego non miſiſſem eos, nec mã-
daſſem eis, qui nihil profuerunt populo
huic dicit Dñs. * Si igitur interrogauerit te 33
populus iſte, vel propheta, aut ſacerdos: di- G
cens: Quod eſt onus Domini? dices ad eos:
Vos eſtis onus, proijciam quippe vos, dicit
Dominus. *Et propheta, & ſacerdos, & po- 34
pulus, qui dicit: Onus Domini: viſitabo ſu-
per virum illum, & ſuper domum eius. *
Hæc dicetis vnuſquiſque ad proximum, & 35
ad fratrem ſuum: Quid reſpondit Domi-
nus? & quid locutus eſt Dominus? *Et onus 36
Domini vltra non memorabitur: quia
onus erit vnicuique ſermo ſuus: & peruer-
tiſtis verba Dei viuentis, Domini exerci-
tuum Dei noſtri. * Hæc dices ad prophe- 37
tam: Quid reſpondit tibi Dñs? & quid lo-
cutus eſt Dominus? *Si autem onus Domi- 38
ni dixeritis: propter hoc, hæc dicit Domi-
nus: Quia dixiſtis ſermonem iſtum: Onus
Domini: & miſi ad vos, dicens: Nolite dice-
re: Onus Domini: *Propterea ecce ego tol- 39
lam vos portans, & derelinquam vos, & ci-
uitatem quam dedi vobis, & patribus ve-
ſtris, à facie mea. * Et dabo vos in op- 40
Sup.10c.11 probrium ſempiternum, & in ignomi-
niam æternam, quæ nunquam obliuione
delebitur.

CAP. XXIV.

Calathus bonarum ficuum deſignat captiuos in Babylonia Iudæos, quos dicit Dominus ſe reducturum in terram ſuam, qui toto corde ad ipſum reuertentur: calathus autem malarum ficuum ſignificat eos, qui manſerant Ieroſolymis, ac poſtea fugerant in Ægyptum, quos dicit ſe daturum in opprobrium, & maledictionem.

OStendit mihi Dñs: & ecce duo calathi 1
pleni ficis, poſiti ante templum Do- A
mini, poſtquam tranſtulit Nabuchodono-
ſor rex Babylonis Iechoniam filium Ioa-
kim regem Iuda, & principes eius, & fa-
brum, et incluſorem de Ieruſalem, & addu-
xit eos in Babylonem. *Calathus vnus fi- 2
cus bonas habebat nimis, vt ſolent ficus
eſſe primi temporis: & calathus vnus ficus
habebat malas nimis, quæ comedi non po-
terant, eo quod eſſent malæ. * Et dixit Do- 3
minus ad me: Quid tu vides Ieremia? Et di- B
xi: Ficus, ficus bonas, bonas valde: et malas,
malas valde, quæ comedi non poſſunt, eo
quod ſint malæ. *Et factum eſt verbum Do- 4
mini ad me, dicens: * Hæc dicit Dñs Deus 5
Iſrael: Sicut ficus hæ bonæ: ſic cognoſcam
tranſmigrationem Iuda, quam emiſi de lo-
co iſto in terram Chaldæorum, in bonum.
Et ponam oculos meos ſuper eos ad placã- 6
dum, et reducam eos in terram hanc: et ædi-
ficabo eos, et non deſtruam: et plantabo
eos, et non euellam. * Et dabo eis cor, vt 7
ſciant me, quia ego ſum Dominus: et erunt
mihi in populum; et ego ero eis in Deum:
quia reuertentur ad me in toto corde ſuo. * Sup.11d.11
Et ſicut ficus peſſimæ, quæ comedi non poſ- 8 Inſc.19. de
C ſunt, eo quod ſint malæ: hæc dicit Dñs, ſic 17.
dabo Sedeciam regem Iuda, et principes
eius, et reliquos de Ieruſalem, qui remanſe-
runt in vrbe hac, et qui habitant in terra
Ægypti. *Et dabo eos in vexationem, affli- 9
ctionemque omnibus regnis terræ; in op-
probrium, et in parabolam, et in prouer-
bium, et in maledictionem in vniuerſis lo-
cis, ad quæ eieci eos? *Et mittam in eis gla- 10
dium, et famem, et peſtem; donec conſu-
mantur de terra, quam dedi eis, et patribus
eorum.

CAP. XXV.

Quia noluerunt audire Ieremiam nec reliquos prophetas adhortantes ad pœnitentiam, prædicit excidium Ieroſolymorum, & captiuitatem ſeptuaginta annorum, ac deinde perditionem regum, qui ipſos tenebant captiuos: quapropter iubetur Ieremias ciuitatibus Iuda, ac cæteris regibus terrarum propinare calicem furoris Domini, vltimatum quoque prænuntiat paſtoribus, ac optimatibus.

VErbum quod factum eſt ad Ieremiam 1
A de omni populo Iuda, in anno quarto
Ioakim filijIoſiæ regis Iuda, (ipſe eſt an-
nus primus Nabucodonoſor regis Babylo-
nis. * Quod locutus eſt Ieremias propheta 2
ad omnem populum Iuda, et ad vniuerſos
habitatores Ieruſalem, dicens: *A tertio de- 3
cimo anno Ioſiæ filij Amnon regis Iuda
vſque ad diem hanc; iſte tertius, et vige-
ſimus annus: factum eſt verbum Dñi ad me,
& locutus ſum ad vos de nocte conſurgẽs,
et loquens: et non audiſtis. *Et miſit Domi- 4
nus ad vos omnes ſeruos ſuos prophetas,
cõſurgẽs diluculo, mittenſque: et non audi-
ſtis, neque inclinaſtis aures veſtras, vt au-
diretis, *Cum diceret: Reuertimini vnuſ- 5
quiſque à via ſua mala, et à peſſimis cogi- 4. Reg. 17.
tationibus veſtris: et habitabitis in terra, d. 13.
quam dedit Dominus vobis, et patribus Sup. 18.
veſtris, à ſæculo, et vſque in ſæcu- Inſc.11.c.
lum. * Et nolite ire poſt deos alienos, vt 6 15.
B ſeruiatis eis, adoretiſque eos: neque me ad
iracundiam prouocetis in operibus ma-
nuum veſtrarum, et non affligam vos. * Et 7

non

non audiſtis me, dicit Dominus, vt me ad iracundiam prouocaretis in operibus manuum veſtrarum, in malum veſtrum. *Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Pro eo, quod non audiſtis verba mea: *Ecce ego mittam, & aſſumam vniuerſas cognationes Aquilonis, ait Dñs, & Nabuchodonoſor regem Babylonis ſeruum meum: & adducã eos ſuper terram iſtam, & ſuper omnes nationes, quæ in circuitu illius ſunt: & interficiam eos, & ponam eos in ſtuporem, & in ſibilum, & in ſolitudinẽs ſempiternas. * Perdamque ex eis vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ, vocem molæ, & lumen lucernæ. * Et erit vniuerſa terra hæc in ſolitudinem, & in ſtuporem: & ſeruient omnes gentes iſtæ regi Babylonis ſeptuaginta annis. *Cumque impleti fuerint ſeptuaginta anni, viſitabo ſuper regem Babylonis, & ſuper gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, & ſuper Terram Chaldæorum: & ponam illam in ſolitudines ſempiternas. * Et adducam ſuper terram illam omnia verba mea, quæ locutus ſum contra eam, omne quod ſcriptum eſt in libro iſto, quæcumque prophetauit Ieremias aduerſum omnes gentes: *Quia ſeruierunt eis, cum eſſent gentes multæ, & reges magni: & reddam eis ſecundum opera eorum, & ſecundum facta manuum ſuarum. * Quia ſic dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Sume calicem vini furoris huius de manu mea: & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te. *Et bibent, & turbabuntur, & inſanient à facie gladij, quem ego mittam inter eos. * Et accepi calicem de manu Domini, & propinaui cunctis gentibus, ad quas miſit me Dominus: *Ieruſalem, & ciuitatibus Iuda, & regibus eius, & principibus eius: vt darem eos in ſolitudinem, & in ſtuporem, & in ſibilum, & in maledictionem, ſicut eſt dies iſta: * Pharaoni regi Ægypti, & ſeruis eius, & principibus eius, & omni populo eius. * Et vniuerſis generaliter cunctis regibus terræ Auſitidis, & cunctis regibus terræ Philiſthijm, & Aſcaloni, & Gazæ, & Accaron, & reliquijs Azoti, * Et Idumææ, & Moab, & filijs Ammon: *Et cunctis regibus Tyri, & vniuerſis regibus Sidonis: & regibus terræ inſularum qui ſunt trans mare: Et Dedan, & Thema, & Buz, & vniuerſis, qui attonſi ſunt in comam: *Et cunctis regibus Arabiæ, & cunctis regibus Occidentis, qui habitant in deſerto. *Et cunctis regibus Zambri, & cunctis regibus Elam, & cunctis regibus Medorum: *Cunctis quoque regibus Aquilonis de propè, & de longe, vnicuique contra fratrem ſuum: & omnibus regnis terræ, quæ ſuper faciem eius

Dan.9.2.6. Inf.25.b.6. 2.Par.36.d.2. 2.Eſd.1.a.1

ſunt: & rex Seſach bibet poſt eos. *Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Bibite, & inebriamini, & vomite: & cadite, neque ſurgatis à facie gladij, quem ego mittam inter vos. *Cumque noluerint accipere calicem de manu tua, vt bibant, dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Bibentes biberis: *Quia ecce in ciuitate, in qua inuocatum eſt nomen meum, ego incipiam affligere, & vos quaſi innocentes, & immunes eritis? non eritis immunes: gladium enim ego voco ſuper omnes habitatores terræ, dicit Dominus exercituum. *Et tu prophetabis ad eos omnia verba hæc, & dices ad illos: Dominus de excelſo rugiet, & de habitaculo ſancto ſuo dabit vocem ſuam: rugiens rugiet ſuper decorem ſuum: celeuma, quaſi calcantium concinetur aduerſus omnes habitatores terræ. *Peruenit ſonitus, vſque ad extrema terræ: quia iudicium Domino cum gentibus: iudicatur ipſe cum omni carne, impios tradidi gladio, dicit Dominus. *Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce afflictio egredietur de gente in gentem: & turbo magnus egredietur à ſummitatibus terræ. *Et erunt interfecti Dñi in die illa, à ſummo terræ vſque ad ſummum eius: non plangentur, & non colligentur, neque ſepelientur: in ſterquilinium ſuper faciem terræ iacebunt. * Vlulate paſtores, & clamate: & aſpergite vos cinere opeimates gregis: quia completi ſunt dies veſtri, vt interficiamini & diſſipationes veſtræ, & cadetis, quaſi vaſa preciоſa. *Et peribit fuga à paſtoribus, & ſaluatio ab opeimatibus gregis. * Vox clamoris paſtorum, & vlulatus optimatum gregis: quia vaſtauit Dominus paſcua eorum. * Et conticuerunt aruа pacis à facie iræ furoris Domini. * Dereliquit, quaſi leo ymbraculum ſuum, quia facta eſt terra eorum in deſolationem à facie iræ columbæ, & à facie iræ furoris Domini.

CAP. XXVI.

Prophetans Ieremias excidium Ieroſolymorum niſi reſipiſcant, comprehenditur à ſacerdotibus, & prophetis, ſed liberatur per principes ſeniores ne occidatur, prolatis exemplis Michæe, & Vriæ prophetarum.

1 IN principio regni Ioakim filij Ioſiæ regis
A Iuda, factum eſt verbum iſtud à Dño
2 dicens: *Hæc dicit Dñs: Sta in atrio domus Dñi; & loqueris ad omnes ciuitates Iuda, de quibus veniunt, vt adorent in domo Dñi, vniuerſos ſermones, quos ego mandaui tibi, vt loquaris ad eos: noli ſubtrahere
3 verbum. *Si forte audiant, & conuertantur vnuſquiſque à via ſua mala: & pœniteat

1.Pet.4.c.b. 17.

Ioel.3.d.16 Am.1.a.2.

me mali, quod cogito facere eis propter malitiam ſtudiorum eorum. * Et dices ad eos? Hæc dicit Dñs: Si non audieritis me, vt ambuletis in lege mea, quam dedi vobis, * Vt audiatis ſermones ſeruorum meorum Prophetarum, quos ego miſi ad vos de nocte conſurgens, & dirigens, & non audiſtis: Dabo domum iſtam ſicut Silo, & vrbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ. * Et audierunt ſacerdotes, & prophetæ, & omnis populus, Ieremiam loquentem verba hæc in domo Domini. * Cumque compleſſet Ieremias, loquens omnia, quæ præceperat ei Dominus, vt loqueretur ad vniuerſum populum, apprehenderunt eum ſacerdotes, & prophetæ, & omnis populus, dicens: Morte moriatur. Quare prophetauit in nomine Dñi, dicens. Sicut Silo erit domus hæc: & vrbs iſta deſolabitur, eo quod non ſit habitator? Et congregatus eſt omnis populus aduerſus Ieremiam in domo Dñi. * Et audierunt principes Iuda verba hæc: & aſcenderunt de domo regis in domum Dñi, & ſederunt in introitu portæ domus Dñi nouæ. * Et locuti ſunt ſacerdotes, & prophetæ ad principes, & ad omnem populum, dicentes: Iudicium mortis eſt viro huic: quia prophetauit aduerſus ciuitatem iſtam, ſicut auditis auribus veſtris. * Et ait Ieremias ad omnes principes, & ad vniuerſum populum, dicens: Dñs miſit me, vt prophetarem ad domum iſtam, & ad ciuitatem hanc, omnia verba, quæ auditis. * Nunc ergo bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra, & audite vocem Dñi Dei veſtri: & pœnitebit Dñm mali, quod locutus eſt aduerſum vos. * Ego autem ecce in manibus veſtris ſum: facite mihi, quod bonum, & rectum eſt in oculis veſtris: * Verumtamen ſcitote, & cognoſcite, quod ſi occideritis me, ſanguinem innocentem tradetis contra voſmetipſos, & cõtra ciuitatem iſtam, & habitatores eius, in veritate enim miſit me Dominus ad vos, vt loquerer in auribus veſtris omnia verba hæc. * Et dixerunt principes, & omnis populus, ad ſacerdotes, & ad prophetas: Non eſt viro huic iudicium mortis: quia in nomine Domini Dei noſtri locutus eſt ad nos. * Surrexerunt ergo viri de ſenioribus terræ: et dixerunt ad omnem cœtum populi, loquentes. * Michæas de Moraſthi fuit propheta in diebus Ezechiæ regis Iuda, et ait ad omnem populum Iuda, dicens. Hæc dicit Dominus exercituum, Sion quaſi ager arabitur: et Ieruſalem in aceruum lapidum erit: et mons domus in excelſa ſyluarum. * Numquid morte condemnauit eum Ezechias rex Iuda, et omnis Iuda? numquid non timuerunt Dominum, et deprecati ſunt faciem Domini: et pœnituit Dominum mali, quod locutus fuerat aduerſum eos. Itaque nos facimus malum grande contra animas noſtras. * Fuit quoque vir prophetans in nomine Domini, Vrias filius Semei de Cariathiarim: et prophetauit aduerſus ciuitatem iſtam, et aduerſus terram hanc, iuxta omnia verba Ieremiæ. * Et audiuit rex Ioakim, et omnes potentes, et principes eius, verba hæc: et quæſiuit rex interficere eum. Et audiuit Vrias, et timuit, fugitque et ingreſſus eſt Ægyptum. Et miſit rex Ioakim viros in Ægyptum, Elinathan filium Achobor, et viros cum eo in Ægyptum. * Et eduxerunt Vriam de Ægypto: et percuſſit eum ad regem Ioakim, et percuſſit eum gladio: et proiecit cadauer eius in ſepulchris vulgi ignobilis. * Igitur manus Ahicam filij Saphan fuit cum Ieremia, vt non traderetur in manus populi, et interficerent eum.

Supr. 25. c. 29.

CAP. XXVII.

Vinculis ad varios reges miſſis, dicit illos, ſi ſeruire velint regi Babylonis eiuſque poſteris, permanſuros in terra ſua; alioqui perituros gladio, fame & peſte; inuehens in pſeudo prophetas, qui aliud vaticinantur, fallentes populum: predicit etiam ſacra vaſa, quæ reliqua ſunt transferenda in Babylonem, & tandem referenda Ieroſolymam.

1 IN principio regni Ioakim filij Joſiæ regis Iuda, factum eſt verbum iſtud ad Ieremiam à Dño, dicens: * Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi vincula, et catenas: et pones 3 eas in collo tuo. * Et mittes eas ad regem Edom, et ad regem Moab, et ad regem filiorum Ammon, et ad regem Tyri, et ad regem Sidonis, in manu nuntiorum, qui venerunt Ieruſalem ad Sedeciam regem Iuda. * 4 Et præcipies eis, vt ad dominos ſuos loquantur: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Hæc dicetis ad dominos veſtros: * Ego feci terram, et homines, et iumenta, quæ ſunt ſuper faciem terræ, in fortitudine mea magna, et in brachio meo extento: et dedi eam ei, qui placuit in oculis 6 meis. Et nunc itaq; ego dedi omnes terras iſtas in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis ſerui mei: inſuper et beſtias agri dedi ei, 7 vt ſeruiant illi. * Et ſeruient ei omnes gentes, et filio eius: et filio filij eius: donec veniat tempus terræ eius, et ipſius: et ſeruient 8 ei gentes multæ, et reges magni. * Gens autem, et regnum, quod non ſeruierit Nabuchodonoſor regi Babylonis, et quicumque non curuauerit collum ſuum ſub iugo regis Babylonis: in gladio, et in fame, et in peſte viſitabo ſuper gentem illam, ait Dominus,

Supr. 23. d. 29.

nus,donec confumam eos in manu eius. *
Sup.23.d.6. Vos ergo nolite audire prophetas veſtros, 9
Infr.29.b.6 et diuinos, et ſomniatores, et augures, et maleficos, qui dicunt vobis: Non ſeruietis regi Babylonis.*Quia mendacium prophe- 10
tant vobis:vt longè vos faciant de terra veſtra,et eijciant vos,et pereatis.*Torrò gens, 11
quæ ſubiecerit ceruicem ſuam ſub iugo regis Babylonis,et ſeruierit ei; dimittam eam in terra ſua, dicit Dominus: et colet eam,et habitabit in ea.*Et ad Sedeciam Iuda locu- 12
tus ſum ſecundum omnia verba hæc, dicēs: C Subijcite colla veſtra ſub iugo regis Babylonis,et ſeruite ei,et populo eius,et viuetis. Quare moriemini tu, et populus tuus gla- 13
dio,et fame, et peſte, ſicut locutus eſt Dominus ad gentem, quæ ſeruire noluerit regi Babylonis? Nolite audire verba prophe- 14
tarum dicentium vobis: Non ſeruietis regi Babylonis: quia mendacium ipſi loquuntur vobis. * Quia non miſi eos,ait Dñs: et 15
Sup. 14.c. 14 23.c.31. Infr.29.b. 9. ipſi prophetant in nomine meo mendaciter: vt eijciant vos, et pereatis tam vos, quam prophetæ,qui vaticinantur vobis. *
Et ad ſacerdotes, et ad populum iſtum lo- 16
cutus ſum,dicens:Hæc dicit Dominus:Nolite audire verba prophetarum veſtrorum, qui prophetant vobis dicentes: Ecce vaſa Domini reuertentur de Babylone nunc citò, mendacium enim prophetant vobis. *
Nolite ergo audire eos, ſed ſeruite regi Ba- 17
bylonis,vt viuatis. quare datur hæc ciuitas in ſolitudinem? *Et ſi prophetæ ſunt,et eſt 18
verbum Domini in eis: occurrant Domino D exercituum,vt non veniant vaſa,quæ derelicta fuerant in domo Domini, et in domo regis Iuda,et in Ieruſalem,in Babylonem.*
4. Reg.25. c. 13. Quia hæc dicit Dominus exercituum ad 19
columnas,et ad mare,et ad baſes,et ad reliqua vaſorum, quæ remanſerunt in ciuitate hac:*Quæ non tulit Nabuchodonoſor rex 20
Babylonis, cum transferret Iechoniam filium Ioakim regem Iuda de Ieruſalem in Babylonem, et omnes optimates Iuda, et Ieruſalem.*Quia hæc dicit Dominus exer- 21
cituum Deus Iſrael ad vaſa, quæ derelicta ſunt in domo Domini, et in domo regis Iuda, et Ieruſalem. * In Babylonem transfe- 22
rentur,et ibi erunt vſque ad diem viſitationis ſuę,dicit Dominus, et afferri faciam ea, et reſtitui in loco iſto.

CAP. XXVIII.

Hananias pſeudopropheta ablatis de collo Ieremiæ catenis, vaticinatur ſacra vaſa cum rege, & captiuo populo poſt biennium reducenda: ſed iubetur Ieremias contrarium vaticinari, & mortem illi denuntiare, quæ iuxta verbum Ieremiæ eodem anno ſecuta eſt.

ET factum eſt in anno illo, in principio 1
A regni Sedeciæ regis Iuda,in anno quarto, in menſe quinto, dixit ad me Hananias filius Azur propheta de Gabaon, in domo Domini, coram ſacerdotibus, et omni po- 2
pulo, dicens, * Hæc dicit Dñs exercituum Deus Iſrael:Contriui iugum regis Babylo- 3
nis *Adhuc duo anni dierum,et ego referri faciam ad locum iſtum omnia vaſa domus Domini, quæ tulit Nabuchodonoſor rex Babylonis de loco iſto, et tranſtulit ea 4
in Babylonem. * Et Iechoniam filium Ioakim regem Iuda, et omnem tranſmigrationem Iuda, qui ingreſſi ſunt in Babylonem, ego conuertam ad locum iſtum, ait Dominus: conteram enim iugum regis Babylo- 5
nis. * Et dixit Ieremias propheta ad Hana-
B niam prophetam, in oculis ſacerdotum, et in oculis omnis populi, qui ſtabat in domo 6
Domini. *Et ait Ieremias propheta: Amen, ſic faciat Dominus: ſuſcitet Dominus verba tua, quæ prophetaſti: vt referantur vaſa in domum Domini, et omnis tranſmigra- 7
tio de Babylone ad locum iſtum. *Verumtamen audi verbum hoc, quod ego loquor in auribus tuis,et in auribus vniuerſi popu- 8
li. * Prophetæ,qui fuerunt ante me, et ante te ab initio,et prophetauerunt ſuper terras multas,et ſuper regna magna, de prælio, et 9
de afflictione,et de fame.*Propheta,qui va-
C ticinatus eſt pacem: cum venerit verbum eius, ſcietur propheta, quem miſit Dñs in 10
veritate.*Et tulit Hananias propheta catenam de collo Ieremiæ prophetæ,et confre- 11
git eam.*Et ait Hananias in conſpectu omnis populi, dicens: Hæc dicit Dñs: Sic confringam iugum Nabuchodonoſor regis Babylonis poſt duos annos dierum de collo 12
omnium gentium. * Et abijt Ieremias propheta in viam ſuam. Et factum eſt verbum Domini ad Ieremiam, poſtquam confregit Hananias propheta catenam de collo Iere- 13
miæ prophetæ dicens:Vade,et dices Hananiæ: Hæc dicit Dominus: Catenas ligneas contriuiſti:et facies pro eis catenas ferreas. 14
* Quia hæc dicit Dominus exercituum
D Deus Iſrael: Iugum ferreum poſui ſuper collum cunctarum Gentium iſtarum, vt ſeruiant Nabuchodonoſor regi Babylonis, et ſeruient ei: inſuper et beſtias terræ dedi 15
ei. * Et dixit Ieremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi Hananias:non miſit te Dominus, et tu confidere feciſti popu- 16
lum iſtum in mendacio.*Idcirco hæc dicit Dominus:Ecce ego mittam te à facie terræ: hoc anno morieris: aduerſum enim Domi- 17
num locutus es. *Et mortuus eſt Hananias propheta in anno illo,menſe ſeptimo.

CAP. XXIX.

Captiuos Iudaeos vaticinatur 70. annis in Babylone permansuros, hortaturque, vt illic multiplicari studeant, & deinde reducuntur: eos verò, qui Ierosolymis remanserunt, gladio, fame, & peste dicit consumendos: deinde mala vaticinantur aduersus Achab, Sedeciam, & Semeiam pseudoprophetas, seducentes populum transmigrationis.

ET hæc sunt verba libri, quem misit Ie- 1
remias propheta ad Ierusalem ad re- A
liquias seniorum transmigrationis, & ad
sacerdotes, & ad prophetas, & ad omnem
populum, quem traduxerat Nabuchodo-
nosor de Ierusalem in Babylonem: * Post- 2
quam egressus est Iechonias rex, & domi-
na, & eunuchi, & principes Iuda, & Ieru-
salem, & faber, & inclusor de Ierusalem: * In 3
manu Elasa filij Saphan, & Gamariæ filij
Helciæ, quos misit Sedecias rex Iuda ad
Nabuchodonosor regem Babylonis in Ba-
bylonem, dicens: * Hæc dicit Dominus 4
exercituum Deus Israel omni transmigra-
tioni, quam transtulisti de Ierusalem in Ba-
bylonem: * Ædificate domos, & habitate: 5
& plantate hortos, & comedite fructum
eorum. * Accipite vxores, & generate filios, 6
& filias: & date filijs vestris vxores, & filias
vestras date viris, & pariant filios, & filias:
& multiplicamini ibi, & nolite esse pauci
numero. * Et quærite pacem ciuitatis, ad 7
quam transmigrare vos feci: & orate pro ea B
Supr. 14. c. 11 & 13. d. 16. ad Dominum: quia in pace illius erit pax
vobis: * Hæc enim dicit Dñs exercituum 8
Deus Israel: Non vos seducant prophetæ
vestri, qui sunt in medio vestrum, & diuini
vestri: & ne attendatis ad somnia vestra,
Supr. 27. c. 12 2. par. 36. d. 21. 1. Esdr. 1. a. 10. Dan. 9. a. 2. quæ vos somniatis: Quia falso ipsi prophe- 9
tant vobis in nomine meo: & non misi eos, C
dicit Dominus. * Quia hæc dicit Dominus: 10
Cum cœperint impleri in Babylone septua-
ginta anni, visitabo vos: & suscitabo super
vos verbum meum bonum, vt reducam vos
ad locũ istum. * Ego enim scio cogitationes, 11
quas ego cogito super vos, ait Dominus, co-
gitationes pacis, & non afflictionis, vt dem
vobis finem, & patientiam. * Et inuocabitis 12
me, & ibitis: & orabitis me, & ego exaudiã
vos. * Quæretis me, & inuenietis: cum quæ- 13
sieritis me in toto corde vestro. * Et inue- 14
niar à vobis, ait Dominus: & reducam cap-
tiuitatem vestram, & congregabo vos de
vniuersis gentibus, & de cunctis locis, ad D
quæ expuli vos, dicit Dominus: & reuerti
vos faciam de loco, ad quem trasmigrare
vos feci. Quia dixistis: Suscitauit nobis Dñs 15
Prophetas in Babylone. * Quia hæc dicit 16
Dñs ad regem, qui sedet super solium Da-
uid, & ad omnem populum habitatorem
vrbis huius, ad fratres vestros, qui non sunt Supr. 18. c. 17
egressi vobiscum in transmigrationem. Hæc 18
dicit Dñs exercituum: Ecce mittam in eos
gladium, & famem, & pestem: & ponam
eos, quasi ficus malas, quæ comedi non pos-
sunt; eo quod pessimæ sint. * Et persequar 19
eos in gladio, & in fame, & in pestilentia: &
dabo eos in vexationem vniuersis regnis
terræ: in maledictionem, & in stuporem, &
in sibilum, & in opprobrium cunctis Gen-
tibus, ad quas ego eieci eos: * Eo quod non 20
audierint verba mea, dicit Dñs: quæ misi
E ad eos per seruos meos prophetas, de nocte
consurgens, & mittens: & non audistis, di-
cit Dñs. Vos ergo audite verbum Dñi, om- 21
nis transmigratio, quam emisi de Ierusalem
in Babylonem. Hæc dicit Dñs exercituum
Deus Israel ad Achab filium Coliæ, & ad
Sedeciam filium Maasiæ, qui prophetant
vobis in nomine meo mendaciter: Ecce
ego tradam eos in manu Nabuchodonosor
regis Babylonis: & percutiet eos in oculis 22
vestris. * Et assumetur ex eis maledictio
omni transmigrationi Iuda, quæ est in Ba-
bylone, dicentium: Ponat te Dñs sicut Se-
deciam, et sicut Achab, quos frixit rex Ba- 23
bylonis in igne: * Pro eo, quod fecerint
F stultitiam in Israel, & mœchati sunt in vxo-
res amicorum suorum, & locuti sunt ver-
bum in nomine meo mendaciter, quod non
mandaui eos: ego sum Iudex, et testis, dicit
Dñs. * Et ad Semeiam Nehelamitem di- 24 25
cens: * Hæc dicit Dñs exercituum, Deus Is-
rael: Pro eo, quod misisti in nomine tuo li-
bros ad omnem populum, qui est in Ieru-
salem, & ad Sophoniam filium Maasiæ sacer-
dotem, et ad vniuersos sacerdotes, dicens: *
Dominus dedit te in sacerdotem pro Ioia- 26
de sacerdote, vt sis dux in domo Dñi super
omnem virum arreptitium, et prophetan-
tem, vt mittas eum in neruum, et in carce-
rem. * Et nunc quare non increpasti Iere- 27
miam Anathothiten, qui prophetat vobis? *
Quia super hoc misit in Babylonẽ ad nos, 28
G dicens: Longum est: ædificate domos, et ha-
bitate: et plantate hortos, et comedite fru-
ctus eorum. * Legit ergo Sophonias sacer- 29
dos librum istum in auribus Ieremiæ pro-
pheræ. * Et factum est verbum Dñi ad Iere- 30
miam, dicens: * Mittite ad omnem transmi- 31
grationem, dicens: Hæc dicit Dñs ad Seme-
iam Nehelamiten: Pro eo, quod prophetа-
uit vobis Semeias, et ego non misi eum: et
fecit vos confidere in mendacio: * Idcir- 32
cò hæc dicit Dñs: Ecce ego visitabo super
Semeiam Nehelamiten, et super semen
eius: non erit ei vir sedens in medio popu-
li huius, et non videbit bonum, quod ego
faciam populo meo, ait Dominus: quia

præ-

prævaricationem locutus est aduersus Dominum.

CAP. XXX.

Vaticinatur Iudais, & filijs Israel reditum à grauissima captiuitate, in qua propter peccata sua detinebantur: & quod post reditum seruituri sint Domino, ac Dauid regi, quem ille suscitabit eis in prosperitate, & securitate magna demptis ipsorum inimicis.

HOc verbum, quod factum est ad Ieremiam à Domino, dicens: * Hæc dicit A
Dominus Deus Israel, dicens: Scribe tibi 2
omnia verba, quæ locutus sum ad te, in libro. * Ecce enim dies veniunt, dicit Domi- 3
nus. & conuertam conuersionem populi mei Israel, & Iuda, ait Dominus: & conuertam eos ad terram, quam dedi patribus eorum: & possidebunt eam. * Et hæc verba, 4
quæ locutus est Dominus ad Israel, & ad Iudam: * Quoniam hæc dicit Dominus: 5
Vocem terroris audiuimus: formido, & non est pax. * Interrogate, & videte si generat 6
masculus: quare ergo vidi omnis viri manum super lumbum suum, quasi parturientis, & conuersæ sunt vniuersæ facies in auruginem? * Væ, quia magna dies illa, nec est 7
similis eius: tempusque tribulationis est Iacob, & ex ipso saluabitur. Et erit in die illa, 8
ait Dominus exercituum: conteram iugum B
eius de collo tuo, & vincula eius diuumpam, & non dominabuntur ei amplius alieni: * Sed seruient Domino Deo suo, & Da- 9
uid regi suo, quem suscitabo eis. * Tu ergo 10
ne timeas serue meus Iacob, ait Dominus, neque paueas Israel: quia ecce ego saluabo te de terra longinqua, & semen tuum de terra captiuitatis eorum, & reuertetur Iacob, & quiescet, & cunctis affluet bonis, & non erit, quem formidet: * Quoniam tecum 11
ego sum, ait Dominus, vt saluem te: faciam enim consummationem in cunctis Gentibus, in quibus dispersi te: te autem non faciam in consummationem: sed castigabo te in iudicio, vt non videaris tibi innoxius. Quia hæc dicit Dominus: insanabilis fra- 12
ctura tua, pessima plaga tua. * Non est, qui 13
iudicet iudicium tuum ad alligandum: curationum vtilitas non est tibi. Omnes amatores tui obliti sunt tui, teque non quærent: plaga enim inimici percussi te castigatione crudeli: propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua. * 14
Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus: propter multitudinem 15
iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua feci hæc tibi. * Propterea omnes, qui come- 16
dunt te, deuorabuntur: & vniuersi hostes tui in captiuitatem ducentur: & qui te vastant, vastabuntur, cunctosque prædatores
17 tuos dabo in prædam. * Obducam enim cicatricem tibi, & à vulneribus tuis sanabo te, dicit Dominus. Quia ejectam vocauerunt te Sion: Hæc est, quæ non habebat re-
18 quirentem. * Hæc dicit Dñs: Ecce conuerD tam conuersionem tabernaculorum Iacob, & tectis eius miserebor, & ædificabitur ciuitas in excelso suo, & templum iuxta or-
19 dinem suum fundabitur. * Et egredietur de eis laus, voxque ludentium: & multiplicabo eos, & non minuentur: & glorificabo
20 eos, & non attenuabuntur. * Et erunt filij eius sicut à principio, & cœtus eius coram me permanebit: & visitabo aduersum om-
21 nes, qui tribulant eum. * Et erit dux eius ex eo: & princeps de medio eius producetur: & applicabo eum, & accedet ad me. quis enim iste est, qui applicet cor suum, vt ap-
22 propinquet mihi, ait Dominus? * Et eritis mihi in populum, & ego ero vobis in
23 Deum. * Ecce turbo Domini, furor egrediens, procella ruens, in capite impiorum
24 conquiescet. * Non auertet iram indignationis Dominus, donec faciat, & compleat cogitationem cordis sui: in nouissimo dierum intelliget is ea.

CAP. XXXI.

Dicit Dominus se reducturum populum Israel de captiuitate, vt in affluentia bonorum seruiat Domino: iubetur ergo Rachel non flere amplius filios suos: agnoscit Israel se meritò castigatum, ideòque pœnitentiam agit: de nouitate, quæ femina circumdabit virum: vigilabit Dominus ad reducendum Israel de vna aserba: de nouo pacto, quod feriet Dominus cum domo Israel, nec abijciet vnquam vniuersum illius semen.

1 IN tempore illo, dicit Dñs: Ero Deus vniA uersis cognationibus Israel, & ipsi erũt
2 mihi in populum. * Hæc dicit Dñs: Inuenit gratiam in deserto populus, qui remanserat à gladio: vadet ad requiem suam Israel. *
3 Longè Dñs apparuit mihi. Et in charitate perpetua dilexi te: ideò attraxi te, miseC
4 rans. * Rursumque ædificabo te, & ædificaberis virgo Israel: adhuc ornaberis tympanis tuis, & egredieris in choro ludentium. *
5 Adhuc plantabis vineas in montibus Samariæ: plantabunt plantantes, & donec
6 tempus veniat, non vindemiabunt: * Quia erit dies in qua clamabunt custodes in monte Ephraim: Surgite, & ascendamus in Sion
7 ad Dñm Deum nostrum. * Quia hæc dicit Dñs: Exultate in lætitia Iacob, & hinnite contra caput Gentium, personate, & cani-
B te, & dicite: Salua Dñe populum tuum, reli-
8 quias Israel. * Ecce ego adducam eos de terra Aquilonis, & congregabo eos ab extre-

Ioel. 2. a. 12. c. 11. Amos 5. c. 18. Soph. 1. d. 15. Is. 41. a. 1. & 44. a. 2. Luc. 1. g. 70

Super. 23. d. 19.

Is. 2. a. 2. Mich. 4. a. 1

mis terræ: inter quos erunt cæcus,& claudus,prægnans,& pariens simul, cœtus magnus reuertentium huc. *In fletu venient, 9
& in misericordia reducam eos: & adducã eos per torrentes aquarum in via rectà, & non impingent in ea:quia factus sum Israeli pater,& Ephraim primogenitus meus est.* 10
Audite verbũ Dñi Gentes, & annuntiate in insulis,quæ procul sunt, & dicite: Qui dispersit Israel, congregabit eum: & custodiet eum sicut pastor gregem suum. *Re- 11
demit enim Dñs Iacob, & liberauit eum de manu potentioris.*Et venient,& laudabunt in monte Sion: & confluent ad bona 12
Domini,super frumento,& vino,& oleo,& fœtu pecorum,& armentorum:eritque anima eorum, quasi hortus irriguus, & vltra non esurient.*Tunc lætabitur virgo in cho- 13
ro,iuuenes & senes simul:& conuertam luctum eorum in gaudium, & consolabor eos,& lætificabo à dolore suo. *Et inebria- 14
bo animam sacerdotum pinguedine: & populus meus bonis meis adimplebitur, ait
Matt.2.d.18. Dominus.*Hæc dicit Dominus:Vox in ex- 15
celso audita est lamentationis, luctus, & fletus Rachel plorantis filios suos,& nolentis consolari super eis,quia non sunt. *Hæc 16
dicit Dñs: Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lacrymis: quia est merces operi tuo,ait Dñs: & reuertentur de terra inimici. Et est spes nouissimis tuis,ait Dominus: 17
& reuertentur filij ad terminos suos. * Audiens audiui Ephraim transmigrantem:Ca- 18
stigasti me, & eruditus sum,quasi iuuenculus indomitus: conuerte me,& conuertar: quia tu Dñs Deus meus. * Postquam enim 19
conuertisti me, egi pœnitentiam: & postD quam ostendisti mihi,percussi femur meũ. Confusus sum,& erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ. * Si filius 20
honorabilis mihi Ephraim, si puer delicatus: quia ex quo locutus sum de eo,adhuc recordabor eius. Idcircò conturbata sunt viscera mea super eum: miserans miserebor eius: ait Dominus. *Statue tibi speculam, 21
pone tibi amaritudines: dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulasti: reuertere virgo Israel, reuertere ad ciuitates tuas istas. Vsquequò delicijs dissolueris filia va- 22
ga?quia creauit Dominus nouum super terram: FOEMINA CIRCVMDABIT VIE
RVM. * Hæc dicit Dominus exercituum 23
Deus Israel:Adhuc dicent verbum istud in terra Iuda,& in vrbibus eius,cum conuertero in captiuitatem eorum: Benedicat tibi Dominus, pulchritudo iustitiæ, mons sanctus: *Et habitabunt in eo Iudas, & omnes 24
ciuitates eius simul, agricolæ, & minantes greges. *Quia inebriaui animam lassam,& 25
omnem animam esurientem saturaui.Idcò 26
quasi de somno suscitatus sum: & vidi,
27 & somnus meus dulcis mihi. * Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & seminabo domum Israel, & domum Iuda semine ho-
28 minum,& semine iumentorum. * Et sicut vigilaui super eos,vt euellerem, & demolirer,& dissiparem,& disperderem,& affligerem: sic vigilabo super eos, vt ædificem,&
29 plantem,ait Dominus. *In diebus illis non dicent vltra: Patres comederunt vuam acerbam,& dentes filiorum obstupuerũt.* Ezec.18.a.2.
30 Sed vnusquisque in iniquitate sua morietur:omnis homo,qui comederit vuam acer-
31 bam, obstupescent dentes eius. * Ecce dies venient,dicit Dominus:& feriam domui Is- Heb.8.c.8.
32 rael,& domui Iuda fœdus nouum: * Non secundum pactum,quod pepigi cum patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum, vt educerem eos de Terra Ægypti, pactum, quod irritum fecerunt, & ego do-
33 minatus sum eorum,dicit Dominus. * Sed
F hoc erit pactum, quod feriam cum domo Hebr.10.c.16. Israel post dies illos, dicit Dominus: Dabo legem meam in visceribus eorum,& in corde eorum scribam eam: & ero eis in Deum,
34 & ipsi erunt mihi in populum. *Et non docebit vltra vir proximum suum, & vir fra- Act.10.b.43. trem suum, dicens: Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me, a minimo eorum vsque ad maximum, ait Dominus: quia propitiabor iniquitati eorum, & pec-
35 cati eorum non memorabor amplius. Hæc dicit Dñs, qui dat solem in lumine diei, ordinem lunæ, & stellarum in lumine noctis: qui turbat mare,& tonat fluctus eius,
36 Dominus exercituum nomen illi. *Si defecerint leges istæ coram me, dicit Dominus: tunc & semen Israel deficiet, vt
37 non sit gens coram me cunctis diebus. * Hæc dicit Dominus: Si mensurari potuerint cœli sursum, & inuestigari fundamenta terræ deorsum: & ego abijciam vniuersum semen Israel, propter omnia, quæ fecerunt, dicit Dominus. * Ec-
38 ce dies veniunt, dicit Dominus: & ædificabitur ciuitas Domino, à turre Hanamehel vsque ad portam anguli. * Et exibit
39 vltra norma mensuræ in conspectu eius super collem Gareb: & circuibit Goatha.*
40 Et omnem vallem cadauerum, & cineris, & vniuersam regionem mortis, vsque ad torrentem Cedron, & vsque ad angulum portæ equorum Orientalis, Sanctum Domini: non euelletur, & non destruetur vltra in perpetuum.

CA-

CAP. XXXII.

Obſidente Nabuchodonoſor Ieruſalem, Ieremias in atrio carceris poſitus agrum in Anathoth iuſſu Domini emit à ſuo patruele, iubetque ſeruari librum emptionis: refert coram Domino beneficia Iſraelitis præſtita: Dominus dicit ſe traditurum ciuitatem cum populo regi Babylonis propter illorum idololatriam, ſed poſtea reuocaturum ipſos in Ieruſalem, ac percuſſurum cum eis nouum fœdus, vt ſibi ex toto corde ſeruiant.

VErbum, quod factum eſt ad Ieremiam 1
à Dño, in anno decimo Sedeciæ regis A
Iuda: ipſe eſt annus decimus octauus Na
buchodonoſor. * Tunc exercitus regis Ba- 2
bylonis obſidebat Ieruſalem: & Ieremias
Propheta erat clauſus in atrio carceris, qui
erat in domo regis Iuda. * Clauſerat enim 3
eum Sedecias rex Iuda, dicens: Quare vati-
cinaris dicens: Hæc dicit Dñs: Ecce ego da-
bo ciuitatem iſtam in manus regis Babylo-
nis, & capiet eam? * Et Sedecias rex Iuda 4
non effugiet de manu Chaldæorum: ſed tra-
detur in manus regis Babylonis: & loque-
tur os eius cum ore illius, & oculi eius ocu-
los illius videbunt. * Et in Babylonem du 5
cet Sedeciam: & ibi erit donec viſitem eum,
ait Dñs. ſi autem dimicaueritis aduerſum
Chaldæos nihil proſperum habebitis. * Et 6
dixit Ieremias: Factum eſt verbum Dñi ad
me, dicens: * Ecce Hanameel filius Sellum 7
patruelis tuus veniet ad te, dicens: Eme tibi
agrum meum, qui eſt in Anathoth: tibi
enim competit ex propinquitate, vt emas. *
Et venit ad me Hanameel filius patrui mei, 8
ſecundum verbum Dñi ad veſtibulum car-
ceris, & ait ad me: Poſſide agrum meum, qui
eſt in Anathoth in Terra Beniamin: quia
tibi competit hæreditas, & tu propinquus
es, vt poſſideas. Intellexi autem, quod ver-
bum Dñi eſſet. * Et emi agrum ab Hana- 9
meel filio patrui mei, qui eſt in Anathoth:
& appendi ei argentum ſeptem ſtateres, &
decem argenteos. * Et ſcripſi in libro, & ſi- 10
gnaui, & adhibui teſtes: & appendi argen-
tum in ſtatera. * Et accepi librum poſſeſſio- 11
nis ſignatum, & ſtipulationes, & rata, & ſi-
gna forinſecus. * Et dedi librum poſſeſſio- 12
nis Baruch filio Neri filij Maaſiæ, in oculis
Hanameel patruelis mei, in oculis teſtium,
qui ſcripti erant in libro emptionis, & in
oculis omnium Iudæorum, qui ſedebant in
atrio carceris. * Et præcepi Baruch coram 13
eis dicens: * Hæc dicit Dñs exercituum C
Deus Iſrael. Sume libros iſtos, librum em- 14
ptionis hunc ſignatum, & librum hunc,
qui apertus eſt: & pone illos in vaſe fictili,
vt permanere poſſint diebus multis. * Hæc 15
enim dicit Dñs exercituum Deus Iſrael:
Adhuc poſſidebuntur domus, & agri, & vi-
neæ in terra iſta. * Et oraui ad Dñm, poſt- 16
quam tradidi librum poſſeſſionis Baruch
filio Neri, dicens: Heu, heu, heu, Dñe Deus: 17
ecce tu feciſti cœlum, & terram in fortitu-
dine tua magna, & in brachio tuo extento:
non erit tibi difficile omne verbum: * Qui 18
facis miſericordiam in millibus, & reddis Exod. 34. a. 7.
iniquitatem patrum in ſinum filiorum eo-
rum poſt eos: Fortiſſime, magne, & potens,
Dñs exercituum nomen tibi. * Magnus 19
conſilio, & incomprehenſibilis cogitatu:
cuius oculi aperti ſunt ſuper omnes vias
filiorum Adam, vt reddas vnicuique ſe-
cundum vias ſuas, & ſecundum fructum
adinuentionum eius. * Qui poſuiſti ſigna, 20
& portenta in Terra Ægypti vſque ad diem
hanc & in Iſrael, & in hominibus, & feciſti
tibi nomen ſicut eſt dies hæc. * Et eduxiſti 21
populum tuum Iſrael de Terra Ægypti, in
ſignis, & in portentis, & in manu robuſta,
& in brachio extento, & in terrore magno.
Et dediſti eis terram hanc, quam iuraſti 22
D patribus eorum, vt dares eis terram fluen-
tem lacte, & melle. * Et ingreſſi ſunt, & poſ- 23
ſederunt eam: & non obedierunt voci tuæ,
& in lege tua non ambulauerunt: omnia,
quæ mandaſti eis, vt facerent, non fecerunt:
et euenerunt eis omnia mala hæc. * Ecce 24
munitiones extructæ ſunt aduerſum ciui-
tatem, vt capiatur: et vrbis data eſt in ma-
nus Chaldæorum, qui præliantur aduerſus
eam, à facie gladij, & famis, et peſtilentiæ;
et quæcumque locutus es acciderunt, vt tu
ipſe cernis. * Et tu dicis mihi Dñs Deus: 25
Eme agrum argento, et adhibe teſtes: cum
vrbs data ſit in manus Chaldæorum? * Et 26
E factum eſt verbum Dñi ad Ieremiam, di-
cens: * Ecce ego Dñs Deus vniuerſæ car- 27
nis: nunquid difficile mihi erit omne verbū?
Propterea hæc dicit Dñs: Ecce ego tradam 28
ciuitatem iſtam in manus Chaldæorum, et
in manu regis Babylonis, et capient eam. *
Et venient Chaldæi præliantes aduerſum 29
vrbem hanc, et ſuccendeat eam igni, et cō-
burent eam, et domos, in quarum domati-
bus ſacrificabant Baal, & libabant dijs
alienis libamina ad irritandum me. * Erant 30
enim filij Iſrael, et filij Iuda, iugiter facien-
tes malum in oculis meis ab adoleſcentia
ſua: filij Iſrael, qui vſque nunc exacerbant
me in opere manuum ſuarum, dicit Dñs. *
Quia in furore, et in indignatione mea fa- 31
cta eſt mihi ciuitas hæc, à die, qua ædifica-
uerunt eam, vſque ad diem iſtam, qua au-
feretur de conſpectu meo. * Propter mili- 32
F tiam filiorum Iſrael, et filiorum Iuda, quam
fecerunt ad iracundiam me prouocantes,
ipſi & reges eorum, principes eorum, & ſa-
cerdo-

cerdotes eorum, et prophetæ eorum, viri Iuda, & habitatores Ieruſalem. * Et verte- 33
runt ad me terga, & non facies: cum docerem eos diluculo, & erudirem, & nollent
audire, vt acciperent diſciplinam. * Et po- 34
ſuerunt idola ſua in domo, in qua inuocatum eſt nomen meum, vt polluerent eam. *
4. Reg. 24. 2. 4. Et ædificaueruut excelſa Baal, quæ ſunt in 35
valle filij Ennom, vt initiarent filios ſuos, & filias ſuas Moloch: quod non mandaui eis,
nec aſcendit in cor meum, vt facerent abominationem hanc, & in peccatum deducerent Iudam. *Et nunc propter iſta, hæc di- 36
cit Dñs Deus Iſrael ad ciuitatem hanc, de de qua vos dicitis, quod tradetur in manus
regis Babylonis in gladio, & in fame, & in peſte. Ecce ego congregabo eos de vniuer- 37
ſis terris, ad quas eieci eos in furore meo, & in ira mea, & in indignatione grandi: & re
ducam eos ad locum iſtum, & habitare eos faciam confidenter. * Et erunt mihi in po- 38
pulum, & ego ero eis in Deum. * Et dabo 39
eis cor vnum, & viam vnam, vt timeant G me vniuerſis diebus: & bene ſit eis, & filijs
eorum poſt eos: Et feriam eis pactum ſem- 40
piternum, & non deſinam eis benefacere & timorem meum dabo in corde eorum, vt
non recedant à me. * Et lætabor ſuper eis, 41
cum benè eis fecero: & plantabo eos in terra iſta in veritate, in toto corde meo, & in
tota anima mea. * Quia hæc dicit Domi- 42
nus: Sicut adduxi ſuper populum iſtum omne malum hoc grande: ſic adducam ſuper
eos omne bonum, quod ego loquor ad eos. Et poſſidebuntur agri in terra iſta: de qua 43
vos dicitis, quod deſerta ſit, eo quod non remanſerit homo, & iumentum, & data ſit
in manus Chaldæorum. * Agri ementur 44
pecunia, & ſcribentur in libro, et imprimetur ſignum, & teſtis adhibebitur: in
Terra Beniamin, & in circuitu Ieruſalem, in ciuitatibus Iuda, & in ciuitatibus montanis, & in ciuitatibus campeſtribus, & in ciuitatibus, quæ ad Auſtrum ſunt: quia conuertam captiuitatem eorum, ait Dominus.

CAP. XXXIII.

Promittit Dominus ſe dimiſſurum peccata populi ſui, & à captiuitate reduƈturum, multis beneficijs ſubſequentibus: germinabit Dauid germen iuſtitiæ faciam iuſtitiam, & iudicium in terra, & firmiſſimum eſt pactum Domini cum Dauid, & ſemine Leui ab vehementer multiplicando.

ET factum eſt verbum Dñi ad Ieremiã 1
ſecundo, cum adhuc clauſus eſſet in Atrio carceris, dicens: *Hæc dicit Dominus, 2
qui facturus eſt, & formaturus illud, & paraturus, Dominus nomen eius. * Clama ad 3
me, & exaudiam te: & annuntiabo tibi grãdia, & firma, quæ neſcis. * Quia hæc dicit 4
Dñs Deus Iſrael ad domos vrbis huius, & ad domos regis Iuda, quæ deſtructæ ſunt, &
ad munitiones, & ad gladium. Venientium, 5
vt dimicent cum Chaldæis, & impleant eas cadaueribus hominum, quos percuſſi in furore meo, & in indignatione mea, abſcondens faciem meam à ciuitate hac, propter 6
omnem malitiam eorum. *Ecce ego obducam eis cicatricem, & ſanitatem, & curabo eos: & reuelabo illis deprecationem pacis, 7
& veritatis. * Et conuertam conuerſionem Iuda, & conuerſionem Ieruſalem: & ædificabo eos ſicut à principio, * Et emundabo 8
illos ab omni iniquitate ſua, in qua peccauerunt mihi: & propitius ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus deliquerunt
mihi, & ſpreuerunt me. *Et erit mihi in no- 9
B men, & in gaudium, & in laudem, & inexultationem cunctis gentibus terræ, quæ audierint omnia bona, quæ ego facturus ſum eis: & pauebunt, & turbabuntur in vniuerſis bonis, & in omni pace, quam ego faciam
eis. *Hæc dicit Dñs: Adhuc audietur in 10
loco iſto (quem vos dicitis eſſe deſertum, eo quod non ſit homo nec iumentum: in ciuitatibus Iuda, et foris Ieruſalem, quæ deſolatæ ſunt abſque homine, et abſque habitatore, et abſque pecore.) * Vox gaudij, 11
& vox lętitiæ, vox ſponſi, et vox ſponſæ, vox dicentium: Confitemini Domino exercituum, quoniam bonus Dñs, quoniam in æternum miſericordia eius: et portantium vota in domum Dñi: reducam enim conuerſionem terræ ſicut à principio,
dicit Dñs. * Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc erit in loco iſto deſerto abſque iumento, et in cunctis ciuitatibus eius, habitaculum paſtorum accubantium gre- 12
C gum. *In ciuitatibus montuoſis, et in ciuitatibus campeſtribus, et in ciuitatibus, quæ ad Auſtrum ſunt: et in Terra Beniamin, et
in circuitu Ieruſalem, et in ciuitatibus Iuda, adhuc tranſibunt greges ad manum nu- 13
merantis, ait Dominus. *Ecce dies veniunt, 14
dicit Dñs: et ſuſcitabo verbum bonum, quod locutus ſum ad domum Iſrael, et ad
domum Iuda. *In diebus illis, et in tempo- 15
re illo, germinare faciam Dauid germen iuſtitiæ: et faciet iudicium, et iuſtitiam in ter- 16
ra. *In diebus illis ſaluabitur Iuda, et Ieruſalem inhabitabit confidenter: et hoc eſt
nomen, quod vocabunt eum, Dñs iuſtus 17
noſter. *Quia hæc dicit Dominus: Non interibit de Dauid vir, qui ſedeat ſuper thro- 18
num domus Iſrael. *Et de ſacerdotibus, et de Leuitis non interibit vir à facie mea, qui offerat holocauſtomata, et incendat ſacrificium,

eium, & cædat victimas omnibus diebus.
Et factum est verbum Dñi ad Ieremiam, 19
dicens: * Hæc dicit Dñs: Si irritum potest 20
fieri pactum meum cum die, & pactum
meum cum nocte, vt non sit dies, & nox in
tempore suo: * Et pactum meum irritum et 21
se poterit cum Dauid seruo meo, vt non sit
ex eo filius, qui regnet in throno eius, &
Leuitæ, & Sacerdotes ministri mei. * Sicuti 22
enumerari non possunt stellæ cœli, & meti- D
ri arena maris: sic multiplicabo semen Da-
uid serui mei, & Leuitas ministros meos. *
Et factum est verbum Domini ad Iere- 23
miam, dicens: * Numquid non vidisti quid 24
populus hic locutus sit, dicens: Duę cogna-
tiones, quas elegerat Dominus, abiectæ
sunt: & populum meum despexerunt, eo
quod non sit vltra gens coram eis? * Hęc di- 25
cit Dominus: Si pactum meum inter diem,
& noctem, & leges cœlo, & terræ non po-
sui: * Equidem, & semen Iacob, & Da- 26
uid serui mei proijciam, vt non assumam
de semine eius principes seminis Abra-
ham, Isaac, & Iacob. reducam enim con-
uersionem eorum, & miserebor eis.

CAPVT XXXIV.

Prædicit Dominus se traditurum regem Sedeciam in manus regis Babylonis, vna cum Ierusalem, quam igni succendes, eo quod pactum, quod coram Domino pepigerant de dimittendis his liberis, quos ex Hebræis sibi in seruitutem subiecerant, non seruauerint.

VErbum, quod factum est ad Ieremiam 1
à Dño, quando Nabuchodonosor A
rex Babylonis, & omnis exercitus eius, vni-
uersaque regna terræ, quæ erant sub pote-
state manus eius, & omnes populi bella-
bant contra Ierusalem, & contra omnes vr-
bes eius, dicens: * Hæc dicit Dñs Deus Is- 2
rael: Vade, & loquere ad Sedeciam regem
Iuda: & dices ad eum: Hæc dicit Dñs: Ecce
ego tradam ciuitatem hanc in manus regis
Babylonis, & succendet eam igni. * Et tu 3
non effugies de manu eius: sed comprehen-
sione capieris, & in manu eius traderis; &
oculi tui oculos regis Babylonis videbunt,
& os eius cum ore tuo loquetur, & Baby-
lonem introibis. * Attamen audi verbum 4
Domini Sedecia rex Iuda Hæc dicit Dñs ad
te: Non morieris in gladio, * sed in pace 5
morieris, & secundùm combustiones pa-
trum tuorum regum priorum, qui fuerunt
ante te, sic comburent te: & væ Domine,
plangent te, quia verbum ego locutus sum,
dicit Dominus, * Et locutus est Ieremias 6
propheta ad Sedeciam regem Iuda vniuer- B
sa verba hæc in Ierusalem. * Et exercitus 7
regis Babylonis pugnabat contra Ierusalē,
& contra omnes ciuitates Iuda, quæ reli-
quę erant, contra Lachis, & contra Azecha:
hæ enim supererant de ciuitatibus Iuda,
vrbes munitæ. * Verbum, quod factum est 8
ad Ieremiam à Dño, postquam percussit
rex Sedecias fœdus cum omni populo in
Ierusalem, prædicans: * Vt dimitteret vnus- 9
quisque seruum suum, & vnusquisque an-
cillam suam, Hebræum, & Hebræam, libe-
ros: & nequaquam dominarentur eis, i. dest,
in Iudæo, & fratre suo. * Audierunt ergo 10
omnes principes, & vniuersus populus, qui
inierant pactum, vt dimitteret vnusquis-
que seruum suum, & vnusquisque ancil-
lam suam, liberos, & vltra non dominaren-
tur eis: audierunt igitur, & dimiserunt. * Et 11
conuersi sunt deinceps: & retraxerunt ser-
uos, & ancillas suas, quos dimise rant libe-
ros, & subiugauerunt in famulos, & famu-
las. * Et factum est verbum Dñi ad Ieremiā 12
à Dño, dicens: * Hæc dicit Dñs Deus Israel: 13
C Ego percussi fœdus cum patribus vestris, in
die qua eduxi eos de Terra Ægypti, de do-
mo seruitutis, dicens: Cum completi fue- 14 Exod. 21. b. Deut. 15. b. 21.
rint septem anni, dimittat vnusquisque fra-
trem suum Hebræum, qui venditus est ei,
& seruiet tibi sex annis: & dimittes eum à
te liberum: & non audierunt patres vestri
me, nec inclinauerunt aurem suam. Et cō- 15
uersi estis vos hodie, & fecistis, quod rectū
est in oculis meis, vt prædicaretis libertatē
vnusquisque ad amicum suum, & iuistis
pactum in conspectu meo, in domo, in qua
inuocatum est nomen meum super eam. * 16
D Et reuersi estis, & commaculastis nomen
meum: & reduxistis vnusquisque seruum
suum, & vnusquisque ancillam suam, quos
dimiseratis, vt essent liberi, & suæ potesta-
tis: & subiugastis eos, vt sint vobis serui, &
ancillæ. * Propterea hæc dicit Dñs. Vos non 17
audistis me, vt prædicaretis libertatem
vnusquisque fratri suo, & vnusquisque
amico suo: ecce ego prædico vobis liberta-
tem, ait Dñs, ad gladium, ad pestem, & ad
famem: & dabo vos in commotionem cun-
ctis regnis terræ. * Et dabo viros, qui præ- 18
uaricantur fœdus meum, & non obserua-
uerunt verba fœderis, quibus assensi sunt in
conspectu meo, vitulum quem concide-
runt in duas partes, et transierunt inter di-
uisiones eius: * Principes Iuda, et principes 19
Ierusalem, eunuchi, et sacerdotes, et omnis
populus terræ, qui transierunt inter diuisio-
nes vituli: * Et dabo eos in manus inimico- 20
rum suorum, et in manus quærentium ani-
mam eorum: et erit morticinum eorum in
escam volatilibus cœli, et bestijs terræ. * Et 21
Sedeciam regem Iuda, et principes eius,
dabo in manus inimicorum suorum, et in
manus

manus quærentium animas eorum, & in manus exercituum regis Babylonis, qui receſſerunt à vobis. *Ecce ego præcipio, dicit 22
Dominus, & reducam eos in ciuitatem hanc, & præliabuntur aduerſus eam, & capient eam, & incendent igni: & ciuitates Iuda dabo in ſolitudinem, eo quod non ſit habitator.

CAP. XXXV.

Exemplo obedientiæ Rechabitarum præcepta patris ſui licet dura ſeruantium, expoſtulat Dominus de pertinaci Iudæorum inobedientia aduerſus ipſius præcepta: quapropter his prænuntiat Dominus mala, illis autem bona.

VErbum, quod factum eſt ad Ieremiam 1
à Dño, in diebus Ioackim filij Joſiæ A
regis Iuda, dicens: Vade ad domum Recha- 2
bitarum: & loquere eis, & introduces eos
in domum Domini, in vnam exedram theſaurorum, & dabis eis bibere vinum. * Et 3
aſſumpſi Iezoniam filium Ieremiæ filij Habſanæ, & fratres eius, & omnes filios eius, & vniuerſam domum Rechabitarum:
* Et introduxi eos in domum Dñi ad gazo- 4
phylacium filiorum Hanan, filij Iegedelæ hominis Dei, quod erat iuxta gazophylacium principum, ſuper theſaurum Maaſiæ filij Sellum, qui erat cuſtos veſtibuli. Et po 5
ſui coram filijs domus Rechabitarum ſcyphos plenos vino, & calices: & dixi ad eos: Bibite vinum. *Qui reſponderunt: Non bi- 6
bemus vinum: quia Ionadab filius Rechab, B
pater noſter, præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum vos, & filij veſtri, vſque in ſempiternum: * Et domum non ædificabi- 7
tis, & ſementem non feretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis: ſed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus veſtris, vt viuatis diebus multis ſuper faciem terræ, in qua vos peregrinamini. *Obediuimus ergo 8
voci Ionadab filij Rechab, patris noſtri, in omnibus, quæ præcepit nobis, ita vt non biberemus vinum cunctis diebus noſtris nos, & mulieres noſtræ, filij, & filiæ noſtræ. * Et 9
non ædificaremus domos ad habitandum: & vineam, & agrum, & ſementem non habuimus: *Sed habitauimus in tabernacu- 10
lis, & obedientes fuimus, iuxta omnia, quæ præcepit nobis Ionadab pater noſter. Cum autem aſcendiſſet Nabuchodonoſor rex 11
Babylonis ad terram noſtram, diximus: Venite, & ingrediamur Ieruſalem à facie exercitus Chaldæorum, & à facie exercitus Syriæ: & manſimus in Ieruſalem. *Et factũ 12
eſt verbum Domini ad Ieremiam, dicens: *
Hæc dicit Dñs exercituum Deus Iſrael: Va- 13
de, & dic viris Iuda, & habitatoribus Ieru- C
ſalem: Nunquid non recipietis diſciplinam,
14 vt obediatis verbis meis, dicit Dñs? Præualuerunt ſermones Ionadab filij Rechab, quos præcepit filijs ſuis, vt non biberent vinum: & non biberunt vſque ad diem hãc, quia obedierunt præcepto patris ſui; ego autem locutus ſum ad vos, de mane conſurgens, & loquens, & non obediſtis mihi.*
15 Miſique ad vos omnes ſeruos meos prophetas conſurgens diluculo, mittenſque & dicens: Conuertimini vnuſquiſque à via ſua peſſima, & bona facite ſtudia veſtra: & nolite ſequi deos alienos, neque colatis eos: & habitabitis in terra, quam dedi vobis, & patribus veſtris: & non inclinaſtis aurem
16 veſtram, neque audiſtis me. *Firmauerunt D igitur filij Ionadab filij Rechab præceptum patris ſui, quod præceperat eis: populus
17 autem iſte non obediuit mihi. *Idcirco hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Ecce ego adducam ſuper Iuda, & ſuper omnes habitatores Ieruſalem, vniuerſam afflictionem, quam locutus ſum aduerſum illos: eò quod locutus ſum ad illos, & non audierunt: vocaui illos, & non reſponderunt
18 mihi. * Domui autem Rechabitarum dixit Ieremias: Hæc dicit Dñs exercituum Deus Iſrael: Pro eo, quod obediſtis præcepto Ionadab patris veſtri, & cuſtodiſtis omnia mandata eius & feciſtis vniuerſa, quæ præ-
19 cepit vobis: Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Non deficiet vir de ſtirpe Ionadab filij Rechab, ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.

CAP. XXXVI.

Iuſſu Domini mittit Ieremias incluſus carcere per Baruch librum comminationum, quem legat coram omni populo, vt reſipiſcant: porrò rex Ioachim ipſum igni conſumit, iubens Ieremiam, & Baruch comprehendi, qui abſconditi erant: Ieremias autem iuſſu Domini iubet Baruch alium ſcribere, & Ioakim, ac ſemen eius una cum Ieruſalem prædicit perdendos.

1 ET factum eſt in anno quarto Ioakim
A filij Joſiæ regis Iuda factum eſt verbum hoc ad Ieremiam à Domino, dicens: *
2 Tolle volumen libri, et ſcribes in eo omnia verba, quæ locutus ſum tibi aduerſum Iſrael, et Iudam, et aduerſum omnes gentes, à die qua locutus ſum ad te, ex diebus Joſiæ
3 vſque ad diem hanc: *Si forte audiente domo Iuda vniuerſa mala, quæ ego cogito facere eis, reuertatur vnuſquiſque à via ſua peſſima: et propitius ero iniquitati, et pec-
4 cato eorum. * Vocauit ergo Ieremias Baruch filium Neriæ: et ſcripſit Baruch ex ore Ieremiæ, omnes ſermones Domini, quos
5 locutus eſt ad eum, in volumine libri: * Et

præ-

Supr. 18. b. 11. & 25. b. 5.

præcepit Ieremias Baruch, dicens: Ego clauſus ſum, nec valeo ingredi domum Domini. * Ingredere ergo tu, & lege de volumine, in quo ſcripſiſti ex ore meo, verba Domini, audiente populo in domo Domini, in die ieiunij: inſuper & audiente vniuerſo Iuda, qui veniunt de ciuitatibus ſuis, leges eis: * Si forte cadat oratio eorum in conſpectu Dñi, & reuertatur vnuſquiſque à via ſua peſſima: quoniam magnus furor, & indignatio eſt, quam locutus eſt Dominus aduerſus populum hunc. * Et fecit Baruch filius Neriæ, iuxta omnia, quæ præceperat ei Ieremias propheta, legens ex volumine ſermones Dñi in domo Domini. * Factum eſt autem in anno quinto IoaKim filij Joſiæ regis Iuda, in menſe nono: prædicauerunt ieiunium in conſpectu Domini omni populo in Ieruſalem, & vniuerſæ multitudini, quæ confluxerat de ciuitatibus Iuda in Ieruſalem. * Legitque Baruch in volumine ſermonis Ieremiæ in domo Domini, in gazophylaceis Gamariæ filiæ Saphan ſcribæ, in veſtibulo ſuperiori, in introitu portæ nouæ domus Domini, audiente omni populo. * Cumq; audiſſet Michæas filius Gamariæ filij Saphan omnes ſermones Domini ex libro: * Deſcendit in domum regis ad gazophylacium ſcribæ: & ecce ibi omnes principes ſedebant: Eliſama ſcriba, & Dalaias filius Semeiæ, & Elnathan filius Achonor, & Gamarias filius Saphan, & Sedeias filius Hananiæ, & vniuerſi principes. Et nuntiauit eis Michæas omnia verba, quæ audiuit legente Baruch ex volumine in auribus populi. * Miſerunt itaque omnes principes ad Baruch, Iudi filium Nathaniæ filij Selemiæ, filij Chuſi, dicentes: Volumen ex quo legiſti audiente populo, ſume in manu tua, & veni. Tulit ergo Baruch filius Neriæ volumen in manu ſua, & venit ad eos, * Et dixerunt ad eum: Sede, & lege hæc in auribus noſtris. Et legit Baruch in auribus eorum. * Igitur cum audiſſent omnia verba, obſtupuerunt vnuſquiſque ad proximum ſuum: & dixerunt ad Baruch: Nuntiare debemus regi omnes ſermones iſtos. * Et interrogauerunt eum, dicentes: Indica nobis quomodo ſcripſiſti omnes ſermones iſtos ex ore eius. * Dixit autem eis Baruch: Ex ore ſuo loquebatur, quaſi legens ad me omnes ſermones iſtos: & ego ſcribebam in volumine atramento. * Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, & abſconde tu, & Ieremias, & nemo ſciat vbi ſitis. * Et ingreſſi ſunt ad regem in atrium: porrò volumen commendauerunt in gazophylacio Eliſamæ ſcribæ: & nuntiauerunt audiente rege omnes ſermones. * Miſitque rex Iudi, vt ſumeret volumen: qui tollens illud de gazophylacio Eliſamæ ſcribæ: legit audiente rege, & vniuerſis principibus, qui ſtabant circà regem. * Rex autem ſedebat in domo hiemali in menſe nono: & poſita erat arula coram eo plena prunis. * Cumq; legiſſet Iudi tres pagellas, vel quatuor, ſcidit illud ſcalpello ſcribæ, & proiecit in ignem, qui erat ſuper arulam, donec conſumeretur omne volumen igni, qui erat in arula. * Et non timuerunt, neque ſciderunt veſtimenta ſua, rex & omnes ſerui eius, qui audierunt vniuerſos ſermones iſtos. Verumtamen Elnathan, & Dalaias, & Gamarias, contradixerunt regi ne comburéret librũ: & non audiuit eos. * Et præcepit rex Ieremiel filio Amelech, & Saraiæ filio Ezriel, & Selemiæ filio Abdeel, vt comprehenderent Baruch ſcribam, & Ieremiam prophetam: abſcondit autem eos Dominus. * Et factum eſt verbum Domini ad Ieremiam prophetam, poſtquam combuſſerat rex volumen, & ſermones, quos ſcripſerat Baruch ex ore Ieremiæ, dicens: * Rurſum tolle volumen aliud: & ſcribe in eo omnes ſermones priores, qui erant in primo volumine, quod combuſſit IoaKim rex Iuda. * Et ad Ioakim regem Iuda, dices. Hæc dicit Dominus: Tu combuſſiſti volumen illud, dicens: Quare ſcripſiſti in eo annuntians: Feſtinus veniet rex Babylonis, & vaſtabit terram hãc, & ceſſare faciet ex illa hominem, & iumentum? * Propterea hæc dicit Dominus contra IoaKim regem Iuda: Non erit ex eo, qui ſedeat ſuper ſolium Dauid: & cadauer eius proijcietur ad æſtum per diem, & ad gelu per noctem, * Et viſitabo contra eum, & contra ſemen eius, & contra ſeruos eius, iniquitates ſuas: & adducam ſuper me, & ſuper habitatores Ieruſalem, & ſuper viros Iuda omne malum, quod locutus ſum ad eos, & non audierunt. * Ieremias autem tulit volumen aliud, & dedit illud Baruch filio Neriæ ſcribæ: qui ſcripſit in eo ex ore Ieremiæ omnes ſermones libri, quem combuſſerat Ioakim rex Iuda igni: & inſuper additi ſunt ſermones multo plures, quam antea fuerant.

CAP. XXXVII.

Sedecias Iechonia ſuccedens petit pro ſe orare Ieremiam, qui relicta à Chaldeis Ieruſalem propter aduentum exercitus Pharaonis, prophetat Chaldæos redituros, & Ieruſalem exuſturos: ipſe quoque Ieremias urbem egrediens, cæſus in carcerem detruditur: unde à Sedecia eductus, ſeruatur in veſtibulo carceris aſſignata ipſi in dies ſtipendia.

ET regnauit rex Sedecias filius Joſiæ pro Iechonia filio Ioakim: quem conſtituit

tuit regem Nabuchodonosor rex Babylonis in terra Iuda. * Et non obediuit ipse,& 2
serui eius,& populus terræ,verbis Domini,
quæ locutus est in manu Ieremiæ prophetæ. * Et misit rex Sedecias Iuchal filium Se- 3
lemiæ, & Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem, ad Ieremiam prophetam, dicens:
Ora pro nobis Dñm Deum nostrum. * Ieremias autem liberè ambulabat in medio 4
populi: non enim miserant eum in custodiam carceris. Igitur exercitus Pharaonis
egressus est de Ægypto:& audientes Chaldæi,qui obsidebant Ierusalem, huiusce-
modi nuntium, recesserunt ab Ierusalem. * Et 5
factum est verbum Domini ad Ieremiam B
prophetam, dicens: * Hæc dicit Dominus 6
Deus Israel: Sic dicetis regi Iuda, qui misit
vos ad me interrogandum: Ecce exercitus
Pharaonis, qui egressus est vobis in auxi-
lium, reuertetur in terram suam in Ægyp-
tum. *Et redient Chaldæi,& bellabunt cõ- 7
tra ciuitatem hanc: & capient eam, & suc-
cendent eam igni. Hæc dicit Dominus: No- 8
lite decipere animas vestras,dicentes: Eun-
tes abibunt, & recedent à nobis Chaldæi:
quia non abibunt. * Sed & si percusseritis 9
omnem exercitum Chaldæorum, qui præ-
liantur aduersum vos, & derelicti fuerint
ex eis aliqui vulnerati: singuli de tentorio
suo consurgent, & incendent ciuitatem
hanc igni. *Ergo cum recessisset exercitus 10
Chaldæorum ab Ierusalem propter exer-
citum Pharaonis,*Egressus est Ieremias de 11
Ierusalem, vt iret in Terram Beniamin, &
diuideret ibi possessionem in conspectu ci-
uium. Cumque peruenisset ad portam Be- 12
niamin, erat ibi custos portæ per vices, no-
mine Ierias,filius Selemiæ filij Hananiæ, & C
apprehendit Ieremiam propheram,dicens;
Ad Chaldæos profugis.* Et respondit Iere- 13
mias: Falsum est,non fugio ad Chaldæos.
Et non audiuit eum: sed comprehendit Ie-
rias Ieremiam, & adduxit eum ad princi-
pes. *Quam ob rem irati principes contra 14
Ieremiam, cæsum eum miserunt in carce-
rem,qui erat in domo Ionathan scribæ: Ip-
se enim præpositus erat super carcerem. *
Itaque ingressus est Ieremias in domum la- 15
ci, & in ergastulum: & sedit ibi Ieremias
diebus multis: * Mittens autem Sedecias 16
rex tulit eum:& interrogauit eum in domo D
sua abscondité, & dixit: Putasne est sermo
a Domino? Et dixit Ieremias: Est,& ait: in
manus regis Babylonis traderis. * Et dixit 17
Ieremias ad regem Sedeciam: Quid pecca-
ui tibi, & seruis tuis, & populo tuo, quia
misisti me in domum carceris? * Vbi sunt 18
prophetæ vestri, qui prophetabant vobis,
dicebant: Non veniet rex Babylonis super
vos,& super terram hanc? *Nunc ergo au- 19
di obsecro domine mi rex: valeat deprecatio mea in conspectu tuo: & ne me remittas in domum Ionathan scribæ, ne moriar
20 ibi. * Præcepit ergo rex Sedecias,vt traderetur Ieremias in vestibulo carceris, & daretur ei torta panis quotidie, excepto pulmento,donec consumerentur omnes panes de ciuitate: & mansit Ieremias in vestibulo carceris.

CAP. XXXVIII.

Ieremias principibus à rege traditus mittitur in lacum lutosum; vnde iussu regis per Abdemelech eductus in vestibulum carceris suadet regi, vt egrediatur ad Chaldæos, aliequi nec ipse ecs effugiet, & ciuitas ab eis igne succendetur: iubet quoque rex Ieremiæ, vt hoc colloquium seruet secretum.

1 AVdiuit autem Saphatias filius Mathã,
A & Gedelias filius Phassur, & Iuchal
filius Selemiæ, & Phassur filius Melchiæ,
sermones, quos Ieremias loquebatur ad
2 omnem populum, dicens: * Hæc dicit Dñs: Sup.21.8.9
Quicunque manserit in ciuitate hac, mo-
rietur gladio,& fame, & peste: qui autem
profugerit ad Chaldæos, viuet, & erit ani-
3 ma eius salua,& viuens. * Hæc dicit Dñs:
Tradendo tradetur ciuitas hæc in manu
exercitus regis Babylonis,& capiet eam. *
4 Et dixerunt principes regi:Rogamus,vt oc-
B cidatur homo iste: de industria enim dis-
soluit manus virorum bellantium, qui re-
manserunt in ciuitate hac, & manus vni-
uersi populi, loquens ad eos iuxta verba
hæc: siquidem homo iste non quærit pa-
5 cem populo huic,sed malum. * Et dixit rex
Sedecias: Ecce ipse in manibus vestris est:
nec enim fas est regem vobis quidquam ne-
6 gare. *Tulerunt ergo Ieremiam,& proiece-
runt eum in lacum Melchiæ filij Amelech,
qui erat in vestibulo carceris: & submise-
runt Ieremiam funibus in lacum, in quo
non erat aqua, sed lutum: descendit itaque
7 Ieremias in cœnum. * Audiuit autem Ab-
demelech Æthiops vir eunuchus, qui erat
in domo regis, quod misissent Ieremiam in
lacum: porrò rex sedebat in porta Benia-
8 min, *Et egressus est Abdemelech de domo
9 regis,& locutus est ad regem,dicens: * Do-
C mine mi rex, malè fecerunt viri isti omnia
quæcumque perpetrarunt contra Ieremiã
prophetam, mittentes eum in lacum, vt
moriatur ibi fame,non sunt enim panes vl-
10 tra in ciuitate. * Præcepitque rex Ab-
demelech Æthiopi, dicens: Tolle tecum
hinc triginta viros, & leua Ieremiam pro-
11 phetam de lacu antequam moriatur. *As-
sumptis ergo Abdemelech secum viris, in-
gressus est domum regis, quæ erat sub cel-
lario: & tulit inde veteres pannos,& anti-

qua

qua,quæ computruerant, & ſubmiſit ea ad Ieremiam in lacum per funiculos. *Dixit- 12
que Abdemelech Æthiops ad Ieremiam: Pone veteres pannos, & hæc ſciſſa, & putrida, ſub cubito manuum tuarum, & ſuper funes. fecit ergo Ieremias ſic. Et extra- 13
xerunt Ieremiam funibus, & eduxerunt D
eum de lacu: manſit autem Ieremias in veſtibulo carceris. *Et miſit rex Sedecias, & 14
tulit ad ſe Ieremiam prophetam ad oſtium tertium, quod erat in domo Dñi: & dixit rex ad Ieremiam: Interrogo ego te ſermonem, ne abſcondas me aliquid. * Dixit au- 15
tem Ieremias ad Sedeciam: Si annuntiauero tibi, nunquid non interficies me? & ſi conſilium dedero tibi, non me audies. *Iu- 16
rauit ergo rex Sedecias Ieremiæ clam, dicens: Viuit Dominus, qui fecit nobis animam hanc, ſi occidero te, & ſi tradidero te in manus virorum iſtorum, qui quærunt animam tuam. *Et dixit Ieremias ad Sede- 17
ciam: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Si profectus exieris ad princi- E
pes regis Babylonis, viuet anima tua, & ciuitas hæc non ſuccendetur igni: & ſaluus eris tu, & domus tua. * Si autem non exie- 18
ris ad principes regis Babylonis, tradetur ciuitas hæc in manus Chaldæorum, & ſuccendent eam igni: & tu non effugies de manu eorum. *Et dixit rex Sedecias ad Ie- 19
remiam: Solicitus ſum propter Iudæos, qui transfugerunt ad Chaldæos: ne fortè tradar in manus eorum, & illudant mihi. * Re- 20
ſpondit autem Ieremias: Non te tradent. audi quæſo vocem Dñi, quam ego loquor ad te, & bene tibi erit, & viuet anima tua. Quod ſi nolueris egredi: iſte eſt ſermo, quē 21
oſtendit mihi Dñs: *Ecce omnes mulieres, 22
quæ remanſerunt in domo regis Iuda, edu- F
centur ad principes regis Babylonis: & ipſę dicent: Seduxerunt te, & prævaluerunt aduerſum te viri pacifici tui, demerſerunt in cœno, & in lubrico pedes tuos, & receſſerunt à te. *Et omnes vxores tuæ, & filij tui 23
educentur ad Chaldæos, & non effugies manus eorum, ſed in manu regis Babylonis capieris: & ciuitatem hanc comburet igni. Dixit ergo Sedecias ad Ieremiam: Nullus 24
ſciat verba hæc, & non morieris. *Si autem 25
audierint principes, quia locutus ſum te- G
cum, & venerint ad te, & dixerint tibi: Indica nobis quid locutus ſis cum rege, ne celes nos, & non te interficiemus: & quid locutus eſt tecum rex: *Dices ad eos: Pro- 26
ſtraui ego preces meas coram rege, ne me reduci iuberet in domum Ionathan, & ibi morerer. * Venerunt ergo omnes principes 27
ad Ieremiam, & interrogauerunt eum: & locutus eſt eis, iuxta omnia verba, quæ præceperat ei rex, & ceſſauerunt ab eo; nihil 28
enim fuerat auditum. * Manſit verò Ieremias in veſtibulo carceris, vſque ad diem, quo capta eſt Ieruſalem: & factum eſt, vt caperetur Ieruſalem.

CAP. XXXIX.

Ieruſalem à rege Babylonis capta, rex Sedecias fugiens capitur vna cum principibus; eiuſ filij in conſpectu ipſius trucidantur cum nobilibus, ipſeque excecatur, ac vinctus in Babylonem ducitur: ſubuerſo autem muro Ieruſalem, & palatio, aliiſque domibus igne ſuccenſis, pars vulgi transfertur in Babylonem, & pars Ieroſolymis relinquitur, Ieremias verò de carceris veſtibulo liber educitur.

1 A Anno nono Sedeciæ regis Iuda, menſe 4. Reg. 25.
decimo, venit Nabuchodonoſor rex 2. 1
Babylonis & omnis exercitus eius ad Ieru- Inf. 52. 2. 4.
2 ſalem, & obſidebant eam. *Vndecimo autē anno Sedecię, menſe quarto, quinta menſis,
3 aperta eſt ciuitas. * Et ingreſſi ſunt omnes principes regis Babylonis, & ſederunt in porta media: Neregel, Sereſer, Semegarnabu, Sarſachim, Rabſates, Neregel, Sereſer, Rebmag, & omnes reliqui principes regis
4 Babylonis. * Cumque vidiſſet eos Sedecias rex Iuda, & omnes viri bellatores, fugerunt: & egreſſi ſunt nocte de ciuitate per viam horti regis, & per portam, quæ erat inter duos muros, & egreſſi ſunt ad viam
5 deſerti. *Perſecutus eſt autem eos exercitus B
Chaldęorum: & comprehenderunt Sedeciam in campo ſolitudinis Ierichontinę, & captum adduxerunt ad Nabuchodonor regem Babylonis in Reblata, quæ eſt in Terra
6 Emath: & locutus eſt ad eum iudicia. * Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ in Reblatha, in oculis eius: & omnes nobiles
7 Iuda occidit rex Babylonis. * Oculos quoque Sedeciæ eruit: & vinxit eum compedi-
8 bus, vt duceretur in Babylonem. * Domum quoque regis, & domum vulgi ſuccenderūt Chaldæi igni, & murum Ieruſalem ſubuerterunt. *Et reliquias populi, qui remanſe-
9 C
rant in ciuitate, & perfugas, qui transfugerant ad eum, & ſuperfluos vulgi, qui remāſerant, tranſtulit Nabuzardan magiſter mi-
10 litum in Babylonem. * Et de plebe pauperum, qui nihil penitus habebant, dimiſit Nabuzardan magiſter militum in Terra Iuda: & dedit eis vineas, & ciſternas in die
11 illa. *Præcepérat autem Nabuchodonoſor rex Babylonis de Ieremia Nabuzardan
12 magiſtro militum, dicens: * Tolle illum, & pone ſuper eum oculos tuos, nihilque ei mali facias: ſed, vt voluerit, ſic facias ei. *
13 Miſit ergo Nabuzardan princeps militiæ, & Nabuſezban, & Rabſares, & Neregel, & Sereſer, & Rebmag, et omnes optimates regis

gis Babylonis, * Miserunt, & tulerunt Ie- 14
remiam de vestibulo carceris, & tradide-
runt eum Godoliæ filio Ahicam filij Sa-
phan, vt intraret in domum, & habitaret in
populo. * Ad Ieremiam autem factus fue- 15
rat sermo Domini, cum clausus esset in ve- D
stibulo carceris dicens: * Vade, & dic Ab- 16
demelech Æthiopi, dicens: Hæc dicit Do-
minus exercituum Deus Israel: Ecce ego
inducam sermones meos super ciuitatem
hanc in malum, & non in bonum: & erunt
in conspectu tuo in die illa. * Et liberabo te 17
in die illa, ait Dominus: & non traderis in
manus virorum, quos tu formidas: Sed
eruens liberabo te, & gladio non cades: sed
erit tibi anima tua in salutem, quia in me
habuisti fiduciam, ait Dominus.

CAP. XL.

Ieremiæ permittitur liberè habitare vbicumque voluerit; qui vna cum dispersis Iudæis venit ad Godoliam præfectum reliquiæ Iudæorum: qui Godolias audire noluit Iohanan monentem ipsum de Ismahel insidiante ei mortem.

SErmo, qui factus est ad Ieremiam à Do- 1
mino, postquam dimissus est à Nabu- A
zardan magistro militiæ de Rama, quando
tulit eum vinctum catenis in medio om-
nium, qui migrabant de Ierusalem, & Iuda,
ducebantur in Babylonem. * Tollens ergo 2
princeps militiæ Ieremiam, dixit ad eum:
Dñs Deus tuus locutus est malum hoc su-
per locum istum, * Et adduxit: & fecit Do- 3
minus sicut locutus est, quia peccastis Do-
mino, & non audistis vocem eius, & factus
est vobis sermo hic. * Nunc ergo ecce solui 4
te hodie de catenis, quæ sunt in manibus
tuis: si placet tibi, vt venias mecum in Ba-
bylonem, veni: & ponam oculos meos su-
per te: si autem displicet tibi venire me-
cum in Babylonem, reside: ecce omnis ter-
ra in conspectu tuo est: quod elegeris, &
quo placuerit tibi, vt vadas, illuc perge. *
Et mecum noli venire: sed habita apud 5
Godoliam filium Ahicam filij Saphan,
quem præposuit rex Babylonis ciuitatibus B
Iuda: habita ergo cum eo in medio popu-
li: vel quocumque placuerit tibi, vt vadas,
vade. Dedit quoque ei magister militiæ
cibaria, & munuscula, & dimisit eum. *
Venit autem Ieremias ad Godoliam filium 6
Ahicam in Masphath, & habitauit cum eo
in medio populi, qui relictus fuerat in terra.
Cumque audissent omnes principes exer- 7
citus, qui dispersi fuerant per regiones, ipsi
& socij eorum, quod præfecisset rex Baby-
lonis Godoliam filium Ahicam terræ, &
quod commendasset ei viros, & mulieres,
& paruulos, & de pauperibus terræ, qui
8 non fuerant translati in Babylonem: Vene-
runt ad Godoliam in Masphath: & Ismahel
C filius Nathaniæ, & Iohanan, & Ionathan fi-
lij Caree, & Sareas filius Thanehumeth, &
filij Ophni, qui erant de Netophati, & Iezo-
nias filius Maachathi, ipsi & viri eorum. *
9 Et iurauit eis Godolias filius Ahicam filij
Saphan, & comitibus eorum, dicens: Nolite 4. Reg. 25.
timere seruire Chaldæis, habitate in terra, f. 24.
& seruite regi Babylonis, & benè erit vobis.
10 Ecce ego habito in Masphath, vt respon-
deam præcepto Chaldæorum, qui mittun-
tur ad nos: vos autem colligite vindemiam, & messem, & oleum, & con-
dite in vasis vestris, & manete in vrbi-
11 bus vestris, quas tenetis. * Sed & om-
nes Iudæi, qui erant in Moab, & in
filijs Ammon, & in Idumæa, & in vni-
uersis regionibus, audito, quod dedisset rex
Babylonis reliquias in Iudæa, & quod præ-
posuisset super eos Godoliam filium Ahi-
12 cam filij Saphan: * Reuersi sunt, inquam,
omnes Iudæi de vniuersis locis, ad quæ
D profugerant, & venerunt in terram Iuda ad
Godoliam in Masphath: & collegerunt vi-
13 num, & messem multam nimis. * Iohanan
autem filius Caree, & omnes principes
exercitus, qui dispersi fuerant in regioni-
14 bus, veniunt ad Godoliam in Masphat. *
Et dixerunt ei: Scito, quod Baalis rex filio-
rum Ammon misit Ismahel filium Natha-
niæ percutere animam tuam. Et non cre-
15 didit eis Godolias filius Ahicam. Iohanan
autem filius Caree dixit ad Godoliam seor-
sum in Masphath, loquens: Ibo, & percu-
tiam Ismahel filium Nathaniæ nullo scien-
te, ne interficiat animam tuam, & dissipen-
tur omnes Iudæi, qui congregati sunt ad te,
16 & peribunt reliquiæ Iuda. * Et ait Godo-
lias filius Ahicam ad Iohanan filium Ca-
ree: Noli facere verbum hoc: falsum enim
tu loqueris de Ismahel.

CAP. XLI.

Ismahel dolo occidit Godoliam præfectum cum Iudæis, & Chaldæis, qui cum eo erant in Masphath; alios que octoginta interimens, pepercit decem, qui se thesauros habere dicebant: ac tandem veritus Iohanan, & principes bellatorum fugit cum octo viris, liberato populo, quem ceperat captiuum: omnes autem, qui reliqui sunt, statuunt fugere in Ægyptum à facie Chaldæorum.

1 ET factum est in mense septimo, venit
A Ismahel filius Nathaniæ, filij Elisama
de semine regali, & optimates regis, & de-
cem viri cum eo, ad Godoliam filium Ahi-
cam in Masphath: & comederunt ibi pa-

nes

nes simul in Masphath: *Surrexit autem 2
Ismahel filius Nathaniæ,& decem viri,qui
cum eo erant,& percusserunt Godoliam fi-
lium Ahicam filij Saphan gladio, & inter-
fecerunt eum, quem præfecerat rex Baby-
lonis terræ. *Omnes quoque Iudæos, qui 3
erant cum Godolia in Masphath, & Chal-
dæos, qui reperti sunt ibi, & viros bellato-
res percussit Ismahel. *Secundo autem die 4
postquam occiderat Godoliam, nullo ad-
huc sciente, *Venerunt viri de Sichem,& 5
de Silo, & de Samaria octoginta viri, rasi
barba, & scissis vestibus, & squallentes: &
munera, & thus habebant in manu, vt of-
ferrent in domo Domini.*Egressus ergo Is- 6
mahel filius Nathaniæ in occursum eorum B
de Masphath,incedens & plorans ibat: cum
autem occurrisset eis, dixit ad eos. *
Venite ad Godoliam filium Ahicam. *Qui 7
cum venissent ad medium ciuitatis, inter-
fecit eos Ismahel filius Nathaniæ circa me-
dium laci,ipse, & viri,qui erant cum eo. *
Decem autem viri reperti sunt inter eos, 8
qui dixerunt ad Ismahel: Noli occidere
nos: quia habemus thesauros in agro fru-
menti: & hordei,& olei, & mellis. Et cessauit, & non interfecit eos cum fratribus
suis. *Lacus autem, in quem proiecerat Is- 9
mahel omnia cadauera virorum,quos per-
cussit propter Godoliam, ipse est, quem fe-
cit rex Asa propter Baasa regem Israel: ip-
sum replent Ismahel filius Nathaniæ oc-
cisis.*Et captiuas duxit Ismahel omnes re- 10
liquias populi,qui erant in Masphath:filias C
regis, & vniuersum populum, qui remansserat in Masphath: quos commendauerat
Nabuzardan princeps militiæ Godoliæ filio
Ahicam.Et cæpit eos Ismahel filius Natha-
niæ,& abijt,vt transiret ad filios Ammon.*
Audiuit autem Iohanan filius Caree, & 11
omnes principes bellatorum, qui erant
cum eo, omne malum, quod fecerat Ismahel filius Nathaniæ.*Et assumptis vniuersis 12
viris,profecti sunt, vt bellarent aduersum
Ismahel filium Nathaniæ, & inuenerunt
eum ad aquas multas, quæ sunt in Gabaon.
Cumque vidisset omnis populus, qui erat 13
cum Ismahel,Iohanan filium Caree,& vni-
uersos principes bellatorum, qui erant
cum eo lætati sunt. *Et reuersus est omnis 14
populus, quem cœperat Ismahel in Mas-
phath: reuersusque abijt ad Iohanan filium D
Caree.*Ismahel autem filius Nathaniæ fu- 15
git cum octo viris à facie Iohanan,& abijt
ad filios Ammon. *Tulit ergo Iohanan fi- 16
lius Caree, & omnes principes bellato-
rum, qui erant cum eo, vniuersas reliquias
vulgi, quas reduxerat ab Ismahel filio Na-
thaniæ de Masphath, postquam percussit
Godoliam filium Ahicam; fortes viros ad
prælium, & mulieres, & pueros,& eunu-
17 chos,quos reduxerat de Gabaon. *Et abie-
runt, & sederunt peregrinantes in Cha-
maam, quæ est iuxta Bethlehem, vt perge-
18 rent,& introirent Ægyptum A facie Chal-
dæorum: timebant enim eos,quia percus-
serat Ismahel filius Nathaniæ Godoliam
filium Ahicam, quem præposuerat rex Ba-
bylonis in terra Iuda.

CAP. XLII.

Missus Ieremias ad orandum, ac consulendum Dominum pro reliquijs Iudæorum respondet ipsos fore salnos si in Iudea maneant: si autem in AEgyptum, fugiant, dicit eos omnes gladio, fame, & peste moriturós.

1 ET accesserunt omnes principes bellato-
A rum,& Iohanan filios Caree, & Iezo-
nias filius Osaiæ,& reliquum vulgus à par-
2 uo vsque ad magnum:*Dixeruntque ad Ie-
remiam prophetam:Cadat oratio nostra in
conspectu tuo: & ora pro nobis ad Domi-
num Deum tuum, pro vniuersis reliquijs
istis: quia derelicti sumus pauci de pluri-
3 bus, sicut oculi tui nos intuentur: *Et an-
nuntiet nobis Dominus Deus tuus viam,
per quam pergamus, & verbum, quod fa-
4 ciamus. *Dixit autem ad eos Ieremias
propheta: Audiui: ecce ego oro ad Domi-
num Deum vestrum secundum verba ve-
stra. omne verbum, quodcunque respon-
derit mihi, indicabo vobis; nec celabo vos
5 quidquam: *Et illi dixerunt ad Ieremiam:
Sit Dominus inter nos testis veritatis, &
fidei,si non iuxta omne verbum,in quo mi-
serit te Dominus Deus tuus ad nos, sic fa-
6 ciemus. *Siue bonum est, siue malum,voci
Domini Dei nostri, ad quem mittimus te,
obedietmus: vt benè sit nobis cum audieri-
7 mus vocem Domini Dei nostri. *Cum au-
B tem completi essent decem dies,factum est
8 verbum Domini ad Ieremiam. *Vocauit-
que Iohanan filium Caree,& omnes princi-
pes bellatorũ, qui erant cum eo,& vniuer-
sum populum à minimo vsque ad magnũ.
9 Et dixit ad eos: Hæc dicit Dominus Deus
Israel, ad quem misistis me, vt prosterne-
10 rem preces vestras in conspectu eius: *Si
quiescentes manseritis in terra hac, ædifi-
cabo vos,et non destruam,plantabo,et non
euellam:iam enim placatus sum super ma-
11 lo quod feci vobis. *Nolite timere à facie
regis Babylonis,quem vos pauidi formida-
tis, nolite metuere eum, dicit Dominus:
quia vobiscum sum ego, vt saluos vos fa-
12 ciam, et eruam de manu eius. *Et dabo
vobis misericordias, et miserebor vestri, et
13 habitare vos faciam in terra vestra. *Si
C autem dixeritis vos: Non habitabimus in

terra iſta , nec audiemus vocem Domini C
Dei noſtri, * Dicentes: Nequaquam,ſed ad 14
Terram Ægypti pergemus : vbi non vide-
bimus bellum, & clangorem tubæ non au-
diemus,& famem non ſuſtinebimus : & ibi
habitabimus : * Propter hoc nunc audite 15
verbum Domini reliquiæ Iuda : Hæc dicit
Dominus exercituum, Deus Iſrael : Si po-
ſueritis faciem veſtram , vt ingrediamini
Ægyptum, & intraueritis, vt ibi habitetis :
Gladius,quem vos formidatis,ibi compre- 16
hendet vos in Terra Ægypti : & fames, pro
qua eſtis ſoliciti,adhærebit vobis in Ægyp-
to, & ibi moriemini. * Omneſque viri, qui 17
poſuerunt faciem ſuam,vt ingrediantur Æ-
gyptum,vt habitent ibi, morientur gladio ,
& fame, & peſte : nullus de eis remanebit,
nec effugiet à facie mali , quod ego afferam
ſuper eos. *Quia hæc dicit Dominus exer- 18
cituum, Deus Iſrael : Sicut conflatus eſt fu- D
ror meus , & indignatio mea ſuper habita-
tores Ieruſalem : ſic conflabitur indignatio
mea ſuper vos, cum ingreſſi fueritis Ægyp-
tum , & eritis in iusiurandum, & in ſtupo-
rem, & in maledictum, & in opprobrium :
& nequaquam vltra videbitis locum iſtum:
Verbum Domini ſuper vos reliquiæ Iuda : 19
Nolite intrare Ægyptum : ſcientes ſcietis,
quia obteſtatus ſum vos hodie, * Quia de- 20
cepiſtis animas veſtras : vos enim miſiſtis
me ad Dominum Deum noſtrum,dicentes:
Ora pro nobis ad Dominum Deum no-
ſtrum , & iuxta omnia quæcumque dixerit
tibi Dominus Deus noſter,ſic annuntia no-
bis,& faciemus. *Et annuntiaui vobis ho- 21
die,& non audiſtis vocem Domini Dei ve-
ſtri,ſuper vniuerſis pro quibus miſit me ad
vos. * Nunc ergo ſcientes ſcietis , quia 22
gladio , & fame , & peſte moriemini in lo-
co , ad quem voluiſtis intrare, vt habitare-
tis ibi .

CAP. XLIII.

Reliquiæ Iudæorum non audientes Domini præceptum,quod referebat Ieremias,proficiſcuntur vnacum Ieremia,& Baruch in Ægyptum: vbi conſtitutus Ieremias ; vaticinatur regem Babylonis vaſtaturum Terram Ægypti cum idolis ſuis, eique dominaturum.

FActum eſt autem,cum compleſſet Iere- 1
mias loquens ad populum vniuerſos A
ſermones Domini Dei eorum , pro quibus
miſerat eum Dominus Deus eorum ad il-
los,omnia verba hæc: * Dixit Azarias filius 2
Oſaiæ , & Iohanan filius Caree , & omnes
viri ſuperbi,dicentes ad Ieremiam: Menda-
cium tu loqueris : non miſit te Dominus
Deus noſter, dicens: ne ingrediamini Ægy-
ptum,vt habitetis illic . * Sed Baruch filius 3
Neriæ incitat te aduerſum nos , vt tradat
nos in manus Chaldæorum , vt interficiat
4 nos , & traduci faciat in Babylonem . * Et
non audiuit Iohanan filius Caree,& omnes
principes bellatorum , & vniuerſus popu-
lus , vocem Domini , vt manerent in Terra
5 Iuda. * Sed tollens Iohanan filius Caree, &
vniuerſi principes bellatorum , vniuerſos
reliquiarum Iuda , qui reuerſi fuerant de
cunctis Gentibus, ad quas fuerant ante di-
6 ſperſi,vt habitarent in Terra Iuda : * Viros,
& mulieres,& paruulos, & filias regis , &
omnem animam , quam reliquerat Nabu-
zardan princeps militiæ cum Godolia filio
Ahicam filij Saphan, & Ieremiam prophe-
7 tam,& Baruch filium Neriæ . * Et ingreſſi
C ſunt Terram Ægypti , quia non obedierunt
voci Domini . & venerunt vſque ad Taph-
8 nis . * Et factus eſt ſermo Domini ad Iere-
9 miam in Taphnis , dicens : * Sume lapides
grandes in manu tua , & abſcondes eos in
crypta, quæ eſt ſub muro latericio in porta
domus Pharaonis in Taphnis , cernentibus
10 viris Iudæis:*Et dices ad eos:Hæc dicit Do-
minus exercituum Deus Iſrael : Ecce ego
mittam , & aſſumam Nabuchodonoſor re-
gem Babylonis ſeruum meum : & ponam
thronum eius ſuper lapides iſtos, quos ab-
ſcondi, & ſtatuet ſolium ſuum ſuper eos . *
11 Venienſque percutiet Terram Ægypti ,
D quos in mortem,in mortem; & quos in ca-
ptiuitatem , in captiuitatem ; & quos in
12 gladium, in gladium. *Et ſuccendet ignem
in delubris deorum Ægypti , & comburet
ea,& captiuos ducet illos:& amicietur Ter-
ra Ægypti , ſicut amicitur paſtor pallio
13 ſuo: & egredietur inde in pace . * Et conte-
ret ſtatuas domus Solis , quæ ſunt in Terra
Ægypti . & delubra deorum Ægypti com-
buret igni .

CAP. XLIV.

Iudæi in Ægypto reprehenſi à Ieremia ſuper idololatria , obſtinate reſpondent vnacum multitudine mulierum , ſe permanſuros in idololatria inueteratæ quos Ieremias prædicit vniuerſos gladio , & fame conſumendos , regemque Ægypti tradendum in manus inimicorum ſuorum , ac Terram Ægypti prorſus vaſtandum .

1 VErbum , quod factum eſt per Ieremiã
A ad omnes Iudæos , qui habitabant in
Terra Ægypti,habitantes in Magdalo, & in
Taphnis , & in Memphis , & in Terra Pha-
2 tures, dicens : * Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Iſrael: Vos vidiſtis omne ma-
lum iſtud,quod adduxi ſuper Ieruſalem,&
ſuper omnes vrbes Iuda : & ecce deſertæ
ſunt hodie , & non eſt in eis habitator : *
3 Propter malitiam , quam fecerunt , vt me

ad

ad iracundiam prouocarent, & irent, vt sacrificarent, & colerent deos alienos, quos nesciebant, & illi, & vos, & patres vestri. * Et misi ad vos omnes seruos meos prophetas, de nocte consurgens, mittensque & dicens: Nolite facere verbum abominationis huiusce modi, quam odiui. * Et non audierunt, nec inclinauerunt aurem suam, vt conuerterentur à malis suis, & non sacrificarent dijs alienis. * Et conflata est indignatio mea, & furor meus, & succensa est in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem: & versæ sunt in solitudinem, & vastitatem secundum diem hanc. * Et nunc hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Quare vos facitis malum grande hoc contra animas vestras, vt intereat ex vobis vir, & mulier, paruulus & lactens de medio Iudæ, nec relinquatur vobis quidquam residuum. Prouocantes me in operibus manuum vestrarum, sacrificando dijs alienis in Terra Ægypti, in quam ingressi estis, vt habitetis ibi: & dispereatis, & sitis in maledictionem, & in opprobrium cunctis gentibus terræ? * Numquid obliti estis mala patrum vestrorum, & mala regum Iuda, & mala vxorum eius, & mala vestra vxorum vestrarum, quæ fecerunt in Terra Iuda, & in regionibus Ierusalem? Non sunt mundati vsque ad diem hanc: & non timuerunt, & non ambulauerunt in lege Domini, & in præceptis meis, quæ dedi coram vobis, & coram patribus vestris. * Ideò hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum: & dispердam omnem Iudam. * Et assumam reliquias Iudæ, qui posuerunt facies suas, vt ingrederentur Terram Ægypti, & habitarent ibi: & consumentur omnes in Terra Ægypti: & cadent in gladio, & in fame: & consumentur à minimo, vsque ad maximum, in gladio, & in fame morientur: & erunt in iusiurandum, & in miraculum, & in maledictionem, & in opprobrium. * Et visitabo super habitatores Terræ Ægypti, sicut visitaui super Ierusalem, in gladio, & fame, & peste. * Et non erit, qui effugiat, & sit residuus de reliquijs Iudæorum, qui vadunt, vt peregrinentur in Terra Ægypti: & reuertantur in Terram Iuda, ad quam ipsi eleuant animas suas, vt reuertantur, & habitent ibi: non reuertentur nisi, qui fugerint. * Respondeiunt autem Ieremiæ omnes viri, scientes, quod sacrificarent vxores eorum dijs alienis, & vniuersæ mulieres, quarum stabat multitudo grandis, & omnis populus habitantium in Terra Ægypti in Phatures, dicentes: * Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te: * Sed facientes faciemus omne verbum, quod egredietur de ore nostro, vt sacrificemus reginæ cœli, & libemus ei libamina, sicut fecimus nos, & patres nostri, reges nostri, & principes nostri, in vrbibus Iuda, & in plateis Ierusalem: & saturati sumus panibus, & bene nobis erat, malumque non vidimus. * Ex eo autem tempore, quo cessauimus sacrificare reginæ cœli, & libare ei libamina, indigemus omnibus, & gladio, & fame consumpti sumus. * Quod si nos sacrificamus reginæ cœli, & libamus ei libamina: nunquid sine viris nostris fecimus ei placentas, ad colendum eam, & libandum ei libamina? * Et dixit Ieremias ad omnem populum, aduersum viros, & aduersum mulieres, & aduersum vniuersam plebem, qui responderant ei verbum, dicens: * Numquid non sacrificium, quod sacrificastis in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem, vos & patres vestri, reges vestri, & principes vestri, & populus terræ, horum recordatus est Dominus, & ascendit super cor eius? Et non poterat Dominus vltra portare propter malitiam studiorum vestrorum, & propter abominationes, quas fecistis: & facta est terra vestra in desolationem, & in stuporem, & in maledictum, eo, quod non sit habitator, sicut est dies hæc. * Propterea, quod sacrificaueritis Idolis, & peccaueritis Domino, & non audieritis vocem Domini, & in lege, & in præceptis, & in testimonijs eius non ambulaueritis: idcircò euenerunt vobis mala hæc, sicut est dies hæc. * Dixit autem Ieremias ad omnem populum, & ad vniuersas mulieres: Audite verbum Domini omnis Iuda, qui estis in Terra Ægypti: * Hæc inquit Dominus exercituum Deus Israel, dicens: Vos, & vxores vestræ, locuti estis ore vestro, & manibus vestris implestis, dicentes: Faciamus vota nostra, quæ vouimus, vt sacrificemus reginæ cœli, & libemus ei libamina, implestis vota vestra, & opere perpetrastis ea. * Ideò audite verbum Domini omnis Iuda, qui habitatis in Terra Ægypti. Ecce ego iuraui in nomine meo magno, ait Dominus, quia nequaquam vltra vocabitur nomen meum ex ore omnis viri Iudæi, dicentis: Viuit Dominus Deus in omni Terra Ægypti. * Ecce ego vigilabo super eos in malum, & non in bonum: & consumentur omnes viri Iuda, qui sunt in Terra Ægypti, gladio, & fame, donec penitus consumantur. * Et qui fugerint gladium, reuertentur de Terra Ægypti in Terram Iuda viri pauci: & scient omnes reliquiæ Iuda, ingredientium Terram Ægypti, vt habitent ibi, cuius sermo

Am. 9. 8-4.

compleatur,meus,an illorum. *Et hoc vo 29
bis signum,ait Dominus,quod visitem ego
super vos in loco isto: vt sciatis, quia verè
complebuntur sermones mei contra vos in
malum. * Hæc dicit Dominus: Ecce ego 30
tradam Pharaonem Ephree regem Ægy-
pti in manu inimicorum eius, & in manu
quærentium animam illius: sicut tradidi
Sedeciam regem Iuda in manu Nabucho-
donosor regis Babylonis inimici sui,& quę-
rentis animam eius.

CAP. XLV.

Deus per Ieremiam arguit Baruch, quod quereretur se dolorem habere,& non requiem; cui tamen in cæterorum vastatione pollicetur securitatem.

VErbum, quod locutus est Ieremias 1
propheta ad Baruch filium Neriæ, A
cum scripsisset verba hæc in libro ex ore
Ieremiæ,anno quarto Ioakim filij Iosiæ re-
gis Iuda,dicens:*Hæc dicit Dominus Deus 2
Israel ad te Baruch: * Dixisti: Væ misero 3
mihi, quoniam addidit Dominus dolorem
dolori meo: laboraui in gemitu meo, &
requiem non inueni.*Hæc dicit Dominus: 4
Sic dices ad eum: Ecce quos ædificaui,ego
destruo: & quos plantaui, ego euello, &
vniuersam terram hanc. * Et tu quæris ti- 5
bi grandia? noli quærere: quia ecce ego
adducam malum super omnem carnem,
ait Dominus: & dabo tibi animam tuam
in salutem, in omnibus locis, ad quæcum-
que perrexeris.

CAPVT XLVI.

Dominus per Ieremiam Pharaoni, & Ægypto pronuntiat desolationem,quam inducet Nabuchodonosor; Iudæis autem, & filijs Israel consolationem tandem,ac liberationem: universis verò Gentibus ad quas Deus illos ejecerat, vastationem.

QVod factum est verbum Domini ad 1
Ieremiam prophetam contra Gen- A
tes. * Ad Ægyptum, aduersum exercitum 2
Pharaonis Nechao regis Ægypti, qui erat
iuxta fluuium Euphraten in Charcamis,
quem percussit Nabuchodonosor rex Ba-
bylonis, in quarto anno Ioakim filij Iosiæ
regis Iuda. *, Præparate scutum, & cly- 3
peum, & procedite ad bellum. * Iungite 4
equos,& ascendite equites: state in galeis,
polite lanceas, induite vos loricis. * Quid 5
igitur? vidi ipsos pauidos,& terga vertен-
tes, fortes eorum cæsos: fugerunt conciti,
nec respexerunt: terror vndique, ait Domi-
nus. * Non fugiat velox, nec saluari se pu- 6
tet fortis: Ab Aquilonem iuxta flumen B
7 Euphraten victi sunt, & ruerunt. * Quis
est iste, qui quasi flumen ascendit: & ve-
luti fluuiorum, intumescunt gurgites eius?
8 Ægyptus fluminis instar ascendit, & velut
flumina mouebuntur fluctus eius,& dicet:
Ascendens operiam terram perdam ciui-
9 tatem,& habitatores eius.*Ascendit equos,
& exultate in curribus, & procedant for-
tes, Æthiopia, & Libyes tenentes scutum,
& Lydij arripientes, & iacientes sagittas.*
10 Dies autem ille Domini Dei exercituum,
C dies vltionis, vt sumat vindictam de inimi-
cis suis: deuorabit gladius,& saturabitur,
&c inebriabitur sanguine eorum victima
enim Domini Dei exercituum in Terra A-
11 quilonis iuxta flumen Euphraten. *Ascen-
de in Galaad, & tolle resinam, filia virgo
Ægypti: frustra multiplicas medicamina,
12 sanitas non erit tibi. * Audierunt gentes
ignominiam tuam, & vlulatus tuus reple-
uit terram: quia fortis impegit in fortem,
13 & ambo pariter conciderunt. * Verbum,
quod locutus est Dominus ad Ieremiam
prophetam, super eo, quod venturus esset
Nabuchodonosor rex Babylonis,et percus-
14 surus Terram Ægypti. *Annuntiate Ægy-
D pto, et auditum facite in Magdalo, & reso-
net in Memphis, et in Taphnis,dicite: Sta,
et præpara te: quia deuorabit gladius ea,
15 quæ per circuitum tuum sunt. * Quare
computruit fortis tuus? non stetit, quo-
16 niam Dominus subuertit eum. * Multi-
plicabit ruentes, ceciditque vir ad proxi-
mum suum: et dicens: Surge, et reuerta-
mur ad populum nostrum, et ad terram
natiuitatis nostræ, à facie gladij columbæ.
17 Vocate nomen Pharaonis regis Ægypti,
18 tumultum adduxit tempus. * Viuo ego
E (inquit rex, Dominus exercituum no-
men eius) quoniam sicut Thabor in mon-
tibus, et sicut Carmelus in mari, veniet.
19 Vasa trasmigrationis fac tibi habitatrix
filia Ægypti: quia Memphis in solitu-
dinem erit, et deseretur, et inhabitabilis
20 erit. * Vitula elegans atque formosa Æ-
gyptus: stimulator ab Aquilone veniet ei:
21 Mercenarij quoque eius, qui versabantur
in medio eius, quasi vituli saginati versi
sunt, et fugerunt simul, nec stare potue-
runt: quia dies interfectionis eorum ve-
nit super eos, tempus visitationis eorum.
22 Vox eius, quasi æris sonabit: quoniam
F cum exercitu properabunt, et cum securi-
23 bus venient ei,quasi cædentes ligna.* Suc-
ciderunt saltum eius,ait Dominus,qui sup-
putari non potest multiplicati sunt super
24 locustas,et non est eis numerus. * Confusa
est filia Ægypti, et tradita in manus populi
25 Aquilonis. * Dixit Dominus exercituum
Deus Israel:Ecce ego visitabo super tumul-

tum

tum Alexandriæ, et ſuper Pharaonem, et ſuper Ægyptum, & ſuper deos eius, & ſuper reges eius, & ſuper Pharaonem, & ſuper eos, qui confidunt in eo. * Et dabo eos in manus quærentium animam eorum, & in manus Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in manus ſeruorum eius: & poſt hæc habitabitur ſicut diebus priſtinis, ait Dominus. * Et tu ne timeas ſerue meus Iacob, & ne paueas Iſrael: quia ecce ſaluum te faciam de longinquo, & ſemen tuum de terra captiuitatis tuæ: & reuertetur Iacob, & requieſcet, & proſperabitur; & non erit, qui exterreat eum. * Et tu noli timere ſerue meus Iacob, ait Dominus: quia tecum ego ſum, quia ego conſumam cunctas gentes, ad quas eieci te: te verò non conſumam, ſed caſtigabo te in iudicio, nec quaſi innocenti parcam tibi.

CAP. XLVII.

Vaſtatio prædicitur Palæſthinorum, Tyri, Sidonis, Gazæ, & Aſcalonis.

QVod factum eſt verbum Domini ad Ieremiam prophetam contra Palæſthinos, antequam percuteret Pharao Gazam: * Hæc dicit Dominus: Ecce aquæ aſcendunt ab Aquilone, & erunt, quaſi torrens inundans, & operient terram, & plenitudinem eius, vrbem & habitatores eius: clamabunt homines, & vlulabunt omnes habitatores terræ, * A ſtrepitu pompæ armorum, & bellatorum eius, à commotione quadrigarum eius, & multitudine rotarum illius. Non reſpexerunt patres filios manibus diſſolutis: * Pro aduentu diei, in quo vaſtabuntur omnes Philiſthijm, & diſſipabitur Tyrus, & Sidon cum omnibus reliquis auxilijs ſuis depopulatus eſt enim Dominus Palæſthinos, reliquias inſulæ Cappadociæ. * Venite caluitium ſuper Gazam: conticuit Aſcalon, & reliquiæ vallis earum: vſquequò concideris? * O mucro Domini vſquequò non quieſces? & Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, & ſile. * Quomodo quieſcet, cum Dominus præceperit ei aduerſus Aſcalonem, & aduerſus maritimas eius regiones, ibique condixerit illi?

CAP. XLVIII.

Prædicit Dominus vaſtationem Moab, & omnium vrbium eius, ſed in nouiſſimis diebus captiuitatem ipſorum relaxandam: maledictus dicitur faciens opus Domini fraudulenter, & gladium ſuum à ſanguine prohibens.

AD Moab hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Væ ſuper Nabo, quoniam vaſtata eſt, & confuſa: capta eſt Cariathaim: confuſa eſt fortis, & tremuit. * Non eſt vltra exultatio in Moab contra Heſebon: cogitauerunt malum: Venite, & diſperdamus eam de gente: ergo ſilens conticeſces, ſequeturque te gladius. * Vox clamoris de Oronaim: vaſtitas, & contritio magna. * Contrita eſt Moab: annunciate clamorem paruulis eius. * Per aſcenſum enim Luith plorans aſcendet in fletu: quoniam in deſcenſu Oronaim hoſtes vlulatum contritionis audierunt. * Fugite, ſaluate animas veſtras: & eritis quaſi myricæ in deſerto. * Pro eo enim, quod habuiſti fiduciam in munitionibus tuis, & in theſauris tuis, tu quoque capieris: & ibit Chamos in tranſmigrationem, ſacerdotes eius, & principes eius ſimul. * Et veniet prædo ad omnem vrbem, & vrbs nulla ſaluabitur; & peribunt valles, & diſſipabuntur campeſtria: quoniam dixit Dominus: * Date florem Moab, quia florens egredietur, & ciuitates eius deſertæ erunt, & inhabitabiles. * Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter: & maledictus, qui prohibet gladium ſuum à ſanguine. * Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia ſua, & requieuit in fæcibus ſuis: nec transfuſus eſt de vaſe in vas, & in tranſmigrationem non abijt: idcircò permanſit guſtus eius in eo, & odor eius non eſt immutatus. * Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam ei ordinatores, & ſtratores laguncularum, & ſternent eum, & vaſa eius exhaurient, & lagunculas eorum collident. * Et confundetur Moab à Chamos, ſicut confuſa eſt domus Iſrael à Bethel, in qua habebat fiduciam. * Quomodo dicitis: Fortes ſumus, & viri robuſti ad præliandum? * Vaſtata eſt Moab, & ciuitates illius ſuccenderunt: & electi iuuenes eius deſcenderunt in occiſionem: ait rex, Dominus exercituum nomen eius. * Propè eſt interitus Moab, vt veniat: & malum eius velociter accurret nimis. * Conſolamini eum omnes, qui eſtis in circuitu eius, & vniuerſi, qui ſcitis nomen eius, dicite: Quomodo confracta eſt virga fortis, baculus glorioſus? * Deſcende de gloria, & ſede in ſiti, habitatio filiæ Dibon: quoniam vaſtator Moab aſcendet ad te, diſſipauit munitiones tuas. * In viaſtra, et proſpice habitatio Aroer: interroga fugientem: et ei, qui euaſit, dic: Quid accidit? * Confuſus eſt Moab, quoniam victus eſt: vlulate, & clamate, annuntiate in Arnon, quoniam vaſtata eſt Moab. * Et iudicium venit ad terram campeſtrem: ſuper Helon, & ſuper Iaſa, & ſuper Meſphaath, * Et ſuper Dibon, & ſuper Nabo, & ſuper domum Deblathaim, * Et ſuper Cariathaim, * Et ſuper domum Gadi, & ſuper Aroer, * Et ſuper Moab, & ſuper Carioth, & ſuper domum Mamul, * Et ſuper Bozra, & ſuper omnes ciuitates terræ Moab longinquas, & propinquas. * Contrita eſt cornu Moab, & brachium eius confractum eſt, ait Dominus. * Inebriate eum, quoniam contra Dominum magnificatus eſt: & collidetur Moab in vomitu ſuo, & erit & ipſe in derriſum. * Nam & tui fuit derriſui Iſrael, quaſi inter fures inuentus eſt: quia ex quo locutus es de eo, tu ſaltaſti. * Relinquite ciuitates, & habitate in petra habitatores Moab, & eſto quaſi columba nidificans in ore foraminis. * Audiuimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt ualde: altitudinem eius, & ſuperbiam eius, & altitudinem cordis eius. * Ego cognoui indignationem eius, ait Dominus, & non eſt ita: mendacium fortitudo eius, & non eſt ita. * Super hoc ululabo Moab, & pro omni Moab clamabo: ad viros muri fundati mei lugebo. * Super vitem Sabama plorabo te, palmites tui tranſierunt mare, vſque ad mare Iazer peruenerunt: ſuper vindemiam tuam, & ſuper vuas tuas prædo irruit. * Et auferetur lætitia, & exultatio de Carmelo, & de terra Moab: & vinum de torculis deficere feci: non calcabit calcator iubilans, iubilum non iubilum. * A clamore Heſebon vſque Eleale, vſque Iaſa dederunt vocem ſuam: à Segor vſque Oronaim, vitula tertij anni: etenim aquæ Nemrim in deſolationem erunt. * Et auferam de Moab, ait Dominus, offerentem in excelſis, & adolentem diis ſuis. * Propterea contritum cor meum ſuper Moab quaſi tibia reſonabit, & ſuper viros muri fundati mei quaſi tibia reſonabit: propterea quod opes quas fecerat perierunt. * Omne caput calui, & omnis barba rotunda: in cunctis manibus ſcalpta, & ſuper omnes lumbos ciliciata. * Super omnes domos Moab, & in plateis eius omnibus lamentum: quia contriui Moab quaſi vas inutile, ait Dominus. * Quomodo contriuit, & vlulauerunt? quomodo verſa eſt cervix in confuſionem? & factus eſt Moab in derriſum, & in horrorem omnibus habitatoribus ſuis. * Quia hæc dicit Dominus: Ecce quaſi aquila volabit, & expandet alas ſuas ſuper Moab. * Capta eſt Carioth, & munitiones occupatæ ſunt, & erit cor fortium Moab in die illa ſicut cor mulieris parturientis. * Et conteretur Moab, ne ſit populus, quoniam contra Dominum magnificatus eſt. * Pauor, & fouea, & laqueus ſuper te habitator Moab, ait Dominus. * Qui fugerit à facie pauoris, cadet in foueam: & qui aſcenderit de medio foueæ, capietur laqueo: adducam enim ſuper eam annum viſitationis eius, ait Dominus. * In umbra fugientes ſtetiſſent viribus ab Heſebon: quia ignis egreſſus eſt de Heſebon, & flamma de medio Sehon, & deuorauit angulum Moab, & verticem filiorum tumultus. * Væ tibi Moab, perijt populus Chamos: quia tulti ſunt filij tui in captiuitatem, & filiæ tuæ in captiuitatem. * Et reducam captiuitatem Moab in nouiſſimis diebus, ait Dominus: hactenus iudicium Moab.

CAP. XLIX.

Prædicit Dominus vaſtationem Ammon, Idumææ, Damaſci, Cedar, & Haſor, & Elam.

AD filios Ammon ſic dicit Dominus: Numquid filios non habet Iſrael, aut heredem non habet? quare hæreditauit Melchom Gad, & populus eius in ciuitatibus eius habitauit? * Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: & audiam ſuper Rabbath filiorum Ammon clangorem belli, & erit in tumulum deſolationis, & filiæ eius in incendio conſumentur: & hæreditabit Iſrael hæreditatem ſuam, dicit Dominus. * Vlula Heſebon, quoniam deſtructa eſt Hai: clamate filiæ Rabbath, accingite vos cilicijs, plangite, & circuite per ſepes: quia Melchom in captiuitatem ducetur, ſacerdotes eius, & principes eius ſimul. * Quid gloriaris in conuallibus? fluxit conuallis tua, filia vaga, quæ confidebas in theſauris tuis, & dicebas: Quis veniet ad me? * Ecce ego inducam ſuper te pauorem, ait Dominus Deus exercituum, ab omnibus qui circumcolunt te: & diſperſi eritis vnuſquiſque contra faciem ſuam, & non erit qui congreget fugientem. * Et poſt hæc reducam captiuitatem filiorum Ammon, dicit Dominus. * Ad Idumæam. Hæc dicit Dominus exercituum: Numquid non eſt vltra ſapientia in Theman? periit conſilium à filijs eorum? euaneſcit ſapientia eorum? * Fugite, auertite, deſcendite vt ſedeatis in profundum habitatores Dadan: quia perditionem Eſau adduxi ſuper eum, tempus viſitationis eius. * Si vindemiatores venerint tibi, non relinquent racemum? ſi fures nocte, corrumpent quod ſufficiat eis? * Ego autem nudaui Eſau, reuelaui abſconſa eius, & occultari non poterit: deſtructum eſt ſemen eius, & fratres eius, & vicini eius, & non erit. * Derelinque pupillos tuos, ego faciam viuere, & viduæ tuæ in me ſperent. * Quia hæc dicit Dominus: Ecce qui non habebant iudicium vt bibant calicem, bibentes bibent: & tu quaſi innocens relinqueris? non eris innocens, ſed bibens bibes. * Quia in me iuraui, ait Dominus, quia in ſolitudinem, in opprobrium, in ſolitudinem, in maledictum erit Boſra, & omnes ciuitates eius erunt ſolitudines ſempiternæ. * Auditum audiui à Domino, & legatus ad gentes miſſus eſt: congregamini, & venite contra eam, & conſurgite in prælium. * Quia ecce paruulum dedi te in gentibus, contemptum inter homines. * Superbia tua extulit te, habitatio petræ, tenens altitudinem collis: quia exaltabis quaſi aquila nidum tuum, inde detrahā te, ait Dominus. * Et erit Idumæa in deſolationem: omnis qui tranſierit per eam, ſtupebit, & ſibilabit ſuper vniuerſam plagam eius. * Quaſi in ſubuerſione Sodomæ, & Gomorræ, & finitimarum earum, ait Dominus, non habitabit ibi vir, & non inquilinabitur in ea filius hominis. * Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Iordanis ad habitaculum fortis: quia velociter fugabo eum ab ea, & electum quem viſitabo ſuper eum: quis enim ſimilis mihi? & quis mihi reſiſtet? & quis eſt iſte paſtor, qui ſtabit coram facie mea? * Propterea audite conſilium Domini, quod cogitauit ſuper Idumæam: & cogitationes eius, quas cogitauit ſuper habitatores eius: ſi non trahent paruuli eorum, ſi non vastabit habitationem eorum. * A ſonitu captiuitatis capientium terram commota eſt, & in mare Rubrum vox eius audita eſt. * Ecce quaſi aquila aſcendet, & volabit, & expandet alas ſuas ſuper Boſra: & erit cor fortium Idumææ in die illa ſicut cor mulieris parturientis. * Ad Damaſcum. Confuſa eſt Emath, & Arphad: quia auditum malum audierunt, liquefacti ſunt: in mari ſollicitudo, quieſcere non poteſt. * Dereliquit manus ſuas Damaſcus, conuerſa eſt vt fugiat, & tremor apprehendit eam: angoſtia, & dolores tenuerunt eam quaſi parturientem. * Quomodo non relicta eſt ciuitas laudabilis, ciuitas gaudij mei? * Propterea cadent iuuenes eius in plateis eius, & omnes viri bellatores eius conticeſcent in die illa, dicit Dominus exercituum. * Et incendam ignem in muro Damaſci, & deuorabit domos Benadad. * Ad Cedar, & ad regna Haſor, quæ percutiet Nabuchodonoſor rex Babylonis. Hæc dicit Dominus: Surgite, & aſcendite ad Cedar, & vaſtate filios Oriental. * Tabernacula eorum, & greges eorum tollent, pelles eorum, & omnia vaſa eorum, & camelos eorum ſibi aſſument, & vocabunt ſuper eos formidinem vndique. * Fugite, recedite nimis, deſcendite vt ſedeatis in profundum habitatores Haſor, ait Dominus: quia inijt contra vos conſilium Nabuchodonoſor rex Babylonis, & cogitauit contra vos cogitationem. * Surgite, aſcendite ad gentem habitantem confidenter, ait Dominus: non portas neque vectes habet, ſolitarij habitant. * Et erunt camelorum in direptionem, & multitudo pecorum in ſpolium: & diſperſos in omnem ventum tondentes comam, & de cunctis lateribus eius interficiam, ait Dominus. * Et erit Haſor habitatio draconum, deſolata vſque in æternum: non habitabit ibi vir, & non inquilinabitur in ea filius hominis. * Quod factum eſt verbum Domini ad Ieremiam prophetam contra Elam in principio regni Sedeciæ regis Iuda, dicens: * Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego conteram arcum Elam principium fortitudinis eorum. * Et inducam ſuper Elam quatuor ventos ab quatuor plagis cæli, & diſperdam eos in omnes ventos iſtos: & non erit gens, ad quam non venerint profugi de Elam. * Et terrebo Elam coram inimicis ſuis, & coram quærentibus animam eorum: & inducam ſuper eos malum, iram furoris mei, ait Dominus: & mittam poſt eos gladium, donec conſumam eos. * Et ponam thronum meum in Elam, & perdam de illo regem, & principes, ait Dominus. * Verumtamen in nouiſſimis diebus reducam captiuitatem Elam, ait Dominus.

CAP. L.

Prædicit Dominus vaſtationem Babylonis, & reuocationem populi Iſrael.

VERBVM quod locutus eſt Dominus ſuper Babylonem, & ſuper terram Chaldæorum in manu Ieremiæ prophetæ. * Annunciate in gentibus, & auditum facite, & leuate ſignum, prædicate, & ne celetis: dicite: Capta eſt Babylon, confuſus eſt Bel, contritus eſt Merodach, confuſa ſunt ſculptilia eius, contriti ſunt idoli eius. * Quia ab Aquilone aſcendit contra eam gens, quæ ponet terram eius in ſolitudinem, & non erit qui habitet in ea: ab homine vſque ad pecus fugerunt, recedentes abierunt. * In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus, venient filij Iſrael, ipſi & filij Iuda pariter: gradientes & flentes ibunt, & Dominum Deum ſuum quærent. * Sion interrogabunt, viam eius contra ſtatuent: venite, & adhæreamus Domino fœdere ſempiterno, quod non delebitur. * Populus perditus factus eſt oues meæ: pastores eorum errare fecerunt eas, in montibus auerterunt eas: de monte in collem abierunt, obliti ſunt requiei ſuæ. * Omnes qui inueniebant deuorabant eas, & aduerſarij eorum dicebant: Non delinquimus, pro eo quod peccauerunt Domino habitationis iuſtitiæ, & exſpectationi patrum ſuorum Domino. * Fugite de medio Babylonis, & egredimini de terra Chaldæorum, & eſtote ſicut hirci ante faciem pecoris. * Quia ecce ego ſuſcitabo, & adducam ſuper Babylonem congregationem gentium magnarum de terra Aquilonis, & præparabunt contra eam: inde capietur, quaſi ſagittæ potentis erudite non reuertetur ad vacuum. * Et erit Chaldæa in direptionem, omnes qui direpſerint eam, ſatiabuntur, ait Dominus. * Quia lætamini, quia exultatis, deprædatores hæreditatis meæ? quia ſaltatis ſicut vitulæ ſuper herbam, & hinnitis ſicut equi? * Confuſa eſt mater veſtra nimis, erubuit quæ genuit vos: ecce nouiſſima gentium ſolitudo, terra inuia, & deſerta. * A facie furoris Domini non habitabitur, & erit tota in ſolitudinem: omnis qui tranſierit per Babylonem, ſtupebit, & ſibilabit ſuper vniuerſam plagam eius. * Exercitum ponite contra Babylonem in circuitu, omnes qui tenetis arcum, iacite in eam, ne parcatis ſagittis, quia peccauit Domino. * Clamate aduerſus eam in circuitu, dedit manum ſuam, cecidit fundamenta eius, deſtructi ſunt muri eius: quoniam vindicta Domini eſt, vindicate in eam, ſicut fecit, facite ei. * Exterminate ſeminantem Babylonem, & tenentem falcem in tempore meſſis: a facie gladij columbæ ad populum ſuum conuertentur, & vnuſquiſque in terram ſuam fugiet. * Ouis diſperſa Iſrael, leones expulerunt eum: primus deuorauit eum rex Aſſur, nouiſſimus hic Nabuchodonoſor rex Babylonis ſuper oſſa eius. * Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego viſitabo ſuper regem Babylonis, & ſuper terram eius, ſicut viſitaui ſuper regem Aſſur. * Et reducam Iſrael ad habitaculum ſuum, & pascetur Carmelo, & Baſan, & in monte Ephraim, & Galaad ſatiabitur anima eius. * In diebus illis, & in tempore illo, dicit Dominus, quæretur iniquitas Iſrael, & non erit: & peccata Iuda, & non inuenientur: quoniam propitius ero reliquis quos derelinquam. * Aſcende ſuper terram Merathaim, & ad habitatores Phecod: vaſta, & interfice poſt eos, ait Dominus, & fac omnia quæ præcepi tibi. * Vox prælij in terra, & contritio magna. * Quomodo attrita eſt, & confracta eſt malleus vniuerſæ terræ? quomodo facta eſt in deſolationem Babylon in gentibus? * Laqueum poſui tibi, & etiam comprehenſa es Babylon, & neſciebas: inuenta es, & etiam arreptа, quia contra Dominum pugnaſti. * Aperuit Dominus theſaurum ſuum, & eduxit vaſa indignationis ſuæ: quia opus eſt Domino Deo exercituum in terra Chaldæorum. * Venite contra eam ab extremis finibus, aperite horrea eius, conterite eam quaſi aceruum, & interficite eam, ne ſit ei reſidua quidquam. * Occidite omnes iuuenes eius, ad victimam deſcendant: væ illis, quia venit dies eorum tempus viſitationis eorum. * Vox fugientium, & euadentium de terra Babylonis, vt annuncient in Sion vltionem Dei noſtri, vltionem templi eius. * Annunciate contra Babylonem multis, omnes qui tenetis arcum, castrametamini contra eam in circuitu, non ſit qui euadat: reddite illi iuxta opera ſua, iuxta omnia quæ fecit facite ei: quia contra Dominum ſanctum Iſrael inſolenter egit. * Propterea cadent iuuenes eius in plateis eius, & omnes viri bellatores eius conticeſcent in die illa, ait Dominus. * Ecce ego ad te ſuperbe, dicit Dominus Deus exercituum: quia venit dies tua, tempus in quo viſitabo te. * Et corruet ſuperbus, & cadet, & non erit qui erigat eum: & incendam ignem in ciuitatibus eius, & deuorabit omnes in circuitu eius. * Hæc dicit Dominus exercituum: Calumniam patiuntur filij Iſrael, & filij Iuda pariter: omnes qui tenuerunt eos, detinent eos, noluerunt dimittere eos. * Fortis redemptor eorum, Dominus exercituum nomen eius: iudicans iudicabit cauſam eorum, vt requiem det terræ, & conturbet habitatores Babylonis. * Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, & ad habitatores Babylonis, & ad principes eius, & ad ſapientes eius. * Gladius ad aruſpices eius, & ſtupebunt: gladius ad fortes eius, & pauebunt. * Gladius ad equos eius, & ad currus eius, & ad vniuerſam mixtionem quæ in medio eius eſt, & erunt quaſi mulieres: gladius ad theſauros eius, & diripientur. * Gladius ad aquas eius, & ſiccabuntur: quia terra ſculptilium eſt, & in idolis inſanit. * Propterea habitabunt onocentauri cum hyænis in ea, & habitabunt in ea filiæ ſtrucionum: & non habitabitur vltra in æternum, & non edificabitur vſque in generationem & generationem. * Quaſi in ſubuerſione Deus Sodomæ, & Gomorræ, & finitimarum earum, ait Dominus, non habitabit ibi vir, & non inquilinabitur in ea filius hominis. * Ecce populus de terra Aquilonis venit, & gens magna, & reges multi ſuſcitabuntur à finibus terræ. * Sagittam & clypeum arripient, crudelis eſt, & non miſerebitur: vox eius quaſi mare ſonabit, & ſuper equos aſcendent, quaſi vir ad prælium accinctus, aduerſum te filia Babylon. * Audiuit rex Babylonis famam eius, & infirmatæ ſunt manus eius: tribulatio tenuit eum, dolor quaſi parturientem. * Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Iordanis ad habitaculum fortis: quia velociter fugabo eum ab ea, & electum quem viſitabo ſuper eum: quis enim ſimilis mihi? & quis reſiſtet mihi? & quis eſt iſte paſtor, qui ſtabit coram facie mea? * Propterea audite conſilium Domini, quod cogitauit ſuper Babylonem: & cogitationes eius, quas cogitauit ſuper terram Chaldæorum: ſi non trahent paruuli eorum, ſi non vastabit habitationem eorum. * A ſonitu captiuitatis capientium terram commota eſt, & in mare Rubrum vox eius audita eſt. * Ecce quaſi aquila aſcendet, & volabit, & expandet alas ſuas ſuper Boſra: & erit cor fortium Idumææ in die illa ſicut cor mulieris parturientis. * Ad Damaſcum. Confuſa eſt Emath, & Arphad: quia auditum malum audierunt, liquefacti ſunt: in mari ſollicitudo, quieſcere non poteſt. * Dereliquit manus ſuas Damaſcus, conuerſa eſt vt fugiat, & tremor apprehendit eam: angoſtia, & dolores tenuerunt eam quaſi parturientem. * Quomodo non relicta eſt ciuitas laudabilis, ciuitas gaudij mei? * Propterea cadent iuuenes eius in plateis eius, & omnes viri bellatores eius conticeſcent in die illa, dicit Dominus exercituum. * Et incendam ignem in muro Damaſci, & deuorabit domos Benadad. * Ad Cedar, & ad regna Haſor, quæ percutiet Nabuchodonoſor rex Babylonis. Hæc dicit Dominus: Surgite, & aſcendite ad Cedar, & vaſtate filios Oriental. * Tabernacula eorum, & greges eorum tollent, pelles eorum, & omnia vaſa eorum, & camelos eorum ſibi aſſument, & vocabunt ſuper eos formidinem vndique. * Fugite, recedite nimis, deſcendite vt ſedeatis in profundum habitatores Haſor, ait Dominus: quia inijt contra vos conſilium Nabuchodonoſor rex Babylonis, & cogitauit contra vos cogitationem. * Surgite, aſcendite ad gentem habitantem confidenter, ait Dominus: non portas neque vectes habet, ſolitarij habitant. * Et erunt camelorum in direptionem, & multitudo pecorum in ſpolium: & diſperſos in omnem ventum tondentes comam, & de cunctis lateribus eius interficiam, ait Dominus. * Et erit Haſor habitatio draconum, deſolata vſque in æternum: non habitabit ibi vir, & non inquilinabitur in ea filius hominis. * Quod factum eſt verbum Domini ad Ieremiam prophetam contra Elam in principio regni Sedeciæ regis Iuda, dicens: * Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego conteram arcum Elam principium fortitudinis eorum. * Et inducam ſuper Elam quatuor ventos ab quatuor plagis cæli, & diſperdam eos in omnes ventos iſtos: & non erit gens, ad quam non venerint profugi de Elam. * Et terrebo Elam coram inimicis ſuis, & coram quærentibus animam eorum: & inducam ſuper eos malum, iram furoris mei, ait Dominus: & mittam poſt eos gladium, donec conſumam eos. * Et ponam thronum meum in Elam, & perdam de illo regem, & principes, ait Dominus. * Verumtamen in nouiſſimis diebus reducam captiuitatem Elam, ait Dominus.

CAP. L.

Prædicit Dominus vaſtationem Babylonis, & reuocationem populi Iſrael.

VERBVM quod locutus eſt Dominus ſuper Babylonem, & ſuper terram Chaldæorum in manu Ieremiæ prophetæ. * Annunciate in gentibus, & auditum facite, & leuate ſignum, prædicate, & ne celetis: dicite: Capta eſt Babylon, confuſus eſt Bel, contritus eſt Merodach, confuſa ſunt ſculptilia eius, contriti ſunt idoli eius. * Quia ab Aquilone aſcendit contra eam gens, quæ ponet terram eius in ſolitudinem, & non erit qui habitet in ea: ab homine vſque ad pecus fugerunt, recedentes abierunt. * In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus, venient filij Iſrael, ipſi & filij Iuda pariter: gradientes & flentes ibunt, & Dominum Deum ſuum quærent. * Sion interrogabunt, viam eius contra ſtatuent: venite, & adhæreamus Domino fœdere ſempiterno, quod non delebitur. * Populus perditus factus eſt oues meæ: pastores eorum errare fecerunt eas, in montibus auerterunt eas: de monte in collem abierunt, obliti ſunt requiei ſuæ. * Omnes qui inueniebant deuorabant eas, & aduerſarij eorum dicebant: Non delinquimus, pro eo quod peccauerunt Domino habitationis iuſtitiæ, & exſpectationi patrum ſuorum Domino. * Fugite de medio Babylonis, & egredimini de terra Chaldæorum, & eſtote ſicut hirci ante faciem pecoris. * Quia ecce ego ſuſcitabo, & adducam ſuper Babylonem congregationem gentium magnarum de terra Aquilonis, & præparabunt contra eam: inde capietur, quaſi ſagittæ potentis erudite non reuertetur ad vacuum. * Et erit Chaldæa in direptionem, omnes qui direpſerint eam, ſatiabuntur, ait Dominus. * Quia lætamini, quia exultatis, deprædatores hæreditatis meæ? quia ſaltatis ſicut vitulæ ſuper herbam, & hinnitis ſicut equi? * Confuſa eſt mater veſtra nimis, erubuit quæ genuit vos: ecce nouiſſima gentium ſolitudo, terra inuia, & deſerta. * A facie furoris Domini non habitabitur, & erit tota in ſolitudinem: omnis qui tranſierit per Babylonem, ſtupebit, & ſibilabit ſuper vniuerſam plagam eius. * Exercitum ponite contra Babylonem in circuitu, omnes qui tenetis arcum, iacite in eam, ne parcatis ſagittis, quia peccauit Domino. * Clamate aduerſus eam in circuitu, dedit manum ſuam, cecidit fundamenta eius, deſtructi ſunt muri eius: quoniam vindicta Domini eſt, vindicate in eam, ſicut fecit, facite ei. * Exterminate ſeminantem Babylonem, & tenentem falcem in tempore meſſis: a facie gladij columbæ ad populum ſuum conuertentur, & vnuſquiſque in terram ſuam fugiet. * Ouis diſperſa Iſrael, leones expulerunt eum: primus deuorauit eum rex Aſſur, nouiſſimus hic Nabuchodonoſor rex Babylonis ſuper oſſa eius. * Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego viſitabo ſuper regem Babylonis, & ſuper terram eius, ſicut viſitaui ſuper regem Aſſur. * Et reducam Iſrael ad habitaculum ſuum, & pascetur Carmelo, & Baſan, & in monte Ephraim, & Galaad ſatiabitur anima eius. * In diebus illis, & in tempore illo, dicit Dominus, quæretur iniquitas Iſrael, & non erit: & peccata Iuda, & non inuenientur: quoniam propitius ero reliquis quos derelinquam. * Aſcende ſuper terram Merathaim, & ad habitatores Phecod: vaſta, & interfice poſt eos, ait Dominus, & fac omnia quæ præcepi tibi. * Vox prælij in terra, & contritio magna. * Quomodo attrita eſt, & confracta eſt malleus vniuerſæ terræ? quomodo facta eſt in deſolationem Babylon in gentibus? * Laqueum poſui tibi, & etiam comprehenſa es Babylon, & neſciebas: inuenta es, & etiam arreptа, quia contra Dominum pugnaſti. * Aperuit Dominus theſaurum ſuum, & eduxit vaſa indignationis ſuæ: quia opus eſt Domino Deo exercituum in terra Chaldæorum. * Venite contra eam ab extremis finibus, aperite horrea eius, conterite eam quaſi aceruum, & interficite eam, ne ſit ei reſidua quidquam. * Occidite omnes iuuenes eius, ad victimam deſcendant: væ illis, quia venit dies eorum tempus viſitationis eorum. * Vox fugientium, & euadentium de terra Babylonis, vt annuncient in Sion vltionem Dei noſtri, vltionem templi eius. * Annunciate contra Babylonem multis, omnes qui tenetis arcum, castrametamini contra eam in circuitu, non ſit qui euadat: reddite illi iuxta opera ſua, iuxta omnia quæ fecit facite ei: quia contra Dominum ſanctum Iſrael inſolenter egit. * Propterea cadent iuuenes eius in plateis eius, & omnes viri bellatores eius conticeſcent in die illa, ait Dominus. * Ecce ego ad te ſuperbe, dicit Dominus Deus exercituum: quia venit dies tua, tempus in quo viſitabo te. * Et corruet ſuperbus, & cadet, & non erit qui erigat eum: & incendam ignem in ciuitatibus eius, & deuorabit omnes in circuitu eius. * Hæc dicit Dominus exercituum: Calumniam patiuntur filij Iſrael, & filij Iuda pariter: omnes qui tenuerunt eos, detinent eos, noluerunt dimittere eos. * Fortis redemptor eorum, Dominus exercituum nomen eius: iudicans iudicabit cauſam eorum, vt requiem det terræ, & conturbet habitatores Babylonis. * Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, & ad habitatores Babylonis, & ad principes eius, & ad ſapientes eius. * Gladius ad aruſpices eius, & ſtupebunt: gladius ad fortes eius, & pauebunt. * Gladius ad equos eius, & ad currus eius, & ad vniuerſam mixtionem quæ in medio eius eſt, & erunt quaſi mulieres: gladius ad theſauros eius, & diripientur. * Gladius ad aquas eius, & ſiccabuntur: quia terra ſculptilium eſt, & in idolis inſanit. * Propterea habitabunt onocentauri cum hyænis in ea, & habitabunt in ea filiæ ſtrucionum: & non habitabitur vltra in æternum, & non edificabitur vſque in generationem & generationem. * Quaſi in ſubuerſione Deus Sodomæ, & Gomorræ, & finitimarum earum, ait Dominus, non habitabit ibi vir, & non inquilinabitur in ea filius hominis. * Ecce populus de terra Aquilonis venit, & gens magna, & reges multi ſuſcitabuntur à finibus terræ. * Sagittam & clypeum arripient, crudelis eſt, & non miſerebitur: vox eius quaſi mare ſonabit, & ſuper equos aſcendent, quaſi vir ad prælium accinctus, aduerſum te filia Babylon. * Audiuit rex Babylonis famam eius, & infirmatæ ſunt manus eius: tribulatio tenuit eum, dolor quaſi parturientem.

riathaim, & ſuper Bethgamul, & ſuper Bethmaon, * Et ſuper Carioth, & ſuper 24
Boſra; & ſuper omnes ciuitates Terræ D
Moab, quæ longe, & quæ propè ſunt. * 25
Abſciſſum eſt cornu Moab, & brachium
eius contritum eſt, ait Dominus. * Ine- 26
briate eum, quoniam contra Dominum
erectus eſt: & allidet manum Moab in vo-
mitu ſuo, & erit in deriſum etiam ipſe. *
Fuit enim in deriſum tibi Iſrael, quaſi inter 27
fures reperiſſes eum: propter verba ergo
tua, quæ aduerſum illum locutus es, cap-
tiuus duceris. * Relinquite ciuitates, & ha- 28
bitate in petra, habitatores Moab: & eſtote
quaſi columba nidificans in ſummo ore fo-
raminis. * Audiuimus ſuperbiam Moab: 29
ſuperbus eſt valde; ſublimitatem eius, &
arrogantiam, & ſuperbiam, & altitudi-
nem cordis eius. * Ego ſcio, ait Dominus, 30
jactantiam eius: & quod non ſit iuxta eam
virtus eius, nec iuxta quod poterat cogitata E
ſit facere. * Ideò ſuper Moab eiulabo, & ad 31
Moab vniuerſam clamabo, ad viros muri
fictilis lamentantes. * De planctu Iazer 32
plorabo tibi vinea Sabama: propagines
tuæ tranſierunt mare, vſque ad mare Iazer
peruenerunt: ſuper meſſem tuam, & vin-
demiam tuam, prædo irruit. * Ablata eſt 33
Iſaiæ 16.c. 10. lætitia, & exultatio de Carmelo, & de Ter-
ra Moab, & vinum de torcularibus ſuſtu-
li: nequaquam calcator vuæ ſolitum ce-
leuma cantabit. * De clamore Heſebon 34
vſque Eleale, & Iaſa, dederunt vocem ſuam,
à Segor vſque ad Oronaim virula conter-
nante: aquæ quoque Nemrim peſſimæ
erunt. * Et auferam de Moab, ait Dominus, 35
offerentem in excelſis, & ſacrificantem F
dijs eius. * Propterea cor meum ad Moab 36
quaſi tibi reſonabit: & cor meum ad viros
muri fictilis dabit ſonitum tibiarum: quia
plus fecit, quam potuit, idcircò perierunt. *
Iſa. 15. 2. 3. Ezech. 7. c. 18. Omne enim caput caluitium, & omnis 37
barba raſa erit: in cunctis manibus colliga-
tio, & ſuper omne dorſum cilicium. * Super 38
omnia tecta Moab, & in plateis eius, omnis
planctus, quoniam contriui Moab ſicut
vas inutile, ait Dominus. * Quomodo victa 39
eſt, & vlulauerunt? quomodo deiecit cer-
uicem Moab, & confuſus eſt? Eritque
Moab in deriſum, & in exemplum omni-
bus in circuitu ſuo. * Hæc dicit Dominus: 40
Ecce quaſi Aquila volabit, & extendet alas
ſuas ad Moab. * Capta eſt Carioth, & mu- 41
nitiones comprehenſæ ſunt: & erit cor for- G
tium Moab in die illa, ſicut cor mulieris
parturientis. * Et ceſſabit Moab eſſe popu- 42
lus: quoniam contra Dominum gloriatus
eſt. * Pauor, & fouea, & laqueus ſuper 43
te, ò habitator Moab, dicit Dominus. *
Qui fugerit à facie pauoris, cadet in fo- 44
uea: & qui conſcenderit de fouea, ca- Ier. 48. c. 18.
pietur laqueo: adducam enim ſuper Mo-
ab annum viſitationis eorum, ait Domi-
45 nus. * In vmbra Heſebon ſteterunt de la-
queo fugientes: quia ignis egreſſus eſt de
Heſebon, & flamma de medio Sion, & de-
uorabit partem Moab, & verticem filio-
46 rum tumultus. * Væ tibi Moab, perijſti
populc Chamos: quia comprehenſi ſunt
47 filij tui, & filiæ tuæ in captiuitatem. * Et
conuertam captiuitatem Moab in nouiſſi-
mis diebus, ait Dominus. Hucuſque iudi-
cia Moab.

CAP. XLIX.

Deſolatio Ammon, Idumææ, Damaſci, Cedar regnorumque Aſor, & Elam prænuntiatur; captiuitas autem filiorum Ammon, ac Elam tandem ſoluenda.

1 AD filios Ammon: Hæc dicit Dominus
A Numquid non filij ſunt Iſrael? aut
hæres non eſt ei? Cur igitur hæreditate
poſſedit Melchom, Gad: & populus eius
2 in vrbibus eius habitauit? * Ideò ecce dies
veniunt, dicit Dominus: & auditum fa-
ciam ſuper Rabbath filiorum Ammon fre-
mitum prælij, & erit in tumultum diſſipa-
ta, filiæque eius igni ſuccendentur, & poſ-
ſidebit Iſrael poſſeſſores ſuos, ait Dominus.
3 Vlula Heſebon, quoniam vaſtata eſt Hai.
clamate filiæ Rabbath, accingite vos cili-
cijs: plangite, & circuite per ſepes: quo-
niam Melchom in tranſmigrationem du-
cetur, ſacerdotes eius, & principes eius
4 ſimul. * Quid gloriaris in vallibus? deflu-
xit vallis tua, filia delicata, quæ confidebas
in theſauris tuis, & dicebas: Quis veniet
5 ad me? * Ecce ego inducam ſuper te ter-
B rorem, ait Dominus Deus exercituum, ab
omnibus, qui ſunt in circuitu tuo: & diſ-
pergemini ſinguli à conſpectu veſtro, nec
6 erit, qui congreget fugientes. * Et poſt hæc
reuerti faciam captiuos filiorum Ammon,
7 ait Dominus. * Ad Idumæam. Hæc di-
cit Dominus exercituum: Numquid non
vltra eſt ſapientia in Theman? Perijt con-
ſilium à filijs, inutilis facta eſt ſapientia
8 eorum. * Fugite, & terga vertite, deſcen-
dite in voraginem habitatores Dedan: quo-
niam perditionem Eſau adduxi ſuper eum,
9 tempus viſitationis eius. * Si vindemiato-
res veniſſent ſuper te, non reliquiſſent ra-
cemum: ſi fures in nocte, rapuiſſent, quod
10 ſufficeret ſibi. * Ego verò diſcooperui
Eſau, reuelaui abſcondita eius, & celari non
poterit: vaſtatum eſt ſemen eius, & fra-
11 tres eius, & vicini eius, & non erit. * Re-
C linque pupillos tuos: ego faciam eos vi-
uere: & viduæ tuæ in me ſperabunt. *

Quia

Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus 12
non erat iudicium, vt biberent calicem, bibentes bibent: & tu quasi innocens relinqueris? non eris innocens, sed bibens bibes. * Quia per me metipsum iuraui, 13
dicit Dominus, quod in solitudinem, & in opprobrium, & in desertum, & in maledictionem erit Bosra: & omnes ciuitates eius erunt in solitudines sempiternas. * Audi- 14
tum audiui à Domino, & legatus ad Gen- Abd. 1. a. 1.
tes missus est: Congregamini, & venite contra eam, & consurgamus in prælium: * Ecce enim paruulum dedi te in Gentibus, 15
contemptibilem inter homines. * Arro- 16 Abd. 1. a. 4.
gantia tua decepit te, & superbia cordis tui: qui habitas in cauernis petræ, & apprehendere niteris altitudinem collis. cum exaltaueris, quasi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus. * Et erit 17
Idumæa deserta: omnis, qui transibit per eam, stupebit, & sibilabit super omnes plagas eius. * Sicut subuersa est Sodoma, & 18 Gen. 19. c. 24.
Gomorrha, & vicinæ eius, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis. * Ecce quasi leo ascendet 19
de superbia Iordanis ad pulchritudinem Iob. 41. a. 1.
robustam: quia subito currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis enim similis mei? & quis sustinebit me? & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? * Propterea audite 20
consilium Domini, quod iniit de Edom; & E
cogitationes eius, quas cogitauit de habitatoribus Theman: Si non deiecerint eos paruuli gregis, nisi dissipauerint cum eis habitaculum eorum, * A voce ruinæ eo- 21
rum commota est terra: clamor in Mari rubro auditus est vocis eius. * Ecce quasi 22
aquila ascendet, & auolabit: & expandet alas suas super Bosran: & erit cor fortium Idumææ in die illa, quasi cor mulieris parturientis. * Ad Damascum: Confusa 23
est Emath, & Arphad: quia auditum pessimum audierunt, turbati sunt in mari: præ solicitudine quiescere non potuit. * Dissoluta est Damascus, versa est in fu- 24
gam, tremor apprehendit eam: angustia & dolores tenuerunt eam, quasi parturientem. * Quomodo dereliquerunt ciui- 25
tatem laudabilem, vrbem lætitiæ! * Ideò 26
cadent iuuenes eius in plateis eius: & omnes viri prælij conticescent in die illa, ait Dominus exercituum. * Et succendam 27
ignem in muro Damasci, & deuorabit F
mœnia Benadad. * Ad Cedar, & ad re- 28
gna Asor, quæ percussit Nabuchodonosor rex Babylonis. Hæc dicit Dominus: Surgite, & ascendite ad Cedar, & vastate filios Orientis. * Tabernacula eorum, 29
& greges eorum capient: pelles eorum, & omnia vasa eorum, & camelos eorum tollent sibi: & vocabunt super eos formi- 30
dinem in circuitu. * Fugite, abite vehementer, in voraginibus sedete, qui habitatis Asor, ait Dominus: inijt enim contra vos Nabuchodonosor rex Babylonis consilium, & cogitauit aduersum vos 31
cogitationes. * Consurgite, & ascendite ad gentem quietam, & habitantem confidenter, ait Dominus: non ostia, nec 32
vectes eis: soli habitant. * Et erunt cameli eorum in direptionem, & multitudo iumentorum in prædam: & dispergam eos in omnem ventum, qui sunt attonsi in comam: & ex omni confinio eorum adduc- 33
am interitum super eos, ait Dominus. * Et erit Asor in habitaculum draconum, deserta vsque in æternum: non manebit ibi 34
vir, nec incolet eam filius hominis. * Quod G
factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam aduersus Ælam, in principio 35
regni Sedeciæ regis Iuda, dicens: * Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego confringam arcum Ælam, & sumam fortitu- 36
dinem eorum. * Et inducam super Ælam quatuor ventos à quatuor plagis cœli: & ventilabo eos in omnes ventos istos: & non erit gens, ad quam non perueniant 37
profugi Ælam. * Et pauere faciam Ælam coram inimicis suis, & in conspectu quærentium animam eorum: & adducam super eos malum, iram furoris mei, dicit Dominus: & mittam post eos gladium do- 38
nec consumam eos. * Et ponam solium meum in Ælam, & perdam inde reges, & 39
principes, ait Dominus. * In nouissimis autem diebus reuerti faciam captiuos Ælam, dicit Dominus.

CAP. L.

Babylon, quæ in captiuitate affligit filios Israel, his in terram suam feliciter reductis, penitus vastabitur à regibus Aquilonis.

1 VErbum, quod locutus est Dominus de
A Babylone, & de terra Chaldæorum,
2 in manu Ieremiæ prophetæ. * Annuntiate in Gentibus, & auditum facite: leuate signum, prædicate, & nolite celare: dicite: Capta est Babylon, confusus est Bel, victus est Merodach, confusa sunt sculptilia eius, superata sunt idola eorum. *
3 Quoniam ascendit contra eam gens ab Aquilone, quæ ponet terram eius in solitudinem: & non erit, qui habitet in ea ab homine vsque ad pecus: & moti sunt,
4 & abierunt. * In diebus illis, et in tempore illo, ait Dominus: venient filij Israel, ipsi et filij Iuda simul: ambulantes,

& flentes properabunt, et Dominum Deum ſuum quærent. * In Sion interro- 5
gabunt viam, huc facies eorum venient, et apponentur ad Dominum fœdere ſempiterno, quod nulla obliuione delebitur. * Grex perditus factus eſt populus meus: 6
paſtores eorum ſeduxerunt eos, fecerunt-que vagari in montibus: de monte in collum tranſierunt, obliti ſunt cubilis ſui. * 7
Omnes, qui inuenerunt, comederunt eos: B
hoſtes eorum dixerunt: Non peccauimus: pro eo, quod peccauerunt Domino decori iuſtitiæ, et expectationi patrum eorum à Domino. * Recedite de medio Ba- 8
bylonis, et de Terra Chaldæorum egredimini: et eſtote quaſi hœdi ante gregem. * Quoniam ecce ego ſuſcito, et adducam 9
in Babylonem congregationem gentium magnarum de Terra Aquilonis: et præparabuntur aduerſus eam, et inde capietur: ſagitta eius, quaſi viri fortis interfectoris, non reuertetur vacua. * Et erit Chaldæa 10
in prædam: omnes vaſtantes eam replebuntur, ait Dominus. * Quoniam exulta- 11
tis, et magna loquimini, diripientes hæreditatem meam: quoniam effuſi eſtis ſicut vituli ſuper herbam, et mugiſtis ſicut tauri. * Confuſa eſt mater veſtra ni- 12
mis, et ad adæquata pulueri, quæ genuit vos: ecce nouiſſima erit in Gentibus, deſerta, inuia, et arens. * Ab ira Domini 13
non habitabitur, ſed redigetur tota in ſolitudinem: omnis, qui tranſibit per Babylonem, ſtupebit, et ſibilabit ſuper vniuerſis plagis eius. * Præparamini contra Ba- 14
bylonem per circuitum omnes, qui tenditis arcum; debellate eam, non parca- C
tis iaculis: quia Domino peccauit. * Cla- 15
mate aduerſus eam, vbique dedit manum, ceciderunt fundamenta eius, deſtructi ſunt muri eius, quoniam vltio Domini eſt: vltionem accipite de ea: ſicut fecit, facite ei. * Diſperdite ſatorem de Baby- 16
lone, et tenentem falcem in tempore meſſis: à facie gladij columbæ vnuſquiſque ad populum ſuum conuertetur, et ſinguli ad terram ſuam fugient. * Grex diſper- 17
ſus Iſrael, leones eiecerunt eum: primus comedit eum rex Aſſur: iſte nouiſſimus exoſſauit eum, Nabuchodonoſor rex Babylonis. * Propterea hæc dicit Dominus 18
exercituum Deus Iſrael: Ecce ego viſitabo regem Babylonis, et terram eius, ſicut viſitaui regem Aſſur: * Et reducam Iſ- 19
rael ad habitaculum ſuum: et paſcetur D
Carmelum, et Baſan, et in monte Ephraim, et Galaad ſaturabitur anima eius. * In diebus illis, et in tempore illo, ait Do- 20
minus, quæretur iniquitas Iſrael, et non erit; et peccatum Iuda, et non inuenietur: quoniam propitius ero eis, quos re-
21 liquero. * Super terram dominantium aſcende, et ſuper habitatores eius viſita, diſſipa, et interfice, quæ poſt eos ſunt, ait Dominus: et fac iuxta omnia, quæ præ-
22 cepi tibi. * Vox belli in terra, et contri-
23 tio magna. * Quomodo confractus eſt, et contritus malleus vniuerſæ terræ? Quomodo verſa eſt in deſertum Babylon in
24 Gentibus? * Illaqueaui te, et capta es Babylon, et neſciebas: inuenta es, et apprehenſa: quoniam Dominum prouo-
25 caſti. * Aperuit Dominus theſaurum ſuum, et protulit vaſa iræ ſuæ: quoniam opus eſt Domino Deo exercituum, in terra
26 Chaldæorum. * Venite ad eam ab extre-
E mis finibus, aperite vt exeant, qui conculcent eam: tollite de via lapides, et redigite in aceruos, et interficite eam: nec ſit,
27 quidquam reliquum. * Diſſipate vniuerſos fortes eius, deſcendant in occiſionem: væ eis, quia venit dies eorum, tempus vi-
28 ſitationis eorum. Vox fugientium, et eorum, qui euaſerunt de terra Babylonis, vt annuntient in Sion vltionem Domini
29 Dei noſtri, vltionem templi eius, * Annuntiate in Babylonem plurimis, omnibus qui tendunt arcum: conſiſtite aduerſus eam per gyrum, et nullus euadat: reddite ei ſecundum opus ſuum iuxta omnia, quæ fecit, facite illi: quia contra Dominum erecta eſt, aduerſum ſanctum Iſrael.
30 Idcirco cadent iuuenes eius in plateis eius: et omnes viri bellatores eius conticeſcent
31 in die illa, ait Dominus. * Ecce ego ad te ſuperbe, dicit Dominus Deus exercituum: quia venit dies tuus, tempus viſitationis
32 tuæ. * Et cadet ſuperbus, et corruet, et non erit, qui ſuſcitet eum: et ſuccendam ignem in vrbibus eius, et deuorabit om-
33 nia in circuitu eius. * Hæc dicit Dominus exercituum: Calumniam ſuſtinent filij
F Iſrael, et filij Iuda ſimul: omnes, qui ceperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos.
34 Redemptor eorum fortis, Dominus exercituum nomen eius, iudicio defendet cauſam eorum, vt exterreat terram, et
35 commoueat habitatores Babylonis. * Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, et ad habitatores Babylonis, et ad principes, et
36 ad ſapientes eius. * Gladius ad diuinos eius, qui ſtulti erunt: gladius ad fortes il-
37 lius, qui timebunt. * Gladius ad equos eius, et ad currus eius, et ad omne vulgus, quod eſt in medio eius: et erunt quaſi mulieres: gladius ad theſauros eius, qui di-
38 ripientur. * Siccitas ſuper aquas eius erit, et areſcent: quia terra ſculptilium eſt, et
39 in portentis gloriantur. * Propterea habitabunt dracones cum faunis ficarijs: et

habi-

habitabunt in ea struthiones: & non inhabitabitur vltra vsque in sempiternum, nec extruetur vsque ad generationem, & generationem. * Sicut subuertit Dominus Sodomam, & Gomorrham, & vicinas eius, Gen. 19. c. 24. ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis. * Ecce populus venit ab Aquilone, & gens magna, & reges multi consurgent à finibus terræ. * Arcum, & scutum apprehendent: crudeles sunt, & immisericordes: vox eorum, quasi mare sonabit: & super equos ascendent, ficut vir paratus ad prælium contra te filia Babylon. * Audiuit rex Babylonis famam eorum, & dissolutę sunt manus eius: angustia apprehendit eum, dolor quasi parturientem. * Ecce quasi leo ascendet de superbia Iordanis ad pulchritudinem robustam: quia subitò currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis est enim similis mei? & quis sustinebit me? & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? * Propterea audite consilium Domini, quod Iob. 41. a. 1 mente concepit aduersum Babylonem; & cogitationes eius, quas cogitauit super terram Chaldæorum: Nisi detraxerint eos paruuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum eorum. * A voce captiuitatis Babylonis commota est terra, & clamor inter Gentes auditus est.

CAP. LI.

Mala à regibus Medorum Babylonis immanitas prædicuntur.

HÆc dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super Babylonem, & super habitatores eius, qui cor suum leuauerunt contra me, quasi ventum pestilentem: * Et mittam in Babylonem ventilatores, ventilabunt eam, & demolientur terram eius: quoniam venerunt super eam vndique in die afflictionis eius. * Non tendat, qui tendit arcum suum, & non ascendat loricatus, nolite parcere iuuenibus eius, interficite omnem militiam eius. * Et cadent interfecti in terra Chaldæorum, & vulnerati in regionibus eius. * Quoniam non fuit viduatus Israel, & Iuda à Deo suo Domino exercituum: terra autem eorum repleta est delicto à sancto Israel. * Fugite de medio Babylonis, & saluet vnusquisque animam suam: nolite tacere super iniquitatem eius: quoniam tempus vltionis est à Domino, vicissitudinem ipse retribuet ei. * Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram: de vino eius biberunt Gentes, & ideò commota sunt. * Subito cecidit Babylon, & contrita est: vlulate super eam, tollite resinam ad dolorem eius, si forte sanetur. * Curauimus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam, & eamus vnusquisque in terram suam: quoniam peruenit vsque ad cœlos iudicium eius, & eleuatum est vsque ad nubes. * Protulit Dominus iustitias nostras: venite, & narremus in Sion opus Domini Dei nostri. * Acuite sagittas, implete pharetras: suscitauit Dominus spiritum regem Medorum, & contra Babylonem mens eius est, vt perdat eam, quoniam vltio Domini est, vltio templi sui. * Super muros Babylonis leuate signum, augete custodiam: leuate custodes, præparate insidias: quia cogitauit Dominus, & fecit quæcumque locutus est contra habitatores Babylonis. * Quæ habitas super aquas multas, locuples in thesauris, venit finis tuus pedalis præcisionis tuæ. * Amos 6. a. Iurauit Dominus exercituum per animam suam: Quoniam replebo te hominibus quasi brucho, & super te celeuma cantabitur. * Qui fecit terram in fortitudine sua, præparauit orbem in sapientia sua, & prudentia sua extendit cœlos. Gen. 8. a. 17 Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in cœlo: qui leuat nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit: & produxit ventum de thesauris suis. * Stultus factus est omnis homo à scientia: confusus est omnis conflator in sculptili, quia mendax est conflatio eorum, nec est spiritus in eis. * Vana sunt opera, & risu digna, in tempore visitationis suæ peribunt. * Non ficut hæc, pars Iacob: quia qui fecit omnia, ipse est, et Israel sceptrum hæreditatis eius: Dominus exercituum nomen eius. * Collidis tu mihi vasa belli, & ego collidam in te Gentes, & disperdam in te regna: * Et collidam in te equum, & equitem eius: & collidam in te currum, & ascensorem eius: * Et collidam in te virum, & mulierem: & collidam in te senem, et puerum: et collidam in te iuuenem, et virginem: * Et collidam in te pastorem, et gregem eius: collidam in te agricolam, et iugales eius: et collidam in te duces et magistratus. * Et reddam Babylonis, et cunctis habitatoribus Chaldææ, omne malum suum, quod fecerunt in Sion, in oculis vestris, ait Dominus. * Ecce ego ad te mons pestifer, ait Dominus, qui corrumpis vniuersam terram: et extendam manum meam super te, et euoluam te de petris, et dabo te in montem combustionis. * Et non tollent de te lapidem in angulum, et lapidem in fundamenta, sed perditas in

Isa. 11. c. 13. Apoc. 14. b. 8.

æter-

æternum eris, ait Dominus. * Leuate si- 27
gnum in terra: clangite buccina in Gentibus, sanctificate super eam Gentes: annuntiate contra illam regibus Ararat, Menni, & Ascenez: numerate contra eam Taphsar, adducite equum quasi bruchum aculeatum. * Sanctificate contra eam 28
gentes, reges Mediæ, duces eius, & vniuersos magistratus eius, cunctamque terram potestatis eius. * Et commouebitur 29
terra, & contur babitur: quia euigilabit contra Babylonem cogitatio Domini, vt D ponat terram Babylonis desertam, & inhabitabilem. * Cessauerunt fortes Baby- 30
lonis à prælio, habitauerunt in præsidijs, deuoratum est robur eorum, & facti sunt, quasi mulieres: incensa sunt tabernacula eius, contriti sunt vectes eius. * Currens 31
obuiam currenti veniet: & nuntius obuius nuntianti: vt annuntiet regi Babylonis, quia capta est ciuitas eius à summo vsque ad summum. * Et vada præoc- 32
cupata sunt, & paludes incensæ sunt igni: & viri bellatores conturbati sunt. * Quia hæc dicit Dominus exercituum, 33
Deus Israel: Filia Babylonis quasi area, tempus trituræ eius: adhuc modicum, & veniet tempus messionis eius. * Comedit me, deuorauit me Nabuchodonosor 34
rex Babylonis: reddidit me, quasi vas inane, absorbuit me quasi draco, repleuit ventrem suum teneritudine mea, & eiecit me. * Iniquitas aduersum me, & 35
caro mea super Babylonem, dicit habitatio Sion: & sanguis meus super habitatores Chaldææ, dicit Ierusalem. * Propter- 36
ea hæc dicit Dominus: Ecce ego iudicabo causam tuam; & vlciscar vltionem tuam, & desertum faciam mare eius, & siccabo venam eius. * Et erit Babylon in 37
tumulos, habitatio draconum, stupor, & sibilus, eo quod non sit habitator. * Simul, vt leones rugient, excutient co- 38
mas veluti catuli leonum. * In calore eo- 39
rum ponam potus eorum, & inebriabo eos, vt sopiantur, & dormiant somnum sempiternum, & non consurgant, dicit Dominus. * Deducam eos, quasi agnos 40
ad victimam, & quasi arietes cum hoedis. * Quomodo capta est Sesach, & 41
comprehensa est inclyta vniuersæ terræ? quomodo facta est in stuporem Babylon E inter gentes? * Ascendit super Babylo- 42
nem mare, multitudine fluctuum eius operta est. * Factæ sunt ciuitates eius 43
in stuporem, terra inhabitabilis, & deserta, terra in qua nullus habitet, nec transeat per eam filius hominis. * Et visi- 44
tabo super Bel in Babylone, & eijciam, quod absorbuerat de ore eius, & non confluent ad eum vltra Gentes, siquidem & murus Babylonis corruet. * 45
Egredimini de medio eius populus meus: vt saluet vnusquisque animam suam ab 46
ira furoris Domini. * Et ne forte mollescat cor vestrum, & timeatis auditum, qui audietur in terra: & veniet in anno auditio, & post hunc annum auditio; & iniquitas in terra, & dominator super 47
dominatorem. * Propterea ecce dies veniunt, & visitabo super sculptilia Babylonis: & omnis terra eius confundetur, & vniuersi interfecti eius cadent in medio 48
eius. * Et laudabunt super Babylonem cœli, & terra, & omnia, quæ in eis sunt: quia ab Aquilone venient ei prædo- 49
nes, ait Dominus. * Et quomodo fecit Babylon, vt caderent occisi in Israel: sic de Babylone cadent occisi in vniuersa 50
terra. * Qui fugistis gladium, venite, F nolite stare: recordamini procul Domini, & Ierusalem ascendat super cor vestrum. * Confusi sumus, quoniam au- 51
diuimus opprobrium; operuit ignominia facies nostras: quia venerunt alieni super sanctificationem domus Domini. * 52
Propterea ecce dies veniunt, ait Dominus: & visitabo super sculptilia eius, & in omni terra eius mugiet vulneratus. * 53
Si ascenderit Babylon in cœlum, & firmauerit in excelso robur suum, à me venient vastatores eius, ait Dominus. * 54
Vox clamoris de Babylone, & contri- 55
tio magna de terra Chaldæorum. * Quoniam vastauit Dominus Babylonem, & perdidit ex ea vocem magnam, & sonabunt fluctus eorum, quasi aquæ multæ: 56
dedit sonitum vox eorum: * Quia venit super eam, id est super Babylonem, prædo, & apprehensi sunt fortes eius, & emarcuit arcus eorum, quia fortis vl- 57
tor Dominus reddens retribuet. * Et inebriabo principes eius, & sapientes eius, & duces eius, & magistratus eius, & fortes eius: & dormient somnum sempiternum, & non expergiscentur, ait rex, Dominus exercituum nomen eius. 58
* Hæc dicit Dominus exercituum: Murus Babylonis ille latissimus suffossione suffodietur, & portæ eius excelsæ igni comburentur, & labores populorum ad nihilum, & gentium in ignem erunt, & 59
disperibunt. * Verbum, quod præcepit Ieremias propheta, Saraiæ filio Neriæ filij Maasiæ, cum pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni eius: Saraias autem erat prin- 60
ceps prophetiæ. * Et scripsit Ieremias omne malum, quod venturum erat super Babylonem, in libro vno: omnia

verba

verba hæc, quæ ſcripta ſunt contra Babylonem. * Et dixit Ieremias ad Saraiam: Cum veneris in Babylonem, & videris, & legeris omnia verba hæc. * Dices: Domine tu locutus es contra locum iſtum, vt diſperderes eum: ne ſit qui in eo habitet ab homine vſque ad pecus, & vt ſit perpetua ſolitudo. * Cumque compleueris legere librum iſtum, ligabis ad eum lapidem, & proijcies illum in medium Euphraten: * Et dices: Sic ſubmergetur Babylon, & non conſurget à facie afflictionis, quam ego adduco ſuper eam, & diſſoluetur. Hucuſque verba Ieremiæ.

CAP. LII.

Præcedentium repetitio, nempè quod Ieruſalem à Nabuchodonoſor obſeſſa poſt biennium capitur: & Sedecias rex Iuda fugiens reducitur: filiiſque eius coram ipſo trucidatis vna cum principibus Iuda exoculatus, ac vinctus ducitur in Babylonem: & aſcenſo templo, & palatio cæteriſque domibus, transferuntur omnes in Babylonem præter paucos vinitores, & agricolas: ſimiliter & vaſa templi, inter quæ deſcribuntur duæ æreæ columnæ: & numerus Iudæorum in Babylonem diuerſis temporibus translatorum, vbi rex Ioachin poſt 37. annos de carcere eductus exaltatur.

FIlius viginti, & vnius anni erat Sedecias cum regnare cœpiſſet: & vndecim annis regnauit in Ieruſalem, & nomen matris eius Amital, filia Ieremiæ de Lobna. * Et fecit malum in oculis Domini, iuxta omnia, quæ fecerat Ioakim. * Quoniam furor Domini erat in Ieruſalem, & in Iuda, vſquequò proijceret eos à facie ſua. et receſſit Sedecias à rege Babylonis. * Factum eſt autem in anno nono regni eius, in menſe decimo, decima menſis: Venit Nabuchodonoſor rex Babylonis, ipſe et omnis exercitus eius, aduerſus Ieruſalem, et obſederunt eam, et ædificauerunt contra eam munitiones in circuitu. * Et fuit ciuitas obſeſſa vſque ad vndecimum annum regis Sedeciæ. * Menſe autem quarto, nona menſis, obtinuit fames ciuitatem: et non erant alimenta populo terræ. * Et dirupta eſt ciuitas, et omnes viri bellatores eius fugerunt, exierunt de ciuitate nocte, per viam portæ, quæ eſt inter duos muros, et ducit ad hortum regis (Chaldæis obſidentibus vrbem in gyro) et abierunt per viam, quæ ducit in eremum. * Perſecutus eſt autem Chaldæorum exercitus regem: et apprehenderunt Sedeciam in deſerto, quod eſt iuxta Iericho; et omnis comitatus eius diffugit ab eo. * Cumque comprehendiſſent regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quæ eſt in terra Emath: et locutus eſt ad eum iudicia. * Et iugulauit rex Babylonis filios Sedeciæ in oculis eius: ſed et omnes principes Iuda occidit in Reblatha. * Et oculos Sedeciæ eruit, et vinxit cum compedibus, et adduxit eum rex Babylonis in Babylonem, et poſuit eum in domo carceris, vſque ad diem mortis eius, * In menſe autem quinto, decima menſis, ipſe eſt annus nonusdecimus Nabuchodonoſor regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps militiæ, qui ſtabat coram rege Babylonis in Ieruſalem. * Et incendit domum Domini, et domum regis, et omnes domos Ieruſalem, et omnem domum magnam igni combuſſit. * Et totum murum Ieruſalem per circuitum deſtruxit, cunctus exercitus Chaldæorum, qui erat cum magiſtro militiæ. * De pauperibus autem populi, et de reliquo vulgo, quod remanſerat in ciuitate, et de perfugis, qui tranſfugerant ad regem Babylonis, et cæteros de multitudine, tranſtulit Nabuzardan princeps militiæ. * De pauperibus verò terræ reliquit Nabuzardan princeps militiæ vinitores, et agricolas. * Columnas quoque æreas, quæ erant in domo Domini, et baſes, et mare æneum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, et tulerunt omne æs eorum in Babylonem. * Et lebetes, et creagras, et pſalteria, et phialas, et mortariola, et omnia vaſa ærea, quæ in miniſterio fuerant, tulerunt: * Et hydrias, et thymiamateria, et vrceos, et pelues, et candelabra, et mortaria, et cyathos: quotquot aurea, aurea, et quotquot argentea, argentea, tulit magiſter militiæ: * Et columbas duas, et mare vnum, et vitulos duodecim æreos, qui erant ſub baſibus, quas fecerat rex Salomon in domo Domini: non erat pondus æris omnium horum vaſorum. * De columnis autem, decem et octo cubiti altitudinis erant in columna vna, et funiculus duodecim cubitorum circuibat eam: porrò groſſitudo eius quatuor digitorum, et intrinſecus caua erat. * Et capitella ſuper vtramque aream: altitudo capitelli vnius

4. Reg. 24. d. 18. 2. Par. 36. b. 2.

Sup. 39. a. 1. 4. Reg. 25. a. 1.

Digitized by Google

li vnius quinque cubitorum : et retiacula, et malogranata ſuper coronam in circuitu , omnia ærea. Similiter columnæ ſecundæ , et malogranata. * Et fue- 23
runt malogranata nonaginta ſex dependentia : et omnia malogranata centum, retiaculis circumdabantur . * Et tulit 24
magiſter militiæ Saraiam ſacerdotem primum, et Sophoniam ſacerdotem ſecundum , et tres cuſtodes veſtibuli . * Et 25
de ciuitate tulit eunuchum vnum , qui erat præpoſitus ſuper viros bellatores: et ſeptem viros de his , qui videbant faciem regis , qui inuenti ſunt in ciuitate: et ſcribam principem militum , qui probabat tyrones : et ſexaginta viros de populo terræ ; qui inuenti ſunt in medio ciuitatis. * Tulit autem eos Nabu- 26
zardan magiſter militiæ , et duxit eos ad regem Babylonis in Reblatha. * Et 27
percuſſit eos rex Babylonis , et interfecit eos in Reblatha in terra Emath : et translatus eſt Iuda de terra ſua . * Iſte 28
eſt populus , quem tranſtulit Nabuchodonoſor: In anno ſeptimo , Iudæos tria
29 millia, & viginti tres : * In anno octauodecimo Nabuchodonoſor , de Ieruſalem animas octingentas triginta duas:
30 * In anno vigeſimotertio Nabuchodonoſor , tranſtulit Nabuzardan magiſter militiæ animas Iudæorum ſeptingentas quadraginta quinque : omnes ergo animæ,
31 quatuor millia ſexcentæ . * Et factum
G eſt in trigeſimoſeptimo anno tranſmigrationis Ioachim regis Iuda , duodecimo menſe, vigeſimaquinta menſis, eleuauit Euilmerodach rex Babylonis ipſo anno regni ſui, caput Ioachin regis Iuda , et eduxit eum de domo carceris. *
32 Et locutus eſt cum eo bona , et poſuit thronum eius ſuper thronos regum , qui
33 erant poſt ſe in Babylone. * Et mutauit veſtimenta carceris eius , et comedebat panem coram eo ſemper cunctis diebus
34 vitæ ſuæ: * Et cibaria eius, cibaria perpetua dabantur ei à rege Babylonis , ſtatuta per ſingulos dies , vſque ad diem mortis ſuæ, cunctis diebus vitæ eius.

THRE-

Digitized by Google

THRENI,
IDEST,
LAMENTATIONES
IEREMIÆ PROPHETÆ.

Et factum est, postquam in captiuitatem redactus est Israel, & Ierusalem deserta est, sedit Ieremias propheta flens, & planxit lamentatione hac in Ierusalem, & amaro animo suspirans, & eiulans dixit:

CAP. I.

Aleph.

Vomodo sedet sola ciuitas 1
plena populo: facta est, A
quasi vidua domina gentium: princeps prouinciarum facta est sub tributo.
Beth. Plorans plorauit in 2
nocte, & lacrymæ eius in maxillis eius: non est, qui consoletur eam ex omnibus charis eis: omnes amici eius spreuerunt eam, & facti sunt ei inimici.
Ghimel. Migrauit Iudas propter afflictionem, & multitudinem seruitutis: habitauit inter Gentes, nec inuenit requiem: omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias.
Daleth. Viæ Sion lugent, eo quod non 4
sint qui veniant ad solemnitatem? omnes B
portæ eius destructæ: sacerdotes eius gementes: virgines eius squalidæ, & ipsa oppressa amaritudine.
He. Facti sunt hostes eius in capite, inimici eius locupletati sunt, quia Dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum eius: paruuli eius ducti sunt in captiuitatem ante faciem tribulantis.
Vau. Et egressus est à filia Sion omnis de- 6
cor eius: facti sunt principes eius velut arietes non inuenientes pascua: & abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis.
Zain. Recordata est Ierusalem dierum af- 7
flictionis suæ, & præuaricationis omnium desiderabilium suorum, quæ habuerat à C
diebus antiquis, cum caderet populus eius in manu hostili, & non esset auxiliator: viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata eius.
Heth. Peccatum peccauit Ierusalem, pro- 8
pterea instabilis facta est: omnes, qui glorificabant eam, sprouerunt illam, quia viderunt ignominiam eius: ipsa autem gemens conuersa est retrorsum.
Teth. 9 Sordes eius in pedibus eius, nec re-
D cordata est finis sui: deposita est vehementer, non habens consolatorem: vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus.
Iod. 10 Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius: quia vidit Gentes ingressas sanctuarium suum, de quibus præceperas, ne intrarent in Ecclesiam tuam,
Caph. 11 Omnis populus eius gemens, & quærens panem: dederunt pretiosa quæque pro cibo ad refocillandam animam. vide Domine, & considera, quoniam facta sum vilis.
Lamed. 12 O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte si est dolor sicut dolor meus: quoniam vindemiauit me, vt locutus est Dominus in die iræ furoris sui.
Mem. 13 De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me: expandit rete
E pedibus meis, conuertite me retrorsum: posuit me desolatam, tota die mœrore confectam.
Nun. 14 Vigilauit iugum iniquitatum mearum: in manu eius conuolutæ sunt, & impositæ collo meo: infirmata est virtus mea: dedit me Dominus in manu, de qua non potero surgere.
Samech. 15 Abstulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei: vocauit aduersum me tempus, vt contereret electos meos: torcular calcauit Dominus virgini filiæ Iudæ.
Ain. 16 Idcircò ego plorans, & oculus
F meus deducens aquas: quia longè factus est à me consolator, conuertens animam meam: facti sunt filij mei perditi, quoniam inualuit inimicus. Ier.14.c.17
Phe. 17 Expandit Sion manus suas, non est qui consoletur eam: mandauit Dominus aduersum Iacob in circuitu eius hostes eius: facta est Ierusalem, quasi polluta menstruis inter eos.
Sade. 18 Iustus est Dominus, quia os eius ad iracundiam prouocaui. audite obsecro vniuersi populi, & videte dolorem meum: virgines

ginēs meæ,& iuuenes mei abierunt in captiuitatem.

Caph. Vocaui amicos meos,& ipſi decepe- 19
runt me:ſacerdotes mei, & ſenes mei in vr- G
be conſumpti ſunt: quia quæſierunt cibum
ſibi,vt refocillarent animam ſuam.

Res. Vide Domine,quoniam tribulor,con- 20
turbatus eſt venter meus : ſubuerſum eſt
cor meum in memetipſa,quoniam amari-
tudine plena ſum. foris interficit gladius,
& domi mors ſimilis eſt.

Sin. Audierunt quia ingemiſco ego,& non 21
eſt qui conſoletur me : omnes inimici mei
audierunt malum meum, lætati ſunt, quo-
niam tu feciſti : adduxiſti diem conſolatio-
nis, & fient ſimiles mei.

Thau. Ingrediatur omne malum eorum 22
coram te : & vindemia eos, ſicut vinde-
miaſti me propter omnes iniquitates
meas: multi enim gemitus mei, & cor
meum mœrens.

CAP. II.

Aleph.

QVomodo obtexit caligine in furore 1
ſuo Dominus filiam Sion : projecit A
de cœlo in terram inclytam Iſrael, & non
recordatus ſcabelli pedum ſuorum in die
uroris ſui.

Beth. Præcipitauit Dominus, nec peper- 2
cit, omnia ſpecioſa Iacob: deſtruxit in
furore ſuo munitiones virginis Iuda,& de-
iecit in terram : polluit regnum, & princi-
pes eius.

Ghimel. Confregit in ira furoris ſui omne 3
cornu Iſrael : auertit retrorſum dexteram
ſuam à facie inimici: & ſuccendit in Iacob
quaſi ignem flammæ deuorantis in gyro.

Daleth. Tetendit arcum ſuum, quaſi ini- 4
micus, firmauit dexteram ſuam quaſi ho- B
ſtis: & occidit omne, quod pulchrum erat
viſu in tabernaculo filiæ Sion, effudit quaſi
ignem indignationem ſuam.

He. Factus eſt Dominus velut inimicus: 5
præcipitauit Iſrael, præcipitauit omnia
mœnia eius: diſſipauit munitiones eius, &
repleuit in filia Iuda humiliatum,& humi-
liatam.

Vau. Et diſſipauit quaſi hortum tentorium 6
ſuum, demolitus eſt tabernaculum ſuum:
obliuioni tradidit Dominus in Sion feſti-
uitatem,& ſabbatum; & in opprobrium,&
in indignationem furoris ſui, regem, & ſa-
cerdotem.

Lain. Repulit Dominus altare ſuum, ma- 7
ledixit ſanctificationi ſuæ: tradidit in ma- C
nu inimici muros turrium eius: vocem de-
derunt in domo Domini, ſicut in die ſo-
lemni.

Heth. Cogitauit Dominus diſſipare mu- 8
rum filiæ Sion : tetendit funiculum ſuum,
& non auertit manum ſuam à perditione:
luxitque antemurale,& murus pariter diſ-
ſipatus eſt.

Theth. 9 Defixæ ſunt in terra portæ eius,per-
didit, & contriuit vectes eius, regem eius
& principes eius in Gentibus : non eſt lex,
& prophetæ eius non inuenerunt viſionem
à Domino.

Iod. 10 Sederunt in terra,conticuerunt ſenes
filiæ Sion : conſperſerunt cinere capita ſua,
accincti ſunt ciliciis, abiecerunt in terram
capita ſua virgines Ieruſalem.

Caph. 11 Defecerunt præ lacrymis oculi
D mei, conturbata ſunt viſcera mea: effuſum
eſt in terra iecur meum ſuper contritione
filiæ populi mei, cum deficeret paruulus,&
lactens in plateis oppidi.

Lamed. 12 Matribus ſuis dixerunt : Vbi eſt
triticum, & vinum? cum deficerent quaſi
vulnerati in plateis ciuitatis: cum exha-
larent animas ſuas in ſinu matrum ſua-
rum.

Mem. 13 Cui comparabo te? vel cui aſſimi-
labo te, filia Ieruſalem? cui exæquabo te,
& conſolabor te, virgo filia Sion,magna eſt
enim velut mare contritio tua: quis mede-
E bitur tui?

Nun. 14 Prophetæ tui viderunt tibi falſa,
E & ſtulta, nec aperiebant iniquitatem
tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent:
viderunt autem tibi aſſumptiones falſas,&
eiectiones.

Samech. 15 Plauſerunt ſuper te manibus
omnes tranſeuntes per viam: ſibilauerunt,
& mouerunt caput ſuum ſuper filiam Ieru-
ſalem: Hæccine eſt vrbs, dicentes, perfecti
decoris gaudium vniuerſæ terræ?

Phe. 16 Aperuerunt ſuper te os ſuum omnes
F inimici tui: ſibilauerunt, & fremuerunt
dentibus, & dixerunt: Deuorabimus: en
iſta eſt dies, quam expectabamus: inueni-
mus, vidimus.

Ain. 17 Fecit Dominus,quæ cogitauit,com-
pleuit ſermonem ſuum, quem præceperat
à diebus antiquis : deſtruxit,& non peper- Leu. 26. b. 16.
cit, & lætificauit ſuper te inimicum, & ex- Deut. 28. b. 15.
altauit cornu hoſtium tuorum. Ier. 14. c. 17.

Sade. 18 Clamauit cor eorum ad Dominum Sup. 1. f. 16.
ſuper muros filiæ Sion. Deduc quaſi tor-
rentem lacrymas,per diem,& noctem: non
des requiem tibi,neque taceat pupilla ocu-
li tui.

Coph. 19 Conſurge,lauda in nocte,in princi-
pio vigiliarum : effunde ſicut aquam cor
tuum ante conſpectum Domini : leua ad
eum manus tuas pro anima paruulorum
tuorum, qui defecerunt in fame in capite
omnium compitorum.

Res. 20 Vide Domine, & conſidera, quem

vin-

vindemiaueris ita: ergone cómedent mulieres fructum suum, paruulos ad mensuram palmæ? si occiditur in sanctuario Domini sacerdos, & prophetа?

Sin. Iacuerunt in terra foris puer, & senex: virgines meæ, & iuuenes mei ceciderunt in gladio: interfecisti in die furoris tui: percussisti, nec misertus es,

Thau. Vocasti quasi ad diem solemnem, qui terrerent me de circuitu, non fuit in die furoris Domini, qui effugeret, & relinqueretur: quos educaui, & enutrio, inimicus meus consumpsit eos.

CAP. III.

Aleph.

EGo vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius.

Aleph. Me minauit, & adduxit in tenebras, & non in lucem.

Aleph. Tantum in me vertit, & conuertit manum suam tota die.

Beth. Vetustam fecit pellem meam, & carnem meam, contriuit ossa mea.

Beth. Ædificauit in gyro meo, & circumdabit me felle, & labore.

Beth. In tenebrosis collocauit me, quasi mortuos sempiternos.

Ghimel. Circumædificauit aduersum me, vt non egrediar: aggrauauit compedem meum.

Ghimel. Sed & cum clamauero, & rogauero, excluſit orationem meam.

Ghimel. Conclusit vias meas lapidibus quadris semitas meas subuertit.

Daleth. Vrsus insidians factus est mihi, leo in absconditis.

Daleth. Semitas meas subuertit, & confregit me: posuit me desolatam.

Daleth. Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam.

He. Misit in renibus meis filias pharetræ suæ.

He. Factus sum in derisum omni populo meo, canticum eorum tota die.

He. Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me absinthio.

Vau. Et fregit ad numerum dentes meos, cibauit me cinere.

Vau. Et repulsa est à pace anima mea, oblitus sum bonorum.

Vau. Et dixi: Perijt finis meus, & spes mea à Domino.

Zain. Recordare paupertatis, & transgressionis meæ, absinthij, & fellis.

Zain. Memoria memor ero. & tabescet in me anima mea.

Zain. Hæc recolens in corde meo, ideò sperabo.

Heth. Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti: quia non defecerunt miserationes eius.

Heth. 23 Noui diluculo, multa est fides tua.

Heth. 24 Pars mea Dominus, dixit anima mea: propterea expectabo eum.

Theth. 25 Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum.

Theth. 26 Bonum est præstolari cum silentio salutare Dei.

Theth. 27 Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia sua.

Iod. 28 Sedebit solitarius, & tacebit: quia leuauit super se.

Iod. 29 Ponet in puluere os suum, si forte sit spes.

Iod. 30 Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobrijs.

Caph. 31 Quia non repellet in sempiternum Dominus.

Caph. 32 Quia si abiecit, & miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum.

Caph. 33 Non enim humiliauit ex corde suo, & abiecit filios hominum.

Lamed. 34 Vt conteret sub pedibus suis omnes vinctos terræ.

Lamed. 35 Vt declinaret iudicium viri in conspectu vultus Altissimi.

Lamed. 36 Vt peruerteret hominem in iudicio suo: Dominus ignorauit.

Mem. 37 Quis est iste, qui dixit, vt fieret, Domino non iubente? Am. 3. b. 6.

Mem. 38 Ex ore Altissimi non egredientur nec mala nec bona?

Mem. 39 Quid murmurauit homo viuens, vir pro peccatis suis?

Nun. 40 Scrutemur vias nostras, & quęramus, & reuertamur ad Dominum.

Nun. 41 Leuemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cœlos.

Nun. 42 Nos iniquè egimus, & ad iracundiam prouocauimus: idcircò tu inexorabilis es.

Samech. 43 Operuisti in furore, & percussisti nos: occidisti, nec pepercisti.

Samech. 44 Opposuisti nubem tibi, ne transeat oratio.

Samech. 45 Eradicationem, & abiectionem posuisti, me in medio populorum.

Phe. 46 Aperuerunt super nos os suum omnes inimici.

Phe. 47 Formido, & laqueus facta est nobis vaticinatio, & contritio.

Phe. 48 Diuisiones aquarum deduxit oculus meus, in contritione filiæ populi mei.

Ain. 49 Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eo quod non esset requies.

Ain. 50 Donec respiceret, & videret Dominus de cœlis.

Ain. 51 Oculus meus deprædatus est animam meam in cunctis filiabus vrbis meæ.

Sa-

Sade. Venatione cęperunt me quaſi auem 52 inimici mei gratis.
Sade. Lapſa eſt in lacum vita mea, & po- 53 ſuerunt lapidem ſuper me.
Sade. Inundauerunt aquæ ſuper caput 54 meum: dixi: Perij.
Coph. Inuocaui nomen tuum Domine de 55 lacu nouiſſimo.
Coph. Vocem meam audiſti: ne auertas au- 56 rem tuam à ſingultu meo, & clamoribus. G
Coph. Appropinquaſti in die, quando in- 57 uocaui te: dixiſti: Ne timeas.
Res. Iudicaſti Domine cauſam animæ 58 meæ, redemptor vitæ meæ.
Res. Vidiſti Domine iniquitatem illorum 59 aduerſum me: iudica iudicium meum.
Res. Vidiſti omnem furorem, vniuerſas co- 60 gitationes eorum aduerſum me.
Sin. Audiſti opprobrium eorum Domine, 61 omnes cogitationes eorum aduerſum me;
Sin. Labia inſurgentium mihi, & medita- 62 tiones eorum aduerſum me tota die.
Sin. Seſſionem eorum, & reſurrectionem 63 eorum vide; ego ſum pſalmus eorum.
Thau. Reddes eis vicem Domine iuxta 64 opera manuum ſuarum.
Thau. Dabis eis ſcutum cordis laborem 65 tuum.
Thau. Perſequeris in furore, & conteres eos ſub cœlis Domine.

CAP. IV.

Aleph.

QVomodo obſcuratum eſt aurum, mu- 1 tatus eſt color optimus, diſperſi ſunt A lapides ſanctuarij in capite omnium platearum?
Beth. Filij Sion inclyti, & amicti auro pri- 2 mo: quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea, opus manuum figuli?
Ghimel. Sed & lamiæ nudauerunt mam- 3 mam, lactauerunt catulos ſuos: filia populi mei crudelis, quaſi ſtruthio in deſerto.
Daleth. Adhæſit lingua lactentis ad pala- 4 tum eius in ſiti: paruuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.
He. Qui veſcebantur voluptuoſe, interie- 5 runt in vijs: qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.
Vau. Et maior effecta eſt iniquitas filiæ po- 6 puli mei peccato Sodomorum, quæ ſubuerſa eſt in momento, & non coeperunt in ea manus.
Gen. 19. 6. 10.
Zain. Candidiores Nazaræi eius niue, ni- 7 tidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores.
Heth. 8 Denigrata eſt ſuper carbones facies B eorum, & non ſunt cogniti in plateis: adhęſit cutis eorum oſſibus: aruit, & facta eſt quaſi lignum.
Teth. 9 Melius fuit occiſis gladio, quàm interfectis fame: quoniam iſti extabuerunt conſumpti à ſterilitate terræ.
Iod. 10 Manus mulierum miſericordium coxerunt filios ſuos: facti ſunt cibus earum, in contritione filiæ populi mei.
Caph. 11 Compleuit Dominus furorem ſuum, effudit iram indignationis ſuæ: & ſuccendit ignem in Sion, & deuorauit fundamenta eius.
Lamed. 12 Non crediderunt reges terræ, & vniuerſi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hoſtis, & inimicus per portas Ieruſalem.
Mem. 13 Propter peccata prophetarum eius, C & iniquitates ſacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius ſanguinem iuſtorum.
Nun. 14 Errauerunt cæci in plateis, polluti ſunt in ſanguine: cumque non poſſent, tenuerunt lacinias ſuas.
Samech. 15 Recedite polluti, clamauerunt eis: recedite, abite, nolite tangere: iurgati quippè ſunt, & commoti dixerunt inter gentes: Non addet vltra, vt habitet in eis.
Phe. 16 Facies Domini diuiſit eos, non addet, vt reſpiciat eos: facies ſacerdotum non erubuerunt, nequa ſenum miſerti ſunt.
Ain. 17 Cum adhuc ſubſiſteremus, defecerunt oculi noſtri ad auxilium noſtrum vinum, cum reſpiceremus attenti ad gentem, quæ ſaluare non poterat.
Sade. 18 Lubricauerunt veſtigia noſtra in iti- D nere platearum noſtrarum, appropinquauit finis noſter: completi ſunt dies noſtri, quia venit finis noſter.
Coph. 19 Velociores fuerunt perſecutores noſtri aquilis cœli, ſuper montes perſecuti ſunt nos, in deſerto inſidiati ſunt nobis.
Res. 20 Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris: cui diximus; in vmbra tua viuemus in Gentibus.
Sin. 21 Gaude, & lætare filia Edom, quæ habitas in terra Hus: ad te quoque perueniet calix, inebriaberis, atque nudaberis.
Thau. 22 Completa eſt iniquitas tua filia Sion, non addet vltra, vt tranſmigret te: viſitauit iniquitatem tuam filia Edom, diſcooperuit peccata tua.

LA-

Digitized by Google

ORATIO IEREMIÆ PROPHETÆ.

CAP. V.

RECordare Domine quid acciderit nobis: intuere, & respice opprobrium nostrum. A
Hæreditas nostra versa est ad alienos: domus nostræ ad extraneos:
Pupilli facti sumus absque patre, matres nostræ, quasi viduæ.
Aquam nostram pecunia bibimus: ligna nostra comparauimus.
Ceruicibus nostris minabamur, lassis non dabatur requies. B
Ægypto dedimus manum, & Assyrijs, vt saturaremur pane.
Patres nostri peccauerunt, & non sunt: & nos iniquitates eorum portauimus.
Serui dominati sunt nostri: non fuit, qui redimeret de manu eorum.
In animabus nostris afferebamus panem nobis, à facie gladij in deserto.
Pellis nostra, quasi clibanus exusta est à facie tempestatum famis.
Mulieres in Sion humiliauerunt, & virgines in ciuitatibus Iuda.
Principes manu suspensi sunt: facies senum non erubuerunt.
Adolescentibus impudicè abusi sunt: & C pueri in ligno corruerunt.
Senes defecerunt de portis, iuuenes de choro psallentium.
Defecit gaudium cordis nostri: versus est in luctum chorus noster.
Cecidit corona capitis nostri: væ nobis, quia peccauimus,
Propterea mœstum factum est cor nostrum, ideò contenebrati sunt oculi nostri.
Propter montem Sion, quia disperijt, vulpes ambulauerunt in eos. D
Tu autem Domine in æternum permanebis, solium tuum in generationem, & generationem.
Quare in perpetuum obliuisceris nostri? derelinques nos in longitudine dierum?
Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur: innoua dies nostros, sicut à principio.
Sed proijciens repulisti nos, iratus es contra nos vehementer.

Digitized by Google

PROPHETIA BARVCH.

CAPVT PRIMVM.

Iudæi à Babylone mittunt ad eos, qui erant in Ieruſalem librum Baruch, vna cum collectis pecuniis, vt oblatis holocauſtis orent pro ipſis, & pro Nabuchodonoſor, filioque eius Baltaſſar, ac confitentur peccata ſua.

T hæc verba libri, quæ ſcripſit Baruch filius Neriæ, fi- A
lij Maaſiæ, filij Sedeciæ, filij Sedei, filij Helciæ, in Babylonia, * In anno quinto, in 2
ſeptimo die menſis, in tempore, quo cœperunt Chaldæi Ieruſalem, & ſuccenderunt eam igni. * Et legit Baruch 3
verba libri huius ad aures Iechoniæ filij Ioakim regis Iuda, & ad aures vniuerſi populi venientis ad librum, * Et ad aures po- 4
tentium filiorum regum, & ad aures presbyterorum, & ad aures populi, à minimo vſque ad maximum eorum omnium habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi. * 5
Qui audientes plorabant, & ieiunabant, & orabant in conſpectu Dñi. * Et collegerunt 6
pecuniam ſecundum, quod potuit vnuſquiſque manus, * Et miſerunt in Ieruſa- 7
lem ad Ioakim filium Helciæ filij Salom ſacerdotem, & ad ſacerdotes, & ad omnem B
populum, qui inuenti ſunt cum eo in Ieruſalem: * Cum acciperet vaſa templi Dñi, 8
quæ ablata fuerant de templo, reuocare in Terram Iuda decima die menſis Siuan, vaſa argentea, quæ fecit Sedecias filius Ioſiæ rex Iuda: * Poſteaquam cœpiſſet Nabuchodo- 9
noſor rex Babylonis Iechoniam, & principes, & cunctos potentes, & populum terræ, ab Ieruſalem, & duxit eos vinctos in
10 Babilonem. * Et dixerunt: Ecce miſimus ad vos pecunias, de quibus emite holocautomata, & thus, & facite manna. & offerte
11 pro peccato ad aram Dñi Dei noſtri: * Et orate pro vita Nabuchodonoſor regis Babylonis, & pro vita Baltaſſar filij eius, vt ſint dies eorum ſicut dies cœli ſuper ter-
12 ram: * Et vt det Dñs virtutem nobis, & illuminet oculos noſtros, vt viuamus ſub C vmbra Nabuchodonoſor regis Babylonis, & ſub vmbra Baltaſſar filij, & ſeruiamus eis multis diebus, & inueniamus gratiam
13 in conſpectu eorum. * Et pro nobis ipſis orate ad Dñm Deum noſtrum: quia peccauimus Dño Deo noſtro, & non eſt auerſus
14 furor eius à nobis vſque in hunc diem. * Et legite librum iſtum, quem miſimus ad vos recitari in templo Dñi, in die ſolemni, & in Infr. 1. b. 8.
15 die opportuno: * Et dicetis: Dño Deo noſtro iuſtitia, nobis autem confuſio faciei noſtræ: ſicut eſt dies hæ omni Iuda, & habi-
16 tantibus in Ieruſalem, * Regibus noſtris, & principibus noſtris, & ſacerdotibus noſtris, Dan. 9. 8. &
17 & prophetis noſtris, & patribus noſtris. Peccauimus ante Dñm Deum noſtrum, & non
18 credidimus, diffidentes in eum: Et non fuiD mus ſubiectibiles illi, & non audiuimus vocem Dñi Dei noſtri, vt ambularemus in
19 mandatis eius, quæ dedit nobis. * A die, qua eduxit patres noſtros de Terra Ægypti, vſq; ad diem hanc, eramus incredibiles ad Domi-

mittum Deum noſtrum: & diſſipati receſſi-
Deut.28.b. 8. mus,ne audiremus vocem ipſius. Et adhę- 20
ſerunt nobis multa mala,& maledictiones,
quæ conſtituit Dñs Moyſi ſeruo ſuo : qui
eduxit patres noſtros de Terra Ægypti,da-
re nobis terram fluentem lac, & mel, ſicut
hodierna die . * Et non audiuimus vo- 21
cem Domini Dei noſtri ſecundum om-
nia verba prophetarum, quos miſit ad nos:
Et abiuimus vnuſquiſque in enſuum cor- 22
dis noſtri maligni , operari dijs alienis,
facientes mala ante oculos Domini Dei
noſtri.

CAP. II.

Iudais in captiuitate confitentur propter peccata ſua contigiſſe ſibi mala, quæ Deus per prophetas ſuos fuerat comminatus: ſuſis ergo precibus petunt miſericordiam, quam per Moyſen fuerat pollicitus ſe reſipiſcentibus daturum.

PRopter quod ſtatuit Dñs Deus no- 1
noſter verbum ſuum,quod locutus eſt A
ad nos, & ad iudices noſtros, qui iudicaue-
runt Iſrael,& ad reges noſtros,& ad princi-
pes noſtros,& ad omnem Iſrael,& Iuda: Vt 2
adduceret Dñs ſuper nos mala magna,quæ
non ſunt facta ſub cœlo, quemadmodum
facta ſunt in Ieruſalem,ſecundum,quæ ſcri-
Deut.28.d. 53. pta ſunt in lege Moyſi, Vt manducaret ho- 3
mo carnes filij ſui, & carnes filiæ ſuæ. * Et 4
dedit eos ſub manu regum omnium, qui
ſunt in circuitu noſtro, in improperium, &
in deſolationem in omnibus populis,in qui-
bus nos diſperſit Dñs. *Et facti ſumus ſub- 5
tus, & non ſupra : quia peccauimus Dño
Deo noſtro, non obaudiendo voci ipſius. * 6
Dño Deo noſtro iuſtitia: nobis autem, &
patribus noſtris confuſio faciei, ſicut eſt
dies hæc. * Quia locutus eſt Dñs ſuper nos 7
omnia mala hæc, quæ venerunt ſuper nos:
Et non ſumus deprecati faciem Dñi Dei 8
noſtri , vt reuerteremur vnuſquiſque no-
Deut.28.c.28. ſtrum à vijs noſtris peſſimis. * Et vigilauit 9
Dominus in malis,& adduxit ea ſuper nos:
quia iuſtus eſt Dñs in omnibus operibus B
ſuis,quæ mandauit nobis: * Et non audiui- 10
mus vocem ipſius, vt iremus in præceptis
Dñi,quæ dedit ante faciem noſtram. Et nũc 11
Dñe Deus Iſrael, qui eduxiſti populum tuũ C
de Terra Ægypti in manu valida, & in ſi-
gnis, & in prodigijs, & in virtute tua ma-
gna,& in brachio excelſo, & feciſti tibi no-
men ſicut eſt dies iſte:* Peccauimus,impiè 12
egimus, iniquè geſſimus, Dñe Deus noſter,
in omnibus iuſtitijs tuis. Auertatur ira tua 13
à nobis : quia derelicti ſumus pauci inter
Gentes, vbi diſperſiſti nos. * Exaudi Dñe 14
preces noſtras,& orationes noſtras,& educ
nos propter te: & da nobis inuenire gratiã
ante faciem eorum ; qui nos abduxerunt. *
15 Vt ſciat omnis terra, quia tu es Dñs Deus
noſter,& quia nomen tuum inuocatum eſt
16 ſuper Iſrael,& ſuper genus ipſius. *Reſpice Deut. 26.
Dñe de domo ſancta tua in nos, & inclina d. 15.
17 aurem tuam,& exaudi nos. * Aperi oculos Iſa.65.d.15.
D tuos, & vide: quia non mortui, qui ſunt in Iſaim 64.c. 9.
inferno, quorum ſpiritus acceptus eſt à vi- Pſ.113.d.17.
ſceribus ſuis,dabunt honorem,& iuſtifica-
18 tionem Dño: *Sed anima,quæ triſtis eſt ſu-
per magnitudine mali,& incedit curua, &
infirma,& oculi deficientes,& anima eſu-
riens dat tibi gloriam,& iuſtitiam Dño. *
19 Quia non ſecundum iuſtitias patrum no-
ſtrorum nos fundimus preces, & petimus
miſericordiam ante conſpectum tuum,Do-
20 mine Deus noſter: *Sed quia miſiſti iram
tuam,& furorem tuum ſuper nos, ſicut lo-
cutus es in manu puerorum tuorum pro-
21 phetarum,dicens: *Sic dicit Dñs: Inclinate
E humerum veſtrum, & ceruicem veſtram,
& opera facite regi Babylonis: & ſedebitis
22 in terra,quam dedi patribus veſtris.*Quod
ſi non audieritis vocem Dñi Dei veſtri ope-
rari regi Babyloniæ: defectionem veſtram
faciam de ciuitatibus Iudæ, & à foris Ieru-
23 ſalem.*Et auferam à vobis vocem iucundi-
tatis, & vocem gaudij,& vocem ſponſi, &
vocem ſponſæ, & erit omnis terra ſine ve-
24 ſtigio ab inhabitantibus eam. * Et non au-
dierunt vocem tuam, vt operarentur regi
Babyloniæ & ſtatuiſti verba tua,quæ locu-
tus es in manibus puerorum tuorum pro-
phetarum,vt transferrentur oſſa regum no-
ſtrorum,& oſſa patrum noſtrorum de loco
25 ſuo : *Et ecce proiecta ſunt in calore ſolis,
& in gelu noctis : & mortui ſunt in dolori-
bus peſſimis, in fame, & in gladio, & in
26 emiſſione.*Et poſuiſti templum,in quo in-
F uocatum eſt nomen tuum in ipſo,ſicut hæc
dies, propter iniquitatem domus Iſrael, &
27 domus Iudæ. *Et feciſti in nobis Dñe Deus
noſter ſecundum omnem bonitatem tuam,
& ſecundum miſerationem tuam illã ma-
28 gnam: *Sicut locutus es in manu pueri tui
Moyſi in die, qua præcepiſti ei ſcribere le-
29 gem tuam coram filijs Iſrael, * Dicens: Si
non audieritis vocem meam, multitudo
hæc magna conuertetur in minimam inter Leuit.26.b.
30 Gentes,quo ego eos diſpergam:*Quia ſcio 14.
G quod me non audiet populus: populus eſt Deut.28.b.
enim dura ceruice : & conuertetur ad cor 15.
31 ſuum in terra captiuitatis ſuæ : * Et ſcient
quia ego ſum Dñs Deus eorum, & dabo eis
32 cor,& intelligentiam aures,& audient. Et lau-
dabunt me in terra captiuitatis ſuæ,& me-
33 mores erunt nominis mei. * Et auertent ſe
à dorſo ſuo duro,& à malignitatibus ſuis:
quia reminiſcentur viam patrum ſuorum,
34 qui peccauerunt in me.*Et reuocabo illos

in terram, quam iurauí patribus eorum, Abraham, Isaac, & Iacob, & dominabuntur eis: & multiplicabo eos, & non minorabuntur. *Et statuam illis testamentum alterum 35
sempiternum, vt sim illis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum: & non mouebo amplius populum meum, filios Israel, à terra quam dedi illis.

CAP. III.

Perseverant confiteri peccata sua, & patrum suorum obsecrantes Deum pro misericordia: Israel in captiuitatem ductus est, eo quod dereliquerit viam sapientiæ, quæ non inuenitur à potentibus, diuitibus, aut gigantibus: sed populo Israel tradita fuerat à Deo, cui omnes suæ creaturæ obediunt: additurque de Christi aduentu in carnem.

ET nunc Dñe omnipotens, Deus Israel, 1
anima in angustijs, & spiritus anxius A
clamat ad te: *Audi Dñe, & miserere, quia 2
Deus es misericors, & miserere nostri: quia
peccauimus ante te. *Quia tu sedes in sem- 3
piternum, & nos peribimus in æuum? *Dñe 4
omnipotens, Deus Israel, audi nunc orationem mortuorum Israel, & filiorum ipsorũ, qui peccauerunt ante te, & non audierunt vocem Dñi Dei sui, & agglutinata sunt nobis mala. *Noli meminisse iniquitatum pa- 5
trum nostrorum, sed memento manus tuæ, & nominis tui in tempore isto: *Quia tu es 6
Dñs Deus noster, & laudabimus te Dñe: *
Quia propter hoc dedisti timorem tuum in 7
cordibus nostris, & vt inuocemus nomen tuum, & laudemus te in captiuitate nostra, quia conuertimur ab iniquitate patrum nostrorum, qui peccauerunt ante. *Et ecce nos 8
in captiuitate nostra sumus hodie, qua nos B
dispersisti in improperium, & in maledictum, & in peccatum, secundum omnes iniquitates patrum nostrorum, qui recesserũt à te Dñe Deus noster. *Audi Israel manda- 9
ta vitæ: auribus percipe, vt scias prudentiã.
Quid est Israel, quod in terra inimicorum 10
es? *Inueteraſti in terra aliena, coinquina- 11
tus es cum mortuis: deputatus es cum descendentibus in infernum. *Dereliquisti 12
fontem sapientiæ. *Nam si in via Dei ambulasses, habitasses vtique in pace sempiterna. *Disce vbi sit prudentia, vbi sit vir- 14
tus, vbi sit intellectus: vt scias simul vbi sit longiturnitas vitæ, & victus, vbi sit lumen oculorum, & pax. *Quis inuenit locum 15
eius? & quis intrauit in thesauros eius? Vbi 16
sunt principes Gentium, & quo dominantur super bestias, quæ sunt super terram? *17
Qui in auibus cœli ludunt, *Qui argẽtum 18
thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis, acquisitionis eorum? qui argentum fabricant, & soliciti 19
sunt, nec est inuentio operum illorum? Exterm nati sunt, & ad inferos descenderunt,
& alij loco eorum surrexerunt. *Iuuenes 20
C viderunt lumen, & habitauerunt super terram: viam autem disciplinæ ignorauerunt,
Neque intellexerunt semitas eius, neque 21
filij eorum susceperunt eam, à facie ipsorum longè facta est: *Non est audita in 22
Terra Chanaan, neque visa est in Theman.*
Filij quoque Agar, qui exquirunt pruden- 23
tiam, quæ de terra est, negotiatores Merrhæ, & Theman, & fabulatores, & exquisitores prudentiæ, & intelligentiæ: viam autem sapientiæ nescierunt, neque commemorati sunt semitas eius. *O Israel, quam 24
magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius! *Magnus est, & non habet 25
finem: excelsus, & immensus. *Ibi fuerunt 26
gigantes nominati illi, qui ab initio fuerũt, statura magna, scientes bellum. *Non hos 27
elegit Dñs, neque viam disciplinæ inuenerunt: propterea perierunt. Et quoniam non 28
habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam. *Quis ascendit in cœ- 29
D lum, & accepit eam, & eduxit eam de nubibus? *Quis transfretauit mare, & inuenit 30
illam? et attulit illam super aurum electum?
Non est, qui possit scire vias eius, neque qui 31
exquirat semitas eius: *Sed qui scit vniuer- 32
sa, nouit eam, & adinuenit eam prudentia sua: qui præparauit terram in æterno tempore, & replenit eam pecudibus, & quadrupedibus: *Qui emittit lumen, & vadit: 33
& vocauit illud, & obedit illi in tremore. *
Stellæ autem dederunt lumen in custodijs 34
suis, & lætatæ sunt: Vocatæ sunt, & dixerunt: Adsumus: & luxerunt ei cum iucunditate, qui fecit illas. *Hic est Deus no- 35
ster, & non æstimabitur alius aduersus 36
eum. *Hic adinuenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Iacob puero suo, & 37
Israel dilecto suo. *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.

CAP. IV.

Ierusalem suam luget desolationem, hortaturque filios suos, vt forti sint animo: nam sicut propter ipsorum peccata Deus eos tradidit aduersarijs, ita eis liberatis punict hostes ipsorum.

HIc liber mandatorum Dei, & lex, quæ 1
A est in æternum: omnes, qui tenent eam, perueniẽt ad vitam; qui autem dere- 2
liquerunt eam, in mortem. *Conuertere Iacob, & apprehende eam, ambula per viam 3
ad splendorem eius contra lumen eius. *Ne tradas alteri gloriam tuam, & dignitatem tuam genti alienæ. *Beati sumus Israel: quia 4
quæ Deo placẽt, manifesta sunt nobis. Ani- 5

mæ

mæquior eſto populus Dei, memorabilis
Iſrael. * Venumdati eſtis Gentibus non in 6
perditionem: ſed propter quod in ira ad
iracundiam prouocaſtis Deum, traditi eſtis
aduerſarijs. * Exacerbaſtis enim eum, qui 7
fecit vos, Deum æternum, immolantes dæ-
monijs, & non Deo. Obliti enim eſtis Deũ, 8
qui nutriuit vos, & contriſtaſtis nutricem
veſtram Ieruſalem: * Vidit enim iracundiã 9
a Deo venientem vobis, & dixit: Audite
confines Sion, adduxit enim mihi Deus lu-
ctum magnum: * Vidi enim captiuitatem 10
populi mei, filiorum meorum, & filiarum,
quam ſuperduxit illis æternus. * Nutriui 11
enim illos cum iucunditate: dimiſi autem
illos cum fletu, & luctu. * Nemo gaudeat 12
ſuper me viduam, & deſolatam: a multis
derelicta ſum propter peccata filiorũ meo-
rum, quia declinauerunt à lege Dei. *Iuſti- 13
tias autem ipſius neſcierunt, nec ambula-
uerunt per vias mandatorum Dei, neq; per
ſemitas veritatis eius cum iuſtitia ingreſſi
ſunt. *Veniant confines Sion, & memoren- 14
tur captiuitatem filiorum, & filiarum mea-
rum, quam ſuperduxit illis æternus. * Ad- 15
duxit enim ſuper illos gentẽ de longinquo,
gentem improbam, & alterius linguæ. Qui 16
non ſunt reueriti ſenem, neque puerorum
miſerti ſunt, & abduxerunt dilectos viduæ,
& à filijs vnicam deſolauerunt. Ego autem 17
quid poſſum adiuuare vos? * Qui enim ad- 18
duxit ſuper vos mala, ipſe vos eripiet de
manibus inimicorum veſtrorum. *Ambu- 19
late filij, ambulate: ego enim derelicta ſum
ſola. * Exui me ſtola pacis, indui autem me 20
ſacco obſecrationis, & clamabo ad Altiſſi- D
mum in diebus meis. *Animæquiores eſto- 21
te filij, clamate ad Dñm, & eripiet vos de
manu principum inimicorum. * Ego enim 22
ſperaui in æternum ſalutem veſtram: &
venit mihi gaudium à ſancto ſuper mi-
ſericordia, quæ veniet vobis ab æterno
ſalutari noſtro. * Emiſi enim vos cum lu. 23
ctu, & ploratu: reducet autem vos mihi
Dñs cum gaudio, & iucunditate in ſempi-
ternum. * Sicut enim viderunt vicinæ Sion 24
captiuitatem veſtram à Deo, ſic videbunt
& in celeritate ſalutem veſtram à Deo, quę E
ſuperueniet vobis cum honore magno, &
ſplendore æterno *Filij patienter ſuſtinete 25
iram, quæ ſuperuenit vobis: perſecutus eſt
enim te inimicus tuus, ſed citò videbitis
perditionem ipſius: & ſuper ceruices ipſius
aſcendes. *Delicati mei ambulauerunt vias 26
aſperas: ducti ſunt enim, vt grex direptus
ab inimicis. *Animæquiores eſtote filij, & 27
proclamate ad Dominum: erit enim me-
moria veſtra ab eo, qui duxit vos. * Sicut 28
enim fuit ſenſus veſter, vt erraretis à Deo:
decies tantùm iterum conuertentes requi-
retis eum. * Qui enim induxit vobis 29
mala, ipſe rurſum adducet vobis ſempi-
F ternam iucunditatem cum ſalute veſtra: *
Animæquior eſto Ieruſalem, exhortatur 30
enim te, qui te nominauit. Nocentes peri- 31
bunt, qui te vexauerunt: & qui gratulati
ſunt in tua ruina, punientur: * Ciuitates, 32
quibus ſeruierunt filij tui, punientur; &
quæ accepit filios tuos. *Sicut enim gauiſa 33
eſt in tua ruina, & lætata eſt in caſu tuo, ſic
contriſtabitur in ſua deſolatione: * Et am- 34
putabitur exultatio multitudinis eius, &
gaudimonium eius erit in luctum. * Ignis 35
G enim ſuperueniet ei ab æterno in longitur-
nis diebus, & habitabitur à dæmonijs in
multitudine temporis. *Circumſpice Ieru- 36
ſalem ad Orientem, & vide iucunditatem
à Deo tibi venientem. * Ecce enim ve- 37
niunt filij tui, quos dimiſiſti diſperſos, ve-
niunt collecti ab Oriente vſque ad Occi-
dentem, in verbo ſancto gaudentes in ho-
norem Dei.

CAP. V.

Iubetur Ieruſalem luctum exuere, eo quod filij eius cum ignominia ducti in captiuitatem, cum gloria ſint ad eam reducendi.

1 EXue te Ieruſalem ſtola luctus, & vexa-
A tionis tuæ: & induc te decore, & ho-
nore eius, quæ Deo tibi eſt, ſempiternæ glo-
2 riæ. Circumdabit te Deus diploide iuſtitiæ,
& imponet mitram capiti honoris æterni. *
3 Deus enim oſtendet ſplendorem ſuum in Bar.4.5.16
4 te, omni, qui ſub cœlo eſt. * Nominabi tur
B enim tibi nomen tuũ à Deo in ſempiternũ.
5 Pax iuſtitię, & honor pietatis. Exurge Ieru-
ſalem, & ita in excelſo: & circumſpice ad
Orientem, & vide collectos filios tuos ab
oriente ſole vſque ad occidentem, in verbo
6 ſancti gaudentes Dei memoria. * Exierunt
C enim abs te pedibus ducti ab inimicis ad-
ducet autem illos Dominus ad te portatos
7 in honore ſicut filios regni. Conſtituit enim
Deus humiliare omnem montem excel-
ſum, & rupes perennes, & conualles reple-
re in æqualitatem terræ: vt ambulet Iſrael di-
8 ligenter in honorem Dei. Obumbrauerunt
D autem & ſyluæ, & omne lignum ſuauitatis
9 Iſrael ex mandato Dei. Adducet enim Deus
Iſrael cum iucunditate in lumine maieſta-
tis ſuæ, cum miſericordia, & iuſtitia, quę eſt
ex ipſo.

CAP. VI.

Iudeos apud Babylonios captiuos vaticinatur Ieremias poſt ſeptem generationes liberandos: hortaturque vt ſibi caueant ab illorum idololatria, offendens à plurimis effectibus imbecillia eſſe idola penituſque ſenſu carentia, ac vaniſſima.

EXemplar epistolæ, quam misit Ieremias ad abducendos captiuos in Babyloniam à rege Babyloniorum, vt annunciaret illis secundum, quod præceptum est illi à Deo. * PROPTER peccata, quæ peccastis ante Deum, abducemini in Babyloniam captiui à Nabuchodonosor rege Babyloniorum. Ingressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, & temporibus lõgis, vsque ad generationes septem: post hoc autem educam vos inde cum pace. *Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari, ostentantes metum Gentibus. *Videte ergo, ne & vos similes efficiamini factis alienis, & metuatis, & metus vos capiat in ipsis. *Visa itaque turba de retro, & ab ante, adorantes, dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari Dñe. * Angelus enim meus vobiscum est: ipse autem exquiram animas vestras. * Nam lingua ipsorum posita à fabro, ipsa etiam inaurata, & inargentata, falsa sunt, & non possunt loqui. * Et sicut virgini amanti ornamenta, ita accepto auro fabricati sunt. * Coronas certè aureas habent super capita sua dij illorum: vnde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum, et argentum, et erogant illud in semetipsos. Dant autem, et ex ipso prostitutis, et meretrices ornant: et iterum cum receperint illud à meretricibus, ornant deos suos. * Hi autem non liberatur ab ærugine, et tinea. Opertis autem illis veste purpurea, exterguntur faciem ipsorum propter puluerem domus, qui est plurimus inter eos. *Sceptrum autem habet, vt homo, sicut iudex regionis, qui in se peccantem non interficit. * Habet etiam in manu gladium, et securim, se autem de bello, et à latronibus nõ liberat. Vnde vobis notum sit, quia non sunt dij. *Non ergo timueritis eos. Sicut enim vas hominis cõfractum inutile efficitur, tales sunt, et dij illorum. Cõstitutis illis in domo, oculi eorum pleni sunt puluere à pedibus introeuntium. * Et sicut alicui, qui regem offendit, circumseptæ sunt ianuæ, aut sicut ad sepulchrum adductum mortuum, ita tutantur sacerdotes ostia clausuris, et seris, ne à latronibus expolientur. *Lucernas accendunt illis, et quidem multas, ex quibus nullam videre possunt: sunt autem sicut trabes in domo. Corda verò eorum dicunt elingere serpentes, qui de terra sunt, dum comedunt eos, et vestimentum ipsorum, et non sentiunt. * Nigræ fiunt facies eorum à fumo, qui in domo fit. * Supra corpus eorum, et supra caput eorum volant noctuæ, et hirundines, et aues etiam similiter, et cattæ. * Vnde sciatis, quia non sunt dij. Ne ergo timueritis eos. *Aurum etiam, quod habent, ad speciem est. Nisi aliquis exterserit æruginem, non fulgebunt: neque enim, dum conflarentur, sentiebant. *Ex omni pretio empta sunt, in quibus spiritus non inest ipsis. * Sine pedibus in humeris portantur, ostentantes ignobilitatem suam hominibus. Cõfundantur etiam, qui colunt ea. *Propterea si ceciderint in terram, à semetipsis non consurgunt, neque si quis eum statuerit rectum, per semetipsum stabit, sed sicut mortuis munera eorum illis apponentur. *Hostias illorum vendunt Sacerdotes ipsorum, et abutuntur: similiter et mulieres eorum decerpentes, neque infirmo, neque mendicanti aliquid impertiunt. De sacrificijs eorum fœtæ, et menstruatæ contingunt. Sciẽtes itaq; ex his, quia non sunt dij, ne timeatis eos. Vnde enim vocantur dij? Quia mulieres apponunt dijs argenteis, et aureis, et ligneis: * Et in domibus eorum sacerdotes sedent, habentes tunicas scissas, et capita, et barbam rasam, quorum capita nuda sunt. * Rugiunt autem clamãtes contra deos suos, sicut in cœna mortui. * Vestimenta eorum Dauserunt sacerdotes, et vestiũt vxores suas, et filios suos. * Neque si quid mali patiuntur ab aliquo, neque si quid boni, poterunt retribuere: neque regem constituere possunt, neque auferre. * Similiter neque dare diuitias possunt: neque malum retribuere. Si quis illis votum vouerit, & non reddiderit: neque hoc requirunt. Hominem à morte non liberant, neque infirmum à potentiori eripiunt. * Hominem cæcum ad visum non restituunt, de necessitate hominẽ non liberabunt. Viduæ non miserebuntur, neque orphanis benefacient. * Lapidibus de monte similes sunt dij illorum, lignei, & lapidei, & aurei, & argentei. Qui autem colunt ea, confundentur. Quomodo ergo æstimandum est, aut dicendum, illos esse deos? Adhuc enim ipsis Chaldæis non honorantibus ea: qui cum audierint mutum nõ posse loqui, offerunt illud ad Bel, postulantes ab eo loqui: *Quasi possint sentire, qui non habent motum, & ipsi cum intellexerint, relinquent ea: sensum enim non habent ipsi dij illorum. *Mulieres autem circumdatæ funibus in vijs sedent, succendentes ossa oliuarum. * Cum autem aliqua ex ipsis attracta ab aliquo transeunte dormierit cum eo, proximæ suæ exprobrat, quod ea non sit digna habita, sicut ipsa, neque funis eius disruptus sit. * Omnia autem, quæ illis fiunt, falsa sunt. Quomodo æstimandum aut dicendum est, illos esse deos? A fabris autem, & ab aurificibus facta sunt. Nihil aliud erunt, nisi id quod volunt esse sacerdotes. * Artifices etiam ipsi, qui ea faciunt, non sine multi temporis. Numquid ergo possunt ea, quæ

Ier.15.b.4. Ier.44.b.10 Is.46.b.6.

quæ fabricata ſunt ab ipſis eſſe dij? *Reli- 47
querunt autem falſa,& opprobrium poſtea
futuris. * Nam cum ſuperuenerit illis præ- 48
lium,& mala; cogitant ſacerdotes apud ſe,
vbi ſe abſcondant cum illis. *Quomodo er- 49
go ſentiri debeant, quoniam dij ſunt, qui
nec de bello ſe liberant, neque de malis ſe
eripiunt? *Nam cum ſint lignea,inaurata, 50
& inargentata, ſcietur poſtea, quia falſa
ſunt,ab vniuerſis Gentibus,& regibus, quę
manifeſta ſunt, quia non ſunt dij, ſed opera
manuum hominum, & nullum Dei opus
cum illis. * Vnde ergo notum eſt,quia non 51
ſunt dij, ſed opera manuum hominum, &
nullum Dei opus in ipſis eſt? Regem regio- 52
ni non ſuſcitant, neque pluuiam hominibus dabunt. *Iudicium quoque non diſcer- 53
nent, neque regiones liberabit ab iniuria: F
quia nihil poſſunt,ſicut corniculę inter medium cœli,& terrę. *Etenim cum inciderit 54
ignis in domum deorum ligneorum,argenteorum, & aureorum, ſacerdotes quidem
ipſorum fugient,& liberabuntur: ipſi verò
ſicut trabes in medio comburentur. *Regi 55
autem,& bello non reſiſtent. Quomodo ergo æſtimandum eſt, aut recipiendum, quia
dij ſunt? * Non à furibus,neque à latroni- 56
bus ſe liberabunt dij lignei,& lapidei,& inaurati,& inargentati: quibus hi, qui fortiores ſunt,Aurum,& argentum,& veſtimen- 57
tum, quo operti ſunt, auferent illis, & abibunt,nec ſibi auxilium ferent. *Itaque me- 58
lius eſt eſſe regem oſtentantem virtutem
ſuam, aut vas in domo vtile, in quo gloriabitur, qui poſſidet illud, vel oſtium in domo, quod cuſtodit, quæ in ipſa ſunt, quam
59 falſi dij, Sol quidem,& luna,ac ſydera cum
ſint ſplendida,& emiſſa ad vtilitates,obau-
60 diunt. Similiter,& fulgur cum apparuerit,
perſpicuum eſt; idipſum autem, & ſpiritus
61 in omni regione ſpirat. * Et nubes,quibus
cum imperatum fuerit à Deo perambulare
vniuerſum orbem,perficiunt,quod impera-
62 tum eſt eis. *Ignis etiam miſſus deſuper,vt
conſumat montes & ſyluas,facit quod præceptum eſt ei. Hæc autem neque ſpeciebus,
63 neque virtutibus vbi eorum ſimilia ſunt. *
Vnde neque exiſtimandum eſt, neque dicendum,illos eſſe deos,quando non poſſunt
neque iudicium iudicare, neque quidquam
64 facere hominibus. * Scientes itaque quia
65 non ſunt dij, ne ergo timueris eos. *Neque
enim regibus maledicent, neq; benedicent.
66 Signa etiam in cœlo Gentibus non oſtendunt, neque vt ſol lucebunt, neque illumi-
67 nabunt,vt luna. *Beſtiæ meliores ſunt illis,
quæ poſſunt fugere ſub tectum, ac prodeſſe
68 ſibi. *Nullo itaque modo nobis eſt manifeſtum quia ſunt dij: propter quod ne timea-
69 tis eos. * Nam ſicut in cucumerario formido nihil cuſtodit: ita ſunt dij illorum
70 lignei,& argentei,& inaurati. *Eodem modo,& in horto ſpina alba, ſupra quam omnis auis ſedet. Similiter & mortuo proiecto in tenebris, ſimiles ſunt dij illorum
71 lignei, & inaurati, & inargentati. * A
purpura quoque,& murice,quæ ſupra illos
tineant,ſcietis itaque,quia non ſunt dij. Ipſi etiam poſtremo comeduntur, & erunt
72 opprobrium in regione. * Melior eſt homo
iuſtus, qui non habet ſimulachra: nam erit
longè ab opprobrijs.

Digitized by Google

tur, ſequentes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis. Cum euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant: & cum eleuatis à terra, pariter eleuabantur, & rotæ, ſequentes ea: quia ſpiritus vitæ erat in rotis. *Et ſimilitudo ſu- 22
per capita animalium firmamenti, quaſi aſpectus cryſtalli horribilis, & extenti ſuper F
capita eorum deſuper. Sub firmamento au- 23
tem pennæ eorum rectæ alterius ad alterũ: vnumquodque duabus alis velabat corpus ſuum, & alterum ſimiliter velabatur. * Et 24
audiebam ſonum alarum, quaſi ſignum aquarum multarum, quaſi ſonum ſublimis Dei, cum ambularent quaſi ſonus erat multitudinis, vt ſonus caſtrorum. cumque ſta- G
rent, demittebantur pennæ eorum. * Nam 25
cum fieret vox ſuper firmamentum, quod erat ſuper caput eorum, ſtabant, & ſubmittebant alas ſuas. * Et ſuper firmamentum, 26
quod erat imminens capiti eorum, quaſi aſpectus lapidis ſapphiri ſimilitudo throni: & ſuper ſimilitudinem throni, ſimilitudo quaſi aſpectus hominis deſuper. * Et vidi 27
quaſi ſpeciem electri, velut aſpectu ignis, intrinſecus eius per circuitum: à lumbis eius, & deſuper, & à lumbis eius vſque deorſum, vidi quaſi ſpeciẽ ignis ſplendentis in circuitu. * Velut aſpectum arcus cum 28
fuerit in nube in die pluuiæ, hic erat aſpectus ſplendoris per gyrum.

CAP. II.

Roboratur propheta exterritus, vt intrepidè arguat rebelles filios Iſrael, ſi quomodo tandem ab inueteratis peccatis reſipiſcant, & iubetur comedere librum ſcriptum intus, & foris, in quo erant lamentationes, & carmen, & væ.

HÆc viſio ſimilitudinis gloriæ Dñi, & 1
vidi, & cecidi in faciem meam, & au- A
diui vocem loquentis. Et dixit ad me: Fili hominis ſta ſuper pedes tuos, & loquar tecum. *Et ingreſſus eſt in me ſpiritus poſt- 2
quam locutus eſt mihi, & ſtatuit me ſupra pedes meos: & audiui loquentem ad me. * Et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad 3
filios Iſrael, ad gentes apoſtatrices, quæ receſſerunt à me: ipſi & patres eorum præuaricati ſunt pactum meum vſque ad diem hanc. *Et filij dura facie, & indomabili cor- 4
de ſunt, ad quos ego mitto te: & dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: * Si forte vel ipſi 5
audiant, & ſi forte quieſcant, quoniam domus exaſperans eſt: & ſcient, quia propheta fuerit in medio eorum. *Tu ergo filij homi- 6
nis ne timeas eos, neq; ſermones eorum ne timeas, quoniã increduli, & ſubuerſores ſunt C
tecũ, & cũ ſcorpionibus habitas. verba eorum ne timeas, & vultus eorũ ne formides, quia domus exaſperans eſt. * Loqueris ergo 7
verba mea ad eos, ſi forte audiant, & quieſcant: quoniam irritatores ſunt. *Tu autem 8
D fili hominis audi quæcunque loquor ad te, & noli eſſe exaſperans, ſicut domus exaſperatrix eſt: aperi os tuum, & comede quę- 9
cumque ego do tibi. *Et vidi, & ecce manus miſſa ad me, in qua erat inuolutus liber: & 10
expandit illum coram me, qui erat ſcriptus intus & foris: & ſcriptę erant in eo lamentationes, & carmen, & væ. Apoc. 5. 1.

CAP. III.

Comeſto libro datur propheta facies adamantina, vt intrepidè arguat duriſſimos filios Iſrael in tranſmigratione conſtitutos: miſſus autem conſtituitur ſpeculator, qui ſi viſum imminens malum non annuntiauerit, eius, qui perit, reus efficitur; ſi autem annuntiauerit, animam ſuam liberat, etiam ſi alius pereat: deinde campum ingreſſus, viſaque ibi gloria Domini, iubetur in domo ſua includi, tamquam vinctus, ac mutus.

1 ET dixit ad me: Fili hominis quodcun-
A que inueneris, comede: comede volumen iſtud, & vadẽs loquere ad filios Iſrael.
2 Et operui os meum, & cibauit me volumi-
3 ne illo: *Et dixit ad me. Fili hominis venter Apoc. 10. 8. 9. 10.
tuus comedet, & viſcera tua complebũtur volumine iſto, quod ego do tibi. Et comede illud: et factum eſt in ore meo ſicut mel
9 dulce. *Et dixit ad me: Fili hominis vade ad domum Iſrael, et loqueris verba mea ad
5 eos. *Non enim ad populum profundi ſermonis, et ignotæ linguæ tu mitteris, ad do-
6 mum Iſrael: * Neque ad populos multos profundi ſermonis, et ignotæ linguæ, quorũ non poſſis audire ſermones: et ſi ad illos
7 mittereris, ipſi audirent te. * Domus autem
B Iſrael nolunt audire te: quia nolunt audire me. omnis quippè domus Iſrael attrita
8 fronte eſt, et duro corde. *Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, et fron-
9 tem tuam duriorem frontibus eorum. *Vt adamantem, et vt ſilicem dedi faciem tuã: ne timeas eos, neque metuas à facie eorum:
10 quia domus exaſperans eſt. * Et dixit ad me: Fili hominis, omnes ſermones meos, quos ego loquor ad te, aſſume in corde tuo,
11 et auribus tuis audi. *Et vade ingredere ad
C tranſmigrationem, ad filios populi tui, et loqueris ad eos, et dices eis: Hæc dicit Dominus Deus: ſi forte audiant, et quieſcant. *
12 Et aſſumpſit me ſpiritus, et audiui poſt me vocem commotionis magnæ: Benedicta
13 gloria Dñi de loco ſuo: Et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, et vocem rotarum ſequentium ani-
14 malia, et vocem commotionis magnæ. Spiritus quoque leuauit me, et aſſumpſit me:

& abij

& abij amarus in indignatione ſpiritus mei: manus enim Dñi erat mecum, confortans me. Et veni ad tranſmigrationem, ad acer- 15
uum nouarum frugum, ad eos, qui habitabant iuxta fluuium Chobar, & ſedi, vbi illi ſedebant: & manſi ibi ſeptem diebus merens in medio eorum. * Cum autem pertranſiſſent ſeptem dies, factum eſt verbum Dñi ad 16
me, dicens: *Fili hominis ſpeculatorem dedi te domui Iſrael: & audies de ore meo 17
Inf.33.b.7. verbum, & annuntiabis ex eis me. Si dicente me ad impium: Morte morieris: non annuntiaueris ei, neque locutus fueris, vt auertatur à via ſua impia, & viuat: ipſe impius 18
in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram. *Si autem 19
tu annuntiaueris impio, & ille non fuerit conuerſus ab impietate ſua, & à via ſua impia, ipſe quidem in iniquitate ſua morietur, tu autem animam tuam liberaſti. *Sed & ſi 20
conuerſus iuſtus à iuſtitia ſua fuerit, & fecerit iniquitatem: ponam offendiculum coram eo, ipſe morietur, quia non annuntiaſti ei: in peccato ſuo morietur, & non erunt in memoria iuſtitiæ eius, quas fecit: ſanguinem verò eius de manu tua requiram. *Si 21
autem tu annuntiaueris iuſto, vt non peccet iuſtus, & ille non peccauerit: viuens viuet, quia annuntiaſti ei, & tu animam tuam liberaſti. Et facta eſt ſuper me manus Domini, & dixit ad me: Surgens egredere in cam- 22
Sup.3.b.3. pum, & ibi loquar tecum. Et ſurgens egreſſus ſum in campum: & ecce ibi gloria Dñi ſtabat, quaſi gloria, quam vidi iuxta fluuiũ Chobar: & cecidi in faciem meam. * Et 23
egreſſus eſt in me ſpiritus, & ſtatuit me ſuper pedes meos: & locutus eſt mihi, & dixit ad me: Ingredere, & includere in medio domus tuæ: *Et tu fili hominis, ecce data ſunt 24
ſuper te vincula, & ligabunt te in eis: & non egredieris de medio eorum. * Et linguam 25
tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quaſi vir obiurgans: quia domus exaſperans eſt. * Cum autem locutus 26
fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: qui audit, audiat: & qui quieſcit, quieſcat: quia domus exaſperans eſt.

CAP. IV.

Iubetur prophetа figurare obſidionem Ieruſalem, ac dormire ſuper latus ſiniſtrum 390. diebus, ſuper dexteram verò 40. ac vilem cibum, & fœdè confectum ſibi preparare: quibus deſignat calamitatem filiorum Iſrael: obſidionem, & afflictionem habitantium Ieroſolymis.

ET tu fili hominis ſume tibi lateremi, & 1
pones eum coram te: & deſcribes in eo ciuitatem Ieruſalem. * Et ordinabis aduer- 2
ſus eam obſidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam caſtra, & pones arietes in gyro.
Et tu ſume tibi ſartaginem ferream, & po- 3
nes eam in murum ferreum inter te, & inter ciuitatem: & obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obſidionem, & circumdabis eam: ſignum eſt domui Iſrael. * Et tu 4
dormies ſuper latus tuum ſiniſtrum, & pones iniquitates domus Iſrael ſuper eo, numero dierum quibus dormies ſuper illud,
& aſſumes iniquitatem eorum. *Ego autem 5
dedi tibi annos iniquitatis eorum, numero dierum trecentos, & nonaginta dies: & portabis iniquitatem domus Iſrael. * Et cum 6
compleueris hæc, dormies ſuper latus Num.14.f.
tuum dexterum ſecundo: & aſſumes iniquitatem domus Iuda quadraginta diebus. 34.
diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi. * Et ad obſidionem Ieruſalem con- 7
uertes faciem tuam, & brachium tuum erit extentum: & prophetabis aduerſus eam. *
Ecce circumdedi te vinculis: & non te 8
conuertes à latere tuo in latus aliud, donec compleas dies obſidionis tuæ. * Et tu ſu- 9
me tibi frumentum, & hordeum, & fabam, & lentem, & milium, & viciam: & mittes ea in vas vnum, & facies tibi panes numero dierum, quibus dormies ſuper latus tuũ: trecentis, & nonaginta diebus comedes
illud. * Cibus autem tuus, quo veſceris, 10
erit in pondere viginti ſtateres in die: à tempore vſque ad tempus comedes illud. * Et 11
aquam in menſura bibes, ſextam partem hin: à tempore vſque ad tempus bibes
illud. * Et quaſi ſubcinericium hordeaceum comedes illud: & ſtercore, quod 12
egreditur de homine, operies illud in oculis eorum. * Et dixit Dominus: Sic co- 13
medent filij Iſrael panem ſuum pollutum Ose.9.a.
inter Gentes, ad quas eijciam eos. * Et 14
dixi: Aaa, Domine Deus, ecce anima mea non eſt pollutа: & morticinum, & laceratum à beſtijs non comedi ab infantia mea vſque nunc, & non eſt ingreſſa in os
meum omnis caro immunda. * Et dixit 15
ad me: Ecce dedi tibi fimum boum pro ſtercoribus humanis: & facies panem tuum in eo. * Et dixit ad me: Fili homi- 16
nis: Ecce ego conteram baculum panis in Ieruſalem: & comedent panem in pondere, & in ſolicitudine: & aquam in menſura, Inf.5.a.16.
& in anguſtia bibent: * Vt deficientibus 17 & 14.d.13.
pane, & aqua, corruat vnuſquiſque ad fratrem ſuum: & contabeſcant in iniquitatibus ſuis.

CA-

CAP. V.

Per detonſos capitis, & barbæ prophetæ pilos iuſſu Domini, variequeconſumptos, deſignantur Iudæi: propter ſua peccata fame, & gladio conſumendi: ſicut patres filios, & filij patres comedant, reliqui verò in captiuitatem ducendi, vbi ſint opprobrium, ac ſtupor Gentibus, quarum ſuperarunt ſcelera.

ET tu fili hominis ſume tibi gladiũ acu- 1
tum, radentem pilos: & aſſumes eum, A
et duces per caput tuũ, et per barbam tuã; B
& aſſumes tibi ſtateram ponderis, & diuides eos. *Tertiam partem igni combures in 2
medio ciuitatis, iuxta completionem dierum obſidionis, & aſſumes tertiam partẽ, & concedes gladio in circuitu eius: tertiam verò aliam diſperges in ventum, & gladiũ nudabo poſt eos. * Et ſumes inde paruum 3
numerum: & ligabis eos in ſummitate pallij tui. * Et ex eis rurſum colles, & proijcies 4
eos in medio ignis, & combures eos igni: & ex eo egredietur ignis in omnem domum Iſrael. *Hæc dicit Dñs Deus: Iſta eſt Ieruſalem, in medio gentium poſui eam, & in 5
circuitu eius terras. *Et contempſit iudicia 6
mea, vt plus eſſet impia, quam Gentes: & præcepta mea, vltra quam terræ, quę in circuitu eius ſunt. iudicia enim mea proiecerunt, & in præceptis meis non ambulauerunt. * Idcircò hæc, dicit Dñs Deus: quia 7
ſuperaſtis Gentes, quæ in circuitu veſtro ſunt, & in præceptis meis non ambulaſtis, & iudicia mea non feciſtis, & iuxta iudicia B
Gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt, non eſtis operati: *Ideò hæc dicit Dñs Deus: Ec- 8
ce ego ad te, & ipſe ego faciam in medio tui, iudicia in oculis Gentium. * Et faciam 9
in te, quod non feci, & quibus ſimilia vltra non faciam, propter omnes abominationes tuas. * Ideò patres comedent filios in me- 10
dio tui, & filij comedent patres ſuos, & faciam in te iudicia, & ventilabo vniuerſas reliquias tuas in omnem ventum. *Idcircò 11
viuo ego, dicit Dñs Deus: niſi pro eo quod C
ſanctum meum violaſti in omnibus offenſionibus tuis, & in cunctis abominationibus tuis: ego quoque confringam, & non parcet oculus meus, & non miſerebor. * 12
Tertia pars tui peſte morietur, & fame conſumetur in medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam verò partem tuam in omnem ventum diſpergam, & gladium euaginabo poſt eos. * Et 13
complebo furorem meum, & requieſcere faciam indignationem meam in eis, & conſolabor: & ſcient quia ego Dñs locutus ſum in zelo meo, cum impleuero indignationẽ meam in eis. * Et dabo te in deſertum, & in 14
opprobrium Gentibus, quæ in circuitu tuo ſunt, in conſpectu omnis prætereuntis. * 15
Et eris opprobrium, & blaſphemia, exemplum, & ſtupor in Gentibus, quæ in circuitu tuo ſunt, cum fecero in te iudicia in furore, & in indignatione, & in increpationibus irę. Ego Dñs locutus ſum: Quando mi- 16
ſero ſagittas famis peſſimas in eos; quę erũt mortiferæ, & quas mittam, vt diſperdam vos: & famem congregabo ſuper vos, & conteram in vobis baculum panis. * Et im- 17
mittam in vos famem, & beſtias peſſimas vſque ad internecionem: & peſtilentia, & ſanguis tranſibunt per te, & gladium inducam ſuper te, ego Dominus locutus ſum. Sup. 4. d. 16 In fr. 14. d. 44.

CAP. VI.

Propter multiplicem idololatriam filiorum Iſrael, pradicuntur eorum vrbes, & excelſa diſſipanda, & qui peſtem, gladium & famem euaſerint, diſpergendi inter Gentes, vbi malis preſſi conuertentur ad Dominum.

ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens: * 1
Fili hominis pone faciem tuam ad A
montes Iſrael, & prophetabis ad eos, * Et 2
dices: Montes Iſrael audite verbum Dñi 3 Inf. 36. d. 1.
Dei: Hæc dicit Dñs Deus montibus, & collibus, rupibus, & vallibus: Ecce ego inducam ſuper vos gladium, & diſperdam ex- 4
celſa veſtra, * Et demoliar aras veſtras, & confringentur ſimulacra veſtra: & deijciã 5
interfectos veſtros ante idola veſtra. * Et dabo cadauera filiorum Iſrael ante faciem ſimulachrorum veſtrorum: & diſpergam 6
oſſa veſtra circum aras veſtras, * In omni- B
bus habitationibus veſtris. *Vrbes deſertæ erunt, & excelſa demolientur, & diſſipabuntur: & interibunt aræ veſtræ, & confringẽtur: & ceſſabunt idola veſtra & conterentur delubra veſtra, & delebuntur opera ve- 7
ſtra. * Et cadet interfectus in medio veſtri: 8
& ſcietis, quia ego ſum Dñs. *Et relinquam in vobis eos, qui fugerint gladium in Gen- 9
tibus, cum diſperſero vos in terris. Et recordabuntur mei liberati veſtri in Gentibus, ad C
quas captiui ducti ſunt: quia contriui cor eorum fornicans, & recedens à me; & oculos eorum fornicantes poſt idola ſua: & diſplicebunt ſibimet ſuper malis, quæ fecerunt in vniuerſis abominationibus ſuis. 10
Et ſcient, quia ego Dñs non fruſtra locutus 11
ſum, vt facerem eis malum hoc. *Hæc dicit Dñs Deus: Percute manum tuam, & allide pedem tuum, & dic: Heu, ad omnes abominationes malorum domus Iſrael: quia gla- 12
dio, fame, & peſte ruituri ſunt. * Qui longè eſt, peſte morietur: qui autem prope, gladio corruet: & qui relictus fuerit, & obſeſſus, fame morietur: & complebo indignationem

nem meam in eis. *Et scietis,quia ego Do- 13
minus,cum fuerint interfecti vestri in me- D
dio idolorũ vestrorum, in circuitu ararum
vestrarum,in omni colle excelso,& in cun-
ctis summitatibus montium,& subtus om-
ne lignum nemorosum , & subtus vniuer-
sam quercum frondosam,locum vbi accen-
derunt thura redolentia vniuersis idolis
suis . * Et extendam manum meam super 14
eos: & faciam terram desolatam,& destitu-
tam,à deserto Deblatha, in omnibus habi-
tationibus eorum: & scient , quia ego Do-
minus .

CAP. VII.

Denuntiat propheta totius Terræ Iudæ extremam,& inenarrabilem vastationem proximè imminere propter ipsorum scelera.

ET factus est sermo Dñi ad me,dicens: * 1
Et tu fili hominis,hæc dicit Dñs Deus A
terræ Israel : Finis venit , venit finis super 2
quatuor plagas terræ.* Nunc finis super te, 3
& immittam furorem meum in te: & iudi-
cabo te iuxta vias tuas:& ponam contra te
omnes abominationes tuas *Et non parcet 4
oculus meus super te,& non miserebor:sed
vias tuas ponam super te , & abominatio-
nes tuæ in medio tui erunt : & scietis , quia
ego Dñs . * Hæc dicit Dñs Deus : Afflictio 5
vna,afflictio ecce venit. * Finis venit,venit 6
finis,euigilauit aduersum te : ecce venit . *
Venit contritio super te,qui habitas in ter- 7
ra; venit tempus, propè est dies occisionis, B
& non gloriæ montium. *Nunc de propin- 8
quo effundam iram meam super te,& com-
plebo furorem meum in te : & iudicabo te
iuxta vias tuas , & imponam tibi omnia
scelera tua . * Et non parcet oculus meus , 9
nec miserebor,sed vias tuas imponam tibi, C
& abominationes tuæ in medio tui erunt :
& scietis , quia ego sum Dominus percu-
tiens.*Ecce dies,ecce venit:egressa est con- 10
tritio,floruit virga, germinauit superbia : *
Iniquitas surrexit in virga impietatis : non 11
ex eis , & non ex populo , neque ex sonitu
eorum : & non erit requies in eis . * Venit 12
tempus,appropinquauit dies:qui emit,non
lætetur : & qui vendit, non lugeat : quia ira
super omnem populum eius . * Quia , qui 13
vendit, ad id quod vendidit , non reuerte-
tur,& adhuc in viuentibus vita eorum, vi- D
sio enim ad omnem multitudinem eius nõ
regredietur : & vir in iniquitate vitæ suæ
non confortabitur.Canite tuba,præparen- 14
tur omnes,& non est, qui vadat ad prælium:
ira enim mea super vniuersum populum
eius. *Gladius foris . & pestis & fames in- 15
trinsecus: qui in agro est, gladio morietur:
& qui in ciuitate,pestilentia, & fame deuo-
rabuntur. * Et saluabuntur,qui fugerint ex 16
eis : & erunt in montibus quasi columbæ
conuallium omnes trepidi, vnusquisque in
17 iniquitate sua . * Omnes manus dissoluen-
18 tur, & omnia genua fluent aquis ;* Et ac-
E cingent se cilicijs , & operiet eos formido, Isa. 15.8.1.
& in omni facie confusio , & in vniuersis Ier.48.f.37
19 capitibus eorum calunitium . * Argentum Prou.11.a.
eorum foras proijcietur , & aurum eorum * Sophon.1.
in sterquilinium erit. Argentum eorum,& d.18.
aurũ eorũ nõ valebit liberare eos in die fu- Ezec.7.c.19
roris Dñi . Animã suam non saturabunt, & 21.
ventres eorum non implebuntur: quia scã-
20 dalum iniquitatis eorum factum est . * Et
F ornamentum monilium suorum in super-
biam posuerunt,& imagines abominatio-
num suarum , & simulachrorum fecerunt
ex eo: propter hoc dedi eis illud in immun-
21 ditiam : * Et dabo illud in manus alieno-
rum ad diripiendum , & impijs terræ in
22 prædam,& contaminabunt illud.*Et auer-
tam faciem meam ab eis , & violabunt ar-
canum meum: & introibunt in illud emis-
23 sarij,& contaminabunt illud.*Fac conclu-
sionem : quoniam terra plena est iudicio
sanguinum , & ciuitas plena iniquitate . *
24 Et adducam pessimos de Gentibus,& pos-
G sidebunt domos eorum , & quiescere fa-
ciam superbiam potentium,& possidebunt
25 sanctuaria eorum. *Angustia superuenien-
26 te,requirent pacem, & non erit. * Contur-
batio super conturbationem veniet , & au-
ditus super auditum : & quærent visionem
de propheta, & lex peribit à sacerdote , &
27 consilium à senioribus .* Rex lugebit , &
princeps induetur mœrore , & manus po-
puli terræ conturbabuntur . Secundum
viam eorum faciam eis, & secundum iudi-
cia eorum iudicabo eos: & scient, quia ego
Dominus .

CAP. VIII.

Ezechiel post visam Dei similitudinem,spiritu raptus in Ierusalem videt pessimas Iudæorum idololatrias sub variis figuris: quare dicit Dominus se eis non paciturum, nec orationes exauditurum.

1 ET factum est in anno sexto , in sexto
A mense,in quinta mensis: ego sedebam
in domo mea , & senes Iuda sedebant co-
ram me,& cecidit ibi super me manus Do-
2 mini Dei. *Et vidi,& ecce similitudo,quasi
aspectus ignis : ab aspectu lumborum eius,
& deorsum, ignis : & à lumbis eius,& sur-
sum,quasi aspectus splendoris, vt visio elec-
3 tri . * Et emissa similitudo manus appre- Dan.14.f.
hendit me in cincinno capitis mei : & ele- 35.
uauit me spiritus inter terram , & cœlum:
& adduxit me in Ierusalem in visione Dei ,
iuxta ostium interius , quod respiciebat ad
Aquilonem , vbi erat statutum idolum zeli

ad

ad prouocandam æmulationem. *Et ecce 4
ibi gloria Dei Iſrael, ſecundum viſionem
quam videram in campo * Et dixit ad me: 5
Fili hominis, leua oculos tuos ad viam A- C
quilonis. Et leuaui oculos meos ad viam A-
quilonis: & ecce ab Aquilone portæ alta-
ris, idolum zeli in ipſo introitu. *Et dixit ad 6
me: Fili hominis, putaſne, vides tu quid iſti
faciunt, abominationes magnas, quas do-
mus Iſrael facit hic, vt procul recedam à
ſanctuario meo? & adhuc conuerſus vide-
bis abominationes maiores. *Et introduxit 7
me ad oſtium atrij: & vidi, & ecce foramen
vnum in pariete. *Et dixit ad me: Fili homi- 8
nis fode parietem: Et cum fodiſſem pariе- D
tem, apparuit oſtium vnum. * Et dixit ad 9
me: Ingredere, & vide abominationes peſſi-
mas, quas iſti faciunt hic. * Et ingreſſus vi- 10
di, & ecce omnis ſimilitudo reptilium, &
animalium, abominatio, & vniuerſa idola
domus Iſrael depicta erant in pariete in
circuitu per totum. * Et ſeptuaginta viri de 11
ſenioribus domus Iſrael, & Iezonias filius
Saphan ſtabat in medio eorum, ſtantium
ante picturas, & vnuſquiſque habebat thu- E
ribulum in manu ſua: & vapor nebulæ de
thure conſurgebat. *Et dixit ad me: Certè 12
vides fili hominis, quæ ſeniores domus Iſ-
rael faciunt in tenebris, vnuſquiſque in ab-
ſcondito cubiculi ſui: dicunt enim: Non
videt Dñs nos, dereliquit Dominus terram.
Et dixit ad me: adhuc conuerſus videbis 13
abominationes maiores, quas iſti faciunt. *
Et introduxit me per oſtium portę domus 14
Dñi, quod reſpiciebat ad Aquilonem: &
ecce ibi mulieres ſedebant plãgentes Ado- F
nidem. * Et dixit ad me: Certè vidiſti fili 15
hominis: adhuc conuerſus videbis abomi-
nationes maiores his. * Et introduxit me in 16
atrium domus Domini interius: & ecce in
oſtio templi Domini inter veſtibulum, &
altare, quaſi viginti quinque viri, dorſa ha-
bentes contra templum Domini, & fa-
cies ad Orientem; & adorabant ad ortum
Solis. *Et dixit ad me: Certè vidiſti fili ho- 17
minis: numquid leue eſt hoc domui Iu-
da, vt facerent abominationes iſtas, quas
fecerunt hic: quia replentes terram iniqui-
tate conuerſi ſunt ad irritandum me? & ec-
ce applicant ramum ad nares ſuas. * Ergo 18
et ego faciam in furore: non parcet oculus
meus, nec miſerebor: & cum clamauerint
ad aures meas voce magna, non exau-
diam eos.

CAP. IX.

*Apparentes ſex viri iubentur omnes in Ieruſa-
lem trucidare, qui à viro lineis veſtito non
ſunt ſigno Thau notati: quo facto Dominus
reclamanti prophetæ reſpondet id futurum
exigentibus ipſorum criminibus.*

1 ET clamauit in auribus meis voce ma-
A gna, dicens: Appropinquauerunt viſi-
tationes vrbis, et vnuſquiſque vas interfe-
2 ctionis habet in manu ſua. *Et ecce ſex viri
veniebant de via portæ ſuperioris, quæ re-
ſpicit ad Aquilonem, et vnuſcuiuſque vas
interitus in manu eius: vir quoque vnus in
medio eorum veſtitus erat lineis, et atra-
mentarium ſcriptoris ad renes eius: et in-
greſſi ſunt, et ſteterunt iuxta altare æreum:
3 Et gloria Dñi Iſrael aſſumpta eſt de cherub,
B quæ erat ſuper eum ad limen domus. et
vocauit virum, qui indutus erat lineis, et
atramentarium ſcriptoris habebat in lum-
4 bis ſuis. *Et dixit Dominus ad eum: Tranſi
per mediam ciuitatem in medio Ieruſalem:
& ſigna Thau ſuper frontes virorum gemẽ-
tium, et dolentium ſuper cunctis abomina- Exod. 12. c. 9. Apoc. 7. 2. 3.
5 tionibus, quæ fiunt in medio eius. * Et illis
dixit, audiente me: Tranſite per ciuitatem
ſequentes eum, et percutite: non parcat
6 oculus veſter, neque miſereamini. *Senem,
C adoleſcentulum, et virginem, paruulum, et
mulieres, interficite vſque ad internecio-
nem: omnem autem, ſuper quem videritis
Thau, ne occidatis, et à ſanctuario meo in-
cipite. Cœperunt ergo à viris ſenioribus,
7 qui erant ante faciem domus. * Et dixit ad
eos: Contaminate domum, et implete atria
interfectis: egredimini. Et egreſſi ſunt, et
8 percutiebant eos, qui erant in ciuitate. * Et
cæde completa, remanſi ego: ruique ſuper
faciem meam, et clamans aio: Heu, heu,
heu Domine Deus: ergo ne diſperdes om-
nes reliquias Iſrael, effundens furorem
9 tuum ſuper Ieruſalem? * Et dixit ad me:
D Iniquitas domus Iſrael, et Iuda, magna eſt
nimis valdè, et repleta eſt terra ſanguini-
bus, et ciuitas repleta eſt auerſione: dixe-
runt enim: Dereliquit Dominus terram,
10 et Dominus non videt. * Igitur et meus
non parcet oculus, neque miſerebor: viam
11 eorum ſuper caput eorum reddam. * Et
ecce vir, qui erat indutus lineis, qui ha-
bebat atramentarium in dorſo ſuo, reſpon-
dit verbum, dicens: Feci ſicut præcepiſti
mihi.

CAP. X.

*Iubetur vir lineis veſtitus accipere prunas
ignis de medio rotarum; quæ ſunt ſubtus
cherubim, & ſuper ciuitatem effundere: de-
ſcribitur viſio Dei, cherubim, & quatuor ro-
tarum.*

1 ET vidi, et ecce in firmamento, quod
A erat ſuper caput cherubim, quaſi lapis
ſapphirus, quaſi ſpecies ſimilitudinis ſolij,

appa-

apparuit ſuper ea. * Et dixit ad virum, qui 2
indutus erat lineis, et ait: Ingredere in me-
dio rotarum, quæ ſunt ſubtus cherubim, et
imple manum tuam prunis ignis, quæ ſunt
inter cherubim, et effunde ſuper ciuitatem.
Ingreſſuſque eſt in conſpectu meo. * Che- 3
rubim autem ſtabant à dextris domus cum
ingrederetur vir, et nubes implruit atrium
interius. * Et eleuata eſt gloria Domini de- 4
ſuper cherub ad limen domus: et repleta eſt
domus nube, et atrium repletum eſt ſplen-
dore gloriæ Dñi. * Et ſonitus alarum cheru- 5
bim audiebatur vſque ad atrium exterius,
quaſi vox Dei omnipotentis loquentis. *
Cumque præcepiſſet viro, qui indutus erat 6
lineis, dicens: Sume ignem de medio rota-
rum, quæ ſunt inter cherubim: ingreſſus il-
le ſtetit iuxta rotam. * Et extendit cherub 7
manum de medio cherubim, ad ignem, qui
erat inter cherubim: et ſumpſit, et dedit in
manus eius, qui indutus erat lineis: qui ac-
cipiens egreſſus eſt. * Et apparuit in cheru- 8
bim ſimilitudo manus hominis ſubtus pē-
nas eorum. * Et vidi, et ecce quatuor rotæ 9
iuxta cherubim: rota vna iuxta che-
rub vnum, & rota alia iuxta cherub
vnum: ſpecies autem rotarum erat, quaſi
viſio lapidis chryſolithi. * Et aſpectus ea- 10
rum ſimilitudo vna quatuor: quaſi ſit rota
in medio rotæ. * Cumque ambularent, in 11
quatuor partes gradiebantur: et non reuer-
tebantur ambulantes: ſed ad locum, ad
quem ire declinabat, quæ prima erat, ſe-
quebantur, et cęteræ, nec conuertebantur.
Et omne corpus earum, et colla, et manus, 12
pennæ, et circuli, plena erant oculis, in cir- C
cuitu quatuor rotarum. * Et rotas iſtas vo- 13
cauit volubiles, audiente me. * Quatuor au- 14
tem facies habebat vnum: facies vna, facies
cherub: et facies ſecunda, facies hominis:
et in tertio facies leonis: et in quarto facies
aquilæ. * Et eleuata ſunt cherubim: ipſum 15
eſt animal, quod videram iuxta fluuium
Chobar. * Cumque ambularent cherubim, 16
ibant pariter, et rotæ iuxta ea: et cum ele-
uarent cherubim alas ſuas, vt exaltarentur
de terra, non reſidebant rotæ, ſed et ipſæ
iuxta erant. * Stantibus illis, ſtabant: et cum 17
eleuatis eleuabantur, ſpiritus enim vitæ
erat in eis. * Et egreſſa eſt gloria Dñi à limi- 18
ne templi: et ſtetit ſuper cherubim. * Et ele- 19
uantia cherubim alas ſuas, exaltata ſunt à
terra coram me: et illis egredientibus, rotæ
quoque ſubſecutæ ſunt: et ſtetit in introitu
portæ domus Domini orientalis, et gloria
Dei Iſrael erat ſuper ea. * Ipſum eſt animal, 20
Supra 8. 1.3. quod vidi ſubter Deum Iſrael iuxta fluuium Chobar: et intellexi, quia cherubim eſſent: * Quatuor vultus vni, et quatuor alæ 21
eni: et ſimilitudo manus hominis ſub alis
22 eorum. * Et ſimilitudo vultuum eorum, ipſi
vultus quos videram iuxta fluuium Cho-
bar, et intuitus eorum, et impetus ſingulo-
rum ante faciem ſuam ingredi.

CAP. XI.

Aduerſus Iezoniam, & Phelsiam, qui dicebant peſſimum tractantes conſilium, Nonne dudum ædificatæ ſunt domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes; *vaticinatur illos, & quotquot nolunt reſipiſcere puniendos: & prophetante Ezechiele mortuus eſt Phelsias. reliquias autem Iſrael dicit ſe reducturum in terram ipſorum, & daturum eis cor carneum, vt colant, ac timeant Dominum.*

1 ET eleuauit me ſpiritus, et introduxit
A me ad portam domus Dñi orienta-
lem, quæ reſpicit ad ſolis ortum: et ecce in
introitu portæ viginti quinque viri: et vidi
in medio eorum Iezoniam filium Azur, et
Phelsiam filium Banaiæ, principes populi.
2 Dixitque ad me: Fili hominis, hi ſunt viri,
qui cogitant iniquitatem, et tractant conſi-
3 lium peſſimum in vrbe iſta, * Dicentes: Nō-
ne dudum ædificatæ ſunt domus? hæc eſt
4 lebes, nos autem carnes. * Idcirco vaticina-
5 re de eis, vaticinare fili hominis. * Et irruit
in me ſpiritus Dñi, et dixit ad me: Loque-
re: Hæc dicit Dñs: Sic locuti eſtis domus
Iſrael, et cogitationes cordis veſtri ego no-
6 ui. * Plurimos occidiſtis in vrbe hac, et im-
7 pleſtis vias eius interfectis. * Propterea hæc
B dicit Dñs Deus: Interfecti veſtri, quos po-
ſuiſtis in medio eius, hi ſunt carnes, et hæc
eſt lebes: et educam vos de medio eius. *
8 Gladium metuiſtis, & gladium inducam
9 ſuper vos, ait Dñs Deus. * Et eijciam vos de
medio eius, daboque vos in manu hoſtium,
10 & faciam in vobis iudicia. * Gladio cade-
tis: in finibus Iſrael iudicabo vos, & ſcietis
11 quia ego Dñs. * Hæc non erit vobis in lebe-
tem, & vos non eritis in medio eius in car-
12 nes: in finibus Iſrael iudicabo vos: * Et ſcie-
tis, quia ego Dñs: quia in præceptis meis
non ambulaſtis, & iudicia mea non feciſtis,
ſed iuxta iudicia Gentium, quę in circuitu
13 veſtro ſunt, eſtis operati. * Et factum eſt, cū
prophetarem, Phaltias filius Banaiæ mor-
tuus eſt: & cecidi in faciem meam clamans
voce magna, & dixi: Heu, heu, heu Domine
Deus: conſummationem tu facis reliquia-
14 rum Iſrael? * Et factum eſt verbum Dñi ad
15 me, dicens: * Fili hominis fratres tui, fratres
C tui, viri propinqui tui, & omnis domus Iſ-
rael, vniuerſi, quibus dixerunt habitatores
Ieruſalem: Longè recedite à Dño, nobis da-
16 ta eſt terra in poſſeſſionem. * Propterea hęc
dicit Dñs Deus, quia longè feci eos in Gen-
tibus, & quia diſperſi eos in terris: ero eis
in

in sanctificationem modicam in terris, ad quas venerunt. *Propterea loquere: Hæc 17
dicit Dominus Deus: Congregabo vos de populis, & adunabo de terris, in quibus dispersi estis, daboque vobis humum Israel:* Et ingredientur illuc, & auferent omnes of- 18
fensiones, cunctasque abominationes eius D
de illa. *Et dabo eis cor vnum, & spiritum 19
Ier. 31. f. 33 nouum tribuam in visceribus eorum: & Infr. 36. f. 26 auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis carneum: * Vt in præceptis meis 20
ambulent, & iudicia mea custodiant, faciantque ea: & sint mihi in populum, & ego sim eis in Deum. *Quorum cor post of- 21
fendicula, & abominationes suas ambulat, horum viam in capite suo ponam, dicit Dominus Deus. *Et eleuauerunt cherubim 22
alas suas, & rotæ cum eis: & gloria Dei Israel erat super eas. * Et ascendit gloria Do- 23
mini de medio ciuitatis, stetitque super montem, qui est ad Orientem vrbis. *Et 24
spiritus leuauit me, adduxitque in Chaldæam ad transmigrationem, in visione, in spiritu Dei: & sublata est à me visio, quam videram. * Et locutus sum ad transmigra- 25
tionem omnia verba Domini, quæ ostenderat mihi.

CAP. XII.

Ezechiel suis factis portendit futurum Ierusalem, & regis ipsius captiuitatem, reliquis gladio, pesti, & fame in Ierusalem consumptis: ostendit etiam visionem prophetarum non cassam futuram, nec in longum differendam.

ET factus est sermo Dñi ad me, dicens: 1
*Fili hominis in medio domus exas- A
perantis tu habitas: qui oculos habent ad 2
videndum, & non vident: & aures ad audiendum, & non audiunt: quia domus exasperans est. * Tu ergo fili hominis fac tibi 3
vasa transmigrationis, & transmigrabis per diem coram eis: transmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum, in conspectu eorum, si forte aspiciant: quia domus exasperans est. * Et efferes foras vasa 4
tua, quasi vasa transmigrantis per diem in B
conspectu eorum: tu autem egredieris vesperè coram eis, sicut egreditur migrans. *
Ante oculos eorum perfode tibi parietem: 5
& egredieris per eum. *In conspectu eorum 6
in humeris portaberis, in caligine efferêris: faciem tuam velabis, & non videbis terram: quia portentum dedi te domui Israel.
Feci ergo sicut præceperat mihi Dñs: vasa 7
mea protuli, quasi vasa transmigrantis per C
diem: & vesperè perfodi mihi parietem manu: & in caligine egressus sum, in humeris portatus in conspectu eorum: * Et fa- 8
ctus est sermo Dñi manè ad me dicens: *Fi- 9
li hominis, nunquid non dixerunt ad te domus Israel, domus exasperans: Quid tu fa-
cis? *Dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Super ducem onus istud, qui est in Ierusalem, & super omnem domum Israel, quæ 11
est in medio eorum. *Dic: Ego portentum vestrum: quomodo feci, sic fiet illis, in trãsmigrationem, & in captiuitatem ibunt. * 12
Et dux, qui est in medio eorum, in humeris portabitur, in caligine egredietur: parietem perfodient, vt educant eum: facies eius 13
operietur, vt non videat oculo terram. * Et D
extendam rete meum super eum, & capietur in sagena mea: & adducam eum in Babylonem in Terram Chaldæorum: & ipsam 14
non videbit, ibique morietur. * Et omnes, qui circa eum sunt, præsidium eius, & agmina eius, dispergam in omnem ventum: 15
& gladium euaginabo post eos. *Et scient, quia ego Dñs, quando dispersero illos in Gentibus, & disseminauero eos in terris. * 16
Et relinquam ex eis viros paucos à gladio, & fame, & pestilentia: vt enarrent omnia scelera eorum in Gentibus, ad quas ingre- 17
dientur: & scient, quia ego Dñs. *Et factus E
est sermo Dñi ad me, dicens: *Fili hominis, 18
panem tuum in conturbatione comede: sed & aquam tuam in festinatione, & mœrore bibe. * Et dices ad populum terræ: 19
Hæc dicit Dñs Deus ad eos, qui habitant in Ierusalem in terra Israel: Panem suum in sollicitudine comedent, & aquam suam in desolatione bibent, vt desoletur terra à multitudine sua, propter iniquitatem om- 20
nium, qui habitant in ea. *Et ciuitates, quæ F
nunc habitantur, desolatæ erunt, terraque 21
deserta: & scietis, quia ego Dñs. *Et factus 22
est sermo Dñi ad me dicens: *Fili hominis, quod est prouerbium istud vobis in Terra Israel, dicentium: In longum differentur 23
dies, & peribit omnis visio? * Ideò die ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: Quiescere faciam prouerbium istud, neque vulgo dicetur vltra in Israel: & loquere ad eos, quod appropinquauerunt dies, & sermo omnis visio- 24
nis. *Non enim erit vltra omnis visio cassa, neque diuinatio ambigua in medio filiorum 25
Israel. *Quia ego Dñs loquar: & quodcun- G
que locutus fuero verbum, fiet, & non prolongabitur amplius: sed in diebus vestris domus exasperans loquar verbum, & fa- 26
ciam illud, dicit Dñs Deus. * Et factus est 27
sermo Dñi ad me, dicens *Fili hominis, ecce domus Israel dicentium: Visio, quam hic videt, in dies multos: & in tempora longa
iste prophetat. *Propterea dic ad eos: Hæc 28
dicit Dominus Deus: Non prolongabitur vltra omnis sermo meus: verbum, quod locutus fuero, complebitur, dicit Dominus Deus.

CA-

Quia homo homo de domo Iſrael, & de 7
proſelytis quicunque aduena fuerit in Iſ-
rael, ſi alienatus fuerit à me, & poſuerit ido-
la ſua in corde ſuo, & ſcandalum iniquita-
tis ſuæ ſtatuerit contra faciem ſuam, & ve-
nerit ad prophetam, vt interroget per eum
me: ego Dñs reſpondebo ei per me. *Et po- 8
nam faciem meam ſuper hominem illum, C
& faciam eum in exemplum, & in prouer-
bium, & diſperdam eum de medio populi
mei: & ſcietis, quia ego Dñs. *Et propheta 9
cum errauerit, & locutus fuerit verbum:
Sup.13.a.3. ego Dñs decepi prophetam illum: & exten-
dam manum meam ſuper illum: & delebo
eum de medio populi mei Iſrael: *Et porta- 10
bunt iniquitatem ſuam: iuxta iniquitatem
interrogantis, ſic iniquitas prophetæ erit: *
Vt non erret vltra domus Iſrael à me, ne- 11
que polluatur in vniuerſis præuaricationi-
bus ſuis: ſed ſint mihi in populum, & ego
ſim eis in Deum, ait Dominus exercituum.
Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: 12
Fili hominis, terra cum peccauerit mihi, 13
vt præuaricetur præuaricans, extendam D
Sup.4.d.16 manum meam ſuper eam, & conteram vir-
5.ſ.16. gam panis eius: & immittam in eam fa-
mem, & interficiam de ea hominem, & iu-
mentum. * Et ſi fuerint tres viri iſti in me- 14
dio eius, Noe, Daniel, & Iob: ipſi iuſtitia ſua
liberabunt animas ſuas, ait Dominus exer-
cituum. *Quod ſi & beſtias peſſimas indu- 15
xero ſuper terram, vt vaſtem eam; & fuerit
inuia, eo quod non ſit pertranſiens propter
beſtias: * Tres viri iſti ſi fuerint in ea, viuo 16
ego, dicit Dñs Deus, quia nec filios, nec fi- E
lias liberabunt: ſed ipſi ſoli liberabuntur,
terra autem deſolabitur. Vel ſi gladium in- 17
duxero ſuper terram illam, & dixero gla-
dio: Tranſi per terram: & interfecero de ea
hominem, & iumentum: * Et tres viri iſti 18
fuerint in medio eius: viuo ego, dicit Dñs
Deus, non liberabunt filios, neque filias: ſed
ipſi ſoli liberabuntur. * Si autem, & peſti- 19
lentiam immiſero ſuper terram illam, & F
effudero indignationem meam ſuper eam
in ſanguine, vt auferam ex ea hominem, &
iumentum: *Et Noe, & Daniel, & Iob fue- 20
rint in medio eius: viuo ego, dicit Dominus
Deus, quia filium, & filiam non liberabunt:
ſed ipſi iuſtitia ſua liberabunt animas ſuas.
Quoniam hæc dicit Dñs Deus: Quod & ſi 21
quatuor iudicia mea peſſima, gladium, &
famem, ac beſtias malas, & peſtilentiam,
immiſero in Ieruſalem, vt interficiam de ea
hominem, & pecus: * Tamen relinquetur 22
in ea ſaluatio educentium filios, & filias: G
ecce ipſi ingredientur ad vos, & videbitis
viam eorum, & adinuentiones eorum, & 23
conſolabimini ſuper malo, quod induxi
in Ieruſalem, in omnibus, quæ importaui
ſuper eam. * Et conſolabuntur vos, cum
videritis viam eorum, & adinuentiones eo-
rum: & cognoſcetis, quod non fruſtra fe-
cerim omnia, quæ feci in ea, ait Dominus
Deus.

CAP. XV.

Sicut lignum de vite praciſum ſoli ſeruit igni, ita Iudæos ob inueterata peccata cum Ieruſalem pradicit exurendos.

ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens: 1
A Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, 2
ex omnibus lignis nemorum, quæ ſunt in-
ter ligna ſyluarum? * Nunquid tolletur de 3
ea lignum, vt fiat opus, aut fabricabitur de
ea paxillus, vt dependeat in eo quodcun-
que vas? * Ecce igni datum eſt in eſcam: 4
vtramque partem eius conſumpſit ignis, &
medietas eius redacta eſt in fauillam: nun-
quid vtile ad opus? *Et iam cum eſſet inte- 5
grum, non erat aptum ad opus: quantò ma-
B gis cum illud ignis deuorauerit, & com- 6
buſſerit, nihil ex eo fiet operis? * Propterea
hæc dicit Dñs Deus: Quomodo lignum vi-
tis inter ligna ſyluarum, quod dedi igni ad
deuorandum, ſic tradam habitatores Iera-
ſalem. * Et ponam faciem meam in eos: de 7
igne egredientur, & ignis conſumet eos:
& ſcietis, quia ego Dominus, cum po-
ſuero faciem meam in eos, * Et dedero 8
terram inuiam, & deſolatam: eo quod
præuaricatores extiterint, dicit Dominus
Deus.

CAP. XVI.

Ieruſalem prius abiectiſſima, mirum in modum à Deo exaltata oſtendit ingratitudinem varia idololatria, in qua & Samariam, & Sodomam ſuperauit: idcirco tradet eam Dominus in vaſtationem, & in ignominiam omnibus Gentibus; ſeruabit tamen pactum reliquijs ſuis.

ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens: * 1
A Fili hominis, notas fac Ieruſalem abo- 2
minationes ſuas: * Et dices: Hæc dicit Dñs
Deus Ieruſalem: Radix tua, & generatio 3
tua Terra Chanaan: pater tuus Amorrhæus,
& mater tua Cethæa. * Et quando nata es, 4
in die ortus tui, non eſt præciſus vmbilicus
tuus, & aqua non es lota in ſalutem, nec ſa-
le ſalita, nec inuoluta pannis. *Non pepercit 5
ſuper te oculus, vt faceret tibi vnum de his,
miſertus tui: ſed proiecta es ſuper faciem
terræ in abiectione animæ tuæ, in die, qua
nata es. Tranſiens autem per te, vidi te con- 6
culcari in ſanguine tuo. & dixi tibi cum eſ-
ſes in ſanguine tuo: Viue. dixi, inquam, tibi;
In ſanguine tuo viue, *Multiplicatam quaſi 7
germen agri dedi te: & multiplicata es, &

peruenisti ad mundum muliebrem. vbera tua intumuerunt, & pilus tuus germinauit: & eras nuda, & confusione plena. Et transiui per te, & vidi te; & ecce tempus tuum, tempus amantium: & expandi amictum meum super te, & operui ignominiam tuã. Et iuraui tibi, & ingressus sum pactum tecum (ait Dñs Deus) & facta es mihi. *Et laui te aqua, & emundaui sanguinem tuum ex te: & vnxi te oleo. *Et vestiui te discoloribus, & calceaui te ianthino: & cinxi te byſſo, & indui te subtilibus. * Et ornaui te ornamento, & dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum. *Et dedi inaurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo. *Et ornata es auro, & argento, & vestita es byſſo, & polymito, & multicoloribus: similam, & mel, & oleum comedisti, & decora facta es vehementer nimis: & profecisti in regnum. Et egressum est nomen tuum in Gentes propter speciem tuam: quia perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit Dñs Deus. * Et habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo: & exposuisti fornicationem tuam omni transeunti, vt eius fieres. Et sumens de vestimentis tuis, fecisti tibi excelsa hinc inde confuta: & fornicata es super eis, sicut non est factum, neque futurum est. Et tulisti vasa decoris tui de auro meo, atque argento meo, quæ dedi tibi; & fecisti tibi imagines masculinas, & fornicata es in eis. * Et sumpsisti vestimenta tua multicoloria, & operuisti illas: & oleum meum, & thymiama meum posuisti coram eis. * Et panem meum, quem dedi tibi, similam, & oleum, & mel, quibus enutriui te, posuisti in conspectu eorum in odorem suauitatis, & factum est, ait Dñs Deus. * Et tulisti filios tuos, & filias tuas, quas generasti mihi: & immolasti eis ad deuorandum. Nunquid Cparua est fornicatio tua? * Immolasti filios meos, & dedisti, illos consecrans, eis. *Et post omnes abominationes tuas, & fornicationes, non es recordata dierum adolescentiæ tuæ, quando eras nuda, & confusione plena, conculcata in sanguine tuo. * Et accidit post omnem malitiam tuam (væ, tibi, ait Dñs Deus) *Et ædificasti tibi lupanar, & fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis. * Ad omne caput viæ edificasti signum prostitutionis tuæ: & abominabilem fecisti decorem tuum: & diuisisti pedes tuos omni transeunti, & multiplicasti fornicationes tuas. * Et fornicata es cum filijs Ægypti vicinis tuis magnarum carnium: & multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me. * Ecce ego extendam manũ meam super te, & auferam iustificationem tuam: & dabo te in animas odientium te filiarum Palæstinarum, quæ erubescunt in via tua scelerata. *Et fornicata es in filijs Assyriorum, eo quod necdum fueris expleta: & postquam fornicata es, nec sic es satiata. *Et multiplicasti fornicationem tuam in terra Chanaan cum Chaldæis: & nec sic satiata es. * In quo mundabo cor tuum, ait Dñs Deus; cum facias omnia hæc opera mulieris meretricis, & procacis? *Quia fabricasti lupanar tuum in capite omnis viæ, & excelsum tuum fecisti in omni platea: nec facta es quasi meretrix fastidio augens pretium, *Sed quasi mulier adultera, quæ super virum suum inducit alienos. * Omnibus meretricibus dantur mercedes: tu autẽ dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, vt intrarent ad te vndique ad fornicandum tecum. *Factumque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & post te non erit fornicatio: in eo enim, quod dedisti mercedes, & mercedes non accepisti, factũ est in te contrarium. * Propterea meretrix audi verbum Dñi. * Hæc dicit Dñs Deus: Quia effusum est æs tuum, & reuelata est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos, & super idola abominationum tuarum in sanguine filiorum tuorum, quos dedisti eis: *Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus commista es: & omnes quos dilexisti, cum vniuersis, quos oderas: & congregabo eos super te vndique, & nudabo ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuam. * Et iudicabo te iudicijs adulterarum: & effundentium sanguinem: & dabo te in sanguinem furoris, & zeli. *Et dabo te in manus eorum, & destruent lupanar tuũ: & demolientur prostibulum tuum: & denudabunt te vestimentis tuis: & auferent vasa decoris tui: & derelinquent te nudam, plenamque ignominia: *Et adducens super te multitudinem, & lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt te gladijs suis. Et comburent domos tuas igni, & facient in te iudicia in oculis mulierum plurimarum: & desines fornicari, & mercedes vltra non dabis. *Et requiescet indignatio mea in te: & auferetur zelus meus à te, & quiescam, nec irascar amplius. * Eo quod non fueris recordata dierum adolescentiæ tuæ, & prouocasti me in omnibus his: quapropter, & ego vias tuas in capite tuo dedi, ait Dominus Deus, & non feci iuxta scelera tua in omnib us abominationibus tuis. *Ecce omnis, qui dicit vulgo prouerbium, in te assumet illud, dicens: Sicut mater, ita & filia eius. * Filia matris tuæ es tu, quæ proiecit virum suum, & filios suos, & soror sororum tua-

Infr. 23. b. 10.

3. Reg. 15. a. 9.

narum es tu, quæ proiecerunt viros suos, & filios suos: mater vestra Cethæa, & pater vester Amorrhæus, *Et soror tua maior, Samaria, ipsa & filiæ eius, quæ habitant ad sinistram tuam: soror autem tua minor tu, quæ habitat à dextris tuis, Sodoma, & filiæ eius. *Sed nec in vis earum ambulasti, neque secundùm scelera earum fecisti pauxillum minus: pœnè sceleratiora fecisti illis in omnibus vijs tuis. * Viuo ego, dicit Dñs Deus, quia non fecit Sodoma soror tua ipsa, & filiæ eius, sicut fecisti tu, & filiæ tuæ: Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius, & filiarum eius: & manum egeno, & pauperi non porrigebant. *Et elatæ sunt, & fecerunt abominationes cõrã me: & abstuli eas sicut vidisti. *Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccauit: sed vicisti eas sceleribus tuis, & iustificasti sorores tuas in omnibus abominationibus tuis, quas operata es. Ergo, & tu porta confusionem tuam, quæ vicisti sorores tuas peccatis tuis, sceleratius agens ab eis: iustificatæ sunt enim à te: ergo & tu confundere, & porta ignominiam tuam, quæ iustificasti sorores tuas. *Et conuertam restituens eas conuersione Sodomorum cum filiabus suis, & conuersione Samariæ, & filiarum eius: & conuertam reuersionem tuã in medio earum. * Vt portes ignominiam tuam, & confundaris in omnibus, quę fecisti consolans eas. * Et soror tua Sodoma, & filiæ eius reuertentur ad antiquitatem suã: & Samaria, & filiæ eius reuertentur ad antiquitatem suam: & tu & filiæ tuæ, reuertemini ad antiquitatem vestram. * Non fuit autem Sodoma soror tua audita in ore tuo, in die superbiæ tuæ. * Antequam reuelaretur malitia tua: sicut hoc tempore in opprobrium filiarum Syriæ, & cunctarum in circuitu tuo filiarum Palæstinarum, quæ ambiunt te per gyrum. *Scelus tuum, & ignominiam tuam tu portasti, ait Dominus Deus. * Quia hæc dicit Dominus Deus: Et faciam tibi, sicut despexisti iuramentum, vt irritum faceres pactum: *Et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adolescentiæ tuæ: & suscitabo tibi pactum sempiternum. * Et recordaberis viarum tuarum, & confunderis: cum receperis sorores tuas te maiores cum minoribus tuis: & dabo eas tibi in filias, sed non ex pacto tuo. * Et suscitabo ego pactum meum tecum: & scies, quia ego Dominus. *Vt recorderis, & confundaris, & non sit tibi vltra aperire os præ confusione tua, cum placatus tibi fuero in omnibus, quæ fecisti, ait Dominus Deus.

CAP. XVII.

Per parabolam de duabus aquilis, & plantata, ac crescente vinea, quæ non prosperabitur, declaratur quod rex Babylonis translato in Babylonem rege Ioakim, constituet pro eo regem Sedeciam: qui relicto fœdere cum Nabuchodonosor inito ad regem Ægypti transfugit, quapropter à Domino tradetur in manus Nabuchodonosor, & ductus in Babylonem morietur ibi: Dominus autem sublimis humiliato exaltabit humilem.

1 ET factum est verbum Dñi ad me, di-
A cens: *Fili hominis propone ænigma,
2 & narra parabolam ad domum Israel. * Et
3 dices: Hæc dicit Dñs Deus: Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate, venit ad
4 Libanum, & tulit medullam cedri. * Summitatem frondium eius auulsit: & transportauit eam in Terram Chanaan, in vrbe
5 negotiatorum posuit illam. * Et tulit de semine terræ, & posuit illud in terra pro semine: vt firmaret radicem super aquas multas: in superficie posuit illud. Cumque ger-
6 minasset, creuit in vineam latiorem humili statura, respicientibus ramis eius ad eam: & radices eius sub illa erant: facta est ergo vinea, & fructificaui in palmites, & emisit
7 propagines. *Et facta est aquila altera grandis, magnis alis, multisque plumis: & ecce vinea illa quasi mittens radices suas ad eã, palmites suos extendit ad illam, vt irrigaret
8 eam de areolis germinis sui. *In terra bona super aquas multas plantata est: vt faciat frondes, & portet fructum, vt sit in vineam
9 grandem. *Dic: Hæc dicit Dñs Deus: Ergo-
C ne prosperabitur? nonne radices eius euellet, & fructus eius distringet, & siccabit omnes palmites germinis eius, & arescet: & nõ in brachio grandi, neque in populo multo,
10 vt euelleret eam radicitus? * Ecce plantata est: ergone prosperabitur? nonne cum tetigerit eam ventus vrens siccabitur, & in
11 areis germinis sui arescet? * Et factum est
12 verbum Dñi ad me dicens: Die ad domum D exasperantem: Nescitis quid ista significẽt? Dic: Ecce venit rex Babylonis in Ierusalem: & assumet regem, & principes eius, & adducet eos ad semetipsum in Babylonem. *
13 Et tollet de semine regni, ferietque cum eo fœdus: & ab eo accipiet iusiurandum: sed & fortes terræ tollet, * Vt sit regnum
14 humile, & non eleuetur, sed custodiat pac-
15 tum eius, & seruet illud. * Qui recedens ab eo misit nuntios ad Ægyptum, vt daret sibi equos, & populum multum. Numquid prosperabitur, vel consequeretur salutem qui fecit hæc? & qui dissoluit pactum, nun-

quid effugiet? * Viuo ego, dicit Dñs Deus: 16
quoniam in loco regis, qui constituit eum
regem, cuius fecit irritum iuramentum, &
solvit pactum, quod habebat cum eo, in E
medio Babylonis morietur. *Et non in exer. 17
citu grandi, neque in populo multo faciet
contra eum Pharao prælium: in iactu ag-
geris, & in extructione vallorum, vt inter-
ficiat animas multas. * Spreuerat enim iu- 18
ramentum, vt solueret fœdus, & ecce de-
dit manum suam: & cum omnia hæc fece-
rit, non effugiet. *Propterea hæc dicit Do- 19
minus Deus: Viuo ego, quoniam iuramen- F
tum, quod spreuit, & fœdus quod præuari-
catus est, ponam in caput eius. *Et expan- 20
dam super eum rete meum, & comprehen-
detur in sagena mea: & adducam eum in
Babylonem, & iudicabo eum ibi, in præua-
ricatione, qua despexit me. *Et omnes pro- 21
fugi eius cum vniuerso agmine suo, gladio
cadent: residui autem in omnem ventum
dispergentur: & scietis, quia ego Dominus
locutus sum. * Hæc dicit Dominus Deus: 22
Et sumam ego de medulla cedri sublimis, &
ponam: de vertice ramorum eius tenerum
distringam, & plantabo super montem ex-
celsum, & eminentem. * In monte sublimi 23
Israel plantabo illud, & erumpet in germen, G
& faciet fructum, & erit in cedrum ma-
gnam: & habitabunt sub ea omnes volu-
cres, & vniuersum volatile sub vmbra
frondium eius nidificabit. *Et scient omnia 24
ligna regionis, quia ego Dominus humilia-
ui lignum sublime, & exaltaui lignum hu-
mile: & siccaui lignum viride, & frondere
feci lignum aridum. Ego Dominus locu-
tus sum, & feci.

Supr. 12. d. 13. Inf. 31. a. 3.

CAP. XVIII.

Reiecta Iudæorum parabola, dicit quod filius non portabit iniquitatem patris, nec contra, sed quisque suam ipsius portabit: quod si impius pœnitentiam agat, saluabitur; iustus verò, si suam deserat iustitiam, damnabitur. hortatur ergo Dominus ad pœnitentiam, & cordis innouationem.

ET factus est sermo Dñi ad me, dicens: 1
Quid est, quod inter vos parabolam A
vertitis in prouerbium istud in terra Israel, 2
dicentes: Patres comederunt vuam acer-
bam, & dentes filiorum obstupescunt? * Vi- 3
uo ego, dicit Dñs Deus, si erit vltra vobis
parabola hæc in prouerbium in Israel. *Ec- 4
ce omnes animæ, meæ sunt: vt anima patris,
ita & anima filij mea est: anima, quæ pecca-
uerit, ipsa morietur. * Et vir si fuerit iustus, 5
& fecerit iudicium, & iustitiam; *In mon- 6
tibus non comederit, & oculos suos non le- B
uauerit ad idola domus Israel: & vxorem
proximi sui non violauerit, & ad mulie- 7
rem menstruatam non accesserit: Et homi-
nem non contristauerit: pignus debitori
reddiderit, per vim nihil rapuerit: panem
suum esurienti dederit, & nudum operue-
rit vestimento: *Ad vsuram non commoda- 8
uerit, & amplius non acceperit: ab iniqui-
tate auerterit manum suam, & iudicium
verum fecerit inter virum, & virum: * In 9
præceptis meis ambulauerit, & iudicia mea
custodierit, vt faciat veritatem: hic iustus
est, vita viuet, ait Dñs Deus. * Quod si ge- 10
nuerit filium latronem effundentem san-
guinem, & fecerit vnum de istis: * Et hæc 11
C quidem omnia non facientem, sed in mon-
tibus comedentem, & vxorem proximi su-
polluentem: * Egenum, & pauperem con- 12
tristantem, rapientem rapinas, pignus non
reddentem, & ad idola leuantem oculos
suos, abominationem facientem: *Ad vsu- 13
ram dantem, & amplius accipientem: nun-
quid viuet? non viuet. cum vniuersa hæc
detestanda fecerit, morte morietur, sanguis
eius in ipso erit. * Quod si genuerit filium, 14
qui videns omnia peccata patris sui, quæ
timuerit, & non fecerit simile eis: *Su- 15
per montes non comederit, & oculos suos
non leuauerit ad idola domus Israel, &
vxorem proximi sui non violauerit: *Et vi- 16
D rum non contristauerit, pignus non reti-
nuerit, & rapinam non rapuerit, panem
suum esurienti dederit, & nudum operue-
rit vestimento: *A pauperis iniuria auerte- 17
rit manum suam, vsuram, & superabun-
dantiam non acceperit, iudicia mea fece-
rit, in præceptis meis ambulauerit: hic non
morietur in iniquitate patris sui, sed vita
viuet. * Pater eius, quia calumniatus est, & 18
vim fecit fratri, & malum operatus est in
medio populi sui, ecce mortuus est in ini-
quitate sua. *Et dicitis. Quare non portauit 19
filius iniquitatem patris? Videlicet, quia fi-
lius iudicium, & iustitiam operatus est,
omnia præcepta mea custodiuit, & fecit il-
la, videt vita. *Anima, quæ peccauerit, ipsa 20
E morietur: filius non portabit iniquitatem
patris, et pater non portabit iniquitatem
filij: iustitia iusti super eum erit, & impietas
impij erit super eum. * Si autem impius 21
egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis
suis, quæ operatus est, & custodierit omnia
præcepta mea, & fecerit iudicium, & iusti-
tiam: vita viuet, & non morietur. *Omniū 22
iniquitatum eius, quas operatus est, non re-
cordabor: in iustitia sua, quam operatus est,
viuet. *Numquid voluntatis meæ est mors 23
impij, dicit Dñs Deus, & non vt conuerta-
tur à vijs suis, & viuat? * Si autem auerterit 24
F se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquita-
tem secundùm omnes abominationes, quas
operari solet impius, nunquid viuet? omnes
iusti-

Ier. 31. c. 29.

Ioel. 3. c. 17.

Deut. 24. b. 16. 4. Reg. 14. b. 6. 2. Par. 25. b. 4.

Pſ. 29. c. 4. Inf. 33. c. 11.

iuſtitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur: in præuaricatione, qua præuaricatus eſt, & in peccato ſuo, quod peccauit, in ipſis morietur. *Et dixiſtis: Non eſt æqua via 25
Dñi. Audite ergo domus Iſrael: Numquid via mea non eſt æqua, & non magis viæ veſtræ prauæ ſunt? *Cum enim auerterit ſe 26
iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis: in iniuſtitia, quam operatus eſt, morietur. *Et cum auerterit ſe impius 27
ab impietate ſua, quam operatus eſt, & fecerit iudicium, & iuſtitiam: ipſe animam ſuam viuificabit. *Conſiderans enim, & 28
auertens ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis, quas operatus eſt, vita viuet, & non morietur. *Et dicunt filij Iſrael: Non eſt æqua via 29
Domini. Nunquid viæ meæ non ſunt æquę, G domus Iſrael, & non magis viæ veſtræ prauæ? *Idcirco vnumquemque iuxta vias 30
ſuas iudicabo domus Iſrael, ait Dominus Deus: Conuertimini, & agite pœnitentiam
Matt.3.a.2 ab omnibus iniquitatibus veſtris: & non erit vobis in ruinam iniquitas. *Proijcite à 31
vobis omnes præuaricationes veſtras, in quibus præuaricati eſtis, & facite vobis cor
Sup.18.31. nouum, & ſpiritum nouum: & quare moInf.33.c.11 riemini domus Iſrael? *Quia nolo mortem 32
morientis, dicit Dominus Deus, reuertimini, & viuite.

CAP. X.

Parabola leænæ, & leunculorum deſignat captiuitatem regum Ioachaz, & Ioakim: item præteritam ciuitatis Ieruſalem felicitatem deſcribit, præſentemque calamitatem, ſub parabola viuea.

ET tu aſſume planctum ſuper principes 1
Iſrael, *Et dices: Quare mater tua leæ- A
na inter leones cubauit, in medio leunculorum enutriuit catulos ſuos? *Et eduxit vnũ 3
de leunculis ſuis, & leo factus eſt: & didicit capere prædam, hominemque comedere. *
Et audierunt de eo Gentes, & non abſque 4
vulneribus ſuis cœperunt eum: & adduxerunt eum in catenis in Terram Ægypti. Quæ cum vidiſſet, quoniam infirmata eſt, 5
& perijt expectatio eius: tulit vnum de leũculis ſuis, leonem conſtituit eum. *Qui in- 6
cedebat inter leones, & factus eſt leo: & B
didicit prædam capere, & homines deuorare: Didicit viduas facere, & ciuitates eorum in 7
deſertum adducere: & deſolata eſt terra, & plenitudo eius, à voce rugitus illius. Et con- 8
uenerunt aduerſus eum Gentes vndique de prouincijs, & expanderunt ſuper eum rete ſuum, in vulneribus earum captus eſt. *Et 9
miſerunt eum in caueam, in catenis adduC
xerunt eum ad rem Babylonis: miſeruntque eum in carcerem, ne audiretur vox eius vlto tra ſuper montes Iſrael. *Mater tua, quaſi
vinea in ſanguine tuo ſuper aquam plantata eſt: fructus eius, & frondes eius creue-
11 runt ex aquis multis. *Et factæ ſunt ei virD gæ ſolidæ in ſceptra dominantium, & exaltata eſt ſtatura eius inter frondes: & vidit altitudinem ſuam in multitudine palmi- Ez.11.d.16.
12 tum ſuorum. Et euulſa eſt in ira, in terramque proiecta, & ventus vrens ſiccauit fructum eius: marcuerunt, & arefactæ ſunt
13 virgæ roboris eius: ignis comedit eam. *Et nunc tranſplantata eſt in deſertum, in terra
14 inuia, & ſitienti. *Et egreſſus eſt ignis de virga ramorum eius, qui fructum eius comedit: & non fuit in ea virga fortis, ſceptrum dominantium. Planctus eſt, & erit in planctum.

CAP. XX.

Dominus negat ſe filijs Iſrael reſponſurum, quia & in Ægypto, & in deſerto, & in Terra promiſſionis prauaricati ſunt ipſius mandata, & idola coluerunt, quibus ſæpè comminatus eſt mala, ſed pepercit ne nomen eius blaſphemaretur inter Gentes: nunc autem poſt hæc omnia dicit ſe eos reuocaturum ad terram ſuam, in qua ſibi ſeruiant: iubet etiam prophetare contra ſaltum meridianum.

1 ET factum eſt in anno ſeptimo, in quin- A
to, in decima menſis: venerunt viri de ſenioribus Iſrael, vt interrogarent Dñm, &
2 ſederunt coram me. *Et factus eſt ſermo
3 Dñi ad me, dicens: *Fili hominis, loquere ſenioribus Iſrael, & dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: Nunquid ad interrogandum me vos veniſtis? viuo ego, quia non reſpondebo vobis, ait Dominus Deus. *Si iudi-
4 cas eos, ſi iudicas fili hominis, abominationes patrum eorum oſtende eis. *Et dices ad
5 eos: Hæc dicit Dñs Deus: In die, qua elegi Iſrael, & leuaui manum meam pro ſtirpe domus Iacob, & apparui eis in Terra Ægypti, & leuaui manum meam pro eis, dicens
6 Ego Dñs Deus veſter: *In die illa leuaui manum meam pro eis, vt educerem eos de Terra Ægypti, in Terram, quam prouideram eis, fluentem lacte, & melle: quæ eſt
7 egregia inter omnes terras. *Et dixi ad eos: B
vnuſquiſque offenſiones oculorum ſuorum abijciat: & in idolis Ægypti nolite pollui:
8 ego Dñs Deus veſter. *Et irritauerunt me, noluerunt que me audire: vnuſquiſque abominationes oculorum ſuorum non proiecit, nec idola Ægypti reliquerunt: & dixi, vt effunderem indignationem meam ſuper eos: & implerem iram meam in eis, in me-
9 dio Terræ Ægypti. *Et feci propter nomen meum, vt non violaretur coram Gentibus, in quarum medio erant, & inter quas ap-

parui eis, vt educerem eos de Terra Ægypti. *Eieci ergo eos de Terra Ægypti, & eduxi eos in desertum. * Et dedi eis præcepta mea, & iudicia mea ostendi eis, quæ faciens homo, viuet in eis. *Insuper & sabbata mea dedi eis, vt essent signum inter me, & eos & scirent, quia ego Dominus sanctificans eos. Et irritauerunt me domus Israel in deserto, in præceptis meis non ambulauerunt, & iudicia mea proiecerunt, quæ faciens homo viuet in eis: & sabbata mea violauerunt vehementer: dixi ergo, vt effunderem furorem meum super eos in deserto, & consumerem eos. *Et feci propter nomen meum, ne violaretur coram Gentibus, de quibus eieci eos in conspectu earum. * Ego igitur leuaui manum meam super eos in deserto, ne inducerem eos in Terram, quam dedi C eis, fluentem lacte, & melle, præcipuam terrarum omnium: *Quia iudicia mea proiecerunt, & in præceptis meis non ambulauerunt, & sabbata mea violauerunt: post idola enim cor eorum gradiebatur. *Et pepercit oculus meus super eos, vt non interficerem eos: nec consumpsi eos in deserto. * Dixi autem ad filios eorum in solitudine: In præceptis patrum vestrorum nolite incedere, nec iudicia eorum custodiatis, nec in idolis eorum polluamini. Ego Dñs Deus vester: in præceptis meis ambulate, iudicia mea custodite, & facite ea: *Et sabbata mea sanctificate, vt sint signum inter me, & vos, & sciatis, quia ego sum Dominus Deus vester. *Et exacerbauerunt me filij: in præceptis meis non ambulauerunt, & iudicia mea D non custodierunt, vt facerent ea: quæ cum fecerit homo, viuet in eis: & sabbata mea violauerunt: & comminatus sum, vt effunderem furorem meum super eos, & implerem iram meã in eis in deserto. Auerti autem manum meam, & feci propter nomen meum, vt non violaretur coram Gentibus, de quibus eieci eos in oculis earum. * Iterum leuaui manum meam in eos in solitudine, vt dispergerem illos in nationes, & ventilarem in terras: *Eo quod iudicia mea non fecissent, & præcepta mea reprobassent, & sabbata mea violassent. & post idola patrum suorum fuissent oculi eorum. * Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & iudicia in quibus non viuent: * Et pollui eos in muneribus suis, cum offerrent omne, quod aperit vuluam, propter delicta sua: & scient, quia ego Dñs. * Quamobrem loquere ad domum Israel, fili hominis: & dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: Adhuc, & in hoc blasphemauerunt me patres vestri, cum spreuissent me contemnentes: *Et induxissem eos in Terram, super quam leuaui manum meam, vt darem eis: viderunt omnem collem excelsum: & omne lignum nemorosum, & immolauerunt ibi victimas suas: & dederunt ibi irritationem oblationis suæ, & posuerunt ibi odorem suauitatis suæ, & libauerunt libationes suas. * Et dixi ad eos: Quid est excelsum, ad quos vos ingredimini? & vocatum est nomen eius Excelsum vsque ad hanc diem. Propterea dic ad domum Israel: Hæc dicit Dñs Deus: Certè in via patrum vestrorum vos polluimini, & post offendicula eorum vos fornicamini: * Et in oblatione donorum vestrorum, cum traducitis filios vestros per ignẽ, vos polluimini in omnibus idolis vestris vsque hodie: & ego respondebo vobis domus Israel? Viuo ego, dicit Dñs Deus, quia non respondebo vobis. * Neque cogitatio mentis vestræ fiet, dicentium: Erimus sicut Gentes, & sicut cognationes terræ, vt colamus ligna, & lapides. *Viuo ego, dicit Dñs Deus, quoniam in manu forti, & in brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos. *Et educam vos de populis: & congregabo vos de terris, in quibus dispersi estis, in manu valida, & in brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos. *Et adducam vos in desertum populorum, & iudicabor vobiscum ibi facie ad faciem. *Sicut F iudicio contendi aduersum patres vestros in deserto Terræ Ægypti, sic iudicabo vos, dicit Dñs Deus. * Et subijciam vos sceptro meo, & inducam vos in vinculis fœderis. * Et eligam de vobis transgressores, & impios, & de terra incolatus eorum educam eos, & in terram Israel non ingredientur: & scietis, quia ego Dñs. *Et vos domus Israel, Hæc dicit Dñs Deus: Singuli post idola vestra ambulate, & seruite eis. Quod si & in hoc non audieritis me, & nomen meũ sanctum pollueritis vltra in muneribus vestris, & in idolis vestris. *In monte sancto meo, in monte excelso Israel, ait Dñs Deus, ibi seruiet mihi omnis domus Israel; omnes, inquam, in terra, in qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias vestras, & initium decimarum vestrarum in omnibus sanctificationibus vestris. *In odorem suauitatis suscipiam vos, cum eduxero vos de populis, & congregauero vos de terris, in quas dispersi estis, & sanctificabor in vobis in oculis nationum. * Et scietis, quia ego G Dñs, cum induxero vos ad terram Israel, in Terram, pro qua leuaui manum meam, vt darem eam patribus vestris. * Et recordabimini ibi viarum vestrarum, & omnium scelerum vestrorum, quibus polluti estis in eis: & displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitijs vestris, quas fecistis. *Et scietis, quia ego Dñs, cum benefecero vobis propter nomen meum, & non secun-

Leu. 10. a. 5. Rom. 10. b. 5.
Exod. 20. b. 8. & 31. c. 13. Deut. 5. b. 10.

secundùm vias vestras malas, neque secundùm scelera vestra pessima domus Israel, ait, Dominus Deus. * Et factus est sermo 47
Domini ad me, dicens: *Fili hominis, pone 48
faciem tuam contra viam Austri, & stilla ad Africum, & propheta ad saltum agri meridiani. *Et dices saltui meridiano: Au- 49
di verbum Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego succendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, & omne lignum aridum: non extinguetur flamma succensionis: & comburetur in ea omnis facies ab Austro vsque ad Aquilonem. * Et videbit vniuersa caro, quia 48
ego Dominus succendi eam, nec extinguetur: * Et dixi: Aaa, Domine Deus: ipsi di- 49
cunt de me: Numquid non per parabolas loquitur iste?

CAP. XXI.

Vaticinatur horrendum, ac multiplicem gladium venturum super Ierusalem, & super filios Ammon, à rege Babylonis: qui tandem etiam in terra sua iudicandus est, penitusque dissipandus.

ET factus est sermo Dñi ad me dicens: * 1
Fili hominis, pone faciem tuam ad Ie. A
rusalem, & stilla ad sanctuaria, & propheta 2
contra humum Israel: * Et dices terræ Is- 3
rael: Hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego ad te, & eijciam gladium meum de vagina sua, & occidam in te iustum, & impium. * Pro eo 4
autem, quod occidi in te iustum, & impiũ, idcircò egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab Austro, vsque ad Aquilonem: * Vt sciat omnis caro, quia ego 5
Dñs eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem. * Et tu fili hominis ingemisce 6
in contritione lumborum, & in amaritudinibus ingemisce coram eis. *Cumque dixe- 7
rint ad te: Quare tu gemis? dices: Pro auditu, quia venit, & tabescet omne cor, & dissoluentur vniuersæ manus, & infirmabitur omnis spiritus, & per cuncta genua fluent aquæ: ecce venit, & fiet, ait Dominus Deus. Et factus est sermo Dñi ad me, dicens: *Fili 8
hominis propheta, & dices: Hoc dicit Dñs 9
Deus: Loquere: Gladius, gladius, exacutus est, & limatus. * Vt cædat victimas, exacu- 10
tus est, vt splendeat, limatus est? qui moues sceptrum filij mei, succidisti omne lignum. Et dedi eum ad læuigandum, vt teneatur 11
manus iste exacutus est gladius, & iste limatus est, vt fit in manu interficientis. * Clama, & vlula fili hominis, quia hic fa- 12
ctus est in populo meo, hic in cunctis ducibus Israel, qui fugerant: gladio traditi sunt cum populo meo, idcircò plaude super femur. *Quia probatus est: & hoc, cum scep- 13
trum subuerterit, & non erit, dicit Domi-
14 nus Deus. *Tu ergo fili hominis propheta, & percute manus ad manum, & duplicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorum: hic est gladius occisionis magnæ, qui
15 obstupefacere eos facit, * Et corde tabescere, & multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladij acuti: & limati ad fulgendum, am cti ad cædem. *
16 Exacuere, vade ad dexteram, siue ad sinistram, quocunque facies tuæ est appetitus.
17 Quin, & ego plaudam manu ad manum, & implebo indignationem meam, ego Dñs locutus sum. *Et factus est sermo Dñi ad me,
18 19 dicens: * Et tu fili hominis pone tibi duas vias, vt veniat gladius regis Babylonis: de terra vna egredientur ambæ: & manu capiet coniecturam, in capite viæ ciuitatis
20 coniiciet. Viam pones, vt veniat gladius ad E Rabbath filiorum Ammon, & ad Iudam in
21 Ierusalem munitissimam. * Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, diuinationem quærens, commiscens sagittas: interrogauit idola, exta consuluit. *
22 Ad dexteram eius facta est diuinatio super Ierusalem, vt ponat arietes, vt aperiat os in cæde, vt eleuet vocem in vlulatu, vt ponat arietes contra portas, vt comportet aggere-
23 m, vt ædificet munitiones. *Eritque quasi consulens frustra oraculum in oculis eorũ, & sabbatorum otium imitans: ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum. *
24 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Pro eo F quod recordati estis iniquitatis vestræ, & reuelastis præuaricationes vestras, & apparuerunt peccata vestra in omnibus cogitationibus vestris: pro eo, inquam, quod re-
25 cordati estis, manu capiemini. * Tu autem profane, impie dux Israel, cuius venit dies
26 in tempore iniquitatis præfinita: Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim, tolle coronam: nonne hęc est, quæ humilem sublevauit,
27 & sublimem humiliauit? *Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam, & hoc non factum est, donec veniret, cuius est
28 iudicium, & tradam ei. * Et tu fili hominis G propheta, & dic: Hæc dicit Dominus Deus ad filios Ammon, & ad opprobrium eorum, & dices: Mucro, mucro, euagina te ad occidendum, lima te, vt interficias, & ful-
29 geas, *Cum tibi viderentur vana, & diuinarentur mendacia: vt dareris super colla vulneratorum impiorum, quorum venit
30 dies in tempore iniquitatis præfinita. *Reuertere ad vaginam tuam, in loco in quo creatus es, in terra natiuitatis tuæ iudicabo
31 te, * Et effundam super te indignationem meam: in igne furoris mei suffiabo in te, daboque te in manus hominum insipientium, & fabricantium interitum. *Igni eris
32

cibus, sanguis tuus erit in medio terræ, obliuioni traderis: quia ego Dominus locutus sum.

CAP. XXII.

Varia narrat scelera Ierosolymis perpetrata, propter quæ dicit se super eos effusurum indignationem suam: narratque scelera sacerdotum, principum, pseudoprophetarum, ac populi terræ, vt nullus inuentus sit, qui pro auertendo furore Domini se opponeret.

ET factum est verbum Domini ad me, 1
dicens: *Et tu fili hominis nonne iudi- A
cas, nonne iudicas ciuitatem sanguinum? * 2
Et ostendes ei omnes abominationes suas, 3
& dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ciuitas effundens sanguinem in medio sui, vt veniat tempus eius: & quæ fecit idola contra semetipsam, vt polluereturꝰ. * In sanguine 4
tuo, quia à te effusus est, deliquisti: & in idolis tuis quæ fecisti, polluta es: & appropinquare fecisti dies tuos, & adduxisti tempus annorum tuorum: propterea dedi te opprobrium Gentibus, & irrisionem vniuersis terris. * Quæ iuxta sunt, & quæ pro- 5
cul à te, triumphabunt de te: sordida, nobilis, grandis interitu. * Ecce principes Israel 6
singuli in brachio suo fuerunt in te, ad effundendum sanguinem. *Patrem, & matrē 7
contumelijs affecerunt in te, aduenam calumniati sunt in medio tui. pupillum, & viduam contristauerunt apud te: *Sanctuaria 8
mea spreuisti, & sabbata mea polluisti. *Viri 9
detractores fuerunt in te ad effundendū sanguinem, & super montes comederunt in te, scelus operati sunt in medio tui. * Verecundiora patris discooperuerunt in te, im- 10
Iez.5.c.8. munditiam menstruatæ humiliauerunt in te: *Et vnusquisque in vxorem proximi sui 11E
operatus est abominationem, & socer nurum suam polluit nefariè, frater sororem suam filiam patris sui oppressit in te. *Mu- 12
nera acceperunt apud te ad effundendum C
sanguinem: vsuram, & superabundantiam accepisti, & auare proximos tuos calumniaberis: meique oblita es, ait Dominus Deus. * Ecce complosi manus meas super 13
auaritiam tuam, quam fecisti: & super sanguinem, qui effusus est in medio tui. Num- 14
quid sustinebit cor tuum, aut prætualebunt manus tuæ, in diebus, quos ego faciam tibi? ego Dñs locutus sum, & faciam. Et dispergam te in nationes, & ventilabo te in terras, & deficere faciam immunditiam tuam 15
à te. *Et possidebo te in conspectu Gentiū: 16
& scies, quia ego Dñs. * Et factum est ver- 17
bum Dñi ad me dicens: *Fili hominis, versa 18
est mihi domus Israel in scoriam: omnes isti æs, & stannum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis, scoria argenti facti sunt. *
19 Propterea hæc dicit Dñs Deus: eo quod versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Ierusalem, *
20 Congregatione argenti, & æris, & stanni, & ferri, & plumbi in medio fornacis: vt succendam in ea ignem ad conflandum. sic congregabo in furore meo, & in ira mea, &
21 requiescam: & conflabo vos. *Et congrega- E
bo vos, & succendam vos in igne furoris
22 mei, & conflabimini in medio eius. * Vt conflatur argentum in medio fornacis, sic eritis in medio eius: & scietis, quia ego Dominus, cum effuderim indignationem meā
23 super vos. * Et factum est verbum Dñi ad
24 me, dicens: *Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda, & non compluta in die furoris. *
25 Coniuratio prophetarum in medio eius, sicut leo rugiens, rapiensque prædam, animas deuorauerunt, opes & pretium acceperunt, viduas eius multiplicauerunt in
26 medio illius. * Sacerdotes eius contemplerunt legem meam, & polluerunt sanctuaria F
mea: inter sanctum, & profanum non habuerunt distantiam: & inter pollutum, & mundum non intellexerunt: & à sabbatis Mic.3.v.11 Soph.3.v.4
meis auerterunt oculos suos, & coinquina-
27 bar in medio eorum. *Principes eius in medio illius, quasi lupi rapientes prædam ad effundendum sanguinem, & ad perdendas
28 animas, & auari ad sectanda lucra. *Pro- G
phetæ autem eius liniebant eos absque temperamento, videntes vana, & diuinantes eis mendacium, dicentes: Hæc dicit Dominus Deus, cum Dominus non sit locutus.
29 Populi terræ calumniabantur calumniam, & rapiebant violenter: & egenum, & pauperem affligebant, & aduenam opprimebant calumnia absque iudicio. *Et quæsiui
30 de eis virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam: & non inueni. *Et effudi super
31 eos indignationem meam, in igne iræ meæ consumpsi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

CAP. XXIII.

Sub figura multiplicium fluprorum duarum meretricum Oolla, & Ooliba, ac punitionis earum ostendit Dominus variam idololatriam Samariæ, & Ierusalem, propter quam tradendi sunt in opprobrium Gentibus, quarum sunt idololatriam imitati.

1 ET factus est sermo Dñi ad me dicens: *
A Fili hominis, duæ mulieres filiæ matris vnius fuerunt, * Et fornicatæ sunt in
2 Ægypto, in adolescentia sua fornicatæ sūt:
3 ibi subacta sunt vbera earum, & fractę sunt
4 mammæ puberta tis earum. *Nomina autē earum,

earum, Oolla maior, & Ooliba ſoror eius minor: & habui eas, & pepererunt filios, & filias. Porrò earum nomina, Samaria Oolla, & Ieruſalem Ooliba. * Fornicata eſt igitur 5
ſuper me Oolla, & inſaniuit in amatores ſuos, in Aſſyrios propinquantes. * Veſtitos 6
hyacintho, principes, & magiſtratus, iuuenes cupidinis, vniuerſos equites, aſcenſores equorum. * Et det fornicationes ſuas ſuper 7
eos electos, filios Aſſyriorum vniuerſos: & in omnibus in quos inſaniuit, in immunditijs eorum polluta eſt. *Inſuper & fornica- 8
tiones ſuas, quas habuerat in Ægypto, non B
reliquit: nam & illi dormierunt cum ea in adoleſcentia eius, & illi confregerunt vbera pubertatis eius, & effuderunt fornicationem ſuam ſuper eam. * Propterea tradidi 9
eam in manus amatorum ſuorum, in manus filiorum Aſſur, ſuper quorum inſaniuit libidine. Ipſi diſcooperuerunt ignominiam 10
eius, filios & filias eius tulerunt, & ipſam
Supr. 16. d. 38. occiderunt gladio: & factæ ſunt famoſæ mulieres, & iudicia perpetrauerunt in ea. * Quod cum vidiſſet ſoror eius Ooliba plus 11
quam illa inſaniuit libidine: & fornicationem ſuam ſuper fornicationem ſororis ſuæ Ad filios Aſſyriorum præbuit impudenter, 12
ducibus & magiſtratibus ad ſe venientibus, indutis veſte varia, equitibus qui vectabantur equis, & adoleſcentibus forma cunctis egregia. *Et vidi, quod polluta eſſet via vna 13
ambarum. * Et auxit fornicationes ſuas: 14
cumque vidiſſet viros depictos in pariete, C imagines Chaldæorũ expreſſas coloribus, * Et accinctos balteis renes, & tiaras tinctas 15
in capitibus eorum, formam ducum omnium, ſimilitudinem filiorum Babylonis terræque Chaldæorum, in qua orti ſunt, * Inſaniuit ſuper eos concupiſcentia oculo- 16
rum ſuorum, & miſit nuntios ad eos in Chaldæam. *Cumque veniſſent ad eam fi- 17
lij Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam ſtupris ſuis, & polluta eſt ab eis, & ſaturata eſt anima eius ab illis. *De- 18
nudauit quoque fornicationes ſuas, & diſcooperuit ignominiam ſuam: & receſſit anima mea ab ea, ſicut receſſerat anima mea à ſorore eius. * Multiplicauit enim 19
fornicationes ſuas, recordans dies adoleſcentiæ ſuæ, quibus fornicata eſt in Terra Ægypti. * Et inſaniuit libidine ſuper con- 20
cubitum eorum, quorum carnes ſunt, vt carnes aſinorum: & ſicut fluxus equorum, D fluxus eorum. *Et viſitaſti ſcelus adoleſcen- 21
tiæ tuæ, quando ſubacta ſunt in Ægypto vbera tua, & confracta ſunt mammæ pubertatis tuæ. * Propterea Ooliba, hæc dicit 22
Dominus Deus: Ecce ego ſuſcitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus ſatiata eſt anima tua: & congregabo eos aduerſum
23 te in circuitu. * Filios Babylonis, & vniuerſos Chaldæos, nobiles, tyrannoſque & principes, omnes filios Aſſyriorum, iuuenes forma egregia, duces & magiſtratus vniuerſos, principes principum, & nomi-
24 natos aſcenſores equorum; * Et venient ſuper te inſtructi curru, & rota, multitudo populorum: lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te vndique: & dabo coram eis iudicium, & iudicabunt te iud cijs
25 ſuis. * Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: naſum tuum, & aures tuas præcident: & quæ remanſerint, gladio concident; ipſi filios tuos, & filias tuas capient, & nouiſſimum tuum deuora-
26 bitur igni. * Et denudabunt te veſtimentis
27 tuis, & tollent vaſa gloriæ tuæ. * Et requieE ſcere faciam ſcelus tuum de te, & fornicationem tuam de Terra Ægypti: nec leuabis oculos tuos ad eos, & Ægypti non recor-
27 daberis amplius. * Quia hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego tradam te in manus eorum, quos odiſti; in manus, de quibus ſatiata eſt
29 anima tua. * Et agent tecum in odio, & tollent omnes labores tuos, & dimittent te nudam, & ignominia plenam, & reuelabitur ignominia fornicationum tuarum, ſcelus
30 tuum, & fornicationes tuæ. * Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es poſt Gentes, inter
31 quas polluta es in idolis earum. * In via ſororis tuæ ambulaſti, & dabo calicem eius
32 in manu tua. * Hæc dicit Dñs Deus: Calicẽ ſororis tuæ bibes profundum, & latum: eris in deriſum, & in ſubſannationem, quæ
33 eſt capaciſſima. * Ebrietate, & dolore repleberis: calice mœroris, & triſtitiæ, calice ſoro-
34 ris tuæ Samariæ. * Et bibes illum, & epotabis vſque ad fæces, & fragmenta eius deuorabis, & vbera tua lacerabis: quia ego locu-
35 tus ſum, ait Dñs Deus. * Propterea hæc dicit Dñs Deus: Quia oblita es mei, & proieciſti me poſt corpus tuum, tu quoque porta
36 ſcelus tuum, & fornicationes tuas. * Et ait
F Dñs ad me, dicens: Fili hominis numquid iudicas Oollam, & Oolibam, & annuntias
37 eis ſcelera earum? * Quia adulteratæ ſunt, & ſanguis in manibus earum, & cum idolis ſuis fornicatæ ſunt: inſuper & filios ſuos, quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad
38 deuorandum. * Sed & hoc fecerunt mihi: Polluerunt ſanctuarium meum in die illa, & ſabbata mea profanauerunt. * Cumque
39 immolarent filios ſuos idolis ſuis, & ingrederentur ſanctuarium meum in die illa, vt polluerent illud: etiam hæc fecerunt in me-
40 dio domus meæ. * Miſerunt ad viros venientes de longe, ad quos nuntium miſerant itaque ecce venerunt: quibus te lauiſti, & circumliniſti ſtibio oculos tuos, & ornata
41 es mundo muliebri. * Sediſti in lecto pulcher-

cherrimo, & mensa ornata est ante te, thymiama meum, & vnguentum meum posuisti super eam. * Et vox multitudinis exultantis erat in ea: & in viris, qui de multitudine hominum abducebantur, & veniebãt de deserto, posuerunt armillas in manibus eorum, & coronas speciosas in capitibus eorum. * Et dixi ei, quæ attrita est in adulteriis: Nunc fornicabitur in fornicatione G sua etiam hæc. Et ingressi sunt ad eam, quasi ad mulierem meretricem: sic ingrediebantur ad Oollam, & Oolibam, mulieres nefarias. * Viri ergo iusti sunt: hi iudicabunt eas iudicio adulterarum, & iudicio effundentium sanguinem: quia adulteratæ sunt, & sanguis in manibus earum. * Hæc enim dicit Dñs Deus: Adduc ad eas multitudinẽ, & trade eas in tumultum, et in rapinam, * Et lapidentur lapidibus populorum, et confodiantur gladijs eorum: filios et filias earum interficient, et domos earum igne succendent. * Et auferam scelus de terra, et discent omnes mulieres, ne faciant secundùm scelus earum. * Et dabunt scelus vestrum super vos, et peccata idolorum vestrorum portabitis: et scietis, quia ego Dominus Deus.

CAP. XXIV.

Sub figura olla, electionibus carnium partibus, ac ossibus plena, ignique admota, & sub figura mortis vxoris Ezechielis, pro qua iussus est nullum facere luctum, significat Dominus domum Israel in exitium tradendam, filiosque eius trucidandos, nullo sequente luctu pra animi stupore.

ET factum est verbum Dñi ad me, in anno nono, in mense decimo, decima die A mensis, dicens: * Fili hominis scribe tibi nomen diei huius, in qua confirmatus est rex Babylonis aduersum Ierusalem hodie. * Et dices per prouerbium ad domum irritatricem parabolam, et loqueris ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: Pone ollam; pone, inquam, et mitte in eam aquam. * Congere frusta eius in eam, omnem partem bonam, femur et armum, electa et ossibus plena. * Pinguissimum pecus, et assume, compone quoque B strues ossium sub ea: efferbuit coctio eius, et discocta sunt ossa illius in medio eius. Propterea hæc dicit Dñs Deus: Væ ciuitati sanguinum, ollæ, cuius rubigo in ea est, et rubigo eius non exiuit de ea: per partes et per partes suas eijce eam, non cecidit super eã sors. * Sanguis enim eius in medio eius est, 7 super limpidissimam petram effudit illum: nõ effudit illum super terram, vt possit operiri puluere. * Vt super inducerem indignationem meam, et vindicta vlciscerer: dedi C sanguinem eius super petram limpidissimã ne operiretur. * Propterea hæc dicit Dñs Deus: Væ ciuitati sanguinum, cuius ego grã- Nah.3.8.19 Hab.1.6.12
10 dem faciam pyram. * Congere ossa, quæ igne succendam; consumentur carnes, et coquetur vniuersa compositio, et ossa tabescent. * Pone quoque eam super prunas vacuam, vt incalescas, et liquefiat æs eius: et confletur in medio eius inquinamentum
12 eius, et consumatur rubigo eius: * Multo labore fudatum est, et non eximit de ea nimia
13 rubigo eius, neque per ignem. Immunditia D tua execrabilis: quia mundare te volui, et non es mundata à sordibus tuis: sed nec mundaberis prius, donec quiescere faciam
14 indignationem meam in te. * Ego Dñs locutus sum: Veniet, et faciam: non transeam, nec parcam, nec placabor; iuxta vias tuas, et iuxta adinuentiones tuas iudicabo te, di-
15 cit Dñs. * Et factum est verbum Dñi ad me,
16 dicens: Fili hominis, ecce ego tollo à te desiderabile oculorum tuorum in plaga: et nõ planges, neque plorabis, neque fluent lacry-
17 mæ tuæ. * Ingemisce tacens, mortuorum luctum non facies: corona tua circumligata sit tibi, et calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos
18 lugentium comedes. * Locutus sum ergo ad populum mane, et mortua est vxor mea E vespere: feciqne mane sicut præceperat mi-
19 hi. * Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis quid ita significent, quæ tu facis?
20 * Et dixi ad eos: Sermo Domini factus
21 est ad me, dicens: * Loquere domui Israel: F Hæc dicit Dominus Deus: Ecce polluam sanctuarium meum, superbiam imperij vestri, et desiderabile oculorum vestrorum, et super quo pauet anima vestra, filij vestri et filiæ vestræ, quas reliquistis, gladio cadent.
22 Et facietis sicut feci. Ora amictu non velabitis, et cibos lugentium non comedetis. *
23 Coronas habebitis in capitibus vestris, et calceamenta in pedibus: non plangetis neque flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus vestris, et vnusquisque gemet ad fratrem
24 suum. * Eritque Ezechiel vobis in portenG tum iuxta omnia, quæ fecit, facietis cum venerit istud: et scietis, quia ego Dominus
25 Deus. * Et tu fili hominis, ecce in die, qua tollam ab eis fortitudinem eorum, et gaudium dignitatis, et desiderium oculorum eorum, super quo requiescunt animæ eo-
26 rum, filios et filias eorum, * In die illa cum
27 venerit fugiens ad te, vt annuntiet tibi: * In die, inquam, illa aperietur os tuum cum eo, qui fugit: et loqueris, et non silebit vltra: eritque eis in portentum, et scietis quia ego Dominus.

CA-

CAP. XXV.

Regionibus Ammon, Moab, Idumæa, & Paleſtinæ minatur Dominus exitium, eo quod filios Iſrael afflixerint, & de ipſorum afflictione exultauerint.

ET factus eſt ſermo Dñi, ad me, dicens: * Fili hominis pone faciem tuam contra filios Ammon, & prophetabis de eis. * Et dices filijs Ammon: Audite verbum Dñi Dei: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod dixiſti: Euge, euge ſuper ſanctuarium meũ, quia polutum eſt; & ſuper terram Iſrael, quoniam deſolata eſt; & ſuper domum Iuda, quoniam ducti ſunt in captiuitatem. * Idcirco ego tradam te filijs orientalibus in hæreditatem, & collocabunt caulas ſuas in te, & ponent in te tentoria ſua: ipſi comedent fruges tuas: & ipſi bibent lac tuum. * Daboque Rabbath in habitaculum camelorum, & filios Ammon in cubile pecorum: & ſcietis, quia ego Dominus. * Quia hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod plauſiſti manu, & percuſſiſti pede, & gauſa es ex toto affectu ſuper terram Iſrael: * Idcirco ecce ego extendam manum meam ſuper te, & tradam te in direptionem Gentium, & interficiam te de populis, & perdam de terris, & conteram: & ſcies, quia ego Dominus. * Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod dixerunt Moab, & Seir: Ecce ſicut omnes Gẽtes, domus Iuda. * Idcirco ecce ego aperiam humerum Moab de ciuitatibus, de ciuitatibus, inquam, eius, & de finibus eius, inclytas terræ Bethieſimoth, & Beelmeon, & Cariathaim; * Filijs Orientis cum filijs Ammon, & dabo eam in hæreditatem: vt non ſit vltra memoria filiorum Ammon in Gẽtibus. * Et in Moab faciam iudicia: & ſcient, quia ego Dominus. * Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod fecit Idumæa vltionem, vt ſe vindicaret de filijs Iuda, peccauitque delinquens, & vindictam expetiuit de eis; * Idcirco hæc dicit Dñs Deus: Extendam manum meam ſuper Idumęam, & auferam de ea hominem, & iumentum, & faciam eam deſertam ab Auſtro: & qui ſunt in Dedan, gladio cadent. * Et dabo vltionem meã ſuper Idumæã per manũ populi mei Iſrael: & facient in Edom iuxta īrã meam, & furorem meum: & ſcient vindictam meam, dicit Dominus Deus. * Hæc dicit Dñs Deus: Pro eo, quod fecerunt Palæſtini vindictam, & vlti ſe ſunt toto animo, interficientes, & implentes inimicitias veteres: * Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego extendam manum meam ſuper Palæſtinos, & interficiam interfectores, & perdam reliquias maritimæ regionis: * Faciamque in eis vltiones magnas arguens in furore: & ſcient, quia ego Dominus, cum dedero vindictam meam ſuper eos.

CAP. XXVI.

Tyri, inclytæ vrbis prædicit Dominus euerſionem, eo quod ſuper vaſtatione Ieruſalem exultauerit.

1 ET factum eſt in vndecimo anno, prima
A menſis, factus eſt ſermo Dñi ad me,
2 dicens: * Fili hominis, pro eo, quod dixit Tyrus de Ieruſalem: Euge contractæ ſunt portæ populorum, conuerſa eſt ad me: im-
3 plebor, deſerta eſt. * Propterea hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego ſuper te Tyre, & aſcendere faciã ad te Gentes multas, ſicut aſcendit mare fluctuans. * Et diſſipabunt muros
4 Tyri, & deſtruent turres eius: & radã puluerem eius de ea, & dabo eam in limpidiſſimam petram, * Siccatio ſagenarum erit in
5 medio maris, quia ego locutus ſum, ait Dñs
6 Deus: & erit in direptionem Gentibus. Filiæ quoque eius, quæ ſunt in agro, gladio interficientur: & ſcient, quia ego Dñs. Quia hæc
7 dicit Dñs Deus: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonoſor regem Babylonis ab Aquilone, regem regum, cum equis, & curribus, & equitibus, & cœtu, populoque
8 magno. * Filias tuas, quę ſunt in agro, gladio
B interficiet: & circumdabit te munitionibus, & comportabit aggerem in gyro: & eleua-
9 bit contra te clypeum. * Et vineas, & arietes temperabit in muros tuos, & turres tuas
10 deſtruet in armatura ſua. * Inundatione equorũ eius operiet te puluis eorum: ſonitu equitum, & rotarum, & curruum, mouebuntur muri tui, cum ingreſſus fuerit portas tuas, quaſi per introitum vrbis diſſipa-
11 tæ. * Vngulis equorum ſuorum conculcabit omnes plateas tuas: populum tuum gladio cædet, & ſtatuæ tuæ nobiles in terram
12 corruent. * Vaſtabunt opes tuas, diripient negotiationes tuas: & deſtruẽt muros tuos, et domos tuas præclaras ſubuertent. et lapides tuos, et ligna tua, et puluerem tuum
13 in medio aquarum ponent. * Et quieſcere
C faciam multitudinem canticorum tuorum, Ier. 7. 8. 34
et ſonitus cithararum tuarum non audie-
14 tur amplius. * Et dabo te in limpidiſſimam petram, ſiccatio ſagenarum eris, nec ædificaberis vltra: quia ego locutus ſum, ait Dñs
15 Deus. * Hæc dicit Dñs Deus Tyro: Numquid non a ſonitu ruinæ tuæ, et gemitu interfectorum tuorum, cum occiſi fuerint in
16 medio tui, commouebuntur inſulæ? Et deſcendent de ſedibus ſuis omnes principes maris: et auferent exuuias ſuas, et veſtimenta ſua varia abijciens, et induentur ſtupore: in terra ſedebunt, et attoniti ſuper repenti-
17 no caſu tuo admirabuntur. * Et aſſumentes

ſuper

super te lamentum, dicens tibi: Quomodo perisli, quæ habitas in mari, vrbs inclyta, quę fuisti fortis in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabant vniuersi? * Nunc 18
stupebunt naues in die pauoris tui: et turbabuntur insulæ in mari, eo quod nullus D
egrediatur ex te. *Quia hæc dicit Dominus 19
Deus: cum dedero te vrbem desolatam, sicut ciuitates, quæ non habitantur: et adduxero super te abyssum, et operuerint te aquæ multæ: *Et detraxero te cum his, qui 20
descendunt in lacum ad populum sempiternum: et collocauero te in terra nouissima sicut solitudines veteres, cum his, qui deducuntur in locum, vt non habiteris: porrò cum dedero gloriam in terra viuentium, *In nihilum redigam te, et non eris, 21
et requisita non inuenieris vltra in sempiternum, dicit Dominus Deus.

CAP. XXVII.

Tyri vrbis maritimæ, ac opulentissimæ ruina deploratur, enarratis mercibus, quæ à quaque regione ad eam deferri solent.

ET factum est verbum Dñi ad me, di- 1
cens, *Tu ergo fili hominis assume su- A
per Tyrum lamentum: *Et dices Tyro, quę 2
habitat in introitu maris, negotiationi populorum ad insulas multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Tyre, tu dixisti: Perfecti decoris ego sum, *Et in corde maris sita. Finitimi tui, qui te ædificauerunt, impleuerunt decorem tuum. *Abietibus de Sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris: cedrum de Libano tulerunt, vt facerent tibi malum: * Quercus de Basan dolauerunt 6
in remos tuos: et transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, et prætoriola de insulis Italiæ. * Byssus varia de Ægypto texta est 7
tibi in velum, vt poneretur in malo: hya- B
cinthus, et purpura de insulis Elisa facta sunt operimentum tuum. *Habitatores Si- 8
donis, et Aradij fuerunt remiges tui: sapientes tui, Tyre, facti sunt gubernatores tui. * Seues Giblij, et prudentes eius, habuerunt 9
nautas ad ministerium variæ supellectilis tuæ: omnes naues maris, et nautæ earum fuerunt in populo negotiationis tuæ. *Per- 10
sæ, et Lydij, et Lybies erant in exercitu tuo viri bellatores tui: clypeum, et galeam suspenderunt, in te pro ornatu tuo. Filij Ara- 11
dij cũ exercitu tuo erant super muros tuos in circuitu: sed et Pigmæi, qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum: ipsi compleuerunt pulchritudinem tuam. Carthaginenses ne- 12
gotiatores tui, à multitudine cunctarum diuitiarum, argento, ferro, stanno, plumbo- [illegible], repleuerunt nundinas tuas: * Græcia 13
C Thubal, et Mosoch, ipsi institores tui: mancipia, & vasa ærea adduxerunt populo tuo.
14 De domo Thogorma, equos, & equites, &
15 multos adduxerunt ad forum tuum. *Filij Dedan negotiatores tui: insulæ multæ, negotiatio manus tuæ: dentes eburneos, & he-
16 beninos commutauerunt in pretio tuo. Syrus negotiator tuus propter multitudinem D
operum tuorum, gemmam, & purpuram, & scutulata, & byssum, & sericum, & chod-
17 chod proposuerunt in mercatu tuo. * Iuda & terra Israel ipsi institores tui in frumento primo, balsamum, & mel, & oleum, & resi-
18 nam proposuerunt in nundinis tuis. * Damascenus negotiator tuus in multitudine operum tuorum, in multitudine diuersarum opum, in vino pingui, in lanis coloris
19 optimi: * Dan, & Græcia, et Mosel, in nundinis tuis proposuerunt ferrum fabrefactũ:
20 stacte, et calamus in negotiatione tua. Dedan institores tui in rapetibus ad sedendũ.
21 Arabia, et vniuersi principes Cedar, ipsi negotiatores manus tuę: cum agnis, et arietibus, et hædis venerunt ad te negotiatores
22 tui. * Venditores Saba, et Reema, ipsi negotiatores tui: cum vniuersis primis aromati- E
bus, et lapide pretioso, et auro, quod propo-
23 suerunt in mercatu tuo. *Haran, et Chene, et Eden, negotiatores tui: Saba, Assur, et
24 Chelmad, venditores tui. * Ipsi negotiatores tui multifariam inuolueris hyacinthi, et polymitorum, gazarumque pretiosarum, quæ obuolutæ, et astrictæ erant funibus: cedros quoque habebant in negotia-
25 tionibus tuis. * Naues maris, principes tui in negotiatione tua: et repleta es, et glorifi-
26 cata nimis in corde maris. *In aquis multis F
adduxerunt te remiges tui: ventus auster
27 contriuit te in corde maris. * Diuitiæ tuæ, et thesauri tui, et multiplex instrumentum tuum, nautæ tui, et gubernatores tui, qui tenebant supellectilem tuam, et populo tuo præerant: viri quoque bellatores tui, qui erant in te, cum vniuersa multitudine tua, quæ est in medio tui: cadent in corde maris
28 in die ruinę tuæ. *A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur classes: *
29 Et descendent de nauibus suis omnes, qui tenebant remum: nautæ et vniuersi guber-
30 natores maris in terra stabunt: * Et eiulabunt super te voce magna, et clamabunt amarè: et superiacent puluerem capitibus
31 suis, et cinere conspergentur. * Et radent super te caluitium, et accingentur cilicijs: et plorabũt te in amaritudine animę plora-
32 tu amarissimo. Et assumẽt super te carmen G
lugubre, et plangent te: Quæ est, vt Tyrus,
33 quæ obmutuit in medio maris? * Quæ in exitu negotiationum tuarum de mari impleuisti populos multos: in multitudine diui-

tia-

tiarum tuarum, & populorum tuorum, ditasti reges terræ. *Nunc contrita es à mari, 34
in profundis aquarum opes tuæ, & omnis multitudo tua, quæ erat in medio tui, ceciderunt, * Vniuersi habitatores insularum 35
obstupuerunt super te: & reges earum omnes tempestate perculsi mutauerunt vultus. * Negotiatores populorum sibilaue- 36
runt super te: ad nihilum deducta es, & non eris vsque in perpetuum.

CAP. XXVIII.

Ruina regis Tyri, maxima gloria prius exaltati, ob nimiam ipsius superbiam aliasque iniquitates: similiter & vastatio Sidonis, ac reductio filiorum Israel in terram suam, vastatis ipsorum inimicis.

ET factus est sermo Dñi ad me, dicens: * 1
Fili hominis, dic principi Tyri: Hæc A
dicit Dominus Deus: Eo quod eleuatum est 2
cor tuum, & dixisti: Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi in corde maris: cum sis homo, & non Deus, & dedisti cor tuum, quasi
cor Dei. *Ecce sapientior es tu Daniele: omne secretum non est absconditum à te. * In 4
sapientia, & prudentia tua fecisti tibi fortitudinem: & acquisisti aurum, & argentum in thesauris tuis. *In multitudine sapientiæ 5
tuę, & in negotiatione tua multiplicasti tibi fortitudinem: & eleuatum est cor tuum in robore tuo. *Propterea hæc dicit Domi- 6
nus Deus: Eo quod eleuatum est cor tuum, B
quasi cor Dei: * Idcirco ecce ego adducam 7
super te alienos, robustissimos Gentium: & nudabunt gladios suos super pulchritudinem sapientiæ tuæ, & polluent decorem tuum. *Interficient, & detrahent te: & mo- 8
rieris in interitu occisorum in corde maris. * Nunquid dicens loqueris: Deus ego 9
sum, coram interficientibus te: cum sis homo, & non Deus, in manu occidentium te? Morte incircumcisorum morieris in manu 10
alienorum: quia ego locutus sum, ait Dñs C
Deus. * Et factus est sermo Dñi ad me, di- 11
cens: Fili hominis, leua planctum super regem Tyri: *Et dices ei: Hæc dicit Dominus 12
Deus: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore. * In delicijs 13
paradisi Dei fuisti: omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topazius, & D
iaspis, chrysolithus, & onyx, & berillus, sapphirus, & carbunculus, & smaragdus: aurum opus decoris tui: & foramina tua in die, qua conditus es, præparata sunt. * Tu 14
cherub extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei, in medio lapidũ ignitorum ambulasti. * Perfectus in vijs tuis à 15
die conditionis tuæ, donec inuenta est ini-
quitas in te. *In multitudine negotiationis 16
tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, &
E peccasti: & eieci te de monte Dei, & perdidi te, ò cherub protegens, de medio lapidũ
ignitorum. * Et eleuatum est cor tuum in 17
decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore tuo, in terram proieci te: ante faciem
regum dedi te, vt cernerent te. * In multi- 18
tudinem iniquitatum tuarum, & iniquitate negotiationis tuæ, polluisti sanctificationem tuam: producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, & dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium viden- 19
tium te. *Omnes, qui viderint te in Gentibus, obstupescent super te: nihili factus es, 20
& non eris in perpetuum. * Et factus est
sermo Dñi ad me, dicens: *Fili hominis, po- 21
F ne faciem tuam contra Sidonem: & pro-
phetabis de ea, *Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Sidon, & glorifi- 22
cabor in medio tui: & scient, quia ego Dominus, cum fecero in ea iudicia, & sanctificatus fuero in eo. *Et immittam ei pestilen- 23
tiam, & sanguinem in plateis eius: & corruent interfecti in medio eius gladio per
circuitum: & scient, quia ego Dominus. Et 24
non erit vltra domui Israel offendiculum amaritudinis, & spina dolorem inferens vndique per circuitum eorum, qui aduersantur eis: & scient, quia ego Dominus
Deus. *Hæc dicit Dominus Deus: Quando 25
G congregauero domum Israel de populis, in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis
coram Gentibus: & habitabunt in terra
sua, quam dedi serui meo Iacob. * Et habi- 26
tabunt in ea securi: & ædificabunt domos, & plantabunt vineas, & habitabunt confidenter, cum fecero iudicia in omnibus, qui aduersantur eis per circuitum: & scient, quia ego Dominus Deus eorum.

CAP. XXIX.

Aduersus regem Ægypti, ac regnum eius in solitudinem redigendum, post 40. tamen annos reuocandum, licet non ad pristinam gloriam. Terra Ægypti datur Nabuchodonosor, eo quod cum suo exercitu laborauerit deuastando Tyrum.

1 IN anno decimo, decimo mense, vndeci-
A ma die mensis, factum est verbum Dñi
2 ad me, dicens: * Fili hominis pone faciem tuam contra Pharaonem regem Ægypti, & prophetabis de eo, & de Ægypto vniuersa:
3 Loquere, & dices: Hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego ad te Pharao rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis: Meus est fluuius, & ego feci memet-
4 ipsum. *Et ponam frenum in maxillis tuis: & agglutinabo pisces fluminum tuorum
squa-

nem meam in eis. *Et scietis,quia ego Do- 13
minus,cum fuerint interfecti vestri in me- D
dio idolorũ vestrorum, in circuitu ararum
vestrarum,in omni colle excelso,& in cun-
ctis summitatibus montium,& subtus om-
ne lignum nemorosum, & subtus vniuer-
sam quercum frondosam,locum vbi accen-
derunt thura redolentia vniuersis idolis
suis. * Et extendam manum meam super 14
eos: & faciam terram desolatam,& destitu-
tam,à deserto Deblatha, in omnibus habi-
tationibus eorum: & scient, quia ego Do-
minus.

CAP. VII.

Denuntiat propheta totius Terræ Iudæ extremam, & inenarrabilem vastationem proximè imminere propter ipsorum scelera.

ET factus est sermo Dñi ad me,dicens: * 1
Et tu fili hominis,hæc dicit Dñs Deus A
terræ Israel: Finis venit, venit finis super 2
quatuor plagas terræ.*Nunc finis super te, 3
& immittam furorem meum in te: & iudi-
cabo te iuxta vias tuas:& ponam contra te
omnes abominationes tuas *Et non parcet 4
oculus meus super te,& non miserebor:sed
vias tuas ponam super te, & abominatio-
nes tuæ in medio tui erunt: & scietis, quia
ego Dñs. * Hæc dicit Dñs Deus: Afflictio 5
vna,afflictio ecce venit. * Finis venit,venit 6
finis,euigilauit aduersum te: ecce venit. *
Venit contritio super te,qui habitas in ter- 7
ra; venit tempus, propè est dies occisionis, B
& non gloriæ montium. *Nunc de propin- 8
quo effundam iram meam super te,& com-
plebo furorem meum in te: & iudicabo te
iuxta vias tuas, & imponam tibi omnia
scelera tua. * Et non parcet oculus meus, 9
nec miserebor,sed vias tuas imponam tibi, C
& abominationes tuæ in medio tui erunt:
& scietis, quia ego sum Dominus percu-
tiens.*Ecce dies,ecce venit:egressa est con- 10
tritio,floruit virga, germinauit superbia: *
Iniquitas surrexit in virga impietatis: non 11
ex eis, & non ex populo, neque ex sonitu
eorum: & non erit requies in eis. * Venit 12
tempus,appropinquauit dies:qui emit,non
lætetur: & qui vendit, non lugeat: quia ira
super omnem populum eius. * Quia, qui 13
vendit, ad id quod vendidit, non reuerte-
tur,& adhuc in viuentibus vita eorum, vi- D
sio enim ad omnem multitudinem eius nõ
regredietur: & vir in iniquitate vitæ suæ
non confortabitur.Cauite tuba,præparen- 14
tur omnes,& non est, qui vadat ad prælium:
ira enim mea super vniuersum populum
eius. *Gladius foris. & pestis & fames in- 15
trinsecus: qui in agro est, gladio morietur:
& qui in ciuitate,pestilentia, & fame deuo-
rabuntur. * Et saluabuntur,qui fugerint ex 16
eis: & erunt in montibus quasi columbæ
conuallium omnes trepidi, vnusquisque in
17 iniquitate sua. * Omnes manus dissoluen-
18 tur, & omnia genua fluent aquis; * Et ac-
E cingent se cilicijs, & operiet eos formido,
& in omni facie confusio, & in vniuersis
19 capitibus eorum calui tium. * Argentum
eorum foras proijcietur, & aurum eorum
in sterquilinium erit. Argentum eorum,&
aurũ eorũ nõ valebit liberare eos in die fu-
roris Dñi. Animã suam non saturabunt, &
ventres eorum non implebuntur: quia scã-
20 dalum iniquitatis eorum factum est. * Et
F ornamentum monilium suorum in super-
biam posuerunt, & imagines abominatio-
num suarum, & simulachrorum fecerunt
ex eo: propter hoc dedi eis illud in immun-
21 ditiam: * Et dabo illud in manus alieno-
rum ad diripiendum, & impijs terræ in
22 prædam,& contaminabunt illud.*Et auer-
tam faciem meam ab eis, & violabunt ar-
canum meum: & introibunt in illud emis-
23 sarij,& contaminabunt illud.*Fac conclu-
sionem: quoniam terra plena est iudicio
sanguinum, & ciuitas plena iniquitate. *
24 Et adducam pessimos de Gentibus,& pos-
G sidebunt domos eorum, & quiescere fa-
ciam superbiam potentium,& possidebunt
25 sanctuaria eorum. *Angustia superuenien-
26 te,requirent pacem, & non erit. * Contur-
batio super conturbationem veniet, & au-
ditus super auditum: & quærent visionem
de propheta, & lex peribit à sacerdote, &
27 consilium à senioribus. * Rex lugebit, &
princeps induetur mœrore, & manus po-
puli terræ conturbabuntur. Secundum
viam eorum faciam eis, & secundum iudi-
cia eorum iudicabo eos: & scient, quia ego
Dominus.

Ifa. 13.8.14. Ier.48.f.37 Prou.11.4. Sophon.1. d.18. Eccl.5.c.10 15.

CAP. VIII.

Exechiel post visam Dei similitudinem, spiritu raptus in Ierusalem videt pessimas Iudæorum idololatrias sub variis figuris: quare dicit Dominus se eis non parciturum, nec orationes exauditurum.

1 ET factum est in anno sexto, in sexto
A mense,in quinta mensis: ego sedebam
in domo mea, & senes Iuda sedebant co-
ram me,& cecidit ibi super me manus Do-
2 mini Dei. *Et vidi,& ecce similitudo,quasi
aspectus ignis: ab aspectu lumborum eius,
& deorsum, ignis: & à lumbis eius,& sur-
sum,quasi aspectus splendoris, vt visio ele-
3 ctri. * Et emissa similitudo manus appre- Dan. 14. f. 61.
hendit me in cincinno capitis mei: & ele-
uauit me spiritus inter terram, & cœlum:
& adduxit me in Ierusalem in visione Dei,
iuxta ostium interius, quod respiciebat ad
Aquilonem, vbi erat statutum idolum zeli

ad

ad prouocandam æmulationem. *Et ecce 4
ibi gloria Dei Iſrael, ſecundum viſionem
quam videram in campo * Et dixit ad me: 5
Fili hominis, leua oculos tuos ad viam A- C
quilonis. Et leuaui oculos meos ad viam A-
quilonis: & ecce ab Aquilone portæ alta-
ris, idolum zeli in ipſo introitu. *Et dixit ad 6
me: Fili hominis, putaſne, vides tu quid iſti
faciunt, abominationes magnas, quas do-
mus Iſrael facit hic, vt procul recedam à
ſanctuario meo? & adhuc conuerſus vide-
bis abominationes maiores. *Et introduxit 7
me ad oſtium atrij: & vidi, & ecce foramen
vnum in pariete. *Et dixit ad me: Fili homi- 8
nis fode parietem: Et cum fodiſſem parie- D
tem, apparuit oſtium vnum. * Et dixit ad 9
me: Ingredere, & vide abominationes peſſi-
mas, quas iſti faciunt hic. * Et ingreſſus vi- 10
di, & ecce omnis ſimilitudo reptilium, &
animalium, abominatio, & vniuerſa idola
domus Iſrael depicta erant in pariete in
circuitu per totum. * Et ſeptuaginta viri de 11
ſenioribus domus Iſrael, & Iezonias filius
Saphan ſtabat in medio eorum, ſtantium
ante picturas, & vnuſquiſque habebat thu- E
ribulum in manu ſua: & vapor nebulæ de
thure conſurgebat. *Et dixit ad me: Certè 12
vides fili hominis, quæ ſeniores domus Iſ-
rael faciunt in tenebris, vnuſquiſque in ab-
ſcondito cubiculi ſui: dicunt enim: Non
videt Dñs nos, dereliquit Dominus terram.
Et dixit ad me: adhuc conuerſus videbis 13
abominationes maiores, quas iſti faciunt. *
Et introduxit me per oſtium portæ domus 14
Dñi, quod reſpiciebat ad Aquilonem: &
ecce ibi mulieres ſedebant plãgentes Ado- F
nidem. * Et dixit ad me: Certè vidiſti fili 15
hominis: adhuc conuerſus videbis abomi-
nationes maiores his. * Et introduxit me in 16
atrium domus Domini interius: & ecce in
oſtio templi Domini inter veſtibulum, &
altare, quaſi viginti quinque viri, dorſa ha-
bentes contra templum Domini, & fa-
cies ad Orientem; & adorabant ad ortum
Solis. *Et dixit ad me: Certè vidiſti fili ho- 17
minis: numquid leue eſt hoc domui Iu-
da, vt facerent abominationes iſtas, quas
fecerunt hic: quia replentes terram iniqui-
tate conuerſi ſunt ad irritandum me? & ec-
ce applicant ramum ad nares ſuas. * Ergo 18
et ego faciam in furore: non parcet oculus
meus, nec miſerebor: & cum clamauerint
ad aures meas voce magna, non exau-
diam eos.

CAP. IX.

*Apparentes ſex viri iubentur omnes in Ieruſa-
lem trucidare, qui à viro lineis veſtito non
ſunt ſigno Thau notati: quo facto Dominus
exclamanti prophetæ reſpondet id futurum
exigentibus ipſorum criminibus.*

1 ET clamauit in auribus meis voce ma-
A gna, dicens: Appropinquauerunt viſi-
tationes vrbis, et vnuſquiſque vas interfe-
2 ctionis habet in manu ſua. *Et ecce ſex viri
venïebant de via portæ ſuperioris, quæ re-
ſpicit ad Aquilonem, et vnuſcuiuſque vas
interitus in manu eius: vir quoque vnus in
medio eorum veſtitus erat lineis, et attra-
mentarium ſcriptoris ad renes eius: et in-
greſſi ſunt, et ſteterunt iuxta altare æreum:
3 Et gloria Dñi Iſrael aſſumpta eſt de cherub,
B quæ erat ſuper eum ad limen domus. et
vocauit virum, qui indutus erat lineis, et
atramentarium ſcriptoris habebat in lum-
4 bis ſuis. *Et dixit Dominus ad eum: Tranſi
per mediam ciuitatem in medio Ieruſalem:
& ſigna Thau ſuper frontes virorum gemẽ- Exod. 12.
tium, et dolentium ſuper cunctis abomina- c. 9.
5 tionibus, quæ fiunt in medio eius. * Et illis Apoc. 7. 8.
dixit, audiente me: Tranſite per ciuitatem 1.
ſequentes eum, et percutite: non parcat
6 oculus veſter, neque miſereamini. *Senem,
C adoleſcentulum, et virginem, paruulum, et
mulieres, interficite vſque ad internecio-
nem: omnem autem, ſuper quem videritis
Thau, ne occidatis, et à ſanctuario meo in-
cipite. Cœperunt ergo à viris ſenioribus,
7 qui erant ante faciem domus. * Et dixit ad
eos: Contaminate domum, et implete atria
interfectis: egredimini. Et egreſſi ſunt, et
8 percutiebant eos, qui erant in ciuitate. * Et
cæde completa, remanſi ego: ruique ſuper
faciem meam, et clamans aio: Heu, heu,
heu Domine Deus: ergo ne diſperdes om-
nes reliquias Iſrael, effundens furorem
9 tuum ſuper Ieruſalem? * Et dixit ad me:
D Iniquitas domus Iſrael, et Iuda, magna eſt
nimis valdè, et repleta eſt terra ſanguini-
bus, et ciuitas repleta eſt auerſione: dixe-
runt enim: Dereliquit Dominus terram,
10 et Dominus non videt. * Igitur et meus
non parcet oculus, neque miſerebor: viam
11 eorum ſuper caput eorum reddam. * Et
ecce vir, qui erat indutus lineis, qui ha-
bebat atramentarium in dorſo ſuo, reſpon-
dit verbum, dicens: Feci ſicut præcepiſti
mihi.

CAP. X.

*Iubetur vir lineis veſtitus accipere prunas
ignis de medio rotarum; quæ ſunt ſubtus
cherubim, & ſuper ciuitatem effundere: de-
ſcribitur viſio Dei, cherubim, & quatuor ro-
tarum.*

1 ET vidi, et ecce in firmamento, quod
A erat ſuper caput cherubim, quaſi lapis
ſaphirus, quaſi ſpecies ſimilitudinis ſolij,

appa-

apparuit ſuper ea. * Et dixit ad virum, qui indutus erat lineis, et ait: Ingredere in medio rotarum, quæ ſunt ſubtus cherubim, et imple manum tuam prunis ignis, quæ ſunt inter cherubim, et effunde ſuper ciuitatem. Ingreſſuſque eſt in conſpectu meo. * Cherubim autem ſtabant à dextris domus cum ingrederetur vir, et nubes impleuit atrium interius. * Et eleuata eſt gloria Domini deſuper cherub ad limen domus: et repleta eſt domus nube, et atrium repletum eſt ſplendore gloriæ Dñi. * Et ſonitus alarum cherubim audiebatur vſque ad atrium exterius, quaſi vox Dei omnipotentis loquentis. * Cumque præcepiſſet viro, qui indutus erat lineis, dicens: Sume ignem de medio rotarum, quæ ſunt inter cherubim: ingreſſus ille ſtetit iuxta rotam. * Et extendit cherub manum de medio cherubim, ad ignem, qui erat inter cherubim: et ſumpſit, et dedit in manus eius, qui induruserat lineis: qui accipiens egreſſus eſt. * Et apparuit in cherubim ſimilitudo manus hominis ſubtus pēnas eorum. * Et vidi, et ecce quatuor rotæ iuxta cherubim: rota vna iuxta cherub vnum, & rota alia iuxta cherub vnum: ſpecies autem rotarum erat, quaſi viſio lapidis chryſolithi. * Et aſpectus earum ſimilitudo vna quatuor: quaſi ſit rota in medio rotæ. * Cumque ambularent, in quatuor partes gradiebantur: et non reuertebantur ambulantes; ſed ad locum, ad quem ire declinabat, quæ prima erat, ſequebantur, et cęteræ, nec conuertebantur. Et omne corpus earum, et colla, et manus, et pennæ, et circuli, plena erant oculis, in circuitu quatuor rotarum. * Et rotas iſtas vocauit volubiles, audiente me. * Quatuor autem facies habebat vnum: facies vna, facies cherub: et facies ſecunda, facies hominis: et in tertio facies leonis: et in quarto facies aquilæ. * Et eleuata ſunt cherubim: ipſum eſt animal, quod videram iuxta fluuium Chobar. * Cumque ambularent cherubim, ibant pariter, et rotæ iuxta ea: et cum eleuarent cherubim alas ſuas, vt exaltarentur de terra, non reſidebant rotæ, ſed et ipſæ iuxta erant. * Stantibus illis, ſtabant: et cum eleuatis eleuabantur, ſpiritus enim vitæ erat in eis. * Et egreſſa eſt gloria Dñi à limine templi: et ſtetit ſuper cherubim. * Et eleuantia cherubim alas ſuas, exaltata ſunt à terra coram me: et illis egredientibus, rotæ quoque ſubſecutæ ſunt: et ſtetit in introitu portæ domus Domini orientalis, et gloria Dei Iſrael erat ſuper ea. * Ipſum eſt animal, quod vidi ſubter Deum Iſrael iuxta fluuium Chobar: et intellexi, quia cherubim eſſent: * Quatuor vultus vni, et quatuor alæ vni: et ſimilitudo manus hominis ſub alis eorum. * Et ſimilitudo vultuum eorum, ipſi vultus quos videram iuxta fluuium Chobar, et introitus eorum, et impetus ſingulorum ante faciem ſuam ingredi.

2 Reg. 6. 2. Ezech. 10. 20.

CAP. XI.

Aduerſus Iezoniam, & Phaltiam, qui dicebant peſſimum tractantes conſilium, Nonne dudum ædificatæ ſunt domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes; *vaticinatur illos, & quoſque nolunt reſipiſcere puniendos: & prophetante Ezechiele mortuus eſt Phaltias. reliquias autem Iſrael dicit ſe reducturum in terram ipſorum, & daturum eis cor carneum, vt colant, ac timeant Dominum.*

1 ET eleuauit me ſpiritus, et introduxit A me ad portam domus Dñi orientalem, quæ reſpicit ad ſolis ortum: et ecce in introitu portæ viginti quinque viri: et vidi in medio eorum Iezoniam filium Azur, et Phaltiam filium Banaiæ, principes populi. 2 Dixitque ad me: Fili hominis, hi ſunt viri, qui cogitant iniquitatem, et tractant conſilium peſſimum in vrbe ilta, 3 Dicentes: Nōne dudum ædificatæ ſunt domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes. 4 Idcirco vaticinare de eis, vaticinare fili hominis. * Et irruit in me ſpiritus Dñi, et dixit ad me: Loquere: Hæc dicit Dñs: Sic locuti eſtis domus Iſrael, et cogitationes cordis veſtri ego noui. 6 * Plurimos occiditis in vrbe hac, et implestis vias eius interfectis. 7 * Propterea hæc B dicit Dñs Deus: Interfecti veſtri, quos poſuiſtis in medio eius, hi ſunt carnes, et hæc eſt lebes: et educam vos de medio eius. * 8 Gladium metuiſtis, & gladium inducam ſuper vos, ait Dñs Deus. 9 * Et eijciam vos de medio eius, daboque vos in manu hoſtium, 10 & faciam in vobis iudicia. * Gladio cadetis: in finibus Iſrael iudicabo vos, & ſcietis 11 quia ego Dñs. * Hæc non erit vobis in lebetem, & vos non eritis in medio eius in car- 12 nes: in finibus Iſrael iudicabo vos: * Et ſcietis, quia ego Dñs: quia in præceptis meis non ambulaſtis, & iudicia mea non feciſtis, ſed iuxta iudicia Gentium, quę in circuitu 13 veſtro ſunt, eſtis operati. * Et factum eſt, cū prophetarem, Phaltias filius Banaiæ mortuus eſt: & cecidi in faciem meam clamans voce magna, & dixi: Heu, heu, heu Domine Deus: conſummationem tu facis reliquiarum Iſrael? 14 * Et factum eſt verbum Dñi ad 15 me, dicens: * Fili hominis fratres tui, fratres C tui, viri propinqui tui, & omnis domus Iſrael, vniuerſi, quibus dixerunt habitatores Ieruſalem: Longè recedite à Dño, nobis data eſt terra in poſſeſſionem. 16 * Propterea hęc dicit Dñs Deus, quia longè feci eos in Gentibus, & quia diſperſi eos in terris: ero eis

in

in sanctificationem modicam in terris, ad quas venerunt. *Propterea loquere: Hæc 17
dicit Dominus Deus: Congregabo vos de populis, & adunabo de terris, in quibus dispersi estis, daboque vobis humum Israel:* Et ingredientur illuc, & auferent omnes of- 18
fensiones, cunctasque abominationes eius D
de illa. *Et dabo eis cor vnum, & spiritum 19
nouum tribuam in visceribus eorum: & Ier. 31. E. 33
auferam cor lapideum de carne eorum, & Ioel. 3. I. 26
dabo eis carneum: * Vt in præceptis meis 20
ambulent, & iudicia mea custodiant, faciantque ea: & sint mihi in populum, & ego sim eis in Deum. *Quorum cor post of- 21
fendicula, & abominationes suas ambulat, horum viam in capite suo ponam, dicit Dominus Deus. *Et eleuauerunt cherubim 22
alas suas, & rotæ cum eis: & gloria Dei Israel erat super eos. * Et ascendit gloria Do- 23
mini de medio ciuitatis, stetitque super montem, qui est ad Orientem vrbis. *Et 24
spiritus leuauit me, adduxitque in Chaldæam ad transmigrationem, in visione, in spiritu Dei: & sublata est à me visio, quam videram. * Et locutus sum ad transmigra- 25
tionem omnia verba Domini, quæ ostenderat mihi.

CAP. XII.

Exechiel suis factis portendit futurum Ierusalem, & regis ipsius captiuitatem, reliquis gladio, peste, & fame in Ierusalem consumptis: ostendit etiam visionem prophetarum non cassam futuram, nec in longum differendam.

ET factus est sermo Dñi ad me, dicens: 1
*Fili hominis in medio domus exas- A
perantis tu habitas: qui oculos habent ad 2
videndum, & non vident: & aures ad audiendum, & non audiunt: quia domus exasperans est. * Tu ergo fili hominis fac tibi 3
vasa transmigrationis, & transmigrabis per diem coram eis: transmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum, in conspectu eorum, si forte aspiciant: quia domus exasperans est. * Et efferes foras vasa 4
tua, quasi vasa transmigrantis per diem in B
conspectu eorum: tu autem egredieris vespere coram eis, sicut egreditur migrans. * Ante oculos eorum perfode tibi parietem: 5
& egredieris per eum. *In conspectu eorum 6
in humeris portaberis, in caligine efferieris: faciem tuam velabis, & non videbis terram: quia portentum dedi te domui Israel. Feci ergo sicut præceperat mihi Dñs: vasa 7
mea protuli, quasi vasa transmigrantis per C
diem: & vespere perfodi mihi parietem manu: & in caligine egressus sum, in humeris portatus in conspectu eorum: * Et fa- 8
ctus est sermo Dñi manè ad me dicens: *Fi- 9
li hominis, nunquid non dixerunt ad te domus Israel, domus exasperans: Quid tu fa- 10
cis? *Dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Super ducem onus istud, qui est in Ierusalem, & super omnem domum Israel, quæ 11
est in medio eorum. *Dic: Ego portentum vestrum: quomodo feci, sic fiet illis, in trãsmigrationem, & in captiuitatem ibunt. * 12
Et dux, qui est in medio eorum, in humeris portabitur, in caligine egredietur: parietem perfodient, vt educant eum: facies eius 13
operietur, vt non videat oculo terram. * Et D
extendam rete meum super eum, & capietur in sagena mea: & adducam eum in Babylonem in Terram Chaldæorum: & ipsam 14
non videbit, ibique morietur. * Et omnes, qui circa eum sunt, præsidium eius, & agmina eius, dispergam in omnem ventum: 15
& gladium euaginabo post eos. *Et scient, quia ego Dñs, quando dispersero illos in Gentibus, & disseminauero eos in terris. * 16
Et relinquam ex eis viros paucos à gladio, & fame, & pestilentia: vt enarrent omnia scelera eorum in Gentibus, ad quas ingre- 17
dientur: & scient, quia ego Dñs. *Et factus E
est sermo Dñi ad me, dicens: *Fili hominis, 18
panem tuum in conturbatione comede: sed & aquam tuam in festinatione, & mœrore bibe. * Et dices ad populum terræ: 19
Hæc dicit Dñs Deus ad eos qui habitant in Ierusalem in terra Israel: Panem suum in sollicitudine comedent, & aquam suam in desolatione bibent, vt desoletur terra à multitudine sua, propter iniquitatem om- 20
nium, qui habitant in ea. *Et ciuitates, quæ F
nunc habitantur, desolatæ erunt, terraque 21
deserta: & scietis, quia ego Dñs. *Et factus 22
est sermo Dñi ad me dicens: *Fili hominis, quod est prouerbium istud vobis in Terra Israel, dicentium: In longum differentur 23
dies, & peribit omnis visio? * Ideò die ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: Quiescere faciam prouerbium istud, neque vulgo dicetur vltra in Israel: & loquere ad eos, quod appropinquauerunt dies, & sermo omnis visio- 24
nis. *Non enim erit vltra omnis visio cassa, neque diuinatio ambigua in medio filiorũ 25
Israel. *Quia ego Dñs loquar, & quodcun- G
que locutus fuero verbum, fiet, & non prolongabitur amplius: sed in diebus vestris domus exasperans loquar verbum, & fa- 26
ciam illud, dicit Dñs Deus. * Et factus est 27
sermo Dñi ad me, dicens *Fili hominis, ecce domus Israel dicentium: Visio, quam hic videt, in dies multos: & in tempora longa 28
iste prophetat. *Propterea dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Non prolongabitur vltra omnis sermo meus: verbum, quod locutus fuero, complebitur, dicit Dominus Deus.

CA-

Quia homo homo de domo Iſrael, & de proſelytis quicunque aduena fuerit in Iſrael, ſi alienatus fuerit à me, & poſuerit ido-
la ſua in corde ſuo, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit contra faciem ſuam, & venerit ad prophetam, vt interroget per eum me: ego Dñs reſpondebo ei per me. *Et ponam faciem meam ſuper hominem illum, & faciam eum in exemplum, & in prouerbium, & diſperdam eum de medio populi mei: & ſcietis, quia ego Dñs. *Et propheta cum errauerit, & locutus fuerit verbum: ego Dñs decepi prophetam illum: & extendam manum meam ſuper illum: & delebo eum de medio populi mei Iſrael: *Et portabunt iniquitatem ſuam: iuxta iniquitatem interrogantis, ſic iniquitas prophetæ erit: * Vt non erret vltra domus Iſrael à me, neque polluatur in vniuerſis præuaricationibus ſuis: ſed ſint mihi in populum, & ego ſim eis in Deum, ait Dominus exercituum. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, terra cum peccauerit mihi, vt præuaricetur præuaricans, extendam manum meam ſuper eam, & conteram virgam panis eius: & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem, & iumentum. * Et ſi fuerint tres viri iſti in medio eius, Noe, Daniel, & Iob: ipſi iuſtitia ſua liberabunt animas ſuas, ait Dominus exercituum. *Quod ſi & beſtias peſſimas induxero ſuper terram, vt vaſtem eam; & fuerit inuia, eo quod non ſit pertranſiens propter beſtias: * Tres viri iſti ſi fuerint in ea, viuo ego, dicit Dñs Deus, quia nec filios, nec filias liberabunt: ſed ipſi ſoli liberabuntur, terra autem deſolabitur. Vel ſi gladium induxero ſuper terram illam, & dixero gladio: Tranſi per terram: & interfecero de ea hominem, & iumentum: * Et tres viri iſti fuerint in medio eius: viuo ego, dicit Dñs Deus, non liberabunt filios, neque filias: ſed ipſi ſoli liberabuntur. * Si autem, & peſtilentiam immiſero ſuper terram illam, & effudero indignationem meam ſuper eam in ſanguine, vt auferam ex ea hominem, & iumentum: *Et Noe, & Daniel, & Iob fuerint in medio eius: viuo ego, dicit Dominus Deus, quia filium, & filiam non liberabunt: ſed ipſi iuſtitia ſua liberabunt animas ſuas. Quoniam hæc dicit Dñs Deus: Quod & ſi quatuor iudicia mea peſſima, gladium, & famem, ac beſtias malas, & peſtilentiam, immiſero in Ieruſalem, vt interficiam de ea hominem, & pecus: * Tamen relinquetur in ea ſaluatio educentium filios, & filias: ecce ipſi ingredientur ad vos, & videbitis viam eorum, & adinuentiones eorum, & conſolabimini ſuper malo, quod induxi in Ieruſalem, in omnibus, quæ importaui ſuper eam. * Et conſolabuntur vos, cum videritis viam eorum, & adinuentiones eorum: & cognoſcetis, quod non fruſtra fecerim omnia, quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

Sup.14.d.8.

Sup.4.d.16 & 5.d.16.

CAP. XV.

Sicut lignum de vite præciſum ſoli ſeruit igni, ita Iudæos ob inueterata peccata cum Ieruſalem prædicit exurendos.

ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens: A
Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum, quæ ſunt inter ligna ſyluarum? * Nunquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, vt dependeat in eo quodcunque vas? * Ecce igni datum eſt in eſcam: vtramque partem eius conſumpſit ignis, & medietas eius redacta eſt in fauillam: nunquid vtile ad opus? *Et iam cum eſſet integrum, non erat aptum ad opus: quantò magis cum illud ignis deuorauerit, & combuſſerit, nihil ex eo fiet operis? * Propterea hæc dicit Dñs Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna ſyluarum, quod dedi igni ad deuorandum, ſic tradam habitatores Ieruſalem. * Et ponam faciem meam in eos: de igne egredientur, & ignis conſumet eos: & ſcietis, quia ego Dominus, cum poſuero faciem meam in eos, * Et dedero terram inuiam, & deſolatam: eo quod præuaricatores extiterint, dicit Dominus Deus.

CAP. XVI.

Ieruſalem prius abiectiſſima, mirum in modum à Deo exaltata oſtendit ingratitudinem veris idololatris, in qua & Samariam, & Sodomam ſuperauit: idcirco tradet eam Dominus in vaſtationem, & in ignominiam omnibus Gentibus; ſeruabis tamen pactum reliquijs ſuis.

ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens: * A
Fili hominis, notas fac Ieruſalem abominationes ſuas: * Et dices: Hæc dicit Dñs Deus Ieruſalem: Radix tua, & generatio tua Terra Chanaan: pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa. * Et quando nata es, in die ortus tui, non eſt præciſus vmbilicus tuus, & aqua non es lota in ſalutem, nec ſale ſalita, nec inuoluta pannis. *Non pepercit ſuper te oculus, vt faceret tibi vnum de his, miſertus tui: ſed proiecta es ſuper faciem terræ in abiectione animæ tuæ, in die, qua nata es. Tranſiens autem per te, vidi te conculcari in ſanguine tuo. & dixi tibi cum eſſes in ſanguine tuo: Viue. dixi, inquam, tibi; In ſanguine tuo viue, *Multiplicatam quaſi germen agri dedi te: & multiplicata es, &

peruenisti ad mundum muliebrem. vbera tua intumuerunt, & pilus tuus germinauit: & eras nuda, & confusione plena. Et transiui per te, & vidi te; & ecce tempus tuum, tempus amantium: & expandi amictum meum super te, & operui ignominiam tuã. Et iuraui tibi, & ingressus sum pactum tecum (ait Dñs Deus) & facta es mihi. *Et laui te aqua, & emundaui sanguinem tuum ex te: & vnxi te oleo. *Et vestiui te discoloribus, & calceaui te ianthino: & cinxi te byſſo, & indui te subtilibus. * Et ornaui te ornamento, & dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum. *Et dedi inaurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo. *Et ornata es auro, & argento, & vestita es byſſo, & polymito, & multicoloribus: similam, & mel, & oleum comedisti, & decora facta es vehementer nimis: & profecisti in regnum. Et egressum est nomen tuum in Gentes propter speciem tuam: quia perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit Dñs Deus. * Et habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo: & expostuisti fornicationem tuam omni transeunti, vt eius fieres. Et sumens de vestimentis tuis, fecisti tibi excelsa hinc inde confusa: & fornicata es super eis, sicut non est factum, neque futurum est. Et tulisti vasa decoris tui de auro meo, atque argento meo, quæ dedi tibi; & fecisti tibi imagines masculinas, & fornicata es in eis. * Et sumpsisti vestimenta tua multicoloria, & operuisti illas: & oleum meum, & thymiama meum posuisti coram eis. * Et panem meum, quem dedi tibi, similam, & oleum, & mel, quibus enutriui te, posuisti in conspectu eorum in odorem suauitatis, & factum est, ait Dñs Deus. * Et tulisti filios tuos, & filias tuas, quas generasti mihi: & immolasti eis ad deuorandum. Nunquid C parua est fornicatio tua? * Immolasti filios meos, & dedisti, illos consecrans, eis. *Et post omnes abominationes tuas, & fornicationes, non es recordata dierum adolescentiæ tuæ, quando eras nuda, & confusione plena, conculcata in sanguine tuo. * Et accidit post omnem malitiam tuam (væ, tibi, ait Dñs Deus) *Et ædificasti tibi lupanar, & fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis. * Ad omne caput viæ edificasti signum prostitutionis tuæ: & abominabilem fecisti decorem tuum: & diuisisti pedes tuos omni transeunti, & multiplicasti fornicationes tuas. * Et fornicata es cum filijs Ægypti vicinis tuis magnarum carnium: & multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me. * Ecce ego extendam manũ meam super te, & auferam iustificationem tuam: & dabo te in animas odientium te filiarum Palæstinarum, quæ erubescunt in via tua scelerata. * Et fornicata es in filijs Assyriorum, eo quod necdum fueris expleta: & postquam fornicata es, nec sic es satiata. * Et multiplicasti fornicationem tuam in terra Chanaan cum Chaldæis: & nec sic satiata es. * In quo mundabo cor tuum, ait Dñs Deus; cum facias omnia hæc opera mulieris meretricis, & procacis? *Quia fabricasti lupanar tuum in capite omnis viæ, & excelsum tuum fecisti in omni platea: nec facta es quasi meretrix fastidio augens pretium, *Sed quasi mulier adultera, quæ super virum suum inducit alienos. * Omnibus meretricibus dantur mercedes: tu autẽ dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, vt intrarent ad te vndique ad fornicandum tecum. *Factumque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & post te non erit fornicatio: in eo enim, quod dedisti mercedes, & mercedes non accepisti, factũ est in te contrarium. * Propterea meretrix audi verbum Dñi. * Hæc dicit Dñs Deus: Quia effusum est æs tuum, & reuelata est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos, & super idola abominationum tuarum in sanguine filiorum tuorum, quos dedisti eis: *Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus commista es: & omnes quos dilexisti, cum vniuersis, quos oderas: & congregabo eos super te vndique, & nudabo ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuam. * Et iudicabo te iudicijs adulterarum: & effundentium sanguinem: & dabo te in sanguinem furoris, & zeli. *Et dabo te in manus eorum, & destruent lupanar tuũ: & demolientur prostibulum tuum: & denudabunt te vestimentis tuis: & auferent vasa decoris tui: & derelinquent te nudam, plenamque ignominia: *Et adducens super te multitudinem, & lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt te gladijs suis. Et comburent domos tuas igni, & facient in te iudicia in oculis mulierum plurimarum: & desines fornicari, & mercedes vltra non dabis. *Et requiesceret indignatio mea in te: & auferetur zelus meus à te, & quiescam, nec irascar amplius. * Eo quod non fueris recordata dierum adolescentiæ tuæ, & prouocasti me in omnibus his: quapropter, & ego vias tuas in capite tuo dedi, ait Dominus Deus, & non feci iuxta scelera tua in omnib us abominationibus tuis. *Ecce omnis, qui dicit vulgo prouerbium, in te assumet illud, dicens: Sicut mater, ita & filia eius. * Filia matris tuæ es tu, quæ proiecit virum suum, & filios suos, & soror sororum tua-

Infr. 23. b. 10.

1. Reg. 15. a. 9.

tuarum es tu, quæ proiecerunt viros suos, & filios suos: mater vestra Cethæa, & pater vester Amorrhæus, *Et soror tua maior, Samaria, ipsa & filiæ eius, quæ habitant ad sinistram tuam: soror autem tua minor te, quæ habitat à dextris tuis, Sodoma, & filiæ eius. *Sed nec in vis earum ambulasti, neque secundùm scelera earum fecisti pauxillum minus: pœnè sceleratiora fecisti illis in omnibus vijs tuis. * Viuo ego, dicit Dñs Deus, quia non fecit Sodoma soror tua ipsa, & filiæ eius, sicut fecisti tu, & filiæ tuæ: Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius, & filiarum eius: & manum egeno, & pauperi non porrigebant. *Et elevatæ sunt, & fecerunt abominationes corã me: & abstuli eas sicut vidisti. *Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccauit: sed vicisti eas sceleribus tuis, & iustificasti sorores tuas in omnibus abominationibus tuis, quas operata es. Ergo, & tu porta confusionem tuam, quæ vicisti sorores tuas peccatis tuis, sceleratius agens ab eis: iustificatæ sunt enim à te: ergo & tu confundere, & porta ignominiam tuam, quæ iustificasti sorores tuas. *Et conuertam restituens eas conuersione Sodomorum cum filiabus suis, & conuersione Samariæ, & filiarum eius: & conuertam reuersionem tuã in medio earum. * Vt portes ignominiam tuam, & confundaris in omnibus, quę fecisti consolans eas. * Et soror tua Sodoma, & filiæ eius reuertentur ad antiquitatem suã: & Samaria, & filiæ eius reuertentur ad antiquitatem suam: & tu & filiæ tuæ, reuertemini ad antiquitatem vestram. * Non fuit autem Sodoma soror tua audita in ore tuo, in die superbiæ tuæ. * Antequam reuelaretur malitia tua: sicut hoc tempore in opprobrium filiarum Syriæ, & cunctarum in circuitu tuo filiarum Palæstinarum, quæ ambiunt te per gyrum. *Scelus tuum, & ignominiam tuam tu portasti, ait Dominus Deus. * Quia hæc dicit Dominus Deus: Et faciam tibi, sicut despexisti iuramentum, vt irritum faceres pactum: *Et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adolescentiæ tuæ: & suscitabo tibi pactum sempiternum. * Et recordaberis viarum tuarum, & confunderis: cum receperis sorores tuas te maiores cum minoribus tuis: & dabo eas tibi in filias, sed non ex pacto tuo. * Et suscitabo ego pactum meum tecum: & scies, quia ego Dominus. *Vt recorderis, & confundaris, & non sit tibi vltra aperire os præ confusione tua, cum placatus tibi fuero in omnibus, quæ fecisti, ait Dominus Deus.

CAP. XVII.

Per parabolam de duabus aquilis, & plantata, ac crescente vinea, quæ non prosperabitur, declaratur quod rex Babylonis translato in Babylonem rege Ioachim, constituet pro eo regem Sedeciam: qui relicto fœdere cum Nabuchodonosor inito ad regem Ægypti transfugit, quapropter à Domino tradetur in manus Nabuchodonosor, & ductus in Babylonem morietur ibi: Dominus autem sublimi humiliato exaltabit humilem.

1 ET factum est verbum Dñi ad me, di-
A cens: *Fili hominis propone ænigma,
2 & narra parabolam ad domum Israel. * Et
3 dices: Hæc dicit Dñs Deus: Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate, venit ad
4 Libanum, & tulit medullam cedri. * Summitatem frondium eius auulsit: & transportauit eam in Terram Chanaan, in vrbe
5 negotiatorum posuit illam. * Et tulit de semine terræ, & posuit illud in terra pro semine: vt firmaret radicem super aquas multas: in superficie posuit illud. Cumque ger-
6 B minasset, creuit in vineam latiorem humili statura, respicientibus ramis eius ad eam: & radices eius sub illa erant: facta est ergo vinea, & fructificaui in palmites, & emisit
7 propagines. *Et facta est aquila altera grandis, magnis alis, multisque plumis: & ecce vinea ista quasi mittens radices suas ad eã, palmites suos extendit ad illam, vt irrigaret
8 eam de areolis germinis sui. *In terra bona super aquas multas plantata est: vt faciat frondes, & portet fructum, vt sit in vineam
9 grandem. *Dic: Hæc dicit Dñs Deus: Ergo-
C ne prosperabitur? nonne radices eius euellet, & fructus eius distringet, & siccabit omnes palmites germinis eius, & arescet: & nõ in brachio grandi, neque in populo multo,
10 vt euelleret eam radicitus? * Ecce plantata est: ergone prosperabitur? nonne cum tetigerit eam ventus vrens siccabitur, & in
11 areis germinis sui arescet? * Et factum est
12 verbum Dñi ad me dicens: Dic ad domum D exasperantem: Nescitis quid ista significẽt? Dic: Ecce venit rex Babylonis in Ierusalem: & assumet regem, & principes eius, & adducet eos ad semetipsum in Babylonem. *
13 Et tollet de semine regni, ferietque cum eo fœdus: & abeo accipiet iusiurandum:
14 sed & fortes terræ tollet, * Vt sit regnum humile, & non eleuetur, sed custodiat pa-
15 ctum eius, & seruet illud. * Qui recedens ab eo misit nuntios ad Ægyptum, vt daret sibi equos, & populum multum. Numquid prosperabitur, vel consequeretur salutem qui fecit hæc? & qui dissoluit pactum, nun-

quid effugiet? * Viuo ego, dicit Dñs Deus: 16
quoniam in loco regis, qui constituit eum
regem, cuius fecit irritum iuramentum, &
solvit pactum, quod habebat cum eo, in E
medio Babylonis morietur. *Et non in exer. 17
citu grandi, neque in populo multo faciet
contra eum Pharao prælium: in iactu ag-
geris, & in extructione vallorum, vt inter-
ficiat animas multas. * Spreuerat enim iu- 18
ramentum, vt solueret foedus, & ecce de-
dit manum suam: & cum omnia hæc fece-
rit, non effugiet. *Propterea hæc dicit Do- 19
minus Deus: Viuo ego, quoniam iuramen- F
tum, quod spreuit, & foedus quod præuari-
catus est, ponam in caput eius. *Et expan- 20
Supr. 12. d. 13. dam super eum rete meum, & comprehen-
Inf. 32. a. 3. detur in sagena mea: & adducam eum in
Babylonem, & iudicabo eum ibi, in præua-
ricatione, qua despexit me. *Et omnes pro- 21
fugi eius cum vniuerso agmine suo, gladio
cadent: residui autem in omnem ventum
dispergentur: & scietis, quia ego Dominus
locutus sum. * Hæc dicit Dominus Deus: 22
Et sumam ego de medulla cedri sublimis, &
ponam: de vertice ramorum eius tenerum
distringam, & plantabo super montem ex-
celsum, & eminentem. * In monte sublimi 23
Israel plantabo illud, & erumpet in germen, G
& faciet fructum, & erit in cedrum ma-
gnam: & habitabunt sub ea omnes volu-
cres, & vniuersum volatile sub vmbra
frondium eius nidificabit. *Et scient omnia 24
ligna regionis, quia ego Dominus humilia-
ui lignum sublime, & exaltaui lignum hu-
mile: & siccaui lignum viride, & frondere
feci lignum aridum. Ego Dominus locu-
tus sum, & feci.

CAP. XVIII.

Reiecta Iudæorum parabola, dicit quod filius non portabit iniquitatem patris, nec contra, sed quisque suam ipsius portabit: quod si impius pœnitentiam agat, saluabitur; iustus verò, si suam deserat iustitiam, damnabitur. hortatur ergo Dominus ad pœnitentiam, & cordis innouationem.

ET factus est sermo Dñi ad me, dicens: 1
Quid est, quod inter vos parabolam A 2
vertitis in prouerbium istud in terra Israel,
dicentes: Patres comederunt vuam acer-
bam, & dentes filiorum obstupescunt? * Vi- 3
Ier. 31. c. 29. uo ego, dicit Dñs Deus, si erit vltra vobis
parabola hæc in prouerbium in Israel. *Ec- 4
ce omnes animæ, meæ sunt: vt anima patris,
ita & anima filij mea est: anima, quæ pecca-
uerit, ipsa morietur. * Et vir si fuerit iustus, 5
& fecerit iudicium, & iustitiam; *In mon- 6
tibus non comederit, & oculos suos non le- B
uauerit ad idola domus Israel: & vxorem
proximi sui non violauerit, & ad mulie-
rem menstruatam non accesserit: Et homi- 7
nem non contristauerit: pignus debitori Isa. 58. b. 7.
reddiderit, per vim nihil rapuerit: panem Matt. 25. c.
suum esurienti dederit, & nudum operue- 17.
rit vestimento: *Ad vsuram non commoda- 8
uerit, & amplius non acceperit: ab iniqui-
tate auerterit manum suam, & iudicium
verum fecerit inter virum, & virum: * In 9
præceptis meis ambulauerit, & iudicia mea
custodierit, vt faciat veritatem: hic iustus
est, vita viuet, ait Dñs Deus. * Quod si ge- 10
nuerit filium latronem effundentem san-
guinem, & fecerit vnum de istis: * Et hæc 11
C quidem omnia non facientem, sed in mon-
tibus comedentem, & vxorem proximi su-
polluentem: * Egenum, & pauperem con- 12
tristantem, rapientem rapinas, pignus non
reddentem, & ad idola leuantem oculos
suos, abominationem facientem: *Ad vsu- 13
ram dantem, & amplius accipientem: nun-
quid viuet? non viuet. cum vniuersa hæc
detestanda fecerit, morte morietur, sanguis
eius in ipso erit. * Quod si genuerit filium, 14
qui videns omnia peccata patris sui, quę
fecit, timuerit, & non fecerit simile eis: *Su- 15
per montes non comederit, & oculos suos
non leuauerit ad idola domus Israel, &
vxorem proximi sui non violauerit: *Et vi- 16
D rum non contristauerit, pignus non reti-
nuerit, & rapinam non rapuerit, panem
suum esurienti dederit, & nudum operue-
rit vestimento: *A pauperis iniuria auerte- 17
rit manum suam, vsuram, & superabun-
dantiam non acceperit, iudicia mea fece-
rit, in præceptis meis ambulauerit: hic non
morietur in iniquitate patris sui, sed vita
viuet. * Pater eius, quia calumniatus est, & 18
vim fecit fratri, & malum operatus est in
medio populi sui, ecce mortuus est in ini-
quitate sua. *Et dicitis. Quare non portauit 19
filius iniquitatem patris? Videlicet, quia fi-
lius iudicium, & iustitiam operatus est,
omnia præcepta mea custodiuit, & fecit il-
la, videt vita. *Anima, quæ peccauerit, ipsa 20
E morietur: filius non portabit iniquitatem
patris, et pater non portabit iniquitatem Deut. 24. c.
filij: iustitia iusti super eum erit, & impietas 16.
impij erit super eum. * Si autem impius 21 4. Reg. 14.
egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis b. 6.
suis, quę operatus est, & custodierit omnia 2. Par. 25. b.
præcepta mea, & fecerit iudicium, & iusti- 4.
tiam: vita viuet, & non morietur. *Omniũ 22
iniquitatum eius, quas operatus est, non re-
cordabor: in iustitia sua, quam operatus est,
viuet. *Numquid voluntatis meæ est mors 23 Ps. 19. c. 4.
impij, dicit Dñs Deus, & non vt conuerta- Inf. 33. c. 11.
tur à vijs suis, & viuat? * Si autem auerterit 24
F se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquita-
tem secundùm omnes abominationes, quas
operari solet impius, nunquid viuet? omnes
iusti-

iuſtitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur: in præuaricatione, qua præuaricatus eſt, & in peccato ſuo, quod peccauit, in ipſis morietur. *Et dixiſtis: Non eſt æqua via 25
Dñi. Audite ergo domus Iſrael: Numquid via mea non eſt æqua, & non magis viæ veſtræ prauæ ſunt? * Cum enim auerterit ſe 26
iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis: in iniuſtitia, quam operatus eſt, morietur. * Et cum auerterit ſe impius 27
ab impietate ſua, quam operatus eſt, & fecerit iudicium, & iuſtitiam: ipſe animam ſuam viuificabit. * Conſiderans enim, & 28
auertens ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis, quas operatus eſt, vita viuet, & non morietur. *Et dicunt filij Iſrael: Non eſt æqua via 29
Domini. Numquid viæ meæ non ſunt æquę, G domus Iſrael, & non magis viæ veſtræ prauæ? * Idcirco vnumquemque iuxta vias 30
ſuas iudicabo domus Iſrael, ait Dominus Deus: Conuertimini, & agite pœnitentiam
Matt.3.a.1 ab omnibus iniquitatibus veſtris: & non erit vobis in ruinam iniquitas. *Proijcite à 31
vobis omnes præuaricationes veſtras, in quibus præuaricati eſtis, & facite vobis cor
Sup.18. Inf.33.c.11 nouum, & ſpiritum nouum: & quare moriemini domus Iſrael? *Quia nolo mortem 32
morientis, dicit Dominus Deus, reuertimini, & viuite.

CAP. X.

Parabola leænæ, & leunculorum deſignat captiuitatem regum Ioachaz, & Ioakim: item præteritam ciuitatis Ieruſalem felicitatem deſcribit, præſentemque calamitatem, ſub parabola vineæ.

ET tu aſſume planctum ſuper principes 1
Iſrael, *Et dices: Quare mater tua leæ- A
na inter leones cubauit, in medio leunculorum enutriuit catulos ſuos? *Et eduxit vnũ 3
de leunculis ſuis, & leo factus eſt: & didicit capere prædam, hominemque comedere. *
Et audierunt de eo Gentes, & non abſque 4
vulneribus ſuis cœperunt eum: & adduxerunt eum in catenis in Terram Ægypti. Quæ cum vidiſſet, quoniam infirmata eſt, 5
& perijt expectatio eius: tulit vnum de leũculis ſuis, leonem conſtituit eum. * Qui in- 6
cedebat inter leones, & factus eſt leo: & B
didicit prædam capere, & homines deuorare: Didicit viduas facere, & ciuitates eorum in 7
deſertum adducere: & deſolata eſt terra, & plenitudo eius, à voce rugitus illius. Et con- 8
uenerunt aduerſus eum Gentes vndique de prouincijs, & expanderunt ſuper eum rete ſuum, in vulneribus earum captus eſt. * Et 9
miſerunt eum in caueam, in catenis adduC
xerunt eum ad rem Babylonis: miſeruntque eum in carcerem, ne audiretur vox eius vltra ſuper montes Iſrael. * Mater tua, quaſi 10
vinea in ſanguine tuo ſuper aquam plantata eſt: fructus eius, & frondes eius creue- 11
runt ex aquis multis. *Et factæ ſunt ei virD gæ ſolidæ in ſceptra dominantium, & exaltata eſt ſtatura eius inter frondes: & vidit altitudinem ſuam in multitudine palmi- Ez.11.c.16.
12 tum ſuorum. Et euulſa eſt in ira, in terramque proiecta, & ventus vrens ſiccauit fructum eius: marcuerunt, & arefactæ ſunt
13 virgæ roboris eius: ignis comedit eam. * Et nunc tranſplantata eſt in deſertum, in terra
14 inuia, & ſitienti. * Et egreſſus eſt ignis de virga ramorum eius, qui fructum eius comedit: & non fuit in ea virga fortis, ſceptrum dominantium. Planctus eſt, & erit in planctum.

CAP. XX.

Dominus negat ſe filijs Iſrael reſponſurum, quia & in Ægypto, & in deſerto, & in Terra promiſſionis præuaricati ſunt ipſius mandata, & idola coluerunt, quibus ſæpè comminatus eſt mala, ſed pepercit ne nomen eius blaſphemaretur inter Gentes: nunc autem poſt hæc omnia dicit ſe eos reuocaturum ad terram ſuam, in qua ſibi ſeruiant: iubet etiam prophetare contra ſaltum meridianum.

1 ET factum eſt in anno ſeptimo, in quin- A
to, in decima menſis: venerunt viri de ſenioribus Iſrael, vt interrogarent Dñm, &
2 ſederunt coram me. * Et factus eſt ſermo
3 Dñi ad me, dicens: *Fili hominis, loquere ſenioribus Iſrael, & dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: Nunquid ad interrogandum me vos veniſtis? viuo ego, quia non reſpondebo vobis, ait Dominus Deus. * Si iudi-
4 cas eos, ſi iudicas fili hominis, abominationes patrum eorum oſtende eis. *Et dices ad
5 eos: Hæc dicit Dñs Deus: In die, qua elegi Iſrael, & leuaui manum meam pro ſtirpe domus Iacob, & apparui eis in Terra Ægypti, & leuaui manum meam pro eis, dicens
6 Ego Dñs Deus veſter: * In die illa leuaui manum meam pro eis, vt educerem eos de Terra Ægypti, in Terram, quam prouideram eis, fluentem lacte, & melle: quæ eſt
7 egregia inter omnes terras. *Et dixi ad eos: B
vnuſquiſque offenſiones oculorum ſuorum abijciat: & in idolis Ægypti nolite pollui: ego Dñs Deus veſter. *Et irritauerunt me, 8
noluerunt que me audire: vnuſquiſque abominationes oculorum ſuorum non proiecit, nec idola Ægypti reliquerunt: & dixi, vt effunderem indignationem meam ſuper eos: & implerem iram meam in eis, in me-
9 dio Terræ Ægypti. * Et feci propter nomen meum, vt non violaretur coram Gentibus, in quarum medio erant, & inter quas ap-

secundùm vias vestras malas, neque secundùm scelera vestra pessima domus Israel, ait, Dominus Deus. * Et factus est sermo 47
Domini ad me, dicens: *Fili hominis, pone 46
faciem tuam contra viam Austri, & stilla ad Africum, & propheta ad saltum agri meridiani. *Et dices saltui meridiano: Au- 47
di verbum Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego succendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, & omne lignum aridum: non extinguetur flamma succensionis: & comburetur in ea omnis facies ab Austro vsque ad Aquilonem. * Et videbit vniuersa caro, quia 48
ego Dominus succendi eam, nec extinguetur: * Et dixi: Aaa, Domine Deus: ipsi di- 48
cunt de me: Numquid non per parabolas loquitur iste?

CAP. XXI.

Vaticinatur horrendum, ac multiplicem gladium venturum super Ierusalem, & super filios Ammon, à rege Babylonis: qui tandem etiam in terra sua iudicandus est, penitusque dissipandus.

ET factus est sermo Dñi ad me dicens: * 1
Fili hominis, pone faciem tuam ad Ie. A
rusalem, & stilla ad sanctuaria, & propheta 2
contra humum Israel: * Et dices terræ Is- 3
rael: Hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego ad te, & eijciam gladium meum de vagina sua, & occidam in te iustum, & impium. * Pro eo 4
autem, quod occidi in te iustum, & impiũ, idcircò egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab Austro, vsque ad Aquilonem: * Vt sciat omnis caro, quia ego 5
Dñs eduxi gladium meum de vagina sua irreuocabilem. *Et tu fili hominis ingemisce 6
in contritione lumborum, & in amaritudinibus ingemisce coram eis. *Cumque dixerint ad te: Quare tu gemis? dices: Pro audi- 7 B
tu, quia venit, & tabescet omne cor, & dissoluentur vniuersæ manus, & infirmabitur omnis spiritus, & per cuncta genua fluent aquæ: ecce venit, & fiet, ait Dominus Deus. Et factus est sermo Dñi ad me, dicens: *Fili 8
hominis propheta, & dices: Hoc dicit Dñs 9
Deus: Loquere: Gladius, gladius, exacutus est, & limatus. * Vt cædat victimas, exacu- 10
tus est, vt splendeat, limatus est? qui moues sceptrum filij mei, succidisti omne lignum. Et dedi eum ad læuigandum, vt teneatur 11
manus iste exacutus est gladius, & iste limatus est, vt sit in manu interficientis. * 12
Clama, & vlula fili hominis, quia hic factus est in populo meo, hic in cunctis duci- C
bus Israel, qui fugerant: gladio traditi sunt cum populo meo, idcircò plaude super femur. *Quia probatus est: & hoc, cum scep- 13
trum subuerterit, & non erit, dicit Domi- 14
nus Deus. *Tu ergo fili hominis propheta, & percute manus ad manum, & duplicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorum: hic est gladius occisionis magnæ, qui 15
obsit vt pelcere cos facit, * Et corde tabesce- D
re, & multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladij acuti: & limati ad fulgendum, am cti ad cædem. * 16
Exacuere, vade ad dexteram, huc ad sinistram, quocunque facies tuæ est appetitus. 17
Quin, & ego plaudam manu ad manum, & implebo indignationem meam, ego Dñs locutus sum. *Et factus est sermo Dñi ad me, 18
dicens: * Et tu fili hominis pone tibi duas 19
vias, vt veniat gladius regis Babylonis: de terra vna egredientur ambæ: & manu capiet coniecturam, in capite viæ ciuitatis 20
coniiciet. Viam pones, vt veniat gladius ad E
Rabbath filiorum Ammon, & ad Iudæam in 21
Ierusalem munitissimam. * Stetit enim rex Babylonis in biuio, in capite duarum viarum, diuinationem quærens, commiscens sagittas: interrogauit idola, exta consuluit. *
Ad dexteram eius facta est diuinatio super 22
Ierusalem, vt ponat arietes, vt aperiat os in cæde, vt eleuet vocem in vlulatu, vt ponat arietes contra portas, vt comportet aggerem, vt ædificet munitiones. *Eritque quasi 23
consulens frustra oraculum in oculis eorũ, & sabbatorum otium imitans: ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum. *
Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Pro eo 24
F
quod recordati estis iniquitatis vestræ, & reuelastis præuaricationes vestras, & apparuerunt peccata vestra in omnibus cogitationibus vestris: pro eo, inquam, quod re- 25
cordati estis, manu capiemini. * Tu autem profane, impie dux Israel, cuius venit dies 26
in tempore iniquitatis præfinitæ: Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim, tolle coronam: nonne hęc est, quæ humilem sublcuauit, & sublimem humiliauit? *Iniquitatem, 27
iniquitatem, iniquitatem ponam eam, & hoc non factum est, donec veniret, cuius est iudicium, & tradam ei. * Et tu fili hominis 28
G
propheta, & dic: Hæc dicit Dominus Deus ad filios Ammon, & ad opprobrium eorum, & dices: Mucro, mucro, euagina te ad occidendum, lima te, vt interficias, & ful- 29
geas, *Cum tibi viderentur vana, & diuinarentur mendacia: vt dareris super colla vulneratorum impiorum, quorum venit 30
dies in tempore iniquitatis præfinitæ. *Reuertere ad vaginam tuam, in loco in quo creatus es, in terra natiuitatis tuæ iudicabo 31
te, * Et effundam super te indignationem meam: in igne furoris mei sufflabo in te, daboque te in manus hominum insipien- 32
tium, & fabricantium interitum. *Igni eris

cibus, sanguis tuus erit in medio terræ, obliuioni traderis: quia ego Dominus locutus sum.

CAP. XXII.

Varia narrat scelera Ierosolymis perpetrata, propter quæ dicit se super eos effusurum indignationem suam: narratque scelera sacerdotum, principum, pseudoprophetarum, ac populi terræ, vt nullus inuentus sit, qui pro auertendo furore Domini se opponeret.

1 ET factum est verbum Domini ad me,
A dicens: *Et tu fili hominis nonne iudicas, nonne iudicas ciuitatem sanguinum? * 2
Et ostendes ei omnes abominationes suas, 3
& dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ciuitas effundens sanguinem in medio sui, vt veniat tempus eius: & quæ fecit idola contra semetipsam, vt polluereturꝰ. * In sanguine 4
tuo, quia à te effusus est, deliquisti: & in idolis tuis quæ fecisti, polluta es: & appropinquare fecisti dies tuos, & adduxisti tempus annorum tuorum: propterea dedi te opprobrium Gentibus, & irrisionem vniuersis terris. * Quæ iuxta sunt, & quæ pro 5
cul à te, triumphabunt de te: sordida, nobilis, grandis interitu. * Ecce principes Israel 6
singuli in brachio suo fuerunt in te, ad effundendum sanguinem. *Patrem, & matrē 7
contumelijs affecerunt in te, aduenam ca-
B lumniati sunt in medio tui pupillum, & viduam contristauerunt apud te: *Sanctuaria 8
mea spreuisti, & sabbata mea polluisti. *Viri 9
detractores fuerunt in te ad effundendū sanguinem, & super montes comederunt in te, scelus operati sunt in medio tui. * Verecundiora patris discooperuerunt in te, im- 10
Ier. 5. c. 8. munditiam menstruatæ humiliauerunt in te: *Et vnusquisque in vxorem proximi sui 11
E operatus est abominationem, & socer nurum suam polluit nefariè, frater sororem suam filiam patris sui oppressit in te. *Mu- 12
nera acceperunt apud te ad effundendum C sanguinem: vsuram, & superabundantiam accepisti, & auare proximos tuos calumniaberis: meique oblita es, ait Dominus Deus. * Ecce complosi manus meas super 13
auaritiam tuam, quam fecisti: & super sanguinem, qui effusus est in medio tui. Num- 14
quid sustinebit cor tuum, aut præualebunt manus tuæ, in diebus, quos ego faciam tibi? ego Dñs locutus sum, & faciam. Et dispergam te in nationes, & ventilabo te in ter- 15
ras, & deficere faciam immunditiam tuam à te. *Et possidebo te in conspectu Gentiū: 16
& scies, quia ego Dñs. * Et factum est ver- 17
bum Dñi ad me dicens: *Fili hominis, versa 18
est mihi domus Israel in scorium: omnes isti æs, & stannum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis, scoria argenti facti sunt. *
19 Propterea hæc dicit Dñs Deus: eo quod versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Ierusalem, *
20 Congregatione argenti, & æris, & stanni, & ferri, & plumbi in medio fornacis: vt succendam in ea ignem ad conflandum. sic congregabo in furore meo, & in ira mea, &
21 requiescam: & conflabo vos. *Et congrega-
E bo vos, & succendam vos in igne furoris
22 mei, & conflabimini in medio eius. * Vt conflatur argentum in medio fornacis, sic eritis in medio eius: & scietis, quia ego Dominus, cum effuderim indignationem meā
23 super vos. * Et factum est verbum Dñi ad
24 me, dicens: *Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda, & non compluta in die furoris. *
25 Coniuratio prophetarum in medio eius, sicut leo rugiens, rapiensque prædam, animas deuorauerunt, opes & pretium acceperunt, viduas eius multiplicauerunt in
26 medio illius. * Sacerdotes eius contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria
F mea: inter sanctum, & profanum non habuerunt distantiam: & inter pollutum, & mundum non intellexerunt: & à sabbatis Mic. 3. v. 11 Soph. 3. v. 4
meis auerterunt oculos suos, & coinquina-
27 bar in medio eorum. *Principes eius in medio illius, quasi lupi rapientes prædam ad effundendum sanguinem, & ad perdendas
28 animas, & auari ad sectanda lucra. *Pro-
G phetæ autem eius liniebant eos absque temperamento, videntes vana, & diuinantes eis mendacium, dicentes: Hæc dicit Dominus Deus, cum Dominus non sit locutus.
29 Populi terræ calumniabantur calumniam, & rapiebant violenter: & egenum, & pauperem affligebant, & aduenam opprime-
30 bant calumnia absque iudicio. *Et quæsiui de eis virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissi-
31 parem iam: & non inueni. *Et effudi super eos indignationem meam, in igne iræ meæ consumpsi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

CAP. XXIII.

Sub figura multiplicium stuprorum duarum meretricum Oolla, & Ooliba, ac punitionis earum ostendit Dominus variam idololatriam Samariæ, & Ierusalem, propter quam tradendi sunt in opprobrium Gentibus, quarum sunt idololatriam imitati.

1 ET factus est sermo Dñi ad me dicens: *
A Fili hominis, duæ mulieres filiæ matris vnius fuerunt, * Et fornicatæ sunt in
2 Ægypto, in adolescentia sua fornicatæ sūt: ibi subacta sunt vbera earum, & fractę sunt
3 mammæ puberta tis earum. *Nomina autē

earum,

earum, Oolla maior, & Ooliba ſoror eius minor: & habui eas, & pepererunt filios, & filias. Porrò earum nomina, Samaria Oolla, & Ieruſalem Ooliba. * Fornicata eſt igitur 5 ſuper me Oolla, & inſaniuit in amatores ſuos, in Aſſyrios propinquantes. * Veſtitos 6 hyacintho, principes, & magiſtratus, iuuenes cupidinis, vniuerſos equites, aſcenſores equorum. * Et det fornicationes ſuas ſuper 7 eos electos, filios Aſſyriorum vniuerſos: & in omnibus in quos inſaniuit, in immunditijs eorum polluta eſt. *Inſuper & fornica- 8 tiones ſuas, quas habuerat in Ægypto, non B reliquit: nam & illi dormierunt cum ea in adoleſcentia eius, & illi confregerunt vbera pubertatis eius, & effuderunt fornicationem ſuam ſuper eam. * Propterea tradidi 9 eam in manus amatorum ſuorum, in manus filiorum Aſſur, ſuper quorum inſaniuit libidine. Ipſi diſcooperuerunt ignominiam 10 eius, filios & filias eius tulerunt, & ipſam Supr. 16. 4. occiderunt gladio: & factæ ſunt famoſæ 38. mulieres, & iudicia perpetrauerunt in ea. * Quod cum vidiſſet ſoror eius Ooliba plus 11 quam illa inſaniuit libidine: & fornicationem ſuam ſuper fornicationem ſororis ſuæ Ad filios Aſſyriorum præbuit impudenter, 12 ducibus & magiſtratibus ad ſe venientibus, indutis veſte varia, equitibus qui vectabantur equis, & adoleſcentibus forma cunctis egregia. *Et vidi, quod polluta eſſet via vna 13 ambarum. * Et auxit fornicationes ſuas: 14 cumque vidiſſet viros depictos in pariete, C imagines Chaldæorũ expreſſas coloribus, * Et accinctos balteis renes, & tiaras tinctas 15 in capitibus eorum, formam ducum omnium, ſimilitudinem filiorum Babylonis terræque Chaldæorum, in qua orti ſunt, * Inſaniuit ſuper eos concupiſcentia oculo- 16 rum ſuorum, & miſit nuntios ad eos in Chaldæam. *Cumque veniſſent ad eam fi- 17 lij Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam ſtupris ſuis, & polluta eſt ab eis, & ſaturata eſt anima eius ab illis. *De- 18 nudauit quoque fornicationes ſuas, & diſcooperuit ignominiam ſuam: & receſſit anima mea ab ea, ſicut receſſerat anima mea à ſorore eius. * Multiplicauit enim 19 fornicationes ſuas, recordans dies adoleſcentiæ ſuæ, quibus fornicata eſt in Terra Ægypti. * Et inſaniuit libidine ſuper con- 20 cubitum eorum, quorum carnes ſunt, vt carnes aſinorum: & ſicut fluxus equorum, D fluxus eorum. *Et viſitaſti ſcelus adoleſcen- 21 tiæ tuæ, quando ſubacta ſunt in Ægypto vbera tua, & confractæ ſunt mammæ pubertatis tuæ. * Propterea Ooliba, hæc dicit 22 Dominus Deus: Ecce ego ſuſcitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus ſatiata eſt anima tua: & congregabo eos aduerſum 23 te in circuitu. * Filios Babylonis, & vniuerſos Chaldæos, nobiles, tyrannoſque & principes, omnes filios Aſſyriorum, iuuenes forma egregia, duces & magiſtratus vniuerſos, principes principum, & nomi- 24 natos aſcenſores equorum; * Et venient ſuper te inſtructi curru, & rota, multitudo populorum: lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te vndique: & dabo coram eis Iudicium, & iudicabunt te iudicijs 25 ſuis. * Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: naſum tuum, & aures tuas præcident: & quæ remanſerint, gladio concident; ipſi filios tuos, & filias tuas capient, & nouiſſimum tuum deuora- 26 bitur igni. * Et denudabunt te veſtimentis 27 tuis, & tollent vaſa gloriæ tuæ. * Et requie- E ſcere faciam ſcelus tuum de te, & fornicationem tuam de Terra Ægypti: nec leuabis oculos tuos ad eos, & Ægypti non recor- 27 daberis amplius. * Quia hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego tradam te in manus eorum, quos odiſti; in manus, de quibus ſatiata eſt 29 anima tua. * Et agent tecum in odio, & tollent omnes labores tuos, & dimittent te nudam, & ignominia plenam, & reuelabitur ignominia fornicationum tuarum, ſcelus 30 tuum, & fornicationes tuæ. * Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es poſt Gentes, inter 31 quas polluta es in idolis earum. * In via ſororis tuæ ambulaſti, & dabo calicem eius 32 in manu tua. * Hæc dicit Dñs Deus: Calicẽ ſororis tuæ bibes profundum, & latum: eris in deriſum, & in ſubſannationem, quæ 33 eſt capaciſſima. * Ebrietate, & dolore repleberis: calice mœroris, & triſtitiæ, calice ſoro- 34 ris tuæ Samariæ. * Et bibes illum, & epotabis vſque ad fæces, & fragmenta eius deuorabis, & vbera tua lacerabis: quia ego locu- 35 tus ſum, ait Dñs Deus. * Propterea hæc dicit Dñs Deus: Quia oblita es mei, & proieciſti me poſt corpus tuum, tu quoque porta 36 ſcelus tuum, & fornicationes tuas. * Et ait F Dñs ad me, dicens: Fili hominis numquid iudicas Oollam, & Oolibam, & annuntias 37 eis ſcelera earum? * Quia adulteratæ ſunt, & ſanguis in manibus earum, & cum idolis ſuis fornicatæ ſunt: inſuper & filios ſuos, quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad 38 deuorandum. * Sed & hoc fecerunt mihi: Polluerunt ſanctuarium meum in die illa, 39 & ſabbata mea profanauerunt. * Cumque immolarent filios ſuos idolis ſuis, & ingrederentur ſanctuarium meum in die illa, vt polluerent illud: etiam hæc fecerunt in me- 40 dio domus meæ. * Miſerunt ad viros venientes de longe, ad quos nuntium miſerant itaque ecce venerunt: quibus te lauiſti, & circumliniſti ſtibio oculos tuos, & ornata 41 es mundo muliebri. * Sediſti in lecto pulcher-

cherrimo, & mensa ornata est ante te, thymiama meum, & vnguentum meum posuisti super eam. * Et vox multitudinis exultantis erat in ea: & in viris, qui de multitudine hominum abducebantur, & veniebãt de deserto, posuerunt armillas in manibus eorum, & coronas speciosas in capitibus eorum. * Et dixi ei, quæ attrita est in adulterijs: Nunc fornicabitur in fornicatione G sua etiam hæc. Et ingressi sunt ad eam, quasi ad mulierem meretricem: sic ingrediebantur ad Oollam, & Oolibam, mulieres nefarias. * Viri ergo iusti sunt: hi iudicabunt eas iudicio adulterarum, & iudicio effundentium sanguinem: quia adulteratæ sunt, & sanguis in manibus earum. * Hæc enim dicit Dñs Deus: Adduc ad eas multitudinẽ, & trade eas in tumultum, et in rapinam, * Et lapidentur lapidibus populorum, et confodiantur gladijs eorum: filios et filias earum interficient, et domos earum igne succendent, * Et auferam scelus de terra, et discent omnes mulieres, ne faciant secundùm scelus earum. * Et dabunt scelus vestrum super vos, et peccata idolorum vestrorum portabitis: et scietis, quia ego Dominus Deus.

CAP. XXIV.

Sub figura olle, electionibus carnium partibusque ossibus plena, ignique admota, & sub figura mortis uxoris Ezechielis, pro qua iussus est nullum facere luctum, significat Dominus domum Israel in exitium tradendam, filiosque eius trucidandos, nullo sequente luctu pro animi stupore.

ET factum est verbum Dñi ad me, in anno nono, in mense decimo, decima die A mensis, dicens: * Fili hominis scribe tibi nomen diei huius, in qua confirmatus est rex Babylonis aduersum Ierusalem hodie. * Et dices per prouerbium ad domum irritatricem parabolam, et loqueris ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: Pone ollam; pone, inquam, et mitte in eam aquam. * Congere frusta eius in eam, omnem partem bonam, femur et armum, electa et ossibus plena. * Pinguissimum pecus, et assume, compone quoque strues ossium sub ea: efferbuit coctio eius, et discocta sunt ossa illius in medio eius. Propterea hæc dicit Dñs Deus: Væ ciuitati sanguinum, ollæ, cuius rubigo in ea est, et rubigo eius non exiuit de ea: per partes et per partes suas eijce eam, non cecidit super eã sors. * Sanguis enim eius in medio eius est, super limpidissimam petram effudit illum: nõ effudit illum super terram, vt posset operiri puluere. * Vt super inducerem indignationem meam, et vindicta vlciscerer: dedi C sanguinem eius super petram limpidissimã 9 ne operiretur. * Propterea hæc dicit Dñs Deus: Vç ciuitati sanguinum, cuius ego grã- Nah. 3. 8. Hab. 2. 12.
10 dem faciam pyram. * Congere ossa, quæ igne succendam; consumentur carnes, et coquetur vniuersa compositio, et ossa tabescent. * Pone quoque eam super prunas vacuam, vt incalescas, et liquefiat æs eius: et confletur in medio eius inquinamentum
12 eius, et consumatur rubigo eius: * Multo labore sudatum est, et non exiuit de ea nimia
13 rubigo eius, neque per ignem. Immunditia D tua execrabilis: quia mundare te volui, et non es mundata à sordibus tuis: sed nec mundaberis prius, donec quiescere faciam
14 indignationem meam in te. * Ego Dñs locutus sum: Veniet, et faciam: non transeam, nec parcam, nec placabor; iuxta vias tuas, et iuxta adinuentiones tuas iudicabo te, di-
15 cit Dñs. * Et factum est verbum Dñi ad me,
16 dicens: Fili hominis, ecce ego tollo à te desiderabile oculorum tuorum in plaga: et nõ planges, neque plorabis, neque fluent lacry-
17 mæ tuæ. * Ingemisce tacens, mortuorum luctum non facies: corona tua circumligata sit tibi, et calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos
18 lugentium comedes. * Locutus sum ergo ad populum mane, et mortua est vxor mea E vespere: feci que mane sicut præceperat mi-
19 hi. * Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis quid ista significent, quæ tu facis?
20 * Et dixi ad eos: Sermo Domini factus
21 est ad me, dicens: * Loquere domui Israel: F Hæc dicit Dominus Deus: Ecce polluam sanctuarium meum, superbiam imperij vestri, et desiderabile oculorum vestrorum, et super quo pauet anima vestra, filij vestri et filiæ vestræ, quas reliquistis, gladio cadent.
22 Et facietis sicut feci. Ora amictu non velabitis, et cibos lugentium non comedetis. *
23 Coronas habebitis in capitibus vestris, et calceamenta in pedibus: non plangetis neque flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus vestris, et vnusquisque gemet ad fratrem
24 suum. * Eritque Ezechiel vobis in portenG tum iuxta omnia, quæ fecit, facietis cum venerit istud: et scietis, quia ego Dominus
25 Deus. * Et tu fili hominis, ecce in die, qua tollam ab eis fortitudinem eorum, et gaudium dignitatis, et desiderium oculorum eorum, super quo requiescunt animæ eo-
26 rum, filios et filias eorum, * In die illa cum
27 venerit fugiens ad te, vt annuntiet tibi: * In die, inquam, illa aperietur os tuum cum eo, qui fugit: et loqueris, et non silebit vltra: eritque eis in portentum, et scietis quia ego Dominus.

CA-

CAP. XXV.

Regionibus Ammon, Moab, Idumæa, & Paleſtinæ minatur Dominus exitium, eo quod filios Iſrael afflixerint, & de ipſorum afflictione exultauerint.

ET factus eſt ſermo Dñi, ad me, dicens: * 1
Fili hominis pone faciem tuam con- A
tra filios Ammon, & prophetabis de eis. * 2
Et dices filijs Ammon: Audite verbum Dñi 3
Dei: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod
dixiſti: Euge, euge ſuper ſanctuarium meũ,
quia pollutum eſt; & ſuper terram Iſrael,
quoniam deſolata eſt; & ſuper domum Iu-
da, quoniam ducti ſunt in captiuitatem. *
Idcirco ego tradam te filijs orientalibus in 4
hæreditatem, & collocabunt caulas ſuas in
te, & ponent in te tentoria ſua: ipſi come-
dent fruges tuas: & ipſi bibent lac tuum. *
Daboque Rabbath in habitaculum came- 5
lorum, & filios Ammon in cubile pecorum: B
& ſcietis, quia ego Dominus. * Quia hæc di- 6
cit Dominus Deus: Pro eo, quod plauſiſti
manu, & percuſſiſti pede, & gauiſa es ex to-
to affectu ſuper terram Iſrael: * Idcirco ecce 7
ego extendam manum meam ſuper te, &
tradam te in direptionem Gentium, & in-
terficiam te de populis, & perdam de terris,
& conteram: & ſcies, quia ego Dominus. *
Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod di- 8
xerunt Moab, & Seir: Ecce ſicut omnes Gẽ-
tes, domus Iuda. * Idcirco ecce ego aperiam 9
humerum Moab de ciuitatibus, de ciuitati-
bus, inquam, eius, & de finibus eius, incly-
tas terræ Beſieſimoth, & Beelmeon, & Ca- C
riathaim; * Filijs Orientis cum filijs Am- 10
mon, & dabo eam in hæreditatem: vt non
ſit vltra memoria filiorum Ammon in Gẽ-
tibus. * Et in Moab faciam iudicia: & ſcient, 11
quia ego Dominus. * Hæc dicit Dominus 12
Deus: Pro eo, quod fecit Idumæa vltionem,
vt ſe vindicaret de filijs Iuda, peccauitque
delinquens, & vindictam expetiuit de eis; *
Idcirco hæc dicit Dñs Deus: Extendam 13
manum meam ſuper Idumęam, & auferam
de ea hominem, & iumentum, & faciam
eam deſertam ab Auſtro: & qui ſunt in De-
dan, gladio cadent. * Et dabo vltionem meã 14
ſuper Idumæã per manũ populi mei Iſrael:
& facient in Edom iuxta īrã meam, & furo. D
rem meum: & ſcient vindictam meam, di-
cit Dominus Deus. * Hæc dicit Dñs Deus: 15
Pro eo, quod fecerunt Palæſtini vindictam,
& vlti ſe ſunt toto animo, interficientes, &
implentes inimicitias veteres: * Propterea 16
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego exten-
dam manum meam ſuper Palæſtinos, & in-
terficiam interfectores, & perdam reliquias
maritimæ regionis: * Faciamque in eis vl- 17
tiones magnas arguens in furore: & ſcient,
quia ego Dominus, cum dedero vindictam
meam ſuper eos.

CAP. XXVI.

Tyri inclytæ vrbis prædicit Dominus euerſionem, eo quod ſuper vaſtatione Ieruſalem exultauerit.

1 ET factum eſt in vndecimo anno, prima
A menſis, factus eſt ſermo Dñi ad me,
2 dicens: * Fili hominis, pro eo, quod dixit
Tyrus de Ieruſalem: Euge contractæ ſunt
portæ populorum, conuerſa eſt ad me: im-
3 plebor, deſerta eſt. * Propterea hæc dicit
Dñs Deus: Ecce ego ſuper te Tyre, & aſcen-
dere faciã ad te Gentes multas, ſicut aſcen-
4 dit mare fluctuans. * Et diſſipabunt muros
Tyri, & deſtruent turres eius: & radã pul-
uerem eius de ea, & dabo eam in limpiſſi-
5 mam petram, * ſiccatio ſagenarum erit in
medio maris, quia ego locutus ſum, ait Dñs
6 Deus: & erit in direptionem Gentibus. Filiæ
quoque eius, quæ ſunt in agro, gladio inter-
7 ficientur: & ſcient, quia ego Dñs. Quia hæc
dicit Dñs Deus: Ecce ego adducam ad Ty-
rum Nabuchodonoſor regem Babylonis
ab Aquilone, regem regum, cum equis, &
curribus, & equitibus, & cœtu, populoque
8 magno. * Filias tuas, quę ſunt in agro, gladio
B interficiet: & circumdabit te munitionibus,
& comportabit aggerem in gyro: & eleua-
9 bit contra te clypeum. * Et vineas, & arie-
tes temperabit in muros tuos, & turres tuas
10 deſtruet in armatura ſua. * Inundatione
equorũ eius operiet te puluis eorum: ſonitu
equitum, & rotarum, & curruum, moue-
buntur muri tui, cum ingreſſus fuerit por-
tas tuas, quaſi per introitum vibis diſſipa-
11 tæ. * Vngulis equorum ſuorum conculca-
bit omnes plateas tuas: populum tuum gla-
dio cædet, & ſtatuæ tuæ nobiles in terram
12 corruent. * Vaſtabunt opes tuas, diripient
negotiationes tuas: & deſtruẽt muros tuos,
et domos tuas præclaras ſubuertent. et la-
pides tuos, et ligna tua, et puluerem tuum
13 in medio aquarum ponent. * Et quieſcere
C faciam multitudinem canticorum tuorum, Ier.7.8.14
et ſonitus cithararum tuarum non audie-
14 tur amplius. * Et dabo te in limpidiſſimam
petram, ſiccatio ſagenarum eris, nec ædifi-
caberis vltra: quia ego locutus ſum, ait Dñs
15 Deus. * Hæc dicit Dñs Deus Tyro: Num-
quid non a ſonitu ruinæ tuæ, et gemitu in-
fectorum tuorum, cum occiſi fuerint in
16 medio tui, commouebuntur inſulæ? Et de-
ſcendent de ſedibus ſuis omnes principes
maris: et auferent exuuias ſuas, et veſtimen-
ta ſua varia abijciens, et induentur ſtupore:
in terra ſedebunt, et attoniti ſuper repenti-
17 no caſu tuo admirabuntur. * Et aſſumentes

ſuper

'ſuper te lamentum,dicens tibi: Quomodo
periſti, quæ habitas in mari, vrbs inclyta,
quę fuiſti fortis in mari cum habitatoribus
tuis, quos formidabant vniuerſi? * Nunc 18
ſtupebunt naues in die pauoris tui: et ſur- D
babuntur inſulæ in mari, eo quod nullus
egrediatur ex te. *Quia hæc dicit Dominus 19
Deus: cum dedero te vrbem deſolatam, ſi-
cut ciuitates,quæ non habitantur: et adu-
xero ſuper te abyſſum, et operuerint te
aquæ multæ: *Et detraxero te cum his,qui 20
deſcendunt in lacum ad populum ſempi-
ternum: et collocauero te in terra nouiſſi-
ma ſicut ſolitudines veteres, cum his, qui
deducuntur in locum, vt non habiteris:
porrò cum dedero gloriam in terra viuen-
tium, *In nihilum redigam te,et non eris, 21
et requiſita non inuenieris vltra in ſempi-
ternum, dicit Dominus Deus.

CAP. XXVII.

*Tyri vrbis maritimæ, ac opulentiſſimæ ruina
defletur, enarratis mercibus, quæ à quaque
regione ad eam deferri ſolent.*

ET factum eſt verbum Dñi ad me, di- 1
cens, *Tu ergo fili hominis aſſume ſu- A
per Tyrum lamentum: *Et dices Tyro,quę 2
habitat in introitu maris, negotiationi po- 3
pulorum ad inſulas multas: Hæc dicit Do-
minus Deus: O Tyre,tu dixiſti: Perfecti de-
coris ego ſum, *Et in corde maris ſita. Fini- 4
timi tui, qui te ædificauerunt, impleuerunt
decorem tuum. *Abietibus de Sanir extru- 5
xerunt te cum omnibus tabulatis maris:
cedrum de Libano tulerunt, vt facerent ti-
bi malum: * Quercus de Baſan dolauerunt 6
in remos tuos: et tranſtra tua fecerunt tibi
ex ebore Indico, et prætoriola de inſulis
Italiæ. * Byſſus varia de Ægypto texta eſt 7
tibi in velum,vt poneretur in malo: hya- B
cinthus, et purpura de inſulis Eliſa facta
ſunt operimentum tuum. *Habitatores Si- 8
donis,et Aradij fuerunt remiges tui: ſapien-
tes tui, Tyre, facti ſunt gubernatores tui. *
Seues Giblij, et prudentes eius, habuerunt 9
nautas ad miniſterium variæ ſupellectilis
tuæ: omnes naues maris, et nautæ earum
fuerunt in populo negotiationis tuæ. *Per- 10
ſæ,et Lydij, et Lybies erant in exercitu tuo
viri bellatores tui: clypeum, et galeam ſu-
ſpenderunt,in te pro ornatu tuo. Filij Ara- 11
dij cũ exercitu tuo erant ſuper muros tuos
in circuitu: ſed et Pigmæi, qui erant in tur-
ribus tuis, pharetras ſuas ſuſpenderunt in
muris tuis per gyrum: ipſi compleuerunt
pulchritudinem tuam. Carthaginenſes ne- 12
gotiatores tui, à multitudine cunctarum
diuitiarum,argento,ferro,ſtanno, plumbo-
que, repleuerunt nundinas tuas: *Græcia 13
C Thubal,et Moſoch,ipſi inſtitores tui: man-
cipia,& vaſa ærea adduxerunt populo tuo.
14 De domo Thogorma, equos, & equites, &
15 multos adduxerunt ad forum tuum. *Filij
Dedan negotiatores tui: inſulæ multæ, ne-
gotiatio manus tuæ:dentes eburneos,& he-
16 beninos commutauerunt in pretio tuo. Sy-
rus negotiator tuus propter multitudinem
D operum tuorum,gemmam,& purpuram,&
ſcutulata, & byſſum, & ſericum, & chod-
17 chod propoſuerunt in mercatu tuo. * Iuda
& terra Iſrael ipſi inſtitores tui in frumento
primo,balſamum,& mel,& oleum, & reſi-
18 nam propoſuerunt in nundinis tuis. * Da-
maſcenus negotiator tuus in multitudine
operum tuorum, in multitudine diuerſa-
rum opum, in vino pingui, in lanis coloris
19 optimi: * Dan,& Græcia,et Moſel,in nun-
dinis tuis propoſuerunt ferrum fabrefactũ:
20 ſtacte,et calamus in negotiatione tua. De-
dan inſtitores tui in tapetibus ad ſedendũ.
21 Arabia, et vniuerſi principes Cedar, ipſi
negotiatores manus tuę:cum agnis,et arie-
tibus, et hædis venerunt ad te negotiatores
22 tui. * Venditores Saba,et Reema,ipſi nego-
tiatores tui: cum vniuerſis primis aromati-
E bus,et lapide pretioſo,et auro,quod propo.
23 ſuerunt in mercatu tuo. *Haran,et Chene,
et Eden, negotiatores tui: Saba,'Aſſur,et
24 Chelmad,venditores tui. * Ipſi negotiato-
res tui multifariam inuolucris hyacinthi,
et polymitorum, gazarumque pretioſa-
rum, quæ obuoluræ, et aſtrictæ erant funi-
bus: cedros quoque habebant in negotia-
25 tionibus tuis. * Naues mar s, principes tui
in negotiatione tua: et repleta es, et glorifi-
26 cata nimis in corde maris. *In aquis multis
F adduxerunt te remiges tui: ventus auſter
27 contriuit te in corde maris. * Diuitiæ tuæ,
et theſauri tui, et multiplex inſtrumentum
tuum,nautæ tui,et gubernatores tui,qui te-
nebant ſupellectilem tuam, et populo tuo
præerant: viri quoque bellatores tui, qui
erant in te, cum vniuerſa multitudine tua,
quæ eſt in medio tui: cadent in corde maris
28 in die ruinę tuæ. *A ſonitu clamoris guber-
natorum tuorum conturbabuntur claſſes: *
29 Et deſcendent de nauibus ſuis omnes, qui
tenebant remum: nautæ et vniuerſi guber-
30 natores maris in terra ſtabunt: * Et eiula-
bunt ſuper te voce magna, et clamabunt
amarè: et ſuperiacent puluerem capitibus
31 ſuis, et cinere conſpergentur. * Et radent
ſuper te caluitium, et accingentur cilicijs:
et plorabũt te in amaritudine animę plora-
32 tu amariſſimo. Et aſſumẽt ſuper te carmen
G lugubre, et plangent te: Quæ eſt, vt Tyrus,
33 quæ obmutuit in medio maris? * Quæ in
exitu negotiationum tuarum de mari im-
pleſti populos multos: in multitudine diui-
tia-

tiarum tuarum, & populorum tuorum, ditasti reges terræ. *Nunc contrita es à mari, 34
in profundis aquarum opes tuæ, & omnis multitudo tua, quæ erat in medio tui, ceciderunt, *Vniuersi habitatores insularum 35
obstupuerunt super te: & reges earum omnes tempestate perculsi mutauerunt vultus. *Negotiatores populorum sibilauerunt super te: ad nihilum deducta es, & non 36
eris vsque in perpetuum.

CAP. XXVIII.

Ruina regis Tyri, maxima gloria prius exaltati, ob nimiam ipsius superbiam aliasque iniquitates: similiter & vastatio Sidonis, ac reductio filiorum Israel in terram suam, vastatis ipsorum inimicis.

ET factus est sermo Dñi ad me, dicens: * 1
Fili hominis, dic principi Tyri: Hæc A
dicit Dominus Deus: Eo quod eleuatum est 2
cor tuum, & dixisti: Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi in corde maris: cum sis homo, & non Deus, & dedisti cor tuum, quasi cor Dei. *Ecce sapientior es tu Daniele: omne secretum non est absconditum à te. * In 4
sapientia, & prudentia tua fecisti tibi fortitudinem: & acquisisti aurum, & argentum in thesauris tuis. *In multitudine sapientiæ 5
tuę, & in negotiatione tua multiplicasti tibi fortitudinem: & eleuatum est cor tuum in robore tuo. *Propterea hæc dicit Domi- 6
nus Deus: Eo quod eleuatum est cor tuum, B
quasi cor Dei: * Idcirco ecce ego adducam 7
super te alienos, robustissimos Gentium: & nudabunt gladios suos super pulchritudinem sapientiæ tuæ, & polluent decorem tuum. *Interficient, & detrahent te: & mo- 8
rieris in interitu occisorum in corde maris. * Nunquid dicens loqueris: Deus ego 9
sum, coram interficientibus te: cum sis homo, & non Deus, in manu occidentium te? Morte incircumcisorum morieris in manu 10
alienorum: quia ego locutus sum, ait Dñs C
Deus. * Et factus est sermo Dñi ad me, di- 11
cens: Fili hominis, leua planctum super regem Tyri: *Et dices ei: Hæc dicit Dominus 12
Deus: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore. * In delicijs 13
paradisi Dei fuisti: omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topazius, & D
iaspis, chrysolithus, & onyx, & berillus, sapphirus, & carbunculus, & smaragdus: aurum opus decoris tui: & foramina tua in die, qua conditus es, præparata sunt. * Tu 14
cherub extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei, in medio lapidũ ignitorum ambulasti. * Perfectus in vijs tuis à 15
die conditionis tuæ, donec inuenta est ini-
quitas in te. *In multitudine negotiationis 16
tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, &
E peccasti: & eieci te de monte Dei, & perdidi te, ò cherub protegens, de medio lapidũ
17 ignitorum. * Et eleuatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore tuo, in terram proieci te: ante faciem
18 regum dedi te, vt cernerent te. * In multitudinem iniquitatum tuarum, & iniquitate negotiationis tuæ, polluisti sanctificationem tuam: producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, & dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium viden-
19 tium te. *Omnes, qui viderint te in Gentibus, obstupescent super te: nihili factus es,
20 & non eris in perpetuum. * Et factus est
21 sermo Dñi ad me, dicens: *Fili hominis, poF ne faciem tuam contra Sidonem: & pro-
22 phetabis de ea, *Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Sidon, & glorificabor in medio tui: & scient, quia ego Dominus, cum fecero in ea iudicia, & sanctifi-
23 catus fuero in eo. *Et immittam ei pestilentiam, & sanguinem in plateis eius: & corruent interfecti in medio eius gladio per
24 circuitum: & scient, quia ego Dominus. Et non erit vltra domui Israel offendiculum amaritudinis, & spina dolorem inferens vndique per circuitum eorum, qui aduersantur eis: & scient, quia ego Dominus
25 Deus. *Hæc dicit Dominus Deus: Quando G congregauero domum Israel de populis, in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis
coram Gentibus: & habitabunt in terra
26 sua, quam dedi serui meo Iacob. * Et habitabunt in ea securi: & ædificabunt domos, & plantabunt vineas, & habitabunt confidenter, cum fecero iudicia in omnibus, qui aduersantur eis per circuitum: & scient, quia ego Dominus Deus eorum.

CAP. XXIX.

Aduersus regem Ægypti, ac regnum eius in solitudinem redigendum, post 40. tamen annos reuocandum, licet non ad pristinam gloriam. Terra Ægypti datur Nabuchodonosor, eo quod cum suo exercitu laborauerit demolitando Tyrum.

1 IN anno decimo, decimo mense, vndeci-
A ma die mensis, factum est verbum Dñi
2 ad me, dicens: * Fili hominis pone faciem tuam contra Pharaonem regem Ægypti, & prophetabis de eo, & de Ægypto vniuersa:
3 Loquere, & dices: Hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego ad te Pharao rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis: Meus est fluuius, & ego feci memet-
4 ipsum. *Et ponam frenum in maxillis tuis: & agglutinabo pisces fluminum tuorum
squa-

squamis tuis: et extraham te de medio fluminum tuorum, et vniuersi pisces tui squamis tuis adhærebunt. * Et proiciam te in 5 B
deserũt, & omnes pisces fluminis tui: super faciem terræ cades, non colligeris, neque congregaberis: bestijs terræ, et volatilibus cœli, dedi te ad deuorandum: * Et scient 6
omnes habitatores Ægypti, quia ego Dñs:
Iez. 16.a.6. pro eo, quòd fuisti baculus arundineus domui Israel. * Quando apprehenderunt te 7
manu, & confractus es, & laceraſti omnẽ humerum eorum, & innitentibus eis super te, comminutus es, & dissoluisti omnes renes eorum. * Propterea hæc dicit Dñs Deus: 8
Ecce ego adducam super te gladium: & interficiam de te hominem, & iumentum. *
Et erit Terra Ægypti in desertum, & in so- 9
litudinem: & scient, quia ego Dñs: pro eo, quòd dixeris: Fluuius meus est, & ego feci eum. * Idcircò ecce ego ad te, & ad flumina 10
tua: daboque Terram Ægypti in solitudines, gladio dissipatam, à turre Syenes, vsque ad terminos Æthiopiæ. * Non pertransibit 11
eam pes hominis, neque pes iumenti gradietur in ea, & non habitabitur quadraginta annis. * Daboque Terram Ægypti deser- 12
tam in medio terrarum desertarum, & ciuitates eius in medio vrbium subuersarũ, et erunt desolatæ quadraginta annis: et dispergam Ægyptios in nationes, et ventilabo eos in terras. * Quia hæc dicit Dominus 13
Deus: Post finem quadraginta annorum congregabo Ægyptum de populis, in quibus dispersi fuerant. * Et reducam captiui- 14
tatem Ægypti, et collocabo eos in terra Phathures, in terra natiuitatis suæ: et erunt ibi in regum humile: * Inter cætera regna 15
erit humillima, et non eleuabitur vltra super nationes, et imminuam eos ne imperent Gentibus. * Neque erunt vltra domui 16
Israel in confidentia, docentis iniquitatem, D
vt fugiant, et sequantur eos: et scient, quia ego Dñs Deus. Et factum est in vigesimo, et 17
septimo anno, in primo, in vna mensis: factum est verbum Domini ad me, dicens: *
Fili hominis Nabuchodonosor rex Baby- 18
lonis seruire fecit exercitum suum seruitute magna aduersus Tyrum: omne caput decaluatum, et omnis humerus depilatus est: et merces non est reddita ei, neque exercitui eius de Tyro pro seruitute, qua seruiuit mihi aduersus eam. * Propterea hæc di- 19
cit Dominus Deus: Ecce ego dabo Nabuchodonosor regem Babylonis in Terra Ægypti: et accipiet multitudinem eius, et deprædabitur manubias eius, et diripiet spolia eius: et erit merces exercitui illius, * Et 20
operi, quo seruiuit aduersus eam: dedi ei Terram Ægypti, pro eo, quòd laborauerit mihi, ait Dominus Deus. * In die illo pullu- 21
habit cornu domui Israel, et tibi dabo apertum os in medio eorum: et scient, quia ego Dominus.

CAP. XXX.

Omnes vrbes Ægypti per regem Babylonis vastabuntur.

1 ET factum est verbum Dñi ad me, dicẽs:
A Fili hominis propheta, et dic: Hæc di-
2 cit Dñs Deus: Vlulate, væ, væ diei: * Quia
3 iuxta est dies, et appropinquat dies Domini: dies nubis, tempus Gentium erit. * Et ve-
4 niet gladius in Ægyptum: et erit pauor in Æthiopia, cum ceciderint vulnerati in Ægypto, et ablata fuerit multitudo illius, et
5 destructa fundamenta eius. * Æthiopia, et Libya, et Lydi, et omne reliquum vulgus, et Chub, et filijs terræ fœderis, cum eis gladio
6 cadent. * Hæc dicit Dñs Deus. Et corruent
B fulcientes Ægyptum, et destruetur superbia imperij eius: à turre Syenes gladio cadent
7 in ea, ait Dñs Deus exercituum. * Et dissipabuntur in medio terrarum desolatarum, et vrbes eius in medio ciuitatum desertarum
8 erunt. * Et scient, quia ego Dominus: cum dedero ignem in Ægypto, et attriti fuerint
9 omnes auxiliatores eius. * In die illa egredientur nuntij à facie mea in trieribus, ad conterendam Æthiopiæ confidentiam, et erit pauor in eis in die Ægypti, quia absque
10 dubio veniet. * Hæc dicit Dominus Deus:
C Cessare faciam multitudinem Ægypti in manu Nabuchodonosor regis Babylonis. *
11 Ipse et populus eius cum eo, fortissimi Gẽtium, adducentur ad disperdendam terram: et euaginabunt gladios suos super Ægyp-
12 tum: et implebunt terram interfectis. * Et faciam alueos fluminum aridos, et tradam terram in manus pessimorum: et dissipabo terram, et plenitudinem eius manu alieno-
13 rum, ego Dominus locutus sum. * Hæc dicit Dominus Deus: Et disperdam simulachra, et cessare faciam idola de Memphis: Zach. 13.a. 2.
et dux de Terra Ægypti non erit amplius:
14 et dabo terrorem in Terra Ægypti. * Et di-
D sperdam terram Phatures, et dabo ignem in Taphnis, et faciam iudicia in Alexandria.
15 Et effundam indignationem meam super Pelusium robur Ægypti, et interficiam mul-
16 titudinem Alexandriæ. * Et dabo ignem in Ægypto: quasi parturiens dolebit Pelusium, et Alexandria erit dissipata, et in Mẽ-
17 phis angustiæ quotidianæ. * Iuuenes Helio-
E poleos, et Bubasti gladio cadent, et ipsæ ca-
18 ptiuæ ducentur. * Et in Taphnis nigrescet dies, cum contriuero ibi sceptra Ægypti, et defecerit in ea superbia potentiæ eius: ipsã nubes operiet, filiæ autem eius in captiuita-
19 tem ducentur. * Et iudicia faciam in Ægyp-

to:

10 et ſcient, quia ego Dñs. *Et factum eſt in 20
vndecimo anno, in primo menſe, in ſepti-
ma menſis, factum eſt verbum Dñi ad me,
dicens: *Fili hominis brachium Pharaonis 21
regis Ægypti confregi: et ecce non eſt ob- F
uolutum, vt reſtitueretur ei ſanitas, vt liga-
retur pannis, et faſciaretur linteolis, vt re-
cepto robore poſſet tenere gladium. *Pro- 22
pterea hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego ad
Pharaonem regem Ægypti, et comminuam
brachium eius forte, ſed confractum: et de-
ijciam gladium de manu eius: * Et diſper- 23
gam Ægyptum in Gentibus, et ventilabo
eos in terris. * Et confortabo brachia regis 24
Babylonis, daboque gladium meum in ma- D
nu eius: et confringam brachia Pharaonis,
et gemet gemitibus interfecti coram facie
eius. *Et confortabo brachia regis Babylo- 25
nis, et brachia Pharaonis concident: et
ſcient, quia ego Dominus, cum dedero gla-
dium meum in manu regis Babylonis, et
extenderit eum ſuper Terram Ægypti. *Et 26
diſpergam Ægyptum in nationes, et venti-
labo eos in terras, et ſcient, quia ego Do-
minus.

CAP. XXXI.

Sublimitatem regis Pharaonis cum Aſſur comparat, & utriuſque ſimilem prædicit interitum.

ET factum eſt in anno vndecimo, tertio 1
menſe, vna menſis, factum eſt verbum A
Dñi ad me, dicens: * Fili hominis dic Pha- 2
raoni regi Ægypti, et populo eius: Cui ſimi-
lis factus es in magnitudine tua? Ecce Aſſur 3
quaſi cedrus in Libano: pulcher ramis, et
frondibus nemoroſus, excelſus que altitudi-
ne, et inter condenſas frondes eleuatum eſt
cacumen eius. *Aquæ nutrierunt illum: flu- 4
mina eius manabãt in circuitu radicũ eius,
et riuos ſuos emiſit ad vniuerſa ligna regio-
nis. *Propterea eleuata eſt altitudo eius ſu- 5
per omnia ligna regionis: et multiplicata
ſunt arbuſta eius, et eleuati ſunt rami eius B
præ aquis multis. Cumque extendiſſet vm- 6
bram ſuam, in ramis eius fecerunt nidos
omnia volatilia cœli, & ſub frondibus eius
genuerunt omnes beſtiæ ſaltuum, & ſub
vmbraculo illius habitabat cœtus Gentiũ
plurimarum. * Eratque pulcherrimus in 7
magnitudine ſua, & in dilatatione arbuſto-
rum ſuorum: erat enim radix illius iuxta
aquas multas. * Cedri non fuerunt altiores 8
illo in paradiſo Dei, abietes non adæquaue- C
runt ſummitatem eius, & platani non fue-
runt aquæ frondibus illius: omne lignum
paradiſi Dei nõ eſt aſſimilatum illi, & pul-
chritudini eius. * Quoniam ſpecioſum feci 9
eum & multis condenſiſque frondibus: &
æmulata ſunt eum omnia ligna voluptatis,
10 quæ erant in paradiſo Dei. *Propterea hæc
D dicit Dñs Deus: Pro eo, quod ſublimatus
eſt in altitudine, & dedit ſummitatem ſuam
virentem atque condenſam, & eleuatum eſt
11 cor eius in altitudine ſua: * Tradidi eum in
manu fortiſſimi Gentium, faciens faciet ei:
11 iuxta impietatem eius eieci eum. * Et ſuc-
cident eum alieni, & crudeliſſimi nationũ,
& proijcient eum ſuper montes, & in cun-
ctis conuallibus corruent rami eius, & con-
fringentur arbuſta eius in vniuerſis frupi-
bus terræ: & recedent de vmbraculo eius
13 omnes populi terræ, & relinquent eum. *In
E ruina eius habitauerunt omnia volatilia
cœli, & in ramis eius fuerunt vniuerſæ be-
14 ſtiæ regionis. Quam ob rem non eleuabun-
tur in altitudine ſua omnia ligna aquarum,
nec ponent ſublimitatem ſuam inter nemo-
roſa, atque frondoſa, nec ſtabunt in ſubli-
mitate ſua omnia, quæ irrigantur aquis:
quia omnes traditi ſunt in mortem ad ter-
ram vltimam, in medio filiorum hominum,
15 ad eos, qui deſcendunt in lacum. * Hæc di-
cit Dominus Deus: In die, quando deſcen-
15 dit ad inferos, induxi luctum, operui eum
abyſſo: & prohibui flumina eius, & coercui
aquas multas: contriſtatus eſt ſuper eum
Libanus, & omnia ligna agri concuſſa ſunt.
16 A ſonitu ruinæ eius commoui Gentes, cum
deducerem eum ad infernum cum his, qui
deſcendebam in lacum: & conſolata ſunt
in terra infima omnia ligna voluptatis
egregia, atque præclara in Libano, vniuerſa,
17 quæ irrigabantur aquis. *Nam & ipſi cum
G eo deſcendent in infernum ad interfectos
gladio; & brachium vniuſcuiuſque ſedebit
ſub vmbraculo eius in medio nationum. *
18 Cui aſſimilatus es ò inclyte atque ſubli-
mis inter ligna voluptatis? Ecce deductus
es cum lignis voluptatis ad terram vlti-
mam: in medio incircumciſorum dormies,
cum eis, qui interfecti ſunt gladio: ipſe eſt
Pharao, & omnis multitudo eius, dicit Do-
minus Deus.

CAP. XXXII.

Pharao quantumuis ſublimis, conterendus eſt à rege Babylonis: cuius vaſtatione plurimi reges obſtupeſcent, plureſque nationes cum eo in abyſſum detrahentur.

1 ET factum eſt, duodecimo anno, in men-
A ſe duodecimo, in vna menſis, factum
2 eſt verbum Dñi ad me, dicens: * Fili homi-
nis, aſſume lamentum ſuper Pharaonem
regem Ægypti, & dices ad eum: Leoni Gẽ-
tium aſſimilatus es, & draconi, qui eſt in
mari: et ventilabas cornu in fluminibus
tuis, & conturbabas aquas pedibus tuis, &
3 conculcabas flumina earum. Propterea hæc

dicit

dicit Dñs Deus: Expandam super te rete meum in multitudine populorum multorum, & extraham te in sagena mea. * Et pro- 4
Supr. 11. d 13. & 17. f. 20. ijciam te in terram, super faciem agri abijciam te: & habitare faciam super te omnia volatilia cœli, & saturabo de te bestias vniuersæ terræ. * Et dabo carnes tuas super mon- 5
tes, & implebo colles tuos sanie tua. * Et ir- 6
rigabo terram fœtore sanguinis tui super montes, & valles implebuntur ex te. * Et 7
operiam, cum extinctus fueris, cœlum, & nigrescere faciam stellas eius: solem nube B
Is. 13. b. 19. Ioel. 2. b. 10. & 3. c. 15 Matt. 24. c. 29. tegam, & lumen non dabit lumen suum. * Omnia luminaria cœli mœre faciam super 8
te: & dabo tenebras super terram tuam, dicit Dñs Deus, cum ceciderint vulnerati tui in medio terræ, ait Dñs Deus. * Et irritabo 9
cor populorum multorum, cum induxero contritionem tuam in Gentibus super terras quas nescis. Et stupescere faciam super 10
te populos multos: et reges eorum horrore nimio formidabunt super te cum volare cœperit gladius meus super facies eorum: & obstupescent repente singuli pro anima sua in die ruinæ tuæ. * Quia hæc dicit Dñs 11
Deus: Gladius regis Babylonis veniet tibi, In gladijs fortium deijciam multitudinem 12
tuam: inexpugnabiles omnes Gentes hæ: & C
vastabunt superbiam Ægypti, & dissipabitur multitudo eius. * Et perdam omnia iu- 13
menta eius, quæ erant super aquas plurimas: & non conturbabit eas pes hominis vltra, neque vngula iumentorum turbabit eas? * Tunc purissimas reddam aquas eorũ, 14
et flumina eorum, quasi oleum adducam, ait Dñs Deus: Cum dedero Terram Ægypti 15
desolatam: deseretur autem terra à plenitudine sua, quando percussero omnes habitatores eius: et scient, quia ego Dñs. * Plan- 16
ctus est, et plangent eum: filiæ Gentiũ plan. D
gent eum: super Ægyptum, et super multitudinem eius plangent eum, ait Dñs Deus. * Et factum est in duodecimo anno, in quin- 17
tadecima mensis, factum est verbum Dñi ad me, dicens: * Fili hominis cane lugubre 18
super multitudinem Ægypti: et detrahe eam ipsam, et filias Gentium robustarum, ad terram vltimam, cum his, qui descendũt in lacum. * Quo pulchrior es? descende, et 19
dormi cum incircumcisis. In medio inter- 20
fectorum gladio cadent: gladius datus est, attraxerunt eam, et omnes populos eius. * Loquentur ei potentissimi robustorum de 21
medio inferni, qui cum auxiliatoribus eius descenderunt, et dormierunt incircumcisi, E
interfecti gladio. * Ibi Assur, et omnis mul- 22
titudo eius: in circuitu illius sepulchra eius: omnes interfecti, et qui ceciderunt gladio. * Quorum data sunt sepulchra in no- 23
uissimis laci: et facta est multitudo eius per gyrum sepulchri eius: vniuersi interfecti, cadentesque gladio, qui dederant quondam
24 formidinem in terra viuentium. Ibi Ælam, & omnis multitudo eius per gyrum sepulchri sui, omnes hi interfecti, ruentesque gladio: qui descenderunt incircumcisi ad terram vltimam: qui posuerunt terrorem 5
suum in terra viuentium, & portauerunt 6
ignominiam suam cum his, qui descendunt
25 in lacum. * In medio interfectorum posuerunt cubile eius in vniuersis populis eius: F
in circuitu eius sepulchrum illius: omnes hi incircumcisi, interfecti que gladio. dederunt enim terrorem suum in terra viuentium, & portauerunt ignominiam suam 8
cum his, qui descendunt in lacum: in medio
26 interfectorum positi sunt. * Ibi Moloch, & Thubal', & omnis multitudo eius: in circuitu eius sepulchra illius, omnes hi incircumcisi, interfectique & cadentes gladio: quia dederunt formidinem suam in terra
27 viuentium. Et non dormient cum fortibus, cadentibusque et incircumcisis, qui descenderunt ad infernum cum armis suis, et posuerunt gladios suos sub capitibus suis, et fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum: quia terror fortium facti sunt in terra
28 viuentium. Et tu ergo in medio incircumcisorum contereris, et dormies cum inter-
29 fectis gladio. * Ibi Idumæa, et reges eius, et G
omnes duces eius, qui dati sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio: et qui cum incircumcisis dormierunt, et cum his, qui
30 descendunt in lacum. * Ibi principes Aquilonis omnes, et vniuersi venatores: qui deducti sunt cum interfectis, pauentes, et in sua fortitudine confusi: qui dormierunt incircumcisi cum interfectis gladio, et portauerunt confusionem suam cum his, qui de-
31 scendunt in lacum. * Vidit eos Pharao, et consolatus est super vniuersa multitudine sua, quæ interfecta est gladio Pharao, & om-
32 nis exercitus eius, ait Dominus Deus: * Quia dedi terrorem meum in terra viuentium, et dormiuit in medio incircumcisorum cum interfectis gladio; Pharao, et omnis multitudo eius, ait Dominus Deus.

CAP. XXXIII.

Si speculator visum imminens malum non annuntiauerit, reus, erit perennium: quod si annuntiauerit, solus is, qui sibi non cauit, reus erit. Iustus quoque si suam deserat iustitiam, damnabitur, & impius si conuertatur, saluabitur. Nec confidant de terra sibi data in promissionem: quoniam propter suas iniquitates perdentur, & terra in solitudinem redigetur.

1 ET factum est verbum Dñi ad me, di-
A cens: * Fili hominis loquere ad filios popu-

populi tui,& dices ad eos: Terra cum induxero super eam gladium, & tulerit populus terræ virum vnum de nouissimis suis, & constituerit eum super se speculatorem: * Et ille viderit gladium venientem super 3
terram, & cecinerit buccina, & annuntiauerit populo: *Audiens autem,quisquis ille 4
est,sonitum buccinæ,& non se obseruauerit,veneritque gladius, & tulerit eum: sanguis ipsius super caput eius erit. * Sonum 5
buccinæ audiuit,& non se obseruauit, sanguis eius in ipso erit:si autem se custodierit, animam suam saluabit. * Quod si speculator viderit gladium venientem,& non insonuerit buccina:& populus se non custodierit,veneritque gladius,& tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram.*Et tu fili hominis,speculatorem dedi te domui Israel: audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me.*Si me dicente ad impium:Impie,morte morieris; non fueris locutus,vt se custodiat impius à via sua:ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. *Si autem annuntiante te ad impium, vt à vijs suis conuertatur,non fuerit conuersus à via sua: ipse in iniquitate sua morietur: porrò tu animam tuam liberasti.*Tu ergo fili hominis dic ad domum Israel Sic locuti estis,dicentes: Iniquitates nostræ,& peccata nostra super nos sunt, & in ipsis nos tabescimus: quomodo ergo viuere poterimus? * Dic ad eos: Viuo ego,dicit Dñs Deus: nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat. Conuertimini,conuertimini à vijs vestris pessimis: & quare moriemini domus Israel? *Tu itaque fili hominis, dic ad filios populi tui: Iustitia iusti non liberabit eum in quacunque die peccauerit: & impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua: & iustus non poterit viuere in iustitia sua, in quacunque die peccauerit. * Etiam si dixero iusto,quod vita viuat,& confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem: omnes iustitiæ eius obliuioni tradentur, & in iniquitate sua, quam operatus est,in ipsa morietur *Si autem dixero impio: Morte morieris,& egerit pœnitentiam à peccato suo, feceritque iudicium,& iustitiam, *Et pignus restituerit ille impius, rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambulauerit, nec fecerit quidquam iniustum: vita viuet,& non morietur. *Omnia peccata eius,quæ peccauit, non imputabuntur ei:iudicium & iustitiam fecit,vita viuet. Et dixerunt filij populi tui:

Sup.3.d.17.

Supr.18.d.24.

Non est æqui ponderis via Dñi: & ipsorum via iniusta est. * Cum enim recesserit iustus à iustitia sua, feceritque iniquitates, morietur in eis. * Et cum recesserit impius ab impietate sua, feceritque iudicium, & iustitiam,viuet in eis. *Et dicitis: Non est recta via Dñi. Vnumquemque iuxta vias suas iudicabo de vobis,domus Israel. * Et factum est in duodecimo anno, in decimo mense, in quinta mensis transmigrationis nostræ, venit ad me, qui fugerat de Ierusalem,dicens:Vastata est ciuitas. *Manus autem Dñi facta fuerat ad me vespere, antequam veniret, qui fugerat: aperuitque os meum,donec veniret ad me mane,& aperto ore meo non silui amplius. * Et factum est verbum Dñi ad me dicens: *Fili hominis, qui habitant in ruinosis his super humum Israel, loquentes aiunt: Vnus erat Abrahã, & hæreditate possedit terram: nos autem multi sumus, nobis data est terra in possessionem. * Idcircò dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: Qui in sanguine comeditis, & oculos vestros leuatis ad immunditias vestras,& sanguinem funditis: numquid terram hæreditate possidebitis? * Steristis in gladijs vestris, fecistis abominationes, & vnusquisque vxorem proximi sui polluit: & terram hæreditate possidebitis? * Hæc dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus: Viuo ego, quia qui in ruinosis habitant, gladio cadent: & qui in agro est, bestijs tradetur ad deuorandum: qui autem in præsidijs, & speluncis sunt, peste morientur. * Et dabo terram in solitudinem, & in desertum, & deficiet superba fortitudo eius: & desolabuntur montes Israel, eo quod nullus sit, qui per eos transeat. * Et scient, quia ego Dominus, cum dedero terram eorum desolatam, & desertam, propter vniuersas abominationes suas, quas operati sunt. * Et tu fili hominis: filij populi tui, qui loquitur de te iuxta muros, & ab ostijs domorum, & dicunt vnus ad alterum, vir ad proximum suum loquentes: Venite, & audiamus, quis sit sermo egrediens à Domino. * Et veniunt ad te, quasi si ingrediatur populus, & sedent coram te populus meus: & audiunt sermones tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris sui vertunt illos, & auaritiam suam sequitur cor eorum. * Et es eis, quasi carmen musicum, quod suaui dulcique sono canitur: & audiunt verba tua, & non faciunt ea. * Et cum venerit, quod prædictum est (ecce enim venit) tunc scient, quod prophetes fuerit inter eos.

Supr.18.d.25.

sum montem Seir, & prophetabis de eo, & 2
dices illi: *Hæc dicit Dñe Deus: Ecce ego ad 3
te mons Seir, & extendam manum meam
super te, & dabo te desolatum atque deser-
tum. *Vrbes tuas demoliar, & tu desertus 4
eris: & scies, quia ego Dñs. *Eo quod fueris 5
inimicus sempiternus, & concluseris filios B
Israel in manus gladij in tempore afflictio-
nis eorum, in tempore iniquitatis extremæ.
Propterea viuo ego, dicit Dñe Deus: quo- 6
niam sanguini tradam te, & sanguis te per-
sequetur. & cum sanguinem oderis, san-
guis persequetur te. *Et dabo montem Seir 7
desolatum atque desertum: & auferam de
eo euntem, & redeuntem. *Et implebo mõ- 8
tes eius occisorũ suorum: in collibus tuis,
& in vallibus tuis atque in torrentibus in-
terfecti gladio cadent. *In solitudines sem- 9
piternas tradam te, & ciuitates tuę non ha-
bitabuntur: & scietis, quia ego Dñs Deus. *
Eo quod dixeris: Duæ gentes, & duæ terræ 10
meæ erunt, & hæreditate possidebo eas: C
cum Dñs esset ibi: *Propterea viuo ego, di- 11
cit Dominus Deus, quia faciam iuxta iram
tuam, & secundùm zelum tuum, quem fe-
cisti odio habens eos: & notus efficiar per
eos cum te iudicauero. *Et scies, quia ego 12
Dominus audiui vniuersa opprobria tua, D
quæ locutus es de montibus Israel, dicens:
Deserti, nobis ad deuorandum dati sunt. *
Et insurrexistis super me ore vestro, & de- 13
rogastis aduersum me verba vestra: ego au-
diui. *Hæc dicit Dominus Deus: Lætante 14
vniuersa terra, in solitudinem te redigam.
Sicuti gauisus es super hæreditatem do- 15
mus Israel, eo quod fuerit dissipata, sic
faciam tibi: dissipatus eris mons Seir, &
Idumæa omnes: & scient, quia ego Do-
minus.

CAP. XXXVI.

Quia populus Dei erat in opprobrium Gentibus, eo quod propter sua peccata dispersi essent in captiuitatem, dicit Dominus, non propter illum, sed propter se reducturum eum in terram suam; quodque super ipsum effundet aquam mundam, faciens eum in suis præceptis ambulare, magnaque frui felicitate.

Supr. 6. 2. TV autem fili hominis propheta super 1
montes Israel, & dices: Montes Is A
rael audite verbum Dñi: * Hæc dicit Dñs 2
Deus: Eo quod dixerit inimicus de vobis:
Euge, altitudines sempiternæ in hæredita-
tem datæ sunt nobis: *Propterea vaticina- 3
re, & dic: Hæc dicit Dñs Deus: Pro eo, quod
desolati estis, & conculcati per circuitum,
& facti in hæreditatem reliquis Gentibus,
& ascendistis super labium linguæ, & op-
probrium populi: *Propterea montes Israel 4
audite verbum Dñi Dei: Hæc dicit Dñs
Deus montibus, & collibus, torrentibus,
vallibusque, & desertis, parietinis, & vrbi-
bus derelictis, quę depopulatę sunt, & sub-
sannatæ à reliquis Gentibus per circuitum.
Propterea hæc dicit Dñs Deus: Quoniam 5
B in igne zeli mei locutus sum de reliquis
Gentibus, & de Idumæa vniuersa, quæ de-
derunt terram meam sibi in hæreditatem
cum gaudio, & toto corde, & ex animo: &
6 ejecerunt eam, vt vastarent: *Idcircò vati- 6
cinare super humum Israel, & dices mon-
tibus, & collibus, iugis & vallibus: Hæc di-
cit Dñs Deus: Ecce ego in zelo meo, & in
furore meo locutus sum, eo quod confusio-
7 nem Gentium sustinueritis. * Idcircò hæc 7
dicit Dñs Deus: Ego leuaui manum meam,
vt Gentes, quæ in circuitu vestro sunt, ipsæ
8 confusionem suam portent. Vos autem mõ- 8
tes Israel ramos vestros germinetis, & fru-
ctum vestrum afferatis populo meo Israel:
9 propè enim est, vt veniat: *Quia ecce ego ad 9
vos, & conuertar ad vos, & arabimini, &
10 accipietis sementem. * Et multiplicabo in 10
C vobis homines, omnemque domum Israel:
& habitabuntur ciuitates, & ruinosa in-
11 staurabuntur. *Et replebo vos hominibus, 11
& iumentis: & multiplicabuntur, & cre-
scent: & habitare vos faciam sicut à prin-
cipio bonisque donabo maioribus, quam
habuistis ab initio: & scietis, quia ego Dñs.
12 Et adducam super vos homines, populum 12
meum Israel, & hæreditate possidebunt te:
& eris eis in hæreditatem, & non addes vl-
13 tra, vt absque eis sis. *Hæc dicit Dñs Deus: 13
Pro eo, quod dicunt de vobis: Deuoratrix
hominum es, & suffocans gentem tuam: *
14 Propterea homines non comedes amplius, 14
& gentem tuam non necabis vltra, ait Dñs
15 Deus: *Nec auditam faciam in te amplius 15
D confusionem Gentium, & opprobrium po-
pulorum nequaquam portabis, & gentem
tuam non amittes amplius: ait Dñs Deus. *
16 Et factum est verbum Dñi ad me, dicens: * 16
17 Fili hominis, domus Israel habitauerunt in 17
humo sua, & polluerunt eam in vijs suis, &
in studijs suis; iuxta immunditiam men-
18 struatæ facta est via eorum coram me. * Et 18
effudi indignationem meam super eos pro
sanguine, quem fuderunt super terram, &
19 in idolis suis polluerunt eam. * Et dispersi 19
eos in Gentes: & ventilati sunt in terras:
iuxta vas eorum, & adinuentiones eorum
20 iudicaui eos. * Et ingressi sunt ad Gentes, 20 Isa. 52. b. 5. Rom. 2. d. 24.
ad quas introierunt, & polluerunt nomen
sanctum meum, cum diceretur de eis: Po-
pulus Dñi iste est, & de terra eius egressi
21 sunt. *Et peperci nomini sancto meo, quod 21
polluerat domus Israel in Gentibus, ad
22 quas ingressi sunt. *Idcircò dices domui Is- 22
E rael: Hæc dicit Dñs Deus: Non propter vos

ego faciam, domus Iſrael, ſed propter nomen ſanctum meum, quod polluiſtis in Gentibus, ad quas intraſtis. *Et ſanctificabo nomen meum magnum, quod pollutũ eſt inter Gentes, quod polluiſtis in medio earum: vt ſciant Gentes, quia ego Dñs, ait Dñs exercituum, cum ſanctificatus fuero in vobis coram eis. *Tollam quippè vos de Gentibus, & congregabo vos de vniuerſis terris, & adducam vos in terram veſtram.* Et effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, & ab vniuerſis idolis veſtris mundabo vos. Et dabo vobis cor nouum, & ſpiritum nouum ponam in medio veſtri: & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum. * Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri: & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini. * Et habitabitis in terra, quam dedi patribus veſtris: & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum. *Et ſaluabo vos ex vniuerſis inquinamentis veſtris: & vocabo frumentum, & multiplicabo illud, & non imponam vobis famem. *Et multiplicabo fructum ligni, & genimina agri, vt non portetis vltra opprobrium famis in Gentibus. Et recordabimini viarum veſtrarum peſſimarum, ſtudiorumque non bonorum: & diſplicebunt vobis iniquitates veſtræ, & ſcelera veſtra. * Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus, notum ſit vobis: confundimini, & erubeſcite ſuper vijs veſtris, domus Iſrael. Hæc dicit Dñs Deus: In die, qua mundauero vos ex omnibus iniquitatibus veſtris, & inhabitari fecero vrbes, & inſtauratæ fuerint exculta, quæ quondam erat deſolata in oculis omnis viatoris, *Dicent: terra illa inculta, facta eſt, vt hortus voluptatis: & ciuitates deſertæ, & deſtitutæ atque ſuffoſſæ, munitæ ſederunt. *Et ſcient Gentes quæcunque dereliquerint vestræ fuerunt in circuitu veſtro, quia ego Dominus ædificaui diſſipata, plantauique inculta, ego Dominus locutus ſum, & feci. * Hæc dicit Dominus: Adhuc in hoc inuenient me domus Iſrael, vt faciam eis: Multiplicabo eos ſicut gregem hominum, Vt gregem ſanctum, vt gregem Ieruſalem in ſolemnitatibus eius: Sic erunt ciuitates deſertæ, plenę gregibus hominum: & ſcient quia ego Dominus.

Supr. 11. d. 19.

CAP. XXXVII.

In figura aridorum oſſium reuiniſcentium, deſignat filios Iſrael, qui de omni proſperitate deſperant, reducendos in terram ſuam: & per duo ligna coniuncta ſignificat vnum fore regnum Iudæ, & Iſrael, qui ſub vno rege, ac paſtore Dauid obſeruaturi ſint mandata Domini, qui cum ipſis pactum feriet ſempiternum.

A 1 FActa eſt ſuper me manus Dñi, & eduxit me in ſpiritu Dñi: & dimiſit me in me-
2 dio campi, qui erat plenus oſſibus. * Et circumduxit me per ea in gyro: erant autem multa valdè ſuper faciem campi, ſiccaque
3 vehementer. *Et dixit ad me: Fili hominis putaſne viuent oſſa iſta? Et dixi: Dñe Deus,
4 tu noſti. *Et dixit ad me: Vaticinare de oſſibus iſtis: & dices eis: Oſſa arida audite ver-
5 bum Dñi. *Hęc dicit Dñs Deus oſſibus his: Ecce ego intromittam in vos ſpiritum, &
6 viuetis. *Et dabo ſuper vos nervos, & ſuB creſcere faciam ſuper vos carnes, & ſuperextendam in vobis cutem: & dabo vobis ſpiritum, & viuetis, & ſcietis, quia ego Do-
7 minus. Et prophetaui ſicut præceperat mihi: factus eſt autem ſonitus, prophetante me, & ecce commotio: & acceſſerunt oſſa ad oſſa, vnumquodq; ad iuncturam ſuam.*
8 Et vidi, & ecce ſuper ea nervi, & carnes aſcenderunt; & extenta eſt in eis cutis de-
9 ſuper, & ſpiritum non habebant. * Et dixit C ad me: Vaticinare ad ſpiritum, vaticinare fili hominis, & dices ad ſpiritum: Hæc dicit Dñs Deus: A quatuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reuiui-
10 ſcant. *Et prophetaui ſicut præceperat mihi: & ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerũt: ſteteruntq; ſuper pedes ſuos exercitus gran-
11 dis nimis valdè. Et dixit ad me: Fili hominis, oſſa hæc vniuerſa, domus Iſrael eſt: ipſi dicunt: Aruerunt oſſa noſtra, & perijt ſpes
12 noſtra, & abſciſſi ſumus. * Propterea vaticinare, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego aperiam tumulos veſtros, & educam vos de ſepulchris veſtris, populus meus: & inducam vos in terram Iſrael.
13 Et ſcietis, quia ego Dominus, cum aperueD ro ſepulchra veſtra, & eduxero vos de tu-
14 mulis veſtris, populę meus: *Et dedero ſpiritum meum in vobis, & vixeritis, & requieſcere vos faciam ſuper humum veſtrã: & ſcietis, quia ego Dñs locutus ſum, & fe-
15 ci, ait Dñs Deus. * Et factus eſt ſermo Dñi
16 ad me, dicens: *Et tu fili hominis ſume tibi lignum vnum: & ſcribe ſuper illud: Iudę, & filiorum Iſrael ſociorum eius: & tolle lignũ alterum, & ſcribe ſuper illud: Ioſeph ligno Ephraim, & cunctæ domui Iſrael, ſociorũ-
17 que eius. Et adiunge illa, vnum ad alterum E tibi in lignum vnum: & erunt in vnionem
18 in manu tua. * Cum autem dixerint ad te filij populi tui loquentes: Nonne indicas
19 nobis quid in his tibi velis? * Loqueris ad eos: Hęc dicit Dñs Deus: Ecce ego aſſumam lignum

lignum Ioſeph,quod eſt in manu Ephraim, & tribus Iſrael,quæ ſunt ei adiunctæ:& dabo eas pariter cum ligno Iuda, & faciam eas in lignum vnum:& erunt vnum in manu eius. Erunt autem ligna,ſuper quæ ſcri- 20 pſeris in manu tua,in oculis eorum. Et di- 21 ces ad eos. Hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego aſſumam filios Iſrael de medio nationum, ad quas abierunt: & congregabo eos vndique,& adducam eos ad humum ſuam. *Et 22 Ioh. 10. b. 16. faciam eos in gentem vnam in terra in mõtibus Iſrael, & rex vnus erit omnibus imperans:& non erunt vltra duæ gentes, nec diuidentur amplius in duo regna. *Neque 23 polluentur vltra in idolis ſuis,& abominationibus ſuis, & cunctis iniquitatibus ſuis: et ſaluos eos faciam de vniuerſis ſedibus, in quibus peccauerunt, et emundabo eos: et erunt mihi populus, et ego ero eis Deus: * Et ſeruus meus Dauid rex ſuper eos,et pa- 24 ſtor vnus erit omnium eorum: in iudicijs G meis ambulabunt, et mandata mea cuſtodient,et facient ea. * Et habitabunt ſuper 25 Supr. 14. f. 23. Io. 10. g. 16. Iſ. 40. c. 11. Ier. 23. a. 5. terram,quam dedi ſeruo meo Iacob, in qua habitauerunt patres veſtri: et habitabunt ſuper eam ipſi, et filij eorum, et filij filiorum eorum, vſque in ſempiternum: et Dauid ſeruus meus princeps eorum in perpetuum. *Et percutiam illis fœdus pacis,pa- 26 Dan. 9. g. 24. Io. 12. c. 34. Pſ. 109. b. 4. 106. a. 2. ctum ſempiternum erit eis:et fundabo eos, et multiplicabo, et dabo ſanctificationem meam in medio eorum in perpetuum. *Et 27 erit tabernaculum meum in eis: et ero eis Deus,et ipſi erunt mihi populus. *Et ſcient 28 Gentes,quia ego Dominus ſanctificator Iſrael, cum fuerit ſanctificatio mea in medio eorum in perpetuum.

CAP. XXXVIII.

Habitantibus poſt reductam captiuitatem ſecurè filijs Iſrael in oppidis ſuis, adducet Dominus in nouiſſimis diebus contra eos Gog cum ingenti exercitu: ſed & hunc cum ſuo exercitu multis cladibus poſtea conſumet.

Inf. 39. a. 1. Apoc. 20. c. ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens: 1 Fili hominis pone faciem tuam con- A tra Gog, terram Magog, principem capitis 2 Moſoch,et Thubal: et vaticinare de eo, *Et 3 dices ad eum: Hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego ad te Gog principem capitis Moſoch,et Thubal, *Et circumagam te, et ponam fræ- 4 num in maxillis tuis: et educam te, et omnem exercitum tuum, equos et equites veſtitos loricis vniuerſos, multitudinem magnam, haſtam et clypeum arripientium, et gladium. *Perſæ,Æthiopes,et Libyes cum 5 eis omnes ſcutati,et galeati. *Gomer et vni- 6 uerſa agmina eius,domus Thogorma,latera Aquilonis, et totum robur eius, populique multi tecum. *Præpara,& inſtrue te,& 7 omnem multitudinem tuam, quæ coacerua ta eſt ad te: & eſto eis in præceptum. * Poſt dies multos viſitaberis: in nouiſſimo 8 annorum venies ad terram,quæ reuerſa eſt à gladio, & congregata eſt de populis multis ad montes Iſrael, qui fuerunt deſerti iugiter: hæc de populis educta eſt, & habita- 9 bunt in ea confidenter vniuerſi. *Aſcendens C autem quaſi tempeſtas venies, & quaſi nubes, vt operias terram tu,& omnia agmina 10 tua,& populi multi tecum. *Hæc dicit Dñs Deus: In die illa aſcendent ſermones ſuper cor tuum, & cogitabis cogitationem peſſi- 11 mam: *Et dices: Aſcendam ad terram abſque muro: veniam ad quieſcentes,habitanteſque ſecure: hi omnes habitant ſine mu- 12 ro, vectes & portæ non ſunt eis: * Vt diri- D pias ſpolia, & inuadas prædam, vt inferas manum tuam ſuper eos, qui deſerti fuerãt, & poſtea reſtituti, & ſuper populum, qui eſt congregatus ex Gentibus, qui poſſidere 13 cœpit,& eſſe habitator vmbilici terræ. Saba, & Dedan, & negotiatores Tharſis, & omnes leones eius dicent tibi:Numquid ad ſumenda ſpolia tu venis? ecce ad diripiendam prædam congregaſti multitudinem tuam, vt tollas argentum, & aurum, & auferas ſupellectilem, atque ſubſtantiam, & 14 diripias manubias infinitas. *Propterea vaE ticinare fili hominis,& dices ad Gog: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid non in die illo, cum habitauerit populus meus Iſrael 15 confidenter,ſcies? * Et venies de loco tuo à lateribus Aquilonis tu, & populi multi tecum, aſcenſores equorum vniuerſi, cœtus 16 magnus,& exercitus vehemens. *Et aſcendes ſuper populum meum Iſrael,quaſi nubes,vt operias terram. In nouiſſimis diebus eris, & adducam te ſuper terram meam: vt ſciant Gentes me, cum ſanctificatus fuero 17 in te in oculis eorum, ò Gog. * Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo die es, de quo locutus ſum in diebus antiquis, in manu ſeruorum meorum prophetarum Iſrael, qui prophetauerunt in diebus illorum tempo- 18 rum, vt adducerent te ſuper eos. *Et erit in die aduentus Gog ſuper terram Iſrael, ait Dñs Deus, aſcendet indignatio mea in furore meo. * Et in zelo meo,in igne iræ meæ 19 locutus ſum. Quia in die illa erit commo- 20 tio magna ſuper terram Iſrael: *Et commouebuntur a facie mea piſces maris,& volucres cœli, & beſtiæ agri, & omne reptile, quod mouetur ſuper humum, cunctique homines, qui ſunt ſuper faciem terræ: & ſubuerterentur montes, & cadent ſepes, & 21 omnis murus corruet in terram. * Et conG uocabo aduerſus eum in cunctis montibus meis gladium,ait Dñs Deus: gladius vniuſ- Mat. 24. c. 9. Luc. 21. c. 26.

cuiuſque fratrem ſuum dirigetur. *Et iudi- 22
cabo eum peſte,& ſanguine,& imbre vehementi, & lapidibus immenſis : ignem & ſulphur pluam ſuper eum , & ſuper exercitum eius ,& ſuper populos multos, qui ſunt cum eo . * Et magnificabor, & ſanctificabor:& notus ero in oculis multarum 23
Gentium,& ſcient, quia ego Dominus.

CAP. XXXIX.

Adducet Dominus Gog contra Iſrael,ſed ipſum cum toto eius exercitu ibi perdet ; in cuius ſepultura ſeptem menſibus occupabuntur ad mundandam terram: Dominus Iſrael filios propter peccata ipſorum tradidit in captiuitatem , ſed reduces eos in terram ſuam ad nominis ſui glorificationem.

TV autem fili hominis vaticinare ad- 1
uerſum Gog,& dices: Hæc dicit Dñs A
Deus:Ecce ego ſuper te Gog principem capitis Moſoch,& Thubal : *Et circumagam 2
te , et educam te , et aſcendere te faciam de lateribus Aquilonis : & adducam te ſuper montes Iſrael: *Et percutiam arcum tuum 3
in manu ſiniſtra tua,& ſagittas tuas de manu dextera tua deijciam.*Super montes Iſrael cades tu , & omnia agmina tua, & populi tui,qui ſunt tecum:feris,auibus,omnique volatili , & beſtijs terræ, dedi te ad deuorandum. * Super faciem agri cades: quia 5
ego locutus ſum,ait Dñs Deus. *Et immittam ignem in Magog,& in his,qui habitant B
in inſulis confidenter : & ſcient, quia ego Dñs. *Et nomen ſanctum meum notum faciam in medio populi mei Iſrael,& nō polluam nomen ſanctum meum amplius , & 7
ſcient Gentes,quia ego Dñs ſanctus Iſrael : Ecce venit,& factum eſt,ait Dñs Deus,hæc 8
eſt dies,de qua locutus ſum . * Et egredientur habitatores de ciuitatibus Iſrael,et ſuccendent,& comburent arnia, clypeum,& haſtas , arcum , & ſagittas , et baculos manuum,et contos: et ſuccendent ea igni ſeptem annis .* Et non portabunt ligna de re- 10
gionibus,neque ſuccident de ſaltibus : quo- C
niam arma ſuccendent igni, et deprædabũtur eos, quibus prædæ fuerant , et diripient vaſtatores ſuos,ait Dñs Deus.Et erit in die 11
illa : dabo Gog locum nominatum ſepulchrum in Iſrael: vallem viatorum ad Oriẽtem maris,quę obſtupeſcere faciet prætereuntes:et ſepelient ibi Gog,et omnem multitudinem eius , et vocabitur multitudinis Gog.Et ſepelient eos domus Iſrael,vt mun- 12
dent terram ſeptem menſibus. Sepeliet au- 13
tem eum omnis populus terræ , et erit eis nominata dies,in qua glorificatus ſum , ait Dñs Deus . Et viros iugiter conſtituent lu- 14
D ſtrantes terrant , qui ſepeliant, et requirant eos,qui remanſerant ſuper faciem terræ, vt emundent eam: poſt menſes autem ſeptem 15
quærere incipient.Et circuibunt peragrantes terram : cumque viderint os hominis, ſtatuent iuxta illud titulum : donec ſepeliant illud pollinctores, in valle multitudi- 16
nis Gog. *Nomen autem ciuitatis Amona, 17
et nundabunt terram.*Tu ergo fili homi-
E nis , hæc dicit Dominus Deus : Dic omni volucri,et vniuerſis auibus, cunctiſque beſtijs agri: Conuenite,properate, concurrite vndique ad victimam meam , quam ego immolo vobis , victimam grandem ſuper montes Iſrael : vt comedatis carnem,et bi- 18
batis ſanguinem . *Carnes fortium comedetis ,et ſanguinem principum terræ bibetis: arietum,et agnorum,et hircorum,taurorumque, et altilium , et pinguium om- 19
nium . * Et comedetis adipem in ſaturitatem , et bibetis ſanguinem in ebrietatem , de victima, quam ego immolabo vobis : * 20
Et ſaturabimini ſuper menſam meam de
F equo , et equite forti , et de vniuerſis viris 21
bellatoribus, ait Dominus Deus. * Et ponam gloriam in Gentibus:et videbunt omnes Gentes iudicium meum,quod fecerim; et manum meam , quam poſuerim ſuper 22
eos. * Et ſcient domus Iſrael, quia ego Dominus Deus eorum, à die illa,et deinceps.* 23
Et ſcient Gentes , quoniam in iniquitate ſua capta ſit domus Iſrael , eo quod dereliquerint me , et abſconderim faciem meam ab eis:et tradiderim eos in manus hoſtium, 24
et ceciderint in gladio vniuerſi . * Iuxta immunditiam eorum , et ſcelus feci eis , et 25
abſcondi faciem meam ab illis . * Propterea hæc dicit Dominus Deus: Nunc reducam captiuitatem Iacob,et miſerebor omnis domus Iſrael : et aſſumam zelum pro 26
nomine ſancto meo. * Et portabunt confuſionem ſuam, et omnem prævaricationem,
G qua prævaricati ſunt in me, cum habitauerint in terra ſua confidenter neminem for- 27
midantes . * Et reduxero eos de populis, et congregauero de terris inimicorum ſuorum , et ſanctificatus fuero in eis, in oculis 28
gentium plurimarum . * Et ſcient , quia ego Dominus Deus eorum , eo quod tranſtulerim eos in nationes , et congregauerim eos ſuper terram ſuam , et non derelī- 29
querim quemquam ex eis ibi.* Et non abſcondam vltra faciem meam ab eis , eo quod effuderim ſpiritum meum ſuper omnem domum Iſrael , ait Dominus Deus.

Supr. 36. ez. 11.

C A-

CAP. XL.

Prophetæ ostenditur futura reædificatio ciuitatis, cum mensura in longitudine, latitudine & altitudine singularum domus portarum, thalamorum, frontium, fenestrarum, vestibulorum, cubiculorum & graduum: item mensuratio quatuor mensarum ad immolanda sacrificia: rursum gazophylacium cantorum, & sacerdotum, ac vestibula templi.

IN vigesimo quinto anno transmigrationis nostræ, in exordio anni, decima mensis, quartodecimo anno postquam percussa 1 A
est ciuitas, in ipsa hac die facta est super me manus Dñi, & adduxit me illuc. * In visionibus Dei adduxit me in terram Israel, & 2
dimisit me super montem excelsum nimis: super quem erat, quasi ædificium ciuitatis vergentis ad Austrum. * Et introduxit me 3
illuc: & ecce vir, cuius erat species, quasi species æris, & fumiculus lineus in manu eius, & calamus mensuræ in manu eius: & stabat autem in porta. * Et locutus est ad me 4
idem vir: Fili hominis vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia, quæ ego ostendam tibi: quia vt ostendantur tibi, adductus es huc: annuntia omnia, quæ tu vides domui Israel. Et ecce mu- 5
rus forinsecus in circuitu domus vndique, & in manu viri calamus mensuræ sex cubitorum, & palmo: & mensus est latitudinem ædificij calamo vno, altitudinem quoque calamo vno. * Et venit ad portam, quæ 6
respiciebat viam Orientalem, & ascendit B
per gradus eius: & mensus est limen portæ calamo vnō latitudinem, id est, limen vnū calamo vno in latitudine: * Et thalamum 7
vno calamo in longum, & vno calamo in latum: & inter thalamos, quinque cubitos: Et limen portæ iuxta vestibulum portę in- 8
trinsecus, calamo vno. * Et mensus est vesti- 9
bulum portæ octo cubitorum, & frontem eius duobus cubitis: vestibulum autem portæ erat intrinsecus. Porrò thalami por- 10
tæ ad viam Orientalem, tres hinc, & tres inde: mensura vna trium, & mensura vna frontium ex vtraque parte. * Et mensus est 11
latitudinem liminis portæ decem cubitorum: & longitudinem portæ, tredecim cubitorum. * Et marginem ante thalamos cu- 12
biti vnius: & cubitus vnus finis vtrimque: thalami autem, sex cubitorum erant hinc, & inde. * Et mensus est portam à tecto tha- 13
lami vsque ad tectum eius, latitudinem viginti quinq; cubitorum: ostium contra ostiū. Et fecit fronte⁹ per sexaginta cubitos: & ad 14
frontem atrium portæ vndique per circuitum. * Et ante faciem portæ, quæ pertinge- 15
bat vsque ad faciē vestibuli portæ interio-
16 ris, quinquaginta cubitos. * Et fenestras ob- C
liquas in thalamis, & in frontibus eorum, quæ erant intra portam vndique per circuitum: similiter autem erant, & in vestibulis fenestræ per gyrum intrinsecus, & an-
17 te frontes pictura palmarum. * Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pauimentum stratum lapide in atrio per circuitum: triginta gazophylacia in
18 circuitu pauimenti. * Et pauimentum in fronte portarum, secundùm longitudinem
19 portarum erat inferius. * Et mensus est latitudinem à facie portæ inferioris vsque ad frontem atrij interioris extrinsecus, centum cubitos ad Orientem, & ad Aquilo-
20 nem. * Portam quoque, quæ respiciebat viam Aquilonis atrij exterioris, mensus est
21 tam in longitudine, quàm in latitudine. * Et thalamos eius tres hinc, & tres inde: & frōtem eius, & vestibulum eius secundum mensuram portæ prioris, quinquaginta cubitorum longitudinem eius, & latitudi-
22 nem viginti quinque cubitorum. * Fenestrę D
autem eius, & vestibulum, & sculpturæ secundum mensuram portæ, quæ respiciebat ad Orientem: & septem graduum erat ascē-
23 sus eius, & vestibulum ante eam. * Et porta atrij interioris contra portam Aquilonis, & Orientalem: & mensus est à porta vsque
24 ad portam centum cubitos. * Et eduxit me ad viam Australem, & ecce porta, quæ respiciebat ad Austrum: & mensus est frontem eius, & vestibulum eius, iuxta mensu-
25 ras superiores. * Et fenestras eius, & vestibula in circuitu, sicut fenestras cæteras: quinquaginta cubitorum longitudine, & latitudine viginti quinque cubito-
26 rum. * Et in gradibus septem ascendebatur ad eam: & vestibulum ante fores eius: & celatæ palmæ erant, vna hinc, & altera in-
27 de in fronte eius. * Et porta atrij interioris in via Australi: & mensus est à porta vsque ad portam in via Australi, centum cubitos.
28 Et introduxit me in atriū interius ad portā Australem: & mensus est portam iuxta
29 mensuras superiores. * Thalamum eius, & frontem eius, & vestibulum eius eisdem mensuris: & fenestras eius, & vestibulum eius in circuitu, quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis viginti quinque cu-
30 bitos. * Et vestibulum per gyrum longitu- E
dine viginti quinque cubitorum, & latitu-
31 dine quinque cubitorum. * Et vestibulum eius ad atrium exterius, & palmas eius in fronte: & octo gradus erant, quibus ascen-
32 debatur per eam. Et introduxit me in atriū interius per viam Orientalem: & mensus est portam secundùm mensuras superiores.
33 Thalamum eius, & frontem eius, & vestibulum eius, sicut supra: & fenestras eius, &

vestibula eius in circuitu, lõgitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine viginti-
quinque cubitorum. * Et vestibulum eius, 34
id est atrij exterioris : & palmæ cælatæ in
fronte eius hinc, & inde : & in octo gradi-
bus ascensus eius. Et introduxit me ad por- 35
tam, quæ respiciebat ad Aquilonem: & mẽ-
sus est secundum mensuras superiores. *
Thalamum eius, et frontem eius, et vesti- 36
bulum eius, et fenestras eius per circuitũ,
longitudine quinquaginta cubitorum, et
latitudine vigintiquinque cubitorum. *Et 37
vestibulum eius respiciebat ad atrium exte-
rius : et cælatura palmarum in fronte eius
hinc, et inde : et in octo gradibus ascensus
eius. * Et per singula gazophylacia ostium 38
in frontibus portarum : ibi lauabunt holo- F
caustum. *Et in vestibulo portæ, duæ men- 39
sæ hinc, et duæ mensæ inde : vt immoletur
super eas holocaustum, et pro peccato, et
pro delicto. Et ad latus exterius, quod ascẽ- 40
dit ad ostium portæ, quæ pergit ad Aquilo-
nem, duæ mensæ : et ad latus alterum ante
vestibulum portæ, duæ mensæ. *Quatuor 41
mensæ hinc, et quatuor mensæ inde: per la-
tera portæ octo mensæ erant, super quas
immolabant. * Quatuor autem mensæ ad 42
holocaustum, de lapidibus quadris extru-
ctis: longitudine cubiti vnius, et dimidij: et
latitudine cubiti vnius, et dimidij: et altitu-
dine cubiti vnius : super quas ponant vasa,
in quibus immolatur holocaustum, et vi-
ctima. * Et labia earum palmi vnius, resle- 43
xa intrinsecus per circuitum : super men-
sas autem carnes oblationis. * Et extra 44
portam interiorem, gazophylacia canto- G
rum in atrio interiori, quod erat in latere
portæ respicientis ad Aquilonem : et facies
eorum contra viam Australem, vna ex late-
re portæ Orientalis, quæ respiciebat ad
viam Aquilonis. * Et dixit ad me : Hoc est 45
gazophylacium, quod respicit viam Meri-
dianam : sacerdotum erit, qui excubant in
custodijs templi. * Porrò gazophylacium, 46
quod respicit ad viam Aquilonis, sacerdo-
tum erit, qui excubant ad ministerium alta-
ris. isti sunt filij Sadoc, qui acceduut de fi-
lijs Leui ad Dominum, vt ministrent ei. *Et 47
mensus est atrium longitudine centum cu-
bitorum, et latitudine centum cubitorum
per quadrum: et altare ante faciem templi.
Et introduxit me in vestibulum templi : et 48
mensus est vestibulum quinq; cubitis hinc,
et quinque cubitis inde: et latitudinem por-
tæ trium cubitorum hinc, et trium cubito-
rum inde. *Longitudinem autem vestibuli 49
viginti cubitorum, et latitudinem, et vnde-
cim cubitorum, et octo gradibus ascende-
batur ad eam. Et columnæ erant in fronti-
bus ; vna hinc, et altera inde.

CAP. XLI.

*Dispositio reædificandi templi iuxta partes sin-
gulas.*

1 ET introduxit me in templum, et men-
A sus est frontes, sex cubitos latitudinis
hinc, et sex cubitos latitudinis inde, latitu-
2 dinem tabernaculi. * Et latitudo portæ, de-
cem cubitorum erat : et latera portæ quin-
que cubitis hinc, et quinque cubitis inde :
et mensus est longitudinem eius quadra-
ginta cubitorum, et latitudinem viginti cu-
3 bitorum. * Et introgressus intrinsecus men-
sus est in fronte portæ duos cubitos: et por-
tam, sex cubitorum: et latitudinem portæ,
4 septem cubitorum. *Et mensus est longitu-
dinem eius viginti cubitorum, et latitudinẽ
eius viginti cubitorum ante faciem templi:
et dixit ad me Hoc est sanctum sanctorum.
5 Et mensus est parietem domus sex cubito-
rum: et latitudinem lateris quatuor cubito-
6 rum vndique per circuitum domus. *Late-
ra autem, latus ad latus, bis triginta tria: et
erant eminentia, quæ ingrederentur per
parietẽ domus, in lateribus per circuitum,
vt continerent, et non attingerent parietem
7 templi. *Et platea erat in rotundum, ascen-
B dens sursum per cochleam, et in cœnacu-
lum templi deferebat per gyrum : idcirco
latius erat templum in superioribus, et sic
de inferioribus ascendebatur ad superiora
8 in medium. * Et vidi in domo altitudinem
per circuitum, fundata latera ad mensuram
9 calami sex cubitorum spacio : * Et latitudi-
nem per parietem lateris forinsecus quin-
que cubitorum : et erat interior domus in
10 lateribus domus. *Et inter gazophylacia
latitudinem viginti cubitorum, in circuitu
11 domus vndique, *Et ostium lateris ad ora-
tionem : ostium vnum ad viam Aquilonis,
et ostium vnum ad viam Australem: et lati-
tudinem loci ad orationem quinque cubi-
12 torum in circuitu. Et ædificium, quod erat
separatum, versumque ad viam respicien-
tem ad mare, latitudinis septuaginta cubi-
torum: paries autem ædificij, quoque cubi-
torum latitudinis per circuitum : et longi-
13 tudo eius nonaginta cubitorum. * Et men-
C sus est domus longitudinem, centum cubi-
torum : et quod separatum erat ædificium,
et parietes eius, longitudinis centum cubi-
14 torum. * Latitudo autem ante faciem do-
mus, et eius, quod erat separatum contra
15 Orientem, centum cubitorum. *Et mensus
est longitudinem ædificij contra faciẽ eius,
quod erat separatum ad dorsum: et thecas ex
vtraque parte centum cubitorum; et tem-
16 plum interius, et vestibula atrij. * Limina,
et fenestras obliquas, et thecas in circuitu
per tres partes, contra vniuscuiusque li-
men,

men, ſtratumque lignum per gyrum in circuitu: terra autem vſque ad feneſtras, & feneſtræ clauſæ ſuper oſtia. * Et vſque ad do- 17
mum interiorem, & forinſecus per omnem parietem in circuitu intrinſecus, & foriuſecus, ad menſuram. * Et fabrefacta cherubim, & palmæ: & palma inter cherub, & 18
cherub, duaſque facies habebat cherub. * Faciem hominis iuxta palmam ex hac par- 19
te, & faciem leonis iuxta palmam ex alia parte, expreſſam per omnem domum in circuitu. * De terra vſque ad ſuperiora por- 20
tæ, cherubim, & palmæ cælatæ erant in pariete templi. * Limen quadrangulum, & fa- 21
cies ſanctuarij, aſpectus contra aſpectum. Altaris lignei trium cubitorum altitudo: & 22
longitudo eius duorum cubitorum; & anguli eius, & longitudo eius, & parietes eius lignei. Et locutus eſt ad me: Hæc eſt menſa coram Dño. * Et duo oſtia erant in templo, 23
& in ſanctuario. * Et in duobus oſtijs ex 24
vtraque parte bina erant oſtiola, quæ in ſe inuicem plicabantur: bina enim oſtia erant ex vtraque parte oſtiorum. * Et cælata erant 25
in ipſis oſtijs templi cherubim, & ſculpturę palmarum, ſicut in parietibus quoque expreſſæ erant: quam ob rem, & groſſiora erant ligna in veſtibuli fronte forinſecus. * Super quæ feneſtræ obliquæ, & ſimilitudo 26
palmarum hinc, atque inde in humerulis veſtibuli, ſecundum latera domus, latitudinemque parietum.

CAP XLII.

De gazophilacijs, cæteriſque quæ ad ſacrorum vſum pertinent reædificandi.

ET eduxit me in atrium exterius per viã 1
ducentem ad Aquilonem, & introduxit me in gazophylacium, quod erat contra A
ſeparatam ædificium, & contra ædem vergentem ad Aquilonem. * In facie longitudi- 2
dinis, centum cubitos oſtij Aquilonis, & latitudinis quinquaginta cubitos. Contra vi- 3
ginti cubitos atrij interioris, & contra pauimentum ſtratum lapide atrij exterioris, vbi erat porticus iuncta porticus triplici. * Et ante gazophylacia deambulatio decem 4
cubitorum latitudinis, ad interiora reſpiciens viæ cubiti vnius. Et oſtia eorum ad Aquilonem: Vbi erant gazophylacia in ſu- 5
perioribus humiliora: quia ſupportabant porticus, quæ ex illis eminebant de inferioribus, & de medijs ædificij. * Triplega enim 6
erant, & non habebant columnas, ſicut erant columnæ atriorum: propterea eminebant de interioribus, & de medijs à terra B
cubitis quinquaginta. Et peribolus exterior 7
ſecundũ gazophylacia, quę erãt in via atrij exterioris ante gazophylacia: longitudo eius quinquaginta cubitorum. * Qua lon- 8
gitudo erat gazophylaciorum atrij exterioris, quinquaginta cubitorum: & longitudo
9 ante faciem templi, centum cubitorum. Et erat ſubter gazophylacia hæc introitus ab Oriente ingredientium in ea de atrio exte-
10 riori. In latitudine periboli atrij, quod erat contra viam Orientalem, in faciem ædificij ſeparati, & erant ante ædificium gazophy-
11 lacia. * Et via ante faciem eorum, iuxta ſiC militudinem gazophylaciorum, quæ erant in via Aquilonis: ſecundum longitudinem eorum, ſic & latitudo eorum; & omnis introitus eorum, & ſimilitudines, & oſtia eo-
12 rum. * Secundum oſtia gazophylaciorum, quæ erant in via reſpiciente ad Notum: oſtium in capite viæ: quæ via erat ante veſtibulum ſeparatum per viam Orientalem in-
13 gredientibus. * Et dixit ad me: Gazophylacia Aquilonis, et gazophylacia Auſtri, quæ ſunt ante ædificium ſeparatum: hæc ſunt gazophylacia ſancta: in quibus veſcuntur ſacerdotes, qui appropinquant ad Dominum in ſancta ſanctorum, ibi ponent ſancta ſanctorum, & oblationem pro peccato, & pro delicto: locus enim
14 ſanctus eſt. * Cum autem ingreſſi fuerint ſacerdotes, non egredientur de ſanctis in atrium exterius: & ibi reponent veſtimenta ſua, in quibus miniſtrant, quia ſancta ſunt: veſtientur que veſtimentis alijs, & ſic pro-
15 cedent ad populum. * Cumque compleſſet menſuras domus interioris, eduxit me per viam portæ, quæ reſpiciebat ad viam O-D rientalem: & menſus eſt eam vndique per
16 circuitum. * Menſus eſt autem contra ventum Orientalem calamo menſuræ, quingentos calamos in calamo menſuræ per cir-
17 cuitum. Et menſus eſt contra ventum Aquilonis quingẽtos calamos in calamo menſu-
18 ræ per gyrum. Et ad ventum Auſtralẽ menſus eſt quingentos calamos in calamo men-
19 ſurę per circuitum. Et ad ventum Occidentalem menſus eſt quingentos calamos in
20 calamo menſuræ. * Per quatuor ventos menſus eſt murum eius vndique per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum, & latitudinem quingentorum cubitorum, diuidentem inter ſanctuarium, & vulgi locum.

CAP. XLIII.

Gloria Domini apparente audit propheta, quod filij Iſrael non amplius polluent nomen Domini, & quæ ſint menſura altaris, ac ſacrificia ad ipſum ſeptem diebus expiandum.

ET duxit me ad portam, quæ reſpiciebat 1
A ad viam Orientalem. * Et ecce gloria 2
Dei Iſrael ingrediebatur per viam Orientalem: & vox erat ei, quaſi vox aquarum multarum, & terra ſplendebat à maieſtate eius,

eius. *Et vidi visionem, secundum speciem, 3
quam videram, quando venit, vt disperde-
Sup.9. 8.1. ret ciuitatem : & species secundum aspe-
Sup.1. 8.1. ctum, quem videram iuxta fluuium Cho-
bar: & cecidi super faciem meam. *Et maie- 4
stas Domini ingressa est templum per viam
portæ, quæ respiciebat ad Orientem. * Et 5
eleuauit me spiritus, & introduxit me in
atrium interius: & ecce repleta erat gloria
Domini domus. * Et audiui loquentem ad 6
me de domo, & vir, qui stabat iuxta me, *
Dixit ad me: Fili hominis, locus solij mei, 7
& locus vestigiorum pedum meorum, vbi
habito in medio filiorum Israel in æternũ:
& non polluent vltra domus Israel nomen
sanctum meum, ipsi & reges eorum in for-
nicationibus suis, & in ruinis regum suo-
rum, & in excelsis. * Qui fabricati sunt li- 8
men suum iuxta limen meum, & postes
suos iuxta postes meos: & murus erat inter
me, & eos: polluerunt nomen sanctum
meum in abominationibus, quas fecerunt:
propter quod consumpsi eos in ira mea. *
Nunc ergo repellant procul fornicationem 9
suam, & ruinas regum suorum à me: & ha-
bitabo in medio eorum semper. *Tu autem 10
fili hominis ostende domui Israel templum,
et confundantur ab iniquitatibus suis, &
metiantur fabricam: Et erubescant ex om- 11
nibus, quæ fecerunt: Figuram domus, & fa-
bricæ eius exitus, & introitus, & omnem
descriptionem eius, & vniuersa præcepta
eius, cunctumque ordinem eius, et omnes
leges eius ostende eis, & scribes in oculis
eorum: vt custodiant omnes descriptiones
eius, & præcepta illius, & faciant ea: * Ista 12
est lex domus in summitate montis: Omnis
finis eius in circuitu, sanctum sanctorum
est: hæc est ergo lex domus. * Istæ autem 13
mensuræ altaris in cubito verissimo, qui ha-
bebat cubitum, & palmis: in sinu eius erat
cubitus, et cubitus in latitudine, et definitio
eius vsque ad labium eius, et in circuitu,
palmus vnus, hæc quoque erat fossa altaris.
Et de sinu terræ vsque ad crepidinem no- 14
tissimam duo cubiti, et latitudo cubiti
vnius: et à crepidine minore vsque ad cre-
pidinem maiorem quatuor cubiti, et latitu-
do cubiti vnius. *Ipse autem Ariel quatuor 15
cubitorum: & ab Ariel vsque ad sursum,
cornua quatuor. * Et Ariel duodecim 16
cubitorum in longitudine per duodecim
cubitos latitudinis: quadrangularum æquis
lateribus. *Et crepido quatuordecim cubi- 17
torum longitudinis, per quatuordecim cu-
bitos latitudinis in quatuor angulis eius: et
corona in circuitu eius dimidij cubiti, et
finis eius vnius cubiti per circuitum: gra-
dus autem eius versi ad Orientem. Et dixit 18
ad me: Fili hominis, hæc dicit Dominus
Deus: Hi sunt ritus altaris, in quacunque
die fuerit fabricatum; vt offeratur super il-
lud holocaustum, & effundatur sanguis. *
19 Et dabis Sacerdotibus, et Leuitis, qui sunt
F de semine Sadoc, qui accedunt ad me, ait
Dominus Deus, vt offerant mihi vitulum
20 de armento pro peccato. * Et assumens de
sanguine eius, pones super quatuor cornua
eius, et super quatuor angulos crepidinis,
et super coronam in circuitu: et mundabis
21 illud, et expiabis. * Et tolles vitulum, qui
oblatus fuerit pro peccato: et combures
eum in separato loco domus extra sanctua-
22 rium. *Et in die secunda offeres hircum ca-
prarum immaculatum pro peccato: et ex-
piabunt altare, sicut expiauerunt in vitulo.
23 Cumque compleueris expians illud, offe-
G res vitulum de armento immaculatum, et
24 arietem de grege immaculatum. Et offeres
eos in conspectu Domini: et mittent sacer-
dotes super eos sal, et offerent eos in holo-
25 caustum Domino. * Septem diebus facies
hircum pro peccato quotidie: et vitulum
de armento, et arietem de pecoribus, im-
26 maculatos offerent. *Septem diebus expia-
bunt altare, et mundabunt illud: et imple-
27 bunt manum eius. Expletis autem diebus,
in die octaua, et vltra, facient sacerdotes
super altare holocausta vestra, et quæ pro
pace offerunt: et placatus ero vobis, ait Do-
minus Deus.

CAP. XLIV.

Porta sanctuarij clausa, qua solus Deus ingreditur: incircumcisi carne, & corde non ingredientur sanctuarium, nec Leuita, qui idola secuti sunt, sed hi ministri domus erunt: filij autem Sadoc sacerdotes ingredientur, & horum leges ponuntur.

ET conuertit me ad viam portæ sanctua-
A rij exterioris, quæ respiciebat ad Orie-
2 tem: et erat clausa: *Et dixit Dominus ad
me: Porta hæc clausa erit: non aperietur, et
vir non transibit per eam: quoniam Domi-
nus Deus Israel ingressus est per eam, erit-
3 que clausa * Principi. Princeps ipse sedebit
in ea, vt comedat panem coram Domino:
per viam portæ vestibuli ingredietur, et
4 per viam eius egredietur. * Et adduxit me
per viam portæ Aquilonis in conspectu do-
5 mus: et vidi, et ecce impleuit gloria Domi-
ni domum Dñi: et cecidi in faciem meam. *
Et dixit ad me Dñs: Fili hominis pone cor
tuum, et vide oculis tuis: et auribus tuis
audi omnia, quæ ego loquor ad te de vni-
uersis cæremonijs domus Domini, et de
cunctis legibus eius: et pones cor tuum in
vijs templi per omnes exitus sanctuarij. *
6 Et dices ad exasperantem me domum Is-
rael: Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiant
vobis omnia scelera vestra domus Israel: *

Eo quod inducitis filios alienos incircumciſos corde, & incircumciſos carne, vt ſint in ſanctuario meo, & polluant domum meam: & offertis panes meos, adipem, & ſanguinem: & diſſoluitis pactum meum in omnibus ſceleribus veſtris. * Et non ſeruaſtis præcepta ſanctuarij mei: & poſuiſtis cuſtodes obſeruationum mearum in ſanctuario meo vobiſmetipſis. * Hæc dicit Dominus Deus: Omnis alienigena, incircumciſus corde, & incircumciſus carne, non ingredietur ſanctuarium meum, omnis filius alienus, qui eſt in medio filiorum Iſrael. * Sed & Leuitæ, qui de longè receſſerunt à me in errore filiorum Iſrael, & errauerunt à me poſt idola ſua, & portauerunt iniquitatem ſuam; * Erunt in ſanctuario meo ęditui, & ianitores portarum domus, & miniſtri domus: ipſi mactabunt holocauſta, & victimas populi: & ipſi ſtabunt in conſpectu eorum, vt miniſtrent eis. * Pro eo, quod miniſtrauerunt illis in conſpectu idolorum ſuorum, & facti ſunt domui Iſrael in offendiculum iniquitatis: idcircò leuaui manum meam ſuper eos, ait Dominus Deus, & portabunt iniquitatem ſuam: * Et non appropinquabunt ad me, vt ſacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne ſanctuarium meum iuxta ſancta ſanctorum: ſed portabunt confuſionem ſuam, & ſcelera ſua, quæ fecerunt. * Et dabo eos ianitores domus in omni miniſterio eius, & in vniuerſis, quę fient in ea. * Sacerdotes autem, & Leuitę filij Sadoc, qui cuſtodierunt cæremonias ſanctuarij mei, cum errarent filij Iſrael à me, ipſi accedent ad me, vt miniſtrent mihi: & ſtabunt in conſpectu meo, vt offerant mihi adipem, & ſanguinem, ait Dominus Deus. * Ipſi ingredientur ſanctuarium meum, & ipſi accedent ad mensam meam, vt miniſtrent mihi, & cuſtodiant cęremonias meas. * Cumque ingredientur portas atrij interioris, veſtibus lineis induentur: nec aſcendet ſuper eos quidquam laneum, quando miniſtrant in portis atrij interioris, & intrinſecus. * Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum, & ſeminalia linea erunt in lumbis eorum, & non accingentur in ſudore. * Cumque egredientur atrium exterius ad populum, exuent ſe veſtimentis ſuis, in quibus miniſtrauerant, & reponent ea in gazophylacio ſanctuarij, & veſtient ſe veſtimentis alijs, & non ſanctificabunt populum in veſtibus ſuis. Caput autem ſuum non radent, neque comam nutrient: ſed tondentes attondent capita ſua. * Et vinum non bibet omnis ſacerdos, quando ingreſſurus eſt atrium interius. Et viduam, & repudiatam non accipient vxores, ſed virgines de ſemine domus Iſrael: ſed & viduam, quæ fuerit vidua à ſacerdote, accipient. * Et populum meum docebunt quid ſit inter ſanctum, & pollutum, & inter mundum, & immundum oſtendent eis. * Et cum fuerit controuerſia, ſtabunt in iudicijs meis, & iudicabunt: leges meas, & præcepta mea in omnibus ſolemnitatibus meis cuſtodient, & Sabbata mea ſanctificabunt. * Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluantur, niſi ad patrem, & matrem, & filium, & filiam, & fratrem, & ſororem, quæ alterum virum non habuerit: in quibus contaminabuntur. * Et poſtquam fuerit emundatus, ſeptem dies numerabuntur ei. Et in die introitus ſui in ſanctuarium ad atrium interius, vt miniſtret mihi in ſanctuario, offeret pro peccato ſuo, ait Dominus Deus. * Non erit autem eis hæreditas, ego hæreditas eorum: & poſſeſſionem non dabitis eis in Iſrael, ego enim poſſeſſio eorum. * Victimam, & pro peccato, & pro delicto ipſi comedent: & omne votum in Iſrael ipſorum erit. * Et primitiua omnium primogenitorum, & omnia libamenta ex omnibus, quæ offeruntur, ſacerdotum erunt: & primitiua ciborum veſtrorum dabitis ſacerdoti, vt reponat benedictionem domui tuæ. * Omne morticinum, & captum à beſtia de auibus, & de pecoribus non comedent Sacerdotes.

Deut. 18. c. 1. Num. 18. c. 10.

Exod. 3. d. 29.

Leuit. 6. 8.

CAP. XLV.

In terræ diuiſione, ſeparatis Domino primitijs, aſſignanda eſt certa portio ſacerdotibus, Leuitis, ciuitati, ac principi: ſeruandaque æquitas in ponderibus, menſuris, primitijs & ſacrificijs: quæ ſacrificia offerentur primo, ac ſeptimo die primi menſis, & in ſolemnitatibus Paſchæ, ac Tabernaculorum.

1 CVmque coeperitis terram diuidere ſorA titò, ſeparate primitias Domino, ſanctificatum de terra, longitudine vigintiquinque milia, & latitudine decem millia: ſanctificatum erit in omni termino eius
2 per circuitum. * Et erit ex omni parte ſanctificatum quingentos per quingentos, quadrifariam per circuitum: & quinquaginta cubitis in ſuburbana eius per gyrum,
3 Et à menſura iſta menſurabis longitudinem vigintiquinque millium, & latitudinem decem millium, & in ipſo erit templum, ſanctumque ſanctorum. * SanctificaB
4 tum de terra erit ſacerdotibus miniſtris ſanctuarij, qui accedunt ad miniſterium Domini: & erit eis locus in domos, & in
5 ſanctuarium ſanctitatis. * Vigintiquinque autem millia longitudinis, & decem millia latitudinis, erunt Leuitis, qui miniſtrat domui:

mui: ipſi poſſidebunt viginti gazophylacia.
* Et poſſeſſionem ciuitatis dabitis quinque 6
millia latitudinis, & longitudinis viginti-
quinque millia, ſecundum ſeparationem ſanctuarij, omni domui Iſrael. * 7
Princip quoque hinc, & inde in ſeparationem ſanctuarij, & in poſſeſſionem ciuitatis, contra faciem ſeparationis ſanctuarij, & contra faciem poſſeſſionis vrbis: à latere Maris vſque ad Mare, & à latere Orientis, vſque ad Orientem: Longitudinis autem iuxta vnamquamque partem à termino Occidentali vſque ad terminum Orientalem. * De terra erit ei poſſeſſio in Iſrael: & non depopulabuntur vltra principes populum meum: ſed terram dabunt domui Iſrael ſecundum tribus eorum. * Hæc dicit Dominus Deus: Suffi- 9
ciat vobis principes Iſrael: iniquitatem, & rapinas intermittite, & iudicium, & iuſtitiam facite, ſeparate confinia veſtra à populo meo, ait Dominus Deus. * Statera iuſta, & ephi iuſtum, & batus iuſtus 10
erit vobis. * Ephi, & batus æqualia, & 11
vnius menſuræ erunt: vt capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori ephi: iuxta menſuram cori erit æqua libratio eorum. * Siclus autem viginti 12
obolos habet. Porrò viginti ſicli, & viginticinquinque ſicli, & quindecim ſicli, mnam faciunt. * Et hæ ſunt primitiæ, 13
quas tolletis: ſextam partem ephi de coro frumenti, & ſextam partem ephi de coro hordei. * Menſura quoque olei, batus 14
olei, decima pars cori eſt: & decem bati corum faciunt: quia decem bati implent corum. * Et arietem vnum de grege du- 15
centorum, de his quæ nutriunt Iſrael in ſacrificium, & in holocauſtum, & in pacifica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus. * Omnis populus terræ tene- 16
bitur primitijs his principi in Iſrael. * Et 17
ſuper principem erunt holocauſta, & ſacrificium, & libamina in ſolemnitatibus, & in Calendis, & in Sabbatis, & in vniuerſis ſolemnitatibus domus Iſrael: ipſe faciet pro peccato ſacrificium, & holocauſtum, & pacifica ad expiandum pro domo Iſrael. * Hæc dicit Dominus Deus: 18
In primo menſe, vna menſis, ſumes vitulum de armento immaculatum, & expiabis ſanctuarium. * Et tollet ſacerdos 19
de ſanguine, quod erit pro peccato: & ponet in poſtibus domus, & in quatuor angulis crepidinis altaris, & in poſtibus portæ atrij interioris. * Et ſic facies in ſe- 20
ptima menſis, pro vnoquoque, qui ignorauit, & errore deceptus eſt, & expiabis pro domo. * In primo menſe, quartade- 21
cima die menſis, erit vobis Paſchæ ſolemnitas: ſeptem diebus azyma comedentur.
Et faciet princeps in die illa pro ſe, & pro 22
vniuerſo populo terræ, vitulum pro peccato. * Et in ſeptem dierum ſolemnitate faciet holocauſtum Domino ſeptem vitulos, & ſeptem arietes immaculatos quotidie ſeptem diebus: & pro peccato 24
hircum caprarum quotidie. * Et ſacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem faciet: & olei hin per ſingula ephi. * 25
Septimo menſe, quintadecima die menſis, in ſolemnitate, faciet ſicut ſupra dicta ſunt per ſeptem dies; tam pro peccato, quàm pro holocauſto, & in ſacrificio, & in oleo.

Exod. 30. b. 15. Leu. 27. c. 25. Num. 3. g. 47.

CAPVT XLVI.

Porta ſolis Sabbatis, ac Calendis aperienda, & qua holocauſta his diebus offerat princeps, quam porta ipſe, aut populus templum ingredietur, vel egredietur: de ſponteneo, & quotidiano principis holocauſto: de ipſius donoſilijs, aut ſeruis dato: loca in quibus ſacerdotes coquant ſacrificia, & miniſtri victimas populi.

HÆc dicit Dominus Deus: Porta atrij 1
A interioris, quæ reſpicit ad Orientem, erit clauſa ſex diebus in quibus opus fit: die autem Sabbati aperietur, ſed 2
et in die Calendarum aperietur. * Et introibit princeps per viam veſtibuli portæ deforis, et ſtabit in limine portæ: et facient ſacerdotes holocauſtum eius, et pacifica eius: et adorabit ſuper limen portæ, et egredietur: porta autem non clau- 3
detur vſque ad veſperam. Et adorabit populus terræ ad oſtium portæ illius in Sabbatis, et in Calendis, coram Domino. * 4
Holocauſtum autem hoc offeret princeps B Domino; in die Sabbati ſex agnos immaculatos, et arietem immaculatum. * 5
Et ſacrificium ephi per arietem: in agnis autem ſacrificium, quod dederit manus eius: et olei hin per ſingula ephi. * In die 6
autem Calendarum vitulum de armento immaculatum: et ſex agni, et arietes immaculati erunt. * Et ephi per vitulum, 7
ephi quoque per arietem faciet ſacrificium: de agnis autem, ſicut inuenerit manus eius: et olei hin per ſingula ephi.
Cumque ingreſſus eſt princeps, per 8
C viam veſtibuli portæ ingrediatur, et per eandem viam exeat. * Et cum introibit po- 9
pulus terræ in conſpectu Domini in ſolemnitatibus: qui ingreditur per portam Aquilonis, vt adoret, egrediatur per viam portæ Meridianæ: porrò qui ingreditur per viam portæ Meridianæ, egrediatur per

viam

viam portæ Aquilonis: non reuertetur per viam portæ, per quam ingressus est, sed è regione illius egredietur. * Princeps au- 10
tem in medio eorum cum ingredientibus ingredietur, et cum egredientibus egredietur. * Et in nundinis, et in solemnita- 11
tibus erit sacrificium ephi per vitulum, et D
ephi per arietem: agnus autem erit sacrificium, sicut inuenerit manus eius: et olei hin per singula ephi. * Cum autem fece- 12
rit princeps spontaneum holocaustum, aut pacifica voluntaria Domino, aperietur ei porta, quæ respicit ad Orientem, et faciet holocaustum suum, et pacifica sua, sicut fieri solet in die sabbati: et egredietur, claudeturque porta postquam exierit. * Et agnum eiusdem anni immacula- 13
tum faciet holocaustum quotidie Domino semper mane faciet illud. * Et faciet sacri- 14
ficium super eo cata mane mane sextam E
partem ephi, et de oleo tertiam partem hin, vt misceatur similæ: sacrificium Domino legitimum, iuge atque perpetuum. * Fa- 15
ciet agnum, et sacrificium, et oleum cata mane mane: holocaustum sempiternum. Hæc dicit Dominus Deus: Si dederit prin- 16
ceps donum alicui de filijs suis: hæreditas eius, filiorum suorum erit, possidebunt eam hæreditariè. * Si autem dederit 17
legatum de hæreditate sua vni seruorum F
suorum, erit illius vsque ad annum remissionis, et reuertetur ad principem: hæreditas autem eius, filijs eius erit. * Et non 18
accipiet princeps de hæreditate populi per violentiam, et de possessione eorum: sed de possessione sua hæreditatem dabit filijs suis: vt non dispergatur populus meus vnusquisque à possessione sua. * Et intro- 19
duxit me per ingressum, qui erat ex latere portæ, in gazophylacia sanctuarij ad sacerdotes, quæ respiciebant ad Aquilonem: et erat ibi locus vergens ad Occidentem. * Et dixit ad me: Iste est locus 20
vbi coquent sacerdotes pro peccato, et pro G
delicto: vbi coquent sacrificium, vt non efferant in atrium exterius, et sanctificetur populus. * Et eduxit me in atrium ex- 21
terius, et circumduxit me per quatuor angulos atrij: et ecce atriolum erat in angulo atrij, atriola singula per angulos atrij. In quatuor angulis atrij atriola dispositа, 22
quadraginta cubitorum per longum, et triginta per latum: mensuræ vnius quatuor erant. * Et paries per circuitum ambiens 23
quatuor atriola: et culinæ fabricatæ erant subter porticus per gyrum. * Et dixit ad 24
me: Hæc est domus culinarum, in qua coquent ministri domus Domini victimas populi.

CAP. XLVII.

Aqua subter limen domus egredientes, & in latus templi dextrum descendentes efficiuntur torrens, qui tandem non potest transuadari, & sanat omnia ad quæ pertigerit, habens pisces & arbores fructiferas: termini terræ sanctæ, quæ duodecim tribubus Israel, & aduenis dividenda est.

1 ET conuertit me ad portam domus, &
A ecce aquæ egrediebantur subter limen domus ad Orientem: facies enim domus respiciebat ad Orientem: aquæ autem descendebant in latus templi dextrum
2 ad Meridiem altaris. * Et eduxit me per viam portæ Aquilonis, & conuertit me ad viam foras portam exteriorem, viam quæ respiciebat ad Orientem: & ecce aquæ
3 redundantes à latere dextro. * Cum egrederetur vir ad Orientem, qui habebat funiculum in manu sua, & mensus est mille cubitos: & traduxit me per aquam vsque ad
4 talos. * Rursumque mensus est mille, & traduxit me per aquam vsque ad
5 genua: * Et mensus est mille, & traduxit me per aquam vsque ad renes. Et mensus est mille, torrentem, quem non potui pertransire: quoniam intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non poterat
6 transuadari. * Et dixit ad me: Certè vidisti fili hominis. Et eduxit me, & con-
B uertit ad ripam torrentis. * Cumque me
7 conuertissem, ecce in ripa torrentis ligna
8 multa nimis ex vtraque parte. * Et ait ad me: Aquæ istæ, quæ egrediuntur ad tumulos fabuli Orientalis, & descendunt ad plana deserti, intrabunt mare, & exi-
9 bunt, & sanabuntur aquæ. * Et omnis anima viuens, quæ serpit, quocumque venerit torrens, viuet: & erunt pisces multi satis postquam venerint illuc aquæ istæ, & sanabuntur, & viuens omnia,
10 ad quæ venerit torrens. * Et stabunt super illas piscatores, ab Engadi vsque ad Engallim siccatio sagenarum erit: plurimæ species erunt piscium eius, sicut pisces maris magni, multitudinis nimiæ. *
11 In littoribus autem eius, & in palu-
C stribus non sanabuntur, quia in salinas
12 dabuntur. * Et super torrentem orietur in ripis eius ex vtraque parte omne lignum pomiferum: non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus eius: per singulos menses afferet primitiua, quia aquæ eius de sanctuario egredientur: & erunt fructus eius in cibum, & folia eius ad
13 medicinam. * Hæc dicit Dominus Deus: Hic est terminus, in quo possidebitis

terram

terram in duodecim tribubus Iſrael : quia Ioſeph duplicem funiculum habet. *Poſſidebitis autem eam ſinguli æquè, vt frater ſuus ; ſuper quam leuaui manum meam, vt darem patribus veſtris: & cadet terra hæc vobis in poſſeſſionem. * Hic eſt autem terminus terræ : ad plagam Septentrionalem, à mari magno via Hethalon, venientibus Sedada, * Emath, Berotha, Sabarim, quæ eſt inter terminum Damaſci, & confinium Emath, domus Tichon, quæ eſt iuxta terminum Auran. * Et erit terminus à mari vſque ad atrium Enon terminus Damaſci, & ab Aquilone ad Aquilonem : terminus Emath plaga Septentrionalis. * Porrò plaga Orientalis de medio Auran, & de medio Damaſci, & de medio Galaad, & de medio terræ Iſrael, Iordanis diſtermi-nans ad mare Orientale, metiemini etiam D plagam Orientalem. * Plaga autem auſtralis meridiana à Thamar vſque ad aquas contradictionis Cades : & torrens vſque ad mare magnum : & hæc eſt plaga ad Meridiem auſtralis. * Et plaga Maris, mare magnum à confinio per directum, donec venias Emath: hæc eſt plaga Maris. * Et diuidetis terram iſtam vobis per tribus Iſrael : * Et mittetis eam in hæreditatem vobis, & aduenis, qui acceſſerint ad vos, qui genuerint filios in medio veſtrum : & erunt vobis ſicut indigenæ inter filios Iſrael : vobiſcum diuident poſſeſſionem in medio tribuum Iſrael. * In tribu autem quacumque fuerit aduena, ibi dabitis poſſeſſionem illi, ait Dominus Deus.

CAP. XLVIII.

Diuiſio terra ſancta in duodecim tribus ; vbi ſunt primitiæ, & ſanctuarium: locus Sacerdotum, ac Leuitarum: menſura ciuitatis in quadro cum ſuburbanis: poſſeſſio principis: & duodecim porta ciuitatis iuxta duodecim tribus.

ET hæc nomina tribuum à finibus Aquilonis iuxta viam Hethalon pergentibus Emath, atrium Enan terminus Damaſci ad Aquilonem iuxta viam Emath. Et erit ei plaga Orientalis Mare: Dan vna. * Et ſuper terminum Dan, à plaga Orientali, vſque ad plagam Maris, Aſer vna. * Et ſuper terminum Aſer, à plaga Orientali vſque ad plagam Maris, Nephthali vna. * Et ſuper terminum Nephthali, à plaga Orientali, vſque ad plagam Maris, Manaſſe vna. * Et ſuper terminum Manaſſe, à plaga Orientali, vſque ad plagam Maris, Ephraim vna. * Et ſuper terminum Ephraim, à plaga Orientali, vſque ad plagam Maris, Ruben vna. * Et ſuper terminum Ruben, à plaga Orientali, vſque ad plagam Maris, Iuda vna. * Et ſuper terminum Iuda, à plaga Orientali vſque ad plagam Maris, erunt primitiæ, quas ſeparabitis, vigintiquinque millibus latitudinis, & longitudinis, ſicuti ſingulæ partes à plaga Orientali vſque ad plagam Maris, & erit ſanctuarium in medio eius. * Primitiæ, quas ſeparabitis Domino: longitudo vigintiquinque millibus, & latitudo decem millibus. * Hæ autem erunt primitiæ ſanctuarij ſacerdotum : ad Aquilonem longitudinis vigintiquinque millia, & ad Mare latitudinis decem millia, ſed & ad Orientem latitudinis decem millia, & ad Meridiem longitudinis vigintiquinque millia : & erit ſanctuarium Domini in medio eius. * Sacerdotibus ſanctuarium erit de filijs Sadoc, qui cuſtodierunt cæremonias meas, & non erraverunt cum errarent filij Iſrael, ſicut erraverunt, & Leuitæ. * Et erunt eis primitiæ de primitijs terræ ſanctum ſanctorum, iuxta terminum Leuitarum. * Sed & Leuitis ſimiliter iuxta fines ſacerdotum vigintiquinque millia longitudinis, & latitudinis decem millia. Omnis longitudo viginti, & quinque millium, & latitudo decem millium. * Et non venundabunt ex eo, neque mutabunt, neque transferentur primitiæ terræ, quia ſanctificatæ ſunt Domino. * Quinque millia autem, quæ ſuperſunt in latitudine per vigintiquinque millia, profana erunt vrbis in habitaculum, & in ſuburbana : & erit ciuitas in medio eius. Et hæ menſuræ eius: ad plagam Septentrionalem quingenta, & quatuor millia: & ad plagam Meridianam, quingenta & quatuor millia: & ad plagam Orientalem, quingenta & quatuor millia: & ad plagam Occidentalem, quingenta & quatuor millia. * Erunt autem ſuburbana ciuitatis ad Aquilonem ducenta quingenta, & ad Meridiem ducenta quinquaginta, & ad Orientem ducenta quinquaginta, & ad Mare ducenta quinquaginta. * Quod autem reliquum fuerit in longitudine ſecundum primitias ſanctuarij, decem millia in Orientem, & decem millia in Occidentem, erunt ſicut primitiæ ſanctuarij: & erunt fruges eius in panes his, qui ſeruiunt ciuitati. * Seruientes autem ciuitati, operabuntur ex omnibus tribubus Iſrael. * Omnes primitiæ vigintiquinque millium, per vigintiquinque millia in qua-

quadrum, ſeparabuntur in primitias ſanctuarij, & in poſſeſſionem ciuitatis. * Quod autem reliquum fuerit, principis 21
erit ex omni parte primitiarum ſanctuarij, & poſſeſſionis ciuitatis è regione viginti quinque millium primitiarum vſque ad terminum Orientalem: ſed & ad Mare, è regione viginti quinque millium vſque ad terminum Maris, ſimiliter in partibus principis erit: & erunt primitiæ ſanctuarij, & ſanctuarium templi in medio eius. * De poſſeſſione autem Leuitarum, 22
& de poſſeſſione ciuitatis in medio partium principis: erit inter terminum Iuda, & inter terminum Beniamin, & ad principem pertinebit. * Et reliquis tribubus: 23
A plaga Orientali vſque ad plagam Occidentalem, Beniamin vna. * Et contra ter- 24
minum Beniamin, à plaga Orientali vſque ad plagam Occidentalem, Simeon D
vna. * Et ſuper terminum Simeonis, à 25
plaga Orientali vſque ad plagam Occidentalem, Iſſachar vna. * Et ſuper termi- 26
num Iſſachar, à plaga Orientali vſque ad plagam Occidentalem, Zabulon vna. * Et ſuper terminum Zabulon, à plaga 27
Orientali vſque ad plagam Maris, Gad
28 vna. * Et ſuper terminum Gad, ad plagam Auſtri in Meridie: & erit finis de Thamar, vſque ad aquas contradictionis Cades, hæreditas contra mare magnum.
29 * Hæc eſt terra, quam mittetis in ſortem tribubus Iſrael: & hæ partitiones earum
30 ait Dominus Deus. * Et hi egreſſus ciE uitatis: A plaga Septentrionali quingen-
31 tos, & quatuor millia menſurabis. * Et portæ ciuitatis ex nominibus tribuum Iſrael, portæ tres à Septentrione, porta Ruben vna, porta Iuda vna, porta Leui vna.
32 * Et ad plagam Orientalem, quingentos & quatuor millia: & portæ tres, porta Ioſeph vna, porta Beniamin vna,
33 porta Dan vna. * Et ad plagam Meridianam, quingentos & quatuor millia metieris: & portæ tres, porta Simeonis vna, porta Iſſachar vna, porta Zabulon
34 vna. * Et ad plagam Occidentalem, quingentos & quatuor millia, & portæ eorum tres, porta Gad vna, porta Aſer vna, porta
35 Nephtali vna. * Per circuitum, decem & octo millia: & nomen ciuitatis ex illa die, Dominus ibidem.

PRO-

by Google

Cumque eis locutus fuiſſet rex, non ſunt 19
inuenti tales de vniuerſis, vt Daniel, Ana-
nias, Miſael, & Azarias: & ſteterunt in con-
ſpectu Regis. *Et omne verbum ſapientiæ, 20
& intellectus, quod ſciſcitatus eſt ab eis
Inf.6.g.18. Rex, inuenit in eis decuplum, ſuper cun-
ctos ariolos, & magos, qui erant in vniuer-
ſo regno eius. * Fuit autem Daniel vſque 21
ad annum primum Cyri regis.

CAP. II.

*Cum ſapientes Chaldæi ſomnium Nabuchodo-
noſor coniectare non potuerint, interimuntur
omnes interimi, erauſi Danieli reuelatum
eſt myſterium, qui regi aperit ſomnium ipſius
de magna quadam ſtatua, eiuſque declara-
tionem de quatuor regnis, quo facto Nabu-
chodonoſor Danielem adorauit, & hoſtias,
ac incenſum illi præcipit offerri, confi-
tens Dominum Deum, & exaltans Da-
nielem.*

IN anno ſecundo regni Nabuchodono- 1
ſor, vidit Nabuchodonoſor ſomnium, & A
conterritus eſt ſpiritus eius, & ſomnium
eius fugit ab eo. * Præcepit autem rex, vt 2
conuocarentur arioli, & magi, & malefici,
& Chaldæi, vt indicarent regi ſomnia ſua:
qui cum veniſſent, ſteterunt coram rege. *
Et dixit ad eos rex: Vidi ſomnium, & men- 3
te confuſus ignoro quid viderim. *Reſpon- 4
derunt que Chaldæi regi Syriacè: Rex in
ſempiternum viue: dic ſomnium ſeruis
tuis, & interpretationem eius indicabi-
mus. *Et reſpondens rex ait Chaldæis: Ser- 5
mo receſſit à me: niſi indicaueritis mihi
ſomnium, & coniecturam eius, peribitis
vos, & domus veſtræ publicabuntur. * Si 6
autem ſomnium, & coniecturam eius nar-
rauerit is, præmia, & dona, & honorē mul-
tum accipietis à me: ſomnium igitur, & in-
terpretationem eius indicate mihi. *Reſpō- 7
derunt ſecundò, atque dixerunt: Rex ſom-
nium dicat ſeruis ſuis, & interpretationem
illius indicabimus. * Reſpondit rex, & ait: 8
Certè noui, quod tempus redimitis, ſcien-
tes quod receſſerit à me ſermo. * Si ergo 9
ſomnium non indicaueritis mihi, vna eſt
de vobis ſententia, quod interpretationem
quoque fallacem, & deceptione plenam
compoſueritis, vt loquamini mihi donec
tempus pertranſeat. Somnium itaque dici-
te mihi, vt ſciam, quod interpretationem
quoque eius veram loquamini. * Reſpon- 10
dentes ergo Chaldæi coram rege dixerūt:
Nō eſt homo ſuper terram, qui ſermonem
tuum rex, poſſit implere: ſed neque regum
quiſquam magnus, & potens verbum hu-
iuſcemodi ſciſcitatur ab omni ariolo, &
mago, & Chaldæo. * Sermo enim, quem tu 11
quæris, rex, grauis eſt: nec reperietur quiſ-
quam, qui indice illum in conſpectu regis:
excepeis dijs quorum non eſt cum homini-
12 bus conuerſatio. *Quo audito, rex in furo-
re, & in ira magna præcepit, vt perirent
13 omnes ſapientes Babylonis. Et egreſſa ſen-
tentia, ſapientes interficiebantur: quære-
banturque Daniel, & ſocij eius, vt perirēt.
14 Tunc Daniel requiſiuit de lege atque ſen-
C tentia, ab Arioch principe militiæ regis, qui
egreſſus fuerat ad interficiendos ſapientes
15 Babylonis. *Et interrogauit eum, qui à re-
ge poteſtatem acceperat, quam ob cauſam
tam crudelis ſententia à facie regis eſſet
egreſſa. Cum ergo rem indicaſſet Arioch
16 Danieli, * Daniel ingreſſus rogauit regem,
vt tempus daret ſibi ad ſolutionem indicā-
17 dam regi. *Et ingreſſus eſt domum ſuam,
Ananiæque, & Miſaeli, & Azariæ ſocijs ſuis
18 indicauit negotium: *Et quærerent miſeri-
cordiam à facie Dei cœli ſuper ſacramento
iſto, & non perirent Daniel, & ſocij eius
19 cum cæteris ſapientibus Babylonis. *Tunc
Danieli myſterium per viſionem nocte re-
uelatum eſt: & benedixit Daniel Deum cœ-
20 li, * Et locutus ait: Sit nomen Dñi benedi-
ctum à ſæculo vſque in ſeculum: quia ſa-
21 pientia, & fortitudo eius ſunt. *Et ipſe mu-
D tat tempora, & ætates: transfert regna, at-
que conſtituit: dat ſapientiam ſapientibus,
& ſcientiam intelligentibus diſciplinam: *
22 Ipſe reuelat profunda, & abſcondita, &
nouit in tenebris conſtituta: & lux cum eo
23 eſt. *Tibi Deus patrum noſtrorum confi-
teor, teque laudo: quia ſapientiam, & for-
titudinem dediſti mihi: & nunc oſtendiſti
mihi, quæ rogauimus te, quia ſermonem
24 regis aperuiſti nobis. *Poſt hæc Daniel in-
greſſus ad Arioch, quem conſtituerat rex,
vt perderet ſapientes Babylonis, ſic ei locu-
tus eſt: Sapientes Babylonis ne perdas: in-
troduc me in conſpectu regis, & ſolutionē
25 regi narrabo. *Tunc Arioch feſtinus intro-
duxit Danielem ad regem, & dixit ei: In-
ueni hominem de filijs tranſmigrationis
26 Iuda, qui ſolutionem regi annuntiet. *Re-
ſpondit rex, & dixit Danieli, cuius nomen
erat Baltaſſar: Putaſne verè potes mihi in-
dicare ſomnium, quod vidi, & interpreta-
27 tionem eius? *Et reſpondens Daniel coram
rege, ait: Myſterium, quod rex interrogat,
E ſapientes, magi, arioli, & aruſpices nequeūt
28 indicare regi. * Sed eſt Deus in cœlo reue-
lans myſteria, qui indicauit tibi rex Nabu-
chodonoſor, quæ ventura ſunt in nouiſſi-
mis temporibus. Somnium tuum, & viſio-
nes capitis tui in cubili tuo huiuſcemodi
29 ſunt: Tu rex cogitare cœpiſti in ſtrato tuo,
quid eſſet futurum poſt hæc: & qui reuelat
myſteria, oſtendit tibi, quæ ventura ſunt. *
30 Mihi quoque non in ſapientia, quæ eſt in

me plus quam in cunctis viuentibus, sacramentum hoc reuelatum est : sed vt interpretatio regi manifesta fieret, & cogitationes mentis tuæ facies. * Tu rex videbas, & 31
ecce quasi statua vna grandis : statua illa magna, & statura sublimis stabat contra te, & intuitus eius erat terribilis. * Huius sta- 32
tuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem, & brachia de argento, porrò venter, & femora ex ære. * Tibiæ autem ferreæ, pedum 33
quædam pars erat ferrea, quædam autem fictilis. * Videbas ita, donec abscissus est la- 34
pis de monte sine manibus: & percussit statuam in pedibus eius ferreis, & fictilibus, & comminuit eos. Tunc contrita sunt pa- 35
riter ferrum, testa, æs, argentum, & aurum, & redacta quasi in fauillam æstiuæ areæ, quæ rapta sunt vento : nullusque locus inuentus est eis: lapis autem, qui percusserat statuam, factus est mons magnus, & impleuit vniuersam terram. * Hoc est somnium: 36
Interpretationem quoq; eius dicemus coram te, rex. * Tu rex regum es: & Deus cœ- 37
li, regnum, & fortitudinem, & imperium, & gloriam dedit tibi: * Et omnia in quibus 38
habitant filij hominum, & bestiæ agri: volucres quoque cœli dedit in manu tua, & sub ditione tua vniuersa constituit: tu es ergo caput aureum. * Et post te consurget re- 39
gnum aliud minus te argenteum, & regnũ tertium aliud æreum, quod imperabit vniuersæ terræ. * Et regnum quartum erit velut 40
ferrum, quomodo ferrum comminuit, & domat omnia, sic comminuet, & conteret omnia hæc. * Porrò, quia vidisti pedum, & 41
digitorum partem testæ figuli, & partem ferream: regnum diuisum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, secundum quod vidisti ferrum mistum testæ ex luto. * Et di- 42
gitos pedum ex parte ferreos, & ex parte fictiles: ex parte regnum erit solidum, & ex parte contritum. * Quod autem vidisti fer- 43
rum mistum testæ ex luto, commiscebuntur quidem humano semine, sed non adhærebunt sibi, sicuti ferrum misceri non potest teste. * In diebus autem regnorum illo- 44
rum, suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur : comminuet autem, & consumet vniuersa regna hæc: & ipsum stabit in æternum. * Secun- 45
dum quod vidisti, quod de monte abscissus est lapis sine manibus, & comminuit testam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum, Deus magnus ostendit regi, quæ ventura sunt postea, & verum est somnium, & fidelis interpretatio eius. * Tunc rex Nabu- 46
chodonosor cecidit in faciem suam, & Danielem adorauit, & hostias, & incensum præcepit, vt sacrificarent ei. * Loquens ergo 47
rex, ait Danieli : Verè Deus vester Deus deorum est, & Dominus regum, & reuelans mysteria: quoniam tu potuisti aperire
48 hoc sacramentum. * Tunc rex Danielem in sublime extulit, & munera multa, & magna dedit ei: & constituit eum principem super omnes prouincias Babylonis, & præfectum magistratuum super cunctos sa-
49 pientes Babylonis. * Daniel autem postulauit à rege, & constituit super opera prouinciæ Babylonis, Sidrach, Misach, & Abdenago: ipse autem Daniel erat in foribus regis.

CAP. III.

Ananias, Misael, & Azarias nolentes adorare statuam, quam rex Nabuchodonosor erexerat: ligati mittuntur in fornacem ignis ardentis, in qua illæsi manentes confitentur Domino, quod propter peccata sua genteis paterentur afflictiones: & potentes eius misericordiam, exhortantur omnem creaturam ad benedicendum Dominum: quod Nabuchodonosor animaduertens obstupuit, & illis de fornace egressis benedixit Deum ipsorum, iubens vt occidatur, quisquis ipsum blasphemauerit.

1 NAbuchodonosor rex fecit statuam
A auream, altitudine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum sex, & statuit eam in campo Dura prouinciæ Babylonis.
2 Itaque Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus, & iudices, duces, & tyrannos, & præfectos, omnesque principes regionũ, vt conuenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabucho-
3 donosor rex. * Tunc congregati sunt satrapæ, magistratus, & iudices, duces, & tyranni, & optimates, qui erant in potestatibus constituti, & vniuersi principes regionum, vt conuenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex : stabant autem in conspectu statuæ, quam po-
4 suerat Nabuchodonosor rex: Et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tri-
5 bubus, & linguis : * In hora, qua audieritis sonitum tubæ, & fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterij, & symphoniæ, & vniuersi generis musicorum, cadentes adorate statuam auream, quam constituit Nabucho-
6 donosor rex. * Si quis autem non prostratus adorauerit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. * Post hæc igitur statim,
7 vt audierunt omnes, populi sonitum tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterij, & symphoniæ, & omnis generis musicorum: cadentes omnes populi, tribus, & linguæ, adorauerunt statuam auream, quam con-
8 stituerat Nabuchodonosor rex. * Statimque

in ipso

in ipſo tempore accedentes viri Chaldæi
accuſauerunt Iudæos: * Dixeruntque Na- 9
buchodonoſor Regi: Rex in æternum viue:
Tu rex poſuiſti decretum, vt omnis homo, 10
qui audierit ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citha-
ræ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ, &
vniuerſi generis muſicorum, proſternat ſe,
& adoret ſtatuam auream: * Si quis autem 11
non procidens adorauerit, mittatur in for-
nacem ignis ardentis. * Sunt ergo viri Iu- 12
dæi, quos conſtituiſti ſuper opera regionis
Babylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago:
viri iſti contempſerunt, rex, decretum tuũ:
deos tuos non colunt, & ſtatuam auream,
quam erexiſti, non adorant. * Tunc Nabu- 13
chodonoſor in furore, & in ira præcepit, vt
adducerentur Sidrach, Miſach, & Abdena-
go: qui confeſtim adducti ſunt in conſpe-
ctu regis. * Pronuntianſque Nabuchodo- 14
noſor rex, ait eis: Verè Sidrach, Miſach,
& Abdenago, deos meos non colitis, & ſta-
tuam auream, quam conſtitui, non adora-
tis? * Nunc ergo ſi eſtis parati, quacumque 15
hora audieritis ſonitum tubæ, fiſtulæ, ci-
tharæ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ,
omniſque generis muſicorum, proſternite
vos, & adorate ſtatuam quam feci: quod ſi
non adorauer tis, eadem hora mittemini in
fornacem ignis ardentis: & quis eſt Deus,
qui eripiet vos de manu mea? Reſponden- 16
tes, Sidrach, Miſach, & Abdenago, dixerunt
regi Nabuchodonoſor: Non oportet nos
de hac re reſpondere tibi. * Ecce enim Deus 17
noſter, quem colimus, poteſt eripere nos de
camino ignis ardentis, & de manibus tuis,
ò rex, liberare. * Quod ſi noluerit, notum ſit 18
tibi rex, quia deos tuos non colimus, & ſta-
tuam auream, quam erexiſti, non adora-
mus. * Tunc Nabuchodonoſor repletus eſt 19
furore: & aſpectus faciei illius immutatus
eſt ſuper Sidrach, Miſach, & Abdenago, &
præcepit, vt ſuccenderetur fornax ſeptu-
20 plum quam ſuccendi conſueuerat. * Et vi-
ris fortiſſimis de exercitu ſuo iuſſit, vt liga-
tis pedibus Sidrach, Miſach, & Abdenago,
mitterent eos in fornacem ignis ardentis. *
21 Et confeſtim viri illi vincti, cum braccis
C ſuis, & tiaris, & calceamentis, & veſtibus,
miſſi ſunt in medium fornacis ignis arden-
22 tis, * Nam iuſſio regis vrgebat: fornax au-
tem ſuccenſa erat nimis. Porrò viros illos,
qui miſerant Sidrach, Miſach, & Abdena-
23 go, interfecit flamma ignis. * Viris autem hi
tres, id eſt, Sidrach, Miſach, & Abdenago,
ceciderunt in medio camino ignis ardentis,
colligati.

Quæ ſequuntur in Hebræis voluminibus non reperi.

24 * Et ambulabant in medio flammæ laudan-
25 tes Deum, & benedicentes Dño. * Stans au-
tem Azarias orauit ſic, aperienſque os ſuũ
26 in medio ignis, ait: * Benedictus es Domine
Deus patrum noſtrorum: & laudabile, &
27 glorioſum nomen tuum in ſæcula. * Quia
iuſtus es in omnibus, quæ feciſti nobis, &
vniuerſa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ,
28 & omnia iudicia tua vera. * Iudicia enim
vera feciſti, iuxta omnia, quæ induxiſti ſu-
per nos, & ſuper ciuitatem ſanctam pa-
trum noſtrorum Ieruſalem: quia in veritа-
te, & in iudicio, induxiſti omnia hæc pro-
29 pter peccata noſtra. * Peccauimus enim, &
iniquè egimus recedentes à te: & deliqui-
30 mus in omnibus: * Et præcepta tua, non
audiuimus, nec obſeruauimus, nec fecimus
ſicut præceperas nobis, vt benè nobis eſſet.
31 Omnia ergo, quæ induxiſti ſuper nos, &
vniuerſa, quæ feciſti nobis, in verò iudicio
32 feciſti: * Et tradidiſti nos in manibus inimi-
corum noſtrorum, & peſſimorum, prauari-

catorumque, & regi iniusto, & pessimo vltra omnem terram. *Et nunc non possumus 35
aperire os : confusio & opprobrium facti
sumus seruis tuis, & his, qui colunt te. *Ne, 34
quæsumus, tradas nos in perpetuum pro- D
pter nomen tuum, & ne dissipes testamentum tuum: *Neque auferas misericordiam 35
tuam à nobis, propter Abraham dilectum
tuum, & Isaac seruum tuum, & Israel sanctum tuum: *Quibus locutus es pollicens, 36
quod multiplicares semen eorum sicut stellas cæli, & sicut arenam, quæ est in littore
maris: *Quia Dñe imminuti sumus plus, 37
quam omnes gentes, sumusque humiles in
vniuersa terra hodie propter peccata nostra. *Et non est in tempore hoc princeps, 38
& dux, & propheta, neque holocaustum,
neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum coram
te, *Vt possimus inuenire misericordiam 39
tuam: sed in animo contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur. *Sicut in holocausto 40
arietum, & taurorum, & sicut in millibus
agnorum pinguium: sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, vt placeat tibi: quoniam non est confusio confidentibus in te. *Et nunc sequimur te in toto cor- 41
de, & timemus, & quærimus faciem tuam.
Ne confundas nos: sed fac nobiscum iuxta 42
mansuetudinem tuam, & secundum multitudinem misericordiæ tuæ. * Et erue 43
nos in mirabilibus tuis, & da gloriam
nomini tuo Domine: * Et confundantur 44
tur omnes, qui ostendunt seruis tuis mala, confundantur in omni potentia tua,
& robur eorum conteratur: Et sciant, quia 45
tu es Dñs Deus solus, & gloriosus super
orbem terrarum. Et non cessabunt, qui mi- 46
serant eos ministri regis succendere fornacem, naphtha, & stuppa, & pice, & malleolis, * Et effundebatur flamma super forna- 47
cem cubitis quadraginta nouem: * Et eru- 48
pit, & incendit, quos reperit iuxta fornacem de Chaldæis. *Angelus autem Dñi de- 49
scendit cum Azaria, & sociis eius, in forna- E
cem: & excussit flammam ignis de fornace,
Et fecit medium fornacis, quasi ventum 50
roris flantem, & non tetigit eos omninò
ignis, neque cõristauit, nec quidquam molestiæ intulit. Tunc hi tres quasi ex vno ore 51
laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace, dicentes: * Benedi- 52
ctus es Dñe Deus patrum nostrorum: &
laudabilis, & glorioſus, & superexaltatus
in sæcula, & benedictum nomen gloriæ tuæ
sanctum: & laudabile, & superexaltatum
in omnibus sæculis. *Benedictus es in tem- 53
plo sancto gloriæ tuæ: & superlaudabilis, &
supergloriosus in sæcula. *Benedictus es in 54
throno regni tui: & superlaudabilis, & su-
perexaltatus in sæcula. *Benedictus es, qui 55
intueris abyssos, & sedes super cherubim:
& laudabilis, & superexaltatus in sæcula. *
Benedictus es in firmamento cœli: & lau- 56
dabilis, & gloriosus in sæcula. *Benedi- 57
cite omnia opera Dñi Domino: laudate & su-
perexaltate eum in sæcula. * Benedicite 58
Angeli Dñi Dño: laudate & superexaltate
eum in sæcula. * Benedicite cœli Domino: 59 Psal. 148. a.
laudate & superexaltate eum in sæcula. * 60 b.
Benedicite aquæ omnes, quæ super cœlos
sunt, Dño: laudate & superexaltate eum in
sæcula. *Benedicite omnes virtutes Domi- 61
ni Dño: laudate & superexaltate eum in sæcula. *Benedicite sol, & luna Dño: laudate 62
& superexaltate eum in sæcula. *Benedi- 63
cite stellæ cœli Dño: laudate & superexaltate eum in sæcula. * Benedicite omnis im- 64
ber, & ros Dño: laudate & superexaltate
eum in sæcula. *Benedicite omnes spiritus 65
Dei Dño: laudate & superexaltate eum in
sæcula. *Benedicite ignis, & æstus Dño: lau- 66
date & superexaltate eum in sæcula. * Be- 67
nedicite frigus, & æstus Dño: laudate & superexaltate eũ in sæcula. Benedicite rores, 68
& pruina Dño: laudate & superexaltate eũ
in sæcula. * Benedicite gelu, & frigus Dño: 69
laudate & superexaltate eum in sæcula. *
Benedicite glacies, & niues Dño: laudate 70
& superexaltate eum in sæcula. *Benedici- 71
te noctes, & dies Dño: laudate & superex- 72
altate eum in sæcula. *Benedicite lux, & te-
nebræ Dño: laudate & superexaltate eum
in sæcula. Benedicite fulgura, & nubes Do- 73
mino: laudate & superexaltate eum in sæcula. *Benedicat terra Dñm: laudet & su- 74
perexaltet eum in sæcula. *Benedicite mõ- 75
tes, & colles Dño: laudate & superexaltate
eum in sæcula. * Benedicite vniuersa ger- 76
minantia in terra Dño: laudate & superexaltate eum in sæcula. * Benedicite fontes 77
Domino: laudate & superexaltate eum in
sæcula. *Benedicite maria, & flumina Dño: 78
laudate & superexaltate eum in sæcula. *
Benedicite cete, & omnia, quæ mouentur 79
in aquis, Dño: laudate & superexaltate eũ
in sæcula. *Benedicite omnes volucres cœ- 80
li Dño: laudate & superexaltate eum in sæcula. * Benedicite omnes bestiæ, & pecora 81
Dño: laudate & superexaltate eum in sæcula. *Benedicite filij hominum Dño: laudate 82
& superexaltate eum in sæcula. *Benedicat 83
Israel Dñm: laudet & superexaltet eum in
sæcula. * Benedicite sacerdotes Dñi Dño: 84
laudate & superexaltate eum in sæcula. *
Benedicite serui Dñi Domino: laudate & 85
superexaltate eũ in sæcula. Benedicite spi- 86
ritus, & animæ iustorum Dño: laudate & superexaltate eũ in sæcula. Benedicite sãcti, et 87
humiles corde Dño: laudate & superexal-
tate

tate eum in fæcula. *Benedicite Anania, 88
Azaria, Miſael, Domino: laudate & ſuper-
exaltate eum in fæcula. Quia eruit nos de
inferno, & ſaluos fecit de manu mortis, &
liberauit nos de medio ardentis flammæ, &
de medio ignis eruit nos. *Confitemini Do. 89
mino, quoniam bonus: quoniam in fæcu-
lum miſericordia eius. *Benedicite omnes 90
religioſi Domino Deo deorum: laudate &
confitemini ei, quia in omnia fæcula miſe-
ricordia eius.

Hucuſque in Hebræo non habetur: & quæ ponimus, de Theodotionis editione translata ſunt.

Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit, & 91
ſurrexit properè, & ait optimatibus ſuis: G
Nonne tres viros miſimus in medium ignis
compeditos? qui reſpondentes regi, dixe-
runt: Verè rex. *Reſpondit, & ait: Ecce ego 92
video quatuor viros ſolutos, & ambulantes
in medio ignis, & nihil corruptionis in eis
eſt, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei. *Tunc 93
acceſſit Nabuchodonoſor ad oſtium forna-
cis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Miſach, &
Abdenago, ſerui Dei excelſi, egredimini, &
venite. Statimque egreſſi ſunt Sidrach, Mi-
ſach, & Abdenago de medio ignis. * Et cõ- 94
gregati ſatrapæ, & magiſtratus, & iudices,
& potentes regis, contemplabantur viros
illos, quoniam nihil poteſtatis habuiſſet
ignis in corporibus eorum, & capillus ca-
pitis eorum non eſſet aduſtus, & ſarabala
eorum nõ fuiſſent immutata, & odor ignis
non tranſiſſet per eos. *Et erumpens Na- 95
buchodonoſor, ait: Benedictus Deus eo-
rum, Sidrach videlicet, Miſach, et Abdena-
go, qui miſit Angelum ſuum, et eruit ſeruos
ſuos, qui crediderunt in eum: et verbum
regis immutauerunt, et tradiderunt corpo-
ra ſua ne ſeruirent, et ne adorarent omnem
deum, excepto Deo ſuo. * A me ergo poſi- 96
tum eſt hoc decretum, vt omnis populus,
tribus, et lingua, quæcunque locuta fuerit
blaſphemiam contra Deum Sidrach, Mi-
ſach, et Abdenago, diſpereat, et domus eius
vaſtetur: neque enim eſt alius Deus, qui
poſſit ita ſaluare. * Tunc rex promouit Si- 97
drach, Miſach, et Abdenago, in prouincia
Babylonis. *NABVCHODONOSOR rex, 98
omnibus populis, gentibus, et linguis, qui
habitant in vniuerſa terra, pax vobis mul-
tiplicetur. * Signa, et mirabilia fecit apud 99
me Deus excelſus. *Placuit ergo mihi præ-
dicare. Signa eius, quia magna ſunt: et mi- 100
rabilia eius, quia fortia: et regnum eius re-
gnum ſempiternum, et poteſtas eius in ge-
nerationem, et generationem.

Inf. 4. & 11. & 7. 6. 14.

CAP. IV.

Somnium regis Nabuchodonoſor de excelſa arbore præciſa ſolus Daniel interpretatur, quod ipſe regno pulſus ad ſeptem annos cum beſtijs ageret: hortatur igitur, vt eleemoſynis ſua redimat peccata: ſed completur nihilominus ſomnium propter illius ſuperbiam, donec Deum cæli recognouit, & tunc in ſuum regnum reſtituitur.

1 EGo Nabuchodonoſor quietus eram in
A domo mea, et florens in palatio meo:
2 Somnium vidi, quod perterruit me: et co-
gitationes meæ in ſtrato meo, et viſiones
3 capitis mei, conturbauerunt me. *Et per me
poſitum eſt decretum, vt introducerentur in conſpectu meo cuncti ſapientes Ba-
bylonis, et vt ſolutionem ſomnij indica-
4 rent mihi. *Tunc ingrediebantur arioli, ma-
gi, Chaldæi, et aruſpices, et ſomnium narra-
ui in conſpectu eorum: et ſolutionem eius
5 non indicauerunt mihi: *Donec collega in-
greſſus eſt in conſpectu meo Daniel, cui no-
men Baltaſſar ſecundùm nomen Dei mei,
qui habet ſpiritum Deorum ſanctorum in
ſemetipſo: et omnium coram ipſo locutus
6 ſum. * Baltaſſar princeps ariolorum, quo-
niam ego ſcio, quod ſpiritum ſanctorum
deorum habeas in te, et omne ſacramentũ
non eſt impoſſibile tibi: viſiones ſomnio-
rum meorum, quas vidi, et ſolutionem ea-
7 rum narra, Viſio capitis mei in cubili meo:
B Videbam, et ecce arbor in medio terræ, et
8 altitudo eius nimia. *Magna arbor, et fortis:
et proceritas eius contingens cœlum: aſpe-
ctus illius erat vſque ad terminos vniuerſæ
9 terræ. * Folia eius pulcherrima, et fructus
eius nimius: et eſca vniuerſorum in ea, ſub-
ter eam habitabant animalia, et beſtiæ, et
in ramis eius cõuerſabantur volucres cæli:
10 et ex ea veſcebatur omnis caro. *Videbam
in viſione capitis mei ſuper ſtratum meũ,
et ecce vigil, et ſanctus de cœlo deſcendit.
11 *Clamauit fortiter, & ſic ait: Succidite ar-
borem, & præcidite ramos eius: excutite
folia eius, & diſpergite fructus eius: fugiãt
beſtiæ, quæ ſubter eam ſunt, & volucres de
12 ramis eius. Verumtamen germen radicum
eius in terra finite, & alligetur vinculo fer-
reo, & æreo, in herbis, quæ foris ſunt, & rore
cœli tingatur, & cum feris pars eius in her-
13 ba terræ. *Cor eius ab humano commute-
C tur, & cor feræ detur ei: & ſeptem tempora
14 mutentur ſuper eum. *In ſententia vigilum
decretum eſt, & ſermo ſanctorum, & peti-
tio: nec cognoſcant viuentes, quoniam do-
minatur Excelſus in regno hominum; &
cuicumque voluerit, dabit illud, & humil-
limum hominem conſtituet ſuper eum. *
15 Hoc ſomnium vidi ego Nabuchodonoſor

rex: tu ergo Baltassar interpretationem narra festinus: quia omnes sapientes regni mei non queunt solutionem edicere mihi: tu autem potes, quia spiritus deorum sanctorum in te est. * Tunc Daniel, cuius nomen 16
Baltassar, cœpit intra semetipsum tacitus cogitare, quasi vna hora: & cogitationes eius conturbabant eum. Respondens autē rex ait: Baltassar, somnium & interpretatio eius non conturbent te. Respondit Baltassar, & dixit: Dñe mi, somnium his, qui te oderunt, & interpretatio eius hostibus tuis sit. * Arborem: quam vidisti sublimem, at- 17
que robustam, cuius altitudo pertingit ad D cœlum, & aspectus illius in omnem terrā, * Et rami eius pulcherrimi, & fructus eius 18
nimius, & esca omnium in ea, subter eam habitantes bestiæ agri, & in ramis eius cōmorantes aues cœli: Tu es rex, qui magni- 19
ficatus es, & inualuisti: & magnitudo tua creuit, & peruenit vsque ad cœlum, & potestas tua in terminos vniuersę terrę. Quod 20
autem vidit rex vigilem, & sanctum descēdere de cœlo: & dicere: Succidite arborem, & dissipate illam, attamen germen radicum eius in terra dimittite, & vinciatur ferro, & ære in herbis foris, & rore cœli conspergatur: & cum feris sit pabulum eius, donec septem tempora mutentur super eum: * Hæc 21
est interpretatio sententiæ Altissimi, quæ E peruenit super dominum meum regem: * Ejicient te ab hominibus, & cum bestijs, 22
In 5. fal. feraque erit habitatio tua, & fœnum vt bos comedes, & rore cœli infunderis: septem quoque tempora mutabuntur super te, donec scias, quod dominetur Excelsus super regnum hominum, & cuicumque voluerit, det illud. * Quod autem præcepit, vt relin- 23
quereturgermen radicum eius, id est arboris: regnum tuum tibi manebit, postquam cognoueris potestatem esse cœlestem. * Quam ob rem rex consilium meum pla- 24
Eccl. 3. & 33. ceat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum: forsitan ignoscet delictis tuis. Om- 25
nia hæc venerunt super Nabuchodonosor regem. * Post finem mensium duodecim, in 26
aula Babylonis deambulabat. * Respondit- 27
que rex, & ait: Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? * Cumque sermo adhuc esset in 28
ore regis: vox de cœlo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor rex: Regnum tuum transibit à te, * Et ab hominibus ejicient te, & cū 29
bestijs, & feris erit habitatio tua: fœnum quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te, donec scias, quòd dominetur Excelsus in regno hominum, & cuicumque voluerit, det illud. * Eadem hora 30
sermo completus est super Nabuchodonosor, & ex hominibus abiectus est, & fœnum, vt bos comedit, & rore cœli corpus eius infectum est: donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, & vn- 31
gues eius, quasi avium. * Igitur post finem dierū, ego Nabuchodonosor oculos meos ad cœlum leuaui, & sensus meus redditus G est mihi: & Altissimo benedixi, & viuentem in sempiternum laudaui, & glorificaui: quia potestas eius potestas sempiterna, & regnum eius in generationem, & generatio- 32
nem. * Et omnes habitatores terræ apud Supr. 3. 8. eum in nihilum reputati sunt: iuxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus cœli, quàm in habitatoribus terræ: & non est, qui resistat manui eius, & dicat ei: Qua- 33
re fecisti? * In ipso tempore sensus meus reuersus est ad me, & ad honorem regni mei, decoremque perueni: & figura mea reuersa est ad me: & optimates mei, & magistratus mei requisierunt me, & in regno meo restitutus sum: & magnificentia amplior 34
addita est mihi. * Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo, & magnifico, & glorifico regem cœli: quia omnia opera eius vera, & viæ eius iudicia, & gradientes in superbia potest humiliare.

CAP. V.

Postquam Baltassar in conuiuio bibit cum suis, & ex vasis templi Domini, laudando idola sua, vidit digitos in pariete scribentes: quam scripturam solus Daniel legere potuit, & interpretari, nempe quod quia secutus ipsum Nabuchodonosor elenauerat cor suum contra Deum laudans idola, similiter auferetur ei regnum, honorato igitur Daniele, ac rege ea nocte interempto, successit Darius Medus.

1 BAltassar rex fecit grande conuiuium
A optimatibus suis mille: & vnusquis- 2
que secundùm suam bibebat ætatem. * Præcepit ergo iam temulentus, vt afferrentur vasa aurea, & argentea, quæ asportauerat Nabuchodonosor pater eius de tẽplo, quod fuit in Ierusalem, vt biberent in eis rex, & optimates eius, vxoresque eius, & concubinæ. * Tunc allata sunt vasa aurea, & argen- 3
tea, quæ asportauerat de templo, quod fuerat in Ierusalem: & biberunt in eis rex, & optimates eius, vxores, & concubinę illius. * Bibebant vinum, & laudabant deos suos 4
aureos, & argenteos, æreos, ferreos, ligneosque, & lapideos. * In eadem hora apparue- 5
runt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ: & rex aspiciebat articulos manus scribentis. * Tunc facies regis commuta- 6

ta

gata eſt, & cogitationes eius conturbabant eum: & compages renum eius ſoluebantur, B & genua eius ad ſe inuicem collidebantur.
Exclamauit itaque rex fortiter, vt introducerent magos, Chaldæos, & aruſpices. Et proloquens rex ait ſapientibus Babylonis: Quicumque legerit ſcripturam hanc, & interpretationem eius manifeſtam mihi fecerit, purpura veſtietur, & torquem aureũ habebit in collo, & tertius in regno meo erit. * Tunc ingreſſi omnes ſapientes regis non potuerunt nec ſcripturam legere, nec interpretationem indicare regi. * Vnde rex Baltaſſar ſatis conturbatus eſt, & vultus illius immutatus eſt: ſed & optimates eius turbabantur. * Regina autem, pro re, quæ C acciderat regi, & optimatibus eius, domum conuiuij ingreſſa eſt: & proloquens ait: Rex in æternum viue: non te conturbent cogitationes tuæ, neque facies tua immutetur. Eſt vir in regno tuo, qui ſpiritum deorum ſanctorum habet in ſe: & in diebus patris tui ſcientia, & ſapientia inuentæ ſunt in eo: nam & rex Nabuchodonoſor pater tuus, principem magorum, incantatorum, Chaldæorum: & aruſpicum conſtituit eum, pater, inquam, tuus, ò rex: * Quia ſpiritus amplior, & prudentia, intelligentiaque & interpretatio ſomniorum, & oſtenſio ſecretorum, ac ſolutio ligatorum, inuentæ ſunt in eo, hoc eſt in Daniele: cui rex poſuit nomen Baltaſſar: nunc itaque Daniel vocetur. & interpretationem narrabit. Igitur introductus eſt Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex ait: Tu es Daniel de filijs captiuitatis Iudæ, quem adduxit pater meus rex de Iudæa? * Audiui de te, quoniam ſpiritum deorum habeas: & ſcientia intelligentiaque, ac ſapientia ampliores inuentæ ſunt in D te. * Et nunc introgreſſi ſunt in conſpectu meo ſapientes magi, vt ſcripturam hanc legerent, & interpretationem eius indicarent mihi: & nequiuerunt ſenſum huius ſermonis dicere. * Porrò ego audiui de te, quod poſſis obſcura interpretari, & ligata diſſoluere: ſi ergo vales ſcripturam legere, & interpretationem eius indicare mihi, purpura veſtieris, & torquem auream circa collum tuum habebis, & tertius in regno meo princeps eris. * Ad quæ reſpondens Daniel, ait coram rege: Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da: ſcripturam autem legam tibi, rex, & interpretationem eius oſtendam tibi. O rex, Deus Altiſſimus, regnũ & magnificentiam, gloriam & honorem dedit Nabuchodonoſor patri tuo. * Et propter magnificentiam quam dederat ei, vniuerſi populi, tribus, & linguæ, tremebant, & metuebant eum, quos volebat interficiebat: et quos volebat, percutiebat: et quos volebat, exaltabat: et quos volebat, humiliabat: * Quando autem eleuatum eſt cor eius, et ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſuperbiam, depoſitus eſt de ſolio regni ſui, et gloria eius ablata eſt: * Et à filijs hominum eiectus eſt, ſed et cor eius cum beſtijs poſitum eſt, et cum onagris erat habitatio eius: F fœnum quoque, vt bos comedebat, et rore cœli corpus eius infectum eſt, donec cognoſceret, quod poteſtatem haberet Altiſſimus in regno hominum: et quemcumque voluerit, ſuſcitabit ſuper illud. * Tu quoque filius eius Baltaſſar, non humiliaſti cor tuum, cum ſcires hæc omnia: * Sed aduerſum Dominatorem cœli eleuatus es, et vaſa domus eius allata ſunt coram te: et tu, et optimates tui, et vxores tuæ, et concubinæ tuæ, vinum bibiſtis in eis: deos quoque argenteos, et aureos, et æreos, ferreos, ligneoſque et lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque ſentiũt, laudaſti, porrò Deum, qui habet flatum tuum in manu ſua, et omnes vias tuas, non glorificaſti. * Idcirco ab eo miſſus eſt articulus manus, quæ ſcripſit hoc, quod exaratum eſt. * Hæc eſt autem ſcriptura, quæ digeſta eſt: MANE, THECEL, PHARES. * Et hæc eſt interpretatio G ſermonis. MANE: numeravit Deus regnum tuum, et compleuit illud. * THECEL: appenſus es in ſtatera, et inuentus es minus habens: * PHARES: diuiſum eſt regnum tuum, et datum eſt Medis, et Perſis. * Tunc iubente rege indutus eſt Daniel purpura, et circumdata eſt torques aurea collo eius: et prædicatum eſt de eo, quod haberet poteſtatem tertius in regno ſuo. * Eadem nocte interfectus eſt Baltaſſar rex Chaldæus. * Et Darius Medus ſucceſſit in regnum annos natus ſexagintaduos.

CAP. VI.

Daniel ſuprà ſatrapas regni conſtituitur, & accuſatus, quod regis edictum non ſeruaſſet, quia Deum cœli orabat, miſſus eſt in lacum leonum; ſequentique die illæſus eductus, immiſſis, ac ſubitò dilaniatis eius accuſatoribus: quæ vetus rex, in ſuis prouincijs Deum eius timendum præcepit.

1 PLacuit Dario, et conſtituit ſuper regnũ A ſatrapas centum viginti, et vt eſſent in
2 in toto regno ſuo. * Et ſuper eos principes tres, ex quibus Daniel vnus erat: vt ſatrapæ illis redderent rationem, et rex non ſuſtine-
3 ret moleſtiam. Igitur Daniel ſuperabat omnes principes, et ſatrapas: quia ſpiritus Dei
4 amplior erat in illo. * Porrò rex cogitabat conſtituere eum ſuper omne regnum: vnde principes, et ſatrapæ quærebant occaſionem, vt inuenirent Danieli ex latere regis:

nullamque cauſam,et ſuſpicionem reperire potuerunt,eo quod fidelis eſſet,et omnis culpa, et ſuſpicio non inueniretur in eo. *
Dixerunt ergo viri illi: Non inueniemus 5
Danieli huic aliquâ occaſionem, niſi fortè B
in lege Dei ſui. * Tunc principes,et ſatrapæ 6
ſurripuerunt regi,et ſic locuti ſunt ei: Dari
rex in æternum viue: * Conſilium inierunt 7
omnes principes regni tui, magiſtratus, et
ſatrapæ, ſenatores, et iudices, vt decretum
imperatorium exeat,et edictum: Vt omnis,
qui petierit aliquam petitionem à quocun.
que deo,et homine, vſque ad triginta dies,
niſi à te rex, mittatur in lacum leonum. *
Nunc itaque rex confirma ſententiam, et 8
ſcribe decretum: vt non immutetur, quod
ſtatutum eſt à Medis,et Perſis,nec præuaricari cuiquam liceat: Porrò rex Darius pro- 9
poſuit edictum,et ſtatuit.*Quod cum Da. 10
niel comperiſſet, id eſt,conſtitutam legem, C
ingreſſus eſt domum ſuâ: et feneſtris apertis in cœnaculo ſuo cõtra Ieruſalem tribus
temporibus in die flectebat genua ſua, et
adorabat,confitebaturque coram Deo ſuo,
ſicut et ante facere conſueuerat. *Viri ergo 11
illi curioſius inquirentes, inuenerunt Danielem orantem, et obſecrantem Deum
ſuum.*Et accedentes locuti ſunt regi ſuper 12
edicto: * Rex, numquid non conſtituiſti, vt D
omnis homo, qui rogaret quemquam de
dijs, et hominibus, vſque ad dies triginta,
niſi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad
quos reſpondens rex, ait. Verus eſt ſermo,
iuxta decretum Medorum atq; Perſarum,
quod præuaricari non licet.*Tunc reſpon- 13
dentes dixerunt coram rege: Daniel de filijs
captiuitatis Iuda, non curauit de lege tua,
et de edicto, quod conſtituiſti: ſed tribus
temporibus per diẽ orat obſecratione ſua.*
Quod verbum cum audiſſet rex, ſatis con- 14
triſtatus eſt: et pro Daniele poſuit cor, vt liberaret eum, et vſque ad occaſum ſolis laborabat, vt erueret illum. * Viri autem illi 15
intelligentes regem, dixerunt ei: Scito rex,
quia lex Medorum, atque Perſarum eſt, vt
omne decretum, quod conſtituerit rex, non
liceat immutari.*Tunc rex præcepit: et ad. 16
duxerunt Danielem, et miſerunt eum in
lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus E
tuus, quem colis ſemper, ipſe liberabit te. *
Allatuſque eſt lapis vnus, et poſitus eſt ſu- 17
per os laci: quem obſignauit rex annulo
ſuo, et annulo optimatum ſuorum, ne quid
fieret contra Danielem. * Et abijt rex in 18
domum ſuam, et dormiuit incœnatus, cibi.
que non ſunt allati coram eo, inſuper et
ſomnus receſſit ab eo. * Tunc rex primo 19
diluculo conſurgens, feſtinus ad lacum leonum perrexit: *Appropinquanſque lacui, 20
Danielem voce lacrymabili inclamauit, et
affatus eſt eum: Daniel ſerue Dei viuentis,
Deus tuus, cui tu ſeruis ſemper, putaſne
21 valuit te liberare à leonibus? * Et Daniel
regi reſpondens ait: Rex in æternum viue.
22 Deus meus miſit Angelum ſuum, et con-
F cluſit ora leonum, et non nocuerunt mihi:
quia coram eo iuſtitia inuenta eſt in me:
ſed et coram te, rex, delictum non feci. * Mach.2. f.
23 Tunc vehementer rex gauiſus eſt ſuper eo: 60.
et Danielem præcepit educi de lacu: eductuſque eſt Daniel de lacu, et nulla læſio
inuenta eſt in eo, quia credidit Deo ſuo. *
24 Iubente autem rege, adducti ſunt viri illi,
qui accuſauerant Danielem: et in lacum
leonum miſſi ſunt ipſi,et filij, et vxores eorum: et non peruenerunt vſque ad pauimentum laci, donec arriperent leones, et
25 omnia oſſa eorum comminuerunt. *Tunc
G Darius rex ſcripſit vniuerſis populis,tribubus, et linguis, habitantibus in vniuerſa
26 terra: PAX vobis multiplicetur, A me conſtitutum eſt decretum, vt in vniuerſo imperio, et regno meo, tremiſcant et paueant
Deum Danielis. Ipſe eſt enim Deus viuens,
et æternus in ſæcula: et regnum eius non
diſſipabitur, et poteſtas eius vſque in æter-
27 num. * Ipſe liberator, atque ſaluator, faciens ſigna, et mirabilia in cœlo, et in terra: qui liberauit Danielem de lacu leonum.
28 * Porrò Daniel perſeuerauit vſque ad re- Sup. 1.d. 11
gnum Darij, regnumque Cyri Perſæ.

CAP. VII.

Viſio Danielis de quatuor beſtijs quatuor regna deſignantibus: de antiquo dierum, & throno eius, ac miniſtris, quo iudicante perierunt beſtiæ: ad hunc accedens filius hominis accipit poteſtatem æternam, & incorruptibile regnum: declarantur regna per beſtias deſignata, & maximè, quæ per quartam beſtiam, & eius cornua deſignentur, quæ regnabit vſque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.

1 ANno primo Balthaſſar regis Babylo-
A nis: Daniel ſomnium vidit: viſio autem capitis eius in cubili ſuo: & ſomnium
ſcribens breui ſermone comprehẽdit: ſum-
2 matimque perſtringens, ait: *Videbam in
viſione mea nocte, & ecce quatuor venti
3 cœli pugnabant in mari magno. * Et quatuor beſtiæ grandes aſcendebant de mari
4 diuerſæ inter ſe. *Prima quaſi leæna, & alas
habebat aquilæ: aſpiciebam donec euulſæ
ſunt alæ eius, & ſublata eſt de terra, & ſuper
pedes, quaſi homo ſtetit, & cor hominis datum eſt ei. *Et ecce beſtia alia ſimilis vrſo in
5 B parte ſtetit: & tres ordines erãt in ore eius,
& in dentibus eius, & ſic dicebant ei: Surge,
comede carnes plurimas. Poſt hæc aſpicie-
bam,

bam, & ecce alia, quaſi pardus, & alas habebat quaſi auis, quatuor ſuper ſe, & quatuor capita erant in beſtia, & poteſtas data eſt ei. *Poſt hæc aſpiciebam in viſione noctis, & ecce beſtia quarta terribilis, atque mirabilis, & fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, & reliqua pedibus ſuis conculcans: diſſimilis autem erat cæteris beſtijs, quas videram ante eam, & habebat cornua decem: *Conſiderabam cornua, & ecce cornu aliud paruulum ortum eſt de medio eorum: & tria de cornibus primis euulſa ſunt à facie eius: & ecce oculi, quaſi oculi hominis erant in cornu iſto, & os loquens ingentia. *Aſpiciebam, donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit: veſtimentum eius candidum, quaſi nix, & capilli capitis eius quaſi lana munda: thronus eius flammæ ignis: rotæ eius ignis accenſus. Fluuius igneus, rapiduſque egrediebatur à facie eius: millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei: iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. *Aſpiciebam propter vocem ſermonem grandium, quos cornu illud loquebatur, & vidi quoniam interfecta eſſet beſtia, & periſſet corpus eius, & traditum eſſet ad comburendũ igni: *Aliarum quoque beſtiarum ablata eſſet poteſtas, & tempora vitæ conſtituta eſſent eis vſque ad tempus, & tempus. *Aſpiciebam ergo in viſione noctis, & ecce cũ nubibus cœli, quaſi filius hominis veniebat, & vſque ad antiquum dierum peruenit: & in conſpectu eius obtulerunt eum. *Et dedit ei poteſtatem, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & linguæ ipſi ſeruient: poteſtas eius, poteſtas æterna, quæ non auferetur: & regnum eius, quod non corrumpetur. *Horruit ſpiritus meus, ego Daniel territus ſum in his, & viſiones

Apoc. 5. d. 11.

Luc. 1. c. 33. Mich. 4. c. 7. Supr. 7. 8. 100. a.

16 capitis mei conturbauerunt me. *Acceſſi
E ad vnum de aſſiſtentibus, & veritatẽ quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem ſermonum, & docuit
17 me: *Hæ quatuor beſtiæ magnæ: quatuor
18 ſunt regna, quæ conſurgent de terra. *Suſcipient autem regnum ſancti Dei altiſſimi: & obtinebunt regnum vſque in ſæculum, &
19 ſæculum ſæculorum. *Poſt hoc volui diligenter diſcere de beſtia quarta, quæ erat diſſimilis valdè ab omnibus, & terribilis nimis: dentes & vngues eius ferrei: comedebat, & comminuebat, & reliqua pedibus
20 ſuis conculcabat: *Et de cornibus decem, quæ habebat in capite: & de alio, quod ortum fuerat, ante quod ecciderant tria cornua: & de cornu illo, quod habebat oculos, & os loquens grandia, & maius erat cæte-
21 ris. *Aſpiciebam, & ecce cornu illud facie-
F bat bellum aduerſus ſanctos, & prꝙualebat
22 eis. *Donec venit antiquus dierum, & iudicium dedit ſanctis Excelſi, & tempus ad-
23 uenit, & regnum obtinuerunt ſancti. Et ſic ait: Beſtia quarta, regnum quartum erit in terra, quod maius erit omnibus regnis, & deuorabit vniuerſam terram, & conculca-
24 bit, & comminuet eam. *Porrò cornua decem ipſius regni, decem reges erunt: & alius conſurget poſt eos, & ipſe potentior erit
25 prioribus, & tres reges humiliabit. *Et ſer-
G mones contra Excelſum loquetur, & ſanctos Altiſſimi conteret: & putabit, quod poſſit mutare tempora, & leges, & tradentur in manu eius vſque ad tempus, & tem-
26 pora, & dimidium temporis. *Et iudicium ſedebit, vt auferatur potentia, & conteratur, & diſpereat vſque in finem. *Regnum
27 autem, & poteſtas, & magnitudo regni, quę eſt ſubter omne cœlum, detur populo ſanctorum Altiſſimi: cuius regnum, regnum ſempiternum eſt, & omnes reges ſeruient

ei,

ei,& obedient.* Hucusque finis verbi. Ego 28
Daniel multum cogitationibus meis conturbabar, & facies mea mutata est in me:
verbum autem in corde meo conseruaui.

CAP. VIII.

Visio de ariete duorum cornuum,& hirco vnius, ac postmodum quatuor cornuum, qui deuicit arietem: quorum ille regem Medorum, ac Persarum designat, hic autem regem Graecorum; additur prophetia de rege imprudente, ipsiusque tyrannide,dolo & superbia,qui sine manu conteratur.

ANno tertio regni Baltassar regis, visio 1
apparuit mihi. Ego Daniel, post id, A
quod videram in principio.* Vidi in visione 2
mea, cum essem in Susis castro, quod est in
Ælam regione: vidi autem in visione esse
me super portam Vlai. * Et leuaui oculos 3
meos,& vidi: & ecce aries vnus stabat ante
paludem, habens cornua excelsa,& vnum
excelsius altero,atque succrescens. Postea*
Vidi arietem cornibus ventilantem contra 4
Occidentem,& contra Aquilonem,& contra Meridiem, & omnes bestiæ non poterant resistere ei, neque liberari de manu
eius:fecitque secundùm voluntatem suam,
& magnificatus est. *Et ego intelligebam: 5
ecce autem hircus caprarum venieba t ab B
Occidente super faciem totius terræ, & nõ
tangebat terram:porrò hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. * Et venit vs- 6
que ad arietem illum cornutum, quem viderам stantem ante portam,& cucurrit ad
eum in impetu fortitudinis suæ. * Cumque 7
appropinquasset propè arietem, efferatus C
est in eum,et percussit arietem: et comminuit duo cornua eius, et non poterat aries
resistere ei:cumque eum misisset in terram,
conculcauit, et nemo quibat liberare arietem de manu eius. * Hircus autem capra- 8
rum magnus factus est nimis: cumque creuisset, fractum est cornu magnum, et orta
sunt quatuor cornua subter illud per quatuor ventos cœli. * De vno autem ex eis 9
egressum est cornu vnum modicum: et factum est grãde contra Meridiem, et contra
Orientem,et contra fortitudinem.* Et ma- 10
gnificatum est vsque ad fortitudinem cœli:
et deiecit de fortitudine,et de stellis,et conculcauit eas.* Et vsque ad principem forti- 11
tudinis magnificatum est:et ab eo tulit iu- D
ge sacrificium, et deiecit locum sanctificationis eius.* Robur autem datum est ei cõ- 12
tra iuge sacrificium propter peccata:et prosternetur veritas in terra, et faciet, et prosperabitur. * Et audiui vnum de sanctis lo- 13
quẽtem: et dixit vnus sanctus alteri nescio
cui loquenti, Vsquequo visio, et iuge sacrificium,et peccatum desolationis,quæ facta
est: et sanctuarium, et fortitudo conculca-
14 bitur?Et dixit ei:Vsque ad vesperam,et ma-
ne, dies duo millia trecenti: et mundabitur
15 sanctuarium. * Factum est autem cum viderem ego Daniel visionem, et quærerem
E intelligentiam, ecce stetit in conspectu
16 meo, quasi species viri. * Et audiui vocem
viri inter Vlai: et clamauit,et ait: Gabriel
17 fac intelligere istam visionem. *Et venit, et
stetit iuxta vbi ego stabam: cumque venisset,pauens corrui in faciem meam,et ait ad
me: Intellige fili hominis,quoniam in tem-
18 pore finis complebitur visio.*Cumque loqueretur ad me, collapsus sum pronus in
terram: et tetigit me, et statuit me in gradu
19 meo.* Dixitque mihi: Ego ostendam tibi,
F quæ futura sunt in nouissimo maledictionis: quoniam habet tempus finem suum.*
20 Arietes,quem vidisti habere cornua,rex Me-
21 dorum est,atque Persarum.*Porrò hircus
caprarum, rex Græcorum est, et cornu
grande,quod erat inter oculos eius,ipse est
22 rex primus.* Quod autem fracto illo surrexerunt quatuor pro eo: quatuor reges de
gente eius consurgent,sed non in fortitudi-
23 ne eius.* Et post regnum eorum,cum creuerint iniquitates,consurget rex impudens
24 facie,et intelligens propositiones. * Et roborabitur fortitudo eius,sed non in viribus
suis: et supra quam credi potest, vniuersa
vastabit,et prosperabitur, et faciet. Et in-
terficiet robustos, et populum sanctorum.
25 Secundum voluntatem suam, et dirigetur
G dolus in manu eius:et cor suum magnificabit, et in copia rerum omnium occidet
plurimos: et contra principem principum
26 consurget,et sine manu conteretur.*Et visio vespere,et mane,quæ dicta est, vera est:
tu ergo visionem signa, quia post multos
27 dies erit.*Et ego Daniel langui,et ægrotaui
per dies: cumque surrexissem, faciebam
opera regis, et stupebam ad visionem, et
non erat, qui interpretaretur.

CAP. IX.

Post orationem Danielis, qua confitetur Iudæos propter sua, & patrum peccata venisse in magnam afflictionem,petens Dei misericordiam erga populum suum,sit ipsi reuelatio de 70.hebdomadibus vsque ad vnctionem Sancti sanctorum,& de Christi morte, populoque eius perdendo,& abominatione desolationis in templo.

3 IN anno primo Darij filij Assueri de se-
A mine Medorum, qui imperauit super
2 regnum Chaldæorum: * Anno vno regni Ierem.25.c.
eius, ego Daniel intellexi in libris nume- 11.&29.c.
rum annorum,de quo factus est sermo Dñi 10.

ad

ad Ieremiam prophetam, vt complerentur desolationis Ieruſalem ſeptuaginta anni.* Et poſui faciem meam ad Dñm Deum meũ rogare,& deprecari in ieiunijs,ſacco,& cinere. * Et oraui Dominum Deum meum, & confeſſus ſum,& dixi: Obſecro Domine Deus magne, & terribilis, cuſtodiens pactum, & miſericordiam diligentibus te, & cuſtodientibus mandata tua.*Peccauimus, inquitatem fecimus, impiè egimus, & receſſimus,& declinauimus à mandatis tuis, ad iudicijs. * Non obediuimus ſeruis tuis prophetis, qui locuti ſunt in nomine tuo regibus noſtris, principibus noſtris, patribus noſtris, omnique populo terræ. * Tibi Domine iuſtitia: nobis autem confuſio faciei, ſicut eſt hodie verò Iuda, & habitatoribus Ieruſalem, & omni Iſrael, his qui propè ſunt, & his qui procul, in vniuerſis terris ad quas eieciſti eos,propter iniquitates eorum, in quibus peccauerunt in te. * Domine nobis confuſio faciei, regibus noſtris, principibus noſtris, & patribus noſtris,qui peccauerunt.* Tibi autem Domino Deo noſtro miſericordia,& propitiatio, quia receſſimus à te. * Et non audiuimus vocem Domini Dei noſtri, vt ambularemus in lege eius, quam poſuit nobis per ſeruos ſuos prophetas.Et omnis Iſrael præuaricati ſunt legem tuam,& declinauerunt, Cne audirent vocem tuam, & ſtillauit ſuper nos maledictio,& deteſtatio,quę ſcripta eſt in libro Moyſi ſerui Dei, quia peccauimus ei.*Et ſtatuit ſermones ſuos, quos locutus eſt ſuper nos,& ſuper principes noſtros,qui iudicauerunt nos,vt ſuperinduceret in nos magnum malum, quale nunquam fuit ſub omni cœlo, ſecundum quod factum eſt in Ieruſalem.Sicut ſcriptum eſt in lege Moyſi,omne malum hoc venit ſuper nos:& non rogauimus faciem tuam Domine Deus noſter, vt reuerteremur ab iniquitatibus noſtris,& cogitaremus veritatem tuam. * Et vigilauit Dominus ſuper malitiam, & adduxit eam ſuper nos:iuſtus Dominus Deus noſter in omnibus operibus ſuis,quę fecit: non enim audiuimus vocem eius.*Et nunc Domine Deus noſter,qui eduxiſti populum tuum de Terra Ægypti in manu forti,& feciſti tibi nomen ſecundum diem hanc:peccauimus,iniquitatem fecimus. * Domine in omnem iuſtitiam auertatur obſecro ira tua, & furor tuus à ciuitate tua Ieruſalem, & monte ſancto tuo. Propter peccata enim noſtra, & iniquitates patrum noſtrorum, Ieruſalem & populus tuus in opprobrium ſunt omnibus per circuitum noſtrum. *Nunc ergo exaudi Deus noſter orationem ſeruitui,& preces eius:& oſtende faciem tuam ſuper ſanctuarium tuum, quod deſertum eſt propter temetipſum. * Inclina Deus meus aurem tuam, & audi: aperi oculos tuos,& vide deſolationem noſtram, & ciuitatem, ſuper quam inuocatum eſt nomen tuum: neque enim in iuſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis. *Exaudi Domine placare Domine:attende & fac: ne moreris propter temetipſum Deus meus: quia nomen tuum inuocatum eſt ſuper ciuitatem, & ſuper populum tuum. *Cumque adhuc loquerer,& orarem,& confiterer peccata mea,& peccata populi mei Iſrael, & proſternerem preces meas in conſpectu Dei mei,pro monte ſancto Dei mei:* Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in viſione à principio, citò volans tetigit me in tempore ſacrificij veſpertini.*Et docuit me,& locutus eſt mihi, dixitque: Daniel nunc egreſſus ſum, vt docerem te, & intelligeres. * Ab exordio precum tuarum egreſſus eſt ſermo: ego autem veni,vt indicarem tibi, quia vir deſideriorum es: tu ergo animaduerte ſermonem, & intellige viſionem *Septuaginta hebdomades abbreuiatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper vrbem ſanctam tuam, vt conſummetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iuſtitia ſempiterna, & impleatur viſio, & prophetia,& vngatur ſanctus ſanctorum. * Scito ergo,& animaduerte Ab exitu ſermonis,vt iterum ædificetur Ieruſalem, vſq; ad Chriſtum ducem,hebdomadas ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ erunt: & rurſum ædificabitur platea, & muri in angustia temporum.*Et poſt hebdomades ſexaginta duas occidetur Chriſtus:& non erit eius populus,qui eum negaturus eſt. Et ciuitatem, & ſanctuarium diſſipabit populus cum duce venturo: & finis eius vaſtitas,& poſt finem belli ſtatuta deſolatio. *Confirmabit autem pactum multis hebdomada vna: & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia, & ſacrificium: & erit in templo abominatio deſolationis: & vſque ad conſummationem, & finem perſeuerabit deſolatio.

1.Eſd.1.b.1.

Bar.1.c.19.

Deut.27.c.14.

Bar.2.c.11. Exod.15.c.26.

Matth.24.b.15. Ioa 1.5.99.

CAP. X.

Vbi ſe afflixiſſet Daniel, videt virum lineis veſtitum, qui hic deſcribitur, & territus,ac tremens confortatur ſemel,& iterum: de reſiſtente principe regni Perſarum, de principe Græcorum, & de Michaele principe Iudæorum, qui ſolus auxiliatur.

1 ANno tertio Cyri regis Perſarum, verbum reuelatum eſt Danieli cognomento

mento Baltassar, & verbum verum, & fortitudo magna: intellexitque sermonem:intelligentia enim est opus in visione. *In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus, * Panem desiderabilem non comedi,& caro,& vinum non introierunt in os meum, sed neque vnguento vnctus sum:donec complerentur trium hebdomadarum dies. *Die autem vigesima,& quarta mensis primi, eram iuxta fluuium magnum, qui est Tigris. * Et leuaui oculos meos, & vidi: & ecce vir vnus vestitus lineis, & renes eius accincti auro obrizo: *Et corpus eius, quasi chrysolithus, & facies eius velut species fulguris, & oculi eius, vt lampas ardens: & brachia eius, & quæ deorsum sunt vsque ad pedes, quasi species eris candentis: & vox sermonum eius, vt vox multitudinis. * Vidi autem ego Daniel solus visionem: porrò viri, qui erant mecum,non viderunt, sed terror nimius irruit super eos, & fugerunt in absconditum. * Ego autem relictus solus vidi visionẽ grandem hanc:& non remansit in me fortitudo, sed & species mea immutata est in me, & emarcui,nec habui quidquam virium. * Et audiui vocem sermonum eius: & audiens iacebam consternatus super faciem meam, & vultus meus hærebat terræ. Et ecce manus tetigit me, & erexit me super genua mea,& super articulos manuum mearum. Et dixit ad me:Daniel vir desideriorum,intellige verba,quæ ego loquor ad te,& sta in gradu tuo: nunc enim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum,steti tremens. *Et ait ad me:Noli metuere Daniel: quia ex die primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum, et te affligeres in conspectu Dei tui,exaudita sunt verba tua: & ego veni propter sermones tuos. *Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti, et vno diebus: & ecce Michael vnus de principibus primis venit in adiutorium meum, & ego remansi ibi iuxta regem Persarum. * Veni autem, vt docerem te,quæ ventura sunt populo tuo in nouissimis diebus,quoniam adhuc visio in dies. * Cumque loqueretur mihi huiusce modi verbis, deieci vultum meum ad terram,& tacui. * Et ecce quasi similitudo filij hominis tetigit labia mea:& aperiens os meum locutus sum, & dixi ad eum, qui stabat contra me: Domine mi, in visione tua dissolutæ sunt compages meæ,& nihil in me remansit virium. *Et quomodo poterit seruus Domini mei loqui cum Domino meo? nihil enim in me remansit virium,sed & halitus meus intercluditur. *Rursum ergo tetigit me,quasi visio hominis,& confortauit me, *Et dixit: Noli timere vir desideriorum: pax tibi:confortare,& esto robustus. Cumque loquerer mecum,conualui,& dixi: Loquere Domine mi,quia confortasti me. *Et ait: Nunquid scis quare venerim ad te? & nunc reuertar,vt prælier aduersum principem Persarum. cum ego egrederer, apparuit princeps Græcorum veniens. * Verumtamen annuntiabo tibi, quod expressum est in scriptura veritatis: & nemo est adiutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps vester.

CAP. XI.

Vaticinium de regibus Persarum, & rege Græcorum:de bellis,ac insidijs inter reges Austri, & Aquilonis, & de rege,qui Deum deorum non reputabit, sed plurima aduersus ipsum loquetur, & qua prouincia ab illo euadens, quibusve dominabitur.

A EGo autem ab anno primo Darij Medi stabam, vt confortaretur, & roboraretur. *Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside,& quartus ditabitur opibus nimijs super omnes:et cum inualuerit diuitijs suis,concitabit omnes aduersum regnum Græciæ. Surget verò rex fortis,et dominabitur potestate multa, et faciet, quod placuerit ei. * Et cum steterit,conteretur regnum eius,et diuidetur in quatuor ventos cœli; sed non in posteros eius, neque secundùm potentiam illius, qua dominatus est: lacerabitur enim regnum eius etiam in externos, exceptis his. *Et confortabitur rex Austri:et de Principibus eius præualebit super eum, et dominabitur ditione: multa enim dominatio eius. *Et post finem annorum fœderabuntur: filiaque regis Austri veniet ad regem Aquilonis facere amicitiam, et non obtinebit fortitudinem brachij, nec stabit semen eius:et tradetur ipsa,et qui adduxerũt eam,adolescentes eius, et qui confortabant eam in temporibus. *Et stabit de germine radicum eius plantatio:et veniet cum exercitu,et ingredietur prouinciam regis Aquilonis:et abutetur eis,et obtinebit. *Insuper et deos eorum, et sculptilia, vasa quoque pretiosa argenti, et auri, captiua ducet in Ægyptum: ipse præualebit aduersus regem Aquilonis. * Et intrabit in regnum rex Austri, et reuertetur ad terram suam. * Filij autem eius prouocabuntur, et congregabunt multitudinem exercituum plurimorum:et veniet properans,et inundans:et reuertetur, et concitabitur, et congredietur cum robore eius. * Et prouocatus rex Austri egredietur,et pugnabit aduersus regem Aquilonis,et præparabit multitudinem nimiam,et dabitur multitudo in manu eius. *

Et

Et capiet multitudinem, et exaltabitur cor 12
eius, & deijciet multa millia, sed non prævalebit. *Conuertetur enim rex Aquilonis, 13
& præparabit multitudinem multò maiorem, quàm prius: & in fine temporum annorumque, veniet properans cum exercitu
11. 14. c. 16. magno, & opibus nimijs. * Et in temporibus illis multi consurgent aduersus regem 14
Austri: filii quoque prævaricatorum populi tui extollentur, vt impleant visionem, & corruent. *Et veniet rex Aquilonis, & com- 15
portabit aggerem, & capiet vrbes munitissimas: & brachia Austri non sustinebunt, & consurgent electi eius ad resistendum, & non erit fortitudo. Et faciet veniens super 16
eum iuxta placitum suum, & non erit, qui stet contra faciem eius: & stabit in terra inclyta, & consumetur in manu eius. *Et po- 17
net faciem suam, vt veniat ad tenendum vniuersum regnum eius, & recta faciet cũ eo: & filiam fœminarum dabit ei, vt euertat illud: & non stabit, nec illius erit. * Et 18
conuertet faciem suam ad insulas, & capiet multas: & cessare faciet principem opprobrij sui, & opprobrium eius conuertetur in eum. *Et conuertent faciem suam ad impe- 19
rium terræ suę, & impinget, & corruet, & D
non inuenietur. *Et stabit in loco eius vi- 20
lissimus, & indignus decore regio: & in paucis diebus conteretur, non in furore, nec in prælio. * Et stabit in loco eius despectus, & 21
non tribuetur ei honor regius: & veniet clam, & obtinebit regnum in fraudulentia. Et brachia pugnantis expugnabuntur a fa- 22
cie eius, & conterentur: insuper & dux fœderis. * Et post amicitias, cum eo faciet do- 23
lum: & ascendet, & superabit in modico populo. * Et abundantes, & vberes vrbes in- 24
gredietur: & faciet, quæ non fecerunt patres eius, & patres patrum eius: rapinas, & prædam, & diuitias eorum dissipabit, & cõtra firmissimas cogitationes inibit: & hoc vsque ad tempus. *Et concitabitur fortitu- 25
do eius, & cor eius aduersum regem Austri in exercitu magno: & rex Austri prouocabitur ad bellum multis auxilijs, & fortibus nimis: & non stabunt, quia inibunt aduersus eum consilia. * Et comedentes panem 26
cum eo, conterent illum, exercitusque eius opprimetur: & cadent interfecti plurimi. * E
Duorum quoque regum cor erit, vt male- 27
faciant, & ad mensam vnam mendacium loquentur, & non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus. * Et reuertetur in ter- 28
ram suam cum opibus multis: & cor eius aduersum testamentum sanctum, & faciet, & reuertetur in terram suam. Statuto tem- 29
pore reuertetur, & veniet ad Austrum: & non erit priori simile nouissimum. *Et ve- 30
nient super eum Itæi, & Romani: & percutietur, & reuertetur, & indignabitur contra testamentum sanctuarij, & faciet: reuerteturque & cogitabit aduersum eos, qui
31 dereliquerunt testamentum sanctuarij. *Et brachia ex eo stabunt, & polluent sanctuarium fortitudinis, & auferent iuge sacrificium: & dabunt abominationem in desola-
32 tionem. *Et impij in testamentum simula- F
bunt fraudulenter: populus autem sciens
33 Deum suum, obtinebit, & faciet. * Et docti in populo docebunt plurimos: & ruent in gladio, & in flamma, & in captiuitate, & in
34 rapina dierum. *Cumque corruerint, subleuabuntur auxilio paruulo: & applica-
35 buntur eis plurimi fraudulenter. Et de eruditis ruent, vt conflentur, & eligãtur, & dealbentur vsque ad tempus præfinitum: quia
36 adhuc aliud tempus erit. * Et faciet iuxta voluntatem suam rex, & eleuabitur, et magnificabitur aduersus omnem deum: et aduersus Deum deorum loquetur magnifica, et dirigetur, donec compleatur iracundia: perpetrata quippè est definitio. *Et Deum
37 patrum suorum non reputabit: et erit in concupiscentijs fœminarum, nec quemquam deorum curabit: quia aduersum vni-
38 uersa consurget. * Deum autem Maozim in loco suo venerabitur: et deum, quem ignorauerunt patres eius, colet auro, et argento, et lapide pretioso, rebusque pretio-
39 sis. *Et faciet, vt muniat Maozim cum deo G alieno, quem cognouit, et multiplicabit gloriam, et dabit eis potestatem in multis, et
40 terram diuidet gratuitò. * Et in tempore præfinito præhabitur aduersus eum rex Austri, et quasi tempestas veniet contra illum rex Aquilonis, in curribus, et in equitibus, et in classe magna, et ingredietur ter-
41 ras, et conteret, et pertransiet. *Et introibit in terram gloriosam, et multæ corruent: hæ autem solæ saluabuntur de manu eius, Edom, et Moab, et principium filiorum
42 Ammon. Et mittet manum suam in terras:
43 et Terra Ægypti non effugiet. *Et dominabitur thesaurorum auri, et argenti, et in omnibus pretiosis Ægypti: per Libyam
44 quoque, et Æthiopiam transibit. * Et fama turbabit eum ab Oriente, et ab Aquilone: et veniet in multitudine magna, vt conte-
45 rat, et interficiat plurimos. * Et figet tabernaculum suum Apadno inter maria, super montem inclytum, et sanctum: et veniet, vsque ad summitatem eius, et nemo auxiliabitur ei.

CAP. XII.

Post magnam afflictionem tandem saluabuntur reliquiæ Iudæorum, & ex mortuis quidam resurgent ad vitam, & quidam ad opprobrium; docti verò, ac doctores fulgebunt:

de

de duobus ad ripas fluminis ſtantibus, & viro lineis veſtito, qui temporis aperit determinationem: & de completione huius prophetiæ poſt ſtatutum tempus.

IN tempore autem illo cõſurget Michael princeps magnus, qui ſtat pro filijs populi tui: et veniet tempus quale non fuit ab eo, ex quo Gentes eſſe cœperunt vſque ad tempus illud. Et in tempore illo ſaluabitur populus tuus, omnis, qui inuentus fuerit ſcriptus in libro. * Et multi de his, qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt: alij in vitam æternam, et alij in opprobrium, vt videant ſemper. * Qui autem docti fuerint, fulgebunt, quaſi ſplendor firmamenti: et qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellas in perpetuas æternitates. *Tu autem Daniel claude ſermones, et ſigna librum, vſq; ad tempus ſtatutum plurimi pertranſibunt, et multiplex erit ſcientia. Et vidi ego Daniel, et ecce, quaſi duo alij ſtabant: vnus hinc ſuper ripam fluminis, et alius inde ex altera ripa fluminis. *Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui ſtabat ſuper aquas fluminis: Vſquequò finis horum mirabilium?

Matt. 25. d. 46
Sap. 5. b. 7.

*Et audiui virum, qui indutus erat lineis, quæ ſtabat ſuper aquas fluminis, cum eleuaſſet dexteram, et ſiniſtram ſuam in cœlum, et iuraſſet per viuentem in æternum, quia in tempus, et in tempora, et dimidium temporis. Et cum completa fuerit diſperſio manus populi ſancti, complebuntur vniuerſa hæc. *Et ego audiui, et non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit poſt hæc? * Et ait: Vade Daniel, quia clauſi ſunt ſignatique ſermones, vſque ad præfinitum tempus. * Eligentur, et dealbabuntur, et quaſi ignis probabuntur multi: et impiè agent impij, neque intelligent omnes impij, porrò docti intelligent. * Et à tempore cum ablatum fuerit iuge ſacrificium, et poſita fuerit abominatio in deſolationem, dies mille ducenti nonaginta. * Beatus, qui expectat, et peruenit vſque ad dies mille trecentos triginta quinque. *Tu autem vade ad præfinitum: et requieſces, et ſtabis in ſorte tua in finem dierum.

Apoc. 4. a. 5

Hucuſque Danielem in Hebræo volumine legimus. Quæ ſequuntur vſque ad finem libri, de Theodotionis editione tranſlata ſunt.

CAP. XIII.

Caſtiſſimam Suſannam impudici presbyteri cum eius concubitu frui non poſſent, falsò adulterij accuſant: ſed cum ad mortem duceretur, orantem exaudiuit Deus: & per puerum Danielem proprio ore conuictos, ſenes iuxta talionis populus interimit.

ET erat vir habitans in Babylone, et nomen eius Ioakim. * Et accepit vxorem nomine Suſannam, filiam Helciæ, pulchrã nimis, et timentem Deum. * Parentes enim illius, cum eſſent iuſti, erudierunt filiam ſuã ſecundùm legem Moyſi. * Erat autem Ioakim diues valdè, et erat ei pomarium vicinum domui ſuæ: et ad ipſum confluebant Iudæi, eo quod eſſet honorabilior omnium. Et conſtituti ſunt de populo duo ſenes iudices in illo anno: de quibus locutus eſt Dominus, Quia egreſſa eſt iniquitas de Babylone à ſenioribus iudicibus, qui videbantur regere populum. * Iſti frequentabant domum Ioakim, et veniebant ad eos omnes, qui habebant iudicia. *Cum autem populus reuertiſſet per meridiem, ingrediebatur Suſanna, et deambulabat in pomario viri ſui. *Et videbant eam ſenes quotidie ingredientem, et deambulantem: et exarſerunt in concupiſcentiam eius. * Et euerterunt ſenſum ſuum, et declinauerunt oculos

oculos suos, vt non viderent cœlum, neque recordarentur iudiciorum iustorum. Erant 10
ergo ambo vulnerati amore eius, nec indi- B
cauerunt sibi vicissim dolorem suum: * 11
Erubescebant enim indicare sibi concupi-
scentiam suam, volentes concumbere cum
ea: *Et obseruabant quotidie solicitius vi- 12
dere eam. Dixitque alter ad alterum: *Ea- 13
mus domum, quia hora prandij est. Et
egressi recessierunt à se. *Cumque reuertis- 14
sent, venerunt in vnum: & scisciantes ab
inuicem causam, confessi sunt concupiscen-
tiam suam: & tunc in communi statuerunt
tempus, quando eam possent inuenire so-
lam. * Factum est autem, cum obseruarent 15
diem apcum, ingressa est aliquando sicut
heri, & nudiustertius, cum duabus solis
puellis, voluitque lauari in pomario: æstus
quippè erat: * Et non erat ibi quisquam, 16
præter duos senes absconditos, & contem-
plantes eam. * Dixit ergo puellis: Afferte 17
mihi oleum, & smigmata, & ostia pomarij
claudite, vt lauer. *Et fecerunt sicut præce- 18
perat: clauseruntque ostia pomarij, &
egressæ sunt per posticum, vt afferrent, quæ
iusserat: nesciebantque senes intus esse ab-
sconditos. Cum autem egressæ essent puel- 19
læ, surrexerunt duo senes, & accurrerunt ad C
eam, & dixerunt: *Ecce ostia pomarij clau- 20
sa sunt, & nemo nos videt, & nos in concu-
piscentia tui sumus: quam ob rem assentire
nobis, & commiscere nobiscum. *Quod si 21
nolueris, dicemus contra te testimonium,
quod fuerit tecum iuuenis, & ob hanc cau-
sam emiseris puellas à te. *Ingemuit Susan- 22
na, & ait: Angustiæ sunt mihi vndique: si
enim hoc egero, mors mihi est: si autem non
egero, non effugiam manus vestras. * Sed 23
melius est mihi absque opere incidere in
manus vestras, quàm peccare in conspectu
Domini. * Et exclamauit voce magna Su- 24
sanna: exclamauerunt autem, & senes ad-
uersus eam. *Et cucurrit vnus ad ostia po- 25
marij, & aperuit. *Cum ergo audissent cla- 26
morem famuli domus in pomario, irrue- D
runt per posticum, vt viderent quidnam
esset. *Postquam autem senes locuti sunt, 27
erubuerunt serui vehementer: quia nun-
quam dictus fuerat sermo huiusce modi de
Susanna. Et facta est dies crastina. *Cum- 28
que venissent populus ad Ioakim virũ eius,
venerunt & duo presbyteri pleni iniqua
cogitatione aduersus Susannam, vt interfi-
cerent eam. * Et dixerunt coram populo: 29
Mittite ad Susannam filium Helciæ vxo-
rem Ioakim. Et statim miserunt. *Et venit 30
cum parentibus, & filijs, & vniuersis co-
gnatis suis. Porrò Susanna erat delicata ni- 31
mis, & pulchra specie. *At iniqui illi iusse- 32
runt, vt discooperiretur (erat enim cooper-
ta) vt vel sic satiarentur decore eius. *Fle- 33
bant igitur sui, & omnes, qui nouerant eã. *
Consurgentes autem duo presbyteri in 34
medio populi, posuerunt manus suas super
caput eius. *Quæ flens suspexit ad cœlum: 35
erat enim cor eius fiduciam habens in Do-
mino. * Et dixerunt presbyteri: Cum de- 36
ambularemus in pomario soli, ingressa est
hæc cum duabus puellis: & clausit ostia po-
marij, & dimisit à se puellas. * Venitque ad 37
eam adolescens, qui erat absconditus, &
concubuit cum ea. * Porrò nos cum esse- 38
mus in angulo pomarij, videntes iniquita-
tem, cucurrimus ad eos, & vidimus eos pa-
riter commiscери. * Et illum quidem non 39
quiuimus comprehendere, quia fortior no-
bis erat, & apertis ostijs exiliuit. * Hanc
E autem cum apprehendissemus, interroga- 40
uimus, quisnam esset adolescens, & noluit
indicare nobis: huius rei testes sumus. Cre- 41
didit eius multitudo, quasi senibus, & iudi-
cibus populi, & condemnauerunt eam ad
mortem. * Exclamauit autem voce magna 42
Susanna, & dixit: Deus æterne, qui absco-
ditorum es cognitor, qui nosti omnia ante-
quam fiant, * Tu scis, quoniam falsum te- 43
stimonium tulerunt contra me: & ecce mo-
ror, cum nihil horum fecerim, quę isti ma-
litiosè composuerunt aduersum me. *Ex- 44
audiuit autem Dñs vocem eius. *Cumque 45
duceretur ad mortem, suscitauit Dominus
spiritum sanctum pueri iunioris, cuius no-
men Daniel. * Et exclamauit voce magna: 46
Mundus ego sum à sanguine huius. *Et cõ- 47
uersus omnis populus ad eum: dixit: Quis
est iste sermo, quem tu locutus es? * Qui 48
cum staret in medio eorum, ait: Sic fatui fi-
lij Israel, non iudicantes, neque quod ve-
rum est cognoscentes, condemnastis filiam
Israel? *Reuertimini ad iudicium, quia fal- 49
sum testimonium locuti sunt aduersus eã. *
Reuersus est ergo populus cum festinatio- 50
F ne, & dixerunt ei senes: Veni, & sede in me-
dio nostrum, & indica nobis: quia tibi
Deus dedit honorem senectutis. * Et dixit 51
ad eos Daniel: Separate illos ab inuicem
procul, & dijudicabo eos. * Cum ergo di- 52
uisi essent alter ab altero, vocauit vnum de
eis, & dixit ad eum: Inueterate dierum ma-
lorum, nunc venerunt peccata tua, quæ Exod. 23.
operabaris prius; Iudicans iudicia iniusta, 8.4.
innocentes opprimens, & dimittens no- 53
xios, dicente Domino: Innocentem & iu-
stum non interficies. * Nunc ergo si vidisti 54
eam, dic sub qua arbore videris eos collo-
quentes sibi. Qui ait: Sub schino. * Dixit 55
autem Daniel: Rectè mentitus es in caput
tuum: Ecce enim Angelus Dei accepta sen-

tentia

tentia ab eo, ſcindet te medium. *Et, amoto eo, iuſſit venire alium, & dixit ei: Semen Chanaan, & non Iuda, ſpecies decepit te, & concupiſcentia ſubuertit cor tuum: * Sic faciebatis filiabus Iſrael, & illæ timentes loquebantur vobis: ſed filia Iuda non ſuſtinuit iniquitatem veſtram. *Nunc ergo dic mihi, ſub qua arbore comprehenderis eos loquentes ſibi. *Qui ait: Sub prino. Dixit autem ei Daniel: Rectè mentitus es & tu in caput tuum: manet enim Angelus Domini, gladium habens, vt ſecet te medium, & interficiat vos. *Exclamauit itaque omnis cœtus voce magna, & benedixerunt Deum, qui ſaluat ſperantes in ſe. * Et conſurrexerunt aduerſus duos presbyteros (conuicerat enim eos Daniel ex ore ſuo falſum dixiſſe teſtimonium) feceruntque eis ſicut malè egerant aduerſus proximum, Deut. 19. d. 19. * Vt facerent ſecundùm legem Moyſi: & interfecerunt eos, & ſaluatus eſt ſanguis innoxius in die illa. * Helcias autem, & vxor eius laudauerunt Deum pro filia ſua Suſanna cum Ioakim marito eius, & cognatis omnibus, quia non eſſet inuenta in ea res turpis. Daniel autem factus eſt magnus in conſpectu populi, à die illa, & deinceps. * Et rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos, & ſuſcepit Cyrus Perſes regnum eius.

CAP. XIV.

Fraudes ſacerdotum idoli Bel, qui appoſitos illi cibos occultè auferebant, regi per Danielem detecta ſunt; ipſiſque interemptis, idolum vna cum templo ſuo euerſum eſt: ſimiliter & draconem, quem colebant Babylonij, iniecta in os maſſa expice, adipe & pilis confecta, Daniel interfecit: quapropter inſtantibus Babylonijs miſſus eſt in lacum leonum, illaſuſque ſeruatus, allato etiam illi per prophetam Habacuc prandio ex Iudæa: quod videns rex aduerſarius illius à leonibus in momento deuoratis, iubet omnes timere Deum Danielis.

ERat autem Daniel conuiua regis, & honoratus ſuper omnes amicos eius. * Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel: & impendebantur in eo per dies ſingulos ſimilæ artabæ duodecim, & oues quadraginta, vinique amphoræ ſex. *Rex quoque colebat eum, & ibat per ſingulos dies adorare eum: porrò Daniel adorabat Deum ſuum. Dixitque ei rex: Quare non adoras Bel? * Qui reſpondens ait ei: Quia non colo idola manufacta, ſed viuentem Deum, qui creauit cœlum, & terram, & habet poteſtatem omnis carnis. * Et dixit ad eum: Non videtur tibi eſſe Bel viuens deus? An non vides quanta comedat, & bibat quotidie? * Et ait Daniel arridens: Ne erres rex, iſte enim intrinſecus luteus eſt, & forinſecus æreus, neque comedit aliquando. * Et iratus rex vocauit ſacerdotes eius, & ait eis: Niſi dixeritis mihi, quis eſt, qui comedat impenſas has, moriemini. * Si autem oſtenderitis, quoniam Bel comedat hæc, morietur Daniel, quia blaſphemauit in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat iuxta verbum tuum. *Erant autem ſacerdotes Bel ſeptuaginta, exceptis vxoribus, & paruulis, & filijs. Et venit rex cum Daniele in templum Bel. * Et dixerunt ſacerdotes Bel: Ecce nos egredimur foras: & tu rex pone eſcas, & vinum miſce, & claude oſtium, & ſigna annulo tuo. *Et cum ingreſſus fueris mane, niſi inueneris omnia comeſta à Bel, morte morCiemur, vel Daniel, qui mentitus eſt aduerſum nos. * Contemnebant autem, quia fecerant ſub menſa abſconditum introitum, & per illum ingrediebantur ſemper, & deuorabant ea. *Factum eſt igitur poſtquam egreſſi ſunt illi, rex poſuit cibos ante Bel: præcepit Daniel pueris ſuis, & attulerunt cinerem, & cribrauit per totum templum coram rege: & egreſſi clauſerunt oſtium: & ſignantes annulo regis abierunt. *Sacerdotes autem ingreſſi ſunt nocte iuxta conſuetudinem ſuam, & vxores, & filij eorum: & comederunt omnia, & biberunt. *Surrexit autem rex primo diluculo, & Daniel cum eo. *Et ait rex: Saluane ſunt ſignacula, Daniel? Qui reſpondit: Salua, rex. *Statimque Dcum aperuiſſet oſtium, intuitus rex menſam, exclamauit voce magna: Magnus es Bel, & non eſt apud te dolus quiſquam. * Et riſit Daniel: & tenuit regem ne ingrederetur intrò: & dixit: Ecce pauimentum, animaduerte cuius veſtigia ſint hæc. * Et dixit rex: Video veſtigia virorum, & mulierum, & infantium. Et iratus eſt rex. Tunc apprehendit ſacerdotes, & vxores, & filios eorum: & oſtenderunt ei abſcondita oſtiola, per quæ ingrediebantur, & conſumebant, quæ erant ſuper menſam. * Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel in poteſtatem Danielis, qui ſubuertit eum, & templum eius. * Et erat draco magnus in loco illo, & colebant eum Babylonij. * Et dixit rex Danieli: Ecce nunc non potes dicere, quia iſte non ſit Deus viuens: adora ergo eum. * Dixitque Daniel: Dominum Deum meum adoro: quia ipſe eſt Deus viuens; iſte autem non eſt Deus viuens. * Tu autem rex da mihi poteſtatem, & interficiam draconem abſque gladio, & fuſte.

Et

Et dic rex : Do tibi. * Tulit ergo Da- 26
niel picem, & adipem, & pilos, & co-
xit pariter: fecitque maſſas, & dedit in
os draconis, & diruptus eſt draco. Et
dixit: Ecce, quem colebatis. * Quod 27
cum audiſſent Babylonij; indignati ſunt
vehementer: & congregati aduerſum re-
gem, dixerunt: Iudæus factus eſt rex:
Bel deſtruxit, draconem interfecit, et ſa-
cerdotes occidit. * Et dixerunt cum ve- 28
niſſent ad regem: Trade nobis Daniele-
lem, alioquin interficiemus te, et do- F
mum tuam. * Vidit ergo rex, quod ir- 29
ruerent in eum vehementer: et neceſſi-
tate compulſus tradidit eis Danielem. *
Qui miſerunt eum in lacum leonum, et 30
erat ibi diebus ſex. * Porrò in lacu erant 31
leones ſeptem, et dabantur eis duo cor-
pora quotidie, et duæ oues: et tunc non
data ſunt eis, vt deuorarent Danielem.
* Erat autem Habacuc propheta in Iu- 32
dæa, et ipſe coxerat pulmentum, et
intriuerat panes in alueolo: et ibat in
campum, vt ferret meſſoribus. * Di- 33
xitque Angelus Domini ad Habacuc:
Fer prandium, quod habes, in Baby-
lonem Danieli, qui eſt in lacu leonum.
34 * Et dixit Habacuc: Domine, Baby-
lonem non vidi, et lacum neſcio. *
35 Et apprehendit eum Angelus Domini
in vertice eius, et portauit eum capil-
G lo capitis ſui, poſuitque eum in Baby- Ezech. 8.
lone ſupra lacum in impetu ſpiritus ſui. 16.
36 * Et clamauit Habacuc, dicens: Da-
niel ſerue Dei, tolle prandium, quod
37 miſit tibi Deus. * Et ait Daniel: Re-
cordatus eſt mei Deus, et non dereli-
38 quiſti diligentes te. * Surgenſque Da-
niel comedit. Porrò Angelus Domini re-
ſtituit Habacuc confeſtim in loco ſuo.
39 * Venit ergo rex die ſeptimo, vt luge-
ret Danielem: et venit ad lacum, et
introſpexit, et ecce Daniel ſedens in
40 medio leonum. * Et exclamauit voce
magna rex, dicens: Magnus es Domi-
ne Deus Danielis. Et extraxit eum de
41 lacu leonum. * Porrò illos, qui perdi-
tionis eius cauſa fuerant, intromiſit in
lacum, et deuorati ſunt in momento co-
42 ram eo. * Tunc rex ait: Paueant omnes
habitantes in vniuerſa terra Deum Da-
nielis: quia ipſe eſt ſaluator faciens ſigna,
& mirabilia in terra: qui liberauit Dani-
elem de lacu leonum.

Digitized by Google

PROPHETIA OSEE.

CAP. I.

Quo tempore Oſee prophetauerit, qui iuſſus fornicariam accipere uxorem, duos filios unamque filiam ex ea generauit: quibus nomina iubetur imponere iuxta effectus, quos Dominus in populo ſuo decreuerat inducere de Gentium conuerſione, & futuro eodem capite filiorum Iuda, & Iſrael.

VErbum Domini, quod factum 1
eſt ad Oſee filium Beeri, in A
diebus Oziæ, Ioathan, Achaz, Ezechiæ, regum Iuda, et in diebus Ieroboam filij Ioas regis Iſrael. Principium loquendi Do- 2
mino in Oſee: et dixit Dominus ad Oſee: Vade, ſume tibi uxorem fornicationum, et fac tibi filios fornicationum: quia forni- B
cans fornicabitur terra à Domino. Et abijt, 3
et accepit Gomer filiam Debelaim: et concepit, et peperit ei filium. * Et dixit Domi- 4
nus ad eum: Voca nomen eius Iezrahel: quoniam adhuc modicum, et viſitabo ſanguinem Iezrahel ſuper domum Iehu, et quieſcere faciam regnum domus Iſrael. * Et in illa die conteram arcum Iſrael in val- 5
le Iezrahel. * Et concepit adhuc, et peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen 6
eius Abſque miſericordia: quia non addam ultra miſereri domui Iſrael, ſed obliuione obliuiſcar eorum. * Et domui Iu- 7
da miſerebor, et ſaluabo eos in Dño Deo ſuo: et non ſaluabo eos in arcu, et gladio, et in bello, et in equis, et in quitibus. * Et 8
C ablactauit eam, quæ erat Abſque miſeri- 9
cordia. Et concepit, et peperit filium. * Et dixit: Voca nomen eius: Non populus meus: quia vos non populus meus, 10
et ego non ero veſter. * Et erit numerus Rom. 9. c. 26.
D filiorum Iſrael, quaſi arena maris, quæ ſine menſura eſt, et non numerabitur. Et erit in loco vbi dicetur eis: Non populus meus vos: dicetur eis: Filij Dei viuentis. 11
* Et congregabuntur filij Iuda, et filij Iſrael pariter, et ponent ſibimet caput vnum, et aſcendent de terra; quia magnus dies Iezrahel.

CAP. II.

Minatur Dominus Iſraeli tanquam uxori adultæ repudium, & ſepit uias eius ſpinis, ut ad uirum ſuum reuertatur: cumque non aduertat à quo habeat bonorum abundantiam, ablaturum ſe ab ea dicit cuncta, in quibus delectatur: ſicque ipſum tandem ad ſe reducturum, magnaque felicitate donaturum: & de Gentium uocatione.

1 DIcite fratribus veſtris: Populus meus, A
et ſorori veſtræ, Miſericordiam con- 2
ſecuta. * Iudicate matrem veſtram, iudicate: quoniam ipſa non uxor mea, et ego non vir eius, auferat fornicationes ſuas à facie ſua, et adulteria ſua de medio vbe- 3
rum ſuorum. * Nè fortè expoliem eam nudam, et ſtatuam eam ſecundùm diem natiuitatis ſuæ: et ponam eam, quaſi ſolitudinem, et ſtatuam eam velut terram inuiam, et interficiam eam ſiti. *

Et

Et filiorum illius non miserebor, quoniam filij fornicationum sunt. * Quia fornicata est mater eorum, confusa est, quæ concepit eos: quia dixit: Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas, lanam meam, & linum meum, oleum meum, & potum meum. * Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inueniet. * Et sequetur amatores suos, & non apprehendet eos: & quæret eos, & non inueniet, & dicet: Vadam, & reuertar ad virum meum priorem; quia benè mihi erat tunc magis, quàm nunc. * Et hæc nesciuit, quia ego dedi ei frumentum, & vinum, & oleum, & argentum multiplicaui ei, & aurum, quæ fecerunt Baal. * Idcircò conuertar, & sumam frumentum meum in tempore suo, & liberabo lanam meam, & linum meum, quæ operiebant ignominiam eius. * Et nunc reuelabo stultitiam eius in oculis amatorum eius: & vir non eruet eam de manu mea: * Et cessare faciam omne gaudium eius, solemnitatem eius, neomeniam eius, sabbatum eius, & omnia festa tempora eius. * Et corrumpam vineam eius, & ficum eius, de quibus dixit: Mercedes hæ, meæ sunt, quas dederunt mihi amatores mei: & ponam eam in saltum, & comedet eam bestia agri. * Et visitabo super eam dies Baalim, quibus accendebat incensum, & ornabatur inaure sua, & monili suo, & ibat post amatores suos, & mei obliuiscebatur: dicit Dominus. * Propter hoc, ecce ego lactabo eam, & ducam eam in solitudinem: & loquar ad cor eius. * Et dabo ei vinitores eius ex eodem loco, & vallem Achor ad aperiendam spem: & canet ibi iuxta dies iuuentutis suæ, & iuxta dies ascensionis suæ de Terra Ægypti. * Et erit in die illa, ait Dominus: vocabit me: Vir meus: & non vocabit me vltra, Baali. * Et auferam nomine Baalim de ore eius, & non recordabitur vltra nominis eorum: * Et percutiam cum eis fœdus in die illa, cum bestia agri, & cum volucre cœli, & cum reptili terræ: & arcum, & gladium, & bellum conteram de terra: & dormire eos faciam fiducialiter. * Et sponsabo te mihi in sempiternum: & sponsabo te mihi in iustitia, & in iudicio, & in misericordia, & in miserationibus. * Et sponsabo te mihi in fide: & scies, quia ego Dominus. * Et erit in die illa: Exaudiam, dicit Dominus, exaudiam cœlos, & illi exaudient terram. * Et terra exaudiet triticum, et vinum, et oleum; et hæc exaudient Iezrahel. * Et seminabo eam mihi in terra, et miserebor eius: quæ fuit Abſque misericordia. * Et dicam non populo meo: Populus meus es tu: et ipse dicet: Deus meus es tu.

Ro.9.c.25. 1.Petr.2.b. 10.

CAP. III.

Rursum iubetur Propheta diligere adulteram, quæ tamen multis diebus illum expectet, quia filios Israel multis diebus sine rege, & sacrificio sedentes, tandem ad Dominum deos reuersuros.

1 ET dixit Dominus ad me: Adhuc vade, et dilige mulierem dilectam amico, et adulteram: sicut diligit Dominus filios Israel, et ipsi respiciunt ad deos alienos, et diligunt vinacia vuarum. * Et fodi eam mihi quindecim argenteis, et coro hordei, et dimidio coro hordei. * Et dixi ad eam: Dies multos expectabis me: non fornicaberis, et non eris viro: sed et ego expectabo te. * Quia dies multos sedebunt filij Israel sine rege, et sine principe, et sine sacrificio, et sine Altari, et sine ephod, et sine theraphim. * Et post hæc reuertentur filij Israel, et quærent Dominum Deum suum, et Dauid regem suum: et pauebunt ad Dominum, et ad bonum eius, in nouissimo dierum.

Exec.34.c. 23.

CAP. IV.

Minatur terra Israel, propter multa populi peccata, qui & scientiam repulit, & idolatria fuit deditus: dicit se relicturum Israel in peccatis suis, cupiens ne Iuda ipsum imitetur.

1 AVdite verbum Domini filij Israel, quia iudicium Domino cum habitatoribus terræ: non est enim veritas, & non est misericordia, & non est scientia Dei in 2 terra. * Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. * Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis, qui habitat in ea, in bestia agri, & in volucre cœli: sed & pisces maris congregabuntur. * Verumtamen vnusquisque non iudicet: & non arguatur vir: populus enim tuus, sicut hi 5 qui contradicunt sacerdoti. * Et corrues hodie, & corruet etiam propheta tecum 6 nocte tacere feci matrem tuam. * Conticuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam: quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi: & oblita es legis Dei tui,

obliuiſcar filiorum tuorum, & ego. * Se- 7
cundum multitudinem eorum ſic peccauerunt mihi: gloriam eorum in ignominiam commutabo. * Peccata populi 8
mei comedent, & ad iniquitatem eorum ſubleuabunt animas eorum. * Et erit ſi- 9
cut populus, ſic ſacerdos: & viſitabo ſuper eum vias eius, & cogitationes eius reddam ei. * Et comedent, & non ſatu- 10
rabuntur: fornicati ſunt, & non ceſſauerunt: quoniam Dominum dereliquerunt in non cuſtodiendo. * Fornicatio, 11
& vinum, & ebrietas auferunt cor. * Po- 12
pulus meus in ligno ſuo interrogauit, & baculus eius annuntiauit ei: ſpiritus enim fornicationum decepit eos, & fornicati ſunt à Deo ſuo. * Super capita mon- 13
tium ſacrificabant, & ſuper colles accendebant thymiama: ſubtus quercum, & populum, & terebinthum, quia bona erat vmbra eius: ideò fornicabuntur filiæ veſtræ, & ſponſæ veſtræ adulteræ erunt. * Non viſitabo ſuper filias veſtras 14
cum fuerint fornicatæ, & ſuper ſponſas veſtras cum adulterauerint: quoniam ipſi cum meretricibus conuerſabantur, & cum effœminatis ſacrificabant, & po- D
pulus non intelligens vapulabit. * Si for- 15
nicaris tu Iſrael, non delinquat ſaltem Iuda: & nolite ingredi in Galgala, & ne aſcenderitis in Bethauen, neque iuraueritis: Viuit Dominus. * Quoniam 16
ſicut vacca laſciuiens declinauit Iſrael: nunc paſcet eos Dominus, quaſi agnum in latitudine. * Particeps idolorum E- 17
phraim, dimitte eum. * Separatum eſt 18
conuiuium eorum, fornicatione fornicati ſunt: dilexerunt afferre ignominiam protectores eius. * Ligauit eum ſpiri- 19
tus in alis ſuis, & confundentur à ſacrificijs ſuis.

CAP. V.

Minatur Dominus ſe puniturum Iſrael propter peccata ſua, ſimiliter & Iudam: nec proderit humanum auxilium, cum Dominus ei aduerſetur.

AVdite hoc ſacerdotes, & attendite do- 1
mus Iſrael, & domus regis auſcultate: quia vobis iudicium eſt, quoniam A
laqueus facti eſtis ſpeculationi, & rete expanſum ſuper Thabor. * Et victimas 2
declinaſtis in profundum: & ego eruditor omnium eorum. * Ego ſcio Ephraim, & Iſrael non eſt abſconditus à me: 3
quia nunc fornicatus eſt Ephraim, contaminatus eſt Iſrael. * Non dabunt co- 4
gitationes ſuas, vt reuertantur ad Deum ſuum: quia ſpiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognouerunt. * Et reſpondebit arrogantia Iſ- 5
B rael in facie eius: & Iſrael, & Ephraim ruent in iniquitate ſua, ruet etiam Iu- 6
das cum eis. * In gregibus ſuis, & in armentis ſuis vadent ad quærendum Dominum, & non inuenient: ablatus eſt 7
ab eis. * In Dominum præuaricati ſunt, quia filios alienos genuerunt: nunc deuorabit eos menſis cum partibus ſuis. * 8
Clangite buccina in Gabaa, tuba in Ra- C
ma: vlulate in Bethauen, poſt tergum 9
tuum Beniamin. * Ephraim in deſolatione erit in die correptionis: in tribubus 10
Iſrael oſtendi fidem. * Facti ſunt principes Iuda, quaſi aſſumentes terminum: ſuper eos effundam, quaſi aquam iram 11
meam. * Calumniam patiens eſt Ephraim, fractus iudicio: quoniam cœpit abire poſt ſordes. * Et ego, quaſi tinea E- 12
phraim: & quaſi putredo domui Iuda. 13
* Et vidit Ephraim languorem ſuum, D
& Iuda vinculum ſuum: & abijt Ephraim ad Aſſur, & miſit ad regem Vltorem: & ipſe non poterit ſanare vos, nec 14
ſoluere poterit à vobis vinculum. * Quoniam ego, quaſi leæna Ephraim, & quaſi catulus leonis domui Iuda: ego ego capiam, & vadam: tollam, & non eſt, 15
qui eruat. * Vadens reuertar ad locum meum: donec deficiatis, & quæratis faciem meam.

CAP. VI.

Reuerſi in tribulatione ad Dominum, magna fiducia ſalutem ſibi ab eo promittunt: expoſtulat Dominus cum Iſrael, & Iuda, quod neque beneficijs, neque prophetarum comminationibus ab idolatria, aliiſque iniquitatibus ſint reuocati, cum præferat miſericordiam ſacrificio.

IN tribulatione ſua mane conſurgent ad 1
A me: Venite, & reuertamur ad Do- 2
minum: * Quia ipſe cepit, & ſanabit 3
nos: percutiet, & curabit nos. * Viuificabit nos poſt duos dies: in die ter- 3. Cor. 15. 4. 3.
tia ſuſcitabit nos, & viuemus in conſpe- B
ctu eius. Sciemus, ſequemurque, vt cognoſcamus Dominum: quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus eius, & veniet, quaſi imber nobis temporaneus, & ſe- 4
rotinus terræ. * Quid faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Iuda? miſericordia veſtra, quaſi nubes matutina, & quaſi ros mane pertranſiens. * Propter hoc 5
C dolaui in prophetis, occidi eos in verbis

oris

oris mei: & iudicia tua, quasi lux egredientur. * Quia misericordiam volui, 6
1. Reg. 15. c. 22. Eccl. 4. d. 27. Mac. 9. b. 23. & 12. c. 9. & non sacrificium; & scientiam Dei, plusquam holocausta. * Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi 7
prævaricati sunt in me. * Galaad ciuitas 8
operantium idolum, supplantata sanguine. * Et quasi fauces virorum latro- 9
num particeps sacerdotum, in via interficientium pergentes de Sichem: quia scelus operati sunt. * In domo Israel vi- 10
di horrendum: ibi fornicationes Ephraim: contaminatus est Israel. * Sed & 11
Iuda pone messem tibi, cum conuertero captiuitatem populi mei.

CAP. VII.

Cum sanaturus esset Dominus Israel, obstiterunt iniquitates eorum: consentientes enim regum suorum malitiæ, omnes in idolelatriam vehementer exarserunt: Dominoque relicto, conuersi ad Ægypti auxilium, translati sunt in Assyrios.

CVm sanare vellem Israel, reuelata 1
est iniquitas Ephraim, & malitia A
Samariæ, quia operati sunt mendacium: & fur ingressus est spolians, latrunculus foris. * Et ne forte dicant in cordibus 2
suis, omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt eos adinuentiones suæ, coram facie mea factæ sunt. * In malitia sua lætificauerunt re- 3
gem: & in mendacijs suis principes. * Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus à coquente: quieuit paululum 4
ciuitas à commistione fermenti, donec fermentaretur totum. * Dies regis nostri: 5
cæperunt principes furere à vino: extendit manum suam cum illusoribus. * Quia 6
applicuerunt, quasi clibanum cor suum, cum insidiaretur eis: tota nocte dormiuit coquens eos, mane ipse succensus, quasi ignis flammæ. * Omnes calefacti sunt, 7
quasi clibanus, & deuorauerunt iudices suos: omnes reges eorum ceciderunt: non est, qui clamet in eis ad me. * E- 8
phraim in populis ipse commiscebatur: Ephraim factus est subcinericius panis, qui non reuoluatur. * Comederunt alie- 9
ni robur eius, & ipse nescisuit: sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignorauit. * C
Et humiliabitur superbia Israel in facie 10
eius: nec reuersi sunt ad Dominum Deum suum, & non quæsierunt eum in omnibus his. * Et factus est Ephraim, quasi 11
columba seducta non habens cor: Ægyptum inuocabunt, ad Assyrios abierunt.
12 * Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum: quasi volucrem cæli detraham eos, cædam eos secundùm
13 auditionem cœtus eorum. * Væ eis, quoD niam recessérunt à me: vastabuntur, quia prævaricati sunt in me: & ego redemi eos: & ipsi locuti sunt contra me men-
14 dacia. * Et non clamauerunt ad me in corde suo, sed vlulabant in cubilibus suis: super triticum, & vinum ruminabant, recesserunt à me. * Et ego erudi-
15 ui eos, et conforraui brachia eorum: & in me cogitauerunt malitiam. * Reuersi sunt, vt essent absque iugo: facti sunt, quasi arcus dolosus: cadent in gladio principes eorum, à furore linguæ suæ. Ista subsannatio eorum in Terra Ægypti.

CAP. VIII.

Samariam prædicit cum vitulo suo destruendam per Nabuchodonosor, propter idolatriam: nec ipsorum hostia suscipientur: ciuitates autem Iuda etiam conflagrabuntur.

1 IN gutture tuo sit tuba, quasi aquila su-
A per domum Domini: pro eo, quod transgressi sunt fœdus meum, & legem
2 meam prævaricati sunt. * Me inuocabunt:
3 Deus meus cognouimus te Israel. * Proiecit Israel bonum, inimicus persequetur eum. * Ipsi regnauerunt, & non ex
4 me: principes extiterunt, & non cognoui: argentum suum, et aurum suum fecerunt sibi idola, vt interirent: * Pro-
5 iectus est vitulus tuus Samaria, iratus est
B furor meus in eos: vsquequò non poterunt emundari? * Quia ex Israel, et ip-
6 se est: artifex fecit illum, et non est Deus: quoniam in aranearum telas erit vitulus
7 Samariæ. * Quia ventum seminabunt, et turbinem metent: culmus stans non est in eo, germen non faciet farinam: quod et si fecerit, alieni comedent eam.
8 * Deuoratus est Israel: nunc factus est
9 in nationibus, quasi vas immundum. *
C Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi: Ephraim munera dede-
10 runt amatoribus. * Sed et cum mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos: et quiescent paulisper ab onere
11 regis, et principum. * Quia multiplicauit Ephraim altaria ad peccandum: fa-
12 ctæ sunt ei aræ in delictum. * Scribam ei multiplices leges meas, quæ velut alienæ
13 computatæ sunt. * Hostias offerent, immolabunt carnes, et comedent, et Do-
D minus non suscipiet eas: nunc recordabi-

Digitized by Google

tur iniquitatis eorum, et visitabit peccata eorum: ipsi in Ægyptum conuertentur. * Et oblitus est Israel factoris sui, et ædificauit delubra: et Iudas multiplicauit vrbes munitas: et mittam ignem in ciuitates eius, et deuorabit ædes illius.

CAP. IX.

Dominus in populum Israel famem, & captiuitatem propter ipsius peccata immittet: nec grata ipsi erunt eorum sacrificia: & quia in peccatis perseuerant, perpetuò exsules à Domino permanebunt, vagi inter nationes.

NOli lætari Israel, noli exultare sicut populi: quia fornicatus es à Deo tuo, dilexisti mercedem super omnes areas tritici. * Area, et torcular non pascet eos, et vinum mentietur eis. * Non habitabunt in terra Domini: reuersus est Ephraim in Ægyptum, et in Assyrijs pollutum comedit. * Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei: sacrificia eorum, quasi panis lugentium, omnes qui comedent eum, contaminabuntur: quia panis eorum animæ ipsorum, non intrabit in domum Domini. * Quid facietis in die solemni, in die festiuitatis Domini? * Ecce enim profecti sunt à vastitate: Ægyptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos: desiderabile argentum eorum vrtica hæreditabit, lappa in tabernaculis eorum. * Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis: scitote Israel stultum prophetam, insanum virum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuæ, et multitudinem amentiæ. * Speculator Ephraim cum Deo meo: propheta laqueus ruinæ factus est super omnes vias eius, insania in domo Dei eius. * Profundè peccauerunt, sicut in diebus Gabaa: recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit peccata eorum. * Quasi vuas in deserto, inueni Israel: quasi prima poma ficulneæ in cacumine eius, vidi patres eorum: ipsi autem intrauerunt ad Beelphegor, et abalienati sunt in confusionem, et facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt. * Ephraim, quasi auis auolauit, gloria eorum à partu, et ab vtero, et à conceptu. * Quod et si enutrierint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus: sed et væ eis cum recessero ab eis. * Ephraim, vt vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine: et Ephraim educet ad interfectorem filios suos. * Da eis Domine. Quid da-

Iud. 8.

bis eis? Da eis vuluam sine liberis, et vbera arentia. * Omnes nequitiæ eorum in Galgal, quia ibi exosos habui eos: propter malitiam adinuentionum eorum, de domo mea eijciam eos: non addam, vt diligam eos, omnes principes eorum recedentes. * Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est: fructum nequaquam facient. Quod et si genuerint, interficiam amantissima vteri eorum. * Abijciet eos Deus meus, quia non audierunt eum: et erunt vagi in nationibus.

1. Reg. 7.

CAP. X.

Propter idololatriam Israel traditur Assyrijs: & cum à Domino reuocati ad iustitiam, pergant sequi vias suas, omnes eorum munitiones vastabuntur.

VItis frondosa Israel, fructus adæquatus est ei: secundùm multitudinem fructus sui multiplicauit altaria, iuxta vbertatem terræ suæ exuberauit simulachris. * Diuisum est cor eorum, nunc interibunt: ipse confringet simulachra eorum, depopulabitur aras eorum. * Quia nunc dicent: Non est rex nobis: non enim timemus Dominum: et rex quid faciet nobis? * Loquimini verba visionis inutilis, et ferietis fœdus: et germinabit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri. * Vaccas Bethauen coluerunt habitatores Samariæ: quia luxit super eum populus eius, et æditui eius super eum exultauerunt in gloria eius, quia migrauit ab eo. * Siquidem et ipse Assur delatus est, munus regi vltori: confusio Ephraim capiet, et confundetur Israel in voluntate sua. * Transire fecit Samaria regem suum, quasi spumam super faciem aquæ. * Et disperdentur excelsa idoli, peccatum Israel: lappa et tribulus ascendet super aras eorum: et dicent montibus: Operite nos; et collibus: Cadite super nos. * Ex diebus Gabaa, peccauit Israel, ibi steterunt: non comprehendet eos in Gabaa prælium super filios iniquitatis. * Iuxta desiderium meum corripiam eos: congregabuntur super eos populi, cum corripientur propter duas iniquitates suas. * Ephraim vitula docta diligere triturам, et ego transiui super pulchritudinem colli eius: ascendam super Ephraim, arabit Iudas, confringet sibi sulcos Iacob. * Seminate vobis in iustitia, et metite in ore misericordiæ, innouate vobis nouale: tempus autem requirendi Dominum, cum venerit, qui docebit vos iustitiam. * Arastis impietatem, iniquitatem messuistis,

16. 2. d. 19. Apoc. 6. 4. 16. Luc. 23. 4. 30. Iud. 20. Ier. 4. 3. 1.

fuiſtis, comediſtis frugem mendacij: quia confiſus es in vijs tuis, in multitudine fortium tuorum. * Conſurget tumultus 14
in populo tuo: & omnes munitiones tuæ vaſtabuntur, ſicut vaſtatus eſt Salmana à domo eius, qui iudicauit Baal in die prælij, matre ſuper filios alliſa. * Sic fecit vo- 15
Iud.8.c.18. bis Bethel, à facie malitiæ nequitiarum veſtrarum.

CAP. XI.

Beneficijs oſtendit Dominus ſe diligere populum Iſrael: ſed propter illius ſcelera tradidit eum Aſſyrijs: & attamen propter ſuam miſericordiam reducet eos, vt in terra ſua ſeruiant Domino, vna cum Gentibus ad Deum conuerſis.

SIcut mane tranſit, pertranſijt rex Iſ- 1
Matt. 2. c. 15. rael. Quia puer Iſrael, & dilexi eum: A
& ex Ægypto vocaui filium meum. * Vo- 2
cauerunt eos, ſic abierunt à facie eorum: Baalim immolabant, & ſimulachris ſacrificabant: * Et ego, quaſi nutritius E- 3
phraim, portabam eos in brachijs meis: & neſcierunt, quod curarem eos. * In 4
funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis: & ero eis, quaſi exaltans iu- B
gum ſuper maxillas eorum: & declinaui ad eum, vt veſceretur. * Non reuerte- 5
tur in terram Ægypti, & Aſſur ipſe rex eius: quoniam noluerunt conuerti. * Cœpit gladius in ciuitatibus eius, & con- 6
ſumet electos eius, & comedet capita eorum. * Et populus meus pendebit ad re- 7
ditum meum: iugum autem imponetur eis ſimul, quod non auferetur. * Quomo- 8
do dabo te Ephraim, protegam te Iſrael? quomodo dabo te ſicut Adama, ponam C
te, vt Seboim? Conuerſum eſt in me cor meum, pariter conturbata eſt pœnitudo mea. * Non faciam furorem iræ meæ: 9
non conuertar, vt diſperdam Ephraim: quoniam Deus ego, & non homo: in medio tui ſanctus, & non ingrediar ciuitatem. * Poſt Dominum ambulabunt, 10
quaſi leo rugiet: quia ipſe rugiet, & formidabunt filij maris. * Et auolabunt, 11
quaſi auis ex Ægypto, & quaſi columba de Terra Aſſyriorum: & collocabo eos in domibus ſuis, dicit Dominus. * Circumdedit me in negatione Ephra- 12
im, & in dolo domus Iſrael: Iudas autem teſtis deſcendit cum Deo, & cum ſanctis fidelis.

CAP. XII.

Vane fidit Iſrael in Ægypto, vt ab Aſſur liberetur: ſed eum ipſi, quàm Iuda reddet Dominus iuxta merita ipſorum, qui immemores beneficiorum Iacob patriarchæ, præſtitorum, declinauerunt in amaritiem, quibus tamen pacem offert: carpens peruicacem idololatriam Galaad.

EPhraim paſcit ventum, & ſequitur æſ- 1
A tum: tota die mendacium, & vaſtitatem multiplicat: & fœdus cum Aſſyrijs
2 iniit, & oleum in Ægyptum ferebat. * Iudicium ergo Domini cum Iuda, & viſitatio ſuper Iacob: iuxta vias eius, & iuxta
3 adinuentiones eius reddet ei. * In vtero ſupplantauit fratrem ſuum: & in fortitu- Gen. 25. d. 25.
4 dine ſua directus eſt cum Angelo. * Et in Gen. 32. f. 26.
B ualuit ad Angelum, & confortatus eſt: fleuit, & rogauit eum: in Bethel inuenit
5 eum, & ibi locutus eſt nobiſcum. * Et Dominus Deus exercituum, Dominus memoriale eius. * Et tu ad Deum tuum con-
6 uerteris: miſericordiam & iudicium cu-
7 ſtodi, & ſpera in Deo tuo ſemper. * Chanaan, in manu eius ſtatera doloſa, calum-
8 niam dilexit. * Et dixit Ephraim: Verum-
C tamen diues effectus ſum, inueni idolum mihi: omnes labores mei non inuenient
9 mihi iniquitatem, quam peccaui. * Et ego Dominus tuus ex terra Ægypti, adhuc ſedere te faciam in tabernaculis, ſicut
10 in diebus feſtiuitatis. * Et locutus ſum ſuper propheras, & ego viſionem multiplicaui, & in manu prophetarum aſſimila-
11 tus ſum. * Si Galaad idolum, ergo fruſtra erant in Galgal bobus immolantes: nam & altaria eorum, quaſi acerui ſuper ſul-
12 cos agri. * Fugit Iacob in regionem Syriæ, Gen. 28. a. 5.
& ſeruiuit Iſrael in vxorem, & in vxorem Exod. 14. c. 21, 22.
13 ſeruauit. * In propheta autem eduxit Dominus Iſrael de Ægypto: & in propheta
14 ſeruatus eſt. * Ad iracundiam me prouocauit Ephraim in amaritudinibus ſuis, & ſanguis eius ſuper eum veniet, & opprobrium eius reſtituet ei Dominus ſuus.

CAP. XIII.

Abominationem Iſrael oſtendit, propter quam ipſi minatur exitium: Dominus dicit ſe ſolum eſſe Deum, & liberatorem, arguens Iſrael ingratitudinis de beneficijs in deſerto acceptis, grauemque ob id vindictam illis comminatur: addens ſe eos de morte liberaturum, denique de morte, & inferno.

1 LOquente Ephraim, horror inuaſit Iſ-
A rael, & deliquit in Baal, & mortuus eſt.

Et nunc addiderunt ad peccandum: fece- 2
runtque sibi conflatile de argento suo, qua-
si similitudinem idolorum, factura artifi-
cum totum est: his ipsi dicunt: Immolate
homines vitulos adorantes. Idcircòerunt, 3
quasi nubes matutina, & sicut ros matu-
tinus prætereiens, sicut puluis turbine ra-
ptus ex area, & sicut fumus de fumario.
Isaiæ 43. b. Ego autem Dominus Deus tuus ex terra 4
10. Ægypti: & Deum absque me nescies, &
saluator non est præter me. * Ego cognoui 5
te in deserto, in terra solitudinis. * Iuxta 6
pascua sua adimpleti sunt, & saturati sunt:
& leuauerunt cor suum, & obliti sunt mei.
Et ego ero eis quasi læna, sicut pardus in 7
via Assyriorum. * Occurram eis quasi vr- 8
sa raptis catulis, & dirumpam interiora
iecoris eorum: & consumam eos ibi quasi
leo, bestia agri scindet eos. * Perditio tua 9
Israel: tantummodo in me auxilium tuum.
Vbi est rex tuus? maximè nunc saluet te in 10
omnibus vrbibus tuis: & iudices tui, de C
quibus dixisti: Da mihi regem, & princi-
pes. Dabo tibi regem in furore meo, & au- 11
feram in indignatione mea. * Colligata est 12
1. Reg. 8. a. iniquitas Ephraim, absconditum pecca- D
9. tum eius. * Dolores parturientis venient 13
ei: ipse filius non sapiens: nunc enim non
stabit in contritione filiorum. * De manu 14
mortis liberabo eos, de morte redimam
eos: ero mors tua, ò mors, morsus tuus
1. Cor. 15. ero inferne: consolatio abscondita est ab
b. 54. oculis meis. * Quia ipse inter fratres diui- 15
Hos. 2. d. det: adducet vrentem ventum Dominus
11. de deserto ascendentem: & siccabit venas
Zach. 10. d. eius, & desolabit frontem eius, & ipse diri-
12. piet thesaurum omnis vasis desiderabilis.

CAP. XIV.

Perditionem annuntiat Israeli, propter ipsius peccata: reuocat tamen ad se, & conuersis plurima bona promittit.

1 PEreat Samaria, quoniam ad amaritudi-
A nem concitauit Deum suum: in gla-
dio pereant, paruuli eorum elidantur, &
2 fœtæ eius discindantur. * Conuertere Is-
rael ad Dominum Deum tuum; quoniam
3 corruisti in iniquitate tua. * Tollite vobis-
B cum verba, & conuertimini ad Dominum:
& dicite ei: Omnem aufer iniquitatem,
accipe bonum: & reddemus vitulos labio-
4 rum nostrorum. * Assur non saluabit nos,
super equum non ascendemus, nec dice-
mus vltra: Dij nostri opera manuum no-
strarum: quia eius, qui in te est, miserebe-
5 ris pupilli. * Sanabo contritiones eorum,
C diligam eos spontaneè: quia auersus est
6 furor meus ab eis. * Ero quasi ros, Israel
germinabit sicut lilium, & erumpet radix
7 eius, vt Libani. * Ibunt rami eius, & erit
quasi oliua gloriæ eius, & odor eius, vt Li-
8 bani. * Conuertentur sedentes in vm-
bra eius: viuent tritico, & germina-
bunt, quasi vinea: memoriale eius si-
9 cut vinum Libani. * Ephraim quid mi-
D hi vltra idola: ego exaudiam, & dirigam
eum ego, vt abietem virentem: ex me fru-
10 ctus tuus inuentus est. * Quis sapiens, &
intelliget ista? intelligens, & sciet hæc?
quia rectæ viæ Domini, & iusti ambu-
labunt in eis: prœuaricatores verò corruent
in eis.

PRO.

Digitized by Google

PROPHETIA IOEL.

CAPVT PRIMVM.

Ioel parabola propoſita de eruca, locuſta, bruche, & rubigine, quatuor plagas contra Iudam vaticinando, hortatur omnes, & potiſſimum ſacerdotes ad planctum, ieiunium, & orationem, plangens & ipſe vaſtitatem terræ ſuæ.

VErbum Domini, quod factum eſt ad Ioel filium Phatuel. * Audite hoc ſenes, 2
& auribus percipite omnes habitatores terræ: ſi factum eſt iſtud in diebus veſtris, aut in diebus patrum veſtrorum? * Super 3
hoc filijs veſtris narrate, & filij veſtri filijs ſuis, & filij eorum generationi alteræ. * Reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſi- 4
duum locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum bruchi comedit rubigo. * Expergiſcimini ebrij, & flete, & vlulate omnes, 5
qui bibitis vinum in dulcedine: quoniam perijt ab ore veſtro. * Gens enim aſcendit 6
ſuper terram meam, fortis & innumerabilis: dentes eius, vt dentes leonis: & molares eius, vt catuli leonis. * Poſuit vi- 7
neam meam in deſertum, & ficum meam decorticauit: nudans ſpoliauit eam, & proiecit: albi facti ſunt rami eius. * Plange, 8
quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ. * Perijt ſacrificium, & libatio de domo Domini: luxerunt ſacerdotes miniſtri Domini. * Depopulata eſt regio, 10
luxit humus: quoniam deuaſtatum eſt triticum, confuſum eſt vinum, elanguit
11 oleum. * Confuſi ſunt agricolæ, vlulauerunt vinitores ſuper frumento, & hordeo,
12 quia perijt meſſis agri. * Vinea confuſa eſt, & ficus elanguit: malogranatum, & palma, & malum, & omnia ligna agri aruerunt: quia confuſum eſt gaudium à filijs Infra 2.16.
13 hominum. * Accingite vos, & plangite ſa- 15.
cerdotes, vlulate miniſtri altaris: ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei: quoniam interijt de domo Dei veſtri ſacri-
14 ficium, & libatio. * Sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate ſenes, D omnes habitatores terræ in domum Dei
15 veſtri: & clamate ad Dominum: * A a
a, diei, quia propè eſt dies Domini, &
16 quaſi vaſtitas à potente veniet. * Numquid non coram oculis veſtris alimenta perierunt de domo Dei noſtri, lætitia &
17 exultatio? * Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo, demolita ſunt horrea, diſſipatæ ſunt apothecæ; quoniam confuſum
18 eſt triticum. * Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti? Quia non eſt paſcua eis: ſed & greges pecorum diſperie-
19 runt. * Ad te Domine clamabo: quia ignis comedit ſpecioſa deſerti, & flamma ſuc-
20 cendit omnia ligna regionis. * Sed & beſtiæ agri, quaſi area ſitiens imbrem, ſuſpexerunt ad te: quoniam exſiccati ſunt fontes aquarum, & ignis deuorauit ſpecioſa deſerti.

C A-

Digitized by Google

CAP. II.

Prophetа Iudæis crudelitatem hostium suorum denuntiat, & quam terribilis erit ipsis dies illa: quapropter ad pœnitentiam eos hortatur: & conuersis magnam pollicetur Dominus prosperitatem, seque daturum spiritum suum super omnem carnem, & magna prodigia ante diem Domini magnum, & terribilem; eritque salvus omnis, qui invocauerit nomen Domini.

CAnite tuba in Sion, vlulate in monte 1
sancto meo, conturbentur omnes A
habitatores terræ: Quia venit dies Domini,
quia propè est. * Dies tenebrarum, & cali- 2
ginis, dies nubis, & turbinis: quasi mane ex-
pansum super montes populus multus, &
fortis: similis ei non fuit à principio, & post
eum non erit vsque in annos generationis,
& generationis. * Ante faciem eius ignis vo- 3
rans, & post eum exurens flamma: quasi
hortus voluptatis terra coram eo, & post
eum solitudo deserti, neque est, qui effugiat
eum. * Quasi aspectus equorum, aspectus 4
eorum: & quasi equites sic current. * Sicut B
sonitus quadrigarum super capita mon- 5
tium exilient, sicut sonitus flammæ ignis
deuorantis stipulam, velut populus fortis
præparatus ad prælium. * A facie eius cru- 6
ciabuntur populi: omnes vultus redigen-
tur in ollam. * Sicut fortes current: quasi 7
viri bellatores ascendent murum: viri in
vijs suis gradientur, & non declinabunt à
semitis suis. * Vnusquisque fratrem suum 8
non coarctabit, singuli in calle suo ambu-
labunt: sed & per fenestras cadent, & non
demolientur. * Vrbem ingredientur, in mu- 9
ro current: domos conscendent, per fene-
stras intrabunt quasi fur. * A facie eius 10
contremuit terra, moti sunt cœli: sol & luna
obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt
splendorem suum. * Et Dominus dedit vo- 11
cem suam ante faciem exercitus sui: quia
multa sunt nimis castra eius, quia fortia, &
facientia verbum eius: magnus enim dies
Domini, & terribilis valdè: & quis sustine-
bit eum? * Nunc ergo dicit Dominus: Con- 12
uertimini ad me in toto corde vestro, in ie- C
iunio, & in fletu, & in planctu. * Et scindite 13
corda vestra, & non vestimenta vestra, &
conuertimini ad Dominum Deum vestrũ:
quia benignus, & misericors est, patiens, &
multæ misericordiæ, & præstabilis super
malitia. * Quis scit si conuertatur, & igno- 14
scat, & relinquat post se benedictionem,
sacrificium & libamen Domino Deo ve-
stro? * Canite tuba in Sion, sanctificate ie- 15
iunium, vocate cœtum, * Congregate po- 16
pulum, sanctificate ecclesiam, coadunate
senes, congregate paruulos, & sugentes vbe-
ra: egrediatur sponsus de cubili suo, & 17
sponsa de thalamo suo. * Inter vestibulum,
D & altare plorabunt sacerdotes ministri Do-
mini, & dicent: Parce Domine, parce popu-
lo tuo: & ne des hæreditatem tuam in op-
probrium, vt dominentur eis nationes, quare
dicunt in populis: Vbi est Deus eorum?
18 * Zelatus est Dominus terram suam, & pe-
19 percit populo suo: * Et respondit Dominus,
E & dixit populo suo: Ecce ego mittam vobis
frumentum, & vinum, & oleum, & reple-
bimini eis: & non dabo vos vltra oppro-
20 brium in Gentibus. * Et eum, qui ab Aqui-
lone est, procul faciam à vobis: & expel-
lam eum in terram inuiam, & desertam:
faciem eius contra mare Orientale, & ex-
tremum eius ad mare nouissimum: & ascẽ-
det fœtor eius, & ascendet putredo eius,
21 quia superbè egit. * Noli timere terra, exul-
ta, & lætare: quoniam magnificauit Domi-
22 nus, vt faceret. * Nolite timere animalia re-
gionis: quia germinauerunt speciosa deser-
ti, quia lignum attulit fructum suum, ficus
23 & vinea dederunt virtutem suam. * Et filij
F Sion exultate, & lætamini in Domino Deo
vestro: quia dedit vobis doctorem iustitiæ,
& descendere faciet ad vos imbrem matu-
tinum, & serotinum, sicut in principio. *
24 Et implebuntur æreæ frumento, & redun-
25 dabunt torcularia vino, & oleo. * Et red-
dam vobis annos, quos comedit locusta,
bruchus, & rubigo, et eruca: fortitudo mea
26 magna, quam misi in vos. * Et comedetis
vescentis, et saturabimini: et laudabitis no-
men Domini Dei vestri, qui fecit mirabilia
vobiscum: et non confundetur populus
27 meus in sempiternum. * Et scietis, quia in
medio Israel ego sum: et ego Dominus
Deus vester, et non est amplius: et non con-
28 fundetur populus meus in æternum. * Et
erit post hæc: Effundam spiritum meum
super omnem carnem: et prophetabunt fi-
lij vestri, et filiæ vestræ: senes vestri somnia
somniabunt, et iuuenes vestri visiones vi-
29 debunt. * Sed et super seruos meos, et an- G
cillas in diebus illis effundam spiritum
30 meum. * Et dabo prodigia in cœlo, et in
terra, sanguinem, et ignem, et vaporem fu-
31 mi. * Sol conuertetur in tenebras, et luna in
sanguinem: antequam veniat dies Do-
32 mini magnus, et horribilis. * Et erit:
omnis, qui invocauerit nomen Domi-
ni, saluus erit: quia in monte Sion, et
in Ierusalem erit saluatio, sicut dixit Do-
minus, et in residuis, quos Dominus vo-
cauerit.

Ioel. 3. c. 15. Isa. 13. b. 10. Ezec. 32. b. 7. Marc. 13. c. 24. Luc. 21. c. 25. Ier. 30. b. 7. Amos 5. c. 18. Soph. 1. d. 15. Ps. 81. a. 7. Io. 3. c. 9. & 4. a. 2.

Sup. 1. c. 14.

Isaiæ 44. a. 3. Act. 2. b. 16.

Sup. 2. b. 10. Matt. 24. c. 29. Luc. 21. c. 25. Rom. 10. c. 13.

CA-

CAP. III.

Minatur Dominus afflictionem magnam Gentibus: quæ populum ſuum afflixerunt: ſequè omnes in valle Ioſaphat iudicaturum: fons de domo Domini egredietur; & Iudæa in æternum inhabitabitur, ſanguine ipſius emundato.

QVia ecce in diebus illis, et in tempore illo, cum conuertero captiuitatem A Iuda, et Ieruſalem: * Congregabo omnes Gentes, et deducam eas in vallem Ioſaphat: et diſceptabo cum eis ibi ſuper populo meo, et hæreditate mea Iſrael, quos diſperſerunt in nationibus, et terram meam diuiſerunt. *Et ſuper populum meum miſerunt ſortem: et poſuerunt puerum in proſtibulo, et puellam vendiderunt pro vino, vt biberent. *Verum quid mihi, et vobis Tyrus, et Sidon, et omnis terminus Palæſthinorum? numquid vltionem vos reddetis mihi? et ſi vlciſcimini vos contra me citò, velociter reddam viciſſitudinem vobis ſuper caput veſtrum. Argentum enim meum, et aurum tuliſtis: et deſiderabilia mea, et pulcherrima intuliſtis in delubra veſtra, * Et filios Iuda, et filios Ieruſalem vendidiſtis filijs Græcorum; vt longè faceretis eos de finibus ſuis. *Ecce ego ſuſcitabo eos de loco, in quo vendidiſtis eos: et conuertam retributionem veſtram in caput veſtrum. *Et vendam filios veſtros, et filias veſtras in manibus filiorum Iuda, et venumdabunt eos Sabeis genti longinquæ, quia Dominus locutus eſt. *Clamate hoc in Gentibus, ſanctifi-

1 2 3 4 5 6 7 8 9

cate bellum: ſuſcitate robuſtos: accedant, 10 aſcendant omnes viri bellatores. Concidite aratra veſtra in gladios, et ligones veſtros in lanceas. Infirmus dicat: Quia fortis ego 11 ſum. *Erumpite, et venite omnes gentes de circuitu, et congregamini: ibi occumbere 12 faciet Dominus robuſtos tuos. * Conſurgant, et aſcendant Gentes in vallem Ioſaphat: quia ibi ſedebo, vt iudicem omnes 13 gentes in circuitu. *Mittite falces, quoniam maturauit meſſis: venite, et deſcendite, quia plenum eſt torcular, exuberant torcularia: quia multiplicata eſt malitia eorum.* 14 Populi populi in valle conciſionis: quia iuxta eſt dies Domini in valle conciſionis. * 15 Sol, et Luna obtenebrati ſunt, et ſtellæ re- 16 traxerunt ſplendorem ſuum. *Et Dominus de Sion rugiet, et de Ieruſalem dabit vocem ſuam: et mouebuntur cœli, et terra: et Dominus ſpes populi ſui, et fortitudo filiorum 17 Iſrael. *Et ſcietis, quia ego Dominus Deus veſter, habitans in Sion monte ſancto meo: et erit Ieruſalem ſancta, et alieni non tranſi- 18 bunt per eam amplius. * Et erit in die illa: Dſtillabunt montes dulcedinem, et colles fluent lacte: et per omnes riuos Iuda ibunt aquæ: et fons de domo Domini egredietur, 19 et irrigabit torrentem ſpinarum. *Ægyptus in deſolationem erit, et Idumæa in deſertum perditionis: pro eo, quod iniquè egerint in filios Iuda, et effuderint ſanguinem 20 innocentem in terra ſua. *Et Iudæa in æternum habitabitur, et Ieruſalem in generatio- 21 nem, et generationem. * Et mundabo ſanguinem eorum, quem non mundaueram: et Dominus commorabitur in Sion.

Apo. 14 d. 15.

Supr. 3. b. 10. & 3. g. 11. Ier. 25. f. 30 Amos 1. a. 2.

Amos 9 f. 13.

PRO-

Digitized by Google

PROPHETIA AMOS.

CAP. I.

Tempus prophetiæ Amos: vltio Domini in Damascum, Philisthæos, Tyrum, Idumæam, & filios Ammon, quos super quatuor sceleribus non conuertet.

VErba Amos, qui fuit in pastoribus de Thecue: quæ vidit super Israel in diebus Oziæ regis Iuda, & in diebus Ieroboam filij Ioas regis Israel, ante duos annos terræmotus. * Et dixit: Dominus de Sion, & de Ierusalem dabit vocem suam: & luxerunt speciosa pastorum, & exsiccatus est vertex Carmeli. *Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non conuertam eum, eo quod triturauerint in palustris ferreis Galaad. *Et mittam ignem in domum Azael: & deuorabit domos Benadad. * Et conteram vectem Damasci: & disperdam habitatorem de campo idoli, & tenentem sceptrum de domo voluptatis: & transferetur populus Syriæ Cyrenen, dicit Dominus. *Hæc dicit Dñs: Super tribus sceleribus Gazæ, & super quatuor non conuertã eum: eo, quod transtulerint captiuitatem perfectam, vt cõcluderent eam in Idumæa.* Et mittam ignem in murum Gazæ. & deuorabit ædes eius. *Et disperdam habitatorem de Azoto, & tenentem sceptrum de Ascalone: & cõuertam manum meam super Accaron, & peribunt reliqui Philisthinorũ, dicit Dñs Deus. *Hæc dicit Dñs: Super tribus sceleribus Tyri, & super quatuor non conuertam eum: eo quod concluserint captiuitatem perfectam in Idumæa, & non sunt recordati fœderis fratrum. Et mittam ignem in murum Tyri, & deuorabit ædes eius. Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Edom, & super quatuor non conuertam eum: eo quod persecutus sit in gladio fratrem suum, & violauerit misericordiam eius, & tenuerit vltra furorem suum, & indignationem suam seruauerit vsque in finem. *Mittam ignem in Theman: & deuorabit ædes Bosræ. *Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus filiorum Ammon, & super quatuor non conuertam eum: eo quod dissecuerit prægnantes Galaad ad dilatandum terminum suum: Et succendam ignem in muro Rabba: & deuorabit ædes eius in vlulatu in die belli, & in turbine in die commotionis. *Et ibit Melchom in captiuitatem; ipse, & principes eius simul, dicit Dominus.

Zach. 14. 2. 5.

Ier. 25. f. 30 Ioel 3. c. 16.

CAP. II.

Vltio Domini in Moab, Iudam & Israelem hisque minatur interitum, quem effugere non poterunt, quia acceptis beneficijs semper fuerunt ingrati, Deique legem abiecerunt.

HÆc dicit Dñs: Super tribus sceleribus Moab, & super quatuor non conuertam eum: eo quod incenderit ossa regis Idumææ vsque ad cinerem. *Et mittam ignem in Moab, & deuorabit ædes Carioth: & morietur

rietur in fonitu Moab, in clangore tubæ. *
Et diſperdam iudicem de medio eius, & 3
omnes principes eius interficiam cum eo,
dicit Dñs: *Hæc dicit Dñs: Super tribus ſce- 4
leribus Iuda, & ſuper quatuor non conuer-
tam eum: eo quod abiecerit legem Dñi, &
mandata eius non cuſtodierit: deceperunt
enim eos idola ſua, poſt quæ abierant pa-
tres eorum. * Et mittam ignem in Iuda, & 5
deuorabit ædes Ieruſalem. *Hæc dicit Dñs: B
Super tribus ſceleribus Iſrael, & ſuper 6
quatuor non conuertam eum: pro eo, quod
vendiderit pro argento iuſtum, & pauperē
pro calceamentis. * Qui conterunt ſuper 7
puluerem terræ capita pauperum, & viam
humilium declinant: & filius, ac pater eius
ierunt ad puellam, vt violarent nomen sā-
ctum meum. *Et ſuper veſtimentis pigno- 8
ratis accubuerunt iuxta omne altare: & vi- C
num damnatorum bibebant in domo Dei
ſui. *Ego autem exterminaui Amorrhæum 9
à facie eorum: cuius altitudo, cedrorum al-
titudo eius, & fortis ipſe, quaſi quercus: &
Num.21.f. 24. contriui fructum eius deſuper, & radices
Deut. 2. f. 24. eius ſubter. *Ego ſum, qui aſcendere vos fe- 10
ci de Terra Ægypti, & duxi vos in deſerto
quadraginta annis, vt poſſideretis terram
Exod.14.f. 21. Amorrhæi. *Et ſuſcitaui de filijs veſtris in 11
Deut.8.f.2. prophetas, & de iuuenibus veſtris naza-
ræos: numquid non ita eſt filij Iſrael, dicit
Dominus? Et propinabitis nazaræis vinum, 12
& prophetis mandabitis, dicentes: Ne pro-
pheteris. * Ecce ego ſtridebo ſubter vos, ſi- 13
cut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno. * Et 14
peribit fuga à veloce, & fortis non obtine-
bit virtutem ſuam, & robuſtus non ſalua-
bit animam ſuam: *Et tenens arcum non 15
ſtabit, & velox pedibus ſuis non ſaluabi-
tur, & aſcenſor equi non ſaluabit animam
ſuam: * Et robuſtus corde inter fortes nu- 16
dus fugiet in illa die, dicit Dominus.

CAP. III.

Domum Iſrael populum olim vnicè electum arguit variorum ſcelerum: ex quibus paucos dicit ſeruandos in ſuperuentura afflictione, quam ipſis comminatur.

AVdite verbum, quod locutus eſt Dñs 1
ſuper vos, filij Iſrael: ſuper omnem A
cognationem, quam eduxi de terra Ægyp-
ti, dicens: * Tantummodo vos cognoui ex 2
omnibus cognationibus terræ: idcirco viſi-
tabo ſuper vos omnes iniquitates veſtras. *
Numquid ambulabunt duo pariter, niſi 3
conuenerit eis? Nunquid rugiet leo in ſaltu, 4
niſi habuerit prædam? nunquid dabit catu-
lus leonis vocem de cubili ſuo, niſi aliquid
apprehenderit? * Nunquid cadet auis in la- 5
queum terræ abſque aucupe? nunquid au- B
feretur laqueus de terra, antequā quid coe-
perit? * Si clanget tuba in ciuitate, & popu- 6
lus non expaueſcet? ſi erit malum in ciuita-
te, quod Dñs non fecerit? * Quia non facit 7
Dñs Deus verbum, niſi reuelauerit ſecretū
ſuum ad ſeruos ſuos prophetas. * Leo ru- 8
giet, quis non timebit? Dñs Deus locutus
eſt quis non prophetabit? *Auditum facite 9
in ædibus Azoti, & in ædibus Terræ Ægy- C
pti: & dicite; Congregamini ſuper montes
Samariæ, & videte infamias multas in me-
dio eius, & calumniam patientes in pene- 10
tralibus eius. Et neſcierunt facere rectum,
dicit Dñs, theſaurizantes iniquitatem, & 11
rapinas in ædibus ſuis. *Propterea hæc di-
cit Dñs Deus: Tribulabitur, & circuietur
terra: & detrahetur ex te fortitudo tua, &
diripientur ædes tuę. *Hęc dicit Dñs: Quo- 12
modo ſi eruat paſtor de ore leonis duo cru-
ra, aut extremum auriculæ: ſic eruentur fi-
lij Iſrael, qui habitant in Samaria in plaga
lectuli, & in Damaſci grabato. *Audite, & 13
conteſtamini in domo Iacob, dicit Dñs
Deus exercituum: Quia in die cum viſita- 14
re cœpero præuaricationes Iſrael, ſuper
eum viſitabo, & ſuper altaria Bethel: &
amputabuntur cornua altaris, & cadent in
terram. *Et percutiam domum hyemalem 15
cum domo æſtiua: & peribunt domus ebur-
neæ, & diſſipabuntur ædes multæ, dicit
Dominus.

CAP. IV.

Inuehitur ſub typo vaccarum pinguium in iniquos primates Samaria, ipſorum ſubſannans idololatriam, & quia filij Iſrael varijs flagellis à peccatis ſuis reuocari non potuerunt, minatur eis Dominus ſimilia his, quæ prius paſſi fuerant, hortando vt ad Deum omnipotentem conuertantur.

AVdite verbum hoc vaccę pingues, quę 1
A eſtis in monte Samariæ: quæ calum-
niam facitis egenis, & confringitis paupe-
res, quæ dicitis dominis veſtris: Afferte, &
bibemus. *Iurauit Dñs Deus in ſancto ſuo: 2
quia ecce dies venient ſuper vos, & leua-
bunt vos in contis, & reliquias veſtras in
ollis feruentibus. *Et per aperturas exibitis 3
altera contra alteram, & proijciemini in
Armon, dicit Dñs. *Venite ad Bethel, & im- 4
piè agite: ad Galgalam, & multiplicate pre-
uaricationem: & afferte mane victimas ve-
ſtras, tribus diebus decimas veſtras. *Et ſa- 5
crificate de fermentato laudem: & vocate
voluntarias oblationes, & annunciate: ſic
enim voluiſtis filij Iſrael, dicit Dñs Deus. *
Vnde & ego dedi vobis ſtuporem dentium 6
B in cunctis vrbibus veſtris, & indigentiam
panum in omnibus locis veſtris, & nō eſtis
reuerſi ad me, dicit Dñs. *Ego quoque pro- 7
hibui à vobis imbrem, cum adhuc tres mē-

ſes

ſes ſupereſſent vſque ad meſſem & plui ſuper vnam ciuitatem,& ſuper alteram ciuitatem non plui: pars vna compluta eſt, & pars,ſuper quam non plui, aruit. *Et venerunt duæ, & tres ciuitates ad vnam ciuitatem,vt biberent aquam,& nō ſunt ſatiatæ: & non rediſtis ad me, dicit Dñs. * Percuſſi vos in vento vrente, & in aurugine, multitudinem hortorum veſtrorum, & vinearū veſtrarum: oliueta veſtra, & ficeta veſtra comedit eruca: & non rediſtis ad me,dicit Dñs. * Miſi in vos mortem in via Ægypti, percuſſi in gladio iuuenes veſtros,vſque ad captiuitatem equorum veſtrorum: & aſcēdere feci putredinem caſtrorum veſtrorum in nares veſtras:& non rediſtis ad me,dicit Dominus. * Subuerti vos, ſicut ſubuertit Deus Sodomam, & Gomorrham, & facti eſtis, quaſi torris raptus ab incendio: & non rediſtis ad me,dicit Dominus. * Quapropter hæc faciam tibi Iſrael: poſtquam autem hæc fecero tibi,præparare in occurſum Dei tui Iſrael. * Quia ecce formans montes, & creans ventum, & annuntians homini eloquium ſuum, faciens matutinam nebulam, & gradiens ſuper excelſa terræ: Dominus Deus exercituum nomen eius.

Amos.4.c.7

Gen.19.c.24.

CAP. V.

Luget caſum Iſraelis propheta, reuocans eos ad quærendum Dominum, vt ita poſſint euadere afflictiones ſuis peccatis debitas, propter quas vbique planctus erit: odit dominus feſtiuitates, ac ſacrificia eorum quibus propter idololatriam minatur captiuitatem.

AVdite verbū iſtud, quòd ego leuo ſuper vos planctum: Domus Iſrael cecidit,& non adijciet,vt reſurgat. *Virgo Iſrael proiecta eſt in terram ſuam, non eſt, qui ſuſcitet eam. *Quia Dñs Deus: Vrbs de qua egrediebantur mille, relinquetur in ea centum: & de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem in domo Iſrael. * Quia hæc dicit Dñs domui Iſrael:Quærite me,& viuetis. *Et nolite quærere Bethel,& in Galgalam nolite intrare, & in Berſabee non tranſibitis: quia Galgala captiua ducetur: & Bethel erit inutilis.Quærite Dñm,& viuite:ne fortè comburatur,vt ignis domus Ioſeph,& deuorabit,& non erit, qui extinguat Bethel. Qui conuertitis in abſinthium iudicium,& iuſtitiam in terra relinquitis. * Facientem Arcturum,& Orionem,& conuertentem in mane tenebras,& diem in noctem mutantem: qui vocat aquas maris,& effundit eas ſuper faciem terræ:Dñs nomen eſt eius.*Qui ſubridet vaſtitatem ſuper robuſtum, & depopulationem ſuper potentē affert. * Odio habuerunt corripientem in porta: & loquentem perfectè abominati ſunt. * Idcircò: pro eo, quod diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo:domos quadro lapide ædificabitis,& non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantiſſimas,& non bibetis vinum earum. Quia cognoui multa ſcelera veſtra,& fortia peccata veſtra: hoſtes iuſti accipientes munus,& pauperes deprimentes in porta. Ideò prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum eſt. * Quærite bonum, & non malum, vt viuatis: & erit Dñs Deus exercituum vobiſcum,ſicut dixiſtis. Odite malum,& diligite bonum, & conſtituite in porta iudicium:ſi fortè miſereatur Dñs Deus exercituum reliquijs Ioſeph.Propterea hæc dicit Dñs Deus exercituum dominator: in omnibus plateis plāctus: & in cunctis,quæ foris ſunt,dicetur væ væ:& vocabunt agricolam ad luctum, & ad planctum eos, qui ſciunt plangere. * Et in omnibus vineis erit planctus:quia pertranſibo in medio tui,dicit Dñs. *Væ deſiderantibus diem Dñi: ad quid eam vobis? dies Dñi iſta tenebræ, & non lux.Quomodo ſi fugiat vir à facie leonis,& occurrat ei vrſus: & ingrediatur domum, & innitatur manu ſua ſuper parietem, & mordeat eum coluber. * Nunquid non tenebræ dies Dñi,& non lux:& caligo, & non ſplendor in ea? *Odi,& proieci feſtiuitates veſtras: & non capiam odorem cœtuum veſtrorum. * Quod ſi obtuleritis mihi holocautomata,& munera veſtra,non ſuſcipiam: & vota pinguium veſtrorum non reſpiciam. Aufer a me tumultum carminum tuorum:& cantica lyræ tuę non audiam. Et reuelabitur,quaſi aqua iudicium, & iuſtitiam,quaſi torrens fortis.*Nunquid hoſtias, & ſacrificium obtuliſtis mihi in deſerto quadraginta annis, domus Iſrael? * Et portaſtis tabernaculum Moloch veſtro, & imaginem idolorum veſtrorum, ſydus dei veſtri,quæ feciſtis vobis. * Et migrare vos faciam trans Damaſcum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen eius.

Soph.1.c.17.

Rom.12.b.9. Pſ.96.b.10

Iere.30.b.6. Ioel.2.c.11 Soph.1.c.15.

Iſa.1.d.11. Ier.6.c.20. Malac.1.c.11.

Act.7.c.42

CAP. VI.

Comminatur Dominus ſuperbis, & in delicijs agentibus exitium, ac tranſmigrationem, vna cum reliquo populo Iſrael:cuius deteſtatur ſuperbiam.

VÆ, qui opulenti eſtis in Sion, & confiditis in monte Samariæ: optimates capita populorum,ingredientes pompaticè domum Iſrael. *Tranſite in Chalane, & videte, & ite inde in Emath magnam: & deſcendite in Geth Palæſthinorum, & ad optima quæque regna horum: ſi latior terminus eorum termino veſtro eſt. Qui ſeparati eſtis in diem malum: & appropinquatis ſolio

Iſa.9.

Luc.6.c.24

lio iniquitatis. *Qui dormitis in lectis eburneis,& lasciuitis in stratis vestris;qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti. *Qui canitis ad vocem psalterij sicut Dauid putauerunt se habere vasa cantici. * Bibentes vinum in phialis,& optimo vnguento delibuti: & nihil patiebantur super contritione Ioseph. *Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium: & auferetur factio lasciuientium. * Iurauit Dñs Deus in anima sua, dicit Dñs Deus exercituum: Detestor ego superbiam Iacob, & domos eius odi, & tradam ciuitatem cum habitatoribus suis. *Quod si reliqui fuerint decem viri in domo vna, & ipsi morientur. Et tollet eum propinquus suus, & comburet eum, vt efferat ossa de domo: C & dicet ei, qui in penetralibus domus est: Nunquid adhuc est penes te? *Et respondebit: Finis est. Et dicet ei: Tace,& non recorderis nominis Domini. *Quia ecce Dominus mandabit, & percutiet domum maiorem ruinis, & domum minorem scissionibus. * Nunquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bubalis, quoniam D conuertistis in amaritudinem iudicium, & fructum iustitiæ in absinthium? *Qui lætamini in nihilo: qui dicitis: Nunquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Ecce enim suscitabo super vos domus Israel, dicit Dominus Deus exercituum, gentem: & conteret vos ab introitu Emath, vsque ad torrentem deserti.

Jere. 51. b. 14.

CAP. VII.

Deprecatur propheta pœnas, quas videt imminere,& Dominus comminatur captiuitatem quam Amos sub parabola trullæ cementarij vaticinatur, aduersante licet Amasia sacerdote Bethel: qui coram rege Israel accusat Amos, fundens ipsi Amos, vt eat prophetatum in terram Iuda: sed ostendit se fœtum à Domino prophetam, vt super Israel prophetaret, qui & Amasiæ, & Israeli vaticinatur afflictionem.

HÆc ostendit mihi Dñs Deus: & ecce fictor locustæ in principio germinationis serotini imbris, & ecce serotinus post tonsionem regis. * Et factum est: cum consummasset comedere herbam terræ, dixi: Dñe Deus propitius esto, obsecro: quis suscitabit Iacob, quia paruulus est? *Misertus est Dñs super hoc: Non erit, dixit Dñs. Hæc ostendit mihi Dñs Deus: & ecce vocabat iudicium ad ignem Dñs Deus: & deuorauit abyssum multam, et comedit simul partem. Et dixi: Dñe Deus quiesce, obsecro: quis suscitabit Iacob, quia paruulus est? *Misertus est Dñs super hoc: Sed & istud non erit, dixit Dñs Deus. * Hæc ostendit mihi Dñs: & ecce Dñs stans super murum litum, et in manu eius trulla cæmentarij. *Et dixit Dñs ad me: Quid tu vides Amos? Et dixi: Trullam cæmentarij. Et dixit Dñs: Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Israel: nō adijciam vltra superinducere eum. *Et demolientur excelsa Idoli, et sanctificationes Israel desolabuntur: et consurgam super domum Ieroboam in gladio. *Et misit Amasias sacerdos Bethel ad Ieroboam regem Israel, dicens: Rebellauit contra te Amos in medio domus Israel: non poterit terra sustinere vniuersos sermones eius. * Hæc enim dicit Amos: in gladio morietur Ieroboam, et Israel captiuus migrabit de terra sua: *Et dixit Amasias ad Amos: Qui vides, gradere, fuge in terram Iuda: et comede ibi panem, et prophetabis ibi. *Et in Bethel non adijcies vltra, vt prophetes: quia sanctificatio regis est, et domus regni est. * Respondit que Amos, et dixit ad Amasiam: Non sum propheta, et non sum filius prophetæ: sed armentarius ego sum vellicans sycomoros. * Et tulit me Dominus, cum sequerer gregem: et dixit Dominus ad me: Vade propheta ad populum meum Israel. * Et nunc audi verbum Domini: Tu dicis: Non prophetabis super Israel, et non stillabis super domum idoli. *Propter hoc hæc dicit Dominus: Vxor tua in ciuitate fornicabitur: et filij tui, et filiæ tuę in gladio cadent, et humus tua funiculo metietur: et tu in terra pollutа morieris, et Israel captiuus migrabit de terra sua.

CAP. VIII.

Amos sub parabola vncini pomorum prophetat finem imminere regni Israel, propter pauperum oppressiones: acerbitatem verò imminentis calamitatis explicat: ac festinitates eorum dicit in luctum conuertendas, famemque verbi Dei futuram denuntiat.

HÆc ostendit mihi Dñs Deus: et ecce vncinus pomorum. *Et dixit: Quid tu vides Amos? *Et dixi: Vncinum pomorum. Et dixit Dñs ad me: Venit finis super populum meũ Israel: non adijciam vltra, vt pertranseam eum. Et stridebunt cardines templi in die illa, dicit Dñs Deus: multi morientur: in omni loco proijcietur silentium. Audite hoc, qui conteritis pauperem, et deficere facitis egenos terræ, *Dicentes: Quando transibit mensis, et venundabimus merces? et sabbatum, et aperiemus frumentum: vt imminuamus mensuram, et augeamus siclum, et supponamus stateras dolosas, *Vt possideamus in argento egenos, et pauperes pro calceamentis, et quisquilias frumenti vendamus? *Iurauit Dñs in superbiam Iacob:

eob: Si oblitus fuero vſque ad finem omnia
opera eorum. * Nunquid ſuper iſto non 8
commouebitur terra, & lugebit omnis ha- C
bitator eius: & aſcendet quaſi fluuius vni-
uerſus, & eijcietur, & defluet quaſi riuus
Ægypti? *Et erit in die illa, dicit Dominus 9
Deus: occidet ſol in meridie, & tenebreſcere
faciam terram in die luminis: * Et conuer- 10
tam feſtiuitates veſtras in luctum, & omnia
cantica veſtra in planctum: & inducam
Toh.2.b.6. ſuper omne dorſum veſtrum ſaccum,
1. Mac.1.c. & ſuper omne caput caluitium: & ponam
40. eam quaſi luctum vnigeniti, & nouiſſima
eius quaſi diem amarum. * Ecce dies ve- 11
niunt, dicit Dominus: & mittam famem in D
terram: non famem panis, neque ſitim
aquæ, ſed audiendi verbum Domini. * Et 12
commouebuntur à mari vſque ad mare, &
ab Aquilone vſque ad Orientem: circui-
buntur quærentes verbum Domini, & non in-
uenient. *In die illa deficient virgines pul- 13
chræ, & adoleſcentes in ſiti. *Qui iurant in 14
delicto Samariæ, & dicunt: Viuit Deus tuus
Dan, & viuit via Berſabee: & cadent, &
non reſurgent vltra.

CAP. IX.

Vaſtaturum ſe dicit Dominus impios, ſic vt nulli pateat effugium; poſtea tamen ſuſcitabit tabernaculum Dauid, & captiuitatem filiorum Iſrael conuertet cum magna ipſorum felicitate.

VIdi Dominum ſtantem ſuper altare, & 1
dixit: Percute cardinem, & commo- A
ueantur ſuperliminaria: auaritia enim in
capite omnium, & nouiſſimum eorum in
gladio interficiam: non erit fuga eis. Fu-
gient, & non ſaluabitur ex eis, qui fugerit. *
Pſ.138.8. Si deſcenderint vſq; ad infernum, inde ma- 2
nus mea educet eos: & ſi aſcenderint vſque
in cœlum, inde detraham eos. Et ſi abſcon- 3
diti fuerint in vertice Carmeli, inde ſcru-
tans auferam eos: & ſi celauerint ſe ab ocu-
lis meis in profundo maris, ibi mandabo
4 ſerpenti, & mordebit eos. * Et ſi abierint in
captiuitatem coram inimicis ſuis, ibi man- Ier.44.c.11
dabo gladio, & occidet eos: & ponam ocu-
los meos ſuper eos in malum, & non in bo-
5 num. * Et Dominus Deus exercituum, qui
B tangit terram, & tabeſcet: & lugebunt om-
6 nes habitantes in ea: & aſcendet ſicut riuus
omnis, & defluet ſicut fluuius Ægypti. Qui Iſa.9. c.8.
ædificat in cœlo aſcenſionem ſuam, & fa-
ſciculum ſuum ſuper terram fundauit; qui
vocat aquas maris, & effundit eas ſuper
7 faciem terræ, Dominus nomen eius. *Nunquid non vt filij Æthiopum vos eſtis mihi,
filij Iſrael, ait Dominus? nunquid non Iſrael
aſcendere feci de Terra Ægypti: & Paleſthi-
nos de Cappadocia, & Syros de Cyrene? *
8 Ecce oculi Domini Dei ſuper regnum pec-
C cans, & conteram illud à facie terræ: Ve-
rumtamen conterens non conteram do-
9 mum Iacob, dicit Dominus. * Ecce enim
mandabo ego, & concutiam in omnibus
gentibus domum Iſrael, ſicut concutitur
triticum in cribro: & non cadet lapillus
10 ſuper terram. *In gladio morientur omnes
peccatores populi mei, qui dicunt: Non ap-
propinquabit, & non veniet ſuper nos ma- Act. 17.v.
11 lum. * In die illa ſuſcitabo tabernaculum 26.
Dauid, quod cecidit: & ædificabo aper-
turas murorum eius, & ea, quę corruerant,
inſtaurabo: & reędificabo illud ſicut in die
12 bus antiquis. *Vt poſſideant reliquias Idu-
mææ, & omnes nationes, eo quod inuoca-
tum ſit nomen meum ſuper eos: dicit Do-
13 minus faciens hæc. * Ecce dies veniunt,
D dicit Dominus: & comprehendet arator
meſſorem, & calcator vuæ mittentem ſe-
men: & ſtillabunt montes dulcedinem, & Ioel 3.18.
14 omnes colles culti erunt. * Et conuertam
captiuitatem populi mei Iſrael: & ædifi-
cabunt ciuitates deſertas, & inhabitabunt:
& plantabunt vineas, & bibent vinum
earum: & facient hortos, & comedent
15 fructus eorum. * Et plantabo eos ſuper
humum ſuam: & non euellam eos vltra de
terra ſua, quam dedi eis, dicit Dominus
Deus tuus.

PRO-

Digitized by Google

PROPHETIA ABDIÆ.

CAP. I.

Vaticinatur exitium aduerſus Idumæos, qui affligebant, ac ſubſannabant filios Iſrael: qui tamen reducti, dominium accipient in eos, qui ipſos afflixerant.

VIſio Abdiæ. Hæc dicit Dñs Deus ad Edom: Auditum audiuimus à Dómino, & legatum ad Gentes miſit: Surgite, & conſurgamus aduerſus eum in prælium. * Ecce paruulum dedi te in Gentibus: contemptibilis tu es valdè. * Superbia cordis tui extulit te, habitantem in ſciſſuris petrarum, exaltantem ſolium tuum: qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram? * Si exaltatus fueris, vt aquila, & ſi inter ſydera poſueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dñs. * Si fures introiſſent ad te, ſi latrones per noctem, quomodo conticuiſſes? nonne furati eſſent ſufficientia ſibi? ſi vindemiatores introiſſent ad te, numquid ſaltem racemum reliquiſſent tibi? * Quomodo ſcrutati ſunt Eſau, inueſtigauerunt abſcondita eius? Vſque ad terminum emiſerunt te: omnes viri fœderis tui illuſerunt tibi: inualuerunt aduerſum te viri pacis tuæ: qui comedunt tecum, ponent inſidias ſubter te: non eſt prudentia in eo. * Nunquid non in die illa, dicit Dñs, perdam ſapientes de Idumæa, & prudentiam de monte Eſau? * Et timebunt fortes tui à Meridie, vt intereat vir de monte Eſau. Propter interfectionem, & propter iniquitatem in fratrem tuum Iacob, operiet te confuſio, & peribis in æternum. * In die cum ſtares aduerſus eum, quando capiebant alieni exercitum eius, & extranei ingrediebantur portas eius, & ſuper Ieruſalem mittebant ſortem: tu quoque eras, quaſi vnus ex eis. Et non deſpicies in die fratris tui, in die peregrinationis eius: & non lætaberis ſuper filios Iuda in die perditionis eorum: & non magnificabis os tuum in die angustiæ. * Neq; ingredieris portam populi mei in die ruinæ eorum: neque deſpicies, & tu in malis eius in die vaſtitatis illius: & non emitteris aduerſus exercitum eius in die vaſtitatis illius. * Neq; ſtabis in exitibus, vt interficias eos, qui fugerint; & non concludes reliquos eius in die tribulationis. * Quoniam iuxta eſt dies Dñi ſuper omnes gentes: ſicut feciſti, fiet tibi: retributionem tuam conuertet in caput tuum. Quoniam enim bibiſtis ſuper montem ſanctum meum, bibẽt omnes Gentes iugiter: & bibent, & abſorbebunt, & erunt quaſi non ſint. * Et in monte Sion erit ſaluatio, & erit ſanctus: & poſſidebit domus Iacob ignis, & domus Ioſeph flamma, & domus Eſau ſtipula: & ſuccendentur in eis, & deuorabunt eos, & non erunt reliquiæ domus Eſau, quia Dñs locutus eſt. Et hæreditabunt hi, qui ad Auſtrum ſunt, mõtem Eſau, & qui in cãpeſtribus Philiſthijm: & poſſidebunt regionem Ephraim, & regionẽ Samarię: & Beniamin poſſidebit Galaad. * Et tranſmigratio exercitus huius filiorum Iſrael, omnia loca Chananęorum vſque ad Sareptã: & tranſmigratio Ieruſalem, quę in Boſphoro eſt, poſſidebitis ciuitates Auſtri. * Et aſcendent ſaluatores in montem Sion iudicare mõtem Eſau: & erit Dño regnum.

Ier. 4. 6. 49.

Iſa. 9. 6. 14.

Gen. 27. 8. 40.

PROPHETIA IONÆ.

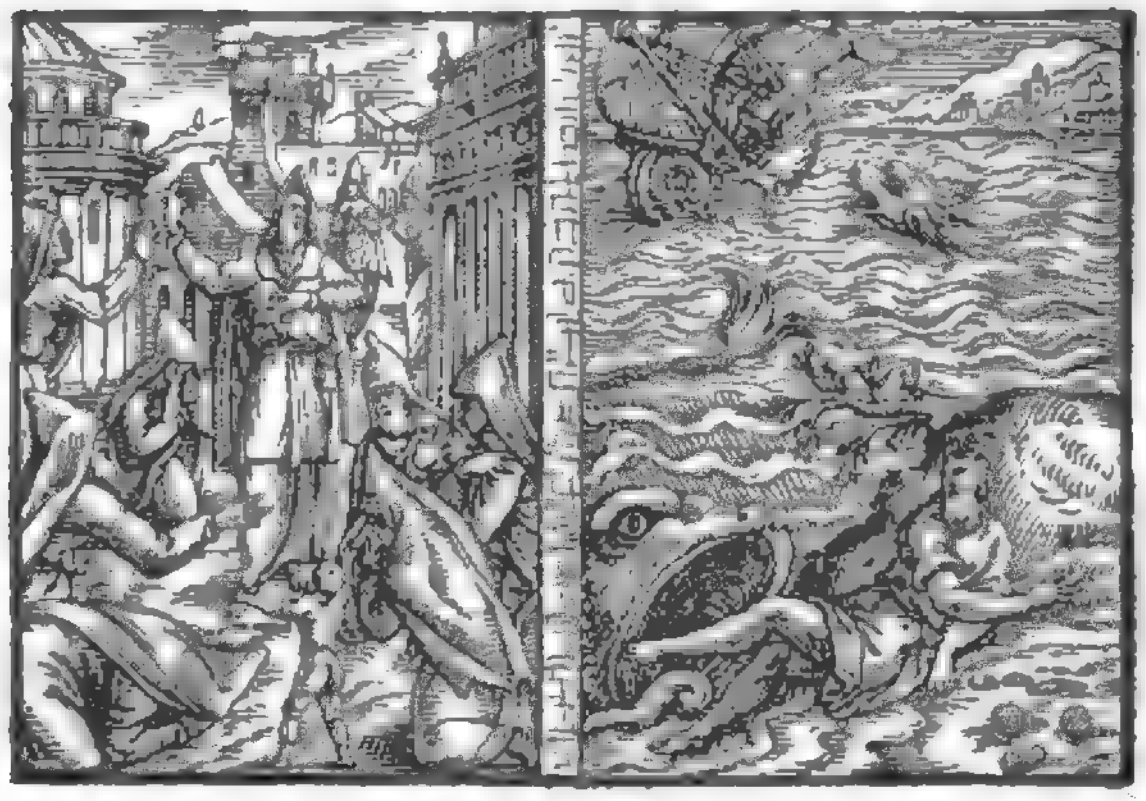

CAP. I.

Ionas à Domino missus, vt in Ninive prædicaret, nauigio fugit in Tharsis à facie Domini: quo immittente in mare tempestatem, iactisque sortibus, deprehensus Ionas in mare mittitur, cessatque tempestas.

1 A Et factū est verbum Dñi ad Ionam filium Amathi, dicens: 2 *Surge, & vade in Niniuen ciuitatem grandem, & prædica in ea: quia ascēdit malitia eius coram me. 3 Et surrexit Ionas, vt fugeret in Tharsis à facie Dñi, & descendit in Ioppen, & inuenit nauem euntem in Tharsis: & dedit naulum eius, & descendit in eam, vt iret cum eis in Tharsis à facie Dñi. 4 B *Dñs autem misit ventum magnum in mare: & facta est tempestas magna in mari, & nauis periclitabatur conteri. 5 *Et timuerunt nautæ, & clamauerunt viri ad deum suum: & miserunt vasa, quæ erant in naui, in mare, vt alleuiaretur ab eis: & Ionas descendit ad interiora nauis, & dormiebat sopore graui. 6 *Et accessit ad eum gubernator, & dixit ei: Quid tu sopore deprimeris? surge, inuoca Deum tuum, si forte recogitet Deus de nobis, & nō pereamus. 7 * Et dixit vir ad collegam suum: C Venite, & mittamus sortes, & sciamus, quare hoc malum sit nobis. Et miserunt sortes: 8 & cecidit sors super Ionam. Et dixerunt ad eum: Indica nobis cuius causa malum istud sit nobis: quod est opus tuum? quę terra tua, & quo vadis? vel ex quo populo es tu? 9 Et dixit ad eos: Hebræus ego sum, & Dñm Deum cœli ego timeo, qui fecit mare, & aridam. 10 * Et timuerunt viri timore magno, & dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti? (cognouerunt enim viri, quod à facie Dñi fugeret, quia indicauerat eis.) 11 *Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, & cessabit mare à nobis? quia 12 mare ibat, et intumescebat. Et dixit ad eos: D Tollite me, & mittite in mare, et cessabit mare à vobis: scio enim ego, quoniā propter 13 me tēpestas hæc grandis venit super vos. Et remigabāt viri, vt reuerterentur ad aridam, & non valebant: quia mare ibat, et intumescebat super eos. 14 * Et clamauerunt ad Dominum, et dixerunt: Quęsumus Domine, ne pereamus in anima viri istius, et ne des super nos sanguinem innocentem: quia tu 15 Domine, sicut voluisti, fecisti. *Et tulerunt Ionam, et miserunt in mare: et stetit mare à 16 feruore suo. *Et timuerunt viri timore magno Dominum, et immolauerunt hostias Domino, et vocauerunt vota.

CAP. II.

Ionas à cete, quem Dominus præparauerat, absorptus, fuit in eo tribus diebus, & tribus noctibus, cumque de ventre eius orasset Dominum, ipsius iussu in aridam euomitur.

1 A ET præparauit Dñs piscem grandem, vt deglutiret Ionam: et erat Ionas in ventre piscis tribus diebus, et tribus noctibus. Matt. 12 c. 10. & 16. a. 4.
2 *Et orauit Ionas ad Dñm Deum suum de 3 ventre piscis. *Et dixit: Clamaui de tribula- Luc. 11. c. 30. 1. Cor. 15 B tione mea ad Dñm, et exaudiuit me: de vē- a. 4. Ps. 119. a. 1. tre inferi clamaui, et exaudisti vocē meam.

Et

* Et proiecisti me in profundum in corde 4
maris, et flumen circumdedit me : omnes
gurgites tui,et fluctus tui super me transie-
runt. Et ego dixi:Abiectus sum à conspectu 5
oculorum tuorum: verumtamen rursus vi-
debo templum sanctum tuum.*Circumde- 6
Ps.68.a.1. derunt me aquæ,vsque ad animam:abyssus
vallauit me,pelagus operuit caput meum.*
Ad extrema montium descendi: terræ ve- 7
ctes concluserunt me in æternum,et subleuabis de corruptione vitam meam , Domine Deus meus . * Cum angustiaretur in me 8
anima mea,Domini recordatus sum:vt veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum . * Qui custodiunt vanitates frustra , 9
misericordiam suam derelinquunt . * Ego 10
autem in voce laudis immolabo tibi: quæcunque voui,reddam pro salute Domino.*
Et dixit Dominus pisci:et euomuit Ionam 11
in aridam.

CAP. III.

Rursum missus Ionas ad Niniuitas prædicit ciuitatis submersionem : illis autem ad Deum conuersis , & magna pœnitentiæ signa ostendentibus, parcit Dominus ciuitati.

ET factum est verbum Domini ad Ionã 1
secundo dicens:*Surge,et vade in Ni- A
niuen ciuitatem magnam : et prædica in ea 2
prædicationem,quam ego loquor ad te.*Et 3
surrexit Ionas , et abijt in Niniuen iuxta
verbum Domini:et Niniue erat ciuitas ma-
gna itinere trium dierum. *Et cœpit Ionas 4
introire in ciuitatem itinere diei vnius: et B
clamauit,et dixit. Adhuc quadraginta dies,
et Niniue subuertetur. *Et crediderunt viri 5
Matt.12.c. 41. Niniuitæ in Deum : et prædicauerunt ieiu-
Luc. 11. c. 32. nium , et vestiti sunt saccis à maiore vsque
ad minorem.Et peruenit verbum ad regem 6
Niniue:et surrexit de solio suo,et abiecit ve-
stimentum suum à se , et indutus est sacco,
sedit in cinere Et exclamauit,et dixit in Ni- 7
niue ex ore regis,et principum eius dicens:
Homines, et iumenta , et boues , et pecora
non gustent quidquam , nec pascantur , et C
aquam non bibant . * Et operiantur saccis 8
Ier.18.b.11 homines: et iumenta, et clament ad Domi-
Ion.3. c.14. num in fortitudine, et conuertatur vir à via
sua mala,et ab iniquitate, quæ est in manibus eorum . * Quis scit si conuertatur , et 9
ignoscat Deus : et reuertatur à furore iræ
10 suæ,et non peribimus? Et vidit Deus opera
eorum, quia conuersi sunt de via sua mala:
et misertus est Deus super malitiam, quam
locutus fuerat, vt faceret eis, et non fecit .

CAP. IV.

Afflictus Ionas , quia vaticinium suum aduersus Niniuen videbat non impleri , mortem optat: verum à Domino corripitur, qui inuitam ipsius indignationem conuincit , quod putaret se rectè dolere de arefacta hedera,& tamen noluerit Dominum parcere Niniue ciuitati maximæ , in qua erant plus quam 120000. eorum,qui non peccauerant .

1 ET afflictus est Ionas afflictione magna ,
A et iratus est:*Et orauit ad Dominum,
2 et dixit : Obsecro Domine,nunquid nõ hoc
est verbum meum,cum adhuc essem in ter- Ps.89.a.5.
ra mea? propter hoc præoccupaui,vt fuge- Ioel.2.c.13
rem in Tharsis.scio enim,quia tu Deus cle-
mens,et misericors es,patiens et multę mi-
3 serationis,et ignoscens super malitia . * Et
B nunc Domine tolle quæso animam meam
à me, quia melior est mihi mors, quàm vi-
4 ta. *Et dixit Dominus:Putasne benè irasce-
5 ris tu ?* Et egressus est Ionas de ciuitate, et
sedit contra Orientem ciuitatis : et fecit si-
C bimet vmbraculum ibi , et sedebat subter
illud in vmbra, donec videret quid accide-
6 ret ciuitati. *Et præparauit Dominus Deus
hederam, et ascendit super caput Ionæ , vt
esset vmbra super caput eius, et protegeret
eum (laborauerat enim) et lætatus est Io-
7 nas super hedera,lætitia magna.* Et parauit
Deus vermen ascensu diluculi in crastino: et percussit hederam,et exaruit. * Et
8 cum ortus fuisset sol , præcepit Dominus
vento calido,et vrenti:et percussit sol super
caput Ionæ , et æstuabat : et petiuit animæ
suæ,vt moreretur,et dixit : Melius est mihi
9 mori,quàm viuere. *Et dixit Dominus ad
D Ionam: Putasne benè irascaris tu super he-
dera ? Et dixit : Benè irascor ego vsque ad
10 mortem . *Et dixit Dominus ; Tu doles su-
per hederam , in qua non laborasti , neque
fecisti,vt crescere: quæ sub vna nocte nata
11 est,et sub vna nocte perijt.*Et ego non par-
cam Niniue ciuitati magnæ , in qua sunt
plusquam centum vigintimillia hominum,
qui nesciunt quid sit inter dexteram , et si-
nistram suam, et iumenta multa?

PROPHETIA MICHÆÆ.

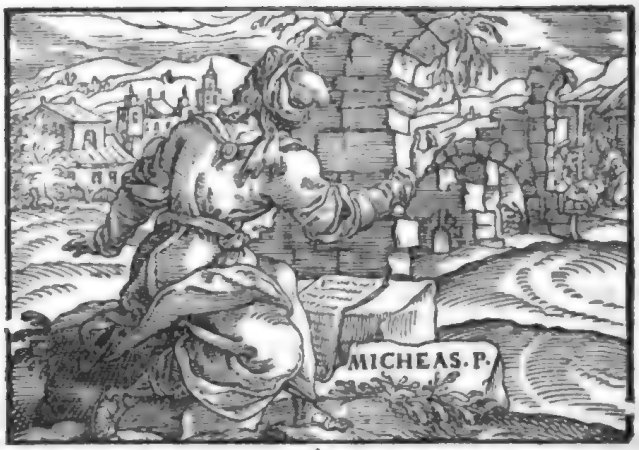

CAPVT I.

Quo tempore Michæas prophetauerit: comminatur Samariæ, & Ieruſalem exitium, & captiuitatem propter idololatriam ipſorum: quos plangit Propheta, & ad planctum prouocat.

VErbum Dñi, quod factum eſt ad Michæam Moraſthiten, in diebus Ioathan, Achaz, & Ezechiæ, regum Iuda: quod vidit ſuper Samariam, & Ieruſalem. * Audite populi omnes, & attendat terra, & plenitudo eius: & ſit Dñs Deus vobis in teſtem, Dñs de templo ſancto ſuo. * Quia ecce Dñs egredietur de loco ſuo: & deſcendet, & calcabit ſuper excelſa terræ. * Et cõſumentur montes ſubtus eum: & valles ſcindentur ſicut cera à facie ignis, & ſicut aquæ, quæ decurrunt in præceps. * In ſcelere Iacob omne iſtud, & in peccatis domus Iſrael: quod ſcelus Iacob? nonne Samaria? & quæ ex excelſa Iudæ? nonne Ieruſalē? * Et ponam Samariam, quaſi aceruum lapidum in agro cum plantatur vinea: & detraham in vallem lapides eius, & fundamenta eius reuelabo. * Et omnia ſculptilia eius cõcidentur, & omnes mercedes eius comburentur igne, & omnia idola eius ponam in perditionem: quia de mercedibus meretricis congregata ſunt: & vſque ad mercedem meretricis reuertentur. * Super hoc plangã, & vlulabo: vadam ſpoliatus, & nudus: faciã planctum velut draconum, & luctum, quaſi ſtruthionum. * Quia deſperata eſt plaga eius, quia venit vſque ad Iudam, tetigit porta populi mei vſq; ad Ieruſalem. In Geth nolite annuntiare, lacrymis ne ploretis, in domo Pulueris puluere vos conſpergite. * Et tranſite vobis habitatio Pulchra, confuſa ignominia: non eſt egreſſa, quæ habitat in exitu: planctum Domus vicina accipiet ex vobis, quæ ſtetit ſibimet. * Quia infirmata eſt in bonum, quæ habitat in amaritudinibus: quia deſcendit malum à Domino in portam Ieruſalem. * Tumultus quadrigæ ſtuporis habitanti Lachis: principium peccati eſt filiæ Sion, quia in te inuenta ſunt ſcelera Iſrael. * Propterea dabit emiſſarios ſuper hæreditatem Geth: domus mendacij in deceptionem regibus Iſrael. * Adhuc hęredem adducam tibi, quæ habitas in Mareſa: vſque ad Odollam veniet gloria Iſrael. * Decaluare, & tondere ſuper filios deliciarum tuarum: dilata caluitium tuum ſicut aquila: quoniam captiui ducti ſunt ex te.

1 f. 16. d. 22. Deut. 32. Iſai. 8. 2.

CAP. II.

Propheta populi ſui multiplicem iniuſtitiam aliaque peccata recenſens, prædicit vindictam, & captiuitatem ipſi imminere: & ob id lugens, reliquiarum futuram congregationem denuntiat.

VÆ, qui cogitatis inutile, & operamini malum in cubilibus veſtris: in luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum eſt manus eorum. * Et concupierunt agros, & violenter tulerunt, & rapuerunt domos: & calumniabantur virum, & domũ eius, virum, & hæreditatem eius. * Idcirco

hæc

hæc dicit Dñs: Ecce ego cogito ſuper familiam iſtam malum: vnde non auferetis colla veſtra, & non ambulabitis ſuperbi, quoniam tempus peſſimum eſt. *In die illa ſumetur ſuper vos parabola, & cantabitur canticum cum ſuauitate, dicentium: Depopulatione vaſtati ſumus: pars populi mei, comminuta eſt: quomodo recedet à me, cum reuertatur, qui regiones noſtras diuidat? *Propter hoc non erit tibi mittens funiculum ſortis in cœtu Dñi. *Ne loquamini loquentes: Non ſtillabit ſuper iſtos, non comprehendet confuſio. *Dicit domus Iacob: Nunquid abbreuiatus eſt ſpiritus Dñi, aut tales ſunt cogitationes eius? Nonne verba mea bona ſunt cum eo, qui rectè graditur? *Et è contrario populus meus in aduerſarium conſurrexit, deſuper tunica pallium ſuſtuliſtis: & eos, qui tranſibant ſimpliciter, conuertiſtis in bellum. Mulieres populi mei eieciſtis de domo deliciarum ſuarum: à paruulis earum tuliſtis laudem meam in perpetuum. *Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem: propter immunditiam eius corrumpetur putredine peſſima. *Vtinam non eſſem vir habens ſpiritum, & mendacium potius loquerer: ſtillabo tibi in vinum, & in ebrietatem: & erit ſuper quem ſtillatur populus iſte. *Congregatione congregabo Iacob totum te: in vnum conducam reliquias Iſrael, pariter ponam illum, quaſi gregem in ouili, quaſi pecus in medio caularum, tumultuabuntur a multitudine hominum. *Aſcendet enim pandens iter ante eos: diuident, & tranſibunt portam, & ingredientur per eam: & tranſibit rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum.

CAP. III.

Propter peccata principum, iudicum, pſeudoprophetarum, ac ſacerdotum populi Iſrael, comminatur Dominus grauem vltionem, & Ieroſolymæ deſolationem.

ET dixi: Audite principes Iacob, & duces domus Iſrael: Nunquid non veſtrum eſt ſcire iudicium, * Qui odio habetis bonum, & diligitis malum: qui violenter tollitis pelles eorum deſuper eis, & carnem eorum deſuper oſſibus eorum? * Qui comederunt carnem populi mei, & pellem eorũ deſuper excoriauerunt: & oſſa eorum confregerunt, & conciderunt ſicut in lebete, & quaſi carnem in medio ollæ. *Tunc clamabunt ad Dñm, & non exaudiet eos: & abſcondes faciem ſuam ab eis in tempore illo, ſicut nequiter egerunt in adinuentionibus ſuis. *Hæc dicit Dñs ſuper prophetas, qui ſeducunt populum meum: qui mordent dentibus ſuis, & prædicant pacem: & ſi quis non dederit in ore eorum quippiam, ſanctificant ſuper eum prælium. *Propterea nox vobis pro viſione erit, & tenebræ vobis pro diuinatione: & occumbet ſol ſuper prophetas, & obtenebrabitur ſuper eos dies. * Et confundentur, qui vident viſiones, & confundentur diuini: & operient omnes vultus ſuos, quia non eſt reſponſum Dei. * Verumtamen ego repletus ſum fortitudine ſpiritus Domini, iudicio, & virtute: vt annuntiem Iacob ſcelus ſuum, & Iſrael peccatum ſuum. *Audite hoc principes domus Iacob, & iudices domus Iſrael: quia abominamini iudicium, & omnia recta peruertitis. *Qui ædificatis Sion in ſanguinibus, & Ieruſalem in iniquitate. * Principes eius in muneribus iudicabant, & ſacerdotes eius in mercede docebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant: & ſuper Dominum requieſcebant, dicentes: Nunquid non Dominus in medio noſtrum non? venient ſuper nos mala. *Propter hoc, cauſa veſtri, Sion quaſi ager arabitur, & Ieruſalem, quaſi aceruus lapidum erit, & mons templi in excelſa ſyluarum.

Ezec. 11. f. 17. Soph. 3. a. 4

Ier. 26. f. 18

CAP. IV.

Tempore gratiæ plurimæ nationes accedent ad Eccleſiam, & cultum Dei, cum magna ſecuritate: conſolatur Sion, quod de captiuitate ſit à Domino redimenda, vt ſe de ſuis inimicis vlciſcatur.

ET erit: in nouiſſimo dierum erit mons domus Dñi præparatus in vertice mõtium, & ſublimis ſuper colles: & fluent ad eum populi. *Et properabunt gentes multæ, & dicent: Venite, aſcendamus ad montem Dñi, & ad domum Dei Iacob: & docebit nos de vijs ſuis, & ibimus in ſemitis eius, quia de Sion egredietur lex, & verbũ Dñi de Ieruſalem. Et iudicabit inter populos multos, & corripiet gentes fortes vſque in longinquum: & concident gladios ſuos in vomeres, & haſtas ſuas in ligones: non ſumet gens aduerſus gentem gladium: & non diſcent vltra belligerare. Et ſedebit vir ſubtus vitem ſuam, & ſubtus ficum ſuam, & non erit, qui deterreat: quia os Dñi exercituum locutum eſt. Quia omnes populi ambulabunt, vnuſquiſque in nomine Dei ſui: nos autem ambulabimus in nomine Dñi Dei noſtri in æternum, & vltra. *In die illa, dicit Dñs, congregabo claudicantem: & eã, quam eieceram, colligam; & quam afflixeram: *Et ponam claudicantem in reliquias: & eam, quæ laborauerat, in gentem robuſtam: & regnabit Dñs ſuper eos in monte Sion, ex hoc nunc, & vſque in æternum. * Et tu turris gregis nebuloſa filiæ Sion, vſque ad te veniet: & veniet poteſtas prima regni filiæ

Iſa. 2. a. 2

Soph. 3. d. 2. Luc. 1. c. 33. Dan. 7. d. 14.

filiæ Ieruſalem. *Nunc quare mœrore contraheris? numquid rex non eſt tibi, aut conſiliarius tuus perijt, quia comprehendit te dolor ſicut parturientem? * Dole, & ſatage filia Sion, quaſi parturiens: quia nunc egrederis de ciuitate, & habitabis in regione, & venies vſque ad Babylonem: ibi liberaberis, ibi redimet te Dñs de manu inimicorum tuorum. *Et nunc congregatæ ſunt ſuper te gentes multæ, quę dicunt: Lapideturi & aſpiciat in Sion oculus noſter. * Ipſi autem non cognouerunt cogitationes Dñi, & non intellexerunt conſilium eius: quia congregauit eos, quaſi fœnum areæ. *Surge, & tritura filia Sion: quia cornu tuum ponam ferreum, & vngulas tuas ponam æreas; & comminues populos multos, & interficies Domino rapinas eorum, & fortitudinem eorum Domino vniuerſæ terræ.

CAPVT V.

Imminens vrbis Ieruſalem vaſtatio oſtenditur, & Chriſtus in Bethlehem naſciturus: reliquiæ Iſrael exaltabuntur, deuictis inimicis, & ablata ab ipſis idololatria.

Matt. 1. a. b. Luc. 2. f. 4. NVnc vaſtaberis filia latronis: obſidionem poſuerunt ſuper nos, in virga percutient maxillam iudicis Iſrael. *ET TV BETLEHEM Ephrata paruulus es in millibus Iuda: ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael: & egreſſus eius ab initio, à diebus æternitatis. *Propter hoc dabit eos vſque ad tempus, in quo parturiens pariet: & reliquiæ fratrum eius conuertentur ad filios Iſrael. * Et ſtabit, & paſcet in fortitudine Dñi, in ſublimitate nominis Dñi Dei ſui: & conuertentur, quia nunc magnificabitur, vſque ad terminos terræ. *Et erit iſte pax: cum venerit Aſſyrius in terram noſtrã, & quando calcauerit in domibus noſtris: & ſuſcitabimus ſuper eum ſeptem paſtores, & octo primates homines. * Et paſcent terram Aſſur in gladio, & terram Nemrod in lanceis eius: & liberabit ab Aſſur cum venerit in terram noſtram, & cum calcauerit in finibus noſtris. *Et erunt reliquiæ Iacob in medio populorum multorũ, quaſi ros à Domino, & quaſi ſtillæ ſuper herbam, quæ non expectat virum, & non præſtolatur filios hominum. *Et erunt reliquiæ Iacob in Gentibus in medio populorum multorum, quaſi leo in iumentis ſyluarum, & quaſi catulus leonis in gregibus pecorum: qui cum tranſierit, & conculcauerit, & cęperit, non eſt, qui eruat. *Exaltabitur manus tua ſuper hoſtes tuos, & omnes inimici tui interibunt. *Et erit in die illa, dicit Dominus: Auferam equos tuos de medio tui, & diſperdam quadrigas tuas. * Et perdam ciuitates terræ tuæ, et deſtruam omnes munitiones tuas, et auferam maleficia de manu tua, et diuinationes non erunt in te. Et perire faciam ſculptilia tua, & ſtatuas tuas de medio tui: & non adorabis vltra opera manuum tuarum. Et euellam lucos tuos de medio tui, & conteram ciuitates tuas. Et faciam in furore, & in indignatione vltionem in omnibus gentibus, quæ non audierunt.

CAP. VI.

Diſceptat Dominus cum ingratis, recenſens collata illis beneficia, indicans etiam quid ſit bonum, & quid Dominus à populo ſuo requirat: ſed propter iniuſtitiam, aliaque ſcelera filiorum Iſrael comminatur eis Dominus varias afflictiones.

A VDite, quæ Dñs loquitur: Surge, contende iudicio aduerſum montes, & audiant colles vocem tuam. *Audiant mõtes iudicium Dñi, & fortia fundamenta terræ: quia iudicium Dñi cum populo ſuo, et cum Iſrael dijudicabitur. * Popule meus quid feci tibi, aut quid moleſtus fui tibi? reſponde mihi. *Quia eduxi te de Terra Ægypti, et de domo ſeruientium liberaui te: et miſi ante faciem tuam Moyſen, et Aaron, et Mariam? *Populę meus memento quæſo quid cogitauerit Balach rex Moab; et quid reſponderit ei Balaam filius Beor, de Setim vſque ad Galgalam, vt cognoſcere iuſtitias Dñi. *Quid dignum offeram Dño? curuabo genu Deo excelſo? nunquid offeram ei holocautomata, et vitulos anniculos? * Nunquid placari poteſt Dñs in millibus arietũ, aut in multis millibus hircorum pinguiũ? numquid dabo primogenitum meum pro ſcelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ? * Indicabo tibi, ò homo quid ſit bonum, et quid Dñs requirat à te: Vtique facere iudicium, et diligere miſericordiam, et ſolicitum ambulare cum Deo tuo. *Vox Dñi ad ciuitatem clamat, et ſalus erit timentibus nomen tuum: Audite tribus, et quis approbabit illud? Adhuc ignis in domo impij theſauri iniquitatis, et menſura minor iræ plena. Numquid iuſtificabo ſtateram impiam, et ſaccelli pondera dolo? *In quibus diuites eius repleti ſunt iniquitate, et habitantes in ea loquebantur mendacium, et lingua eorum fraudulenta in ore eorum. *Et ego ergo cœpi percutere te perditione ſuper peccatis tuis. Tu comedes, et non ſaturaberis: et humiliatio tua in medio tui: et apprehendes, et nõ ſaluabis: & quos ſaluaueris, in gladiũ dabo. Tu ſeminabis, et nõ metes: tu calcabis oliuã, et nõ vngeris oleo: et muſtum, et non bibes vinum. Deut. 28. d. 38. Act. 1. b. 6. Et cuſtodiſti præcepta Amri, et omne opus Achab, et ambulaſti in voluntatibus eorum,

runt, vt darem te in perditionem, & habitantes in ea in ſibilum: et opprobrium populi mei portabitis.

CAP. VII.

Luget Prophetam tam paucos eſſe reliquos, qui non ſint iniqui: in nullo homine oſtendit eſſe confidendum, ſed in ſolo Deo ſaluatore: qui miſerebitur Sion: & pudefactis inimicis eam ad ſe reducet, complens factas ad patres promiſſiones.

VÆ mihi, quia factus ſum ſicut, qui 1
colligit in autumno racemos vinde- A
miæ: non eſt botrus ad comedendum, præcoquas ficus deſiderauit anima mea. Perijt 2
ſanctus de terra, et rectus in hominibus non eſt: omnes in ſanguine inſidiantur, vir fratrem ſuum ad mortem venatur. *Malum 3
manuum ſuarum dicunt bonum: princeps poſtulat, et iudex in reddendo eſt: et magnus locutus eſt deſiderium animæ ſuæ, et conturbauerunt eam. * Qui optimus in eis 4
eſt, quaſi paliurus: et qui rectus, quaſi ſpina de ſepe. Dies ſpeculationis tuę viſitatio tua
venit: nunc erit vaſtitas eorum. Nolite cre- 5
dere amico: et nolite confidere in duce: ab
Matt. 10. c. 21. Marc. 10. d. 36. ea, quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra B
oris tui. * Quia filius contumeliam facit 6
patri, et filia conſurgit aduerſus matrem ſuam, nurus aduerſus ſocrum ſuam: et inimici hominis domeſtici eius. * Ego autem 7
ad Dominum aſpiciam, expectabo Deum ſaluatorem meum: audiet me Deus meus. Ne læteris inimica mea ſuper me, quia ce- 8
cidi: conſurgam, cum ſedero in tenebris, Dominus lux mea eſt. Iram Domini por- 9
tabo, quoniam peccaui ei, donec cauſam meam iudicet, et faciat iudicium meum: educet me in lucem, videbo iuſtitiam eius. Et aſpiciet inimica mea, et operietur con- 10
fuſione, quæ dicit ad me: Vbi eſt Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt in eam: nunc erit in conculcationem, vt lutum pla-
tearum. * Dies, vt ædificentur macerię tuę: 11
in die illa longè fiet lex. * In die illa, et vſque ad te veniet de Aſſur, et vſque ad ciui- C
tates munitas, et à ciuitatibus munitis vſque ad flumen, et ad mare de mari, et ad
montem de monte. * Et terra erit in deſola- 13
tionem propter habitatores ſuos, et propter fructum cogitationum eorum. * Paſce 14
populum tuum in virga tua, gregem hæreditatis tuæ, habitantes ſolos in ſaltu, in medio Carmeli: paſcentur Baſan, et Galaad
iuxta dies antiquos. * Secundum dies egreſ- 15
ſionis tuæ de Terra Ægypti oſtendam ei
mirabilia. Vicebunt gentes, et confundentur ſuper omni fortitudine ſua: ponent ma- 16
num ſuper os, aures eorum ſurdæ erunt. *
Lingent puluerem ſicut ſerpentes, velut 17
reptilia terræ perturbabuntur in ędibus ſuis: Dominum Deum noſtrum formida-
bunt, et timebunt te. * Quis Deus ſimilis 18
D tui, qui aufers iniquitatem, et tranſis peccatum reliquiarum hæreditatis tuæ? non immittet vltra furorem ſuum, quoniam
volens miſericordiam eſt. * Reuertetur, et 19
miſerebitur noſtri: deponet iniquitates noſtras, et proijciet in profundum maris om- Ier. 10. a. b. Actor. 10. b. 43.
nia peccata noſtra. * Dabis veritatem Ia- 20
cob, miſericordiam Abraham: quæ iuraſti patribus noſtris à diebus antiquis.

Digitized by Google

PROPHETIA NAHVM.

CAPVT I.

Zelus Dei aduerſus hoſtes ſuos, qui patiens eſt, & fortitudine magnus, cuius iræ nemo poteſt reſiſtere, & in ſe ſperantium eſt liberator, ſuique populi hoſtes eſt conſumpturus.

NUs Niniue: Liber viſionis 1
Nahum Elceſæi. Deus æmu- A 2
lator, & vlciſcẽs Dominus:
vlciſcens Dominus, & habens furorem: vlciſcens Dominus in hoſtes ſuos, & iraſcens ipſe inimicis ſuis. *Dominus patiens, & magnus fortitudine, & mundans non faciet innocentem. Dominus in tempeſtate, & turbine viæ eius, & nebulæ puluis pedum eius. *Increpans mare, & exſiccans 4
illud: & omnia flumina ad deſertum deducens. Infirmatus eſt Baſan, & Carmelus: & flos Libani elanguit. Montes commoti ſunt 5
ab eo, & colles deſolati ſunt: & contremuit terra à facie eius, & orbis, & omnes habitantes in eo. Ante faciem indignationis eius 6
quis ſtabit? & quis reſiſtet in ira furoris B
eius? indignatio effuſa eſt, vt ignis: & petræ diſſolutæ ſunt ab eo. * Bonus Dominus, & 7
confortans in die tribulationis: & ſciens ſperantes in ſe. * Et in diluuio prætereunte, 8
conſummationem faciet loci eius: & inimicos eius perſequentur tenebræ. *Quid cogitatis contra Dominum? conſummationem C
ipſe faciet: non conſurget duplex tribulatio. Quia ſicut ſpinæ ſe inuicem complectun- 10
tur, ſic conuiuium eorum pariter potantium:
conſumentur, quaſi ſtipula ariditate plena:
11 Ex te exibit cogitans contra Dominum
malitiam: mente pertractans præuaricatio-
12 nem. *Hæc dicit Dominus: Si perfecti fue-
D rint, & ita plures; ſic quoque attondentur,
& pertranſibit: afflixi te, & non affligam te
13 vltra. * Et nunc conteram virgam eius de
14 dorſo tuo, & vincula tua diſrumpam. * Et
præcipiet ſuper te Dominus, non ſeminabitur ex nomine tuo amplius: de domo Dei
tui interficiam ſculptile, & conflatile, ponam ſepulchrum tuum, quia inhonoratus
15 es. *Ecce ſuper montes pedes euangelizantis, & annuntiantis pacem: celebra Iuda feſtiuitates tuas, & redde vota tua: quia non adijciet vltra, vt pertranſeat in te Belial: vniuerſus interijt.

Iſa. 52. b. 7. Rom. 10. b. 15.

CAP. II.

Obſidio Niniue eiuſque à Chaldæis de populatio, quia ſuperbè egit contra populum Domini.

1 A Scendit, qui diſpergat coram te, qui
A cuſtodiat obſidionem: contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem
2 valdè. Quia reddidit Dominus ſuperbiam Iacob, ſicut ſuperbiam Iſrael: quia vaſtatores diſſipauerunt eos, & propagines eorum
3 corruperunt. * Clypeus fortium eius ignitus, viri exercitus in coccineis: igneæ habenæ currus in die præparationis eius, & agitatores conſopiti ſunt. * In itineribus conturbati ſunt: quadrigæ colliſæ ſunt in plateis;

teis, aſpectus eorum, quaſi lampades, quaſi fulgura diſcurrentia. *Recordabitur fortium ſuorum, ruent in itineribus ſuis: velociter aſcendent muros eius, & præparabitur vmbraculum. *Portæ fluuiorum apertæ ſunt, & templum ad ſolum dirutum. *Et miles captiuus abductus eſt: & ancillæ eius minabantur gementes, vt columbæ, murmurantes in cordibus ſuis. *Et Niniue quaſi piſcina aquarum aquæ eius: ipſi verò fugerunt: ſtate, ſtate, & non eſt, qui reuertatur: *Diripite argentum, diripite aurum: & non eſt finis diuitiarum ex omnibus vaſis deſiderabilibus. *Diſſipata eſt, & ſciſſa, & dilacerata: & cor tabeſcens, & diſſolutio geniculorum, & defectio in cunctis renibus: & facies omnium eorum ſicut nigredo ollæ. *Vbi eſt habitaculum leonum, & paſcua catulorum leonum, ad quam iuit leo, vt ingrederetur illuc, catulus leonis, & non eſt, qui exterreat? *Leo cœpit ſufficienter catulis ſuis, & necauit leænis ſuis: & impleuit præda ſpeluncas ſuas, & cubile ſuum rapina. *Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & ſuccendam vſque ad fumum quadrigas tuas, & leunculos tuos comedet gladius: & exterminabo de terra prædam tuam, & non audietur vltra vox nuntiorum tuorum.

CAP. III.

Niniue vrbs ſanguinum ſub nomine adultera vaſtanda pradicatur: quod exemplo Alexandria à Babylonijs deuaſtata confirmatur: nec erit, qui Niniue condoleat, aut eam conſoletur ſuper ipſius deuaſtatione.

VÆ ciuitas ſanguinum, vniuerſa mendacij dilaceratione plena: non recedet à te rapina. *Vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ ferentis, & equitis aſcendentis: *Et micantis gladij, & fulgurantis haſtæ, & multitudinis interfectæ, & grauis ruinæ; nec eſt finis cadauerum, & corruent in corporibus ſuis. *Propter multitudinem fornicationum meretricis ſpecioſæ, & gratæ, & habentis maleficia, quæ vendidit Gentes in fornicationibus ſuis, & familias in maleficijs ſuis: *Ecce ego te, dicit Dominus exercituum, & reuelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam Gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. *Et proijciam ſuper te abominationes, & contumelijs te afficiam, & ponam te in exemplum. *Et erit: omnis, qui viderit te, reſiliet à te, & dicet: Vaſtata eſt Niniue: quis commouebit ſuper te caput? vnde quæram conſolatorem tibi? Nunquid melior es Alexandria populorum, quæ habitat in fluminibus? aquæ in circuitu eius: cuius diuitiæ, mare: aquæ, muri eius. *Æthiopia fortitudo eius, & Ægyptus, & non eſt finis: Africa, & Libyes fuerunt in auxilio tuo. *Sed & ipſa in tranſmigrationem ducta eſt in captiuitatem: paruuli eius eliſi ſunt in capite omnium viarum, & ſuper inclytos eius miſerunt ſortem, & omnes optimates eius confixi ſunt in compedibus. *Et tu ergo inebriaberis, & eris deſpecta: & tu quæres auxilium ab inimico. *Omnes munitiones tuæ ſicut ficus cum groſſis ſuis: ſi concuſſæ fuerint, cadent in os comedentis. *Ecce populus tuus mulieres in medio tui: inimicis tuis adapertione pandentur portæ terræ tuæ, deuorabit ignis vectes tuos. *Aquam propter obſidionem hauri tibi, extrue munitiones tuas: intra in lutum, & calca, ſubigens tene laterem. *Ibi comedet te ignis: peribis gladio, deuorabit te, vt bruchus: congregare, vt bruchus: multiplicare, vt locuſta. *Plures feciſti negotiationes tuas quam ſtellæ ſint cœli: bruchus expanſus eſt, & auolauit. *Cuſtodes tui, quaſi locuſtæ: & paruuli tui quaſi locuſtæ locuſtarum, quæ confidunt in ſepibus in die frigoris: ſol ortus eſt, & auolauerunt, & non eſt cognitus locus earum vbi fuerint. *Dormitauerunt paſtores tui, rex Aſſur: ſepelientur principes tui: latitauit populus tuus in montibus, et non eſt, qui congreget. *Non eſt obſcura contritio tua, peſſima eſt plaga tua: omnes, qui audierunt auditionem tuam, compreſſerunt manum ſuper te: quia ſuper quem non tranſijt malitia tua ſemper?

Iſa. 47. a. 3.

Iacob. 2. Habac. 2.

PRO-

Digitized by Google

PROPHETIA HABACVC.

CAPVT I.

Miratur prophetа impium proſperari, & prævalere aduerſus iuſtum: nam aduerſus Iudæos ſuſcitat Dominus Chaldæos, qui victoriam non Domino, ſed idolo ſuo tribuunt.

ONus, quod vidit Habacuc propheta. * Vſquequò Domine clamabo, & non exaudies? vociferabor ad te vim patiens; & non ſaluabis? * Quare oſtendiſti mihi iniquitatem, & laborem, videre prædam, & iniuſtitiam contra me? & factum eſt iudicium, & contradictio potentior. * Propter hoc lacerata eſt lex, & non pertenit vſque ad finem iudicium: quia impius prævalet aduerſus iuſtum, propterea egreditur iudicium peruerſum. * Aſpicite in Act. 13. f. 41. Gentibus, & videte: admiramini, & obſtupeſcite: quia opus factum eſt in diebus veſtris, quod nemo credet cum narrabitur. * Quia ecce ego ſuſcitabo Chaldæos, gentem amaram, & velocem, ambulantem ſuper altitudinem terræ, vt poſſideat tabernacula non ſua. * Horribilis, & terribilis eſt: ex ſemetipſa iudicium, & onus eius egredietur. * Leuiores pardis equi eius, & velociores lupis veſpertinis; & diffundentur equites eius: equites namque eius de longè venient, volabunt, quaſi aquila feſtinans ad comedendum. * Omnes ad prædam venient, facies eorum ventus vrens: & congregabit, quaſi arenam, & captiuitatem. * Et ipſe de regibus triumphabit, & tyranni ridiculi eius erunt: ipſe ſuper omnem munitionem ridebit, & comportabit aggerem, & capiet eam. * Tunc mutabitur ſpiritus, & pertranſibit, & corruet: hæc eſt fortitudo eius dei ſui. * Numquid non tu à principio Domine Deus meus, ſancte meus, & non moriemur? Domine in iudicium poſuiſti eum: & fortem, vt corriperes, fundaſti eum. * Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum; & reſpicere ad iniquitatem non poteris: quare reſpicis ſuper iniqua agentes, & taces deuorante impio iuſtiorem ſe? * Et facies homines, quaſi piſces maris, & quaſi reptile non habens principem. * Totum in hamo ſubleuauit, traxit illud in ſagena ſua, & congregauit in rete ſuum. Super hoc lætabitur, & exultabit. * Propterea immolabit ſagenæ ſuæ, & ſacrificabit reti ſuo: quia in ipſis incraſſata eſt pars eius, & cibus eius electus. * Propter hoc ergo expandit ſagenam ſuam, & ſemper interficere Gentes non parcet.

CAP. II.

Prophetа à Domino reſponſum expectanti præcipitur, vt ſcribat viſionem, ac longanimiter ipſius euentum expectet: deſtru-

ctio

Vlis Babylonis propter multa ipsorum scelera describitur, & quod idola eis non proderunt.

SVper custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem: & contemplabor, vt videam quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me. * Et respondit mihi Dominus, & dixit: Scribe visum, & explana eum super tabulas, vt percurrat, qui legerit eum. * Quia adhuc visus procul, & apparebit in finem, & non mentietur, si moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit. * Ecce, qui incredulus est, non erit recta anima eius in semetipso: iustus autem in fide sua viuet. * Et quomodo vinum potantem decipit: sic erit vir superbus, & non decorabitur: qui dilatauit quasi infernus animam suam: & ipse quasi mors, & non adimpletur: congregabit ad se omnes gentes, & coaceruabit ad se omnes populos. * Numquid non omnes isti super eum parabolam sument, & loquelam ænigmatum eius: & dicetur: Væ ei, qui multiplicat non sua? vsquequò & aggrauat contra se densum lutum? * Numquid non repente consurgent, qui mordeant te: & suscitabuntur lacerantes te, & eris in rapinam eis? * Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt te omnes, qui reliqui fuerint de populis, propter sanguinem hominis, & iniquitatem terræ ciuitatis, & omnium habitantium in ea, * Væ, qui congregat auaritiam malam domui suæ; vt sic in excelso nidus eius, & liberari se putat de manu mali. * Cogitasti confusionem domui tuæ, concidisti populos multos, & peccauit anima tua. * Quia lapis de pariete clamabit: & lignum, quod inter iuncturas ædificiorum est, respondebit. * Væ, qui ædificat ciuitatem in sanguinibus, & præparat vrbem in iniquitate. * Numquid non hæc sunt à Domino exercituum? Laborabunt enim populi in multo igne, & Gentes in vacuum, & deficient. * Quia replebitur terra, vt cognoscant gloriam Domini, quasi aquæ operientes mare. * Væ, qui potum dat amico suo mittens fel suum, & inebrians, vt aspiciat nuditatem eius. * Repletus es ignominia pro gloria: bibe tu quoque, & consopire: circumdabit te calix dexteræ Domini, & vomitus ignominiæ super gloriam tuam. * Quia iniquitas Libani operiet te, & vastitas animalium deterrebit eos de sanguinibus hominum, & iniquitate terræ, & ciuitatis, & omnium habitantium in ea. * Quid prodest sculptile, quia sculpsit illud fictor suus, conflatile, & imaginem falsam? quia speravit in figmento fictor eius, vt faceret simulacra muta. * Væ, qui dicit ligno: Expergiscere; Surge, lapidi tacenti: numquid ipse docere poterit? Ecce iste coopertus est auro, & argento: & omnis spiritus non est in visceribus eius. * Dominus autem in templo sancto suo: fileat à facie eius omnis terra.

Ioan. 8. b. 56. Rom. 1. b. 17. Gal. 3. b. 11 Heb. 10. d. 38.

Eccl. 24. b. 8. Matt. 3. a. 1.

Ps. 10. b. 4.

ORATIO HABACVC PROPHETÆ.

PRO IGNORANTIIS.

CAP. III.

DOmine audiui auditionem tuam, & timui. * Dñe opus tuum, in medio annorum viuifica illud. In medio annorum notum facies: cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Deus ab Austro veniet, et sanctus de monte Pharan: Operuit cœlos gloria eius: & laudis eius plena est terra. * Splendor eius, vt lux erit: cornua in manibus eius. * Ibi abscondita est fortitudo eius: ante faciem eius ibit mors. Et egredietur diabolus ante pedes eius. * Stetit, & mensus est terram. Aspexit, & dissoluit Gentes: & contriti sunt montes sæculi. Incuruati sunt colles mundi, ab itineribus æternitatis eius. * Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ, turbabuntur pelles terræ Madian. * Numquid in fluminibus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus? vel in mari indignatio tua? Qui ascendes super equos tuos: & quadrigæ tuæ saluatio. Suscitans suscitabis arcum tuum, iuramenta tribubus, quæ locutus es. * Fluuios scindes terræ: viderunt te, et doluerunt montes: gurges aquarum transijt. Dedit abyssus vocem suam: altitudo manus suas leuauit. * Sol, & luna steterunt in habitaculo suo,

Digitized by Google

lo ſuo, in luce ſagittarum tuarum, ibunt in ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ. * In 12 fremitu conculcabis terram: in furore C obſtupefacies Gentes. * Egreſſus es in ſa- 13 lutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo. Percuſſiſti caput de domo impij: denudaſti fundamentum eius, vſque ad collum. * Maledixiſti ſceptris eius, capi- 14 ti bellatorum eius, venientibus vt turbo ad diſpergendum me. Exultatio eorum, ſicut eius, qui deuorat pauperem in abſcondito. * Viam feciſti in mari equis tuis, 15 in luto aquarum multarum. * Audiui, D et conturbatus eſt venter meus: à voce 16 contremuerunt labia mea: Ingrediatur putredo in oſſibus meis, et ſubter me ſcateat. Vt requieſcam in die tribulationis: vt aſcendam ad populum accin- 17 ctum noſtrum. * Ficus enim non florebit: & non erit germen in vineis. Mentietur opus oliuæ: & arua non afferent cibum. Abſcindetur de ouili pecus: & 18 non erit armentum in præſepibus. * Ego autem in Domino gaudebo: et exulta- 19 bo in Deo Ieſu meo. * Deus Dominus fortitudo mea: & ponet pedes meos, quaſi ceruorum. Et ſuper excelſa mea deducet me victor in pſalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIÆ.

CAP. I.

Quo tempore Sophonias prophetauerit: qui primum peccatoribus vniuerſis, deinde Iudæis comminatur, ob idololatriam, & Dei contemptum, diuinam vltionem: Ieruſalem quoque lucernis ſcrutanda dicitur, & quam erit amara dies vltionis Domini.

VErbum Domini, quod factum 1 eſt ad Sophoniam filium A Chuſi, filij Godoliæ, filij Amariæ, filij Ezeciæ, in diebus Ioſiæ filij Amon regis Iudæ. * Congregans congregabo omnia 2 à facie terræ, dicit Dominus: * Congre- 3 gans hominem, & pecus, congregans volatilia cœli, & piſces maris: & ruinæ Impiorum erunt: & diſperdam homines à 4 facie terræ, dicit Dominus. * Et extendam manum meam ſuper Iudam, & ſuper omnes habitantes Ieruſalem: & diſperdam de loco hoc reliquias Baal, et nomina ædituorum cum ſacerdotibus; * Et 5 II eos, qui adorant ſuper tecta militiam cœli, et adorant, et iurant in Domino, et iurant in Melchom. * Et qui auertuntur de 6 poſt tergum Domini, et qui non quæſierunt Dominum, nec inueſtigauerunt eum. * Silete à facie Domini Dei: quia 7 iuxta eſt dies Domini, quia præparauit Dominus hoſtiam, ſanctificauit vocatos ſuos. * Et erit: in die hoſtiæ Domini, vi- 8

ſitabo

Digitized

fitabo ſuper principes, et ſuper filios regis, & ſuper omnes, qui induti ſunt veſte peregrina: * Et viſitabo ſuper omnem, qui 9
arroganter ingreditur ſuper limen in die illa: qui complent domum Domini Dei ſui C
iniquitate, & dolo. * Et erit in die illa, dicit Dominus, vox clamoris à porta piſcium, & vlulatus à Secunda, & contritio 10
magna à collibus. * Vlulate habitatores 11
Pilæ: conticuit omnis populus Chanaan, diſperierunt omnes inuoluti argento. * Et 12
erit in tempore illo: ſcrutabor Ieruſalem in lucernis: & viſitabo ſuper viros defixos in fæcibus ſuis: qui dicunt in cordibus ſuis: Non faciet benè Dominus, & non faciet malè. * Et erit fortitudo eorum in 13
Amos 5.c. 11. direptionem: & domus eorum in deſertum: & ædificabunt domos, & non habitabunt: et plantabunt vineas, et non bibent vinum earum. Iuxta eſt dies Dñi magnus, 14
iuxta eſt, et velox nimis: vox diei Dñi amaD
Ier. 30. c. 7. Ioel 2. c. 11 Amos 5. c. 18. ra, tribulabitur ibi fortis. Dies iræ dies illa, 15
dies tribulationis, & anguſtiæ, dies calamitatis, & miſeriæ, dies tenebrarum, & caliginis, dies nebulæ, & turbinis. * Dies tu- 16
bæ, & clangoris ſuper ciuitates munitas, & ſuper angulos excelſos. * Et tribulabo 17
homines, & ambulabunt, vt cæci, quia Domino peccauerunt: & effundetur ſanguis eorum ſicut humus, & corpora eo-
Ezech. 7. c. 16. Infr. 1. b. 2. rum ſicut ſtercora. * Sed & argentum eo- 18
rum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini: in igne zeli eius deuorabitur omnis terra, quia conſummationem cum feſtinatione faciet cunctis habitantibus terram.

CAP. II.

Hortatur Prophetæ populum, vt ad Deum conuertatur, priuſquam ira Domini ei ſuperueniat, omneſque manſuetos terræ, vt Dominum quærant: denuntians deſtructionem imminere Philiſthæis, Moabitis, Ammonitis, Æthiopibus, & Aſſyrijs.

COnuenite, congregamini gens non 1
amabilis. * Priuſquam pariat iuſſio, A
quaſi puluerem tranſeuntem diem, ante- 2
quam veniat ſuper vos ira furoris Domini, antequam veniat ſuper vos dies indignationis Domini. * Quærite Dominum omnes 3
manſueti terræ, qui iudicium eius eſtis operati: quærite iuſtum, quærite manſuetum: ſi quomodo abſcondamini in die furoris Domini Quia Gaza deſtructa erit & Aſca- 4
lon in deſertum, Azotum in meridie eijcient, & Accaron eradicabitur. * Væ, qui habitatis funiculum maris, gens perditorum: 5
verbum Domini ſuper vos Chanaan terra Philiſthinorum, & diſperdam te, ita vt B
6 non ſit inhabitator. * Et erit funiculus maris requies paſtorum, & caulæ pecorum:
7 * Et erit funiculus eius, qui remanſerit de domo Iuda: ibi paſcentur, in domibus Aſcalonis ad veſperam requieſcent: quia viſitabit eos Dominus Deus eorum, &
8 auertet captiuitatem eorum. * Audiui opC probrium Moab, & blaſphemias filiorum Ammon: quæ exprobrauerunt populo meo, & magnificati ſunt ſuper terminos
9 eorum. * Propterea viuo ego, dicit Dominus exercituum Deus Iſrael, quia Moab, vt Sodoma erit, & filii Ammon, quaſi Gomorrha, ficcitas ſpinarum, & acerui ſalis, & deſertum vſque in æternum: reliquiæ populi mei diripient eos, & reſidui
10 gentis meæ poſſidebunt illos. * Hoc eis eueniet pro ſuperbia ſua: quia blaſphemauerunt, & magnificati ſunt ſuper popu-
11 lum Domini exercituum. * Horribilis DoD minus ſuper eos, & attenuabit omnes deos terræ: & adorabunt eum viri de loco ſuo,
12 omnes inſulæ Gentium. * Sed & vos Æ-
13 thiopes interfecti gladio meo eritis. * Et extendet manum ſuam ſuper Aquilonem, & perdet Aſſur: & ponet ſpecioſam in ſolitudinem, & in inuium, & qua-
14 ſi deſertum. * Et accubabunt in medio Iſ. 34. c. 11.
eius greges, omnes beſtiæ Gentium: & onocrotalus, & ericius in liminibus eius morabuntur: vox cantantis in feneſtra, coruus in ſuperliminari, quoniam atte-
15 nuabo robur eius. * Hæc eſt ciuitas gloriоſa habitans in confidentia: quæ dicebat in corde ſuo: Ego ſum, & extra me non eſt alia amplius: quomodo facta eſt in deſertum cubile beſtiæ? omnis, qui tranſit per eam, ſibilabit, & mouebit manum ſuam.

CAP. III.

Arguit Ieruſalem, & præcipuè rectores eius, quibus minatur celerem Dei vindictam, quod neque beneficijs, neque flagellis ſint ad ipſum conuerſi: de felicitate noua legis, & multiplicatione credentium: pœnaque iniquorum prædicitur.

1 VÆ prouocatrix, & redempta ciui-
A tas, columba. * Non audiuit vo-
2 cem, & non ſuſcepit diſciplinam: in Domino non eſt confiſa, ad Deum ſuum non
3 appropinquauit. * Principes eius in me- Ezec. 22. & 27.
dio eius, quaſi leones rugientes: iudices Mich. 3. d. 12.
eius lupi veſpere, non relinquebant in
4 mane. * Prophetæ eius veſani, viri infideles: ſacerdotes eius polluerunt ſanctum,
5 iniuſtè egerunt contra legem. * Dominus iuſtus in medio eius non faciet iniquitatem:

tatem: mane mane iudicium ſuum dabit in lucem, & non abſcondetur: neſciuit autem iniquus confuſionem. * Diſperdidi Gentes, & diſſipati ſunt anguli earum: deſertas feci vias eorum, dum non eſt, qui tranſeat: deſolatæ ſunt ciuitates eorum, non remanente viro, neque vllo habitatore. * Dixi: Attamen timebis me, ſuſcipies diſciplinam: & non peribit habitaculum eius, propter omnia in quibus viſitaui eam: verumtamen diluculo ſurgentes corruperunt omnes cogitationes ſuas. * Quapropter expecta me, dicit Dominus, in die reſurrectionis meæ in futurum, quia iudicium meum, vt congregem Gentes, & colligam regna: & effundam ſuper eos indignationem meam, omnem iram furoris mei: in igne enim zeli mei deuorabitur omnis terra. * Quia tunc reddam populis labium electum, vt inuocent omnes in nomine Domini, & ſeruiant ei humero vno. * Vltra flumina Æthiopiæ, inde ſupplices mei, filij diſperſorum meorum deferent munus mihi. * In die illa non confunderis ſuper cunctis adinuentionibus tuis, quibus præuaricata es in me: quia tunc auferam de medio tui magniloquos ſuperbiæ tuæ, & non adijcies exaltari amplius in monte ſancto meo. * Et derelinquam

6 8 10 11 12 C

8 *upra 1.d. 11.*

in medio tui populum pauperem, & egenum: & ſperabunt in nomine Domini.
13 * Reliquiæ Iſrael non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, & non inuenietur in ore eorum lingua doloſa: quoniam ipſi paſcentur, & accu-
14 babunt, & non erit, qui exterreat. * Lauda filia Sion: iubila Iſrael: lætare, & exulta in omni corde filia Ieruſalem.
15 * Abſtulit Dominus iudicium tuum, auertit inimicos tuos: rex Iſrael Dominus in medio tui, non timebis malum
16 vltra. * In die illa dicetur Ieruſalem: Noli timere: Sion, non diſſoluantur ma-
17 nus tuæ. * Dominus Deus tuus in me- D dio tui fortis, ipſe ſaluabit: gaudebit ſuper te in lætitia, ſilebit in dilectione
18 ſua, exultabit ſuper te in laude. * Nugas, qui à lege receſſerant, congregabo, quia ex te erant: vt non vltra habeas ſuper
19 eis opprobrium. Ecce ego interficiam omnes, qui afflixerunt te in tempore illo: & ſaluabo claudicantem: & eam, quæ eiecta fuerat, congregabo: & ponam eos in laudem, & in nomen, in omni terra con-
20 fuſionis eorum. * In tempore illo, quo adducam vos, & in tempore, quo congregabo vos, dabo enim vos in nomen, & in laudem omnibus populis terræ, cum conuertero captiuitatem veſtram coram oculis veſtris, dicit Dominus.

PRO-

Digitized by Google

PROPHETIA AGGÆI.

CAPVT I.

Quo tempore prophetauerit Aggæus: qui increpat Iudæos, quod neglecta domo Dei propria ædificia curarent: ob quam causam dicit illis immissam à Deo sterilitatem: eoque tempore dux Zorobabel, & Iesus sacerdos magnus vna cum populo excitati, incipiunt ædificare domum Dei.

2.Esdr.6.2.

IN anno secundo Darij regis, in mense sexto, in die A 1
vna mensis, factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, ad Zorobabel filium Salathiel, ducem Iuda, & ad Iesum, filium Iosedec, sacerdotem magnum, dicens: *Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Populus ille dicit: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ. *Et factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens: *Nunquid tempus vobis est, vt habitetis in domibus laqueatis, & domus ista deserta? * * Et nunc hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. * Seminastis multum, & intulistis parum: comedistis, & non estis satiati: bibistis, & non estis inebriati: operuisti vos, & non estis calefacti: & qui mercedes congregauit, misit eas in sacculum pertusum. * Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras: * Ascendite in montem: portate ligna, & ædificate domum: & acceptabilis mihi erit, & glorificabor, dicit Dominus. * Respexistis ad amplius, & ecce factum est minus: & intulistis in domum, & exsufflaui illud; quam ob causam, dicit Dominus exercituum? quia domus mea deserta est, & vos festinatis vnusquisque in domum suam. * Propter hoc super vos prohibiti sunt cœli ne darent rorem, & terra prohibita est, ne daret germen suum: * Et vocaui siccitatem super terrã, & super mõtes, & super triticũ, & super vinum, & super oleũ, & quæcunq; profert humus, et super homines, & super iumenta, & super omnẽ laborem manuum. * Et audiuit Zorobabel filius Salathiel, & Iesus filius Iosedec sacerdos magnus, & omnes reliquiæ populi, vocem Domini Dei sui, & verba Aggæi prophetæ, sicut misit eum Dominus Deus eorum ad eos: & timuit populus à facie Domini. *Et dixit Aggæus nuntius Domini de nuntijs Domini, populo dicens: Ego vobiscum sum, dicit Dominus. * Et suscitauit Dominus spiritum Zorobabel filij Salathiel, ducis Iuda, & spiritum Iesu filij Iosedech sacerdotis magni, & spiritum reliquorum de omni populo: & ingressi sunt, & faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui.

Deut.28.d.38. Mich.6.d.15.

CAP. II.

Etsi templum reædificatum nihil videatur priori collatum, postea tamen veniente Messia, replebitur gloria maiori, quam fuerit

vit prioris templi, & ſicut Iudæi ob neglectam templi readificationem facti fuerant immundi coram Deo, ipſorumque ſacrificia, & ſterilitas adducta; ita poſt inceptam readificationem omnia ipſis facta ſunt proſpera.

IN die vigeſima, & quarta menſis, in ſexto menſe, in anno ſecundo Darij regis. A
In ſeptimo menſe, vigeſima & prima menſis, factum eſt verbum Domini in manu
Aggæi prophetæ, dicens: * Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda, & ad
Ieſum filium Ioſedec ſacerdotem magnum,
& ad reliquos populi, dicens: * Quis in vobis
eſt derelictus, qui vidit domum iſtam in
gloria ſua prima? & quid vos videtis hanc
nunc? numquid non ita eſt, quaſi non ſit in
oculis veſtris? * Et nunc confortare Zoro-
babel, dicit Dominus: & confortare Ieſu fili
Ioſedec ſacerdos magne, & confortare omnis populus terræ, dicit Dominus exercituum: & facite (quoniam ego vobiſcum
ſum, dicit Dominus exercituum.) Verbum,
quod pepigi vobiſcum cum egrederemini
de Terra Ægypti: & ſpiritus meus erit in
medio veſtrum, nolite timere. * Quia hæc
Hebr. 12. g. dicit Dominus exercituum: Adhuc vnum
26. modicum eſt, & ego commouebo cœlum,
& terram, & mare, & aridam. * Et mouebo
omnes Gentes: ET VENIET DESIDERATVS cunctis Gentibus, & implebo domum
iſtam gloria: dicit Dominus exercituum. *
Meum eſt argentum, & meum eſt aurum,
dicit Dominus exercituum. * Magna erit
gloria domus iſtius nouiſſimæ plus quam
primæ, dicit Dominus exercituum: & in
loco iſto dabo pacem, dicit Dominus exercituum. * In vigeſima, & quarta noni menſis, in anno ſecundo Darij regis, factum eſt
verbum Domini ad Aggæum prophetam
dicens: * Hæc dicit Dominus exercituum:
interroga ſacerdotes legem, dicens: * Si tule
rit homo carnem ſanctificatam in ora veſtimenti ſui, & tetigerit de ſummitate eius
panem, aut pulmentum, aut vinum, aut
oleum, aut omnem cibum: nunquid ſanctificabitur? Reſpondentes autem ſacerdotes,
dixerunt: Non. * Et dixit Aggæus: Si tetige-
C rit pollutus in anima ex omnibus his, nunquid contaminabitur? Et reſponderunt ſacerdotes, & dixerunt: Contaminabitur. * Et
reſpondit Aggæus: & dixit: Sic populus iſte,
& ſic gens iſta ante faciem meam, dicit Dominus, & ſic omne opus manuum eorum:
& omnia, quæ obtulerunt ibi, contaminata
erunt. * Et nunc ponite corda veſtra à die
hac, & ſupra, antequam poneretur lapis ſuper lapidem in templo Domini. * Cum accederetis ad aceruum viginti modiorum,
& fierent decem: & intraretis ad torcular,
vt exprimeretis quinquaginta lagenas, &
fiebant viginti. * Percuſſi vos vento vrente,
& aurugine, & grandine omnia opera manuum veſtrarum: & non fuit in vobis, qui Amos 4. c
reuerteretur ad me, dicit Dominus. * Ponite corda veſtra ex die iſta, & in futurum, à
die vigeſima, & quarta noni menſis: à die,
qua fundamenta iacta ſunt templi Domini, ponite ſuper cor veſtrum. Nunquid iam
ſemen in germine eſt: & adhuc vinea, & ficus, & malogranatum, & lignum oliuę non
floruit? ex die iſta benedicam. * Et factum
eſt verbum Domini ſecundò ad Aggęum in
vigeſima, & quarta menſis, dicens: Loquere ad Zorobabel ducem Iuda, dicens: Ego
mouebo cœlum pariter, & terram. Et ſubuertam ſolium regnorum, & conteram fortitudinem regni Gentium: & ſubuertam
quadrigam, & aſcenſorem eius; & deſcendent equi, & aſcenſores eorum: vir in gla-
dio fratris ſui. * In die illa, dicit Dominus Eccli 49. c
exercituum, aſſumam te Zorobabel fili Sa- 11.
lathiel ſerue meus, dicit Dominus: & ponam te, quaſi ſignaculum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

PRO-

Digitized by Google

PROPHETIA ZACHARIÆ.

CAP. I.

Quo tempore Zachariae prophetauerit: qui hortatur populum ad resipiscentiam, ne imitentur patres suos, qui prophetas contemnentes puniti sunt: duplici figura ostendit Dominus se puniturum Gentes, qua populum suum afflixerant; hunc autem in Ierusalem reuocandum, in qua aedificabitur ipsi Domino templum.

IN mense octauo, in anno se- 1
cundo Darij regis, factum A
est verbum Dñi ad Zacha-
riam, filium Barachiæ filij
Addo, prophetam, dicens: *
Iratus est Dñs super patres 2
vestros iracundia. *Et dices ad eos: Hæc di- 3
cit Dñs exercituum: Conuertimini ad me,
ait Dñs exercituum: & conuertar ad vos,
dicit Dñs exercituum. Ne sitis sicut patres 4
vestri, ad quos clamabant prophetæ prio
res, dicentes: Hæc dicit Dñs exercituum:
Conuertimini de vijs vestris malis, & de
Mal. 3. 8. 7. Isa. 31. c. 6 & 31. c. 6. & 45. d. 27. Jer. 3. c. 22. Ezech. 18. 8. 30. & 20. 8. 7. & 33. c. 11. Ose 14. 8. 2. Ioel. 2. c. 12
cogitationibus vestris pessimis: & non au-
dierunt, neque attenderunt ad me, dicit
Dñs. * Patres vestri vbi sunt? & Prophetæ 5
nunquid in sempiternum viuent? * Verum- 6
tamen verba mea, & legitima mea, quæ
mandaui seruis meis prophetis, nunquid
non comprehenderunt patres vestros, &
conuersi sunt, & dixerunt: Sicut cogitauit
Dñs exercituum facere nobis secundùm B
vias nostras, & secundum adinuentiones
nostras, fecit nobis? In die vigesima, & quar- 7
ta vndecimi mensis Sabath, in anno secun-
do Darij, factum est verbum Dñi ad Za
chariam filium Barachiæ, filij Addo, pro-
phetam, dicens: * Vidi per noctem, & ecce 8
vir ascendens super equum rufum, & ip-
se stabat inter myrteta, quæ erant in pro-
fundo: & post eum equi rufi, varij, & albi.
* Et dixit: Quid sunt isti, Domine mi? & 9
dixit ad me Angelus, qui loquebatur in
me: Ego ostendam tibi quid sint hæc. * 10
Et respondit vir, qui stabat inter myrteta,
& dixit: Isti sunt, quos misit Dominus,
vt perambulent terram. * Et respon- 11
derunt Angelo Domini, qui stabat inter myr-
teta, & dixerint: Perambulauimus ter-
ram, & ecce omnis terra habitatur, & 12
quiescit. * Et respondit Angelus Domi-
ni, & dixit: Domine exercituum vsque-
quò tu non miserebris Ierusalem, & vr-
bium Iuda, quibus iratus es? Iste iam se- 13
ptuagesimus annus est. * Et respondit
Dominus Angelo, qui loquebatur in me
verba bona, verba consolatoria. * Et dixit 14
ad me Angelus, qui loquebatur in me:
Clama, dicens: Hæc dicit Dominus exer-
cituum: Zelatus sum Ierusalem, & Sion
zelo magno. * Et ira magna ego irascor 15 Infr. 8. 2. 2.
super gentes opulentas: quia ego iratus
sum parum, ipsi verò adiuuerunt in ma-
lum. * Propterea hæc dicit Dominus: 16
Reuertar ad Ierusalem in misericordijs: &
domus mea aedificabitur in ea, ait Domi-
nus exercituum: & perpendiculum ex-
tendetur super Ierusalem. * Adhuc cla- 17

Digitized by Google

sum, qui suscitatur de somno suo. * Et 2
dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septem luceræ eius super illud: & septem infusoria lucernis, quæ erant super caput eius. * Et duæ oliuæ super illud; vna à 3
dextris lampadis, & vna à sinistris eius. * Et respondi, & aio ad Angelum, qui lo- 4
quebatur in me dicens: Quid sunt hæc, B
domine mi? * Et respondit Angelus, qui 5
loquebatur in me, & dixit ad me: Numquid nescis quid sunt hæc? Et dixi: non, domine mi. * Et respondit, & ait ad me, 6
dicens: Hoc est verbum Domini ad Zorobabel, dicens: Non in exercitu, nec in robore, sed in spiritu meo, dicit Dominus exercituum. * Quis tu mons magne 7
coram Zorobabel? in planum: & educet C
lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ eius. * Et factum est verbum 8
Domini ad me, dicens: * Manus Zoro- 9
babel fundauerunt domum istam, & manus eius perficient eam: & scietis, quia Dominus exercituum misit me ad vos. * Quis enim despexit dies paruos? & lætabuntur, & videbunt lapidem stanneum 10
in manu Zorobabel. Septem isti oculi sunt Domini, qui discurrunt in vniuersam terram. * Et respondi, & dixi ad eum: quid 11
sunt duæ oliuæ istæ, ad dexteram candelabri, & ad sinistram eius? * Et respon- 12
di secundò, & dixi ad eum: Quid sunt D
duæ spicæ oliuarum, quæ sunt iuxta duo rostra aurea, in quibus sunt suffusoria ex auro? * Et ait ad me, dicens? Numquid 13
nescis quid sunt hæc? Et dixi: Non, domine mi. * Et dixit: isti sunt duo filij olei, 14
qui assistunt Dominatori vniuersæ terræ.

CAP. V.

Volumen volans, quo iniqui iudicabuntur: mulier in amphora sedens cum massa plumbi, designat impietatem: & duæ mulieres alatæ leuant illam in aera.

ET conuersus sum, & leuaui oculos 1
meos: & vidi, & ecce volumen vo- A
lans. * Et dixit ad me: Quid tu vides? 2
Et dixi: Ego video volumen volans: longitudo eius viginti cubitorum, & latitudo eius decem cubitorum. * Et dixit ad 3
me: Hæc est maledictio, quæ egreditur B
superfaciem omnis terræ: quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, iudicabitur: & omnis iurans, ex hoc similiter iudicabitur. Educam illud, dicit Dominus exercituum: 4
& veniet ad domum furis, & ad domum C
iurantis in nomine meo mendaciter: & commorabitur in medio domus eius, & consumet eam, & ligna eius, & lapides 5
eius. * Et egressus est Angelus, qui loquebatur in me: & dixit ad me: Leua oculos tuos, & vide quid est hoc, quod 6
egreditur. * Et dixi: Quidnam est: Et ait: Hæc est amphora egrediens. Et dixit: Hæc est oculus eorum in vniuersa terra. * Et ecce talentum plumbi portaba- 7
tur, & ecce mulier vna sedens in medio amphoræ. * Et dixit: Hæc est impietas: 8
Et proiecit eam in medio amphoræ, & misit massam plumbeam in os eius. * Et le- 9
uaui oculos meos, & vidi: & ecce duæ D
mulieres egredientes, & spiritus in alis earum, & habebant alas, quasi alas milui: & leuauerunt amphoram inter ter- 10
ram, & cœlum. * Et dixi ad Angelum, qui loquebatur in me: Quo istæ deferunt 11
amphoram? * Et dixit ad me: Vt ædificetur ei domus in terra Senaar: & stabiliatur, & ponatur ibi super basem suam.

CAP. VI.

Quatuor quadrigæ visæ de medio duorum montium æreorum, quatuor venti sunt egredientes in terram: de coronis in capite Iesu sacerdotis imponendis: de viro cuius nomen Oriens, qui templum ædificabit Domino, & dominabitur in solio suo.

ET conuersus sum, & leuaui oculos 1
meos, & vidi: & ecce quatuor qua- A
drigæ egredientes de medio duorum mon- 2
tium: & montes, montes ærei. * In quadriga prima equi rufi, & in quadriga 3
secunda equi nigri, * Et in quadriga tertia equi albi, & in quadriga quarta equi 4
varij, & fortes. * Et respondi, & dixi ad Angelum, qui loquebatur in me: Quid 5
sunt hæc, domine mi? * Et respondit An- B
gelus, & ait ad me: Isti sunt quatuor venti cœli, qui egrediuntur, vt stent coram 6
Dominatore omnis terræ. * In quæ erant equi nigri, egrediebantur in Terram Aquilonis: & albi egressi sunt post eos: & va- 7
rij egressi sunt ad Terram Austri. * Qui autem erant robustissimi, exierunt, & quærebant ire, & discurrere per omnem terram. Et dixit: Ite, perambulate ter- 8
ram: & perambulauerunt terram. * Et vocauit me, & locutus est ad me, dicens: Ecce, qui egrediuntur in Terram Aquilonis, requiescere fecerunt spiritum meum 9
in Terra Aquilonis. * Et factum est verbum Domini ad me, dicens: * Sume à 10
C transmigratione, ab Holdai, & à Tobiæ, & ab Idaia; & venies tu in die illa, & intrabis domum Iosiæ, filij Sophoniæ,

qui venerunt de Babylone, * Et ſumes au- 11
rum, & argentum: & facies coronas,
& pones in capite Ieſu filij Ioſedec ſacer-
dotis magni, * Et loqueris ad eum, di- 12
cens: Hæc ait Dominus exercituum, di-
cens: ECCE VIR ORIENS NO-
Luc.1. f. 78. MEN EIVS: & ſubter eum orietur, &
ædificabit templum Domino. * Et ipſe ex- 13
truet templum Domino: & ipſe portabit D
gloriam, & ſedebit, & dominabitur ſu-
per ſolio ſuo: & erit ſacerdos ſuper ſolio
ſuo, & conſilium pacis erit inter illos
duos. * Et coronæ erunt Helem, & To- 14
biæ, & Idaiæ, & Hem, filio Sophoniæ,
memoriale in templo Domini. * Et qui 15
procul ſunt, venient, & ædificabunt in
templo Domini: & ſcietis, quia Domi-
nus exercituum miſit me ad vos. Erit au-
tem hoc, ſi auditu audieritis vocem Do-
mini Dei veſtri.

CAP. VII.

Ieiunia quibus Iudæi per 70. annos captiui-tatis ieiunauerunt, non placebant Domino, quia in iniquitatibus ſuis permanebant: proinde hortatur eos ad reſipiſcentiam, nam quia prophetas olim non audierant, diſperſit eos Dominus in Gentes, terra-que deſolata facta eſt propter ipſorum iniqui-tates.

ET factum eſt in anno quarto Darij re- 1
gis, factum eſt verbum Domini ad Za- A
chariam, in quarta menſis noni, qui eſt
Caſleu. * Et miſerunt ad domum Dei, Sa- 2
raſar, & Rogommelech, & viri, qui erant
cum eo, ad deprecandam faciem Domi-
ni: * Vt dicerent ſacerdotibus domus Do- 3
mini exercituum, & prophetis, loquen-
tes: Numquid flendum eſt mihi in quin-
to menſe, vel ſanctificare me debeo, ſicut
iam feci multis annis? * Et factum eſt ver- 4
bum Domini exercituum ad me, dicens:
* Loquere ad omnem populum terræ, & 5
16.17.a.5. ad ſacerdotes, dicens: Cum ieiunaretis, B
& plangeretis in quinto, & ſeptimo per
hos ſeptuaginta annos: numquid ieiunium
ieiunaſtis mihi? * Et cum comediſtis, & 6
bibiſtis, numquid non vobis comediſtis,
& vobiſmetipſis bibiſtis? * Numquid non 7
ſunt verba, quæ locutus eſt Dominus in C
manu prophetarum priorum, cum adhuc
Ieruſalem habitaretur, & eſſet opulenta,
ipſa & vrbes in circuitu eius, & ad Au-
ſtrum, & in campeſtribus habitaretur? *
Et factum eſt verbum Domini ad Zacha- 8
riam, dicens: * Hæc ait Dominus exerci- 9
tuum, dicens: Iudicium verum iudicate,
& miſericordiam, & miſerationes facite,
10 vnuſquiſque cum fratre ſuo. * Et viduam,
& pupillum, & aduenam, & pauperem
nolite calumniari: & malum vir fratri ſuo
11 non cogitet in corde ſuo. * Et noluerunt Rend. 11. d.22. Iſa.1. f.23. Ier.5 g.28.
attendere, & auerterunt ſcapulam rece-
dentem, et aures ſuas aggrauauerunt ne
12 audirent. * Et cor ſuum poſuerunt, vt ad-
amantem, ne audirent legem, et verba,
D quæ miſit Dominus exercituum in ſpiritu
ſuo per manum prophetarum priorum: et
facta eſt indignatio magna à Domino exer.
13 cituum. * Et factum eſt ſicut locutus eſt,
et non audierunt: ſic clamabunt, et non
exaudiam, dicit Dominus exercituum. *
14 Et diſperſi eos per omnia regna, quæ ne-
ſciunt: et terra deſolata eſt ab eis, eo quod
non eſſet tranſiens, et reuertens: et poſue-
runt terram deſiderabilem in deſertum.

CAP. VIII.

Sicut Dominus propter peccata populi ſui af-flixit eum, & deſolatam fecit Ieruſa-lem: ſic nunc facit illam plurimum habi-tari, omniaque dabit proſpera modo ei ſer-uiant: quibus adiungentur, & alia Gen-tes: deſimbria Iudæi à decem viris ethnicis apprehenſa.

1 ET factum eſt verbum Domini exerci-
A tuum, dicens: * Hæc dicit Dominus
2 exercituum: Zelatus ſum Sion zelo ma-
gno, & indignatione magna zelatus ſum
3 eam. * Hæc dicit Dominus exercituum:
Reuerſus ſum ad Sion, & habitabo in me-
dio Ieruſalem: & vocabitur Ieruſalem ci-
uitas veritatis, & mons Domini exerci-
4 tuum mons ſanctificatus. * Hæc dicit Do-
minus exercituum: Adhuc habitabunt
ſenes, & anus in plateis Ieruſalem: & vi-
ri baculus in manu eius præ multitudine
5 dierum. * Et plateæ ciuitatis complebun-
tur infantibus, & puellis, ludentibus in
6 plateis eius. * Hæc dicit Dominus exer-
cituum: Si videbitur difficile in oculis re-
liquiarum populi huius in diebus illis, nun-
quid in oculis meis difficile erit, dicit Do-
7 minus exercituum? * Hæc dicit Dominus
exercituum: Ecce ego ſaluabo populum
meum de terra Orientis, & de terra Oc-
8 caſus ſolis. * Et adducam eos, & habita-
II bunt in medio Ieruſalem: & erunt mihi
in populum, & ego ero eis in Deum, in ve-
9 ritate, & in iuſtitia. * Hæc dicit Dominus
exercituum. Confortentur manus veſtræ,
qui auditis in his diebus ſermones iſtos per
os prophetarum, in die qua fundata eſt do-
mus Domini exercituum, vt templum
10 ædificaretur. * Siquidem ante dies illos
merces hominum non erat, nec merces iu-
mento-

mentorum erat ; nẽque introeunti, neque exeunti erat pax præ tribulatione : & dimisi omnes homines, vnumquemque contra proximum suum. * Nunc autem non 11
iuxta dies priores ego faciam reliquijs populi huius, dicit Dominus exercituum.*
Sed semen pacis erit : vinea dabit fructum 12
suum, & terra dabit germen suum, & cœli dabunt rorem suum : & possidere faciam reliquias populi huius vniuersa hæc. * Et 13
erit : sicut eratis maledictio in Gentibus, C
domus Iuda, & domus Israel : sic saluabo vos : & eritis benedictio : nolite timere, confortentur manus vestræ. * Quia 14
hæc dicit Dominus exercituum : Sicut cogitaui, vt affligerem vos, cum ad iracundiam prouocassent patres vestri me, dicit
Dominus, * Et non sum misertus : sic 15
conuersus cogitaui in diebus istis, vt benefaciam domui Iuda, & Ierusalem : nolite timere. * Hæc sunt ergo verba, quæ 16
Ephes. 4. f. 25. facietis : Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo : veritatem, & iudicium pacis iudicate in portis vestris. * Et 17
vnusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris : & iuramentum mendax ne diligatis : omnia enim hæc sunt, quæ odi, dicit Dominus. * Et factum 18
est verbum Domini exercituum ad me, dicens. * Hæc dicit Dominus exercituum: 19
Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieD
iunium septimi, & ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium, & lætitiam, & in solemnitates præclaras : veritatem tantum, & pacem diligite. * Hæc dicit Domi- 20
nus exercituum : Vsquequo veniant populi, & habitent in ciuitatibus multis, * Et va- 21
dant habitatores, vnus ad alterum, dicentes : Eamus, et deprecemur faciem Domini, et quæramus Dominum exercituum : vadam etiam ego. * Et venient populi mul- 22
ti, & gentes robustæ, ad quærendum Dominum exercituum in Ierusalem, et deprecandam faciem Domini. * Hæc dicit Do- 23
minus exercituum : In diebus illis, in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis Gentium, et apprehendent fimbriam viri Iudæi, dicentes : Ibimus vobiscum : audiuimus enim, quoniam Deus vobiscum est.

CAP. IX.

Vaticinatur aduersus ciuitates Syriæ, & superbos Philistæos : rex Christus venturus est ad Sion insidens pullo asini, & ablato bello imperabit mundo in magna pace ; qui etiam emisit vinctos de lacu in sanguine testamenti sui : omnia dicuntur futura populo Dei prospera, quoniam ipse eum protegit.

1 ONus verbi Domini in terra Hadrach,
A et Damasci requiei eius : quia Domini est oculus hominis, et omnium tri-
2 buum Israel. * Emath quoque in terminis eius, et Tyrus, et Sidon : assumpserunt quip-
3 pè sibi sapientiam valdè. * Et ædificauit Tyrus munitionem suam, et coacerauit argentum quasi humum, et aurum
4 vt lutum platearum. * Ecce Dominus possidebit eam, et percutiet in mari fortitudinem eius, et hæc igni deuorabitur. *
5 Videbit Ascalon, et timebit ; et Gaza, et dolebit nimis : et Accaron, quoniam confusa est spes eius ; et peribit rex de Gaza,
6 et Ascalon non habitabitur. * Et sedebit
B separator in Azoto, et disperdam superbiam Philisthinorum. * Et auferam san-
7 guinem eius de ore eius, et abominationes eius de medio dentium eius, et relinquetur etiam ipse Deo nostro, et erit quasi dux in Iuda, et Accaron, quasi Iebusæus. *
8 Et circumdabo domum meam ex his, qui militant mihi euntes, et reuertentes, et non transibit super eos vltra exactor : quia nunc
9 vidi in oculis meis. * Exulta satis filia Sion, iubila filia Ierusalem : E C C E Is. 62. d. 11. Matt. 21. a. 5.
R E X T V V S veniet tibi iustus, et
C saluator : ipse pauper, et ascendens super asinam, et super pullum filium asi-
10 næ. * Et disperdam quadrigam ex Ephraim, et equum de Ierusalem, et dissipabitur arcus belli : et loquetur pacem Gentibus, et potestas eius à mari, vsque ad mare, et à fluminibus vsque ad fines
11 terræ. * Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo
12 non est aqua. * Conuertimini ad munitionem vincti spei, hodie quoque annunti-
13 ans duplicia reddam tibi. * Quoniam extendi mihi Iudam, quasi arcum, impleui Ephraim : et suscitabo filios tuos Sion super filios tuos Græcia : et ponam
14 te quasi gladium fortium. * Et Dominus
D Deus super eos videbitur : et exibit, vt fulgur, iaculum eius : et Dominus Deus in tuba canet, et vadet in turbine Au-
15 stri. * Dominus exercituum proteget eos : et deuorabunt, et subijcient lapidibus fundæ : et bibentes inebriabuntur, quasi à vino, et replebuntur, vt phialæ, et
16 quasi cornua altaris. * Et saluabit eos Dominus Deus eorum in die illa, vt gregem populi sui : quia lapides sancti eleuabun-
17 tur super terram eius. * Quid enim bonum eius est, et quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, et vinum germinans virgines.

CAP. X.

Solus Dominus poteſt petita præſtare, qui confortabit Iudæos: & miſertus ipſorum congregabit eos de varijs locis captiuitatis in terram priſtinam, humiliatis ipſorum inimicis.

PEtite à Domino pluuiam in tempore 1
ſerotino, & Dominus faciet niues, A
& pluuiam imbris dabit eis, ſingulis herbam in agro. * Quia ſimulacra locuta 2
ſunt inutile, & diuini viderunt mendacium, & ſomniatores locuti ſunt fruſtra: vanè conſolabantur: ideircò abducti ſunt quaſi grex: affligentur, quia non eſt eis paſtor. * Super paſtores iratus eſt furor 3
meus, & ſuper hircos viſitabo: quia viſitauit Dominus exercituum gregem ſuum, B
domum Iuda, & poſuit eos quaſi equum gloriæ ſuæ in bello. * Ex ipſo angulus, ex 4
ipſo paxillus, ex ipſo arcus prælij, ex ipſo egredietur omnis exactor ſimul. * Et 5
erunt quaſi fortes conculcantes lutum viarum in prælio: & bellabunt, quia Dominus cum eis: & confundentur aſcenſores equorum. * Et confortabo domum Iuda, & 6
domum Ioſeph ſaluabo: & conuertam eos, quia miſerebor eorum: & erunt ſicut fuerunt, quando non proieceram eos: ego enim Dominus Deus eorum, & exaudiam eos. * Et erunt quaſi fortes Ephraim, & lætabitur cor eorum quaſi à vino: & filij eo- 7
rum videbunt, & lætabuntur, & exultabit C
cor eorum in Domino. * Sibilabo eis, & 8
congregabo illos, quia redemi eos: & multiplicabo eos ſicut ante fuerant multiplicati. * Et ſeminabo eos in populis, & de 9
longè recordabuntur mei: & viuent cum filijs ſuis, & reuertentur. * Et reducam 10
eos de Terra Ægypti, & de Aſſyrijs congregabo eos, & ad Terram Galaad, & Libani adducam eos, & non inuenietur eis locus: * Et tranſibit in maris freto, & per- 11
cutiet in mari fluctus, & confundentur omnia profunda fluminis, & humiliabitur ſuperbia Aſſur, & ſceptrum Ægypti recedet. * Confortabo eos in Domino, 12
& in nomine eius ambulabunt, dicit Dominus.

CAP. XI.

Iubet Dominus paſci pecora occiſionis, quibus non parcet, quia paſtores totum non parcebant eis: de duabus virgis tandem abſciſſis, & tribus paſtoribus vno menſe ſuſciſis: de appenſa mercede triginta argenteorum proiectorum ad ſtatuarium: de alio malo paſtore à Domino ſuſcitando.

APeri Libane portas tuas, & comedat 1
A ignis cedros tuas. * Vlula abies, 2
quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vaſtati ſunt: vlulate quercus Baſan; quoniam ſuccifus eſt ſaltus munitus. * Vox 3
vlulatus paſtorum, quia vaſtata eſt magnificentia eorum: vox rugitus leonum, quoniam vaſtata eſt ſuperbia Iordanis. * Hæc 4
dicit Dominus Deus meus: Paſce pecora occiſionis, * Quæ qui poſſederant, occi- 5
debant, & non dolebant, & vendebant ea, dicentes: Benedictus Dominus, diuites factiſumus: & paſtores eorum non parcebant eis. * Et ego non parcam vltra ſu- 6
B per habitantes terram, dicit Dominus: ecce ego tradam homines, vnumquemque in manu proximi ſui, & in manu regis ſui: & concident terram, & non eruam de manu eorum. * Et paſcam pecus occiſionis 7
propter hoc, ò pauperes gregis. Et aſſumpſi mihi duas virgas, vnam vocaui Decorem, & alteram vocaui Funiculum: & paui gregem. * Et ſuccidi tres paſtores in 8
menſe vno, & contract a eſt anima mea in eis: ſiquidem & anima eorum variauit in me. * Et dixi: Non paſcam vos: quod 9
moritur, moriatur: & quod ſucciditur, ſuccidatur: & reliqui deuorent vnuſquiſque carnem proximi ſui. * Et tuli virgam 10
C meam, quæ vocabatur Decus; & abſcidi eam, vt irritum facerem fœdus meum, quod percuſſi cum omnibus populis. * Et 11
in irritum deductum eſt in die illa: & cognouerunt ſic pauperes gregis, qui cuſtodiunt mihi, quia verbum Domini eſt. * Et 12
dixi ad eos: Si bonum eſt in oculis veſtris, afferte mercedem meam; & ſi non, quieſcite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. * Et dixit Dominus ad 13
me: Proijce illud ad ſtatuarium, decorum pretium, quo appretiatus ſum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & proieci illos in domum Domini ad ſtatuarium. Et præ- 14
cidi virgam meam ſecundam, quæ appellabatur Funiculus, vt diſſoluerem germanitatem inter Iudam, & Iſrael. * Et dixit 15
Dominus ad me: Adhuc ſume tibi vaſa paſtoris ſtulti. * Quia ecce ego ſuſcitabo 16
D paſtorem in terra, qui derelicta non viſitabit, diſperſum non quæret, & contritum non ſanabit, & id quod ſtat non enutriet, & carnes pinguium comedet, & vngulas eorum diſſoluet. * O paſtor, & idolum, derelinquens gregem: gladius ſuper 17
brachium eius, & ſuper oculum dextrum eius brachium eius ariditate ſiccabitur, & oculus dexter eius tenebreſcens obſcurabitur.

Matt. 27. a. 9.

CA-

CAP. XII.

Iuda, & Ieruſalem à variis regnis affligentur, ſed rurſum reducti filij Iſrael in terram ſuam ſuperiores erunt his, qui ſe afflixerant. effuſoque à Domino ſpiritu gratiæ ſuper habitatores Ieruſalem aſpicient ad eum, quem confixerunt, & ſuper eum dolebunt, plangentes ſingula familiæ ſeorſum.

ONus verbi Domini ſuper Iſrael. Dixit 1
Dominus extendens cœlum; & fun- A
dans terram, & fingens ſpiritum hominis in
eo: *Ecce ego ponam Ieruſalem ſuperlimi- 2
nare crapulæ omnibus populis in circuitu:
ſed & Iuda erit in obſidione contra Ieruſa-
lem. *Et erit: in die illa ponam Ieruſalem 3
lapidem oneris cunctis populis: omnes, qui
leuabunt eam, conciſione lacerabuntur: &
colligentur aduerſus eam omnia regna ter-
ræ. * In die illa, dicit Dominus, percutiam 4
omnem equum in ſtuporem, & aſcenſo-
rem eius in amentiam: & ſuper domum Iu-
da aperiam oculos meos, & omnem equum
populorum percutiam cæcitate. *Et dicent 5
duces Iuda in corde ſuo: Confortentur mi-
hi habitatores Ieruſalem in Domino exer- B
cituum Deo eorum. *In die illa ponam du- 6
ces Iuda ſicut caminum ignis in lignis, &
ſicut faciem ignis in fœno: & deuorabunt
ad dexteram, & ad ſiniſtram omnes popu-
los in circuitu: & habitabitur Ieruſalem
rurſus in loco ſuo in Ieruſalem. *Et ſaluabit 7
Dominus tabernacula Iudæ, ſicut in prin-
cipio: vt non magnificè glorietur domus C
Dauid, & gloria habitantium Ieruſalem
contra Iudam. * In die illa proteget Domi- 8
nus habitatores Ieruſalem, & erit, qui of-
fenderit ex eis in die illa, quaſi Dauid: & do-
mus Dauid quaſi Dei, ſicut Angelus Domi-
ni in conſpectu eorum. * Et erit in die illa: 9
quæram conterere omnes Gentes, quæ ve-
niunt contra Ieruſalem. Et effundam ſuper 10
Ioan.19.v.37. domum Dauid, & ſuper habitatores Ieruſa-
lem, ſpiritum gratiæ, & precum: & aſpicient
ad me, quem confixerunt: & plangent eum
planctu quaſi ſuper vnigenitum, & dole-
bunt ſuper eum, vt doleri ſolet in morte
2.Par.35.d. primogeniti. *In die illa magnus erit plan- 11
25. ctus in Ieruſalem, ſicut planctus Adadrem- D
mon in campo Mageddon. *Et planget ter- 12
ra: familiæ, & familiæ ſeorſum: familiæ do-
mus Dauid ſeorſum, & mulieres eorum ſe-
orſum. *Familiæ domus Nathan ſeorſum, 13
& mulieres eorum ſeorſum: familiæ domus
Leui ſeorſum; & mulieres eorum ſeorſum:
familiæ Semei ſeorſum, & mulieres eorum
ſeorſum. *Omnes familiæ reliquiæ, familiæ, 14
& familiæ ſeorſum, & mulieres eorum
ſeorſum.

CAP. XIII.

Cum fuerit fons potens domui Dauid in ablu- tionem peccatoris, tollentur idola: & pſeudo- prophetæ à ſibi chariſſimis lapidabuntur: quæ ſint plagæ in medio manuum: percutiendus paſtor, & oues diſpergendæ: duæ partes homi- num diſpergentur in omni terra, & tertia per ignem probabitur.

IN die illa erit fons patens domui Dauid, 1
& habitantibus Ieruſalem, in ablutio- A
nem peccatoris, & menſtruatæ. * Et erit in 2
die illa, dicit Dominus exercituum: Diſper- Exec.30.d.
dam nomina idolorum de terra, & non me- 13.
morabuntur vltra: & pſeudoprophetas, &
ſpiritum immundum auferam de terra. *Et 3
erit, cum prophetauerit quiſpiam vltra, di- B
cent ei pater eius, & mater eius, qui genue-
runt eum: Non viues: quia mendacium lo-
cutus es in nomine Dñi, & configent eum
pater eius, & mater eius, genitores eius, cũ
prophetauerit. *Et erit: In die illa confun- 4
dentur prophetæ, vnuſquiſque ex viſione
ſua cum prophetauerit: nec operientur pal-
lio ſaccino, vt mentiantur. *Sed dicet: Non 5
ſum propheta, homo agricola ego ſum:
C quoniam Adam exemplum meum ab ado-
leſcentia mea. *Et dicetur ei: Quid ſunt pla- 6
gæ iſtæ in medio manuum tuarum? Et dicet:
His plagatus ſum in domo eorum, qui dili-
gebant me. * Framea ſuſcitare ſuper paſto- 7
rem meum, & ſuper virum cohærentem Matt.26.c.31.
mihi, dicit Dominus exercituum: percute Marc.14.c.27.
paſtorem, & diſpergentur oues: & conuer-
tam manum meam ad paruulos. * Et erunt 8
in omni terra, dicit Dominus partes duæ in
ea diſpergentur, & deficient; & tertia pars
relinquetur in ea. * Et ducam tertiam par- 9
D tem per ignem, & vram eos ſicut vritur ar-
gentum, & probabo eos ſicut probatur au-
rum. Ipſe vocabit nomen meum, & ego ex-
audiam eum. Dicam: Populus meus es, &
ipſe dicet: Dominus Deus meus.

CAP. XIV.

Poſtquam Ieruſalem paſſa fuerit captiuitatem, aliaſque afflictiones à Gentibus; erit dies no- ta Domino, cum exibunt aquæ viuæ de Ieru- ſalem: & filij Iſrael reuertentur, habitaturi ſecurè in Ieruſalem: percutietque Dominus plagæ Gentes, quæ pugnauerunt aduerſus Ie- ruſalem, & harum reliquiæ aſcendent, vt adorent Dominum Ieruſalem, ſanctumque erit, quod ſuper frænum equi.

ECce venient dies Dñi, & diuidentur 1
ſpolia tua in medio tui. *Et congrega- A
bo omnes Gentes ad Ieruſalem in prælium,

PROPHETIA MALACHIÆ.

CAPVT PRIMVM.

Prophetia Malachiæ ad Iſrael, quem Dominus arguit ingratitudinis, quod non agnoſceret ſe in Iacob, vnde deſcenderat dilectum, reiecto Eſau cum populo ſuo: ideò conqueritur ſe ab Iſrael non honorari, neque timeri, quodque ſacerdotes deſpiciant nomen Domini, quorum reijcit ſacrificia, gratam habens oblationem mundam, quæ in omni loco ei offertur.

ONus verbi Domini ad Iſrael in manu Malachiæ. *Dilexi vos, dicit Dominus, et dixiſtis: in quo dilexiſti nos? Nonne frater erat Eſau Iacob, dicit Dominus, et dilexi Iacob, *Eſau autem odio habui? et poſui montes eius in ſolitudinem, et hæreditatem eius in dracones deſerti. *Quod ſi dixerit Idumæa: Deſtructi ſumus, ſed reuertentes ædificabimus, quæ deſtructa ſunt: Hæc dicit Dominus exercituum: Iſti ædificabunt, et ego deſtruam: et vocabuntur termini impietatis, et populus cui iratus eſt Dominus vſque in æternum. * Et oculi veſtri videbunt: et vos dicetis. Magnificetur Dominum ſuper terminum Iſrael. * Filius honorat patrem, et ſeruus dominum ſuum: ſi ergo Pater ego ſum, vbi eſt honor meus? et ſi Dominus ego ſum, vbi eſt timor meus, dicit Dominus exercituum? ad vos, ò ſacerdotes, qui deſpiciris nomen meum, et dixiſtis: In quo deſpeximus nomen tuum? *Offertis ſuper altare meum panem pollutum, et dicitis: In quo polluimus à te? In eo, quod dicitis: Menſa Domini deſpecta eſt. *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt? et ſi offeratis claudum, et languidum, nonne malum eſt? offer illud duci tuo, ſi placuerit ei, aut ſi ſuſceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituum. *Et nunc deprecamini vultum Dei, vt miſereatur veſtri (de manu enim veſtra factum eſt hoc) ſi quomodo ſuſcipiat facies veſtras, dicit Dominus exercituum. *Quis eſt in vobis, qui claudat oſtia, et incendat altare meum gratuitò? non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: et munus non ſuſcipiam de manu veſtra. * Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus et in omni loco ſacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum eſt nomen meum in Gentibus, dicit Dominus exercituum. *Et vos polluiſtis illud in eo, quod dicitis: Menſa Domini contaminata eſt: et quod ſuperponitur, contemptibile eſt, cum igne, qui illud deuorat. *Et dixiſtis: Ecce de labore, et exufflaſtis illud, dicit Dominus exercituum, et inuliſtis de rapinis claudum, et languidum, et inuliſtis munus: numquid ſuſcipiam illud de manu veſtra, dicit Dominus? * Maledictus doloſus, qui habet in grege ſuo maſculum, et votum faciens immolat debile Domino; quia Rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, et nomen meum horribile in Gentibus.

Rom. 9. c. 13.

Pſ. 112. a. 3.

CA-

CAP. II.

Comminatur Dominus se maledicturum benedictionibus sacerdotum nisi respiscunt: ipsius enim legem contemnunt, irritum facientes pactum Leui, qui hic laudatur: transgressus est, & Iuda ducens alienigenas, quapropter non respiciet deinceps. Dominus ad sacrificium eorum: de vxore diligenda, seu dimittenda: laborare fecerunt Dominum in sermonibus.

ET nunc ad vos mandatum hoc, ô sacer- 1
dotes. * Si nolueritis audire, & si A
Leu. 26. b. 14. Deut. 28. b. 15. nolueritis ponere super cor, vt detis glo- 2
riam nomini meo, ait Dominus exercituum: mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris, & maledicam illis: quoniam non posuistis super cor. * Ecce ego proijciam vobis brachium, 3
& dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum, & assumet vos secum. * Et scietis, quia misi ad vos 4
mandatum istud, vt esset pactum meum cum Leui, dicit Dominus exercituum. * Pactum meum fuit cum eo vitæ, & pacis: 5
& dedi ei timorem, & timuit me, & à facie nomine mei pauebat. * Lex veritatis 6
fuit in ore eius: & iniquitas non est inuenta in labijs eius: in pace, & in æquitate ambulauit mecum, & multos auertit ab iniquitate. * Labia enim sacerdotis custo- 7
dient scientiam, & legem requirent ex ore B
eius: quia Angelus Domini exercituum est. * Vos autem recessistis de via, & scandali- 8
zastis plurimos in lege: irritum fecistis pactum Leui, dicit Dominus exercituum. * 9
Propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, sicut non seruastis vias meas, & accepistis faciem in lege. * Numquid non pater vnus om- 10
Matt. 23. b. 9. Ephes. 4. a. 5. nium nostrum? numquid non Deus vnus creauit nos? quare ergo despicit vnusquisque nostrum fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum? * Transgressus 11
est Iuda, & abominatio facta est in Israel, C
& in Ierusalem: quia contaminauit Iudas sanctificationem Domini, quam dilexit; & habuit filiam dei alieni. * Disperdet 12
Dominus virum, qui fecerit hoc, magistrum, & discipulum de tabernaculis Iacob, & offerentem munus Domino exercituum. * Et hoc rursum fecistis, operie- 13
batis lacrymis altare Domini, fletu, & mugitu, ita vt non respiciam vltra ad sacrificium, nec accipiam placabile quid de manu vestra. * Et dixistis: Quam ob causam? 14
quia Dominus testificatus est inter te, & vxorem pubertatis tuæ, quam tu despexisti: & hæc particeps tua, & vxor foederis 15
tui. * Nonne vnus fecit: & residuum spiD ritus eius est? Et quid vnus quærit, nisi semen Dei? Custodite ergo spiritum vestrum, & vxorem adolescentiæ tuæ noli 16
despicere. * Cum odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Israel: operiet autem iniquitas vestimentum eius, dicit Dominus exercituum: custodite spiritum ve- 17
strum, & nolite despicere. * Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris, & dixistis: In quo eum fecimus laborare? In eo, quod dicitis? Omnis, qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, & tales ei placent: aut certè vbi est Deus iudicij?

CAP. III.

De præcursore Christi, & huius aduentu, ac futuro iudicio: qui purgatis filijs Leui gratum habebit sacrificium Iuda, & Ierusalem: comminatur sceleratis grauem vltionem: quos tamen ad se reuocat plurima bona conuersis promittens: conqueritur de ingratitudine filiorum Israel, & quod ipsum in decimis suis configant, quodque dicant Deo non esse curæ suos cultores, cuius contrarium tandem experientur.

ECce ego mitto Angelum meum, & 1
A præparabit viam ante faciem meam. Matt. 11. b. 10.
Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quæritis; & Angelus testamenti, quem vos vultis. Ecce venit, di- Marc. 1. B. 2.
cit Dominus exercituum. * Et quis pote- 2 Luc. 2. b. 17. & 7. d. 27.
rit cogitare diem aduentus eius, & quis stabit ad videndum eum? ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum: 3
* Et sedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & celabit eos quasi aurum, & quasi argentum, & erunt Domino offerentes sacrificia in iu- 4
stitia. * Et placebit Domino sacrificium Iuda, & Ierusalem, sicut dies sæculi, & sicut anni antiqui. * Et accedam ad vos 5
B in iudicio, & ero testis velox maleficis, & adulteris, & periuris, & qui calumniantur mercedem mercenarij, viduas, & pupillos: & opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum. 6
* Ego enim Dominus, & non mutor: & & vos filij Iacob non estis consumpti. * 7
A diebus enim patrum vestrorum recessistis à legitimis meis, & non custodistis. Zac. 1. B. 3.
Reuertimini ad me, & reuertar ad vos; dicit Dominus exercituum. Et dixistis: In 8
quo reuertemur? * Si affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixistis: In quo configimus te? In decimis, & in

primi-

primitijs. * Et in penuria vos maledicti 9
eſtis, & me vos configitis gens tota. *
Inferte omnem decimam in horreum, & 10
Tom.1.b.14. ſit cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc, dicit Dominus: ſi non aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vo- C
bis benedictionem vſque ad abundantiam, * Et increpabo pro vobis deuoran- 11
tem, & non corrumpet fructum terræ veſtræ; nec erit ſterilis vinea in agro, dicit D
Dominus exercituum. * Et beatos vos 12
dicent omnes Gentes: eritis enim vos terra deſiderabilis, dicit Dominus exercituum. * Inualuerunt ſuper me verba ve- 13
ſtra, dicit Dominus. * Et dixiſtis: Quid 14
locuti ſumus contra te? Dixiſtis: Vanus eſt, qui ſeruit Deo: & quod emolumentum, quia cuſtodiuimus præcepta eius, & quia ambulauimus triſtes coram Domino exercituum? * Ergo nunc beatos dici- 15
mus arrogantes: ſiquidem ædificati ſunt facientes impietatem, & tentauerunt Deum, & ſalui facti ſunt. * Tunc locu- 16
ti ſunt timentes Dominum, vnuſquiſque cum proximo ſuo: Et attendit Dominus, & audiuit: & ſcriptus eſt liber monumenti coram eo timentibus Dominum, & cogitantibus nomen eius. *
Et erunt mihi, ait Dominus exerci- 17
tuum, in die qua ego facio, in peculium: & parcam eis, ſicut parcit vir filio ſuo ſeruienti ſibi. * Et conuertemi- 18
ni, & videbitis quid ſit inter iuſtum, & impium: & inter ſeruientem Deo, & non ſeruientem ei.

CAP. IV.

Dies Domini inflammabit omnes facientes impietatem, euulſa ipſorum radice: orietur ſol iuſtitiæ Deum timentibus, qui calcabunt impios: iubet reminiſci legis Moyſi: Elias antequam veniat dies Domini mittendus prædicitur, qui conuertat cor patrum ad filios.

Ecce enim dies veniet fuccenſa quaſi caminus: & erunt omnes ſu- 1 A
perbi, & omnes facientes impietatem, ſtipula: & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non de- 2
relinquet eis radicem, & germen. * Et orietur vobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ; & ſanitas in pennis eius: & egrediemini, & ſalietis ſicut vitu- 3
li de armento. * Et calcabitis impios, cum fuerint cinis ſub planta pedum veſtrorum, in die qua ego facio, dicit
Dominus exercituum. * Mementote le- 4
gis Moyſi ſerui mei, quam mandaui ei in Horeb ad omnem Iſrael, præcepta, & iudicia. * Ecce ego mittam 5
vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus, & horri- 6
bilis. * Et conuertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum: ne fortè veniam, & percutiam terram anathemate.

Luc. 1. g. 76.

Exod. 20. Deut. 4. 5. 6. Matt. 17. b. 10. Mar. 9. c. 11 Luc. 1. b. 17.

Digitized by Google

LIBER PRIMVS MACHABÆORVM.

CAP. I.

Mortuo Alexandro Magno, qui Darium percusserat, successit tandem in Græcia Antiochus illustris: sub quo scelerati quidam ex filijs Israel prophanarunt Ierusalem: Antiochus autem, deuicto Ptolemæo rege Ægypti, inuasit Ierusalem; & ablatis omnibus vasis templi, ac thesauris, fecit eadem magnam, unde ortus est ingens planctus: simile fecit, & princeps tributorum ab eo missus, incensa Ierusalem, plurimisque in captiuitatem ductis: Antiochus leges idololatriæ Iudeis statuit, ablatis cunctis diuini cultus cæremonijs, & ædificato idolo desolationis, renitentes miserè trucidans: cuius edicta plurimi impij secuti sunt, pij verò respuerunt, mortem potius subire parati.

1 ET factum est, postquam percussit Alexander Philippi Macedo, qui primus regnauit in Græcia, egressus de terra Cethim, Darium regem Persarum, & Medorum: 2 *Constituit prælia multa, & obtinuit omniũ munitiones, & interfecit reges terræ, 3 * Et pertransijt vsque ad fines terræ: & accepit spolia multitudinis Gentium: & siluit terra in conspectu eius. 4 Et congregauit virtutem, & exercituum fortem nimis: & exaltatum est, & eleuatum cor eius. 5 *Et obtinuit regiones Gentium, & tyrannos: & facti sunt illi in tributum. 6 *Et post hæc decidit in lectum, & cognouit, quia moreretur. 7 Et vocauit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti à iuuentute: & diuisit illis regnum suum, cum adhuc viueret. 8 *Et regnauit Alexander annis duodecim, & mortuus est. 9 * Et obtinuerunt pueri eius regnum, vnusquisque in loco suo: 10 * Et imposuerunt omnes sibi diademata post mortem eius, & filij eorum post eos annis multis, & multiplicata sunt mala in terra. 11 * Et exijt ex eis radix peccatrix, Antiochus illustris, filius Antiochi regis, qui fuerat Romæ obses: & regnauit in anno centesimo trigesimo septimo regni Græcorum. 12 In diebus illis exierunt ex Israel filij iniqui, & suaserunt multis, dicentes: Eamus, & disponamus testamentum cum Gentibus, quę circa nos sunt: quia ex quo recessimus ab eis, inuenerunt nos multa mala. 13 *Et bonus visus est sermo in oculis eorum. 14 * Et destinauerunt aliqui de populo, & abierunt ad regem: & dedit illis potestatem, vt facerent iustitiam Gentium. 15 *Et ædificauerunt gymnasium in Ierosolymis secundùm leges Nationum: 16 *Et fecerunt sibi præputia, & recesserunt à testamento sancto, & iuncti sunt Nationibus, & venundati sunt, vt facerent malum. 17 Et paratum est regnum in conspectu Antiochi, & cœpit regnare in terra Ægypti, vt 18 regnaret super duo regna. * Et intrauit in Ægyptum in multitudine graui, in curribus, & elephantis, & equitibus, & copiosa 19 nauium multitudine: *Et constituit bellum aduersus Ptolemæum regem Ægypti, & veritus est Ptolemæus à facie eius, & fugit, & 20 ceciderunt vulnerati multi. *Et comprehẽdit ciuitates munitas in Terra Ægypti: & 21 accepit spolia Terræ Ægypti. *Et conuertit Antiochus, postquam percussit Ægyptum in centesimo, & quadragesimo tertio anno: 22 & ascendit ad Israel. *Et ascendit Ierosolymam in multitudine graui. 23 * Et intrauit in sanctificationem cum superbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & vniuersa vasa eius, & mensam propositionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat: & 24 comminuit omnia. *Et accepit argentum, & aurum, & vasa concupiscibilia: & accepit thesauros occultos, quos inuenit: & sublatis omnibus abijt in terram suam. 25 *Et fecit cædem hominum, & locutus est in superbia magna. 26 * Et factus est planctus magnus in Israel, & in omni loco eorum: 27 Et ingemuerunt principes, & seniores: virgines, et iuuenes infirmati sunt: et speciositas mulierum immutata est. 28 Omnis maritus sumpsit lamentum: & quæ sedebant in thoro maritali, lugebant: 29 * Et commota est terra super habitantes in ea, et vniuersa domus Iacob induit confusionem. 30 * Et post duos annos dierum, misit Rex principem tributorum in ciuitate Iuda, et venit Ierusalem cum turba magna. 31 * Et locutus est ad eos verba pacifica in dolo: et crediderunt ei. 32 Et irruit super ciuitatem repente, et percussit eam plaga magna, et perdidit populũ multum ex Israel. 33 *Et accepit spolia ciuitatis: et succẽdit eam igni, et destruxit domos eius, et muros eius in circuitu: 34 *Et captiuas duxerunt mulieres: et natos, et pecora possederunt. 35 Et ædificauerunt ciuitatem Dauid muro

muro magno,et firmo, et turribus firmis,et
facta eſt illis in arcem : * Et poſuerunt illic 36
gentem peccatricem,viros iniquos,et con- E
ualuerunt in ea , et poſuerunt arma , et eſ-
cas, et congregauerunt ſpolia Ieruſalem: *
Et repoſuerunt illic, et facti ſunt in laqueũ 37
magnum . * Et factum eſt hoc ad inſidias 38
ſanctificationi , et in diabolum malum ,in
Iſrael: *Et effuderunt ſanguinem innocen- 39
tem per circuitum ſanctificationis , et con-
taminauerunt ſanctificationem. * Et fuge- 40
runt habitatores Ieruſalem propter eos , et
facta eſt habitatio exterorum , et facta eſt
extra ſemini ſuo , et nati eius reliquerunt
eam.Sanctificatio eius deſolata eſt ſicut ſo. 41
Tob.1.18. litudo,dies feſti eius conuerſi ſunt in luctũ,
Amos 8.10. ſabbata eius in opprobrium , honores eius
in nihilum.*Secundum gloriam eius mul- 42
tiplicata eſt ignominia eius : et ſublimitas
eius conuerſa eſt in luctum. Et ſcripſit rex 43
Antiochus omni regno ſuo , vt eſſet omnis
populus vnus : et relinqueret vnuſquiſque
legem ſuam.*Et conſenſerunt omnes Gen- 44
tes ſecundùm verbum regis Antiochi.* Et 45
multi ex Iſrael conſenſerunt ſeruituti eius,
et ſacrificauerunt idolis , et coinquinauc-
runt ſabbatum . * Et miſit Rex libros per 46
manus nuntiorum in Ieruſalem , et in om-
nes ciuitates Iuda:vt ſequerentur leges Gẽ-
tium terræ, *Et prohiberent holocauſta,et 47
ſacrificia,et placationes fieri in tẽplo Dei,*
Et prohiberent celebrari ſabbatum,et dies 48
ſolemnes : *.Et iuſſit coinquinari ſancta,et 49
ſanctum populum Iſrael.*Et iuſſit ædifica- F
ri aras,et templa,et idola,et immolari car- 50
nes ſuillas,et pecora communia, *Et relin- 51
quere filios ſuos incircumciſos, et coinqui-
nati animas eorum in omnibus immundis,
et abominationibus, ita vt obliuiſcerentur
legem , et immutarent omnes iuſtificatio-
nes Dei.*Et quicumque non feciſſent ſecũ- 52
dùm verbum regis Antiochi,morerentur.*
Secundùm omnia verba hæc ſcripſit omni 53
regno ſuo : et præpoſuit principes populo ,
qui hæc fieri cogerent.*Et iuſſerunt ciuita- 54
tibus Iuda ſacrificare .* Et congregati ſunt 55
multi de populo ad eos , qui dereliquerant
legem Domini: et fecerunt mala ſuper ter-
ram : * Et effugauerunt populum Iſrael in 56
abditis,et in abſcõditis fugitiuorum locis.
Die quintadecima menſis Caſleu, quinto, 57
et quadrageſimo, et centeſimo anno, ædifi-
cauit Rex Antiochus abominandum ido- G
lum deſolationis ſuper altare Dei , et per
vniuerſas ciuitates Iuda in circuitu ædifi-
cauerunt aras: * Et ante ianuas domorum, 58
et in plateis incendebant thura,et ſacrifica-
bant: Et libros legis Dei combuſſerũt igni, 59
ſcindentes eos : *Et apud quemcunque in- 60
ueniebantur libri teſtamenti Dñi,et quicũ-
que obſeruabat legem Domini, ſecundum
61 edictum regis trucidabant eum. *In virtu-
te ſua faciebant hæc populo Iſrael , qui in-
ueniebatur in omni menſe , et menſe in ci-
62 uitatibus. *Et quinta,et vigeſima die men-
ſis ſacrificabant ſuper aram, quæ erat con-
63 tra altare. * Et mulieres, quæ circumcide-
bant filios ſuos , trucidabantur ſecundùm
64 iuſſum regis Antiochi , * Et ſuſpendebant
pueros à ceruicibus per vniuerſas domos
eorum : & eos , qui circumciderant illos,
65 trucidabant . * Et multi de populo Iſrael
definierunt apud ſe , vt non manducarent
immunda : et elegerunt magis mori , quàm
66 cibis coinquinari immundis: Et noluerunt
infringere legem Dei ſanctam , et trucidati
67 ſunt : * Et facta eſt ira magna ſuper popu-
lum valdè.

CAP. II.

Mathathias cum filijs luget afflictionem ciuitatis,& ſanctorum profanationem; oſtenſiſque ſignis mœſtitiæ, reſpondet his , qui à rege miſſi erant, nec ſe nec cognationem ſuam impio decreto obtemperaturos : occiſiſque idololatra Iudæo,& regis miniſtro, fugit cum filijs in montes : plurimi nolentes obtemperare trucidantur , cum nollent ſabbato inimicis reſiſtere:Mathathias collecto piorum exercitu,reuocat Dei cultum,deſtructa idololatria caſoque Antiochi præſidio : & moriturus hortatur filios , vt patrum exemplo ſemper tueantur legem Domini , dans Simonem filium ſuum in conſulterem , & Iudam in militiæ principem .

1 IN diebus illis ſurrexit Mathathias filius
A Ioannis,filij Simeonis,ſacerdos ex filijs
Ioarib ab Ieruſalem , et conſedit in monte
2 Modin:*Et habebat filios quinque,Ioãnem,
3 qui cognominabatur Gaddis:*Et Simonem,
4 qui cognominabatur Thaſi: *Et Iudam,qui
5 vocabatur Machabæus: *Et Eleazarum,qui
cognominabatur Abaron,et Ionathan, qui
6 cognominabatur Apphus . * Hi viderunt
mala,quæ fiebant in populo Iuda, et in Ie-
7 ruſalem . *Et dixit Mathathias.Væ mihi,vt
quid natus ſum videre contritionem po-
puli mei, et contritionem ciuitatis ſanctæ ,
et ſedere illic,cum datur in manibus inimi-
8 corum? Sancta in manu extraneorum facta
ſunt:templum eius ſicut homo ignobilis.*
9 Vaſa gloriæ eius captiua abducta ſunt : tru-
cidati ſunt ſenes eius in plateis, et iuuenes
10 eius ceciderunt in gladio inimicorum. *
Quæ gens non hæreditauit regnum eius , et
11 non obtinuit ſpolia eius? *Omnis compo-
B ſitio eius ablata eſt . Quæ erat libera facta
12 eſt ancilla . * Et ecce ſancta noſtra, et pul-
chritudo noſtra , et claritas noſtra deſolata
eſt,

est, & cõinquinauerunt ea Gentes. * Quo 12
ergo nobis adhuc viuere? * Et scidit vesti- 14
menta sua Mathathias, & filij eius: & ope-
ruerunt se cilicijs, & planxerunt valdè. * Et 15
venerunt illuc, qui missi erant à rege Anio-
cho, vt cogerent eos, qui confugerant in ci-
uitatẽ Modin, immolare, & accendere thu-
ra, & a lege Dei discedere. * Et multi de po- 16
pulo Israel consentientes accesserunt ad
eos: sed Mathathias, & filij eius constanter
steterunt. * Et respondentes, qui missi erant 17
ab Antiocho, dixerunt Mathatiæ: Princeps,
& clarissimus, & magnus es in hac ciuita-
te, & ornatus filijs, & fratribus. * Ergo ac- 18
cede prior, & fac iussum regis, sicut fecerũt
omnes Gentes, & viri Iuda, & qui remanse-
runt in Ierusalem: & eris tu, & filij tui, in-
ter amicos regis, & amplificatus auro, & ar-
gento, & muneribus multis. * Et respondit 19
Mathathias, & dixit magna voce: Et si om-
nes Gentes regi Antiocho obediunt, vt di-
scedat vnusquisq; à seruitute legis patrum
suorum, & consentiat mandatis eius: * Ego, 20
& filij mei, & fratres mei, obediemus legi
patrum nostrorum. * Propitius sit nobis 21
Deus: non est nobis vtile relinquere legem,
& iustitias Dei: * Non audiemus verba re- 22
gis Antiochi, nec sacrificabimus transgre- C
dientes legis nostræ mandata, vt eamus al-
tera via. Et vt cessauit loqui verba hæc, ac- 23
cessit quidam Iudæus in omnium oculis sa-
crificare idolis super aram in ciuitate Mo-
din, secundùm iussus regis: Et vidit Matha- 24
thias, & doluit, & contremuerunt renes
eius, & accensus est furor eius secundùm
iudicium legis, & insiliens trucidauit eum
super aram; * Sed & virum, quem rex An- 25
tiochus miserat, qui cogebat immolare, oc-
cidit in ipso tempore, & aram destruxit, *
Et zelatus est legem, sicut fecit Phinees Zã- 26
ri filio Salomi. * Et exclamauit Mathathias 27
voce magna in ciuitate, dicens: Omnis, qui
zelum habet legis statuens testamentum,
exeat post me. * Et fugit ipse, & filij eius in 28
montes, & reliquerunt quæcunque habe-
bant in ciuitate. * Tunc descenderunt mul- 29
ti quærentes iudicium, & iustitiam, in de-
sertum: * Et sederunt ibi ipsi, & filij eorum: 30
& mulieres eorum, & pecora eorum: quo- D
niam inundauerunt super eos mala. Et re- 31
nuntiatum est viris regis, & exercitui, qui
erat in Ierusalem ciuitate Dauid, quoniam
discessissent viri quidam, qui dissipauerunt
mandatum regis, in loca occulta in deserto
& abijssent post illos multi. * Et statim per- 32
rexerunt ad eos, & constituerunt aduersus
eos prælium in die sabbatorum. * Et dixe- 33
runt ad eos: Resistitis & nunc adhuc exite,
& facite secũdùm verbum regis Antiochi,
& viuetis. * Et dixerunt: Non exibimus, ne- 34
que faciemus verbum regis, vt polluamur
diem sabbatorum. * Et concitauerunt ad- 35
uersus eos prælium. * Et non responderunt 36
E eis, nec lapidem miserunt in eos, nec oppi-
lauerunt loca occulta. Dicentes: Moriamur
omnes in simplicitate nostra: & testes erunt
super nos cœlum, & terra, quod iniustè
perditis nos. * Et intulerunt illis bellum 37
sabbatis: & mortui sunt ipsi, & vxores eo-
rum, & filij eorum, & pecora eorum, vsque
ad mille animas hominum. * Et cognouit 38
Mathathias, & amici eius, & luctum habue-
runt super eos valde. * Et dixit vir proximo 39
suo: Si omnes fecerimus sicut fratres nostri
fecerunt, & non pugnauerimus aduer-
sus Gentes pro animabus nostris, & iu-
stificationibus nostris: nunc citius di- 40
sperdent nos à terra. * Et cogitauerunt in 41
die illa, dicentes: Omnis homo quicumque
venerit ad nos in bello die sabbatorum, pu-
gnemus aduersus eum: & non moriemur
omnes, sicut mortui sunt fratres nostri in
occultis. * Tunc congregata est ad eos syna- 42
goga Assidæorum fortis viribus ex Israel,
omnis voluntarius in lege: * Et omnes, qui 43
fugiebant à malis, additi sunt ad eos, & fa-
cti sunt illis ad firmamentum. * Et college- 44
runt exercitum, & percusserunt peccatores
in ira suæ, & viros iniquos in indignatione
sua: & cæteri fugerunt ad nationes, vt eua-
derent. * Et circuiuit Mathathias, & amici 45
eius, & destruxerunt aras: * Et circumcide- 46
derunt pueros incircumcisos quotquot in-
uenerunt in finibus Israel: & in fortitudine-
Et persecuti sunt filios superbiæ, & prospe- 47
ratum est opus in manibus eorum: * Et ob- 48
F tinuerunt legem de manibus gentium, &
de manibus regum: & non dederunt cornu
peccatori. Et appropinquauerunt dies Ma- 49
thathiæ moriendi, & dixit filijs suis: Nunc
confortata est superbia, & castigatio, &
tempus euersionis, & ira indignationis. *
Nunc ergo, ò filij æmulatores estote legis,
& date animas vestras pro testamento pa- 50
trum vestrorum, * Et memento te operum 51
patrum, quæ fecerunt in generationibus
suis: & accipietis gloriam magnam, & no-
men æternum. * Abraham nonne in tenta- 52
tione inuentus est fidelis, & reputatum est
ei ad iustitiam? * Ioseph in tempore angu- 53
stiæ suæ custodiuit mandatum, & factus est
dominus Ægypti. * Phinees pater noster, 54
zelando zelum Dei, accepit testamentum
sacerdotij æterni. * Iesus dum impleret ver- 55
bum, factus est dux in Israel. * Caleb, dum 56
testificatur in ecclesia, accepit hæreditatẽ. *
Dauid in sua misericordia consecutus est 57
G sedem regni in sæcula. * Elias, dum zelat ze- 58
lum legis, receptus est in cœlum. * Ananias, 59
& Azarias, & Misael credentes, liberati
sunt.

Num. 25. b. 11.

Gen. 22. b. 2.
Gen. 41. b. 40.
Num. 25. c. 13.
Eccl. 45. d. 28.
Ios. 1. b. 1.
Num. 14. b. 6.
Ios. 14. d. 14
3. Reg. 2. b. 4.
4. Reg. 2. d. 11.
Dan. 3. c. 50.
Dan. 6. f. 22

sunt de flamma. *Daniel in sua simplicita- 60
te liberatus est de ore leonum.*Et ita cogi- 61
cate per generationem, & generationem:
quia omnes, qui sperant in eum, non infir-
mantur. * Et à verbis viri peccatoris ne ti- 62
mueritis:quia gloria eius,stercus & vermis
est: *Hodie extollitur,& cras non inuenie- 63
tur: quia conuersus est in terram suam, &
cogitatio eius perijt.*Vos ergo filij confor- 64
tamini,& viriliter agite in lege:quia in ipsa
glorioſi eritis. *Et ecce Simon frater vester, 65
scio quod vir consilij est:ipsum audite sem-
per,& ipse erit vobis pater.* Et Iudas Ma- 66
chabæus fortis viribus à iuuentute sua, sit
vobis princeps militiæ, & ipse aget bellum
populi. *Et adducetis ad vos omnes facto- 67
res legis:& vindicate vindictam populi ve-
stri. *Retribuite retributionem Gentibus, 68
& intendite in præceptum legis.* Et bene- 69
dixit eos,& appositus est ad patres suos. Et 70
defunctus est anno centesimo, & quadra-
gesimo sexto: & sepultus est à filijs suis in
sepulchris patrum suorum in Modin, &
planxerunt eum omnis Israel planctu ma-
gno.

CAP. III.

Iudas Machabæus dux eximius prædicatur, qui perambulans ciuitates Iudæ, trucidabat omnes impios: & occiso duce Apollonio, eiusque exercitu dispersо, vicit cum paucis potentissimum Syriæ exercitum una cum duce Serone: iratus autem ob hoc rex Antiochus, profectus in Persidem constituit Lysiam vicerегem, dato belli in Iudæos apparatu, qui misit contra terram Iudæ Gorgiam cum exercitu: Iudas autem, & sui ad bellum se parant, maximè operibus pœnitentiæ, & oratione ad Deum.

ET surrexit Iudas, qui vocabatur Ma- 1
chabæus,filius eius pro eo. * Et adiu- A
uabant eum omnes fratres eius,& vniuersi, 2
qui se coniunxerant patri eius,& prælia-
bantur prælium Israel cum lætitia. Et dilatauit 3
gloriam populo suo,& induit se loricam si-
cut gigas,& succinxit se arma bellica sua in
prælijs, & protegebat castra gladio suo. *Si- 4
milis factus est leoni in operibus suis, & si-
cut catulus leonis rugiens in venatione.*Et 5
persecutus est iniquos perscrutans eos: &
qui conturbabant populum suum,eos suc-
cendit flammis: Et repulsi sunt inimici eius 6
præ timore eius, & omnes operarij iniqui-
tatis conturbati sunt: & directa est salus in
manu eius. *Et exacerbabat reges multos, 7
& lætificabat Iacob in operibus suis, & in
sæculum memoria eius in benedictione. *
Et perambulauit ciuitates Iuda,& perdidit 8
impios ex eis, & auertit iram ab Israel. *Et 9
nominatus est vsque ad nouissimum terræ,
& coogregauit pereuntes. *Et congregauit 10
B Apollonius Gentes,& à Samaria virtutem
multam, & magnam,ad bellandum contra
11 Israel. *Et cognouit Iudas,& exijt obuiam
illi: & percussit,& occidit illum: & ceciderunt vulnerati multi,& reliqui fugerunt.*
12 Et accepit spolia eorum:& gladium Apollonij abstulit Iudas, & erat pugnans in eo
13 omnibus diebus. *Et audiuit Seron princeps exercitus Syriæ, quod congregauit Iudas congregationem fidelium, & ecclesiam
14 secum, *Et ait: Faciat mihi nomen,& glorificabor in regno, & debellabo Iudam, &
eos, qui cum ipso sunt, qui spernebant re-
15 gis.*Et præparauit se: & ascenderunt cum
eo castra impiorum,fortes auxiliarij, vt fa-
16 cerent vindictam in filios Israel.*Et appropinquauerunt vsque ad Bethoron: & exiuit
17 Iudas obuiam illis cum paucis. *Vt autem
viderunt exercitum venientem sibi obuiam,
dixerunt Iudæ: Quomodo poterimus pauci
pugnare contra multitudinem tantam, &
C tam fortem, & nos fatigati sumus ieiunio
18 hodie?Et ait Iudas:facilè est concludi multos in manus paucorum:& non est differentia in conspectu Dei cœli liberare in mul-
19 tis,& in paucis:*Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cœlo
20 fortitudo est.*Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci,& superbia, vt disperdãt
nos,& vxores nostras,& filios nostros,& vt
21 spolient nos: *Nos verò pugnabimus pro
22 animabus nostris,& legibus nostris:*Et ipse Dominus conteret eos ante faciem no-
23 stram:vos autem ne timueritis eos.*Vt cessauit autem loqui, insiluit in eos subitò: &
contritus est Seron, & exercitus eius in cõ-
24 spectu ipsius:*Et persecutus est eum in descensu Bethoron vsque in campum,& ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui autẽ
25 fugerunt in terram Philisthijm.*Et cecidit
timor Iudę,ac fratrum eius,& formido su-
26 per omnes gentes in circuitu eorum. * Et
D peruenit ad regem nomen eius,& de prœlijs
27 Iudæ narrabant omnes gentes.*Vt audiuit
autem rex Antiochus sermones istos,iratus
est animo: & misit, & congregauit exercitum vniuersi regni sui,castra fortia valdè.*
28 Et aperuit ærarium suum, & dedit stipendia exercitui in annum: & mandauit illis,
29 vt essent parati ad omnia. * Et vidit, quod
defecit pecunia de thesauris suis, & tributa
regionis modica propter dissensionem, &
plagam, quam fecit in terra, vt tolleret le-
30 gitima,quæ erant a primis diebus: * Et timuit ne non haberet,vt semel,& bis, in sũptus, & donaria, quæ dederat ante larga
manu:& abundauerat super reges,qui ante
31 eum fuerant. * Et consternatus erat animo valdè,et cogitauit ire in Persidem, et accipere tributa regionum,et congregare argẽ-

tum

tum multum. *Et reliquit Lyſiam hominẽ 32
nobilem de genere regali, ſuper negotia re-
gia, à flumine Euphrate vſque ad flumen
Ægypti: *Et vt nutriret Antiochum filium 33
ſuum,donec rediret. *Et tradidit ei mediũ 34
exercitum,& elephantos:et mandauit ei de
omnibus, quæ volebat, et de inhabitanti-
bus Iudæam,et Ieruſalem: *Et vt mitteret 35
ad eos exercitum,ad conterendam,et extir-
pandam virtutem Iſrael, et reliquias Ieru- E
ſalem,et auferendam memoriam eorum de
loco: * Et vt conſtitueret habitatores filios 36
alienigenas in omnibus finibus eorum, et
ſorte diſtribueret terram eorum. Et rex aſ- 37
ſumpſit partem exercitus reſidui, et exiuit
ab Antiochia ciuitate regni ſui,anno cente-
ſimo,et quadrageſimo ſeptimo:et transfre-
cauit Euphraten flumen, et perambulabat
ſuperiores regiones. *Et elegit Lyſias Pto- 38
lemæum filium Dorymini, et Nicanorem,
et Gorgiam,viros potentes ex amicis regis:
Et miſit cum eis quadraginta millia viro- 39
rum,et ſeptem millia equitum, vt venirent
in terram Iuda,et diſperderent eam ſecun-
dùm verbũ regis.Et proceſſerunt cum vni- 40
uerſa virtute ſua, et venerunt, et applicue-
runt Emmaum in terra campeſtri. *Et au- 41
dierunt mercatores regionum nomen eorũ:
et acceperunt argentum,et aurum multum
valdè, et pueros: et venerunt in caſtra, vt
acciperent filios Iſrael in ſeruos; et additi
ſunt ad eos exercitus Syriæ, et terræ alieni-
genarum. Et vidit Iudas,et fratres eius,quia 42
multiplicata ſunt mala, et exercitus appli- F
cabant ad fines eorum: et cognouerunt
verba regis, quæ mandauit populo facere
in interitum,et conſummationem:Et dixe- 43
runt vnuſquiſque ad proximum ſuum:Eri-
gamus deiectionem populi noſtri, et pu-
gnemus pro populo noſtro, et ſanctis no-
ſtris. *Et congregatus eſt conuentus, vt eſ- 44
ſent parati in prælium; et vt orarent, et pe-
terent miſericordiam,et miſerationes. *Et 45
Ieruſalem non habitabatur, ſed erat ſicut
deſertum: nõ erat,qui ingrederetur,et egre-
deretur de natis eius:et ſanctum conculca-
batur: et filij alienigenarum erant in arce,
ibi erat habitatio Gentium:et ablata eſt vo-
luptas à Iacob,et defecit ibi tibia, et citha-
ra. *Et congregati ſunt,et venerunt in Maſ- 46
pha contra Ieruſalem: quia locus orationis
erat in Maſpha ante in Iſrael. *Et ieiunaue- 47
runt illa die,et induerunt ſe ciliciis,et cine-
rem impoſuerunt capiti ſuo, et diſciderunt
veſtimenta ſua: *Et expanderunt libros le- 48
gis, de quibus ſcrutabantur Gentes ſimili-
tudinem ſimulachrorum ſuorum: Et attu- 49
lerunt ornamẽta ſacerdotalia, et primitias,
et decimas: et ſuſcitauerunt Nazaræos,qui G
impleuerunt dies: *Et clamauerunt voce 50
magna in cœlum,dicentes: Quid faciemus 51
iſtis, et quo eos ducemus? *Et ſancta tua
conculcata ſunt,et contaminata ſunt, et ſa-
cerdotes tui facti ſunt in luctum, et in hu- 52
militatem. *Et ecce Nationes conuenerunt
aduerſum nos, vt nos diſperdant: tu ſcis,
quæ cogitant in nos.Quomodo poterimus 53
ſubſiſtere ante faciem eorum, niſi tu Deus
adiuues nos? *Et tubis exclamauerunt vo- 54
ce magna. * Et poſt hæc conſtituit Iudas
duces populi, tribunos, et centuriones, et
pentacontarchos et decuriones. * Et dixit 56
his, qui ædificabant domos, et ſponſabant Deut.20.b.
vxores,et plantabant vineas, et formidolo- 5.b.
ſis, vt redirent vnuſquiſq; in domum ſuam Iud. 7.b.1.
ſecundùm legem. * Et mouerunt caſtra, et 57
collocauerunt ad Auſtrum Emmaum. *Et 58
ait Iudas: Accingimini,et eſtote filij poten-
tes,et eſtote parati in mane,vt pugnetis ad-
uerſus Nationes has, quæ conuenerunt ad-
uerſus nos,diſperdere nos, et ſancta noſtra:
Quoniam melius eſt nos mori in bello, 59
quam videre mala gentis noſtræ, et ſancto-
rum. *Sicut autem fuerit voluntas in cœlo, 60
fiat.

CAP. IV.

*Gorgias quærit Iudam: at hic ſuos hortatus; fu-
dit hoſtes, rurſumque Gorgia exercitu fuſo
colligit ſpolia; & iterum fuſis ad Deum pre-
cibus, deuincit Lyſia exercitum, ac poſtmo-
dum purificato templo, nouum erigit altare:
& omnibus, quæ ad Dei cultum requirebã-
tur præparatis, ſacrificiiſque oblatis, magna
lætitia celebrant illius dedicationem diebus
octo: ſtatuto etiam huius dedicationis anno
feſto ad dies octo.*

ET aſſumpſit Gorgias quinque millia vi- 1
rorum, et mille equites electos: et
mouerunt caſtra nocte, * Vt applicarent ad 2
caſtra Iudæorum, et percuterent eos ſubi-
to: et filij,qui erant ex arce,erant illi duces.
Et audiuit Iudas,et ſurrexit ipſe,et potẽtes, 3
percutere virtutem exercituum regis, qui
erant in Emmaum. *Adhuc enim diſperſus 4
erat exercitus à caſtris. * Et venit Gorgias 5
in caſtra Iudæ nocte, et neminem inuenit,
et quærebat eos in montibus: quoniam di-
xit: Fugiunt hi à nobis. *Et cum dies factus 6
eſſet, apparuit Iudas in campo cum tribus
millibus virorum tantùm: qui tegumenta,
et gladios non habebant: * Et viderunt ca- 7
ſtra Gentium valida,et loricatos,et equita-
tus in circuitu eorum, et hi docti ad præ-
lium. * Et ait Iudas viris, qui ſecum erant: 8
Ne timueritis multitudinem eorum, et im- Exod.14.b.
petum eorum ne formideris. * Memẽtote 6.
qualiter ſalui facti ſunt patres noſtri in ma-
ri rubro, cum ſequeretur eos Pharao cum
exer-

exercitu multo. *Et nunc clamemus in cę- 10
lum, et miserebitur nostri Dñs, et memor
erit testamenti patrum nostrorum, et con-
teret exercitum istum ante faciem nostram
hodie: Et scient omnes gentes, quia est, qui 11
redimat, et liberet Israel. *Et eleuauerunt 12
alienigenæ oculos suos, et viderunt eos ve- B
nientes ex aduerso. *Et exierunt de castris 13
in prælium, et tuba cecinerunt hi, qui erant
cum Iuda. * Et congressi sunt: et contritæ 14
sunt gentes, et fugerunt in campum. * No- 15
uissimi autem omnes ceciderunt in gladio,
et persecuti sunt eos vsque Gezeron, et vs-
que in campos Idumææ, et Azoti, et Iam-
niæ: et ceciderunt ex illis vsque ad tria mil.
lia virorum. *Et reuersus est Iudas, et exer- 16
citus eius, sequens eum. * Dixitque ad po- 17
pulum: Non concupiscatis spolia: quia bel-
lum contra nos est, *Et Gorgias, et exerci- 18
tus eius propè nos in monte: sed state nunc
contra inimicos nostros, et expugnate eos,
et sumetis postea spolia securi. * Et adhuc 19
loquente Iuda hęc, ecce apparuit pars quę
dam prospiciens de monte. * Et vidit Gor- 20
gias, quod in fugam conuersi sunt sui, et
succenderunt castra: fumos enim, qui vi-
debatur, declarabat quod factum est. Qui- 21
bus illi conspectis timuerunt valde, aspi- C
cientes simul, et Iudam, et exercitum in
campo paratum ad prælium. *Et fugerunt 22
omnes in campum alienigenarum: *Et Iu- 23
das reuersus est ad spolia castrorum, et ac-
ceperunt aurum multum, et argentum, et
hyacinthum, et purpuram marinã, et opes
magnas. *Et conuersi, hymnum canebant, 24
et benedicebant Deum in cœlum, quoniã
bonus est, quoniam in sæculum misericor-
dia eius. *Et facta est salus magna in Israel 25
in die illa. *Quicunque autem alienigena- 26
rum euaserunt, venerunt, et nuntiauerunt
Lysiæ vniuersa, quæ acciderant. * Quibus 27
ille auditis, consternatus animo deficiebat:
quod non qualia voluit, talia contigerant
in Israel, & qualia mandauit rex. *Et sequẽ- 28
ti anno congregauit Lysias virorum electo-
rum sexaginta millia, & equitum quinque
millia, vt debellaret eos. Et venerunt in Iu- 29
dæam, & castra posuerunt in Bethoron, &
occurrit illis Iudas cum decem millibus vi.
ris. Et viderunt exercitum fortem, et orauit, 30
et dixit: Benedictus es saluator Israel, qui
contriuisti impetum potentis in manu serui D
tui Dauid, & tradidisti castra alienigenarũ
in manu Ionathæ filij Saul, & armigeri eius.
Conclude exercitum istum in manu popu- 31
li tui Israel, et confundãtur in exercitu suo,
& equitibus. *Da illis formidinem, & tabe- 32
fac audaciam virtutis eorum, & cõmoueã-
tur cõtritione sua. *Deijce illos gladio dili- 33
gentiũ te: & collaudẽt te omnes, qui noue-

1. Reg. 17. 47.
1. Reg. 14. 6. 23.

34 runt nomen tu in hymnis. Et cõmiserunt
prælium: & ceciderunt de exercitu Lysię
35 quinque millia virorum. Videns autem Ly-
sias fugam suorum, & Iudæorum audaciã,
& quod parati sunt, aut viuere, aut mori
fortiter, abijt Antiochiam, & elegit milites,
vt multiplicati rursus venirent in Iudæam.
36 Dixit autem Iudas, & fratres eius. Ecce cõ-
E triti sunt inimici nostri: ascendamus nunc
37 mundare sancta, et renouare. Et congrega-
tus est omnis exercitus, et ascenderunt in
38 montem Sion. *Et viderunt sanctificationẽ
desertam, & altare profanatum, & portas
exustas, & in atrijs virgulta nata sicut in
saltu, vel in montibus, & pastophoria diru-
39 ta. *Et sciderunt vestimenta sua, et planxe-
runt planctu magno, et imposuerunt cine-
40 rem super caput suum. * Et ceciderunt in
faciem super terram, et exclamauerunt tu-
bis signorum, et clamauerunt in cœlum. *
41 tunc ordinauit Iudas viros, vt pugnarent
aduersus eos, qui erant in arce, donec emũ-
42 darent sancta. Et elegit sacerdotes sine ma-
43 cula, voluntatem habentes in lege Dei. *Et
mundauerunt sancta, et tulerunt lapides
44 contaminationis in locum immundum. Et
cogitauit de altari holocaustorum, quod
45 profanatum erat, quid de eo faceret. Et in-
cidit illis consilium bonum, vt destruerent
illud: ne fortè illis esset in opprobrum, quia
contaminauerunt illud Gentes, et demoliti
46 sunt illud. *Et reposuerunt lapides in mõte
domus in loco apto, quoadusque veniret
47 propheta, et responderet de eis. *Et accepe-
runt lapides integros secundùm legem; &
ædificauerunt altare nouum, secundùm il-
48 lud, quod fuit prius: *Et ædificauerunt san-
cta, et quæ intra domum erant intrinsecus:
49 et ædem, et atria sanctificauerunt. *Et fece-
F runt vasa sancta noua, et intulerunt cande-
labrum, et altare incensorum, et mensam
50 in templum. Et incensum posuerunt super
G altare, et accenderunt lucernas, quæ super
candelabrum erant, et lucebant in templo.
51 *Et posuerunt super mensam panes, et ap-
penderunt vela, et consummauerunt om-
52 nia opera, quæ fecerant. *Et ante matutinũ
surrexerunt quinta, et vigesima die mensis
noni (hic est mensis Casleu) centesimi qua-
53 dragesimi octaui anni: * Et obtulerunt sa-
crificium secundùm legem, super altare
holocaustorum nouum, quod fecerunt. *
54 Secundum tempus, et secundum diem, in
qua contaminauerunt illud Gentes, in ipsa
renouatum est in canticis, et citharis, et ci-
55 nyris, et in cymbalis. Et cecidit omnis po-
pulus in faciem, et adorauerunt, et benedi-
xerunt in cœlum eum, qui prosperauit eis.
56 * Et fecerunt dedicationem altaris diebus
octo, et obtulerunt holocausta cũ lætitia, et

sacrificium salutaris,& laudis. *Et ornauerunt faciem templi coronis aureis,& scutulis:& dedicauerunt portas, & pastophoria, & imposuerunt eis ianuas: *Et facta est lætitia in populo magna valdè , & auersum est opprobrium Gentium. *Et statuit Iudas, & fratres eius,& vniuersa ecclesia Israel,vt agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis,ab anno in annum,per dies octo, à quinta,& vigesima die mensis Casleu,cum lætitia,& gaudio. Et ædificauerunt in tempore illo montem Sion , & per circuitum muros altos,& turres firmas,nequando venirent Gentes , & conculcarent eum , sicut antea fecerunt. *Et collocauit illic exercitum, vt seruarent eum, & muniuit eum ad custodiendam Bethsuram , vt haberet populus munitionem contra faciem Idumææ .

Ioan.10.6. 22.

CAP. V.

Percussit Iudas plurimas Gentes finitimas: obsessosque Galaaditas , & Galilæos ipse vna cum fratre Simone liberat: & deuicto semel atque iterum Timotheo , captaque ciuitate Ephron,qua transitum ipsi prabere noluerat, & omni masculo ipsius interempto; tandem integro numero lætè reuertuntur in montem Sion ad sacrificandum Domino: interea, qui relicti fuerant duces in Ierusalem,dum contra Iuda præceptum pugnant aduersus Gentes, cæduntur: Iudas verò percutit Chebron, & Azotum , subuersis ipsarum simulachris .

ET factum est , vt audierunt Gentes in circuitu , quia ædificatum est altare, & sanctuarium sicut prius , iratæ sunt valde: *Et cogitabant tollere genus Iacob, qui erant inter eos , & cœperunt occidere de populo,& persequi. Et debellabat Iudas filios Esau in Idumæa , & eos , qui erant in Acrabathane,quia circumsedebant Israelitas,& percussit eos plaga magna. *Et recordatus est malitiam filiorum Bean,qui erant populo in laqueum , & in scandalum , insidiantes ei in via. * Et conclusi sunt ab eo in turribus,& applicuit ad eos, & anathematizauit eos , & incendit turres eorum igni, cum omnibus,qui in eis erant. *Et transiit ad filios Ammon,& inuenit manum fortè, & populum copiosum , & Timotheum ducem ipsorum: *Et commisit cum eis prælia multa,& contriti sunt in conspectu eorum, & percussit eos: Et cœpit Gazer ciuitatem, & filias eius,& reuersus est in Iudæam. *Et congregatæ sunt gentes , quæ sunt in Galaad , aduersus Israelitas, qui erant in finibus eorum , vt tollerent eos: & fugerunt in Datheman munitionem, *Et miserunt literas ad Iudam , & fratres eius , dicentes : Congregatæ sunt aduersum nos gentes per circuitum, vt nos auferant: *Et parant venire , & occupare munitionem , in quam confugimus: & Timotheus est dux exercitus eorum. Nunc ergo veni,& eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis . *Et omnes fratres nostri, qui erant in locis Tubin, interfecti sunt : & captiuas duxerunt vxores eorum,& natos,& spolia, & peremerunt illic ferè mille viros. *Et adhuc epistolæ legebantur,& ecce alij nuntij venerunt de Galilæa consciſſis tunicis , nũtiantes secundum verba hæc : * Dicentes conuenisse aduersum se à Ptolemaida , & Tyro, & Sidone : & repleta est omnis Galilæa alienigenis,vt nos consumant. *Vt audiuit autem Iudas , & populus , sermones istos, cõuenit ecclesia magna cogitare quid facerent fratribus suis , qui in tribulatione erant,& expugnabantur ab eis . * Dixitque Iudas Simoni fratri suo : Elige tibi viros, & vade, & libera fratres tuos in Galilæa : ego autem,frater meus Ionathas ibimus in Galaaditim. Et reliquit Iosephum filium Zachariæ,& Azariam,duces populi,cum residuo exercitu in Iudæa ad custodiam: * Et præcepit illis , dicens : Præstote populo huic : & nolite bellum committere aduersum gentes, donec reuertamur. * Et partiti sunt Simoni viri tria millia,vt iret in Galilæam : Iudæ autem octo millia in Galaaditim. *Et abijt Simon in Galilæam,& commisit prælia multa cum gentibus:& contriC tæ sunt gentes à facie eius,& persecutus est eos vsque ad portam. *Ptolemaidis: & ceciderunt de gentibus ferè tria millia virorum,& accepit spolia eorum. Et assumpsit eos,qui erant in Galilæa,& in Arbatis,cum vxoribus , & natis, & omnibus, quæ erant illis,& adduxit in Iudæam cum lætitia magna . * Et Iudas Machabæus , & Ionathas frater eius transierunt Iordanem , & abierunt viam trium dierum per desertum. *Et occurrerunt eis Nabuthæi , & susceperunt eos pacificè,& narrauerunt eis omnia, quæ acciderant fratribus eorum in Galaadite , * Et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa,& Bosor,et in Alimis,et in Casphor, & Mageth,& Carnaim;hæ omnes ciuitates munitæ,& magnæ. *Sed & in cæteris ciuitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi , & in crastinum constituerunt admouere exercitum ciuitatibus his , & comprehendere,& tollere eos in vna die. *Et conuertit Iudas, & exercitus eius, viam in desertum Bosor repente, & occupauit ciuitatem : & occidit omnem masculum in ore gladij, & accepit omnia spolia eorum , & succendit eam igni. * Et surrexerunt inde nocte , & ibant

ibant vſque ad munitionem. * Et factum 30
eſt diluculo,cum eleuaſſent oculos ſuos,ec- D
ce populus multus, cuius non erat nume-
rus,portantes ſcalas, & machinas, vt com-
prehenderent munitionem,& expugnarent
eos. *Et vidit Iudas,quia cœpit bellum, & 31
clamor belli aſcendit ad cœlum ſicut tu-
ba,& clamor magnus de ciuitate:*Et dixit 32
exercitui ſuo: Pugnate hodie pro fratribus
veſtris.*Et venit tribus ordinibus poſt eos, 33
& exclamauerunt tubis,& clamauerunt in
oratione.Et cognouerunt caſtra Timothei, 34
quia Machabæus eſt, & refugerunt à facie
eius: & percuſſerunt eos plaga magna, &
ceciderunt ex eis in die illa ferè octo millia
virorum. * Et diuertit Iudas in Maſpha, & 35
expugnauit, & cepit eam: & occidit omnẽ
maſculũ eius,& ſumpſit ſpolia eius, & ſuc-
cendit eam igni. *Inde perrexit,& cœpit 36
Caſbon, & Mageth, & Boſor, & reliquias
ciuitates Galaaditidis. Poſt hæc autem ver- 37
ba congregauit Timotheus exercitum aliũ,
& caſtra poſuit contra Raphon trans tor-
rentem. *Et miſit Iudas ſpeculari exercitũ: 38
& renuntiauerunt ei,dicentes:Quia conue-
nerunt ad eum omnes gentes,qui in circui-
tu noſtro ſunt,exercitus multus nimis:*Et 39
Arabas conduxerunt in auxilium ſibi, &
caſtra poſuerunt trans torrentem,parati ad
te venire in prælium.Et abijt Iudas obuiam
illis.*Et ait Timotheus principibus exerci- 40
tus ſui: Cum appropinquauerit Iudas, & E
exercitus eius ad torrẽtem aquæ:ſi tranſie-
rit ad nos prior, non poterimus ſuſtinere
eum:quia potens poterit aduerſum nos.*Si 41
verò timuerit tranſire,& poſuerit caſtra ex-
tra flumen,transfretemus ad eos,& poteri-
mus aduerſus illum. * Vt autem appropin- 42
quauit Iudas ad torrentẽ aquæ,ſtatuit ſcri-
bas populi ſecus torrentem, & mandauit
eius,dicens:Neminem hominum reliquerit-
tis:ſed veniant omnes in prælium.*Et trãs- 43
fretauit ad illos prior, & omnis populus
poſt eum; & contritæ ſunt omnes gentes à
facie eorum,& proiecerunt arma ſua.& fu-
gerunt ad fanum, quod erat in Carnaim.*
Et occupauit ipſam ciuitatem,& fanũ ſuc- 44
cendit igni, cum omnibus, qui erant in ip-
ſo: & oppreſſa eſt Carnaim, & non po-
tuit ſuſtinere contra faciem Iudæ. * Et congre- 45
gauit Iudas vniuerſos Iſraelitas, qui erant
in Galaaditide, à minimo vſque ad maxi-
mum,& vxores eorum, & natos, et exerci-
tum magnum valdè, vt venirent in terram
Iuda. * Et venerunt vſque Ephron: & hæc 46
ciuitas magna in ingreſſu poſita, munita
valde, et non erat declinare ab ea dextera,
vel ſiniſtra,ſed per mediam iter erat.Et in- 47
cluſerunt ſe,qui erant in ciuitate,et obſtru- F
xerunt portas lapidibus: et miſit ad eos Iu-
das verbis pacificis,*Dicens: Tranſeamus 48
per terram veſtram, vt eamus in terram
noſtram: et nemo vobis nocebit:tãtum pe-
dibus tranſibimus. Et nolebant eis aperi-
re.*Et præcepit Iudas prædicare in caſtris, 49
vt applicarent vnuſquiſque in quo erat lo-
co. *Et applicuerunt ſe viri virtutis et op- 50
pugnauit ciuitatem illam tota die, et tota
nocte,et tradita eſt ciuitas in manu eius:*
Et peremerunt omnem maſculum in ore 51
gladij, et eradicauit eam, et accepit ſpolia
eius,et tranſiuit per totam ciuitatem ſuper
interfectos. * Et tranſgreſſi ſunt Iordanem 52
in campo magno, contra faciem Bethſan.*
Et erat Iudas congregans extremos, et ex- 53
hortabatur populum per totam viam, do-
nec venirent in terram Iuda. * Et aſcende- 54
runt in mõtem Sion cum lætitia,et gaudio,
et obtulerunt holocauſta, quod nemo ex
eis ceciderat,donec reuerterentur in pace.*
Et in diebus,quibus erat Iudas,et Ionathas 55
in terra Galaad, et Simon frater eius in Ga-
lilæa contra faciem Ptolemaidis,*Audiuit 56
Ioſephus Zachariæ filius, et Azarias prin-
ceps virtutis,res benè geſtas,et prælia,quæ
facta ſunt,*Et dixit: Faciamus, et ipſi no- 57
bis nomen, et eamus pugnare aduerſus gẽ-
tes,quæ in circuitu noſtro ſunt. *Et præce- 58
pit his, qui erant in exercitu ſuo, et abie-
runt Iamniam. *Et exiuit Gorgias de ciui- 59
G uitate, et viri eius obuiam illis in pugnam.
* Et fugati ſunt Ioſephus, et Azarias vſque 60
in fines Iudææ:et ceciderunt illo die de po-
pulo Iſrael ad duo millia viri, et facta eſt
fuga magna in populo: * Quia non au- 61
dierunt Iudam, et fratres eius, exiſtiman-
tes fortiter ſe facturos. * Ipſi autem non 62
erant de ſemine virorum illorum,per quos
ſalus facta eſt in Iſrael. * Et viri Iuda ma- 63
gnificati ſunt valdè in conſpectu omnis Iſ-
rael, et gentium omnium vbi audiebatur
nomen eorum. * Et conuenerunt ad eos 64
fauſta acclamantes. * Et exiuit Iudas, et 65
fratres eius, et expugnabant filios Eſau, in
terra,quę ad Auſtrum eſt,et percuſſit Che-
bron, et filias eius: et muros eius,et turres
fuccendit igni in circuitu. * Et mouit ca- 66
ſtra, vt iret in terram alienigenarum, et
perambulabat Samariam. * In die illa ce- 67
ciderunt ſacerdotes in bello, dum volunt
fortiter facere, dum ſine conſilio exeunt in
prælium. * Et declinauit Iudas in Azo- 68
tum in terram alienigenarum,et diruit aras
eorum, et ſculptilia deorum ipſorum ſuc-
cendit igni: et cœpit ſpolia ciuitatum, et
reuerſus eſt in terram Iuda.

CAP. VI.

Antiochus repulsus ab opulenta ciuitate Elymaide venit in Babylonem; vbi auditis infortunijs, quæ sui in Iudæa passi erant incidit præ tristitia in mortis languorem, confitens hoc sibi contigisse ob impietatem, quam in Iudæos exercuerat: quo ibi mortuo, & Iudæ arcem Ierusalem obsidente, successor eius filius Antiochus dictus Eupator, congregato aduersus Iudam potentissimo exercitu non potuit eum vincere; & Eleazar, occiso ingenti elephante, ab eo oppressus interijt: Rex autem oppugnans Ierusalem remouetur à Lysia; sed post iuratam pacem non seruat iusiurandum.

ET rex Antiochus perambulabat superiores regiones, et audiuit esse ciuitatem Elymaidem in Perside nobilissimam, et copiosam in argento, et auro, Templumque in ea locuples valdè: et illic velamina aurea, et loricæ, et scuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo, qui regnauit primus in Græcia. * Et venit, et quærebat capere ciuitatem, et deprædari eam: et non potuit, quoniam innotuit sermo his, qui erant in ciuitate: *Et insurrexerunt in prælium, et fugit inde, et abiit cum tristitia magna, et reuersus est in Babyloniam. * Et venit, qui nuntiaret ei in Perside, quia fugata sunt castra, quæ erant in terra Iuda: Et quia abijt Lysias cum virtute forti in primis, et fugatus est à facie Iudæorum, et inualuerũt armis, et viribus, et spolijs multis, quæ cœperunt de castris, quæ exciderunt: *Et quia diruerunt abominationem, quam ædificauerat super altare, quod erat in Ierusalem, et sanctificationem, sicut prius, circumdederunt muris excelsis, sed et Bethsuram ciuitatem suam. *Et factum est, vt audiuit rex sermones istos, expauit, et commotus est valdè: et decidit in lectum, et incidit in languorem præ tristitia, quia non factum est ei sicut cogitabat. * Et erat illic per dies multos: quia renouata est in eo tristitia magna, et arbitratus est se mori. Et vocauit omnes amicos suos, et dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, et concidi, et corrui corde præ solicitudine: *Et dixi in corde meo: In quantam tribulationem deueni, et in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc sum: qui iucũdus eram, et dilectus in potestate mea! * Nunc verò reminiscor malorum, quæ feci in Ierusalem, vnde et abstuli omnia spolia aurea, et argentea, quæ erant in ea, et misi auferre habitantes Iudæam sine causa. Cognoui ergo, quia propterea inuenerunt me mala ista: et ecce pereo tristitia magna in terra aliena. *Et vocauit Philippum, vnum de amicis suis, et præposuit eum super vniuersum regnum suum: Et dedit ei diadema, & stolam suam, & annulum, vt adduceret Antiochum filium suum, & nutriret eum, & regnaret. Et mortuus est illic Antiochus rex, anno centesimo quadragesimo nono. *Et cognouit Lysias, quoniam mortuus est rex, & cõstituit regnare Antiochum filium eius, quẽ nutriuit adolescentem: & vocauit nomen eius Eupator. Et hi, qui erãt in arce, concluserant Israel in circuitu sanctorũ: & quærebant eis mala semper, & firmamentum Gentium. *Et cogitauit Iudas disperdere eos: & conuocauit vniuersum populum, vt obsidèrent eos. *Et conuenerunt simul, & obsederunt eos, anno centesimo quinquagesimo, & fecerunt balistas, & machinas. Et exierunt quidam ex eis, qui obsidebantur, & adiunxerunt se illis aliqui impij ex Israel, Et abierunt ad regem, & dixerunt: Quousque non facis iudicium, & vindicas fratres nostros? *Nos decreuimus seruire patri tuo, & ambulare in præceptis eius, & obsequi edictis eius: *Et filij populi nostri propter hoc alienabant se à nobis, & quicumque inueniebantur ex nobis, interficiebantur, & hæreditates nostræ diripiebantur. *Et non ad nos tantùm extenderunt manum, sed & in omnes fines nostros. Et ecce applicuerunt hodie ad arcem Ierusalem occupare eam, & munitionem Bethsuram munierunt: * Et nisi præueneris eos velocius, maiora quam hæc facient, & non poteris obtinere eos. * Et iratus est rex, vt hæc audiuit: & conuocauit omnes amicos suos, & principes exercitus sui, & eos, qui super equites erant. *Sed & de regnis alijs, & de insulis maritimis, venerunt ad eum exercitus conductitij. * Et erat numerus exercitus eius, centum millia peditum, & viginti millia equitum, & elephanti triginta duo, docti ad prælium. *Et venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad Bethsuram, & pugnauerunt dies multos, & fecerunt machinas; & exierunt, & succenderunt eas igni, & pugnauerunt viriliter. * Et recessit Iudas ab arce, & mouit castra ad Bethzacharam contra castra regis. Et surrexit rex ante lucem, & concitauit exercitus in impetum contra viam Bethzacharam: & comparauerunt se exercitus in prælium, & tubis cecinerunt. *Et elephantis ostenderunt sanguinem vuæ, & mori, ad acuendos eos in prælium: * Et diuiserunt bestias per legiones: & astiterunt singulis elephãtis mille viri in loricis concatenatis, & galeæ æreæ in capitibus eorum: & quingenti equites ordinati vnicuique bestiæ electi erant. *Hi ante tempus vbicunque erat bestia, ibi erant: & quocumque ibat, ibant, & non discedebant

bant ab ea. *Sed & turres ligneæ ſuper eos 37
firmæ protegentes ſuper ſingulas beſtias,& ſuper eas machinæ : & ſuper ſingulas viri virtutis trigintaduo, qui pugnabant deſuper,& Indus magiſter beſtiæ.*Et reſiduum 38
equitatum hinc,& inde ſtatuit in duas partes,tubis exercitum commouere, & perurgere conſtipatos in legionibus eius. * Et vt 39
reſulſit ſol in clypeos aureos, & æreos reſplenduerunt montes ab eis,& reſplenduerunt ſicut lampades ignis. *Et diſtincta eſt 40
pars exercitus regis per montes excelſos,& alia per loca humilia:& ibant cautè,& ordinatè. *Et commouebantur omnes inha- 41
bitantes terram à voce multitudinis, & inceſſu turbæ, & colliſione armorum: erat enim exercitus magnus valdè,& fortis.*Et 42
appropiauit Iudas,& exercitus eius in prælium:& ceciderunt de exercitu regis ſexcẽti viri. *Et vidit Eleazar filius Saura vnam 43
de beſtijs loricatam loricis regis : & erat eminens ſuper cæteras beſtias, & viſum eſt ei,quod in ea eſſet rex: *Et dedit ſe,vt libe- 44
raret populum ſuum,& acquireret ſibi nomen æternum. * Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis, interficiens à dextris,& à ſiniſtris, & cadebant ab eo huc atque illuc. * Et iuit ſub pedes elephantis, & 46
ſuppoſuit ſe ei,& occidit eum:& cecidit in terram ſuper ipſum, & mortuus eſt illic. * Et videntes virtutem regis, & impetum 47
exercitus eius,diuerterunt ſe ab eis.Caſtra 48
autem regis aſcenderunt contra eos in Ieruſalem,& applicuerunt caſtra regis ad Iudæam,& montem Sion. *Et fecit pacem cũ 49
his,qui erant in Bethſura:& exierunt de ciuitate, quia non erant eis ibi alimenta concluſis,quia ſabbata erant terræ. *Et com- 50
prehendit rex Bethſuram:& conſtituit illic cuſtodiam ſeruare eam. Et conuertit caſtra 51
ad locum ſanctificationis dies multos: & ſtatuit illic baliſtas,& machinas,& ignis iacula, & tormenta ad lapides iactandos, & ſpicula,et ſcorpios ad mittendas ſagittas,et fundibula.*Fecerunt autem,et ipſi machi- 52
nas aduerſus machinas eorum, et pugnauerunt dies multos.*Eſcæ autem non erant 53
in ciuitate,eo quod ſeptimus annus eſſet:et qui remanſerant in Iudæa de Gentibus, cõſumpſerant reliquias eorum, quæ repoſitæ fuerant. Et remãſerunt in ſanctis viri pau- 54
ci,quoniam obtinuerat eos fames:et diſperſi ſunt vnuſquiſque in locum ſuum. Et au- 55
diuit Lyſias,quod Philippus, quem conſti- G
tuerat rex Antiochus, cum adhuc viueret, vt nutriret Antiochum filium ſuum, et regnaret.*Reuerſus eſſet à Perſide,et Media, 56
et exercitus, qui abierant cum ipſo,et quia quærebat ſuſcipere regni negotia: Feſtinauit ire, et d cere ad regem, et duces exerci- 57
tus: Deficimus quotidie, et eſca nobis modica eſt, et locus, quem obſidemus eſt munitus,et incumbit nobis ordinare de regno.
58 Nunc itaque demus dextras hominibus iſtis, et faciamus cum illis pacem, et cum
59 omni gente eorum: *Et conſtituamus illis, vt ambulent in legitimis ſuis ſicut prius, propter legitima enim ipſorum,quæ deſpeximus, irati ſunt, et fecerunt omnia hæc. *
60 Et placuit ſermo in conſpectu regis, et principum: et miſit ad eos pacem facere,et
61 receperunt illam. * Et iurauit illis rex, et
62 principes:et exierunt de munitione.*Et intrauit rex montem Sion, et vidit munitionem loci:et rupit citius iuramentum,quod iurauit : et mandauit deſtruere murum in
63 gyro. * Et diſceſſit feſtinanter, et reuerſus eſt Antiochiam, et inuenit Philippum dominantem ciuitati : et pugnauit aduerſus eum, et occupauit ciuitatem.

CAP. VII.

Demetrius Seleuci filius, occiſis Antiocho, & Lyſia, obtinet regnum patrum ſuorum: qui, accuſato apud ſe Iuda Machabæo mittit ducem Bacchidem, & accuſatorem Alcimum conſtitutum ſacerdotem ad affligendum filios Iſrael: ſed cum non poſſent aduerſus Iudam praualere, miſſus eſt à rege Nicanor, qui vt & priores, cum dolo inquiret, vi Iudam aggreſſus, ſemel atque iterum ab eo deuictus eſt, & permiſſis ad Deum precibus cum toto ſuo exercitu occiſus, amputato ipſius capite, ac dextera,quam irriſit Iudæorum ſacrificijs ſuperbè contra locum ſanctum extulerat: cuius victoria dies annuus apud Iudæos celebris inſtituitur.

1 ANno centeſimo quinquageſimo pri-
A mo,exijt Demetrius Seleuci filius ab vrbe Roma, et aſcendit cum paucis viris in
2 ciuitatem maritimam,et regnauit illic. *Et factum eſt, vt ingreſſus eſt domum regni patrum ſuorum, comprehendit exercitus Antiochum, et Lyſiam, vt adducerent eos
3 ad eum. Et res ei innotuit:et ait: Nolite mihi oſtendere faciem eorum. *Et occidit eos
4 exercitus. Et ſedit Demetrius ſuper ſedem
5 regni ſui: *Et venerunt ad eum viri iniqui, et impij ex Iſrael: et Alcimus dux eorum,
6 qui volebat fieri ſacerdos. * Et accuſauerũt populum apud regem, dicentes: Perdidit Iudas,et fratres eius omnes amicos tuos,et
7 nos diſperſit de terra noſtra. * Nunc ergo mitte virum,cui credis,vt eas,et videat exterminium omne, quod fecit nobis, et regionibus regis : et puniat omnes amicos
8 eius, et adiutores eorum. * Et elegit rex ex
B amicis ſuis Bacchidem, qui dominabatur

trans flumen magnum in regno, & fidelem regi: & misit eum, 9 Vt videret exterminiũ, quod fecit Iudas: sed & Alcimum impium constituit in sacerdotium, & mandauit ei facere vltionem in filios Israel. Et surrexerunt, & venerunt cum exercitu magno in Terram Iuda: & miserunt nuntios, & locuti sunt ad Iudam, & ad fratres eius, verbis pacificis in dolo. * Ex non intenderunt sermonibus eorum: viderunt enim, quia venerunt cum exercitu magno. * Et conuenerunt ad Alcimum, & Bacchidem congregatio scribarum requirere, quæ iusta sunt: * Et primi, Assidęi, qui erant in filijs Israel, & exquirebant ab eis pacem. * Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine Aaron venit, non decipiet nos. * Et locutus est cum eis verba pacifica: & iurauit illis, dicens: Non inferemus vobis malum, neque amicis vestris. * Et crediderunt ei: & comprehendit ex eis sexaginta viros, & occidit eos in vna die, C

Ps. 78. 8. 1. 3. 3. secundum verbum, quod scriptum est: Carnes sanctorum tuorum, & sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Ierusalem, & nõ erat, qui sepeliret. Et iocubuit timor, & tremor in omnem populum: quia dixerunt: Non est veritas, & iudicium in eis: trãsgressi sunt enim constitutum, & iusiurandum, quod iurauerunt. * Et mouit Bacchides castra ab Ierusalem, & applicuit in Bethzecha: & misit, & comprehendit multos ex eis, qui à le effugerant, & quosdam de populo mactauit, & in puteum magnum proiecit. * Et commisit regionem Alcimo, & reliquit cum eo auxilium in adiutorium ipsi. Et abijt Bacchides ad regem: * Et satis agebat Alcimus pro principatu sacerdotij sui. * Et conuenerunt ad eum omnes, qui perturbabant populum suum, & obtinuerunt Terram Iuda, & fecerunt plagam magnam in Israel. * Et vidit Iudas omnia mala, quæ fecit Alcimus, & qui cum eo erant, filijs Israel, multò plus quàm Gentes. * Et exijt in omnes fines Iudææ in circuitu, & fecit vindictam in viros desertores, & cessauerunt vltra exire in regionem. * Vidit autem Alcimus, quod præualuit Iudas, & qui cum eo erant: & cognouit, quia non poterit sustinere eos, & regressus est ad regem, & accusauit eos multis criminibus. Et misit rex Nicanorem, vnum ex principibus suis nobilioribus: qui erat inimicitias exercens contra Israel, & mandauit ei euertere populũ. * Et venit Nicanor in Ierusalem cum exercitu magno, & misit ad Iudam, & ad fratres eius verbis pacificis cum dolo, * Dicens: Non sit pugna inter me, & vos: veniam cum viris paucis, vt videam facies vestras cum pace. * Et venit ad Iudam, & salutauerunt se inuicem pacificè: & hostes parati erant

2. Mac. 14. 2. 6. 30 rapere Iudam. * Et innotuit sermo Iudæ, E quoniam cum dolo venerat ad eum: & cõterritus est ab eo, & amplius noluit videre 31 faciem eius. * Et cognouit Nicanor, quoniam denudatum est consilium eius: & exiuit obuiam Iudę in pugnam iuxta Caphar- 32 salama. * Et ceciderunt de Nicanoris exercitu ferè quinque millia viri, & fugerunt in 33 ciuitatem Dauid. * Et post hæc verba ascẽdit Nicanor in montem Sion: & exierunt de sacerdotibus populi salutare eum in pace, & demonstrare ei holocautomata, quæ of- 34 ferebantur pro rege. Et irridens spreu t eos, 35 & polluit: & locutus est superbè, * Et iurauit cum ira, dicens: Nisi traditus fuerit Iudas, & exercitus eius in manus meas, continuo cum regressus fuero in pace, succendam domum istam. Et exijt cum ira ma- 36 gna. Et intrauerunt sacerdotes, & steterunt ante faciem altaris, & templi: & flentes di- 37 xerunt: * Tu Dñe elegisti domum istam ad inuocandum nomen tuum in ea, vt esset domus orationis, & obsecrationis populo 38 tuo. Fac vindictam in homine isto, & exer- F citu eius, & cadant in gladio: memento blasphemias eorum, & ne dederis eis, vt 39 permaneant. * Et exijt Nicanor ab Ierusalem, & castra applicuit ad Bethoron: & oc- 40 currit illi exercitus Syriæ. * Et Iudas applicuit in Adarsa cum tribus millibus vi- 41 ris: & orauit Iudas & dixit: Qui missi erant à rege Sennacherib, Dñe quia blasphemauerunt te, exijt Angelus, & percussit ex eis 42 centum octogintaquinque millia: * Sic contere exercitum istum in conspectu nostro hodie, & sciant cæteri, quia malè locutus est super sancta tua: & iudica illum secun- 43 dùm malitiam illius. * Et commiserunt G exercitus prælium tertiadecima die mensis Adar: & contrita sunt castra Nicanoris, & 44 cecidit ipse primus in prælio. * Vt autem vidit exercitus eius, quia cecidisset Nica- 45 nor, proiecerunt arma sua, & fugerunt: * Et persecuti sunt eos viam vnius diei, ab Adazer vsquequò veniatur in Gazara, & tubis cecinerunt post eos cum significationibus: 46 Et exierunt de omnibus castellis Iudææ in circuitu, & ventilabant eos cornibus, & conuertebantur iterum ad eos, & ceciderunt omnes gladio, & non est relictus ex eis 47 nec vnus. * Et acceperunt spolia eorum in prædam: & caput Nicanoris amputauerunt, & dexteram eius, quam extenderat superbè, & attulerunt, & suspenderunt 48 contra Ierusalem. * Et lætatus est populus valdè, & egerunt diem illam in lætitia ma- 49 gna. Et constituit agi omnibus annis diem 50 istam, tertiadecima die mensis Adar. * Et siluit terra Iuda dies paucos.

4. Reg. 19. 8. 35. Tob. 1. 6. 21. Eccl. 48. 4. 25. Is. 17. 8. 16. 1 Mac. 8. 6. 10.

C A-

CAP. VIII.

Iudas, audita celeberrima Romanorum fama, ac virtute, quæ hic recitantur, missis nuntijs fœdus cum illis percutit, vt ipsorum præsidio Iudæi à Græcorum iugo liberentur: Romani autem Iudæi remittunt illi fœderis rescriptum in tabulis æreis sculptum, quod hic refertur.

ET audiuit Iudas nomen Romanorum, 1
quia sunt potentes viribus, & acquie- A
scunt ad omnia, quæ postulantur ab eis: &
quicunque accesserunt ad eos, statuerunt
cum eis amicitias, & quia sunt potentes vi-
ribus. * Et audierunt prælia eorum, & vir- 2
tutes bonas, quas fecerunt in Galatia, quia
obtinuerunt eos, & duxerunt sub tributum:
Et quanta fecerunt in regione Hispaniæ, & 3
quod in potestatem redegerunt metalla ar-
genti, & auri, quæ illic sunt, & possederunt
omnem locum consilio suo, & patientia: *
Locaque, quæ longè erant valdè ab eis, & 4
Reges, qui superuenerant eis ab extremis
terræ, contriuerunt, & percusserunt eos
plaga magna, cæteri autem dant eis tributũ
omnibus annis. * Et Philippum, & Perseu 5
Ceteorum regem, & cæteros, qui aduersum
eos arma tulerant, contriuerunt in bello, &
obtinuerunt eos: * Et Antiochum magnum 6
regem Asiæ, qui eis pugnam intulerat ha-
bens centum viginti elephantos, & equita-
tum, et currus, & exercitum magnum val-
dè, contritum ab eis. * Et quia coeperunt 7
eum viuum, & statuerunt ei, vt daret ipse,
& qui regnarent post ipsum, tributum ma- B
gnum, & daret obsides, & constitutum, * Et 8
regionem Indorum, & Medos, & Lydos, de
optimis regionibus eorum: & acceptas eas
ab eis, dederunt Eumeni regi. * Et quia, qui 9
erant apud Helladam, voluerunt ire, & tol-
lere eos: & innotuit sermo his, Et miserunt 10
ad eos ducem vnum, & pugnauerunt con-
tra illos, & ceciderunt ex eis multi, & cap-
tiuas duxerunt vxores eorum, & filios, di-
ripuerunt eos, & terram eorum possederũt,
& destruxerunt muros eorum, & in serui-
tutem illos redegerunt vsque in hanc diem:
Et reliqua regna, & insulas, quæ aliquando 11
restiterant illis, exterminauerunt, et in po-
testatem redegerunt. * Cum amicis autem 12
suis, & qui in ipsis requiem habebant, con-
seruauerunt amicitiam, et obtinuerunt re-
gna, quæ erant proxima, et quæ erant lon-
gè: quia quicunque audiebant nomen eorũ,
timebant eos: * Quibus verò vellent auxilio 13
esse, vt regnarent, regnabant: quos autem
vellent, regno deturbabant: et exaltati sunt
valdè. * Et in omnibus istis nemo portabat 14
diadema, nec induebatur purpura, vt ma- C
gnificaretur in ea. Et quia curiam fecerunt 15
sibi, et quotidie consulebant trecentos vi-
ginti, consilium agentes semper de multitu-
dine, vt quæ digna sunt, gerant: * Et com- 16
mittunt vni homini magistratum suum per
singulos annos dominari vniuersæ terræ
suæ, et omnes obediunt vni, et non est inui-
dia, neque zelus inter eos. * Et elegit Iudas 17
Eupolemum, filium Ioannis, filij Iacob, et
Iasonem, filium Eleazari, et misit eos Romã
constituere cum illis amicitiam, et socie- 18
tatem: * Et vt auferrent ab eis iugum Græ-
corum, quia viderunt, quod in seruitutem
præmerent regnum Israel. * Et abierunt 19
Romam viam multam valdè, et introierunt
curiam, et dixerunt: * Iudas Machabæus, et 20
fratres eius, et populus Iudæorum misertũ
nos ad vos statuere vobiscum societatem,
et pacem, et conscribere nos socios, et ami-
cos vestros. * Et placuit sermo in conspe- 21
ctu eorum. * Et hoc rescriptum est, quod 22
rescripserunt in tabulis æreis, et miserunt
in Ierusalem, vt esset apud eos ibi memo-
riale pacis, et societatis, * BENE SIT RO- 23
DMANIS, et genti Iudæorum, in mari, et in
terra in æternum: gladiusque, et hostis pro-
cul sit ab eis. Quod si institerit bellum Ro- 24
manis prius, aut omnibus socijs eorum in
omni dominatione eorum: Auxilium feret 25
gens Iudęoru m, prout tempus dictauerit,
corde pleno: * Et præliantibus non dabunt, 26
neque subministrabunt triticum, arma, pe-
cuniam, naues, sicut placuit Romanis: et
custodienti mandata eorum, nihil ab eis
accipientes. * Similiter autem, et si genti 27
Iudæorum prius acciderit bellum, adiuua-
bunt Romani ex animo, prout eis tempus
permiserit: * Et adiuuantibus, non dabitur 28
triticum, arma, pecunia, naues, sicut placuit
Romanis: et custodient mandata eorum
absque dolo. * Secundùm hæc verba con- 29
stituerunt Romani populo Iudæorum. *
Quod si post hæc verba hi, aut illi addere,
aut demere ad hæc aliquid voluerint, fa-
cient ex proposito suo et quæcunque addi-
derint, vel dempserint, rata erunt. * Sed et 31
de malis, quæ Demetrius rex fecit in eos,
scripsimus ei, dicentes: Quare grauasti iu-
gum tuum super amicos nostros, et socios
Iudæos? * Si ergo iterum adierint nos, ad- 32
uersum te faciemus illis iudicium, et pu-
gnabimus tecum mari terraque.

CAP. IX.

Bacchide, & Alcimo contra Iudam missis à Demetrio, Iudas minimo exercitu fortissimè resistens occiditur, ac lugetur: grauiterque afflictis pijs Israelitis frater ipsius Ionathas in eius locum sufficitur: qui ob fratris Ioan-

mis mortem percutit filios Iambri in nuptijs: eursumque percussis de Bacchidis exercitu mille viris, Alcimus ob impia in locum sanctum opera percussus à Deo paralysi, mortuus est: sed & Bacchides cum nec dolo, nec vi posset Ionathan perdere, inito cum eo fœdere discessit, nec amplius in Iudæam reuersus est.

INterea, vt audiuit Demetrius, quia cecidit Nicanor, et exercitus eius in prælio, appoſuit Bacchidem, et Alcimum rurſum mittere in Iudæam, et dextrum cornu cum illis. * Et abierunt viam, quæ ducit in Galgala, et caſtra poſuerunt in Maſaloth, quæ eſt in Arbellis: et occupauerũt eam, et peremerunt animas hominum multas. * In menſe primo anni centeſimi, et quinquageſimi ſecundi, applicuerunt exercitum ad Ieruſalem: * Et ſurrexerunt, et abierunt in Beream vigintimillia virorum, et duo millia equitum. Et Iudas poſuerat caſtra in Laiſa, et tria millia viri electi cum eo: * Et viderũt multitudinem exercitus, quia multi ſunt, et timuerunt valdè: et multi ſubtraxerunt ſe de caſtris, et non remanſerunt ex eis niſi octingenti viri. * Et vidit Iudas, quod defluxit exercitus ſuus, et bellum perurgebat eum, et confractus eſt corde, quia non habebat tempus congregandi eos, et diſſolutus eſt. * Et dixit his, qui reſidui erant: Surgamus, et eamus ad aduerſarios noſtros, ſi poterimus pugnare aduerſus eos. * Et auertebant eum, dicentes: Non poterimus, ſed liberemus animas noſtras modo, et reuertamur ad fratres noſtros, et tunc pugnabimus aduerſus eos: nos autem pauci ſumus. * Et ait Iudas: Abſit illam rem facere, vt fugiamus ab eis: et ſi appropiauit tempus noſtrũ, moriamur in virtute propter fratres noſtros, et non inferamus crimen gloriæ noſtræ. * Et mouit exercitus de caſtris, et ſteterunt illis obuiam: et diuiſi ſunt equites in duas partes, et fundibularij, et ſagittarij præibant exercitũ, et primi certaminis omnes potentes. Bacchides autem erat in dextero cornu, et proximauit legio ex duabus partibus, et clamabant tubis: * Exclamauerunt autem, et hi, qui erant ex parte Iudæ, etiam ipſi, et cõmota eſt terra à voce exercituum; et commiſſum eſt prælium à mane vſque ad veſperam. * Et vidit Iudas, quod firmior eſt pars exercitus Bacchidis in dextris, et conuenerunt cum ipſo omnes conſtantes corde: * Et contrita eſt dextera pars ab eis, et perſecutus eſt eos vſque ad montem Azoti. * Et qui in ſiniſtro cornu erant, viderunt, quod contritum eſt dextrum cornu, et ſecuti ſunt poſt Iudam, et eos, qui cũ ipſo erant, à tergo: * Et ingrauatum eſt prælium, et ceciderunt vulnerati multi ex his, et ex illis, * Et Iudas cecidit, et cæteri fugerunt. * Et Ionathas, et Simon tulerunt Iudã fratrem ſuum, et ſepelierunt eum in ſepulchro patrum ſuorum in ciuitate Modin. * Et fleuerunt eum omnis populus Iſrael planctu magno, et lugebant dies multos, * Et dixerunt: Quomodo cecidit potens, qui ſaluum faciebant populum Iſrael! Et cætera verba bellorum Iudæ, & virtutum quas fecit, et magnitudinis eius, non ſunt deſcripta: multa enim erant valdè. Et factum eſt: poſt obitum Iudæ emerſerũt iniqui in omnibus finibus Iſrael, et exorti ſunt omnes, qui operabantur iniquitatem. * In diebus illis facta eſt fames magna valdè, & tradidit ſe Bacchidi omnis regio eorum cum ipſis. * Et elegit Bacchides viros impios, & cõſtituit eos dominos regionis: * Et exquirebant, & perſcrutabantur amicos Iudæ, & adducebant eos ad Bacchidem, & vindicabat in illos, & illudebat. * Et facta eſt tribulatio magna in Iſrael, qualis non fuit ex die, qua non eſt viſus propheta in Iſrael. * Et congregati ſunt omnes amici Iudæ, & dixerunt Ionathæ: * Ex quo frater tuus Iudas defunctus eſt, vir ſimilis ei non eſt, qui exeat contra inimicos noſtros Bacchidem, & eos, qui inimici ſunt gentis noſtræ. * Nũc itaque te hodie elegimus eſſe pro eo nobis in principem, & ducem ad bellandum bellum noſtrum. Et ſuſcepit Ionathas tempore illo principatum, & ſurrexit loco Iudæ fratris ſui. * Et cognouit Bacchides, & quærebat eum occidere. Et cognouit Ionathas, & Simon frater eius, & omnes, qui cum eo erant: & fugerunt in deſertum Thecuæ, & conſederunt ad aquam lacus Aſphar. * Et cognouit Bacchides, & die ſabbatorum venit ipſe, & omnis exercitus eius, trans Iordanem. * Et Ionathas miſit fratrem ſuum ducem populi, & rogauit Nabuthæos amicos ſuos, vt commodarent illis apparatum ſuum, qui erat copioſus. * Et exierunt filij Iambri ex Madaba, & comprehenderunt Ioannem, & omnia, quæ habebat, & abierunt habentes ea. * Poſt hæc verba, renuntiatum eſt Ionathæ, & Simoni fratri eius, quia filij Iambri faciunt nuptias magnas, & ducunt ſpõſam ex Madaba, filiam vnius de magnis principibus Chanaan, cum amb itione magna. * Et recordati ſunt ſanguinis Ioannis fratris ſui: & aſcenderũt, & abſconderunt ſe ſub tegumento montis. * Et eleuauerunt oculos ſuos, & viderunt: & ecce tumultus, & apparatus multus: & ſponſus proceſſit, et amici eius, et fratres eius, obuiam illis cum tympanis, et muſicis, et armis multis. * Et ſurrexerunt ad eos ex inſidijs, et occiderunt eos, et ceciderunt vulnera-

nefati multi, et reſidui fugerunt in montes:
et acceperunt omnia ſpolia eorum: *Et cō- 41
uerſæ ſunt nuptiæ in luctum, et vox muſi-
corum ipſorum in lamentum.*Et vindica- 42
uerunt vindictam ſanguinis fratris ſui: et
reuerſi ſunt ad ripam Iordanis. *Et audiuit 43
Bacchides, et venit die ſabbatorum vſque E
ad oram Iordanis in virtute magna.*Et di- 44
xit ad ſuos Ionathas: Surgamus, et pugne-
mus contra inimicos noſtros: non eſt enim
hodie ſicuti heri, et nudiuſtertius. * Ecce 45
enim bellum ex aduerſo, aqua verò Iorda-
nis hinc, et inde, et ripæ, et paludes, et ſal-
tus: et non eſt locus diuertendi.*Nunc ergo 46
clamate in cœlum, vt liberemini de manu
2.Par. 20. 2. 3. inimicorum veſtrorum. Et commiſſum eſt
bellum.*Et extendit Ionathas manum ſuã 47
percutere Bacchidem, et diuertit ab eo re-
tro: * Et diſſiluit Ionathas, et qui cum eo 48
erant, in Iordanem, et tranſnatauerunt ad
eos Iordanem.*Et ceciderunt de parte Bac 49
chidis die illa mille viri. Et reuerſi ſunt in
Ieruſalem,*Et ædificauerunt ciuitates mu- 50
nitas in Iudæa, munitionem, quæ erat in Ie-
richo, et in Ammaum, et in Bethoron, et in
Bethel, et Thamnata, et Phara, et Thopo
muris excelſis, et portis, et ſeris. *Et poſuit 51
cuſtodiã in eis, vt inimicitias exercerent in
Iſrael:*Et muniuit ciuitatem Bethſuram, et 52
Gazaram, et arcem, et poſuit in eis auxilia,
et apparatum eſcarum: * Et accepit filios 53
principum regionis obſides, et poſuit eos
in arce Ieruſalem in cuſtodiam. *Et anno 54
centeſimo quinquageſimo tertio, menſe ſe- F
cundo, præcepit Alcimus deſtrui muros
domus ſanctæ interioris, et deſtrui opera
prophetarum: et cœpit deſtruere.*In tem- 55
pore illo percuſſus eſt Alcimus: et impedita
ſunt opera illius, et occluſum eſt os eius, et
diſſolutus eſt paralyſi, nec vltra potuit lo-
qui verbum, et mandare de domo ſua. * Et 56
mortuus eſt Alcimus in tempore illo cum
tormento magno. Et vidit Bacchides, quo- 57
niam mortuus eſt Alcimus: et reuerſus eſt
ad regem, et ſiluit terra Iuda annis duobus.
* Et cogitauerunt omnes iniqui dicentes: 58
Ecce Ionathas, et qui cum eo ſunt, in ſilen-
tio habitant confidenter: nunc ergo addu-
camus Bacchidem, et comprehendet eos
omnes vna nocte. *Et abierunt, et conſiliũ 59
ei dederunt. * Et ſurrexit, vt veniret cum 60
exercitu multo: et miſit occultè epiſtolas
ſocijs ſuis, qui erant in Iudæa, vt compre-
henderent Ionathan, et eos, qui cum eo
erant: ſed non potuerunt, quia innotuit eis
conſilium eorum.*Et apprehendit de viris 61
regionis, qui principes erant militiæ, quin-
quaginta viros, et occidit eos: Et ſeceſſit Io- 62
nathas, et Simon, et qui cum eo erant, in
Bethbeſſen, quæ eſt in deſerto: et extruxit
63 diruta eius, et firmauerunt eam. * Et co-
G gnouit Bacchides, et congregauit vniuer-
ſam multitudinem ſuam: et his, qui de Iu-
64 dæa erant, denuntiauit. * Et venit, et caſtra
poſuit deſuper Bethbeſſen: et oppugnauit
65 eam dies multos, et fecit machinas.*Et re-
liquit Ionathas Simonem fratrem ſuum in
ciuitate, et exijt in regionem, et venit cum
66 numero. * Et percuſſit Odaren, et fratres
eius, et filios Phaſeron in tabernaculis ip-
ſorum; et cœpit cædere, et creſcere in vir-
67 tutibus.*Simon verò, et qui cum ipſo erãt,
exierunt de ciuitate, et ſuccenderunt ma-
68 chinas, * Et pugnauerunt contra Bacchi-
dem, et contritus eſt ab eis: et afflixerunt
eum valdè, quoniam conſilium eius, et cō-
69 greſſus eius erat inanis. * Et iratus contra
viros iniquos, qui ei conſilium dederant,
vt veniret in regionem ipſorum, multos ex
eis occidit: ipſe autem cogitauit cum reli-
70 quis abire in regionem ſuam. * Et cogno-
uit Ionathas, et miſit ad eum legatos com-
ponere pacem cum ipſo, et reddere ei cap-
71 tiuitatem. * Et libenter accepit, et fecit ſe-
cundùm verba eius, et iurauit ſe nihil factu-
72 rum ei mali omnibus diebus vitæ eius. *Et
reddidit ei captiuitatem, quam prius erat
prædatus de terra Iuda: et conuerſus abijt
in terram ſuam, et non appoſuit amplius
73 venire in fines eius. * Et ceſſauit gladius ex
Iſrael: et habitauit Ionathas in Machmas,
et cœpit Ionathas ibi iudicare populum,
et exterminauit impios ex Iſrael.

CAP. X.

Alexandro Nobilis Antiochi filio occupante Ptolemaida, conatur Demetrius ferire fœdus cum Ionatha, ſemel ac iterum plurima pollicens: at ille praelegit oblatas ab Alexandro amicitias: qui Alexander deuicto occiſoque Demetrio, ducit vxorem Cleopatram Ptolomæi regis Ægypti filiam: plurimum Ionathan honorans: porrò Appollonium ducem iunioris Demetrij deuicit Ionathas, ſuccenſa Azoto, & templo Dagon: vnde ſumque ab Alexandro honoratur data ſibi Accaron, ac fibula aurea.

1 ET anno centeſimo ſexageſimo aſcendit
A Alexander Antiochi filius, qui co-
gnominatus eſt Nobilis: et occupauit Pto-
lemaidam: et receperunt eum, et regnauit
2 illic. *Et audiuit Demetrius rex, et congre-
gauit exercitum copioſum valdè, et exiuit
3 obuiam illi in prælium. Et miſit Demetrius
epiſtolam ad Ionathan verbis pacificis, vt
4 magnificaret eum. * Dixi enim: Anticipe-
mus facere pacem cum eo, priuſquam fa-
5 ciat cum Alexandro aduerſum nos: *Re-
corda-

cordabitur enim omnium malorum, quæ fecimus in eũ, & in fratrem eius,& in gentem eius. *Et dedit ei potestatem congregandi exercitum, & fabricare arma, & esse ipsum socium eius: & obsides, qui erant in arce,iussit tradi ei.*Et venit Ionathas in Ierusalem, & legit epistolas in auditu omnis populi,& eorum, qui in arce erant. * Et timuerunt timore magno, qnoniam audierunt, quod dedit ei rex potestatem congregandi exercitum.* Et traditi sunt Ionathæ obsides, & reddidit eos parentibus suis: * Et habitauit Ionathas in Ierusalem,& coepit ædificare,& innouare ciuitatem.*Et dixit facientibus opera, vt exstruerent muros, & montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem:& ita fecerunt.* Et fugerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus,quas Bacchides ædificauerat:*Et reliquit vnusquisque locum suum, & abijt in terram suam:*Tantùm in Bethsura remanserunt aliqui,ex his,qui reliquerant legem, & præcepta Dei: erat enim hæc eis ad refugium. * Et audiuit Alexander rex promissa,quæ promisit Demetrius Ionathæ:& narrauerunt ei prælia, & virtutes, quas ipse fecit,& fratres eius, & labores, quos laborauerunt.*Et ait:Numquid inuenimus aliquem virum talem? & nunc faciemus eum amicum,& socium nostrum.* Et scripsit epistolam, & misit ei secundùm hæc verba,dicens: *Rex Alexander fratri Ionathæ salutem. * Audiuimus de te, quod vir potens sis viribus,& aptus es,vt sis amicus noster:Et nunc constituimus te hodie summum sacerdotem gentis tuæ, & vt amicus voceris regis,(& misit ei purpuram,& coronam auream,) & quæ nostra sunt sentias nobiscum, & conserues amicitias ad nos.* Et induit se Ionathas stola sancta septimo mense, anno centesimo sexagesimo in die solemni scenopegiæ:& congregauit exercitum:& fecit arma copiosa.*Et audiuit Demetrius verba ista, & contristatus est nimis,& ait:* Quid hoc fecimus,quod præoccupauit nos Alexander apprehendere amicitiam Iudæorum ad munimen sui? * Et Scribam, & ego illis verba deprecatoria, & dignitates, & dona: vt sint mecum in adiutorium. *Et scripsit eis in hæc verba: Rex Demetrius genti Iudæorum salutem: * Quoniam seruastis ad nos pactum, & mansistis in amicitia nostra, & non accessistis ad inimicos nostros, audiuimus, & gauisi sumus. *Et nunc perseuerate adhuc conseruare ad nos fidem, & retribuemus vobis bona pro his, quæ fecistis nobiscum.*Et remittemus vobis præstationes multas, & dabimus vobis donationes.* Et nunc absoluo vos, & omnes Iudæos à tributis, & pretia salis indulgeo, & coronas remitto, & tertias seminis. Et dimidiam partem fructus ligni,quod est portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die,& deinceps,ne accipiatur à terra Iuda,& à tribus ciuitatibus, quæ additæ sunt illi ex Samaria,& Galilæa,ex hodierno die, & in totum tempus: * Et Ierusalem sit sancta,& libera cum finibus suis:& decimę,& tributa ipsius sint.*Remitto etiam potestatem arcis, quæ est in Ierusalem: & do eam summo sacerdoti, vt constituat in ea viros quoscunque ipse elegerit, qui custodiant eam. *Et omnem animam Iudæorum, quæ captiua est à terra Iuda in omni regno meo, relinquo liberam gratis, vt omnes à tributis soluantur,etiam pecorum suorum. * Et omnes dies solemnes,& sabbata,& neomeniæ, & dies decreti, & tres dies ante diem solemnem, & tres dies post diem solemnem, sint omnes immunitatis, & remissionis omnibus Iudęis,qui sunt in regno meo. * Et nemo habebit potestatẽ agere aliquid, & mouere negotia aduersus aliquem illorum,in omni causa. * Et adscribantur ex Iudæis in exercitu regis ad triginta millia virorum; & dabuntur illis copiæ,vt oportet omnibus exercitibus regis,& ex eis ordinabuntur, qui sint in munitionibus regis magni: * Et ex his constituentur super negotia regni, quæ agantur ex fide, & principes sint ex eis, & ambulent in legibus suis, sicut præcepit rex in Terra Iuda. * Et tres ciuitates, quæ additæ sunt Iudææ ex regione Samariæ,cum Iudæa reputentur:vt sint sub vno, & non obediant alij potestati, nisi sũmi sacerdotis.Ptolemaida,& confines eius, quas dedi donum sanctis,qui sunt in Ierusalem,ad necessarios sumptus sanctorum.* Et ego do singulis annis quindecim millia siclorum argenti de rationibus regis, quæ me contingunt. * Et omne, quod reliquum fuerit,quod non reddiderant,qui super negotia erant annis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus. * Et super hæc quinque millia siclorum argenti, quæ accipiebant de sanctorum ratione per singulos annos:et hæc ad sacerdotes pertineant, qui ministerio funguntur.*Et quicumque confugerint in templum, quod est Ierosolymis, & in omnibus finibus eius,obnoxij regi in omni negotio dimittantur,& vniuersa, quæ sunt eis in regno meo, libera habeant. * Et ad ædificanda, vel restauranda opera sanctorum, sumptus dabuntur de ratione regis. * Et ad extruendos muros Ierusalem, & cõmuniendos in circuitu, sumptus dabuntur de ratione regis, & ad construendos muros in Iudæa. * Vt audiuit autem Ionathas, & populus sermones istos, non crediderunt

eis,

eis,nec receperunt eos: quia recordati sunt
Supr. 7.b. 11. malitiæ magnæ, quam fecerat in Israel, & tribulauerat eos valdè. *Et complacuit eis 47
in Alexandrum, quia ipse, fuerat eis princeps sermonum pacis,& ipsi auxilium ferebant omnibus diebus. *Et congregauit rex 48
Alexander exercitum magnum, & admouit castra contra Demetrium. *Et commi- 49
serunt prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrij,& insecutus est eum Alexander,& incubuit super eos. Et inualuit prę- 50
lium nimis, donec occidit sol: & cecidit Demetrius in die illa. *Et misit Alexander 51
ad Ptolemæum regem Ægypti legatos secundùm hæc verba,dicens: *QVONIAM 52
regressus sum in regnum meum, & sedi in sede patrum meorum,& obtinui principatum,& contriui Demetrium, & possedi regionem nostram, *Et commisi pugnam cũ 53
eo, & contritus est ipse,& castra eius,à nobis; & sedimus in sede regni eius:*Et nunc 54
statuamus ad inuicem amicitiam;& da mihi filiam tuam vxorem: & ego ero gener tuus, & dabo tibi dona, & ipsi,digna te. *
Et respondit rex Ptolemæus,dicens: FE- 55
LIX dies,in qua reuersus es ad terram patrum tuorum,& sedisti in sede regni eorũ.*
Et nunc faciam tibi,quod scripsisti:sed oc- 56
curre mihi Ptolemaidam, vt videamus inuicem nos, & spondeam tibi sicut dixisti.*
Et exiuit Ptolemæus de Ægypto, ipse, & 57
Cleopatra filia eius,& venit Ptolemaidam, anno centesimo sexagesimo secundo *Et 58
occurrit ei Alexander rex. & dedit ei Cleopatram filiam suam: & fecit nuptias eius Ptolemaidæ,sicut reges, in magna gloria.*
Et scripsit rex Alexander Ionathæ, vt ve- 59
niret obuiam sibi. Et abijt cum gloria Pto- 60
lemaidam,& occurrit ibi duobus regibus, & dedit illis argentum multum, & aurum, & dona: & inuenit gratiam in conspectu eorum.*Et conuenerunt aduersus eum vi- 61
ri pestilentes ex Israel, viri iniqui interpellantes aduersus eum: & non intendit ad eos rex.* Et iussit spoliari Ionathan vesti- 62
bus suis,& indui eum purpura: & ita fecerunt. Et collocauit eum rex sedere secum. *
Dixitque principibus suis: Exite cum eo in 63
medium ciuitatis, & prædicate, vt nemo aduersus eum interpellet de vllo negotio, nec quisquam ei molestus sit de vlla ratione. Et factum est,vt viderunt,qui interpel- 64
labant gloriam eius, quæ prædicabatur, & F
opertum eum purpura, fugerunt omnes: *
Et magnificauit eum rex, & scripsit eum 65
inter primos amicos,& posuit eum ducem, & participem principatus.*Et reuersus est 66
Ionathas in Ierusalem cum pace,& lætitia.
In anno centesimo sexagesimoquinto, ve- 67
nit Demetrius filius Demetrij à creta in
terram patrum suorum. *Et audiuit Ale- 68
xander rex, & contristatus est valdè, & reuersus est Antiochiam. *Et constituit De- 69
metrius rex Apollonium ducem, qui præerat Cœlesyriæ: & congregauit exercitum magnum, & accessit ad Iamniam: & misit 70
ad Ionathan summum sacerdotem, *Dicens: Tu solus resistis nobis: ego autem factus sum in derisum, et in opprobrium, propterea, quia tu potestatem aduersum 71
nos exerces in montibus. *Nunc ergo si confidis in virtutibus tuis, descende ad nos in campum,et comparemus illic inuicem: 72
quia mecum est virtus bellorum.*Interroga, et discoe quis sum ego, et cęteri, qui auxilio sunt mihi,qui et dicunt,quia non potest stare pes vester ante faciem nostram, quia bis in fugam conuersi sunt patres tui 73
in terra sua.*Et nunc quomodo poteris sustinere equitatum, et exercitum tantum in campo,vbi non est lapis,neque saxum, ne- 74
que locus fugiendi? *Vt audiuit autem Ionathas sermones Apollonij, motus est animo: et elegit decem millia virorum, et exijt ab Ierusalem,et occurrit ei Simon fra- 75
ter eius in adiutorium: *Et applicuerunt castra in Ioppen,et exclusit eum à ciuitate, (quia custodia Apollonij Ioppe erat) et 76
oppugnauit eam. *Et exterriti,qui erant in ciuitate,aperuerunt ei,et obtinuit Ionathas 77
Ioppen. *Et audiuit Apollonius,et admoG uit tria millia equitum, et exercitum mul- 78
tum. *Et abijt Azotum tanquam iter faciens, et statim exijt in campum, eo quod haberet multitudinem equitum, et confideret in eis Et insecutus est eum Ionathas 79
in Azotum,et commiserunt prælium. *Et reliquit Apollonius in castris mille equites 80
post eos occultè. *Et cognouit Ionathas, quoniam insidiæ sunt post se,et circuierunt castra eius,et iecerunt iacula in populum à 81
mane vsque ad vesperam.*Populus autem stabat, sicut præceperat Ionathas: et laborauerunt equi eorum. *Et eiecit Simon 82
exercitum suum, et commisit contra legionem:equites enim fatigati erant:et contriti 83
sunt ab eo,et fugerunt.*Et qui dispersi sunt per campum,fugerunt in Azotum,et intrauerunt in Bethdagon idolum suum, vt ibi 84
se liberarent. *Et succendit Ionathas Azotum,et ciuitates,quę erant in circuitu eius, et accepit spolia eorum, et templum Dagon:et omnes,qui fugerunt in illud,succen- 85
dit igni. Et fuerunt,qui ceciderunt gladio, cum his, qui succensi sunt, ferè octo millia 86
virorum. Et mouit inde Ionathas castra,et applicuit ea Ascalonem: et exierunt de ci- 87
uitate obuiam illi magna gloria.*Et reuersus est Ionathas in Ierusalem cum suis, ha- 88
bentibus spolia multa. *Et factum est: vt

audi-

audiuit Alexander rex sermones istos, addidit adhuc glorificare Ionathan. * Et misit ei fibulam auream, sicut consuetudo est dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, et omnes fines eius, in possessionem.

CAP. XI.

Mortuo Alexandro, & similiter Ptolemaeo, qui Alexandri regnum dolo innaserat, ablata ab eo filia sua, & tradita in uxorem Demetrio, huic Demetrius Ionathan honorat datis litteris immunitatis à tributis: Ionathas autem mittit ei auxiliares milites, qui occisis uno die centum millibus, regem à ciuibus Antiochia liberarunt, & Antiochiam incendarunt: illo autem fœdus cum Ionatha initum prauaricante, Antiochus filius Alexandri deuicto Demetrio regnans, fœdus iuit cum Ionatha, qui una cum fratre Simone sapiens uictor euadit aduersus alienigenas.

1 ET rex Ægypti congregauit exercitum, sicut arena, quæ est circa oram maris, A
et naues multas: et quærebat obtinere regnum Alexandri dolo, et addere illud regno suo. * Et exijt in Syriam verbis pacificis, et aperiebant ei ciuitates, et occurrebant ei: quia mandauerat Alexander rex exire ei obuiam, eo quod socer suus esset. *
3 Cum autem, introiret ciuitatem Ptolemæus, ponebat custodias militum in singulis ciuitatibus. * Et vt appropriauit Azoto,
4 ostenderunt ei templum Dagon succensum igni, et Azotum, et cætera eius demolita, et corpora proiecta, et eorum, qui cæsi erant in bello tumulos, quos fecerant secus
5 viam. * Et narrauerunt regi, quia hæc fecit Ionathas, vt inuidiam facerent ei: et tacuit
6 rex. * Et occurrit Ionathas regi in Ioppen cum gloria, et inuicem se salutauerunt, et
7 dormierunt illic. * Et abijt Ionathas cum rege vsque ad fluuium, qui vocatur Eleutherus: et reuersus est in Ierusalem. * Rex
8 autem Ptolemæus obtinuit dominium ciuitatum vsque Seleuciam maritimam, et cogitabat in Alexandrum consilia mala. *
9 Et misit legatos ad Demetrium, dicens: VENI, componamus inter nos pactum, B
et dabo tibi filiam meam, quam habet Alexander, et regnabis in regno patris tui. *
10 Pœnitet enim me, quod dederim illi filiam meam: quæsiuit enim me occidere. *
11 Et vituperauit eum, propterea quod concupierat regnum eius. * Et abstulit filiam
12 suam, et dedit eam Demetrio, et alienauit se ab Alexandro, et manifestatæ sunt inimicitiæ ejus. *
13 Et intrauit Ptolemæus Antiochiam, et imposuit duo diademata capi-
14 ti suo, Ægypti et Asiæ. * Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus: quia
15 rebellabant, qui erant in locis illis. * Et audiuit Alexander, et venit ad eum in bellum: et produxit Ptolemæus rex exercitum, et occurrit ei in manu valida, et fuga-
16 uit eum. * Et fugit Alexander in Arabiam, vt ibi protegeretur: Rex autem Ptolemæus
17 exaltatus est. * Et abstulit Zabdiel Arabs
18 caput Alexandri, et misit Ptolemæo. * Et rex Ptolemæus mortuus est in die tertia: et qui erant in munitionibus, perierunt ab
19 his, qui erant intra castra. * Et regnauit Demetrius anno centesimo sexagesimo septi-
20 mo. * In diebus illis congregauit Ionathas eos, qui erant in Iudæa, vt expugnarent arcem, quæ est in Ierusalem: & fece-
21 runt contra eam machinas multas. * Et abierunt quidam, qui oderant gentem suam viri iniqui ad regem Demetrium, & renuntiauerunt ei, quod Ionathas obsideret ar-
22 cem. * Et vt audiuit, iratus est: & statim venit ad Ptolemaidam, & scripsit Ionathæ ne obsideret arcem, sed occurreret sibi ad
23 colloquium festinatò. * Vt audiuit autem Ionathas, iussit obsidere: & elegit de senio-C ribus Israel, & de sacerdotibus, & dedit se
24 periculo. Et accepit aurum, & argentum, & vestem, & alia xenia multa, & abijt ad regem Ptolemaidam, & inuenit gratiam in
25 conspectu eius. * Et interpellabant aduer-
26 sus eum quidam iniqui ex gente sua. * Et fecit ei rex, sicut fecerant ei, qui ante eum fuerant: & exaltauit eum in conspectu om-
27 nium amicorum suorum, * Et statuit ei principatum sacerdotij, & quæcumque alia habuit prius pretiosa, & fecit eum
28 principem amicorum. * Et postulauit Ionathas à rege, vt immunem faceret Iudæam, & tres toparchias, & Samariam, & confines eius: & promisit ei talenta trecen-
29 ta: * Et consensit rex: & scripsit Ionathæ epistolas de his omnibus, hunc mo-
30 dum continentes: * REX Demetrius fratri Ionathæ salutem, & genti Iudæo-
31 rum. * Exemplum epistolæ, quam scripsimus Lastheni parenti nostro de vobis,
32 misimus ad vos, vt sciretis: * Rex Deme-
33 trius Lastheni parenti salutem. * Genti Iudæorum, amicis nostris, & conseruantibus, quæ iusta sunt apud nos, decreuimus benefacere, propter benignitatem ipsorum,
34 quam ergo nos habent. * Statuimus ergo illis omnes fines Iudææ, & tres ciuitates, D
Lydan, & Ramathan, quæ additæ sunt Iudææ ex Samaria, & omnes confines earum, sequestrari omnibus sacrificantibus in Ierosolymis, pro his, quæ ab eis prius accipiebat rex per singulos annos, & pro fru-

fructibus terræ, & pomorum. * Et alia, 35
quæ ad nos pertinebant decimarum, &
tributorum, ex hoc tempore remittimus
eis: & areas salinarum, & coronas', quæ
nobis deferebantur, * Omnia ipsis conce- 36
dimus: & nihil horum irritum erit ex hoc,
& in omne tempus. * Nunc ergo curate 37
facere horum exemplum, & detur Iona-
thæ, & ponatur in monte sancto, in loco
celebri. * Et videns Demetrius rex, quod 38
siluit terra in conspectu suo, & nihil ei re-
stitit, dimisit totum exercitum suum, vnũ-
quemque in locum suum, excepto peregri-
no exercitu, quem contraxit ab insulis
Gentium: & inimici erant ei omnes exer-
citus patrum eius. * Tryphon autem erat 39
quidam partium Alexandri prius: & vidit,
quoniam omnis exercitus murmurabat
contra Demetrium, & iuit ad Emalchuel
Arabem, qui nutriebat Antiochum filium
Alexandri: * Et assidebat ei, vt traderet 40
eum ipsi, vt regnaret loco patris sui: & enũ-
tiauit ei, quanta fecit Demetrius, et inimici-
tias exercituũ eius aduersus illũ. Et mãsit il-
lis diebus multis. Et misit Ionathas ad De- 41
metriũ regẽ, vt eijceret eos, qui in arce erãt
in Ierusalem, & qui in præsidijs erant: quia
impugnabant Israel. * Et misit Demetrius 42
ad Ionathan, dicens: Non hæc tantum fa-
ciam tibi, & genti tuæ: sed gloria illustra-
bote, & gentem tuam, cum fuerit oppor-
tunum. * Nunc ergo rectè feceris, si mi- 43
seris in auxilium mihi viros: quia discessit
omnis exercitus meus. * Et misit ei Io- 44
nathas tria millia virorum fortium Antio-
chiam, & venerunt ad regem, et delectatus
est rex in aduentu eorum. * Et conuene- 45
runt, qui erant de ciuitate, & centum vi-
ginti millia virorum, & volebant interfice-
re regem. * Et fugit rex in aulam: & occu- 46
pauerunt, qui erant de ciuitate, itinera ciui-
tatis, & cœperunt pugnare. * Et vt vo- 47
cauit rex Iudæos in auxilium, & conue-
nerunt omnes simul ad eum, & dispersi
sunt omnes per ciuitatem. * Et occide- 48
runt in illa die centum millia hominum,
et succenderunt ciuitatem, & cœperunt
spolia multa in die illa, & liberauerunt
regem. * Et viderunt, qui erant de ci- 49
uitate, quod obtinuissent Iudæi ciuitatem
sicut volebant: & infirmati sunt mente
sua, & clamauerunt ad regem cum preci-
bus dicentes: * Da nobis dextras, & ces- 50
sent Iudæi oppugnare nos, et ciuitatem.
* Et proiecerunt arma sua, & fecerunt 51
pacem, et glorificati sunt Iudæi in con-
spectu regis, & in conspectu omnium, &
qui erant in regno eius, et nominati sunt
in regno: et regressi sunt in Ierusalem ha-
bentes spolia multa. * Et sedit Demetrius 52
rex in sede regni sui: et siluit terra in con-
spectu eius. * Et mentitus est omnia quæ- 53
cunque dixit, et abalienauit se à Ionatha,
et non retribuit ei secundùm beneficia, quę
sibi retribuerat, et vexabat eum valdè. * 54
Post hæc autem reuersus est Tryphon, et
Antiochus cum eo puer adolescens, et
regnauit, et imposuit sibi diadema. * Et 55
congregati sunt ad eum omnes exercitus,
quos dispersérat Demetrius, et pugnaue-
runt contra eum: et fugit, et terga ver-
tit. * Et accepit Tryphon bestias, et ob- 56
tinuit Antiochiam: * Et scripsit Antiochus 57
adolescens Ionathæ, dicens: Constituo
tibi sacerdotium, et constituo te super
quatuor ciuitates, vt sis de amicis regis. *
Et misit illi vasa aurea in ministerium, et 58
dedit ei potestatem bibendi in auro, et esse
in purpura, et habere fibulam auream: *
Et Simonem fratrem eius constituit du- 59
cem à terminis Tyri vsque ad fines Ægyp-
ti. * Et exijt Ionathas, et perambula bat 60
trans flumen ciuitates: et congregatus est
ad eum omnis exercitus Syriæ in auxiliũ,
et venit Ascalonem, et occurrerunt ei
honorificè de ciuitate. * Et abijt inde 61
Gazam: et concluserunt se, qui erant
Gazæ: et obsedit eam, et succendit, quæ
erant in circuitu ciuitatis, et prædatus est
ea. * Et rogauerunt Gazenses Ionathan, et 62
dedit illis dexteram: et accepit filios eorum
obsides, et misit illos in Ierusalem: et
perambulauit regionem vsque Damascum.
Et audiuit Ionathas, quod prætiaricati 63
sunt principes Demetrij in Cades, quæ est
in Galilæa, cum exercitu multo, volentes
eum remouere à negotio regni: * Et occur- 64
rit illis: fratrem autem suum Simonem
reliquit intra prouinciam. * Et applicuit 65
Simon ad Bethsuram, et expugnabat eam
diebus multis, et conclusit eos. * Et po- 66
stulauerunt ab eo dextras accipere, et
dedit illis: et eiecit eos inde, et cœpit
ciuitatem, et posuit in ea præsidium. * 67
Et Ionathas, et castra eius applicuerunt ad
aquam Genesar, et ante lucem vigilauerunt
in campo Asor. * Et ecce castra alienige- 68
narum occurrebant in campo, et tende-
bant ei insidias in montibus: ipse autem
occurrit ex aduerso. * Insidiæ verò exur- 69
rexerunt de locis suis, et commiserunt præ-
lium. * Et fugerunt, qui erant ex parte 70
Ionathæ omnes, et nemo relictus est ex eis,
nisi Mathathias filius Absolomi, et Iudas
filius Calphi, princeps militiæ exercitus. *
Et scidit Ionathas vestimenta sua, et po- 71
suit terram in capite suo, et orauit. * Et 72
reuersus est Ionathas ad eos in prælium, et
conuertit eos in fugam, et pugnauerunt. *
Et viderunt, qui fugiebant partis illius, et 73
reuersi

dinem magnam inter medium arcis, & ciuitatis, vt separaret eam à ciuitate, vt esset ipsa singulariter, & neque emant, neque vendant. * Et conuenerunt, vt ædificarent ciuitatem: & cecidit murus, qui erat super torrentem ab ortu solis, & reparauit eum, qui vocauit Caphetheta: * Et Simon ædificauit Adiada in Sephela, & muniuit eam, & imposuit portas, & seras. * Et cum cogitasset Tryphon regnare Asiæ, & assumere diadema, & extendere manum in Antiochum regem: * Timens ne fortè non permitteret eum Ionathas; sed pugnaret aduersus eum, quærebat comprehendere eum, & occidere. Et exurgens abijt in Bethsan. * Et exiuit Ionathas obuiam illi cum quadraginta millibus virorum electorum in prælium, & venit Bethsan. * Et vidit Tryphon, quia venit Ionathas cum exercitu multo, vt extenderet in eum manus, & timuit, * Et excepit eum cum honore, & commendauit eum omnibus amicis suis, & dedit ei munera: & præcepit exercitibus suis, vt obedirent ei, sicut sibi. * Et dixit Ionathæ: Vt quid vexasti vniuersum populum, cum bellum nobis non sit? * Et nunc remitte eos in domos suas: elige autem tibi viros paucos, qui tecum sint, & veni mecum Ptolemaidam, & tradam eam tibi, & reliqua præsidia, & exercitum, & vniuersos præpositos negotij, & conuersus abibo: propterea enim veni. * Et credidit ei, & fecit sicut dixit: & dimisit exercitum, & abierunt in terram Iuda. * Retinuit autem secum tria millia virorum: ex quibus remisit in Galilæam duo millia, mille autem venerunt cum eo. * Vt autem intrauit Ptolemaidam Ionathas, clauserunt portas ciuitatis Ptolemenses; & comprehenderunt eum: & omnes, qui cum eo intrauerant, gladio interfecerunt. * Et misit Tryphon exercitum, & equites in Galilæam, & in campum magnum, vt perderent omnes socios Ionathæ. * At illi cum cognouissent, quia comprehensus est Ionathas, & perijt, & omnes, qui cum eo erant, hortati sunt semetipsos, & exierunt parati in prælium. * Et videntes hi, qui insecuti fuerant, quia pro anima res est illis, reuersi sunt: * Illi autem venerunt omnes cum pace in Terram Iuda. Et planxerunt Ionathan, & eos, qui cum ipso fuerant, valdè: & luxit Israel luctu magno. * Et quæsierunt omnes gentes, quæ erant in circuitu eorum, conterere eos, dixerunt enim: * Non habent principem, & adiuuantem: nunc ergo expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.

CAP. XIII.

Suscepto Simon principatu pro fratre Ionatha misit petitam à Tryphone pecuniam, vna cum filijs Ionatha, ad eius redemptionem: Tryphon autem, accepta pecunia, patrem occidit cum filijs: quibus sepultis, ac defletis; Simon magnificum extruxit parentibus, ac fratribus sepulchrum in Modin: Tryphon verò, occiso Antiocho, regnum eius inuasit: & Simon, impetratis à rege Demetrio litteris fœderis, ac immunitatis, expugnauit Gazaram, & arcem Ierosolymorum obtinuit: propter quod latum agunt festum, quod etiam quotannis apud Iudæos agi præcipitur.

1 ET audiuit Simon, quod congregauit
A Tryphon exercitum copiosum, vt veniret in terram Iuda, & atterreret eam.
2 * Videns, quia in tremore populus est, & in timore, ascendit Ierusalem, & con-
3 gregauit populum. Et adhortans dixit: Vos scitis quanta ego, & fratres mei, & domus patris mei, fecimus pro legibus, & pro sanctis prælia, & angustias quales vidimus:
4 Horum gratia perierunt fratres mei omnes propter Israel, & relictus sum ego solus.
5 * Et nunc non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis:
6 non enim melior sum fratribus meis. * Vindicabo itaque gentem meam, & sancta, natos quoque nostros, & vxores: quia congregatæ sunt vniuersæ gentes conterere nos inimicitiæ gratia. * Et accensus
7 est spiritus populi simul, vt audiuit sermones istos: * Et responderunt voce ma-
8 B gna dicentes: Tu es dux noster loco Iudæ,
9 & Ionathæ fratris tui: * Pugna prælium nostrum: & omnia, quæcumque dixeris
10 nobis, faciemus. * Et congregans omnes viros bellatores, accelerauit consummare vniuersos muros Ierusalem, & mu-
11 niuit eam in gyro. * Et misit Ionathan filium Absalomi, & cum eo exercitum nouum, in Ioppen; & eiectis his, qui erant
12 in ea, remansit illic ipse. * Et mouit Tryphon à Ptolemaida cum exercitu multo, vt veniret in Terram Iuda, & Ionathas
13 cum eo in custodia. * Simon autem ap-
14 plicuit in Addus contra faciem campi. * Et vt cognouit Tryphon, quia surrexit Simon loco fratris sui Ionathæ: & quia commissurus esset cum eo prælium, misit ad
15 eum legatos, * Dicens: Pro argento, quod debebat frater tuus Ionathas in ratione regis, propter negotia, quæ habuit,
16 detinuimus eum. * Et nunc mitte argenti talenta centum, & duos filios eius obsides

fides, vt non dimissus fugiat à nobis, & remittemus eum. * Et cognouit Simon, 17
quia cum dolo loqueretur secum, iussit
tamen dari argentum, & pueros: ne ini-
micitiam magnam sumeret ad populum
Israel dicentem: * Quia non misit ei ar- 18
gentum, & pueros, propterea perijt. *
Et misit pueros, & centum talenta: & 19
mentitus est, & non dimisit Ionathan. *
Et post hæc venit Tryphon intra regio- 20
nem, vt contereret eam: & gyrauerunt
per viam, quæ ducit Ador: & Simon, &
castra eius ambulabant in omnem locum
quocumque ibant. * Qui autem in arce 21
erant, miserunt ad Tryphonem legatos,
vt festinaret venire per desertum, & mit-
teret illis alimonias. * Et parauit Try- 22
phon omnem equitatum, vt veniret illa
nocte: erat autem nix multa valdè, &
non venit in Galaaditim. * Et cum appro- 23
pinquasset Bascaman, occidit Ionathan,
& filios eius illic. * Et conuertit Tryphon, 24
& abijt in terram suam. * Et misit Simon, 25
& accepit ossa Ionathæ fratris sui, et se-
peliuit ea in Modin ciuitate patrum eius. *
Et planxerunt eum omnis Israel planctu 26
magno, et luxerunt eum dies multos. *
Et ædificauit Simon super sepulchrum pa- 27
tris sui, et fratrum suorum ædificium al-
tum visu, lapide polito retro, et ante: *
Et statuit septem pyramidas, vnam con- 28
tra vnam patri, et matri, et quatuor fra-
tribus: * Et his circumposuit columnas 29
magnas; et super columnas arma, ad me-
moriam æternam: et iuxta arma naues
sculptas, quæ viderentur ab omnibus na-
uigantibus mare. * Hoc est sepulchrum, 30
quod fecit in Modin, vsque in hunc diem.
* Tryphon autem cum iter faceret cum 31
Antiocho rege adolescente, dolo occidit
eum. * Et regnauit loco eius, & im- 32
posuit sibi diadema Asiæ, & fecit pla-
gam magnam in terra. * Et ædificauit Si- 33
mon præsidia Iudææ, munieńs ea turri-
bus excelsis, & muris magnis, & por-
tis, & seris: & posuit alimenta in muni-
tionibus. * Et elegit Simon viros, & mi- 34
sit ad Demetrium regem, vt faceret remis- E
sionem regioni: quia actus omnes Trypho-
nis, per direptionem fuerant gesti. * Et 35
Demetrius rex ad verba illa respondit ei,
& scripsit epistolam talem: * REX De- 36
metrius Simoni summo sacerdoti, & ami-
co regum, & senioribus, & genti Iudæo-
rum, salutem. * Coronam auream, & ba- 37
hem quam misistis, suscepimus: & parati
sumus facere vobiscum pacem magnam, &
scribere præpositis regis remittere vobis,
quæ indulsimus. * Quæcumque enim con- 38
stituimus, vobis constant. Munitiones,
quas ædificastis, vobis sint. * Remit- 39
timus quoque ignorantias, & peccata,
vsque in hodiernum diem, & coronam
quam debebatis: & si quid aliud erat
tributarium in Ierusalem, iam non sit
tributarium. * Et si qui ex vobis apti 40
sunt conscribi inter nostros, conscriban-
tur, & sit inter nos pax. * Anno cente- 41
simo septuagesimo ablatum est iugum
Gentium ab Israel. * Et cœpit populus 42
F Israel scribere in tabulis, & gestis publi-
cis, anno primo sub Simone summo sa-
cerdote, magno duce, & principe Iu-
dæorum. * In diebus illis applicuit Simon 43
ad Gazam, & circumdedit eam castris,
& fecit machinas, & applicuit ad ciuita-
tem, & percussit turrem vnam, & com-
prehendit eam. * Et eruperant, qui 44
erant intra machinam in ciuitatem: &
factus est motus magnus in ciuitate. * 45
Et ascenderunt, qui erant in ciuitate,
cum vxoribus, & filijs supra murum,
scissis tunicis suis, & clamauerunt vo-
ce magna, postulantes à Simone dex- 46
tras sibi dari, * Et dixerunt: non no-
bis reddas secundùm malitias nostras, sed
secundùm misericordias tuas. * Et flex- 47
xus Simon, non debellauit eos: eiecit
tamen de ciuitate, & mundauit ædes in
quibus fuerunt simulacra, & tunc intra-
uit in eam cum hymnis benedicens Do-
minum: * Et eiecta ab ea omni immun- 48
ditia, collocauit in ea viros, qui legem
facerent: & muniuit eam, & fecit sibi
habitationem. * Qui autem erant in 49
arce Ierusalem, prohibebantur egredi,
& ingredi regionem, & emere, ac ven-
dere: & esurierunt valdè, & multi ex
eis fame perierunt. * Et clamauerunt ad 50
Simonem, vt dextras acciperent: & de-
dit illis: & eiecit eos inde, & munda-
uit arcem à contaminationibus: * Et in- 51
trauerunt in eam tertia, & vigesima die
secundi mensis, anno centesimo septua-
gesimo primo, cum laude, & ramis
palmarum, & cinyris, & cymbalis,
& nablijs, & hymnis, & canticis,
quia contritus est inimicus magnus ex
Israel. * Et constituit, vt omnibus an- 52
nis agerentur dies hi cum lætitia. * Et 53
muniuit montem templi, qui erat secus
arcem, & habitauit ibi ipse, & qui cum
eo erant. * Et vidit Simon Ioannem filium 54
suum, quod fortis prælij vir esset: & po-
suit eum ducem virtutum vniuersarum: &
habitauit in Gazaris.

CA-

CAP. XIV.

Demetrio à duce Arſacis deuicto, & capto, Simon cum ſuo populo magna pace fruitur: ad quem miſſa ſunt litteræ renouati fœderis à Spartiatis, & Romanis cum maxima laude Simonis, qui Romanis clypeum aureum mnarum mille miſerat.

ANno centeſimo ſeptuageſimo ſecun- 1
do congregauit rex Demetrius exer- A
citum ſuum, & abijt in Mediam ad con-
trahenda ſibi auxilia, vt expugnaret Try-
phonem. * Et audiuit Arſaces rex Perſi- 2
dis, & Mediæ, quia intrauit Demetrius
confines ſuos, & miſit vnum de principi-
bus ſuis, vt comprehenderet eum viuum,
& adduceret eum ad ſe. * Et abijt, & per- 3
euſſit caſtra Demetrij: & comprehendit
eum, & duxit eum ad Arſacem, & poſuit
eum in cuſtodiam. * Et ſiluit omnis Ter- 4
ra Iuda omnibus diebus Simonis, & quæ-
ſiuit bona genti ſuæ: & placuit illis pote-
ſtas eius, & gloria eius, omnibus diebus.
* Et cum omni gloria ſua accepit Ioppen 5
in portum, & fecit introitum in inſulis
maris. * Et dilatauit fines gentis ſuæ, & 6
obtinuit regionem. * Et congregauit ca- 7
ptiuitatem multam, & dominatus eſt
Gazaræ, & Bethſuræ, & arci: & abſtu-
lit immunditias ex ea, & non erat, qui
reſiſteret ei. * Et vnuſquiſque colebat ter- 8
ram ſuam cum pace: & Terra Iuda dabat
fructus ſuos: & ligna camporum fructum B
ſuum. * Seniores in plateis ſedebant om- 9
nes, & de bonis terræ tractabant, & iu-
uenes induebant ſe gloriam, & ſtolas bel-
li. * Et ciuitatibus tribuebat alimonias, 10
& conſtituebat eas, vt eſſent vaſa muni-
tionis, quoaduſque nominatum eſt no-
men gloriæ eius vſque ad extremum ter-
ræ. * Fecit pacem ſuper terram, & læ- 11
tatus eſt Iſrael lætitia magna. * Et ſedit 12
vnuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficulnea
ſua: & non erat, qui eos terreret. * De- 13
fecit impugnans eos ſuper terram: reges
contriti ſunt in diebus illis. * Et confirma- 14
uit omnes humiles populi ſui, & legem
exquiſiuit, & abſtulit omnem iniquum,
& malum: * Sancta glorificauit, & mul- 15
tiplicauit vaſa ſanctorum. * Et auditum 16
eſt Romæ, quia defunctus eſſet Ionathas,
& vſque in Spartiatas; & contriſtati ſunt
valdè. * Vt audierunt autem, quod Si- 17
mon frater eius factus eſſet ſummus ſacer-
dos loco eius, & ipſe obtineret omnem re-
gionem, & ciuitates in ea: * Scripſerunt 18
ad eum in tabulis æreis, vt renouarent
amicitias, & ſocietatem, quam fecerant C
cum Iuda, & cum Ionatha fratribus eius.
19 Et lectæ ſunt in conſpectu eccleſiæ in Ie-
ruſalem. Et hoc exemplum epiſtolarum,
20 quas Spartiatæ miſerunt: * SPARTIA-
NORVM principes, & ciuitates, Si-
moni Sacerdoti magno, & ſenioribus, &
ſacerdotibus, & reliquo populo Iudæo-
21 rum, fratribus, ſalutem. * Legati, qui
miſſi ſunt ad populum noſtrum, nuntia-
uerunt nobis de veſtra gloria, & honore,
ac lætitia: & gauiſi ſumus in introitu eo-
22 rum. * Et ſcripſimus, quæ ab eis erant
dicta in concilijs populi, ſic: Numenius
Antiochi, & Antipater Iaſonis filius, le-
gati Iudæorum, venerunt ad nos, reno-
uantes nobiſcum amicitiam priſtinam.
23 * Et placuit populo excipere viros glorio-
sè, & ponere exemplum ſermonum eo-
rum in ſegregatis populi libris, vt ſit ad
memoriam populo Spartiatarum. Exem-
plum autem horum ſcripſimus Simoni ma-
24 gno ſacerdoti. * Poſt hæc autem miſit Si-
D mon Numenium Romam, habentem cly-
peum aureum magnum, pondo mnarum
mille, ad ſtatuendam cum eis ſocietatem.
Cum autem audiſſet populus Romanus *
25 ſermones iſtos, dixerunt: Quam gra-
tiarum actionem reddemus Simoni, & fi-
26 lijs eius? * Reſtituit enim ipſe fratres
ſuos, & expugnauit inimicos Iſrael ab eis:
& ſtatuerunt ei libertatem, & deſcripſe-
runt in tabulis æreis, & poſuerunt in ti-
27 tulis in monte Sion. * Et hoc eſt exem-
plum ſcripturæ: OCTAVA decima die
menſis Elul, anno centeſimo ſeptuageſi-
mo ſecundo, anno tertio ſub Simone ſa-
28 cerdote magno in Aſaramel, * In con-
uentu magno ſacerdotum, & populi, &
principum gentis, & ſeniorum regionis,
nota facta ſunt hæc: Quoniam frequen-
29 ter facta ſunt prælia in regione noſtra. *
E Simon autem Matharhiæ filius ex filijs Ia-
rib, & fratres eius dederunt ſe periculo,
& reſtiterunt aduerſarijs gentis ſuæ, vt ſta-
rent ſancta ipſorum, & lex: & gloria ma-
30 gna glorificauerunt gentem ſuam. * Et
congregauit Ionathas gentem ſuam, & fa-
ctus eſt illis ſacerdos magnus, & appoſi-
31 tus eſt ad populum ſuum. * Et voluerunt
inimici eorum calcare, et atterere regio-
nem ipſorum, et extendere manus in ſan-
32 cta eorum. * Tunc reſtitit Simon, et pu-
gnauit pro gente ſua, et erogauit pecu-
nias multas, et armauit viros virtutis gen-
33 tis ſuæ, et dedit illis ſtipendia. * Et mu-
niuit ciuitates Iudææ, & Bethſuram, quæ
erat in finibus Iudææ, vbi erant arma ho-
ſtium antea: et poſuit illic præſidium vi-
34 ros Iudæos. * Et Ioppen muniuit, quæ
erat ad mare: et Gazaram, quæ eſt in fi-
nibus Azoti, in qua hoſtes antea habita-

bant, et collocauit illic Iudæos : et quæcumque apta erant ad correptionem eorum, posuit in eis. * Et vidit populus 35
actum Simonis, & gloriam quam cogitabat facere genti suæ, & posuerunt eum ducem suum, & principem sacerdotum, eo quod ipse fecerat hæc omnia, & iustitiam, & fidem, quam conseruauit genti suæ, & exquisiuit omni modo exaltare populum suum. * Et in diebus eius prospera- 36
tum est in manibus eius, vt tollerentur gentes de regione ipsorum, & qui in ciuitate Dauid erant in Ierusalem, in arce, F
de qua procedebant, & contaminabant omnia, quæ in circuitu sanctorum sunt, & inferebant plagam magnam castitati: * Et collocauit in ea viros Iudæos ad tu- 37
tamentum regionis, & ciuitatis, & exaltauit muros Ierusalem. * Et rex Deme- 38
trius statuit illi summum sacerdotium. * Secundum hæc fecit eum amicum suum, 39
& glorificauit eum gloria magna. * Audiuit enim, quod appellati sunt Iu- 40
dæi a Romanis amici, & socij, & fratres, & quia susceperunt legatos Simonis gloriosè: * Et quia Iudæi, 41
& sacerdotes eorum consenserunt eum esse ducem suum, & summum sacerdotem in æternum, donec surgat propheta fidelis: * Et vt sit super 42
eos dux: & vt cura esset illi pro sanctis, & vt constitueret præpositos super opera eorum, & super regionem, G
& super arma, & super præsidia: * Et 43
cura sit illi de sanctis: & vt audiatur ab omnibus, & scribantur in nomine eius omnes conscriptiones in regione, & vt operiatur purpura, & auro: * Et ne 44
liceat vlli ex populo, & ex sacerdotibus, irritum facere aliquid horum, & contradicere his, quæ ab eo dicuntur, aut conuocare conuentum in regione sine ipso: & vestiri purpura, & vti fibula aurea. * Qui autem fecerit extra 45
hæc, aut irritum fecerit aliquid horum, reus erit. * Et complacuit omni popu- 46
lo statuere Simonem, & facere secundùm verba ista. * Et suscepit Simon, 47
& placuit ei, vt summo sacerdotio fungeretur, & esset dux, & princeps gentis Iudæorum, & sacerdotum, & præesset omnibus. * Et scripturam is- 48
tam dixerunt ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri: * Exemplum autem eorum 49
ponere in ærario, vt habeat Simon, & filij eius.

CAP. XV.

Antiochus Demetrij filius litteras amicitiarum mittit ad Simonem: Romani fœderatos sibi Iudæos cæteris nationibus per litteras commendant: Antiochus dum Tryphonem insequitur, missum à Simone militum auxilium recusat, mittitque ad eum Athenobium, qui multa tanquam debita exposcat: & Simonis responso accepto, constituit aduersus eum Cendebæum ducem exercitus, ipse verò Tryphonem persequitur.

1 ET misit rex Antiochus filius De-
A metrij epistolas ab insulis maris Simoni sacerdoti, & principi gentis Iudæo-
2 rum, & vniuersæ genti: * Et erant continentes hunc modum: REX Antiochus Simoni Sacerdoti magno, & gen-
3 ti Iudæorum salutem. * Quoniam pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum, volo autem vendicare regnum, & restituere illud sicut erat antea: & electam feci multitudinem exercitus, & fe-
4 ci naues bellicas. * Volo autem procedere per regionem, vt vlciscar in eos, qui corruperunt regionem nostram, & qui desolauerunt ciuitates multas in regno
5 meo. * Nunc ergo statuo tibi omnes oblationes, quas remiserunt tibi ante me omnes reges, & quæcumque alia
6 dona remiserunt tibi: * Et permitto tibi facere percussuram proprij numismatis
7 in regione tua: * Ierusalem autem
B sanctam esse, & liberam: & omnia arma, quæ fabricata sunt, & præsidia, quæ construxisti, quæ tenes, maneant
8 tibi. * Et omne debitum regis, & quæ futura sunt regi, ex hoc, & in totum
9 tempus remittuntur tibi. * Cum autem obtinuerimus regnum nostrum, glorificabimus te, & gentem tuam, & templum gloria magna, ita vt manifestetur
10 gloria vestra in vniuersa terra. * Anno centesimo septuagesimo quarto exijt Antiochus in terram patrum suorum, & conuenerunt ad eum omnes exercitus, ita vt pauci relicti essent cum Tryphone. *
11 Et insecutus est eum Antiochus rex, & venit Doram fugiens per maritimam.
12 * Sciebat enim, quod congregata sunt mala in eum, & reliquit eum exerci-
13 tus. * Et applicuit Antiochus super Do-
C ram cum centum viginti millibus virorum belligeratorum, & octo millibus
14 equitum: * Et circuiuit ciuitatem, & naues à mari accesserunt: & vexabant ciuitatem à terra, & mari, & neminem

nem finebant ingredi, vel egredi. * Ve- 15
nit autem Numenius, & qui cum eo fuerant, ab vrbe Roma, habentes epistolas regibus, & regionibus scriptas, in quibus continebantur hæc: * LVCIVS 16
consul Romanorum, Ptolemæo regi salutem. * Legati Iudæorum venerunt ad 17
nos amici nostri, renouantes pristinam amicitiam, & societatem, missi à Simone principe Sacerdotum, & populo Iudæorum. * Attulerunt autem, & clypeum aureum minarum mille. * Placuit 19
itaque nobis scribere regibus, & regionibus, vt non inferant illis mala, neque impugnent eos, & ciuitates eorum, & regiones eorum: & vt non ferant auxilium pugnantibus aduersus eos. * Visum autem est nobis accipere ab eis clypeum. * Si qui ergo pestilentes refugerunt 21
de regione ipsorum ad vos, tradite eos Simoni principi sacerdotum, vt vindicet in eos secundum legem suam. * Hæc eadem scripta sunt Demetrio regi, & Attalo, & Ariarathi, & Arsaci, * Et in om- 23
nes regiones: & Lampsaco, & Spartiatis, & in Delum, & in Myndum, & in Sicyonem, & in Cariam, & in Samum, & in Pamphyliam, & in Lyciam, & in Alicarnassum, & in Coo, & in Siden, & in Aradon, & in Rhodum, & in Phaselidem, & in Gortynam, & Gnidum, & Cyprum, & Cyrenen. * Exemplum au- 24
tem eorum scripserunt Simoni principi sacerdotum, & populo Iudæorum. * Antiochus autem rex applicuit castra in Doram secundo, admouens ei semper manus, & machinas faciens: & conclusit Tryphonem, ne procederet, * Et misit 26
ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vasa copiosa: * Et noluit ea ac- 27
cipere: sed rupit omnia, quæ pactus est E cum eo antea, & alienauit se ab eo. * Et 28
misit ad eum Athenobium vnum de amicis suis, vt tractaret cum ipso, dicens: Vos tenetis Ioppen, & Gazaram, & arcem, quæ est in Ierusalem, ciuitates regni mei: * Fines earum desolastis, & fe- 29
cistis plagam magnam in terra, & dominati estis per loca multa in regno meo. * Nunc ergo tradite ciuitates, quas occu- 30
pastis; & tributa locorum, in quibus dominati estis extra fines Iudææ. * Sin 31
autem, date pro illis quingenta talenta argenti, & exterminij, quod exterminastis, & tributorum ciuitatum alia talenta quingenta: sin autem, veniemus, & expugnabimus vos. * Et venit Atheno- 32
bius amicus regis in Ierusalem, & vidit gloriam Simonis, & claritatem in auro, F
& argento, & apparatum copiosum: & 33
obstupuit: & retulit ei verba Regis. * Et respondit ei Simon, & dixit ei: Neque alienam terram sumpsimus, neque aliena detinemus: sed hæreditatem patrum nostrorum, quæ iniustè ab inimicis no- 34
stris aliquo tempore possessa est. * Nos verò tempus habentes, vindicamus hæ- 35
reditatem patrum nostrorum. * Nam de Ioppe, & Gazara, quæ expostulas, ipsi faciebant in populo plagam magnam, & in regione nostra: horum damus talenta centum. Et non respondit ei Athe- 36
nobius verbum. * Reuersus autem cum G ira ad regem, renuntiauit ei verba ista, & gloriam Simonis, & vniuersa, quæ vidit: & iratus est rex ira magna. * Tryphon 37 38
autem fugit naui in Orthosiada. * Et constituit rex Cendebæum ducem maritimum, & exercitum peditum, & equi- 39
tum dedit illi. * Et mandauit illi mouere castra contra faciem Iudææ: & mandauit ei ædificare Gedorem, & obstruere portas ciuitatis, & debellare populum. Rex autem persequebatur Tryphonem. 40
* Et peruenit Cendebæus Iamniam, & cœpit irritare plebem, & conculcare Iudæam, et captiuare populum, et interficere, et ædificare Gedorem. * Et col- 41
locauit illic equites, et exercitum, vt egressi perambularent viam Iudææ, sicut constituit ei rex.

CAP. XVI.

Simon senex mittit exercitum suum cum filijs suis Iuda, & Ioanne aduersus Cendebæum: quo deuicto, Ptolemæus gener Simonis dominandi ambitione inflammatus, acceptos comminio socerum eiusque filios Mathathiam, & Iudam dolo interfecit, vt ita Iudææ prouincias obtineret: porrò nuntijs, quos ad Ioannem dolo interimendum miserat; sunt ab illo interfecti, & Ioannes patri in summo sacerdotio successit.

1 ET ascendit Ioannes de Gazaris, et A nuntiauit Simoni patri suo, quæ fe- 2
cit Cendebæus in populo ipsorum. * Et vocauit Simon duos filios seniores, Iudam, et Ioannem, et ait illis: Ego, et fratres mei, et domus patris mei, expugnauimus hostes Israel ab adolescentia, vsque in hunc diem: et prosperatum est in manibus nostris liberare Israel aliquoties. * Nunc autem senui, sed estote 3
loco meo, et fratres mei, et egressi pugnate pro gente nostra: auxilium verò de 4
cœlo vobiscum sit. * Et elegit de regio-

ne viginti millia virorum belligeratorum, et equites; et profecti sunt ad Cendebæum: et dormierunt in Modin. * Et surrexerunt mane, et abierunt in campum: et ecce exercitus copiosus in obuiam illis peditum, & equitum, et fluuius torrens erat inter medium ipsorum. * Et admouit castra contra faciem eorum ipse, et populus eius, et vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, et transfretauit primus: et viderunt eum viri, et transierunt post eum. * Et diuisit populum, et equites in medio peditum: erat autem equitatus aduersariorum copiosus nimis. * Et exclamauerunt sacris tubis, et in fugam conuersus est Cendebæus, et castra eius: et ceciderunt ex eis multi vulnerati: residui autem in munitionem fugerunt. * Tunc vulneratus est Iudas frater Ioannis: Ioannes autem insecutus est eos: donec venit Cedronem, quam ædificauit: * Et fugerunt vsque ad turres, quæ erant in agris Azoti, & succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum, & reuersus est in Iudæam in pace. * Et Ptolemæus filius Abobi constitutus erat dux in campo Iericho, & habebat argentum, & aurum multum. * Erat enim gener summi sacerdotis. * Et exaltatum est cor eius, & volebat obtinere regionem, & cogitabat dolum aduersus Simonem, & filios eius, vt tolleret eos. * Simon autem perambulans ciuitates, quæ erant in regione Iudææ, & solicitudinem gerens earum, descendit in Iericho ipse, & Mathathias filius eius, & Iudas, anno centesimo septuagesimo septimo, mense vndecimo: hic est mensis Sabath. * Et suscepit eos filius Abobi in munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quam ædificauit: & fecit eis conuiuium magnum, & abscondit illic viros. * Et cum inebriatus esset Simon, & filij eius, surrexit Ptolemæus cum suis, & sumpserunt arma sua, & intrauerunt in conuiuium, & occiderunt eum, & duos fratres eius, et quosdam pueros eius. * Et fecit deceptionem magnam in Israel, et reddidit mala pro bonis. * Et scripsit hæc Ptolemæus, et misit regi, vt mitteret ei exercitum in auxilium, et traderet ei regionem, et ciuitates eorum, et tributa. * Et misit alios in Gazaram tollere Ioannem: et tribunis misit epistolas, vt venirent ad se, et daret eis argentum, et aurum, et dona. * Et alios misit occupare Ierusalem, et montem templi. * Et præcurrens quidam, nuntiauit Ioanni in Gazara, quia perijt pater eius, et fratres eius, et quia misit te quoque interfici. * Vt audiuit autem, vehementer expauit, et comprehendit viros, qui venerant perdere eum, et occidit eos: cognouit enim, quia quærebant eum perdere. * Et cætera sermonum Ioannis, et bellorum eius, et bonarum virtutum, quibus fortiter gessit, et ædificij murorum, quos extruxit, et rerum gestarum eius: * Ecce hæc scripta sunt in libro dierum sacerdoti eius, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

Digitized by Google

LIBER SECVNDVS MACHABÆORVM.

CAPVT PRIMVM.

Iudæi habitantes Ieroſolymis ſcribunt Iudæis in Ægypto commorantibus mortem Antiochi, ac ſuorum, quæ in Perſide contigerat, gratias Deo agentes, & hortantes, vt celebrent diem ſcenopegiæ, & diem dati ignis poſt reductionem captiuitatis: cuius rei narratur hic hiſtoria, & oratio Nehemiæ:

FRATRIBVS, qui ſunt per 1
Ægyptum, Iudæis, ſalutem A
dicunt fratres, qui ſunt in
Ieroſolymis, Iudæi, et qui
in regione Iudææ, et pacem
bonam. * Beneſaciat vo- 2
bis Deus, et memineritteſtamenti ſui, quod
locutus eſt ad Abraham, et Iſaac, et Iacob,
ſeruorum ſuorum fidelium: * Et det vobis 3
cor omnibus, vt colatis eum, et faciatis
eius voluntatem, corde magno, et animo
volenti. * Adaperiat cor veſtrum in lege 4
ſua, et in præceptis ſuis, et faciat pacem. *
Exaudiat orationes veſtras, et reconcilie- 5
tur vobis, nec vos deſerat in tempore ma-
lo. * Et nunc hic ſumus orantes pro vo- 6
bis. * Regnante Demetrio, anno centeſi- 7
mo ſexageſimo nono, nos Iudæi ſcripſi-
mus vobis in tribulatione, et impetu, qui
ſuperuenit nobis in iſtis annis, ex quo re- 8
ceſſit Iaſon à ſancta terra, et à regno. * Por-
tam ſuccenderunt, et effuderũt ſanguinem
innocentem: et orauimus ad Dñm, et exau-
diti ſumus, et obtulimus ſacrificium, et ſi-
milaginem, et accendimus lucernas, et pro-
poſuimus panes. * Et nunc frequentate dies 9
ſcenopegiæ menſis Caſleu. * Anno centeſi- 10
mo octogeſimo octauo, populus, qui eſt Ie- C
roſolymis, et in Iudæa, Senatuſque, et Iu-
das, Ariſtobolo magiſtro Ptolemæi regis,
qui eſt de genere chriſtorum ſacerdotum,
et his, qui in Ægypto ſunt, Iudæis, ſalutem
et ſanitatem. * De magnis periculis à Deo 11
liberati, magnificè gratias agimus ipſi, vt-
potè qui aduerſus talem regem dimicauimus. * Ipſe enim ebullire fecit de Perſide 12
eos, qui pugnauerunt contra nos, et ſanctã
ciuitatem. * Nam cum in Perſide eſſet dux 13
ipſe, et cum ipſo immenſus exercitus, cecidit in templo Naneæ, conſilio deceptus ſacerdotum Naneæ, * Etenim cum ea habita- 14
turus venit ad locum Antiochus, et amici
eius, et vt acciperet pecunias multas dotis
nomine. * Cumque propoſuiſſent eas ſacer- 15
D dotes Naneæ, et ipſe cum paucis ingreſſus
eſſet intra ambitum fani, clauſerunt tem-
16 plum, Cum intraſſet Antiochus: apertoque
occulto aditu templi, mittẽtes lapides per-
cuſſerunt ducem, et eos, qui cum eo erant,
et diuiſerunt membratim, et captibus am-
17 putatis foras proiecerunt. * Per omnia be-
18 nedictus Deus, qui tradidit impios. Factu-
ri igitur quinta, et vigeſima die menſis Caſ.
leu purificationem templi, neceſſarium du-
ximus ſignificare vobis, vt et vos quoque
agatis diem ſcenopegiæ, et diem ignis, qui
datus eſt, quando Nehemias ædificato tem-
19 plo, et altari obtulit ſacrificia. * Nam cum
in Perſidem ducerentur patres noſtri; ſa-
E cerdotes, qui tunc cultores Dei erant, acce-
ptum ignem de altari occultè abſconderũt
in valle, vbi erat puteus altus, et ſiccus, et
in eo contu:ati ſunt eum, ita vt omnibus
20 ignotus eſſet locus. * Cum autem præteriſ-
ſent anni multi, et placuit Deo, vt mitteretur Nehemias à rege Perſidis: nepotes ſacerdotum illorum, qui abſconderant, miſit
ad requirendum ignem: et ſicut narrauerunt nobis, non inuenerunt ignem, ſed
21 aquam craſſam. * Et iuſſit eos haurire, et
afferre ſibi: et ſacrificia, quæ impoſita erant,
iuſſit ſacerdos Nehemias aſpergi ipſa aqua,
22 et ligna, et quæ erant ſuperpoſita. * Vtque
hoc factum eſt, et tempus affuit, quo ſol re-
fulſit, qui prius erat in nubilo, accenſus eſt
ignis magnus, ita vt omnes mirarentur. *
23 Orationem autem faciebant omnes ſacer-
F dotes, dum conſummaretur ſacrificium,
Ionatha inchoante, cæteris autem reſpon-
24 dentibus. * Et Nehemiæ erat Oratio hunc
habens modum: DOMINE Deus omnium
creator, terribilis, et fortis, iuſtus et miſeri-
25 cors, qui ſolus es bonus rex. * Solus præſtãs,
ſolus iuſtus, et omnipotens, et æternus, qui
liberas Iſrael de omni malo, qui feciſti pa-
26 tres electos, et ſanctificaſti eos: * Accipe ſa-
crificium pro vniuerſo populo tuo Iſrael, et
27 cuſtodi partem tuam, et ſanctifica. * Con-
grega diſperſionem noſtram, libera eos, qui
ſeruiunt Gentibus, et contemptos, et abo-
minatos reſpice: vt ſciant Gentes, quia tu es
28 Deus noſter. * Affli ge opprimentes nos, et
29 contumeliam facientes in ſuperbia. * Con-
ſtitue populum tuum in loco ſancto tuo, ſi- Deut. 12.
30 cut dixit Moyſes. * Sacerdotes autem pſal- Infra 2. 6. 18.
lebant hymnos, vſquequò conſumptum
31 eſſet ſacrificium. * Cum autem conſumptũ

esset sacrificium, ex residua aqua Nehemias G
jussit lapides maiores perfundi. * Quod vt 32
factum est, ex eis flamma accensa est: sed ex
lumine, quod refulsit ab altari, consumpta
est. *Vt verò manifestata est rex, renuntia- 33
tum est regi Persarum, quod in loco, in quo
ignem abscõderant hi, qui translati fuerant
sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehe-
mias, & qui cum eo erant, purificauerunt
sacrificia. *Considerans autem rex, & rem 34
diligenter examinans, fecit ei templum, vt
probaret, quod factum erat. * Et cum pro- 35
basset, sacerdotibus donauit multa bona, &
alia atque alia munera, & accipiens manu
sua, tribuebat eis. * Appellauit autem Ne- 36
hemias hunc locum Nephthar, quod inter-
pretatur purificatio. Vocatur autem apud
plures Nephi.

CAP. II.

*Ieremias sub Babylonicam captiuitatem tra-
dito transmigrantibus igne, & lege Dei, in
eo monte ad quem ascendens Moyses vidit
terram promissionis, abscondit tabernacu-
lum, arcam, & altare incensi, vt ibi essent,
vsque ad populi reditum ex captiuitate Ba-
bylonica: quædam Moysi, & Salomonis
facta hic attinguntur: de factis Iudæ Ma-
chabæi, & fratrum eius, de quo quinque Ia-
sonis volumina in vnum hunc librum con-
trahuntur.*

INuenitur autem in descriptionibus Iere- 1
miæ prophetæ, quod iussit eos ignem A
accipere, qui transmigrabant: vt significatũ
est, & vt mandauit transmigratis. * Et dedit 2
illis legem ne obliuiscerentur præcepta
Dñi, & vt non exerrarent mentibus viden-
tes simulachra aurea, & argentea, & orna-
menta eorum. * Et alia huiusmodi dicens, 3
hortabatur ne legem amorent à corde suo.
Erat autem in ipsa scriptura, quomodo ta- 4
bernaculum, & arcam iussit propheta diui-
no responso ad se facto comitari secum, vs-
Deut.34.a. quequò exijt in montem: in quo Moyses
1. ascendit, & vidit Dei hæreditatem. *Et ve- 5
niens ibi Ieremias inuenit locum speluncæ: B
& tabernaculum, & arcam, & altare incen-
si intulit illuc, & ostium obstruxit. * Et ac- 6
cesserunt quidam simul: qui sequebantur,
vt notarent sibi locum: & non potuerunt
inuenire. Vt autem cognouit Ieremias, cul- 7
pans illos, dixit: Quod ignotus erit locus,
donec congreget Deus congregationem
populi, & propitius fiat: *Et tunc Dñs ostẽ- 8
det hæc, & apparebit maiestas Dñi, & nu-
bes erit, sicut & Moysi manifestabatur, &
3. Reg. 8. b. 14. sicut cum Salomon petijt, vt locus sanctifi-
2. Par. 6. c. 14. caretur magno Deo, manifestabat hæc. *
Magnificè etenim sapientiam tractabat: & 9

vt sapientiam habens, obtulit sacrificium
10 dedicationis, & consummationis templi. * Leuit. 9. d. 24.
Sicut & Moyses orabat ad Dñm, & descen- 2. Par. 7. a. 1.
dit ignis de cœlo, & consumpsit holocau- Leu. 10. d. ab. 17.
stum, sic & Salomon orauit, & descendit
ignis de cœlo, & consumpsit holocaustum.
11 * Et dixit Moyses, eo quod non sit comes-
tum, quod erat pro peccato, consumptum
12 est. * Similiter & Salomon octo diebus ce-
C lebrauit dedicationem. * Inferebantur au-
13 tem in descriptionibus, & commentarijs
Nehemiæ hæc eadem: & vt constituens Bi-
bliothecam congregauit de regionibus li-
bros, & Prophetarum, & Dauid, & epistо-
14 las Regum, & de donarijs. *Similiter au-
tem, & Iudas ea, quæ deciderant per bel-
lum, quod nobis acciderat, cõgregauit om-
15 nia, & sunt apud nos. * Si ergo desideratis
16 hæc: mittite qui perferant vobis. * Acturi
itaque purificationem scripsimus vobis:
benè ergo facietis, si egeritis hos dies. *
17 Deus autem, qui liberauit populum suũ,
D & reddidit hæreditatem omnibus, & re-
gnum, & sacerdotium, & sanctificationem,
18 * Sicut promisit in lege, speramus quod ci- Deut. 30. a.
tò nostri miserebitur, & congregabit de sub 1. 2.
19 cœlo in locum sanctum. *Eripuit enim nos
de magnis periculis, & locum pugnauit. *
20 De Iuda verò Machabæo, & fratribus eius,
& de templi magni purificatione, & de aræ
21 dedicatione; *Sed & de prælijs, quæ perti-
nent ad Antiochum Nobilem, & filiũ eius
22 Eupatorem; *Et de illuminationibus, quæ
E de cœlo factæ sunt ad eos, qui pro Iudæis
fortiter fecerunt; ita vt vniuersam regionẽ,
cum pauci essent, vindicarent, & barbaram
23 multitudinem fugarent, *Et famosissimum
in toto orbe templum recuperarent, & ci-
uitatem liberarent, & leges, quæ abolitæ
erant, restituerentur, Dño cum omni tran-
24 quilitate propitio facto illis; *Itemque ab
Iasone Cyrenæo quinque libris comprehẽ-
sa, tentauimus nos vno volumine breuia-
25 re. *Considerantes enim multitudinem li-
brorum, & difficultatem volentibus aggre-
F di narrationes historiarum propter multi-
26 tudinem rerum, * Curauimus volentibus
quidem legere, vt esset animi oblectatio:
studiosis verò, vt facilius possint memoriæ
commendare: omnibus autem legentibus
27 vtilitas conferatur. *Et nobis quidem ipsis,
qui hoc opus breuiandi causa suscepimus,
non facilem laborem, immò verò negotiũ
plenum vigiliarum, & sudoris assumpsi-
28 mus. *Sicut hi, qui præparant conuiuium,
& quærunt aliorum voluntati parere pro-
pter multorum gratiam, libenter laborem
29 sustinemus. * Veritatem quidem de singu-
lis, auctoribus concedentes, ipsi autem se-
cundùm datam formam breuitati studẽtes.

Sicut

Sicut enim nouæ domus architecto de vni- 30
uersa structura curandum est: ei verè, qui
pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum
exquirenda sunt: ita æstimandum est, et in
nobis. *Etenim intellectum colligere, et or- 31
dinare sermonem, et curiosius partes singu-
las quasque disquirere, historiæ congruit
auctori: *Breuitatem verò dictionis sectari, 32
et executiones rerum vitare, breuianti con-
cedendum est. *Hinc ergo narrationem in- 33
cipiemus: de præfatione tantùm dixis-
se sufficiat: stultum etenim est ante histo-
riam effluere, in ipsa autem historia suc-
cingi.

CAP. III.

*Simon templi præpositus thesauros eius Apollo-
nio duci prodit: ad quos rapiendos missus à
rege Heliodorus, postquàm fusas Iudæorum ora-
tiones, à Deo percutitur, sed Onia pontificis sa-
crificio, ac precibus liberatur, actisque Deo, &
Onia gratijs, narrat regi, ac cæteris omnibus
Dei magnalia.*

IGitur cum sancta ciuitas habitaretur in 1
omni pace, leges etiam adhuc optimè A
custodirentur, propter Oniæ pontificis pie-
tatem, et animos odio habentes mala, *Fie- 2
bat, vt et ipsi reges, et principes locum sum-
mo honore dignum ducerent, et templum
maximis muneribus illustrarent. *Ita vt Se- 3
leucus Asiæ rex de redditibus suis præstaret
omnes sumptus ad ministerium sacrificio-
rum pertinentes. *Simon autem de tribu 4
Beniamin præpositus templi constitutus,
contendebat, obsistente sibi principe sacer-
dotum, iniquum aliquid in ciuitate moliri.
Sed cum vincere Oniam non posset, venit 5
ad Apollonium Tharsæ filium, qui eo tem-
pore erat dux Cœlesyriæ, et Phœnicis: *Et 6
nuntiauit ei, pecunijs innumerabilibus ple-
num esse ærarium Ierosolymis, et commu-
nes copias immensas esse, quæ non perti-
nent ad rationem sacrificiorum: esse autem
possibile sub potestate regis cadere vniuer-
sa. *Cumque retulisset ad regem Apollo- 7
nius de pecunijs, quæ delatæ erant, ille acci- 8
tum Heliodorum, qui erat super negocia
eius, misit cum mandatis, vt prædictam pe-
cuniam transportaret. Statimque Heliodo-
rus iter est aggressus, specie quidem quasi
per Cœlesyriam, et Phœnicen ciuitates es-
set peragraturus, re vera autem regis pro-
positum perfecturus. *Sed, cum venisset Ie- 9
rosolymam, et benignè à summo sacerdote
in ciuitate esset exceptus, narrauit de dato
indicio pecuniarum: et cuius rei gratia ad-
esset, aperuit: interrogabat autem, si verè
10 hæc ita essent. * Tunc summus sacerdos
ostendit depositæ esse hæc, et victualia vi-
11 duarum, et pupillorum: *Quædam verò es-
se Hircani Tobiæ viri valdè eminentis, in
his, quæ detulerat impius Simon: vniuersa
autem argenti talenta esse quadringenta, et
12 auri ducenta. *Decipi verò eos, qui credi-
dissent loco, et templo, quod per vniuersum
mundum honoratur, pro sui veneratione,
13 et sanctitate omninò impossibile esse. * At
Ille pro his, quæ habebat in mandatis à re-
ge, dicebat omni genere regi ea esse deferē-
14 da. * Constituta autem die intrabat do his
Heliodorus ordinaturus. Non modica verò
per vniuersam ciuitatem erat trepidatio. *
15 Sacerdotes autem ante altare cum stolis
sacerdotalibus iactauerunt se, et inuocabāt
de cœlo eum, qui de depositis legem po-
suit, vt his, qui deposuerant ea, salua custo-
16 diret. *Iam verò, qui videbat summi sacer-
dotis vultum, mente vulnerabatur: facies
enim, et color immutatus, declarabat inter-
17 num animi dolorem. * Circumfusa enim

erat mœſtitia quædam viro, et horror corporis, per quem manifeſtus aſpicientibus dolor cordis eius efficiebatur. * Alij etiam 18
gregatim de domibus confluebant, publica ſupplicatione obſecrantes, pro eo, quod in contemptum locus eſſet venturus. * Accin- 19
ctæque mulieres cilicijs pectus, per plateas D confluebant: ſed & virgines, quæ concluſæ erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam verò per feneſtras aſpiciebant. * Vniuerſæ autem protendentes 20
manus in cœlum deprecabantur. Erat enim 21
miſera commiſſæ multitudinis, & magni ſacerdotis in agone conſtituti expectatio. *
Et hi quidem inuocabant omnipotentem 22
Deum, vt credita ſibi, his qui crediderant, cum omni integritate conſeruarentur. He- 23
liodorus autem, quod decreuerat, perficiebat eodem loco ipſe cum ſatellitibus circa ærarium præſens. * Sed ſpiritus omnipoten- 24
tis Dei magnam fecit ſuæ oſtenſionis euiE dentiam, ita vt omnes, qui auſi fuerant parere ei, ruentes Dei virtute, in diſſolutionem, & formidinem conuerterentur. * Ap- 25
paruit enim illis quidam equus terribilem habens ſeſſorem, optimis operimentis adornatus: iſque cum impetu Heliodoro priores calcès elisit, qui autem ei ſedebat, videbatur arma habere aurea. Alij etiam appa- 26
ruerunt duo iuuenes virtute decori, optimi gloria, ſpecioſique amictu: qui circumſteterunt eum, & ex vtraque parte flagellabant, ſine intermiſſione multis plagis verberantes. * Subitò autem Heliodorus concidit in 27
terram, eumque multa caligine circumfuſum rapuerunt, atque in ſella geſtatoria poſitum eiecerunt. Et is, qui cum multis cur- 28
ſoribus, & ſatellitibus prædictum ingreſſus eſt ærarium, portabatur nullo ſibi auxilium ferente, manifeſta Dei cognita virtute: * Et 29
ille quidem per diuinam virtutem iacebat mutus, atque omni ſpe, & ſalute priuatus. *
Hi autem Dñm benedicebant, quia magni- 30
ficabat locum ſuum: & templum, quod pauF lo ante timore, ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Dño, gaudio & lætitia impletum eſt. * Tunc verò ex Amicis 31
Heliodori quidam rogabant confeſtim Oniam, vt inuocaret Altiſſimum, vt vitam donaret ei, qui in ſupremo ſpiritu erat conſtitutus. * Conſiderans autem ſummus ſa- 32
cerdos, ne forte rex ſuſpicaretur malitiam aliquam ex Iudæis circa Heliodorum conſummatam, obtulit pro ſalute viri hoſtiam ſalutarem. * Cumque ſummus ſacerdos ex- 33
oraret, ijdem iuuenes eiſdem veſtibus amicti, aſtantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ ſacerdoti gratias age: nam propter eum Dñs tibi vitam donauit. Tu autem à Deo flagel- 34
latus, nuntia omnibus magnalia Dei, & poteſtatem. Et his dictis, non comparuerunt.
Heliodorus autem, hoſtia Deo oblata, & 35
G votis magnis promiſſis ei, qui viuere illi conceſſit, & Oniæ gratias agens, recepto
exercitu, repedabat ad regem. * Teſtabatur 36
autem omnibus ea, quæ ſub oculis ſuis viderat opera magni Dei. * Cum autem rex 37
interrogaſſet Heliodorum, quis eſſet aptus
adhuc ſemel Ieroſolymam mitti, ait: * Si 38
quem habes hoſtem, aut regni tui inſidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies; ſi tamen euaſerit: eo quod in loco ſit
verè Dei quædam virtus. * Nam ipſe, qui 39
habet in cœlis habitationem, viſitator & adiutor eſt loci illius, & venientes ad ma-
leſaciendum percutit, ac perdit. * Igitur 40
de Heliodoro, & ærarij cuſtodia, ita res ſe habet.

CAP. IV.

Onias ob Simonis detractiones ad Seleucum conceſſit: cuius pontificatum ambiens frater eius Iaſon, promiſit regi plurima talenta, acceptoque pontificatu omnem Dei cultum pernertit; quem pontificatu priuari curat Menelaus, plura regi talenta pollicitus; cui promiſſa non præſtanti ſuccedit frater ipſius Lyſimachus: Onias cum Menelaum de ſacrilegio argueret illius ſuaſu ab Andronico perimitur; propter quod iuſſu Antiochi in eodem loco Andronicus interimitur: Lyſimacho à populo oppreſſo, Menelaus apud regem accuſatus, intercedentibus donis abſolnitur, occiſis innocentibus eius accuſatoribus.

1 SImon autem prædictus pecuniarum, &
A patriæ delator, malè loquebatur de Onia, tanquàm ipſe Heliodorum inſtigaſſet ad hæc, & ipſe fuiſſet incentor malorũ: *
2 Prouiſoremque ciuitatis, ac defenſorem gentis ſuæ, & æmulatorem legis Dei, audebat inſidiatorem regni dicere. * Sed, cum
3 inimicitiæ in tantum procederent, vt etiam per quoſdam Simonis neceſſarios homicidia fierent: * Conſiderans Onias periculum
4 contentionis, & Apollonium inſanire, vtpotè ducem Cœleſyriæ, & Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem ſe
5 contulit, * Non vt ciuium accuſator, ſed communem vtilitatem apud ſemetipſum
6 vniuerſæ multitudinis conſiderans. * Videbat enim ſine regali prouidentia impoſſibile eſſe pacem rebus dari, nec Simonem poſſe ceſſare à ſtultitia ſua. * Sed poſt Seleuci
7 vitæ exceſſum, cum ſuſcepiſſet regnũ Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Iaſon frater Oniæ ſummum ſacerdotium * Adito rege, promittens ei argenti ta-
8 lenta trecenta ſexaginta, & ex redditibus

alijs

alijs talenta octoginta, *Super hæc promit- 9
tebat,& alia centum quinquaginta,ſi poteſtati eius concederetur gymnaſiũ, & ephe- B
biam ſibi conſtituere,& eos, qui in Ieroſolymis erant,Antiochenos ſcribere.* Quod 10
cum rex annuiſſet, & obtinuiſſet principatum,ſtatim ad gentilem ritum contribules ſuos transferre cœpit. *Et amotis his,quæ 11
humanitatis cauſa Iudæis à regibus fuerant conſtituta,per Ioannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia,& ſocietate functus eſt legatione legitima, ciuium iura deſtituens, praua inſtituta ſanciebat. *Etenim auſus eſt ſub ipſa arce gymnaſium cõſtituere, & optimos quoſque epheborum in lupanaribus ponere. Erat autem hoc nõ 13
initium, ſed incrementum quoddam & profectus gentilis, & alienigenæ conuerſationis, propter impij, & non ſacerdotis Iaſonis nefarium,& inauditum ſcelus: *Ita 14
vt ſacerdotes iam non circa altaris officia dediti eſſent, ſed contempto templo, & ſacrificijs neglectis,feſtinarent participes fieri palæſtræ, & præbitionis eius iniuſtæ, & in exercitijs diſci. * Et patrios quidem ho- 15
nores nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur: * Quarum gratia peri- 16
culoſa eos contentio habebat.& eorum inC ſtituta emulabantur,ac per omnia his confimiles eſſe cupiebant, quos hoſtes, & peremptores habuerant. *In leges enim diui- 17
nas impiè agere impunè non cedit: ſed hoc tempus ſequens declarabit. * Cum autem 18
quinquennalis agon Tyri celebraretur, & rex præſens eſſet,*Miſit Iaſon facinoroſus, 19
ab Ieroſolymis viros peccatores, portantes argenti didrachmas trecentas in ſacrificiũ Herculis: quas poſtulauerunt hi,qui aſportauerant ne in ſacrificijs erogarentur, quia non oporteret,ſed in alios ſumptus eas deputari. *Sed hæ oblatæ ſunt quidem ab eo, 20
qui miſerat, in ſacrificium Herculis: propter præſentes autem datæ ſunt in fabricã nauium triremium. Miſſo autem in Ægyp- 21
tum Apollonio Mneſthei filio, propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cum cognouiſſet Antiochus alienum ſe à negotijs regni effectum,proprijs vtilitatibus cõſulens,profectus inde venit Ioppen, & inde Ieroſolymam. * Et magnificè ab Iaſone,& 22
ciuitate ſuſceptus,cum facularum luminiD bus, & laudibus ingreſſus eſt: & inde in Phœnicen exercitum conuertit. * Et poſt 23
triennij tempus miſit Iaſon Menelaum ſupradicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de negotijs neceſſarijs reſponſa perlaturum.*At ille commendatus regi, 24
cum magnificaſſet faciem poteſtatis eius, in ſemetipſum retorſit ſummum ſacerdotium, ſuperponens Iaſoni talenta argenti
25 trecenta. Acceptiſque à rege mandatis, venit, nihil quidem habens dignum ſacerdotio; animos verò crudelis tyranni, & feræ
26 belluæ iram gerens. *Et Iaſon quidem,qui proprium fratrem captiuauerat, ipſe deceptus profugus in Ammanitem expulſus eſt
27 regionem.* Menelaus autem principatum quidem obtinuit:de pecunijs verò regi promiſis, nihil agebat, cum exactionem face-
28 ret Soſtratus, qui arci erat præpoſitus: * (Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat) quam ob cauſam vtrique ad regem
29 ſunt euocati. * Et Menelaus amotus eſt à ſacerdotio, ſuccedente Lyſimacho fratre ſuo: Soſtratus autem prælatus eſt Cyprijs.
30 Et cum hæc agerentur, contigit, TharſenE ſes, & Malloras ſeditioné mouere, eo quod Antiochidi regis concubinæ dono eſſent
31 dati. * Feſtinanter itaque rex venit ſedare illos, relicto ſuffecto vno ex comitibus ſuis
32 Andronico. *Ratus autem Menelaus acceptiſſe ſe tempus opportunum, aurea quædã vaſa è templo furatus donauit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas ciui-
33 tates. * Quod cum certiſſimè cognouiſſet Onias, arguebat eum, ipſe in loco tuto ſe
34 continens Antiochiæ ſecus Daphnem.Vnde Menelaus accedens ad Andronicum,rogabat, vt Oniam interficeret. Qui cum veniſſet ad Oniam, & datis dextris cum iureiurando (quamuis eſſet ei ſuſpectus) ſuaſiſſet de aſylo procedere,ſtatim eum peremit,
35 non veritus iuſtitiam.* Ob quam cauſam non ſolùm Iudæi, ſed aliæ quoque nationes indignabantur,& moleſtè ferebant de nece
36 tanti viri iniuſta. *Sed regreſſum regem de Ciliciæ locis, adierunt Iudæi apud Antiochiam, ſimul & Græci, conquerentes de
37 iniqua nece Oniæ. *Contriſtatus itaque animo Antiochus propter Oniam,et flexus ad miſericordiam,lacrymas fudit,recordatus defuncti ſobrietatem, & modeſtiam. *
38 Accenſiſque animis,Andronicum purpura F exutum, per totã ciuitatem iubet circumduci: & in eodem loco, in quo Oniam impietatem commiſerat, ſacrilegum vita priuari. Dño illi condignam retribuente poe-
39 nam. *Multis autem ſacrilegijs in templo à Lyſimacho commiſſis Menelai conſilio, & diuulgata fama, congregata eſt multitudo aduerſum Lyſimachum, multò iam auro
40 exportato.*Turbis autem inſurgentibus,& animis ira repletis, Lyſimachus armatis ferè tribus millibus iniquis manibus vti cœpit,duce quodam tyranno,ætate pariter, &
41 dementia prouecto. * Sed vt intellexerunt Lyſimachi, alij lapides, alij fuſtes validos arripuere: quidam verò cinerem in Lyſi-
44 machum iecere. * Et multi quidem vulneG rati, quidam autem & proſtrati, omnes verò in

ſò in fugam conuerſi ſunt: ipſum etiam ſacrilegum ſecus ærarium interfecerunt. *De 43
his ergo cœpit iudicium aduerſus Menelaum agitari, *Et cum veniſſet rex Tyrum, 44
ad ipſum negotium detulerunt miſſi tres viri à ſenioribus. *Et cum ſuperaretur Mene- 45
laus promiſit Ptolemæo multas pecunias dare ad ſuadendum regi. * Itaque Ptole- 46
mæus in quodam atrio poſitum, quaſi refrigerandi gratia regem adijt, & deduxit à ſententia: Et Menelaum quidem vniuerſę ma- 47
litię reum criminibus abſoluit: miſeros autem, qui, etiamſi apud Scythas cauſam dixiſſent, innocentes iudicarentur, hos morte damnauit: *Citò ergo iniuſtam pœnam de- 48
derunt, qui pro ciuitate, & populo, & ſacris vaſis, cauſam proſecuti ſunt. * Quam ob 49
rem Tyrij quoque indignati, erga ſepulturam eorum liberaliſſimi extiterunt. *Me- 50
nelaus autem, propter eorum, qui in potentia erant, auaritiam, permanebat in poteſtate, creſcens in malitia ad inſidias ciuium.

CAP. V.

Armati exercitus, ipſorumque congreſſiones Ieroſolymis in aere quadraginta diebus conſpiciuntur: Iaſon Ieruſalem inuadens, & ciues crudeliter trucidans, apud exteros miſerè moritur: Antiochus, innumeris in Ieruſalem trucidatis vinctis, ac venumdatis, templum ſpoliat: & diſcedens, reliquit crudeles præpoſitos, qui populum affligant: rurſumque miſſo duce Apollonio plurimos interficit. Iudas verò Machabæus cum ſuis in deſertum locum ſeceſſit.

EOdem tempore Antiochus ſecundam 1
profectionem parauit in Ægyptum.* A
Cõtigit autem per vniuerſam Ieroſolymo- 2
rum ciuitatem videri diebus quadraginta per aera equites diſcurrentes, auratas ſtolas habentes, & haſtis, quaſi cohortes, armatos, * Et curſus equorum per ordines digeſtos, & congreſſiones fieri cominus, & ſcutorum motus, & galeatorum multitudinẽ gladijs diſtrictis, & telorum iactus, & aureorum armorum ſplendorem, omniſque generis loricarum. Quapropter omnes ro- 4
gabant in bonum monſtra conuerti. * Sed 5
cum falſus rumor exiſſet, tanquam vita exceſſiſſet Antiochus, aſſumptis Iaſon non minus mille viris, repente aggreſſus eſt ciuitatem: & ciuibus ad murum conuolãtibus, ad vltimum apprehenſa ciuitate, Menelaus fugit in arcem: * Iaſon verò non parcebat 6
in cæde ciuibus ſuis, nec cogitabat proſperitatẽ aduerſum cognatos malum eſſe maximum, arbitrans hoſtium, & non ciuium ſe trophæa capturum. Et principatum qui- 7
B dem non obtinuit, finem verò inſidiarum ſuarum confuſionem accepit, & profugus 8
item abijt in Ammaniten. *Ad vltimum, in exitium ſui concluſus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de ciuitate in ciuitatem, omnibus odioſus, vt refuga legum, & execrabilis, vt patriæ, & ciuium hoſtis, in Æ- 9
gyptum extruſus eſt: * Et qui multos de patria ſua expulerat, peregrè perijt, Lacedæmonas profectus, quaſi pro cognatione ibi
60 refugium habiturus: Et qui inſepultos mul. tos abiecerat, ipſe & illamentatus, & inſepultus abijcitur, ſepultura neque peregrina vſus, neque patrio ſepulchro participãs.
11 *His itaque geſtis, ſuſpicatus eſt rex ſocietatem deſerturos Iudæos: & ob hoc profectus ex Ægypto efferatis animis, ciuitatem
12 quidem armis cœpit. * Iuſſit autem militibus interficere, nec parcere occurſantibus,
13 & per domos aſcendentes trucidare. *Fiebant ergo cædes iuuenum, ac ſeniorum, & mulierum, & natorum exterminia, virgi-
14 numque, & paruulorum neces. *Erant autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadraginta millia vincti, non minus au-
15 tem venumdati. *Sed nec iſta ſufficiunt: auC ſus eſt etiam intrare templum vniuerſa terra ſanctius Menelao ductore, qui legum, &
16 patriæ fuit proditor: *Et ſceleſtis manibus ſumens ſancta vaſa, quę ab alijs regibus, & ciuitatibus erant poſita ad ornatum loci, & gloriam, contrectabat indignè, & contami-
17 nabat. Ita alienatus mente Antiochus, non confiderabat, quod propter peccata habitantium ciuitatem, modicum Deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum
18 deſpectio: * Alioquin niſi contigiſſet eos multis peccatis eſſe inuolutos, ſicut Heliodorus, qui miſſus eſt à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam hic ſtatim adueniens flagellatus, & repulſus vtique fuiſ-
19 ſet ab audacia. Verum non propter locum, gentem; ſed propter gentem, locum Deus
20 elegit. *Ideòque & ipſe locus particeps factus eſt populi malorum: poſtea autem fiet ſocius bonorum: & qui derelictus in ira Dei omnipotentis eſt, iterum in magni Dñi reconciliatione cum ſumma gloria exalta-
21 bitur. *Igitur Antiochus mille, & octingẽtis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regreſſus eſt, exiſtimans ſe prę ſuperbia terram ad nauigandum, pelagus verò ad iter agendum deducturum propter
22 mentis elationem. *Reliquit autem & prępoſitos ad affligendam gentem: Ieroſolymis quidem Philippum genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipſo, à quo conſtitutus
23 eſt: * In Garizim autem Andronicum, & Menelaum, qui grauius, quàm cæteri immi-
24 nebant ciuibus. *Cumque appoſitus eſſet

Sup. 3. c. 25. 27.

contra

contra Iudæos, misit odiosum principem Apollonium cum exercitu viginti, & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres ac iuuenes vendere. *Qui cum veniſſet Ieroſolymam, pa- 25
cem ſimulans, quieuit vſque ad diem ſanctum ſabbati: & tunc feriatis Iudæis, arma capere ſuis præcepit. * Omneſque, qui ad 26
ſpectaculum proceſſerant, trucidauit: & ciuitatem cum armatis diſcurrens, ingentem multitudinem peremit. * Iudas autem Ma- 27
chabæus, qui decimus fuerat, receſſerat in deſertum locum, ibique inter feras vitam in montibus cum ſuis agebat: & fœni cibo veſcentes, demorabantur, ne participes eſſent coinquinationis.

CAP. VI.

Per ducem à rege miſſum Iudæi à lege Dei auertuntur, templumque ſædiſſimè profanatur, & Iudæi etiam per varias regiones diſperſi ad idolorum coguntur ſacrificia: deſcribitur duarum mulierum ſupplicium eo, quod filios ſuos circumcidiſſent; ſabbatumque celebrantes concremantur: oſtenditur tamen hæc afflictio non eſſe Dei deſerentis, ſed ſuos corripientis: egregium Eleazari ſenis martyrium nolentis porcinis veſci carnibus, nec id ſimulare.

SEd non poſt multum temporis, miſit rex 1
ſenem quemdam Antiochenum, qui A
compelleret Iudæos, vt ſe transferrent à patrijs, & Dei legibus: * Contaminare etiam, 2
quod in Ieroſolymis erat templum, & cognominare Iouis Olympij: & in Garizim, prout erant hi, qui locum inhabitabant, Iouis hoſpitalis. *Peſſima autem, & vniuerſis 3
grauis erat malorum incurſio: * Nam tem- 4
plum luxuria, & comeſſationibus Gentium erat plenum, & ſcortantium cum meretricibus, ſacratiſque ædibus mulieres ſe vltrò ingerebant, intrò ferentes ea, quæ non licebat. *Altare etiam plenum erat illicitis, quæ 5
legibus prohibebantur. Neque autem ſabbata cuſtodiebantur, neque dies ſolemnes 6
patrij ſeruabantur, nec ſimpliciter Iudæum
B
ſe eſſe quiſquam confitebatur. * Ducebantur autem cum amara neceſſitate in die na- 7
talis regis ad ſacrificia: & cum Liberi ſacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire. * Decretum autem exijt in 8
proximas Gentilium ciuitates, ſuggerentibus Ptolemæis, vt parimodo, & ipſi aduerſus Iudæos agerent, vt ſacrificarent: Eos au- 9
tem, qui nollent tranſire ad inſtituta Gentium, interficerent erat ergo videre miſeriã. Duæ enim mulieres delatæ ſunt natos ſuos 10
circumcidiſſe: quas infantibus ad vbera ſuſpenſis, cum publicè per ciuitatem circum-
duxiſſent, per muros præcipitauerunt. Alij 11
C
verò, ad proximas coeuntes ſpeluncas, & latenter ſabbati diem celebrantes, cum indicati eſſent Philippo flammis ſuccenſi ſunt, eo quod verebantur, propter religionem, & obſeruantiam, manu ſibimet auxi- 12
lium ferre. *Obſecro autem eos, qui hunc librum lecturi ſunt, ne abhorreſcant propter aduerſos caſus, ſed reputent ea, quæ acciderunt, non ad interitum, ſed ad correp- 13
tionem eſſe generis noſtri. *Etenim multo tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim vleiones adhibere, 14
magni beneficij eſt indicium. * Non enim, ſicut in alijs nationibus, Dñs patienter expectat, vt eas, cum iudicijs dies aduenerit, 15
in plenitudine peccatorum puniat: *Ita & D
in nobis ſtatuit, vt peccatis noſtris in finem deuolutis, ita demum in nos vindicet. * 16
Propter quod numquam quidem a nobis miſericordiam ſuam amouet: corripiens verò in aduerſis, populum ſuum non dere- 17
linquit. *Sed hæc nobis ad commonitionẽ legentium dicta ſint paucis. Iam autem ve- 18
niendum eſt ad narrationem. *Igitur Eleazarus vnus de primoribus ſcribarum, vir ætate prouectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam 19
manducare. *At ille glorioſiſſimam mortẽ magis, quàm odibilem vitam complectens, 20
voluntariè præibat ad ſupplicium. *Intuẽs autem, quemadmodũ oporteret accedere; patienter ſuſtinens, deſtinauit non admit- 21
tere illicita propter vitæ amorem. *Hi autẽ,
E
qui aſtabant, iniqua miſeratione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum ſecretò rogabant afferri carnes, quibus veſci ei licebat, vt ſimularetur manducaſſe, ſicut rex imperauerat, de ſacrificij carni- 22
bus: *Vt, hoc facto, à morte liberaretur: & propter veterem viri amicitiam, hanc in eo 23
faciebant humanitatem. *At ille cogitare cœpit ætatis, ac ſenectutis ſuæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ cõuerſationis actus: & ſecundùm ſanctæ, & à Deo conditæ legis conſtituta, reſpondit citò, dicens, præ- 24
mitti ſe velle in infernum. Non enim ætati noſtræ dignum eſt, inquit, fingere, vt multi adoleſcentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alieni- 25
genarum: * Et ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur; & per hoc maculam, atque execrationem meæ ſenectuti 26
conquiram. *Nam, etſi in præſenti tempore ſupplicijs hominum eripiar, ſed manum Omnipotentis nec viuus, nec defunctus ef- 27
fugiam. * Quamobrem fortiter vita excedendo, ſenectute quidem dignus apparebo:

Ado-

Adoleſcentibus autem exemplum fortè re- 28
linquam, ſi prompto animo, ac fortiter pro
grauiſſimis, ac ſanctiſſimis legibus honeſta
morte perfungar. His dictis confeſtim ad
ſuppiicium trahebatur. Hi autem, qui eum 29
ducebant, & paulò ante fuerant mitiores, in
iram conuerſi ſunt propter ſermones ab eo G
dictos, quos illi per arrogantiam prolatos
arbitrabantur. * Sed, cum plagis perimere- 30
tur, ingemuit, & dixit: Domine, qui habes
ſanctam ſcientiam, manifeſtè tu ſcis, quia,
cum à morte poſſem liberari, duros corpo-
ris ſuſtineo dolores: ſecundum animam
verò propter timorem tuum libenter hæc
patior. * Et iſte quidem hoc modo vita 31
deceſſit, non ſolùm iuuenibus, ſed & vni-
uerſæ genti memoriam mortis ſuæ ad
exemplum virtutis, & fortitudinis dere-
linquens.

CAP. VII.

*Septem fratrum matriſque eorum ingentia for-
tiſſimèque perlata ſupplicia, quod porcinis
nolleus veſci carnibus: & quam conſtanter
regi ob ſuam crudelitatem oſtenderint para-
tam eſſe damnationem, & mater ſuos filios
ſit exhortata.*

Contigit autem, & ſeptem fratres vna 1
cum matre ſua apprehenſos, compel A
li a rege edere contra fas carnes porcinas,
flagris, & taureis cruciatos. * Vnus autem 2
ex illis, qui erat primus, ſic ait: Quid quæ-
ris, & quid vis diſcere a nobis? parati ſu-
mus mori, magis quam patrias Dei leges
præuaricari. *Iratus itaque rex, iuſſit lartа- 3
gines, & ollas æneas ſuccendi: quibus ſta-
tim ſuccenſis, *Iuſſit, ei qui prior fuerat lo- 4
cutus, amputari linguam: & cute capitis
abſtracta, ſummas quoque manus, & pedes
ei præcidi, cæteris eius fratribus, & matre
inſpicientibus. Et cum iam per omnia inu- 5
tilis factus eſſet, iuſſit ignem admoueri, &
adhuc ſpirantem torreri in ſartagine: in qua B
cum diù cruciaretur, cæteri vna cum matre
Deut.32.c. 36. inuicem ſe hortabantur mori fortiter, * Di- 6
centes: Dñs Deus aſpiciet veritatem, & cõ-
ſolabitur in nobis, quemadmodum in pro-
teſtatione cantici declarauit Moyſes: Et in
ſeruis ſuis conſolabitur. * Mortuo itaque illo 7
primo, hoc modo, ſequentem deducebant
ad illudendum: & cute capitis eius cum ca-
pillis abſtracta, interrogabant, ſi manduca-
ret prius, quàm toto corpore per membra
ſingula puniretur. *At ille, reſpondens pa- 8
tria voce, dixit: Non faciam. Propter quod
& ille, ſequenti loco, primi tormenta ſuſce-
pit: *Et in vltimo ſpiritu conſtitutus, ſic ait: 9
Tu quidem ſceleſtiſſime in præſenti vita
nos perdis: ſed Rex mundi defunctos nos
pro ſuis legibus in æternæ vitæ reſurrectio-
10 ne ſuſcitabit. *Poſt hunc tertius illuditur,
& linguam poſtulatus citò protulit, & ma-
11 nus conſtanter extendit: * Et cum fiducia
C ait: *E cælo iſta poſſideo, ſed propter Dei le-
ges nunc hæc ipſa deſpicio, quoniam ab ip-
12 ſo me ea recepturum ſpero: Ita vt rex, &
qui cum ipſo erant, mirarentur adoleſcen-
tis animum, quod tanquam nihilum duce-
13 ret cruciatus. * Et hoc ita defuncto, quar-
14 tum vexabant ſimiliter torquentes. * Et
cum iam eſſet ad mortem, ſic ait: Potius eſt
ab hominibus morti datos ſpem expectare
à Deo, iterum ab ipſo reſuſcitandos: tibi
15 enim reſurrectio ad vitam non erit. * Et cũ
admouiſſent quintum, vexabant eum. At
16 ille reſpiciens in eum, dixit: * Poteſtatem
inter homines habens, cum ſis corruptibi-
lis, facis quod vis: noli autem putare genus
17 noſtrum à Deo eſſe derelictum. *Tu autem
D patienter ſuſtine, & videbis magnam pote-
ſtatem ipſius, qualiter te, & ſemen tuum
18 torquebit. *Poſt hunc ducebant ſextum, &
is mori incipiens, ſic ait: Noli fruſtra errare:
nos enim propter noſmetipſos hæc pati-
mur, peccantes in Deum noſtrum, & digna
19 admiratione facta ſunt in nobis. Tu autem
ne exiſtimes tibi impunè futurum, quod
20 contra Deum pugnare tentaueris. * Supra
modum autem mater mirabilis, & bono-
rum memoria digna, quę pereuntes ſeptem
filios ſub vnius diei tempore conſpiciens,
bono animo ferebat, propter ſpem quam in
21 Deum habebat: * Singulos illorum horta-
batur voce patria fortiter, repleta ſapiẽtiat
& fœmineæ cogitationi maſculinum ani-
22 mum inſerens, *Dixit ad eos: Neſcio qua-
liter in vtero meo apparuiſtis: neque enim
ego ſpiritum, & animam donaui vobis, &
vitam, & ſingulorum membra non ego ip-
23 ſa compegi: *Sed enim mundi Creator, qui
formauit hominis natiuitatem, quique om-
nium inuenit originem, & ſpiritum vobis
iterum cum miſericordia reddet, & vitam,
ſicut nunc voſmetipſos deſpicitis propter
24 leges eius. *Antiochus autem contemni ſe
E arbitratus, ſimul & exprobrantis voce de-
ſpecta, cum adhuc adoleſcentior ſupereſ-
ſet, non ſolùm verbis hortabatur, ſed & cũ
iuramento affirmabat, ſe diuitem, & beatũ
facturum, & translatum à patrijs legibus
amicum habiturum, & res neceſſarias ei
25 præbiturum. * Sed ad hæc cum adoleſcens
nequaquam inclinaretur, vocauit rex ma-
trem, & ſuadebat ei, vt adoleſcenti fieret in
26 ſalutem. * Cum autem multis eam verbis
eſſet hortatus, promiſit ſuaſuram ſe filio
27 ſuo. * Itaque inclinata ad illum, irridens
crudelem tyrannum, ait patria voce: Fili
mi, miſerere mei, quæ te in vtero nouem

menſi-

menſibus portaui, & lac triennio dedi, & alui, & in ætatem iſtam perduxi. *Peto, nate, vt aſpicias ad cœlum, & terram, & ad omnia, quæ in eis ſunt: & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus: Ita fiet, vt non timeas carnificem iſtum, ſed digno fratribus tuis effectus particeps, ſuſcipe mortem, vt in illa miſeratione cum fratribus tuis te recipiam. *Cum hæc illa adhuc diceret, ait adoleſcens: Quem ſuſtinetis? non obedio præcepto regis ſed præcepto legis, quæ data eſt nobis per Moyſen. Tu verò, qui inuentor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei. * Nos enim pro peccatis noſtris hæc patimur. *Et ſi nobis propter increpationem, & correptionem Dñs Deus noſter modicum iratus eſt: ſed iterum reconciliabitur ſeruis ſuis. * Tu autem, ò ſceleſte, & omnium hominum, flagitioſiſſimè, noli fruſtra extolli vanis ſpebus in ſeruos eius inflammatus. * Nondum enim omnipotentis Dei, & omnia inſpicientis, iudicium effugiſti. * Nam fratres mei, modico nunc dolore ſuſtentato ſub teſtamento æternæ vitæ effecti ſunt: tu verò iudicio Dei iuſtas ſuperbiæ tuæ pœnas exolues. *Ego autem, ſicut & fratres mei, animam, et corpus meum trado pro patrijs legibus; inuocans Deum maturius genti noſtræ propitium fieri, teque cum tormentis, & verberibus confiteri, quod ipſe eſt Deus ſolus. * In me verò, & in fratribus meis deſinet omnipotentis ira, quæ ſuper omne genus noſtrum iuſtè ſuperducta eſt. * Tunc rex accenſus ira, in hunc ſuper omnes crudelius deſeuit, indignè ferens ſe deriſum. * Et hic itaque mundus obijt, per omnia in Domino confidens. * Nouiſſimè autem poſt filios, & mater conſumpta eſt. * Igitur de ſacrificijs, & de nimis crudelitatibus ſatis dictum eſt.

CAP. VIII.

Iudas Machabæus, innocato Dei auxilio, poſt aliquot victorias, Nicanorem, qui certam ſibi de Iudæis pollicebatur victoriam, ſuos primum ad conſtantiam adhortatus, proſtigauit, interfectis de eius exercitu vna cum Timotheo, & Bacchide pluſquam 29000. ita vt Nicanor ſolus effugiens pradicaret Iudæos Deum habere protectorem.

IVdas verò Machabæus, & qui cum illo erant, introibant latenter in caſtella: & conuocantes cognatos, & amicos, & eos, qui permanſerunt in Iudaiſmo, aſſumentes, eduxerunt ad ſe ſex millia virorum. *Et inuocabant Dñm, vt reſpiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur: & miſereretur templo, quod contaminabatur ab impijs. * Miſereretur etiam exterminio ciuitatis, quę eſſet illicò complananda, & vocem ſanguinis ad ſe clamantis audiret: *Memoraretur quoque iniquiſſimas mortes paruulorũ innocentum, & blaſphemias nomini ſub illatas, & indignaretur ſuper his. * At Machabæus, congregata multitudine, intolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Dñi in miſericordiam conuerſa eſt. * Et ſuperueniens caſtellis, & ciuitatibus improuiſus, ſuccendebat eas: & opportuna loca occupans, non paucas hoſtium ſtrages dabat: Maximè autem noctibus ad huiuſcemodi excurſus ferebatur, & fama virtutis eius vbique diffundebatur. *Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire, ac frequentius res ei cedere proſperè, ad Ptolemæum ducem Cœleſyriæ, & Phœnices ſcripſit, vt auxilium ferret regis negotijs. * At ille velociter miſit Nicanorem Patrocli de primoribus amicum, datis ei de permiſtis gentibus, armatis non minus viginti millibus, vt vniuerſum Iudæorum genus deleret, adiuncto ei, & Gorgia verò militari, & in bellicis rebus experientiſſimo. * Conſtituit autem Nicanor, vt regi tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum, de captiuitate Iudæorum ſuppleret: * Statimque ad maritimas ciuitates miſit, cõuocans ad coemptionem Iudaicorum mancipiorum, promittens ſe nonaginta mancipia talento diſtracturum, nõ reſpiciens ad vindictam, quæ eum a b Omnipotente eſſet conſecutura. *Iudas autem vbi competit, indicauit his, qui ſecum erãt Iudæis, Nicanoris aduentum. * Ex quibus quidam formidantes, & non credentes Dei iuſtitiæ, in fugam vertebantur: * Alij verò ſi quid ei ſupererat, vendebant, ſimulque Dñm deprecabantur, vt eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos prius quam cominus veniret, vendiderat: *Et ſi non propter eos, propter teſtamentum tamen, quod erat ad patres eorum, & propter inuocationem ſancti, & magnifici nominis eius ſuper ipſos. * Conuocatis autem Machabęus ſeptẽ millibus, qui cum ipſo erant, rogabat ne hoſtibus reconciliarentur, neque metuerẽt iniquè venientium aduerſum ſe hoſtium multitudinem, ſed fortiter contenderent, * Ante oculos habentes contumeliam, quæ loco ſancto ab his iniuſtè eſſet illata, itemque, & ludibrio habitæ ciuitatis iniuriam, adhuc etiam veterum inſtituta conuulſa. * Nam illi quidem armis confidunt, ait, ſimul & audacia: nos autem in omnipotente Domino, qui poteſt, & venientes aduerſum nos, & vniuerſum mundum vno nutu delere, confidimus. *Admonuit autem eos, &

de au-

de auxilijs Dei, quæ facta sunt erga parentes: & quod sub Sennacherib centum octogintaquinque millia perierunt: *Et de præ- 20
14. Reg. 8. 17. Tob. 1. d. 21. Eccli. 48. d. 14. 1. Marc. 7. f. 41. a. 47. & 61.
lio, quod eis aduersus Galatas fuit in Babylonia, vt omnes, vbi ad rem ventum est, Macedonibus socijs hæsitantibus, ipsi sex millia soli peremerunt centum viginti millia, propter auxilium illis datum de cœlo, & beneficia pro his plurima consecuti sunt. * His verbis constantes effecti sunt, & pro le- 21
gibus, & patria mori parati. Constituit ita- 22
que fratres suos duces vtrique ordini, Simonem, & Iosephum, & Ionathan, subiectis vnicuique millenis, & quingentenis. * Ad 23
hoc etiam ab Esdra lecto illis sancto libro, & dato signo adiutorij Dei, in prima acie ipse dux commisit cum Nicanore. Et facto 24
sibi adiutore Omnipotente, interfecerunt super nouem millia hominum: maiorem autem partem exercitus Nicanoris vulneribus debilem factam fugere compulerunt. * Pecunijs verò eorum, qui ad emptionem 25
ipsorum venerant, sublatis, ipsos vsquequaque persecuti sunt, *Sed reuersi sunt hora 26
concluſi: nam erat ante sabbatum: quam ob F
causam non perseuerauerunt insequentes. * Arma autem ipsorum, & spolia congregan- 27
tes, sabbatum agebant: benedicentes Dominum, qui liberauit eos in isto die, misericor dię initium stillans in eos. *Post sabba- 28
tum verò, debilibus, & orphanis, & viduis diuiserunt spolia: & residua ipsi cum suis habuere. *His itaque gestis, & communiter 29
ab omnibus facta obsecratione, misericordem Dominum postulabant, vt in finem seruis suis reconciliaretur. * Et ex his, qui 30
cum Timotheo, & Bachide erant contra se contendentes, super viginti millia interfecerunt, & munitiones excelsas obtinuerunt: & plures prædas diuiserunt, æquam portionem debilibus, pupillis, & viduis, sed & senioribus facientes. * Et cum arma eo- 31
rum diligenter collegissent, omnia composuerunt in locis opportunis, residua verò spolia Ierosolymam detulerunt: * Et Phi- 32
larchen, qui cum Timotheo erat, interfecerunt, virum scelestum, qui in multis Iudęos afflixerat. * Et cum epicheia agerent Iero- 33
solymis, eum, qui sacras ianuas incenderat, id est, Callisthenem, cum in quoddam domicilium refugisset, incenderunt, digna ei mercede pro impietatibus suis reddita. Fa- 34
cinorosissimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Iudęorum venditionem adduxerat, *Humiliatus auxilio Domini, ab 35
his, quos nullos existimauerat, deposita veste gloriæ, per mediterranea fugiens, solus venit Antiochiam, summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus. *Et qui 36
promiserat Romanis se tributum restituere de captiuitate Ierosolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Iudæos, & ob ipsum inuulnerabiles esse, eo quod sequerentur leges abipso constitutas.

CAP. IX.

Antiochus à Persepoli fugatus, dum Iudæos ad internecionem perdere meditaretur, maximis viscerum doloribus à Deo percussus, cum fœtore intolerabili scaturientibus è corpore vermibus, post suorum criminum agnitionem, & sero promissam emendationem, meritam morte occubuit, scriptis ad Iudæos litteris, vt filio suo subditi persisterent.

1 A EOdem tempore Antiochus inhonestè reuertebatur de Perside. * Intrauerat enim in eam, quæ dicitur Persepolis, & tentauit expoliare templum, & ciuitatem opprimere: sed multitudine ad arma concurrente, in fugam versi sunt: & ita contigit, vt
3 Antiochus post fugam turpiter rediret. *Et cum venisset circa Erbaranam, recognouit, quæ erga Nicanorem, & Timotheum gesta
4 sunt. * Elatus autem in ira, arbitrabatur se iniuriam illorum, qui se fugauerant, posse in Iudæos retorquere: ideòque iussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, cœlesti eum iudicio perurgente, eo quod ita superbè locutus esset se venturum Ierosolymam, & congeriem sepulchri Io-
5 dæorum eam facturum. * Sed qui vniuersa conspicit Dñs Deus Israel, percussit eum 2. Par. 15 c.
insanabili, & inuisibili plaga. Vt enim finiuit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum, & amara inter-
6 norum tormenta: * Et quidem satis iustè, quippè qui multis, & nouis cruciatibus aliorũ torserat viscera, licet ille nullo modo
7 à sua malitia cessaret. *Super hoc autem superbia repletus, ignem spirans animo in Iudæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & graui corporis collisione membra
8 vexari. *Isque qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum
B modum superbia repletus, & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso cõ-
9 testans. * Ita vt de corpore impij vermes scaturirent, ac viuentis in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius, & fœtore
10 exercitus grauaretur. Sit qui paulò ante sydera cœli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœto-
11 ris portare. *Hinc igitur cœpit ex graui superbia deductus ad agnitionem sui venire, diuina admonitus plaga, per momenta singula

gula doloribus, ſuis augmenta capientibus:
Et cum nec ipſe iam fœtorem ſuum ferre 12
poſſet, ita ait: Iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo,
& mortalem non paria Deo ſentire. *Ora- 13
bat autem hic ſceleſtus Dñm, à quo non eſ-
ſet miſericordiam conſecuturus. Et ciuita 14
tem, ad quam feſtinans veniebat, vt eam ad
ſolum deduceret, ac ſepulchrum congeſto-
rum faceret, nunc optat liberam reddere: *
Et Iudæos, quos nec ſepultura quidem ſe 15
dignos habiturum, ſed auibus, ac feris diri-
piendos traditurum, & cum paruulis exter-
minaturum dixerat, æquales nunc Athe-
nienſibus iacturum pollicetur: *Templum 16
etiam ſanctum, quod prius expoliauerat,
optimis donis ornaturum, & ſancta vaſa
multiplicaturum, & pertinentes ad ſacrifi-
cia ſumptus de redditibus ſuis præſtaturũ:
Super hæc, & Iudæum ſe futurum, & om- 17
nem locum terræ perambulaturum, & præ-
dicaturum Dei poteſtatem. *Sed non ceſsã. 18
tibus doloribus (ſuperuenerat enim in eum
iuſtum Dei iudicium) deſperans ſcripſit ad
Iudæos in modum deprecationis epiſtolam
hæc continentem: * OPTIMIS ciuibus Iu- 19
dæis plurimam ſalutem, & benè valere, &
eſſe felices, rex & princeps Antiochus. * Si 20
benè valetis, & filij veſtri, & ex ſententia
vobis cuncta ſunt, maximas agimus gra-
tias. * Et ego in infirmitate conſtitutus, ve- 21
ſtri autem memor benignè, reuerſus de Per-
ſidis locis, & infirmitate graui apprehẽſus,
neceſſarium duxi pro communi vtilitate
curam habere: *Non deſperans memetip- 22
ſum, ſed ſpem multam habens effugiendi
infirmitatem. * Reſpiciens autem, quod & 23
pater meus, quibus temporibus in locis ſu-
perioribus ducebat exercitum, oſtendit, qui
poſt ſe ſuſciperet principatum: *Vt ſi quid 24
contrarium accideret, aut difficilè nuntia-
retur, ſcientes hi, qui in regionibus erant,
cui eſſet rerum ſumma derelicta, non tur-
barentur. Ad hæc conſiderans de proximo 25
potentes quoſque, & vicinos temporibus
inſidiantes, & euentum expectantes, de ſi-
gnaui filium meum Antiochum regem,
quem ſæpè recurrens in ſuperiora regna
multis veſtrum commendabam: & ſcripſi
ad eum, quæ ſubiecta ſunt. Oro itaque vos, 26
& peto, memores beneficiorum publicè, &
priuatim, vt vnuſquiſque conſeruet fidem
ad me, & ad filium meum. *Confido enim, 27
eum modeſtè, & humanè acturum, & ſe-
quentem propoſitum meum, & commu-
nem vobis fore. *Igitur homicida, & blaſ- 28
phemus peſſimè percuſſus, & vt ipſe alios
tractauerat, peregrè in montibus miſerabi-
li obitu vita functus eſt. * Transferebat 29
autem corpus Philippus collactaneus
eius, qui metuens filium Antiochi, ad
Ptolemæum Philometorem in Ægyptum
abijt.

CAP. X.

*Iudas Machabæus, purgatis templo, ac ciuita-
te, octo diebus ſolemnitatem celebrat, &
quotannis celebrandam ordinat: Eupator
Antiocho patri in regno ſuccedens, Ptolemæo
veneno extincto, Gorgiam ducem locorum
conſtituit, Iudæos ſæpius pugna moleſtantem:
Iudæi, & hunc, & Timotheum varias que
hoſtium munitiones deuincunt, occiſis pluri-
mis millibus, quinque etiam equitibus de
cœlo apparentibus, qui Iudæis in auxilium
venerant.*

1 MAchabæus autem, & qui cum eo
A erant, Dño ſe protegente, templum
2 quidem, & ciuitatem recepit: *Aras autem,
quas alienigenæ per plateas extruxerant,
3 itemque delubra demolitus eſt. *Et purga-
to templo, aliud altare fecerunt: & de igni-
tis lapidibus igne concepto ſacrificia obtu-
lerunt poſt biennium, & incenſum, & lu-
cernas, & panes propoſitionis poſuerunt. *
4 Quibus geſtis, rogabant Dñm proſtrati in
terram, ne amplius talibus malis incidere-
ſed & ſi, quando peccaſſent, vt ab ipſo mi-
tius corriperentur, & non barbaris, ac bla-
5 ſphemis hominibus traderentur. *Qua die
autem templum ab alienigenis pollutum
fuerat, contigit eadem die purificationem
fieri, vigeſima quinta menſis, qui fuit Caſ-
6 leu. *Et cum lætitia diebus octo egerunt in
modum tabernaculorum, recordates, quod
B ante modicum temporis, diem ſolemnem
tabernaculorum in montibus, & in ſpelun-
7 cis more beſtiarum egerant. *Propter quod
thyrſos, & ramos virides, & palmas præfe-
rebant ei, qui proſperauit mundari locum
8 ſuum. *Et decreuerunt communi præcepto,
& decreto, vniuerſæ genti Iudæorum, om-
9 nibus annis agere dies iſtos. *Et Antiochi
quidem, qui appellatus eſt Nobilis, vitæ
10 exceſſus ita ſe habuit. *Nunc autem de Eu-
patore Antiochi impij filio, quæ geſta ſunt
narrabimus, breuiantes mala, quæ in bellis
11 geſta ſunt. * Hic enim ſuſcepto regno, con-
C ſtituit ſuper negotia regni Lyſiam quendã,
12 Phœnicis & Syriæ militiæ principem. Nam
Ptolemæus, qui dicebatur Macer, iuſti te-
nax erga Iudæos eſſe conſtituit, & præcipuè
propter iniquitatem, quæ facta erat in eos,
13 & pacificè agere cum eis. * Sed ob hoc ac-
cuſatus ab inimicis apud Eupatorem, cum
frequenter proditor audiret, eo quod Cy-
prum creditam ſibi à Philometore deſeruiſ-
ſet, & ad Antiochum Nobilem translatus
etiam ab eo receſſiſſet, veneno vitam fini-
14 uit. * Gorgias autem, cum eſſet dux loco-

rum,

rum, assumptis aduenis frequenter Iudæos debellabat. * Iudæi verò, qui tenebant op- 15
portunas munitiones, fugatos ab Ierosolymis susciebant & bellare tentabant. *Hi 16
verò, qui erant cum Machabæo, per oratio- D
nes Dñm rogantes, vt esset sibi adiutor, impetum fecerunt in munitiones Idumæorũ: Multaque vi insilientes, loca obtinuerunt, 17
occurrentes interemerunt, & omnes simul non minus viginti millibus trucidauerunt. *Quidam autem, cum confugissent in duas 18
turres valdè munitas, omnem apparatum ad repugnandum habentes, * Machabæus 19
ad eorum expugnationem relicto Simone, & Iosepho, itemque Zachæo, eisque qui cũ ipsis erant satis multis, ipse ad eas, quæ amplius perurgebant, pugnas conuersus est. * Hi verò, qui cum Simone erant, cupiditate 20
ducti, à quibusdam, qui in turribus erant quasi sunt pecunia: septuaginta millibus di- E
drachmis acceptis, dimiserunt quosdam effugere. Cum autem Machabæo nuntiatum 21
esset, quod factum est, principibus populi congregatis, accusauit, quod pecunia fratres vendidissent, aduersarijs eorum dimissis. *Hos igitur proditores factos interfecit, 22
& confestim duas turres occupauit. * Armis autem, ac manibus omnia prosperè agendo, in duabus munitionibus plus quam viginti millia peremit. *At Timotheus, qui 24
prius à Iudæis fuerat superatus, conuocato exercitu peregrinæ multitudinis: & congregato equitatu Asiano, aduenit quasi armis Iudæam capturus. * Machabæus autem, & 25
qui cum ipso erant, appropinquante illo, deprecabantur Dñm, caput terra aspergentes, lumbosque cilicijs præcincti. *Ad alta- 26
ris crepidinem prouoluti, vt sibi propitius, inimicis autem eorum esset inimicus, & aduersarijs aduersaretur, sicut lex dicit. * Et 27
ita post orationem, sumptis armis, longius F
de ciuitate procedentes, & proximi hostibus effecti, resederunt. *Primò autem solis 28
ortu vtrique commiserunt: illi quidem victoriæ, & prosperitatis sponsorem cum virtute Dñm habentes: illi autem ducem belli animum habebant. * Sed, cum vehemens 29
pugna esset, apparuerunt aduersarijs, de cælo viri quinque in equis, frænis aureis decori, ducatum Iudæis præstantes: *Ex quibus 30
duo Machabæum medium habentes, armis suis circumseptum incolumem conseruabant: in aduersarios autem tela, & fulmina iaciebant, ex quo, & cæcitate confusi, & repleti perturbatione cadebant. * Interfecti 31
sunt autem viginti millia quingẽti, & equites sexcenti. * Timotheus verò confugit in 32
Gazaram præsidium munitum, cui præerat Chæreas. *Machabæus autem, & qui cum 33
eo erant, lætantes obsederunt præsidium G
34 diebus quatuor. *At hi, qui intus erant: loci firmitate confisi supra modum maledice-
35 bant, & sermones nefandos iactabant. *Sed cum dies quinta illuxisset, viginti iuuenes ex his, qui cum Machabæo erant, accensi animis propter blasphemiam, viriliter accesserunt ad murum, & feroci animo incen-
36 dentes ascendebant: * Sed & alij similiter ascendentes, turres portasque succendere aggressi sunt, atque ipsos maledicos viuos
37 concremare. * Per continuum autem biduum præsidio vastatos, Timotheum occultantem se, in quodam repertum loco peremerunt: & fratrem illius Chæream, & A-
38 pollophanem occiderunt. * Quibus gestis, in hymnis, & confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel, & victoriam dedit illis.

CAP. XI.

Iudas Machabæus ferocis Lysiæ maximum prosternit exercitum, fretus auxilio missi cælitus equitis; quod animaduertens Lysias pacem inter Iudæos, & regem componit: referuntur epistola Lysiæ, Antiochi, ac Romanorum ad Iudæos, & Antiochi ad Lysiam pro Iudæis.

1 SEd paruo post tempore, Lysias procura-
A tor regis, & propinquus, ac negotiorum præpositus, grauiter ferens de his, quæ acci-
2 derant, *Congregatis octoginta millibus, & equitatu vniuerso, veniebat aduersus Iudæos, existimans se ciuitatem quidem cap-
3 tam Gentibus habitaculum facturum. *Templum verò in pecuniæ quæstum, sicut cetera delubra Gentium, habiturum, & per sin-
4 gulos annos venale sacerdotium: Nusquam recogitans Dei potestatem, sed mente efferatus, in multitudine peditum, & in millibus equitum, & in octoginta elephantis cõ-
5 fidebat. * Ingressus autem Iudæam, & ap-
B propians Bethsuræ, quæ erat in angusto loco, ab Ierosolyma interuallo quinque sta-
6 diorum, illud præsidium expugnabat. * Vt autem Machabæus, & qui cum eo erant, cognouerunt expugnari præsidia, cum fletu, & lacrymis rogabant Dñm, & omnis turba simul, vt bonum Angelum mitteret ad sa-
7 lutem Israel. * Et ipse primus Machabæus, sumptis armis, cæteros adhortatus est simul secum periculum subire, & ferre auxi-
8 lium fratribus suis. Cumque pariter prompto animo procederent, Ierosolymis apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis hastam vibrans. *Tunc omnes
9 simul benedixerunt misericordem Dñm, & conualuerunt animis: non solùm homines, sed & bestias ferocissimas, & muros ferreos
10 parati penetrare. *Ibant igitur prompti, de-

cœlo

cœlo habentes adiutorem, & miſerantem C
ſuper eos Dñm. *Leonum autem more im- 11
petu irruentes in hoſtes, proſtrauerunt ex
ijs undecim millia peditum, & equitum
mille ſexcentos: *Vniuerſos autem in fugã 12
verterunt, plures autem ex eis vulnerati
nudi euaſerunt. Sed & ipſe Lyſias turpiter
fugiens euaſit. *Et quia non inſenſatus erat, 13
ſecum ipſe reputans, factam erga ſe dimi-
nutionem, & intelligens inuictos eſſe Hebræos, omnipotentis Dei auxilio inuitentes,
miſit ad eos: *Promiſitque ſe conſenſurum 14
omnibus, quæ iuſta ſunt, & regem compul-
ſurum amicum fieri. *Annuit autem Ma- 15
chabæus precibus Lyſiæ, in omnibus utilitatis conſulens: & quæcumque Machabæus
ſcripſit Lyſiæ de Iudæis, ea rex conceſſit. *
Nam erant ſcriptæ Iudæis epiſtolæ à Lyſia 16
quidem hunc modum continentes: LY-
SIAS populo Iudæorum ſalutem. *Ioan- 17
nes, & Abeſalom, qui miſſi fuerant à vobis, D
tradentes ſcripta, poſtulabant vt ea, quæ
per illos ſignificabantur, implerem. *Quæ- 18
cumque igitur regi potuerunt perferri, ex-
poſui: & quæ res permittebat, conceſſi. *Si 19
igitur in negotijs fidem conſeruaueritis, &
deinceps bonorum vobis cauſa eſſe tenta-
bo. * De cæteris autem per ſingula verbo 20
mandaui, & iſtis, & his, qui à me miſſi ſunt,
colloqui vobiſcum. *Benè valete. Anno cẽ- 21
teſimo quadrageſimo octauo, menſis Dio-
ſcori die vigeſima, & quarta. *Regis autem 22
epiſtola iſta continebat: REX Antiochus E
Lyſiæ fratri ſalutem. * Patre noſtro inter 23
deos translato, nos volentes eos, qui ſunt in
regno noſtro ſine tumultu agere, & rebus
ſuis adhibere diligentiam, *Audiuimus Iu- 24
dæos non conſenſiſſe patri meo, vt transferrentur ad ritum Græcorum, ſed tenere velle
ſuum inſtitutum, ac propterea poſtulare à
nobis concedi ſibi legitima ſua. * Volen- 25
tes igitur hanc quoque gentem quietam eſſe, ſtatuentes iudicauimus, templum reſtitui illis, vt agerent ſecundum ſuorum maiorum conſuetudinem. *Benè igitur feceris, 26
ſi miſeris ad eos, & dexteram dederis: vt
cognita noſtra voluntate, bono animo ſint,
& vtilitatibus proprijs deſeruiant. *Ad Iu- 27
dæos verò regis epiſtola talis erat: REX E
Antiochus ſenatui Iudæorum, & cæteris Iudæis ſalutem. * Si valetis, ſic eſtis, vt volu- 28
mus: ſed & ipſi benè valemus. * Adijt nos 29
Menelaus, dicens velle vos deſcendere ad
veſtros, qui ſunt apud nos. *His igitur, qui 30
commeant vſque ad diem trigeſimum mẽſis Xanthici, damus dextras ſecuritatis, *Vt 31
Iudæi vtantur cibis, & legibus ſuis, ſicut &
prius: & nemo eorum vllo modo moleſtiã
patiatur de his, quæ per ignorantiam geſta
ſunt. * Miſimus autem & Menelaum, qui 32
vos alloquatur. * Valete. Anno centeſimo 33
quadrageſimo octauo, Xanthici menſis
quintadecima die. *Miſerunt autem etiam 34
Romani epiſtolam, ita ſe habẽtem: QVIN-
TVS Memmius, & Titus Manilius legati
Romanorum, populo Iudæorum ſalutem. *
De his, quæ Lyſias cognatus regis conceſ- 35
G ſit vobis, & nos conceſſimus. * De quibus 36
autem ad regem iudicauit referendum, confeſtim aliquem mittite, diligentius inter
vos conferentes, vt decernamus, ſicut congruit vobis: nos enim Antiochiam accedi- 37
mus. * Ideòque feſtinate reſcribere, vt
nos quoque ſciamus, cuius eſtis voluntatis. * Benè valete. Anno centeſimo quadrageſimo octauo, quintadecima die menſis Xanthici.

CAP. XII.

Iudas, ac duces ipſius diuino freti auxilio pugnant feliciter aduerſus Ioppitas, Iamnitas, Arabes, Caſphin, & Ephron ciuitates; item aduerſus Timotheum habentem ingentem exercitum, aduerſus præſidium Carnion, & Gorgiam: occiſis autem quibuſdam Iudæis, qui de donarijs idolorum ſuſtulerant, Iudas curat pro ipſorum peccatis offerri ſacrificium.

1 HIs factis pactionibus, Lyſias pergebat
A ad regem, Iudæi autem agriculturæ
2 operam dabant. * Sed hi, qui reſederant, Timotheus, & Apollonius Gennæi filius, ſed
& Hieronymus, & Demophon ſuper hos,
& Nicanor Cypriarches, non ſinebant eos
3 in ſilentio agere, & quiete. * Ioppitæ verò
tale quoddam flagitium perpetrarunt: rogauerunt Iudæos, cum quibus habitabant,
aſcendere ſcaphas, quas parauerant, cum
vxoribus, & filijs, quaſi nullis inimicitijs
4 inter eos ſubiacentibus. *Secundùm commune itaque decretum ciuitatis, & ipſis
acquieſcentibus, paciſque cauſa nihil ſuſpectum habentibus: cum in altum proceſſiſſent, ſubmerſerunt non minus ducentos.
5 Quam crudelitatem Iudas in ſuæ gentis
homines factam, vt cognouit, præcepit viris, qui erant cum ipſo: & inuocato iuſto
6 iudice Deo, *Venit aduerſus interfectores
fratrum, & portum quidem nocte ſuccendit, ſcaphas exuſſit, eos autem, qui ab igne
7 refugerant, gladio peremit. *Et cum hæc ita
B egiſſet, diſceſſit quaſi iterum reuerſurus, &
8 vniuerſos Ioppitas eradicaturus. * Sed cum
cognouiſſet, & eos, qui erant Iamniæ, velle
pari modo facere habitantibus ſecum Iu-
9 dæis, * Iamnitis quoque nocte ſuperuenit,
& portum cum nauibus ſuccendit: ita vt
lumen ignis appareret Ieroſolymis à ſtadijs
10 ducentis quadraginta. Inde cum iam abiſ-

sent nouem stadijs, & iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes, quinque millia viri, & equites quingenti. * Cumque pugna valida fieret, & auxilio 11
Dei prosperè cessisset, residui Arabes victi, petebant à Iuda dextram sibi dari, promittétes se pascua daturos, & in cęteris profuturos. Iudas autem, arbitratus verè in mul- 12
tis eos vtiles, promisit pacem: dextrisque acceptis, discessere ad tabernacula sua. * Aggressus est autem, & ciuitatem quam- 13
dam firmam, pontibus murisque circumse- C
ptam, quæ à turbis habitabatur Gentium promiscuarum, cui nomen Casphin. * Hi 14
verò, qui intus erant, confidentes in stabilitate murorum, & apparatu alimoniarum, remissius agebant, maledictis lacessentes Iudam, & blasphemantes, ac loquentes, quæ fas non est. * Machabæus autem, inuo- 15
cato magno mundi Principe, qui sine arietibus, & machinis temporibus Iesu præcipitauit Iericho, irruit ferociter muris: * Et 16 Ios. 6.
capta ciuitate Domini voluntatem, innumerabiles cædes fecit, ita vt adiacens stagnum stadiorum duorum latitudinis, sanguine interfectorum fiere videretur. * Inde 17
discesserunt stadia septingenta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi, Iudæos: * Et Timotheum 18
quidem in illis locis non comprehenderũt, nulloque negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo præsidio. * Dositheus autem, & Sosipater, qui erãt du- 19
ces cum Machabæo, peremerunt à Timotheo relictos in pręsidio, decem millia viros. * At Machabæus, ordinatis circum se 20
sex millibus, & constitutis per cohortes, aduersus Timotheum processit, habentem secum centum viginti millia peditum, equitumque duo millia quingentos. * Cognito 21
autem Iudæ aduentu, Timotheus præmisit D
mulieres, & filios, & reliquum apparatum, in præsidium, quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, & accessu difficile propter locorum angustias. * Cumque co- 22
hors Iudæ prima apparuisset, timor hostibus incussus est, ex præsentia Dei, qui vniuersa conspicit, & in fugam versi sunt alius ab alio, ita vt magis à suis deijcerentur, & gladiorum suorum ictibus debilitarentur. * Iudas autem vehementer instabat puniens 23
profanos, & prostrauit ex eis triginta millia virorum. * Ipse verò Timotheus incidit in 24
partes Dosithei, & Sosipatris: & multis precibus postulabat, vt viuus dimitteretur, eo quod multorum ex Iudæis parentes haberet, ac fratres, quos morte eius decipi eueniret. Et cum fidem dedisset restituturum se 25
cos secundùm constitutum, illæsum eum dimiserunt propter fratrum salutem. * Iu- 26

das autem egressus est ad Carnion, interfe- E
27 ctis viginti quinque millibus. * Post horum fugam, & necem, mouit exercitum ad Ephron ciuitatem munitam, in qua multitudo diuersarum gentium habitabat: & robusti iuuenes pro muris consistentes fortiter repugnabant: in hac autem machinæ mul-
28 tæ, & telorum erat apparatus. * Sed, cum Omnipotentem inuocassent, qui potestate sua vires hostium confringit, cœperunt ciuitatem: & ex eis, qui intus erant, viginti-
29 quinque millia prostrauerunt. * Inde ad ciuitatem Scytharum abierunt, quæ ab Ierosolymis sexcentis stadijs aberat. * Contes-
30 tantibus autem his, qui apud Scythopolitas erant, Iudæis, quod benignè ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis,
31 quod modestè secum egerint: * Gratias F
agentes eis, & exhortati etiam de cætero erga genus suum benignos esse, venerunt Ierosolymam die solemni septimanarum
32 instante. * Et post Pentecosten abierunt
33 contra Gorgiam præpositum Idumęę. Exiuit autem cum peditibus tribus millibus,
34 & equitibus quadringentis. * Quibus congressis, contigit paucos ruere Iudæorum. *
35 Dositheus verò quidã de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat: & cum vellet illum capere viuum, eques quidã de Thracibus irruit in eum, humerumque eius ampurauit: atque ita Gorgias effugit in Mare-
36 la. * At illis, qui cum Esdrin erant, diutius pugnantibus, & fatigatis, inuocauit Iudas Dominum adiutorem, & ducem belli fieri:
37 Incipiens voce patria, & cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiæ militibus
38 incussit. * Iudas autem collecto exercitu venit in ciuitatem Odollam: & cum septima dies superueniret, secundùm consuetudinem purificati, in eodem loco sabbatum
39 egerunt. * Et sequenti die venit cum suis Iudas, vt corpora prostratorum tolleret, & cum parentibus poneret in sepulchris pa-
40 ternis. * Inuenerunt autem sub tunicis interfectorum de donarijs idolorum, quæ G
apud Iamniam fuerunt, à quibus lex prohibet Iudæos: omnibus ergo manifestum factum est, ob hanc causam eos corruisse. *
41 Omnes itaque benedixerunt iustum iudicium Domini, qui occulta fecerat manife-
42 sta. * Atque ita ad preces conuersi, rogauerunt, vt id quod factum erat delictum obliuioni traderetur. At verò fortissimus Iudas hortabatur populum conseruare se sine peccato, sub oculis videntes, quæ facta sunt pro peccatis eorum, qui prostrati sunt.
43 * Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Ierosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, benè & religiosè de resurrectione cogitans. *

Deut. 7. d. 25.

(Nisi

(Nisi enim eos,qui ceciderant, resurrecturos speraret: superfluum videretur, & vanum orare pro mortuis) * Et quia considerabat, quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam graciam. * Sancta ergo,& salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.

CAP. XIII.

Menelaus Iudæus transfuga iussu Antiochi extremo afficitur supplicio: Antiochus verò maximum ducens in Iudæos exercitum semel,ac iterum victus,& repulsus, multisque millibus ex suis occisis,& Philippo rebellante, supplex pacem cum Iudæis firmat iuramento, oblato in templo sacrificio, Iudæque in principem Ptolemaidis constituto.

ANno centesimo quadragesimonono, cognouit Iudas Antiochum Eupatorem venire cum multitudine aduersus Iudæam, * Et cum eo Lysiam procuratorem, & præpositum negotiorum, secum habentem peditum centum decem milla,& equitum quinque millia, & elephantos viginti duos,curtus cum falcibus trecentos.Commiscuit autem se illis,& Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ salute, sed sperans se constitui in principatum. *Sed Rex regum suscitauit animos Antiochi in peccatorem: & suggerente Lysia huc esse causam omnium malorum, iussit (vt eis est consuetudo) apprehensum in eodem loco necari. *Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum,aggestum vndique habens cineris: hæc prospectum habebat in præceps.*Inde in cinerem deijci iussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum. * Et tali lege præuaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum. * Et quidem satis iustè: nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cuius ignis, & cinis erat sanctus,ipse in cineris morte damnatus est. *Sed rex mente effrænatus veniebat, nequiorem se patre suo Iudæis ostensurus. * Quibus Iudas cognitis, præcepit populo, vt die,ac nocte Dominum inuocarent,quo, sicut semper,& nunc adiuuaret eos:Quippè, qui lege, & patria, sanctoque templo priuari vererentur: ac populum, qui nuper paululum respirasset,ne sineret blasphemis rursus nationibus subdi. * Omnibus itaque simul id facientibus, & petentibus à Domino misericordiam,cum fletu, & ieiunijs, per triduum continuum prostratis, hortatus est eos Iudas, vt se præpararent. * Ipse verò cum senioribus cogitauit, priusquam rex admoueret exercitum ad Iudæam,& obtineret ciuitatem,exire, & Domini iudicio committere exitum rei. * Dans itaque potestatem omnium Deo mũdi creatori, & exhortatus suos, vt fortiter dimicarent, & vsque ad mortem pro legibus,templo,ciuitate, patria, & ciuibus starent, circa Modin exercitum constituit. * Et dato signo suis Dei victoriæ, iuuenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam, in castris interfecit viros quatuor millia, & maximum elephantorum cum his, qui superpositi fuerant: * Summoque metu, ac perturbatione hostium castra replentes, rebus prosperè gestis, abierunt. * Hoc autem factum est die illucescente,adiuuante eum Domini protectione. * Sed rex accepto gustu audaciæ Iudæorum,arte difficultatẽ locorum tentabat: *Et Bethsuræ, quæ erat Iudæorum præsidium munitum, castra admouebat: sed fugabatur, impingebat,minorabatur. *His autem,qui intus erant, Iudas necessaria mittebat. * Enuntiauit autem mysteria hostibus Rhodocus quidam de Iudaico exercitu, qui requisitus comprehensus est,& conclusus. * Iterum rex sermonem habuit ad eos, qui erant in Bethsuris: dextram dedit: accepit: abijt. *Commisit cum Iuda,superatus est. Vt autem cognouit rebellasse Philippum Antiochiæ, qui relictus erat super negotia, mente,consternatus, Iudæos deprecans, subdit usque eis, iurat de omnibus quibus iustum visum est: & reconciliatus obtulit sacrificium,honorauit templum, & munera posuit: *Machabæum amplexatus est,& fecit eum à Ptolemaide vsque ad Gerrenos ducem, & principem. * Vt autem venit Ptolemaidam, graniter ferebant Ptolemenses amicitiæ conuentionem, indignantes ne fortè fœdus irrumperent. * Tunc ascendit Lysias tribunal,& exposuit rationem, & populum sedauit, regressusque est Antiochiam: & hoc modo regis profectio, & reditus processit.

CAP. XIV.

Suggerente Alcimo, qui summo destitutus erat sacerdotio, Nicanor in Iudæos missus à rege Demetrio, auditis Iudæ præclaris facinoribus,amicitiam cum eo contrahit: quam postmodum rege cogente soluens,dum Iudam, nequis comprehendere,templi minatur euersionem, & senem Raziam Iudæum magnanimum apprehendere conatur,qui dum ab hostibus iam se capiendum videret, elegit potius constantissimo animo sibi mortem inferre, quàm indigna pati ab hostibus, in quos proprijs manibus sua intestina proiecit.

SEd post triennij tempus, cognouit Iu- 1
das, & qui cum eo erant, Demetrium A
Seleuci, cum multitudine valida, & nauibus, per portum Tripolis ascendisse ad loca
opportuna. * Et tenuisse regiones aduersus 2
Antiochum,& ducem eius Lysiam. *Alci- 3
mus autem quidam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntariè coinquinatus est temporibus commistionis, considerans nullo modo sibi esse salutem, neque accessum ad altare, Venit ad regem Demetrium, 4
centesimo quinquagesimo anno,offerens ei coronam auream,& palmam,super hæc,& thallos,qui templi esse videbantur. Et ipsa quidem die siluit. * Tempus autem oppor- 5
tunum dementiæ suæ nactus, conuocatus à Demetrio ad consilium, & interrogatus quibus rebus,& consilijs Iudæi niterentur, * Respondit: Ipsi, qui dicuntur Assidæi Iu- 6
dæorum,quibus præest Iudas Machabæus, bella nutriunt, & seditiones mouent, nec patiuntur regnum esse quietum. * Nam & 7
ego defraudatus parentum gloria (dico autem summo sacerdotio) huc veni: * Primo 8
quidem vtilitatibus regis fidem seruans, B
secundo autem etiam ciuibus consulens: nam illorum prauitate vniuersum genus nostrum non minimè vexatur. *Sed oro his 9
singulis,ò rex,cognitis,& regioni, & generi secundùm humanitatem tuam peruulgatam omnibus,prospice. * Nam, quamdiu 10
superest Iudas, impossibile est, pacem esse negotijs. * Talibus autem ab hoc dictis, & 11
cæteri amici, hostiliter se habentes aduersus Iudam, inflammauerunt Demetrium. * Qui statim Nicanorem præpositum ele- 12
phantorum ducem misit in Iudæam: *Datis mandatis, vt ipsum quidem Iudam caperet; eos verò, qui cum illo erant, dispergeret, & constitueret Alcimum maximi templi summum sacerdotem. * Tunc gen- 14
tes, quæ de Iudæa fugerant Iudam, gregatim se Nicanori miscebant; miserias & clades Iudæorum, prosperitates rerum suarum existimantes. * Audito itaque Iudæi 15
Nicanoris aduentu,& conuentu nationum, C
conspersi terra rogabant eum,qui populum suum constituit, vt in æternum custodiret, quique suam portionem signis euidentibus protegit. * Imperante autem duce, statim 16
inde mouerunt, conueneruntque ad castellum Dessau. *Simon verò frater Iudæ com- 17
miserat cum Nicanore: sed conterritus est repentino aduentu aduersariorum. *Nica- 18
nor tamen, audiens virtutem comitum Iudæ,& animi magnitudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant,sanguine iudicium facere metuebat. * Quam ob rem 19
præmisit Posidonium, & Theodotium, & Matthiam, vt darent dextras atque accipe-
rent. * Et cum diu de his consilium ageretur,& ipse dux ad multitudinem retulisset, omnium vna fuit sententia amicitijs an- 20 21
nuere. * Itaque diem constituerunt, qua secreto inter se agerent: & singulis sellæ 22
prolatæ sunt, & positæ. * Præcepit autem Iudas armatos esse locis opportunis,ne fortè ab hostibus repente mali aliquid oriretur: & congruum colloquium fecerunt. * 23
Morabatur autem Nicanor Ierosolymis, nihilque iniquè ageret, gregesque turba- 24
rum, quæ congregatæ fuerant, dimisit. * Habebat autem Iudam semper charum ex 25
animo,& erat viro inclinatus.Rogauitque eum ducere vxorem, filiosque procreare. Nuptias fecit: quiete egit, communiter- 26
que viuebant. * Alcimus autem, videns charitatem illorum ad inuicem,& conuentiones, venit ad Demetrium, & dicebat, Nicanorem rebus alienis assentireque, Iudamque regni insidiatorem successorem si- 27
bi destinasse. * Itaque rex exasperatus, & pessimis huius criminationibus irritatus, scripsit Nicanori, dicens, grauiter quidem se ferre de amicitiæ conuentione, iubere tamen Machabæum citius vinctum mitte- 28
re Antiochiam. * Quibus cognitis, Nicanor conterrebatur, & grauiter ferebat, si ea, quæ conuenerant, irrita faceret, nihil læsus à viro: * Sed, quia regi resistere 29
non poterat, opportunitatem obseruabat, quia præceptum perficeret. * At Machabæus, videns secum austerius agere Nicanorem, & consuetum occursum ferocius exhibentem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam,paucis suorum congre- 30 31
gatis, occultauit se a Nicanore. * Quod E
cum ille cognouit fortiter se à viro præuentum, venit ad maximum, & sanctissimum templum: & sacerdotibus solitas hostias offerentibus, iussit sibi tradi virum. * 32
Quibus cum iuramento dicentibus nescire se vbi esset,qui quærebatur, extendens ma- 33
num ad templum, * Iurauit, dicens: Nisi Iudam mihi vinctum tradideritis, istud Dei fanum in planitiem deducam,& altare effodiam,& templum hoc Libero patri consecrabo. * Et his dictis, abijt. Sacerdotes 34
autem protendentes manum in cœlum,inuocabant eum, qui semper propugnator 35
esset gentis ipsorum, hæc dicentes: * Tu Domine vniuersorum, qui nullius indiges, voluisti templum habitationis tuæ fieri in 36
nobis. * Et nunc sancte sanctorum omnium Domine, conserua in æternum impollutam domum istam, quæ nuper mun- 37
data est. * Razias autem quidam de senioribus ab Ierosolymis delatus est Nicanori, vir amator ciuitatis,& benè audiens: qui pro affectu pater Iudæorum appellaba-

tur:

tur: * Hic multis temporibus continen- 38
tiæ propositum tenuit in Iudaismo, corpus-
que & animam tradere contentus pro per-
seuerantia. * Volens autem Nicanor ma- 39
nifestare odium, quod habebat in Iudæos,
misit milites quingentos, vt eum compre-
henderent. * Putabat enim, si illum dece- 40
pisset, se cladem Iudæis maximam illatu-
rum. * Turbis autem irruere in domum 41
eius, & ianuam disrumpere, atque ignem
admouere cupientibus, cum iam compre-
henderetur, gladio se petijt; * Eligens 42
nobiliter mori potius, quàm subditus fieri G
peccatoribus, & contra natales suos indi-
gnis iniurijs agi. * Sed, cum per festinatio- 43
nem non certò ictu plagam dedisset, & tur-
bæ intra ostia irrumperent recurrens au-
dacter ad murum, præcipitauit semetipsum
viriliter in turbas: * Quibus velociter lo- 44
cum dantibus casui eius, venit per mediam
ceruicem: * Et cum adhuc spiraret, accen- 45
sus animo, surrexit: & cum sanguis eius
magno fluxu deflueret, & grauissimis vul-
neribus esset saucius, cursu turbam per-
transijt: * Et stans supra quamdam pe- 46
tram præruptam, & iam exsanguis effe-
ctus, complexus intestina sua, vtrisque ma-
nibus proiecit super turbas, inuocans do-
minatorem vitæ, ac spiritus, vt hæc il-
li iterum redderet: atque ita vita defun-
ctus est.

CAP. XV.

Iudas suos contra Nicanorem Dei potentiam contemnentem roborat, tum exhortatione tum nocturna apparitionis manifestatione, de viso Ieremia pro populo Israel orante; qui in Deum spem habentes ingentem prosternunt exercitum, amputatis capite, & manu Nicanoris, quæ Ierosolymis in memoriam diuinæ protectionis suspensa sunt, lingua eius blasphema auibus particulatim tradita, eoque die in annuam solemnitatem instituto.

NIcanor autem, vt comperit Iudam es- 1
se in locis Samariæ, cogitauit cum A
2. Mach. 8. 7. omni impetu die sabbati committere bel-
lum. * Iudæis verò, qui illum per ne- 2
cessitatem sequebantur, dicentibus: Ne
ita ferociter, & barbarè feceris, sed hono-
rem tribue diei sanctificationis, & hono-
ra eum, qui vniuersa conspicit: * Ille in- 3
felix interrogauit, si est potens in cœlo,
qui imperauit agi diem sabbatorum. * Et 4
respondentibus illis, Est Dominus viuus
ipse in cœlo potens, qui iussit agi septi-
mam diem. * At ille ait: Et ego potens 5
sum super terram, qui impero sumi arma,
& negotia regis impleri. Tamen non obti-
6 nuit, vt consilium perficeret. * Et Nica-
nor quidem cum summa superbia erectus
cogitauerat commune trophæum statuere
7 de Iuda. * Machabæus autem semper con-
fidebat cum omni spe auxilium sibi à Deo
8 affuturum. * Et hortabatur suos ne formi-
B darent ad aduentum nationum, sed in men-
te haberent adiutoria sibi facta de cœlo, &
nunc sperarent ab Omnipotente sibi affu-
9 turam victoriam: * Et allocutus eos de
lege, & prophetis, admonens etiam certa-
mina, quæ fecerant prius, promptiores
10 constituit eos: * Et ita animis eorum ere-
ctis, simul ostendebat Gentium fallaciam,
11 & iuramentorum præuaricationem. *
Singulos autem illorum armauit, non cly-
pei, & hastę munitione, sed sermonibus
optimis, & exhortationibus, expositio di-
gno fide somnio, per quod vniuersos lætifi-
12 cauit. * Erat autem huiusce modi visus:
Oniam, qui fuerat summus sacerdos, vi-
rum bonum, & benignum, verecundum
visu, modestum moribus, & eloquio de-
corum, & qui à puero in virtutibus exer-
citatus sit, manus protendentem, orare
13 pro omni populo Iudæorum: * Post hoc
C apparuisse, & alium virum, ætate, &
gloria mirabilem, & magni decoris habi-
14 tudine circa illum: * Respondentem ve-
rò Oniam dixisse: Hic est fratrum amator,
& populi Israel: hic est, qui multum orat
pro populo, & vniuersa sancta ciuitate,
15 Ieremias propheta Dei. * Extendisse au-
tem Ieremiam dextram, & dedisse Iudæ
16 gladium aureum, dicentem: * Accipe san-
ctum gladium munus a Deo, in quo deij-
17 cies aduersarios populi mei Israel. * Ex-
hortati itaque Iudæ sermonibus bonis val-
D dè, de quibus extolli posset impetus, &
animi iuuenum confortari, statuerunt di-
micare, & confligere fortiter, vt virtus de
negotijs iudicaret; eo quod ciuitas sancta,
18 & templum periclitarentur. * Erat enim
pro vxoribus, & filijs, itemque pro fratri-
bus, & cognatis, minor solicitudo: maxi-
mus verò, & primus pro sanctitate timor
19 erat templi. * Sed & eos, qui in ciuitate
erant, non minima solicitudo habebat pro
20 his, qui congressuri erant. * Et, cum iam
omnes sperarent iudicium futurum, ho-
stesque adessent, atque exercitus esset or-
dinatus: bestiæ, equitesque opportuno in
21 loco compositi, * Considerans Machabæus
aduentum multitudinis, & apparatum
varium armorum, & ferocitatem bestia-
rum, extendens manus in cœlum, prodigia
facientem Dominum inuocauit, qui non
secundum armorum potentiam, sed prout
22 ipsi placet, dat dignis victoriam. * Dixit Supr. 3. c. 19.
E autem inuocans hoc modo: Tu Domine,

qui misisti Angelum tuum sub Ezechia rege Iuda,& interfeciſti de castris Sennacherib centum octogintaquinque millia: * Et 23
nunc dominator cœlorum mitte Angelum tuum bonum ante nos,in timore,& tremore magnitudinis brachij tui, * Vt metuant, 24
qui cum blaſphemia veniunt aduersus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita perorauit. Nicanor autem,& qui cum ip- 25
so erant, cum tubis, & canticis admouebant. * Iudas verò, & qui cum eo erant, 26
inuocato Deo,per orationes congressi sunt: Manu quidem pugnantes, sed Dominum 27
cordibus orantes, prostrauerunt non minus trigintaquinque millia, præsentia Dei magnificè delectati. * Cumque cessassent, 28
& cum gaudio redirent, cognouerunt Nicanorem ruisse cum armis suis. * Facto 29
itaque clamore, & perturbatione excitata, patria voce Omnipotentem Dominum benedicebant. * Præcepit autem Iudas, qui 30
per omnia corpore, & animo mori pro ciuibus paratus erat, caput Nicanoris, & manum cum humero abscissam, Ierosolymam perferri. *Quo cum peruenisset,con- 31
uocatis contribulibus, & sacerdotibus ad altare, accersijt & eos, qui in arce erant.
* Et ostenso capite Nicanoris, & manu nefaria, quam extendens contra domum sanctam omnipotentis Dei, magnificè gloria- 32
tus est: * Linguam etiam impij Nicanoris præcisam iussit particulatim auibus dari: manum autem dementis contra templum 33
suspendi.Omnes igitur cœli benedixerunt Dominum,dicentes:Benedictus,qui locum 34
suum incontaminatum seruauit. * Suspen- 35
dit autem Nicanoris caput in summa arce, vt euidens esset, & manifestum signum auxilij Dei. *Itaque omnes communi consilio 36
decreuerunt nullo modo diem istum absque celebritate præterire: * Habere autem celebritatem tertiadecima die mensis, 37
Adar, quod dicitur voce Syriaca, pridie Mardochæi diei. * Igitur his erga Nicanorem gestis, & ex illis temporibus ab Hebræis ciuitate possessa, ego quoque in his 38
faciam finem sermonis.Et si quidem benè, & vt historiæ competit, hoc & ipse velim: sin autem minus dignè, concedendum est 39
mihi. *Sicut enim vinum semper bibere, 40
aut semper aquam,contrarium est:alternis autem vti, delectabile: ita legentibus, si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Hic ergo erit consummatus.

SAN-

Digitized by Google

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM.

CAP. I.

A quibus Maioribus Christus secundùm carnem descenderit: Angelus instruit Ioseph de Maria sponsa sua conceptione, partuque futuro.

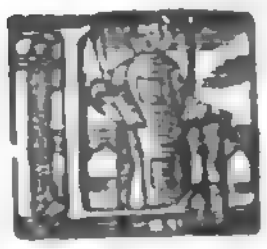

Liber generationis Iesu Chri- 1
sti filij Dauid, filij Abra- A
ham.

Luc. 3. c. 23.

*Abrahaam genuit Isaac. 2
Isaac autem genuit Ia-
cob.

Gen. 21. a. 3. Gen. 25. d. 26.

Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius.

Gen. 29. d. 35. Gen. 38. g. 30.

*Iudas autem genuit Phares, & Zaram de 3
Thamar.

1. Par. 2. a. 5.

Phares autem genuit Esron.
Esron autem genuit Aram.

Ruth. 4. d. 18.

*Aram autem genuit Aminadab. 4
Aminadab autem genuit Naasson.

Num. 1. b. 22.

Naasson autem genuit Salmon.

Ruth. 4. b. 21.

*Salmon autem genuit Booz de Rahab. 5
Booz autem genuit Obed ex Ruth.
Obed autem genuit Iesse.

1. Reg. 16.

Iesse autem genuit Dauid regem.

Ruth. 4. d. 18. 2. Reg. 11. f. 24.

*Dauid autem rex genuit Salomonem ex 6
ea, quæ fuit Uriæ.

*Salomon autem genuit Roboam. 7
Roboam autem genuit Abiam.
Abias autem genuit Asa.

8 *Asa autem genuit Iosaphat. 3. Reg. 15. g. 43.
Iosaphat autem genuit Ioram. 3. Reg. 14. g. 31.
Ioram autem genuit Oziam. 3. Reg. 15. b. 9. 2 Par. 26. a. 23.
9 *Ozias autem genuit Ioatham. 2. Par. 27. d. 9.
Ioatham autem genuit Achaz. 2. Par. 28. d. 27.
Achaz autem genuit Ezechiam. 2. Par. 32. g. 33.
10 *Ezechias autem genuit Manassen. 2. Par. 33. d. 20. & 25.
Manasses autem genuit Amon.
Amon autem genuit Iosiam.
11 *Iosias autem genuit Iechoniam, & fratres eius in transmigratione Babylonis.
12 *Et post transmigrationem Babylonis: Iechonias genuit Salathiel.
Salathiel autem genuit Zorobabel.
13 Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim.
Eliacim autem genuit Azor.
14 Azor autem genuit Sadoc. 2. Par. 36. a. 3.
Sadoc autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud.
15 *Eliud autem genuit Eleazar.
Eleazar autem genuit Mathan.
Mathan autem genuit Iacob.
16 *Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Chri-
17 stus. *Omnes itaque generationes ab Abraham vsque ad Dauid, generationes quatuordecim: & à Dauid vsque ad transmigrationem Babylonis, generationes qua-

Digitized by Google

tuordecim: & à tranſmigratione Babylonis vſque ad Chriſtum, generationes quatuordecim. * Chriſti autem generatio ſic erat: 18
Luce 7. c. 27. Cum eſſet deſponſata mater eius Maria Ioſeph, antequam conuenirent, inuenta eſt in vtero habens de Spiritu ſanc-

19 cto. * Ioſeph autem vir eius, cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè 20 dimittere eam. * Hæc autem eo cogitante, Decce Angelus Domini apparuit in ſomnis ei, dicens: Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim

in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt. * Pa- 21
Luc 1. c. 31. Act. 4. b. 12. riet autem filium: & vocabis nomen eius IESVM; ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. * Hoc autem 22 totum factum eſt, vt adimpleretur, quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem: * Ecce virgo in vtero habebit, & 23
Iſaiæ 7. c. 14. pariet filium: & vocabunt nomen eius Emmanuel: quod eſt interpretatum Nobiſcum Deus. * Exurgens autem Ioſeph à 24 ſomno, fecit ſicut præcepit ei Angelus Domini, & accepit coniugem ſuam. * Et non 25 cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum: & vocauit nomen eius Ieſum.

CAP. II.

Quomodo Magi cum muneribus ad Chriſtum datum peruenerint: de Herodis in infantes ſæuitia, & Chriſti in Ægyptum exilio, & ſinſque reditu in terram Iſrael.

1 CVm ergo natus eſſet Ieſus in Bethlehem Iuda in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Ieroſolymam, * Dicentes: Vbi eſt, qui natus eſt rex 2 Iudæorum? vidimus enim ſtellam eius in Luc. 1. 5. 7. 3 oriente, & venimus adorare eum. * Audiens autem Herodes rex turbatus eſt, & omnis 4 Ieroſolyma cum illo. * Et congregans omnes principes ſacerdotum, & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis vbi Chriſtus naſceretur.

Mic.5.2. Iud. *At illi dixerunt ei: In Bethlehem Iudæ: 5
Ioa.7.f.42. Sic enim ſcriptum eſt per Prophetam: * Et 6
tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam mi-
nima es in principibus Iuda: ex te enim
exiet dux, qui regat populum meum Iſrael.
7 * Tunc Herodes clam vocatis Magis dili-
genter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ ap-
8 paruit eis: * Et mittens illos in Bethlehem,
9 dixit: Ite & interrogate diligenter de pue-
ro: & cum inueneritis, renunciate mihi,

vt & ego veniens adorem eum. * Qui cum 9
audiſſent regem, abierunt, & ecce ſtella,
quam viderant in Oriente, antecedebat
eos, vſque dum veniens ſtaret ſupra, vbi
erat puer. * Videntes autem ſtellam gauiſi 10
ſunt gaudio magno valdè. * Et intrantes do- 11
mum, inuenerunt puerum cum Maria ma-
tre eius, & procidentes adoraueruntt eum:
& apertis theſauris ſuis obtulerunt ei mu-
nera, aurum, thus, & myrrham. * Et re- 12
Pſ.71.b.10. ſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad
Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in re-
gionem ſuam. * Qui cum receſſiſſent, ecce 13
Angelus Domini apparuit in ſomnis Io-
ſeph, dicens: Surge, & accipe puerum, &
matrem eius, & fuge in Ægyptum, & eſto
ibi vſque dum dicam tibi. Futurum eſt
enim, vt Herodes quærat puerum ad per-
14 dendum eum. * Qui conſurgens accepit
puerum, & matrem eius nocte, & receſſit
15 in Ægyptum: * Et erat ibi vſque ad obitum
Herodis: vt adimpleretur, quod dictum eſt Oſee 11. d.
à Domino per Prophetam dicentem: Ex 1.
16 Ægypto vocaui Filium meum. * Tunc
Herodes videns, quoniam illuſus eſſet à
Magis, iratus eſt valdè, & mittens occidit
omnes pueros, qui erant in Bethlehem, &
in omnibus finibus eius à bimatu, & infra
ſecundùm tempus, quod exquiſierat à Ma-
17 gis. * Tunc adimpletum eſt, quod dictum
eſt per Ieremiam prophetam dicentem: *
18 Vox in Rama audita eſt ploratus, & vlula- Iere.31.d.
tus multus: Rachel plorans filios ſuos, & 15.
19 noluit conſolari, quia non ſunt. * Defuncto

autem

autem Herode,ecce Angelus Domini appa-
ruit in ſomnis Ioſeph in Ægypto, *Dicens: 20
Surge,& accipe puerum,& matrem eius,&
& vade in terrã Iſrael : defuncti ſunt enim,
qui quærebant animam pueri. * Qui con- 21
ſurgens, accepit puerũ,& matrem eius, ve.
nit in terrã Iſrael. Audiẽs autem,quod Ar- 22
chelaus regnaret in Iudæa pro Herode pa-
tre ſuo,timuit illo ire:& admonitus in ſom.
23 nis, ſeceſſit in partes Galilææ. *Et veniens
habitauit in ciuitate , quæ vocatur Naza-
reth: vt adimpleretur,quod dictum eſt per
Prophetas : Quoniam Nazaræus vocabi-
tur .

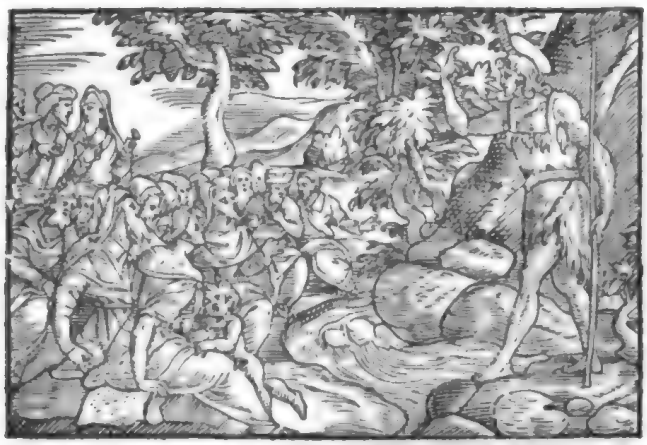

CAP. III.

*Ioannes Baptiſta (cuius vita auſteritas deſcri-
bitur) pœnitentiam iuxta Iſaiæ vaticinium
in deſerto prædicat , & populo ad ipſum con-
fluente reprehendit Phariſæos vna cum Sad.
ducæis,docens, vt dignos faciant fructus pœ-
nitentiæ : & quantum ſuus à Chriſti baptiſ-
mo differat : ſuper Chriſtum autem à Ioanne
baptizatum deſcendit Spiritus ſanctus , &
vox Patris e cœlis audita eſt .*

IN diebus autem illis venit Ioannes Ba- 1
ptiſta prædicans in deſerto Iudææ , *Et A
Matt. 3. a. 4. dicens: Pœnitentiam agite : appropinqua- 2
uit enim regnum cœlorum. * Hic eſt enim, 3
qui dictus eſt per Iſaiam prophetam dicen. Luc. 3. a. 3. Iſaiæ 40. a. 3.
tem : Vox clamantis in deſerto : Parate
4 viam Domini : rectas facite ſemitas eius. *
Ipſe autem Ioannes habebat veſtimentum
de pilis camelorum , & zonam pelliceam
circa lumbos ſuos: eſca autem eius erat lo-
5 uſtæ,& mel ſyluestre. Tunc exibat ad eum Mar. 3. a. 7. Luc. 3. a. 4.
Ieroſolyma , & omnis Iudæa, & omnis re-
6 gio circa Iordanem ; * Et baptizabantur ab
eo in Iordane , confitentes peccata ſua. *
7 Dicens autem multos Phariſæorum,& Sad.
ducæorum, venientes ad baptiſmum ſuum,
B dixit eis: Progenies viperarum,quis demõ-
8 ſtrauit vobis fugere à ventura ira ? * Facite
9 ergo fructum dignum pœnitentiæ. * Et ne
velitis

velitis dicere intra vos: Patrem habemus in Abraham, dico enim vobis quoniam, po-
Ioſ. c. 39. tens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare fi-
lios Abrahæ. * Iam enim ſecuris ad radi- 10
Mar. 1. a. 8. cem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor,
Luc. 3. d. 16. quæ non facit fructum bonum, excidetur,
Ioan. d. 26. & in ignem mittetur. * Ego quidem bapti- 11
Act. 1. b. 5. zo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem
poſt me venturus eſt, fortior me eſt, cuius
non ſum dignus calceamenta portare: ipſe
vos baptizabit in Spiritu ſancto, & igni. *
Cuius ventilabrum in manu ſua: & per- 12
mundabit aream ſuam: & congregabit tri-
ticum ſuum in horreum, paleas autem
13 comburet igni inextinguibili. * Tunc
venit Ieſus à Galilæa in Iordanem ad Ioan- Marc. 1. b. 9.
14 nem, vt baptizaretur ab eo. * Ioannes au- Luc. 3. c. 11
D tem prohibebat eum, dicens: Ego à te de-
15 beo baptizari, & tu venis ad me? * Reſpon-
dens autem Ieſus, dixit ei: Sine modo: ſic
enim decet nos implere omnem iuſtitiam. Luc. 9. c. 35.
16 Tunc dimiſit eum. * Baptizatus autem Ie- 2. Pet. 1. d. 17
ſus, confeſtim aſcendit de aqua, & ecce
aperti ſunt ei cœli: & vidit ſpiritum Dei
deſcendentem ſicut columbam, & venien-
17 tem ſuper ſe. * Et ecce vox de cœlis dicens:
Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi
complacui.

CAP. IV.

Chriſtus in deſerto poſt ieiunium quadraginta dierum vincit diaboli tentationes: & capto Ioanne ſecedens in Capharnaum pœnitentiam predicat: piſcatores Petrum, & Andream, Iacobum & Ioannem Zebedai ad ſe vocat: annuntians quoque Galilæis euangelium, & varias curat infirmitates, turbis ipſum comitantibus.

1 TVnc Ieſus ductus eſt in deſertum à Spi- Marc. 1. b.
A ritu, vt tentaretur à diabolo. * Et cum 12.
2 ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadra- Luc. 4. a. 1.
3 ginta noctibus, poſtea eſuriit. * Et accedens
tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic vt lapi-

des

des iſti panes fiant. *Qui reſpondens dixit: 4
Deut. 8. 3. Scriptum eſt: Non in ſolo pane viuit homo,
ſed in omni verbo, quod procedit de ore
Dei. * Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſan- 5
ctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſuper pinna-
culum templi, *Et dixit ei: Si filius Dei es, 6
Pſ. 90. 11. mitte te deorſum. Scriptum eſt enim: Quia
Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus
tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pe-
dem tuum. * Ait illi Ieſus: Rurſum ſcrip- 7
Deut. 6. ptum eſt: non tentabis Dñm Deum tuum.*
Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem 8
excelſum valdè: & oſtendit ei omnia regna 9
mundi, & gloriam eorum, *Et dixit ei: Hæc
omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me. *
Deut. 6. b. Tunc dicit ei Ieſus: Vade Satana: Scriptum 10
10. eſt enim: Dominum Deum tuum adorabis,
& illi ſoli ſeruies. *Tunc reliquit eum dia- 11
bolus: & ecce Angeli acceſſerunt, & mini-
ſtrabant ei. * Cum autem audiſſet Ieſus, 12
quod Ioannes traditus eſſet, ſeceſſit in Ga-
lilæam: Et, relicta ciuitate Nazareth, venit, 13
Marc. 1. c. 14. & habitauit in Capharnaum maritima, in
Luc. 1. c. 14 finibus Zabulon, & Nephthalim. Vt adim. 14
Ioan. 4. f. 43. pleretur, quod dictum eſt per Iſaiam pro-
Iſa. 9. a. 1. phetam. *Terra Zabulon, & terra Nephtha- 15
lim, via maris trans Iordanem Galilææ gẽ-
tium, *Populus, qui ſedebat in tenebris, vi- 16
dit lucem magnam: & ſedentibus in regione C
vmbræ mortis, lux orta eſt eis. Exinde cœ- 17
Marc. 1. b. 15. pit Ieſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam
Luc. 3. a. 1. agite: appropinquauit enim regnum cœlo-
Matt. 4. b. 16. rum. *Ambulans autem Ieſus iuxta mare 18
Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui
vocatur Petrus, & Andream fratrem eius
mittentes rete in mare, (erant enim piſca-
tores.) *Et ait illis: Venite poſt me, & fa- 19
ciam vos fieri piſcatores hominum. *At illi 20
continuo relictis retibus ſecuti ſunt eum. *
Et procedens inde, vidit alios duos fratres 21
Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem
eius, in naui cum Zebedæo patre eorum, re- 22
ficientes retia ſua: & vocauit eos. Illi autẽ
ſtatim relictis retibus, & patre, ſecuti ſunt
23 eum. *Et circuibat Ieſus totam Galilæam,
D docens in ſynagogis eorum, & prædicans
euangelium regni: & ſanans omnem lan-
guorem, & omnem infirmitatem in popu-
24 lo. * Et abijt opinio eius in totam Syriam,
& obtulerunt ei omnes malè habentes, va-
rijs languoribus, & tormentis comprehen-
ſos, & qui dæmonia habebant, & lunati-
25 cos, & paralyticos, & curauit eos: * Et ſe- Mar. 3. a. 7.
cutæ ſunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Luc. 6. c. 18
Decapoli, & de Ieroſolymis, & de Iudæa, &
de trans Iordanem.

CAP. V.

Oſtendit tradit beatitudines: Apoſtolos ſalem terræ, & lucem mundi dicit: nec venit, vt ſoluat legem aut prophetas, ſed adimpleat, docens de non irascendo fratri, ſed vt ei reconciliemur, de non concupiſcenda muliere, de membro ſcandalizante abijciendo, de vxore extra caſum adulterij non dimittenda: non iurandum, nec malo reſiſtendum, inimicos diligendos, & de malo meritis benè merendum.

Luc. 6. d. 20.
1 VIdens autem Ieſus turbas, aſcendit in Pſ. 36. a. 11.
A montem, & cum ſediſſet, acceſſerunt Iſa. 61. a. 1.
2 ad eum diſcipuli eius, *Et aperiens os ſuum Pſ. 33. a. 4.
3 docebat eos, dicens: *Beati pauperes ſpiri-
tu: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorũ. *
4 *Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt
5 terram. *Beati, qui lugent: quoniam ipſi
6 conſolabuntur. * Beati, qui eſuriunt, & ſi-
tiunt iuſtitiam: quoniam ipſi ſaturabun-
7 tur. * Beati miſericordes: quoniam ipſi
8 miſericordiam conſequentur. *Beati mun- 1. Pet. 1. d.
do corde: quoniam ipſi Deum videbunt. * 20. & 3. c.
9 Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabun- 14. & 4. d.
14.

tur

tur. * Beati, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. * Beati eſtis cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum vos mentientes, propter me: * Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis: ſic enim perſecuti ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos. * Vos eſtis ſal terræ. Quod ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? ad nihilum valet vltra, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. * Vos eſtis lux mundi. Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita. * Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo ſũt. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. * Nolite putare, quoniam veni ſoluere, ſed adimplere. * Amen quippè dico vobis, donec tranſeat cœlum, & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant. Qui ergo ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum: qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. * Dico enim vobis, quia niſi abundauerit iuſtitia veſtra plus quam Scribarum, & Phariſæorum, nõ intrabitis in regnum cœlorum. * Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. * Ego autem dico vobis: quia omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, racha: reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis. * Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te: * Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. * Eſto conſentiens aduerſario tuo citò, dum es in via cum eo: ne forte tradat te aduerſarius iudici, & iudex tradat te miniſtro: & in carcerem mittaris. * Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouiſſimum quadrantem. * Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: Non mœchaberis. * Ego autem dico vobis: quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. * Quod ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eũ, & proijce abs te: expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. * Et ſi dextra manus tua ſcandalizat te, abſcide eam, & proijce abs te: expedit enim tibi, vt pereat vnum membrum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. * Dictum eſt autem: Quicumque dimiſerit vxorem ſuam, det ei libellum repudij. * Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui dimiſerit vxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari: & qui dimiſſam duxerit, adulterat. * Iterum audiſtis, quia dictum eſt antiquis: Non periurabis: reddes autem Dño iuramenta tua. Ego autem dico vobis, non iurare omninò, neque per cœlum, quia thronus Dei eſt: Neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum eius: neque per Ieroſolymam, quia ciuitas eſt magni regis: * Neque per caput tuum iuraueris, quia non potes vnum capillum album facere, aut nigrum. * Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt: non, non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt. * Audiſtis quia dictum eſt: Oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non reſiſtere malo: ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram. * Et ei, qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. * Et quicumque te angariauerit mille paſſus, vade cum illo, et alia duo. Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne auertaris. * Audiſtis, quia dictum eſt: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. * Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos: * Vt ſitis filij patris veſtri, qui in cœlis eſt: qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos: & pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos. Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt? * Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tantùm, quid amplius facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt? * Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt.

Marc. 9. b. 50. Luc. 14. b. 34. Marc. 4. c. 21. Luc 8. c. 16. & 11. c. 33. 1. Petr. 2. c. 12. Luc 16. d. 17. Iac. 2. b. 10. Luc. 11. b. 33. Exod. 20. c. 13. Deut. 5. b. 17. Exod. 20. c. 14. Inf 18. b. 9. Marc. 9. b. 47. Deut. 24. a. 1. Inf. 19. b. 7. Marc. 10. a. 4. Luc. 16. d. 18. 1. Cor. 7. b. 10. Leu. 19. b. 12. Exod. 20. b. 7 Deut. 5. b. 11. Iac. 5. c. 12. Exod. 21. d. 24. Deut. 19 d. 21. Leuit. 24. d. 20. Luc. 6. d. 29 1. Cor. 6. b. 7. Deut. 15 b. 7. Leut. 19. d. 18. Luc. 6. d. 27 Rom. 12. d. 20. Act 7 g. 60 Luc. 23. c. 34.

CAP. VI.

Docet Chriſtus quomodo faciendæ ſint eleemoſyna, & oratio, traditque diſcipulis formam orandi, & offenſas alijs condonandi: item quo modo ſit ieiunandum: quod non in terra ſed in cœlo theſaurizandum, oculus mundandus, non ſeruiendum duobus dominis: vocat itaque ſolicitudinem de victu, veſtitu, & de craſtino.

1 A Ttendite ne iuſtitiam veſtram faciatis A coram hominibus, vt videamini ab eis alioquin mercedem nõ habebitis apud 2 patrem veſtrum, qui in cœlis eſt: * Cum er-

g *

go facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, et in vicis, vt honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: * Vt sit eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. * Et cum oratis, non eritis, sicut hypocritæ, qui amant in synagogis, & in angulis platearum stantes orare, vt videantur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem suam. * Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. * Orantes autem, nolite multum loqui, sicut ethnici: putant enim, quod in multiloquio suo exaudiantur. * Nolite ergo assimilari eis: scit enim pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum. * Sic ergo vos orabitis: Pater noster, qui es in cœlis: sanctificetur nomen tuum. * Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. * Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. * Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. * Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Amen. * Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet & vobis pater vester cœlestis delicta vestra. * Si autem non dimiseritis hominibus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. * Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. * Tu autem cum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua, * Ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in abscondito: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. * Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: vbi ærugo, & tinea demolitur: & vbi fures effodiunt, & furantur. * Thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo: vbi neque ærugo, neque tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur. * Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est, & cor tuum. * Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. * Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erũt? Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo seruire, & mam-

Matt.18.d.33. Marc.11.c.25. Eccl.28.a.3.4.5.

Luc.11.c.33. 1.Tim.6.d.9. Luc.11.c.34. Luc.16.c.13.

mone. * Ideò dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est, quam esca, & corpus plus quam vestimentum? * Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester cœlestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? * Quis autem vestrum cogitans potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum? * Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent. * Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis. * Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quantò magis vos modicæ fidei: Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? * Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis. * Quærite ergo primum regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis. * Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi: sufficit diei malitia sua.

Luc.12.c.22. 1.Pet.5.b.7. Psal.54.d.23. Philipp.4.b.6. 1.Tim.6.b.7.

CAP. VII.

Docet non iudicandum: de festuca in oculo fratris, & trabe in proprio oculo: sanctum non dandum canibus: omnem petentem, quærentem, & pulsantem à Deo exaudiri: faciendum alijs, quod nobis fieri volumus: per angustam portam ad vitam intrandum: quo modo dignoscantur falsi prophetæ, & arbor bona à mala: comparatio de audiente Christi verba, & operante, aut non operante iuxta illa.

1 A NOlite iudicare, vt non iudicemini. * In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. * Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides? * Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine eijciam festucam de oculo tuo: & ecce trabs est in oculo tuo? * Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. * Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conuersi dirumpant vos. * Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. * Omnis enim, qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur.

Luc.6.f.37. Rom.2.a.1. Mat.7.c.14.

Iac.1.c.22. Marc.11.c.24.

tur. * Aut quis eſt ex vobis homo, quem ſi 9
petierit filius ſuus panem, nunquid lapi-
dem porriget ei? * Aut ſi piſcem petierit, 10
nunquid ſerpentem porriget ei? * Si ergo 11
vos, cum ſitis mali, noſtis bona data dare fi-
lijs veſtris: quantò magis pater veſter, qui
in cœlis eſt, dabit bona petentibus ſe? Om- 12
nia ergo quæcunque vultis, vt faciant vobis
homines, & vos facite illis. Hæc eſt enim
lex, & Prophetę. Intrate per anguſtam por- 13
tam: quia lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ
ducit ad perditionem, & multi ſunt, qui in-
trant per eam. * Quam anguſta porta, & 14
arcta via eſt, quæ ducit ad vitam: & pauci
ſunt, qui inueniunt eam! * Attendite à falſis 15
prophetis, qui veniunt ad vós in veſtimen- C
tis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi ra-
paces. * A fructibus eorum cognoſcetis eos. 16
Nunquid colligunt de ſpinis vuas, aut de
tribulis ficus? * Sic omnis arbor bona fru- 17
ctus bonos facit: mala autem arbor malos
fructus facit. * Non poteſt arbor bona ma- 18
los fructus facere: neque arbor mala bonos
fructus facere: Omnis arbor, quæ non facit 19
fructum bonum, excidetur, & in ignem
mittetur. * Igitur ex fructibus eorum co- 20
gnoſcetis eos. * Non omnis, qui dicit mihi, 21
Domine, Domine, intrabit in regnum cę-
lorum: ſed qui facit voluntatem Patris mei,
qui in cęlis eſt, ipſe intrabit in regnum cę-
lorum. * Multi dicent mihi in illa die: Do- 22
mine, Domine, nonne in nomine tuo pro-
phetauimus, & in nomine tuo virtutes
multas fecimus? * Et tunc confitebor illis: 23
Quia nunquam noui vos: diſcedite à me,
qui operamini iniquitatem. * Omnis ergo, 24
qui audit verba mea hæc, & facit ea, aſſimi-
labitur viro ſapienti, qui ædificauit domũ
ſuam ſupra petram, * Et deſcendit pluuia, 25
& venerunt flumina, & flauerunt venti, &
irruerunt in domum illam, & non cecidit: Rom. 1. c.
26 fundata enim erat ſuper petram. Et omnis, 11.
qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſi- Iac. 1. d. 22
milis erit viro ſtulto, qui ędificauit domum
27 ſuam ſuper arenam: * Et deſcendit pluuia,
& venerunt flumina, & flauerunt venti, &
irruerunt in domum illam, & cecidit, &
28 fuit ruina illius magna. * Et factum eſt: cum
conſummaſſet Ieſus verba hæc, admira-
29 bantur turbæ ſuper doctrina eius. * Erat
enim docens eos ſicut poteſtatem habens, Mar. 1. c. 22
& non ſicut Scribæ eorum, & Phariſæi. Luc. 4 c. 32

CAP. VIII.

Curatum leproſum Ieſus mittit ad ſacerdotes: ſanat puerum Centurionis, cuius fidem commendat; item ſocrum Petri febricitantem, alioſque plurimos malè habentes: verbo ſpiritus eijcit: Scribam ſequi volentem reijcit, alium verò patre inſepulto mox ſequi iubet: nauicula fluctibus periclitante excitatus à diſcipulis mare ſedat: duos quoque demoniacos apud Geraſenos liberat, dæmonibus in porcos ingredi permittens; quo viſu Geraſeni precantur, vt à ſuis finibus diſcedat.

1 CVm autem deſcendiſſet de monte, ſe-
A cutæ ſunt eum turbæ multæ: * Et ec- Marc. 1. d.
2 ce leproſus veniens, adorabat eum, dicens: 40.
3 Domine, ſi vis, potes me mundare. * Et ex- Luc. 5. c. 12.
tendens Ieſus manum, tetigit eum, dicens:
Volo, Mundare. Et confeſtim mundata eſt
4 lepra eius. * Et ait illi Ieſus: Vide, nemini di-
xeris: ſed vade, oſtende te ſacerdoti, & offer
munus, quod præcepit Moyſes, in teſtimo- Leu. 11. d. 2
5 nium illis. * Cum autem introiſſet Caphar- Luc. 7. d. 1.
naum, acceſſit ad eum Centurio, rogans
eum,

Luc. 11. b. 9 Ioa. 14. b. 13. Iac. 1. d. 6. Luc. 6. c. 31. Tob. 4. c. 16 Luc. 23. c. 34.

Inf. 25. d. 11

Act. 19. c. 19

Pſal. 6. c. 9. Inf. 25. d. 41. Luc. 13. f. 27. Luc. 6 g. 48

Sup. 3. c. 10.

eum, * Et dicens: Domine, puer meus iacet 6
in domo paralyticus, & malè torquetur. Et 7
ait illi Ieſus: Ego veniam, & curabo eum. *
Et reſpondens Centurio, ait: Domine non 8
ſum dignus, vt intres ſub tectum meum: ſed
Luc. 7. a. 5. tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus.
Nam & ego homo ſum ſub poteſtate con- 9
ſtitutus, habens ſub me milites, & dico
huic: Vade, & vadit: & alij, Veni, & venit; B
& ſeruo meo, Fac hoc, & facit. * Audiens 10
autem Ieſus miratus eſt, & ſequentibus ſe
dixit: Amen dico vobis, non inueni tantam
fidem in Iſrael. * Dico autem vobis, quod 11
multi ab Oriente, & Occidente venient, &
recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Ia-
cob in regno cœlorum: * Filij autem regni 12
eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit fle-
13 tus, & ſtridor dentium. * Et dixit Ieſus Cen-
turioni: Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Et
14 ſanatus eſt puer in illa hora. Et cum veniſ-
ſet Ieſus in domum Petri, vidit ſocrum
15 eius iacentem, & febricitantem: * Et tetigit
manum eius, & dimiſit eam febris, & ſur- Marc. 1. d.
16 rexit, & miniſtrabat eis. * Veſpere autem 31.
facto, obtulerunt ei multos dæmonia ha-
bentes: & eijciebat ſpiritus verbo: & omnes
17 malè habentes curauit: * Vt adimpleretur, Iſaiæ 53. a.
quod dictum eſt per Iſaiam prophetam, di- 4.
centem: Ipſe infirmitates noſtras accepit: 1. Pet. 2. d. 24.
18 & ægrotationes noſtras portauit. * Videns
autem Ieſus turbas multas circum ſe, iuſſit
19 ire trans fretum. * Et accedens vnus ſcriba,

ait illi: Magiſter, ſequar te, quocumque ie- C
ris. * Et dicit ei Ieſus: Vulpes foueas habent, 20
Luc. 9. g. 58. & volucres cœli nidos: filius autem homi-
21 nis non habet vbi caput reclinet. * Alius
autem de diſcipulis eius ait illi: Domine,
permitte me primum ire, & ſepelire patrẽ
meum.

meum. *Iesus autem ait illi: Sequere me, & 22
dimitte mortuos sepelire mortuos suos: *
Et ascendente eo in nauiculam, secuti sunt 23
Marc.4.d. 36. Luc.8.d.22 eum discipuli eius: Et ecce motus magnus 24
factus est in mari, ita vt nauicula operire-
tur fluctibus, ipse verò dormiebat. Et ac- 25
cesserunt ad eum discipuli eius, & suscita-
uerunt eum, dicentes: Dñe, salua nos, peri-
mus. *Et dicit eis Iesus: Quid timidi estis, 26
modicæ fidei? Tunc surgens, imperauit
ventis, & mari, & facta est tranquillitas
magna. *Porrò homines mirati sunt, dicen- 27
tes: Qualis est hic, quia venti & mare obe-
Mar.5.a.1. Luc.8.d.26 diunt ei? * Et cum venisset trans fretum in 28
regionem Gerasenorum, occurrerunt ei D
duo habentes dæmonia, de monumentis
exeuntes, sæui nimis, ita vt nemo posset
29 transire per viam illam. *Et ecce clamaue-
runt, dicentes: Quid nobis, & tibi, Iesu fili
Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos?
30 Erat autem non longè ab illis grex multe- Mar.5.a.11
31 rum porcorum pascens. *Dæmones autem
rogabant eum, dicentes: Si eijcis nos hinc, Luc.8.d.31
32 mitte nos in gregem porcorum. *Et ait il-
lis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos,
& ecce impetu abijt totus grex per præceps
33 in mare: & mortui sunt in aquis. *Pastores
autem fugerunt: & venientes in ciuitatem,
nuntiauerunt omnia, & de eis, qui dæmo-
34 niа habuerant. * Et ecce ciuitas exijt ob- Marc.7.b. 17. Luc.8.c.37
uiam Iesu: & viso eo rogabant, vt transiret
à finibus eorum.

CAP. IX.

Paralyticum curat, Scribis murmurantibus, quod dixisset remissa illi peccata: vocat Matthæum publicanum, & respondet Pharisæis murmurantibus, quod cum publicanis ederet, quodque ipsius discipuli non ieiunarent: mulierem à sanguinis profluuio liberat: filiam principis mortuam suscitat: visu duobus cæcis restituto, dæmoniacum mutum sanat: & vbique prædicans omnes sanat infirmitates, dicens multam esse messem, paucos verò operarios.

Mar.2.a.3. Luc.5.d.18 ET ascendens in nauiculam, transfreta- 1
uit, & venit in ciuitatem suam. *Et ec- A
ce offerebant ei paralyticum iacentem in 2
lecto. Et videns Iesus fidem illorum, dixit
paralytico: Confide fili, remittuntur tibi
peccata tua. *Et ecce quidam de Scribis di- 3
xerunt intra se: Hic blasphemat. * Et cum 4
vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: Vt
quid cogitatis mala in cordibus vestris? * 5
Quid est facilius, dicere: Dimittuntur tibi
peccata tua; an dicere: Surge, & ambula? 6
Vt autem sciatis, quia filius hominis habet
potestatem in terra dimittendi peccata, tũc
ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & 7
vade in domum tuam. *Et surrexit, & abijt 8
in domum suam. * Videntes autem turbæ
timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui
dedit potestatem talem hominibus. * Et, 9 Marc.2.b. 14. Luc.5.f.27.
B cum transiret inde Iesus, vidit hominem
sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et
ait illi: Sequere me. Et surgens, secutus est
10 eum. *Et factum est discumbente eo in do-
mo, ecce multi publicani, & peccatores ve-
nientes, discumbebant cum Iesu, & disci-
11 pulis eius. *Et videntes Pharisæi, dicebant
discipulis eius: Quare cum publicanis, & * Osee 6.c.6. Ioel.2.a.13. 1. Tim. 1. c.15. Marc.2.c. 18. Luc.5.f.33.
peccatoribus manducat Magister vester? *
12 At Iesus audiens, ait: Non est opus valenti-
13 bus medicus, sed malè habentibus. *Euntes
autem discite quid est: Misericordiam volo,
& non sacrificium. Non enim veni vocare
14 iustos, sed peccatores. *Tunc accesserunt ad

eum discipuli Ioannis, dicentes: Quare nos, & Pharisæi ieiunamus frequenter: discipuli autem tui non ieiunant? *Et ait illis 15
Iesus: Nunquid possunt filij sponsi lugere quamdiù cum illis est sponsus? Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt. * Nemo autem immittit 16
commissuram panni rudis in vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem eius à vestimento, & peior scissura fit. *Neque mit- 17
tunt vinum nouum in vtres veteres: alioC
quin rumpuntur vtres, & vinum effunditur, & vtres pereunt. Sed vinum nouum in vtres nouos mittunt, & ambo conseruantur. * Hæc illo loquente ad eos, ecce prin- 18
Marc. 5. b. 11. Luc. 8. f. 43. ceps vnus accessit, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modò defuncta est: sed veni, impone manum tuam super eam, & viuet. *Et surgens Iesus, sequebatur eum, & 19
discipuli eius. * Et ecce mulier, quæ san- 20
Marc. 5. c. 24. Luc. 8. f. 43. guinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius. * Dicebat enim intra se: Si 21
tetigero tantùm vestimentum eius, salua ero. * At Iesus conuersus, & videns 22
eam, dixit: Confide filia, fides tua te saluam fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora. * Et cum venisset Iesus in do- 23
mum principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuantem, dicebat: * Rece- 24
dite: non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum. *Et cum ei- 25
cta esset turba, intrauit: & tenuit manum eius. * Et surrexit puella. * Et exijt 26
fama hæc in vniuersam terram illam. *Et 27
transeunte inde Iesu, secuti sunt eum duo cæci, clamantes, & dicentes: Miserere nostri, fili Dauid. * Cum autem venis- 28
set domum, accesserunt ad eum cæci. Et D

dicit eis Iesus: Creditis quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei: Vtique, Domine. *
29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secun-
30 dum fidem vestram fiat vobis. * Et aperti sunt oculi eorum: & comminatus est illis Iesus, dicens: Videte ne quis sciat. *
31 Illi autem exeuntes, diffamauerunt eum
32 in tota terra illa. * Egressis autem illis Inf. 12. b. 11.
ecce obtulerunt ei hominem mutum, Luc. 11. b. 14.
33 dæmonium habentem. * Et eiecto dæmonio, locutus est mutus, & miratæ sunt turbæ, dicentes: Nunquam apparuit sic in Israel. * Pharisæi autem di-
34 cebant: in principe dæmoniorum eijcit
35 dæmones. * Et circuibat Iesus omnes ciuitates, & castella, docens in synagogis eorum, & prædicans Euangelium regni, & curans omnem languorem, & Marc. 6. c. 6
36 omnem infirmitatem. * Videns autem turbas, misertus est eis: quia erant vexati, & iacentes sicut oues non ha-
37 bentes pastorem. * Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa, ope- Luc. 10. a. 2
38 rarij autem pauci. * Rogate ergo Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.

CAP. X.

Legatio, ac institutio duodecim Apostolorum (quorum hic nomina recensentur) ad euangelizandum Iudæis, & dæmoniacos infirmosque curandos: qui aduersus mala hic imminentia præmonentur, & roborantur: Christus non venit, vt mittat pacem, sed gladium, ipseque coram hominibus confitendus est, neque quidquam eius amori præponendum: honorans autem alios propter Christum, bono-

Digitized by Google

honorat Christum, & ita mercedem recipiet.

Marc.3.b.13. Luc.6.b.13 & 9.a.1. & 10.a.1.

10 ET conuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, vt eijcerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem. * Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc. Primus, Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius. * Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Iacobus Alphæi, & Thaddæus, Simon Chananæus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum. * Hos duodecim misit Iesus: præcipiens eis, dicens: In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis: * Sed potius ite ad oues, quæ perierunt domus Israel. * Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquauit regnum cœlorum. * Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eijcite: gratis accepistis, gratis date. * Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris: * Non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim est operarius cibo suo. * In quamcunque autem ciuitatem aut castellum intraueritis, interrogate, quis in ea dignus sit: & ibi manete donec exeatis. * Intrantes autem in domum: salutate eam, dicentes: Pax huic domui. Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam: si autem non fuerit digna, pax vestra reuertetur ad vos. * Et quicunque non receperit vos, neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo, vel ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris. * Amen dico vobis: Tolera-

Marc.6.a.8 Luc.9.a.1. & 10.a.4. Actor.13. a.46.

bilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati. *
16 Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut ser- Luc.10.a.3.
17 pentes, & simplices sicut columbæ. * Cauete autem ab hominibus. Tradent enim Luc.12.b. 11.
vos in concilijs, & in synagogis suis flagel-
18 labunt vos. * Et ad præsides, & ad reges ducemini propter me, in testimonium illis, &
19 gentibus. * Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loqua-
20 mini. * Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur
21 in vobis. * Tradet autem frater fratrem in C mortem, & pater filium: & insurgent filij in
22 parentes, & morte eos afficient: * Et eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic
23 saluus erit. * Cum autem persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, non consummabitis ciuitates
24 Israel donec veniat Filius hominis. * Non est discipulus super magistrum, nec seruus
25 super dominum suum. * Sufficit discipulo, Luc.6.f.40. Ioan.13.b.16. & 15.c.20.
vt sit sicut magister eius; & seruo, sicut dominus eius. Si patrem familias Beelzebub vocauerunt: quantò magis domesticos eius.
26 * Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est opertum, quod non reuelabitur; & occul-
27 tum, quod non scietur. * Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in au- Actor.27.f. 35.
28 re auditis, prædicate super tecta. * Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius time- 2.Reg.14. c.14.
te eum, qui potest & animam & corpus
29 perdere in gehennam. * Nonne duo passeres asse væneunt: & vnus ex istis non cadet su-
30 per terram sine patre vestro? * Vestri autem

capilli capitis omnes numerati sunt. *Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos. *Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est. *Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est. *Nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram: non veni pacem mittere, sed gladium. *Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam: *Et inimici hominis, domestici eius. *Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus: & qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus. * Et qui non accipit crucem suã, & sequitur me, non est me dignus. Qui inuenit animam suam, perdet illam: & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. *Qui recipit vos, me recipit & qui me recipit, recipit eum, qui me misit. * Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. * Et quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

Marc. 8. d. 38. Luc. 9. c. 26. & 12. b. 8. 2. Tim. 2. b. 12. Luc. 12. f. 51. Mich. 7. b. 6. Luc. 14. f. 26. Marc. 8. d. 34. infr. 16. d. 24. Luc. 9. c. 24. 1. 16. & 16. 5. 11. 10. 11 f. 2 f. Luc. 10. c. 16. 10. 11. c. 10. Marc. 9. f. 40.

CAP. XI.

Ioannes de carcere nuntios mittit ad Iesum: quibus posit Christi responsum abeuntibus, ipse coram turbis laudat Ioannem: Iudæos verò pueris in foro inuicem acclamantibus assimilat, exprobrans ciuitatibus obstinatis, in quibus plurimas fecerat virtutes: confessio Iesu ad Patrem; oneratos ad se vocat Christus, dicens iugum suum esse suaue.

ET factum est, cum consummasset Iesus, præcipiens duodecim discipulis suis, transijt inde, vt doceret, & prædicaret in ciuitatibus eorum. *Ioannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, *Ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? * Et respondens Iesus ait illis: Euntes renunciate Ioanni, quæ auditis, & vidistis. *Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur: *Et beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me. *Illis autem abeũtibus, cœpit Iesus dicere ad turbas de Ioanne: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? * Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regũ sunt. *Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam prophetam. * Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. * Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista: qui autem minor est in regno cœlorum, maior est illo. * A diebus autem Ioannis Baptistæ vsque nunc regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. * Omnes enim prophetæ, & lex, vsque ad Ioannem, prophetauerunt: *Et si vultis recipere, ipse est Elias, qui venturus est. * Qui habet aures audiendi, audiat. *Cui autem simile æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes coæqualibus, *Dicunt: Cecinimus vobis, & non saltastis, lamentauimus, & non planxistis. * Venit enim Ioannes neque manducans neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet. * Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia à filijs suis. *Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent pœnitentiam. * Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia, si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent. * Verumtamen dico vobis: Tyro & Sidoni remissius erit in die iudicij, quàm vobis. *Et tu Capharnaũ, nunquid vsque in cœlum exaltaberis? vsq; in infernum descendes: quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, fortè mansissent vsque in hanc diem. *Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicij, quàm tibi. * In illo tempore respondens Iesus dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cœli, & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. * Ita Pater: quoniam sic fuit placitum ante te. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo nouit Filium, nisi Pater: neque patrem quis nouit, nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. * Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris. *Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.

Luc. 7. f. 18. Mt. 3. b. 1. & 11. d. 2. Luc. 7. c. 14. Ioa. 6. c. 46. & 7. d. 11. & 8. b. 19. & 10. c. 15. Ier. 6. Ioel. 3. d. 3.

CA-

CAP. XII.

Discipulos spicas sabbato vellentes excusat, manum quoque aridam sabbato curat: Pharisæorum machinationi tacitus cedens: variosque à se curatos silere præcipiens, implet Isaiæ vaticinium: dæmonio, cæco, & muto curato, Pharisæos ipsum in Beelzebub ejicere dæmonia blasphemantes convincit falsum dicere: dicens blasphemiam in Spiritum sanctum irremissibilem, & de omni verbo otioso reddendam rationem: Scribis autem, & Pharisæis signum petentibus, dandum dicit Ionæ signum: & qui sint mater, & fratres ipsius.

IN illo tempore abijt Iesus per sata sab- 1
bato: discipuli autem eius esurientes cę- A
perunt vellere spicas, & manducare. *Pha- 2
Matt. 9. d. 12. Luc. 6. a. 1. 1. Reg. 21. a. 4.
risæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciunt, quod non licet facere sabbatis. *At ille dixit eis: Non legistis quid 3
Num. 28. b. 9. Leu. 24. b. 8.
fecerit Dauid, quando esurijt, & qui cum eo erant: * Quomodo intrauit in domum 4
Dei, & panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant: nisi solis sacerdotibus? * Aut non 5
legistis in lege, quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, & sine crimine sunt. *Dico autem vobis, quia templo maior 6
est hic. *Si autem sciretis, quid est: Miseri- 7
Osee 6. c. 6.
cordiam volo, & non sacrificium: nunquam condemnassetis innocentes. *Dominus enim est filius hominis etiam sabbati.* 8
Et cum inde transisset, venit in synagogam 9
eorum. * Et ecce homo manum habens 10
aridam, & interrogabant eum, dicentes: Si licet sabbatis curare? vt accusarent eum.
Mar. 3. a. 1. Luc. 6. a. 6.
Ipse autem dixit illis: Quis erit ex vobis 11
homo, qui habeat ouem vnam, & si ceciderit hæc sabbatis in foueam, nonne tenebit,
12 & leuabit eam? * Quantò magis melior est homo oue? itaque licet sabbatis benefacere.
13 * Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est sanitati
Deut. 22. d. 4.
14 sicut altera. * Exeuntes autem Pharisæi, B consilium faciebant aduersus eum, quo-
15 modo perderent eum. *Iesus autem sciens recessit inde: & secuti sunt eum multi, &
16 curauit eos omnes: *Et præcepit eis ne ma-
17 nifestum eum facerent. *Vt adimpleretur, quod dictum est per Isaiam Prophetam di-
Isa. 42. a. 1.
18 centem: *Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo benè complacuit animæ meæ. Ponam spiritum meum super eum,
19 & iudicium gentibus nuntiabit. Non contendet, neque clamabit, neque audiet ali-
20 quis in plateis vocem eius: * Arundinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec eijciat ad victo-
21 riam iudicium: *Et in nomine eius Gentes
22 sperabunt. *Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæcus, & mutus, & curauit eum,
23 ita vt loqueretur, & videret. *Et stupebant omnes turbæ, & dicebant: Nunquid hic est
24 filius Dauid? * Pharisæi autem audientes, dixerunt. Hic non eijcit dæmones nisi in
Mar. 3. c. 22. Luc. 11. b. 14.
25 Beelzebub principe dæmoniorum. * Iesus autem sciens cogitationes eorum, dixit eis. Omne regnum diuisum contra se, desolabi-
Sup. 9. d. 34. Leu. 11. b. 17.
tur: & omnis ciuitas, vel domus diuisa con-
26 tra se, non stabit. *Et si satanas satanam eijcit, aduersus se diuisus est: quomodo verò
27 stabit regnum eius? *Et si ego in Beelzebub eijcio dæmones, filij vestri in quo eijciunt?
28 ideò ipsi iudices vestri erunt. *Si autem ego in spiritu Dei eijcio dæmones, igitur peruenit in vos regnum Dei. *Aut quomodo po-
29 test quisquam intrare, in domum fortis, & vasa eius diripere, nisi prius alligauerit for-
30 tem? & tunc domum illius diripiet. *Qui

non est mecum, contra me est: & qui non C
Marc.11.d. congregat mecum, spargit. * Ideò dico vo- 31
28. bis: Omne peccatum, & blasphemia remit-
Luc.12.b.10 tetur hominibus, spiritus autem blasphe-
mia non remittetur. Et quicunque dixerit 32
verbum contra filium hominis, remittetur
ei: qui autem dixerit contra Spiritum san-
ctum, non remittetur ei, neque in hoc sæ-
culo, neque in futuro. *Aut facite arborem 33
bonam, & fructum eius bonum: aut facite
arborem malam, & fructum eius malum:
Luc.6.g 44 siquidem ex fructu arbor agnoscitur. * Pro- 34
genies viperarum, quomodo potestis bona
loqui, cum sitis mali? ex abundantia enim
cordis os loquitur. * Bonus homo de bono 35
thesauro profert mala. *Dico autem vobis, 36
quoniam omne verbum otiosum, quod lo-
cuti fuerint homines, reddent rationem de
eo in die iudicij. *Ex verbis enim tuis iusti- 37
Isa.16.a.4. ficaberis & ex verbis tuis condemnaberis.
Luc.11.c. Tunc responderunt ei quidam de Scribis, 38
29. & Pharisæis, dicentes: Magister, volumus à
2. Cor.1.d. te signum videre. *Qui respondens ait illis: 39
21. Generatio mala, & adultera signum quærit:
Ioan 2.b.1 & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ
Prophetæ. *Sicut enim fuit Ionas in ventre 40
ceti tribus diebus, & tribus noctibus, sic
erit Filius hominis in corde terræ tribus
41 diebus, & tribus noctibus. * Viri Niniuitæ Ioan 2.b.1
surgent in iudicio cum generatione ista, &
condemnabunt eam; quia pœnitentiam
D egerunt in prædicatione Ionæ. Et ecce plus
42 quam Ionas hic. * Regina Austri surget in 3. Reg. 10.
2. Par. 9.a.
1
iudicio cum generatione ista, & condem- Luc. 11.c.
nabit eam: quia venit à finibus terræ audi- 24.
re sapientiam Salomonis, & ecce plus quã
43 Salomon hic. *Cum autem immundus spi-
ritus exierit ab homine, ambulat per loca
arida, quærens requiem, & non inuenit. *
44 Tunc dicit: Reuertar in domum meam, un-
de exiui. Et veniens inuenit eam vacantem
45 scopis mundatam, & ornatam. * Tunc va- 1. Pet. 2. d.
dit, & assumit septem alios spiritus secum
nequiores se, & intrantes habitant ibi: &
fiunt nouissima hominis illius peiora prio-
ribus. Sic erit & generationi huic pessimæ.
46 Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater Marc. 3. d.
eius, & fratres stabant foris, quærẽtes loqui 31.
47 ei. Dixit autem ei quidã. Ecce mater tua, & Luc. 8. c. 19
48 fratres tui foris stant quærentes te. * At ipse
respondens dicenti sibi, ait: Quæ est mater
49 mea, & qui sunt fratres mei? *Et extendens
manum in discipulos suos, dixit: Ecce ma-
50 ter mea, & fratres mei. *Quicunq; enim fe-
cerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis
est: ipse meus frater, & soror, & mater est.

CAP. XIII.

Sedens in nauicula proponit turbis parabolas seminantis, ac zizaniorum, quas etiam discipulis interpretatur: item parabolas de grano sinapis, de fermento in farina occultato, de thesauro, & margarita inuentis; de reti in mare misso, quam parabolam etiam declarat: docens in patria, ait prophetam non esse sine honore nisi in propria patria.

Marc.4.a. 1. Luc.8.a.4. IN illo die exiens Iesus de domo, sedebat 1
secus mare. *Et congregatæ sunt ad eum A 2
turbæ multæ, ita vt in naviculam ascendẽs
sederet; & omnis turba stabat in littore: *
3 Et locutus est eis multa in parabolis, dicẽs:
4 Ecce exijt, qui seminat, seminare. * Et dum
seminat, quẽdam ceciderunt secus viam, &
venerunt volucres cœli, & comederunt ea.
5 Alia autem ceciderunt in petrosa, vbi non
habebant terram multam: & continuò ex-
orta sunt, quia non habebant altitudinem
6 terræ. Sole autem orto æstuauerunt: & quia
7 non habebant radicem, aruerunt. * Alia au-
tem ceciderunt in spinas: & creuerunt spi-
8 næ, & suffocauerunt ea. *Alia autem cecide-

runt

runt in terram bonam: & dabant fructum aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum. *Qui habet aures audien- 9
di, audiat. *Et accedentes discipuli dixerũt 10
ei: Quare in parabolis loqueris eis? * Qui 11
respondens, ait illis: Quia vobis datum est
nosse mysteria regni cœlorum: illis autem
Infr. 25. c. 29. non est datum. * Qui enim habet dabitur 12
ei, & abundabit: qui autem non habet, &
quod habet auferetur ab eo. *Ideò in para- 13
bolis loquor eis: quia videntes non vident,
& audientes non audiunt, neque intelli-
gunt. *Et adimpletur in eis prophetia Isaiæ 14
Isai. 6. c. 9. Marc. 4. b. 14. Luc. 8. b. 10 Io. 12. f. 40. Act. 28. f. 26. Rom. 11. b. 8. dicentis: Auditu audietis. & non intellige-
tis: & videntes videbitis, & non videbitis. *
Incrassatum est enim cor populi huius, & 15
auribus grauiter audierunt, & oculos suos
clauserunt: ne quando videant oculis, & au-
ribus audiant, & corde intelligant, & con-
Luc. 8. b. 11 Luc. 10. d. 24. uertantur, & sanem eos. Vestri autem bea- 16
ti oculi, quia vident, & aures vestræ, quia
audiunt. * Amen quippè dico vobis, quia 17
multi prophetæ, & iusti cupierunt videre,
quæ videtis, & non viderunt; & audire, quæ C
auditis, & non audierunt. * Vos ergo audi- 18
te parabolam seminantis. *Omnis, qui au- 19
dit verbum regni, & non intelligit, venit
malus, & rapit, quod seminatum est in cor-
de eius: hic est, qui secus viam seminatus
est. Qui autem super petrosa seminatus est, 20
hic est, qui verbũ audit, & continuò cũ gau-
dio accipit illud: Non habet autẽ in se radi- 21
cem, sed est temporalis: facta autem tribu-
latione, & persecutione propter verbum,
continuo scandalizatur. *Qui autem semi- 22
natus est in spinis, hic est, qui verbum au-
dit, & solicitudo sæculi istius, & fallacia di-
uitiarum, suffocat verbum, & sine fructu
efficitur. * Qui verò in terram bonam se- 23
minatus est, hic est, qui audit verbum, &
intelligit, & fructum affert, & facit aliud
quidem centesimum, aliud sexagesi-
24 mum, aliud verò trigesimum. * Aliam pa- Marc. 4. c. 10.
rabolam proposuit illis, dicens: Simile fa-
ctum est regnum cœlorum homini, qui se-
25 minauit bonum semen in agro suo. *Cum
autem dormirent homines, venit inimicus
D eius, & superseminauit zizania in medio
26 tritici, & abijt. * Cum autem creuisset her-
ba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt &
27 zizania. *Accedentes autem serui patris fa-
milias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum
semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo ha-
28 bet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc
fecit. Serui autem dixerunt ei, Vis, imus, &
29 colligimus ea? * Et ait: Non: ne forte colli-
gentes zizania, eradicetis simul cum eis, &
30 triticum. *Sinite vtraque crescere vsque ad
* messem, & in tempore messis dicam mes-
soribus: Colligite primum zizania, & alligate
ea in fasciculos ad comburẽdum, triticum
autem congregate in horreum meum. *
31 Aliam parabolam proposuit eis dicens: Si- Marc. 4. d. 30. Luc. 13. c. 18.
mile est regnum cœlorum grano sinapis,
quod accipiens homo seminauit in agro
32 suo: * Quod minimum quidem est omni-
E bus seminibus: cum autem creuerit, maius
est omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt vo-
lucres cœli veniant, & habitant in ramis
33 eius. * Aliam parabolam locutus est eis. Luc. 13. c. 21.
Simile est regnum cœlorum fermento, quod
acceptum mulier abscondit in farinæ satis
34 tribus, donec fermentatum est totum. Hæc
omnia locutus est Iesus in parabolis ad tur-
bas: & sine parabolis non loquebatur eis: *
35 Vt impleretur, quod dictum erat per Pro- Psal. 77. a. 2. Marc. 4. d. 33.
phetam dicentem: Aperiam in parabolis os
meum, eructabo abscondita à constitutio-
36 ne mundi. * Tunc, dimissis turbis, venit in
domum: & accesserunt ad eum discipuli
eius, dicentes: Edissere nobis parabolam zi-
37 zaniorum agri. * Qui respondens ait illis:

Qui ſeminat bonum ſemen, eſt Filius ho-
minis. * Ager autem, eſt mundus. Bonum 38
verò ſemen, hi ſunt filij regni. Zizania au-
tem, filij ſunt nequam. * Inimicus autem, 39
Apoc. 14. c. 15. qui ſeminauit ea, eſt diabolus. Meſſis ve-
rò, conſummatio ſæculi eſt: Meſſores au-
tem, Angeli ſunt. * Sicut ergo colliguntur 40
zizania, & igni comburuntur: ſic erit in F
conſummatione ſæculi. * Mittet filius ho- 41
minis Angelos ſuos, & colligent de regno
eius omnia ſcandala, & eos, qui faciunt ini-
quitatem: * Et mittent eos in caminum 42
ignis. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium. *
Tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno Pa- 43
tris eorum. Qui habet aures audiendi, au-
Supp. 3. b. 7. Prou. 22. &c. diat. *Simile eſt regnum cœlorum theſau- 44
ro abſcondito in agro: quem qui inuenit
homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit,
& vendit vniuerſa, quæ habet, & emit
agrum illum. * Iterum ſimile eſt regnum 45
cœlorum homini negotiatori, quærenti
bonas margaritas. Inuenta autem vna pre- 46
tioſa margarita, abijt, & vendidit omnia,
quæ habuit, & emit eam. *Iterum ſimile eſt 47
regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, &
ex omni genere piſcium congreganti. *
Quam, cum impleta eſſet, educentes, & ſe- 48
dentes littus, elegerunt bonos in va-
ſa, malos autem foras miſerunt. *Sic erit in 49
conſummatione ſæculi: exibunt Angeli, &
ſeparabunt malos de medio iuſtorum, *Et 50
mittent eos in caminum ignis: ibi erit fle-
tus, & ſtridor dentium. * Intellexiſtis hæc 51
omnia? Dicunt ei: Etiam. Ait illis: Ideò om- 52
nis ſcriba doctus in regno cœlorum, ſimi- G
lis eſt homini patrifamilias, qui profert de
theſauro ſuo noua, & vetera. * Et factum 53
eſt, cum conſummaſſet Ieſus parabolas
iſtas, tranſijt inde. * Et veniens in patriam 54
ſuam, docebat eos in ſynagogis eorum, ita
vt mirarentur, & dicerent: Vnde huic ſa-
pientia hæc, & virtutes? * Nonne hic eſt 55
fabri filius? Nonne mater eius dicitur Ma- Marc. 6. a. 1. Luc. 4. c. 16
ria, & fratres eius, Iacobus, & Ioſeph, & 56
Simon, & Iudas? * Et ſorores eius, nonne Io: 6. c. 42.
omnes apud nos ſunt? Vnde ergo huic om-
nia iſta? * Et ſcandalizabantur in eo. Ie- 57
ſus autem dixit eis: Non eſt propheta ſine
honore, niſi in patria ſua, & in domo ſua. *
*Et non fecit ibi virtutes multas, propter 58
incredulitatem eorum.

CAP. XIV.

Caput Ioannis datur puellæ ſaltatrici: Ieſus quinque virorum millia in deſerto quinque panibus, & duobus piſcibus ſatiat, ſublatis duodecim reliquiarum cophinis: & ſuper mare ambulans diſcipulos tempeſtate agitatos confortat, Petrumque à ſubmerſione liberat: in terra Geneſar variis curantur languores ſactu veſtimenti ipſius.

1 IN illo tempore audiuit Herodes tetrar-
A cha famam Ieſu: *Et ait pueris ſuis: Hic Marc. 6. b. 14.
2 eſt Ioannes Baptiſta: ipſe ſurrexit a mor- Luc. 9. a. 7.
3 tuis, & ideò virtutes operantur in eo. *Ipſe Marc. 6. c. 17.
enim tenuit Ioannem, & alligauit Luc. 3. d. 19.
eum: & poſuit in carcerem propter Hero-
4 diadem fratris ſui. * Dicebat enim illi
5 Ioannes: Non licet tibi habere eam. *Et vo- Infr. 21. c. 26.
lens illum occidere, timuit populum: quia
6 ſicut prophetam eum habebant. * Die au-
tem natalis Herodis ſaltauit filia Herodia-
7 dis in medio, & placuit Herodi. *Vnde cum
iuramento pollicitus eſt ei dare quodcum-
8 que poſtulaſſet ab eo. *At illa præmonita à
matre ſua, Da mihi, inquit, hic in diſco ca-
9 put Ioannis Baptiſtæ. * Et contriſtatus eſt
rex: propter iuramentum autem, & eos, qui
10 pariter recumbebant, iuſſit dari. *Miſitque
11 & decollauit Ioannem in carcere. *Et allatum eſt caput eius in diſco, & datum eſt
puellæ,

puellæ,& attulit matri ſuę. *Et accedentes 12
Luc.9.b.10 Marc.6.d.17. discipuli eius, tulerunt corpus eius, & se- B
pelierunt illud: & venientes nuntiauerunt
Ioã.6.b.9. Iesu. * Quod cum audisset Iesus, secessit 13
inde in nauicula, in locum desertum seor-
sum: & cum audissent turbæ, secutę sunt
14 eum pedestres de ciuitatibus. * Et exiens
vidit turbam multam, & misertus est eis,

Et curauit languidos eorum. * Vesperè au- 15
tem facto, accesserunt ad eum discipuli
eius, dicentes: Desertus est locus, & hora
iam præterijt: dimitte turbas, vt euntes
in castella, emant sibi escas. * Iesus au- 16
tem dixit eis: Non habent necesse ire: da-
te illis vos manducare. * Respondérunt 17
ei: Non habemus hic nisi quinque panes,
& duos pisces. * Qui ait eis: Afferte mi- 18
hi illos huc. * Et cum iussisset turbam di- 19
scumbere super fœnum, acceptis quinque
panibus, & duobus piscibus, aspiciens in
cœlum benedixit, & fregit, & dedit disci-
pulis panes, discipuli autem turbis. * Et 20
manducauerunt omnes, & saturati sunt. C
Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos
fragmentorum plenos. * Manducantium 21
autem fuit numerus, quinque millia viro-
22 rum, exceptis mulieribus, & paruulis. * Et Marc. 6. f. 45. Ioã. 6. b. 9. Ioã. 6. b. 17.
statim compulit Iesus discipulos ascendere
in nauiculam, & præcedere eum trans fre-
23 tum, donec dimitteret turbas. * Et dimissa
turba, ascendit in montem solus orare. Ve-
24 spere autem facto solus erat ibi. * Nauicula
autem in medio mari iactabatur fluctibus:
25 erat enim contrarius ventus. * Quarta
autem vigilia noctis, venit ad eos ambu-
26 lans super mare. * Et videntes eum super
mare ambulantem, turbati sunt, dicentes:
Quia phantasma est. Et præ timore clama-
27 uerunt. * Statimque Iesus locutus est eis,
dicens: Habete fiduciam: ego sum: nolite
28 timere. * Respondens autem Petrus dixit:
D Domine, si tu es, iube me ad te venire su-
29 per aquas. * At ipse ait: Veni. Et descen-
dens Petrus de nauicula, ambulabat super
aquam

aquam vt veniret ad Iesum. *Videns ve- 30
rò ventum validum,timuit:& cum cœpisset
mergi, clamauit dicens, Domine, saluum
me fac. *Et continuò Iesus extendens ma- 31
num, apprehendit eum: & ait illi: Modicæ
fidei,quare dubitasti? *Et cum ascendissent 32
in nauiculam,cessauit ventus. *Qui autem 33
in nauicula erant,venerunt,& adorauerunt
eum,dicentes: Verè Filius Dei es. *Et cum 34 Marc.6. g. 51.
transfretassent, venerunt in terram Gene-
sar. *Et cum cognouissent eum viri loci il- 35
lius, miserunt in vniuersam regionem il-
lam, & obtulerunt ei omnes malè haben-
tes: *Et rogabant eum,vt vel fimbriam ve- 36
stimenti eius tangerent. Et quicunque te-
tigerunt, salui facti sunt.

CAP. XV.

Pharisæorum de lauandis manibus aliisque rebus traditiones, quas Dei mandatis praponebant: & quæ sint coinquinantia hominem: mulier Chananæa perseuerantis fide, ac supplicatione impetrat filiæ curationem: Iesus curatis iuxta mare Galilææ variis languoribus,quatuor virorum millia septem panibus paucisque pisciculis satiat, sublatis septem sportarum reliquijs.

TVnc accesserunt ad eum ab Ierosoly- 1
mis Scribæ, & Pharisæi, dicentes: * A
Marc.7 a.1 Quare discipuli tui transgrediuntur tradi- 2
tionem seniorum? non enim lauant manus
suas cum panem manducant. *Ipse autem 3
respondens ait illis: Quare & vos transgre-
dimini mandatum Dei propter traditionem
vestram? Nam Deus dixit: Honora patrem, 4
Exod.20.c. 12. & matrem; & Qui maledixerit patri, vel
Deut. 5. b. 16. matri,morte moriatur *Vos autem dicitis: 5
Ephes.6.a. 2. Quicunque dixerit patri,vel matri, Munus
Exod.21.c. 16. quodcunque est ex me, tibi proderit: * Et 6
Leuit. 20. b.9. non honorificabit patrem suum, aut ma-
Prou.30.c. 20. trem suam: & irritum fecistis mandatum
Is.29.d.13. Dei propter traditionem vestram. * Hypo- 7
Marc.7. a. 6. critæ,benè prophetauit de vobis Isaias: di- 8
cens: * Populus hic labijs me honorat: cor
autem eorum longè est à me. * Sine causa 9
autem colunt me, docentes doctrinas, &
mandata hominum. * Et conuocatis ad se 10
turbis,dixit eis: Audite,& intelligite. Non 11
quod intrat in os, coinquinat hominem:
sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat
12 hominem. * Tunc accedentes discipuli
eius,dixerunt ei: Scis, quia Pharisæi audito
13 verbo hoc, scandalizati sunt? * At ille re- Ier.15. a.20
spondens ait: Omnis plantatio, quam non
plantauit Pater meus cœlestis, eradicabi- Luc.6.f.39
14 tur. * Sinite illos:cæci sunt, & duces cæco- Marc. 7. c. 17.
rum, cæcus autem si cæco ducatum præ-
15 stet,ambo in foueam cadunt. *Respondens
autem Petrus dixit ei: Edissere nobis para-
16 bolam istam. * At ille dixit: Adhuc & vos
17 sine intellectu estis? *Non intelligitis, quia
omne, quod in os intrat, in ventrem vadit,
18 & in secessum emittitur? *Quæ autem pro-
cedunt de ore, de corde exeunt, & ea coin-
19 quinant hominem: *De corde enim exeunt
cogitationes malæ, homicidia, adulteria,
C fornicationes, furta, falsa testimonia, blas-
20 phemiæ. * Hæc sunt, quæ coinquinant ho-
minem. Non lotis autem manibus mandu-
21 care,non coinquinat hominem. *Et egres- Marc. 7. c. 25.
sus inde Iesus secessit in partes Tyri, & Si-
22 donis. *Et ecce mulier Chananæa à finibus
illis egressa clamauit, dicens ei: Miserere
mei Domine fili Dauid: filia mea malè à
23 dæmonio vexatur. * Qui non respondit ei
verbum. Et accedentes discipuli eius roga-
bant eum dicentes: Dimitte eam: quia cla- Supr. 20. a.6
24 mat post nos. * Ipse autem respondens ait: Ier.20. a. 2.
Non sum missus, nisi ad oues, quæ perie-
25 runt domus Israel. *At illa venit,& adora-
26 uit eum,dicens: Domine, adiuua me. *Qui
respondens ait: Non est bonum sumere pa-
nem

nem filiorum,& mittere canibus. * At illa 27
dixit: Etiam Domine: nam & catelli edunt
de micis,quę cadunt de menſa dominorum
ſuorum: *Tunc reſpondens Ieſus,ait illi: O 28
mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut
vis. Et ſanata eſt filia eius ex illa hora. * Et 29
cùm tranſiſſet inde Ieſus, venit ſecus Mare
Galilææ: & aſcendens in montem,ſedebat
Iſa.35.b.5. ibi. * Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, 30
habentes ſecum mutos,cæcos,claudos, de. D
biles,& alios multos:& proiecerunt eos ad
pedes eius,& curauit eos: *Ita vt turbę mi- 31
rarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes,cæcos videntes: & magnificabant Deum Iſrael. * Ieſus autem,con- 32
Marc.8.a.1. uocatis diſcipulis ſuis, dixit Miſereor turbæ,quia triduo iam perſeuerant mecum,&
non habent, quod manducent: & dimittere 33
eos ieiunos nolo,ne deficiant in via. *Et dicunt ei diſcipuli: Vnde ergo nobis in deſerto panes tantos, vt ſaturemus turbam tan- 34
tam? *Et ait illis Ieſus: Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septem & paucos piſciculos. * Et præcepit turbæ,vt diſcumberent 35 36
ſuper terram. *Et accipiens ſeptem panes, & piſces,& gratias agens, freg t,& dedit diſcipulis ſuis, & diſcipuli dederunt populo. 37
*Et comederunt omnes,& ſaturati ſunt. Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſe- 38
ptem ſportas plenas. * Erant autem, qui manducauerunt quatuor millia hominum, 39
extra paruulos,& mulieres. Et dimiſſa turba, aſcendit in nauicu.am: & venit in fines Magedan.

C A P. XVI.

Ieſus ſigni petitione ipſum tentantes arguit, quod ſigna temporum non dijudicarẽt: iubet diſcipulos cauere à fermento Phariſæorum, ac Sadducæorum: ipſoſque interrogat, quem ipſum eſſe dicant, & Petro poſt illius reſponſionem promittit cl aues regni cęlorum: ſuam autem paſſionem prædicens, à Petro increpatur: propter quod ſatanã ipſum appellat, docens quemque propriam crucem tollere, & Deum vnicuiq; iuxta ſua opera redditurum.

Matt.8.b.12. Luc. 11.g.54. ET acceſſerunt ad eum Phariſæi, & Sad- 1
ducæi tentantes: & rogauerunt eum, A
vt ſignum de cęlo oſtenderet eis: * At ille 2
reſpondens, ait illis: Facto veſpere dicitis:
Serenum erit,rubicundum eſt enim cęlum.
* Et mane. Hodie tempeſtas, rutilat enim 3
triſte cęlum. * Faciem ergo cęli dijudicare 4
Supr.12.g.39. noſtis: ſigna autem temporum non poſſitis
Ionæ 2.a.6 ſcire? Generatio mala, & adultera ſignum
quærit: & ſignum non dabitur ei, niſi ſignũ
Ionæ prophetæ. Et relictis illis,abijt. * Et 5
cum veniſſent diſcipuli eius tranſfretum,
obliti ſunt panes accipere. * Qui dixit illis: 6
Intuemini, & cauete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum: *At illi cogitabant 7
Marc.8.b.14. Luc.12.a.1 intra ſe dicentes: Quia panes non accepimus. *Sciens autem Ieſus,dixit: Quid cogi- 8
tatis intra vos modicæ fidei, quia panes nõ habetis? * Nondum intelligitis, neque re- 9
cordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis? * 10
Supr.14.c.17. Ioã.6.b.e. Neque ſeptem panum in quatuor millia hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis? * 11
Supr.15.d.14. Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis: Cauete à fermento Phariſæorũ, 12
& Sadducæorum? * Tunc intellexerunt, quia non dixerit cauendum à fermento panis, ſed à doctrina Phariſæorum, & Sad- 13
Marc.8.c.27. Luc.9.c.18 ducæorum, * Venit autem Ieſus in partes Cæſareæ Philippi: & interrogabat diſcipulos ſuos,dicens: Quem dicunt homines eſſe 14
Filium hominis? At illi dixerunt? Alij Ioãnem Baptiſtam,alij autem Eliam, alij verò 15
Ieremiam, aut vnum ex prophetis. * Dicit illis Ieſus: Vos autem,quem me eſſe dicitis? 16
Ioã.6.g.69. *Reſpondens Simon Petrus dixit: Tu es Chri-

Christus, filius Dei viui. * Respondens au- 17
tem Iesus,dixit ei:Beatus es Simon Bar Io-
Ioan.1.f.42. na: quia caro,& sanguis non reuelauit tibi,
sed Pater meus,qui in cęlis est. * Et ego di- 18
co tibi, tu es Petrus ,& super hanc petram
ædificabo Ecclesiam meam, & portæ infe-
ri non præualebunt aduersus eam:*Et tibi 19
Isa.22.g.14. dabo claues regni cęlorum. Et quodcunque
Ioan.20.c.23. ligaueris super terram , erit ligatum, & in
cęlis : & quodcunque solueris super ter-
ram,erit solutum,& in cęlis. * Tunc præce- 20
pit discipulis suis', vt nemini dicerent, quia
ipse esset Iesus Christus. * Exinde cępit Ie- 21
sus ostendere discipulis suis,quia oporteret
eum ire Ierosolymam , & multa pati à se-
nioribus,& scribis,& principibus sacerdo-
tum, & occidi,& tertia die resurgere . * Et 22
assumēs eum Petrus , cępit increpare illum D
dicens:Absit à te,Domine:non erit tibi hoc.
23 Qui conuersus, dixit Petro: Vade post me
satana, scandalum es mihi : quia non sapis
ea,quæ Dei sunt, sed ea, quæ hominum . * Marc.8.d. 33.
24 Tunc Iesus dixit discipulis suis:Si quis vult
post me venire,abneget semetipsum,& tol- Supr.10.d. 38.
25 lat crucem suam , & sequatur me . * Qui Luc.9.c.23. & 14. f. 27. & 17. g.33.
enim voluerit animam suam saluam face- Ioan.12.d.25.
re , perdet eam : qui autem perdiderit ani-
26 mam suam propter me,inueniet eam.Quid
enim prodest homini , si mundum vniuer-
sum lucretur , animæ verò suæ detrimen- Act. 17.g. 31.
tum patiatur. Aut quam dabit homo com- Rom. 2. a. 6.
27 mutationem pro anima sua? * Filius enim Mat.9.a.1.
hominis venturus est in gloria Patris sui
cum Angelis suis: & tunc reddet vnicuique
28 secundùm opera eius . * Amen dico vobis Luc.9.c.27
sunt quidam de hic stantibus , qui non gu-
stabunt mortem,donec videant Filium ho-
minis venientem in regno suo.

CAP. XVII.

Christi in monte transfiguratio, quam iubet discipulos silentio seruare , donec à mortuis resurgat: Etiam dicit venturum,immò iam venisse,sed cognitum non fuisse,nempè Ioannem Baptistam: puerum lunaticum curat, quem discipuli ob modicam fidem curare non potuerant,ostendens quanta sint virtutis, fides similis granosinapis,ieiunium,& oratio:passionem suam praedicit: pro se quoque, & Petro didrachma soluit , inuento in ore piscis statere .

Marc.9.a.2 Luc.9 d.28 ET post dies sex assumit Iesus Petrum, 1
& Iacobum, & Ioānem fratrem eius,A
& ducit illos in mōtem excelsum seorsum :
Et transfiguratus est ante eos. Et resplen- 2
duit facies eius sicut sol: vestimenta autem
eius facta sunt alba sicut nix *Et ecce appa- 3
ruerunt illis Moyses , & Elias cum eo lo-
quentes. *Respondens autem Petrus, dixit 4
ad Iesum: Domine,bonum est nos hic esse:
si vis , faciamus hic tria tabernacula , tibi
5 vnum,Moysi vnum,& Eliæ vnum.* Adhuc 1. Pet.1.d. 17.
eo loquente,ecce nubes lucida obumbrauit Sup.3.d.17
eos. Et ecce vox de nube,dicens: Hic est Fi-
lius meus dilectus,in quo mihi benè com-
6 placui:ipsum audite.*Et audientes discipu-
li ceciderunt in faciem suam , & timuerunt
7 valdè. *Et accessit Iesus, & tetigit eos : di-
8 xitque eis:Surgite,& nolite timere.*Leuan-
tes autem oculos suos,neminem viderunt ,
9 nisi solum Iesum . *Et descendentibus illis
B de monte,præcepit eis Iesus,dicens: Nemi-
ni dixeritis visionem, donec Filius hominis
10 à mortuis resurgat . * Et interrogauerunt Marc. 9. b. 11.
eum discipuli,dicentes : Quid ergo Scribæ Mal.4.b.5.
dicunt,quod Eliam oporteat primum veni-
11 re? At ille respondens,ait eis: Elias quidem
12 venturus est,& restituet omnia.*Dico au- Sup.11.b 14
tem vobis,quia Elias iam venit, & non co- Sup.14 a.9
gnouerunt eum,sed fecerunt in eo quęcúq;
voluerunt. Sic & Filius hominis passurus
13 est ab eis.Tūc intellexerūt discipuli, quia
de Io-

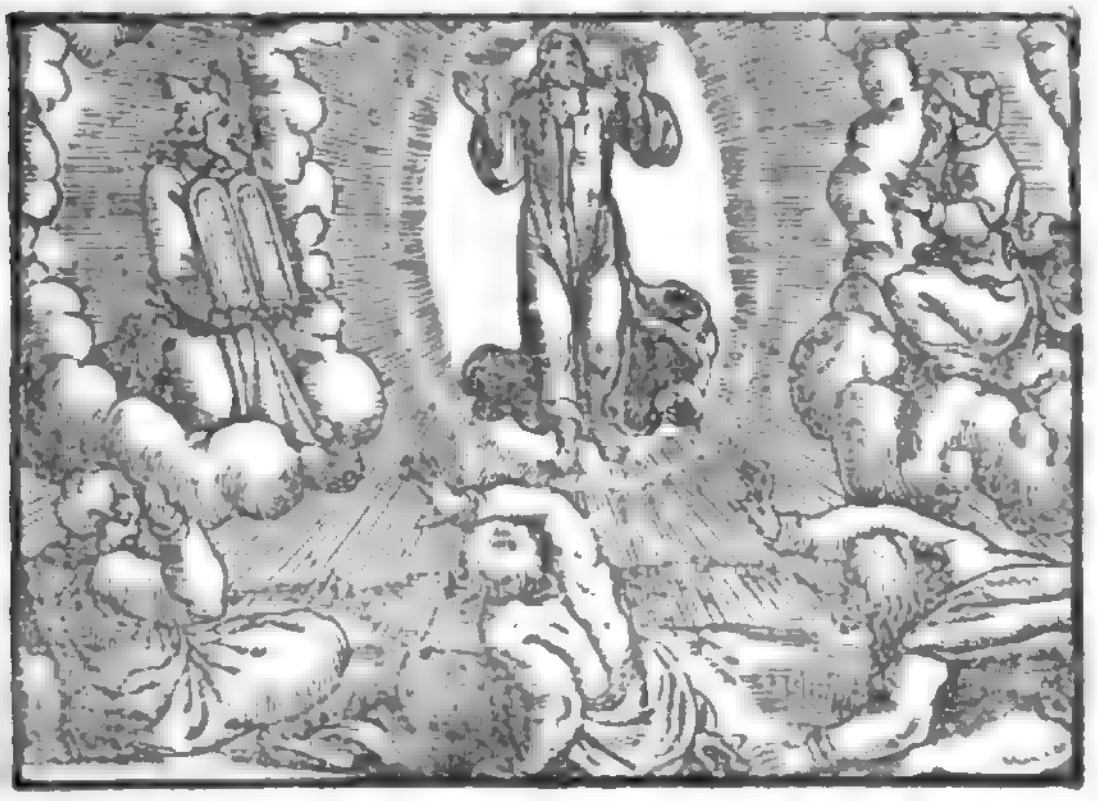

de Ioanne Baptista dixissent eis. * Et cum 14
venisset ad turbam; accessit ad eum homo
genibus prouolutus ante eum, dicens: Do-
mine, miserere filio meo, quia lunaticus
est,& malè patitur: nam sæpè cadit in ignē,
& crebrò in aquam. *Et obtuli eum disci- 15
pulis tuis,& non potuerunt curare eum. *
Respondens autem Iesus ait: O generatio 16
Marc. 9.c. incredula, & peruersa, quousque ero vo-
17. biscum? vsquequò patiar vos? Afferte huc
Luc.9.c.38. illum ad me. *Et increpauit illum Iesus,& 17
exijt ab eo dæmonium, & curatus est puer C
ex illa hora. Tunc accesserunt discipuli ad 18
Iesum secretò,& dixerunt: Quare nos non
potuimus eijcere illum? * Dixit illi Iesus: 19
Propter incredulitatem vestram. Amen
quippè dico vobis, si habueritis fidem, si- Luc.17.b.
cut granum sinapis, dicetis monti huic, 6.
Transi hinc illuc,& transibit, & nihil im- Mar.9.c.31.
Luc 9.c.44.
20 possibile erit vobis. *Hoc autem genus non Inf.10.c.18.
eijcitur nisi per orationem, & ieiunium. *
21 Conuersantibus autem eis in Galilæa, di-
xit illis Iesus:Filius hominis tradendus est
22 in manus hominum: *Et occident eum,& 23
tertia die resurget. Et contristati sunt ve-
23 hementer.Et cum venissent Capharnaum,
accesserunt, qui didrachma accipiebant,
ad Petrum, & dixerunt ei: Magister vester
24 non soluit didrachma? * Ait: Etiam. Et
cum intrasset in domum,prꝫeuenit eum Ie-

sus,dicens: Quid tibi videtur Simon?Reges
terrę à quibus accipiunt tributum vel cen-
sum? à filijs suis,an ab alienis? * Et ille di- 25
xit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi
sunt filij. * Vt autem non scandalizemus 26
eos, vade ad mare, & mitte hamum: &
eum piscem, qui primus ascenderit, tolle,
& aperto ore eius,inuenies staterem: illum
sumens, da eis pro me, & te.

CA-

CAP. XVIII.

Propositè parvulo docet quisnam maior sit in regno cœlorum, & quam sit à pusillorum scandalo cauendum: quomodo frater in nos peccans debeat corripi, & ecclesiam non audiens pro ethnico haberi, potestate ligandi atque soluendi discipulis tradita: docet etiam quàm sit apud Deum efficax duorum petitio sibi consentientium, & quoties fratri in nos peccanti sit ignoscendum, accommodata ad hoc parabola de rege rationem cum seruis suis ineunte.

IN illa hora accesserunt discipuli ad Ie- 1
sum, dicentes: Quis, putas, maior est in A
regno cœlorum? * Et aduocans Iesus par- 2
uulum, statuit eum in medio eorum, * Et 3
dixit: Amen dico vobis, nisi conuersi fueri-
tis, & efficiamini sicut paruuli, non intra-
bitis in regnum cœlorum. * Quicunque er- 4
go humiliauerit se sicut paruulus iste, hic
est maior in regno cœlorum. Et qui suscе- 5
perit vnum paruulum talem in nomine
meo, me suscipit. * Qui autem scandaliza- 6
uerit vnum de pusillis istis, qui in me cre-
dunt, expedit ei, vt suspendatur mola asi-
naria in collo eius, & demergatur in pro-
fundum maris. * Væ mundo à scandalis. 7
Necesse est enim, vt veniant scandala: ve-
rumtamen væ homini illi, per quem scan-
dalum venit: * Si autem manus tua, vel pes 8
tuus scandalizat te; abscide eum, & proij-
ce abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi
debilem, vel claudum, quam duas manus,
vel duos pedes habentem mitti in ignem
æternum. * Et si oculus tuus scandalizat te, 9
erue eum, & proijce abs te: bonum tibi est
cum vno oculo in vitam intrare, quam B
duos oculos habentem mitti in gehennam
ignis, * Videte ne contemnatis vnum ex 10
his pusillis: dico enim vobis, quia Angeli
eorum in cœlis semper vident faciem Pa-
11 tris mei, qui in cœlis est. * Venit enim Filius
12 hominis saluare, quod perierat. * Quid vo- Luc. 19. b. 10.
bis videtur? si fuerint alicui centum oues, & Luc. 15. a. 4.
& errauerit vna ex eis: nonne relinquit
nonagintanouem in montibus, & vadit
13 quærere eam, quæ errauit? * Et si contigerit,
vt inueniat eam: Amen dico vobis, quia
gaudet super eam magis quàm super no-
14 nagintanouem, quæ non erraverunt. * Sic
C non est voluntas ante Patrem vestrum, qui
in cœlis est, vt pereat vnus de pusillis istis. *
15 Si autem peccauerit in te frater tuus, vade,
& corripe eum inter te, & ipsum solum; si
te audierit, lucratus eris fratrem tuum. * Luc. 17. a. 3.
16 Si autem te non audierit: adhibe tecum Leuit. 19. d. 17.
adhuc vnum, vel duos, vt in ore duorum Ecc. 19. b. 13.
17 vel trium testium stet omne verbum. * Isa. 5. d. 19.
Quod si non audierit eos: dic ecclesiæ, si Deut. 19. b. 15.
autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut 2. Cor. 13. a. 1.
18 ethnicus, & publicanus. * Amen dico vo- Heb. 10. c. 30.
bis, quæcunque alligaueritis super terram, Ioa. 8. c. 17.
erunt ligata, & in cœlo: & quæcunque sol- 2. The. 3. d. 14.
ueritis super terram, erunt soluta, & in cœ- 1. Cor. 5. b. 9.
19 lo. * Iterum dico vobis, quia si duo ex vo- Ioa. 10. c. 11.
bis consenserint super terram, de omni re Luc. 17. a. 4.
quamcunque petierint, fiet illis à Patre
20 meo, qui in cœlis est. * Vbi enim sunt duo
vel tres congregati in nomine meo, ibi sum
21 in medio eorum. * Tunc accedens Petrus
ad eum, dixit: Domine quoties peccabit
in me frater meus, & dimittam ei? vsque
22 septies? * Dicit illi Iesus: Non dico tibi vs-
que septies, sed vsque septuagies septies. *
23 Ideò assimilatum est regnum cœlorum ho-
mini regi, qui voluit rationem ponere cum
24 seruis suis. * Et cum cœpisset rationem po-
nere, oblatus est ei vnus, qui debebat ei de-
25 cem millia talenta. * Cum autem non ha-
beret vnde redderet, iussit eum dominus
eius venumdari, & vxorem eius, & filios,
& om-

Marc. 9. c. 34. Luc. 9. f. 46. Infr. 19. b. 14.
1. Cor. 14. d. 20.
Marc. 9. f. 41. Infr. 26. c. 10. Luc. 17. a. 1. Luc. 15. a. 4.
Infr. 5. c. 30. Marc. 9. g. 43.
Pr. 31. a. 8.

& omnia,quæ habebat, & reddi. * Procidens autem ſeruus ille,orabat eum,dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. *Miſertus autem dominus ſerui illius, dimiſit eum,& debitum dimiſit ei *Egreſſus autem ſeruus ille,inuenit vnum de conſeruis ſuis, qui debebat ei centum denarios: & tenens ſuffocabat eum,dicens:Redde, quod debes. * Et procidens conſeruus eius,rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. * Ille autem noluit: ſed abijt, & miſit eum in carcerem,donec redderet debitum.*Videntes autem conſerui eius, quæ fiebant, contriſtati ſunt valdè: & venerunt, & narrauerunt domino ſuo omnia,quæ facta fuerant. Tunc vocauit illum dominus ſuus: & ait illi: Serue nequam, omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me: * Nonne ergo oportuit & te miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? * Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, quoadvſque redderet vniuerſum debitum. * Sic & Pater meus cęleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.

CAP. XIX.

Matrimonium docet ex ſua inſtitutione eſſe indiſſolubile,nec vxorem extra cauſam fornicationis poſſe dimitti:inter varios eunuchos laudat illos, qui ſe caſtrarunt propter regnum cœlorum: parvulis manus imponit: adoleſcens, qui omnia ſe ſeruaſſe præcepta dicebat, audito Chriſti conſilio de omnibus vendendis abit triſtis: difficile ergo aſſerit divitem intrare regnum cœlorum, & quid illis præmij ſit,qui omnibus relictis ipſum ſequuntur.

ET factum eſt,cum conſummaſſet Ieſus ſermones iſtos,migrauit à Galilæa, & venit in fines Iudææ trans Iordanem. * Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & curauit eos ibi. * Et acceſſerunt ad eum Phariſæi tentantes eum,& dicentes: Si licet homini dimittere vxorem ſuam, quacumque ex cauſa? * Qui reſpondens, ait eis: Non legiſtis,quia qui fecit hominem ab initio, maſculum, & fęminam fecit eos? & dixit: * Propter hoc dimittet homo patrem,& matrem,& adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.*Itaque iam non ſunt duo,ſed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit,homo non ſeparet. * Dicunt illi: Quid ergo Moyſes mandauit dare libellum repudij, & dimittere? * Ait illis: Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic. * Dico autem vobis, quia quicumque dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit, mœchatur. * Dicunt ei diſcipuli eius:Si ita eſt cauſa hominis cum vxore, non expedit nubere. * Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt. * Sunt enim eunuchi, qui de matris vtero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi,qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi,qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cœlorum. Qui poteſt capere,capiat. *Tunc oblati ſunt ei paruuli,vt manus eis imponeret,& oraret. Diſcipuli autem increpabant eos, * Ieſus verò ait eis: Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim regnum cœlorum. *Et cum impoſuiſſet eis manus,abijt inde.*Et ecce vnus accedens, ait illi: Magiſter bone,quid boni faciam,vt habeam vitam æternam? * Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Vnus eſt bonus,Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. *Dicit illi: Quæ? Ieſus autem dixit: Non homicidium facies: Non adulterabis: Non facies furtum: Non falſum teſtimonium dices: *Honora patrem tuum, & matrem tuam: & Diliges proximum tuum ſicut teipſum. * Dicit illi adoleſcens: Omnia hæc cuſtodiui à iuuentute mea,quid adhuc mihi deeſt? * Ait illi Ieſus: Si vis perfectus eſſe, vade, vende, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cęlo:& veni,ſequere me. *Cum audiſſet autem adoleſcens verbum, abijt triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones. * Ieſus autem dixit diſcipulis ſuis: Amen dico vobis,quia diues difficile intrabit in regnum cęlorum. *Iterum dico vobis:Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum cęlorum. * Auditis autem his, diſcipuli mirabantur valdè, dicentes: Quis ergo poterit ſaluus eſſe? * Aſpiciens autem Ieſus, dixit illis: Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt. *Tunc reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis? *Ieſus autem dixit illis: Amen dico vobis,quod vos, qui ſecuti eſtis me,in regeneratione,cum ſederit Filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael. * Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut vxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum,centuplum accipiet,& vitam æternam poſſidebit. *Multi autem erunt primi nouiſſimi,& nouiſſimi primi.

Marc.10.a. 1. Marc.10.a. 2.

Gen. 1. d. 27. Gen 1.d.21 Epheſ.5.g. 31. 1. Cor.6. d. 16. Deut.24. b. 1.

Sup.5.c.31. Marc.10.b. 11. Luc. 16.d. 18. 1.Cor.7.b. 10.

Mar. 10.b. 13. Luc. 18. a. 15. Sup.18.a.1.

Mar. 10.b. 17. Luc. 18. d. 16.

Exod.20.c. 13.

Infr. 20.b. 16. Marc.10.d. 31. Luc. 13. f. 30.

CA-

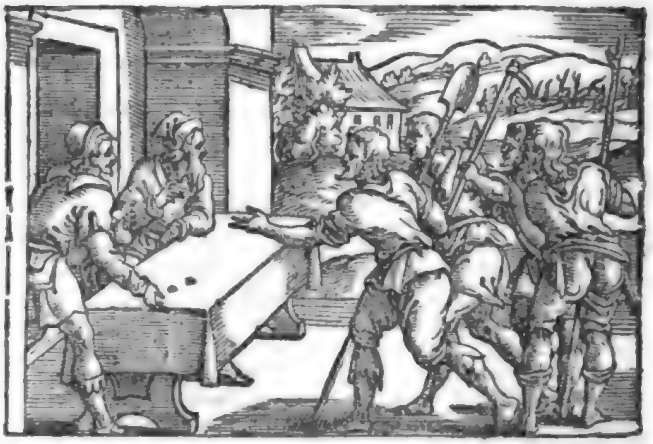

CAP. XX.

Parabolam proponit de operarijs in vineam conductis, quorum vltimis idem datur denarius cum primis : Iesus discipulis passionem, ac resurrectionem suam praedicit ; & occasione ambitionis filiorum Zebedæi docet discipulos, quod non potestate, & ostensione dominij ; sed officio ministerij debeant esse maiores : egrediens verò Iericho duos cæcos illuminat.

SImile est regnum cœlorum homini patri familias, qui exijt primo mane cõ- 1 A
ducere operarios in vineam suam. * Con- 2
uentione autem facta cum operarijs ex
denario diurno, misit eos in vineam suam. *
Et egressus circa horam tertiam, vidit alios 3
stantes in foro otiosos, *Et dixit illis: Ite & 4
vos in vineam meam, & quod iustum fuerit, dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum 5
autem exijt circa sextam, & nonam horam: & fecit similiter. * Circa vndecimam 6
verò exijt, & inuenit alios stantes, & dicit
illis: Quid hic statis tota die otiosi? * Di- 7
cunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit
illis: Ite & vos in vineam meam. *Cum se- 8
ro autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos. * Cum venissent ergo, qui circa vndecimam horam venerant, 9 B
acceperunt singulos denarios. *Venientes 10
autem & primi, arbitrati sunt, quod plus
essent accepturi: acceperunt autem & ipsi
singulos denarios. *Et accipientes murmu- 11
rabant aduersus patrem familias: *Dicen- 12
tes: Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei, & æstus. * At ille respondens vni 13
eorum, dixit: Amice non facio tibi iniuriam: nonne ex denario conuenisti me-
cum? *Tolle, quod tuum est, & vade: volo 14
autem, & huic nouissimo dare sicut & tibi.
Aut non licet mihi, quod volo facere? an 15
oculus tuus nequam est, quia ego bonus
sum? * Sic erunt nouissimi primi, & primi 16
nouissimi: multi enim sunt vocati, pauci
verò electi. * Et ascendens Iesus Ierosoly- 17
mam, assumpsit duodecim discipulos se-
cretò, & ait illis. *Ecce ascendimus Ieroso- 18
lymam, & Filius hominis tradetur princi-
pibus sacerdotum, & Scribis, & condem- 19
nabunt eum morte, *Et tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, &
crucifigendum, & tertia die resurget. Tunc 20
accessit ad eum mater filiorum Zebedæi
cum filijs suis, adorans & petens aliquid ab
eo. *Qui dixit eis: Quid vis? ait illi: Dic vt 21
sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram
tuam, & vnus ad sinistram, in regno tuo. *
Respondens autem Iesus, dixit: Nescitis 22
quid petatis. Potestis bibere calicem, quem
ego bibuturus sum? Dicunt ei: Possumus. *
Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: 23
sedere autem ad dexteram meam vel sinistram, non est meum dare vobis, sed qui-
bus paratum est à Patre meo. *Et audien- 24
tes decem, indignati sunt de duobus fratri- 25
bus. *Iesus autem vocauit eos ad se, & ait:
Scitis, quia principes gentium dominantur
eorum: & qui maiores sunt, potestatem
exercent in eos. *Non ita erit inter vos: sed 26
D quicumque voluerit inter vos maior fieri,
sit vester minister. * Et qui voluerit inter 27
vos primus esse, erit vester seruus. * Sicut 28
filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam, redemptionem pro multis. *Et egredientibus illis ab 29
Iericho, secuta est eum turba multa: * Et 30
ecce duo cæci sedentes secus viam, audierunt, quia Iesus transiret: & clamauerunt
dicentes: Dñe miserere nostri, fili Dauid. *

Supr. 19. d. 30. Marci 10. d. 28. Luc. 11. f. 31 Marc. 10. d. 31.

Luc. 18. c. 31. Marc. 10. c. 33.

Marc. 10. g. 41. Luc. 22. c. 25.

Phil. 2. c. 7.

Marc. 11. g. 46. Luc. 18. f. 37.

Tur-

Turba autem increpabat eos, vt tacerent. 31
At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miserere nostri, fili Dauid. *Et stetit Ie- 32
sus, & vocauit eos, & ait: Quid vultis, vt fa-
ciam vobis? *Dicunt illi: Domine, vt ape- 33
riantur oculi nostri, * Misertus autem eo- 34
rum Iesus, tetigit oculos eorum. Et confe-
stim viderunt, & secuti sunt eum.

CAP. XXI.

Iesus super asinam Ierusalem cum triumpho ingressus: negotiatores de templo eijcit, & Pharisæis de triumpho indignantibus respondet: discipulis autem de ficulnea Christi verbo arefacta mirantibus, declarat fidei efficaciam: interrogationem de sua potestate retundit quæstione de Ioannis baptismo: & ex parabolis de homine duos filios habente, & de patrefamilias, cuius vinitores post alios seruos, etiam filium vineæ hæredem occiderunt, prædicit regnum Dei à Iudæis ad Gentes transferendum.

Marci 11. a. 1. Luc. 19. & 20.

ET cum appropinquassent Ierosolymis, 1
& venissent Bethphage ad Montem Oliueti: tunc Iesus misit duos discipulos, *
Dicens eis: Ite in castellum, quod contra 2
vos est, & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea: soluite, & adducite mihi: *Et si quis vobis aliquid di- 3
xerit, dicite quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos. * Hoc 4
autem totum factum est, vt adimpleretur, quod dictum est per Prophetam dicentem:
Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi 5
mansuetus, sedens super asinam, & pullum filium subiugalis. * Euntes autem 6
discipuli fecerunt sicut præcepit illis Iesus. * Et adduxerunt asinam, & pullum: & imposuerunt super eos vestimenta sua: & eum desuper sedere fecerunt. *
Plurima autem turba strauerunt vesti- 8
menta sua in via: alij autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via:

Is. 62. a. 11.

Zach. 9. b. 9 Ioan. 12. b. 15.

9 *Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant, dicentes: Hosanna filio Dauid: benedictus, qui venit in nomine Domini: hosanna in al- Ps. 117. d. 26
10 tissimis. *Et cum intrasset Ierosolymam, commota est vniuersa ciuitas, dicens: Mar. 10. b. 9. Luc. 19. g. 38.
11 Quis est hic? *Populi autem dicebant: Hic est Iesus propheta à Nazareth Gali- Ioa. 1. c. 14.
12 lææ. *Et intrauit Iesus in templum Dei, & eijciebat omnes vendentes, & ementes in templo; & mensas numulariorum, & cathedras vendentium colum-
13 bas euertit: *Et dicit eis: Scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur: Deut. 14. c. 21. Isai. 56. c. 7. Ier. 7. b. 11.
vos autem fecistis illam speluncam la-
14 tronum. *Et accesserunt ad eum cæci, & claudi in templo: & sanauit eos. *
15 Videntes autem principes sacerdotum, & Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes:
16 Hosanna filio Dauid: indignati sunt, * Et dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Iesus autem dixit eis: Vtique, num- Psal. 8. a. 4
quid legistis: Quia ex ore infantium, &
17 lactentium perfecisti laudem? *Et relictis illis, abijt foras extra Ciuitatem
18 in Bethaniam: ibique mansit. *Mane autem reuertens in Ciuitatem, esurijt. *
19 Et videns fici arborem vnam secus viam, venit ad eam: & nihil inuenit in ea nisi folia tantùm, & ait: Numquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et are- Marc. 11. b. 13.
20 facta est continuò ficulnea. *Et videntes discipuli, mirati sunt, dicentes: Quo- Marc. 11. c. 20.
21 modo continuò aruit? *Respondens autem Iesus, ait eis: Amen dico vobis, si

habueritis fidem, & non hæſitaueritis, non ſolùm de ficulnea facietis, ſed & ſi monti
Supr.7.a.7. 1.Io 3.d.22 Mar. 11.d. 24 Luc.10.a.19. huic dixeritis, Tolle, & iacta te in mare, fiet. * Et omnia quæcumque petieritis in 22 oratione credentes, accipietis. * Et cum 23 veniſſet in templum, acceſſerunt ad eum docentem, principes ſacerdotum, & ſeniores populi dicentes: In qua poteſtate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc poteſtatem? * Reſpondens Ieſus dixit eis: In- 24 terrogabo vos & ego vnum ſermonem: quem ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua poteſtate hæc facio. * Ba- 25 ptiſmus Ioannis vnde erat? è cœlo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter ſe 26 dicentes, * Si dixerimus, è cœlo, di-
C cet nobis: Quare ergo non credidiſtis il- Sup.14.a.5. li? Si autem dixerimus, ex hominibus, timemus turbam: omnes enim habebant 27 Ioannem ſicut prophetam. * Et reſpondentes Ieſu, dixerunt: Neſcimus. Ait illis & ipſe: Nec ego dico vobis, in qua po- 28 teſtate hæc facio. * Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: Fi- 29 li, vade hodie, operare in vinea mea. * Ille autem reſpondens, ait: Nolo. Poſtea autem, pœnitentia motus, abijt. *

Accedens autem ad alterum, dixit ſimi- 30 liter. At ille reſpondens ait: Eo, domine: & non iuit. * Quis ex duobus fecit 31 voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Ieſus: Amen dico vobis, quia publicani, & meretrices præcedent vos in regnum Dei. * Venit enim ad vos Ioan- 32 nes in via iuſtitiæ, & non credidiſtis ei: publicani autem, & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuiſtis poſtea, vt crederetis Marc.12.a.1. 33 ei. * Aliam parabolam audite: Homo Luc.20.b.9. erat paterfamilias, qui plantauit vineam, Iſai.5.b.1. & ſepem circumdedit ei, & fodit in ea tor- Ier.2.d.21. cular, & ædificauit turrim, & locauit eam 34 agricolis, & peregrè profectus eſt. * Cum autem

autem tempus fructuum appropinquasset, misit seruos suos ad agricolas, vt acciperent fructus eius. * Et agricolæ, apprehensis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidauerunt. * Iterum misit alios seruos plures prioribus, & fecerunt illis similiter. * Nouissimè autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum. * Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est hæres, venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius. * Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt. * Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? * Aiunt illi: Malos malè perdet; & vineam suam locabit alijs agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis. * Dicit illis Iesus: Nunquam legistis in Scripturis: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris? * Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. * Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem verò ceciderit, conteret eum. * Et cum audissent principes sacerdotum, & Pharisæi Parabolas eius, cognouerunt quod de ipsis diceret. * Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut prophetam eum habebant.

Inf.26.a.3. & 27.a.2. Ioan.11.f.51.

Psal.117.d.22. Act.4.b.11.

Rom.9.b.33. 1.Pet.2.a.7.

CAP. XXII.

Parabola de rege, qui fecit nuptias filio suo, in quibus discumbens absque veste nuptiali in tenebras ejicitur exteriores: tentatur Iesus à Pharisæis super censu dando Cæsari, & à Sadducæis super resurrectione, quorum redarguit insciticm, mortuorum euincens re-surrectionem, rursumque à legis doctore tentatur super magno legis mandato: vicissim quoque interrogat Pharisæos, cuius filius sit Christus.

1 ET respondens Iesus, dixit iterum in pa-
A rabolis eis, dicens: * Simile factum est
2 regnum cœlorum homini regi, qui fecit
3 nuptias filio suo. * Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire. * Iterum misit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis: Ecce prandium meum paraui, tauri mei, & altilia occisa sunt, &
5 omnia parata: venite ad nuptias. * Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem
6 suam: * Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt.
7 Rex autem cum audisset, iratus est: & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succen-
8 dit. * Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui inuitati erant,
9 non fuerunt digni. * Ite ergo ad exitus viarum, & quoscunque inueneritis, vocate
10 ad nuptias. * Et egressi serui eius in vias,
B congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos: & impletæ sunt nuptiæ
11 discumbentium. * Intrauit autem rex, vt videret discumbentes, & vidit ibi ho-
12 minem non vestitum veste nuptiali. * Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmu-
13 tuit. * Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.
14 * Multi enim sunt vocati
15 pauci verò electi. * Tunc abeuntes Pharisæi, consilium inierunt, vt caperent eum
16 in sermone. * Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis dicentes: Magister,

Luc.14.d.16. Apoc.19.b.9.

Sup.8.b.12. & 25.c.42.

ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo: non enim reſpicis perſonam hominum: * Dic ergo nobis quid tibi videtur, licet censum dare Cæſari, an non? * Cognita autem Ieſus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? * Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium. * Et ait illis Ieſus: Cuius eſt imago hæc, & ſuperſcriptio? * Dicunt ei: Cæſaris. Tunc ait illis: Reddite ergo, quæ ſunt Cęſaris, Cæſari; & quæ

Inf. 15 c. 30 Marc. 12. b. 13. Luc. 20. d. 20. Rom. 13. c. 7.

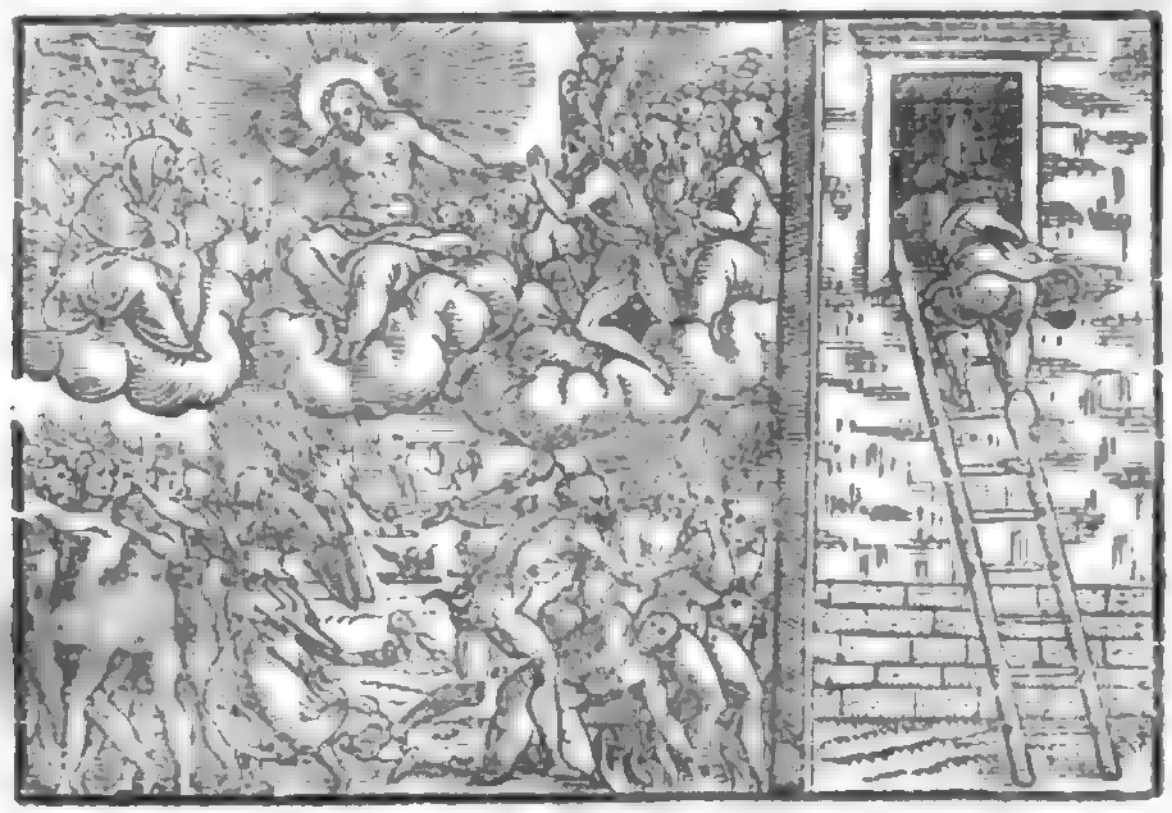

unt Dei, Deo. * Et audientes mirati sunt, & relicto eo abierunt. * In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non esse resurrectionem: & interrogauerunt eum, * Dicentes: Magiſter, Moyſes dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filium, vt ducat frater eius vxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. * Erant autem apud nos ſeptem fratres: & primus, vxore ducta defunctus eſt: & non habens ſemen, reliquit vxorem ſuam, fratri ſuo. * Similiter ſecundus, & tertius, vſque ad ſeptimum. * Nouiſſimè autem omnium, & mulier defuncta eſt. * In reſurrectione ergo cuius erit de ſeptem vxor? omnes enim habuerunt eam. * Reſpondens autem Ieſus, ait illis: Erratis, neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei. * In reſurrectione enim, neque nubent, neque nubentur: ſed erunt ſicut Angeli Dei in cœlo. * De reſurrectione autem mortuorum non legiſtis, quod dictum eſt à Deo dicente vobis: * Ego ſum Deus Abrahaam, & Deus Iſaac, & Deus Iacob? Non eſt Deus mortuorum, ſed viuentium. * Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina eius. * Phariſæi autem audientes, quod ſilentium impoſuiſſet Sadducæis, conuenerunt in vnum: * Et interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum. * Magiſter, quod eſt mandatum magnum in Lege? * Ait illi Ieſus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. * Hoc eſt maximum, & primum mandatum. * Secundum autem ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum, ſicut teipſum. * In his duobus mandatis vniuerſa lex pendet, & prophetæ. * Congregatis autem Phariſæis, interrogauit eos Ieſus, * Dicens: Quid vobis videtur de Chriſto? cuius filius eſt? Dicunt ei: Dauid. * Ait illis: Quomodo ergo Dauid in ſpiritu vocat eum Dominum, dicens: * Dixit Dominus Domino meo: ſede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? * Si ergo Dauid vocat eum Dominum, quomodo filius eius eſt? * Et nemo poterat ei reſpondere verbum: neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum amplius interrogare.

Marc. 12. b. 13. Luc. 20. c. 27. Deut. 6. a. 5 Leui. 19. d. 18. Marc. 12. f. 31. Luc. 10. d. 41. Exod. 3. b. 6. Marc. 12. c. 28. Luc. 20. c. 37. Pſ. 109. a. 1.

CAP. XXIII.

Scribis, & Phariſæis ſuper cathedram Moyſi ſedentibus præcipit Ieſus obedire ipſorum autem opera non imitari, retegens ipſorum hypocriſim, & ambitionem, diſcipulos verò contrariam docens humilitatem: deinde multiplex væ illis ob hypocriſim, ac reliquas ſuas iniquitates interminatur, prædicens eos patrum ſuorum menſuram in iuſtorum perſecutionibus impleturos, ac Ieruſalem deſerendam.

1 TVnc Ieſus locutus eſt ad turbas, & ad
A diſcipulos ſuos, * Dicens: Super ca-
2 thedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Pha-
3 riſæi. * Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſeruate, & facite: ſecundum opera verò eorum nolite facere: dicunt enim, &

Deut. 5. a. 4.

non

non faciunt: * Alligant enim onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea mouere. * Omnia verò opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus: dilatant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias. * Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, * Et salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi. * Vos autem nolite vocari Rabbi, vnus est enim Magister vester, omnes autem vos fratres estis. * Et patrem nolite vocare vobis super terram: vnus est enim pater vester, qui in cœlis est. * Nec vocemini magistri: quia Magister vester vnus est, Christus. * Qui maior est vestrum, erit minister vester. * Qui autem se exaltauerit, humiliabitur: & qui se humiliauerit, exaltabitur. * Væ autem vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia claudit is regnum cœlorum ante homines, vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare. * Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium. * Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia circuitis mare, & aridam, vt faciatis vnum proselytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos. * Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicumque iurauerit per templum, nihil est: qui autem iurauerit in auro templi, debet. * Stulti, & cæci: Quid enim maius est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum? Et qui cumque iurauerit in altari, nihil est: quicumque autem iurauerit in dono, quod est super illud, debet. * Cæci: Quid enim maius est, donum, an altare, quod sanctificat donum? * Qui ergo iurat in altari, iurat in eo, & in omnibus, quæ super illud sunt. * Et quicumque iurauerit in templo, iurat in illo, & in eo, qui habitat in ipso: * Et qui iurat in cœlo, iurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum. * Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquistis, quæ grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere. * Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes. * Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, quia mundatis, quod deforis est calicis, & paropsidis: intus autem pleni estis rapina, & immunditia. * Pharisæe cæce, munda prius, quod intus est calicis, & paropsidis, vt fiat id, quod deforis est, mundum. * Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia. * Sic & vos à foris quidem paretis hominibus iusti: intus autem pleni estis hypocrisi, & iniquitate. * Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iustorum, * Et dicitis: Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non essemus socij eorum in sanguine prophetarum. * Itaque testimonio estis D vobismetipsis, quia filij estis eorum, qui prophetas occiderunt. * Et vos implete mensuram patrum vestrorum. * Serpentes genimina viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennæ? * Idcò ecce ego mitto ad vos prophetas, & sapientes, & scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatem: * Vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti vsque ad sanguinem Zachariæ, filij Barachiæ, quem occidistis inter templum, & altare. * Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam. * Ierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? * Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. * Dico enim vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Luc. 11. f. 46.
Act. 15. c. 10.
Deut. 6. b. 8.
Num. 15. d. 38.
Mar. 12. d. 38.
Luc. 11. f. 43. & 20. g. 46.
Iacob. 3. a. 1.
Mat. 23. b. 8.
Luc. 14. c. 11. & 18. c. 14.
Mar. 12. d. 40.
Luc. 20. g. 47.
Luc. 11. f. 44.

CAP. XXIV.

Prædicit templi euersionem, monetque vt caueant à venturis seductoribus, futura prænuntians bella, ac persecutiones: surgent pseudochristi, & pseudoprophetæ: de aduentu filij hominis præcedentibus signis in sole, luna, & stellis: omnibus ignotum dicit Christus diem iudicij: & de fideli, ac malo seruo propter, quæ docet semper esse vigilandum.

1 ET egressus Iesus de templo, ibat. Et A accesserunt discipuli eius, vt ostenderent ei ædificationes templi. * Ipse autem respondens dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruatur. * Sedente autem eo super montem oliueti, accesserunt ad eum discipuli secretò, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signum aduentus tui, & consummationis sæculi? * Et respondens Iesus, dixit eis: Videte ne quis vos

Marc. 13. a. 1.
Luc. 21. b. 5
Luce 19. f. 44.
Eph. 5. b. 6.
Col. 1. d. 16

seducat. * Multi enim venient in nomine 5
meo, dicentes: Ego sum Christus: & multos seducent. * Audituri enim estis 6
prælia, & opiniones præliorum. Videte ne turbemini: oportet enim hæc fieri, sed nondum est finis. * Consurget enim gens 7
Iere.c.10. & 51.c.1. in gentem, & regnum in regnum, & erunt pestilentiæ, & fames, & terræmotus per loca. * Hæc autem omnia initia sunt do- 8
lorum. * Tunc tradent vos in tribulatio- 9
Supr.10.c.19. nem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. *
Luc.21.c.12. Et tunc scandalizabuntur multi, & inui- 10
cem tradent, & odio habebunt inuicem. B
* Et multi pseudoprophetæ surgent, & se- 11
ducent multos. * Et quoniam abunda- 12
uit iniquitas, refrigescet charitas multorum. * Qui autem perseuerauerit vsque 13
in finem, hic saluus erit. * Et prædica- 14
bitur hoc Euangelium regni in vniuerso orbe, in testimonium omnibus gentibus: & tunc veniet consummatio. * Cum ergo 15
Mar.13.b.14. Lu.21.d.20 videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele propheta, stantem in
Dan.9.f.27. loco sancto: qui legit, intelligat: * Tunc 16
qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: *
Et qui in tecto, non descendat tollere ali- 17
quid de domo sua: * Et qui in agro, non 18
reuertatur tollere tunicam suam. * Væ 19
autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus. * Orate autem, vt non fiat 20
Act.1.b.11 fuga vestra in hyeme, vel sabbato. * Erit 21
enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modo, neque fiet. * Et nisi breuiati fuissent dies illi, 22
non fieret salua omnis caro: sed propter electos breuiabuntur dies illi. * Tunc si- 23
Mar.13.c.21. quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere. * Surgent enim 24
pseudochristi, & pseudoprophetæ: & dabunt signa magna, & prodigia, itaut in errorem inducantur (si fieri potest) 25
etiam electi. * Ecce prædixi vobis. * Si 26
ergo dixerint vobis, Ecce in deserto est, nolite exire; ecce in penetralibus, nolite 27
credere. * Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret vsque in Occidentem: ita Luc.17.b.24.
erit, & aduentus Filij hominis. * Vbi- 28
cumque fuerit corpus, illic congregabun- 29
tur, & aquilæ. * Statim autem post tribulationem dierum illorum, sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & Mare.13.c.24. Luc.21.b.25. Exec.32.b.7. Isaiæ 13.b.10. Ioel.2.c.10 Apoc.6.b.12. 1. Cor.15.f.51.
stellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlo- 30
rum commouebuntur: * Et tunc parebit signum Filij hominis in cœlo: & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt Filium hominis venientem in nubibus 31
cœli cum virtute multa, & maiestate. * Et mittet Angelos suos cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à summis cœlorum vsque ad terminos eorum. * Ab arbore au- 32
tem fici discite parabolam: cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis 33
quia propè est æstas. * Ita & vos cum videritis hæc omnia, scitote, quia propè est 34
in ianuis. * Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia Mar.13.d.30.
hæc fiant. * Cœlum, & terra transibunt, 35
verba autem mea non præteribunt. * De 36
die autem illa, & hora nemo scit, neque Luc.17.f.26. Gen.7.b.5.
Angeli cœlorum, nisi solus Pater. * Si- 37
cut autem in diebus Noe, ita erit, & ad- 38
uentus Filij hominis. * Sicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes, & D bibentes, nubentes & nuptui tradentes, vsque ad eum diem, quo intrauit Noe in 39
arcam, * Et non cognouerunt donec venit diluuium, & tulit omnes: ita erit, & 40
aduentus Filij hominis. * Tunc duo erunt in agro: vnus assumetur, & vnus relin- 41
quetur. * Vigilate ergo, quia nescitis, qua hora

hora Dominus veſter venturus ſit. * Il- 43
1. Theſſ. 5. d. 17. Marc. 13. d. 11. Luc. 12. c. 39. lud autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias qua hora fur venturus eſſet, vigilaret vtique, & non fineret perfodi
domum ſuam. * Ideò, & vos eſtote pa- 44
rati: quia qua neſcitis hora Filius hominis venturus eſt. * Quis, putas, eſt fi- 45
delis ſeruus, & prudens, quem conſtituit dominus ſuus ſuper familiam ſuam,
Apoc. 16. c. 15. vt det illis cibum in tempore? * Beatus 46
ille ſeruus, quem cum venerit dominus
eius, inuenerit ſic facientem. * Amen 47
dico vobis, quoniam ſuper omnia bona
ſua conſtituet eum. * Si autem dixerit 48
malus ſeruus ille in corde ſuo: Moram facit dominus meus venire: * Et cœperit 49
percutere conſeruos ſuos, manducet autem, & bibat cum ebriosis: * Veniet 50
Supr. 13. 8. 41. In fr. 25. c. 30. dominus ſerui illius: in die qua non ſperat, & hora qua ignorat: * Et diuidet eum, 51
partemque eius ponet cum hypocritis: illic erit fletus, & ſtridor dentium.

CAP. XXV.

Parabolas proponit de decem virginibus, ac talentis diſtributis ſeruis; quorum dominus peregrè rediens ſingulos præmiat, aut punit iuxta ipſorum merita: extremum iudicium ponit ob oculos & cauſas præmiationis bonorum, ac punitionis malorum.

TVnc ſimile erit regnum cœlorum de- 1
cem virginibus: quæ accipientes A
lampades ſuas, exierunt obuiam ſponſo,
& ſponſæ. * Quinque autem ex eis erant 2
fatuæ, & quinque prudentes: * Sed quin- 3
que fatuæ, acceptis lampadibus, non
ſumpſerunt oleum ſecum: * Prudentes 4
verò acceperunt oleum in vaſis ſuis cum
lampadibus. * Moram autem faciente 5
ſponſo, dormitauerunt omnes, & dormierunt. * Media autem nocte clamor 6
factus eſt: Ecce ſponſus venit, exite obuiam ei. * Tunc ſurrexerunt omnes vir- 7
gines illæ, & ornauerunt lampades ſuas.
* Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Da- 8
te nobis de oleo veſtro: quia lampades
noſtræ extinguuntur. * Reſponderunt 9
prudentes, dicentes: Ne forte non ſufficiat nobis, & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis. * Dum autem 10
irent emere, venit ſponſus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias,
& clauſa eſt ianua. * Nouiſſimè verò ve- 11
niunt, & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. * At ille 12
reſpondens ait: Amen dico vobis, neſcio vos. * Vigilate itaque, quia neſcitis diem, 13
neque horam. * Sicut enim homo pere- 14
B grè proficiſcens, vocauit ſeruos ſuos, &
15 tradidit illis bona ſua. * Et vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij verò
vnum, vnicuique ſecundùm propriam
16 virtutem, & profectus eſt ſtatim. * Abijt autem, qui quinque talenta acceperat, &
operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia
17 quinque. * Similiter & qui duo acce-
18 perat, lucratus eſt alia duo. * Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui.
19 * Poſt multum verò temporis venit dominus ſeruorum illorum, & poſuit rationem
20 cum eis. * Et accedens, qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſu-
21 per lucratus ſum. * Ait illi dominus eius: Euge ſerue bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui. *
12 Acceſſit autem, & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tra- Mar. 11. d. 18.
didiſti mihi, ecce alia duo lucratus ſum. Luc. 19. b. 13.
23 * Ait illi dominus eius: Euge ſerue bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra
24 in gaudium domini tui. * Accedens autem, & qui vnum talentum acceperat, ait:
Domine, ſcio quia homo durus es, metis
C vbi non ſeminaſti, & congregas vbi non
25 ſparſiſti: * Et timens abij, & abſcondi talentum tuum in terra: ecce habes, quod
26 tuum eſt. * Reſpondens autem dominus eius, dixit ei: Serue male, & piger, ſciebas, quia meto vbi non ſemino, & congre-
27 go vbi non ſparſi: Oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, &
veniens ego recepiſſem vtique, quod
28 meum eſt cum vſura. * Tollite itaque ab eo talentum, & date ei, qui habet decem
29 talenta. * Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem, qui non habet, Supr. 13. b. 12. Marc. 4. c. 25. Luc. 8. c. 18 & 19. & 26.
& quod videtur habere, auferetur ab eo.
30 * Et inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & ſtridor den-
31 tium. * Cum autem venerit Filius hominis in maieſtate ſua, & omnes Angeli cum
eo, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis
32 ſuæ: * Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab inuicem,
33 ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis: * Et ſtatuet oues quidem à dextris ſuis, hœdos
34 autem à ſiniſtris. * Tunc dicet rex his, qui à dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum
35 à conſtitutione mundi. * Eſurijui enim, Iſa. 58. b. 7. Ezec. 18. b. 7. Eccli. 7. d. 36.
& dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & colle-
36 giſtis me: * Nudus, & cooperuiſtis me:

ſcipuli ad Ieſum, dicentes: Vbi vis paremus tibi comedere Paſcha? * At Ieſus 18
Mar.14.b. 11. Luc.22.d.7 dixit: Ite in ciuitatem ad quemdam, & dicite ei: Magiſter dicit: Tempus meum propè eſt, apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis. * Et fecerunt diſcipuli ſicut 19 conſtituit illis Ieſus, & parauerunt Paſcha. * Veſperè autem facto, diſcumbe- 20
Mar.14.b. 17. Luc.22.b. 14. Io.13.b.21. bat cum duodecim diſcipulis ſuis. * Et 21 edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia vnus veſtrum me traditurus eſt. * Et 22 contriſtati valdè, cœperunt ſinguli dicere: Numquid ego ſum Domine? * At ipſe 23 reſpondens, ait: Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet. * Filius 24
Pſ.40.c.10. quidem hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo: væ autem homini illi, per C quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille. * Reſpondens autem Iudas, qui tradidit eum, 25 dixit: Numquid ego ſum Rabbi? Ait illi: Tu dixiſti. * Cœnantibus autem eis, 26
1.Cor.11.c. 24. accepit Ieſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite hoc eſt corpus meum. * 27 Et accipiens calicem gratias egit: & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. * 28 Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. * Dico autem vobis: 29 non bibam amodo de hoc genimine vitis, vſque in diem illum, cum illud bibam vobiſcum nouum in regno Patris mei, * Et 30
Mar.14.b. 17. Luc.22.b. 14. Io.13.b.21. hymno dicto, exierunt in Montem oliueti. * Tunc dicit illis Ieſus. Omnes vos 31 Marc.14.c. 27. Io.16.d.32. Za.13.c. 7. ſcandalum patiemini in me, in illa nocte. Scriptum eſt enim: Percutiam paſtorem, & diſpergentur oues gregis. * Poſtquam 32 Mar.16.b. 7. autem reſurrexero, præcedam vos in Galilæam. * Reſpondens autem Petrus, ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, 33 ego numquam ſcandalizabor. * Ait illi Ieſus: Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis. 34 Ait illi Petrus: Etiam ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & om- 35 Io.13.d.38. Mar.14.d. 31. Luc.22.d. 33. nes diſcipuli dixerunt. * Tunc venit Ieſus cum illis in villam, quæ dicitur Geth-

ſemani, & dixit diſcipulis ſuis: Sedete hic, donec vadam illuc, & orem. * Et aſ- 37 ſumpto Petro, & duobus filijs Zebedæi cœpit contriſtari, & mœſtus eſſe. * Tunc 38 ait illis: Triſtis eſt anima mea vſque ad D mortem: & ſuſtinete hic, & vigilate mecum. * Et progreſſus puſillum, procidit 39 in faciem ſuam, orans, & dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte, verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. * Et venit ad diſcipulos ſuos, & in- 40 uenit eos dormientes, & dicit Petro: Sic non potuiſtis vna hora vigilare mecum? * Vigilate, & orate, vt non intretis in ten- 41 tationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. * Iterum ſecundo 42 abijt, & orauit, dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire niſi bibam illum, 43 fiat voluntas tua. * Et venit iterum, & inuenit eos dormientes: erant enim oculi 44 eorum grauati. * Et relictis illis, iterum abijt, & orauit tertiò, eundem ſermonem dicens. * Tunc venit ad diſcipulos 45 ſuos, & dicit illis: Dormite iam, & requieſcite: ecce appropinquauit hora, & E Filius hominis tradetur in manus peccatorum. * Surgite, eamus: ecce appro- 46 47 pinquauit, qui me tradet. * Adhuc eo loquente, ecce Iudas vnus de duodecim venit, & cum eo turba multa, cum gladijs, & fuſtibus, miſſi à principibus ſacerdotum, & ſenioribus populi. * Qui au- Marc.14.c. 41. Luc.22.c. 47. Io.18.a.3.

tem

tem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. * Et confestim accedens 49
ad Iesum, dixit: Aue Rabbi. Et osculatus est eum. * Dixitque illi Iesus: Amice, 50
ad quid venisti? Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in Iesum, & tenuerunt eum. * Et ecce vnus ex his, qui erant cum 51
Iesu, extendes manum, exemit gladium suum, & percutiens seruum principis sacerdotum amputauit auricularn eius. * Tunc ait illi Iesus: Conuerte gladium 52
tuum in locum suum, omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt. *
Gen. 1.2. b. Apoc. 13. c. 10. An putas, quia non possum rogare patrem 53
meum, & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum? * Quo 54
Is. 53. c. 10. modo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri? * In illa hora dixit Iesus 55
turbis: Tamquam ad latronem existis cum gladijs, & fustibus comprehendere me: F quotidie apud vos sedebam docens in tem-
Thren. 4. d. 20. Matt. 14. & 26. Luc. 22. f. 39. Ioan. 18. c. 14. plo, & non me tenuistis. * Hoc autem to- 56
tum factum est, vt adimpleretur Scripturæ propheratum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt. * At illi tenentes Ie- 57
sum, duxerunt ad Caipham principem sacerdotum, vbi Scribæ, & seniores conuenerant. * Petrus autem sequebatur eum 58
a longe, vsque in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro, sedebat cum ministris, vt videret finem. * Principes 59
autem sacerdotum, & omne concilium, quærebant falsum testimonium contra Iesum, vt eum morti traderent: * Et non in- 60
uenerunt, cum multi falsi testes accessissent. Nouissimè autem venerunt duo falsi
Ioan. 2. d. 19. testes, * Et dixerunt: Hic dixit: Possum 61
destruere templum Dei, & post triduum rædificare illud. * Et surgens princeps 62
sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea, quæ isti aduersum te testificantur? *
Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdo- 63
tum ait illi: Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis si tu es Christus filius Dei.
Psal. 16. d. 27. Dicit illi Iesus: Tu dixisti: verumtamen 64
1. Thes. 4. d. 14. dico vobis, amodo videbitis filium ho-
Rom. 14. b. 20. minis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli. * Tunc prin- 65
ceps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemauit: quid adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam:
Quid vobis videtur? At illi respondentes 66
Ps. 56. c. 6. Matt. 14. c. 65. Luc. 22. f. 63. dixerunt: Reus est mortis. * Tunc expue- 67
runt in faciem eius, & colaphis eum seciderunt, alij autem palmas in faciem eius dederunt. * Dicentes: Prophetiza nobis 68
Ioan. 18. c. 25. Christe, quis est, qui te percussit? * Petrus verò sedebat foris in atrio: & accessit ad eum vna ancilla, dicens: Et tu cum 69
Iesu Galilæo eras. * At ille negauit coram 70
omnibus, dicens: Nescio quid dicis. * Exeunte autem illo ianuam, vidit eum 71
alia ancilla, & ait his, qui erant ibi: Et hic erat cum Iesu Nazareno. * Et iterum 72
negauit cum iuramento: Quia non noui hominem. * Et post pusillum accesserunt, 73
qui stabant, & dixerunt Petro: Verè, & tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum te facit. * Tunc cœpit detestari, & 74
iurare, quia non nouisset hominem. Et continuo gallus cantauit. * Et recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat: 75
Prius quam gallus canter, ter me negabis. Egressus foras flenit amarè.

CAP. XXVII.

Iudas, relatis argenteis, laqueo se suspendit: Iesus coram Pilato accusatus, non respondet; vxor autem Pilati dicit ipsum iustum: praeligitur tamen Barabbas: Pilatus lotis manibus Iesum flagellatum tradit crucifigendum: qui à militibus multiplicitèr illusus, ducitur ad crucifigendum; & felleo vino potatus, inter latrones crucifigitur, dimissis ipsius vestimentis: & à variis multa iactatur in ipsum blasphemia: subeniuntur tenebræ; & clamans Iesus Eli, acetoque potatus, cum clamore expirat, ac signa varia fiunt: corpus Iesu à Ioseph sepultum exfoditur à militibus.

1 MAne autem facto, consilium inierunt
A omnes principes sacerdotum, & Mar. 15. a. 1. Luc. 23. a. 1. Ioan. 18. c. 28.
2 seniores populi aduersus Iesum, vt eum morti traderent. * Et vinctum adduxe-
runt eum, & tradiderunt Pontio Pilato
3 Præfidi. * Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quòd damnatus esset, pœniten-
tia ductus, retulit triginta argenteos prin-
4 cipibus sacerdotum, & senioribus, * Di- Act. 1. c. 18. Act. 7. c. 58.
cens: Peccaui, tradens sanguinem iu-
stum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu
5 videris. * Et proiectis argenteis in templo, recessit: & abiens laqueo se suspendit. *
6 Principes autem sacerdotum, acceptis ar-
genteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium sanguinis est.
7 Consilium autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum.
8 * Propter hoc vocatus est ager ille, Ha-
B celdama, hoc est, ager sanguinis, vsque Zach. 11. c. 12.
9 in hodiernum diem. * Tunc impletum est, quod dictum est per Ieremiam propheram, dicentem. Et acceperunt triginta argen-
teos pretium appretiati, quem appretia-
10 uerunt à filijs Israel: * Et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Domi- Mar. 15. a. 4.
11 nus. * Iesus autem stetit ante præsidem, & inter-

interrogauit eum præſes, dicens: Tu es
Luc. 23. b. Rex Iudæorum? Dicit illi Ieſus: Tu dicis.
Ioan. 8. f. 28. Et cum accuſaretur à principibus ſacer- 12
dotum, & ſenioribus, nihil reſpondit. *
Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta 13
aduerſum te dicunt teſtimonia? * Et non 14
reſpondit ei ad vllum verbum, ita vt mi-
raretur præſes vehementer. * Per diem 15
autem ſolemnem conſueuerat præſes po-
pulo dimittere vnum vinctum, quem vo-
luiſſent. * Habebat autem tunc vinctum 16
inſignem, qui dicebatur Barabbas. * Con- 17
gregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem
vultis dimittam vobis: Barabbam, an Ie-
ſum, qui dicitur Chriſtus? *Sciebat enim, 18
quod per inuidiam tradidiſſent eum. *Se- 19
dente autem illo pro tribunali, miſit ad
eum vxor eius, dicens: Nihil tibi, & iu-
ſto illi: multa enim paſſa ſum hodie per vi-
Marc. 15. b. 11. ſum propter eum. * Principes autem ſa- 20
Luc. 23. b. 18. cerdotum, & ſeniores perſuaſerunt popu-
Ioan. 18. f. 40. lis, vt peterent Barabbam, Ieſum verò
Act. 3. b. 14. perderent. * Reſpondens autem præſes, 21
ait illis: Quem vultis vobis de duobus di-
mitti? At illi dixerunt: Barabbam. * Di- 22
cit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Ie-
ſu, qui dicitur Chriſtus? *Dicunt omnes: 23
Crucifigatur. Ait illis præſes: Quid enim
mali fecit? At illi magis clamabant dicen-
tes: Crucifigatur. * Videns autem Pila- 24
tus, quia nihil proficeret, ſed magis tu-
multus fieret: accepta aqua, lauit manus
coram populo, dicens: Innocens ego ſum
à ſanguine iuſti huius; vos videritis. * Et 25
reſpondens vniuerſus populus, dixit: San-
gui seius ſuper nos, & ſuper filios noſtros.
Tunc dimiſit illis Barabbam: Ieſum autem 26
Marc. 15. b. 16. flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur.
Ioan. 19. d. 18. Tunc milites præſidis ſuſcipientes Ieſum in 27
Pſ. 21. d. 17. prætorium, congregauerunt ad eum vni-
28 uerſam cohortem: * Exuentes eum, chla-
D mydem coccineam circumdederunt ei; *
29 Et plectentes coronam de ſpinis, poſue-
runt ſuper caput eius, & arundinem in
dextera eius. Et genu flexo ante eum, il-
ludebant ei, dicentes: Aue rex Iudæorum.
30 * Et expuentes in eum, acceperunt arun-
31 dinem, & percutiebant caput eius. * Et
poſtquam il luſerunt ei, exuerunt eum cla-
myde, & induerunt eum veſtimentis eius, Marc. 15. b. 11.
32 & duxerunt eum, vt crucifigerent. *Ex- Luc. 23. d. 26.
euntes autem inuenerunt hominem Cyre- Marc. 15. b. 21.
neum, nomine Simonem: hunc angaria-
33 uerunt, vt tolleret crucem eius. * Et ve-
nerunt in locum, qui dicitur Golgotha,
34 quod eſt Caluariæ locus. * Et dederunt
ei vinum bibere cum felle miſtum. Et cum
35 guſtaſſet, noluit bibere. * Poſtquam au-
tem crucifixerunt eum, diuiſerunt veſti- Luc. 23. d. 26.
menta eius, ſortem mittentes: vt imple- Ioan. 19. d. 23.
retur, quod dictum eſt per Prophetam di- Marc. 15. c. 24.
centem: Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, Luc. 23. f. 34
36 & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. * Ioan. 19. d. 18.
37 Et ſedentes ſeruabant eum. * Et impo-
E ſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius
ſcriptam: HIC EST IESVS REX
38 IVDÆORVM. *Tunc crucifixi ſunt Ioan. 19. d. 19.
cum eo duo latrones; vnus à dextris, &
39 vnus à ſiniſtris. *Prætereuntes autem blaſ-
phemabant eum mouentes capita ſua, &
40 dicentes: * Vah, qui deſtruis templum
Dei, & in triduo illud ædificas: ſalua
temetipſum: ſi filius Dei es, deſcende de
41 cruce. *Similiter & principes ſacerdotum
illudentes cum Scribis, & ſenioribus di- Sap. 2. d. 18.
42 cebant: * Alios ſaluos fecit, ſeipſum non Pſa. 21. a. 9.
poteſt ſaluum facere: ſi rex Iſrael eſt, de-
ſcendat nunc de cruce, & credimus ei: *

Con-

Confidit in Deo : liberet nunc , ſi vult eum : dixit enim : Quia filius Dei ſum. 43
Idipſum autem , & latrones, qui crucifixi erant cum eo , improperabant ei. * A ſex- 44 45
ta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terram vſque ad horam nonam.
Pſa. 21.2. * Et circa horam nonam clamauit Ieſus voce magna , dicens: Eli , Eli , lamma 46
labacthani ? hoc eſt : Deus meus , Deus meus, vt quid dereliquiſti me ? * Quidam 47
autem illic ſtantes , & audientes , dicebant : Eliam vocat iſte. * Et continuò cur- 48
rens vnus ex eis acceptam ſpongiam impleuit aceto , & impoſuit arundini , & dabat ei bibere. * Cæteri verò dicebant: 49
Sine videamus an veniat Elias liberans eum. * Ieſus autem iterum clamans vo- 50 51
ce magna , emiſit ſpiritum. * Et ecce v-

lum templi ſciſſum eſt in duas partes à
2. Par 3. 4. ſummo vſque deorſum , et terra mota eſt,
31. & petræ ſciſſæ ſunt , * Et monumenta 52
aperta ſunt : & multa corpora ſanctorum , qui dormierant , ſurrexerunt. *
Et exeuntes de monumentis poſt reſur- 53
rectionem eius ; venerunt in ſanctam ciuitatem , & apparuerunt multis. * Cen- 54
turio autem , & qui cum eo erant , cuſtodientes Ieſum , viſo terræ motu , & his,
quæ fiebant , timuerunt valde , dicentes:
Verè Filius Dei erat iſte. * Erant autem 55
ibi mulieres multæ à longè , quæ ſecutæ erant Ieſum à Galilæa , miniſtran-
tes ei: * Inter quas erat Maria Magdale- 56
ne , & Maria Iacobi , & Ioſeph mater , filiorum Zebedæi. * Cum autem ſero fa- 57
ctum eſſet , venit quidam homo diues ab Marc. 15. 43. Luc. 23. 50. Ioan. 19. 38.
Arimathæa , nomine Ioſeph , qui & ipſe 58
diſcipulus erat Ieſu. * Hic acceſſit ad Pi-
latum,

latum, & petijt corpus Iesu. Tunc Pi-
latus iussit reddi corpus. * Et accepto cor- 59
pore, Ioseph inuoluit illud in sindone
munda. * Et posuit illud in monumen- 60
to suo nouo, quod exciderat in petra.
Et aduoluit saxum magnum ad ostium
monumenti, & abijt. * Erat autem ibi 61
Maria Magdalene, & altera Maria, se-
dentes contra sepulchrum. * Altera au- 62
tem die, quæ est post Parasceuen, conue-
nerunt principes sacerdotum, & Phari-
63 sæi ad Pilatum. * Dicentes: Domine, re-
cordati sumus, quia seductor ille dixit
64 adhuc viuens: Post tres dies resurgam.
Iube ergo custodiri sepulchrum vsque in
diem tertium: ne forte veniant discipuli
eius, & furentur eum, & dicant plebi: Sur-
rexit à mortuis: & erit nouissimus error
65 peior priore. * Ait illis Pilatus: Habetis
66 custodiam, ite, custodite, sicut scitis. * Illi
autem abeuntes, munierunt sepulchrum,
signantes lapidem, cum custodibus.

CAP. XXVIII.

Facto terræmotu, exterritisque custodibus, Angelus mulieribus narrat Christi resurrectionem; qui ipsis apparens iubet (sicut & Angelus iusserat) vt discipulis nuntient, quod Dominum in Galilæa visuri sint: milites sepulchri custodes, pecunia corrupti, dicunt corpus Christi furto sublatum: discipuli videntes in Galilæa Dominum, inbentur ire ad docendas, & baptizandas omnes gentes.

VEspere autem sabbati, quæ luce- 1
scit in prima sabbati, venit Ma- A
Matth.16.b. 6. Ioan.20.c.17. ria Magdalene, & altera Maria, videre
sepulchrum. * Et ecce terræmotus fa- 2
ctus est magnus. Angelus enim Domi-
ni descendit de cœlo: & accedens re-
uoluit lapidem, & sedebat super eum. *
Erat autem aspectus eius sicut fulgur: & 3
vestimentum eius sicut nix. * Præ ti- 4
more autem eius exterriti sunt custodes,
& facti sunt velut mortui. * Respon- 5
dens autem Angelus dixit mulieribus:
Nolite timere vos: scio enim: quod Ie-
sum, qui crucifixus est, quæritis: *
6 Non est hic: surrexit enim, sicut di-
B xit: Venite, & videte locum, vbi po-
7 situs erat Dominus. * Et citò euntes di-
cite discipulis eius, quia surrexit: & ec-
ce præcedet vos in Galilæam: ibi eum
8 videbitis. ecce prædixi vobis. * Et exie-
runt citò de monumento cum timore, &
gaudio magno, currentes nuntiare disci-
9 pulis eius. * Et ecce Iesus occurrit illis,
dicens: Auete. Illæ autem accesserunt,
& tenuerunt pedes eius, & adorauerunt
10 eum. * Tunc ait illis Iesus: Nolite ti-
C mere: ite, nuntiate fratribus meis, vt
11 eant in Galilæam, ibi me videbunt. *
Quæ cum abijssent, ecce quidam de cu-
stodibus venerunt in ciuitatem, & nun-
tiauerunt principibus sacerdotum om-
12 nia, quæ facta fuerant. * Et congre-
gati cum senioribus, consilio accepto,
pecuniam copiosam dederunt militibus,
13 * Dicentes: Dicite, quia discipuli eius
nocte venerunt, & furati sunt eum, no-
14 bis dormientibus. * Et si hoc auditum
fuerit à præside, nos suadebimus ei, &
15 securos vos faciemus. * At illi, accepta
pecunia, fecerunt sicut erant edocti.
Et diuulgatum est verbum istud apud
Iu-

Iudæos, vſque in hodiernum diem. * 16 Vndecim autem diſcipuli abierunt in Galilæam, in montem, vbi conſtituerat illis Ieſus. * Et videntes eum adorauerunt: quidam autem dubitauerunt. * 17 Et accedens Ieſus locutus eſt eis, dicens: 18 Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. * Euntes ergo docete omnes 19 gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: * Do- 20 centes eos ſeruare omnia quæcunque mandaui vobis. Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſæculi.

Marc. 16. d. 15.

SAN-

Digitized by Google

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAPVT PRIMVM.

Ioannes in austeritatem vitæ prædicat, ac baptizat aqua; Christus verò Spiritu Sancto: qui à Ioanne baptizatus, cum bestijs agens in deserto, post ieiunium quadraginta dierum à Satana tentatur, & Ioanne tradito prædicare incipit in Galilæa, vocatisque Simone, & Andrea, Iacobo, & Ioanne Zebedæi, accedit Capharnaum, & reliqua Galilææ loca, ibique prædicans curat socrum Simonis, & leprosum quem misit ad sacerdotes, plurimosque dæmoniacos, ac male habentes cum magna omnium admiratione.

Matt.1.a 1. Mal.3.f. 2. 3. Isai.40.a. 3. Ioa 1.c. 15. Luc. 3. a.4. Matt.3.a.5. Leuit.11.c. 12. Mat.3.c.13. Luc.3.c.16.

Nitium Euãgelij Iesu Christi,Filij Dei. Sicut scriptum 1
est in Isaia propheta:* Ecce 2
ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui prę-parabit viam tuam ante
te. *Vox clamantis in deserto: Parate viam 3
Domini, rectas facite semitas eius. * Fuit 4
Ioannes in deserto baptizans,& prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. * Et egrediebatur ad eum 5
omnis Iudææ regio, & Ierosolymitæ vniuersi, & baptizabantur ab illo in Iordanis
6 flumine, confitentes peccata sua. * Et erat Ioannes vestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius,& locustas, & mel sylueſtre edebat. Et prædicabat dicens: * Ioe 1.d.17. Act. 1.a. 5. & 2. a.4. & 11. c. 16. & 19.a.4.
7 Venit fortior me post me: cuius non sum dignus procumbens soluere corrigiam cal-
8 ceamentorum eius. * Ego baptizaui vos aqua, ille verò baptizabit vos Spiritu sancto. *Et factum est: in diebus illis venit Ie-
9 sus à Nazareth Galilææ: & baptizatus est à
10 Ioanne in Iordane. * Et statim ascendens de aqua, vidit cœlos apertos, & Spiritum tanquam columbam descendentem,& ma-
11 nentem in ipso. * Et vox facta est de cœlis: Tu es filius meus dilectus, in te com-
12 placui. *Et statim Spiritus expulit eum in Luce 3.c. 22.
13 desertum. * Et erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur a Satana: eratque cum bestijs, Io: 1. d. 32. Mat 4. a. 1. Luc. 4. a. 1.
14 & Angeli ministrabant illi.*Postquam autem traditus est Ioannes,venit Iesus in Galilęam.prædicans Euangelium regni Dei,*
15 Et dicens: Quoniam impletum est tempus, & appropinquauit regnum Dei: pœ- Mat.4.b. 17. Luc.4.c 14. Io. 4. f. 43. Mat.4.c.18 Luc.5.a.2.
16 nitemini,& credite Euangelio. *Et prætereiens secus mare Galilææ vidit Simonem, & Andream fratrem eius, mittentes retia
17 in mare (erant enim piscatores.) * Et dixit eis Iesus: Venite post me, & faciam vos fieri

fieri piſcatores hominum. *Et protinus re- 18
lictis retibus, ſecuti ſunt eum. *Et progreſ- 19
ſus inde pusillum, vidit Iacobum Zebedęi,
& Ioannem fratrem eius, & ipſos compo-
nentes retia in naui: *Et ſtatim vocauit il- 20
los: Et relicto patre ſuo Zebedæo in naui
cum mercenarijs, ſecuti ſunt eum. *Et in- 21
Mat.4.b.13 grediuntur Capharnaum: & ſtatim ſabba-
Luc.4.e.31 tis ingreſſus in ſynagogam, docebat eos. *
Et ſtupebãt ſuper doctrina eius: erat enim 22
Mat.7.d.29 docens eos, quaſi poteſtatem habens, & C
Luc.4.c.32 non ſicut Scribæ. *Et erat in ſynagoga eo- 23
rum homo in ſpiritu immundo: & excla-
mauit. * Dicens: Quid nobis, & tibi Ieſu 24
Nazarene: veniſti perdere nos? ſcio qui ſis,
Sanctus Dei. *Et comminatus eſt ei Ieſus, 25
dicens: Obmutesce, & exi de homine. *Et 26
diſcerpens eum ſpiritus immundus, & ex-
clamans voce magna exiit ab eo. *Et mira- 27
ti ſunt omnes, ita vt conquirerent inter ſe
dicentes: Quidnam eſt hoc? quænam do-
ctrina hæc noua; quia in poteſtate etiam
ſpiritibus immundis imperat, & obediunt
ei. * Et proceſſit rumor eius ſtatim in om- 28
nem regionem Galilęæ. *Et protinus egre- 29
Mat.8.b.14 dientes de ſynagoga, venerunt in domum
Luc.4.f.42. Simonis, & Andreę cum Iacobo, & Ioan-
ne. * Decumbebat autem ſocrus Simo- 30
nis febricitans: & ſtatim dicunt ei de
illa. *Et accedens eleuauit eam, apprehen- 31
ſa manu eius: & continuò dimiſit eam fe-
bris, & miniſtrabat eis. *Veſpere autem fa- 32
cto cum occidiſſet ſol, afferebant ad eum
omnes malè habentes, & dæmonia haben-
Luc.4.f.42. tes: *Et erat omnis ciuitas congregata ad 33
ianuam. *Et curauit multos, qui vexaban- 34
tur varijs languoribus, & dæmonia multa
eijciebat, & non ſinebat ea loqui, quoniam
ſciebant eum. *Et diluculo valde ſurgens, 35
egreſſus abijt in deſertum locum, ibique
orabat. * Et proſecutus eſt eum Simon, & 36
qui cum illo erant. * Et cum inueniſſent 37
eum, dixerunt ei: Quia omnes quærunt te. D
* Et ait illis: Eamus in proximos vicos, & 38
ciuitates, & ibi prædicem: ad hoc enim ve-
ni. *Et erat prędicans in Synagogis eorum, 39
Mat.8.a.1 & in omni Galilæa, & dæmonia eijciens. *
Luc.5.c.12. *Et venit ad eum leproſus deprecans eum: 40
& genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mun-
dare. *Ieſus autem miſertus eius, extendit 41
manum ſuam: & tangens eum, ait illi: Vo-
lo: Mundare. * Et cum dixiſſet, ſtatim di- 42
Deu.14.a.3. ſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt. * Et 43
comminatus eſt ei, ſtatimque eiecit illum.
* Et dicit ei: Vide nemini dixeris: ſed va- 44
de, oſtende te principi ſacerdotum, & of-
fer pro emundatione tua, quæ præcepit
Moyſes in teſtimonium illis. At ille egreſ- 45
ſus cępit prædicare, & diffamare ſermo-
nem, ita vt iam non poſſet manifeſtè intro-
ire in ciuitatem, ſed foris in deſertis locis
eſſet, & conueniebant ad eum vndique.

CAP. II.

Murmurantibus Scribis, quod paralytico per tectum in grabato demiſſo diceret remitti peccata, iubens ipſum ferre grabatum ſanat eum: apud Leuin, quem ad ſe ſequendum vocauerat diſcumbens cum pluribus publicanis, rationem dicit, murmurantibus Phariſais, quare cum peccatoribus conuerſetur, & cur ipſius diſcipuli non ieiunent, quos etiam ſpicas ſabbato vellentes excuſat.

1 ET iterum intrauit Capharnaum poſt
A dies, *Et auditum eſt, quod in domo Matt.8.a.1
2 eſſet, conuenerunt multi, ita vt non cape- Luc.5.d.18
ret neque ad ianuam, & loquebatur eis ver-
3 bum. * Et venerunt ad eum ferentes para-
4 lyticum, qui à quatuor portabatur. Et cum
non poſſent offerre eum illi præ turba, nu-
dauerunt tectum, vbi erat: & patefacientes
ſubmiſerunt grabatum, in quo paralyticus
5 iacebat. * Cum autem vidiſſet Ieſus fidem
illorum, ait paralytico: Fili dimittuntur ti-
6 bi peccata tua. * Erant autem illic quidam
de ſcribis ſedentes, & cogitantes in cordi-
7 bus ſuis: * Quid hic ſic loquitur? blaſphe- Ioh.14.a.6.
mat: Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſo- 1.Ioh.2.d.1.
8 lus Deus? *Quo ſtatim cognito Ieſus ſpiri-
tu ſuo, quia ſic cogitarent intra ſe, dicit il-
lis: Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris?
9 * Quid eſt facilius, dicere paralytico: Di-
mittuntur tibi peccata; an dicere: Surge,
10 tolle grabatum tuum, & ambula? *Vt au-
B tem ſciatis, quia Filius hominis habet po-
teſtatem in terra dimittendi peccata: (ait
11 paralytico) *Tibi dico: Surge, tolle graba-
12 tum tuum, & vade in domum tuam. * Et
ſtatim ſurrexit ille: & ſublato grabato,
abijt coram omnibus, ita vt mirarentur
omnes, & honorificarent Deum, dicentes:
13 Quia nunquam ſic vidimus. * Et egreſſus
eſt rurſus ad mare: omniſque turba venie-
14 bat ad eum, & docebat eos. * Et cum præ- Matt.9.a.9
teriret, vidit Leui Alphęi ſedentem ad te- Luc.5.f.27.
lonium, & ait illi: Sequere me. Et ſurgens
15 ſecutus eſt eum. * Et factum eſt, cum ac-
cumberet in domo illius, multi publicani,
& peccatores ſimul diſcumbebant cum
Ieſu, & diſcipulis eius: erant enim multi,
16 qui & ſequebantur eum. * Et Scribæ, &
C Phariſæi videntes, quia manducaret cum
publicanis, & peccatoribus, dicebant di-
ſcipulis eius: Quare cum publicanis, & pec-
catoribus, manducat & bibit Magiſter ve-
17 ſter? * Hoc audito Ieſus ait illis: Non ne- 1.Tim.1.c.
ceſſe habent ſani medico, ſed qui malè ha- 15.
bent: non enim veni vocare iuſtos, ſed pec-
18 catores. Et erant diſcipuli Ioannis, & Pha-
riſæi ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi:

Quare

Quare discipuli Ioannis, & Pharisæorum ieiunant, tui autem discipuli non ieiunant?
Et ait illis Iesus: Nunquid possunt filij nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est, ieiunare? Quanto tempore habent secum
Matth 9.b. 15. Luc.5.f.35. sponsum, non possunt ieiunare. *Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt in illis diebus, *Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri: alioquin aufert supplementum nouum à veteri, & maior scissura fit. *Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: D alioquin dirumpet vinum vtres, & vinum effundetur, & vtres peribunt: sed vinum nouum in vtres nouos mitti debet. *Et fa-
Matt.12.a. 2. Luc.6.a.1. 1. Reg.21. h 6. L.12,24.b.6. ctum est iterum cum Dominus sabbatis ambularet per sata, & discipuli eius cœperunt progredi, & vellere spicas. *Pharisæi autem dicebant ei: Ecce, quid faciunt sabbatis, quod non licet? *Et ait illis? Num- quam legistis quid fecerit Dauid, quando necessitatem habuit, & esurijt ipse, & qui cum eo erant? *Quomodo introiuit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum, & panes propositionis manducauit, quos non licebat manducare, nisi sacerdotibus, & dedit eis, qui cum eo erant? *Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum est, & non homo propter sabbatum. *Itaque Dominus est filius hominis et iam sabbati.

CAP. III.

Postquam manum aridam curauerat, Pharisæorum cedens machinationi secedit, turbis vndique ad ipsum confluentibus, quarum infirmos curat: duodecim à se electos (qui hic recensentur) mittit ad prædicandum, data ipsis potestate super infirmitates, ac dæmonia: Scribas blasphemantes ipsum in Belzebub eijcere dæmonia conuincit falsitatis, dicens blasphemiam in Spiritum sanctum irremissibilem, & quæ sint mater, & fratres eius.

Matt.12.a. 9. Luc.6.b.16. ET introiuit iterum in synagogam: & erat ibi homo habens manum aridam. *Et obseruabant eum, si sabbatis curaret, vt accusarent illum. *Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium. *Et dicit eis: Licet sabbatis benefacere, an male? animam saluam facere, an perdere? At illi tacebant. Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super cœcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est manus illi, *Exeuntes autem Pharisæi, statim cum Herodianis consilium faciebant, aduersus eum, quomodo eum perderent. *Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: & multa turba à Galilæa, & Iudæa secuta est eum, *Et ab Ierosolymis, & ab Idumæa, & trans Iordanem: & qui circa Tyrum, & Sidonem, multitudo magna, audientes, quæ faciebat, venerunt ad eum. *Et dixit discipulis suis, vt nauicula sibi deseruiret propter turbam, ne comprimerent eum. *Multos enim sanabat, ita vt irruerent in eum, vt illum tangerent quotquot habebant plagas. *Et spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei: & clamabant dicentes: *Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum. *Et ascendens in montem vocauit ad se quos voluit ipse: & venerunt ad eum. Et fecit, vt essent duodecim cum illo: & vt mitteret eos prædicare. *Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eijciendi dæmonia. *Et imposuit Simoni nomen Petrus: *Et Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem Iacobi, & impositit eis nomina Boanerges, quod est, Filij tonitrui: *Et Andream, & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam, & Iacobum Alphæi, & Thaddæum, & Simonem Cananæum, Et Iudam Iscariotem, qui & tradidit illum. *Et veniunt ad domum: & conuenit iterum turba, ita vt non possent neque panem manducare. *Et cum audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim: Quoniam in furorem versus est. *Et scribæ, qui ab Ierosolymis descenderant, dicebant: Quoniam Beelzebub habet, & quia in principe dæmoniorum eijcit dæmonia. *Et conuocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodo potest satanas satanam eijcere? *Et si regnum in se diuidatur, non potest regnum illud stare. *Et si domus super semetipsam dispertiatur, non potest domus illa stare. *Et si satanas consurrexerit in semetipsum, dispertitus est, & non poterit stare, sed finem habet. *Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget, & tunc domum eius diripiet. *Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filijs hominum peccata, & blasphemiæ quibus blasphemauerint: *Qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti. *Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet. *Et veniunt mater eius, & fratres: & foris stantes miserunt ad eum vocantes eũ. *Et sedebat circa eum turba: & dicunt ei: Ecce mater tua, & fratris tuis foris quærunt te. *Et respondens eis, ait: Quæ est mater mea, & fratres mei? *Et circumspiciens eos, qui in circuitu eius sedebant, ait: Ecce mater mea, & fratres

Matt.9.d. 14.
Matt.12.c. 11. Luc.11.b. 10. Io:5.d.56. Matt.12.d. 46. Luc.8.c.19.

tres mei, * Qui enim fecerit voluntatem 35
Dei, hic frater meus, & soror mea, & mater est.

CAP. IV.

Parabolam proponit seminatoris, quam discipulis declarat: lucernam dicit super candelabrum ponendam: addens parabolas de semine in terram iacto, quod excrescit dormiente eo, qui seminauit, & de grano sinapis: discipulis autem seorsim omnia interpretatur: in naui à somno excitatur, tempestatem maris sedat.

ET iterum cœpit docere ad mare: & cõ- 1
gregata est ad eum turba multa, ita A
vt nauim ascendens sederet in mari, & om-
Mat.13.a.1 nis turba circa mare super terram erat: *
Luc.1.d 4. Et docebat eos in parabolis multa, & dice- 2
bat illis doctrina sua: * Audite: ecce exijt 3
seminans ad seminandum. * Et dum semi- 4
nat, aliud cecidit circa viam, & venerunt
volucres cœli, & comederunt illud. * Aliud 5
verò cecidit super petrosa, vbi non habuit
terram multam: & statim exortum est,
quoniam non habebat altitudinem terræ:
* Et quando exortus est sol, exæstuauit: & 6
eo quod non habebat radicem, exaruit: *
Et aliud cecidit in spinas: & ascenderunt 7
spinæ, & suffocauerunt illud, & fructum
non dedit. * Et aliud cecidit in terram bo- 8
nam: & dabat fructum ascendentem, & cre-
scentem, & afferebat vnum triginta, vnum
sexaginta, & vnum centum. * Et dicebat: 9
Qui habet aures audiendi, audiat. * Et cum 10
esset singularis, interrogauerunt eum, qui
1 sol.4.c.9. cum eo erant duodecim, parabolam. * Et 11
Matt.13.b. dicebat eis: Vobis datum est nosse myste- B
14.
Io 12. f.40. rium regni Dei: illis autem, qui foris sunt,
Act.28.f.26 in parabolis omnia fiunt: * Vt videntes vi- 12
Ro.11.b.f. deant, & non videant, & audientes au-
diant, & non intelligant: ne quando con-
uertantur, & dimittantur eis peccata. * Et 13
ait illis: Nescitis parabolam hanc? & quo-
modo omnes parabolas cognoscetis? Qui 14
seminat, verbum seminat. * Hi autem 15
sunt, qui circa viam, vbi seminatur ver-
bum, & cum audierint, confestim venit
satanas, & aufert verbum, quod semina-
tum est in cordibus eorum. * Et hi sunt si- 16
militer, qui super petrosa seminantur: qui
cum audierint verbum, statim cum gau-
dio accipiunt illud: * Et non habent radi- 17
cem in se, sed temporales sunt: deinde or-
ta tribulatione, & persecutione propter
verbum confestim scandalizantur. * Et 18
alij sunt, qui in spinis seminantur: hi sunt,
1.Tim.6.c. qui verbum audiunt, * Et ærumnæ sæcu- 19
li, & deceptio diuitiarum, & circa reliqua
concupiscentiæ introeuntes suffocant ver- 20
bum, & sine fructu efficitur. * Et hi
C sunt, qui super terram bonam seminati
sunt, qui audiunt verbum, & suscipiunt,
& fructificant, vnum triginta, vnum se-
xaginta, & vnum centum. * Et dicebat 21
illis: Numquid venit lucerna, vt sub mo-
dio ponatur, aut sub lecto? nonne vt su- Matt. 5.b.
per candelabrum ponatur? * Non est 22 15.
enim aliquid absconditum, quod non ma- Luc.8.c.16.
& 11.c.33.
nifestetur: nec factum est occultum, sed Matt.10.c.
vt in palam veniat. * Si quis habet aures 23 26.
audiendi, audiat. * Et dicebat illis: Vi- 24 Luc.8.c.18.
Mat.7.a.2.
dete quid audiatis. In qua mensura men- Luc.6.f.38.
si fueritis, remetietur vobis, & adijcietur Matt.13.b.
vobis. * Qui enim habet, dabitur illi, & 25 11. & 25.c.
qui non habet, etiam quod habet, aufere- 29.
tur ab eo. * Et dicebat: Sic est regnum 26 Luc.8.c.18.
& 19.d.26.
Dei, quemadmodum si homo iaciat se-
mentem in terram, * Et dormiat, & exur- 27
gat nocte, & die, & semen germinet, &
increscat, dum nescit ille. * Vltrò enim 28
terra fructificat, primum herbam, dein-
de spicam, deinde plenum frumentum in
spica. * Et cum produxerit fructus, sta- 29
tim mittit falcem, quoniam adest messis. *
Et dicebat: Cui assimilabimus regnum 30
Dei? aut cui parabolæ comparabimus il-
lud? * Sicut granum sinapis, quod cum 31
D seminatum fuerit in terra, minus est om-
nibus seminibus, quæ sunt in terra: * Et 32 Matt.13.c.
cum seminatum fuerit, ascendit, & fit ma- 34.
ius omnibus oleribus, & facit ramos ma-
gnos, ita vt possint sub vmbra eius aues
cœli habitare. * Et talibus multis para- 33
bolis loquebatur eis verbum, prout po-
terant audire: * Sine parabola autem non 34
loquebatur eis: seorsum autem discipulis 35
suis disserebat omnia. * Et ait illis
in illa die, cum sero esset factum: Trans- 36
eamus contra. * Et dimittentes tur-
bam, assumunt eum ita vt erat in na-
ui: & aliæ naues erant cum illo. * Et 37
facta est procella magna venti, & flu-
ctus mittebat in nauim, ita vt imple- Matth.8.c.
retur nauis. * Et erat ipse in puppi su- 38 25.
Luc.8.c.23.
per ceruical dormiens: & excitant eum,
& dicunt illi: Magister, non ad te per-
tinet, quia perimus? * Et exurgens com- 39
minatus est vento, & dixit mari: Ta-
ce, obmutesce. Et cessauit ventus: &
facta est tranquillitas magna. * Et ait 40
illis: Quid timidi estis? necdum ha-
betis fidem? & timuerunt timore ma-
gno, & dicebant ad alterutrum: Quis,
putas, est iste, quia & ventus, & mare
obediunt ei.

CA-

CAP. V.

In regione Gerasenorum daemoniacum curat ferocissimum à legione daemonum: quibus permittit, vt in porcos ingrediantur, nec sinit, vt ipsum sequatur is, qui liberatus erat: curata muliere à profluuio sanguinis, venit ad domum Iairi, eiusque filiam resuscitat.

ET venerunt trans fretum maris in re- 1
Matth.8.d. 28. Luc.8.d.26. gionem Gerasenorum. * Et exeunti ei A 2
de naui, statim occurrit de monumentis
homo in spiritu immundo, * Qui domici- 3
lium habebat in monumentis, & neque ca-
tenis iam quisquam poterat eum ligare: *
Quoniam sæpè compedibus, & catenis 4
vinctus, dirupisset catenas, & compedes
comminuisset, & nemo poterat eum do-
mare. Et semper die, ac nocte in monumen- 5
tis, & in montibus erat, clamans, & conci-
dens se lapidibus. * Videns autem Iesum à 6
longe, cucurrit, & adorauit eum: * Et cla- 7
mans voce magna dixit: Quid mihi, & ti-
bi, Iesu fili Dei altissimi? adiuro te per Deũ,
ne me torqueas. * Dicebat enim illi: Exi spi- 9
ritus immunde ab homine. * Et interroga- 8
bat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei:
Legio mihi nomen est, quia multi sumus. *
Et deprecabatur eum multum, ne se expel- 10
leret extra regionem. * Erat autem ibi cir- 11
ca montem grex porcorum magnus, pa-
scens. * Et deprecabantur eum spiritus, di- 12
centes: mitte nos in porcos, vt in eos intro-
eamus. * Et concessit eis statim Iesus. Et ex- 13
euntes spiritus immundi introierũt in por- B
cos: & magno impetu grex præcipitatus est
in mare ad duo millia, & suffocati sunt in
mari. * Qui autem pascebant eos, fugerunt, 14
& nunciauerunt in ciuitatem, & in agros.
Et egressi sunt videre quid esset factum: *
Et veniunt ad Iesum & vident illum, qui à
dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, &
sanæ mentis, & timuerunt. Et narrauerunt 16
illis, qui viderant, qualiter factum esset ei,
qui dæmonium habuerat, & de porcis. * Et 17
rogare cœperunt eum, vt discederet de fi-
nibus eorum. Cumque ascenderet nauim, 17
cœpit illum deprecari, qui à dæmonio ve-
xatus fuerat, vt esset cum illo: * Et non ad- 19
misit eum, sed ait illi: Vade in domum
tuam ad tuos, & annuntia illis, quanta tibi
Dñs fecerit, & misertus sit tui. * Et abijt, & 20
cœpit prædicare in Decapoli, quanta sibi
fecisset Iesus: & omnes mirabantur. * Et 21
eum transcendisset Iesus in naui rursum
trans fretum, conuenit turba multa ad eũ,
Matth.9.c. 18. Luc.8.f.41. erat circa mare. Et venit quidam de archi- 22
synagogis nomine Iairus: & videns eum, C
procidit ad pedes eius, * Et deprecabatur 23
eum multum, dicens: Quoniam filia mea in
extremis est, Veni, impone manum super
24 eam, vt salua sit, & viuat. * Et abijt cum il-
lo, & sequebatur eum turba multa, & cõ-
25 primebant eũ. * Et mulier, quæ erat in pro-
26 fluuio sanguinis annis duodecim, * Et fue-
rat multa perpessa à compluribus medicis,
& erogauerat omnia sua, nec quidquam
profecerat, sed magis deterius habebat, *
27 Cum audisset de Iesu, venit in turba retro,
28 & tetigit vestimẽtum eius: * Dicebat enim,
Quia si vel vestimentum eius tetigero, sal-
29 ua ero. * Et confestim siccatus est fons san-
guinis eius: & sensit corpore, quia sanata
30 esset à plaga. * Et statim Iesus in semetipso
D cognoscens virtutem, quæ exierat de illo,
conuersus ad turbam, aiebat: Quis tetigit
31 vestimenta mea? * Et dicebant ei discipuli
sui. Vides turbam comprimentem te, & di-
32 cis: Quis me tetigit? * Et circumspiciebat
33 videre eam, quæ hoc fecerat. * Mulier verò
timens, & tremens, sciens quod factum es-
set in se, venit: & procidit ante eum, & di-
34 xit ei omnem veritatem. * Ille autem dixit
ei: Filia, fides tua te saluam fecit: vade in
35 pace, & esto sana à plaga tua. * Adhuc eo
loquente, veniunt ab archisynagogo, di- Luc.7.f.6
centes: Quia filia tua mortua est: quid vltra
36 vexas Magistrum? Iesus autem audito ver-
bo, quod dicebatur, ait archisynagogo: No-
37 li timere, tantummodo crede. * Et non ad-
misit quemquam se sequi, nisi Petrum, &
38 Iacobum, & Ioannem fratrem Iacobi. * Et
veniunt in domum archisynagogi, & videt
tumultum, & flentes, & eiulantes multum.
39 * Et ingressus, ait illis: Quid turbamini, &
ploratis? puella non est mortua, sed dor-
40 mit. * Et irridebant eum. Ipse verò, eiectis
omnibus assumit patrem, & matrem puel-
læ, & qui secum erant, & ingreditur vbi
41 puella erat iacens, Et tenens manum puel-
læ, ait illi: Talitha cumi, quod est interpre-
42 tatum: Puella (tibi dico) surge. * Et confe-
stim surrexit puella, & ambulabat: erat au-
tem annorum duodecim: & obstupuerunt
43 stupore magno. * Et præcepit illis vehe-
menter, vt nemo id sciret: & dixit dari illi
manducare.

CAP. VI.

Christi doctrinam in ipsius patria admirantur: vbi tamen propter illorum incredulitatem pauca edidit miracula: Apostolos mittens ad prædicandum, instruit quid obseruare debeant: Herodes, audita Christi fama, dicit Ioannem Baptistam resurrexisse: cuius caput postulantis Herodiadis filia saltatrici propter iusiurandum tradiderat: in deserto quinque panibus, & duobus piscibus quinque millia virorum saciat: super mare

ambulans, tempestatem sedat: in terra Genezareth plurimos tactu fimbriæ vestimenti sanat.

ET egressus inde, abijt in patriam suam: 1
& sequebantur eum discipuli sui: *Et A
facto sabbato cœpit in synagoga docere: & 2
multi audientes admirabantur in doctrina
Matt.13.b. 54. eius, dicentes: Vnde huic hæc omnia? &
Luc.4.c.16. quæ est sapientia, quæ data est illi; & virtu-
Io.4.f.44. tes tales, quæ per manus eius efficiuntur? *
Nonne hic est faber, filius Mariæ frater Ia- 3
cobi, & Ioseph, & Iudæ, & Simonis? nonne
& sorores eius hic nobiscum sunt? & scan-
Isa.8.c.42. dalizabantur in illo: *Et dicebat illis Iesus: 4
Quia non est propheta sine honore nisi in
patria sua, & in domo sua, & in cognatione
sua. * Et non poterat ibi virtutem vllam fa- 5
Matt.13.b. 57 cere, nisi paucos infirmos impositis mani-
Luc.4.d.24. bus curauit: * Et mirabatur propter incre- 6
Io.4.f.44. dulitatem eorum, & circuibat castella in
circuitu docens. *Et vocauit duodecim: & 7
cœpit eos mittere binos, & dabat illis po-
testatem spirituum immundorum. *Et præ- 8
Matt.10.a. 1. cepit eis ne quid tollerent in via, nisi virgâ
Sup.1.b.14. tantùm: non peram, non panem, neque in
Luc.9.a.1. Act.12.b.8. zonam æs, *Sed calceatos sandalijs, & ne in- 9
duerentur duabus tunicis. *Et dicebat eis: 10
Quocumque introieritis in domum, illic B
manete, donec exeatis inde: * Et quicum- 11
que non receperint vos, nec audierint vos,
vos, exeuntes inde, excutite puluerem
Matt.10.b. 14. de pedibus vestris in testimonium illis. Et 12
Luc.9.a.5. exeuntes prædicabant, vt pœnitentiam
Apoc.11.b. 5. & 18.a. 6. agerent: *Et dæmonia multa eijciebant, & 13
vngebant oleo multos ægros, & sanabant:
Luc.9.d.14. * Et audiuit rex Herodes, (manifestum 14
Matt.14.a. 1. enim factum est nomen eius) & dicebat:
Luc.9.a.7. Quia Ioannes Baptista resurrexit à mor-
tuis: & propterea virtutes operantur in il-
lo. *Alij autem dicebant: Quia Elias est. 15
Alij verò dicebant: Quia propheta est,
quasi vnus ex prophetis. *Quo audito He- 16
Luc.3.d.19. rodes ait: Quem ego decollaui Ioannem, C
hic à mortuis resurrexit. Ipse enim Herodes 17
misit, ac tenuit Ioannem, & vinxit eum in
carcere, propter Herodiadem vxorem Phi-
Leu.18.c. 16. lippi fratris sui, quia duxerat eam. * Dice- 18
bat enim Ioannes Herodi: Non licet tibi
habere vxorem fratris tui. * Herodias au- 19
tem insidiabatur illi: & volebat occidere
eum, nec poterat. * Herodes enim metue- 20
bat Ioannem, sciens eum virum iustum, &
sanctum: & custodiebat eum, & audito eo
multa faciebat, & libenter eum audiebat.
*Et cum dies opportunus accidisset, Hero- 21
des natalis sui cœnam fecit principibus, &
tribunis, & primis Galilææ. *Cumque in- 22
troisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset,
& placuisset Herodi, simulque recumben-
tibus: rex ait puellæ: Pete à me, quod vis, &
23 dabo tibi: * Et iurauit illi: Quia quidquid
petieris, dabo tibi, licet dimidium regni
24 mei. * Quæ cum exisset, dixit matri suæ: C
Quid petam? *At illa dixit: Caput Ioannis
25 Baptistæ. *Cumque introisset statim cum
festinatione ad regem, petiuit dicens: Volo
vt protinus des mihi in disco caput Ioan-
26 nis Baptistæ. *Et contristatus est rex: propter
iusiurandum & propter simul discum-
27 bentes, noluit eam contristare: * Sed misso
speculatore præcepit afferri caput eius in
28 disco. Et decollauit eum in carcere, * Et
attulit caput eius in disco: & dedit illud
29 puellæ, & puella dedit matri suæ. * Quo
audito discipuli eius venerunt, & tulerunt
corpus eius: & posuerunt illud in monu-
30 mento. * Et conuenientes Apostoli ad Ie-
sum, renuntiauerunt ei omnia, quæ egerât,
31 & docuerant. *Et ait illis: Venite seorsum Matt.14.b. 13.
in desertum locum, & requiescite pusillũ. Luc.9.b.10.
Erant enim, qui veniebant, & redibant
multi: & nec spatium manducandi habe-
32 bant. *Et ascendentes in nauim, abierunt
E in desertum locum seorsum. * Et viderunt
eos abeuntes, & cognouerunt multi: & pe-
destres de omnibus ciuitatibus concurre-
34 runt illuc, & præuenerunt eos. * Et exiens Matt.9.d.
vidit turbam multam Iesus: & misertus est 36. & 14.c.
super eos, quia erant sicut oues non haben- 14.
tes pastorem, & cœpit illos docere multa.
35 *Et cum iam hora multa fieret, accesse-
runt discipuli eius, dicentes: Desertus est
36 locus hic, & iam hora præterijt: * Dimitte Luc.9.b.12
illos, vt euntes in proximas villas, & vicos Io.6.a.5.
37 emant sibi cibos, quos manducent. *Et re-
spondens ait illis: Date illis vos manduca-
re. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis
denarijs panes, & dabimus illis manduca-
38 re. *Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, &
videte. Et cum cognouissent, dicunt: Quin-
39 que, & duos pisces. *Et præcepit illis, vt ac-
cumbere facerent omnes secundùm con-
40 tubernia super viride fœnum. * Et discu-
buerunt in partes, per centenos, & quin-
41 quagenos. * Et acceptis quinque panibus,
& duobus piscibus intuens in cœlum, be-
nedixit & fregit panes, & dedit discipulis
suis, vt ponerent ante eos: & duos pisces
42 diuisit omnibus: * Et manducauerunt
43 omnes, & saturati sunt. *Et sustulerunt re-
F liquias, fragmentorum duodecim cophi-
44 nos plenos, & de piscibus. * Erant autem,
qui manducauerunt quinque millia viro-
45 rum. * Et statim coegit discipulos suos
ascendere nauim, vt præcederent eum trãs
fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitte-
46 ret populum. *Et cum dimisisset eos, abijt
47 in montem orare. * Et cum serò esset, erat
nauis in medio mari, & ipse solus in terra. * Matt.14.c.
48 Et videns eos laborantes in remigando 25.
(erat

(erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare : & volebat praeterire eos. *At illi,vt viderunt eum ambulantem 49
supra mare,putauerunt phantasma esse, & exclamauerunt. * Omnes enim viderunt 50
eum, & conturbati sunt. Et statim locu- G
tus est cum eis, & dixit eis: Confidite, ego sum,nolite timere. *Et ascendit ad illos in 51
nauim,& cessauit ventus.Et plus magis in-
tra se stupebant: *Non enim intellexerunt 52
Matt.14.d. 14. de panibus ;erat enim cor eorum obcaecatum. *Et cum transfretassent, venerunt in 53
terram Genesareth,& applicuerunt.Cum. 54
que egressi essent de naui,continuò cognouerunt eum: * Et percurrentes vniuersam 55
regionem illam,coeperunt in grabatis eos, qui se malè habebant,circumferre, vbi audiebant eum esse.* Et quocumque introi- 56
bat, in vicos, vel in villas, aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos,& deprecabantur eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent : & quotquot tangebant eum, salui fiebant.

CAP. VII.

Pharisaeos redarguit, Christi arguentes discipulos, quod non lotis ederent manibus, eum ipsi Dei mandata ob suas traditiones transgrederentur; declarans quanam possint hominem coinquinare, nempè quae de corde exeunt: Syrophoenissae filiam,ad perseverantem illius supplicationem à daemonio liberat: & surdum,ac mutum sanat.

ET conueniunt ad eum Pharisaei,& qui- 1 A
Matt.15.a. 2. dam de Scribis, venientes ab Ierosolymis.*Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius, communibus manibus,id est nō lotis, manducare panes, vituperauerunt.* 2
Pharisaei enim,& omnes Iudaei,nisi crebro 3
lauerint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum: * Et à foro nisi ba- 4
ptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quae tradita sunt illis seruare, baptismata calicum, & vrceorum, & ęramentorum, & lectorum: * Et interrogabant eum 5
Pharisaei,& Scribę:Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum,sed communibus manibus manducant panē? At ille respondens,dixit eis: Benè prophe- 6
Is.29.d.13. tauit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. * In va- 7
num autem me colunt, docētes doctrinas, & praecepta hominum. * Relinquentes 8
enim mandatum Dei, tenetis traditionem B
hominum, baptismata vrceorum, & calicum, & alia similia his facitis multa. * Et 9
dicebat illis: Benè irritum facitis praeceptum Dei,vt traditionem vestram seruetis.*
10 Moyses enim dixit: Honora patrem tuum, & matrem tuam. Et: Qui maledixerit pa- Exod.20.c. 11.
11 tri,vel matri,morte moriatur.* Vos autem Deut. 5.b. 16.
dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Ephes.6.a. 2.
Corban (quod est donum) quodcumque Exod.21.c. 16.
12 ex me,tibi profuerit: * Et vltra non dimit- Leu.20.b.9
titis eum quidquam facere patri suo, aut Prou.20.c. 20.
13 matri, *Rescindentes verbum Dei per tra- Matt.15.b. 10.
ditionem vestram,quam tradidistis: & si-
14 milia huiusmodi multa facitis. *Et aduocans iterum turbam, dicebat illis: Audite
15 me omnes,& intelligite. *Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare, sed quae de homine procedunt,illa sunt, quae communicant homi-
16 nem.*Si quis habet aures audiendi,audiat.
17 *Et cum introijsset in domum à turba,in- C
terrogabant eum discipuli eius parabolā. *
18 Et ait illis: Sic & vos imprudentes estis? Non intelligitis,quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum com-
19 municare: * Quia non intrat in cor eius, sed in ventrem vadit, & in secessum exit,
20 purgans omnes escas? * Dicebat autem, quoniam quae de homine exeunt,illa com-
21 municant hominem. * Abintus enim de corde hominum malę cogitationes procedunt,adulteria,fornicationes,homicidia,* Gen.6.a.5
22 Furta,auaritiae,nequitiae,dolus, impudicitiae, oculus malus, blasphemia, superbia,
23 stultitia.*Omnia haec mala abintus procedunt,& communicant hominem.*Et inde
24 surgens abijt in fines Tyri, & Sidonis: & Marc.15.c. 24.
ingressus domum,neminem voluit scire,&
25 non potuit latere. * Mulier enim statim,vt audiuit de eo, cuius filia habebat spiritum immundum, intrauit, & procidit ad pedes
26 eius.*Erat enim mulier Gentilis,Syrophenissa genere. Et rogabat eum, vt daemo-
27 nium eijceret de filia eius. *Qui dixit illi: Sine prius saturari filios:non enim bonum sumere panem filiorum, & mittere
28 canibus.At illa respondit,& dixit illi: Vti- D
que Domine,nam & catelli comedunt sub
29 mensa de micis puerorum.*Et ait illi:Propter hunc sermonem vade, exijt daemo-
30 nium à filia tua. *Et cum abijsset domum suam, inuenit puellam iacentem supra lectum, & daemonium exijsse. * Et iterum
31 exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilaeae inter medios fines Deca-
32 poleos.Et adducunt ei surdum,& mutum, & deprecabantur eum, vt imponat illi manum. * Et apprehendens eum de turba se-
33 orsum,misit digitos suos in auriculas eius: Matt. 9. d. 31.
34 & exspuens,tetigit linguam eius:*Et suspiciens in coelum, ingemuit, & ait illi: Eph- Luc. 11. b. 14.
35 phetha,quod est adaperire.*Et statim aper-

te sunt aures eius,& solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè. * Et 36 præcepit illis ne cui dicerent: Quantò autem eis præcipiebat, tantò magis 37 plus prædicabant: * Et eo amplius admirabantur, dicentes: Benè omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui.

CAP. VIII.

Septem panibus, paucisque pisciculis satiat quatuor hominum millia: discipulos à fermento Pharisæorum cauere iubet: cum sensim curat: interrogatis Apostolis quem Iesum esse dicerent, Petrus confitetur ipsum esse Christum, & paulò post Satanas ab eo dicitur, quod increparet illum, dum suam prædiceret passionem: de tollenda cruce, & quod anima nihil debet esse charius.

IN diebus illis iterum cum turba multa 1
esset,nec haberent,quod manducarent, A
Mat.15.d. 32. conuocatis discipulis,ait illis:*Misereor su- 2
per turbam: quia ecce iam triduo sustinent
me,nec habent,quod manducent:*Et si di- 3
mittero eos ieiunos in domum suam, defi-
cient in via: quidam enim ex eis de longè
venerunt.*Et respondérunt ei discipuli sui: 4
Vnde illos quis poterit hic saturare pani-
bus in solitudine? * Et interrogauit eos: 5
Quot panes habetis? Qui dixerunt: Se-
ptem. * Et præcepit turbæ discumbere su- 6
per terram. Et accipiens septem panes,
gratias agens fregit, & dabat discipulis
suis,vt apponerent,& apposuerunt turbæ.
* Et habebant pisciculos paucos: & ipsos 7
benedixit,& iussit apponi.*Et manducaue. 8
runt,& saturati sunt,& sustulerunt, quod
superauerat de fragmentis, septem sportas.
* Erant autem, qui manducauerant, quasi 9
quatuor millia: & dimisit eos. * Et statim 10
ascendens nauim cum discipulis suis,venit
in partes Dalmanutha. *Et exierunt Pha- 11
risæi, & cœperunt conquirere cum eo, Matt. 16.1.
quærentes ab illo signum de cœlo tentan- 1.
12 tes eum. *Et ingemiscens spiritu,ait:Quid Luc. 11.29.
generatio ista signum quærit? Amen dico 29.
vobis, si dabitur generationi isti signum.*
13 Et dimittens eos, ascendit iterum nauim,
14 & abijt trans fretum. * Et obliti sunt pa-
nes sumere: & nisi vnum panem non ha-
15 bebant secum in naui.*Et præcipiebat eis, Matt.16.6.
dicens: Videte,& cauete à fermento Phari- 5.
16 sæorum, & fermento Herodis. * Et cogita-
bant ad alterutrum,dicentes: Quia panes
17 non habemus. * Quo cognito, ait illis Ie-
sus: Quid cogitatis,quia panes non habe-
tis? nondum cognoscitis, nec intelligitis?
18 adhuc cæcatum habetis cor vestrum? *O-
culos habentes non videtis? & aures ha-
bentes non auditis? Nec recordamini, * Sup.6.f.41.
19 Quando quinque panes fregi in quinque Ioa.6.h.11.
C millia; quot cophinos fragmentorum ple-
20 nos sustulistis? Dicunt ei: Duodecim. *
Quando & septem panes in quatuor mil-
lia: quot sportas fragmentorum tulistis?
21 Et dicunt ei: Septem. * Et dicebat eis:
22 Quomodo nondum intelligitis? * Et ve-
niunt Bethsaidam,& adducunt ei coecum,
23 & rogabant eum, vt illum tangeret. * Et
apprehensa manu coeci, eduxit eum extra
vicum:& expuens in oculos eius impositis
manibus suis, interrogauit eum si quid vi-
24 deret.*Et aspiciens,ait: Video homines vè-
25 lut arbores ambulantes. * Deinde iterum
imposuit manus super oculos eius: & cœ-
pit videre, & restitutus est ita, vt clarè vi-
26 deret omnia. *Et misit illum in domum
suam, dicens: Vade in domum tuam: &
si in

si in vicem introieris, nemini dixeris. * Et 27
Matt.16.b. egressus est Iesus, & discipuli eius, in castel-
11. Luc.9.b.18 la Cœsareæ Philippi: & in via interroga-
bat discipulos suos, dicens eis: Quem me
dicunt esse homines? * Qui respondentes 28
illi, dicentes: Ioannem Baptistam, alij Eliã,
alij verò quasi vnum de prophetis. * Tunc 29
dicit illis: Vos verò, quem me esse dicitis?
Respondens Petrus ait ei: Tu es Christus.
Et comminatus est eis, ne cui dicerent de 30
illo. * Et cœpit docere eos, quoniam opor- 31
tet filium hominis pati multa, & reproba- D
ri à senioribus, & a summis sacerdotibus,
& Scribis, & occidi: & post tres dies resur-
gere. * Et palam verbum loquebatur. Et 32
apprehendens eum Petrus, cœpit increpa-
Matt.16.d. re eum. * Qui conuersus, & videns discipu- 33
22. & 16.d. los suos, comminatus est Petro, dicens: Va
24. Luc.9.c.23. de retro me satana, quoniam non sapis, quæ
& 14. f. 27. & 17. g. 33. Dei sunt, sed quæ sunt hominum. * Et con- 34
Ioan.12.d.25. uocata turba cum discipulis suis, dixit eis:
Matt.10.d. Si quis vult me sequi, deneget semetipsum:
11. Luc.9.c.26. & tollat crucem suam, & sequatur me. *
& 12.b.9. Qui enim voluerit animam suam saluam 35
facere, perdet eam: qui autem perdiderit
animam suam propter me, & Euangelium,
saluam faciet eam. * Quid enim proderit 36
homini, si lucretur mundum totum, & de-
trimentum animæ suæ faciat? * Aut quid 37
dabit homo commutationis pro anima
Matt.16.d. sua? * Qui enim me confessus fuerit, & ver- 38
27. Luc.9.c.27. ba mea, in generatione ista adultera, & pec-
catrice: & filius hominis confitebitur eum,
cum venerit in gloria patris sui cum Ange-
lis sanctis. * Et dicebat illis: Amen 39
dico vobis, quia sunt quidam de hic
stantibus, qui non gustabunt mortem,
donec videant regnum Dei veniens in vir-
tute.

CAP. IX.

Transfiguratio Iesu iunguntur Moyses, & Elias: dicit Eliam, dum venerit, omnia restituturum, immò iam venisse, nec fuisse susceptum: surdum ac mutum spiritum ejicit, qui sola oratione, & ieiunio ejicitur: suam passionem prædicit: disputantes discipulos docet, quis eorum sit maior: de ejiciente dæmonium, qui non sequebatur Iesum: de amputandis manus, pedis, vel oculi scandalo.

Matt.17.a. ET post dies sex assumit Iesus Petrum, 1
1. Luc.9.d.28 & Iacobum, & Ioannem: & ducit il- A
los in montem excelsum seorsum solos, &
transfiguratus est coram ipsis. * Et vestimẽ- 2
ta eius facta sunt splendentia, & candida
nimis velut nix, qualia fullo non potest su-
per terram candida facere. * Et apparuit il- 3
lis Elias cum Moyse: & erant loquentes
4 cum Iesu. * Et respondens Petrus ait Iesu:
Rabbi, bonum est nos hic esse: & faciamus
5 tria tabernacula, Tibi vnum, & Moysi
vnum, & Eliæ vnum: * Non enim sciebat
6 quid diceret: erant enim timore exterriti.
Et factus est nubes obumbrans eos: & ve-
7 nit vox de nube, dicens Hic est filius meus
8 charissimus: audite illum. * Et statim
circumspicientes, neminem amplius vi-
derunt, nisi Iesum tantùm secum. * Et de- Matt.17.b
scendentibus illis de monte, præcepit illis 6.
ne cuiquam, quæ vidissent, narrarent: ni-
si cum filius hominis à mortuis resurrexe-
9 rit. * Et verbum continuerunt apud se, con-
quirentes quid esset: Cum à mortuis resur-
10 rexerit. * Et interrogabant eum, dicentes:
Quid ergo dicunt Pharisæi, & Scribæ, quia Mat 4. b.6.
11 Eliam oportet venire primum? * Qui re-
C spondens, ait illis: Elias, cum venerit primo, Isa.11.a.1.
restituet omnia: & quo modo scriptum est
in Filium hominis, vt multa patiatur, &
12 contemnatur. * Sed dico vobis, quia & E-
lias venit, (& fecerunt illi quæcumque vo- Matt.17.b.
13 luerunt) sicut scriptum est de eo. * Et ve- 11.
niens ad discipulos suos, vidit turbam ma-
gnam circa eos, & Scribas conquirentes
14 cum illis. * Et confestim omnis populus
videns Iesum, stupefactus est, & expaue-
15 runt, & accurrentes salutabant eum. * Et
interrogauit eos: Quid inter vos conqui-
16 ritis? * Et respondens vnus de turba, dixit:
Magister, attuli filium meum ad te haben- Luc.9.c.38.
17 tem spiritum mutum: * Qui vbicumque
eum apprehenderit, allidit illum, & spu-
mat, & stridet dentibus, & arescit: & dixi
discipulis tuis, vt ejicerent illum, & non
18 potuerunt. * Qui respondens eis, dixit: O
generatio incredula, quamdiù apud vos
ero? quamdiù vos patiar? afferte illum ad
19 me. * Et attulerunt eum. Et cum vidis-
set eum, statim spiritus conturbauit illum:
& elisus in terram, volutabatur spumans.
20 * Et interrogauit patrem eius: Quantum
D temporis est, ex quo ei hoc accidit? At ille
21 ait: Ab infantia: * Et frequenter eum in
ignem, & in aquas misit, vt eum perderet,
sed si quid potes, adiuua nos, misertus no-
22 stri. * Iesus autem ait illi: Si potes credere,
23 omnia possibilia sunt credenti. * Et conti-
nuò exclamans pater pueri, cum lacrymis
aiebat: Credo, Domine: adiuua incredulI-
24 tatem meam. * Et cum videret Iesus con-
currentem turbam, comminatus est spiri-
tui immundo, dicens illi: Surde & mute
spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: &
25 amplius ne introeas in eum. Et exclamans,
& multum discerpens eum, exijt ab eo, &
factus est sicut mortuus, ita vt multi dice-
26 rent: Quia mortuus est. * Iesus autem te-
nens manum eius, elleuauit eum, & surre-

xit. *Et cum introisset in domum, discipu- 27
li eius secreto interrogabant eum: Quare
nos non potuimus eijcere eum? * Et dixit 28
illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi
in oratione, & ieiunio. * Et inde profecti 29
Matt.17.d. 22. Luc.9.c.11 prætergrediebantur Galilæam: nec vole-
bat quemquam scire. *Docebat autem di- 30
scipulos suos, & dicebat illis: Quoniam E
filius hominis tradetur in manus homi-
num, & occident eum, & occisus tertia die
resurget. *At illi ignorabant verbum: & ti- 31
mebant interrogare eum. *Et venerunt Ca. 32
pharnaum. Qui cum domi essent, interro-
gabat eos: Quid in via tractabatis? *At illi 33
tacebant, siquidem in via inter se disputa-
Matt.18.a. 1. Luc.9.f.46 uerant, quis eorum maior esset. Et residens 34
vocauit duodecim, & ait illis: Si quis vult
primus esse, erit omnium nouissimus, &
omnium minister. *Et accipiens puerum, 35
statuit eum in medio eorum: quem cum
complexus esset, ait illis: *Quisquis vnum 36
ex huiusmodi pueris receperit in nomine F
meo, me recipit: & quicumque me susce-
perit, non me suscipit, sed eum, qui misit
Luc 9.f.49. me. * Respondit illi Ioannes, dicens: Magi- 37
ster, vidimus quemdam in nomine tuo eij-
cientem dæmonia, qui non sequitur nos, &
prohibuimus eum. *Iesus autem ait: Noli- 38
1. Cor.12. b. 3. te prohibere eum. nemo est enim, qui fa-
ciat virtutem in nomine meo, & possit citò
malè loqui de me. * Qui enim non est ad- 39
uersum vos, pro vobis est. *Quisquis enim 40
Matt.10.d. 41. potum dederit vobis calicem aquæ in no-
mine meo, quia Christi estis: amen dico
vobis, non perdet mercedem suam. * Et 41
Matt.18.a. 6. Luc.17.b.2. quisquis scandalizauerit vnum ex his pu-
sillis credentibus in me: bonum est ei ma-
gis, si circumdaretur mola asinaria collo
eius, & in mare mitteretur. *Et si scandali- 42
zauerit te manus tua, abscide illam: bo-
Matt.5.d. 30. & 18.a. 6. Luc.17.a.2. num est tibi debilem introire in vitã, quã
duas manus habentem ire in gehennam, in
ignem inextinguibilem: * Vbi vermis eo- 43
rum non moritur, & ignis non extingui-
tur. Et si pes tuus te scandalizat, amputa il- 44
lum: bonum est tibi claudum introire in
vitam æternam, quam duos pedes haben-
tem mitti in gehennam, ignis inextinguibi-
Ma.9.g.44. lis. * Vbi vermis eorum non moritur, & 45
ignis non extinguitur. Quod si oculus tuus 46
scandalizat te, eijce eum: bonum est tibi lu-
scum introire in regnum Dei, quam duos
oculos habentem mitti in gehennam ignis:
Vbi vermis eorum non moritur, & ignis 47
non extinguitur. *Omnis enim igne salie- 48
Leu.2.d.13 Matt.5.b. 13. tur, & omnis victima sale salietur. *Bonum 49
est sal: quod si sal insulsum fuerit: in quo il-
Luc.14.a. 34. lud condietis? Habete in vobis sal, & pa-
cem habete inter vos.

CAP. X.

Nullo modo dimittendam vxorem affirmat etiam ducendo: parvulos complexus, benedicit eis: diues qui præcepta à iuuentute obseruarat, non amplectitur Christi consilium de omnibus diuidendis: quid referent præmij, qui omnia relinquunt: rursum suam prædicit passionem: occasione ambitionis filiorum Zebedæi docet discipulos, quod non ostentione dominij, sed officio ministerij debeant esse maiores: Bartimæum cæcum sanat.

1 ET inde exurgens venit in fines Iudææ
A vltra Iordanem, & conueniunt ite- Matt.19.a. 1.
rum turbæ ad eum: & sicut consueuerat,
2 iterum docebat illos. *Et accedentes Pha-
risæi interrogabant eum: Si licet viro vxo-
3 rem dimittere: tentantes eum. *At ille re-
spondens, dixit eis: Quid vobis præcepit
4 Moyses? * Qui dixerunt: Moyses permisit Deut.24.a. 1.
5 libellum repudij scribere, & dimittere. *
Quibus respondens Iesus, ait: Ad duritiam
cordis vestri scripsit vobis præceptũ istud.
6 Ab initio autem creaturæ, masculum &
7 fœminam fecit eos Deus. *Propter hoc re- Gen.1.d.27 Gen.2.d.24 Matt.19.a. 4. 1.Cor.6.d. 16. Ephes.5.g. 31. 1.Cor.7.b. 10.
B linquet homo patrem suum, & matrem, &
8 adhærebit ad vxorem suam, *Et erunt duo
in carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed
9 vna caro. *Quod ergo Deus coniunxit, ho-
10 mo non separet. * Et in domo iterum di-
scipuli eius de eodem interrogauerunt eũ.
11 *Et ait illis: Quicumque dimiserit vxorem
suam, & aliam duxerit, adulterium com-
12 mittit super eam. *Et si vxor dimiserit vi-
rum suum, & alij nupserit, mœchatur. *
13 Et offerebant illi paruulos, vt tangeret il-
los. Discipuli autem comminabantur offe-
14 rentibus. * Quos cum videret Iesus, indi-
gnè tulit, & ait illis: Sinite paruulos venire
ad me, & ne prohibueritis eos: talium
15 enim est regnum Dei. * Amen dico vobis:
Quisquis non receperit regnum Dei velut
16 paruulus, non intrabit in illud. *Et com-
plexans eos, & imponens manus super il-
17 los, benedicebat eos. * Et cum egressus es- Matt.19.d. 16.
set in viam, procurrens quidam genu flexo
ante eum, rogabat eum, Magister bone,
quid faciam, vt vitam æternam percipiam?
18 *Iesus autem dixit ei: Quid me dicis bo-
C num? Nemo bonus, nisi vnus Deus. * Præ-
19 cepta nosti: Ne adulteres, Ne occidas, Ne Luc.18.d. 18. Exod.20.c. 11.
furueris, Ne falsum testimonium dixeris,
Ne fraudem feceris. Honora patrem tuum
20 & matrem. *At ille respondens, ait illi: Ma-
gister, hæc omnia obseruaui à iuuentute
21 mea. * Iesus autem intuitus eum, dilexit
eum, & dixit ei: Vnum tibi deest: vade,

quæ-

quæcunque habes, vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni, sequere me. *Qui contristatus in verbo, 22
abijt mœrens: erat enim habens multas possessiones. *Et circumspiciens Iesus ait 23
discipulis suis: Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt! *Discipuli autem obstupescebant in verbis eius. 24
At Iesus rursus respondens ait illis: Filioli, quam difficile est, confidentes in pecunijs, in regnum Dei introire! *Facilius est, camelum per foramen acus transire, quàm 25
diuitem intrare in regnum Dei. *Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos. 26
Et quis potest saluus fieri? *Et intuens illos 27
Iesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum: omnia enim possibilia sunt apud Deum. * Et cœpit ei Petrus 28
Matt.19.d. 27. Luc.18.c. 28. dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te. *Respondens Iesus, ait: Amen dico vobis: Nemo est, qui reliquerit 29
domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem: aut filios, aut agros, propter me, & propter euangelium, *Qui non 30
accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persecutionibus, & in sæculo futuro vitam æternam. *
Matt.19.d. 30. * Multi autem erunt primi nouissimi, & 31
nouissimi primi. *Erant autem in via ascendentes Ierosolymam: & præcedebat illos 32
Luc.18.f. 31. Iesus, & stupebant: & sequentes timebant. E
Et assumens iterum duodecim, cœpit illis 33
dicere, quæ essent ei euentura. *Quia ecce ascendimus Ierosolymam, & Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis, & senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus: *Et illu- 34
dent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum & tertia die resurget. *Et accedunt ad eum Iacobus, & Ioan- 35
Matt.20.c. 20. nes filij Zebedæi, dicentes: Magister, volumus, vt quodcunque petierimus, facias nobis. *At ille dixit eis: Quid vultis, vt fa- 36
ciam vobis? * Et dixerunt: Da nobis, vt 37
vnus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam, sedeamus in gloria tua. *Iesus 38
autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibo, aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari? *At il- 39
li dixerunt ei: Possumus. Iesus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis, & baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini: * Sedere autem ad dexteram 40
meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est. * Et audientes decem, cœperunt indignari de Iacobo, & Ioanne. *Iesus autem vocans eos, ait 42
Luc.22.f. 25. illis: Scitis quia hi, qui videntur principari gentibus dominantur eis: & principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita 43
est autem in vobis, sed quicunque voluerit 44
fieri maior, erit vester minister: * Et quicumque voluerit in vobis primus esse, erit 45
omnium seruus. * Nam & Filius hominis non venit, vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis. * Et veniunt Iericho, & 46
Mat.20.d. 29. Luc.18.f. 35. proficiscente eo de Iericho, & discipulis eius, & plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus, sedebat iuxta viam men- 47
dicans: * Qui cum audisset, quia Iesus Nazarenus est, cœpit clamare, & dicere: Iesu 48
fili Dauid, miserere mei. *Et comminabantur ei multi, vt taceret. At ille multò magis clamabat: Fili Dauid, miserere mei. * 49
Et stans Iesus præcepit illum vocari. Et vocant cæcum dicentes ei: Animæquior 50
esto: surge, vocat te. * Qui proiecto vestimento suo exiliens, venit ad eum. *Et re- 51
spondens Iesus dixit illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei: Rabboni, vt 52
videam. *Iesus autem ait illi: Vade, fides tua te saluum fecit. Et confestim vidit, & sequebatur eum in via.

CAP. XI.

Super pullum asinæ cum honore Ierusalem ingreditur: ficum maledicendo arefacit: ementes, ac vendentes de templo ejicit: efficaciam fiduciæ in Deum ostendit, dicens fratri remittenda, quæ in nos commisit: Scribis non dicit, qua potestate hæc faciat, eo quod nec illi responderent ad propositam de Ioannis baptismo quæstionem.

1 ET cum appropinquarent Ierosolymæ, & Bethaniæ ad Montem oliuarum,
2 mittit duos ex discipulis suis, * Et ait illis: Matt.21.a. 1. Luc.19.c. 29. Ite in castellum, quod contra vos est, & statim introeuntes illuc inuenietis pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedit: soluite illum, & adducite. *Et si
3 quis vobis dixerit, Quid facitis? dicite, quia Domino necessarius est: & continuò
4 illum dimittet huc. * Et abeuntes inuenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in
5 biuio: & soluunt eum. *Et quidam de illic stantibus dicebant illis: Quid facitis soluentes pullum? * Qui dixerunt eis sicut
6 præceperat illis Iesus, & dimiserunt eis. *
7 Et duxerunt pullum ad Iesum: & imponunt illi vestimenta sua, & sedit super eũ. Ioan.12.b.14.
8 * Multi autem vestimenta sua strauerunt in via: alij autem frondes cædebant de arboribus, & sternebant in via. *Et qui præibãt,
9 & qui sequebantur, clamabant, dicentes:
10 Hosanna: *Benedictus, qui venit in nomine

ne Domini : Benedictum , quod venit re-
Matt.21.b. 9. gnum patris nostri Dauid: Hosanna in
Luc.19.b. 38. excelsis . * Et introiuit Ierosolymam in 11
Psal.117.d. templum: & circumspectis criminibus ,
25. cum iam vespera esset hora, exijt in Betha-
Mat.21.b. niam cum duodecim . * Et alia die cum 12
16. exirent à Bethania, esurijt . * Cumque vi 13
Mar.11.b. disset à longè ficum habentem folia , venit
19. si quid fortè inueniret in ea , & cum ve-
nisset ad eam , nihil inuenit præter folia:
non enim erat tempus ficorum . * Et re- 14
spondens dixit ei : Iam non amplius in
æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli eius. * Et ve- 15
nimt Ierosolymam . Et cum introisset in
templum , cœpit eijcere vendentes , &
ementes in templo : & mensas numulario-
rum , & cathedras vendentium columbas
euertit . * Et non sinebat , vt quisquam 16
Isa.56.c.7. transferret vas per templum: * Et doce- 17
Ier.7.b.11. bat , dicens eis : Nonne scriptum est : C
Quia domus mea , domus orationis voca-
bitur omnibus gentibus ? Vos autem feci-
stis eam speluncam latronum . * Quo au- 18
dito , principes sacerdotum , & Scribæ
quærebant, quomodo eum perderent: ti-
mebant enim eum, quoniam vniuersa tur-
ba admirabatur super doctrina eius . * Et 19
cum vespera facta esset , egrediebatur de
ciuitate . * Et cum mane transirent, vide- 20
runt ficum aridam factam à radicibus : *
Et recordatus Petrus , dixit ei : Rabbi, ec- 21
Mat 7.c.7. & 21.c.22. ce ficus , cui maledixisti , aruit . * Et re- 22
spondens Iesus ait illis : Habete fidem
Dei . * Amen dico vobis , quia quicum- 23
que dixerit huic monti : Tollere , & mit-
tere in mare : & non hæsitauerit in corde
suo , sed crediderit , quia quodcumque
dixerit , fiat , fiet ei . * Propterea dico 24
vobis , omnia quæcumque orantes peti-
tis , credite quia accipietis , & euenient
Luc 11.b.9 Matt.6.b. 14.& 18.d. 35. vobis . * Et cum stabitis ad orandum, di- 25
mittite si quid habetis aduersus aliquem:
vt & Pater vester , qui in cœlis est , dimit-
tat vobis peccata vestra. * Quod si vos non 26
dimiseritis: nec Pater vester , qui in cœ-
lis est , dimittet vobis peccata vestra. *
Luc.20.a.1 Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cum 27
ambularet in templo , accedunt ad eum D
summi sacerdotes , & Scribæ, & seniores:
* Et dicunt ei: In qua potestate hæc fa- 28
cis ? & quis dedit tibi hanc potestatem, vt
ista facias? * Iesus autem respondens , ait 29
illis : Interrogabo vos ego vnum ver-
bum , & respondete mihi : & dicam vo-
bis, in qua potestate hæc faciam. * Bapti- 30
smus Ioannis , de cœlo erat , an ex ho-
minibus? Respondete mihi . * At illi co- 31
gitabant secum , dicentes : Si dixerimus ,
De cœlo , dicet : Quare ergo non cre-
didistis ei ? * Si dixerimus , Ex homi- 32
nibus , timemus populum , omnes enim
habebant Ioannem , quia verè propheta
esset . * Et respondentes dicunt Iesu : Ne- 33
scimus . Et respondens Iesus ait illis : Ne-
que ego dico vobis , in qua potestate hæc
faciam .

CAP. XII.

Parabolam narrat de vinea agricolis elocata , qui seruos , ac filium patrisfamilias occiderunt : tentatur à Pharisæis de censu Cæsari soluendo : & à Sadducæis de resurrectione : interrogatur à Scriba de primo mandato : ipse verò rogat quomodo Scribæ dicant Christum filium esse Dauid , docens ab ipsis cauendum : viduam laudat ob duo minuta in gazophylacium missa .

1 ET cœpit illis in parabolis loqui: Vi-
A neam plantauit homo , & circum-
Matt.21.d. 33. Luc.20.b 9 Isai.5.a.1. Ier.2.d.21. dedit sepem , & fodit lacum , & ædifica-
uit turrim , & locauit eam agricolis , &
2 peregrè profectus est . * Et misit ad agri-
colas in tempore seruum , vt ab agricolis
3 acciperet de fructu vineæ . * Qui appre-
hensum eum ceciderunt , & dimiserunt
4 vacuum . * Et iterum misit ad illos alium
seruum ; & illum in capite vulnerauerunt,
5 & contumelijs affecerunt . * Et rursum
alium misit , & illum occiderunt : & plures alios: quosdam cædentes , alios
6 verò occidentes . * Adhuc ergo vnum ha-
bens filium charissimum : & illum misit
ad eos nouissimum ; dicens: Quia reue-
7 rebuntur filium meum . * Coloni autem
dixerunt ad inuicem : Hic est hæres : veni-
te , occidamus eum : & nostra erit hære-
8 ditas . * Et apprehendentes eum , occi-
9 derunt : & eiecerunt extra vineam . *
Quid ergo faciet Dominus vineæ ? Veniet,
& perdet colonos : & dabit vineam alijs .
10 * Nec scripturam hanc legistis : Lapidem
quem reprobauerunt ædificantes , hic fa-
11 ctus est in caput anguli : * A Domino fa-
ctum est istud , & est mirabile in oculis
12 nostris ? * Et quærebant eum tenere : &
timuerunt turbam , cognouerunt enim ,
quoniam ad eos parabolam hanc dixerit .
13 Et relicto eo abierunt . * Et mittunt ad
eum quosdam ex Pharisæis , & Herodia-
14 nis , vt eum caperent in verbo . * Qui ve-
nientes dicunt ei : Magister , scimus ,
quia verax es , & non curas quemquam :
nec enim vides in faciem hominum sed
in veritate viam Dei doces : licet dare tri-
15 butum Cæsari , an non dabimus ? * Qui
B sciens versutiam illorum : ait illis : Quid
me

Ps.117.a.1) Is.8.d.16. Act.4.b.11. Rom.9.g. 33. 1.Pet.2.a.7 Matt.21.d. 42. Matt.12.b. 15. Luc.20.d. 19.

me tentatis? afferte mihi denarium, vt videam. * At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cuius eſt imago hæc, & inſcriptio? Dicunt ei: Cæſaris. * Reſpondens autem Ieſus dixit illis: Reddite igitur, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Et mirabantur ſuper eo. * Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt reſurrectionem non eſſe: & interrogabant eum dicentes: * Magiſter, Moyſes nobis ſcripſit: vt ſi cuius frater mortuus fuerit, & dimiſerit vxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater eius vxorem ipſius, & reſuſcitet ſemen fratri ſuo. * Septem ergo fratres erant: & primus accipit vxorem, & mortuus eſt non relicto ſemine. * Et ſecundus accepit eam, & mortuus eſt: & nec iſte reliquit ſemen. Et tertius ſimiliter. * Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem: & non reliquerunt ſemen. Nouiſſima omnium defuncta eſt, & mulier. * In reſurrectione ergo cum reſurrexerint, cuius de his erit vxor? ſeptem enim habuerunt eam vxorem. * Et reſpondens Ieſus, ait illis: Nonne ideò erratis, non ſcientes Scripturas, neque virtutem Dei? * Cum enim à mortuis reſurrexerint, neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut Angeli in cœlis. * De mortuis autem, quod reſurgant, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob? * Non eſt Deus mortuorum, ſed viuorum. Vos ergo multum erratis. * Et acceſſit vnus de Scribis, qui audierat illos conquirentes, & videns, quoniam benè illis reſponderit, interrogauit eum, quod eſſet primum omnium mandatum. * Ieſus autem reſpondit ei: Quia primum omnium mandatum eſt: Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus vnus eſt? * Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc eſt eſt primum mandatum. * Secundum autem ſimile eſt illi: Diliges proximum tuum tanquam teipſum. Maius horum aliud mandatum non eſt. * Et ait illi Scriba: Benè Magiſter, in veritate dixiſti, quia vnus eſt Deus, & non eſt alius præter eum. * Et vt diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam ſeipſum, maius eſt omnibus holocautomatibus, & ſacrificijs. * Ieſus autem videns, quod ſapienter reſpondiſſet, dixit illi: Non es longe à regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare. * Et reſpondens Ieſus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribæ Chriſtum filium eſſe Dauid? * Ipſe enim Dauid dicit in ſpiritu ſancto: Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. * Ipſe ergo Dauid dicit eum Dominum, & vnde eſt filius eius? Et multa turba eum libenter audiuit. * Et dicebat eis in doctrina ſua: Cauete à Scribis, qui volunt in ſtolis ambulare, & ſalutari in foro, * Et in primis cathedris ſedere in ſynagogis, & primos diſcubitus in cœnis: * Qui deuorant domos viduarum ſub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium. * Et ſedens Ieſus contra gazophylacium, aſpiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium, & multi diuites iactabant multa. * Cum veniſſet autem vidua vna pauper, miſit duo minuta, quod eſt quadrans. * Et conuocans diſcipulos ſuos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus miſit, qui miſerunt in gazophylacium. * Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miſerunt: hæc verò de penuria ſua omnia, quæ habuit miſit totum victum ſuum.

Rom.13.c.7. Matt.22.c.23. Luc.20.d.27. Deut.25.b.5. Exod.3.b.6 Matt.22.d.32. Matt.22.d.29. Iacut.6.a.7 Leu.19.d.18. Matt.23.d.19. Rom.13.c.9. Gal.5.c.14 Iac. 2. b.8. Matt.22.d.41. Luc.20.g.41. Pſ.109.a.1. Matt.22.a.5. Luc.11.f. 41.& 20.g.46. Luc.11.a.1.

CAP. XIII.

Templum dicit euertendum, prædicitque bella, & varias afflictiones, ac perſecutiones, abominationemque deſolationis: de pſeudochriſtis, & pſeudoprophetis: poſt ſigna in corporibus cœleſtibus veniet cum gloria filius hominis, & huius ſignum dat à ficu: quia autem nemo tempus nouit, iubet omnes vigilare.

1 ET cum egrederetur de templo, ait illi vnus ex diſcipulis ſuis: Magiſter, aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ. * Et reſpondens Ieſus, ait illi: Videsne has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur. * Et cum ſederet in Monte oliuarum contra templum, interrogabant eum ſeparatim Petrus, & Iacobus, & Ioannes, & Andreas: * Dic nobis, quando iſta fient? & quod ſignum erit, quando hæc omnia incipient conſummari? * Et reſpondens Ieſus cœpit dicere illis: Videte ne quis vos ſeducat: * Multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego ſum: & multos ſeducent: * Cum audieritis autem bella, & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: ſed nondum finis. * Exurget enim gens

Matt.22.d. Luc.10.g. Eph.5.b.5. 2.Thes.2. 3.

con-

contra gentem, & regnum super regnum, B
& erunt terræmotus per loca, & fames.
Initium dolorum hæc. * Videte autem 9
vobismetipsos. Tradent enim vos in con-
cilijs, & in synagogis vapulabitis, &
ante præsides, & reges stabitis propter
me, in testimonium illis. * Et in om- 10
nes gentes primum oportet prædicari E-
uangelium. * Et cum duxerint vos tra- 11
dentes, nolite præcogitare quid loquami-
Matt.10.b. 19. ni: non enim vos estis loquentes, sed
Luc. 12. b. 11.d.14. Spiritus sanctus. * Tradet autem frater 12
fratrem in mortem, & pater filium: &
consurgent filij in parentes, & morte affi-
cient eos. * Et eritis odio omnibus prop- 13
ter nomen meum. Qui autem sustinuerit
in finem, hic saluus erit. *Cum autem vi- 14
Dan. 9. g. 27. deritis abominationem desolationis, stan-
Matt.24.b. 26. tem vbi non debet: qui legit, intelligat:
Luc. 21. d. 21. tunc qui in Iudæa sunt, fugiant in mon-
tes: * Et qui super tectum, ne descendat 15
in domum, nec introeat, vt tollat quid
de domo sua: *Et qui in agro erit, non re- 16
uertatur retro tollere vestimentum suum. C
* Væ autem prægnantibus, & nutrienti- 17
bus in illis diebus. *Orate verò, vt hye- 18
me non fiant. * Erunt enim dies illi tri- 19
bulationes tales, quales non fuerunt ab
initio creaturæ, quam condidit Deus, vs-
que nunc, neque fient. * Et nisi breuias- 20
set Dominus dies, non fuisset salua om-
nis caro: sed propter electos, quos ele-
Matt.24.b. 21. git, breuiauit dies. * Et tunc si quis vo- 21
Luc.21.b.8 bis dixerit: Ecce hic est Christus, ecce
illic, ne credideritis. * Exurgent enim 22
pseudochristi, & pseudoprophetæ, &
dabunt signa, & portenta ad seducendos,
si fieri potest, etiam electos. * Vos ergo 23
videte: ecce prædixi vobis omnia. *
Luc.21.b. 7. Sed in illis diebus, post tribulationem 24
Is.13.b.10. illam, sol contenebrabitur, & luna non
Ioel 2. b. 10. dabit splendorem suum. * Et stellæ cœ- 25
li erunt decidentes, & virtutes, quæ in
cœlis sunt, mouebuntur. * Et tunc vi- 26
debunt filium hominis venientem in nu-
bibus cum virtute multa, & gloria. * 27
Matt.24.c. 31. Et tunc mittet Angelos suos, & congre- D
gabit electos suos à quatuor ventis, à
summo terræ, vsque ad summum cœli.
* A ficu autem discite parabolam. Cum 28
iam ramus eius tener fuerit, & nata fue-
rint folia, cognoscitis, quia in proximo
sit æstas. * Sic & vos cum videritis 29
hæc fieri, scitote quod in proximo sit in
ostijs. * Amen dico vobis, quoniam 30
non transibit generatio hæc, donec om-
nia ista fiant. * Cœlum, & terra trans- 31
ibunt, verba autem mea non trans-
ibunt. * De die autem illo, vel hora ne- 32
mo scit, neque Angeli in cœlo, neque
33 Filius, nisi Pater. * Videte, vigilate, Matt.24.d. 42.
& orate: nescitis enim, quando tempus
34 sit. * Sicut homo, qui peregrè profe-
ctus reliquit domum suam, & dedit ser-
uis suis potestatem cuiusque operis, &
35 ianitori præcepit, vt vigilet. * Vigilate
ergo, (nescitis enim, quando dominus
domus veniat: sero, an media nocte,
36 an galli cantu, an mane) * Ne cum ve-
nerit repente, inueniat vos dormientes. *
37 Quod autem vobis dico, omnibus dico:
Vigilate.

CAP. XIV.

Consultant principes sacerdotum de occidendo Iesu: qui vnguento pretioso à muliere perfunditur murmurantibus discipulis: venditur à Iuda; de cuius proditione discipulis loquitur in cœna, in qua panem in corpus suum, & vinum in sanguinem consecrato tradit discipulis: prædicit omnes scandalizandos, & trinam Petri negationem: ac post trinam orationem capitur à Iudæis: quorum vni Petrus abscidit auriculam: & discipulis fugientibus, coram Caipha à falsis testibus accusatus, mortisque reus iudicatus, conspuitur ac caditur, & ter à Petro negatur.

1 ERat autem Pascha, & Azyma post
A biduum: & quærebant summi sa- Matt.26.a. 2.
cerdotes, & Scribæ, quomodo eum do- Luc.22.a.1.
2 lo tenerent, & occiderent. * Dicebant
autem: Non in die festo, ne forte tumul-
3 tus fieret in populo. * Et cum esset Be-
thaniæ in domo Simonis leprosi, & re- Matt.26.a. 6.
cumberet: venit mulier habens alaba- Ioan 12. a.1.
strum vnguenti nardi spicati pretiosi, &
fracto alabastro, effudit super caput eius.
4 * Erant autem quidam indignè ferentes
intra semetipsos, & dicentes: Vt quid
5 perditio ista vnguenti facta est? * Pote-
rat enim vnguentum istud venumdari plus
quam trecentis denarijs, & dari paupe-
6 ribus. Et fremebant in eam. * Iesus au-
tem dixit: Sinite eam, quid illi molesti
estis? Bonum opus operata est in me. *
7 Semper enim pauperes habetis vobiscum;
& cum volueritis, potestis illis benefa-
cere, me autem non semper habetis. *
8 Quod habuit hæc, fecit: præuenit vnge-
9 re corpus meum in sepulturam. * Amen
dico vobis: Vbicumque prædicatum fue-
rit Euangelium istud in vniuerso mun-
do, & quod fecit hæc, narrabitur in me-
10 moriam eius. * Et Iudas Iscariotes vnus
B de duodecim, abijt ad summos sacerdo-
tes,

tes, vt proderet eum illis. * Qui audien- 11
Matt.26.b. 14. tes gauisi sunt: et promiserunt ei pecuniam se daturos. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet. * Et primo die Azymo. 12
Matt.26.b. 17. Luc.22.a.8 rum, quando Pascha immolabant, dicunt ei discipuli: Quovis eamus, & paremus tibi, vt manduces Pascha? * Et mittit duos ex 13 discipulis suis, & dicit eis: Ite in ciuitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans, sequimini eum: * Et quocunque in- 14 troierit, dicite domino domus, quia magister dicit: Vbi est refectio mea, vbi Pascha cum discipulis meis manducem. * Et ipse 15 vobis demonstrabit cœnaculum grande, stratum: & illic parate nobis. * Et abierunt 16 discipuli eius, & venerunt in ciuitatem: & inuenerunt sicut dixerat illis, & parauerũt Pascha. * Vespere autem facto, venit cum 17 duodecim. * Et discumbentibus eis, & mã- 18
Matt.17.a. 20. Mar.14.b.14 Luc.22.c.21. Ps.40.c.10. Act.1.c.16. ducantibus, ait IESVS: Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. * At illi cœperunt contristari, & 19 dicere ei singulatim: Nunquid ego? * Qui 20 ait illis: Vnus ex duodecim, qui intingit me cum manum in catino. * Et filius quidem 21 hominis vadit, sicut scriptum est de eo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, si non esset natus homo ille. * Et manducantibus illis, ac- 22
Matt.26.c. 24. cepit Iesus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, et ait: Sumite, hoc est corpus meũ. Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & 23
1. Cor.11.c. 24. biberunt ex illo omnes. * Et ait illis: Hic est Cæ sanguis meus noui testamẽti, qui pro mul- 24 tis effundetur. * Amen dico vobis, quia iam 25 non bibam de hoc genimine vitis, vsque in diem illum, cum illud bibam nouum in regno Dei. * Et hymno dicto exierunt in Mõ 26 tem oliuarum. * Et ait eis Iesus: Omnes scã. 27
Io.10.g.41. Zach.13.c. 7. dalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est: Percutiam pastorem, & dispergentur oues. * Sed postquam resurrexero, 28 præcedam vos in Galilæam. * Petrus autem 29 ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego. * Et ait illi Iesus: Amen dico 30 tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus. * At ille amplius loquebatur: Et si opor. 31 tuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem, & omnes dicebant. * D
Matt.26.d 36. Luc.22.d. 40. Et veniunt in prædium, cui nomen Gethse- 32 mani. Et ait discipulis suis: Sedete hic donec orem. Et assumit Petrum, & Iacobum, 33 & Ioannem secum: & cœpit pauere, & tædere. * Et ait illis: Tristis est anima mea vs- 34 que ad mortem: sustinete hic, & vigilate. * Et cum processisset paululum, procidit su- 35 per terram: et orabat, vt si fieri posset, transiret ab eo hora: Et dixit: Abba pater, omnia 36 tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me, sed non quod ego volo, sed quod tu. ¶ 37 Et venit, & inuenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon, dormis? non potuisti vna ho- 38 ra vigilare? * Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem prom- 39 ptus est, caro verò infirma. * Et iterum abiens orauit, eundem sermonem dicens. * 40 Et reuersus denuò inuenit eos dormiẽtes, E (erant enim oculi eorum grauati) & igno- 41 rabant quid responderent ei. * Et venit tertiò, & ait illis: Dormite iam, & requiescite. Sufficit: venit hora: ecce Filius hominis 42 tradetur in manus peccatorum. * Surgite, 43 eamus: ecce, qui me tradet propè est. * Et, adhuc eo loquente, venit Iscariotes vnus Matt.26.c. 47. de duodecim, & cum eo turba multa, cum gladijs, & lignis à summis sacerdotibus, & Luc. 22. c. 47. 44 Scribis, & senioribus. * Dederat autem tra- Io. 18.a.3. ditor eius signum eis, dicens: Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & du- 45 cite cautè. * Et cum venisset, statim accedens ad eum, ait: Aue Rabbi: & osculatus 46 est eum. * At illi manus iniecerunt in eum, 47 & tenuerunt eum. * Vnus autem quidam de circumstantibus educens gladium, percussit seruum summi sacerdotis: & ampu- 48 tauit illi auriculam. * Et respondens Iesus, ait illis: Tanquam ad latronem existis cum 49 gladijs, & lignis comprehendere me? Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuistis. Sed vt impleantur Scri- 50 pturæ. * Tunc discipuli eius relinquentes Matt.26.f. 56. 51 eum, omnes fugerunt. * Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone Matt.26.f. 57. Luc. 22. f. 54. Io.18.c.13. 52 super nudo: & tenuerunt eum. * At ille re- 53 iecta sindone, nudus profugit ab eis: Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdotem: F & conuenerunt omnes sacerdotes, & Scri- 54 bæ, & seniores. * Petrus autem à longè secutus est eum, vsque intro in atrium summi sacerdotis: & sedebat cum ministris ad 55 ignem, & calefaciebat se. * Summi verò sa- Matt.26.f. 59. cerdotes, & omne concilium, quærebãt aduersus Iesum testimonium, vt eum morti 56 traderent, nec inueniebant. Multi enim testimonium falsum dicebant aduersus eũ: et 57 conuenientia testimonia non erant. Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebãt 58 aduersus eum, dicentes: * Quoniam nos au- Io.2.d. 19. diuimus eum dicentem: Ego dissoluam tẽplum hoc manu factũ, & per triduũ aliud 59 non manu factum ædificabo. * Et non erat 60 conueniens testimonium illorum. * Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogauit Iesum, dicens: Non respondes quid quam ad ea, quæ tibi obijciuntur ab his? * 61 Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum, et dixit ei? Tu es Christus filius Dei benedi- 62 ctus? Iesus autem dixit illi: Ego sum. & videbitis

bitis Filium hominis ſedentem à dextris G
Matt.24.c. 30. virtutis Dei , & venientem cum nubibus
cœli . *Summus autem ſacerdos ſcindens 63
veſtimenta ſua , ait : Quid adhuc deſidera-
mus teſtes? *Audiſtis blaſphemiam : quid 64
vobis videtur? Qui omnes condemnauerũt
eum eſſe reum mortis. *Et cœperunt qui- 65
dam conſpuere in eum , & velare faciem
eius , & colaphis eum cædere, & dicere ei :
Prophetiza : & miniſtri alapis eum cæde-
bant. Et cum eſſet Petrus in atrio deorſum; 66
Mar.16.&. 69. venit vna ex ancillis ſummi ſacerdotis: *Et 67
Luc. 22. f. 56. cum vidiſſet Petrum calefacientem ſe , aſ-
Io 18.c.17. piciens illum, ait: Et tu cum Ieſu Nazareno
Matt.26.&. 71. eras. * At ille negauit, dicens: Neque ſcio, 68
Luc. 22. &. 58. neque noui quid dicas . Et exijt foras ante
Ioan.c.25. atrium,& gallus cantauit. *Rurſus autem 69
cum vidiſſet illum ancilla, cœpit dicere cir-
cumſtantibus: Quia hic ex illis eſt. *At ille 70
iterum negauit . Et poſt puſillum rurſus ,
qui aſtabant, dicebant Petro : Verè ex illis
es : nam & Galilæus es . * Ille autem cœpit 71
anathematizare,& iurare: Quia neſcio ho-
minem iſtum, quem dicitis. *Et ſtatim gal- 72
Mar. 26.&. 75. lus iterum cantauit . Et recordatus eſt Pe-
Luc 22.c.62. trus verbi , quod dixerat ei Ieſus : Priùs
quam gallus cantet bis, ter me negabis . Et
cœpit flere .

CAP. XV.

Ieſus coram Pilato accuſatus, nihil reſpondet , præeligitur Barabbas, & Ieſus traditur crucifigendus ; qui multis modis illuſus à militibus, ducitur ad crucifigendum , & diuiſis ipſius veſtimentis inter latrones crucifixus , audit varierum inſultas in ſe blaſphemias: ſuberiuntur tenebræ : & clamans Ieſus Eli, aceteque potatus, cum clamore valido expirat ; cuius corpus à Ioſeph ſepelitur .

ET confeſtim manè conſilium facien- 1
tes ſummi ſacerdotes , cum ſeniori- A
Matt.27.&. 1. bus, & Scribis, & vniuerſo conſilio, vinciẽ-
tes Ieſum, duxerunt, & tradiderunt Pilato.
Et interrogauit eum Pilatus: Tu es Rex Iu- 2
Luc. 23. &. 66. daeorum? At ille reſpondens, ait illi : Tu di-
Ioan.c.18. cis? *Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes 3
Mat.27. &. 12. in multis . * Pilatus autem rurſum interro- 4
Luc. 23.&.6 Ioan.18. f.33. gauit eum , dicens : Non reſpondes quid-
quam ? vide in quantis te accuſant . *Ieſus 5
autem amplius nihil reſpondit, ita vt mira-
retur Pilatus . * Per diem autem feſtum ſo- 6
lebat dimittere illis vnum ex vinctis, quẽ-
cumque petiſſent. *Erat autem, qui dicebã- 7
tur Barabbas , qui cum ſeditioſis erat vin-
ctus, qui in ſeditione fecerat homicidium .
Et cum aſcendiſſet turba ; cœpit rogare, ſi- 8
cut ſemper faciebat illis. *Pilatus autem re- 9
ſpondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis
o regem Iudæorum? Sciebat enim quod per
inuidiam tradidiſſent eum ſummi ſacerdo-
11 tes. *Pontifices autem concitauerunt tur-
B bam , vt magis Barabbam dimitteret eis . *
12 Pilatus autem iterum reſpondens, ait illis:
Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum. * Matt.27.c. 22.
13 At illi iterum clamauerũt: Crucifige eum. Luc 23.b. 14.
14 Pilatus verò dicebat illis: Quid enim mali Ioan.8.g.9. & 19. a.12.
fecit? At illi magis clamabant : Crucifige Matt.27 d. 28.
15 eum. *Pilatus autem volens populo ſatis- Ioan.19. a.1.
facere , dimiſit illis Barabbam, & tradidit
16 Ieſum flagellis cæſum, vt crucifigeretur . *
Milites autem duxerunt eum in atriũ præ-
17 torij, & conuocant totam cohortem. Et in-
duunt eum purpura , & imponunt ei ple-
18 ctentes ſpineam coronam . * Et cœperunt
19 ſalutare eum: Aue rex Iudæorum. *Et per-
cutiebant caput eius arundine: & conſpue-
bant eum, & ponentes genua , adorabant
20 eum. *Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt
illum purpura, & induerunt eum veſtimẽ-
tis ſuis : & educunt illum, vt crucifigerent
21 eum . * Et angariauerunt prætereuntem Mat.27. d. 32. Luc.23 d. 26.
quempiam Simonem Cyrenæum, venien-
tem de villa, patrem Alexandri, & Rufi, vt
22 tolleret crucem eius. *Et perducunt illum
in Golgotha locum : quod eſt interpretatũ
23 Caluariæ locus. *Et dabant ei bibere myr-
24 rhatum vinum: & non accepit. *Et crucifi-
C gentes eum, diuiſerunt veſtimẽta eius, mit- Mat.27. d. 35
tentes ſortem ſuper eis, quis quid tolleret. * Luc 23.c.34.
25 Erat autem hora tertia : & crucifixerunt Io.19.d.17. If.53.d.12.
26 eum. *Et erat titulus cauſæ eius inſcriptus: Ioan. d.19.
27 REX IVDÆORVM. *Et cum eo crucifi-
gunt duos latrones; vnum à dexteris, & alĩ
28 à ſiniſtris eius . * Et impleta eſt ſcriptura ,
quæ dicit : Et cum iniquis reputatus eſt. *
29 Et prætereuntes blaſphemabant eum, mo-
uentes capita ſua, & dicentes: Vah, qui de-
ſtruis templum Dei , & in tribus diebus
30 reædificas : *Saluum fac temetipſum de-
31 ſcendens de cruce. *Similiter & ſummi ſa-
cerdotes illudentes, ad alterutrum cũ Scri-
bis dicebant: Alios ſalvos fecit, ſeipſum nõ
32 poteſt ſaluum facere . * Chriſtus rex Iſrael
deſcendat nunc de cruce , vt videamus , &
credamus . Et qui cum eo crucifixi erant ,
33 conuitiabantur ei. *Et facta hora ſexta, te-
nebræ factæ ſunt per totam terram vſq; in
34 horam nonam. *Et hora nona exclamauit Pſ. 21. a. 1. Matt.27.c. 46.
Ieſus voce magna, dicens: Eloi Eloi, lamma
D ſabacthani: quod eſt interpretatum : Deus
meus, Deus meus, vt quid derelinquiſti me?
35 Et quidam de circumſtantibus audientes ,
36 dicebant: Ecce Eliam vocat. *Currens au-
tem vnus, & implens ſpongiam aceto, cir-
cumponenſque calamo , potum dabat ei ,
dicens : Sinite, videamus ſi veniat Elias ad
37 deponendum eum. Ieſus autem emiſſa vo-
38 ce magna expirauit. *Et velum templi ſciſ-

ſum

sum est in duo, à summo vsque deorsum. *
39 Videns autem Centurio, qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo Filius Dei erat. *Erant autem, 40
.c.17.f. & mulieres de longe aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater, & Salome: *Et cum 41
esset in Galilæa, sequebantur eum, & ministrabant ei, & aliæ multæ, quæ simul cum
Luc.8.a.2. eo ascenderant Ierosolymam. Et cum iam 42
Mat.27.g. 57. sero esset factum (quia erat parasceue, quod
Luc.23.g. 50. est ante sabbatum.) *Venit Ioseph ab Ari- 43
Io:19.g.38. mathæa nobilis decurio, qui & ipse erat expectans regnum Dei, & audacter introiuit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu. Pila- 44
tus autem mirabatur, si iam obijsset. Et accersito centurione, interrogauit eum, si iam mortuus esset. * Et cum cognouisset a cen- 45
turione, donauit corpus Ioseph. * Ioseph 46
autem mercatus sindonem, & deponens eum inuoluit sindone, & posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra, & aduoluit lapidem ad ostium monumenti. *
Maria autem Magdalene, & Maria Ioseph 47
aspiciebant, vbi poneretur.

CAP. XVI.

Mulieribus ad Christi monumentum elstupescentibus, Angelus resurrectionem ipsius annuntiat, qui primum Maria Magdalene apparet, deinde duobus discipulis in alia effigie: demum vndecim recumbentibus apparens, exprobrata incredulitate, mittit eos vt in vniuerso mundo prædicent, ac baptizent, subiunctis signis, quæ sequantur credentes, ac ita in cœlum ascendit.

Mat.28.a. 1. Luc.2.a.1. Io:20.a.1. Mat.28.a. 1. Luc.24.a.1
ET cum transisset sabbatum, Maria 1
Magdalene, & Maria Iacobe, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. *Et valdè mane vna sabbato- 2
rum, veniunt ad monumentum, orto iam
3 sole. *Et dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et
4 respicientes viderunt reuolutum lapidem. 5 Erat quippe magnus valdè. *Et introeuntes
6 in monumentum viderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, Ioan.c.11. & obstupuerunt. *Qui dicit illis: Nolite expauescere: Iesum quæritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic, ecce locus vbi
7 posuerunt eum. * Sed ite, dicite discipulis Supr.14.c. 28. eius, & Petro, quia præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. *
8 At illæ exeuntes, fugerunt de monumento: inuaserat enim eas tremor, & pauor: & nemini quidquam dixerunt: timebant enim. *
9 Surgens autem mane, prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalene, de qua eiece- Ioan.d.16.
10 rat septem dæmonia. *Illa vadens nuntiauit his, qui cum eo fuerant, lugentibus &
11 flentibus. *Et illi audientes, quia viueret, &
12 visus esset ab ea, non crediderunt. Post hæc C autem duobus ex his ambulantibus osten- Luc.24.b. 13.
13 sus est in alia effigie, euntibus in villam. *Et illi euntes nuntiauerunt cæteris: nec illis
14 crediderunt. * Nouissimè recumbentibus illis vndecim apparuit: & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia ijs, qui viderant eum resurrexisse, non
15 crediderunt. *Et dixit eis: Euntes in mun- D dum vniuersum prædicate Euangelium
16 omni creaturæ. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non cre-
17 diderit, condemnabitur. *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur, In nomine meo dæmonia eijcient: linguis loquentur Act.16.d. 18.& 28.a.4 & 10.g.46.
18 nouis: *Serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. super ægros Act.28.a.5 &
19 manus imponent, & benè habebunt. * Et Luc.24.g. 51. Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à
20 dextris Dei. * Illi autem profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.

SAN-

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAP. I.

Zacharia ſacerdoti annuntiat Gabriel Ioannis conceptum ex Eliſabeth ſterili, qui Angelo non credens, mutus efficitur: idemque Gabriel Mariæ annuntiat conceptum Ieſu filij Dei de Spiritu ſancto: ad Mariæ ſalutationem Ioannes exultat in vtero, & Eliſabeth prophetat, ipſaque Maria canticum gratiarum actionis Domino decantat: in nati Ioannis circumciſione, Zacharias pater, recepta loquela, canticum gratiarum actionis edit.

VONIAM quidem multi conati ſunt ordinare narrationem, quæ in nobis completæ ſunt, rerum: * Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis: * Viſum eſt, & mihi, aſſecuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optimè, Theophile, Vt cognoſcas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem. * Fuit in diebus Herodis, regis Iudææ, ſacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia, & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Eliſabeth. * Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedentibus in omnibus mandatis, & iuſtificationibus Domini ſine querela. * Et non erat illis filius, eo quod eſſet Eliſabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus ſuis. * Factum eſt autem, cum ſacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ ante Deum, * Secundùm conſuetudinem ſacerdotij, ſorte exijt, vt incenſum poneret, ingreſſus in templum Domini: * Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incenſi. * Apparuit autem illi Angelus Domini, ſtans à dextris altaris incenſi. * Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor irruit ſuper eum. * Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua: & vxor tua Eliſabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannem. * Et erit gaudium tibi, & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt. * Erit enim magnus coram Domino: & vinum, & ſiceram non bibet, & Spiritu ſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ: * Et multos filiorum Iſrael conuertet ad Dominum Deum ipſorum. * Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu, & virtute Eliæ: vt conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iuſtorum, parare Domino plebem perfectam. * Et dixit Zacharias ad Angelum: vnde hoc ſciam? ego enim ſum ſenex,

1 A
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13 B
14
15
16
17
18

1. Par. 24. 2. 19.

Exod. 30. 8 10. Leu. 16. 4. 17.

Mal. 4. 5. Matt. 11. 14.

nex,& vxor mea proceſſit in diebus ſuis.* Et reſpondens Angelus dixit ei: Ego ſum Gabriel,qui aſto ante Deum: & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare. * Et ecce eris tacens,& non poteris loqui,vſque in diem, quo hæc fiant, pro eo quod non credidiſti verbis meis,quæ implebuntur in tempore ſuo. *Et erat plebs expectans Zachariam:& mirabantur,quod tardaret ipſe C in templo. * Egreſſus autem non poterat loqui ad illos. & cognouerunt,quod viſionem vidiſſet in templo.Et ipſe erat innuens illis,& permanſit mutus. *Et factum eſt, vt impleti ſunt dies officij eius, abijt in domum ſuam: * Poſt hos autem dies concepit Eliſabeth vxor eius, & occultabat ſe menſibus quinque, dicens: *Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus, quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines. *In menſe autem ſexto,miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, * Ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomen virginis Maria. * Et ingreſſus Angelus ad eam dixit: Aue gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus. * Quæ cum audiſſet turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. * Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria,inueniſti enim gratiam apud Deum: * Ecce concipies in vtero, & paries filium,& vocabis nomen eius IESVM. * Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Iacob in æternum, * Et regni eius non erit finis. * Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? *Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.

Ideòque, & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. * Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis ſextus eſt illi, quæ vocatur ſterilis: * Quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum. *Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini,fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Et diſceſſit ab illa Angelus. * Exurgens autem Maria in diebus illis abijt in montana cum feſtinatione, in ciuitatem Iuda. * Et intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit Eliſabeth. * Et factum eſt, vt audiuit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultauit infans in vtero eius: & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth: *Et exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu in mulieres, & benedictus fructus ventris tui. * Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? * Ecce enim, vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. * Et beata, quæ credidiſti,quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi à Domino. * Et ait Maria: * Magnificat anima mea Dominum: & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. * Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. * Quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius. * Et miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. * Fecit potentiam in brachio ſuo: diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. * Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. * Eſurientes impleuit bonis: & diuites dimiſit inanes. *Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ. * Sicut locutus eſt ad patres noſtros,Abraham & ſemini eius in ſæcula. * Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus: & re-

If.7.c.14. Inf.1.c.31. Dan.7.d. 14.g.17. Mach.4.c. 7.

Iſa.51.b.9. Pſ.32.b.10. Pſ 33.a.11. 1.Reg.1.b. 5.

Iſa.41.b.8.

Pſa.131.c. 11. Gen.17.c.9 & 22.c.18.

uersa est in domum suam. *Elisabeth au- 57
tem impletum est tempus pariendi, & pe-
perit filium.*Et audierunt vicini,& cogna- 58
ti eius,quia magnificau it Dominus miseri-
cordiam suam cum illa,& congratulaban-
tur ei. * Et factum est in die octauo, ve- 59
nerunt circumcidere puerum,& vocabant
eum nomine patris sui Zachariam. * Et 60
respondens mater eius, dixit: Nequaquam,
sed vocabitur Ioannes. * Et dixerunt ad 61
illam: Quia nemo est in cognatione tua,
qui vocetur hoc nomine. * Innuebant 62
autem patri eius, quem vellet vocari eum.
*Et postulans pugillarem scripsit, dicens, 63
Supr.b.14. Ioannes est nomen eius.Et mirati sunt vni-
uersi.*Apertum est autem illicò os eius,& 64
lingua eius, & loquebatur benedicens
Deum. * Et factus est timor super omnes 65
vicinos eorum: & super omnia montana
Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc: * G
Et posuerunt omnes,qui audierant in cor- 66
de suo,dicentes: Quis,putas,puer iste erit?
Etenim manus Domini erat cum illo. * Et 67
Zacharias pater eius repletus est Spiritu
Ps.71.e.18. sancto:& prophetauit dicens:*Benedictus 68
& 131.d.17 Dominus Deus Israel: quia visitauit,& fe-
cit redemptionem plebis suæ: * Et erexit 69
cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri
sui.Sicut locutus est per os sanctorum,qui 70
Ier.11.a.6. & 30.b.10. Gen. 22. c. 16. Ier.11.f.13 Hebr.6. c. 13.d.17. à sæculo sunt,prophetarum eius:*Salutem 71
ex inimicis nostris, & de manu omnium,
qui oderunt nos: * Ad faciendam miseri- 72
cordiam cum patribus nostris, & memo-
rari testamenti sui sancti. * Iusiurandum, 73
quod iurauit ad Abraham patrem nostrũ,
daturum se nobis:*Vt sine timore,de ma- 74
nu inimicorum nostrorum liberati,seruia-
mus illi; * In sanctitate, & iustitia coram 75
ipso,omnibus diebus nostris. *Et tu puer, 76
propheta Altissimi vocaberis: præibis
enim ante faciem Domini parare vias
77 eius: * Ad dandam scientiam salutis plebi Mal 4 a.5.
eius,in remissionem peccatorum eorum: * Supr.b.17.
78 * Per viscera misericordiæ Dei nostri, in Zac.2. d.9. Mal.4.a.1.
79 quibus visitauit nos,oriens ex alto: * Illu-
minare his, qui in tenebris, & in vmbra
mortis sedent:ad dirigendos pedes nostros
80 in viam pacis, * Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu: & erat in
desertis vsque in diem ostensionis suæ ad
Israel.

CAP. II.

Ex Augusti decreto Ioseph cum Maria ascendit in Bethlehem; vbi illa peperit Saluatorem, cuius natiuitate ab Angelo audita, pastores festini veniunt illum visuri: puer circumcisus vocatur Iesus: quem post dies purificationis in Ierusalem delatum, vt Domino sisteretur, Simon senex benedicit, ac de matris in passione doloribus prophetat, Annaque prophetissa vetula Domino confitetur: Iesus duodecim annorum plenus sapientia, & gratia, perditus à parentibus, in medio doctorum inuenitur; descenditque Nazareth subditus illis.

1 FActum est autem in diebus illis, exijt
A edictum à Cæsare Augusto,vt describeretur vniuersus orbis. * Hæc descriptio
2 prima facta est à præside Syriæ Cyrino: *
3 Et ibant omnes, vt profiterentur singuli in Mic.5.a.1. Matt.2. a. 4.
4 suam ciuitatem. * Ascendit autem,& Ioseph à Galilæa de ciuitate Nazareth, in
Iudæam in ciuitate Dauid, quæ vocatur
Bethlehem: eo quod esset de domo,& fa-
5 milia Dauid, * Vt profiteretur cum Maria
6 desponsata sibi vxore prægnante. *Factum
est autem, cum essent ibi, impleti sunt
7 dies, vt pareret. * Et peperit filium suum
primogenitum, & pannis eum inuoluit, &

recli

reclinauit eum in præsepio : quia non erat ei locus in diuersorio. * Et pastores 8
erant in regione eadem vigilantes, & cu- B
stodientes vigilias noctis super gregem
suum. * Et ecce Angelus Domini stetit 9
iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit il-
los, & timuerunt timore magno. * Et 10
dixit illis Angelus : Nolite timere: ecce
enim euangelizo vobis gaudium magnum,
quod erit omni populo. * Quia natus est 11
vobis hodie Saluator, qui est Christus Do-
minus, in ciuitate Dauid. * Et hoc vobis 12
signum: Inuenietis infantem pannis inuo-
lutum, positum in præsepio. * Et subitò 13
facta est cum Angelo multitudo militiæ
cœlestis, laudantium Deum, & dicentium:
Gloria in altissimis Deo, & in terra pax 14
hominibus bonæ voluntatis. * Et factum 15
est, vt discesserunt ab eis Angeli in cœ-
lum: & pastores loquebantur ad inuicem:
Transeamus vsque Bethlehem, & vi- C
deamus hoc verbum, quod factum est,
quod Dominus ostendit nobis. * Et ve- 16
nerunt festinantes: & inuenerunt Mariam,
& Ioseph, & infantem positum in præse-
pio. * Videntes autem cognouerunt de ver- 17
bo, quod dictum erat illis de puero hoc. *
Et omnes, qui audierunt, mirati sunt: & de 18
his, quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos. *
Maria autem conseruabat omnia verba 19
hæc, conferens in corde suo. * Et reuersi 20
sunt pastores glorificantes, & laudantes
Deum, in omnibus, quæ audierant, & vi-
derant, sicut dictum est ad illos. * Et post- 21
quam consummati sunt dies octo, vt cir-
cumcideretur puer: vocatum est nomen
eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo
prius quam in vtero conciperetur. * Et 22
postquam impleti sunt dies purgationis
eius secundùm legem Moysi, tulerunt il-
lum in Ierusalem, vt sisterent eum Domi-

Gen. 17. b 21. Leu. 12. a. 3 Sup. 1. d. 11 Matt. 1. c. 21. Leu. 12. a. 6. Exod. 13. a. 2. Num. 8. c. 16.

no, * Sicut scriptum est in lege Domini: 23
Quia omne masculinum adaperiens vul-
uam sanctum Domino vocabitur, * Et vt 24
darent hostiam, secundùm quod dictum
est in lege Domini, par turturum, aut duos
pullos columbarum. * Et ecce homo erat 25
in Ierusalem, cui nomen Simeon, & homo
iste iustus, & timoratus, expectans con-
solationem Israel, & Spiritus sanctus erat
in eo. * Et responsum acceperat à Spiri- 26
tu sancto, non visurum se mortem, nisi
prius videret Christum Domini. * Et ve- 27
nit in spiritu in templum. Et cum indu-
cerent puerum Iesum parentes eius, vt fa-
cerent secundùm consuetudinem legis pro
eo: * Et ipse accepit eum in vlnas suas, 28
& benedixit Deum, & dixit: * Nunc di- 29
mittis seruum tuum Domine, secundùm
verbum tuum in pace: * Quia viderunt 30
oculi mei salutare tuum, * Quod parasti 31
ante faciem omnium populorum; * Lu- 32
men ad reuelationem gentium, & gloriam
plebis tuæ Israel. * Et erat pater eius, & 33
mater mirantes super his, quæ dicebantur
de illo. * Et benedixit illis Simeon: & di- 34
xit ad Mariam matrem eius: Ecce positus
est hic in ruinam, & in resurrectionem
multorum in Israel; & in signum, cui
contradicetur: * Et tuam ipsius animam 35
pertransibit gladius, vt reuelentur ex mul-
tis cordibus cogitationes. * Et erat An- 36
na prophetissa, filia Phanuel, de tribu
Aser; hæc processerat in diebus multis,
& vixerat cum viro suo annis septem à
virginitate sua. * Et hæc vidua vsque ad 37
annos octoginta quatuor: quæ non disce-
debat de templo, ieiunijs, & obsecrationi-
bus seruiens nocte, ac die. * Et hæc, ipsa 38
hora superueniens, confitebatur Domino:
& loquebatur de illo omnibus, qui expe-
ctabant redemptionem Israel. * Et vt 39

Luc. 2. a. 23. Rom. 9. b. 31. 1. Pet. 2. a. 2.

perfecerunt omnia ſecundum legem Domini, reuerſi ſunt in Galilęam in ciuitatem ſuam Nazareth. * Puer autem creſcebat, 40 & confortabatur, plenus ſapientia: & gratia Dei erat in illo. * Et ibant parentes 41 eius per omnes annos in Ieruſalem, in die ſolemni Paſchæ. * Et cum factus eſ- 42 ſet annorum duodecim, aſcendentibus illis Ieroſolymam ſecundùm conſuetudi-

Exod. 23. c. 23. & 34. c. 23.

43 nem diei feſti, * Conſummatiſque diebus cum redirent, remanſit puer Ieſus in Ieruſalem, & non cognouerunt parentes eius. * 44 Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum 45 inter cognatos, & notos. * Et non inuenientes, regreſſi ſunt in Ieruſalem, requi- 46 rentes eum. * Et factum eſt, poſt triduum inuenerunt illum in templo ſedentem in

Deut. 16 a. 1.

medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos. * Stupebant autem om- 47 nes, qui eum audiebant, ſuper prudentia, & reſponſis eius. * Et videntes admi- 48 rati ſunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. * Et ait 49 ad illos: Quid eſt, quod me quærebatis: neſciebatis, quia in his, quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe? * Et ipſi non in- 50 tellexerunt verbum, quod locutus eſt ad eos. * Et deſcendit cum eis, & venit 51 Nazareth: & erat ſubditus illis. Et mater eius conſeruabat omnia verba hæc 52 in corde ſuo. * Et Ieſus proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines.

CAP. III.

Ioannes mittitur à Domino impleturus ſua pradicatione Iſaiæ vaticinium; & turbis, publicanis, ac militibus dat conſilium, dicens quid ſingulos facere oporteat, teſtatur-

que

que Christi excellentiam, & baptismi ipsius, super quem ab ipso baptizatum descendit columba, ac vox Patris auditur: texiturque eius genealogia à Ioseph vsque ad Adam ascendens.

ANno autem quintodecimo imperij 1
Tiberij Cæsaris, procurante Pontio A
Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ
Herode, Philippo autem fratre eius te-
trarcha Iturææ, & Trachonitidis regio-
nis, & Lysania Abilinę tetrarcha: * Sub 2
Act.4.a.6. principibus sacerdotum Anna, & Caipha:
factum est verbum Domini super Ioan-
nem, Zachariæ filium, in deserto. * Et 3
Matt.3.a.1. venit in omnem regionem Iordanis, prę-
dicans baptismum pœnitentiæ in remis-
Mar.1.a.1. sionem peccatorum, *Sicut scriptum est in 4
Ioan.1.c.23. Libro sermonum Isaiæ prophetæ: Vox cla-
mantis in deserto: Parate viam Domini:
rectas facitis semitis eius: * Omnis vallis 5
implebitur: & omnis mons, & collis hu-
miliabitur: & erunt prava in directa, &
aspera in vias planas: *Et videbit omnis 6
caro salutare Dei. * Dicebat ergo ad tur- 7
Matt.3.b. bas, quæ exibant, vt baptizarentur ab ipso: B
7. Genimina viperarum, quis ostendit vobis
fugere à ventura ira? *Facite ergo fructus 8
dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dice-
re: Patrem habemus Abraham. Dico
enim vobis, quia potens est Deus de lapi-
dibus istis suscitare filios Abrahæ. * Iam 9
enim securis ad radicem arborum posita
est. Omnis ergo arbor non faciens fru-
ctum bonum, excidetur, & in ignem mit-
tetur. *Et interrogabant eum turbæ, dicen- 10
tes: Quid ergo faciemus? * Respondens 11
1.Ioan.3.c.17 autem dicebat illis: Qui habet duas tu- C
Iac.2.a.15. nicas, det non habenti: & qui habet es-
cas, similiter faciat. * Venerunt autem 12
& publicani, vt baptizarentur, & dixerunt
ad illum: Magister, quid faciemus? * At 13
ille dixit ad eos: Nihil amplius, quam
quod constitutum est vobis, faciatis. *In- 14
terrogabant autem eum, & milites, dicen-
tes: Quid faciemus & nos? Et ait illis:
Neminem concutiatis, neque calumniam
faciatis: & contenti estote stipendijs ve-
stris. * Existimante autem populo, & co- 15
gitantibus omnibus in cordibus suis de
Ioanne, ne fortè ipse esset Christus: * Re- 16
Matt.3.c.1 Marc.1.b. spondit Ioannes, dicens omnibus: Ego
8. quidem aqua baptizo vos: veniet autem
Ioan.1.d.26. Act.1.a.5. fortior me, cuius non sum dignus soluere
& 11.c.16. & 19.a.4. corrigiam calceamentorum eius: ipse vos
Matt.3.a. baptizabit in Spiritu sancto, & igni: * Cu- 17
11. ius ventilabrum in manu eius, & purgabit
aream suam, & congregabit triticum in
horreum suum, paleas autem comburet
igni inextinguibili. * Multa quidem, & 18
alia exhortans euangelizabat populo. He-
rodes autem tetrarcha, cum corriperetur
ab illo de Herodiade vxore fratris sui, &
de omnibus malis, quæ fecit Herodes, * 19
20 Adiecit & hoc super omnia, & inclusit
21 Ioannem in carcere. * Factum est autem
cum baptizaretur omnis populus, & Iesu Matt.14.a.3.
baptizato, & orante, apertum est cœlum: Marc.6.c.17.
22 * Et descendit spiritus sanctus corporali Matt.3.d.11.
specie sicut columba in ipsum: & vox de Mar.1.b.9.
cœlo facta est: Tu es filius meus dilectus, Ioan.1.d.33.
23 in te complacui mihi. * Et ipse Iesus erat Matt.3.d.17.& 17.a.5.
incipiens quasi annorum triginta, vt puta- Inf.9.f.35.
batur, filius Ioseph, qui fuit Heli, qui fuit 2.Pet.1.d.18.
24 Mathat, * Qui fuit Leui, qui fuit Mel-
chi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph.
25 * Qui fuit Mathathiæ, qui fuit Amos,
qui fuit Nahum, qui fuit Hesli, qui fuit
26 Nagge, *Qui fuit Mahath, qui fuit Matha-
thiæ, qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit
27 Iuda, * Qui fuit Ioanna, qui fuit Resa, qui
E fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit
28 Neri, * Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui
fuit Cosan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her, *
29 Qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit
30 Iorim, qui fuit Mathath, qui fuit Leui, Qui
fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph,
31 qui fuit Iona, qui fuit Eliakim, *Qui fuit
Melca, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha,
32 qui fuit Nathan, qui fuit Dauid, *Qui fuit
Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit
33 Salmon, qui fuit Naasson, * Qui fuit Ami-
nadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui
34 fuit Phares, qui fuit Iudæ, *Qui fuit Ia-
cob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahæ, qui
35 fuit Thare, qui fuit Nachor, * Qui fuit
Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg,
36 qui fuit Heber, qui fuit Sale, * Qui fuit
Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem,
37 qui fuit Noe, qui fuit Lamech, * Qui fuit
Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit Iared,
38 qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan. * Qui
fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam,
qui fuit Dei.

CAP. IV.

Iesus post ieiunium quadraginta dierum, ac deiectus satanæ tentationes, in synagoga Nazareth legit factam de se Isaiæ prophetiam; dicitque prophetam non esse acceptum in patria propria, quapropter volunt eum de monte precipitare: ejicit in Capharnaum dæmonium, sanatque socrum Simonis, & plures alios à variis languoribus, ac dæmonia ejicit.

1 IEsus autem plenus Spiritu sancto regres-
A sus est à Iordane: & agebatur à Spiritu Mat.4.a.1.
2 in deserto. *Diebus quadraginta, & ten-

tabatur à diabolo. Et nihil manducauit
in diebus illis: & conſummatis illis eſurijt.
Marc. 1. b. 11. * Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, 3
dic lapidi huic, vt panis fiat. * Et reſpon- 4
Deut. 8. a. 3. dit ad illum Ieſus: Scriptum eſt: Quia non
Matt. 4. b. 4. in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo
Dei. * Et duxit illum diabolus in mon- 5
tem excelſum, & oſtendit illi omnia regna
orbis terræ in momento temporis, * Et ait 6
illi: Tibi dabo poteſtatem hanc vniuerſam,
& gloriam illorum: quia mihi tradita ſunt,
& cui volo, do illa. * Tu ergo ſi adoraueris 7
coram me, erunt tua omnia. * Et reſpon- 8
Deut. 18. c. 13. & 10. d. 20. dens Ieſus, dixit illi: Scriptum eſt: Domi-
num Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſer-
uies. * Et duxit illum in Ieruſalem, & ſta- 9
tuit eum ſuper pinnam templi, & dixit illi:
Si filius Dei es, mitte te hinc deorſum. *
Pſ. 90. c. 11. Scriptum eſt enim, quod Angelis ſuis mã- 10
dauit de te, vt conſeruent te: * Et quia in 11
manibus tollent te, ne fortè offendas ad la-
pidem pedem tuum. * Et reſpondens Ieſus, 12
ait illi: Dictum eſt: Non tentabis Domi-
num Deum tuum. * Et conſummata om- 13
Deut. 6. c. 16. ni tentatione, diabolus receſſit ab illo, vſ-
Matt. 4. b. 11. que ad tempus. * Et regreſſus eſt Ieſus in 14
Marc. 1. b. 14. virtute Spiritus in Galilæam, & fama exijt
per vniuerſam regionem de illo. * Et ipſe 15
docebat in ſynagogis eorum, & magnifica- C
Matt. 14. g. 14. batur ab omnibus. * Et venit Nazareth, vbi 16
Mar. 6. a. 1. erat nutritus, & intrauit ſecundùm con-
Ioa. 7. f. 15. If. 61. a. 1. ſuetudinem ſuam die ſabbati in ſynago-
gam, & ſurrexit legere. * Et traditus 17
eſt illi Liber Iſaiæ prophetæ. Et vt reuo-
luit librum, inuenit locum vbi ſcriptum
erat: * Spiritus Domini ſuper me: pro- 18
pter quod vnxit me, euangelizare pau-
peribus miſit me ſanare contritos corde,
* Prædicare captiuis remiſſionem, & cæ- 19
cis viſum, dimittere confractos in remiſ-
ſionem, prædicare annum Domini accep-
tum, & diem retributionis. * Et cum 20
plicuiſſet librum reddidit miniſtro, & ſe-D
dit. Et omnium in ſynagoga oculi erant
intendentes in eum. * Cœpit autem di- 21
cere ad illos: Quia hodie impleta eſt hæc
ſcriptura in auribus veſtris. * Et omnes 22
teſtimonium illi dabant, & mirabantur in
verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ip-
ſius, & dicebant: Nonne hic eſt filius Io-
ſephi? * Et ait illis: Vtique dicetis mihi hanc 23
ſimilitudinem Medice cura teipſum, quan-
ta audiuimus facta in Capharnaum, fac
& hic in patria tua. * Ait autem: A- 24
men dico vobis, quia nemo propheta ac-
1. Reg. 17. a. 9. ceptus eſt in patria ſua. * In veritate di- 25
co vobis, multæ viduæ erant in diebus
Eliæ in Iſrael, quando clauſum eſt cœ-
lum annis tribus, & menſibus ſex,
cum facta eſſet fames magna in omni
26 terra: * Et ad nullam illarum miſſus
E eſt Elias, niſi in Sarepta Sidoniæ, ad
27 mulierem viduam. * Et multi leproſi
erant in Iſrael ſub Eliſæo propheta: & 4. Reg. 5. a. 14.
nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman
28 Syrus. * Et repleti ſunt omnes in ſyna-
29 goga ira, hæc audientes. * Et ſurrexe-
runt, & eiecerunt illum extra ciuita-
tem: & duxerunt illum vſque ad ſuper-
cilium montis, ſuper quem ciuitas il-
lorum erat ædificata, vt præcipitarent
30 eum. * Ipſe autem tranſiens per me-
31 dium illorum, ibat. * Et deſcendit in Matt. 4. b. 13.
Capharnaum ciuitatem Galilææ, ibi-
32 que docebat illos ſabbatis. * Et ſtupe- Marc. 1. c. 21.
bant in doctrina eius, quia in poteſta- Matt. 7. d. 28.
33 te erat ſermo ipſius. * Et in ſynago- Marc. 1. c. 23.
ga erat homo habens dæmonium im-
mundum, & exclamauit voce magna,
34 * Dicens: Sine, quid nobis, & tibi Ie-F
ſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio
35 te quis ſis, Sanctus Dei. * Et increpa-
uit illum Ieſus, dicens. Obmutesce, &
exi ab eo. Et cum proiecisſet illum dæ-
monium in medium, exijt ab illo, ni-
36 hilque illum nocuit. * Et factus eſt pa-
uor in omnibus, & colloquebantur ad
inuicem, dicentes. Quod eſt hoc ver-
bum, quia in poteſtate, & virtute im-
perat immundis ſpiritibus, & exeunt?
37 * Et diuulgabatur fama de illo in om-
38 nem locum regionis. * Surgens autem
G Ieſus de ſynagoga, introiuit in domum Matt. 8. b. 14.
Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur
magnis febribus: & rogauerunt il-
39 lum pro ea. * Et ſtans ſuper illam, im-
perauit febri: & dimiſit illam. Et con-
40 tinuò ſurgens miniſtrabat illis. * Cum
autem ſol occidiſſet, omnes, qui habe-
bant infirmos varijs languoribus, du-
cebant illos ad eum. At ille ſingulis
41 manus imponens, curabat eos. * Exi- Marc. 1. d. 34.
bant autem dæmonia à multis, clamantia, & dicentia: Quia tu es filius Dei: & increpans non ſinebat ea loqui, quia
42 ſciebant ipſum eſſe Chriſtum. * Facta autem die egreſſus ibat in deſertum locum, & turbæ requirebant eum, & venerunt vſque ad ipſum: & detine-
43 bant illum, ne diſcederet ab eis. * Quibus ille ait: Quia & alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei:
44 quia ideò miſſus ſum. Et erat prædicans in ſynagogis Galilææ.

CAP. V.

Vbi de nauicula Petri deceſſit, ille laxato ipſius iuſſu reti concluſit copioſam piſcium multitudinem: curatum leproſum miſit ad ſacerdotes: paralytico, remiſſis pri-

manis

mum peccatis, iubet vt lectum suum tollat : discumbens cum Leui, quem ex telonio vocauerat, causam dat murmurantibus Pharisais, quare cum peccatoribus conuersetur, & cur ipsius discipuli non ieiunent.

Matt. 4. c. 18. Mar. 1. c. 16 FActum est autem, cum turbæ irruerent 1
in eum, vt audirent verbum Dei, & A
ipse stabat secus stagnum Genesareth. * Et 2
vidit duas naues stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant, & lauabant
retia. * Ascendens autem in vnam nauim, 3
quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pusillum. Et sedens docebat de naucula turbas. * Vt cessauit autem loqui, 4
dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam. * Et re- 5
spondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. * Et 6
cum hoc fecissent, concluserunt piscium B
multitudinem copiosam, rumpebatur autem rete eorum. * Et annuerunt sociis, 7
qui erant in alia naui, vt venirent, & adiuuarent eos. Et venerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita vt pœnè mergerentur. * Quod cum videret Simon Petrus, 8
procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator sum, Domine. * Stu- 9
por enim circumdederat eum, & omnes qui cum illo erant in captura piscium, quam coeperant: * Similiter autem Ia- 10
cobum, & Ioannem, filios Zebedæi, qui erant socij Simonis. Et ait ad Simonem Iesus; Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens. * Et subductis ad terram na- 11
uibus, relictis omnibus secuti sunt eum. * C
Et factum est, cum esset in vna ciuitatum, 12
Matt. 8. a. 1 Mar. 1. d. 40 & ecce vir plenus lepra, & videns Iesum, & procidens in faciem, rogauit eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. *
Et extendens manum, tetigit eum dicens: 13
Volo: Mundare. Et confestim lepra discessit ab illo. * Et ipse præcepit illi, vt nemi- 14
Leu. 14. a. 4 ni diceret, sed, Vade, ostende te sacerdoti, & offer pro emundatione tua, sicut præcepit Moyses, in testimonium illis. * Per- 15
ambulabat autem magis sermo de illo: & conueniebant turbæ multæ, vt audirent, & curarentur ab infirmitatibus suis. * Ipse 16
autem secedebat in desertum, & orabat. *
Et factum est in vna dierum, & ipse sede- 17
bat docens. Et erant Pharisæi sedentes, & legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilææ, & Iudææ, & Ierusalem: & virtus Domini erat ad sanandum eos. * D
Et ecce viri portantes in lecto hominem, 18
Mat. 9. a. 2. Mar. 2. a. 3. qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum. * Et non in 19

uenientes, qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, & per tegulas summiserunt eum cum lecto in me-
20 dium ante Iesum. * Quorum fidem, vt vidit, dixit: Homo remittuntur tibi peccа-
21 ta tua. * Et coeperunt cogitare Scribæ, & Pharisæi, dicentes: Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest dimitte-
22 re peccata, nisi solus Deus? * Vt cognouit autem Iesus cogitationes eorum, re-
E spondens, dixit ad illos: Quid cogitatis
23 in cordibus vestris? * Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata; an dice-
24 re: Surge, & ambula? * Vt autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata; ait paralytico: Tibi dico, surge, tolle lectum tuum,
25 & vade in domum tuam. * Et confestim consurgens coram illis, tulit lectum, in quo iacebat: & abijt in domum suam, magnifi-
26 cans Deum. * Et stupor apprehendit omnes, & magnificabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes: Quia vidimus mi- Mat. 9. a. 9. Marc. 2. c. 14.
27 rabilia hodie. * Et post hæc exijt, & vidit publicanum nomine Leui, sedentem ad
28 Telonium, & ait illi: Sequere me. * Et re-
F lictis omnibus, surgens secutus est eum. *
29 Et fecit ei conuiuium magnum Leui in domo sua: & erat turba multa publicanorum, & aliorum, qui cum illis erant di-
30 scumbentes. * Et murmurabant Pharisæi, & Scribæ eorum, dicentes ad discipu- Marc. 2. c. 18.
los eius: Quare cum publicanis, & pec-
31 catoribus manducatis, & bibitis? * Et respondens Iesus, dixit ad illos: Non egent, qui sani sunt, medico, sed qui malè habent.
32 * Non veni vocare iustos, sed peccatores
33 ad pœnitentiam. * At illi dixerunt ad eum. Quare discipuli Ioannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciunt, similiter & Pharisæorum: tui autem edunt, & bi-
34 bunt? * Quibus ipse ait: Numquid potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus,
35 facere ieiunare? * Venient autem dies: G cum ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc ie-
36 iunabunt in illis diebus. * Dicebat autem & similitudinem ad illos: Quia nemo commissuram à nouo vestimento immittit in vestimentum vetus: alioquin & nouum rumpit, & veteri non conuenit commissura
37 à nouo. * Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin rumpet vinum nouum vtres, & ipsum effundetur, & vtres
38 peribunt. * Sed vinum nouum in vtres nouos mittendum est, & vtraque conseruan-
39 tur. * Et nemo bibens vetus, statim vult nouum, dicit enim: Vetus melius est.

CAP. VI.

D. ſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, alioque ſabbato manum curat aridam: electos duodecim nominat Apoſtolos, & cum illis, ac multitudine copioſa ſtans in loco campeſtri docet beatitudines, aliaque conſilia, ac præcepta euangelica: de ſtipula in oculo fratris, & arbore bona, ac mala ex fructu dignoſcenda: audiens Chriſti verba cui comparetur ſua opera compleat, & cui ſi non compleat.

Matt. 12. a. 1. Marc. 2. d. 23.

1 FActum eſt autem in ſabbato ſecundo, primo, cum tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli eius ſpicas, & manducabant confricantes manibus. 2 *Quidam autem Phariſæorum dicebant illis: Quid facitis, quod non licet in ſabbatis? 3 *Et reſpondens Ieſus ad eos, dixit: Nec hoc legiſtis, quod fecit Dauid, cum eſuriſſet ipſe, & qui cum illo erant: 4 *Quomodo intrauit in domum Dei, & panes propoſitionis ſumpſit, & manducauit, & dedit his, qui cum ipſo erant: quos non licet manducare, niſi tantùm ſacerdotibus? 5 *Et dicebat illis: Quia Dominus eſt Filius hominis, etiam ſabbati. 6 *Factum eſt autem & in alio ſabbato, vt intraret in ſynagogam, & doceret: Et erat ibi homo, & manus eius dextra erat arida. 7 *Obſeruabant autem Scribæ, & Phariſæi, ſi in ſabbato curaret: vt inuenirent vnde accuſarent eum. 8 *Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum: & ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, & ſta in medium. Et ſurgens ſtetit. 9 *Ait autem ad illos Ieſus: Interrogo vos, ſi licet ſabbatis benefacere, an malè; animam ſaluam facere, an perdere? 10 *Et circumſpectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit: & reſtituta eſt manus eius. 11 *Ipſi autem repleti ſunt inſipientia, & colloquebantur ad inuicem, quidnam facerent Ieſu. 12 *Factum eſt autem in illis diebus, exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. 13 *Et cum dies factus eſſet, vocauit diſcipulos ſuos: & elegit duodecim ex ipſis (quos & Apoſtolos nominauit) 14 *Simonem, quem cognominauit Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobum, & Ioannem, Philippum, & Bartholomæum, 15 *Matthæum, & Thomam, Iacobum Alphæi, & Simonem, qui vocatur Zelotes, 16 *Et Iudam Iacobi, & Iudam Iſcariotem, qui fuit proditor. 17 *Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum eius, & multitudo copioſa plebis ab omni Iudæa, & Ieruſalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis, 18 *Qui venerant, vt audirent eum, & ſanarentur à languoribus ſuis. Et qui vexabantur à ſpiritibus immundis, curabantur. 19 *Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes, 20 *Et ipſe eleuatis oculis in diſcipulos ſuos dicebat: Beati pauperes: quia veſtrum eſt regnum Dei. 21 *Beati, qui nunc eſuritis: quia ſaturabmini. Beati, qui nunc fletis: quia ridebitis. 22 *Beati eritis cum vos oderint homines, & cum ſeparauerint vos, & exprobauerint, & eiecerint nomen veſtrum tanquam malum, propter Filium hominis. 23 *Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces veſtra multa eſt in cœlo: ſecundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorum. 24 *Verumtamen væ vobis diuitibus, quia habetis conſolationem veſtram. 25 *Væ vobis, qui ſaturati eſtis: quia eſurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis, & flebitis. 26 *Væ cum benedixerint vobis homines: ſecundum hæc enim faciebant pſeudoprophetis patres eorum. 27 *Sed vobis dico, qui auditis: Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos. 28 *Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos. 29 *Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo, qui aufert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli prohibere. 30 *Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert, quæ tua ſunt, ne repetas. 31 *Et prout vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter. 32 *Et ſi diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis eſt gratia? nam & peccatores diligentes ſe diligunt. 33 *Et ſi benefeceritis his, qui benefaciunt, quæ vobis eſt gratia? ſiquidem & peccatores hoc faciunt. 34 *Et ſi mutuum dederitis his, à quibus ſperatis recipere; quæ gratia eſt vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, vt recipiant æqualia. 35 *Verumtamen diligite inimicos veſtros: benefacite, & mutuum date, nihil inde ſperantes: & erit merces veſtras multa; & eritis filij Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos, & malos. 36 *Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt. 37 *Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittemini. 38 *Date, & dabitur vobis: menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſuperefluentem, dabunt in ſinum veſtrum. Eadem quippè menſura, qua menſi fueritis remetietur vobis. 39 *Dicebat autem illis, & ſimilitudinem. Numquid poteſt cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foueam cadunt? 40 *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter eius. 41 *Quid autem

Matt. 4. a. 23. Matt. 5. a. 11. Matt. 5. b. 12. Tob. 4. c. 16 Matt. 7. b. 44. 1. Cor. 6. b. 7. Matt. 7. b. 12. Deut. 15. b. 8. If. 58. c. 12. Matt. 5. g. 41. Matt. 5. g. 42. Am. 6. a. 1. Eccli. 31. c. 8. Matt. 20. c. Marc. 3. c. 14. Matt. 10. c. 24.

tem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non
Iohn.1.b.18. Matt.7.a.1. considéras? * Aut quomodo potes dicere 42
fratri tuo: Frater, sine eijciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem non
videns? Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo: & tunc perspicies, vt educas festucam de oculo fratris tui. * Non 43
Matt.7.c. 16. & 12.c. 33. est enim arbor bona, quæ facit fructus malos: neque arbor mala, faciens fructum
bonum. * Vnaquæque enim arbor de fru- 44
ctu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant
vuam. * Bonus homo de bono thesauro 45
cordis sui profert bonum: & malus homo
G de malo thesauro profert malum. Ex abun-
dantia enim cordis os loquitur. * Quid au- 46 Matt.7.d. 21.
tem vocatis me Domine, Domine: & non
facitis, quæ dico? * Omnis, qui venit ad me, 47 Rom.2.b. 13. Iac.1.b.14.
& audit sermones meos, & facit eos: ostendam vobis cui similis sit: * Similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, 48
& posuit fundamentum super petram, inundatione autem facta, illisum est flumen
domui illi, & non potuit eam mouere: fundata enim erat super petram. Qui autē audit, & non facit: similis est homini ædificāti 49
domum suā super terram sine fundamēto: in quam illisus est fluuius, & cōtinuò cecidit: & facta est ruina domus illius magna.

CAP. VII.

Admiratus Centurionis fidem absens sanat illius seruum: iuxta portam ciuitatis Naim filium vnicum vidue resuscitat: coram discipulis Ioannis Baptistæ per eos interrogantis, an esset, qui venturus erat, multa edit signa: illisque abeuntibus Ioannem plurimum extollit: Iudæis nec Ioannis, nec Christi vita placuit, quos pueris inuicem in foro acclamantibus assimilat: à peccatrice muliere pedes inunctus, respondet Simoni ob hoc murmuranti, proposita ad hoc parabola duorum debitorum, & remissis mulieri peccatis.

CVm autem implesset omnia verba sua 1
in aures plebis, intrauit Capharnaum. A
Mar.8.a.3. Centurionis autem cuiusdam seruus malè 2
habens, erat moriturus: qui illi erat pretiosus. * Et cum audisset de Iesu, misit ad 3
eum seniores Iudæorum, rogans eum, vt veniret, & saluaret seruum eius. * At illi 4
cum venissent ad Iesum, rogabant eum sollicitè, dicentes ei: Quia dignus est, vt hoc illi præstes. * Diligit enim gentem 5
nostram: & synagogam ipse ædificauit nobis. * Iesus autem ibat cum illis. Et cum 6 Mat.8.a.5.
iam non longè esset à domo, misit ad eum Centurio amicos, dicens: Domine noli vexari: Non enim sum dignus, vt sub tectum meum intres. * Propter quod & me- 7
ipsum non sum dignum arbitratus, vt venirem ad te: sed dic verbo, & sanabitur
puer meus. * Nam & ego homo sum sub 8
potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic vade, & vadit; & alij veni, & venit; & seruo meo, fac hoc, & facit.
* Quo audito Iesus miratus est: & conuer- 9
sus sequentibus se turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Israel tantam fidem inue-
ni. * Et reuersi, qui missi fuerant, domum, 10
inuenerunt seruum, qui languerat, sanum.
Et factum est: deinceps ibat in ciuitatem, 11
quæ vocatur Naim: & ibant cum eo discipuli eius, & turba copiosa. * Cum autem 12
appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris
suæ: & hæc vidua erat: & turba ciuitatis
multa cum illa. * Quam cum vidisset 13
Dominus, misericordia motus super eam

dixit

ne Domini : Benedictum , quod venit re-
Matt.21.b. 9. gnum patris nostri Dauid: Hosanna in
Luc.19.b. 38. excelsis . * Et introiit Ierosolymam in 11
Psal.117.d. templum: & circumspectis criminibus,
25. cum iam vespera esset hora, exijt in Betha-
Mat.21.b. niam cum duodecim . * Et alia die cum 12
Mar.11.b. exirent à Bethania, esurijt . * Cumque vi 13
19. disset à longè ficum habentem folia , venit
si quid fortè inueniret in ea , & cum ve-
nisset ad eam , nihil inuenit præter folia:
non enim erat tempus ficorum. * Et re- 14
spondens dixit ei : Iam non amplius in
æternum ex te fructum quisquam mandu
cet. Et audiebant discipuli eius. * Et ve 15
niunt Ierosolymam . Et cum introisset in
templum , cœpit eijcere vendentes , &
ementes in templo : & mensas numulario-
rum , & cathedras vendentium columbas
euertit . * Et non sinebat , vt quisquam 16
Ier.7.b.9. transferret vas per templum: * Et doce- 17
Ier.7.b.11. bat , dicens eis : Nonne scriptum est : C
Quia domus mea , domus orationis voca-
bitur omnibus gentibus ? Vos autem feci-
stis eam spelunCam latronum . * Quo au. 18
dito , principes sacerdotum , & Scribæ
quærebant, quomodo eum perderent: ti-
mebant enim eum,quoniam vniuersa tur-
ba admirabatur super doctrina eius . * Et 19
cum vespera facta esset , egrediebatur de
ciuitate . * Et cum mane transirent, vide- 20
runt ficum aridam factam à radicibus : *
Et recordatus Petrus , dixit ei : Rabbi, ec- 21
Mat.7.b.20. & 21.c.22. ce ficus , cui maledixisti , aruit . * Et re- 22
spondens Iesus ait illis : Habete fidem
Dei . * Amen dico vobis , quia quicum- 23
que dixerit huic monti: Tollere , & mit-
tere in mare: & non hæsitauerit in corde
suo , sed crediderit , quia quodcumque
dixerit , fiat , fiet ei . * Propterea dico 24
vobis , omnia quæcumque orantes peti-
tis , credite quia accipietis , & euenient
Luc.11.b.9. Matt.6.b. 14.& 18.d. 35. vobis . * Et cum stabitis ad orandum, di- 25
mittite si quid habetis aduersus aliquem:
vt & Pater vester , qui in cœlis est , dimit-
tat vobis peccata vestra. * Quod si vos non 26
dimiseritis: nec Pater vester , qui in cœ-
lis est , dimittet vobis peccata vestra. *
Luc.20.a.1 Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cum 27
ambularet in templo , accedunt ad eum D
summi sacerdotes , & Scribæ, & seniores:
* Et dicunt ei: In qua potestate hæc fa- 28
cis ? & quis dedit tibi hanc potestatem, vt
ista facias? * Iesus autem respondens , ait 29
illis : Interrogabo vos ego vnum ver-
bum , & respondete mihi : & dicam vo-
bis, in qua potestate hæc faciam. * Baptis- 30
mus Ioannis , de cœlo erat , an ex ho-
minibus? Respondete mihi. * At illi co- 31
gitabant secum , dicentes : Si dixerimus,
De cœlo , dicet : Quare ergo non cre-
didistis ei ? * Si dixerimus , Ex homi- 32
nibus , timemus populum , omnes enim
habebant Ioannem , quia verè propheta
esset . * Et respondentes dicunt Iesu : Ne- 33
scimus . Et respondens Iesus ait illis : Ne-
que ego dico vobis , in qua potestate hæc
faciam .

CAP. XII.

Parabolam narrat de vinea agricolis elocata , qui seruos , ac filium patrisfamilias occiderunt : tentatur à Pharisæis de censu Cæsari soluendo : & à Sadducæis de resurrectione : interrogatur à Scriba de primo mandato : ipse verò rogat quomodo Scribæ dicant Christum filium esse Dauid , docens ab ipsis cauendum : viduam laudat ob duo minuta in gazophylacium missa .

1 ET cœpit illis in parabolis loqui: Vi-
A neam plantauit homo, & circumm- Matt.21.d. 33.
dedit sepem , & fodit lacum , & ædifica- Luc.20.b.9
uit turrim , & locauit eam agricolis , & Isai.5.a.1.
2 peregrè profectus est . * Et misit ad agri- Ier.2.d.21.
colas in tempore seruum , vt ab agricolis
3 acciperet de fructu vineæ . * Qui appre-
hensum eum ceciderunt , & dimiserunt
4 vacuum . * Et iterum misit ad illos alium
seruum ; & illum in capite vulnerauerunt,
5 & contumelijs affecerunt . * Et rursum
alium misit , & illum occiderunt : &
plures alios: quosdam cædentes , alios
6 verò occidentes . * Adhuc ergo vnum ha-
bens filium charissimum : & illum misit
ad eos nouissimum ; dicens: Quia reue-
7 rebuntur filium meum . * Coloni autem
dixerunt ad inuicem : Hic est hæres : veni-
te , occidamus eum : & nostra erit hære-
8 ditas . * Et apprehendentes eum , occi-
9 derunt : & eiecerunt extra vineam . *
Quid ergo faciet Dominus vineæ ? Veniet,
& perdet colonos : & dabit vineam alijs.
10 * Nec scripturam hanc legistis : Lapidem
quem reprobauerunt ædificantes , hic fa-
11 ctus est in caput anguli : * A Domino fa-
ctum est istud , & est mirabile in oculis
12 nostris ? * Et quærebant eum tenere : &
timuerunt turbam , cognouerunt enim ,
quoniam ad eos parabolam hanc dixerit .
13 Et relicto eo abierunt . * Et mittunt ad Ps.117.a.22. Is.28.d.16. Act.4.b.11. Rom.9.c. 33. 1.Pet.2.c.8
eum quosdam ex Pharisæis , & Herodia
14 nis , vt eum caperent in verbo . * Qui ve- Matt.22.d. 16.
nientes dicunt ei : Magister , scimus ,
quia verax es , & non curas quemquam :
nec enim vides in faciem hominum sed
in veritate viam Dei doces : licet dare tri- Matt.22.b. 15.
15 butum Cæsari , an non dabimus ? * Qui Luc.20.d. 20.
B sciens versutiam illorum : ait illis : Quid
me

me tentatis? afferte mihi denarium, vt videam. * At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cuius est imago hæc, & inscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. * Respondens autem Iesus dixit illis: Reddite igitur, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo. * Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt resurrectionem non esse: & interrogabant eum dicentes: * Magister, Moyses nobis scripsit: vt si cuius frater mortuus fuerit, & dimiserit vxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater eius vxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo. * Septem ergo fratres erant: & primus accipit vxorem, & mortuus est non relicto semine. * Et secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste reliquit semen. Et tertius similiter. * Et acceperunt eam similiter septem: & non reliquerunt semen. Nouissima omnium defuncta est, & mulier. * In resurrectione ergo cum resurrexerint, cuius de his erit vxor? septem enim habuerunt eam vxorem. * Et respondens Iesus, ait illis: Nonne ideò erratis, non scientes Scripturas, neque virtutem Dei? * Cum enim à mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut Angeli in cœlis. * De mortuis autem, quod resurgant, non legistis in libro Moysi, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? * Non est Deus mortuorum, sed viuorum. Vos ergo multum erratis. * Et accessit vnus de Scribis, qui audierat illos conquirentes, & videns, quoniam benè illis respondisset, interrogauit eum, quod esset primum omnium mandatum. * Iesus autem respondit ei: Quia primum omnium mandatum est: Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est? * Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum. * Secundum autem simile est illi: Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Maius horum aliud mandatum non est. * Et ait illi Scriba: Benè Magister, in veritate dixisti, quia vnus est Deus, & non est alius præter eum. * Et vt diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam seipsum, maius est omnibus holocaustomatibus, & sacrificijs. * Iesus autem videns, quod sapienter respondisset, dixit illi: Non es longe à regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare. * Et respondens Iesus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribæ Christum filium esse Dauid? * Ipse enim Dauid dicit in spiritu sancto: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. * Ipse ergo Dauid dicit eum Dominum, & vnde est filius eius? Et multa turba eum libenter audiuit. * Et dicebat eis in doctrina sua: Cauete à Scribis, qui volunt in stolis ambulare, & salutari in foro, * Et in primis cathedris sedere in synagogis, & primos discubitus in cœnis: * Qui deuorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium. * Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium, & multi diuites iactabant multa. * Cum venisset autem vidua vna pauper, misit duo minuta, quod est quadrans. * Et conuocans discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium. * Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miserunt: hæc verò de penuria sua omnia, quæ habuit misit totum victum suum.

Rom.13.c.7. Matt.22.c.23. Luc.20.d.27. Deut.25.b.5. Exod.3.b.6 Matt.22.d.31. Matt.22.d.24. Leuit.6.a.7 Leu.19.d.18. Matt.22.d.19. Rom.13.c.9. Gal.5.c.14 Iac.2.b.8. Matt.22.d.41. Luc.20.g.41. Ps.109.a.1. Matt.23.a.8. Luc.11.f.41.& 20.g.46. Luc.11.a.

CAP. XIII.

Templum dicit euertendum, prædicitque bella, & varias afflictiones, ac persecutiones, abominationemque desolationis: de pseudochristis, & pseudoprophetis: post signa in corporibus cœlestibus venisse cum gloria filium hominis, & huius signum dat à fico: quia autem nemo tempus nouit, iubet omnes vigilare.

1 ET cum egrederetur de templo, ait illi vnus ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides, & quales structuræ. * Et respondens Iesus, ait illi: Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur. * Et cum sederet in Monte olivarum contra templum, interrogabant eum seorsum Petrus, & Iacobus, & Ioannes, & Andreas: * Dic nobis, quando ista fient? & quod signum erit, quando hæc omnia incipient consummari? * Et respondens Iesus cœpit dicere illis: Videte ne quis vos seducat: * Multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego sum: & multos seducent: * Cum audieritis autem bella, & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: sed nondum finis. * Exurget enim gens, con-

Matt.11.a.1. Luc.19.f.44.& 21.a.5. Eph.5.b.6. 1.Thes.1.a.5.

contra gentem, & regnum ſuper regnum, B
& erunt terræmotus per loca, & fames.
Initium dolorum hæc. * Videte autem 9
vobiſmetipſos. Tradent enim vos in con-
cilijs, & in ſynagogis vapulabitis, &
ante præſides, & reges ſtabitis propter
me, in teſtimonium illis. * Et in om- 10
nes gentes primum oportet prædicari E-
uangelium. * Et cum duxerint vos tra- 11
dentes, nolite præcogitare quid loquami-
Matt.10.b. ni: non enim vos eſtis loquentes, ſed
19. Luc. 12. b. Spiritus ſanctus. * Tradet autem frater 12
21.d.14. fratrem in mortem, & pater filium: &
conſurgent filij in parentes, & morte affi-
cient eos. * Et eritis odio omnibus prop- 13
ter nomen meum. Qui autem ſuſtinuerit
in finem, hic ſaluus erit. *Cum autem vi- 14
Dan.9.g. deritis abominationem deſolationis, ſtan-
27. Matt.24.b. tem vbi non debet: qui legit, intelligat:
16. tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant in mon-
Luc.21.d. tes: * Et qui ſuper tectum, ne deſcendat 15
21. in domum, nec introeat, vt tollat quid
de domo ſua: *Et qui in agro erit, non re- 16
uertatur retro tollere veſtimentum ſuum. C
* Væ autem prægnantibus, & nutrienti- 17
bus in illis diebus. *Orate verò, vt hye- 18
me non fiant. * Erunt enim dies illi tri- 19
bulationes tales, quales non fuerunt ab
initio creaturæ, quam condidit Deus, vſ-
que nunc, neque fient. * Et niſi breuiaſ- 20
ſet Dominus dies, non fuiſſet ſalua om-
nis caro: ſed propter electos, quos ele-
git, breuiauit dies. * Et tunc ſi quis vo- 21
Matt.24.b. bis dixerit: Ecce hic eſt Chriſtus, ecce
21. Luc.21.b.8 illic, ne credideritis. * Exurgent enim 22
pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, &
dabunt ſigna, & portenta ad ſeducendos,
ſi fieri poteſt, etiam electos. * Vos ergo 23
videte: ecce prædixi vobis omnia. *
Sed in illis diebus, poſt tribulationem 24
Ezec.32.b. illam, ſol contenebrabitur, & luna non
7. Iſ.13.b.10. dabit ſplendorem ſuum. * Et ſtellæ cœ- 25
Ioel 2. b. li erunt decidentes, & virtutes, quæ in
10. ¶ cœlis ſunt, mouebuntur. * Et tunc vi- 26
debunt filium hominis venientem in nu-
bibus cum virtute multa, & gloria. * 27
Matt.24.c. Et tunc mittet Angelos ſuos, & congre- D
31. gabit electos ſuos à quatuor ventis, à
ſummo terræ, vſque ad ſummum cœli.
* A ficu autem diſcite parabolam. Cum 28
iam ramus eius tener fuerit, & nata fue-
rint folia, cognoſcitis, quia in proximo
ſit æſtas. * Sic & vos cum videritis 29
hæc fieri, ſcitote quod in proximo ſit in
oſtijs. * Amen dico vobis, quoniam 30
non tranſibit generatio hæc, donec om-
nia iſta fiant. * Cœlum, & terra tranſ- 31
ibunt, verba autem mea non tranſ-
ibunt. * De die autem illo, vel hora ne- 32
mo ſcit, neque Angeli in cœlo, neque
33 Filius, niſi Pater. * Videte, vigilate, Matt.24.d.
& orate: neſcitis enim, quando tempus 41.
34 ſit. * Sicut homo, qui peregrè profe-
ctus reliquit domum ſuam, & dedit ſer-
uis ſuis poteſtatem cuiuſque operis, &
35 ianitori præcepit, vt vigilet. * Vigilate
ergo, (neſcitis enim, quando dominus
domus veniat: ſero, an media nocte,
36 an galli cantu, an mane) * Ne cum ve-
nerit repente, inueniat vos dormientes. *
37 Quod autem vobis dico, omnibus dico:
Vigilate.

CAP. XIV.

Conſultant principes ſacerdotum de occidendo Ieſu: qui vnguento pretioſo à muliere perfunditur murmurantibus diſcipulis: venditur à Iuda; de cuius proditione diſcipulis loquitur in cœna, in qua panem in corpus ſuum, & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis: prædicit omnes ſcandalizandos, & trinam Petri negationem: ac poſt trinam orationem capitur à Iudæis; quorum vni Petrus abſcidit auriculam: & diſcipulis fugientibus, coram Caipha à falſis teſtibus accuſatus, morteſque reus iudicatus, conſpuitur ac cæditur, & ter à Petro negatur.

1 ERat autem Paſcha, & Azyma poſt
A biduum: & quærebant ſummi ſa- Matt.26.a.
cerdotes, & Scribæ, quomodo eum do- 2.
2 lo tenerent, & occiderent. * Dicebant Luc.22.a.1.
autem: Non in die feſto, ne forte tumul-
3 tus fieret in populo. * Et cum eſſet Be-
thaniæ in domo Simonis leproſi, & re- Matt.26.a.
cumberet: venit mulier habens alaba- 6.
ſtrum vnguenti nardi ſpicati pretioſi, & Ioh 12. a.1.
fracto alabaſtro, effudit ſuper caput eius.
4 * Erant autem quidam indignè ferentes
intra ſemetipſos, & dicentes: Vt quid
5 perditio iſta vnguenti facta eſt? * Pote-
rat enim vnguentum iſtud venumdari plus
quam trecentis denarijs, & dari paupe-
6 ribus. Et fremebant in eam. * Ieſus au-
tem dixit: Sinite eam, quid illi moleſti
eſtis? Bonum opus operata eſt in me. *
7 Semper enim pauperes habetis vobiſcum;
& cum volueritis, poteſtis illis benefa-
cere, me autem non ſemper habetis. *
8 Quod habuit hæc, fecit: præuenit vnge-
9 re corpus meum in ſepulturam. * Amen
dico vobis: Vbicumque prædicatum fue-
rit Euangelium iſtud in vniuerſo mun-
do, & quod fecit hæc, narrabitur in me-
10 moriam eius. * Et Iudas Iſcariotes vnus
B de duodecim, abijt ad ſummos ſacerdo-
tes,

tes, vt proderet eum illis. * Qui audien- 11
Matt.26.b. tes gauisi sunt: et promiserunt ei pecuniam
14. se daturos. Et quærebat quomodo illum
opportunè traderet. * Et primo die Azymo. 12
Matt.26.b. rum, quando Pascha immolabant, dicunt
15. ei discipuli: Quovis eamus, & paremus ti-
Luc.22.a.6 bi, vt manduces Pascha? * Et mittit duos ex 13
discipulis suis, & dicit eis: Ite in ciuitatem:
& occurret vobis homo lagenam aquæ ba
iulans, sequimini eum: * Et quocunque in- 14
troierit, dicite domino domus, quia magi-
ster dicit: Vbi est refectio mea, vbi Pascha
cum discipulis meis manducem. * Et ipse 15
vobis demonstrabit cœnaculum grande,
stratum: & illic parate nobis. * Et abierunt 16
discipuli eius, & venerunt in ciuitatem: &
inuenerunt sicut dixerat illis, & parauerũt
Pascha. * Vespere autem facto, venit cum 17
duodecim. * Et discumbentibus eis, & mã- 18
Matt.27.a. ducantibus, ait IESVS: Amen dico vobis,
10. quia vnus ex vobis tradet me, qui mandu-
Mc.14.b.14 cat mecum. * At illi cœperunt contristari, & 19
10.41.c.21. dicere ei singulatim: Nunquid ego? * Qui 20
Pf.40.c.16. ait illis: Vnus ex duodecim, qui intingit me.
Act.1.c.16. cum manum in catino. * Et filius quidem 21
hominis vadit, sicut scriptum est de eo: væ
autem homini illi, per quem Filius homi-
nis tradetur: bonum erat ei, si non esset na-
tus homo ille. * Et manducantibus illis, ac- 22
cepit Iesus panem: & benedicens fregit, &
Matt.26.c. dedit eis, et ait: Sumite, hoc est corpus meũ.
26. Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & 23
1. Cor.11.c. biberunt ex illo omnes. * Et ait illis: Hic est C
24. sanguis meus noui testamẽti, qui pro mul- 24
tis effundetur. * Amen dico vobis, quia iam 25
non bibam de hoc genimine vitis, vsque in
diem illum, cum illud bibam nouum in re-
gno Dei. * Et hymno dicto exierunt in Mõ 26
tem oliuarum. * Et ait eis Iesus: Omnes scã. 27
Io.16.g.32. dalizabimini in me in nocte ilta: quia scri-
Zach.13.c. ptum est: Percutiam pastorem, & dispergentur oues. * Sed postquam resurrexero, 28
præcedam vos in Galilæam. * Petrus autem 29
ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in
te, sed non ego. * Et ait illi Iesus: Amen dico 30
tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam
gallus vocem bis dederit, ter me es negatu-
rus. * At ille amplius loquebatur: Et si opor- 31
tuerit me simul commori tibi, non te ne-
gabo. Similiter autem, & omnes dicebant. * D
Matt.26.d. Et veniunt in prædium, cui nomen Gethse- 32
26. mani. Et ait discipulis suis: Sedete hic do-
Luc.22.d. nec orem. Et assumit Petrum, & Iacobum, 33
40. & Ioannem secum: & cœpit pauere, & tæ-
dere. * Et ait illis: Tristis est anima mea vs- 34
que ad mortem: sustinete hic, & vigilate. *
Et cum processisset paululum, procidit su- 35
per terram: et orabat, vt si fieri posset, transi-
ret ab eo hora. Et dixit: Abba pater, omnia 36
tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à
me, sed non quod ego volo, sed quod tu. *
37 Et venit, & inuenit eos dormientes. Et ait
Petro: Simon, dormis? non potuisti vna ho-
38 ra vigilare? * Vigilate, & orate, vt non intre-
tis in tentationem. Spiritus quidem prom-
39 ptus est, caro verò infirma. * Et iterum
abiens orauit, eundem sermonem dicens. *
40 Et reuersus denuò inuenit eos dormiẽtes,
E (erant enim oculi eorum grauati) & igno-
41 rabant quid responderent ei. * Et venit ter-
tiò, & ait illis: Dormite iam, & requiescite.
Sufficit: venit hora: ecce Filius hominis
42 traditur in manus peccatorum. * Surgite,
43 eamus: ecce, qui me tradet propè est. * Et,
adhuc eo loquente, venit Iscariotes vnus
de duodecim, & cum eo turba multa, cum Matt.26.c.
gladijs, & lignis à summis sacerdotibus, & 47.
44 Scribis, & senioribus. * Dederat autem tra- Luc. 22. c.
ditor eius signum eis, dicens: Quemcunque 47.
osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & du- Io. 18.a.1.
45 cite cautè. * Et cum venisset, statim acce-
dens ad eum, ait: Aue Rabbi: & osculatus
46 est eum. * At illi manus iniecerunt in eum,
47 & tenuerunt eum. * Vnus autem quidam
de circumstantibus educens gladium, per-
cussit seruum summi sacerdotis: & ampu-
48 tauit illi auriculam. * Et respondens Iesus,
ait illis: Tanquam ad latronem existis cum
49 gladijs, & lignis comprehendere me? Quo-
tidie eram apud vos in templo docens, &
non me tenuistis. Sed vt impleantur Scri-
50 pturæ. * Tunc discipuli eius relinquentes Matt.26.f.
51 eum, omnes fugerunt. * Adolescens autem 16.
quidam sequebatur eum amictus sindone Matt.26.f.
52 super nudo: & tenuerunt eum. * At ille re- 17.
53 iecta sindone, nudus profugit ab eis. Et ad- Luc. 22. f.
duxerunt Iesum ad summum sacerdotem: 54. Io. 18.c.13.
F & conuenerunt omnes sacerdotes, & Scri-
54 bæ, & seniores. * Petrus autem à longè se-
cutus est eum, vsque intro in atrium sum-
mi sacerdotis: & sedebat cum ministris ad
55 ignem, & calefaciebat se. * Summi verò sa- Matt.26.f.
cerdotes, & omne concilium, quærebãt ad- 59.
uersus Iesum testimonium, vt eum morti
56 traderent, nec inueniebant. Multi enim te-
stimonium falsum dicebant aduersus eũ: et
57 conuenientia testimonia non erant. Et qui-
dam surgentes, falsum testimonium ferebãt
58 aduersus eum, dicentes: * Quoniam nos au- Ioan.2.19.
diuimus eum dicentem: Ego dissoluam tẽ-
plum hoc manu factũ, & per triduũ aliud
59 non manu factum ædificabo. * Et non erat
60 conueniens testimonium illorum. * Et ex-
urgens summus sacerdos in medium, inter-
rogauit Iesum, dicens. Non respondes quid-
quam ad ea, quæ tibi obijciuntur ab his? *
61 Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rur-
sum summus sacerdos interrogabat eum, et
dixit ei? Tu es Christus filius Dei benedi-
62 ctus? Iesus autem dixit illi: Ego sum. & vide-
bitis

bitis Filium hominis ſedentem à dextris G
Matt.24.c. 30. virtutis Dei, & venientem cum nubibus
cœli. *Summus autem ſacerdos ſcindens 63
veſtimenta ſua, ait: Quid adhuc deſideramus teſtes? *Auditis blaſphemiam: quid 64
vobis videtur? Qui omnes condemnauerũt eum eſſe reum mortis. *Et cœperunt qui- 65
dam conſpuere in eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cædere, & dicere ei: Prophetiza: & miniſtri alapis eum cædebant. Et cum eſſet Petrus in atrio deorſum; 66
Mat.26. 8. 69. venit vna ex ancillis ſummi ſacerdotis: *Et 67
Luc. 22. f. 55. Io. 18. c. 17. cum vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, ait: Et tu cum Ieſu Nazareno
Matt. 26. g. 71. eras. * At ille negauit, dicens: Neque ſcio, 68
Luc. 22. g. 58. neque noui quid dicas. Et exijt foras ante
Io. 18. c. 25. atrium, & gallus cantauit. *Rurſus autem 69
cum vidiſſet illum ancilla, cœpit dicere circumſtantibus: Quia hic ex illis eſt. *At ille 70
iterum negauit. Et poſt puſillum rurſus, qui aſtabant, dicebant Petro: Verè ex illis
es: nam & Galilæus es. * Ille autem cœpit 71
anathematizare, & iurare: Quia neſcio hominem iſtum, quem dicitis. *Et ſtatim gal- 72
Mat. 26. g. 75. lus iterum cantauit. Et recordatus eſt Pe-
Luc. 22. d. 38. trus verbi, quod dixerat ei Ieſus: Priùs quam gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

CAP. XV.

Ieſus coram Pilato accuſatus, nihil reſpondet, præeligitur Barabbas, & Ieſus traditur crucifigendus; qui multis modis illuſus à militibus, ducitur ad crucifigendum, & diuiſis ipſius veſtimentis inter latrones crucifixus, audit variorum iactatas in ſe blaſphemias: ſuberiuntur tenebræ: & clamans Ieſus Eli, acetoque potatus, cum clamore valido expirat; cuius corpus à Ioſeph ſepelitur.

ET confeſtim manè conſilium facien- 1
tes ſummi ſacerdotes, cum ſenioribus, & Scribis, & vniuerſo conſilio, vinciẽ- A
Matt. 27. d. 1. tes Ieſum, duxerunt, & tradiderunt Pilato.
Et interrogauit eum Pilatus: Tu es Rex Iu- 2
Luc. 22. f. 66. Io. 18. c. 28. Mat. 27. b. 11. Luc. 23. c. 3. Io. 18. f. 33. dæorum? At ille reſpondens, ait illi: Tu dicis? *Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes 3
in multis. * Pilatus autem rurſum interro- 4
gauit eum, dicens: Non reſpondes quidquam? vide in quantis te accuſant. *Ieſus 5
autem amplius nihil reſpondit, ita vt miraretur Pilatus. * Per diem autem feſtum ſo- 6
lebat dimittere illis vnum ex vinctis, quẽcumque petiſſent. *Erat autem, qui dicebatur Barabbas, qui cum ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditione fecerat homicidium. 7
Et cum aſcendiſſet turba; cœpit rogare, ſicut ſemper faciebat illis. *Pilatus autem re- 8 9
ſpondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis
B regem Iudæorum? Sciebat enim quod per
inuidiam tradidiſſent eum ſummi ſacerdo-
10 tes. *Pontifices autem concitauerunt tur-
B bam, vt magis Barabbam dimitteret eis. *
12 Pilatus autem iterum reſpondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum? * Matt. 27. c. 22. Luc. 23. b. 14. Io. 18. g. 38. & 19. c. 1. Matt. 27. d. 23. Io. 19. a. 6.
13 At illi iterum clamauerũt: Crucifige eum.
14 Pilatus verò dicebat illis: Quid enim mali
fecit? At illi magis clamabant: Crucifige
15 eum. *Pilatus autem volens populo ſatisfacere, dimiſit illis Barabbam, & tradidit
16 Ieſum flagellis cæſum, vt crucifigeretur. *
Milites autem duxerunt eum in atriũ prætorij, & conuocant totam cohortem. Et in-
17 duunt eum purpura, & imponunt ei ple-
18 ctentes ſpineam coronam. * Et cœperunt
19 ſalutare eum: Aue rex Iudæorum. *Et percutiebant caput eius arundine: & conſpuebant eum, & ponentes genua, adorabant
20 eum. *Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum veſtimẽtis ſuis: & educunt illum, vt crucifigerent
21 eum. * Et angariauerunt prætereuntem Mat. 27. d. 32. Luc. 23. d. 26. quempiam Simonem Cyrenæum, venientem de villa, patrem Alexandri, & Ruffi, vt
22 tolleret crucem eius. *Et perducunt illum
in Golgotha locum: quod eſt interpretatũ
23 Caluariæ locus. *Et dabant ei bibere myr-
24 rhatum vinum: & non accepit. *Et crucifi-
C gentes eum, diuiſerunt veſtimẽta eius, mit- Mat. 27. d. 35. Luc 23. c. 34. Io. 19. d. 23. Pſ. 21. c. 19. tentes ſortem ſuper eis, quis quid tolleret. *
25 Erat autem hora tertia: & crucifixerunt
26 eum. *Et erat titulus cauſæ eius inſcriptus:
27 REX IVDÆORVM. *Et cum eo crucifigunt duos latrones; vnum à dextris, & aliũ
28 à ſiniſtris eius. * Et impleta eſt ſcriptura, quæ dicit: Et cum iniquis reputatus eſt. *
29 Et prætereuntes blaſphemabant eum, mouentes capita ſua, & dicentes: Vah, qui deſtruis templum Dei, & in tribus diebus
30 reædificas: *Saluum fac temetipſum de-
31 ſcendens de cruce. *Similiter & ſummi ſacerdotes illudentes, ad alterutrum cũ Scribis dicebant: Alios ſaluos fecit, ſeipſum nõ
32 poteſt ſaluum facere. *Chriſtus rex Iſrael deſcendat nunc de cruce, vt videamus, & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant,
33 conuitiabantur ei. *Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt per totam terram vſq; in
34 horam nonam. *Et hora nona exclamauit Pſ. 21. a. 1. Matt. 27. c. 46. Ieſus voce magna, dicens: Eloi Eloi, lamma
D ſabacthani: quod eſt interpretatum: Deus meus, Deus meus, vt quid derelinquiſti me?
35 Et quidam de circumſtantibus audientes,
36 dicebant: Ecce Eliam vocat. *Currens autem vnus, & implens ſpongiam aceto, circumponenſque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus ſi veniat Elias ad
37 deponendum eum. Ieſus autem emiſſa vo-
38 ce magna expirauit. *Et velum templi ſciſſum

sum est in duo, à summo vsque deorsum. *
Videns autem Centurio, qui ex aduerso 39
stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo Filius Dei erat. *Erant autem, 40
& mulieres de longe aspicientes: inter quas
c.15.f. erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater, & Salome: *Et cum 41
esset in Galilæa, sequebantur eum, & ministrabant ei, & aliæ multæ, quæ simul cum
Luc.8.a.1, eo ascenderant Ierosolymam. Et cum iam 42
Mat.27.g. 57. Luc.23.g. 50. Io.19.g.38. sero esset factum (quia erat parasceue, quod
est ante sabbatum.) *Venit Ioseph ab Ari- 43
mathæa nobilis decurio, qui & ipse erat
expectans regnum Dei, & audacter introiuit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu. Pila- 44
tus autem mirabatur, si iam obijsset. Et accersito centurione, interrogauit eum, si iam
mortuus esset. * Et cum cognouisset à cen- 45
turione, donauit corpus Ioseph. * Ioseph 46
autem mercatus sindonem, & deponens
eum inuoluit sindone, & posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra, &
aduoluit lapidem ad ostium monumenti. *
Maria autem Magdalene, & Maria Ioseph 47
aspiciebant, vbi poneretur.

CAP. XVI.

Mulieribus ad Christi monumentum obstupescentibus, Angelus resurrectionem ipsius annuntiat; qui primum Maria Magdalene apparet, deinde duobus discipulis in alia effigie: demum vndecim recumbentibus apparens, exprobrata incredulitate, mittit eos vt in vniuerso mundo prædicent, ac baptizent, subiunctis signis, quæ sequantur credentes, ac ita in cœlum ascendit.

Matt.28.a. 1. Luc.23.f.1. Io.20.a.1. Matt.28.a. 1. Luc.24.a.1 ET cum transisset sabbatum, Maria 1
Magdalene, & Maria Iacobe, & Salo-
me emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. *Et valdè mane vna sabbato- 2
rum, veniunt ad monumentum, orto iam
3 sole. *Et dicebant ad inuicem: Quis reuol-
4 uet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et
respicientes viderunt reuolutum lapidem.
5 Erat quippe magnus valdè. *Et introeuntes
6 in monumentum viderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, Iohn.c.11.
& obstupuerunt. *Qui dicit illis: Nolite expauescere: Iesum quæritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic, ecce locus vbi
7 posuerunt eum. * Sed ite, dicite discipulis Supr.14.c. 28.
eius, & Petro, quia præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. *
8 At illæ exeuntes, fugerunt de monumento: inuaserat enim eas tremor, & pauor: & nemini quidquam dixerunt: timebant enim. *
9 Surgens autem mane, prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalene, de qua eiece- Iohn.c.16.
10 rat septem dæmonia. *Illa vadens nuntiauit his, qui cum eo fuerant, lugentibus &
11 flentibus. *Et illi audientes, quia viueret, &
12 visus esset ab ea, non crediderunt. Post hæc
C autem duobus ex his ambulantibus osten- Luc.24.b. 13.
13 sus est in alia effigie, euntibus in villam: *Et
illi euntes nuntiauerunt cæteris: nec illis
14 crediderunt. * Nouissime recumbentibus illis vndecim apparuit: & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia ijs, qui viderant eum resurrexisse, non
15 crediderunt. *Et dixit eis: Euntes in mun-
D dum vniuersum prædicate Euangelium
16 omni creaturæ. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non cre-
17 diderit, condemnabitur. *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur, In nomine meo dæmonia eijcient: linguis loquentur Act. 16. 4. 18.8 2.a.4 & 10. g.46. Act. 28. a.3 5.
18 nouis: *Serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. super ægros
19 manus imponent, & benè habebunt. * Et Luc. 24. g. 51.
Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à
20 dextris Dei. * Illi autem profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.

SAN-

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAP. I.

Zacharia ſacerdoti annuntiat Gabriel Ioannis conceptum ex Eliſabeth ſterili, qui Angelo non credens, mutus efficitur: idemque Gabriel Mariæ annuntiat conceptum Ieſu filij Dei de Spiritu ſancto: ad Mariæ ſalutationem Ioannes exultat in vtero, & Eliſabeth prophetat, ipſaque Maria canticum gratiarum actionis Domino decantat: in nati Ioannis circumciſione, Zacharias pater, recepta loquela, canticum gratiarum actionis edit.

VOniam quidem multi conati ſunt ordinare narrationem, quæ in nobis completæ ſunt, rerum: * Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis: * Viſum eſt, & mihi, aſſecuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optimè, Theophile, Vt cognoſcas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem. * Fuit in diebus Herodis, regis Iudææ, ſacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia, & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Eliſabeth. * Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedentibus in omnibus mandatis, & iuſtificationibus Domini ſine querela. * Et non erat illis filius, eo quod eſſet Eliſabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus ſuis. * Factum eſt autem, cum ſacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ ante Deum, * Secundùm conſuetudinem ſacerdotij, ſorte exijt, vt incenſum poneret, ingreſſus in templum Domini: * Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incenſi. * Apparuit autem illi Angelus Domini, ſtans à dextris altaris incenſi. * Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor irruit ſuper eum. * Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua: & vxor tua Eliſabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannem. * Et erit gaudium tibi, & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt. * Erit enim magnus coram Domino: & vinum, & ſiceram non bibet, & Spiritu ſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ: * Et multos filiorum Iſrael conuertet ad Dominum Deum ipſorum. * Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu, & virtute Eliæ: vt conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iuſtorum, parare Domino plebem perfectam. * Et dixit Zacharias ad Angelum: vnde hoc ſciam? ego enim ſum ſenex,

1.Par.24.8. 19.

Exod.30.8. 10. Leu.16.4. 17.

Mal.4.6. Matt.11.14.

nex,& vxor mea proceſſit in diebus ſuis.* Et reſpondens Angelus dixit ei: Ego ſum Gabriel,qui aſto ante Deum: & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare. * Et ecce eris tacens,& non poteris loqui,vſque in diem, quo hæc fiant, pro eo quod non credidiſti verbis meis,quæ implebuntur in tempore ſuo. *Et erat plebs expectans Zachariam:& mirabantur,quod tardaret ipſe C in templo. * Egreſſus autem non poterat loqui ad illos. & cognouerunt,quod viſionem vidiſſet in templo.Et ipſe erat innuens illis,& permanſit mutus. *Et factum eſt, vt impleti ſunt dies officij eius, abijt in domum ſuam: * Poſt hos autem dies concepit Eliſabeth vxor eius, & occultabat ſe menſibus quinque, dicens: *Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus, quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines. *In menſe autem ſexto,miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, * Ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomen virginis Maria. * Et ingreſſus Angelus ad eam dixit: Aue gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus. * Quæ cum audiſſet turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. * Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria,inueniſti enim gratiam apud Deum: * Ecce concipies in vtero, & paries filium,& vocabis nomen eius IESVM. * Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Iacob in æternum, * Et regni eius non erit finis. * Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? *Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.

Ideòque, & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. * Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis ſextus eſt illi, quæ vocatur ſterilis: * Quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum. *Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini,fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Et diſceſſit ab illa Angelus. * Exurgens autem Maria in diebus illis abijt in montana cum feſtinatione, in ciuitatem Iuda. * Et intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit Eliſabeth. * Et factum eſt, vt audiuit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultauit infans in vtero eius: & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth: *Et exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu in mulieres, & benedictus fructus ventris tui. * Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? * Ecce enim, vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. * Et beata, quæ credidiſti,quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi à Domino. * Et ait Maria: *Magnificat anima mea Dominum: & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. * Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. * Quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius. * Et miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. * Fecit potentiam in brachio ſuo: diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. * Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. * Eſurientes impleuit bonis: & diuites dimiſit inanes. *Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ. * Sicut locutus eſt ad patres noſtros,Abraham & ſemini eius in ſæcula. * Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus: & re-

Iſa.7.c.14. Iſa.52.c.13. Dan.7.d. 14.&17. Mach.4.& 7.

Iſa.42.b.4. Pſa.131.c. 11. Gen.17.c.9 & 22.c.18. Iſa.51.b.9. Pſ.32.b.10. Pſ.33.b.11. 1.Reg.2.b. 5.

reclinauit eum in præsepio: quia non erat ei locus in diuersorio. * Et pastores 8
erant in regione eadem vigilantes, & cu- B
stodientes vigilias noctis super gregem
suum. * Et ecce Angelus Domini stetit 9
iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit il-
los, & timuerunt timore magno. * Et 10
dixit illis Angelus: Nolite timere: ecce
enim euangelizo vobis gaudium magnum,
quod erit omni populo. * Quia natus est 11
vobis hodie Saluator, qui est Christus Do-
minus, in ciuitate Dauid. * Et hoc vobis 12
signum: Inuenietis infantem pannis inuo-
lutum, positum in præsepio. * Et subitò 13
facta est cum Angelo multitudo militiæ
cęlestis, laudantium Deum, & dicentium:
Gloria in altissimis Deo, & in terra pax 14
hominibus bonæ voluntatis. * Et factum 15
est, vt discesserunt ab eis Angeli in cœ-
lum: & pastores loquebantur ad inuicem:
Transeamus vsque Bethlehem, & vi- C
deamus hoc verbum, quod factum est,
quod Dominus ostendit nobis. * Et ve- 16
nerunt festinantes: & inuenerunt Mariam,
& Ioseph, & infantem positum in præse-
pio. * Videntes autem cognouerunt de ver- 17
bo, quod dictum erat illis de puero hoc. *
Et omnes, qui audierunt, mirati sunt: & de 18
his, quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos. *
Maria autem conseruabat omnia verba 19
hæc, conferens in corde suo. * Et reuersi 20
sunt pastores glorificantes, & laudantes
Deum, in omnibus, quæ audierant, & vi-
derant, sicut dictum est ad illos. * Et post- 21
quam consummati sunt dies octo, vt cir-
cumcideretur puer: vocatum est nomen
eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo
prius quam in vtero conciperetur. * Et 22
postquam impleti sunt dies purgationis
eius secundùm legem Moysi, tulerunt il-
lum in Ierusalem, vt sisterent eum Domi-

Gen. 17. b. 21.
Leu. 12. 8.
sup. 1. d. 31
Matt. 1. c. 21.
Leu. 12. 2. 6.
Exod. 13. 2. 1.
Num. 8. c. 16.

23 no, * Sicut scriptum est in lege Domini:
Quia omne masculinum adaperiens vul-
24 uam sanctum Domino vocabitur, * Et vt
darent hostiam, secundùm quod dictum 1. Leu. 12. & 8.
D est in lege Domini, par turturum, aut duos
25 pullos columbarum. * Et ecce homo erat
in Ierusalem, cui nomen Simeon, & homo
iste iustus, & timoratus, expectans con-
solationem Israel, & Spiritus sanctus erat
26 in eo. * Et responsum acceperat à Spiri-
tu sancto, non visurum se mortem, nisi
27 prius videret Christum Domini. * Et ve-
nit in spiritu in templum. Et cum indu-
cerent puerum Iesum parentes eius, vt fa-
cerent secundùm consuetudinem legis pro
28 eo: * Et ipse accepit eum in vlnas suas,
29 & benedixit Deum, & dixit: * Nunc di-
mittis seruum tuum Domine, secundùm
30 verbum tuum in pace: * Quia viderunt
31 oculi mei salutare tuum, * Quod parasti
32 ante faciem omnium populorum; * Lu-
men ad reuelationem gentium, & gloriam
33 plebis tuæ Israel. * Et erat pater eius, & Isa. 8. c. 14. Rom. 9. 5. 33.
E mater mirantes super his, quæ dicebantur
34 de illo. * Et benedixit illis Simeon: & di- 1. Pet. 2. 8. 29.
xit ad Mariam matrem eius: Ecce positus
est hic in ruinam, & in resurrectionem
multorum in Israel; & in signum, cui
35 contradicetur: * Et tuam ipsius animam
pertransibit gladius, vt reuelentur ex mul-
36 tis cordibus cogitationes. * Et erat An-
na prophetissa, filia Phanuel, de tribu
Aser; hæc processerat in diebus multis,
& vixerat cum viro suo annis septem à
37 virginitate sua. * Et hæc vidua vsque ad
annos octoginta quatuor: quæ non disce-
debat de templo, ieiuniis, & obsecrationi-
38 bus seruiens nocte, ac die. * Et hæc, ipsa
hora superueniens, confitebatur Domino:
& loquebatur de illo omnibus, qui expe-
39 ctabant redemptionem Israel. * Et vt

perfecerunt omnia ſecundum legem Domini, reuerſi ſunt in Galilæam in ciuitatem ſuam Nazareth. * Puer autem creſcebat, 40
& confortabatur, plenus ſapientia: & gratia Dei erat in illo. * Et ibant parentes 41
Exod. 12. c. 13. & 34. v. 23. eius per omnes annos in Ieruſalem, in die ſolemni Paſchæ. * Et cum factus eſſet annorum duodecim, aſcendentibus 42
illis Ieroſolymam ſecundùm conſuetudinem diei feſti, * Conſummatiſque diebus 43
Deut. 16 a. 1. cum redirent, remanſit puer Ieſus in Ieruſalem, & non cognouerunt parentes eius. *
Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum 44
inter cognatos, & notos. * Et non inue- 45
nientes, regreſſi ſunt in Ieruſalem, requirentes eum. * Et factum eſt, poſt triduum 46
inuenerunt illum in templo ſedentem in

medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos. * Stupebant autem om- 47
nes, qui eum audiebant, ſuper prudentia, & reſponſis eius. * Et videntes admi- 48
rati ſunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. * Et ait 49
ad illos: Quid eſt, quod me quærebatis: neſciebatis, quia in his, quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe? * Et ipſi non in- 50
tellexerunt verbum, quod locutus eſt ad eos. * Et deſcendit cum eis, & venit 51
Nazareth: & erat ſubditus illis. Et mater eius conſeruabat omnia verba hæc
in corde ſuo. * Et Ieſus proficiebat ſa- 52
pientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines.

CAP. III.

Ioannes mittitur à Domino impleturus ſua prædicatione Iſaiæ vaticinium; & turbis, publicanis, ac militibus dat conſilium, docens quid ſingulos facere oporteat, teſtaturque

que Christi excellentiam, & baptismi ipsius, super quem ab ipso baptizatum descendit columba, ac vox Patris audiatur: texiturque eius genealogia à Ioseph vsque ad Adam ascendens.

ANno autem quintodecimo imperij 1
Tiberij Cæsaris, procurante Pontio A
Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ
Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Iturææ, & Trachonitidis regionis, & Lysania Abilinę tetrarcha: * Sub 2
Act.4.a.6. principibus sacerdotum Anna, & Caipha: factum est verbum Domini super Ioannem, Zachariæ filium, in deserto. * Et 3
venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remis-
Matt.3.a.2. Mar.1.a.1. I.Ioa.a.1. Ioa.1.c.23. sionem peccatorum, *Sicut scriptum est in 4
Libro sermonum Isaiæ prophetæ: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini: rectas facitis semitis eius: * Omnis vallis 5
implebitur: & omnis mons, & collis humiliabitur: & erunt prauа in directa, & aspera in vias planas: * Et videbit omnis 6
caro salutare Dei. * Dicebat ergo ad tur- 7
bas, quæ exibant, vt baptizarentur ab ipso: B
Matt.3.b.7. Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira? * Facite ergo fructus 8
dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. * Iam 9
enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. * Et interrogabant eum turbæ, dicen- 10
tes: Quid ergo faciemus? * Respondens 11
1.Ioa.3.c.17. Iac.2.a.15. autem dicebat illis: Qui habet duas tu- C
nicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat. * Venerunt autem 12
& publicani, vt baptizarentur, & dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus? * At 13
ille dixit ad eos: Nihil amplius, quam quod constitutum est vobis, faciatis. * In- 14
terrogabant autem eum, & milites, dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendijs vestris. * Existimante autem populo, & co- 15
gitantibus omnibus in cordibus suis de Ioanne, ne forte ipse esset Christus: * Re- 16
Matt.3.c.11 Marc.1.b.8. Ioa.1.d.26. Act.1.a.5. & 11.c.16. & 19.a.4. Matt.3.a.11. spondit Ioannes, dicens omnibus: Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius non sum dignus soluere corrigiam calceamentorum eius: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni: * Cu- 17
jus ventilabrum in manu eius, & purgabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. * Multa quidem, & 18
19 alia exhortans euangelizabat populo. Herodes autem tetrarcha, cum corriperetur ab illo de Herodiade vxore fratris sui, & de omnibus malis, quæ fecit Herodes, *
20 Adiecit & hoc super omnia, & inclusit
21 Ioannem in carcere. * Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, & Iesu Matt.14.a.3. baptizato, & orante, apertum est cœlum:
Marc.6.c.17. 22 * Et descendit spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum: & vox de Matt.3.d.13. cœlo facta est: Tu es filius meus dilectus, Mar.1.b.9. Ioa.1.d.32. 23 in te complacui mihi. * Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, vt putabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli, qui fuit Matt.3.d.17.& 17.a.5. 24 Mathat, * Qui fuit Leui, qui fuit Mel- Inf.9.f.11. 2.Pet.1.d.19. chi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph.
25 * Qui fuit Mathathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Hesli, qui fuit
26 Nagge, * Qui fuit Mahath, qui fuit Mathathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit
27 Iuda, * Qui fuit Ioanna, qui fuit Resa, qui E fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit
28 Neri, * Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her, *
29 Qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit
30 Iorim, qui fuit Mathath, qui fuit Leui, Qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph,
31 qui fuit Iona, qui fuit Eliakim, * Qui fuit Melca, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha,
32 qui fuit Nathan, qui fuit Dauid, * Qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit
33 Salmon, qui fuit Naasson, * Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui
34 fuit Phares, qui fuit Iudæ, * Qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahæ, qui
35 fuit Thare, qui fuit Nachor, * Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg,
36 qui fuit Heber, qui fuit Sale, * Qui fuit Cainan, qui fuit Arphazad, qui fuit Sem,
37 qui fuit Noe, qui fuit Lamech, * Qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit Iared,
38 qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan. * Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

CAP. IV.

Iesus post ieiunium quadraginta dierum, ac deuictas Satanæ tentationes, in synagoga Nazareth legit factam de se Isaiæ prophetiam: dicitque prophetam non esse acceptum in patria propria, quapropter volunt eum de monte precipitare: ejcit in Capharnaum dæmonium, sanatque socrum Simonis, & plures alios à varijs languoribus, ac dæmonia ejcit.

1 IEsus autem plenus Spiritu sancto regres-
A sus est a Iordane: & agebatur à Spiritu Mat.4.a.1.
2 in desertum. * Diebus quadraginta, & ten-

tabatur à diabolo. Et nihil manducauit in diebus illis: & conſummatis illis eſurijt.
Matt.4.b. 11. * Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, 3 dic lapidi huic, vt panis fiat. * Et reſpon- 4
Deut. 8. a. 3. dit ad illum Ieſus: Scriptum eſt: Quia non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo
Matt. 4. a. 4. Dei. * Et duxit illum diabolus in mon- 5 tem excelſum, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis, * Et ait 6 illi: Tibi dabo poteſtatem hanc vniuerſam, & gloriam illorum: quia mihi tradita ſunt, & cui volo, do illa. * Tu ergo ſi adoraueris 7 coram me, erunt tua omnia. * Et reſpon- 8
Deut. 18. c. 11. & 10. d. 20. dens Ieſus, dixit illi: Scriptum eſt: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. * Et duxit illum in Ieruſalem, & ſta- 9 tuit eum ſuper pinnam templi, & dixit illi: Si filius Dei es, mitte te hinc deorſum. *
Pſ. 90. c. 11. Scriptum eſt enim, quod Angelis ſuis mã- 10 dauit de te, vt conſeruent te: * Et quia in 11 manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. * Et reſpondens Ieſus, 12 ait illi: Dictum eſt: Non tentabis Dominum Deum tuum. * Et conſummata om- 13
Deut. 6. c. 16. ni tentatione, diabolus receſſit ab illo, vſque ad tempus. * Et regreſſus eſt Ieſus in 14
Matt. 4. b. 12. Marc. 1. b. 14. virtute Spiritus in Galilæam, & fama exijt per vniuerſam regionem de illo. * Et ipſe 15 docebat in ſynagogis eorum, & magnifica- C batur ab omnibus. * Et venit Nazareth, vbi 16
Matt. 13. g. 54. Mar. 6. a. 1. Io. 4. f. 44. erat nutritus, & intrauit ſecundùm conſuetudinem ſuam die ſabbati in ſynagogam, & ſurrexit legere. * Et traditus 17
Iſa. 61. a. 1. eſt illi Liber Iſaiæ prophetæ. Et vt reuoluit librum, inuenit locum vbi ſcriptum erat: * Spiritus Domini ſuper me: pro- 18 pter quod vnxit me, euangelizare pauperibus miſit me ſanare contritos corde, * Prædicare captiuis remiſſionem, & cæ- 19 cis viſum, dimittere confractos in remiſſionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis. * Et cum 20 plicuiſſet librum reddidit miniſtro, & ſe- D dit. Et omnium in ſynagoga oculi erant intendentes in eum. * Cœpit autem di- 21 cere ad illos: Quia hodie impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris. * Et omnes 22 teſtimonium illi dabant, & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipſius, & dicebant: Nonne hic eſt filius Ioſeph? * Et ait illis: Vtique dicetis mihi hanc 23 ſimilitudinem Medice cura teipſum, quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua. * Ait autem: A- 24 men dico vobis, quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua. * In veritate di- 25
1. Reg. 17. 8. 9. co vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſrael, quando clauſum eſt cœlum annis tribus, & menſibus ſex, cum facta eſſet fames magna in omni 26 terra: * Et ad nullam illarum miſſus E eſt Elias, niſi in Sarepta Sidoniæ, ad 27 mulierem viduam. * Et multi leproſi erant in Iſrael ſub Eliſæo propheta: & 4. Reg. 5. a. 14. nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman 28 Syrus. * Et repleti ſunt omnes in ſyna- 29 goga ira, hæc audientes. * Et ſurrexerunt, & eiecerunt illum extra ciuitatem: & duxerunt illum vſque ad ſupercilium montis, ſuper quem ciuitas illorum erat ædificata, vt præcipitarent 30 eum. * Ipſe autem tranſiens per me- 31 dium illorum, ibat. * Et deſcendit in Matt. 4. b. 13. Capharnaum ciuitatem Galilææ, ibi- Marc. 1. c. 21. 32 que docebat illos ſabbatis. * Et ſtupe- Mat. 7. d. 28. bant in doctrina eius, quia in poteſta- Marc. 1. c. 22. 33 te erat ſermo ipſius. * Et in ſynago- ga erat homo habens dæmonium immundum, & exclamauit voce magna, 34 * Dicens: Sine, quid nobis, & tibi Ie- F ſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio 35 te quis ſis, Sanctus Dei. * Et increpauit illum Ieſus, dicens. Obmutеſce, & exi ab eo. Et cum proieciſſet illum dæmonium in medium, exijt ab illo, ni- 36 hilque illum nocuit. * Et factus eſt pauor in omnibus, & colloquebantur ad inuicem, dicentes. Quod eſt hoc verbum, quia in poteſtate, & virtute imperat immundis ſpiritibus, & exeunt? 37 * Et diuulgabatur fama de illo in om- 38 nem locum regionis. * Surgens autem G Ieſus de ſynagoga, introiuit in domum Matt. 8. b. 14. Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogauerunt il- 39 lum pro ea. * Et ſtans ſuper illam, imperauit febri: & dimiſit illam. Et con- 40 tinuò ſurgens miniſtrabat illis. * Cum autem ſol occidiſſet, omnes, qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad eum. At ille ſingulis 41 manus imponens, curabat eos. * Exi- Marc. 1. d. 34. bant autem dæmonia à multis, clamantia, & dicentia: Quia tu es filius Dei: & increpans non ſinebat ea loqui, quia 42 ſciebant ipſum eſſe Chriſtum. * Facta autem die egreſſus ibat in deſertum locum, & turbæ requirebant eum, & venerunt vſque ad ipſum: & detine- 43 bant illum, ne diſcederet ab eis. * Quibus ille ait: Quia & alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei: 44 quia ideò miſſus ſum. Et erat prædicans in ſynagogis Galilææ.

CAP. V.

Vbi de nauicula Petri docuiſſet, illo laxato ipſius iuſſu reti concluſit copioſam piſcium multitudinem: curatum leproſum miſsit ad ſacerdotes: paralytico, remiſſis pri-

mum

suum peccatis, iubet vt lectum suum tollat : discumbens cum Leui, quem ex telonio vocauerat, causam dat murmurantibus Pharisais, quare cum peccatoribus conuersetur, & cur ipsius discipuli non ieiunent.

Matt. 4. c. 18. Mar. 1. c. 16

FActum est autem, cum turbæ irruerent 1
in eum, vt audirent verbum Dei, & A
ipse stabat secus stagnum Genesareth. * Et 2
vidit duas naues stantes secus stagnum: pi-
scatores autem descenderant, & lauabant
retia. * Ascendens autem in vnam nauim, 3
quæ erat Simonis, rogauit eum à terra re-
ducere pusillum. Et sedens docebat de na
uicula turbas. * Vt cessauit autem loqui, 4
dixit ad Simonem: Duc in altum, & la-
xate retia vestra in capturam. * Et re- 5
spondens Simon, dixit illi: Præceptor,
per totam noctem laborantes nihil cepi-
mus: in verbo autem tuo laxabo rete. * Et 6
cum hoc fecissent, concluserunt piscium B
multitudinem copiosam, rumpebatur au-
tem rete eorum. * Et annuerunt sociis, 7
qui erant in alia naui, vt venirent, & adiu-
uarent eos. Et venerunt, & impleuerunt
ambas nauiculas, ita vt pœnè mergeren-
tur. * Quod cum videret Simon Petrus, 8
procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me,
quia homo peccator sum, Domine. * Stu- 9
por enim circumdederat eum, & omnes
qui cum illo erant in captura piscium,
quam coeperant: * Similiter autem Ia- 10
cobum, & Ioannem, filios Zebedæi, qui
erant socij Simonis. Et ait ad Simonem
Iesus: Noli timere: ex hoc iam homines
eris capiens. * Et subductis ad terram na- 11
uibus, relictis omnibus secuti sunt eum. * C
Et factum est, cum esset in vna ciuitatum, 12
Matt. 8. a. 2. Mar. 1. d. 40 & ecce vir plenus lepra, & videns Iesum,
& procidens in faciem, rogauit eum, di-
cens: Domine, si vis, potes me mundare. *
Et extendens manum, tetigit eum dicens: 13
Volo: Mundare. Et confestim lepra discес-
sit ab illo. * Et ipse præcepit illi, vt nemi- 14
Leu. 14. a. 4 ni diceret, sed, Vade, ostende te sacerdo-
ti, & offer pro emundatione tua, sicut præ-
cepit Moyses, in testimonium illis. * Per- 15
ambulabat autem magis sermo de illo: &
conueniebant turbæ multæ, vt audirent, &
curarentur ab infirmitatibus suis. * Ipse 16
autem secedebat in desertum, & orabat. *
Et factum est in vna dierum, & ipse sede- 17
bat docens. Et erant Pharisæi sedentes,
& legis doctores, qui venerant ex omni ca-
stello Galilææ, & Iudææ, & Ierusalem:
& virtus Domini erat ad sanandum eos. * D
Et ecce viri portantes in lecto hominem, 18
Mat. 9. a. 2. Mar. 2. a. 3. qui erat paralyticus: & quærebant eum
inferre, & ponere ante eum. * Et non in 19
uenientes, qua parte illum inferrent præ
turba, ascenderunt supra tectum, & per te-
gulas summiserunt eum cum lecto in me-
20 dium ante Iesum. * Quorum fidem, vt
vidit, dixit: Homo remittuntur tibi pecca-
21 ta tua. * Et coeperunt cogitare Scribæ, &
Pharisæi, dicentes: Quis est hic, qui lo-
quitur blasphemias? Quis potest dimitte-
22 re peccata, nisi solus Deus? * Vt cogno-
uit autem Iesus cogitationes eorum, re-
E spondens, dixit ad illos: Quid cogitatis
23 in cordibus vestris? * Quid est facilius di-
cere: Dimittuntur tibi peccata; an dice-
24 re: Surge, & ambula? * Vt autem scia-
tis, quia Filius hominis habet potestatem
in terra dimittendi peccata; ait paralyti-
co: Tibi dico, surge, tolle lectum tuum,
25 & vade in domum tuam. * Et confestim
consurgens coram illis, tulit lectum, in quo
iacebat: & abijt in domum suam, magni-
26 ficans Deum. * Et stupor apprehendit
omnes, & magnificabant Deum. Et repleti Mat. 9. a. 8. Marc. 2. c. 12.
ti sunt timore, dicentes: Quia vidimus mi-
27 rabilia hodie. * Et post hæc exijt, & vidit
publicanum nomine Leui, sedentem ad
28 Telonium, & ait illi: Sequere me. * Et re-
F lictis omnibus, surgens secutus est eum. *
29 Et fecit ei conuiuium magnum Leui in do-
mo sua: & erat turba multa publicano-
rum, & aliorum, qui cum illis erant di-
30 scumbentes. * Et murmurabant Phari-
sæi, & Scribæ eorum, dicentes ad discipu- Marc. 2. c. 18.
los eius: Quare cum publicanis, & pec-
31 catoribus manducatis, & bibitis? * Et re-
spondens Iesus, dixit ad illos: Non egent,
qui sani sunt, medico, sed qui malè habent.
32 * Non veni vocare iustos, sed peccatores
33 ad pœnitentiam. * At illi dixerunt ad eum.
Quare discipuli Ioannis ieiunant frequen-
ter, & obsecrationes faciunt, similiter &
Pharisæorum: tui autem edunt, & bi-
34 bunt? * Quibus ipse ait: Numquid pote-
stis filios sponsi, dum cum illis est sponsus,
35 facere ieiunare? * Venient autem dies:
G cum ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc ie-
36 iunabunt in illis diebus. * Dicebat autem
& similitudinem ad illos: Quia nemo com-
missuram à nouo vestimento immittit in
vestimentum vetus: alioquin & nouum
rumpit, & veteri non conuenit commissura
37 à nouo. * Et nemo mittit vinum nouum in
vtres veteres: alioquin rumpet vinum no-
uum vtres, & ipsum effundetur, & vtres
38 peribunt. * Sed vinum nouum in vtres no-
uos mittendum est, & vtraque conseruan-
39 tur. * Et nemo bibens vetus, statim vult
nouum, dicit enim: Vetus melius est.

CAP. VI.

Discipulos spicas sabbato vellentes excusat, alioque sabbato manum curat aridam: electos duodecim nominat Apostolos, & cum illis, ac multitudine copiosa stans in loco campestri docet beatitudines, aliaque consilia, ac praecepta euangelica: de festuca in oculo fratris, & arbore bona, ac mala ex fructu dignoscenda: audiens Christi verba cui comparetur sic ea opere compleat, & cui si non compleat.

Matt. 12. a. 1. Marc. 2. d. 23.

1 FActum est autem in sabbato secundo, primo, cum transiret per sata, vellebant discipuli eius spicas, & manducabant confricantes manibus. 2 *Quidam autem Pharisæorum dicebant illis: Quid facitis, quod non licet in sabbatis? 3 *Et respondens Iesus ad eos, dixit: Nec hoc legistis, quod fecit David, cum esuriisset ipse, & qui cum illo erant: 4 *Quomodo intrauit in domum Dei, & panes propositionis sumpsit, & manducauit, & dedit his, qui cum ipso erant: quos non licet manducare, nisi tantùm sacerdotibus? 5 *Et dicebat illis: Quia Dominus est Filius hominis, etiam sabbati. 6 *Factum est autem & in alio sabbato, vt intraret in synagogam, & doceret: Et erat ibi homo, & manus eius dextra erat arida. 7 *Obseruabant autem Scribæ, & Pharisæi, si in sabbato curaret: vt inuenirent vnde accusarent eum. 8 *Ipse verò sciebat cogitationes eorum: & ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, & sta in medium. Et surgens stetit. 9 *Ait autem ad illos Iesus: Interrogo vos, si licet sabbatis benefacere, an malè; animam saluam facere, an perdere? 10 *Et circumspectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus eius. 11 *Ipsi autem repleti sunt insipientia, & colloquebantur ad inuicem, quidnam facerent Iesu. 12 *Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. 13 *Et cum dies factus esset, vocauit discipulos suos: & elegit duodecim ex ipsis (quos & Apostolos nominauit) 14 *Simonem, quem cognominauit Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobum, & Ioannem, Philippum, & Bartholomæum, 15 *Matthæum, & Thomam, Iacobum, Alphæi, & Simonem, qui vocatur Zelotes, 16 *Et Iudam Iacobi, & Iudam Iscariotem, qui fuit proditor. 17 *Et descendens cum illis, stetit in loco campestri, & turba discipulorum eius, & multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa, & Ierusalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis, 18 *Qui venerant, vt audirent eum, & sanarentur à languoribus suis. Et qui vexabantur à spiritibus immundis, curabantur. 19 *Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. 20 *Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos dicebat: Beati pauperes: quia vestrum est regnum Dei. 21 *Beati, qui nunc esuritis: quia saturabimini. Beati, qui nunc fletis: quia ridebitis. 22 *Beati eritis cum vos oderint homines, & cum separauerint vos, & exprobauerint, & eiecerint nomen vestrum tanquam malum, propter Filium hominis. 23 *Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces vestra multa est in cœlo: secundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorum. 24 *Verumtamen væ vobis diuitibus, quia habetis consolationem vestram. 25 *Væ vobis, qui saturati estis: quia esurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis, & flebitis. 26 *Væ cum benedixerint vobis homines: secundum hæc enim faciebant pseudoprophetis patres eorum. 27 *Sed vobis dico, qui auditis: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos. 28 *Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos. 29 *Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo, qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere. 30 *Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert, quæ tua sunt, ne repetas. 31 *Et prout vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis similiter. 32 *Et si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis est gratia? nam & peccatores diligentes se diligunt. 33 *Et si benefeceritis his, qui benefaciunt, quæ vobis est gratia? siquidem & peccatores hoc faciunt. 34 *Et si mutuum dederitis his, à quibus speratis recipere; quæ gratia est vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, vt recipiant æqualia. 35 *Verumtamen diligite inimicos vestros: benefacite, & mutuum date, nihil inde sperantes: & erit merces vestras multa; & eritis filij Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos, & malos. 36 *Estote ergo misericordes, sicut & Pater vester misericors est. 37 *Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittemini. 38 *Date, & dabitur vobis: mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superefluentem, dabunt in sinum vestrum. Eadem quippè mensura, qua mensi fueritis remetietur vobis. 39 *Dicebat autem illis, & similitudinem. Numquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in 40 foueam cadunt? *Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius. 41 *Quid autem

Matt. 5. a. 1.
Matt. 5. g. 11.
Am. 6. a. 1. Eccli. 11. a. 8. Is. 5. c. 12.
Matt. 5. g. 44. 1. Cor. 6. b. 7. Matt. 7. b. 12. Tob. 4. c. 16 Matt. 7. g. 46.
Matt. 7. a. 1. Marc. 4. c. 24. Matt. 10. c. 24.

tem vides feſtucam in oculo fratris tui, tra-
1 o 11.b.16. Mat.7.a.3. bem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras? * Aut quomodo potes dicere 42
fratri tuo: Frater, ſine eijciam feſtucam de oculo tuo: ipſe in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies, vt educas feſtucam de oculo fratris tui. * Non 43
Matt.7.c. 16. & 12.c. 33. eſt enim arbor bona, quæ facit fructus malos: neque arbor mala, faciens fructum bonum. * Vnaquæque enim arbor de fru- 44
ctu ſuo cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant vuam. * Bonus homo de bono theſauro 45
cordis ſui profert bonum: & malus homo de malo theſauro profert malum. Ex abun-
dantia enim cordis os loquitur. * Quid au- 46 Matt.7.d. 21. Rom.2.b. 13. Iac.1.b.22.
tem vocatis me Domine, Domine: & non facitis, quæ dico? * Omnis, qui venit ad me, 47
& audit ſermones meos, & facit eos: oſten-
dam vobis cui ſimilis ſit: * Similis eſt homi- 48
ni ædificanti domum, qui fodit in altum, & poſuit fundamentum ſuper petram, inundatione autem facta, illiſum eſt flumen domui illi, & non potuit eam mouere: fun-
data enim erat ſuper petram. Qui autē au- 49
dit, & non facit: ſimilis eſt homini ædificāti domum ſuā ſuper terram ſine fundamēto: in quam illiſus eſt fluuius, & cōtinuò cecidit: & facta eſt ruina domus illius magna.

CAP. VII.

Admiratus Centurionis fidem abſens ſanat illius ſeruum: iuxta portam ciuitatis Naim filium vnicum viduæ reſuſcitat: coram diſcipulis Ioannis Baptiſtæ per eos interrogantis, an eſſet, qui venturus erat, multa edit ſigna: illiſque abeuntibus Ioannem plurimum extollit: Iudæis nec Ioannis, nec Chriſti vitæ placuit, quos pueris inuicem in foro acclamantibus aſſimilat: à peccatrice muliere pedes inunctus, reſpondet Simoni ob hoc murmuranti, propoſita ad hoc parabola duorum debitorum, & remiſſis mulieris peccatis.

CVm autem impleſſet omnia verba ſua 1
in aures plebis, intrauit Capharnaum. A
Mar.8.3. Centurionis autem cuiuſdam ſeruus malè 2
habens, erat moriturus: qui illi erat pretioſus. * Et cum audiſſet de Ieſu, miſit ad 3
eum ſeniores Iudæorum, rogans eum, vt veniret, & ſaluaret ſeruum eius. * At illi 4
cum veniſſent ad Ieſum, rogabant eum ſolliciтè, dicentes ei: Quia dignus eſt, 5
vt hoc illi præſtes. * Diligit enim gentem noſtram: & ſynagogam ipſe ædificauit nobis. * Ieſus autem ibat cum illis. Et cum 6 Mat.8.a.5.
iam non longè eſſet a domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens: Domine noli vexari: Non enim ſum dignus, vt ſub te-
ctum meum intres. * Propter quod & me- 7
ipſum non ſum dignum arbitratus, vt venirem ad te: ſed dic verbo, & ſanabitur 8
puer meus. * Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habe s ſub me milites: & dico huic vade, & vadit; & alij veni, & venit; & ſeruo meo, fac hoc, & facit.
* Quo audito Ieſus miratus eſt: & conuerſus ſequentibus ſe turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Iſrael tantam fidem inue-
10 ni. * Et reuerſi, qui miſſi fuerant, domum, 21 inuenerunt ſeruum, qui languerat, ſanum.
Et factum eſt: deinceps ibat in ciuitatem, quæ vocatur Naim: & ibant cum eo diſci-
12 puli eius, & turba copioſa. * Cum autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris ſuæ: & hæc vidua erat: & turba ciuitatis
13 multa cum illa. * Quam cum vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper eam

dixit

dixit illi: Noli flere. * Et acceſſit, & tetigit loculum. (Hi autem, qui portabant, ſteterunt) Et ait: Adoleſcens, tibi dico, ſurge. * Et reſedit, qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri ſuæ. * Cum Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes: Quia prophera magnus ſurrexit in nobis: & quia Deus viſitauit plebem ſuam. * Et exijt hic ſermo in vniuerſam Iudæam de eo, & in omnem circa regionem. * Et nuntiauerunt Ioanni diſcipuli eius de omnibus his. * Et conuocauit duos de diſcipulis ſuis Ioãnes, & miſit ad Ieſum, dicens: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? * Cum autem veniſſent ad eum viri, dixerunt: Ioannes Baptiſta miſit nos ad te dicens. Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? (In ipſa autem hora multos curauit à languoribus, & plagis, & ſpiritibus malis, & cæcis multis donauit viſum.) Et reſpondens, dixit illis: Euntes renunciate Ioanni, D quæ audiſtis, & vidiſtis? Quia cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes euangelizantur: * Et beatus eſt, quicumque non fuerit ſcandalizatus in me. * Et cum diſceſſiſſent nuntij Ioannis, cœpit de Ioãnne dicere ad turbas: Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam? * Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtimentis indutum? Ecce, qui in veſte pretioſa ſunt, & delicijs, in domibus regum ſunt. * Sed quid exiſtis videre? prophetam? Vtique dico vobis, & pluſquam Prophetam: * Hic eſt, de quo ſcriptum eſt: Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. * Dico enim vobis: Maior inter natos mulierum propheta Ioãne Baptiſta nemo eſt, qui autem minor eſt in regno Dei, maior eſt illo. * Et omnis populus audiens, & publicani, iuſtificauerunt Deum, baptizati baptiſmo Ioannis. * Phariſæi autem, & legis periti conſilium Dei ſpreuerunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo. * Ait autem Dominus: Cui ergo ſimiles dicam homines generationis huius? & cui ſimiles ſunt? * Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & loquentibus ad inuicem, & dicentibus: Cantauimus vobis tibijs, & non ſaltaſtis: lamentauimus, & non ploraſtis. * Venit enim Ioannes Baptiſta, neque manducans panem, neque bibens vinum: & dicitis: Dæmonium habet. * Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicitis: Ecce homo deuorator, & bibens vinum; amicus publicanorum, & peccatorum. * Et iuſtificata eſt ſapientia ab omnibus filijs

14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35

suis. * Rogabat autem illum quidam de Phariſæis, vt manducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi diſcubuit. * Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit, quod accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguenti: * Et ſtans retrò ſecus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. * Videns autem Phariſæus, qui vocauerat eum, ait intra ſe dicens: Hic ſi eſſet propheta, ſciret vtique, quæ, & qualis eſt mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix eſt. * Et reſpondens Ieſus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magiſter, dic. * Duo debitores erant cuidam fœneratori: vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. * Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtriſque. Quis ergo eum plus diligit? * Reſpondens Simon dixit: Æſtimo, quia is, cui plus donauit. At ille dixit ei: Rectè iudicaſti. * Et conuerſus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lacrymis rigauit pedes meos, & capillis ſuis terſit. * Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes meos. * Oleo caput meum non vnxiſti: hæc autem vnguento vnxit pedes meos. * Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. * Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata. * Et cœperunt, qui ſimul accumbebant, dicere intra ſe: Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit? * Dixit autem ad mulierem: Fides tua te ſaluam fecit: Vade in pace.

36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50

CAP. VIII.

Parabolam de ſeminante proponit, ac diſcipulis interpretatur: nihil occultum, quod non manifeſtetur: quos dicat ſuam eſſe matrem, ſuoſque fratres: in mari à ſomno excitatus, ventum increpat: dæmoniacum ferociſſimum à dæmonum legione liberat, permittens dæmonibus, vt in porcos introeant: tacta fimbria veſtimenti eius mulier à fluxu ſanguinis curatur, & filia Iairi archiſynagogi: vterque ipſius reſuſcitatur.

1 2

ET factum eſt deinceps, & ipſe iter faciebat per ciuitates, & caſtella, prædicans, & euangelizans regnum Dei: & duodecim cum illo, * Et mulieres aliquæ, erant curatæ à ſpiritibus malignis, & infirmita-

Infr. 24. c. 19. Ioh 4. c. 19. Matt. 11. d. 2. Mol 3. a. 1. Mat. 11. b. 10. Marc. 1. a. 2. Matt. 7. a. 4. Marc. 1. a. 6. Matt. 11. b. 16. Matt. 26. a. 7. Marc. 14. a. 3. Luc 11. a. 3. Matt. 9. a. 2. Marc. 16. c. 8.

mitatibus: Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia exierant, *
Et Ioanna vxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multæ, quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis. * Cum autem turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad eum, dixit per ſimilitudinem; * Exijt, qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum: & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cœli comederunt illud. * Et aliud cecidit ſupra petram: & natum aruit, quia non habebat humorem. * Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocauerunt illud. * Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. * Interrogabant autem eum diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola. * Quibus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis: vt videntes non videant, & audientes non intelligant. * Eſt autem hæc parabola: Semen eſt verbum Dei. * Qui autem ſecus viam, hi ſunt, qui audiunt; deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalui fiant. * Nam qui ſupra petram, qui cum audierint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum: & hi radices non habent: qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. * Quod autem in ſpinas cecidit: hi ſunt, qui audierunt, & à ſolicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ, euntes, ſuffocantur, & non referunt fructum. * Quod autem in bonam terram: hi ſunt, qui in corde bono, & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia. * Nemo autem lucernam accendens operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra candelabrum ponit, vt intrantes videant lumen. * Non eſt enim occultum, quod non manifeſtetur: nec abſconditum, quod non cognoſcatur, & in palam veniat. * Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicumque non habet, etiam quod putat ſe habere, auferetur ab illo. * Venerunt autem ad illum mater, & fratres eius, & non poterant adire eum præ turba. * Et nunciatum eſt illi: Mater tua, & fratres tui ſtant foris, volentes te videre. * Qui reſpondens, dixit ad eos: Mater mea, & fratres mei hi ſunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt. * Factum eſt autem in vna dierum, & ipſe aſcendit in nauiculâ, & diſcipuli eius, et ait ad illos: Transfretemus trans ſtagnũ. Et aſcenderũt. * Et nauiganti-bus illis, obdormiuit, & deſcendit procella venti in ſtagnum, & complebantur, & periclitabantur. * Accedentes autem ſuſcitauerunt eum, dicentes: Præceptor, perimus. At ille ſurgens, increpauit ventum, & tempeſtatem aquæ, & ceſſauit: & facta eſt tranquillitas. * Dixit autem illis. Vbi eſt fides veſtra? Qui timentes, mirati ſunt ad inuicem, dicentes: Quis putas hic eſt, quia & ventis, & mari imperat, & obediunt ei? * Et nauigauerunt ad regionem Geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam. * Et cum egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neque in domo manebat, ſed in monumentis. * Is, vt vidit Ieſum, procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit: Quid mihi, & tibi eſt Ieſu Fili Dei Altiſſimi? obſecro te, ne me torqueas. * Præcipiebat enim ſpiritui immundo, vt exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus, & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta. * Interrogauit autem illum Ieſus, dicens: Quod tibi nomen eſt? At ille dixit: Legio: quia intrauerant dæmonia multa in eum. * Et rogabant illum, ne imperaret illis, vt in abyſſum irent. * Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte: & rogabant eum, vt permitteret eis in illos ingredi. Et permiſit illis. * Exierũt ergo dæmonia ab homine, & intrauerunt in porcos: & impetu abijt grex per præceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt. * Quod vt viderunt factum, qui paſcebant, fugerunt, & nuntiauerunt in ciuitatem, & in villas. * Exierunt autem videre, quod factum eſt, & venerunt ad Ieſum: & inuenerunt hominem ſedentem, à quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente, ad pedes eius, & timuerunt. * Nuntiauerunt autem illis, & qui viderant, quomodo ſanus factus eſſet à legione: * Et rogauerunt illum omnis multitudo regionis Geraſenorum, vt diſcederet ab ipſis: quia magno timore tenebantur. Ipſe autem aſcendens nauim, reuerſus eſt. * Et rogabat illum vir, à quo dæmonia exierant, vt cum eo eſſet. Dimiſit autem eum Ieſus, dicens: * Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abijt per vniuerſam ciuitatem, prædicans quanta illi feciſſet Ieſus. * Factum eſt autem cum redijſſet Ieſus, excepit illum turba: erant enim omnes expectantes eum. * Et ecce venit vir, cui nomen Iairus, & ipſe princeps ſynagogæ erat: & cecidit ad pedes Ieſu, rogans eum, vt intraret in domum eius, * Quia vnica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à

Matt. 13. a. 1. Marc. 4. a. 2.
Matt. 13. b. 14. Marc. 4. b. 12. Ioan. 12. f. 40. Act. 28. f. 26. Rom. 11. b. 8.
Matt. 5. b. 15. Marc. 4. c. 21. Matt. 10. c. 26. Marc. 4. c. 22.
Mar. 13. b. 12. & 15. c. 29. Matt. 12. d. 46. Marc. 3. d. 32. Matt. 8. d. 25. Marc. 4 d. 36.
Matt. 6. c. 18. Marc. 5. b 22.

turbis comprimebatur, * Et mulier quæ- 43
dam erat in fluxu sanguinis ab annis duo-
decim, quæ in medicos erogauerat om-
nem substantiam suam, nec ab vllo potuit
curari: Accessit retro, & tetigit fimbriam 44
vestimenti eius: & confestim stetit flu-
xus sanguinis eius. * Et ait Iesus: Quis 45
est, qui me tetigit? Negantibus autem om-
nibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant:
Præceptor, turbæ te comprimunt, & affli-
gunt, & dicis: Quis me tetigit? * Et di- 46
xit Iesus: Tetigit me aliquis. nam ego
noui virtutem de me exisse. * Videns au- 47
tem mulier, quia non latuit, tremens venit, G
& procidit ante pedes eius: & ob quam
causam tetigerit eum, indicauit coram om-
ni populo: & quemadmodum confestim
sanata sit. * At ipse dixit ei: Filia, fides 48
tua saluam te fecit: vade in pace. * Ad- 49
huc illo loquente, venit quidam ad princi-
pem synagogæ, dicens ei: Quia mortua
est filia tua, noli vexare illum. * Iesus au- 50
tem, audito hoc verbo, respondit patri
puellæ: Noli timere, crede tantùm, &
salua erit. * Et cum venisset domum, non 51
permisit intrare secum quemquam nisi Pe-
trum, & Iacobum, & Ioannem, & patrem,
& matrem puellæ. * Flebant autem om- 52
nes, & plangebant illam. At ille dixit:
Nolite flere, non est mortua puella, sed
dormit. * Et deridebant eum, scientes 53
quod mortua esset. * Ipse autem tenens 54
manum eius clamauit, dicens: Puella sur-
ge. * Et reuersus est spiritus eius, & sur- 55
rexit continuò. Et iussit illi dari mandui-
care. * Et stupuerunt parentes eius, qui- 56
bus præcepit ne alicui dicerent, quod fa-
ctum erat.

CAP. IX.

*Discipulos ad prædicandum mittens, seruan-
da tradit eis præcepta, Herodes audita
Christi fama cupit eum videre: ex quin-
que panibus, & duobus piscibus satiat Ie-
sus quinque virorum millia: Petrus illum
confitetur Christum Dei; suam prædicit
passionem, & de propria cruce tollenda:
transfiguratio inungunt Moyses, & Elia
in maiestate: ad preces patris dæmonium à
filio eijcit: contentio oritur inter Apostolos
de primatu: filij Zebedæi volunt igne cæle-
sti consumi Samaritanos nolentes Iesum su-
scipere: volentem sequi non suscipit; alte-
rum autem vocat, nec permittit, vt primum
sepeliat patrem.*

Matt.10.a. COnuocatis autem duodecim Apostolis, dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarent. * Et misit illos prædicare re- 2
gnum Dei, & sanare infirmos. * Et ait 3 Mar.3.c.13 Matt.10.a. 9. Mar.6.c.8.
ad illos: Nihil tuleritis in via, neque vir-
gam, neque peram, neque panem, neque
pecuniam, neque duas tunicas habeatis.
* Et in quacumque domum intraueritis, ibi 4
manete, & inde ne exeatis. * Et quicum- 5 Act.13.c.51.
que non receperint vos: exeuntes de ciui-
tate illa, etiam puluerem pedum vestro-
rum excutite in testimonium supra illos. *
Egressi autem circuibant per castella, euan- 6 Marc.11.a. 1.
gelizantes, & curantes vbique. * Audiuit 7 Marc.4. d. 14.
autem Herodes tetrarcha omnia, quæ fie-
bant ab eo, & hæsitabat eo, quod diceretur * A quibusdam: Quia Ioannes sur- 8
rexit à mortuis: à quibusdam vero: Quia
Elias apparuit: ab alijs autem: Quia pro-
pheta vnus de antiquis surrexit. * Et ait 9
Herodes: Ioannem ego decollaui: Quis
est autem iste, de quo ego talia audio? Et
quærebat videre eum. * Et reuersi Apo- 10
stoli, narrauerunt illi quæcumque fece-
runt: & assumptis illis secessit seorsum in
locum desertum, qui est Bethsaidæ. Quod 11
cum cognouissent turbæ, secutæ sunt il-
lum; & excepit eos, & loquebatur illis de
regno Dei, & eos, qui cura indigebant, sa-
nabat. * Dies autem cœperat declinare. 12
B Et accedentes duodecim dixerunt illi: Di- Matt.14.b. 15.
mitte turbas, vt euntes in castella villas- Marc.6.d. 36.
que, quæ circa sunt, diuertant, & inue-
niant escas: quia hic in loco deserto su-
mus. * Ait autem ad illos: Vos date il- 13
lis manducare. At illi dixerunt: Non sunt Io.6.a. 9.
nobis pluiquam quinque panes, & duo
pisces: nisi forte nos eamus, & emamus
in omnem hanc turbam escas. * Erant 14
ferè viri quinque millia. Ait autem ad di-
scipulos suos: Facite illos discumbere per
conuiuia quinquagenos. * Et ita fecerunt. 15
Et discumbere fecerunt omnes. * Acce- 16
ptis autem quinque panibus, & duobus
piscibus, respexit in cœlum, & benedixit
illis: & fregit, & distribuit discipulis suis,
vt ponerent ante turbas. * Et manduca- 17
uerunt omnes, & saturati sunt. Et sublatum est, quod superfuit illis, fragmento-
rum cophini duodecim. * Et factum est, 18
cum solus esset orans, erant cum illo, & di-
scipuli: & interrogauit illos, dicens: Quem Matt.16.b. 13.
me dicunt esse turbæ? * At illi respon- 19 Mar.8.c.27 Matt.11.d. 12. Mar.6.c.15
derunt, & dixerunt: Ioannem Baptistam,
alij autem Eliam, alij verò, quia unus Pro-
pheta de prioribus surrexit. Dixit autè illis: 20
Vos autè quem me esse dicitis? Respondens
Simon Petrus dixit: Christum Dei. * At 21
C ille increpans illos, præcepit ne cui dice-
rent hoc, * Dicens: Quia oportet filium 22 Matt.16.c. 21.& 17.d. 22.
hominis multa pati, & reprobari à senioribus, & principibus sacerdotum, & Scribis,
& oc-

& occidi,& tertia die resurgere. * Dice- 23
bat autem ad omnes: Si quis vult post me
Marc.8 d. 34. venire, abneget semetipsum, & tollat
Infr.14.f 27 & 17.g.33. crucem suam quotidie, & sequatur me. * Qui enim voluerit animam suam saluam 24
Io.12.d.25 Matt.10.d. 39. facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam suam propter me, saluam faciet
Marc.8. d. 35. illam. * Quid enim proficit homo, si lu- 25
1. Tim.2. b. 12. cretur vniuersum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat? *
Matt.10.d. 33. Nam qui me erubuerit, & meos sermo- 26
Mar.9.8.38. nes: hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. * Dico autem vobis 27
vere sunt: aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum
Matt.17.8. 1. Mar.9.8.1. Dei. * Factum est autem post hæc verba 28
fere dies octo, & assumpsit Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & ascendit in mon-
tem, vt oraret. * Et facta est, dum oraret, 29
species vultus eius, altera: & vestitus eius albus, & refulgens. * Et ecce duo viri lo- 30
quebantur cum illo. Erant autem Moyses, & Elias. * Visi in maiestate: & dice- 31
bant excessum eius, quem completurus erat in Ierusalem. * Petrus verò, & qui 32
cum illo erant, grauati erant somno. Et euigilantes viderunt maiestatem eius, & duos viros, qui stabant cum illo. * Et factum 33
est cum discederent ab illo, ait Petrus ad Iesum: Præceptor, bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, vnum Tibi, & vnum Moysi, & vnum Eliæ: nescions quid diceret. * Hæc autem illo lo- 34
quente, facta est nubes, & obumbrauit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem. * Et vox facta est de nube, dicens: 35
Hic est filius meus dilectus, ipsum audi-
1. Petr.1.f. 17. te. * Et dum fieret vox, inuentus est Ie- 36
sus solus. Et ipsi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his, quæ viderant. * Factum est autem in se- 37
Mat.17.b. 4. Mare.9.e. 17. quenti die, descendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa. * Et ecce 38
vir de turba exclamauit, dicens: Magister, obsecro te, respice in filium meum, quia vnicus est mihi: * Et ecce spiritus 39
apprehendit eum, & subitò clamat, & elidit, & dissipat eum, cum spuma, & vix discedit dilanians eum: * Et rogaui 40
discipulos tuos, vt eijcerent illum, & non potuerunt. * Respondens autem Iesus, 41
dixit: O generatio infidelis, & peruersa, vsquequò ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum. * Et cum acce- 42
deret, elisit illum dæmonium, & dissipauit. * Et increpauit Iesus spiritum im- 43
mundum, & sanauit puerum, & reddidit illum Patri eius. * Stupebant autem 44
omnes in magnitudine Dei, omnibusque F
mirantibus in omnibus, quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos: Filius enim hominis futurum est, vt tradatur in
45 manus hominum. * At illi ignorabant verbum istud, & erat velatum ante eos, vt non sentirent illud: & timebant eum
46 interrogare de hoc verbo. * Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum maior Matt.18 a. 1. Mar.9.c.33
47 esset. * At Iesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & sta-
48 tuit illum secus se, * Et ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit: & quicumque me receperit, recipit eum, qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic
49 maior est. * Respondens autem Ioannes, dixit: Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo eijcientem dæmonia, et prohibuimus eum: quia non sequitur nobis-
50 cum. * Et ait ad illum Iesus: Nolite prohibere: qui enim non est aduersum vos,
51 pro vobis est. * Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius, et ipse faciem suam firmauit, vt iret in Ie-
52 rusalem. * Et misit nuntios ante conspectum suum: et euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, vt pararent il-
53 li. * Et non receperunt eum, quia fa-
54 cies eius erat euntis in Ierusalem. * Cum G vidissent autem discipuli eius Iacobus, et Ioannes, dixerunt: Domine, vis dicimus, vt ignis descendat de cœlo, et con-
55 sumat illos? * Et conuersus increpauit illos, dicens: Nescitis cuius spiritus estis.
56 * Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare. Et abierunt in aliud Matt.8 c. 19. Ioan.8.c.
57 castellum. * Factum est autem: ambulantibus illis in via, dixit quidam ad il-
58 lum: Sequar te quocumque ieris. * Dixit illi Iesus: Vulpes foueas habent, et volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet, vbi caput reclinet. *
59 Ait autem ad Alterum: Sequere me: ille autem dixit: Domine permitte mihi primum ire, & sepelire patrem
60 meum. * Dixitque ei Iesus: Sine, vt mortui sepelliant mortuos suos, tu autem vade, & annuntia Regnum
61 Dei. * Et ait alter: Sequar te Domine, sed permitte mihi primum renun-
62 tiare his, quæ domi sunt. * Ait ad illum Iesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei.

C A-

CAP. X.

Septuaginta duos premittens ad singulas ciuitates, tradit precepta, quæ in prædicando obseruent; & gaudentibus de subiectis sibi dæmonibus, dicit non esse ob hoc potissimum gaudendum: comminatur ciuitatibus obstinatis in quibus facta erant plurima uirtutes, & exultans in spiritu confitetur Patri: tentanti Legis peritо, post recitatum præceptum de dilectione Dei, & proximi, ostendit quis sit proximus per parabolam hominis à Ierusalem descendentis: Marthæ ministranti, & de sorore Maria conquerenti, dicit Mariam elegisse optimam partem.

POst hæc autem designauit Dominus & 1
alios septuaginta duos: & misit illos A
binos ante faciem suam, in omnem ciuita-
Matt. 9. d. 37. Matt. 10. a. 10. Marc. 6. a. & 4 Reg. 4. c. 29. tem, & locum, quo erat ipse venturus. * Et 2
dicebat illis: Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem suã. * Ite: ecce ego mitto vos sicut agnos inter 3
lupos. * Nolite portare sacculum, neque 4
peram, neque calceamenta, & neminem per viam salutaueritis. * In quamcumque domum intraueritis, primum dicite: 5
Pax huic domui: * Et si ibi fuerit filius pa- 6
Matt. 10. b. 10. Deut. 14. c. 24. 1. Tim. 5. c. 18. cis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos reuertetur. * In eadem 7
autem domo manete, edentes & bi- B
bentes, quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. * Et in quam- 8
cumque ciuitatem intraueritis, & susceperint vos, manducate, quæ apponuntur vobis: * Et curate infirmos, qui in illa sunt, 9
& dicite illis: Appropinquauit in vos regnum Dei. * In quamcumque autem ci- 10
uitatem intraueritis, & non susceperint vos, exeuntes in plateas eius, dicite: * 11
Acto. 13. c. 51. Etiam puluerem, qui adhæsit nobis de ciuitate vestra, extergimus in vos: tamen hoc scitote, quia appropinquauit regnum Dei. * Dico vobis, quia Sodomis in die 12
Matt. 11. a. 26. illa remissius erat, quam illi ciuitati. * Væ 13
tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia si in C
Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere sedentes pœniterent. * Verumtamen 14
Tyro, & Sidoni remissius erit in iudicio, quam vobis. * Et tu Capharnaum vsque 15
ad cœlum exaltata, vsque ad infernum demergeris. * Qui vos audit, me audit: & 16
Matt. 10. d. 40. qui vos spernit, me spernit. Qui autem
10. 13. & 20. me spernit, spernit eum, qui misit me. * 17
Reuersi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmo-
18 nia subijciuntur nobis in nomine tuo. * Et
ait illis: Videbam satanam sicut fulgur de
19 cœlo cadentem. * Ecce dedi vobis pote-
D statem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici:
20 & nihil vobis nocebit. * Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subijciuntur: gaudete autem, quod no-
21 mina vestra scripta sunt in cœlis. * In ipsa hora exultauit Spiritu sancto, & dixit: Confiteor tibi pater, Domine cœli, & terræ, quod abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Etiam Pater: quoniam sic placuit ante te.
22 Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo scit quis sit Filius, nisi Pater; & quis sit Pater, nisi Filius, & cui voluerit
Mat. 11. b. 16. 23 Filius reuelare. * Et conuersus ad discipulos suos, dixit: Beati oculi, qui vident,
24 quæ vos videtis. * Dico enim vobis, quod multi prophetæ, & reges voluerunt vide-
E re, quæ vos videtis, & non viderunt; & audire, quæ auditis, & non audierunt. *
25 Et ecce quidam Legisperitus surrexit tentans illum, & dicens: Magister quid fa- Mat. 22. d. 35. Marc. 12. c. 28. Deut. 6. a. 5
26 ciendo vitam æternam possidebo? * At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum
27 est? quomodo legis? * Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum sicut teipsum.
28 * Dixitque illi. Rectè respondisti: hoc
29 fac, & viues. * Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est
30 meus proximus? * Suscipiens autem Iesus, dixit: Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum: & plagis impositis abierunt semiuiuo reli-
31 cto. * Accidit autem, vt sacerdos quidam
F descenderet eadem via: & viso illo præ-
32 terijit. * Similiter & Leuita, cum esset secus locum, & videret eum, pertransijt: *
33 * Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum: & videns eum misericordia motus est. * Et appropians alli-
34 gauit vulnera eius, infundens oleum, & vinum: & imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam eius
35 egit. * Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe: & quodcumque supererogaueris, ego cum rediero reddam tibi. *
36 Quis horum trium videtur tibi proxi-
G mus fuisse illi, qui incidit in latrones?
37 * At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus: Vade, & tu
38 fac similiter. * Factum est autem, dum irent, & ipse intrauit in quoddam castellum:

lum: & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum ſuam: * Et huic 39 erat ſoror nomine Maria, quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat verbum illius. *Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium: quæ ſtetit, & 40 ait: Domine non eſt tibi curæ, quod ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? dic ergo illi, vt me adiuuet. * Et reſpondens 41 dixit illi Dominus: Martha, Martha, ſollicita es, & turbaris erga plurima. * 42 Porrò vnum eſt neceſſarium. * Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. 43

CAP. XI.

Docet diſcipulos orare oſtendens perſeueranti oratione omnia impetrari: eiecto dæmonio muto, confutat dicentes, quod in Beelzebub eijceret dæmonia: mulier quædam dicit beata vbera, quæ Ieſus ſuxerat: de ſigno Ionæ, de regina Auſtri, & Niniuitis, oculoque ſimplici, & nequam: Phariſæum, qui ipſum inuitauerat, reprehendit murmurantem, quod illotis pranderet manibus: taxat hypocriſin Phariſæorum, & Scribarum, dicens quod ab hac generatione exquiretur ſanguis omnium Prophetarum.

ET factum eſt: cum eſſet in quodam lo- 1
co orans, vt ceſſauit, dixit vnus ex A
diſcipulis eius ad eum: Domine, doce
nos orare, docuit & Ioannes diſcipulos
ſuos. * Et ait illis. Cum oratis, dicite: 2
Matt. 6. b. 9. Pater, ſanctificetur nomen tuum. Adue- 3
niat regnum tuum. * Panem noſtrum
quotidianum da nobis hodie. * Et dimit- 4
te nobis peccata noſtra, ſiquidem & ipſi
dimittimus omni debenti nobis. Et ne
nos inducas in tentationem. *Et ait ad il- 5
los: Quis veſtrum habebit amicum, &
ibit ad illum media nocte, & dicet illi:
6 Amice commoda mihi tres panes, *Quoniam amicus meus venit de via ad me, &
7 non habeo, quod ponam ante illum, * Et
ille deintus reſpondens dicat: Noli mihi
moleſtus eſſe, iam oſtium clauſum eſt, &
pueri mei mecum ſunt in cubili, non poſ-
8 ſum ſurgere, & dare tibi. * Et ſi ille perſeuerauerit pulſans: dico vobis, & ſi non
dabit illi ſurgens eo, quod amicus eius ſit,
B propter improbitatem tamen eius ſurget,
& dabit illi quotquot habet neceſſarios. *
9 Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vo- Matt. 7. a. 8 & 21. 6. 22. Matt. 21. c. 24. Io. 14. b. 13. Iac. 1. a. 5. Matt. 7. b. 8 Matt. 9. d. 22. & 21. b. 22. Mar. 4. d. 25.
bis: quærite, & inuenietis: pulſate, & ape-
10 rietur vobis. *Omnis enim, qui petit,
accipit: & qui quærit, inuenit: & pulſan-
11 ti aperietur. * Quis autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? aut piſcem, numquid pro piſce
12 ſerpentem dabit illi? * Aut ſi petierit
ouum: numquid porriget illi ſcorpionem?
13 * Si ergo vos cum ſitis mali, noſtis bona
data dare filijs veſtris: quantò magis Pater veſter de cœlo dabit ſpiritum bonum
14 petentibus ſe? * Et erat eijciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cum eiecciſſet dæmonium, locutus eſt mutus, & ad-
15 miratæ ſunt turbæ. * Quidam autem ex
eis dixerunt: In Beelzebub principe dæ-
16 moniorum eijcit dæmonia. * Et alij tentantes, ſignum de cœlo quærebant ab eo. *
17 *Ipſe autem, vt vidit cogitationes eorum,
dixit eis: Omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur, & domus ſupra domum
18 cadet. * Si autem, & Satanas in ſeipſum
diuiſus eſt, quomodo ſtabit regnum eius?
quia dicitis in Beelzebub me eijcere dæmo-
19 nia. * Si autem ego in Beelzebub eijcio
C dæmonia: filij veſtri in quo eijciunt? Ideò
20 ipſi iudices veſtri erunt. * Porrò ſi in digito Dei eijcio dæmonia: profectò peruenit

nit in vos regnum Dei. *Cum fortis ar- 21
matus custodit atrium suum, in pace sunt
ea, quæ possidet. *Si autem fortior eo su- 22
perueniens vicerit eum, vniuersa arma eius
auferet, in quibus confidebat, & spolia
eius distribuet. *Qui non est mecum, con. 23
tra me est: & qui non colligit mecum, di-
spergit. *Cum immundus spiritus exierit 24
de homine, ambulat per loca inaquosa,
quærens requiem: & non inueniens dicit:
Reuertar in domum meam vnde exiui. *
Et cum venerit, inuenit eam scopis mun- 25
datam, & ornatam. *Tunc vadit, & assu- 26
mit septem alios spiritus secum, nequiores
se, & ingressi habitant ibi. Et fiunt nouis-
sima hominis illius peiora prioribus. *Fa- 27
ctum est autem, cum hæc diceret: extol- D
lens vocem quædam mulier de turba, dixit
illi: Beatus venter, qui te portauit; &
vbera, quæ suxisti. * At ille dixit: Quin- 28
immò beati, qui audiunt verbum Dei, &
custodiunt illud. * Turbis autem concur- 29
Matt.12.c. 39. rentibus cœpit dicere: Generatio hæc,
Io.2.a.2. generatio nequam est: signum quærit, &
3.Reg.10. a.1. signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ
2.Par.9.a. 1. prophetæ. * Nam sicut fuit Ionas signum 30
Niniuitis: ita erit, & Filius hominis gene-
rationi illi. * Regina Austri surget in iu- 31
dicio cum viris generationis huius, & con-
demnabit illos: quia venit à finibus terræ
audire sapientiam Salomonis: & ecce plus
quam Salomon hic. * Viri Niniuitæ sur- 32
gent in iudicio cum generatione hac, &
Ioan 5.b. 1. condemnabunt illam: quia pœnitentiam
Matt. 5. b. 15. egerunt ad prædicationem Ionæ, & ecce
Mar.4.c.21 Matt.6.c. 24. plus quam Ionas hic. * Nemo lucernam 33
accendit, & in abscondito ponit, neque
sub modio: sed supra candelabrum, vt
qui ingrediuntur, lumen videant. * Lu- 34
cerna corporis tui, est oculus tuus. Si ocu-
lus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum
lucidum erit: si autem nequam fuerit, et-
iam corpus tuum tenebrosum erit. * Vi- 35
de ergo ne lumen, quod in te est, tenebræ E
sint. * Si ergo corpus tuum totum luci- 36
dum fuerit, non habens aliquam partem
tenebrarum, erit lucidum totum, & sicut
lucerna fulgoris illuminabit te. * Et cum 37
loqueretur, rogauit illum quidam Phari-
sæus, vt prandere at apud se. Et ingressus
recubuit. * Pharisæus autem cœpit intra 38
se reputans dicere, quare non baptizatus
Matt.23.c. 25. esset ante prandium. *Et ait Dominus ad 39
illum: Nunc vos Pharisæi, quod deforis
est calicis, & catini, mundatis: quod au-
tem intus est vestrum, plenum est rapina,
& iniquitate. * Stulti, nonne qui fecit, 40
quod deforis est, etiam id, quod deintus
est, fecit? * Verumtamen, quod super- 41
est, date eleemosynam: & ecce omnia F

42 munda sunt vobis. * Sed væ vobis Pha-
risæis, quia decimatis mentham, & rutam,
& omne olus, & præteritis iudicium, &
charitatem Dei: hæc autem oportuit fa- Infr.20.c.
43 cere, & illa non omittere. * Væ vobis 47.
Pharisæis, quia diligitis primas cathedras Marc.12.d.
44 in synagogis, & salutationes in foro. * Væ 38.
vobis, quia estis, vt monumenta, quæ non Matt.23.a.
apparent, & homines ambulantes supra, 6.
45 nesciunt. *Respondens autem quidam ex Matt.23.a.
Legisperitis, ait illi: Magister, hæc dicens 4.
46 etiam contumeliam nobis facis. * At ille
ait: Et vobis Legisperitis væ: quia oneratis
homines oneribus, quæ portare non pos-
sunt, & ipsi vno digito vestro non tangitis
47 sarcinas. * Væ vobis, qui ædificatis mo-
numenta Prophetarum: patres autem ve-
48 stri occiderunt illos. * Profectò testifica-
mini, quod consentitis operibus patrum
G vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occi-
derunt, vos autem ædificatis eorum sepul-
49 chra. * Propterea, & sapientia Dei di-
xit: Mittam ad illos Prophetas, & Apo-
stolos, & ex illis occident, & persequentur:
50 * Vt inquiratur sanguis omnium Prophe-
tarum, qui effusus est à constitutione mun-
51 di à generatione ista, * A sanguine Abel, Gen.4.b.8.
vsque ad sanguinem Zachariæ, qui perijt 2.Par.24.f.
inter altare, & ædem. Ita dico vobis, re- 22.
52 quiretur ab hac generatione. * Væ vobis
Legisperitis, quia tulistis clauem scientiæ,
ipsi non introistis, & eos, qui introibant,
53 prohibuistis. * Cum autem hæc ad il-
los diceret, cœperunt Pharisæi, & Le-
gisperiti grauiter insistere, & os eius op-
54 primere de multis, *Insidiantes ei, & quæ-
rentes aliquid capere de ore eius, vt ac-
cusarent eum.

CAP. XII.

Cauendum docet à fermento Pharisæorum, & quod omne occultum detegetur: quis etiam timendus sit: de blasphemia in Spiritum sanctum: roborat Apostolos aduersus persecutiones: non vult se immiscere in diuidenda fratrum hæreditate: per parabolam diuitis reuocat ab auaritia, vetans solicitum esse de victu, & vestitu: hortaturque vt lumbi præcingantur: & quis sit fidelis, aut infidelis dispensator: venit vt mittat ignem in terram, & separationem: reprehendit quod tempus gratiæ non dijudicent: monet, vt quisque conetur ab aduersarijs se liberare.

1 AMultis autem turbis circumstantibus, Matt.16.a.
ita vt se inuicem conculcarent, cœ- 6.
pit dicere ad discipulos suos: Attendite à
fermento Pharisæorũ, quod est hypocrisis.

Ni-

* Nihil autem opertum est, quod non reuelet-
Marc.4.b. 22. ur: neque absconditum, quod non
sciatur. * Quoniam, quæ in tenebris dixi-
Matt.10.c. 27. stis, in lumine dicentur: & quod in aurem
Marc.4.c. 22. locuti estis in cubiculis, prædicabitur in te-
ctis. * Dico autem vobis amicis meis: Ne
terreamini ab his, qui occidunt corpus, &
post hæc non habent amplius quid faciãt.
* Ostendam autem vobis, quem timeatis:
timete eum, qui, postquam occiderit, ha-
bet potestatem mittere in gehennam: ita
dico vobis, hunc timete. * Nonne quin-
que passeres væneunt dipondio, & vnus ex
illis non est in obliuione coram Deo? * Sed
& capilli capitis vestri omnes numerati
sunt. Nolite ergo timere: multis passeri-
bus pluris estis vos. * Dico autem vobis:
Mat.10.d. 32. Omnis quicumque confessus fuerit me co-
Marc.8.d. 38. ram hominibus, & Filius hominis confite-
1. Tim. 1. b. 12. bitur illum coram Angelis Dei: * Qui au-
tem negauerit me coram hominibus, ne-
Matt.12.c. 32. gabitur coram Angelis Dei. * Et omnis,
Marc.3.b. 28. qui dicit verbum in Filium hominis, re-
mittetur illi: ei autem, qui in Spiritum
sanctum blasphemauerit, non remittetur.
* Cum autem inducent vos in synagogas,
& ad magistratus, & potestates, nolite soli-
citi esse qualiter, aut quid respondeatis,
aut quid dicatis. * Spiritus enim sanctus
docebit vos in ipsa hora, quid oporteat
vos dicere. * Ait autem ei quidam de tur-
ba, Magister, dic fratri meo, vt diuidat
mecum hæreditatem. * At illic dixit illi:
homo, quis me constituit iudicem, aut C
diuisorem super vos? * Dixitque ad il-
los: Videte, & cauete ab omni auaritia:
quia non in abundantia cuiusdam vita eius
est, ex his, quæ possidet. * Dixit autem
similitudinem ad illos, dicens: Hominis
cuiusdam diuitis vberes fructus ager attu-
Eccl.11.c. 21. lit: * Et cogitabat intra se dicens. Quid
faciam, quia non habeo, quo congregem
fructus meos? * Et dixit: Hoc faciam:
Destruam horrea mea, & maiora faciam;
& illuc congregabo omnia, quæ nata sunt
mihi, & bona mea, * Et dicam animæ
meæ: Anima, habes multa bona posita
in annos plurimos: requiesce, comede,
bibe, epulare. * Dixit autem illi Deus:
Stulte. hac nocte animam tuam repetunt
à te: quæ autem parasti, cuius erunt? *
Ps.14.d.25. Sic est, qui sibi thesaurizat, & non est in
Matt.6.c. 25. Deum diues. * Dixitque ad discipulos
1. Petri 5. b.7. suos: Ideò dico vobis: Nolite soliciti es-
se animæ vestræ quid manducetis, neque
corpori quid induamini. * Anima plus
est quàm esca, & corpus plus quam vesti-
mentum. * Considerate coruos, quia non
seminant neque metunt, quibus non est
cellarium neque horreum, & Deus pascit
illos. Quantò magis vos pluris estis illis?
* Quis autem vestrum cogitando potest
adijcere ad staturam suam cubitum vnum?
* Si ergo neque, quod minimum est pote-
stis, quid de cæteris solliciti estis? * Con-
siderate lilia quomodo crescunt: non labo-
rant, neque nent: dico autem vobis, nec
Salomon in omni gloria sua vestiebatur si-
cut vnum ex istis. * Si autem fœnum,
quod hodie est in agro, & cras in cliba-
num mittitur, Deus sic vestit, quantò ma-
gis vos pusillæ fidei? * Et vos nolite quæ-
rere quid manducetis, aut quid bibatis: &
nolite in sublime tolli: * Hæc enim om-
nia gentes mundi quærunt. Pater autem
vester scit, quoniam his indigetis. * Ve-
rumtamen quærite primum regnum Dei,
& iustitiam eius: & hæc omnia adijcien-
tur vobis. * Nolite timere pusillus grex,
quia complacuit patri vestro dare vobis re-
Matt.6.c. 19. & 19.c. 21. gnum. * Vendite, quæ possidetis, & da-
te eleemosynam. Facite vobis sacculos,
qui non veterascunt, thesaurum non defi-
cientem in cœlis: quo fur non appropiat,
neque tinea corrumpit. * Vbi enim the-
saurus vester est, ibi & cor vestrum erit. *
Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ar-
dentes in manibus vestris, * Et vos simi-
les hominibus, expectantibus dominum
suum, quando reuertatur à nuptijs, vt
cum venerit, & pulsauerit, confestim ape-
riant ei. * Beati serui illi, quos cum ve-
nerit dominus, inuenerit vigilantes: amen
dico vobis, quod præcinget se, & faciet il-
los, discumbere, & transiens ministrabit
illis. * Et si venerit in secunda vigilia, &
si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit;
beati sunt serui illi. * Hoc autem scito-
Mat.24.d. 43. te, quoniam si sciret paterfamilias, qua
hora fur veniret, vigilaret vtique, & non
fineret perfodi domum suam. * Et vos
estote parati: quia qua hora non putatis,
Filius hominis veniet. * Ait autem ei Pe-
trus: Domine, ad nos dicis hanc paraboIam, an & ad omnes? * Dixit autem Dominus: Quis, putas, est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit Dominus
Apoc.19.c. 6. supra familiam suam, vt det illis in tem-
pore tritici mensuram? * Beatus ille ser-
uus, quem cum venerit dominus, innene-
rit ita facientem. * Verè dico vobis, quo-
niam supra omnia, quæ possidet, consti-
tuet illum. * Quod si dixerit seruus ille
in corde suo: Moram facit dominus meus
venire: & coeperit percutere seruos, &
ancillas, & edere & bibere, & inebriari;
* Veniet dominus serui illius, in die, qua
non sperat, & hora, qua nescit, & diuidet
eum, partemque eius cum infidelibus po-
net. * Ille autem seruus, qui cognouit

voluntatem domini ſui,& non pręparauit, & non fecit ſecundùm voluntatem eius, vapulabit multis. * Qui autem non co- 48
gnouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum eſt,multum quæretur ab eo & cui cómendauerũt,multum plus petent,ab eo. Ignem 49
veni mittere in terram, & quid volo niſi, vt accendatur? * Baptiſmo autem habeo 50
Matt.10.d. 34. baptizari: & quomodo coarctor vſque dum perficiatur? * Putatis, quia pacem 51
veni dare in terram? Non, dico vobis, ſed G ſeparationem: * Erunt enim ex hoc quin- 52
que in domo vna diuiſi,tres in duos,& duo in tres diuidentur: * Pater in filium, & 53
Matt.16.b. 2. filius in patrem ſuum, mater in filiam, & filia in matrem, ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam. * Dicebat autem, 54
& ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis: Nimbus venit: & ita fit. * Et cum auſtrum flan- 55
tem,dicitis: Quia æſtus erit: & fit. * Hy- 56
pocritæ, faciem cœli, & terræ noſtis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis? * Quid autem, & a vobis ipſis 57
Matt. 5. d. non iudicatis, quod iuſtum eſt? * Cum 58
autem vadis cum aduerſario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo, ne forte trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. * Dico tibi, non exies inde, donec 59
etiam nouiſſimum minutum reddas.

CAP. XIII.

Occaſione Galilæorum in ſuis ſacrificijs interemptorum, & eorum, qui in Siloe corruerant, hortatur ad pœnitentiam alioqui exterminandos inſtar ficus infructuoſæ: archiſynagogum redarguit, indignantem quod ſabbato curaſſet mulierem à ſpiritu infirmitatis: comparat regnum cœlorum grano ſinapis, ac fermento: de anguſta porta; & quod quidam clauſo oſtio fruſtra pulſabunt: Herodem dicit vulpem, & Ieruſalem ob crudelitatem ſuam deferendam.

ADerant autem quidam ipſo in tempo- 1
re, nuntiantes illi de Galilæis, quo- A
rum ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſacrificijs eorum. * Et reſpondens dixit illis: Pu- 2
tatis, quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt? * Non, dico vobis: ſed niſi pœni- 3
tentiam habueritis,omnes ſimiliter peribitis. * Sicut illi decem, & octo, ſupra quos 4
cecidit turris in Siloe,& occidit eos: putatis, quia & ipſi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Ieruſalem? * Non, dico vobis: ſed ſi pœnitentiam non 5
egeritis, omnes ſimiliter peribitis. * Di- 6
cebat autem,& hanc ſimilitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, 7
& non inuenit. * Dixit autem ad culto- B
rem vineæ: Ecce anni tres ſunt,ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio: ſuccide ergo illam: vt quid 8
etiam terram occupat? * At ille reſpondens, dicit illi: Domine dimitte illam & hoc anno, vſque dum fodiam circa illam, 9
& mittam ſtercora: * Et ſiquidem fecerit fructum: ſin autem, in futurum ſuccides 10
eam. * Erat autem docens in ſynagoga 11
eorum ſabbatis. * Et ecce mulier, quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem, C & octo: & erat inclinata, nec omninò poterat ſurſum reſpicere. * Quam cum vi- 12
deret Ieſus, vocauit eam ad ſe, & ait illi: 13
Mulier,dimiſſa es ab infirmitate tua. * Et impoſuit illi manus, & confeſtim erecta 14
eſt, & glorificabat Deum. * Reſpondens autem archiſynagogus, indignans, quia ſabbato curaſſet Ieſus, dicebat turbæ: Sex dies ſunt, in quibus oportet operari: in 15
his ergo venite, & curamini, & non in die ſabbati. * Reſpondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocritæ, vnuſquiſque veſtrum ſabbato non ſoluit bouem ſuum, aut aſinum à præſepio,& ducit 16
adaquare? * Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligauit ſatanas,ecce decem,& octo annis, non oportuit ſolui a vinculo iſto 17
die ſabbati? * Et cum hæc diceret,erube- D
ſcebant omnes aduerſarij eius: & omnis populus gaudebat in vniuerſis,quæ glorio- 18
ſè fiebant ab eo. * Dicebat ergo: Cui ſimile eſt regnum Dei, & cui ſimile æſtimabo illud? * Simile eſt grano ſinapis, quod 19
acceptum homo miſit in hortum ſuum, & creuit, & factum eſt in arborem magnam: & volucres cœli requieuerunt in ramis 20
eius. * Et iterum dixit: Cui ſimile æſti- 21
mabo regnum Dei? * Simile eſt fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinę ſata tria, donec fermentaretur totum.
* Et ibat per ciuitates, & caſtella, docens, 22 23
& iter faciens in Ieruſalem. * Ait autem E
illi quidam: Domine, ſi pauci ſunt, qui ſaluantur? Ipſe autem dixit ad illos: * 24
Contendite intrare per anguſtam portam: quia multi, dico vobis,quærent intrare,& 25
non poterunt. * Cum autem intrauerit paterfamilias, & clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & pulſare oſtium, dicentes: Domine, aperi nobis, & reſpondens 26
dicet vobis: Neſcio vos, vnde ſitis. * Tunc incipietis dicere: Manducauimus coram te, & bibimus, & in plateis noſtris docui- 27
ſti. * Et dicet vobis: Neſcio vos, vnde ſiF
tis: diſcedite à me omnes operarij iniquitatis:

Matt.11.d. 21. Marc.4.c. 30.

Matt.13.c. 33.

Matt.7.b. 13.

Matt.25.a. 10.

tatis. *Ibi erit fletus, & ſtridor dentium: 28
Matt. 7. d. 21. & 25. d. 41. Pſ. 6. c. 9. cum videritis Abraham,& Iſaac,& Iacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. * Et venient ab Oriente, & Occidente, & Aquilone, & Auſtro, & accumbent in regno Dei. * Et ecce ſunt nouiſſimi, qui erunt primi, & ſunt primi,qui erunt nouiſſimi. * In ipſa die acceſſerunt quidam Phariſæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te occidere. * Et ait illis: Ite & dicite vulpi illi: Ecce eijcio dæmonia, & ſanitates perficio hodie, & cras, & tertia die conſummor. * Verumtamen oportet me hodie,& cras, & ſequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra Ieruſalem. * Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum auis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti? * Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cum dicetis: Benedictus,qui venit in nomine Domini.

Matt. 7. d. 21. & 25. d. 41. Pſ. 6. c. 9.
Matt. 19 d. 30. & 20. b. 17.
Mar. 10. d. 31.
Matt. 23. d. 37.

CAP. XIV.

In domo principis Phariſæorum hydropicum ſabbato curat, oſtendens Legiſperitis, ac Phariſæis hoc licere; & horum notans ambitionem, docet inuitatum nouiſſimo loco recumbere: parabola de inuitatis ad cœnam, qui ſe excuſarunt: ſequens Chriſtum debet omnibus renuntiare, ſublata cruce ſua, uſque ad odium animæ propriæ: volens turrim ædificare computat primum ſumptus: commendatio ſalis.

ET factum eſt cum intraret Ieſus in domum cuiuſdam Principis Phariſæorum ſabbato, manducare panem, & ipſi obſeruabant eum. *Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. * Et reſpondens Ieſus dixit ad Legiſperitos, & Phariſæos,dicens: Si licet ſabbato curare? *At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanauit eum, ac dimiſit. * Et reſpondens ad illos dixit: Cuius veſtrum aſinus, aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die ſabbati? * Et non poterant ad hæc reſpondere illi. * Dicebat autem, & ad inuitatos parabolam,intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos. * Cum inuitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne fortè honoratior te ſit inuitatus ab illo: *Et veniens is,qui te,& illum vocauit, dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias cum rubore nouiſſimum locum tenere. *Sed cum 10 vocatus fueris, vade, recumbe in nouiſſimo loco: vt cum venerit, qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, aſcende ſuperius. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus: *Quia omnis,qui ſe exaltat, humiliabitur:& qui ſe humiliat, exaltabitur *Dicebat autem & ei,qui ſe inuitauerat: Cum facis prandium, aut cenã,noli vocare amicos tuos, neq; fratres tuos, neq; cognatos, neque vicinos diuites: ne fortè te, & ipſi reinuitent, & fiat tibi retributio. * Sed cum facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos: * Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum. * Hæc cum audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in regno Dei. * At ipſe dixit ei: Homo quidam fecit cœnam magnam ,& vocauit multos. * Et miſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis, vt venirent,quia iam parata ſunt omnia. *Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire,& videre illam: rogo te habe me excuſatum. * Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te habe me excuſatum. * Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideò non poſſum venire. * Et reuerſus ſeruus nuntiauit hæc domino ſuo. Tunc iratus patersfamilias,dixit ſeruo ſuo: Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc. * Et ait ſeruus: Domine, factum eſt,vt imperaſti,& adhuc locus eſt. *Et ait dominus ſeruo: Exi in vias, & ſepes: & compelle intrare, vt impleatur domus mea. * Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum, qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam. * Ibant autem turbæ multæ cum eo: & conuerſus dixit ad illos: * Si quis venit ad me, & odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres,& ſorores,adhuc autem,et animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. * Et qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius ſedens computat ſumptus, qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum? * Ne poſteaquam poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes,qui vident,incipiant illudere ei, * Dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare? * Aut quis rex iturus committere bellum aduerſus alium regem, non ſedens prius cogitat: ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe? * alioquin adhuc illo longè agente, legatio-

Prou. 25. d. 7. Matt. 11. b. 11. Inf. 18. c. 14.
Tob. 4. b. v. Prou. 3. b. 9.
Matt. 22 d. 2. Apoc. 19. b. 9.
Matt. 10. d. 37.
Matt. 10. d. 38. & 16. d. 24.
Marc. 8. d. 34.

gationem mittens, rogat ea, quę pacis sunt.
Matth. 5. b. 13. * Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. * Bonum est sal. Si 34 autem sal euanuerit, in quo condietur? *
35 Neque in terram, neque in sterquilinium vtile est, sed foras mittetur: Qui habet aures audiendi, audiat. Marc. 9 g. 50

CAP. XV.

Scribis, & Pharisais murmurantibus, quod peccatores reciperet, parabolas proponit de oue, & drachma perditis, ac inuentis, & filio prodigo ad patrem reuerso, benignèque ab ipso suscepto, seniore filio indignè hoc ferente: & quantum sit in cœlo gaudium super peccatore pœnitentiam agente.

1 ERant autem appropinquantes ei publicani, & peccatores, vt audirent il- A
2 lum. * Et murmurabant Pharisæi, & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. * Et ait ad il- 3
4 los parabolam istam dicens: * Quis ex
Matth. 18. b. 12. vobis homo, qui habet centum oues: & si perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inueniat eam? * Et 5
6 cum inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens: * Et veniens domum con- B
uocat amicos, & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meã, quæ perierat? * Dico vobis, quod ita gau- 7
dium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia.
8 Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam vnam, nonne accendit lucernam, & euerrit domum, & quærit diligenter, donec inueniat? * Et 9
cum inuenerit, conuocat amicas, & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam, quam perdideram? *
10 Ita dico vobis gaudium erit coram Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam C
11 agente. * Ait autem: Homo, quidam habuit duos filios: * Et dixit adolescentior
12 ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. Et diuisit
13 illis substantiam. * Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregrè profectus est in regionem longinquam, & ibi dissipauit substantiam
14 suam viuendo luxuriosè. * Et postquam omnia consummasset, facta est fames vali-
15 da in regione illa, & ipse cœpit egere. * Et D abijt, & adhæsit vni ciuium regionis illius. Et misit illum in villam suam, vt pa-
16 sceret porcos. * Et cupiebat implere ventrem suum de filiquis, quas porci manducabant: & nemo illi dabat. * In se autem
17 reuersus, dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! * Surgam, & ibo ad
18 patrem meum, & dicam ei: Pater, peccaui
19 in cœlum, & coram te: * Iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnũ
20 de mercenarijs tuis. * Et surgens venit E ad patrem suum. Cum autem adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens cecidit su-
21 per collum eius, & osculatus est eum. * Dixitque ei filius: Pater peccaui in cœlum, & coram te, iam non sum dignus vo-
22 cari filius tuus. * Dixit autem pater ad seruos suos: Citò proferte stolam primam, & induite illum, date annulum in manum
23 eius, & calceamenta in pedes eius: * Et adF ducite vitulum saginatum, & occidite, &
24 manducemus, & epulemur: * Quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit, perie-

rat,

rat, & inuentus eſt. Et cœperunt epulari.
*Erat autem filius eius ſenior in agro; & 25
cum veniret, & appropinquaret domui,
audiuit ſymphoniam, & chorum. * Et 26
vocauit vnum de ſeruis, & interrogauit
quid hæc eſſent. * Iſque dixit illi: Fra- 27
ter tuus venit, & occidit pater tuus vitu-
lum ſaginatum, quia ſaluum illum rece-
pit. * Indignatus eſt autem, & nolebat 28
introire. Pater ergo illius egreſſus, cœpit G
rogare illum. * At ille reſpondens, dixit 29
patri ſuo: Ecce tot annis ſeruio tibi, & nun-
quam mandatum tuum præteriui, & nun-
quam dediſti mihi hœdum, vt cum amicis
30 meis epularer: * Sed poſtquam filius tuus
hic, qui deuorauit ſubſtantiam ſuam cum
meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum
31 ſaginatum. * At ipſe dixit illi: Fili, tu ſem-
per mecum es, & omnia mea tua ſunt: *
32 Epulari autem, & gaudere oportebat, quia
frater tuus hic, mortuus erat, & reuixit;
perierat, & inuentus eſt.

CAP. XVI.

Per parabolam de villico iniquitatis hortatur ad faciendas eleemoſynas docens quid meretur fidelis, aut infidelis mammona diſpenſator, quodque nemo ſeruire poteſt Deo, & mammonæ: Legem ac prophetas vſque ad Ioannem fuiſſe dicit, & nihil de Lege periturum; nec dimittendam vllo modo vxorem, vt alia ducatur: de diuite epulone, & Lazaro mendico.

DIcebat autem, & ad diſcipulos ſuos: 1
Homo quidam erat diues, qui habe- A
bat villicum: & hic diffamatus eſt apud
illum quaſi diſſipaſſet bona ipſius. *Et vo- 2
cauit illum, & ait illi: Quid hoc audio de
te? redde rationem villicationis tuæ: iam
enim non poteris villicare. *Ait autem 3
villicus intra ſe: Quid faciam, quia do-
minus meus aufert à me villicationem? fo-
dere non valeo, manducare erubeſco. *
Scio quid faciam, vt cum amotus fuero à 4
villicatione, recipiant me in domos ſuas. *
* Conuocatis itaque ſingulis debitoribus 5
domini ſui, dicebat primo: Quantum de- B
bes domino meo? * At ille dixit: Cen- 6
tum cados olei. Dixitque illi: Accipe
cautionem tuam: & ſede citò, ſcribe quin-
7 quaginta. * Deinde alij dixit: Tu verò
quantum debes? Qui ait: Centum coros
tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, &
8 ſcribe octoginta. * Et laudauit Dominus
villicum iniquitatis, quia prudenter feciſ-
ſet: quia filij huius ſæculi prudentiores fi-
9 lijs lucis in generatione ſua ſunt. * Et ego
vobis dico: facite vobis amicos de mam-
mona iniquitatis: vt, cum defeceritis, re-
10 cipiant vos in æterna tabernacula. *Qui
C fidelis eſt in minimo, & in maiori fidelis
eſt: & qui in modico iniquus eſt, & in
11 maiori iniquus eſt. * Si ergo in iniquo
mammona fideles non fuiſtis: quod ve-
12 rum eſt, quis credet vobis? * Et ſi in alie-
no fideles non fuiſtis; quod veſtrum eſt, Matt. 6. c.
13 quis dabit vobis? * Nemo ſeruus poteſt 24.
duobus dominis ſeruire: aut enim vnum
odiet, & alterum diliget: aut vni adhære-
bit, & alterum contemnet: non poteſtis
14 Deo ſeruire, & mammonæ. * Audiebant
D autem omnia hæc Phariſæi, qui erant auа-
15 ri: & deridebant illum. * Et ait illis: Vos
eſtis, qui iuſtificatis vos coràm hominibus:
Deus autem nouit corda veſtra: quia quod
hominibus altum eſt, abominatio eſt an-
16 te Deum. * Lex & prophetæ, vſque ad
Ioannem: ex eo regnum Dei euangeliza- Matt. 11. b.
17 tur, & omnis in illud facit. * Facilius eſt 12.

autem cœlum, & terram præterire, quam E de Lege vnum apice cadere. * Omnis, 18
Matt. 5. c. 32. qui dimittit vxorem ſuam, & alteram du-
Marc. 10. b. 11. cit, mœchatur, & qui dimiſſam à viro du-
1. Cor. 7 b. 10. cit, mœchatur. * Homo quidam erat di- 19
ues, qui induebatur purpura, & byſſo: & epulabatur quotidie ſplendide. * Et erat 20
quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus, Cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant 21
de menſa diuitis, & nemo illi dabat: ſed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius. * Factum eſt autem, vt moreretur mendi- 22
cus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & diues, & ſepultus eſt in inferno. * Eleuans autem 23
oculos ſuos, cum eſſet in tormentis, vidit Abraham à lõge, & Lazarum in ſinu eius: * Et ipſe clamans dixit: Pater Abraham, 24
miſerere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. * Et dixit illi Abraham: Fili, re- 25
cordare, quia recepiſti bona in vita tua, & & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem F hic conſolatur, tu verò cruciaris. * Et in 26
his omnibus, inter nos, & vos chaos magnum firmatum eſt: vt hi, qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare. * Et ait: Rogo er- 27
go te pater, vt mittas eum in domum patris mei. * Habeo enim quinque fratres, 28
vt teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum. Et ait illi Abraham: 29
Habent Moyſen, & prophetas: audiant illos. * At ille dixit: Non pater Abraham: 30
ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. * Ait autem illi: Si Moy- 31
ſen, & prophetas non audiunt; neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

CAP. XVII.

Væ ſcandalizanti pusillos: frater in nos peccans increpandus eſt, eique pœnitenti ignoſcendum: Apoſtolos docet fidei efficaciam, quodque dum omnia ipſis præcepta fecerint, ſe ſeruos dicant inutiles: decem leproſi mundantur, vnico qui Samaritanus erat ad agendas gratias reuertente: dixit aduentum filij Dei non occultum fore, ſed illuſtrem, & inexpectate ſuperuenturum, ſicut diluuium mundo, & Sodomis ſubuerſio ſuperuenit.

Matt. 18. a. 7. Mar. 9. f 41
ET ait ad diſcipulos ſuos: Impoſſibile eſt, vt non veniant ſcandala: væ A autem illi, per quem veniunt. * Vtilius 2
eſt illi, ſi lapis molaris imponatur circa collum eius, & proijciatur in mare, quàm 3
vt ſcandalizet vnum de puſillis eſtis. * Attendite nobis: Si peccauerit in te frater Matt. 18. b. 21.
tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam 4
egerit, dimitte illi. * Et ſi ſepties in die Leu. 19. d. 17.
peccauerit in te, & ſepties in die conuerſus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me: di- Eccli. 19. b. 13.
mitte illi. * Et dixerunt Apoſtoli Domi- 5
no: Adauge nobis fidem. * Dixit autem Matt. 17. c. 20.
Dominus: Si habueritis fidem, ſicut gra- 6
num ſinapis, dicetis huic arbori moro: Eradicare, & traſplantare in mare: & obe-
diet vobis. * Quis autem veſtrum habens 7
ſeruum arantem, aut paſcentem, qui regreſſo de agro dicat illi: Statim tranſi, re-
cumbe: * Et non dicat ei: Para quod cœ- 8
nem, & præcinge te, & miniſtra mihi: donec manducem, & bibam, & poſt hæc tu
manducabis, & bibes? * Numquid gra- 9
tiam habet ſeruo illi, quia fecit, quæ ei
imperauerat? * Non puto. Sic & vos, 10
C cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis dicite: Serui inutiles ſumus: quod
debuimus facere, fecimus. * Et factum 11
eſt, dum iret in Ieruſalem, tranſibat per
mediam Samariam, & Galilæam. * Et 12
cum ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſte-
terunt à longe: * Et leuauerunt vocem, 13
dicentes: Ieſu præceptor, miſerere no-
ſtri. * Quos vt vidit, dixit: Ite, oſten- 14
Leu. 14. a. 1. dite vos ſacerdotibus. Et factum eſt, dum
irent, mundati ſunt. * Vnus autem ex il- 15
D lis, vt vidit, quia mundatus eſt, regreſſus eſt, cum magna voce magnificans Deum,
* Et cecidit in faciem ante pedes eius, gra- 16
tias agens: & hic erat Samaritanus. * Reſpondens autem Ieſus, dixit: Nonne de- 17
cem mundati ſunt? & nouem vbi ſunt? *
Non eſt inuentus, qui rediret, & daret 18
gloriam Deo, niſi hic alienigena. * Et ait 19
illi: Surge, vade: quia fides tua te ſal-
uum fecit. * Interrogatus autem à Pha- 20
riſeis: Quando venit regnum Dei? reſpondens eis, dixit: Non venit regnum Dei
cum obſeruatione: * Neque dicent: Ec- 21
E ce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum
Dei intra vos eſt. * Et ait ad diſcipulos 22
ſuos: Venient dies, quando deſideretis videre vnum diem Filij hominis, & non Matt. 15. b. 14. Marc. 13. c. 21.
videbitis. * Et dicent vobis: Ecce hic, 23
& ecce illic. Nolite ire, neque ſectemi-
ni. * Nam, ſicut fulgur coruſcans de ſub 24
cœlo, in ea, quæ ſub cœlo ſunt, fulget: ita Matt. 24. d. 27. Gen. 7. b. 1.
erit filius hominis in die ſua. * Primum 25
autem oportet illum multa pati, & repro-
bari à generatione hac. * Et ſicut factum 26
eſt in diebus Noe, ita erit, & in diebus
Filij hominis. * Edebant, & bibebant: 27
F vxores ducebant, & dabantur ad nuptias, vſque in diem, qua intrauit Noe in arcam:

& ve-

& venit diluuium, & perdidit omnes. * Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot: 28 Edebant, & bibebant: emebant, & vendebant: plantabant, & ædificabant: * Qua die autem exijt Lot a Sodomis, pluit 29 ignem, & ſulphur de cęlo, & omnes perdidit: * Secundum hæc erit, qua die Filius hominis reuelabitur. * In illa hora, 31 qui fuerit in tecto, & vaſa eius in domo, ne deſcendat tollere illa; & qui in agro, ſimiliter non redeat retro, * Memores eſto 32 te vxoris Lot. * Quicumque quæſierit 33 animam ſuam ſaluam facere, perdet illam: & quicumque perdiderit illam, viuificabit eam. * Dico vobis: in illa no- 34 cte erunt duo in lecto vno; vnus aſſumetur, & alter relinquetur: * Duæ erunt 35 molentes in vnum; vna aſſumetur, & altera relinquetur: duo in agro; vnus aſſumetur, & alter relinquetur. * Reſpon- 36 dentes dicunt illi: Vbi Domine? * Qui 37 dixit illis: Vbicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

Gen. 19. c. 25.

Sup. 9. c. 24. Matt. 10. d. 39. Marc. 8. d. 35. Ioan. 12. d. 25. Matt. 24. d. 40. 1. The. 4. d. 17.

CAP. XVIII.

Per parabolam de iudice iniquitatis, & vidua importuna docet ſemper orandum, per parabolam verò de Phariſæo, & publicano, quemodo ſit orandum: pueros à ſe repelli vetat: diues qui à iuuentute omnia ſe ſeruaſſe præcepta dicebat: audito Chriſti conſilio de omnibus relinquendis, abijt triſtis: & quid vtr præmij omnia propter Chriſtum relinquentibus: prædixit ſuam paſſionem, & propè Iericho cæcum illuminat.

DIcebat autem & parabolam ad illos, 1 quoniam oportet ſemper orare, & A non deficere, * Dicens: Iudex quidam 2 erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerebatur. * Vidua autem quædam erat in ciuitate illa, 3 & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de aduerſario meo. * Et nolebat per mul- 4 tum tempus. Poſt hæc autem dixit intra ſe: Etſi Deum non timeo, nec hominem reuereor: * Tamen, quia moleſta eſt mi- 5 hi hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouiſſimo veniens ſuggillet me. * Ait autem 6 Dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit: * Deus autem non faciet vindictam 7 electorum ſuorum clamantium ad ſe die, ac nocte, & patientiam habebit in illis? * Dico vobis, quia citò facere vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis ve- 8 niens puta, inueniet fidem in terra? * Dixit autem & quoſdam, qui in ſe confidebant tanquam iuſti, et aſpernabantur cæ- 9 teros, parabolam iſtam: * Duo homines aſcenderunt in templum, vt orarent: vnus 10 Phariſæus, et alter publicanus. * Phari- 11 ſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum: raptores, iniuſti, adulteri: velut etiam hic publicanus. * Ieiuno bis in ſab- 12 baro: decimas do omnium, quæ poſſideo. * Et publicanus à longe ſtans, nolebat nec 13 oculos ad cęlum leuare: ſed percutiebat pectos ſuum, dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori. * Dico vobis, deſcendit 14 hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo: quia omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur: et qui ſe humiliat, exaltabitur. * Afferebant autem ad illum, et infantes, vt eos 15 tangeret. Quod cum viderent diſcipuli, 16 increpabant illos. * Ieſus autem conuocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, et nolite vetare eos: talium eſt enim

Eccl. 11. c. 21. 1. Theſ. 5. d. 17.

Sup. 14. b. 11. Matt. 2. b. 12. Matt. 19. b. 13. Marci 10. b. 13.

regnum Dei. * Amen dico vobis: Qui- 17
eumque non acceperit regnum Dei ſicut
puer, non intrabit in illud. * Et interroga- 18
Mat. 19. b. uit eum quidam princeps, dicens: Magi-
19. ſter bone, quid faciens vitam æternam poſ-
ſidebo? * Dixit autem Ieſus: Quid me di- 19
cis bonum? nemo bonus niſi ſolus Deus. D
* Mandata noſti: Non occides. Non mœ- 20
Exod. 20. c. chaberis: Non furtum facies: Non fal-
13. ſum teſtimonium dices: Honora patrem
tuum, & matrem. * Qui ait: Hæc omnia 21
cuſtodiui à iuuentute mea. * Quo audito, 22
Ieſus ait ei: Adhuc vnum tibi deeſt: omnia quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me. * His ille auditis, con- 23
triſtatus eſt: quia diues erat valdè. * Vi- 24
dens autem Ieſus illum triſtem factum, dixit: Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt. * Facilius eſt 25
enim camelum per foramen acus tranſire, E
quam diuitem intrare in regnum Dei. * Et 26
dixerunt, qui audiebant: Et quis poteſt ſaluus fieri? * Ait illis: Quæ impoſſibilia 27
ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum. * Ait autem Petrus: Ecce nos 28
dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te. *
Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo 29
eſt, qui reliquit domum, aut parentes, aut F
fratres, aut vxorem, aut filios, propter regnum Dei, * Et non recipiat, multò plu- 30
ra in hoc tempore, & in ſæculo venturo vitam æternam. * Aſſumpſit autem Ieſus 31
Mat. 20. b. duodecim, & ait illis: Ecce aſcendimus
c. Marc. 10. c. Ieroſolymam, & conſummabuntur om-
32. nia, quæ ſcripta ſunt per Prophetas de Filio hominis. * Tradetur enim Gentibus, 32
& illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur: * Et poſtquam flagellauerint, occi- 33
dent eum, & tertia die reſurget. * Et ipſi 34
nihil horum intellexerunt, & erat verbum iſtud abſconditum ab eis, & non intelligebant, quæ dicebantur. * Factum eſt au- 35
Matt. 20. d. Marc. 10. g. Luc. 18. g. tem cum appropinquaret Iericho, cœcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans. *
Et cum audiret turbam prætereuntem, in. 36
terrogabat quid hoc eſſet. * Dixerunt au- 37
tem ei, quod Ieſus Nazarenus tranſiret. * Et clamauit, dicens: Ieſu Fili Dauid miſere mei. * Et qui præibant, increpabant 39
eum, vt taceret. Ipſe verò multò magis G
clamabat: Fili Dauid miſerere mei. *
Stans autem Ieſus iuſſit illum adduci ad ſe. 40
Et cum appropinquaſſet, interrogauit illum, * Dicens: Quid tibi vis faciam? At ille 41
dixit: Domine, vt videam. Et Ieſus dixit il- 42
li: Reſpice, fides tua te ſaluum fecit. * Et 43
confeſtim vidit, & ſequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs, vt vidit, dedit laudem Deo.

CAP. XIX.

Ad Zachæum plurimis murmurantibus diuertit: parabolam refert de homine nobili, qui abiens ad regnum accipiendum tradidit decem ſeruis decem mnas, quem ciues ſuper ſe regnare nolebant: ſuper pullum aſinæ intrans cum honore Ieroſolymam, flet ſuper illam, prædicitque euertendam, & ingreſſus in templum ejcit ementes, ac vendentes.

1 ET ingreſſus perambulabat Iericho. *
A 2 Et ecce vir nomine Zachæus: & hic princeps erat publicanorum, & ipſe
3 diues: * Et quærebat videre Ieſum, quis eſſet: & non poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat. * Et præcurrens aſcendit
4 in arborem ſycomorum, vt videret eum: quia inde erat tranſiturus. * Et cum veniſſet ad locum, ſuſpiciens Ieſus vidit illum; & dixit ad eum: Zachæe feſtinans deſcende: quia hodie in domo tua oportet me ma-
6 nere. * Et feſtinans deſcendit, & excepit
7 illum gaudens. * Et cum viderent omnes, murmurabant, dicentes, quod ad homi-
8 nem peccatorem diuertiſſet. * Stans au-
B tem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & ſi quid aliquem defrauda-
Mat. 5. b. 9 ui, reddo quadruplum. * Ait Ieſus ad
12. eum: Quia hodie ſalus domui huic facta eſt: eo quod & ipſe filius ſit Abrahæ. *
10 Venit enim filius hominis quærere, & ſal-
11 uum facere, quod perierat. * Hæc illis Matth. 25. b. audientibus, adijciens dixit parabolam, 13. eo quod eſſet propè Ieruſalem & quia exiſtimarent, quod confeſtim regnum Dei
12 manifeſtaretur. * Dixit ergo: Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam
13 accipere ſibi regnum, & reuerti. * Vocatis autem decem ſeruis ſuis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini
14 dum venio. * Ciues autem eius oderant
C eum: & miſerunt legationem poſt illum, dicentes: Nolumus hunc regnare ſuper
15 nos. * Et factum eſt, vt rediret accepto regno: & iuſſit vocari ſeruos, quibus dedit pecuniam, vt ſciret quantum quiſque
16 negotiatus eſſet. * Venit autem primus dicens: Domine, mna tua decem mnas
17 acquiſiuit. * Et ait illi: Euge bone ſerue, qui in modico fuiſti fidelis, eris poteſta-
18 tem habens ſuper decem ciuitates. * Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fe-
19 cit quinque mnas. * Et huic ait: Et tu eſto
20 ſuper quinque ciuitates. * Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam ha-
21 bui repoſitam in ſudario: * Timui enim te, quia homo auſterus es; tollis, quod non

po-

posuisti, & metis, quod non seminasti. * Dicit ei: De ore tuo te iudico serue ne- 22
quam: sciebas quod ego homo austerus D
sum, tollens quod non posui, & metens,
quod non seminaui: * Et quare non dedi- 23
sti pecuniam meam ad mensam, vt ego ve-
niens cum vsuris vtique exegissem illam?
Sup. 8.c.18 Matt.13.b. 25.& 25.c. 29. Marc.4.c. 25. * Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnã, 24
& date illi, qui decem mnas habet. * Et di- 25
xerunt ei: Domine, habet decem mnas.
* Dico autem vobis, quia omni habenti 26
dabitur, & abundabit: ab eo autem, qui
non habet, & quod habet, auferetur ab eo,
* Verumtamen inimicos meos illos, qui 27
noluerunt me regnare super se, adducite
Matt.21.a. 1. Marc.11.a. 1. huc, & interficite ante me. * Et his dictis, 28
præcedebat ascendens Ierosolymam. * Et 29
factum est, cum appropinquasset ad Beth- E
phage, & Bethaniam, ad montem, qui vo-
catur Oliueti, misit duos discipulos suos,
Dicens: Ite in castellum, quod contra est: 30
in quod introeuntes, inuenietis pullum asi-
næ alligatum, cui nemo vnquam homi-
num sedit: soluite illum, & adducite. * Et 31
si quis vos interrogauerit: Quare soluitis?
sic dicetis ei: Quia Dominus operam eius
desiderat. * Abierunt autem, qui missi 32
erant: & inuenerunt, sicut dixit illis, stan-
tem pullum. * Soluentibus autem illis pul- 33
lum, dixerunt domini eius ad illos: Quid F
soluitis pullum? * At illi dixerunt: Quia 34
Dominus eum necessarium habet. * Et du- 35
xerunt illum ad Iesum, & iactantes vesti-
menta sua supra pullum, imposuerunt Ie-
sum. * Eunte autem illo, substernebant 36
vestimenta sua in via. * Et cum appro- 37
pinquaret iam ad descensum Montis, oli-
ueti, cœperunt omnes turbæ discipulorum
gaudenter laudare Deum voce magna su-
per omnibus, quas viderant, virtutibus, *
Dicentes: Benedictus, qui venit rex in 38
nomine Domini, pax in cœlo, & gloria in
excelsis. * Et quidam Pharisæorum de 39
turbis, dixerunt ad illum: Magister increpa discipulos tuos. * Quibus ipse ait: Di- 40
co vobis, quia si hi tacuerint, lapides
clamabunt. * Et vt appropinquauit, vi- 41
dens ciuitatem fleuit super illam dicens: *
Quia si cognouisses & tu, & quidem in 42
hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc au-
tem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia 43
venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te: & co-
Matt.24.a. 2. Marc.13.a. 2. Isa.37.b.6. Mat.21.b. 33. Mar.12.b. 12. Isa.56.c.7. Ier.7.b.11. anguſtabunt te vndique: * Et ad terram 44
prosternent te, & filios tuos, qui in te sunt, G
& non relinquent in te lapidem super lapi-
dem: eo quod non cognoueris tempus vi-
sitationis tuæ. * Et ingressus in templum 45
cœpit eijcere vendentes in illo, & emen-
tes, * Dicens illis: Scriptum est; Quia do- 46
-mus mea domus orationis est. Vos autem
47 fecistis illam speluncam latronum. * Et
erat docens quotidie in templo. Prin-
cipes autem sacerdotum, & Scribæ, &
Principes plebis quærebant illum perde-
48 re: * Et non inueniebant quid facerent
illi. Omnis enim populus suspensus erat,
audiens illum.

CAP. XX.

Non dicit sacerdotibus, ac Scribis, qua potestate hæc faciat, quia nec illi respondebant ad propositam de Ioannis baptismo quæstionem: parabolam refert de vinitoribus, qui cæsis domini seruis etiam filium eius occiderunt: tentatur Iesus de tributo Cæsari dando, & à Sadducæis de resurrectione; quomodo dicunt Christum filium esse Dauid: cauendum à Scribis ambitiosis.

1 ET factum est in vna dierum, docente
A illo populum in templo, & euangeli-
zante, conuenerunt Principes sacerdotum, Mar.11.c. 23. Mar.11.d. 27.
2 & Scribæ cum senioribus, * Et aiunt dicen-
tes ad illum: Dic nobis, in qua potestate
hæc facis? aut: Quis est, qui dedit tibi
3 hanc potestatem? * Respondens autem Ie-
sus, dixit ad illos: interrogabo vos, & ego
4 vnum verbum. * Respondete mihi: Bap-
tismus Ioannis de cœlo erat, an ex homi-
5 nibus? * At illi cogitabant intra se dicen-
tes: Quia si dixerimus, De cœlo, dicet,
6 Quare ergo non credidistis illi? * Si autem
dixerimus, Ex hominibus, plebs vniuersa
lapidabit nos: certi sunt enim, Ioannem
7 prophetam esse. * Et responderunt se ne-
8 scire vnde esset. * Et Iesus ait illis: Ne-
que ego dico vobis, in qua potestate hæc
9 facio. * Cœpit autem dicere ad plebem
B parabolam hanc: Homo plantauit vineam, Matt.21.d. 33.
& locauit eam colonis: & ipse peregrè Mar.12.a. 1.
10 fuit multis temporibus. * Et in tempore Isai.5.a. 1. Ier.2.c.21.
misit ad cultores seruum, vt de fructu vi-
neæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt
11 eum inanem. * Et addidit alterum ser-
uum mittere. Illi autem hunc quoque cæ-
dentes, & afficientes contumelia, dimise-
12 runt inanem. * Et addidit tertium mit-
tere: qui & illum vulnerantes eiecerunt. *
13 Dixit autem dominus vineæ: Quid fa-
ciam? mittam filium meum dilectum:
forsitan, cum hunc viderint, verebuntur.
14 * Quem cum vidissent coloni, cogitaue-
C runt intra se, dicentes: Hic est hæres,
occidamus illum, vt nostra fiat hæreditas.
15 * Et eiectum illum extra vineam, occide-
runt. Quid ergo faciet illis dominus vi-
16 neæ? * Veniet, & perdet colonos istos,
& da-

& dabit vineam alijs. Quo audito, dixerunt illi: Absit. * Ille autem aspiciens eos, ait: Quid est ergo hoc, quod scriptum est: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? * Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum. * Et quærebant principes sacerdotum, & Scribæ, mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum: cognouerunt enim, quod ad ipsos dixerit similitudinem hanc. * Et obseruantes miserunt insidiatores, qui se iustos simularent, vt caperent eum in sermone, vt traderent illum principatui, & potestati præsidis. * Et interrogauerunt eum, dicentes: Magister, scimus quia rectè dicis, & doces: & non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces: * Licet nobis tributum dare Cæsari, an non? * Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis? * Ostendite mihi denarium. Cuius habet imaginem, & inscriptionem? Respondentes dixerunt ei: Cæsaris. * Et ait illis: Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo. * Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in responso eius, tacuerunt. * Accesserunt autem quidam Sadducæorum, qui negant esse resurrectionem, & interrogauerunt eum, * Dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: Si frater alicuius mortuus fuerit habens vxorem, & hic sine liberis fuerit, vt accipiat eam frater eius vxorem, & suscitet semen fratri suo. * Septem ergo fratres erant: & primus accepit vxorem, & mortuus est sine filijs. * Et tertius accepit illam. Similiter & omnes septem, & non reliquerunt semen, & mortui sunt. * Nouissimè omnium mortua est, & mulier. * In resurrectione ergo, cuius eorum erit vxor? siquidem septem habuerunt eam vxorem. * Et ait illis Iesus: Filij huius sæculi nubunt, & traduntur ad nuptias. * Illi verò, qui digni habebuntur sæculo illo, & resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent vxores; * Neque enim vltra mori poterunt: æquales enim Angelis sunt, & filij sunt Dei, cum sint filij resurrectionis. * Quia verò resurgant mortui, & Moyses ostendit secus rubum, sicut dicit Dominum, Deum Abraham, & Deum Isaac, & Deum Iacob. * Deus autem non est mortuorum, sed viuorum: omnes enim viuunt ei. * Respondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magister, bene dixisti. * Et amplius non audebant eum quidquam interrogare. *

Psa.117.d.21. Act.4.b.11. Rom.9.g.33. 1.Petr.2.a.8. Isa.28.d.16. Matt.21.b.45. Marc.12.b.12. Matt.22.c.21. Matt.22.b.18. Deut.25.b.5. Luc.20.b.5.

41 Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt
42 Christum, filium esse Dauid? * Et ipse Da-
G uid dicit in libro Psalmorum: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis,
43 * Donec ponam inimicos tuos, scabellum
44 pedum tuorum? * Dauid ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius eius est? *
45 Audiente autem omni populo, dixit di-
46 scipulis suis: * Attendite à Scribis, qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in synagogis, & primos discubitus in conui-
47 uijs: * Qui deuorant domos viduarum, simulantem longam orationem: Hi accipient damnationem maiorem.

Matt.22.d.41. Marc.12.d.39. Ps.109.a.1. Matt.22.a.6. Marc.12.d.36. Supr.20.f.41.

CAP. XXI.

Viduam duo minuta offerentem præfert diuitibus multa offerentibus: subuersionem templi prædicit, variaque prælia, afflictiones & persecutiones; aduersus, quæ roborat Apostolos: prædicit quoque subuersionem Ierusalem, & Iudæorum captiuitatem, ac dispersionem: de signis præcessuris iudicium: cauendum à crapula, ebrietate curisque huius vitæ, & vigilandum, ac orandum.

1 RESpiciens autem, vidit eos, qui mit-
A tebant munera sua in gazophylacium, diuites. * Vidit autem & quandam
2 viduam pauperculam mittentem æra minuta duo. * Et dixit: Verè dico vobis,
3 quia vidua hæc pauper, plusquam omnes
4 misit. * Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo, quod deest illi, omnem victum suum
5 quem habuit, misit. * Et quibusdam dicentibus de templo, quod bonis lapidi-
6 bus, & donis ornatum esset, dixit: * Hæc
B quæ videris, veniens dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem, qui non
7 destruatur. * Interrogauerunt autem illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, & quod signum cum fieri incipient?
8 * Qui dixit: Videte ne seducamini: multi enim venient in nomine meo, dicentes, quia ego sum: & tempus appropinqua-
6 uit: nolite ergo ire post eos. * Cum autem audieritis prælia, & seditiones, nolite terreri: oportet primum hæ fieri, sed
10 nondum statim finis. * Tunc dicebat il-
C lis: Surget gens contra gentem, & regnum
11 aduersus regnum. * Et terræmotus magni erunt per loca, & pestilentiæ, & fames, terroresque de cœlo, & signa magna
12 erunt. * Sed ante hæc omnia injcient vobis manus suas, & persequentur, tradentes in synagogas, & custodias, trahentes, ad re-

Marc.12.d.41. Matt.24.a.1. Marc.13.a.1. Supr.19.g.44.

ad reges, & præſides, propter nomen meum: * Continget autem vobis in teſti- 13
monium. * Ponite ergo in cordibus ve- 14
ſtris, non præmeditari quemadmodum reſpondeatis. * Ego enim dabo vobis os, 15
& ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere, & contradicere omnes aduerſarij veſtri. * 16
Trademini autem à parentibus, & fratri-
bus, & cognatis, & amicis, & morte affi-
cient ex vobis: * Et eritis odio omnibus 17
propter nomen meum: * Et capillus de ca- 18
pite veſtro non peribit. * In patientia ve- 19
ſtra poſſidebitis animas veſtras. * Cum 20
Mar.14.b. 15. autem videritis circumdari ab exercitu Ie-
Mar.13. b. 14. ruſalem, tunc ſcitote, quia appropinqua-
Dan. 9. b. 27. uit deſolatio eius: * Tunc qui in Iudæa 21
ſunt, fugiant ad montes: & qui in medio
eius, diſcedant: & qui in regionibus, non
intrent in eam. * Quia dies vltionis hi 22
ſunt, vt impleantur omnia, quæ ſcripta
ſunt. * Væ autem prægnantibus, & nu- 23
trientibus in illis diebus. erit enim preſ-
ſura magna ſuper terram, & ira populo E
huic. * Et cadent in ore gladij: & capti- 24
ui ducentur in omnes Gentes, & Ieruſa-
lem calcabitur à Gentibus: donec im-
Matt.24.c. 29. pleantur tempora nationum. * Et erunt ſi- 25
Marc.13.c. 24. gna in ſole, & luna, & ſtellis, & in terris
Iſ.13.b.10. preſſura Gentium præ confuſione ſonitus
Ezech. 32. b.7. maris, & fluctuum: * Areſcentibus homini 26
Ioel.3.c.15 bus præ timore, & expectatione, quæ ſuper-
uenient vniuerſo orbi: nam virtutes cœlo-
rum mouebuntur: Et tunc videbunt filium 27
hominis venientem in nube cum poteſtate F
magna, & maieſtate. * His autem fieri inci- 28
Rom. 8. d. 25. pientibus, reſpicite & leuate capita veſtra:
quoniam appropinquat redemptio veſtra.
* Et dixit illis ſimilitudinem: Videte ficul- 29
neam, & omnes arbores: * Cum producunt 30
iam ex ſe fructum, ſcitis quoniam propè
eſt æſtas. * Ita & vos cum videritis hæc fie- 31
ri, ſcitote quoniam propè eſt regnum Dei.
* Amen dico vobis, quia non præteribit ge- 32
neratio hæc, donec omnia fiant. * Cœlum 33
& terra tranſibunt: verba autem mea non
tranſibunt. * Attendite autem vobis, ne for- 34
tè grauentur corda veſtra in crapula, &
ebrietate, & curis huius vitæ: & ſuperue- G
niat in vos repentina dies illa: * Tanquam 35
laqueus enim ſuperueniet in omnes, qui
ſedent ſuper faciem omnis terræ. * Vigila- 36
te itaque, omni tempore orantes, vt digni
habeamini fugere iſta omnia, quæ futura
ſunt, & ſtare ante filium hominis. Erat au- 37
tem diebus docens in templo: noctibus ve-
rò exiens, morabatur in monte, qui voca-
tur Oliueti. * Et omnis populus manicabat 38
ad eum in templo audire eum.

CAP. XXII.

Cogitant principes ſacerdotum de occidendo Ieſu, quem vendit Iudas: Iubet parari Paſcha, panem in corpus ſuum, & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis, præcipiens vt idem faciant: contentio diſcipulorum quis eorum ſit maior: prædicit trinam Petri negationem, iubens vendi tunicam, & emi gladium: poſt prolixam in agonia orationem, & ſudorem inſtar ſanguinis in terram decurrentis, capitur à Iudæis, quorum vnus Petrus abſcidit auriculam: conqueritur quod ad eum, quaſi ad latronem capiendum exierint: in domo principis ſacerdotum ter à Petro negatur, & à Iudæis caditur, ac illuditur, & mane in concilio interrogatus fatetur ſe Dei filium.

1 A Ppropinquabat autem dies feſtus A-
A -zymorum, qui dicitur Paſcha: * Et Matt.26.a 1.
2 quærebant principes ſacerdotum, & Scri- Marc.14.a. 1.
bæ, quomodo Ieſum interficerent: time- Matt.26.b. 14.
3 bant verò plebem. * Intrauit autem ſata- Marc.14.b. 10.
nas in Iudam, qui cognominabatur Iſca-
4 riotes, vnum de duodecim. * Et abijt, &
locutus eſt cum principibus ſacerdotum,
& magiſtratibus, quemadmodum illum
5 traderet eis. * Et gauiſi ſunt, & pacti ſunt
6 pecuniam illi dare. * Et ſpopondit. Et quæ-
rebat opportunitatem, vt traderet illum ſi-
7 ne turbis. * Venit autem dies Azymorum,
8 in qua neceſſe erat occidi paſcha. * Et mi-
ſit Petrum, & Ioannem, dicens: Euntes pa-
9 rate nobis paſcha, vt manducemus. * At il-
10 li dixerunt: Vbi vis paremus? * Et dixit ad
eos: Ecce introeuntibus vobis in ciuita-
tem, occurret vobis homo quidam am-
phoram aquæ portans: ſequimini eum in
11 domum, in quam intrat, * Et dicetis patri-
B familias domus: dicit tibi Magiſter: Vbi
eſt diuerſorium, vbi paſcha cum diſcipu-
12 lis meis manducem? * Et ipſe oſtendet vo-
bis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi
13 parate. * Euntes autem, inuenerunt ſicut
14 dixit illis, & parauerunt paſcha. * Et cum
facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Mat.26.b. 20.
15 Apoſtoli cum eo. * Et ait illis: Deſiderio Mar.14.b. 17.
deſideraui hoc paſcha manducare vobiſ-
16 cum antequam patiar. * Dico enim vobis,
quia ex hoc non manducabo illud, donec
17 impleatur in regno Dei. * Et accepto calice
gratias egit, & dixit: Accipite, & diuidite
18 inter vos, * Dico enim vobis, quod non bi-
bam de generatione vitis, donec regnum
19 Dei veniat. * Et accepto pane gratias egit, 1.Cor.11.c. 24.
& fregit, & dedit eis, dicens: Hoc eſt cor-
pus meum, quod pro pro vobis datur: hoc
facite in meam commemorationem. * Simi-

mi-

militer & calicem, postquam cœnauit, di- C
cens: Hic est calix nouum testamentum in
Mat.16.b. 26. Mar.14.b. 22. Ioan.13.c. 18. Ps.40.c.16. Matt.10.d. 23. Marc.10.f. 42. sanguine meo,qui pro vobis fundetur. Ve- 21
rumtamen ecce manus tradentis me, me-
cum est in mensa. Et quidem Filius homi- 22
nis, secundùm quod definitum est, vadit:
verumtamen væ homini illi,per quem tra-
detur. *Et ipsi cœperunt quærere inter se, 23
quis esset ex eis,qui hoc factúrus esset.*Fa- 24
cta est autem, & contentio inter eos, quis
eorum videretur esse maior. *Dixit autem 25
eis:Reges Gentium dominantur eorum:&
qui potestatem habent super eos, benefici
vocantur.*Vos autem non sic: sed qui ma- 26
ior est in vobis,fiat sicut minor:& qui præ-
cessor est,sicut ministrator.*Nam quis ma. 27
ior est,qui recumbit,an qui ministrat?non.
ne qui recumbit? Ego autem in medio ve-
strum sum,sicut qui ministrat.Vos autem 28
estis, qui permansistis mecum in tentatio-
nibus meis:*Et ego dispono vobis sicut di- 29
spposuit mihi Pater meus regnum,*Vt eda- 30
tis, & bibatis super mensam meam in re-
gno meo: & sedeatis super thronos iudi-
cantes duodecim tribus Israel.*Ait autem 31
Dominus:Simon, Simon, ecce satanas ex-
petiuit vos, vt cribraret sicut triticum: *
Ego autem rogaui pro te,vt non deficiat fi. 32
des tua: & tu aliquando conuersus confir- D
ma fratres tuos.*Qui dixit ei:Domine,te- 33
cum paratus sum, & in carcerem, & in
Matt.26.c. 34. Marc.14.c. 30. mortem ire. *At ille dixit:Dico tibi Petre, 34
non cantabit hodie gallus, donec ter abne-
ges nosse me.Et dixit eis: Quando misi vos 35
Matt.16.b. 9. sine sacculo, & pera,& calceamentis, nun-
quid aliquid defuit vobis?*At illi dixerũt: 36
Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc, qui habet
sacculum, tollat similiter & peram: & qui
non habet, vendat tunicam suam, & emat
gladium. *Dico enim vobis,quoniam ad- 37
huc hoc quod scriptum est,oportet imple-
Is.53.d.12. ri in me: Et cum iniquis deputatus est. Et-
enim ea,quæ sunt de me,finem habent.*At 38
illi dixerunt: Domine,ecce duo gladij hic.
At ille dixit eis: Satis est. * Et egressus ibat 39
Matt.26.d. 36. Marc.14.c. 32. Io.18.a.1. secundum consuetudinem in Montem oli-
uarum. Secuti sunt autem illum, & disci-
puli.* Et cum peruenisset ad locum dixit 40
illis: Orate ne intretis in tentationem. *Et 41
Matt.26.d. 39. Marc.14.d. 35. ipse auulsus est ab eis, quantum iactus est E
lapidis:& positis genibus orabat,*Dicens: 42
Pater si vis, transfer calicem istum à me:
Verumtamen non mea voluntas, sed tua
fiat.*Apparuit autem illi Angelus de cœ- 43
lo, confortans eum. Et factus in agonia,
prolixius orabat.*Et factus est sudor eius, 44
sicut guttæ sanguinis decurrentis in terrã.*
Et cum surrexisset ab oratione, & venisset 45
ad discipulos suos,inuenit eos dormientes
præ tristitia. *Et ait illis: Quid dormitis? 46
surgite, orate,ne intretis in tentationem. *
47 Adhuc eo loquente,ecce turba: & qui vo- Matt.26.c. 47. Marc.14.c. 43. Ioan.18.c.3.
cabatur Iudas,vnus de duodecim, antece-
debat eos:& appropinquauit Iesu,vt oscu-
48 laretur eum. *Iesus autem dixit illi: Iuda,
49 osculo Filium hominis tradis? * Videntes
autem hi, qui circa ipsum erant, quod fu-
turum erat,dixerunt ei: Domine, si percu-
50 timus in gladio: *Et percussit vnus ex illis
seruum principis sacerdotum, & amputa-
51 uit auricularn eius dexteram. * Respon-
dens autem Iesus, ait: Sinite vsque huc. Et
cum tetigisset auriculam eius,sanauit eũ. *
52 Dixit autem Iesus ad eos, qui venerant ad
se, principes sacerdotum, & magistratus
templi,& seniores: Quasi ad latronem exi-
53 istis cum gladijs,& fustibus? *Cum quoti-
die vobiscum fuerim in templo,non exten-
distis manus in me:sed hęc est hora vestra,
54 & potestas tenebrarum.*Comprehenden-
tes autem eum,duxerunt ad domum prin- Matt.26.f. 57.
cipis sacerdotum: Petrus verò sequebatur Marc.14.f. 47.
55 à longè. * Accenso autem igne in medio Io.18.c.14.
atrij,& circumsedentibus illis, erat Petrus Matt.26.g. 69.
56 in medio eorum. * Quem cum vidisset an- Marc.14.g. 66.
cilla quædam sedentem ad lumen, & cum Io.18.c.15.
fuisset intuita,dixit: Et hic cum illo erat. *
57 At ille negauit eum, dicens: Mulier, non
58 noui illum. *Et post pusillum alius videns
eum,dixit: Et tu de illis es. Petrus verò ait:
59 O homo non sum. * Et interuallo facto Io.18.c.26.
quasi horæ vnius, alius quidam affirma-
bat,dicens: Verè & hic cum illo erat: nam
60 & Galilæus est. * Et ait Petrus: Homo, ne-
G scio quid dicis. Et continuò adhuc illo lo-
61 quente cantauit gallus.*Et conuersus Do-
minus respexit Petrum. Et recordatus est
Petrus verbi Domini, sicut dixerat: Quia
prius quam gallus cantet,ter me negabis: * Matt.26.c. 34.
62 Et egressus foras Petrus fleuit amarè. * Et Marc.14.c. 30.
63 viri,qui tenebant illum, illudebant ei,cæ- Ioan.13.d.38.
64 dentes. *Et velauerunt eum,& percutie-
bant faciem eius:& interrogabant eum,di-
centes: Prophetiza, quis est, qui te percus-
65 sit?*Et alia multa blasphemantes dicebant Matt.27.a. 1.
66 in eum. Et vt factus est dies,conuenerunt Marc.15.a. 1.
seniores plebis,& principes sacerdotum,et Io.18.c.28.
Scribæ, & duxerunt illum in concilium
suum,dicentes:Si tu es Christus,dic nobis.
67 Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis
68 mihi: *Si autem,& interrogauero,non re-
69 spondebitis mihi,neque dimittetis. Ex hoc
autem erit Filius hominis sedens à dextris
70 virtutis Dei. *Dixerunt autem omnes: Tu
ergo es Filius Dei? Qui ait:Vos dicitis,quia
71 ego sum. *At illi dixerunt: Quid adhuc de-
sideramus testimonium? ipsi enim audiui-
mus de ore eius.

C A-

CAP. XXIII.

Accusatus coram Pilato mittitur ad Herodem, qui illum spretum illusit: Pilatus conatur ipsum dimittere, proposito Barabba homicida, & promissa castigatione: Iudeis tamen instantibus morti adiudicatur: ductusque ad supplicium, vetat mulieres super se flere: cum latronibus crucifixus, Patrem orat pro crucifigentibus: irridetur à principibus, & à militibus acetum offerentibus: posita superscriptione blasphematur ab uno latronum, alteri verò promittit sui in paradiso consortium: post tenebras aliaque signa clamans exspirat; quem Centurio iustum predicat, & Ioseph corpus eius sepelit.

ET surgés omnis multitudo eorum duxerunt illum ad Pilatum. *Cœperunt A
Mat.21.b. 22. Marc.11.b. 27. autem illum accusare, dicentes: Hunc inue. 2
nimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Cæsari, & dicẽ-
Mat.27.b. 11. Mar.15.a. 2 Ioan.18.f.33. tem se Christum regem esse. Pilatus autem 3
interrogauit eum, dicens: Tu es Rex Iudæorum? At ille respondens ait: Tu dicis. *Ait 4
autem Pilatus ad principes sacerdotum, & turbas: Nihil inuenio causæ in hoc homine, At illi inualescebant, dicentes. Commouet 5
populum, docens per vniuersam Iudæam, incipiens à Galilæa vsque huc. *Pi- 6
latus autem audiens Galilæam, interrogauit si homo Galilæus esset. * Et cognouit, 7
quod de Herodis potestate esset, remisit eũ ad Herodem, qui & ipse Ierosolymis erat
illis diebus. * Herodes autem viso Iesu, ga- 8
uisus est valdè, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audierat
multa de eo, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem eum 9
multis sermonibus. At ipse nihil illi respõdebat. * Stabant autem principes sacerdo- 10
tum, & Scribæ constanter accusantes eum.
*Spreuit autem illum Herodes cum exer- 11
citu suo: & illusit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum. * Et facti sunt amici 12
Herodes, & Pilatus in ipsa die: nam antea inimici erant ad inuicem. * Pilatus autem 13
conuocatis principibus sacerdotum, et magistratibus, & plebe, *Dixit ad illos; Obtu- 14
Ioan.18.g.38. & 19.a.4. listis mihi hunc hominem; quasi auertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans, nullam causam inuenio in homine isto ex his, in quibus eum accusatis.
*Sed neque Herodes: nam remisi vos ad il- 15
lum, & ecce nihil dignum morte actum est C
ei. *Emendatum ergo illum dimittam. Ne- 16
cesse autem habebat dimittere eis per diẽ 17
festum, vnum. *Exclamauit autem simul 18
vniuersa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam. *Qui erat propter 19
seditionem quandam factam in ciuitate, 20
& homicidium, missus in carcerem. * Iterum autem Pilatus locutus est ad eos, vo- 21
lens dimittere Iesum. * At illi succlamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. * Matt.27.c. 23. Marc.15.c. 14.
Ille autem tertio dixit ad illos: Quid enim 22
mali fecit iste? nullam causam mortis inD uenio in eo: corripiam ergo illum, & dimit- 23
tam. * At illi instabant vocibus magnis postulantes, vt crucifigeretur: & inualescebant voces eorum. * Et Pilatus adiudica- 24
uit fieri petitionem eorum. Dimisit autem 25
illis eum, qui propter homicidium, & seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant: Iesum verò tradidit voluntati Matt.27.d. 12.
eorum. *Et cum ducerent eum, apprehen- 26 Mar.15.d. 21.
derunt Simonem quendam Cyrenensem, venientem de villa: & imposuerunt illi
crucem portare post Iesum. * Sequebatur 27
autem illum multa turba populi, & mulierum: quæ plangebant, & lamentabantur
eum. *Conuersus autem ad illas Ie sus, dixit: Filiæ Ierusalem, nolite flere super me, 28
sed super vos ipsas flete, & super filios ve- Isa.1.d.19. Osee 10.b. 8. Apoc.6.d. 16.
E stros. *Quoniam ecce veniunt dies, in qui- 29
bus dicent: Beatæ steriles, & ventres, qui non genuerunt, & vbera, quæ non lactaue- Matt.27.d. 33. Mar.15.b. 22. Ioan.19.c.17.
runt. * Tunc incipient dicere montibus: 30
Cadite super nos; & collibus: Operite nos.
*Quia si in viridi ligno hęc faciunt, in ari- 31
do quid fiet? * Ducebantur autem & alij 32
duo nequam cum eo, vt interficerentur. *
Et postquam venerunt in locum, qui vo- 33
catur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum; & latrones, vnum à dextris, & alterum à sini-
stris. *Iesus autem dicebat: Pater, dimitte 34
illis: non enim sciunt quid faciunt. Diuidentes verò vestimenta eius, miserunt sor-
tes. *Et stabat populus spectans, & deride- 35
bant eum principes cum eis, dicentes: Alios saluos fecit, se saluum faciat, si hic est
Christus Dei electus. * Illudebant autem 36
F ei, & milites accedentes, & acetum offe- 37
rentes ei, * Et dicentes: Si tu es rex Iudæo- 38
rum, saluum te fac. *Erat autem, & superscriptio scripta super eum litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est rex Iudæo-
rum. *Vnus autem de his, qui pendebant, 39
latronibus, blasphemabat eum dicens. Si tu es Christus, saluum fac temetipsum, &
nos. *Respondens autem alter increpabat 40
eum, dicens: Neq; tu times Deum, quod in eadẽ damnatione es. *Et nos quidem iustè, 41
nam digna factis recipimus: hic verò nihil
mali gessit. *Et dicebat ad Iesum: Domine 42
memento mei, cum veneris in regnum tuũ.
*Et dixit illi Iesus: Amen dico tibi: Hodie 43
mecum eris in paradiso. *Erat autem ferè 44
hora sexta, & tenebræ factæ sunt in vniuersam terram vsque in horam nonam. *Et 45

obscu-

obſcuratus eſt ſol: & velum templi ſciſſum
Pſa 30.a.6. eſt medium. Et clamans voce magna Ieſus 46
ait: Pater, in manus tuas commendo ſpiri- G
tum meum. Et hæc dicens, expirauit. *Vi- 47
dens autem Centurio, quod factum fuerat,
glorificauit Deum, dicens: Verè hic homo
iuſtus erat. *Et omnis turba eorum, qui ſi- 48
mul aderant ad ſpectaculum iſtud, & vi-
debant, quæ fiebant, percutientes pectora ſua
reuertebantur. *Stabant autem omnes no- 49
ti eius à longe, & mulieres, quę ſecutę eum
erant à Galilæa, hæc videntes. *Et ecce vir 50
Matt.27.b. 57. nomine Ioſeph, qui erat decurio, vir bo-
Marc.15.d. 43. nus, & iuſtus: *Hic non conſenſerat conſi- 51
Ioan.19.c.38. lio, & actibus eorum, ab Arimathæa ciui-
tate Iudææ, qui expectabat & ipſe regnum
Dei. *Hic acceſſit ad Pilatum, & petijt cor- 52
pus Ieſu: *Et depoſitum inuoluit ſindone, 53
& poſuit eum in monumento exciſo, in
quo nondum quiſquam poſitus fuerat. *Et 54
dies erat paraſceues, & ſabbatum illuce-
ſcebat. * Subſecutæ autem mulieres, quæ 55
eum eo venerant de Galilæa, viderunt mo-
numentum, & quemadmodum poſitum
erat corpus eius. * Et reuertentes paraue- 56
runt aromata, & vnguenta: & ſabbato qui-
dem filuerunt ſecundum mandatum.

CAP. XXIV.

Mulieribus ad Chriſti monumentum conſternatis, quod eius corpus non inuenirent, Angeli ipſum reſurrexiſſe nuntiant, & illæ Apoſtolis, qui id tanquam deliramentum accipiunt: Petrus ad monumentum currens, & ipſe admiratur, quod corpus non inuenerit: duobus in Emmaus euntibus Ieſus Scripturas interpretatur, & in fractione panis ab eis agnoſcitur: congregatis diſcipulis palpandum ſe præbet, & cum eis edens aperit ſenſum, vt Scripturas intelligant, ac promiſſo Spiritu ſancto in cœlum aſcendit.

1 VNa autem ſabbati valdè diluculo ve-
A nerunt ad monumentum, portantes Matt.28.a. 1.
2 quæ parauerant, aromata: * Et inuenerunt Marc.16.a. 1.
3 lapidem reuolutum à monumento. *Et in- Ioan.20.a.1.
greſſæ non inuenerunt corpus Domini Ie-
4 ſu. *Et factum eſt, dum mente conſternatæ
eſſent de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus
5 illas in veſte fulgenti. * Cum timerent au-
tem, & declinarent vultum in terram, di-
xerunt ad illas: Quid quæritis viuentem
6 cum mortuis? * Non eſt hic, ſed ſurrexit:
recordamini qualiter locutus eſt vobis
7 cum adhuc in Galilæa eſſet, *Dicens: Quia
oportet filium hominis tradi in manus ho- Matt.17.d. 22.
minum peccatorum, & crucifigi, & die ter- Matt. 9.c. 31.
8 tia reſurgere. *Et recordatæ ſunt verborum Sup.9.c.22.
9 eius. *Et regreſſæ à monumento nuntiaue-
runt hæc omnia illis vndecim, & cæteris
10 omnibus. Erat autem Maria Magdalene, &
B Ioanna, & Maria, Iacobi, & cęterę, quę cum
eis erant, quæ dicebant ad Apoſtolos hæc.
11 * Et viſa ſunt ante illos, ſicut deliramen-
tum, verba iſta: & non crediderunt illis. *
12 *Petrus autem ſurgens cucurrit ad monu-
mentum: & procumbens vidit linteamina
ſola poſita, & abijt, ſecum mirans, quod fa-
13 ctum fuerat. *Et ecce duo ex illis ibant ip-
ſa die in caſtellum, quod erat in ſpatio ſta- Marc.16.c. 12.
diorum ſexaginta ab Ieruſalem, nomine
14 Emmaus. *Et ipſi loquebantur ad inuicem

de his omnibus, quæ acciderant. * Et fa- 15
ctum eſt: dum fabularentur, & ſecum quę-
rerent: & ipſe Ieſus appropinquans ibat
eum illis. *Oculi autem illorum tenebant- 16
17 tur ne eum agnoſcerent. * Et ait ad illos:
C Qui ſunt hi ſermones, quos conferis ad
18 inuicem ambulantes, & eſtis triſtes? * Et
reſpondens vnus, cui nomen Cleophas, di-
xit

xit ei: Tu ſolus peregrinus es in Ieruſalem, & non cognouiſti, quæ facta ſunt in illa, his diebus? *Quibus ille dixit: Quæ? Et dixe- 19
runt: De Ieſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere, & ſermone, coram Deo, & omni populo: *Et quomodo eum 20
tradiderunt ſummi ſacerdotes, & principes noſtri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. *Nos autem ſperabamus, 21
quia ipſe eſſet redempturus Iſrael: & nunc ſuper hęc omnia, tertia dies eſt hodie, quod hæc facta ſunt. *Sed & mulieres quædam 22
ex noſtris terruerunt nos, quæ ante lucem D
fuerunt ad monumentum, *Et, non inuen- 23
to corpore eius, venerunt dicentes ſe etiam viſionem Angelorum vidiſſe, qui dicunt eum viuere. * Et abierunt quidam ex no- 24
ſtris ad monumentum, & ita inuenerunt ſicut mulieres dixerunt, ipſum verò non inuenerunt. *Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & 25
tardi corde ad credendum, in omnibus, quæ locuti ſunt Prophetæ! * Nonne hæc 26
oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? *Et incipiens à Moyſe, & 27
omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipſo erant. *
Et appropinquauerunt caſtello, quo ibant: 28
& ipſe ſe finxit longius ire. * Et coegerunt 29
illum, dicentes: Mane nobiſcum, quoniam E
adueſperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Et 30
intrauit cum illis. * Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & bene- 31
dixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum: &
ipſe euanuit ex oculis eorum. Et dixerunt 32
ad inuicem: Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, &
aperiret nobis Scripturas? *Et ſurgentes ea- 33
dem hora regreſſi ſunt in Ieruſalem: & inuenerunt congregatos vndecim, & eos, qui 34
cum illis erant, *Dicentes: Quod ſurrexit 35
Dominus, & apparuit Simoni. *Et ipſi narrabant, quæ geſta erant in via: & quomodo Marc. 16 c. 14.
cognouerunt eum in fractione panis. Dum 36 Ioan. 20. c. 19.
autem hęc loquuntur, ſtetit Ieſus in medio
eorum, & dicit eis: Pax vobis: ego ſum, no- 37
lite timere. *Conturbati verò, & conterri- 38
ti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre. *Et di- F
xit eis: Quid turbati eſtis, & cogitationes 39
aſcendunt in corda veſtra? *Videte manus meas, & pedes, quia ego ipſe ſum: palpate, & videte: quia ſpiritus carnem, & oſſa non 40
habet, ſicut me videtis habere. *Et cum 41
hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, & pedes.
Adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic 42
aliquid, quod manducetur? *At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & fauum mel-

lis. *Et cum manducaſſet coram eis, ſu- 43
mens reliquias dedit eis. * Et dixit ad 44
eos: Hæc ſunt verba, quæ locutus ſum ad vos, cum adhuc eſſem vobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis de me. * Tunc aperuit illis 45
Pſ. 118. b. 7. ſenſum, vt intelligerent Scripturas. *G
Et dixit eis: Quoniam ſic ſcriptum eſt, 46
& ſic oportebat Chriſtum pati, & re- Act. 1. a. 8. Io 14. d. 10.
ſurgere à mortuis tertia die: * Et præ- 47
dicari in nomine eius pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ieroſolyma. * Vos Act. 1. a. 4. Marc. 16. d. 19.
autem teſtes eſtis horum. * Et ego mitto 48 49
promiſſum Patris mei in vos: vos autem ſedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto. * Eduxit autem 50

eos

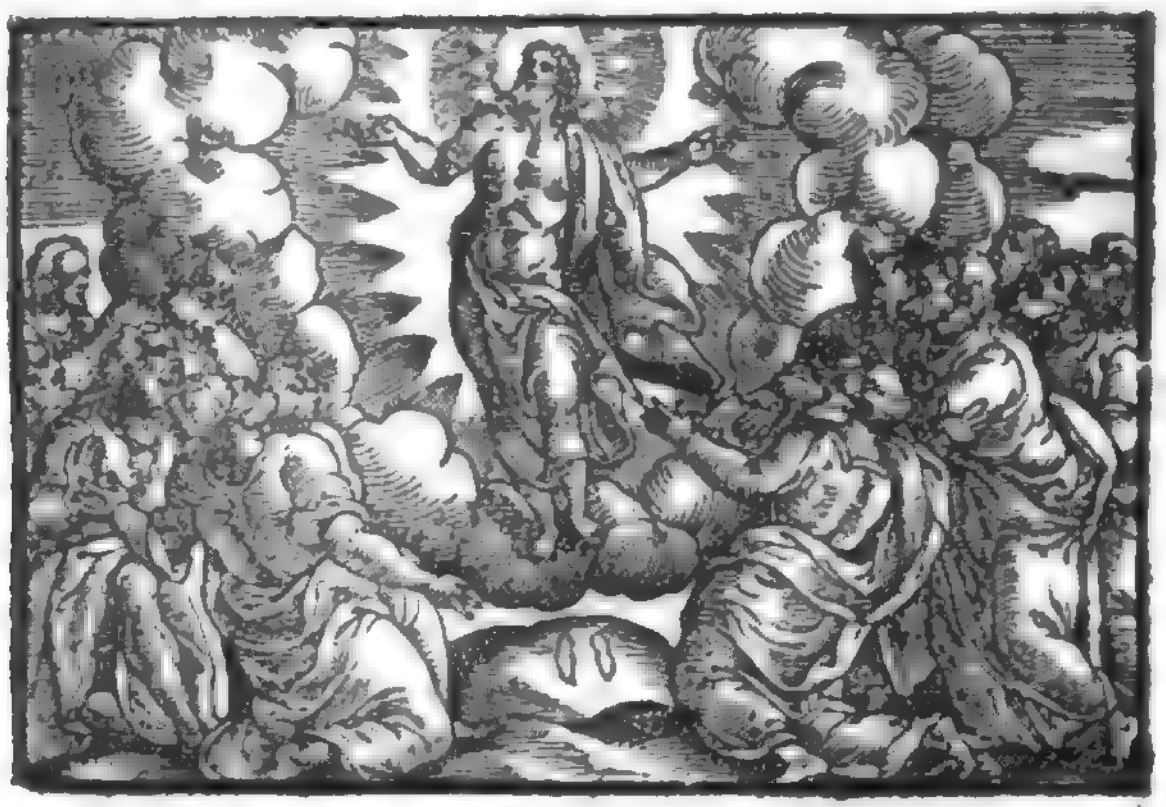

eos foras in Bethaniam : & eleuatis manibus ſuis benedixit eis . * Et factum eſt , dum benediceret illis , receſſit ab eis , & ferebatur in cœlum . *

52 Et ipſi adorantes , regreſſi ſunt in Ieruſa-
53 lem cum gaudio magno : * Et erant ſemper in templo , laudantes & benedicentes Deum . Amen.

SAN-

Digitized by

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOANNEM.

CAPVT PRIMVM.

Verbum eſt Deus, vita, & lux omnem hominem illuminans, per quod omnia facta ſunt, & quod homo factum eſt, cui teſtimonium perhibet Ioannes, dicens ſe vocem, & indignum, qui illius ſoluat corrigiam calceamenti, eumque eſſe agnum Dei, qui tollit peccatum mundi: Andreas alter duorum Ioannis diſcipulorum, qui Ieſum ſecuti ſunt, adducit ad illum etiam Simonem fratrem ſuum: Philippus quoque à Ieſu vocatus, adducit ad eum Nathanael.

IN principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deũ. * Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt, *In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum: *Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. *Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes. * Hic venit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum. * Non erat ille lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine. * Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. * In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit. * In propria venit, & ſui eum non receperunt. * Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius: * Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. * Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis: & vidimus gloriã eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre plenũ gratiæ, & veritatis. * Ioannes teſtimonium perhibet de ipſo, & clamat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt: quia prior me erat. * Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. * Quia lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. * Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit. * Et hoc eſt teſtimonium Ioannis, quando miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis ſacerdotes, & Leuitas ad eum, vt interrogarent eum: Tu quis es? * Et confeſſus

Mat. 1. 8. 1. Mar. 1. 8. 1.

Infr. 3. 6. 15.

Hebr. 1. 2. 18.

Ma. 11. 1. c. 16. Luc. 2. 8. 7.

1. Tim. 6. 16. 1. Ioa. 4. c. 12. 1. Tim. 6. c. 16.

Digitized by Google

fessus est: Quia non sum ego Christus. *Et 21
interrogauerunt eum: Quid ergo? Elias es
tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et
respondit: Non. *Dixerunt ergo ei: Quis 22
es, vt responsum demus his, qui miserunt
nos? quid dicis de teipso? *Ait: Ego vox 23
clamantis in deserto: Dirigite viam Do-
Isa.40 a.3. Matt.3.a. Marc.1.a. 1. Luc.3.a.4. mini, sicut dixit Isaias propheta. * Et qui 24
missi fuerant, erant ex Pharisæis. * Et in- 25
terrogauerunt eum, & dixerunt ei: Quid
ergo baptizas, si tu non es Christus, neque
Elias, neque Propheta? *Respondit eis 26
Ioannes, dicens: Ego baptizo in aqua: me- D
dius autem vestrum stetit, quem vos nesci-
Matt.3.b. 11. Marc.1.b. 7. Luc.3.c.16. Act.1.a.5. & 11.a.2. & 11.c.16. & 19.a.4. tis. * Ipse est, qui post me venturus est, 27
qui ante me factus est; cuius ego non sum
digmus, vt soluam eius corrigiam calcea-
menti. *Hæc in Bethania facta sunt trans 28
Iordanem, vbi erat Ioannes baptizans. *
Altera die vidit Ioannes Iesum venientem 29
ad se, & ait: Ecce agnus Dei, qui tollit pec-
catum mundi. * Hic est, de quo dixi: Post 30
me venit vir, qui ante me factus est: quia
prior me erat. *Et ego nesciebam eum, 31
sed vt manifestetur in Israel, propterea ve-
ni ego in aqua baptizans. *Et testimonium 32
Matt.3.d. 16. Marc.1.b. 10. Luc.3.d.22 perhibuit Ioannes, dicens: Quia vidi Spiri-
tum descendentem quasi columbam de cœ
lo, & mansit super eum. * Et ego nescie- 33
bam eum: sed qui misit me baptizare in
aqua, ille mihi dixit: Super quem videris E
Spiritum descendentem, & manentem su-
per eum, hic est, qui baptizat in Spiritu
sancto. *Et ego vidi: & testimonium per- 34
hibui, quia hic est Filius Dei. * Altera die 35
iterum stabat Ioannes, & ex discipulis eius
duo. * Et respiciens Iesum ambulantem, 36
dicit: Ecce agnus Dei. * Et audierunt 37
eum duo discipuli loquentem, & secuti
sunt Iesum. * Conuersus autem Iesus, & 38
videns eos sequentes se, dicit eis: Quid
quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, (quod
dicitur interpretatum Magister) vbi ha-
bitas? * Dicit eis: Venite, & videte. 39
Venerunt, & viderunt vbi maneret, & F
apud eum manserunt die illo: hora autem
erat, quasi decima. * Erat autem Andreas 40
frater Simonis Petri vnus ex duobus, qui
audierant à Ioanne, & secuti fuerant eum.
*Inuenit hic primum fratrem suum Simo. 41
nem, & dicit ei: Inuenimus Messiam (quod
est interpretatum Christus. * Et adduxit 42
eum ad Iesum. Intuitus autem eum Iesus,
dixit: Tu es Simon filius Iona: tu voca-
beris Cephas: quod interpretatur Petrus. *
*In crastinum voluit exire in Galilæam, & 43
inuenit Philippum. Et dicit ei Iesus: Se-
Gen.48.b. 10. Deut.18.c. 18. quere me. *Erat autem Philippus à Beth- 44
saida, ciuitate Andreæ, & Petri. * In- 45
uenit Philippus Nathanael, & dicit ei:
Quem scripsit Moyses in lege, & Prophe-
Græ, inuenimus Iesum filium Ioseph à
46 Nazareth. * Et dixit ei Nathanael: A
Nazareth potest aliquid boni esse? Di- Is.40.c.10. & 41.b.8. Ier.13.a.9. Ezec.34.f. 23.& 37.f. 24. Dan.9.f.24
47 cit ei Philippus: Veni, & vide. * Vi-
dit Iesus Nathanael venientem ad se, &
dicit de eo: Ecce verè Israelita, in quo
48 dolus non est. *Dicit ei Nathanael: Vn-
de me nosti? Respondit Iesus, & dixit ei:
Priusquam te Philippus vocaret, cum esses
49 sub ficu, vidi te. *Respondit ei Natha-
nael, & ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es
50 Rex Israel. *Respondit Iesus, & dixit
ei: Quia dixi tibi: Vidi te sub ficu, cre-
51 dis: maius his videbis. * Et dicit ei: A-
men, amen dico vobis, videbitis cœ-
lum apertum, & Angelos Dei ascenden-
tes, & descendentes supra Filium ho-
minis.

CAP. II.

Iesus ad nuptias inuitatus, aquam in vinum conuertit; & à Capharnaum veniens Ierosolymam, eijcit de templo negotiatores; ac signo à Iudæis petito, dicit, Solmite templum hoc, &c. multi propter signa crediderunt in nomine Iesu, quibus ipse non se credebat.

1 ET die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana
A Galilææ: & erat mater Iesu ibi. *Vo-
2 catus est autem & Iesus, & discipuli eius,
3 ad nuptias. * Et deficiente vino, dicit ma-
4 ter Iesu ad eum: Vinum non habent. * Et
dicit ei Iesus: Quid mihi, & tibi est mu-
5 lier? nondum venit hora mea. * Dicit
mater eius ministris: Quodcunque dixe-
6 rit vobis, facite. * Erant autem ibi lapi-
deæ hydriæ sex positæ secundùm purifica-
tionem Iudæorum, capientes singulæ me-
7 tretas binas, vel ternas. * Dicit eis Iesus.
Implete hydrias aqua. Et impleuerunt
8 eas vsque ad summum. * Et dicit eis Ie-
sus: Haurite nunc, & ferte architriclino.
9 Et tulerunt. * Vt autem gustauit ar-
B chitriclinus aquam vinum factam, & non
sciebat vnde esset, ministri autem scie-
bant, qui hauserant aquam: vocat spon-
10 sum architriclinus. * Et dicit ei: Omnis
homo primum bonum vinum ponit: &
cum inebriati fuerint, tunc id, quod de-
terius est: Tu autem seruasti bonum vi-
11 num vsque adhuc. * Hoc fecit initium si-
gnorum Iesus in Cana Galilææ: & mani-
festauit gloriam suam, & crediderunt in
12 eum discipuli eius. * Post hoc descendit
C Capharnaum ipse, & mater eius, & fratres
eius, & discipuli eius: & ibi mansernnt non
13 multis diebus. * Et propè erat Pascha Iu-

dæo-

dæorum,& ascendit Iesus Ierosolymam: * Et inuenit in templo vendentes boues, & oues,& columbas,& numularios sedentes. *Et cum feciſſet quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oues quoque, & boues, & numulariorum effudit æs, & mensas subuertit. * Et his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis. * Recordati sunt verò discipuli eius, quia scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me. * Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis,quia hæc facis? * Respondit Iesus,& dixit eis Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. *Dixerunt ergo Iudæi: Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud? * Ille autem dicebat de templo corporis sui. * Cum ergo resurrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat, & crediderunt scripturæ, & sermoni quem dixit Iesus. * Cum autem esset Ierosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius, quæ faciebat. * Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, * Et quia opus ei non erat, vt quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

Pſ.68.b.10 Matt.26.f. 21. & 27.c. 40 Marc.14.f. 57. & 15.c. 29.

Pſ.3.b.6.& 16.c.9.

CAP. III.

Nicodemum nocte edocet de renascendo ex aqua, & Spiritu, ac de sui instar anei serpentis exaltatione, quodque Deus filium suum misit ad saluandum mundum: facta quæstione de purificatione, Ioannes suis discipulis de Christo murmurantibus, laudat ipsum, dicens illum crescere oportere, se autem minui, & quod pater omnia dederit in manus eius; vt qui in eum credit, habeat vitam æternam; qui verò non credit, maneat ira Dei super eum.

1 ERat autem homo ex Pharisæis, Nico-
A demus nomine,princeps Iudæorum.
2 *Hic venit ad Iesum nocte,& dixit ei:Rabbi,scimus quia à Deo venisti magister: nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu
3 facis, nisi fuerit Deus cum eo. * Respondit Iesus,& dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuò, non potest
4 videre regnum Dei. * Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? numquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, & renasci? *
5 Respondit Iesus: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto,non potest introire in regnum Dei.
6 *Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. *
7 Non mireris, quia dixi tibi: oportet vos
8 nasci denuò. * Spiritus vbi vult spirat: & vocem eius audis, sed nescis vnde veniat, Pſ.134.a.f.
aut quo vadat: sic est omnis, qui natus est
9 ex spiritu. * Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri? *
10 Respondit Iesus, & dixit ei: Tu es ma-
11 gister in Israel, & hæc ignoras? * Amen,
B amen dico tibi, quia quod scimus, loquimur, & quod vidimus, testamur, & testi-
12 monium nostrum non accipitis. * Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomo-
13 do,si dixero vobis cœlestia, credetis? * Et Num.21.c. 9.
nemo ascendit in cœlum,nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœ-
14 lo. * Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto: ita exaltari oportet Filium ho-
15 minis: *Vt omnis,qui credit in ipsum, non
16 pereat, sed habeat vitam æternam. * Sic

enim Deus dilexit mundum, vt Filium ſuũ
1. Ioa. 4. b. 9. vnigenitum daret: vt omnis, qui credit in
eum, non pereat, ſed habeat vitam æternã.
* Non enim miſit Deus Filium ſuum in 17
mundum, vt iudicet mundum, ſed vt ſal-
uetur mundus per ipſum. * Qui credit in 18
eum, non iudicatur: qui autem non credit,
iam iudicatus eſt: quia non credit in nomi-
ne vnigeniti Filij Dei. * Hoc eſt autem iu- 19
Supr. 1. 8. 4. dicium: quia lux venit in mundum, &
dilexerunt homines magis tenebras, quam
lucem: erant enim eorum mala opera. *
Omnis enim, qui malè agit, odit lucem, & 20
non venit ad lucem, vt non arguantur ope-
ra eius: * Qui autem facit veritatem, ve- 21
nit ad lucem, vt manifeſtentur opera eius,
quia in Deo ſunt facta. * Poſt hæc venit 22
Ieſus, & diſcipuli eius, in terram Iudæam:
illic demorabatur cum eis, & baptizabat.
Erat autem, & Ioannes baptizans in Æn- 23
Infr. 4. 8. 1. non, iuxta Salim: quia aquæ multæ erant
illic, & veniebant, & baptizabantur. *
Nondum enim miſſus fuerat Ioannes in 24
carcerem. * Facta eſt autem quæſtio ex 25
Supr. 1. 8. 19 diſcipulis Ioannis cum Iudæis de Purifica-
tione. * Et venerunt ad Ioannem, & dixe- 26
runt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Ior-
danem, cui tu teſtimonium perhibuiſti, ec-
ce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.
27 Reſpondit Ioannes, & dixit: Non poteſt
D homo accipere quidquam, niſi fuerit ei da-
28 tum de cœlo. * Ipſi vos mihi teſtimonium Supr. 1. c. 20.
perhibetis, quod dixerim: Non ſum ego
Chriſtus: ſed quia miſſus ſum ante illum. *
29 Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus
autem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gau-
dio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc er-
30 go gaudium meum impletum eſt. * Illum
31 oportet creſcere, me autem minui. * Qui
de ſurſum venit, ſuper omnes eſt. Qui eſt
de terra, de terra eſt, & de terra loquitur.
32 Qui de cœlo venit ſuper omnes eſt. * Et
quod vidit, & audiuit, hoc teſtatur: & te- Rom. 3. 8. 4.
33 ſtimonium eius nemo accipit. * Qui acce-
pit eius teſtimonium, ſignauit quia Deus
34 verax eſt. * Quem enim miſit Deus, ver-
ba Dei loquitur: non enim ad menſuram
35 dat Deus ſpiritum. * Pater diligit filium: &
36 omnia dedit in manu eius. * Qui credit in 1. Ioa. 5. b. 10.
Filium, habet vitam æternam: qui autem
incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed
ira Dei manet ſuper eum.

CAP. IV.

Ieſus cum muliere Samaritana loquitur de aqua viua, & adorando Deo in ſpiritu: manifeſtans ei ſe eſſe Meſſiam promiſſum: & diſcipulis dicit ſe cibum habere quem illi neſciunt, nempè Patris obedientiam: de meſſe, & metente, ac ſeminante: multi Samaritanorum credunt in eum: filium reguli ſanitati reſtituit.

Supr. 3. 8. 22. VT ergo cognouit Ieſus, quia audierũt 1
Phariſæi, quod Ieſus plures diſcipu- A
los facit, & baptizat, quam Ioannes, *
2 (Quamquam Ieſus non baptizaret, ſed
3 diſcipuli eius). * Reliquit Iudæam, & abijt
4 iterum in Galilæam. * Oportebat autem
5 eum tranſire per Samariam. * Venit ergo in Gen. 11. 8. 19 & 48. d. 22. Ioſ. 24. 8. 32.
ciuitatem Samariæ, quę dicitur Sichar: iux-
ta prædium, quod dedit Iacob Ioſeph filio
6 ſuo. * Erat autem ibi fons Iacob. Ieſus er-
go fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra
7 fontem. Hora erat quaſi ſexta. * Venit
mulier de Samaria haurire aquam. Dicit
8 ei Ieſus: Da mihi bibere. * (Diſcipuli
enim eius abierant in ciuitatem, vt cibos
9 emerent.) * Dicit ergo ei mulier illa Sa-
10 maritana: Quomodo tu Iudæus cum ſis,

bibere

bibere à me poſcis,quæ ſum mulier Samaritana? non enim coutuntur Iudæi Samaritanis. * Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Si 10
ſcires donum Dei, & quis eſt, qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam viuam. * Dicit 11
ei mulier: Domine, neque in quo hauries habes, & puteus altus eſt: vnde ergo habes aquam viuam? * Nunquid tu ma- 12
ior es patre noſtro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius? * Reſpondit Ieſus, & dixit ei: 13
Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum: * Sed 14
aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. * Dicit ad eum 15
mulier: Domine, da mihi hanc aquam; vt non ſitiam, neque veniam huc haurire. * C 16
Dicit ei Ieſus: Vade, voca virum tuum, & veni huc. * Reſpondit mulier, & dixit: 17
Non habeo virum. Dicit ei Ieſus: Benè dixiſti, quia non habeo virum: * Quin- 18
que enim viros habuiſti; & nunc quem habes, non eſt tuus vir: hoc verè dixiſti. *
Deut.18.d. 6. * Dicit ei mulier: Domine, video quia 19
Propheta es tu, * Patres noſtri in monte 20
hoc adorauerunt, & vos dicitis, quia Ieroſolymis eſt locus, vbi adorare oportet. *
Dicit ei Ieſus: Mulier crede mihi, quia 21
venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Ieroſolymis adorabitis Patrem. *
4. Reg. 17. v. 41. Vos adoratis, quod neſcitis: nos adora- 22
mus, quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis eſt.
* Sed venit hora, & nunc eſt, quando veri 23
adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu, &
1. Cor. 3. d. 16. veritate. Nam & Pater tales quærit, qui D
adorent eum. * Spiritus eſt Deus: & eos, 24
qui adorant eum, in ſpiritu, & veritate oportet adorare. * Dicit ei mulier: Scio, 25
quia Meſſias venit (qui dicitur Chriſtus) cum ergo venerit ille nobis annuntiabit omnia. * Dicit ei Ieſus: Ego ſum, qui 26
loquor tecum. * Et continuò venerunt di- 27
ſcipuli eius: & mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea? *
Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & 28
abijt in ciuitatem, & dicit illis hominibus:
Venite, & videte hominem, qui dixit mi- 29
hi omnia quæcumque feci: numquid ipſe eſt Chriſtus? * Exierunt ergo de ciuitate, & 30
veniebant ad eum. * Interea rogabant 31
eum diſcipuli, dicentes: Rabbi, manduca. * Ille autem dicit eis: Ego cibum ha- 32
beo manducare quem vos neſcitis. * Di- 33
cebant ergo diſcipuli ad inuicem: Nun- E
quid aliquis attulit ei manducare? * Di- 34
cit eis Ieſus: Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem eius, qui miſit me, vt perfi-

ciam opus eius. * Nonne vos dicitis, quod 35
adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis venit? Ecce dico vobis: Leuate oculos veſtros, & videte regiones, quia albæ ſunt
Matt.9.d. 17. Luc.10.a.7. 36 iam ad meſſem. * Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam: vt, & qui ſeminat, ſimul
37 gaudeat, & qui metit. * In hoc enim eſt verbum verum: quia alius eſt, qui ſemi-
38 nat, & alius eſt, qui metit. * Ego miſi vos metere, quod vos non laboraſtis: alij laborauerunt, & vos in labores eorum in-
39 troiſtis. * Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcum-
40 que feci. * Cum veniſſent ergo ad illum F Samaritani, rogauerunt eum, vt ibi manerent. Et manſit ibi duos dies. * Et multò
41 plures crediderunt in eum propter ſermo-
42 nem eius. * Et mulieri dicebant: Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipſi enim audiuimus, & ſcimus, quia
43 hic eſt verè Saluator mundi. * Poſt duos autem dies exijt inde: & abijt in Galileam.
Matt.13.g. 57. Marc.6.a. 4. Luc.4.c.24. 44 * Ipſe enim Ieſus teſtimonium perhibuit, quia Propheta in ſua patria honorem non
45 habet. * Cum ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidiſſent, quæ fecerat Ieroſolymis in die feſto: & ipſi enim venerant in diem feſtum. *
Matt.4.b. 13. Marc.1.b. 14. Luc.4.c.14 Iap.1.b.4. 46 * Venit ergo iterum in Cana Galilææ, vbi fecit aquam vinum. Et erat quidam re-
47 gulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. * Hic cum audiſſet, quia Ieſus adueniret à Iudæa in Galilæam, abijt ad eum, & rogabat eum, vt deſcende-
G ret, & ſanaret filium eius: incipiebat
48 enim mori. * Dixit ergo Ieſus ad eum: Niſi ſigna, & prodigia videritis, non cre-
49 ditis. * Dicit ad eum regulus: Domine, deſcende prius quam moriatur filius
50 meus. * Dicit ei Ieſus: Vade filius tuus viuit. Credidit homo ſermoni, quem
51 dixit ei Ieſus, & ibat. * Iam autem eo deſcendente, ſerui occurrerunt ei, & nuntiauerunt dicentes, quia filius eius
52 viueret. * Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit, Et dixerunt ei: Quia heri hora ſeptima reli-
53 quit eum febris. * Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Ieſus: Filius tuus viuit: & credidit ipſe,
54 & domus eius tota. * Hoc iterum ſecundum ſignum fecit Ieſus, cum veniſſet à Iudæa in Galilæam.

CAP. V.

Iesus ad piscinam sanato egrote, qui 38. annis languerat, iubet sabbato tollere grabatum; & Iudeis id calumniantibus respondit se omnia sua simul cum Patre operari, mortuosque viuificare, ac iudicem ab illo constitutum esse omnium, cui & Ioannes, & propria opera, ac Pater, immò & Moyses ipse testimonium perhibent.

POst hæc erat festus dies Iudæorum, & 1
ascendit Iesus Ierosolymam: *Est au- A
Lev.23.b.7. Deut.16.a.1. tem Ierosolymis Probatica piscina, quæ 2
cognominatur Hebraice Bethsaida, quinque porticus habens. *In his iacebat mul. 3
titudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, & expectantium aquæ
motum. * Angelus autem Domini descen- 4
debat secundùm tempus in piscinam: &
mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus
fiebat à quacunque detinebatur infirmitate. *Erat autem quidam homo ibi, tri- 5
ginta & octo annos habens in infirmitate
sua. *Hunc cum vidisset Iesus iacentem, & 6
cognouisset, quia iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? *Respondit 7
ei languidus: Domine, hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me
in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit. *Dicit ei Iesus: Surge, tolle 8
grabatum tuum, & ambula. *Et statim sa- 9
nus factus est homo ille: & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo. *Dicebant ergo Iudæi il- 10
Exod.20.b.1. Ier.17.c.24. li, qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. *Respon- 11
dit eis: Qui me sanum fecit, illi mihi dixit:
Tolle grabatum tuum, & ambula. *Inter- 12
rogauerunt ergo eum: Quis est ille homo,
qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, &
ambula? * Is autem, qui sanus fuerat effe- 13
ctus, nesciebat quis esset. Iesus enim declinauit à turba constituta in loco. *Postea 14
inuenit eum Iesus in templo, & dixit illi: C
Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne
deterius tibi aliquid contingat. *Abijt ille 15
homo, & nuntiauit Iudæis, quia Iesus esset,
qui fecit eum sanum. *Propterea perseque- 16
bantur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat in
sabbato. *Iesus autem respondit eis: Pater 17
meus vsque modo operatur, & ego operor.
Propterea ergo magis quærebant eum Iu- 18
dæi interficere: quia non solum soluebat
sabbatum, sed & patrem suum dicebat
Deum, æqualem se faciens Deo. Respondit itaque Iesus, & dixit eis: *Amen, amen 19
dico vobis: non potest Filius à se facere
quidquam, nisi quod viderit Patrem faciẽ-
tem: quæcumque enim ille fecerit, & hæc 20
& Filius similiter facit. Pater enim diligit
Filium, & omnia demonstrat ei, quæ ipse
D facit: & maiora his demonstrabit ei opera, 21
vt vos miremini. *Sicut enim Pater suscitat mortuos & viuificat: sic & Filius, quos 22
vult, viuificat. *Neque enim Pater iudicat
quemquam: sed omne iudicium dedit Fi- 23
lio, *Vt omnes honorificent Filium, sicut
honorificant Patrem: qui non honorificat
Filium, non honorificat Patrem, qui misit 24
illum. * Amen, amen dico vobis, quia qui
verbum meum audit, & credit ei, qui misit
me, habet vitam æternam, & in iudicium
non venit, sed transijt à morte in vitam. * 25
Amen, amen dico vobis, quia venit hora,
& nunc est, quãdo mortui audient vocem
Filij Dei: & qui audierint, viuent. * Sicut 26
E enim Pater habet vitam in semetipso: sic
dedit, & Filio habere vitam in semetipso: * 27
Et potestatẽ dedit ei iudicium facere, quia 28
Filius hominis est. * Nolite mirari hoc,
quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filij Dei: 29
Et procedent, qui bona fecerunt in resurre- 30
ctionem iudicij. Non possum ego à meipso facere quidquam. Sicut audio, iudico: & Matt.15.d.46.
iudicium meum iustum est: quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius,
qui misit me. * Si ego testimonium perhi- 31
beo de meipso, testimonium meum non
est verum. * Alius est, qui testimonium 32 Matt.3.a.17. Sup.1.c.15.
perhibet de me: & scio, quia verum est te-
stimonium, quod perhibet de me. Vos mi- 33
sistis ad Ioannem: & testimonium perhibuit veritati. * Ego autem non ab homine 34
F testimonium accipio: sed hæc dico, vt vos
salui sitis. *Ille erat lucerna ardens, & lu- 35
cens. Vos autem voluistis ad horam exultare in luce eius. *Ego autem habeo testi- 36
monium maius Ioanne. Opera enim, quæ
dedit mihi Pater, vt perficiam ea; ipsa
opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me: * Et qui 37 Matt.3.d.17 & 17.a.
misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me: neque vocem eius vnquam au-
distis, neque speciem eius vidistis. *Et ver- 38 Deut.4.b.12.
bum eius non habetis in vobis manens:
quia quem misit ille, huic vos non creditis.
*Scrutamini Scripturas, quia vos putatis 39
G in ipsis vitam æternam habere: & illæ sunt,
quæ testimonium perhibent de me: * Et 40
non vultis venire ad me, vt vitam habeatis. * Claritatem ab hominibus non ac- 41
cipio. *Sed cognoui vos, quia dilectio- 42
nem Dei non habetis in vobis. *Ego veni 43
in nomine Patris mei, & non accipitis me:
si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. * Quomodo vos potestis credere, 44 1.Cor.4.a.1.
qui gloriam ab inuicem accipitis, & glo-

riam,

riam, quæ à ſolo Deo eſt, non quæritis? * Nolite putare, quia ego accuſaturus ſim 45
vos apud Patrem: eſt, qui accuſat vos Moyſes, in quo vos ſperatis. * Si enim crede- 46
Gen. 3. c. 15 & 18. 49. b. 10. Deut. 18. c. 15. retis Moyſi, crederetis forſitan & mihi: de me enim ille ſcripſit. * Si autem illius litte- 47
ris non creditis: quomodo verbis meis credetis?

CAP. VI.

Quinque panibus, & duobus piſcibus ſatiat quinque virorum millia: fugit volentes ipſum facere regem: ſuper mare ad diſcipulos vento agitatos ambulat: de pane cœleſti docet, quodque ipſe ſit panis vitæ, & caro eius cibus quem oporteat manducare, ſanguiſque eius potus, quem oporteat bibere; quidam diſcipuli offenſi eius ſermone deſerunt ipſum: Apoſtoli autem cum eo permanent: quorum tamen vnum dicit eſſe diabolum.

POſt hæc abijt Ieſus trans mare Galileæ, 1
quod eſt Tiberiadis: * Et ſequebatur A
Matt. 14. b. 23. Marc. 6. c. 32. Luc. 9. b. 10. eum multitudo magna, quia videbant ſig- 2
na, quæ faciebat ſuper his, qui infirmabã
tur. * Subijt ergo in montem Ieſus: & ibi 3
ſedebat cum diſcipulis ſuis. * Erat autem 4
proximum Paſcha, dies feſtus Iudæorum.
Cum ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus, & vi- 5
diſſet, quia multitudo maxima venit ad
eum, dixit ad Philippum: Vnde ememus
panes, vt manducent hi? * Hoc autem di- 6
cebat tentans eum: ipſe enim ſciebat quid
eſſet facturus. * Reſpondit ei Philippus: 7
Ducentorum denariorum panes non ſuffi-
ciunt eis, vt vnuſquiſque modicum quid
accipiat. * Dicit ei vnus ex diſcipulis eius, 8
Andreas frater Simonis Petri. * Eſt puer 9
vnus hic, qui habet quinque panes ordea-
ceos, & duos piſces: ſed hæc quid ſunt in-
ter tantos? * Dixit ergo Ieſus: Facite ho- 10
mines diſcumbere. Erat autem fœnum B
multum in loco. Diſcubuerunt ergo viri,
numero quaſi quinque millia. Accepit er- 11
go Ieſus panes: & cum gratias egiſſet, di-
ſtribuit diſcumbentibus: ſimiliter & ex
piſcibus quantum volebant. * Vt autem 12
impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis: Colligite,
quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant. *
Collegerunt ergo, & impleuerunt duode- 13
cim cophinos fragmentorum ex quinque
panibus ordeacis, quæ ſuperfuerunt his,
qui manducauerant. * Illi ergo homines 14
cum vidiſſent, quod Ieſus fecerat ſignum,
dicebant: Quia hic eſt verè propheta, qui
venturus eſt in mundum. * Ieſus ergo cum 15
cognouiſſet, quia venturi eſſent, vt raperent
eum, & facerent eum regem fugit iterum
16 in montem ipſe ſolus. * Vt autem ſero factum eſt, deſcenderunt diſcipuli eius ad Matt. 14. c. 23. Marc. 6. b. 46.
17 mare. * Et cum aſcendiſſent nauim, venerunt trans mare in Capharnaum: & tenebræ iam factæ erant: & non venerat ad
18 eos Ieſus. * Mare autem, vento magno
19 flante, exurgebat. * Cum remigaſſent ergo, C quaſi ſtadia viginti quinque, aut triginta, vident Ieſum ambulantem ſupra mare, &
20 proximum naui fieri, & timuerunt. * Ille autem dicit eis: Ego ſum, nolite timere.
21 Voluerunt ergo accipere eum in nauim: & ſtatim nauis fuit ad terram, in quam ibant.
22 Altera die, turba quæ ſtabat trans mare, vidit, quia nauicula alia non erat ibi niſi vna, & quia non introiſſet cum diſcipulis ſuis Ieſus in nauim, ſed ſoli diſcipuli eius
23 abijſſent: * Aliæ verò ſuperuenerunt naues à Tiberiade, iuxta locum vbi manducaue-
24 rant panem, gratias agente Domino. Cũm ergo vidiſſet turba, quia Ieſus non eſſet ibi, neque diſcipuli eius, aſcenderunt in nauiculas, & venerunt Capharnaum quæren-
25 tes Ieſum. * Et cum inueniſſent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc ve-
26 niſti? * Reſpondit eis Ieſus, & dixit: Amen, amen dico vobis: quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis
27 ex panibus, & ſaturati eſtis. * Operamini D non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater ſignauit Deus. Sup. 1. c. 12. Matt. 3. d. 17 & 17. a. 5. Ioan. 5. d. 21.
28 Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus, vt
29 operemur opera Dei? * Reſpondit Ieſus, & dixit eis: Hoc eſt opus Dei, vt credatis
30 in eum quem miſit ille. * Dixerunt ergo, tu facis ſignum, vt videamus, & credamus
31 tibi? quid operaris? * Patres noſtri manducauerunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt: Panem de cœlo dedit eis man- Exod. 16. c. 14. Num. 11. b. 7. Pſ. 77. c. 24. Supr. 16. c. 32.
32 ducare. * Dixit ergo eis Ieſus: Amen, amen dico vobis: Non Moyſes dedit vobis panem de cœlo, ſed Pater meus dat
33 vobis panem de cœlo verum. * Panis enim Dei eſt, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam
34 mundo. * Dixerunt ergo ad eum: Do-
35 mine, ſemper da nobis panem hunc. * Dixit autem eis Ieſus: Ego ſum panis vitæ: Eccl. 24. c. 29.
qui venit ad me, non eſuriet: & qui cre-
36 dit in me, non ſitiet vnquam. * Sed dixi vobis, quia & vidiſtis me, & non creditis.
37 Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum, qui venit ad me, non eijciam
38 foras: * Quia deſcendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem
39 eius, qui miſit me. * Hæc eſt autem vo- E luntas eius, qui miſit me, Patris: vt omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed
40 reſuſcitem illud in nouiſſimo die. * Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit

me: vt omnis qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. * Murmu- 41
rabant ergo Iudæi de illo, quia dixisset: Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi. * Et dicebant ei: Nonne hic est Iesus 42
Matt.13.g. 54. filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem, & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cœlo descendi? * Respondit er- 43
go Iesus, & dixi eis: Nolite murmurare in inuicem: * Nemo potest venire ad me, nisi 44
Pater, qui misit me, traxerit eum: & ego resuscitabo eum in nouissimo die. * Est scri- 45
Is.54.c.13. ptum in Prophetis: Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audiuit à Patre, & F
Matt.11.d. 27. didicit, venit ad me. * Non quia Patrem 46
vidit quisquam, nisi is, qui est à Deo, hic vidit Patrem. * Amen, amen dico vobis: 47
Qui credit in me, habet vitam æternam. * Ego sum panis vitæ. * Patres vestri man- 48
ducauerunt manna in deserto, & mortui 49
Exod.16.c. 31. sunt. * Hic est panis de cœlo descendens: 50
vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. * Ego sum panis viuus, qui de cœlo 51
descendi. * Si quis manducauerit ex hoc 52
pane, viuet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. * Li- 53
tigabant ergo Iudæi ad inuicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? * Dixit ergo eis 54
Iesus: Amen, amen dico vobis: Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam
in vobis. * Qui manducat meam carnem, 55
& bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in nouissimo die: * Caro enim mea, verè est cibus, 56
1 Cor.11.f. 23. & sanguis meus, verè est potus. * Qui 57
manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. *
Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo 58
propter Patrem: & qui manducat me, & ipse viuet propter me. * Hic est panis, qui 59
de cœlo descendit. Non sicut manducauerunt patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem viuet in
æternum. * Hæc dixit in synagoga docens, 60
in Capharnaum. * Multi ergo audientes ex 61
discipulis eius, dixerunt: Durus est hic ser- G
mo, & quis potest eum audire? * Sciens 62
Sup.2.6.13. autem Iesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis:
Hoc vos scandalizat? * Si ergo videritis Fi- 63
lium hominis ascendentem, vbi erat prius?
* Spiritus est, qui viuificat: caro non pro- 64
dest quidquam; verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. * Sed sunt 65
quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Iesus, qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum. * Et dice- 66
bat: Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Pa-
67 tre meo. * Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro: & iam non cum illo ambu-
68 labant. * Dixit ergo Iesus ad duodecim:
69 Numquid & vos vultis abire? * Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.
70 Et nos credidimus, & cognouimus, quia Matt.16.c. 16.
71 tu es Christus Filius Dei. * Respondit eis Mar.8.c.29 Luc.9.b. 20.
Iesus: Nonne ego vos duodecim elegi: &
72 ex vobis vnus diabolus est? * Dicebat autem Iudam Simonis Iscariotem: hic enim erat traditurus eum, cum esset vnus ex duodecim.

CAP. VII.

Ad Scenopegia festum quasi in occulto ascendens conuincit de ipsius doctrina Iudæos, quod ipsum iniustè calumniarentur de curato homine sabbato: sitientes ad se vocat, & de ipso turba varie loquitur: ministri, qui ad eum apprehendendum missi erant, audita eius predicatione collaudant ipsum, sed & Nicodemus ipsum defendens, malè audit à pontificibus, & Phariseis.

1 POst hæc autem ambulabat Iesus in Ga-
A lilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi in-
2 terficere. * Erat autem in proximo dies fe- Lev.23.f. 34.
3 stus Iudæorum, Scenopegia. * Dixerunt autem ad eum fratres eius: Transi hinc, & vade in Iudæam, vt & discipuli tui videant
4 opera tua, quæ facis. * Nemo quippè in occulto quid facit, & quærit ipse in palam esse: si hæc facis, manifesta teipsum mun-
5 do. * Neque enim fratres eius credebant
6 in eum. * Dixit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum aduenit: tempus autem
7 vestrum semper est paratum. * Non potest mundus odisse vos: me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo,
8 quo opera eius mala sunt. * Vos ascendi-
B te ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum: quia meum
9 tempus nondum impletum est. * Hæc
10 cum dixisset, ipse mansit in Galilæa. * Vt autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum non manifestè,
11 sed quasi in occulto. * Iudæi ergo quærebant eum in die festo, & dicebant: Vbi est
12 ille: Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus est. Alij autem dicebant: Non, sed se-
13 ducit turbas. * Nemo tamen palam loquebatur de illo, propter metum Iudæo-
14 rum. * Iam autem die festo mediante, ascen-

ascendit Iesus in templum, & docebat. * 15
Et mirabantur Iudæi, dicentes: Quomodo
hic litteras scit, cum non didicerit? * Re- 16
spondit eis Iesus, & dixit: Mea doctrina
non est mea, sed eius, qui misit me. * Si 17
quis voluerit voluntatem eius facere: co- C
gnoscet de doctrina, vtrum ex Deo sit, an
ego à meipso loquar. *Qui à semetipso lo- 18
quitur, gloriam propriam quærit: qui au-
tem quærit gloriam eius, qui misit eum, hic
verax est, & iniustitia in illo non est. *Nō- 19
Exod. 24. a. 1. ne Moyses dedit vobis legem: & nemo ex
Sup. 5. c. 18. vobis facit legem? * Quid me quæritis in- 20
terficere? Respondit turba, & dixit: Dæ-
monium habes: quis te quærit interficere?
Respondit Iesus, & dixit eis: Vnum opus 21
Leu. 12. a. 3 feci, & omnes miramini. * Propterea 22
Gen. 17. b. 10. Moyses dedit vobis circumcisionem: (non
quia ex Moyse est, sed ex patribus) & in
sabbato circumciditis hominem. * Si cir- 23
cumcisionem accipit homo in sabbato, vt
non soluatur lex Moysi: mihi indignamini, D
quia totum hominem sanum feci in sabba-
Deut. 1. c. 16. to? * Nolite iudicare secundum faciem, 24
sed iustum iudicium iudicate. *Dicebant 25
ergo quidam ex Ierosolymis: Nonne hic
est, quem quærunt interficere? * Et ecce 26
palam loquitur, & nihil ei dicunt. Nun-
quid verè cognouerunt principes, quia hic
est Christus? * Sed hunc scimus vnde sit: 27
Christus autem cum venerit, nemo scit
vnde sit. * Clamabat ergo Iesus in templo 28
docens, & dicens: Et me scitis, & vnde
scitis: & à meipso non veni, sed est verus,
qui misit me, quem vos nescitis. *Ego scio 29
eum, quia ab ipso sum, & ipse me misit. *
Quærebant ergo eum apprehendere: & 30
nemo misit in illum manus, quia nondum E
venerat hora eius. *De turba autem multi 31
crediderunt in eum, & dicebant: Christus
cum venerit, numquid plura signa faciet
quàm quæ hic facit? * Audierunt Pha- 32
risæi turbam murmurantem de illo hæc: &
miserunt Principes, & Pharisæi ministros,
vt apprehenderent eum. * Dixit ergo eis 33
Iesus: Adhuc modicum tempus vobiscum
sum: & vado ad eum, qui me misit? *Quæ- 34
Infr. 13. d. 33. retis me, & non inuenietis: & vbi ego
sum, vos non potestis venire. * Dixerunt 35
ergo Iudæi ad semetipsos: Quo hic itu-
rus est, quia non inueniemus eum? numquid in dispersionem Gentium iturus est,
& docturus Gentes? * Quis est hic ser- 36
mo, quem dixit: Quæretis me, & non in- F
uenietis: & vbi sum ego, vos non potestis
Leu. 23. f. 27. venire? * In nouissimo autem die magno 37
Deut. 18. c. 15. festiuitatis, stabat Iesus, & clamabat, di-
cens: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. *
Infr. 7. d. 38. Act. 4. c. 19. Qui credit in me, sicut dicit Scriptura flu- 38
mina de ventre eius fluent aquæ viuæ. *
39 Hoc autem dixit de Spiritu, quem acceptu-
ri erant credentes in eum: nondum enim
erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat
40 glorificatus. Ex illa ergo turba, cum audis-
sent hos sermones eius, dicebant: Hic est
41 verè propheta. * Alij dicebant: Hic est
Christus. Quidam autem dicebant: Nun-
42 quid à Galilæa venit Christus? * Nonne Mich. 5. a. 1.
Scriptura dicit: Quia ex semine Dauid, & Mat. 2. a. 5.
de Bethlehem castello, vbi erat Dauid, ve-
43 nit Christus? * Dissensio itaque facta est
44 in turba propter eum. Quidam autem ex
G ipsis volebant apprehendere eum: sed ne-
45 mo misit super eum manus. Venerunt er-
go ministri ad Pontifices, & Pharisæos. Et
dixerunt eis illi: Quare non adduxistis il-
46 lum? * Responderunt ministri: Num-
quam sic locutus est homo, sicut hic ho-
47 mo. * Responderunt ergo eis Pharisæi:
48 Numquid & vos seducti estis? * Num-
quid ex principibus aliquis credidit in
49 eum, aut ex Pharisæis? *Sed turba hæc, quę
50 non nouit legem, maledicti sunt. * Dixit
Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum Supr. 7. a. 2.
51 nocte, qui vnus erat ex ipsis. * Numquid Deut. 17. b. 8. & 5. a. 15.
lex nostra iudicat hominem, nisi prius au-
dierit ab ipso, & cognouerit quid faciat?
52 Responderunt, & dixerunt ei: Nunquid
& tu Galilæus es? Scrutare Scripturas,
& vide, quia à Galilæa propheta non sur-
53 git. * Et reuersi sunt vnusquisque in do-
mum suam.

CAP. VIII.

Mulierem in adulterio deprehensam, scribens in terra absoluit ab accusatoribus: dicit se lucem mundi, & Pharisaos in peccato suo morituros: qui etiam verè sint eius discipuli, quine serui, aut liberi: dicit illos neque ex Deo, neque ex Abraham; sed ex patre diabolo esse, qui veritatem dicenti non crederent; blasphemantibus dicit se daemonium non habere, sed Patrem honorificare, & antequam Abraham fieret, se esse; volentibusque eum lapidare, auferens sui prospectum exit de templo.

1 IEsus autem perrexit in Montem oliueti:
A Et diluculo iterum venit in templum,
2 & omnis populus venit ad eum, & sedens
3 docebat eos. * Adducunt autem Scribæ, &
Pharisæi, mulierem in adulterio depre-
hensam: & statuerant eam in medio, *
4 Et dixerunt ei: Magister, hæc mulier mo-
5 do deprehensa est in adulterio. In lege au- Leu. 20. b. 10.
tem Moyses mandauit nobis huiusmodi
6 lapidare. Tu ergo quid dicis? * Hoc au-
tem dicebant tentantes eum, vt possent ac-

cusa-

cusare eum. Iesus autem inclinans se de-
Deut.17.b. orsum, digito scribebat in terra. * Cum er- 7
17. go perseuerarent interrogantes eum, erexit
se, & dixit eis: Qui sine peccato est ve-
strum, primus in illam lapidem mittat. *
Et iterum se inclinans, scribebat in terra. 8
Audientes autem hæc, vnus post vnum 9
exibant, incipientes à senioribus: & remansit solus Iesus, & mulier in medio stans. *
Erigens autem se Iesus, dixit ei: Mulier, vbi 10
sunt, qui te accusabant? nemo te condemnauit? *Quæ dixit: Nemo, Domine. Di- 11
xit autem Iesus: Nec ego te condemna- B
bo: Vade, & iam amplius noli peccare: *
a Ioan.8.b.12. Iterum ergo locutus est eis Iesus, dicens: 12
Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non
ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. * Dixerunt ergo ei Pharisæi: Tu de te 13
ipso testimonium perhibes: testimonium
tuum non est verum. * Respondit Iesus, 14
& dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium
meum: quia scio vnde veni, & quò vado:
vos autem nescitis vnde venio, aut quò
vado. * Vos secundùm carnem iudicatis: 15
ego non iudico quemquam: *Et si iudico 16
ego, iudicium meum verum est, quia solus
non sum: sed ego, & qui misit me, Pater.
Et in lege vestra scriptum est, quia duorum 17
Deut.19.b. hominum testimonium verum est. * Ego 18
6. & 19. c. sum, qui testimonium perhibeo de meipso:
15. & testimonium perhibet de me, qui misit
Matt.18.b. me, Pater. * Dicebant ergo ei: Vbi est 19
16. 2.Cor.13.b. Pater tuus? Respondit Iesus: Neque me
5. scitis, neque Patrem meum: si me scire-
Hebr.10.c. tis, forsitan & Patrem meum sciretis. *
20. Hæc verba locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo, & nemo apprehen- C
dit eum, quia necdum venerat hora eius.
Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego vado, & 21
quæretis me, & in peccato vestro moriemini. Quo ego vado, vos non potestis venire. * Dicebant ergo Iudæi: Numquid 22
interficiet semetipsum, quia dixit: Quò
ego vado, vos non potestis venire? *Et di- 23
cebat eis: Vos de deorsum estis; ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego
non sum de hoc mundo. * Dixi ergo vo- 24
bis, quia moriemini in peccatis vestris: si
enim non credideritis, quia ego sum, moriemini in peccato vestro. Dicebant ergo 25
ei: Tu quis es? Dixit eis Iesus: Principium, qui & loquor vobis. * Multa ha- 26
beo de vobis loqui, & iudicare: sed qui
me misit, verax est: & ego, quæ audiui ab
eo, hæc loquor in mundo. *Et non cogno- 27
uerunt, quia Patrem eius dicebat Deum.
Rom.5.a.4. Dixit ergo eis Iesus: Cum exaltaueritis 28
Filium hominis, tunc cognoscetis, quia
ego sum, & a meipso facio nihil, sed sicut
29 docuit me Pater, hæc loquor: * Et qui me
D misit mecum est, & non reliquit me solum: quia ego, quæ placita sunt ei, facio
30 semper. * Hæc illo loquente, multi cre-
31 diderunt in eum. * Dicebat ergo Iesus ad
eos, qui crediderunt ei, Iudæos: Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei
32 eritis: * Et cognoscetis veritatem, &
33 veritas liberabit vos. * Responderunt ei:
Semen Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus vnquam: quomodo tu dicis: Liberi
34 eritis? * Respondit eis Iesus: Amen, amen Rom.6.c.
dico vobis: quia omnis, qui facit pecca- 16.
35 tum, seruus est peccati. * Seruus autem 1.Petr.2.d.
non manet in domo in æternum: filius au-
36 tem manet in æternum. * Si ergo vos filius
37 liberauerit, verè liberi eritis. * Scio, quia
F filij Abrahæ estis: sed quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis.
38 Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor: & vos, quæ vidistis apud patrem ve-
39 strum, facitis. *Responderunt, & dixerunt
ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ
40 facite. * Nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audiui à Deo: hoc Abra-
41 ham non fecit. * Vos facitis opera patris
vestri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati, vnum patrem habemus Deum. * Dixit ergo eis Iesus: Si
42 Deus pater vester esset: diligeretis vtique
me, ego enim ex Deo processi, & veni: neque enim à meipso veni, sed ille me misit. *
43 Quare loquelam meam non cognoscitis? 1.Ioan.3.b.8.
Quia nō potestis audire sermonem meum.
44 Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere, ille homicida erat
ab initio, & in veritate non stetit: quia non
est veritas in eo: cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax
45 est, & pater eius. * Ego autem si veritа-
46 tem dico, non creditis mihi. * Quis ex
vobis arguet me de peccato? Si veritatem
47 dico vobis, quare non creditis mihi? * Qui 1.Ioan.4.b.6.
ex Deo est, verba Dei audit. Propterea
vos non auditis, quia ex Deo non estis. *
48 Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei:
Nonne benè dicimus nos, quia Samarita-
49 nus es tu, & dæmonium habes? * Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo: sed honorifico Patrem meum, & vos
50 inhonoratis me. * Ego autem non quæro
gloriam meam: est qui quærat, & iudicet.
51 * Amen, amen dico vobis: si quis sermonem meum seruauerit, mortem non vide-
52 bit in æternum. * Dixerunt ergo Iudæi:
G Nunc cognouimus, quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, & Prophetæ:
& tu dicis: Si quis sermonem meum ser-

uauc-

uauerit, non gustabit mortem in æternum.
Numquid tu maior es patre nostro Abra- 53
ham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem te ipsum facis? * Respon- 54
dit Iesus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est: est Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus vester est, * Et non cognouistis eum, ego 55
autem noui eum: Et si dixero, quia non scio eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo. * Abra- 56
ham pater vester exultauit, vt videret diem meum: vidit, & gauisus est. * Dixerunt 57
ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti? * Dixit eis Iesus: Amen, amen dico vobis, 58
antequam Abraham fieret ego sum. * 59
Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum: Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

CAP. IX.

Cæcum à natiuitate sabbato illuminat: cuius miraculi gloriam Pharisæi multis technis laborant Christo detrahere; & quia is, qui cæcus fuerat, Christum tuetur, extra synagogam ejicitur; sed à Christo edoctus credit, & adorat ipsum, qui in iudicium se in mundum venisse ait.

ET præteriens Iesus vidit hominem 1
cæcum à natiuitate: * Et interro- A
gauerunt eum discipuli eius: Rabbi, quis 2
peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus nasceretur? * Respondit Iesus: Neque 3
hic peccauit, neque parentes eius: sed vt manifestentur opera Dei in illo. * Me 4
oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est: venit nox, quando nemo
5 potest operari. * Quamdiu sum in mun-
6 do, lux sum mundi. * Hæc cum dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex sputo,
7 & linuit lutum super oculos eius. * Et di-
B xit ei: Vade, laua in natatoria Siloe, quod interpretatur Missus. Abijt ergo, & lauit,
8 & venit videns. * Itaque vicini, & qui viderant eum prius, qui mendicus erat, dicebant? Nonne hic est, qui sedebat, & mendicabat? Alij dicebant: Quia hic est. *
9 Alij autem: Nequaquam, sed similis est
10 ei. Ille verò dicebat: Quia ego sum. * Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt
11 tibi oculi? * Respondit: Ille homo, qui dicitur Iesus, lutum fecit: & vnxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad natatoria Si-
12 loe, & laua. Et abij, laui, & video. * Et dixerunt ei: Vbi est ille? Ait: Nescio. *
13 Adducunt eum ad Pharisæos, qui cæcus
14 fuerat. * Erat autem sabbatum, quando lutum fecit Iesus, & aperuit oculos eius.
15 Iterum ergo interrogabant eum Pharisæi,
C quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi posuit super oculos, & laui, &
16 video. * Dicebant ergo ex Pharisæis quidam: Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit. Alij autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc si-
17 gna facere? Et schisma erat inter eos. * Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem
18 dixit: Quia propheta est. * Non credi-
D derunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuisset, & vidisset, donec vocauerunt paren-
19 tes eius, qui viderat: * Et interrogauerunt eos, dicentes: Hic est filius vester, quem vos dicitis, quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt? * Respon-
20 derunt

runt eis parentes eius, & dixerunt: Scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus natus est: * Quomodo autem nunc videat, 21
nescimus: aut quis eius aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate: ætatem habet, ipse de se loquatur. * Hæc dixerunt 22
parentes eius, quoniam timebant Iudæos: Iam enim conspirauerunt Iudæi, vt si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret. * Propterea parentes eius 23
dixerunt: Quia ætatem habet, ipsum interrogate. * Vocauerunt ergo rursum ho- 24
minem, qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo. nos scimus, quia hic homo peccator est. * Dixit ergo eis ille: Si 25
peccator est, nescio: vnum scio, quia cæcus cum essem, modò video. * Dixerunt 26
ergo illi: Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos? * Respondit eis: Dixi vo- 27
bis iam, & audistis: quid iterum vultis audire? numquid & vos vultis discipuli eius fieri? * Maledixerunt ergo ei, & di- 28
xerunt: Tu discipulus illius sis: nos autem Moysi discipuli sumus. * Nos scimus, quia 29
Moysi locutus est Deus: hunc autem nescimus vnde sit. * Respondit ille homo, & 30
dixit eis: In hoc enim mirabile est, quia
vos nescitis vnde sit, & aperuit meos ocu- 31
los: * Scimus autem, quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & 32
voluntatem eius facit, hunc exaudit. *
A sæculo non est auditum, quia quis ape- 33
ruit oculos cæci nati. * Nisi esset hic à 34
Deo, non poterat facere quidquam. * Re-
sponderunt, & dixerunt ei: In peccatis
natus es totus, & tu doces nos? Et eiece- 35
runt eum foras. * Audiuit Iesus, quia eie-
G cerunt eum foras: & eum inuenisset eum, 36
dixit ei: Tu credis in Filium Dei? * Re-
spondit ille, & dixit: Quis est, Domine, vt 37
credam in eum? * Et dixit ei Iesus: Et
vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est. 38
At ille ait: Credo Domine. Et procidens 39
adorauit eum. * Et dixit ei Iesus: In iudi-
cium ego in hunc mundum veni: vt qui
non vident, videant, & qui vident, cæci 40
fiant. * Et audierunt quidam ex Pharisæis,
qui cum ipso erant, & dixerunt ei: Num- 41
quid & nos cæci sumus? * Dixit eis Iesus:
Si cæci essetis, non haberetis peccatum,
nunc verò dicitis: Quia videmus. Peccatum vestrum manet.

CAP. X.

Christus verum describens pastorem, & mercenarium, dicit se ostium ouium, & bonum pastorem; qui & alias habeat oues ad idem ouile adducendas: animam suam ponit, vt iterum sumat eam: Iudæi lapidare ipsum volunt: quia se ad opera sua referens, dicebat vnum esse cum Patre, & filium Dei: quod tamen ostendit non esse blasphemiam.

AMen, amen dico vobis: qui non intrat 1
per ostium in ouile ouium, sed ascē- A 2
dit aliunde, ille fur est, & latro. * Qui au-
tem intrat per ostium, pastor est ostium. * 3
Huic ostiarius aperit, & oues vocem eius
audiunt, & proprias oues vocat nomina-
tim, & educit eas. * Et cum proprias oues 4
emiserit, ante eas vadit: & oues illum se-
quuntur, quia sciunt vocem eius. * Alie- 5
num autem non sequuntur, sed fugiunt ab
eo: quia non nouerunt vocem alienorum.
* Hoc prouerbium dixit eis Iesus. Illi au- 6
II tem non cognouerunt, quid loqueretur eis,
Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen, amen 7
dico vobis, quia ego sum ostium ouium. *
Omnes quotquot venerunt, fures sunt, & 8
latro-

Digitized by Google

latrones,& non audierunt eos oues. * Ego 9
ſum oſtium. Per me ſi quis introierit, ſal-
uabitur: & ingredietur, & egredietur, &
paſcua inueniet. * Fur non venit niſi, vt 10
furetur, & mactet, & perdat. Ego veni,
vt vitam habeant,et abundantius habeant.
Ego ſum paſtor bonus. Bonus paſtor ani- 11
mam ſuam dat pro ouibus ſuis. * Merce- C
Ma in 10.c. narius autem, & qui non eſt paſtor, cuius 12
non ſunt oues propriæ,videt lupum venie-
tem, & dimittit oues, & fugit: & lupus ra-
Exec. 34.c. 23. & 37. f. 24. pit, & diſpergit oues; * Mercenarius au- 13
Matt. 14.d. 27. tem fugit, quia mercenarius eſt, & non
pertinet ad eum de ouibus. * Ego ſum pa- 14
Luc. 10. d. 11. ſtor bonus: & cognoſco oues meas, & co-
Ma. 13. b.7. gnoſcunt me meæ. *Sicut nouit me Pater, 15
& ego agnoſco Patrem: & animam meam
pono pro ouibus meis. *Et alias oues ha- 16
beo, quæ non ſunt ex hoc ouili: & illas
oportet me adducere, & vocem meam audi-
ent,& fiet vnum ouile, & vnus paſtor. *
Propterea me diligit Pater: quia ego po- 17
no animam meam,vt iterum ſumam eam. D
Nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam 18
à meipſo, & poteſtatem habeo ponendi
eam: & poteſtatem habeo iterum ſumendi
eam; Hoc mandatum accepi à Patre meo.
* Diſſenſio iterum facta eſt inter Iudæos 19
propter ſermones hos. *Dicebant autem 20
multi ex ipſis: Dæmonium habet, & in-
ſanit: quid eum auditis? * Alij dicebant: 21
Hæc verba non ſunt dæmonium habentis:
numquid dæmonium poteſt cæcorum
9. Mar. 4. f. 16. g. 19. oculos aperire? * Facta ſunt autem Encæ- 22
nia in Ieroſolymis: & hiems erat. * Et 23
ambulabat Ieſus in templo, in porticu Sa E
lomonis. * Circumdederunt ergo eum Iu- 24
dæi,& dicebant ei: Quouſque animam no-
ſtram tollis? ſi tu es Chriſtus, dic nobis
palam. *Reſpondit eis Ieſus: Loquor vo- 25
bis,& non creditis,opera, quæ ego facio in
nomine Patris mei, hæc teſtimonium per-
hibent de me: * Sed vos non creditis,quia 26
non eſtis ex ouibus meis. * Oues meæ vo- 27
cem meam audiunt: & ego cognoſco eas,
& ſequuntur me: * Et ego vitam æternam 28
do eis & non peribunt in æternum,& non F
rapiet eas quiſquam de manu mea. *Pater 29
meus, quod dedit mihi, maius omnibus
eſt: & nemo poteſt rapere de manu Patris
mei. *Ego & Pater vnum ſumus. *Suſtu- 30
lerunt ergo lapides Iudæi, vt lapidarent 31
eum. * Reſpondit eis Ieſus. * Multa bo- 32
na opera oſtendi vobis ex Patre meo, pro-
pter quod eorum opus me lapidatis? *Re- 33
ſponderunt ei Iudei: De bono opere non
lapidamus te,ſed de blaſphemia: & quia tu
homo cum ſis, facis teipſum Deum. * Re- 34
ſpondit eis Ieſus: Nonne ſcriptum eſt in
lege veſtra: quia Ego dixi,dij eſtis? *Illos 35
dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt,&
36 non poteſt ſolui Scriptura: * Quem Pater Pſal. 81. b.6.
ſanctificauit, & miſit in mundum, vos di-
citis: Quia blaſphemas: quia dixi, Filius
37 Dei ſum? * Si non facio opera Patris mei,
38 nolite credere mihi. * Si autem facio: &
ſi mihi non vultis credere, operibus credi-
te,vt cognoſcatis, & credatis quia Pater in
39 me eſt,& ego in Patre. * Quærebant ergo
eum apprehendere: & exiuit de manibus
40 eorum. * Et abijt iterum trans Iordanem,
in eum locum, vbi erat Ioannes baptizans
41 primum: & manſit illic. * Et multi ve-
nerunt ad eum, & dicebant: Quia Ioan-
42 nes quidem ſignum fecit nullum. * Om-
nia autem quæcumque dixit Ioannes de
hoc, vera erant. Et multi crediderunt in
eum.

CAP. XI.

Ieſus Lazarum quatuor diebus mortuus reſuſcitat, præfatus multa cum diſcipulis, & cum Martha: quapropter dum propter hoc miraculum multi in Chriſtum crederent, Pontifices, & Phariſæi inito conſilio ſtatuerunt eum occidere; Caipha pontifice prophetante oportere Ieſum mori, ne totus populus periret: Ieſus autem ſecedit in ciuitatem Ephrem.

1 ERat autem quidam languens Lazarus
A a Bethania, de caſtello Mariæ, & Matt. 26. a. 7.
2 Marthæ ſororis eius. * (Maria autem erat, Inf. 12. a. 1. Luc. 7. f. 37.
quæ vnxit Dominum vnguento, & exterſit
3 pedes eius capillis ſuis: cuius frater Laza-
rus infirmabatur.) * Miſerunt ergo ſoro-
res eius ad eum dicentes: Domine, ecce
4 quem amas, infirmatur. * Audiens autem
Ieſus dixit eis: infirmitas hæc non eſt ad
mortem, ſed pro gloria Dei, vt glorificetur
5 Filius Dei per eam. * Diligebat autem Ie-
ſus Martham, & ſororem eius Mariam, &
6 Lazarum. * Vt ergo audiuit,quia infirma-
batur, tunc quidem manſit in eodem loco
7 duobus diebus. * Deinde poſt hæc dixit
diſcipulis ſuis: Eamus in Iudæam iterum.
8 * Dicunt ei diſcipuli: Rabbi,nunc quære-
bant te Iudæi lapidare, & iterum vadis il-
9 luc? * Reſpondit Ieſus: Nonne duodecim
B ſunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die,
non offendit, quia lucem huius mundi vi-
10 det: * Si autem ambulauerit in nocte, of-
11 fendit,quia lux non eſt in eo. * Hæc ait, &
poſt hæc dixit eis: Lazarus amicus noſter
dormit: ſed vado,vt à ſomno excitem eum.
12 * Dixerunt ergo diſcipuli eius: Domine, ſi
13 dormit, ſaluus erit. * Dixerat autem Ie-
ſus de morte eius: illi autem putauerunt,
14 quia de dormitione ſomni diceret. * Tunc
ergo Ieſus dixit eis manifeſtè: Lazarus

mor-

mortuus est: * Et gaudeo propter vos, vt 15
credatis, quoniam non eram ibi, sed eamus
ad eum. * Dixit ergo Thomas, qui dicitur 16
Didymus, ad condiscipulos: Eamus &
nos, vt moriamur cum eo. * Venit ita 17
que Iesus: & inuenit eum quatuor dies C
iam in monumento habentem. * (Erat 18
autem Bethania iuxta Ierosolymam quasi
stadijs quindecim.) * Multi autem ex Iu- 19
dæis venerant ad Martham, & Mariam, vt
consolarentur eas de fratre suo. * Martha 20
ergo, vt audiuit, quia Iesus venit, occur-
rit illi; Maria autem domi sedebat. * Di- 21
xit ergo Martha ad Iesum: Domine, si
fuisses hic, frater meus non fuisset mor-
tuus: * Sed & nunc scio, quia quæcum- 22
que poposceris à Deo, dabit tibi Deus. *
Dicit illi Iesus: Resurget frater tuus. * 23
Dicit ei Martha: Scio quia resurget in re- 24
surrectione in nouissimo die. * Dixit ei 25
Iesus: Ego sum resurrectio, & vita, qui
credit in me, etiam si mortuus fuerit, vi-
uet: * Et omnis, qui viuit, & credit in me, 26
non morietur in æternum. Credis hoc? *
Ait illi: Vtique Domine, ego credidi, quia 27
tu es Christus filius Dei viui, qui in hunc
mundum venisti. * Et cum hæc dixisset, 28
abijt, & vocauit Mariam sororem suam si-
lentio, dicens: Magister adest, & vocat
te. * Illa vt audiuit, surgit citò, & venit ad 29
eum: * Nondum enim venerat Iesus in ca- 30
stellum. sed erat adhuc in illo loco, vbi oc-
currerat ei Martha. * Iudæi ergo, qui erant 31
cum ea in domo, & consolabantur eam,
cum vidissent Mariam, quia citò surrexit, &
exijt, secuti sunt eam dicentes: Quia va-
dit ad monumentum, vt ploret ibi. * Ma- 32
ria ergo, cum venisset vbi erat Iesus, videns
eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei: Do-
mine si fuisses hic, non esset mortuus fra-
ter meus. * Iesus ergo, vt vidit eam ploran- 33
tem, & Iudæos, qui venerant cum ea, plo- E
rantes, infremuit spiritu, & turbauit seip-
sum, * Et dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt 34
ei: Domine, veni, & vide. * Et lacryma- 35
tus est Iesus. * Dixerunt ergo Iudæi: Ec- 36
ce quomodo amabat eum. * Quidam au- 37
Supr. 9. vers. tem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic,
qui aperuit oculos cæci nati, facere, vt
hic non moreretur? * Iesus ergo rursum 38
fremens in semetipso, venit ad monumen-
tum, erat autem spelunca: & lapis super-
positus erat ei. * Ait Iesus: Tollite lapi- 39
dem. Dicit ei Martha, soror eius, qui mor-
tuus fuerat: Domine, iam fœtet, quatri-
duanus est enim. * Dicit ei Iesus: Nonne 40
dixi tibi, quoniam si credideris, videbis
gloriam Dei? * Tulerunt ergo lapidem: Ie- 41
sus autem eleuatis sursum oculis, dixit:
Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti
me. * Ego autem sciebam, quia semper 42
F me audis, sed propter populum, qui cir-
cumstat, dixi: vt credant, quia tu me misi-
sti. * Hæc cum dixisset, voce magna cla- 43
44 mauit: Lazare veni foras. * Et statim pro-
dijt, qui fuerat mortuus, ligatus pedes, &
manus institis, & facies illius sudario erat
ligata. Dixit eis Iesus: Soluite eum, & si-
45 nite abire. * Multi ergo ex Iudæis, qui
venerant ad Mariam, & Martham, & vide-
rant, quæ fecit Iesus, crediderunt in eum.
46 Quidam autem ex ipsis abierunt ad Pha-
risæos, & dixerunt eis, quæ fecit Iesus. *
47 Collegerunt ergo Pontifices, & Pharisæi
concilium, & dicebant: Quid facimus, quia
48 hic homo multa signa facit? * Si dimitti-
mus eum sic, omnes credent in eum: & ve-
nient Romani, & tollent nostrum locum,
49 & gentem. * Vnus autem ex ipsis Caiphas
nomine, cum esset Pontifex anni illius, di- Infr. 18. c.
50 xit eis: Vos nescitis quidquam, * Nec co- 14.
gitatis, quia expedit vobis, vt vnus moria-
tur homo pro populo, & non tota gens
51 pereat. * Hoc autem à semetipso non di-
G xit; sed cum esset Pontifex anni illius, pro-
phetauit, quod Iesus moriturus erat pro
52 gente, * Et non tantùm pro gente, sed vt fi-
lios Dei, qui erant dispersi, congregaret in
53 vnum. * Ab illo ergo die cogitauerunt,
54 vt interficerent eum. * Iesus ergo iam non
in palam ambulabat apud Iudæos, sed abijt
in regionem iuxta desertum, in ciuitatem,
quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur
55 cum discipulis suis. * Proximum autem
erat Pascha Iudæorum: & ascenderunt
multi Ierosolymam de regione ante Pa-
56 cha, vt sanctificarent seipsos. * Quærebant
ergo Iesum: & colloquebantur ad inuicem,
in templo stantes: Quid putatis, quia non
venit ad diem festum: Dederant autem
Pontifices, & Pharisæi mandatum, vt si
quis cognouerit vbi sit, indicet, vt appre-
hendant eum.

CAP. XII.

Apud Martham, & Lazarum receptus, vn-
guento à Maria vngitur, murmurante Iu-
da: cogitarunt autem principes sacerdo-
tum etiam Lazarum occidere: Iesus asello
vectus cum honore Ierusalem ingreditur: &
gentibus eum videre cupientibus, dicit ho-
ram suæ clarificationis instare, sed granum
frumenti prius mortificandum: vox Patris
auditur de clarificando nomine suo: princeps
huius mundi foras eijciendus: de excæcatio-
ne Iudæorum prophetata ab Isaia: vt Christo
honoretur, aut speretur Pater.

1 IEsus ergo ante sex dies Paschæ venit Be-
A thaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus, Matt. 26. 1.
2 quem suscitauit Iesus. * Fecerunt autem 6.

ei cœ-

ei cœnam ibi: & Martha miniſtrabat, Lazarus verò vnus erat ex diſcumbentibus
Marc. 14. d. 3. cum eo. * Maria ergo accepit libram vnguenti nardi piſtici, pretioſi, & vnxit pedes
3 Ieſu, & exterſit pedes eius capillis ſuis: & domus impleta eſt ex odore vnguenti. *
4 Dixit ergo vnus ex diſcipulis eius, Iudas Iſcariotes, qui erat eum traditurus. * Quare
5 hoc vnguentum non venijt trecentis denarijs, & datum eſt egenis? * Dixit autem
6 hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat, & loculos habens, B
7 ea quæ mittebantur, portabat. * Dixit ergo Ieſus: Sinite illam, vt in diem, ſepulturæ meæ ſeruet illud. * Pauperes enim
8 ſemper habetis vobiſcum: me autem non
9 ſemper habetis. * Cognouit ergo turba multa ex Iudæis, quia illic eſt: & venerunt, non propter Ieſum tantùm, ſed vt
10 Lazarum viderent, quem ſuſcitauit à mortuis. * Cogitauerunt autem principes ſacerdotum, vt & Lazarum interficerent: *
11 Quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Ieſum. * In craſti-
12 num autem, turba multa, quæ venerat ad diem feſtum, cum audiſſent, quia venit Ieſus Ieroſolymam: * Acceperunt ramos pal. 13
marum, & proceſſerunt obuiam ei, & cla- C
Matt. 21. a. 7. Marci 11. a. 7. Luc. 19. f. 17. mabant: Hoſanna, benedictus, qui venit
14 in nomine Domini, Rex Iſrael. * Et in-
15 uenit Ieſus aſellum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt: * Noli timere filia Sion: Zach. 9. b. 6 ecce rex tuus venit ſedens ſuper pullum
16 aſinæ. * Hæc non cognouerunt diſcipuli eius primum: ſed quando glorificatus eſt
Ieſus, tunc recordati ſunt, quia hæc erant ſcripta de eo, & hæc fecerunt ei. * Teſti- 17
monium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo quando Lazarum vocauit de monumento, & ſuſcitauit eum à mortuis. *
Propterea & obuiam venit ei turba: quia 18
audierunt eum feciſſe hoc ſignum. * Pha- 19
riſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos: Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus poſt eum abijt. * Erant autem quidam 20
Gentiles, ex his qui aſcenderant, vt adorarent in die feſto. * Hi ergo acceſſerunt ad 21
Philippum, qui erat à Bethſaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Ieſum videre. * Venit Philippus, 22
& dicit Andreæ: Andreas rurſum, & Philippus dixerunt Ieſu. * Ieſus autem re- 23
ſpondit eis, dicens: Venit hora, vt clarificetur Filius hominis. * Amen, amen dico 24
vobis, niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit; * Ipſum ſolum 25
manet, ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam ſuam, D
perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit
26 eam. * Si quis mihi miniſtrat, me ſequa- Matt. 10. d. 39. & 16. d. 25.
tur: & vbi ſum ego, illic & miniſter meus
erit. Si quis mihi miniſtrauerit, honorifi- Marc. 8. d. 35.
27 cabit eum Pater meus. * Nunc anima Luc. 9. c. 24. & 17. b. 33.
mea turbata eſt. Et quid dicam? Pater ſaluifica me ex hac hora. Sed propterea
28 veni in horam hanc. * Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cœlo: Et
29 clarificaui, & iterum clarificabo. * Turba ergo, quæ ſtabat, & audierat, dicebat toni- E
truum eſſe factum. Alij dicebant: Ange-
30 lus ei locutus eſt. * Reſpondit Ieſus, & dixit: Non propter me hæc vox venit, ſed
31 propter vos. * Nunc iudicium eſt mundi: nunc princeps huius mundi eijcietur fo-
32 ras. * Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum. (Hoc autem di- Pſ. 109. b. 1. & 110. a. 1. Iſ. 40. a. 6. Ezec. 17. b. 22.
34 cebat, ſignificans qua morte eſſet moriturus.) * Reſpondit ei turba: Nos audiuimus ex lege, quia Chriſtus manet in æter- F
num: & quomodo tu dicis, Oportet exaltari Filium hominis? Quis eſt iſte Filius ho-
35 minis? * Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc modicum lumen in vobis eſt. Ambulate, dum lucem habetis, vt non vos tenebræ comprehendant: & qui ambulat in tene-
36 bris, neſcit quo vadat. * Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis ſitis: Hæc Iſaiæ 42. a. 1. Rom. 10. d. 16.
locutus eſt Ieſus: & abijt, & abſcondit ſe
37 ab eis. * Cum autem tanta ſigna feciſſet Iſa. 6. c. 19. Rom. 11. b. 8.
38 coram eis, non credebant in eum: * Vt ſermo Iſaiæ prophetæ impleretur, quem dixit: Dñe, quis credidit auditui noſtro? & Matt. 13. b. 14. Marc. 4. b. 12. Luc. 8. b. 10. Actor. 28. f. 27.
39 brachium Dñi cui reuelatũ eſt? * Propterea nõ poterant credere, qua iterũ dixit Iſaias:
40 Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum: vt non videant oculis, & non intelligant corde, & conuertantur, & ſanem
41 eos. * Hæc dixit Iſaias, quando vidit
42 gloriam eius, & locutus eſt de eo. * Verumtamen & ex principibus multi crediderunt in eum: ſed propter Phariſæos non confitebantur, vt è ſynagoga non eijcerentur. * Dilexerunt enim gloriam homi- G
43 num magis, quàm gloriam Dei. * Ie-
44 ſus autem clamauit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me, ſed in eum,
45 qui miſit me. * Et qui videt me, videt
46 eum, qui miſit me. * Ego lux in mundum veni: vt omnis, qui credit in me,
47 in tenebris non maneat. * Et ſi quis audierit verba mea, & non cuſtodierit: ego non iudico eum. non enim veni, vt iudicem mundum, ſed vt ſaluificem mun-
48 dum. * Qui ſpernit me, & non accipit verba mea: habet qui iudicet eum. ſermo, quem locutus ſum, ille iudica- Marc. 6. b. 26.
49 bit eum in nouiſſimo die. * Quia ego ex me ipſo non ſum locutus, ſed qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum dedit

quid

quid dicam, & quid loquar. * Et ſcio, ſo quia mandatum eius vita æterna eſt. Quæ ergo ego loquor, ſicut dixit mihi Pater, ſic loquor.

CAP. XIII.

Ieſus à cœna linteo præcinctus, lauat pedes diſcipulorum, renuente primum Petro, exhortans vt idem inuicem faciant: proditorem ſuum Ioanni indicat; quo poſt buccellam egreſſo, dicit ſe clarificatum: de nouo mandato dilectionis: Petro trinam prædicit ſui abnegationem.

Matt.26.c.2. Marc.14.c.1. Luc.22.c.1. ANte diem feſtum Paſchæ, ſciens Ieſus, quia venit hora eius, vt tranſeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. * Et cœna facta, cum diabolus iam miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Iſcariotæ: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit: * Surgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua: & cum accepiſſet linteum, præcinxit ſe. * Deinde mittit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes diſcipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus. * Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes? *Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Quod ego facio, tu neſcis modo, ſcies autem poſtea. * Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in æternum. Reſpondit ei Ieſus: Si non lauero te, non habebis partem mecum. * Dicit ei Simon Petrus: Domine non tantùm pedes meos, ſed & manus, & caput. * Dicit ei Ieſus: Qui lotus eſt, non indiget niſi, vt pedes lauet, ſed eſt mundus totus. Et vos mundi eſtis, ſed non omnes. * Sciebat enim quiſnam eſſet, qui traderet eum: propterea dixit: Non eſtis mundi omnes. * Poſtquam ergo lauit pedes eorum, & accepit veſtimenta ſua, cum recubuiſſet iterum, dixit eis: Scitis quid feccrim vobis? * Vos vocatis me Magiſter, & Domine: & benedicitis: ſum etenim. * Si ergo ego laui pedes veſtros, Dominus, & Magiſter: & vos debetis alter alterius lauare pedes. * Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. * Amen, amen dico vobis: Non eſt ſeruus maior domino ſuo: neque Apoſtolus maior eſt eo, qui miſit illum. * Si hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea. * Non de omnibus vobis dico: ego ſcio quos elegerim: ſed vt adimpleatur Scriptura: qui manducat mecum panem, leuabit contra me calcaneum ſuum. * Amodo dico vobis, priuſquam fiat: vt cum factum fuerit, credatis quia ego ſum. * Amen, amen dico vobis: Qui accipit ſi quem miſero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum, qui me miſit. *Cum hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit: Amen, amen dico vobis: Quia vnus ex vobis tradet me. *Aſpiciebant ergo ad inuicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret. * Erat ergo recumbens vnus ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus. * Innuit ergo huic Simon Petrus: & dixit ei: Quis eſt, de quo dicit? * Itaque cum recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu, dicit ei: Domine quis eſt? Reſpondit Ieſus: Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simonis Iſcariotæ. * Et poſt buccellam, introiuit in eum ſatanas. Et dixit ei Ieſus: Quod facis, fac citius. *Hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium ad quid dixerit ei. * Quidam enim

Ioan.15.c.20. Matt.10.c.24. Luc.6.c.40. Pſ.40.c.10. Matt.10.d.40. Luc.10.c.16. Matt.26.b.23. Marc.14.c.1. Luc.22.c.4. Luc.22.b.21.

enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quod dixiſſet eis Ieſus: Eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut egenis, vt aliquid daret. Cum ergo accepiſſet 30 ille buccellam, exiuit continuò. Erat autem nox. Cum ergo exiſſet, dixit Ieſus: 31 Nunc clarificatus eſt filius hominis: & Deus clarificatus eſt in eo. Si Deus clari- 32 ficatus eſt in eo, & Deus clarificabit eum in ſemetipſo: & continuò clarificabit eum. Filioli, adhuc modicum vobiſcum ſum. 33 Quæretis me: & ſicut dixi Iudæis: Quo ego vado, vos non poteſtis venire: & vobis dico modo. * Mandatum nouum do 34 vobis: Vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem. *In hoc 35 cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. * Di- 36 cit ei Simon Petrus: Domine, quo vadis? Reſpondit Ieſus. Quo ego vado, non potes me modo ſequi: ſequeris autem poſtea. * Dicit ei Petrus: Quare non poſſum te ſequi modo? animam meam pro te ponam. 37 Reſpondit ei Ieſus: Animam tuam pro me 38 ponés? Amen, amen dico tibi: Non cantabit gallus, donec ter me neges.

Sup. 7. c. 34. Leu. 19. d. 18. Matt. 22. d. 39. 1. Ioſ. 15. b. 12 Matt. 26. d. 35. Marc. 14. c. 30. Luc. 22. c. 33.

CAP. XIV.

Conſolando diſcipulos ait multas in domo Patris eſſe manſiones, ſeque rurſum illos aſſumpturum: Thomæ dicit, ſe eſſe viam, veritatem & vitam; Philippo autem, Patrem in ſe videri; illoſque accepturos quidquid ſuo nomine petierint, & ſe alium Paraclitum à Patre eis miſſurum: docet quis ipſum diligere dicendus ſit, & qualem pacem relinquat diſcipulis, qui de ipſius diſceſſu merito gaudere deberent.

NOn turbetur cor veſtrum. Creditis 1
in Deum, & in me credite. * In do- A
mo Patris mei manſiones multæ ſunt, ſi quo minus, dixiſſem vobis: Quia vado parare vobis locum, * Et ſi abiero, & præparauero vobis locum: iterum venio, & accipiam vos ad me ipſum, vt vbi ſum ego, & vos ſitis. * Et quo ego vado, ſcitis, & 4
viam ſcitis. * Dicit ei Thomas: Domine, neſcimus quo vadis: & quomodo poſſumus viam ſcire? * Dicit ei Ieſus: Ego 6
ſum via, & veritas, & vita: nemo venit ad Patrem, niſi per me. * Si cognouiſſetis me, 7
& Patrem meum vtique cognouiſſetis: & amodo cognoſcetis eum, & vidiſtis eum. * Dicit ei Philippus: Domine oſtende nobis 8
Patrem, & ſufficit nobis. * Dicit ei Ieſus: 9
Tanto tempore vobiſcum ſum: & non cognouiſtis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis: Oſten-
10 de nobis Patrem? * Non creditis, quia ego
B in Patre, & Pater in me eſt? Verba, quæ ego loquor vobis, à me ipſo non loquor. Pater autem in me manens, ipſe facit ope-
11 ra. * Non creditis, quia ego in Patre, &
12 Pater in me eſt? * Alioquin propter opera ipſa credite. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet: quia
13 ego ad Patrem vado. * Et quodcumque
14 petieritis Patrem in nomine meo, faciam: vt glorificetur Pater in Filio. * Si quid pe-
15 tieritis me in nomine meo, hoc faciam. *Si
16 diligitis me, mandata mea ſeruate. *Et ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternum. *
17 Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum, vos autem cognoſcetis eum; quia
18 apud vos manebit, & in vobis erit. *Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos. *
19 Adhuc modicum: & mundus me iam non
C videt. Vos autem videtis me: quia ego vi-
20 uo, & vos viuetis. * In illo die vos cognoſcetis, quia ego ſum in Patre meo, & vos in
21 me, & ego in vobis. * Qui habet mandata mea, & ſeruat ea, ille eſt, qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo
22 ei meipſum. * Dicit ei Iudas, non ille Iſcariotes: Domine, quid factum eſt, quia manifeſtaturus es nobis teipſum, & non
23 mundo? * Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum facie-
24 mus: *Qui non diligit me, ſermones meos
D non ſeruat. Et ſermonem quem audiſtis, non eſt meus: ſed eius, qui miſit me, Patris.
25 Hæc locutus ſum vobis, apud vos ma-
26 nens. *Paraclitus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia,
27 quæcumque dixero vobis. * Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non
28 turbetur cor veſtrum, neque formidet. Audiſtis, quia ego dixi vobis: Vado, & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad Patrem: quia Pater ma-
29 ior me eſt: *Et nunc dixi vobis prius quam
30 fiat: vt cum factum fuerit, credatis. * Iam non multa loquar vobiſcum, venit enim princeps mundi huius, & in me non habet
31 quidquam. * Sed vt cognoſcat mundus, quia diligo Patrem, & ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio. Surgite, eamus hinc.

1. Ioſ. 1. c. 11 Matt. 7. a. 8. & 21. b. 22. Marc. 11. c. 24.

Act. 10. d. 38.

CAP. XV.

Christus vitis, Pater agricola, discipuli verò palmites: praeceptum Christi de mutua dilectione frequenter iteratum: Apostoli amici Christi, quibus secreta sua communicauit, & elegit eos, vt fructum perpetuum afferrent; quos roborat aduersus mundi odium, ac persecutiones, dicens Iudaeos excusationem non habere de peccato suo.

EGo sum vitis vera: & Pater meus agricola est. * Omnem palmitem in me A 1
non ferentem fructum, tollet eum: & omnem, qui fert fructum, purgabit eum, vt 2
fructum plus afferat. *Iam vos mundi estis 3
Supr. 13. b. 10. propter sermonem, quem locutus sum vobis. *Manete in me: & ego in vobis. Sicut 4
palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis. * Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert 5
fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. * Si quis in me non manserit: 6
mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. *Si manseritis in me, & verba mea in 7
vobis manserint: quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis. * In hoc clarificatus 8
est Pater meus, vt fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli. *Sicut di- 9
lexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. *Si praecepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut 10
& ego Patris mei praecepta seruaui, & maneo in eius dilectione. *Haec locutus sum 11
vobis, vt gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur. *Hoc est prę- 12
Supr. 13. d. 34. ceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. * Maiorem hac dilectionem 13
Eph. 5. a. 2. 1. Thes. 4. b. 9. nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis, * Vos amici mei estis, si 14
feceritis, quae ego praecipio vobis, * Iam 15
non dicam vos seruos: quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quaecumque audiui à Patre meo, nota feci vobis: * Non vos me 16
Matt. 18. d. 19. 1. Ioan. 3. a. 1. & 4. b. 7. elegistis; sed ego elegi vos, & posui vos vt eatis, & fructum afferatis; & fructus vester maneat: vt quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis. * Haec mando 17
vobis, vt diligatis inuicem. * Si mundus 18
vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. * Si de mundo fuissetis, mun- 19
dus quod suum erat, diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. *Memen- 20
Supr. 13. b. 16. tote sermonis mei, quem ego dixi vobis: Non est seruus maior domino suo. Si me
Matt. 14. c. 24. persecuti sunt, & vos persequentur: si sermonem meum seruauerunt, & vestrum 21
seruabunt. * Sed haec omnia facient vobis propter nomen meum: quia nesciunt eum, Marc. 14. d. 9.
qui misit me. * Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent: 22
nunc autem excusationem non habent de peccato suo. * Qui me odit, & Patrem 23
meum odit. * Si opera non fecissem in eis, quae nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem, & viderunt, & oderunt 24
& me, & Patrem meum. * Sed vt adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus Ps. 14. c. 4. Luc. 14. b. 49.
est: Quia odio habuerunt me gratis. *Cum 25
autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibe- 26
bit de me: * Et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. 27

CAP. XVI.

Discipulis praedicit futuras persecutiones, & quod eis expediat, vt ipse vadat, quo veniat Paraclitus, qui mundum arguat, ipsosque doceat, & Christum clarificet: declarat, quod dixerat, Modicum & iam non videbitis me, &c. addens similitudinem de muliere pariente, hortatur vt à Patre petant ipsius nomine; praedicitque ipsorum fugam.

HAec locutus sum vobis, vt non scan- 1
dalizemini. * Absque synagogis fa- A 2
cient vos: sed venit hora, vt omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se praestare Deo. *Et haec facient vobis, quia non 3
nouerunt Patrem, neque me. * Sed haec 4
locutus sum vobis: vt cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis. Haec autem vobis ab initio non dixi, quia 5
vobiscum eram. Et nunc vado ad eum, qui misit me; & nemo ex vobis interrogat me, 6
Quo vadis? *Sed quia haec locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. * Sed 7
ego veritatem dico vobis: expedit vobis, vt ego vadam: si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam 8
eum ad vos. * Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de 9
iudicio. * De peccato quidem, quia non 10
crediderunt in me: * De iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me: 11
De iudicio autem, quia princeps huius B
mundi iam iudicatus est. * Adhuc multa 12
habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo. * Cum autem venerit ille Spi- 13
ritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. non enim loquetur à semetipso: sed quaecumque audiet, loquetur, & quae ventura sunt annuntiabit vobis. * Ille me cla- 14
rificabit: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. * Omnia quaecumque habet 15

pater,

pater, mea ſunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. *Modicum, & iam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me: quia vado ad Patrem. *Dixerunt ergo ex diſcipulis eius ad inuicem: Quid eſt hoc, quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me, & quia vado ad Patrem: *Dicebant ergo: Quid eſt hoc, quod dicit, Modicum? neſcimus quid C loquitur. *Cognouit autem Ieſus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me. *Amen, amen dico vobis: quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. *Mulier cum parit, triſtitiam habet, quia venit hora eius: cum autem pepererit puerum, iam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum: & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis, *Et in illo die me non rogabitis quidquam. Amen, amen dico vobis: ſi quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. *Vſque modo non petiſtis quidquam in nomine meo: Petite, & D accipietis, vt gaudium veſtrum ſit plenum. Hæc in prouerbijs locutus ſum vobis. Venit hora, cum iam non in prouerbijs loquar vobis, ſed palam de Patre annuntiabo vobis. *In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis: *Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me amaſtis, & credidiſtis, quia ego à Deo exiui. *Exiui à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. *Dicunt ei diſcipuli eius: Ecce nunc palam loqueris, & prouerbium nullum dicis. Nunc ſcimus, quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi, vt quis te interroget: in hoc credimus, quia à Deo exiſti. *Reſpondit eis Ieſus: Modo creditis? *Ecce venit hora, & iam venit, vt diſpergemini vnuſquiſque in propria, & me ſolum relinquatis: & non ſum ſolus, quia Pater mecum eſt. *Hæc locutus ſum vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo preſſuram habebitis: ſed confidite, ego vici mundum.

16 Modicum. 17 ad inuicem. 18 hoc. 20 quia plorabitis. 21 quia venit hora. 23 rogabitis quidquam. Amen, amen dico vobis. 24 petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. 25 nit hora. 26 petetis. 27 quia vos me amaſtis. 28 mundum. 29 Ecce nunc palam loqueris. 30 omnia. 31 Reſpondit eis Ieſus. 32 venit hora. 33 habeatis.

Supr. 14. 8. 13. Matt. 7. 8. 7. & 21. 6. 22.

Mar. 13. 6. 24. Luc. 1. b. 9. Ioan. 1. 8. 5.

Matt. 26. 6. 31. Marc. 14. 6. 31.

CAP. XVII.

Oratio Chriſti ad Patrem pro vtriuſque clarificatione, pro diſcipulis, & iis, qui per illos in ipſum eſſent credituri, vt ſeruentur à malo, & omnes ſint vnum, mundusque cognoſcat ipſum fuiſſe à Patre miſſum.

1 A HÆc locutus eſt Ieſus: & ſublenatis oculis in cœlum, dixit: Pater venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus 2 clarificet te: *Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, vt omne, quod dediſti ei, det 3 eis vitam æternam. *Hæc eſt autem vita æterna: Vt cognoſcat te, ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. * 4 Ego te clarificaui ſuper terram: opus conſummaui, quod dediſti mihi, vt faciam. *Et 5 nunc clarifica me tu Pater apud temetipſum, claritate, quam habui prius, quam mundus eſſet apud te. *Manifeſtaui nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi de mundo: tui erant, & mihi eos dediſti: & 7 ſermonem tuum ſeruauerunt. *Nunc cognouerunt, quia omnia, quæ dediſti mihi, 8 abs te ſunt: *Quia verba, quæ dediſti mihi, dedi eis: & ipſi acceperunt, & cognouerũt verè, quia à te exiui, & crediderunt, quia tu 9 me miſiſti. *Ego pro eis rogo: Non pro B mundo rogo, ſed pro his, quos dediſtis mi- 10 hi: quia tui ſunt: *Et mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt: & clarificatus ſum in eis. * 11 Et iam non ſum in mundo, & hi in mundo ſunt, & ego ad te venio. Pater ſancte, ſerua eos in nomine tuo, quos dediſti mihi: vt 12 ſint vnum, ſicut & nos. *Cum eſſem cum eis, ego ſeruabam eos in nomine tuo. Quos dediſti mihi, cuſtodiui: & nemo ex eis perijt, niſi filius perditionis, vt Scriptura im- 13 pleatur. *Nunc autem ad te venio: & hæc loquor in mundo, vt habeant gaudium 14 meum impletum in ſemetipſis. *Ego dedi C eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut & 15 ego non ſum de mundo. *Non rogo, vt tollas eos de mundo, ſed vt ſerues eos à malo. 16 De mundo non ſunt, ſicut & ego non ſum 17 de mundo. *Sanctifica eos in veritate. Ser- 18 mo tuus veritas eſt, *Sicut tu me miſiſti in 19 mundum, & ego miſi eos in mundum. *Et pro eis ego ſanctifico meipſum: vt ſint & 20 ipſi ſanctificati in veritate. *Non pro eis autem rogo tantùm, ſed & pro eis, qui cre- 21 diturí ſunt per verbum eorum in me: *Vt omnes vnum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint: vt 22 credat mundus, quia tu me miſiſti. *Et ego D claritatem, quam dediſti mihi, dedi eis: vt 23 ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus. *Ego in eis, & tu in me: vt ſint conſummati in vnum: & cognoſcat mundus, quia tu me miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti. 24 Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum: vt videant claritatem meam, quam dediſti mihi: quia dilexi- 25 ſti me ante conſtitutionem mundi. *Pater iuſte, mundus te non cognouit: ego autem te cognoui: & hi cognouerunt, quia

Matt. 28. d. 18.

In C. 18 b. 9. Pſ. 102. b. 2.

tu me misisti. * Et notum feci eis nomen 26
tuum,& notum faciam:vt dilectio,qua di-
lexisti me,in ipsis sit, & ego in ipsis.

CAP. XVIII.

Iesus à Iudæis capitur, illis primum ad ipsius verbum in terram cadentibus: ad Annam, & Caipham ducitur respondens interroganti: Ponti fici,alapa caditur: ter à Petro negatur: dustus in prætorium, dicit Pilato suum regnum non esse de hoc mundo: Iudæi Iesum mori cupiunt, soluto Barabba.

HÆc cum dixisset Iesus, egressus est 1
cum discipulis suis trans Torrentem
Matt.26.f. 6. Cedron,vbi erat hortus, in quem introiuit
Marc.14.f. 32. ipse, & discipuli eius. * Sciebat autem & 2
Luc.22.f. 30. Iudas,qui tradebat eum, locum: quia fre-
2 Reg.15.f. 23. quenter Iesus conuenerat illuc cum disci-
Matt.29.f. 47. pulis suis. * Iudas ergo cum accepisset co- 3
Marc.14.f. 24. hortem, & à Pontificibus,& Pharisæis mi-
Luc.22.f. 47. nistros, venit illuc cum lanternis, & faci-
bus, & armis. *Iesus itaque sciens omnia, 4
quæ ventura erant super eum,processit, &
dixit eis: Quem quæritis? * Responderunt 5
ei: Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus: Ego
sum. Stabat autem, & Iudas, qui tradebat
eum,cum ipsis.* Vt ergo dixit eis:Ego sum: 6
abierunt retrorsum, & ceciderunt in ter-
ram. *Iterum ergo interrogauit eos: quem 7
quæritis? Illi autem dixerunt:Iesum Naza- B
renum. *Respondit Iesus: Dixi vobis, quia 8
ego sum: si ergo me quæritis,sinite hos ab-
ire. Vt impleretur sermo,quem dixit:Quia 9
Supr.17.f. 12. quos dedisti mihi,non perdidi ex eis quem.
quam.Simon ergo Petrus habens gladium 10
eduxit eum: & percussit pontificis seruum: C
& abscidit auriculam eius dexteram. Erat
autem nomen seruo Malchus. * Dixit ergo 11
Iesus Petro: Mitte gladium tuum in vagi-
nam. Calicem,quem dedit mihi Pater,non
vis,vt bibam illum? * Cohors ergo, & tri- 12
bunus, & ministri Iudæorum comprehen-
derunt Iesum, & ligauerunt eum: * Et ad- 13
duxerunt eum ad Annam primum, erat
enim socer Caiphæ, qui erat pontifex anni
illius. * Erat autem Caiphas, qui con- 14
filium dederat Iudæis: Quia expedit,
Luc.7.f.30. Supr.11.f. 50. vnum hominem mori pro populo. Seque- 15
batur autem Iesum Simon Petrus, & alius
discipulus. Discipulus autem ille erat no-
tus pontifici, & introiuit cum Iesu in atriũ
pontificis. *Petrus autem stabat ad ostium 16
Matt.26.f. 58. foris. Exiuit ergo discipulus alius,qui erat
Marc.14.f. 54. notus pontifici, & dixit ostiariæ, & intro-
Luc.22.f. 54. duxit Petrum. * Dicit ergo Petro ancilla 17
ostiaria:Nunquid & tu ex discipulis es homi-
nis istius? Dicit ille:Non sum. *Stabant 18
autem serui & ministri ad primas,quia fri- D
gus erat, & calefaciebant se: erat autem cũ
eis,& Petrus stans,& calefaciens se. *Pon- 19
tifex ergo interrogauit Iesum de discipulis
suis,& de doctrina eius. * Respondit ei Ie- 20
sus: Ego palam locutus sum mundo: ego
semper docui in synagoga, & in templo,
quo omnes Iudæi conueniunt: & in occul-
to locutus sum nihil. Quid me interrogas? 21
interroga eos, qui audierunt quid locutus
sim ipsis: ecce hi sciunt, quæ dixerim ego. *
Hæc autem cum dixisset, vnus assistens 22
ministrorum dedit alapam Iesu,dicens: Sic
respondes pontifici? * Respondit ei Iesus: 23
Si malè locutus sum, testimonium perhibe
de malo:si autem benè,quid me cædis? *Et 24 Matt.26.f. 57. Marc.14.f. 53. Luc.22.f. 54. Matt.26.f. 69. Marc.14.f. 67. Luc.22.f. 56. Matt.27.a. 2. Marc.15.a. 1. Luc.23.a. 1. Actor.10.f. 38.& 11.a. 2. Matt.20.f. 19. Matt.27.b. 11. Marc.15.a. 2. Luc.23.a. 3.
misit eum Annas ligatum ad Caipham pō-
tificem. * Erat autem Simon Petrus stans, 25
E & calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Nun-
quid & tu ex discipulis eius es? Negauit
ille,& dixit: Non sum, *Dicit ei vnus ex 26
seruis pontificis, cognatus eius, cuius ab-
scidit Petrus auriculam: Nonne egote vidi
in horto cum illo?Iterum ergo negauit Pe- 27
trus: & statim gallus cantauit. *Adducunt 28
ergo Iesum à Caipha in prætorium. Erat
autem mane: & ipsi nõ introierunt in prę-
torium, vt non contaminarentur, sed vt
manducarent Pascha. *Exiuit ergo Pilatus 29
ad eos foras,& dixit: Quam accusationem
affertis aduersus hominem hunc? * Re- 30
F sponderunt,& dixerunt ei:Si non esset hic
malefactor,non tibi tradidissemus eum. * 31
Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos,
& secundùm legem vestram iudicate eum.
Dixerunt ergo ei Iudæi: Nobis non licet in- 32
terficere quemquam: *Vt sermo Iesu im-
pleretur,quem dixit,significans,qua morte
esset moriturus. *Introiuit ergo iterum in 33
prætorium Pilatus,& vocauit Iesum,& di-
xit ei: Tu es rex Iudæorum? *Respondit Ie- 34
sus: A temetipso hoc dicis an alij dixerunt
tibi de me? * Respondit Pilatus: Nunquid 35
ego Iudæus sum? Gens tua, & pontifices
tradiderunt te mihi:quid fecisti? *Respon- 36
G dit Iesus: Regnum meum non est de hoc
mundo, si ex hoc mundo esset regnum
meum, ministri mei vtique decertarent, vt
non traderer Iudæis: nunc autem regnum
meum non est hinc. * Dixit itaque ei Pila- 37
tus:Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu di-
cis, quia rex sum ego. Ego in hoc natus
sum, & ad hoc veni in mundum, vt testi-
monium perhibeam veritati: omnis qui
est ex veritate,audit vocem meam. * Di- 38
cit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum
hoc dixisset, iterum exiuit ad Iudæos, &
dicit eis:Ego nullam inuenio in eo causam. Matt.26.c. 15. Marc.15.b. 6. Luc.23.b. 17.
*Est autem consuetudo vobis, vt vnum di- 39
mittam vobis in Pascha:vultis ergo dimit-
tam vobis regem Iudæorum? *Clamaue- 40
runt ergo rursum omnes, dicentes: Non

hunc

hunc, ſed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

CAP. XIX.

A Pilato flagellatur, variiſque modis afflictus, & ſpinis coronatus, ad mortem deposcitur: rurſumque à Pilato examinatus, ostendit illum desuper tantùm habere in ipſum poteſtatem: Pilatus meticuloſus, Ieſum, quem regem dicit Iudæorum morti adiudicat: Ieſus baiulans ſibi crucem, inter latrones crucifigitur, poſito à Pilato ſuper crucem titulo, diuiſiſque à militibus veſtimentis, & ſorte detunica miſſa: Ieſus matri Ioannem, matremque Ioanni commendat: & ſitiens aceto potatur, conſummatiſque omnibus tradit ſpiritum: fractis latronum cruribus ex aperto Chriſti latere ſanguis, & aqua profluit, eiuſque corpus myrrha, & aloe conditum ſepelitur.

TVnc ergo apprehendit Pilatus Ieſum, 1
& flagellauit, * Et milites plectentes A
Mat. 27. c. 27. Marc. 15. b. 26. coronam de ſpinis, impoſuerunt capiti 2
eius: & veſte purpurea circumdederunt eum. * Et veniebant ad eum, & dicebant: 3
Aue Rex Iudæorum: & dabant ei alapas. * Exiuit ergo iterum Pilatus foras, & dicit 4
eis: Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoſcatis, quia nullam inuenio in eo cauſam. *(Exiuit ergo Ieſus portans coronam 5
ſpineam, & purpureum veſtimentum.) Et dicit eis: Ecce homo. * Cum ergo vi- 6
diſſent eum Pontifices, & miniſtri clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite: ego enim non inuenio in eo cauſam. * Reſponderunt ei Iudæi: Nos le- 7
gem habemus, & ſecundum legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit. *Cum ergo 8
audiſſet Pilatus hunc ſermonem, magis timuit. *Et ingreſſus eſt prætorium iterum: 9
& dicit ad Ieſum: Vnde es tu? Ieſus autem reſponſum non dedit ei. * Dicit ergo ei Pi- 10
latus: Mihi non loqueris? neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te? *Reſpondit Ieſus: 11
Non haberes poteſtatem aduerſum me vllam, niſi tibi datum eſſet deſuper. Propterea, qui me tradidit tibi, maius peccatum habet. *Et exinde quærebat Pilatus dimit- 12
tere eum. Iudæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris: omnis enim, qui ſe regem facit, contradicit Cæſari. *Pilatus autem cum audiſſet 13
hos ſermones, adduxit foras Ieſum: & ſedit C
pro tribunali, in loco, qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraicè autem Gabbatha. * Erat 14
autem Paraſceue Paſchæ, hora quaſi ſexta, 15
& dicit Iudæis: Ecce rex veſter. Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum crucifigam? Reſponderunt Pontifices: Non habemus 16
regem, niſi Cæſarem. * Tunc ergo tradidit eis illum, vt crucifigeretur. Suſceperunt au- Matt. 27. d. 31.
tem Ieſum, & eduxerunt. *Et baiulans ſibi 17 Marc. 15. b. 20.
crucem, exiuit in eum, qui dicitur Calua- Luc. 23. c. 33.
riæ, locum, Hebraice autem Golgotha: Vbi 18
crucifixerunt eum, & cum eo alios duos, 19
hinc & hinc, medium autem Ieſum. Scribſit autem & titulum Pilatus: & poſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptum: Ieſus 20
Nazarenus, Rex Iudæorum: * Hunc ergo titulum multi Iudæorum legerunt: quia propè ciuitatem erat locus, vbi crucifixus eſt Ieſus. Et erat ſcriptum Hebraice, Græce, 21
& Latine. * Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudæorum: Noli ſcribere, Rex Iudæorum; ſed quia ipſe dixit: Rex ſum Iudæo- 22
rum. * Reſpondit Pilatus: Quod ſcripſi, 23
ſcripſi. * Milites ergo cum crucifixiſſent eum, acceperunt veſtimenta eius, (& fece- Mat. 27. d. 35.
runt quatuor partes: vnicuique militi partem) & tunicam. Erat autem tunica in- Marc. 15. b. 24.
conſutilis, deſuper contexta per totum. * Luc. 23. c. 34.
Dixerunt ergo ad inuicem: Nõ ſcindamus 24 Pſ. 21. c. 19.
eam, ſed ſortiamur de illa cuius ſit. Vt Scri-E
ptura impleretur, dicens: Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi: & in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fe- 25
cerunt. *Stabant autem iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria 26
Cleophæ, & Maria Magdalene. * Cum vidiſſet ergo Ieſus matrem, & diſcipulum ſtantem, quem diligebat, dicit matri ſuæ: 27
Mulier, ecce filius tuus. * Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora ac- 28 Pſ. 68. c. 22. *
cepit eam diſcipulus in ſua. *Poſtea ſciens F
Ieſus, quia omnia conſummata ſunt, vt 29
conſummaretur Scriptura, dixit: Sitio. Vas ergo erat poſitum aceto plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto, hyſſopo circum- 30
ponentes, obtulerunt ori eius. *Cum ergo accepiſſet Ieſus acetum, dixit: Conſummatum eſt. Et inclinato capite tradidit ſpiri- 31
tum. * Iudæi ergo, (quoniam paraſceue erat) vt non remanerent in cruce corpora ſabbato, (erat enim magnus dies ille Sabbati) rogauerunt Pilatum, vt frangerentur 32
eorum crura, & tollerentur. *Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus eſt cum eo. * 33
Ad Ieſum autem cum veniſſent, vt viderũt eum iam mortuum, non fregerunt eius cru- 34
ra: * Sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & cõtinuò exiuit ſanguis, & aqua. 35
Et qui vidit, teſtimonium perhibuit: & ve-G
rum eſt teſtimonium eius. Et ille ſcit, quia 36
vera dicit: vt & vos credatis. *Facta ſunt

enim hæc,vt Scriptura impleretur: Os non
Exod.12.d. 46. comminuetis ex eo. *Et iterum alia Scrip- 37
Num.9.b. 12. tura dicit: Videbunt in quem transfixerũt.
Zach.12.c. 10 Post hęc autem rogauit Pilatum Ioseph ab 38
Matt.27.g. 57. Arimathæa,(eo quod esset discipulus Iesu,
occultus autem propter metum Iudæo-
Marc.15.d. 41. rum)vt tolleret corpus Iesu.Et permisit Pi-
Luc.23.g. 50. latus. Venit ergo,& tulit corpus Iesu.*Ve- 39
Supr.3.a.1. nit autem & Nicodemus, qui venerat ad
Iesum nocte primum , ferens mixturam
myrrhæ,& aloes,quasi libras centum. Ac- 40
ceperunt ergo corpus Iesu , & ligauerunt
illud linteis cum aromatibus,sicut mos est
Iudęis sepelire. *Erat autem in loco , vbi 41
crucifixus est , hortus : & in horto monu-
mentum nouum , in quo nondum quis-
quam positus erat.*Ibi ergo propter Para- 42
sceuen Iudæorum , quia iuxta erat monu-
mentum , posuerunt Iesum .

CAP. XX.

Maria Magdalene prima venit ad monumentum,deinde Petrus, & Ioannes: illa plorans ad monumentum videt Angelos,tandemque Iesum agnoscit : qui apparens Apostolis , pacem illis optat; & ostensis manibus,ac latere,dat eis Spiritum sanctum, vt peccata remittant, ac retineant ; rursumque non credenti Thomæ apparens cum reliquis discipulis,corpus præbet palpandum,beatos dicens , qui in ipso non viso crediderunt : Multa Christi signa non sunt in hoc libro scripta .

Matt.28.a. 1. Marc.16.a. 1. Luc.24.a.1. VNa autem sabbati , Maria Magdalene 1
venit mane , cum adhuc tenebræ es- A
sent ad monumentum : & vidit lapidem
sublatum à monumento. Cucurrit ergo,& 2
venit ad Simonem Petrum, & ad alium di-
scipulum,quem amabat Iesus,& dicit illis:
Tulerunt Dominum de monumento , & 3
nescimus vbi posuerunt eum . *Exijt ergo 3
Petrus,& ille alius discipulus, & venerunt
ad monumentum . *Currebant autem duo 4
simul , & ille alius discipulus præcucurrit
citius Petro, & venit primus ad monumẽ-
tum.*Et cum se inclinasset,vidit posita lin- 5
teamina,non tamen introiuit. *Venit ergo B
Simon Petrus, & sequens eum, & introiuit
in monumentum, & vidit linteamina posi-
ta , *Et sudarium, quod fuerat super caput 7
eius, non cum linteaminibus positum , sed
separatim inuolutum in vnum locum . *
Tunc ergo introiuit , & ille discipulus, qui 8
venerat primus ad monumentum:& vidit,
& credidit: * Nondum enim sciebant Scri- 9
Matt.28.a. 1. pturam, quia oportebat eum à mortuis re- C
Marc.16.b. 8 surgere . * Abierunt ergo iterum discipuli 10
Luc.24.a.9. ad semetipsos.*Maria autem stabat ad mo- 11
numentum foris,plorans.Dum ergo fleret,
inclinauit se,& prospexit in monumentũ:*
12 Et vidit duos Angelos in albis , sedentes ,
vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi po-
13 situm fuerat corpus Iesu:*Dicũt ei illi.Mu-
lier, quid ploras? Dicit eis : Quia tulerunt
Dominum meum; & nescio vbi posuerunt
14 eum . *Hæc cum dixisset, conuersa est re-
D trorsum , ; & vidit Iesum stantem : & non
15 sciebat,quia Iesus est. *Dicit ei Iesus: Mu-
lier, quid ploras? quem quæris ? Illa existi-
mans,quia hortulanus esset,dicit ei,Domi-
ne,si tu sustulisti eum , dicito mihi vbi po-
16 suisti eum ; & ego eum tollam . * Dicit ei
Iesus : Maria. Conuersa illa, dicit ei : Rab-
17 boni (quod dicitur Magister.) * Dicit ei Ie- Marc.16.c. 14.
E sus:Noli me tangere,nondum enim ascen- Luc.24.f.49
di ad Patrem meum:vade autem ad fratres 1.Cor.15.a. 6.
meos , & dic eis : Ascendo ad Patrem
meum, & Patrem vestrum : Deum meum,
18 & Deum vestrum. *Venit Maria Magdale-
ne annuntians discipulis : Quia vidi Domi-
19 num,& hęc dixit mihi.*Cum ergo sero es-
set die illo,vna sabbatorum, & fores essent
clausæ, vbi erant discipuli congregati pro-
pter metum Iudæorum: venit Iesus, & ste-
20 tit in medio,& dixit eis:Pax vobis. Et cum
hoc dixisset , ostendit eis manus , & latus.
Gauisi sunt ergo discipuli, viso Domino .*
21 Dixit ergo eis iterum.Pax vobis.Sicut mi- Matt.28.c.
22 sit me Pater, & ego mitto vos. * Hæc cum 18.
F dixisset , insufflauit : & dixit eis : Acci-
23 pite Spiritum sanctum : *Quorum remise-
ritis peccata, remittuntur eis : & quorum
24 retinueritis,retenta sunt . *Thomas autem
vnus ex duodecim , qui dicitur Dydimus,
25 non erat cum eis,quando venit Iesus. *Di-
xerunt ergo ei alij discipuli : Vidimus Do-
minum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in
manibus eius fixuram clauorum , & mittã
digitum meum in locum clauorum,& mit-
tam manum meam in latus eius , non cre-
26 dam.*Et post dies octo,iterum erant disci-
puli eius intus, & Thomas cum eis . Venit
Iesus ianuis clausis , & stetit in medio', &
27 dixit:Pax vobis.*Deinde dicit Thomæ:In-
G fer digitum tuum huc,et vide manus meas,
& affer manum tuam , & mitte in latus
meum;& noli esse incredulus,sed fidelis . *
28 Respondit Thomas, & dixit ei : Dominus
29 meus,& Deus meus. *Dixit ei Iesus:Quia
vidisti me Thoma,credidisti: beati qui non Infr.21.g. 25.
30 viderunt, & crediderunt. * Multa quidem
& alia signa fecit Iesus in conspectu disci-
pulorum suorum , quæ non sunt scripta in
31 libro hoc. *Hæc autem scripta sunt,vt cre-
datis, quia Iesus est Christus Filius Dei: &
vt credentes , vitam habeatis in nomine
eius .

CA-

CAP. XXI.

Piscantibus discipulis comprehendere fecit Iesus copiosam piscium multitudinem: quo signo Petrus per Ioannem Dominum agnoscens, mittit se in mare: & facto prandio, de amore in Christum ter interrogatus, ter accipit pascendas ipsius oues: & de futura passione sua admonetur frustra de Ioannis morte curiosè scrutatus: non omnia Christi facta scripta sunt.

POstea manifestauit se iterum Iesus discipulis ad mare Tiberiadis. Manifestauit autem sic: Erant simul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat à Cana Galilęę, & filij Zebedæi, & alij ex discipulis eius duo. *Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & ascenderunt in nauim: & illa nocte nihil prendiderunt. *Mane autem facto stetit Iesus in littore: non tamen cognouerunt discipuli, quia Iesus est. *Dixit ergo eis Iesus: Pueri nunquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non. *Dicit eis: Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miserunt ergo: & iam non valebant illud trahere præ multitudine piscium. *Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat Iesus, Petro: Dominus est. Simon Petrus cum audisset, quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare. *Alij autem discipuli nauigio venerunt, (non enim longè erant à terra, sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium. *Vt ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas, & piscem superpositum, & panem. *Dicit eis Iesus: Afferte de piscibus, quos prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete. *Dicit eis Iesus: Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? scientes, quia Dominus est. *Et venit Iesus, & accipit panem, & dat eis, & piscem similiter. *Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis, cum resurrexisset à mortuis. *Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. *Dicit ei iterum: Simon Ioannis, diligis me? At illi: Etiam Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. *Dicit ei tertiò: Simon Ioannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me? Et dixit ei: Domine tu omnia nosti: tu scis quia amo te. Dixit ei: Pasce oues meas. *Amen, amen dico tibi: cum esses iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas: cum autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet, quo tu non vis. *Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et cum hoc dixisset, dicit ei: Sequere me. *Conuersus Petrus vidit illum discipulum, quem diligebat Iesus, sequentem, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit: Domine: quis est, qui tradet te? *Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit Iesu? Domine, hic autem quid? Dicit ei Iesus: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere. *Exijt ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Iesus: Non moritur: sed: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? *Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus, quia verum est testimonium eius. *Sunt autem & alia multa, quę fecit Iesus: quę si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.

1.Petr. 1.de 14.

Sup. 1. c. 13

Sup. 19. c. 30.

Digitized by Google

ACTVS APOSTOLORVM.

CAP. I.

Iesus promittens Apostolis Spiritum sanctum, dicit non esse ipsorum scire secreta verum futurarum tempora: & post ipsius in cœlum ascensum dicitur ab Angelis similiter venturus: nomina Apostolorum: oratio Petri de vna in locum Iudæ proditoris suffi-ciendo; vbi præmissis precibus eligitur sorte Matthias.

PRimum quidem sermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere, & docere, * Vsque in diem, qua præcipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est: * Quibus & præbuit seipsum viuum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei. * Et conuescens, præcepit eis ab Ierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem patris, quam audistis (inquit) per os meum: * Quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto nõ post multos hos dies. * Igitur qui conuenerant, interrogabant eum, dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? * Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate: * Sed accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ. * Et cum hæc dixisset videntibus illis, eleuatus est: & nubes suscepit eum ab oculis eorum. * Cumque intuerentur in cœlum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, * Qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Tunc reuersi sunt Ierosolymam, à monte, qui vocatur Oliueti, qui est iuxta Ierusalem, sabbati habens iter. * Et cum introissent in cœnaculum, ascenderunt vbi manebant Petrus, & Ioannes, Iacobus, & Andreas, Philippus, & Thomas, Bartholomæus, & Matthæus, Iacobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi. Hi omnes erant perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Iesu, & fratribus eius. * In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit (erat autem turba hominum simul, ferè centum viginti.) Viri fratres, oportet impleri Scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Iesum: * Qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerij huius. * Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius: & diffusa sunt omnia viscera eius. * Et notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem, ita vt appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldama, hoc est ager sanguinis. * Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat commoratio eorum deserta, & non sit, qui inhabitet in ea: & episcopatum eius accipiat alter. * Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intrauit, & exiuit inter nos Dominus Iesus, * Incipiens à baptismate Ioannis vsque in diem, qua assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. * Et statuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, & Matthiam. * Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende, quem elegeris ex his duobus vnum, * Accipere locum ministerij huius, & apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum. * Et dederunt sortes eis, & cecidit sors super Matthiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis.

Rom. 14. & 49. 1. Cor. 14. d. 26. Matt. 3. c. 11. Marc. 1. b. 8 Luc. 3. c. 16. Ioan. 1. d. 36.

Infr. 2. d. 2. Rom. 14. & 9.

Psal. 68. c. 26. Psal. 108. d. 8.

CAP. II.

Effuso super discipulos Spiritu sancto die Pentecostes, admirantur Iudæi, quod omnium loquantur linguis: dicentes autem musto plenos esse confutat Petrus, citata inter alia suæ concionis, Prophetia Ioel: compunctique Iudæi audito Petri consilio, conuertuntur ad Christum tria circiter millia; simulque perseuerant in doctrina Apostolorum, fractione panis, & orationibus, habentes omnia communia.

ET cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco: * Et factus est repente de cœlo sonus, tanquam aduenientis Spiritus vehementis, & repleuit totam domum, vbi erant sedentes. * Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis: sedit que supra singulos eorum: * Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cœperunt loqui varijs linguis, prout Spiritus

Matt. 3. c. 11. Mar. 1. b. 8. Luc. 3. c. 16. Ioan. 7. d. 39. Sup. 1. a. & Infr. 11. b. 15. & 19. a. 6.

tus ſanctus dabat eloqui illis. * Erant au- 5
tem in Ieruſalem habitantes Iudæi, viri re-
ligioſi ex omni natione, quæ ſub cœlo eſt.
*Facta autem hac voce, conuenit multitu- 6
do, & mente confuſa eſt, quoniam audie-
bat vnuſquiſque lingua ſua illos loquentes.
*Stupebant autem omnes, & mirabantur, 7
dicentes: Nonne ecce omnes iſti, qui lo-
quuntur, Galilæi ſunt? * Et quomodo nos 8
audiuimus vnuſquiſque linguam noſtram,
In qua nati ſumus: *Parthi, & Medi, & Æ- 9
lamitę, & qui habitant Meſopotamiam,
Iudæam, & Cappadociam, Pontum, &
Aſiam, *Phrygiam, & Pamphyliam, Ægy- 10
ptum, & partes Libyæ, quæ eſt circa Cyre-
nem, & aduenæ Romani, *Iudæi quoque, 11
& Proſelyti, Cretes, & Arabes: audiuimus
eos loquentes noſtris linguis magnalia
Dei. * Stupebant autem omnes, & mira- 12
bantur ad inuicem dicentes: Quidnam vult
hoc eſſe? *Alij autem irridentes dicebant: 13
Quia muſto pleni ſunt iſti. * Stans autem 14
Petrus cum vndecim, leuauit vocem ſuã,
& locutus eſt eis: Viri Iudæi, & qui habita-
tis Ieruſalem vniuerſi, hoc vobis notum
ſit, & auribus percipite verba mea. *Non 15
enim ſicut vos æſtimatis, hi ebrij ſunt, cum
ſit hora diei tertia: *Sed hoc eſt, quod di- 16
ctum eſt per prophetam Ioel: Et erit in no. 17
uiſſimis diebus (dicit Dominus) effundam C
Ioel: 2. g. de Spiritu meo ſuper omnem carnem, &
28 prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ: &
Iſai 44 a.). iuuenes veſtri viſiones videbunt, & ſenio-
res veſtri ſomnia ſomniabunt. *Et quidem 18
ſuper ſeruos meos, & ſuper ancillas meas,
in diebus illis effundam de Spiritu meo, &
prophetabunt: *Et dabo prodigia in cœlo 19
ſurſum, & ſigna in terra deorſum, ſangui-
nem, & ignem, & vaporem fumi. *Sol con- 20
uertetur in tenebras, & luna in ſanguinem,
antequam veniat dies Domini magnus, &
21 manifeſtus. *Et erit: omnis quicunque in- Rom. 10. c.
22 uocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Vi- 13.
ri Iſraelitæ, audite verba hæc: Ieſum Naza-
renum, virum approbatum à Deo in vobis,
virtutibus, & prodigijs, & ſignis, quæ fecit
Deus per illum in medio veſtri, ſicut &
23 vos ſcitis: * Hunc definito conſilio, & præ-
ſcientia Dei traditum, per manus iniquo-
24 rum affigentes interemiſtis: * Quem Deus
D ſuſcitauit, ſolutis doloribus inferni, iuxta
quod impoſſibile erat teneri illum ab eo. *
25 Dauid enim dicit in eum: Prouidebam Pſ. 15. b. 8
Dominum in conſpectu meo ſemper: quo-
niam à dextris eſt mihi ne commouear: *
26 Propter hoc lætatum eſt cor meum, & ex-
ultauit lingua mea, inſuper & caro mea re-
27 quieſcet in ſpe. * Quoniam non derelin-
ques animam meam in inferno, nec dabis
28 Sanctum tuum videre corruptionem. No-
tas mihi feciſti vias vitæ: & replebis me iu-
29 cunditate cum facie tua. * Viri fratres, li- 3. Reg. 2. b.
ceat audenter dicere ad vos de patriarcha 10.
Dauid, quoniam defunctus eſt, & ſepultus:
& ſepulchrum eius eſt apud nos vſque in
30 hodiernum diem. * Propheta igitur cum
E eſſet, & ſciret, quia iureiurando iuraſſet il- Pſ. 131. c. 11
li Deus de fructu lumbi eius ſedere ſuper Pſ. 15. c. 10.
31 ſedem eius: * Prouidens locutus eſt de re- In ſtr. 63. c.
ſurrectione Chriſti, quia neque derelictus 23.
eſt in inferno, neque caro eius vidit corru-
32 ptionem. * Hunc Ieſum reſuſcitauit Deus,
33 cuius omnes nos teſtes ſumus. * Dextera Pſ. 109. a. 1.
igitur Dei exaltatus, & promiſſione Spiri-
tus ſancti accepta à Patre, effudit hunc,
34 quem vos videtis & auditis. * Non enim
Dauid aſcendit in cœlum: dixit autem ip-
ſe: Dixit Dominus Domino meo, ſede à
35 dextris meis, * Donec ponam inimicos
36 tuos ſcabellum pedum tuorum. * Certiſſi-

mè sciat ergo omnis domus Israel, quia & Dominum eum, & Christum fecit Deus, hunc Iesum, quem vos crucifixistis. *His 37 autem auditis, compuncti sunt corde, & F dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres? *Petrus 38 verò ad illos: Poenitentiam (inquit) agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum: & accipietis donum Spiritus sancti. * Vobis enim est repromissio, 39 & filijs vestris, & omnibus, qui longè sunt, quoscunque aduocauerit Dominus Deus noster. *Alijs etiam verbis plurimis testificatus est, & exhortabatur eos, dicens: 40 Saluamini à generatione ista praua. *Qui 41 ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt: & appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia. * Erant autem perseue- 42 rantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. * Fiebat autem omni animæ timor: 43 multa quoque prodigia, & signa per Apo- G stolos in Ierusalem fiebant, & metus erat magnus in vniuersis. * Omnes etiam, qui 44 credebant, erant pariter, & habebant omnia communia. * Possessiones & substan- 45 tias vendebant, & diuidebant illa omnibus, prout cuique opus erat. * Quotidie 46 quoque perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione, & simplicitate cordis, *Collaudantes Deum, & ha- 47 bentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat, qui salui fierent quotidie in idipsum.

CAP. III.

Petrus cum Ioanne claudum à matris vtero sanat, ac docet ipsos id fecisse per fidem nominis Christi; quem ostendit esse Messiam promissum per Moysen, & prophetas, ipsique Abrahæ.

PEtrus autem, & Ioannes ascendebant 1 in templum, ad horam orationis no- A nam. *Et quidam vir, qui erat claudus ex 2 vtero matris suæ, baiulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, vt peteret eleemosynam ab introeuntibus in templum. * Is cum vidisset Petrum, & Ioannem incipientes introire in templum, rogabat vt eleemosynam acciperet. * Intuens autem in eum Petrus 4 cum Ioanne, dixit: Respice in nos. *At ille 5 intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis. * Petrus autem dixit: Argentum & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu 6 Christi Nazareni surge, & ambula. * Et apprehensa manu eius dextera, alleuauit eum, & protinus consolidatæ sunt bases 8 eius, & plantæ. * Et exiliens stetit, & ambulabat: & intrauit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum. * 9 Et vidit omnis populus eum ambulantem, 10 & laudantem Deum. * Cognoscebant autem illum, quod ipse erat, qui ad eleemosynam sedebat ad Speciosam portam templi: & impleti sunt stupore, et extasi, in eo quod 11 contigerat illi. * Cum teneret autem Petrum, & Ioannem, cucurrit omnis populus ad eos, ad porticum, quæ appellatur Salo- 12 monis, stupentes. * Videns autem Petrus respondit ad populum: Viri Israelitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus 13 hunc ambulare? *Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus patrum nostrorum, glorificauit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis, & negastis ante fa- 14 ciem Pilati, iudicante illo dimitti. Vos autem sanctum, & iustum negastis, & peti- 15 stis virum homicidam donari vobis: *Auctorem verò vitæ interfeciſtis, quem Deus suscitauit à mortuis, cuius nos testes sumus. *Et in fide nominis eius, hunc, quem 16 vos vidistis, & nostis, confirmauit nomen eius: & fides, quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. *Et nunc fratres scio, quia 17 C per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri. *Deus autem, quæ prænuntiauit per 18 os omnium prophetarum, pati Christum suum, sic impleuit. *Poenitemini igitur, & 19 conuertimini, vt deleantur peccata vestra: Vt cum venerint tempora refrigerij à con- 20 spectu Domini, & miserit eum, qui prædicatus est vobis, Iesum Christum, * Quem 21 oportet quidem cœlum suscipere vsque in tempora restitutionis omnium, quæ locutus est Deus per os sanctorum suorum à sæculo prophetarum. *Moyses quidem dixit: 22 D quoniam Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris, tanquam me, ipsum audietis iuxta omnia quæcunque locutus fuerit vobis. *Erit autem: 23 omnis anima, quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe. *Et omnes 24 prophetæ à Samuel, & deinceps, qui locuti sunt, annuntiauerunt dies istos. *Vos estis 25 filij prophetarum, & testamenti, quod disposuit Deus ad patres nostros, dicens ad Abraham: Et in semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ. * Vobis primum 26 Deus suscitans Filium suum, misit eum benedicentem vobis: vt conuertat se vnusquisque à nequitia sua.

Matt. 27. c. 20. Marc. 15. b. 11. Luc. 23. c. 18. Ioan. 18. & 19. Deut. 18. c. 19. Gen. 12. 22. 26. E

CAP.

CAP. IV.

Apostoli post reclusionem in custodia examinati de claudi curatione, ostendunt in solo Christo lapide angulari esse salutem, nec principibus contra Dei iussum obtemperant cessando à doctrina nominis Christi: dimissi verò, & orantes, accipiunt signa dati Spiritus sancti: nullus ipsorum quidquam proprium habebat, sed suis diuenditis faciebat pretium esse commune, sicut fecit Barnabas diuendito agro suo.

LOquentibus autem illis ad populum, 1
superuenerunt sacerdotes, & magi- A
stratus templi, & Sadducæi, * Dolentes 2
quod docerent populum, & annuntiarent
in Iesu resurrectionem ex mortuis: * Et in- 3
iecerunt in eos manus, & posuerunt eos in
custodiam in crastinum: erat enim iam ve-
spera. * Multi autem eorum, qui audierant 4
verbum, crediderunt: & factus est nume-
rus virorum quinquemillia. * Factum est 5
autem in crastinum, vt congregarentur
principes eorum, & seniores, & Scribæ in
Ierusalem; * Et Annas princeps sacerdo- 6
tum, & Caiphas, & Ioannes, & Alexander, B
& quotquot erant de genere sacerdotali. *
Et statuentes eos in medio, interrogabant: 7
In qua virtute, aut in quo nomine feciſtis
hoc vos? * Tunc repletus Spiritu sancto Pe- 8
trus, dixit ad eos: Principes populi, & se-
niores audite: * Si nos hodie dijudicamur 9
in benefacto hominis infirmi, in quo iste
saluus factus est, * Notum sit omnibus vo- 10
bis, & omni plebi Israel: quia in nomine
Domini nostri Iesu Christi Nazareni, quē
vos crucifixistis, quem Deus suscitauit à C
mortuis, in hoc iste astat coram vobis sa
nus. * Hic est lapis, qui reprobatus est à vo- 11
Psal.117.d. bis ædificantibus, qui factus est in caput
12. anguli: * Et non est in alio aliquo salus. Nec 12
Matt.21.d. enim aliud nomen est sub coelo datum ho-
42. minibus, in quo oporteat nos saluos fieri. *
Marc.11.b. Videntes autem Petri constantiam, & Ioā- 13
10. nis, comperto quod homines essent sine lit-
Luc. 20. c. teris, & idiotæ, admirabantur, & cognosce-
17. bant eos, quoniam cum Iesu fuerant: * Ho- 14
Is. 28. d. 16. minem quoque videntes stantem cum eis,
1. Petr. 2. b. qui curatus fuerat, nihil poterant contra-
7. dicere. * Iusserunt autem eos foras extra 15
Rom. 9. E. concilium secedere: & conferebant ad in-
33. uicem, * Dicentes: Quid faciemus homini- 16
bus istis? quoniam quidem notum signum
factum est per eos, omnibus habitantibus
Ierusalem: manifestum est, & non possu-
mus negare. * Sed ne amplius diuulgetur in 17
populum, comminemur eis, ne vltra loquā-
tur in nomine hoc vlli hominum. * Et vo- 18
cantes eos, denuntiauerunt, ne omninò lo- D
querentur, neque docerent in nomine Ie-
19 su. * Petrus verò, & Ioannes respon-
dentes, dixerunt ad eos: Si iustum est in con-
spectu Dei, vos potius audire quàm Deum,
20 iudicate. * Non enim possumus, quæ vi-
21 dimus, & audiuimus non loqui. * At illi
comminantes dimiserunt eos: non in ve-
nientes quomodo punirent eos, propter
populum, quia omnes clarificabant id,
quod factum fuerat in eo, quod acciderat.
22 * Annorum enim erat amplius quadragin-
E ta homo, in quo factum fuerat signum
23 istud sanitatis. * Dimissi autem venerunt
ad suos: & annuntiauerunt eis, quanta ad
eos principes sacerdotum, & seniores di-
24 xissent. * Qui cum audissent, vnanimi-
ter leuauerunt vocem ad Deum, & dixe-
runt: Dómine, tu es, qui fecisti cœlum,
& terram, mare, & omnia, quæ in eis
25 sunt: * Qui spiritu sancto per os patris Psal.2.a.1.
nostri Dauid, pueri tui, dixisti: Quare
fremuerunt Gentes, & populi meditati
26 sunt inania? * Astiterunt reges terræ, &
principes conuenerunt in vnum, aduer-
F sus Dominum, & aduersus Christum eius?
27 * Conuenerunt enim verè in ciuitate ista
aduersus sanctum puerum tuum Iesum,
quem vnxisti, Herodes, & Pontius Pila-
28 tus, cum Gentibus, & populis Israel, *
Facere, quæ manus tua, & consilium tuum
29 decreuerunt fieri. * Et nunc Domine re-
spice in minas eorum, & da seruis tuis
cum omni fiducia loqui verbum tuum, *
30 In eo, quod manum tuam extendas ad sa-
nitates, & signa, & prodigia fieri per no-
31 men sancti filij tui Iesu. * Et cum ora-
sent, motus est locus, in quo erant congre-
gati: & repleti sunt omnes Spiritu sancto,
& loquebantur verbum Dei cum fiducia.
32 * Multitudinis autem credentium erat cor
G vnum, & anima vna: nec quisquam eorum,
quæ possidebat, aliquid suum esse dice-
33 bat, sed erant illis omnia communia. * Et
virtute magna reddebant Apostoli testi-
monium resurrectionis Iesu Christi Do-
mini nostri: & gratia magna erat in omni-
34 bus illis. * Neque enim quisquam egens
erat inter illos. Quotquot enim possesso-
res agrorum, aut domorum erant, vendē-
tes afferebant pretia eorum, quæ vende-
35 bant, * Et ponebant ante pedes Apostolo-
rum. Diuidebatur autem singulis prout
36 cuique opus erat. * Ioseph autem, qui co-
gnominatus est Barnabas ab Apostolis,
(quod est interpretatum Filius consolatio-
37 nis) Leuites, Cyprius genere, * Cum habe-
ret agrum, vendidit eum, & attulit pre-
tium, & posuit ante pedes Apostolorum.

CA-

CAP. V.

Ananias & vxor sua Sapphira agro diuenditio pretij partem sibi seruant; quod tamen interrogante Petro factum esse negant: quam ob causam ad verbum Petri vxor post maritum subita morte percutitur; multa per Apostolos, & maximè per Petrum fiunt signa; ipsique in custodia reclusi ab Angelo educuntur, & rursum apprehensi non consentiunt, vt à praedicatione nominis Christi cessent: Gamalielis autem consilio casi dimittuntur, gaudentes quod pro Christi nomine cadi meruissent, quem continuò annuntiant.

VIr autem quidam nomine Ananias, 1
cum Saphira vxore sua, vendidit A
agrum, * Et fraudauit de pretio agri, con- 2
scia vxore sua: & afferens partem quandam,ad pedes Apostolorum posuit.* Dixit 3
autem Petrus: Anania,cur tentauit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri?* Nonne manens ti- 4
bi manebat, & venumdatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus sed Deo. * Audiens autem Ananias hæc ver- 5
ba, cecidit & expirauit. Et factus est timor magnus super omnes, qui audierunt. Surgentes autem iuuenes amouerunt eum, 6
& efferentes sepelierunt. * Factum est au- 7
tem quasi horarum trium spatium, & vxor B
ipsius,nesciens quod factum fuerat, introiuit. * Dixit autem ei Petrus: Dic mihi 8
mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit: etiam tanti. * Petrus autem ad eam: 9
Quid vtique conuenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum, qui sepelierunt virum tuum, ad ostium, & efferent te. * Confestim cecidit ante pedes 10
eius, & expirauit. Intrantes autem iuuenes, inuenerunt illam mortuam, & extulerunt,& sepelierunt ad virum suum.* Et fa- 11
ctus est timor magnus in vniuersa ecclesia, & in omnes, qui audierunt hæc. * Per ma- 12
nus autem Apostolorum fiebant signa, & prodigia multa in plebe. Et erant vnanimiter omnes in porticu Salomonis. * Cæ- 13
terorum autem nemo audebat se coniungere illis: sed magnificabat eos populus. * C
Magis autem augebatur credentium in Do. 14
mino multitudo virorum, ac mulierum, * Ita vt in plateas eijcerent infirmos, & po- 15
nerent in lectulis, ac grabatis, vt, veniente Petro, saltem vmbra illis obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis. * Concurrebat autem, 16
& multitudo vicinarum ciuitatum Ierusalem, afferentes ægros, & vexatos à spiritibus immundis: qui curabantur omnes. * 17
Exurgens autem princeps sacerdotum, & omnes,qui cum illo erant, (quæ est hæresis 18
Sadducæorum) repleti sunt zelo? * Et iecerunt manus in Apostolos, & posuerunt 19
eos in custodia publica. * Angelus autem D
Domini per noctem aperiens ianuas carce- 20
ris,& educens eos,dixit: * Ite,& stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ 21
huius. * Qui cum audissent, intrauerunt diluculo in templum,& docebant. Adueniens autem princeps sacerdotum, & qui cum eo erant, conuocauerunt concilium, & omnes seniores filiorum Israel: & miserunt ad carcerem,vt adducerentur. * Cum 22
autem venissent ministri,& aperto carcere non inuenissent illos,reuersi nunciauerunt, 23
* Dicentes: Carcerem quidem inuenimus E
clausum cum omni diligentia, & custodes stantes ante ianuas: aperientes autem ne- 24
minem intus inuenimus. * Vt autem audierunt hos sermones magistratus templi, & principes sacerdotum,ambigebant de il- 25
lis quidnam fieret. * Adueniens autem quidam nuntiauit eis: Quia ecce viri, quos posuistis in carcerem, sunt in templo 26
stantes,& docentes populum.* Tunc abijt magistratus cum ministris,& adduxit illos sine vi: timebant enim populum ne lapidarentur. * Et cum adduxissent illos,stete- 27
runt in concilio: Et interrogauit eos princeps sacerdotum, * Dicens: Præcipiendo 28
præcepimus vobis, ne doceretis in nomine isto: & ecce replestis Ierusalem doctrina vestra: & vultis inducere super nos sanguinem hominis istius. * Respondens autem 29
F
Petrus, & Apostoli, dixerunt? Obedire 30
oportet Deo magis, quàm hominibus. * Deus patrum nostrorum suscitauit Iesum, quem vos interemistis, suspendentes in li- 31
gno.* Hunc principem,& saluatorem Deus exaltauit dextera sua, ad dandam pœnitentiam Israeli, & remissionem peccato- 32
rum. * Et nos sumus testes horum verborum, & Spiritus sanctus, quem dedit Deus 33
omnibus obedientibus sibi. * Hæc cum audissent, dissecabantur, & cogitabant interficere illos. * Surgens autem quidam in 34
concilio Pharisæus, nomine Gamaliel, legisdoctor honorabilis vniuersæ plebi, iussit foras ad breue homines fieri. * Dixit- 35
que ad illos: Viri Israelitæ, attendite vobis super hominibus istis quid acturi sitis. * 36
G
Ante hos enim dies extitit Theodas,dicens se esse aliquem, cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum: qui occisus est: & omnes, qui credebant ei,dissi- 37
pati sunt, & redacti ad nihilum. * Post hunc extitit Iudas Galilæus in diebus professionis, & auertit populum post se, & ipse pe-

se periſt: & omnes, quotquot conſenſerunt ei, diſperſi ſunt. * Et nunc itaque dico vo- 38
bis, diſcedite ab hominibus iſtis, & ſinite illos: quoniam ſi eſt ex hominibus conſi-
lium hoc, aut opus, diſſoluetur: * Si verò ex 39
Deo eſt, non poteritis diſſoluere illud, ne
forte & Deo repugnare inueniamini. Con-
ſenſerunt autem illi. Et conuocantes Apo- 40
ſtolos, cæſis denuntiauerunt ne omninò
loquerentur in nomine Ieſu, & dimiſerunt
eos. * Et illi quidem ibant gaudentes à con- 41
ſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt
pro nomine Ieſu contumeliam pati. * Om- 42
ni autem die non ceſſabant, in templo, &
circa domos docentes, & euangelizantes
Chriſtum Ieſum.

CAP. VI.

Electio ſeptem diaconorum, creſcente in dies credentium numero; Stephani vehementia cum ſignis, & prodigijs, in quem plurimi inſurgunt Iudæi: cumque eum non poſſent conuincere, falſis teſtibus nituntur opprimere.

IN diebus autem illis, creſcente numero 1
diſcipulorum, factum eſt murmur Gre- A
corum aduerſus Hebræos, eo quod deſpi-
cerentur in miniſterio quotidiano viduæ
eorum. * Conuocantes autem duodecim 2
multitudinem diſcipulorum, dixerunt:
Non eſt æquum nos derelinquere verbum
Dei, & miniſtrare menſis. * Conſiderate 3
ergo fratres, viros ex vobis boni teſtimonij
ſeptem, plenos Spiritu ſancto, & ſapientia,
quos conſtituamus ſuper hoc opus. * Nos 4
verò orationi, & miniſterio verbi inſtantes
erimus. * Et placuit ſermo coram omni 5
multitudine. Et elegerunt Stephanum, vi- B
rum plenum fide, & Spiritu ſancto, & Phi-
lippum, & Prochorum, & Nicanorem, &
Timonem, & Parmenam, & Nicolaum ad-
uenam Antiochenum. * Hos ſtatuerunt 6
ante conſpectum Apoſtolorum: & orantes
impoſuerunt eis manus. * Et verbum Do- 7
mini creſcebat, & multiplicabatur nume-
rus diſcipulorum in Ieruſalem valde: mul-
ta etiam turba ſacerdotum obediebat fi-
dei. * Stephanus autem plenus gratia, & 8
fortitudine, faciebat prodigia, & ſigna ma-
gna in populo. * Surrexerunt autem qui- 9
dam de ſynagoga, quæ appellatur Liberti-
norum, & Cyrenenſium, & Alexandrino-
rum, & eorum, qui erant à Cilicia, & Aſia,
diſputantes cum Stephano: * Et non pote- 10
rant reſiſtere ſapientiæ, & Spiritui, qui lo-
quebatur. * Tunc ſummiſerunt viros, qui 11
dicerent ſe audiuiſſe eum dicentem verba
blaſphemiæ in Moyſen, & in Deum. Com- 12
mouerunt itaque plebem, & ſeniores, & C
Scribas: & concurrentes rapuerunt eum,
13 & adduxerunt in concilium, * Et ſtatue-
runt falſos teſtes, qui dicerent: Homo iſte
non ceſſat loqui verba aduerſus locum
14 ſanctum, & legem. * Audiuimus enim
eum dicentem; Quoniam Ieſus Nazare-
nus hic deſtruet locum iſtum, & mutabit
traditiones, quas tradidit nobis Moyſes. *
15 Et intuentes eum omnes, qui ſedebant in
concilio, viderunt faciem eius tanquam
faciem Angeli.

CAP. VII.

Stephanus, data reſpondendi facultate, multa refert de pacto Dei cum Abraham eiuſque minoribus, de Moyſe, & egreſſione filiorum Iſrael ex Ægypto, de tabernaculo teſtimonij, & templo per Salomonem adificato Iudæos reprehendens, quod ipſi, & patres eorum Spiritui ſancto ſemper reſtiterint: cumque eum diceret ſe Ieſum à dextris Dei videre, lapidatur, teſtibus veſtimenta ad pedes Sauli depoſuerunt: eratque pro lapidantibus.

1 DIxit autem princeps ſacerdotum: Si
A hæc ita ſe habent? * Qui ait: Viri fra-
tres, & patres, audite: Deus gloriæ appa-
ruit patri noſtro Abrahæ, cum eſſet in Me-
ſopotamia, prius quam moraretur in Cha-
3 ran, * Et dixit ad illum: Exi de terra tua, &
de cognatione tua, & veni in terram, quam Gen. 12. a. 1.
4 monſtrauero tibi. * Tunc exijt de terra
Chaldæorum, & habitauit in Charan. Et
inde, poſtquam mortuus eſt pater eius,
tranſtulit illum in terram iſtam, in qua
5 nunc vos habitatis. * Et non dedit illi hæ-
reditatem in ea, nec paſſum pedis: ſed re-
promiſit dare illi eam in poſſeſſionem, &
ſemini eius poſt ipſum, cum non haberet
6 filium. * Locutus eſt autem ei Deus: Quia Gen. 15. c.
erit ſemen eius accola in terra aliena, & 13.
ſeruituti eos ſubijcient, & malè tracta-
7 bunt eos annis quadringentis: * Et gentem
cui ſeruierint, iudicabo ego, dixit Domi-
nus, & poſt hæc exibunt, & ſeruient mihi
8 in loco iſto. * Et dedit illi teſtamentum cir-
cumciſionis: & ſic genuit Iſaac, & circum-
B cidit eum die octauo, & Iſaac Iacob: & Ia-
9 cob duodecim Patriarchas. * Et Patriarchæ Gen. 17. b.
æmulantes, Ioſeph vendiderunt in Ægyp- 10.
10 tum, & erat Deus cum eo: * Et eripuit eum Gen. 21. a.
ex omnibus tribulationibus eius: & dedit 2. 4.
ei gratiam, & ſapientiam in conſpectu Gen. 21. c.
Pharaonis regis Ægypti, & conſtituit eum 24. 26.
præpoſitum ſuper Ægyptum, & ſuper om- Gen. 39. f.
11 nem domum ſuam. * Venit autem fames 41. & 45. c.
in vniuerſam Ægyptum, & Chanaan, & 11.
tribulatio magna: & non inueniebant ei- Gen. 37. f.
bos 28.
Gen. 42. a.
37.

bos patres noſtri. * Cum audiſſet autem Ia- 12
cob eſſe frumentum in Ægypto: miſit pa-
Ge n.42. a. 2. tres noſtros primum: * Et in ſecundo co- 13
Gen.45. a. 1. gnitus eſt Ioſeph à fratribus ſuis, & mani-
Gen.46. a. 2. feſtatum eſt Pharaonis genus eius. * Mit- 14
Gen. 49. d. 3 3. tens autem Ioſeph accerſiuit Iacob pa-
trem ſuum, & omnem cognationem ſuam
in animabus ſeptuagintaquinque. * Et de- 15
ſcendit Iacob in Ægyptum, & defunctus
eſt ipſe, & patres noſtri. * Et translati ſunt 16
in Sichem, & poſiti ſunt in ſepulchro, C
quod emit Abraham pretio argenti à filijs
Gen. 50. b. 7. Hemor filij Sichem. * Cum autem appro- 17
Ioſ. 24. g. 32. pinquaret tempus promiſſionis, quam
Gen. 15. d. 16. confeſſus erat Deus Abrahæ, creuit popu-
Exod. 1. a. 7. lus, & multiplicatus eſt in Ægypto, * Quo- 18
Exo. 1. a. 2. aduſque ſurrexit alius rex in Ægypto, qui
Heb. 11. c. 23. non ſciebat Ioſeph. * Hic circumueniens 19
genus noſtrum, afflixit patres noſtros, vt
exponerent infantes ſuos ne viuificarentur. * Eodem tempore natus eſt Moyſes, 20
& fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tribus
menſibus in domo patris ſui. * Expoſito 21
autem illo, ſuſtulit eum filia Pharaonis, &
nutriuit eum ſibi in filium. * Et eruditus 22
eſt Moyſes omni ſapientia Ægyptiorum,
& erat potens in verbis, & in operibus
ſuis. * Cum autem impleretur ei quadra- 23
ginta annorum tempus, aſcendit in cor
eius, vt viſitaret fratres ſuos filios Iſrael. *
24 Et cum vidiſſet quendam iniuriam patien-
tem, vindicauit illum: & fecit vltionem ei Exod. 2. b. 11.
qui iniuriam ſuſtinebat, percuſſo Ægyptio.
25 * Exiſtimabat autem intelligere fratres,
quoniam Deus per manum ipſius daret ſa-
26 lutem illis: at illi non intellexerunt. * Se- Exod. 2. b. 13.
quenti verò die apparuit illis litigantibus:
D reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fra-
27 tres eſtis, vt quid nocetis alterutrum? *
Qui autem iniuriam faciebat proximo, re-
pulit eum, dicens: Quis te conſtituit prin-
28 cipem, & iudicem ſuper nos? * Nunquid in-
terficere me tu vis, quemadmodum inter-
29 feciſti heri Ægyptium? Fugit autem Moy-
ſes in verbo iſto: & factus eſt aduena in
Terra Madian, vbi genuerat filios duos. *
30 Et expletis annis quadraginta, apparuit il- Exo. 3. a. 2.
li in deſerto montis Sina Angelus in igne
31 flammæ rubi. * Moyſes autem videns, ad-
miratus eſt viſum: & accedente illo, vt cõ-
ſideraret, facta eſt ad eum vox Domini, di-
32 cens: * Ego ſum Deus patrum tuorum,
Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Ia-
cob. Tremefactus autem Moyſes, non au-
33 debat conſiderare. * Dixit autem illi Do-
minus. Solue calceamentum pedum tuo-

rum: locus enim in quo ſtas, terra ſancta
eſt. * Videns vidi afflictionem populi mei, 34
qui eſt in Ægypto, & gemitum eorum au-
diui, & deſcendi liberare eos. Et nunc ve-
ni, & mittam te in Ægyptum. * Hunc Moy- 35
ſen, quem negauerunt, dicentes: Quis te
conſtituit principem, & iudicem? hunc E
Exo. 3. b. 4. Deus principem, & redemptorem miſit,
Exod. 16. a. 1. cum manu Angeli, qui apparuit illi in ru-
Deut. 18. c. 15. bo. * Hic eduxit illos faciens prodigia, & 36
ſigna in terra Ægypti, & in rubro mari, &
in deſerto annis quadraginta. * Hic eſt 37
Moyſes, qui dixit filijs Iſrael: Prophetam Exod 19. a. 3.
ſuſcitabit vobis Deus de fratribus veſtris,
38 tanquam me, ipſum audietis. * Hic eſt,
qui fuit in Eccleſia in ſolitudine cum An-
gelo, qui loquebatur ei in monte Sina, &
cum patribus noſtris: qui accepit verba
39 vitæ dare nobis. * Cui noluerit obedire Exod. 32. a. 1.
patres noſtri: ſed repulerunt, & auerſi
40 ſunt cordibus ſuis in Ægyptum, * Dicentes
ad Aaron: Fac nobis deos, qui præcedant
nos: Moyſes, enim hic, qui eduxit nos de
terra Ægypti, neſcimus quid factum ſit ei.

Et

Et vitulum fecerunt in diebus illis, & 41
obtulerunt hoſtiam ſimulachro, & lætabantur in operibus manuum ſuarum. * Conuertit autem Deus, & tradidit eos ſer- 42
Amos 5. E. 25 uire militiæ cœli, ſicut ſcriptum eſt in Libro Prophetarum: Nunquid victimas, &
Exod. 5. d. 40. hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſerto, domus Iſrael? * Et ſuſcepiſtis 43
tabernaculum Moloch, & ſydus Dei veſtri Rempham, figuras quas feciſtis, adorare eas. Et tranſferam vos trans Babylonem. * Tabernaculum teſtimonij fuit cum 44
Heb. 8. b. 9. patribus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit illis Deus, loquens ad Moyſen, vt
Ioſ. 1. c. 14. 1. Reg. 16. c. 11. faceret illud ſecundùm formam quam vi-
Pſ. 131. a. 5. derat. * Quod & induxerunt, ſuſcipien- 45
tes patres noſtri cum Ieſu in poſſeſſionem Gentium, quas expulit Deus à facie patrum noſtrorum, vſque in diebus Dauid, * Qui inuenit gratiam ante Deum, & pe- 46
2. Par. 17. c. 12 tijt, vt inueniret tabernaculum Deo Ia-
3 Reg. 6. a. 2. cob. * Salomon autem ædificauit illi do- 47
mum. * Sed non Excelſus in manufactis 48
habitat, ſicut Propheta dicit: * Cœlum 49
Iſa. 66. 1. mihi ſedes eſt: terra autem ſcabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus
Iſa. 66. a. 1. requietionis meæ eſt? * Nonne manus 50
fecit hæc omnia? * Dura ceruice, & in- 51
circumciſis cordibus, & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis, ſicut patres veſtri, ita & vos. * Quem Prophe- 52
tarum non ſunt perſecuti patres veſtri? Et G occiderunt eos, qui prænuntiabant de aduentu Iuſti, cuius vos nunc proditores, & homicidæ fuiſtis: * Qui accepi- 53
ſtis legem in diſpoſitione Angelorum, & non cuſtodiſtis. * Audientes autem hæc 54
diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum. * Cum autem eſſet 55
plenus Spiritu ſancto, intendens in cœlum, vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem à dextris Dei. Et ait: Ecce video cœlos apertos, & Filium hominis ſtantem à dextris Dei. * Exclamantes autem voce 56
magna continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt vnanimiter in eum. * Et 57
eijcientes eum extra ciuitatem lapidabant: & teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua, ſecus pedes adoleſcentis, qui vocabatur Saulus. * Et lapidabant Stephanum inuocantem, & 58
dicentem: Domine Ieſu ſuſcipe ſpiritum meum. * Poſitum autem genibus, clama- 59
uit voce magna, dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixiſſet, obdormiuit in Domino. Saulus autem erat conſentiens neci eius.

CAP. VIII.

In perſecutione diſperguntur omnes præter Apoſtolos, Saulo deuaſtante Eccleſiam: Philippus plurimos in Samaria conuertit, & in his Simonem magum baptizat: miſſi ab Apoſtolis Petrus, & Ioannes, oratione ac manuum impoſitione impetrant credentibus Samaritanis Spiritum ſanctum: Simon autem volens Spiritus ſancti dationem pecunia emere, durè à Petro corripitur: Philippus ab Angelo mittitur ad Eunuchum, quem vbi credentem baptizaſſet, à Spiritu raptus defertur in Azotum.

1 FActa eſt autem in illa die perſecutio
A magna in Eccleſia, quæ erat Ieroſolymis, & omnes diſperſi ſunt per regiones
2 Iudææ, & Samariæ, præter Apoſtolos. * Curauerunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum ſuper eum.
3 Saulus autem deuaſtabat Eccleſiam, per domos intrans, & trahens viros, ac mulieres, tradebat in cuſtodiam. * Igitur qui di-
4 ſperſi erant pertranſibant, euangelizantes
5 verbum Dei. Philippus autem deſcendens in ciuitatem Samariæ, prædicabat illis
6 Chriſtum. * Intendebant autem turbæ his, quæ à Philippo dicebantur, vnanimiter audientes, & videntes ſigna, quæ facie-
7 bat. * Multi enim eorum, qui habebant
B ſpiritus immundos clamantes voce magna
8 exibant. * Multi autem paralytici, & clau-
9 di curati ſunt. * Factum eſt ergo gaudium magnum in illa ciuitate. Vir autem quidam nomine Simon, qui ante fuerat in ciuitate magus, ſeducens gentem Samariæ,
10 dicens ſe eſſe aliquem magnum: ad maximum, dicentes: Hic eſt virtus Dei, quæ vo-
11 catur magna. * Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magijs ſuis
12 dementaſſet eos. * Cum verò credidiſſent Philippo euangelizanti de regno Dei, in nomine Ieſu Chriſti baptizabantur viri,
13 ac mulieres. * Tunc Simon & ipſe credidit: C & cum baptizatus eſſet, adhærebat Philippo. Videns etiam ſigna, & virtutes maxi-
14 mas fieri, ſtupens admirabatur. * Cum autem audiſſent Apoſtoli, qui erant Ieroſolymis, quod recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum, & Ioannem.
15 Qui cum veniſſent, orauerunt pro ipſis, vt
16 acciperent Spiritum ſanctum: * Nondum enim in quemquam illorum venerat, ſed baptizati tantùm erant in nomine Domi-
17 ni Ieſu. Tunc imponebant manus ſuper il-
18 los, & accipiebant Spiritum ſanctum. * Cum vidiſſet autem Simon, quia per impoſitionem manus Apoſtolorum daretur
19 Spiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam, Dicens

cens: Date & mihi hanc potestatem, vt cui. D cumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum: * Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. *Non est tibi pars, neque sors in sermone isto: cor enim tuum non est rectum coram Deo. * Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. *In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse. * Respondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, vt nihil veniat super me horum, quæ dixistis. * Et illi quidem testificati, & locuti verbum Domini, redibant Ierosolymam, & multis regionibus Samaritanorum euangelizabãt. * Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens Surge, & vade contra meridianum, ad viam, quæ descendit ab Ierusalem in Gazam: hæc est deserta. *Et surgens abijt. Et ecce vir Æthiops, eunuchus, potens Candacis reginæ Æthiopum, qui erat super omnes gazas eius, venerat adorare in Ierusalem: *Et reuertebatur sedens super currum suum: legensque Isaiam prophetam. * Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adiunge te ad currum istum. * Accurrens autem Philippus, audiuit eum legentem Isaiam Prophetam, & dixit: Putasne intelligis, quæ legis? * Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? rogauitque Philippum, vt ascenderet, & sederet secum. *Locus autem Scripturæ, quam legebat, erat hic. * Tamquam ouis ad occisionem ductus est: & sicut agnus coram tondente se, sine voce, sic non aperuit os suum. * In humilitate iudicium eius sublatum est. Generationem eius quis enarrabit? quoniam tolletur de terra vita eius? *Respondens autem eunuchus Philippo, dixit: Obsecro te, de quo Propheta dicit hoc? de se, an de alio aliquo? * Aperiens autem Philippus os suum, & incipiens à Scriptura ista. euangelizauit illi Iesum. *Et dum irent per viam, venerunt ad quamdam aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? *Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo, Filium Dei esse Iesum Christum. * Et iussit stare currum: & descenderunt vterq; in aquam, Philippus, et Eunuchus, & baptizauit eum. Cum autem ascendissent de aqua, Spiritus Dñi rapuit Philippum, & amplius non vidit eum Eunuchus. Ibat autem per viam suam gaudens. *Philippus autem inuentus est in Azoto. & pertransiens euangelizabat ciuitatibus cũctis, donec veniret Cęsareã.

Isaiæ 53. c. 7.

CAP. IX.

Admiranda Sauli persecutoris conuersio, Domino ei apparente, & Ananiæ ad ipsum misso, à quo baptizatus cepit Damasci acerrimè tueri Iesum esse Christum: discipuli verò ipsum demiserunt per murum propter Iudæorum insidias: quem Barnabas Ierosolymis ducit ad Apostolos, vnde rursum propter insidias dimittitur Tarsum: Petrus Lydda sanat Æneam paralyticum, & in Ioppe Tabitham resuscitat.

1 A Saulus autem adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos Domini, accessit Gal. 1. c. 13.
2 ad Principem sacerdotum, *Et petijt ab eo epistolas in Damascum ad synagogas: vt si quos inuenisset huius viæ viros, ac mulieres, vinctos perduceret in Ierusalem. * Et Inf. 22. a 6. 1. Cor. 15. b. 8. 2. Cor. 12. b.
3 cum iter faceret, contigit vt appropinquaret

ret Damaſco: & ſubitò circumfulſit eum lux de cœlo. * Et cadens in terram audiuit 4
vocem dicentem ſibi: Saule, Saule, quid me perſequeris? Qui dixit: Quis es Do- 5
mine? Et ille: Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris. durum eſt tibi contra ſtimulum
calcitrare. * Et tremens, ac ſtupens dixit: Do- 6
mine, quid me vis facere? * Et Dominus B
ad eum: Surge, & ingredere ciuitatem, & 7
ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi, qui comitabantur cum eo,
ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vo-
cem, neminem autem videntes. * Surrexit 8
autem Saulus de terra, apertiſque oculis
nihil videbat. Ad manus autem illum tra-
hentes, introduxerunt Damaſcum. * Et erat 9
ibi tribus diebus non videns, & non man-
ducauit, neque bibit? * Erat autem quidam 10
diſcipulus Damaſci, nomine Ananias: &
& dixit ad illum in viſu Dominus: Ananía.
At ille ait: Ecce ego, Domine. * Et Domi- 11
nus ad eum: Surge, & vade in vicum, qui
vocatur Rectus: & quære in domo Iudæ
Saulum nomine Tarſenſem: ecce enim
orat. (Et vidit virum Ananiam nomine, 12
introeuntem, & imponentem ſibi manus,
vt viſum recipiat.) * Reſpondit autem 13
Ananias: Domine, audiui a multis de viro C
hoc, quanta mala fecerit ſanctis tuis in Ie-
ruſalem: * Et hic habet poteſtatem à prin- 14
cipibus ſacerdotum alligandi omnes, qui
inuocant nomen tuum. * Dixit autem ad 15
eum Dominus: Vade, quoniam vas electio-
nis eſt mihi iſte, vt portet nomen meum
coram gentibus, & regibus, & filijs Iſrael. *
Ego enim oſtendam illi, quanta oporteat 16
eum pro nomine meo pati. * Et abijt Ana- 17
nias, & introiuit in domum: & imponens
ei manus, dixit: Saule frater, Dominus mi-
ſit me Ieſus, qui apparuit tibi in via, qua
veniebas, vt videas, & implearis Spiritu
ſancto. * Et confeſtim ceciderunt ab oc- 18
lis eius tanquam ſquamæ, & viſum recep-
pit: & ſurgens baptizatus eſt. * Et cum ac- 19
cepiſſet cibum, confortatus eſt. Fuit au- D
tem cum diſcipulis, qui erant Damaſci, per
dies aliquot. * Et continuò in ſynagogis 20
prædicabat Ieſum, quoniam hic eſt Filius
Dei. * Stupebant autem omnes, qui au- 21
diebant, & dicebant: Nonne hic eſt, qui ex-
pugnabat in Ieruſalem eos, qui inuocabant
nomen iſtud: & huc ad hoc venit, vt vin-
ctos illos duceret ad principes ſacerdotũ?
* Saulus autem multò magis conualeſce- 22
bat, & confundebat Iudæos, qui habitabãt
Damaſci, affirmans quoniam hic eſt Chri-
ſtus. * Cum autem implerentur dies multi, 23
conſilium fecerunt in vnum Iudæi, vt eum
2. Cor. 11. interficerent. * Notæ autem factæ ſunt 24
8. 32. Saulo inſidiæ eorum. Cuſtodiebant autem,
& portas die, ac nocte, vt eum interficerẽt.
25 * Accipientes autem eum diſcipuli nocte,
per murum dimiſerunt eum, ſubmittentes
26 in ſporta. * Cum autem veniſſet in Ieruſa-
E lem, tentabat ſe iungere diſcipulis, & om-
nes timebant eum, non credentes, quod eſ-
27 ſet diſcipulus. * Barnabas autem appre-
henſum illum duxit ad Apoſtolos: & nar-
rauit illis quomodo in via vidiſſet Domi-
num, & quia locutus eſt ei, & quomodo in
Damaſco fiducialiter egerit in nomine Ie-
28 ſu. * Et erat cum illis intrans, & exiens
in Ieruſalem, & fiducialiter agens in no-
29 mine Domini. * Loquebatur quoque Gen-
tibus: & diſputabat cum Græcis: illi au-
30 tem quærebant occidere eum. * Quod cum
cognouiſſent fratres, deduxerunt eum Cæ-
31 ſaream, & dimiſerunt Tarſum. * Eccleſia
F quidem per totam Iudæam, & Galilæam,
& Samariam, habebat pacem, & ædifica-
batur ambulans in timore Domini, & con-
32 ſolatione ſancti Spiritus replebatur. * Fa-
ctum eſt autem, vt Petrus dum pertranſ-
iret vniuerſos, deueniret ad sãctos, qui ha-
33 bitabant Lyddæ. * Inuenit autem ibi ho-
minem quemdam, nomine Æneam, ab an-
nis octo iacentem in grabato, qui erat pa-
34 ralyticus. * Et ait illi Petrus Ænea, ſanat te
Dominus Ieſus Chriſtus: Surge, & ſterne
35 tibi. Et continuò ſurrexit. * Et viderunt
eum omnes, qui habitabant Lyddæ, & Sa-
36 ronæ: qui conuerſi ſunt ad Dominum. * In
Ioppe autem fuit quædam diſcipula, nomi-
ne Tabitha, quæ interpretata dicitur Dor-
cas. Hęc erat pleba operibus bonis, & elee-
37 moſynis, quas faciebat. * Factum eſt
autem in diebus illis, vt infirmata mo-
reretur. Quam cum lauiſſent, poſue-
38 runt eam in cœnaculo. * Cum autem
propè eſſet Lydda ad Ioppen, diſcipuli
audientes, quia Petrus eſſet in ea, miſe-
G runt duos viros ad eum, rogantes: Ne pi-
39 griteris venire vſque ad nos. * Exurgens
autem Petrus venit cum illis. Et cum
adueniſſet, duxerunt illum in cœnaculum:
& circumſteterunt illum omnes viduæ
flentes, & oſtendentes ei tunicas, & veſtes,
40 quas faciebat illis Dorcas. * Eiectis autem
omnibus foras, Petrus ponens genua ora-
uit, & conuerſus ad corpus dixit: Tabitha,
ſurge. At illa aperuit oculos ſuos: & viſo
41 Petro, reſedit. * Dans autem illi manum,
erexit eam. Et cum vocaſſet ſanctos, & vi-
42 duas, aſſignauit eam viuam. * Notum au-
tem factum eſt per vniuerſam Ioppen: &
43 crediderunt multi in Domino. * Factum eſt
autem, vt dies multos moraretur in Ioppe,
apud Simonem quemdam coriarium.

CAP. X.

Iussu Angeli accersit Cornelius Centurio Petrum, qui per lintei visionem admonitus Gentes ad Euangelium admittendas esse, venit ad illum: cumque super omnes verbum eius de Christo audientes Spiritus sanctus descendisset, iussit eos baptizari.

VIr autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, A
quæ dicitur Italica, *Religiosus, ac timens
Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum
semper: * Is vidit in visu manifestè, quasi
hora diei nona, Angelum Dei introeuntem
ad se, & dicentem sibi, Corneli. * At ille
intuens eum, timore correptus, dixit: Quid
est, Domine? Dixit autem illi: Orationes
tuæ, & eleemosynæ tuæ, ascenderunt in
memoriam in conspectu Dei. * Et nunc
mitte viros in Ioppen, & accersi Simonem
quemdam, qui cognominatur Petrus: *
Hic hospitatur apud Simonem quemdam
coriarium, cuius est domus iuxta mare:
hic dicet tibi quid te oporteat facere. * Et
cum discessisset Angelus, qui loquebatur
illi, vocauit duos domesticos suos, & militem metuentem Dominum, ex his, qui illi B
patebant. * Quibus cum narrasset omnia, misit illos in Ioppen. * Postera autem
die iter illis facientibus, & appropinquantibus ciuitati, ascendit Petrus in superiora,
vt oraret circa horam sextam. Et cum esu-
riret, voluit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus: * Et
vidit cœlum apertum, & descendens vas
quoddam, velut linteum magnum, quatuor
initijs submitti de cœlo in terram, In quo
erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & volatilia cœli. * Et facta est vox ad
eum. Surge Petre, occide, & manduca. *
Ait autem Petrus: Absit Domine, quia
nunquam manducaui omne commune, &
immundum. * Et vox iterum secundò ad
eum: Quod Deus purificauit, tu commune ne dixeris. * Hoc autem factum est per
ter: & statim receptum est vas in cœlum.
Et dum intra se hæsitaret Petrus, quidnam
esset visio, quam vidisset: ecce viri, qui missi C
erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, astiterunt ad ianuam. * Et cum vocassent, interrogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitium. *
Petro autem cogitante de visione, dixit
Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te. * Surge itaque, descende, & vade cum eis nihil
dubitans: quia ego misi illos. * Descendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego
sum, quam quæritis: quæ causa est, pro-

pter quem venistis? * Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir iustus, & timens Deũ,
& testimonium habens ab vniuersa gente
Iudæorum, responsum accepit ab Angelo
sancto, accersire te in domum suam, & au-
dire verba abs te. * Introducens ergo eos, D
recepit hospitio. Sequẽti autem die surgens
profectus est cum illis: & quidam ex fra-
tribus ex Ioppe comitati sunt eum. * Altera autem die introiuit Cæsaream. Cornelius verò expectabat illos, conuocatis co-
gnatis suis, & necessarijs amicis. * Et factum est cum introisset Petrus, obuius venit ei Cornelius, et procidens ad pedes eius
adorauit. * Petrus verò eleuauit eum, dicens: Surge, & ego ipse homo sum. * Et loquens cum illo intrauit, & inuenit multos,
qui conuenerant: * Dixitque ad illos: Vos
scitis quomodo abominatum sit viro Iudæo, coniungi aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus, neminem
communem, aut immundum dicere ho-
minem. Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo, quam ob cau-
sam accersistis me? * Et Cornelius ait: A E
nudiusquarta die vsque ad hanc horam,
orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir stetit ante me in veste candida, & ait:
Corneli, exaudita est oratio tua, & eleemosynæ tuæ commemoratæ sunt in con-
spectu Dei. * Mitte ergo in Ioppen, & accersi Simonem, qui cognominatus Petrus:
hic hospitatur in domo Simonis coriarij
iuxta mare. * Confestim ergo misi ad te:
& tu benefecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus, audire
omnia quæcumque tibi præcepta sunt à
Domino. * Aperiens autem Petrus os
suum, dixit: In veritate comperi, quia non Deut. 10. 4. 17.
est personarum acceptor Deus: * Sed in F
omni gente, qui timet eum, & operatur iu-
stitiam acceptus est illi. * Verbum misit 2. Par. 19. b. 7. Iob. 34. b. 19. Sap. 6. b 8. Eccl. 35. b. 16. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6. Eph. 6. b 9. Coloss. 3. d. 25. 1. Petr. 1. c. 17. Luc. 4. b. 14.
Deus filijs Israel, annuntians pacem per Ie-
sum Christum (hic est omnium Dominus)
* Vos scitis, quod factum est verbum per
vniuersam Iudæam: incipiens enim à Gali-
læa, post baptismum, quod prædicauit
Ioannes, * Iesum à Nazareth: quomodo
vnxit eum Deus Spiritu sancto, & virtute,
qui pertransijt benefaciendo, & sanando
omnes oppressos à diabolo, quoniam Deus
erat cum illo. * Et nos testes sumus omnũ,
quæ fecit in regione Iudæorum, & Ierusa-
lem, quem occiderunt suspendentes in li-
gno. * Hunc Deus suscitauit tertia die, &
dedit eum manifestum fieri, * Non omni G
populo, sed testibus præordinatis à Deo:
nobis, qui manducauimus, & bibimus cum
illo, postquam resurrexit à mortuis. * Et
præcepit nobis prædicare populo, & testifica-

ficari, quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum, & mortuorum. *Huic 43
Iere. 31. f. 34. Mich. 7. d. 18. omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen eius omnes, qui credunt in eum. *Ad 44
huc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes, qui audiebant verbum. *Et obſtupuerunt ex circumciſio- 45
ne fideles, qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus ſancti effuſa eſt. *Audiebant enim illos loquentes linguis, 46
& magnificantes Deum. * Tunc reſpondit 47
Petrus: Numquid aquam quis prohibere poteſt, vt non baptizentur hi, qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut & nos? * Et iuſſit 48
eos baptizari in nomine Domini Ieſu Chriſti. Tunc rogauerunt eum, vt maneret apud eos aliquot diebus.

CAP. XI.

Petrus diſceptantibus fratribus, quod ad Gentes acceſſiſſet, rei ordinem exponit: multis Antiochiæ conuerſis prædicatione diſcipulorum, mittitur ad eos Barnabas ab Eccleſia Ieroſolymitana, qui multis conuerſis adducit eo, & Saulum à Tarſo: cum quo mittitur Ieruſalem, vt in famem ab Agabo prophetа prædictam ferant fratribus elemoſynam.

AVdierunt autem Apoſtoli, & fratres, 1
qui erant in Iudæa: quoniam & Gen- A
tes receperunt verbum Dei. * Cum autem 2
aſcenditiſſet Petrus Ieroſolymam, diſceptabant aduerſus illum, qui erant ex circumciſione, *Dicentes. Quare introiſti ad viros 3
præputium habentes, & manducaſti cum illis? * Incipiens autem Petrus exponebat 4
illis ordinem, dicens: * Ego eram in ciuita- 5
te Ioppe orans, & vidi in exceſſu mentis viſionem, deſcendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initijs ſummitti de cœlo, & venit vſque ad me. *In quod in- 6
tuens conſiderabam, & vidi quadrupedia terræ, & beſtias, & reptilia, & volatilia cœli. * Audiui autem, & vocem 7
dicentem mihi: Surge Petre, occide, & mãduca. *Dixi autem: Nequaquam Domine: 8
quia commune, aut immundum nunquam B
introiuit in os meum. * Reſpondit autem 9
vox ſecundo de cœlo: Quæ Deus mundauit, tu ne commune dixeris. *Hoc autem 10
factum eſt per ter: & recepta ſunt omnia rurſum in cœlum. *Et ecce viri tres confe- 11
ſtim aſtiterunt in domo, in qua eram, miſſi a Cæſarea ad me. * Dixit autem Spiritus 12
mihi, vt irem cum illis, nihil hæſitans. Venerunt autem mecum, & ſex fratres iſti, &
13 ingreſſi ſumus in domum viri. * Narrauit autem nobis, quomodo vidiſſet Angelum in domo ſua, ſtantem & dicentem ſibi: Mit. te in Ioppen, & accerſi Simonem, qui co-
14 gnominatur Petrus, * Qui loquetur tibi verba, in quibus ſaluus eris tu, & vniuerſa
15 domus tua. *Cum autem cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, ſicut &
16 in nos in initio: * Recordatus ſum autem verbi Domini, ſicut dicebat: Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabi-
17 mini Spiritu ſancto. *Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, ſicut & nobis, qui credidimus in Dominũ Ieſum Chriſtum: ego quis eram, qui poſſem prohibere Deũ?
18 *His auditis, tacuerunt: & glorificauerunt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus pœni-
19 tentiam dedi Deus ad vitam. * Et illi quidem, qui diſperſi fuerant à tribulatione, quæ facta fuerat ſub Stephano, peram- C
bulauerunt vſque Phœnicen, & Cyprum, & Antiochiam, nemini loquen-
20 tes verbum, niſi ſolis Iudæis. * Erant autem quidam ex eis viri Cyprij, & Cyrenæi, qui cum introiſſent Antiochiam, loquebantur & ad Græcos, annuncian-
21 tes Dominum Ieſum. * Et erat manus Domini cum eis: multuſque numerus credentium conuerſus eſt ad Dominum.
22 * Peruenit autem ſermo ad aures eccleſiæ, quæ erat Ieroſolymis, ſuper iſtis: & miſerunt Barnabam vſque ad
23 Antiochiam. * Qui cum perueniſſet, D & vidiſſet gratiam Dei, gauiſus eſt: & hortabatur omnes in propoſito cordis
24 permanere in Domino: * Quia erat vir bonus, & plenus Spiritu ſancto, & fide. Et appoſita eſt multa turba Domi-
25 no. * Profectus eſt autem Barnabas Tarſum, vt quæreret Saulum: quem cum inueniſſet, perduxit Antiochiam.
26 * Et annum totum conuerſati ſunt ibi in Eccleſia: & docuerunt turbam multam, ita vt cognominarentur primum
27 Antiochiæ diſcipuli, Chriſtiani. * In
28 his autem diebus ſuperuenerunt ab Ieroſolymis prophetæ Antiochiam: * Et ſurgens vnus ex eis nomine Agabus, ſignificabat per ſpiritum famem magnam futuram in vniuerſo orbe terrarum, quæ
29 facta eſt ſub Claudio. * Diſcipuli autem, prout quis habebat, propoſuerunt ſinguli in miniſterum mittere habi-
30 tantibus in Iudæa fratribus: * Quod & fecerunt, mittentes ad ſeniores per manus Barnabæ, & Sauli.

Supr. 1. a. 5. Matt. 3. Ioan. 1. Marc. 1. b. 8. Luc. 3. c. 16. Ioa. 1. d. 26. Inf. 19. a. 4.

CAP. XII.

Herodes occiſo Iacobo Petrum retruſit in carcerem, cupiens poſt Paſcha eum tradere populo occidendum; ſed orante pro eo ſine intermiſſione Eccleſia, Angelico eductus auxilio fratribus magnum attulit gaudium: facta autem de carceris cuſtodibus inquiſitione, Herodes proficiſcitur Cæſaream: cumque diuinos honores à populo oblatos non reſpueret, percuſſus eſt ab Angelo, & conſumptus à vermibus exſpirauit.

EOdem autem tempore miſit Herodes 1
rex manus, vt affligeret quoſdam de A
Eccleſia. * Occidit autem Iacobum fra- 2
trem Ioannis gladio. * Videns autem, quia 3
placeret Iudæis, appoſuit vt apprehenderet
& Petrum. Erant autem dies Azymorum.
Quem cum apprehendiſſet, miſit in carce- 4
cem, tradens quatuor quaternionibus mili-
tum cuſtodiendum, volens poſt Paſcha
producere eum populo. * Et Petrus qui- 5
dem ſeruabatur in carcere. Oratio autem
fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad
Deum pro eo. * Cum autem produ- 6
cturus eum eſſet Herodes, in ipſa nocte
erat Petrus dormiens inter duos milites,
vinctus catenis duabus: & cuſtodes ante
oſtium cuſtodiebant carcerem. * Et ecce 7
Angelus Domini aſtitit: & lumen refulſit
in habitaculo: percuſſoque latere Petri, ex-
citauit eum, dicens: Surge velociter. Et
ceciderunt catenæ de manibus eius. * Di- 8
xit autem Angelus ad eum: Præcingere,
& calcea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et
dixit illi: Circumda tibi veſtimentum B
tuum, & ſequere me. * Et exiens ſequeba- 9
tur eum, & neſciebat, quia verum eſt, quod
fiebat per Angelum: exiſtimabat autem ſe
10 viſum videre. * Tranſeuntes autem pri-
mam, & ſecundam cuſtodiam, venerunt
ad portam ferream, quæ ducit ad ciuita-
tem: quæ vltro aperta eſt eis. Et exeuntes
proceſſerunt vicum vnum: & continuò di-
11 ſceſſit Angelus ab eo. * Et Petrus ad ſe re-
uerſus, dixit: Nunc ſcio verè, quia miſit
Dominus Angelum ſuum, & eripuit me
de manu Herodis, & de omni expectatione
12 plebis Iudæorum. * Conſideranſque ve-
nit ad domum Mariæ Matris Ioannis, qui
cognominatus eſt Marcus, vbi erant multi
13 congregati, & orantes. * Pulſante autem
C eo oſtium ianuæ proceſſit puella ad au-
14 diendum, nomine Rhodæ. * Et vt cognouit
vocem Petri, præ gaudio non aperuit ia-
nuam, ſed intro currens nuntiauit ſtare Pe-
15 trum ante ianuam. * At illi dixerunt ad
eam: Inſanis. Illa autem affirmabat ſic ſe
habere. Illi autem dicebant: Angelus eius
16 eſt. * Petrus autem perſeuerabat pulſans.
Cum autem aperuiſſent, viderunt eum, &
17 obſtupuerunt. * Annuens autem eis manu,
vt tacerent, narrauit quomodo Dominus
eduxiſſet eum de carcere, dixitque: Nun-
tiate Iacobo, & fratribus hæc. Et egreſſus
18 abiit in alium locum. * Facta autem die,
erat nō parua turbatio inter milites, quid-
19 nam factum eſſet de Petro. * Herodes au-
D tem cum requiſiſſet eum, & non inueniſ-
ſet, inquiſitione facta de cuſtodibus, iuſſit
eos duci: deſcendenſque à Iudæa in Cæſa-
20 ream, ibi commoratus eſt. * Erat autem
iratus Tyrijs, & Sidonijs. At illi vnanimes
venerunt ad eum, & perſuaſo Blaſto, qui
erat ſuper cubiculum regis, poſtulabant
pacem, eo quod alerentur regiones eorum
21 ab illo. * Statuto autem die, Herodes veſti-
tus veſte regia, ſedit pro tribunali, & con-
22 cionabatur ad eos. * Populus autem accla-
ma-

Digitized by Google

mabat: Dei voces,& non hominis. *Con- 23
festim autem percussit eum Angelus Do-
mini, eo quod non dedisset honorem Deo:
& consumptus à vermibus, expirauit. *
Verbum autem Domini crescebat,& mul. 24
tiplicabatur. * Barnabas autem, & Sau- 25
Supr. 11. d. 29. lus reuersi sunt ab Ierosolymis expleto
ministerio,assumpto Ioanne,qui cognomi-
natus est Marcus.

CAP. XIII.

Saulus,& Barnabas iubentur à spiritu sancto segregari ad opus prædicationis inter Gentes, & Barieſu sine Elyma mago,qui eorum prædicationi resistebat, ad Pauli verbum excæcato, credit Sergius Paulus: in Antiochia Pisidiæ Paulus in synagoga latius de Christo disserit: sed Iudæis blasphemantibus, & persecutionem in eos excitantibus, conuertuntur ad Gentes iuxta Isaiæ vaticinium.

ERant autem in Ecclesia, quæ erat An- 1
tiochiæ,prophetæ,& doctores,in qui A
bus Barnabas,& Simon,qui vocabatur Ni-
ger,& Lucius Cyrenensis,& Manahen, qui
erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, &
Saulus. *Ministrantibus autem illis Domi- 2
no, & ieiunantibus, dixit illis Spiritus san-
ctus: Segregate mihi Saulum, & Barna-
bam,in opus ad quod assumpsi eos. *Tunc 3
ieiunantes, & orantes, imponentesque eis
manus, dimiserunt illos. * Et ipsi quidem 4
missi à Spiritu sancto abierunt Seleuciam:
& inde nauigauerunt Cyprum. * Et cum 5
venissent Salaminam,prædicabant verbum
Dei in synagogis Iudæorum. Habebant
autem & Ioannem in ministerio. * Et cum 6
perambulassent vniuersam insulam vsque B
Paphum,inuenerunt quemdam virum ma-
gum pseudoprophetam, Iudæum, cui no-
men erat Barieſu, *Qui erat cum Procon- 7
sule Sergio Paulo viro prudente. Hic, ac-
cersitis Barnaba, & Saulo, desiderabat au-
dire verbum Dei. * Resistebat autem illis 8
Elymas magus (sic enim interpretatur no-
men eius) quærens auertere Proconsulem
à fide. * Saulus autem, qui & Paulus, re- 9
pletus Spiritu sancto intuens in eum, *Di- 10
xit: O plenè omni dolo, & omni fallacia,
fili diaboli,inimice omnis iustitiæ, non de-
sinis subuertere vias Domini rectas. * Et 11
nunc ecce manus Domini super te, & eris
cæcus,non videns solem vsque ad tempus.
Et confestim cecidit in eum caligo, & te-
nebræ, & circuiens quærebat, qui ei ma-
num daret. *Tunc proconsul cum vidisset 12
factum, credidit admirans super doctrina
Dñi. *Et cum à Papho nauigassent Paulus, 13
& qui cum eo erant, venerunt Pergen Pă-
phyliæ. Ioannes autem discedens ab eis, 14
reuersus est Ierosolymam. * Illi verò per-
C transeuntes Pergen, venerunt Antiochiam
Pisidiæ:& ingressi synagogam die sabbato- Exod. 1. a. 1.
15 rum, sederunt. * Post lectionem autem le- Exod. 13. d. 22. & 22.
gis, & Prophetarum, miserunt principes Exod. 16. a. 3.
synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, si Ios. 14. a. 2. Iud. 3. b. 9. Reg. 8. a. 5. & 9. c. 16. & 10. a. 1.
quis est in vobis sermo exhortationis ad
16 plebem,dicite. * Surgens autem Paulus, 3. Reg. 16. c. 13.
& manu silentium indicens,ait: Viri Isra- Psal. 88. b. 17. Isaiæ 13. a. 1.
17 elitæ,& qui timetis Deum,audite: * Deus Mar. 3. a. 1. Marc. 1. a. 1.
plebis Israel elegit patres nostros, & ple-
bem exaltauit cum essent incolæ in terra
Ægypti, & in brachio excelso eduxit eos
18 ex ea,*Et per quadraginta annorum tem- Luc. 3. a. 1. Ioa. 1. c. 12. Marc. 1. a. 2. Matt. 3. b. 11.
19 pus mores eorum sustinuit in deserto. *Et
destruens gentes septem in terra Chanaan, Matt. 1. c. 10. 11. Marc. 13. b. 13. Luc. 13. c. 11. 13. Ioa. 10. c. 16. Matt. 18. Marc. 16. Luc. 24. Ioan. 16.
20 sorte distribuit eis terram eorum, * Quasi
post quadringentos, & quinquaginta an-
nos: & post hæc dedit iudices vsque ad Sa-
21 muel Prophetam. * Et exinde postulauer-
unt regem, & dedit illis Deus Saul filium
Cis, virum de tribu Beniamin, annis qua-
22 draginta. *Et amoto illo, suscitauit illis
Dauid regem: cui testimonium perhibens,
D dixit: Inueni Dauid filium Iesse, virum se-
cundùm cor meum, qui faciet omnes vo-
23 luntates meas, *Huius Deus ex semine se-
cundùm promissionem eduxit Israel sal-
24 uatorem Iesum, * Prædicante Ioanne ante
faciem aduentus eius baptismum pœni-
25 tentiæ omni populo Israel. * Cum imple-
ret autem Ioannes cursum suum, dicebat:
Quem me arbitramini esse: non sum ego,
sed ecce venit post me, cuius non sum di-
26 gnus calceamenta pedum soluere. * Viri
fratres,filij generis Abraham,& qui in vo-
bis timent Deum, vobis verbum salutis
27 huius missum est. * Qui enim habitabant
Ierusalem, & principes eius, hunc igno-
rantes, & voces prophetarum, quæ per
omne sabbatum leguntur, iudicantes im-
28 pleuerunt: *Et nullam causam mortis in-
E uenientes in eo,petierunt à Pilato,vt inter-
29 ficerent eum. * Cumque consummassent
omnia,quę de eo,scripta erant,deponentes
eum de ligno, posuerunt eum in monumẽ-
30 to. * Deus verò suscitauit eum à mortuis
tertia die: qui visus est per dies multos his,
31 * Qui simul ascenderant cum eo de Gali-
læa in Ierusalem: qui vsque nunc sunt te-
32 stes eius ad plebem * Et nos vobis annun-
tiamus eam, quæ ad patres nostros repro-
33 missio facta est: *Quoniam hanc Deus ad-
impleuit filijs nostris,resuscitans Iesum,si-
cut & in Psalmo secundo scriptum est: Fi- Psal. 2. b. 7. Isaiæ 11. a. 3.
34 lius meus es tu,ego hodie genui te.* Quod Ps. 15. b. 10. 2. Reg. 7. b. 10.
autem suscitauit eum à mortuis, amplius
iam non reuersurum in corruptionem, ita
dixit: Quia dabo vobis sancta Dauid fide-

lia. * Ideòque & alias dicit: Non dabis 35
Sanctum tuum videre coruptionem. * Da- 36
uid enim in ſua generatione cum admini- F
ſtraſſet, voluntati Dei dormiuit: & appoſi-
tus eſt ad patres ſuos, & vidit corruptio-
nem. *Quem verò Deus ſuſcitauit à mor- 37
tuis, non vidit corruptionem. *Notum igi- 38
tur ſit vobis viri fratres, quia per hunc vo-
bis remiſſio peccatorum annuntiatur: &
ab omnibus, quibus non potuiſtis in lege
Moyſi iuſtificari, In hoc omnis, qui credit, 39
iuſtificatur. *Videte ergo ne ſuperueniat 40
Abac.1.b.5 vobis, quod dictum eſt in Prophetis: *Vi- 41
dete contemptores, & admiramini, & di-
ſperdimini: quia opus operor ego in diebus
veſtris, opus quod nō credetis, ſi quis enar-
rauerit vobis. *Exeuntibus autem illis, ro- 42
gabant vt ſequenti ſabbato loquerentur ſi-
bi verba hęc. *Cumque dimiſſa eſſet ſyna- 43
goga, ſecuti ſunt multi Iudæorum, & colen-
tium aduenarum, Paulum & Barnabam:
qui loquentes ſuadebant eis, vt permane-
rent in gratia Dei. *Sequenti verò ſabbato 44
penè vniuerſa ciuitas conuenit audire ver-
bum Dei. * Videntes autem turbas Iudæi, 45
repleti ſunt zelo, & cōtradicebant his, quę G
à Paulo dicebantur, blaſphemantes. *Tunc 46
conſtanter Paulus, & Barnabas dixerunt:
Vobis oportebat primum loqui verbum
Dei: ſed quoniam repellitis illud, & indi-
gnos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce con-
uertimur ad Gentes. * Sic enim præcepit 47
Iſa.49.b.6. nobis Dominus: Poſui te in lucem Gen-
tium, vt ſis in ſalutem vſque ad extremum
terræ. * Audientes autem Gentes gauiſæ 48
ſunt, & glorificabant verbum Domini: &
crediderunt quotquot erant præordinati
ad vitam æternam. * Diſſeminabatur au- 49
tem verbum Domini per vniuerſam regio-
nem. *Iudæi autem concitauerunt mulie- 50
res religioſas, & honeſtas, & primos ciui-
tatis, & excitauerunt perſecutionem in
Paulum, & Barnabam: & eiecerunt eos de
Mar.6.b.11 finibus ſuis. * At illi, excuſſo puluere pe- 51
Matt.10.b. dum in eos, venerunt Iconium. *Diſcipu- 52
14. Luc.9. b. li quoque replebantur gaudio, & Spiritu
5 ſancto.

CAP. XIV.

Multis Iudæorum, ac Ethnicorum Iconij fidem in Chriſtum ſuſcipientibus, concitatur à Iudæis tumultus in Apoſtolos, qui Lyſtram fugiunt, vbi Paulus claudum à matris vtero curat; populumque ac ſacerdotes ob id ipſis tanquam dijs ſacrificare volentes agrè compeſcunt: ſed concitatu à Iudæis ſuperuenientibus turbis, Paulus lapidatur, & pro mortuo relinquitur: cumque ſurrexiſſet, ipſe & Barnabas diſcipulos per varia loca exhortantes, & presbyteros ordinantes, reuertuntur ad Antiochiam.

1 FActum eſt autem Iconij, vt ſimul in-
A troirent in ſynagogam Iudæorum, &
loquerentur, ita vt crederet Iudæorum, &
2 Græcorum copioſa multitudo. *Qui verò
increduli fuerunt Iudæi ſuſcitauerunt, &
ad iracundiam concitauerunt animas Gen-
3 tium aduerſus fratres. * Multò igitur tem-
pore demorati ſunt, fiducialiter agentes in
Domino, teſtimonium perhibente verbo
gratiæ ſuæ, dante ſigna, & prodigia fieri per
4 manus eorum. *Diuiſa eſt autem multitu-
do ciuitatis: & quidam quidem erant cum
5 Iudæis, quidam verò cum Apoſtolis. *Cum
autem factus eſſet impetus Gentilium, &
Iudæorum cum principibus ſuis, vt contu-
6 melijs afficerent, & lapidarent eos, Intelli-
gētes confugerunt ad ciuitates Lycaoniæ,
Lyſtrā, & Derben, & vniuerſam in circuitu
7 regionem, & ibi euangelizántes erant. * Et
B quidam vir Lyſtris infirmus pedibus ſe-
debat, claudus ex vtero matris ſuæ, qui
8 numquam ambulauerat. *Hic audiuit Pau-
lum loquentem. Qui intuitus eum, & vi-
dens, quia fidem haberet, vt ſaluus fieret, *
9 Dixit magna voce: Surge ſuper pedes tuos
10 rectus. Et exiliuit, & ambulabat. * Turbæ
autem cum vidiſſent, quod fecerat Paulus,
leuauerunt vocem ſuam, Lycaonice dicē-
tes: Dij ſimiles facti hominibus, deſcende-
11 runt ad nos. * Et vocabant Barnabam Io-
uem, Paulum verò Mercuriū: quoniam ip-
12 ſe erat dux verbi. *Sacerdos quoque Iouis,
qui erat ante ciuitatem, tauros & coronas
ante ianuas afferens, cum populis volebat
13 ſacrificare. *Quod vbi audierunt Apoſto-
C li, Barnabas & Paulus, conſciſſis tunicis
14 ſuis exilierunt in turbas clamantes, * Et
Dicentes: Viri, quid hæc facitis? & nos Pſ.145.a.6.
mortales ſumus, ſimiles vobis homines, Apoc.14.b.
annuntiantes vobis ab his vanis conuerti 7.
ad Deum viuum, qui fecit cœlum, & ter-
15 ram, & mare, & omnia, quæ in eis ſunt: *
Qui in præteritis generationibus dimiſit
16 omnes gentes ingredi vias ſuas. * Et qui-
dem non ſine teſtimonio ſemetipſum reli-
quit, benefaciens de cœlo, dans pluuias, &
tempora fructifera, implens cibo, & lætitia
17 corda noſtra. *Et hæc dicentes, vix ſeda-
18 uerunt turbas ne ſibi immolarent. *Super-
uenerunt autem quidam ab Antiochia, &
Iconio Iudæi: & perſuaſis turbis, lapidan-
teſque Paulum, traxerunt extra ciuitatem,
19 exiſtimantes eum mortuum eſſe. Circum-
D dantibus autem eum diſcipulis, ſurgens in-
trauit ciuitatem, & poſtera die profectus
20 eſt cum Barnaba in Derben. * Cumque

euan-

euangelizassent ciuitati illi, & docuissent multos, reuersi sunt Lystram, & Iconium, & Antiochiam. *Confirmantes animas discipulorum, exhortantesque vt permanerent in fide: & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. *Et cum constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros, & orassent cum ieiunationibus, commendauerunt eos Domino, in quem crediderunt. *Transeuntesque Pisidiam, venerunt in Pamphyliam, *Et loquentes verbum Domini in Perge, descenderunt in Attaliam: *Et inde nauigauerunt Antiochiam, vnde erant traditi gratiæ Dei, in opus quod compleuerunt. *Cum autem venissent, & congregassent Ecclesiam, retulerunt quanta fecisset Deus cum illis, & quia aperuisset Gentibus ostium fidei. *Morati sunt autem tempus non modicum discipulis.

Sup. 13. 8. 1.

CAP. XV.

Orta Antiochia seditione propter Iudæos, volentes Gentes ad Deum conuersas circumcidi, Paulus & Barnabas remittuntur ad Apostolos referunt: qui post Petri, & Iacobi suffragia, communi decreto per litteras statuunt, Gentes conuersas non ligari lege Moysi: Paulus cupiens ab Antiochia inuisere loca in quibus prædicauerat, separatur à Barnaba, eo quod nollet Ioannem assumi.

Gal. 5. 2.

ET quidam descendentes de Iudæa, docebant fratres: Quia nisi circũcidamini secundùm morem Moysi, non potestis saluari. *Facta ergo seditione non minima Paulo, & Barnabæ aduersus illos, statuerunt vt ascenderent Paulus, & Barnabas, & quidam alij ex alijs, ad Apostolos, & presbyteros in Ierusalem super hac quæstione. *Illi ergo deducti ab Ecclesia, pertransibant Phœnicem, & Samariam, narrantes conuersionem Gentium: & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus. *Cum autem venissent Ierosolymam, susceptisunt ab Ecclesia, & ab Apostolis, & senioribus, annuntiantes quanta Deus fecisset cũ illis. *Surrexerunt autem quidam de hæresi Pharisæorum, qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque seruare legem Moysi. *Conuenerunt que Apostoli, & seniores videre de verbo hoc. *Cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gens verbum Euangelij, & credere. *Et qui nouit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum sanctum, sicut & nobis, *Et nihil discreuit inter nos, & illos, fide purificans corda eorum. *Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? *Sed per gratiam Domini Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum, & illi. *Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam, & Paulum, narrantes quãta Deus fecisset signa, & prodigia in Gentibus per eos. *Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus, dicens: Viri fratres audite me. *Simon narrauit quemadmodum primum Deus visitauit sumere ex Gentibus populum nomini suo. *Et huic concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est: *Post hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid, quod decidit; & diruta eius reædificabo, & erigam illud: *Vt requirant Dcæteri hominum Dominum, & omnes gentes, super quas inuocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens hæc. *Notũ à sæculo est Domino opus suum. *Propter quod ego iudico, non inquietari eos, qui ex Gentibus conuertuntur ad Deum, *Sed scribere ad eos, vt abstineant se à contaminationibus simulachrorum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine. Moyses enim à temporibus antiquis habet in singulis ciuitatibus, qui eum prædicent in synagogis, vbi per omne sabbatum legitur. *Tunc placuit Apostolis, & senioribus cum omni Ecclesia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo, & Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Barsabas, & Silam, viros primos in fratribus. *Scribentes per manus eorum. APOSTOLI, & seniores fratres, his, qui sunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ, & fratribus, ex Gentibus salutem. *Quoniam audiuimus, quia quidam ex nobis exeuntes, turbauerunt vos verbis, euertentes animas vestras, quibus non manducauimus: *Placuit nobis collectis in vnum, eligere viros, & mittere ad vos, cum carissimis nostris Barnaba, & Paulo, *Hominibus, qui tradiderunt animas suas pro nomine Dñi nostri Iesu Christi. *Misimus ergo Iudam & Silam, qui & ipsi vobis verbis referent eadem. Visum est enim Spiritui sancto, & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria: *Vt abstineatis vos ab immolatis simulachrorũ, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, à quibus custodientes, vos benè agetis. Valete. *Illi ergo dimissi, descenderunt Antiochiam: & congregata multitudine tradiderunt Epistolam. *Quam cum legissent, gauisi sunt super consolatione. *Iudas autem & Silas, & ipsi cum essent Prophetæ, verbo plurimo consolati sunt fratres, & confirma-

Supr. 10. b. 28.

Supr. 10 8. 45.

Am 9. c. 11.

firmauerunt. * Facto autem ibi aliquanto 33
tempore, dimissi sunt cum pace a fratribus
ad eos, qui miserant illos. Visum est autem 34
Silæ ibi remanere: Iudas autem solus abijt
Ierusalem. * Paulus autem, & Barnabas de- 35
morabantur Antiochiæ, docentes, & euan.
gelizantes cum alijs pluribus verbum Do-
mini. * Post aliquot autem dies, dixit ad 36
Barnabam Paulus: Reuertentes visitemus
fratres per vniuersas ciuitates, in quibus
prædicauimus verbum Domini, quomodo
se habeant. * Barnabas autem volebat se- 37
cum assumere, & Ioannem, qui cognomi-
nabatur Marcus. * Paulus autem rogabat 38
eum (vt qui discessisset ab eis de Pamphy-
lia, & non isset cum eis in opus) non debe-
re recipi. * Facta est autem dissensio, ita vt 39
discederent ab inuicem, & Barnabas qui-
dem assumpto Marco nauigaret Cyprum.
Paulus verò electo Sila profectus est, tra- 40
ditus gratiæ Dei à fratribus. * Perambula- 41
bat autem Syriam, & Ciliciam, confirmans
Ecclesias: præcipiens custodire præcepta
Apostolorum, & seniorum.

CAP. XVI.

Paulus Lystris assumptum Timotheum circumcidit, & per varias ciuitates tradit seruanda Apostolorum dogmata: vetantur à Spiritu sancto prædicare in Asia, & Bithynia: vocato autem per visionem Paulo in Macedoniam, proficiscuntur: primumque Philippis prædicantes, hospitio excipiuntur apud Lydiam: sed ejecto per Paulum spiritu pythone, virgis cæsi mittuntur in carcerem: vbi facto terræmotu, solutisque eorum vinculis custos carceris conuertitur: postero-que die magistratus orant, vt ciuitatem egrediantur.

PEruenit autem Derben, & Lystram. Et 1
ecce discipulus quidam erat ibi nomi.
ne Timotheus, filius mulieris Iudææ fide-
lis, patre Gentili. * Huic testimonium bo- 2
num reddebant, qui in Lystris erant, &
Iconio fratres. * Hunc voluit Paulus secum 3
proficisci: & assumens circumcidit eum,
propter Iudæos, qui erant in illis locis. *
Sciebant enim omnes, quod pater eius erat
Gentilis. * Cum autem pertransirent ciui- 4
tates, tradebant eis custodire dogmata, quę
erant decreta ab Apostolis, & senioribus,
qui erant Ierosolymis. * Et Ecclesiæ qui- 5
dem confirmabantur fide, & abundabant
numero quotidie. * Transeuntes autem 6
Phrygiam, & Galatię regionem, vetati sunt
à Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia.
* Cum venissent autem in Mysiam, tenta- 7
bant ire in Bithyniam: & non permisit eos
Spiritus Iesu. * Cum autem pertransissent 8
Mysiam, descenderunt Troadem: * Et visio 9
per noctem Paulo ostensa est: Vir Macedo
quidam erat stans, & deprecans eum, & di-
cens: Transiens in Macedoniam, adiuua
nos. * Vt autem visum vidit, statim quæsi- 10
uimus proficisci in Macedoniam, certi fa-
cti, quod vocasset nos Deus euangelizare
eis. * Nauigantes autem à Troade, recto 11
cursu venimus Samothraciam, & sequenti
die Neapolim; * Et inde Philippos, quæ est 12
prima parti Macedoniæ ciuitas, colonia.
Eramus autē in hac Vrbe diebus aliquot,
conferentes. * Die autem sabbatorum 13
egressi sumus foras portam iuxta flumen,
vbi videbatur oratio esse: & sedentes lo-
quebamur mulieribus, quæ conuenerant. *
Et quædam mulier nomine Lydia, purpu- 14
raria ciuitatis Thyatirenorum, colens
Deum audiuit: cuius Dominus aperuit
cor intendere his, quæ dicebantur à Paulo.
* Cum autem baptizata esset, & domus 15
eius, deprecata est dicens: Si iudicastis me
fidelem Domino esse, introite in domum
meam, & manete. Et coegit nos. * Factum 16
est autem euntibus nobis ad orationem,
puellam quandam habentem spiritum py-
thonem obuiare nobis, quæ quæstum ma-
gnum præstabat dominis suis diuinando. *
Hæc subsecuta Paulum, & nos clamabat 17
dicens: Isti homines serui Dei excelsi sunt,
qui annuntiant vobis viam salutis. * Hoc 18
autem faciebat multis diebus. Dolens au-
tem Paulus, & conuersus, spiritui dixit:
Præcipio tibi in nomine Iesu Christi exire
ab ea. Et exijt eadem hora. * Videntes au- 19
tem domini eius, quia exiuit spes quæstus
eorum, apprehendentes Paulum, & Silam
perduxerunt in forum ad principes: * Et 20
offerentes eos magistratibus, dixerunt: Hi
homines conturbant ciuitatem nostram,
cum sint Iudæi: * Et annuntiant morem, 21
quem non licet nobis suscipere, neque fa-
cere, cum simus Romani. * Et cucurrit 22 1. Cor. 11. f. 15. 1. Thes. 2. 2. Tim. 1. b. Phil. 1. b. 23.
plebs aduersus eos: & magistratus, scissis
tunicis eorum, iusserunt eos virgis cędi. *
Et cum multas plagas eis imposuissent, 23
miserunt eos in carcerem, præcipientes cu-
stodi, vt diligenter custodiret eos. * Qui 24
cum tale præceptum accepisset, misit eos in
interiorem carcerem, & pedes eorū strin-
xit ligno. * Media autem nocte, Paulus & 25
Silas orantes, laudabant Deum. & audie-
bant eos, qui in custodia erant. * Subito ve- 26
rò terræmotus factus est magnus, ita vt mo-
uerentur fundamenta carceris. Et statim
aperta sunt omnia ostia: & vniuersorum
vincula soluta sunt. Expergefactus autem 27
custos carceris, et vidēs ianuas apertas car-
ceris,

Digitized by Google

ceris,euaginato gladio volebat se interficere, æstimans fugisse vinctos. * Clamauit autem Paulus voce magna,dicens: nihil tibi mali feceris: vniuersi enim hic sumus. * Petitoque lumine, introgressus est: & tremefactus procidit Paulo,& Silæ ad pedes: Et producens eos foras, ait: Domini, quid me oportet facere,vt saluus fiam? * At illi dixerunt: Crede in Dominum Iesum: & saluus eris tu, & domus tua. * Et locuti sunt ei verbum Domini,cum omnibus,qui erant in domo eius. * Et tollens eos in illa hora noctis, lauit plagas eorum: & baptizatus est ipse, & omnis domus eius continuò. *Cumque perduxisset eos in domum suam, appoluit eis mensam, & lætatus est cum omni domo sua credens Deo. * Et cum dies factus esset,miserunt magistratus lictores, dicentes: Dimitte homines illos: * Nuntiauit autem custos carceris verba hæc Paulo: Qui miserunt magistratus, vt dimittamini: nunc igitur exeuntes, ite in pace. * Paulus autem dixit eis: Cæsos nos publicè, indemnatos, homines Romanos miserunt in carcerem,& nunc occultè nos eijciunt: Non ita: sed veniant, * Et ipsi nos eijciant. Nuntiauerunt autem magistratibus lictores verba hæc. Timueruntque audito, quod Romani essent: * Et venientes deprecati sunt eos, & educentes rogabant, vt egrederentur de Vrbe. * Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & visis fratribus consolati sunt eos,& profecti sunt.

CAP. XVII.

Facto Thessalonicæ magno fructu per Pauli prædicationem, concitatur aduersus eum à Iudæis seditio, similiter & Beræa: Paulus Athenis cum Iudæis, & philosophis differit: ac Dionysium Areopagitam ad Christum conuertit cum quibusdam alijs.

1 A CVm autem perambulassent Amphipolim, & Apolloniam, venerunt Thessalonicam,vbi erat synagoga Iudæorum. *
2 Secundùm consuetudinem autem Paulus introiuit ad eos,& per sabbata tria disserebat eis de Scripturis. * Adaperiens, & insinuans, quia Christum oportuit pati,& resurgere à mortuis: & quia hic est Iesus
4 Christus, quem ego annuntio vobis. * Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti sũt Paulo,& Silæ,& de colentibus Gentilibusque multitudo magna,& mulieres nobiles
5 non paucæ. *Zelantes autem Iudæi, assumentesque de vulgò viros quosdam malos, & turba facta,concitauerunt ciuitatem: et assistentes domui Iasonis quærebant eos
6 producere in populum. *Et cum non inuenissent eos,trahebant Iasonem,et quosdam fratres ad principes ciuitatis, clamantes: Quoniam hi, qui Vrbem concitant, et huc
7 venerunt, *Quos suscepit Iason,et hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt,regem
8 alium dicentes esse, Iesum. * Concitauerunt autem plebem, et principes ciuitatis
9 audientes hæc. * Et accepta satisfactione
10 à Iasone,et à cæteris,dimiserunt eos. *Fratres verò confestim per noctem dimiserunt Paulum,et Silam in Beroeam.Qui cum venissent, in synagogam Iudæorum introie-
11 runt. * Hi autem erant nobiliores eorum, qui sunt Thessalonicæ,qui susceperunt verbum cum omni auiditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent. *
12 Et multi quidem crediderunt ex eis,et mulierum Gentilium honestarum, et virl non
13 pauci. *Cum autem cognouissent in Thessalonica Iudæi,quia et Beroeæ prædicatum est à

eſt à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc commouentes,& turbantes multitudinem.
14 * Statimque tunc Paulum dimiſerunt fratres, vt iret vſque ad mare: Silas autem, &
15 Timotheus remanſerunt ibi. * Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum vſque Athenas, & accepto mandato ab eo ad
16 Silam, & Timotheum, vt quam celeriter venirent ad illum,profecti ſunt. * Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur ſpiritus eius in ipſo, videns idololatriæ deditam ciuitatem. * Diſputabat igi-
17 tur in ſynagoga cum Iudæis,& colentibus, & in foro, per omnes dies, ad eos, qui aderant. * Quidam autem Epicurei, & Stoici
18 philoſophi diſſerebant cum eo, & quidam dicebant: Quid vult ſeminiverbius hic dicere? Alij verò? Nouorum dæmoniorum videtur annuntiator eſſe: quia Ieſum,& reſurrectionem annuntiabat eis. * Et appre-
19 henſum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Poſſumus ſcire, quæ eſt hæc noua,
20 quæ à te dicitur, doctrina? * Noua enim quædam infers auribus noſtris: Volumus
21 ergo ſcire quidnam velint hæc eſſe.(Athenienſes autem omnes,& aduenæ hoſpites, ad nihil aliud vacabant,niſi aut dicere,aut audire aliquid noui.) *Stans autem Paulus
22 in medio Areopagi, ait: Viri Athenienſes per omnia quaſi ſuperſtitioſiores vos video.*Præterieus enim,& videns ſimulacra
23 veſtra, inueni & aram, in qua ſcriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis. *
24 Deus,qui fecit mundum,& omnia, quæ in eo ſunt, hic cœli, & terræ cum ſit Dominus, non in manufactis templis habitat, *
Gen.1.a.1. Sup.7.f.48. 25 Nec manibus humanis colitur indigẽs ali quo,cum ipſe det omnibus vitam,& inſpirationem,& omnia:*Fecitque ex vno om-
26 ne genus hominum inhabitare ſuper vniuerſam faciem terræ,definiens ſtatuta tempora, & terminos habitationis eorum, *
27 Quærere Deum,ſi forte attrectent eum,aut inueniant, quamuis non longè ſit ab vnoquoque noſtrum. *In ipſo enim viuimus,
28 & mouemur,& ſumus:ſicut & quidam veſtrorum Poetarum dixerunt: Ipſius enim & genus ſumus. * Genus ergo cum ſimus
29 Dei, non debemus æſtimare auro, aut argento, aut lapidi ſculpturæ artis, & cogitationis hominis, Diuinum eſſe ſimile. *Et
30 tempora quidem huius ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, vt
31 omnes vbique pœnitentiam agant, * Eo quod ſtatuit diem, in quo iudicaturus eſt orbem in æquitate, in viro, in quo ſtatuit, fidem præbens omnibus, ſuſcitans eum à
32 mortuis. *Cum audiſſent autem reſurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò, dixerunt: Audie-
33 mus te de hoc iterum. * Sic Paulus exiuit
34 de medio eorum. * Quidam verò viri adhærentes ei,crediderunt: in quibus & Dionyſius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum eis.

CAP. XVIII.

Paulus Corinthi ſuum exercet artificium apud Aquilam: & quamquam ad eius prædicationem blaſphemarent Iudæi, audit tamen in viſione multum ibi populum ad fidem conuertendum, verum poſt ſeſquiannum accuſatur à Iudæis apud Gallionem proconſulem, & poſt multos dies venit Epheſum, ac varijs regionibus fratres confirmat: Apollo vehementer Iudæos conuincit, oſtendens ex Scripturis Ieſum eſſe Chriſtum, quamquam tantum noſſet baptiſma Ioannis.

1 POſt hæc egreſſus ab Athenis, venit Co-
A rinthum:*Et inueniens quemdam Iu-
2 dæum nomine Aquilam: Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam vxorem eius, (eo quod præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Iudæos à Roma) acceſſit ad eos. * Et quia eiuſdem erat
3 artis, manebat apud eos, & operabatur
4 (erant autem ſcenofactoriæ artis.)Et diſputabat in ſynagoga per omne ſabbatum, interponens nomen Domini Ieſu, ſuadebatque Iudæis,& Græcis. * Cum veniſſent au-
5 tem de Macedonia Silas,& Timotheus,inB ſtabat verbo Paulus, teſtificans Iudæis eſſe
6 Chriſtum Ieſum. Contradicentibus autem eis, & blaſphemantibus, excutiens veſtimenta ſua, dixit ad eos: Sanguis veſter ſuper caput veſtrum: mundus ego, ex hoc ad
7 Gentes vadam. *Et migrans inde, intrauit in domum cuiuſdam, nomine Titi Iuſti, colentis Deum, cuius domus erat coniun-
8 cta ſynagogæ. * Criſpus autem archiſynaC gogas credidit Domino cum omni domo ſua:& multi Corinthiorum audientes cre-
9 debant, & baptizabantur. * Dixit autem Dominus nocte per viſionem Paulo: Noli
10 timere,ſed loquere,& ne taceas. * Propter quod ego ſum tecum: & nemo apponetur tibi, vt noceat te: quoniam populus eſt
11 mihi multus in hac ciuitate. *Sedit autem ibi annum,& ſex menſes, docens apud eos
12 verbum Dei. *Gallione autem proconſule D Achaiæ, inſurrexerunt vno animo Iudæi in Paulum,& adduxerunt eum ad tribunal, *
13 Dicentes: Quia contra legem hic perſua-
14 det hominibus colere Deum. *Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudæos: Si quidem eſſet iniquum aliquid,aut facinus peſſimum, ô viri Iudæi, rectè vos ſuſti-

sustinerem. * Si verò quæstiones sunt de 15
verbo,& nominibus,& lege vestra, vos ip-
si videritis: Iudex ego horum nolo esse. * 16
Et minauit eos à tribunali. *Apprehenden- 17
tes autem omnes Sosthenen principem sy- E
nagogæ, percutiebant eum ante tribunal:
& nihil eorum Gallioni curæ erat. *Paulus 18
verò cum adhuc sustinuisset dies multos,
fratribus valefaciens,nauigauit in Syriam,
(& cum eo Priscilla,& Aquila) qui sibi to-
tonderat in Cenchris caput: habebat enim
votum. *Deuenitque Ephesum,& illos ibi 19
reliquit Ipse verò ingressus synagogam,di-
sputabat cum Iudæis. *Rogantibus autem 20
eis,vt ampliori tempore maneret,non con
sensit, * Sed valefaciens,& dicens,iterum 21
reuertar ad vos Deo volente, profectus est
ab Epheso. * Et descendens Cæsaream, 22
ascendit,& salutauit Ecclesiam, & descen- F
dit Antiochiam. * Et facto ibi aliquantò 23
tempore profectus est, perambulans ex or-
dine Galaticam regionem, & Phrygiam,
confirmans omnes discipulos. *Iudæus au- 24
tem quidam, Apollo nomine, Alexandri-
nus genere, vir eloquens, deuenit Ephe-
sum, potens in scripturis. * Hic erat edo- 25
ctus viam Domini: & feruens spiritu lo-
quebatur,& docebat diligenter ea,quę sunt
Iesu, sciens tantum baptisma Ioannis. *
Hic ergo cœpit fiducialiter agere in syna- 26
goga. Quem cum audissent Priscilla, & G
Aquila, assumpserunt eum, & diligentius
exposuerunt ei viam Domini. * Cum au- 27
tem vellet ire Achaiam, exhortati fratres,
scripserunt discipulis, vt susciperent eum.
Qui veniisset,contulit multum his,qui cre-
diderant. * Vehementer enim Iudæos re- 28
uincebat publicè, ostendens per Scriptu-
ras, esse Christum Iesum.

CAP. XIX.

*Paulus Ephesi quosdam discipulos Ioannis tan-
tùm baptismate baptizatos iubet in Iesu no-
mine baptizari, ac manuum impositione
Spiritum sanctum ipsis impetrat,ibique prę-
dicans multa edit signa: de Iudæis, qui non
credentes conabantur nomine Iesu à Paulo
prædicari adiurare dæmonia: multi peccata
confitentes libros superstitiosos exurunt, De-
metrius argentarius grauem aduersus Pau-
lum seditionem excitat, quam ægrè tandem
sedat Alexander.*

FActum est autem cum Apollo esset 1
Corinthi, vt Paulus peragratis supe- A
rioribus partibus veniret Ephesum, & in-
ueniret quosdam discipulos: * Dixitque ad 2
eos:Si Spiritum sanctum accepistis creden-
tes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque si
Spiritus sanctus est, audiuimus. * Ille verò 3
ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixe-
runt: In Ioannis baptismate. *Dixit autem 4
Paulus: Ioannis baptizauit baptismo pœ-
nitentiæ populum,dicens:In eum,qui ven-
turus esset post ipsum, vt crederent, hoc
est,in Iesum. *His auditis,baptizati sunt in 5
nomine Domini Iesu. *Et cum imposuisset 6
illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus
super eos, & loquebantur linguis, & pro-
phetabant. * Erant autem omnes viri ferè 7
duodecim. * Introgressus autem synago- 8
gam,cum fiducia loquebatur per tres men-
B ses, disputans, & suadens de regno Dei. *
Cum autem quidam indurarentur, & non 9
crederent, maledicentes viam Domini co-
ram multitudine,discedens ab eis,segrega-
uit discipulos, quotidie disputans in schola
tyranni cuiusdam. *Hoc autem factum est 10
per biennium,itavt omnes,qui habitabant
in Asia,audirent verbum Domini,Iudęi at-
que Gentiles. *Virtutesque non quaslibet 11
faciebat Deus per manum Pauli: * Ita vt 12
C etiam super languidos deferrentur à cor-
pore eius sudaria, & semicinctia, & rece-
debant ab eis languores, & spiritus ne-
quam egrediebantur. *Tentauerunt autem 13
quidam, & de circumeuntibus Iudæis ex-
orcistis, inuocare super eos, qui habebat
spiritus malos, nomen Domini Iesu,dicen-
tes: Adiuro vos per Iesum quem Paulus
prædicat: * Erant autem quidam Iudæi 14
Sceuæ principis sacerdotum septem filij,
qui hoc faciebant. * Respondens autem 15
spiritus nequam dixit eis: Iesum noui, &
Paulum scio: vos autem qui estis? *Et insi- 16
liens in eos homo, in quo erat dæmonium
pessimum, & dominatus amborum, inua-
luit contra eos,ita vt nudi, & vulnerati ef-
fugerent de domo illa. *Hoc autem notum 17
D factum est omnibus Iudæis atque Gentili-
bus, qui habitabant Ephesi: & cecidit ti-
mor super omnes illos, & magnificabatur
nomen Domini Iesu. * Multique creden- 18
tium veniebant confitentes, & annuntian-
tes actus suos. *Multi autem ex eis,qui fue- 19
rant curiosa sectati, contulerunt libros, &
combusserunt coram omnibus: & comput-
taris pretijs illorum,inuenerunt pecuniam
denariorum quinquaginta millium. * Ita 20
fortiter crescebat verbum Dei, & confir-
mabatur. * His autem expletis, proposuit 21
Paulus in Spiritu, transita Macedonia, &
Achaia ire Ierosolymam,dicens:Quoniam
postquam fuero ibi, oportet me, & Romã
videre. *Mittens autem in Macedoniam 22
E duos ex ministrantibus sibi, Timotheum
& Erastum, ipse remansit ad tempus in
Asia. *Facta est autem illo tempore turba- 23
tio non minima de via Domini. * Deme- 24
trius enim quidam nomine, argentarius,

faciens

Matt. 3. c. 11. Marc. 1. a. 8. Luc. 3. c. 16. Io. 1. d. 26. Supr. 1. a. 5. & 11. c. 16.

Num. 3. c. 18. Infr. 21. d. 24.

faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum: Quos 25
conuocans, & eos, qui huiusmodi erant opifices, dixit: Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio: *Et videtis, & au- 26
ditis, quia non solùm Ephesi, sed penè totius Asiæ, Paulus hic suadens auertit multam turbam, dicens: Quoniam non sunt dij, qui manibus fiunt. *Non solùm autem 27
hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed & magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed & destrui incipiet maiestas eius, quam tota Asia, & orbis colit. * His auditis, repleti sunt 28
ira, & exclamauerunt dicentes: Magna Diana Ephesiorum. *Et impleta est ciuitas 29
confusione, & impetum fecerunt vno animo in theatrum rapto Gaio, & Aristarcho Macedonibus comitibus Pauli. *Paulo au- 30
tem volente intrare in populum, non permiserunt discipuli. *Quidam autem, & de 31
Asiæ principibus, qui erant amici eius, miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum: *Alij autem aliud clamabant. Erat 32
enim Ecclesia confusa: & plures nesciebant, qua ex causa conuenissent. *De turba 33
autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudæis. Alexander autem manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo. *Quem vt cognouerunt 34
Iudæum esse, vox facta vna est omnium, quasi per horas duas clamantium: Magna Diana Ephesiorum. *Et cum sedasset scri- 35
ba turbas dixit: Viri Ephesij, quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum ciuitatem cultricem esse magnæ Dianæ, Iouisque prolis? *Cum ergo his contradici non 36
possit, oportet vos sedatos esse, & nihil temere agere. * Adduxistis enim homines 37
istos, neque sacrilegos, neque blasphemantes deam vestram. *Quod si Demetrius, & 38
qui cum eo sunt artifices, habent aduersus aliquem causam, conuentus forenses agunt, & proconsules sunt, accusent inuicem. * Si quid autem alterius rei quæri- 39
tis: in legitima Ecclesia poterit absolui. *
Nam & periclitamur argui seditionis hodiernæ: cum nullus obnoxius sit (de quo possimus reddere rationem) concursus istius. Et cum hæc dixisset, dimisit Ecclesiam. 40

CAP. XX.

Paulus peragratis varijs partibus Macedonia, & Gracia, concionatur Troade in mediam noctem: cumque adolescens Eutychus cadens à tertio cenaculo mortuus esset, Paulus eum resuscitauit: & varijs locis peragratis, aduocatos ex Epheso presbyteros exhortatur, vt vigilantes sint in regenda Ecclesia, predicens quod non essent amplius eum visuri.

1 POstquam autem cessauit tumultus, vo-
A cauit Paulus discipulos, & exhortatus eos, valedixit, & profectus est, vt iret in
2 Macedoniam. *Cum autem perambulasset partes illas, & exhortatus eos fuisset multo
3 sermone, venit ad Græciam: *Vbi cum fecisset menses tres, factæ sunt illi insidiæ à Iudæis nauigaturo in Syriam: habuitque consilium, vt reuerteretur per Macedo-
4 niam. * Comitatus est autem eum Sopater Pyrrhi Beroëensis, Thessalonicensium verò Aristarchus, & Secundus, & Gaius Derbeus, & Timotheus: Asiani verò Tychicus,
5 & Trophimus. *Hi cum præcessissent, sustinuerunt nos Troade: * Nos verò nauigaui-
6 B mus post dies azymorum à Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus quinque, vbi demorati sumus diebus septem. *
7 Vna autem Sabbati cum conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis profecturus in crastinum, protraxitque sermonem vsque in mediam noctẽ.
8 Erant autem lampades copiosæ in cœna-
9 culo, vbi eramus congregati. * Sedens autem quidam adolescens nomine Eutychus super fenestram, cum mergeretur somno graui disputante diu Paulo, ductus somno cecidit de tertio cœnaculo deorsum, &
10 sublatus est mortuus. *Ad quem cum de-
C scendisset Paulus, incubuit super eum: & complexus dixit, Nolite turbari, anima
11 enim ipsius in ipso est. *Ascendens autem, frangensque panem, & gustans, satisque allocutus vsque in lucem, sic profectus est. *
12 Adduxerunt autem puerum viuentem, &
13 consolati sunt non minimè. * Nos autem ascendentes nauem, nauigauimus in Asson, inde suscepturi Paulum: sic enim di-
14 sposuerat ipse per terram iter facturus. *
Cum autem conuenisset nos in Asson, as-
15 sumpto eo, venimus Mitylenen. *Et inde nauigantes, sequenti die venimus contra Chium, & alia applicuimus Samum, & se-
16 quenti die venimus Miletum, *Proposue-
D rat enim Paulus transnauigare Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi esset, vt diem Penteco-
17 stes faceret Ierosolymis. *A Mileto autem mittens Ephesum, vocauit maiores natu
18 Ecclesiæ. *Qui cum venissent ad eum, & simul essent, dixit eis: Vos scitis, à prima die, qua ingressus sum in Asiam, qualiter vo-
19 biscum per omne tempus fuerim, * Seruiens Dño cum omni humilitate, & lacrymis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt
20 ex insidijs Iudæorum; * Quomodo nihil

sub-

ſubtraxerim vtilium,quo minus annuntiarem vobis, & docerem vos publicè, & per domos. *Teſtificans Iudæis atque Gentili- 21
bus in Deum pœnitentiam,& fidem in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.* Et nũc 22
ecce alligatus ego ſpiritu, vado in Ieruſalem: quæ in ea ventura ſint mihi,ignorans.
* Niſi quod Spiritus ſanctus per omnes ci- 23
uitates mihi proteſtatur, dicens: quoniam vincula, & tribulationes Ieroſolymis me manent. Sed nihil horum vereor:nec facio 24
animam meam pretioſiorem, quàm me, dummodo conſummem curſum meum, & miniſterium verbi,quod accepi à Domino Ieſu, teſtificari Euangelium gratiæ Dei.
* Et nunc ecce ego ſcio, quia amplius non 25
videbitis faciem meam vos omnes, per quos tranſiui prædicans regnum Dei. * 26
Quapropter conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum à ſanguine omnium. *
Non enim ſubterfugi, quo minus annun- 27
tiarem omne conſilium Dei vobis. *Attẽ 28
dite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere F
Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo.*Ego ſcio,quoniam intrabunt poſt di- 29
diſceſſionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. Et ex vobis ipſis exurgent 30
viri loquentes peruerſa, vt abducant diſcipulos poſt ſe. *Propter quod vigilate,me- 31
moria retinentes, quoniam per triennium nocte, & die non ceſſaui, cum lacrymis monens vnumquemque veſtrum. Et nunc 32
commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipſius,qui potens eſt,ædificare, & dare hæreditatem in ſanctificatis omnibus. *Argen- 33
tum & aurum, aut veſtem nullius concupiui, ſicut * Ipſi ſcitis: quoniam ad ea,quæ 34
mihi opus erant, & his, qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſtæ.*Omnia oſten- 35
di vobis, quoniam ſic laborantes, oportet G ſuſcipere infirmos,ac meminiſſe verbi Domini Ieſu, quoniam ipſe dixit: Beatius eſt magis dare, quàm accipere. * Et cum hæc 36
dixiſſet, poſitis genibus ſuis orauit cum omnibus illis. Magnus autem fletus factus 37
eſt omnium: & procumbentes ſuper collum Pauli, oſculabantur eum, * Dolentes 38
maximè in verbo, quod dixerat, quoniam amplius faciem eius non eſſent viſuri. Et deducebant eum ad nauem.

1. Cor. 4. c. 11.
2. Theſſ. 2. b. 1.

CAP. XXI.

Paulo Ieroſolymam tendenti poſt varias nauigationes, vaticinatur Agabus prophetæ afflictiones,quas paſſurus erat Ieroſolymis: nec tamen amicorum lacrymis auerti poteſt, ne aſcendat Ieruſalem, paratus pro Chriſto etiam mortem ſubire: cumque Ieruſalem peruenisſet,Iacobus ipſi ſuadet,vt cum quinque viris votum habentibus ſe ſanctificet: quod cum faceret, rapitur à Iudæis, ſed ex eorum manibus eripitur à tribuno,à quo catenis alligatus ducitur in caſtra, impetrat tamen facultatem loquendi ad populum.

1 CVm autem factum eſſet, vt nauigare-
A mus abſtracti ab eis, recto curſu venimus Coum,& ſequenti die Rhodum,& 2
inde Pataram.* Et cum inueniſſemus nauem tranſfretantem in Phœnicen, aſcen- 3
dentes nauigauimus. *Cum apparuiſſemus autem Cypro, relinquentes eam ad ſiniſtram,nauigauimus in Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim nauis expoſitura erat 4
onus. Inuentis autem diſcipulis,manſimus ibi diebus ſeptem: qui Paulo dicebant per 5
Spiritum,ne aſcenderet Ieroſolymam. * Et
B expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum vxoribus, & filijs vſque foras ciuitatem:& poſitis genibus in 6
littore, orauimus. * Et cum vale feciſſemus inuicem,aſcendimus nauem: illi autem re- 7
dierunt in ſua.* Nos verò nauigatione expleta à Tyro deſcendimus Ptolemaidam: & ſalutatis fratribus, manſimus die vna 8
apud illos. *Alia autem die profecti, venimus Cæſaream. Et intrantes domum Philippi euangeliſtæ,qui erat vnus de ſeptem, 9
manſimus apud eum. *Huic autem erant 10
quatuor filiæ virgines prophetantes. * Et cum moraremur per dies aliquot,ſuperuenit quidam à Iudæa propheta, nomine A- 11
gabus.*Is cum veniſſet ad nos,tulit zonam Pauli:& alligans ſibi pedes,& manus dixit: Hæc dicit Spiritus ſanctus:Virum,cuius eſt zona hæc, ſic alligabunt in Ieruſalem Iu- 12
dæi,& tradent in manus Gentium.*Quod
C cum audiſſemus,rogabamus nos,& qui loci illius erant,ne aſcenderet Ieroſolymam. 13
Tunc reſpondit Paulus, & dixit: Quid facitis flentes,& affligentes cor meum? Ego enim non ſolùm alligari, ſed & mori in Ieruſalem paratus ſum, propter nomen Do- 14
mini Ieſu. * Et cum ei ſuadere non poſſemus,quieuimus, dicentes: Domini voluntas fiat. * Poſt dies autem iſtos præparati, 15
aſcendebamus in Ieruſalem. * Venerunt 16
autem & ex diſcipulis à Cœſarea nobiſcum, adducentes ſecum apud quem hoſpitaremur Mnaſonem quemdam Cypriũ, antiquum diſcipulum.Et cum veniſſemus 17
D Ieroſolymam,libentes exceperunt nos fratres.* Sequenti autem die introibat Paulus 18
nobiſcum ad Iacobum, omneſque collecti ſunt ſeniores.* Quos cum ſaluaſſet,narrabat per ſingula,quæ Deus feciſſet in Gen- 19
tibus per miniſterium ipſius. * At illi cum 20
audiſſent,magnificabant Deum, dixeruntque ei: Vides frater,quot millia ſunt in Iu-

Supr. 5. b. 8.

dæis,

dæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores sunt legis. Audierunt autem de te, quia 21
discessionem doceas à Moyse eorum, qui per Gentes sunt, Iudæorum: dicens non debere eos circumcidere filios suos, neque secundùm consuetudinem ingredi. * Quid 22
ergo est? vtique oportet conuenire multitudinem: audient enim te superuenisse. * Hoc ergo fac, quod tibi dicimus: Sunt nobis viri quatuor, votum habentes super se. 23
Num.6.c. 18 Supr.3.c.8. His assumptis, sanctifica te cum illis: & impende in illis, vt radant capita, & scient omnes, quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas, & ipse custodiens legem. * De 24 25
his autem, qui crediderunt ex Gentibus; nos scripsimus, iudicantes vt abstineant se
Supr.15.d. 20 c.29. ab idolis, immolato, & sanguine, & suffocato, & fornicatione. Tunc Paulus, assumptis 26
viris, postera die purificatus cum illis intrauit in templum, annuntians expletionē dierum purificationis, donec offerretur pro vnoquoque eorum oblatio. * Dum autem 27
septem dies consummarentur hi, qui de Asia erant Iudæi, cum vidissent eum in templo, concitauerunt omnem populum, & iniecerunt ei manus, clamantes: Viri Israelitæ, adiuuate: hic est, homo, qui aduersus 28
populum, & legem, & locum hunc, omnes vbique docens, insuper & Gentiles induxit in templum, & violauit sanctum locum istum. * Viderant enim Trophimum Ephe- 29
sium in ciuitate cum ipso, quem æstimauerunt, quoniam in templum introduxisset Paulus. * Commotaque est ciuitas tota, & 30
facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templū: & statim clausæ sunt ianuæ. Quærentibus 31
autem eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis: Quia tota confunditur Ierusalem. Qui statim assumptis militibus, & cē- 32
turionibus, decurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum, & milites, cessauerunt percutere Paulum. * Tunc accedens tribu- 33
nus apprehendit eum, & iussit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis esset, & quid fecisset. * Alij autem aliud clama- 34
bant in turba. Et cum non posset certum cognoscere præ tumultu, iussit duci eum in castra. * Et cum venisset ad gradus, contigit 35
vt portaretur à militibus propter vim populi. * Sequebatur enim multitudo populi, 36
clamans: Tolle eum. * Et cum cœpisset in- 37
duci in castra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græcè
nosti? Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos 38
dies tumultum concitasti, & eduxisti in desertum quatuor millia virorum sicariorum? * Et dixit ad eum Paulus: Ego homo 39
sum quidem Iudæus à Tarso Ciliciæ, non ignobilis ciuitatis municeps. Rogo autem te, 40
permitte mihi loqui ad populum. Et cùm ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens:

CAP. XXII.

Vbi Paulus in sui excusationem narrasset suæ conuersionis ordinem, vociferantur Iudæi ipsum de terra tollendum, eo quod diceret se à Deo missum fuisse ad prædicandum Gentibus, à tribuno autem iussus flagellis cædi, & torqueri, liberatus est dicendo se ciuem Romanum esse.

1 A VIri fratres, & patres, audite, quam ad vos nunc reddo rationem. * Cum
2 audissent autem, quia Hebræa lingua loqueretur ad illos, magis præbuerunt silen-
3 B tium, * Et dicit: Ego sum vir Iudæus, natus in Tarso Ciliciæ, nutritus autem in ista ciuitate, secus pedes Gamaliel eruditus iuxta veritatem paternæ legis, æmulator le-
4 gis, sicut & vos omnes estis hodie: * Qui hanc viam persecutus sum vsque ad mor- Supr.8.c.3. tem, alligans & tradens in custodias viros,
5 ac mulieres, * Sicut princeps sacerdotum B mihi testimonium reddit, & omnes maiores natu, à quibus & epistolas accipiens, Supr.9 c.2. ad fratres Damascum pergebam, vt adducerem inde vinctos in Ierusalem, vt puni-
6 rentur. * Factum est autem, eunte me, & appropinquante Damasco media die, subitò de cœlo circumfulsit me lux copiosa: *
7 Et decidens in terram, audiui vocem dicentem mihi: Saule, Saule, quid me persequeris? * Ego autem respondi: Quis es Dñe? Dixitque ad me: Ego sum Iesus Nazarenus,
9 quem tu persequeris. Et qui mecum erant, C lumen quidem viderunt, vocem autem nō audierunt eius, qui loquebatur mecum. *
10 Et dixi: Quid faciam, Dñe? Dñs autem dixit ad me: Surgens vade Damascum: & ibi tibi dicetur de omnibus, quæ te oporteat
11 facere. * Et cum non viderem præ claritate luminis illius, ad manum deductus à co-
12 mitibus, veni Damascum. * Ananias autem quidam, vir secundùm legem testimonium habens ab omnibus cohabitātibus Iudæis,
13 Veniens ad me, & astans dixit mihi: Saule D frater respice. Et ego eadem hora respexi in
14 eum. * At ille dixit: Deus patrum nostrorū præordinauit te, vt cognosceres voluntatē eius, & videres iustum, & audires vocem
15 ex ore eius. * Quia eris testis illius ad omnes homines, eorum quæ vidisti, & audisti.
16 Et nunc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, inuocato nomine
17 ipsius. * Factū est autem reuertenti mihi in Ierusalem, & oranti in templo, fieri me in
18 stupore mentis, * Et videre illum dicentem mihi:

mihi: Feſtina, & exi velociter ex Ieruſalem: quoniam non recipient teſtimonium tuum de me. Et ego dixi: Dñe ipſi ſciunt, quia ego 19
Supr. 4. a. 7. eram concludens in carcerem, & cędens per ſynagogas eos, qui credebant in te: *Et 20
Sup. 8. g. 5 8 cũ funderetur ſanguis Stephani teſtis tui, ego aſtabam, & conſentiebam, & cuſtodiebam veſtimenta interficientium illum. *Et 21 dixit ad me: Vade: quoniam ego in nationes longè mittam te. *Audiebant autem eum 22 vſque ad hoc verbum, & leuauerũt vocem ſuam dicentes: Tolle de terra huiuſmodi: nõ enim fas eſt eum viuere. *Vociferantibus 23 autem eis, & proijcientibus veſtimenta ſua, & puluerem iactantibus in aerem, *Iuſſit 24 tribunus induci eum in caſtra, & flagellis cędi, & torqueri eum, vt ſciret propter quã cauſam ſic acclamarent ei. *Et cum aſtrinxiſſent eum loris: dicit aſtanti ſibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum, & indemnem licet vobis flagellare? *Quo audito, 26 Centurio acceſſit ad tribunum, & nuntiauit ei, dicens: Quid acturus es? hic enim homo, ciuis Romanus eſt. *Accedens autem 27 tribunus, dixit illi: Dic mihi ſi tu Romanus es? At ille dixit: Etiam. Et reſpondit 28 tribunus: Ego multa ſumma ciuilitate hanc conſecutus ſum. Et Paulus ait: Ego autem & natus ſum. *Protinus ergo diſceſſe- 29 runt ab illo, qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit poſtquam reſciuit, quia ciuis Romanus eſſet, & quia alligaſſet eum. Poſtera autem die volens ſcire diligentius, 30 qua ex cauſa accuſaretur à Iudæis ſoluit eum, & iuſſit ſacerdotes conuenire, & omne concilium, & producens Paulum, ſtatuit inter illos.

CAP. XXIII.

Paulus coram ſacerdotibus, & toto concilio principem ſacerdotum, qui ipſum iuſſerat in faciem percuti, dicit parietem dealbatum, ſed excuſat ſe, quod neſciſſet eſſe principem ſacerdotum: cumque ibidem dixiſſet ſe Phariſæum, & de reſurrectione mortuorum iudicari, orta eſt inter Phariſæos, & Sadducæos magna diſſenſio: Dominus nocte Paulum confortat, prædicens quod etiam Romæ eſſet de ipſo teſtificaturus: detecta multorum de occidendo Paulo coniuratione, tribunus mittit eum Cæſaream militibus ſtipatum ad Felicem præſidem, ſcriptis ad eum litteris, quæ hic referuntur.

INtendens autem in conciliũ Paulus ait: 1
Viri fratres, ego omni conſcientia bona A
conuerſatus ſum ante Deũ, vſq; in hodiernũ diem. *Princeps autem ſacerdotum Ana- 2
nias præcepit aſtantibus ſibi percutere os eius. *Tunc Paulus dixit ad eum: Percutiet 3
te Deus, paries dealbate. Et tu ſedens iudicas me ſecundùm legem, & contra legem 4
iubes me percuti? Et qui ſtabant, dixerunt: 5
Summũ ſacerdotem Dei maledicis? *Dixit B
autẽ Paulus: Neſciebam fratres, quia princeps eſt ſacerdotũ: Scriptum eſt enim: Principem populi tui non maledices. *Sciẽs autem Paulus, quia vna pars eſſet Sadducæorum, & altera Phariſęorum, exclamauit in in concilio: Viri fratres, ego Phariſæus ſum, filius Phariſæorum, de ſpe, & reſurrectione mortuorum ego iudicor. *Et cum hęc dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter Phariſęos, & Sadducæos, & ſoluta eſt multitudo. Sadducæi enim dicunt, non eſſe reſurrectionẽ, neque Angelum, neque Spiritum: Phariſæi autem vtraque confitentur. *Factus eſt autem clamor magnus. Et ſurgentes quidam Phariſæorum, pugnabant, dicentes: Nihil mali inuenimus in homine iſto: quid ſi Spiritus locutus eſt ei, aut Angelus? *Et cum C magna diſſenſio facta eſſet, timens tribunus ne diſcerperetur Paulus ab ipſis, iuſſit milites deſcendere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in caſtra. *Sequenti autem nocte aſſiſtens ei Dñs, ait: Conſtans eſto: ſicut enim teſtificatus es de me in Ieruſalem, ſic te oportet, & Romæ teſtificari. Facta autem die collegerunt ſe quidam ex Iudæis, & deuouerunt ſe dicentes, neq; mãducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulũ. *Erant autem plus quam qua- D quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant; *Qui acceſſerunt ad principes ſacerdotum, & ſeniores, & dixerunt: Deuotione deuouimus nos nihil guſtaturos, donec occidamus Paulũ. *Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio, vt producat illum ad vos, tanquam aliquid certius cognituri de eo. Nos verò prius quam appropiet, parati ſumus interficere illum. *Quod cum audiſſet filius ſoror is Pauli inſidias, venit, & intrauit in caſtra, nũtiauit; Paulo. *Vocans autem Paulus ad ſe vnũ ex Centurionibus, ait: Adoleſcentẽ hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi. Et ille quidem aſſumens eum, duxit ad tribunum, & ait: Vinctus Paulus rogauit me hunc adoleſcentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi. *Apprehẽ- E dens autem tribunus manum illius, ſeceſſit cum eo ſeorſum, & interrogauit illũ: Quid eſt, quod habes indicare mihi? *Ille autem dixit: Iudæis conuenit rogare te, vt craſtina die producas Paulum in concilium, quaſi aliquid certius inquiſituri ſint de illo: *Tu verò ne credideris illis, inſidiantur enim ei ex eis viri amplius quàm quadraginta, qui ſe deuouerunt non manducare, neq; bibere, donec interficiant eum: & nunc parati ſũt expectantes promiſſum tuũ. Tribunus igi-

tur

Rom. 12. d. 21.

Phil. 3. b. 5.

Matt. 22. c. 32.

tur dimisit adolescentem,prçcipiens,ne cui loqueretur,quoniam hæc nota sibi fecisset.
Et vocatis duobus Centurionibus,dixit il- 23
lis ; Parate milites ducentos, vt eant vsque
Cçsaream,& equites septuaginta,et lancea-
rios ducentos,à tertia hora noctis: * Et iu- 24
menta præparate, vt imponentes Paulum,
saluum perducerent ad Felicem præsidem.
(Timuit enim ne fortè raperẽt eum Iudçi, 25
& occiderent , & ipse postea calumniam
sustineret,tanquam accepturus pecuniam)
scribens epistolam continentẽ hçc:CLAV. 26
DIVS Lysias optimo præsidi, Felici, salu-
tem. Virum hũc comprehensum à Iudçis, 27
& incipientem interfici ab eis, superueniẽs
cum exercitu eripui , cognito quia Roma-
nus est:Volensque scire causam,quam ob- 29
ijciebant illi , deduxi eum in concilium eo- G
rum. Quem inueni,accusari de quæstioni- 29
bus legis ipsorum, nihil verò dignum mor-
te aut vinculis habentem criminis.Et cum 30
mihi perlatum esset de insidijs , quas para-
uerant illi , misi eum ad te,denuntians , &
accusatoribus,vt dicant apud te.Vale.*Mi- 31
lites ergo secundùm præceptum sibi , assu-
mentes Paulum , duxerunt per noctem in
Antipatridem. Et postera die dimissis equi- 32
tibus , vt cum eo irent, reuersi sunt ad ca-
stra.*Qui cum venissent Cçsaream,& tra- 33
didissent epistolam præsidi, statuerunt an-
te illum,& Paulum.*Cum legisset autem, 34
& interrogasset de qua prouincia esset : &
cognoscens,quia de Cilicia.Audiam te,in- 35
quit, cum accusatores tui venerint. Iussit-
que in prçtorio Herodis custodiri eum.

CAP. XXIV.

Accusatus Paulus coram Felice præside à Tertullo Iudæorum oratore , respondet negans imposita sibi crimina , confitens tamen se Christianum , & dixisse , se de resurrectione mortuorum iudicari : Felix & Drusilla ipsius vxor Iudæa audiunt Paulum de fide Christiana:cum autem non acciperet à Paulo pecuniam , reliquit eum vinctum successori suo Portio Festo.

POst quinq; autem dies descendit prin- 1
ceps sacerdotum, Ananias, cum senio- A
ribus quibusdam, & Tertullo quodam ora-
tore,qui adierunt præsidem aduersus Pau-
lum. Et citato Paulo cepit accusare Tertul. 2
lus, dicẽs: Cum in multa pace agamus per
te , & multa corrigantur per tuam proui-
dentiam;Semper & vbiq;suscipimus,opti- 3
mè Felix,cum omni gratiarum actione. Ne 4
diutius autem te protraham, oro, breuiter B
audias nos pro tua clementia. *Inuenimus 5
hunc hominem pestiferum , & concitantẽ
seditiones omnibus Iudæis in vniuerso or-
be,et auctorem sectę Nazarenorum:* 6
Qui etiam templum violare conatus
est, quem & apprehensum voluimus secũ-
dùm legem nostram iudicare.*Superueniẽs 7
autem tribunus Lysias , cum vi magna eri-
puit eum de manibus nostris, * Iubens ac- 8
C cusatores eius ad te venire:à quo poteris ip-
se iudicans,de omnibus istis cognoscere,de
quibus nos accusamus eum . * Adiecerunt 9
autem, & Iudæi, dicentes hæc ita se habe-
re.*Respondit autem Paulus(annuente si- 10
bi Præside dicere :) Ex multis annis te esse
iudicem genti huic sciens,bono animo pro
me satisfaciam . *Potes enim cognoscere, 11
quia non plus sunt mihi dies,quam duode-
D cim,ex quo ascendi adorare in Ierusalem:*
Et neq; in templo inuenerunt me cum ali- 12
quo disputantem, aut concursum facientẽ
turbæ,neq; in synagogis,*Neque in ciuita- 13
te: neq; probare possunt tibi de quibus nũc
me accusant . * Confiteor autem hoc tibi, 14
quod secundùm sectam , quam dicunt hæ-
resim , sic deseruio Patri, & Deo meo, cre-
dens omnibus, quæ in Lege , & Prophetis
scripta sunt:*Spem habens in Deum,quam 15
& hi ipsi expectant, resurrectionem futurã
iustorum,& iniquorum.In hoc & ipse stu- 16
E deo sine offendiculo conscientiam habere
ad Deum,& ad homines semper.*Post an- 17
nos autem plures,eleemosynas factvrus in
gentem meam,veni,& oblationes, & vota.
*In quibus inuenerunt me purificatum in 18
templo:non cum turba,neq; cum tumultu. Supr. 21. c. 26.
Qgidam autem ex Asia Iudçi, quos opor- 19
tebat apud te præsto esse , & accusare si
quid haberent aduersum me : * Aut hi ipsi 20
dicant siquid inuenerunt in me iniquitatis,
cum stem in concilio,*Nisi de vna hac so- 21
F lummodo voce,qua clamaui inter eos stãs: Supr. 23. b.d.
Quoniam de resurrectione mortuorũ ego
iudicor hodie à vobis.*Distulit autem illos 22
Felix, certissimè sciens de via hac, dicens:
Cum tribunus Lysias descenderit , audiam
vos.*Iussitq; Centurioni custodire eum,& 23
habere requiem , nec quemquam de suis
prohibere ministrare ei. *Post aliquot au- 24
tem dies veniens Felix cum Drusilla vxore
sua,quę erat Iudæa,vocauit Paulum,& au-
diuit ab eo fidem, quæ est in Christum Ie-
sum. * Disputante autem illo de iustitia,& 25
castitate,& de iudicio futuro, tremefactus
Felix respondit: Quod nunc attinet, vade:
tempore autem opportuno accersam te . *
Simul & sperans, quod pecunia ei daretur 26
à Paulo,propter quod & frequenter acces-
sens eum,loquebatur cum eo. Biennio au- 27
tem expleto , accepit successorem Felix
Portium Festum. Volens autem gratiam
præstare Iudçis Felix,reliquit Paulum vin-
ctum.

CA-

CAP. XXV.

Festus non obsequitur Iudais insidiose petentibus, vt Paulus Ierosolymam ducatur: sed Cæsaream audit eius accusatores, & Pauli responsionem qui à Festo requisitus an vellet de his iudicari Ierosolymis, appellat Cæsarem: Festus Pauli causam regi Agrippa indicat, qui ipsum audire cupit, posteroque die iubente Festo adducitur coram Agrippa, & Bernice.

1 FEstus ergo cum venisset in proninciã, A
post triduum ascendit Ierosolymam à
2 Cęsarea. * Adieruntque eum principes sa-
cerdotum, & primi Iudæorum, aduersus
3 Paulum: & rogabant eum, Postulantes gra-
tiam aduersus eum, vt iuberet perduci eum
in Ierusalem, insidias tendentes, vt interfi-
4 cerent eum in via. *Festus autem respondit
seruari Paulum in Cæsarea: se autem matu- B
5 rius profecturum. *Qui ergo in vobis (ait)
potentes sunt, descendentes simul, si quod
6 est in viro crimen, accusent eum. * Demo-
ratus autem inter eos dies non amplius
quam octo, aut decem, descendit Cæsareã,
& altera die sedit pro tribunali, & iussit
7 Paulum adduci. *Qui cum perductus esset,
circumsteterunt eum, qui ab Ierosolyma
descenderant Iudæi, multas & graues cau-
sas obijcientes, quas non poterant proba-
8 re, Paulo rationem reddente: Quoniam ne-
que in lege Iudæorum, neque in templum,
neque in Cęsarem quidquam peccaui. *Fe-
9 stus autem volens gratiam prestare Iudæis, C
respondens Paulo, dixit: Vis Ierosolymam
ascendere, & ibi de his iudicari apud me? *
10 Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæsaris
sto, ibi me oportet iudicari: Iudæis non no-
11 cui, sicut tu melius nosti. Si enim nocui, aut
dignum morte aliquid feci, non recuso mo-
ri: si verò nihil est eorum, quæ hi accusant
me, nemo potest me illis donare. Cæsarem
12 appello. *Tunc Festus cum concilio locu-
tus respondit, Cæsarem appellasti? ad Cæ-
13 sarem ibis. * Et cum dies aliquot transacti
essent, Agrippa rex, & Bernice descenderũt
Cæsaream ad salutandum Festum. Et cum
14 dies plures ibi demorarentur, Festus regi
indicauit de Paulo, dicens: Vir quidam est
derelictus à Felice vinctus, *De quo cum
15 essem Ierosolymis, adierunt me principes
sacerdotum, & seniores Iudæorum, postu- D
16 lantes aduersus illum damnationem. * Ad
quos respondi: Quia non est Romanis cõ-
suetudo damnare aliquem hominem, prius
quam is, qui accusatur, præsentes habeat
accusatores, locumq; defendendi accipiat
ad abluenda crimina. Cum ergo huc con-
17
uenissent sine vlla dilatione, sequẽti die se-
dens pro tribunali, iussi adduci virum. *De
18
E quo, cum stetissent accusatores, nullã cau-
sam deferebant, de quibus ego suspicabar
19 malum. Quæstiones verò quasdam de sua
superstitione habebant aduersus eum, et de
quodam Iesu defuncto, quem affirmabat
20 Paulus viuere. *Hęsitans autem ego de hu-
iusmodi quæstione, dicebam si vellet ire Ie-
21 rosolymam, & ibi iudicari de istis. * Paulo
F autem appellante, vt seruaretur ad Augusti
cognitionem, iussi seruari eum, donec mit-
22 tam eum ad Cęsarem. * Agrippa autem
dixit ad Festum: Volebam et ipse hominem
23 audire. Cras, inquit, audies eum. Altera au-
tem die, cum venisset Agrippa, & Bernice,
cum multa ambitione, & introissent in au-
ditorium cum tribunis, & viris principali-
bus ciuitatis, iubente Festo, adductus est
24 Paulus. *Et dicit Festus: Agrippa rex, &
omnes, qui simul adestis nobiscum viri, vi-
detis hunc, de quo omnis multitudo Iudęo-
rum interpellauit me Ierosolymis peten-
tes & acclamantes non oportere eum vi-
25 uere amplius. *Ego verò comperi nihil di-
G gnum morte eum admisisse. Ipso autem hoc
appellante ad Augustum, iudicaui mittere.
26 De quo quid certum scribam domino, non
habeo. Propter quod produxi eum ad vos,
& maximè ad te rex Agrippa, vt interroga-
27 tione facta habeam quid scribam. * Sine
ratione enim mihi videtur mittere vin-
ctum, & causas eius non significare.

CAP. XXVI.

Paulus coram Agrippa suam causam defendit; referens suæ ad Christum conuersionis ordinem, & se Iudæis, ac Gentibus sub diuina protectione prædicasse ostendit: Festoque ipsum ex nimia scientia insanire dicenti respondet, omnesque optat esse Christianos: Agrippa dicit eum potuisse dimitti, nisi Cæsarem appellasset.

1 AGrippa verò ad Paulum ait: Permitti-
A tur tibi loqui pro temetipso. Tunc
Paulus extenta manu cępit rationẽ redde-
2 re. *De omnibus, quibus accusor a Iudæis,
rex Agrippa, æstimo me beatum, apud te
3 cum sim defensurus me hodie, *Maxime te
sciente omnia, & quæ apud Iudæos sunt
consuetudines, & quæstiones: propter quod
4 obsecro patienter me audias: *Et quidẽ vi-
tam meam à iuuentute, quæ ab initio fuit
in gente mea in Ierosolymis, nouerunt om-
5 nes Iudæi: *Præscientes me ab initio (si ve-
B lint testimonium perhibere) quoniam se-
cundùm certissimam sectam nostræ reli-
6 gionis vixi Pharisæus. *Et nunc in spe, quæ
ad patres nostros repromissionis facta est à
7 Deo, sto iudicio subiectus: In quam duode-
cim tribus nostræ, nocte ac die deseruiẽtes,
sperant deuenire. De qua spe accusor à Iu-

dæis,rex. *Quid incredibile iudicatur apud 8
vos,ſi Deus mortuos ſuſcitat? *Et ego qui- 9
dem exiſtimaueram, me aduerſus nomen
Ieſu Nazareni debere multa contraria age-
re.Quod & feci Ieroſolymis,& multos ſã- 10
Supr.8.a.9. ctorum ego in carceribus incluſi, à princi- C
pibus ſacerdotum poteſtate accepta:& cũ
occiderentur,detuli ſententiã.*Et per om- 11
nes ſynagogas frequenter puniens eos, cõ-
pellebam blaſphemare:et amplius inſaniẽs
in eos, perſequebar vſq; in exteras ciuita-
tes.*In quibus dum irem Damaſcum cum 12
Supr.9.a.2. poteſtate, & permiſſu principum ſacerdo-
tum,* Die media in via,vidi,rex, de cœlo 13
ſupra ſplendorem ſolis circumfulſit me lu-
men,& eos,qui mecum ſimul erant.*Om- 14
neſque nos cum decidiſſemus in terrã, au- D
diui vocem loquentem mihi Hebraica lin-
gua: Saule, Saule,quid me perſequeris? du-
rum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. *
Ego autem dixi: Quis es Dñe? Dñs autem 15
dixit: Ego ſum Ieſus,quem tu perſequeris.*
Sed exurge,& ſta ſuper pedes tuos: ad hoc 16
enim apparui tibi, vt conſtituam te mini-
ſtrum,& teſtem eorum,quæ vidiſti,& eorũ
quibus apparebo tibi,Eripiens te de popu. 17
lo,& gentibus,in quas nunc ego mitto te,*
Aperire oculos eorum, vt conuertantur à 18
tenebris ad lucem, & de poteſtate ſatanæ E
ad Deum,vt accipiant remiſſionem pecca-
torum,& ſortem inter ſanctos, per fidem,
quæ eſt in me.*Vnde rex Agrippa,non fui 19
incredulus cęleſti viſioni: *Sed his,qui ſũt 20
Supr.13, & 14. Damaſci primũ,& Ieroſolymis,& in omnẽ
regionem Iudææ,& Gentibus annuntiabã,
vt pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opere fa-
cientes.*Hac ex cauſa me Iudæi,cum eſſẽ 21
in templo,comprehenſum tentabant inter- F
ficere.*Auxilio autem adiutus Dei,vſq; in 22
Supr.26.a.6. & 22. hodiernum diem ſto,teſtificans minori at-
que maiori,nihil extra dicens quam ea,quę
Prophetæ locuti ſunt futura eſſe, & Moy-
ſes,* Si paſſibilis Chriſtus,ſi primus ex re- 23
ſurrectione mortuorum, lumen annuntia-
turus eſt populo,& Gentibus. Hæc loquẽ- 24
te eo, & rationem reddente, Feſtus magna
voce dixit:Inſanis Paule:multę te litterę ad
inſaniam conuertunt. *Et Paulus Non in- 25
ſanio (inquit) optime Feſte,ſed veritatis,&
ſobrietatis verba loquor.*Scit enim de his 26
rex, ad quem & conſtanter loquor: latere
enim eum nihil horum arbitror. Neq; enim
in angulo quidquam horum geſtum eſt. *
Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia 27
credis.*Agrippa autem ad Paulum:In mo- 28
dico ſuades me Chriſtianum fieri. *Et Pau- G
lus: Opto apud Deum,& in modico,& in 29
magno, non tantùm te, ſed etiam omnes,
qui audiunt,hodie fieri tales, qualis & ego
ſum, exceptis vinculis his. *Et exurrexit 30
rex,& præſes,& Bernice, & qui aſſidebant
eis. * Et cum ſeceſſiſſent, loquebantur ad 31
inuicem, dicentes: Quia nihil morte, aut
vinculis dignum quid fecit homo iſte.*A- 32
grippa autem Feſto dixit: Dimitti poterat
homo hic,ſi non appellaſſet Cæſarem.

CAP. XXVII.

Paulus à centurione Iulio ducitur Romam verſus, nauigans per varia loca: aduerſante autem ipſis vento, vix perueniunt ad quendam in Creta locum:a quo licet prædiceret Paulus periculoſam eſſe nauigationem, diſcedentes, patiuntur ingentem tempeſtatem: tandemque poſt Pauli conſolationem, qui narrans factam ſibi de omnium ſalute reuelationem, hortabatur eos ad cibum ſumendum: paſſi naufragium omnes euadunt incolumes.

1 VT autem iudicatum eſt nauigare eum
A in Italiam, & tradi Paulum cum re-
liquis cuſtodijs centurioni nomine Iulio
2 cohortis Auguſtę,*Aſcendentes nauem A- 2. Cor.11.f
drumetinam, incipientes nauigare circa 25.
Aſiæ loca, ſuſtulimus, perſeuerante nobiſ-
cum Ariſtarcho Macedone Theſſalonicẽſi.
3 *Sequenti autem die deuenimus Sidonem.
Humanè autem tractans Iulius Paulum,
permiſit ad amicos ire,& curam ſui agere.
4 Et inde cum ſuſtuliſſemus, ſubnauigauimus Cyprum, propterea quod eſſent venti
5 contrarij. *Et pelagus Ciliciæ, & Pamphi-
B liæ nauigantes, venimus Lyſtram, quæ eſt
6 Lyciæ: * Et ibi inueniens centurio nauem
Alexandrinam nauigantem in Italiam,trã-
ſpoſuit nos in eam. * Et cum multis diebus
7 tardè nauigaremus, & vix deueniſſemus
contra Gnidum,prohibente nos vento,ad-
8 nauigauimus Cretæ, iuxta Salmonem: *Et
vix iuxta nauigantes, venimus in locum
quendam,qui vocatur Boniportus,cui iux-
9 ta erat ciuitas Thalaſſa.*Multò autem tempore peracto,& cum iam non eſſet tuta na-
uigatio, eo quod & ieiunium iam præte-
10 riſſet, conſolabatur eos Paulus,* Dicens
eis: Viri, video quoniam cum iniuria, &
multo damno, non ſolum oneris, & nauis,
ſed etiam animarum noſtrarum,incipit eſ-
11 ſe nauigatio.*Centurio autem gubernato-
C ri, & nauclero magis credebat, quàm his,
12 quæ à Paulo dicebantur. * Et cum aptus
portus non eſſet ad hyemandum, plurimi
ſtatuerunt conſilium nauigare inde,ſi quo-
modo poſſent deuenientes Phœnicem, hye-
mare,portum Cretæ reſpicientem ad Afri-
13 cum,& ad Corum.*Aſpirante autem Au-
ſtro,æſtimantes propoſitum ſe tenere,cum
14 ſuſtuliſſent de Aſſon,legebant Cretã.*Non

poſt

poſt multum autem miſit ſe contra ipſam
vētus Typhonicus, qui vocatus Euroaqui-
lo. Cumque arrepta eſſet nauis, & non poſ. 15
ſet conari in ventum, data naue flatibus, fe-
rebamur. In inſulam autem quamdam de- 16
currentes, quæ vocatur Cauda, potuimus
vix obtinere ſcapham. *Qua ſublata, adiu- 17
torijs vtebantur, accingentes nauem timẽ. D
tes, ne in Syrtim inciderent, ſummiſſo vaſe
ſic ferebantur. Valida autem nobis tempe- 18
ſtate iactatis, ſequenti die iactum fecerunt:
Et tertia die ſuis manibus armamenta na- 19
uis proiecerunt. *Neque autem ſole, neque 20
ſyderibus apparentibus per plures dies, &
tempeſtate non exigua imminente, iam ab-
lata erat ſpes omnis ſalutis noſtrę. *Et cum 21
multa ieiunatio fuiſſet, tunc ſtans Paulus
in medio eorum, dixit: Oportebat quidem,
ò viri, audito me, non tollere à Creta, lucri-
que facere iniuriam hanc, & iacturam. *Et 22
nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe; amiſ-
ſio enim nullius animæ erit ex vobis, præ-
terquam nauis. *Aſtitit enim mihi hac no- 23
cte Angelus Dei, cuius ſum ego, & cui de-
ſeruio, Dicens: Ne timeas Paule, Cæſari te 24
oportet aſſiſtere: & ecce donauit tibi Deus
omnes, qui nauigant tecum. *Propter quod 25
bono animo eſtote viri: credo enim Deo, E
quia ſic erit, quemadmodum dictum eſt
mihi. In inſulam autem quamdam oportet 26
nos deuenire. Sed poſteaquam quartadeci 27
ma nos ſuperuenit, nauigantibus nobis in
Adria circa mediam noctem, ſuſpicaban-
tur nautæ apparere ſibi aliquam regionẽ. *
Qui & ſummittentes bolidem, inuenerunt 28
paſſus viginti: & puſillum inde ſeparati, in-
uenerunt paſſus quindecim. Timentes au- 29
tem ne in aſpera loca incideremus, de pup
pi mittentes anchoras quatuor, optabant
diem fieri. *Nautis verò quęrentibus fuge- 30
re de naui, cum miſiſſent ſcapham in mare,
ſub obtentu quaſi inciperent à prora an-
choras extendere, *Dixit Paulus centurio- 31
ni, & militibus: Niſi hi in naui manſerint,
vos ſalui fieri non poteſtis. *Tunc abſcide- 32
runt milites funes ſcaphæ, & paſſi ſunt eã
excidere. *Et cum lux inciperet fieri, roga- 33
bat Paulus omnes ſumere cibum, dicens: F
Quartadecima die hodie expectantes ieiu-
ni permanetis, nihil accipientes. *Propter 34
quod rogo vos accipere cibum pro ſalute
veſtra: quia nullius veſtrum capillus de ca-
pite peribit. * Et cum hæc dixiſſet, ſumens 35
panem, gratias egit Deo in conſpectu om
nium: & cum fregiſſet, cœpit manducare. *
Animæquiores autem facti omnes, & ipſi 36
ſumpſerunt cibum. *Eramus verò vniuerſę 37
animæ in naui ducentæ ſeptuaginta ſex Et 38
ſatiati cibo alleuiabant nauem, iactantes
triticum in mare. *Cum autem dies factus 39
G eſſet, terram non agnoſcebant: ſinum verò
quendam conſiderabant habentem littus,
in quem cogitabant, ſi poſſent, eijcere na-
40 uem. *Et cum anchoras ſuſtuliſſent, com-
mittebant ſe mari, ſimul laxantes iunctu-
ras gubernaculorum: & leuato artemone
ſecundùm aurę flatum tendebant ad littus.
41 * Et cum incidiſſemus in locum dithalaſ-
ſum, impegerunt nauem: & prora quidem
fixa manebat immobilis, puppis verò ſol-
42 uebatur à vi maris. * Militum autem con-
ſilium fuit, vt cuſtodias occiderent: ne quis
43 cum enataſſet, effugeret. *Centurio autem
volens ſeruare Paulum, prohibuit fieri: iuſ-
ſitque eos, qui poſſent natare, emittere ſe
44 primos, & euadere, & ad terram exire. *Et
cęteros alios in tabulis ferebant: quoſdam
ſuper ea, quæ de naui erant. Et ſic factum
eſt, vt omnes animæ euaderent ad terram.

CAP. XXVIII.

Paulus cateriq; ipſius comites humane à Barbaris excipiuntur in inſula Melita, in qua percuſſus à vipera Paulus nihil mali patitur, patremque Publij principis inſulæ ſanitati reſtituit, ac alios multos curat: & ab eo loco nauigantes tandem Romam perueniunt, vbi Paulus conuocatis primis Iudæorum cauſam exponit, cur Cæſarem appellauerit: dieque ab ipſis conſtituto prædicat de Chriſto, cuius verbis multi non credunt, quod Paulus oſtendit ab Iſaia prædictum eſſe, & per biennium de fide in Chriſtum prædicat omnibus ad ipſum accedentibus.

1 ET cum euaſiſſemus; tunc cognouimus,
A quia Melita inſula vocabatur. Barba-
ri verò præſtabant non modicam humani-
2 tatem nobis. * Accenſa enim pyra, reficie-
bant nos omnes, propter imbrem, qui im-
3 minebat, & frigus. * Cum congregaſſet au-
tem Paulus ſarmẽtorum aliquantam mul-
titudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vi-
pera à calore cum proceſſiſſet, inuaſit ma-
4 num eius. *Vt verò viderunt Barbari pen-
B dentem beſtiam de manu eius, ad inuicem
dicebant: Vtique homicida eſt homo hic,
qui cum euaſerit de mari, vltio non ſinit
5 eum viuere. * Et ille quidem excutiens be-
6 ſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt. *At il-
li exiſtimabant eum in tumorem conuer-
tendum, & ſubito caſurum, & mori. Diu
autem illis expectantibus, & videntibus
nihil mali in eo fieri, conuertentes ſe, dice-
7 bant eum eſſe Deum. *In locis autem illis
erant prædia principis inſulæ, nomine Pu-
blij, qui nos ſuſcipiens, triduo benignè ex-
8 hibuit. *Contigit autem, patrem Publij fe-
bribus, & dyſenteria vexatum iacere. Ad

quem Paulus intrauit: & cum oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſaluauit eum. *Quo 9
facto, omnes, qui in inſula habebant infirmitates accedebant, & curabantur: *Qui 10
etiam multis honoribus nos honorauerunt, & nauiganibus impoſuerunt, quę neceſſaria erant. *Poſt menſes autem tres, nauigauimus in naui Alexandrina, quæ in inſula hyemauerat, cui erat inſigne Caſtorum. Et cum veniſſemus Syracuſam, manſimus ibi triduo. *Inde circumlegentes de- 13
uenimus Rhegium: & poſt vnum diem flante Auſtro, ſecunda die venimus Puteolos. *Vbi inuentis fratribus rogati ſumus 14
manere apud eos dies ſeptem: & ſic venimus Romam. * Et inde cum audiſſent fra- 15
tres, occurrerunt nobis vſque ad Appij forum, ac tres Tabernas. Quos cum vidiſſet Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam. * Cum autem veniſſemus Romam, 16
permiſſum eſt Paulo manere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite: *Poſt tertium autem 17
diem conuocauit primos Iudęorum. Cumque conueniſſent, dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil aduerſus plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Ieroſolymis traditus ſum in manus Romanorum: Qui 18
cum interrogationem de me habuiſſent, voluerunt me dimittere, eo quod nulla eſſet cauſa mortis in me. *Contradicentibus 19
autem Iudæis, coactus ſum appellare Cæſarem, non quaſi gentem meam habens aliquid accuſare. Propter hanc igitur cauſam 20
rogaui vos videre, & alloqui. Propter ſpem enim Iſrael catena hac circumdatus ſum. *

21 At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te à Iudæa, neque adueniens aliquis fratrum nuntiauit, aut locu-
22 tus eſt quid de te malum. * Rogamus autem à te audire, quæ ſentis: nam de ſecta hac notum eſt nobis, quia vbique ei con-
23 tradicitur. *Cum conſtituiſſent autem illi diem, venerunt ad eum in hoſpitium plurimi, quibus exponebat teſtificans regnum Dei, ſuadenſque eis de Ieſu ex Lege Moyſi, & Prophetis, à mane vſque ad veſperam. *
24 Et quidam credebant his, quæ dicebantur:
25 quidam verò non credebant. * Cumque F inuicem non eſſent conſentientes, diſcedebant, dicente Paulo vnum verbum: Quia benè Spiritus ſanctus locutus eſt per Ia-
26 iam propheram ad patres noſtros, Dicens: Iſai.6.c.9. Matt.13.b. 14.
G vade ad populum iſtum, & dic ad eos: Aure audietis, & non intelligetis: & videntes Matt.13.b. 14.
27 videbitis, & non perſpicietis. Incraſſatum Luc.8.b.10. Ioan.12.f.40. Rom.11.b. 8.
eſt enim cor populi huius, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos compreſſerunt: ne forte videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertan-
28 tur, & ſanem eos. * Notum ergo ſit vobis, quoniam Gentibus miſſum eſt hoc ſaluta-
29 re Dei, & ipſi audient. * Et cum hæc dixiſſet, exierunt ab eo Iudæi, multam
30 habentes inter ſe quæſtionem. * Manſit autem biennio toto in ſuo conducto: & ſuſcipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum, * Prædicans regnum Dei,
31 & docens, quæ ſunt de Domino Ieſu Chriſto, cum omni fiducia, ſine prohibitione

EPI-

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAPVT PRIMVM.

Paulus commendato suo munere Euangelico, ob magnum prædicandi Euangelij zelum, optabat Romanos inuisere, ostendens Ethnicos, qui ex creaturis Deum cognoscentes, illius cultum a se abiecerant, colendo creaturarum imagines, merito a Deo desertos: & in pœnam illius in abominanda, quæ hic recensentur, incidisse scelera.

Act.13.a.2. PAulus, seruus Iesu Christi, 1 vocatus Apostolus, segre- A gatus in Euangelium Dei,* Quod ante promiserat per 2 prophetas suos in Scripturis sanctis, *De Filio suo, 3 qui factus est ei ex semine Dauid secundũ carnem, *Qui prædestinatus est Filius Dei 4 in virtute secundùm spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri: * Per quem accepimus gratiam, & Apostolatum ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine eius.*In quibus estis,& vos vocati Iesu 6 Christi: * Omnibus, qui sunt Romæ, dilectis Dei, vocatis sanctis. Gratia vobis, & 7 pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.*Primum quidem gratias ago Deo 8 meo per Iesum Christum pro omnibus vobis: quia fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo.* Testis enim mihi est Deus, 9 cui seruio in spiritu meo in Euangelio filij eius, quod sine intermissione memoriam 10 vestri facio *Semper in orationibus meis: B obsecrans, si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei 11 veniendi ad vos. * Desidero enim videre vos, vt aliquid impertiar vobis gratiæ spi- 12 ritualis ad confirmandos vos:*Id est,simul consolari in vobis, per eam, quæ inuicem 13 est,fidem vestram atque meam. *Nolo autem vos ignorare fratres: quia sæpè proposui venire ad vos,(& prohibitus sum vsque adhuc) vt aliquem fructum habeam, & in 14 vobis,sicut & in cæteris gentibus,*Græcis ac Barbaris, sapientibus & insipientibus 15 debitor sum: *Ita(quod in me)promptum est & vobis,qui Romæ estis, euangelizare. 16 *Non enim erubesco Euangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Iu- Heb.1. a.4. Hebr.10.g. 18. Gal.1.b.11 dæo primum,& Græco.*Iustitia enim Dei 17 C in eo reuelatur ex fide in fidem: sicut scriptum est: Iustus autem ex fide viuit.*Reuelatur enim ira Dei de cœlo, super omnem 18 impietatem, & iniustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent: *Quia quod notum est Dei,manifestum est in illis,Deus enim illis manifesta- 19 20 uit. * Inuisibilia enim ipsius, à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus,& diuinitas:ita vt sint inexcusabiles.

by Google

Quia cum cognouissent Deum, non sicut 21
Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt:
Eph. 4. c. 17. sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum: *Di- 22
centes enim se esse sapientes, stulti facti
sunt. *Et mutauerunt gloriam incorrupti- 23
bilis Dei, in similitudinem imaginis corru-
ptibilis hominis, & volucrum, & quadru-
pedum, & serpentium. *Propter quod tra- 24
didit illos Deus in desideria cordis eorum,
in immunditiam: vt contumelijs afficiant
corpora sua in semetipsis: *Qui commu- 25
tauerunt veritatem Dei in mendacium: &
coluerunt, & seruierunt creaturæ potius
quàm Creatori, qui est benedictus in sæcu-
la. Amen. *Propterea tradidit illos Deus in 26
passiones ignominiæ. Nam fœminæ eorum
immutauerunt naturalem vsum, in eum
vsum, qui est contra naturam. *Similiter 27
autem & masculi, relicto naturali vsu fœ- D
minæ, exarserunt in desiderijs suis in inui-
cem, masculi in masculos turpitudinem
operantes, & mercedem, quam oportuit,
erroris sui in semetipsis recipientes. *Et si- 28
cut non probauerunt Deum habere in no-
titia: tradidit illos Deus in reprobum sen-
sum, vt faciant ea, quæ non conueniunt, *
Repletos omni iniquitate, malitia, fornica- 29
tione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, ho-
micidio, contentione, dolo, malignitate, su-
surrones, *Detractores, Deo odibiles, con- 30
tumelioſos, superbos, elatos, inuentores
malorum, parentibus non obedientes. *In- 31
sipientes, incompositos, sine affectione, abs-
que fœdere, sine misericordia. *Qui cum 32
iustitiam Dei cognouissent, non intellexe-
runt, quoniam qui talia agunt, digni sunt
morte: & non solum, qui ea faciunt, sed
etiam qui consentiunt facientibus.

CAP. II.

Iudæos redarguit, qui ex data sibi lege Gentes condemnabant, eadem ipsi patrantes, cum Deus vnicuique redditurus sit iuxta ipsius opera; adeò vt etiam Gentes, ea quæ legis sunt naturali lumine præstantes, pro circumcisis habendæ sint, eosque iudicaturæ. qui ex sola legis cognitione, & carnis circumcisione gloriantur, contraria legi operantes.

PRopter quod inexcusabilis es, ò homo 1
omnis, qui iudicas. In quo enim iudi- A
Matt. 7. a. 1. cas alterum, teipsum condemnas: eadem
enim agis, quæ iudicas. *Scimus enim quo- 2
niam iudicium Dei est secundùm veritatẽ
in eos, qui talia agunt. *Existimas autem 3
hoc, ò homo, qui iudicas eos, qui talia agũt,
& facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? *
An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & 4
longanimitatis contemnis, ignoras quoniã
benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?
Secundùm autem duritiam tuam, & impœ- 5
nitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ,
& reuelationis iusti iudicij Dei, *Qui red- 6
det vnicuique secundùm opera eius: * Iis 7
quidem, qui secundùm patientiam boni Matt. 16. d. 17. 8
operis, gloriam, & honorem, & incorru-
ptionem quærunt, vitam æternam: *Is au-
tem, qui sunt ex contentione, & qui non
acquiescunt veritati, credunt autem ini-
quitati, ira & indignatio. *Tribulatio & an- 9
gustia in omnem animam hominis ope-
rantis malum, Iudæi primum, & Græci: *
Gloria autem, & honor, & pax omni ope- 10
ranti bonum, Iudæo primum, & Græco: *
Non enim est acceptio personarum apud 11
Deum. *Quicumque enim sine lege pec- 12
C cauerunt, sine lege peribunt: & quicumque
in lege peccauerunt, per legem iudicabun-
tur. *Non enim auditores legis iusti sunt 13
apud Deum, sed factores legis iustificabun-
tur. *Cum enim Gentes, quæ legem non 14
habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, fa-
ciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi
sibi sunt lex: *Qui ostendunt opus legis 15
scriptum in cordibus suis, testimonium
reddente illis conscientia ipsorum, & inter
se inuicem cogitationibus accusantibus,
aut etiam defendentibus, *In die, cum iu- 16
dicabit Deus occulta hominum, secundùm
Euangelium meum, per Iesum Christum. *
Si autem tu Iudæus cognominaris, & re- 17
quiescis in lege, & gloriaris in Deo, Et no- 18
sti voluntatem eius, & probas vtiliora, in-
structus per legem, *Confidis teipsum esse 19
ducem cęcorum, lumen eorum, qui in te-
nebris sunt, *Eruditorem insipientium, ma- 20
gistrum infantium, habentem formam
scientiæ, & veritatis in lege. * Qui ergo 21
alium doces, teipsum non doces: qui præ-
dicas non furandum, furaris. Qui dicis non 22
mœchandum, mœcharis: qui abominaris
idola, sacrilegium facis. * Qui in lege glo- 23
riaris, per præuaricationem legis Deum in-
honoras. (*Nomen enim Dei per vos blas- 24
phematur inter Gentes, sicut scriptum est.) Isa. 52. b. 5. Ezec. 36. c. 20.
Circumcisio quidem prodest, si legem ob- 25
serues: si autem præuaricator legis sis, cir-
cumcisio tua præputium facta est. *Si igi- 26
tur præputium iustitias illius custodiat: nõ-
ne præputium illius in circumcisionem
reputabitur? * Et iudicabit id quod ex na- 27
tura est præputium, legem consummans,
te, qui per litteram, & circumcisionem
præuaricator legis es? * Non enim qui in 28
manifesto, Iudæus est: neque quæ in mani-
festo, in carne, est circumcisio: *Sed qui in 29
abscondito, Iudæus est: & circumcisio cor-
dis in spiritu, non littera: cuius laus non ex
hominibus, sed ex Deo est.

CA-

CAP. III.

Quodam modo præcellunt Iudæi propter facta illis a Deo promissiones, quæ complebuntur, quamquam nonnulli eorum fuerint increduli: omnes autem, & Iudæi, & Gentiles peccato sunt obnoxij: a quo non liberat lex, sed fides in Christum propitiatorem, vt non sit cuiquam de legis operibus gloriandum.

1 QVid ergo amplius Iudæo est? aut quæ
A vtilitas circumcisionis? *Multum per
2 omnem modum. Primum quidem, quia
3 credita sunt illis eloquia Dei. * Quid enim
si quidam illorum non crediderunt? Num-
quid incredulitas illorum fidem Dei eua-
cuabit? Absit. *Sit autem Deus verax: om-
4 nis autem homo mendax, sicut scriptum
est: Vt iustificeris in sermonibus tuis: &
5 vincas cum iudicaris. * Si autem iniquitas
nostra iustitiam Dei commendat, quid di-
cemus? numquid iniquus est Deus, qui in-
6 fert iram? (Secundùm hominem dico.) Ab-
fit. alioquin quomodo iudicabit Deus hunc
7 mundum? *Si enim veritas Dei in meo mẽ-
dacio abundauit in gloriam ipsius: quid ad-
huc & ego tanquam peccator iudicor? *Et
8 non (sicut blasphemamur, & sicut aiunt
quidam nos dicere) faciamus mala, vt ve-
niant bona: quorum damnatio iusta est. *
9 Quid ergo? præcellimus eos? nequaquam.
B Causati enim sumus, Iudæos, & Græcos
10 omnes sub peccato esse, * Sicut scriptum
11 est: Quia non est iustus quisquam: *Non
est intelligens, non est requirens Deum. *
12 Omnes declinauerunt, simul inutiles facti
sunt, non est, qui faciat bonum, non est vs-
13 que ad vnum. *Sepulchrum patens est gut-
tur eorum, linguis suis dolosè agebant: Ve-
14 nenum aspidum sub labijs eorum: * Quo-
rum os maledictione, & amaritudine ple-
15 num est: * Veloces pedes eorum ad effun-
16 dendum sanguinem: *Contritio, & infeli-
17 citas in vijs eorum: *Et viam pacis non co-
18 gnouerunt: *Non est timor Dei ante ocu-
19 los eorum. *Scimus autem, quoniam quæ-
cumque lex loquitur, ijs, qui in lege sunt, C
loquitur: vt omne os obstruatur, & subdi-
20 tus fiat omnis mundus Deo: *Quia ex ope-
ribus legis non iustificabitur omnis caro
coram illo. Per legem enim cognitio pec-
21 cati. * Nunc autem sine lege iustitia Dei
manifestata est; testificata à lege, & Pro-
22 phetis. * Iustitia autem Dei per fidem Iesu
Christi, in omnes, & super omnes, qui cre-
dunt in eum: non enim est distinctio: *Om
23 nes enim peccauerunt, & egent gloria Dei.
24 Iustificati gratis per gratiam ipsius, per re-
demptionem, quæ est in Christo Iesu, *
25 Quem proposuit Deus propitiationem per
fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem
iustitiæ suæ, propter remissionem præce-
26 dentium delictorum. * In sustentatione
Dei, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc
tempore: vt sit ipse iustus, & iustificans
27 eum, qui est ex fide Iesu Christi. * Vbi est
D ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam
legem? Factorum? Non: sed per legem
28 fidei. * Arbitramur enim iustificari ho-
29 minem per fidem sine operibus legis. * An
Iudæorum Deus tantùm? nonne & Gen-
30 tium? Immò & Gentium. * Quoniam
quidem vnus est Deus, qui iustificat cir-
cumcisionem ex fide, & præputium per fi-
31 dem. * Legem ergo destruimus per fidem?
Absit: sed legem statuimus.

CAP. IV.

Non ex legis operibus contingit iustificatio: sed ex fide in Deum, quæ Abrahæ reputata fuit ad iustitiam ante datam ipsi circumcisionem, quam postea accepit; futurus, non lege, sed iustitiæ fidei, pater omnium, qui ipsius fidem imitarentur; credidit autem Deo se patrem fore multarum gentium per promissum sibi semen, cum tam ipse, quàm vxor eius Sara annos excessissent apros ad generandum.

1 QVid ergo dicemus inuenisse Abraham
A patrem nostrum secundùm carnem?
2 *Si enim Abraham ex operibus iustificatus
est, habet gloriam, sed non apud Deum. *
3 Quid enim dicit Scriptura? Credidit A-
braham Deo: & reputatum est illi ad iu-
4 stitiam. * Ei autem, qui operatur, mer-
ces non imputatur secundùm gratiam, sed
5 secundùm debitum. * Ei verò, qui non
operatur, credenti autem in eum, qui iu-
stificat impium, reputatur fides eius ad iu-
stitiam secundùm propositum gratiæ Dei.
6 Sicut & Dauid dicit beatitudinem homi-
nis, cui Deus accepto fert iustitiam sine
7 operibus. *Beati, quorum remissæ sunt ini-
8 quitates, & quorum tecta sunt peccata. *
Beatus vir, cui non imputauit Dominus
9 peccatum. *Beatitudo ergo hæc in circum-
B cisione tantùm manet, an etiam in præ-
putio? Dicimus enim, quia reputata est
10 Abrahæ fides ad iustitiam. * Quomodo
ergo reputata est? in circumcisione, an
in præputio? Non in circumcisione, sed
11 in præputio. * Et signum accepit circum-
cisionis, signaculum iustitiæ fidei, quæ
est in præputio: vt sit pater omnium cre-
dentium per præputium, vt reputetur, &
12 illis ad iustitiam: * Et sit pater circumci-
sionis, non ijs tantùm, qui sunt ex circum-

Gen. 15. b. 6. Gal. 3. a. 6. Iac. 2. d. 23.

Psa. 31. a. 1.

Gen. 17. b. 10, 11.

Rom. 3. d. 33. Psal. 115. a. 11. Psa. 50. a. 6.

Gal. 3. a. 22. Psa. 13. a. 4. Psa. 5. c. 11. Psa. 139. a. 4. Psal. 6. b. 7. Isa. 59. b. 7. Prou. 1. b. 16. Psa. 13. a. 2. Gal. 2. d. 16.

cisione, sed & ijs, qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præputio patris nostri Abrahæ. *Non enim per legem promissio 13
Abrahæ, aut semini eius, vt hæres esset C
mundi: sed per iustitiam fidei. *Si enim, 14
qui ex lege, hæredes sunt: exinanita est
fides, abolita est promissio. * Lex enim 15
iram operatur. Vbi enim non est lex; nec
præuaricatio. *Ideò ex fide, vt secun- 16
dùm gratiam firma sit promissio omni se-
mini, non ei, qui ex lege est solum, sed &
ei, qui ex fide est Abrahę, qui pater est om-
nium nostrum. * (Sicut scriptum est: 17
Gen. 17. 5. Quia patrem multarum gentium posui te)
ante Deum, cui credidit, qui viuificat
mortuos, & vocat ea, quæ non sunt, tan-
quam ea, quæ sunt: * Qui contra spem 18
Gen. 15. 5. in spem credidit, vt fieret pater multa-
rum gentium, secundùm quod dictum est
ei: Sic erit semen tuum. * Et non infir- 19
matus est fide, nec consideranit corpus D
suum emortuum, cum iam ferè centum es-
set annorum, & emortuam vuluam Saræ.
* In repromissione etiam Dei non hæsita- 20
uit diffidentia, sed confortatus est fide,
dans gloriam Deo. * Plenissimè sciens, 21
quia quæcumque promisit, potens est
& facere. * Ideò & reputatum est illi ad 22
iustitiam. * Non est autem scriptum tan- 23
tum propter ipsum, quia reputatum est
illi ad iustitiam: * Sed & propter nos, qui- 24
bus reputabitur credentibus in eum, qui
suscitauit Iesum Christum Dominum no-
strum à mortuis. * Qui traditus est prop- 25
ter delicta nostra, & resurrexit propter iu-
stificationem nostram.

CAP. V.

Ex fide, inquit, iustificati, non solùm spe gloriamur, verum etiam in aduersitatibus: nam si Christus pro nobis adhuc impijs mortuus est, multò magis saluabit iam iustificatos per sanguinem ipsius: & sicut per vnum Adæ inobedientiam, omnes peccauimus, ac mortui sumus; ita per vnius Christi obedientiam, ex multis delictis iustificamur ad vitam.

IVstificati ergo ex fide, pacem habea- 1
mus ad Deum per Dominum nostrum A
Iesum Christum: * Per quem & habe- 2
Rom. 3. c. 28. mus accessum per fidem in gratiam istam,
in qua stamus, & gloriamur in spe glo-
riæ filiorum Dei. * Non solum autem, 3
sed & gloriamur in tribulationibus: scien-
tes quod tribulatio patientiam operatur:
Iac. 1. 3. * Patientia autem probationem, proba- 4
tio verò spem, * Spes autem non con- 5
fundit: quia charitas Dei diffusa est in
cordibus nostris per Spiritum sanctum,
qui datus est nobis. * Vt quid enim 6 Hebr. 9. 26. 14.
B Christus, cum adhuc infirmi essemus, 1. Petr. 1. 6. 18.
secundùm tempus pro impijs mortuus
est? * Vix enim pro iusto, quis mori- 7
tur: nam pro bono forsitan quis audeat
mori. * Commendat autem charitatem 8
suam Deus in nobis: quoniam cum ad-
huc peccatores essemus, secundùm tem-
pus, * Christus pro nobis mortuus est: 9
multò igitur magis nunc iustificati in san-
guine ipsius, salui erimus ab ira per ip-
sum. * Si enim cum inimici essemus, 10
reconciliati sumus Deo per mortem fi-
lij eius: multò magis reconciliati, sal-
ui erimus in vita ipsius. * Non solùm 11
C autem: sed & gloriamur in Deo per
Dominum nostrum Iesum Christum,
per quem nunc reconciliationem acce-
pimus. * Propterea sicut per vnum ho- 12
minem peccatum in hunc mundum in-
trauit, & per peccatum mors, & ita
in omnes homines mors pertransijt, in
quo omnes peccauerunt. * Vsque ad 13
legem enim peccatum erat in mundo:
peccatum autem non imputabatur, cum
lex non esset. * Sed regnauit mors ab 14
Adam vsque ad Moysen etiam in eos,
qui non peccauerunt in similitudinem
præuaricationis Adæ, qui est forma fu-
turi. * Sed non sicut delictum, ita & 15
donum: si enim vnius delicto mul-
ti mortui sunt: multò magis gratia Dei,
& donum in gratia vnius hominis Ie-
su Christi in plures abundauit. * Et 16
non sicut per vnum peccatum, ita &
D donum. nam iudicium quidem ex vno
in condemnationem: gratia autem ex
multis delictis in iustificationem. * Si 17
enim vnius delicto mors regnauit per
vnum: multò magis abundantiam gra-
tiæ, & donationis, & iustitiæ accipien-
tes, in vita regnabunt per vnum Iesum
Christum. * Igitur sicut per vnius deli- 18
ctum in omnes homines in condemna-
tionem: sic & per vnius iustitiam in om-
nes homines in iustificationem vitæ. *
Sicut enim per inobedientiam vnius ho- 19
minis peccatores constituti sunt multi:
ita & per vnius obeditionem, iusti con-
stituentur multi. * Lex autem subintra- 20
uit, vt abundaret delictum. Vbi autem
abundauit delictum, superabundauit gra-
tia. * Vt sicut regnauit peccatum in mor- 21
tem: ita & gratia regnet per iustitiam in
vitam æternam, per Iesum Christum Do-
minum nostrum.

CAP.

CAP. VI.

In Christo baptizati sumus, vt mortui peccato deinceps in nouitate vitæ ambulemus; sicut Christus semel mortuus, ac sepultus, ad nouam vitam, non amplius morituras, resurrexit: non ergo iam obediamus peccato, aut concupiscentijs; sed soluti à lege, liberatique per Christi gratiam à peccato, & serui facti iustitiæ, tradamus membra nostra in obsequium iustitiæ ad vitam, quæ prius tradideramus immunditiæ ad mortem.

QVid ergo dicemus? permanebimus 1
in peccato, vt gratia abundet? * Ab- A
sit. Qui enim mortui sumus, quomodo 2
adhuc viuemus in illo? * An ignora- 3
tis, quia quicumque baptizati sumus in
Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? * Consepulti enim sumus cum illo 4
per baptismum in mortem: vt quomodo
Christus surrexit à mortuis per gloriam
Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. * Si enim complantati facti sumus 5
similitudini mortis eius: simul & resurrectionis erimus. * Hoc scientes, quia ve- 6
tus homo noster simul crucifixus est, vt
destruatur corpus peccati, & vltra non
seruiamus peccato. * Qui enim mortuus 7
est, iustificatus est à peccato. * Si autem 8
mortui sumus cum CHRISTO: cre- B
dimus, quia simul etiam viuemus cum
Christo: * Scientes quod Christus resur- 9
gens ex mortuis iam non moritur, mors
illi vltra non dominabitur. * Quod enim 10
mortuus est peccato, mortuus est semel:
quod autem viuit, viuit Deo: * Ita & vos 11
existimate, vos mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo, in Christo Iesu Domino nostro. * Non ergo regnet pec. 12
catum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius. * Sed neque 13
exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato; sed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viuentes: & membra
vestra arma iustitiæ Deo. * Peccatum 14
enim vobis non dominabitur: non enim C
sub lege estis, sed sub gratia. * Quid er- 15
go? peccabimus, quoniam non sumus sub
lege, sed sub gratia? Abſit. * Nescitis, 16
quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius, cui obeditis,
siue peccati ad mortem, siue obeditionis
ad iustitiam? * Gratias autem Deo, quod 17
fuistis serui peccati, obedistis autem ex
corde in eam formam doctrinæ, in quam
traditi estis. * Liberati autem à peccato, 18
serui facti estis iustitiæ. * Humanum di- 19

Gal. 3. b. 17. Col. 2. b. 12. Eph. 4. c. 23. Hebr. 11. a. 6. 1. Petr. 2. b. 8.

Deo, propter infirmitatem carnis vestræ: sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, &, iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem. * Cum enim serui essetis 20 21
peccati, liberi fuistis iustitiæ. * Quem
ergo fructum habuistis tunc in illis, in
quibus nunc erubescitis? Nam finis illo- 22
rum mors est. * Nunc verò liberati à
peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, fi- 23
nem verò vitam æternam. Stipendia enim
peccati, mors. Gratia autem Dei, vita
æterna, in Christo Iesu Domino nostro.

CAP. VII.

In similitudinem mulieris cuius vir defunctus est, nos per Christum soluti sumus à lege, qua peccatorum affectus reddebantur vehementiores, vt seruiamus Christo in nouitate spiritus; occasione autem legis peccatum indicantis, magis se exeruit, & creuit peccatum, quamquam lex sancta esset, ac spiritualis: immò & nunc aduersante carnis fomite allidimur, quantumuis repugnantes ad ea, quæ secundum rationem detestamur: legique sunt contraria.

AN ignoratis fratres (scientibus enim 1
A legem loquor) quia lex in homine 1. Cor. 7. 8.
dominatur, quanto tempore viuit? * Nam 2 15.
quæ sub viro est mulier, viuente viro, alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir
eius, soluta est à lege viri. * Igitur viuente 3
viro, vocabitur adultera si fuerit cum
alio viro: si autem mortuus fuerit vir eius,
liberata est à lege viri: vt non sit adultera,
si fuerit cum alio viro. * Itaque fratres 4
mei, & vos mortificati estis legi per corpus Christi: vt sitis alterius, qui ex mor-
tuis resurrexit, vt fructificemus Deo. * 5
Cum enim essemus in carne, passiones
peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, vt fructifica-
rent morti. * Nunc autem soluti sumus à 6
lege mortis, in qua detinebamur, ita vt seruiamus in nouitate spiritus, & non in vetustate literæ. * Quid ergo dicemus? lex 7
B peccatum est? Abſit. Sed peccatum non
cognoui, nisi per legem: nam concupiscentiam, nesciebam, nisi lex diceret:
Non concupisces. * Occasione autem ac- 8
cepta, peccatum per mandatum operatum Exo. 20. c. 17. Deut. 5. c. 19.
est in me omnem concupiscentiam. Sine
lege enim peccatum mortuum erat. * Ego 9
autem viuebam sine lege aliquando. Sed
cum venisset mandatum, peccatum reui-
xit. * Ego autem mortuus sum: & inuen- 10

tum

tum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. * Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, & per illud occidit. * Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum. * Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum, vt appareat peccatum per bonum operatum est mihi mortem: vt fiat supra modum peccans peccatum per mandatum. * Scimus enim, quia lex spiritualis est: ego autem carnalis sum, venumdatus sub peccato. * Quod enim operor, non intelligo, non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. * Si autem quod nolo, illud facio: consentio legi, quoniam bona est. * Nunc autem iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. * Scio enim, quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle, adiacet mihi: perficere autem bonum, non inuenio. * Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. * Si autem, quod nolo, illud facio: iam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum. * Inuenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet: * Condelector enim legi Dei secundùm interiorem hominem: * Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legis mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. * Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? * Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse mente seruio legi Dei; carne autem, legi peccati.

1. Tim. 1. b. 14.

CAP. VIII.

Concludit, Christo per baptismum insitos ab omni damnatione esse liberos, qui non carnem sectantur, sed spiritum quem acceperunt: spiritum inquam adoptionis, qui Dei filios, ac futura gloria cum Christo coheredes efficit; ad cuius gloriæ reuelationem non solùm vniuersa aspirat creatura, vanitati interim subiecta; sed & hi, qui spiritus acceperunt primitias, illam certa spe expectant, spiritu eos roborante, & quid orandum sit, instruente. Declarat etiam incomparabilem Dei erga suos exhibitam in Christo charitatem, asserens nihil posse eos à charitate Dei separare, quæ est in Christo Iesu.

NIhil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundùm carnem ambulant. * Lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati, & mortis. * Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, * Vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundùm carnem ambulamus, sed secundùm spiritum. * Qui enim secundùm carnem sunt: quæ carnis sunt, sapiunt. qui verò secundùm spiritum sunt: quę sunt spiritus, sentiunt. * Nam prudentia carnis, mors est: prudentia autem spiritus, vita & pax. * Quoniam sapientia carnis inimica est Deo: legi enim Dei non est subiecta: nec enim potest. * Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. * Vos autem in carne non estis, sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est eius. * Si autem Christus in vobis est: corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus verò viuit propter iustificationem. * Quod si Spiritus eius, qui suscitauit Iesum à mortuis, habitat in vobis: qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum eius in vobis. * Ergo fratres debitores sumus non carni, vt secundùm carnem viuamus. * Si enim secundùm carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. * Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei. * Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater.) * Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei. * Si autem filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamen compatimur, vt & conglorificemur. * Existimo enim, quod non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. * Nam expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. * Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe. * Quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. * Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc. * Non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes; & ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri. * Spe enim salui facti sumus. Spes autem, quæ vide-

2. Tim. 1. b. 7. Gal. 4. a. 5.

videtur, non eſt ſpes: nam quod videt quis, quid ſperat? * Si autem quod non 25
videmus, ſperamus: per patientiam expectamus. * Similiter autem, & ſpiritus 26
adiuuat infirmitatem noſtram: nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. * Qui autem ſcrutatur 27
corda, ſcit quid deſideret Spiritus: quia ſecundùm Deum poſtulat pro ſanctis. * Scimus autem, quoniam diligentibus 28
Deum omnia cooperantur in bonum, ijs, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti. * Nam quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis Filij ſui, vt 29
ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. * Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iuſtificauit: F
quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit. * Quid ergo dicemus ad hæc? ſi Deus 31
pro nobis, quis contra nos? * Qui etiam 32
proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? * Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Deus 33
qui iuſtificat, * Quis eſt, qui condemnet? Chriſtus Ieſus, qui mortuus eſt: immò qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. * 34
Quis ergo nos ſeparabit à Charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? 35
Pſ.43.d.23. an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius? * (Sicut ſcriptum eſt. Quia 36
propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis.) * Sed in 37
his omnibus ſuperamus propter eum, qui dilexit nos. * Certus ſum enim, quia ne- 38
que mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, * 39
Neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

CAP. IX.

Propter Iudæorum ruinam, de quo vehementer dolet promiſſiones non fruſtrari aſſerit, Iſraelitis factas à Deo Abrahæ filijs: nimirum cum illa non pertineant ad omnes carnales Abrahæ filios, ſed tantum ad eos, qui ex Iudæis, & Gentibus gratuita Dei electione filij Abrahæ per fidem conſtituuntur: Deus autem cuius vult, miſeretur, & quem vult, indurat: Iudæi verò, quia non ex fide Chriſti quem reiecerant, ſed ex legis operibus iuſtitiam quærebant, ſunt in ſua iniquitate relicti, Gentibus per fidem Chriſti iuſtificatis.

1 VEritatem dico in Chriſto, non men-
A tior, teſtimonium mihi perhibente
2 conſcientia mea in Spiritu ſancto: * Quoniam triſtitia mihi magna eſt, & continuus
3 dolor cordi meo. * Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundùm carnem, * Qui ſunt Iſraelitæ, quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & teſtamentum, & legislatio, & obſequium, & pro-
5 miſſa: * Quorum patres, & ex quibus eſt
B Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.
6 * Non autem, quod exciderit verbum Dei. Non enim omnes, qui ex Iſrael ſunt, ij ſunt
7 Iſraelitæ. * Neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filij: ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen. * Id eſt, non qui filij carnis, hi
8 filij Dei; ſed qui filij ſunt promiſſionis,
9 æſtimantur in ſemine. * Promiſſionis enim
C verbum hoc eſt: Secundùm hoc tempus
10 veniam, & erit Saræ filius. * Non ſolùm autem illa: ſed & Rebecca ex vno concu-
11 bitu habens, Iſaac patris noſtri. * Cum enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, (vt ſecundùm ele-
12 ctionem propoſitum Dei maneret) * Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei:
13 Quia maior ſeruiet minori, ſicut ſcriptum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui. *
14 Quid ergo dicemus? numquid iniquitas
15 apud Deum? Abſit. * Moyſi enim dicit:
D Miſerebor cuius miſereor: & miſericor-
16 diam præſtabo, cuius miſerebor. * Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſeren-
17 tis eſt Dei. * Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te virtutem meam: & vt annuntietur nomen meum in vniuerſa terra;
18 * Ergo cuius vult, miſeretur, & quem vult,
19 indurat. * Dicis itaque mihi: Quid adhuc quæritur? voluntati enim eius quis
20 reſiſtit? * O homo, tu quis es, qui reſpon-
E deas Deo? Numquid dicit figmentum ei,
21 qui ſe finxit: Quid me feciſti ſic? * An non habet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorē, aliud verò in contumeliam? * Quod ſi
23 Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia, vaſa iræ apta in interitum, * Vt
24 oſtenderet diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam. * Quos & vocauit nos non ſolùm ex Iudæis,
25 ſed etiam ex Gentibus. * Sicut in Oſee
F dicit: Vocabo non plebem meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam: & non miſericordiam conſecutam, miſeri-
26 cordiam conſecutam. * Et erit: In loco, vbi dictum eſt eis: Non plebs mea vos:

Act.9.b.15. 1.Cor.15.b. 9.

Gen.21.b. 12. Gal.4.d.28.

Gen.18.b. 10.

Gen.25.c. 24.

Gen.25.c. 23. Mal.1.a.2

Exod.33.d. 19.

Exod.9.d. 16.

Sup.15.b.7. Iſa.45.b.9. Ier.18.a.6.

Oſee 2.d. 23. 1.Petr.2.b. 10.

Oſee 1.b. 10. Iſa.10.c.22.

ibi

verò excæcati sunt: * Sicut scriptum est: 8
Isai.6.c.9. Dedit illis Deus spiritum compunctionis:
Matt.13.b. oculos vt non videant, & aures, vt non au-
14. diant, vsque in hodiernum diem. * Et Da- 9
Ioan.12.f.48. vid dicit: Fiat mensa eorum in laqueum:
Act.28.f.26 & in captionem, & in scandalum, & in
Psal.68.c.28. retributionem illis. * Obscurentur oculi 10
eorum, ne videant: & dorsum eorum sem-
per incurua. * Dico ergo: Numquid sic 11
offenderunt, vt caderent? Absit. Sed illo-
rum delicto, salus est Gentibus, vt illos æmulentur. * Quod si delictum illo- 12
rum diuitiæ sunt mundi, & diminutio eo-
rum diuitiæ Gentium: quantò magis ple-
nitudo eorum? * Vobis enim dico Gen- 13
tibus: Quamdiù quidem ego sum Gen-
tium Apostolus, ministerium meum ho-
norificabo. *Si quomodo ad æmulandum 14
prouocem carnem meam, & saluos faciam
aliquos ex illis. * Si enim amissio eorum, 15
reconciliatio est mundi: quæ assumptio,
nisi vita ex mortuis? * Quod si delibatio 16
sancta est, & massa: & si radix sancta,
& rami. * Quod si aliqui ex ramis fracti 17
sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus
es in illis, & socius radicis, & pinguedinis
oliuæ factus es, * Noli gloriari aduersus 18
ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem
portas, sed radix te. * Dices ergo: Fracti 19
sunt rami, vt ego inferar. * Benè: pro- 20
pter incredulitatem fracti sunt. Tu autem
fide stas: noli altum sapere, sed time. *
Si enim Deus naturalibus ramis non pe- 21
percit: ne forte nec tibi parcat. *Vide er- 22
go bonitatem, & seueritatem Dei: in eos
quidem, qui ceciderunt, seueritatem: in
te autem bonitatem Dei, si permanseris in
bonitate, alioquin & tu excideris. * Sed 23
& illi, si non permanserint in incredulita-
te, inserentur: potens est enim Deus ite-
rum inserere illos. * Nam si tu ex natura- 24
li excisus es oleastro, & contra naturam
insertus es in bonam oliuam: quantò ma-
gis ij, qui secundùm naturam inserentur
suæ oliuæ? * Nolo enim vos ignorare fra- 25
tres mysterium hoc, (vt non sitis vobis D
ipsis sapientes) quia cæcitas ex parte con-
tigit in Israel, donec plenitudo Gentium
intraret, *Et sic omnis Israel saluus fieret, 26
Isai.59.d.20. sicut scriptum est: Veniet ex Sion, qui
eripiat, & auertat impietatem à Iacob. *
Et hoc illis à me testamentum: cum ab- 27
stulero peccata eorum. *Secundùm Euan- 28
gelium quidem, inimici propter vos: se-
cundùm electionem autem, charissimi
propter patres. * Sine pœnitentia enim 29
sunt dona, & vocatio Dei. * Sicut enim 30
aliquando, & vos non credidistis Deo,
nunc autem misericordiam consecuti estis
propter incredulitatem illorum. *Ita & 31
isti nunc non crediderunt in vestram mise-
ricordiam, vt & ipsi misericordiam con-
32 sequantur. * Conclusit enim Deus om-
nia in incredulitate: vt omnium misereа-
33 tur. * O altitudo diuitiarum sapientiæ,
& scientiæ Dei: quam incomprehensibi-
lia sunt iudicia eius, & inuestigabiles vix
34 eius! * Quis enim cognouit sensum Do- Sap.9.c.13.
mini? Aut quis consiliarius eius fuit? * Isai.40.d.13.
35 Aut quis prior dedit illi, & retribuetur 1.Cor.8.d.6.
36 ei? * Quoniam ex ipso, & per ipsum,
& in ipso sunt omnia: ipsi gloria in sæcu-
la. Amen.

CAP. XII.

*Instruit Romanos, vt à sæculi vanitate abstra-
hi totos se Deo dedant, de susceptis donis
non se efferentes, aut illorum limites trans-
gredientes, sed in modum membrorum eius-
dem corporis omnia ad proximi vtilita-
tem ordinantes, ipsis quoque inimicis bene-
faciant.*

1 OBsecro itaque vos fratres per miseri-
A cordiam Dei, vt exhibeatis corpora Phil.4.d.
vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo 18.
placentem, rationabile obsequium ve-
2 strum. * Et nolite conformari huic sæcu- Ephes.5.d.
lo, sed reformamini in nouitate sensus ve- 17.
stri: vt probetis, quæ sit voluntas Dei bona, 1.Thes.4.
3 & beneplacens, & perfecta. Dico enim per a.3.
gratiam, quæ data est mihi, omnibus, qui
sunt inter vos: Non plus sapere, quã opor- 1.Cor.12.b.
tet sapere, sed sapere ad sobrietatem: et vni. 11.
4 cuique sicut Deus diuisit mensuram fidei. Ephes.4.b.
Sicut enim in vno corpore multa membra 7.
habemus, omnia autem membra non eun-
5 dem actum habent: * Ita multi vnum cor-
B pus sumus in Christo, singuli autem alter
6 alterius membra. * Habentes autem do-
nationes secundùm gratiam, quæ data
est nobis, differentes; siue prophetiam
7 secundùm rationem fidei, * Siue minis-
terium in ministrando, siue qui docet in
8 doctrina, * Qui exhortatur in exhortan-
do, qui tribuit in simplicitate, qui præ-
est in solicitudine, qui miseretur in hila-
9 ritate. * Dilectio sine simulatione. Odien- Amos 5.d.
10 tes malum, adhærentes bono: *Charitate 15.
fraternitatis inuicem diligentes: Honore Eph 4.a 3.
11 inuicem prærnenientes: * Solicitudine 1.Petr.b.a.
non pigri: Spiritu feruentes: Domino 17.
12 seruientes: * Spe gaudentes: In tribula-
C tione patientes: Orationi instantes: *
13 Necessitatibus sanctorum communican- Hebr.13.a
14 tes: Hospitalitatem sectantes. *Benedicite 2.
perseguentibus vos: benedicite, & nolite 1.Petr.4.b.
15 maledicere. *Gaudere cum gaudentibus, 9.
16 flere cum flentibus: * Idipsum inuicem
sen-

sentientes: Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos: * Nulli malum pro 17
1.Cor.8.d. malo reddentes: prouidentes bona non D
21. tantùm coram Deo, sed etiam coram om-
Hebr.12.f. nibus hominibus. * Si fieri potest, quod 18
14. ex vobis est, cum omnibus hominibus pa-
Eccl.18.a. cem habentes: * Non vosmetipsos defen- 19
2. 2.3. dentes charissimi, sed date locum irę, scri-
Matt.5.g. ptum est enim: Mihi vindicta: ego retri-
9. buam, dicit Dominus. * Sed si esurierit 20
Deut.32.c. inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum
35. da illi, hoc enim faciens, carbones ignis
Hebr.10.f. congeres super caput eius. * Noli vinci à 21
30. malo, sed vince in bono malum.
Prou.25.d.
21.

CAP. XIII.

Hortatur vt superioribus obtemperent inferiores etiam propter conscientiam, quamquam ciuilem tantum gerant magistratum, omnibusque debita reddant: de proximi dilectione ad quam vniuersa lex reducitur: & de tempore gratia, vt transactis legis tenebris, relictis vitijs, amplectantur Christi virtutes.

OMnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: Non est enim po- 1 A
Sap.6.a.3. testas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo
1.Petr.2.c. ordinatæ sunt. * Itaque, qui resistit po- 2
13. testati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt: * Nam principes non sunt timori 3
boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac; & habebis laudem ex illa: * Dei enim minister 4 B
est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est: vindex in iram ei, qui malum agit. * Ideò necessi- 5
tate subditi estote, non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam. * Ideò enim & tributa præstatis: ministri 6
enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes.* Reddite ergo omnibus debita: cui tribu- 7
Matt.22.c. tum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui
21. timorem, timorem: cui honorem, honorem. * Nemini quidquam debeatis, nisi 8
vt inuicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem impleuit. * Nam: Non 9
Exod.20.c. adulterabis: Non occides: Non furaberis:
14. Deut.5.b. Non falsum testimonium dices: Non con-
18. cupisces: & si quod est aliud mandatum,
Leu.19.d. in hoc verbo instauratur: Diliges proxi-
18. mum tuum sicut teipsum. * Dilectio pro- 10
ximi malum non operatur. Plenitudo er- C
Matt.22.d. go legis est dilectio. * Et hoc scientes tem- 11
39. pus: quia hora est iam nos de somno sur-
Marc.13.c. gere. Nunc enim propior est nostra salus, 12
33. quam cum credidimus. * Nox præcessit, Gal.5.c.16.
dies autem appropinquauit. Abijciamus Iac.2.b.8.
ergo opera tenebrarum, & induamur ar- Luc.21.f.
13 ma lucis. * Sicut in die honestè ambule- 34.
mus; non in comessationibus, & ebrie- Gal.5.c.16.
tatibus, non in cubilibus, & impudici- 1.Petr.2.c.
tijs, non in contentione, & æmulatione: 11.
14 * Sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desiderijs.

CAP. XIV.

Fide firmiores debent eos, qui adhuc infirmi sunt, fouere, & non contemnere, & nec hi nec illi iudicare quemquam ob ciborum, aut dierum discrimen, scientes quod omnes eumdem habeamus Dominum, cui & viuimus, & morimur, cui etiam rationem quisque pro se redditurus est: & quamquam nullus cibus iam sit immundus, nemo tamen quidquam edere debet, aut cum fratris offendiculo, aut contra suam conscientiam.

1 INfirmum autem in fide assumite, non
A in disceptationibus cogitationum. *
2 Alius enim credit se manducare omnia: qui autem infirmus est, olus manducet.
3 * Is qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet: Deus enim illum as-
4 sumpsit: * Tu quis es, qui iudicas alienum Iac.4.d.12.
seruum? Domino suo stat, aut cadit: stabit autem: potens est enim Deus statuere
5 illum. * Nam alius iudicat diem inter diem: alius autem iudicat omnem diem:
6 vnusquisque in suo sensu abundet. * Qui
B sapit diem, Domino sapit. Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non
7 manducat, & gratias agit Deo. * Nemo enim nostrum sibi viuit, & nemo sibi mo-
8 ritur. * (Siue enim viuimus, Domino viuimus: siue morimur, Domino morimur. Siue ergo viuimus, siue morimur,
9 Domini sumus. * In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit: vt & mortuo-
10 rum, & viuorum dominetur. * Tu autem 2.Cor.5.b. quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare 10. spernis fratrem tuum? omnes enim stabi- Phil.2.b. 10.
11 mus ante tribunal Christi. * Scriptum est enim: Viuo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: & omnis
12 lingua confitebitur Deo. * Itaque vnus-
C quisque nostrum pro se rationem reddet
13 Deo. * Non ergo amplius inuicem iudicemus: sed hoc iudicate magis, ne ponatis
14 offendiculum fratri, vel scandalum. * Scio, & confido in Domino Iesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei, qui existimat quid commune esse, illi commune est.

est. *Si enim propter cibum frater tuus 15
1.Cor.8.d. 13. contristatur: iam non secundùm charitatem ambulas: Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. *Non 16
ergo blasphemetur bonum nostrum. Non 17
est enim regnum Dei, esca & potus: sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. *Qui enim in hoc seruit Christo, 18
placet Deo, & probatus est hominibus. *
Tit.1.d.15. 1.Cor 8.d. 13. Itaque quæ pacis sunt, sectemur: & quæ 19
ædificationis sunt, in inuicem custodiamus. *Noli propter escam destruere opus 20
Dei. Omnia quidem sunt munda: sed malum est homini, qui per offendiculum manducat. *Bonum est non manducare 21
carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur: *Tu fidem habes? 22
penes temetipsum habe coram Deo: Beatus, qui non iudicat semetipsum in eo, quod probat. *Qui autem discernit, si 23
manducauerit, damnatus est: quia non ex fide. Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est.

CAP. XV.

Firmiores debent infirmorum ferre, & sublenare imperfectiones, non sua sed proximorum utilitati, ac mutuæ paci studentes: Christus iuxta factas patribus promissiones prædicauit Iudæis; Gentibus verò ex misericordia Apostoli, non priuis promissionibus. Excusat se Paulus, quod liberius Romanis scripserit, tanquam Gentium Apostolus ostendens quomodo sit hoc munus exercitus; dicens quod ad ipsos quoque sit venturus, vbi datam à Macedonibus eleemosynam elargitus fuerit Ierosolymitana Ecclesia, petens vt pro se interim orent.

DEbemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere, & A 1
non nobis placere. *Vnusquisque vestrum 2
proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem. *Etenim Christus non sibi pla- 3
Ps.68.b.10. cuit, sed sicut scriptum est: improperia improperantium tibi ceciderunt super me. Quæcumque enim scripta sunt, ad nostram 4
doctrinam scripta sunt: vt per patientiam, & consolationem Scripturarum, spem habeamus. *Deus autem patientiæ, & so- 5
1.Cor.1.b. 10. latij, det vobis idipsum sapere in alterutrum secundùm Iesum Christum: * Vt 6 B
vnanimes, vno ore honorificetis Deum, & patrem Domini nostri Iesu Christi. *Propter quod suscipite inuicem, sicut & Chri- 7
stus suscepit vos in honorem Dei. *Dico 8
enim Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad C
confirmandas promissiones patrum. *Gen- 9
Ps.17.d.50. 2.Reg.22. d.50. Ps.116.v.1. Is.11.c.10. tes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine, & nomini
10 tuo cantabo. *Et iterum dicit: Lætamini
11 Gentes cum plebe eius. *Et iterum; Laudate omnes Gentes Dominum: & magni-
12 ficate eum omnes populi. *Et rursus Isaias ait: Erit radix Iesse, & qui exurget regere Gentes, in eum Gentes sperabunt. *
13 Deus autem spei repleat vos omni gaudio, & pace in credendo: vt abundetis in spe, &
14 virtute Spiritus sancti. *Certus sum autem fratres mei, & ego ipse de vobis, quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita vt possitis alterutrum
15 monere. *Audacius autem scripsi vobis D fratres ex parte, tamquam in memoriam vos reducens: propter gratiam, quæ data
16 est mihi à Deo, *Vt sim minister Christi Iesu in Gentibus: sanctificans Euangelium Dei, vt fiat oblatio Gentium accepta, &
17 sanctificata in Spiritu sancto. *Habeo igitur gloriam in Christo Iesu ad Deum. *
18 Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus in obe-
19 dientiam Gentium, verbo & factis: *In virtute signorum, & prodigiorum, in virtute Spiritus sancti: ita vt ab Ierusalem per circuitum vsque ad Illyricum repleuerim
20 Euangelium Christi. *Sic autem prædi- E caui Euangelium hoc, non vbi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem: sed sicut scriptum est: *
21 Quibus non est annuntiatum de eo, vide-
22 bunt: & qui non audierunt, intelligent. *
Propter quod & impediebar plurimum venire ad vos, & prohibitus sum vsque ad-
23 huc. *Nunc verò vlterius locum non habens veniendi ad vos ex multis iam præce-
24 dentibus annis: *Cum in Hispaniam pro- F ficisci cœpero, spero quod præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc, si vobis
25 primum ex parte fruitus fuero. *Nunc igitur proficiscar in Ierusalem ministrare
26 sanctis: *Probauerunt enim Macedonia, & Achaia, collationem aliquam facere in pauperes sanctorum, qui sunt in Ierusalem. Isaiæ 11.d. 15.
27 Placuit enim eis: & debitores sunt eorum. 1.Cor.9.b. 11. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt Gentiles: debent & in carnalibus mi-
28 nistrare illis. *Hoc igitur cum consummauero, & assignauero eis fructum hunc:
29 per vos proficiscar in Hispaniam. *Scio autem quoniam veniens ad vos, in abun- G dantia benedictionis Euangelij Christi ve-
30 niam. *Obsecro ergo vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, & per charitatem sancti Spiritus, vt adiuuetis me in orationibus vestris pro me ad Deum,

*Vt

* Vt liberer ab infidelibus, qui ſunt in Iu- 31
dæa, & obſequij mei oblatio accepta fiat
in Ieruſalem ſanctis, *Vt veniam ad vos in 32
gaudio per voluntatem Dei, & refrigerer
vobiſcum. * Deus autem pacis ſit cum 33
omnibus vobis. Amen.

CAP. XVI.

Commendat Apoſtolus quoſdam apud Romanos, propter nonnullas eorum præeminentias nominatim ſalutandos; quoſdam verò vitandos hortatur, & de alijs dicit, quod ſalutant Romanos.

COmmendo autem vobis Phœben ſo- 1
rorem noſtram, quæ eſt in miniſterio
Eccleſiæ, quæ eſt in Cenchris: *Vt eam 2
ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis: &
aſſiſtatis ei in quocumque negotio veſtri
indiguerit: etenim ipſa quoque aſtitit
multis, & mihi ipſi. *Salutate Priſcam, & 3
Act. 18. 2. Aquilam adiutores meos in Chriſto Ieſu;
Rom. 16. * (Qui pro anima mea ſuas ceruices ſup- 4
poſuerunt: quibus non ſolus ego gratias
ago, ſed & cunctæ eccleſiæ Gentium) *
Et domeſticam Eccleſiam eorum. Salu- 5
tate Epænetum dilectum mihi, qui eſt pri-
mitiuus Aſiæ in Chriſto. * Salutate Ma- 6
riam, quæ multum laborauit in vobis. *
Salutate Andronicum, & Iuniam, cogna- 7
tos & concaptiuos meos: qui ſunt nobiles
in Apoſtolis, qui & ante me fuerunt in
Chriſto. * Salutate Ampliatum dilectiſſi- 8
mum mihi in Domino. * Salutate Vrba- 9
num adiutorem noſtrum in Chriſto Ieſu, B
& Stachyn dilectum meum. * Salutate 10
Apellen probum in Chriſto. * Salutate 11
eos, qui ſunt ex Ariſtoboli domo. Salutate
Herodionem cognatum meum. Salutate
eos, qui ſunt ex Narciſſi domo, qui ſunt in
Domino. * Salutate Tryphenam, & Try- 12
phoſam, quæ laborant in Domino, Salu-
tate Perſidem chariſſimam, quæ multum
13 laborauit in Domino. * Salutate Rufum
electum in Domino, & matrem eius, &
14 meam. * Salutate Aſyncritum, Phlegon-
tem, Herman, Patrobam, Hermen; & qui
15 cum eis ſunt, fratres. * Salutate Philolo-
gum, & Iuliam, Nereum, & ſororem eius,
C & Olympiadem, & omnes, qui cum eis
16 ſunt, ſanctos. * Salutate inuicem in oſculo
ſancto. Salutant vos omnes Eccleſiæ Chri-
17 ſti. * Rogo autem vos fratres, vt obſer-
uetis eos, qui diſſenſiones, & offendicula
præter doctrinam quam vos didiciſtis, fa-
18 ciunt; & declinate ab illis. * Huiuſce-
modi enim Chriſto Domino noſtro non
ſeruiunt, ſed ſuo ventri: & per dulces
ſermones, & benedictiones, ſeducunt
19 corda innocentium. * Veſtra enim obe-
dientia in omnem locum diuulgata eſt.
Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos ſa-
pientes eſſe in bono, & ſimplices in malo.
20 * Deus autem pacis conterat Satanam ſub Act. 16. 20. *
pedibus veſtris velociter. Gratia Domini
21 noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum. *Salutat vos
D Timotheus adiutor meus, & Lucius, &
22 Iaſon, & Soſipater, cognati mei. * Saluto
vos ego Tertius, qui ſcripſi epiſtolam, in
23 Domino. *Salutat vos Caius hoſpes meus,
& vniuerſa Eccleſia. Salutat vos Eraſtus
24 arcarius ciuitatis, & Quartus frater. *Gra-
tia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omni-
25 bus vobis. Amen. * Ei autem, qui
potens eſt vos confirmare iuxta Euan-
gelium meum, & prædicationem Ie-
ſu Chriſti, ſecundùm reuelationem my-
26 ſterij temporibus æternis taciti, (*Quod
nunc patefactum eſt per Scripturas Pro-
phetarum ſecundùm præceptum æterni
Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis
27 Gentibus cogniti, * Soli ſapienti Deo, per
Ieſum Chriſtum, cui honor, & gloria in
ſæcula ſæculorum. Amen.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI AD CORINTHIOS PRIMA.

CAPVT I.

Paulus Deo gratias agit de donis datis Corinthijs: eorum dolet, quod de baptizatoribus essent inter ipsos schismata, gaudens quod missus ad prædicandum Euangelium pauces baptizauerit: ostendens etiam reprobatam mundi sapientiam, & electos simplices: sicut & sitam esse salus in Christi morte, cuius prædicatio indicatur mundo stultitia, credentibus verò virtus, ac sapientia: ideò enim contemptibilia mundi elegit Deus, ne quis in se glorietur.

PAulus vocatus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, & Sosthenes frater, *Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis, cum omnibus, qui inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi, in omni loco ipsorum, & nostro. *Gratia vobis, & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo. *Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu: *Quod in omnibus diuites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia: *Sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis: *Ita vt nihil vobis desit in vlla gratia, expectantibus reuelationem Domini nostri Iesu Christi, *Qui & confirmabit vos vsque in finem sine crimine, in die aduentus Domini nostri Iesu Christi. *Fidelis Deus: per quem vocati estis in societatem filij eius Iesu Christi Domini nostri. *Obsecro autem vos fratres, per nomen Domini nostri Iesu Christi: vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia: Significatum est enim mihi de vobis fratres mei, ab eis, qui sunt Chloes, quia contentiones sunt inter vos. *Hoc autem dico, quod vnusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli: ego autem Apollo: ego verò Cephæ: ego autem Christi. *Diuisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis? Gratias ago Deo, quòd neminem vestrum baptizaui, C

1 Cor. 1. a. 17.
Act. 18. b. 4.
1 Thes. 1. a. 4.
Act. 18. b. 5.
Act. 18. a. 14.

nisi Crispum, & Caium: *Ne quis dicat, quod in nomine meo baptizati essetis. *Baptizaui autem & Stephanæ domum: cæterum nescio si quem alium baptizauerim. *Non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare: non in sapientia verbi, vt non euacuetur crux Christi. *Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est: ijs autem, qui salui fiunt, ideſt, nobis, Dei virtus est. *Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vbi sapiens? vbi scriba? vbi conquisitor huius sæculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? *Nam quia in Dei sapientia non cognouit mundus per sapientiam Deum: placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. *Quoniam & Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt: *Nos autem prædicamus Christum crucifixum: Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam; *Ipsis autem vocatis Iudæis, atque Græcis, Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam; *Quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. *Videte enim vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles: *Sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: *Et ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non sunt, vt ea, quæ sunt, destrueret: *Vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. *Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio: *Vt quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino glorietur.

1 Cor. 11. a. 2.
Iere. 9. g. 23.
2. Cor. 10. d. 17.

CAPVT II.

Ostendit Paulus se Christum, & hunc crucifixum magna modestia verbisque simplicibus prædicasse Corinthijs: quamquam perfectis loqueretur etiam sapientiam mundo abscondita m, quæ solo Dei spiritu cognosci potest: animalis enim homo non percipit, quæ Dei sunt.

Sup. 1. c. 17. ET ego, cum veniſſem ad vos, fratres, 1
veni non in ſublimitate ſermonis, aut A
ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium
Chriſti. * Non enim iudicaui me ſcire ali- 2
quid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum, & hũc
Act. 18. a. 1. crucifixum. * Et ego in infirmitate, & timo- 3
1. Petr. 1. c. re, & tremore multo fui apud vos: * Et ſer- 4
17. mo meus, & prædicatio mea, non in per-
ſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed
in oſtenſione ſpiritus, & virtutis: * Vt fides 5
veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed
in virtute Dei. * Sapientiam autem loqui- 6
mur inter perfectos: ſapientiam verò non
huius ſæculi, neque principum huius ſæcu-
li, qui deſtruuntur: * Sed loquimur Dei ſa- 7
pientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt, B
quam prædeſtinauit Deus ante ſæcula in
gloriam noſtram, * Quam nemo principum 8
huius ſæculi cognouit ſi enim cognouiſſẽt,
nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.
Iſa. 64. d. 4. * Sed ſicut ſcriptum eſt: Quod oculus non 9
vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis C
aſcendit, quæ præparauit Deus iis, qui dili-
gunt illum: * Nobis autem reuelauit Deus 10
per ſpiritum ſuum. Spiritus enim omnia
ſcrutatur, etiam profunda Dei. * Quis enim 11
hominum ſcit, quæ ſunt hominis, niſi ſpi-
ritus hominis, qui in ipſo eſt? ita & quæ
Dei ſunt, nemo cognouit, niſi ſpiritus Dei.
* Nos autem non ſpiritum huius mundi 12
accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo eſt, vt
ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis: *
* Quæ & loquimur non in doctis humanæ 13
ſapientiæ verbis, ſed in doctrina ſpiritus, D
2. Petr. 1. c. 16. ſpiritualibus ſpiritualia comparantes. *
Animalis autem homo, non percipit ea, 14
quę ſunt Spiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi,
& non poteſt intelligere: quia ſpiritali-
ter examinatur. * Spiritualis autem iu- 15
Iſa. 40. d. 13. dicat omnia: & ipſe à nemine iudicatur. *
Sap. 9. d. 13. Quis enim cognouit ſenſum Domini, qui 16
Rom. 11. d. 34. inſtruat eum? Nos autem ſenſum Chriſti
habemus.

CAPVT III.

Corinthijs adhuc carnalibus non potuit Paulus prædicare recondita fidei myſteria: contendebant enim de his, qui tantum miniſtri erant, cum ſolus Deus poſſit gratia, ac virtutum dare incrementa, ſoluſque Chriſtus ſit fidei fundamentum: ſuper quod quis benè, aut malè ſuperædificauerit patebit in die examinis. Non eſt violandum Dei templum, quod ſumus nos, nec in Dei miniſtris gloriandum.

ET ego, fratres, non potes vobis loqui 1
quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnali- A
bus. Tamquam paruulis in Chriſto, * Lac 2
vobis potum dedi, non eſcam: nondum
enim poteratis: ſed nec nunc quidem po-
teſtis: adhuc enim carnales eſtis. * Cum 3
enim ſit inter vos zelus, & contentio: non-
ne carnales eſtis, & ſecundùm hominem
ambulatis? * Cum enim quis dicat: Ego 4
quidem ſum Pauli, alius autem: Ego A-
pollo: nonne homines eſtis? Quid igitur
eſt Apollo? quid verò Paulus? * Miniſtri 5
eius, cui credidiſtis, & vnicuique ſicut Do-
minus dedit. * Ego plantaui, Apollo riga- 6
uit: ſed Deus incrementum dedit. * Ita- 7 Pſ. 83. d. 13.
que neque, qui plantat eſt aliquid, neque B Gal. 6. b. 1.
qui rigat: ſed qui incrementum dat Deus. *
Qui autem plantat, & qui rigat, vnum ſunt. 8
Vnuſquiſque autem propriam mercedem
accipiet ſecundùm ſuum laborem. * Dei 9
enim ſumus adiutores: Dei agricultura
eſtis, Dei ædificatio eſtis. * Secundùm gra- 10
tiam Dei, quæ data eſt mihi, vt ſapiens ar-
chitectus fundamentum poſui: alius au-
tem ſuperædificat. Vnuſquiſque autem
videat quomodo ſuperædificet. * Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere 11
C præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chri- 12
ſtus Ieſus. * Si quis autem ſuperædificat
ſuper fundamentum hoc, aurum, argen-
tum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipu-
lam, * Vniuſcuiuſque opus manifeſtum 13
erit: Dies enim Domini declarabit, quia in
igne reuelabitur: & vniuſcuiuſque opus
quale ſit, ignis probabit. * Si cuius opus 14
manſerit, quod ſuperædificauit, mercedem
accipiet. * Si cuius opus arſerit, detrimen- 15
tum patietur: ipſe autem ſaluus erit, ſic ta-
men quaſi per ignem. * Neſcitis quia tem- 16
plum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in
vobis? * Si quis autem templum Dei viola- 17 Inf. 6. d. 19.
D uerit, diſperdet illũ Deus. Templum enim 1. Cor. 6. c.
Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. * Nemo ſe 18 16.
ſeducat: ſi quis videtur inter vos ſapiens
eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, vt ſit ſa-
piens. * Sapientia enim huius mundi, ſtul- 19 Iob. 5. c. 13.
titia eſt apud Deum. Scriptum eſt enim: Pſ. 93. b. 11.
Comprehendam ſapientes in aſtutia eo-
rum. * Et iterum: Dominus nouit cogita- 20
tiones ſapientium, quoniam vanæ ſunt. *
Nemo itaque glorietur in hominibus. * 21
Omnia enim veſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue
Apollo, ſiue Cephas, ſiue mundus, ſiue vi-
ta, ſiue mors, ſiue præſentia, ſiue futura:
omnia enim veſtra ſunt: * Vos autem 23
Chriſti: Chriſtus autem Dei.

CAP. IV.

Non temerè iudicandum eſt de Dei miniſtris: reprehenduntur Corinthij, qui de miniſtris, & acceptis donis gloriabantur, ac ſi illa à ſe haberent, & ſe extollentes contemnebant

bant etiam Apoſtolos, quamquam Paulus illos in Chriſto genuerat: dicit ſe breui venturum Corinthum, quo Pſeudoapoſtolos redarguat.

SIc nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti,& diſpenſatores myſteriorum Dei. * Hic iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. * Mihi autem pro minimo eſt, vt à vobis iudicer, aut ab humano die: ſed neque meipſum iudico. * Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum: qui autem iudicat me, Dominus eſt. * Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadvſque veniat Dominus: qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit vnicuique à Deo. * Hæc autem, fratres, trāsfiguraui in me, & Apollo, propter vos: vt in nobis diſcatis, ne ſupra quam ſcriptum eſt, vnus aduerſus alterum infletur pro alio. Quis enim te diſcernit? Quid autem habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? * Iam ſaturati eſtis, iam diuites facti eſtis: ſine nobis regnatis, & vtinam regnetis, vt & nos vobiſcum regnemus. * Puto enim quod Deus nos Apoſtolos nouiſſimos oſtendit, tamquam morti deſtinatos: quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus. * Nos ſtulti propter Chriſtum, vos autem prudentes in Chriſto: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. * Vſque in hanc horam, & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus, * Et laboramus operantes manibus noſtris: maledicimur, & benedicimus: perſecutionem patimur, & ſuſtinemus: * Blaſphemamur, & obſecramus: tamquam purgamenta huius mundi facti ſumus, omnium peripſema vſque adhuc. * Non vt confundam vos, hæc ſcribo, ſed vt filios meos chariſſimos moneo. * Nam ſi decem millia pædagogorum habeatis in Chriſto, ſed non multos patres. Nam in Chriſto Ieſu per Euangelium ego vos genui. * Rogo ergo vos, imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. * Ideò miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius meus chariſſimus, & fidelis in Domino: qui vos commonefaciet vias meas, quæ ſunt in Chriſto Ieſu, ſicut vbique in omni Eccleſia doceo. * Tamquam non venturus ſim ad vos, ſic inflati ſunt quidam. * Veniam autem ad vos citò, ſi Dominus voluerit: & cognoſcam non ſermonem eorum, qui inflati ſunt, ſed virtutem. Non enim in ſermone eſt regnum Dei, ſed in virtute. * Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiritu mansuetudinis?

2. Cor. 6. 2. 4.
Act. 20. g. 34. 1. Theſ. 2. b. 9. 2. Theſ. 3. b. 8.

CAPVT V.

Corinthios reprehendit, quod in inceſtu publicè viuentem tolerarent; quem abſens tradit Satanæ, monens vt expurgato vitiorum fermento, puri Paſcha celebrent: nec vult eos commiſceri Chriſtianis palam criminoſis.

OMninò auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat. * Et vos inflati eſtis: & non magis luctum habuiſtis, vt tollatur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit. * Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iam iudicaui, vt præſens, eum, qui ſic operatus eſt, * In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, congregatis vobis, & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Ieſu. * Tradere huiuſmodi ſatanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. * Non eſt bona gloriatio veſtra. Neſcitis quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? * Expurgate vetus fermentum, vt ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. * Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ: ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis. * Scripſi vobis in epiſtola: Ne commiſceamini fornicarijs. * Non vtique fornicarijs huius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis ſeruientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiſſe. * Nunc autem ſcripſi vobis non commiſceri ſi is, qui frater nominatur, eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax: cum eiuſmodi nec cibum ſumere. * Quid enim mihi de ijs, qui foris ſunt, iudicare? Nonne de ijs, qui intus ſunt, vos iudicatis? * Nam eos, qui foris ſunt, Deus iudicabit. Auferte malum ex vobis ipſis.

Leu. 20. b. 21. & 20. b. 11. Coloſ. 2. a. 5. Gal. 5. b 9.

CAP. VI.

Corripit eos, quod iudicio contenderent coram iudice ethnico; enumerans quædam peccata, quibus inuoluti regnum Dei non poſſidebunt: quædam licere dicit, quæ non expediant: & varias ob cauſas oſtendit vitandam fornicationem.

AVdet aliquis veſtrum habens negotium aduerſus alterum, iudicari apud iniquos, & non apud ſanctos? * An neſcitis, quoniam ſancti de hoc mundo iudicabũt? Et ſi in vobis iudicabitur mundus, indigni eſtis,

estis, qui de minimis iudicetis? * Nescitis 3
quoniam Angelos iudicabimus? quantò
magis sæcularia? *Sæcularia igitur iudicia 4
si habueritis: contemptibiles, qui sunt in
Ecclesia, illos constituite ad iudicandum.*
Ad verecundiam vestram dico. Sic non est 5
inter vos sapiens quisquam, qui possit iu-
dicare inter fratrem suum? *Sed frater cum 6
Matt. 5. f. 39. fratre iudicio contendit: & hoc apud in-
Luc. 6. c. 29. fideles? * Iam quidem omninò delictum 7
est in vobis, quod iudicia habetis inter
vos. Quare non magis iniuriam accipitis? B
Rom. 12. d. 17. quare non magis fraudem patimini? * Sed 8
1. Thes. 4. b. 6. vos iniuriam facitis, & fraudatis: & hoc
fratribus. An nescitis, quia iniqui regnum 9
Dei non possidebunt? Nolite errare: Ne-
que fornicarij, neque idolis seruientes, ne-
que adulteri, * Neque molles, neque ma- 10
sculorum concubitores, neque fures, neq;
auari, neque ebriosi, neque maledici, ne- C
que rapaces, regnum Dei possidebunt. *
Et hæc quidam fuistis: sed abluti estis, sed 11
sanctificati estis, sed iustificati estis, in
nomine Domini nostri Iesu Christi, & in
Spiritu Dei nostri. * Omnia mihi licent, 12
sed non omnia expediunt: Omnia mihi li-
cent, sed ego sub nullius redigar potestate.
*Esca ventri, & venter escis: Deus autem 13
hunc & has destruet: & corpus autem non
fornicationi, sed Domino: & Dominus
corpori. *Deus verò & Dominum suscita- 14
uit: & nos suscitabit per virtutem suam. *
Nescitis, quoniam corpora vestra mem- 15
bra sunt Christi? Tollens ergo membra
Christi, faciam membra meretricis? Absit. D
An nescitis, quoniam, qui adhæret mere- 16
trici, vnum corpus efficitur? Erunt enim
Gen. 2. d. 24 (inquit) duo in carne vna. * Qui autem 17
Matt. 19. a. 5. adhæret Domino, vnus spiritus est. Fugite 18
Mar. 10. b. 8 fornicationem. Omne peccatum, quod-
Ephes. 5. g. 31. cumque fecerit homo, extra corpus est,
Sap. 1. d. 17. qui autem fornicatur, in corpus suum
2. Cor. 6. c. 16. peccat. * An nescitis, quoniam membra 19
Iacob. 4. d. 13. vestra templum sunt spiritus sancti, qui
1. Pet. 1. d. 18. in vobis est, quem habetis à Deo, & non
estis vestri? * Empti enim estis pretio ma- 20
gno. Glorificate & portate Deum in cor-
pore vestro

CAP. VII.

Corinthios instruit de matrimonio, eiusque vsu, & indissolubili vinculo, innuptis commendans cælibatum: & quomodo fidelis cum coniuge infideli se habere debeat: quodque vnusquisque in quo vitæ statu ad fidem vocatus est, permaneat: virginitatem matrimonio præfert, vxorem mortuo marito liberam dicens, vt cui velit in Domino nubat.

1 DE quibus autem scripsistis mihi: Bo-
A num est homini mulierem non tan-
2 gere: *Propter fornicationem autem vnus-
quisque suam vxorem habeat, & vnaquæ-
3 que suum virum habeat. * Vxori vir debi-
tum reddat: similiter autem, & vxor viro.
4 Mulier sui corporis potestatem non habet,
sed vir. Similiter autem & vir sui corpo-
ris potestatem non habet, sed mulier. *
5 Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex con-
sensu ad tempus, vt vacetis orationi: &
iterum reuertimini in idipsum, ne tentet
vos Satanas propter incontinentiam ve-
6 stram. *Hoc autem dico secundùm indul-
7 gentiam, non secundùm imperium. *Volo
B enim omnes vos esse sicut meipsum: sed
vnusquisque proprium donum habet ex
8 Deo: alius quidem sic, alius verò sic. *Dico
autem non nuptis, & viduis: bonum est
9 illis si sic permaneant sicut, & ego. *Quod
si non se continent, nubant. Melius est
10 enim nubere, quàm vri. * Iis autem, qui 1. Petr. 3. b. 7.
matrimonio iuncti sunt, præcipio non Matt. 5. c. 19. b. 9.
ego, sed Dominus, vxorem à viro non di- Marci 10. b. 9.
11 scedere: * Quod si discesserit, manere in- Luc. 16. d. 18.
nuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir
12 vxorem non dimittat. * Nam cæteris ego
dico, non Dominus. Si quis frater vxorem
habet infidelem, & hæc consentit habita-
13 re cum illo, non dimittat illam. * Et si qua
C mulier fidelis habet virum infidelem, &
hic cõsentit habitare cum illa, non dimit-
14 tat virum: * Sanctificatus est enim vir in-
fidelis per mulierem fidelem, & sanctifica-
ta est mulier infidelis per virum fidelem:
alioquin filij vestri immundi essent, nunc
15 autem sancti sunt. * Quod si infidelis di-
scedit, discedat: non enim seruituti subie-
ctus est frater, aut soror in huiusmodi: in
16 pace autem vocauit nos Deus. * Vnde
enim scis mulier, si virum saluum facies?
aut vnde scis vir, si mulierem saluam fa-
17 cies? * Nisi vnicuique sicut diuisit Domi-
nus, vnumquemque sicut vocauit Deus,
ita ambulet, & sicut in omnibus ecclesijs
18 doceo. *Circumcisus aliquis vocatus est?
D non adducat præputium. In præputio ali-
19 quis vocatus est? non circumcidatur. *
Circumcisio nihil est, & præputium nihil
20 est: sed obseruatio mandatorum Dei. *
Vnusquisque in qua vocatione vocatus
21 est, in ea permaneat. *Seruus vocatus es? Eph. 4. a. 1.
non sit tibi curæ: sed & si potes fieri liber,
22 magis vtere. *Qui enim in Domino voca-
tus est seruus, libertus est Domini simili-
ter, qui liber vocatus est, seruus est Chri-
23 sti. * Pretio empti estis, nolite fieri serui Sup. 6 d. 20.
24 hominum. *Vnusquisque in quo vocatus 1. Pet. 1. b. 18.
est, fratres, in hoc permaneat apud Deum.
25 De virginibus autem præceptum Domi-

ni non

ni non habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus à Domino, vt sim fidelis. * Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. *Alligatus es vxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab vxore? noli quærere vxorem. Si autem acceperis vxorem: non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccauit. tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco. *Hoc itaque dico, fratres: Tempus breue est: reliquum est, vt & qui habent vxores, tamquam non habentes sint: *Et qui flent, tamquam non flentes: & qui gaudent, tamquam non gaudentes: & qui emunt, tamquam non possidentes: *Et qui vtuntur hoc mundo, tamquam non vtantur: præterit enim figura huius mundi. * Volo autem vos sine solicitudine esse. Qui sine vxore est, solicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. *Qui autem cum vxore est, solicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est. *Et mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt: vt sit sancta corpore, & spiritu. Quæ autem nupta, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. * Porrò hoc ad vtilitatem vestram dico: non vt laqueum vobis iniiciam, sed ad id, quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi. Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit superadulta, & ita oportet fieri: quod vult faciat: non peccat, si nubat. *Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc iudicauit in corde suo, seruare virginem suam, bene facit: *Igitur & qui matrimonio iungit virginem suam, benè facit: & qui non iungit, melius facit. * Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius viuit, quod si dormierit vir eius, liberata est: cui vult nubat: tantùm in Domino. * Beatior autem erit si sic permanserit, secundùm meum consilium: puto autem, quod & ego Spiritum Dei habeam.

Rom. 7. 2.

CAP. VIII.

Quamquam idolothytis vesci non sit ex se illicitum, cum idolum nullius sit efficacia, aut potestatis, non sunt tamen illa edenda, aut repugnante conscientia, aut cum infirmorum offendiculo: neque ea edere, aut non edere, hominem efficit meliorem.

DE ijs autem, quæ idolis sacrificantur, scimus quia omnes scientiam habemus. Scientia inflat, charitas verò ædificat. * Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognouit quemadmodum oporteat eum scire. Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo. De escis autem, quæ idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo, & quod nullus est Deus, nisi vnus. * Nam etsi sunt, qui dicantur dij, siue in cœlo, siue in terra (siquidem sunt dij multi, & domini multi:) * Nobis tamen vnus Deus, Pater, ex quo omnia, & nos in illum: & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum. *Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia vsque nunc idoli, quasi idolothytum manducant: & conscientia ipsorum cum sit infirma, polluitur. Esca autem nos non commendat Deo. Neque enim si manducauerimus, abundabimus: neque si non manducauerimus, deficiemus. *Videte ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis. *Si enim quis viderit eum, qui habet scientiam, in idolio recumbentem: nonne conscientia eius, cum sit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta? *Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est? * Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. * Quapropter si esca scandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.

Rom. 14. 21.

CAP. IX.

Non accipiebat Paulus victum à Corinthijs, quibus concionabatur, vt omnem amputaret offendiculi occasionem, licet hoc sibi fuisse licitum multis probet argumentis: sed in omnem formam se vertit, quo plures ad Dei cultum adducat: Corinthios exhortando ad imitationem eorum, qui in stadio currunt, aut in agone certant, suum quoque ait se domare corpus.

NOn sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Iesum Dñm nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Dño? * Et si alijs non sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino. *Mea defensio apud eos, qui me interrogant, hæc est. * Numquid non habemus potestatem manducandi, & bibendi? * Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut & cæteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas? *Aut ego solus, & Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi? *Quis militat suis stipendijs vnquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? * Numquid

secundùm hominem hæc dico? An & lex
hæc non dicit? *Scriptum est enim in lege 9
Moysi : Non alligabis os boui trituranti.
Nunquid de bobus cura est Deo? *An pro- 10
pter nos vtique hoc dicit? Nam propter nos
scripta sunt : quoniam debet in spe, qui
arat, arare: & qui triturat, in spe fructus
percipiendi. *Si nos vobis spiritualia semi- 11
nauimus, magnum est si nos carnalia vestra
metamus? *Si alij potestatis vestræ partici- 12
pes sunt, quare non potius nos? sed non vsi
sumus hac potestate: sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Euangelio Christi. *Nescitis quoniam, qui in sa- 13
crario operantur, quę de sacrario sunt, edũt:
& qui altari deseruiunt, cum altari participant? *Ita & Dominus ordinauit ijs, qui 14
Euangelium annuntiant, de Euangelio viuere. *Ego autem nullo horum vsus sum. 15
Non autem scripsi hæc, vt ita fiant in me: C
bonum est enim mihi magis mori, quàm vt
gloriam meam quis euacuet. Nam si euan- 16
gelizauero, non est mihi gloria: necessitas
enim mihi incumbit: væ enim mihi est, si
non euangelizauero. *Si enim volens hoc 17
ago, mercedem habeo: si autem inuitus, dispensatio mihi credita est: *Quæ est ergo 18
merces mea? Vt Euangelium prædicans, sine sumptu ponam Euangelium, vt non
abutar potestate mea in Euangelio. *Nam 19
cum liber essem ex omnibus, omnium me
seruum feci, vt plures lucrifacerem. *Et fa- 20
ctus sum Iudæis tamquam Iudæis, vt Iu- D
dæos lucrarer. *Ijs qui sub lege sunt, quasi 21
sub lege essem (cum ipse nõ essem sub lege)
vt eos, qui sub lege erant, lucrifacerẽ. ijs, qui
sine lege erant, tanquam sine lege essem (cũ
sine lege Dei non essem: sed in lege essem
Christi) vt lucrifacerem eos, qui sine lege
erant. *Factus sum infirmis infirmus, vt in- 22
firmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. *Om- 23
nia autem facio propter Euangelium: vt
particeps eius efficiar. *Nescitis, quod ij 24
qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium? Sic currite,
vt comprehendatis. *Omnis autem, qui in 25
agone contendit, ab omnibus se abstinet: &
illi quidem, vt corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam. Ego igitur 26
sic curro, non quasi in incertum: sic pugno,
non quasi aerem verberans: *Sed castigo 27
corpus meum, & in seruitutem redigo: ne
fortè cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar.

CAP. X.

Commemoratione ingratorum Iudæorum frequenter ob varia peccata à Deo punitorum, hos à similibus abterret: de tentatione humana, & Dei in tentationibus auxilio: non solùm idololatria fugienda est, sed & mensæ eorum, qui idolothytis vescuntur; tum quod per hoc videantur aliquid idolis deferre; tum quod scandalo sint infirmioribus.

1 NOlo enim vos ignorare fratres, quo-
A niam patres nostri omnes sub nube Exod. 13. f. 21.
2 fuerunt, & omnes mare transierunt: Et omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, & in Num. 9. f. 15. Exod. 14. f. 22.
3 mari: *Et omnes eamdem escam spiritalem
4 manducauerunt, *Et omnes eumdem potum spiritalem biberunt: (bibebant autem de spiritali, consequente eos, petra: petra autem erat Christus) *Sed non in pluribus Exod. 16. f. 15. Exod. 17. b. 6. Num. 20. b. 10.
5 eorum beneplacitum est Deo: nam prosB
6 trati sunt in deserto. *Hæc autem in figura facta sunt nostri, vt non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierũt. Num. 14. g. 6.
7 *Neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. *Neque fornicemur, sicut Psal. 105. c. 20. Exod. 32. b 6.
8 quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt vna die viginti tria millia. *Neque tem- Num. 25. a 1.
9 temus Christum: sicut quidam eorum tem-
10 tauerunt, & à serpentibus perierunt. *Ne- Num. 21. b. 5. 6
C que murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore. *Hæc autem omnia in figura con- Num. 11. a. 1. & 14. f. 1.
11 tingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum deuenerunt. *Itaque qui se existimat
12 stare, videat ne cadat. *Tentatio vos non
13 apprehendat nisi humana: fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere:
14 *Propter quod charissimi mihi, fugite ab
15 idolorum cultura: *Vt prudentibus lo-
16 quor, vos ipsi iudicate quod dico. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne cõmunicatio sanguinis Christi est? & panis, quem frangimus, nonne participatio cor-
17 poris Domini est? *Quoniam vnus panis, vnum corpus multi sumus, omnes qui de
18 vno pane participamus. *Videte Israel secundùm carnem: nonne qui edunt hostias,
19 participes sunt altaris? *Quid ergo? dico & quod idolis immolatum sit aliquid? aut
20 quod idolum sit aliquid? *Sed quæ immolant Gentes, dæmonijs immolant, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum: non potestis calicem Domini bi-
21 bere, & calicem dæmoniorum: *Non potestis mensæ Dñi participes esse, & mensæ
22 dæmoniorum, *An æmulamur Dñm? Num. quid fortiores illo sumus? Omnia mihi li- Sup. 6. c. 12. Eccl. 37. d. 31.
23 cent, sed non omnia expediunt. *Omnia
24 mihi licent, sed non omnia ædificant. *Ne-

Deut. 25. d. 4. 1. Tim. 5. c. 18.

Rom. 15. f. 27.

Deut. 18. d. 6.

mo quod ſuum eſt quærat, ſed quod alte- F
rius. * Omne, quod in macello vęnit, man- 25
ducate, nihil interrogantes propter con-
Pſa.23.1. ſcientiam. * Domini eſt terra, & plenitudo 26
eius. * Si quis vocat vos infidelium, & vul- 27
tis ire: omne, quod vobis apponitur, man-
ducate, nihil interrogantes propter con-
ſcientiam. * Si quis autem dixerit: Hoc im- 28
molatum eſt idolis: nolite manducare, pro-
pter illum, qui iudicauit, & propter con-
ſcientiam: * Conſcientiam autem dico non 29
tuam, ſed alterius. Vt quid enim libertas G
mea iudicatur ab aliena conſcientia? * Si 30
ego cum gratia participo, quid blaſphemor
Col.3.c.17. pro eo, quod gratias ago? * Siue ergo man- 31
ducatis, ſiue bibitis, ſiue aliquid facitis:
omnia in gloriam Dei facite. * Sine offen- 32
ſione eſtote Iudæis, & Gentibus, & Eccleſię
Dei: * Sicut & ego per omnia omnibus pla- 33
ceo, non quærens, quod mihi vtile eſt, ſed
quod multis, vt ſalui fiant.

CAP. XI.

Vir aperto, mulier autem velato debet orare capite: Corinthios reprehendit, quod ad celebrandam cęnam Dominicam inuicem non expectarent, ſed inter ſe diſſiderent: referens interim Sacramenti Euchariſtię à Chriſto inſtitutionem, & ſcelus, ac pœnam indignè ad illud accedentium.

IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chri- 1
ſti. * Laudo autem vos fratres, quod per A
omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi 2
vobis, præcepta mea tenetis. * Volo autem 3
Eph.5.c.23. vos ſcire, quod omnis viri caput Chriſtus
eſt: caput autem mulieris, vir: caput verò
Chriſti, Deus. * Omnis vir orans, aut 4
prophetans velato capite, deturpat ca-
put ſuum. * Omnis autem mulier o- 5
rans, aut prophetans non velato capi-
te, deturpat caput ſuum: vnum enim
eſt, ac ſi decaluetur. * Nam ſi non ve- 6
latur mulier, tondeatur. Si verò turpe eſt B
mulieri tonderi, aut decaluari, velet caput
ſuum. * Vir quidem non debet velare caput 7
ſuum: quoniam imago, & gloria Dei eſt,
mulier autem gloria viri eſt. * Non enim 8
vir ex muliere eſt, ſed mulier ex viro. * Ete- 9
Gen.2.d.21 nim non eſt creatus vir propter mulierem,
ſed mulier propter virum. * Ideò debet mu- 10
lier poteſtatem habere ſupra caput pro-
pter Angelos. * Verumtamen neque vir ſi- 11
ne muliere, neque mulier ſine viro, in Do- C
mino. * Nam ſicut mulier de viro, ita & vir 12
per mulierem: omnia autem ex Deo. * Vos 13
ipſi iudicate: decet mulierem non velatam D
orare Deum? * Nec ipſa natura docet vos, 14
quod vir quidem ſi comam nutriat, igno
minia eſt illi. * Mulier verò ſi comam nu- 15
triat, gloria eſt illi: quoniam capilli pro ve-
lamine ei dati ſunt. * Si quis autem videtur 16
contentioſus eſſe: nos talem conſuetudi-
nem non habemus, neque Eccleſia Dei. * 17
Hoc autem præcipio: non laudans, quod
non in melius, ſed in deterius conuenitis.
* Primum quidem conuenientibus vobis 18
in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos,
& ex parte credo. * Nam oportet & hære- 19
ſes eſſe, vt & qui probati ſunt, manifeſti
fiant in vobis. * Conuenientibus ergo vobis 20
in vnum, iam non eſt Dominicam cœnam
manducare. * Vnuſquiſque enim ſuam cę- 21
nam præſumit ad manducandum. Et alius
quidem eſurit, alius autem ebrius eſt. Nũ- 22
E quid domos non habetis ad manducandũ,
& bibendum? aut Eccleſiam Dei contem-
nitis, & confunditis eos, qui non habent?
Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non 23
laudo. * Ego enim accepi à Domino, quod
& tradidi vobis, quoniam Dominus Ieſus
in qua nocte tradebatur, accepit panem, * 24
Et gratias agens fregit, & dixit: Accipite, Matt.26.c.
& manducate: hoc eſt corpus meum, quod 26.
pro vobis tradetur: hoc facite in meam cõ- Marc.14.c.
memorationem. Similiter & calicem, poſt- 25 22.
F quam cœnauit dicens: Hic calix nouum Luc.22.b.
teſtamentum eſt in meo ſanguine. hoc fa- 19.
cite quotieſcumque bibetis, in meam com-
memorationem. * Quotieſcumque enim 26
manducabitis panem hunc, & calicem bi-
betis: mortem Dñi annunciabitis, donec ve-
niat. * Itaque quicumque manducauerit 27
panem hunc, vel biberit calicem Dñi indi- Ioan.6.f.53.
gnè: reus erit corporis, & ſanguinis Domi-
ni. * Probet autem ſeipſum homo, & ſic de 28
pane illo edat, & de calice bibat. * Qui 29
G enim manducat, & bibit indignè, iudicium 1.Cor.11.c.
ſibi manducat, & bibit: non dijudicans cor- b.5.
pus Domini. * Ideò inter vos multi infirmi, 30
& imbecilles, & dormiunt multi. * Quod 31
ſi noſmetipſos dijudicaremus, non vtique
iudicaremur. * Dum iudicamur autem, a 32
Domino corripimur, vt non cum hoc mun-
do damnemur. * Itaque fratres mei, cum 33
conuenitis ad manducandum, inuicem ex-
pectate. * Si quis eſurit, domi manducet: 34
vt non in iudicium conueniatis. Cætera
autem, cum venero, diſponam.

CAP. XII.

Varijs dantur varia eiuſdem Spiritus ſancti chariſmata, vt in modum humani corporis quiſque ſuo fungatur officio, & mutua ſe opera omnes indigere cognoſcentes, mutuo ſe ſoueant: & ita Chriſtus ſuæ prouidit Eccleſiæ de varijs hominum ſtatibus.

1 DE ſpiritualibus autem, nolo vos igno-
A rare fratres. * Scitis quoniam cum

Gentes essetis, ad simulachra muta prout 2
Marc. 9. 2. ducebamini eunres. *Ideò notum vobis fa- 3
cio, quod nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere, Dñs Iesus, nisi in Spiritu sancto. * Diuisiones verò gratiarum sunt, idem autem Spiritus: *Et diuisiones ministrationum sunt, 5
idem autem Dñs: * Et diuisiones operationum sunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus. *Vnicuique autem datur manifestatio Spiritus ad vtilitatem. * 7
Alij quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ: alij autem sermo scientiæ secundũ eundem Spiritum: * Alteri fides in eodem 9
Spiritu: alij gratia sanitatum in vno Spiritu: *Alij operatio virtutum, alij prophetia, 10
alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. * Hæc 11
Rom. 12. a. 4. autem omnia operatur vnus, atque idem
Eph. 4. b. 8. Spiritus, diuidens singulis prout vult. *Si- 12
cut enim corpus vnum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, vnum tamen corpus sunt: ita & Christus. *Etenim in vno Spiritu om- 13
nes nos in vnum corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi: & omnes in vno Spiritu potati sumus. Nam & corpus non est vnum membrum, 14
sed multa. * Si dixerit pes: Quoniam non 15
sum manus, non sum de corpore, num ideò non est de corpore? Et si dixerit auris: 16
Quoniam non sum oculus, non sum de corpore: non ideò non est de corpore? C
* Si totum corpus oculus: vbi auditus? Si 17
totum auditus: vbi odoratus? * Nunc au- 18
tem posuit Deus membra, vnumquodque eorum in corpore sicut voluit. * Quod si 19
essent omnia vnum membrum, vbi corpus? Nunc autem multa quidem membra, 20
vnum autem corpus. * Non potest autem 21
oculus dicere manui: Opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus: Non estis mihi necessarij. *Sed multò magis, quæ vi- 22
dentur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt: * Et quæ putamus igno- 23
biliora membra esse corporis, his honorem abundantiorem circundamus: & quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent. Honesta autem nostra nul- 24
lius egent: sed Deus temperauit corpus ei, cui deerat, abundantiorem tribuendo honorem, *Vt non sit schisma in corpore, sed 25
idipsum pro inuicem solicita sint membra. *Et si quid patitur vnum membrum, com- 26
patiuntur omnia membra: siue gloriatur D
vnum membrum, congaudent omnia mẽbra. * Vos autem estis corpus Christi, & 27
membra de membro. *Et quosdam quidem 28
Ephes. 4. c. 11. posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas, tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. *
29 Nunquid omnes Apostoli? nunquid omnes Prophetæ? nunquid omnes Doctores?
30 Nunquid omnes virtutes? nunquid omnes gratiam habent curationum? nunquid omnes linguis loquuntur? nunquid omnes in-
31 terpretantur? * Æmulamini autem charismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

CAP. XIII.

Ostendit charitatis necessitatem, ipsius officia, perpetuitatem, ac præcellentiam supra fidem, & spem, reliquaque Dei dona.

1 SI linguis hominum loquar, & Angelo-
A rum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum
2 tinniens. *Et si habuero prophetiam, & nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam: & si habuero omnem fidem ita vt montes transferam, charitatem autem non
3 habuero, nihil sum. *Et si distribuero in ci-
B bos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatẽ autẽ nõ habuero, nihil mihi pro-
4 dest. Charitas patiẽs est benigna est: Charitas non æmulatur, non agit perperã, non in-
5 flatur, *Non est ambitiosa, non quærit, quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum,
6 Non gaudet super iniquitate: congaudet
7 autem veritati: *Omnia suffert, omnia cre-
8 dit, omnia sperat, omnia sustinet. *Charitas
C nunquam excidit; siue prophetiæ euacuabuntur, siue linguæ cessabunt, siue scientia
9 destruetur. *Ex parte enim cognoscimus, &
10 ex parte prophetamus. *Cum autem venerit, quod perfectum est, euacuabitur, quod
11 ex parte est. * Cum essem paruulus, loque-
D bar, vt paruulus, sapiebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus. Quando autem factus sum vir, euacuaui, quæ erant paruuli. *
12 Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam
13 sicut & cognitus sum. * Nunc autem manent, fides, spes, charitas, tria hæc: maior autem horum est charitas.

CAP. XIV.

Donum linguarum inferius esse dicit dono prophetiæ; immò inutile si desit, qui interpretetur: tradit ergo eis normam, qua his donis ordinatè vtantur: & mulieres in Ecclesijs silere iubet.

1 SEctamini charitatem, æmulamini spiri-
A talia: magis autem, vt prophetetis. *

Qui

Qui enim loquitur lingua, non hominibus
loquitur, ſed Deo: nemo enim audit, Spiritus autem loquitur myſteria. * Nam qui
prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & conſolationem. * Qui loquitur lingua, ſemetipſum
ædificat: qui autem prophetat, Eccleſiam
Dei ædificat. * Volo autem omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam
maior eſt, qui prophetat, quam qui loquitur linguis: niſi forte interpretetur, vt Eccleſia ædificationem accipiat. * Nunc au-
tẽ fratres, ſi venero ad vos linguis loquens,
quid vobis prodero, niſi vobis loquar, aut
in reuelatione, aut in ſcientia, aut in prophetia, aut in doctrina? * Tamen quæ ſine
anima ſunt vocem dantia, ſiue tibia, ſiue cithara, niſi diſtinctionem ſonituum dederint; quomodo ſcietur id quod canitur, aut
quod citharizatur? * Etenim ſi incertam vocem det tuba; quis parabit ſe ad bellum? *
Ita & vos per linguam niſi manifeſtum ſermonẽ dederitis; quomodo ſcietur, id quod
dicitur? eritis enim in aera loquentes. Tam
multa, vt puta genera linguarum ſunt in
hoc mundo: & nihil ſine voce eſt. * Si ergo
neſciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor,
barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus. *
Sic & vos, quoniam æmulatores eſtis ſpirituum, ad ædificationem Eccleſiæ quærite,
vt abundetis. * Et ideò, qui loquitur lingua,
oret vt interpretetur. * Nam ſi orem lingua,
ſpiritus meus orat, mens autem mea ſine
fructu eſt. * Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu,
orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallam &
mente. * Cæterum ſi benedixeris ſpiritu: qui
ſupplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, ſuper tuam benedictionem? quoniam
quid dicas, neſcit. * Nam tu quidem benè
gratias agis ſed alter non ædificatur. * Gratias ago Deo meo, quod omnium veſtrum
lingua loquor. * Sed in Eccleſia volo quinque verba ſenſu meo loqui, vt & alios inſtruam: quam decem millia verborum in
lingua. * Fratres, nolite pueri effici ſenſibus,
ſed malitia paruuli eſtote: ſẽſibus autẽ perfecti eſtote. * In lege ſcriptum eſt: Quoniã in
alijs linguis, & labijs alijs loquar populo
huic: & nec ſic exaudient me dicit Dñs. *
Itaque linguæ in ſignum ſunt nõ fidelibus,
ſed infidelibus: prophetiæ autem non infidelibus ſed fidelibus. * Si ergo conueniat
vniuerſa Eccleſia in vnum, & omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut
infideles: nonne dicent, quod inſanitis? * Si
autem omnes prophetent, intret autem
quis infidelis, vel idiota, conuincitur ab
omnibus, dijudicatur ab omnibus: * Occulta cordis eius manifeſta fiunt, & ita ca-

deus in faciem adorabit Deum, pronuntians quod verè Deus in vobis ſit. * Quid
ergo eſt, fratres? cum conuenitis, vnuſquiſque veſtrum pſalmum habet, doctrinam
habet, apocalypſim habet, linguam habet,
interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant. * Siue lingua quis loquitur,
ſecundùm duos, aut vt multum tres, & per
partes, & vnus interpretetur. * Si autem
non fuerit interpres, taceat in Eccleſia, ſibi
autem loquatur, & Deo. * Prophetæ autem
duo, aut tres dicant, & cæteri dijudicent. *
Quod ſi alij reuelatum fuerit ſedẽti, prior
taceat. * Poteſtis enim omnes per ſingulos
prophetare: vt omnes diſcant, & omnes exhortentur: * Et ſpiritus prophetarum prophetis ſubiecti ſunt. * Non enim eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis: ſicut & in omnibus
Eccleſijs ſanctorum doceo. * Mulieres in
Eccleſijs taceant, non enim permittitur eis
loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut & lex dicit. * Si
quid autem volũt diſcere, domi viros ſuos
interrogẽt: Turpe eſt enim mulieri loqui in
Eccleſia. * An à vobis verbum Dei proceſſit? aut in vos ſolos peruenit? * Si quis videtur propheta eſſe, aut ſpiritualis, cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia Domini ſunt
mandata. * Si quis autem ignorat, ignorabitur. * Itaque fratres æmulamini prophetare: & loqui linguis nolite prohibere. *
Omnia autem honeſtè, & ſecundùm ordinem fiant.

Gen. 3. c. 16.

CAP. XV.

Chriſtum decet à mortuis reſurrexiſſe, multiſque, ac demum Paulo, qui ſe minimum dicit Apoſtolorum apparuiſſe: ac noſtram his aſtruit reſurrectionem, & ordinem, ac modum eius, vna cum diuerſa reſuſcitatorum gloria: non in anima ſolùm: ſed etiam in corpore: mors autem in reſurrectione abſorbebitur.

Galat. 1. b. 11.

NOtum autem vobis facio, fratres, Euãgelium, quod prædicaui vobis, quod
& accepiſtis, in quo, & ſtatis, * Per quod
& ſaluamini: qua ratione prædicauerim
vobis, ſi tenetis, niſi fruſtra credidiſtis. *

Iſa. 53. b. 7. Io. 1. 8. Io. 19. c. 19

Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi: quoniam Chriſtus mortuus eſt pro
peccatis noſtris ſecundùm Scripturas: * Et
quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia
die ſecundùm Scripturas: * Et quia viſus
eſt Cephæ, & poſt hoc vndecim: * Deinde
viſus eſt plus quam quingentis fratribus
ſimul: ex quibus multi manent vſque
adhuc, quidam autem dormierunt: *
Deinde viſus eſt Iacobo, deinde Apoſtolis

stolis omnibus: * Nouissimè autem om- 8
nium tanquam abortiuo visus est, & mi- Act.9.a.1.
hi. * Ego enim sum minimus Apostolo- 9 Eph.3.b.8.
rum, qui non sum dignus vocari Apo-
stolus, quoniam persecutus sum Eccle-
siam Dei. * Gratia autem Dei sum, id 10
quod sum, & gratia eius in me vacua
non fuit, sed abundantius illis omnibus
laboraui: non ego autem, sed gratia Dei
mecum: * Siue enim ego, siue illi; sic 11
prædicamus, & sic credidistis. * Si au- 12
tem Christus prædicatur, quod resurre-
xit à mortuis, quomodo quidam dicunt
in vobis, quoniam resurrectio mortuo-
rum non est? * Si autem resurrectio mor- 13
tuorum non est: neque Christus resurre-
xit. * Si autem Christus non resurrexit, 14
inanis est ergo prædicatio nostra, inanis
est & fides vestra: * Inuenimur autem, 15
& falsi testes Dei: quoniam testimonium C
diximus aduersus Deum, quod suscita-
uerit Christum: quem non suscitauit, si
mortui non resurgunt. * Nam si mortui 16
non resurgunt, neque Christus resurre-
xit. * Quod si Christus non resurrexit, 17
vana est fides vestra, adhuc enim estis in
peccatis vestris. * Ergo & qui dormie- 18
runt in Christo, perierunt. * Si in hac 19
vita tantùm in Christo sperantes sumus,
miserabiliores sumus omnibus hominibus. * Nunc autem Christus resurrexit 20 Col.1.c.18.
à mortuis primitiæ dormientium: * Quo 21 Apoc.1.b.5.
niam quidem per hominem mors, & per 1.Thes.4.b.15.
hominem resurrectio mortuorum. * Et 22
sicut in Adam omnes moriuntur, ita &
in Christo omnes viuificabuntur, * V- 23
nusquisque autem in suo ordine, primi-
tiæ Christus: deinde ij, qui sunt Chri-
sti, qui in aduentu eius crediderunt. *
Deinde finis; cum tradiderit regnum 24
Deo, & Patri, cum euacuauerit omnem
principatum, & potestatem, & virtu-
tem. * Oportet autem illum regnare, 25
donec ponat omnes inimicos sub pedibus D
eius. * Nouissima autem inimica destrue 26 Ps.109.a.1. Hebr.1.d.13. & 10.c.13.
tur mors: Omnia enim subiecit sub pe-
dibus eius. Cum autem dicat: * Om- 27 Ps.8.c.8. Hebr.2.b.8.
nia subiecta sunt ei, sine dubio præter
eum, qui subiecit ei omnia. * Cum au- 28
tem subiecta fuerint illi omnia: tunc &
ipse Filius subiectus erit ei, qui subiecit
sibi omnia, vt sit Deus omnia in omni-
bus. * Alioquin quid facient, qui ba- 29
ptizantur pro mortuis, si omninò mor-
tui non resurgunt? vt quid, & baptizantur pro illis? * Vt quid & nos periclita- 30
mur omni hora? * Quotidie morior 31
per vestram gloriam, fratres, quam ha-
beo in Christo Iesu Domino nostro. *
32 * Si (secundùm hominem) ad bestias
pugnaui Ephesi, quid mihi prodest, si 1.Cor.15.c.32.
mortui non resurgunt? manducemus, Sap.2.b.6.
33 & bibamus, cras enim moriemur. *
Nolite seduci: Corrumpunt mores bo-
34 nos colloquia mala. * Euigilate iusti,
& nolite peccare: ignorantiam enim Dei
E quidam habent, ad reuerentiam vobis
35 loquor. * Sed dicet aliquis: Quomodo
resurgunt mortui? qualive corpore ve-
36 nient? * Insipiens, tu quod seminas
non viuificatur, nisi prius moriatur. *
37 * Et quod seminas, non corpus, quod
futurum est, seminas, sed nudum gra-
num, vt puta tritici, aut alicuius cæ-
38 terorum. * Deus autem dat illi corpus
sicut vult: & vnicuique seminum pro-
39 prium corpus. * Non omnis caro, ea-
dem caro: sed alia quidem hominum,
alia verò pecorum, alia volucrum, alia
40 autem piscium. * Et corpora cœlestia,
& corpora terrestria: sed alia quidem
cœlestium gloria, alia autem terrestrium.
41 * Alia claritas solis, alia claritas lunæ,
F & alia claritas stellarum. Stella enim à
42 stella differt in claritate: * Sic & resur-
rectio mortuorum. Seminatur in corru-
43 ptione, surget in incorruptione. * Se-
minatur in ignobilitate, surget in glo-
ria: Seminatur in infirmitate, surget in
44 virtute. * Seminatur corpus animale,
surget corpus spiritale. Si est corpus ani-
male, est & spiritale, sicut scriptum
45 est: * Factus est primus homo Adam
in animam viuentem, nouissimus Adam Gen.1.b.7.
46 in spiritum viuificantem. * Sed non prius,
quod spiritale est, sed quod animale:
47 deinde quod spiritale. * Primus homo
de terra, terrenus: secundus homo de
48 cœlo, cœlestis. * Qualis terrenus, ta-
les terreni: & qualis cœlestis, tales &
49 cœlestes. * Igitur, sicut portauimus
imaginem terreni: portemus & imagi-
50 nem cœlestis. * Hoc autem dico fra-
tres: quia caro, & sanguis regnum Dei
possidere non possunt: neque corruptio
51 incorruptelam possidebit. * Ecce myste-
G rium vobis dico: Omnes quidem resur-
gemus, sed non omnes immutabimur. *
52 In momento, in ictu oculi, in nouissi-
ma tuba: canet enim tuba, & mortui
resurgent incorrupti: & nos immutabi-
53 mur. * Oportet enim corruptibile hoc
induere incorruptionem: & mortale hoc
54 induere immortalitatem. * Cum autem
mortale hoc induerit immortalitatem,
tunc fiet sermo, qui scriptus est: Ab-
55 sorpta est mors in victoria. * Vbi est Osee 13.d.14.
mors victoria tua? vbi est mors stimulus Hebr.2.d.14.
tuus.

tuus? * Stimulus autem mortis peccatum 56
1 Cor. 5. 21. est : virtus verò peccati lex . * Deo au- 57
tem gratias , qui dedit nobis victoriam
per Dominum nostrum Iesum Christum.
* Itaque fratres mei dilecti, stabiles este- 58
te, & immobiles: abundantes in opere
Domini semper, scientes quod labor ve-
ster non est inanis Domino.

CAP. XVI.

Vbi de colligenda pro Christianis , qui Ierosolymis agebant , eleemosyna hortatus esset , commendat eis Timotheum , ac Stephana familiam : deinde salutatione subiungit .

DE collectis autem , quæ fiunt in 1
sanctos , sicut ordinaui Ecclesijs A
Galatiæ , ita & vos facite. * Per vnam 2
sabbati vnusquisque vestrum apud se se-
ponat , recondens quod ei bene placue-
rit : vt non , cum venero , tunc collectæ
fiant. * Cum autem præsens fuero : quos 3
probaueritis per epistolas , hos mittam
perferre gratiam vestram in Ierusalem .
* Quod si dignum fuerit , vt & ego 4
eam , mecum ibunt . * Veniam autem 5
ad vos , cum Macedoniam pertransiero : nam Macedoniam pertransibo . *
Apud vos autem forsitan manebo , vel 6
etiam hyemabo : vt vos me deducatis
quocumque iero. * Nolo enim vos mo- 7
do in transitu videre , spero enim me
aliquantulum temporis manere apud vos ,
si Dominus permiserit . * Permanebo 8
autem Ephesi vsque ad Pentecosten . *
Ostium enim mihi apertum est ma- 9
gnum , & euidens : & aduersarij mul-
ti . * Si autem venerit Timotheus , vi- 10
dete vt sine timore sit apud vos : opus
enim Domini operatur , sicut & ego . *
Ne quis ergo illum spernat : deducite 11
autem illum in pace , vt veniat ad me:
expecto enim illum cum fratribus . * 12
De Apollo autem fratre vobis notum fa-
cio , quoniam multum rogaui eum , vt
veniret ad vos cum fratribus : & vti-
que non fuit voluntas , vt nunc veni-
ret : veniet autem , cum ei vacuum
fuerit . * Vigilate , state in fide , viri- 13
liter agite , & confortamini . * Omnia 14
vestra in charitate fiant . * Obsecro au- 15
tem vos fratres , nostis domum Stepha-
næ , & Fortunati , & Achaici : quo-
niam sunt primitiæ Achaiæ , & in mi-
nisterium sanctorum ordinauerunt seip-
sos : * Vt , & vos subditi sitis eiusmo- 16
di , & omni cooperanti , & laboranti .
* Gaudeo autem in præsentia Stepha- 17
næ , & Fortunati , & Achaici : quo-
niam id , quod vobis deerat , ipsi sup-
pleuerunt : * Refecerunt enim , & meum 18
spiritum , & vestrum . Cognoscite er-
go , qui huiusmodi sunt . * Salutant vos 19
Ecclesiæ Asiæ . Salutant vos in Domi-
no multum , Aquila & Priscilla , cum
domestica sua Ecclesia : apud quos &
hospitor . * Salutant vos omnes fratres . 20
Salutate inuicem in osculo sancto . * Sa- 21
lutatio , mea manu Pauli . * Si quis 22
non amat Dominum nostrum Iesum
Christum , sit anathema , Maran A-
tha . * Gratia Domini nostri Iesu Chri- 23
sti vobiscum . * Charitas mea cum 24
omnibus vobis in Christo IESV . A-
men .

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI AD CORINTHIOS SECVNDA.

CAPVT I.

Ostendit Apostolus ex quantis in Asia ortis aduersitatibus eripuerit eum Dominus, vt & ipse alios consolaretur: deinde manifestans cordis sui, ac doctrinæ sinceritatem, ostendit quod licet inuita id quod proposuerat, ad eos non venerit, nulla ipsius id actum esse leuitate; asserens firmam esse suæ prædicationis veritatem.

PAVLVS Apostolus Iesu 1
Christi per voluntatē Dei, A
& Timotheus frater, Ec-
clesiæ Dei, quæ est Corin-
thi, cum omnibus sanctis,
qui sunt in vniuersa Acha-
ia. *Gratia vobis, & pax à Deo Patre no- 2
stro, & Domino Iesu Christo. * Benedictus 3
Eph.1.d.3. Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi,
1.Petr.1.d. Pater misericordiarum, & Deus totius
2. consolationis, *Qui consolatur nos in om- 4
ni tribulatione nostra: vt possimus, & ipsi
consolari eos, qui in omni pressura sunt, per
exhortationem, qua exhortamur, & ipsi à
Deo. *Quoniam sicut abundant passiones 5
Christi in nobis: ita & per Christum abun-
dat consolatio nostra. * Siue autem tribu- 6
lamur pro vestra exhortatione, & salute, B
siue consolamur pro vestra consolatione,
siue exhortamur pro vestra exhortatione,
& salute, quæ operatur tolerantiam earun-
dem passionum, quas & nos patimur: * Vt 7
spes nostra firma sit pro vobis: scientes
quod sicut socij passionum estis, sic eritis,
consolationis. *Non enim volumus ignora- 8
re vos fratres de tribulatione nostra, quæ
facta est in Asia, quoniam supra modum
grauati sumus supra virtutem, ita vt tæde-
ret nos etiam viuere. *Sed ipsi in nobismet- 9
ipsis responsum mortis habuimus, vt non
simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui su-
scitat mortuos: Qui de tantis periculis nos 10
eripuit, & eruit: in quem speramus, quo-
niam & adhuc eripiet, *Adiuuantibus, & 11
vobis in oratione pro nobis: vt ex multo-
rum personis, eius quæ in nobis est dona-
tionis, per multos gratiæ agantur pro no-
bis. *Nam gloria nostra hæc est, testimo- 12
nium conscientiæ nostræ, quod in simplici- C
tate cordis, & sinceritate Dei, & non in sa-
pientia carnali, sed in gratia Dei, conuersa-
ti sumus in hoc mundo: abundantius au-
tem ad vos. * Non enim alia scribimus 13
vobis, quam quæ legistis, & cognouistis.
Spero autem, quod vsque in finem cogno-
scetis. * Sicut & cognouistis nos ex parte, 14
quod gloria vestra sumus, sicut & vos no-
stra, in die Domini nostri Iesu Christi. *Et 15
hac confidentia volui prius venire ad vos,
vt secundam gratiam haberetis: * Et per 16
vos transire in Macedoniam, & iterum à
Macedonia venire ad vos, & à vobis dedu-
ci in Iudæam. *Cum ergo hoc voluissem, 17
nunquid leuitate vsus sum? Aut quæ cogi-
to, secundùm carnem cogito, vt sit apud
me EST & NON? *Fidelis autem Deus, 18
D quia sermo noster, qui fuit apud vos, non
est in illo EST & NON. *Dei enim fi- 19
lius Iesus Christus, qui in vobis per nos
prædicatus est per me, & Siluanum, & Ti-
motheum, non fuit EST & NON, sed
EST in illo fuit. *Quotquot enim pro- 20
missiones Dei sunt, in illo EST: ideò &
per ipsum Amen Deo ad gloriam nostram.
*Qui autem confirmat nos vobiscum in 21
Christo, & qui vnxit nos Deus: *Qui & si- 22
gnauit nos, & dedit pignus Spiritus in cor-
dibus nostris. *Ego autem testem Deum 23
inuoco in animam meam, quod parcens
vobis, non veni vltra Corinthum: non
quia dominamur fidei vestræ, sed adiutores
sumus gaudij vestri: nam fide statis.

CAP. II.

Ostendit quod ad ipsos non venerit, ne maioris esset causa tristitiæ, exhortans vt fornicarium illum recipiant in gratiam: simul indicans, quod magno quidem labore, magno tamen etiam fructu prædicauerit, licet prædicationis suæ fragrantia quibusdam mortis occasio fuerit.

STatui autem hoc ipsum apud me, ne 1
A iterum in tristitia venirem ad vos. *Si 2
enim ego contristo vos: & quis est, qui me 3
lætificet, nisi qui contristatur ex me? * Et
hoc ipsum scripsi vobis, vt non cum vene-
ro, tristitiam super tristitiam habeam, de
quibus oportuerat me gaudere: confidens
in omnibus vobis, quia meum gaudium,
om-

omnium vestrum est. * Nam ex multa tri- 4
bulatione, & angustia cordis scripsi vobis
per multas lacrymas: non vt contristemi-
ni, sed vt sciatis, quam charitatem habeam
abundantius in vobis. *Si quis autem con- 5
tristauit: sed ex parte, vt non onerem om-
nes vos. * Sufficit illi, qui eiusmodi est, ob- 6
iurgatio hæc, quæ fit à pluribus: * Ita vt è 7
contrario magis donetis, & consolemini,
ne fortè abundantiori tristitia absorbea-
tur, qui eiusmodi est. * Propter quod obse- 8
cro vos, vt confirmetis in illum charita-
tem. * Ideò enim & scripsi, vt cognoscam 9
experimentum vestrum, an in omnibus C
obedientes sitis. *Cui autem aliquid dona- 10
stis, & ego: nam & ego, quod donaui, si quid
donaui, propter vos in persona Christi, * Vt 11
non circumueniamur à satana: non enim
ignoramus cogitationes eius. *Cum venis- 12
sem autem Troadem propter Euangelium
Christi, & ostium mihi apertum esset in
Domino, * Non habui requiem spiritui 13
meo, eo quo non inuenerim Titum fra- D
trem meum, sed valefaciens eis, profectus
sum in Macedoniam. * Deo autem gratias, 14
qui semper triumphat nos in Christo Iesu,
& odorem notitiæ suæ manifestat per nos
in omni loco: * Quia Christi bonus odor 15
sumus Deo, in ijs, qui salui fiunt, & in ijs,
qui pereunt: *Alijs quidem odor mortis in 16
mortem; alijs autem odor vitæ in vitam.
Et ad hæc quis tam idoneus? * Non enim 17
sumus sicut plurimi, adulterantes verbum
Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, co-
ram Deo, in Christo loquimur.

CAP. III.

Non eget Apostolus hominum commendatione, cum fructus sua prædicationis eum commendet: multò enim maiori in honore esse debent ministri noui testamenti, ac Spiritus, quam veteris testamenti, ac littera: & quod Iudæi velamen adhuc habebant super cor suum in lectione Scripturarum, quod fide in Christum auferetur.

INcipimus iterum nosmetipsos commẽ- 1
dare? aut nunquid egemus (sicut qui- A
dam) commendatitijs epistolis ad vos, aut
ex vobis? *Epistola nostra vos estis, scripta 2
in cordibus nostris, quæ scitur & legitur
ab omnibus hominibus: *Manifestati, quod 3
epistola estis Christi, ministrata à nobis,
& scripta non atramento, sed spiritu Dei
viui: non in tabulis lapideis, sed in tabulis B
cordis carnalibus. * Fiduciam autem ta- 4
lem habemus per Christum ad Deum: *
Non quod sufficientes simus cogitare ali- 5
quid à nobis, quasi ex nobis: sed sufficien-
tia nostra ex Deo est: * Qui & idoneos nos 6
fecit ministros noui testamenti; non litte-
ra, sed Spiritu: littera enim occidit, Spiri-
tus autem viuificat. * Quod si ministratio 7
mortis, litteris deformata in lapidibus, fuit
in gloria; ita vt non possent intendere filij
Israel in faciem Moysi, propter gloriam
vultus eius, quæ euacuatur: * Quomodo 8
non magis ministratio Spiritus erit in glo-
ria? * Nam si ministratio damnationis 9
C gloria est: multò magis abundat ministe-
rium iustitiæ in gloria. * Nam nec glorifi- 10
catum est, quod claruit in hac parte, pro-
pter excellentem gloriam. * Si enim quod 11
euacuatur, per gloriam est: multò magis,
quod manet, in gloria est. * Habentes igi- 12
tur talem spem, multa fiducia vtimur: *
Et non sicut Moyses ponebat velamen su- 13 Exod. 34. 33.
per faciem suam, vt non intenderent filij
Israel in faciem eius, quod euacuatur, *
Sed obtusi sunt sensus eorum. Vsque in 14
hodiernum enim diem idipsum velamen
in lectione veteris testamenti manet non
reuelatum, (quoniam in Christo euacua-
D tur) * Sed vsque in hodiernum diem, cum 15
legitur Moyses, velamen positum est su-
per cor eorum. * Cum autem conuersus 16
fuerit ad Dominum, auferetur velamen. *
*Dominus autem Spiritus est: Vbi autem 17 2 Cor. 3. v. 14.
Spiritus Domini, ibi libertas. * Nos verò 18
omnes reuelata facie gloriam Domini spe-
culantes, in eandem imaginem transfor-
mamur à claritate in claritatem, tanquam
à Domini spiritu.

CAP. IV.

Quod sincera Apostolorum prædicatione verbum Dei omnibus manifestatum est, præterquam ijs quorum mentes excæcatæ sunt: quod multa aduersa patiantur Apostoli nunquam tamen succumbant: momentanea autem tribulatio parit magnam æternamque gloriam.

IDeò habentes administrationem, iuxta 1
A quod misericordiam consecuti sumus,
non deficimus, * Sed abdicamus occulta 2
dedecoris, non ambulantes in astutia, ne-
que adulterantes verbum Dei, sed in mani-
festatione veritatis commendantes nos-
metipsos ad omnem conscientiam homi- 3
num coram Deo. * Quod si etiam oper-
tum est Euangelium nostrum; in ijs, qui
pereunt, est opertum: * In quibus Deus 4
huius sæculi excæcauit mentes infidelium,
vt non fulgeat illis illuminatio Euangelij
gloriæ Christi, qui est imago Dei. * Non 5
B enim nosmetipsos prædicamus, sed Iesum
Christum Dominum nostrum; nos autem
seruos vestros per Iesum: *Quoniam Deus, 6
qui dixit de tenebris lucem splendescere,

ipse

ipſe illuxit in cordibus noſtris, ad illumi-
nationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie
Chriſti Ieſu. *Habemus autem theſau- 7
rum iſtum in vaſis fictilibus: vt ſublimi-
tas ſit virtutis Dei, & non ex nobis. *In 8
omnibus tribulationem patimur, ſed non C
angustiamur: aporiamur, ſed non deſtitui-
mur: *Perſecutionem patimur, ſed non 9
derelinquimur: deijcimur, ſed non peri-
mus: *Semper mortificationem Ieſu in 10
corpore noſtro circumferentes, vt & vita
Ieſu manifeſtetur in corporibus noſtris. *
Semper enim nos, qui viuimus, in mortem 11
tradimur propter Ieſum: vt & vita Ieſu
manifeſtetur in carne noſtra mortali. *Er- 12
Pſ.115 a.1. go mors in nobis operatur, vita autem in
vobis. *Habentes autem eundem ſpiritum 13
fidei, ſicut ſcriptum eſt; Credidi, propter
quod locutus ſum: & nos credimus, pro-
pter quod & loquimur: Scientes quoniam, 14
qui ſuſcitauit Ieſum, & nos cum Ieſu ſu-
ſcitabit, & conſtituet vobiſcum. *Omnia 15
enim propter vos; vt gratia abundans, per
multos in gratiarum actione, abundet in
gloriam Dei. *Propter quod non defici- 16
mus: ſed licet is, qui foris eſt, noſter homo
corrumpatur: tamen is, qui intus eſt, reno-
uatur de die in diem. *Id enim, quod in 17
præſenti eſt momentaneum, & leue tribu-
lationis noſtræ, ſupra modum in ſublimi-
tate æternum gloriæ pondus operatur in
nobis, *Non contemplantibus nobis, quæ 18
videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim
videntur, temporalia ſunt: quæ autem non
videntur, æterna ſunt.

CAP. V.

Ex certa ſpe futuræ gloriæ deſiderant Apoſtoli abſolui à corpore cum aliter ea frui non poſſint: ſemper autem cupientes Chriſto omnium iuſto iudici placere, dant ſuis diſcipulis occaſionem de ipſis gloriandi coram aduerſarijs: & legatione pro Chriſto fungentes, ne ipſum quidem Chriſtum, quem prædicant, & cuius morte reconciliatus eſt Deo mundus, iam ſecundùm carnem nouerunt.

SCimus enim, quoniam ſi terreſtris do- 1
mus noſtra huius habitationis diſſol A
Apoc.18.c. uatur, quod ædificationem ex Deo habe-
19. mus, domum non manufactam, æternam in
cœlis. *Nam & in hoc ingemiſcimus, habi- 2
tationem noſtram, quæ de cœlo eſt, ſuper-
indui cupientes: *Si tamen veſtiti, non nu- 3
di inueniamur. *Nam & qui ſumus in hoc 4
tabernaculo, ingemiſcimus grauati: eo
quod nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri;
vt abſorbeatur, quod mortale eſt à vita. *
Qui autem efficit nos in hoc ipſum, Deus, 5
6 qui dedit nobis pignus ſpiritus. *Auden-
B tes igitur ſemper, ſcientes quoniam dum
ſumus in corpore, peregrinamur à Domi-
7 no: *(Per fidem enim ambulamus, & non
8 per ſpeciem) *Audemus autem, & bonam
voluntatem habemus magis peregrinari à
corpore, & præſentes eſſe ad Dominum. *
9 Et ideò contendimus, ſiue abſentes, ſiue
10 præſentes, placere illi. *Omnes enim Rom.14.b.
nos manifeſtari oportet ante tribunal 10.
Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria
corporis, prout geſſit, ſiue bonum, ſiue ma-
11 lum. *Scientes ergo timorem Domini,
C hominibus ſuademus, Deo autem mani-
feſti ſumus. Spero autem, & in conſcien-
12 tijs veſtris manifeſtos non eſſe. *Non ite-
rum commendamus nos vobis, ſed occa-
ſionem damus vobis gloriandi pro nobis:
vt habeatis ad eos, qui in facie gloriantur,
13 & non in corde. *Siue enim mente exce-
dimus, Deo: ſiue ſobrij ſumus, vobis. *
14 Charitas enim Chriſti vrget nos: æſtiman-
tes hoc, quoniam ſi vnus pro omnibus
15 mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt: *Et
pro omnibus mortuus eſt Chriſtus: vt, &
qui viuunt, iam non ſibi viuant, ſed ei, qui
16 pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit. *Ita-
D que nos ex hoc neminem nouimus ſecun-
dùm carnem. Et ſi cognouimus ſecundùm
carnem Chriſtum: ſed nunc iam non noui- Iſ.41.c.m.
17 mus. *Si qua ergo in Chriſto noua creatu- Apoc.21.b.
ra, vetera tranſierunt: ecce facta ſunt om- 5.
18 nia noua. *Omnia autem ex Deo, qui nos
reconciliauit ſibi per Chriſtum: & dedit
19 nobis miniſterium reconciliationis. *Quo-
niam quidem Deus erat in Chriſto mun-
dum reconcilians ſibi, non reputans illis
delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbum
20 reconciliationis. *Pro Chriſto ergo lega-
tione fungimur, tanquam Deo exhortan-
te per nos. Obſecramus pro Chriſto, re-
21 conciliamini Deo. *Eum, qui non nouerat
peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt
nos efficeremur iuſtitia Dei in ipſo.

CAP. VI.

Exhortatur ne acceptam negligant gratiam oſtendens, quantum laborauerit, vt probatum ſe Dei miniſtrum exhiberet, & admonens, vt à conuictu, & conſortio infidelium ſeparentur.

1 ADiuuantes autem exhortamur, ne in
A vacuum gratiam Dei recipiatis. *Ait Iſa.49.c.
2 enim: Tempore accepto exaudiui te, & in
die ſalutis adiuui te. Ecce nunc tempus ac-
3 ceptabile, ecce nunc dies ſalutis. *Nemini 1. Cor. 9.
dantes vllam offenſionem, vt non vitupe- 2. Cor. 4.
4 retur miniſterium noſtrum: *Sed in omni- 11.
bus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei
mi-

Digitized by Google

miniſtros, in multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtijs, * In plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, * In caſtitate, in ſcientia, in longanimitate, in ſuauitate, in Spiritu ſancto, in charitate non ficta, In verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iuſtitiæ à dextris, & à ſiniſtris; * Per gloriam, & ignobilitatem; per infamiam, & bonam famam: vt ſeductores, & veraces; ſicut qui ignoti, & cogniti: * Quaſi morientes, & ecce viuimus: vt caſtigati, & non mortificati: * Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes: ſicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. * Os noſtrum patet ad vos, ò Corinthij, cor noſtrum dilatatum eſt. * Non anguſtiamini in nobis: anguſtiamini autem in viſceribus veſtris: * Eandem autem habentes remunerationem, tanquam filijs dico, dilatamini & vos. * Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? * Quæ autem conuentio Chriſti ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? * Qui autem conſenſus templo Dei cum idolis? Vos enim eſtis templum Dei viui, ſicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum Deus, & ipſi erunt mihi populus. * Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis: * Et ego recipiam vos: & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios, & filias, dicit Dominus omnipotens.

1.Cor.3.d. 2.Cor.6.d. 16. & b. d. 19. Leu. 26.b. 11. Iere.31.a.9.

CAP. VII.

Oſtendit Apoſtolus quanto amore Corinthios proſequebatur, & quantum de correcta ipſorum vita in magnis ſuis tribulationibus gaudium acceperit, quantumve bonum pepererit triſtitia, quam ex ſua acceperant epiſtola.

HAs ergo habentes promiſſiones, chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei. * Capite nos. Neminem læſimus, neminem corrupimus; neminem circumuenimus. * Non ad condemnationem veſtram dico: prædiximus enim quod in cordibus noſtris eſtis, ad commoriendum, & ad conuiuendum. * Multa mihi fiducia eſt apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis, repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra. * Nam & cum veniſſemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro noſtra, ſed omnem tribulationem paſſi ſumus: foris pugnæ, intus timores. * Sed qui conſolatur humiles, conſolatus eſt nos Deus in aduentu Titi. * Non ſolùm autem in aduentu eius, ſed etiã in conſolatione, qua conſolatus eſt in vobis, referens nobis veſtrum deſiderium, veſtrum fletum, veſtram æmulationem pro me, ita vt magis gauderem. * Quoniam etſi contriſtaui vos in epiſtola, non me pœnitet: etſi pœniteret, videns quod epiſtola illa (etſi ad horam) vos contriſtauit: * Nunc gaudeo? non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtati enim eſtis ſecundùm Deum, vt in nullo detrimentum patiamini ex nobis. * Quæ enim ſecundùm Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſæculi autem triſtitia mortem operatur. * Ecce enim hoc ipſum, ſecundùm Deum contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſolicitudinem: ſed defenſionem, ſed indignationem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmulationem, ſed vindictam, in omnibus exhibuiſtis vos, incontaminatos eſſe negotio. * Igitur, etſi ſcripſi vobis, non propter eum, qui fecit iniuriam, nec propter eum, qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtandam ſolicitudinem noſtram, quam habemus pro vobis. * Coram Deo: ideò conſolati ſumus. In conſolatione autem noſtra, abundantius magis gauiſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia refectus eſt ſpiritus eius ab omnibus vobis. * Et ſi quid apud illum de vobis gloriatus ſum, non ſum confuſus, ſed ſicut vobis in veritate locuti ſumus, ita & gloriatio noſtra, quæ fuit ad Titum, veritas facta eſt, * Et viſcera eius abundantius in vobis ſunt: reminiſcentis omnium veſtrum obedientiam, quomodo cum timore, & tremore excepiſtis illum. * Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

1.Petr.1.c. 19.

CAP. VIII.

Hortatur eos ad eleemoſynam pauperibus, qui Ieroſolymis agebant prompto animo tribuendam, tum Macedonum commendatione, tum Chriſti exemplo; admonens vt quod iam dudum facere propoſuerant, id nunc pro cuiuſque facultate præſtent: & miniſtros collaudat, quos ad eam mittit colligendam.

NOtam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data eſt in Eccleſijs Macedoniæ: * Quod in multo experimento tribulationis, abundantia gaudij ipſorum fuit; & altiſſima paupertas eorum, abun-

abundauit in diuitias ſimplicitatis eorum:
* Quia ſecundùm virtutem teſtimonium 3
illis reddo, & ſupra virtutem voluntarij
fuerunt, * Cum multa exhortatione obſe- 4
crantes nos gratiam, & communicatio-
nem miniſterij, quod fit in Sanctos. * Et non 5
ſicut ſperauimus, ſed ſemetipſos dederunt
primum Domino, deinde nobis per volun-
tatem Dei; * Ita vt rogaremus Titum, vt 6
quemadmodum cœpit, ita & perficiat in B
vobis etiam gratiam iſtam. * Sed ſicut in 7
omnibus abundatis fide, & ſermone, &
ſcientia, & omni ſolicitudine, inſuper &
charitate veſtra in nos, vt & in hac gratia
abundetis. * Non quaſi imperans dico: ſed 8
per aliorum ſolicitudinem, etiam veſtræ
charitatis ingenium bonum comprobans.
* Scitis enim gratiam Domini noſtri Ieſu 9
Chriſti, quoniam propter vos egenus fa-
ctus eſt, cum eſſet diues, vt illius inopia vos
diuites eſſetis. * Et conſilium in hoc do: 10
hoc enim vobis vtile eſt, qui non ſolùm fa-
cere, ſed & velle cœpiſtis ab anno priore:
* Nunc verò, & facto perficite: vt quemad- 11
modum promptus eſt animus voluntatis,
ita ſit, & perficiendi ex eo, quod habetis. *
Si enim voluntas prompta eſt; ſecundùm 12
id quod habet, accepta eſt, non ſecundùm C
id quod non habet. * Non enim, vt alijs ſit 13
remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex
æqualitate. * In præſenti tempore veſtra 14
abundantia illorum inopiam ſuppleat: vt
& illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit
ſupplementum, vt fiat æqualitas, ſicut ſcri-
ptum eſt: * Qui multum, non abundauit: & 15
Exod.16.d. 18. qui modicum, non minorauit. * Gratias 16
autem Deo, qui dedit eandem ſolicitudi-
nem pro vobis in corde Titi, * Quoniam 17
exhortationem quidem ſuſcepit: ſed cum
ſolicitior eſſet, ſua voluntate profectus eſt
ad vos. * Miſimus etiam cum illo fratrem, 18
cuius laus eſt in Euangelio per omnes Ec- D
cleſias: * Non ſolum autem, ſed & ordina- 19
tus eſt ab Eccleſijs comes peregrinationis
noſtræ, in hanc gratiam, quæ miniſtratur à
nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam
voluntatem noſtram: * Deuitantes hoc, ne 20
quis nos vituperet in hac plenitudine, quæ
miniſtratur à nobis. * Prouidemus enim 21
Rom.12.d. 17. bona non ſolum coram Deo, ſed etiam co-
ram hominibus. * Miſimus autem cum il- 22
lis & fratrem noſtrum, quem probauimus
in multis ſæpè ſolicitum eſſe: nunc autem
multo ſolicitiorem, confidentia multa in
vos, * Siue pro Tito, qui eſt ſocius meus, & 23
in vos adiutor, ſiue fratres noſtri. Apoſtoli
Eccleſiarum, gloria Chriſti. * Oſtenſionem 24
ergo, quæ eſt charitatis veſtræ, & noſtræ
gloriæ pro vobis, in illos oſtendite in fa-
ciem Eccleſiarum.

CAP. IX.

*Proſequitur hortando ad eleemoſynam prom-
ptè, & abundanter eribuendam; admonens
ne ex hoc inopiam metuant, ſed diuinæ fi-
dant prouidentiæ: varioſque recenſet illius
eleemoſynæ fructus.*

1 NAm de miniſterio, quod fit in ſan-
A ctos, ex abundanti eſt mihi ſcribere
2 vobis. * Scio enim promptum animum ve-
ſtrum: pro quo de vobis glorior apud Ma-
cedones. Quoniam & Achaia parata eſt
ab anno præterito, & veſtra æmulatio pro-
3 uocauit plurimos. * Miſi autem fratres: vt
ne quod gloriamur de vobis, euacuetur in
hac parte, vt (quemadmodum dixi) parati
4 ſitis: * Ne cum venerint Macedones me-
B cum, & inuenerint vos imparatos, erube-
ſcamus nos (vt non dicamus vos) in hac
5 ſubſtantia. * Neceſſarium ergo exiſtimaui
rogare fratres, vt præueniant ad vos, & præ-
parent repromiſſam benedictionem hanc
paratam eſſe, ſic quaſi benedictionem, non
6 tanquam auaritiam. * Hoc autem dico:
Qui parce ſeminat, parce & metet, & qui
ſeminat in benedictionibus, de benedictio-
7 nibus & metet. * Vnuſquiſque prout de- Exod.25.b. 11.
ſtinauit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut
ex neceſſitate, hilarem enim datorem dili-
8 git Deus. * Potens eſt autem Deus omnem
C gratiam abundare facere in vobis: vt in om-
nibus ſemper omnem ſufficientiam haben- Pſ.111.b.9.
9 tes, abundetis in omne opus bonum. * Si-
cut ſcriptum eſt: Diſperſit, dedit pauperi-
bus: iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi.
10 * Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti: & panem ad manducandum præſtabit,
& multiplicabit ſemen veſtrum, & auge-
bit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ: *
11 Vt in omnibus locupletati abundetis in
D omnem ſimplicitatem, quæ operatur per
12 nos gratiarum actionem Deo. * Quoniam
miniſterium huius officij, non ſolùm ſuppli-
plet ea, quæ deſunt ſanctis, ſed etiam
E abundat per multas gratiarum actiones in
13 Domino, * Per probationem miniſterij
huius, glorificantes Deum in obedientia
confeſſionis veſtræ, in Euangelium Chri-
ſti, & ſimplicitate communicationis in
14 illos, & in omnes, * Et in ipſorum ob-
ſecratione pro vobis, deſiderantium vos
propter eminentem gratiam Dei in vo-
15 bis. * Gratias Deo ſuper inenarrabi-
li dono eius.

CA-

CAPVT X.

Incipit suam aperire potestatem, & exantlatos pro Christo labores propter pseudoapostolos, qui ipsum deprimentes, & abiectum praedicantes, fructum praedicationis eius impediebant.

IPse autem ego Paulus obsecro vos, per 1
mansuetudinem,& modestiam Christi, A
qui in facie quidem humilis sum inter vos,
absens autem confido in vobis. *Rogo au- 2
tem vos ne praesens audeam, per eam con-
fidentiam, qua existimor audere, in quos-
dam, qui arbitrantur nos tanquam secun-
dùm carnem ambulemus. * In carne enim 3
ambulantes, non secundùm carnem mili-
tamus. * Nam arma militiæ nostræ non 4
carnalia sunt, sed potentia Deo ad destru- B
ctionem munitionum, consilia destruen-
tes, * Et omnem altitudinem extollentem 5
se aduersus scientiam Dei, & in captiuita-
tem redigentes omnem intellectum in ob-
sequium Christi,*Et in promptu habentes 6
vlcisci omnem inobedientiam, cum im-
pleta fuerit vestra obedientia. * Quæ se- 7
cundùm faciem sunt, videte. Si quis confi-
dit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum
apud se: quia sicut ipse Christi est, ita &
nos. * Nam, & si amplius aliquid gloriatus 8
fuero de potestate nostra, quam dedit no-
bis Dominus in ædificationem, & non in
destructionem vestram: non erubescam. *
Vt autem non existimer tamquam terrere 9
vos per epistolas: *Quoniam quidem epi- 10
stolæ,inquiunt,graues sunt, & fortes: præ- C
sentia autem corporis infirma, & sermo
contemptibilis: *Hoc cogitet,qui eiusmo- 11
di est, quia quales sumus verbo per episto-
las absentes, tales & præsentes in facto. *
Non enim audemus inferere, aut compa- 12
rare nos quibusdam, qui seipsos commen-
dant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metien-
tes, & comparantes nosmetipsos nobis. *
Eph.4.b.8. Nos autem non in immensum gloriabi- 13
mur,sed secundùm mensuram regulæ, qua D
mensus est nobis Deus, mensuram pertin-
gendi vsque ad vos. * Non enim quasi non 14
pertingentes ad vos, superextendimus
nos: vsque ad vos enim peruenimus in
Euangelio Christi. * Non in immensum 15
gloriantes in alienis laboribus:spem autem
habentes crescentis fidei vestræ, in vobis
magnificari secundùm regulam nostram in
abundantiam,*Etiam in illa,quæ vltra vos 16
Ier.9.g.23. sunt, euangelizare, non in aliena regula in
1. Cor.1.d. 31. ijs,quę præparata sunt gloriari:Qui autem 17
gloriatur,in Domino glorietur,*Non enim 18
qui seipsum commendat,ille probatus est:
sed quem Deus commendat.

CAP. XI.

Propter pseudoapostolos peruertentes Pauli praedicationem metuens Corinthijs, ostendit quare nihil subsidij ab eis acceperit: deinde vt ostendat plus fidei sibi restituendum esse, quàm illis, sua recenset enecmia; & primum aduersa, qua perpessus est; praedicando Christi fidem, & labores, ac solicitudines.

VTinam sustineretis modicum quid in- 1
sipientiæ meæ,sed & supportate me: A
*Æmulor enim vos Dei æmulatione. De- 2
spondi enim vos vni viro virginem castam
exhibere Christo. *Timeo autem,ne sicut 3
serpens Heuam seduxit astutia sua,ita cor- Gen.3.c.4.
rumpantur sensus vestri,& excidant à sim-
plicitate, quæ est in Christo. *Nam si is, 4
qui venit,alium Christum prædicat,quem
non prædicauimus;aut alium spiritum ac-
cipitis,quem non accepistis,aut aliud Euã-
gelium, quod non recepistis: rectè patere-
mini. *Existimo enim nihil me minus fe- 5
cisse à magnis Apostolis. *Nam etsi impe- 6
ritus sermone, sed non scientia: in omni- B
bus autem manifestati sumus vobis. *Aut 7
nunquid peccatum feci, me ipsum humi-
lians, vt vos exaltemini? quoniam gratis
Euangelium Dei euangelizaui vobis? Alias 8
Ecclesias expoliaui, accipiens stipendium C
ad ministerium vestrum, * Et cum essem 9
apud vos, & egerem; nulli onerosus fui:
nam quod mihi deerat, suppleuerunt fra-
tres,qui venerunt à Macedonia: & in om-
nibus sine onere me vobis seruaui, & ser- 10
uabo. *Est veritas Christi in me, quoniam
hæc gloriatio non infringetur in me in re- 11
gionibus Achaiæ. *Quare? Quia non 12
diligo vos? Deus scit. * Quod autem fa-
cio, & faciam: vt amputem occasio-
nem eorum, qui volunt occasionem,
vt in quo glorientur, inueniantur sicut &
nos. * Nam eiusmodi pseudoapostoli, 13
sunt operarij subdoli, transfigurantes se in
Apostolos Christi. *Et non mirum: ipse 14
enim satanas transfigurat se in Angelum
lucis. * Non est ergo magnum, si mini- 15
D stri eius transfigurentur velut ministri iu-
stitiæ: quorum finis erit secundùm opera
ipsorum. * Iterum dico, (ne quis me pu- 16
tet insipientem esse, alioquin velut insi-
pientem accipite me, vt & ego modicum
quid glorier) * Quod loquor, non loquor 17
secundùm Deum, sed quasi in insipientia,
in hac substantia gloriæ. *Quoniam multi 18
gloriantur secundùm carnem: & ego glo-
riabor. * Libenter enim suffertis insipien- 19
tes: cum sitis ipsi sapientes. * Sustinetis 20
E enim si quis vos in seruitutem redigit, si
quis deuorat, si quis accipit, si quis extolli-
tur, si quis in faciem vos cædit. * Secun- 21

dùm ignobilitatem dico, quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in inſipientia dico) audeo & ego: *Hebræi ſunt, & ego: Iſraelitæ ſunt, & ego: Semen Abrahæ ſunt, & ego: *Miniſtri Chriſti ſunt, (vt minus ſapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter. *A Iudæis quinquies, quadragenas, vna minus, accepi. *Ter virgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui. *In itineribus ſæpè, periculis fluminum periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in ciuitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis falſis fratribus: *In labore, & ærumna, in vigilijs multis, in fame, & ſiti, in ieiunijs multis, in frigore, & nuditate: *Præter illa, quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum. *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror? *Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor. *Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti: qui eſt benedictus in ſæcula, ſcit quod non mentior. *Damaſci præpoſitus Gentis Aretæ regis cuſtodiebat ciuitatem Damaſcenorum, vt me comprehenderet: *Et per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum per murum, & ſic effugi manus eius.

Deut.25.b. 3. Act.16.c. 23. Act.14.c. 18. Act.17.b.10. Act.9.d.24.

CAP. XII.

Narrat factas ſibi ante annos 14. diuinas viſiones: & datos ſibi carnis ſtimulo, oſtendens quod eum compulerint, vt ſe laudaret, cum ab illis potius debuiſſet commendari propter accepta ab ipſo beneficia, pro quorum ſalute adhuc immolari paratus eſt: ſed metuit, ne ad eos veniens inueniat aliquos diſſenſionibus aliiſque vitijs adhuc inuolutos.

Act.9.a.1. SI gloriari oportet (non expedit quidem:) veniam autem ad viſiones, & reuelationes Domini. *Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim (ſiue in corpore neſcio, ſiue extra corpus neſcio, Deus ſcit) raptum huiuſmodi vſque ad tertium cœlum. *Et ſcio huiuſmodi hominem, (ſiue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio, Deus ſcit) *Quoniam raptus eſt in Paradiſum: & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui. *Pro huiuſmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor niſi in infirmitatibus meis. *Nam, & ſi voluero gloriari, non ero inſipiens: veritatem enim dicam: parco autem, ne quis me exiſtimet ſupra, id quod videt in me, aut aliquid audit ex me. *Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus ſatanæ, qui me colaphizet. *Propter quod ter Dominum rogaui, vt diſcederet à me: *Et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti. *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in angu-ſtijs pro Chriſto: Cum enim infirmor, tunc potens ſum. *Factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis. Ego enim à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab ijs, qui ſunt ſupra modum Apoſtoli: tametſi nihil ſum: *Signa tamen Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos, in omni patientia, in ſignis, & prodigijs, & virtutibus. *Quid eſt enim, quod minus habuiſtis præ cæteris Eccleſijs, niſi quod ego ipſe non grauaui vos? Donate mihi hanc iniuriam. *Ecce, tertio hoc paratus ſum venire ad vos: & non ero grauis vobis. Non enim quæro, quæ veſtra ſunt, ſed vos. Nec enim debent filij parentibus theſaurizare, ſed parentes filijs. *Ego autem libentiſſimè impendam, & ſuper impendar ipſe pro animabus veſtris: licet plus vos diligens, minus diligar. *Sed eſto: ego vos non grauaui: ſed cum eſſem aſtutus, dolo vos coepi. *Numquid per aliquem eorum, quos miſi ad vos, circumueni vos? *Rogaui Titum, & miſi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumuenit? nonne eodem ſpiritu ambulauimus? nonne ijſdem veſtigijs? *Olim putatis, quod excuſemus nos apud vos? Coram Deo in Chriſto loquimur: omnia autem chariſſimi propter ædificationem veſtram. *Timeo enim, ne forte cum venero, non quales volo, inueniam vos, & ego inueniar à vobis, qualem non vultis: ne forte contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones ſint inter vos: *Ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos: & lugeam multos ex ijs, qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam geſſerunt.

CAP. XIII.

Comminatur ijs, qui peccauerunt, quo ad pœnitentiam prouocet, ne ad ipſos veniens cogitatur ſeuerè eos caſtigare data ſibi à Chriſto poteſtate, cuius virtutem meritò deberent in ſeipſis agnoſcere, addiſque generalem exhortationem, & ſalutationes.

Ecce

Deut.19.b.15. Matt.18.b.16. Ioa.8.c.17. Heb.10.c.28.

ECce tertio hoc venio ad vos : In ore 1
duorum, vel trium teſtium ſtabit A
omne verbum. *Prædixi, & prædico, vt 2
præſens, & nunc abſens, ijs qui ante pec-
cauerunt, & cæteris omnibus, quoniam ſi
venero iterum, non parcam. *An expe- 3
rimentum quæritis eius, qui in me loqui-
tur Chriſtus, qui in vobis non infirmatur,
ſed potens eſt in vobis? *Nam etſi cruci- 4
fixus eſt ex infirmitate: ſed viuit ex virtu-
te Dei. Nam & nos infirmi ſumus in illo:
ſed viuemus cum eo ex virtute Dei in vo- B
bis. *Voſmetipſos tentate ſi eſtis in fide: 5
ipſi vos probate. An non cognoſcitis voſ-
metipſos, quia Chriſtus Ieſus in vobis eſt?
niſi fortè reprobi eſtis. *Spero autem quod 6
cognoſcetis, quia nos non ſumus reprobi. C
*Oramus autem Deum, vt nihil mali fa- 7
ciatis, non vt nos probati appareamus, ſed
vt vos, quod bonum eſt, faciatis: nos au-
tem, vt reprobi ſimus. *Non enim poſſu- 8
mus aliquid aduerſus veritatem, ſed pro
veritate. *Gaudemus enim, quoniam nos 9
infirmi ſumus, vos autem potentes eſtis.
Hoc & oramus veſtram conſummatio-
nem. *Ideò hæc abſens ſcribo, vt non præ- 10
ſens durius agam, ſecundùm poteſtatem,
quam Dominus dedit mihi in ædificatio-
nem, & non in deſtructionem. *De cætero, 11
D fratres, gaudete, perfecti eſtote, exhortami-
ni, idem ſapite, pacem habete, & Deus pa-
cis, & dilectionis erit vobiſcum. *Salutate 12
inuicem in oſculo ſancto. Salutant vos om.
nes ſancti. *Gratia Domini noſtri Ieſu 13
Chriſti, & charitas Dei, & communicatio
ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis.

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI AD GALATAS.

CAPVT I.

Reprehendit Galatas Apoſtolus, quod adhuc ſe permiſerint à veritate quam ab ipſo acceperant, cum ſola hac tenenda ſit, eamque non ab homine, ſed per Chriſti reuelationem ipſe didicerit, & tanta ſolertia poſtea illam docuerit, quanta ipſam antea impugnabat: addens quomodo ipſum Deus ad euangelizandum ſegregauerit.

PAulus Apoſtolus non ab ho- 1
minibus, neque per homi A
nem, ſed per Ieſum Chri-
ſtum, & Deum Patrem, qui
ſuſcitauit eum à mortuis:
*Et qui mecum ſunt omnes 2
fratres, Eccleſijs Galatiæ. *Gratia vobis, 3
& pax à Deo Patre, & Domino noſtro Ieſu
Chriſto, *Qui dedit ſemetipſum pro pec- 4
catis noſtris, vt eriperet nos de præſenti
ſæculo nequam, ſecundùm voluntatem
Dei, & patris noſtri, *Cui eſt gloria in ſæ- 5
cula ſæculorum: Amen. *Miror quod ſic 6
tam citò transferimini, ab eo, qui vos vo- B
cauit in gratiam Chriſti, in aliud Euange-
lium: *Quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui, 7
qui vos conturbant, & volunt conuertere
Euangelium Chriſti. *Sed licet nos, aut An. 8
gelus de cœlo euangelizet vobis præter-
quam, quod euangelizauimus vobis, ana-
thema ſit. *Sicut prædiximus, & nunc ite- 9
rum dico: Si quis vobis euangelizauerit
præter id quod accepiſtis, anathema ſit. *
Modo enim hominibus ſuadeo, an Deo? 10
C An quæro hominibus placere? Si adhuc
hominibus placerem, Chriſti ſeruus non
eſſem. *Notum enim vobis facio, fratres, 11 1.Cor.15.a.1.
Euangelium, quod euangelizatum eſt à me, Eph.3.a.3.
quia non eſt ſecundùm hominem: *Neque 12
enim ego ab homine accepi illud, neque
didici, ſed per reuelationem Ieſu Chriſti. *
Auditis enim conuerſationem meam ali- 13
quando in Iudaiſmo: quoniam ſupra mo-
dum perſequebar Eccleſiam Dei, & ex-
pugnabam illam, *Et proficiebam in 14
Iudaiſmo ſupra multos coætaneos meos
in genere meo, abundantius æmulator
exiſtens paternarum mearum traditionum.
*Cum autem placuit ei, qui me ſegrega- 15
uit ex vtero matris meæ, & vocauit per
gratiam ſuam, *Vt reuelaret Filium ſuum 16
in me, vt euangelizarem illum in Genti-
D bus: continuò non acquieui carni, &
ſanguini, *Neque veni Ieroſolymam ad 17
anteceſſores meos Apoſtolos: ſed abij in
Arabiam: & iterum reuerſus ſum Damaſ-
cum: *Deinde poſt annos tres veni Iero- 18
ſolymam videre Petrum, & manſi apud

èum diebus quindecim: * Alium autem 19
Apoſtolorum vidi neminem, niſi Iacobum
fratrem Domini. * Quæ autem ſcribo 20
vobis; ecce coram Deo, quia non men-
tior. * Deinde veni in partes Syriæ, & 21
Ciliciæ. * Eram autem ignotus facie Ec- 22
cleſijs Iudææ, quæ erant in Chriſto: *
Tantum autem auditum habebant: Quo- 23
niam qui perſequebatur nos aliquando,
nunc euangelizat fidem, quam aliquan-
do expugnabat: * Et in me clarificabant 24
Deum.

CAP. II.

Paulus Euangelij veritatem libere ſemper docuit inter Gentes, approbantibus id primis Apoſtolis, & nihil ad id addentibus, ſed Paulum in ſocium recipientibus; qui etiam palam reprehendit Cephan, oſtendens quod non ex legis operibus quiſquam iuſtificetur, ſed per fidem in Chriſtum.

DEinde poſt annos quatuordecim, ite- 1
rum aſcendi Ieroſolymam cum Bar- A
naba, aſſumpto & Tito. * Aſcendi autem 2
ſecundùm reuelationem: & contuli cum
illis Euangelium, quod prædico in Genti-
bus, ſeorſum autem ijs, qui videbantur
aliquid eſſe: ne fortè in vacuum currerem,
aut cucurriſſem. * Sed neque Titus, qui 3
mecum erat, cum eſſet Gentilis, compulſus
eſt circumcidi: * Sed propter ſubintrodu- 4
ctos falſos fratres, qui ſubintroierunt ex-
plorare libertatem noſtram, quam habe-
mus in Chriſto Ieſu, vt nos in ſeruitutem
redigerent. * Quibus neque ad horam 5
ceſſimus ſubiectione, vt veritas Euange- B
Deut. 10. d. 17. lij permaneat apud vos: * Ab ijs autem, 6
Rab. 14. b. 9. qui videbantur eſſe aliquid, (quales ali-
Sap. 6. b. 8. quando fuerint, nihil mea intereſt. Deus
Eccli. 35. b. 16. perſonam hominis non accipit) mihi
Rom. 2. b. 11. enim qui videbantur eſſe aliquid, nihil
Eph. 6. b. 9. contulerunt. * Sed è contra cum vidiſ- 7
Coloſ. 3. d. 25. ſent, quod creditum eſt mihi Euangelium
Act. 10. d. 34. præputij, ſicut & Petro circumciſionis:
1. Petr. 1. c. 19. * (Qui enim operatus eſt Petro in Apoſto- 8
latum circumciſionis, operatus eſt &
mihi inter Gentes) * Et cum cognouiſſent 9
gratiam, quæ data eſt mihi, Iacobus, &
Cephas, & Ioannes, qui videbantur co-
lumnæ eſſe, dextras dederunt mihi, & Bar-
nabæ ſocietatis: vt nos in Gentes, ipſi
autem in circumciſionem: * Tantum vt 10
pauperum memores eſſemus: quod etiam
ſolicitus fui hoc ipſum facere. * Cum au- 11
tem veniſſet Cephas Antiochiam, in fa-
ciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat. *
*Prius enim quam venirent quidam à Ia- 12
cobo, cum Gentibus edebat: cum autem C
veniſſent, ſubtrahebat & ſegregabat ſe, ti-
mens eos, qui ex circumciſione erant. * 13
Et ſimulationi eius conſenſerunt cæteri
Iudæi, ita vt & Barnabas duceretur ab eis
in illam ſimulationem. * Sed cum vidiſ- 14
ſem, quod non rectè ambularent ad veri-
tatem Euangelij, dixi Cephæ coram om-
nibus: Si tu, cum Iudæus ſis, gentiliter
viuis, & non Iudaicè: quomodo Gentes
cogis Iudaizare? * Nos natura Iudæi, & 15
non ex Gentibus peccatores. * Scientes 16
D autem, quod non iuſtificatur homo ex
operibus legis, niſi per fidem Ieſu Chriſti:
& nos in Chriſto Ieſu credimus, vt iuſti-
ficemur ex fide Chriſti, & non ex operibus
legis: propter quod ex operibus legis non
iuſtificabitur omnis caro. * Quod ſi quæ- 17
rentes iuſtificari in Chriſto, inuenti ſu-
mus, & ipſi peccatores, numquid Chriſtus
peccati miniſter eſt? Abſit. * Si enim, quæ 18
deſtruxi, iterum hæc ædifico: præuari-
catorem me conſtituo. * Ego enim per 19
legem, legi mortuus ſum, vt Deo viuam:
Chriſto confixus ſum cruci. * Viuo au- 20
tem, iam non ego: viuit verò in me Chri-
ſtus. Quod autem nunc viuo in carne: in
fide viuo filij Dei, qui dilexit me, & tra- 21
didit ſemetipſum pro me. * Non abij-
cio gratiam Dei. Si enim per legem iuſti-
tia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſt.

CAP. III.

Sicut Abraha, ita & poſteris, non ex legis operibus, ſed ex fide in Chriſtum datus eſt Spiritus ſanctus: ſubditi autem legi, cum nemo præſtet legem, maledicti ſunt: ſed hanc maledictionem Chriſtus in ſe ſuſcipiens, nos ab ea liberauit: promiſſiones verò factæ Abraha per fidem complentur, licet interim lex tanquam pædagogus data fuerit, quæ non poterat iuſtificare.

O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit 1
non obedire veritati, ante quorum A
oculos Ieſus Chriſtus præſcriptus eſt, in
vobis crucifixus? * Hoc ſolum à vobis vo- 2
lo diſcere: ex operibus legis Spiritum ac-
cepiſtis, an ex auditu fidei? * Sic ſtulti 3
eſtis, vt cum ſpiritu cœperitis, nunc carne
conſummemini? * Tanta paſſi eſtis ſine 4
cauſa? ſi tamen ſine cauſa. * Qui ergo 5
tribuit vobis Spiritum, & operatur vir-
tutes in vobis: ex operibus legis, an ex
auditu fidei? * Sicut ſcriptum eſt: Abra- 6
ham credidit Deo, & reputatum eſt illi
ad iuſtitiam. * Cognoſcite ergo, quia qui 7
ex fide ſunt, ij ſunt filij Abrahæ. * Proui- 8
dens autem Scriptura, quia ex fide iuſtifi- B
cat Gentes Deus, prænuntiauit Abrahæ:
Quia benedicentur in te omnes Gentes. *
Igi-
Gen. 15. b. 6. Rom. 4. a. 3. Iac. 2. d. 23. Gen. 12. a. 3. Eccli. 44. d. 20. Deut. 27. d. 26.

* Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum 9
fideli Abraham. * Quicumque enim ex 10
operibus legis ſunt, ſub maledicto ſunt:
Scriptum eſt enim: Maledictus omnis, qui
non permanſerit in omnibus, quæ ſcripta
ſunt in Libro legis, vt faciat ea. * Quo- 11
niam autem in lege nemo iuſtificatur
apud Deum, manifeſtum eſt: quia iuſtus
ex fide viuit. * Lex autem non eſt ex fide, 12
ſed, Qui fecerit ea, viuet in illis. * Chri- 13
Heb. 2. a. 4. Rom. 1. b. 17. Leu. 18. a. 5. Deut. 21. d. 23. ſtus nos redemit de maledicto legis, factus
pro nobis maledictum: quia ſcriptum eſt:
Maledictus omnis, qui pendet in ligno: *
Vt in Gentibus benedictio Abrahæ fieret 14
in Chriſto Ieſu, vt pollicitationem Spiri- C
tus accipiamus per fidem. * Fratres (ſe- 15
Hebr. 9. d. 17. cundùm hominem dico) tamen hominis
confirmatum teſtamentum nemo ſpernit,
aut ſuperordinat. * Abrahæ dictæ ſunt 16
promiſſiones, & ſemini eius. Non di-
cit: Et ſeminibus, quaſi in multis: ſed
quaſi in vno: Et ſemini tuo, qui eſt Chri-
ſtus. * Hoc autem dico, teſtamentum 17
confirmatum à Deo: quæ poſt quadrin-
gentos, & triginta annos facta eſt Lex,
non irritum facit ad euacuandam promiſ-
ſionem. * Nam ſi ex lege hæreditas, iam 18
non ex promiſſione. Abrahæ autem per
repromiſſionem donauit Deus. * Quid 19
igitur lex? Propter tranſgreſſiones poſi-
ta eſt, donec veniret ſemen, cui promiſe-
rat, ordinata per Angelos in manu me-
diatoris. * Mediator autem vnius non 20
eſt: Deus autem vnus eſt. * Lex ergo 21
aduerſus promiſſa Dei? Abſit. Si enim
data eſſet lex, quæ poſſet viuificare, ve-
rè ex lege eſſet iuſtitia. * Sed concluſit 22
Rom. 1. b. 9. Scriptura omnia ſub peccato, vt pro-
miſſio ex fide Ieſu Chriſti daretur cre-
dentibus. * Prius autem quam veniret 23
fides, ſub lege cuſtodiebamur conclu-
ſi, in eam fidem, quæ reuelanda erat. *
Itaque lex pædagogus noſter fuit in Chri- 24
ſto, vt ex fide iuſtificemur. * At vbi ve- 25
nit fides, iam non ſumus ſub pædagogo.
* Omnes enim filij Dei eſtis per fidem, quę 26
eſt in Chriſto Ieſu. * Quicumque enim 27
Rom. 6. a. 3. in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum in-
duiſtis. * Non eſt Iudæus, neque Græ- 28
cus: non eſt ſeruus, neque liber: non eſt
maſculus, neque fœmina. Omnes enim
vos vnus eſtis in Chriſto Ieſu. * Si autem 29
vos Chriſti: ergo ſemen Abrahæ eſtis, ſe-
cundùm promiſſionem hæredes.

CAPVT IV.

Ante Chriſtum natum, Iudæi, in modum hæredis adhuc parvuli, ſub lege continebantur, tamquam ſub tutore: conatur autem eos à legis ſeruitute reuocare, cum fide acceperint filiorum adoptionem, commemorans quanto feruore ipſum, ac prædicationem ipſius antea acceperant: & ſimul ad hoc typum adferens de duobus Abrahæ filijs, duo teſtamenta deſignantibus: per quod docet legis æmulatores à Chriſti hæreditate eijciendos.

1 DIco autem: Quanto tempore hæres
A paruulus eſt, nihil differt à ſeruo,
2 cum ſit dominus omnium: * Sed ſub tuto-
ribus, & actoribus eſt, vſque ad præfini-
3 tum tempus à patre: * Ita & nos cum eſ-
ſemus paruuli, ſub elementis mundi era-
4 mus ſeruientes. * At vbi venit plenitudo
temporis, miſit Deus Filium ſuum, factum
5 ex muliere, factum ſub lege, * Vt eos, qui
ſub lege erant, redimeret, vt adoptionem
6 filiorum reciperemus: * Quoniam autem
eſtis filij, miſit Deus Spiritum filij ſui in
corda veſtra, clamantem: Abba, Pater.
7 * Itaque iam non eſt ſeruus, ſed filius.
8 Quod ſi filius: & hæres per Deum. * Sed
tunc quidem ignorantes Deum, ijs, qui
9 natura non ſunt dij, ſeruiebatis. * Nunc
B autem cum cognoueritis Deum, immò
cogniti ſitis à Deo: quomodo conuertimi-
ni iterum ad infirma, & egena elementa,
10 quibus denuò ſeruire vultis? * Dies ob-
ſeruatis, & menſes, & tempora, & an-
11 nos. * Timeo vos, ne forte ſine cauſa la-
12 borauerim in vobis. * Eſtote ſicut ego,
quia & ego ſicut vos: fratres obſecro vos:
13 Nihil me læſiſtis. * Scitis autem, quia
per infirmitatem carnis euangelizaui vo-
bis iampridem, & tentationem veſtram in
14 carne mea. * Non ſpreuiſtis, neque reſpui-
ſtis: ſed ſicut Angelum Dei excepiſtis me,
15 ſicut Chriſtum Ieſum. * Vbi eſt ergo bea-
titudo veſtra? Teſtimonium enim perhi-
beo vobis, quia, ſi fieri poſſet, oculos ve-
16 ſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi. * Ergo
inimicus vobis factus ſum, verum dicens
17 vobis? * Æmulantur vos non benè: ſed
C excludere vos volunt, vt illos æmulemini.
18 Bonum autem æmulamini in bono ſem-
per: & tantùm cum præſens ſum apud
19 vos. * Filioli mei, quos iterum parturio,
20 donec formetur Chriſtus in vobis. * Vel-
lem autem eſſe apud vos modo, & mutare
vocem meam: quoniam confundor in vo-
21 bis. * Dicite mihi, qui ſub lege vultis eſ-
22 ſe, legem non legiſtis? * Scriptum eſt enim:
Quoniam Abraham duos filios habuit:
23 vnum de ancilla, & vnum de libera. * Sed
qui de ancilla, ſecundùm carnem natus Gen. 16. d. 15.
eſt: qui autem de libera, per repromiſſio- Gen. 21. a. 2.
24 nem: * Quę ſunt per allegoriam dicta:
D Hæc enim ſunt duo teſtamenta. Vnum

quidem in monte Sina, in seruitutem generans: quæ est Agar: Sina enim mons est in Arabia, qui coniunctus est ei, quæ nunc est Ierusalem, & seruit cum filijs suis. * Isa.54.a.1. Rom.9.b.8. Illa autem, quæ sursum est Ierusalem, libera est; quæ est mater nostra. Scriptum 26 27 est enim: Lætare sterilis, quæ non paris: erumpe, & clama, quæ non parturis: quia multi filij desertæ, magis quam eius, quæ habet virum. * Nos autem fratres, se- 28 cundùm Isaac promissionis filij sumus. * Gen.21.d.16. Sed quomodo tunc is, qui secundùm car- 29 nem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundùm spiritum: ita & nunc. * Sed quid dicit Scriptura? Eijce ancillam, 30 & filium eius: non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ. * Itaque, fratres, 31 non sumus ancillæ filij, sed liberæ: qua libertate Christus nos liberauit.

CAP. V.

Qui legis operibus iustificari cupit, expers est fructus Christi, in quo nec prodest circumcisio nec præputium, sed fides viua: hortatur ergo, vt caueant à seductoribus, studeantque mutuæ dilectioni; caro autem semper repugnans spiritui trahit ad carnis opera, quæ separant à regno cœlorum; spiritus autem adfert fructus quibus illud consequimur, etiam si legis opera non præstemus.

STate, & nolite iterum iugo seruitutis 1
contineri. * Ecce ego Paulus dico vo- A
bis: quoniam si circumcidamini, Chri- 2
Act.15.a.1. 24 stus vobis nihil proderit. * Testificor au- 3
tem rursus omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ. * Euacuati estis à Christo, qui in lege 4
iustificamini: à gratia excidistis. * Nos 5
enim spiritu ex fide, spem iustitiæ expectamus. * Nam in Christo Iesu, neque 6
circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed fides, quæ per charitatem operatur. * Currebatis bene: quis vos impe- 7
diuit veritati non obedire? * Persuasio B 8
hæc non est ex eo, qui vocat vos. * Mo- 9
1.Cor.5.b.6. dicum fermentum totam massam corrumpit, * Ego confido in vobis in Domino, 10
quod nihil aliud sapietis: qui autem conturbat vos portabit iudicium, quicumque est ille. * Ego autem fratres, si circum- 11
cisionem adhuc prædico: quid adhuc persecutionem patior? Ergo euacuatum est scandalum crucis. * Vtinam & abscin- 12
dantur, qui vos conturbant. * Vos enim 13
in libertatem vocati estis fratres: tantùm ne libertatem in occasionem detis carnis, C sed per charitatem Spiritus seruite inui- 14
cem. * Omnis enim lex in vno sermone Leu.19.d.18. impletur: Diliges proximum tuum sicut Matt.22.d.39. Rom.13.b.8. 15 teipsum. * Quod si inuicem morderis, & 1.Petr.2.c.11. comeditis: videte ne ab inuicem consu- 16
mamini. * Dico autem: Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. * 17
Caro enim concupiscit aduersus spiritum: spiritus autem aduersus carnem: hæc enim sibi inuicem aduersantur: vt non 18
quæcumque vultis, illa faciatis. * Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. * 19
Manifesta sunt autem opera carnis: quæ sunt fornicatio, immunditia, impudici- 20
tia, luxuria, * Idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, * 21
Inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia: quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. * 22
Fructus autem Spiritus est: charitas, gaD dium, pax, patientia, benignitas, bonitas, 23
longanimitas, * Mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Aduersus 24
huiusmodi non est lex. * Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum 25
vitijs, & concupiscentijs. * Si spiritu 26
viuimus, spiritu & ambulemus. * Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.

CAP. VI.

Cum humilitate inuandus est proximus, nec aliorum laudes cuiandæ: semperque bene operandum est, vt tempore suo metamus vitam æternam: rursus monet, vt caueant à seductoribus, qui cum legem suadeant, ipsi illam non obseruant: Paulus autem in solo Christo crucifixo gloriatur ad quem nec circumcisio, nec præputium quidquam faciunt.

1 FRatres, & si præoccupatus fuerit homo
A in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne & tu tenteris. 2
*Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. * Nam si quis exi- 3
stimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. * Opus autem suum probet vnus- 4
quisque, & sic in semetipso tantum gloriam habebit, & non in altero. * Vnusquis- 5
que enim onus suum portabit. * Com- 6
B municet autem is, qui catechizatur verbo, 1.Cor.9.b. ei qui se catechizat, in omnibus bonis. * 4.
7 Nolite errare: Deus non irridetur. * Quæ
8 enim, seminauerit homo, hæc & metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne

ne & metet corruptionem: qui autem se-
1. Thes. 4. a. 12. minat in spiritu, de spiritu metet vitam
æternam. * Bonum autem facientes, non 9
deficiamus: tempore enim suo metemus
non deficientes. * Ergo dum tempus habe- 10
mus, operemur bonum ad omnes, maximè
autem ad domesticos fidei. * Videte qua- 11
libus litteris scripsi vobis mea manu. *
Quicumque enim volunt placere in carne, 12
hi cogunt vos circumcidi, tantùm vt cru-
cis Christi persecutionem non patiantur.
* Neque enim, qui circumciduntur, legem 13
custodiunt: sed volunt vos circumcidi, vt
in carne vestra glorientur. * Mihi autem 14
D absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri
Iesu Christi, per quem mihi mundus cru-
cifixus est, & ego mundo. * In Christo 15
enim Iesu: neque circumcisio aliquid va-
let, neque præputium, sed noua creatura.
* Et quicumque hanc regulam secuti fue- 16
rint, pax super illos, & misericordia, & su-
per Israel Dei. * De cætero nemo mihi mo- 17
lestus sit: ego enim stigmata Domini Iesu
in corpore meo porto. * Gratia Domini 18
nostri Iesu Christi, cum spiritu vestro, fra-
tres. Amen.

EPISTOLA
B. PAVLI APOSTOLI
AD EPHESIOS.

CAPVT PRIMVM.

Deum benedicit Apostolus, qui prædestinatos plurimis, ijsque maximis per Christum filium affecit beneficijs: agitque Deo gratias ob fidem, ac dilectionem Ephesiorum erga proximos: orans vt perfectam adipiscantur sapientiam: ostendens etiam Christi à mortuis suscitati exaltationem, qui constitutus est caput super omnem Ecclesiam.

PAulus Apostolus Iesu Chri- 1
sti per voluntatem Dei, om-
nibus sanctis, qui sunt E-
phesi, & fidelibus in Chri-
sto Iesu. * Gratia vobis, 2
& pax à Deo Patre nostro,
& Domino Iesu Christo. * Benedictus 3
2. Cor. 1. a. 5. 1. Petr. 1. a. 3. Deus, & Pater Domini nostri Iesu Chri-
sti, qui benedixit nos in omni benedictione
spirituali in cœlestibus in Christo, * Sicut 4
elegit nos in ipso ante mundi constitutio-
nem, vt essemus sancti, & immaculati in
conspectu eius in charitate. * Qui præde- 5
stinauit nos in adoptionem filiorum per
Iesum Christum in ipsum, secundùm pro-
positum voluntatis suæ, * In laudem glo- 6
riæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in B
dilecto filio suo. * In quo habemus redem- 7
ptionem per sanguinem eius, remissio-
nem peccatorum, secundùm diuitias gra-
tiæ eius, * Quæ superabundauit in nobis, 8
in omni sapientia, & prudentia: * Vt 9
notum faceret nobis sacramentum volun-
tatis suæ, secundùm beneplacitum eius,
quod proposuit in eo, * In dispensatio- 10
ne plenitudinis temporum, instaurare om-
nia in Christo, quæ in cœlis, & quæ in
terra sunt, in ipso. * In quo etiam, & 11
nos sorte vocati sumus, prædestinati se-
cundùm propositum eius, qui operatur
omnia secundùm consilium voluntatis
suæ: * Vt simus in laudem gloriæ eius nos, 12
qui ante sperauimus in Christo. * In quo, 13
C & vos, cum audisseris verbum veritatis.
(Euangelium salutis vestræ) in quo, &
credentes signati estis Spiritu promissionis
sancto, * Qui est pignus hæreditatis no- 14
stræ, in redemptionem acquisitionis, in
laudem gloriæ ipsius. * Propterea & ego 15
audiens fidem vestram, quæ est in Domi-
no Iesu, & dilectionem in omnes sanctos,
* Non cesso gratias agens pro vobis, me- 16
moriam vestri faciens in orationibus meis:
* Vt Deus, Domini nostri Iesu Christi 17
pater gloriæ, det vobis spiritum sapien-
tiæ, & reuelationis in agnitione eius; *
Illuminatos oculos cordis vestri, vt scia- 18
tis, quæ sit spes vocationis eius, & quæ
diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis, *
Et quæ sit supereminens magnitudo vir- 19
D tutis eius in nos, qui credimus secundùm
operationem potentiæ virtutis eius, * 20 Infr. 1. b. 2.
Quam operatus est in Christo, suscitans
illum à mortuis, & constituens ad dextе-
ram suam in cœlestibus, * Supra omnem 21
principatum, & potestatem, & virtutem,

& dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solùm in hoc sæculo, sed
etiam in futuro. * Et omnia subiecit sub 22
Psal.8.c.8. pedibus eius: & ipsum dedit caput supra
omnem Ecclesiam, * Quæ est corpus ip- 23
sius, & plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur.

CAP. II.

Peccatis antea mortui, per Christum vinificati sunt, non suis operibus, sed gratis per fidem: effundit Gentes, quæ prius alienæ erant à Dei promissionibus, iam per Christum, & fidem, qua Dei donum est, factas esse sanctorum concines, idemque habere fundamentum cum Patriarchis, & Prophetis.

ET vos, cum essetis mortui delictis: & 1
Coloss.2.c.13. peccatis vestris, In quibus aliquando A
ambulastis secundùm sæculum mundi hu- 2
ius, secundùm principem potestatis aeris huius, spiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ. * In quibus & nos omnes 3
aliquando conuersati sumus in desiderijs carnis nostræ, facientes voluntatem carnis, & cogitationum, & eramus natura filij iræ, sicut & cæteri. * Deus autem, 4
qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, * Et cum essemus mortui peccatis conui- 5
uificauit nos in Christo, (cuius gratia estis B
saluati) * Et conresuscitauit, & consedere fecit in cœlestibus in Christo Iesu: * Vt 7
ostenderet in sæculis superuenientibus abundantes diuitias gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Iesu. * Gratia enim 8
estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est; * Non ex ope- 9
ribus, vt nequis glorietur. * Ipsius enim 10
sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus. * Propter quod memo- 11
res estote: quod aliquando vos Gentes in carne, qui dicimini præputium ab ea, quæ C
dicitur circumcisio in carne manu facta. * Quia eratis illo in tempore sine Christo, 12
alienati à conuersatione Israel, & hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo. * Nunc autem in Christo Iesu, vos, qui ali- 13
quando eratis longè, facti estis propè in sanguine Christi, * Ipse enim est pax no- 14
stra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ soluens, inimicitias in carne sua: * Legem mandatorum decretis 15
euacuans, vt duos condat in semetipso in vnum nouum hominem, faciens pacem, * Et reconciliet ambos in vno corpore Deo 16
per crucem, interficiens inimicitias in se- D
metipso. * Et veniens euangelizauit pacem 17
vobis, qui longè fuistis; & pacem ijs, qui
18 propè. * Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in vno Spiritu ad Patrem. *
19 * Ergo iam non estis hospites, & aduenæ: Rom.5.a.2
sed estis ciues sanctorum, & domestici
20 Dei, * Superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso sum-
21 mo angulari lapide Christo Iesu: * In quo omnis ædificatio constructa crescit in tem-
22 plum sanctum in Domino: * In quo & vos ædificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

CAP. III.

Paulus docuit hoc mysterium, Prophetis, & Apostolis reuelatum, quod Gentes essent per Christum participes promissionum Dei: quem erat, vt spiritus corroborentur, & in charitate radicati, ad plenum in diuinis mysterijs edoceantur.

1 HVius rei gratia, ego Paulus vinctus
A Christi Iesu, pro vobis Gentibus, *
2 Si tamen audistis dispensationem gratiæ
3 Dei, quæ data est mihi in vobis: * Quoniam secundùm reuelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi
4 in breui: * Prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Chri-
5 sti: * Quod alijs generationibus non est agnitum filijs hominum, sicuti nunc reuelatum est sanctis Apostolis eius, & Pro-
6 phetis illi in Spiritu, Gentes esse cohæredes, & concorporales, & comparticipes promissionis eius in Christo Iesu per Euange-
7 lium: * Cuius factus sum minister, secun-
B dùm donum gratiæ Dei, quæ data est mihi
8 secundùm operationem virtutis eius. * Mihi omnium sanctorum minimo data est Sup.n.d.16. 1. Cor.15. b.9.
gratia hæc, in Gentibus euangelizare inue-
9 stigabiles diuitias Christi, * Et illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti abscondita à sæculis in Deo, qui omnia crea-
10 uit. * Vt innotescat principatibus, & potestatibus, in cœlestibus per Ecclesiam, mul-
11 tiformis sapientia Dei. * Secundùm præfinitionem sæculorum, quam fecit in Chri-
12 sto Iesu Domino nostro: * In quo habemus fiduciam, & accessum in confidentia per
13 fidem eius. * Propter quod peto, ne deficia-
C tis in tribulationibus meis pro vobis: quæ
14 est gloria vestra. * Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu
15 Christi, * Ex quo omnis paternitas in cœlis
16 & in terra nominatur, * Vt det vobis secundùm diuitias gloriæ suæ, virtute corroborari per Spiritum eius in interiorem ho-
17 minem, * Christum habitare per fidem in cordibus vestris: in charitate radicati, &
18 fundati, * Vt possitis comprehendere cum

om-

omnibus ſanctis,quæ ſit latitudo, & longi- D
tudo,& ſublimitas, & profundum, * Scire 19
etiam ſupereminentem ſcientiç charitatem
Chriſti, vt impleamini in omnem plenitu-
dinem Dei. *Ei autem, qui potens eſt om- 20
nia facere ſuperabundanter , quam peti-
mus, aut intelligimus ſecundùm virtutem,
quæ operatur in nobis. * Ipſi gloria in Ec- 21
cleſia,& in Chriſto Ieſu, in omnes genera-
tiones ſæculi ſæculorum. Amen.

CAP. IV.

Ad vnitatem ſpiritus hortatur , oſtendens Chriſtum diuiſa diuerſis dediſſe charismata , & ad ſui corporis ædificationem varios in Eccleſia inſtituiſſe ordines ad finem vſque mundi : monet igitur, vt exuto veteri homine nouum induant , vtriuſque partes explicans: rurſumque monet , vt in hoc corpore manentes ſeparentur ab ijs , qui mente excæcati obſequuntur effrænè carnis deſideria, & nouos induant mores, damnatis prioribus .

OBſecro itaque vos ego vinctus in Do- 1
mino, vt dignè ambuletis vocatione, A
Phil. 1. d. 27. 1. Cor. 7. b. 10. Rom. 12. c. 10. qua vocati eſtis, Cum omni humilitate,& 2
manſuetudine,cum patientia,ſupportantes
inuicem in charitate, *Soliciti ſeruare vni- 3
tatem Spiritus in vinculo pacis . * Vnum 4
corpus , & vnus Spiritus , ſicut vocati eſtis
in vna ſpe vocationis veſtræ . * Vnus Dñs , 5
Matt. 2. b. 10. Rom. 11. a. 3. vna fides,vnum baptiſma. * Vnus Deus, & 6
Pater omnium, qui eſt ſuper omnes,& per B
omnia , & in omnibus nobis . * Vnicui- 7
1. Cor. 12. b. 11. 2. Cor. 10. d. 13. Pſ. 67. d. 19. que autem noſtrum data eſt gratia ſe-
cundùm menſuram donationis Chriſti . *
Propter quod dicit:Aſcendens in altum ca- 8
1. Cor. 12. d. 28. ptiuam duxit captiuitatem:dedit dona ho-
minibus. *Quod autem aſcendit, quid eſt , 9
niſi quia & deſcendit primum in inferiores
partes terræ:*Qui deſcendit,ipſe eſt,& qui 10
aſcendit ſuper omnes cœlos , vt impleret C
omnia.*Et ipſe dedit quoſdam quidem A- 11
poſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios
verò Euangeliſtas, alios autem paſtores,&
doctores * Ad conſummationem ſanctorũ 12
in opus miniſterij,in ædificationem corpo-
ris Chriſti: *Donec occurramus omnes in 13
vnitatem fidei,& agnitionis filij Dei,in vi-
rum perfectum,in menſuram ætatis pleni-
tudinis Chriſti:*Vt iam non ſimus paruuli 14
fluctuantes,& circumferamur omni vento
doctrinæ in nequitia hominum , in aſtutia
ad circumuentionem erroris. * Veritatem 15
autem facientes in charitate, creſcamus in
illo per omnia,qui eſt caput Chriſtus: * Ex 16
quo totum corpus compactum , & conne- D
Rom. 12. g. xum per omnem iuncturam ſubminiſtra-
tionis , ſecundùm operationem in menſurã
vniuſculuſq; membri, augmentum corpo-
ris facit in ædificationem ſui in charitate. *
Hoc igitur dico , & teſtificor in Dño , vt 17
iam non ambuletis , ſicut & Gentes ambu-
lant in vanitate ſenſus ſui , * Tenebris ob- 18
ſcuratum habentes intellectum , alienati à
vita Dei, per ignorantiam , quæ eſt in illis,
propter cæcitatem cordis ipſorum , * Qui 19
E deſperantes,ſemetipſos tradiderunt impu-
dicitiç,in operationem immunditiæ om-
nis,in auaritiam.*Vos autem non ita didi- 20
ciſtis Chriſtum,* Si tamen illum audiſtis, 21
& in ipſo edocti eſtis,ſicut eſt veritas in Ie-
ſu. * Deponere vos, ſecundùm priſtinam 22 Coloſ. 3. b. 8.
conuerſationem veterem hominem , qui
corrumpitur ſecundùm deſideria erroris.*
Renouamini autem ſpiritu mentis veſtrę, 23 Rom. 6. 8. 4.
* Et induite nouum hominem , qui ſecun- 24 Coloſ. 3. b. 11. 1. Petr. 2. a. 3.
dùm Deus creatus eſt in iuſtitia, & ſancti-
tate veritatis . * Propter quod deponentes 25 Zach. 8. c. 16.
mendacium , loquimini veritatem vnuſ-
F quiſque cum proximo ſuo quoniam ſumus Pſal. 4. b. 5.
inuicem membra . * Iraſcimini, & nolite 26 Iac. 4. b. 7.
peccare: ſol non occidat ſuper iracundiam
veſtram.*Nolite locum dare diabolo: Qui 27
furabatur , iam non furetur: magis autem 28
laboret, operando manibus ſuis , quod bo-
num eſt, vt habeat, vnde tribuat neceſſita-
tem patienti. *Omnis ſermo malus ex ore 29
veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad
G ædificationem fidei , vt det gratiam au-
dientibus . * Et nolite contriſtare Spiritum 30
ſanctum Dei : in quo ſignati eſtis in diem
redemptionis. * Omnis amaritudo, & ira, 31
& indignatio,& clamor,& blaſphemia tol- Coloſ. 3. b. 12.
latur à vobis, cum omni malitia. * Eſtote 32
autem inuicem benigni , miſericordes do-
nantes inuicem , ſicut & Deus in Chriſto
donauit vobis.

CAP. V.

Hortatur vt Chriſtum imitentur , longè ſeparati ab omni vitio,ac ſcelerato,& redimentes tempus,aſſumant ſpiritualia,quæ tradit, exercitia : vxores vult ſubditas eſſe viris, viros autem diligere vxores ,ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam .

ESTote ergo imitatores Dei ſicut filij 1
A chariſſimi:Et ambulate in dilectione, 2
Ioa. 13. d. 14. & 15. b. 12. 1. Ioa. 4. d. 13 Coloſ. 3. a. 5. ſicut & Chriſtus dilexit nos,& tradidit ſe-
metipſum pro nobis oblationem, & hoſtiã
Deo in odorem ſuauitatis. * Fornicatio au- 3
tem,et omnis immunditia,aut auaritia,nec
nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos ; *
Aut turpitudo,aut ſtultiloquiũ, aut ſcurri- 4
litas, quæ ad rem non pertinet ; ſed magis
gratiarũ actio. *Hoc enim ſcitote intelligẽ- 5
B tes,quod omnis fornicator,aut immundus,
aut auarus, quod eſt idolorum ſeruitus, nõ

habet

habet hęreditatem in regno Chriſti,& Dei.
Nemo vos ſeducat inanibus verbis:propter
hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ.
Nolite ergo effici participes eorum. *Eratis
enim aliquando tenebræ,nunc autem luxin
Dño. Vt filij lucis ambulate:Fructus enim
lucis eſt in omni bonitate,& iuſtitia,& ve-
ritate: * Probantes quid ſit beneplacitum
Deo. *Et nolite communicare operibus in-
fructuoſis tenebrarum,magis autem redar-
guite. *Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis,
turpe eſt,& dicere. Omnia autem,quæ ar-
guuntur, à lumine manifeſtantur: omne
enim,quod manifeſtatur,lumen eſt. * Pro-
pter quod dicit: Surge qui dormis, & exur-
ge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. *
Videte itaque fratres, quomodo caute am-
buletis: non quaſi inſipientes,Sed ut ſapiẽ-
tes: redimentes tempus,quoniam dies mali
ſunt. *Propterea nolite fieri imprudentes,
ſed intelligentes, quæ ſit voluntas Dei. *Et
nolite inebriari vino,in quo eſt luxuria: ſed
implemini Spiritu ſancto, *Loquentes vo-
bismetipſis in pſalmis, & hymnis, & can-
ticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes
in cordibus veſtris Dño, * Gratias agentes
ſemper pro omnibus, in nomine Dñi noſtri
Ieſu Chriſti,Deo & Patri.Subiecti inuicem
in timore Chriſti. *Mulieres viris ſuis ſub
ditæ ſint, ſicut Dño: * Quoniam vir caput
eſt mulieris:ſicut Chriſtus caput eſt Eccle-
ſiæ: Ipſe, ſaluator corporis eius. *Sed ſicut
Eccleſia ſubiecta eſt Chriſto, ita & mulie-
res viris ſuis in omnibus. * Viri diligite v-
xores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Ec-
cleſiam,& ſeipſum tradidit pro ea, * Vt il-
lam ſanctificaret, mundans lauacro aquæ
in verbo vitæ, * Vt exhiberet ipſe ſibi glo-
riоſam Eccleſiam, non habentem macu-
lam, aut rugam,aut aliquid huiuſmodi,ſed
vt ſit ſancta,& immaculata. *Ita & viri de-
bent diligere vxores ſuas, vt corpora ſua.
Qui ſuam vxorem diligit,ſeipſum diligit. *
Nemo enim vnquam carnem ſuam odio
habuit: ſed nutrit, & fouet eam, ſicut & G
Chriſtus Eccleſiam: *Quia membra ſumus
corporis eius, de carne eius, & de oſſibus
eius. * Propter hoc relinquet homo pa-
trem, & matrem ſuam, & adhærebit vxori
ſuæ:& erunt duo in carne vna. *Sacramen-
tum hoc magnum eſt, ego autem dico in
Chriſto, & in Eccleſia. * Verumtamen & 33
vos ſinguli, vnuſquiſque vxorem ſuam ſi-
cut ſeipſum diligat: vxor autem timeat
virum ſuum.

Matt.14.a.4. Marc.13.a.5. Luc.21.b.8. 2.Theſſ.2.a.3. Eph.5.a.6. Col.3.a.5. Rom.12.a.3. 1.Theſ.4.a.4. Eph.5.a.18. Gen.1.c.26. Col.3.c.18. 1.Petr.3.a.1. 2.Cor.11.a.3. Col.3.c.19. Gen.2.d.23. Matt.19.a.5. Marc.10.a.7. 1.Cor.6.d.16.

CAP. VI.

Filij parentibus, ſeruique dominis obediant: rurſumque parentes ergà filios, & domini ergà ſeruos ſui memores ſint officij: monet Dei

Anima nram, cuius partes explicat, induendum, ad reſiſtendum ſpiritualibus inimicis, petens etiam, vt pro ſe orent.

1 FIlij, obedite parentibus veſtris in Dño:
A hoc enim iuſtum eſt. *Honora patrem
2 tuum, & matrem tuam, quod eſt mandatũ
3 primum in promiſſione: *Vt benè ſit tibi,&
4 ſis longæuus ſuper terram. * Et vos patres
nolite ad iracundiam prouocare filios ve-
ſtros: ſed educate illos in diſciplina,& cor-
5 reptione Dñi. * Serui obedite dominis car-
nalibus cum timore, & tremore, in ſimpli-
6 citate cordis veſtri,ſicut Chriſto: * Non ad
oculum ſeruientes, quaſi hominibus pla-
centes,ſed vt ſerui Chriſti facientes volun-
7 tatem Dei ex animo, *Cum bona voluntа-
te ſeruientes,ſicut Dño,& non hominibus:
8 Scientes,quoniã vnuſquiſque, quodcunq;
B fecerit bonum hoc recipiet à Dño,ſiue ſer-
9 uus,ſiue liber. *Et vos domini eadem facite
illis, remittentes minas, ſcientes quia & il-
lorum,& veſter Dñs eſt in cœlis: & perſo-
10 narum acceptio non eſt apud eum. *De cę-
tero fratres,confortamini in Dño,& in po-
11 tentia virtutis eius. *Induite vos armaturã
Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias dia-
12 boli. *Quoniam non eſt nobis colluctatio
aduerſus carnem,& ſanguinem, ſed aduer-
ſus principes,& poteſtates,aduerſus mun-
di rectores tenebrarum harum,contra ſpi-
13 ritualia nequitiæ,in cęleſtibus. *Propterea
C accipite armaturam Dei,vt poſſitis reſiſte-
re in die malo,& in omnibus perfecti ſtare.
14 State ergo ſuccincti lumbos veſtros in ve-
15 ritate, & induti loricam iuſtitiæ, *Et cal-
ceati pedes in præparatione Euangelij pa-
16 cis. *In omnibus ſumentes ſcutum fidei,in
quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea
17 extinguere: *Et galeam ſalutis aſſumite,&
gladium ſpiritus, (quod eſt verbum Dei) *
18 Per omnem orationem, & obſecrationem
D orantes omni tempore in ſpiritu: & in ipſo
vigilantes in omni inſtantia,& obſecratio-
19 ne pro omnibus ſanctis, *Et pro me,vt de-
tur mihi ſermo in aperitone oris mei cum
fiducia, notum facere myſterium Euange-
20 lij: * Pro quo legatione fungor in catena,
ita vt in ipſo audeam,prout oportet me,lo-
21 qui. *Vt autem, & vos ſciatis, quæ circa
me ſunt, quid agam: omnia vobis nota fa-
ciet Tychicus,chariſſimus frater, & fidelis
22 miniſter in Domino: *Quem miſi ad vos in
hoc ipſum, vt cognoſcatis, quæ circa nos
23 ſunt,& conſoletur corda veſtra. *Pax fra-
tribus,& charitas cum fide,à Deo Patre,&
24 Domino Ieſu Chriſto. *Gratia cum omni-
bus, qui diligunt Dominum noſtrum Ie-
ſum Chriſtum in incorruptione. Amen.

Col.3.d.20. Exod.20.c.6. Deut.5.c.16. Eccl.3.b.9. Matt.15.a.4. Marc.7.b.10. Col.3.d.22. Tit.2.c.9. 1.Petr.2.c.18. Iſa.59.d.17. 1.Theſ.5.b.8. Col.4.a.2. 2.Theſ.3.a.1. Deut.10.d.17. 2.Par.19.c.7. Iob.36.b.19. Sap.6.b.8. Eccl.35.b.16. Rom.2.b.11. Col.3.d.17. Act.20.c.34. 1.Petr.1.c.17.

EPI-

EPISOLA B. PAVLI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

CAPVT I.

Ex magno affectu quem habet erga Philippenſes, manifeſtat eis, quod preſſuræ ſuæ in maiorem Euangelij fructum ceſſerint : quam vtilitatem ſi non ſpectaret, omninò diſſolui cuperet, & eſſe cum Chriſto: eoſque adhortatur, vt dignè ad Chriſti Euangelium conuerſentur, dicens, quod pro ipſo iam afflictiones ſuſtinuerint.

PAulus, & Timotheus, 1 A
ſerui Ieſu Chriſti, omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis, & diaconibus, * Gratia 2
vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto. * Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri, 3
* Semper in cunctis orationibus meis pro 4
omnibus vobis, cum gaudio deprecationẽ faciens, * Super communicatione veſtra in 5
Euangelio Chriſti à prima die vſque nunc. 6
* Confidens hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu: * Sicut eſt mihi iuſtum hoc 7
ſentire pro omnibus vobis: eo quod habeã vos in corde, & in vinculis meis, & in de- B
fenſione, & confirmatione Euangelij, ſocios gaudij mei omnes vos eſſe. Teſtis enim 8
mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos in viſceribus Ieſu Chriſti. * Et hoc oro, 9
vt charitas veſtra magis, ac magis abundet in ſcientia, & in omni ſenſu: * Vt probetis 10
potiora, vt ſitis ſinceri, & ſine offenſa in diem Chriſti, * Repleti fructu iuſtitiæ per 11
Ieſum Chriſtum, in gloriam, & laudẽ Dei.
* Scire autem vos volo fratres, quia quę circa me ſunt, magis ad profectum venerunt 12
Euangelij: * Ita vt vincula mea manifeſta 13
fierent in Chriſto in omni prætorio, & in cæteris omnibus; * Et plures è fratribus in 14
Dño confidentes vinculis meis, abundantius auderent ſine timore verbum Dei loqui. Quidam quidem & propter inuidiam, 15
& contentionem, quidam autem, & propter bonam voluntatem Chriſtum prædicant: * Quidam ex charitate, ſcientes quo- 16
niam in defenſionem Euangelij poſitus ſũ.
Quidam autem ex contentione Chriſtum 17
annuntiant non ſincerè, exiſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis. * Quid 18
enim? Dum omni modo, ſiue per occaſionẽ, ſiue per veritatem, Chriſtus annuntietur; 19
& in hoc gaudeo, ſed & gaudebo. * Scio quia hoc mihi proueniet ad ſalutem, per veſtram orationem, & ſubminiſtrationem 20
Spiritus Ieſu Chriſti, * Secundùm expectationem, & ſpem meam, quia in nullo confundar: ſed in omni fiducia ſicut ſemper, & nunc magnificabitur Chriſtus in corpore 21
meo, ſiue per vitam, ſiue per mortem. * Mihi enim viuere Chriſtus eſt, & mori lucrũ.
Quod ſi viuere in carne, hic mihi fructus 22
D operi eſt, & quid eligam ignoro. * Coarctor 23
autem è duobus: deſiderium habens diſſolui, & eſſe cũ Chriſto, multò magis melius: *
Permanere autem in carne, neceſſarium 24
propter vos. * Et hoc confidens ſcio, quia 25
manebo, & permanebo omnibus vobis, ad
profectum veſtrum, & gaudium fidei: * Vt 26
gratulatio veſtra abundet in Chriſto Ieſu in me, per meum aduentum iterum ad
vos. Tantùm dignè Euangelio Chriſti con- 27
uerſamini: vt ſiue cum venero, & videro vos, ſiue abſens audiam de vobis, quia ſtatis in vno ſpiritu vnanimes, collaborantes
fidei Euangelij: * Et in nullo terreamini ab 28
aduerſarijs: quæ illis eſt cauſa perditionis, vobis autem ſalutis, & hoc à Deo: * Quia 29
vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolùm, vt in eum credatis, ſed vt etiam pro illo pa- 30
tiamini: * Idem certamen habentes, qua le & vidiſtis in me, & nunc auditis de me.

Eph. 4. 2. 1. Col. 1. b. 10 1. Theſ. 1. c. 2.

CAP. II.

Ad mutuam dilectionem, & concordiam animique modeſtiam miro affectu eos hortatur, exemplo Chriſti, in cuius nomine omne genu nunc flectitur, vtque ſuam in timore operentur ſalutem: congratulatur tum illis, quod inter malos ſanctè viuant, tum ſibi, quod tales habeat diſcipulos: Timotheum laudat à ſincera Euangelij predicatione, & obedientia: ſimiliter & Epaphroditum, quem ad eos mittit, poſtquam ab agritudine conualuit.

SI qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod 1 A
ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiritus,

ritus,si qua viscera miserationis : *Implete 2
gaudium meum, vt idem sapiatis, eandem
charitatem habentes, vnanimes, idipsum
sentientes,*Nihil per contentionem,neque 3
per inanem gloriam : sed in humilitate su-
periores sibi inuicem arbitrantes, * Non 4
quæ sua sunt singuli considerantes,sed ea,
quæ aliorum. *Hoc enim sentite in vobis, 5
quod & in Christo Iesu:Qui cum in forma 6
Dei esset,non rapinam arbitratus est esse se
æqualem Deo:*Sed semetipsum exinaniuit 7
formam serui accipiens, in similitudinem
hominum factus,& habitu inuentus,vt ho-
mo. *Humiliauit semetipsum factus obe- 8
Heb.2.b.9. diens vsq;ad mortem, mortem autem cru-
cis.*Propter quod & Deus exaltauit illum, 9
& donauit illi nomen,quod est super omne 10
nomen:*Vt in nomine Iesu omne genu fle- 11
Isa.45.d.24. Rom.14.b. 11. ctatur cœlestium, terrestrium, & inferno-
rum : * Et omnis lingua confiteatur, quia
Dominus Iesus Christus in gloria est
Dei Patris. *Itaque charissimi mei, (si- 12
cut semper obedistis) non vt in præ-
sentia mei tantùm, sed multò magis nunc
in absentia mea,cum metu, & tremore ve-
stram salutem operamini.*Deus est enim, 13
qui operatur in vobis & velle,& perficere,
pro bona voluntate. *Omnia autem facite 14
1.Petr.5.c. 9. sine murmurationibus,& hæsitationibus:*
Vt sitis sine querela, & simplices filij Dei, 15
sine reprehensione, in medio nationis pra-
uæ,& peruersæ: inter quos lucetis sicut lu-
minaria in mundo,*Verbum vitę continẽ- 16
tes ad gloriam meam in die Christi, quia C
non in vacuum cucurri, neque in vacuum
laboraui. *Sed & si immolor supra sacrifi- 17
cium,& obsequium fidei vestræ,gaudeo,&
congratulor omnibus vobis.*Idipsum au- 18
tem & vos gaudete,& congratulamini mi-
hi.*Spero autem in Dño Iesu,Timotheum 19
Act.16.a.1. me citò mittere ad vos:vt & ego bono ani-
mo sim, cognitis quæ circa vos sunt. *Ne- 20
minem enim habeo tam vnanimem, qui
sincera affectione pro vobis solicitus sit. *
1.Cor.16. b.10. Omnes enim quæ sua sunt quærunt, non 21
quæ sunt Iesu Christi.*Experimentum au- 22
tem eius cognoscite,quia sicut patri filius,
mecum seruiuit in Euangelio. Hunc igitur 23
spero me mittere ad vos, mox vt videro,
quæ circa me sunt.*Confido autem in Do- 24
mino,quoniam & ipse veniam ad vos cito.
Necessarium autem existimaui, Epaphro- 25
ditum fratrem, & cooperatorem, & com- D
militonem meum, vestrum autem apostо-
lum,& ministrum necessitatis meæ,mitte-
re ad vos : * Quoniam quidem omnes vos 26
desiderabat : & mœstus erat, propterea
quod audieratis illum infirmatum. *Nam 27
& infirmatus est vsq;ad mortem: sed Deus
misertus est eius, non solùm autem eius,
verum etiam & mei,ne tristitiam super tri- 28
stitiam haberem. *Festinantius ergo misi
illum,vt viso eo iterum gaudeatis,& ego si- 29
ne tristitia sim. Excipite itaque illum cum
omni gaudio in Domino, & eiusmodi cum
honore habetote.*Quoniam propter opus 30
Christi vsque ad mortem accessit, tradens
animam suam, vt impleret id, quod ex vo-
bis deerat erga meum obsequium.

CAP. III.

Nemo in legalibus gloriari potest, alioqui Paulo id maximè conueniret : qui tamen omnia hac detrimentum arbitratus est, quo Dei iustitiam ex fide in Christum adipisceretur, semper proficiens, vt tandem perfectionem consequeretur: quapropter Philippenses hortatur, vt ipsum, & non dyscolos, crucis Christi inimicos, imitentur.

1 DE cætero fratres mei gaudete in Dño.
A Eadem vobis scribere mihi quidem
2 non pigrum, vobis autem necessarium.*Vi-
dete canes, videte malos operarios, videte
3 concisionem. *Nos enim sumus circumci-
sio, qui spiritu seruimus Deo, & gloriamur
in Christo Iesu, & non in carne fiduciam
4 habentes:*Quamquam ego habeam confi-
dentiam,& in carne. Si quis alius videtur
5 confidere in carne,ego magis, *Circumci- Acto.11.b.
sus octauo die,ex genere Israel,de tribu Be- 6.
niamin,Hebræus ex Hebrẽis,secundùm le-
6 gem Pharisæus, *Secundùm æmulationem
persequens Ecclesiam Dei, secundùm iu-
stitiam, quæ in lege ést, conuersatus sine
7 querela. * Sed quæ mihi fuerint lucra, hæc
B arbitratus sum propter Christum detrimẽ-
8 ta.*Verumtamen existimo omnia detrimẽ-
tum esse,propter eminentem scientiam Ie-
su Christi Dñi mei : propter quem omnia
detrimentum feci, & arbitror, vt stercora,
9 vt Christum lucrifaciam, * Et inueniar in
illo, non habens meam iustitiam, quæ ex
lege est,sed illam,quæ ex fide est Christi Ie-
10 su: quæ ex Deo est iustitia in fide, *Ad co-
gnoscendum illum, & virtutem resurre-
C ctionis eius,& societatem passionum illius:
11 configuratus morti eius:*Si quo modo oc-
curram ad resurrectionem,quæ est ex mor-
12 tuis. *Non quod iam acceperim,aut iam
perfectus sim: sequor autem, si quo modo
comprehendam in quo, & comprehensus
13 sum à Christo Iesu : *Fratres, ego me non
arbitror comprehẽdisse. Vnum autem,quæ
quidem retro sunt obliuiscens, ad ea verò,
14 quæ sunt priora extendens meipsum, *Ad
destinatum persequor,ad brauium supernæ
15 vocationis Dei in Christo Iesu. *Quicum-
que ergo perfecti sumus,hoc sentiamus: &
si quid

si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus reuelabit. * Verumtamen ad quod peruenimus, vt idem sapiamus: & in eadem permaneamus regula. * Imitatores mei estote fratres, & obseruate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. * Multi enim ambulant, quos sæpè dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi: * Quorum finis interitus: quorum deus venter est: & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. Nostra autem conuersatio in cœlis est: vnde etiam Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, * Qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suę secundùm operationem, qua etiam possit subijcere sibi omnia.

Rom. 6. c. 17.

CAP. IV.

Ad perseuerantiam, & spirituale gaudium, modestiam, preces & gratiarum actiones eos componit, pacem Dei ipsis exoptans; vtque mordicus teneant quæcumque Dei sunt; laudans ipsos, quod per Epaphroditum necessaria ad ipsum miserint.

ITaque fratres mei charissimi, & desideratissimi, gaudium meum, & corona mea: sic state in Domino, charissimi. * Euodiam rogo, & Syntychen deprecor, idipsum sapere in Domino. * Etiam rogo, & te germane compar, adiuua illas, quæ mecum laborauerunt in Euangelio cum Clemente, & ceteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ. Gaudete in Domino semper: iterum dico gaudete. * Modestia vestra nota sit omnibus hominibus: Dominus propè est, * Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione, & obsecratione, cum gratiarum actione, petitiones vestræ innotescant apud Deum. * Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras, in Christo Iesu. * De cætero fratres, quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quęcumque iusta, quęcumque sancta, quæcumque amabilia, quęcumque bonæ famæ, siqua virtus, si qua laus disciplinę, hæc cogitate. * Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me, hæc agite: & Deus pacis erit vobiscum. * Gauisus sum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire: sicut & sentiebatis. occupati autem eratis. Non quasi propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse. * Scio & humiliari, scio & abundare; (vbique & in omnibus institutus sum) & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati. * Omnia possum in eo, qui me confortat. * Verumtamen bene feciſtis, communicantes tribulationi meæ. * Scitis autem & vos Philippenses, quod in principio Euangelij, quando profectus sum à Macedonia, nulla mihi Ecclesia communicauit in ratione dati, & accepti, nisi vos soli: * Quia & Thessalonicam semel, & bis in vsum mihi misistis. * Non quia quæro datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. * Habeo autem omnia, & abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito, quæ misistis, odorem suauitatis, hostiam acceptam, placentem Deo. * Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum, secundùm diuitias suas, in gloria in Christo Iesu. * Deo autem & Patri nostrò gloria in sæcula sæculorum: Amen. * Salutate omnem sanctum in Christo Iesu. * Salutant vos, qui mecum sunt, fratres. Salutant vos omnes sancti, maximè autem, qui de Cæsaris domo sunt: * Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

Rom. 11. a. 1.

EPI-

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

CAPVT I.

Audita fide, charitate, ac spe Coloſſenſium, orat pro ipſis Apoſtolus, quo in ſcientia Dei bonisque operibus perficiantur: Chriſtum Dei imaginem dicit: per quem omnia creata ſunt, & qui caput eſt Eccleſiæ, quo omnia pacificata ſunt: hortatur ergo, vt immobiles in fide permaneant: ſeque dicit effectum Chriſti miniſtrum, ad prædicandum myſterium à ſæculis abſconditum, & nunc manifeſtatum.

PAulus Apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatem Dei, & Timotheus frater: *Eis, qui ſunt Coloſſis, ſanctis, & fidelibus fratribus in Chriſto Ieſu. *Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto. Gratias agimus Deo, & Patri Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſemper pro vobis orantes: *Audientes fidem veſtram in Chriſto Ieſu, & dilectionem quam habetis in ſanctos omnes, *Propter ſpem, quæ repoſita eſt vobis in cœlis: quam audiſtis in verbo veritatis Euangelij: *Quod peruenit ad vos, ſicut & in vniuerſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit, ſicut in vobis, ex ea die qua audiſtis, & cognouiſtis gratiam Dei in veritate, Sicut didiciſtis ab Epaphra chariſſimo conſeruo noſtro, qui eſt fidelis pro vobis miniſter Chriſti Ieſu, Qui etiam manifeſtauit nobis dilectionem veſtram in ſpiritu. *Ideò & nos ex qua die audiuimus, non ceſſamus pro vobis orantes, & poſtulantes, vt impleamini agnitione voluntatis eius, in omni ſapientia, & intellectu ſpirituali: * Vt ambuletis dignè Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei: *In omni virtute confortati ſecundùm potentiam claritatis eius, in omni patientia, & longanimitate cum gaudio. *Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine: * Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ; * In quo habemus redemptionem per ſanguinem eius, remiſſionem peccatorum. *

1 A
2
3
4
5
6
7
8 B
9
10
11
12
13
14

15 Qui eſt imago Dei inuiſibilis, primoge-
16 nitus omnis creaturæ: * Quoniam in C ipſo condita ſunt vniuerſa in cœlis, & in terra, viſibilia, & inuiſibilia, ſiue throni, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſtates: omnia per ipſum, & in
17 ipſo creata ſunt. * Et ipſe eſt ante om-
18 nes, & omnia in ipſo conſtant. * Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis: vt ſit in omnibus ipſe primatum tenens. *
19 Quia in ipſo complacuit, omnem ple-
20 nitudinem inhabitare: * Et per eum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in
21 terris, ſiue quæ in cœlis ſunt. * Et vos cum eſſetis aliquando alienati, & inimi-
22 ci ſenſu in operibus malis: * Nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos ſanctos, & immaculatos, & irreprehenſibiles co-
23 ram ipſo: * Si tamen permanetis in fide fundati, & ſtabiles, & immobiles D à ſpe Euangelij, quod audiſtis, quod prædicatum eſt in vniuerſa creatura, quæ ſub cœlo eſt, cuius factus ſum
24 Paulus miniſter. * Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea, pro corpore eius, quod
25 eſt Eccleſia: * Cuius factus ſum ego miniſter ſecundùm diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi in vos, vt impleam
26 verbum Dei: * Myſterium, quod abſconditum fuit à ſæculis, & generationibus, nunc autem manifeſtatum eſt ſanc-
27 tis eius, * Quibus voluit Deus notas facere diuitias gloriæ ſacramenti huius in Gentibus, quod eſt Chriſtus, in vobis,
28 ſpes gloriæ, * Quem nos annuntiamus, corripientem omnem hominem, & docentes omnem hominem, in omni ſapientia, vt exhibeamus omnem homi-
29 nem perfectum in Chriſto Ieſu, * In quo, & laboro, certando ſecundùm operationem eius, quam operatur in me in virtute.

Col. 1. a. b.
1. Cor. 15. c. 21.
Apoc. 1. b. 1.

CAP.

CAP. II.

Hortatur vt caueant ne vllis, aut persuasionibus, aut imposturis philosophorum, seu legem inducere volentium, seducantur à Christi fide: per quem à peccatis, potestate diaboli, & ab aduerso ipsis chirographo liberati sunt, vt nunc legalia decreta nullo in pretio sint habenda.

VOlo enim vos scire, qualem solicitu- 1
dinem habeam pro vobis, & pro ijs, A
qui sunt Laodiciæ, & quicumque non vi-
derunt faciem meam in carne: * Vt conso- 2
lentur corda ipsorum, instructi in charita-
te, & in omnes diuitias plenitudinis intel-
lectus, in agnitionem mysterij Dei patris,
Christi Iesu: * In quo sunt omnes thesau- 3
ri sapientiæ, & scientiæ absconditi. * Hoc 4
autem dico, vt nemo vos decipiat in subli-
1.Cor.5.3. mitate sermonum. * Nam etsi corpore ab- 5
sens sum: gaudens, & videns ordinem ve-
strum, & firmamentum eius, quæ in Chri-
sto est, fidei vestræ. * Sicut ergo accepi- 6
stis Iesum Christum Dominum, in ipso B
ambulate, * Radicati, & superædificati 7
in ipso, & confirmati fide, sicut & didici-
stis, abundantes in illo in gratiarum actio-
ne. * Videte ne quis vos decipiat per phi- 8
losophiam, & inanem fallaciam, secun-
dùm traditionem hominum, secundùm
elementa mundi, & non secundùm Chri-
stum: * Quia in ipso inhabitat omnis ple- 9
nitudo diuinitatis corporaliter: * Et estis 10
in illo repleti, qui est caput omnis princi-
patus, & potestatis: * In quo & circum- 11
cisi estis circumcisione non manu facta in C
expoliatione corporis carnis, sed in circũ-
cisione Christi: * Consepulti ei in baptis- 12
mo in quo, & resurrexistis per fidem ope-
rationis Dei, qui suscitauit illum à mor-
Eph.2.8.1. tuis. * Et vos cum mortui essetis in deli 13
ctis, & præputio carnis vestræ, conuiuifi-
cauit cum illo, donans vobis omnia deli-
cta: * Delens quod aduersus nos erat chi- 14
rographum decreti, quod erat contrarium
nobis, & ipsum tulit de medio, affigens il
lud cruci: * Et expolians principatus, & 15
potestates, traduxit confidenter, palam
triumphans illos in semetipso. * Nemo 16
ergo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut
in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sab-
batorum: * Quæ sunt vmbra futurorum: 17
Matt.14.8. corpus autem Christi. * Nemo vos sedu- 18
4. cat volens in humilitate, & religione An- D
gelorum, quæ non vidit ambulans frustra
inflatus sensu carnis suæ, * Et non tenens 19
caput, ex quo totum corpus, per nexus, &
coniunctiones subministratum, & constru-
ctum, crescit in augmentum Dei. * Si er- 20
go mortui estis cum Christo ab elementis
huius mundi: quid adhuc tanquam vi-
21 uentes in mundo decernitis? * Ne tetige-
ritis, neque gustaueritis, neque contre-
22 ctaueritis: * Quæ sunt omnia in interi-
tum ipso vsu, secundùm præcepta, & do-
23 ctrinas hominum: Quæ sunt rationem
quidem habentia sapientiæ in superstitio-
ne, & humilitate, & non ad parcendum
corpori, non in honore aliquo ad saturita-
tem carnis.

CAP. III.

In moribus eos informat, vt exuto veteri homine cum actibus suis, quos hic explicat, nouum induant, in quo non est distinctio nationis, aut conditionis; assumantque virtutes, ac variis modis Deum laudent, cuncta ad ipsum referentes: docet deinde quomodo se habere debeant vxores, & mariti, filij & patres, serui ac domini.

1 IGitur, si consurrexistis cum Christo,
A quæ sursum sunt quærite, vbi Christus
2 est in dextera Dei sedens: * Quæ sursum
3 sunt sapite, non quæ super terram. * Mor-
tui enim estis, & vita vestra est abscondita
4 cum Christo in Deo. * Cum Christus ap-
paruerit, vita vestra; tunc & vos appare-
5 bitis cum ipso in gloria. * Mortificate er-
go membra vestra, quæ sunt super terram; Eph.4. 8.10.
fornicationem, immunditiam, libidinem,
concupiscentiam malam, & auaritiam,
6 quæ est simulacrorum seruitus: * Propter
quæ venit ira Dei super filios incredulita-
7 tis: * In quibus & vos ambulastis aliquan-
8 do, cum viueretis in illis. * Nunc autem
B deponite & vos omnia; iram, indigna- Rom.9.8 4.
tionem, malitiam, blasphemiam, turpem Eph.4.c.25
9 sermonem de ore vestro. * Nolite mentiri Hebr.12 8.
inuicem, expoliantes vos veterem homi- 1.Petr.1.8.
10 nem cum actibus suis, * Et induentes no- 1.& 4.8.1.
uum, eum qui renouatur in agnitionem, se-
cundùm imaginem eius, qui creauit illum.
11 * Vbi non est Gentilis, & Iudæus, circum-
cisio, & præputium, Barbarus, & Scytha,
seruus, & liber: sed omnia, & in omnibus
12 Christus. * Induite vos ergo sicut electi Eph. 6. b.
Dei, sancti, & dilecti, viscera misericordiæ, 11.
benignitatem, humilitatem, modestiam,
13 patientiam: * Supportantes inuicem, &
C donantes vobismetipsis, si quis aduersus
aliquem habet querelam: sicut & Domi-
14 nus donauit vobis, ita & vos. * Super om-
nia autem hæc, charitatem habete, quod
15 est vinculum perfectionis: * Et pax Chri-
sti exultet in cordibus vestris, in qua & vo-
cati estis in vno corpore: & grati estote.
16 * Verbum Christi habitet in vobis abun-

dan-

danter, in omni ſapientia, docentes & commonentes voſmetipſos, pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia
2. Cor. 10. g. 31. 1. Eph. 5. c. 21. 2. Petr. 3. a. 9. cantantes in cordibus veſtris Deo. *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Ieſu Chriſti, gratias agentes Deo, & Patri per ipſum. *Mulieres ſubdite eſtote viris, ſicut oportet, in Domino. *Viri diligite vxores veſtras, & nolite amari eſſe ad illas. *Filij obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum eſt in Domino. *Patres, nolite ad indignationem prouocare filios veſtros, vt non puſillo animo fiant. *Serui obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum. *Quodcumque facitis, ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus: *Scientes quod à Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Chriſto ſeruite. *Qui enim iniuriam facit, recipiet id quod iniquè geſſit: & non eſt perſonarum acceptio apud Deum.
Eph 6. a 4. Tit. 2. c. 9. 1 Petr. 3. c. 1. Rom. 12. b. 5.

CAP. IV.

Pro ſe cupit ipſos precari, & cautè, ac diſcretè cum infidelibus conuerſari: mittitque qui manifeſtent eis, quæ apud ipſum agantur, & variorum ſalutationes adſcribit, cupiens vt & hæc, & ſimiliter Laodicenſium epiſtola apud vtramque legatur Eccleſiam.

DOmini, quod iuſtum eſt, & æquum, 1
ſeruis præſtate: ſcientes quod & vos A
Dominum habetis in cœlo. *Orationi 2
inſtate, vigilantes in ea in gratiarum actione: *Orantes ſimul & pro nobis, vt Deus 3
Luc. 18. a. 1. 1. The. 5. d. 17.
aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquendum myſterium Chriſti (propter quod Eph 6. c. 18 2. Theſ. 3. a. 1.
4 etiam vinctus ſum) *Vt manifeſtem, il- Ephe. 5. d.
5 lud ita vt oportet me loqui. *In ſapientia 15.
ambulate ad eos, qui foris ſunt; tempus
6 redimentes. *Sermo veſter ſemper in gra-
B tia ſale ſit conditus, vt ſciatis quomodo
7 oporteat vos vnicuique reſpondere. *Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota faciet Tychicus, chariſſimus frater, & fidelis miniſter, & conſeruus in Domino: *Quem miſi
8 ad vos ad hoc ipſum, vt cognoſcat, quæ circa vos ſunt, & conſoletur corda veſtra, *
9 Cum Oneſimo chariſſimo, & fideli fratre, qui ex vobis eſt. Omnia, quæ hic agun-
10 tur, nota facient vobis. *Salutat vos Ariſtarchus concaptiuus meus, & Marcus conſobrinus Barnabæ, de quo accepiſtis mandata: ſi venerit ad vos, excipite illum:
11 *Et Ieſus, qui dicitur Iuſtus: qui ſunt ex circumciſione: hi ſoli ſunt adiutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt ſolatio. *
12 Salutat vos Epaphras, qui ex vobis eſt, ſeruus Chriſti Ieſu, ſemper ſolicitus pro vobis in orationibus, vt ſtetis perfecti, & ple-
13 ni in omni voluntate Dei. *Teſtimonium Denim illi perhibeo, quod habet multum laborem pro vobis, & pro iis, qui ſunt Lao-
14 diciæ, & qui Hierapoli. *Salutat vos Lu-
15 cas medicus chariſſimus, & Demas. *Salu- 2. Tim. 4. b. 10
tate fratres, qui ſunt Laodiciæ, & Nympham, & quæ in domo eius eſt, Eccleſiam,
16 Et cum lecta fuerit apud vos epiſtola hæc, facite vt & in Laodicenſium Eccleſia legatur: & eam, quæ Laodicenſium eſt, vos lega-
17 tis. *Et dicite Archippo: Vide miniſterium, quod accepiſti in Domino, vt illud
18 impleas. *Salutatio, mea manu Pauli. Memores eſtote vinculorum meorum. Gratia vobiſcum. Amen.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA
B. PAVLI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES I.

CAPVT I.

Thessalonicenses commendat, actis Deo gratijs, quod susceptam semel fidem seruauerint, Pauli imò ipsius Domini imitatores effecti, ac forma reliquis credentibus, palam ostendentes, quem apud ipsos fructum Pauli praedicatio habuerit.

PAulus, & Siluanus, & Timotheus, Ecclesiæ Thessalonicensium in Deo Patre, & Domino, Iesu Christo. * Gratia vobis, & pax. Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione, * Memores operis fidei vestræ, & laboris, & charitatis, & sustinentiæ spei Domini nostri Iesu Christi, ante Deum, & Patrem nostrum: * Scientes fratres, dilecti à Deo, electionem vestram: * Quia Euangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantùm, sed & in virtute, & spiritu sancto, & in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. * Et vos imitatores nostri facti estis, & Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti: * Ita vt facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia, & in Achaia. * A vobis enim diffamatus est sermo Domini, non solùm in Macedonia, & in Achaia, sed & in omni loco fides vestra, quæ est ad Deum profecta est, ita vt non sit nobis necesse quidquam loqui. * Ipsi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo conuersi estis ad Deum à simulacris, seruire Deo viuo, & vero, * Et expectare Filium eius de cœlis (quem suscitauit ex mortuis) Iesum, qui eripuit nos ab ira ventura.

1 A
2 B
3
4 C
5
6
7 D
8
9
10

CAPVT II.

Ostendit quam sincerum se exhibuerit in praedicando ipsis Euangelio, gratias Deo agens, quod susceptum Dei verbum sedulo seruauerint, passi multa à contribulibus, sicut Ecclesiæ Iudææ à Iudæis, qui vna cum Christo etiam pios omnes persequuntur: declarat etiam quam ardentem gerat erga ipsos affectum.

1 A NAm ipsi scitis, fratres, introitum
nostrum ad vos, quia non inanis
2 fuit: * Sed ante passi, & contumelijs Act. 16. e. 19.
affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro, loqui ad vos Euangelium Dei in multa solicitudine. * Exhortatio enim nostra non de
3 errore, neque de immunditia, neque in
4 dolo, * Sed sicut probati sumus à Deo, vt crederetur nobis Euangelium: ita loquimur, non quasi hominibus placentes,
5 sed Deo, qui probat corda nostra. * Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis: sicut scitis: neque in occasione auaritiæ: Deus testis est: * Nec
6 quærentes ab hominibus gloriam, neque
7 à vobis, neque ab alijs. * Cum posse-
II mus vobis oneri esse, vt Christi Apostoli: sed facti sumus paruuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foueat fi-
8 lios suos. * Ita desiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non solùm Euangelium Dei, sed etiam animas nostras: quoniam charissimi nobis facti
9 estis. * Memores enim estis fratres laboris nostri, & fatigationis: nocte, ac die operantes, ne quem vestrum grauaremus, prædicauimus in vobis Euange-
10 lium Dei. * Vos testes estis, & Deus, quam sanctè, & iustè, & sine querela,
11 vobis, qui credidistis, fuimus: * Sicut
C scitis, qualiter vnumquemque vestrum
12 (sicut pater filios suos) * Deprecantes vos, & consolantes, testificati sumus, vt ambularetis dignè Deo, qui vocauit vos in suum regnum, & glo-
13 riam. * Ideò & nos gratias agimus Deo sine intermissione: quoniam cum

Act. 16. g. 14. 1. Cor. 4. c. 11. 1. Thes. 2. b. 8.

accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud, non vt verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidiſtis. * Vos enim imitatores facti eſtis fratres 14
Eccleſiarum Dei, quæ ſunt in Iudæa in Chriſto Ieſu: quia eadem paſſi eſtis, & vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Iudæis: * Qui & Dominum occiderunt 15
Ieſum, & Prophetas, & nos perſecuti D ſunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus aduerſantur; * Prohibentes 16
nos Gentibus loqui, vt ſaluæ fiant, vt impleant peccata ſua ſemper: peruenit enim ira Dei ſuper illos vſque in finem.
* Nos autem fratres deſolati à vobis ad 17
tempus horæ, aſpectu, non corde, abundantius feſtinauimus faciem veſtram videre cum multo deſiderio. * Quoniam 18
voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, & ſemel, & iterum, ſed impediuit nos ſatanas. * Quæ eſt enim noſtra 19
ſpes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum eſtis in aduentu eius? *
Vos enim eſtis gloria noſtra, & gau- 20
dium.

CAPVT III.

Metuens ne propter ſuas afflictiones à fide mouerentur, miſit ad eos Timotheum, qui ipſos roboraret: illo autem reuerſo gratias Deo agit, quod in fide, ac dilectione firmi permanſerint: oſtendens quantum cupiat illos inuiſere, vt ſuppleat, quod deeſt fidei ipſorum.

PRopter quod non ſuſtinentes amplius, placuit nobis remanere Athe- A
Act.16.a.1. nis, ſolis: * Et miſimus Timotheum fra- 2
trem noſtrum, & miniſtrum Dei in Euangelio Chriſti, ad confirmandos vos, & exhortandos pro fide veſtra: * Vt nemo 3
moueatur in tribulationibus iſtis: ipſi enim ſcitis, quod in hoc poſiti ſumus. *
Nam & cum apud vos eſſemus, prædicebamus vobis paſſuros nos tribulationes, 4
ſicut & factum eſt, & ſcitis. * Propterea 5
& ego amplius non ſuſtinens, niſi ad co- B
gnoſcendam fidem veſtram: ne fortè tentauerit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor noſter. * Nunc autem veniente Ti- 6
motheo ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidem, & charitatem veſtram, & quia memoriam noſtri habetis bonam C
ſemper, deſiderantes nos videre, ſicut & nos quoque vos: * Ideò conſolati ſu- 7
mus fratres in vobis, in omni neceſſitate, & tribulatione noſtra, per fidem veſtram, * Quoniam nunc viuimus, ſi vos 8
ſtatis in Domino. * Quam enim gratiarum actionem poſſumus Deo retribuere 9
pro vobis, in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum noſtrum, *
Nocte, ac die abundantius orantes, vt 10
videamus faciem veſtram, & compleamus ea, quæ deſunt fidei veſtræ? * Ipſe 11
D autem Deus, & Pater noſter, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus, dirigat viam
noſtram ad vos. * Vos autem Dominus 12
multiplicet, & abundare faciat charitatem veſtram in inuicem, & in omnes, 13
quemadmodum, & nos in vobis: * Ad confirmanda corda veſtra ſine querela in ſanctitate, ante Deum, & Patrem noſtrum, aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus ſanctis eius. Amen.

CAP. IV.

Hortatur, vt tradita ſibi præcepta obſeruent; abſtinentes à fornicatione, ac ſe mutuo diligentes manibuſque operantes, quo nullius quidquam deſiderare cogantur: docet modum noſtræ reſurrectionis, ne inordinata triſtitia ſe crucient propter eos, qui moriuntur.

DE cætero ergo fratres, rogamus vos, 1
A & obſecramus in Domino Ieſu, vt Rom.11.a.1. Ephes.5.4.17.
quemadmodum accepiſtis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, ſic & ambuletis, vt abundetis magis. * Scitis enim, quæ præcepta dederim 2
vobis per Dominum Ieſum. * Hæc eſt 3
enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra: vt abſtineatis vos à fornicatione; * Vt 4
ſciat vnuſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore; * Non 5
in paſſione deſiderij, ſicut & Gentes, quæ ignorant Deum: * Et ne quis ſuperegre- 6
B diatur, neque circumueniat in negotio fratrem ſuum: quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædiximus
vobis, & teſtificati ſumus. * Non enim 7
vocauit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem. * Itaque qui hæc ſper- 8
nit, non hominem ſpernit ſed Deum: qui etiam dedit Spiritum ſuum ſanctum in nos. 1.Ioan.1.d.3.4. & 5.b.1. 1.Ioan.2.b. 10.& 4.a. 11.
* De charitate autem fraternitatis 9
non neceſſe habemus ſcribere vobis. Ipſi enim vos a Deo didiciſtis, vt diligatis
inuicem. * Etenim illud facitis in omnes 10
fratres in vniuerſa Macedonia. Rogamus autem vos fratres, vt abundetis magis, * 11
Et operam detis, vt quieti ſitis, & vt veſtrum negotium agatis, & operemini ma-
C nibus veſtris, ſicut præcepimus vobis: & vt honeſtè ambuletis ad eos, qui foris
ſunt: & nullius aliquid deſideretis. * No- 12
lumus autem vos ignorare fratres de dormienti-

mientibus, vt non contriſtemini, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent. *Si enim 13
credimus quod Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit: ita & Deus eos, qui dormierunt
1 C 1 15.d. 24. per Ieſum, adducet cum eo. *Hoc enim 14
vobis dicimus in verbo Domini, quia nos, qui viuimus, qui reſidui ſumus in aduentum Domini, non præueniemus eos, qui dormierunt. * Quoniam ipſe 15
Dominus in iuſſu, & in voce Archange- D
li, & in tuba Dei deſcendet de cœlo: & mortui, qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. * Deinde nos, qui viui- 16
mus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus. * Itaque conſolamini inuicem 17
in verbis iſtis.

CAP. V.

Diem iudicij dicit inſperatum adfuturum, quia tamen ipſos non poteſt incautos opprimere, cum ſemper ad illum ſe præparent, ad quod illos etiam hortatur: monet quoque de obedientia erga ſuos præfectos, & quomodo erga inuicem, & erga Deum ſe habere debeant: orat pro ipſis, vtque pro ſe orent precatur.

DE temporibus autem, & momentis, 1
fratres, non indigetis, vt ſcribamus vobis. *Ipſi enim diligenter ſcitis, 2
2. Pet. 3. c. 8. Apoc. 3. a. 3. & 16. c. 15. quia Dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet. *Cum enim dixerint pax, & ſecuritas; tunc repentinus eis ſuperueniet 3
interitus, ſicut dolor in vtero habenti, & non effugient. *Vos autem fratres non 4
eſtis in tenebris, vt vos dies illa tamquam fur comprehendat: *Omnes enim vos fi- 5
lij lucis eſtis, & filij diei: non ſumus nocte, neque tenebrarum. *Igitur non dor- 6
miamus ſicut, & cæteri, ſed vigilemus, & 7
ſobrij ſimus. *Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrij ſunt, nocte 8
ebrij ſunt. *Nos autem, qui diei ſumus, ſobrij ſimus induti loricam fidei, & charitatis, & galeam ſpem ſalutis: * Iſai. 59. c. 17.
9 Quoniam non poſuit nos Deus in iram, Eph. 6. c. 17.
B ſed in acquiſitionem ſalutis per Domi-
10 num noſtrum Ieſum Chriſtum, *Qui mortuus eſt pro nobis: vt ſiue vigilemus, C ſine dormiamus, ſimul cum illo viua-
11 mus. *Propter quod conſolamini inuicem, & ædificate alterutrum, ſicut & 12 facitis. *Rogamus autem vos fratres, vt noueritis eos, qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent 13 vos, *Vt habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum: pacem 14 habete cum eis. *Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, pa-
15 tientes eſtote ad omnes. *Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: ſed ſemper quod bonum eſt ſectamini in inui- Prou. 17. c. 13. & 20. d. 22.
16 cem, & in omnes. *Semper gaudete. * Rom. 12. d. 17.
17 Sine intermiſſione orate. *In omnibus 1. Petr. 3. b. 9.
18 gratias agite: hæc eſt enim voluntas Dei D in Chriſto Ieſu, in omnibus vobis. * Eccl. 28. c. 22.
19 Spiritum nolite extinguere. *Prophe- Luc. 18. a 1. Col 04. 4. a. 9.
20 tias nolite ſpernere. *Omnia autem
21 probate: quod bonum eſt tenete. *
22 Ab omni ſpecie mala abſtinete vos. *
23 Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per omnia: vt integer ſpiritus veſter, & anima & corpus ſine querela in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur. *
24 Fidelis eſt, qui vocauit vos: qui etiam 1. Cor. 1. b. 9.
25 faciet. *Fratres orate pro nobis. *Sa-
26 lutate fratres omnes in oſculo ſancto. *
27 Adiuro vos per Dominum, vt legatur epi-
28 ſtola hęc omnibus ſanctis fratribus. *Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum. Amen.

Digitized by Google

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI AD THESSALONICENSES II.

CAPVT I.

Gratias Deo agit pro fide, ac tolerantia Theſſalonicenſium in perſecutionibus, propter quas dicit illos gloriam, aduerſarios verò vltionem in die iudicij receptures: orans vt digni habeantur vocatione Dei.

1 A Paulus, & Siluanus, & Timotheus, Eccleſiæ Theſ- A
ſalonicenſium, in Deo
Patre noſtro, & Domino
Ieſu Chriſto. * Gratia 2
vobis, & pax à Deo Pa-
tre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto. *
Gratias agere debemus ſemper Deo pro 3
vobis, fratres, ita vt dignum eſt, quoniam ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas vniuſcuiuſque veſtrum in inuicem: * Ita vt & nos ipſi in vobis glorie- 4
mur in Eccleſijs Dei, pro patientia ve- B
ſtra, & fide, & in omnibus perſecutionibus veſtris, & tribulationibus, quas ſuſtinetis. * In exemplum iuſti iudicij Dei, 5
vt digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini. * Si tamen iuſtum eſt apud 6
Deum, retribuere tribulationem ijs, qui C
vos tribulant: * Et vobis, qui tribulamini, requiem nobiſcum in reuelatione Domini Ieſu, de cœlo cum Angelis virtutis 7
eius, * In flamma ignis dantis vindictam 8
ijs, qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio Domini noſtri Ieſu Chriſti. * Qui pœnas dabunt in in- 9
teritu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis eius: * Cum venerit glorifi- 10
cari in ſanctis ſuis, & admirabilis fie- D
ri in omnibus, qui crediderunt: quia creditum eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos in die illo. * In quo etiam oramus 11
ſemper pro vobis: vt dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, & impleat omnem voluntatem bonitatis, & opus fidei in virtute, * Vt clarificetur nomen Do- 12
mini noſtri Ieſu Chriſti in vobis, & vos in illo, ſecundùm gratiam Dei noſtri, & Domini Ieſu Chriſti.

CAP. II.

De die Domini monet, ne credant ſeductoribus, oſtendens venturum prius filium perditionis, qui varia edet prodigia fallacia, quibus reprobi ſeducentur: de electione, & fide Theſſalonicenſium gratias agit, monens vt ſeruent acceptas ab ipſo traditiones, & pro eorum conſolatione, ac confirmatione orat.

1 A Rogamus autem vos fratres, per ad-
uentum Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, & noſtræ congregationis in ipſum: *
2 Vt non citò moueamini à veſtro ſenſu, neque terreamini, neque per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per epiſtolam tamquam per nos miſſam, quaſi inſtet
3 dies Domini. * Nequis vos ſeducat vllo Eph.5.b.6.
modo: quoniam niſi venerit diſceſſio primum, & reuelatus fuerit homo peccati,
4 filius perditionis, * Qui aduerſatur, & B
extollitur ſupra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita vt in templo Dei ſedeat oſtendere ſe tamquam ſit Deus. *
5 Non retinetis, quod cum adhuc eſſem
6 apud vos, hæc dicebam vobis? * Et nunc quid detineat ſcitis, vt reueletur, in ſuo
7 tempore. * Nam myſterium iam operatur iniquitatis: tantum vt qui tenet nunc,
8 teneat, donec de medio fiat. * Et tunc re- C
uelabitur ille iniquus, quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet
9 illuſtratione aduentus ſui eum: * Cuius eſt aduentus ſecundùm operationem ſatanæ, in omni virtute, & ſignis, & prodi-
10 gijs mendacibus, * Et in omni ſeductione iniquitatis ijs, qui pereunt: eo quod charitatem veritatis non receperunt, vt ſalui fierent. Ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio,
11 * Vt iudicentur omnes, qui non credide- D
runt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.
12 Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quod elegerit vos Deus primitias in ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus, & in fi-
13 de veritatis: * In qua, & vocauit vos per D
Euangelium noſtrum, in acquiſitionem
14 gloriæ Domini noſtri Ieſu Chriſti. * Ita-

que

que fratres state: & tenete traditiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. * Ipse autem Do- 15
minus noster Iesus Christus, & Deus, & Pater noster, qui dilexit nos, & dedit consolationem æternam, & spem bonam in gratia, *Exhortetur corda vestra, & con- 16
firmet in omni opere, & sermone bono.

CAP. III.

Cupit vt pro se precentur, confidens quod seruaturi sint ipsius præcepta, monetque vt subtrahant se à Christianis nolentibus seruare, quæ ipse instituerat, nec manibus laborare, quod tamen ipsemet Paulus apud eos fecerat: cauet tamen ne tales, vt inimicos existiment, sed vt fratres corripiant.

Eph.6.c.18. Col.4.b.4. DE cætero fratres orate pro nobis, vt 1
sermo Dei currat, & clarificetur, A
sicut & apud vos: * Et vt liberemur ab im- 2
portunis, & malis hominibus: non enim
omnium est fides. * Fidelis autem Deus 3
est, qui confirmabit vos, & custodiet à
malo. * Confidimus autem de vobis, in 4
Domino, quoniam quæ præcipimus, & B
facitis, & facietis. * Dominus autem di- 5
rigat corda vestra in charitate Dei, & patientia Christi. * Denuntiamus autem 6
vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundùm traditionem, quam acceperunt à
7 nobis. * Ipsi enim scitis, quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non in-
8 quieti fuimus inter vos: Neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus. * Act. 20. b 34. 1. Cor. 4. c 12. 2. Th. 3. b. 8.
9 Non quasi non habuerimus potestatem, sed vt nosmetipsos formam daremus vo-
10 bis ad imitandum nos. * Nam & cum essemus apud vos, hoc denuntiabamus vo- C
bis: quoniam si quis non vult operari,
11 nec manducet. * Audiuimus enim inter vos quosdam ambulare inquietè, nihil
12 operantes, sed curiosè agentes. * Ijs autem, qui eiusmodi sunt, denuntiamus, & obsecramus in Domino Iesu Christo: vt cum silentio operantes, suum panem
13 manducent. *Vos autem fratres nolite de- Gal.6.c.9.
14 ficere benefacientes. * Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc D notate, & ne commisceamini cum illo, vt
15 confundatur: * Et nolite quasi inimicum
16 existimare, sed corripite, vt fratrem, * Ipse autem Dominus pacis, det vobis pacem sempiternam in omni loco. Do-
17 minus sit cum omnibus vobis. * Salutatio, mea manu Pauli: quod est signum in
18 omni epistola ita scribo. * Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA
B. PAVLI APOSTOLI
AD TIMOTHEVM I.

CAPVT I.

Præceptum renouat, quod Timotheo tradiderat, de retrahendis quibusdam à peruersa doctrina, & tradenda: sana lex ob iniustos posita est: Deo gratias agit, quod eum ab Ecclesiæ persecutione ad Apostolatum vocauerit: qui misericordiam consecutus est, vt ostendatur Dei longanimitas ad peccatorum informationem: Timotheum monet, vt strenuum agat militem.

Act.16.c.1. PAulus Apostolus Iesu Christi secun- 1
dùm imperium Dei Saluatoris nostri, A
& Christi Iesu spei nostræ: * Timotheo 2
dilecto filio in fide. Gratia, misericordia, & pax à Deo Patre, & Christo Iesu Do-
3 mino nostro. * Sicut rogaui te, vt remaneres Ephesi, cum irem in Macedoniam, vt denuntiares quibusdam ne aliter docerent,
4 * Neque intenderent fabulis, & genealo- B
gijs interminatis: quæ quæstiones præstant magis, quàm ædificationem Dei, quæ
5 est in fide. * Finis autem præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, &
6 & fide non ficta. * A quibus quidam aberrantes, conuersi sunt in vaniloquium, *
7 Volentes esse legis doctores, non intelligentes neque, quæ loquuntur, neque de

Digitized by Google

quibus affirmant. * Scimus autem, quia 8
bona est lex, si quis ea legitimè vtatur: *
Sciens hoc quia lex iusto non est posita, 9
Rom. 7. 6. sed iniustis, & non subditis, impijs, &
22. peccatoribus, sceleratis, & contaminatis,
parricidis, & matricidis, homicidis,
*Fornicarijs, masculorum concubitori- 10
bus, plagiarijs, mendacibus, & periuris,
& si quid aliud sanæ doctrinæ aduersatur,
*Quæ est secundùm Euangelium gloriæ 11
beati Dei, quod creditum est mihi. *Gra- 12
tias ago ei, qui me confortauit, Christo Ie- C
su Domino nostro, quia fidelem me exi-
stimauit, ponens in ministerio: * Qui 13
prius blasphemus fui, & persecutor, &
contumeliosus: sed misericordiam Dei
consecutus sum, quia ignorans feci in in-
credulitate. * Superabundauit autem gra- 14
tia Domini nostri, cum fide, & dilectione,
quæ est in Christo Iesu. * Fidelis sermo, 15
& omni acceptione dignus: quod Chri-
Matt. 9. b. 3. stus Iesus venit in hunc mundum pecca-
Marc. 2. c. tores saluos facere, quoniam primus ego
17. sum. * Sed ideò misericordiam consecu- 16
tus sum: vt in me primo ostenderet Chri- D
stus Iesus patientiam, ad informationem
eorum, qui crediturí sunt illi, in vitam
æternam. * Regi autem sæculorum im- 17
mortali, inuisibili, soli Deo, honor & glo-
ria in sæcula sæculorum. Amen. * Hoc 18
præceptum commendo tibi fili Timothee,
secundùm præcedentes in te prophetias,
vt milites in illis bonam militiam, * Ha- 19
bens fidem, & bonam conscientiam, quam
quidam repellentes, circa fidem naufraga-
uerunt: * Ex quibus est Hymenæus, & 20
Alexander; quos tradidi Sathanæ, vt di-
scant non blasphemare.

CAP. II.

Vult pro regibus, & magistratibus fieri orationes, ac gratiarum actiones, vnumque dicit esse Deum, & vnum mediatorem: quomodo orare debeant vir, ac mulier, & quomodo hæc ornari debeat, cuius non est docere, sed in silentio discere.

OBsecro igitur primum omnium fieri 1
obsecrationes, orationes, postula- A
tiones, gratiarum actiones, pro omnibus
hominibus: * Pro regibus, & omnibus qui 2
in sublimitate sunt, vt quietam, & tran-
quillam vitam agamus, in omni pietate,
& castitate. * Hoc enim bonum est, & ac- 3
ceptum coram Saluatore nostro Deo, *
Qui omnes homines vult saluos fieri, & 4
ad agnitionem veritatis venire. * Vnus 5
enim Deus, vnus & mediator Dei, & ho- B
minum homo Christus Iesus: * Qui de- 6
dit redemptionem semetipsum pro omni-
bus, testimonium temporibus suis: * In 7
quo positus sum ego prædicator, & Apo-
stolus (veritatem dico, non mentior) do-
ctor Gentium in fide, & veritate. * Volo 8
C ergo viros orare in omni loco, leuantes pu-
ras manus sine ira, & disceptatione. * Si- 9
militer & mulieres in habitu ornato, cum 1. Petr. 3. c. 3.
verecundia, & sobrietate ornantes se, &
non in tortis crinibus, aut auro, aut mar-
garitis, vel veste pretiosa: * Sed quod de- 10
cet mulieres, promittentes pietatem per
opera bona. * Mulier in silentio discat 11
cum omni subiectione. * Docere autem 12
D mulieri non permitto, neque dominari in 1. Cor. 14. c.
virum: sed esse in silentio. * Adam enim 13 14.
primus formatus est, deinde Heua: * Et 14 Gen. 1. d. 27.
Adam non est seductus, mulier autem se- Gen. 3. b. 6.
ducta in præuaricatione fuit. *Saluabitur 15
autem per filiorum generationem, si per-
manserit in fide, & dilectione, & sanctifi-
catione cum sobrietate.

CAP. III.

Docet Timotheum quales esse debeant episcopi, diaconi, ac mulieres: vt scias quomodo conuersari debeat in Ecclesia, quæ est columna veritatis: simulque commendat Dominicæ incarnationis sacramentum.

FIdelis sermo: Si quis episcopatum desi- 1
derat, bonum opus desiderat. Oportet A Tit. 1. b. 7.
ergo episcopum irreprehensibilem esse, 2
vnius vxoris virum, sobrium, prudentem,
ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem,
* Non vinolentum, non percussorem, sed 3
modestum: non litigiosum, non cupidum,
sed * Suæ domui benè præpositum, filios 4
habentem subditos cum omni castitate. *
Si quis autem domui suæ præesse nescit, 5
B quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habe-
bit? * Non neophytum: ne in superbiam 6
elatus, in iudicium incidat diaboli. *Opor- 7
tet autem illum, & testimonium habere
bonum ab ijs, qui foris sunt, vt non in op-
probrium incidat, & in laqueum diaboli. *
Diaconos similiter pudicos, non bilingues, 8
C non multo vino deditos, non turpe lucrum
sectantes: * Habentes mysterium fidei in 9
conscientia pura. * Et hi autem proben- 10
tur primum: & sic ministrent, nullum cri-
men habentes. * Mulieres similiter pudi- 11
cas, non detrahentes, sobrias, fideles in
omnibus. *Diaconi sint vnius vxoris viri: 12
qui filijs suis benè præsint, & suis domi-
bus. * Qui enim ministrauerint, gradum 13
D bonum sibi acquirent, & multam fiduciam
in fide, quæ est in Christo Iesu. * Hæc tibi 14
scribo, sperans me ad te venire citò. * Si 15

autem

autem tardauero, vt scias quomodo oporteat te in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui, columna & firmamentum veritatis. * Et manifestè magnum est pie- 16
tatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

CAP. IV.

Prædicit quosdam falsam traditurus doctrinam, potissimum de nuptijs, ac cibis: discipulum autem monet, vt spreta vana doctrina, exerceat se ad pietatem, quæ corporali exercitationi præfertur: & quamquam sit adolescens, præbeat se reliquis exemplum.

SPiritus autem manifestè dicit, quia in 1
nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, A
2.Tim.3.8. 1. 3.Petr.1.8. 3. Iud.4.d.18. & doctrinis dæmoniorum, * In hypocrisi 2
loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam, * Prohi- 3
bentium nubere, abstinere à cibis, quos B
Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & ijs, qui cognouerunt veritatem. * Quia omnis crea- 4
tura Dei bona est, & nihil reijciendum quod cum gratiarum actione percipitur: * 5
Sanctificatur enim per verbum Dei, & orationem. * Hæc proponens fratribus, 6
bonus eris minister Christi Iesu, enutritus verbis fidei, & bonæ doctrinæ, quam as-
2.Tim.2.d. 2). Tit.3.c.9 secutus es. * Ineptas autem, & aniles 7
fabulas deuita: exerce autem teipsum ad pietatem. * Nam corporalis exercitatio, 8
ad modicum vtilis est: pietas autem ad omnia vtilis est, promissionem habens C
vitæ, quæ nunc est, & futuræ. * Fidelis 9
sermo, & omni acceptione dignus. * In 10
hoc enim laboramus, & maledicimur, quia speramus in Deum viuum, qui est Saluator omnium hominum, maximè fidelium. * Præcipe hæc, & doce. * Nemo 11
adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium, in verbo, in con- 12
uersatione, in charitate, in fide, in castitate. * Dum venio, attende lectioni, 13
exhortationi, & doctrinæ. * Noli negli- 14
gere gratiam, quæ in te est, quæ data est D
tibi per prophetiam, cum impositione manuum præsbyteri. * Hæc meditare; in 15
his esto: vt profectus tuus manifestus sit omnibus. * Attende tibi, & doctrinæ: in- 16
sta in illis. Hoc enim faciens, & teipsum saluum facies, & eos qui te audiunt.

CAP. V.

Docet quomodo seniores, anus, ac iuuenculas gubernare debeat, rursum seniores, ac iuniores viduas: & de conditionibus in eligenda vidua requisitis: præsbyteri probe suo fungentes munere duplicitèr honorentur: nec facilè aduersus præsbyterum accusationem suscipiat, sed peccantes publicè arguat: hæc mandata seruet, neminicitò manus imponens: modico vino vtatur: & de varijs hominum peccatis.

1 SEniorem ne increpaueris, sed obsecra, A
vt patrem; iuuenes, vt fratres; * Anus, 2
vt matres, iuuenculas, vt sorores, in omni 3
castitate: * Viduas honora, quæ verè vi- 4
duæ sunt. * Si qua autem vidua filios, aut nepotes habet: discat primum domum suam regere, & mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum est 5
coram Deo. * Quę autem verè vidua est, & desolata, speret in Deum, & instet obsecrationibus, & orationibus nocte, ac die. * 6
Nam quæ in delicijs est, viuens mortua 7
est. * Et hoc præcipe, vt irreprehensibiles 8
sint. * Si quis autem suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. * Vidua eligaB
tur non minus sexaginta annorum, quæ 10
fuerit vnius viri vxor, * In operibus bonis testimonium habens, si filios educauit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit, si tribulationem patientibus subministrauit, si omne opus bonum subsecuta est. * 11
Adolescentiores autem viduas deuita. Cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, 12
nubere volunt: * Habentes damnationem, 13
quia primam fidem irritam fecerunt. * Simul autem, & otiosæ discunt circuire domos: non solùm otiosæ; sed & verbosæ, & 14
curiosæ, loquentes quæ non oportet. * VoC
lo ergo iuniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem 15
dare aduersario maledicti gratia. * Iam enim quædam conuersæ sunt retro sata- 16
nam. * Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, & non grauetur Ecclesia: vt 17
ijs, quæ verè viduæ sunt, sufficiat. * Qui benè præsunt præsbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in 18
verbo, & doctrina. * Dicit enim Scriptura: Non alligabis os boui trituranti. Et: Di- Deut.25.a. 4.
gnus est operarius mercede sua. * Aduer- 19 1.Cor.9.a. 9.
sus præsbyterum accusationem noli reci- 20 Matt.10.b. 10.
pere, nisi sub duobus aut tribus testibus. * Luc.10.a. 7.
Peccantes coram omnibus argue: vt & cæ- 21
teri timorem habeant. * Testor coram D
Deo, & Christo Iesu; & electis Angelis, vt hæc custodias sine præiudicio, nihil faciens

eiens in alteram partem declinando. *Ma- 22
nus citò nemini impoſueris, neque com-
municaueris peccatis alienis. Teipſum
caſtum cuſtodi. *Noli adhuc aquam bibe- 23
re, ſed modico vino vtere, propter ſtoma-
chum tuum, & frequentes tuas infirmita-
tes. *Quorumdam hominum peccata ma- 24
nifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium:
quoſdam autem, & ſubſequuntur. *Simi- 25
liter & facta bona manifeſta ſunt: & quæ
aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

CAPVT VI.

Serui domini ſuis obſequantur, ſine fidelibus, ſine infidelibus: fugiendi ſunt, qui his rebus vana docent: quantum mali inducat auaritia; qua deuitata hortatur Timotheum ad virtutes amplectendas, ſeruata fide quam in Baptiſmo confeſſus eſt, vſque in finem vſque ſeruet hæc mandata: diuites autem reprimat à ſuperbia, inducens ad eleemoſynas.

QVicumque ſunt ſub iugo ſerui, do- 1
minos ſuos omni honore dignos ar- A
bitrentur, ne nomen Domini, & doctrina
blaſphemetur. * Qui autem fideles habent 2
dominos, non contemnant, quia fratres
ſunt: ſed magis ſeruant, quia fideles ſunt,
& dilecti, qui beneficij participes ſunt.
Hæc doce, & exhortare. * Si quis aliter do- 3
cet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus
Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ei, quæ ſe-
cundùm pietatem eſt, doctrinæ: *Superbus 4
eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtio-
nes, & pugnas verborum: ex quibus
oriuntur inuidiæ, contentiones, blaſphe-
miæ, ſuſpiciones malæ, *Conflictationes 5
hominum mente corruptorum, & qui ve- B
ritate priuati ſunt, exiſtimantium quæ-
ſtum eſſe pietatem. * Eſt autem quæſtus 6
magnus, pietas cum ſufficientia. * Ni- 7
hil enim intulimus in hunc mundum:
haud dubium, quod nec auferre quid poſ-
ſumus. * Habentes autem alimenta, & 8
quibus tegamur, his contenti ſumus. * 9
Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in
tentationem, & in laqueum diaboli, & de-
ſideria multa inutilia, & nociua, quæ mer-
gunt homines in interitum, & perditio-
nem. * Radix enim omnium malorum 10
eſt cupiditas: quam quidam appetentes,
errauerunt à fide, & inſeruerunt ſe dolo-
ribus multis. * Tu autem ò homo Dei hæc 11
C fuge: ſectare verò iuſtitiam, pietatem, fi-
dem, charitatem, patientiam, manſuetu-
dinem. * Certa bonum certamen fidei, 12
apprehende vitam æternam, in qua voca-
tus es, & confeſſus bonam confeſſionem
coram multis teſtibus. * Præcipio tibi 13
coram Deo, qui viuificat omnia, & Chri-
ſto Ieſu, teſtimonium reddidit ſub Pon-
tio Pilato, bonam confeſſionem: * Vt 14
ſerues mandatum ſine macula, irrepre-
henſibile, vſque in aduentum Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti: * Quem ſuis tempori- 15
bus oſtendet beatus, & ſolus potens, Rex
regum, & Dominus dominantium: *Qui 16
ſolus habet immortalitatem, & lucem in-
D habitat inacceſſibilem: quem nullus ho-
minum vidit, ſed nec videre poteſt: cui
honor, & imperium ſempiternum. Amen.
* Diuitibus huius ſæculi præcipe non ſub- 17
limè ſapere, neque ſperare in certo diui-
tiarum, ſed in Deo viuo (qui præſtat
nobis omnia abundè ad fruendum) * Be- 18
nè agere, diuites fieri in bonis operibus,
facilè tribuere, communicare, * Theſau- 19
rizare ſibi fundamentum bonum in futu-
rum, vt apprehendant veram vitam. * O 20
Timothee, depoſitum cuſtodi, deuitans
profanas vocum nouitates, & oppoſitiones
falſi nominis ſcientiæ, * Quam quidam 21
promittentes, circa fidem exciderunt. Gra-
tia tecum. Amen.

Rom. 14. d. 10. 1. Cor. 10. d. 31. Col. 3. d. 17. 1. Theſſ. 5. d. 18.

Eccl. 5. c. 14. Prou. 17. d. 16.

Matt. 17. b. 20. Ioa. 18. g. 17. Apoc. 17. d. 14. & 19. c. 16. Ioa. 1. c. 18. 1. Ioa. 4. c. 11. Luce 11. b. 15.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM II.

CAPVT PRIMVM.

Gratias Deo agit ob fidem Timothei, quam intrepida prædicatione iubet exeri : Christus mortem destruxit, & Paulum in Gentium doctorem elegit, seruans ei debitum ipsius laboribus præmium : dicit quod omnes Asiani ipsum reliquerint, laudans Onesiphori familiam, quod inde multa receperit obsequia.

PAulus Apostolus Iesu 1 A
Christi per voluntatem Dei, secundùm promissionem vitæ, quæ est in Christo Iesu : *Timotheo charissimo filio, gratia, misericordia, pax à Deo Patre, & Christo Iesu 2
Domino nostro. *Gratias ago Deo, cui seruio à progenitoribus in conscientia pura, 3
quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die* Desiderans te videre, memor lacrymarum 4
tuarum, vt gaudio implear, *Recordationem accipiens eius fidei, quæ est in te non B
ficta, quæ & habitauit primùm in auia tua Loide, & matre tua Eunice, certus sum autem quod & in te. *Propter quod quam 6
causam admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. *Non enim dedit Deus 7
Rom. 8. c. 15.
spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis. *Noli itaque erubescere 8
testimonium Domini nostri, neque me vinctum eius : sed collabora Euangelio secundùm virtutem Dei : * Qui nos liberauit, & vocauit vocatione sua sancta, non C 9
Tit. 3. b. 5.
secundùm opera nostra, sed secundùm propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora sæcularia. *Manifestata est autem nunc per il- 10
luminationem Saluatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminauit autem vitam, & incorruptionem per Euangelium: *In quo positus sum ego 11
Tit. 1. a. 7.
prædicator, & Apostolus, & magister gentium. *Ob quam causam etiam hæc pa- 12
tior, sed non confundor. Scio enim cui D credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem. * 13 Formam habe sanorum verborum, quæ à me audisti in fide, & in dilectione in Chri- 14
sto Iesu. * Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis. * 15 Scis hoc, quod auersi sunt à me omnes, qui in Asia sunt, ex quibus est Phigellus, & 16
Hermogenes. *Det misericordiam Dominus Onesiphori domui : quia sæpè me refrigerauit, & catenam meam non erubuit : * Sed cum Romam venisset, solici- 17 18
tè me quæsiuit, & inuenit. * Det illi Dominus inuenire misericordiam à Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministrauit mihi, tu melius nosti.

Infr. 4. d. 9.

CAP. II.

Hortatur Timotheum ad alios sincerè docendum, & patiendum pro Christo, facta mentione futuri præmij, ac resurrectionis Christi : vitque contentiones, & profana vaniloquia deuitet, finitasque legis quæstiones : de magna domo varia habente vasa, & quas virtutes seruus Dei sectari debeat.

1 TV ergo fili mi confortare in gratia, A
quæ est in Christo Iesu : *Et quæ au- 2
diisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt, 3
& alios docere. * Labora sicut bonus mi- 4
les Christi Iesu. *Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus : vt ei placeat, cui se probauit. * Nam & qui certat 5
in agone, non coronatur nisi legitimè certauerit. * Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. * In- 6 7
tellige quæ dico : dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. * Memor esto 8
Dominum IESVM CHRISTVM resurrexisse à mortuis ex semine Dauid, secundùm Euangelium meum, * In 9 B
quo laboro vsque ad vincula, quasi malè operans : sed verbum Dei non est alligatum. * Ideò omnia sustineo propter elec- 10
tos, vt & ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Iesu, cum gloria cœlesti. *
Matt. 10. d. 32. Marc. 8. c. 38. Rom. 3. d. 30.
Fidelis sermo : Nam si commortui sumus, 11
& conuiuemus : * Si sustinebimus, & 12
conregnabimus : si negauerimus, & ille negabit nos : *Si non credimus, ille fidelis 13

per-

permanet negare seipsum non potest. * Hæc commone, testificans coram Domino. Noli contendere verbis; ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionem audientium. *Solicitè cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium confusibilem, rectè tractantem verbum veritatis. *Profana autem, & vaniloquia deuita: multum C enim proficiunt ad impietatem: *Et sermo eorum, vt cancer serpit: ex quibus est Hymenæus, & Philetus, * Qui à veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse iam factam, & subuerterunt quorumdam fidem. * Sed firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: cognouit Dominus, qui sunt eius, & discedat ab iniquitate, omnis qui nominat nomen Domini: * In magna autem domo non solùm sunt vasa aurea, & argentea, sed & lignea, & fictilia: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. * Si quis ergo emundauerit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, & vtile D Domino, ad omne opus bonum paratum. * Iuuenilia autem desideria fuge, sectare verò iustitiam, fidem, spem, charitatem, & pacem cum ijs, qui inuocant Dominum de corde puro. * Stultas autem, & sine disciplina quæstiones deuita: sciens quia generant lites. *Seruum autem Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, *Cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati; nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, * Et resipiscant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem.

1. Tim. 1. b 7
Tit. 3. c. 9.

CAP. III.

Prædicit homines futuros varijs inuolutos peccatis, qui mulierculas seducentes veritati resistunt: Timotheum autem hortatur, vt suo exemplo virtutes amplectatur, ac tolerantiam in persecutionibus: & de sacrarum litterarum vtilitate.

HOc autem scito, quod in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa: *Erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, *Sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, *Proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores magis quam Dei: *Habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et hos deuita: * Ex his enim sunt, qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur varijs desiderijs: *Semper discentes, & numquam ad scientiam veritatis peruenientes. * Quemadmodum autem Iannes, & Mambres restiterunt Moysi: ita & hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, *Sed vltra non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit, * Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, *Persecutiones, passiones: qualia mihi factæ sunt Antiochiæ, Iconij, & Lystris: quales persecutiones sustinui, & ex omnibus eripuit me Dominus. *Et omnes, qui piè volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur. *Mali autem homines, & seductores, proficient in peius; errantes, & in errorem mittentes. *Tu verò permane in ijs, D quæ didicisti, & credita sunt tibi: sciens à quo didiceris. * Et quia ab infantia sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem, quæ est in Christo Iesu. *Omnis scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia: * Vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

1. Tim. 4. a. 2.
2. Petr. 2. b. 20.

CAP. IV.

Timotheum per Christum iudicem obtestatur, vt aduersus falsos doctores, & eos, qui tales sibi concernant, constanter prædicet, tolerando quæcumque infligantur aduersa: prædicitque suam passionem, & futurum præmium; aduocans Timotheum, ne quod à multis desertus sit, ab Alexandro multa passus: in prima sui defensione ab omnibus desertus fuit, sed à Domino liberatus.

TEstificor coram Deo, & Iesu Christo, A qui iudicaturus est viuos, & mortuos, per aduentum ipsius, & regnum eius: *Prædica verbum, insta opportunè, importunè: argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. * Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, prurientes auribus: * Et à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. *Tu verò vigila, in omB nibus labora, opus fac Euangelistæ, ministerium tuum imple. Sobrius esto. * Ego enim iam delibor, & tempus resolutionis meæ instat. *Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. *In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex: non solùm autem mihi, sed & ijs, qui diligunt aduentum eius. Festina ad me

venire

venire citò. *Demas enim me reliquit, dili- 9
gens hoc sæculum, & abijt Thessalonicam:
Crescens in Galatiam, Titus in Dalma- 10
Col. 4. 6. tiam. *Lucas est mecum solus. Marcum 11
assume, & adduc tecum: est enim mihi uti-
lis in ministerium. *Tychicum autem mi- 12
si Ephesum. Penulam, quam reliqui Troa- 13
de apud Caprum, veniens affer tecum, &
libros, maximè autem membranas. *Ale- 14
xander ærarius, multa mala mihi ostendit:
reddet illi Dominus secundùm opera eius:
*Quem & tu deuita: valde enim restitit 15
verbis nostris. *In prima mea defensione 16
nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur. *Dominus au- 17
tem mihi astitit, & confortauit me, vt per
me prædicatio impleatur, & audiant om-
nes Gentes, & liberatus sum de ore Leonis.
18 *Liberauit me Dominus ab omni opere
malo: & saluum faciet in regnum suum
cœleste, cui gloria in sæcula sæculorum.
19 Amen. *Saluta Priscam, & Aquilam, &
20 Onesiphori domum. *Erastus remansit Corinthi. Trophimum autem reli- Sup. 1. 4. 16.
21 qui infirmum Mileti. *Festina ante
hyemem venire. Salutant te Eubulus,
& Pudens, & Linus, & Claudia, &
22 fratres omnes. *Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum.
Amen.

EPISTOLA
B. PAVLI APOSTOLI
AD TITVM.

CAP. I.

Facta in salutatione mentione spei vitæ æternæ, quæ iam manifestata est, ostendit quales debeat ordinare presbyteros, ac episcopos: & de quibusdam, qui ob varia vitia dure sunt increpandi: mundis omnia munda: quidam facto Deum negant.

PAulus seruus Dei, Apostolus autem Iesu Christi se- 1 A
cundùm fidem electorum
Dei, & agnitionem veritatis, quę secundùm pietatem est. *In spem vitæ 2
æternæ, quam promisit, qui non mentitur,
Deus, ante tempora sæcularia: *Manifesta- 3 B
uit autem temporibus suis verbum suum
in prædicatione, quæ credita est mihi se-
cundùm præceptum Saluatoris nostri Dei:
*Tito dilecto filio secundùm communem 4
fidem, gratia, & pax à Deo Patre, & Christo Iesu Saluatore nostro. *Huius rei gra- 5
tia reliqui te Cretæ, vt ea, quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates præsbyteros, sicut & ego disposui tibi. *Si quis si- 6
1. Tim. 3. 2. ne crimine est, vnius vxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ,
aut non subditos. *Oportet enim episco- 7
pum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum,
non vinolentum, non percussorem, non
turpis lucri cupidum: Sed hospitalem, be- 8
gnum, sobrium, iustum, sanctum, con-
9 tinentem, *Amplectentem eum, qui secundùm doctrinam est, fidelem sermonem:
vt potens sit exhortari in doctrina sana, &
10 eos, qui contradicunt, arguere. *Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, & seductores; maximè qui de cir-
11 cumcisione sunt: *Quos oportet redargui: qui vniuersas domos subuertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gra-
12 tia. *Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: Cretenses semper men-
13 daces, malæ bestiæ, ventres pigri. *Testimonium hoc verum est: Quam ob causam increpa illos dure, vt sani sint in fide,
14 *Non intendentes Iudaicis fabulis, & mandatis hominum, auertantium se à ve-
15 ritate. *Omnia munda mundis: coinquinatis autem, & infidelibus nihil est mundum, sed inquinatæ sunt eorum, &
16 mens & conscientia. *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant: cum sint abominati, & incredibiles, & ad omne
opus bonum reprobi.

Rom. 14. 6 14.

CAP. II.

Quomodo docere debeat senes, anus, adolescentulas ac iuuenes, præbendo se omnibus vitæ exemplum: & in quibus nos erudiat gratia Dei, quæ apparuit, beneficia etiam per Christum nobis exhibita ostendit.

Tu

TV autem loquere, quæ decent ſanam 1
doctrinam: *Senes, vt ſobrij ſint, pu- A
dici, prudentes, ſani in fide, in dilectione,
in patientia: * Anus ſimiliter in habitu 2
ſancto, non criminatrices, non multo vino
ſeruientes, bene docentes: * Vt pruden- 4
tiam doceant adoleſcentulas, vt viros
ſuos ament, filios ſuos diligant, * Vt pru- 5
dentes, caſtas, ſobrias, domus curam ha-
bentes, benignas, ſubditas viris ſuis, vt non
blaſphemetur verbum Dei. *Iuuenes ſimi- 6
liter hortare, vt ſobrij ſint. * In omnibus 7
teipſum præbe exemplum bonorum ope-
rum, in doctrina, in integritate, in grauita-
te, *Verbum ſanum, irreprehenſibile: vt is, 8
Eph.6.a.5. Col.3.d.22. 2 Petr.2.d.18. qui ex aduerſo eſt, vereatur, nihil habens
malum dicere de nobis. * Seruos dominis 9
ſuis ſubditos eſſe, in omnibus placen-
tes, non contradicentes, * Non frau- 10
dantes, ſed in omnibus fidem bonam
oſtendentes: vt doctrinam Saluatoris
noſtri Dei ornent in omnibus. * Ap- 11
paruit enim gratia Dei Saluatoris noſtri
omnibus hominibus, * Erudiens nos, vt 12
abnegantes impietatem, & ſæcularia deſi-
deria, ſobriè, & iuſtè, & piè viuamus in
hoc ſæculo, *Expectantes beatam ſpem, & 13
aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris
noſtri Ieſu Chriſti: *Qui dedit ſemetipſum 14
pro nobis, vt nos redimeret ab omni ini-
quitate, & mundaret ſibi populum acce-
ptabilem, ſectatorem bonorum operum.
* Hæc loquere, & exhortare, & ar- 15
gue cum omni imperio. Nemo te con-
temnat.

CAP. LII.

Ad quas virtutes ſuos debeat adhortari, & à quibus vitijs dehortari: & quod à peccatis prioribus ſola Dei benignitate ſaluati ſimus per lauacrum regenerationis, factiq; in ſpe hæredes vitæ æternæ: monetque vt hæc decens vanam doctrinam, ſimiliter & hæreticos.

ADmone illos principibus, & po teſta- 1
tibus ſubditos eſſe, dicto obedire, A
ad omne opus bonum paratos eſſe: * Ne- 2
minem blaſphemare, non litigioſos eſſe,
ſed modeſtos, omnem oſtendentes man-
ſuetudinem ad omnes homines. *Eramus 3
enim aliquando, & nos inſipientes, incre-
duli, errantes, ſeruientes deſiderijs, & vo-
luptatibus varijs, in malitia, & inuidia
agentes, odibiles, odientes inuicem. *Cum 4
autem benignitas, & humanitas apparuit 1.Tim.1.b.
Saluatoris noſtri Dei, * Non ex operibus 5 1.Tim.1.d.
iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundùm 11.
ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit, per
lauacrum regenerationis, & renouationis
Spiritus ſancti, * Quem effundit in nos 6
abunde per Ieſum Chriſtum Saluatorem
noſtrum: * Vt iuſtificati gratia ipſius, 7
hæredes ſecundùm ſpem vitæ æternæ. *
Fidelis ſermo eſt: & de his volo te con- 8
firmare: vt curent bonis operibus præeſ-
ſe, qui credunt Deo. Hæc ſunt bona, &
vtilia hominibus. * Stultas autem quæ- 9
ſtiones, & genealogias, & contentiones, & 1.Tim.1.d.
pugnas legis deuita: ſunt enim inutiles, & 11.
vanæ. *Hæreticum hominem, poſt vnam, 10
& ſecundam correptionem deuita: * 11
Sciens quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt,
& delinquit, cum ſit proprio iudicio con-
demnatus. *Cum miſero ad te Artemam, 12
aut Tychicum, feſtina ad me venire Nico-
polim: ibi enim ſtatuit hyemare. *Zenam 13
legiſperitum, & Apollo ſolicite præmit-
te, vt nihil illis deſit. * Diſcant au- 14
tem, & noſtri bonis operibus præeſ-
ſe ad vſus neceſſarios, vt non ſint in-
fructuoſi. * Salutant te, qui mecum 15
ſunt omnes: ſaluta eos, qui nos amant
in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis.
Amen.

EPI-

EPISTOLA
B. PAVLI APOSTOLI
AD PHILEMONEM.

Philemoni, cuius charitatem, ac fidem collaudat, Onesimum servum ipsius remittit: quem illi commendat, & eius culpam in se recipit; indicans se cupere ipsum habere, ut sibi ministret in Evangelij praedicatione.

PAulus vinctus Christi Iesu, 1
& Timotheus frater; Philemoni dilecto, & adiutori nostro, * Et Appiæ sorori charissimæ, & Archippo commilitoni nostro, & Ecclesiæ, quæ in domo tua est. * Gratia vobis, & pax 3
à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo. * Gratias ago Deo meo, semper 4
memoriam tui faciens in orationibus meis, * Audiens charitatem tuam, & 5
fidem, quam habes in Domino Iesu, & in omnes sanctos: * Vt communicatio fidei tuæ evidens fiat, in agnitione omnis operis boni, quod est in vobis in Christo Iesu. * Gaudium enim 7
magnum habui, & consolationem in charitate tua: quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater. * Propter 8
quod multam fiduciam habens in Christo Iesu imperandi tibi, quod ad rem pertinet: * Propter charitatem magis 9
obsecro, cum sis talis, vt Paulus senex, nunc autem, & vinctus Iesu Christi: * Obsecro te pro meo filio, 10
quem genui in vinculis, Onesimo, * 11
CQui tibi aliquando inutilis fuit, nunc
12 autem, & mihi, & tibi vtilis, *Quem remisi tibi. Tu autem illum, vt mea
13 viscera, suscipe: * Quem ego voluera ram mecum detinere, vt pro te mihi
14 ministraret in vinculis Euangelij: * Sine consilio autem tuo nihil volui facere, vti ne velut ex necessitate bonum
15 tuum esset, sed voluntarium. * Forsitan enim ideò discessit ad horam à te,
16 vt æternum illum reciperes: * Iam non vt servum, sed pro servo charissimum fratrem, maximè mihi; quantò autem magis tibi, & in carne, & in Domino?
17 * Si ergo habes me socium, suscipe il-
18 lum sicut me: * Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet: hoc mihi imputa.
19 Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam, vt non dicam tibi, quod & teip-
20 sum mihi debes: * Ita frater. Ego te fruar in Domino: Refice viscera mea
21 in Domino. * Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens, quoniam & su-
22 per id, quod dico, facies. * Simul autem, & para mihi hospitium: nam spero per orationes vestras donari me vo-
23 bis. * Salutat te Epaphras concaptiuus
24 meus in Christo Iesu, * Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas, adiutores mei. *
25 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI AD HEBRÆOS.

CAPVT I.

Tantum veteri testamento per Angelos dato nouum per Christum datum præfertur, quantum Christus Angelis dignior est, quos origine, dominio, potentia, & honore antecellit.

MVltifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis: nouissimè, *Diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit, & sæcula. *Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suę, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: *Tanto melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium? *Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei. *Et ad Angelos quidem dicit: Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. *Ad filium autem: Thronus tuus Deus, in sæculum sæculi: virga æquitatis, virga regni tui. *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis. *Et: Tu in principio Domine terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt cœli. *Ipsi peribunt, tu autem permanebis, & omnes, vt vestimentum veterascent: *Et velut amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. *Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: Sede à dextris meis quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? *Nonne omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis?

Super. 7. d. 26.
Psal. 2. b 7. 2. Reg. 7. b. 14.
Ps. 96. c. 8. 8.
Psal. 103. d. 20.
Ps. 103. a. 4. Ps. 44. b. 7.
Ps. 109. a. 1. 1. Cor. 15. d. 25.

CAP. II.

Cum Angelicorum præceptorum transgressio dignam acceperit vltionem, multò magis eam sequetur transgressores præceptorum Christi: qui per susceptam humanitatem, & crucem honoratus est ab Angelis, & ex eo factus auctor salutis in ipsum credentium.

PRopterea abundantius oportet obseruare nos ea, quæ audiuimus, ne fortè perefluamus. *Si enim, qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis præuaricatio, & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem: *Quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum, ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est, *Contestante Deo signis, & portentis, & varijs virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus secundùm suam voluntatem. *Non enim Angelis subiecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur. *Testatus est autem in quodam loco quis, dicens: Quid est homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum? *Minuisti eum paulo minus ab Angelis: gloria, & honore coronasti eum: & constituisti eum super opera manuum tuarum. *Omnia subiecisti sub pedibus eius. In eo enim quod omnia ei subiecit, nihil dimisit non subiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei. *Eum autem, qui modico quam Angeli minoratus est, videmus Iesum, propter passionem mortis, gloria & honore coronatum: vt gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem. *Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare. *Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur, ex vno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: *Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio Ecclesiæ laudabo te. *Et iterum: Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus. *Quia ergo pueri communicauerunt carni, & sanguini, & ipse similiter participauit eisdem; vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, idest, diabolum: *Et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti. *Nusquam enim

Marc. 16. d. 20.
Psal. 8. a. 5.
Matt. 28. d. 18. 1. Cor. 15. d. 26. Phil. 2. b. 8.
Ps. 21. c. 23. Ps. 17. a. 50. Isai. d. 8. 18. Osee 13. d. 14. 1. Cor. 15. d. 54.

enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahę apprehendit. 17 Vnde debuit per omnia fratribus similari, vt misericors fieret, & fidelis pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi. 18 In eo enim, in quo passus est ipse, & tentatus, potens est & eis, qui tentantur, auxiliari.

CAP. III.

Longe excellentior est Christus, vt pote filius: quam Moyses, qui famulus fidelis erat in domo Dei. Curandum igitur, vt huic in omnibus obtemperemus, ne in modum incredulorum Iudæorum ab eius requie repellamur.

1 VNde fratres sancti, vocationis cœlestis participes, considerare Apostolum, & pontificem confessionis nostræ Iesum: 2 *Qui fidelis est ei, qui fecit illum, sicut & Moyses in omni domo eius. Num.12.b. 7. 3 Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus est habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricauit illam, 4 Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creauit, Deus est. 5 Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus, in testimonium eorum, quæ dicenda erant: 6 Christus verò tanquam filius in domo sua: quæ domus sumus nos, si fiduciam, & gloriam spei vsque ad finem, firmam retineamus. 7 *Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus: Hodie Ps. 94. b. 8. si vocem eius audieritis, 8 *Nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione, secundùm diem tentationis in deserto, 9 Vbi tentauerunt me patres vestri, probauerunt, & viderunt opera mea 10 *Quadraginta annis: Propter quod infensus fui generationi huic, & dixi: Semper errant corde. Ipsi autem non cognouerunt vias meas, 11 *Sicut iuraui in ira mea: Si introibunt in requiem meam. 12 *Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedendi à Deo viuo: 13 *Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec Hodie cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. 14 Participes enim Christi effecti sumus: si tamen initium substantiæ eius vsque ad finem firmum retineamus. 15 *Dum dicitur: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione. 16 Quidam enim audientes exacerbauerunt, sed non vniuersi, qui profecti sunt ex Ægypto per Moysen. 17 *Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne illis, qui peccauerunt, quorum cadauera prostrata sunt in deserto? Num. 14. f. 37. 18 Quibus autem iurauit non introire in requiem ipsius, nisi illis, qui incredduli fuerunt? 19 *Et videmus, quia non potuerunt introire propter incredulitatem.*

CAP. IV.

Quandoquidem Iudæi ob incredulitatem non introierunt in promissam requiem, & reliquum est, vt alij ingrediantur, curandum est ne eam frustremur, sed credentes, in ipsam admittamur: de viuo, & efficaci Dei verbo quod omnia conspicit, deque eius infirmitate, vt nostris compateretur infirmitatibus.

1 TImeamus ergo ne fortè relicta pollicitatione introeûdi in requiem eius, A 2 existimetur aliquis ex vobis deesse. *Etenim & nobis nuntiatum est, quemadmodum & illis: sed non profuit illis sermo auditus, non admistus fidei ex ijs, quæ audierunt. 3 *Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus: quemadmodum dixit: Sicut iuraui in ira mea: Si introibunt in requiem meam: & quidem operibus ab initio mundi perfectis. 4 *Dixit enim in quodam B loco de die septima sic: Et requieuit Deus die septima ab omnibus operibus suis. * Gen. 2. a. 1 5 Et in isto rursum: Si introibunt in requiem 6 meam. *Quoniam ergo superest introire quosdam in illam, & ij, quibus prioribus annunciatum est, non introierunt propter 7 incredulitatem. *Iterum terminat diem quemdam, Hodie, in Dauid dicendo, post tantum temporis, sicut supra dictum est: Hodie si vocem eius audieritis, nolite ob- Supr. 3. b. 7 8 durare corda vestra. *Nam si eis Iesus requiem præstitisset, numquam de alia loqueretur, posthac, die. 9 *Itaque relinquitur 10 sabbatismus populo Dei. *Qui enim in- C gressus est in requiem eius: etiam ipse requieuit ab operibus suis, sicut à suis Deus. 11 Festinemus ergo ingredi in illam requiem: vt ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. 12 *Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens vsque ad diuisionem animæ, ac spiritus, compagum quoque, ac medullarum, & discretor cogitationum, & 13 intentionum cordis: *Et non est vlla creaD tura inuisibilis in conspectu eius: omnia Ps. 32. c. 16 autem nuda, & aperta sunt oculis eius, ad 14 quem nobis sermo. *Habentes ergo pontificem magnum, qui penetrauit cœlos, Ie- Hec. 13. d. 20. sum filium Dei: teneamus confessionem. * 15 Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris; tentatum autem per omnia pro similitudine 16 absque peccato. *Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno.

CAP. V.

Christus debito ordine factus noster Pontifex, precesque Patri offerens, exauditus est & discens

scens ex ijs, quæ passus est obedientiam, sa-
ctus est obtemperantibus causa salutis æter-
næ: sed recondit orum de ipso mysteriorum
capaces non erant ij ad quos hic scribebat
Apostolus.

OMnis namque Pontifex ex hominibus 1
assumptus, pro hominibus constitui- A
tur in ijs, quæ sunt ad Deum, vt offerat do-
na, & sacrificia pro peccatis: *Qui condo- 2
lere possit ijs, qui ignorant, & errant: quo-
niam & ipse circumdatus est infirmitate: *
Et propterea debet, quemadmodum pro 3
populo, ita etiam & pro semetipso offerre B
pro peccatis. *Nec quisquam sumit sibi ho- 4
norem, sed qui vocatur à Deo, tanquam
Aaron. *Sic & Christus non semetipsum 5
clarificauit, vt pontifex fieret: sed qui locu-
tus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie
genui te. *Quemadmodum & in alio loco 6
dicit: Tu es sacerdos in æternum, secun C
dùm ordinem Melchisedech. *Qui in die- 7
bus carnis suæ preces supplicationesq; ad
eum, qui posset illum saluum facere à mor-
te, cum clamore valido, & lacrymis offe-
rens, exauditus est pro sua reuerentia. * Et 8
quidem cum esset Filius Dei, didicit ex ijs,
quæ passus est, obedientiam? *Et consum- 9
matus, factus est omnibus obtemperanti-
bus sibi, causa salutis æternæ, *Appellatus 10
à Deo pontifex iuxta ordinem Melchise-
dech. *De quo nobis grandis sermo, & in- 11
terpretabilis ad dicendum: quoniam imbe-
cilles facti estis ad audiendum. *Etenim 12
cum deberetis magistri esse propter tem- D
pus: rursum indigetis, vt vos doceamini,
quæ sint elementa exordij sermonum Dei:
& facti estis quibus lacte opus sit, non soli-
do cibo. *Omnis enim, qui lactis est parti- 13
ceps, expers est sermonis iustitiæ: paruulus
enim est. *Perfectorum autem est solidus 14
cibus: eorum, qui pro consuetudine exer-
citatos habent sensus ad discretionem bo-
ni, ac mali.

Exod. 28. a 1. 2. Par. 26. c. 18. Plal. 1. b. 7. Ps. 109. b. 4.

CAP. VI.

Non intendit de primis fidei initijs tractare, quandoquidem rebaptizari nequeunt, qui post susceptum baptismum rursum in pecca-ta relabuntur, immò timenda illis est æterna maledictio: consolando autem Hebræos hortatur, vt Abraha longanimitatem imitan tes: reddamur se participes eorum, quæ iureiurando promisit illi Deus.

QVapropter intermittentes inchoatio- 1
nis Christi sermonem, ad perfectio- A
ra feramur, non rursum iacientes fundamē-
tum pœnitentiæ ab operibus mortuis, &
fidei ad Deum; *Baptismatum doctrinæ, 2
impositionis quoque manuum, ac resurre-
ctionis mortuorum, & iudicij æterni. * Et 3
hoc faciemus, si quidem permiserit Deus. *
Impossibile est enim, eos qui semel sunt il- 4
luminati, gustauerunt etiam donum cele-
ste, & participes facti sunt Spiritus sancti, *
Gustauerunt nihilominus bonum Dei ver- 5
bum, virtutesque sæculi venturi, * Et pro- 6
lapsi sunt; rursus renouari ad pœnitentiã, B
rursum crucifigentes sibimetipsis filium
Dei, & ostentui habentes. *Terra enim sæ- 7
pè venientem super se bibens imbrem, &
generans herbam opportunam illis, à qui-
bus colitur, accipit benedictionem à Deo.
Proferens autem spinas, ac tribulos: repro- 8
ba est, & maledicto proxima: cuius con-
summatio in combustionem. *Confidimus 9
autem de vobis dilectissimi meliora, & vi-
ciniora saluti: tametsi ita loquimur. *Non 10
enim iniustus Deus, vt obliuiscatur operis
vestri, & dilectionis quam ostendistis in
nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, &
ministratis. Cupimus autem vnumquem- 11
que vestrum eandem ostentare solicitudi- C
nem ad expletionem spei vsque in finem: *
Vt non segnes efficiamini, verum imitato- 12
res eorum, qui fide, & patientia hæredita-
bunt promissiones. *Abrahæ namque pro- 13
mittens Deus, quoniam neminem habuit,
per quem iuraret, maiorem, iurauit per se-
metipsum, *Dicens: Nisi benedicens bene- 14
dicam te, & multiplicans multiplicabo te. *
Et sic longanimiter ferens, adeptus est re- 15
promissionem. *Homines enim maiorem 16
D sui iurant: & omnis controuersiæ eorum fi-
nis, ad confirmationem, est iuramentum. *
In quo abundantius volens Deus ostende- 17
re pollicitationis hæredibus immobilita-
tem consilij sui, interposuit iusiurandum. *
Vt per duas res immobiles, quibus impos- 18
sibile est mentiri Deum, fortissimum sola-
tium habeamus, qui confugimus ad tenen-
dam propositam spem: *Quam sicut an- 19
choram habemus animę tutam, ac fir-
mam, & incedentem vsque ad interiora
velaminis: *Vbi præcursor pro nobis in- 20
troiuit Iesus, secundùm ordinem Melchi-
sedech pontifex factus in æternum.

Matt. 11. d. 25. 1. Petr. 1. d. 20. Infr. 10. c. 6.

Gen. 22. c. 16.

CAP. VII.

Cum Melchisedech sacerdotium, ex decima-rum acceptione, & benedictione Leuiticum excelleret, Christi sacerdotium necessario quadam secundum ordinem Melchisedech in perpetuum institutam, ac iuramento fir-matum præcellit Leuiticum, & ipsum vna cum lege euacuat.

HIc enim Melchisedech, rex Salem, sa- 1
cerdos Dei summi, qui obuiauit A- A
brahæ regresso à cæde regum, & benedixit Gen. 14. d. 18.
ei: *Cui & decimas omnium diuisit Abra- 2
ham:

ham: primum quidem, qui interpretatur rex iustitiæ: deinde autem, & rex Salem, quod est, rex pacis, *Sine patre, sine matre, 3
sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum. * Intuemini autem quantus sit hic, cui & de- 4
cimas dedit de præcipuis Abrahã patriarcha. *Et quidem de filijs Leui sacerdotium 5
accipientes, mandatum habent decimas
Deut.18.a. sumere à populo secundùm legem, ideſt, à
Ios.14.a.4. fratribus tuis: quamquam & ipsi exierint de lumbis Abrahæ. * Cuius autem genera- 6
tio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, & hunc, qui habebat repromissiones benedixit. * Sine vlla autem 7
contradictione, quod minus est, à meliore benedicitur. *Et hic quidem, decimas mo- 8
rientes homines accipiunt: ibi autem contestatur, quia viuit. * Et (vt ita dictum sit) 9
per Abrahã, & Leui, qui decimas accepit, decimatus est: *Adhuc enim in lumbis pa- 10
tris erat, quando obuiauit ei Melchisedech. Si ergo consummatio per sacerdotium Le- 11
uiticum erat (populus enim sub ipso legem accepit) quid adhuc necessarium fuit, secundùm ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem, & non secundùm ordinẽ Aaron dici? * Translato enim sacerdotio, 12
necesse est, vt & legis translatio fiat. * In 13
quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari præsto fuit. * Manife- 14
stum est enim, quod ex Iuda ortus sit Dñs C
noster, in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est. Et amplius adhuc ma- 15
nifestum est: si secundùm similitudinem
Ps.109.b.4. Melchisedech exurgat alius sacerdos, qui 16
non secundùm legem mandati carnalis factus est, sed secundùm virtutem vitæ insolubilis. *Contestatur enim: Quoniam tu es 17
sacerdos in æternum, secundùm ordinem Melchisedech. Reprobatio quidem fit præ- 18
cedentis mandati, propter infirmitatẽ eius, & inutilitatem: * Nihil enim ad perfe- 19
ctum adduxit lex, introductio verò melioris spei, per quam proximamus ad Deum. * Et quantum est non sine iureiurando 20
(alij quidem sine iureiurãdo sacerdotes facti sunt; *Hic autem cum iureiurando, per 21
Ps.109.b.4. eum, qui dixit ad illum: Iurauit Dñs, & non D
pœnitebit eum: tu es sacerdos in æternum. * In tantum melioris testamenti sponsor fa- 22
ctus est Iesus. *Et alij quidem plures facti 23
sunt sacerdotes, idcircò quod morte prohiberentur permanere: Hic autem eo quod 24
maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium. * Vnde & saluare in perpe- 25
tuum potest accedentes per semetipsum ad Deum: semper viuens ad interpellandum pro nobis. *Talis enim decebat, vt no- 26
bis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excel-
27 sior cœlis factus: *Qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit semel, se- Lev.16.a.3
28 ipsum offerendo. *Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes: sermo autem iurisiurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum.

CAP. VIII.

Excellentius est Christi sacerdotium Leuitico, cum ipse in dextera Patris sedeat in cœlis, & maiorum sacramentorum minister fuerit quam sacerdotes veteris legis: ostendit etiam noui testamenti necessitatem ex imperfectione veteris, & ex promissione Dei per Ieremiam.

1 CApitulum autem super ea, quæ dicun-
A tur: Talem habemus, Pontificem, qui
consedit in dextera sedis magnitudinis in
2 cœlis, *Sanctorum minister, & tabernacu-
3 li veri, quod fixit Dñs, & non homo. *Omnis enim pontifex ad offerendum munera, & hostias constituitur: vnde necesse est, &
4 hunc habere aliquid, quod offerat: *Si ergo
B esset super terram, nec esset sacerdos: cum essent, qui offerrent secundùm legem mu-
5 nera, *Qui exemplari, & vmbræ deseruiunt cœlestium. Sicut responsum est Moysi, cum Exod.25.a.40. Act.7.f.44
consummaret tabernaculum: Vide (inquit) omnia facito secundùm exemplar, quod ti-
6 bi ostensum est in monte. Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto & me-
C lioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. *
7 Nam si illud prius culpa vacasset: non vti-
8 que secundi locus inquireretur. *Vituperãs Ier.31.b.3.
enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus: & consummabo super domum Israel, & super domum Iuda, testamentum
9 nouum; * Non secundùm testamentum, quod feci patribus eorum, in die, qua apprehendi manum eorum, vt educerem illos de terra Ægypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, & ego ne-
10 glexi eos, dicit Dominus: *Quia hoc est te-
D stamentum, quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in mentem eorum, & in corde eorum superscribam eas & ero eis in Deum, & ip-
11 si erunt mihi in populum: *Et non docebit vnusquisq; proximum suum, & vnusquisq; fratrem suum, dicens: Cognosce Dñm: quoniam omnes scient me à minore vsque
12 ad maiorem eorum: * Quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorũ
13 iam non memorabor. *Dicendo autem nouum, veterauit prius. Quod autem antiquatur, & senescit, propè interitum est.

CAP. IX.

Ex his, quæ in veteri erant testamento, & imperfectione illarum hostiarum, ostendit noui perfectionem, in quo Christus Pontifex, & hostia semel oblata emundat conscientiam à peccatis quam ad testamenti sui confirmationem mori fuit necesse.

HAbuit quidem, & prius, iustificatio- 1
nes culturæ, & Sanctum sęculare. * A
Tabernaculum enim factum est, primum, 2
in quo erant candelabra, & mensa, & pro-
positio panum, quæ dicitur Sancta. Post ve- 3
lamentum autem secundùm, tabernaculũ,
quod dicitur Sancta sanctorum: * Aureum 4
habens thuribulum, & arcam testamenti
circumtectam ex omni parte auro, in qua
vrna aurea habens manna, & virga Aaron,
quæ fronduerat, & tabulæ testamenti, * Su- 5
perque eam erant Cherubim gloriæ obũ-
brantia propitiatorium: de quibus non est
modo dicendum per singula. * His verò ita 6
compositis; in priori quidem tabernaculo B
semper introibant sacerdotes, sacrificiorũ
officia consummantes: * In secundo autem 7
semel in anno solus pontifex, non sine san-
guine, quem offert pro sua, & populi igno-
rantia: * Hoc significante Spiritu sancto, nõ- 8
dum propalatam esse sanctorum viam, ad-
huc priore tabernaculo habente statum. *
Quæ parabola est temporis instantis: iuxta 9
quam munera, & hostia offeruntur, quę nõ C
possunt iuxta conscientiam perfectum fa-
cere seruientem, solummodo in cibis, & in
potibus, * Et varijs baptismatibus, & iusti- 10
tijs carnis vsq; ad tempus correctionis im-
positis. * Christus autem assistens pontifex 11
futurorum bonorum, per amplius, & per-
fectius tabernaculum non manufactum,
ideſt, non huius creationis: * Neq; per san- 12
guinem hircorum, aut vitulorum, sed per
proprium sanguinem, introiuit semel in Sã-
cta, æterna redemptione inuenta. * Si enim 13
sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vi- D
tulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad
emundationem carnis: * Quantò magis 14
sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum
semetipsum obtulit immaculatum Deo,
emundabit conscientiam nostram ab ope-
ribus mortuis, ad seruiendum Deo viuen-
ti? * Et ideò noui Testamenti mediator est; 15
vt morte intercedente, in redemptionem
earum præuaricationum, quæ erant sub
priori testamento, repromissionem acci-
piant, qui vocati sunt æternæ hæreditatis. *
Vbi enim testamẽtum est, mors necesse est 16
intercedat testatoris. * Testamentum enim 17
in mortuis confirmatum est: alioquin non- E
dum valet, dum viuit qui testatus est. Vn- 18
de nec primum quidem sine sanguine de-
dicatum est. * Lecto enim omni mandato 19
legis à Moyse vniuersoi populo, accipiens
sanguinem vitulorum, & hircorum, cum
aqua, & lana coccinea, & hyssopo; ipsum
quoq; librum, & omnem populum asper-
sit, * Dicens: Hic sanguis testamenti, quod 20
mandauit ad vos Deus. Etiam tabernacu- 21
lum, & omnia vasa ministerij sanguine si-
militer asperſit. * Et omnia pęnè in sangui- F
ne secundùm legem mundantur: & sine 22
sanguinis effusione non fit remissio. * Ne- 23
cesse est ergo exemplaria quidem cœlestiũ
his mundari: ipsa autem cœlestia meliori-
bus hostijs, quàm istis. * Non enim in ma- 24
nufacta Sancta Iesus introiuit, exemplaria
verorum: sed in ipsum cœlum, vt appareat
nunc vultui Dei pro nobis: Neque vt sæpè 25
offerat semetipsum, quemadmodum Pon-
tifex intrat in Sancta per singulos annos in
sanguine alieno: * Alioquin oportebat eum 26
G frequenter pati ab origine mundi: nunc au-
tem semel in consummatione sæculorum,
ad destitutionem peccati, per hostiam
suam apparuit. * Et quemadmodum statu- 27
tum est hominibus semel mori, post hoc
autem iudicium: * Sic & Christus semel 28
oblatus est ad multorum exhaurienda
peccata: secundo sine peccato apparebit
expectantibus se, in salutem:

Exod. 16. a. 1. & 30. a. 8.

Num. 16. Leu. 16. 3. Reg. 8. b. 9. 2. Par. 5. b. 10.

Exod. 30. b. 10. Leu. 16. a. 2.

Leu. 16. c. 14.

1. Petr. 1. d. 19. Ioan. 1. c. 7. Apoc. 1. b. 5. Gal. 3. b. 15

Exod. 24. c. 8.

Rom. 5. b. 8. 1. Petr. 3. c. 18.

CAP. X.

Propter imperfectionem hostiarum veteris testamenti necessarium fuit nouum induci, cuius vnica hostia auferentur vniuersa peccata: cui nisi fide, spe, charitate, ac bonis operibus adhæserimus, acerbius puniemur, quàm veteris testamenti transgressores: laudat interim Hebræos, quod & multa passi sint, & patientibus astiterint.

1 VMbram enim habens lex futurorum
A bonorum, non ipsam imaginem re-
rum, per singulos annos eisdem ipsis ho-
stijs. quas offerunt indesinenter, nunquam
2 potest accedentes perfectos facere: * Alio-
quin cessassent offerri: idcò quod nullam
haberent vltra conscientiam peccati, cul-
3 tores semel mundati: * Sed in ipsis comme-
moratio peccatorum per singulos annos
4 fit. * Impossibile enim est sanguine taurorũ,
5 & hircorum auferri peccata. * Ideò ingre- Ps. 39. b. 7.
B diens mundum dicit: Hostiam & oblatio-
nem noluisti: corpus autem aptasti mihi.
6 Holocautomata pro peccato non tibi pla-
7 cuerunt. * Tunc dixi: Ecce venio: in capite Ibid.
libri scriptum est de me: Vt faciam, Deus,
8 voluntatem tuam. * Superius dicens: Quia
hostias, & oblationes, & holocautomata
pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi,
9 quæ secundùm legem offeruntur, Tũc dixi:

Ecce

Ecce venio, vt faciam, Deus, voluntatem tuam: auferet primum, vt sequens statuat. *
* In qua voluntate sanctificati sumus per 10 oblationem corporis Iesu Christi semel. * C
Et omnis quidem sacerdos præsto est quo- 11 tidie ministrans, & easdem sæpè offerens hostias, quæ numquam possunt auferre
Ps. 109.a.1. 1. Cor. 15. a. 25. peccata: * Hic autem vnam pro peccatis 12 offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei, * De cætero exspectans, do- 13 nec ponantur inimici eius scabellum pedũ eius. * Vna enim oblatione, consummauit 14 in sempiternum sanctificatos. * Contesta- 15 tur autem nos & Spiritus sanctus. Postquã enim dixit: Hoc autem testamẽtum, quod 16
Ier. 31. f. 33 supr. 8. c. 8. testabor ad illos post dies illos dicit Dñs, Dando leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum superscribam eas: * Et 17 peccatorum, & iniquitatum eorum iam nõ D recordabor amplius. * Vbi autem horum 18 remissio, iam non est oblatio pro peccato. *
Habentes itaque fratres fiduciam in introi- 19 tu sanctorum in sanguine Christi, * Quam 20 initiauit nobis viam nouam, & viuentem per velamen, id est, carnem suam, Et sacer- 21 dotem magnum super domum Dei: * Ac- 22 cedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda, * Teneamus 23 spei nostræ confessionem indeclinabilem, E (fidelis enim est, qui repromisit) * Et consi- 24 deremus inuicem in prouocationem charitatis, & bonorum operum: * Non deserẽ- 25 tes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, & tãtò magis quantò videritis appropinquantem diem. * Voluntariè enim peccantibus 26
Supr. 6. a. 4. nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia, * Terribilis autem quædam expectatio iudi. 27 cij, & ignis æmulatio, quæ consumptura
Deut. 17. b. 6. Matt. 18. b. 16. Io. 8. c. 17. 1. Cor. 13. a. 2. est aduersarios. Irritam quis faciens legem 28 Moysi, sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: Quãtò magis pu- 29 tatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus
Deut. 32. c. 35. Rom. 12. d. 19. est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit? * Scimus enim qui dixit: Mihi vindicta, & 30 ego retribuam. Et iterum: Quia iudicabit F Dñs populum suum. * Horrendum est in- 31 cidere in manus Dei viuentis. * Rememo- 32 ramini autem pristinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen sustinuistis passionum: * Et in altero quidem, opprobrijs, 33 & tribulationibus spectaculum factiin altero autem, socij taliter conuersantium effecti. * Nam & vinctis compassi estis, & ra- 34 pinam bonorum vestrorum cum gaudio G suscepistis, cognoscentes vos habere me-
35 liorem, & manentem substantiam. * Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quę
36 magnam habet remunerationem. * Patientia enim vobis necessaria est: vt voluntatem Dei facientes, reportetis promissio-
37 nem. * Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est, veniet, & non tarda-
Heb. 2. a. 3. Rom. 1. b. 17. Gal. 3. b. 12. 38 bit. * Iustus autem meus ex fide viuit: quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ-
39 * Nos autem non sumus subtractionis filij in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ.

CAP. XI.

Fidem magnificè commendat ex actis patrum, à mundi exordio vsque ad Dauid, ac Prophetas: & in vniuersum quanta patrarint, ac passi sint per fidem: nec tamen plenam adhuc acceperunt retributionem.

1 A Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentiũ.
2 * In hac enim testimonium consecuti sunt
3 senes. * Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei, vt ex inuisibilibus visibilia fie-
Gen. 1. a. 1. Gen. 4. a. 4. Matt. 23. d. 35. 4 rent. * Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain, obtulit Deo, per quam testimonium
Gen. 5. c. 24 Eccli. 44. c. 16. consecutus est esse iustus, testimoniũ perhibente muneribus eius Deo; & per illam
5 defunctus adhuc loquitur. * Fide Henoch translatus est, ne videret mortem, & non inueniebatur, quia transtulit illum Deus: ante translationem enim testimonium ha-
6 buit placuisse Deo. * Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & in-
7 quirentibus se remunerator sit. * Fide Noe, Gen. 6. c. 13. Eccli. 44. c. 19. responso accepto de ijs, quæ adhuc non videbantur, metuens aptauit arcam in salutẽ domus suę, per quam damnauit mundum: & iustitię, quæ per fidem est, hęres est insti-
8 tutus. Fide qui vocatur Abraham obediuit Gen. 12. a. 5 in locum exire, quem accepturus erat in hæreditatem: & exijt, nesciens quo iret. *
9 Fide demoratus est in Terra repromissionis, tanquam in aliena, in casulis habitandō, cum Isaac, & Iacob cohæredibus re-
10 promissionis eiusdem. * Expectabat enim C fundamenta habentem ciuitatem: cuius
11 artifex, & conditor Deus. Fide & ipsa Sara Gen. 17. c. 19. sterilis virtutem in conceptionem seminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit esse eum, qui repro-
12 miserat. * Propter quod & ab vno orti sũt (& hoc emortuo) tanquam sydera cœli in multitudinem, & sicut arena, quæ est ad
13 oram maris, innumerabilis. * Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed à longè eas aspicientes, & salutantes, & cõfitentes, quia peregrini,

& hoſpites ſunt ſuper terram. *Qui enim 14
hæc dicunt, ſignificant ſe patriam inquire-
re. Et ſi quidem ipſius meminiſſent de qua 15
exierunt, habebant vtique tempus reuer-
tendi. *Nunc autem meliorem appetunt, 16
id eſt, cęleſtem. Ideò non n confunditur D
Gen. 11. b. 2. Deus vocari Deus eorum: parauit enim il-
3. lis ciuitatem. Fide obtulit Abraham Iſaac, 17
Eccli. 44. d. 21. cum tentaretur, & vnigenitum offerebat,
Gen. 12. b. 11. qui ſuſceperat repromiſſiones: *Ad quem 18
Rom. 9. b. 7 dictum eſt: Quia in Iſaac vocabitur tibi ſe-
Gen. 17. d. 21. & 18. b. 16. men: *Arbitrans quia & à mortuis ſuſcita- 19
Gen. 48. c. 19. re potens eſt Deus: vnde eum, & in parabo-
Gen. 47. g. 11. lam accepit. *Fide & de futuris benedixit 20
Gen. 50. d. 24. Iſaac, Iacob, & Eſau. *Fide Iacob, moriens, 21
ſingulos filiorum Ioſeph benedixit: & ado-
rauit faſtigium virgæ eius. *Fide Ioſeph, 22
moriẽs, de profectione filiorum Iſrael me-
moratus eſt, & de oſſibus ſuis mandauit. *
Exod. 2. a. 2. Fide Moyſes, natus, occultatus eſt menſi- 23
3. bus tribus à parentibus ſuis, eo quod vi- E
Exod. 1. c. 16. diſſent elegantem infantem, & non timue-
Exod. 2. b. 11. runt regis edictum. * Fide Moyſes grandis 24
factus negauit ſe eſſe filium filiæ Pharao-
nis, *Magis eligens affligi cum populo Dei, 25
quàm temporalis peccati habere iucundi-
tatem, *Maiores diuitias æſtimans theſau- 26
ro Ægyptiorum, improperium Chriſti: aſ-
piciebat enim in remunerationem. *Fide 27
reliquit Ægyptum non veritus animoſita-
tem regis: inuiſibilem enim tanquam vi-
dens ſuſtinuit. *Fide celebrauit Paſcha, & 28
Exod. 11. d. 21. ſanguinis effuſionem: ne qui vaſtabat pri-
Exod. 14. c. 22. mitiua, tangeret eos. *Fide tranſierunt Ma- 29
Ioſ. 6. d. 20. re rubrum tanquam per aridam terram: F
quod experti Ægyptij, deuorati ſunt. *Fide 30
muri Iericho corruerunt, circuitu dierum
ſeptem. * Fide Rahab meretrix non periit 31
cum incredulis: excipiens exploratores cũ
pace. *Et quid adhuc dicam? Deficiet enim 32
Iof. 2. a. 3. me tempus enarrantem de Gedeon, Barac,
Samſon, Iephte, Dauid, Samuel, & Prophe-
tis: *Qui per fidem vicerunt regna, operati 33
ſunt iuſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones,
obturauerunt ora leonum, * Extinxerunt 34
impetum ignis, effugerunt aciem gladij, cõ-
ualuerunt de infirmitate, fortes facti ſunt
in bello, caſtra verterunt exterorum: *Ac- 35
ceperunt mulieres de reſurrectione mor-
tuos ſuos. Alij autem diſtenti ſunt, non ſu-
ſcipientes redemptionem, vt meliorem in-
uenirent reſurrectionem. * Alij verò ludi- 36
bria, & verba experti, inſuper & vincula,
& carceres: *Lapidati ſunt, ſecti ſunt, ten- 37
tati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt,
circuierunt in melotis, in pellibus capri-
nis, egentes, anguſtiati, afflicti: *Quibus di- 38
gnus non erat mundus: in ſolitudinibus er-
rantes, in montibus, & ſpeluncis, & in ca-
uernis terræ. *Et hi omnes teſtimonio fidei 39
probati, non acceperunt repromiſſionem, *
40 Deo pro nobis melius al quid prouidente,
vt non ſine nobis conſummarentur.

CAP. XII.

Priſcorum immò Chriſti exemplo inducit ad tolerandas viriliter afflictiones, reuocans à peccatis: & ex noui teſtamenti ſuper vetus excellentia deterret ab inobedientia, ne maiora quam Iudæi pati cogamur ſupplicia.

1 IDeòque & nos tantam habentes impo- Rom. 8. a. 1.
A ſitam nubem teſtium, deponentes om- Coloſſ. 3. b. 8.
ne pondus, & circumſtans nos peccatum, Epheſ. 4. c. 22.
per patientiam curramus ad propoſitum 1. Petr. 1. a. 1. & 4. a. 1.
2 nobis certamen: *Aſpicientes in auctorem
fidei, & conſummatorem Ieſum, qui pro-
poſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confu-
ſione contempta, atq; in dextera ſedis Dei
3 ſedet. *Recogitate enim eum, qui talem ſu-
ſtinuit à peccatoribus aduerſum ſemetip-
B ſum contradictionem: vt ne fatigemini,
4 animis veſtris deficientes. *Nondum enim Prou. 3. b. 11.
vſq; ad ſanguinem reſtitiſtis, aduerſus pec- Apoc. 3. d. 19.
5 catum repugnantes: * Et obliti eſtis conſo-
lationis, quę vobis tanquam filijs loquitur,
dicens: Fili mi, noli negligere diſciplinam
Dñi: neque fatigeris, dum ab eo argueris. *
6 Quem enim diligit Dñs, caſtigat, flagellat
7 autem omnem filium, quem recipit. In di-
ſciplina perſeuerate. Tanquam filijs vobis
offert ſe Deus: quis enim filius, quem non
8 corripit pater? *Quod ſi extra diſciplinam
C eſtis, cuius participes facti ſunt omnes: er-
9 go adulteri, & non filij eſtis. Deinde patres
quidẽ carnis noſtræ, eruditores habuimus,
& reuerebam ur eos: non multò magis ob-
temperabimus Patri ſpirituũ, & viuemus? *
10 Et illi quidem in tempore paucorum die-
rum, ſecundùm voluntatem ſuam erudie-
bant nos: hic autem ad id, quod vtile eſt in
11 recipiendo ſanctificationem eius. *Omnis
D autem diſciplina, in præſenti quidem vide-
tur non eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea au-
tem fructum pacatiſſimum exercitatis per
12 eam reddet iuſtitiæ. *Propter quod, remiſ-
13 ſas manus, & ſolura genua, erigite, *Et greſ-
ſus rectos facite pedibus veſtris: vt nõ clau-
14 dicans quis erret, magis autem ſanetur. Pa-
cem ſequimini cum omnibus, & ſanctimo- Rom. 12. b. 8.
15 niam, ſine qua nemo videbit Deum: *Con-
templantes ne quis deſit gratiæ Dei: ne qua
radix amaritudinis ſurſum germinans im-
16 pediat, & per illam inquinentur multi. Ne
E quis fornicator, aut profanus, vt Eſau: qui Gen. 25. d. 33. Gen. 27. f. 38. Exod. 10. b. 1. c. 10. & 24.
propter vnã eſcam vendidit primitiua ſua.
17 Scitote enim, quoniam & poſtea cupiens
hæreditare benedictionem, reprobatus eſt:
non enim inuenit pœnitentiæ locum, quã-
18 quam cum lacrymis inquiſiſſet eam. *Non

enim

enim acceſſiſtis ad tractabilem montem,& accenſibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam, *Et tubæ ſonum, & 19 vocem verborum,quam qui audierunt,excuſauerunt ſe, ne eis fieret verbum. *Non 20 Exod.19.12. enim portabunt, quod dicebatur: Et ſi beſtia tetigerit montem,lapidabitur. *Et ita 21 terribile erat, quod videbatur. Moyſes dixit:Exterritus ſum,& tremebundus. *Sed 22 acceſſiſtis ad Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis: Ieruſalem cœleſtem,& multorum millium Angelorum frequentiam,* Et Eccleſiam primitiuorum,qui conſcripti 23 ſunt in cœlis, & iudicem omnium Deum, & ſpiritus iuſtorum perfectorum, *Et te- 24 ſtamenti noui mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem melius loquentem quâ Abel. *Videte, ne recuſetis loquentem. Si 25 enim illi non effugerunt, recuſantes eum, G qui ſuper terram loquebatur:multò magis nos, qui de cœlis loquentem nobis auertimus.*Cuius vox mouit terram tunc: nunc 26 autem repromittit,dicens:Adhuc ſemel:& Agg.2.b,7. ego mouebo non ſolùm terram,ſed & cœlum.*Quod autem,Adhuc ſemel,dicit:de- 27 clarat mobilium translationem, tanquam factorum,vt maneant ea, quæ ſunt immobilia. Itaque regnum immobile ſuſcipien- 28 tes,habemus gratiam:per quam ſeruiamus Deut. 4.a. placentes Deo,cum metu, & reuerentia.* 14. Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt. 29

CAP. XIII.

Ad varias hortatur virtutes,iubens cauere ab extranea doctrina, ac memoriam refricans altaris,& hoſtiarum veteris,nouique teſtamenti, & ſubinde monens, vt præpoſitis obtemperent: erat vt pro ſe precentur, idem viciſſim pro illis agens,additis mutuis ſalutationibus.

CHaritas fraternitatis maneat in vobis. 1
Rom.12.c. 1.Petr.4.c.8. Gen.18.a. 3.& 19.a.2. *Et hoſpitalitatem nolite obliuiſci, A per hanc enim latuerunt quidam, Angelis 2 hoſpitio receptis.*Mementote vinctorum, 3 tanquam ſimul vincti:& laborantium,tanquam & ipſi in corpore morantes. *Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Fornicatores enim, & adulteros iudicabit Deus.*Sint mores ſine aua- 5 ritia,contenti præſentibus:ipſe enim dixit: 6 Non te deſeram, neque derelinquam: *Ita Ioſ.1.a.5. vt confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi ho- 7 mo.Mementote præpoſitorum veſtrorum, Pſ.117.a.6. B qui vobis locuti ſunt verbum Dei:quorum intuentes exitum conuerſationis, imitami- 8 ni fidem.*Ieſus Chriſtus heri,& hodie:ipſe 9 & in ſæcula. *Doctrinis variis,& peregrinis nolite abduci. Optimum eſt enim gratia ſtabilire cor,non eſcis:quæ non profue- 10 runt ambulantibus in eis.*Habemus altare, de quo edere non habent poteſtatem, 11 qui tabernaculo deſeruiunt. * Quorum Lem.16.f. enim animalium infertur ſanguis pro pec- 17. cato in Sancta per pontificem, horum cor- 12 pora cremantur extra caſtra. * Propter C quod & Ieſus, vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus 13 eſt. *Exeamus igitur ad eum extra caſtra, 14 improperium eius portantes. * Non enim habemus hic manentem ciuitatem,ſed fu- Mich.2.c. turam inquirimus. * Per ipſum ergo offe- 15 ramus hoſtiam laudis ſemper Deo, ideſt, fructum labiorum confitentium nomini 16 eius. *Beneficentiæ autem,& communionis nolite obliuiſci: talibus enim hoſtiis promeretur Deus.*Obedite præpoſitis veſtris,& ſubiacete eis.Ipſi enim peruigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri, vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes: hoc enim non expedit vobis.* 18 Orate pro nobis: confidimus enim, quia D bonam conſcientiam habemus in omni- 19 bus benè volentes conuerſari. *Amplius autem deprecor vos hoc facere, quo cele- 20 rius reſtituat vobis. * Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis paſtorem magnum ouium,in ſanguine teſtamenti æterni, Do- 21 minum noſtrum Ieſum Chriſtum. *Aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem: faciens in vobis,quod placeat coram ſe per Ieſum Chriſtum: cui eſt gloria in 22 ſæcula ſæculorum. Amen. *Rogo autem vos fratres,vt ſufferatis verbum ſolatij.Et- 23 enim per paucis ſcripſi vobis.*Cognoſcite fratrem noſtrum Timotheum dimiſſum: cum quo (ſi celerius venerit) videbo vos.* 24 Salutate omnes propoſitos veſtros,& omnes ſanctos. Salutant vos de Italia fratres.* 25 Gratia cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA
BEATI IACOBI
APOSTOLI.

CAPVT I.

Docet tentationum vtilitatem, & ſapientiam à Deo cum confidentia poſtulandam: Deus tentator non eſt, aut auctor peccati, ſed ab eo procedit omnis bona donatio: hortatur vt ad audiendum veloces, ad loquendum verò, & ad iram tardi ſint: nec ſatis eſt veritatem audire niſi illa opere compleatur: ſubdit etiam quanam ſit vera, & immaculata religio.

IAcobus Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruus, duodecim tribubus, quæ ſunt in diſperſione, ſalutem. * Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis: * Scientes, quod probatio fidei veſtræ patientiam operatur. * Patientia autem opus perfectum habet: vt ſitis perfecti, & integri, in nullo deficientes. * Si quis autem veſtrum indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei. * Poſtulet autem in fide nihil hæſitans: qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento mouetur, & circumfertur. * Non ergo æſtimet homo ille, quod accipiat aliquid à Domino. * Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus vijs ſuis. * Glorietur autem frater humilis in exaltatione ſua, * Diues autem in humilitate ſua, quoniam ſicut flos fœni tranſibit. * Exortus eſt enim ſol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperijt: ita & diues in itineribus ſuis marcelcet. * Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. * Nemo cum tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus enim intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat. * Vnuſquiſque verò tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus. * Deinde concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum verò cum conſummatum fuerit, generat mortem. * Nolite itaque errare fratres mei dilectiſſimi. Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. * Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis, vt ſimus initium aliquod creaturæ eius. * Scitis fratres mei dilectiſſimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. * Ira enim viri Iuſtitiam Dei non operatur. * Propter quod abijcientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ, in man-

1 A 2 3 Rom. 5. 3. 4 5 Matt. 7. 8. 7. & 18. c. 21 Marc. 11. c. 24. Luc. 11. b. 9. Iob. 14. b. 11. & 16. c. f. 24. 6 7 8 9 10 11 12 Eccli. 14. c. 18. Is. 40. b. 6. 1. Petr. 1. d. 24. Iob. 6. c. 17 13 14 15 16 17 Prou. 17. a. 17. 19 20 21

manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſaluare animas veſtras. *Eſto- 22
Matt. 7. d. 21. Rom. 2. b. 13. te autem factores verbi; & non auditores tantum, fallentes voſmetipſos. * Quia ſi 23
quis auditor eſt verbi, & non factor: hic comparabitur viro conſideranti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo. * Conſideraui 24
enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit. * Qui autem perſpexerit in legem 25
perfectam libertatis, & permanſerit in ea, non auditor obliuioſus factus, ſed factor operis: hic beatus in facto ſuo erit. *Si quis 26
autem putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio. Religio mun- 27
da, & immaculata apud Deum, & Patrem, hæc eſt: Viſitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.

CAP. II.

Monet ne perſonarum reſpectu moueantur: qui enim vnicum legis præceptum tranſgreditur, legis tranſgreſſor eſt: hortatur vt operibus miſericordiæ incumbant, oſtendens, quod homo per opera iuſtificetur: nam fides ſine operibus mortua eſt.

FRatres mei, nolite in perſonarum ac- 1
Leu. 19. c. 15. Deut. 1. c. 16. & 16. d. 19. Prou. 24. c. 23. Eccli. 42. a. 1. Leu. 19. d. 15. ceptione habere fidem Domini no- A
ſtri Ieſu Chriſti gloriæ. * Etenim ſi in- 2
troierit in conuentum veſtrum vir aureum annulum habens in veſte candida, introierit autem, & pauper in ſordido habitu, * Et intendatis in eum, qui indu- 3
tus eſt veſte præclara, & dixeritis ei: Tu ſede hic benè: pauperi autem dicatis: Tu ſta illic: aut ſede ſub ſcabello pedum meorum: * Nonne iudicatis apud 4
voſmetipſos, & facti eſtis iudices cogitationum iniquarum? * Audite fratres mei 5
dilectiſſimi, nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe? * Vos autem exhonoraſtis pau- 6
Matth. 12. d. 19. Marc. 12. c. 11. perem. Nonne diuites per potentiam op- B
primunt vos, & ipſi trahunt vos ad iudicia? * Nonne ipſi blaſphemant bonum 7
Rom. 11. c. 9. Galat. 5. c. 14. nomen, quod inuocatum eſt ſuper vos? * Si tamen legem perficitis regalem ſe- 8
cundum ſcripturas: Diliges proximum tuum ſicut teipſum: benè facitis. * Si 9
autem perſonas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege quaſi tranſgreſſores. * Quicumque autem totam legem 10
Leu. 19. c. 15. Deut. 1. c. 19. Matth. 5. a. 19. ſeruauerit, offendat autem in vno, factus eſt omnium reus. * Qui enim di- 11
xit, Non mœchaberis, dixit & Non occides. Quod ſi non mœchaberis, occides autem, factus es tranſgreſſor legis. 12
* Sic loquimini, & ſic facite, ſicut per 13
legem libertatis incipientes iudicari. * C Iudicium enim ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam: ſuperexaltat 14
autem miſericordia iudicium. * Quid proderit fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides ſaluare eum: * 15
Si autem frater, & ſoror nudi ſint, & 16
1. Ioan. 3. c. 17. indigeant victu quotidiano. * Dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini & ſaturamini: non dederitis autem eis, quæ neceſſaria ſunt cor- 17
pori, quid proderit? * Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemet- 18
ipſa. * Sed dicet quis: Tu fidem habes, & ego opera habeo, oſtende mihi fidem tuam ſine operibus: & ego oſtendam ti- 19
bi ex operibus fidem meam. * Tu cre- D
dis, quoniam vnus eſt Deus: Benè facis, & dæmones credunt, & contremi- 20
ſcunt. * Vis autem ſcire, ò homo inanis, quoniam fides ſine operibus mortua 21
Gen. 22. b. 9. eſt? * Abraham pater noſter, nonne ex operibus iuſtificatus eſt, offerens Iſaac 22
filium ſuum ſuper altare? * Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides conſummata eſt. * 23
Gen. 15. b. 6. Rom. 4. a. 3. Et ſuppleta eſt Scriptura, dicens: Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam, & amicus Dei appella- 24
Gal. 3. a. 6. Ioa. 2. a. 10. tus eſt. * Videris quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tan- 25
tum? * Similiter & Rahab meretrix, nonne ex operibus iuſtificata eſt, ſuſcipiens nuntios, & alia via eijciens? * Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt. 26

CAP. III.

Linguæ mala recenſet, quam difficillimum eſt rectè gubernare: ſubditque differentiam inter ſapientiam terrenam, & cæleſtem.

NOlite plures magiſtri fieri fratres 1
A mei, ſcientes quoniam maius iudi- 2
cium ſumitis. * In multis enim offendi- Matt. 11. a. 8.
mus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus eſt vir. Poteſt etiam 3
fræno circumducere totum corpus. * Si autem equis fræna in ora mittimus ad conſentiendum nobis, & omne corpus
4 illorum circumferimus. * Ecce & naues, cum magnæ ſint, & à ventis validis minentur, circumferuntur à modico gu-

bernaculo vbi impetus dirigentis voluerit. * Ita & lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam syluam incendit. * Et lingua ignis est, vniuersitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam natiuitatis nostræ, inflammata à gehenna. * Omnis enim natura bestiarum, & volucrum, & serpentium, & cæterorum domantur, & domita sunt à natura humana: * Linguam autem nullus hominum domare potest: inquietum malum, plena veneno mortifero. * In ipsa benedicimus Deum, & Patrem: & in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. * Ex ipso ore procedit benedictio, & maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri. * Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem, & amaram aquam? * Numquid potest, fratres mei, ficus vuas facere, aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest facere aquam. * Quis sapiens, & disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ. * Quod si zelum amarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris: nolite gloriari, & mendaces esse aduersus veritatem. * Non est enim ista sapientia desursum descendens; sed terrena, animalis diabolica. * Vbi enim zelus, & contentio: ibi inconstantia, & omne opus prauum. * Quæ autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione. * Fructus autem iustitiæ, in pace seminatur, facientibus pacem.

CAP. IV.

Concupiscentijs non est obsequendum, sed diabolo resistendum, & Deo appropinquandum, mutuaque dilectioni studendum, rebus incertis diuina prouidentia committis.

VNde bella, & lites in vobis? Nonne hinc? ex concupiscentijs vestris, quæ militant in membris vestris? * Concupiscitis, & non habetis: occiditis, & zelatis: & non potestis adipisci: litigatis, & belligeratis, & non habetis, propter quod non postulatis. * Petitis, & non accipitis: eo quod malè petatis: vt in concupiscentijs vestris insumatis: * Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse sæculi huius, inimicus Dei constituitur. * An putatis, quia inaniter scriptura dicat: Ad inuidiam concupiscit spiritus, qui habitat in vobis? * Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. * Subditi ergo estote Deo: resistite autem diabolo: & fugiet à vobis. * Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: & purificate corda, duplices animo. * Miseri estote, & lugete, & plorate: risus vester in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem. * Humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos. * Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicas legem: non es factor legis, sed iudex. * Vnus est legislator, & iudex, qui potest perdere, & liberare. * Tu autem quis es, qui iudicas proximum? * Ecce nunc, qui dicitis: Hodie, aut crastino ibimus in illam ciuitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus: * Qui ignoratis quid erit in crastino. * Quæ est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens, & deinceps exterminabitur. Pro eo, vt dicatis: Si Dominus voluerit; &: Si vixerimus, faciemus hoc, aut illud. * Nunc autem exultatis in superbijs vestris. Omnis exultatio talis, maligna est. * Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum est illi.

Prou. 3. 34.

1. Petr. 5. 6.

Rom. 14. 4.

CAP. V.

Diuitibus pauperum oppressoribus grauem comminatur vltionem, pauperes verò ad longanimitatem hortatur: iuramentum fugiendum, & infirmi à presbyteris oleo vngendi, ac peccata inuicem confitenda: quam efficax sit iusti oratio: errantes ad veritatem sunt reducendi.

AGite nunc diuites, plorate vlulantes in miserijs vestris, quæ aduenient vobis. * Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt: & vestimenta vestra à tineis comesta sunt. * Aurum & argentum vestrum æruginauit: & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus. * Ecce mercès

ces operariorum, qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiuit. * Epulati eſtis ſuper terram, & in luxurijs enutriſtis corda veſtra, in die occiſionis. * Addixiſtis, & occidiſtis iuſtum, & non reſtitit vobis. * Patientes igitur eſtote fratres, vſque ad aduentum Domini. Ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum, & ſerotinum. * Patientes igitur eſtote & vos, & confirmate corda veſtra: quoniam aduentus Domini appropinquauit. * Nolite ingemiſcere fratres in alterutrum, vt non iudicemini. Ecce iudex ante ianuam aſſiſtit. * Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris, & patientiæ, Prophetas: qui locuti ſunt in nomine Domini. * Ecce beatificamus eos, qui ſuſtinuerunt. Sufferentiam Iob audiſtis, & finem Domini vidiſtis, quoniam miſericors Dominus eſt, & C miſerator. * Ante omnia autem fratres mei nolite iurare, neque per terram, neque aliud quodcumque iuramentum. Sit autem ſermo veſter: Eſt, eſt: Non, non: vt non ſub iudicio decidatis. * Triſtatur aliquis veſtrum? oret: Æquo animo eſt? pſallat. * Infirmatur quis in vobis? inducat præſbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: * Et oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. * Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra, & orate pro inuicem, vt ſaluemini: multum enim valet deprecatio iuſti aſſidua. * Elias homo erat ſimilis nobis paſſibilis: & oratione orauit, vt non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres, & menſes ſex. * Et rurſum orauit: & cœlum dedit pluuiam, & terra dedit fructum ſuum. * Fratres mei, ſi quis ex vobis errauerit à veritate, & conuerterit quis eum: * Scire debet, quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

Matth. 5. f. 14.

3. Reg. 17. a. 1. Luc. 4. d. 25

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAP. I.

Gratias Deo agit de vocatione ad fidem, & vitam æternam, quæ tamen per multas tribulationes acquiritur, de qua Prophetæ vaticinati sunt: hortatur eos ad vitæ munditiem, vt qui Christi sanguine redempti sunt.

PEtrus Apostolus Iesu Chri- 1
sti, electis aduenis dispersionis Ponti, Galatiæ, A
Cappadociæ, Asiæ, & Bithyniæ, * Secundùm præ- 2
scientiam Dei Patris, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam, & aspersionem sanguinis Iesu Christi: Gratia vobis, & pax multiplicetur. *
* Cor. 1. 3. Eph. 1. 3. Benedictus Deus, & Pater Domini nostri 3
Iesu Christi, qui secundùm misericordiam suam magnam regenerauit nos in spem viuam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, * In hæreditatem 4
incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, conseruatam in cœlis in vobis. * Qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem, paratam reuelari B
in tempore nouissimo. * In quo exultabitis, modicum nunc si oportet contristari in varijs tentationibus: * Vt probatio vestræ fidei multo pretiosior auro (quod per ignem probatur) inueniatur in laudem, & gloriam, & honorem in reuelatione Iesu Christi: * Quem cum non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem exultabitis
9 lætitia inenarrabili, & glorificata: * Reportantes finem fidei vestræ, salutem ani-
10 marum. * De qua salute exquisierunt, atque scrutati sunt prophetæ, qui de futura
11 in vobis gratia prophetauerunt: * Scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi: prænuntians C eas, quæ in Christo sunt passiones, & po-
12 steriores glorias: * Quibus reuelatum est, quia non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea, quæ nunc nuntiata sunt vobis per eos, qui euangelizauerunt vobis, Spiritu sancto misso de cœlo, in quem de-
13 siderant Angeli prospicere. Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrij perfectè sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam. in reuelationem Iesu Chri-
14 sti: * Quasi filij obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ vestræ desi-
15 rijs: * Sed secundùm eum, qui vocauit D vos, Sanctum: & ipsi in omni conuersa-
16 tione sancti sitis: * Quoniam scriptum Leu. 11. 8. 44. & 19. 2. 1. Pet. 1. 16. est: Sancti eritis, quoniam ego sanctus
17 sum. * Et si patrem inuocatis eum, qui sine acceptione personarum iudicat secundùm vniuscuiusque opus, in timore incolatus vestri tempore conuersamini. *

Scien-

Digitized by Google

Scientes quod non corruptibilibus auro, 18
vel argento redempti eſtis de vana veſtra
conuerſatione paterna traditionis: Sed pre 19
tioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chri-
Deut.10.d. 17. Rom. 1. g. 11. Galat.1.b. 6. 1.Cor.6. d. 20. & 7. d. 23. Hebr.9. d. 13. 1.Ioa.1.b.9. Apoc.1.b.5 Iſa.10.b.6. Eccli.14.c. 8. Iac.1.b.10.
ſti, & incontaminati: * Præcogniti qui- 20
dem ante mundi conſtitutionem, manife-
ſtati autem nouiſſimis temporibus pro-
pter vos, * Qui per ipſum fideles eſtis in 21
Deo, qui ſuſcitauit eum à mortuis, &
dedit ei gloriam, vt fides veſtra, & ſpes
eſſet in Deo: * Animas veſtras caſtifican- 22
tes in obedientia charitatis, in fraterni-
tatis amore, ſimplici ex corde inuicem
diligite attentius: * Renati non ex ſemi- 23
ne corruptibili, ſed incorruptibili per
verbum Dei viui, & permanentis in
æternum. * Quia omnis caro, vt fœ- 24
num: & omnis gloria eius tamquam flos
fœni: exaruit fœnum, & flos eius decidit. * Verbum autem Domini manet in 25
æternum, hoc eſt autem verbum, quod
euangelizatum eſt in vos.

CAP. II.

Excluſa omni fictione, regenerati ad Chriſtum lapidem viuum accedant credentes, qui ſunt genus electum, cum prius eſſent populus abiectus: hortatur vt tanquam peregrini ab omnibus mundanis abſtineant, ſuperioribus obtemperent, afflictioneſque ad Chriſti imitationem ferant.

DEponentes igitur omnem malitiam, 1
& omnem dolum, & ſimulationes, A
inuidias, & omnes detractiones. * Sicut 2
Rom.9.a.4 Eph.4.c.22 Coloſſ.3.b. 8. Hebr.12.a. 1.
modo geniti infantes, rationabile, ſine
dolo lac concupiſcite; vt in eo creſcatis
in ſalutem: * Si tamen guſtaſtis, quoniam 3
dulcis eſt Dominus. * Ad quem acceden- 4
tes lapidem viuum, ab hominibus qui-
dem reprobatum, à Deo autem electum,
& honorificatum: * Et ipſi tanquam la- 5
pides viui ſuperædificamini, domus ſpi-
ritualis, ſacerdotium ſanctum, offerre
ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per
Ieſum Chriſtum. * Propter quod conti- 6
net Scriptura: Ecce pono in Sion lapidem B
Iſ.28.d.16. Rom. 9.g. 33. Pſal.117.d. 22. Matt.21.d. 42. Act.4.b.11. Iſa.8.c.14. Oſee 2. d. 23. Rom. 9.c. 25. Rom.11.d. 14. Gal.5.c.15.
ſummum angularem, electum, pretio-
ſum: & qui crediderit in eum, non con-
fundetur. * Vobis igitur honor credenti- 7
bus: non credentibus autem, lapis quem
reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt
in caput anguli. * Et lapis offenſionis, & 8
petra ſcandali, his qui offendunt verbo,
nec credunt in quo, & poſiti ſunt. * Vos 9
autem genus electum, regale ſacerdotium,
gens ſancta, populus acquiſitionis: vt C
virtutes annuntietis eius, qui de tenebris
vos vocauit in admirabile lumen ſuum. *
10 Qui aliquando non populus, nunc autem
populus Dei: qui non conſecuti miſericor-
diam, nunc autem miſericordiam conſe-
11 cuti. * Chariſſimi, obſecro vos tanquam
aduenas, & peregrinos abſtinere vos à
carnalibus deſideriis, quæ militant aduer-
12 ſus animam. * Conuerſationem veſtram
inter gentes habentes bonam: vt in eo,
quod detrectant de vobis tanquam de male-
factoribus, ex bonis operibus vos con-
ſiderantes, glorificent Deum in die viſi- Ro.13.a.1.
13 tationis. * Subiecti igitur eſtote omni
humanæ creaturæ propter Deum: ſiue
14 regi, quaſi præcellenti; * Siue ducibus,
tamquam ab eo miſſis ad vindictam male-
factorum, laudem verò bonorum: *
15 Quia ſic eſt voluntas Dei, vt benefacien-
tes obmuteſcere facietis imprudentium
16 hominum ignorantiam: Quaſi liberi, &
non quaſi velamen habentes malitiæ li-
17 bertatem, ſed ſicut ſerui Dei. * Omnes
honorate: fraternitatem diligite: Deum Rom.12.c. 10.
18 timete: Regem honorificate. * Serui ſub- Eph 6.a 5. Coloſ 3. d. 22.
diti eſtote in omni timore dominis, non Tit. 2.c.9.
tantùm bonis, & modeſtis, ſed etiam
19 dyſcolis. * Hæc eſt enim gratia, ſi pro-
D pter Deum conſcientiam ſuſtinet quis triſti-
20 tias, patiens iniuſtè. * Quæ enim eſt
gloria, ſi peccantes, & colaphizati ſuſ-
fertis; Sed ſi benè facientes patienter ſu-
21 ſtinetis; hæc eſt gratia apud Deum. *
In hoc enim vocati eſtis: quia & Chriſtus
paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens
22 exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. * Iſai.53.c.9. 1.Ioan.3.5. Iſa.53.b...
Qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt
23 dolus in ore eius: * Qui cum maledice-
cereetur non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat au-
24 tem iudicanti ſe iniuſtè: * Qui peccata
noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper li-
gnum: vt peccatis mortui, iuſtitiæ viua-
25 mus: cuius liuore ſanati eſtis. * Eratis
enim ſicut oues errantes, ſed conuerſi eſtis
nunc ad paſtorem, & epiſcopum anima-
rum veſtrarum.

CAP. III.

De mutua inter coniuges conuerſatione, & mulierum ornatu: hortatur ad varias virtutes, vtque Chriſti exemplo ferant aduerſa: & quod per Baptiſmum ſaluamur in ſimilitudinem eorum, qui in arca Noe ſaluabantur.

1 SImiliter & mulieres ſubditæ ſint viris
A ſuis: vt & ſi qui non credunt verbo,
per mulierum conuerſationem ſine ver-
2 bo lucrifiant, * Conſiderantes in timore
3 caſtam conuerſationem veſtram. * Quaſ-

ſum

rum non ſit extrinſecus capillatura, aut
Coloſ.3.c. circumdatio auri, aut indumenti veſti-
18. mentorum cultus: * Sed qui abſconditus 4
Eph.5.c.25. 2.Tim.2.c. eſt cordis homo, in incorrupcibilitate
9. quieti, & modeſti ſpiritus, qui eſt in con-
ſpectu Dei locuples. * Sic enim aliquan- 5
do, & ſanctæ mulieres, ſperantes in
Deo, ornabant ſe, ſubiectæ proprijs vi-
ris. * Sicut Sara obediebat Abrahæ, do- 6
minum eum vocans: cuius eſtis filiæ be-
Gen. 18.b. 12. nefacientes, & non pertimentes vllam
perturbationem. * Viri ſimiliter cohabi- 7
1.Cor.7.c.8. tantes ſecundùm ſcientiam, quaſi infir-
3. miori vaſculo muliebri impartientes ho- B
norem, tanquam & cohæredibus gratiæ vi-
tæ: vt non impediantur orationes veſtræ.
* In fine autem, omnes vnanimes, com- 8
Prou.17.c. patientes, fraternitatis amatores, miſe-
13. ricordes, modeſti, humiles: * Non red- 9
Rom.12.d. dentes malum pro malo, nec maledi-
17. ctо, ſed è contrario benedicentes: quia
1.Theſſ.5. d.15. in hoc vocati eſtis, vt benedictionem hæ-
reditate poſſideatis. * Qui enim vult vi- 10
tam diligere, & dies videre bonos, coer-
Pſ.33.c.13. ceat linguam ſuam à malo, & labia eius C
ne loquantur dolum. * Declinet à ma- 11
lo, & faciat bonum: inquirat pacem, &
Iſ.1.c.16. ſequatur eam: * Quia oculi Domini ſuper 12
iuſtos, & aures eius in preces eorum: Vul-
tus autem Domini ſuper facientes mala. *
Et quis eſt, qui vobis noceat, ſi boni 13
Matt.5.c.8. æmulatores fueritis? * Sed & ſi quid pa- 14
10. timini propter iuſtitiam, beati. Timo-
rem autem eorum ne timueritis, & non
conturbemini. * Dominum autem Chri- 15
ſtum ſanctificate in cordibus veſtris, pa-
rati ſemper ad ſatisfactionem omni po-
ſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis
eſt, ſpe. * Sed cum modeſtia, & timo- 16
Iob.1.c.12. re, conſcientiam habentes bonam: vt in
Rom.5.b. 6. eo, quod detrahunt vobis, confundan-
Hebr.9.d. 28. tur, qui calumniantur veſtram bonam in
Chriſto conuerſationem. * Melius eſt 17
enim benefacientes (ſi voluntas Dei ve- D
lit) pati, quàm malefacientes. * Quia 18
et Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mor-
tuus eſt, iuſtus pro iniuſtis, vt nos offer-
ret Deo, mortificatus quidem carne, vi-
uificatus autem ſpiritu. * In quo, & his, 19
qui in carcere erant, ſpiritibus veniens
Gen.6.b.14. Matt.14.d. 17. Luc.17.f. 26. prædicauit: * Qui increduli fuerant ali- 20
quando quando expectabant Dei patien-
tiam in diebus Noe, eum fabricaretur arca:
in qua pauci, ideſt octo animæ ſaluæ fa-
ctæ ſunt per aquam: * Quod & vos nunc 21
ſimilis formæ ſaluos facit baptiſma: non
carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ
bonæ interrogatio in Deum per reſurre-
ctionem Ieſu Chriſti, * Qui eſt in dexte- 22
ra Dei, deglutiens mortem, vt vitæ æter-
næ hæredes efficeremur: profectus in cæ-
lum, ſubiectis ſibi Angelis, & poteſtati-
bus, & virtutibus.

CAP. IV.

Chriſti morte redemptos hortatur, vt pergant præterita deuitare peccata; incumbentes orationibus, ac mutuæ dilectioni, ſemper omnia in Dei gloriam referentes, & gaudentes, ſi propter Chriſtum pati oporteat.

1 CHriſto igitur paſſo in carne, & vos
A eadem cogitatione armamini, quia
qui paſſus eſt in carne, deſtitit à peccatis: *
2 Vt iam non deſiderijs hominum, ſed vo-
luntate Dei, quod reliquum eſt in carne
3 viuat temporis. * Sufficit enim præteri-
tum tempus ad voluntatem Gentium con-
ſummandam, his qui ambulauerunt in Eph.4.c.17.
luxurijs, deſiderijs, vinolentijs, comeſ-
ſationibus, potationibus, & illicitis ido-
4 lorum cultibus. * In quo admirantur non
concurrentibus vobis in eandem luxuriæ
5 confuſionem, blaſphemantes. * Qui red-
dent rationem ei, qui paratus eſt iudicare
6 viuos & mortuos. * Propter hoc enim &
B mortuis euangelizatum eſt: vt iudicentur
quidem ſecundùm homines in carne, vi-
uant autem ſecundùm Deum in Spiritu. *
7 Omnium autem finis appropinquauit.
Eſtote itaque prudentes, & vigilate in ora-
8 tionibus. * Ante omnia autem, mutuam
in vobiſmetipſis charitatem continuam
habentes: quia charitas operit multitudi-
9 nem peccatorum. * Hoſpitales inuicem
10 ſine murmuratione. * Vnuſquiſque, ſi- Prou.10.b.
C cut accepit gratiam, in alterutrum illam 11.
adminiſtrantes, ſicut boni diſpenſatores Rom.12.c.
11 multiformis gratiæ Dei. * Si quis loqui- 13.
tur, quaſi ſermones Dei: ſi quis mini- Heb.13.a.1
ſtrat, tanquam ex virtute, quam admi- Phil.2.b.
niſtrat Deus: vt in omnibus honorifice- 14.
tur Deus per Ieſum Chriſtum: cui eſt glo- Rom.12.b.
ria, & imperium in ſæcula ſæculorum: 6.
12 Amen. * Chariſſimi, nolite peregrinari 1.Cor.4.b.
in feruore, qui ad tentationem vobis fit, 2.
13 quaſi noui aliquid vobis contingat: * Sed
communicantes Chriſti paſſionibus gau-
dete, vt & in reuelatione gloriæ eius gau-
14 deatis exultantes. * Si exprobramini in
D nomine Chriſti: beati eritis: quoniam
quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei,
& qui eſt eius Spiritus, ſuper vos requie-
15 ſcit. * Nemo autem veſtrum patiatur, vt
homicida, aut fur, aut maledicus, aut
16 alienorum appetitor. * Si autem vt Chri-
ſtianus, non erubeſcat: glorificet autem
17 Deum in iſto nomine, * Quoniam tem-
pus eſt, vt incipiat iudicium à domo Dei:

Si autem primum à nobis : quis finis eorum, qui non credunt Dei Euangelio? *Et si iustus vix saluabitur, impius & peccator vbi parebunt? *Itaque & hi, qui patiuntur secundùm voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas suas in benefactis.

Prou.11.d.31.

CAP. V.

Seniores orat, vt verbo, & exemplo pascant gregem Dei, iuniores autem illis subditi sint: hortatur omnes, vt sese demittant, diuinæ curæ totos se tradentes, & in sobrietate, ac fide diabolo resistentes.

SEniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro, consentior & testis Christi passionum: qui & eius, quæ in futuro reuelanda est, gloriæ communicator: *Pascite, qui in vobis est gregem Dei, prouidentes non coactè, sed spontaneè secundùm Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntariè: *Neque vt dominantes in clerus, sed forma facti gregis ex animo. *Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcisibilem gloriæ coronam. *Similiter adolescentes subditis estote senioribus. Omnes autem inuicem humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. *Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis: Omnem solicitudinem vestram proijcientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. *Sobrij estote, & vigilate: quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret: *Cui resistite fortes in fide: scientes eandem passionem ei, quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri. *Deus autem omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. *Ipsi gloria, & imperium in sæcula sæculorum. Amen. *Per Siluanum fidelem fratrem vobis, vt arbitror, breuiter Scripsi: obsecrans & contestans, hanc esse veram gratiam Dei, in qua statis. *Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone coelecta, & Marcus filius meus. *Salutate inuicem in osculo sancto. Gratia vobis omnibus, qui estis in Christo Iesu.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

Rom.12.c.10. Iac.4.c.10. Pf.14.d.11. Mat.6.d.11. Luc.12.c.12.

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI SECVNDA.

CAPVT I.

Hortatur vt memores maximorum, quæ à Deo acceperunt donorum, per varias scandant virtutes, vt sic introitus in regnum Domini illis ministretur: dicitque se breui moriturum, & suæ doctrinæ certitudinem ostendit ex Christo doctore, quem & vox Patris, & Prophetæ commendarunt.

SImon Petrus, seruus & Apostolus Iesu Christi ijs, qui coæqualem nobiscum sortiti sunt fidem in iustitia Dei nostri, & Saluatoris Iesu Christi. *Gratia vobis, & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Christi Iesu Domini nostri: *Quomodo omnia nobis diuinæ virtutis suæ, quæ ad vitam, & pietatem donata sunt, per cognitionem eius, qui vocauit nos propria gloria & virtute, *Per quem maxima, & pretiosa nobis promissa donauit: vt per hæc efficiamini diuinæ consortes naturæ: fugientes eius, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem. *Vos autem curam omnem subinferentes, ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, *In scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, *In pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. *Hæc enim si vobiscum adsint, & superent, non vacuos, nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Iesu Christi cognitione. *Cui enim non præsto sunt hæc, cæcus est, & manu tentans, obliuionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. *Quapropter fratres magis satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. *Sic enim abundanter

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Google

ter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri, & Saluatoris Iesu Christi. * Propter quod incipiam 12
vos semper commonere de his: & quidem scientes, & confirmatos vos in præsenti veritate. * Iustum autem arbitror quam- 13
diu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione: * Certus quod velox 14
est depositio tabernaculi mei, secundùm quod & Dominus noster Iesus Christus significauit mihi. * Dabo autem operam, & 15
frequenter habere vos post obitum meum, vt horum memoriam faciatis. * Non enim 16
doctas fabulas secuti, notam fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem, & præsentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis, * Accipiens enim a Deo Pa- 17
tre honorem, & gloriam, voce delapsa ad Deum huiuscemodi à magnifica gloria: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite. * Et hanc vocem nos 18
audiuimus de cœlo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto. * Et habemus 19
firmiorem propheticum sermonem: cui benefacitis attendentes, quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies eluceseat, & lucifer oriatur in cordibus vestris. *
Hoc primum intelligentes, quod omnis 20
prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. * Non enim voluntate hu- 21
mana allata est aliquando prophetia: sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.

Ioan. 5. d. 39. 1. Cor. 1. d. 17.

2. Tim. 3. d. 16.

CAP. I.

Pseudoprophetæ multos seducent, verum acriter punientur, sicut de malis actum est tempore diluuij, & de Sodomitis: prosequitur autem prauos mores horum, quod admodum effusos dicit in libidinem.

FVerunt verò pseudoprophetæ in popu- 1
lo, sicut & in vobis erunt magistri A
mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eum, qui emit eos, Dominum negant, super ducentes sibi celerem perditionem. * Et multi sequentur eorum luxu- 2
rias, per quos via veritatis blasphemabitur: * Et in auaritia fictis verbis de vobis 3
negotiabuntur: quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat. * Si enim Deus Angelis peccantibus 4
non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in
Iob 4. d. 18. Iud. b. 6.
in iudicium reseruari. * Et originali mundo non pepercit, sed octauum Noe iustitiæ 5
Gen. 7. b. 1. Gen. 19. b. 1.
præconem custodiuit, diluuium mundo impiorum inducens. Et ciuitates Sodomo- 6
rum, & Gomorrhæorum in cinerem redi-
B gens, euersione damnauit: exemplum eo-
7 rum, qui impiè acturi sunt, ponens: * Et iustum Lot oppressum à nefandorum iniuria, ac luxuriosa conuersatione eripuit. *
8 Aspectu enim, & auditu iustus erat, habitans apud eos, qui de die in diem animam
9 iustam iniquis operibus cruciabant. Nouit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos verò in diem iudicij reseruare cru-
10 ciandos. * Magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non me-
11 tuunt introducere blasphemantes. * Vbi Angeli fortitudine, & virtute cum sint maiores, non portant aduersum se execrabile
12 iudicium. * Hi verò velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem, & in perC niciem in his, quæ ignorant blasphemantes
13 in corruptione sua peribunt, * Percipientes mercedem iniustitiæ, voluptatem existimantes diei delicias: coinquinationes, & macnlæ delicijs affluentes, in conuiuijs
14 suis luxuriantes vobiscum, * Oculos habentes plenos adulterij, & incessabilis delicti. Pellicientes animas instabiles, cor exercitatum auaritia habentes, maledi-
15 ctionis filij. * Derelinquentes rectam viam errauerunt, secuti viam Balaam ex Bolor, Num. 22. d. 7.
16 qui mercedem iniquitatis amauit. * Correptionem verò habuit suæ vesaniæ: subiugale mutum animal, hominis voce lo- Iud. b. 11.
quens, prohibuit prophetæ insipientiam. *
17 Hi sunt fontes sine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebra-
18 rum reseruatur. * Superba enim vanitatis
D loquentes, pelliciunt in desiderijs carnis luxuriæ eos, qui paululum effugiunt, qui
19 in errore conuersantur: * Libertatem illis promittentes, cum ipsi serui sint corrupti- 2. Pet. 2. d. 19. Rom. 6. c. 16.
onis: à quo enim quis superatus est, hu- Heb. 6. a. 4.
20 ius & seruus est. * Si enim refugientes co- Matt. 12. d. 45.
inquinationes mundi in cognitione Domini nostri, & Saluatoris Iesu Christi, his rursus implicati superantur: facta sunt eis
21 posteriora deteriora prioribus: * Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem, retrorsum conuerti ab eo, quod illis traditum est, san-
22 cto mandato. * Contigit enim eis illud Prou. 26. b. 11.
veri prouerbij: Canis reuersus ad suum vomitum, & Sus lota in volutabro luti.

CAPVT III.

Propter quosdam illusores secundùm Domini aduentum negantes, affirmat futuram mundi renouationem, cum breui, & insperato Dominus aduenit: ad cuius aduentum

mones

monet, vt se præparent, laudans Pauli scripta, quæ indoctidepranant.

HAnc ecce vobis, charissimi, secundam 1
scribo epistolam, in quibus vestram A
excito in commonitione sinceram men-
tem: *Vt memores sitis eorum, quæ prædi- 2
xi, verborum à sanctis Prophetis, & Apo-
stolorum vestrorum, præceptorum Domi-
1.Tim.4.8. 1. ni, & Saluatoris. *Hoc primum scientes, 3
2.Tim.3.1. 1. quod venient in nouissimis diebus in dece-
Iud.v. 18. ptione illusores, iuxta proprias concupi-
Ezec. 12.f. 27. scentias ambulantes, * Dicentes: Vbi est 4
promissio, aut aduentus eius? ex quo enim
patres dormierunt, omnia sic perseuerant B
ab initio creaturæ. * Latet enim eos hoc 5
volentes, quod cœli erant prius, & terra,
de aqua, & per aquam consistens Dei ver-
bo, *Per quæ, ille tunc mundus aqua inun- 6
datus perijt: * Cœli autem, qui nunc sunt, 7
& terra, eodem verbo repositi sunt, igni re-
seruati in diem iudicij, & perditionis im-
piorum hominum. * Vnum verò hoc non 8
lateat vos, charissimi; quia vnus dies apud
Dominum sicut mille anni, & mille anni
sicut dies vnus. *Non tardat Dominus pro- 9
missionem suam, sicut quidam existimant:
sed patienter agit propter vos, nolens ali-
quos perire, sed omnes ad pœnitentiam re-
uerti. * Aduenier autem dies Domini, vt 10 1.The.5.b. 2.
C fur: in quo cœli magno impetu transient, Apoc. 3.a. 3. & 16. c. 15.
elementa verò calore soluentur, terra au-
tem, & quæ in ipsa sunt opera exurentur. *
Cum igitur hæc omnia dissoluenda sint, 11
quales oportet vos esse in sanctis conuer-
sationibus, & pietatibus, *Expectantes & 12
properantes in aduentum Domini, per
quem cœli ardentes soluentur, & elemen-
ta ignis ardore tabescent? * Nouos verò 13 Isaiæ 65.c. 17. & 66. g. 22.
cœlos, & nouam terram secundùm pro-
missa ipsis expectamus, in quibus iustitia
habitat. *Propter quod charissimi hæc ex- 14 Apoc.21.a. 2.
pectantes, satagite immaculati, & inuiola-
ti ei inueniri in pace. * Et Domini nostri 15 Rom. 9.a. 4.
D longanimitatem, salutem arbitremini: sic-
ut & charissimus frater noster Paulus se-
cundùm datam sibi sapientiam scripsit vo-
bis. *Sicut & in omnibus epistolis, loquens 16
in eis de his: in quibus sunt quædam diffi-
cilia intellectu, quæ indocti, & instabiles
deprauant, sicut & cæteras Scripturas, ad
suam ipsorum perditionem. * Vos igitur 17
fratres præscientes custodite: ne insipien-
tium errore traducti excidatis à propria
firmitate. * Crescite verò in gratia, & in 18
cognitione Domini nostri, & Saluatoris
Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc, in diem
æternitatis. Amen.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA B. IOANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

Ioannes quod de Christo vidit, & audiuit alijs annuntiat, vt vna cum ipso societatem habeant Deo & Christo eius filio, cuius sanguine hominum peccata mundantur: porrò qui se peccasse negat, Deum mendacem facit.

QVod fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ 1 A
* Et vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis: * Quod vidimus, & audiuimus, annuntiamus vobis, vt & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum Patre, & cum Filio eius Iesu Christo. * Et hæc scribimus vobis, vt gaudeatis, & gaudium vestrum sit plenum. * Et hæc est annuntiatio, quam audiuimus ab eo, & annuntiamus vobis: quoniam Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ. * Si dixerimus, quoniam societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus. * Si autem in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce: societatem habemus ad inuicem, & sanguis Iesu Christi, Filij eius, emundat nos

2 3 B 4 5 6 C 7

Ioa.8.b.12. Heb.9.a.14 1.Petr.1.d.19. Apoc.1.b.5. 3.Reg.8.a.11 2.Par.6.g.36. Prou.10.b.9. Ecc.1.g.11

8 ab omni peccato. * Si dixerimus, quoniam
D peccatum non habemus; ipsi nos seducimus,
9 & veritas in nobis non est. * Si confiteamur peccata nostra; fidelis est, & iustus, vt remittat nobis peccata nostra, &
10 emundet nos ab omni iniquitate. * Si dixerimus, quoniam non peccauimus; mendacem facimus eum, & verbum eius non est in nobis.

CAP. II.

Iesus Christus aduocatus noster est apud Patrem, & propitiatio pro peccatis totius mundi: obseruatione autem mandatorum Dei comprobatur vera Dei notitia, ac dilectio: quod sit vetus, ac nouum mandatum: quis sit in luce, & in tenebris: variis scribit ætatibus, reuocans à mundi dilectione, & ab hæreticis, ac monens, vt semel acceptæ fidei adhæreant, sequentes ductum Spiritus sancti.

1 FIlioli mei, hæc scribo vobis, vt non
A peccetis. Sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum: * Et ipse est pro-
2 pitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius
3 mundi. * Et in hoc scimus, quoniam cognouimus eum, si mandata eius obseruemus. * Qui dicit se nosse eum, & man-
4

data eius non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est. * Qui autem seruat 5
verbum eius, verè in hoc charitas Dei perfecta est: & in hoc scimus, quoniam in ipso sumus: * Qui dicit in se ipso manere, 6
debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. * Charissimi, non mandatum nouum 7
scribo vobis, sed mandatum vetus, quod 8
habuistis ab initio: Mandatum vetus, est
verbum quod audistis: * Iterum manda- 8
Ioan.13.d.34. & 15. b.12. tum nouum scribo vobis, quod verum est, & in ipso, & in vobis: quia tenebræ transierunt, & verum lumen iam lucet. * Qui 9
dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est vsque adhuc. * Qui diligit 10
Infr.2.c.14. fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est. * Qui autem odit 11
fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quo eat: quia tenebræ obcæcauerunt oculos eius. * Scribo vo- 12
bis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen eius. * Scribo vo- 13
bis patres, quoniam cognouistis eum, qui ab initio est. Scribo vobis adolescentes, quoniam vicistis malignum. * Scribo vo- 14
bis infantes, quoniam cognouistis patrem. Scribo vobis iuuenes, quoniam fortes estis, & verbum Dei manet in vobis, & vicistis malignum. * Nolite diligere mundum, ne- 15
que ea, quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo: * C 16
Quoniam omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ: quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. * Et mun- 17
dus transit, & concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. * Filioli, nouissima hora est: & 18
sicut audistis quia Antichristus venit, & nunc Antichristi multi facti sunt: vnde scimus, quia nouissima hora est. * Ex no- 19
bis prodierunt, sed non erant ex nobis; nam, si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum: sed vt manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. * Sed vos 20
vnctionem habetis à Sancto, & nostis omnia. * Non scripsi vobis quasi ignorantibus 21
veritatem, sed quasi scientibus eam: & quoniam omne mendacium ex veritate non est. * Quis est mendax, nisi is, qui 22
negat, quoniam Iesus est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem, & Filium. * Omnis, qui negat Filium, nec 23
Patrem habet: qui confitetur Filium, & D patrem habet. * Vos quod audistis ab ini- 24
tio, in vobis permaneat: Si in vobis permanserit, quod audistis ab initio, & vos in Filio, & Patre manebitis. * Et hæc est 25
repromissio, quam ipse pollicitus est nobis, vitam æternam. * Hæc scripsi vobis 26
de his, qui seducunt vos. * Et vos vnctionem quam accepistis ab eo, maneat 27
in vobis. Et non necesse habetis, vt aliquis doceat vos: sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus, & verum est, & non est mendacium. Et sicut docuit vos: ma-
nete in eo. * Et nunc filioli manete in eo: 28
vt cum apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in aduentu eius. *
Si scitis, quoniam iustus est, scitote quo- 29
niam, & omnis, qui facit iustitiam, ex ipso natus est.

CAP. III.

De Dei erga nos charitate, & quomodo distinguantur, qui ex Deo sunt, & qui ex diabolo: de dilectione, & odio fratrum: qui mentis puritate, & fide in Christum quidquam à Deo petit, impetrat.

1 VIdete qualem charitatem dedit no-
A bis Pater, vt filij Dei nominemur, & simus, Propter hoc mundus non
2 nouit nos: quia non nouit eum. * Charissimi, nunc filij Dei sumus: & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam
3 videbimus eum sicuti est. * Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est. * Omnis qui facit
4 peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum est iniquitas. * Et scitis, quia ille apparuit, vt peccata nostra tolleret: & pecca-
5 tum in eo non est. * Omnis, qui in eo manet, non peccat: & omnis, qui peccat, non
6 vidit eum, nec cognouit eum. * Filioli, nemo vos seducat. Qui facit iustitiam,
7 iustus est: sicut & ille iustus est. * Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit
8 Filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. * Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo na-
9 tus est. * In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non est iustus, non est ex Deo, & qui nō diligit fratrem suum:
10 * Quoniam hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, vt diligatis alterutrum. *
11 Non sicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et propter quod occidit eum? Quoniam opera eius mali-
12 gna erant, fratrem autem eius iusta. * Nolite mirari fratres, si odit vos mundus. *
13 Nos scimus, quoniam translati sumus de C morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte: *
14 Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida
15 non habet vitam æternam in semetipso
16 manentem. * In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam

Isa.53.c.9. 1.Petr.2.d. 22.

Ioan.8.f.44.

Ioan.15.d.34. & 15. b.12. Gen.4.b.8.

Leu.19.d. 17.

Ioan.15.b.13.

pro nobis posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere. *Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo? *Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate. D
Iac.2.c.17. *In hoc cognoscimus, quoniam ex veritate sumus: & in conspectu eius suadebimus corda nostra. *Quoniam si reprehenderit nos, cor nostrum: maior est Deus corde nostro, et nouit omnia. *Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad
Matt.21.c.22. Deum: *Et quidquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus, & ea, quæ sunt placita coram eo, facimus. *Et hoc est mandatum eius: Vt credamus in nomine Filij eius Iesu
Ioan.3.d.14. & 15.b.12. Christi: & diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis. *Et qui seruat mandata eius, in illo manet, & ipse in eo: & in hoc scimus, quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

CAP. IV.

Qui spiritus ex Deo sint, & qui non: cum Deus sua nos dilectione præuenerit, dato pro nobis Filio suo, debemus & nos Deum, ac proximum diligere: perfecta autem charitas foras mittit timorem.

CHarissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint: A
quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum. *In hoc cognoscitur spiritus Dei: omnis spiritus, qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est: *
Et omnis spiritus, qui soluit Iesum, ex Deo non est, & hic est Antichristus, de quo audistis, quoniam venit, & nunc iam in mundo est. *Vos ex Deo estis filioli, & vicistis eum, quoniam maior est, qui in vobis
Io.8.c.47. est, quam qui in mundo. *Ipsi de mundo sunt: ideò de mundo loquuntur, & mundus eos audit. *Nos ex Deo sumus. Qui nouit Deum, audit nos: qui est ex Deo, B
non audit nos: in hoc cognoscimus Spiritum veritatis, & spiritum erroris. *Charissimi, diligamus nos inuicem: quia charitas ex Deo est. Et omnis, qui diligit, ex
Ioan.3.d.16. Deo natus est, & cognoscit Deum. *Qui non diligit, non nouit Deum, quoniam Deus charitas est. *In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum vnigenitum misit Deus in mundum, vt viuamus per eum. *In hoc est charitas: non
quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Charissimi, si sic Deus dilexit nos: & nos debemus alterutrum diligere. *Deum nemo
Ioan.1.c.18. 1.Tim.6.c.16. C vidit vnquam. Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. *In hoc cognoscimus, quoniam in eo manemus, & ipse in nobis: quoniam de Spiritu suo dedit nobis. *Et nos vidimus, & testificamur, quoniam Pater misit Filium suum Saluatorem mundi. *Quisquis confessus fuerit, quoniam Iesus est Filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo. *Et nos cognouimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus Charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. *In hoc D
perfecta est charitas Dei nobiscum, vt fiduciam habeamus in die iudicij: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. *Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniam timor pœnam habet, qui autem timet, non est perfectus in charitate. *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. *Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax
Ioan.4.d.14. & 15.b.12. Ephes.4.c.2. est. Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? *Et hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

CAP. V.

De natis ex Deo, veraque erga ipsum charitate: fides mundum vincit: tres in terra testantur Christum verum hominem, & tres in cœlo verum Dei filium, in quem credens habet vitam æternam: de peccato ad mortem, & non ad mortem.

1 OMnis qui credit, quoniam Iesus est
A Christus, ex Deo natus est. Et omnis qui diligit eum, qui genuit, diligit & eum, qui natus est ex eo. *In hoc cognoscimus, quoniam diligimus natos Dei, cum Deum diligamus, & mandata eius faciamus. *Hæc est enim charitas Dei, vt mandata eius custodiamus: & mandata eius grauia non sunt. *Quoniam omne, quod natum est ex Deo, vincit mundum: & hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. *Quis
1.Cor.15.c.57. B est, qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Iesus est Filius Dei? *Hic est, qui venit per aquam, & sanguinem, Iesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua, & sanguine. Et Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas. *Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in coelo, Pater Verbum, & Spiritus sanctus: & hi tres vnum sunt. *Et tres sunt, qui testimonium dant in terra: Spiritus, & aqua, & sanguis: & hi tres vnum sunt. *Si testimonium hominum accipimus, testimonium

nium Dei maius eſt : quoniam hoc eſt teſtimonium Dei, quod maius eſt, quoniam teſtificatus eſt de Filio ſuo. *Qui credit in 10
Filium Dei, habet teſtimonium Dei in ſe. C Qui non credit Filio, mendacem facit eum:
quia non credit in teſtimonium, quod te- Ioan. 3. d. 33.
ſtificatus eſt Deus de Filio ſuo. *Et hoc eſt 11
teſtimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio eius
eſt. * Qui habet Filium, habet vitam : 12
qui non habet Filium, vitam non habet. *
Hæc ſcribo vobis : vt ſciatis, quoniam vi- 13
tam habetis æternam, qui creditis in nomine Filij Dei. * Et hæc eſt fiducia, quam 14
habemus ad eum : Quia quodcumque
petierimus ſecundùm voluntatem eius,
audit nos. * Et ſcimus, quia audit nos 15
quidquid petierimus : ſcimus quoniam
habemus petitiones, quas poſtulamus
16 ab eo. * Qui ſcit fratrem ſuum pec-
D care peccatum non ad mortem, petat,
& dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem, non pro
17 illo dico, vt roget quis. * Omnis iniquitas, peccatum eſt : & eſt peccatum
18 ad mortem. * Scimus, quia omnis,
qui natus eſt ex Deo, non peccat : ſed
generatio Dei conſeruat eum, & ma-
19 lignus non tangit eum. * Scimus quoniam ex Deo ſumus : & mundus totus in
20 maligno poſitus eſt. * Et ſcimus, quo- Luc. 14. 8 45.
niam Filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum, vt cognoſcamus verum Deum, &
ſimus in vero Filio eius. Hic eſt verus
21 Deus, & vita æterna. * Filioli, cuſtodite
vos à ſimulacris. Amen.

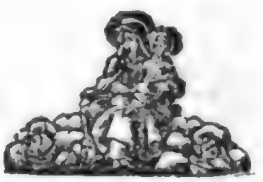

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI II.

Electa hanc eiusque filios in charitate, & fide confirmat, ne ab hæreticis seducantur: idque paucis; cætera seruans donec ad eos veniat.

SEnior Electæ dominæ, & natis eius, quos ego diligo A in veritate, & non ego solus, sed & omnes, qui cognouerunt veritatem, *Propter veritatem, quæ permanet in nobis, & nobiscum erit in æternum. *Sit vobiscum gratia, misericordia, pax à Deo patre, & à Christo Iesu Filio Patris, in veritate, & charitate. *Gauisus sum valdè, quoniam inueni de filijs tuis ambulantes in B veritate, sicut mandatum accepimus à Patre. *Et nunc rogo te domina, non tanquam mandatum nouum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, vt
2. 15. b. 14. diligamus alterutrum. *Et hæc est charitas, vt ambulemus secundùm mandata eius. Hoc est enim mandatum, vt quemadmodum audisti ab initio, in eo
7 ambuletis: *Quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Iesum Christum venisse in carnem: hic
8 est seductor, & Antichristus. *Videte vosmetipsos, ne perdatis, quæ operati estis: sed vt mercedem plenam accipiatis.
9 *Omnis, qui recedit, & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in doctrina, hic & Patrem,
10 & Filium habet. *Si quis venit ad vos, & D hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec AVE ei dixe-
11 ritis. *Qui enim dicit illi AVE, communicat operibus eius malignis.
12 *Plura habens vobis scribere, nolui per chartam, & atramentum: spero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui: vt gaudium vestrum
13 plenum sit. *Salutant te filij sororis tuæ Electæ.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI TERTIA.

Gaium collaudat, quod in veritate ambulet, & peregrinos humanè excipiat: subdens de Diotrephis calumnijs, & inhumanitate, ac Demetrio optimum perhibens testimonium, subiungens se illum breui inuisurum.

SEnior Gaio charissimo, 1 quem ego diligo in ve- A
ritate. *Charissime, de 2 omnibus orationem facio prosperè te ingredi, & valere, sicut prosperè agit anima tua. *Gauisus sum valde venientibus fratribus, & testimonium perhibentibus veritati
4 tuæ, sicut tu in veritate ambulas. *Maiorem horum non habeo gratiam, quam vt audiam filios meos in veritate ambula-
5 re. *Charissime, fideliter facis quidquid B operaris in fratres, & hoc in peregrinos,
6 *Qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in conspectu Ecclesiæ: quos, bene-
7 faciens, deduces dignè Deo. *Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil, ac-
8 cipientes à Gentibus. *Nos ergo debe- C mus suscipere huiusmodi, vt cooperatores simus veritatis. *Scripsissem forsitan

Eccle-

Digitized by Google

Ecclesiæ: sed is, qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos.
* Propter hoc si venero, commonebo 10
eius opera, quæ facit, verbis malignis garriens in nos: & quasi non ei ista sufficiant: neque ipse suscipit fratres; & eos, qui suscipiunt, prohibet, & de Ecclesia eijcit. * Charissime, noli imitari ma- 11
lum, sed quod bonum est. Qui benefacit, ex Deo est: qui malefacit, non D
vidit Deum. * Demetrio testimonium 12
redditur ab omnibus, & ab ipsa veritate, sed & nos testimonium perhibemus: & nosti quoniam testimonium nostrum verum est. * Multa habui tibi scri- 13
bere: sed nolui per atramentum, & calamum scribere tibi. * Spero autem proti- 14
mus te videre, & os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA
B E A T I I V D Æ
A P O S T O L I.

Monet, vt firmi sint in tradita semel fide aduersus insurgentes impios, ac lasciuos, subdens de horum supplicio in modum Iudæorum, ac Sodomorum: nam & hi nullum veriti, effrenè seruntur in omnem carnis concupiscentiam, quos diuersis rebus comparat: & istos ad Enoch, ac Apostolorum de illis vaticinia reuocat.

IVDAS Iesu Christi ser- 1
uus, frater autem Iaco- A
bi, his qui sunt in Deo Patre dilectis, & Christo Iesu conseruatis, & vocatis. * Misericordia vo- 2
bis, & pax, & charitas adimpleatur. * Charissimi, omnem solicitudinem faciens 3
scribendi vobis de vestra salute, necesse habui scribere vobis: deprecans supercertari semel traditæ sanctis fidei. * Sub- 4
introierunt enim quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc iudicium) impij, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum Dominatorem, & Dominum nostrum Iesum Christum negantes. * Commonere autem vos volo, 5
B scientes semel omnia, quoniam Iesus populum de terra Ægypti saluans, secundo eos, qui non crediderunt, perdidit: * Angelos verò, qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis sub caligine 6 7
reseruauit. * Sicut Sodoma, & Gomor-

Num. 14. f. 37.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI.

CAPVT I.

Ioannes in Patmos insulam relegatus iubetur scribere, quæ viderit septem Asiæ Ecclesijs, per septem candelabra designatis, quæ vidit in circuitu filij hominis; modum describens, quo hic ipsi demonstratus sit.

Apocalypsis Iesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere seruis suis, quæ oportet fieri citò: & significauit, mittens per Angelum suum seruo suo Ioanni, * Qui testimonium perhibuit verbo Dei, & testimonium Iesu Christi, quæcumque vidit. * Beatus, qui legit, & audit verba prophetiæ huius: & seruat ea, quæ in ea scripta sunt: tempus enim propè est. * Ioannes septem Ecclesijs, quæ sunt in Asia. Gratia vobis, & pax ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt; * Et à Iesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ: qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, * Et fecit nos regnum, & sacerdotes Deo, & Patri suo: ipsi gloria, & imperium in sæcula sæculorum: Amen. * Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ: Etiam: Amen. * Ego sum Alpha, & Omega, principium & finis, dicit Dominus Deus, qui est, & qui erat, & qui venturus est, omnipotens. * Ego Ioannes frater vester, & particeps in tribulatione, & regno, & patientia in Christo Iesu: fui in insula, quæ appellatur Patmos, propter verbum Dei, & testimonium Iesu: * Fui in spiritu in Dominica die, & audiui post me vocem magnam tanquam tubæ, * Dicentis: Quod vides, scribe in libro: & mitte septem Ecclesijs, quæ sunt in Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ. * Et conuersus sum, vt viderem vocem, quæ loquebatur mecum: Et conuersus vidi septem candelabra aurea: * Et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum podere, & præuinctum ad mamillas zona aurea: * Caput autem eius, & capilli erant candidi tamquam lana alba, & tamquam nix, & oculi eius tamquam flamma ignis. * Et pedes eius similes aurichalco, sicut in camino ardenti, & vox illius tamquam vox aquarum multarum: * Et habebat in dextera sua stellas septem: & de ore eius gladius vtraque parte acutus exibat: & facies eius sicut sol lucet in virtute sua. * Et cum vidissem eum, cecidi ad pedes eius tamquam mortuus. Et posuit dexteram suam super me, dicens: Noli timere, ego sum primus, & nouissimus: * Et viuus, & fui mortuus; & ecce sum viuens in sæcula sæculorum, & habeo claues mortis, & inferni. * Scribe ergo, quæ vidisti, & quæ sunt, & quæ oportet fieri post hæc. * Sacramentum septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea: septem stellæ, Angeli sunt septem Ecclesiarum: & candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt.

Exod. 3. d. 14. 1. Cor. 15. c. 10. Colos. 1. c. 23.
Hebr. 9. d. 14. 1. Petr. 1. d. 10. 1. Ioan. d. 7. Isai. 3. c. 13.
Matt. 24. c. 30. Iud. c. 15. Isa 44. a. b. Infr. 11. b. 6. & 22. c. 12.
Isa. 41. b. 4 & 44. c. 6.

CAP. II.

Iubetur Ioannes varia scribere Ecclesijs Ephesi, Smyrnæ, Pergami, & Thyatiræ: collaudans eos, qui Nicolaitarum doctrinam non admiserant, alios autem minis ad pœnitentiam reuocans: sepidum quoque detestans, & vincenti præmium pollicens.

1 A Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe: hæc dicit, qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum: * Scio opera tua, & laborem, & patientiã tuam, & quia non potes sustinere malos: & tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, & non sunt: & inuenisti eos mendaces: * Et patientiam habes, & sustinuisti propter nomen meũ, & non defecisti. * Sed habeo aduersum te, quod charitatem tuam primam reliquisti. * Memor esto itaque vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: sin autem, venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.

* Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi. * Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei. *Et Angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit primus, & C nouissimus; qui fuit mortuus, & viuit: * * Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, sed dines es: blasphemaris ab his, qui se dicunt Iudæos esse, & non sunt, sed sunt synagoga satanæ. * Nihil horum timeas, quę passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem, vt tentemini: & habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs: D Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. * Et Angelo Pergami Ecclesiæ scribe: Hæc dicit, qui habet rhomphęam vtraque parte acutam: *Scio vbi habitas, vbi sedes est satanæ: & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam. Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, vbi satanas habitat. * Sed habeo aduersus te pauca: quia habes illic tenentes doctri-
Num. 24.2. Iud. 23.8.11. nam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filijs Israel, edere, & fornicari; * Ita habes & tu tenentes doctrinã Nicolaitarum. * Similiter pœnitentiam age: si quo minus veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio oris mei. * Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs: Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum: & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. *Et Angelo Thyatiræ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammã ignis, & pedes eius similes aurichalco. * Noui opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & ministerium, & patientiam tuam, & opera tua nouissima plura prioribus. *Sed habeo aduersus te pauca; quia permittis mulierẽ Iezabel, quæ se dicit propheten, docere, & seducere seruos meos, fornicari, & manducare de idolothytis. *Et dedi illi tempus, vt pœnitentiam ageret: & non vult pœnitere à fornicatione sua. *Ecce mittam eam in lectum: & qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, nisi pœnitentiam ab operibus suis egerint. * Et filios eius interficiam in morte, & scient omnes Ecclesiæ, quia ego sum scrutans renes, & corda: & dabo vnicuique vestrum secundùm opera sua. Vobis autem dico, * Et cæteris, qui Thyatiræ estis: Quicumque non habent doctrinam hanc, & qui non cognouerunt altitudines satanæ, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus: *Tamen id, quod habetis, tenete donec veniam. * Et qui vicerit, & custodierit vsque in finem opera mea, dabo illi potestatem super Gentes, *Et reget eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur, * Sicut & ego accepi à Patre meo: & dabo illi stellam matutinam. *Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs.

1. Reg. 16. b.7. Pſ. 7.c.10. Ier. 17. b. 10.

CAP. III.

Iubetur scribere Ecclesijs Sardis, Philadelphiæ & Laodiciæ: errantes ad pœnitentiam minis reuocans, sed alios collaudans, & vincenti præmium pollicens: Deum dicens ad ostium pulsare, vt ingrediatur ad illum, qui aperuerit.

1 A ET Angelo Ecclesiæ Sardis scribe: Hæc dicit, qui habet septem Spiritus Dei, & septem stellas: Scio opera tua, quia nomen habes, quod viuas, & mortuus es. *

Esto

* Eſto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant. Non enim inuenio opera tua plena coram Deo meo. *In mente ergo habe qualiter acceperis,& audieris: ſerua, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaueris, Veniam ad te tamquam fur, & neſcies qua hora veniam ad te. * Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinauerunt veſtimenta ſua:& ambulabunt mecum in albis,quia digni ſunt. *Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, & non delebo nomen eius de Libro vitæ, & confitebor nomen eius coram Patre meo, & coram Angelis eius. *Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſijs, * Et Angelo Philadelphiæ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit Sanctus, & Verus, qui habet clauem Dauid: qui aperit,& nemo claudit:claudit, & nemo aperit. *Scio opera tua. Ecce dedi coram te oſtium apertum, quod nemo poteſt claudere: quia modicam habes virtutem,& ſeruaſti verbum meum, & non negaſti nomen meum. * Ecce dabo de ſynagoga ſatanæ, qui dicunt ſe Iudæos eſſe, & non ſunt, ſed mentiuntur: Ecce faciam illos,vt veniant, & adorent ante pedes tuos: & ſcient,quia ego dilexi te.*Quoniam ſeruaſti verbum patientiæ meæ,& ego ſeruabo te ab hora tentationis, quæ ventura eſt in orbem vniuerſum tentare habitantes in terra.*Ecce venio citò: tene quod habes,vt nemo accipiat coronam tuam. *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius: & ſcribam ſuper eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ieruſalem, quæ deſcendit de cœlo à Deo meo, & nomen meum nouum. * Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſijs. * Et Angelo Laodiciæ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit: Amen, teſtis fidelis, & verus, qui eſt principium creaturę Dei.*Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus: vtinam frigidus eſſes,aut calidus: * Sed quia tepidus es,& nec frigidus, nec calidus,incipiam te euomere ex ore meo. * Quia dicis: Quod diues ſum, & locupletatus, & nullius egeo: & neſcis,quia tu es miſer,& miſerabilis,& pauper,& cœcus,& nudus. * Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, vt locuples fias, & veſtimenta albis induaris,& non appareat confuſio nuditatis tuę,& collyrio inunge oculos tuos, vt videas. *Ego quos amo, arguo, & caſtigo. Æmulare ergo,& pœnitentiam age. * Ecce ſto ad oſtium,& pulſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo,& ipſe mecum. *Qui vicerit,dabo ei ſedere mecum in throno meo: ſicut & ego vici, & ſedi cum Patre meo in throno eius: * Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſijs.

Infr. 16. c. 15. 1. The ſ. 5. 2. 2. Petr. 3. c. 10. If. 22. f. 22. Iob. 12. b. 14o Ioan. 3. b. 11. Prou. 3. b. 12. Hebr. 12. b. 9.

CAP. IV.

Aperto in cœlo oſtio videt ſedentem in throno, & in huius circuitu vigintiquatuor ſenioresſedentes; & qua hic deſcribit, quatuor animalia, qua ſedentem in throno aſſiduè vna cum vigintiquatuor ſenioribus glorificabant.

1 POſt hæc vidi: & ecce oſtium apertum
A in cœlo: & vox prima, quam audiui, tamquam tubæ loquentis mecum,dicens: Aſcende huc, & oſtendam tibi, quæ oportet fieri poſt hæc. 2 *Et ſtatim fui in ſpiritu: & ecce ſedes poſita erat in cœlo, & ſupra 3 ſedem ſedens. * Et qui ſedebat,ſimilis erat aſpectui lapidis iaſpidis,& ſardinis: & iris erat in circuitu ſedis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ. 4 *Et in circuitu ſedis ſedilia vigin-
B tiquatuor:& ſuper thronos vigintiquatuor ſeniores ſedentes, circumamicti veſtimentis albis,& in capitibus eorum coronę aureæ. 5 *Et de throno procedebant fulgura,& voces,& tonitrua: & ſeptem lampades ardentes ante thronum, qui ſunt ſeptem ſpi- 6 ritus Dei. *Et in conſpectu ſedis tamquam
C mare vitreum ſimile cryſtallo: & in medio ſedis,& in circuitu ſedis,quatuor animalia 7 plena oculis ante,& retro. * Et animal primum ſimile leoni, & ſecundùm animal ſimile vitulo,& tertium animal habens faciem quaſi hominis,& quartum animal ſi- 8 mile aquilæ volanti. *Et quatuor animalia, ſingula eorum habebant alas ſenas: & in circuitu, & intus plena ſunt oculis: & requiem non habebant die, ac nocte, dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. * Et cum darent illa animalia gloriam,& honorem,& benedictionem ſedenti ſuper thronum, viuenti in ſæ- 10 cula ſæculorum, * Procidebant viginti-
D quatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant viuentem in ſæcula ſæculorum,& mittebant coronas ſuas ante thro- 11 num,dicentes: * Dignus es Domine Deus noſter accipere gloriam, & honorem, & virtutem: quia tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.

CAPVT V.

Flente Ioanne, quod librum ſeptem ſigillis ſignatum nemo poſſet aperire, agnus primum occiſus illum aperuit; quo facto quatuor animalia, & viginti quatuor ſenio-

res,

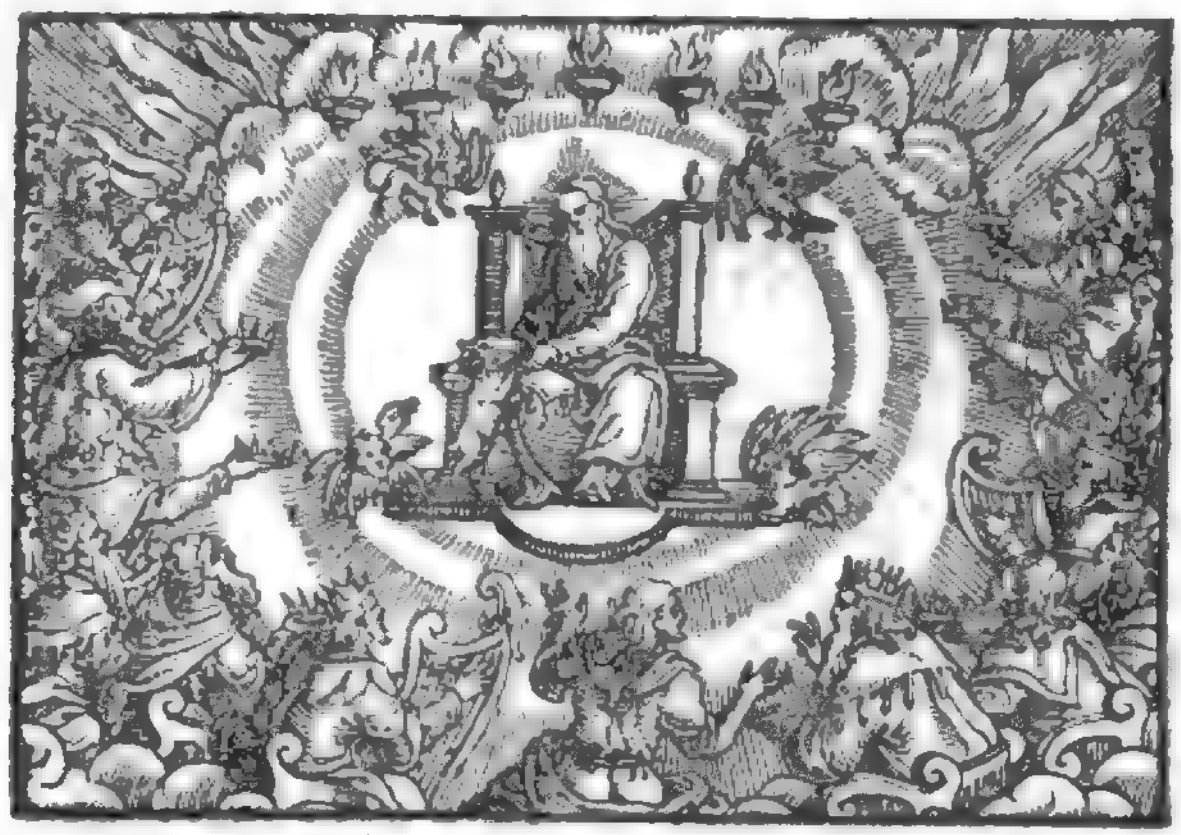

ues, cum innumera Angelorum multitudine omnique creatura illum maximè glorificarunt.

ET vidi in dextera sedentis supra thro- 1
num, librum scriptum intus, & foris, A
signatum sigillis septem. *Et vidi Angelum 2
fortem, prædicantem voce magna: Quis
est dignus aperire librum, & soluere signacula eius? *Et nemo poterat, neque in coe- 3
lo, neque in terra, neque subtus terram,
aperire librum, neque respicere illum. *Et 4
ego flebam multum, quoniam nemo dignus inuentus est aperire librum, nec videre eum. *Et vnus de senioribus dixit mi- 5
hi: Ne fleueris: ecce vicit leo de tribu lu- B
da, radix Dauid, aperire librum, & soluere
septem signacula eius. * Et vidi: & ecce in 6
medio throni, & quatuor animalium, & in
medio seniorum agnum stantem tanquam
occisum, habentem cornua septem, & oculos septem: qui sunt septem spiritus Dei,
missi in omnem terram. *Et venit, & accepit de dextera sedentis in throno librum. * 7
Et cum aperuisset librum, quatuor anima- 8
lia, & viginti quatuor seniores ceciderunt
coram agno, habentes singuli citharas, &
phialas aureas plenas odoramentorum,
quę sunt orationes sanctorum: * Et canta- 9
bant canticũ nouum, dicentes: Dignus es C
Domine accipere librum, & aperire signacula eius: quoniam occisus es, & redemisti
nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, &
lingua, & populo, & natione: * Et fecisti 10
nos Deo nostro regnum, & sacerdotes: &
regnabimus super terram. * Et vidi, & au- 11
diui vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & seniorum: &
erat numerus eorum millia millium, * Di- 12
centium voce magna: Dignus est Agnus,
D qui occisus est, accipere virtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, &
13 honorem, & gloriam, & benedictionem. *
Et omnem creaturam, quæ in cœlo est, &
super terram, & sub terra, & quæ sunt in
mari, & quæ in eo: omnes audiui dicentes:
Sedenti in throno, & Agno, benedictio, &
honor, & gloria, & potestas in sæcula sæ-
14 culorum. *Et quatuor animalia dicebant:
Amen. Et viginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas: & adorauerunt viuentem in sæcula sæculorum.

CAPVT VI.

Apertis quatuor sigillis: varij aduersus terram sequuntur effectus: quinto verò aperto, anima martyrum petunt accelerari iudicium: ad sexti autem apertionem ostenduntur signa futuri iudicij.

1 ET vidi, quod aperuisset Agnus vnum
A de septem sigillis, & audiui vnum de
quatuor animalibus, dicens, tanquam vo-
2 cem tonitrui: Veni, & vide. * Et vidi: &
ecce equus albus, & qui sedebat super illũ
habebat arcum, & data est ei corona, &
3 exiuit vincens, vt vinceret: * Et cum aperuisset sigillum secundum, audiui secun-
4 dum animal, dicens: Veni, & vide. *Et exiuit alius equus rufus: & qui sedebat super
illum, datum est ei, vt sumeret pacem de
terra, & vt inuicem se interficiant, & datus
5 est ei gladius magnus. * Et cum aperuisset
B sigillum tertium, audiui tertium animal,
dicens: Veni, & vide. Et ecce equus niger: & qui sedebat super illum, habebat ba-
6 teram in manu sua. *Et audiui tanquam vocem in medio quatuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario, & vinum, & oleum
ne

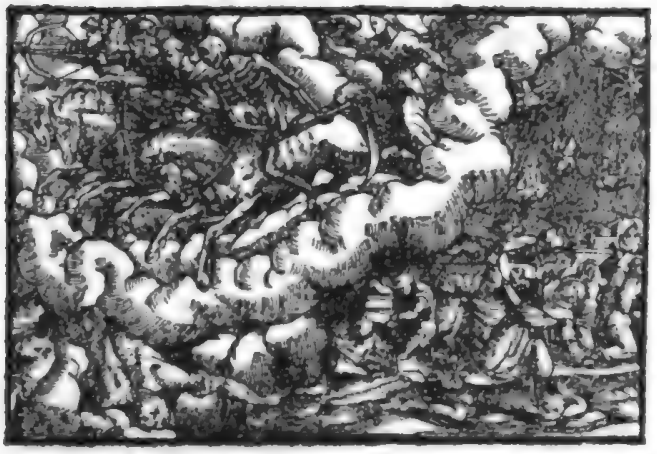

ne læſeris. * Et cum apparuiſſet ſigillum 7
quartum, audiui vocem quarti animalis
dicentis: Veni,& vide. *Et ecce equus pal- 8
lidus: & qui ſedebat ſuper eum, nomen il-
li Mors,& infernus ſequebatur eum,& da-
ta eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes ter-
ræ. * Et cum aperuiſſet ſigillum quintum, 9
vidi ſubtus altare animas interfectorum
propter verbum Dei, & propter teſtimo- C
nium,quod habebant,*Et clamabant voce 10
magna,dicentes: Vſquequò Domine, (ſan-
ctus,& verus) non iudicas,& non vindicas
ſanguinem noſtrum de ijs, qui habitant in
terra? * Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ al- 11
bæ: & dictum eſt illis,vt requieſcerent ad-
huc tempus modicum, donec compleantur conſerui eorum, & fratres eorum, qui
12 interficiendi ſunt ſicut,& illi. Et vidi cum
D aperuiſſet ſigillum ſextum: & ecce terræ-
motus magnus factus eſt, & ſol factus eſt
niger tamquam ſaccus cilicinus: & luna
13 tota facta eſt ſicut ſanguis: * Et ſtellæ de
cœlo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus
emittit groſſos ſuos cum à vento magno
14 mouetur, * Et cœlum receſſit ſicut liber
inuolutus: & omnis mons, & inſulæ de lo-
15 cis ſuis motæ ſunt:*Et reges terræ,& prin- Iſ. 2. d. 18. Oſee 10. b. 8. Luc. 23. d. 30.
cipes,& tribuni,& diuites,& fortes,& om-
nis ſeruus,& liber,abſconderunt ſe in ſpe-
16 luncis, & in petris montium: * Et dicunt
montibus, & petris, Cadite ſuper nos, &
abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thro-
17 num,& ab ira Agni: *Quoniam venit dies
magnus iræ ipſorum: & quis poterit ſtare?

CAP. VII.

Dum puniendæ eſt terra, iubentur abſque nocumento ſeruari ſignum in fronte gerentes: qui deſcribuntur tam ex Iudæis, quam ex Gentibus benedicentes Deum: & de his, qui amicti erant ſtolis albis.

1 APoſt hæc vidi quatuor Angelos ſtantes
ſuper quatuor angulos terræ,tenentes
qua-

quatuor ventos terræ, ne flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neque in vllam arborem. * Et vidi alterum Angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum eſt nocere terræ & mari, *Dicens: Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus, quoadusque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum. * Et audiui numerum ſignatorum centum quadraginta quatuor millia ſignati, ex omni tribu filiorum Iſrael. *Ex tribu Iuda duodecim millia ſignati: Ex tribu Ruben duodecim millia ſignati: Ex tribu Gad duodecim millia ſignati: * Ex tribu Aſer duodecim millia ſignati: Ex tribu Nephthali duodecim millia ſignati: Ex tribu Manaſſe duodecim millia ſignati: Ex tribu Simeõ duodecim millia ſignati: Ex tribu Leui duodecim millia ſignati Ex tribu Iſſachar duodecim millia ſignati: * Ex tribu Zabulon duodecim millia ſignati: Ex tribu Ioſeph duodecim millia ſignati: Ex tribu Beniamin duodecim millia ſignati. Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, C ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: ſtantes ante thronum, & in conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum: *Et clamabant voce magna dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & Agno. *Et omnes Angeli ſtabant in circuitu throni, & ſeniorum, & quatuor animalium: & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, & adorauerunt Deum, *Dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo noſtro, in ſæcula ſeculorum, Amen. *Et reſpondit vnus de ſenioribus, & dixit mihi: D Hi, qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt? & & vnde venerunt? * Et dixi illi. Domine mi, tu ſcis Et dixit mihi: Hi ſunt, qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, et dealbauerunt eas in ſanguine Agni. *Ideò ſunt ante thronum Dei, & ſeruiunt ei die ac nocte in templo eius: & qui ſedet in throno, habitabit ſuper illos. Non eſurient, neq; ſitient amplius, nec cadet ſuper illos, neq; vllus eſtus: *Quoniã Agnus, qui in medio throni eſt, reget illos, et deducet eos ad vitæ fontes aquarũ, & abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum

Iſ. 49. c. 10.

Iſ. 25. c. 8. infr. 21. 4.

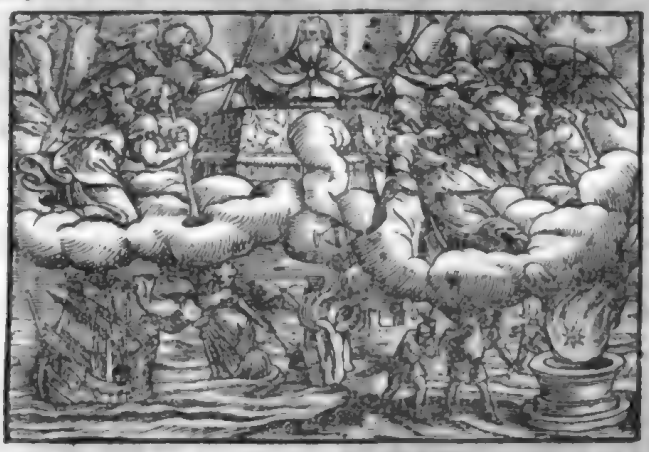

CAP. VIII.

Aperto ſeptimo ſigillo ſeptem Angeli cum tubis oſtenduntur; effuſoque in terram igne altaris ab alio Angelo fiunt varia tempeſtates: ſimiliter quatuor Angelis tuba canentibus producuntur varia plagæ aduerſus homines.

ET cum aperuiſſet ſigillum ſeptimum, 1
factum eſt ſilentiũ in cœlo, quaſi me- A
dia hora. * Et vidi ſeptem Angelos ſtantes 2
in conſpectu Dei: & datæ ſunt illis ſeptem tubæ. *Et alius Angelus venit, & ſtetit ante altare habens thuribulum aureũ: & data ſunt illi incenſa multa, vt daret de orationibus ſanctorum omnium ſuper altare 4
aureum, quod eſt ante thronum Dei. * Et aſcendit fumus incenſorum de orationibus ſanctorum de manu Angeli corã Deo. * 5
Et accepit Angelus thuribulum, & impleuit illud de igne altaris, & miſit in terram, & facta ſunt tonitrua, & voces, & fulgura, 6
& terræmotus magnus. *Et ſeptem Angeli, qui habebant ſeptem tubas, præparauerunt ſe, vt tuba canerent, * Et primus An- 7
gelus tuba cecinit, & facta eſt grando, & ignis, miſta in ſanguine, & miſſum eſt in terram, & tertia pars terræ combuſta eſt, & tertia pars arborum concremata eſt, & omnis

omne fœnum viride combuſtum eſt. * Et 8
ſecundus Angelus tuba cecinit: & tanquam mons magnus igne ardens miſſus eſt in mare, & facta eſt tertia pars maris ſanguis, * Et mortua eſt tertia pars creaturæ 9
eorum, quæ habebant animas in mari, & tertia pars nauium interijt. * Et tertius An- 10
gelus tuba cecinit: & cecidit de cœlo ſtella magna ardens tanquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum: * Et nomen ſtellæ dicitur Abſin- 11
thium, & facta eſt tertia pars aquarum in Dabſinthium: & multi hominum mortui
12 ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt. * Et quartus Angelus tuba cecinit: & percuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ, & tertia pars ſtellarum, ita vt obſcuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars
13 tertia, & noctis ſimiliter. * Et vidi, & audiui vocem vnius aquilæ volantis per medium cœli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ habitantibus in terra, de cæteris vocibus trium Angelorum, qui erant tuba canituri.

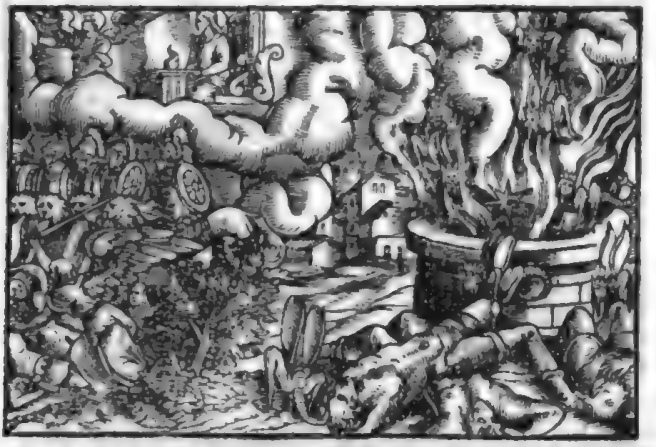

CAP. IX.

Quinto Angelo tuba canente ſtella cadit, & locuſtæ à fumo putei egreſſæ deſcribuntur, quæ homines crucient: ſexto vero Angelo canente ſoluuntur quatuor Angeli, qui ingenti equeſtri exercitu tertiam hominum partem occidant.

ET quintus Angelus tuba cecinit: & vi- 1
di ſtellam de cœlo cecidiſſe in terrã, A
& data eſt ei clauis putei abyſſi. Et aperuit 2
puteum abyſſi, & aſcendit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnæ: & obſcuratus eſt ſol, & aer de fumo putei: * Et de fumo 3
putei exierunt locuſtæ in terram, & data eſt illis poteſtas, ſicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ. * Et præceptum eſt illis, 4
ne læderent fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem: niſi tantùm homines, qui non habent ſignum Dei in frontibus ſuis: * Et datum eſt illis ne occi- 5
derent eos; ſed vt cruciarent menſibus quinque, & cruciatus eorum, vt cruciatus ſcorpij cum percutit hominem. * Et in die- 6
bus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam, & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis. * Et ſimilitudines locuſta- 7
rum, ſimiles equis paratis in prælium: & ſuper capita earum tanquam coronæ

Iſa. 2. d. 19. Oſee 10. b. 8. Luc. 23. d. 30.

B ſimiles auro: & facies earum tanquam
8 facies hominum. * Et habebant capillos ſicut capillos mulierum; & dentes
9 earum, ſicut dentes leonum erant: * Et habebant loricas ſicut loricas ferreas, & vox alarum earum ſicut vox curruum equorum multorum currentium in bel-
10 lum: * Et habebant caudas ſimiles ſcorpionum, & aculei erant in caudis earum: & poteſtas earum nocere hominibus menſi-
11 bus quinque: & habebant ſuper ſe * Re- C gem Angelum abyſſi, cui nomen Hebraicè Abaddon, Græcè autem Apollyon, Latinè
12 habens nomen Exterminans. * Væ vnum abijt, & ecce veniunt adhuc duo væ poſt
13 hæc. * Et ſextus Angelus tuba cecinit: & audiui vocem vnam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod eſt ante oculos Dei, *
14 Dicentem ſexto Angelo, qui habebat tubam: Solue quatuor Angelos, qui alligati
15 ſunt in flumine magno Euphrate. * Et ſoluti ſunt quatuor Angeli, qui parati erant in horam, & diem, & menſem, & annum, vt
16 occiderent tertiam partem hominum. * Et numerus equeſtris exercitus vicies millies dena millia. * Et audiui numerum eorum. *
17 Et ita vidi equos in viſione: & qui ſedebant ſuper eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & ſulphureas, & capita

Sap. 16. b. 9.

equo-

equorum erant tanquam capita leonum: & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & ſulphur. *Et ab his tribus plagis occiſa 18
eſt tertia pars hominum, de igne, & de fu- D
mo, & ſulphure, quæ procedebant de ore
ipſorum. * Poteſtas enim equorum in ore 19
eorum eſt, & in caudis eorum, nam caudæ
eorum ſimiles ſerpentibus, habentes capi-
ta: & in his nocent. *Et cæteri homines, qui 20
non ſunt occiſi in his plagis, neque pœ-
nitentiam egerunt de operibus manuum
ſuarum, vt non adorarent dæmonia, &
ſimulachra aurea, & argentea, & ærea,
& lapidea, & lignea, quæ neque vide-
re poſſunt, neque audire, neque ambu-
21 lare: *Et non egerunt pœnitentiam ab ho-
micidijs ſuis, neque à veneficijs ſuis, neque
à fornicatione ſua, neque à furtis ſuis.

CAPVT X.

Clamante alio forti Angelo loquuntur ſeptem tonitrua: ſed ille Angelus iurat non amplius fore tempus, ſed conſummandum ad vocem ſeptimi Angeli myſterium: datque librum Ioanni deuorandum.

ET vidi alium Angelum fortem deſcen- 1
dentem de cœlo amictum nube, & A
iris in capite eius, & facies eius erat vt ſol,
& pedes eius tanquam columnæ ignis: *Et 2
habebat in manu ſua libellum apertum: &
poſuit pedem ſuum dextrum ſuper mare,
ſiniſtrum autem ſuper terram: * Et clama- 3
uit voce magna, quemadmodum cum leo B
rugit. Et cum clamaſſet, locuta ſunt ſe-
ptem tonitrua voces ſuas. *Et cum locuta 4
fuiſſent ſeptem tonitrua voces ſuas: ego
ſcripturus eram: & audiui vocem de cœlo
dicentem mihi: Signa quæ locuta ſunt ſe-
ptem tonitrua, & noli ea ſcribere. *Et An- 5
Dan. 12. 7. gelus, quem vidi ſtantem ſuper mare, & ſu-
per terram, leuauit manum ſuam ad cœ-
lum: * Et iurauit per viuentem in ſæcula 6
ſæculorum, qui creauit cœlum, & ea quæ C
in eo ſunt; & terram, & ea, quæ in ea ſunt;
& mare, & ea, quæ in eo ſunt: Quia tem-
pus non erit amplius: *Sed in diebus vocis 7
ſeptimi Angeli, cum cœperit tuba canere,
conſummabitur myſterium Dei ſicut euã-
gelizauit per ſeruos ſuos Prophetas. * Et 8
audiui vocem de cœlo iterum loquentem
mecum, & dicentem. Vade, & accipe li-
brum apertum de manu Angeli ſtantis ſu-
9 per mare, & ſuper terram. *Et abij ad An- Exech. 3. a
D gelum, dicens ei, vt daret mihi librum. Et
dixit mihi: Accipe librum, & deuora il-
lum: & faciet amaricari ventrem tuum,
10 ſed in ore tuo erit dulce tanquam mel. *Et
accepi librum de manu Angeli, & deuora-
ui illum: & erat in ore meo tanquam mel
dulce: & cum deuoraſſem eum, eum ama-
11 ricatus eſt venter meus: * Et dixit mi-
hi: Oportet te iterum prophetare Gen-
tibus, & populis, & linguis, & regibus
multis.

CAP. XI.

Ioannes templum metiens audit prædicatores duos teſtes, quos beſtia ab imo aſcendens occidit: at illi reſurgentes in cælum aſcendunt, at terræmotu occiduntur 7000. hominum, & ad cantum ſeptimi Angeli viginti quatuor ſeniores Deo gratias agunt.

ET datus eſt mihi calamus ſimilis vir- 1
A gæ, & dictum eſt mihi: Surge, & me-
tire templum Dei, & altare, & adorantes
2 in eo. *Atrium autem, quod eſt foris tem-
plum, eiſce foras, & ne metiaris illud: quo-
niam datum eſt Gentibus, & ciuitatem
ſanctam calcabunt menſibus quadraginta
duo-

duobus. *Et dabo duobus teſtibus meis,& 3
prophetabunt diebus mille ducentis ſexa-
ginta,amicti ſaccis. *Hi ſunt duæ oliuæ, & 4
duo candelabra, in conſpectu Domini ter-
ræ ſtantes. *Et ſi quis voluerit eos nocere, 5
ignis exiet de ore eorum,& deuorabit ini-
micos eorum: & ſi quis voluerit eos lædere,ſic oportet eum occidi. * Hi habent po- 6
teſtatem claudendi cęlum, ne pluat diebus B
prophetiæ ipſorum: & poteſtatem habent
ſuper aquas conuertẽdi eas in ſanguinem,
& percutere terram omni plaga quotieſ-
cumque voluerint. *Et cum finierint teſti- 7
monium ſuum,beſtia quę aſcendit de abyſ-
ſo, faciet aduerſum eos bellum, & vincet
illos,& occidet eos,*Et corpora eorum ia- 8
cebunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ
vocatur ſpiritualiter Sodoma, & Ægyp-
tus, vbi & Dominus eorum crucifixus eſt.
* Et videbunt de tribubus, & populis, & 9
linguis, & Gentibus, corpora eorum per
tres dies, & dimidium: & corpora eorum
non ſinent poni in monumentis. * Et in- 10
habitantes terram gaudebunt ſuper illos,
& iucundabuntur: & munera mittent in-
uicem, quoniam hi duo prophetæ crucia-
uerunt eos,qui habitabant ſuper terram. *
Et poſt dies tres, & dimidium ſpiritus vi- 11
tæ à Deo intrauit in eos. Et ſteterunt ſu-
per pedes ſuos, & timor magnus cecidit
ſuper eos, qui viderunt eos. * Et audie- 12
runt vocem magnam de cœlo, dicentem
eis; Aſcendite huc: Et aſcenderunt in
cœlum in nube: & viderunt illos inimici
13 eorum. * Et in illa hora factus eſt terræ-
motus magnus, & decima pars ciuitatis
cecidit: & occiſa ſunt in terræmotu no-
mina hominum ſeptem millia: & reliqui
in timorem ſunt miſſi, & dederunt glo-
14 riam Deo cœli. * Væ ſecundum abijt: &
15 ecce væ tertium veniet citò. * Et ſepti-
mus Angelus tuba cecinit: & factæ ſunt
C voces magnæ in cœlo dicentes: Factum
eſt regnum huius mundi, Domini noſtri,
& Chriſti eius, & regnabit in ſæcula ſæ-
16 culorum: Amen. * Et vigintiquatuor
ſeniores, qui in conſpectu Dei ſedent in
ſedibus ſuis, ceciderunt in facies ſuas,
17 & adorauerunt Deum, dicentes: *Gra-
tias agimus tibi Domine Deus omnipo-
tens, qui es, & qui eras, & qui ventu-
rus es: quia accepiſti virtutem tuam ma-
18 gnam, & regnaſti. * Et iratæ ſunt Gen-
tes, & aduenit ira tua, & tempus mor-
tuorum iudicari, & reddere mercedem
ſeruis ſuis Prophetis, & ſanctis, & ti-
mentibus nomen tuum puſillis,& magnis,
& exterminandi eos, qui corruperunt ter-
19 ram. *Et apertum eſt templum Dei in cę-
lo: & viſa eſt arca teſtamenti eius in tem-
plo eius, & facta ſunt fulgura, & voces, &
terræmotus, & grando magna.

CAP. XII.

Cum mulier cernente dracone filium peperiſſet, raptus eſt ab eo filius eius ad Deum: tunc facto in cœlo prælio, lapſus draco cæpit mulieris ſemen perſequi.

ET ſignum magnum apparuit in cœlo: 1
Mulier amicta ſole,& luna ſub pedi- A
bus eius, & in capite eius corona ſtella-
2 rum duodecim: * Et in vtero habens, cla-
mabat parturiens, & cruciabatur, vt pa-
3 riat. * Et viſum eſt aliud ſignum in cœ-
lo: & ecce draco magnus rufus,habens ca-
pita ſeptem, & cornua decem: & in capiti-
4 bus eius diademata ſeptem.*Et cauda eius
trahebat tertiam partem ſtellarum cęli,& &
miſit eas in terram: & draco ſtetit ante
mulierem, quæ erat paritura; vt cum
pepe-

peperisset, filium eius deuoraret. *Et pepe- 5
rit filium masculum, qui recturus erat om-
nes Gentes in virga ferrea: & raptus est fi-
lius eius ad Deum, & ad thronum eius: *
Et mulier fugit in solitudinem, vbi habe- 6
bat locum paratum à Deo, vt ibi pascant
eam diebus mille ducentis sexaginta. *Et 7
factum est prælium magnum in cœlo, Mi-
chael, & Angeli eius præliabantur cum
dracone, & draco pugnabat, & Angeli
eius: * Et non valuerunt, neque locus in- 8
uentus est eorum amplius in cœlo. * Et 9
proiectus est draco ille magnus, serpens
antiquus, qui vocatur diabolus, & sata-
nas, qui seducit vniuersum orbem: & pro- C
iectus est in terram, & Angeli eius cum
illo missi sunt. *Et audiui vocem ma- 10
gnam in cœlo dicentem: Nunc facta est
salus, & virtus, & regnum Dei nostri, &
potestas Christi eius: quia proiectus est
accusator fratrum nostrorum, qui accu-
sabat illos ante conspectum Dei nostri
die, ac nocte. * Et ipsi vicerunt eum pro- 11
pter sanguinem Agni, & propter verbum
testimonij sui, & non dilexerunt animas
suas vsque ad mortem. * Propterea læta- 12
mini cœli, & qui habitatis in eis. Væ
terræ, & mari, quia descendit diabolus ad
vos, habens iram magnam, sciens quod D
modicum tempus. * Et postquam vidit 13
draco, quod proiectus esset in terram, per-
secutus est mulierem, quæ peperit mascu-
lum, * Et datæ sunt mulieri alæ duæ aqui- 14
læ magnæ, vt volaret in desertum in lo-
cum suum, vbi alitur per tempus, & tem-
pora, & dimidium temporis, à facie ser-
pentis. * Et misit serpens ex ore suo post 15
mulierem, aquam tamquam flumen, vt
eam faceret trahi à flumine. * Et adiuuit 16
terra mulierem, & aperuit terra os suum,
& absorbuit flumen, quod misit draco de
ore suo. * Et iratus est draco in mulie- 17
rem: & abijt facere prælium cum reli-
quis de semine eius, qui cum custodiunt
mandata Dei, & habent testimonium
Iesu Christi. * Et stetit supra arenam 18
maris.

CAP. XIII.

Bestia de mari ascendens septem capitum, & decem cornuum decemque diadematum, cuius plaga curatur, Deum blasphemat, & sanctos debellat: alteraque bestia duorum cornuum de terra ascendens illi maximè fauet, cogens fieri, & adorari eius imaginem, haberique characterem nominis eius.

ET vidi de mari bestiam ascendentem, 1
habentem capita septem, & cornua A
decem, & super cornua eius decem diade-
mata, & super capita eius nomina blasphe-
miæ. * Et bestia, quam vidi, similis erat 2
pardo, & pedes eius sicut pedes vrsi, & os
eius sicut os leonis. Et dedit illi draco vir-
tutem suam, & potestatem magnam. * Et 3
vidi vnum de capitibus suis quasi occisum
in mortem: & plaga mortis eius curata
est. Et admirata est vniuersa terra post be-
stiam. * Et adorauerunt draconem, qui de- 4
dit potestatem bestiæ: & adorauerunt be-
stiam, dicentes: Quis similis bestiæ? & B
quis poterit pugnare cum ea? * Et datum 5
est ei os loquens magna, & blasphemias: et
data est ei potestas facere menses quadra-
ginta duos. Et aperuit os suũ in blasphemias C 6
ad Deũ, blasphemare nomen eius, & taber-
naculũ eius, & eos, qui in cœlo habitant. Et 7
est datum illi bellum facere cum sanctis, et
vincere eos. Et data est illi potestas in om-
nem tribum, & populum, & linguam, &
gentem: * Et adorauerunt eam omnes, qui 8
inhabitant terram: quorum non sunt scri-
pta nomina in Libro vitæ Agni, qui occi-
sus est ab origine mundi. * Si quis habet 9 10
aurem, audiat. * Qui in captiuitatem du- Gen. 9. 6. Matth. 26. 52.
cerit, in captiuitatem vadet: qui in gladio C
occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic
est patientia, & fides Sanctorum. * Et vidi 11
aliam bestiam ascendentem de terra, & ha-
bebat cornua duo similia Agni, & loque-
batur sicut draco. * Et potestatem prioris 12
bestiæ omnem faciebat in conspectu eius:
& fecit terram, & habitantes in ea, ado-
rare bestiam primam, cuius curata est
plaga mortis. * Et fecit signa magna, vt 13
etiam ignem faceret de cœlo descendere
in terram in conspectu hominum. * Et se- 14
D duxit habitantes in terra, propter signa,
quæ data sunt illi facere in conspectu be-
stiæ, dicens habitantibus in terra, vt fa-
ciant imaginem bestiæ, quæ habet pla-
gam gladij, & vixit. * Et datum est illi, 15
vt daret spiritum imagini bestiæ, & vt lo-
quatur imago bestiæ: & faciat, vt qui-
cumque non adorauerint imaginem be-
stiæ, occidantur. * Et faciet omnes pu- 16
sillos, & magnos, & diuites, & pau-
peres, & liberos, & seruos habere cha-
racterem in dextera manu sua, aut in
frontibus suis. * Et ne quis possit eme- 17
re, aut vendere, nisi qui habet chara-
cterem, aut nomen bestiæ, aut nume-
rum nominis eius. * Hic sapientia 18
est. Qui habet intellectum, computet
numerum bestiæ. Numerus enim ho-
minis est: & numerus eius sexcenti sexa-
ginta sex.

CA-

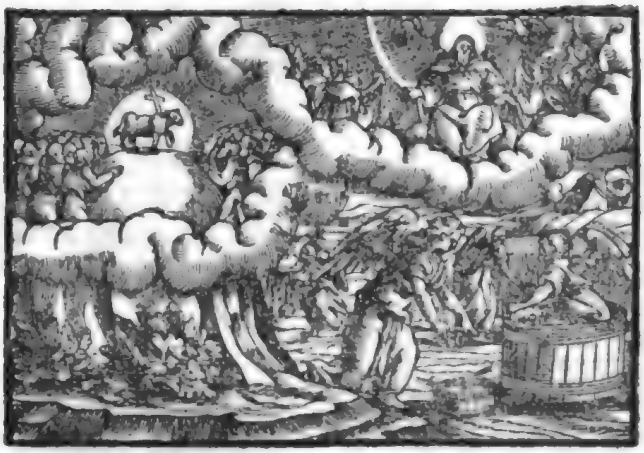

CAP. XIV.

Virgines cum Agno cantantes ambulant, Angelo vno Euangelium annunciante, altero Babylonis lapſum, tertio verò cruciatum eorum, qui beſtiam adorarunt prædicante; porrò duo habentes falces iubentur, ille meſſem, hic autem vineam terræ demetere.

ET vidi, & ecce Agnus ſtabat ſupra 1
montem Sion, & cum eo centum A
quadraginta quatuor millia, habentes nomen eius, & nomen Patris eius ſcriptum
in frontibus ſuis. *Et audiui vocem de cœ- 2
lo, tamquam vocem aquarum multarum, & tamquam vocem tonitrui magni: & vocem, quam audiui, ſicut citharœdorum citharizantium in citharis ſuis. * Et can- 3
tabant quaſi canticum nouum, ante ſedem, & ante quatuor animalia, & ſeniores: & nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti ſunt de terra. *Hi ſunt, qui cum 4
mulieribus non ſunt coinquinati: Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti ſunt ex hominibus primitiæ Deo, & Agno, * Et in ore eo- 5
rum non eſt inuentum mendacium; ſine B
macula enim ſunt ante thronum Dei. * Et 6
vidi alterum Angelum volantem per medium cœli, habentem Euangelium æternum, vt euangelizaret ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem gentem, et tribum, et linguam, et populum: * Dicens 7
magna voce: Timete Dominum, et date illi honorem, quia venit hora iudicij eius: et adorate eum, qui fecit cœlum, et terram, mare, et fontes aquarum. * Et 8
alius Angelus ſecutus eſt dicens: Cecidit, cecidit Babylon illa magna: quæ à vino iræ fornicationis ſuæ potauit omnes gentes. *

Pſ. 146. Act. 14. c. 14 Iſa. 21. Cap. Ier. 51. a. b.

9 Et tertius Angelus ſecutus eſt illos, dicens
voce magna: Si quis adorauerit beſtiam,
et imaginem eius, et acceperit characte-
10 rem in fronte ſua, aut in manu ſua: * Et
hic bibet de vino iræ Dei, quod miſtum
eſt mero in calice iræ ipſius, et cruciabitur igne, et ſulphure in conſpectu Angelorum ſanctorum, & ante conſpectum Agni:
11 * Et fumus tormentorum eorum aſcendet
C in ſæcula ſæculorum: nec habent requiem
die, ac nocte, qui adorauerunt beſtiam, &
imaginem eius, & ſi quis acceperit chara-
12 cterem nominis eius. * Hic patientia
ſanctorum eſt, qui cuſtodiunt mandata
13 Dei, & fidem Ieſu. * Et audiui vocem de
cœlo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo
iam dicit Spiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis: opera enim illorum ſequuntur
14 illos. *Et vidi, & ecce nubem candidam:
& ſuper nubem ſedentem ſimilem Filio
hominis, habentem in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua falcem acu-
15 tam. * Et alius Angelus exiuit de templo, Matt. 13. c. 39. Ioel. 3. c. 13.
clamans voce magna ad ſedentem ſuper
nubem: Mitte falcem tuam, & mete, quia
D venit hora, vt metatur, quoniam aruit
16 meſſis terræ. * Et miſit, qui ſedebat ſuper nubem, falcem ſuam in terram, & de-
17 meſſa eſt terra. * Et alius Angelus exiuit
de templo, quod eſt in cœlo, habens &
18 ipſe falcem acutam. * Et alius Angelus
exiuit de altari, qui habebat poteſtatem
ſupra ignem: & clamauit voce magna ad
eum, qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, & vindemias botros vineæ terræ: quoniam ma-
19 turæ ſunt vuæ eius. * Et miſit Angelus
falcem ſuam acutam in terram, & vindemiauit vineam terræ, & miſit in la-
20 cum iræ Dei magnum: * Et calcatus eſt

lacus extra ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu vsque ad frænos equorum per stadia mille sexcenta.

CAP. XV.

Qui bestiam vicerant, & eius imaginem, ac numerum nominis eius, Deum glorificant; & septem Angelis habentibus septem plagas nouissimas dantur septem phialæ iræ Dei plenæ.

ET vidi aliud signum in cœlo magnum, 1
& mirabile, Angelos septem, habentes A
plagas septem nouissimas. Quoniam in illis consummata est ira Dei. *Et vidi tan- 2
quam mare vitreum mistum igne, & eos, qui vicerunt bestiam, & imaginem eius, & numerum nominis eius, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei: * Et 3
cantantes canticum Moysi serui Dei, & cantiçum Agni, dicentes: Magna & mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens, iustæ, & veræ sunt viæ tuæ, Rex sæculorum. * Quis non timebit te Domine, et magnificabit nomen tuum? quia Ier. 10. 7. solus pius es: quoniam omnes gentes ve- C
nient, & adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifesta sunt. *Et post 5
hæc vidi, & ecce apertum est templum tabernaculi testimonij in cœlo: * Et exie- 6
runt septem Angeli habentes septem plagas de templo, vestiti lino mundo, et candido, et præcincti circa pectora zonis aureis. * Et vnum de quatuor animalibus 7
dedit septem Angelis septem phialas aureas plenas iracundiæ Dei viuentis in sæcula sæculorum. * Et impletum est tem- 8
plum fumo à maiestate Dei, et de virtute eius: et nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem Angelorum.

CAP. XVI.

Ad septem phialarum effusionem in terram mare, fontes, solem, bestiæ sedem, Euphraten, & aerem, multa in terra plaga oriuntur.

ET audiui vocem magnam de templo, 1
dicentem septem Angelis: Ite, et ef- A
fundite septem phialas iræ Dei in terram. * Et abijt primus, et effudit phialam suam in 2
terram: et factum est vulnus sæuum, et pessimum in homines, qui habebant characterem bestiæ; et in eos, qui adorauerunt imaginem eius. * Et secundus Angelus 3
effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis tanquam mortui: et omnis
4 anima viuens mortua est in mari. *Et ter- tius effudit phialam suam super flumina, et super fontes aquarum, et factus est san-
5 guis. *Et audiui Angelum aquarum dicentem: Iustus es Domine, qui es, et qui eras
6 sanctus, qui hæc iudicasti: * Quia sanguinem Sanctorum, et Prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere: di-
7 gni enim sunt. *Et audiui alterum ab altari dicentem: Etiam Domine Deus omni-
8 potens, vera et iusta iudicia tua. *Et quartus Angelus effudit phialam suam in solum; et datum est illi çstu affligere homi-
9 nes, et igni: * Et æstuauerunt homines æstu magno, et blasphemauerunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt pœnitentiam, vt darent illi
10 gloriam. *Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ: et factum est regnum eius tenebrosum, et commanducauerunt linguas suas præ dolore: *Et
11 C blasphemauerunt Deũ cœli, præ doloribus, et vulneribus suis, et non egerunt pœnitentiã ex operibus suis. Et sextus Angelus effu-
12 dit phialam suam in flumen illud magnum Euphraten: et siccauit aquam eius, vt præparetur via regibus ab ortu solis. *Et vidi
13 de ore draconis, et de ore bestiæ, et de ore pseudoprophetæ spiritus tres immundos
14 in modum ranarum. * Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa, & procedunt ad reges totius terræ congregare illos in prælium ad diem magnum
15 omnipotentis Dei. * Ecce venio sicut fur. Beatus, qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & vi- Supr. 3. v. 3. Matth. 24. d. 42. Luc. 12. c. 39.
16 deant turpitudinem eius. * Et congregabit illos in locum, qui vocatur He-
17 braicè Armagedon. * Et septimus Angelus effudit phialam suam in aerem, D & exiuit vox magna de templo à thro-
18 no, dicens: Factum est. * Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræmotus factus est magnus qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt super terram: talis terræmotus, sic ma-
19 gnus. * Et facta est ciuitas magna in tres partes: & ciuitates Gentium ceciderunt, & Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem
20 vini indignationis iræ eius. * Et omnis insula fugit, & montes non sunt inuen-
21 ti. *Et grando magna sicut talentum descendit de cœlo in homines: & blasphemauerunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta est vehementer.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XVII.

Mulier fornicaria ſius Babilon variis induta ornamentis, & ebria martyrum ſanguine, ſedet ſuper beſtiam ſeptem capitum, & decem cornuum; quæ omnia hæc declarat Angelus.

ET venit vnus de ſeptem Angelis, qui habebant ſeptem phialas, & locutus eſt mecum, dicens: Veni, oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas. * Cum qua fornicati ſunt reges terræ, & inebriati ſunt, qui inhabitant terram de vino proſtitutionis eius. *Et abſtulit me in ſpiritu in deſertum. Et vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam: plenam nominibus blaſphemiæ, habentem capita ſeptem, & cornua decem. *Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioſo, & margaritis, habens poculum aureum in manu ſua, plenum abominatione, & immunditia fornicationis eius, * Et in fronte eius nomen ſcriptum: Myſterium: Babylon magna, mater fornicationem, & abominationum terræ. * Et vidi mulierem ebriam de ſanguine ſanctorum, & de ſanguine martyrum Ieſu. Et miratus ſum cum vidiſſem illam admiratione magna. * Et dixit mihi Angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi ſacramentum mulieris, & beſtiæ, quæ portat eam, quæ habet capita ſeptem, & cornua decem. * Beſtia, quam vidiſti, fuit, & non eſt, & aſcenſura eſt de abyſſo, & in interitum ibit: & mirabuntur inhabitantes terram (quorum non ſunt ſcripta nomina in Libro vitæ à conſtitutione mundi) videntes beſtiam, quæ erat, & non eſt. * Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiam. Septem capita, ſeptem montes ſunt, ſuper quos mulier ſedet, & reges ſeptem ſunt. Quinque ceciderunt, vnus eſt, & alius nondum venit: & cum venerit, oportet illum breue tempus manere. * Et beſtia, quæ erat, & non eſt: & ipſa octaua eſt: & de ſeptem eſt, & in interitum vadit. * Et decem cornua, quæ vidiſti, decem reges ſunt: qui regnum nondum acceperunt, ſed poteſtatem tanquam reges vna hora accipient poſt beſtiam. * Hi vnum conſilium habent, & virtutem, & poteſtatem ſuam beſtiæ tradent. * Hi cum agno pugnabunt, & Agnus vincet illos: quoniam Dominus dominorum eſt, & Rex regum, & qui cum illo ſunt, vocati, electi, & fideles. *Et dixit mihi: Aquæ, quas vidiſti vbi meretrix ſedet, populi ſunt, & Gentes, & linguæ. * Et decem cornua, quæ vidiſti in beſtia: hi odient fornicariam, & deſolatam facient illam, & nudam, & carnes eius manducabunt, & ipſam igni concremabunt. *Deus enim dedit in corda eorum, vt faciant, quod placitum eſt illi: vt dent regnum ſuum beſtiæ, donec conſummentur verba Dei. *Et mulier, quam vidiſti, eſt ciuitas magna, quæ habet regnum ſuper reges terræ.

1. Tim. 6. c. 15. Iſai. 19. c. 19.

CAP. XVIII.

Babylonis lapſus, iudicium, plaga, & vltiones: propter quas reges, ac negotiatores terræ olim ipſi adhærentes amare lugebunt: cælum verò, Apoſtoli, ac Prophetæ exultabunt.

ET poſt hæc vidi alium Angelum deſcendentem de cœlo, habentem poteſtatem magnam: & terra illuminata eſt à gloria eius. *Et exclamauit in fortitudine dicens: Cecidit, cecidit Babylon magna: & facta eſt habitatio dæmoniorum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi, & cuſtodia

Iſa. 21. c. 9. Ier. 51. n. 8. Sup. 14. b. 8.

omnis volucris immundæ, & odibilis: * Quia vino iræ fornicationis eius biberunt 3
omnes gentes: & reges terræ cum illa fornicati sunt: & mercatores terræ de virtute deliciarum eius diuites facti sunt. * Et 4
audiui aliam vocem de cœlo, dicentem: B
Exite de illa populus meus, vt ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis. * Quoniam peruenerunt 5
peccata eius vsque ad cœlum, & recordatus est Dominus iniquitatum eius. * Reddite illi sicut, & ipsa reddidit vobis: & duplicia secundùm opera eius: in poculo, quo miscuit, miscere illi duplum. * Quantum 7
glorificauit se, & in delicijs fuit; tantum
Isai.47.8.9. date illi tormentum, & luctum: quia in C
corde suo dicit: Sedeo regina: & vidua non sum: & luctum non videbo. * Ideò in 8
vna die venient plagæ eius, mors, & luctus, & fames, & igne comburetur: quia fortis est Deus, qui iudicabit illam. * Et flebunt, 9
& plangent se super illam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, & in delicijs vixerunt, cum viderint fumum incendij eius: * Longè stantes propter timorem tormen- 10
torum eius, dicentes: Væ, væ ciuitas illa magna Babylon, ciuitas illa fortis: quoniam vna hora venit iudicium tuum. * Et 11
negotiatores terræ flebunt, & lugebunt super illam: quoniam merces eorum nemo D
emet amplius; * Merces auri, & argenti, & 12
lapidis pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, & cocci, (& omne lignum thyinum, & omnia vasa eboris, & omnia vasa de lapide pretioso, & æramento, & ferro, & marmore, * Et cinnamo- 13
mum) & odoramentorum, & vnguenti, & thuris, & vini, & olei, & similæ, & tritici, & iumentorum, & ouium, & equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & animarum hominum. * Et poma desiderij animæ tuæ 14
discesserunt à te, & omnia pinguia, & præ- E
clara perierunt à te, & amplius illa iam non inuenient. * Mercatores horum, qui di- 15
uites facti sunt, ab ea longè stabunt propter timorem tormentorum eius, flentes, ac lugentes, * Et dicentes: Vę, væ ciui- 16
tas illa magna, quæ amicta erat bysso, & purpura, & cocco, & deaurata erat auro, & lapide pretioso, & margaritis: * Quo- 17
niam vna hora destitutæ sunt tantæ diuitiæ. Et omnis gubernator, & omnis, qui in locum nauigat, et nautæ, et qui in mari operantur, longè steterunt, * Et cla- 18
mauerunt videntes locum incendij eius, F
dicentes: Quæ similis ciuitati huic magnæ? * Et miserunt puluerem super capita sua, et clamauerunt flentes, et lugentes, dicentes: Væ, væ ciuitas illa magna, 19
in qua diuites facti sunt omnes, qui habebant naues in mari, de pretijs eius: quo- 20
niam vna hora desolata est. * Exulta super eam cœlum, et sancti Apostoli, et Prophetæ: quoniam iudicauit Deus iudicium 21
vestrum de illa. * Et sustulit vnus Angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas illa magna, 22
et vltra iam non inuenietur. * Et vox ci- G
tharœdorum, et musicorum, et tibia canentium, et tuba non audietur in te amplius: et omnis artifex omnis artis non in- 23
uenietur in te amplius: * Et lux lucernæ non lucebit in te amplius: et vox sponsi, et sponsæ non audietur adhuc in te, quia mercatores tui erant principes terræ, quia in veneficijs tuis errauerunt omnes gen- 24
tes. * Et in ea sanguis prophetarum, et sanctorum inuentus est; et omnium, qui interfecti sunt in terra.

CAP. XIX.

Sanctis de iudicio meretricis Deum glorificantibus, parantur nuptiæ Agni, & Angelus à Ioanne adorari recusat: apparens autem quidam equo insidens cum exercitu, qui est Verbum Dei, & Rex regum, ac Dominus dominantium, pugnat aduersus bestiam, & reges terræ, ac eorum exercitus, vocatis interim auibus cœli ad edendas eorum carnes.

1 POst hæc audiui quasi vocem turbarum
A multarum in cœlo dicentium: Alleluia: Salus, et gloria, et virtus Deo nostro 2
est: * Quia vera, et iusta iudicia sunt eius, qui iudicauit de meretrice magna, quæ corrupit terram in prostitutione sua, et vindicauit sanguinem seruorum suo- 3
rum de manibus eius. * Et iterum dixerunt: Alleluia. Et fumus eius ascendit in 4
sæcula sæculorum. * Et ceciderunt seniores viginti quatuor, et quatuor animalia, et adorauerunt Deum sedentem super thronum, dicentes: Amen: Alleluia. * 5
Et vox de throno exiuit, dicens: Laudem dicite Deo nostro omnes serui eius: 6
et qui timetis eum, pusilli et magni. * Et audiui quasi vocem turbæ magnæ, et sicut vocem aquarum multarum, et sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium: Alleluia: quoniam regnauit Dominus 7
Deus noster omnipotens. * Gaudeamus, et exultemus, et demus gloriam ei: quia
B venerunt nuptiæ Agni, et vxor eius præ- 8
parauit se. * Et datum est illi, vt cooperiat se byssino splendenti, et candido. Byssinum enim, iustificationes sunt Sancto- 9
rum. * Et dixit mihi: Scribe: Beati, qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt: et

dicit

dicit mihi : Hæc verba Dei vera ſunt. * Et cecidi ante pedes eius , vt adorarem eum. Et dicit mihi : Vide ne feceris: conſeruus tuus ſum, et fratrum tuorum habentium teſtimonium Ieſu. Deum adora. Teſtimonium enim Ieſu, eſt ſpiritus prophetiæ. * Et vidi cœlum apertum, et ecce equus albus, et qui ſedebat ſuper eum, vocabatur Fidelis, et Verax, et cum iuſtitia iudicat, et pugnat. * Oculi autem eius ſicut flamma ignis, et in capite eius diademata multa, habens nomen ſcriptum,quod nemo nouit niſi ipſe. *Et veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine : et vocatur nomen eius, Verbum Dei. *Et exercitus, qui ſunt in cælo, ſequebantur eum in equis albis, veſtiti byſſino albo, et mundo. * Et de ore eius procedit gladius ex vtraque parte acutus : vt in ipſo percutiat Gentes. Et ipſe reget eas in virga ferrea, et ipſe calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis. * Et habet in veſtimento, et in femore ſuo ſcriptum : Rex regum, et Dominus dominantium. * Et vidi vnum Angelum ſtantem in ſole,et clamauit voce magna, dicens omnibus auibus, quæ volabant per medium cœli : Venite, et congregamini ad cœnam magnam Dei. * Vt manducetis carnes fortium, et carnes equorum, et ſedentium in ipſis, et carnes omnium liberorum, et ſeruorum, et puſillorum, et magnorum. * Et vidi beſtiam, et reges terræ, et exercitus eorum congregatos,ad faciendum prælium cum illo,qui ſedebat in equo. et cum exercitu eius. *Et apprehenſa eſt beſtia, et cum ea pſeudopropheta : qui fecit ſigna coram ipſo, quibus ſeduxit eos, qui acceperunt characterem beſtiæ, et qui adorauerunt imaginem eius. Viui miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardentis ſulphure : * Et cæteri occiſi ſunt in gladio ſedentis ſuper equum, qui procedit de ore ipſius : et omnes aues ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

Matt. 21. d. 2. Luc. 14. d. 16. Pſal. 81. a. 3. Pſal. 2. c. 9. Supra 17. d. 14. 1. Tim. 6. c. 15.

CAP. XX.

Ligatum draconem ſiue diabolum mittit Angelus in abyſſum ad mille annos, quibus anima martyrum in reſurrectione prima regnabunt cum Chriſto: poſt quos ſolutus Satanas excitabit Gog, & Magog innumerum exercitum aduerſus ciuitatem dilectam, ſed igni cœleſti deuorabuntur: deinde apertis libris, à ſedente ſuper thronum iudicabuntur omnes mortui ſecundum opera ipſorum.

1 ET vidi Angelum deſcendentem de
A cœlo, habentem clauem abyſſi, et
2 catenam magnam in manu ſua. *Et apprehendit draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus, et ſatanas, et ligauit eum
3 per annos mille : * Et miſit eum in abyſſum, et clauſit, et ſignauit ſuper illum, vt non ſeducat amplius gentes,donec conſummentur mille anni : et poſt hæc oportet illum ſolui modico tempore. * Et vi-
4 di ſedes, et ſederunt ſuper eas, et iudi-
B cium datum eſt illis : et animas decollatorum propter teſtimonium Ieſu, et propter verbum Dei, et qui non adorauerunt beſtiam, neque imaginem eius, nec acceperunt characterem eius in frontibus, aut in manibus ſuis, et vixerunt, et regnauerunt cum Chriſto mille annis. * Cæteri
5 mortuorum non vixerunt, donec conſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio
6 prima. * Beatus, et ſanctus, qui habet partem in reſurrectione prima : in his ſe-

unda mors non habet poteſtatem, ſed erunt ſacerdotes Dei, & Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis. * Et cum conſummati fuerint mille anni, ſoluetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet Gentes, quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ, Gog, & Magog, & congregabit eos in prælium, quorum numerus eſt ſicut arena maris. * Et aſcenderunt ſuper latitudinem terræ, & circuierunt caſtra ſanctorum, & ciuitatem dilectam. * Et deſcendit ignis à Deo de cœlo, & deuorauit eos: & Diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnum ignis, & ſulphuris, vbi & beſtia, * Et pſeudoprophetæ cruciabuntur die, ac nocte in ſæcula ſæculorum. * Et vidi thronum magnum candidum, & ſedentem ſuper eum, à cuius conſpectu fugit terra, & cœlum, & locus non eſt inuentus eis. * Et vidi mortuos, magnos & puſillos, ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt: & alius Liber apertus eſt, qui eſt vitæ: & iudicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in libris, ſecundùm opera ipſorum. Et dedit mare mortuos, qui in eo erant: & mors, & infernus dederunt mortuos ſuos, qui in ipſis erant: & iudicatum eſt de ſingulis ſecundùm opera ipſorum. * Et infernus, & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Hæc eſt mors ſecunda. * Et qui non inuentus eſt in Libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

Ezech. 39.a. 2.

7 C 8 9 10 11 D 12 13 14 15

CAP. XXI.

Cœlo, ac terra renouatis, noua ciuitas Ieruſalem in Agni ſponſam à Deo parata oſtenditur, iuſtis glorificatis, impyſque in ſtagnum ignis detruſis; cuius ciuitatis muros & porta, ac fundamenta deſcribuntur, & menſurantur, quæ vniuerſa ſunt aurum, ac vitrum mundum, lapides pretioſi, ac margarita.

1 A Et vidi cœlum nouum, & terram nouam. Primum enim cœlum, & prima terra abijt, & mare iam non eſt. * Et ego Ioannes vidi ſanctam ciuitatem Ieruſalem nouam deſcendentem de cœlo à Deo, paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo. * Et audiui vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipſi populus eius erunt, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus: * Et abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum; & mors vltra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra, quia prima abierunt. * Et dixit, qui ſedebat in throno: Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia hæc verba fideliſſima ſunt, & vera. * Et dixit mihi: Factum eſt: ego ſum Alpha, & Omega: initium, & finis. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vitæ, gratis. * Qui vicerit, poſſidebit hæc, & ero illi Deus, & ille erit mihi filius. * Timidis autem, et incredulis, et execratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatris, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne, et ſulphure: quod eſt mors ſecunda. * Et venit vnus de ſeptem Angelis habentibus phialas plenas ſeptem plagis nouiſſimis, et locutus eſt mecum dicens: Veni, et oſtendam tibi ſponſam, vxorem Agni. * Et ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum, et altum, et oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Ieruſalem

2 3 4 B 5 6 7 C 8 9 10

Iſ. 65.c.17. & 66.g.22. 2.Petr.3.c.13.

Iſai.25.c.8. Sap.7.d.17. Iſa.41.c.19. 2.Cor.5.d.17.

lem descendentem de cælo à Deo, * Ha- 11
bentem claritatem Dei: & lumen eius si- D
mile lapidi pretioso tamquam lapidi iaspi-
dis, sicut crystallum. * Et habebat mu- 12
rum magnum, & altum, habentem por-
tas duodecim: & in portis Angelos duo-
decim, & nomina inscripta, quæ sunt
nomina duodecim tribuum filiorum Is-
rael. * Ab Oriente portæ tres, & ab 13
Aquilone portæ tres, & ab Austro por-
tæ tres, & ab Occasu portæ tres. * Et 14
murus ciuitatis habens fundamenta duo-
decim, & in ipsis duodecim nomina duo-
decim Apostolorum Agni. * Et qui lo- 15
quebatur mecum, habebat mensuram
arundineam auream, vt metiretur ciui-
tatem, & portas eius, & murum. * Et 16
ciuitas in quadro posita est, & longitu- E
do eius tanta est, quanta & latitudo: &
mensus est ciuitatem de arundine aurea
per stadia duodecim millia: & longitu-
do, & altitudo, & latitudo eius, æqua-
lia sunt. * Et mensus est murum eius 17
centum quadraginta quatuor cubitorum,
mensura hominis, quæ est Angeli. * Et 18
erit structura muri eius ex lapide iaspide:
ipsa verò ciuitas, aurum mundum simi-
le vitro mundo. * Et fundamenta muri 19
ciuitatis, omni lapide pretioso ornata.
F Fundamentum primum, iaspis: secun-
dum, sapphirus: tertium, chalcedo-
20 nius: quartum smaragdus: * Quintum,
sardonyx: sextum, sardius: septimum,
chrysolythus: octauum, beryllus, no-
num, topazius: decimum, chrysopra-
sus: vndecimum, hyacinthus: duode-
21 cimum, amethystus. * Et duodecim por-
tæ, duodecim margaritæ sunt, per sin-
gulas: & singulæ portæ erant ex singu-
lis margaritis: & platea ciuitatis au-
rum mundum, tamquam vitrum per-
22 lucidum. * Et templum non vidi in ea:
G Dominus enim Deus omnipotens tem-
23 plum illius est, & Agnus. * Et ciuitas
non eget sole, neque luna, vt luceant Ic.60. d.19.
in ea. nam claritas Dei illuminauit eam,
24 & lucerna eius est Agnus. * Et ambula-
bunt gentes in lumine eius: & reges ter-
ræ afferent gloriam suam, & honorem Ic.60. b.11.
25 in illam. * Et portæ eius non claudun-
tur per diem: nox enim non erit illic.
26 * Et afferent gloriam, & honorem gen-
27 tium in illam. * Non intrabit in eam ali-
quod coinquinatum, aut abominatio-
nem faciens, & mendacium, nisi qui scri-
pti sunt in libro vitæ Agni.

CAP. XXII.

*Lignum vitæ fluuio aquæ vivæ irriga-
tum singulis mensibus reddit fructum
suum: nec maledictum, nec vlla
nox est in ciuitate: Angelus autem, qui
hæc citò ventura Ioanni ostendebat, non
vult ab eo adorari, dicitque iustos in ci-
uitatem intraturos, impios autem fo-
ras ejiciendos: contestatur etiam de non
addendo, aut minuendo ad hanc pro-
phetiam.*

1 ET ostendit mihi fluuium aquæ vitæ,
A splendidum tamquam crystallum,
2 procedentem de sede Dei, & Agni. * In
medio plateæ eius, & ex vtraque par-
te fluminis lignum vitæ, afferens fru-
ctus duodecim, per menses singulos
reddens fructum suum, & folia ligni
3 ad sanitatem Gentium. * Et omne ma-
ledictum non erit amplius: sed sedes
Dei, & Agni in illa erunt, & serui eius
4 seruient illi. * Et videbunt faciem eius:
5 & nomen eius in frontibus eorum. * Et

nox vltra non erit : & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in sæcula sæculorum. * Et dixit mihi : Hæc verba fidelissima sunt, & vera. Et Dominus Deus spirituum prophetarum misit Angelum suum ostendere seruis suis, quæ oportet fieri citò. * Et ecce venio velociter. Beatus, qui custodit verba prophetiæ libri huius. * Et ego Ioannes, qui audiui, & vidi hæc. Et postquam audissem, & vidissem, cecidi vt adorarem ante pedes Angeli, qui mihi hæc ostendebat : * Et dixit mihi : Vide ne feceris : conseruus enim tuus sum, & fratrum tuorum Prophetarum, & eorum, qui seruant verba prophetiæ libri huius : Deum adora. * Et dicit mihi : Ne signaueris verba prophetiæ libri huius : tempus enim propè est. * Qui nocet, noceat adhuc : & qui in sordibus est, sordescat adhuc : & qui iustus est, iustificetur adhuc : & sanctus, sanctificetur adhuc. * Ecce venio citò, & merces mea mecum est, reddere vnicuique secundùm opera sua. * Ego sum Alpha, & Omega, primus, & nouissimus, principium, & finis. * Beati, qui lauant stolas suas in sanguine Agni : vt sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in ciuitatem. * Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis seruientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium. * Ego D Iesus misi Angelum meum, testificari vobis hæc in Ecclesijs. Ego sum radix, et genus Dauid, stella splendida, et matutina. * Et spiritus, et sponsa dicunt : Veni. Et qui audit, dicat : Veni. Et qui sitit, veniat : et qui vult, accipiat aquam vitæ, gratis. * Contestor enim omni audienti verba prophetiæ libri huius : Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. * Et si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ huius, auferet Deus partem eius de libro vitæ, et de ciuitate sancta, et de his, quæ scripta sunt in libro isto. * Dicit, qui testimonium perhibet istorum. Etiam venio citò : Amen. Veni Domine Iesu. * Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

Apoc. 21. d. 23.

Isaiæ 41. b. 4 & 44. a. 6.

Supr. 1. b. 1. & 11. b. 6.

Isai. 55. a. 1

Oratio Manaſſæ, nec non Libri duo, qui ſub Libri Tertij, & Quarti Eſdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra ſcilicet ſeriem Canonicorum Librorum, quos ſancta Tridentina Synodus ſuſcepit, & pro Canonicis ſuſcipiendos decreuit, ſepoſiti ſunt, ne prorſus interirent, quippè qui à nonnullis ſanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Bibliis Latinis tam manuſcriptis, quàm impreſſis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ REGIS IVDA,

Cum captus teneretur in Babylone.

DOmine omnipotens, Deus patrum noſtrorum, Abraham, et Iſaac, et Iacob, et ſeminis eorum iuſti, qui feciſti cœlum, et terram cum omni ornatu eorum, qui ligaſti mare verbo præcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, et ſignaſti eam terribili, et laudabili nomine tuo: quem omnia pauent, et tremunt à vultu virtutis tuæ, quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ, et inſuſtentábilis ira comminationis tuæ ſuper peccatores: immenſa verò, et inueſtigabilis miſericordia promiſſionis tuę: quoniam tu es Dominus altiſſimus, benignus, longanimis, et multum miſericors, et pœnitens ſuper malitia hominum. Tu Domine, ſecundùm multitudinem bonitatis tuæ, promiſiſti pœnitentiam, et remiſſionem ijs, qui peccauerunt tibi, et multitudine miſerationum tuarum decreuiſti pœnitentiam peccatoribus in ſalutem. Tu igitur Domine Deus iuſtorum, non poſuiſti pœnitentiam iuſtis, Abraham, et Iſaac, et Iacob, ijs qui tibi non peccauerunt: ſed poſuiſti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccaui ſuper numerum arenæ maris: multiplicatæ ſunt iniquitates meæ Domine, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, et non ſum dignus intueri, et aſpicere altitudinem cœli, præ multitudine iniquitatum mearum. Incuruatus ſum multo vinculo ferreo, vt non poſſim attollere caput meum, et non eſt reſpiratio mihi: quia excitaui iracundiam tuam, et malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, et mandata tua non cuſtodiui: ſtatui abominationes, et multiplicaui offenſiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccaui Domine, peccaui, et iniquitates meas agnoſco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, et ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum iratus, reſerues mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: et in me oſtendes omnem bonitatem tuam, quia indignum ſaluabis me ſecundùm magnam miſericordiam tuam, et laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ; quoniam te laudat omnis virtus cœlorum, et tibi eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Digitized by Google

LIBER ESDRÆ TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

Magnificum Phase, quod Iosias immolauit, celebrando septem diebus festum Azymorum: cui successerunt in regno Iuda Iechonias, Ioacim, Ioachim, & Sedecias: eorumque, ac populi captiuitas propter sua scelera, urbisque subuersio describuntur.

1 IT fecit Iosias Pascha in Ierosolymis Domino, et immolauit Phase quarta decima luna primi mensis: *
2 *Statuens sacerdotes per vices dierum stolis amictos in templo Domini. *
3 Et dixit Leuitis sacris seruis Israel, vt sanctificarent se Domino in positione sanctæ arcæ Domini, in domo, quam ædificauit Salomon filius Dauid rex. *
4 Non erit vobis tollere super humeros eam. Et nunc deseruite Domino vestro, et curam agite gentis illius Israel ex parte secundùm pagos, et tribus vestras. *
5 Secundùm scripturam Dauid regis Israel, et secundùm magnificentiam Salomonis filij eius, omnes in templo, et secundum particulam principatus paternam vestram, eorum qui stant in conspectu fratrum filiorum Israel. *
6 Immolate Pascha, et sacrificia parate fratribus vestris, et facite secundum præceptum Domini, quod datum est Moysi. *
7 Et donauit Iosias in plebem, quæ inuenta est, ouium, agnorum, et hoedorum, et caprarum triginta millia, vitulos tria millia. *
8 Hæc de regalibus data sunt secundùm promissionem populo: et sacerdotibus in Pascha, oues numero duo millia, ac vituli centum. *
9 Et Iechonias, et Semeias, et Nathanael fratres, et Hasabias, et Oziel, et Coraba, in Phase, oues quinque millia, vitulos quingentos. *
10 Et hæc cum fierent eleganter, steterunt sacerdotes, et Leuitæ habentes azyma per tribus. *
11 Et secundùm partes principatus patrum, in conspectu populi offerebant Domino, secundùm ea, quæ in libro Moysi scripta sunt: *
12 Et asauerunt Phase igni prout oportebat: et hostias coxerunt in emolis, et in ollis cum beneuolentia: *
13 Et attulerunt omnibus, qui erant ex plebe: et post hæc parauerunt sibi, et sacerdotibus. *
14 Sacerdotes enim offerebant adipes, vsque dum finita esset hora: et Leuitæ parauerunt sibi, et fratribus suis filijs Aaron. *
15 Et sacri cantores filij Asaph erant per ordinem secundùm præceptum Dauid, et Asaph, et Zacharias, et Iedithmus,
16 qui erat à rege: * Et ostiarij per singulas ianuas, itaut non præuaricaretur vnusquisque suam: fratres enim illorum parauerunt illis. *
17 Et consummata sunt, quæ pertinebant ad sacrificium Domini. *
18 In illa die egerunt Phase, et offerebant hostias super Domini sacrificium, secundum præceptum regis Iosiæ. *
19 Et egerunt filij Israel, qui inuenti sunt in tempore illo, Phase: et diem festum azymorum per dies septem: *
20 Et non est celebratum Phase tale in Israel,
21 à temporibus Samuelis prophetæ: * Et omnes reges Israel non celebrauerunt tale Pascha, quale egit Iosias, et Sacerdotes, et Leuitæ, et Iudæi, et omnis Israel, qui inuenti
22 sunt in commoratione Ierosolymis. * Octauo decimo anno, regnante Iosia celebratum est Phase. *
23 Et directa sunt opera Iosiæ in conspectu Domini sui in corde
24 pleno metuentis: * Et quæ circa illum quidem conscripta sunt, in pristinis temporibus, de eis, qui peccauerunt, quique irreligiosi fuerunt in Dominum præ omni gente, et qui non quæsierunt verba Domini super Israel. *
25 Et post omnem actum hunc Iosiæ, ascendit Pharao rex Ægypti, veniens in Carchamis ab itinere super Euphratem,
26 et exijt obuiam illi Iosias. * Et misit rex Ægypti ad Iosiam, dicens: Quid mihi et tibi est rex Iudæ?
27 Non sum missus à Domino, vt pugnem contra te: super Euphratem enim bellum meum est, festinans descende. *
28 Et non est reuersus Iosias super currum: sed expugnare eum conabatur, non attendens verbum prophetæ ex ore Domini: *
29 Sed constituit ad eum bellum in campo Mageddo. Et descenderunt principes ad regem Iosiam. *
30 Et dixit rex pueris suis, Amouete me à prælio, infirmatus sum enim valde. Et statim amouerunt eum pueri ipsius de acie. *
31 Et ascendit super currum secundarium suum: et perueniens Ierosolymam, vita functus est, et sepultus est in
32 paterno sepulchro. * Et in tota Iudæa lugebant Iosiam: et qui præsidebant, cum vxoribus lamentabantur eum, vsque in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper in omni genus Israel. *
33 Hæc autem præscripta sunt in libro historiarum regum Iudæ: et singula gesta actus Iosiæ, et eius gloria, et intellectus eius in lege Domini: quæque gesta sunt ab eo, et quæ non scripta sunt in

libro

libro regum Iſrael, et Iudæ. *Et aſſumen- 34
tes, qui erant ex gente, Iechoniam filium
Ioſiæ, conſtituerunt regem pro Ioſia patre
ſuo, cum eſſet annorum trigintatrium. *
Et regnauit ſuper Iſrael menſibus tribus 35
Et amouit eum rex Ægypti, ne regnaret in
Ieroſolymis: *Et mulctauit gentem argen- 36
ti talenta centum, & auri talentum vnum.
*Et conſtituit rex Ægypti Ioacim fratrem 37
ipſius, regem Iudæ, & Ieruſalem: * Et alli- 38
gauit magiſtratus Ioacim, & Zaracelem
fratrem ſuum, & apprehendens reduxit in
Ægyptum. *Annorum erat Ioacim viginti- 39
quinque, cum regnare cœpiſſet in terra Iu-
da, & Ieruſalem: & fecit malum in con-
ſpectu Domini. * Poſt hunc autem aſcen- 40
dit Nabuchodonoſor rex Babylonis, & al-
ligans eum in æreo vinculo, perduxit in Ba-
byloniam: * Et ſacra vaſa Domini accepit 41
Nabuchodonoſor, & tulit, & conſecrauit
in templo ſuo in Babylonia. *Nam de im- 42
munditia illius, & irreligioſitate ſcriptum
eſt in libro temporum regum. *Et regnauit 43
Ioachin filius eius pro eo. Cum autem con-
ſtitutus eſſet rex, erat annorum decem, &
octo. *Regnauit autem menſes tres, & dies 44
decem in Ieruſalem, & fecit malum in con-
ſpectu Domini: *Et poſt annum mittens 45
Nabuchodonoſor, tranſmigrauit eum in
Babyloniam ſimul cum ſacris vaſis Domi-
ni. *Et conſtituit Sedeciam regem Iuda, & 46
Ieruſalem, cum eſſet annorũ viginti vnius:
regnauit autem annis vndecim. * Et fecit 47
malum in conſpectu Domini, & non eſt
veritus à verbis, quæ dicta ſunt ab Ieremia
propheta ex ore Domini: Et adiuratus à re- 48
ge Nabuchodonoſor, periurans diſceſſit: &
indurata ceruice ſua, & corde ſuo, tranſ-
greſſus eſt legitima Domini Dei Iſrael. *
Et duces populi Domini multa iniquè geſ- 49
ſerunt, & impiè egerunt ſuper omnes im-
munditias gentium: & polluerunt tem-
plum Domini, quod ſanctum erat in Iero-
ſolymis. *Et miſit Deus patrum ipſorum 50
per Angelum ſuum reuocare eos, propter
quod parceret illis, & tabernaculo ſuo. Ip- 51
ſi verò ſubſannabant in Angelis ſuis: &
qua die locutus eſt Dominus, erant illu-
dentes prophetis eius. *Qui vſque ad ira- 52
cundiam concitatus eſt ſuper gentem ſuã,
propter irreligioſitatem ſuam, & præcepit
aſcendere reges Chaldæorum. *Hi occide- 53
runt iuuenes eorum in gladio, in circuitu
ſancti templi eorum, & non pepercerunt
iuueni, & ſeni, & virgini, & adoleſcenti: *
Sed omnes traditi ſunt in manus ipſorum: 54
& omnia ſacra vaſa Domini, & regales
apothecas reſumentes, tulerunt in Baby-
loniam. *Et incenderunt domum Domini, 55
& demolierunt muros Ieruſalem: & turres
eius incenderunt igne, *Et conſummauc- 56
runt omnia honorifica eius, & ad nihilum
redegerunt: & reliquos à gladio duxerunt
in Babylonem. *Et erant ſerui illius vſque 57
dum regnarent Perſæ, in repletione verbi
Domini in ore Ieremiæ. *Quouſque beni- 58
gnè ageret terra ſabbata ſua, & omni tem-
pore deſertionis ſuæ ſabbatizauit, in appli-
catione annorum ſeptuaginta.

CAP. II.

Cyrus rex Perſarum Iudæos in regno ſuo captiuos remittit in terram ſuam, qui cum reſtaurarent Ieruſalem, prohibiti ſunt ab Artaxerxe propter quorumdam delationem.

1 REgnante Cyro rege Perſarum, in conſummatione verbi Domini in ore
2 Ieremiæ, * Suſcitauit Dominus ſpiritum
Cyri regis Perſarum, & prædicauit in to-
3 to regno ſuo ſimul per ſcripturam, Dicens:
Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Me conſti-
tuit regem orbis terrarum Dominus Iſ-
4 rael, Dominus excelſus, Et ſignificauit mi-
hi ædificare domum ſibi in Ieruſalem, quæ
5 eſt in Iudæa. * Si quis eſt ex genere veſtro,
dominus ipſius aſcendat cum eo in Ieruſa-
6 lem. * Quotquot ergo circa loca habitant,
adiuuent eos, qui ſunt in loco ipſo, in auro,
7 & argento, *In dationibus, cum equis, &
iumentis, cumque alijs, quæ ſecundùm
vota apponuntur in ædem Domini, quæ
8 eſt in Ieruſalem. *Et ſtantes principes tri-
bum, pagorum, & Iudææ, ex tribu Beniа-
min, & ſacerdotes, et Leuitæ, quos excita-
uit Dominus aſcendere, & ædificare do-
mum Domini, quæ eſt in Ieruſalem, & qui
9 erant in circuitu eorum, * Adiuuerunt in
omni auro, & argento eius, et iumentis, et
10 votis compluribus multi quorum ſenſus
excitatus eſt. * Et Cyrus rex protulit vaſa
ſacra Domini, quæ tranſtulit Nabuchodo-
noſor rex Babylonis ex Ieruſalem, et con-
11 ſecrauit ea idolo ſuo. *Et proferens ea Cy-
rus rex Perſarum, tradidit Mithridato, qui
12 erat ſuper theſauros ipſius. * Per hunc au-
tem tradita ſunt Salmanaſaro præfidi Iu-
13 dææ. *Horum autem hic numerus. Libaro-
ria argentea duo millia quadringenta: at hi-
ſcæ argenteæ triginta: phialæ aureæ trigin-
ta, item argenteæ duo millia quadringen-
14 tæ: et alia vaſa mille. *Omnia autem vaſa
aurea, et argentea, quinque millia octin-
15 genta ſexaginta. * Et enumerata ſunt Sal-
manaſaro ſimul cum his, qui ex captiuita-
te Babyloniæ venerant in Ieroſolymam. *
16 In Artaxerxis autem regis Perſarum tem-
poribus, ſcripſerunt ei de his, qui habita-

Ibant

bant in Iudæa, et Ieruſalem, Balſamus, et Mithridatus, & Sabellius, & Rathimus, Balthemus, Samelius ſcriba, & reliqui habitantes in Samaria, & cæteris locis, ſubiectam epiſtolam regi Artaxerxi. * DOMINE, pueri tui Rathimus ab accidentibus, & Sabellius ſcriba, & reliqui curiæ tuæ iudices in Cœleſyria, & Phœnice. *Et nunc notum ſit Domino regi, quoniam Iudæi, qui aſcenderunt à vobis ad nos, venientes in Ieruſalem ciuitatem refugam, & peſſimam, ædificant furnos eius, & ſtatuunt muros & templum ſuſcitant. *Quod ſi ciuitas iſta, & muri conſummati fuerint, non tantum tributa non ſuſtinebunt pendere, ſed etiam regibus reſiſtent. * Et quia id agitur circa templum, rectè habere arbitrati ſumus non deſpicere hoc ipſum: * Sed notum facere domino regi, vt ſi videbitur, rex, quæratur in libris patrum tuorum, *Et inuenies in admonitionibus ſcripta de his, & ſcies, quoniam ciuitas iſta fuit refuga, & reges, & ciuitates concutiens, *Et Iudæi refugæ, & prælia committentes in ea ab æterno, ob quam cauſam ciuitas iſta deſerta eſt. *Nunc ergo notum facimus, domine rex, quoniam ſi ciuitas hæc ædificata fuerit, & huius muri erecti fuerint, deſcenſus tibi non erit in Cœleſyriam, & Phœnicen. *Tunc ſcripſit rex Rathimo, ſcribebat accidentia, & Balthemo, & Sabellio ſcribæ, & cæteris conſtitutis, & habitantibus in Syria, & Phœnice, ea quæ ſubiecta ſunt. *LEGI epiſtolam quam miſiſtis mihi. Præcepi ergo inquiri, & inuentum eſt, quoniam ciuitas illa eſt ab eo regibus reſiſtens, *Et homines refugæ, & præ. lia in ea efficientes, & reges fortiſſimi erant in Ieruſalem dominantes, & tributa exigentes à Cœleſyria, & Phœnice. * Nunc ergo præcepi prohibere homines illos ædificare ciuitatem, & prohibere ne quid vltra hæc fiant: * Sed nec procedant in plurimum ea, quæ ſunt malitiæ, ita vt regibus moleſtia importetur. * Tunc recitatis his, quæ à rege Artaxerxe ſcripta fuerant, Rathimus, & Sabellius ſcriba, & qui cum his conſtituti erant iungentes feſtinanter venerunt in Ieruſalem cum equitatu, & turba, & agmine. *Cœperuntque ædificantes prohibere, & vacabant ab ædificatione templi in Ieruſalem, vſque ſecundo anno regni Darij regis Perſarum.

CAP. III.

Dario poſt ſplendidam cœnam omnibus ſuis præfectis factam, dormiente, tres corporis eius cuſtodes problema monuerunt, Num vinum, rex, mulier, an veritas præſtent: & primum de vino probatur.

1 REx Darius fecit cœnam magnam omnibus vernaculis ſuis, & omnibus
2 magiſtratibus Mediæ, & Perſidis, * Et omnibus purpuratis, & prætoribus, & conſulibus, & præfectis ſub illo, ab India vſque Æthiopiam, centum viginti ſeptem prouincijs. * Et cum manducaſſent, & bibiſſent, & ſatiati reuerterentur, tunc Darius rex aſcendit in cubiculum ſuum, & dormiuit, & expergefactus eſt. *Tunc illi tres iuuenes corporis cuſtodes, qui cuſtodiebant
5 corpus regis; dixerunt alter alteri: *Dicamus vnuſquiſque noſtrum ſermonem, qui præcellat: & cuiuſcumque apparuerit ſermo ſapientior alterius, dabit illi rex Darius
6 dona magna, *Purpura cooperiri, & in auro bibere, & ſuper aurum dormire, & currum aureo fræno, & cydarim byſſinam, &
7 torquem circa collum: *Et ſecundo loco ſedebit à Dario propter ſapientiam ſuam, &
8 cognatus Darij vocabitur. *Tunc ſcribentes ſinguli ſuum verbum ſignauerunt, &
9 poſuerunt ſubtus ceruical Darij regis, * Et dixerunt, Cum ſurrexerit rex, dabimus illi ſcripta noſtra: & quodcumque iudicauerit rex & tribus, & magiſtratus Perſidis, quoniam verbum eius ſapientius eſt, ipſi dabi-
10 tur victoria ſicut ſcriptum eſt. *Vnus ſcri-
11 pſit, Forte eſt vinum. *Alius ſcripſit, For-
12 tior eſt rex. *Tertius ſcripſit, Fortiores ſunt mulieres: ſuper omnia autem vincit veri-
13 tas. * Et cum ſurrexiſſet rex, acceperunt
14 ſcripta ſua, & dederunt illi, & legit. * Et mittens vocauit omnes magiſtratus Perſarum, & Medos, & purpuratos, & prætores,
15 & præfectos: * Et ſederunt in concilio: &
16 lecta ſunt ſcripta coram ipſis. *Et dixit, Vocate adoleſcentes, & ipſi indicabunt verba
17 ſua. Et vocati ſunt, & introierunt. *Et dixit illis: Indicate nobis de his, quæ ſcripta ſunt. Et cœpit prior, qui dixerat de fortitu-
18 dine vini, * Et dixit, Viri, quàm præualet vinum omnibus hominibus, qui bibunt il-
19 lud! ſeducit mentem. * Itemque regis, & orphani facit mentem vanam. Item ſerui,
20 ac liberi, pauperis ac diuitis, * Et omnem mentem conuertit in ſecuritatem, & iucunditatem, & non meminit omnem triſtitiam, & debitum, *Et omnia præcordia facit honeſta, & non meminit regem, nec magiſtratum, & omnia per talenta loqui facit. * Et non meminerunt, cum biberunt,
22 amicitiam, nec fraternitatem: ſed non multum poſt ſumunt gladios. * Et cum à vino
23 merſerint, & ſurrexerint, non meminerunt, quæ geſſerunt. *O viri, num præcellit vinum? quis ſic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CA-

CAP. IV.

Probatur excellens fortitudo regis, mulieris, & veritatis; ſed data a veritate palma. Darius ad petitionem Zorobabel reddit ſacra vaſa, ſcribens, vt Iudæis detur libertas, & impenſa ad extructionem Ieruſalem.

ET inchoauit ſequens dicere, qui dixit de fortitudine regis. *O viri non præ- 2
cellunt homines, qui terram, & mare obtinent, & omnia, quæ in eis ſunt? * Rex au- 3
tem ſuper omnia præcellit, & dominatur eorum: & omne quodcumque dixerit illis, faciunt. * Et ſi miſerit illos ad bellatores, 4
vadunt, & demoliuntur montes, & muros, & turres. *Iugulantur, & iugulant, & regis 5
verba non prætereunt, nam ſi vicerint, afferunt regi omnia quęcumque prędati fuerint. *Similiter & alij omnes, & quotquot 6
non militant, nec pugnant, ſed colunt terram: rurſum cum fuerint meteutes: afferunt tributa regi. * Et ipſe vnus ſolus ſi di- 7
xerit occidite, occidunt: dixerit remittite, remittunt: * Dixerit percutite, percutiunt: 8
dixerit exterminate, exterminant: dixerit ædificate, ædificant: *Dixerit excidite, exci- 9
dunt: dixerit plantate, plantant: *Et omnis 10
plebs, & virtutes eum obaudiunt, & ſuper hoc ipſe recumbit, & bibit, & dormit. *Hi 11
autem cuſtodiunt in circuitu eum; & non poſſunt ire ſinguli, & facere opera ſua, ſed in dicto obaudientes ſunt ei. *Viri, quo- 12
modo non præcellit rex, qui ſic diffamatur? Et tacuit. *Tertius, qui dixerat de mulieri- 13
bus, et veritate, hic eſt Zorobabel, cœpit loqui. *Viri, non magnus rex, & multi ho- 14
mines, nec vinum præcellit. Quis eſt ergo, qui dominatur eorum? * Nonne mulieres 15
genuerunt regem, & omnem populum, qui dominatur mari, & terræ: * Et ex illis nati 16
ſunt, & ipſæ educauerunt eos, qui plantauerunt vineas, ex quibus vinum fit? *Et ip- 17
ſæ faciunt ſtolas omnium hominum, & ipſæ faciunt gloriam hominibus, & non poſſunt homines ſeparari à mulieribus. * Si 18
congregauerint aurum, & argentum, & omnem rem ſpecioſam, & viderint mulierem vnam bono habitu, & bona ſpecie, * 19
Omnia hæc relinquentes in eam intendunt, & aperto ore conſpiciunt, & eam alliciunt magis quam aurum, & argentum, & omnem rem pretioſam. *Homo patrem 20
ſuum reliquit, qui enutrijt illum, & ſuam regionem, & ad mulierem ſe coniungit. * Et cum muliere remittit animam, & ne- 21
que patrem meminit, neque matrem, neque regionem. *Et hinc oportet vos ſcire: 22
quoniam mulieres dominantur veſtri. Nõne doletis? *Et accipit homo gladium ſuũ, 23
& vadit in viam facere furta, & homici- 24
dia, & mare nauigare, & flumina, * Et leõ- 25
nem videt, & tenebris ingreditur: et cum furtum fecerit, et fraudes, et rapinas, amabili ſuæ affert. * Et iterum, diligit homo 26
vxorem ſuam magis quam patrem, aut matrem. * Et multi dementes facti ſunt 27
propter vxores ſuas: et ſerui facti ſunt propter illas: *Et multi perierunt, et iugulati 28
ſunt, et peccauerunt propter mulieres. *Et tunc credite mihi, quia magnus eſt rex in poteſtate ſua: quoniam omnes regiones ve- 29
rentur tangere eum. * Videbam tamen Apemen filiam Bezacis, mirifici concubinã regis, ſedentem iuxta regem ad dexteram, 30
Et auferentem diadema de capite eius, et imponentem ſibi, et palmis cędebat regem 31
de ſiniſtra manu. *Et ſuper hæc aperto ore intuebatur eam: et ſi arriſerit ei, ridet: nam ſi indignata ei fuerit, blanditur, donec re- 32
concilietur in gratiam. * O viri, cur non ſunt fortiores mulieres? Magna eſt terra, et 33
excelſum eſt cœlum: quis iſta agit? * Et tunc rex, et purpurati intuebantur in alter- 34
utrum. Et inchoauit loqui de veritate. *O viri, nonne fortes ſunt mulieres? Magna eſt terra, et excelſum eſt cœlum: et velox curſus ſolis conuertit in gyro cęlum in locum 35
ſuum in vna die. * Nonne magnificus eſt, qui hæc facit, vt veritas magna, et fortior 36
præ omnibus? *Omnis terra veritatem inuocat, cœlum etiam ipſam benedicit, et 37
non eſt cum ea quidquam iniquum. *Vinum iniquum, iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filij hominum, et iniqua illorum omnia opera, et non eſt in ipſis ve- 38
ritas, et in ſua iniquitate peribunt: *Et veritas manet, et inualeſcit in æternum, et vi- 39
uit, et obtinet in ſæcula ſæculorum. * Nec eſt apud eam accipere perſonas, neque differentias: ſed quæ iuſta ſunt, facit omnibus, iniuſtis, ac malignis, et omnes benignantur 40
in operibus eius. * Et non eſt in iudicio eius iniquum, ſed fortitudo, et regnum, et poteſtas, et maieſtas omnium æuorum. 41
Benedictus Deus veritatis. * Et deſijt loquendo. Et omnes populi clamauerunt, et dixerunt, Magna eſt veritas, et prævalet. * 42
Tunc rex ait illi, Pete, ſi quid vis amplius, quam quæ ſcripta ſunt, et dabo tibi, ſecundum quod inuentus es ſapientior proximis, et proximus mihi ſedebis, et cognatus 43
meus vocaberis. * Tunc ait regi, Memor eſto voti tui, quod vouiſti, ædificare Ieru- 44
ſalem, in die qua regnum accepiſti: * Et omnia vaſa, quæ accepta ſunt ex Ieruſalem, remittere, quæ ſeparauit Cyrus, quando mactauit Babyloniam, & voluit remit- 45
tere ea ibi: * Et tu vouiſti ædificare templum, quod incenderunt Idumæi, quando 46
exterminata eſt Iudæa à Chaldæis. *Et hoc

hoc eſt quod poſtulo Domine, & quod peto, hoc eſt maieſtas, quod à te poſtulo, vt facias votum, quod vouiſti Regi cœli ex ore tuo. 47 *Tunc ſurgens Darius rex, oſculatus eſt illum: & ſcripſit epiſtolas ad omnes diſpenſatores, & præfectos, & purpuratos, vt deducerent eum, & eos, qui cum illo erant, omnes aſcendentes ædificare Ieruſalem. 48 * Et omnibus præfectis, qui erant in Syria, & Phœnice, & Libano, ſcripſit epiſtolas, vt traherent ligna cedrina à Libano in Ieruſalem, vt ædificarent cum eis ciuitatem. 49 * Et ſcripſit omnibus Iudæis, qui aſcendebant à regno in Iudæam pro libertate, omnem potentem, & magiſtratum, & præfectum non ſuperuenire ad ianuas ipſorum, 50 *Et omnem regionem quam obtinuerant immunem eſſe eis, & Idumæi relinquant caſtella, quę obtinent Iudęorum, 51 Et in ſtructuram templi dare per ſingulos annos talenta viginti, vſque dum perædificaretur: 52 *Et ſuper ſacrarium holocautomata vſtulare quotidie, ſicut habent præceptum: alia talenta decem offerre per ſingulos annos, 53 *Et omnibus, qui procedunt à Babylonia condere ciuitatem: vt eſſet libertas tam ipſis, quàm filijs eorum, & omnibus ſacerdotibus, qui præcedunt. 54 *Scripſit autem & quantitatem, & ſacram ſtolam iuſſit dari, in qua deſeruirent; 55 *Et Leuitis, & ſcripſit dare præcepta, vſque in diem, qua conſummabitur domus, & Ieruſalem extruetur: 56 * Et omnibus cuſtodientibus ciuitatem ſcripſit dari ei ſortes, & ſtipendia. 57 *Et dimiſit omnia vaſa quæcumque ſeparauerat Cyrus à Babylonia, & omnia quæcumque dixit Cyrus, & ipſe præcepit fieri, & mitti Ieruſalem. 58 * Et cum proceſſiſſet ille adoleſcens, eleuans faciem in Ieruſalem, benedixit regem cœli, 59 * Et dixit, Abs te eſt victoria, & abs te eſt ſapientia, & claritas. Et ego ſeruus tuus ſum. 60 * Benedictus es, qui dediſti mihi ſapientiam, & tibi confitebor Domine Deus patrum noſtrorum. 61 * Et accepit epiſtolas, & profectus eſt in Babyloniam. Et venit, & nuntiauit fratribus ſuis omnibus, qui fuerunt in Babylonia: 62 *Et benedixerunt Deum patrum ſuorum, quoniam dedit illis remiſſionem, & refrigerium, 63 * Vt aſcenderent, & ædificarent Ieruſalem, & templum vbi nominatum eſt nomen eius in ipſo, & exultauerunt cum muſicis, & lætitia diebus ſeptem.

CAP. V.

Redeuntes à Babylonia captiuitate in Ieruſalem, & Iudæam recenſentur, & reſtituunt Dei cultum, ſed tandem à cœpto opere ad tempus impediuntur.

1 POſt hæc autem electi ſunt, vt aſcenderent principes pagorum per domos, & tribus ſuas, & vxores illorum, & filij, & filiæ eorum, & ſerui, & ancillæ ipſorum, & 2 pecora eorum. * Et Darius rex miſit vna cum eis equites mille, donec deducerent eos in Ieruſalem cum pace, & cum muſicis, & cum tympanis, & tibijs. 3 * Et omnes fratres erant ludentes, & fecit eos aſcendere ſimul cum eis. 4 * Et hæc ſunt nomina virorum, qui aſcenderunt per pagos ſuos in tribus, & in partem principatus ipſorum. 5 *Sacerdotes: Filij Phinees, filij Aaron, Ieſus filius Ioſedec, Ioacim filius Zorobabel filij Salathiel de domo Dauid, ex progenie 6 Phares, de tribu Iuda, *Qui locutus eſt ſub Dario rege Perſarum ſermones mirificos in ſecundo anno regni ipſius menſe Niſan 7 primo. *Sunt autem hi, qui aſcenderunt ex Iudæa de captiuitate trãſmigrationis, quos tranſmigrauit Nabuchodonoſor rex Babyloniæ in Babylonem, & reuerſus eſt in Ieruſalem. 8 *Et requiſiuit partem Iudææ vnuſquiſque in ciuitatem ſuam, qui venerunt cum Zorobabel, & Ieſu, Nehemias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beelſuro, Mechpſatochor, Olioro. Emonia vnus 9 de principibus eorum. *Et numerus à gentilibus eorum, ex præpoſitis eorum, filij Phares, duo millia centum ſeptuaginta 10 duo: * Filij Ares, tria millia centum quin- 11 quaginta ſeptem: * Filij Phœmo centum quadraginta duo: in filijs Ieſu, & Ioabes, 12 mille trecenti duo: *Filij Demu, duo millia quadringenti ſeptuaginta: filij Choraba, ducenti quinque: filij Banica, centum ſexa- 13 gintaocto: *Filij Bebech, quadringentitres: filij Archad, quadringenti viginti ſeptem: 14 *Filij Cham, triginta ſeptem: filij Zoroar, duo millia ſexaginta ſeptem: filij Adin, 15 quadringenti ſexaginta vnus: *Filij Adere- ctis, centum octo: filij Ciaſo, & Zelas, centum ſeptem: filij Azoroe, quadringenti tri- 16 ginta nouem: * Filij Iedarbone, centum triginta duo: filij Ananiæ, centum triginta: 17 filij Aſoni, nonaginta: * Filij Marſar, quadringenti viginti duo: filij Zabarus, nona- 18 ginta quinque: filij Sepolemon, centum vi- gintitres: *Filij Nepopas, quinquaginta- 19 quinque: filij Nechanatus, centum quinquaginta octo: filij Cebethamus, centum trigintaduo: *Filij Crearpatros, qui Enoca- 20 dies, & Modiæ, quadringenti viginti tres: qui ex Gramas, & Gabea, centum viginti vnus: * Qui ex Beſſelon, & Ceagge, ſexa- 21 gintaquinque: qui ex Baſſaro, centum vigintiduo: * Qui ex Becheſiobes, quinqua-

ginta-

gintaquinque: filij Liptis, centum quinquagintaquinque: filij Labonni, trecenti quinquaginta ſeptem: Filij Sichem, trecenti ſeptuaginta: filij Suadon, & Clomus, trecenti ſeptuagintaocto: * Filij Ericus, duo millia centum quadragintaquinque: filij Anaas, trecenti ſeptuaginta. Sacerdotes: Filij Ieddus, filij Euther, filij Eliaſib, trecenti ſeptuagintaduo: filij Emerus, ducenti quinquagintaduo: * Filij Phaſurij trecenti quinquaginta ſeptem: filij Caree, ducenti vigintiſeptem. * Leuitæ: Filij Ieſu in Caduhel, & Bamis, & Serebias, & Edias, ſeptuagintaquatuor: omnis numerus à duodecimo anno triginta millia quadringenti ſexagintaduo, * Filij, & filiæ, & vxores, omnis computatio, quadraginta millia ducenti quadragintaduo. * Filij ſacerdotum, qui pſallebant in templo: filij Aſaph, centum vigintiocto. * Oſtiarij verò: filij Eſmeuni, filij Aſer, filij Amon, filij Accuba, Topa filij Tobi, omnes centum trigintanouem. * Sacerdotes ſeruientes in templo: filij Sel, filij Gaſpha, filij Tobloch. filij Cariæ, filij Su, filij Hellu, filij Labana, filij Armacha, filij Accub, filij Vtha, filij Cetha. filij Aggah, filij Obai, filij Anani, filij Canna, filij Geddu, * Filij Anſi lij Radin, filij Deſanon, filij Nachoba, filij Caſeba, filij Caze, filij Ozui, filij Sinone, filij Attre, filij Haſten, filij Aſiana, filij Manei, filij Naſiſſim, filij Accuſu, filij Agiſta, filij Azui, filij Fauon, filij Phaſalon, * Filij Meedda, filij Phuſa, filij Caree, filij Barcus, filij Saree, filij Coeſi, filij Naſith, filij Agiſti, filij Pedon. * Salomon filij eius, filij Aſophot, filij Phaſida, filij Celi, filij Dedon, filij Gaddahel, filij Sephegi, * Filij Aggia, filij Sachareth, filij Sabathen, filij Caroneth, filij Malſith, filij Amę, filij Saſus, filij Addus, filij Suba, filij Eura, filij Rahotis, filij Phaſphat, filij Malmon. * Omnes ſacro ſeruientes, & pueri Salomonis, quadringenti octogintaduo. * Hi ſunt filij, qui aſcenderunt à Thelmela, Telharſa: principes eorum, Carmellam, & Careth: * Et non poterant edicere ciuitates ſuas, & progenies ſuas, quemadmodum ſint ex Iſrael. Filij Dalari, filij Tubal, filij Nechodaici, * Ex Sacerdotibus, qui ſungebantur ſacerdotio: & non ſunt inuenti filij Obia, filij Achiſos, filij Addin, qui accepit vxorem ex filiabus Phargeleu: Et vocati ſunt nomine eius, & horum quęſita eſt generis ſcriptura in prædatura, & non eſt inuenta, & prohibiti ſunt ſacerdotio fungi. * Et dixit illis Nehemias, & Aſtharas, Ne participentur ſanctа, donec exurgat Pontifex doctus in oſtenſionem, & veritatem. * Omnis autem Iſrael erat exceptis ſeruis, & ancillis, quadraginta duo millia trecenti quadraginta. * Serui horum, & ancillæ, ſeptem millia trecenti triginta ſeptem Cantores, & cantatrices, ducenti ſexagintaquinque. * Cameli, quadringenti triginta quinque. Equi ſeptem millia triginta ſex. Muli, ducenta millia quadragintaquinque. Subiugalia, quinque millia viginti quinque. * Et de propoſitis ipſis per pagos dum venirent in templum Dei, quod erat in Ieruſalem, vouerunt ſuſcitare templum in loco ſuo, ſecundùm ſuam virtutem: * Et dare in templum theſaurum operum ſacrum auri mnas duodecim millia, & mnas argenti quinque millia, & ſtolas ſacerdotales centum. * Et habitauerunt Sacerdotes, & Leuitæ, & qui exierant de plebe, in Ieruſalem, & in regione, et ſacri cantores, et oſtiarij, et omnis Iſrael in regionibus ſuis. * Inſtante autem ſeptimo menſe, cumque eſſent filij Iſrael vnuſquiſque in ſuis rebus, conuenerunt vnanimes in atrium, quod erat ante ianuam Orientalem. * Et ſtantes Ieſus filius Ioſedech, et fratres eius ſacerdotes, et Zorobabel filius Salathiel, et huius fratres parauerunt altare, * Vt offerrent ſuper illud holocautomata, ſecundùm quæ in libro Moyſi hominis Dei ſcripta ſunt. * Et conuenerunt ibi ex alijs nationibus terræ, et erexerunt ſacrarium in loco ſuo omnes gentes terræ, et offerebant hoſtias, et holocautomata Domino matutina. * Et egerunt ſcenopegiam, et diem ſolemnem, ſicut præceptum eſt in lege: et ſacrificia quotidie, ſicut oportebat: Et poſt hæc oblationes inſtitutas, et hoſtias ſabbatorum, et neomeniarum, et dierum ſolemnium omnium ſanctificatorum. * Et quotquot vouebant Domino à neomenia ſeptimi menſis, cœperunt hoſtias offerre Deo, et templum Domini nondum erat ædificatum. * Et dederunt pecuniam lapidarijs: & fabris, & potum, & pabula, cum gaudio. * Et dederunt carra Sidonis, & Tyrijs, vt tranſueherent illis de Libano trabes cedrinas, & facerent rates in Ioppe portu, ſecundùm decretum, quod ſcriptum erat eis à Cyro rege Perſarum. * Et in ſecundo anno venientes in templum Dei in Ieruſalem, menſe ſecundo, inchoauit Zorobabel filius Salathiel, & Ioſue filius Ioſedec, & fratres ipſorum, & ſacerdotes, & Leuitæ, & omnes, qui venerant de captiuitate in Ieruſalem: * Et fundauerunt templum Dei, nouilunio ſecundi menſis ſecundi anni cum veniſſent in Iudæam, & Ieruſalem. * Et ſtatuerunt Leuitas à viginti annis, ſuper opera Domini: & ſtetit Ieſus, & filius eius, & fratres omnes Leuitæ conſpirantes, et exe-

cuto-

cutores legis, facientes opera in domo Domini. * Et steterunt sacerdotes habentes 59
stolas cum tubis: & Leuitæ filij Asaph, habentes cymbala, Collaudantes Dominum, 60
& benedicentes secundùm Dauid regem Israel: * Et cantabant canticum Domino, 61
quoniam dulcedo eius, & honor in sæcula super omnem Israel. * Et omnis populus 62
tuba cecinerunt, & proclamauerunt voce magna, collaudantes Dominum in suscitatione domus Domini. *Et venerunt ex sa- 63
cerdotibus, & Leuitis, & præsidentibus secundùm pagos senioribus, qui viderant pristinam domum, * Et ad huius ædifica- 64
tionem cum clamore, & planctu magno, & multi cum tubis, & gaudio magno: *In tan- 65
tum, vt populus non audiret tubas propter planctum populi. Turba enim erat tubis canens magnificè, ita vt longè audiretur. *
Et audierunt inimici tribus Iudę, & Benia- 66
min, & venerunt scire, quæ esset vox tubarum. Et cognouerunt, quoniã qui erant ex 67
captiuitate, ædificant templum Domino Deo Israel: Et accedentes ad Zorobabel, & 68
Iesum, præpositos pagorum, & dixerunt eis: Ædificabimus vna vobiscum. * Simili- 69
ter enim audiuimus Dominum vestrum, & ipsi pariter incedimus à diebus Asbazareth regis Assyriorum, qui transmigrauit nos huc. *Et dixit illis Zorobabel, & Iesus, 70
& principes pagorum Israel, *Non est no- 71
bis, & vobis ædificare domum Dei nostri: nos enim soli ædificabimus Domino Israel, secundùm ea, quæ præcepit nobis Cyrus rex Persarum. *Gentes autem terræ in- 72
cumbentes his, qui sunt in Iudæa, & leuantes opus ædificationis, & insidias, & populos adducentes prohibebant eos ædificare, * Et aggressuras exercentes impedie- 73
runt, ne consummaretur ædificium omni tempore vitæ Cyri regis; & protraxerunt structuram per biennium vsque ad Darij regnum.

CAPVT VI.

Iudæi annuente Dario, templum Dei extruunt in Ierusalem.

IN secundo autem anno regni Darij pro- 1
phetauit Aggæus, & Zacharias filius Addin prophetæ apud Iudæam, & Ierusalem in nomine Dei Israel super eos. *Tunc 2
stans Zorobabel filius Salathiel, & Iesus filius Iosedech, inchoauerunt ædificare domum Domini, quæ est in Ierusalem: *Cum 3
adessent eis præphetæ Domini, & adiuuarent eos. In ipso tempore venit ad illos Sisennes subregulus Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & sodales eius, *Et dixerunt 4
eis: Quo præcipiente vobis domum hanc ædificatis, & tectum istud, & alia omnia perficitis? & qui sunt structores, qui hæc ædificant? *Et habuerunt gratiam visitatione facta super eos, qui erant ex captiuitate 5
à Domino seniores Iudæorum. *Et non sũt impediti ędificare, donec significaretur Dario de omnibus istis, & responsum acciperetur. *Exemplum epistolę, quam miserunt 6 7
Dario. SISENNES subregulus Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & sodales eius in Syria, & Phœnice præsides, regi Dario 8
salutem. * Omnia nota sint Domino regi, quod cum venissemus in regionem Iudææ, & introissemus in Ierusalem, inuenimus 9
ædificantes domum Dei magnam; Et templũ ex lapidibus politis, & magnis, & pre- 10
tiosis materijs in parietibus, *Et opera illa instanter fieri, & sustragare, & prosperare in manibus eorum, & in omni gloria, quã 11
diligentissimè perfici. * Tunc interrogauimus seniores, dicentes, quo permittente vobis ædificatis domum istam, & opera 12
hæc fudatis? *Ideò autem interrogauimus eos, vt notum faceremus tibi homines, & præpositos, & nominum scripturam præ- 13
positorum postulauimus illos. * At illi respondерunt nobis, dicentes, Nos sumus ser- 14
ui Domini, qui fecit cœlum, & terram, *Et ædificabatur hæc domus ante annos istos multos à rege Israel magno, & fortissimo, 15
& consummata est. * Et quoniam patres nostri exacerbantes erant, & peccauerunt in Deum Israel, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonię, regis Chal- 16
dæorum, * Et domum istam demolientes incenderunt, & populum captiuum duxe- 17
runt in Babylonem. *In primo anno regnãte Cyro rege Babyloniæ, scripsit Cyrus rex 18
domum hanc ædificare, * Et illa sacra vasa aurea, & argentea, quæ extulerat Nabuchodonosor de domo, quæ est in Ierusalem, & consecrauerat ea in suo templo, rursus protulit ea Cyrus rex de templo, quod erat in Babylonia, & tradita sunt 19
Zorobabel, & Salmanasaro subregulo: *Et præceptum est eis, vt offerrent hæc vasa, & reponerent in templo, quod erat in Ierusalem, & ipsum templum Dei ædificare in 20
loco suo. * Tunc Salmanasarus subiecit fundamenta domus Domini, quæ est in Ierusalem: & exinde vsque nunc ædificatur, 21
& non accepit consummationem. *Nunc ergo si iudicatur à te ò rex, perquiratur in regalibus bibliothecis Cyri regis, quæ sunt 22
in Babylonia. *Et si inuentum fuerit consilio Cyri regis cœptam esse structuram domus Domini, quæ est in Ierusalem, & iudicatur à Domino rege nostro, scribat de his 23
nobis. *Tunc Darius rex præcepit inquirì in Bi-

in Bibliothecis. & inuentus eſt in Ecbathanis oppido, quod eſt in media regione locus vnus, in quo ſcripta erant iſta: *ANNO primo regnante Cyro, rex Cyrus præcepit domum Domini, quæ eſt in Ieruſalem, ædificare, vbi incendebant igni aſſiduo, * Cuius altitudo ſit cubitorum decem, & latitudo cubitorum ſexaginta, quadratum lapidibus politis tribus, & meniano ligneo eiuſdem regionis, & meniano vno nouo, & impendia dari de domo Cyri regis: * Et ſacra vaſa domus Domini tam aurea, quàm argentea, quæ extulit Nabuchodonoſor in Domum Domini, quę eſt in Ieruſalem, vbi erant poſita, vt ponantur illic. * Et præcepit curam agere Siſennem ſubregulum Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanem, & ſodales eius, & qui ordinati erant in Syria, & Phœnice præſides, vt abſtinerent ſe ab eodem loco. *Et ego quoque præcepi in totum ædificare: & proſpexi, vt adiuuent eos, qui ſunt ex captiuitate Iudæorum, donec conſummetur templum ædis Domini: *Et à vexatione tributorum Cœleſyriæ, & Phœnicis, diligenter quantitatem dari his hominibus ad ſacrificium Domini, Zorobabel præfecto, ad tauros, & arietes, & agnos, *Similiter autem, & frumentum, & ſal, & vinum, & oleum inſtanter per ſingulos annos, prout ſacerdotes, qui ſunt in Ieruſalem, dictauerunt conſumi quotidie, ſine vlla dilatione, *Vt offerantur libationes ſummo Deo pro rege, & pueris eius, & orent pro ipſorum vita: * Et denuntietur, vt quicumque tranſgreſſi fuerint aliquid ex his, quæ ſcripta ſunt, aut ſpreuerint, accipiatur lignum de ſuis proprijs, & ſuſpendantur, & bona ipſorum regi adſcribantur. * Propterea Dominus, cuius nomen inuocatum eſt ibi, exterminet omnem regem, & gentem, qui manum ſuam extenderit prohibere, aut malè tractare domum Domini illam, quæ eſt in Ieruſalem. * Ego Darius rex decreui, quam diligentiſſimè ſecundum hæc fieri.

CAP. VII.

Domus Dei extructa dedicatur, & conſecratur, in eaque feſtum Azymorum celebratur.

TVnc Siſennes ſubregulus Cœleſyriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales, obſecuti his, quæ à Dario rege erant decreta, *Inſiſtebant ſacroſanctis operibus diligentiſſimè, cooperantes cum ſenioribus Iudæorum principibus Syriæ. * Et proſperata ſunt ſacroſancta opera prophetantibus Aggæo, & Zacharia prophetis. * Et conſummauerunt omnia per præceptum Domini Dei Iſrael, & ex conſilio Cyri, & Darij, & Artaxerxis regis Perſarum. * Et conſummata eſt domus noſtra vſque ad tertiam, & vigeſimam diem menſis Adar, ſexto anno Darij regis. *Et fecerunt filij Iſrael, & ſacerdotes, & Leuitæ, & cæteri, qui erant ex captiuitate, qui appoſiti ſunt ſecundum ea, quę ſcripta ſunt in libro Moyſi. * Et obtulerunt in dedicationem templi Domini, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, *Et hœdos pro peccatis vniuerſi Iſrael, duodecim ſecundùm numerum tribuum Iſrael. *Et ſteterunt ſacerdotes, & Leuitę amicti ſtolis per tribus, ſuper omnia opera Domini Dei Iſrael, ſecundùm librum Moyſi, & oſtiarij per ſingulas portas. * Et egerunt filij Iſrael cum his, qui erant ex captiuitate, illud Phaſe quartadecima luna menſis primi, quando ſanctificati ſunt ſacerdotes, & Leuitæ. * Omnes filij captiuitatis non ſunt ſimul ſanctificati, quia Leuitæ omnes ſimul ſanctificati ſunt. * Et immolauerunt Phaſe vniuerſi filij captiuitatis, & fratribus ſuis ſacerdotibus, & ſibimetipſis. *Et manducauerunt filij Iſrael, qui erant ex captiuitate, omnes qui remanſerant ab omnibus execrationibus gentium terræ quærentes Dominum, * Et celebrauerunt diem feſtum azymorum, ſeptem diebus epulantes in conſpectu Domini, *Quoniam conuertit conſilium regis Aſſyriorum in eos, confortare manus eorum ad opera Domini Dei Iſrael.

CAP. VIII.

Aſcendenti Eſdræ à Babylonia Ieruſalymam traduntur Artaxerxis littera, quæ beneficia Iudæis præſtita continent: recenſentur qui ſimul aſcenderunt, & auro, ac argento ſacerdotibus commiſſo, Eſdras facta oratione commonet populum ad pœnitentiam, quod ab alienigenis ſe non ſeparaſſent.

ET poſt hunc regnante Artaxerxe Perſarum rege, acceſſit Eſdras filius Azariæ, filij Helciæ, filij Solomæ, * Filij Sadoc, filij Achitob, filij Ameri, filij Azahel, filij Bocci, filij Abiſue, filij Phinees, filij Eleazari, filij Aaron primi ſacerdotis: * Hic Eſdras aſcendit de Babylonia, cum eſſet ſcriba, & ingenioſus in lege Moyſi, quæ data eſt à Domino Deo Iſrael docere, & facere. * Et dedit ei rex gloriam, quod inueniſſet gratiam in omni dignitate, & deſiderio in conſpectu eius. *Et aſcenderunt ſimul cum ipſo ex filijs Iſrael, & ſacerdotibus, & Leuitis, & ſacris cantoribus templi, & oſtiarijs, & ſeruis templi in Ieruſalem. * Anno ſeptimo regnante Artaxerxe, in quinto

menſe, hic annus ſeptimus eſt regni, exeuntes de Babylonia nouilunio quinti mẽſis, *Venerunt Ieroſolymam iuxta præceptum illius, ſecundùm proſperitatem itineris à Domino ipſorum datam eis. * In his enim Eſdras magnam diſciplinam obtinebat, ne prætermitteret quidquam eorum, quæ eſſent ex lege Domini, & præceptis, & docendo vniuerſum Iſrael omnem iuſtitiam, & iudicium. Accedentes autem, qui ſcribebant ſcripta Artaxerxis regis, tradiderunt ſcriptum, quod obuenerat ab Artaxerxe rege ad Eſdram Sacerdotem, & lectorem legis Domini, cuius exemplum ſubiectum eſt. *REX Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, & lectori legis Domini ſalutem. * Humanior ego iudicans in beneficijs, præcepi eis, qui deſiderant ex gente Iudæorum, ſua ſponte, & ex ſacerdotibus, & Leuitis, qui ſunt in regno meo, comitari tecum in Ieruſalem. *Si qui ergo cupiunt ire tecum, conueniant, & proficiſcantur, ſicut placuit mihi, & ſeptem amicis meis conſiliarijs, *Vt viſitent ea, quæ aguntur ſecundùm Iudæam, & Ieruſalem, obſeruantes ſicut habes in lege Domini, *Et ferant munera Domino Deo Iſrael, quæ voui ego, & amici Ieruſalem, & omne aurum, & argentum, quod inuentum fuerit in regione Babyloniæ Domino in Ieruſalem cum illo, * Quod eſt donatum pro ipſa gente in templum Domini, eorum quod eſt in Ieruſalem, vt colligatur hoc aurum, & argentum ad tauros, & arietes, & agnos, & hœdos, & quę his ſunt congruentia, *Vt offerant hoſtias Domino ſuper altare Domini ipſorũ, quod eſt in Ieruſalem. Et omnia quæcum que volueris cum fratribus tuis facere auro, & argento, perfice pro voluntate tua, ſecundùm præceptum Domini Dei tui: * Et ſacroſancta vaſa, quæ data ſunt tibi ad opera domus Domini Dei tui, quæ eſt in Ieruſalem: * Et cætera quæcumque tibi ſubuenerint ad opera templi Dei tui, dabis de regali gazophylacio: *Cum volueris cum fratribus tuis facere auro, & argento, perfice ſecundùm voluntatem Domini. * Et ego quidem rex Artaxerxes præcepi cuſtodibus theſaurorum Syriæ, & Phœnices, vt quæcumque ſcripſerit Eſdras ſacerdos, & lector legis Domini, diligenter detur ei vſque ad argenti talenta centum, ſimiliter, & auri: * Et vſque ad frumenti modios centum, & vini amphoras centum, & alia quæcumque abundant ſine taxatione. * Omnia ſecundùm legem Dei fiant Deo altiſſimo, ne fortè exurgat ira in regno regis, & filij, & filiorum eius. * Vobis autem dicitur, vt omnibus ſacerdotibus, & Leuitis, & ſacris cantoribus, & ſeruis templi, & ſcribis templi huius, * Nullum tributum, neque vlla alia indictio irrogetur, nec habeat quiſquam poteſtatem obijcere eis quidquam. * Tu autem Eſdra, ſecundùm ſapientiam Dei, conſtitue iudices, & arbitros in tota Syria, & Phœnice: & omnes, qui legem Dei tui non nouerunt, doce: * Vt quotquot tranſgreſſi fuerint legem, diligenter plectantur, ſiue morte, ſiue cruciatu, ſiue etiam pecuniæ mulctatione vel abductione. * Et dixit Eſdras ſcriba: Benedictus Deus patrum noſtrorum, qui dedit hanc voluntatem in cor regis clarificare domum ſuam, quæ eſt in Ieruſalem; *Et me honorificauit in conſpectu regis, & conſiliariorum, & amicorum, & purpuratorum eius. * Et ego conſtans animo factus ſum ſecundùm opitulationem Domini Dei mei, & congregaui ex Iſrael viros, vt ſimul aſcenderent mecum. *Et hi ſunt præpoſiti ſecundùm ſuas patrias, & principatus portionales, eorum qui mecum aſcenderunt de Babylonia in regno Artaxerxis. * Et ex filijs Phares, Gerſomus: ex filijs Siemarith, Amenus: filiorum Dauid, Acchus filius Sceciliæ. * Ex filijs Phares, & Zacharias, & cum eo reuerſi ſunt viri centum quinquaginta: * Ex filijs ductoris Moabilionis Zaræi, & cum ipſo viri ducenti quinquaginta: * Ex filijs Zachues, Iechonias Zacholei, & cum ipſo viri ducenti quinquaginta. * Ex filijs Sala, Maaſias Gotholiæ, & cum ipſo viri ſeptuaginta: *Ex filijs Saphatiæ, Zarias Micheli, & cum ipſo viri octoginta: Ex filijs Iob, Abdias Ieheli, & cum ipſo viri ducenti duodecim: * Ex filijs Baniæ, Salimoth, filius Ioſaphiæ, & cum ipſo viri centum ſexaginta: * Ex filijs Beer, Zacharias Bebei, & cum ipſo viri ducenti octo: * Ex filijs Ezead, Ioannes Eccetan, & cum ipſo viri centum decem: *Ex filijs Adonicam ipſis poſtremis, & hæc ſunt nomina eorum: Eliphalam filius Gebel, & Semeias, & cum ipſo viri ſeptuaginta. * Et congregaui eos ad fluuium, qui dicitur Thia, & metati ſumus illic triduo, & recognoui eos. * Et ex filijs ſacerdotum, & Leuitarum non inueni illic. * Et miſi ad Eleazarum, & Eccelon, & Maſman, & Maloban, & Enaathan, & Samea, & Ioribum, Nathan, Enuagam, Zachariam, & Moſolamum, ipſos ductores, & peritos: * Et dixi eis, vt venirent ad Loddeum, qui erit apud locum gazophylacij. * Et mandaui eis, vt dicerent Loddeo, & fratribus eius, & illis, qui erant in gazophylacio, vt mitterent nobis eos, qui ſacerdotio funguntur in domo Domini Dei noſtri. * Et adduxerunt nobis ſecundùm manum validam

lidam Domini Dei noſtri viros peritos: ex
filijs Moholi, filij Leui, filij Iſrael, Se-
bebiam, & filios, & fratres, qui erant
decem, & octo: * Asbiam, & Amin ex 49
filijs filiorum Chananæi, & filij eorum
viri viginti. * Et ex his, qui templo ſer- 50
uiebant, quos dedit Dauid, & ipſi prin-
cipes ad operationem Leuitis templo ſer-
uientium ducenti viginti. Omnia nomi-
na ſignificata ſunt in ſcripturis. * Et vo 51
ui illic ieiunium inuenibus in conſpectu
Dei, vt quærerem ab eo bonum iter no-
bis, & qui nobiſcum erant, & filijs, &
pecoribus, propter inſidias. * Erubui 52
enim petere à rege pedites, & equites in
comitatu, tutelæ gratia, contra aduer-
ſarios noſtros. * Diximus enim regi, quo 53
niam virtus Domini erit cum eis, qui in-
quirunt eum in omni affectu. * Et iterum 54
deprecati ſumus Dominum Deum noſtrũ
ſecundùm hæc: quem & propitium ha-
buimus, & compotes facti ſumus Deo
noſtro. * Et ſeparaui ex plebis præpoſi- 55
tis, & ſacerdotibus templi, viros duo-
decim, & Sedebiam, & Aſannam, &
cum eis ex fratribus eorum viros de-
cem: * Et appendi eis aurum, & argen- 56
tum, & vaſa ſacerdotalia domus Dei no-
ſtri, quæ donauerat rex, & conſiliarij
eius, & principes, & omnis Iſrael. * Et 57
cum appendiſſem, tradidi argenti talen-
ta centum quinquaginta, & vaſa argen-
tea talentorum centum, & auri talenta
centum, * Et vaſorum aureorum ſepties 58
viginti, & vaſa ærea de bono æramento
ſplendentia, duodecim, auri ſpeciem
reddentia. * Et dixi eis: Et vos ſancti eſtis 59
Domino, & vaſa ſunt ſancta, & aurum,
& argentum votum eſt Domino Deo pa-
trum noſtrorum. * Vigilate, & cuſtodite, 60
donec tradatis ex plebis præpoſitis, &
ſacerdotibus, & Leuitis, & principibus
ciuitatum Iſrael, in Ieruſalem, in pasto-
phorio domus Dei noſtri. * Et hi, qui ſu- 61
ſcepernnt ſacerdotes, & Leuitæ aurum,
et argentum, et vaſa, intulerunt in Ie-
ruſalem in templum Domini. * Et pro- 62
mouimus à fluuio Thia, die duodecima
menſis primi, vſquequò introiuimus in
Ieruſalem. * Et cum factus fuiſſet tertius 63
dies, quarta autem die ponderatum au-
rum, et argentum traditum eſt in domo
Domini Dei noſtri, Marimoth filio Iori
ſacerdoti: * Et cum ipſo erat Eleazar fi- 64
lius Phinees: et erant cum ipſis Iosadus
filius Ieſu, et Medias, et Banni filius Leui-
tæ, ad numerum, et ad pondus vniuer-
ſa. * Et ſcriptum eſt pondus ipſorum ea- 65
dem hora. * Qui autem venerunt ex ca- 66
ptiuitate, obtulerunt ſacrificium Domino
Deo Iſrael, tauros duodecim pro omni Iſ- 67
rael, arietes octoginta ſex, * Agnos ſe-
ptuaginta duos, hircos pro peccato duo-
decim, et pro ſalute vaccas duodecim,
omnia in ſacrificium Domini. * Et rele- 68
gerunt præcepta regis regalibus diſpenſa-
toribus, et ſubregulis Cœleſyriæ, et Phœ-
nicis: et honorificauerunt gentem, et
templum Domini. * Et conſummatis his, 69
acceſſerunt ad me præpoſiti, dicentes:
Non ſegregauerunt genus Iſrael, et prin-
cipes, et ſacerdotes, et Leuitæ, * Et 70
alienigenæ gentes, et nationes terræ, im-
munditias ſuas à Chananæis, et Hethæis,
et Pherezæis, et Iebuſæis, et Moabitis,
et Ægyptijs, et Idumæis. * Coniuncti 71
enim ſunt filiabus eorum, et ipſi, et filij
eorum, et miſtum eſt ſemen ſanctum
alienigenis gentibus terræ: et participes
erant præpoſiti, et magiſtratus, iniqui-
tatis eius ab initio ipſius regni. * Et mox 72
vt audiui illa, conſcidi veſtimenta, et ſa-
cram tunicam: et lacerans capillos capi-
tis, et barbam, ſedi dolens, et mœſtus.
Et conuenerunt quotquot tunc mouebā- 73
tur in verbo Domini Dei Iſrael, ad me
lugentem ſuper iniquitatem illam, et ſe-
debam triſtis vſque ad ſacrificium veſper-
tinum. * Et conſurgens à ieiunio, con- 74
ſciſſa habens veſtimenta, et ſacram tuni-
cam, ingeniculans, et extendens manus
ad Dominum, * Dicebam: Domine 75
confuſus ſum, et reueritus ſum ante fa-
ciem tuam. * Peccata enim noſtra mul- 76
tiplicata ſunt ſuper capita noſtra, et ini-
quitates noſtræ exaltatæ ſunt vſque ad cœ-
lum. * Quoniam à temporibus patrum 77
noſtrorum ſumus in magno peccato vſque
ad diem hunc. * Et propter peccata no- 78
ſtra, et patrum noſtrorum, ſumus tra-
diti cum fratribus noſtris, et cum ſacer-
dotibus noſtris, regibus terræ in gladium,
et captiuitatem, et deprædationem, cum
confuſione vſque in hodiernum diem. *
Et nunc quantum eſt hoc, quod contigit 79
nobis miſericordia abs te Domine Deus,
et relinque nobis radicem, et nomen in
locum ſanctificationis tuæ. * Detegere 80
luminare noſtrum in domo Domini Dei
noſtri, dare nobis cibum in omni tempo-
re ſeruitutis noſtræ. * Et cum ſeruiremus, 81
non fuimus derelicti à Domino Deo no-
ſtro: ſed conſtituit nos in gratia, ponens
nobis regis Perſarum dare cibum, * Et 82
clarificare templum Domini Dei noſtri, et
ædificare deſerta Sion, dare nobis ſtabili-
tatem in Iudæa, et Ieruſalem. * Et nunc 83
quid dicimus Domine habentes hæc? Trā-
greſſi enim ſumus præcepta tua, quę de-
diſti in manus puerorum tuorum pro-

phetarum, * Dicens: Quoniam terra, 84
in quam introiſtis poſſidere hæreditatem
eius, terra polluta eſt coinquinationibus
alienigenarum terræ, & immunditiæ il-
lorum repleuerunt eam totam immun-
dicia ſua. * Et nunc filias veſtras non con- 85
iungetis filijs eorum, & filias eorum non
accipietis filijs veſtris, * Et non inquire- 86
tis pacem habere cum illis omni tempore,
vt inualeſcentes manducetis optima terræ,
& hæreditatem diſtribuatis filijs veſtris
vſque in æuum. * Et quæ contingunt no- 87
bis, omnia fiunt propter opera noſtra ma-
ligna, & magna peccata noſtra. * Et dedi- 88
ſti nobis talem radicem, & rurſum reuer-
ſi ſumus tranſgredi legitima tua, vt com-
miſceremur immunditiæ alienigenarum
gentium terræ huius. * Nonne iraſceris 89
nobis perdere nos, quoadusque non re-
linquatur radix, & nomen noſtrum? * Do- 90
mine Deus Iſrael verax es. Derelicta eſt
enim radix vſque in hodiernum diem. *
Ecce, nunc ſumus in conſpectu tuo in ini- 91
quitatibus noſtris. Non eſt enim adhuc
ſtare ante te in his. * Et cum adorando 92
confiteretur Eſdras, flens, humi proſtra-
tus ante templum, congregati ſunt ante
eum ex Ieruſalem turma magna valde, vi-
ri, & mulieres, & iuuenes, & iuuenculæ.
Fletus enim erat magnus in ipſa multitudi-
ne. * Et cum clamaſſet Iechonias Iehel 93
ex filijs Iſrael, dixit Eſdræ: Nos in Domi-
num peccauimus, quod collocauimus
nobis in matrimonium mulieres alienige-
nas ex gentibus terræ. * Et nunc es ſuper 94
omnem Iſrael. In his ergo ſit iusiuran-
dum à Domino, expellere omnes vxores
noſtras, quæ ex alienigenis ſunt cum fi-
lijs earum. * Sicut decretum eſt à maio- 95
ribus ſecundùm legem Domini exurgens
explica. * Ad te enim ſpectat negotium, 96
& nos tecùm ſumus: viriliter fac. * Et ex- 97
urgens Eſdras adiurauit principes ſacerdo-
tum, & Leuitas, & omnem Iſrael, facere
ſecundùm hæc; & iurauerunt.

CAP. IX.

Iubentur abijcere vxores alienigenas cum filijs, & recenſentur, qui ex ſacerdotibus, ac Leuitis iuncti illis erant. Eſdras legit legem Domini coram populo: quibus peractis, iubentur vt ad propria digreſſi, lætum diem agant.

ET exurgens Eſdras ab ante atrium tem. 1
pli, abijt in paſtophorium Ionathæ
filij Naſabi, * Et hoſpitatus illic non guſta- 2
uit panem, nec aquam bibit, ſuper iniqui-
tatem multitudinis. * Et facta eſt prædi- 3
catio in omni Iudæa, & in Ieruſalem om-
nibus, qui erant ex captiuitate in Ieru-
ſalem congregati, * Vt quicumque 4
non occurrerit biduo, vel triduo diei,
ſecundùm iudicium aſſidentium ſenio-
rum, tollerentur facultates ſuæ, & ipſe
alienus iudicaretur à multitudine captiui-
tatis. * Et congregati ſunt omnes, qui 5
erant ex tribu Iuda, & Beniamin in tribus
diebus in Ieruſalem. hic menſis eſt nonus,
dies menſis vigeſimus. * Et ſedit omnis 6
multitudo in area templi, trementes, pro-
pter hyemem præſentem. * Et exurgens 7
Eſdras, dixit illis: Vos iniquè feciſtis col-
locantes vobis in matrimonium vxores
alienigenas, vt adderetis ad peccata Iſrael.
* Et nunc date confeſſionem, & magnifi- 8
centiam Domino Deo patrum noſtrorum,
Et perficite voluntatem ipſius, & diſcedi- 9
te à gentibus terræ, & ab vxoribus alie-
nigenis. * Et clamauit omnis multitudo, 10
& dixerunt voce magna: Sicut dixiſti, fa-
ciemus. * Sed quoniam multitudo ma- 11
gna eſt, & tempus hybernum, & non poſ-
ſumus inſubſidiati ſtare; & hoc opus non
eſt nobis vnus diei, neque bidui: mul-
tum enim in his peccauimus: * Stent præ- 12
poſiti multitudinis, & omnes, qui nobiſ-
cum inhabitant, & quotquot habent
vxores apud ſe alienigenas, * Et aſſiſtant 13
accepto tempore ex omni loco presbyte-
ri, & iudices, vſquequò ſoluant iram Do-
mini negotij huius. * Ionathas autem fi- 14
lius Ezeli, & Ozias Thecam ſuſceperunt
ſecundùm hæc: & Boſoramus, & Leuis,
& Sabbathæus ſimul cooperati ſunt cum
illis. * Et ſteterunt ſecundùm hæc omnia 15
vniuerſi, qui erant ex captiuitate. * Et ele- 16
git ſibi viros Eſdras ſacerdos, principes
magnos de patribus eorum ſecundùm no-
mina: & confederunt nouilunio menſis
decimi examinare negotium illud. * Et 17
determinatum eſt de viris, qui habebant
vxores alienigenas, vſque ad neomeniam
primi menſis: * Et inuenti ſunt ex ſacer- 18
dotibus permiſti, qui habebant alienige-
nas vxores. * Ex filijs Ieſu filij Iozedec, & 19
fratribus eius: Maſeas, & Eliozerus, & Io-
ribus, & Ioadeus, * Et iniecerunt manus, 20
vt expellerent vxores ſuas: & ad litandum
in exorationem, arietem pro ignorantia
ſua. * Et ex filijs Semmeri: Maſeas, & Eſ- 21
ſes, & Ieelech, Azarias. * Et ex filijs Fo- 22
ſere: Limoſias, Hiſmaenis, & Nathanaë,
Iuſſio, Reddus, & Thalſas. * Et ex Leui- 23
tis: Iorabdus, & Semeis, & Colnis, & Ca-
litas, & Facteas, & Coluas, & Elionas.
Et ex ſacris cantoribus Eliaſib, Zacearus. 24
* Et ex oſtiarijs: Salumus, & Tolbanes. * 25
Et ex Iſrael: ex filijs Foro, Ozi, & Re- 26
miæ,

mias,& Geddias, & Melchias, & Michelus,Eleazarus,& Iammebias, & Bannas. * Et ex filijs Iolamam: Chamas, & Zacha- 27
rias,& Iezrelus,& Ioddius, & Erimoth, & & Helias. *Et ex filijs Zathoim:Eliadas, & 28
Liaſumus, Zochias, & Larimoth, & Zabdis,& Thebedias. *Et ex filijs Zebes:Ioan- 29
nes,& Amanias,& Zabdias,& Emeus. *Et 30
ex filijs Banni: Olamus, & Maluchus, & Ieddeus,& Iaſub,& Azabus, & Ierimoth. *Et ex filijs Addin: Naathus, & Mooſias, 31
& Caleus,& Raanas,Maaſeas,Mathathias, & Beſeel,& Bonnus, & Manaſſes. * Et ex 32
filijs Nuae: Noneas,& Aſeas,& Melchias, & Sameas, & Simon, Beniamin, & Malchus,& Marras. *Et ex filijs Aſom: Cari- 33
neus, Mathathias, & Bannus, & Eliphalach,& Manaſſes, & Semei. * Et ex filijs 34
Banni: Ieremias,& Moadias, & Abramus, & Iohel, & Baneas, & Pelias, & Ionas, & Marimoth,& Eliaſib,& Mathaneos,et Elia, 35
ſis ; & Orizas, & Dielus, & Semedius, & Zambris,& Ioſephus. *Et ex filijs Nobei: 35
Idelus & Mathathias, & Sabadus, & Zecheda,Sedmi, & Ieſſei, Baneas. * Omnes 36
iſti coniunxerunt ſibi vxores alienigenas, & dimiſerunt eas cum filijs. * Et inhabi- 37
tauerunt ſacerdotes,& Leuitæ,et qui erant ex Iſrael, in Ieruſalem, et in tota vna regione, nouilunio menſis ſeptimi. Et erant filijs Iſrael in commorationibus ſuis. * Et 38
congregata eſt omnis multitudo ſimul in aream, quæ eſt ab Oriente portæ ſacræ: * Et dixerunt Eſdræ pontifici, et lectori, vt 39
afferret legem Moyſi,quæ tradita eſt à Domino Deo Iſrael. * Et attulit Eſdras Pon- 40
tifex legem omni multitudini eorum, à viro vſque ad mulierem, et omnibus ſacerdotibus, audire legem nouilunio menſis ſeptimi. * Et legebat in area, quæ eſt an- 41
te ſacram portam templi, à prima luce vſque ad veſperam, coram viris, et mulieribus. Et dederunt omnes ſenſum ad le- 42
gem. * Et ſtetit Eſdras ſacerdos,et lector legis, ſuper ligneum tribunal, quod fabri- 43
catum erat. * Et ſteterunt ad eum Mathathias,et Samus,Ananias,Azarias,Vrias, Ezechias, et Baſſamus ad dexteram, * 44
Et ad ſiniſtram Faldeus, Miſael, Malachias, Abuſthas, Sabus, Nabadias, et Za- 45
charias. * Et aſſumpſit Eſdras librum coram omni multitudine: præſidebat enim 46
in gloria in conſpectu omnium. *Et cum abſoluiſſet legem, omnes erecti ſteterunt: et benedixit Eſdras Dominum Deum altiſſimum, Deum Sabaoth omnipotentem. 47
*Et reſpondit omnis populus, Amen. Et eleuatis ſurſum manibus procidentes in 48
terram, adorauerunt Dominum. * Ieſus, et Banæus, et Sarebias, et Iaddimus, et Accubus, et Sabbathæus, et Calithes, et Azarias, Ioradus, et Ananias, et Philias 49
Leuitæ, * Qui docebant legem Domini, et præferebant ſinguli eos, qui intelligebant lectionem. * Et dixit Atharathes 50
Eſdræ pontifici, et lectori, et Leuitis, qui docebant multitudinem, * Dicens, Dies 51
hic ſanctus eſt Domino. Et omnes flebant, cum audiſſent legem. * Et dixit Eſ- 52
dras, Digreſſi ergo manducate pinguiſſima quæque, et bibite dulciſſima quæque, et mittite munera his, qui non habent. * 53
Sanctus enim eſt hic dies Domini, et nolite mœſti eſſe. Dominus enim clarificabit vos. * Et Leuitæ denuntiabant in publico 54
omnibus,dicentes,Dies hic ſanctus eſt,nolite mœſti eſſe. * Et abierunt omnes manducare,et bibere,et epulari, et dare munera his, qui non habebant, vt epularentur. Magnificè enim ſunt exaltati verbis qui- 55
bus edocti ſunt. *Et congregati ſunt vniuerſi in Ieruſalem celebrare lætitiam, ſecundùm teſtamentum Domini Dei Iſrael. 56

LIBER ESDRÆ QVARTVS.

CAPVT I.

Mittitur Esdras à Domino multa ingratis Iudaisexhibita beneficia exprobraturus.

Liber Esdræ prophetæ secundus, filij Sarei, filij Azarei, filij Helciæ, filij Sadaniæ, filij Sadoch, filij Achitob, * Filij Achiæ, filij Phinees, filij Heli, filij Ameriæ, filij Asiel, filij Marimoth, filij Arna, filij Ozię, filij Borith, filij Abisei, filij Phinees, filij Eleazar, * Filij Aaron ex tribu Leui, qui fuit captiuus in regione Medorum, in regno Artaxerxis regis Persarum. * Et factum est verbum Domini, ad me dicens, * Vade, et nuntia populo meo facinora ipsorum, et filijs eorum iniquitates, quas in me admiserunt, vt nuntient filijs filiorum: * Quia peccata parentum ipsorum in illis creuęrunt. Obliti enim mei sacrificauerunt dijs alienis. * Nonne ego eduxi eos de terra Ægypti de domo seruitutis? Ipsi autem irritauerunt me, et consilia mea spreuerunt. * Tu autem exeute comam capitis tui, et proijce omnia mala super illos: quoniam non obedierunt legi meæ. Populus autem est indisciplinatus. * Vsquequò eos sustinebo, quibus tanta beneficia contuli? * Reges multos propter eos subuerti. Pharaonem cum pueris suis, et omnem exercitum eius percussi. * Omnes gentes à facie eorum perdidi, et in Oriente prouinciarum duarum populos Tyri, et Sidonis dissipaui, et omnes aduersarios eorum interfeci. * Tu verò loquere ad eos, dicens: Hæc dicit Dominus: * Nempè ego vos per mare transmeaui, et plateas vobis imtio munitas exhibui, ducem vobis dedi Moysen, et Aaron sacerdotem: * Lucem vobis per columnam ignis pręstiti, et magna mirabilia feci in vobis: vos autem mei obliti estis, dicit Dominus. * Hæc dicit Dominus omniporens: Coturnix vobis in signo fuit, castra vobis ad tutelam dedi, et illic murmuraſtis: * Et non triumphastis in nomine meo de perditione inimicorum vestrorum, sed adhuc nuncusque murmuraſtis. * Vbi sunt beneficia, quæ pręstiti vobis? Nonne in deserto cum esuriretis, proclamastis ad me, * Vt quid nos in desertum illud adduxisti interficere nos? melius nobis fuerat seruire Ægyptijs, quàm mori in deserto hoc. * Ego dolui gemitus vestros, et dedi vobis manna in escam. Panem Angelorum manducastis. * Nonne cum sitiretis, petram excidi, et fluxerunt aquæ in saturitate? propter ęstus folijs arborum vox texi. * Diuisi vobis terras pingues: Chananęos, et Phęrezeos, et Philisthęos à facie vestra proieci: quid faciam vobis adhuc: dicit Dominus: * Hęc dicit Dominus omnipotens, In deserto cum essetis in flumine Amorrhęo sitientes, et blasphemantes nomen meum, * Non ignem vobis pro blasphemijs dedi, sed mittens lignum in aquam, dulce feci flumen. Quid tibi faciam Iacob? Noluisti obedire Iuda. Transferam me ad alias gentes, et dabo eis nomen meum, vt custodiant legitima mea. Quoniam me dereliquistis, et ego vos derelinquam. Parentibus vobis à me misericordiam, non miserebor. * Quando inuocabitis me, ego non exaudiam vos. Maculastis enim manus vestras sanguine, et pedes vestri impigri sunt ad committenda homicidia. * Non quasi me dereliquistis, sed vos ipsos, dicit Dominus. * Hęc dicit Dominus omnipotens, Nonne ego vos rogaui, vt pater filios, et vt mater filias, et vt nutrix paruulos suos, * Vt essetis mihi in populum, et ego vobis in Deum, et vos mihi in filios, et ego vobis in patrem? Ita vos collegi, vt gallina pullos suos sub alas suas. Modo autem quid faciam vobis? Proijciam vos à facie mea. * Oblationem cum mihi attuleritis, auertam faciem meam à vobis. Dies enim festos vestros, et neomenias, et circumcisiones repudiaui. * Ego misi pueros meos prophetas ad vos, quos acceptos interfecistis, et laniastis corpora eorum, quorum sanguinem exquiram, dicit Dominus. * Hęc dicit Dominus omnipotens, Domus vestra deserta est: Proijciam vos sicut ventus stipulam, * Et filij procreationem non facient: quoniam mandatum meum neglexerunt, et quod malum est coram me fecerunt. * Tradam domos vestras populo venienti, qui me non audientes credunt: quibus signa non ostendi, facient quę pręcepi. * Prophetas non viderunt, et memorabuntur iniquitatum eorum. * Testor populi venientis gratiam, cuius paruuli exultant cum lętitia, me non videntes oculis carnalibus, sed spiritu credentes, quę dixi. * Et nunc frater aspice,

aſpice,quę gloria: et vide populum venientem ab Oriente, *Quibus dabo ducatum 39
Abraham, Iſaac, & Iacob, & Oſee, & Amos, & Michææ, & Ioel, & Abdiæ, & Ionæ, *Et Nahum, & Habacuc, Sophoniæ, 40
Aggæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui & Angelus Domini vocatus eſt.

CAP. II.

Synagoga ſub figura matris reuocatur à malis ſuis ad vitam reſtiorem.

HÆc dicit Dominus: Ego eduxi populum iſtum de ſeruitute, quibus man. 1
data dedi per pueros meos prophetas, quos
audire noluerunt, ſed irrita fecerunt mea
conſilia. *Mater quæ eos generauit, dicit il- 2
lis, ite filij, quia ego vidua ſum, & derelicta.
* Educaui vos cum lætitia, & amiſi vos 3
cum luctu, & triſtitia, quoniam peccaſtis
coram Domino Deo veſtro, & quod ma-
lum eſt coram eo feciſtis. * Modo autem 4
quid faciam vobis? ego vidua ſum, & de-
relicta: ite filij, & petite à Domino miſe-
ricordiam. * Ego autem te pater teſtem in- 5
uoco ſuper matrem filiorum, qui nolue-
runt teſtamentum meum ſeruare, *Vt des 6
eis confuſionem, & matrem eorum in dire-
ptionem, ne generatio eorum fiat. *Diſper- 7
gantur in gentes nomina eorum, deleantur
a terra: quoniam ſpreuerunt ſacramentum
meum. * Væ tibi Aſſur, qui abſcondis ini- 8
quos penes te. Gens mala, memorare
quid fecerim Sodomæ, & Gomorrhę, *
Quorum terra iacet in piceis glebis, & ag- 9
geribus cinerum: ſic dabo eos, qui me non
audierunt, dicit Dominus omnipotens. *
Hæc dicit Dominus ad Eſdram, Nuntia 10
populo meo, quoniam dabo eis regnum
Ieruſalem, quod daturus eram Iſrael. *Et 11
ſumam mihi gloriam illorum, & dabo eis
tabernacula æterna, quę præparaueram il-
lis. *Lignum vitę erit illis in odore vnguē- 12
ri, & non laborabunt, neque fatigabuntur.
*Ite, & accipietis. Rogate vobis dies pau- 13
cos, vt immorentur. Iam paratum eſt vo-
bis regnum: vigilate. *Teſtare cœlum, & 14
terram. Contriui enim malum, & creaui
bonum, quia viuo ego, dicit Dominus. Ma- 15
ter amplectere filios tuos, educa illos cum
lętitia. Sicut columba confirma pedes eo-
rum: quoniam te elegi, dicit Dominus. *
Et reſuſcitabo mortuos de locis ſuis, & de 16
monumentis educam illos, quoniam co-
gnoui nomen meum in Iſrael. *Noli time- 17
re mater filiorum: quoniam te elegi, dicit
Dominus. * Mittam tibi adiutorium puc- 18
ros meos Iſaiam, & Ieremiam, ad quorum
conſilium ſanctificaui, & paraui tibi arbo-
res duodecim granatas varijs fructibus, *
19 Et totidem fontes fluentes lac, & mel, &
montes immenſos ſeptem, habentes ro-
ſam, & lilium, in quibus gaudio implebo
20 filios tuos. *Viduam iuſtifica, pupillo iudi-
ca, egenti da, orphanum tuere, nudum ve-
21 ſti, *Confractum & debilem cura, claudũ
irridere noli, tutare mancum, & cæcum ad
22 viſionem claritatis meę admitte. *Senem
23 & iuuenem intra muros tuos ſerua: Mor-
tuos vbi inueneris, ſignans commenda ſe-
pulchro, & dabo tibi primam ſeſſionem in
24 reſurrectione mea. * Pauſa & quieſce po-
25 pulus meus, quia veniet requies tua. *Nu-
trix bona nutri filios tuos, confirma pedes
26 eorum. * Seruos quos tibi dedi, nemo ex
eis interiet: eos ego enim requiram de nu-
27 mero tuo. *Noli fatigari. Cum enim vene-
rit dies præſſuræ, & anguſtiæ, alij plora-
bunt, & triſtes erunt: tu autem hilaris, &
28 copioſa eris. * Zelabunt gentes, & nil ad-
29 uerſus te poterunt, dicit Dominus. *Ma-
nus meę tegent te, ne filij tui gehennam vi-
30 deant. * Iucundare mater cum filijs tuis,
31 quia ego te eripiam, dicit Dominus. * Fi-
lios tuos dormientes memorare, quoniam
ego eos educam de lateribus terræ, & mi-
ſericordiam cum illis faciam: quoniam
miſericors ſum, dicit Dominus omnipo-
32 tens. * Amplectere natos tuos vſque dum
venio, & præſtem illis miſericordiam: quo-
niam exuberant fontes mei, & gratia mea
33 non deficiet. * Ego Eſdras præceptum ac-
cepi à Domino in monte Oreb, vt irem ad
Iſrael: ad quos cum venirem, reprobaue-
runt me, & reſpuerunt mandatum Domi-
34 ni: * Ideòque vobis dico gentes, quę audi-
tis, & intelligitis, Expectate paſtorem ve-
ſtrum, requiem æternitatis dabit vobis:
quoniam in proximo eſt ille, qui in fine ſæ-
35 culi aduenict. *Parati eſtote ad præmia re-
gni, quia lux perpetua lucebit vobis per
36 ęternitatem temporis. * Fugite vmbram
ſęculi huius: accipite iucunditatem glorię
veſtrę. Ego teſtor palam ſaluatorem meũ.
37 * Commendatum donum accipite, & iu-
cundamini, gratias agentes ei, qui vos ad
38 cœleſtia regna vocauit. * Surgite, & ſtate,
& videte numerum ſignatorum in conui-
39 uio Domini. *Qui ſe de vmbra ſęculi trãs-
tulerunt, ſplendidas tunicas à Domino ac-
40 ceperunt. *Recipe Sion numerum tuum,
& conclude candidatos tuos, qui legem
41 Domini compleuerunt. * Filiorum tuo-
rum, quos optabas, plenus eſt numerus.
Roga imperium Domini, vt ſanctificetur
42 populus tuus, qui vocatus eſt ab initio. *
Ego Eſdras vidi in monte Sion turbam ma-
gnam, quam numerare non potui, & om-
43 nes canticis collaudabant Dominum. * Et
in medio eorum erat iuuenis ſtatura cel-

sus, eminentior omnibus illis, & singulis eorum capitibus imponebat coronas, & magis exaltabatur: Ego autem miraculo tenebar. * Tunc interrogaui Angelum, & 44
dixi: Qui sunt hi, Domine? * Qui respon- 45
dens dixit mihi: Hi sunt, qui mortalem tunicam deposuerunt, & immortalem sumpserunt, & confessi sunt nomen Dei: Modo coronantur, & accipiunt palmas. * Et dixi 46
Angelo: Ille iuuenis, quis est, qui eis coronas imponit, & palmas in manus tradit? * Et respondens dixit mihi: Ipse est filius 47
Dei, quem in sæculo confessi sunt: ego autem magnificare eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini steterunt. * Tunc dixit 48
mihi Angelus: Vade, annuntia populo meo, qualia & quanta mirabilia Domini Dei vidisti.

CAP. III.

In omnibus Adæ posteris, & maximè in Gentibus infidelibus, abundat malitia.

ANno trigesimo ruinæ ciuitatis, eram 1
in Babylone, & conturbatus sum super cubiculo meo recumbens, & cogitationes meæ ascendebant super cor meum: 2
* Quoniam vidi defertionem Sion, & abundantiam eorum, qui habitabant in Babylone, * Et ventilatus est spiritus meus 3
valde, & cœpi loqui ad Altissimum verba timorata, * Et dixi: O dominator Domine, 4
tu dixisti ab initio, quando plantasti terram, & hoc solus, & imperasti populo, * Et 5
dedisti Adam corpus mortuum: sed & ipsum figmentum manuum tuarum erat, & insufflasti in eum spiritum vitæ, & factus est viuens coram te: * Et induxisti eum in 6
paradiso, quem plantauerat dextera tua, antequam terra aduenaret, * Et huic man- 7
dasti diligere viam tuam, & præteriit eam, & statim instituisti in eo mortem, & in nationibus eius, & natæ sunt gentes, & tribus, & populi, & cognationes, quarum non est numerus. * Et ambulauit vnaquæ- 8
que gens in voluntate sua, & mira agebant coram te, & spernebant præcepta tua. Iterum autem in tempore induxisti diluuium 9
super inhabitantes sæculum, & perdidisti eos. * Et factum est in vnoquoque eorum, 10
sicut Adæ mori, sic his diluuium. * Dereli- 11
quisti autem vnum ex his Noe cum domo sua, & ex eo iusti omnes. * Et factum 12
est, cum cœpissent multiplicari, qui habitabant super terram, & multiplicauerunt filios, & populos, & gentes multas: & cœperunt iteratò impietatem facere plus quam priores. * Et factum est cum iniquita- 13
tem facerent coram te, elegisti tibi virum
14 ex his, cui nomen erat Abraham. * Et dilexisti eum, & demonstrasti ei soli voluntа-
15 tem tuam: * Et disposuisti ei testamentum æternum, & dixisti ei, vt non vnquam derelinqueres semen eius. Et dedisti ei Isaac,
16 & Isaac dedisti Iacob, & Esau. * Et segregasti tibi Iacob, Esau autem separasti. Et factus est Iacob in multitudine magna. *
17 Et factum est cum educeres semen eius ex
18 Ægypto, adduxisti super montem Sina: Et inclinasti cœlos, & statuisti terram, & commouisti orbem, & tremere fecisti
19 abyssos, & conturbasti sæculum: * Et trāsijt gloria tua portas quatuor, ignis, & terræmotus, & spiritus, & gelu, vt dares semini Iacob legem, & generationi Israel dili-
20 gentiam. * Et non abstulisti ab eis cor malignum, vt faceret lex tua in eis fructum. *
21 Cor enim malignum baiulans primus Adam, transgressus & victus est, sed & om-
22 nes, qui de eo nati sunt. * Et facta est permanens infirmitas, & lex cum corde populi, cum malignitate radicis: & discessit,
23 quod bonum est, & mansit malignum. * Et transierunt tempora, & finiti sunt anni: &
24 suscitasti tibi seruum nomine Dauid. * Et dixisti ei ædificare ciuitatem nominis tui, & offerre tibi in eadem thus, & oblatio-
25 nes. * Et factum est hoc annis multis, & deliquerunt, qui habitabant ciuitatem; *
26 In omnibus facientes sicut fecit Adam, & omnes generationes eius: Vtebantur enim,
27 & ipsi corde maligno. Et tradidisti ciuitatem tuam in manibus inimicorum tuorū. *
28 Numquid meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc dominabitur
29 Sion? * Factum est cum veniissem huc, & vidissem impietates, quarum non est numerus: & delinquentes multos vidit anima mea hoc trigesimo anno, & excessit
30 cor meum: * Quoniam vidi quomodo sustines eos peccantes, & pepercisti impie agentibus, & perdidisti populum tuum, & conseruasti inimicos tuos, & non signifi-
31 casti. * Nihil memini quomodo debeat derelinqui via hæc. Numquid meliora fa-
32 cit Babylon, quàm Sion? * Aut alia gens cognouit te præter Israel? aut quæ tribus crediderunt testamentis tuis, sicut Iacob? *
33 Quarum merces non comparuit, neque labor fructificauit. Pertransiens enim pertransiui in gentibus, & vidi abundantes eas, & non memorantes mandatorum tuo-
34 rum. * Nunc ergo pondera in statera nostras iniquitates, & eorum, qui habitant in sæculo: & non inuenietur nomen tuum, ni-
35 si in Israel. * Aut quando non peccauerunt in conspectu tuo, qui habitant terram? aut quæ gens sic obseruauit mandata tua? Hos quidem per nomina inuenies fer-

seruasse mandata tua, gentem autem non inuenies.

CAP. IV.

Retunditur curiosi scrutatoris præsumptio, adductis variis similitudinibus.

ET respondit ad me Angelus, qui mis- 1
sus est ad me, cui nomen Vriel, * Et 2
dixit mihi, Excedens excessit cor tuum in
sæculo hoc, & comprehendere cogitas
viam Altissimi. *Et dixi: Ita Domine meus. 3
Et respondit mihi, & dixit: Tres vias mis-
sus sum ostendere tibi, & tres similitudi-
nes proponere coram te. * De quibus mihi 4
si renunciaueris vnam ex his, & ego tibi
demonstrabo viam, quam desideras vide-
re, & docebo te, vnde sit cor malignum. *
Et dixi: Loquere Domine meus. Et dixit 5
ad me: Vade pondera mihi ignis pondus,
aut mensura mihi flatum venti, aut reuo-
ca mihi diem, quæ præterijt. *Et respondi, 6
& dixi: Quis natorum poterit facere, vt me
interroges de his? * Et dixit ad me: Si essem 7
interrogans te, dicens: Quantæ habitatio-
nes sunt in corde maris, aut quantæ venæ
sunt in principio abyssi, aut quantę venę
sunt super firmamentum, aut qui sunt exi-
tus paradisi: Diceres mihi fortassis, in abys- 8
sum non descendi, neque in infernum ad-
huc, neque in cœlum vnquam ascendi. *
Nunc autem non interrogaui te, nisi de 9
igne, & vento, & die per quem transisti, &
à quibus separari non potes: & non re-
spondisti mihi de eis. * Et dixit mihi: Tu 10
quę tua sunt tecum coadolescentia, non
potes cognoscere: *Et quomodo poterit 11
vas tuum capere Altissimi viam, & exte-
rius corrupto sæculo intelligere corruptio-
nem euidentem in facie mea? *Et dixi illi: 12
Melius erat nos non esse, quam adhuc vi-
uentes viuere in impietatibus, & pati, et
non intelligere de qua re: *Et respondit ad 13
me, et dixit: Proficiscens profectus sum ad
syluam lignorum campi, et cogitauerunt
cogitationem, * Et dixerunt: Venite et ea- 14
mus, et faciamus ad mare bellum, vt rece-
dat coram nobis; et faciamus nobis alias
syluas. * Et similiter fluctus maris, et ipsi 15
cogitauerunt cogitationem, et dixerunt:
Venite ascendentes, debellemus syluas
campi, vt et ibi consummemus nobismet-
ipsis aliam regionem. *Et factus est cogita- 16
tus syluæ in vanum: venit enim ignis, et
consumpsit eam. * Similiter et cogitatus 17
fluctuum maris: sterit enim arena, et pro-
hibuit eos. * Si enim esses iudex horum, 18
quem inciperes iustificare, aut quem con-
demnare? *Et respondi, et dixi: Vtique va- 19
nam cogitationem cogitauerunt: terra
enim data est syluę, et mari locus portare
20 fluctus suos. *Et respondit ad me, & dixit:
Bene tu iudicasti, & quare non iudicasti
21 tibimetipsi? * Quemadmodum enim terra
syluæ data est, & mare fluctus suis: sic qui
super terram inhabitant, quæ sunt super
terram intelligere solummodo possunt: &
qui super cœlos, quæ super altitudinem
22 cœlorum. * Et respondi, & dixi: Deprecor
te Domine, vt mihi detur sensus intelligen-
23 di. *Non enim volui interrogare de supe-
rioribus tuis, sed de his, quæ pertranseunt
per nos quotidie, propter quid Israel datus
in opprobrium gentibus? quem dilexisti
populum datus est tribubus impijs, & lex
patrum nostrorum in interitum deducta
est, & dispositiones scriptæ nusquam sunt:
24 *Et pertransiuimus de sæculo, vt locutæ,
& vita nostra stupor, & pauor, & nec digni
25 sumus misericordiam consequi. * Sed
quid faciet nomini suo, quod inuocatum
26 est super nos? & de his interrogaui. *Et re-
spondit ad me, & dixit: Si fueris plurimum
scrutatus, frequenter miraberis: quoniam
27 festinans festinat sęculum pertransire, *Et
non capit portare, quæ in futuris tempori-
bus iustis repromissa sunt: quoniam pleni
iniustitia est sæculum hoc, & infirmitati-
28 bus. *De quibus autem interrogas, dicam:
seminatum enim est malum, & necdum
29 venit destructio ipsius. *Si ergo non inuer-
sum fuerit, quod seminatum est, & discес-
serit locus vbi seminatum est malum,
non veniet vbi seminatum est bonum. *
30 Quoniam gramen seminis mali semina-
tum est in corde Adam ab initio: & quan-
tum impietatis generauit vsque nunc, &
31 generat vsque cum veniat area? * Æstima
autem apud te gramen mali seminis, quã-
32 tum fructum impietatis generauit: *Quã-
do secatæ fuerint spicæ, quarum non est
numerus, quam magnam aream incipiens
33 facere? Et respondi, & dixi: Quomodo, &
quando hæc? Quare modici, & mali anni
34 nostri? * Et respondit ad me, & dixit mi-
hi: Non festines tu super Altissimum. Tu
enim festinas inaniter esse super ipsum:
35 nam excessus tuus multus. * Nonne de his
interrogauerunt animæ iustorum in prom-
ptuarijs suis, dicentes, Vsquequo spero sic?
& quando veniet fructus areæ mercedis
36 nostræ? * Et respondit ad ea Ieremiel Ar-
changelus, & dixit: Quando impletus fue-
rit numerus seminum in vobis: quoniam
37 in statera ponderauit sæculum, * Et men-
sura mensurauit tempora, & numero nu-
merauit tempora, & non commouit nec
excitauit vsque dum impleatur prædicta
38 mensura. *Et respondi, & dixi: O domina-
tor Domine, sed & nos omnes pleni sumus

im-

impietate. * Et ne fortè propter nos non 39
impleantur iuſtorum areæ, propter pecca-
ta inhabitantium ſuper terram. * Et reſpõ- 40
dit ad me, & dixit: Vade, & interroga præ-
gnantem, ſi quando impleuerit nouem
menſes ſuos, adhuc poterit matrix eius re-
tinere partum in ſemetipſa? * Et dixi, non 41
poteſt, Domine. Et dixit ad me, In inferno
promptuaria animarum matrici aſſimilata
ſunt. * Quemadmodum enim illa feſtinat, 42
quæ parit, effugere neceſſitatem partus: ſic
& hæc feſtinat reddere ea, quæ commen-
data ſunt, * Ab initio tibi demonſtrabitur 43
de his, quę concupiſcis, videre. * Et reſpon- 44
di, & dixi: Si inueni gratiam ante oculos
tuos, & ſi poſſibile eſt, & ſi idoneus ſum, *
Demonſtra mihi, ſi pluſquam præteritum 45
ſit habet venire, aut plura pertranſierunt
ſupra quam futurum eſt. * Quid pertranſi 46
uit, ſcio: quid autem futurum ſit, ignoro. *
Et dixit ad me: Sta ſuper dexteram par- 47
tem, & demonſtrabo tibi interpretatio-
nem ſimilitudinis. * Et ſteti, & vidi: & ecce 48
fornax ardens tranſijt coram me, & fa-
ctum eſt, cum tranſiret flamma, vidi, & ec-
ce ſuperauit fumus. * Poſt hæc tranſijt co- 49
ram me nubes plena aquæ, & immiſit plu-
uiam impetu multam: & cum tranſiſſet
impetus pluuiæ, ſuperauerunt in ea guttæ. *
Et dixit ad me: Cogita tibi: ſicut creſcit 50
pluuia amplius, quàm guttæ, & ignis,
quàm fumus: ſic ſuperabundauit, quæ
tranſiuit menſura. Superauerunt autem
guttę, & fumus: Et orauí, & dixi, Putas vi- 51
uo vſque in diebus illis? vel quid erit
in diebus illis? * Reſpondit ad me, & 52
dixit, De ſignis, de quibus me interro-
gas, ex parte poſſum tibi dicere, de vita
autem tua non ſum miſſus dicere tibi, ſed
neſcio.

CAPVT V.

Varia ſigna de futuris rebus Eſdræ per Angelum oſtenduntur pro captiuorum ſpe, ac conſolatione.

DE ſignis autem: ecce dies venient, in 1
quibus apprehendentur, qui inhabi-
tant terram in cenſu multo: & abſcondetur
veritatis via, & ſterilis erit à fide regio:
* Et multiplicabitur iniuſtitia ſuper hanc 2
quam ipſe tu vides, & ſuper quam audi-
ſti olim: * Et erit impoſito veſtigio quam 3
nunc vides regnare regionem, & videbunt
eam deſertum. * Si autem tibi dederit Al- 4
tiſſimus viuere, videbis poſt tertiam tu-
bam, & reluceſcet ſubito ſol noctu & luna
ter in die, * Et de ligno ſanguis ſtillabit, & 5
lapis dabit vocem ſuam, & populi com-
mouebuntur: * Et regnabit, quem non ſpe- 6
rant, qui inhabitant ſuper terram, & vola-
tilia commigrationem facient: * Et mare 7
Sodomiticum piſces reijciet, & dabit vo-
cem noctu, quam non nouerant multi,
omnes autem audient vocem eius. * Et 8
chaos fiet per loca multa, & ignis frequen-
ter remittetur, & beſtiæ agreſtes tranſmi-
grabunt, & mulieres menſtruatæ parient
monſtra, * Et in dulcibus aquis ſalſę inue- 9
nientur, & amici omnes ſemetipſos ex-
pugnabunt: & abſcondetur tunc ſenſus, &
intellectus ſeparabitur in promptuarium
ſuum: * Et quęretur à multis, & non inue- 10
nietur: & multiplicabitur iniuſtitia, & in-
continentia ſuper terram. * Et interroga- 11
bit regio proximam ſuam, & dicet, Num-
quid per te pertranſijt iuſtitia iuſtum fa-
ciens? Et hoc negabit. * Et erit in illo tem- 12
pore, et ſperabunt homines, et non impe-
trabunt: laborabunt, et non dirigentur viæ
eorum. * Hæc ſigna dicere tibi permiſſum 13
eſt mihi: et ſi oraueris iterum, et ploraue-
ris, ſicut et nunc, et ieiunaueris ſęptem
diebus, audies iterato horum maiora. * Et 14
euigilaui, et corpus meum horruit valde: et
anima mea laborauit, vt deficeret. * Et te- 15
nuit me, qui venit Angelus, qui loquebā-
tur in me, et confortauit me, et ſtatuit me
ſuper pedes. * Et factum eſt in nocte ſecun- 16
da, et venit ad me Salathiel dux populi, et
dixit mihi: Vbi eras? et quare vultus tuus
triſtis? * An neſcis, quoniam tibi creditus 17
eſt Iſrael in regione tranſmigrationis eo-
rum? * Exurge ergo, et guſta panem, et non 18
derelinquas nos, ſicut paſtor gregem ſuum
in manibus luporum malignorum. * Et di- 19
xi ei, Vade à me, et non appropies ad me,
Et audiuit, vt dixi: et receſſit à me. * Et ego 20
ieiunaui diebus ſeptem vlulans, et plorans,
ſicut mihi mandauit Vriel Angelus. * Et fa- 21
ctum eſt poſt dies ſeptem, et iterum cogi-
tationes cordis mei moleſtæ erant mihi
valde, * Et reſumpſit anima mea ſpi- 22
ritum intellectus: et iterum cœpi lo-
qui coram Altiſſimo ſermones, * Et di- 23
xi, Dominator Domine, ex omni ſylua
terrę, et omnibus arboribus eius, elegiſti
vineam vnicam: * Et ex omni terra orbis, 24
elegiſti tibi foueam vnam: et ex omnibus
floribus orbis, elegiſti tibi lilium vnum: *
Et ex omnibus abyſſis maris, repleſti tibi 25
riuum vnum: & ex omnibus ædificatis ci-
uitatibus, ſanctificaſti tibimetipſi Sion: * Et 26
ex omnibus creatis volatilibus, nominaſti
tibi columbam vnam: & ex omnibus plaſ-
matis pecoribus, prouidiſti tibi ouem vnā:
Et ex omnibus multiplicatis populis, ac 27
quiſiuiſti tibi populum vnum, & ab om-
nibus probatam legem donaſti huic, quem,
deſideraſti populo. * Et nunc Domine, vt. 28

quid

quid tradidi vnum pluribus? Et præparasti super vnam radicem alias, & disperdidisti vnicum tuum in multis: * Et conculcauerunt eum, qui contradicebant sponsionibus tuis, quique tuis testamentis non credebant. * Et si odiens odisti populum tuum, tuis manibus debet castigari. * Et factum est, cum locutus essem sermones, & missus est Angelus ad me, qui ante venerat ad me præterita nocte, * Et dixit mihi, Audi me, & instruam te: & intende mihi, & adijciam coram te. * Et dixi, Loquere Domine meus. Et dixit ad me, Valde tu in excessu mentis factus es pro Israel: an plus dilexisti eum, quàm qui eum fecit. * Et dixi ad eum, Non Domine, sed dolens locutus sum. Torquent enim me renes mei per omnem horam, quærentem apprehendere semitam Altissimi, & inuestigare partem iudicij eius. * Et dixit ad me, Non potes. Et dixi, Quare Domine? ad quid nascebar, aut quare non fiebat matrix matris meæ mihi sepulchrum, vt non viderem laborem Iacob, & defatigationem generis Israel? * Et dixit ad me, Numera mihi, quæ necdum venerant, & collige mihi dispersas guttas, & reuirida mihi aridos flores, * Et aperi mihi clausa promptuaria, & produc mihi inclusos in eis flatus: demonstra mihi vocis imaginem; & tunc ostendam tibi laborem, quem rogas videre. * Et dixi, Dominator Domine, quis enim est, qui potest hæc scire, nisi qui cum hominibus habitationem non habet? * Ego autem insipiens: & quomodo potero dicere de his, quibus me interrogasti? * Et dixit ad me, Quomodo non potes facere vnum de his, quæ dicta sunt: sic non poteris inuenire iudicium meum, aut in fine charitatem, quam populo promisi. * Et dixi, Sed ecce Domine, tu propè es his, qui in finem sunt: & quid facient, qui ante me fuerunt, aut nos, aut hi, qui post nos? * Et dixit ad me, Coronæ assimilabo iudicium meum. Sicut non nouissimorum tarditas, sic nec priorum velocitas. * Et respondi, & dixi, Nec poteras facere eos, qui facti sunt, & qui sunt, & qui futuri sunt, in vnum, vt celerius iudicium tuum ostendas? * Et respondit ad me, & dixit: Non potest festinare creatura super creatorem, nec sustinere sæculum eos, qui in eo creandi sunt in vnum. * Et dixi, Quomodo dixisti seruo tuo, quoniam viuificans viuificasti à te creatam creaturam in vnum, & sustinebat creatura, poterit & nunc portare præsentes in vnum. * Et dixit ad me, Interroga matricem mulieris, & dices ad eam, Et si paris, quare per tempus? Roga ergo eam, vt det decem in vnum. * Et dixi, Non vtique poterit: sed secùndùm tempus. * Et dixit ad me, Et ego dedi matricem terræ his, qui seminati sunt super eam per tempus. * Quemadmodum enim infans non parit ea, quæ senum sunt: sic ego dispositi à me creatum sæculum. Et interrogaui, & dixi, Cum iam dederis mihi vitam, loquar coram te: nam mater nostra, de qua dixisti mihi, adhuc iuuenis est: iam senectuti appropinquat. * Et respondit ad me, & dixit, Interroga eam, quæ parit, & dicet tibi. * Dices enim ei, Quare quos peperisti, nunc non sunt similes his, qui ante te, sed minores statura? * Et dicet tibi ipsa, Alij sunt, qui in iuuentute virtutis nati sunt: & alij, qui sub tempore senectutis deficiente matrice sunt nati. * Considera ergo, & tu quoniam minori statura estis, præ his, qui ante vos: * Et qui post vos, minori quàm vos, quasi iam senescentes creaturæ, & fortitudinem iuuentutis prætereuntes. Et dixi, Rogo Domine, si inueni gratiam ante oculos tuos, demonstra seruo tuo, per quem visites creaturam tuam.

CAPVT VI.

Deus omnia nouit, antequam fiant, & omnia creauit propter hominem, omniumque fines considerat.

1 ET dixit ad me, Initio terreni orbis, & antequam starent exitus sæculi, & antequam spirarent conuentiones ventorum, * Et antequam sonarent voces tonitruum, & antequam splenderent nitores coruscationum, & antequam confirmarentur fundamenta paradisi, * Et antequam viderentur decori flores, & antequam confirmarentur motæ virtutes, & antequam colligerentur innumerabiles militiæ Angelorum, * Et antequam extollerentur altitudines aeris, & antequam nominarentur mensuræ firmamentorum, & antequã æstuarent camini in Sion, * Et antequam inuestigarentur præsentes anni, & antequam abalienarentur eorum, qui nunc peccant adinuentiones, & consignati essent, qui fidem thesaurizauerunt: * Tunc cogitaui, & facta sunt per me solum, & nõ per alium: & finis per me, & nõ per alium. Et respondi, & dixi, Quæ erit separatio temporum? aut quando prioris finis, & sequentis initium? * Et dixit ad me, Ab Abraham vsque ad Isaac, quando nati sunt ab eo Iacob, & Esau, manus Iacob tenebat ab initio calcaneum Esau: * Finis enim huius sæculi Esau, & principium sequentis Iacob. * Hominis manus inter calcaneum, & manum. Aliud noli quærere Esdra. * Et respondi, & dixi, O dominator Domine, si inue-

et quasi stillicidium de vase similasti abundantiam eorum. * Et nunc Domine, ecce 57
istæ gentes, quæ in nihilum deputatæ sunt, cœperunt dominari nostri, et deuorare: *
Nos autem populus tuus, quem vocasti 58
primogenitum vnigenitum æmulatorem tuum, traditi sumus in manibus eorum: *
Et si propter nos creatum est sæculum, 59
quare non hæreditatem possidemus cum sęculo? vsquequo hæc?

CAP. VII.

Absque tribulationibus non peruenitur ad immortalem vitam: & nunc quidem profunt orationes iustorum, post extremum autem iudicium nihil immutabitur. Varijs vitijs subijciunt se homines, sed Dominus est misericors.

ET factum est, cum finissem loqui verba hæc, missus est ad me Angelus, 1
qui missus fuerat ad me primis noctibus, *
Et dixit ad me: Surge Esdra, et audi sermo- 2
nes quos veni loqui ad te. * Et dixi: Loquere Deus meus. Et dixit ad me: Mare positum est in spatioso loco, vt esset altum, 3
& immensum; * Erit autem ei introitus in angusto loco positus, vt esset 4
similis fluminibus. * Quis enim volens 5
voluerit ingredi mare, et videre eum, vel dominari eius: si non transierit angustum, in latitudinem quomodo venire poterit? * Item aliud, Ciuitas est ædificata, et 6
posita in loco campestri: est autem plena omnium bonorum. * Introitus eius angu- 7
stus, et in præcipiti positus, vt esset à dextris quidem ignis, à sinistris aqua alta: * Se- 8
mita autem est vna sola inter eos posita, hoc est, inter ignem, et aquam, vt non capiat semita, nisi solummodo vestigium hominis. * Si autem dabitur ciuitas homini 9
in hæreditatem, si nunquam antepositum periculum pertransierit, quomodo accipiet hæreditatem suam? * Et dixi: Sic Do- 10
mine. Et dixit ad me, Sic est, et Israel pars. Propter eos enim feci sæculum, et quando 11
transgressus est Adam cõstitutiones meas, iudicatum est, quod factum est. * Et facti 12
sunt introitus huius sæculi angusti, et dolentes, et laborioſi: pauci autem, et mali, et periculorum pleni: et labore magnoperè fulti. * Nam maioris sæculi introitus spa- 13
tioſi, et securi, et facientes immortalitatis fructum. * Si ergo ingredientes non fue- 14
runt ingressi, qui viuunt, angusta et vana hæc: non poterunt recipere, quæ sunt reposita. * Nunc ergo quare tu conturbaris, 15
cum sis corruptibilis? et quid moueris tu, cum sis mortalis? * Et quare non accepisti 16
in corde tuo, quod est futurum, sed quod
17 in præsenti? * Respondi, et dixi, Dominator Domine, ecce dispositi lege tua, quoniã iusti hæreditabunt hæc, impij autem per-
18 ibunt. * Iusti autem ferent angusta, sperantes spatioſa: qui enim impiè gesserunt, & angusta passi sunt, & spatioſa non vide-
19 bunt. * Et dixit ad me: Non est iudex super Deum, neque intelligẽs super Altissimum.
20 * Pereunt enim multi præsentes, quia ne-
21 gligitur, quæ antepoſita est Dei lex. * Mandans enim mandauit Deus venientibus, quando venerunt, quid facientes viuerent,
22 & quid obseruantes non punirentur. * Hi autem non sunt persuasi, & contradixerunt ei, & constituerunt sibi cogitamen-
23 vanitatis, * Et proposuerunt sibi circumuentiones delictorum, & superdixerunt Altissimo non esse, & vias eius non cogno-
24 uerunt, * Et legem eius spreuerunt, & sponsiones abnegauerunt, & in legitimis eius fidem non habuerunt, & opera eius
25 non perfecerunt. * Propter hoc Esdra va-
26 cua vacuis, & plena plenis. * Ecce tempus veniet, & erit quando venient signa, quæ prædixi tibi, & apparebit sponsa, & apparescens ostendetur, quæ nunc subducitur
27 terra: * Et omnis, qui liberatus est de prædictis malis, ipse videbit mirabilia mea, *
28 Reuelabitur enim filius meus IESVS cum his, qui cum eo sunt, & iucundabuntur, qui
29 relicti sunt in annis quadringentis. * Et erit post annos hos, et morietur filius meus CHRISTVS, & omnes, qui spiramentum
30 habent homines. Et conuertetur sæculum in antiquum silentium diebus septem, sicut in prioribus iudicijs, ita vt nemo dere-
31 linquatur. * Et erit post dies septem, & excitabitur, quod nondum vigilat sæculum,
32 & morietur corruptum: * Et terra reddet, quæ in ea dormiunt, & puluis, quæ in eo silentio habitant, & promptuaria reddent,
33 quæ eis commendatæ sunt animæ. * Et reuelabitur Altissimus super sedem iudicij, & pertransibunt misericordiæ, & longanimitas
34 congregabitur. * Iudicium autem solum remanebit, veritas stabit, & fides conuale-
35 scet, * Et opus subsequetur, & merces ostendetur, & iustitiæ vigilabunt, & iniu-
36 stitiæ non dominabuntur. * Et dixi, Primus Abraham propter Sodomitas orauit, & Moyses pro patribus, qui in deserto pec-
37 cauerunt, * Et qui post eum pro Israel in
38 diebus Achaz, & Samuelis, * Et Dauid pro confractione, & Salomon pro eis, qui re-
39 nerunt in sanctificationem. * Et Elias pro his, qui pluuiam acceperunt, & pro mor-
40 tuo vt viueret, * Et Ezechias pro populo in diebus Sennacherib, & multi pro multis. *
41 Si ergo modo quando corruptibile increuit,

uit,& iniuſtitia multiplicata eſt, & orauerunt iuſti pro impijs:quare & nunc ſic nõn erit? *Et reſpondit ad me,& dixit: Præſens 42
ſæculum non eſt finis , gloria in eo frequens manet : propter hoc orauerunt pro
inualidis.* Dies enim iudicij erit finis te r. 43
poris huius , & initium temporis futuræ
immortalitatis, in quo tranſiuit corruptela: * Soluta eſt intemperantia , abſciſſa eſt 44
incredulitas: creuit autem iuſtitia,orta eſt
veritas. * Tunc enim nemo poterit ſaluare 45
eum, qui perijt, neque demergere , qui vicit . Et reſpondi , *Et dixi , Hic eſt ſermo 46
meus primus,& nouiſſimus,quoniam melius erat non dare terram Adam , vel cum
iam dediſſet, coercere enm, vt non peccaret . * Quid enim prodeſt hominibus , in 47
præſenti viuere in triſtitia,& mortuos ſperare punitionem?*O tu quid feciſti Adam: 48
Si enim tu peccaſti , non eſt factus ſolius
tuus caſus, ſed & noſter, qui ex te aduenimus. *Quid enim prodeſt nobis,ſi promiſ- 49
ſum eſt nobis immortale tempus ; nos autem mortalia opera egimus? * Et quoniam 50
prædicta eſt nobis perennis ſpes , nos vero peſſimi vani facti ſumus . * Et quoniam 51
repoſita ſunt nobis habitacula ſanitatis,et
ſecuritatis : nos verò malè conuerſati ſumus . * Et quoniam repoſita eſt gloria Al- 52
tiſſimi,protegere eos, qui tardè conuerſati
ſunt : nos autem peſſimis viis ambulauimus . * Et quoniam oſtenderur paradiſus, 53
cuius fructus incorruptus perſeuerat , in
quo eſt ſecuritas, et medela : * Nos verò 54
non ingrediemur , in ingratis enim locis
conuerſati ſumus.* Et quoniam ſuper ſtel. 55
las fulgebunt facies eorum , qui abſtinentiam habuerunt:noſtræ autem facies ſuper
tenebras nigræ . * Non enim cogitauimus 56
viuentes,quando iniquitatem faciebamus,
quod incipiemus poſt mortem pati , * Et 57
reſpondit,et dixit , hoc eſt cogitamentum
certaminis,quod certabit,qui ſuper terram
natus eſt homo,* Vt ſi victus fuerit,patia- 58
tur, quod dixiſti : ſi autem vicerit, recipiet
quod dico : * Quoniam hæc eſt vita quam 59
Moyſes dixit : eum viueret ad populum
dicens, Elige tibi vitam, vt vivas . * Non 60
crediderunt autem ei , ſed nec poſt eum
prophetis:ſed nec mihi , qui locutus ſum
ad eos . * Quoniam non eſſet triſtitia in 61
perditionem eorum,ſicut futurum eſt gaudium ſuper eos,quibus perſuaſa eſt ſalus. *
Et reſpondi , et dixi , Scio Domine, quo- 62
niam vocatus eſt Altiſſimus miſericors
in eo,quod miſereatur his, qui nondum in
ſæculo aduenerunt,* Et quod miſeretur il- 63
lis, qui conuerſionem faciunt in lege eius :
* Et longanimis eſt , quoniam longanimi- 64
tatem præſtat his , qui peccauerunt quaſ
ſuis operibus: *Et munificus eſt,quoniam 65
quidem donare vult pro exigentijs : * Et 66
multæ miſericordiæ,quoniam multiplicat
magis miſericordias his , qui præſentes
ſunt,& qui præterierunt,& qui futuri ſunt.
* Si enim non multiplicauerit miſericor- 67
dias ſuas , non viuificabitur ſæculum cum
his, qui inhæreditabunt in eo . * Et donat : 68
quoniam ſi non donauerit de bonitate ſua,
vt alleuentur hi,qui iniquitatem fecerunt,
de ſuis iniquitatibus non poterit decies
millesima pars viuificari hominum . * Et 69
iudex ſi non ignorauerit his , qui curati
ſunt verbo eius , & deleuerit multitudinem contentionum : non fortaſſis derelinqueretur in innumerabili multitudine,niſi
pauci valde .

CAP. VIII.

Deus in hoc ſæculo miſericors agnoſcitur propter peccatores,plurimi tamen damnantur: at iuſtis præmia ſunt repoſita .

1 ET reſpondit ad me,& dixit.Hoc ſæculum fecit Altiſſimus propter multos,
2 futurum autem propter paucos . * Dicam autem coram te ſimilitudinem Eſdra .
Quomodo autem interrogabis terram , &
dicet tibi , quoniam dabit terram multam
magis vnde fiat fictile, paruum autem puluerem vnde aurum fit:ſic & actus præſen-
3 tis ſæculi.*Multi quidem creati ſunt,pauci
4 autem ſaluabuntur . * Et reſpondi, & dixi :
Abſorbe ergo anima ſenſum , & deuora
5 quod ſapit. *Conueniſti enim obaudire. &
prophetare volens . Nec enim tibi datum
6 eſt ſpatium . niſi ſolummodo viuere . * O
Domine , ſi non permittas ſeruo tuo , vt
oremus coram te, & des nobis ſemen cordi , & ſenſui culturam , vnde fructus fiat,
vnde viuere poſſit omnis corruptus , qui
7 portabit locum hominis ? * Solus enim es,
& vna plaſmatio nos ſumus manuum tuarum,ſicut locutus es : * Et quomodo nunc
8 in matrice plaſmatum eſt corpus , & præſtas membra : conſeruatur in igne,& aqua
tua creatio:& nouem menſibus patitur tua
plaſmatio tuam creaturam,quę in ea crea-
9 ta eſt:*Ipſum autem, quod ſeruat, & quod
ſeruatur,vtraque ſeruabuntur: ſeruataque
quandoque iterum reddit matrix , quæ in
10 ea creuerunt . * Imperaſti enim ex ipſis
membris , hoc eſt mamillis præbere lac
11 fructui mamillarum , * Vt nutriatur id
quod plaſmatum eſt vſque in tempus aliquod , & poſtea diſponas eum tuæ miſeri-
12 cordiæ . * Enutriſti eum tua iuſtitia, &
erudiſti eum in lege tua,& corripuiſti eum
13 tuo intellectu : *Et mortificabis eum , vt

tuam

tuam creaturam : & viuificabis eum, vt
opus tuum. * Si ergo perdideris eum, qui 14
tantis laboribus plaſmatus eſt : tuo iuſſu
facile eſt ordinari, vt & id quod fiebat, ſer-
uaretur. *Et nunc Domine dicam, de om- 15
ni homine tu magis ſcis : de populo autem
tuo, ob quem doleo. *Et de hæreditate tua, 16
propter quam lugeo : & propter Iſrael,
propter quem triſtis ſum: & de Iacob, pro-
pter quem doleo: *Ideò incipiam orare co- 17
ram te pro me, & pro eis : quoniam video
lapſus noſtros, qui inhabitamus terram. *
* Sed audiui celeritatem iudicis, qui futu- 18
rus eſt: * Ideò audi vocem meam, & intel- 19
lige ſermonem meum, & loquar coram te.
* Initium verborum Eſdræ priuſquam aſ- 20
ſumeretur : & dixi, Domine, qui inhabitas
ſæculum, cuius oculi eleuati in ſuperna, &
aere: * Et cuius thronus inæſtimabilis, & 21
gloria incomprehenſibilis: cui aſtat exerci-
tus Angelorum cum tremore, * Quorum 22
ſeruatio in vento & igni conuertitur: cuius
verbum verum, & dicta perſeuerantia: * 23
Cuius iuſſio fortis, & diſpoſitio terribilis:
cuius aſpectus areſacit abyſſos, & indigna-
tio tabeſcere facit montes, & veritas teſti-
ficatur: *Exaudi orationem ſerui tui, & au- 24
ribus percipe precationem figmenti tui. *
Dum enim viuo, loquar: & dum ſapio, re- 25
ſpondebo : * Nec reſpicias populi tui deli- 26
cta, ſed qui tibi in veritate ſeruiunt. * Nec 27
intendas impia gentium ſtudia, ſed qui tua
teſtimonia cum doloribus cuſtodierunt. *
Nec cogites, qui in conſpectu tuo falsè 28
conuerſati ſunt, ſed memorare, qui ex vo-
luntate tua timorem cognouerunt. *Ne- 29
que volueris perdere, qui pecudum mores
habuerunt : ſed reſpicias eos, qui legem
tuam ſplendidè docuerunt. *Nec indigne- 30
ris eis, qui beſtijs peiores iudicati ſunt :
ſed diligas eos, qui ſemper in tua iuſtitia
confidunt, & gloria. *Quoniam nos, & pa- 31
tres noſtri talibus morbis languemus : tu
autem propter nos peccatores miſericors
vocaberis. *Si enim deſideraueris, vt noſtri 32
miſererearis, tunc miſericors vocaberis, no-
bis autem non habentibus opera iuſtitiæ.
*Iuſti enim, quibus ſunt opera multa re- 33
poſita, ex proprijs operibus recipient mer-
cedem. * Quid eſt enim homo, vt ei indi- 34
gneris: aut genus corruptibile, vt ita ama-
rus ſis de ipſo? *In veritate enim, nemo de 35
genitis eſt, qui non impiè geſſit; & de con-
fitentibus, qui non deliquit. *In hoc enim 36
annuntiabitur iuſtitia tua, & bonitas tua
Domine, cum miſertus fueris eis, qui non
habent ſubſtantiam bonorum operum. *
Ber reſpondit ad me, & dixit. Rectè locu- 37
tus es aliqua: & iuxta ſermones tuos, ſic &
fiet. * Quoniam non verè cogitabo ſuper 38
plaſma eorum, qui peccauerunt ante mor-
tem, ante iudicium, ante perditionem; *
39 Sed iucundabor ſuper iuſtorum figmentũ,
& memorabor peregrinationis quoque, &
40 ſaluationis, & mercedis receptionis. Quo-
41 modo ergo locutus ſum, ſic & eſt. * Sicut
enim agricola ſerit ſuper terram ſemina
multa, & plantationes multitudinis plan-
tat, ſed non in tempore omnia, quæ ſemi-
nata ſunt, ſaluantur, ſed nec omnia, quæ
plantata ſunt, radicabunt : ſic & qui in ſæ-
culo ſeminati ſunt, non omnes ſaluabun-
42 tur. Et reſpondi, & dixi: Si inueni gratiam,
43 loquar. * Quomodo ſemen agricolæ ſi non
aſcenderit, aut non acceperit pluuiam tua
in tempore, aut ſi corruptum fuerit multi-
44 tudine pluuiæ, *Sic perit : & ſimiliter ho-
mo, qui manibus tuis plaſmatus eſt, & tu
ei imago nominatus: quoniam ſimilatus es
ei, propter quem omnia plaſmaſti, & aſſi-
45 milaſti ſemini agricolæ. *Non iraſcaris ſu-
per nos, ſed parce populo tuo, & miſe-
rere hæreditati tuę. Tu autem creaturę tuę
46 miſereris. * Et reſpondit ad me, & dixit:
47 Quæ ſunt præſentia præſentibus, & quæ
futura futuris? *Multum enim tibi reſtat,
vt poſſis diligere meam creaturam ſuper
me: tibi autem frequenter, & ipſi proxima-
48 ui, iniuſtis autem nunquam. * Sed & in
49 hoc mirabilis es coram Altiſſimo, *Quo-
niam humiliaſti te ſicut decet te : & non
iudicaſti te, vt inter iuſtos plurimum glo-
50 rificeris. *Propter quod miſeriæ multæ, &
miſerabiles efficientur eis, qui habitant
ſæculum in nouiſſimis : quia in multa ſu-
51 perbia ambulauerunt. *Tu autem pro te
intellige, & de ſimilibus tuis inquire glo-
52 riam. *Vobis enim apertus eſt paradiſus,
plantata eſt arbor vitæ, præparatum eſt fu-
turum tempus, præparata eſt abundantia,
ædificata eſt ciuitas, probata eſt requies,
perfecta eſt bonitas, & perfecta ſapientia.
53 Radix mali ſignata eſt à vobis: infirmitas,
& tinea à vobis abſconſa eſt : & in infer-
54 num fugit corruptio in obliuione. *Tranſ-
ierunt dolores, & oſtenſus eſt in fine the-
55 ſaurus immortalitatis. *Noli ergo adijce-
re inquirendo de multitudine eorum, qui
56 pereunt. *Nam & ipſi accipientes liberta-
tem, ſpreuerunt Altiſſimum, & legem con-
57 tempſerunt, & vias eius dereliquerunt. *
Adhuc autem iuſtos eius conculcauerunt,
58 *Et dixerunt in corde ſuo non eſſe Deum :
& quidem ſcientes, quoniam moriuntur. *
59 Sicut enim vos ſuſcipient, quæ prædicta
ſunt: ſic eos fitis, & cruciatus, quæ præpa-
rata ſunt : non enim voluit hominem di-
60 ſperdi. * Sed & ipſi, qui creati ſunt coin-
quinauerunt nomen eius, qui fecit eos : &
ingrati fuerunt ei, qui præparauit eis vi-

tam.

tam. * Quapropter iudicium meum modo 61
appropinquat. * Quæ non omnibus de- 62
monſtraui, niſi tibi, & tibi ſimilibus pau-
cis. Et reſpondi, & dixi: * Ecce nunc Do- 63
mine demonſtraſti mihi multitudinem ſi-
gnorum, quæ incipies facere in nouiſſi-
mis: ſed non demonſtraſti mihi, quo tem-
pore.

CAP. IX.

Iudicia Dei, ſicut & alia eius opera egregia præcedent aliqua ſigna.

ET reſpondit ad me, & dixit, Metiens 1
metire tempus in ſemetipſo: & erit
cum videris, quando tranſierit pars quæ-
dam ſignorum, quæ prædicta ſunt, * Tunc 2
intelliges, quoniam ipſum eſt tempus, in
quo incipiet Altiſſimus viſitare ſæculum,
quod ab eo factum eſt. * Et quando videbi- 3
tur in ſæculo motio locorum, & popula-
rum turbatio, * Tunc intelliges, quoniam 4
de his erat Altiſſimus locutus à diebus,
qui fuerunt ante te ab initio. * Sicut enim 5
omnis, quod factum eſt in ſæculo, initium
habet, pariter & conſummationem, &
conſummatio eſt manifeſta: * Sic & Altiſ- 6
ſimi tempora initia habent manifeſta in
prodigijs, & virtutibus, & conſummatio-
nes in actu, & in ſignis. * Et erit, omnis 7
qui ſaluus factus fuerit, & qui poterit ef-
fugere per opera ſua, & per fidem in qua
credidiſtis, * Relinquetur de prædictis 8
periculis, & videbit ſalutare meum in ter-
ra mea, & in finibus meis, quoniam ſancti-
ſaui me à ſæculo. * Et nunc miſerebun- 9
tur, qui nunc abuſi ſunt vias meas: & in
tormentis commorabuntur hi, qui eas
proiecerunt in contemptu. * Qui enim 10
non cognouerunt me, viuentes beneficia
conſecuti: * Et qui faſtidierunt legem 11
meam, cum adhuc erant habentes liber-
tatem, Et cum adhuc eſſet eis apertus pœ. 12
nitentiæ locus, non intellexerunt, ſed ſpre-
uerunt: hos oportet poſt mortem in cru-
ciamento cognoſcere. * Tu ergo noli ad- 13
huc curioſus eſſe, quomodo impij cru-
ciabuntur: ſed inquire, quomodo iuſti ſa-
luabuntur, & quorum ſæculum, & propter
quos ſæculum, & quando. * Et reſpon- 14
di, & dixi, * Olim locutus ſum, & nunc 15
dico, & poſtea dicam: quoniam plures
ſunt, qui pereunt, quàm qui ſaluabuntur.
* Sicut multiplicatur fluctus ſuper guttam. 16
Et reſpondit ad me, & dixit, * Qualis 17
ager, talia & ſemina: & quales flores,
tales & tincturæ: & qualis operator, ta-
lis, & creatio: & qualis agricola, talis
cultura: quoniam tempus erat ſæculi. *
Et nunc cum eſſem parans eis, his qui 18
nunc ſunt, antequam fieret ſæculum, in
quo habitarent: & nemo mihi contradi- 19
xit. * Tunc enim quiſque, & nunc crea-
tor in mundo hoc parato, & meſſe inde-
ficienti, & lege inueſtigabili corrupti ſunt
20 mores eorum. * Et conſideraui ſæculum,
& ecce erat periculum propter cogitatio-
21 nes, quæ in eo aduenerunt. * Et vidi,
& peperci ei valdè: & ſeruaui mihi aci-
num de botro, et plantationem de tribus
22 multa. * Pereat ergo multitudo, quæ ſi-
ne cauſa nata eſt, et ſeruetur acinus
meus, et plantatio mea: qui cum multo
23 labore perfeci. * Tu autem ſi adhuc in-
tromittas ſeptem dies alios, ſed non ie-
24 iunabis in eis: * Ibis in campum florum,
vbi domus non eſt ædificata: et manduca-
bis ſolummodò de floribus campi, et
carnem non guſtabis, et vinum non bibes,
25 ſed ſolummodò flores: * Deprecare Al-
tiſſimum ſine intermiſſione, et veniam,
26 et loquar tecum. * Et profectus ſum,
ſicut dixi mihi, in campum, qui voca-
tur Ardath, et ſedi ibi in floribus. Et de
herbis agri manducaui, et facta eſt eſca
27 earum mihi in ſaturitatem. * Et factum
eſt poſt dies ſeptem, et ego diſcumbebam
ſupra fœnum, et cor meum iterum tur-
28 babatur ſicut ante. * Et apertum eſt os
meum, et inchoaui dicere coram Altiſſi-
29 mo, et dixi: * O Domine, te nobis oſten-
dens, oſtenſus es patribus noſtris in deſer-
to, quod non calcatur, et infructuoſo,
quando erant exeuntes de Ægypto: et
30 dicens dixiſti, * Tu Iſrael audi me, et ſe-
men Iacob intende ſermonibus meis. *
31 Ecce enim ego ſemino in vobis legem
meam, et faciet in vobis fructum, et glo-
32 rificabimini in eo per ſæculum. * Nam
patres noſtri accipientes legem, non ſer-
uauerunt, et legitima mea non cuſtodie-
runt, et factus eſt fructus legis non pa-
rens: nec enim poterat, quoniam tuus
33 erat. * Nam qui acceperunt, perierunt,
non cuſtodientes, quod in eis ſeminatum
34 fuerat. * Et ecce, conſuetudo eſt; vt
cum acceperit terra ſemen, vel nauem
mare, vel vas aliquod eſcam vel potum:
cum fuerit exterminatum id, in quo ſe-
minatum eſt, vel in quod miſſum eſt:
35 * Simul id quod ſeminatum, vel miſſum
eſt, vel quæ ſuſcepta ſunt, exterminan-
tur, et ſuſcepta iam non manent apud nos:
36 ſed nobis ſic non factum eſt. * Nos qui-
dem qui legem accepimus peccantes pe-
riuimus, et cor noſtrum, quod ſuſcepit
37 eam: * Nam lex non perijt, ſed perma-
38 ſit in ſuo labore. * Et cum loquerer hæc
in corde meo, reſpexi oculis meis, et vi-
di mulierem in dextera parte, et ecce hæc

luge-

Digitized by Google

lugebat, et plorabat cum voce magna, et animo doleòat valde, et veſtimenta eius diſciſſa, et cinis ſuper caput eius. * Et 39
dimiſi cogitatus, in quibus eram cogitans, et conuerſus ſum ad eam, et dixi ei, * Vt quid fles? et quid doles animo? 40
Et dixit ad me, * Dimitte me Domine 41
meus, vt defleam me, et adijciam dolorem: quoniam valdè amaro ſum animo, et humiliata ſum valde. *Et dixi ei, Quid 42
paſſa es? dic mihi. Et dixit ad me, * 43
Sterilis fui ego famula tua, et non peperi, habens maritum annis triginta. * Ego enim per ſingulas horas, & 44
per ſingulos dies, & annos hos triginta deprecor Altiſſimum nocte, ac die. * Et 45
factum eſt, poſt triginta annos exaudiuit me Deus ancillam tuam, et vidit humilitatem meam, et attendit tribulationi meę, et dedit mihi filium: et iucundata ſum ſuper eum valde ego, et vir meus, et omnes ciues mei, et honorificabamus valde Fortem. * Et nutriui eum cum labo- 46
re multo. * Et factum eſt cum creuiſſet, 47
et veniſſet accipere vxorem, feci diem epuli.

CAPVT X.

Per mulierem flentem, purſuſque refulgentem, oſtenditur figurari Ieruſalem.

ET factum eſt, cum introiſſet filius 1
meus in thalamo ſuo, cecidit, et mortuus eſt: * Et euertimus omnes lu- 2
mina, et ſurrexerunt omnes ciues mei ad conſolandum me, et quieui vſque in alium diem vſque nocte. * Et factum eſt, cum 3
omnes quieuiſſent, vt me conſolarentur, vt quieſcerem: et ſurrexi nocte, et fugi: et veni ſicut vides in hoc campo: * Et 4
cogito iam non reuerti in ciuitatem, ſed hic conſiſtere: et neque manducare, neque bibere, ſed ſine intermiſſione lugere, et ieiunare vſque dum moriar. * Et de- 5
reliqui ſermones, in quibus eram, et reſpondi cum iracundia ad eam, et dixi, * 6
Stulta ſuper omnes mulieres, non vides luctum noſtrum, et quæ nobis contingunt? * Quoniam Sion mater noſtra omni triſtitia contriſtatur, et humilitate humiliata eſt, et luget validiſſimè. * Et nunc 8
quoniam omnes lugemus, et triſtes ſumus: quoniam omnes contriſtati ſumus, tu autem contriſtaris in vno filio? * Interroga enim terram, et dicet tibi: quo- 9
niam hæc eſt, quæ debeat lugere caſum tantorum ſuper eam germinantium. * Et 10
ex ipſa ab initio omnes nati, et alij venient: et ecce, pœnè omnes in perditionem ambulant, et exterminium fit multitudo eorum. * Et quis ergo debet luge- 11
re magis, niſi hæc quæ tam magnam multitudinem perdidit, quam tu, quæ pro 12
vno doles? Si autem dicis mihi, * Quoniam non eſt planctus meus ſimilis terræ: quoniam fructum ventris mei perdidi, quem cum mœroribus peperi, et cum 13
doloribus genui: * Terra autem ſecundùm viam terræ, abijtque in ea multitudo præſens, quo modo euenit: et ego ti- 14
bi dico, * Sicut tu cum labore peperiſti, ſic et terra dat fructum ſuum homini ab 15
initio ei, qui fecit eam. * Nunc ergo retine apud temetipſum dolorem tuum, et fortiter fer, qui tibi contigerunt caſus. * 16
Si enim iuſtificaueris terminum Dei, et conſilium ſuum recipies in tempore, et in 17
talibus collaudaberis: * Ingredere ergo in ciuitatem ad virum tuum. Et dixit ad 18
me, * Non faciam, neque ingrediar ci- 19
uitatem, ſed hic moriar. * Et appoſui ad. 20
hue loqui ad eam, et dixi: * Noli facere hunc ſermonem, ſed conſenti perſuadenti. Quot enim caſus Sion? Conſolare pro- 21
pter dolorem Ieruſalem. Vides enim, quoniam ſanctificatio noſtra deſerta effecta eſt, & altare noſtrum demolitum eſt, 22
& templum noſtrum deſtructum eſt, * Et pſalterium noſtrum humiliatum eſt, & hymnus conticuit, & exultatio noſtra diſſoluta eſt, & lumen candelabri noſtri extinctum eſt, & arca teſtamenti noſtri direpta eſt, & ſancta noſtra contaminata ſunt, & nomen quod inuocatum eſt ſuper nos, pœnè profanatum eſt: & liberi noſtri contumeliam paſſi ſunt, & ſacerdotes noſtri ſuccenſi ſunt, & Leuitæ noſtri in captiuitatem abierunt, & virgines noſtræ coinquinatæ ſunt, & mulieres noſtræ vim paſſæ ſunt, & iuſti noſtri rapti ſunt, & paruuli noſtri perditi ſunt, & iuuenes noſtri ſeruierunt, & fortes noſtri inualidi fa- 23
cti ſunt: * Et quod omnium maius, ſignaculum Sion, quoniam refignata eſt de gloria ſua: nam & tradita eſt in manibus 24
eorum, qui nos oderunt: * Tu ergo excute tuam triſtitiam multam, & depone abs te multitudinem dolorum, vt tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet tibi 25
Altiſſimus, requietionem laborum. * Et factum eſt, cum loquebar ad eam, facies eius fulgebat ſubitò, & ſpecies, coruſcus fiebat viſus eius, vt eſſem pauens valde ad eam, & cogitarem quid eſſet hoc. * 26
Et ecce, ſubitò emiſit ſonitum vocis magnum timore plenum, vt commoueretur 27
terra à mulieris ſono: & vidi: * Et ecce, amplius mulier non comparebat mihi, ſed ciuitas ædificabatur, & locus demonſtrabatur de fundamentis magnis: & timui, 28
& clamaui voce magna, & dixi, * Vbi eſt

Vriel Angelus, qui à principio venit ad me? quoniam ipſe me fecit venire in multitudine in exceſſu mentis huius, & factus eſt finis meus in corruptionem, et oratio mea in improperium. *Et cum eſ- 29
ſem loquens ego hæc, ecce venit ad me, et vidit me. * Et ecce eram poſitus, vt 30
mortuus, & intellectus meus alienatus erat, et tenuit dexteram meam, et confortauit me, et ſtatuit me ſuper pedes meos, et dixit mihi, * Quid tibi eſt? et 31
quare conturbatus eſt intellectus tuus, et ſenſus cordis tui? et quare conturbaris? Et dixi, * Quoniam dereliquiſti me, et 32
ego quidem feci ſecundum ſermones tuos, et exiui in campum: et ecce vidi, et video, quod non poſſum enarrare. Et dixit ad me, * Sta vt vir, et commonebo te. 33
Et dixi, * Loquere Domine meus tu in me, 34
noli me derelinquere, vt non fruſtra moriar: * Quoniam vidi, quæ non ſciebam, 35
et audio, quæ non ſcio. * Aut nunquid 36
ſenſus meus fallitur, et anima mea ſomniat? * Nunc ergo deprecor te, vt demon. 37
ſtres ſeruo tuo de exceſſu hoc. Et reſpondit ad me, et dixit, * Audi me et doceam 38
te, et dicam tibi de quibus times: quoniam Altiſſimus reuelauit tibi myſteria multa. * Vidit rectam viam tuam, quo- 39
niam ſine intermiſſione contriſtabaris pro populo tuo, et valde lugebas propter Sion. * Hic ergo intellectus viſionis, quæ tibi 40
apparuit ante paululum. * Quam vidiſti 41
lugentem, inchoaſti conſolari eam * Nunc 42
autem iam ſpeciem mulieris non vides, ſed apparuit tibi ciuitas ædificari: * Et 43
quoniam enarrabat tibi de caſu filij ſui, hęc abſolutio eſt. * Hæc mulier quam vidi- 44
ſti, hæc eſt Sion; et quoniam dixit tibi, quam nunc conſpicies, vt ciuitatem ædificatam. Et quoniam dixit tibi, quia ſte- 45
rilis fuit triginta annis: propter quod erant anni ſcilicet triginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata. * Et fa- 46
ctum eſt poſt annos triginta, ædificauit Salomon ciuitatem, et obtulit oblationes: tunc fuit, quando peperit ſterilis filium. * Et quod tibi dixit, quoniam nutriuit eum 47
cum labore, hoc erat, habitatio in Ieruſalem. * Et quoniam dixit tibi, quod filius 48
meus veniens in ſuo thalamo mortuus eſſet, et contigiſſet ei caſus, hoc erat, quæ facta eſt ruina Ieruſalem. * Et ecce, vi- 49
diſti ſimilitudinem eius: et quoniam filium lugeret, inchoaſti conſolari eam: et de his, quę contigerunt, hæc erant tibi aperienda. * Et nunc videt Altiſſimus, 50
quoniam ex animo contriſtatus es, et quoniam ex toto corde pateris pro ea, oſtendit tibi claritatem gloriæ eius, et
51 pulchritudinem decoris eius. * Propterea enim dixi tibi, vt maneres in campo
52 vbi domus non eſt ædificata. * Sciebam enim ego, quoniam Altiſſimus incipiebat
53 tibi oſtendere hæc: * Propterea dixi tibi, vt venires in agrum vbi non eſt fundamentum ædificij. * Nec enim poterat opus
54 ædificij hominis ſuſtineri in loco, vbi incipiebatur Altiſſimi ciuitas oſtendi. * Tu
55 ergo noli timere, neque expaueſcat cor tuum: ſed ingredere, et vide ſplendorem et magnitudinem ædificij, quantum ca-
56 pax eſt tibi viſus oculorum videre: * Et poſt hæc audies, quantum capiet auditus
57 aurium tuarum audire. * Tu enim beatus es præ multis, et vocatus es apud
58 Altiſſimum ſicut et pauci. * Nocte autem, quæ in craſtinum futura eſt, manebis hic:
59 * Et oſtendet tibi Altiſſimus eas viſiones ſupremorum, quæ faciet Altiſſimus his, qui habitant ſuper terram a nouiſſimis diebus. * Et dormiui illam noctem, et alia,
60 ſicut dixerat mihi.

CAP. XI.

Apparet Eſdra in viſione aquila principatum vniuerſi vſurpans.

1 ET vidi ſomnium, et ecce aſcendebat de mari aquila, qui erant duode-
2 cim alæ pennarum, et capita tria. * Et vidi, et ecce expandebat alas ſuas in omnem terram, et omnes venti cœli inſufflabant
3 in eam, et colligebantur. * Et vidi, et de pennis eius naſcebantur contrariæ pennæ, et ipſæ fiebant in pennaculis minutis, et
4 modicis. * Nam capita eius erant quieſcentia, et dimidium caput erat maius aliorum capitum, ſed ipſa quieſcebat cum
5 eis. * Et vidi, et ecce aquila volauit in pennis ſuis, et regnauit ſuper terram, et
6 ſuper eos, qui habitant in ea. * Et vidi, quoniam ſubiecta erant ei omnia ſub cœlo, et nemo illi contradicebat, neque vnus
7 de creatura, quæ eſt ſuper terram. * Et vidi, et ecce ſurrexit aquila ſuper vngues ſuos, et miſit vocem pennis ſuis, dicens,
8 * Nolite omnes ſimul vigilare, dormite vnuſquiſque in loco ſuo, et per tempus
9 vigilate. * Capita autem in nouiſſimo ſertuentur, * Et vidi, et ecce vox non exi-
10 bat de capitibus eius, ſed de medietate
11 corporis eius. * Et numeraui contrarias
12 pennas eius, et ecce ipſæ erant octo. * Et vidi, et ecce à dextera parte ſurrexit vna penna; et regnauit ſuper omnem terram.
13 * Et factum eſt cum regnaret, venit ei finis, et non apparuit locus eius: et ſequens exurrexit, et regnabat, ipſa multum

tum tenuit tempus. * Et factum est cum 14
regnaret, & veniebat finis eius, vt non ap-
pareret sicut prior. * Et ecce, vox emissa 15
est illi, dicens, * Audi tu, quæ tanto 16
tempore tenuisti terram: Hæc annuntio
tibi antequam incipias non apparere. *
Nemo post te tenebit tempus tuum, sed 17
nec dimidium eius. * Et leuauit se tertia, 18
& tenuit principatum sicut & priores: &
non apparuit & ipsa. * Et si contingebat 19
omnibus aliis singulatim principatum ge-
rere, & iterum nusquam comparere. * Et 20
vidi. & ecce in tempora sequentes pennæ
erigebantur à dextera parte, vt tenerent
& ipsæ principatum: & ex his erant, quæ
tenebant, sed tamen statim non compare-
bant. * Nam & aliquæ ex eis erigebantur, 21
sed non tenebant principatum. * Et vidi 22
post hæc, & ecce non comparuerunt duo-
decim pennæ, & duo pennacula: * Et 23
nihil supererat in corpore aquilæ, nisi
duo capita quiescentia, & sex pennacula. *
Et vidi, & ecce sex pennaculis diuisæ sunt 24
duæ, & mansérunt sub capite, quod est
ad dexteram partem. Nam quatuor man-
serunt in loco suo. * Et vidi, & ecce sub- 25
alares cogitabant se erigere, & tenere
principatus. * Et vidi, & ecce vna erecta 26
est, sed statim non comparuit. * Et se- 27
cundæ velocius, quàm priores, non com-
paruerunt. * Et vidi, & ecce duæ, quæ 28
superauerunt, apud semetipsas cogitabant,
& ipsæ regnare. * Et in eo cum cogita- 29
rent, ecce vnum quiescentium capitum,
quod erat medium, euigilabat, hoc enim
erat duorum capitum maius. * Et vidi, 30
quoniam completa sunt duo capita se-
cum. * Et ecce conuersum est caput cum 31
his, qui cum eo erant, & comedit duas
subalares, quæ cogitabant regnare. * Hoc 32
autem caput perconterruit omnem ter-
ram, & dominabatur in ea his, qui habi-
tant terram cum labore multo, & poten-
tatum tenuit orbis terrarum super omnes
alas, quæ fuerunt. * Et vidi post hæc, & 33
ecce medium caput subitò non compa-
ruit, & hoc sicut alæ, * Superauerunt 34
autem duo capita, quæ & ipsa similiter
regnauerunt super terram, & super eos,
qui habitant in ea. * Et vidi, & ecce de- 35
uorauit caput à dextera parte illud, quod
à læua. * Et audiui vocem dicentem mi- 36
hi, Conspice contra te, & considera, quod
vides. * Et vidi, & ecce sicut leo conci- 37
tatus de sylua rugiens: & vidi, quoniam
emittebat vocem hominis ad aquilam. Et
dixit, dicens, * Audi tu, & loquar ad te, 38
& dicet Altissimus tibi, * Nonne tu es, 39
qui superasti de quatuor animalibus, quæ
feceram regnare in sæculo meo, & vt per
40 eos veniret finis temporum eorum? * Et
quartus veniens deuicit omnia animalia,
quę transierunt, & potentatu tenuit sæcu-
lum cum tremore multo, & omnem or-
bem cum labore pessimo, & inhabitauit
tot temporibus orbem terrarum cum do-
41 lo. * Et iudicasti terram non cum verita-
42 te. * Tribulasti enim mansuetos, & læ-
sisti quiescentes, & dilexisti mendaces,
& destruxisti habitationes eorum, qui
fructificabant, & humiliasti muros eo-
43 rum, qui te non nocuerunt. * Et ascendit
contumelia tua vsque ad Altissimum, &
44 superbia tua ad Fortem. * Et respexit Al-
tissimus superba tempora, & ecce finita
45 sunt, & scelera eius completa sunt. * Pro-
pterea non appareas tu aquila, & alæ tuæ
horribile, & pennacula tua pessima, &
capita tua maligna, & vngues tui pessimi,
46 & omne corpus tuum vanum; * Vt re-
frigeretur omnis terra, & reuertatur li-
berata de tua vi, & speret iudicium, & mise-
ricordiam eius, qui fecit eam.

CAP. XII.

Ad Esdræ orationem huius visionis datur explicatio cum membris ipsius.

1 ET factum est, dum loqueretur leo ver-
2 ba hæc ad aquilam: & vidi, * Et
ecce quod superauerat caput, & non com-
paruerunt quatuor alæ illæ, quæ ad eum
transierunt, & erectæ sunt, vt regnarent: &
erat regnum eorum exile, & tumultu ple-
3 num. * Et vidi, & ecce ipsa non appare-
bant, & omne corpus aquilæ incendebatur,
& expaueſcebat terra valdè, & ego
à tumultu, & excessu mentis, & à magno
4 timore vigilaui, & dixi spiritui meo, * Ec-
ce tu præstitisti mihi hoc in eo, quod scru-
5 taris vias Altissimi. * Ecce adhuc fatiga-
tus sum animo, & spiritu meo inualidus
sum valde, & nec modica est in me vir-
tus à multo timore, quam expaui nocte
6 hac. * Nunc ergo orabo Altissimum, vt
7 me confortet vsque in finem. * Et dixi,
Dominator Domine, si inueni gratiam ante
oculos tuos, & si iustificatus sum apud
te prę multis, & si certè ascendit depre-
8 catio mea ante faciem tuam, * Conforta
me, & ostende seruo tuo mihi interpreta-
tionem, & distinctionem visus horribilis
huius, vt pleniſſimè consoleris animam
9 meam. * Dignum enim me habuisti osten-
dere mihi temporum nouissima. Et dixit
10 ad me. * Hæc est interpretatio visionis
11 huius. * Aquilam quam vidisti ascenden-
tem de mari, hoc est regnum, quod visum
12 est in visione Danieli fratri tuo. * Sed non

est illi interpretatum, quoniam ego nunc tibi interpretor. * Ecce dies veniunt, & 13
exurget regnum super terram, & erit timor acrior omnium regnorum, quæ fuerunt ante eum. * Regnabunt autem in 14
ea reges duodecim, vnus post vnum. * Nam secundus incipiet regnare, & ipse 15
tenebit amplius tempus præ duodecim. * Hæc est interpretatio duodecim alarum 16
quas vidisti. * Et quam audisti vocem, 17
quæ locuta est, non de capitibus eius exeuntem, sed de medio corporis eius, * Hæc est interpretatio, quoniam post tem- 18
pus regni illius nascentur contentiones non modicæ, & periclitabitur, vt cadat: & non cadet tunc, sed iterum constituetur in suum initium. * Et quoniam 19
vidisti subalares octo cohærentes alis eius, * Hæc est interpretatio: exurgent 20
in ipso octo reges, quorum erunt tempora leuia, & anni citati, & duo quidem ex ipsis perient. * Appropinquante au- 21
tem tempore medio quatuor seruabuntur in tempore, cum incipiet appropinquare tempus eius, vt finiatur: duo verò in finem seruabuntur. * Et quoniam vidi- 22
sti tria capita quiescentia, * Hæc est in 23
terpretatio: in nouissimis eius suscitabit Altissimus tria regna, & renouabit in ea multa, & dominabuntur terram. * Et qui habitant in ea, cum labore mul- 24
to super omnes, qui fuerunt ante hos: propter hoc ipsi vocati sunt capita aquilæ. * Isti enim erunt, qui recapitula- 25
bunt impietates eius, & qui perficient nouissima eius. * Et quoniam vidisti ca- 26
put maius non apparens, hæc est interpretatio eius: quoniam vnus ex eis super lectum suum morietur, & tamen cum tormentis. * Nam duo, qui perseuera- 27
uerint, gladius eos comedet. * Vnius 28
enim gladius comedet, qui cum eo: sed tamen hic gladio in nouissimo cadet. * Et quoniam vidisti duas subalares trai- 29
cientes super caput, quod est in dextera parte, * Hæc est interpretatio: hi sunt 30
quos conseruauit Altissimus in finem suum, hoc est regnum exile, & turbationis plenum. * Sicut vidisti, & leo- 31
nem, quem vidisti de silua euigilantem, & rugientem, & loquentem ad aquilam, & arguentem eam, & iniustitias ipsius, per omnes sermones eius sicut audisti? * Hic est ventus quem seruauit 32
Altissimus in finem ad eos, & impietates ipsorum: & arguet illos, & incutiet coram ipsis discerptiones eorum. * Statuet enim eos in iudicio viuos: & 33
erit, cum arguerit eos, tunc corripiet eos. * Nam residuum populum meum 34
liberabit cum miseria, qui saluati sunt super fines meos, & iucundabit eos quoadusque veniet finis, dies iudicij, de 35
quo locutus sum tibi ab initio. * Hoc somnium, quod vidisti, & hæ interpre- 36
tationes. * Tu ergo solus dignus fuisti 37
scire Altissimi secretum hoc. * Scribe ergo omnia illa in libro, quæ vidisti, 38
& pone ea in loco abscondito. * Et docebis ea sapientes de populo tuo, quorum corda scis posse capere, & seruare 39
secreta hæc. * Tu autem adhuc sustine hic alios dies septem, vt tibi ostendatur quidquid visum fuerit Altissimo ostende- 40
re tibi. * Et profectus est à me. Et factum est, cum audisset omnis populus, quoniam pertransierunt septem dies, & ego non fuissem reuersus in ciuitatem, & congregauit se omnis à minimo vsque ad maximum: & venit ad me, & dixerunt 41
mihi dicentes: * Quid peccauimus tibi, & quid iniustè egimus in te, quoniam 42
derelinquens nos sedisti in loco hoc? * Tu enim nobis superes solus ex omnibus populis, sicut botrus de vinea, & sicut lucerna in loco obscuro, & sicut portus, 43
& nauis saluata à tempestate. * Aut non sufficiunt nobis mala, quæ contingunt? 44
* Si ergo tu nos dereliqueris, quanto nobis erat melius si essemus succensi, & 45
nos cum incendio Sion? * Nec enim nos sumus meliores eorum, qui ibi mortui sunt. Et plorauerunt voce magna. Et re- 46
spondi ad eos, & dixi: * Confide Israel, 47
& noli tristari tu domus Iacob. * Est enim memoria vestri coram Altissimo, & Fortis non est oblitus vestri in tentatione. * 48
Ego enim non dereliqui vos, neque excessi à vobis: sed veni in hunc locum, vt deprecaret pro desolatione Sion, vt quærerem misericordiam pro humilitate 49
sanctificationis vestræ. * Et nunc ite vnusquisque vestrum in domum suam, 50
& ego veniam ad vos post dies istos. * Et profectus est populus, sicut dixi ei, in 51
ciuitatem: * Ego autem sedi in campo septem diebus, sicut mihi mandauit: & manducabam de floribus solummodo agri, de herbis facta est esca mihi in diebus illis.

CAP. XIII.

Altera visio Esdræ ostenditur cum ipsius interpretatione.

1 ET factum est post dies septem, & somniaui somnium nocte. * Et ecce de
2 mari ventus exurgebat, vt conturbaret
3 omnes fluctus eius. * Et vidi, & ecce con-

ualeſcebat ille homo cum millibus coeli: & vbi vultum ſuum vertebat, vt conſideraret, tremebant omnia, quæ ſub eo videbantur. * Et vbicumque exibat vox 4
de ore eius, ardeſcebant omnes, qui audiebant voces eius, ſicut quieſcit terra, quando ſenſerit ignem. * Et vidi poſt 5
hæc, & ecce congregabatur multitudo hominum, quorum non erat numerus, de quatuor ventis coeli, vt debellarent hominem, qui aſcenderat de mari. * Et 6
vidi, & ecce ſibimetipſi ſculpſerat montem magnum, & volauit ſuper eum. * Ego autem quæſiui videre regionem vel 7
locum vnde ſculptus eſſet mons, & non potui. * Et poſt hęc vidi, & ecce om- 8
nes, qui congregati ſunt ad eum, vt expugnarent eum, timebant valde, tamen audebant pugnare. * Et ecce, vt vidit 9
impetum multitudinis venientis, non leuauit manum ſuam, neque frameam tenebat, neque aliquod vas bellicoſum, niſi ſolummodo, vt vidi, * Quoniam 10
emiſit de ore ſuo ſicut flatum ignis, & de labijs eius ſpiritus flammæ, & de lingua eius emittebat ſcintillas, & tempeſtates, & commiſta ſunt omnia ſimul, hic flatus ignis, & ſpiritus flammæ, & multitudo tempeſtatis: * Et concidit ſuper multitu- 11
dinem in impetu, quæ præparata erat pugnare, & ſuccendit omnes, vt ſubitò nihil videretur de innumerabili multitudine, niſi ſolummodo puluis, & fumi odor: & extimui. * Et poſt hæc vidi ip- 12
ſum hominem deſcendentem de monte, & vocantem ad ſe multitudinem aliam pacificam, * Et accedebat ad eum vultus 13
hominum multorum, quorumdam gaudentium, quorumdam triſtantium: aliqui verò alligati, aliqui adducentes ex eis, qui offerebantur, & ægrotaui à multitudine pauoris, & expergefactus ſum, & dixi, * Tu ab initio demonſtraſti ſeruo tuo mi- 14
rabilia hæc, & dignum me habuiſti vt ſuſciperes deprecationem meam: * Et 15
nunc demonſtra mihi adhuc interpretationem ſomnij huius. * Sicut enim exi- 16
ſtimo in ſenſu meo, væ qui derelicti fuerunt in diebus illis: & multò plus væ his, qui non ſunt derelicti. * Qui enim non 17
ſunt derelicti, triſtes erant. * Intelligo 18
nunc, quæ ſunt repoſita in nouiſſimis diebus, & occurrent eis, ſed & his, qui derelicti ſunt. * Propter hoc venerunt 19
enim in pericula magna, & neceſſitates multas, ſicut oſtendunt ſomnia hæc. * Attamen facilius eſt periclitantem venire 20
in hunc, quam pertranſire, ſicut nubem à ſæculo, et nunc videre, quę contingunt in nouiſſimo. Et reſpondit ad me,
21 & dixit: * Et viſionis interpretationem dicam tibi: et de quibus locutus es, ada-
22 periam tibi. * Quoniam de his dixiſti: qui derelicti ſunt: hæc eſt interpretatio. *
23 Qui aufert periculum illo tempore, hic ſe cuſtodiuit, qui in periculo inciderunt, hi ſunt, qui habent opera, et fidem ad
24 Fortiſſimum. * Scito ergo, quoniam magis beatificati ſunt, qui derelicti, ſuper
25 eos, qui mortui ſunt. * Hæ interpretationes viſionis, quia viditi virum aſcen-
26 dentem de corde maris, * Ipſe eſt quem conſeruat Altiſſimus multis temporibus, qui per ſemetipſum liberabit creaturam ſuam: et ipſe diſponet, qui derelicti ſunt:
27 Et quoniam viditi de ore eius exire, vt
28 ſpiritum, et ignem, et tempeſtatem: * Et quoniam non tenebat frameam, neque vas bellicoſum: corrupit enim impetus eius multitudinem, quæ venerat expu-
29 gnare eum: hæc eſt interpretatio. * Ecce dies veniunt, quando incipiet Altiſſimus liberare eos, qui ſuper terram ſunt:
30 * Et veniet in exceſſu mentis ſuper eos,
31 qui inhabitant terram. * Et alij alios cogitabunt debellare; ciuitas ciuitatem, et locus locum, et gens aduerſus gentem,
32 et regnum aduerſus regnum. * Et erit, cum fient hæc: et contingent ſigna, quæ ante oſtendi tibi: et tunc reuelabitur filius meus, quem viditi, vt virum aſcenden-
33 tem. * Et erit, quando audierint omnes gentes vocem eius: et derelinquet vnuſquiſque in regione ſua bellum ſuum,
34 quod habet ad alterutrum: * Et colligetur in vnum multitudo innumerabilis, ſicut volentes venire, et expugnare eum.
35 Ipſe autem ſtabit ſuper cacumen montis
36 Sion. * Sion autem veniet, et oſtendetur omnibus parata, et ædificata, ſicut
37 viditi montem ſculpi ſine manibus. * Ipſe autem filius meus arguet, quæ adinuenerunt Gentes, impietates eorum has, quæ tempeſtati appropinquauerunt propter mala cogitamenta eorum; et cruciа-
38 menta quibus incipient cruciari: * Quæ aſſimilatæ ſunt flammæ, et perdet eos ſine labore per legem, quæ igni aſſimilata
39 eſt. * Et quoniam viditi eum colligentem ad ſe aliam multitudinem pacificam,
40 * Hæ ſunt decem tribus, quę captiuæ factæ ſunt de terra ſua in diebus Oſee regis, quem captiuum duxit Salmanaſar rex Aſſyriorum: et tranſtulit eos trans flumen, et translati ſunt in terram aliam.
41 * Ipſi autem ſibi dederunt conſilium hoc, vt derelinquerent multitudinem gentium, et proficiſcerentur in vlteriorem regionem, vbi nunquam inhabitauit genus hu-
42 manum: * Vel ibi obſeruare legitima

fua, quæ non fuérant ſeruantes in regione ſua. * Per introitus autem anguſtos 43
fluminis, Euphraten introierunt. * Fecit 44
enim eis tunc Altiſſimus ſigna, et ſtatuit venas fluminis, vſquequò tranſirent.
* Per eam enim regionem erat via multa 45
ſtineris, anni vnius, et dimidij: nam
regio illa vocatur Arſareth. * Tunc in- 46
habitauerunt ibi vſque in nouiſſimo tempore: et nunc iterum cum cœperint venire, * Iterum Altiſſimus ſtatuet venas 47
fluminis, vt poſſint tranſire: propter hæc
viditi multitudinem cum pace. * Sed et 48
qui derelicti ſunt de populo tuo, hi ſunt,
qui inueniuntur intra terminum meum.
* Factum erit ergo, quando incipiet per- 49
dere multitudinem earum, quæ collectæ
ſunt gentes, proteget eos, qui ſuperauerunt populum: * Et tunc oſtendet eis 50
multa plurima portenta. * Et dixi ego, 51
Dominator Domine, hoc mihi oſtende,
propter quod viri virum aſcendentem de
corde maris. Et dixit mihi, * Sicut non 52
potes hæc vel ſcrutari, vel ſcire, quæ
ſunt in profundo maris: ſic non poterit
quiſquæ ſuper terram videre filium meum,
vel eos, qui cum eo ſunt, niſi in tempore
ſui. * Hæc eſt interpretatio ſomnij, 53
quod viditi, et propter quod illuminatus es hic ſolus. * Dereliquiſti enim 54
tuam, et circa meam vocaſti legem, et
quæſiſti. * Vitam enim tuam diſpoſuiſti 55
in ſapientia, et ſenſum tuum vocaſti matrem: * Et propter hoc oſtendi tibi 56
merces apud Altiſſimum: erit enim poſt
alios tres dies, ad te alia loquar, & exponam tibi grauia, & mirabilia. * Et 57
profectus ſum, & tranſij in campum,
multum glorificans, & laudans Altiſſimum, de mirabilibus, quæ per tempus
faciebat: * Et quoniam gubernat ipſum, 58
& quæ ſunt in temporibus illata: & ſedi
ibi tribus diebus.

CAP. XIV.

Apparet Dominus Eſdræ in rubo, & futura quadam arcana reuelat.

ET factum eſt tertia die, & ego ſedebam ſub quercu. * Et ecce, vox 1 2
exiuit contra me de rubo, & dixit: Eſdra, Eſdra. Et dixi: Ecce ego Domine.
Et ſurrexi ſuper pedes meos. Et dixit ad
me: * Reuelans reuelatus ſum ſuper ru- 3
bum, & locutus ſum Moyſi, quando populus meus ſeruiebat in Ægypto, * Et 4
miſi eum, & eduxi populum meum de
Ægypto, & adduxi eum ſuper montem
Sina, & detinebam eum apud me die- 5
bus multis. * Et enarraui ei mirabilia
multa, & oſtendi ei temporum ſecreta, 6
& finem, & præcepi ei, dicens: * Hæc
in palam facies verba, & hæc abſcondes. 7
* Et nunc tibi dico: * Signa, quæ demon- 8
ſtraui, & ſomnia, quæ vidiſti, & interpretationes, quas tu viditi, in corde tuo 9
repone ea: * Tu enim recipieris ab omnibus, conuerteris reſiduus cum conſilio
meo, & cum ſimilibus tuis, vſquequò 10
finiantur tempora. * Quoniam ſæculum perdidit iuuentutem ſuam, & tem- 11
pora appropinquant ſeneſcere. * Duodecim enim partibus diuiſum eſt ſæculum,
& tranſierunt eius decima, & dimidium 12
decimæ partis. * Superſunt autem eius 13
poſt medium decimæ partis. * Nunc ergo diſpone domum tuam, & corripe populum tuum, et conſolare humiles eo- 14
rum, et renuntia iam corruptelæ, * Et
dimitte abs te pondera humana, et exue
te iam infirmam naturam, et repone in
vnam partem moleſtiſſima tibi cogitamenta, et feſtina tranſmigrare à tempo- 15
ribus his: * Quæ enim vidiſti nunc contigiſſe mala, iterum horum deteriora fa- 16
cient: * Quantum enim inualidum fiet
ſæculum à ſenectute, tantum multiplicabuntur ſuper inhabitantes mala. * Pro- 17
longauit enim ſe magis veritas, et appropinquauit mendacium. Iam enim feſtinat 18
venire, quam viditi viſionem. * Et re- 19
ſpondi, et dixi coram te Domine: * Ecce enim ego abibo, ſicut præcepiſti mihi, et corripiam præſentem populum.
Qui autem iterum nati fuerint, quis com- 20
monebit? * Poſitum eſt ergo ſæculum in
tenebris, et qui inhabitant in eo ſine 21
lumine. * Quoniam lex tua incenſa eſt,
propter quod nemo ſcit, quæ à te facta 22
ſunt, vel quæ incipient opera. * Si enim
inueni in te gratiam, immitte in me Spiritum ſanctum, et ſcribam omne, quod
factum eſt in ſæculo ab initio, quæ erant
in lege tua ſcripta, vt poſſint homines inuenire ſemitam, et qui voluerint viuere in 23
nouiſſimis, viuant. * Et reſpondit ad me,
et dixit: Vadens congrega populum, et dices ad eos, vt non quærant te diebus qua- 24
draginta. * Tu autem præpara tibi buxos
multos, et accipe tecum Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, et Aſiel,
quinque hos, qui parati ſunt ad ſcribendum velociter. * Et venias huc, et ego 25
accendam in corde tuo lucernam intellectus, quæ non extinguetur quoadúſque 26
finiantur, quæ incipies ſcribere. * Et
tunc perfectis quædam palam facies, quædam ſapientibus abſconſe trades: in craſtinum enim hac hora incipies ſcribere. *

Et

Et profectus ſum, ſicut mihi præcepit, & 27
congregaui omnem populum, & dixi: *
Audi Iſrael verba hæc: * Peregrinati ſunt 28
patres noſtri ab initio in Ægypto, & libe- 2
rati ſunt inde: * Et acceperunt legem vi- 30
tæ, quam non cuſtodierunt, quam & vos
poſt eos tranſgreſſi eſtis: *Et data eſt vobis 31
terra in ſortem, & terra Sion, & patres ve-
ſtri, & vos iniquitatè feciſtis, & non ſeruaſtis vias, quas præcepit vobis Altiſſimus: *
Et iuſtus iudex cum ſit, abſtulit à vobis in 32
tempore, quod donauerat. * Et nunc vos 33
hic eſtis, & fratres veſtri introrſum ve-
ſtrum ſunt. *Si ergo imperaueritis ſenſui 34
veſtro, & erudieritis cor veſtrum, viui
conſeruati eritis, & poſt miſericordiam
conſequemini. *Iudicium enim poſt mor- 35
tem veniet, quando iterum reuiuiſcemus:
& tunc iuſtorum nomina parebunt, & impiorum facta oſtendentur. * Ad me igitur 36
nemo accedat nunc, neque requirat me
vſque dies quadraginta. * Et accepi quin- 37
que viros, ſicut mandauit mihi, & profecti
ſumus in campum, & manſimus ibi. *Et 38
factus ſum in craſtinum, & ecce vox vo-
cauit me dicens: Eſdra aperi os tuum, &
b be, quo te potauero. * Et aperui os 39
meum, & ecce calix plenus porrigebatur
mihi. Hoc erat plenum ſicut aqua: color
autem eius, vt ignis ſimilis. * Et accepi, & 40
bibi: & in eo cum bibiſſem, cor meum
cruciabatur intellectu, & in pectus meum
increſcebat ſapientia. Nam ſpiritus con-
ſeruabatur memoria. * Et apertum eſt os 41
meum, & non eſt clauſam amplius. *Altiſ- 42
ſimus dedit intellectum quinque viris, &
ſcripſerunt, quæ dicebantur exceſſiones
noctis, quas non ſciebant. * Nocte autem 43
manducabant panem, ego autem per diem
loquebar, & per noctem, non tacebam. *
Scripti ſunt autem per quadraginta dies 44
libri ducenti quatuor. *Et factum eſt cum 45
completi eſſent quadraginta dies, locutus
eſt Altiſſimus, dicens: Priora, quæ ſcripſiſti, in palam pone, & legant digni, & indigni. * Nouiſſimos autem ſeptuaginta 46
conſeruabis, vt tradas eos ſapientibus de
populo tuo. *In his enim eſt vena intelle- 47
ctus, & ſapientiæ fons, & ſcientiæ flumen.
Et feci ſic.

CAP. XV.

Prædicuntur multa calamitates ſæculo ſuperuenturæ.

ECce loquere in aures plebis meæ ſer- 1
mones prophetiæ, quos immiſero in
os tuum, dicit Dominus. *Et fac, vt in char- 2
tis ſcribantur, quoniam fideles, & veri ſũt.
3 Ne timeas a cogitationibus aduerſum te,
nec turbent te incredulitates dicentium. *
4 Quoniam omnis incredulus in incredulita-
5 te ſua morietur. * Ecce ego induco, dicit
Dominus, ſuper orbem terrarum arma,
gladium, & famem, & mortem, & interi-
6 tum: *Propter quod ſuperpolluit iniquitas
omnem terram, & adimpleta ſunt opera
7 nociua illorum. * Propterea dicit Domi-
8 nus: * Iam non filebo de impietatibus eo-
rum, quæ irreligioſè agunt, nec tuſtinebo
in his, quæ iniquè exercent: ecce ſanguis
innoxius, & iuſtus clamat ad me, & animæ
9 iuſtorum clamant perſeueranter. * Vindi-
cans vindicabo illos, dicit Dominus, & ac-
cipiam omnem ſanguinem innoxium ex
10 illis ad me. * Ecce populus meus quaſi
grex ad occiſionem ducitur, iam non patiar
11 illum habitare in terra Ægypti, *Sed edu-
cam eum in manu potenti, & brachio ex-
celſo, & percutiam plaga ſicut prius, &
12 corrumpam omnem terram eius. * Lugebat Ægyptus, & fundamenta eius plaga
verberata, & caſtigatione quas inducet ei
13 Deus. * Lugebunt cultores operantes terram, quoniam deficient ſemina eorum ab
vredine, & grandine, & à ſydere terribili. *
14 Væ ſæculo, & qui habitant in eo: *Quia ap-
15 propinquauit gladius, & contritio eorum,
& exurget gens contra gentem ad pugnã,
16 & rhomphæa in manibus eorum. * Erit
enim inconſtabilitio hominibus, & alij
alijs inualeſcentes non curabunt regem
ſuũ, & principes viæ geſtorum ſuorum in
17 potentia ſua. *Concupiſcet enim homo in
18 ciuitatem ire, & non poterit. *Propter ſuperbiam enim eorum ciuitates turbabuntur, domus exterentur, homines metuent.
19 Non miſerebitur homo proximum ſuum,
ad irritum faciendum domos eorum in
gladium, ad diripiendas ſubſtantias eorum, propter famem panis, & tribulatio-
20 nem multam. * Ecce, ego conuoco, dicit
Deus, omnes reges terræ ad me verendum,
qui ſunt ab Oriente, & ab Auſtro, & ab
Euro, & à Libano, ad conuertendos in ſe,
21 & reddere, quæ dederunt illis. * Sicut faciunt vſque hodie electis meis, ſic faciam,
& reddam in ſinu eorum. Hæc dicit Do-
22 minus Deus: * Non parcet dextera mea
ſuper peccatores, nec ceſſabit rhomphæa
ſuper effundentes ſanguinem innoxium
23 ſuper terram. *Exijt ignis ab ira eius, & de-
uorauit fundamenta terræ, & peccatores
24 quaſi ſtramen incenſum. *Væ eis, qui pec-
cant, & non obſeruant mandata mea, dicit
25 Dominus. * Non parcam illis. Diſcedite
filij à poteſtate. Nolite contaminare ſan-
26 ctificationem meam, * Quoniam nouit
Dominus omnes, qui delinquunt in illum

propterea tradidit eos in mortem,& in occisionem.* Iam enim venerunt super orbẽ 27
terrarum malum,& manebitis in illis: non
enim liberabit vos Deus, propter quod
peccastis in eum. *Ecce visio horribilis,& 28
facies illius ab Oriente.* Et exient natio- 29
nes draconum Arabum in curribus multis, & sicut flatus, eorum numerus fertur
super terram,vt iam timeant, & trepident
omnes,qui illos audient * Carmonij insa- 30
nientes in ira,& exient,vt apri de sylua, &
aduenient in virtute magna,& constabunt
in pugnam cum illis, & vastabunt portionem terræ Assyriorum.*Et post hæc su- 31
pervalescent dracones natiuitatis suæ memores, & conuertent se conspirantes in
virtute magna ad persequendos eos. * Illi 32
turbabuntur, & silebunt in virtute illorũ,
& conuertent pedes suos in fugam, * Et à 33
territorio Assyriorum subsessor obsidebit
eos, & consumet vnum ex illis, & erit timor,& tremor in exercitu illorum,& con.
tentio in reges ipsorum. * Ecce nubes ab 34
oriente,& septemtrione vsque ad meridianum, & facies earum horrida valde, plena
iræ,& procellæ,*Et collident se inuicem, 35
& collident sydus copiosum super terram,
& sydus illorum,& erit sanguis à gladio vsque ad ventrem,*Et simus hominis vsque 36
ad substramen cameli,& erit timor,& tremor multus super terram. *Et horrebunt, 37
qui videbunt iram illam, & tremor apprehendet illos:& post hæc mouebuntur nimbi copiosi *A meridiano, & septemtrione, 38
& portio alia ab occidente:*Et superinua. 39
lescent ab oriente,& recludent eam,& nubem quam susciauit in ira, & sydus ad faciendam exterritationem ad orientalem
ventum,& occidentem violabitur:*Et ex. 40
altabuntur nubes magnæ, & validæ plenæ
iræ,& sydus,vt exterreant omnem terram,
& inhabitantes eam, & infundent super
omnem locum altum,& eminentem sydus
terribile,* Ignem & grandinem, & thomphæas volantes, & aquas multas, vt etiam
impleantur omnes campi, & omnes riui
plenitudine aquarum multarum. * Et de- 42
molientur ciuitates, et muros, et montes,
et colles,& ligna syluarum,et fœnum pratorum,et frumenta eorum. *Et transibunt 43
constantes vsque ad Babylonem, et exterrent eam:*Conuenient ad ipsam,et circui. 44
bunt eam, et effundent sydus, et omnem
iram super eam,et subibit puluis,et fumus
vsque in cœlum, et omnes in circuitu lugebunt eam:* Et qui sub ea remanserint, 45
seruient his,qui exterruerunt. *Et tu Asia 46
concors in spem Babylonis, et gloriæ personæ eius, * Væ tibi misera propter quod 47
assimilasti ei,et ornasti filias tuas in fornicatione, ad placendum, et gloriandum in
amatoribus tuis, qui tecum cupierunt
48 semper fornicari. *Odidilem imitata es in
omnibus operibus eius,et in adinuentioni-
49 bus eius: propterea dicit Deus, Immittam
tibi mala, viduitatem, paupertatem, et famem, et gladium, et pestem, ad deuastandas domos tuas à violatione, et morte, et
50 gloria virtutis tuæ. *Sicut flos siccabitur,
cum exurget ardor, qui emissus est super
51 te, *Infirmaberis, vt paupercula plagata,
et castigata: mulieribus, vt non possint te
52 suscipere potentes,et amatores.*Nunquid
53 ego sic zelabor te,dicit Dominus, Nisi occidisses electos meos in omni tempore,exaltans percussionem manuum, et dicens
super mortem eorum,cum inebriata esses,
54 Exorna speciem vultus tui?*Merces formi-
55 cationis tuæ in sinu tuo, propter hoc red-
56 ditionem accipies. * Sicut facies electis
meis, dicit Dominus, sic faciet tibi Deus,
57 et tradet te in malum.*Et nati tui fame interient: et tu rhomphæa cades,et ciuitates
tuæ conterentur, et omnes tui in cãpo gla-
58 dio cadent.*Et qui sunt in montibus,fame
peribunt, et manducabunt carnes suas, et
sanguinem bibent, à fame panis, et siti
59 aquæ. *Infelix per maria venies,et rursum
60 accipies mala.* Et in transitu allident ciuitatem occisam,et exterent aliquam portionem terræ tuæ,et partem gloriæ tuę exterminabunt, rursum reuertentes ad Ba-
61 bylonem subuersam. *Et demolita eris il-
62 lis pro stipula, et ipsi erunt tibi ignis: * Et
deuorabunt te, et ciuitates tuas, terram
tuam,et montes tuos,omnes syluas tuas,et
63 lignum fructiferum igni comburent. *Filios tuos captiuos ducent,et censum tuum
in prædam habebunt,et gloriam faciei tuę
exterminabunt.

CAPVT XVI.

Horrendo vniuerso orbi desolatio in fine futura.

1 VÆ tibi Babylon, et Asia, væ tibi Ægy-
2 pte,et Syria, *Præcingite vos saccis,
et ciliciis, et plangite filios vestros, et dolete: quoniam appropinquauit contritio
3 vestra.*Immissus est vobis gladius, et quis
4 est,qui auertat illum? Immissus est in vo-
5 bis ignis, et quis est,qui extinguat illum? *
Immissa sunt vobis mala,et quis est,qui re-
6 pellat ea? * Numquid repellet aliquis leonem esurientem in sylua, aut extinguet
ignem in stipula, mox quando cœperit ar-
7 dere? * Numquid repellet aliquis sagittam
8 à sagittario forti missam? *Dominus fortis
immittit mala,et quis est, qui repellat ea?
9 Exijt ignis ex iracundia eius,et quis est,qui
10 extinguat eum? *Coruscabit,et quis non
11 timebit? Tonabit,& quis non pauebit? Do-

minus

minus comminabitur, & quis non funditus conteretur à facie ipsius? * Terra tremuit,& fundamenta eius,mare fluctuat de profundo, & fluctus eius disturbabuntur, & pisces eius à facie Domini, & à gloria virtutis eius:Quoniam fortis dextera eius, quæ arcum tendit: sagittæ eius acutæ,quæ ab ipso mittuntur,non deficient, cum cœperint mitti in fines terræ. *Ecce mittuntur mala,& non reuertentur, donec veniãt super terram. *Ignis succenditur, & non extinguetur,donec consumat fundamenta terræ. * Quemadmodum non redit sagitta missa à valido sagittario, sic non reuertentur mala,quæ missa fuerint in terram. * Væ mihi, væ mihi: quis me liberabit in illis diebus?*Initium dolorum,& multi gemitus,initium famis,& multi interitus,initium bellorum, & formidabunt potestates, initium malorum, & trepidabunt omnes. * In his quid faciam, cum venerint mala? *Ecce fames,& plaga,& tribulatio, & angustia, missa sunt flagella in emendatione, * Et in his omnibus se non conuertent ab iniquitatibus suis, neque flagellorum memores erunt semper. * Ecce, erit annonæ vilitas super terram, sic vt putent sibi esse directam pacem, & tunc germinabuntmala super terram, gladius, fames, & magna confusio. * A fame enim plurimi, qui inhabitant terram interient,& gladius perdet cæteros, qui superauerint à fame, * Et mortui sicut stercora proijcientur, & non erit,qui consoletur eos.Derelinquetur enim terra deserta, & ciuitates eius deijcientur. Non derelinquetur,qui colat terram, & qui seminet eam. * Ligna dabunt fructus, & quis vindemiabit illa? * Vua matura fiet, & quis calcabit illam? erit enim locis magna desertio. *Cupiet enim homo hominem videre, vel vocem eius audire. * Relinquentur enim de ciuitate decem,& duo de agro,qui absconderint se in densis nemoribus,& scissuris petrarum: Quemadmodum derelinquuntur in oliueto, & singulis arboribus tres, aut quatuor oliuæ, *At sicut in vinea vindemiata racemi relinquuntur ab his, qui diligenter vineam scrutantur:*Sic relinquentur in diebus illis tres, aut quatuor ab scrutantibus domos eorum in rhomphea.*Et relinquetur terra deserta,& agri eius inueterabunt, & viæ eius,& omnes semitæ eius germinabunt spinas, eo quod non transient homines per eam.* Lugebant virgines non habentes sponsos,lugebunt mulieres non habentes viros, lugebunt filiæ earum non habentes adiutorium: *Sponsi earum in bello consumentur, & viri earum in fame exterentur. * Audite verò ista, & cognoscite ea serui Domini. Ecce verbum Domini, excipite illud: ne dijs credatis de quibus dicit Dominus. *Ecce appropinquant mala, & non tardant. * Quemadmodum prægnans cum parit in nono mense filium suum, appropinquante hora partus eius, ante horas duas vel tres, dolores circumeunt ventrem eius, & prodeunte infante de ventre, non tardabunt vno puncto: *Sic non morabuntur mala ad prodeundum super terram, & sæculum gemet, & dolores circumtenebunt illud. Audite verbum, plebs mea: parate vos in pugnam, & in malis sic estote, quasi aduenæ terræ. *Qui vendit,quasi qui fugiat: & qui emit,quasi qui perditurus. * Qui mercatur,quasi qui fructum non capiat:& qui ædificat quasi non habitaturus. * Qui seminat, quasi qui non metet: sic & qui vineam putat,quasi non vindemiaturus. * Qui nubunt, sic quasi filios non facturi: & qui non nubunt, sic quasi vidui. * Propter quod qui laborant, sine causa laborant: * Fructus enim illorum alienigenæ metent, & substantiam illorum rapient, & domos euertent, & filios eorum captiuabunt, quia in captiuitate, & fame generant natos suos. * Et qui negotiantur in rapina, quantum diu exornant ciuitates,et domos suas,& possessiones,& personas suas, Tanto magis adzelabor eos super peccata sua, dicit Dominus. *Quomodo zelatur fornicaria mulierem idoneam,& bonam valde, * Sic zelabitur iustitia iniquitatem cum exornat se,& accusat eam in facie, cum venerit, qui defendat exquirentem omne peccatum super terram.*Propterea nolite similari ei, nec operibus eius: * Quoniam adhuc pusillum,& tolletur iniquitas à terra, & iustitia regnabit in vos. * Non dicat peccator se non peccasse: quoniam carbones ignis comburet super caput eius, qui dicit: Non peccaui coram Domino,et gloria ipsius. * Ecce Dominus cognoscet omnia opera hominum, et adinuentiones illorum,et cogitationes illorum,et corda illorum.*Dixit enim: Fiat terra,et facta est; fiat cœlum,et factum est. *Et in verbo illius stellæ fundatæ sunt,et nouit numerum stellarum. * Qui scrutatur abyssum, et thesauros illatum: qui mensus est mare,et conceptum eius. * Qui conclusit mare in medio aquarum,et suspendit terram super aquas verbo suo. * Qui extendit cœlum, quasi cameram super aquas fundauit eum. Qui posuit in deserto fontes aquarum, et super verticem montium lacus ad emittendum flumina ab eminenti petra, vt poraret terram. *Qui finxit hominem,et posuit cor suum in medio corporis, et misit ei spi-

ei ſpiritum, vitam et intellectum, * Et ſpi- 63
ramen Dei omnipotentis, qui fecit omnia,
et ſcrutinat omnia abſconſa in abſconſis
terræ. * Hic nouit adinuentionem ve- 64
ſtram, et quæ cogitatis in cordibus veſtris,
peccantes et volentes occultare peccata
veſtra. * Propter quod Dominus ſcrutinan 65
do ſcrutinauit omnia opera veſtra, et tra-
ducet vos omnes, * Et vos confuſi eritis 66
cum proceſſerint peccata veſtra coram ho-
minibus, et iniquitates erunt, quæ accuſa-
tores ſtabunt in die illo. * Quid facietis? 67
aut quomodo abſcondetis peccata veſtra
coram Deo, et Angelis eius? * Ecce iudex 68
Deus, timete eum. Deſinite à peccatis
veſtris, et obliuiſcamini iniquitates ve-
ſtras iam agere eas in ſempiterno, et Deus
educet vos, et liberabit de omni tribula-
tione. * Ecce enim incenditur ardor ſu- 69
per vos turbæ copioſæ, et rapient quoſ-
dam ex vobis, et cibabunt idolis occiſos:
* Et qui conſenſerint eis, erunt illis in de- 70
riſum, et in improperium, et in concul-
cationem. * Erit enim locis locus, et in 71
vicinis ciuitates exurrectio multa ſuper
timentes Dominum. * Erunt quaſi inſa- 72
ni nemini parcentes, ad diripiendum, et
deuaſtandum adhuc timentes Dominum:
* Quia deuaſtabunt, et diripient ſubſtan- 73
tias, et de domibus ſuis eos ejicient. * Tunc 74
parebit probatio electorum meorum, ut
aurum, quod probatur ab igne. * Audi- 75
te dilecti mei, dicit Dominus: Ecce ad-
ſunt dies tribulationis, et de his liberabo
vos. * Ne timeatis, nec hæſiteris, quo- 76
niam Deus dux veſter eſt. * Et qui ſer- 77
uat mandata, et præcepta mea, dicit
Dominus Deus, ne præponderent vos
peccata veſtra, ne ſupereleuent ſe ini-
quitates veſtræ. * Væ qui conſtringun- 78
tur à peccatis ſuis, et obteguntur ab ini-
quitatibus ſuis, quemadmodum ager
conſtringitur à ſylua, et ſpinis tegitur
ſemita eius, per quam non tranſit homo,
et excluditur, et mittitur ad deuoratio-
nem gus.

FINIS.

IN-

Digitized by Google

INDEX
TESTIMONIORVM
A CHRISTO, ET APOSTOLIS
In nouo Teſtamento citatorum ex veteri.

Quæ huc in id congeſta ſunt, vt pij lectores natiuam quorundam intelligentiam, quæ ab ipſo Chriſto vero interprete, & ſpiritu eius per Apoſtolos ſit tradita, aſſequantur, perſpiciantque in quem vſum ea Apoſtoli, & Euangeliſtæ adduxerint.

GENESIS.

1 d Maſculum et fœminam fecit eos Matt. 19. 2. Marc. 10. a
2 a Requieuit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis Hebr. 4. b
2 b Factus eſt primus homo Adam in animam viuentem 1. Cor. 15. f
2 d Dimittet homo patrem, et matrem, et adhęrebit vxori Matth. 19. 2. Marc. 10. a. Epheſ. 5. g. 1. Cor. 6. d
2 d Erunt duo in carne vna Matt. 19. a. Març. 10. a. 1. Cor. 6. d. Gal. 3. b
12 a Exi de terra tua, et de cognatione tua Act. 7. a
12 a Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes Act. 3. d. Epheſ. 5. g
15 b Sic erit ſemen tuum Rom. 4. c
15 b Credidit Abraham Deo, et reputatum eſt illi ad iuſtitiam Rom. 4. a. Iac. 2. d. Gal. 3. a
15 c Erit ſemen tuum peregrinum in terra non ſua Act. 7. a
17 a Quia patrem multarum gentium conſtitui te Rom. 4. c.
18 b Secundum hoc tempus veniam, et erit Saræ filius Rom. 9. b
21 b Eijce ancillam, et filium eius Gal. 4. d
21 b In Iſaac vocabitur tibi ſemen Rom. 9. b
22 c Niſi benedicens benedicam te, et mul. Hebr. 6. c
22 d Quia benedicentur in te omnes gentes Gal. 3. b. Act. 3. d
25 c Quia maior ſeruiet minori Rom. 9. c.

EXODVS.

3 b Ego ſum Deus Abraham, etc. Matt. 22. c. Marc. 12. c. Luc. 20. f
9 d In hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te potentiam meam Rom. 9. d
12 g Os non comminuetis ex eo Ioan. 19. f
13 a Omne maſculinum adaperiens vulvam Luc. 2. d
16 d Qui multum, non abundauit, etc. 2. Cor. 8. c
20 c Non mœchaberis Matt. 5. d
20 c Non adulterabis, Non occides, Non furtum facies, Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium, Non concupiſces Rom. 13. c.
20 c Non concupiſces Rom. 13. c
20 c Non occides Matth. 5. c. Luc. 18. d
20 c Honora patrem tuum, et matrem tuam Matth. 15. a. Marc. 7. b. Eph. 6. a
21 c Qui maledixerit patri ſuo, vel matri, morte moriatur Matt. 15. a. Marc. 7. b.
21 c Oculum pro oculo, dentem pro dente Matth. 5. f
22 d Principi populi tui non maledices Act. 23. a
24 c Hic ſanguis teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus Hebr. 9. c.
25 g Vide, omnia facito ſecundum exemplar, quod tibi oſtenſum eſt, etc. Hebr. 8. b. Act. 7. f
32 a Fac nobis deos, qui præcedant nos Act. 7. c
33 d Miſerebor cui voluero, etc. Rom. 9. c
34 d Non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem 2. Cor. 3. c

LEVIT.

11 g Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum 1. Petr. 1. c
18 a Qui fecerit homo, viuet in ea Rom. 10. b. Gal. 3. b
19 c Non periurabis Matt. 5. c.
19 d Diliges proximum tuum ſicut teipſum Rom. 13. d. Gal. 5. c. Iac. 2. b. Matt. 22. d. Marc. 12. c
19 d Diliges proximum tuum Matt. 5. g
20 b Qui maledixerit patri, et matri, etc. Matt. 15. a
24 d Oculum pro oculo Matt. 5. f
26 b Quoniam inhabitabo in illis, et inambulabo, etc. 2. Cor. 6. d

NVMERI.

9 b Os non comminuetis ex eo Ioan. 19. f.

DEVTER.

4 d Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt Hebr. 12. g
5 b Non concupiſces Rom. 7. c. 13. c
5 Non mœchaberis Matt. 5. d. Luc. 18. d
5 b Non furtum facies Lucæ 18. d. Rom. 13. c
5 b Non loqueris contra proximum tuum falſum

tam. *Quapropter iudicium meum modo 61
appropinquat. *Quæ non omnibus de- 62
monſtraui, niſi tibi, & tibi ſimilibus pau-
cis. Et reſpondi, & dixi: * Ecce nunc Do- 63
mine demonſtraſti mihi multitudinem ſig-
norum, quæ incipies facere in nouiſſi-
mis: ſed non demonſtraſti mihi, quo tem-
pore.

CAP. IX.

Iudicia Dei, ſicut & alia eius opera egregia præcedent aliqua ſigna.

ET reſpondit ad me, & dixit, Metiens 1
metire tempus in ſemetipſo: & erit
cum videris, quando tranſierit pars quæ-
dam ſignorum, quæ prædicta ſunt, * Tunc 2
intelliges, quoniam ipſum eſt tempus, in
quo incipiet Altiſſimus viſitare ſæculum,
quod ab eo factum eſt. *Et quando videbi- 3
tur in ſæculo motio locorum, & popula-
rum turbatio, * Tunc intelliges, quoniam 4
de his erat Altiſſimus locutus à diebus,
qui fuerunt ante te ab initio. * Sicut enim 5
omne, quod factum eſt in ſæculo, initium
habet, pariter & conſummationem, &
conſummatio eſt manifeſta: * Sic & Altiſ- 6
ſimi tempora initia habent manifeſta in
prodigijs, & virtutibus, & conſummatio-
nes in actu, & in ſignis. * Et erit, omnis 7
qui ſaluus factus fuerit, & qui poterit ef-
fugere per opera ſua, & per fidem in qua
credidiſtis, * Relinquetur de prædictis 8
periculis, & videbit ſalutare meum in ter-
ra mea, & in finibus meis, quoniam ſanctifi-
cauí me à ſæculo. * Et nunc miſerebun- 9
tur, qui nunc abuſi ſunt vias meas: & in
tormentis commorabuntur hi, qui eas
proiecerunt in contemptu. * Qui enim 10
non cognouerunt me, viuentes beneficia
conſecuti: * Et qui faſtidierunt legem 11
meam, cum adhuc erant habentes liber-
tatem, Et cum adhuc eſſet eis apertus pœ-
nitentiæ locus, non intellexerunt, ſed ſpre-
uerunt: hos oportet poſt mortem in cru-
ciamento cognoſcere. * Tu ergo noli ad- 13
huc curioſus eſſe, quomodo impij cru-
ciabuntur: ſed inquire, quomodo iuſti ſa-
luabuntur, & quorum ſæculum, & propter
quos ſæculum, & quando. * Et reſpon- 14
di, & dixi, * Olim locutus ſum, & nunc 15
dico, & poſtea dicam: quoniam plures
ſunt, qui pereunt, quàm qui ſaluabuntur.
*Sicut multiplicatur fluctus ſuper guttam, 16
Et reſpondit ad me, & dixit, * Qualis 17
ager, talia & ſemina: & quales flores,
tales & tincturæ: & qualis operator, ta-
lis, & creatio: & qualis agricola, talis
cultura: quoniam tempus erat ſæculi. *
Et nunc cum eſſem parans eis, his qui 18
nunc ſunt, antequam fieret ſæculum, in
quo habitarent: & nemo mihi contradi- 19
xit. * Tunc enim quiſque, & nunc crea-
tor in mundo hoc parato, & meſſe inde-
ficienti, & lege inueſtigabili corrupti ſunt
20 mores eorum. * Et conſideraui ſæculum,
& ecce erat periculum propter cogitatio- 21
nes, quæ in eo aduenerunt. * Et vidi,
& peperci ei valdè: & ſeruaui mihi aci-
num de botro, et plantationem de tribu 22
multa. * Pereat ergo multitudo, quæ ſi-
ne cauſa nata eſt, et ſeruetur acinus
meus, et plantatio mea: qui cum multo 23
labore perfeci. * Tu autem ſi adhuc in-
tromittas ſeptem dies alios, ſed non ie- 24
iunabis in eis: * Ibis in campum florum,
vbi domus non eſt ædificata: et manduca-
bis ſolummodò de floribus campi, et
carnem non guſtabis, et vinum non bibes,
25 ſed ſolummodò flores: * Deprecare Al-
tiſſimum ſine intermiſſione, et veniam,
26 et loquar tecum. * Et profectus ſum,
ſicut dixi mihi, in campum, qui voca-
tur Ardath, et ſedi ibi in floribus. Et de
herbis agri manducaui, et facta eſt eſca
27 earum mihi in ſaturitatem. * Et factum
eſt poſt dies ſeptem, et ego diſcumbebam
ſupra fœnum, et cor meum iterum tur-
28 babatur ſicut ante. * Et apertum eſt os
meum, et inchoaui dicere coram Altiſſi-
29 mo, et dixi: * O Domine, te nobis oſten-
dens, oſtenſus es patribus noſtris in deſer-
to, quod non calcatur, et infructuoſo,
quando erant exeuntes de Ægypto: et
30 dicens dixiſti, * Tu Iſrael audi me, et ſe-
men Iacob intende ſermonibus meis. *
31 Ecce enim ego ſemino in vobis legem
meam, et faciet in vobis fructum, et glo-
32 rificabimini in eo per ſæculum. * Nam
patres noſtri accipientes legem, non ſer-
uauerunt, et legitima mea non cuſtodie-
runt, et factus eſt fructus legis non pa-
rens: nec enim poterat, quoniam tuus
33 erat. * Nam qui acceperunt, perierunt,
non cuſtodientes, quod in eis ſeminatum
34 fuerat. * Et ecce, conſuetudo eſt; vt
cum acceperit terra ſemen, vel naueim
mare, vel vas aliquod eſcam vel potum:
cum fuerit exterminatum id, in quo ſe-
minatum eſt, vel in quod miſſum eſt:
35 *Simul id quod ſeminatum, vel miſſum
eſt, vel quæ ſuſcepta ſunt, exterminan-
tur, et ſuſcepta iam non manent apud nos:
36 ſed nobis ſic non factum eſt. * Nos qui-
dem qui legem accepimus peccantes pe-
riimus, et cor noſtrum, quod ſuſcepit
37 eam: * Nam lex non perijt, ſed permas-
38 ſit in ſuo labore. * Et cum loquerer hæc
in corde meo, reſpexi oculis meis, et vi-
di mulierem in dextera parte, et ecce hæc

luge-

lugebat, et plorabat cum voce magna, et animo dolebat valde, et vestimenta eius discissa, et cinis super caput eius. * Et 39
dimisi cogitatus, in quibus eram cogitans, et conuersus sum ad eam, et dixi ei, * Vt quid fles? et quid doles animo? 40
Et dixit ad me, * Dimitte me Domine 41
meus, vt defleam me, et adijciam dolorem: quoniam valdè amaro sum animo, et humiliata sum valde. * Et dixi ei, Quid 42
passa es? dic mihi. Et dixit ad me, * 43
Sterilis fui ego famula tua, et non peperi, habens maritum annis triginta. * Ego enim per singulas horas, & 44
per singulos dies, & annos hos triginta deprecor Altissimum nocte, ac die. * Et 45
factum est, post triginta annos exaudiuit me Deus ancillam tuam, et vidit humilitatem meam, et attendit tribulationi meę, et dedit mihi filium: et iucundata sum super eum valde ego, et vir meus, et omnes ciues mei, et honorificabamus valde Fortem. * Et nutriui eum cum labo- 46
re multo. * Et factum est cum creuisset, 47
et venisset accipere vxorem, feci diem epuli.

CAPVT X.

Per mulierem flentem, rursusque refulgentem, ostenditur figurari Ierusalem.

ET factum est, cum introisset filius 1
meus in thalamo suo, cecidit, et mortuus est: * Et euertimus omnes lu- 2
mina, et surrexerunt omnes ciues mei ad consolandum me, et quieui vsque in alium diem vsque nocte. * Et factum est, cum 3
omnes quieuissent, vt me consolarentur, vt quiescerem: et surrexi nocte, et fugi: et veni sicut vides in hoc campo: * Et 4
cogito iam non reuerti in ciuitatem, sed hic consistere: et neque manducare, neque bibere, sed sine intermissione lugere, et ieiunare vsque dum moriar. * Et de- 5
reliqui sermones, in quibus eram, et respondi cum iracundia ad eam, et dixi, * 6
Stulta super omnes mulieres, non vides luctum nostrum, et quæ nobis contingunt? * Quoniam Sion mater nostra omni 7
tristitia contristatur, et humilitate humiliata est, et luget validissimè. * Et nunc 8
quoniam omnes lugemus, et tristes sumus: quoniam omnes contristati sumus, tu autem contristaris in vno filio? * In- 9
terroga enim terram, et dicet tibi: quoniam hæc est, quæ debeat lugere casum tantorum super eam germinantium. * Et 10
ex ipsa ab initio omnes nati, et alij venient: et ecce, pœnè omnes in perditionem ambulant, et exterminium fit multitudo eorum. * Et quis ergo debet luge- 11
re magis, nisi hæc quæ tam magnam multitudinem perdidit, quam tu, quæ pro 12
vno doles? Si autem dicis mihi, * Quoniam non est planctus meus similis terræ: quoniam fructum ventris mei perdidi, quem cum mœroribus peperi, et cum 13
doloribus genui: * Terra autem secundùm viam terræ, abijtque in ea multitudo præsens, quo modo euenit: et ego ti- 14
bi dico, * Sicut tu cum labore peperisti, sic et terra dat fructum suum homini ab 15
initio ei, qui fecit eam. * Nunc ergo retine apud temetipsum dolorem tuum, et fortiter fer, qui tibi contigerunt casus. * 16
Si enim iustificaueris terminum Dei, et consilium suum recipies in tempore, et in 17
talibus collaudaberis: * Ingredere ergo in ciuitatem ad virum tuum. Et dixit ad 18
me, * Non faciam, neque ingrediar ci- 19
uitatem, sed hic moriar. * Et appositi ad- 20
huc loqui ad eam, et dixi: * Noli facere hunc sermonem, sed consenti persuadenti. Quot enim casus Sion? Consolare pro- 21
pter dolorem Ierusalem. Vides enim, quoniam sanctificatio nostra deserta effecta est, & altare nostrum demolitum est, 22
& templum nostrum destructum est, * Et psalterium nostrum humiliatum est, & hymnus conticuit, & exultatio nostra dissoluta est, & lumen candelabri nostri extinctum est, & arca testamenti nostri direpta est, & sancta nostra contaminata sunt, & nomen quod inuocatum est super nos, pœnè profanatum est: & liberi nostri contumeliam passi sunt, & sacerdotes nostri succensi sunt, & Leuitæ nostri in captiuitatem abierunt, & virgines nostræ coinquinatæ sunt, & mulieres nostræ vim passæ sunt, & iusti nostri rapti sunt, & paruuli nostri perditi sunt, & iuuenes nostri seruierunt, & fortes nostri inualidi fa- 23
cti sunt: * Et quod omnium maius, signaculum Sion, quoniam resignata est de gloria sua: nam & tradita est in manibus 24
eorum, qui nos oderunt: * Tu ergo excute tuam tristitiam multam, & depone abs te multitudinem dolorum, vt tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet tibi 25
Altissimus, requietionem laborum. * Et factum est, cum loquebar ad eam, facies eius fulgebat subitò, & species, coruscus fiebat visus eius, vt essem pauens valde ad eam, & cogitarem quid esset hoc. * 26
Et ecce, subitò emisit sonitum vocis magnum timore plenum, vt commoueretur 27
terra à mulieris sono: & vidi: * Et ecce, amplius mulier non comparebat mihi, sed ciuitas ædificabatur, & locus demonstrabatur de fundamentis magnis: & timui, 28
& clamaui voce magna, & dixi, * Vbi est

Vriel Angelus, qui à principio venit ad me? quoniam ipse me fecit venire in multitudine in excessu mentis huius, & factus est finis meus in corruptionem, et oratio mea in improperium. *Et cum es- 29
sem loquens ego hæc, ecce venit ad me, et vidit me. * Et ecce eram positus, vt 30
mortuus, & intellectus meus alienatus erat, et tenuit dexteram meam, et confortauit me, et statuit me super pedes meos, et dixit mihi, * Quid tibi est? et 31
quare conturbatus est intellectus tuus, et sensus cordis tui? et quare conturbaris? Et dixi, * Quoniam dereliquisti me, et 32
ego quidem feci secundum sermones tuos, et exiui in campum: et ecce vidi, et video, quod non possum enarrare. Et dixit ad me, * Sta vt vir, et commonebo te. 33
Et dixi, *Loquere Domine meus tu in me, 34
noli me derelinquere, vt non frustra moriar: * Quoniam vidi, quæ non sciebam, 35
et audio, quæ non scio. * Aut nunquid 36
sensus meus fallitur, et anima mea somniat? * Nunc ergo deprecor te, vt demon- 37
stres seruo tuo de excessu hoc. Et respondit ad me, et dixit, * Audi me et doceam 38
te, et dicam tibi de quibus times: quoniam Altissimus reuelauit tibi mysteria multa. * Vidit rectam viam tuam, quo- 39
niam sine intermissione contristabaris pro populo tuo, et valde lugebas propter Sion. * Hic ergo intellectus visionis, quæ tibi 40
apparuit ante paululum. * Quam vidisti 41
lugentem, inchoasti consolari eam *Nunc 42
autem iam speciem mulieris non vides, sed apparuit tibi ciuitas ædificari: * Et 43
quoniam narrabat tibi de casu filij sui, hęc absolutio est. * Hæc mulier quam vidi- 44
sti, hæc est Sion; et quoniam dixit tibi, quam nunc conspicies, vt ciuitatem ædificatam. Et quoniam dixit tibi, quia ste- 45
rilis fuit triginta annis: propter quod erant anni scilicet triginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata. * Et fa- 46
ctum est post annos triginta, ædificauit Salomon ciuitatem, et obtulit oblationes: tunc fuit, quando peperit sterilis filium. * Et quod tibi dixit, quoniam nutriuit eum 47
cum labore, hoc erat, habitatio in Ierusalem. * Et quoniam dixit tibi, quod filius 48
meus veniens in suo thalamo mortuus esset, et contigisset ei casus, hoc erat, quæ facta est ruina Ierusalem. * Et ecce, vi- 49
disti similitudinem eius: et quoniam filium lugeret, inchoasti consolari eam: et de his, quę contigerunt, hæc erant tibi aperienda. * Et nunc videt Altissimus, 50
quoniam ex animo contristatus es, et quoniam ex toto corde pateris pro ea, ostendit tibi claritatem gloriæ eius, et
51 pulchritudinem decoris eius. * Propterea enim dixi tibi, vt maneres in campo
52 vbi domus non est ædificata. * Sciebam enim ego, quoniam Altissimus incipiebat
53 tibi ostendere hæc: * Propterea dixi tibi, vt venires in agrum vbi non est fundamen-
54 tum ædificij. * Nec enim poterat opus ædificij hominis sustineri in loco, vbi in-
55 cipiebatur Altissimi ciuitas ostendi. * Tu ergo noli timere, neque expauescat cor tuum: sed ingredere, et vide splendorem et magnitudinem ædificij, quantum ca-
56 pax est tibi visus oculorum videre: * Et post hæc audies, quantum capiet auditus
57 aurium tuarum audire. * Tu enim beatus es præ multis, et vocatus es apud
58 Altissimum sicut et pauci. *Nocte autem, quæ in crastinum futura est, manebis hic:
59 * Et ostendet tibi Altissimus eas visiones supremorum, quæ faciet Altissimus his, qui habitant super terram a nouissimis d e-
60 bus. * Et dormiui illam noctem, et aliam, sicut dixerat mihi.

CAP. XI.

Apparet Esdra in visione aquila principatum vniuersi vsurpans.

1 ET vidi somnium, et ecce ascendebat de mari aquila, qui erant duode-
2 cim alæ pennarum, et capita tria. *Et vidi, et ecce expandebat alas suas in omnem terram, et omnes venti cœli insufflabant
3 in eam, et colligebantur. * Et vidi, et de pennis eius nascebantur contrariæ pennæ, et ipsæ fiebant in pennaculis minutis, et
4 modicis. *Nam capita eius erant quiescentia, et dimidium caput erat maius aliorum capitum, sed ipsa quiescebat cum
5 eis. * Et vidi, et ecce aquila volauit in pennis suis, et regnauit super terram, et
6 super eos, qui habitant in ea. * Et vidi, quoniam subiecta erant ei omnia sub cœlo, et nemo illi contradicebat, neque vnus
7 de creatura, quæ est super terram. * Et vidi, et ecce surrexit aquila super vngues suos, et misit vocem pennis suis, dicens,
8 * Nolite omnes simul vigilare, dormite vnusquisque in loco suo, et per tempus
9 vigilate. * Capita autem in nouissimo ser-
10 uentur, * Et vidi, et ecce vox non exibat de capitibus eius, sed de medietate
11 corporis eius. * Et numeraui contrarias
12 pennas eius, et ecce ipsæ erant octo. * Et vidi, et ecce à dextera parte surrexit vna penna; et regnauit super omnem terram.
13 * Et factum est cum regnaret, venit ei finis, et non apparuit locus eius: et sequens exurrexit, et regnabat, ipsa multum

tum tenuit tempus. * Et factum est cum 14
regnaret, & veniebat finis eius, vt non appareret sicut prior. * Et ecce, vox emissa 15
est illi, dicens, * Audi tu, quæ tanto 16
tempore tenuisti terram: Hæc annuntio tibi antequam incipias non apparere. * Nemo post te tenebit tempus tuum, sed 17
nec dimidium eius. * Et leuauit se tertia, 18
& tenuit principatum sicut & priores: & non apparuit & ipsa. * Et si contingebat 19
omnibus alijs singulatim principatum gerere, & iterum nusquam comparere. * Et 20
vidi, & ecce in tempora sequentes pennæ erigebantur à dextera parte, vt tenerent & ipsæ principatum: & ex his erant, quæ tenebant, sed tamen statim non comparebant. * Nam & aliquæ ex eis erigebantur, 21
sed non tenebant principatum. * Et vidi 22
post hæc, & ecce non comparuerunt duodecim pennæ, & duo pennacula: * Et 23
nihil supererat in corpore aquilæ, nisi duo capita quiescentia, & sex pennacula. * Et vidi, & ecce sex pennaculis diuisæ sunt 24
duæ, & manserunt sub capite, quod est ad dexteram partem. Nam quatuor manserunt in loco suo. * Et vidi, & ecce sub- 25
alares cogitabant se erigere, & tenere principatus. * Et vidi, & ecce vna erecta 26
est, sed statim non comparuit. * Et se- 27
cundæ velocius, quàm priores, non comparuerunt. * Et vidi, & ecce duæ, quæ 28
superauerunt, apud semetipsas cogitabant, & ipsæ regnare. * Et in eo cum cogita- 29
rent, ecce vnum quiescentium capitum, quod erat medium, euigilabat, hoc enim erat duorum capitum maius. * Et vidi, 30
quoniam completa sunt duo capita secum. * Et ecce conuersum est caput cum 31
his, qui cum eo erant, & comedit duas subalares, quæ cogitabant regnare. * Hoc 32
autem caput perconterruit omnem terram, & dominabatur in ea his, qui habitant terram cum labore multo, & potentatum tenuit orbis terrarum super omnes alas, quæ fuerunt. * Et vidi post hæc, & 33
ecce medium caput subitò non comparuit, & hoc sicut alæ, * Superauerunt 34
autem duo capita, quæ & ipsa similiter regnauerunt super terram, & super eos, qui habitant in ea. * Et vidi, & ecce de- 35
uorauit caput à dextera parte illud, quod à læua. * Et audiui vocem dicentem mi- 36
hi, Conspice contra te, & considera, quod vides. * Et vidi, & ecce sicut leo conci- 37
tatus de sylua rugiens: & vidi, quoniam emittebat vocem hominis ad aquilam. Et dixit, dicens, * Audi tu, & loquar ad te, 38
& dicet Altissimus tibi, * Nonne tu es, 39
qui superasti de quatuor animalibus, quæ feceram regnare in sæculo meo, & vt per
40 eos veniret finis temporum eorum? * Et quartus veniens deuicit omnia animalia, quę transierunt, & potentatu tenuit sæculum cum tremore multo, & omnem orbem cum labore pessimo, & inhabitauit tot temporibus orbem terrarum cum do-
41 lo. * Et iudicasti terram non cum verita-
42 te. * Tribulasti enim mansuetos, & læsisti quiescentes, & dilexisti mendaces, & destruxisti habitationes eorum, qui fructificabant, & humiliasti muros eo-
43 rum, qui te non nocuerunt. * Et ascendit contumelia tua vsque ad Altissimum, &
44 superbia tua ad Fortem. * Et respexit Altissimus superba tempora, & ecce finita
45 sunt, & scelera eius completa sunt. * Propterea non appareas tu aquila, & alæ tuæ horribile, & pennacula tua pessima, & capita tua maligna, & vngues tui pessimi,
46 & omne corpus tuum vanum; * Vt refrigeretur omnis terra, & reuertatur liberata de tua vi, & speret iudicium, & misericordiam eius, qui fecit eam.

CAP. XII.

Ad Esdræ orationem huius visionis datur explicatio cum membris ipsius.

1 ET factum est, dum loqueretur leo ver-
2 ba hæc ad aquilam: & vidi, * Et ecce quod superauerat caput, & non comparuerunt quatuor alæ illæ, quæ ad eum transierunt, & erectæ sunt, vt regnarent: & erat regnum eorum exile, & tumultu ple-
3 num. * Et vidi, & ecce ipsa non apparebant, & omne corpus aquilæ incendebatur, & expauescebat terra valdè, & ego à tumultu, & excessu mentis, & à magno
4 timore vigilaui, & dixi spiritui meo, * Ecce tu præstitisti mihi hoc in eo, quod scrutaris vias Altissimi. * Ecce adhuc fatiga-
5 tus sum animo, & spiritu meo inualidus sum valde, & nec modica est in me virtus à multo timore, quam expaui nocte
6 hac. * Nunc ergo orabo Altissimum, vt
7 me confortet vsque in finem. * Et dixi, Dominator Domine, si inueni gratiam ante oculos tuos, & si iustificatus sum apud te prę multis, & si certè ascendit depre-
8 catio mea ante faciem tuam, * Conforta me, & ostende seruo tuo mihi interpretationem, & distinctionem visus horribilis huius, vt pleniſſimè consoleris animam
9 meam. * Dignum enim me habuisti ostendere mihi temporum nouissima. Et dixit
10 ad me. * Hæc est interpretatio visionis
11 huius. * Aquilam quam vidisti ascendentem de mari, hoc est regnum, quod visum
12 est in visione Danieli fratri tuo. * Sed non

est illi interpretatum, quoniam ego nunc tibi interpretor. * Ecce dies veniunt, & 13 exurget regnum super terram, & erit timor acrior omnium regnorum, quæ fuerunt ante eum. * Regnabunt autem in 14 ea reges duodecim, vnus post vnum. * Nam secundus incipiet regnare, & ipse 15 tenebit amplius tempus præ duodecim. * Hæc est interpretatio duodecim alarum 16 quas vidisti. * Et quam audisti vocem, 17 quæ locuta est, non de capitibus eius exeuntem, sed de medio corporis eius, * Hæc est interpretatio, quoniam post tem- 18 pus regni illius nascentur contentiones non modicæ, & periclitabitur, vt cadat: & non cadet tunc, sed iterum constituetur in suum initium. * Et quoniam 19 vidisti subalares octo cohærentes alis eius, * Hæc est interpretatio: exurgent 20 in ipso octo reges, quorum erunt tempora leuia, & anni citati, & duo quidem ex ipsis perient. * Appropinquante au- 21 tem tempore medio quatuor seruabuntur in tempore, cum incipiet appropinquare tempus eius, vt finiatur: duo verò in finem seruabuntur. * Et quoniam vidisti tria capita quiescentia, * Hæc est in- 23 terpretatio: in nouissimis eius suscitabit Altissimus tria regna, & renocabit in ea multa, & dominabuntur terram. * Et qui habitant in ea, cum labore mul- 24 to super omnes, qui fuerunt ante hos: propter hoc ipsi vocati sunt capita aquilæ. * Isti enim erunt, qui recapitula- 25 bunt impietates eius, & qui perficient nouissima eius. * Et quoniam vidisti ca- 26 put manus non apparens, hæc est interpretatio eius: quoniam vnus ex eis super lectum suum morietur, & tamen cum tormentis. * Nam duo, qui perseuera- 27 uerint, gladius eos comedet. * Vnius 28 enim gladius comedet, qui cum eo: sed tamen hic gladio in nouissimo cadet. * Et quoniam vidisti duas subalares traij- 29 cientes super caput, quod est in dextera parte, * Hæc est interpretatio: hi sunt 30 quos conseruauit Altissimus in finem suum, hoc est regnum exile, & turbationis plenum. * Sicut vidisti, & leo- 31 nem, quem vidisti de silua euigilantem, & rugientem, & loquentem ad aquilam, & arguentem eam, & iniustitias ipsius, per omnes sermones eius sicut audisti? * Hic est ventus quem seruauit 32 Altissimus in finem ad eos, & impietates ipsorum: & arguet illos, & incutiet coram ipsis discerptiones eorum. * Statuet enim eos in iudicio viuos: & 33 erit, cum arguerit eos, tunc corripiet eos. * Nam residuum populum meum 34 liberabit cum miseria, qui saluati sunt super fines meos, & iucundabit eos quoadusque veniet finis, dies iudicij, de 35 quo locutus sum tibi ab initio. * Hoc somnium, quod vidisti, & hæ interpre- 36 tationes. * Tu ergo solus dignus fuisti 37 scire Altissimi secretum hoc. * Scribe ergo omnia illa in libro, quæ vidisti, 38 & pone ea in loco abscondito. * Et docebis ea sapientes de populo tuo, quorum corda scis posse capere, & seruare 39 secreta hæc. * Tu autem adhuc sustine hic alios dies septem, vt tibi ostendatur quidquid visum fuerit Altissimo ostende- 40 re tibi. * Et profectus est à me. Et factum est, cum audisset omnis populus, quoniam pertransierunt septem dies, & ego non fuissem reuersus in ciuitatem, & congregauit se omnis à minimo vsque ad maximum: & venit ad me, & dixerunt 41 mihi dicentes: * Quid peccauimus tibi, & quid iniustè egimus in te, quoniam 42 derelinquens nos sedisti in loco hoc? * Tu enim nobis superes solus ex omnibus populis, sicut botrus de vinea, & sicut lucerna in loco obscuro, & sicut portus, 43 & nauis saluata à tempestate. * Aut non sufficiunt nobis mala, quæ contingunt? 44 * Si ergo tu nos dereliqueris, quanto nobis erat melius si essemus succensi, & 45 nos cum incendio Sion? * Nec enim nos sumus meliores eorum, qui ibi mortui sunt. Et plorauerunt voce magna. Et re- 46 spondi ad eos, & dixi: * Confide Israel, 47 & noli tristari tu domus Iacob. * Est enim memoria vestri coram Altissimo, & Fortis non est oblitus vestri in tentatione. * 48 Ego enim non dereliqui vos, neque excessi à vobis: sed veni in hunc locum, vt deprecaret pro desolatione Sion, vt quærerem misericordiam pro humilitate 49 sanctificationis vestræ. * Et nunc ite vnusquisque vestrum in domum suam, 50 & ego veniam ad vos post dies istos. * Et profectus est populus, sicut dixi ei, in 51 ciuitatem: * Ego autem sedi in campo septem diebus, sicut mihi mandauit: & manducabam de floribus solummodo agri, de herbis facta est esca mihi in diebus illis.

CAP. XIII.

Altera visio Esdræ ostenditur cum ipsius interpretatione.

1 ET factum est post dies septem, & som-
2 niaui somnium nocte. * Et ecce de mari ventus exurgebat, vt conturbaret
3 omnes fluctus eius. * Et vidi, & ecce con-

uale-

ualescebat ille homo cum millibus coeli: & vbi vultum suum vertebat, vt conspiceret, tremebant omnia, quæ sub eo videbantur. * Et vbicumque exibat vox 4
de ore eius, ardescebant omnes, qui audiebant voces eius, sicut quiescit terra, quando sensérit ignem. * Et vidi post 5
hæc, & ecce congregabatur multitudo hominum, quorum non erat numerus, de quatuor ventis coeli, vt debellarent hominem, qui ascenderat de mari. * Et 6
vidi, & ecce sibimetipsi sculpserat montem magnum, & volauit super eum. * Ego autem quæsiui videre regionem vel 7
locum vnde sculptus esset mons, & non potui. * Et post hęc vidi, & ecce om- 8
nes, qui congregati sunt ad eum, vt expugnarent eum, timebant valde, tamen audebant pugnare. * Et ecce, vt vidit 9
impetum multitudinis venientis, non leuauit manum suam, neque frameam tenebat, neque aliquod vas bellicosum, nisi solummodo, vt vidi, * Quoniam 10
emisit de ore suo sicut flatum ignis, & de labijs eius spiritus flammæ, & de lingua eius emittebat scintillas, & tempestates, & commista sunt omnia simul, hic flatus ignis, & spiritus flammæ, & multitudo tempestatis: * Et concidit super multitu- 11
dinem in impetu, quæ præparata erat pugnare, & succendit omnes, vt subitò nihil videretur de innumerabili multitudine, nisi solummodo puluis, & fumi odor: & extimui. * Et post hæc vidi ip- 12
sum hominem descendentem de monte, & vocantem ad se multitudinem aliam pacificam, * Et accedebat ad eum vultus 13
hominum multorum, quorumdam gaudentium, quorumdam tristantium: aliqui verò alligati, aliqui adducentes ex eis, qui offerebantur, & ægrotaui à multitudine pauoris, & expergefactus sum, & dixi, * Tu ab initio demonstrasti seruo tuo mi- 14
rabilia hæc, & dignum me habuisti vt susciperes deprecationem meam: * Et 15
nunc demonstra mihi adhuc interpretationem somnij huius. * Sicut enim exi- 16
stimo in sensu meo, væ qui derelicti fuerunt in diebus illis: & multò plus væ his, qui non sunt derelicti. * Qui enim non 17
sunt derelicti, tristes erant. * Intelligo 18
nunc, quæ sunt reposita in nouissimis diebus, & occurrent eis, sed & his, qui derelicti sunt. * Propter hoc venerunt 19
enim in pericula magna, & necessitates multas, sicut ostendunt somnia hæc. * Attamen facilius est periclitantem venire 20
in hunc, quam pertransire, sicut nubem à sæculo, et nunc videre, qnę contingunt in nouissimo. Et respondit ad me, 21
& dixit: * Et visionis interpretationem dicam tibi: et de quibus locutus es, ada- 22
periam tibi. * Quoniam de his dixisti: qui derelicti sunt: hæc est interpretatio. * 23
Qui aufert periculum illo tempore, hic se custodiunt, qui in periculo inciderunt, hi sunt, qui habent opera, et fidem ad 24
Fortissimum. * Scito ergo, quoniam magis beatificati sunt, qui derelicti, super 25
eos, qui mortui sunt. * Hæ interpretationes visionis, quia vidisti virum ascen- 26
dentem de corde maris, * Ipse est quem conseruat Altissimus multis temporibus, qui per semetipsum liberabit creaturam suam: et ipse disponet, qui derelicti sunt: 27
Et quoniam vidisti de ore eius exire, vt 28
spiritum, et ignem, et tempestatem: * Et quoniam non tenebat frameam, neque vas bellicosum: corrupit enim impetus eius multitudinem, quæ venerat expu- 29
gnare eum: hæc est interpretatio. * Ecce dies veniunt, quando incipiet Altissimus liberare eos, qui super terram sunt: 30
* Et veniet in excessu mentis super eos, 31
qui inhabitant terram. * Et alij alios cogitabunt debellare; ciuitas ciuitatem, et locus locum, et gens aduersus gentem, 32
et regnum aduersus regnum. * Et erit, cum fient hæc: et contingent signa, quæ ante ostendi tibi: et tunc reuelabitur filius meus, quem vidisti, vt virum ascenden- 33
tem. * Et erit, quando audierint omnes gentes vocem eius: et derelinquet vnusquisque in regione sua bellum suum, 34
quod habet ad alterutrum. * Et colligetur in vnum multitudo innumerabilis, sicut volentes venire, et expugnare eum. 35
Ipse autem stabit super cacumen montis 36
Sion. * Sion autem veniet, et ostendetur omnibus parata, et ædificata, sicut 37
vidisti montem sculpi sine manibus. * Ipse autem filius meus arguet, quæ adinuenerunt Gentes, impietates eorum has, quæ tempestati appropinquauerunt propter mala cogitamenta eorum; et crucia- 38
menta quibus incipient cruciari: * Quæ assimilatæ sunt flammæ, et perdet eos sine labore per legem, quæ igni assimilata 39
est. * Et quoniam vidisti eum colligentem ad se aliam multitudinem pacificam, 40
* Hæ sunt decem tribus, quę captiuæ factæ sunt de terra sua in diebus Osee regis, quem captiuum duxit Salmanasar rex Assyriorum: et transtulit eos trans flumen, et translati sunt in terram aliam. 41
* Ipsi autem sibi dederunt consilium hoc, vt derelinquerent multitudinem gentium, et proficiscerentur in vlteriorem regionem, vbi nunquam inhabitauit genus hu- 42
manum: * Vel ibi obseruare legitima

ſua, quæ non fuerant ſeruantes in regione ſua. * Per introitus autem anguſtos 43
fluminis, Euphraten introierunt. * Fecit 44
enim eis tunc Altiſſimus ſigna, et ſtatuit venas fluminis, vſquequò tranſirent.
* Per eam enim regionem erat via multa 45
itineris, anni vnius, et dimidij: nam
regio illa vocatur Arſareth. * Tunc in- 46
habitauerunt ibi vſque in nouiſſimo tempore: et nunc iterum cum cœperint venire, * Iterum Altiſſimus ſtatuet venas 47
fluminis, vt poſſint tranſire: propter hæc
vidiſti multitudinem cum pace. * Sed et 48
qui derelicti ſunt de populo tuo, hi ſunt,
qui inueniuntur intra terminum meum.
* Factum erit ergo, quando incipiet per- 49
dere multitudinem earum, quæ collectæ
ſunt gentes, proteget eos, qui ſuperauerunt populum: * Et tunc oſtendet eis 50
multa plurima portenta. * Et dixi ego, 51
Dominator Domine, hoc mihi oſtende,
propter quod viri virum aſcendentem de
corde maris. Et dixit mihi, * Sicut non 52
potes hæc vel ſcrutari, vel ſcire, quæ
ſunt in profundo maris: ſic non poterit
quiſquæ ſuper terram videre filium meum,
vel eos, qui cum eo ſunt, niſi in tempore
ei. * Hæc eſt interpretatio ſomnij, 53
quod vidiſti, et propter quod illuminatus es hic ſolus. * Dereliquiſti enim 54
tuam, et circa meam vacaſti legem, et
quæſiſti. * Vitam enim tuam diſpoſuiſti 55
in ſapientia, et ſenſum tuum vocaſti matrem: * Et propter hoc oſtendi tibi 56
merces apud Altiſſimum: erit enim poſt
alios tres dies, ad te alia loquar, & exponam tibi grauia, & mirabilia. * Et 57
profectus ſum, & tranſij in campum,
multum glorificans, & laudans Altiſſimum, de mirabilibus, quæ per tempus
faciebat: * Et quoniam gubernat ipſum, 58
& quæ ſunt in temporibus illata: & ſedi
ibi tribus diebus.

CAP. XIV.

Apparet Dominus Eſdræ in rubo, & futura quædam arcana reuelat.

ET factum eſt tertia die, & ego ſede- 1
bam ſub quercu. * Et ecce, vox 2
exiuit contra me de rubo, & dixit: Eſdra, Eſdra. Et dixi: Ecce ego Domine.
Et ſurrexi ſuper pedes meos. Et dixit ad
me: * Reuelans reuelatus ſum ſuper ru- 3
bum, & locutus ſum Moyſi, quando populus meus ſeruiebat in Ægypto, * Et 4
miſi eum, & eduxi populum meum de
Ægypto, & adduxi eum ſuper montem
Sina, & detinebam eum apud me die-
bus multis. * Et enarraui ei mirabilia 5
multa, & oſtendi ei temporum ſecreta, 6
& finem, & præcepi ei, dicens: * Hæc
in palam facies verba, & hæc abſcondes.
* Et nunc tibi dico: * Signa, quæ demon- 7 8
ſtraui, & ſomnia, quæ vidiſti, & interpretationes, quas tu vidiſti, in corde tuo
repone ea: * Tu enim recipieris ab om- 9
nibus, conuerteris reſiduus cum conſilio
meo, & cum ſimilibus tuis, vſquequò
finiantur tempora. * Quoniam ſæculum perdidit iuuentutem ſuam, & tem- 10 11
pora appropinquant ſeneſcere. * Duodecim enim partibus diuiſum eſt ſæculum,
& tranſierunt eius decima, & dimidium
decimæ partis. * Superſunt autem eius 12 13
poſt medium decimæ partis. * Nunc ergo diſpone domum tuam, & corripe populum tuum, et conſolare humiles eorum, et renuntia iam corruptelæ, * Et 14
dimitte abs te pondera humana, et exue
te iam infirmam naturam, et repone in
vnam partem moleſtiſſima tibi cogitamenta, et feſtina tranſmigrare à tempo- 15
ribus his: * Quæ enim vidiſti nunc contigiſſe mala, iterum horum deteriora fa- 16
ciet: * Quantum enim inualidum fiet
ſæculum à ſenectute, tantum multiplicabuntur ſuper inhabitantes mala. * Pro- 17
longauit enim ſe magis veritas, et appropinquauit mendacium. Iam enim feſtinat
venire, quam vidiſti viſionem. * Et re- 18 19
ſpondi, et dixi coram te Domine: * Ecce enim ego abibo, ſicut præcepiſti mihi, et corripiam præſentem populum.
Qui autem iterum nati fuerint, quis com- 20
monebit? * Poſitum eſt ergo ſæculum in
tenebris, et qui inhabitant in eo ſine 21
lumine. * Quoniam lex tua incenſa eſt,
propter quod nemo ſcit, quæ à te facta 22
ſunt, vel quæ incipient opera. * Si enim
inueni in te gratiam, immitte in me Spiritum ſanctum, et ſcribam omne, quod
factum eſt in ſæculo ab initio, quæ erant
in lege tua ſcripta, vt poſſint homines inuenire ſemitam, et qui voluerint viuere in 23
nouiſſimis, viuant. * Et reſpondit ad me,
et dixit: Vadens congrega populum, et dices ad eos, vt non quærant te diebus qua- 24
draginta. * Tu autem præpara tibi buxos
multos, et accipe tecum Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, et Aſiel,
quinque hos, qui parati ſunt ad ſcribendum velociter. * Et venias huc, et ego 25
accendam in corde tuo lucernam intellectus, quæ non extinguetur quoadùſque
finiantur, quæ incipies ſcribere. * Et 26
tunc perfectis quædam palam facies, quædam ſapientibus abſconſe trades: in craſtinum enim hac hora incipies ſcribere. *

Et

Et profectus sum, sicut mihi præcepit, & congregaui omnem populum, & dixi: * Audi Israel verba hæc: * Peregrinati sunt patres nostri ab initio in Ægypto, & liberati sunt inde: * Et acceperunt legem vitæ, quam non custodierunt, quam & vos post eos transgressi estis: * Et data est vobis terra in sortem, & terra Sion, & patres vestri, & vos iniquitatē fecistis, & non seruastis vias, quas præcepit vobis Altissimus: * Et iustus iudex cum sit, abstulit à vobis in tempore, quod donauerat. * Et nunc vos hic estis, & fratres vestri introrsum vestrum sunt. * Si ergo imperaueritis sensui vestro, & erudieritis cor vestrum, viui conseruati eritis, & post misericordiam consequemini. * Iudicium enim post mortem veniet, quando iterum reuiuiscemus: & tunc iustorum nomina parebunt, & impiorum facta ostendentur. * Ad me igitur nemo accedat nunc, neque requirat me vsque dies quadraginta. * Et accepi quinque viros, sicut mandauit mihi, & profecti sumus in campum, & mansimus ibi. * Et factus sum in crastinum, & ecce vox vocauit me dicens: Esdra aperi os tuum, & bibe, quo te potauero. * Et aperui os meum, & ecce calix plenus porrigebatur mihi. Hoc erat plenum sicut aqua: color autem eius, vt ignis similis. * Et accepi, & bibi: & in eo cum bibissem, cor meum eruciabatur intellectu, & in pectus meum increscebat sapientia. Nam spiritus conseruabatur memoria. * Et apertum est os meum, & non est clausum amplius. * Altissimus dedit intellectum quinque viris, & scripserunt, quæ dicebantur excessiones noctis, quas non sciebant. * Nocte autem manducabant panem, ego autem per diem loquebar, & per noctem, non tacebam. * Scripti sunt autem per quadraginta dies libri ducenti quatuor. * Et factum est cum complerentur quadraginta dies, locutus est Altissimus, dicens: Priora, quæ scripsisti, in palam pone, & legant digni, & indigni. * Nouissimos autem septuaginta conseruabis, vt tradas eos sapientibus de populo tuo. * In his enim est vena intellectus, & sapientiæ fons, & scientiæ flumen. * Et feci sic.

CAP. XV.

Prædicuntur multa calamitates sæculo supernaturæ.

ECce loquere in aures plebis meæ sermones prophetiæ, quos immisero in os tuum, dicit Dominus. * Et fac, vt in charta scribantur, quoniam fideles, & veri sũt. * Ne timeas a cogitationibus aduersum te, nec turbent te incredulitates dicentium. * Quoniam omnis incredulus in incredulitate sua morietur. * Ecce ego induco, dicit Dominus, super orbem terrarum arma, gladium, & famem, & mortem, & interitum: * Propter quod superpolluit iniquitas omnem terram, & adimpleta sunt opera nociua illorum. * Propterea dicit Dominus: * Iam non filebo de impietatibus eorum, quæ irreligiosè agunt, nec iustum ebo in his, quæ iniquè exercent: ecce sanguis innoxius, & iustus clamat ad me, & animę iustorum clamant perseueranter. * Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, & accipiam omnem sanguinem innoxium ex illis ad me. * Ecce populus meus quasi grex ad occisionem ducitur, iam non patiar illum habitare in terra Ægypti, * Sed educam eum in manu potenti, & brachio excelso, & percutiam plaga sicut prius, & corrumpam omnem terram eius. * Lugebat Ægyptus, & fundamenta eius plaga verberata, & castigatione quas inducet ei Deus. * Lugebunt cultores operantes terram, quoniam deficient semina eorum a bvredine, & grandine, & à sydere terribili. * Væ sęculo, & qui habitant in eo: * Quia appropinquauit gladius, & contritio eorum, & exurget gens contra gentem ad pugnã, & rhomphæa in manibus eorum. * Erit enim inconstabilitio hominibus, & alij alijs inualescentes non curabunt regem suũ, & principes viæ gestorum suorum in potentia sua. * Concupiscet enim homo in ciuitatem ire, & non poterit. * Propter superbiam enim eorum ciuitates turbabuntur, domus exterentur, homines metuent. * Non miserebitur homo proximum suum, ad irritum faciendum domos eorum in gladium, ad diripiendas substantias eorum, propter famem panis, & tribulationem multam. * Ecce, ego conuoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me verendum, qui sunt ab Oriente, & ab Austro, & ab Euro, & à Libano, ad conuertendos in se, & reddere, quæ dederunt illis. * Sicut faciunt vsque hodie electis meis, sic faciam, & reddam in sinu eorum. Hæc dicit Dominus Deus: * Non parcet dextera mea super peccatores, nec cessabit rhomphæa super effundentes sanguinem innoxium super terram. * Exijt ignis ab ira eius, & deuorauit fundamenta terræ, & peccatores quasi stramen incensum. * Væ eis, qui peccant, & non obseruant mandata mea, dicit Dominus. * Non parcam illis. Discedite filij à potestate. Nolite contaminare sanctificationem meam, * Quoniam nouit Dominus omnes, qui delinquunt in illum

propterea tradidit eos in mortem,& in occisionem.* Iam enim venerunt super orbẽ 27
terrarum malum,& manebitis in illis: non
enim liberabit vos Deus, propter quod
peccastis in eum. *Ecce visio horribilis,& 28
facies illius ab Oriente.* Et exient natio- 29
nes draconum Arabum in curribus mul-
tis, & sicut flatus, eorum numerus fertur
super terram,vt iam timeant, & trepident
omnes,qui illos audient * Carmonij insa- 30
nientes in ira,& exient,vt apri de sylua, &
aduenient in virtute magna,& confligent
in pugnam cum illis, & vastabunt portio-
tionem terræ Assyriorum.*Et post hæc su. 31
perualescent dracones natiuitatis suæ me-
mores, & conuertent se conspirantes in
virtute magna ad persequendos eos. * Isti 32
turbabuntur, & silebunt in virtute illorũ,
& conuertent pedes suos in fugam, * Et à 33
territorio Assyriorum subsessor obsidebit
eos, & consumet vnum ex illis, & erit ti-
mor,& tremor in exercitu illorum,& con.
tentio in reges ipsorum. * Ecce nubes ab 34
oriente,& septemtrione vsque ad meridia.
num, & facies earum horrida valde, plena
iræ,& procellæ,*Et collident se inuicem, 35
& collident sydus copiosum super terram,
& sydus illorum,& erit sanguis à gladio vs-
que ad ventrem,*Et fimus hominis vsque 36
ad substramen cameli,& erit timor,& tre-
mor multus super terram. *Et horrebunt, 37
qui videbunt iram illam, & tremor appre-
hendet illos:& post hæc mouebuntur nim.
bi copiosi * A meridiano, & septemtrione, 38
& portio alia ab occidente:*Et superinua. 39
lescent ab oriente,& recludent eam,& nu-
bem quam suscitauit in ira, & sydus ad fa-
ciendam exterritationem ad orientalem
ventum,& occidentem violabitur:*Et ex. 40
altabuntur nubes magnæ, & validæ plenæ
iræ,& sydus,vt exterreant omnem terram,
& inhabitantes eam, & infundent super
omnem locum altum,& eminentem sydus
terribile,* Ignem & grandinem, & rhom- 41
phæas volantes, & aquas multas, vt etiam
impleantur omnes campi, & omnes riui
plenitudine aquarum multarum. * Et de- 42
molientur ciuitates, et muros, et montes,
et colles,& ligna syluarum,et fœnum pra-
torum,et frumenta eorum. *Et transibunt 43
constantes vsque ad Babylonem, et exte-
rent eam:*Conuenient ad ipsam,et circui. 44
bunt eam, et effundent sydus, et omnem
iram super eam,et subibit puluis,et fumus
vsque in cœlum, et omnes in circuitu lu-
gebunt eam: * Et qui sub ea remanserint, 45
seruient his,qui exterruerunt. *Et tu Asia 46
concors in spem Babylonis, et gloriæ per-
sonæ eius, * Væ tibi misera propter quod 47
assimilasti ei,et ornasti filias tuas in forni-
catione, ad placendum, et gloriandum in
amatoribus tuis, qui tecum cupierunt
48 semper fornicari. *Odidilem imitata es in
omnibus operibus eius,et in adinuentioni-
49 bus eius: propterea dicit Deus, Immittam
tibi mala, viduitatem, paupertatem, et fa-
mem, et gladium, et pestem, ad deuastan-
das domos tuas à violatione, et morte, et
50 gloria virtutis tuæ. *Sicut flos siccabitur,
cum exurget ardor, qui emissus est super
51 te, *Infirmaberis, vt paupercula plagata,
et castigata: mulieribus, vt non possint te
52 suscipere potentes,et amatores.*Nunquid
53 ego sic zelabor te dicit Dominus, Nisi oc-
cidisses electos meos in omni tempore,ex-
altans percussionem manuum, et dicens
super mortem eorum,eum inebriata esses,
54 Exorna speciem vultus tui?*Merces formi.
55 cationis tuæ in sinu tuo, propter hoc red-
56 ditionem accipies. * Sicut facies electis
meis, dicit Dominus, sic faciet tibi Deus,
57 et tradet te in malum.*Et nati tui fame in-
terient: et tu rhomphæa cades,et ciuitates
tuæ conterentur, et omnes tui in cãpo gla-
58 dio cadent.*Et qui sunt in montibus,fame
peribunt, et manducabunt carnes suas, et
sanguinem bibent, à fame panis, et siti
59 aquæ. *Infelix per maria venies,et rursum
60 accipies mala.* Et in transitu allident ci-
uitatem occisam,et exterent aliquam por-
tionem terræ tuæ,et partem gloriæ tuę ex-
terminabunt, rursum reuertentes ad Ba-
61 bylonem subuersam. *Et demolita eris il-
62 lis pro stipula, et ipsi erunt tibi ignis: * Et
deuorabunt te, et ciuitates tuas, terram
tuam,et montes tuos,omnes syluas tuas,et
63 lignum fructiferum igni comburent. *Fi-
lios tuos captiuos ducent,et censum tuum
in prædam habebunt,et gloriam faciei tuę
exterminabunt.

CAPVT XVI.

Horrendo vniuerso orbi desolatio in fine futura.

1 VÆ tibi Babylon, et Asia, væ tibi Ægy-
2 pte,et Syria, *Præcingite vos saccis,
et ciliciis, et plangite filios vestros, et do-
lete: quoniam appropinquauit contritio
3 vestra.*Immissus est vobis gladius, et quis
4 est,qui auertat illum? Immissus est in vo-
5 bis ignis, et quis est,qui extinguat illum? *
Immissa sunt vobis mala,et quis est,qui re-
6 pellat ea? * Numquid repellet aliquis leo-
nem esurientem in sylua, aut extinguet
ignem in stipula, mox quando cœperit ar-
7 dere? * Numquid repellet aliquis sagittam
8 à sagittario forti missam? *Dominus fortis
immittit mala,et quis est, qui repellat ea?
9 Exijt ignis ex iracundia eius,et quis est,qui
10 extinguat eum? *Coruscabit,et quis non
11 timebit? Tonabit,& quis non pauebit? Do.

minus

minus comminabitur, & quis non funditus conteretur à facie ipsius? * Terra tremuit,& fundamenta eius,mare fluctuat de profundo, & fluctus eius disturbabuntur, & pisces eius à facie Domini, & à gloria virtutis eius:Quoniam fortis dextera eius, quæ arcum tendit: sagittæ eius acutæ,quæ ab ipso mittuntur,non deficient, cum coeperint mitti in fines terræ. *Ecce mittuntur mala,& non reuertentur, donec veniãt super terram. *Ignis succenditur, & non extinguetur,donec consumat fundamenta terræ. * Quemadmodum non redit sagitta missa à valido sagittario, sic non reuertentur mala,quæ missa fuerint in terram. * Væ mihi, væ mihi: quis me liberabit in illis diebus? *Initium dolorum,& multi gemitus,initium famis,& multi interitus,initium bellorum, & formidabunt potestates, initium malorum, & trepidabunt omnes. * In his quid faciam, cum venerint mala? *Ecce fames,& plaga,& tribulatio, & angustia, missa sunt flagella in emendatione, * Et in his omnibus se non conuertent ab iniquitatibus suis, neque flagellorum memores erunt semper. * Ecce, erit annonæ vilitas super terram, sic vt putent sibi esse directam pacem, & tunc germinabunt mala super terram, gladius, fames, & magna confusio. * A fame enim plurimi, qui inhabitant terram interient,& gladius perdet cæteros, qui superauerint à fame, * Et mortui sicut stercora proijcientur, & non erit,qui consoletur eos.Derelinquetur enim terra deserta, & ciuitates eius deijcientur. Non derelinquetur,qui colat terram, & qui seminet eam. * Ligna dabunt fructus, & quis vindemiabit illa? * Vua matura fiet, & quis calcabit illam? erit enim locis magna desertio. *Cupiet enim homo hominem videre, vel vocem eius audire. * Relinquentur enim de ciuitate decem,& duo de agro,qui absconderint se in densis nemoribus,& scissuris petrarum: Quemadmodum derelinquuntur in oliueto, & singulis arboribus tres, aut quatuor oliuæ, *At sicut in vinea vindemiata racemi relinquuntur ab his, qui diligenter vineam scrutantur:*Sic relinquentur in diebus illis tres, aut quatuor ab scrutantibus domos eorum in rhomphea.*Et relinquetur terra deserta,& agri eius inueterabunt, & viæ eius,& omnes semitæ eius germinabunt spinas, eo quod non transient homines per eam.* Lugebant virgines non habentes sponsos,lugebunt mulieres non habentes viros, lugebunt filiæ earum non habentes adiutorium: *Sponsi earum in bello consumentur, & viri earum in fame exterentur. * Audite verò ista, & cognoscite ea serui Domini. Ecce verbum Domini, excipite illud: ne dijs credatis de quibus dicit Dominus. * Ecce appropinquant mala, & non tardant. * Quemadmodum prægnans cum parit in nono mense filium suum, appropinquante hora partus eius, ante horas duas vel tres, dolores circumeunt ventrem eius, & prodeunte infante de ventre, non tardabunt vno puncto: *Sic non morabuntur mala ad prodeundum super terram, & sæculum gemet, & dolores circumtenebunt illud. * Audite verbum, plebs mea: parate vos in pugnam, & in malis sic estote, quasi aduenæ terræ. *Qui vendit,quasi qui fugiat: & qui emit,quasi qui perditurus. * Qui mercatur,quasi qui fructum non capiat:& qui ædificat quasi non habitaturus. * Qui seminat, quasi qui non metet: sic & qui vineam putat,quasi non vindemiaturus. * Qui nubunt, sic quasi filios non facturi: & qui non nubunt, sic quasi vidui. * Propter quod qui laborant, sine causa laborant: * Fructus enim illorum alienigenæ metent, & substantiam illorum rapient, & domos euertent, & filios eorum captiuabunt, quia in captiuitate, & fame generant natos suos. * Et qui negotiantur in rapina, quantum diu exornant ciuitates,et domos suas,& possessiones,& personas suas, Tanto magis adzelabor eos super peccata sua, dicit Dominus. *Quomodo zelatur fornicaria mulierem idoneam,& bonam valde, * Sic zelabitur iustitia iniquitatem cum exornat se,& accusat eam in facie, cum venerit, qui defendat exquirentem omne peccatum super terram.*Propterea nolite similari ei, nec operibus eius: * Quoniam adhuc pusillum,& tolletur iniquitas à terra, & iustitia regnabit in vos. * Non dicat peccator se non peccasse: quoniam carbones ignis comburet super caput eius, qui dicit: Non peccaui coram Domino,et gloria ipsius. * Ecce Dominus cognoscet omnia opera hominum, et adinuentiones illorum,et cogitationes illorum,et corda illorum.*Dixit enim: Fiat terra,et facta est; fiat cœlum,et factum est. *Et in verbo illius stellæ fundatæ sunt,et nouit numerum stellarum. * Qui scrutatur abyssum, et thesauros illatum: qui mensus est mare,et conceptum eius. * Qui conclusit mare in medio aquarum,et suspendit terram super aquas verbo suo. * Qui extendit cœlum, quasi cameram super aquas fundauit eum. Qui posuit in deserto fontes aquarum, et super verticem montium lacus ad emittendum flumina ab eminenti petra, vt poraret terram. *Qui finxit hominem,et posuit cor suum in medio corporis, et misit ei spi-

ei ſpiritum, vitam et intellectum, * Et ſpi- 63
ramen Dei omnipotentis, qui fecit omnia,
et ſcrutinat omnia abſconſa in abſconſis
terræ. * Hic nouit adinuentionem ve- 64
ſtram, et quæ cogitatis in cordibus veſtris,
peccantes et volentes occultare peccata
veſtra. * Propter quod Dominus ſcrutinan- 65
do ſcrutinauit omnia opera veſtra, et tra-
ducet vos omnes, * Et vos confuſi eritis 66
cum proceſſerint peccata veſtra coram ho-
minibus, et iniquitates erunt, quæ accuſa-
tores ſtabunt in die illo. * Quid facietis? 67
aut quomodo abſcondetis peccata veſtra
coram Deo, et Angelis eius? * Ecce iudex 68
Deus, timete eum. Deſinite a peccatis
veſtris, et obliuiſcamini iniquitates ve-
ſtras iam agere eas in ſempiterno, et Deus
educet vos, et liberabit de omni tribula-
tione. * Ecce enim incenditur ardor ſu- 69
per vos turbæ copioſæ, et rapient quoſ-
dam ex vobis, et cibabunt idolis occiſos:
* Et qui conſenſerint eis, erunt illis in de- 70
riſum, et in improperium, et in conculcationem. * Erit enim locis locus, et in 71
vicinis ciuitates exurrectio multa ſuper
timentes Dominum. * Erunt quaſi inſa- 72
ni nemini parcentes, ad diripiendum, et
deuaſtandum adhuc timentes Dominum:
* Quia deuaſtabunt, et diripient ſubſtan- 73
tias, et de domibus ſuis eos ejicient. * Tunc 74
parebit probatio electorum meorum, vt
aurum, quod probatur ab igne. * Audi- 75
te dilecti mei, dicit Dominus: Ecce ad-
ſunt dies tribulationis, et de his liberabo
vos. * Ne t meatis, nec hæſitetis, quo- 76
niam Deus dux veſter eſt. * Et qui ſer- 77
uat mandata, et præcepta mea, dicit
Dominus Deus, ne præponderent vos
peccata veſtra, ne ſupereleuent ſe ini-
quitates veſtræ. * Væ qui conſtringun- 78
tur à peccatis ſuis, et obteguntur ab ini-
quitatibus ſuis, quemadmodum ager
conſtringitur à ſylua, et ſpinis tegitur
ſemita eius, per quam non tranſit homo,
et excluditur, et mittitur ad deuoratio-
nem gnis.

FINIS.

IN-

Digitized by Google

INDEX
TESTIMONIORVM
A CHRISTO, ET APOSTOLIS
In nouo Teſtamento citatorum ex veteri.

Quæ huc in id congeſta ſunt, vt pij lectores veram quærendam intelligentiam, quæ ab ipſo Chriſto vero interprete, & ſpiritu eius per Apoſtolos ſit tradita, aſſequantur, perſpiciantque in quem vſum ea Apoſtoli, & Euangeliſtæ adduxerint.

GENESIS.

1 d Maſculum et foeminam fecit eos Matt. 19. a. Marc. 10. a
2 a Requieuit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis Hebr. 4. b
2 b Factus eſt primus homo Adam in animam viuentem 1. Cor. 15. f
2 d Dimittet homo patrem, et matrem, et adhęrebit vxori Matth. 19. a. Marc. 10. a. Epheſ. 5. g. 1. Cor. 6. d
2 d Erunt duo in carne vna Matt. 19. a. Març. 10. a. 1. Cor. 6. d. Gal. 3. b
12 a Exi de terra tua, et de cognatione tua Act. 7. a
12 a Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes Act. 3. d. Epheſ. 5. g
15 b Sic erit ſemen tuum Rom. 4. c
15 b Credidit Abraham Deo, et reputatum eſt illi ad iuſtitiam Rom. 4. a. Iac. 2. d. Gal. 3. a
15 c Erit ſemen tuum peregrinum in terra non ſua Act. 7. a
17 a Quia patrem multarum gentium conſtitui te Rom. 4. c.
18 b Secundum hoc tempus veniam, et erit Saræ filius Rom. 9. b
21 b Eijce ancillam, et filium eius Gal. 4. d
21 b In Iſaac vocabitur tibi ſemen Rom. 9. b
22 c Niſi benedicens benedicam te, et mul. Hebr. 6. c
22 d Quia benedicentur in te omnes gentes Gal. 3. b. Act. 3. d
25 c Quia maior ſeruiet minori Rom. 9. c.

EXODVS.

3 b Ego ſum Deus Abraham, etc. Matt. 22. c. Marc. 12. c. Luc. 20. f
9 d In hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te potentiam meam Rom. 9. d
12 g Os non comminuetis ex eo Ioan. 19. f
13 a Omne maſculinum adaperiens vuluam Luc. 2. d
16 d Qui multum, non abundauit, etc. 2. Cor. 8. c
20 c Non mœchaberis Matt. 5. d
20 c Non adulterabis, Non occides, Non furtum facies, Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium, Non concupiſces Rom. 13. c.
20 c Non concupiſces Rom. 13. c
20 c Non occides Matth. 5. c. Luc. 18. d
20 c Honora patrem tuum, et matrem tuam Matth. 15. a. Marc. 7. b. Eph. 6. a
21 c Qui maledixerit patri ſuo, vel matri, morte moriatur Matt. 15. a. Marc. 7. b.
21 c Oculum pro oculo, dentem pro dente Matth. 5. f
22 d Principi populi tui non maledices Act. 23. a
24 c Hic ſanguis teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus Hebr. 9. c.
25 g Vide, omnia facito ſecundum exemplar, quod tibi oſtenſum eſt, etc. Heb. 8. b. Act. 7. f
32 a Fac nobis deos, qui præcedant nos Act. 7. c
33 d Miſerebor cui voluero, etc. Rom. 9. c
34 d Non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem 2. Cor. 2. c

LEVIT.

12 g Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum 1. Petr. 1. c
18 a Qui fecerit homo, viuet in ea Rom. 10. b. Gal. 3. b
19 c Non periurabis Matt. 5. c.
19 d Diliges proximum tuum ſicut teipſum Rom. 13. d. Gal. 5. c. Iac. 2. b. Matt. 22. d. Marc. 12. c
19 d Diliges proximum tuum Matt. 5. g
20 b Qui maledixerit patri, et matri, etc. Matt. 15. a
24 d Oculum pro oculo Matt. 5. f
26 b Quoniam inhabitabo in illis, et inambulabo, etc. 2. Cor. 6. d

NVMERI.

9 b Os non comminuetis ex eo Ioan. 19. f.

DEVTER.

4 d Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt Hebr. 12. g
5 b Non concupiſces Rom. 7. c. 13. c
5 Non mœchaberis Matt. 5. d. Luc. 18. d
5 b Non furtum facies Lucæ 18. d. Rom. 13. c
5 b Non loqueris contra proximum tuum falſum

Digitized by Google

falsum testimonium Lucę 18.d.Rom. 13.c

5 b Honora patrem, et matrem Matth. 15. a. Marc.7. b.Eph.6.a

6 a Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus vnus est Marc. 12.c.

6 a Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde,etc. Matth.22. d.Marc. 12. c. Luc. 10. c

6 c 10 d Dominum Deum tuum adorabis,et illi soli seruies Matth.4.b.Lucæ 4. b

6 c Non tentabis Dominum Deum tuum Matth. 4. b. Lucæ 4. b.

8 a Non in solo pane viuit homo Matth.4. a. Lucæ 4. a

10 d Deus personam hominis non accipit Gal. 2. b

18 c Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus Actor.3.d. 7. c

19 d In ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum Matt. 18. b. Ioan.8. c 2.Cor. 13.a

19 d Oculum pro oculo, dentem pro dente Matth. 5. f

21 d Maledictus omnis, qui pendet in ligno Gal. 3. b

25 b Non alligabis os boui trituranti 1.Cor 9.a 1. Tim. 5. c

25 b Si quis mortuus fuerit non habens filium Matt.21.c Marc. 12. b Lucæ 20.c

27 d Maledictus omnis, qui non permanserit in omnibus, etc. Gal. 3. b

30 c Quis ascendet in coelum? Rom. 10.b

30 c Prope est verbum in ore tuo,et in corde tuo Rom. 10. b

32 c Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem,etc. Rom. 10.d.

32 c Mihi vindictam, ego retribuam Roman. 12.d

IOSVE.

1 a Non te deseram, neque derelinquam Hebr. 3. a

REG. II.

7 c Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium Hebr. 1. b

REG. III.

19 b Domine, prophetas tuos occiderunt, etc. Rom. 11.a

19 b Reliqui mihi septem millia virorum Rom. 11. a

IOB.

5 c Comprehendam sapientes in astutia eorum 1.Cor.3.d

LIBER PSALM.

2 a Quare fremuerunt gentes Act.4. c

2 b Filius meus es tu, ego hodie genui te Actor. 13. c Hebr. 1. b. 5. b

2 c Reges eos in virga ferrea Apocal. 2. g 19. c

4 b Irascimini, et nolite peccare Ephes. 4. f

5 c Sepulchrum patens est guttur eorum Rom. 3. b

6 c Discedite à me, omnes qui operamini iniquitatem Matth.7. d.25. d Lucæ 13. f

8 b Ex ore infantium, et lactantium, etc. Matth. 21. b.

8 c Quid est homo, quod memor es eius? Heb. 2. a

8 c Omnia subiecit sub pedibus eius, 1. Cor. 15. d

9 c Quorum os maledictione, et amaritudine plenum est Rom. 3. c

13 a Non est iustus quisquam, non est intelligens Rom. 3. b

13 b Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem Rom. 3. c

15 c Prouidebam Dominum in conspectu etc. Act. 2. d

15 d Non dabis sanctum tuum videre corruptionem Actor. 2.e 13. e

17 a Ego ero fidens in eum Hebr. 2.c

17 g Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine Rom. 15. b

18 a Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum Rom 10. d

21 a Eli, eli, lamma sabacthani Matth. 27. e Marc. 15. c

21 c Diuiserunt sibi vestimenta mea Matth. 27. d Ioan. 19. e

21 c Nunciabo nomen tuum fratribus meis Hebr. 2. c

23 a Domini est terra, et plenitudo eius 1. Cor. 10. f

24 c Odio habuerunt me gratis Ioann. 15. d

30 a In manus tuas commendo spiritum meum Luc. 23. f.

31 a Beati quorum remissæ sunt iniquitates Rom. 4. a

33 c Qui enim vult vitam diligere, et dies videre bonos 1. Petr. 3. b.

39 b Hostiam, et oblationem noluisti Hebr. 10. b.

40 c Qui manducat meum panem Ioann. 13. b

43 d Propter te mortificamur tota die Rom. 8. g

44 b Thronus tuus Deus in sæculum sæculi Heb. 1. c

50 a Vt iustificeris in sermonibus tuis Rom. 3. a

54 d Iacta super Dominum curam tuam 1. Petr. 5. b

61 d Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet 1. Cor. 3. b

Ascen-

67 d Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem Eph. 4. b
68 b Zelus domus tuæ comedit me Ioann. 2. d
68 b Improperia improperantium tibi ceciderunt ſuper me Rom. 15. a
68 c Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum Rom. 11. b
68 c Fiat commoratio eorum deſerta Act. 1. d
68 e In ſiti mea potauerunt me aceto Ioan. 19. f
77 a Aperiam in parabolis os meum Matth. 13. e
77 c Panem cœli dedit eis Ioan. 6. d
81 b Ego dixi, dij eſtis Ioan. 10. g.
88 d Inueni Dauid ſeruum meum Actor. 13. d
90 c Angelis ſuis mandauit de te Matth. 4. a. Lucæ 4. b
93 b Dominus nouit cogitationes ſapientum, quoniam vanæ ſunt 1. Cor. 3. d
94 c Hodie ſi vocem eius audieritis Hebr. 3. b
94 d Sicut iuraui in ira mea Hebr. 4. a
96 d Et adorent eum omnes Angeli eius Hebr. 1. c
101 d Tu in principio Domine terram fundaſti Heb. 1. e
103 * Qui facit Angelos ſuos ſpiritus Heb. 1. c
108 b Et epiſcopatum eius accipiat alter Act. 1. d
109 a Dixit Dominus Domino meo Matth. 22. d Luc. 20. g Actor. 2. f
109 a Sede à dextris meis Heb. 1. d
109 a Donec ponam inimicos tuos ſcabellum, &c. Hebr. 1. d 1. Corinth 15. d
109 b Tu es ſacerdos in æternum Hebr. 5. b. 7. c
109 b Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum Heb. 7. c
111 b Diſperſit dedit pauperibus 2. Corint. 9. c
115 a Credidi, propter quod locutus ſum 2. Cor. 4. c.
115 a Omnis homo mendax Rom. 5. a.
116 a Laudate Dominum omnes gentes Rom. 15. c
117 a Dominus mihi adiutor non timebo quid faciat mihi homo Hebr. 13. b
117 a Lapidem quem reprobauerunt ædificantes Matth. 21. d Marci 12. a Actor. 4. b. 1. Petr. 2. b
117 d Hoſanna filio Dauid Matth. 21. b.
131 c De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam Act. 2. c
139 a Venenum aſpidum ſub labijs eorum Rom. 3. b

PROVERB.

3 a Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos Rom. 12. d.
3 b Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini, &c. Hebr. 12. b
3 Quem diligit Dominus corripit, &c. Heb. 12. b Apoc. 3. d
10 b Charitas operit multitudinem peccatorum 1. Petr. 4 b
17 c Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat 1. Theſſal. 5. d. 1. Petr. 3. b
20 c Qui maledixerit patri vel matri Matth. 15. a Marc. 7. b
25 c Si eſurierit inimicus tuus; ciba illum Rom. 12. d
26 b Canis reuerſus ad vomitum 2. Petr. 2. d

ISAIAS.

1 c Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen Rom. 9. f
5 d Homo plantauit vineam Matth. 21. b. Lucæ 20. b Marc. 12. a
6 a Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus ſabaoth Apoc. 4. c
6 c Auditu audietis, & non intelligetis Matth. 13. b Marc. 4. b Lucæ 8. b Act. 28. f. Ioan. 12. f. Rom. 11. b
7 c Ecce virgo in vtero habebit Matth. 1. d
8 d Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus Hebr. 2. d
9 a Terra Zabulon, & Terra Nephthali Matth. 4. c
10 c Si fuerit numerus filiorum Iſrael tamquam arena maris Rom. 9. f
11 a Reuelabitur ille iniquus, quem Dominus interficiet ſpiritu oris ſui 2. Theſ. 2. c
11 c Erit radix Ieſſe Roman. 15. c Actor. 13. d
21 c Cecidit, cecidit Babylon illa magna Apoc. 14. b
22 d Manducemus & bibamus, cras enim moriemur 1. Cor. 15. c
22 f Hæc dicit ſanctus, & ventus, qui habet clauem Dauid Apoc. 3. b
25 c Abſterget Dominus omnem lacrymam ab oculis, &c. Apocal. 7. d. 21. b
28 c Quoniam in alijs linguis, & labijs alijs loquar populo huic 1. Corinth. 14. d
28 d Ecce pono in Sion lapidem offenſionis Rom.

Digitized by Google

Rom.9.g 1.Petr.2.b Actor.4.b

29 d Populus hic labijs me honorat Matth. 17.a Marc.7.b

29 e Perdam ſapientiam ſapientum, & prudentiam, &c. 1.Cor.1.c

33 c Vbi ſapiens? vbi ſcriba? vbi inquiſitor huius ſæculi? 1.Cor.1.c

40 a Vox clamantis in deſerto Matth.3.a Marc.1.a Luc.3.a Ioan.1.c

40 b Omnis caro fœnum 1.Petr.1.d.Iacob.1.d

40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis inſtruxit eum? 1.Cor.2.d

40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Rom. 11.d

41 b 44 a Ego ſum primus, & nouiſſimus Apoc.1.d & 22.c

42 a Ecce puer meus quem elegi Matth. 12.b

43 d Ecce noua facio omnia Apocal.21.b. 2.Cor.5.d

45 b Numquid dicit figmentum ei qui ſe, &c. Rom.9.d

45 d Viuo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genus Rom.14.b

49 b Poſui te in lucem Gentium Actor. 13.g.

49 c Tempore accepto exaudiui te, &c. 2. Cor.6.a

49 e Non eſurient neque ſitient amplius Apoc.7.d

50 b Tunc expuerunt in faciem eius Matth. 26.g.

52 b Quam ſpecioſi pedes euangelizantium pacem. Rom.10.c

52 d Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, &c. 2.Cor.6.d

62 d Nomen Dei per vos blaſphematur Rom.2.d

52 d Quibus non eſt annuntiatum de eo, videbunt Rom.13.c

53 a Domine, quis credidit auditui noſtro? Rom.10.c. Ioan.12.f

53 b Ipſe infirmitates noſtras accepit Matt. 8.c

53 c Tamquam ouis ad occiſionem Actor. 8.f

53 d Et cum iniquis reputatus eſt Marc.15 c Luc.22.d

53 e Qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus 1.Petr.2.d.1.Ioann. 3.a

53 e Qui peccata noſtra pertulit in corpore 1.Petr.2.d

54 a Lætare ſterilis, quæ non paris Gal. 4.d

54 c Et erunt omnes docibiles Dei Ioann. 6.c

55 a Et qui ſitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis Apoc.22.d

55 b Dabo vobis ſancta Dauid fidelia Acto. 13.e

56 c Domus mea domus orationis vocabitur Matth.21.b Marc.11.c Luc. 19.g

59 b Contritio & infelicitas in vijs eorum Rom.3.c

59 c Galeam ſalutis aſſumite Epheſ.6.c 1. Theſ.5.b

59 d Veniet ex Sion, qui eripiat, & auertat impietatem à Iacob Rom.11.d

60 c Et portæ eius non claudentur per diem Apoc.21.g

60 d Et ciuitas non eget ſole neque luna Apoc.21.g

60 d Nox vltra non erit Apoc.22.a

61 a Spiritus Domini ſuper me Lucæ 4.c.

62 d Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit Matt.21.a

64 b Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, &c. 1.Cor.2.b

65 a Inuentus ſum à non quærentibus me Rom.10.d

65 a Tota die expandi manus meas ad populum non credentem Rom.10.d

65 c Nouos vero cœlos, & nouam terram 2.Petr.3.c Apoc.21.a

66 a Cœlum mihi ſedes eſt Act.7.f

66 g Vbi vermis eorum non moritur Marc. 9.g

IEREM.

7 b Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum Matth.21.b Marc.1.11.c Luc.19.g

9 g Qui gloriatur, in Domino glorietur 1. Cor.1.d.2.Cor.10.d

10 a Quis non timebit te Domine? Apoc. 15.b

37 d Ego ſum ſcrutans renes, et corda Apocal.2.f

31 c Vox in Rama audita eſt Matth 2.d

31 a Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios 2.Cor.6.d

31 e Ecce dies venient, dicit Dominus, & conſummabo ſuper domum Iſrael, & ſuper domum Iuda teſtamentum nouum Hebr.8.c

31 f Hoc autem teſtamentum, quod teſtabor ad illos, &c. dabo leges meas in cordibus eorum Hebr.10.c

51 a Cecidit cecidit Babylon magna Apoc. 18.a

EZECH.

3 a Accipe librum, & deuora illum Apoc. 10.d

20 b Qui fecerit homo viuet in ea Roman. 10. b
32 b Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum Matth. 24. c
36 c Nomen Dei per vos blaſphematur inter Gentes Rom. 2. d

DANIEL.

9 g Cum videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta Matth. 24. b Marc. 13. b Lucæ 21. d

OSEE.

1 d Et erit in loco vbi dictum eſt eis, Non plebs mea vos, &c. Rom. 9. e
2 d Vocabo non plebem meam, plebem meam Rom. 9. e 1. Petr. 2. b
6 c Miſericordiam volo, & non ſacrificium Matth. 9. b. 12. a
10 b Tunc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos: & collibus, Operite nos, Luc. 23. d
11 a Ex Ægypto vocaui filium meum Matth. 2. e
13 d Abſorpta eſt mors in victoria 1. Cor. 15. g.

IOEL.

2 g Et erit in nouiſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo Act. 2. c
2 g Omnis enim quicumque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit Rom. 10. c

AMOS.

5 g Numquid victimas, & hoſtias obtuliſtis mihi Actor. 7. e
6 a Vobis diuitibus Luc. 6. d
9 c Poſt hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid Actor. 15. c

IONAS.

1 a Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus Matth. 12. c Luc. 11. d
3 b Pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ Matt. 12. c Luc. 11. d

MICHÆ.

5 a Et tu Bethlehem terra Iuda Matth. 2. a
7 b Veni ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus matrem Matth. 10. Luc. 12. g

AGGÆ.

2 b Adhuc ſemel, & ego mouebo non ſolum terram, ſed & cœlum Heb. 12. g

HABAC.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus operor ego in diebus veſtris Actor. 13. f.
2 a Iuſtus autem ex fide viuit Roman. 1. c. Gal. 3. b

NAHVM.

1 d Quam ſpecioſi pedes euangelizantium pacem Rom. 10. c

ZACHAR.

8 c Loquimini veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo Epheſ. 4. f
9 b Ecce rex tuus venit Matt. 21. Ioan. 12. b
12 c Et acceperunt triginta argenteos Matt. 27. a
12 c Videbunt in quem compunxerunt Ioan. 19. g
13 c Percutiam paſtorem Matt. 26. c. Marci 14. b

MALACH.

1 a Iacob dilexi, Eſau autem odio habui Rom. 9. c
3 a Ecce ego mitto Angelum meum Matt. 11. b Marc. 1. a Luc. 7. d Ioan. 1. c.
4 b Ipſe eſt Elias, qui venturus erat Matt. 11. b
4 b Quid eſt, quod ſcribæ dicunt, quod Eliam oporteat primum venire Matth. 17. b. Marc. 19. b
4 b Vt conuertat corda patrum in filios Luc. 1. b

Digitized by Google

HEBRAICORVM,
CHALDÆORVM,
Græcorumque Nominum interpretatio.

A

Aaron, Mons ſiue montanus.
Abba, Pater, Syrum eſt verbum.
Abbarim, Tranſitus plur. num. ſiue tranſeuntes.
Abdemelech, Seruus regis.
Abdenago, Seruus claritatis.
Abdias, Seruus Domini.
Abdon, Seruus.
Abel, per aleph, Luctus, Ciuitas.
Abel, per he, in principio, Vanitas, filius Adam.
Abeſſalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater ſpontaneus.
Abiſag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelſus.
Abraham, Pater multitudinis.
Abſalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel triſtitia.
Achaz, Apprehendens, ſiue poſſidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, ſiue terrenus, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut baſis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis, vnum eſt ex nominibus Dei, quod interpres aliquando poſuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
Ægyptus, Anguſtiæ, ſiue tribulationes. Hebraice, Miſraim.
Æneas, Laudatus.
Æthiopia Græcè, ardorem ſignificat. Hebraicè Cus dicitur, ideſt nigredo vel nigra.
Agabbus, Locuſta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Feſtiuus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliatur virilis.
Alexandria, Hebraicè dicitur No, quod Interpretatur crudum, ſiue irritatio.
Alleluia, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides ſiue veritas.
Amaſai, per aleph, Fortis vel robuſtus.
Amaſai, per ain, Populi munus.
Amalech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum ſit.
Aminadab, Populus Spontaneus.
Ammon, Populus eius.
Amnon, Fidelis, aut verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos, per aleph, Fortis pater Iſaiæ.
Amos per ain, Oneratus, vnus ex duodecim Prophetis.
Amri, per aleph, Amarus, vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus vel dominium, Princeps militiæ Iſraeliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Reſponſiones, ſiue cantica.
Andreas, Fortiſſimus.
Anna, Gratioſa, ſiue miſericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Africa Hebraicè Pul dicitur, id eſt caſus vel ruina, Iſaiæ 66. 34.
Africa, Nahum 3. 9. Put. Craſſa, ſiue pinguis.
Apoſtolus, Miſſus, legatus.
Arabes, Velpertini. 2. Par. 26. 2.
Arabes, Pſalm. 71. 15. Hebraicè Saba, id eſt, conuerſio.
Aram, Celſitudo, Sublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quatuor.
Architriclinus, Princeps triclinij.
Areopagita, De Colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Areuna, Arca, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraicè dicitur Ararat, Maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, ſiue maledictio.
Aſaph, Congregans.
Aſer, per ſamech, Vinctus, filius Caath.
Aſer, per ſin, Beatitudo, ſiue felicitas, filius Iacob.
Aſſuerus, Princeps & caput.
Aſſur, Inſidians, ſiue beatus.
Aſtaroth, Greges ſiue diuitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, Sine cumulo.
Artalia, Augens vel Nutriens.

Aua,

Digitized by Google

Aua, Iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adiutor.
Azotus, Hebraicè Asdod, deprædatio.

B

BAal, Idolum, aut dominans.
Baal, Osee 10. 24. Arbel legendum, id est, pugnauit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confusio, Commistio.
Bala, Inueterata, Turbata, ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, Destruens, Vrbs, per ain in fine.
Balaam, Vetustas populi.
Balac, Destruens.
Banaias, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bar-jona, Filius columbæ.
Barnabas, Filius consolationis.
Barsabas, Filius conuersionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus, filius suspendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Barthuel, Filiatio Dei.
Batus, Mensura liquidorum.
Beel phegor, idolum hiatus.
Beelzebub Idolum muscæ.
Beera, Puteus.
Behemoth, Iumenta, Quadrupedia.
Bel, Vetustus.
Bela, Deglutiens, Destruens.
Belial, Peruersus, Absque iugo.
Ben-ennom, Filius diuitiarum suarum.
Beniamin, filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris mei.
Bera, Puteus.
Beresith, in principio: Sic vocatur primus liber legis.
Bersabee, Puteus iuramenti.
Beth-abara, Domus transitus.
Beth-ania, Domus obedientiæ vel afflictionis.
Beth-auen, Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-el, Domus Dei.
Bether, Diuisio.
Beth-lehem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth-phogor, Domus hiatus.
Beth-sabee, Domus iuramenti, Ciuitas.
Bethsaida, Domus frugum.
Bethsame, Domus solis.
Bethul, Virgo.
Bezec, Fulgur.
Boanerges, vel iuxta S. Hieronymum, Banereem, Filij tonitrui.
Booz, In fortitudine.
Borith, Herba in qua est acrimonia saporis.
Bosor, Munitio.
Bosra, idem.

C

CAath, Congregatio, Obtusio.
Cades Sanctitas.
Cain, Possessio, Possessus.
Caleb, quasi Cor.
Cana, Zelus, Æmulatio.
Cananæus, id est, ex Cana vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitentiæ.
Cappadoces, Hebraicè, Caphthorim, idest, sphærulæ.
Cariath-iarim, Ciuitas syluarum.
Cariath-sepher, Ciuitas litterarum.
Carmel, Cognitio circumcisionis, vel agnus circumcisus.
Carthaginenses, Hebraicè Tharsis, idest, Contemplatio gaudij.
Cedar, Nigredo, Tristitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Tristis.
Cephas, Petrus à petra, Syrum.
Cetura, Aromatizans.
Chæreas, Lætus.
Chaldæa, Hebraicè Chasdim, id est, Quasi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaan, Mercator, Negotiator.
Charmel, idem quod Carmel.
Cherub, Quasi magister.
Chodcod, Iaspis.
Chorræi, Furores.
Christus, Vnctus.
Chus, Æthiops.
Cin, Possessio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœlesyria, Curua Syria.
Colossenses, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
Core, Caluus. Caluitium, per heth in fine.
Core, per aleph in fine, Vocans, Legens. 1. Par. 9. 19.
Corozaim, Hic est mysterium.
Cosbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus quasi miser.

D

DAgon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damascus, Sanguinis succus.
Damascus, 1. Reg. 16. b Similitudo incendij: Hebr. Dumesec.
Dan, Iudicans, siue Iudicium.
Daniel, Iudicium Dei.
Darius, Requirens.
Damascus, Generationis procuratio.
Dathan, Ritus, Lex.

Digitized by Google

Dauid, Dilectus.
Debora, Apes, Verbum.
Decapolis, Decem ciuitatum, (sub regio.)
Diabolus, Criminator, Calumniator.
Diabolus, Habacuc 3.a.4. Hebr. Reseph, id est, Volucris, Flamma.
Dibre haiamim, Verba dierum.
Didymus, Gemellus.
Dina, Iudicium, vel Iudicans.
Dionysius, Diuinitus stillatus.
Dithalassum, Duo maria.
Doeg, Solicitus, anxius.
Dor, Generatio.
Dura, Generatio, vel habitatio.

E

EBal, Aceruus vetustatis.
Ecclesiastes, Concionator.
Eden. Voluptas, Deliciæ.
Edom, Rufus.
Elgon, Vitulus.
Elcana, Deus zelotes.
Eleazar, Dei adiutorium.
Elehanan, Dei gratia siue misericordia.
Eliacim, Dei resurrectio.
Elias, Deus Dominus.
Eliezer, Dei adiutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Elisabeth, Deus iuramenti.
Elisæus, Dei salus, Deus saluans.
Elle haddebarim, hæc sunt verba, sic incipit quintus liber Legis.
Elnathan, Deus dedit.
Emmanuel, Nobiscum Deus.
Emmaus, Timens consilium.
Enac, Gigas, Torques.
Encænia, Renouatio, Dedicatio.
Ennom, Ecce illi.
Enos, Homo, vel Vir.
Ephraim, Frugifer, Crescens.
Ephraim, Hebraice Ephra, idest, Puluerulenta, siue Plumbea, 2. Reg. 13. b. 7.
Ephrata, Vbertas, siue Frugifera.
Ephron, Puluis.
Esau, Faciens, Operans.
Esdras, Adiutor, Atrium.
Esther, occulta, Abscondita.
Etam, Auis eorum.
Etham, Fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechiel, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

G

GAbaa, Collis.
Gabriel, Vir Deus, aut Dei.
Gad, Felix, Accinctus.
Gadgad, Felicitas felicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Abiectio.
Galaad, Aceruus testimonij.
Galatæ, Lactantes.
Galgal, Rota, Reuolutio.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, Præsciscio.
Gazophylacium, Vbi thesauri templi seruabantur.
Gebal, Terminus.
Gedon, Conterens.
Gehenna, Vallis tristitiæ.
Gehennon, Vallis contristans.
Gelboe, Reuolutio inuestigationis.
Gersom, Aduena ibi.
Gerson, Exilium eius.
Giblij, Termini.
Gihon, Pectus, Exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Caluaria, vbi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, Transmigratio.
Gomor, Genus mensuræ.
Gomorrha, Populus rebellis.
Græci, Hebraicè, Ieuanim, idest Deceptores.

H

HAbacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Destructus.
Hauoth iair, Oppida illuminationis.
Hebal, Aceruus vetustatis.
Heber, Socius, Particeps, per heth in principio.
Heber, per ain, Transitus:
Hebræus, Transiens.
Hebron, Societas.
Hele, Oblatio.
Heliopolis, Hebraicè dicitur On, idest Dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, Destructio.
Hesron, Sagitta exultationis.
Heua, Viua, Viuens.
Hierapolis, Sacra ciuitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.
Horeb, Desertum.
Horma, Destructio.
Hur, Libertas.
Hus, Consilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I

IAbel, Defluens.
Iabes, Siccitas per sin in fine.
Iabes, Tristitia, per sade in fine.
Iacob, Supplantator.
Iahel, Ascendens, Damula.
Iahel, Viuit Deus.
Iairites, Illuminatus.
Iamini, Dextera, vel Dexter.
Iaphet, Dilatatus.
Iason, Sanans.
Iauan, Decipiens.

Icha-

Digitized by Google

Ichabod, Vbi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Iebus, Conculcatio.
Iechonias, Præparatio Domini.
Iehu, Ipſe, Exiſtens.
Iehus, Tinea corroſus, per ſin.
Iehus, 1. Paral. 8. b. 10. Conſilians, per ſade.
Iemini, Dextera, vel Dexter.
Iephthe, Aperiens.
Ierameel, Miſericordia Domini.
Ieremias, Celſitudo Domini.
Iericho, Luna, Menſis.
Ierobaal, Impugnans idolum.
Ieroboam, Impugnans populum.
Ieroſolyma, Viſio pacis, Viſio perfecta.
Ieruſalem, idem.
Ieſſe, Ens, Exiſtens.
Iesboc, Eſt vacuus.
Ieſus, Hebraicè Iehoſua, Dominus ſaluator.
Ietro, Excellens.
Iezonias, Auſculatio Domini.
Iezrahel, Semen Dei.
Indus, ideſt, De India, Hebraicè dicitur, Hodu, ideſt, Laudatio.
India, Iob. 28. c. 13. Hebraicè Ophir, ideſt, Ciuis.
Ioab, Paternitas, Habens patrem.
Ioachaz, Domini apprehenſio.
Ioachaz, 2 Par. 34. b. 8. Apprehendens.
Ioachin, Domini præparatio.
Ioacim, Domini reſurrectio.
Ioas, Diffidens, Deſperans.
Ioas, Domini ignis, 4. Reg. 11. d. 21. Hebr. Iehoas,
Ioas, 1. Paral. 7. b. 27. d. 28. Tinea corroſus, per ain.
Iob, Dolens, Gemens.
Ioel, Volens, Incipiens.
Iohanan, Gratioſus, Pius, Miſericors.
Iohannes, idem.
Ionas, Columba.
Ionadab, Spontaneus.
Ionathan, Domini donum, filius Saul.
Ioram, Excelſus.
Iordanis, Fluuius iudicij.
Ioſaphat, Dominus iudex.
Ioſeph, Augmentum.
Ioſeph, Pſalm. 80. a. 2. Domini augmentum, Heb. Iehoſeph.
Ioſias, Ignis Domini.
Ioſue, Dominus Saluator.
Iſaac, Riſus.
Iſai, Munus, aut Ens.
Iſai, 1. Paral. 2. b. 13. Vir meus.
Iſaias, Domini ſalus.
Isboſeth, Vir confuſionis.
Iſcariotes, Vir occiſionis.
Iſmahel, Exanditio Dei.
Iſrael, Prævalens Deo.
Iſſachar, Eſt merces præmium:
Ithamar, Inſula palmæ:
Iubileus, Buccina.
Iudas, Laudatio.
Iulius, Lanuginoſus.

L

LAban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adiutorium.
Lechi, Maxilla.
Leci, Lex.
Leui, Copulatus.
Leuiathan, Copulatio, Societas ſua.
Lia, Laborioſa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Libya, Hebraicè Lubim, Cor maris.
Lithoſtrotos, Lapidibus ſtratus.
Lot, Inuolutus, Colligatus.

M

MAacha, Attrita.
Maaſias, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Iudicium, Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapientes, vel Philoſophi.
Malachias, Nuntius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona, Pecunia, Diuitiæ.
Mamzer, De ſcorto natus.
Manahem, Conſolator.
Manaſſes, Oblitus, Obliuio.
Manue, Requies.
Mara, Amara.
Mardochai, Amata contritio.
Maria, Exaltata, Amaritudinis mare.
Martha, Prouocans.
Maſſa, Onus.
Maſpha, Specula.
Mathuſael, Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias, Rex Dominus.
Melchi-ſedech, Rex iuſtitiæ.
Melchi ſua, Rex ſaluator.
Meſollam, Pacificus.
Meſopotamia, Regio ſic dicta, quod duobus fluuijs, Euphrate & Tigre ambiatur.
Micha, Pauper.
Michael, Quis ſicut Deus?
Michæas, idem.
Michol, Quis omnia?
Miphiboſeth, De ore ignominia.
Miſael, Quis poſtulatus?
Miſle, Prouerbia nomen libri.
Miſphat, Iudicium.
Mna, Libra, Talentum.
Moab, De patre.
Moria, Amaritudo.
Moſa, Azymum, per ſade.
Moſa, 1. Paral. 8. a. 9.

Digitized by Google

Moyſes, Atractus (ſub de aquis.)
Myſia, Sceleſta.

N

NAaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo, Loquela, Prophetia.
Naboth, idem.
Nabuchodonoſor, Planctus iudicij.
Nachor, Raucus, Aridus.
Nadab, Spontaneus.
Nahaſſon, Coluber, Serpens.
Nahum, Conſolator.
Naim, Pulcher.
Nathan, Donatus.
Nathanael, Donum Dei.
Nazaræi, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per ſade ſcribatur, Cuſtodita vel Florida interpretatur.
Neapolis, Noua ciuitas.
Nehemias, Conſolatio.
Nehuſtans, Æneum.
Nemrod, Rebellis.
Nepthali, Æquiparatio.
Niniue, Pulchra.
Noe, Ceſſatio, Requies.
Noemi, Decora.

O

OBadias, Seruus Domini.
Obed, Seruus
Obed-edom, ſeruus hominis.
Ochozias, Apprehenſio.
Odollam, Teſtimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Eleuatio, Holocauſtum.
Onam, Dolor.
Onan, Dolor, Iniquitas.
Oneſimus, Vtilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus.
Oreb, Coruus.
Oſee, Saluator.
Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P

PAlæſtina, Conſperſa (ſub. cinere.)
Paracletus, Conſolator, Aduocatus:
Paraſceue, Præparatio.
Paſcha, Tranſitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoſte, Quinquageſima (ſub. dies.)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Diſſipans.
Phares, Diuiſio, filius Iudæ.
Phares per ſin, 1. Paral. 7. d. 16. Eques.
Phariſæi, Diuiſi.
Phaſe, Tranſitus.
Phaſga, Collis.
Philiſthæa, Conſperſa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phul, Aphrica.
Pigmæi, Hebraicè dicuntur Gamadim.
Probatica, Ouina, locus vbi pecora ſacrificanda tenebantur.
Proſelytus, Aduena, Peregrinus.

R

RAab, Pſalm. 86. 2. 4. Superba, Fortis.
Rabba, Multa, Grandis.
Rachel, Ouis.
Raguel, Paſtor Dei.
Rahab Lata, Dilatata.
Ram, excelſus.
Rameſſes, Tonitruum tineæ.
Raphael, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblatha, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Reſpha, Extenſio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelſa, Sublimis.
Ruben, Videns filium.
Ruma, Excelſa.
Ruth, Saturata.

S

SAaph, Cogitans.
Saba, per ſin, Conuerſio, Captiuitas.
Saba, per Samech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabatha, Circuitus.
Sabbatiſmus, Requies, Ceſſatio.
Sabbatum, idem.
Sadducæi, Iuſti.
Sadoc, Iuſtus.
Sale, Miſſio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanaſar, Pax ligata.
Salmoſi, Pacificus.
Salomith, idem, f. g.
Salomon, Pacificus.
Salphaad, Vmbra formidinis.
Samaria, Cuſtodia, Adamas.
Samſon, Sol eius, Nominis iteratio.
Samuel, Poſitus à Deo.
Saphan, Hericius, Cuniculus.
Saphat, Iudicans.
Sara, per he in fine, Domina, vxor Abrahæ.
Sara, per heth, in fine, Odorans, Domina odoris.
Sarai, Domina mea.
Sarephtha, Anguſtia buccellæ.
Saron, ſiue Sarona, Planities.
Satan, Aduerſarius.
Saul, Poſtulatus, Commodatus.
Saul, 1. Reg. 9. 2. 2. Rebraicè Sual, Vulpes.

Sec-

Digitized by Google

Scenopegia, Festum tabernaculorum.
Scibboleth, Spica.
Sedecias, Iustus Domini.
Segor, Parua.
Sehon, Eradicatio.
Sela, Dissoluens, filius Iudæ.
Sellum, Pacificus.
Sellum, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Positus.
Semei, Obediens.
Semei, 1.Paral.2.d.28. Nomen meum.
Sennacherib, Rubus destructionis.
Seon, Sonitus.
Sepharuaim, Libri, vel Scribæ.
Sephora, Pulchra, aut tuba, Exod.1.c.15. per sin.
Sephora, Exod. 2. d. 21. Auis, Passer, vxor Moysis.
Seth, Positus.
Setim, Expansiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera. Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus, Nilus.
Siloe, Missus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sion, Rubus, Exod. 14. a. 1. per samech.
Sin, persade, Arma, Scutum.
Sion, Aceruus, 2. Reg. 5. b. 7.
Sion, Deut. 4. g. 48. Strepitus.
Sisara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Custos.
Sophtim, Iudices.
Sorec, Vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Susanna, Lilium, Rosa.

T

TArsus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharsis, Contemplatio gaudij.
Thau, Signum.
Thecua, Spes, Funiculus.
Teraphim, Simulachra,
Thomas, Abyssus, Geminus.
Thopheth, Tympanum, Seductio,
Timæus, Cæcus, Cæcitas.
Timothæus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus dominus.
Tubalcain, Mundana possessio.
Tyrij, Hebraicè Sorim, ideſt, tribulantes;

V

VAicra, Et vocauit. Liber Leuitici.
Vaiedabber, Et locutus est. Liber Numerorum.
Vasthi, Potans, Bibens.
Velle semoth, Et hæc sunt nomina. Secundus liber Legis, qui Exo. Græcè vocatur.
Vr, Ignis.
Vrias, Ignis Domini.

Z

ZAbad, Dos, Dotatus.
Zabdi, idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacchæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans,
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Æmulator.
Zelpha, Distillatio oris.
Zorobabal, Alienus à confusione.

FINIS.

Digitized by Google

INDEX BIBLICVS

QVI RES EAS DE QVIBVS

IN SACRIS BIBLIIS AGITVR,

Ad certa Capita, alphabeti ordine digeſta, reuocatas, ſumma breuitate complectitur.

IN hoc Bibliorum Indice, Candide Lector, primus numerus, libri caput denotat; proximè deinde ſequentes vſque ad hoc †, vel (ſi hoc ſignum non adſit) ad proximum vſque ſequentis libri citationem ſunt verſuum in eadem capite ſignatorum notæ. Exempli gratia in voce AARON, *Exod. 4. 14. 16. 30. † 5. 1. † 6. 13. † 7. 1. 2. legendum eſt: Exod cap 4. verſ. 14 verſ. 6 & verſ. 30. Item cap. 5. verſ. 1. cap 6. verſ. 13. cap. 7. verſ. 1. & 2. Cum autem aſteriſcus ſeu ſtella in hunc modum (Leu 8. *) numero apponitur, indicium eſt, rem de qua agitur, per plures verſus in eo capite tractari: vel ſignificat locum illum eſſe inter reliqua diligentiùs notandum. Porrò ſi quod quæ is in verſu hîc notato contingat non adeo perſpicue inueniri, tam aliquot ex propinquis verſibus antecedentibus vel ſequentibus illi erunt perluſtranda. In librorum numeris ad faciliorem, & certiorem diſtinctionem id obſeruatum eſt, vt Eccle. Eccleſiaſten, Eccli. vero Eccleſiaſticum notet.*

ARON adiungitur fratri ſuo Moyſi ſocius, Exod. 4 14. 16 30 † 5. 1 * 6. 13 † 7. 1 2. Mich 6. 4. fuit pronepos Leui, Exod. 6. 16 18. 20. peculiari ritu conſecratur cum ſuis filijs ad miniſterium ſacerdotij, Leu. 8. * Num. 3. 10. Deut. 18 5 Heb. 5. 4. ſicut Dominus præſcripſerat, Exod. 29. † 40. 12 Aaronis & filiorum ſacerdotalis ornatus. Exod 28 *. Aaronis ſacerdotis auctoritatem, qui noluerunt agnoſcere, inuſitato genere mortis intereunt Num. 16. 3. 11. 30. 31 Aaron inſigni miraculo oſtenditur præ cæteris, à Deo in Sacerdotem ſummum electus, Num. 17. 5. 8. poſt oblationem factam benedicit extenſa manu populo, Leuit. 9. 22. iure perpetuo accipit pro officio Sacerdotali oblationes, & primitias à populo, Num. 18. 8. 9. 11. 12 *. & à Leuitis decimas decimarum. Num. 18. 26. 28. moritur, Num. 20. 29 † 33. 38. Deut. 10. 6 † 32. 50. ſuccedit ei in ſummo Sacerdotio Eleazar, Num. 20. 26. Deut. 10. 6. Aaronis laus, Eccl. 45. 7. 8. 9. *

Abarim mons vnde moriturus iam Moyſes terram Chanaan proſpexit, Num. 21. 11 † 27. 12 † 33. 44 *. Deut. 32 49.

Abba pater. Mar. 14. 36. Rom 8. 15. Galat. 4. 6.

Abdemelech propugnator, & patronus Ieremiæ, Ierem. 38. 7. liberatur à gladio Chaldæorum, Ierem. 39. 16 17.

Abdenago mittitur in fornacem ardentem, Dan. 3. 21 appellatur Azaria, Dan. 1. 6.

Abdias abſcondit prophetas Domini, 3. Reg. 18. 3. 13.

Abdon Iudex in Iſrael, Iud. 12. 13.

Abel occiditur à fratre Cain, Geneſ. 4. 8. 1. Ioan. 3. 12. de eodem lege Matt. 23. 35. Luc. 11. 51. Hebr. 11. 4 12. 24.

Abiam filius Roboam rex Iuda, 3. Reg 14. 31 † 15. 1 2. Par 13. 15. reliquit Aſa regni ſucceſſorem, 3. Reg. 15. 8 Matth. 1. 7.

Abiathar ſacerdos effugit manus Saulis, 1. Reg. 22. 20 confugit ad Dauid in Ceilam, 23. 6. cum Adonia ſe coniungit, 3. Reg. 1. 7. amouetur ſacerdotio, 2 27. iuxta illud, 1. Reg. 2 30-32.

Abidan dux Beniamin, Num. 1 11.

Abigail vxor impij Nabal, 1. Reg. 25. 3 nubit. Dauidi regi, poſt mortem Nabal. 25. 39.

Abihu & Nadab filij Aaron igne abſumuntur, Leuit. 10 2. Num. 26 61.

Abimelech rex Geraris aufert Abrahæ Saram, Geneſ. 20. 2. init pactum cum Abraham, Geneſ. 21. 23. 32. init pactum cum Iſaac Gen. 26. 31.

Abimelech filius Gedeonis, Iud. 8. 32. occidit 70. ſuos fratres, & ictu lapidis molaris interficitur, Iud. 9 5. 53 *. 2 Reg. 11. 21.

Abiron effert ſe contra Moyſen, vnde & terra dehiſcens, eum abſorbet, Num 16. * 26 32. Deut. 11 6. Pſalm. 105. 17. Eccli. 45. 22.

Abiſag Sunamitis, ducitur ad regem Dauid, 3. Reg. 1 3. petitur ab Adonia in vxorem, 2 17.

Abiſai filius Saruiæ, ſororis Dauidis, 2. Reg 2. 18. † 16. 9 † 19. 21 † 20. 6 † 14. 18.

Abiud filius Zorobabel, Matth. 1. 13. appellatur Auania, 1. Par. 3. 19.

Abnegatio ſui ipſius, Geneſ. 12. 4 † 21. 1. 9. Deut. 33. 9. 3. Reg. 19. 19 2. Mach. 6. 19. 23. Mat. 4. 19 † 5. 29. † 10. 39. † 16. 24. † 19. 21. Marc. 10. 21. Luc. 9. 23 † 14 26. † 17. 33. Ioan. 12. 25.

Abnegatio omnium rerum, Gen. 12. 1. Deut. 33. 8. Ruth 2. 11. 2. Par. 25. 9. Matth 4 19 † 19 21 27. Marc. 1 17 † 10 28. Luc. 5. 11 † 14. 26 † 18. 22. 1. Cor. 2. 29. Ioan. 12. 25. Phil. 3. 7.

Abner præfectus militum Saulis, creat Iſboſeth regem Iſrael, 2. Reg 2. 8. paciſcitur cum Dauid, 3. 12. occiditur à Ioab, 2 Reg. 3. 27.

Abra ancilla Iudith, Iudith 8. 32 † 10. 2. libertate donatur, Iudith 16 28.

Abram filius Thare habet Sarai vxorem, Gen. 11. 29. egreditur ex patria in terram Chanaan præcipiente Domino, 12 4. proficiſcitur in Ægyptum, 12. 10. redit inde Chanaan, 13. 1. Liberat Loth fratrem ſuum ex manibus hoſtium, 14. 14. accipit promiſſionem ſeminis, 15 4 † 17. 16 † 18 10. concumbit cum Agar, 16. 4. accipit promiſſionem ſeminis, & ſignum fœderis, appellaturque Abraham. 17. 5. orat pro Sodomitis, 18 23 28. 32. Iſaac ei naſcitur, 21 2. paratus eſt offerre Iſaac, 22. 9. mittit ſeruum, qui quærat vxorem filio ſuo Iſaac, 24. 4. moritur, 25 8 commendatur, Eccli. 44. 20 appellatur pater multarum gentium, & omnium credentium, Gen. 17. 5. Iſai 51. 2 Matth. 3. 9 Luc. 19. 9 Ioan. 8. 39. Rom. 4 11. 17. 18 † 9. 7 Galat. 3. 8. de ipſo & eius ſemine vide Ioſue 24. 3. Iſai. 41. 8 † 51. 2 Ezech. 33. 24 2. Eſd. 9. 7. Matth. 8. 11. Act. 7. 2. 16. Heb. 11 17.

Abrahæ filij, qui dicantur, Ioann. 8. 33. Rom. 9. 7. Gal. 3. 7.

Abſalom filius Dauid, 2. Reg. 3. 3. occidit ſuum fratrem, & fugit ad Tholomai regem Geſſur. 13. 37. reuocatur, 14 21 23. conatur patris occupare regnum, 15 6. concumbit cum patris concubinis, 16. 22. iuxta prophetiam, 12. 12. tribus haſtis tranſfigitur à Ioab. 18. 14.

Abſtinentia à quibuſdam cibis, Geneſ 1. 29 30 † 2. 17 † 3. 11. † 9. 4. Exod. 12 9 *. † 13. 6 † 21. 28. † 22. 31 † 29 34 Leuit 6. 24 † 7. 18 *. † 11 4 *. † 17. 27 *. 19 7. † 22. 8 *. † 23 14 Num. 6. 4 † 18. 10. Deut. 12. 16. † 14 3 *. Tob. 1. 12. Iudith 12. 2. Daniel. 1. 8. 2. Mach 7. 1. Matth 12. 4. Marc 2. 23 Luc. 6. 1. Actor. 15. 29.

Abſtinentia à vino, Leuit 10. 8 † 11. 34. Num. 6. 3. Iudic. 13. 4. 14. Ierem. 35. 6. Ezech. 44 21 Luc. 1. 15.

Abſtinendum à cibo, & potu etiam licito propter ſcandalum alterius, 2. Mach. 6 24. Rom. 14. 20 21. 1 Cor. 8. 13.

Abſtinentiæ præceptum violare nolentes, Ier. 35. 6 *. 2. Mach. 6. 19 *. † 7 2 *.

Abuſus veſtium, Iſa 3. 18. Ezech 7. 20. Eſth. 14. 16.

Matth.

Matth. 12. 8. Marc 12.38. Luc.7.25 † 16.19 † 20. 45. 1. Tim.2 3.1.Pet.3.3.

Acceptio personarum, vide Persona.

Acceptio munerum, Exod.23.8. Num.35.31. Deut. 10.17 † 16.19 † 27.25.2.Par.19.7.Iob.15 34†36 18.Prou 14 20† 15. 27 † 17 23 † 19. 6 † 22.9 † 28. 21. Eccli.4. 36. † 7.6 † 20.31. Isai. 1. 23. † 5.23 † 33. 15. Iudæ 16.

Acedia, 2.Reg 11°. Prou.6.6 † 10. 4. 26 † 12. 11 † 13.4 † 18. 8 † 19. 15.24 † 20 4. 13 † 21.25 † 24. 30 † 26. 13. † 28.19. Ezech. 16.49 Eccli. 33.26. Rom. 12. 11

Achab impius rex Israel,3.Reg.16.29.30† 18°.vincit Syros, 20.10 29. init fœdus cum Benhadad rege Syriæ, 20.34.exercet Tirannidem in Naboth, 3.Reg. 21.2. trajicitur telo, & sanguinem eius canes lambunt,22. 38. secundum verba Eliæ, 21. 19 filij eius pereunt, 4. Reg.10 7 11. secundum illud,Reg 3.21. 4. Reg.9 7.

Achaia, Actor.18.12.27 † 19.21. Rom.15.26 1. ad Corinth. 16.15. 2. ad Corinth. 1 † 9. 2 † 11. 10. 1. ad Thess. 1.7

Achan lapidatur,Ios.7 25 1.Par.2.7 in valle Achor: Ios.7.24 † 15. 7. Isa.65. 10. Osee 2. 15.

Achaz filius Ioatham impius rex Iuda,4.Reg.16° Par 28° Isa.7° Matth.1.9 appellatur Eli zer,Luc.3 29. Ezechias filius in regnum patri succedit, 2. Par. 28 27. Matth. 1. 10.

Achias filius Achitob, sacerdos Domini, 1 Reg. 14. 3. 18. appellatur Achimelech, 21. 1.

Achimelech sacerdos dat Dauidi panes propositionis, 1.Reg 21 6. & gladium Goliath, 21.9. transfigitur,22 18. appellatur Ahias, 14.3. vocatur Abiathar, Marc. 2. 26.

Achior dux Ammonitarum, Iudith 5. 5. traditur in manus filiorum Israel 6.7. fit Iudæus, 14. 6.

Achis rex Geth donat Dauidi ciuitatem Siceleg, 1. Reg 27.6.

Achitophel Dauidi à consiliis, adhæret Absalomi, 2 Reg.15 12. datum pium consilium, 16.21 suspendit se, 17 23.

Adam creatur, Gen.1. 27. collocatur in paradiso, & ligni scientiæ vsus ei interdicitur, 2. 15. persuasione Euæ præceptum violat, & paradiso pellitur, 3. 6. 23 Osee 6.7. moritur, Gen.5.5.Rom.5 12 1.Cor. 15. 22.

Adhortatio ab bonum, Genes. 13. 8 ° 45 24. Ios. 22. 5. 2. Par.30. 6 † 32 7. 2. Esdr 5. 6. 9 Act. 11. 23 † 14. 21 † 20. 17 °. 1.Thess.5 11.Tit 2°. † 3. 1. Hebr. 3. 12.

Adonias affectat regnum patris sui,3.Reg.1.5.vxorem petit Abisag, & occiditur, 2. 17. 25. 34.

Adonibezec capitur, Iudic.1.6.

Adoratio Angelis, & hominibus tributa, Genes. 18 2 † 19.1 † 23.12 † 27.29 † 33 3°. † 42.6 † 43.26. Exod. 18 7.Num.22 31 1 Reg.20 41 † 25 23 † 28 13 2.Reg 9 6 † 1 .3.°3.Reg.1 16 23.Iudith 10.20 Esth.3 2.Dan.2. 46. Act.10 25.

Adramelech idolum, 4. Reg. 17. 31.

Adramelech vsus subsidio fratris sui Sarasar, occidit patrem Sennacherib, 4. Reg. 19. 37. Isai. 37. 38.

Aduentus Domini expectandus,Matth.24.42 †25. 13 † 26.40 Marc.13.33.Luc.12.40† 21.34. Rom 13. 12. Eph.6.18.Coloss.4.1.1 Thes.5.1.Pet.4 7 † 5 8.Apoc. 3. 3. † 16. 15.

Adulterium, luxuria, & fornicatio, Genes. 6 2 † 19. 5. 31. 33°. † 38 15. Exod.22.16. Leuit.18°.† 19 29 † 20. 10.13 † 21 9. Num.25.1 6. Deut.22.13. 22.23†23. 17. Iud. 19.2 25 1. Reg.2.22. Tob.4 13. Prou.2.16 † 5°. † 7.10°. † 22.14 † 23.27 † 29 3. Eccles.7 27. Eccli.23.25°.† 25. 4.Ezech.22.10.Actor.15.20.Rom.1.26 1.Cor.5.1 † 6.9 15 † 10. 8.Ephes.5.5.Col.3.5.1 Thess 4 3.1. Tim. 1. 10. Hebr.13.4

Adulterium carnale, & spirituale prohiberur, committitur, & punitur Gen.20.2 † 26. 7. Exod. 20. 15. Leuit 18.8 † 20.10.Num.5.13.Deut.5 18†22.22.30. 5.7 † 13.26. Osee 2 4 † 4.2. Sap.3.16 Iud 19 2 2. Reg 11.4 † 12.1.9 Iob 24 15 † 31 1.9.Psalm.72 27 Prou.5.3. 8.20 † 6.24. 32 †7°.Isai.57.1.Ierem.2.36 † 3 1 † 5 7 †13. 26. Osee 2 4 † 4.2. Sap ent.3 16. Matth. 5.27 † 14.3 † 19.9. Ioan.8.3 1 Corinth.6.10 1. Thess 4 3. Heb.13.4 Iacob 4 4.

Aduram, super tributa seu quæstor ærarius Dauidis, 2.Reg. 20 24. postea à tributis ipsi Roboam, lapidatur, 3. Reg. 12. 18.

Ægyptiaca captiuitas prædicitur Gen. 15.13. incipit, Exod. 1. 8. 13. Actor.7 18.

De Ægypto exitus, & liberatio Israelis promittitur, Gen.15 16 † 48. 21 50 13. Exod. 3.17 † 6.6. adimpletur, & exeunt viri 600030. Exod. 12. 37. 51 † 13°. † 14 °. Numer.33.1. Deut 16. 1. Osee 13 4. Mich 6. 4.

In Ægyptum redire improbe flagitat Israeliticus populus, Exod.14.11 † 16 3 † 17. 3. Num. 11. 5 † 14. 4 † 20. 3.

Contra Ægyptum prophetatur, Isai. 19. 1. 11. 18. † 20. 3 Ierem.43. 20†44.30† 46°. Ezech.29. †30°. †31°. † 32°.

Ægyptiaca redemptio frequenter in memoria reuocatur tanquam summum beneficium Exod. 20. 2. Leuit. 22. 33 † 26. 13. Deuter 4.37 † 5.6 † 7 8 † 8. 14 † 16. 6. Iud 2.1 † 6.8. 1. Regum 10. 18. 4. Reg. 17. 7. Mich. 6. 4.

Ægyptus affligitur plagis varijs, Exod.7°. 8°.9°. 10°.11°. vt prædixit Dominus, Exod 3. 19.

Ægyptus expugnatur à Rege Babyloniæ,4. Reg. 24. 7. Ierem.46. 2.

Ægyptij prodeunt in pugnam contra Iudam, 2. Par. 12. 2.

Ægypto potitur Antiochus, 1 Mac 1 17. in Ægyptum fugit Christus Herodem, Matth 2.13.

Ægrotatio, & morbus pœna peccati, Exod. 15. 26. Leuit.26.16 Num.12°. Deut 7.15.28 27.60.2.Reg 24. 5 4. Reg.5 25 2. Paral.21 18. Ioan 5. 14.

Ægroti visitandi sunt, & consolandi, Genes. 48. 1. 4 Reg 8 29 ° 13. 14. Iob 2.11. Psalm. 40. 4. Eccl. 7. 3. Eccli.7.38. Matth.25.37 40. Ioann. 11.3. † 12.9. 2. Cor. 1. 4.

Quomodo se viri sancti in morbo, & decessu ab hac vita habuerint, Gen 49° †50 14. Deut 31.1 6.Ios.13°. † 23.°†24.° 1 Reg 11.°3. Reg 2.1.7.2. Par.32.24. Tob. 4°. Isa.38 1. 1. Mach 2.49 61.

Æneas sanatur, Actor 9 33.

Agabus imminentem famem prædicit, Act. 11.28. & Paulo manus iniiciendas, 21. 11.

Agag rex Amalechitarum capitur à rege Saule, 1. Reg. 15. 8. iubente Samuele occiditur, 15. 33. iuxta prophetiam, Num.24. 20.

Agar ancilla Saræ parit Ismahelem, Genes.16.15. expellitur cum filio suo, 21 14. Galat.4.30

Agareni è sua terra per Rubenitas profligantur, 1. Paral.5. 19.

Aggæus prophetat Iudæis, Agg.1.3.1. Esdr.5. ° † 6. 14.

Agrippa audit Paulum, Actor. 26. 2.

Ahias propheta in Silo secat pallium in 12. partes, 3. Reg.11 30.mala prædicit vxori Ieroboam,14.6.10. scripsit prophetias,2 Par.9 29.

Ahira dux Nephthali, Num 1. 15.

Alcimus periurus Iudæus adeptus est sacerdotium, 1.Mac.7 5.9.2. Mac.14.3. 13. perijt subita morte, 2. Mac.9. 55. 56.

Alexander rex Græcorum, occiso Dario, regnum suum filijs diuisit, 1. Mac. 1.7. vide Dan. 7.6. † 8.8. † 11.4.

Alpha & omega, principium & finis, primus & nouissimus est Dominus, Isai.41 4 † 44 6 † 48. 12. Apocal.1 8. † 2.8† 21.6. † 22 13.

Alphæus, pater Iacobi Apostoli, Matt.10 3. Marc. 3.18 Luc 6.15. Actor 1.13.

Altare holocausti. Exod 27 1 † 38 1 Num 7. ° 2. Reg. 24.25 3. Reg. 18.32. 4 Reg. 16 15. 2 Paral. 1 5 † 4. 1 † 15. 8. 1. Esd 3. 2. Ezec.43.13. 1. Mach. 4. 47. 53.

Altare incensi, Exod.30 1.10 † 37.25 † 40. 10.

Amalech filius Esau nascitur, Gen 36.12 16. pugnat contra Israel, Exod. 17. 8. Num. 24. 43. Iudic. 6 3. cæditur,7°. 1. Reg. 14. 48. funditus deletur, 1. Reg. 15 2. 8. iuxta verba Exod. 17. 14. Num. 24. 20. Deut.25.19.

Aman postquam ad honores fuit euectus, fit lethalis hostis Iudæorum, Esther. 3°. suspenditur, 7. 10.eodem supplicio afficiuntur,& decem filij eius, 9. 13.

Amasa filius Abigail sororis Dauidis, 2. Pa-

ral. 2. 17. fit dux militiæ apud Abſalonem, 2. Reg. 17. 25.

Poſt militiæ Dauidis præficitur, 19. 13. tandem à Ioab per fraudem occiditur, 20. 10 cauſa cædis ponitur, Regum 19.

Amaſia filius Ioas recenſet populum, 2. Paral. 25. 5. vlciſcitur cædem patris ſui, 4. Reg 12. 21 † 14 5. bello deuincit Edomæos, 14 7. capitur, & occiditur, 14. 13. relinquit ſucceſſorem filium Azariam regem, 15. 1. appellatur Leui, Luc. 3. 24.

Amici veri, & ficti, Deuter. 13 6 † 33. 9. 2. Reg 3. 27. † 13. 14 † 15. 19 † 20. 8. Pſalm. 40. 10 † 54. 14. Prouerb. 14. 20 † 18. 24 † 27. 10. 19. Eccli. 6 7 † 7. 20 † 9. 12 † 12. 14 † 22. 25 † 37. 10. Ierem 9. 4 † 12. 6 † 41 1 Daniel, 11. 16. Mich. 7, 5. Matth. 10 35. Luc. 12. 53. Ioann. 13. 18. 1. Theſſ. 2. 14.

Aminadab filius Aram. Matth. 1. 4. hunc Naaſſon filius eius in regno ſecutus eſt. Num. 1 7 † 7. 12. † 10. 15.

Ammon filius Loth, & filius eius, Gen. 19. 38. Ammonitæ prohibentur ab ingreſſu templi, Deut. 23. 3. 2. Eſdr. 13. 1. cæduntur ab Iſrael. Iud. 11. 32. 1. Reg. 11. 11. 2. Reg. 8. 12 † 10*. † 12. 26. aduerſus Ammon prophetatur, Pſal 82 8. Ierem. 49. 1. Ezech. 21. 20 † 25. 2. Amos 1. 13. Sophon. 2. 8.

Ammon filius Dauid oppreſſit ſororem ſuam Thamar, 2. Reg. 13. 14. vnde & ab Abſalone fratre ſuo confoditur, 13. 28.

Amon filius Manaſſe rex Iuda occiditur, 4. Reg. 21. 19. 23. ei in regno ſuccedit filius Ioſiæ, 4. Reg 22. 1.

Amori filius Chanaan, Gen. 10. 16. Amorrhæi non patiuntur Iſraelem per ſuos terminos proficiſci, Numer. 21 23 Iud. 11 19.

Amri impius rex Iſrael, 3. Reg. 16. 16. 17. 12. 23. contra Amri, Mich. 6 16.

Anamelech idolum Sepharuaim, 4. Reg. 17. 31.

Ananias prophetat contra Ieremiam, Ierem. 28. 1.

Ananias cum vxore Saphira ſubitò moritur, Actor. 5. 5. 10.

Anathoth ciuitas Beniamin, Ierem. 32. 7. vbi & Ieremias eſt natus, Ierem. 1. 1 † 29. 27. & ſacerdos Abiathar, 3. Reg. 2. 26.

Anathothitæ nolunt Ieremiam audire, Ierem. 11. 21.

Andreas à Chriſto vocatur, Matth. 4. 18. Marc. 1. 16. Ioann. 1. 40.

Andronicus vicarius Antiochi occiditur, 2. Mach. 4 38.

Angeli, horumque miniſterium, & natura, Geneſ. 18 7*. 18*. 19*. 21. 17 † 22. 11 † 24. 7 † 28. 12 † 31. 11 65 † 32. 24 † 48. 16. Exod. 3. 2 † 13. 21 † 14. 19 † 23. 20 † 32. 33 † 33. 2 Num. 20 16 † 22. 22. Ioſ. 5. 13. Iud. 2. 1 † 5. 23 † 6. 11. 14. 20 † 13. 3. 6. 9. 1. Reg 19. 5. 2. Reg. 14 17 † 19. 27. † 24. 16. 3. Reg. 13. 18 † 19. 5 4. Reg 1. 3. 15 † 19. 35. 1. Paral. 21. 15 2. Paral. 32. 21. Pſalm. 33. 8 † 90. 11. † 102. 20 † 103. 4 † 148. 2 Iſai. 6. 6 † 37. Dan. 3. 49 † 6. 22. † 8. 16 † 9. 21 † 10 5. 10. 16 † 12. 1. Zach. 1. 3 † 3. 1. 6 † 4 1 † 5. 5. 10 † 6. 4. Mal. 2. 7 † 3. 1. Iud. 13. 20. Tob. 5. 27 † 6*. 9*. 12*. Tob. 7. 5 † 8. 3 † 10. 11 † 12. 2. Baruch 6. 6. 2. Mach. 11. 8. Marc. 1. 20 † 2. 13. 19 † 4. 11 † 11. 10 † 13 39 49 † 16. 27 † 18. 10 † 22. 50 † 24. 31 † 26. 53. † 28. 2. Marc. 13. 32. Luc. 1. 13. 19. 28 † 2. 9. 15 † 12. 8. † 16. 12 † 22. 43. Ioann. 1. 51 † 5. 4 † 20. 12. Actor. 1. 10 † 5. 19 † 8 15 † 7. 30 † 8. 26 † 10. 3 † 11. 13 † 13. 7. 11. 23 † 23 9 † 27. 23. Rom. 8 38. Galat. 1 8 † 3. 19 † 4 14 Col. 2. 18. 2. Theſſ 1. 7. 1. Tim. 3. 16 † 5. 21. Hebr. 1*. † 2 2 † 12. 22. † 13. 2. 1. Petr. 1. 12 † 3. 22. 2. Petr. 2. 11. Iudæ 9. Apoc. *.

Angelorum ruina, Iob 4 18 † 15. 15. Iſa 14. 9. Ezech. 28. 2. 14. 17. Ioan. 8. 44 2. Petr. 2 4. Iud. 6.

Angelorum nomine appellantur doctores, & prædicatores, Iſaiæ 33. 7. Malach 2. 7 † 3. 1. Matth 11. 10. Marc. 1. 2. Luc. 7. 27. Galat. 4. 14. Apocal. 2*. 3*.

Animæ quorundam piorum ſtatim poſt mortem ſunt cum Chriſto, 2 Cor. 5 8. Phil. 1. 24 Apocal. 14. 13. contra eos, qui putant illas vſque in diem iudicij quieſcere.

Anna parit propheram Samuel, 1. Reg. 1. 20.

Anna prophetiſſa laudat Dominum Deum, Luc. 2. 36.

Annas ſocer Caiphæ, Luc. 2. 3. Ioann. 18. 13. Actor. 4. 6.

Antichriſtus & eius regnum, Iſaiæ 11. 4. Ezech. 38*. 39*. Dan. 7. 7. 19. 24 † 8. 9. 23 † 9. 27 † 12. 1. Zachar. 11. 15. Matth. 24. 24. Marc. 13. 6. Ioann. 5. 43. Actor. 20. 2. Theſſ. 2. 3. 1. Timoth. 4. 1. 2. Timoth. 3. 2. 2. Petr. 2. * 1. Ioann. 2. 18. 22 † 4 3. 2. Ioann. 1. 7. Iudæ 10. Apocal. 11. 7 † 12. 8 † 13*. † 14. 9 † 17*. † 19. 20 † 20. 2. 8.

Antiochia ſuſcipit Apoſtolorum de Chriſto prædicationem, Actor. 11. 19. 26 † 13. 1.

Antiochus illuſtris proficiſcitur in Ægyptum, 1. Mach. 1. 18. deſtruit templum, & ſubuertit ciuitatem Ieruſalem, 1. Mach. 1. 23. 33. 2. Mach. 5. 16. erigit idolum ſuper altare Domini, 1. Mach. 1. 57. moritur, 6. 16. 2. Mach. 9*.

Antiochus Eupator, filius prædicti Antiochi fit rex, 1. Mach. 6. 17. cum exercitu tendit in Iudæam, 6. 31. non ſeruat Iſraeli fidem, 6. 62. cæditur, 7. 4.

Antiquæ viæ inquirendæ, & obſeruandæ, & à nouis declinandum, Ierem. 6. 16. Prou. 22. 28. Eccli. 8. 11. † 39. 1. Rom 16. 17. Gal. 1. 6. 7. 8. 1. Tim. 6. 20. 2. Timoth. 4. 3. 2. Petr. 3. 17. 1. Ioann. 2. 24. 2. Ioann. verſ. 7. Iudæ verſic. 18. 19. 20.

Apollo vir facundus, & Scripturarum peritus, Actor. 18. 24. 1. Cor. 1. 12 † 3. 4 † 16. 12.

Apollonius dux in Syria, 1. Machab. 3. 12 † 10. 69.

Apoſtolus magnus eſt Chriſtus, Hebr. 3. 1.

Apoſtoli eliguntur ex diſcipulis, Luc. 6. 13. mittuntur ad annuntiandum regnum Dei in Iudæa, Matth. 10*. Luc. 9. 24. 46. reuertuntur, 9. 10. mittuntur in vniuerſum mundum ad euangelizandum, Matth. 28. 19. Marc. 16. 15. Luc. 24. 46. Ioann. 15. 16. 27 † 20. 21. Act. 1. 8 † 10. 42.

Apoſtoli vſi [illegible] ſeu libris, 2. Timoth. 4. 13. hortantur ad ſtudium legendi, 1. Tim. 4. 13. 15. Opifices [illegible], qui noctes & dies aliis occupantur, inbentur non immiſcere ſe eccleſiaſticis rebus, Eccl. 38. 26. 37.

Apoſtoli, & Prophetæ habuerunt ſpiritum Dei, Exod. 4. 12. 2. Reg. 23. 2. Dan. 9. 10. Zach. 7. 7. Matth. 10. 20. Marc. 13. 11. Ioann. 14. 17. Act. 1. 5 † 2. 4 † 4. 31 † 9. 17 † 19. 6. 1. Cor. 2. 12 † 12. 3. 2. Cor. 13. 3. 1. Theſſ. 4. 8 2. Tim. 3. 16. 2. Petr. 1. 21. 2. Petr. 1. 21.

Apparitiones Dei, Angelorum, & hominum, Gen. 32. 24. Exod. 3*. Numer. 22. 22. Ioſ. 5. 13. 1. Reg. 28. 11. Matth 17. 3 † 28. 2. 9. Marc. 9. 3 † 16. 5. 9. 12. 14. Luc. 9. 30. † 24. 4. 15. 36. Ioann. 20. 12. 14. 19. 26 † 21. 1. Actor. 1. 10 † 16. 9 † 18. 9.

Aqua nihil nocumenti vel impedimenti adfert electis Dei, Exod. 14. 22. Pſalm. 65. 6. Iſai. 43. 2. Ioan. 2. 5.

Aqua nominatur perſecutio, Pſ. 61. 18 † 143. 7. Prou. 17. 14. Matt. 7. 25. Luc. 6. 48. Apoc. 12. 17.

Aquæ aſſimilantur cognitio Dei, & dona Spiritus ſancti, Iſ. 11. 9 † 12 3 † 35. 6 † 43. 20 † 44. 3. Ezech. 47*. Zach. 14. 8. Ioan. 4. 10 † 7. 38.

Aqua benedicta, vide Benedictio.

Arad rex Chananitarum pugnat contra Iſrael, Num. 21. 1.

Aram, qui & Ram nominatur, filius Eſron, genuit Aminadab, Ruth. 4. 19. 1. Par. 2. 10. Matth. 1. 4. Luc. 3. 33.

Aram frater Abraham, & pater Loth, Geneſ. 11. 27.

Arca Noe, Gen. 6. 14 † 7*. † 8*. Sap. 10. 4 † 14. 6. Matth. 24. 38. Luc. 17. 27. Hebr. 11. 7. 1. Petr. 3. 20.

Arca fœderis Domini paratur, Exod. 25. 10. 21. aſſumitur in caſtra contra Philiſthæos, 1. Reg. 4. 5. capitur, 4. 11.

Arca quid continebat, Exod. 16. 34. Deut. 10. 2 † 31. 26. 3. Reg. 8. 9. 2. Par. 5. 10. Heb. 9. 4.

Archelaus regnat loco patris ſui Herodis, Matth. 2. 22.

Arioli & aruſpices, Dan. 2. 27 † 4 6 † 5. 7. 11. Actor. 19. 13. vide Incantatores.

Ariſtarchus ſocius S. Paulo, & in itinere, & in vinculis, Act. 19. 29 † 20. 4 † 27. 2. Col. 4 10.

Arphaxad rex Medorum, à Nabuchodonoſor victus, Iudith. 1. 1. 5. 6.

Arſaces rex Perſarum, & Medorum ſuperat Demetrium, 1. Mach. 14. 3.

INDEX BIBLICVS.

Artaxerxes rex Perſarum recipit litteras plenas querelis aduerſus Iudæos, 1. Eſd. 4. 7. 17. reſpondet, iubet ædificationem templi impediri, 4. 21. permittit Iſraeli ædificare templum, 1. Eſdr. 7*.

Aſa filius Abiam rex Iuda tollit idola, 3. Reg. 15. 8. 12. ſubſidium quærit à Syris, & moritur, 15. 19. 24. Ioſaphat filius eius rex poſt eum, 1. Paral. 3. 10.

Aſaph cantor Dauidis, 1 Par. 6. 39 † 16. 5.

Aſarhaddon, poſtquam pater eius Sennacherib confoſſus eſt, ſuccedit in regnum, 4. Reg. 19. 37. Iſai. 37. 38.

Aſeneth parit ipſi Ioſeph Ephraim, & Manaſſe, Gen. 41. 50 † 46. 20.

Aſia ſubijcitur Romanorum imperio, 1. Machab. 8. 6.

Aſſuerus rex Perſarum inſtruit ſplendidam cenam, Eſth. 1. 3 accipit Eſther vxorem, 2. 9 17. relinquit Darium filium ſuum ſucceſſorem, Dan. 9. 3.

Aſſur filius Sem filij Noe conſtituit regnum Aſſyriorum, Gen 10. 22. 1. Paral. 1. 17.

Aſſur virga furoris Domini, Iſa. 10. 5. contra Aſſyrios prophetatur. Num. 24. 24. Iſ. 10. 5 † 14. 25. † 17. 3 † 30. 28. 31 † 31. 8.

Rex Aſſur expugnat Iſraelitas, & transfert in Aſſyriam, 4. Reg. 15. 29*. † 17*. expugnat ciuitates Iuda, 4. Reg. 18.* 2. Paral. 32*. Ezech 36*.

Aſſyriorum exercitus ab Angelo cæditur. 4. Reg. 19. 37. 2. Par. 32. 21. Iſa. 37. 36. Eccl. 48. 24. 1. Mach. 7. 41. 2. Mach. 8. 19. Tob. 1. 21. Ionæ 2. 5.

Aſtaroth, Iud. 2. 13 † 10. 6. 1. Reg. 7. 3. † 12. 10.

Athalia filia Amos regis Iſrael, 4. Reg. 8. 26. perdit totam fere regiam ſtirpem, 11. 1. regnat ſex annos in Iudæa, 2. Paral. 22. 12. interimitur, 4. Regum 11. 16. 20.

Athenobas mittitur ad Simonem, 1. Machab. 15. 28.

Auaritia, Ioſ. 7. 20. 1. Reg. 8. 3 † 25. [illegible]. Reg. 21. 2. 4. Reg. 5. 20. 22. Pſalm. 36. 16. 21. Prou. 1. 19 † 11. 28. † 12. 27 † 15. 6. 16. 27 † 28. 16. 22 † 30. 15. Eccleſ. 2. 26. † 4. 8. † 5. 9 † 6. 2. Iſai. 5. 8 † 56*. 11. Ierem. 6. 13 † 8. 10. Ezech. 22. 13. Amos 8. 4. Mich. 6. 10. Abac. 2. 9. Eccli. 14. 3 † 31. 3 † 41. 4. 2. Mach. 4. 50 † 10. 20. Matth. 6. 19 † 26. 14. 46 † 27. 3. Marc. 8. 36. Luc. 12. 15. Ioann. 12. 4. Actor. 5. 2 † 8. 19 † 24. 26. 1. Corinth. 6. 10. Epheſ. 5. 3. Philip. 4. 11. Coloſſ. 3. 5. 1. Timoth. 6. 9. ad Titum 1. 7. 11. Hebr. 13. 5.

Audiendum verbum Dei, vide Verbum Dei.

Axa filia Caleb traditur Othonieli in vxorem, Ioſue 15. 17. Iud. 1. 13.

Azarias filius Amaſiæ rex Iuda fit leproſus, 4. Reg. 15. 5. 2. Paral. 26. 19. reliquit filium Ioatham regem, 4. Reg. 15. 32. 1. Paral. 3. 12. appellatur Ozias, 2. Paral. 26. 19. Matth. 1. 9. Matthei. Luc. 3. 29.

Azarias propheta mittitur ad regem Aſa, 2. Paral. 25. 2.

B

BAal idolum Samaritanorum, 3. Reg. 16. 31. altare Baal deſtruitur, Iud. 6. 25. 30. Sacerdotes Baal occiduntur, 3. Reg. 18. 40. 4. Reg. 10. 25 † 23. 5

Baana & Rechab ſuſpenduntur, 2. Reg. 4. 12.

Baaſa impius rex Iſrael, pugnat contra Aſa regem Iuda, 3. Reg. 15. 16. *cum omni progenie ſua exturpatur, 16. 4. 11. ſecundùm verbum Iehu, 16. 1. 2. 3.

Babylonica captiuitas 70. annorum prædicitur, Leuit. 26. 31. Deuter. 4. 26 † 28. 36. 49. 4. Reg. 20. 17. Iſai. 5. 13. 19. Ierem. 13. 19. 24 † 16. 9 † 20. 4. 6 † 25. 8. Ezech. 7*. 11*. 22. 5. Mich. 3. 12. † 4. 10. Abac. 1. 6. Bar. 6. 1.

Babylonicæ captiuitatis initium, 4. Reg. 4*. 25*. 2. Par. 36*. 3. Eſd. 1. 40. 52.

Finis captiuitatis promittitur, & prophetatur, Leu. 26. 41. Deuter. 4. 22 † 30. 2. 3. Reg. 8. 33. 2. Par. 6. 24. 37. Iſai. 14. 1 † 40. 1 † 48. 20. Ierem. 12. 15 † 16. 15 † 24. 5 † 25. 12 † 29. 10 † 30*. † 31. 9 † 32. 37 † 46. 27. Ezech. 11. 17. Dan. 9. 2 25. Bar. 6. 2. Liberatio fit, 1. Eſdr. 1*. 2*. 3. Eſdr. 2. 1.

Babylonicæ captiuitatis cauſa, 4 Reg. 19. 7. 13. 18. contra Babylonem, Pſ. 136. 8. Iſ. 13*. † 14. 2. 4 † 21. 2. 9 † 47*. Ierem. 25. 12 † 50*. 51*. Bar. 4. 27. Apoc. 14. 8 † 16. 19 † 17*. 18.

Bacchides dux Demetrij, 1. Mach. 7. 8. occidit Iudam ex præcepto Demetrij, 9. 18.

Balaam conducitur ad maledicendum Iſrael, Numer. 22*. † 23*. docetur à Domino quid illi loquendum ſit, 23. 5. 26. Balaam doctrina, 2. Petr. 2. 15. Apoc. 2. 14.

Balac rex Moabitarum mittit nuntios ad Balaam, Num. 22. 5. Ioſue 24. 9. vide Iud. 11. 25. Mich. 6. 5. Apoc. 2. 14.

Baltaſſar videt manum ſcribentem, Dan. 5. 5. occiditur, & regnum eius delabitur ad manus Darij 5. 30 † 6. 1.

Banaias dux Cerethi, & Phelethi, 2. Reg. 20. 23. Dauidi à conſilijs, 23. 23. 1. Par. 18. 25. poſtea præfectus militum Salomonis, 3. Reg. 2. 35.

Baptiſmus à Chriſto præceptus, Matt. 28. 19. Marc. 16. 16. Ioann. 3. 5.

Baptiſmum docuerunt Apoſtoli, & adminiſtrarunt, Actor. 2. 38. 41 † 8. 12. 36 † 9. 18 † 10. 47 † 16. 15. 31. † 19. 4 † 22. 16. Rom. 6. 3. 1. Cor. 1. 14. Gal. 3. 27. Epheſ. 4. 5. Hebr. 6. 2.

Baptiſmus ſaluat, 1. Petr. 3. 21. baptiſmus eſt lauacrum regenerationis, Tit. 3. 5.

Baptiſmus tollit omnia peccata, Gen. 17. 14. Iſaiæ 44. 3. Ezech 36. 25. Zach. 13. 1. Matth. 28. 14 † 28. 19 Mar. 1. 4 † 16. 16. Ioann. 1. 33 † 3. 5. Actor. 2. 38 † 8. 12. 38. † 16. 33 † 18. 8. Roman. 6. 3. 4. 5. 6*. 1. Corinth. 6. 11. Epheſ. 5. 26. Coloſſenſ. 2. 11*. Tit. 3. 5*. Hebr. 10. 22. 1. Petr. 3. 21.

Baptiſmus non eſt iterandus, Epheſ 4. 5. Hebr. 6. 1 † 10. 26. Idem declarat ipſius figura, Gen. 17. 14. 1. Cor. 10. 2

Baptiſmus Ioannis, Matt. 3. 6 † 21. 25. Marc. 1. 4*. 11. 30. Luc. 3. 16 † 7. 29 † 20. 4. Ioan. 1. 25. 33 † 3. 23. Actor. 1. 5 † 11. 16 † 11. 24 † 19. 3.

Baptiſmus pœnitentiæ prædicatur, Marc. 1. 4. Luc. 3. 3. Actor. 2. 38 † 13. 24 † 19. 3. Rom. 6. 3. Col. 2. 12.

Baptiſmi nomine ſignificatur paſſio, Matth. 20. 22. Marc. 10. 38. Lucæ 12. 50.

Baptiſmus in Spiritu ſancto, & igne, Matth. 3. 11. Marc. 1. 8. Luc. 3. 16. Ioan. 1. 33. Act. 1. 5 † 2. 4 † 11. 15.

Baptizandi ſunt paruuli, Gen. 17. 14. Exod. 4. 24. 25. 26. Matth. 11. 28 † 18. 14 † 19. 13. Marc. 10. 14. Lucæ 18. 15. Ioan. 3. 5. Act. 2. 39. 41 † 16. 15. 33 † 18. 8. 1. Cor. 1. 16 † 10. 2 † 15. 22. 1. Tim. 2. 4.

Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum illuminari, Hebr. 6. 4. aliquando per Renouari, Hebr. 6. 6.

Baptizatus Chriſtus, Matt. 3. 15. Marc. 1. 9. Luc. 3. 21 in baptizatum delabitur Spiritus ſanctus. Matt. 3. 16. Marc. 1. 8. Luc. 3. 21. Ioan. 1. 33.

Baptizat Chriſtus per diſcipulos, Ioann. 3. 22. † 4. 2.

Baptizata integra domus, 1. Cor. 1. 14. Act. 16. 15. 33. * 18. 8 † 16. 33

Baptizati accipiunt Spiritum ſanctum, Act. 2. 38 † 19. 3. Induunt Chriſtum, Gal. 3. 27. in morte ipſius baptizantur, Rom. 6. 3. in vnum corpus baptizantur, 1. Cor. 12. 13. 27.

Baptizatus Simon Magus, Actor. 8. 13.

Baptizatus Eunuchus, Actor. 8. 38.

Baptizatus Cornelius gentilis, Actor. 10. 48.

Bariæſu à Deo per Paulum vſu oculorum priuatur, Actor. 13. 11.

Barnabas ponit pretium agri ante pedes Apoſtolorum, Actor. 4. 37. ducit Paulum ad Apoſtolos, 9. 27. mittitur Antiochiam, 11. 22. redit in Ieruſalem, 11. 30. iterum recipit ſe Antiochiam cum Paulo, 12. 25.

Barrabas latro dimittitur, Matt. 27. 16. Marc. 15. 15. Luc. 23. 25. Ioan. 18. 40. Actor. 3. 14.

Bartimæus viſu donatur, Marc. 10. 46. 52.

Baruch filius Nerim, Ierem. 32. 12. dictante Ieremia ſcribit librum, qui comburitur, 36*. conſcribit alium, qui populo prælegitur, 45. 1. Barnch. 1. 3.

Barzellai promidet regi Dauid de cibis, 2. Reg. 19. 27. deduxit eum vſque ad Iordanem, 19. 31*. Dauid præcepit, vt filijs Barzellai beneficat, 3. Reg. 2. 7.

Barzellai quoniam ſuæ genealogiæ ſcripturam demonſtrare non poterat, reijcitur à Sacerdotio, 2. Eſdr. 2. 62. 2. Eſdræ 7. 64.

Baſemath filia Salomonis, vxor Achimaas, 3. Regum 4. 15.

Bathuel filius Nachor pater Rebeccæ, Geneſ. 22. 23.

Beatitudo, ſeu beatorum gaudium, & vita æterna, Sapient 3. 7 † 5. 1. 16 Iſa. 25. 9 † 30. 29 † 49. 10 † 60* 64. 1. Ier. 31 3. 8. 13. Dan. 12. 13 Matt. 13 43 † 19. 28 † 25. *Marc. 12. 25 Lucæ 9 33 † 16 22 † 22. 29 Ioan. 16. 20 † 17. 2 24. Rom 8. 30. 1. Cor. 2. 9 † 15. 41 2. Cor. 12. 3. 2. Tim. 4. 8. 1. Petr 1. 4. 8 † 5. 4. Hebr 10 35 † 12. 23 Iac 1. 12. Apoc 2*. 3*. 7 9. 15 † 14 2 † 21*. 22.

Beatitudo quomodo comparetur, Iſai. 25. 9 Matth. 20. 23 † 25. 34. Marc 10 49. Ioan 3. 15. 16. 36 † 5. 24 † 20. 29 Actor. 2. 21 † 15. 11 † 16. 31. Roman 1. 16. † 10 4. Epheſ 1. 13 † 2. 6. 1 Theſſal. 5. 9. 2. Theſſal 2. 13. 2. Timoth. 1 9. Tit. 1. 2 † 3. 5. 1. Petr. 1. 9. Hebr. 5. 12.

Belis & Draconis hiſtoria, Daniel 14*.

Bellum eſt pœna peccati, Leuit. 26 24. Deut 28. 36. 49. Iud. 2 23 † 3. 1. 8 † 4 1 † 6. 1 † 30. 6 † 13. 1. Iſai. 5. 25 Ier. 5 15.

In Belli neceſſitate quomodo ſe quis habere debeat. Exod. 17 8. 12. 1 Reg. 17. 20*. 2 Paral 12. 2 6 † 14. 9 12 † 18* 20. 1 † 32. 1. 6. Iudith 8. 9*. 1 Machab 3. 16. 20 † 4 7. 10 † 7. 41. 45. 2. Machab. 8. 16. 19 Deus pugnat pro ſuis, Exod 14. 13 Deut 1. 30 † 3 22 1. Reg 17 46 2 Paral. 20. 15. Pſalm 17. 35. † 143. 1 Iſaiæ 30 15. Quære victoria.

Bellandum armis quoque ſpiritualibus, Rom. 13. 12 2 Cor. 10. 4. Epheſ 6 11. Galat. 5. 17.

Bellum quibus de cauſis ſuſceperint olim fideles, Geneſ 14 14. Iud 9. 17 † 20*. Ioſue 10. 1. 7. 1. Reg 30 1. 8.

Benedictio qua homo homini benedicit, Geneſ 14. 19 † 27 4*. † 28. 4 † 48. 9. Exod. 12 32. 39. 43. Leuit. 9. 22. Numer. 24. 9*. Deuter. 10. 8 † 33. 1 Ioſue 8. 33 † 14 13 † 15. 19 † 22. 6. 1. Reg. 2. 20. 2. Regum 6. 18 † 13. 26 † 14. 22 † 19. 29 3. Reg. 1 47 † 8. 14 4 Reg. 10. 14. 1. Paral. 16. 2 2. Paral. 6. 3. Iudith 15 10 Pſalm. 117. 26 † 128. 8. Prou. 7. 14. 1 Machab 2 69. Lucæ 2 34 † 6. 28. Rom. 12. 14 Hebr. 7 2.

Benedictio qua creaturæ conſecrantur, & ſanctificantur, Exod. 28. 2 † 29. 6. 27. Leu. 21. 10 † 22. 2 † 27. 28. 29. 30. Num. 5. 17 † 31. 6. Ioſue 6. 24. Iudic. 17. 3. 1. Reg 21. 5. 1. Par. 18. 21. 3. Eſdr. 1 41. 1. Timoth. 4. 5*. Hebr. 9. 1. 3. Hinc conſecratio Sacerdotum, veſtium, altarium, templorum, cereorum, aquæ luſtralis, & cætera.

Benhadad ſeruat fidem, & pactum cum rege Aſa, 3. Regum 15 20. obſidet Samariam, 20. 1. 4. Regum 6 24. ægrotat & moritur, 8. 7. 15.

Benhadad filius Hazael fit rex Syriæ, 4. Reg. 3. 24. ſubijcit ſibi Iſraelem, 13. 3.

Beniamin filius Iacob naſcitur, Gen. 35. 16.

Beniamitæ abutuntur vxore Leuitæ, Iud. 19 25. puniuntur, 20. 41.

Beſeleel inſignis artifex, Exod. 31. 1 † 35. 30.

Beſtiæ & bruta animantia non crudeliter tractanda, Geneſ 33. 13. Exod 23. 11. Num 22. 23. 28. Deut. 5. 14 † 22. 10. Prou. 12. 10. Eccl. 7. 24.

Bethſabee filia Eliam vxor Vriæ à Dauid cognoſcitur, & parit, 2. Reg. 11. 4. 27. puer ægrotat, & moritur, 12. 15. 18. fit vxor Dauidis, parit ei Salomonem, 12. 24. 1. Paral. 3. 5. Matth. 1. 6.

Bethſaida vrbs natiua Andreæ, & Philippi, Ioann. 1 44 † 12. 21. deploratur, Matth. 11. 21. Lucæ 10. 13.

Bethſamitæ grauiter puniuntur, 1. Regum 5. 19.

Bona opera pietaſque vera in Deum commendantur, Exod. 19. 5 † 20*. † 23. 19 25. Deut. 5. 6. 11. 16 † 10. 12. Ioſue 22. 5. 1 Reg. 15. 22. Pſalm. 2. 10 † 39 7 † 49. 14. Prou. 3. 1 † 14. 32 † 21. 3. Iſaiæ 1. 16 † 58. 6. Ierem. 22 3. Ezech 18. 6. Oſee 6. 11. Mich. 6. 8. Zach. 7. 9 † 8. 16. Eccl. 35. 12. Matth. 5. 24. 29. 39. Luc. 1. 75 † 3. 11. Ioan. 12. 26. Rom. 12*. 13*. 14*. 17. Phil. 3. 3. Iacob. 1. 27. vide Opera.

Bonitas & benignitas Dei erga ſuos, Geneſ. 18 26. 30 Exod. 6. 1 † 9. 26 † 11. 7 † 20. 6 † 34. 6. Numer 20. 8. Deuter. 4. 29 † 5. 10 † 7. 9 † 10. 18 † 28. 1 † 30. 3 † 32. 30 2. Regum 7. 11 † 12. 13 † 24. 14. 3. Reg 8. 23. 4 Regum 20. 5. 2. Eſdr 9 8. Sap. 13. 24. Eccl. 2. 12 † 18. 1. Pſal. 31. 5 † 35. 7 † 36. 25 † 85. 5. † 101*. † 135*. † 144. 8. Iſaiæ 30. 18. 54 5. 7 † 55. 7. Ierem. 12. 15 † 18. 8. Ezech. 18. 27 † 33. 15. Oſee 2. 21 Joel 2. 13. Ionæ 4. 2. Matth. 11. 28 † 18. 19. Luc 1. 30 † 6 36 † 15. 20. 27 † 23. 43. Roman. 11. 4. 31. 2. Corinth. 1. 3. Epheſ. 2. 4. 1. Timoth. 1. 13. 16.

C

Cæcitas tum corporis, tum animi, Geneſ. 19 11. Deut 2*. 8 4. Reg. 6 18. Pſalm. 68. 24. † 145. 8. Iſaiæ 6. 10 † 42 7 16. 18 † 35. 5 † 29. 18 † 43. 8 † 56. 10 † 59. 10 Sap. 2. 21. Tob. 2. 11. 2. Machab. 10. 30. Matth. 15. 14. Marc. 8. 18. Lucæ 4. 19. Ioann. 9. 1. 4 † 12. 40. Actor. 9. 8. 18 † 13. 11. Rom. 1 21 † 11. 9. 2. Cor. 4. 4 Epheſ. 4. 18 2. Petr. 1. 9. 1. Ioan. 2 11. Apoc. 3 17.

Cæci illuminantur, Tob. 11 15. Matt. 9. 30 † 20. 34. Marc 8. 25 † 10 46. Lucæ 18. 35. Ioan. 9. 7.

Cærimoniæ Eccleſiaſticæ, ſeu cultus externus, Geneſ. 8. 20. † 14. 18 † 25. 9 † 17. 10 † 22*. † 26. 5 † 28. 11 † 33. 20 † 43 4. 26. Exod. 12*. † 18. 20 † 19*. Leuit. 8. 34 † 9*. 10. 19 † 12*. † 14* † 23*. † 24*. Numer. 1. 50 † 4*. † 5*. † 6*. † 7*. † 8*. † 9*. † 15*. 1. Paral. 23*. 1. Eſdr 6*. Matth 2. 11.

Cærimoniæ ſeu ritus certi in orando, 1. Reg. 8. 22. 54 † 17. 21 † 18. 42. 2. Paral. 5. 12*. Matth. 2 11 † 26. 39. Marc. 14. 35. Luc. 22 41. 1. Cor. 11 4. 1. Tim. 2. 8.

Cain primus filius Adam naſcitur, Geneſ. 4. 1. occidit ſuum fratrem Abel, 4. 8. Sap. 10. 3 1. Ioan 3. 12.

Caleb filius Heſron, 1. Paral 3. 18. explorator terræ Chanaan, Num 13. 8. 31 † 14 6 24. 30. 38. Poſtulat, & conſequitur terram Hebron, Ioſ 14. 6 9. 13 † 21. 12. Iud. 1 20 Par. 6. 56.

Calix iræ, & furoris, Iſa. 51. 17 Ierem. 25. 15. Pſ. 59. 5 † 74. 9. Apoc. 16. 19

Calix paſſionis, Matt 20. 22 † 26. 38. Marc. 10. 38. Luc. 22. 42. Ioan. 18. 11.

Camos, vide Chamos.

Cana ciuitas Galilææ, vbi Chriſtus aquam in vinum mutauit, Ioan. 2. 1.

Capharnaum, ciuitas Galilææ, in qua cœpit Ieſus prædicare, Matth. 4. 13. Lucæ 4. 31 curat ibidem ſeruum Centurionis, Matth. 8. 13. appellatur ciuitas ſua, 9. 1 increpatur, 11. 23.

Captiuos inuiſere, Geneſ. 14 14. 1. Reg. 30. 9 Tob. 1. 15 Ierem. 38. 9. Matth. 25. 37. Actor. 12 5 2. Tim. 1. 16. Hebr. 13 3.

Captiuos non deſerit Deus, Gen. 39. 21. Sap. 10. 13. Iſai. 42 7. Actor. 5. 18 † 12. 17 † 16. 25.

Carnem ſuam crucifigere quomodo quiſque debeat, Eccl. 19. 1. Roman. 6. 12 † 8. 12. 13. 14. Galat. 5 16. Epheſ. 4. 22 † 5. 3. Tit. 2. 12. Petr. 2. 1 † 4. 2. 6. Hebr. 12 1.

Caſtitas cœlibum præfertur caſtitati coniugali, Pſ. 44. 15. Sap. 6. 20. Matth. 19. 12 † 22. 30. 1. Cor. 7. 25. 32. 34. 38*. Apoc. 14 4.

Caſtitas hæc conſulitur, vt perfectio euangelica, Matth. 19. 12. 1. Cor. 7. 25.

Caſtitatis laus, 1 Reg 21. 5. Tob. 6 16*. Iudith 15. 11. † 16. 26. Pſal. 44 15 Prou 22 11. Sap. 3 13 14 † 4. 1 2 † 6. 20 Eccli. 6 28 † 26. 20. Iſai. 7. 14 † 56. 3 4 5*. Zach 9. 17 2. Mach 14. 38. Matth. 5. 8 48 † 19. 12 † 22. 30*. † 25. 1 Lucæ 1. 27 † 20. 34. Actor 24 25. Rom 2. 7. 1. Cor. 7. 25*. 2. Cor 6 5 † 11 2. 1. Tim. 2 2 † 3 2 † 4. 12 † 5. 2. Tit. 1 8 † 2. 5. Apoc 14. 4.

Cauendum à pſeudoprophetis, Matt. 7. 15. Marc. 13 15 † 13. 6 Lucæ 17. 23.

Caiphas ſummus Sacerdos conſilium dat contra Chriſtum Ioan. 11 49 † 18. 14. Prohibet Apoſtolis ne prædicent, Actor. 4. 18.

Cephas, vide Petrus.

Cereorum & lampadum in templis vſus, 2. Paral. 4. 20.

Certi non ſumus de accepta peccatorum remiſſione, vel vita æterna conſequenda, Eccl. 9 1. 2. Eccl. 5. 5. Rom 8. 17 † 11. 20. 1 Cor. 4 3. 4 5. † 9. 27 † 10 11. Philip. 2. 12 † 3. 11. 13. 1. Tim. 1 19. 2. Petr. 3. 17. Hebr. 3. 14 † 4. 1.

Chamos, ſive Camos, idolum Moabitarum, Num. 21. 29. huic Salomon ædificat templum, 3 Reg 11. 7. deſtruitur, 4. Reg. 23 13.

Chanaan filius Noe maledicitur, Geneſ. 9. 25 † 10. 1. 6. laus terræ Chanaan. Deuter. 11. 10. Terra Chanaan promittitur Abrahamo, & eius ſemini, Geneſ. 12. 7 † 13. 15 † 15 18 † 17. 8 † 26. 4 † 35. 12. Exod. 3. 8. 17. Leuit. 10. 14. Deut. 9. 6 datur, Ioſ 13. 6 quam ob cauſam Deus Chananæos expulerit. Leu. 18. 25. Deut. 8. 4 † 18. 12 † 20. 17. quamobrem paulatim & non ſimul illas

illas nationes profligauerit, Exod.23. 29. Deuter.7 22. Iud.2.23 †3.1. deſcriptio & diuiſio terræ Chananæ, Geneſ.10.19. Exod.13 31. Num.26.52 † 33. 54. † 34°. Ioſ.13°. †14°. † 15°. † 16°. †17°. † 18°. †19°. Ezech.47. 13. 21.

Chananææ mulieris filia à dæmonio liberatur, Matth.15. 28.

Charitas virtus fide præſtantior, Prouerb. 10 12. Matth 22.38†25°. vbi à nuptijs excluduntur non habentes o eum charitatis, Marc.12. 33.1. Cor.12 31°. † 13. 1. 8. 13°. Col.3.14. 1. Tim. 1 5. 1. Petr. 4 8. Ioann. 4. 16.

Charitas fraterna, Gen.13.8. Leu.19.18. Deut. 22. 1. 1. Reg.18.1. Eccl 25.2 Pſalm.132.1. Prou.10.12. Matth.7.3 † 19.19.† 22 38. Ioan.13. 14.34† 15.12 Rom.12 10 † 13 9.1 Cor 13°. Gal 5.14. Epheſ 4 15 † 5.1 Philip. 2.2 Coloſſ 3.13.1. Theſſ.4.9.1. Tim.1.5. Hebr.13 1 1. Petr.4.8.1 Ioann 3.23 † 4.7. Diligendi etiam inimici, Exod.23.4.1. Reg.24.5.7 † 26. 5 † 30 11 2. Reg. 19 19. 4 Reg.6.21. Iob.31.29. Prouer.25.21. Matth 5 44. Luc. 6. 27. 35 † 23 33. Actor.7. 60. Roman.12. 20. vide Dilectio.

choreas ducere, Exod.32 6.19. Iud.11 34 † 21 21. 2 Reg.6. 14. Pſalm.149.3 † 150. 4.

Chriſtus Ieſus verus Deus, & homo promittitur, Gen.3.15. † 12.3 † 17.19.21 † 22.17 † 26.4 † 28.14 † 49. 10. Num.24.17. Deut 18.18. 1. Reg.2.10.35. 2. Reg.7.13. Pſal.2°. 21° 109.1. Iſaiæ 7.15. † 8.3 † 9.6 † 11.1.10 † 28. 16 † 40. 9 †42.1 † 45.1 † 46.13 † 49.1 6.10 † 50.5 † 52.10 †59 20 † 53°. †60.1 † 62.11. Ierem.23 5. †30.9 † 33.15. † zech.17.22 † 34. 11. 15.23 † 37.24. Daniel 7 13. † 9. 24. Mich.5.1. Agg.2.8. Zach. 2. 10 † 3. 8 † 9. 9. Malach. 3 1.

Chriſtus ſecundum promiſſum Dei patris primum in tempore propter nos verus homo factus, & nobiſcum conuerſatus, Io: 1. 14. Deus in carne manifeſtatus eſt, 1. Timoth. 3 16. 1. Ioann. 4. 2. Deus miſit filium ſuum in ſimilitudinem carnis [illegible] Roman 8. 3.

Chriſtus eſt verus Dei Filius, Matth. 3. 17 † 14. 33. †17.5. Marc. 1.11 † 5.7.†9.7 † 15.39. Luc.1.31 † 3.22†9. 3.5 Io:1 34.49 † 6 69 † 9.36 † 11 27 †19.7 Rom 1.4†8.3. Hebr.1.2 † 5.8 †6.6 † 7.3 † 10.29 2. Petr.1.17.1. Io:3.8. † 4.9 † 5.20.

Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto. Matth.1 20 Lucæ 1. 35.

Chriſtus natus ex Maria Virgine, Matth. 1. 25. Luc. 1.31 † 2.6. 11 Galat. 4 4. Iſai.7.14. natus in Bethlehem, Matth.2.1. Lucæ 2.6.11. Ioann.7 42. Mich. 5. 1.

Chriſtus ſine peccato, Iſaiæ 53 12. Io:8.46 2. Cor 5. 21 1. Petr.2.22 1. Io: 3 5. Hebr.4.15 † 7.26. circumciditur, Lucæ 2.21. baptizatur in Iordane, Matth. 3.16 Marc 1.9. Lucæ 3. 21.

Chriſtus manifeſtatur, & demonſtratur certis teſtimonijs, Matt.1 1.16.23 † 3 11 † 8.29 † 11.5 † 16.16 † 17.5 † 22.44 † 26.64 †27.52. Marc.9.7 † 15.39. Luc 1.31. 41 † 2.10 16 ° 9.29 †22 68. Io:1.14. 9.32.49 † 2 11 † 3.2. 13. 16. 35 † 5.39 † 6.69 † 7.40 † 9 35 † 10. 7. 24.36 † 11 27. 41 † 12.17 † 14°. † 15.25 † 17. 1 † 20 28. Rom.1.2 † 8.3 † 9 5 2. Corinth.5.19. Galat. 4 4 Phil.2.6. Coloſſ 2. 9 1 Timoth. 3. 13. Tit.2. 11. Hebr.1°. † 5.1. Ioann. 5. 2 0.

Chriſtus eſt agnus Dei, Iſa.53 7. Ioann.1.29. Actor 8.31. 1. Cor.5 7. Apoc 5 6.12 † 7. 9. 17 † 13.8 † 14. 1.8 † 17.14.

Chriſtus eſt Dominus dominantium, & Rex regum, Ezech.37 24. Pſ.2 6 † 24 7. Col.2.10.1 Tim.6.15. Apoc.1.5†17.14 † 19.16. Chriſtus eſt imago Dei, Sap. 7.26.2. Corinth.4. 4. Hebr. 1. 3.

Chriſtus eſt lux gentium, & totius mundi, Iſa.2.5. † 9.2 † 42.6 † 49. 6 † 60. 1. 19. Matt.4. 16. Lucæ 2 32. Io:1.4 † 3 19 † 8.12 † 9.5.† 12.35.46. Actor.13 47 1. Io: 1.5 † 2.8 Apoc. 21.23.

Chriſtus verus paſtor, Iſ.40.11. Ezech.34°. †37. 24. Mich.5.3. Zach 13.7. Matt.26.30 Marc.14.27. Io: 10. 11 Zach.13.7. Matt.26.30. Marc.14 27. Io:10.11. Hebr. 13.20.1. Petr.2.25 † 5 4.

Chriſtus docuit & prædicauit, Matth.4.17.†5°.6°. 7°. Marc.1 14. Lucæ 4.15 † 6. 10°. curauit infirmitatem, Matth.4.23 † 8°. † 9 2.20.28. Marc. 8.23. Lucæ 17. 12.

Chriſtus eſt tranſfiguratus. Matth. 17. 2 Marc. 9. 2. Lucæ 9. 29.

Chriſtus per proditorem traditur, quære Iudas.

Chriſtus paſſus eſt, Pſ.21° Iſ.53°. Dan.9.26 Matth. 16.21 † 17.12.22 † 20 18.22.†26.37 66 † 27°. Marc 8 31. †9.31. Lucæ 17.25 † 18.31 †23°. Io:18.28 † 19°. Actor. 3.18 † 8 32 † 17.3. Rom.8 32. 1. Petr 2 21 † 4 1. Hebr. 2. 18 † 13. 12.

Chriſtus eſt crucifixus, Matt.27. 35. Marc. 15. 24. Lucæ 23.32. Io:19 18. Actor.2. 23 † 4 10. 1. Cor. 2 2.2. Cor. 13. 4.

Chriſti paſſio prædicta, & præfigurata eſt, Gen.22. 2. Numer.21.8. Pſalm.21°. Iſai.53°. Dan.9.26. Matth. 20.22. Ioan.3.14.16 † 8.28 † 12. 32.

Chriſtus mortuus eſt, & ſepultus propter peccata noſtra, Matth. 27. 49. 58. Marc. 15. 37. 42. Lucæ 23. 45.49. Ioann.19. 30.40. Actor. 13. 29. Roman. 5. 6. † 6.10 † 8.34 † 14. 9. 1. Corinth. 15. 3. 2. Corinth.5.15. 1. Theſſal.5.10. vt prædixerat futurum, Matth 16.21. † 20. 22.

Chriſtus tertia die reſurrexit à mortuis, Pſalm.15. 10. Matth 28.6. Marc.16.6. Luc 24 5. Io:20.9. Actor.2. 24.31 †10.40 † 13.30 † 17 31 Rom.4.25 † 8.34 † 14. 9. 1. Cor.15 4 2. Tim 2.8. idque prædictum, & præfiguratum eſt, Pſ.15 10. Ionæ 2.1. Matt.12.40 † 16 21 † 17 22 † 20. 22. Marc.8.31 † 9.31 † 10.34. Luc. 11. 30 † 18. 33. Ioan. 2. 20.

Chriſtus aſcendit in cœlum, Marc. 16.19. Luc. 24 51. Io:3.13 † 6.62. Actor.1.9. Epheſ.1 20 † 4 8.1. Petr 3 22. Hebr.4.14. Pſ 67. 19.

Chriſtus eſt Deus, & Dei filius à principio, & ab æterno, Io: 1.1 † 8.58 † 17.5. 24 Mich.5.2. Prou.8 22. Coloſſ 1.16. Hebr. 1.2.

Chriſtus mediator, reconciliator & aduocatus, Ioann.6 44.65 † 10.7 † 14.6. Act. 4 12. Roman.3. 25 † 5.2. † 8. 34. Galat. 3. 20. Ephet 24.17. Col.1.19. 1. Timot.2.5. Hebr.7.24 † 8.6 † 9.15 † 12. 24. 1. Ioann.2. 1 † 4. 10.

Chriſto ſedet ad dexteram Dei Patris Pſal.109. 1. Matth.22.44. Marc.16.19. Lucæ 22.69. Actor 7 56. Roman.8.34. Epheſ.2.20 Coloſſ.3.1.1. Petr 3.22. Hebr.1. 13 † 10 12 † 12.2.

Chriſtus venturus eſt iudicare viuos, & mortuos, Pſalm.95.13. Matt.16.27 † 24.30† 25.21. Luc.17.24 30. † 21.25. Ioann.5.22. Actor.1.11 † 10 42 † 17.31. Roman. 2.16.1. Corint.5 10.1. Theſſal.4.16.2 Theſſ. 1.7.2. Timoth.4. 1.1. Petr.4.5. Hebr.9 28. Iudæ 14 Apoc.1 7 † 20. 11.

Chriſto omnia tradita ſunt à Patre & ſubiecta, Matth. 11.27 † 28.18. Lucæ 1 0 22. Ioan.3.35 † 17. 2. Epheſ.1. 22.

Per Chriſtum cuncta ſunt creata, Pſ.32.6. Ioan.1 3. Epheſ.3.9. Coloſſ.1.15. Hebr.1.2.

Chriſtus manet in æternum, Pſ.109.4. Iſ.9.7. Dan. 7 14. Mich.5.1. Ioan. 12.34.

Chriſtus eſt leo, Apoc.5.5.

Chriſtus eſt ſtella matutina, 2. Petr.1.19. Apocal. 22. 16

Chriſtus nouit omnia, Ioann.16.30 † 21. 17. Apoc. 2.23.

Chriſtus eſt vnum cum Patre, Ioann.10 30 † 14.10. 20. † 17. 21.

Chriſtus ſibi reputat fieri quod Chriſtianis fit. Zachar.2.8. Prouerb 14. 31 † 17 5. Matth 10.42 † 18. 5 † 25.33. Marc 9.40. Lucæ 10.16. Actor.9.4. 1. Theſſ. 4. 8.

Chriſtiani appellantur fideles, Actor.11.26 † 26.28. 1. Cor.10. 7.

Chriſtiani dicuntur ſancti, quia ſanctitatem profitentur, Actor.9 41. Roman. 1 7 † 12. 13 † 15.26 † 16. 2. 15.1. Cor.1.2 † 6. 1 † 14.33. 2. Cor.1.1 † 9.1.12 †13.12. Epheſ.1.1.15 † 5. 8 18 † 4. 12 † 6. 18 Philipp. 1. 1. † 4 21. Coloſſ.1°. 1. Theſſ.5.27.1. Timoth.5.10. Hebr.6. 10 † 13. 24.

Chriſtianis viuendum ſicut Chriſtus vixit, Gal.2. 19.1. Ioan.1 7 † 2.6 † 3.3.

Chriſtiani erunt cum Chriſto, Ioan.12.26 † 4 3 † 17. 24.

Chus filius Cham, Gen. 10 6.1. Paral.1.8.

Chuſai amicus Dauidis, nuntiat Dauidi quid in eum meditetur Abſalom, 2. Reg.15. 32. † 17. 15. 16.

Chuſan Raſathaim rex Syriæ regnat ſuper Iſrael octo annos, Iud. 3. 8.

INDEX BIBLICVS.

Cibus quis Iudæis vetitus, Exod. 22. 28 † 22. 31. Leuit. 3. 17 † 7 23 † 11 4 † 17. 10. 13 † 19. 26. Deut. 12. 16 23 † 14. 7. 10. 1. Reg. 14. 32.

Ciborum & potus in conuiuijs luxus, Isa. 5. 12. Ezec. 16. 49. Luc. 21. 34 † 16. 19. Rom. 13. 13. Gal. 5 21. 1. Petr. 4. 3. 2. Petr. 2. 13. vide Ebrietas.

Cibare esurientes seu fame laborantes, Deut. 23. 4. Iud. 7. 5. 1. Reg. 21. 3 † 30. 8. 23 2. Reg. 16. 1. Isa. 58. 7. Matth. 25 35.

Cibus sumendus cum gratiarum actione, vide Gratia.

Cibi delectus habendus, vide Abstinentia.

Circumcisio carnalis, & spiritualis, Gen. 17. 10 † 21. 4 † 34. 24. Exod. 4. 25 † 12 14. Leuit. 12. 1. Deut. 10. 16 † 30. 6. Ios. 5. 2. 7. Iudith 14. 6. Ier 4 4 † 6. 10 † 9. 25. 1. Mac. 1. 16 51. 63. 2. Mach. 6. 10. Lucæ 1. 59 † 2. 21. Ioa. 7. 22. Actor. 7. 8 † 15. 1. 24 † 16 3. Roman 2. 25. 29 † 3. 1 † 4. 10. 1. Cor. 7. 19. Gal. 2 3 † 5 2 † 6. 12. Ephes. 2. 11. Phil. 3. 2. Col. 2. 11 † 3 11.

Claudius Cæsar Romanus præcipit omnes Iudæos exire Roma, Actor. 18. 2. huius tempore magna erat in orbe annonæ caritas, Act. 11. 28.

Claudius Lysias mittit Paulum ad Felicem præfectum Cæsareæ, Actor 23 23. 30.

Cleopatra filia Ptolomæi traditur Alexandro, 1. Mach. 10. 58. huic adimitur, & traditur Demetrio, 11. 12.

Cleophas ibat cum altero discipulo in Emmaus, Lucæ 24. 13. cognouit Christum in fractione panis, 24. 30.

Cogitationes prauæ quas odit Dominus, Zach. 8 17. Prouerb. 6 14 Matth. 15 19. Marc. 7. 21.

Cogitationes cordis Deus nouit, 3 Reg. 8. 39. 2. Paral. 6. 30. Ioa. 2. 25. & nulla latet eum, Iob. 42. 2. Eccl. 42. 19. Isai. 29. 15. Matth. 9. 4. Hebr. 4. 12. nouerunt eas, & alij quibus Deus voluerit reuelare, 4. Reg. 5. 16 † 6. 12. Dan. 2 29*.

Cognoscere licet subinde homines ex verbis, & factis, Eccli. 19 27 † 27 9. Matt. 7. 16 † 12. 33. Lucæ 6. 44.

Cognosci Deus humana sapientia non potest nisi ipse reuelet paruulis, & humilibus, Matth. 11. 25. † 16. Lucæ 10 21. Ioann. 7. 28 † 8. 19. 27 † 10. 14 † 14. 4 † 15. 15 † 17 6. Actor. 17. 23. 1. Cor. 1. 17. 18 † 2. 6 10 † 3. 19. Col. 1. 26.

Concionatorum, Pastorum, & Prophetarum officium, 1 Reg. 12. 23. Isa. 58. 1 † 61 1 Ier 1. 5. Ezech 3. 1. 9. 11 † 33. 2. 7. Act 3. 18. 24. vide Episcoporum electio, & officium.

Concordia fratrum commendatur, Psal. 132. 1. Eccl. 25. 2. Rom. 12. 16. idem sapere, idemque sentire iubemur, Rom. 12. 16 † 15. 6. 1. Cor. 1. 10. Ephes. 4 3. Phil. 2. 2 † 3. 17 † 4. 2. 1. Petr. 3. 8.

Concupiscentia prohibetur, & punitur, Exod. 20. 17. Num. 11. 33 † 21. 5. 6. Ios. 7. 21. 24. Eccl. 19 † 42. 11. Iob 31. 1. Prou. 6. 25. Matth. 5. 28. Marc. 4. 19. Rom. 6. 12 † 7. 8 † 13 14. Galat. 5. 16. Colos. 3. 5. 1. Thessal 4. 3. 1. Timoth. 6. 11. 2. Timoth. 2. 22. 1. Corinth. 10. 6. 1. Petr. 1. 15. † 2. 11 † 4. 3. 2. Petr. 1. 4. 1. Ioann. 2. 16. Iacob. 1. 14 † 4. 1. Iudæ 23.

Concupiscentias carnis crucifigere, refrenare, & mortificare iubemur, Eccli. 18. 30. Rom. 6. 12 † 8. 8. 12 † 13. 14. Galat. 5. 16. Ephes. 4. 22 † 5. 3. Col. 3. 5. Tit. 2. 11. 1. Petr. 2. 1 † 4. 3. 6. Hebr. 12. 1.

Condonandum fratri in nos peccanti, Eccl. 28. 8. Matth. 5. 23 † 6. 14 † 18. 22. 35. Luc. 17. 3. Ephes. 4. 32 Col. 3. 13.

Confessio peccatorum in scripturis varia & multiplex. Genes. 41. 9. Leuit. 16. 21. 30 † 26. 40. Num. 5. 6. Ios. 7. 19. 2. Reg. 24. 17. 1 Esdr. 9. 6. 2 Esdr. 9. 2. Psal. 29. 7 † 31. 5. 37. 19 † 73. 19 † 94. 2. Prou. 16. 3 † 18. 17 † 28. 13. Eccles. 4. 25. 31 † 7. 34. † 17. 27. Isai. 38. 15. Dan 9. 5. Matth. 3. 6. † 16. 19. Lucæ 11. 4 † 18. 13. Ioan. 20. 23. Iac. 5. 16. 1. Ioan. 1. 8. 9

Confirmationis sacramentum, Actor. 8. 17. Hebr. 6. 2.

Confiteri Christum, & eius doctrinam, Matt. 10. 32. Luc 12. 8. Roman. 10. 9. 1. Petr. 3. 15 vide Erubescere Euangelium.

Coniuratio, & seditio, eiusque punitio, Num. 16*. † 20. 2. Iud. 9. 23. 31. 34 † 12. 1. 4. 2. Reg. 20*. 3. Reg 1. 5. Esther. 2. 21. Actor. 5. 36. 37. † 19. 23 † 23. 13. 20.

Connubium, vide Matrimonium.

Connubium spirituale inter Deum, & animam, Cantic.* 1. 1. 50. 1 † 54 5 † 62. 4. Ierem. 3 1. 22. Ezec. 16 7. 8. Osee 2. 20. Matth. 9. 15 † 22. 2 † 25. 5. Marc. 2 19 2. Cor. 11. 2. Apoc. 9 † 21. 2. 9.

Conscientiæ bonæ tranquillitas, Prou. 15. 15. Eccl. 13. 30. 1. Ioa. 3 21 2 Cor. 1. 12. conscientiæ malæ perturbatio, Sap. 17 10 11

Consecratio sacerdotum, dierum, altarium, vestium, cæterarumque rerum, quarum est vsus in sacris, Exo. 28. 41 † 29. 1 7. 21 29 35 † 32. 29 † 40. 12. Leuit. 7. 30 37. † 8. 9. 22. 31 33 † 18 21 † 21. 7. 10 † 22. 2. 3 † 23. 12 † 27. 10. 16. 21. 28. Nu. 3. 3 † 6 5. 9. 13 † 7. 1*. † 8, 12 † 18. 10. Ios. 5. 24. Iud 16. 17 † 17. 3. 3. Reg. 15 13. 1. Paralip. 10. 10 † 18. 11 † 22. 19. 2 Paral. 2. 4 † 17. 16 † 23. 9 † 26. 18. 1 Esdr. 3. 5 † 8 25. Eccl. 49 9.

Consilia mala dissipat Deus, Genes 11. 7 † 37. 18 † 50. 19. Numer. 22*. 2. Reg 15*. † 17. 14. 2. Esdr. 4. 8. 15 Esth 7. 5*. Iob 5. 13. Psalm. 2. 4 † 20 12 † 32. 10. Isai. 7. 8 † 19. 3. Matth. 27 62. Actor. 5. 19 † 9. 24 † 23. 12. 19. † 27. 42.

Consolatio pauperum, vide Eleemosyna.

Consortium bonorum, & malorum, vide Societas.

Constantia fidelium, 1. Reg. 13. 13. † 16. 26*. 3. Reg. 18 4. 13. 4. Reg. 3 13 Sapient. 5. 1 Iudith 13 3. 10. 1 Machab. 1. 65 † 2 16. 24 † 34 42. 2. Machab. 6. 19. 19*. † 7*. Daniel 13*. Matth. 14. 3. Actor. 4 8. 13 1. Thess. 1 6

Constitutiones superiorum potestatem constituendi habentium, seruandæ sunt, vt ipsius Dei, Exod. 16 8. Lucæ 10. 16 Actor. 16. 1. 1. Thess. 4. 2. 8. Rom. 13. 1. Tit. 3. 1.

Consulendus Deus dubijs in rebus, & eius vicarij, Genes. 25. 22. Exod. 18. 19. Leuit 24. 12. Numer. 9. 7. 26 † 25 33 † 27 5. Deuter. 1. 17 † 17 8. Ios. 9. 14. Iudic. 1. 1 † 18. 5 † 20. 18. 23 † 21. 2 1. Reg. 10. 22 † 23. 4. 10. 11. 2. Reg. 1. 1 † 5 19. 23 † 21. 1. 3. Reg. 14. 2 † 22. 5. 6. 15. 4 Reg. 3. 11. 16 † 8 8 † 22. 13. 2. Paral 18. 4. 14. † 33. 18. Psalm. 118. 24. Isai. 8 11 † 30. 1 † 45. 11. Ierem 37. 3. 5 † 42. 2 Ezech. 14. 1. 2. Zach. 7 2. Tob. 4. 19. Eccl. 37. 19. Luc. 16. 29.

Consulendi non sunt diuini, vel magi, vel incantatores, & arioli, Leu. 19. 31 † 20 6. Deuter. 18. 11. 1 Reg. 28 7. 9. 3 Reg. 22. 6. 4 Reg. 1. 2 6 † 3. 13. 2. Par. 18. 5. Dan. 2. 2 † 4. 5 † 5. 6.

Contristare Spiritum sanctum, Epha. 4. 30.

Contristari ad pœnitentiam commendatur, 2. Corinth. 7. 9.

Contritio vera prædicatur, Ier. 7 3 Matt. 3. 2 † 4. 17. Lucæ 3. 3. 8. † 13 5 † 24. 47. Act. 2. 38 † 3. 19 † 8. 22 † 17. 30 † 20. 21 † 26. 20.

Contritioni veræ promittitur remissio seu venia. Deut. 4. 29 † 30. 2 1 Reg 7. 3. 2. Par. 7. 14 † 30. 6 † 34. 26. Iob 22. 23 Prou. 28. 13. Pf. 31. 5. Isa. 1. 16 † 30. 18 † 45. 22 † 55. 7 † 59 20. Ier. 3. 10. 17 † 18. 8 † 29. 12 † 31. 18 20. Ezech. 18. 21. 27 † 33. 11. Osee 14. 2. Ioel 2. 12. Ionæ 3. 8. Zach. 1. 3. Malach. 2. 7. Eccl. 17. 23. Luc. 15. 18. Actor. 3. 19. † 26. 18. 20.

Contritio quærenda, & amplectenda dum sani sumus, Eccli. 17. 24 † 18. 25.

Contritionis veræ exempla, Iud. 10. 15. 2. Reg. 12. 13. † 24. 10. 17 2. Paral. 12. 6 † 33. 12. Ionæ 3*. Iudith 4. 8. Matth. 26. 74. Lucæ 7. 37 44 † 15. 18 † 18. 13 † 19. 8. 11. 62 † 23. 41. Act. 2. 37.

Contritionis falsæ exempla, Genes. 4. 13. † 27. 38. Exod. 8. 8. † 9. 27. † 1 16. Ios. 7 20. Iud. 1. 7. 1. Reg. 15. 24. 30 † 24. 17. 3. Reg 13 6 † 21 27 Sap. 5. 3. 1. Mach. 6. 12. 2. Mach. 7. 12. Matth 27 4 Act 8. 13. 22. Hebr. 12. 17.

Cooperari gratiæ Dei, vide Liberum arbitrium.

Cor siue voluntas hominis à Deo pro facto acceptatur, Genes. 4 4 † 22 12 Exod. 25 2 † 35 5. Deut. 15 Matt. 15. 8 Marc. 12 41 Luc. 21. 1 2. Cor. 8. 12. quare Voluntas pro facto.

Cor mundatur, & sanctificatur per Christum, Psal. 50 4 Io. 13. 10 † 15. 3 † 17. 19. Act. 15 9 1. Cor. 6. 11. Eph. 5 26. 1 Petr. 1. 22. Io. 1. 7 † 3. 3 Hebr 1 3. † 9. 14 † 10 14. † 13 12.

Cornelius Centurio conuertitur, Act. 10 3. 44.

Corona vitæ, 4. Esdr. 2 43 Sap. 5. 17. 2. Tim 4. 8 1. Pet. 5 4. Iacob 1 12. Apoc 2. 10.

Correptio fraterna, Gen. 37. 21. Leu. 19. 18. Ps. 140. 5.

Pro-

Digitized by

Proverb. 1.20 † 9.7 † 10 17 † 12.1 † 17 1 † 15 31 † 17 10 † 24.25 † 25.12 † 27.5 † 28.23 † 29 1. Eccl. 7.6. Eccl. 19. 15. † 20.1 † 21.7 † 32 13 Osee 4.4. Matth 18.15. Luc. 17 3. Gal. 2 11 † 6 3.1 Tim. 5.20. 2 Tim. 4.25. Hebr. 3 13. Iacob. 5 19.

Correptio impiorum est pijs in timorem, & cautionem, vide Impiorum.

Corripiens alterum qualis esse debeat, Matt. 7 3. Luc. 6 41 Ioan. 8.3.1 Tim. 3 2. Tit. 1 6.

Creator omnium rerum Deus, Genes. 1 1. Exod 20 11. 1. Paral 29.10. Psal 88 12. 95 5 † 113 15 † 120.2 † 123 8 † 145 6 Isaiæ 37.16 † 40 28 † 42.5 † 44.24 † 45 12 † 48.13 † 51 13. Ierem. 10 12 † 32 17 † 51.15. Zach. 12.1 Ionæ 1. 9. Eccli. 1.8. Baruch. 3 32. Matth. 11 25 Ioann 1.3 Actor. 4 24 † 14 14 † 17.24. 1. Corinth. 8 6. Ephes. 3 9. Coloss. 1.16. Hebr. 1.2. 10 † 3.4 † 11 3. Apocal 4 11 † 10 6 † 14.7.

Crescere in scientia, Ephes 4 15 Coloss. 1.10. 1. Petr. 2. 2.

Crux & tribulatio omnibus pie viuentibus, Gen. 4 8 † 27 41 † 37 18 2. Reg 16.5.13. Eccli. 2.1 Psalm. 33. 20 Prou. 24.16. Matth. 10 16. † 12.13 † 16,24 † 24.9. Marc 13.9. Luc. 14 26 † 21 11. Ioann. 15.20 † 16 1. Actor. 9 23. Galat. 4. 29 1. Thess. 3 3.2. Timoth. 3 12. 1. Petr. 4.1.12. † 5. 10.

Crux à Deo imponitur ad nostram vtilitatem 2. Reg. 7 14 Iob 5.17 † 33.16. Prou 3.11. Ierem. 46 28 2. Mach. 6 12. Tob. 2.8.12 13. Iudith. 8 22.1. Cor. 11.31. Petr 4 17. Hebr. 12.5 Ap. 3 19.

Per Crucem, & res aduersas pertingimus ad cognitionem Dei, & ad æternam gloriam, Exod. 1.12. 2 Paral. 33.11 Iud 8.15. 1 Prouerb 6.23. Matth 7 24. Luc 24.26 46. Ioan 12.25. Act 14 21. Roman. 8 17.2 Corinth 4 8.15 † 5.1. Philip. 2. 8.2. Th ss. 1°. Hebr. 2° 9 † 12. 2.

Crux patienter est, & lato animo ferenda Matth. 5 10 † 10.38 Ioann 15 20 † 16 33 Actor. 5.41 † 16.25.2. Corin. 8.2. Coloss. 1.24. Hebr. 10.34 [illegible] 12.12.1. Petr. 4. 12. 16.

In Cruce, & afflictione consolatio, Iob. 5.17° Prou. 18.12 Is. 26.12.19. Thren. 3 28. Matth. 5.10. Io. 15.20 † 16. 20.33. Rom. 8.18.1. Cor. 10.13 2. Cor. 1.4. 8.

Per crucem experitur nos Dominus, Iudith 8. 21. Eccli. 2.1 † 27 8. Prou. 17.3. Sap. 3.5.6 4. Thess. 2 4.1 Petr. 1. 7.

Cultus Dei verus requirit præter opus externum etiam affectum hominis internum, Deut. 5.19 † 6.5 † 10.12 † 11 13 † 26.16 † 28.47 † 30.2. Ios. 22.5. 1. Reg 12. 20 Eccles 7.31. Isa 29.13 † 64.11. Matth. 15.8 † 22. 36. Ioann. 4. 23.

Cultus externus Deo gratus, vide Cærimoniæ.

Cyrus rex Persarum permittit captiuos Israelitas in Iudæam redire, 2. Par. 36.22.1. Esdr 1.1.3. Esdr. 2 1. restituit eius vasa quondam à Nabuchodonosor ablata, 1. Esdr. 1 7 † 5. 14. Dan. 1 2.

D

Dæmones expelluntur, Matth. 8 16.31 † 9.33 † 12. 22. † 17.18. Luc. 4.35 † 8.2.28 † 9.42 † 10 17 † 13. 10. Act 5.16 † 8.7 † 16.18. etiam per malos, Mat. 7.22. Marc. 9.38. Luc. 9.49. Act 19 13.

Dæmones agnoscunt, & credunt Deum, Matt 8.29. Marc. 1 24 † 3.11 † 5.7. Luc. 4 34 41 † 8 28. Act. 19. 15. Iacob. 2. 19.

Dæmonibus immolare nefas, Leuit. 17.7 Deuter. 32. 17.2. Paral 11.15. Psalm. 105 37. Bar. 3.4.1. Corint. 11. 20.

Dagon idolum Philisthinorum. Iud. 16 23. 1. Regum 5 2 1 Mach. 10 83 † 11 4.

Damascus metropolis Syriæ vastatur à Thegliath Phalasar 4. Reg 15 9. contra Damascum prophetia, Is 17.1 † 8 4 Ierem 49 .23. Amos 1.3.

Damnatio æterna, quæ parata est diabolo, & omnibus impijs, Sap. 5°. Iob 10 22 † 36 12. Is 24 21 † 30. 33 † 66 24. Dan. 7.11. Matt. 3.12 † 5 29 † 8.12 29 † 13.50 † 18.8 † 22 13 † 23.33 † 25 30. 42. Marc 9 47. Luc 3 17. † 16 23 25. Hebr. 10.27 2. Thess. 1 8.2. Pet 2.4. Iudæ 6. Apoc 19 20 † 20.10 † 21. 8.

Dan filius Iacob. Gen 30 6. tribus Dan quærit sibi possessionem, Iud. 18 1. pugnat contra Lesem, & expugnat. Ios. 19 47.

Daniel appellatur Baltassar, Daniel. 1. 7. interpretatur somnia, 2. 31 † 4 7. 11. 18. 25. constituitur gubernator totius regni Babel, Daniel. 6. 3. projcitur in lacum leonum, 6. 16 liberat Susannam 13. 51. 60.

Dare melius quam accipere, Eccli. 4.25. Actor. 20 33.

Daudum sine acceptione personarum, maxime autem domesticis fidei, Eccl. 7. 35 † 12. 8. Matth 5. 42. Luc 6.30.38. Rom 12. 13. Galat. 6.10. vide Eleemosyna.

Darius filius Assueri, Dan. 9 5. occupat regnum Babel 6.1. impiam legem statuit, 6. 8 præparat regium conuiuium, 3. Esdr. 3.1.

Darius renouat mandatum Cyri, 1. Esdr. 6 1.

Darius cæditur ab Alexandro rege Macedoniæ, 1. Mach. 1. 1.

David filius Isai (qui Iesse appellatur Matth. 1.6.) à Samuele vngitur, 1. Reg. 16.13. interfecit leonem, vrsum & Goliath gigantem, 17 34 49. paciscitur cum Ionatha, 18.3 † 20.8. 16.23 † 23.18. manducat panes propositionis, 21.3 simulat amentiam coram Achis rege, 21.13 fugit cum patre, & matre in Maspha, 22 3. præcidit oram clamydis Saul. 24. 5. mittit ad Nabal decem iuuenes, 25 5 tollit hastam Saulis, 26.11. fugit ad Achis regem Geth. 27 2. vngitur in Hebron in regem Iuda, 2. Regum 2. 4 poscitque eum regem vniuersus Israel, 2. Reg 5 1. 1 Paral. 11.3 † 11.38. iuxta verbum Ionathæ, 1. Reg. 23 17. & Saulis, 24.21. committit adulterium, & homicidium, 2. Reg. 11°. pœnitet eum peccati, 12 13 fugit à facie filij sui Absalom, 15.14. libauit aquam Domino, 23.16. recenset populum, 24.4. emit ab Areuna aream 24.24. consilium capit de domo Dei ædificanda, 1. Par 17.1. constituit operarios, & architectos, 23°. 24°. 25°. 26°. 27°. relinquit sibi successorem Salomonem filium, 3 Reg. 1.30. moritur & sepelitur, 2.10. Act. 2.29 † 13 36. commendatur, Eccl. 47. 2.

Dauid spiritualis (qui est Christus) promittitur. Ierem. 30.9. Ezech. 34.24 † 37.23.

Dauidis filij appellatur Christus, Matth. 1°. † 15. 22 † 45. Marc 12.35. Luc 20.41. Actor. 2.29 † 13. 22. 2. Tim 2.8. Apoc. 5.5.

Decimarum vsus, & decimæ, Genes. 14 20. † 28. 23. Leuit. 27. 30. Numer. 18.21.28. Deuter. 12.6. † 14. 28 † 26.12. 1 Reg. 8.15.2. Par. 31.5.2. Esd. 10.37. Heb. 7.2.

Decimæ debentur Sacerdotibus, Deut. 18.3.2 Par. 31.4 vide Sacerdotes.

Dedicatio templi, vel altarium. Num. 7.10.11.84.88. 3. Reg. 8.26.63.65.2. Paralip. 7.5.9. † 15.8. 1. Esdr. 6.16.17. 2. Esd. 12.27 3. Esdr. 7.7. Psal. 29.1.1. Mach. 4.56. 57.59.2. Mach. 2 9. 12.20.

Demetrius filius Seleuci exercet tyrannidem, 1. Mach 7.1 fœdus inire cupit cum Ionatha, 10 3. fœdus ictum violat, 11. 53.

Demetrius aurifaber negotium facessit Paulo, Actor. 19. 23.

Detractio, Ps. 14.3. 100.5. Eccles. 10.20. Prou 10 18. † 11.13. † 16 28 † 20.19 † 26.20. Rom. 1.30.2. Cor. 12. 20.1. Pet. 2. 1. 12. Iacob. 4 11.

Deus est omniporens, & nihil apud eum est impossibile, Genes. 17.1 † 18 14 † 35.11 † 43 14 † 48.3. Num. 11.23.1. Reg. 14 6.2. Paral. 14.11. Sap. 11.22. Iob. 42.2. Is. 40 10°. † 46.9 † 50.2 † 59.1. Ierem. 32. 17.27 Zachar. 8. 6. Matth. 19.26. Marc. 9. 23 † 10.27. † 14. 36. Luc. 1. 37. † 18. 27. Ephes. 3. 20. Apocal. 16. 7. 14 † 19. 6

Deus omnia regit, & gubernat pro sua voluntate, Gen 45. 5 † 50.19. Deut 8 18.1. Reg 9°. Sap. 12. 13. Tob. 9 12. Iob. 9. 5 † 12.13. Psal. 102. 19 † 113.3 † 126.1. Prou. 10.22 † 16.49 † 19.21 † 20.24 † 21.1. 30. Eccles. 3. 15. Isai. 26. 16 † 45. 7. Ierem 10.23 † 27. 5. Dan. 2 21 † 5.18 Matth 6.33 † 11.26 † 20. 14 Luc. 12 31. Ioann 5.17. Rom. 9 15. 2. Cor. 3.5. Phil. 2 13. Hebr. 13. 21. Apoc 4. 11.

Deus est pater omnium fidelium ipsi obtemperantium, Deut. 32.6. Ps 102.13. Pron. 1.7. Ierem. 3 4 19. Malach. 1.6. Matth. 6 9 † 18. 14 † 23.8. Luc. 11.2. Ioann. 20. 17 Roman 8.15 1. Corinth. 8. 6. 2. Corint. 1.3 † 6. 18 Ephes. 3 14 † 4 6. 1. Thessalon. 1.3 2. Thess. 1. 1. 2. † 2. 16.

Deus est verax, & fidelis, Exod. 34.6. Num. 23. 19. Deut 7.6 † 32.42. 4.1 Reg. 19.29. Isai. 49.7 Ioann 3.33. † 8.26. Rom. 3.4. 1. Corint. 1.8 † 10.13. 1. Thess. 5.24. 2. Thess. 3.3 2. Tim. 2.13. Tit. 1.2. 1. Io. 1.9 † 5.20. Hebr 10. 23. Apoc. 3. 7. 14.

INDEX BIBLICVS.

Deus eſt in eſſentia vnus, præter quem non eſt alius, Exod. 3. 14. Deut. 4. 35 † 6. 4 † 7. 9 † 10. 17 † 32. 39. 2. Regum 7. 22. 3. Regum 8. 60 † 18. 36. 1. Paralip. 17. 20. Sap. 12. 13. Iſa. 37. 16 † 43. 10 † 44. 6 † 45 † 46. 9. Oſee 13. 4. Tob. 8. 20 † 13. 4. Eccli. 36. 5. Marc. 12. 29. Ioann. 17. 3. 1. Corinth. 8. 6 † 12. 6. Gal. 3. 20. Epheſ. 4. 6. 1. Tim. 2. 5.

Deus eſt trinus in perſonis, & vnus in eſſentia, vide Trinitas.

Deus æternus eſt nec principium habet, nec finem, ſed eſt ipſe principium, & finis, Geneſ. 21. 33. Exod. 15. 18. Iob 36. 26. Iſa. 41. 4 † 43. 10 † 44. 6 † 48. 12. 57. 15. Dan. 7. 9. Rom. 16. 26. Hebr. 1. 8. Apoc. 1. 8. 17 † 21. 6. † 22. 13.

Deus nouit, audit & videt omnia, Exod. 3. 19. Numer. 12. 2. Deut. 31. 21. 1. Reg. 2. 3 † 16. 7. 2. Paral. 16. 9. Iob 14. 6 † 22. 11 † 28. 24 † 31. 4 † 42. 2. Pſal. 7. 10 † 32. 13 † 37. 10 † 89. 8 † 130. 8. Prouerb. 5. 21 † 15. 3. 11 † 24. 12. Iſa. 29. 15 † 40. 27 † 48. 4. Ierem. 1. 5 † 7. 11 † 17. 10 † 23. 24. † 32. 19. Ezech. 11. 5. Eccli. 16. 15 † 17. 13 † 23. 27 † 39. 24. 27 † 40. 9. Sapient. 1. 10. 2. Machab. 9. 5. † 12. 22. Matth. 6. 4 † 21. 2. Marc. 2. 8 † 14. 13. Luc. 22. 10. Ioann. 1. 47. † 13. 21 † 16. 30 † 21. 17. Actor. 15. 8. Rom. 8. 27. 1. Theſſal. 2. 4. 1. Ioan. 3. 20. Heb. 4. 13. Apoc. 1. 2. 23.

Deum nemo videre poteſt Exod. 33. 20. Deut. 4. 12. Ioan. 1. 18 † 6. 46. 1. Tim. 6. 16. 1. Ioan. 4. 12.

Deus & diuina omnia non poſſunt humana induſtria aut ingenio comprehendi, Exod. 33. 20. 3. Regum 3°. Iob 32. 8 Pſ. 91. 10 † 118°. † 142. 8. Iſa. 22. 22 † 54. 13. Matth. 11. 25 † 13. 11 † 16. 17. Luc. 8. 10 † 10. 21 † 24. 45. Ioan. 1. 10 † 3. 3 † 6. 44. 65 † 14. 8. 17 † 17. 6. Act. 16. 14. Roman. 1. 19 † 11. 33. 1. Corint. 2°. Galat. 1. 11. 1. Tim. 6. 16. Apoc. 3. 7.

Deus eſt immenſus, & incircumſcriptus, 3. Reg. 8. 27. 2. Paral. 2. 6 † 6. 18. Iob. 11. 8. Pſalm. 138. 7. 10. Iſa. 6. 3. † 66. 1. Ierem. 23. 24. Amos 9. 2. Sap. 1. 7. Matth. 5. 35. Act. 7. 48 † 17. 24.

Deus teſtatur ſe Deum, ideſt, ſaluatorem & conſolatorem Iſraelis, omniumque eorum, qui rite ipſum colunt, & inuocant, Gen. 17. 1. 7. Exod. 6. 2 † 20. 2 † 29. 45. Leuit. 26. 11. Pſ. 17. 3 † 49. 6. Iſ. 30. 19. Ierem. 31. 33. † 32. 38. Ezech. 37. 23. Ioan. 10. 17.

Deus eſt Dominus, ac creator cœli, & terræ, vide Creator.

Deus nihil eorum, quæ fecit, odit, Sapient. 11. 25.

Deus eſt iudex totius mundi, reddens vnicuique mercedem pro merito, Geneſ. 18. 25. Deuter. 10. 17. Iob. 34. 11. Pſalm. 7. 9 † 61. 13 † 93. 2 † 95. 13. Iſa. 11. 3. Eccli. 35. 22. 27. Ierem. 17. 10 † 25. 14. Matth. 16. 27 † 25. 31. Actor. 17. 31. Roman 2. 6. 2. Timoth. 4. 8. Hebr. 12. 23.

Dei miſericordia, patientia, charitas, ſapientia, verbum, quære ſuis quæque locis.

Deo ſoli attributa, ſubinde in ſcripturis, & aliis per communicationem tribuuntur, vt vocabulum, Deus, ſoli Deo tribuitur, Deuteron. 6. 4 † 32. 39. 1. Reg. 2. 2. Pſalm 85. 10. 2. Mach. 7. 38. Marc. 12. 29. aliis tribuitur, Exod. 7. 1. 22. 8. 1. Reg. 28. 13. Pſalm 46. 10 † 81. 6.

Deus ſolus bonus, Matth. 19. 7. Luc. 18. 19. aliis tribuitur bonitas, Gen. 1. 31 † 3. 6 † 49. 15. Num. 14. 7. 1. Reg. 29. 9. 2. Reg. 18. 27. 1. Par. 28. 8. Tob. 12. 8. Iud. 12. 12. 14. Pſ. 118. 1 † 146. 1. Prou. 18. 22 † 22. 1. Eccleſ. 7. 2. Sapient. 8. 19. † eccli. 14. 5. Ierem. 7. 3. Matth. 7. 17. Marc. 9. 50. Luc. 6. 45.

Deus ſolus ſanctus, 1. Reg. 2. 2. aliis ſanctitas tribuitur, Exod. 3. 5 † 12. 16 † 28. 31 † 28. 2 † 29. 29. 31 † 30. 29 † 55. 2. Leuit. 11. 44. Num. 16. 5. Deut. 6. 7. Ioſue 5. 15. 2. Reg. 22. 26. 4. Regum 4. 9. Iudith 8. 29. Pſ. 5. 8. Matth. 7. 6. Rom. 7. 12.

Deus ſolus fortis, 1. Regum 2. 2. aliis fortitudo attributa, Gen. 33. 28 † 49. 14. Pſ. 53. 5. Cant. 3. 7. Iſ. 19. 24. Ierem. 9. 23. Matth. 12. 29. Marc. 3. 27. Luc. 11. 21. Hebr. 11. 34. 1. Petr. 5. 9.

Deus ſolus iuſtus, 2. Mach. 1. 25. alij quoque iuſti, Geneſ. 7. 2 † 18. 23. Pſalm. 33. 16 † 36. 29. 30. Prouer. 8. 8. Sapient. 5. 16. Matth. 1. 19 † 10. 41 † 25. 46. Luc. 1. 6. Rom. 1. 17.

Deus ſolus pius, Apocal. 15. 4. alij etiam pij, 1. Petr. 2. 9.

Deus ſolus beatus, 1. Tim. 6. 15.

alij beati, Geneſ. 30. 13. Pſalm. 1. 1 † 32. 1. 2 † 40. 1 † 118. 1 † 126. 1. Matth. 5 † 16. 17 † 24. 46. Luc. 1. 45 † 14. 14. Iacob. 1. 1.

Deus ſolus potens, 1. Tim. 6. 15.

alij potentes, Exod. 18. 21. Pſ. 111. 2. Luc. 1. 32. Actor. 8. 27 † 18. 24.

Deus ſolus immortalis, 1. Tim. 6. 16.

alijs tribuitur immortalitas, Sapient. 2. 15 † 4. 1 † 8. 17.

Deus facit mirabilia ſolus, Pſal. 71. 18 † 135. 4. Eccleſ. 11. 5.

alij quoque faciunt mirabilia, Deut. 34. 12. Eccli. 31. 9 † 48. 4. 15.

Deus ſolus nouit arcanas animi cogitationes, 3. Reg. 8. 39. 2. Par. 6. 20.

alij quoque nouerunt, 1. Reg. 9. 19. 4. Reg. 5. 26.

Deus ſolus peccata remittit, Luc. 5. 21. dimittunt & alij Matth. 18. 18. Ioan. 20. 23.

Deo ſoli honor, & gloria, Pſalm. 113. 1. Iſa. 42. 8. 1. Tim. 1. 17.

alijs quoque tribuuntur, 4. Regum 14. 10. 2. Paral. 17. 5. Pſalm. 149. 9. Eccli. 31. 10. Luc. 14. 10. Ioann. 5. 44.

Deus ſolus adorandus, Exod. 20. 5. Leu. 26. 1. Deut. 5. 9. Matth. 4. 10.

alijs adoratio tribuitur, Geneſ. 18. 2. vide Adoratio.

Deo ſoli ſeruiendum, Deut. 6. 13 † 10. 20. 1. Reg. 7. 3. Matth. 4. 10. Luc. 4. 8.

alijs etiam poſt Deum ſeruiendum, Gen. 25. 23 † 29. 30 † 47. 25. 1. Tim. 6. 2.

Deus cuius mali ſit cauſa, & cuius non ſit, vide Malum.

Diabolus ſtudet ſemper perditioni hominum. Gen. 3. 1°. 1. Paral. 21. 1. Iob 1°. 2°. Zach. 3. 1. Matth. 4. 3. 9 † 28 † 13. 19. Luc. 8. 12 † 13. 9. 14 † 22. 31. Actor. 5. 3 † 13. 8. 2. Corinth. 4. 4 † 12. 14. Epheſ. 6. 11. 2. Theſſ. 2. 18. 1. Petr. 5. 8. Apoc. [illegible] † 12. 9 † 20. 7.

Diabolus non plura poteſt quam ei Deus permittit, 3. Regum 22. 22. Paral. 18. 20. Iob 1. 12 † 2. 6. Matth. 8. 31. Marc. 5. 12. 13. Epheſ. 2. 2. 1. Timoth. 2. 26. Apoc. 20. 7.

Diabolus pater, & princeps mundi omniumque impiorum, Matth. 4. 9. Luc. 4. 6. Iob. 41. 25. Ioan. 8. 44. † 12. 31 † 14. 30 † 16. 11. 2. Cor. 4. 4. Epheſ. 2. 2 † 6. 12. Coloſſ. 2. 15.

Diaboli imperium per Chriſtum ſublatum, Gen. 3. 15. 1. Regum 17.° Iob. 26. 13. Iſ. 9. 4 † 14. 8. 12 † 27. 1 † 52. 3. Zach. 3. 2. Matth. 12. 29. Luc. 10. 18 † 11. 22. Ioann. 12. 31. Col. 1. 13 † 2. 15. 1. Tim. 1. 10. 1. Ioan. 3. 8. Hebr. 2. 14. Apoc. 12. 9 † 20. 2.

Diaboli filij, Ioann. 8. 44. Actor. 13. 10. 1. Ioann. 3. 10.

Diaconi, Actor. 6. 3 † 21. 8. Philip. 1. 1. 1. Timoth. 3. 8.

Diana colitur Epheſi, & in vniuerſa Aſia, Actor. 19. 27.

Dies nouiſſimi, & iudicium extremum, 1. Reg. 2. 10. Pſ. 95. 13. Iſa. 2. 10. 19 † 13. 4. 6. 13 † 26. 21 † 27. 1 † 30. 30. † 66. 15. 24. Ierem. 30. 23. Dan. 7. 9. Sophon. 1. 2. 14. Malach. 4. 1. 4. Eſd. 2. 27 † 13. 32. Matth. 12. 36 † 13. 41. 49 † 16. 27 † 24.° 25. 31. 42. Marc. 13.°. Luc. 17. 24. 30. Actor. 1. 11 † 3. 20 † 17. 31. Roman 2. 5. 16 † 14. 10. 1. Corinth. 15.°. 2. Corinth. 5. 10. 1. Theſſ. 4. 16 † 5. 2. 2. Theſſ. 1. 7. † 2. 1. Tit 2. 13. 2. Petr. 3. 13. Hebr. 9. 28. Iudæ 14. Apoc. 1. 7 † 20. 11.

Dies Domini, Iſ. 13. 6. Ier. 30. 7. Amos 5. 18. Ioel. 2. 1. 31. Sophon. 1. 14. Malach. 4. 1. 4. Eſdr. 2. 27. Philip. 1. 6 † 2. 10. 1. Theſſ. 5. 2. 2. Timot. 4. 8.

Dies Domini, & hora nulli cognita Matt. 24. 36. 50. Marc. 13. 32. Luc. 17. 23. 30. Actor. 2. 7. 1. Theſſ. 5. 2. 2. Petr. 3. 10. Apoc. 3. 3 † 16. 15.

Dies pro anno, Num. 14. 34. Ezech. 4. 6.

Dilectio Dei erga ſuos, Exod. 20. 5 † 34. 14. Deut. 4. 21 † 6. 15 † 7. 8. Ioſ. 24. 19. Prou. 8. 17. Eccli. 1. 28. Ier. 31. 3. Ioan. 3. 16 † 10. 11 † 13. 1. 18 † 15. 9 † 16. 27. Roman. 5. 8. Galat. 2. 21. Epheſ. 3. 19. † 5. 2.

Diligendus eſt Deus ſuper omnia, Geneſ. 22. 2. 9. Exod. 20. 6. Deut. 5. 10 † 6. 5 † 10. 12. † 11. 1. 13. 22 † 30. 6. Ioſ. 22. 5. Eccli. 7. 32 † 34. 19 † 47. 11. Matth. 10. 37 † 22. 36. Marc. 12. 30. Luc. 7. 47 † 10. 7. Ioan. 21. 15. Rom. 5. 5 † 8. 28. 35. 1. Cor. 10. 21. 1. Ioan. 4. 17.

Dilectio, vide Charitas.

Digitized by Google

Dina filia Iacob, Genes. 30 21. violatur à Sichem, cap. 34. 2.
Dionysius Areopagita conuertitur, Actor. 17 34.
Discordia vitanda, Prou. 6. 19 † 10. 12 † 15. 18 † 16 28 † 17. 11 † 18 6 † 30 33. Matth. 12. 24*. Luc. 11. 17. 1 Cor 14. 33 Gal. 5. 15 2. Tim. 2. 23.
Diuini, vide Incantatores.
Diuites quomodo se erga pauperes habere debeant. Leuit. 25. 35. Deuter 15. 7 10. Iob. 31 16. Psalm. 61. 11 Prouerb. 14. 31 † 17. 5 † 19. 17 † 22. 13 † 22. 7 † 28. 27 † 30 7 Eccles. 11 1. Eccli. 4 4 † 7 35 † 11. 10 † 29 12 † 31. 8 Isai. 23. 18. Matth. 6 19 † 19. 21. Luc. 14. 13 † 16* † 18. 22. Actor. 2. 45 † 4. 34. 1. Timoth. 6. 18. vide Elemosyna.
Diuitiarum vanitas, & contemptus, & quemadmodum in diuitijs non sit sperandum, Psalm. 38. 7 † 48*. † 51. 9. Prouerb. 10. 2 † 11. 4. 28 † 15 16 † 18. 11 † 22. 16 † 23. 4 † 28. 11 † 30. 7. Eccles. 5. 9. 12 † 6. 2. Isai. 2 7. Ierem. 17. 3. 11 † 22. 13. Ezech. 7. 19. Sophon. 1. 18. Eccli. 5. 1. 10 † 10. 10 † 11. 7 † 14. 1 † 31. 3. Matth. 3. 22 † 19. 21. Lucæ 8 14 † 12. 15. 1. Timoth 6. 9. Iacob. 1. 11.
Contra Diuites impios, 1. Reg. 25. 2. Iob. 20. 19 † 27 *Prou. 23. 4 † 28. 8. 20. 27 Eccles. 6. 1. Isa. 5 8 † 32. 9 Ierem. 15. 13. Amos 6 1 † 8. 4. Hab. 2. 5. Luc. 6. 24 † 16. 19. 24 Iac. 5. 1. vide Auaritia.
Doctrina Apostolica scripta, & non scripta firmiter tenenda, Rom. 16. 17 Galat 1. 8 11. 2 Thess. 2. 15. 1. Corinth. 11. 3. 34.
Doctrina Apostolorum est Christi doctrina, Luc. 10. 16. 1. Corinth. 14. 37. 2. Corint. 2. 14. 17 † 7. 20. 1. Thess. 2 2 13. Galat. 1. 11.
Doeg seruus Saulis prodit sacerdotem Abimelech, 1. Regum 2. 9. 18. cædit sacerdotes Domini, 22. 18.
Dolus Ierem. 9. 6. Psal. 34. 20 † 9. 28. Prou. 12. 17. Marc. 7 22. Act. 5 1. Rom. 1. 29.
Domus ædificata super petram, [illegible] Psalm. 45. 2. Matth. 7 24 † 16. 18. Luc. [illegible] 35.
Domus corporis nostri, 2. Corinth. 5. 1 2. Petr. 1. 14.
Domini, & Domina erga seruos, & ancillas totamque familiam officium, & potestas, Exod 21. 2. 20 26. Leu. 19. 13 † 25. 38. Deut. 5. 14 21 † 15 12 16 † 24. 15 Iob 31. 13. Prou. 29. 19. Ierem. 34 9. 14. Eccli. 7. 22 † 33. 31 † 42. 16. Ephes. 6. 9. Coloss. 4 1.
Donaria recipere, sicue prohibitum, Genes 14. 22. Exod. 18. 21 † 23. 8. Num. 22. 18. Deuter. 10. 17 † 27. 25. 1. Regum 8. 3 † 11 3. 3. Reg. 13. 7. 4. Reg 5. 16. 2 Par. 19. 7. Iob. 15 34 Psalm. 14. 5 † 25. 10. Prouerb. 15. 27 † 17. 23. Isai. 1. 23 † 5. 23 † 33. 15 † 45. 13. Ezech. 13. 19 † 22. 12. Daniel. 5. 17. Mich. 3. 11. Eccli. 8. 3 † 20. 32*. Actor. 20. 35.
Drusilla vxor Felicis præfecti, audit doctrinam Euangelicam à Paulo, Actor. 24 24.

E

Ebrietas, & gula, Gen. 9 21 † 19. 32. 35 † 29. Leuit. 10 9 1 Reg. 25. 36 2. Regum 11. 13 † 13 28. 3. Regum 20. 12. 16 Prou. 20. 1 † 21 17 † 23 1. 3. 20. 29 † 31 4. Eccli 39. 1. † 23 6 † 31. 12. 17* 31 35. † 37. 32*. Isa. 5 11. 22 † 22. 13 † 28. 7 † 56 12. Ezech. 16. 49. Daniel. 5. 2 Osee 4. 11. Ioel. 1. 5. Mich. 2. 11 Abac. 2. 5. 16 Iudith. 13. 4 Sap. 2 7. 1. Mach. 16. 16. Luc. 12. 45 † 21 34. Roman. 13. 13. 1 Corint. 5 10 † 6. 10 15. 32. Gal. 5. 21. Ephes. 5. 18. 1. Thes. 5. 7. 1. Tim. 3. 3 Tit. 1. 7 1. Petr. 4 3. Hebr. 12. 16. vide Ieiunium.
Ebrietas iram Dei prouocat, Isa. 5. 11 22 † 28. 1. Dan. 5 2. Ioel. 1 4. 5. 1 Cor 6. 10. mentem alienat, Prou. 23. 31. Eccli. 19 2 Is. 28. 1 7. Osee 4 11. ad libidinem incendit, Prou. 20. 1. Ephes. 5. 18. facultates dissipat Prou. 25. 20. Eccli. 19. 1. secretum detegit. Prou. 21. 4. Abac. 2. 15. ad furorem, & rixas excitat, Prou. 20 1 † 23. 29. Eccl. 31. 38. 40. Osee 7. 5.
Ebron, vide Hebron.
Ecclesia accipitur pro templo materiali, Deut. 23. 1. Iud. 20. 2. Iud. 6. 22. Psalm. 67. 27. Thren. 1. 10. Ioel 2. 16. 1 Cor. 11 18 † 14. 34.
Ecclesia accipitur pro cœtu fidelium, Num. 19 20 † 20 4 1. Reg. 17. 47. 3. Reg. 8. 14 55. 1. Paral 29. 1* 2 Paral. 1 3. Psalm. 21 26 † 25. 12 † 34 18 † 106. 32 † 149. 1. 1. Mach. 4. 37 † 5. 16 † 14. 19. Matth. 16 18. Actor. 5. 11 † 8. 1. † 16 4. Roman. 16. 16. 23. 1 Corinth. 6. 5 † 11. 16 † 12 28 † 14. 5. 2. Corint. 8. 18. 23. 24 † 11. 8 † 12 13. Ephes. 5 23 Philip. 4. 15 Coloss 1 15. 1. Tim. 3. 5. 15. Iacob. 5. 14. Apoc. 1. 11. † 22. 16.
Ecclesia pro cœtu vnius prouinciæ, 3. Regum 8. 14. Actor. 9 31 † 11 2. 6 † 12. 1 † 13. 1 † 15. 1 † 19. 32. † 20. 17. Roman. 16. 1 1 Corinth. 1. 2 † 16. 1 2. Corinth 8. 1. Galat. 1. 1. 2. Thess. 1 1.* 1. Petr. 5. 13. Apoc. 1. 1. *† 1. 1.
Ecclesia pro prælatis, & præpositis, 3. Reg 8. 14. Matt. 18. 17.
Ecclesia est vna, & visibilis præfigurata per vnam, & visibilem arcam Noe, Genes 6 14 1 Petr. 3. 20. per ciuitatem sanctam Ierusalem, Apoc 21. 2. per hortum conclusum, & fontem signatum, Cant. 4. 12. per vnam columbam, 6 8. per vineam, Ps. 79 9. Cant. 2. 15. Is. 5 1*. Ierem 2. 21 † 12 10. Matth 20 1. Marc. 12. 1. Luc. 20 9. Apoc. 14. 15 per nauem, Luc. 5. 3. per sagenam comprehendentem bonos, & malos pisces, Matth 13 47. per agrum, Matt. 13. 24. per regnum cœlorum, Matth. 13*. † 25.*
Ecclesia firmamentum veritatis errare non potest, Isai 29. 21. Matth. 16. 18 † 28. 20. Luc. 22. 32. Ioann. 14. 16 † 16 13 † 17. 11. 20. 1. Timoth. 3 15*. 1. Ioan. 2. 27.
Ecclesia est corpus Christi, Cant. 4. 7 9. 11. 12. Ephes. 1. 22 † 4 4 † 5. 23. 1. Cor. 12. 27.
Ecclesia fidelium nascitur, & propagatur per sanam doctrinam, Ioan 1 12 † 3. 3 Rom. 8. 13 † 9. 8. Gal. 3. 10 † 4 19. Ephes. 1. 5. Tit. 1 1 1. Cor 4 15. Philem. 10 1. Petr. 1 23. 1. Ioan 3 9 † 5. 1. 18. Iacob. 1. 18.
Ecclesia seu fidelium cœtus, tenetur Sacerdotibus pastoribusque suis, quæ ad vitam sunt tuendam necessaria, suppeditare, Deut. 12. 19 † 14 27 † 16. 11 † 25 4. 1 Esdr. 7 23. Matth. 10. 10. Luc. 10 7. Rom. 15. 27 1 Corinth. 9 7. 11. Gal. 6. 8. Phil. 2. 29 † 4. 10. 16. 1. Thess. 5 12. Hebr. 13. 7. Tenetur etiam pro suis præfectis orare, Act 4. 29 † 12. 5. Rom. 15 30. Eph. 6. 18 Phil. 1. 19. Col. 4. 2. 2. Thess. 3. 1. Hebr. 13. 18.
Ecclesia est sponsa Christi, Psalm. 44. 11. Ezech. 16. 9. 2. Corinth. 11. 2. Ephes. 5. 26. Apocal. 19. 8. † 21. 10.
Ecclesiæ caput est Christus, Osee 2. 1. 1. Cor. 11. 3. Ephes 1. 22 † 4. 15 † 5. 23. Coloss. 1. 18 † 2 10.
Ecclesiæ quasi membra quidam sunt veri fideles, eidem capiti Christo eiusque vicario subiecti, cuiuscumque nationis fuerint, siue Iudæi, siue Gentiles, Isai. 43 9. Ioann. 10. 16. 1. Corinth. 12. 12 Ephes. 3 6.
Ecclesiæ claues promittuntur, & potestas, Matth. 16 19. traduntur, Ioan. 20 23 exercentur, Matt. 18. 17. vide Excommunicatio, & Confessio.
Ecclesiam sibi Christus comparauit, & emit sanguine suo, Act. 20 28 1. Corinth. 6. 20 † 7 23. Ephes. 1. 13. Coloss 1. 14. 1. Pet. 1. 18. Heb 9. 12. 1 Ioan 1. 7. Apoc. 1. 5 † 5. 9 † 14. 4.
Ecclesiam suam Deus protegit, & custodit, Exod. 13. 21 † 29. 35. Leuit. 26. 12. Deuter. 7. 30 † 23 14 † 31. 3. 3. Reg. 6. 13. Psalm. 90. 1. 11 † 131. 13. Isai. 43. 2. Ierem. 46. 28. Matth. 18. 20 † 28. 20. Ioann. 14 23. 2. Corinth. 6. 16.
Edom frater Iacob filius Isaac, appellatur Esau, Genes. 25. 25
Edumæi negant Israelitis transitum per suam regionem, Num. 20 14. cæduntur, & fiunt serui domui Israel, 2. Regum 8. 14. deficiunt ab Israel, & creant sibi regem, 4. Reg. 8. 20. superantur à Iuda 14. 7. 2. Par. 25. 12.
Contra Edumæos prophetia, Num. 24. 18. Psal. 136. 7 Isa. 21. 11 † 34. 5 Ierem 49. 7. Thren. 4 22. Ezech. 25. 13. 14 † 32. 29 † 35*. † 36. 5. Amos 1. 11 Abdiæ 1. 1*. vide Esau.
Eleazer filius Aaron, Exod. 6 23 † 28. 4. participat cum Iosue terram Chanaan, Ios. 14. 1. iuxta præceptum Domini, Num 34. 17 consecratur Sacerdos, Leu. 8. 14*. fit post mortem patris summus Sacerdos, Num. 20. 26. Deut. 10. 6. moritur, & sepelitur, Ios. 24. 33. filium habet cui Phinees nomen erat, Exod. 6. 25. quem in demortui patris locum suffician[illegible], Num. 25. 7. 12.
Eleazar filius Saura occidit elephantem, quo in vulnere procumbente, ipse oppressus suffoca-

tus,

tur, prim. Machabeor. 6. 43.
Eleazari senis Martyrium, 2. Mach. 6 18.24.
Eleemosyna pauperibus eroganda, Exod. 22.25 † 23. 11. Leuit. 19 10 † 23.22 † 25.34. Deut. 15.7.10 † 24 19.3. Reg 17.10.2. Esdræ 8.11. Esther 9.22. Psalm. 40.1 † 81.4 † 111.9. Prou. 3.9.28 † 11.18.25 † 14.21.31 † 18.17 † 21.13. 21 † 22.9 † 28.27 † 31.20. Eccles. 11.1. Is. 58.7. Ezech. 16.49. † 18.7. Dan 4.29. Eccli. 4.2 † 7.35 † 12.3 † 14.11 † 29. 12 † 35.4 Tob 1 4 † 4.7.17 † 12.9 † 14.12. Matth. 6.3 † 10.42 † 19. 21 † 35.42. Luc. 3. 11 † 6.35 † 11 41 † 12 3 † 14.13 † 16 9 21 † 19.8 † 21.1. Actor. 2.42 † 6.2 † 9.39 † 10.2 † 11.29. † 20.35. Rom. 12.8 † 15.26 1. Corinth. 16.1*. 2. Corinth. 8.4.15 † 9*. Ephes. 4 28. Hebr. 13.16. 1. Ioan. 3.17. Iacob. 2.15. quære Misericordia.
Eli sacerdos in Silo, 1. Reg. 1.3. filij eius reprehenduntur, 2.12.22. è solio lapsus fractis ceruicibus moritur, 4. 18.
Elias, vide Helias.
Eliseus vngitur propheta, 3. Reg. 19.19. iuxta præscriptum Domini, 19 16. transit Iordanem, 4. Reg. 2. 14. sanat aquam, 2.20. reuocat puerum ad vitam, 4 32. mundat Naaman à lepra, 5.14 percutit Syros cæcitate, 6.18. prædicit rerum abundantiam, 7.1. ægrotat, & moritur. 13.14.20. mortuum eius corpus excitat mortuum, 13.21. commendatur, Eccli. 48.13.
Elymas magus fit cæcus, Actor 13.8.
Emere & vendere quomodo oporteat, Gen. 23.9.14. † 25.31 † 33.19 † 41.57 † 42*. Leuit. 19.13.35 † 25. 14.46. Deut. 15.1 † 25.13.2. Reg. 4.21. Eccli. 27.3 † 42.25. Prou. 11.1.26 † 16.11 † 20.10.23. Isa. 23.18. Ierem. 32. 6. Ezech. 45.10. Mich. 6.10. Matt. 7.2. Luc. 14.18. 1 Corinth. 7. 30. 1. Thess. 4.6.
Ephron, quia negabat Iudæ transitum, funditus perdita est, 2. Mach. 5.46 2. Machab. 12.27.
Episcopi, eorum electio, & officium, Matth. 20. 23. 26. Luc. 4.16 † 22.26. Ioann. 10.4 14 † 21.15. Actor. 1.24 † 6.3 † 11.22 † 14. 20 † 20. 28. Roman. 13. 16.25. 1. Corinth. 3.5 † 4. 1 † 16. 1. 9. 2 Corinth. 3. 6 † 4. 5 † 10. 8 † 6. 4. Ephes. 1. 15 † 3. 2. Col. 1.23. 1. Timoth. 3. 1 † 4.6. 2. Timot 2. 1. 15.24. Tit. 1.5. 1. Petr. 5. 2. vide Concionator.
Erubescere nullus debet Euangelium, Psalm. 39.11. Eccli. 42.9.21. Marc. 8.38. Luc. 9. 26. Roman 1. 16. 2. Tim. 1.8.
Erubescendum propter peccata, Ezech. 16.52. Eccli. 42. 11.
Esaias, vide Isaias.
Esau filius Isaac nascitur, Genes. 25.24. vendit sua primogenita, 25. 31. Hebr. 12. 16. supplantatur à fratre suo Iacob, Genes. 27*. ducit filiam Ismaelis, 28.9 † 36. 2. procedit contra Iacob cum 400. viris, 32. 6. osculatur suum fratrem Iacob. 33.4. in Esau pugnare prohibetur Israel, Deuter. 2.4. vide Edom.
Esdras Scriba proficiscitur ex Babylone, 1. Esdr. 7. 6. separat mulieres Gentiles ex Israel, 9*. † 10*. legit coram multitudine librum Legis, 2. Esdr. 8.2.3. Esdr. 9.39. appellatur Iosedec, 1. Paral. 6.15.
Esurire iustitiam, Isa. 55 1. Ps. 106.9. Matt. 5.6. Luc. 1. 53 † 6. 21. Apoc. 21.6 † 22.17
Eua formatur ex costa Adæ, Gen. 2.21. comedit fructum vetitum, 3.6.
Euangelium Christi eiusque prædicatio, Gen. 3.15. Is. 53.1 † 55.5 † 61 1. Matt. 1 21 † 11.28. † 28. 19. Marc. 16. 15. Luc. 2.10 † 24.46. Ioan. 3.16 † 6.35 † 8. 12 † 10 9 † 12. 46. Rom. 1.16 † 3.21.24 † 8.3.1. Cor. 1.15.29 † 4.15 † 15.1. 2. Cor. 5.18. Galat. 1.6.11. Ephes. 1.13.1. Timoth. 1.15.2. Tim. 1.8 † 2.8.1. Petr. 4.17.
Euangelium adfert fiduciam, simul & timorem, consolationem, & terrorem, Matth. 3.7*. † 5.20.23 † 7. 13 19. 23 † 8.12 † 9.15 † 10. 33 † 11. 12 † 12. 37. 41. † 13.29.40.50 † 15.13 † 16.27 † 18.6 † 20.16 † 22.13.14 † 24. 12 24*. † 25.14.13.30.41*. Marc. 10.25.31 † 13*. Luc. 3.17. † 6.24.25 † 9.62 † 12.20.40.48 † 13.5.26.30 † 16.22 † 17.30. 34 † 19. 22*. † 20.47 † 21*. Ioan. 5.28 † 15.16. Actor. 5.5.6. *Rom. 1.18 † 2.5.6 † 6.23 † 9.18* † 11. 20. 22 † 13. 2.3.4 † 14.12.1. Cor. 3.13.17 † 5.5 † 10.8 † 11.29*. † 15.51 † 16. 21. 2. Corinth. 7.1.8.10 † 13.5. Galat. 5.21.24. Ephes. 5.5. Philip. 2. 12. Timoth. 5. 24. Hebr. 9. 27 † 10. 26. 27*. Iacob 4.9 † 5.1.2. Petr. 4.18 † 5.8.2. Petr. 1.10 † 2.4*. † 3. 10*. Iudæ 15.
Euangelizanti debent necessaria vitæ sustentatio, Matth. 10.9. Marc. 6.8. Luc. 9. 4 † 10. 7. Roman. 15.26. 1. Corinth. 9.7. 11.13. Galat. 6.6. 1. Timoth. 5.17. 2. Timot. 2. 6.
Eucharistia Matth. 26 26. Marc. 14.22. Luc. 22.19. 1. Cor. 11.34*. 10.16. frequenter sumenda, Actor. 2.42 † 20.7. præfiguratur, Exod. 25.15.
Eucharistia sub altera tantum, nimirum panis specie, Ioan. 6.58. data à Christo, Luc. 24.30.31. ab Apostolis, Actor 2.42 † 20. 7.
In Eucharistia non remanet substantia panis post consecrationem, sed est verum Christi corpus, & sanguis, Matth. 26. 26. Marc. 14. 22. Luc. 22. Ioann. 6. 51.
Eucharistiam in publicis supplicationibus circumferendam esse, præfiguratum, Iosue 6. 7. 11*. 20. 1. Reg. 4. 3. 2. Reg. 6. 4. 5. 6.
Eucharistia adoranda, Psalm. 21. 28. 30 † 98. 5. Ioann. 9. 38.
Exactio, census & tributum debetur principibus, Matth. 17. 24 † 22. 17. Marc. 12. 16. Luc. 20. 22. Roman. 13. 7.
Excommunicatio à Christo instituta, & præcepta, Matth. 5. 29 † 16. 19 † 18. 8. 18. Marc. 9. 42. Ioan. 20. 23.
Excommunicatio in vsu fuit Apostolis, 1. Cor. 5. 3. 10. 2. Thess. 3. 6. 14. 1. Tim. 1. 20. Tit. 3. 10.
Excommunicatio exercenda ad ædificationem, & emundationem Ecclesiæ, & ad correctionem eius, qui excommunicatur, 1. Cor. 5. 4. 1. Tim. 1. 20. 2. Thess. 3. 14. vt spiritus eius saluus fiat, 1 Cor. 5*.
Excommunicatio Phariseorum, Ioan. 9. 22 34 † 12. 42 † 16. 2.
Excommunicandi, qui in moribus, aut doctrina grauiter errantes admonitr nolunt resipiscere, Proverb 22. 10. Matth. 18. 17. Roman. 16. 16 1. Corinth. 5*. 2. Corinth. 13. 2. Thess. 3*. 1. Timoth. 1. 20. † 6. 5. 2. Timoth. 2. 17 18 † 3. 5. Tit. 3. 10. Ioan. epistol. 2.
Excommunicati vitandi, Matth. 18. 17. 1. Cor. 5*. Tit. 3. 10.
Exequiæ celebrantur, Gen. 23. 2. 3 † 50. 10. Deut. 34. 8. 2. Reg. 3 31*.
Ezechias filius impij Achab cum esset rex, tamen pius fuit, 4. Regum 16. 20. frangit serpentem æneum, 18. 4. debet ab Assyrijs, 18. 7. mittit nuntium ad Isaiam prophetam, 19. 2. Isai. 37. 2. decumbit ex graui morbo, 4. Regum 20. 1. Isaiæ 38. 1. ostendit Babylonijs suum thesaurum, & reprehenditur, 4. Reg. 20. 12. 14. Isa. 39. 1 5. commendatur, Eccli. 48. 19.
Ezechiel cum alijs captiuis vehitur in Babylonem, Ezech. 1. 1. vocatur, & mittitur, 2. 3. commendatur, Eccli. 49. 10.

F

Facere pro sacrificare in Scripturis, Leuit. 15. 15. 30. Num. 6 11. 16 † 8. 12 † 9. 2. 4. 10 14. Iudic. 13. 16. Luc. 22. 19.
Fama bona præstantior diuitijs, Prou. 22. 1 Eccles. 7. 2. Eccli. 41. 15. 16
Fames, & annonæ caritas, Genes. 12. 10 † 26. 1 † 41*. 42*. 43. 44*. 45*. 47*. Exod. 16. 3. Deuter. 28. 53 † 32. 24. Ruth. 1. 1 2. Reg. 21 1 † 24. 13. 3. Reg. 8 37 † 18. 2. 4. Reg. 4. 38 † 6. 25 † 8. 1 † 25. 3. 2. Paral. 6. 28 † 20. 9. 2. Esdr. 5*. Psalm. 36. 19. Isai 5. 13. Ierem. 14. 1. 12. 15 † 15. 2 † 29 17 † 34. 17 Ezech. 5. 12. 16 † 9. 11. Ioel 1*. Amos 4. 6. Agg 1. 6. 10 † 2. 17. Matt. 24. 7. Luc 4. 25. † 15. 14. Act 7 11 † 11. 28. Rom. 8. 35. 2. Corinth. 8. 14 † 11. 27. Apocal 6. 8. † 18.
Fames verbi Dei, 1. Reg. 3. 1. 2. Paral. 15. 3. Osee 3. 4. † 4. 1. Amos 8. 11.
Famulorum famularumque officium, Genes. 16 4 5. † 24*. † 30 25 † 31. 4. 39 1. 6. Exod. 21. 2 20. 4. Regum 3. 20. 25. Prouerb. 4. 35 † 17. 2 † 19 10 † 29. 19. Eccles. 2. 7 Eccli. 7. 22 † 10. 28 Ierem. 34. 8. Ioel 2. 29. Luc. 12. 37. 45. Actor. 12. 13. 1. Corinth. 7. 21. Ephes. 6. 5. Coloss. 3. 22. 1. Timoth. 6. 1. Tit. 2 9. 1. Petr. 2. 18.
Felix præfectus Iudææ, Actor. 23. 24 † 24*.
Fermentum, mala doctrina, Leuitic. 2. 11. † 6. 16. Deuteronom. 16. 3. Matth. 16. 6. Marc. 8. 15.

Luc.

Luc. 12. 1. 1. Corinth. 5. 5. Galat. 5. 9.
Festa Iudæorum, & in primis festum Paschæ, vide Pascha.
Festum Pentecostes, Exod 21.16 † 34. 22. Num.28. 26. Deut.16.9. Ioan.5.1. Actor.2.1 † 20.16.
Festum tubarum, Leuit.23.24. Numer.29.1.2. Paral 5. 3.
Festum expiationum, Leuit.16.30 † 23.27. Numer. 29.7. 8.
Festum tabernaculorum, Exod.23.16. Leuit 23.34 Num.22.12. Deut.16.13 † 31.10.1. Esdr.3.4. 2. Esdr 8. 15 17.2. Machab.1.9 † 10.6. Ioan.7.2.
Festum Sabbati, vide Sabbatum.
Festum neomeniæ, Num 28.11.1 Regum 20.5. Ezech.45. 18.
Festorum violatio quam grauiter puniatur, Num. 15. 32.
Festus præfectus Iudææ, Act 24.27.
Fides in Scripturis varie accipitur, videlicet pro fidelitate, & veritate Dei in seruandis promissis, Psal. 32.4 Isa.11.5. Thre.3.23. Osee 2.20 † 5.9. Rom.3. pro veritate, & constantia verborum inter homines, Genes. 39.16 † 54.32. Leuit.6.2. Eccli.22.28. Ierem.42.5.1. Machab.10.27.1. Timoth.2.7. pro virtute Thologica, Sapient.1.2 † 3.14. Hab.2.4. Matth 8.13 † 9.22 † 17.20. Marc.5.34. Luc.5.20. Roman.3.21 † 4.3 † 5.1. pro fide viua, & formata per charitatem, Hab.2.4. Matth.9. 22 † 15.28. Marc.5.34 † 10.52. Luc.7.50. Roman 3.22. Galat.5.6°. Hebr. 11°. pro fide mortua absque charitate, Matth 7.21.22.1.Corinth.13 2 † 15.2. Iac.2.26. pro sponsione seu voto, 1.Timoth.5. 12. pro fiducia. Iacob 1.6.
Fides charitate inferior vide charitas.
Fides viua, quæ per charitatem operatur, magnæ virtutis est, Matth.9.2.22.29 † 21.22. Marc.16.16. Luc. 18.42. Ioann.1.12 † 3.15 16.36 † 6.35 † 7.38 † 11.25 † 14. 12 † 20.29. Act.3.16 † 10.43 † 14.8 † 16.31. Rom 1.16 † 3.22. Gal.3.8. Ephes.7. Heb 11.6°.
Fides non facit nos certos aut securos de peccatorum remissione, aut consequenda gratia, vide Certi.
Fides sine operibus non iustificat, 1.Cor.13.2. Gal. 5. 6. Iacob 2.24.
Fides ipsa etiam appellatur opus bonum, Philip. 2. 6.
Fides est vna, Ephes. 4. 5.
Fidei viuæ, & operatrici tribuitur iustitia, & salus, Genes.15.6. Marc.16.16. Luc. 1.45 † 8.48 † 23.41. Ioan.5. 24 † 17.3. Act.13.38 † 16.31. Rom.3. 22 † 4.3.22 † 5°. 10. 1.10. Philip.3.9.1. Pet.2.6. Heb.4.3.
Fidei prædicatio ad eorum, qui præsunt in Ecclesia, iudicium referenda est, Galat.2.2.
Fidem Gentilium etiam respicit Deus, Ierem.39. 18. Matth.8.5.13 † 15.38. Luc.7.9 † 10.33 † 17.16. Ioan.4. 47. Actor.10.3 † 8.26.
Fideles Deus liberat à communi perditione, & internecione impiorum Genes.6° 7°.8°.19°. Exod.8.22. † 9.4.6.26 † 10.23 † 11.7. Num. 16.20.26.31. Ierem.39.18. Daniel 6.22.2. Petr. 2.7.
Infidelitas seu incredulitas punitur, Gen.19.11.17. 26. Nu.11.21 † 14.2.11 † 20.12. Deut.9.20.4.Reg.7.2.17. 4.Esdr.15.4. Ps.77.32. Eccli.2.15. Matth.8.28 † 14.30 † 17.17. Marc.16.16. Luc 1.16 † 24.24. Ioan.3.18.36 † 6.7 † 8.14 † 12.48 † 20.27. Roman.11.20. Hebr.3.18 † 4.2 † 11.6. Apoc.21.8.
Filiorum officium erga parentes, Genes.9.23 † 22 2. 7 † 27.1 † 28.7.37.14°. Exod.20.12 † 21.17. Leuit. 19.3. 2 † 20.9 22.9. Deuter.5.16. † 21.15.18. † 27.16. Iudic.14.1. 1.Regum 2.11.17.22 † 3.1.7 † 8 1. † 18.5.3. Regum 2.19. 4.Reg.2.23. † 12.2 † 22.1.2. Paralip.34.3. Eccli. 3. 1.2. † 6.18 7.29 † 8.7.11 † 22.3 † 23.18 † 25.10 † 32.24. Tob.4.1. † 14.5. Iob.1.4 † 8.4 † 32 4.6. Prouerb.1.8 † 4.1 † 6.20 † 10. 1 † 13.1 † 15.20 † 19 26 † 20.11.20 † 22.15 † 23.19.25 † 28. 24 † 30.17. Ierem.35.16. Ezech.22.7. Matth.4.20 † 10. 35 † 15.4 † 19.19. Matt.10 19. Luc.2.48 † 18.20. Actorum 7.14 † 22.3. Ephes.6.1. Colossi.3 20.1. Timoth.5.1.1. Petr. 5 5.
Fœnum & herba citò transiens omnis homo, Psalm. 89.6 † 128.6. Isa.40.6. Eccli.14.15.1. Petr.1. 24. Iacob 1. 10.
Fœnus, vide Vsura.
Fornicatio iram Dei provocat. Deuteronom.22 21. Prouerb.23.27. Eccli.19.3. Ierem. 5 7. Osee 4. 14. 1. Corinth. 6.9 13.15. Coloss. 3. 5. Hebr. 13. 4. corpus enervat, & facultates absumit, Iob.31.12. Prouerb. 23.27 † 29. 3 † 31. 3. Eccli.9 6. infamiam adfert, Eccli.9.10 † 41.21. fornicationis occasiones vitandæ, Eccli.9. 4. 12 † 42. 12. fornicatio non solum in opere externo, sed & in affectu prohibetur. Exod. 20. 17. Matth.5. 28.
Fornicatio spiritalis, quæ est hæresis, & idololatria, Deuteron.31.16. Iudic.2.17 † 27.33. Isai.1.21. † 57. 3. Ierem.3.1. Ezech.6.9 † 16°. Osee 1.2 † 2.4 † 4.15. Apocal. 18. 3.
Fratres & sorores Christi, qui sint, Matth.12.49 † 28. 10. Marc.3.33. Luc.8.21. Ioann 20.17. Hebr.2.12. Psal. 21.23.
Fraus quære Dolus.
Fructus boni operis, quære Opus.
Fundamentum est Christus, 1. Corinth.3.11. Ephes. 2.20. 1.Pet.2.6. fundamentum etiam Apostoli, Ephes. 2. 20. Apoc.21.14.
& peculiariter Petrus, Matth. 16. 18°. Ioan.21.15. 17. cuius fides numquam deficiet. Luc.22.31.
Furtum prohibetur, committitur, & punitur, Exod.20.15 † 21.17 † 22.1. Leuitic.19.11. Deuteronom. 5.19 † 24.7. Ios.7.1.19. Tob.1 21. Prouerb 6.30. Osee 4. 2.2. Machab 12.40. Matth.19.18. Ioan.12.6.1. Cor. 6.10. Apoc. 9.21.
Fures dicuntur, verbum Dei, & doctrinam veram adulterantes, Ierem.23. 30. Ioan.10.1.

G

Gaal opponit se Abimelech, Iud. 9.26.35.39.
Gabaonitæ redimunt vitam astu quodam, Iosue 9°. obsidentur, & obsidione liberantur, 10.5°. Propter ipsos iniuste à Saule occisos suspenduntur filij Saulis, 2.Reg.21.1.6.9.
Gabelus venit cum Raphael ad nuptias, Tobiæ, Tob. 9.7.
Gabriel apparet prophetæ Danieli, Daniel. 8. 16 † 21. Zachariæ sacerdoti, Luc.1. 11. Virgini Mariæ 1.
Gad filius Iacob ex Lia, Gen.30.11 † 25.26.
Geddæi recipiunt suam hæreditatem, Num 32°. Deuter.3.12. Ios.13.24.
Gad propheta admonet Dauid, vt non maneat in terra Moabitarum, 1.Reg.22.5.
Nuntiat Dauidi iram Dei, 2.Reg.24 11.18°.
Gaius, 1.Corint.1.14. capitur, Actorum 19.29. deducit Paulum in Asiam, 20.4. hospitio eum suscipit, Roman. 16.23.
Galgal, siue Galgala, ciuitas Israel, Iosue 4.19. in Galgal circumciditur populus, & celebrat Pascha, 5.2.7. 10. egreditur inde ad liberandos Gabaonitas, 10.7. reuertitur, 10.43.
Galilæa recipit Christum, Ioann. 4. 45. in Galilæa incipit Christus prædicare, Matth 4. 12. Actor. 10. 37.
Gamaliel vir peritus Legis, Act.5.34. † 22.3.
Gamaliel dux Manassitarum, Num.1.10.
Gaudere & lætari honestè licet, 1. Paral. 29. 9°. 2. Esdr.12.42. Psalm.67.4. Luc. 1. 1. 1. Thessal. 1. 6. † 5. 16.
Gaudendum non est more Gentilium Eccles.2.2 † 7 3. Osee 9 1. Amos 6.8. Prou.2.14. Iacob 4.9. Gaudium in persecutione, Matth 5.12. Act.5.41 † 20.24. Rom.5. 3. Coloss.1.24. Heb.10.34 † 11.25.
Gaudium spiritus, Luc.10.21. Roman 12.12 † 14. 17. Gal.5 22. Phil.4.4.1. Thess.5. 16.
Gaudium salutis æternæ, Isa.25 18 † 26.2 † 33. 20 † 65. 12. Sap.3.1.7. vide Beatitudo.
Gedeon dux & iudex in Israel, Iud.6. † 7°. † 8°.
Gemitus quis probandus, quis improbandus, Exod. 2.24. Ezech 9.4 Tob.3.2.2. Machab.6.30 Roman.8.22. Iac. 5. 9.
Gentium vocatio, Gen.49.10 Num.24 17. Deut.32. 43.2. Reg.23.44.50 3. Reg 8.41. Ps.2.8 † 21.28 † 67.32 † 71 8.17 † 85 9 † 86 4. Is.2.2. † 11.10 † 19 18 † 21.7 † 27 13. † 29.17 † 35°. † 41 25.43.5 † 45.14 † 49°. † 51.5 † 54°. † 55.° † 56.3.6 † 60.3.9 † 65.1 † 66.19 20 Ier.9.24 † 11.16 † 16.19. Osee 2.1.23. Ioel, 1.28. Mich 4.2. Soph.3.9. Zach.2.11 † 8.20 † 9. 10. Matth.2 2 9 † 8.11 † 21.31.43 † 22 9. Ioann.10.16. Actorum 8.26.30 † 10°. 1. Corinth.12. 13. Ephes 2. 20.

INDEX BIBLICVS.

Gentilium mores non sunt nobis imitandi Leu. 18. 3 † 20 23. Ierem. 10 2.

Genu omne flectendum Domino, Pſ. 21. 30. Iſ. 45. 23. Roman. 14 11. Phil. 2. 10.

Gerſon filius Leui Num. 3. 17. Gerſonitarum miniſterium, 3. 25 † 4. 22.

Giezi miniſter Eliſei, 4. Reg. 4 25. fit leproſus 5. 26.

Gladius non cuiuis permittendus, Matth. 26. 51. Marc. 14. 47. Luc. 22. 49. Ioan. 18. 10.

Gladius ſpiritus eſt verbum Dei, 24. Eſdr. 13. 9 27. Iſ. 11. 4 † 27. 1 † 31. 8 † 49. 2 † 66. 16 Eph. 6 17. Hebr. 4 12. Apoc. 1. 16 † 2. 16 † 19. 15. 2. Theſſ 2. 8.

Gloria Dei in omnibus quærenda, Ioſ. 7. 19 Pſ. 115. 1. Matth. 6 9 Ioan 9 24 † 17 4. Actor. 3. 12 † 12 23. 1. Corinth. 6 20 † 10. 31. Philip. 1. 20. Coloſſ 3 17. Tit 2 10. quære Honor.

Gloria beatorum, vide Beatitudo.

Godolia filius Ahicam gladio interimitur, 4. Reg 25 25. Ierem. 41. 2.

Gratia in Scripturis accipitur pro beneficio, Ruth. 2. 20. 2. Regum 2. 6 † 15 10. Prouerb 4. 9 Eccli. 7 37 † 29. 20 pro fauore, Geneſ 6 8 † 18 3 † 19. 17 † 39. 1. Exod. 12. 36. Tob. 3. 13. Eſther. 2 17. Prouerb. 3. 25. Eccl. 4 25. Daniel 1. 9. Actor. 2. 47 † 24. 27 † 25. 9. pro præmio, quod à Deo expectatur, Prouerb. 1. 9. † 12. 2. 2 Machab 12 46. Luc. 6 33. 1 Petr. 2. 19 pro dono aliquo gratis dato, Eſther 15. 17. Pſalm. 44. 3. Prouerb. 3. 22. † 16. 23 † 22. 11. 1. Corinth. 2.°. Epheſ 4. 7. 1. Petr. 4 10. pro dono ſupernaturali Deo gratum faciente, Pſ. 83. 12. Luc. 1. 28 † 2. 40. Ioann 1. 15. Roman. 1. 7 1. Corinth 16 23. 2. Corinth. 1. 12. Galat. 5. 5. Hebr. 13 25. Iacob. 4. 6 pro re grata, pulchra, accepta, & amabili, Prouerb. 31. 30. Eccl. 10. 12. Eccli. 7. 21 † 32. 19 † 26. 16. 19 † 40. 22. Luc. 4. 22. Epheſ. 4 29.

Gratiæ donum quam ſit occultum, & reconditum; quodque nemo facile illud ſibi arrogare debeat, Iob 9. 20. 28. Pſ 2. 11 † 18. 13 † 142. 2. Prou. 14. 12 † 20. 9. Eccleſ. 9. 1. 2. 12. Eccli. 5. 5. Ier. 17 9 1 Corinth. 4 4 2 Corinth. 12. 14 † 13 5. Galat. 6 3. Phil. 2. 12 1. Petr. 4 18 2. Petr 1. 10. 1. Ioann. 4 1.

Gratia qua quis hominibus gratus eſt, etiam illa à Deo eſt, Exod. 3. 21 † 11. 3 † 12. 36 4. Regum 25. 27 2. Eſd. 1. 2. 5. Pſal. 105 46 Ier 40. 2. 3 4. Dan. 1 9. Tob. 1. 13 Act. 24. 23 † 27. 3 † 28. 19.

Gratus animus ergà Deum, & homines commendatur, Geneſ 4. 3 † 8. 20 † 14 21 † 22°. † 24. 48 † 26. 25 Exod 15 1 Leuit. 25 6. Numer 15. 17 † 31. 48. Deuter 4. 9 † 6. 5. Iudic. 5. 1. 1. Regum 2. 1 † 24 35 † 31. 11. 2. Regum 10. 2 † 19. 33. 3. Regum 2 7. 1. Paral. 29. 1. 20 2. Paral. 15 11 † 20 26. Eſther 6°. Tob 9 1 † 12. 7. Eccli. 7. 22 † 32. 28 † 35. 13. 1. Machab. 4. 24 † 5 54. 2. Machab. 3 33. Matth. 11. 25. Marc. 5. 19. Luc. 18. 43. Ioann. 11. 40 Actor. 4 21 † 27. 35. Roman. 6. 17. 2. Corinth. 6. 1. Epheſ 5 19. Philipp. 4. 6. Coloſſ. 2. 7 † 3. 15. 1 Theſſ. 5. 18. 2. Theſſ. 1. 3 1. Tit. 4. 3.

Gratiæ agendæ ante, & poſt cibum ſumptum, Deu. 8. 10. 1. Reg. 9 13. Iſ. 62. 9. Matth. 14. 19 † 15. 26 † 26. 25. Marc. 6. 41 † 8. 6 † 14 22. Luc 9 16. Ioan. 6. 11. 23. Act. 27 35. Roman. 14 6. 1. Corinth. 10 30. 1. Tim 4. 3.

Gula, vide Ebrietas, & Ciborum luxus.

H

Hæreticos & infideles relinquit Deus ad iuſtorum probationem, Iud. 3. 1. 1. Corinth. 11. 19.

Hæretici iam inde à temporibus Apoſtolorum exiterunt, 1. Timothei 1. 20 2. Tim. 2 18. 1 Ioann. 2. 18. 2. Ioan. 7. Apoc 2. 15.

Hæreticos futuros etiam noſtris temporibus prædictum eſt. Matthæi 24. 5. 24. Ioan. 5. 43. 1. Tim 4. 1. 2. Timoth. 3 1. 2. Petr. 2. 1 † 3. 3. Iudæ 18.

Hæreticorum mores, & doctrina, ibidem.

Hæretici vitandi, Deut. 13 1. Matth. 7. 15. Roman. 16. 17. 2. Timoth. 2. 17 † 3 5. Tit. 3 10. 2. Theſſ. 3. 14. Ioan. 2. 10.

Hæretici malè tolerantur à præfectis, Apoc. 2. 14.

Hæretici tollendi è medio, Deuter. 13. 5 † 18. 20. 3. Reg 18. 40° 4. Reg. 10. 25°.

Hæreſis, fornicatio ſpiritalis: vide Fornicatio.

Hazael annulus Benhadad regis Syriæ, 4. Reg. 8. 11 15. iuxta mandatum Domini, 3. Regum 19 15. percuſſit Iſrael in vniuerſis finibus ſuis, 4 Reg. 10. 32 † 12. 17 † 13. 3. quemadmodum prophetatum eſt, 4. Reg. 8. 11. 13. moritur, 13. 24.

Helias vir pilioſus, & zona pellicea cinctus renibus, 4. Reg. 1 8.

Heliæ oratio efficax, 3 Regum 17. 1 Iacob 5. 17. 18. alitur miniſterio corui, 3. Regum 17. 2. excitat puerum mortuum, 17. 19. occidit prophetas Baal, 18. 40 fugit Iezabel, 19. 3. mittitur in Damaſcum, vt vngeret Hazael regem Syriæ, 19. 15. mittitur ad Achab. 21. 17. ad Heliam miſſi principes quinquagenarij cum ſuis, igne cælitus demiſſo conſumantur, 4. Regum 1. 10. aſſumitur per turbinem in cœlum, 2. 11. apparet in transfiguratione Domini, Matth. 17 3. Luc. 9. 30.

Heliodorus à cubiculis Seleuco, tentat theſaurum templi auferre, 2. Machab. 3. 7 13 punitur à Deo, 3. 24.

Heliſæus vide Eliſeus.

Herodes Aſcalonita occidit innocentes pueros, Matth. 2. 16. & moritur, 2 19

Herodes Antipas, filius Herodis, tetrarcha Galilææ, Luc. 3. 1. occidit Ioannem Baptiſtam, Matth. 14. 9. Herodes & Pilatus morte Chriſti inter ſe reconciliantur, Luc 23 12. Act. 4. 27.

Herus & Hera, vide Dominus, & Domina.

Heſron filius Phares, Geneſ 46 12. Matth. 1 3. relinquit poſt ſe Aram, & appellatur Iephonne, Paral. 4 25

Heſter ſit vxor Aſſueri, Eſther 2°. precibus ſuis apud Aſſuerum latam de Iudæis vno die occidendis ſententiam reuocat, Eſth. 8. 3. 8.

Hieremias, v. de Ieremias.

Hieruſalem, vide Ieruſalem.

Holofernes dux Nabuchodonoſor mittitur contra Iſrael, Iudic 2. 4. blaſphemat Deum, 6. 1. obſidet Bethuliam, 7. 2. proprio gladio ceruix ei præcidi-

[illegible] conſpiciendum ponitur in muris ciui- [illegible] totus Aſſyricus exercitus ſe in fugam dedit, 15. 1.

Homo creatus eſt ad imaginem Dei, Geneſ 1. 26. † 2. 7 † 5. 1 † Sap. 2. 23. Eccli 17. 1. Iob 10. 8. Pſalm. 118. 73. Iacob. 3. 9.

Homo maledicitur, Geneſ. 3. 17.

Benedicitur in Chriſto, Geneſ. 12. 3 † 22 18. Galat. 3. 8.

Hominis regeneratio, Matth. 18 3. Io 1. 13 † 3 3. 6 † 4. 14 † 7. 37. 1. Corinth. 4. 15. Galat. 4 19. Epheſ. 4. 21. Coloſſ. 3. 8. Tit. 3. 5 1. Petr. 1 23 † 2. 2 Iacob. 1 18.

Homo pulvis, & lutum, Gen. 2. 7 † 3. 19 † 18 27. Eccl. 22. 7. Eccli 17. 1 † 18. 8 † 41. 13. Iob. 4. 19 † 10. 8 † 34 15. Pſ. 77. 39 † 102. 14 † 143 4. Iſa. 40. 6.

Homicidium, lat ocimum, & ſanguinis effuſio, Geneſ. 4°. † 9. 6 † 37. 17. Exod. 2. 12 † 20. 13. † 22. 2. Leuit. 24. 21. Numer. 25. 7°. Deuter. 5. 17 † 19. 4 21 † 21. 1 † 27. 24 Ioſ. 20 3. Iudic 9. 5. 1. Reg 18 17. 2. Regum 3. 27 † 4. 7. 12. 3. Reg. 2. 5. 25 34. 46 4 Regum 1. 5 † 21. 16. Prouerb. 6 17 † 28. 17. Eccli. 34. 25. 27. Thren 4. 13. Ezech. 11. 6 † 22. 2 † 24. 6. Oſee 4. 2. Matth. 5. 21 † 19. 18. † 23. 34 † 26. 51. Ioann 8. 41. Roman. 13. 9. Galat. 5. 21. 1. Ioann 3. 12. Apocal. 13. 10.

Honor qui ab hominibus proficiſcitur, non magni faciendus, Num. 16. 1 Iudic 9. 1 1. Reg. 10. 27. 2. Reg. 15. 1. 3. Regum 1. 5 Eſth 3. 1°. † 6. 6 Eccl 9. 16 † 10 29. 30. Ierem. 9. 23. Matth. 6. 1 † 8 4 † 9. 30 † 17. 9 † 20. 21. 26. Marc 1. 44 † 5. 43 † 7. 36 † 8. 26 † 9. 8 † 10. 35. 43. Luc. 22. 24. Ioann. 6. 15 † 8. 50 † 12. 43. Actor. 10 26 † 14. 14. Galat. 6 2. Phil. 2 3 1. Theſſ 2. 6 1. Petr. 5. 3. 2. Ioan. 9. Apoc. 19. 10 † 22. 9.

Honor Dei, quære Gloria.

Honorandi parentes, vide Parentes.

Hoſpitalitas commendatur, Iſai 58. 7 Matth. 25. 36. Luc. 14. 13 Rom. 12. 13 1 Tim. 3 2. Tit. 1 8. 1. Petr 4 9. 3. Ioan. 5 9. Hebr 13. 2. Iacob, 1. 27.

Hoſpitalitatis exempla, Geneſ 18. 3 † 19 2 † 24. 31. Ioſ. 2°. Iudic. 1 3. 15 † 19 4 9 3. Reg 17. 10 17 4. Reg. 4. 8. Iob 1 4 † 31. 17. Tob. 2. 1. Luc. 10. 38 † 19. 6. Actor. 16. 15 † 28 2. 7.

Inhoſpitalitas, Iud. 8. 5 † 19. 18. 1. Reg 25. 9 14 Sap. 19. 11.

Humilitas Deo grata eſt, Gen. 18 27 † 19. 31. † 41. 40. Iudic.

Digitized by Google

INDEX BIBLICVS.

Iud.6.15 1.Reg.1*.† 2.1.8 † 7.9.10.2.Regum 6.16.21 2. Par.12.6.8 † 32.26 † 33.12 † 34.26 *Ptalm.*13.19. Prouer. 11.2 † 16.19 † 18.12 † 22.22 † 25. 7 † 29.23. Isa. 37. 1 † 57. 15 † 66. 2. Ierem 1.6. Ionæ 3.5. Eccli. 3.18 † 7.19. Iudith.4 7.11 † 9.16. Matth. 3 13 † 5.3 † 8.8 † 11. 20 † 15.27 † 18. 4 † 20.26 † 22.5 † 23 7 11. Marc 9 34 † 10. 43. Luc. 1. 48 † 9 42 † 14. 7. 11 † 15. 19 † 18. 13. † 22. 26. Ioann. 13. 4. Actorum 10 26. Roman. 11. 20 † 12. 16. 1. Corinth. 4.6 † 15. 8. Philipp 2.3. Coloss.3 12. Heb.11.24.2. Petr.5.5. Iac.4.9 † 4.10. Apoc.4. 1 † 19. 10.

Hymenæus pseudoapostolus, 2.ad Tim.2.17.

Hypocrisis, 2. Regum 15.11*.† 18*.2.Regum 15. 2. 7.4.Regum 1.6.9. Iob.8. 13 † 13. 16 † 15. 34 † 20. * 27. 8 † 36. 13. Prouerb.30.13. Eccli.2. 36 † 19.24. Isa. 29. 13 † 58 2.Ierem.9.8 Ezech.33.30. Malach.3.13.2. Machab. 6. 2.. Matth.2. 7. 16 † 6.2.16 † 7.5. † 15.7 † 16. 3 22.18 † 23*. † 24. 51. Marc. 7. 6. Luc. 11.44 † 12. 1. 56 † 18 11 Actor.5.1.† 8.18 † 13. 8. Roman.2*. Gal. 2.13.1. Timoth 4 2.2 Timoth.3.5. 2. Thessal. 5. 22. 1. Petr 2. 2.

I

Abel in Galaad opprimitur ab Israel. Iud.21.10.obsidetur,1.Regum 11.1.viri Iabes Galaad exhibent misericordiam Sauli,& filio eius, 31.12.

Iacob filius Isaac nascitur, Genes 25 23.emit à fratre Esau primogenita, Gen.25.31. Præcipit Esau benedictionem, 27.5* proficiscitur ad Laban, 28.10. videt scalam, & vouet votum, 28.12.20.

seruit Laban pro duabus filiabus, 28.16.reuertitur in patriam, 31. 17.

luctatur cum Angelo, 32.24 vocatur Israel, 32.27 † 35.10.3.Reg 18.31. mittit filios in Ægyptum, 42.1.

migrat cum tota sua familia in Ægyptum, 46*. Deut.33.22. filios Ioseph adoptat in suos, 48.5.&

benedicit duodecim filijs & moritur, 49. 33. sepelitur cum patribus suis in terra [illegible] 50. 4. 7. secundum promissionem, 47. 29. [illegible] mandatum, 49. 29. commendatur, Ecclus. Israel.

Iacobus Zebedæi filius vocatur, Matth.4.20. occiditur, Actor.12.2

Iebus appellatur Ierusalem, Ios.15.8.Iudic.19.10 1. Par.11. 4.

Iebusæos expugnare non poterat Israel, Iud.1. 21. superantur tamen à Dauid, 2.Regum 5.8.

Iehu filius Hanani propheta arguit regem Iosaphat, 2. Par.19.2.

mittitur ad Baasa regem Israel, 3. Reg.16.1.7.

Iehu filius Iosaphat, filij Namsi vngitur, vt rex esset Israel ad delendum domum Achab.4. Reg.9.2.6. iuxta præscriptum, 3.Reg.19.16.occidit Iezabel,4. Reg 9 30.33.

occidit septuaginta filios Achab. 10.1 iubet comprehendi,& iugulari fratres Ochoziæ regis Iuda, 10. 14.perdit seruos Baal. 4 Reg 10.27 25. moritur,10.35.

Ieiunium, & ieiunandum esse, Ioel, 2 12 Tob.12 8. Matth.6 16 Marc.2.20. Luc.2 36 † 5 35 Rom.13. 13 1. Corinth.7.5.2.Corinth.6 5 † 11 27. Actor 13.2.3 14.22. Ephes.5.18.1. Thessal.5.6.Tit.2.2 1.Petr 1.13 † 5.8 vide Quadragesima.

Ieiunij meritum,Ierem.35.14 19.Ion.3.7.9.10.Iudith 4.8 † 8 6. Matth 17.21 † 6.17. Luc. 2 37.

Ieiunatur pro mortuis,1.Reg.31.13.2 Reg.1.12 † 3. 36.1. Par. 10 12.

Ieiunij exempla, Exod.24.18 † 34 28. Deut.9 9.18. Iud.20.26.1.Reg.7.6 † 31.13.2 Regum 3.35 † 12. 16. 2. Par 20.3 1.Esdr.8.21.2 Esdr.1.4. Esth.4 3 Psal.34.13 Ierem.36.9. Daniel.10 3. Ionæ 3.5 Iud.4 7 † 8.5. Tob. 3.10. Matth.4 2 † 9.14. Luc.2.37 † 5.33. Actor.10 30 † 13.3 † 14.23.

Ieiunium indictum à rege Saule,1. Reg.14 24.à Iosaphat, 2 Par.20 3 à Niniuitis & eorum rege, Ionæ 3. 5 7.ab Esdra, 2.Esdr.8.21. ab Esther,& Mardochæo, Esth.4 16. vide Abstinentia.

Ieremias prophera ex Anathoth,Ierem 29.27.vocatur & à Deo mittitur, 1.4.

Ieremias persecutionem patitur, Ierem.2*.19 † 20. 2 † 26.7 † 33. 1 † 37 28* † 38.4 7.

Ieremiæ inuenit gratiam apud Nabuchodonosor, Ierem.39 11.

Ieremias vinculis soluitur à Nabuzardam Ierem. 40. 1.

Ieremias luget Iosiam, 2. Par. 35. 25.

Iericho expugnatur,& exuritur,Iosue 6.10 24.reædificatur ab Hiel, 3.Reg. 6.34. appellatur ciuitas Palmarum, Deut 34 3.2. Par.28.15.

Ieroboam filius Nabat,seruus Salomonis,fit inimicus Israel, 3.Reg.11 26 2.Par.13.6. fit rex decem tribuum,3.Reg.12 20.iuxta verbum Ahiæ, 11 29.erigit duos adores viri os, & falsum cultum Dei, 12.28.31. idque punitur,& exprobratur,14.7 † 15.25 † 16.19.26. 4.Reg.3.3 † 10.29 32 † 13.2.6.11 † 14.24 † 15.9. 18.24 † 17 22 † 23. 15.

manus eius exaresci, 3.Reg 13. 4.

curatur,13.6 moritur, 14.20 tota eius domus perditur,15.29. iuxta quod prædictum fuerat,14.10.contra Ieroboam, Amos 7. 10.

Ieroboam filius Ioas fit rex Israel,4.Reg.13.13 † 14. 16. moritur, 14 29.

Ierusalem expugnatur à filijs Iudæ, Iudic. 1*. 8. eligitur à Deo in habitaculum, 3.Reg.8 † 2.Par.6.2. † 7. 16

Ierusalem appellatur Iebus,Iosue 15.8.Iud.19.10.1. Par.11. 4.

Ierusalem appellatur Salem, Ps.75 3.

Ierosolymam, quas tribus Iacob inhabitauerint, 1. Par.9 3 1. Esdr. 11.1.

Ierusalem obsidetur à rege Syriæ, & Israelis, 4. Reg.16 5.à rege Nabuchodonosor,4 Reg.24.10 † 25.1.

Ierusalem exuritur, & euertitur, 4 Reg.25.9. iterum excolitur,& reparatur,2.Esdr 3.* † 6.15.

contra Ierusalem,& eius ciues,4.Reg.21.12 † 23 27. Isaiæ 1.6 † 3.1 † 22.1.8 † 29.1.7 † 65.2 Ierem 4.3.9 † 7*. † 13*.† 17.19 † 19.1.6 † 21.3 † 33.39 † 25.8 † 32.3 26† 34. 1 † 38 2 † 39.8.Ezech.3 6 † 4* † 5*.10.1† 15*† 21.6 † 22. * † 23.* Soph 3 1.

Ierusalem destruenda per Romanos, Dan 9 26 Zachar.14.1. Matth. 24 2.15. Luc.13.35 † 19.41 † 20. 16 † 21.6. Ioann. 11.48.

Ierusalem spiritualis, Ecclesia sancta, Psal.12.1 3. Isa.33.20 † 54 11 † 60*. † 62.6 † 65.18. 18 Tob.13 19. Baruch 5 1 7. Galat.4.26 Hebr.11.10 † 12.22. Apoc.3.12† 21.2 10.

Iezabel impia,impij Achab coniunx, 3.Reg.16.31. † 21. 5.7.

occidit prophetas Domini, 18.4.13. minatur Eliæ prophetæ mortem,19 2.à canibus dilaceratur, 4.Reg. 9.33. iuxta verbum Eliæ prophetæ, 3.Reg.21.23.

Illum nati dicuntur Baptizati, Hebr. 6.4.

Imagines iussit Deus fieri, Exod. 25. 18.*Numer. 1. 8*.

Imagines fecit Salomon, 3. Regum 6.35 † 7.25.29. 36 † 10 19 2. Paralip 3. 10 14 † 4 3.

Imaginum vsus, Num.21 8. Sap.16 6. Ios.22 26*. de altari in testimonium, & memoriam extructo.

Immisericordia & eius punitio, Exod 1.12. Deut. 23.3. Iud.8.6.15.1 Reg.25 38. Iob 20 19. Prou. 21.10. Eccles. 12.13. Amos 1 6. Matth.18.30 34 † 25.42. Luc. 16.21.23. Iac. 2.13.

Impatientia, & eius punitio, Exod.14.11 † 15.24 † 16.2.7 † 17.2. Numer.11.1.10 † 14 1.16 † 21.5. Iob 3.1. Prou .12.16. Eccl.2 16.

Impiorum dicta, facta,& cogitata contra pios,Sap. 2*. Ps 9*. 10 * 11*. 13*. Prou 4.14.

Impiorum prosperitas, Iob 10 3 † 21 7.10. Psal.72. 2.* † 91.8.4. Esdr.3.28.31.Ier.12.1. Habac.1.13.2 Machab. 6*.

Impiorum prosperitas bonis admirationem parit, Iob.21.7 13 Ps 72.2.Eccl 7.16. Ierem.12 1. Hab.1.13. Malac 3. 15.

Impij incidunt in mala, quæ pijs parauerunt, 1. Reg. 17 42 † 31.4. Esth 7.10 Psal.7. 16 † 9 16 † 34.8 † 36.14. Prou 26.27.Eccl 10 8 Isa.33.1.Ierem.48*.Dan 3.22 † 6.24 † 13.62. Eccl 27 28*. Iud. 13.4. Apoc 18. 6.

Impij incidunt frequenter in malum,quod timent, Iob.6 16 Prou.1.26 * 10.24. Isaiæ 66 4.

Impiorum subita, & improuisa punitio, dispersio & euersio, Genes 7. 11 † 14. 15 † 19. 24 † 34. 25. Exod.14 24 Leuit.10.2 Num.11 33 † 16.31.Ios.10 9. † 11 7 Iud 4.20† 7 12 15.21 † 8.21 † 16 28 1. Regum 30.16 2. Regum 13 28 3 Regum 16 2 † 18.40 † 20. 13. 19. Iob. 4. 8 † 5 3 † 8. 13 † 15. 20 † 8*. † 20*. † 27. 24 † 36.12.Psal 2 5 † 36*.Prou 1 27 † 6.15 † 10 25† 12.7.

Isai.5 23 † 47 9. Ierem.15 8. Dan.5.30.1. Machab.2. 62 † 4 3. Matth 24.38. Luc.12.20.46 † 14.23.25 † 17.27. 29 1 Thess 5.3.

Impiorum punitio bonis est ad timorem, & cautionem, Deuteronom.13.11. † 17.18 † 19. 20 † 21.21. Prou.19 25 † 28 11. Eccli.23.37. Actor.5.11. Timoth. 5. 20.

Impios deridebit Deus, Psalm.2. 4 † 36 13 † 58. 9. Prou.1 26 Sap 4. 12.

Impositio manuum varia in veteri testamento, Genes.48.14 Exod.29 10. Leuit.1 4 † 3.2. Num 27.23. Daniel 13 34. Marc 10 16.

Impositio manuum in sacramento Ordinis, & Confirmationis, Actor.6.6 † 8.17 † 13 3 † 19°.1. Tim. 4 14 † 5 22.2. Timoth.1.6.

Impudicitia contra naturam, Gen.19.5 † 38.7. Leu. 18 22 † 20 13 Iud.19.22 30. Roman.1.27 1. Corinth.6 10 Ephes 5 12.1. Tim.1.10.2. Petr.2.7 8.

Incantationes, & maleficia, Exod.7.11 † 8.18 † 22. 18. Leuit.19.31 † 20.6.27. Num 23.23. Deuter 1 .10.1. Reg. † 28°.4. Reg.17.17 † 21.6. Isa.2 6 † 44.25 † 47. 13. Ier.10 2. Dan.2.2.10 Mich 5.11. Act 8 8 † 13.6 † 15.16 † 19.19. Galat.5.20. Apoc.18. 23 † 21 8.

Incestus graue peccatum, Leuit.18.6.7 † 20. 11.14. Deut 22. 30.1. Corinth.5.1.2.

Indulgentia, 2. Cor.2 10.

Infernus, & damnatio parata diabolo, & Angelis eius, vide Damnatio.

Inferni pœna varia, & horribilis, Deut.32.22 Iob. 24.19. Ps 10.6 † 20 10 † 48.15 † 111.10. Sap 11.17. Eccl. 21.10. Isa.30.33.11.13.14 † 34.9. Ierem.9.15. Malac.4.1. Matth 8 12. Luc.13.27 † 26 23. Apoc 14 9 † 18 7 † 20. 14. nuinquam terminanda Isai.60.24. Matth.25.41.46. Marc.9 47.2. Thess. 1 9.

Infidelitas, Vide Fides.

Infirmitas corporalis, vide Ægrotatio.

Ingratitudo, & eius punitio, Gen.31.1 † 40.10. Exo. 1 8. Deutes.23.3°. Iud.2.1 † 6 8 † 8.33 † 12.1.1 Reg 10. 2 † 12 8 † 25 3 10.10 2. Reg.3.14.30.2. Paral.24.21. Proverb 17.13. Isa.1 2 † 5 4. Ierem.2 5.6. Ezech.16°. Ose 10 1 † 1.3 2.6. Mich 6.3. Sapien.16.29. 1. Machab. 16. 19. Matth 11.20. Luc.17.18. Ioann.12 46. Roman.1 21. 2. Tim.1 2.

Inimicus non passim contemnendus est, 1. Regum 14 13 † 17.43.2. Reg 21.20 3. Regum 20°. 4. Regum 14. 8.

Inimico reconciliato non temere credendum est, 1. Reg 24.17 † 26 21 2. Reg.3.26.1 Mach.12 24.

Iniquitas abundanit, 4 Esdr 5.2 † 14.16. Matth.24. 12. 1. Ioann.5.19. Vide Impij, & Mali.

Innocentia sua cuique tuenda, & malæ suspiciones amouendæ, Iosue 22.22 1 Reg.1.14.3.Reg. 18.17. Ier. 37.12. Actor.2.13 † 7.2 † 2 .28 17.

Inobedientia eiusque punitio, Genes.3.16.17 † 19. 17 26 Leuit.10.1 † 26.14°. Num.14 28.41 † 16 31 † 20. 24. Deuter 11.16.28 † 17.12 † 18.10.20 † 27 16°. † 28. 15° 1. Reg 12.15 † 13 11 † 15 24 † 28 16.2. Reg.6.6 3. Reg.11.9 † 12.15 21 † 14.17 † 20 35°.2. Par.7.19 † 26.16. 19. Isai.24 5. Ierem 11. 3. 8 † 13.8 † 17.27 † 26.4 † 35°. Ionæ 1.3. Matth.17 17. Actor.7.39. Roman.1.8. Gal.3. 20. 2. Thess. 2.8.

Invidia & odium, Genes. 4 5 † 26 14 † 27. 41. † 30. 1 † 37.4. 11. Exod. 1. 8 † 20. 13. Leuitic. 19. 17 Num.12 1 † 15 2023. Deuteron.19.11.1. Reg. 18. 9.11. Sap 2 24. Prouerb.10.12.18. Ezech 25.15. Daniel. 6.3. Luc 15 28. Ioann.12 4. Roman 1 29 † 13.13. Galat.5 15.20. Iacob 3.14 † 4.2.1. Petr.2.1. Ioann.3.13.15. † 4 20.

Ioab filius Sarviæ, 2. Reg.2.13 confodit Abner, 3. 27. reconciliat Absalonem per Thecuam, 14°. confodit Amasa, 20.9. confoditur ipse, 3 Reg.2.28.34 iuxta mandatum Dauid, 2.5.7.

Ioachas filius Iehu, rex Israel, 4. Regum 10. 35. † 13. 1.

Ioachaz filius Iosiæ exuitur regno, & vehitur in Ægyptum, vbi & moritur, 4 Reg.23.34. captiuitas eius prædicitur, Ezech 19.4 appellatur Iohanan, 1. 2 Paral.1.15. post ipsum creatur rex frater eius Eliacim, 4.Reg.23.34.

Ioachim filius Ioachim fit rex Iuda, 4.Reg.24.8. ducitur captiuus à Nabuchodonosor in Babyloniam, 24.12. 15 dimittitur ex carcere, & ad honores euehitur, 25 24 appellatur Iechonias, Ierem.47.1. appellatur Neri, Luc.2.27 ei succedit patruus Mathanias, 4. Reg.24. 17.

Ioacim, & antea dictus Eliacim, filius Iosiæ, fit rex Iuda, 4. Reg.23.34.3. Esdr 1 37. combussit libros sermonum, Ierem.36.23. appellatur Melchi, Luc.3.24. moritur, 4.Reg 24.1.5. post ipsum constituitur rex filius Ioachin, 4. Regum 24. 6.

Ioanna vxor Chusæ sequitur Christum, Luc. 8. 3.

Ioannes Baptista filius Zachariæ, Luc.1.55.59. 67. Euangelium regni denuntiat, & baptizat, Matth.3. 1. Marc.1.4.5. Ioan.1.28 † 3.23 26. vestitus eius ex pilis camelorum, & victus locustis, & mel siluestre, Marc. 1.6. noluit haberi maior quam erat, Ioan.1 19.20.26. † 3.28. mittit discipulos ad Christum, Matth 11.2. capite truncatur, Matth 14.8. dicitur Elias, Malac 4 5. Matth. 11 14 † 17 10. Luc. 1.17.

Ioannes filius Zebedæi vocatur, Matth.4. 22. vnice à Christo diligitur, Ioann. 13. 23 † 19 26. 20. 2. † 21 7. 20. scribit, quæ vidit, Ioann.19 35 † 21.24.1. Ioann.1.1.

Ioas filius Ochoziæ solus euadit, dum senatus regius occiditur, 4 Reg.11.2. coronatur rex in Iuda, 11. 12. occidit Zachariam filium Ioiadæ, 2. Paralip. 24. 21. Matth 23. 35. occiditur à suis ministris, 2. Paralipom. 24 25. 4 Regum 12. 20. post ipsum filius eius Amasias rex constitutus est, 2.Paral.3.12.2. Paralip. 24. 27.

Ioas filius Ioachaz rex Israel, 4.Regum 13. 9. pugnat contra Amasiam, subuertit mœnia Ierusalem, destruit templum, & moritur, 4 Regum 14. 13. 16.

Ioiada Sacerdos iussit occidi Athaliam reginam, 4. Reg.11.15.2. Paral.24.14. moritur 24.15.

Ionas prophetat, 4 Reg.14. 25. præcipitatur in mare, Ionæ 1. 15. deglutit eum piscis à Domino præparatus, 2.1. in cuius ventre erat tribus diebus, & tribus noctibus, ibid. Matth 12 40.

Ionathas [illegible] præterijt Philisthæos, 2. R[illegible] 14. 8. 11. liberatur per populum à [illegible] degustatum occidendus, 14. 45. fœdus cum Dauide, 18. 3 † 20 8 † 23. 18. cæditur, 31. 7.

Ionathas filius Mathathiæ, præfectus militaris Iudæorum, 1 Machab.9 31. fœdus init cum Demetrio, 10.3 15. capitur. 12 48. occiditur cum suis filijs, 13. 23.

Ioram filius Iosaphat rex Iuda, 3. Reg 22.51. occidit sex fratres suos, 2. Paral.21 4 moritur 4. Reg.8. 24.2. Par 21.19.

Ioram rex Israel, 4 Reg.1.17 † 3 1. procedit contra Hazael regem Syriæ, 8 28. accepto vulnere curatur in Iezrahel, 9. 15. moritur, 9. 24.

Iosaphat filius Asa rex Iuda, 3.Reg.22.41 mittit, qui verum Dei cultum doceant in ciuitates Iuda. 2. Paral 17 7. fœdere iungitur cum impio Achab, 18 3. ideoque arguitur à propheta, 19.2. iungit se Ochoziæ, 2.Par.20 35. moritur, 21.1. habuit successorem filium Ioram, 1.Par.3 11.

Ioseph filius Iacob, Gen.30.23. videt somnium, 37.5. 9. venditur à fratribus Ismaelitis, 37.26. Ps.104.17. falso accusatur, Gen.39.17 mittitur in carcerem, 39.20 † 41.14. constituitur dominus vniuersæ Ægypti, 45.40. datur ei filia Putiphariis vxor, 48.45. detegit se fratribus suis, 45.1. moritur, 50.24. ossa eius transferuntur ex Ægypto, Exod.13.19. sepelitur in Sichem, Iosue 24. 32.

Ioseph coniux B Virginis Mariæ, Matth.1.16. fugit in Ægyptum, 2. 14.

Iosias filius Amon rex Iuda, 4.Regum 21 24 † 22°. eius natiuitas prædicta est, 3 Reg.13.2. legit librum Legis, 4.Reg.23.2. celebrat Pascha, 23. 21. vulneratur, sagittarijs, & moritur, 2.Par.35 23.2 .4. Regum 23.29. luctus, 2.Paral 35.24. ei succedit Ioachaz, 4 Reg. 23. 30. 34.

Iosue pugnat contra Amalech, Exod.17.9.13. mittitur explorator terræ Chanaan, Numer.13.2. eam populo commendat, 14. 6. constituitur loco Moysis dux populi, 27 18. Deut.3.21 † 31.3.7.14. Ios.1.1.6. mittit exploratores, 2. 1. transit Iordanem, 3. 16. erigit duodecim lapides in Galgal, 4.3.8.20. Angelus Domini apparet ei, Iosue 5.13. benedicit populo, 8. 33. fœdus Iosue ad liberandos Gabaonitas, 10. 7. Sol & Lu-

& Luna ſteterunt ad imperium Ioſuæ, 10. 12. reuertitur Ioſue in Galgal poſt liberatos Gabaonitas, 10. 43. percutit, 31 reges, 12.*

accipit ſuam portionem in diuiſione terræ, 19. 49. moritur, 24. 29. Iudic. 2. 8. commendatur, Eccli. 46. 1.

Iracundia quantum mali pariat, Geneſ. 4. 5. Iob 5. 2. Prouerb. 12. 16 † 14. 3 † 15. 18 † 17. 19 † 19. 19 † 27. 3. † 29. 22. Eccl. 7. 10. Eccli. 25. 22. † 28. 6. 24 † 30. 26. Matt. 5. 22. Luc. 4. 28. Galat. 5. 20. Epheſ. 4. 26. Coloſſ. 3. 8. Tit. 1. 7. Iacob. 1. 19.

Ira alterius cedendum potius quam repugnandum, Geneſ. 27. 42. Prouerb. 22. 24 † 29. 22. Eccli. 8. 19. Matth. 2. 13.

Iſaias filius Amos, Iſai. 1 1. vocatur, & mittitur, 6. 8 † 49. 1.

Iſmael filius Abrahæ ex Agar naſcitur, Geneſ. 16. 15. moritur, 25. 17.

Iſmahel filius Nathaniæ, occidit Godoliam, alioſque Iudæos, Ierem. 41. 2. 6.

Iſrael appellatur, qui ante Iacob dicebatur, quære Iacob.

Iſrael populus, & hæreditas Domini, Exod. 3. 7 † 5. 1 † 6. 7 † 19. 5. Leuit. 10. 26. Deut. 4. 20 † 7. 6 † 9. 29 † 10. 15 † 14. 2 † 26. 18 † 32. 9. 1. Reg. 10. 1 † 12. 22. 2 Reg. 7. 23 Regum 8. 53. Iſ. 19. 25 † 43. 1. Ierem. 13 11.

decem tribus Iſrael ſeparant ſe à domo Dauid, 3. Reg. 12. 3. 9. 16. ſecundum verba Ahiæ prophetæ, 11 29. transferuntur in Aſſyriam, 4. Regum 15. 29 † 17. 6 ſecundum prophetiam, Deuter. 4. 26. multi ex Iſrael ſequuntur Leuitas in Ieruſalem, 2. Par. 11. 13.

Contra decem tribus, vide Samaria.

Iudæorum cærimoniæ erant vmbra futurorum, Exod. 13. 9. 14. Nmner. 15. 38 Deuteron. 16. 1. Ezech. 20 10 1. Corinth. 10. 1. 2. Corint. 3. 13. Hebr. 7. 17 † 8. 5 † 9. 1. 10. 23 † 10 1.

Iudæorum quædam contra [illegible] Gen. 32. 31 Iud. 11. 40. Ruth. 4 7 2. Par. 35. 25.

Iudas filius Iacob naſcitur, Geneſ. 29. [illegible] concumbit cum filij ſui vxore Thamar, 38. 15. vendet pro fratre ſuo Beniamin, 43. 9. prædicitur ſceptrum non auferendum de Iuda, donec veniat Meſſias, 49. 10. Deuter. 33. 7. Iudic. 1. 2. 4. Reg. 7. 12. 2. Paral. 6. 6.

contra Iudam, & Ieruſalem, vide Ieruſalem.

Iudas Machabæus eligitur dux fratrum ſuorum, 1. Mach. 2. 66. pugnat ſtrenue, 3.* † 4.* 5.* † 7. 25. 2. Mach 8. 1 † 10. 16.* † 11. 6 † 12.* 13.* † 14.* 15.* creditur, 1. Mach. 9. 17.

Iudas Iſcariotes eligitur in Apoſtolum, Matth. 10. 4. init pactum cum Phariſæis, Luc. 22. 4 prodit Chriſtum, Matth. 26 20. 46. Marc. 14 43. Ioann. 18. 5. ſecundum prophetiam, Pſalm 40. 10 † 54. 14 † 108. 8. Ioann. 6. 70 † 12. 4 † 13. 21. † ſuſpendit ſe, Matth. 27. 4. Act. 1. 18.

Iudas Galilæus diſperſus cum ſuis, Act. 5 37.

Iudas & Silas cum Paulo, & Barnaba Antiochiam mittuntur, Actor 15. 22 27.

Iudicabunt ſancti de hoc mundo, Sapient. 3. 8 † 5. 1. Matth. 19. 28. 1. Corinth 6 2. Iudæ 14

Iudicium peruerſum, Eccli. 11. 9 Matth. 7. 2 † 12 7. Lucæ 6. 37 † 7. 33 Ioann. 7 24 † 9. 16. Act. 18. 4. Roman. 2. 1 † 14. 13. 1. Corinth. 4 5. 1. Tim. 5. 21. Iac. 4. 12.

Iudicium Dei extremum, & quemadmodum Chriſtus in fine mundi iudicaturus ſit, 1. Reg. 2. 10. & c. vide Dies nouiſſimi.

Iudicium debet præcedere deliberatio, & cognitio cauſæ. Geneſ. 3. 11 † 11 5 † 18. 21 Exod 3. 8 † 23. 2. Deuter. 13. 6 † 17. 9 † 19. 18 Ioſ. 7. 19 † 22. 13. Iud. 20. 3. 12. Prouerb. 18. 13. Eccli. 11 7. Dan. 13. 51. 1. Machab. 7. 7.

Iudicium hominum, vide Opinio.

Iudicium officium, & auctoritas, Exod. 18 13 21 † 22.* † 22.* Leuit. 19. 15 † 24. 11 23. 2 Deut. 1 13. 16 † 17.* † 18. 15 † 25. 1 † 27. 19 Ioſ. 7. 19. 1. Regum 8. 1 † 12. 5. 2. Paralipp 19. 6. Eccl. 4. 50 † 10 1 † 42. 12 Pſalm. 81.* Prouerb 18. 5. 19. † 19 † 24. 23 † 28 15. Iſai. 5. 10. † 1. Ierem. 5. 26. Luc. 18. 2 † 23. 1. 13 23. Ioan. 7. 24 † 8. 15. Iacob. 2. 4.

Iudices Iſrael rexerunt circa 350. annos, Actor. 13. 20.

Iudex vniuerſi mundi eſt Deus, vide Deus.

Iudith vidua Bethuliæ diues, & honeſta, Iudit. 8. 1. * prædicit Holoferni caput, 13. 10. moritur, 16. 28.

Iurare quatenus liceat vel non liceat, & quam varijs modis contingat. Geneſ. 14. 22 † 21. 24 † 22. 16 † 24. 3 † 25. 33 † 26. 3. 31 † 31. 53 † 42. 15. † 47. 31 † 50. 5. Exod. 13. 19 † 20. 7 † 22. 11 † 23. 13. Leuit. 5 4 † 19. 12. Num 14 21 † 30.* Deut. 6. 13 † 7. 8 † 10 20. Ioſ. 2. 12 † 6. 22 † 9. 15 † 23. 7. Iudic. 21. 1 7. 18. 1. Regum 14. 24 † 19. 6. † 24 23 † 25. 24 † 28. 10 † 30. 15. 2. Regum 3. 35 † 19. 7. † 21. 2. 17. 3. Reg. 1. 13. 29 † 2. 8 † 8 31 † 19. 2. 2 Paral. 6. 22. † 15. 14 † 36. 13. 1. Eſdr. 10. 5. 2. Eſdr. 10. 29. Iob. 27. 1. Pſalm. 14. 4. † 23. 4 † 62. 12 † 88. 4 † 94. 11 † 101. 9 † 109. 4. Iſa. 14. 24 † 19 18 † 45. 23 † 48. 1 † 54. 9 † 65. 15. Ierem. 4. 2 † 5 2. 7 † 12. 16 † 22. 5 † 44. 26 † 51. 14 Oſee 4. 15. Amos 6 8 † 8 7. Sophon. 1. 5. Zach. 8. 17. Iud. 1 12 Eccl. 23. 9. 17. Matth. 5. 33 † 23. 16. 18. 20. 21. 22. Hebr. 6. 13. 16. Apoc. 10. 6.

Iurandum non eſt temere, nec per cœlum, nec per terram, nec per aliquid quod in ijs eſt, Matth. 5. 34. Iac. 5 12.

Iuſti verè in hac vita, Luc. 1. 6 † 15. 7. Ioan. 8 36 † 17. 17 2. 1. Corinth. 6 11. Heb. 12. 23. * 2. Petr. 2. 7 1. Ioh. 3. 7. Apoc. 3. 4 † 14. 5. vide Peccatum.

Iuſtitiæ ſumma perfectio non habetur in hac vita, in qua ſine peccato non viuimus, Geu. 6. 5 † 8 21. Exo. 34. 7. Num. 14. 18. 3. Reg. 8 46. 2. Par. 6. 36. Iob. 4. 17 † 9. 2 15. 20 † 25 4. Pſal 13. 1 † 50. 7 † 52. 1 † 129 3 † 142. 2. Prouerb. 20 9. Eccl. 7. 21. Iſa. 64. 4. Ierem. 2. 19. 20 † 30. 11. Mich. 7. 2. Nahum 1 3. Sap. 12. 10. Matth. 6 12. Luc. 17. 3. 10. Roman. 3. 9 23 † 7.* Gal 3. 22. Epheſ. 2 3. 1. Ioan. 1. 8. vide Peccatum.

Iuſtitia noſtra eſt per Chriſtum, & primam iuſtificationem, peccatorumque remiſſionem nulla præcedunt merita. Geneſ. 15. 6. Ii 45 25 † 53. 8. 13. Ierem. 23. 6 † 33 16. Dan. 6. 22. Habac 2. 4 Zach. 3. 11. Actor. 10. 43 † 13. 39. Roman. 1. 17 † 3. 22. 24 † 5. 1. 18 † 10. 4. 10. 1. Corinth. 1. 30 Galat 2 16 † 3. 21 † 5. 5. Phil 3. 9. Tit. 3. 7 1. Pet 3. 18.

Iuſtificati o qua quis ex iuſto fit iuſtior, aſcribitur bonis operibus, Eccl. 18. 22. Roman. 2. 13. Iac. 2. 21 24. Apoc. 22. 11.

Iuſtificatio impij non ſolùm fidei aſcribitur, ſed etiam alijs virtutibus, vt Spei, Roman. 8. 23. Charitati, Exod 20. 6. Prouerb. 10. 12. Luc. 7. 47. 1. Corinth. 13. 4. Gal. 5 6. 1. Petr. 4 8. 1. Ioann. 4 7. 8. 9. Timori, Eccli. 1. 27. 28. Pœnitentiæ operibus, Sapien. 11. 24. Ezech. 18. 21. 22. Matt. 3. 2. 8. Luc. 7. vbi ponitur exemplum Magdalenæ, 15. exemplum filij prodigi, 18. exemplum Publicani.

L

Laban hoſpitio excipit famulum Abrahæ, Geu. 24. 32. mercede conducit Iacob. 29. 14. 20. perſequitur, Iac. 31. 22.

Labor, & dolor communis omnibus hominibus, Gen 3 17. Exod. 20 9 † 34. 21. Deut. 5. 13. Tob. 2. 19. Pſal. 127. 2 Prou. 6. 6 † 10 4 † 14. 4 † 20. 4 Eccl. 5. 11. Eccli. 29 19. Ioann 21 3. Act. 18. 3 † 20. 34 1. Corint. 4 12. Eph. 3. 28. 2. Theſſ. 2. 9. † 4. 1 2. Theſſ. 3 8 12.

Labor non datur ſine Dei benedictione, Gen. 3. 17. † 26 3. 13 † 30. 27. Deut. 8. 18. Iob. 42. 12. Prou. 10. 22. Eccl. 11. 6.

Laboranti merces deberur, Leuit 19. 13. Deuter. 24 15 † 25. 4. Tob 4. 15. Eccli. 7. 22. † 34 25. 26. Ier. 22. 13 Malac. 3. 5. Matth 10. 10 Luc. 10 7. 1. Corint. 9. 9. 14. 1. Tim. 5. 18. Iac. 5 4

Laboris manuum, & agriculturæ laus, & vtilitas, Prou. 12. 11 † 13 4 † 14 23 † 24. 27 † 28. 19.

Lacus traditur in manus Iſraelis, Ioſ. 10. 32. extruitur, 2 Paral. 21 9.

Laici ne ſe ſacris præter officium miſceant. Leuit. 10. 1. * Num. 1 51 † 3 10. nec vaſa ſacrata temerè contingant. Num 1 51 † 4 15. 19 20 † 18 7. 2. Reg. 6. 6. 2. Paral. 26. 18.

Laici oppugnatur à Danitis, expugnatur, ædificatur, & appellatur Dan, Iudith. 18. 27. appellatur Lesen, Ioſ. 19 47

Laudandus Deus ante, & poſt ſumptum cibum, Deut 8 10. vide Gratia.

Laudare Deum pro merito non poſſumus, Pſ. 95. 4. † 105 2 † 118. 164 † 144. 3. Eccli. 43. 2.

Laudes Deo canendæ, Pſ. 46. 2 † 146. 7 † 149. 1 Iſ. 12. 4. Eph. 5. 19. Col. 3. 16. Heb. 13. 15. Iacob. 5. 13.

INDEX BIBLICVS.

Lazarus iacet ante ostium diuitis epulonis, Luc. 16. 20.

Lazarus suscitatur à morte, Ioan. 11. 43. persecutionem sustinet à Iudæis 12. 10.

Lebbeus cognomine Thaddæus discipulus Christi, Matth. 10. 3. appellatur Iudas filius Iacobi, Luc. 6. 16.

Lepra quomodo cognoscatur, Leuit. 13*. 14.

Lepram mittit Deus propter peccatum, Exod. 4. 4 Numer. 12. 2. 4 Reg. 5. 1. 27 † 15. 5. 2. Paralip. 26. 28. 19. 21.

Lepra mundatur, Exod. 4. 7. Num. 12. 15. 4 Reg. 5. 14. Matth. 8. 2. Luc. 17. 14.

Leprosorum segregatio, Leuit. 13. 49. Num. 5. 2 4. Reg. 15. 5.

Leui nascitur, Genes. 29. 34. occidit cum fratre suo Simeone Sichemitas, 34. 25. punitio istius facti, 49. 5.

Leuitarum habitatio, ius, & debita vitæ sustentatio, Leuit. 10. 12 † 25. 32. Numer. 18. 21. 24 † 35. 2. 7. Deut. 10. 8 † 12. 12. 19 † 14. 27 † 18. 1 † 26. 11. Ios. 13. 14. 33 † 18. 7 † 21*. 2. Esdr. 10. 33. 37 † 13. 10. Ezech. 48. 13. Eccli. 7. 32.

Leuitarum ministerium, & officium, Num. 1 49 † 4. 2 † 8*. † 18. 2. 23 Deut. 10. 8. Ios. 3. 6. 1. Par. 6. 31*. † 9. 14*. 2. Par. 19. 8. Ezech. 44. 11.

Leuitas assumit sibi in ministerium Deus pro primogenitis Israelis, Num. 3. 12. 40*. † 8. 16.

Leuitæ puniunt peccatum erecti vituli, Exod. 32. 26.

Leuitæ expelluntur ex Israel, 2. Paralipomen. 11. 14.

Lex prima, & præceptum datur, Genes. 2. 16. violatur, 3. 4 6.

Lex decem mandatorum datur Moysi, Exod. 20*. Deut. 5*.

Legis tabulæ dantur. Exod. 31 18. Deut. 5. 22. frangunter, Exod. 32. 19. Deut. 9. 17. dantur aliæ tabulæ, Exod. 34. 27. Deut. 10. 1.

Legis natura, officium & operatio, Roman. 3. 2. † 4 15 † 5. 20 † 7. 1. 7. Galat. 3. 19. 1 Timoth. 1. 8 Heb. 7. 18. 27.

Legem Dei sine spiritu eius non possumus implere, Deut. 5. 29 Psalm. 118. 24. Lucæ 18. 22. Actor. 15. 10. Rom. 8. 2.

Punitio vel merces eorum, qui Legem Dei præuaricantur, vel obseruant, vide Obedientia, & Inobedientia.

Legis cærimoniæ abrogantur per Christum, Matt. 11. 13. Marc. 15. 38. Actor. 13. 38 † 15. 11 † 14. 11. Roman. 6. 14 † 7. 4 † 8. 3. Galat. 3. 13 † 4. 5. Ephes. 2. 13. Col. 2. 14. 1. Petr. 1. 11. 18.

Lex legitur Deuter. 1. 5 † 31. 9. 11. Ios. 8. 33. 4 Regum 23. 2. 2. Esdr. 8. 8. † 9. 3. 3. Esdr. 9. 39. 2. Machab. 8. 19. 32.

Lex noua Christianorum consistit potissimum in Charitate, Matth. 5. 44 † 7. 12 † 22. 36. Ioan. 13. 35. Roman. 13. 10. Gal. 5. 14 † 6. 2. 1. Tim. 1. 5.

Lia nubit Iacob patriarchæ, Genes. 29. 21. gignit ei multos liberos 29. 31.

Liber vir, Exod. 32. 32. Psal. 68. 29. Phil. 4. 3. Apoc. 3. 5 † 20. 12 † 21. 27.

Liberum arbitrium etiam post lapsum in homine mansit, Genes. 4. 7. Deuteronom. 30. 19. Ios. 24. 15. Psalm. 26. 9. Sapient. 9. 10. Eccli. 15. 18 † 31. 10. 1. Cor. 3. 9 † 7. 37.

Liberum arbitrium cooperatur gratiæ Dei, 1. Reg. 7. 3. 2. Paral. 12. 14. Psal. 9. 17 † 72. 13. Prou. 16. 1 † 9. Eccli. 2. 20. Isaiæ 1. 16. 17. 18 † 40. 3 † 46. 8 † 55. 6. 7. Ierem. 3. 1. 12. 22 † 4. 3. 4. 14 † 7. 3 † 18. 8. 11 † 25. 5 † 26. 13. † 32. 15. Ezech. 18. 21. 22. 27 28. 30. 31 † 33. 14. 15. 16. 19. Zachar. 1. 3. Malach. 3. 7 Matth. 3. 2 3 † 11 33 † 12 28. Marc. 1. 3. Lucæ 3. 4. Ioann. 1. 23 † 7. 37. Actor. 12. 10 † 8. 22 † 9. 6. Roman. 10. 13. 1. Corinth. 3. 9 † 15. 10. 2. Corinth. 7. 1. Ephes. 5. 14. Philip. 2. 12. 13 † 4. 13. Coloss. 1. 29. † 3. 9. 10. 1. Timoth. 4. 16 2. Timoth. 1. 21 Hebr. 1. 16. † 12. 12. 13. Iacob. 4. 8. 1. Petr. 1. 22. 1. Ioann. 3. 3. Apocal. 3. 20.

Libertas Euangelica, Ioan. 8. 32. Rom. 6. 18 † 8. 2. 21. Gal. 5. 13. 1. Petr. 1. 18 † 2. 16* 2. Petr. 2. 19.

Libertas prauæ, & improbandæ, Iob 11. 12. Ier. 34. 14. Oseæ 7. 16 2. Petr. 2. 18.

A lingua mala cauendum, Leu. 19. 16. Iob 5. 21 Ps. 51. 4 † 139. 4. 12 † 140. 3. Prou. 4. 24 † 10. 18 † 11. 9 † 12. 19. 19 † 15. 2 † 16. 27. 28 † 17. 20 † 18*. † 20. 19 † 21. 23 † 26. 20 † 30. 11. Eccl. 5. 2. Sap. 1. 11. Eccli. 5. 16 † 25. 12 † 28*. 1 Cor. 15. 33. 1. Petr. 2. 1. Iacob. 1. 19 † 3. 5. 8. † 4. 11. vide Detractio.

Lingua discretè moderanda. Prouerb. 10. 19 † 12. 14. † 13. 2. 3 † 17. 27 † 18. 21 † 21. 23. Eccli. 13. 1 † 20. 5. 22. 33. † 23. 17. Matt. 12. 36. Luc. 6. 45 Iacob. 1. 19 † 3. 2. 1 Pet. 3. 10. vide Loquenda

Lobna occupatur, Ios. 10. 29. deficit à Iuda, 4. Reg. 8. 22. oppugnatur ab Assyrijs, 19. 8.

Longanimitas, vide Patientia.

Loquenda sunt vera, honesta, & quæ audientibus prodesse queant, Exod. 22. 28 Ps. 14*. Prou. 13. 2 † 24. 26 † 25. 11 † 29. 20. Eccl. 5. 2 Eccli. 7. 37. Matth. 5. 37 † 12. 36. Eph. 4. 29 † 5. 3. Col. 3. 8. 1. Petr. 3. 10

Loquendi tempus, & opportunitas, Prou. 15. 23 † 25. 11. Eccl. 8. 5. ecc. 12. 8 † 20. 6 † 32. 9 † 33. 4. quomodo loquendum, Iob. 6. 29. Prouer. 15. 4 † 16. 20. 22 † 29. 11. Eccli. 4. 34 † 5. 16 † 6. 5. Coloss. 4. 6.

Loth liberatur ab incendio Sodomorum, Genes. 19. 15. 17. 2. Petr. 2. 7. vxor eius mutatur in statuam salis, Gen. 19. 26. Sap. 10. 7. Luc. 17. 32. concumbit cum duabus filiabus suis, Gen. 19. 31 35.

Lotio pedum, Gen. 18. 4 † 19. 2 † 24. 32 † 43. 24. Ioan. 13. 4. 14. 1. Timoth. 5. 10

Lucas medicus, Coloss. 4. 14. manet cum Paulo, 2. ad Tim. 4. 11.

Lucifer recidit è cœlo, Isa. 14. 12.

Lux est Christus, Isaiæ 9. 2 † 42. 6 † 60. 1. 19*. 49. 6. Ioan. 1. 5 † 8. 12 † 9. 5 † 12. 35. 46. 1. Ioan. 1. 5 † 2. 8.

Lux sunt Christiani, Prou. 4. 18. Isaiæ 62. 1. Matth. 5. 15. Rom. 2. 19. Phil. 2. 15.

Lydia purpuraria credit in Christum, Actor. 16. 14.

Lysias dux exercitus Antiochi, 1. Mach. 3. 32. pactum init cum Iudæis, 6. 58. capitur & iussu Demetrij occiditur.

M

Maacha filia Tholmai regis in Gessur mater Absalonis, 2. Reg. 3. 3.

Maacha filia Abessalon, mater Abiam regis Iuda, 3. Regum 15. 2. appellatur Michaia, 2. Paralip. 13. 2.

Macedonia mittit eleemosynas pauperibus Ierosolymitanis, Rom. 15. 26. 2. Corinth. 8. 1.

Paulus vocatur in Macedoniam, Act. 16. 9.

Madian filius Abraham, Genes. 25. 2. Deus præcipit vt cædantur Madianitæ, Num. 25. 16. Madianitæ cæduntur cum suo rege, 31. 7.

opprimunt Israelem, Iudic. 6. 1. irruit in eos Gedeon, 7*.

Magdalena, vide Maria.

Magi Pharaonis virgas suas vertunt in colubras, Exod. 7. 12.

Magi primitiæ Gentium Christum adorant, Matth. 2. 11.

Magia, vide incantationes.

Malaleel nascitur, Gen. 5. 12.

Malchus præcidit Petrus auriculam, Io. 18. 10.

Maledictio, & benedictio Gen. 3. 14. 17 † 8. 21 † 9. 25. † 24. 41 † 27. 28. † 48. 15. 20 † 49. 5. Num. 5. 21. Deut. 11. 26. † 27. 15. Ios. 8. 34. Iud. 9. 20. 1. Reg. 17. 43. 2. Reg. 2. 5 † 16. 7. 4. Reg. 2. 24. 2. Esdr. 5. 13. Prou. 26. 2. Ierem. 29. 22 † 49. 13. Zach. 8. 13.

Maleficia, vide incantationes.

Malum dicens bonum, punietur, Isa. 5. 20. Malach. 2. 17. Prou. 24. 24.

Malum declinandum, & bonum faciendum, Prou. 3. 7 Isai. 1. 16. Ezech. 18. 21.

Malorum consortium vitandum, Ps. 1*. † 25. 4. Prou. 1. 10 † 14. 7 † 24 † 24. 21 † 29. 24. Eccl. 8. 18 † 23*. 2. Corinth. 6. 14. 2. Ioan. 10. Apoc. 18. 4.

Malum non est reddendum pro malo. Proverb. 20. 22 † 24. 29. Rom. 12. 14. 17. 1. Cor. 4. 12. 1. Thess. 5. 15. 1. Petr. 3. 9.

Malum pœnæ est à Deo, Deuter. 32. 23. 3. Reg. 9. 9 † 21. 29. Isai. 45. 7. Ier. 21. 11 † 32. 42. Baruch. 2. 2. Amos 3. 6. Ioan. 3. 10. Mich. 1. 12 † 2. 3.

Malum culpæ summe auersatur Deus, tantum abest, vt eum auctorem habeat, Exod. 23. 7. 2. Paralip. 19. 7.

19.7. Iudith 5.21. Iob 34.10 Pſ. 5 5.7 † 44.8. Prou. 15.8.9. Sap 14.9. Eccli. 15.21. Oſee 13.9. Rom. 9.14.2. Cor. 6.15. Iac. 1 13.

Malos rectores, & præpoſitos permittit Deus ob peccata populi, 3 Reg. 12.24. Iob 34.30. Iſ. 29 10. Ezech. 14.9. Oſee 13 11.2. Theſſ. 2.11.

iubetque obedientiam illis præſtare, Matth 23. 3.

Malorum etiam miniſtrorum opera vtitur Deus, Matth. 7.22. Marc. 9.38. Luc. 9.49.

Manahem rex Iſrael, 4. Reg. 15. 14.

Manaſſes primogenitus Ioſeph naſcitur, Geneſ. 41. 51 † 48. 14.

Manaſſes impius, filius pij Ezechiæ rex Iuda, 4. Reg. 21. 1. 6. Paral. 32. 3 † 33. 1. Ier. 15. 4. ducitur vinctus in Babylonem, & per pœnitentiam conuertitur ad Dominum, & exauditus recuperat regnum, 2 Paral. 33. 11. 13. relinquit poſt ſe Amon, 4. Reg. 21. 18. Matth. 1. 10. appellatur Her, Luc. 3. 28.

Manſuetudo eſt nobis in Chriſto, Io: 15. 4. Rom. 8. 1. 2. Corinth. 4. 15 † 11. 13. Coloſſ. 2. 6. 1. Ioan. 2. 6. 28. † 3. 24. † 4. 13.

Manna, Exod. 1°. Num. 11. 7. Deut. 8. 3. Ioſ. 5. 11. Pſ. 77. 24 Sap. 16. 20. Ioan 6. 31.

Manſuetudo, Ioſ. 7°. 19. 1. Reg. 25°. 2. Reg. 16. 10. Prouerb 15. 1. Eccli. 1. 29. Matth. 5. 4 † 11. 29. Galat. 5. 23 † 6. 1. Epheſ. 4. 2. Coloſſ. 3. 12. 2. Timoth. 2. 25. Tit. 3. 2.

Mardochæus defenſor, & tutor Eſther, captiuus abductus in Babylonem, Eſther 2. 5. 7. à rege ſummo honore affectus, 6 10. reuertitur de captiuitate in Ieruſalem, 1. Eſdr. 2. 2. 2. Eſdr. 7. 7.

Mare creatur, Geneſ. 1 9. concluditur ſuis terminis, 1. 9. Iob 26. 10 † 28. 26 Prou. 8. 29 Ier. 3. 22. cedit filijs Iſrael, Exod. 14. 21. ſedatur verbis Chriſti, Matth. 8. 26.

Maria ſoror Aaron laudes Deo [illegible] Exod. 15. 21. fit leprosa Numer. 12. Deu[illegible] moritur, Num. 20. 1.

Maria virgo prænuntiata, Gen 3. 15 [illegible] 18. 6 † 44. 10 † 45. 5 † 84. 2 † 86. 3 † 131. 8. Prou. 31. 9. 1. Cant. 1° 2°. 3°. 4°. 5°. 6°. Eccl. 24°. Iſa. 7. 14 † 11. 1 † 19. 1 † 45. 8. Ierem 31. 22.

Maria vocatur, & eſt mater Domini, Luc. 1. 43. mater Ieſu, Matth. 2. 13. Ioan. 19. 20.

Maria perpetua virginitas ſignificatur, Exod. 3. 2. Iudic. 6. 37. 38. 39. 40. Pſ. 18. 6. Cant. 2. 2 † 4. 7 † 6. 9. Iſa. 7. 14 † 11. 1 † 35 1 2 † 66. 7. Ezech. 44. 2. Dan. 2 34. Matth. 1. 20. Luc. 1. 35.

Maria virgo multis dotata virtutibus, fide diues Prouerb. 31. 18. Luc. 1. 38. 45. Io: 2. 5. ſpe plena, Eccli. 24. 24. Ioan. 2. 5. charitate perfecta, Eccli. 24. 24. Luc. 1. 56 † 2. 7. Io 2. 3 † 19. 25. caſta, vide ſupra, Mariæ perpetuam, Luc. 1. 35. humilis, Luc. 1. 38. 48. miſericors. Io: 2. 3 prudens Luc. 2. 19. modeſta, Luc. 2. 48. pia, Luc. 1 46 47. benigna, Luc. 1 40. fortis, Prou. 31. 10°. Io: 19. 25. ſapiens, Prou. 31. 26. Ioan. 2. 5.

pauper, Matt. 2. 11. Luc. 2. 7. 24 patiens, Matth. 2. 13. Luc. 2. 35 virtute præcellens omnes, Prou. 31. 29. Eccli. 24. 25. Luc. 1. 28. 48.

Maria ſaluratur ab Angelo, Luc. 1. 28. viſitat Eliſabeth, & laudat Deum, Luc. 1. 39 46. proficiſcitur cum Ioſeph in Bethlehem, Luc. 2. 4. in Ægyptum, Matth. 2. 14. reuertitur inde in terram Iſrael, Matth 2. 14. inuenit Chriſtum in templo, Luc. 2. 46. aſſiſtit cruci, & à Apoſtolo Ioanni commendatur. Ioan. 19. 25. manet cum Apoſtolis, Act. 1. 14.

Maria Magdalena defert ſua peccata, Luc. 7. 38. obtinet peccatorum remiſſionem, Luc. 7. 48. liberata ſeptem dæmonijs adhæret, & miniſtrat Chriſto, Luc. 8. 2 3. vngit Dominum Matt. 26 6. Marc. 14 3. Io: 11. 2 † 12. 3. adeſt Chriſto in cruce morienti, Ioan. 19. 25. ſtat ad monumentum plorans, Ioan. 20. 11.

Chriſtus ei apparet poſt reſurrectionem, Marc. 16. 9. Ioan. 20 14.

nuntiat reſurrectionem diſcipulis, Io: 20. 18.

Mariti officium, & auctoritas in vxorem, Geneſ. 3. 16. Num. 5. 12. 18 † 30. 7 13. Deut. 22 5. 13 † 24. 1. Prou. 5 18 † 18. 22 † 31 10. Eccl. 9. 9. Eccli. 7. 28 † 9. 1 † 29. 2. 27 † 26. 1. Malach. 2. 14. 16 1. Corinth. 7°. † 11. 2. 10 Epheſ. 5. 22. Coloſſ. 3. 18. Tit. 2. 4. 1. Timoth. 2. 11. 1 Petr. 3. 1.

Martha hoſpitio excipit Dominum, Luc. 10 38. oſtendit ſuam fidem, Ioann. 11. 27.

Mathan ſacerdos Baal occiditur, 4. Reg. 11. 18. 2. Par. 23. 17.

Mathias eligitur in Apoſtolum, Actor 1 26.

Mathuſalem filius Henoch, naſcitur, Gen. 5. 21 viuit 969. annis, & moritur, Gen. 5. 27.

Matrimonium, Geneſ. 1 27. 28 † 2. 21. 22. 23. 24 † 3. 6. 12. 17 † 4. 1. 17 † 9. 1 † 19. 26 † 24. 3 † 29. 21. Exod. 2. 1 † 20. 17. Leui. 18°. 20. 10. Deut. 5. 21 † 7. 3 † 22. 29 † 24. 1. Ioſ. 23. 12. Iudic. 3. 6 † 14. 2. 7. 15. 1. Eſdr. 9. 2. 2. Eſdr. 13. 23. Eſther 2. 17. Tob. 3. 13 † 6. 17 † 7. 15 16 † 8 9. Prou. 18. 22 † 19. 14. Eccli. 25. 2. Ierem. 3. 1. Matth. 5. 32 † 19. 3. 7 † 22. 24. 30. Marc. 6. 18 † 10. 2. 6. 7. 8. 9 † 12. 20°. Luc. 2. 5. † 3. 19. † 16. 18 † 20. 34. Ioann. 2. 1. 2. Roman. 7. 2. 3 1. Corinth. 7°. Eph. 5. 31. 32 1. Tim. 3 2 † 5. 9. Hebr. 13. 4. 1. Petr. 3. 1.

Matrimonium indiſſolubile, Gen. 2. 24. Matth. 5. 32. † 19. 7. Marc. 10 11. Luc. 16. 18. 1. Cor 7. 10.

Matrimonium ſpirituale, quære Connubium.

Matrimonium cuius rei ſacramentum, Epheſ. 5. 32. confert gratiam, & ſanctificationem, 1. Theſſ. 4.

Matthæus publicanus vocatur, Matth. 9 9 † 10. 3. appellatur Leui filius Alphæi, Marc. 2. 14. Luc. 5. 27.

Matthania patruus Ioachim conſtituitur rex Iudæ, 4. Reg. 24. 27. appellatur Zedechias, 1. Paralit. 3. 15.

Matthathias Sacerdos oſtendit ſtudium pro tuenda religione, 1 Machab. 2. 24. pugnat ſtrenue, 2. 41. monet filios ſuos ad obſeruationem legis Dei, 2. 49. 64.

Medi occupant regnum Babiloniæ, Dan. 5. 31.

Melchiſedech ſacerdos, & rex Salem, Gen. 14. 18. Pſal. 109 4. Heb 7. 1.

Mendacium, Geneſ. 3. 4 † 37. 19 † 39. 17. Leuit. 19. 11. 2. Reg. 1. 2. 7. 4. Reg. 5. 25. Prouerb. 6. 19 † 12. 22. Sapient. 1. 11. Eccl. 7 13 † 20. 26 28 † 25. 4. Oſee 4. 2. Ioann. 8. 44. Actor. 5. 4. 8. Epheſ. 4. 25. Coloſſ. 3. 9. vide Teſtimonium.

Menelaus proditor patriæ vſurpat ſibi ſummum Sacerdotium, 2. Mach. 4. 24. extremo ſupplicio afficitur, 2. Mach. 13. 4 5. 6.

Menſura, quo menſi fuerimus remetietur nobis, Exod. 21. 23. Iud. 1. 7. 1. Regum 15. 33. 2. Regum 22. 25. Pſ. 17. 21. Prou. 22. 23 Iſai 33. 1 † 65. 6 † 66. 4. Ierem. 50. 15. 29 † 51. 49 Ezech. 16. 59. Ioel. 3. 7. Matth. 7. 2. Marc. 4. 24. Luc. 6. 38.

Menſuræ, & pondera debent eſſe iuſta, Leu. 18. 35. Deuter. 25. 13 Ezech. 45. 10. Michæ 6. 11. Amos 8. 5. Prou. 16. 11 † 20. 10.

Merari filius Leui, Num. 3. 17.

Meraritarum officium, 3. 33 † 4. 42.

Merces debetur operibus, Gen. 4. 7 † 15. 1. Pſal. 118. 112. Prou. 11. 18. Sap. 5. 16 † 10 17. Eccli. 2 8 † 11. 24 † 18. 22. † 36 18 † 51. 30. 38. Iſa. 3. 10. Ierem. 31 16. Matth. 5. 12 † 6. 1 † 10. 42. 32 † 29. 8. Marc. 9 41. Luc. 6. 35 † 10. 7. Ioann 4. 36. Rom. 4. 4. 1. Corinth. 3. 8. 1. Timoth. 5. 18. Apoc. 22. 12.

Merita operum, Eccli. 18 31 † 16. 15 † 38. 18. vide Opera.

Merob filia Saulis, 1 Regum 14. 49. promittitur Dauidi in vxorem, 18. 17.

Meſſias, id eſt Chriſtus, & verus vnctus eſt Dominus noſter Ieſus, Io: 1. 4 † 4. 25 † 7. 41 † 11. 27. Matth. 26. 64. Marc. 14 62. Luc. 22. 67. Actor. 17. 3 † 18. 28 † 19. 4 1. Ioann. 5. 1.

Micha parat ephod idolo matris ſuæ, Iudic. 17. 5. conducit Leuitam, 17 7. 10. idolum & ephod auferuntur, ſimiliter & Sacerdos abducitur, 18. 13. 18. 20.

Micha, filius Miphiboſeth, 2. Reg 9. 12.

Michæas prophetat contrarium pſeudoprophetis, 3. Reg. 22. 13 15. 16. 2. Paralip. 18. 14.

Michael pugnat cum diabolo, 10. 13. Iudæ 9. Apocal. 12 7.

Michol ſiue Michal filia Saulis, datur Dauidi in vxorem, 1 Reg. 18. 27. iuxta promiſſionem regis, 17. 25 conſeruat Dauidi vitam, demittens eum per feneſtram, 19. 12. ſubducitur ei, & datur Phalti, ſiue Phaltiel 25. 44. redditur ei, 2. Reg. 3. 14 15. deridet ipſum ſaltantem coram Domino, 6. 16.

Militare, vide Bellum.

Miſericordiam etiam malorum opera dignatur vti

INDEX BIBLICVS.

Dei bonitas, Matth 7.22. Marc.9 38. Lucæ 9.49. quos & iubet audiri, Matth 23 3.

Miphiboseth filius Ionathæ, 2 Reg.4.4 inuenit gratiam coram Dauide, 9.7°. parcit ei Dauid, 21.7. appellatur Meribbaal, 1. Paral. 9.40.

Miphiboseth filius Saulis suspenditur, 2. Regum 21. 8.

Miracula operatur Deus per Sanctos, & eorum reliquias, vide Sancti, & Reliquiæ.

Misericordia, vide Bonitas Dei, item Charitas.

Misericordiæ opera proximo exhibenda, 1. Regum 15. 6. 2. Paral 28 9.15. Psalm. 111 5. 9. Prouerb. 24.11.31 † 19 7.25. 21. Eccli. 4. 2 29 † 35 18. Isai. 58 7. Osee 6.15. Mich. 6 8. Zach 7.9. Matth. 5.7 † 9.13 † 12. 41 † 18.33 † 25 41. Marc 9.40. Luc 6.35 † 11 33. Rom. 12.8 Galat. 6.12. Col. 3.12. 1. Timoth 5.10. quære Eleemosyna.

Missa sacrificium olim prædictum, & præmunitum, Leuit 6.9. 10.11.12. Psalm. 22. 5 † 109. 4. Isaiæ 2.2 3 † 19.19 20 † 56. 7 † 61. 6 † 66. 19 20 21. Ierem. 31.31 † 33. 16.17. 18. Dan. 12. 11. Amos 9. 11. Malach. 1. 10. 11.

Missæ sacrificium per varias figuras veteris Testamenti significatum, Genes. 14. 18 † 16.6 † 22. 13. Exod. 12.5.24 † 25.30 † 29.2.15. Leuit. 2.1.13 † 3. 12 † 4.23 † 5.7.11 † 6 15 † 9.8 † 24 4 † 16. 3 † 19. 3 † 19.21. Num. 15.24 † 18.17 1 Reg. 21 4 3. Regum 19 6 4. Reg. 4 41. Dan 8.12. appellaturque iuge sacrificium, Dan. 11.31 † 12. 11. nec interibit offerens sacrificium, Ierem 33. 18.21.

Missæ sacrificium à Christo institutum, Lucæ 22. 19 & ab eius discipulis vsitatum, Act. 13.2.

Missæ sacrificij mentione facit Paulus, 1. Corinth. 10.16 † 11.23°.

Moab filius Loth, & filiæ eius natu maioris Genes. 19.37. contra Moabitas pugnare, Israeli à Deo prohibetur, Deuter. 2.8. factus est Moab seruiens Dauidi sub tributo, 2. Reg 8.2. deficiunt Moabitæ ab Israel, 4. Reg. 1.1 † 3.5. irruunt latrunculi de Moab in terram Israel, 13. 20. non admittebantur in ecclesiam, Deuter. 23.3. 2. Esdr. 13. 1. contra Moab prophetatur, Numer. 21.29 † 24.17. Psalm. 59. 10 †. 107. 10 Isai. 16.° † 25 10. Ierem. 48. 1. Ezech 25.8. Amos 2.1. Sophon. 2 8.

Moloch idolum, Leuit. 18. 21 † 20. 2. appellatur Melchom, 1 Par. 20.2 Ierem 49.1 Amos 1.15. Sophon. 1. 5. de Moloch vide item, 3. Regum 11.5.7.4. Reg. 23. 10.

Morbus, vide Ægrotatio.

Mors est pœna peccati, Gen. 2.17 † 3.19. Rom. 5. 12. 17 † 6.23 1 Corinth. 15.21. Ephes. 2 2. Col. 2.13. 1. Tim. 5.6. Iacob. 1. 15.

Mors, & certus dies mortis omni homini constitutus est, Deut. 31.14. Ios. 23.14. 1 Reg 2.10. Iob. 14.5. Psal. 88.49. Eccl. 3.3 † 8.8 † 9.5 Eccli. 17.3 † 41.1. Ioan. 7.30 † 8.20. Roman. 5.12 † 6 23. Heb. 9.27.

Mortis hora incertissima, Eccles. 9.12. Matth. 24 43. Lucæ 12.40. 1. Thess. 5 2. 2. Thessal. 2.2. Iacob. 4.13.

Mors corporis, iustis est quasi somnus quidam, & & dormitio, Deut 31.16. 2. Reg. 7.12. 3. Reg. 2.10 † 11. 21.43 † 14.20 Sap. 3.3. Matth. 9 24. Io: 11 11. Act. 7 60 † 13.36 1. Corint. 11. 9. 1. Thessal. 4.13.

Mortem nostram sua morte deuicit Christus, Isai. 25.8. Osee 13.14. Rom. 6.9. 1. Cor. 15.54. 2. Timot. 1.10. Hebr. 2 14 Apoc. 21.4.

Mortem qui sibi intulerint, Iud 9.54 † 16.29. 1. Reg 31.4 2. Reg. 17.23. 3. Reg. 16.18 2. Mach. 10.13 † 14.41. Matth 27.5. Act. 1 18.

Mortuos lugere quatenus permittatur, aut prohibeatur, Leuit 19.28. Deuter. 14 1 † 34.8. 2. Reg 1. 18 † 3.32 † 10.2 † 12.16 † 14.2 † 19.1 † 21.10. 13. Eccli. 22. 10 † 38. 16.1 Machab. 9.20 † 12. 52 † 13.26. Matth. 9. 3. Luc. 7. 13. Ioann 11. 3. Actor. 8.2 † 9.39. 2. Thess. 4. 13.

Mortui ad vitam reuocatur, 3. Reg. 17.20 4. Regum 4.33 † 13.21. Matth. 9.25 † 27.52. Marc. 5.41. Luc. 7.13. † 8 54. Ioann. 11.43. Actor. 9 40 † 20. 10.

Mortuorum sepultura vide Sepeliendi mortui.

Mortuorum suffragia, vide Purgatorium.

Moyses nascitur ex Leui, Exod. 2. 1 † 6.20. Actor 7. 20. percutit Ægyptium, & fugit in Madian, Exod. 2. 12. 15 accipit Sephoram Madianitem vxorem, Exod. 2. 21.

Mittitur ad Pharaonem in Ægyptum, 3. 10°. † 5.1 † 6.12 † 8°. † 10°. reuertitur cum vxore, & liberis in Ægyptum, 4.20. orat pro Pharaone, 8.12.30 † 9.28. 33 † 10. 17.

orat pro populo, 14 15 † 17.4.11 † 32.11.13.31 Num. 11.2. 14.13.17 † 21.7. Deut. 9.18.26 accipit primo tabulas, Exod. 31.18 has confringit videns populi idolatriam, Exod. 32. 19.

accipit iterum nouas, 34. 28.

in faciem eius intueri non poterat populus Israeliticus, 34.3.10 2. Cor. 3 7.

Mittit exploratores in terram Chanaan, Numer. 13. 2. probat se à Deo esse missum, Numer. 16.28. 31. videt terram promissionis, & moritur, 20. 12. † 27. 12. Deuteronom 34 1.5. apparet in transfiguratione Christi, Matth. 17. 3. Luc. 9.30. commendatur, Eccli 45. 1.

diabolus altercatur cum Angelo Michaele de Moysi corpore, Iudæ 9.

Mundi corde, Psal 23.4 † 50.12 † 72.1. Matth. 5 8. 1. Petr 1.22.

Mundities interior, & exterior commendatur, Matth. 23 25 Luc. 11. 39. 2. Cor. 7. 1.

Murmuratores quos imitentur, & quæ illis pœna metuenda, Exod. 14. 11 † 15.24 † 16. 2. 7. 8 † 17. 2. Numer. 11. 1°. † 12. 1. 7. 10 † 14. 2. 27°. 16. 3. † 17. 13 † 20. 2 † 21. 5°. Deuteronom. 1 27. Iosue 9.18. Iudith 8. 10. Sapient. 1 11. Matth. 20 12. Lucæ 15. 2 † 19. 7. Ioann. 6 41. Actor. 6. 1. 2. Corinth. 10. 10. Iudæ 16.

N

Naaman militum præfectus apud regem Syriæ mundatur à lepra, 4. Reg 4. 5. 14. Luc. 4. 27.

Naas rex Ammonitarum pugnat contra Iabes, 1. Reg. 11 [illegible] Regum 10. 2.

[illegible] 2. Reg. 19. 24. † [illegible]

[illegible] 3. Reg. 15. 25. 26.

[illegible], qui regi Achab vineam negabat, lapidatur, 3. Reg 21. 2. 13.

Nabuchodonosor potentissimus rex Babyloniæ, Ierem. 27. 6. inuadit Ægyptum, 4. Reg 24 7. Ierem. 26 2. ascendit in Ierusalem. 4 Reg. 24. 1. 10 † 25. 1 Ierem. 39. 1. iuxta prophetiam Ier. 25. 8 † 32. 28. erigit auream statuam, Dan. 3. 1. habitat septem annos inter feras, 4. 28. 30. ingens superbia eius, amplitudo dominij, & crudelitas explicatur, Isaiæ 14. 2. 8.

Nabuzardan dux militiæ regis Babylonis destruit domum Dei, muros Ierusalem, & populum, qui remanserat, transfert, cum omnibus vasis templi in Babylonem, 4. Regum 25. 8. Ierem. 39. 9. 18. † 52. 12.

Nacher auus Abraham, Gen. 11. 23. 25.

Nadab & Abiu igne consumuntur, Leu. 10. 1 † 16. 1. Num. 3. 4 † 26. 61.

Nadab rex Israel, 3. Reg. 14 20. occiditur, 15. 28.

Nahasson filius Aminadab princeps, & dux tribus Iuda, Num. 1. 7. † 2. 3 † 7. 12.

Nahum prædicat in Niniue, Nahum 1°. † 2°. † 3°.

Nathan filius Dauid 2. Reg. 5. 14. appellatur Mathatha, Lucæ 3. 31.

Nathan propheta mittitur ad Regem Dauid, 2. Reg. 7. 4 † 12. 1.

Nathanael dux tribus Issachar, Num. 1. 8.

Nathanael videtur à Christo, Ioan. 1. 47.

Christus manifestat se ipsi Nathanael, 21 2.

Nechao rex Ægypti, 4. Reg. 23. 29. 2. Paral. 35. 20. † 36. 3.

Negotiatio. vide Emere, & Vendere.

Nehemias pincerna Artaxerxis, 2. Esdr. 1. 11. mittitur in Iudæam ad ædificandum, quæ erant destructa, 2. 9. appellatur Athersata, 8. 9.

Nemrod potens erat, & robustus venator, Genes. 10. 8.

Nicanor dux Lysiæ, 2. Machab. 3. 38. & etiam dux exercitus Demetrij, 7. 26. minatur se successurum templum, 7. 34. occiditur, 7. 43. 2. Mach 15. 28.

Nicodemus occultus discipulus Christi, Ioan. 3. 2 † 7. 50. † 19. 39.

Ninive ædificatur ab Assur, Genes. 10. 11. pœnitentiam agit de peccatis suis, Ionæ 3. 5°. desolatio, & destru-

destructio Ninive, Nahum 1°. † 2°. † 3°. Soph. 2. 13 Tob. 14. 5.
stabit in iudicio, & condemnabit obcæcatos Iudæos, Matth. 12. 4.
Noe filius Lamech, Genes. 3. 30.
præco diuinæ iustitiæ, 2. Petr. 2. 5.
ædificat arcam, Genes. 6°. ingreditur arcam, 7. 1. 7. egreditur, 8. 15.
accipit signum fœderis, 9. 8. 14.
commendatur, Eccli. 44. 17.
Noemi vxor Elimelech, Ruth. 1. 2.
Nouum Testamentum, Ierem. 31. 31. Matth. 26. 28. Marc. 14. 24. Luc. 22. 20. 1. Corinth. 11. 24. Hebr. 8. 8 † 9. 15 † 10. 16 † 13. 20.
Nouum cœlum, & noua terra post mundi annouationem, Isaiæ 65. 17 † 66. 22. 2. Petr. 3. 13. Apoc. 21. 1.
Nudi vestiendi, Isa. 58. 7. Ezech. 18. 7. Tob. 1. 17. Matt. 25. 26. 39. vide Misericordia.

O

Obed filius Booz ex Ruth, Ruth. 4. 17. Matth. 1. 5.
Obediendum Deo eiusque præceptis, & quæ obedientibus sit constituta merces, Gen. 22. 4 † 17. 9. 23. † 22°. † 26. 5. Exod. 1. 17 † 15. 26 † 19. 5 † 20. 6 † 23. 22. 25. Leuit. 20. 22 † 26. 3. 41. Deut. 4. 40 † 7.° † 11°. † 13. 4 † 17. 15 † 18. 15 † 24. 8 † 27. 10 † 28. 1. 12. Ios. 22. 1. 1. Reg. 12. 24 † 15. 22. 4. Regum, 10. 30. 2. Paral. 7. 17. Prouerb. 1. 8. 33 † 15. 31. Isai. 1. 19 † 48. 18 † 55. 2. Ierem. 7. 23 † 11. 4 † 17. 24 † 35°. Dan. 3. 16. Eccli. 25. 7. 2. Machab. 7. 30. Matth. 4. 19 † 7. 24 † 8. 22 † 15. 3 † 17. 5 † 25. 3. Luc. 5. 4 † 10. 16. Ioann. 2. 7. Actor. 4. 19 † 5. 32. Roman. 16. 19. Philip. 2. 8. 12. 1. Thess. 4. 3 † 5. 18. 1. Petr. 1. 22. Iacob. 1. 22.
Obedientia inferiorum erga superiores. vide Subditorum officium.
Oblatio omnis debet esse [illegible] culi, Leuit. 1. 3 † 3. 3. 1 † 22. 19. Num. 28. [illegible] Eccl. 35. 14. Ezech 43. 23. Malach. 1. 8. 14.
Oblationes Deo gratæ coelitus accendun[illegible] nes. 44 † 8. 20. † 15. 17. Leuit. 9. 24. Iudic. 6. 21 † 13. 19. 3. Regum 18. 38. 1. Paral. 21. 26. 2. Paral. 7. 1. 2. Machab. 1. 22 † 2. 10.
Oblationes quotidianæ, Exod. 29. 38. Num. 28. 3. 1. Esdr. 3. 2.
Oblationes propriorum filiorum, Leu. 18. 21 † 20. 2. Deuter. 12. 31 † 18. 10. Iud. 11. 39. 4 Reg. 3. 27 † 16. 3 † 17. 17 † 21. 6. 1. Paral. 28. 3. Ps. 105. 37. Is. 57. 5. Ierem. 7. 31 † 19. 5. Ezech. 16. 20. 36 † 20. 31 † 23. 35.
Oblationum conuiuia cum gaudio celebrabantur, Gen. 31. 46. Exod. 18. 12 † 32. 6. Num. 25. 2. Deut. 12°. † 27. 7. 1. Reg. 1. 4 † 9. 22°. † 16. 5. 1. Reg. 15. 12. 3. Reg. 1. 9. † 3. 15. 1. Paral. 29. 21.
Oblationes impiorum, Gen. 4. 3 1. Regum 15. 21. Ps. 39. 7 † 49. 7 † 50. 18. Prouerb. 15. 8 † 21. 27. Eccli. 35. 15. Isai. 1. 10 † 43. 23 † 61. 8 † 66. 3. Ierem. 6. 20 † 7. 20 † 14. 12. Osee 5. 6 † 8. 13 † 9. 4. Amos 5. 22. Mich. 6. 7. Malach. 1. 7. 3. Matth. 9. 13 † 22. 7. Marc. 12. 13. Hebr. 10. 5.
Occidere. vide Homicidium.
Ochozias filius Ioram rex Iuda, 4. Reg. 8. 24. fugit in Mageddo à facie Iehu, & occiditur, 9. 27. habet sibi successorem Ioas regem, 2. Par. 3. 11.
Oculus simplex & rectus, Eccli. 35. 12. Matth. 6. 22. Luc. 34. 41.
Oculus nequam, Gen. 6 2. Prouerb. 6. 13. Eccles. 4. 8. Eccli. 14. 8 † 31. 34. Matth. 6. 22. Marc. 7. 22. Luc. 11. 34. 1. Ioan. 2. 16.
Oculorum custodia quantoperè sit necessaria ad vitandum peccata, Gen. 3. 6 † 12. 14. 2 † 38. 15 † 39. 7. 2. Reg. 11. 2°. † 13. 1. Prou. 23. 26. 33. Eccli. 9. 5. 7. 8. 9. 11.° † 25. 28°. † 41. 25. † 42. 12. Iudith 10. 17. 18°. 12. 16. Dan. 13. 8°. Matth. 5. 28. 2. Petr. 2. 14.
Oculus mentis vel intellectus, Num. 24. 3. Deut. 29. 4. Isai. 6. 9. Luc. 24. 25. Act. 26. 18. Ephes. 1. 18.
Odium. vide Inuidia.
Odio habenda malitia, Psal. 69. 10 † 138. 21. Amos, 5. 15 † 6. 8. Roman 12. 9.
Offerre pro defunctis, 2. Mach. 12. 13.
Officium subditorum. vide Subditorum.
Og rex Basan creditur, Num. 21. 33. Deut. 3. 2 † 29. 7 † 31. 4. Psal. 135. 20.
Onesiphoro optat Paulus misericordiam, 2. Timoth. 1. 16.
Onias summus sacerdos offert pro Heliodoro, 2. Mach. 3. 32. creditur, 4. 34.
Operum merita, & retributio seu merces, Psal. 18 R. 111. Prou. 11. 18. Eccli. 36. 18. Isa. 3. 10. Matth 5. 12 † 10. 42 † 16. 27 † 25. 34. Roman 2. 6. 1. Corinth. 15. 28. 1. Corinth. 5. 10. 2. ad Timotheum, 4. 8. Hebr. 6. 10 † 10. 35. † 11. 26. Iacob 2. 24. Apoc. 20. 7. 8 † 22. 12.
Opera mala Deo displicent, & pœnam merentur, Gen. 3. 11 † 4. 7 † 6. 3. 5. 7 † 7. 4 † 9. 6 † 11. 4°. 17. 14 † 18. 20. † 19. 12. 24. 26 † 20 3 † 42. 21 † 44. 16. Exod. 3. 9 † 7°. 8°. 9. 10°. 11°. 12°. 14°. 20°. 21°. 22°. † 31. 13 † 32. 9. 27. 28. 33. Leuit. 10. 12. & deinceps per omnes sacræ Scripturæ libros.
Opera bona Deo grata sunt, & præmium merentur, Genes. 4. 4. 7 † 5. 24. 6. 8. 9 † 8. 20. 21 † 20. 7 † 22. 16.° † 26. 4. 5 † 29. 34. Exod. 1. 20° † 23. 32. 25. Leu. 22. 43. 44. 45. & sic deinceps per totam Scripturam.
Operari bene propter mercedem, & retributionem licitum est, Ps. 118. 112. Matth. 5. 12. 2. ad Timotheum, 4. 8. Hebr. 11. 26.
Non in quolibet Opere homo peccat, 2. Pet. 10. 1. Ioa 3 6. 9 † 5. 18.
Operum bonorum commemoratio, 4. Reg. 20. 3. Iob. 6. 2. 3. Ps. 17. 21. 23. 25 † 131. 1. Isai. 38. 3.
Opera bona, quæ sint. vide Bona opera.
Opera à nobis proximo exhibita tamquam sibi facta reputat Deus, siue bona sint, siue mala, Isaiæ 37. 23. Ierem. 10. 19. Zach. 2. 8. Matth. 25. 40. Actor. 9. 5. 1. Corinth. 8. 12.
Opiniones & cogitationes hominum frequenter sunt erroneæ, Leu. 10. 1. Num. 15. 39. Deut. 12. 8 † 29. 19. 1. Reg. 15. 9. 2. Reg. 6. 6. Prou 12. 15 † 14 12 † 21. 2. Isa. 5. 21 † 7. 12 † 14. 13 † 55. 8. Matth. 3. 14. 16. 22. Marc. 8. 32. Ioan 12. 4 † 13. 8.
Orare in nomine Iesu, Ioan. 14. 13 † 15. 16 * 16. 32. 26. 1. Ioan. 5. 15.
Orare quemadmodum oporteat, frequenter ignoramus, Matth. 20. 20. Marc. 10. 35. Rom. 8. 26. Iac. 4. 3.
Orare noctes, & dies, Ps. 118. 62. Luc. 18. 1. 1. Thess. 3. 10. 1. Tim. 5. 5. 2. Timoth. 1. 3.
Orare sine intermissione, Matth. 7. 7. Luc. 11. 9. † 18. 1. Act. 10. 2. Ephes. 6. 18. Coloss. 4. 2. 1. Thess. 5. 17.
Orare vt fidei prædicatio successus habeat felices, Ephes. 6. 19. Coloss. 4. 3. 2. Thess. 3. 1.
Orare alium pro alio, Ierem 42. 2. 20 Baruch. 1. 13. 2. Machab. 1. 6. Ephes. 6. 18. Col. 4 2. 1. Thes. 5. 25. 2. Thess. 3. 1 1. Timoth 2. 1. Iacob. 5. 16.
Orare pro inimicis, Num. 16. 22. 46. 2. Machab. 3. 33. Matth 5. 44. Luc. 6. 28 † 23. 34. Act. 7. 60.
Orare Sanctos cum Christo regnantes. vide Sanctos.
Orare pro defunctis. vide Purgatorium.
Oratio quomodo, quando cui & vbi fieri debeat, & quid petendum, Num. 11. 16. 24. Deut. 4. 7. Iudic. 10 10. 15. 1. Reg. 1 11. 2. Reg 22. 2. 7 5. Regum 3. 7. Isa. 65. 24. Amos, 7. 2 Eccli. 35 26. Tob. 3. 11°. Iudith 4. 11. Matt. 6. 5. 9 † 7. 7 † 18. 19 † 20. 20 † 21. 22 † 26. 38. Marc. 11. 24 † 13. 33 Luc. 11. 2 9 † 18. 1 † 22. 40. Ioa 14. 23 † 9. 31 † 14. 13 † 15 7 † 16. 23. Actorum, 1. 14 † 2. 42 † 4. 24. 31 † 10. 2 † 12. 23. Roman 8. 26 † 12. 12. Cor. 14 13. Eph. 6. 18. Col 4. 2 2. Thess. 5. 17. 1. Tim. 2. 1. Hebr. 13. 18. 2. Petr. 3. 12. 1. Ioa 5. 14. Iac. 1. 6 † 4. 3 † 5. 13. Apoc. 19. 10 † 22 9.
Orationes quæ fiunt quemadmodum oportet, exaudit Deus, Gen. 16. 11 † 21. 17. Exod. 2. 24 † 3. 7 † 6. 5 † 22. 23. 27. Deut. 4. 7 † 15. 9. 1. Reg 7. 9. 10. † 9. 16 † 12. 18. 2. Reg. 22 4. 7. 3. Reg. 13 6 † 17 22 † 18. 36. 4 Reg 13. 5 † 20. 5. 2. Par. 32. 22 † 33. 13. 4 Esdr 15 7. Iudith. 4 8. 12. Tob. 3. 24 Ps. 3. 5 † 4. 4 † 9. 13 † 17. 7 † 21. 25 † 33. 7 † 40. 15 † 54. 17 † 117. 5 † 119 1 † 144. 19. Prouerb. 15. 29. Eccli. 4. 9 † 21. 6 † 36. 24. 26 † 48. 22. Isai. 30. 19 † 37. 15 21. † 55. 7. Ier. 29 12. Thren. 3 56. Dan 13. 44. Ionæ 2. 3. Zach. 13. 9. 2. Mach 3. 22. Ioa 9 31. Act. 10. 4.
Orationes quorundam quare non exaudiat Deus, Deut. 1. 45 † 31 38. Iud 10. 1. 1. Reg. 8. 18. Ps. 17. 42. Prou. 1. 28 † 15. 29 † 21 13 † 28. 9. Eccli. 34 29 21 Isa. 1 15. Ier. 7. 16 † 11. 11. 14 † 14. 12 † 15. 1. Ezech. 8. 18 † 14. 16. 20. Mich. 3. 4 Zach 7. 13. 4. Esdr. 1 26. 2. Mach 9. 31. Hebr. 12. 17. Iac. 4 3.
Orationum Sanctorum exempla, Gen 32. 9. Exod. 32. 11. 13. Numer 14 5. Deut 9. 26. 3 Reg. 8. 15 *4 Reg. 20. 3. 2. Paral. 6. 16°. † 14. 11 † 20. 6. 12. 1. Esdr. 9. 6. 2. Esdræ.

dræ 1. † Sap. 9*. Eccli. 9. Tob. 3. 1. 12 † 8 7 † 13. 1. Iudith. 9. 2 † 16. † 23 2 † 36 1 81 † 51.* Bar 1 17. 21 † 2 6.* † 3. 1. Est. 14. 1. Isa 33. 2 † 37 16. 64.* Ierem. 10. 24 † 17. 13 14 † 18 19 † 32. 16. Thren 5.* Dan. 9. 6. † 13. 42 Ionæ 2.* Abac. 3*. 3. Esdr. 8. 74. 4 Eldr. 3*. † 6 38*. 1. Mach. 7. 37. 2 Mach. 6. 30 Act. 4. 24.

Ordinis sacramentum, Ioann. 20. 21. 1. Timoth 2. 14. † 5. 22. 2. Tim. 1. 6. Trum 1 5.

Oreb & Zeb interficiuntur, Iud. 7 17.

Osculum pudicum, pacis & charitatis symbolum, Genes. 29. 13 † 45. 14 † 48. 10. 40. 34. Exod 4. 27. Luc. 15 20. Actor. 20. 37 Rom. 16 15. 1. Corinth. 16 20. 2. Cor. 13. 12. 1. Thess. 5 26. 1 Pet. 5. 14.

Otium. vide Acedia.

Ozias sacerdos recipit Achior in domum suam, Iudith 6. 19.

Præscribit Domini misericordiæ tempus quinquedi rum. 7. 23.

Ozias vide Vsia.

P

Pactum cum quibus non sit ineundum, Exod. 23. 32 † 34. 15. Deuteron. 7. 3 † 20 13. 3. Reg 20 36. 42.

Pactum contra Dei voluntatem cum infidelibus initum punitur, Iudic. 1. 4. 27 † 3. Reg 20. 34. 42. 2 Paral. 19. 2.

Pactum init Deus cum populo, Gen. 17. 2. 7. Exod. 19 5. Deut. 5. 2. Ierem. 31 31. 33.

Factum init populus cum Deo, Iosue 24. 25. 4 Reg 23. 3. 2 Paral. 15. 12 † 23. 16 2 Esdræ 10. 29.

Parentum officium, Gen. 18. 19. † 21. 19 † 24. 2 † 25 6 † 34. † 29 † 49. † Exod. 10 2. † 12. 26 † 13. 13. 14 † 21. 20 Leuit. 19. 29. Num. 30 6. Deut. 4. 9 † 6 7 20 † 11. 19. † 22. 15. 19 † 32. 46. Ios. 4. 21 1 Reg. 2. 23 † 3. 13. 3 Reg. 2. 2 Iob 1. 5 Psal. 77. 3. Prou. 1. 8 † 4 5. 7 † 31. 29 † 23. 24 † 19. 18 † 20. 7 † 22. 6. 15 † 23 13 † 29. 17. Eccli. 4. 23 † 7. 25 † 8 11 † 17 1 † 25. 10 † 26. 13 † 30. 1. 11 † 33 32 † 42. 5 Tob 1. 10 † 4*. † 10. 13 † 14 5. 11. 1. Mach 2. 49. 64. 2. Mach 6. 24. 28 † 7. 20. 21. 27. Dan. 13. 3. Matth. 10. 37. Ephes 6. 4. Coloss. 3. 21. 2. Tim 3. 5. Tit. 2. 4

Paschæ festi institutio, & celebratio, Exod. 12*. 23. 6 † 23. 15 † 34. 18. Leuit 23. 5. Num. 9. 2. 11 † 28. 19. Deut. 16 1. 5. Ios. 5. 1. 4 Reg 23. 21 2 Paral. 30. 1 15 † 35. 1. Esd 6. 19 3 Esdr. 8. 10 † 7. 10. Ezech. 45. 21. Matth. 26 19 Marc. 14. 12. Luc. 22 7.

Pastores, præceptores, & alij præfecti qui debeant esse solicitudine, & cura in eos quos sunt fidei commissos habent. Prou. 27 23 24. Sap 6. 25 26. Ezech 34. 4*. Matth. 18. 12 † 24 45. Luc. 15 4. Ioan. 10. 11*. 13. 1* 17 9 11*. † 18. 8. Act. 20. 22. 28. 31. Rom. 9. 2 3. † 12. 7 8. 1. Corinth 4 14 2. Corinth. 11. 28. 29. Gal. 3. 19.

Patiens, & longanimis est Deus, Genes. 6. 3. Exod. 34 6. Num. 14 18. Psalm. 85. 15 † 102 8 † 144 8. Eccles. 8. 12. Isa. 30. 18. Ioel 2. 13. Ionæ 4. 2. Nah. 1 3. Sapient. 11 24 † 15. 1. Matth 18 27. Rom. 2 4. 1. Timoth. 1 16. 2 Petr. 4. 9.

Patientia, & longanimitas fidelium in omni genere afflictionem, Genes 12. 4 6 2. Reg. 6. 10. Iob. 1. 20 † 2 9. † 7. 2. Prouerb 3. 11 † 14. 19. † 15. 1 † 16 32 † 25. 15 Eccli. 1 29 † 2. 4. 4 Esdr. 10. 15. Tob. 2. 8 2. Mach. 6. 20 † 7*. Matth. 5. 39. Roman 5 3 † 12 12 † 14. 4. 2. Corinth. 6. 4. Galat. 5 22. Ephes 4. 2. 1. Thess. 5 14 2. Thess 1. 4. 7. 1. Timoth. 6. 11. 2. Timoth. 2. 3. 12 1 Petr. 1. 6 † 2. 19 † 3. 14 17 † 4. 1. 2. Petr. 1. 6. Hebr. 10 36 † 11 25 † 12. 1 Iac. 5. 7.

Impatientia, & eius punitio, Exod. 14. 11 † 15 24 † 16 2. 7 † 17. 2. Num 11 1. 10 † 14. 1. 28 † 21 6. Iob. 3 1 Eccli 2. 16.

Pauperes. vide Eleemosyna.

Paulus Iudæus ex tribu Beniamin, Rom. 11. Phil. 3. 5 natus, & educatus Tarsi, Actor 22. 3. persequitur Christianos, 9 1 Gal 1. 13. 1. Tim. 1. 13. conuersio eius singularis, Act. 9.*

Paulus doctor gentium, Roman. 11. 13 † 15. 16 Galat 2 2. 8. 1. Timot. 1. 7 2 Timot. 1. 11 prædicat Antiochiæ, Actor 13. 16* Iconiæ, 14 1. Lystri, 14 6 13. Thess 17. 1. Beroeæ, 17. 10. Athenis, 17. 22. 28 1. Corinth 8 1.

vocatur in Macedoniam, Act 16 9. capitur, 21. 29. deducitur Cæsaream, 23 23. 30 vehitur Romam, 27*. 28 sistitur Neroni, 2 Tim 4. 22.

Paulus nemini voluit esse oneri, 2. Corum 20 33. 2. Corinth. 11. 9. 12 † 12. 13. 1. Thess 2. 9 2. Thess. 3. 8. vocabatur olim Saulus, Act. 7. 59 † 9. 1 † 13. 1.

Pax quædam temporalis, quædam æterna, Genes. 13. 6 8 † 26 22 † 45. 24 Leuit. 26 6. Num 6. 27. Ierem. 29. 7 Eccli. 25. 2 † 28. 15. 29. Matth. 5. 9 Marc 9 60 Luc. 14. 32. Actor 9. 31. Roman. 12. 18. 1. Corint. 14 33. Eph. 4. 3. 2. ad Timoth. 2. 22. 1. Petr. 3. 11. Heb 12. 14. Iacob. 3. 18. Apocal. 6. 4.

Pax interna qualis est inter Deum, & eius amicos, Isai. 2. 4 † 9. 6. 7 † 56. 12 Osee 2. 14. 20. Mich. 4 3. Zachar. 9 10. Luc. 2. 14 † 24 36. Ioann. 14. 17 † 16. 33 † 20. 19. Actor. 10. 36. Roman. 5 1. Ephes. 2. 14. Phil. 4. 7.

Pacem, & misericordiam promittunt mendaces prophetæ, Ierem 6. 14 † 8. 8. 11 † 14. 13 † 23. 16. Ezech. 13. 10. 16 Mich. 3. 5. 1. Thess. 5. 3.

Peccati origo, Genes 2 17 † 3. 6. Roman. 5. 12. 1. Corinth. 15. 21.

Peccatum originale Iob 14. 4 † 15. 14. Psalm. 50. 7. Rom. 3. 9. 23 † 5 12 * effectus eius, Genes. 21 Eccli. 17. 30. Roman. 5 12 17 † 6 23 † 7. 8. 11. 13 17* Galat. 5. 17. Ephes. 2. 3. tollitur eius reatus per Christum, Ioan 1. 29 Rom 3 23 24 † 5 9. 15. 17. 18. 19 † 6. 3 † 7 24 † 8 1. 2. Galat. 3. 22. Ephes 2. 5.

Peccatum solus Deus propria auctoritate remittere potest, Exod 34. 7 Ps. 18. 13 † 31 5 † 102 12. Is 43. 25. † 44. 22 † 53* Ierem 1. 34 † 33. 8. Mich. 7. 18. Matth. 9. 2. Marc. 2 5. Luc. 5. 20 † 7 48.

Peccatum Sacerdos remittit auctoritate diuina, Matth. 18. 18. Ioan 20. 23.

Peccatum remittitur per Christum, Isai. 53*. Daniel 9 24. Matth 1. 21 † 9. 2 † 11 28 † 20. 28 † 26. 27. Mar. 2. 5. Luc. 24 46. Ioann 1 29. Actor. 2. 38 † 4. 12 † 10. 35. 43 † 13. 38. Roman 4. 25 † 5. 9. 1. Corint 6. 11 † 15. 3. 2. Corinth. 5. 11. Galat. 1 4. Col. 1. 14. Ephes. 1. 7 † 5. 25. 1. Timoth. 1 15. Tit. 2. 14. 1. Petr. 1. 18 † 2. 14. † 3. 18 † 4. 1. Hebr. 1. 3 † 9. 12. 14. 1. Ioann. 1. 7 † 2. 12 † 3. 5. Apoc. 1 [illegible]

Pec[illegible] [illegible]. Matth. 12. 31. [illegible] 16 † 19. 10. Hebr 6. 6 † 10. 26. 1.

Peccatum vindictam clamans, Gen. 4. 10 † 18. 20. Exod. 22. 23. 27. Eccli 3. 28. Iacob. 5. 4.

Peccantibus nos fratri condonandum. vide Remittendum.

Propter peccatum vnius, aut paucorum puniuntur multi, Genes. 3*. Num. 16. 20*. Ios. 7*. Iudic. 19. 25. 2. Reg. 25*.

Peccatum contra naturam, Genes. 19*. Iudic. 22*. Leuitic. 20. 13 Roman. 1. 27. 1. Corinth. 6. 10. 1. Timoth. 1. 10.

Peccatum ex ignorantia, Leuit. 4 2 † 5. 14. Numer. 15. 27. Luc. 23. 34. Ioan 9. 41 † 15 24. Actor. 3 17. 1 Timoth. 1. 13.

Peccatum ex malitia, & data opera, Num. 15. 30. Eccli. 10 14 Matth. 28. 13. Ioan. 11 49. Actor. 4 18. Heb. 6 5 † 10. 26.

Peccatorum confessio. vide supra Confessio.

Peccatum non solum non imputatur, sed etiam verè remittitur, & anima abluitur, ac mundatur, Ps. 50. 12. Actorum 2 38. 1. Corinth. 6. 11. 2. Petr. 1. 9. 1. Ioann. 1. 9.

Pactum Dei cum populo, Exod. 19. 5. Deut 7 6 † 14. 2. Ios. 11. Ephes. 2. 14. 2. Petr. 2. 9.

Pedum lotio. vide supra Lotio.

Peregrinis benefaciendum est. Genes 18. 2. Exod. 22 21. † 23. 9. Leuit. 19 33 † 23. 22. Num 13. 14. Deut. 10. 18 † 14. 21 † 24. 14 17 † 26. 11. Ezech. 22. 29 † 17. 21. Zach. 7. 10.

Peregrini sumus, & aduenæ in hac vita, Genes. 15. 13 † 23. 1 † 47. 9. 1 Paral. 29. 15. Psalm. 38. 13 † 118. 19. 2. Corinth. 5. 8. Phil. 3. 20. Hebr. 11. 13 1. Petr. 2. 11.

Peregrinationes pietatis gratia susceptæ sunt utiles, 3. Reg. 8. 41. 4. Reg. 5. 10.

Periurii, & falsi crimen, Exod 8. 8. 15 2*. Leuit 5. 4. 1. Regum 19. 6*. 3. Regum 8 31 Ierem. 7 9. Zach. 5. 3 Malach. 3. 5. 1. Machab. 6. 62 † 7. 15. 18 † 11. 53 † 13. 16. 19. 1. Machab. 4. 34 † 12. 3. Matth. 26. 59. 2. Timoth. 1. 10.

Persæ invadunt Babylonem, Dan. 5. 28. iuxta prophetiam, Isaiæ 21 9, Ierem. 51. & 11. 41. 53.

Persæ invadunt Babylonem, Dan. 5. 28 iuxta pro-

phe-

phetiam, Iſaiæ 21 9. Ierem. 51 8. 11 41 53.
Perſeuerantia, Gen. 19. 19 16. 7. Iob. 2. 3. Prou. 3. 32. † 23. 17. Ezech. 18. 24 † 33 13. Eccli. 2. 2 † 11. 11 † 35. 9. Matth. 10. 22 † 15. 22 † 24. 13. Luc. 9 54. Ioann 6. 62 Act. 2. 42 † 11. 23 † 13 43 † 14. 22. Heb. 3°. 2. Pet. 2. 20 1. Ioan. 2. 24. Apoc. 2. 26.
Perſecutio. vide Crux.
Perſonarum acceptio illicita, nec Deus perſonam reſpicit, Leuit. 19. 15. Deut. 1 17 † 10. 17 † 17. 2. 1. Reg 16 7. 2. Paral. 19. 7. Sap. 6. 8. Iob. 34. 19 Prou. 18. 5 † 24. 23 † 28. 21. Eccli. 35. 15. 16. Iſa. 11. 3. Malach. 2 9. Matth. 22. 16. Marc 12 14. Luc 20. 21. Actor. 10. 34. Roman. 2. 11. Gal. 2. 6. Epheſ. 6. 9. Coloſſ. 3. 25. 1. Petr. 1. 17. Iac 2. 2 9.
Petere. vide Orare.
Petrus à Chriſto vocatur. Matth 4. 1°. confitetur Chriſtum, 16 16 appellatur Simon. 4. 18 † 10 2. Ioann 20. 2. appellatur Cephas, Ioann. 1. 42. 1. Corinth. 1. 12 † 3 22 † 9. 5 Galat. 2 9. appellatur Simon Bar-Iona, & Simon Ioannis, Matt. 16. 17. Ioann. 21. 25. negat Chriſtum, & de negatione facta pœnitentiam agit, Matth. 26 67. 70. 72 75. prædicat, & loquitur, Act. 1. 16 † 2° † 3. 12°. † 4. 1 † 10. 34. ſanat c audum 3. 4. conijcitur in carcerem 12. 3.
Petrus primus Apoſtolorum, Matth. 10. 2 † 16. 18. † 16. 24°. Luc. 22. 31°. Ioan. 21. 17°.
Phacee filius Romeliæ, poſtquam occidit Phaceiam; fit rex Iſrael, 4. Reg. 15. 25. 27. pugnat contra Ieruſalem, Iſ. 7. 1. occidit de Iuda centum viginti millia virorum vno die 2. Par. 28. 6.
Phaceia filius Manahem fit rex Iſrael, 4 Reg. 15. 22. 23.
Phamuel turris ſubuertitur à Gedeone, occiſis habitatoribus ciuitatis, Iudic 8. 8. 13. 17.
Pharao affligitur propter Sacram vxorem Abraham, Geneſ. 12. 17.
Pharao ſomnia vidit, Geneſ. 41. 1. quæ ei à Ioſeph explicantur, 41. 25°.
Pharao Iſraelem opprimit Ier [illegible] 8. ſub mergitur cum omni ſuo exercitu
Pharaonis filiam accipit Salomon [illegible] 3. 1.
Pharao Nechao capit regem Ioachaz, 4. Regum 23. 33.
Phariſæi inuitat Chriſtum, Lucæ 7. 36.
Phariſæus, & publicanus orant ſimul in templo, Luc. 18. 10.
Phariſæi grauiter increpantur, Matth. 3. 7 † 7. 2 † 16. 4 † 23. ° Ioann. 8. 44. Actor. 7. 51 † 23 3. Phil. 3 2.
Phaſur percutit Ieremiam prophetam, Ierem. 20. 2.
Phegiel dux tribus Aſer, Num. 1. 13.
Phigellus, & Hermogenes, auertuntur à Paulo, 2 Tim. 1. 15.
Philippus vocatur à Chriſto, Ioan. 1 43. recenſetur inter Apoſtolos, Matth 10. 3. cupit videre Patrem, Ioan. 4. 8.
Philippus diaconus eligitur, Actor. 6. 5. prædicat in Samaria, Actor. 8. 5. baptizat Æthiopem eunuchum, Actor. 8. 37. ſuſcipit Paulum, & ſocios eius hoſpitio, Actor. 21. 8.
Philiſthæi perſequuntur Iſraelem, Iud 3. 3. † 10. 7 † 14°. † 17. 50 † 18. 27 † 19. 8 † 23. 5. 2. Reg. 5. 24 † 8. 1. 4. Reg. 18. 8.
contra Philiſthæos. vide Iſai 14. 29. Ierem. 47. 1. 4. Ezech. 25. 15. Amos 1. 6. Soph. 2. 5 Zach. 9. 6.
Phinees filius Eleazari, Exod 6. 25. Iud. 20. 28. placat Deum zelo ſuo, Num. 25. 7. 11. Pſalm. 105. 30. mittitur in terram Galaad. Ioſ. 22. 13.
Phinees filius Heli, 1. Reg. 1. 3. perijt propter ſua peccata, 4. 11.
Phul rex Aſſyriorum copias adducit contra Ieruſalem, 4. Reg. 15 19.
Pietas, vide Bona opera.
Pignus ſalutis noſtræ eſt Spiritus ſanctus, Rom. 8. 16. 2. Corint. 1. 22 † 5. 5. Epheſ. 1. 13 † 4. 30.
Pigritia. vide Acedia.
Pilatus, & Herodes fiunt Amici, Luc. 23 12.
Pilatus Chriſtum innocentem morti addicit, Matth. 27 26 Ioan. 19. 16.
Plaga Dei ſeu vindictæ, Exod. 7. °8. °9 °14. °4. Reg. 8 2°. 2. Paral. 6. 28. Pſal 177. 34 † 104. 17. Ier 15 2.
Pœna peccati non ſtatim vniuerſa remittitur remiſſa culpa, Num. 14. 20 22. 23. 2 Reg. 12. 13. 14. °† 24.° 1. Paral. 21.°
Pœnitentia, & ſatisfactio pro peccatis, Pſ. 6 7. Mat. 3. 8. Luc. 3 8. Act. 2. 38 † 8. 22. 2. Cor. 7. 10.
Pœnitentia prædicatur, Ier 7 3. Matth. 3. 2 † 4 17. Luc. 3 3. 8 † 13. 1 † 24. 47. Act. 2. 38 † 3. 19 † 8 21 † 17. 30. † 20. 22 † 26. 20.
Pœnitentiæ veræ, & non fictæ promiſſa eſt venia, Deuter. 4 29 † 30 2 1. Regum 7. 3. 2. Paral 7. 1. † 20 6 † 34. 26 † Iob 22. 23. Prou. 28. 13. Pſalm 31. 5. Eccli. 17. 23. Iſa. 1. 16 † 30 18 † 45. 22 † 55 7 † 59. 20. Ierem 3. 10. 22 † 18. 8 † 29. 12 † 31 18. 20. Ezech. 18. 21 27 † 33. 14 Oſee 14 2 Ioel 2. 12. Ion. 3. 8. Zach. 1. 4 Malac. 3 7 Luc. 15. 18. Act. 3 19 † 26. 18 20.
Pœnitentia agenda eſt dum ſani ſumus, Eccli 17. 24 † 28. 25.
Pœnitentiæ veræ exempla, Iudic. 10. 15. 2 Reg. 12. 13 † 24. 10 10 17. 2. Paral. 12. 6 † 33. 12. Ionæ 3. °Iudith 4. 8 Matthæi 26. 75. Lucæ 7. 37. 43 † 15 18 † 18 13 † 19 8. † 21. 62 † 23 41. Actor. 2. 37.
Pœnitentiæ falſæ exempla, Geneſ. 4 13 † 37. 38. Exod 8 8 † 9. 27 † 10. 16. Ioſ 7 20. Iudic. 21. 7 1 Reg 15. 24. 30 † 24 19. 23. Reg. 13. 6 † 21. 27 Sapient. 5 3. 1. Mach. 16. 12. Machab 9 12. Matth. 27. 4. Actor. 8. 23. 23. Hebr. 12. 17.
Prædicatores. vide Concionatores.
Præfecti. vide Superiores, & Principes.
Precari. vide Orare.
Primitiæ fructuum debentur Deo eiuſque Sacerdotibus, Exod 23. 19 † 25. 26 Leuit. 13 10. Num. 18 13. Deut. 18 4 † 26. 2. 10. 2. Par. 31 5. 2. Eſd. 10. 35. 37 Prou. 3. 9. Tob 1 7.
Primogenita contra Ægyptiorum moriuntur Exo. 12. 29. Pſalm. 77. 51 † 132 8 † 135 10.
Primogenitum omne Deo conſecratur, Exod. 13. † 22 29 † 34. 20. Leu. 27. 26 Num. 3. 13 † 8. 17. Deut. 15. 19. 1. Reg. 1. 24. Luc 2. 23.
Primogenitorum, iura, priuilegia, & prærogatiua, Gen 25. 3 † 49. 31. Deut. 21 15 2. Paral. 21 3.
Primogeniti aliquando à Deo reiiciuntur, Gen. 48. † 49 4. Rom. 9. 13.
Prodigium, & eius punitio, Geneſ 37. 23. Iud. 1. 22. 1. Reg. 23. 19. Iſa. 22. 15. 2. Mach. 3 4 † 4. 1 † 10. 20 † 13. 21. Matth. 8. 14. 47.
Promiſſio. vide votum.
Promiſſiones Dei cum conditione fiunt. Deuter. 19. 8 † 28 † 33. 4. Leuit. 26. °Reg. 2. 30. Ezech. 18. ° † 33. 15 19. Marc. 16. 16. Ioann 3. 16. 36 † 6. 47. † 8. 31. † 13. 17 † 15 7. 14. Rom 8. 17. Coloſſ. 1. 23. Hebr. 3. 14. 1. Petr. 1 4 Apoc 2.° † 3. ° † 21. 7.
Prophetæ. vide Concionatores.
Prouidentia. vide Dei gubernatio, & prouidentia.
Pſeudoprophetæ, & eorum punitio, & quod non ſint audiendi, Deuteronom. 13. 1. † 18. 20 3. Regum 13. 11 † 18. 40 † 22. 6. 10. 4. Regum 10. 19. Proverb. 28. 10 Iſai 3. 11 † 28. 7 † 56 10. Ierem 14. 13. 15 † 23. ° † 27. 9 † 28. 8. 11 15. Ezech. 13. ° † 14. 9. † 22. 25 † 34. 2. 8. 18. Amos 7. 10. Mich. 3. 5. Zach. 13. 2. Matth. 7 15. † 24. 11. Luc 12. 1. Actorum 20 29 1 Corinth 15. 12. Philipp 3. 2. Coloſſ 2. 8. 1. Timoth 4. 1. 2. Tim. 1 17 † 3. 1. 2. Petr. 2. ° 1. Ioann. 4. 1. Iudæ 4. 8°.
Pſeudoprophetæ habentur, qui currunt antequam per ordinariam poteſtatem mittantur, Ier. 14. 14 † 23. 32 † 27 15. Ezech. 13. 6.
Ptolomæus oppugnatur ab Antioco, 1. Machabæorum, 1 19 initit amicitiam cum Alexandro filio Antiochi, 10. 51. pugnat cum Alexandro, & moritur, 11 1. 18.
Ptolomæus Macer veneno vitam ſuam finiuit. 2. Mach. 10. 12 13.
Publius ſuſcepit hoſpitio Paulum, Actorum. 28. 8.
Purgatorium, id eſt, locum vbi ſunt animæ, quæ viuorum precibus, & operibus iuuari poſſunt, & purgantur eſſe confirmatur, 2. Machabæor. 12. 43. 46. ° Matth 5. 25 † 12. 32. 1. Corinth 3. 16. Philipp. 2 10. 2. Timoth. 1. 18. 1. Ioann. 5. 16. Apocal. 5. 3. 13.

INDEX BIBLICVS.

Q

Quadragesimalis ieiunij exempla, Moyses, Exod. 24.18 † 34.28. Deut.9.9.18. Elias, 3. Reg. 19. 8. Christus, Matth 4.2. Vide ieiunium.

Quæstiones inutiles, quæ sunt vitandæ, Genes.3.1. 6.Prouerb.25.27.Eccles.7.11. Eccli.3.21. Matth.24.3. Ioan.6 52 † 21.21.Actor.1.6.1.Tim.1 4 † 6.3. 2. Timoth. 2.16. Tit.3.9.

Quiescendum à peccatis, Roman. 6.6*. Galat. 2. 18.

Quies contingit populo Dei, Hebr 4.9.

Quietem, & pacem certam consequuntur iusti, Sapient.3.3 † 4 1. Isa.57.2. Luc 16.22. Apoc.14.13.

Quietem inuenire animæ suæ, Ierem.6. 16. Matth. 11. 29.

R

Abba obsidetur, 2. Reg. 11. 1 † 12.26.1. Paral. 20. 1.

Rabsaces Sennacherib archipincerna, 4 Reg.18.17. Isa. 36. 37.

Rachel pascit oues patris sui, Genes. 29. 9. traditur Iacob in vxorem, 29.29. clam tollit idola patris sui, 31. 19. ob difficultatem partus periclitatur, 35.17.

Rahab exploratores missos in vrbem Iericho, excipit hospitio, Ios. 2.1. Iacob. 2. 25. seruatur cum suis, Ios.6.17. 23.

Rahab vxor Salomon, 1.Par.2.11. Matth.1.5.

Raphael Angelus Domini medicus, & dux Tobiæ, Tob.5 5 † 6*. † 12.12.

Rationem Deo quisque pro se redditurus est, Matth.12.36 † 18.23 † 25.31*. Roman. 14. 12. 2. Corinth. 5. 10.

Razias Iudæus gladio se interimit, 2. Machab. 14. 37.41.

Razon aduersarius Israelis, 3. Reg. 11. 23.

Rebecca filia Bathuelis, Genes.22.23. vxor Isaac 24. 50. parit geminos, 25. 24.

Rechab pater Ionadab amici Iehu regis Israel † 4 Reg 10. 15.

Redimere nouit Deus suos multis modis ex angustia, Genes.19*. Exod 14* † 18.8.1. Regum 23.14. 26. 4 Reg 7* 1.Paralip 18.31 † 20.24. 1 Esdr.8.22. Psal.4.9. † 90 6.Esther 7.5. Isa.41.10 † 43.1.Daniel,3.92 † 6.22. 23.2. Petr. 2 9.

Refugij ciuitates, Exod.21.13. Num.35.11 Deuter. 4.41 † 19.2.7. Ios.20*.3.Reg.1.50 † 2.28.

Regeneratio. vide Homo.

Regeneratio est immutatio carnis in spiritum, Ioan 3. 5. carnalium affectionum in spiritalem affectum, Roman 8.5.13. infidelitatis in fidem, Ioann.1.12 Galat.3.26 1. Ioann.5. 1. innouatio mentis per Spiritum sanctum, ad Titum 3.5.Galat.4 6. atque adeo carnalis naturæ in diuinam naturam, 2.Petr.1.4.Coloss.2. 11.vt qui mali fuimus, sanctificemur, 1.Corinth.6.11. Ephes.5. 8.

Regenerati interius, etiam exterius in nouitate vitæ ambulabunt Roman. 6 † 7.6 † 12. 1. Ephes.4. 22. Coloss.3.9. 1. Corinth.5.7.2. Corinth. 5. 15. 1. Petr. 4. 1.

Regerquid facere, quidve fugere debeant. Deuter. 17.19.1.Reg.8*.3 Reg.2.2 † 10.9 2.Paralip.1 † 19.5.Sapient.6 † 9*. Iob 34 30. Psal.2.10 † 100*.Prouerb.14. 28 † 19.12 † 20.8.26 † 28.15 † 29.4.14 † 31. 4. Ier. 22. 2. vide Superiorum officium.

Regnum Dei vim patitur. Matth.11.12. Luc.16.16. Galat 5.16. Apoc 2*. † 3. † 21.7.

Regnum Dei spirituale, internum, & æternum, Genes.49.10.Num.24.17.1. Reg.2 10 † 7.9.10.1. Paralip 28.11 † 29.2.4.Psalm 2.2 6 † 9.8 † 21 28.† 44.7 † 71. 1 † 109*. † 144 11 Isa 9.6 † 11* † 32. 16 † 40.9 † 42. 1. Ierem 23.5.6 † 33*. Ezech.23 † 37.24. Daniel.2. 44. † 4 33 † 7. 14.27 † 9.24.25. Osee 3. 5. Mich.4. 1.4 † 5. 2. Zach.9 9 Matth.13*.Luc.1.28 † 12.31.32 † 22.29 † 23. 2.Ioann.6.14 † 12.14.34 † 18.33.36.1.Tim.1.17. Hebr.1. 8. † 2. 9

Relinquentes omnia propter Christum, centuplum recipient, Matth. 19. 29. Marc. 10.29. Luc. 18. 29.

Reliquiæ & vestes sanctorum quam vim à Deo habeant. quidque per eas operetur, vt pallium Eliæ, 4. Reg.2 14. ossa Eliæi, 4. Reg.13. 21. fimbria Christi, Matth 9.20 † 14.36. sudaria Pauli, Act.19. 12. vmbra Petri, Act. 5 15.

Remittendum proximo in nos peccanti, Eccli 28.2. Matth.5.23 † 6.13 † 18.22.33. Luc. 17.3. Ephes. 4. 32. Coloss. 3 13.

Repudij libellus, Deut.24.1. Isa 50 1. Ier.3.8. Malac. 2.16 Matt 5.30 † 19.7. Marc.10.4.

Respha concubina Saul, ad quam ingressus est Abner, 2. Reg 3 7.

custodit corpora eorum, qui in crucem sublati erant, 21 10.

Resurrectio mortuorum, & carnis ad gloriam facta mutatio, Exod.3.5.Iob 14.13 † 19 26 † 21.30. Isai.26. 19 † 65 14.Ezech.37.1.9. Dan 12.12.Ionæ 2.11. Soph.3. 8.4. Esdr 2.16 † 14 35.2. Machab 7.9.14.23. Matth.22. 23.31. Luc.20 35. Ioann.5 21.28 † 6.39 † 11.24.Actor. 24.15 1. Corinth. 15*.2. Corinth.4 14 † * Coloss.3.4. Philipp.3.21. Thess.4 13.16.2. Timoth. 2.11. Apocal. 20. 12.

Reuelationes, & visiones, Ios. 5 13. 4. Reg.17.9. 2. Machab.3 24 † 5.2 † 10 29 † 11. 8. vide Apparitiones.

Roboam filius Salomonis, rex Iuda constituitur, 3 Regum 12. 1. deficit Israel à Roboam ad Ieroboam, 12 19. præcipit ei Deus ne pugnet contra Israel, 2.Paral.11.2. oppugnatur à Sisac rege Ægypti, 12. 2. 9.

moritur, 3.Reg.14.31 regnat Abiam filius eius. pro eo, 15. 1.

Romani cum Iudæis pacis, & societatis fœdera ineunt, 1.Mach.8.14.17.27 † 12 † 14.17. 20.

Romanorum Gentilium laus, 1. Machabæorum, 8 2. 9.

Romanorum Christianorum laus, Rom.1.

Romanos destruentes Ierusalem, & templum Dom[illegible] Isa 26 † 61.11. Dan 9.26 † 11. 30. [illegible] Ioann.11.48.

[illegible] genitus Iacob nascitur, Genes. 29. [illegible] horum patris sui, 35. 22. dantur ob id primogenita eius filijs Ioseph, 49.4. 1. Paralip 5. 1. nititur fratrem suum Ioseph liberare, Genes. 37. 21. 22. 29.

dicit patri, Duos filios meos interfice, si non reduxero Beniamin, 42.37. filijs Ruben primo requies datur, Num.32*. Deut.3.12 † 29.8. Ios.1.12 † 13.23. cæduntur, 4. Reg.10.33. transferuntur ad terram Assyriorum, 15.29. 1 Par.5.26.

secundum prophetiam, Genes.49.4. ædificant altaria. Ios 22. 10. dimicauerunt contra Agarenos, 1. Paral 5. 19.

Ruth Moabitis, Ruth. 1.4. accipit eam vxorem Booz, & parit Obed 4. 13. 1. Paralipp. 2. 12. Matth. 1.5.

S

Sabbatum, Genes. 2. 2 Exod 16.23 † 20. 8 † 23. 12 † 31. 14 17 † 34.21 † 35 2. Leuit.19 3 † 23.3.11. † 25. 4 Num.15.32 † 28 6. Deuter.5.12. Isai.56.2 4 † 58 13 † 66. 25. Ierem. 17. 21.27. Ezech.20.12. † 22.8. 2. Esdr.13.16 21.1. Machab.1.47 † 2 33. 41. 2. Machab. 12. 1. Matth. 12. 1. 10. Marc. 2. 23 † 3. 2 † 6 2. Luc. 4.15.31 † 6 1 † 13.11.14 † 14.1.Ioann.5.10 † 7.22 † 9.14. Actor.13.14 27.44 † 15.21 † 18.4 † 20.7. 1.Corinth.16.2. Hebr.4. 4. 10.

Sacerdotes Legis & horum munus, Exod.29. 44. † 30 7. Leuit.10 1.6 9 † 21*. † 22*. † 24. 3. Numer.3. 10 † 4 5.11 † 10 8 † 18. 1. 7. Deuter 21.5. 1 Reg.2.28. 35.1 Paral.6 49.2. Paral.24.17. Ezech.44.15.20.Hebr. 6 7 † 10. 11.

Sacerdotum multitudo in veteri Lege, 1. Par.23.3. vbi numerantur 38000.

Sacerdotum Legis indumenta, ornamenta, & ordinatio, Exod.28*. † 29. 1 † 9. 1 † 40.12. Leuitic. 8. 1. 8.

Sacerdotibus dabantur decimæ, & primitiæ, Num.5.9.10 † 18.8.11*. Deut. 18. 1. vt liberi à solicitudine comparandi victum, possent vacare Legi Dei, 2. Par.31 4*. vide Decimæ.

Sacerdotibus Legis assignabatur necessaria vitæ susten-

INDEX BIBLICVS.

ſuſtentatio, Exod. 29 26. Leuit. 2. 3. 10 † 5. 13 † 6. 9. 19. † 7. 5. 32 † 10. 13 † 24. 9. Num 3 48 † 5. 9 † 18. 8. 11. 28. Deut. 18 1. 1 Reg 2. 28 4. Reg 12. 16. 1. Paral. 6. 54 2. Paral 31. 4 2. Eſdr. 10 36 Eccl. 45. 25.

Sacerdotes mali, & eorum punitio. Numer. 16. * 1. Regum 2 22*. *3. 13. 3 Regum 12. 26. Iſa. 3. 11. Ierem. 2. 5 † 8. 7 Oſee 4. 6. 9 † 5*. Malach. 1 † 2 1. 8. 1. Machab. 7 5. 9. 21.

Sacerdos, non lex aut Scriptura ſola, eſt iudex quæſtionum exorientium, Deuteron. 17 9. 12 Malach. 2. 7.

Sacrificium noui Teſtamenti appellatur iuge ſacrificium, Dan. 11. 31 † 12. 11. celebrabitur donec veniat Dominus, 1. Corinth. 11. 26. quære Miſſæ ſacrificium, & Oblatio.

Sadducæi negant mortuorum reſurrectionem, Mat. 22. 23. Act. 4. 1 † 23. 8.

Samanasar rex Aſſyriorum egreditur primo contra Samariam, & transfert Iſrael cum Ozee rege in Aſſyrios, 4. Regum 17. 6. ſecundo capit Samariam, 18. 9.

Salomonis filij Dauidis natiuitas promittitur, 2. Reg. 7. 12.

natcitur, 2 Reg. 5. 14 † 12. 24. vngitur in regem ſuper Iſrael, 3. Reg. 1. 33. Dominus apparuit ei per ſomnium nocte in Gabaon, à quo poſtulat, 3 3. 9. 2. Paral 1. 7 dirimit litem meretricum, 3. Reg. 3 16 24. de eius ſapientia, magnitudine diuitiarum, poteſtate & miniſtris, 2 Par. 9. 3 iuit fœdus cum Hiram rege Tyri, 3. Reg. 5 12.

Poſtquam ædificauit templum, dedit Hiram viginti oppida, 9 11. venit ad eum regina Saba, 10. 1. Matth. 12. 42. Luc. 11. 31. ædificauit fanum Chamos idolo Moab in monte, 3 Reg. 11. 7.

Chananæos facit ſibi tributarios, 1. Paralipomen. 8 7. vngitur ſecundo in Regem, 2. Paralipom. 29. 22. moritur, 3. Regum, 11. 43 ducendi ei filius Roboam, 14 21.

Samaria, quæ poſtea metropolis [illegible] huum Iſrael, extruitur, 3. Regum 16. [illegible] Syrijs 4. Reg. 6. 24 obſidetur ab Aſſyrijs triennium annum, capitur, & adducitur populus, 4. Regum 17. 5.

contra Samariam prophetatur, Iſa 7. 30 † 9. 7 Ezech. 23. * Oſee 8. * † 13. * Amos 3. 14. Mich. 1 5.

Samaria nolebat recipere verbum Dei, Luc. 9. 52. recipit verbum Dei, Act. 8. 5.

Samaritanus miſereretur vulnerati, Luc 10. 33.

Samaritana loquitur cum Chriſto apud puteum, Ioann. 4. 7.

Samſon naſcitur, Iud. 13 24. iuxta promiſſionem Angeli, 13. 3 vxorem accipit in Thamnata, & dilacerat leonem, 14. 1. 5. 10.

nocet Philiſtæis, eiſque vim infert, 15. 4 8. moritur, 16. 29. 30.

Samuel, 1. Regum 1. 20. adducitur ad domum Domini in Silo, 1 24. vocatur à Domino, 3. 4 10. congregat vniuerſum Iſrael in Maſphat, & clamat ad Dominum pro Iſrael, 7. 5. 9. poſuit filios ſuos Iudices Iſrael, 8. 1. probat ſe innocentem, 12. 3 interficit Agag, 15. 33.

[illegible] regem vngit 16. 13. moritur, 25. 1 prophetat Saulis poſt mortem, 28. 15 16. Eccli. 46. 23. laudatur, Eccli. 46. 16.

Sanaballat præfectus Samariæ conatur impedire templi ædificationem, 2 Eſdr. 2. 10.

Sanctus eſt Deus Iſa 6. 3. Ap 4. 8.

Sancti & mundi eſſe debemus, Leuit. 11. 44. † 19. 2. † 20. 7. 26 † 21. 6. Deuteron. 26. 19. Eph. 5 26. 1. Theſſ. 4 3. 1. Petr. 1. 16. qui ſanctus, ſanctificetur adhuc, Apoc. 22 11.

Sanctum Domini, Exod 39. 2. Leuit. 16*. Pſ. 113 2. 2 Matth. 7. 6. Luc. 1. 31.

Sancti pro nobis orant, Ier. 15. 1. 2. Mach. 15 14. Apocal. 5. 8 † 8. 3. propter eorum preces, & merita multa nobis largitur Deus, quamuis illi vita functi ſint, Geneſ. 26. 5 24 Exod. 3 13. 14 3. Reg 11 12. 13. 32. 34 † 15 4 5 4. Reg. 19. 34 † 20. 6. Iſai. 37. 35. Eccli. 44. 24.

Sanctos oramus ſine iniuria Mediatoris, vt pro nobis oreut, ſicut & petimus ab aliis hominibus preces, vt Paulus Roman. 15. 30. Coloſſ. 4 3. Epheſ. 6. 19. 1. Theſſal. 5 25. 2. Theſſal 3. 1. Hebr. 13. 18. Nec mirum Sanctos noſtras preces cognoſcere: quia ſunt ſicut Angeli Dei, Matth. 22. 30. Luc. 15. 10. & offerunt Deo noſtras preces, Tob. 12. 12. Apocal. 5. 8. † 8. 3. Nec huic contrarium eſt, quod Deus ſolus eſt inſpector cordis, quia & homines cognouerunt ſecreta cordium Deo reuelante, Dan. 2. 29. 4. Reg. 5. 25. † 6. 12.

Sanctorum miniſterio aliquando tribuitur, quod ſoli Deo præcipuè conuenit Matth. 18. 16 18. Ioan. 20. 23. Roman. 11 14. 1. Corint 9. 20. 21. 1. Tim. 4 16. Iacob. 5. 19 vide titulum Deo ſoli attributa, &c.

in Sanctorum memoriam Deum orare, docent nos maiorum exempla, Geneſ. 31. 9 † 48. 16. Exod. 32. 13. Deuteronom. 9. 27. 3 Regum 18. 36 1. Par. 29 18. 2 Paral. 5. 42. Tob 7. 15. Eſth. 13. 15 † 14. 18. Iſa. 63. 17. Dan. 3. 35.

Sancti ſunt cum Chriſto in cœlis regnantes, Ioann. 12. 26 † 17. 24. 2. Corinth 5. 8. Phil. 1. 23. Apoc. 3. 21 † 7 9. † 14. 13.

Sancti etiam vita defuncti rectè à nobis laudantur, Eccli. 44*. Ioan 12. 26.

in Sanctis ſuis Deus laudatur, Pſ. 150. 1.

Sancti iudicabunt. quære iudicabunt.

Sancti faciunt miracula, vt Moyſes, & Aaron, Exod 7 † 8 † 9 † 10 † 11. Elias excitat puerum mortuum, 3. Regum 17 22. claudit cœlum ne pluat, 17. 1 Iacob 5 17. aperit clauſum, 3 Regum 18. 41. 45. Iacob. 5. 18.

Eliæ pallium diuidit aquas, 4. Regum 2. 8 14. Eliſæus excitat puerum vidua mortuum, 4. Regum 4. 35. ſanat aquas miſſo in eas ſale, 2. 21. 22. oleum multiplicat, 4. 6 mittit farinam in ollam, 4. 41. Naaman Syrum ſanat, 5. 14. facit natare ferrum, 6. 6. Eliſæus mortuus per contractum oſſium ſuorum operatur, 13. 21.

Apoſtoli eijciunt dæmonia. Marc. 6. 13 † 16. 17. Luc. 10 17. Ioannes, & Petrus ſanant claudum, Actorum 3. 6.

Petrus excitat Tabitham, 9. 41.

[illegible] ſola ſua vmbra ſanat, 5. 15.

[illegible] reſtituit claudum, 14. 9.

etiam per ſudaria curat infirmos, 19. 12. reddit vitæ puerum ex lapſu mortuum, 20. 10.

Sancti plura quoque alia fecere miracula, quæ longum eſſet enumerare, ad Hebr. 11 32 †

Sanguinis conſperſio, Exod. 24 6 † 29. 20. Leuitic. 1. 5. 11. † 3. 2. 8. 13. † 4. 6. 16. † 7. 2 † 8 19 30. † 9. 18. † 16. 14. 18 † 17. 6. 2. Par. 30. 16 Ezech. 43. 20 Heb. 9. 11. 13. 14. 19. 21. 22.

Sanguinis Chriſti conſperſio, Hebr. 9. 14 † 10. 19. † 12. 24 1. Petr. 1. 2.

Sanguinis eſus prohibitus, Geneſ. 9. 4. Leu. 3. 17. † 7. 26. † 10 14. † 19. 26. Deuter. 12. 16. 23. † 15 23. 1. Reg. 14. 32. Act. 15. 20. † 21. 25.

Sanguinis fluxus ſiſtitur, Matth. 9. 20.

Sanguinis innocentis effuſio, Deut 19. 5. 11. † 27. 24. 2. Reg 20 3. 3. Reg. 21. 13. 4. Reg. 21. 16. † 24. 4. 2. Par 24. 22 Prouerb 6 17. † 28. 17. Iſai. 26. 21 Ierem. 7. 6 † 22. 3. Ezech. 22. 4 4. Eſd. 1. 32. Matth. 23. 34. Luc 11. 50 Apocal 6. 10. † 18. 24.

Sanguinis innocentis effuſio clammat vindictam coram Deo, Gen. 4. 10. 4. Eſdr. 15. 8. Apoc. 6. 10.

Sanguine Chriſti empti ſumus, 1. Corinth 6. 20. † 7. 23. Act 20 28. 1. Petr. 1. 18. Apoc. 5. 6.

Sapientiæ diuinæ origo, proprietas, laus, & vtilitas, Deuteron. 4 6. † 29 9. Iob 28. 20 † 32. 7. Eccli. 7. 22. † 9 13 Sapient. 6 13. 16 † 7* 8*. 9* 10*. Eccli. 1* † 3. 1. 31 † 4. 12. 4*. 29 † 21. 12 † 24*. 39 14 Luc. 11. 15. Roman 11. 33. 1. Cor 1. 17. † 2 6. 10. † 3. 19. Col 2 3 Iac. 1. 5 † 3. 15

Sapphira mentitur Spiritui ſancto, & cadit in terram mortua, Actor. 5. 1. 8.

Sara filia Raguelis Tobiæ in vxorem traditur, Tob 7 10. 15.

Sarmia. vide Zeruia.

Satisfactio. vide Pœnitentia.

Saul de tribu Beniamin quærit aſinas, 1. Regum 9. 3. vngitur in regem à Samuele, 10. 1 † 11 14. Acto. 13. 21. iuxta mandatum, 1. Reg. 9 15. percuſſit Ammonitas 11. obtulit holocauſtum, 13. 9. à regno reijcitur, 13. 13. † 15 22 26 28 † 16*. exagitat eum ſpiritus nequam,

nequam, 16.14 † 28. 10 † 19.9. nititur Dauid confige re, 18.10 † 19.10 persequitur eum, 23°. trucidat sacerdotes Domini, 22.18. mulierem habentem pythonem consulit, 28. 7. seipsum interficit, 31. 4. sepelitur, 31. 13. filij eius in crucem tolluntur, 2. Regum 21. 9.

Scandalum seu offendiculum proximo, nec in vita, nec in doctrina ponendum, Leu. 4.3. Num. 31 16.2 2. Reg. 12.14. 2. Esdr. 9.22 Proverb. 28.10. 2. Machab. 6. 24. Matth. 17 27 † 18 6. Marc. 9.42 Luc. 17.1. Roman 14.1. 15. 1. Corin. 8°. † 10.32. 2. Corinth. 6.3. 1. Thess. 5. 22.

quicumque nobis scandalo esse possent, vitabimus, Exod. 34.12. Deut. 7.2. 16 † 13 Matt. 5 29 † 16.22. Marc. 9 42. Rom. 16. 17.

Scientia Dei. vide Dei.

Scriptura sacra vnde sit, & quis eius vsus, Exod. 17.14 † 34.27. Deut. 4.1 † 17 18 † 31.9. Ios. 1 8. Isa. 8 9. † 30.8 † 34.16. Ierem 30. 2. † 8.2.3. Esdr. 9.39.4 Esdr. 15.1. Dan. 10. 21. Matth. 4.4 † 22. 29. Luc. 4 4 † 16. 29. Ioann. 5. 39 † 10.44 † 20.30. Actorum 15.21 † 17. 11 Roman. 1.2 † 4.23 † 15. 4. 1. Corinth. 9.9 † 10. 11. † 15 3. 2. Timoth. 3. 15. 2. Petr. 1. 20 † 3. 1. Apocal. 1. 19.

Scriptura difficilis intellectu, 2. Petr. 3. 16. nec omnia scripta Apostoli mandarunt, Ioan. 20. 30 † 21. 25. 1. Corinth. 11 34. 2. Thess. 3 15. Ioann. epist. 2. 12 † epist. 3. 18.

Scriptura nec lex est iudex, sed Sacerdos, Deut. 17 18. Ezech. 44. 24°. Malach. 2. 7. quære Sacerdotum officium.

Seb & Oreb interficiuntur, Iud 7.25.

Seba, quia regnum affectarat, caput præciditur, 2. Reg. 20. 22.

Securitas perfectæ de peccatorum remissione, aut salute consequenda non habetur in hac vita, Eccles. 9. 1. 2. vide Certi.

Sedecias pseudoprophetes, 3. Reg 22. 11. 2. Paral. 18. 10. comburitur, Ierem. 29. 22.

Sedecias. vide Zedecias.

Seditiosi puniuntur, Num. 16. 31°. vide Murmuratores.

Seleucus Asiæ rex, 2. Mach. 3. 3.

Semaias mittitur ad Roboam, 3 Reg. 12. 22. 2. Paral. 11. 2 † 12. 5 7.

Semei maledicit Dauidi, 2 Reg. 16. 5. 13 veniam impetrat à Dauid, 2. Reg. 19. 23. occiditur ex Præcepto Dauid, 3 Reg. 2 9 42. 46.

Sennacherib oppugnat vniuersas ciuitates Iudæ munitas, 4. Regum 18. 13. 2. Paral. 32. 1. blasphemat Deum, Isa 36°. interimitur, à filijs, 4. Reg. 19. 37. Isai. 37. 37. secundum verba Isaiæ 10. 33. † 31. 8 † 33. 1.

Sepelire mortuos, opus misericordiæ, Genes. 23. 19 † 25. 9 † 35. 19. 29 † 50. 5. 13. 25. Numer. 20 1. Deut. 10. 6 † 21. 23. Ios 24. 30. Iudic. 12 7. 1 Regum 25 1 † 31 13 2. Regum 2. 32 † 3. 32. 3. Regum 2. 10. 31. 34. † 11. 43 † 13. 29 † 24. 31. 4. Regum 13. 20. 2. Paral. 16. 14. † 24. 16 † 35 24 Tob. 1. 20 † 2. 3. 7 † 4. 3. 18 † 8. 14 † 12. 12 † 14. 13. 16 4. Esdr. 2. 23. Eccl 7. 37 † 38 16. Matth. 14. 12 † 27. 58. Ioann. 19. 39. Actor. 13. 29. 1. Cor. 15. 4.

Sephora. vide Ziphora.

Sermo Christianorum. vide Loquenda.

Serpens æneus erigitur, Num. 21. 8. tollitur, & appellatur Nehustan, 4. Reg. 18. 4. cuius typum gesserit, Ioan. 3. 14.

Siba. videZiba.

Siceleg. vide Ziceleg.

Sichem filius Hemor Dinam rapit, & concumbit cum illa, Gen. 34. 2. necatur, 34. 26.

Signa futurorum, Gen. 9. 12. Exod. 31 13. Iosue 2. 12°. 1. Reg. 2. 34 4 10. 2. 2. Reg. 5. 24. 4. Reg. 19 29. Isa. 38. 7. Tob. 5. 3. Luc. 2 12.

Signa in memoriam præteritorum, Exod. 3 8. Num. 15. 38 † 16. 38 40 † 17. 10. Ios. 4 6°.

Signa & miracula fiunt, vt per ea omnipotentia, veritas, iustitia, & bonitas Dei innotescat, Exod 4 2 6 † 7. 17 † 16. 12 Ios 3. 10. 14. 3. Regum 13. 4 † 17. 14 † 18. 38 † 20 13. 18. 4. Reg. 5. 14 † 20. 9. Matth 8. 26. † 9. 2 † 14. 28.

Sihon rex Amorrhæorum concedere noluit vt Israel transiret per fines suos. Num. 21. 23. Deut. 2. 30. percussus est in ore gladij. Numer. 21 24.

Silas cum Paulo mittitur Antiochiam. Actor. 15. 27. profectus est cum Paulo, 15. 40. remansit Beroæ, 17. 14.

Silere est vtile, Prouer. 17. 20. Eccle 3. 7. Eccli. 20. 6. † 32. 12.

Silo locus in quo fuit domus Dei, Ios. 18. 1. Iud. 18. 31 † 20. 18. 1. Reg. 1. 3. conuenerunt omnes in Silo propter Rubenitas, Ios. 22. 12. de Silo affertur arca, 1. Reg. 4. 4. Ierem. 7. 12 † 26. 6.

Simeon nascitur, Genes. 29. 33. interficit cum Leui Sichemitas, 34. 25. eam ob rem arguuntur à patre 49. 5. in vinculis tenetur in Ægypto, 42. 25.

Simon in Bethania excipit Dominum, Matth. 26. 6. Marc. 14. 3. Ioann. 12. 1.

Simonia, vide Vendi dona Dei.

Simplicibus, & humilibus reuelat subinde Deus, quod abscondit ijs, qui sibi videntur sapientes, Isaiæ 29. 18. 24 † 32 4. Eccles. 9 15. Matth. 11. 25. Luc. 2. 9. 5 † 5. 8 † 10. 21. Actor. 4. 13. 2. Corinth. 1. 24. † 2. 2.

Simplex & rectus, Genes. 20. 6. Iob. 1. 8. Matth. 10. 16. Actor. 2. 46. Roman. 16. 18. Ephes. 6. 5. Coloss. 3. 22.

Simulatio & hypocrisis cauenda, Eccl. 1. 36. Isai. 32. 6. Ieremi 9. 6. Iob 1. 5 34. 1. Machabeor 6. 24. Matth. 23°.

Sobrietas. vide Temperantia.

Societas bonorum quærenda, malorum vitanda, Genes. 19. 15. Leuit. 7. 19. Num. 16. 25. † 25. 4. Ios. 23. 12 2 Paral. 19 2. Iob. 31. 2. Psalm. 25 4 8 † 36. 1. Prouer. 1. 10 † 4. 14 † 6. 25 † 13. 20 † 20. 19 † 22 10 24 † 23. 6. 17 † 24 1. 21 † 29. 27. Ierem. 16. 8. Eccli. 6. 35 † 8. 1. 18 † 19. 21 † 12 10 † 13. 1. 20. Tob. 1. 5. Matth. 7 15. Actor. 19 9 2. Corinth. 6. 14. Ephes. 5. 11. 2. Timoth 4. 13. Apoc. 18. 4.

Sodoma, & Gomorra amœnissimo loco sitæ, Genes. 13. [illegible] 14. 11. subuertuntur à [illegible] Deuteron. 29. 23. Sapient. [illegible] verbo Domini, 18. 20. cauta, Ezech. [illegible] & Lunæ resistunt, Genes. 1. 16. steterunt ad imperium Iosue, Iosue 10. 12. retrocessit Sol decem gradibus ad petitionem Ezechiæ & preces Isaiæ, 4 Reg. 20. 11. amittet lumen, Matth. 27. 44. Marc 15 33. Luc. 23 44.

Solicitudo nimia, Exod. 34. 21. Leuit. 25. 20. Deuteronom 8. 3. Iob 7. 8. Psalm. 54. 23 † 144. 15. 16 Proverb. 10. 3. 23. 25. Matth. 6. 25 † 10 9 23 † 13. 22 † 16. 7. Luc. 8. 14 † 12 22 † 14. 18 † 21. 31. 1. Cor. 7. 32. Phil. 4 6. Hebr. 13. 5. 1. Petr. 5. 7.

Somnia & visiones in quibus olim Deus suam voluntatem aperiebat, Genes. 20. 3 † 28. 12 † 31. 24. † 37. 5. 9 † 40. 8 † 41. 1 † 46. 2. Numer 12. 6. Iudic. 7. 13. 15. 1. Regum 3. 4. 8. 11. 28. 6. 1. Regum 7. 4. 3. Regum 3. 15. Iob. 7 13 † 33 15. Daniel. 2 1 † 7 1. 2. Michab. 15. 11. Matth. 1 20 † 2. 12. 19. Act. 16 9 † 18 9 † 23. 11 † 27 23.

Somnia, & visiones, quæ non conueniunt cum doctrina Christi, & Ecclesiæ, sunt contemnenda, Deuter. 13. 1. Eccli. 5. 2. Eccl. 34. 1°. Ierem. 23 † 16. 25 † 27. 9 † 29 8.

Zorobabel filius Salathiel, 2. Esdr. 12. 1. Matth 1. 13. Luc. 27. instaurat templum Domini Ierosolymis, 1. Esdr. 3. 3. Esdræ 5. 30. Eccl. 49. 13. genuit Abiud, Matth. 1. 13

Sorores Christi. vide Fratres.

Sors, Levit. 26. 8. Numer. 17 † 26. 55. 33. 54. Iosue 7. 14 † 18. 10. 1. Reg. 10. 20. † 14. 37. 42. 1. Paral. 25 5. 2. Esdr. 11. 1. Proverb. 16. 33 † 18. 18. Ezech. 22. 19. Ion. 1. 7. Actor. 1 19.

Sosipater comes Pauli. Actor. 20. 4.

Sosthenes princeps Synagogæ percutitur, Actorum 18. 17.

Spes iustorum non in temporalibus rebus, sed in Deo eiusque promissionibus fundatur, Genes. 26. 3. Iudic. 7. 14 1. Regum 4 3 † 13. 45 † 22. 13. Regum 20. 20. 1 Paral. 19 13. 2. Paral. 25. 7 † 32 7 † 16. 2 † 20 15. 20. Iudic 9. 13. Psalm 9 11 † 13. 6 † 21. 5. 10 † 24 2 † 30. 2 † 39 5 † 61°. † 70 1 † 90 2 † 113. 9. 1 10. 11 † 141. 6 † 145 5. Proverb. 3. 5 † 23. 19 † 28. 25 † 30. 5. Sapient. 3. 4. 9. Eccl. 2. 6. 18 † 13. 9 † 33 3. † 38 14. Isai 26. 4 † 29. 19. † 30 1.

† 30.1.15 † 31.1 † 36.7 † 40.30. Ierem.2.33 † 7. 4. † 9.22 † 17.7 † 39.1°. Thre. 3.14. Exech. 29. 6. Oſee 12.6. Mich.7.5 7. Nahum 1 7. 1. Machab.3.18. Matth. 10.37 † 12.21. Roman.5.2 † 8.24.2. Corinth.5.2. Coloſſ. 1.27.1. Theſſ.1. 3. 1. Timoth. 1. 1 † 6.17. Hebr. 3.6. 1. Petr. 1. 13.

Spes non facit nos ſecuros, nec excludit timorem. vide Timor.

Spes impiorum euaneſcit, & in quibus confidunt, vana ſunt omnia, 4. Regum 18. 21. Iob. 8. 13 † 11. 20 † 14. 19 † 20. 4. Prouerb. 10. 28 † 11. 7. 23 † 25. 19. Sap. 5. 15. Eccli. 5. 1. 10. Iſai. 28. 15. 18. † 30. 2. 12 † 57. 11. Ierem. 9. 12 † 17. 7. 1. Machab. 2. 62.

Spinæ appellantur ſollicitudines huius mundi, diuitiæ, & voluptates vitæ, Matth. 13. 7. 22. † 19. 22. Marc. 4. 7. 18 † 10. 22. Luc. 8. 7. 14. † 18. 22.

Spiritus ſanctus promittitur, Iſai. 44. 3. Ezech. 11. 19 † 36. 26 † 39. 29. Ioel. 2. 28. Matth. 3. 11. Ioann. 7. 39 † 14. 16. 26 † 15. 26 † 16. 7. imittitur, Actor. 2. 1.

Spiritus Dei edocet mentes, Exod 4. 12. Pſalm. 31. 8. Iſai. 54. 13. Matth. 10 20. Marc. 13. 11. Luc. 12. 11 † 21 14. Ioann. 6. 45 † 14. 16. 26 † 15. 26 † 16. 13. Roman. 8 16. 26 2. Corinth. 1. 22 † 5. 5. Epheſ. 1. 13 † 20. 2. 1. Ioann. 2. 27.

Spiritus probandi ſunt vtrum à Deo ſint, Iudith 8. 28. 1 Corinth. 14. 29. 1. Theſſal. 5. 21. 1. Ioann. 4. 1.

Sponſus ſpiritualis eſt Chriſtus, Iſai 54. 5 † 62. 4. Ierem. 31 22. Ezech. 16. 8. Matth. 9. 15 † 25. 1. Marc. 2. 19. Luc. 5. 34. Ioan. 3. 29. 2. Corinth. 11. 2. Epheſ. 5. 24. Apoc. 19. 7 † 21. 2.

Sponſa Chriſti. vide Eccleſia.

Stephanus eligitur, Actorum 6. 5. accuſatur, 6. 11. reſpondet ad [illegible] lapidatur, 7. 57.

Stultitia, Prou. 14. 29 † 20. [illegible] 23. Eccl. 10. 2. Eccl. 33. 5. Matth. 7. 26 † 25. [illegible] Epheſ. 5. 4.

Stultitia eſt apud Deum ſapientia huius mundi, 1. Cor. 1. 18°. † 3. 19.

Stultorum corda in eorum ſunt ore, & contra ſapientium os in corde eſt, Eccli. 21. 23.

Subiectum officium, Exod. 10. 28. † 22. 28. Numer. 16°. Ioſ. 1 16. 2. Eſdr. 5. 15. Baruch. 1 11. Prouerb. 23. 13 † 20. 2 † 24. 21. † 25. 6. Eccl. 8. 2. † 10. 16. Ierem. 29. 7. Matth. 17 24 † 22. 16. 21. Luc 20. 22. Roman. 13. 1. 7. 1. Theſſ. 5. 12. 1. Timoth. 2. 1. Hebr. 13. 17. Tit. 3. 1. 1. Petr. 2. 13.

Superiorum, iudicum, & rectorum officium, & poteſtas in ſubditos, Geneſ. 9. 6. Exod. 2. 8.° † 5. ° † 18. 13. 17. 8 † 22. Leuitic. 24. 10. 23. Numer. 11. 24. 25 4. † 27. 15 18. Deuter. 1. 13. 17 † 17. 1 † 19. 17. Ioſue 1. 10. Iudic. 2. 7. 16. 1. Regum 10. 14. 3. Regum, 3. 7. 2 Paral. 19. 5 8. Iob. 29°. † 34 30 Pſalm. 81°. Prouerb. 8. 15 † 11. 14 † 12. 24 † 16. 10 † 20. 8 † 28. 15 † 29. 4 14 † 31. 4. Eccleſ 10. 1. 12. Sapient. 1. 1 † 6°. Eccli. 7. 4. † 10. 1 24 † 17. 28. Iſaiæ 1. 23. 26 † 3. 2 † 10. 1. † 32. 1. Ierem. 5 26 † 22. 2 † 27°. Ezech. 22. 6. 8. 2 † 45. 9. Daniel. 2. 21. Oſee 13. 10. Mich 3. 1. 9. Matth. 22. 17. 21 † 26. 11. Luc. 20. 22. Ioan. 3. 31 † 19 11. 1. Corinth. 15 24 Roman. 13 8 † 13. 1. 2. Timoth. 2. 2. Tit. 3. 1. Hebr. 13. 17. 1. Petr. 2. 13. vide Rex, Iudex.

Superbia prohibetur, committitur, & punitur, Geneſ. 3. 17. † 11. 5. 7. Exod. 5. 2. † 14. 26. 1. Regum 17°. 4. Regum 18. 19°. † 19. 35. Tob. 4. 14. Iudith. 9. 16. † 13°. Prouerb 6. 17 † 11. 2 † 13. 10 † 15. 25. † 16. 5. 18. † 18. 12. † 25. 6. † 29. 23. Eccleſ. 10. 9. 11. 16. † 25. 4. Iſaiæ 3. 15. 17. † 9. 8. † 10. 8. † 14. 9. † 36°. † 37. 10 24 † 39. 2. 5. † 47. 8. Ierem. 48. 29. † 49 16. † Ezech. 16. 49. † 28. 2. † 31. 10. Dan. 4. 29. 27. † 5. 22. Abdiæ 3. Malach 2. 11. 2. Machab. 9. 4. 6. Luc. 1. 47. † 18. 14. † 14. 7. 11. † 18. 11. † 22. 24. Actorum 12 22. Roman. 1. 30. † 11. 20. 2. Timoth. 3. 2. 1. Petr. 5. 5. 2. Petr. 2. 18. Iudæ 16 Apoc. 18.

Suſanna hiſtoria, Dan. c. 13.°

Syri imperant Iſraeli, Iudic. 3. 8. opprimuntur ab Othoniel, 3. 10 cæduntur à Dauid, eique fiunt tributarij, 2. Reg. 8. 5. iuuant filios Ammon contra Dauid, 10. 6. fugientes à facie Iſrael, occiduntur à Dauid, 10. 13. 18. Samariam obſidentes, cæduntur, 3. Regum 20. 29. pugnant contra Iſrael, 4 Reg. 6 8. mentis ſtupore immiſſo, quaſi cæci ducuntur in Samariam, 6. 18. 19.

obſident Samariam, 6. 24. territi à Deo ſolnunc obſidionem, 7. 6 7. vaſtantur à rege Aſſyriorum, & transferuntur Cyrenen, 4. Regum 16. 9. deſolatio eorum prænuntiatur, Iſai. 17. 1. Ierem. 49. 23. Amos 1. 3.

T

Tabitha ſuſcitatur à mortuis, Actorum 9. 36. 40.

Temperantia in cibo, potu, & concubitu, Tob. 6. 15. Eccleſ. 3. 6. Eccli. 31. 18 † 32. 7. Dan. 1. 8. 11. Roman. 13. 13 † 14. 17. 1. Corinth. 7.° Galat. 5. 23. 1. Timoth. 3. 2. 2. Timoth. 1. 7. Tit. 1 8 † 2. 6. 12. 1. Petr. 1. 13. † 5. 8. 2. Petr 1 6.

Templum Salomonis quando, quanto tempore, & qua forma ſit extructum, 3. Regum 6°. † 7°. 2. Paralip. 3°. 4°. promiſſio eius, 2. Regum 7. 13. extruitur ope Gentilium, 3. Regum 5°. conſecratur, 8. °2. Paralipomen 7. 7. profanatur, per Achaz, 2. Paral. 28. 21. iterum conſecratur per Ezechiam, 2. Paral 29°. profanatur & denuo conſecratur per Manaſſe, 2. Paral. 33. 7. 15. exuritur, 4. Regum 25. 9. prout prædictum erat, 2. Paral. 7 20 iterum extruitur, 1. Eſdr. 1° 3. 4°. 5°. † 6. 3. 7. ſpoliatur & accenditur, 1. Machab. 1. 23. 33. profanatur, 1. 49. 57. mundatur & conſecratur, 4. 36. 2. Machab. 10. 1 eius deuaſtatio, Dan. 9. 26. Matth. 24. 2. Marc. 13. 2. Luc. 21. 6. 41.

contra Templum prophetatur, Leuitic. 26 31. 3. Regum 9 7. 4. Regum 21. 12. 2. Paral. 7 20. Pſalm. 73. 6. Iſai. 66. 1. Ierem 7. 3. 17 † 26. 6. 12. Amos 9. 1. Mich. 3. 12. Zach. 11. 2.

Templum ſpirituale, & domus Dei, 2 Regum 7. 13. Prouerb. 9. 1. Agg. 1. 8. Matth. 7. 24 † 16. 18. Ioann 2. 9. 1. Corinth. 3 16 † 6. 19 2. Corinth. 6. 16. Epheſ. 2 20. 1. Timoth. 3. 15. Hebr. 3. 6. 1. Petr. 2. 5 vide Eccleſia.

Templa idolorum, 1. Regum 5. 2 † 31. 9. 3. Regum 11. 7. 4. Regum 10. 21. † 17 32 † 19 37. 1. Paralip. 11. 10. Baruch 6. 16. 30. 54. Iſai. 37. 38. Ierem. 43. 12. Dan. 14.° 2. Machab. 1. 50 † 6. 2. † 10. 83. 2. Machab. 6. 2. Actor. 19. 27.

Templum domus Dei, & domus orationis vocatur, Iſa. 56. 7. Matthæi 21. 13. Chriſtus ipſe, & omnes fideles frequenter in templo verſabantur, Matthæi 24 1. Marc. 11. 11. † 12. 35. Luc. 2 30 † 19 45. Actor. 2. 46. † 3. 1 † 5 20 21 † 21. 26 † 22. 17.

in Templo oratur Deus, & exaudit. 3. Reg. 9. 3. † 8. 29. 2 Paral. 6. 19. Matth. 21. 13.

Templa manufacta non inhabitat Deus, quaſi ijs concludi poſſit, vel illis indigeat vt homo ædibus 3. Regum 9 27. 2. Par. 6. 18. Iſai 66. 1. Ier 23 24. Actor 7. 48 † 17. 3.

alioqui Deus in Templis materialibus habitare dicitur, 3. Regum 6 13. † 8. 12. 1. Paral 23. 25. Pſal. 77. 60. † 131. 13. Ierem. 7. 3. 7. Matth 23. 21. Actorum 7. 46.

Templum dicitur locus ſanctus, Gen. 28. 17. Exod. 3. 5.

Templum magnis muneribus dotatum, 2. Paralip. 1°. 2°. 3°. 4°. 5°. 2. Mach. 3 2.

Templi profanatores à Deo puniuntur, Iſaiæ 56. 5°. 2. Machabæor. 3 25. 26°. Matth. 21. 12. Ioann. 2 15.

Temporis opportunitas in omnibus rebus obſeruanda, Eccleſ. 3. 1 † 8. 5. Eccl. 20. 6. † 32. 20 Rom. 12. 1.

Tenebræ trium dierum in Ægypto, Exod. 10 22. Pſ. 104. 23. Sap 17. 2 † 19 16.

in Tenebris verſatur mundus, & amat eas, 4. Eſdr. 14. 20. Iſai 9. 2. † 59 9. † 60 2. Ioann 1. 5. † 3. 19. † 8. 12. † 12. 35. Actor. 26. 17. 1 Theſſal. 5. 7 2. Ioann. 2. 11.

Tentare Deum non licet, Exod. 14 11. † 17. 2. Deuteronom. 6. 16. Iudith. 8. 11. Matth. 4. 7. 1. Corint. 10. 9.

Tentat, ſeu [illegible] probat Deus ſuos variis modis,

modi, Genes. 22. 1°. Exod. 15. 25 † 16. 4 † 20 20. Deuteronom. 8. 2. † 13. 3. Iud. 2. 22. † 3. 1. 2 Paralipomenon. 32 21. Tobiæ 2 8. Iob. 1. 12°. Sapient. 3. 5. Eccli 2. 4 † 17. 18. Zach. 13. 9. Roman. 5. 4. 2. 9. Petr. 2. 9. Iacob. 1. 2.

Tentari non patitur Deus suos supra id quod possunt, 1. Corinth. 10. 13. 2. Petr. 2. 9. Apocal. 2. 10.

Tertullus Orator accusat Paulum, Actorum, 24. 2.

Testamentum. Gal. 4. 24. Heb 9. 1. † 13. 20. vide Novum testamentum.

Testimonium tum verum, tum falsum, Exod. 20. 16. 23. 1. Numer. 35. 30. Deuteronom. 5. 20 † 17. 11 † 13. 15. 18. 3. Regum 21 10. Psalm. 25. 11 † 34. 11. Proverb. 6. 19. † 14. 5. † 19. 5. 9. † 21. 28 † 24 28 † 25. 18. Daniel. 13. 34. ° Matth. 18. 16 † 19. 18 † 26. 59 † 28. 13. Marc. 10. 19. Ioann. 8. 17 Actor. 6 13. Roman. 13. 9 2 Corinth. 13. 1. 1. Timoth. 5. 19. Hebr. 10. 28. vide Mendacium.

Thaddæus. vide Lebbæus.

Thamar concumbit cum Iuda suo socero, Genes. 38. 15. gignit geminos Phares, & Zara, 38. 27. † 46. 12.

Thamar violatur ab Ammon fratre suo, 2. Regum 13. 14.

Thamar filia Absalonis, 2. Reg 14. 27.

Thare pater Abraham, Gen. 11. 26.

Thebes obsidetur, Iud. 9. 50.

Thebni rex Israel, 3. Reg. 16. 21.

Thecuitis mittitur ad regem Dauid, vt impetret reductionem Absalon, 2. Reg. 14. 2.

Theglath Phalasar deuictam magnam partem Israelitarum transtulit in Assyrios, 4. Regum 15. 29.

Theodas occisus est, Actor. 5. 37.

Thesaurus minus diligendus magis diligitur, Osee 9. 1. Matth. 6. 19. † 19. 22 Marc. 10. 22 Luc. 12. 22. 33. † 18. 23. Ioann. 6. 26. 2. Corinth 4. 8.

Thola dux in Israel, Iud. 10. 1.

Tholomæe rex Gessur. 2. Reg. 13. 37.

Thomas Didymus paratum se offert cum Christo ire in mortem, Ioann. 11. 16. erat incredulus 20. 25. 27.

Timendus est Deus, & ante oculos habendus Genes. 22. 12. † 31. 48. Exod. 1. 17. † 20 20 Deuteronom. 4. 9. † 6. 2. 13. 24. † 10. 12. 20. † 13. 4. Iosue 24. 14 Iudic. 6 10. 4. Regum 17 36. 2. Paralipomenon 20. 15. Iob. 1. 8. † 28. 28. Psalm 26 1. † 32. 8 † 33. 8. 10. † 110. 5. † 111. 1. † 127. 1 Proverb. 1. 7. † 3. 7 † 9 10. † 14. 2. 27. † 15. 16. † 16. 6. † 22 4. † 24. 21. Eccles. 12. 13. Eccli. 1. 12°. † 2. 7. 12. 18. † 7. 31. † 10. 23. † 15. 1. † 25. 16 † 33 1. † 34. 16. † 41. 16 Isaiæ 8. 5. † 41. 10. † 43. 1. † 51. 12. Ieremiæ 10. 7. † 32. 39. Baruch. 3. 7. 4. Esdræ 16. 68. Matthæi 10. 28 Lucæ 12. 5. 1. Petri 2. 17. † 3. 15. Apocalyp. 14 7.

Timoris Dei *fructus*, vtilitas, & laus, Genes. 20. 9 Psalm. 102. 17. † 124. 1. † 127°. Proverb. 10. 27. † 14. 27. † 19. 23. † 22 4. eius defectus, causa peccandi, Gen. 20. 11.

Timore punit Deus, & terrore, Genes. 35. 5. Exod. 23. 27. Leuit. 26. 36. Deuteronom. 2. 24. † 11. 25. † 28. 10. 65 Iosue 2. 9. †. 10. 10. † Iudic. 4. 5. † 7. 21. 1. Reg. 7. 10 4. Reg. 7. 6. 1. Paral. 15. 17. 2. Paral. 14. 14. † 17. 10. † 20. 29. Psalm. 9. 20. Ierem 49. 37 Iudic 14 14. † 15. 1. 2 Machab. 3 24.

Timoris Dei exempla, Exod. 2 17. † 14. 31. 3. Regum 18. 3. 2. Paral 19 7. Tob. 1°. † 2. 9. 13. † 3. 18. † 9. 12. Iudic. 8. 8. Iob. 31. 23. Ion. 1. 16 Proverb. 31. 30. 2. Machab. 6. 30. Luc. 2 25 Actor. 8. 2. † 9. 31. † 10 2. 35.

Timor & solicitudo non repugnat fidei, aut spei, Psalm. 2. 11. Eccles. 9. 1. 2. Eccli. 5. 5. Roman. 11. 20° 1. Corinth. 9. 27. † 10 12. Philip. 2. 12° † 3. 11. 13 Heb. 3. 14. † 4 1°. 2. Petr. 3. 17.

Timent & reuerentur bonos etiam mali, Genes. 20. 8. Exod. 14 25. 1. Regum 18. 12. 4. Regum 1. 14. 2. Esdræ 6 16. 1. Machab. 3. 25. † 12. 28. Marc. 6. 20. Act. 5. 5. 13 † 16. 29.

Timotheus circumciditur, & proficiscitur cum Paulo, Actorum 16. 3. mittitur cum Paulo in Macedoniam, 19. 22. accepit gratiam per impositionem manuum, 1. Timoth. 4. 14. 2. Timoth. 1. 6.

Titus Gentilem noluit Paulus circumcidi, Galat. 2. 3. Titus à Paulo constitutus episcopus Cretensis, Tit. 1. 5.

Tobias vir pius, & in pietate constans, Tob. 1°. fit cæcus, 2. 11. visum recipit, 11. 14.

Traditiones etiam sine scripto ab Apostolis acceptæ, seruandæ nobis sunt, 2. Thess. 2. 15.

Tradiderunt Apostoli quædam vina tantum voce, 1. Corinth. 11. 34. epist. Ioann. 2. vers. 12. & 3. vers. 13.

Tribulatio. vide Crux.

Tributum. vide Exactio.

Trinitas figurata, & declarata, Genes. 1. 26 † 18. 2. Exod. 3. 6. 15. 16. † 4. 5. Psalm. 32 6. Isaiæ 6 3. † 34. 16. † 48. 16. † 61. 1. Matth. 3. 16 † 10. 20. † 17. 5. † 28. 19. Luc. 4. 18 Ioann. 3. 35. † 14. 16. 26. † 15. 26. † 16 3°. 1. Ioann 5. 7.

Tripudiare, vide Choreas ducere.

Tristari immoderatè propter temporalia, minimè laudandum. Proverb 12. 25. † 15 13. † 17. 22. Eccli. 30. 22. † 38. 19 1. Machabæor. 6 8. 2. Corinth. 7. 10.

Triphon parrium Alexandri transit ad Emalchuel Arabem, 1. Machabæor. 11 39. cupiens regnum Antiochi occupare, & fingens se amicum apud Ptolemaidæ, dolo capit Ionathan, 12 39. 49. à Simeone accepta pecunia Ionathan occidit cum filijs, 13. 19. 23. interimit Antiochum filium Alexandri, 13 31.

Tuba clangent Angeli in consummatione sæculi, Matth. 24. 31. 1. Corinth. 15. 52. 1. Thessalon. 4. 16.

Tyrus, quibus & quas ob causas interminetur à Scriptura, Numer. 32. 29. Eccl. 4. 10. † 10. 56. Isaiæ 1. 4. 2. † 3. 9. 11. † 5. 8. 18. † 6. 5. † 10 1. 17. 22. † 28. 1. † 24. 16 † 28. 1. † 29. 1 † 30. 2. † 31. 1. † 33. 1. † 45. 9. Ierem. 4. 31. † 13. 27. † 2.. 13. † 23. 1. † 45. 3. † 48. 1. Ezech. 6. 11. † 13. 3. 18. † 16. 23. † 30. 2. † 34. 2. Osee 9. 13. Ioel 2. 15. Amos 5. 18. † 6. 1. Mich. 2 1. Nahum 3. 1. Abac. 2. 6 12. Sophon 2. 5. † 3. 1. Iudith. 16. 20 Eccli. 2. 14. † 41. 11. Matth. 11 21. † 18 7. † 23. 23°. Luc 6. 24. † 10. 13. † 11. 42 † 17. 1. 1. Corinth. 9 16. Iud. 11. Apoc 8. 13 † 9. 22. † 11. 14 † 12. 12. † 18. 10. 16

Vashti spernit regis imperium, & ab eo repudiatur, Esth 1. 9. 19.

Vendi non debent dona Dei, 4 Reg 5. 22. 26°. Dan. 5. 17. Matth. 10. 8. Act 8. 20. † 20 35. 1. Corinth. 9. 15 2. Corinth. 11. 9 † 12. 13 quære Emere.

Venter pro Deo eligitur, Roman. 16. 18. Philip. 3. 19.

Verbum Dei semper ob oculos ponendum, Deuter. 4. 1. † 6. 6. 17. † 11. 18. Num. 15 39. Psal. 1. 2. Prou. 3. 1. † 4. 1. 20 † 6. 20. † 7. 1.

à Verbo Dei non recedendum, Deuteronom. 4 2. † 5. 32. † 28. 14. Iosue 1. 7. † 23. 6. Proverb. 4. 27. Isaiæ 30. 21.

verbum Dei vniuersum non est scriptis traditum, Ioann 14 26. † 20. 21. † 21 25. 1. Corinth. 11. 34. 2. Thess 2 15 2 Ioan. 12. 3. Ioan. 18.

Verbum Dei non audiendum solum, & loquendum, sed & corde credendum, & factis præstandum, Deuteronom 5 1. 27. † 6 1. † 31 12. Isai. 29. 13. Ezech. 33. 31. Matth 5. 22. † 7. 24 † 15. 8. † 28. 20. Luc. 6 47. † 11. 28 † 12 27. Ioann. 13. 17. Hebr 4 2. Iacob. 1. 22.

Verbi Dei contemptus, & punitio eius, 3. Regum 13 4. 4. Regum 17. 14. 19. 2. Paral. 30. 6. 10. † 36. 15. Proverb. 1. 24. 28 † 28. 9. Isai. 28. 14. † 30 9. 14. † 65. 10. † 66 4. Ierem. . 5. † 5. 12. 20. † 7. 13. † 16. 9. † 19°. † 25. 4 Ezech. † 13. 30. Matth. 10 14 † 11. 20. Luc. 10. 10. Actorum 13. 45. 18. 6. Roman. 1. 21. 30. 2. Thessalon 2. 10. Hebr. 2. 3. vide inobedientia.

Digitized by Google

INDEX BIBLICVS.

Verbum Dei manet in æternum, Numer. 23. 19. Tob. 14. 6. Psalm. 32. 11. † 118. 2. † 118. 19. Isai. 40. 8. † 51. 6. † 54. 10. Matth. 5. 18. † 24. 35. Marc. 13. 31. Luc. 16. 16. 17. † 21. 33. 1. Petr. 1. 25.

Verbum Dei quantæ sit virtutis, & efficacitatis. Genes. 1°. Psalm. 32. 9. Iob. 38 11. Isai 46. 10. † 55. 11. Matth 8. 13. 26. Marc. 1. 27. Lucæ 5 13. 14. † 8. 24. † 18 42.

Verbum Dei est cibus animæ, Deuteronom. 8. 3. Sapient. 16. 26. Ierem. 15. 16. Ezech. 3. 3. Matth. 4. 4. Luc. 4. 4.

Verba sunt ponderanda, & non leuiter effutienda, Psalm. 111. 5. Prouerb. 15. 2. 33. † 13 3. † 20. 15. † 17. 27. † 21. 23. † 25. 11 Eccles. 5. 2 † 12. 10. Eccli. 5. 12. † 20. 7. † 25. 7. † 28. 29. † 32. 18. Matth. 12. 36. Col. 4. 6 Iacob 1. 19.

Veritas, Isa. 59. 15. 3. Esd. 3. 12. † 4 33. 4. Esd. 1. 17. Zach. 8. 16. Eph. 4. 25.

Vestiendi sunt nudi, Isa. 58. 7. Tob. 1 17. Ezech. 18. 7. Matth. 25. 36. vide Eleemosyna.

Vestium abusus. vide Abusus.

Vestes scindere, Genes. 44. 13. Ios. 7. 6. Iudic. 11. 35. 1. Regum 4. 12 2. Regum 13. 31. 3. Regum 21. 27. 4. Regum 5. 7. † 6. 30. † 11. 14 † 18. 37. † 19 1. † 22. 11. 19. Esther. 4 1. Ierem. 36. 24 Ioel 2. 13. 1. Machab. 2. 14. † 3. 47. † 4 31. † 11. 71. Matth. 26. 65. Actorum 14. 13. † 16. 22.

Via per quam iusti ambulant qualis, & qualis sit. Ps. 118. 5. Prouerb. 3. 6. 16. 5. 17. Eccl 5. 12. Isa. 26. 7. † 30. 21. † 35. 8. † 40. 3. Ierem. 31 21. Osee 14. 10. 1. Thess. 4 1. Hebr. 12. 13.

Via iustorum à Domino dirigitur. Tob. 4. 20. Psalm. 16. 5. † 24. 4. † 118. 35. Prouerb. 4. 12. 18. † 13. 6. † 16. 9. † 20. 24. Isai. 48. 17. Ierem. 10. 23. Mich. 4. 2.

Via iustorum remunerationem à Deo expectat, Psalm. 24. 8. Prouerb. [illegible] 6. 16. † 8. 3.

Via impiorum qualis, Psalm. [illegible] † 14 15. † 21. 2. † 22. 5. Isa. 57. 10.

Via impiorum exitus, & finis, Iob [illegible] nerb. 14. 12. † 28. 18. Eccl. 2. 16. † 21. 11. Ierem. 2. 3 † 4. 18.

Victoria à Deo expectanda est, Genes. 14. 14. Exod. 17. 9. Deuteronom. 7. 18. Ios. 11. 6. Iudic. 3. 7. 1. Regum 14. 6. † 11. 41. 2. Paralipomenon. 14. 11. † 16. 8. † 24 25. 8. Psalm. 117. 16. Prouerb 21. 31. Iudic. 9. 15.

Victoria potiuntur pauci contra multos, Genes. 11. 14. Iudic. 7. 2 4. Ios. 11. 1. 7. 1. Regum 14. 6. 14. Paral. 13. 14. † 14. 11 12. † 24. 24. 26. 1. Machabæor. 3. 16. 22. post partam victoriam triumphus instruitur, Numer. 31. 13. Iudic. 11 34. 1. Regum 18. 6. Machab. 3. 7.

Viduis benefaciendum est, Exod. 22. 22. Deuteronom. 16. 14. † 24 17. 19. † 26. 12. 17 19. Iudith. 16. 28 Iob. 24. 3. † 31. 16. Eccli. 4. 10. Isai. 1. 17. Ierem. 22. Zach. 7. 10. Mal. 3. 5. Matth 23. 14. 1. Timoth. 5. 3. 16. Iacob. 1. 27.

Viduas pias quid deceat. Iudith 8. 4. Luc. 2. 37. 1. Timoth. 5. 3. 5. ad Titum 2. 3.

Vigilare. vide Aduentus Domini.

Vindicta soli Deo eiusque ministris, ac magistratui commissa, vnde & alijs est prohibita. Genes. 25. 14. Leuitic. 19. 18. Deuteronom. 32. 35. Iudith. 8. 20. † 16. 20. Psalm. 7. 9. † 9. 13. † 93. 1. Prouerb 17. 11. † 20. 22. † 24. 29. † 28. 22. Eccli. 28. 1. 6. Ezech. 25. 12. 14. Nahum 1. 2. Matth. 5. 39. Luc. 9. 54. † 18. 6. 7. 8 Roman. 12. 19. Galat. 5. 20. 1. Thess. 5. 15. 2. Timoth. 4. 14. Hebr. 10. 30. 2. Petr. 3. 9. Iacob. 5. 4. Apocal. 6. 10. vide Remissio.

Vinea, Gen. 9. 20. Deuteron. 23 24. Isa. 5. 1. Cant. 8. 11. Matth. 20 1. † 21. 33.

Virginitas commendatur, Matth. 19. 12. 1. Corinth. 7 25°. Apoc. 14. 4.

Virginitas præfertur coniugio, 1. Corinth. 7. 38. 40.

Virgines seruantur, Num. 31. 18. † 21. 11.

Virgines olim, vt nunc conclusæ, 1. Machabæor. 3. 19.

Visitare & consolari infirmos seu ægrotos, opus misericordiæ, Genes. 48. 1. 4. Regum 8. 29. † 13. 14. Iob. 2. 11. Psalm. 40. 4. Eccles. 7. 3. Eccli. 7. 28. † 38. 13. Matth. 25. 37. 40. Ioann 21 3. † 12. 9. 2. Corinth. 2 4.

Vitæ Sanctæ desiderat Paulus, Roman. 1. 12. † 15. 23. 32. Galat 4. 20. 1. Thess. 2. 17.

Vitæ fidelium ad quam regulam sit instituenda, Genes. 17. 1. Exod. 20. 11°. Leuitic. 11. 44. † 9 2. † 20. 7. 29. † 21. 8. Matth. 5 48. † 11. 29. Luc. 6. 30. Ioann 12. 26. † 13. 13. † 15. 12. † 21. 15. Roman. 6 4. † 8. 29. † 13. 14 † 15 2. Ephes 2 9. † 4. 1. 23 † 5. 1. 9. Phil. 1. 27. † 2. 5. 14. Coloss. 2 6. † 3. 9. 12°. 1. Thess. 4. 3. Tit. 2. 11. † 3. 8. Hebr. 12. 2. 1. Petr. 1. 15. † 2.° † 3. 17. † 4. 1. 1. Ioan. 1. 7. † 2. 6.

Vitæ humanæ brevitas, & vanitas, Genes 3. 19. 2. Regum 14 14. 1. Paral. 29. 15. Iob. 3. 20. † 7. 6. † 8. 9. † 9. 21 25. † 13. 28. † 14. 1. Psalm. 38. 6. † 89. 5 9. † 101. 4. 12. † 102. 15 † 108. 23. † 143. 4. Eccles. 2. 23. † 3. 10. † 7. 1. Sap 2. 5. † 5. 9 Eccli 14. 18. † 17. 31. † 18. 8. † 40. 6. † 41. 1. Tob. 4. 23. Isai. 40. 6. Lucæ 12. 18. Ephes. 5. 16. Hebr. 13. 14 1. Petr. 1. 14. Iacob. 1. 10. † 4. 15.

Vitam pro fratribus ponere, Esther 4. 15. Iud 13. 3. 25. Ioann. 15. 13. 1 Ioann. 3. 16.

Vitis Genes 49. 11. Iudic. 9. 12. Zachar. 3. 10. 2. Machabæor. 14. 12. Ioann. 15. 1. Vitis palmes appellatur populus Israeliticus, Osee 10. 1. Ioann. 15. 5.

Vitulus erigitur in idolum. Exod. 32. 4. Deut 9. 16. 3. Reg. 12. 28. 4. Regum 10. 29. † 17. 16. Ps. 105. 19. Osee 8. 5. Actor. 7. 40.

Vivendum Deo non sibi, Roman. 14 7. 2 Corinth. 5. 15. Gal. 2. 20. 2. Thess. 5. 1 . . 1. Petr. 4 2.

Vsitati extremæ sacramentum, Iacob. 5. 14.

Voluntas nostra accomodanda voluntati diuinæ, 1. Regum 3. 18 2. Regum 10 12. † 15. 20 Machabæor. 3. 60. Matth. 6. 10. † 26. 39. Marc. 14. 36. Luc. 22. 42. Actor. 21. 14. 1. Corinth 4. 19. Hebr. 6. 3. Iacob. 4 15. vide Abnegatio.

Voluntas Dei, Matth. 7. 21 † 12. 50 Marc. 3. 35. [illegible] 39. Rom. 12 2. Eph 5. 17. Coloss. 1 9. 1. Thess. 4. [illegible] 4. 1. Ioan. 2. 17.

[illegible]tas Dei non est vt aliquis pereat, Ezech. 18. 23. Ioan. 6. 40. 1. Timoth 2. 4. 1. Petr 3. 9.

Voluntatem pro opere acceptat Deus, Genes. 20. 3. 6. † 22. 9. 2. Regum 11. 14. † 12. 7. 3. Reg. 22. 19. vide Corinth.

Voluptas carnis. vide Concupiscentia.

Votum, Genes. 28. 20. Leuitic. 27. 1. Numer. 6°. † 21. 2. † 30°. Deuteronom. 23 24. Iudic. 11. 30. 1. Regum 1. 11. 2 Regum 15. 8 Psalm. 75. 12. Eccl. 5. 3. Baruch 6. 34. Matth. 14 7. Actorum 18. 18. † 21. 23. † 23. 12.

Votum castitatis seruandum, seu non cognoscendi virum, Luc. 1. 34.

non sine damnatione violatur. 1. Timoth. 5. 12.

Vrias defert litteras Dauidis ad Ioab, 2. Regum 11. 14.

Vrias prophetat contra Ierusalem, ideoque eductus de Ægypto, occiditur à Ioachim, Ierem. 26. 20. 23.

Vrias Sacerdos iuxta præceptum regis Achaz extruit altare, 4 Reg. 16. 11.

Vriel Angelus Dei, 4. 1. † 5 20.

Vsia rex Iuda pugnat aduersus Philisthæos, sumit sibi officium Sacerdotum; adolere volens incensum, lepra punitur, moritur, 2. Paral. 26 17. 20 23. appellatur Azarias, 4 Regum 15. 1. appellatur Ozias, Matth. 1. 9.

Vsura, Exod. 22. 25. Leuitic. 25. 35. Deuteronom. 23. 19. 2. Esdr. 5 7. Psalm 14. 5. Prouerb. 22. 16. † 28. 8. Ierem. 15. 10. Ezech. 18. 8. 13. † 22. 12. Lucæ 6. 34. † 19. 8.

Vxoris officium, Genes. 2. 22. † 3. 16. Numer. 30. 7. Deuteronom. 22. 5. Esther 1. 10°. Tob. 10. 12. Prouerb. 11. 16. † 12. 4. Isai. 3 25. 17. 1. Timoth. 2. 11. † 3. 11. † 5. 2. 10. Tit 2. 4. 1. Petr 3. 1. vide Mariti officium.

Digitized by Google

Z

Zachæus excipit Christum suis ædibus, Luc. 19. 6.

Zacharias filius Ioiadæ siue Barachiæ sacerdotis lapidatur, 2 Paral 24 20. Matth.23.35.

Zacharias propheta tempore Darij, Zach.1.1.

Zacharias pater Ioannis Baptistæ, Luc 1.5.

Zadoch filius Abiathar fit summus Sacerdos, 3.Regum 2. 35.

Zalphaad filiæ postulant hereditatem, Num.27.1. 7. † 36.2. Iosue 17. 3.

Zaruia filia Iesai soror Dauidis genuit Abisai, Ioab, & Asael, 2 Reg.2.18.1.Par.2.16.

Zebedæus pater Iacobi, & Ioannis, Matth 4.21. vxor eius Salome intercedit pro filijs apud Christum, Matth.20 20.

Zebee & Salmana reges Madianitarum capiuntur, Iudic.8*.

Zedecias, qui & Mathanias, patruus Ioachin substituitur pro eo in regno Iudæ, 4. Regum 24. 18. Ierem.37. 1. obsessa à Nabuchodonosor Ierusalem, Zedecias effossis oculis, ac vinctus, necatisque coram se filijs, in Babylonem ducitur, 4. Regum 25. 1.6.7. Ierem.39.4.7. † 52.3. quemadmodum ei prædictum erat, Ierem.27.12 † 37.16. Ezech.12.3. † 17. 16. † 21*.

Zelus, & Zelotypia, Genes. 34. 2. 25. 27. Exod. 32. 19. 27. Numer 25.7. Iudic. 20. 8. 1. Regum 11. 6. † 15. 11. 32. 3. Regum 18.40. † 19.10.14.4 Regum 10*. 1.Machabæor.2 24.Matth.21.12.Ioann 2.17. Actor.9 1. Phil.3. 2.

Ziba seruus Saulis constituitur procurator Miphiboseth, 2. Regum 9. 9 donatur ipsi omnia bona Miphiboseth, 16. 2. præcedit obuiam regi Dauid, 19. 17.

Ziceleg donatur regi Dauid, 1.Reg.27.5. exuritur ab Amalechitis, 30. 1.

Ziphora vxor Moysi, Exod.2.21 circumcidit filium suum, 4.25.

Zorobabel. vide Sorobabel.

Digitized by Google

IN-

INDEX EPISTOLARVM, ET EVANGELIORVM,

Quæ à Veteri, & nouo teſtamento excerpta, in Eccleſia Dominicis, & alijs feſtis diebus legũntur, iuxta Miſſalis reformationem ex decreto Sacroſancti Concilij Tridentini reſtituti, Pij V. Pontificis Maximi iuſſu editi, & Clementis VIII. auctoritate recogniti.

ADVENTVS.

Dominica prima.

Epiſtola, Scientes quia hora. Rom 13.
Euangelium, Erunt ſigna in ſole. Luc.21.

Dominica ſecunda.

Epiſtola, Quæcunque ſcripta ſunt. Rom. 15.
Euangelium, Cùm audiſſet Ioannes in vinculis. Matt. 11.

Dominica tertia.

Epiſtola, Sic nos exiſtimet homo. Philipp 4.
Euangel. Miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis. Ioann. 1.

Feria quarta Quatuor Temporum.

Epiſtola, Erit in nouiſſimis diebus. Iſa. 2.
Item Epiſtol. Locutus eſt Dominus ad Achaz. Iſa. 7.
Euangel. Miſſus eſt Angelus Gabriel. Luc. 1.

Feria ſexta.

Epiſtola, Egredietur virga. Iſa. 11.
Euangelium, Exurgens Maria. Luc. 1.

Sabbato.

Epiſtola, Clamabunt ad Dominum. Iſa. 19.
Item Epiſtola, Lætabitur [illegible]
Item Epiſtola [illegible]
Item Epiſtol. Hæc dicit Dñs. 10. Iſa 45
Item Epiſt. Angelus Domini deſcendit [illegible] Dan. 3.
Item Epiſtola, Rogamus vos per aduentum, 2. Theſſ. 2.
Euangelium, Anno quintodecimo imperij Tiberij Luc 3.

Dominica quarta.

Epiſtola, Sic nos exiſtimet homo. 1. Cor. 4.
Euangelium, Anno quintodecimo. Luc. 3.

In vigilia Nativitatis Domini.

Epiſtola, Paulus ſeruus Ieſu Chriſti. Rom. 1.
Euang. Cùm eſſet deſponſata. Matth. 1.

25 Decemb. IN NATIVITATE DOMINI.

Ad primam Miſſam in nocte.

Epiſt. Apparuit gratia Dei. Tit. 2.
Euang. Exijt edictum à Cæſare Auguſto. Luc. 2.

Ad ſecundam Miſſam in Aurora.

Epiſt Apparuit benignitas, & humanitas. Tit. 3.
Euangelium, Paſtores loquebantur ad inuicem. Luc. 2.

Ad tertiam Miſſam in die.

Epiſt Multifariam multiſque modis. Heb 1.
Euang In principio erat Verbum. Ioan. 1.

26. Decembr. *In feſto ſanct. Stephani Protomartyris.*

Epiſt Stephanus plenus gratia. Act 6.
Euangel. Ecce ego mitto, ad finem capitis. Matth. 23.

27. Decembris. *In feſto Sancti Ioannis Apoſtoli, & Euangeliſtæ.*

Epiſt Qui timet Deum, faciet bona. Eccl. 15.
Euang. Sequere me. Ioan. 21.

28 Decemb. *In feſto SS. Innocentium.*

Epiſt Vidi ſupra montem Sion. Apoc. 14.
Euangelium, Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph Matth 2

29. Decemb. *In feſto S. Thomæ Cantuarienſis Epiſcopi, & martyris.*

Epiſtol. Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus. Hebr. 5.
Euang. Ego ſum paſtor bonus. Ioan 10.

Dominica infra Octauam Nativitatis Domini.

Epiſtol. Quanto tempore hæres paruulus eſt. Galat. 4.
Euang Erant Ioſeph, & Maria mater Ieſu. Luc. 2.

In Octaua Nativitatis Domini.

Epiſt. Apparuit benignitas, & humanitas. Tit. 3.
Euang. Paſtores loquebantur ad inuicem Luc. 2.

31. Decembr. *In feſto ſanct. Sylueſtri Papæ, & Confeſſor.*

Epiſt Teſtificor coram Deo. 2. Timoth. 4.
Euang Sint lumbi veſtri præcincti. Luc. 12.

1. Ianuarij. *In die Circumciſionis, & Octaua Nativitatis Domini.*

Epiſt Apparuit gratia Dei. Tit. 2.
Euangel. Poſtquam conſummati ſunt dies octo. Luc. 2.

6. Ianuarij. *In Epiphania Domini.*

Epiſt. Surge illuminare Ieruſalem. Iſa 60.
Euang Cùm natus eſſet Ieſus. Matth. 2.

Dominica infra Octauam Epiphaniæ.

Epiſtol. Obſecro vos per miſericordiam Dei. Roman. 12.
Euang. Cùm factus eſſet Ieſus annorum duodecim. Luc. 2. vſque ad finem capitis.

In Octaua Epiphaniæ.

Epiſt. Surge illuminare Ieruſalem. Iſa. 60.
Euang. [illegible]ium, Vidit Ioannes Ieſum venientem ad ſe. [illegible]. 1.

Dominica ſecunda poſt Epiphaniam.

Epiſt Habentes donationes. Rom. 12.
Euange. Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. Ioann. 2.

Dominica tertia poſt Epiphaniam.

Epiſtol. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos. Roman. 12.
Euangel. Cùm deſcendiſſet Ieſus de monte. Matth. 8.

Dominica quarta poſt Epiphaniam.

Epiſt. Nemini quidquam debeatis. Rom 13.
Euangel. Aſcendente Ieſu in nauiculam. Matth. 8.

Dominica quinta poſt Epiphaniam.

Epiſt Induite vos ſicut electi Dei. Coloſſ 3.
Euang. Simile factum eſt regnum cœlorum homini, qui ſeminauit. Matth 13.

Dominica ſexta poſt Epiphaniam.

Epiſt. Gratias agimus Deo. 1 Theſſ 1.
Euang. Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis. Matth 13.

Dominica in Septuageſima.

Epiſtol. Neſcitis, quod hi qui in ſtadio currunt. 1. Corinth. 9.
Euang Simile eſt regnum cœlorum homini patrifamilias. Matth 20.

Dominica in Sexageſima.

Epiſt. libenter ſuffertis. 2. Corinth. 11.
Euang. Cùm turba plurima conueniret. Luc. 8.

Dominica in Quinquageſima.

Epiſt. Si linguis hominum loquar. 1 Corinth. 13.
Euangel. Aſſumpſit Ieſus duodecim diſcipulos. Luc. 18.

Feria quarta Cinerum.

Epiſt. Conuertimini ad me. Ioel 2.
Euang. Cùm ieiunatis. Matth. 6.

Feria Quinta.

Epiſt. Ægrotauit Ezechias. Iſa. 38.
Euangel. Cùm introiſſet Ieſus Capharnaum. Matth. 8.

Feria sexta.

Epist. Clama, ne cesses. Isa. 58.
Euang. Auditis, quia dictum est antiquis. Matth. 5.

Sabbato.

Epist. Si abstuleris de medio tui catenam. Isa. 58.
Euang. cum serò esset factum, ad finem vsque capitis, Marc. 6.

Dominica prima in Quadragesima.

Epist. Hortamur vos. 2. Corinth. 6.
Euang. Ductus est Iesus in desertum. Matth. 4.

Feria secunda.

Epist. Ecce ego requiram oues. Ezech. 34.
Euang. Cùm venerit filius hominis in maiestate sua. Matth. 25.

Feria tertia.

Epist. Quærite Dominum, dum inueniri potest. Is. 55.
Euang. Cùm iret Iesus Ierosolymam. Matth. 21.

Feria quarta Quatuor Temporum Quadragesimæ.

Epist. Ascendit ad me in montem, Exod. 24.
Item alia Epistol. Venit Elias in Bersabee. Iuda. 3. Reg. 19.
Euangel. Magister volumus à te signùm videre. Matth. 12.

Feria quinta.

Epist. Factus est sermo Domini ad me dicens. Ezech. 18.
Euangel. Egressus Iesus secessit in partes Tyri. Matth. 15.

Feria sexta quatuor Temporum Quadragesimæ.

Epist. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Ezech. 18.
Euang. Erat dies festus Iudæorum. Ioan. 5.

Sabbato Quatuor Temporum Quadragesimæ.

Epist. Quando compleueris decimam cunctarum frugum tuarum. Deut. 26.
Item alia Epistol. Si custodieritis mandata. Deuteronom. 11.
Item alia Epist. Orationem faciebant Sacerdotes. 2. Machab. 1.
Item alia Epist. Miserere nostri Deus omnium. Eccl. 36.
Item alia Epist. Angelus Domini descendit cum [illegible] Dan. 3.
Item alia Epist. Rogamus vos corripite inquietos. 1. Thess. 5.
Euangel. Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum. Matth. 17.

Dominica secunda in Quadragesima.

Epist. Rogamus vos, & obsecramus in Domino. Iesu. 1. Thess. 4.
Euang. Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum. Matth. 17.

Feria secunda.

Epistol. Orauit Dauid Dominum, dicens, Dominus Deus noster, qui eduxisti populum, Dan. 9.
Euang. Ego vado, & quæretis me. Ioan 8.

Feria tertia.

Epistol. Factus est sermo Domini ad Eliam Thesbiten dicens, Surge & vade in Sarepta 3. Regum 17
Euang. Super cathedram Moysi. Matth. 23.

Feria quarta.

Epist. Orauit Mardochæus ad Dominum. Esther 13.
Euang. Ascendens Iesus Ierosolymam assumpsit duodecim discipulos suos secretò. Matth. 20.

Feria quinta.

Epistol. Maledictus homo, qui confidit in homine. Hier. 17.
Euang. Homo quidam erat diues. Luc. 16.

Feria sexta.

Epist. Dicit Ioseph fratribus suis, Audite somnium meum. Genes. 37.
Euangelium, Homo erat paterfamilias, qui plantauit vineam. Matth. 21.

Sabbato.

Epist. Dicit Rebecca filio suo Iacob. Gen. 27.
Euang. Homo quidam habuit duos filios. Luc. 15.

Dominica tertia in Quadragesima.

Epist. Estote imitatores Dei. Ephes 5.
Euang. Erat Iesus ejiciens dæmonium. Luc. 11.

Feria secunda.

Ep. Naaman princeps militiæ regis Syriæ. 4. Reg. 5.
Euang. Vnus dicebatis mihi hanc similitudinem. Luc. 4.

Feria tertia.

Epist. Mulier quædam clamabat ad Elisæum. 4. Regum 4.
Euang. Si peccauerit in te frater tuus. Matth. 18.

Feria quarta.

Epist. Honora patrem tuum, & matrem tuam. Exod. 20.
Euangel. Quare discipuli tui transgrediuntur. Matth. 11.

Feria quinta.

Epist. Factum est verbum Domini ad me. Hier 7.
Euang. Surgens Iesus de Synagoga. Luc. 4.

Feria sexta.

Epistol. Conuenerunt filij Israel aduersus Moysen. Num. 20.
Euang. Venit Iesus in ciuitatem Samariæ. Ioan. 4.

Sabbato.

Epist. Erat vir in Babylone, Dan. 13.
Euang. Perrexit Iesus in montem Oliueti. Ioan. 8.

Dominica quarta in Quadragesima.

Epist. Scriptum est, quoniam Abraham, Gal. 4.
Euang. Abijt Iesus trans mare Galilææ. Ioan. 6.

Feria secunda.

Ep. Venerunt duæ mulieres meretrices. 4. Reg. 3.
Euang. Propè erat Pascha Iudæorum. Ioan. 2.

Feria tertia.

Epist. Locutus est Dominus ad Moysen dicens, Descende de monte. Exod. 32.
Euang. Iam die festo mediante. Ioan. 7.

Feria quarta.

Epist. Sanctificabo nomen meum. Ezech. 36.
Item alia Epistola, Lauamini, mundi estote. Isai. 1.
Euang. Præteriens Iesus vidit hominem cæcum. Ioan. 9.

Feria quinta.

Epistol. Venit mulier Sunamitis ad Elisæum. 4. Regum 4.
Euang. Ibat Iesus in ciuitatem, quæ vocatur Naim. Luc. 7.

Feria sexta.

[illegible] Lazarum. Ioan. 11.

Sabbato.

Epist. In tempore placito exaudiui te. Isai. 49.
Euang. Ego sum lux mundi. Ioan. 8.

Dominica de Passione.

Epistola, Christus assistens pontifex. Heb. 9.
Euang. Quis ex vobis arguet me de peccato? Ioan. 8.

Feria secunda.

Epist. Surge, & vade in Niniuen. Ionæ 3.
Euangel. Miserunt principes & Pharisæi ministros. Ioan. 7.

Feria tertia.

Epistol. Congregati sunt Babylonij ad regem. Daniel. 14.
Euang. Ambulabat Iesus in Galilæam. Ioan. 7.

Feria quarta.

Epistola, Loquere ad vniuersum cœtum filiorum Israel. Leuit. 19.
Euang. Facta sunt Encænia in Ierosolymis. Ioan. 10.

Feria quinta.

Epist. Orauit Azarias Dominum. Dan. 3.
Euang. Rogabat Iesum quidam Pharisæus. Luc 7.

Feria sexta.

Epist. Dixit Hieremias, Domine, omnes qui te derelinquunt, confundentur. Hier. 17.
Euang. Collegerunt Pontifices, & Pharisæi concilium. Ioan. 11.

Sabbato.

Epist. Dixerunt impij Iudæi ad inuicem Hier. 18.
Euangel. Cogitauerunt principes sacerdotum. Ioan. 11.

Dominicam in Palmis.

Post benedictionem Palmarum.

Epist. Venerunt filij Israel in Elim. Exod. 15.
Euangelium, Cùm appropinquasset Iesus Ierosolymis, Matth. 21.

Ad Missam.

Epist. Hoc enim sentite. Phil. 2.
Euang. Passio Domini secundùm Matthæum 26.

Feria secunda maioris Hebdomadæ.

Epist. Dominus meus aperuit mihi aurem. Isai. 50.
Euang. Ante sex dies paschæ. Ioan. 12.

Fe-

Digitized by Google

Feria tertia maioris Hebdomadæ.

Epist. Dixit Hieremias, Domine demonstrasti mihi. Hier. 11.

Euang. Passio Domini nostri secundùm Marcum 14.

Feria quarta maioris Hebdomadæ.

Epist. Dicite filiæ Sion, Ecce Saluator tuus venit. Isai. 62.

Alia Epistol. Domine quis credidit auditui nostro? Isai. 50.

Euang. Passio Domini secundùm Lucam 22.

Feria quinta in Cœna Domini.

Epist. Conuenientibus nobis in vnum. 1. Cor. 11.

Euang. Ante diem festum Paschæ sciens Iesus. Io: 13.

Feria sexta in Parasceue.

Epist. In tribulatione sua mane consurgent. Osee 6.

Alia Epistola, Dixit Dominus ad Moysen, & Aaron in terra Ægypti. Exod. 12.

Euang. Passio Domini secundùm Ioan. 18. & 19.

Sabbato sancto.

Epistola, Si consurrexistis cum Christo. Coloss 3.

Euang. Vesperè autem sabbati. Matth. 28.

Dominica Resurrectionis Domini.

Epist. Expurgate vetus fermentum. 1. Cor. 5.

Euang. Maria Magdalene, & Iacobi, & Salome. Marc. 16.

Feria secunda.

Epist. Stans Petrus in medio plebis dixit, Viri fratres. Act. 20.

Euang. Duo ex discipulis Iesu ibant. Luc. 24.

Feria tertia.

Epist. Surgens Paulus, & manu silentium indicens. Act. 13.

Euang. Stetit Iesus in medio discipulorum suorum Luc. 24.

Feria quarta.

Epist. Aperiens Petrus os suum dixit, Viri Israelitæ. Act. 3.

Euang. Manifestauit se [illegible] Ioan. 21.

Epistol. Angelus Domini [illegible] Act. 8.

Euang. Maria Magdalene [illegible] Ioan.

Feria sexta.

Epist. Christus semel pro peccatis nostris. 1. Pet. 3.

Euangel. Vndecim discipuli abierunt in Galilæam. Matth. 28.

Sabbato in Albis.

Epistola, Deponentes omnem malitiam. 1. Petr. 2.

Euang. Vna sabbati Maria Magdalene venit manè. Ioan. 20.

Dominica in Albis in octaua Paschæ.

Ep. Omne, quod natum est ex Deo vincit. 1. Io: 5.

Euang. Cùm esset serò die illa. Ioan. 20.

Dominica secunda post Pascha.

Epist. Christus passus est pro nobis. 1. Petr. 2.

Euang. Ego sum Pastor bonus. Ioan. 10.

Dominica tertia post Pascha.

Epist. Obsecro vos tanquam aduenas. 1. Pet. 2.

Euang. Modicum & iam non videbitis me. Io. 16.

Dominica quarta post Pascha.

Epist. Omne datum optimum. Iacob. 1.

Euang. Vado ad eum, qui misit me. Ioan. 16.

Dominica quinta post Pascha.

Epist. Estote factores verbi. Iacob. 1.

Euangel. Amen amen dico vobis: si quid petieritis. Ioan. 16.

In Rogationibus.

Epistol. Confitemini alterutrum peccata vestra. Iacob. 5.

Euang. Quis vestrum habebit amicum. Luc 11.

In Vigilia Ascensionis.

Epist. Vnicuique nostrum data est gratia. Ephes. 4.

Euangel. Subleuatis Iesus oculis in cœlum, dixit. Ioan. 17.

In die Ascensionis Domini.

Epist. Primùm quidem sermonem feci. Act. 1.

Euang. Recumbentibus vndecim discipulis. Mar. 10.

Dominica infra octauam Ascensionis.

Epist. Estote prudentes, & vigilate in orationibus. 1. Petr. 4.

Euang. Cùm venerit Paracletus. Ioan. 15.

Sabbato in Vigilia Pentecostes.

Epist. Factum est cùm Apollo esset Corinth. Act. 19.

Euangel. Si diligitis me, mandata mea seruate. Ioan. 14.

In Dominica Pentecostes.

Epist. Cùm complerentur dies Pentecostes. Act. 2.

Euang. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. Ioan. 15.

Feria secunda.

Epist. Aperiens Petrus os suum dixit, Viri fratres, Act. 10.

Euangel. Dixit Iesus Nicodemo, Sic Deus dilexit. Ioan 3.

Feria tertia.

Euang. Cùm audissent Apostoli, qui erant Ierosolymis. Act. 8.

Euangel. Amen amen dico vobis, qui non intrat per ostium. Ioan. 10.

Feria quarta quatuor Temp. Pentecostes.

Epistol. Stans Petrus cum vndecim leuauit vocem, Act. 2.

Alia Epist. Per manus Apostolorum fiebant signa. Act. 5.

Euang. Nemo potest venire ad me. Ioan. 6.

Feria quinta.

Epistol. Philippus descendens in ciuitatem Samariæ Act. 8.

Euangel. Conuocatis Iesus duodecim Apostolis. Luc. 9.

Feria sexta quatuor Temp. Pentecostes.

Epist. Exultate filiæ Sion, & lætamini in Deo vestro. Ioel. 2.

Euang. Factum est in vna dierum, & Iesus docebat. Luc. 5.

Sabbato quatuor Temp. Pentecostes.

Epist. Effundens spiritum meum, Ioel. 2.

Alia Epist. Loquere filijs Israel, & dices ad eos. Leuit. 2.

Alia Epist. Audi Israel, quæ ego præcipio tibi. Deutr. 26.

Alia Epistola, Si in præceptis meis ambulaueritis. Leuit. 26.

Epist. Angelus Domini descendit cum Azaria. [illegible]

[illegible] Epist. Iustificati ex fide pacem habeamus. Ro-

Euang. Surgens Iesus de Synagoga. Luc. 4.

In festo sanctissimæ Trinitatis.

Epistola, O altitudo diuitiarum. Rom. 11.

Euang. Data est mihi omnis potestas. Matth. 28.

Dominica prima post Pentecosten.

Epistola, Deus Charitas est. 1. Ioan. 4.

Euang. Estote misericordes. Luc. 6.

In solemnitate Corporis Christi.

Epist. Ego enim accepi à Domino. 1. Cor. 11.

Euang. Caro mea verè est cibus. Ioan. 6.

Dominica secunda post Pentecosten, quæ est infra Octauam Corporis Christi.

Epist. Nolite mirari, si odit vos mundus. 1 Ioan. 3.

Euangel. Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc. 14.

In Octaua Corporis Christi.

Epist. Ego enim accepi à Domino. 1. Cor. 11.

Euang. Caro mea verè est cibus. Ioan. 6.

Dominica tertia post Pentecosten.

Ep. Humiliamini sub potenti manu Dei. 1 Petr. 5.

Euang. Erant appropinquantes ad Iesum Publicani. Luc. 15.

Dominica quarta post Pentecosten.

Epist. Existimo, quod non sunt condignæ. Rom 8.

Euangel. Cum turbæ irruerent in Iesum. Luc. 5.

Dominica quinta post Pentecosten.

Ep. Omnes vnanimes in oratione estote. 1. Petr 3.

Euang. Amen dico vobis nisi abundauerit. Matth 5.

Dominica sexta post Pentecosten.

Epistola, Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu. Roman 6.

Euang. Cùm turba multa esset cum Iesu. Marc. 8.

Dominica septima post Pentecosten.

Ep. Humanum dico propter infirmitatem. Rom. 6.

Euang. Attendite à falsis prophetis. Matth. 7.

Dominica octaua post Pentecosten.

Epist. Debitores sumus non carni. Rom. 8.

Euangel. Homo quidam erat diues, qui habebat. Luc. 16.

De-

Digitized by Google

Dominica nona post Pentecosten.

Epistol. Non simus concupiscentes malorum. 1. Corinth. 10.

Euang. Cùm appropinquaret Iesus Ierusalem, videns. Luc. 19.

Dominica decima post Pentecosten.

Epistol. Scitis quoniam cum gentes essetis. 1. Corinth. 12.

Euang. Dixit Iesus ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti. Luc. 18.

Dominica undecima post Pentecosten.

Epistol. Notum facio vobis Euangelium. 1. Corinth. 15.

Euang. Exiens Iesus de finibus Tyri. Marc. 7.

Dominica Duodecima post Pentecosten.

Epist. Fiduciam talem habemus. 2. Corinth. 3.

Euangel. Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Luc. 10.

Dominica decimatertia post Pentecosten.

Epistola, Abraham dictæ sunt promissiones, Gal. 3.

Euangel. Dum iret Iesus in Ierusalem transibat. Luc. 17.

Dominica decimaquarta post Pentecosten.

Epistola, Spiritu ambulate. Galat. 5.

Euangel. Nemo potest duobus Dominis seruire. Matth. 6.

Dominica decimaquinta post Pentecosten.

Epist. Si spiritu viuimus. Galat. 5.

Euang. Ibat Iesus in Ciuitatem, quæ vocatur Naim. Luc. 7.

Dominica decimasexta post Pentecosten.

Epist. Obsecro vos ne deficiatis. Ephes. 3.

Euangelium. Cùm intraret Iesus in domum cuiusdam principis. Luc. 14.

Dominica decimaseptima post Pentecosten.

Epistola, Obsecro vos ego vinctus in Domino. Ephes. 4.

Euangelium, Accesserunt ad Iesum Pharisæi, & interrogauit. Matth. 22.

Feria quarta Quatuor Temporum Septembris.

Epist. Ecce dies veniunt. Amos 9.

Alia Epistola, Congregatus est omnis populus hem. vel 2. Esdr. 8.

Euang. Respondens vnus de turba. Mar. 9.

Feria sexta quatuor Temporum Septembris.

Epist. Conuertere Israel ad Dominum. Oseæ 14.

Euang. Rogabat Iesum quidam Pharisæus. Luc. 7.

Sabbato Quatuor Temporum Septembris.

Epist. Decimo die mensis huius septimi. Leu. 23.

Alia Epist. A quinto decimo die mensis septimi. Leuit. 23.

Alia Epistola, Domine Deus noster, Mich. 7.

Alia Epist. Factum est verbum Domini ad me. Zachar. 8.

Alia Epist. Angelus Domini descendit cum Azaria. Dan. 1.

Alia Epistol. Tabernaculum factum est primum. Hebr. 9.

Euangel. Dicebat Iesus turbis similitudinem hanc; Arborem fici habebat, &c. Luc. 13.

Dominica decimaoctaua post Pentecosten.

Epist. Gratias ago Deo meo semper pro vobis. 1. Corinth. 1.

Euangel. Ascendens Iesus in nauiculam transfretauit Matth. 6.

Dominica decima nona post Pentecosten.

Epist. Renouamini spiritu mentis vestræ. Ephes. 4.

Euang. Simile factum est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Matth. 22.

Dominica vigesima post Pentecosten.

Epist. videte quomodo cautè ambuletis. Ephes. 5.

Euang. Erat quidam regulus. Ioan. 4.

Dominica vigesima prima post Pentecosten.

Epist. Confortamini in Domino. Ephes. 6.

Euangel. Simile est regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis. Matth. 18.

Dominica vigesimasecunda post Pentecosten.

Epist. Confidimus in Domino Iesu. Philip. 2.

Euang. Abeuntes Pharisæi consilium inierunt. Matth. 22.

Dominica vigesimatertia post Pentecosten.

Epist. Imitatores mei estote. Phil. 3.

Euang. Loquente Iesu ad turbas, ecce princeps vnus. Matth. 9.

Dominica vigesimaquarta, & vltima post Pentecost.

Epist. Non cessamus pro vobis orantes. Coloss. 1.

Euang. Cùm videritis abominationem desolationis. Matth. 24.

PROPRIVM SANCTORVM

30. Nouembris. *In festo sancti Andreæ Apostoli.*

Epist. Corde enim creditur ad iustitiam. Rom. 10.

Euangel. Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ. Matth. 4.

8. Decembris. *In Conceptione B. Mariæ Virginis.*

Epist. Dominus possedit me. Prou. 8.

Euang. Liber generationis Iesu Christi. Matth. 1.

21 Decembris. *In festo S. Thomæ Apostoli.*

Epist. Iam non estis hospites, & aduenæ. Ephes. 2.

Euang. Thomas vnus ex duodecim. Ioan. 20.

17. Ianuarij. *In festo sancti Antonij Abbatis.*

Epist. Dilectus Deo, & hominibus. Eccli. 45.

Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19.

20. Ianuarij. *In festo SS. Fabiani, & Sebastiani.*

Epist. Sancti per fidem vicerunt regna. Heb. 11.

Euang. Descendens Iesus de monte, stetit in loco campestri, Luc. 6.

25. Ianuarij *In Conuersione sancti Pauli Apostoli.*

Epist. Saulus adhuc spirans minarum. Act. 9.

Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19.

2. Februarij. *In festo Purificationis Beatæ Mariæ Virginis.*

Epist. Ecce ego mitto Angelum. Malach. 3.

Euangel. Postquam impleti sunt dies purgationis. Luc. 2.

24. vel 25. Februarij. *In festo S. Matthiæ Apostoli.*

Epistol. Exurgens Petrus in medio fratrum dixit. Actor. 1.

Euangelium, Respondens Iesus dixit, Confiteor tibi pater. Matth. 11.

24. Martij *In festo S. Gabrielis Archang.* [illegible]

Epist. [illegible] Luc. 1.

[illegible] *In festo S. Marci Euangelistæ.*

[illegible] vultus quatuor animalium. Exo[illegible]

[illegible]petium, Designauit Dominus, & alios septuaginta duos. Luc. 10.

1. Maij. *In festo sanctorum Apostolorum Philippi, & Iacobi.*

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5.

Euang. Non turbetur cor vestrum. Ioan. 14.

3 Maij. *In festo Inuentionis S. Crucis.*

Epist. Hoc enim sentire in vobis. Philip. 2.

Euang. Erat homo ex Pharisæis Nicodemus nomine. Ioan. 3.

22. Iunij. *In festo S. Ioannis Baptistæ.*

Epistola, Audite Insulæ. Isai. 49

Euangel. Elisabeth impletum est tempus pariendi. Luc. 1.

29. Iunij. *In festo SS. Apostolorum, Petri & Pauli.*

Epist. Misit Herodes rex manus. Act. 12.

Euang. Venit Iesus in partes Cæsareæ. Philip. 16.

2. Iulij. *In festo Visitationis B. M. V.*

Epist. Ecce iste venit saliens in montibus. Cant. 2.

Euang. Exurgens Maria abijt in montana. Luc. 1.

22. Iulij. *In festo S. Mariæ Magdalenæ.*

Epist. Surgam & circuibo ciuitatem. Cant. 3.

Euang. Rogabat Iesum quidam Pharisæus. Luc. 7.

25. Iulij. *In festo Sancti Iacobi Apostoli.*

Epist. Puto quod Deus nos Apostolos. 1. Corinth. 4.

Euang. Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi. Matth. 20.

26. Iulij *In festo S. Annæ Matris B. M. V.*

Epist. Mulierem fortem quis inueniet? Prou. 31.

Euang. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito. Matth. 13.

6. Augusti. *In festo Transfigurationis Domini nostri Iesu Christi.*

Epist. Non doctas fabulas secuti. 2. Petr. 1.

Eua. Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum. Matth. 17.

10. Augusti. *In festo S. Laurentij Martyris.*

Epist. Qui parcè seminat, parcè & metet. 2. Cor. 2.

Euang. Amen amen dico vobis nisi granum frumenti. Ioan. 12.

25 Augusti. *In Assumptione B M V.*
Epist. In omnibus requiem quæsiui Eccl. 24.
Euang. Intrauit Iesus in quoddam castellum. Luc. 6.
24 Augusti. *In festo S. Bartholomæi Apostoli.*
Epist. Vos estis corpus Christi, & membra de membro. 1. Corinth 12.
Euang. Exiit Iesus in montem orare. Luc 6.
25. Augusti. *In festo S. Ludouici Confessoris Regis Francorum.*
Epistol. Iustum deduxit Dominus per vias rectas. Sap. 10.
Euang. Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam. Luc. 19.
29. Augusti. *In Decollat. S. Ioannis Baptistæ.*
Epist Factum est verbum Domini ad me. Hier. 1.
Euang. Misit Herodes ac tenuit Ioannem. Marc. 6.
8 Septembr. *In Nativitate B Mariæ Virginis.*
Epistol. Dominus possedit me in initio viarum suarum. Prou. 8.
Euang Liber generationis Iesu Christi. Matth. 1.
14. Septemb. *In festo Exaltat. S. Crucis.*
Epist. Hoc enim sentite in vobis. Philip 2.
Euang. Nunc iudicium est mundi. Ioann. 12.
21. Sept. *In festo S. Matthæi apostoli, & Euangelistæ.*
Epistolæ Similitudo vultus quatuor animalium. Ezech. 1.
Euangel. Vidit Iesus hominem sedentem in telonio Mat. 9.
29. Septem. *In festo Dedicationis S. Michaelis Archan.*
Epist. Significauit Deus, quæ oportet fieri citò. Apocal. 1.
Euang. Accesserunt Discipuli ad Iesum, dicentes, Quis putas. Matth. 18.
4. Octobris. *In festo S. Francisci Confessoris.*
Epist. Mihi autem absit gloriari. Galat. 6.
Euangelium, Respondens autem Iesus dixit, Confiteor tibi pater. Matth. 11.
9. Octobris. *In festo SS. Martyrum Dionysij, & socior[um]* [illegible] 17.
Epist. Stans Paulus in [illegible]
[illegible] audite [illegible]
19. Octobris [illegible]
Epist. Gratias ago Deo meo. 1. Cor. 1.
Euangel. Designauit Dominus & alios duos. Luc 10.
22. Octob. *In festo SS Apostolorum Simonis, & Iudæ.*
Epist. Vnicuique nostrum data est gratia. Ephes. 4.
Euang Hæc mando vobis, vt diligatis invicem. Ioan. 15.
1 Nouemb. *In festo omnium sanctorum.*
Ep. Ecce ego Ioannes vidi alterum Angelum. Ap. 7.
Euangel. Videns Iesus turbas ascendit in montem. Matth. 5.
2. Decemb. *In Commemor. Defunctorum.*
Epist. Ecce mysterium vobis dico. 1. Corinth 15.
Alia Epist. Vir fortissimus Iudas. 2 Mach. 12.
Alia Epist. Audiui vocem de cœlo dicentem mihi. Apoc. 14.
Euangel. Amen amen dico vobis, quia venit hora. Ioan 5.
Aliud Euang. Dixit Martha ad Iesum. Io: 11.
Aliud Euang. Omne quod dat mihi Pater. Ioann. 6.
Aliud Euang Ego sum panis viuus. Ioann. 6.
11. Nouemb. *In festo S. Martini Episcopi & Confessoris.*
Epist. Ecce sacerdos magnus. Eccl. 44. & 45.
Euang. Nemo accendit lucernam. Luc. 11.
21. Nouemb. *In festo Præsentationis B. M. V.*
Epist. Ab initio, & ante sæcula. Eccl. 24.
Euang. Loquente Iesu ad turbas. Luc. 11.
In festo S. Catharinæ virginis, & Martyris.
Epist. Confitebor tibi Domine rex. Eccl. 51.
Euangel. Simile est regnum cœlorum decem virginibus. Matth. 25.

COMMVNE SANCTORVM.

In natali Apostolorum.
Epist Iam non estis hospites, & aduenæ. Eph. 2.
Euang. Hoc est præceptum meum. Ioan. 15.
In natali vnius Martyris Pontificis.
Epist. Beatus vir, qui fulsit. Iacob 1.
Alia Epist. Benedictus Deus, & pater Domini nostri. 2. Cor. 1.
Euang Si quis venit ad me, & non odit. Luc. 14.
Aliud Eua Si quis vult venire post me. Matth. 16.
In natali vnius Martyris non Pontificis.
Epist Iustum deduxit Dominus. Sap. 10.
Omne gaudium. Iacob. 1.
Alia Epist Memor esto Dominum Iesum 2. Timot. 2.
Communicantes, 1. Petr 4.
Euang. Nolite arbitrari, quia venerim pacem mittere in terram. Matth. 10.
Aliud Euang. Nihil opertum, quod non reueletur. Matth. 10. Nisi granum frumenti Ioan. 12.
De vno Martyre temp. Paschali.
Epist. Sperabunt iusti in magna constantia. Sap. 5.
Euangel. Ego sum vitis vera. Ioan. 15.
De pluribus Martyribus temp. Paschali.
Epist. Benedictus Deus, & Pater. 1. Petr. 1. Post hæc ego Ioannes audiui. Apoc. 19.
Euangel Ego sum vitis. Ioan. 15.
Aliud Euangelium, Amen amen dico vobis, quia plorabitis. Ioan. 16
Commune plurimorum Martyrum extra tempus Paschale.
Epistola, Iustorum animæ. Sap. 3.
Alia Epist. Iusti autem in perpetuum Sap. 5.
Alia Epist. Rememoramini pristinos dies. Heb. 10.
Alia Ep Reddidit Deus iustis mercedem. Sap. 10.
Alia Epist. Iustificati ex fide. Rom. 5.
Alia Epist. Non sunt condignæ passiones. Rom. 8.
Alia Epist. Exhibeamus nosmetipsos. 2 Cor 6
Alia Epist Sancti per fidem vicerunt regna. Heb. 11.
Alia Epist. Respondit vnus de Senioribus. Apoc. 5
Euangel. Cùm audieritis prælia. Luc. 21.
Aliud Euang. Descendens Iesus de monte stetit in loco campestri. Luc 6.
Aliud Euang. Sedente Iesu super montem Oliueti Matth 24.
Aliud Euang. Videns Iesus turbas ascendit in Montem. Matth. 5.
Aliud Euang. Respondens Iesus dixit, Confiteor tibi pater. Matth. 11
Aliud Euang. Væ vobis, qui ædificatis monumenta. Luc. 11.
Aliud Euang. Qui vos audit me audit. Luc. 10.
Aliud Euangelium, Attendite à fermento Pharisæorum. Luc. 12.
Commune Confessoris Pontificis.
Ecce Sacerdos magnus. Eccle. 44 & 45.
[illegible] Plures facti sunt Sacerdotes. Heb 7.
Epistola Omnis pontifex ex hominibus assumptus. Heb. 5.
Alia Epist. Mementote præpositorum vestrorum. Hebr. 13.
Euang. Homo quidam peregrè. Matth. 25.
Aliud Euang. Vigilate, quia nescitis, Matth. 24.
Aliud Euang. Nemo accendit lucernam. Luc. 11.
Aliud Euang. Videte, & vigilate, & orate. Marc 13.
Commune Doctorum
Epistola, Testificor coram Deo 2. Timoth 4. Iustus cor suum tradet. Eccl. 30.
Euang. Vos estis sal terræ. Matth. 5.
Commune Confessoris non Pontificis.
Epistola, Beatus est, qui inuentus est sine macula. Eccli. 31.
Alia Ep. Spectaculum facti sumus mundo. 1 Cor 4.
Alia Epist. Quæ mihi fuerunt lucra. Philip. 3.
Euang. Sint lumbi vestri præcincti. Luc 12.
Aliud Euang. Nolite timere pusillus grex. Luc. 12.
Aliud Euangelium, Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam. Luc 9.
Commune Abbatum.
Epist. Dilectus Deo, & hominibus. Eccl. 45.
Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19.
Commune Virginum, & Martyrum.
Epist Confitebor tibi Domine rex. Eccl. 51.
Alia Epist. Domine Deus meus exaltasti Eccl. 51.
Euang. Simile est regnum cœlorum decem virginibus. Matth. 5.
Aliud Euang. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito. Matth. 13.
Commune Virginum non Martyrum.
Epist. De virginibus præceptum Domini non habeo. 1. Corinth 7.
Alia Epist Qui gloriatur in Domino. 2. Cor. 10.
Euang. Simile est regnum cœlorum decem Virginibus. Matth. 25.
Aliud Euang. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito. Matth. 13.

Com-

Martyrum sanctarum nec Virginum nec Martyrum.

Epist. Mulierem fortem. Prouerb. 31.
Euang. Viduas honora, quæ verè viduæ sunt. 1.

Euang. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito. Matth. 13.

In Dedicatione Ecclesiæ.

Epist. Vidi ciuitatem sanctam Ierusalem. Apoc. 21
Euang. Ingressus Iesus, perambulabat Iericho. Et ecce vir nomine Zacchæus. Luc. 19.

In sponsalibus.

Epistol. Mulieres viris suis subditæ sint. Ephes. 5.
Euang. Si licet homini dimittere vxorem. Matth. 19.

Ad tollendum schisma.

Epist. Obsecro vos, vt dignè ambuletis, Ephes. 4.
Euang. Subleuatis Iesus oculis in cœlum, dixit: Pater sancte serua eos in nomine tuo. Ioan. 17.

Pro quacunque necessitate.

Epistola, Si iniquitates nostræ contenderint contra nos. Hiere. 14.
Euangelium. Habete fidem Dei. Marc. 11.

Pro remissione peccatorum.

Epist. Condelector legi Dei. Rom. 7.
Euang. Petite, & dabitur vobis. Luc. 11.

Contra Paganos

Epistol. Orauit Mardochæus ad Dominum. Esther 13.
Euang. Quis vestrum habebit amicum. Luc. 11.

In Tempore belli.

Epistol. Accesserunt omnes principes bellatorum, Hier. 41.
Euang. Dic nobis quando hæc erunt. Matt. 24.

Pro pace.

Epistol Fratribus, qui sunt per Ægyptum. 2. Machab. 1.
Euang. Cum esset serò die illa. Ioan. 20.

Pro vitanda mortalitate vel tempore pestis.

Epistol. Immisit Dominus pestilentiam in Israel. 2. Reg. 24.
Euang. Surgens Iesus de Synagoga. Luc. 4.

Pro infirmis.

Epist. Testatur aliquis vestrum. Iacob. 5.
Euangelium. Cum introisset Iesus Capharnaum. Matth. 8.

Pro peregrinantibus vel iter agentibus.

Epist. Egressus Iacob de Bersabee, pergebat Haran. Gen. 28.
Euang. Euntes prædicate dicentes: quia appropinquauit regnum cœlorum. Matth. 10.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

1_2_3

Digitized by Google